R. 12
3/16

REPERTORIVM MIRE FOECVNDVM

dum in recens emẽdata, diphthongis, & accẽtibus, nec non marginalibus Annotationibus nunc primùm illustrata Cõmẽtaria egregij uiri Domini Bartholomæi à Chasseneo, Iuris & Pontificij, & Cæsarei doctoris profundissimi, olim Aduocati regij Heduẽn. meritissimi: pòst autẽ Cõsiliarij Regij in parlamẽto Parisiẽsi: ac demũ parlamẽti prouinciæ Præsidis: super Cõsuetudinibus Burgũdię, ac totius penè Galliæ: ad seriẽ alphabeti (ut singula inuẽtu faciliora sint) accuratissimè cõpactũ.

Annotantur etiam omnia illa quæ nouissimè magno ornatu accesserunt.

LVGDVNI,
APVD ANTONIVM
VINCENTIVM.
M. D. XLIII.

Cum priuilegio.

Di catarino carranca

EXTRAICT DES REGISTRES
DE PARLEMENT.

SVr la requeſte preſentee a la Court par Anthoine Vincent marchãt Libraire demeurant à Lyon. Par laquelle & pour les cauſes contenues en icelle il requeroit qu'il luy fuſt permis de pouoir imprimer & uendre le reſte de la Repetition de Guillermus Benedicti, en ſon uiuant Docteur en chaſcun droict & Conſeillier au parlement de Tholoze du Chapitre Raynutius. de teſtamẽtis. Laquelle Repetition ledict ſuppliant auroit recouuert puis peu de tẽps en ca, faict trãſcripre, corriger, & en icelle faict faire les Sommaires & Repertoire. En quoy faiſant il auroit fraye grande ſomme de deniers. Auſſi auroit recouuert apres le deces de feu Maiſtre Barthelemy de Chaſſeneuz Preſident en Prouẽce les Couſtumes de Bourgoigne par luy gloſées & additionnées, & le tout bien & deuement faict corriger, Tous leſquelz liures ledict Suppliant feroit uolẽtiers imprimer pour le prouffit & utilite de la choſe publicque. Ce qu'il ne pourroit faire ſans ordonnance & permiſsion de ladicte Court. Et tout conſidere ladicte Court à permis & permect audict Anthoine Vincẽt de pouoir imprimer & expoſer en uente leſdictz liures. Et à faict & faict defenſes à tous libraires de ne imprimer, ou faire imprimer & uendre aulcuns deſdictz liures iuſques à deux ans prochainement uenantz ſur peine de confiſcation deſdictz liures, & d'amende arbitraire. Faict en Parlement le neufieſme iour d'Apuril. Lan mil cinq cens quarante trois apres Paſques.

Collation eſt faicte. Malon.

INDEX AVREVS ET MIrè fœcūdus in recens emēdata, diphthōgis, & accētibus, necnon marginalibus Adnotamētis nuper illustrata Cōmētaria eximij uiri domini Bartholomæi à Chassenęo, iuris utriusq; doctoris acutissimi, aduocatiq; regij Heduensis meritissimi, super cōsuetudinibus Burgundiæ, serie alphabetica quicquid bonarū materiarum in eisdē Cōmentarijs continetur, amplissimè demōstrans.

¶De litera A,

Index singularium materiarum

De amore

Index materiarum singularium

Ascendentes

Index materiarum singularium

Index ſingularium materiarum

¶De litera C.

Cauſa

Index singularium materiarum.

Index singularium materiarum.

Consensus

Diuortium

Si filius

¶De litera E.

Index singularium materiarum.

Emphyteuta

Index materiarum ſingularium.

Executionem

De litera F.

Dd

¶De litera G.

Index materiarum singularium.

¶De litera H.

§.4.

¶De litera I.

Interpretatio

Lex

¶ De litera M.

Marchionatus

comparere

Mulier

¶De litera N.

Naturalis

Non

Parentum

Pecunia

Plenariæ

Quod

Index singularium materiarum

Principi

Procurator

¶De litera Q.

¶De litera R.

¶De litera R.

Renuntiatio

¶ De litera S.

Substitutio

¶De litera V.

tranſactionis

Deo gratias.

¶Finis mirè fœcũdi ac per elemẽtorum alphabeti seriem digesti Repertorij Commentariorum Domini Bartholomæi à Chasseneo Iurisvtriusq; doctoris longè clarissimi, in Consuetudines Ducatus Burgundiæ,quod quidẽ hac editione diphthongis,& accentibus illustratũ,& marginalibus Adnotamẽtis locupletatum, necnon diligenter emendatũ,Lugduni que venustis characteribus excusum fuit apud Ioannẽ Crispinum,Anno publicæ salutis Millesimo.D.xliij.Mense Martio.

Collectio Indicis.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk.
Omnes terniones, Kk duernio enim est.

CONSVETVDINES DVCATVS BVRGVNDIAE D. BARTHOLOMAEI A' CHASSENEO.

BARTHOLOMAEI

à Chasseneo humanorum Iurium doctoris præstantissimi Commentariorũ in Consuetudines Ducatus Burgundiæ pręcipuè, ac totius Galliæ suprema recognitio, cum accessione quàm unquã maxima: ubi maiusculis Additionum literis, aut hoc signo ☞ prænotatum est. Et quæ superiores impressiones sub Additionum titulo præ se ferebant, nunc uno contextu sunt repositæ. Aduerte studiose lector nuper adiectas marginales Adnotationes fuisse, diphthongos insuper, & accentus cõgruis locis addi curauimus.

REPERTORIVM PRAETEREA non parum auctum est, maximè illorum quæ in hac postrema æditione annotauit Autor.

CVM PRIVILEGIO.

LEONARDVS Alonnus Heduus lectori, Salutem.

PAROEMIAM Sequutus Homericam: lector cādide, quæ (si Gellio & Laertio credimus) Socrati Diogeniq; vice Adagij semper in ore fuit, qua quidē nobis scitè præcipitur ædibus in nostris quę praua, aut recta geruntur, adamussim discutere: ab ipsis (vt aiunt) laribus domesticis, Hic noster Bartholomæus merito sua sumpsit exordia: siquidem propria Vineta cedens: q̄ emunctè, q̄ tersè & abūdè nostra interpretatus sit iura municipalia, omnibus plane non liquere nō potest: nisi talpa, aut leberide cæcioribus Huius autem negotij testis ipse sum locupletissimus, cum latio simul degeremus in orbe. Testes etiā tot vigiliæ, tot labores, tot deniq; noctes insomnes Ticinensi Gymnasio exanclantæ. Quas mediussidius per lustrū & amplius domi delitescere passus est, ne more neotericorū hi spassim diebus in nostro iure scripturiētium (Quibus planè obruimur & cōfundimur) inanes videretur glorias aucupari. At vero cū amicis, tum patrię assiduis precibus fatigatus, vix tandem post Quinquēnium permisit Quo hæc sua, (tanq; Copiæ cornu) commentarià in lucem prodirent. Quibus nostrū Quidē ius cimmerijs penè obuolutum tenebris, tutaretur & defensaretur. Itaq; huic nostro Regio patrono (Quē ex Aristotelis libro Ethicorū quinto Acrībodiceum, id est, exactū iuris interpretem rectè dixerim) q̄tū debeāt nedum causidici nostrates, verū plebs ipsa tota litium, viderint hi, q̄bus quotidie necessariò suis opus est commētarijs. Quamobrem lectores optimi huic inq; nostro Bartholomæo iuriū doctori et enodatori acutissimo, tanq; alteri recētiori Socino, aut ātiquo illi Seruio Sulpitio immortales gratias agite: æqui boniq; consulite. Valete felices.

LEONARDI ALONNI HEDVI ad lectores hexastichon.

Hunc eme uel minimo librum: tu candide lector,
Qui tibi de tenebris Celtica iura refert.
Et patriæ legis nodosa enigmata soluit:
Muscoso ac longo quæ latuere situ.
Si rogitas quisnam tam grandia munera nobis
Attulit: in promptu, Bartholomæus adest.

IOACHIN DE SADO IN PROVINciali Regio Senatu minimus, elimatorū operum Chassenei sibi præsidis eminētissimi, ad Lectorem studiosissimū Iustiniani & alumnos citat encomium.

SOLENT MVLTI QVIDEM NOstrorum & superiorum proximè temporū frugis opinatissimi uiri, qui uerè studiosi sunt per omnē uitam, & quādiu licet illis suo arbitratu uitæ cursum moderari, aliud nil, aut parum agere, quàm impendio literario prorsus se elaborare, & si libuerit, quandoq; cessent, ingenium relaxent, aut feriantur: sic ocientur interdum, ut cessatio plus adferat bonæ frugis Reipublicæ, quàm quorundam negociosissimæ occupationes. Sic fortis & gnauus miles dum induciæ in æstiuis aut hybernis præstant, ut necesse non sit in acie stare, aut excubare, ita lusibus, torneamentis animum relaxat, ac uires reficit, ut lusus ipsi militiā sapiant: pugnat ad palum, iaculatur ad scopum, vibrat hastam, decertat palæstra, concurrit lanceis, armatus in equum insilit: deniq; sic feriatur, ut ad disciplinā militarem reddatur uegetior. Non absre uigilantissimus archimiles Iustinianus, cognomēto apud aliquos magnus in utrunq; tempus (qualem decet Augustum) se cōferens armis propemodûm quiescentibus, infinitas penè antiquorum dispersas constitutiōes, quæ quàm plurima similitudine necnō aduersitate uacillabant, q. Institutionum scilicet, ffrorum, ac. C. corpus primum sui imperio coarctatas, uitio purgatas, Triboniano excelso quæstore cū collegis operi ministrante moderatim redigendas laboriosissimè non modò censuit, quinimò præter eas æditiones extra prædictarum corpus diuagantes sacratissimas eiusdem quinquaginta decisiōes competentibus titulis supponendas prioribus eò impensius aggregare. Quid plura? iterum secundas tam ex Vulpiani prudentissimi libris ad Sabinum compertas, quàm et nouellarum ipsius significatas constitutiōes, (Quas prælectiones repetitas ueteres nominabant) tandem ex integro additione repletas conscribi, prædictis, & incorporari sano statuit procerum consilio, Quàm optimè ratus nulli in dubium uenire, quod repetita prælectio probauit, hoc plus quā satis ualidum, satisq; formosum iudicari oportere: hinc tritū in ore omnium ferme abundat adagium lectio decies repetita placebit. Ad hec merito maiorum, quibus inhærendum uestigijs, iuxta illud Dominicum, Quemadmodū ego facio &c. me traxit ob oculos perquā colendi mihi præsidis quodammodo exemplum hominis & quasi opinio, qui nec tam a curis abesse & adamata potuit bibliotheca, ut quantuncunq; castigatum primo tam altè, quā apprimè Burgundionum (ut aiunt) Consuetudinarium, non dicam quisquilias toti concinnasset Reipublicæ illius & enchiridiū ex penitissimis scire licet auitorū prudētum Iureconsultorum partim Chassenei nostri proprijs scitis elimatis interpretationibus cōmentatū, antehac tamen nusquā intentatum posteris fruendū reliquisset, tradidissetq;: ut magis magisq; tātillū Rempublicam literariā coadiuuaret, attendens uerisimiliter nouas, naturam deproperantem ædere formas, aliquid & semper creare noui. Nactus is nonnihil ocij, idest inter meridianas, nocturnasq; à somno è restantibus suffuratas horas, uti uidimus passim sui officij continuis districtum curis, posteaqum à ad amplissimæ Prouincianæ curiæ Præsidatū debitè euectus fuit et fastigium. Cum primùm atq; potuit adinuentum nō minus subtiliter, quā utiliter interpretatum sic cōsuetudinarium laudabilibus repetitis relectionibus digestum iterum atq; iterum hodie summis cum uigilijs nouissima hac accessione locupletatus est, uelutri operi perfecto necessarias prioribus has studiosè adiecit appendices pharmacis et suis uitæ redditum, aut si mauis (plenovt dicunt cornu) innouatum tanquā glomeratum sic obtulit manipulum, q. hodie sui felix opus hoc exhibeat testimoniū: in quo siquidem olim pluscula Heracliti scriptis obscuriora extitissent, forsan q. delio indiguissent (ut Socratico utar dicterio) enarratore hodie sanè (quod dicitur) sine cortice hosce Burgundionum mores enatare recōditissima quæq; cōsuetudinis mysteria hoc Autore absq; Theseo poteris perrimari. In eruendis autem Chassenei abstrusioribus sententijs aucumen, in hyperbatis connectendis diligentiam, in explanandis tropis sedulitatem in attemperanda scripturarum diuersitate fidē, citandis & testimonijs, dignisq; suis autoribus, (Quicquid æmuli garrulentur) fidelem hominis cernes copiam: quem & si probaueris, non est, dico tibi, quòd blaterones ac momos timeas. Nunc usq; adeo tersius Burgundionum Consuetudinarius prodijt libellus, nitidus, emaculàtus, ut nec torpentibus uel oscitantibus ullum conquerendi locum relinquat. Si quæ uerò in prioribus perperā constarent distincta, nūc suis discreta periodis lucidam, celeremq; sui præbent appræhensionē, purius, emūctius quid hac re poterat nobis præstare author? Siquidem ex moribus

lites

lites, controuersias Burgundionum, imò & Gallorum infinitas
nobis inantea sperandas primus diremit, calumniandi aduocatis
improbis, & quantūlibet litigiosis uicißim perplexis conqueren
di ademit occasionē, ambigua, obscura inibi illuminauit, & non-
nunquā si in contrarias & aduersas prudentum sentētias incidit,
ne disputandi amplius ansam præbeant, interposuit, demū suam: à
qua, propter spectatū eius iudicium persuasam omnibus æquita-
tem, ingeniosiorū nemo est qui discedat, ne litē suā facere cæteris
existimetur: ita in his sanè intrepidus, uehemens accuratis inceßit
paßibus: ut nihil reconditū, nil tam altis immersum uoraginibus
inenucleatū extiterit, & ultro impensius ad omnium communem
frugē itidem in lucem castigationis typis emittere nō postposuit.
Hiccine Cæsar si uniuerso cui preerat populo pacē et futuro, quā
suis legibus exactißimis armatam diuinitus tanquā imperitauit,
hanc herde ciuilem ubi adfuit uocali primo eius in componendis
priuatorum patrum cōtentionibus interposita cura, gratia, et in-
dustria. Tum nouißimè operata scripto sui antehac nusquā ab a-
lijs intacta interpretatiōe circa obscuritates nocte penè obductas
(id est sublatas) Burgundionum (quas appellitāt) cōsuetudines,
iteratis ad id cōmentarijs cum maturis appendicibus Catalogo,
Consilijs, cæteris cußis ipsius uigilijs decoratā præcipuè compa-
triotis noster indicauit Chasseneus perpetuū illis sui monumentū,
id est memoriæ iubar adiūxit, ac pignus uelut strenam & si papy
raceā auro, argento tanquā perenniorem dicam precisiorē reli-
quit amoris. Sināt nō iniuria suum usq; adeo efferre Romani Cur
tiū, quem præ sui erga patriam pietate tot laudum ornant præco
nijs gloriæ principatu decēt: quippe quum eques ille admotis cal
caribus præcipitē sese in clamantis hiatus horrendū sic egerit pro
fundum, ut recidiuo tūc fugato uiru pestifero temporalē urbi eo
facto nactus esset aliquādiu quietem. Ast multò nunc maioribus
Burgundia Prouinciæ prouincia cōdignū suum intonet authorē,
utpote qui prædictis spāliter trāsmiserit & æternā: qui ue cōmis
sis ulterius sibi puincialibus, quos inter uepres tādiu, ac nebulosè
progredi quosdā ubi audiuisset, quasi cæcatos, nesciētibus quò ire
consimiles, quantocitius minister hic regius & præses alter penè
Tribonianus breuiusculo tam primi anni suo cōgressu eradicatis
sentibus: fugatis eo procurāte è populo quibus premebātur tam
sæuis & continuis exactiōibus, turbinibus & liberato, tandiu ab-
errātes ad semitā docta sui quadā experiētia restrinxit æquitatis
iustitiæ & ueritatis: quodq; enixa tot annis antiquitas, efficere
suo conatu nequiuit, anno ferme uno, quo hic Lutetiam Parisio
rum apud christianißimū unà secum cōuigilauimus: acceptæ ma-
gis istius probitatis iurisprudētiæ sic concluserunt dotes, quibus
semper apud prothoregē Franciscū pijßimum ad Parisiorum se-
natū proprio Regis non stimulato præterquā a consenatoribus
motu euectus, inde ad præsidatū eodē credito præualuit electus:
utq; huius procuratione laudata iam dicta libentius omni perso-
narū cassa acceptione, cum paulò fas senatus Prouinciæ sit hodie
perpetuòq; sancta Iustitiæ illic turbata prius paßim adire pene-
tralia. Quò fit, ut gloriam suo nomini cōparauerit, atq; tot tamq;
legatis pijs & relictis suæ ædificauerit posteritati in secula secu-
lorum. Gaudeat itaq; Burgundia Prouincialis quā maximè gens
Chassenei nostri simul progenies tanto antidoto meritò exultet,
cōgratuletur, collaudet Gallicanus uniuersus, atq; christianißi-
mus, quē è suis interpretandis moribus multa de præsidis nostri cō
suetudinario Catalogo cæteris lucubrationibus palàm est sæpius
mutuari. Vestris candidati lectores in publicū opus relatū auspi-
cijs uestris dicatū cōmoditatibus sapiētißimo probate iudicio pro
batum multorū: enimuero exponens se allatratibus circūquèren-
tium æmulorū morsibus, quibus et tanquā fusijs caninis fortes, nō
accepti beneficij immemores in faciem resistite: uirū uobis magis,
non solū sibiipsi natum pro uiribus & iustitia sustinete. Ipse ego
nempe oraturum posse tenus me offero, ne quasi cum Petro usquā
& nunquā fides deficiat uestra. Vale, hanc & opellam diligen-
ter aduigila. Datum Lutetiæ Parisiorum, ubi tunc Prouincianæ
Parlamenti Curiæ sub præside equidem nostro legatus connego-
ciabamur quinto Calend. Iulias, Anno supra millesimum à natiui-
tate Domini. 1535.

IOHANNIS ENNEL-
lani Burgundi Apologetica de Ti-
raquelli criminatione Episto-
la Ad Lectorem.

CVM NVPER
in cuiusdam Tiraquelli Pictonensis
enarrationem, siue ut ipse uocat, repe-
titionem in. l. si unquam, titulo de re-
uocandis donationibus. C. incidissem,
ac illius è limine scriptam epistolam le
gissem primùm, hominis gloriosi arro
gantia atq; ideò petulantia grauißime
commotus sum: quòd uiderim illum magni Chassenæi nostri no-
men dignitatemq; sugillare uoluisse. Itaq; tēperare mihi ipse non
potui, quin illius tam impudentē insolentiā hoc loco ostenderem,
ac demum retunderē. Ecce tantū uirum, Quem ne aperto nomine
quidem, sed per Indicē (quod indignius est) nominat, arguit pla-
gij, simulq; imperitiæ insimulat. Nā de legibus cōnubialibus suis,
inquit, tametsi mendis multis scaterent, accepit plurima, & cum
mendis suis usurpauit, & tamen auctorem se aut nunquā, aut ma
lignè laudauit. Videamus autem unde hanc plagij constituit accu
sationē, unde probauit? Cur non locum designauit nobis, quo id
uel semel tantûm admissum monstraret? An uerò putat quæ ipse
ab alijs atq; alijs inuenta expilauit, & alijs quibusdam uerbis in-
terpolauit, sua usu fecisse, ut eis cuiuis perinde atq; ipsi uti non li-
ceat? Ergo eum plagij reum faciet, qui uel Bartoli, uel Baldi, uel
alterius sententiā recitauerit, Non etiam egregij ipsius Tiraquel-
li fecerit mentionē, qui idem in legibus suis scripserit, Quod uel
Bartolus, uel Baldus, à quibus acceptum habuit? Atqui uerius pla
giarium eum appellabunt omnes, qui centones suos ex priorum
Iurisconsultorum uoluminibus excerptos atq; cōsarctos mācipio
suo totos illos asserat. Vides quam iste est suffenus sibi, tam arro-
ganter collectanea quædā prædicat sua, tam magnificè iactat, tam
inaniter ostentat, alienis ut detrectet procacißimè: Quod uitiū
homines illi similes ferè inuadere solet, qui nimium φιλαυτοι
sunt, ac plus æquo sibi placent. Sed quæso, unde ille tam sibi place
re potest? An de legibus connubialibus suis? quæ non nisi Matheo-
logias illas recensere uidentur, lasciuiasq; docere Ouidianarū exi
lio uindicādas, deniq; in quibus ex sylua aliena totā istā struem cō
fectam esse agnoscimus. Rem homini quālibet negotiosißimo fa-
ctu facilē. An de repetitione noua? At legē illā tam bene tamq; ex-
actè prius ornauerat Frāciscus Ripēsis Iurisconsultus nostra me-
moria laudatißimus, ut illustrādi eā magis materiā nullā reliquis-
set, nisi bellus ille recōcinnator alienū opus renouare in animum
induxisset: & alijs, alijsq; undecūq; cōquisitis augere. In quo ex-
tranea, unde facere sperabat speciosus, & ad propositū nō perti-
nentia plurima adiecit. Pergo, quid est quod cū mēdis scripta sua
usurpata queritur, & se non intellectum sibi uulgoq; persuadet?
Quæ ista est improbitas? Si mendis, si erratis plena fuerint omnia
gratia potius multa maximàq; habenda ei fuit, qui cum mendas
magno errantis dedecore emendare potuisset, honesta dißimula-
tione, pro ea qua est humanitate, pertransire maluit, locorū sola

recitatione cõtentus. Neq; enim studium illi unquã fuit cuiusquã nomini detrahendi, ne istius quidẽ. Quin potius amplificandi eius gratia sæpe in libris suis idipsum lubenter commemorauit, quod inde ei lucis accessurum esset plurimum, non quòd hominis eiusmodi uelut alicuius probatissimi auctoris auctoritate uti uellet, quippe cuius fama adhuc in obscuro est, & qui nihil nisi ex aliorum traditiõe refert. Iam uerò ubi sunt gryphi illi, ubi illi abstrusi profundiq; sensus, quorũ intellectum Chasseneum fugere dixit? O turpem calumniam. O insignem uesaniã? Deprehendi id quod res est, Errores enim iste quibus leges suas deformatas agnouit, tãdem, professusq; est, eo colore excusare obtegereq; sc posse putauit, si quẽ audacter de eis corriperet, quasi eo modo omnibus persuasurus aliena non sua culpa admissos fuisse, atq; ita existimationem illibatam cum maxima alterius iniuria seruare uoluit. Non dicam planius. Omnes, puto me satis intelligunt. Siccine aũt lædenda alterius fama fuit, sua ut tuta esset? Aliter profecto, aliaq; uia aliquid nominis comparare retinereq; potuerat, si modestiæ rationem aliquã tenuisset, Sed heus nominis sui curam ad se magnopere nõ pertinere, eamq; Christiano male cõuenire dixit. Quæ istæc noua religio? Imò uerò si quem unquã, hũc certè maximopere ea cura tetigit, torsitq;, nec quisquã mihi magis quã iste glorias inaneis cõsectari atq; aucupari uisus est. Ecquid enim superciliosè indignaretur laudẽ suam, ut uult, interuersam ac præceptã sibi, nisi quia totus in id intendit, ut ab omnibus laudetur, & ei succlametur σοφός. A quo plurimũ quidem abest, uel ob hoc, q nimius in maledictis, in obtrectatiõe, in probris fuit, & nemo uelit maledicẽti benedicere. Hinc sui laborumq; suorum omne precium amisit imprudens, hinc procacitatis, hinc inuidiæ nomen contraxit sibi. Viderit igitur quantũ de maledicẽtia sua meruerit? Quid? ille præterea pxima libri sui æditiõe peius facturũ se minatur, et Epistola sua uelut prolusorio aliquo Chasseneo nihil tale nec opinãti, nec merenti bellum intentat, quo iure? qui ab hoc modestissimo uiro nulla iniuria, nulla re, nullo uerbo lacessitus nec puocatus fuit unquã, nisi iniquo animo ferat præsumptum sibi fuisse ea scribendi argumentum, quæ is Catalogo suo complexus est, q inde rectè olfecisse mihi uideor, quia eum putat arrogãtissimus iste non nisi leges tractare. et intra suã pelliculam (ut uerbis ipsius utar) continere se debuisse, quasi uerò ipse eruditius, & in communem rerũ forensiũ usum melius facturus fuisset. Ita ne sui fuit oblitus, ut promittere hoc sibi aliquando uoluerit? Non puto, uerũ homini satis fuit eleuatione magnorum aliorũ operũ leuibus suis dignitatẽ hoc mõ captare, atq; eò adducere nos, ut crederemus Tiraquellũ Chasseneo maiora præstare potuisse. Ita sæpe sciolos in omni arte facere uideas, ut si quãdo doctos quospiam aut legerint, aut audierint uulgò illos parum scire iudicent, quo longè doctiores ijs de quibus iudicant, habeantur. Appellare hic blaterone impudentissimum lubet. Tam parum peritus ei uisus est? Qui omnium iudicio doctissimus (ut est) existimatur. qui eo tam est eruditione quàm dignitate superior: qui ob singularẽ doctrinæ suæ commendationẽ à munere aduocationis Regiæ, à quo Heduæ honorifice fungebatur. In parlamentarem Parisiorum curiam totius collegij suffragio cooptatus, deinde a principe ipso in amplissimæ Prouincianæ curiæ promotus est citra ambitũ, aut suffragium cuiusquã. Huius dignitatis debebat ille meminisse, ob reuerẽtiam cuius nemo uel in sensissimus ab ijs cõtumeliosis conuitijs nõ abstinuisset, quibus ne minimo quidẽ uerbo offensus usus est, nullã dignitatis illius summæ, sed nec uenerabilis senectutis rationẽ habens, quia, opinor, pudori mandauit laqueum. Abũde habebat q inuidiæ suæ fecerat satis nimirũ existimãs probris suis nomini illi tam claro tenebras offudisse, q tamen nullo modo potuit obscurari. Monere itaq; obtrectatorẽ istum uolo, ne se frustra in eo torqueat, amplius, ut luminibus tanti uiri tanq; splendidi officiat. Quòd si pergat facere, & maledicere ut cœpit, non desinat, Rursus moneo, animaduertat uerba se nõ facere mortuis sed cum ijs rem habere, qui iniuriã retalliare, & malum malo reddere probè norunt. Vale suauissime lector, et Chasseneum cum de omni, tum de pulcherrima quã hic tibi nauauit opera ama ac redama. è qua maiorem fructum: quã de inuidi sycophantijs referre te senties. Cabilone. 5135.

BARTHOLOMAEI CHASSENEAEI PONTIFICII AC Cæsarei Iurium doctoris, ac in Balliuatibus seu prouincijs Hedueñ. ac Montisſinerij Regij aduocati, n consuetudines ducatus Burgundiæ, ac Cadreleñ. comitatus præcipuæ, Borbonij ducatus, Niuernen. ac Burgundiæ comitatuum, & multarum aliarum Galliæ prouinciarum consecutiuè & accessoriè Commentaria causidicos ipsarum prouinciarum, & vtilissimæ praxis sectatores, cæterosq; iuris professores, horum commentariorum lectores sibi autori fraterno amore iunctos hac præfatione exhortantis, incipiunt.

*

OMNIS qui de se, vel ingenio, vel autoritate, vel literis, vel arte quapiam, aut opera, aliquid seu ciuib9 suis, seu propinquis, seu omnium hominũ generi spondere potest homo, eum figere sibi vitæ, statum aliquem debet firmum & permanentem, in quo fructũ sibi tributæ facultatis à Deo maximo hominibus possit exhibere. Ea de re cùm ego Bartholomæus de Chasseneum inter iurium doctores minimus aliquando meditarer post tot gymnasia, & in Gallia, & Italia frequentata, post tot ciuitates & oppida peragrata continueq; inhabitata, post aliquot doctissimorum hominum conuentus perlustratos, post eos quibus perfunctus sum, magistratus in Italia gestos, post illustrissimi domini Caroli Ambasiaci exquęstoris seu vicegerentis generalis in Italia pro christianissimo Rege Francornm, ac mãgni magistri Franciæ & ipsius christianissimi sub iussibus dicti Ambasia negotia cum aliqua laude peracta & sustentata. Quemnam tandem finem mihi imponerem vbi tãdem consisterem, in qua potissimùm vel ciuitate, vel regione meme, studia, vigiliasq; meas cum laude exercerem, pauibundus, ipse vna mecum anxie dubitaui, sentiens me tenuissimi ingenij hominem, & doctrine exigue vt longe cõsultius abesse cum aliqua aureola ĩter ignotos potuerim, quam in patria quę semper maximum aliquid in suis expectat, non summam laudem obtinere. Tamẽ nescio qua in patria charitate deuinctus dulci a Scęuola iureconsulto libro Digestorum. xxxj. l. qui habebat. ff. de legat. iij. estimata & a Nasone in Ponto inquiente. Nescio qua natale, solũ dulcedine cũctos Ducit, & immemores non sinit esse sui, quasi ex Aurelij snĩa: illa ipsa quę genuit patria. quę me educauit: quę me in eum qui sum ad disciplinas capescẽdas

Ad Lectorem.

scendas virum enutriuit, cogitationes oẽs meas, & studia ad hãc ciuitatẽ Heduẽsem sub christianissimi Regis nostri Ludouici duodecimi, iubare aduocandi officiũ conuerti: meque constitui, vt neq; mihi semper illud Socratis vsurpandũ esset q̃ essem mũdanus, & nõ Heduus. Et quippe totꝰ orbis pro patria erat: neq; parum illud Ciceronis charitatissimum dictum lectitasse viderer, admonẽtis homines nõ solũ sibi natos esse, ortusq; nostri, sed partim patriam vẽdicare, partim amici: nullaq; sit tam vehemens & procul à suo sensu fera, nulla volucris: nullumq; animantis genus, q̃ non aliquando à cunabulis (vt ita dicam) respiciat: q̃ non sui lustri: nõ cubilis, non nidi meminerit, & in eum sese studeat, cũ est longissimè diuq; euagatum reuocare, exposuerunt vltro sese morti viri clarissimi tam multi, quorum recordatione antiquissimi annales referti sunt pro patria non tuenda modò, sed clarificãda, sed illustranda, sed ampliore honoris & gloriæ fulgore amplificanda. Ego tot annos studijs liberalibus pertriuerim ciuilem sapientiam tam longissimis conatibus perceptam iurisconsultorum responsa: magnanimorum Cæsarum sanctiones, & iussus pontificum Decreta condidiscerim: & non malim apud meos vel ignobilissimè viuere, fructumque laborum meorũ & vigiliarum communicare quàm apud peregrinas gentes, aduenam, vel summum culmen, si contigisset, obtinere. Quod si longè aliter est, quantò præclarius à me factum, vt in hac patria nostra sub choruscantissimis iudicijs seu palatijs, & curijs huiusce nostræ patrie in meis laribus & focis apud meos penates inter nostra sancta penetralia florentissimè degam, quàm sub alieno cælo q̃tumuis sanctissimam vitam traduxerim. Quod cum ergo ad sanctissimæ iudicia huius nostræ ciuitatis & patriæ vitæ statum his de causis & rationibus me firmum & permanentem figere vitæ statuissem, officio regiæ aduocationis sumpto, animaduerti acturus quædam pro studio camerario ea mihi assumenda, quæ sanctissimis iudicijs nostris, & in palatijs, quotidianis litigijs, & iurgijs sæpius versari viderer esse attingenda, iuxta Pauli iurisconsulti præceptum in l. legaui. ff. de liberis legatis. Audiensq; & perpendens in amplissimo senatu huius nostræ patriæ, in auditorijs & palatijs sanctissimorum iudiciorum huius nostræ patriæ has nostras consuetudines proponi, & allegari, pluraque & infinita super illis oriri dubia, & per illas omnia feræ dubia decidi, & determinari: illas repetitis vicibus legere & perlegere decreui, vt quantum ingenij mei capacitas extendi posset, illarum intellectum & mentem caperet. Quæ licet aliqualiter visæ fuerint mihi rudes, & quodammodo in quibusdam difficiles. Tum propter aliquorum terminorum obscuritatem, & nouorum vulgi introductionẽ. Tum etiam propter multorum casuum emergentiũ, & dubiorum innumerabilem productionem, ex quibus reddebantur difficiliores. Etiam fuissem plurimis curiarum negotijs occupatus, & stimulis vxoris impeditus. Ciceronem ipsum sum imitatus, qui Terentiã repudiauit, eo q̃ vxori pariter & philosophiæ operam dare se non posse fateretur. Aliquas horulas furari mihi decreui, quibus ad commodum meijpsius primo, aliquorum deinde practicorum rudium. quia non grãdis non sum grandium cibus, has nostras consuetudines, seu legum municipalium librum exponere tentaui & commentari, in quibus inserui partim à nouissimis & in causis audita, partim mihi vita vtilia: non q̃ sit aliquid in me tale dignum à me audiri vel sciri: sed studio addiscendi, quo ille Herennius Modestinus notando & disputando optima ratione decreuit. l. finali. §. mixta. ff. de mu. & ho. ingenium enim docile & sine doctore laudabile est: vt dicit Hieronymus: in epistola ad Paulinum. Et vt ait Seneca ad Lucillum epistola. xxvij. Cupio omnia quæ scio in alium transfundere, in hoc aliquid gaudeo dicere, vt doceam. In his enim & prouecti satis proficient, quantum per eum habebunt materiam eorum acuendi subtile ingenium ad elucidandam in melius veritatem, quæ sæpius examinata magis in lucem explendescit. xxxv. quæstione nona. capit. graue. vndique etiam quod melius est ad inueniendum est. in authentica. quibus modis natura. effici. sui. circa principium. Bene etiam dicta reduci possunt ad melius, cùm bono melius inueniatur. l. vbi autem. §. primò. ff. de verborum obligatione. licet plerunque reformentur in peius, iuxta dictum Vlpiani iurisconsulti in libris digestorum. in titu. de appellationibus. vel etiam insulsè dicta emendare poterunt, ex quo laudabiliores fiant. l. prima. §. & ideo. C. de veter. iur. enucle. vt emẽdata sint emendantis, & non emendati. Nam & actiones ciuiles per prætorem supplete dicuntur prætoriæ. nota glossa. ff. de præscript. quod si quid tale aliquid inuenerint, quod sit insulsè dictum aut aliâs minus dignum, ad humanam referatur fragilitatem. Omnium quidem habere memoriam, & in nullo peccare diuinitatis est, & non humanitatis. Dicit imperator Iustinianus in. l. secunda. §. si quid autem. C. de veteri iure enuclean. Si quid autem in eo dignum legerint, domino deo nostro tantum, gratias attribuant, Deus enim est qui præbuit leges antiquas iam senio prægrauatas in nouam pulchritudinem, & moderatum deuenire compendium, testante Iustiniano in dicta. l. ij. in principio. C. de veter. iur. enucle. & Hieronymus. in. c. reuertimini. xvij. quęstione prima. Eruditum si quid & boni sit, non propriè eruditioni, sed gratię Dei debere existimari, cui nec discrepat text. in. c. qui sine. xxvj. quęstio. ij. vbi dicitur. Qui sine saluatore salutem vult habere, & qui sine vera sapientia existimat se prudentem posse fieri, non sanus, sed eget, non prudens, sed stultus & demens permanebit. A quo iuxta canonicam Iacobi. j. quæstio. secunda. c. q̃pio. Omne datum optimum, & omne donum perfectum desursum est, vt ait Iacobus. Si quis indiget sapientia, postulet à Deo, qui dat omnibus affluenter, & non improperat. Omnis enim sapientia à domino Deo est, & in eo fuit semper, & est ante euum. Ecclesiasti. j. Nec sufficientes, sumus cogitare aliquid ex nobis quasi ex nobis: sed sufficientia nostra ex Deo est. Pau. ad Corinthios secundo. c. iij. Et beatus Gregorius in homilia penultima, dicit de spiritusancto qui deus est. Nisi sit intus eum qui doceat, doctoris lingua inuanum exterius laborat. Cùm igitur tota virtus nostra humana à Deo dependeat & sine eius præsidio nihil possumus, testante euangelista. Sine ipso factum est nihil. Ab inuocatione nominis Dei initium faciemus, iuxta morem imperatorum. l. in nomine dñi. C. de offi. pręfect. Aphri, in aut. de armis. in princip. coll. vj. & in

Ad lectorem.

aut.de quæstore.in prin.& in aut.de hȩredi.& falcid.in
prin.& iuxta doctrinam Pau.ad Corin.j.de qua habe-
tur.xxvj.q.v.c.non liceat.Siue mãducatis,siue bibitis,
siue q̄d aliud facitis,omnia in nomine domini nostri
Iesu christi facite,gratias agentes Deo.Et id etiam legi-
mus apud veteres factitatum,nam si quippiam operis
facturi fuissent,ante omnia cœlestem fauorē precantes
Deum inuocabant:vnde apud Persium legitur.
Persius. Vatibus hic mos est,centum sibi poscere voces,
Centum ora,& linguas optare in carmine centum.
Hinc ait Ouidius.dij ceptis aspirate meis.& ait Boetiꝰ
Ouidiꝰ. de consolatione in.iij.inuocandum rerum omniū pa-
Boetiꝰ. trem:quo prætermisso nullum rite fundatur exordiū.
Et ideo dicit tex.in aut.quomodo opor.episcopos.in
princi.q̄ omnia rectè geruntur,si principium sit decēs
& amabile Deo.Ad illum ergo me conuertam, ipsum
Salomō. inuocando:& dicam cum Salomone:da mihi domine
sedium tuarum assistricem sapientiam: mitte illam de
sede magnitudinis tuæ,vt mecum sit,& mecum labo-
ret.& cū Iudith.da dn̄e sermonem bene sonãtem in os
meum.Et non pōderatis humanis demeritis, tua sola
clementia in me tui cœlestis fluminis irrigui gratiam
influas scientiæ,supplendo defectum, augēdo ingenij
modulum,& memoriæ quãtitatem,vt possim scriptu
rarum libri præsentis(quē interpretandum seu cōmen-
tandum suscepi)veritatem pandere,errores fugare,no-
dos soluere difficiles:obscura dilucidare,& dubia(quē-
admodum ad doctoris officium pertinet)declarare.c.
j.de reliquijs & venera.sanctorum.& dicam etiã prout
sancta mater ecclesia canit.Tu lux refulge censibus,mē
tisq̄ somnum discute.Te nostra vox primum sonet,&
ora soluamus tibi.Deo patri sit gloria eiusq̄ soli filio,
cum spiritu paracleto & nūc,& in perpetuum.At ego
ipse quoniam à me iri inficias minimè possit hosce no
stros,qualescunq̄ dici possunt,commentarios in Bur-
gundionum præscriptas obseruationes & consuetudi-
nes,seu,si mauis,librorum nostrorum elucubrationes
non à meipso haberi:quidem sine diuino auxilio descē
dere: inq̄ lucem ipsam nequaq̄ potuisse prodire:me
verò potius vbi diuini auxilij penuria adfuisset, Pene-
lopis telam orsum fuisse:eo propterea sunt fretus consi
lio: vt vnde bonum hoc ipsum cœleste numini mihi
contributum esse superno confiteor:eidem numini nō
iniuria retribuam præmium:deinde verò quoniã mi-
hi Cræsi ditissimi,auarissimiq̄ Pigmalionis opes, seu
diuitiæ minus succumulantur, in horum retributionē
gratiarumq̄ relationem neue vituperando ingratitu-
dinis vitio accuser,Ambrosiano vtar subsidio. vt ego
ipse iuxta anilis vetulæ deuotionem,tibi tuo, ve tem-
plo sacratissimo,quod possum,offerã,te scilicet vt spe-
ro iri placatum confisus,si vno tetrasticho.Item & am
plius subiuncto sequentiq̄ hæxasticho in præsentiarū
tete numen trinum & excelsum donauerim: idipsum
humile carmen offerens deuotius, vt haberi mihi id-
ipsum opus commentariorum vtilitatis publicæ gra-
tia potius conceptum tuo, fretus iuuamine confitear,
faciliusque perficiam, quam ductu vana huius mun-
di gloriosus elatione.

*Ad Dei omnipotentis numen æternum, de præsen-
tis operis impetranda perfectione,*

Tetrastichon.

Omnipotens opifex, qui cuncta gubernat ab arce,
Solus Olympiaca,solus & astra regit.
Arida rore sacro fœcundet pectora, cuius
Auxilijs præsens aggrediamur opus.

Item & hæxastichon.

Syderea omnipotens,rerum moderator ab arte,
Cuius ab imperio singula quæq̄ micant.
Cuius & æternum regnat per secula numen,
Insuperabilibus nobile præsidijs.
Da præcor ipse tuis (hominum liuore subacto)
Subsidijs,præsens perficietur opus.

Tabula Rubricarum ac Paragraphorum.

TABVLA RVBRICARVM, SEV TITVLORVM, consuetudinum Ducatus Burgundiæ, vnà cum Paragraphis, seu Articulis earundem.

Tabula Rubricarum ac Paragraphorum.

Les Couſtumes

Generales du Duchie de Bourgongne.

*

PROOEMIVM.

In textu ibi,

Couſtumes.

Conſuetudo qd ſit,

1 PRIMO quęro† qd
ſit conſuetudo? tex.
in .c. conſuetudo .j.
diſt. dicit, quod cõ-
ſuetudo eſt ius non
ſcriptum, moribus
introductum. ¶Et
ita etiam diffinit In-
no. in rubri. de con-
ſue. Hoſtiẽ. plenius
diffinit in ſum. eo. §.
qd ſit. Vide Panor.
& doct. in rub. de conſue. Bar. plenius diffinit. Quã diſ-
finitionẽ oẽs tenent ꝑut dicit Ang. in §. ex non ſcripto.
inſti. de iure naturali, & dicit ꝙ conſuetudo eſt ius non
ſcriptum, moribus & vſibus populi, vel maioris partis
ipſius recte initiatum, & continuatũ introductũ, habẽs
vim legis. ¶Aduerte, quia Rochus de curte in ſua repe-
titio. c. fi. extra de conſue. in. j. quæſt. ponit tres diffinitio
nes conſuetudinis.

Conſuetudo vñ dicatur.

2 ET dicitur† conſuetudo a con, ꝙ eſt ſimul, & ſuetu-
do vſus: quaſi communis vſus: ꝑut dicit tex. in. d. c.

Conſuetudo qd ſonet.

3 conſuetudo. † & ſonat conſuetudo qñq; factum nudũ:
vt. C. de epiſco. audien. l. iij. §. fi. & . C. de ſeruitu. l. j. C. cõia
de manumiſ. l. fi. C. de iure fiſci. l. ſuper creandis. lib. x. ff.
de ver. ſigni. l. vt alphenus. & . l. anniculus. et ita nõ ſumit̃
4 hic. † Qñq; ſonat ius: vt in. §. ex nõ ſcripto. & . C. q̃ ſit lon
ga cõſue. & . l. de quibus. ff. de legi. & intelligendũ eſt qđ
ſonat ius, qa ius ex ea reſultat, ipſa tñ eſt in facto. ¶Vide
etiam eundẽ Rochũ in. d. c. fi. in. ij. & . iij. q.

Conſuetudo differt ab vſu.

5 ET differt † conſuetudo ab vſu, ſtylo & ſtatuto: nã
ab vſu differt tanq̃ cã a ſuo effectu, quia conſuetu
do per vſum inducit̃: & vſus ꝓprie dicit̃ factũ, cõſuetu-
Conſuetudo differt a preſcriptiõe

6 do ius. ¶ † Etiã differt a pręſcriptione, qa p̃ſcriptio requi
rit titulũ, conſuetudo non et p conſuetudinẽ ius in pu-
blico, & p præſcriptionẽ ius in priuato acquiritur. Iaco.
de ſancto Geor. in repe. d. l. de quibus. ff. de legi.

Conſuetudo differt a ſtylo.

7 A Stylo† aũt differt, qa ſtylus ꝓprie dicit̃ circa illa
q̃ tangunt modũ ordinandi acta, & ſentẽtias, &
alia q̃ ſcribunt̃, a ſtylo cũ quo ſcribit̃. Facit. C. de vete. iu.
enucle. l. ij. §. ſed & ſi. & . l. j. C. de ſacroſan. eccle. Petrus &
Cy. (nõ dicit̃ vbi dicũt) dicũt ꝙ de hoc ſtylo nõ hr̃ in iu-

Stylus quid.

8 re: vñ dicũt, † ꝙ ſtylus eſt ius nõ ſcriptũ ab vnius iudicis
voluntate ſæpę ſtylatũ, & in hoc differt a cõſuetudine, qa
conſuetudo tacita voluntate & vſu plurium inducitur:
quia populi, vel maioris partis eiuſdem. Et plenius de
hoc ſtylo ponit Ang. are. in. §. ex non ſcripto. in. ij. & . iij.
col. inſti. de iure natu. gentium & ciuili. vnum tñ qñq;
ponitur pro alio vt patet in. c. q̃; graui: extra de fal. facit
l. fi. C. de dona. & . l. teſtamẽ. ff. de teſta. & . l. veterib⁹. ff. de
actione empti. ¶Adde ꝙ de hoc verbo ſtyllus eſt tex.

Stylus curiæ ſeruandus.

9 in. d. l. j. C. de ſac. ſan. eccle. † Et ſtyllus curiæ eſt ſeruãdus.
l. obſeruandũ. ff. de iudi. ita dicit. Bar. in. l. iuriſperitos. ff.
de excu. tut. ¶Et dicit tex. i. l. fi. C. de iniurijs. ſtylus itaq;
qui obtinuerit debet ſeruari intactus. & dicit Bal. in. l. fi.
C. que ſit longa conſuetudo. ꝙ ſtylus eſt practica curiæ

Iudex informare ſe põt de ſtylo nemine citato.

10 confirmata. † Et qñ eſt quæſtio de ſtylo, iudex poteſt ſe
informare in camera, nemine citato: ita dicit Iaco. de ſan
cto Geor. in. d. l. de quibus. in ſua repe. col. iij. ff. de legi.

Cõſuetudo differt a ſtatuto.

11 A Statuto† aũt differt conſuetudo, qa ſtatutũ exp̃ſſo
conſenſu introducit̃: cõſuetudo vero tacito. §. oẽs
populi: inſti. de iure nat. & . d. §. ex nõ ſcripto Pet. de anc.
in cõmento. c. canonum ſtatuta. in. xxxv. col. in prin. &
☞ dicit Panor. in. c. j. in prin. extra de cõſue. ¶Et dicit Bal.
in. l. ij. C. quæ ſit lon. cõſue. in. ij. col. ꝙ ſtatutũ & conſue
tudo differunt inter ſe reſpectu modi & formæ. Alex. in

Conſuetudo maioris autoritatis q̃; ſtatutum.

12 cõſi. clxxxix. inci. mature. in. ij. vol. † & dicit idẽ Alex. in
cõſi. ſuo. lij. inci. viſis his q̃ in themate in. vj. vol. ꝙ cõſue
tudo eſt maioris autoritati⁸, q̃; ſtatutum.

☞ ADDITIO. Vide ad hoc Mat. de affli. in con-
ſtitutionibus regni Sicilię in præ
fatiõe. in. viij q. Et quomodo facta cõtra ſtylum ſeu illo
nõ obſeruato inducũt præſumptionem fraudis, falſita-
tis, aut doli. Vide Felinũ. in. c. ij. in. vij. col. extra de reſcri.
& in. c. cãm quæ. de teſti. & in. c. tertio loco. in fi. de pro-
batio. Barba. in conſi. j. in. xlij. col. in. j. volu Domi. meus
Iaſ. in. l. teſtamentũ nõ ideo. C. de teſta. Et iõ, vt videmus

Clauſulæ inſolite arguunt dolum.

13 † quia clauſulæ inſolitæ cũ ſunt cõtra ſtylũ arguunt do-
lum. l. ſi quis ſub cõditione. ff. de cõdi. inſti. vt notat̃ in lo
cis hic añ allegatis. Bar. in. l. quicũq;. C. de apochis pu-
blicis. idem Barb. in cõſi. xlvij. in xxix. col. in. j. vol. Ste-
pha. Bertrandi in cõſi. ccxxxvj. nu. viij. parte. ij. dixi in cõ
ſi. xxxv. nu. vj. Curtius in conſi. liiij. in penul. col. & in cõ
ſi. lxxiij. in. xxxv. col. ✳ ¶Hinc quærit Bar. in. d. l. de qui-

Libellus ſuper cõſuetudine formatus an valeat.

14 bus. ff. de legi. † An ſuſtineri poſſit libellus formatus ſu-
per conſuetudine, & etiã ſtatuto, & cõcludit ꝙ non. in
quo tñ nouiſſime Domi. meus. d. Iaſ. Maynus in vltima
col. tenet cõtra Bar. & vide eundẽ ibi et etiã in. l. oẽs ppli
in prin. in. j. lectu. ff. de iuſtitia & iur. ¶Et quomodo ſta-
tutũ & cõſuetudo differãt circa modũ, formã, & cãm
efficiẽtem, vide Alex. in conſi. ſuo. cviij. in. iij. colũ. in. iij.

Conſuetudo an ſit ius p̃torũ vel ciuile.

15 vol. ¶ † An aũt iſta conſuetudo ſit ius p̃toriũ, vel ciuile.
Bal. tangit in. l. fi. in. v. col. C. vnde legiti vbi cõcludit ꝙ
ſi conſuetudo fuit inducta a ptãtibus terrarũ: tũc cenſet̃
ius prætoriũ. Si aũt a populo, ius ciuile cenſet̃: & bene
dicitur. Adde eundẽ Bal. in. l. ex placito. ix. q. C. de rerũ
pmuta. Ex quo dico ergo ꝙ cũ conſuetudines fuerunt
introductæ a populo Burgundiæ (cũ tres ſtatus patriæ
repræſentantes populũ introduxerũt, & in formã hãc re
duxerũt ſeu approbauerũt:) ꝙ iſtæ noſtrę cõſuetudines
ſunt ius ciuile. ¶Quæ aũt inducunt̃ a iudicibus, puta
Balliuis, aut Locumteñ. ſtatuendo & ordinãdo: vt quo
tidie faciunt fieri proclamata vel ſtatuunt aliqd in eorũ
curijs iſta ſunt ius prætorium: & effectus eſt, quia durãt
tm̃ anno. inſti. de perpe. & tẽp. act. in prin. declarat Bar.
in. l. v. in prin. ff. de ver. obli. & in. l. j. in fi. ff. de bono. poſ
ſeſ. & in. l. fi. ff. de pœnis & in. l. ij. §. fi. ff. pro empto. & di-

Styl⁹ fori eſt ius prętoriũ

16 cit Bal. in. l. certũ in. iij. col. C. vnde legi. † ꝙ ſtylus fori eſt
ius prætoriũ: iõ non ſufficit dicere, ꝙ ita fuit ſtylatũ in
curia ſed etiã opus eſt dicere ab anno citra. ¶Et aduer-

te, q̃a stylus est seruandus. Alex. consi. lxv. in fi. in. §. vol. Io. de ana. in. c. ad falsariorũ. vbi plene de stylo. extra de crimine falsi. Immo rescriptũ cõtra stylũ curiæ impetrat & est falsum. Feli. in. c. ij. de rescri. & snĩa lata expresse cõ

Stylus principis facit ius quo ad oẽs.

17 tra stylũ curiæ est nulla. Gui. pape. q. sua. ccxcij. ¶ †Aduerte etiam ꝙ stylus principis vel habentis potestatem legis condendæ facit ius quo ad oẽs. Panor. in. c. ex litteris. de constitutio. & in. c. bonæ. le premier. de postu. prę la. Alex. cõsi. xxxix. inci. visis. col fi. in. iij. vol Feli. in. c. ij.

Cõsuetudo ritus obseruãtia, mores solitum & c. q̃uo differant.

18 ver. stylus curiæ. extra de rescri. ¶ †Et q̃uo etiam differant consuetudo, obseruãtia, ritus, mores, & desuetudo solitum & cõsuetũ vide eundẽ Rochũ in dicta repetit. c. fi.

19 extra de consuetu. in. iiij. q. †vbi ponit de obseruantia q̃

20 tm̃ habet vim facti, & habet effectum declaratiuũ: †q̃m si lex est multipliciter intelligibilis, seruari debet id qđ pluries obseruatum est in curia. allegat Ant. de But. in dicto. c. fi. in sua repetitione.

Scriptura an sit necessaria de essentia cõsuetudinis.

21 SEd quia dicitur supra ꝙ consuetudo est ius nõ scriptum quæro. †Nunq̃d de essentia consuetudinis sit necessaria scriptura. Tex. est ad literam in. §. constat. & §. ex non scripto. & ibi docto. insti. de iure natura. gen. & ciui. vbi dicit ꝙ nõ. Immo plus Bar. in. l. de quibus in iiij. col. ver. sed iuxta p̃missa quæro. ff. de legi. vr̃ tenere ꝙ nõ sit scriptura necessaria p. d. §. constat. & p. l. ius ciui

22 le in fi. ff. de iusti. & iure. Sed tñ finaliter cõcludit, †ꝙ cõsuetudo põt esse scripta: vt in. d. l. de quibus. vbi dicitur ꝙ nõ est necesse scribi: ergo innuit ꝙ etiam si scribat̃ est consuetudo. Et iõ dicit, ꝙ aut cõsideratur consuetudo quo ad sui originẽ, seu introductionem, & tũc impossibile est ꝙ sit scripta: cũ veniat ex tacito consensu populi. vt. d. l. de quibus. & d. §. constat. Aut consideratur quantũ ad sui reformationẽ: vt est in casu nostro, scilicet in istis cõsuetudinibus: q̃bus cũ vsus fuerit populus illis longo tempore: nũc facit eas redigi in scriptis: & hoc põt fieri. Et hoc est vt memoriæ mandetur, non per eam fiat ius scriptum: & tũc isto casu tanq̃ notoria nõ indiget probatiõe. arg. l. contrahit̃. ff. de pig. & ita dicit Bald. in. l. j. in vlti. col. C. ad Velleianum. ¶ Et ita in terminis nostrarum consuetudinum vidi hoc anno dñi. M. cccccxxj. Iacob. de sancto Geor. q̃ hoc anno fuit positus in lucem: qui ita tenet, quoad consuetudines Burgundiæ. in repe. l. de quibus. in. j. col. ff. de legi. qui distinguit vt hic ante.

Cõsuetudinẽ notoriã p̃bare nõ est necesse.

23 ET facit ꝙ no. Bal. in. l. ij. in. ij. col. C. q̃n prouo. non est necesse. imo dicit fortius Bar. in repe. l. ij. in. xx. col. C. quæ sit longa cõsue. †ꝙ q̃n consuetudo est notoria, tũc nõ oportet eã allegare, nec p̃bare. Sed credit do. meus Iason. in. l. de quibus. in penul. col. ff. de legi. ꝙ nõ

24 sit verũ, p vnã regulã multũ notabilẽ, q̃ est †ꝙ licet notoriũ releuet ab onere p̃bandi tñ nunq̃ releuat ab onere p̃ponẽdi. Glo. est singularis in cle. appellãti. de appe. Barto. in. l. pe. in fi. ff. de excep. Et ponit de materia plene

25 Alex. in. l. j. C. vt quæ desunt aduo. ¶ †Sed videt̃ ꝙ opi. do. mei Ias. nõ sit sustentabilis: & Bar. bene dixerit, & ad illud qđ dicit do. me⁹ Ias. de glos. in cle. appellãti. Rñdeo ꝙ verum est, ꝙ q̃n est aliq̃d notorium parti vel oib⁹ alijs ꝙ licet nõ teneat̃ pars probare, tñ tenet̃ allegare. Sed q̃n est notoriũ oib⁹, & parti, & etiã iudici, tunc nõ est licitũ allegare & p̃ponere. ista est doctrina. Bar. in. l. iij. ff. de iudi. imò exp̃sse dicit And. sicu. qui dicit̃ Barb. in cõsil. suo

Notoriũ legis non allegandum.

26 lxij. incip. illud in mediũ referã. in. iij. col. in. j. vol. †ꝙ notoriũ legis nõ est allegãdũ. de qua glo. & ei⁹ materia ponit plenissimæ do. me⁹ Ias. in. l. ex quacũq̃ causa. ff. si q̃s in ius voca. & posui in tractatu de maledictione creaturarum irrationabiliũ. quẽ consulẽdo scripsi sup dubio: nunq̃d aĩalia fructibus terræ nocẽtia possint anathematizari. Et est in vltima parte. in ver. primã p̃suppositio-

27 nẽ feci. vbi ad saturitatẽ de dicta gl. ¶ †Sed nũc notoria debet esse consuetudo sicut & lex cũ ita iudicandũ sit

28 scđm cõsuetudinẽ, sicut scđm legẽ: †imo iudex q̃ non iudicat scđm consuetudinem, facit litẽ suã Bal. in aut. iubemus. p illũ tex. C. de iudi. ¶ Adde q̃ dicit Bal. in cõ

29 si. ccxxxviij. in. j. parte. vbi dicit †ꝙ statuta nõ indigent

30 p̃ductiõe, in loco vbi vigẽt. †Nã cõsuetudo dr̃ lex municipalis & particularis illius patriæ vbi viget, quã iudex scire tenet̃, & scđm illã iudicare. Sicut em̃ iudex vniuersalis non põt ignorare ius cõe: ita iudex particularis nõ põt ignorare ius particulare. s. cõsuetudinis. s. q̃n consuetudo est iam ĩtroducta: vt ĩ cõsuetudinib⁹ nostris. Ita Gemi. in. c. j. in. ij. col. extra de cõsti. Bal. em̃ in. l. g̃naliter. C. de epis. et cle. dicit ꝙ q̃n agit̃ super articulo in iure cõtento, sufficit allegare cãm, licet non alleget̃ lex, q̃a ipso iure lex inest causæ. Idẽ dicẽdũ est in cõsuetudine patrię, corã iudice illi⁹ patriæ, vbi viget cõsuetudo: q̃a (vt dixi) dr̃ in tali loco ius cõe, sed vide ibi plene Bal. Sed tñ dicit Bar. in. l. p̃scriptiõe. in vlti. col. C. si cõtra ius vel vtili. publi. ꝙ etiã iudici licet ignorare cõsuetudinẽ: & iõ vr̃ ꝙ do. meus Ias. bñ dixerit non obstantibus supradictis. Cogita. q̃a vr̃ ꝙ attento ꝙ cõsuetudines nostræ sunt in scriptis redactę, & p principẽ approbatæ & cõfirmatę, ita etiã ꝙ fuerũt publicatæ, ꝙ rõne publicatiõis habẽt vim legis, & ab oib⁹ debẽt sciri: vt p tex. in aut. vt factæ nouæ constitutio. §. j. colla. v. Et faciunt q̃ dicũt Panor. & Feli. in. c. j. & ij. extra de cõstitutio. Et maxime cũ habent̃ pro lege: vt apparet in approbatiõe facta p principẽ, q̃ est post cõsuetudines infra descriptas in cõclusione illarũ: vbi princeps voluit eas haberi p lege, & eas sci

31 ri debere sicut leges. †Quas q̃dẽ ignorare est lata culpa, cũ ab oibus sciri debeat, dicit tñ Fran. de Are. multũ nota. in. l. moribus introductũ. in. j. nota. ff. de vul. & pupi. substi. ꝙ approbatio cõsuetudinũ in scriptis redactarũ, seu cõfirmatio p principẽ facta, nõ inducit nouũ ius: sed potius illa approbatio q̃ fit p scripturã redigẽdo cõsuetudines in scriptis, in dubio est inuenta ad p̃bandũ, & cã memoriæ. ¶ Vide ad hoc Pyrrhũ in cõsuetudinibus Aurelianis, ĩ sua p̃fatiõe. de hac materia vide ẽt Rochũ de curte. in repe. c. fi. de consue. in cõtinuatiõe rubricæ.

32 ET aduerte †ꝙ cõsuetudinis autoritas nõ est leuis immo magna. c. in his. & c. consuetudinis. xj. distin. & Panor. in. c. cõsuetudinis. extra de consue. et ibi in apo. Ber. & Corse. p tres, aut quatuor col. ponit̃ autoritas & ☞ virtus cõsuetudinis. ¶ Bal. in. c. j. de natura feudi. ĩ prin.

33 allegant Inno. in. c. apostolica. de simonia. †dicit ꝙ fortior est cõsuetudo, q̃ gratia principis.

☞ ADDITIO. Vide Mat. de Affli. in cõstitutionibus regni Siciliæ. in cõstõne q̃ incipit. duram & dirã. in. vj. nota. ✻ ¶ Nunq̃d aũt valeat contra ius cõe ponit do. meus Ias. in. l. de q̃bus. in. xvij. col. ff. de legi. ¶ Aduerte etiã ꝙ nihil operat̃ contra substantiã actus, scđm gl. quam oẽs approbant. in. c. ij. de consuetudine. lib. vj vt dicit Guil. Benedicti in repetitione. c. Raynu. in ver. et vxorem nomine adelasiam. nume. cccxcviij. de testa. ¶ Et dicit Bal. in consi suo. clxxxv. co

34 lum. ij. in primo volumine, †ꝙ cõsuetudini sicut matri debet

debet adhiberi reuerentia: de quo quidem conſilio fecit
mentionẽ Boerius in cõſuetudinibus ſeptene Bituricẽ.
ĩ ti. de p̃ſcri. §. ij. in gl. ij. & in ti. (des couſtumes des fiedz
& cens). §. j. &. ij. vbi multũ & ſingulariter laudat con-
ſuetudinẽ. Et dicit Luc. de pen. in. l. miſſi opinatores. de
exac. trib. lib. x. C. ꝙ magna eſt virtus conſuetudinis, q̃
attenditur in multis caſibus ibi per eum enumeratis

Conſue-tudo altera natura.

25 vltra ſexaginta. & ibidem docet, † quomodo conſuetu-
do eſt altera natura, & ꝙ vincit ingenium & artem.
¶ Ad hoc allegat Iac. de ſancto Georg. in. l. de quibus. in
fi. ff. de legi. gl. in ver. conſuetudo. in. l. ſi quis poſthumos
☞ in prin. ff. de libe. & poſthumis. ¶ Intellige dummodo
ſit rationabilis: vt dicit Nicolaus de Lyra in ſuo Euan-
gelio, Lucæ ſexto.

☞ ADDITIO. Vide Matthæũ de afflictis in præfatione conſtitutionum regni Siciliæ. in. viij. quæſt. ✳

ITem quõ proponatur conſuetudo, quomodo probat̃: & quid habeant teſtes producti dicere ad probandum conſuetudinem, vide Alber. de Roſa. in rubri. C. quæ ſit longa conſue. in. xvj. xvij. &. xviij. colũ. vbi ample per eum. dicam infra in fine concluſionis harum conſuetudinum, & in procemio ſequenti.

In textu ibi,

Generales.

Cõſuetudo quotuplex.

1 ADuerte † ꝙ duplex eſt conſuetudo generalis, ſcili-
cet & ſpãlis. ſeu localis. inſti. de iure natu. §. ex nõ
ſcripto. & ibi per Io. Fab. ſuper verſi. imitantur. &. C. quę
ſit longa conſue. l. conſuetudinis. ¶ Cardi. Floren. in. c.
cum dilectus. col. viij. in. vij. qõ. poſt Hoſtien. de conſue
2 tu. dicit † ꝙ quadruplex eſt conſuetudo. vna generaliſſi-
ma, vt illa quæ eſt inter oẽs catholicos orãdi verſus oriẽ
tẽ. c. eccl'iaſticarũ. xj. diſt. ſanctus Tho. ij. ij. qõne. lxxxiiij.
arti. iij. in fi. Luc. de pen. in. l. cum nauarcorum. col. j. C.
de nauicu. lib. xj. Alia eſt generalis quam ſeruat tota ꝓ-
uincia. c. ex tuarũ. de aut. & vſu pal. & ideo iſtæ noſtræ
conſuetudines dicũtur generales quoad nos: quoniam
obſeruãtur in tota noſtra prouincia. Alia eſt ſpecialis,
quæ in vna ciuitate locũ obtinet. l. venditor. §. ſi cõſtat.
ff. cõia prędio. Alia eſt ſpãliſſima: vtputa patriſfamilias.
l. vel vniuerſorum. ff. de pig. actio. cũ ſimilibus Aliã di-
uiſionem tradit Bal. ponens exẽpla in. l. diuturna. ff. de
legi. Aliam tradit Ant. de But. in. d. c. fi. & illas ponit Ro
chus de curte in. d. ſua repe. c. fi. extra de conſue.

In textu ibi,

Duchie.

Ducatus quid ſit.

1 DVcatus † dicitur regio cui dux dominatur: & pro
primiceriatu accipitur. l. ij. C de dome. & protec.
lib. xij. & etiam dicitur ducis dignitas ſeu pręfectura, &
imperium. vnde Iuli. Capi. pætenti ſignum prima die
tribuno dedit militi munus, exprobrans vtiq; ſegniciẽ
tẽporum ſuperiorũ. Quodquidem etiam ante in om-
nibus ducatibꝰ dederat: & ſcribit Lampri. Heliogabalũ
præpoſituras, & ducatus & officia vendidiſſe. Hoc no-
men peculiariter datum eſt Spoletanæ vrbi, cuius regio
Vmbria dicit̃ ab autoribus: cuius fines a fonte Tyberis
vſq; ad Anienis fluuij ſiniſtram ripam: vbi videlicet
Anio Tyberim illabitur. Ducatus cati, eſt aureus num-
mus ducalis. Hæc dicit Calepinus in ſuo dictionario in
litera. D. ante. V.

Incipit textus procemij.

PHILIPPE par la grace de Dieu, duc de Bourgongne, de Lothier, de Brabant & Lembourg. Conte de Flandres, Dartoys, de Bourgongne: Palatin de Haynault, de Hollande, de zelãde, & de Namur. Marquis du ſainct empire. Seigneur de Frize, de Salins & de Malines.

SCAVOIR faiſons a tous preſens et aduenir, nous auoir receue la ſupplication de noz treſchiers et bien amèz, les gẽs des troys eſtatz de noſtre duchie de Bourgongne. Contenant comme puis n'agueres apres ce que par leſdictz des troys eſtas nous euſſent eſtez remonſtrez les grandz inconueniens, & inuolutions de proces, qui ſuruenoyent iournellement entre noz ſubiectz de noſtredict Duchie & Conté de Charroloys, a l'occaſion de ce que les couſtumes generales & locales de noſtredict pays neſtoyẽt redigées par eſcript. Nous euſſions a la requeſte d'iceulx des troys eſtatz ordonne que ſix de noz cõſelliers s'informeroyent deſdictes couſtumes, & le tout mettroient, ou feroient mettre par eſcript & declaration. Et ce faict, enuoyeroyent icelles informations a noz amez, & feaulx maiſtre Gerard de plaine chief de noſtre conſeil, & preſident de noz parlemens de Bourgongne. Et les aultres gẽs de noſtre conſeil reſidens en noſtre uille de Dijon, leſquelz preſident & gens de noſtredict conſeil ueues par eulx leſdictes informations en eſcripueroient leur aduis a nous, & aux gens de noſtre grand conſeil eſtans lez nous: pour le tout ueu y faire & ordõner ainſi qu'il appartiendroit. Pour leſquelles choſes mettre a execution & faire leſdictes informations ſur leſdictes couſtumes generales, nous euſſions commis a la nomination de ceulx deſdictz trois eſtatz, auſquelz auons ottroye de les

nommer. Aſcauoir pour chaſcum eſtat ung. Noz amez & feaulx conſeilliers meſſire Ferri de Clugny docteur ès loix & en decret, chanoine et official Doſtun, et maiſtre des requeſtes de noſtre hoſtel pour les gens de legliſe. Le ſire Iehan de Beffremont cheualier ſeigneur de Mirebeau, noſtre chambellan pour les nobles, & pour les bourgois & habitans de noz bonnes uilles, maiſtre Iehan George, liceñ. ès loix, & maiſtre des requeſtes de noſtre hoſtel. A eſchange d'aultres: ou cas que par mort, maladie, ou aultres empeſchemẽs, eulx ou aulcũ d'eulx n'y pourroiẽt uacquer, ne entendre auec noz amez & feaulx auſsi conſeilliers, Guillaume ſeigneur de Sercey noſtre premier eſcuier d'eſcuirie, & bailly de Chalon. Maiſtre Pierre Brandin liceñ. ès loix & maiſtre des requeſtes de noſtre hoſtel: maiſtre Pierre Baudot Liceñ. ès loix auſſi a eſchãge d'aultres. Auſquelz noz conſeilliers deſſus nommez furent adreſsées noz letres patentes de commiſsion: depuis leſquelles noz letres de commiſsion expediées en forme deue: pour faire leſdictes informations, comme tout ce peult plus aplain apparoir par icelles noz letres de commiſſion, euſſent eſte commis pour beſoigner en ce que dict eſt. Aſcauoir ou lieu en l'abſence, & a eſchãge dudict Guillaume de Sercey nommé & esleu par nous, pour uacquer en ladicte commiſſion: noſtre ame, & feal cheualier, conſeillier, chambellã, & bailly D'auxois, Meſſire Geoffroy de thoyſi: & en abſence & ou lieu & a eſchange dudict meſſire Ferri de Clugny, noſtre ame & feal cõſeillier maiſtre Iehan de Vendeneſſe Liceñ. ès loix & doyen de Vergi: esleu du coſté deſdictz trois eſtatz. Leſquelz ſix noz conſeilliers & commiſſaires ainſi par nous ordonnés en enſuyuant le contenu en noſdictes letres de commiſſion, & pour acomplir leffect d'icelles ſe ſoyẽt informez bien & diligemment deſdictes couſtumes generales & notoires de noſtredict duchie de Bourgongne, & pour ce faire aient faict uenir & aſſembler en noſtre uille de Dijon pluſieurs notables prelatz & gens d'egliſe, cheualiers, eſcuiers, aduocatz, conſeilliers, procureurs, & aultres notables practiciens en court laye, en treſgrand nombre, demeurans & reſidens en pluſieurs & diuerſes uilles de noſtredict duchie de Bourgongne, conte de Charrolois, & reſſort de ſainct Laurens. Leſquelz ilz ont examinez & interroguez, ſur le faict deſdictes couſtumes generales notoires. Et par les depoſitions d'iceulx tant en commum, comme en particulier. Et ueuz par eulx les anciens, et noueaux regiſtres, et papiers des couſtumes deſdictz pais, aient trouuées icelles couſtumes eſtre: & debuoir eſtre telles, que cy apres ſont eſcriptes & declairées. Et cõbien que en aulcunes d'icelles couſtumes aient eſte trouuées aulcunes contrarietez & difficultez entre leſdict couſtumiers practiciẽs. Toutesfois tous les deſſuſdictz ainſi examinerent ceulx deſdictz trois eſtatz, q ſemblablement ont eſte en grãd nombre a ladicte aſſemblée: apres toutes altercations ſe ſont reſoluz eſdictes couſtumes en la forme & maniere qu'elles ſont cy deſſoubz eſcriptes. Et icelles ont tenues pour ueritables, pour le bien et utilite deſdict pays & reſſort, & les ont faict mettre & rediger par eſcript bien au long, ſelon l'information ſur ce par eulx faicte, et par l'aduis & conſentement des deuant nommez, en la maniere qui ſenſuit.

Finit textus procœmij.

ISTVD eſt procœmium huius libri, qđ denotat cãm finalem. l. fi. & ibi Bar. & alij ff. de hære. inſti. Alex. conſi. ſuo. xlij. in. vij. col. in. j. volu. & in conſi. xix. in penul. col. in. j. volu. & in conſi. liiij. incip. Viſo puncto ſubtiliter. in. ij. col. in. iij. vol. & dominus me⁹ Iaſon in. l. ſi pacto quo pœnam. in vlti. col. C. de pact. Et idem Alex. conſi. vij. in. ij. col. in. ij. vol. Sozi. in conſi. ſuo. cliij. incip. Pulchra & ſubtilis eſt præſens conſultatio. qđ eſt primum conſiliorum. ij. volu. in. viij. col. Barba. conſil. xvj. in. ij. col. in. j. vol. Lud. Bolo. conſi. vj. in. j. col. Barba. conſi. ſuo

Procœ... um de... tat cã... final...

cõsi.suo.xix.in.ij.vol.vbi plura.Et ideo dicit Bart.l.j.ff. ad Macedo.ꝙ ad sciendũ mentem statuentiũ, recurrimus ad pœmium ipsius statuti. Facit ꝙ scribitur apud Liuium de scd'o bello punico.in prin.vbi dicit.In principio operis mei licet mihi præfari:eo ꝙ dicimus ꝙ a primordio tituli posterior formaꝛ euentus.l.j.C.de impo. lucra.descriptio.lib.x.& in.l.si filia.§.Neratius.ff.familię hercişcundæ.& facit qd' dicit Bal.in.l.cũ hi.ff.de transac.
2 †ꝙ procemium ponitur loco finalis causæ:qd' dicit esse connotandũ propter statuta.Et ibi Ange.sequitur, qui dicit ꝙ primo præfatio restringit.alleg.l. hæc actio.ff.de calum.& ideo dicit Bar.in.d.l.cum hi.ff.de transac. ꝙ ex verbis appositis in procemio legis vel statuti,statutum vel lex restringiꝛ.Faciunt & plura multa notanda, quæ alle.And.Barb.in cosi.xix.inci.Illud afferam in mediũ. in.j.&.ij.col.in.ij.volu.

In textu ibi,

Philippe.

Philippus dux Burgundiæ vnde oriũdus. 1 HIC Philippus†fuit filius Ioannis ducis Burgundiæ.qui quidem Ioannes fuit filius Philippi le hardy,q̃ fuit filius Ioannis regis Frãcię.Cui quidẽ Philippo le hardy fuit datus ducatus Burgũdiæ pro se & suis masculis:& iste Philippus erat de sanguine & prosapia regum Frãciæ.Qui quidem habuit in se iustitiam, & fuit iustitiæ,obseruator,maxime(vt hic patet)in statuẽdo leges & cõstitutiones,insequendo Licurgum principem Lacedæmoniorũ.Quas quidẽ leges & constitutiões,sic per eum statutas & ordinatas,iussit & mandauit obseruari:vt infra in cõclusione harum consuetudinum. Nã legitur ꝙ in antiquis Regibus fuit mira seueritas iustitiæ pro legibus custodiendis:vt ait Valerius lib. vj. recitans de Zaleuco & Charunda: sed inter alios principes
Ludouici xij. res Francorum laus. 2 totius orbis ab vrbe cõdita nõ fuit æqualis†Ludouico xij.christianissimo Francorũ regi,tam in statuendo leges,q̃ in obseruatione illarum:q totis viribus a tpe suæ coronatiõis vsq nũc, semper cũ maximo zelo iustitiæ circa administrationẽ iustitiæ insudauit:cui propterea dici põt qd' scribitur Ps̃.xliiij.Dilexisti iustitiam,& odisti iniquitatẽ:ꝓpterea vnxit te Deus Deus tuus oleo lætitiæ præ consortibus tuis.

In textu ibi,

Par la grace de Dieu.

Imperiũ omne a Deo. 1 HOc dicitur†quia omne imperiũ a Deo est permissiue,formaliter,& effectiuæ:ꝓut dicit Bal.in.c.j.qs dicatur dux,Marchio,comes.Et Deus imperiũ de cœlo constituit.vt in auꝛ de fide instru.§.quia igitur.colla.vj. & not.Inno in.c.qd' super his.de voto.& Bald.in.l.j. C. de sum.trini.& fide catholi.& habentes imperiũ regnãt prouidentia inscrutabili diuine altitudinis : rerũq publicarũ gubernacula possident.c.si ex bono. de pœnitẽ. dist.iiij.in prin.Vnde ad Roma.xj.O altitudo diuitiarũ scientiæ & sapientiæ Dei. Et Sap.viij.& habeꝛ in epistola inter claras.C.de sum.tri.& fide catholi.¶Adde ꝙ imperator sic scribit in.c.hac edictali.de pace iur.fir. in vsibus feudorũ.& in.c.j.in prin.de pace tenenda.& in.c.imperialem de prohibita feu.alie.per Federicum.in tit. de consuetu.contra libertatem ecclīæ.in vsib.feudo.Et hoc
Rex Frãciæ nemini subiectus. 2 modo solent scribere reges Franciæ.†Cum neminem in temporalibus recognoscant.c.per venerabilem. qui filij sint legi.dicam infra plenius.

ADDITIO. Et in Catalogo gl'iæ mundi. in v.parte.in.xxx.&. xxxj. consideratio.vbi dixi de excellentia regis Franciæ ad alios. *

CVm ergo hic dicat(Par la grace de Dieu)videꝛ qd' solum Deũ recognoscit,nec aliquẽ in temporalibꝰ
1 recognoscere velit:ꝙ non credo verum,†cũ recognoscere debeat christianissimum regem Frãcie in superiorem cũ sit vnus ex paribus Franciæ: & rõne paritatis debet adesse in coronatiõe regis Frãciæ.Immo etiã in toto du catu tpe suo de regalibꝰ nõ cognoscebat, & in iurisdictiõe p ressortũ erat subdítꝰ parlamẽto Parisieñ.Ex quo nõ debebat ponere in suis titulis,ꝙ esset dux Burgũdiæ gratia Dei simpliciter,cũ aliũ i superiorẽ recognosceret. Si tñ habuerit ex priuilegio,nescio:nec est sine dubio,an princeps potuerit hoc concedere. ¶De quo videri põt, per ea q̃ notanꝛ per Luc.de pen.in l.cõtra publicã.in.v. &.vj.col.C.de re militari.lib.xij.Vbi ponit an princeps possit concedere alteri regalia.¶Vide q̃ dixi in Catalogo gloriæ mundi,in.v.pte.in.xxiiij.cõsideratiõe.vbi posui multa spãlia principum.& dixi nume. cxciiij.ꝙ talia nõ possunt per principem concedi inferiori. * Dux Burgundie recognoscit regem Franciæ.

ET vide Gui.bene.in sua repe.c.ray.in verbo & vxorem noĩe adelasiam.ij.decisio.nu.cccxix.de test.Sed cũ antea fuerit regnũ de per se, videtur ꝙ etiam possit ad regnum reduci:quia res de facili reuertitur ad suam naturam primordialem:immo nõ est sine dubio, an debuerit,aut potuerit illa dignitas regalis supprimi: & qs habuerit ptãtem supprimendi,qd' non est præsentis speculationis:sed forte alibi dicetur.

In textu ibi,

Duc.

QVis dicatur dux,vide in vsibus feudorũ in titulo
1 qs dicatur dux,Marchio,comes:vbi diciꝛ†ꝙ qui a principe de ducatu aliquo inuestitus est,dux solito more vocaꝛ.tñ scd'm Papiã dux dr̃ q dicit pplm vel exercitũ militũ.l.duces.C.de offi.mili.iudi.vel diciꝛ a ducatu.c.j.in tit.de feudo marchiæ. Et de pluribus & diuersis ducibus habemus text.in.l.ij.C.de offi. præfec. præto.Aphrice.Etiã de duce habetur in .c. imperialẽ.§. Dux qs dicatur.
2 ducatus.de ꝓhi.feu.aliena.p Feder.†Et creantur duces ab imperatore in terris subiectis imperio.c.j.in ti.de feu. marchiæ.& a rege in regno suo.c.in apibus. vj. quest.j. & maxime in regno Franciæ , qui non recognoscit superiorẽ:vt dicit Abb.in.c.per venerabilẽ.qui filij sint Duces à quibus creētur.
3 legi.†Nam in regno est monarcha, sicut imperator in suo iperio:vt dicit Corsetus de ptãte regia,in qõne.xlv. Immo(vt dicit)etiã si teneat regnũ ab alio in feudum, diciꝛ tñ in suo regno monarcha, ita ꝙ ea quæ põt facere imperator in imperio,põt facere Rex in dicto suo regno:& ita etiam vult & tenet Alua.in.c.j.in tit.qs dicaꝛ dux,marchio, comes. Et Iacobinus de sancto Geor.in suo tracta.feudorum.in prin.in prima glo.ibi,quæro in Rex frãcie monarcha i suo regno.
4 primis.†& an ista dignitas regalis,hocẽ an dux habeat iura regalia in suo ducatu:Videꝛ ꝙ sic,per ea quæ dicit Aluaro.in dicto.c.quis dicatur dux,marchio,comes.Et idem Iacobinus in dicto loco ĩ.j.&.ij.col.ibi, dubitatur. ver.quero de pulchra qõne.Et ibi,quid si rex.ver.sed an
5 istis regalibus dignitatibus.†& olim erat regnũ vt satis denotat & demonstrat Robertus Gaguinus in chronicis Frãcię,in historia Clodouei regis: qui despõsauerat Clotildẽ filiã regis Burgundię:quo tpe(quod fuit anno Ducatꝰ Burgundie olim fuit regnum.

dñi.cccc.lxxxviij.)desijt esse regnũ,& fuit trãslatũ apud Francos:vt habet̃ in supplemẽto chronicarum lib.ix. ¶Et lib.iiij.dicti Supplementi,quasi in prin.dicitur qđ hæc regio longo tẽpore sub regibus fuit.sed nunc regia dignitate amissa ducatus titulo admodum est insignis. Cuius duces cæterorũ christianorũ duces facilæ præcellunt:& vidi,& legi quandã disputationẽ factã in concilio Basiliensi de præcedentia legatorũ ducis Burgũdiæ añ electores imperij vbi dictũ fuit,qđ legati dicti ducis Burgundiæ præcederent electores imperij.dicam latius in tractatu meo,in titulato Catalogus glorię mundi.in v.parte.in.xlv.consideratione.

6 Sed†quo tempore fuerit effectus ducatus,& de origine ducatus:credo ꝙ fuit tẽpore Henrici primi imperatoris,regnantis anno nongẽtesimo vicesimo.Quo tempore regnabat quidam Richardus,qui dux Burgundiæ fuit appellatus.Dicam latius infra.

De origine aũt Burgundionum ponit Gaguinus in suis chronicis.libr.j.in historia Clodouei regis:

Burgundi olim hedui dicti.

Burgundiones vñ dicti.

7 †sed quicquid sit,non credo Burgundos tunc hoc noĩe fuisse vocatos,sed vocabantur Hedui:qui fere toti Galliæ Celticæ dominabant̃:& dicti sunt Burgundiones a burgo Diuionensi,eo ꝙ cũ semel fuissent Hedui superati & deuicti a Gallis Senoneñ.insurrexerunt quidam ex burgo Diuioneñ.ꝙ tunc erat sub ditione Heduorũ,qui Gallos Senoneñ.superauerũt & deuicerũt:& tũc diceba tur ꝙ Senoneñ.fuerũt deuicti a quibusdam ex burgo Diuioñ.ex qb⁹ tũc nomẽ sumpserũt Burgundiones, q

Hedua olim Augustudunũ dicta.

8 prius Hedui dicebant̃:†ꝙ nomen adhuc hodie ciuitas nr̃a retinet:nõ ꝙ ita olim diceret̃sed Augustudunũ:in q erãt pricipes Heduorũ:hoc ẽ illi⁹ patrię.Et hæc audiui a q̃dã bonę memorię dño p̃sidẽte Burgũdię cognomine devilleneufue Lugduñ.q fuit capt⁹ ab Heluetijs,q dicebat se ita legisse apud Heluetios,ipso existẽte apud eos.

In textu ibi,

De Bourgongne.

Burgundia vnde dicta.

1 Burgundia†scđm ꝙ habet̃ per Bartholomæũ Ang. in suo libro de proprieta.rerũ lib.xiiij.in tit.de prouincijs.pars est Galliæ Senoneñ.q̃vsq; ad alpes Peninos se extẽdit.Et est Burgundia a Burgis dicta.Isid.lib.ix. eo ꝙ Ostrogoti traturi Italiã,ibi fecerũt burgos plures j.oppida & munitiones.Et huius opi.est Luc.de pen.in l.eũ q curiæ.in.j.de fun.rei priua. lib. xj.C.Terra tẽm est

Burgundiæ descriptio.

2 fortis,& mõtosa & pascuosa:& in locis pluribus nemorosa,aquis & fluminibus ac riuulis irrigua,in multis locis fertilis & fecunda, in multis sterilis & arida , & inaquosa.Iuxta alpes maxime frigida ꝓpter freq̃ẽtes imbriũ & niuiũ inũdatiões plures.Sunt incolę iuxta alpes q ex freq̃ẽti vsu aquarũ niuialiũ efficiunt̃ submento turgidi & strumosi.Feris abũdat,scilicet vrsis,apris,ceruis & multis alijs.Vidi multos in Sabaudia submento turgidos & strumosos,& etiã in comitatu Burgundiæ

Guttturosi.

iuxta alpes sancti Claudij,sed in ducatu nulli sunt, aut saltẽ pauci.Vrsos ẽt vidi in Sabaudia,& comitatu Burgundię,sed in ducatu nulli sunt:licet sint satis & etiã abundãter cerui,apri,& ẽt lupi.Ioãnes le Maire ĩ suis illustratiõibus Gallie.in.iij.dicit ꝙ Burgũdia se extẽdebat vsq; ad regnũ Austrasię,q̃ nũc dicit̃ Frãcia oriẽtalis, & cõtinet septẽ ꝓuincias.Ex qb⁹ vna erat ciuitas Arelateñ.

Regnũ Austrasiæ.

in qua erat sedes regũ Burgũdię.habẽs tũc ciuitates plures,& extẽdebat limites suos vsq; ad mõtes scti Bernardi & vltra.Cum ciuitas Augusteñ.& etiã ciuitas Seduneñ.que est in Sueuia.seu patria nũc Heluetiorũ, essent de regno:& ibi potuit videri ꝙ fuerint reges:& de eo-

3 rum origine ibi ample per eum.¶†Et continentur limites prędicti regni Burgũdię in sex versibus per Ligurinum compositis:qui sequuntur.

Has ibi metropoles,& primas nominis vrbes.
Chrysopolim placidam,Lugdunũ,atq; Viẽnam.
Quiq; tuos spumante mari prouincia fines.
Claudit Arelatum validis obnoxia ventis.
Chrysopolim dubius reliquas perlabitur amnis.
Maximus allobrogũ Rhodanus dñator aquarum.

Limites Burgundiæ.

¶De Burgundionibus fit mentio in .c. si gẽs Anglo. lvj.dist.& in.c.volumus.xj.q.j.& in.l.in lusitania .ff. de censi.vbi dicit ꝙ sunt immunes a censu.

In textu ibi,

De Brabant.

1 Brabantia†Germanię finalis est ꝓuincia:quę Gallię Belgice est contigua, habens Rhenum ab oriente, & Frisiam , Britannicum Oceanum , et Flandricum sinum ab aquilone inferiorẽ Galliã ab occidẽte,superiorem vero Franciam a meridie,quã aucupissinosa p̃terfluit:multa habens oppida & famosa. Terra fertilis in fructibus,populosa,gens elegãtis stature & venuste forme Bellicosa,animosa contra hostes,inter se aũt placida deuota & benigna: vt dicit Bartholo. Angli. in libro de proprieta.rerum.tit.de prouincijs.

Brabantie descriptio.

In textu ibi,

Conte de Flandres.

1 Comes†proprie dicitur,qui fuit inuestitus de comi-

2 tatu:vt in ti.quis dicat̃ dux,Marchio,comes.†Alij vero comites qui nõ sunt inuestiti nõ dicunt̃ ꝓprie comites,sed abusiue,vt sunt comites sacri palatij,q legitimãt spurios & naturales creãt tabelliones,faciũt doctores & alia,prout in eorũ priuilegijs cõtinet̃.ita dicit Bal. in.c.j.in ỽbo,comes.d.titulo.in titu. quis dicacur dux, marchio,comes, ¶Hinc ꝑ hec decidi potest qõ de comite Palatino habente ptãtem legitimãdi naturales & spurios,exceptis filijs naturalibus ducũ,marchionum, & comitũ:q̃põt legitimare filiũ naturalem comitis Palatini:vt tenet Marti.Laudẽ.in p̃dicto cap.j.in tit.qs dicatur dux,marchio,comes.Iacobinus de sancto Geor.

Comes quis dicatur. Comites ...

3 in tracta.suo feudorum.in ỽbo,comes vbi etiã dicit,†ꝙ filij,comitũ habentiũ comitatũ possunt appellari comites spe,sed nõ re:& ita intelligit̃ ꝙ notat gl.pulchra in.c. si.xxiiij.q.j.de comitissa Cãpanię & Matilde habemus gl.i.l.fi.C.de arbi.& in.l.sed & si susceperit.§.liberti.ff.de iudi.not.ꝑ Canoni.in.c.dilecti.de arbi.& dicit etiã idẽ Iacobinus,ꝙ feuda comitalia habent magnam spẽlitatem,q̃a licet creditor in actione ꝑsonali possit petere se mitti in possessionem feudi ꝙ habet vasallus,& possit ꝑueniri ad missionẽ i possessionẽ ex scđo decreto:nõ ꝙ ius feudi trãsferat̃ i ipsũ creditorẽ neq; ẽt vtile dñium ꝙ habet vasall⁹ in feudo sed solũ ꝑcipiet ipse creditor fructus & redit⁹ dicti feudi:vt elegãter tradit Bar.in.l. si finita.§.si de vectigalib⁹.ff.de dam.infecto.& per Ange.

4 in.l.eorũ.eodẽ tit.†Tñ in feudo comitali non fit missio i possessionem,nec substãtia feudi comitalis trãsibit in creditorẽ,sed solũ percipiet fructus.Ita notabiliter dicit Baldus in authentica.ei qui iurat.in quarta charta.C. de bonis

de bonis autoritate iudicis possidẽdis. ¶ Aduerte etiã quòd quando creditor mittitur in possessionem feudi in actione personali, vasallus debitor est ille qui tenebitur præstare seruitia domino suo, non autem creditor: secus autem si missio fieret ratione rei: vt dicit Bartolus: in dicto. §. si de vectigalibus.

DE comitibus verò habentib⁹ comitatũ cũ dignitate, tangit̃ in. l. j. &. ij. C. de offic. pręfec. orien. & de offic. cõ. re. priua. & in. l. j. C. de aduo. diuer. iudicum. & in pluribus tit. positis in lib. xj. &. xij. C. Et in vsibus feu. de pa. tenen. & in pluribus alijs locis, quos recitare esset magis laboriosum, q̃ subtile. vt dicit Alua. in. d. c. §. quis dicat̃ Dux marchio, Comes. Et dicit ꝙ qñq; etiã dat̃ hæc dignitas à lege, vt patet in doctore q legit. xx. an. vt probat̃ in. l. j. cũ ibi no. C. de ꝓfes. q in vrbe cõstã. lib. xij. & per Bart. in. l. Alexandriæ. C. de decurio. lib. x.

☞ ADDITIO. De qua dignitate comitatus data doctori à lege dixi in Catalogo glorię mundi, in decima parte. in. xxvj. consideratione. de alijs verò comitibus dixi eodẽ libro, in quinta parte, in. xlv. cõsideratione, vsq; ad. liiij. vbi etiam dixi de comitatus dignitate quę datur à rege. ✱

In textu ibi,

Flandres.

Flãdriæ descri. 1 FLandria † est ꝓuincia Gallię Belgicę iuxta lit⁹ Oceani cõstituta, hñs Germaniã ab oriente, insulã Britãnię à septẽtrione, ab occidente mare Gallicũ, à meridie Galliam Senoñ. & Burgundiã. ¶ Hęc ꝓuincia q̃uis situ terrę sit ꝑuula, multis tñ bonis singularib⁹ est referta: Est em̃ terra pascuis vberrima, & armẽtis & pecudibus plena. Nobilissimis oppidis & portub⁹ maris inclyta, amnib⁹ famosis. scilicet Scalde & Lera vndiq; irrigua & ꝑfusa. Gẽs ei⁹ elegans corpe & robusta, multiplex in sobole & substãtia. In oim merciũ diuitijs locuples, venusta facie gñaliter & decora: effectu pia, affatu blãda, gestu matura, habitu honesta, erga domesticos pacifica, erga extraneos valde fida, arte & ĩgenio ĩ ope lanifico valde p̃clara. Per cuius industriã, magnę parti orbis in lanificijs subuenit̃. Nã p̃tiosam lanã quã sibi Anglia cõicat, in pãnos nobiles subtili artificio trãsmutans, ꝑ mare & terrã multis administat. ¶ Est aũt terra plana et frugifera in multis, multas quidẽ hñs arbores, non tñ multas syluas. Gaudet q̃busdã locis palustrib⁹, in q̃b⁹ effodiunt̃ glebę q̃ syluarũ supplẽt defectũ, quo ad igniũ incrementũ: nã ex his calid⁹ & fortis ignis solet fieri magis efficax, q̃ ex lignis, licet inutilior et vilior quo ad cinerem, grauior quo ad redolentiam & odorem: vt refert Bartho. Angli. in lib. de proprieta. rerum. titu. de prouincijs. ¶ Dicit tñ Guaguinus in lib. v. suarum historiarum, quãdo loquitur de rege Carolo Caluo, ꝙ olim Flandria paucis vicis tunc atque ædificijs ornata erat, & feris magis q̃ hominibus incolebatur: eiq; pręficiebat̃ à rege custos, qui Francorũ lingua Forestarius dicebatur, & hac occasione comitatus dignitatẽ accepit, cùm ipse Carolus de Balduino custode comitem fecerit. Et quo tempore fuerit, ponitur in faciculo temporum, fol. xlix. Et vt refert Calepin⁹ in suo dictionario, in litera F. ante L. Flandria † habet varios populos, qui prisco nomine Cymbri dicti sunt. Et vide in dicto Supplemento chronicarum. libro. iiij. & etiam. libro. xij.

Forestarius comes effectus.

2 Flãdria oli Cymbria dicta.

In textu ibi,

Palatin.

1 PAlatini † dicũtur ꝓceres palatij, quorũ consilio regitur rei publica. glo. in. l. fi. in verbo, palatini. C. de rescin. vẽdi. ¶ Et aduerte ad id qđ dicit ibi Alberi. ꝙ illa lex in curijs malè obseruat̃: ideo in eis fiunt baratariæ multę. Qđ non credo verò, cũ q mollib⁹ vestiunt̃, in domib⁹ regũ sunt. ¶ Et aduerte etiã, q̃a Palatini dñr q̃a de sacro palatio cõstituti, vel ĩ eo militãtes. vt de ca stren. pala. pecu. l. vnica. in prin. & in fine. & de priuile. eorum qui in sacro palatio mili. in rubro & nigro. Et in. l. fi. lib. xij. C. et dicunt̃ vicarij, quia quodãmodo gerunt vicem principis, vt de palati. sacrarũ largi. C. lib. xij. & est etiam nomen principis. vt sumit̃, in glo. in. l. fi. C. de pala. sacrarum largitionum. prout fortè hîc sumitur. & faciunt ad p̃dicta quæ dicit Iacobus rebuf. in. l. j. C. de palati. sacrarum largitio.

Palatini qui sint.

Palatini vnde dicti.

In textu ibi,

Hollande.

1 HOlãdia † est quędã prouincia sita iuxta ostia Rheni, vbi ĩtrat mare, Brabãtiæ cõtigua, & à meridie vicina Frisię ab oriẽte oceano vñ Britãniæ, cõiuncta ab aquilone interiori, Gallię Belgicę est propinqua, atq; Flandrię ab occidẽte. Est autẽ terra palustris & aquosa, ferè admodũ insulæ, vndiq; maris brachijs atq; Rheni fluuio circunfusa. Habens lac⁹ & stagna multa, & pascua valde bona, & ideo armẽtis, pecudibus, & iumentis est referta. Eius gleba in locis pluribus est valde frugifera, & in plibus etiã nemorosa, p̃les & vtiles habens venationes. In plurib⁹ etiã bituminosa, ex qua format̃ materia apta ad igniũ nutrimenta. Et est terra diuitijs, quę trãseũt per mare & flumina plurimũ opulẽta. Cuius ciuitas principalis Traiectũ nuncupat̃ in latino: Hutrect verò in idiomate Germanorũ. Nã ad Germaniã pertinet quo ad sitũ, quo ad mores, quo ad dñium, & etiam quo ad linguã. Cuius gens elegans est corpore, robusta viribus, audax animo, venusta facie, honesta moribus, deuota deo: fida hominibus & pacifica, minus p̃dis intendens & raptib⁹ q̃ alie Germanię nationes. ita dicit Bartholomæ⁹ Angli. in libro de proprietatibus Rerum. titulo. de prouincijs. Et in dicto Supplemento chronicarum lib. xij.

Holandiæ sit⁹.

Traiectum ciuitas.

In textu ibi,

Zelande.

1 SElãdia † est ꝓuicia & terra maritima ad modũ insulæ, flumine & maris brachijs circũdata. Habet autẽ Holandiam ad orientem, Flandriam ad meridiẽ. Oceanum ad occidentem, Britanniam ad septentrionem. ¶ Sunt autem ibi plures insulę paruæ & magnę, brachijs maris separatę ab inuicẽ & distinctẽ. Et sunt illæ insulę, in fortissimis aggeribus cinctæ in circuitu, cõtra maris impertũ, & munitę. Quarũ gleba est valde ferax quo ad segetes, sed quo ad arbores est quasi nuda. Nõ enim possunt arbores ꝓpter maris salsuginẽ ꝑfundere suas radices: & ideo post plãtationẽ citò deficiũt & arescũt. ¶ Est aũt Selãdia valde populosa, diuitijs opulẽta varijs, gẽs magnę staturę, fortis corpe & audax mẽte, circa cultũ dei deuota, inter se pacifica & q̃eta, multis b̃nfica, & nullis molesta, nisi qñ hostium insolentijs est

Selandię descriptio.

resistere coacta: vt dicit dictus Bartholo. Angli. in lib. de proprietatibus rerum. titulo de prouincijs.

In textu ibi,

Marquis.

Marchio qs dicatur. 1 Marchio † dicit à Marchia: vt dicit tex. in. c. j. quis di catur Dux, Marchio Comes, † & est dignitas rega- 2 lis, scd'm Bal. in. c. j. in tit. de feudo marchiæ. Nec debet diuidi marchionatus, imò nec potest. c. j. §. prætereà. de prohibita feudi alienatio. per Federi. Ita dicit Iacobin⁹ de sancto Georgio, in suo tractatu feudo. i verbo. Marchio in Italia.

In textu ibi,

Du sainct empire.

Imperiũ quare dicat sanctũ. 1 Qvare † dr̃ sctm̃ imperiũ: quia oẽ imperiũ est à deo permissiuè, formaliter, & effectiuè. vt dicit Bal. in c. j. quis dicat Dux, Marchio, Comes. Et de⁹ imperiũ de cœlo constituit: vt in aut. de fide instru. §. quia igitur. & dixi. s. in glo. (Par la grace de Dieu.) Et idem põt dici de quolibet principatu, in quo princeps 2 non recognoscit superiorẽ: vt est in rege Franciæ, † qui dicitur imperator & monarcha in suo regno.

ADDITIO. Vide de hoc Matth. de Afflic. in præfatione constitutionũ regni Siciliæ, in. xv. q. & dixi amplè in catalogo gloriæ mundi, in. v. pte. in. xxx. & xxxj. cõsiderationib⁹. * ¶ † Imò
Regnũ Franciæ debet dici sctm̃. 3 potius regnũ Frãciæ debet dici sanctũ imperiũ, qd' probatur. Nã regna sunt de iure diuino approbata, & non imperiũ. De regibus q̃ fuerũt approbati, & q̃ ceperũt originẽ à iure diuino, patet de Saul, Salomone, Dauid, & pluribus alijs approbatis à Deo. c. j. de sacra vnctione. §. vñ in veteri. vbi enumerant aliqui reges vncti de mãdato dñi. Et dicit Prouer. viij. Per me reges regnãt. Et in psal. lxxj. Deus iudiciũ tuum regi da. Et in plurib⁹
Prouer. viij. Ps. lxxi. locis fit mentio de regibus, sed nõ inuenies q̃ fiat mentio de impatore. Ita dicit Oldra. in cõsil. suo. lxix. incip. Cõsueuit dubitari. Et Pet. de Ancha. in cõsi. suo. cccxlj. incip. Pro maiori intelligentia. Et Corset. in tract. suo de potestate regia. in. j. q. ¶ Intellige q̃ adhuc inter alia regna regnum Franciæ debet dici sanctũ imperiũ: † cùm
Rex frãciæ dicit christianissim⁹. 4 rex noster dicat christianissimus: vt habet in extrauag. Ioã. xxij. quę incipit. Prodiens. Et gloriosissimus etiam dicitur. c. hoc quippe. iij. quæstio. vj. & excellẽtissimus, xj. quęstio. ij. c. excellentissim⁹, & illustris. c. nouit. de iudicijs. in subscriptione. c. nouit. extra de appella. & meritò talis dicit: quia plures prouincias seu ciuitates sub se
Archiepiscopatus regni Franciæ. 5 habet: vt dicit Bal. in. l. j. ff. de offi. præfec. præto. † nã sub se habet. xij. archiepat⁹, scilicet Remeñ. Senoneñ. Rothomageñ. Turoneñ. Bituriceñ. Lugduneñ. Narboneñ. Tholosanum. Auxitaneñ. Burdegaleñ. Vieneñ. Bisuntineñ. & in dictis locis sunt sedes archiepales. ¶ † Et sub re- 6 gno sunt centũ & quatuor ciuitates, in quibus sunt sedes archiepõrum & episcoporũ. ponit Alberi. de Rosate, in rub. ff. de statu hominũ. vbi põt videri ad plenũ.
Rex frãciæ quare dicatur xpianissim⁹. 7 ¶ Et dicit christianissimus grã Dei operante, ꝓpter famæ claritatẽ, fauorem deuotionis, & sinceritatẽ fidei catholicæ: quæ semper in regib⁹ viguit, vt patet in historijs regum Francorũ. De quibus quodammodo meminit Ioannes Ferrault in suo tractatu de iuribus ac priuilegijs regni Frãcorum, vbi ponit multa priuilegia quæ hîc nolo transportare. ¶ † Et inter alia vnũ est per quod 8
demonstratur, & videt eius sanctitas ex aptis miraculis & notorijs q̃ faciunt reges in suo regno, sanando ex tactu eorũ infirmos illo morbo, qui dicit (Les escruelles) apud nos, apud alios verò propriè dicitur morbus Regum. Et vt videmus, vn⁹ succedendo alteri, iure hæreditario, succedit in simili pt̃ate faciẽdi miracula: vt satis amplè scripsit glo. Pragmaticæ sanctio. in procemio 9 in glo. ij. ¶ † Aliud etiã est qd' est mirabile, qd' dicit aurea flãma, qd' est signũ victoriale, in quo scriptũ erat: in hoc signo vinces. vbi erat signũ crucis, quod quidã dicunt venisse in somno, qd' viderit Cõstantinus in cælo. sed veri⁹ credẽdũ est, q̃ sit aurea flãma regi Frãcorũ cælitus demissa: prout etiã sentire videt Lucas de Pẽna in rubrica de ꝓpositis laborum. lib. xij. C. de quo etiam vide Gaguinũ in Chronicis Frãcię, in vita regis Clodo 10 uei. ¶ Aduerte etiã, † quia vt quidam volunt dicere, rex Franciæ non potest excõmunicari ex priuilegio, nec à canone: nec ab homine. & ita dicit Helyas in casus positione. c. vbi periculum. de electio. in. vj.

In textu ibi,

Seigneur.

Qværi põt, quis dicat dñs. Satis ponit Calepinus in suo dictionario, in lr̃a D. ante O. sed hîc capit pro habẽte imperiũ merũ, siue oĩmodã iu- 1 risdictionẽ. vt clarè cognosci põt. ¶ Aduerte † q̃a nomẽ regis ad dignitatẽ honorisq̃ pt̃atem ptinet. Nomẽ verò dñi potius ad tyrannidẽ, vt colligit. xcv. dist. c. esto. post princip. & xciij. dist. c. vlti. Et dñi vocant: sicut Nẽbroh. Nec Augustus voluit vocari dñs. vide Lucam de Penna. in. l. j. C. de capitatione ciuiũ censibus eximenda. lib. xj. Bar. dicit in. l. cũ si exhibuisset. ff. de publica. & vectiga. q̃ dominus capitur pro habente maioritatem siue præeminentiam, & non pro habente dominium.
SDE quia dicit se dñm illorum locorum, an sit dñs rerum particulariũ: Hanc quæstionem disputauit Barto. in. l. omnem. in secunda constitutione. ff. & Alberi. in. l. bene à Zenone. C. de quadriennij præscriptione, & nota. in. l. deprecatio. ff. ad legem Rhodiam, de iactu. non insisto nunc: quia non est præsentis speculationis. & Albe. de Rosate plenè tractat in illis locis.

In textu ibi,

De Frize.

Frisia † est prouincia in finibus inferioris Germaniæ 1 super littus Oceani tractu longissimo constituta, quæ in fine Rheni incipit, & mari Danico terminatur: cuius incolę Frisones à Germanis nuncupãtur. ¶ In habitu autem & in moribus plurimũ differunt à Germanis. Nã viri ferè omnes coma circulariter sunt attonsi: qui quantò sunt nobiliores, tantò altius circuntonderi gloriosius arbitrantur. ¶ Est aũt gens viribus fortis, proceri corporis, seueri animi, & fortis, corpore agilis, lanceis vtentes ferreis pro sagittis. Terra plana, pascuosa, palustris, & graminosa, lignis carens. Pro ignium fomento terræ bituminosis cespitibus, aut bouum desiccatis stercoribus sæpe vtens. ¶ Gens quidem est libera extrà gentẽ suam, alterius domino non subiecta. Morti se exponunt gratia libertatis, & potius mortem diligunt quàm à iugo opprimi seruitutis. Ideo militares dignitates renuunt, aliâs abnuunt, & aliquos inter se erigi in sublime non permittunt sub militiæ

militię titulo: subsunt tamē iudicibus, quos annuatim de seipsis inter ipsos ordinant & disponunt. Pro castitate multum zelant: & omnē impudicitiā seuerius puniētes filios suos & filias vsq; ad completū ferè adolescentie terminū, castas seruant. Ex quo contingit, ꝙ tunc tēporis data nuptui ipsorū soboles, prolē completā generat & robustā: vt hęc habent̄ in libro de proprietatib⁹ rerū. titulo de prouincijs. & in fasciculo temporū. folio xliiij. legit̄ qñ Frisia conuersa ad fidē Christi, & qūo ibi primo p̄dicauit sanct⁹ Vilibrondus. ¶Et de his Frisonibus facit mentionē tex. in. c. volumus. xj. quest. j.

In textu ibi.

Scauoir faisons.

HIc loquit̄ in pl'ali † quia regulariter nedū princeps 1 sed etiā q̄libet magistrat⁹ qui psonā reipublicę repręsentat, debet loqui in pl'ali, scd'm Polli. lib. v. c. iiij. & vide quod legit̄ & notat̄ in verbo singularis. de re iud. in. vj. c. cū ab vno. & de crimine falsi. c. q̄ graui, & per Archi. in. c. sicut. de electio. lib. vj. in glo. ista litera.

In textu ibi,

Nous auoir receuē.

NOta † ꝙ iustè dep̄catib⁹ nō ē denegādus assensus. 1 insti. de his q sunt sui vl' alieni iuris. §. sed dnōꝝ.

In textu ibi,

La supplication.

ADuerte, † quia principi supplicandū est. vt. C. de 1 precib. impera. offeren. Et vt valeat qd' per supplicationē impetrat̄. nō debet esse dānosum fisco, nec iuri, vel vtilitati publicæ contrariū. C. de precib⁹ impera. offerē. l. iij. & l. oēs. C. si cōtra ius vl' vtili. publi. neq; mēdosum. l. fi. C. de diuer. rescrip. † ꝙ si princeps p supplicationē aliqd concedat contra ius diuinū, cōtra ius hu- 2 manum, vel cōtra ius ciuile auferendo dñium rei meæ: vel cōtra legē: an debeat dicere: nō obstāte tali lege: vel sufficiat dicere: non obstāte quacūq; lege in contrariū faciente: De his oībus vide Bar. Bal. do. meū Iaso. post alios in. l. oēs. C. si cōtra ius vel vtilita. publi. de prima ij. & iij. q. per Feli. in. c. q̄ in ecclesiarū. extrà de constitutio. De tertia an possit rescribere contra ius ciuile, per Alex. & Iaso. in. l. iij. §. si is p quo. ff. qd' quisq; iuris, nō obstañ. vide Feli. in. c. nōnulli. in. x. col. in versi. fallit, de rescrip. Alexā. & Iason. in. d. §. si is pro quo. vide in tractatu clausularū. in quinta Charta. Alex. Iaso. & Areti. in. l. quod in rerum. §. fi. in primo notabili. ff. de lega. j. faciunt quę dicit Alexand. in consilio suo. ccxxv. incipien. Viso titulo q̄uis. in. iij col. in. ij. volu.

In textu ibi,

Les gens des trois estatz.

QVomodo † & qualiter fiat cōuocatio istorū triū 1 statuū, Io. fab. insti. de pœna teme. litigan. §. oim. dicit ꝙ qñ curia Franciæ vult facere collectas. nō vocat nisi pręlatos, barones, & villas notabiles, & isti sunt tres status. De iure verò qūo fiat cōuocatio taliū ponit Bart. in. l. oēs. ff. de iusti. & iure. ¶Hodie verò de cōsuetudine mittunt̄ literæ autoritate pricipis ad p̄latos, & barones, pticulariter, & ad incolas cuiuslibet ciuitatis & villę, vt mittāt aliquos ex ipsis sufficieñ. ad locū in eis descriptū, & ad certā diē cā audiēdi & faciendi sup pponendis, scd'm qd' eis videbit̄ expedire.

In textu ibi,

Nous eussent este remonstrez les grandz inconueniens.

NOta ꝙ persuasio & suggestio q̄ fit principi sup aliqua lege vel ordinatione faciēda debet esse iusta & vtilis his inter quos disponit̄. iij. distin. c. erit autē lex. j. distinctio. c. ius generale. Ita dicit Ioānes de Platea in. l. placuit. C. de palatinis sacrarū largitionum. lib. xij.

1 † & aduerte ꝙ ad publicam vtilitatē pertinet amputare prolixitatē, & inuolutionē processuū. l. properandū. in princi. C. de iudicijs. Bal. in prooemio. C. in. §. quib⁹. in. ij. col. c. finē litibus. extrà de dolo.

Prolixitas, & inuolutio pcessuū amputāda.

2 ☞ADDITIO. Aduerte tñ † ꝙ imperatores Romani etiā locuti fuerūt in singulari. vt in. l. j. C. qūo & qñ iudex. ad idē text. in. l. ij. C. de appella. Et etiā iuriscōsulti. vt in. l. j. ff. de testa. militis. & in. l. ij. §. pen. ff. de his qui sunt sui vel alieni iuris. & dicit Bar. in. l. j. C. de vetera. li. xij. cū deo oīpotenti bñ dicat̄ tu, nō fit iniuria impatori si dicat̄, tu. † Et etiā dicit Cy. ī 3 l. vnica. C. vti possidet. qd' Iuli⁹ Cæsar īuenit modū loquēdi in statu dignitatis ī numero pl'ari. vide etiā tex. in. l. ij. C. de dona. inter virū & vxo. tñ semp & vbiq; loquunt̄ in plurali, qñ statuūt, ordināt, aut p̄cipiunt, vt in infinitis legib⁹, quas fastidiosum esset allegare. *

Loq ma iorib⁹ in singulari an liceat

Loquendi modū pluraliter in statu dignitatis qs reperit.

In textu ibi,

Redigées par escript.

NVnquid de esse & essentia cōsuetudinis sit necessaria scriptura: Dixi in principio, in titulo generali. in prima glo. huius voluminis. & vide quæ dicit Philippus Decius in rub. de cōstitutioni. vbi plenæ ponit an de essentia legis sit necessaria scriptura.

ADuerte, qm̄ vt dicit Iacobi. de sancto Geor. egregius doctor, & qui multa cōsilia fecit ex partibus Gallię, quippe erat bon⁹ practic⁹. Cōsuetudines nostræ Burgūdię probant̄ per aperturā libri, ex quo sunt redactæ in scriptis: & vt audiui à multis, qui fuerūt ei⁹ discipuli, habebat eas præmanib⁹. Ideo de eis sæpissime, in suis lecturis facit mētionē. Et ita dicit in. l. de quib⁹. col. iiij. ff. de legi. Et qm̄ fuit discipulus p̄ceptoris nr̄i do. Iaso. vt ipse attestatur. in. l. j. C. de edicto diui adriani tollen. egregius & prestans doctor fuisse perhibetur: nam sæpe solet similis filius esse patri: & magistro discipulus. notat glo. fi. in. c. fi. de consecratio. distinctio. v. quæ pro hoc allegat. c. cum beatissimus. xxiij. q. j.

In textu ibi,

Et declaration.

PEr hoc satis apparet ꝙ voluit solum cōsuetudines antiquas redigere in scriptis, & nullas nouas facere, † quia qui declarat, nō dicitur nouū facere, vt tenet 1 Oldradus consilio. clxvj.

Declarans nihil noui facit.

☞ADDITIO. Vide plura ad hęc per Matthæū de Afflictis in consti. regni Siciliæ, in constitutione quæ incipit, exceptiones. in quinta quæstione primi notabilis. in. ij. libro. *

In textu ibi,

Ordonne que six de noz conseilliers.

Procemium

SIC in petēdis tabulis fuerūt decē.ff.de origi.iuris.l.ij.§.ex actis. Tres verò in institutiōib⁹ cōponēdis. vt i insti.procē.i.§.cūq; hoc deo.&.§.q̄s ex oib⁹.Et sexdecim in cōpilatione.ffo͞r.l.ij.§.quę oia.C.de veter.iure enucle.Et quinq; in cōpilatione noui codicis.vt.C. de iusti.codic.cōpo.& hæc omnia ponunt in prima rub.C.de nouo codic.faciendo.§.quib⁹ specialr̄ in glo. ¶Nā vt hìc videmus cōsilio sapientū patriā suā regebat cū cōsiliarios haberet.

Priceps consilo sapientū agi debet. 1

†Nā impossibile est salubriter principatū disponere,nisi consilio sapientū agat: vt ait Policrat.in lib.v.c.vj.Cū etiam dissipent cogitationes vbi nullū est cōsiliū.Prouer.xv.vñ Roboā ideo regnū perdidit, quia cōsiliū illorū qui sibi statuti fuerāt pro consilio audire negauit.iij.Regū.xij.c.trāsumptiuè in.c.ecclesia.xvj.q.j.&.vij.q.j.c.deniq;.vbi Ioan.de turre cremata ponit q̄uo ex consilio senū noluit benigne agere,sed ex cōsilio iuuenū imperiosè viuere cū populo:& ideo ex.xij.tribus Israel,decē cōstituerūt sibi Hiero Roboam regē.¶Assuerus aūt,quia vsus est cōsilio sapientū triūphauit sup.cxxvij.prouincias. Hester.j.c.& oēm terrā,& cūctas maris insulas fecit tributarias.ibidem. ca.x.Et salus ibi esse dicit,vbi multa cōsilia.Prouerbiorū.xj.& ideo semp principes debēt vt cōsilio cōsiliariorū.Vide in hoc plenè per Lucam de Penna.in.l. omnes.C.de decurionibus.lib.x.vbi ponit consilij descriptionem,& q; consilia sunt vtilia & necessaria principi,& etiam reipublicæ.

Cōsilia rij principis quales esse debeāt. 2

¶†Sed quales esse debeant,bene cogitandum est:iuxta illud Ecclesiastici.vj.ca.consiliarius sit tibi vnus de mille.& sunt introducendi in cōsilio sapientes graues morib⁹ & experti.De sapiēte habetur Thob.iiij.ca.Consiliū semp à sapiēte perquire.& Ecclesiastici.xxj.scientia sapientis tanq; inūdatio abundabit,& consiliū illi⁹ sicut fons vitæ pmanebit:& ideo ibidē.viij.cap.dicit.Cum fatuis consiliū nō habeas: nō enim potuerūt diligere nisi q̄ eis placent.Itē debent esse graues morib⁹ & experti , iuxta illud Ecclīastici.xxvj. Quā speciosissimū à canicie iudiciū.

Graues hoies q. 3

†. Graues em̄ homines dicunt à quinquagesimo anno vsq; ad.lx.scd'm Archi.in.c.estote.j.q.j.& ibi Io.de turrecrema.Et tales senes ætate præsumunt magis probi,q̄ iuuenes.c.si officia.ix.dist.& maior sciētia in eis p̄sumit.c.porro.lxxix. dist.& maior morū grauitas.c.j.xij.q.j.& sermo veracior.c.cōsanguineos.xxxv.q.vj.& maior iustitię examinatio.c.si quid verò.lxxxvj.dist.

Iuuenes quando q; senes dicūtur propter virtutes. 4

¶†Iuuenes etiā q̄nq; senes ppter virtutū copiā dicunt,scd'm Archi.in.c.estote.s.alleg.& in.c.fundamēta.col.iiij.de elec.lib.vj.& in multis cōmendant,quia sunt pspicaciores igenio.glo. in.l.Gall⁹.in prin.in verbo cōsilio.ff.de lib.& posth.Et scd'm Philosophū sunt liberales, animosi, bonæfidei, misericordes,verecūdi & magnanimi:& ideo nō solū ętas inspicit,imò etiā virtus. per nota.in.c.cum in iuuētutæ.de præsump.& ibi Panor.qui dicit,q; nō qui maior fuerit i honore est iustior,sed qui est iustior,est maior.

Etas vir tutibus supplet. 5

¶Et iō no.†q; ętas aliq̄n p virtutes supplet.c.monachus nouiti⁹.lxxvij.di.& in.c.de illis.de despō.impub. Et qui sint prefere̅di,an iuniores,an senes,vide do.meū Ias.in.l.cū quid.in prima lectura. in.iij.&.iiij.colum.ff. si certum peta.Aduerte tamen ad illud quod dicitur.

Roma vetus veteres cum te rexere Quirites,
Non bonus immunis,nec malus vllus erat.
Defunctis patribus,successit praua iuuentus,
Consilio cuius præcipitata tuis.

¶Et q; seniores sint præferendi,vide amplè per dominum.Guil.de Montferrat in suo tractatu.de potestate concilij generalis,in quinta parte.

☞ADDITIO. Et q̄ dixi i Catalogo glorię mūdi,in.xj.pte.in.xvij.cōsideratione.& in.x.parte.in.xxix.cōsideratione.Intellige tñ , dūmodo non sint senes decrepitæ ætatis † quia tales præsumuntur nō hr̄e sensum,per id qd' habet.ij.Reg.c.xix. 6

versic.erat aūt Berzellay galaaditis senex valde, id est octogenari⁹:& qd' voluit Alberi.i.l.simul.C.q testa.face.pos.ad qd' etiā facit qd' dicit Cato.Cū sapias aīo noli irridere senectā.Nā quocūq; sene sensus puerilis in illo est.& vt refert Bal.in.l.q̄d ergo.§.pœna grauior.col. vj.in repeti.Odofredi.ff.de his q̄ notant infamia. dicit †q; Bulgar⁹ antiquus iuris ciuilis glossator,& optim⁹ interpres,adeò senuit q; cū pueris ludebat ad palmū.& dicit beat⁹ Greg.in homælijs,†qd' i senili ætate statuta curuatur,ceruix exsiccata deprimit:frequētius suspirijs vrget,virt⁹ deficit loquētis, verba anhelit⁹ intercidūt, & si langor desit senib⁹,ipsa sal⁹ ęgritudo est.& vt dicit Philosoph.in.ij.Retoricorū.Pueri habēt quinq; proprietates,quas similiter hn̄t & senes,maximè decrepitę ætatis,vna est q; sunt pusilanimes eo q; sunt humiliati à vita.alia est q; sunt formidolosi,& oia pertimētes : & ideo vt infert ex multis Stepha.Bertrā.in cōsil.suo.ccxxxvj.in.iij.col.i.j.vol.in eis est defect⁹ & minoritas sensus,ex quo in eis pōt cōsiderari imbecillitas sensus q̄ facit magis p̄sumere metū in muliere ideo.concludit idē in sene.✱¶Ideo ex his videt dicēdū,q; iuuenes sine sciētia & virtute nō sunt assumendi in consilio:exēplo Roboam,qui despecto senū cōsilio adhęsit iuuenibus , vt dictū est antè.Nec etiā adulatores sunt assumēdi p cōsiliarijs principū†Nequiores etem̄ hostes sunt,q̄ illi qui foris sunt.c.si inimic⁹.xciij.distin.Et sunt adulatores,de quibus loquit Propheta.ps.xxvij. Qui loquunt pacē cum pximo suo,mala aūt in cordibus eorū.Adulator em̄(teste Greg.sup Ezech.c.ix.)scorpio est,q palpando incedit,sed cauda ferit.vñ Esaiæ.iij. Popule meus qui beatū te dicūt,ipsi te decipiūt.Ideo sit princeps memor q; dn̄s noster Iesus Christ⁹ adulatoriè tradit⁹ fuit.Luc. xxij.Sunt igit adulatores fugiendi,vt hostes.Hierony. in epl'a ad Teclam.Et meliora sunt vulnera diligētis,q̄ fraudulēta blandiētis.Prouer.xxvij.Et q; adulator multa mala faciat,vide Archi.& Io.de turrecrema.in.c.sunt nonnulli.& in.c.seq.xlvj.dist.† Item etiā extranei non sunt admittēdi in consi.principis.vñ Ecclīast.c.viij.Cū extraneis consiliū nō habeas.Et debent esse fideles : vñ dicit Bernar.li.iiij.de cōsideratione.si quo minus fidelis inuenier aut prudēs poti⁹ fideli cōmittēdū est.& Ecclesia.xxxvij.A malo cōsiliario cōserua aīam tuā.Itē iracūdi & subiti nō sunt in cōsiliū admittendi.Vñ dicit Seneca in pverbijs.sunt igit duo cōtraria cōsilio ,festinatio, et ira.Itē luxuriosi.nā teste Ambro.lib.ij.de officijs.vbi luxuria est,ibi intemperantia,ibi vitiorū confusio. hæc omnia ponit Guil.de Rouille in descriptione iustitię,et iniustitię.lib.iij.c.de consiliarijs.quem vide.

7 8 9 10

☞ADDITIO. Aduerte tñ q; si princeps aliq̄s ad cōsiliū, aut de cōsilio suo elegerit;non est in facultate aliquorū, nec pmissum aliq̄bus disputare,an sit dign⁹,aut nō:& cōtrafaciens puniri pōt:vt tenet Mattheus de Afflictis in constitu.regni Sicilię in cōstitutione q̄ incipit. disputat.quod q̄uo sit intelligen

intelligendũ,vide eundẽ ibi.Et vide eundẽ Matth.in cõstitu.q̃ incipit,vt vniuersis.in gl.vij.vbi querit de quatuor.Primò quid sit cõsiliũ.Scd'ò quales debeãt esse regij cõsiliarij.Tertio qualiter se habere debeãt in cõsilio Regij consiliarij.Quartò q̃n sit consilium faciendũ. *

In textu ibi,

Se informeroient desdictes coustumes.

Similis modus adhibitꝰ fuit circa antiquã cõsuetudinem à principe cõfirmatã in naucleris,seu negotiatorijs casibus post interrogationẽ & attestationẽ cũ iureiurando sup ipa facta:vt in aut.de vsur.nauti.colla. ix.similiter Romanꝰ pp̃ls deceuiros pro iure habendo misit,q decẽ tabulas eburneas retulerũt,tã de iure scripto Atheniensiũ,q̃ non scripto Lacedæmoniorũ. Sed quia posteà,aliquid deerat qd' emẽdationẽ postulabat seu desiderabat:data fuit ptãs per vnũ annũ decẽ his viris,vt ius & leges corrigerẽt,addẽdo & detrahẽdo:& si opus esset,interpretarenť,& vt eas facerẽt: qui duas tabulas addiderũt.Et sic lex.xij.tabularũ dicta est.vt.ff.de origi.iur.l.ij.§.v.Et per glo.instit de iur.nat.§.ex nõ scripto.versi.& non ineleganter,super verbo, institutis.

In textu ibi,

De noz parlementz.

1 Quæro†qd dicaẽ parlamẽtũ: Aduerte, qa glossator pragmaticæ sanctionis in tit.de conclusione ecclesię Gallicanæ in ver.parlamenta.dicit, ꝙ simile verbũ poniť.in.c.decet.de immu.eccle.lib.vj.
2 & ibi ponit de curia parlamẽti Parisiẽsi q̃ fuit instituta de cẽtũ cõsiliarijs.s.de.xij.paribꝰ Frãciæ,octo magistris req̃starũ domꝰ regis:&.lxxx.alijs cõsiliarijs.xl.laicis.et xl.clericis.Inter q̃s sunt q̃tuor p̃sidẽtes laici & hoc instar senatꝰ Romani a Romulo istituti,in quo erãt cẽtũ senatores.l.fi.C.de peti.hæredi.nota.ff.de senato,i rub.C.de cad.tol.in.l.vnica.Et vocabanť venerabilis cœtꝰ.C.de legi.l.leges.Et p̃res conscripti.C.de emen.iustit.codi.l.j. in prin.& in.l.quisquis.C.ad legẽ Iul.maie.not. Archi. in.c.fundamenta.de elec.in.vj.Et in necẽ eorũ machinãtes tenenť lege Iulia maiestatis.Censenť ẽm pars corporis pricipis.d.l.quisq̃s.Et rebellãtes iiustè in his q̃ ad eorum officiũ spectãt,vt rebelles regni puniunť,vt habeť
3 in extrauagãti.Hẽrici.†qm̃.& sicut à sentẽtia senatꝰ nõ appellatur.ff.à qui.ap.nõ li.l.j.ff.de mino.l.præfecti.ij. q.v.c.anteriorũ.nec etiã ab arresto p̃lamẽti.Not. Spec. in ti.de ap.§.vidẽdũ.circa fi.ad hoc qd' no.Bal.i procœ.
4 fforũ.Panor.in rub.de appel.†Cõtra illud tñ supplicari põt siue p̃poni error, vsq; ad.xxx.an.olim, hodie vsq; ad bienniũ:vt in ordinatione Ludo.xj.publicata in dicta curia.anno.M.cccclxxix.instar supplicatiõis porrectæ supiori.l.j.C.de sentẽ.p̃fec.p̃reto.¶Et dicit Ioã.Fab.
5 in.l.fi.C.de legi.†ꝙ magistri p̃lamẽti p̃nt facere leges, sicut senatꝰ poterat.l.nõ ambigiť.ff.de legi.ista omnia dicit glossator pragmaticæ sanctionis in dicto loco.

☞ADDITIO. Pulchra in materia p̃lamentorũ maximè parlamẽti Parisiẽsis ponit Bñdicti in sua repetitio.c.Raynu.in verbo,Et vxorẽ noie Adelasiã.nu.cccclxxx.vsq; ad nu.cccclxxxv.de testamẽ.& etiã dixi i catalogo gloriæ mũdi.in.vij.parte, in nona cõsideratione. * ¶An aũt curia p̃lamẽti possit ad se auocare causas in alia curia inferiori existentes, & iam inchoatas,vide Guido.pape q̃stio.sua.ccccxl.Et ibi plura allegat de materia auocatiõis causarũ per superiorẽ.Et an ep̃s possit auocare causas corã p̃lato inferiori ĩchoatas,& illi ĩhibere,ne amplꝰ de ea cognoscat: vide Domi.de sancto Gemi.in.c.de p̃sona.xj.q.j.post Archi.vbi videť tenere ꝙ nõ.Et licet nõ sint tot numero in hoc p̃lamẽto Burgundię,tñ ex priuilegio christianissimi regis Ludo.xj.illa eadẽ ptãs q̃ est data p̃lamento Pariensi,est data huic parlamẽto nunc tẽpore regis: sed quã potestatẽ habuerit dux Philippꝰ erigendi parlamentũ,nescio:cũ etiã viderim plura aresta in Burgũdia,q̃ tpe ducũ data fuerũt in parlamẽto Parisieñ.sub quo tunc erat dux Philippꝰ,tanquã vnꝰ ex paribꝰ Frãciæ,& alij duces Burgũdię eius p̃decessores.Imo, vidi quasdã l̃ras antiquas,quibꝰ constabat ꝙ curia cãcellariæ q̃ est in burgundia,fuit data duci Burgundię p regem Franciæ in priuilegiũ:cũ ex sua mera ptãte instrumenta sub suo sigillo nõ haberent executionẽ paratã, nisi in vim concessionis huiusmodi cancellariæ.

In textu ibi,

De nostre conseil.

An minor possit esse de consilio.vide do.meũ Iasonẽ.in.l.in prouinciali.§.sed in publico.ff.de no. ope.nun.Quales aũt debeãt esse cõsiliarij principis, & quę sit laus boni consilij in principe,vide Guil.de Monteferrato, in tracta.suo de potestate generalis consilij Basilieñ.in quinta parte.dixi antè super textu ordonne.& in catalogo glorię mũdi,parte.ij.in.xvij.considerat,quapropter hîc non insisto.

☞ADDITIO. Dixi in catalogo glorię mũdi, in.vij.parte,in.xij.&.xiij. cõsiderationibꝰ de laude & excellẽtia consiliariorũ parlamentorum,& de laude & excellentia cõsiliariorũ principis in suo magno cõsilio,cuiꝰ autoritatis sint posuit Ioãnes Mõtaigne.& cũ eo Nicolaꝰ boeriꝰ in tractatu de p̃eminentia & auctoritate sacri magni cõsilij.de quo feci mẽtionẽ i dicto catalogo g̃rie mũdi in pluribꝰ locis. Et vt cõstat ex hmõi p̃fatione cõsiliarij dicti principis erãt de sua patria & de ducatu Burgũ.qui meliꝰ sciebãt cõstitutiões p̃rię,q̃ extranei:ideo optimè & cõsultissimè faciebat capiẽdo cõsiliarios ex sua p̃ria,& nõ alienos.qd' etiam laudat in repetitione.c.Raynu.in dicto verbo, & vxorẽ nomine Adelasiam, nume.1052.1053.&.1054. *

In textu ibi,

Nostre uille de Dijon.

1 Diuiõ†erat castrum in cãpo planicie muris fortissimis circundatũ, turribꝰ.xxxiij.honestatũ, terras hñs fertiles,per quas à meridie Oschara haud procul à muro fluit,piscibꝰ diues.Ab aqlõe alter fluuiꝰ p portã ingrediť,ac sup põte decurrẽs,perq; aliam portã egrediẽs, molẽdinos vertit velocitate: murus ad.xx.pedes q̃dratis ędificatꝰ,lapidibꝰ,desup, minores hñs suppositos lapides:in altitudinẽ pedibꝰ.xxx.in latitudinẽ.xv. porrigiť.portæ ibi quatuor à quatuor plagis cæli.Qd' cũ tãtæ sit magnitudinis,cur vrbis vocabulo caruerit, mirũ habeť.Hoc quidẽ ab Aureliano ĩpatore cõstructum antiq̃tas asseruit.Ita dicit Annoniꝰ monachꝰ de gestis Francorũ.li.ij.c.xxiiij.¶Et Greg.Tur.li.iij.c.xvij.

Diuionis castri situs descriptio.

2 †Est autẽ Diuion castrũ quod à pluribus templis deorum Diuion noscitur nuncupatũ, firmissimis muris in media planicie & satis iocunda compositum, terras

Diuion castrum vnde dictum.

valde fertiles atq; fœcūdas habēs, ita vt aruis semel scissis vomere, semina iaciantur, & magna frugū opulētia subsequatur. A meridie habet Oscarā fluuiū piscibus valde pdiuitē. Ab aquilone verò ali⁹ fluuiol⁹ venit: q per portā ingrediēs, subt⁹ pōtē decurrēs, p aliā rursum portā egredit̄, totū munitiōis locū placida vnda circūfluens, anī portā molendinos mira velocitate deuertit. ¶Quatuor portæ à quatuor mundi plagis sunt positę totūq; ædificiū magistrali cemētariorum peritia cōpositum; triginta tres exornāt turres: æquali à se mēsura distātes, attñ simul vniformes. Muri verò illi⁹ de quadris & albis lapidib⁹ vsq; in.xx. pedes. desuper aūt in linito, sed tñ quadrato lapide ædificati habent̄. Quorū status firmiter fundat⁹, ne fortè aut terrèmotu, aut arietis creberrimo euerterent̄ ictu. Multos sec⁹ eosdē puteos docti foderunt artifices, & quadrāgulas nō pariter voluerunt extruere turres, ne possent eas quatere arietes. Habent quippe in latum pedes.xv. in altū aūt pedes.xxx. Habet em̄ in circuitu fontes pciosos. A pte aūt occidentis montes sunt vberrimi vineisq; repleti, qui tā nobile falernū incolis porrigunt, vt respuāt Scalonū. ¶Qđ' oppidū cur ciuitas nō sit, ignoro. Nā veteres ferūt hoc castrū seu oppidū: ad instar vrbis ab Anto. Mar. Aureliano, qui Aurelian⁹ dict⁹ est, quiq; tertius post Seueri decessum Romanū obtinuit imperiū potēter ædificatum. Et in vita sancti Greg. Lingoneñ. dicit̄ hoc castrū ab eodē impatore, ad instar vrbis fuisse ædificatū circa annū dñi.ccxx. ¶Prędictis etiā satis concordat legenda

3 sancti Benigni sic inquiens. Beatissim⁹ sacerdos & gloriosus martyr Benign⁹ † ad locū cui Diuion vocabulū est, spūsancto plen⁹ accessit: vbi tunc castrū nouū: præceptiōe impatoris Aureliani, summo studio, ingētiq; manu, construebat̄. Ibiq; .xxj. annos residēs, veritatem quam nouerat, pplīs annuntiare non cessabat. Interea, Aurelian⁹ imperator oībus Galliæ ptibus peragratis, sanctorū martyrū innumeras dedit strages. Ad ipmq; castrū Diuion tandem venit, ibiq; sanctū Benignum atrocissimè (vt eius sacra testat̄ historia) martyrizari fecit. Cunq; noui opidi operosa mœnia surgere, & ingenti cura turrium munimina præparari cerneret, let⁹ admodū placere sibi dixit operis elegantiā. Iussitq; illico vt ædificarent templa, Ioui, Saturno, & Mercurio. Ioui quidē q ipm maximum, regēq; affirmabāt esse deoꝝ. Saturno verò q quasi ad ipm pertineret tēporū cursus, quodq; sationū copiosus per illū mortalib⁹ daret̄ prouentus. Mercurio nihilomin⁹ ædē construi imperauit, quia is totius prudētiæ, sed & diuersarū artiū præsul erratica miserorū credebat̄ fore demētia. Nūc aūt in quadruplo est augmētatū, & est villa (vt vulgari sermone vtar) eminētissima. In qua à meridie est castrū, intus & extrà pfundissimè mira fortitudine in terra cōstructū tpe Caroli.viij. cuius muri desup grossis lapidib⁹ quadratis liniti, qđ' vulgo dicit̄ (à plate forme) quasi sunt solo adæquati, adeò vt vndiq; bellare possit, debellari verò minimè. At verò secus Oscharā fluuiū, & circa portam ipsius Oscharæ, turris noua rotūda & fortissima, grossis lapidib⁹ extructa est, sub Ludo.xij. Francorū rege versus oriētē ad portā scti Petri & respiciētē ex latere ad septētrionē, nuperrime tpe christianissimi regis nr̄i Frācisci primi, est vnū fortalitiū mira & inaudita fortitudine, & latitudine, ex grossis & quādratis lapidibus desuper linitis constructū, cuius fortitudinē oēs admirantur. Et vulgo dr̄ bouleuard: qđ' est Latinè antemurale, vt hoc verbo vsus est Propheta Hiere. Threno.ij.

Cōmendatio diuionis.

Diuion castrum à quocō ditum.

Sancti benigni martyrium.

In textu ibi,

Nous eusions commis.

HOc etiā fuit factum in cōpilatione ffoꝝ.&.C. vt habet̄ in.l.j.§.exactis.ff.de orig.iur. Et dicit ibi, Alberic.in.ij.col. Item facit q sæpe datur ptās, & committitur sapieñ. vt illud quod per eos fuerit ordinatū super aliquibus, valet ac si fuisset per consiliū ordinatum, aut per principem dantem potestatem.

SIC etiā videmus q in ptāte data quibusdā, de q̄bus in.d.l.ij. fuerūt oēs noīati, etiā cum eorū dignitatibus, vt hic sic, & de cōditoribus & noībus eorū qui leges.xij. tabularū exposuerunt, habet̄ distin.vij. per totum. Et a quo tempore cœpit ius cōsuetudinarium & constitutionis, ponitur in.c.fi.in fi.vj.distinctio.

In textu ibi,

Ausquelz auons ottroyé de les nōmer.

1 QVærit̄ † an ad faciendū hmōi cōsuetudines, et eas in hanc formā redigendū, fuerit necesse q princeps cōsenserit, & sic q tres status patrię prædictas cōsuetudines fecerint de cōsensu superioris. Io. Fabri in.§.ex nō scripto.in.ij.col.ibi, sed nūquid requirit̄ cōsensus superioris.insti.de iure natu.gen.& ciuili. quærit de hac quæstione. Et primò videt̄ tenere q populus potest inducere cōsuetudinē sine cōsensu superioris. per glo.ibi. Et vt dicit videt̄ tenere Inno.in rub.in.c.pen.& in.c.cum.P.de fide instru. nec sufficeret tolerantia, imò opus est exp̄sso cōsensu, scd'm Inno. vt nota.in.c.cū nō ignores.extra de præb. dicit tamen q credit cōtrariū. Et ita resolutiuæ tenet: nā ex quo populo talis ptās data est per legē.§.ex nō scripto.instit.de iure natu.l.de quibus.ff.de legibus. ¶Et vt dicit, est mirabile q populus possit tacitè legem superioris tollere, & nō expressè. & probat per similē, & per tex.in.c.licet.de constit.lib.vj. Et ideo videbat̄, q non erat necesse q princeps cōcederet seu daret hanc ptātem noīandi cōmittēdos ad se informandū: cū q se nō intromittit de cā pparata, nec de causa præparante: vt tot operet̄ oppositū in opposito, quod propositū in proposito, scd'm Aristot.in.ij.Ethico. cū sit econtra: qđ' qui est iudex, & se intromittit de causa pparāte, sic etiā debet se intromittere de cā præparata. ¶Sicut ergo populus pōt ipsam cōsuetudinē facere sine principe, sic potuit cōmittere delegatos ad se informandū sine licentia principis. Sed quicqd sit, veritas est in contrariū: & satis colligi pōt ex dictis Alberi.de Rosa.in rub.C.quæ sit lon.consue. Et satis vr̄ facere tex. in.l.si nō spāli.C.de testa.iuncta.l.fi.C.eo.de testa.& melius facit text.in.c.cū cōsuetudinis.extrà de consuetud.

☞ADDITIO. Et an ppl's possit sibi facere legē municipalē, vide amplè Matth. de afflic.in pfatione cōstitutio.regni Siciliæ.in.iij.q. *

In textu ibi,

Ascauoir.

1 DIctio † scilicet aliqñ stat limitatiuè. do.Iason.in.l.si plurib⁹.in vltimo notabi.ff.de leg.j.

In textu ibi,

Messire Ferri de Clugni docteur

és loix,

es Loix, & en Decret, Chanoine, & Official D'ostun.

Heduen sīū ciuitas multos habuit viros excellentissimos.

1 HAEC ciuitas Heduē.† multos habuit doctores: & in iure peritissimos, multū excellētes tēporib⁹ suis. Et inter alios habuit hūc de Clugny: qui fuit in iure peritissimus: canonic⁹ & officialis Heduē. & tādē eps Tornaceñ. ¶ Ex illa em̄ ciuitate Heduē. fuit oriūdus: & ex illa nobili domo de Clugniaco: quę floruit nō solū in hac patria: verū etiā in Gallia in officijs regalibus & aliorum princip̄ū Gallię: ab anno dñi. M. vsq; ad hęc tēpora. Ex illa enim fuerūt balliui Niuerneñ. Altissiodoreñ. Heduēses, Auxeti, & Diuioneñ. plura & diuersa officia in domibus princip̄ū: scilicet christianissimorū regū Francię & ducū Burgūdię obtinētes. Et etiā his tēporibus vltimate prętéritis fuerunt multū excellētes viri, videlicet prędictus dñs Ferrinus de Clugny, de quo hic fit mētio. Qui tandem fuit episcopus Tornaceñ. & proclamatus Cardinalis. Et tēpore Sixti papę missus per ducē Burgūdię, & legatus cū duce de Cleues, in concilio Mantuano, qui fuit cancellarius illius status: dignitatis seu ordinis: qui dicitur (Lordre de la Toyson). ¶ Fuit & eius frater dominus Guilielmus de Clugny: eps Pictaueñ. qui tādē fuit cancellarius Francię: & vir magnę experiētię & magnę auctoritatis, apud christianissimū regē Fraciē Ludouicū. xj. Qui quidē multis fundationibus & donis dotauerūt & decorauerūt plures ecclesias. Maximè ecclesias Hueduen. Tornaceñ. & Pictaueñ. ¶ Fuit & magister Ioānes de Clugny eorū frater: qui fuit doctor in vtroq; iure, cōsiliari⁹ & magister requęstarū ordinarius: illustrissimi principis Philippi ducis Burgūdię, dñs de Monthelon: sancti Romani & de Raigneo: qui habuit tres filios, videlicet nobilē virū dñm Guilielmū de Clugny, dñm de Monthelō, qui fuit tēpore suo cōsiliari⁹ Caroli ducis Burgūdiæ, Dñm Bartholomeū de Clugny, canonicū Hedueñ. & archidiaconū Alualoneñ. & dñm Antoniū de Clugny priorē de Cholchijs. ¶ Sunt & his tēporibus nostris: & ex descēdētibus ex dicto dño Guilielmo de Clugny, dñs Guilielm⁹ de Clugny canonic⁹ Heduē. & prior cōmēdatari⁹ de Colchijs: & nobilis vir & dñs Ludouic⁹ de Clugny ei⁹ frater: dñs de Monthelō. Sunt etiā ex illa domo de Clugniaco plures nobiles in Burgundia qui de ea descēderūt: quos laboriosum esset enumerare: qui oēs sunt ex illa prosapia & ꝓgenie de Clugny habēte ortū & originē ex hac ciuitate Hedueñ. Nonne etiā fuit ex hac nostra ciuitate Hedueñ. ille inter oēs excellētissimus dñs Nicolaus Rolin cācellari⁹ Burgūdiæ, qui tot tā egregia & tā excellētia fecit, vt vix in decē voluminib⁹ scribi possint: tot castra, tot ecclesias, tot hospitalia, tot fundationes fecit & dotauit, vt vix numerari possint: Cuius nomen in ęternum firmabitur & stabile manebit.

Viri excellentes de domo de Clugniaco.

Nicola⁹ Rolin.

Numer⁹ episcoporum Heduen.

2 IN EA † enim ciuitate nostra Hedueñ. fuerūt multi episcopi: nūero. xxiiij. cū duob⁹ vsq; ad hæc tēpora. Inter quos sunt. xij. canonizati & in catalogo sanctorū descripti, videlicet, sanct⁹ Amator, sanct⁹ Rethitius, sanctus Supplici⁹, sanct⁹ Cassian⁹, sanct⁹ Pigmenius, sanct⁹ Euphroni⁹, sanct⁹ Pragmati⁹, sanctus Proculus martyr, sanct⁹ Racho, sanct⁹ Agripin⁹, sanct⁹ Siagri⁹. De quo fit mētio in capitulo episcopos. xvij. distin. vbi hæc ciuitas vocatur Augustudunū, vt dicā infra: sanctus Leodegarius martyr nou⁹. Et plures alij nati in ciuitate Hedueñ. qui fuerūt martyres & canonizati: vt sanctus Symphorianus, sanctus Faustus eius pater, & sancta Augusta eius mater. Quorū corpora sunt reposita in tribus monumētis existētibus in quodā monasterio extra muros Hedueñ, quod dicitur & nuncupatur sub titulo sancti Symphoriani. Fuit etiā Hedueñ. quidā sanctus Germanus Parisiorū episcopus: qui erat de vico sanctæ Ana-

Epi Heduen. canonizati.

3 stasiæ, qui nūc dicitur vicus sancti Blasij. ¶ † In prædicta etiā ciuitate requiescit corp⁹ beati Lazari: quē Christus à morte suscitauit: vbi à multis veneratur. Sūt etiā quædam reliquiæ sancti Leodegarij episcopi Hedueñ. quē Ebroinus princeps palatij martyrio mori fecit: tēpore cuius Ebroini, quidā Leudesilus Hedueñ. fuit princeps palatij: qui hodie dicitur Cōnestabilis in Frācia, vt refert Ioānes le maire: in tertio tractatu tertij libri suarū Illustrationum Francię: qui proditoriè fuit occisus ab Ebroino.

Corpus beati Lazari. Reliqæ scti Leodegarij. Leudesilus hedueñ.

4 † Hi em̄ Hedui ppli finitimi sunt aluernis, Biturigibus, Sequanis, ac Sebusianis: iuxta Celtas, hi adhuc nomen

5 priscū latinè retinēt. Inter Burgūdos nūc noīati: † nec citra Ararim flumē qui nūc Sagona appellaꝭ: aliquos habent fines: nec hodie sunt Sebusianis finitimi: in ducatu

6 Burgūdię & Frācorū regno siti. † Ciuitas horū Heduorū epālis est: in ꝓuincia Lugduñ. vt hęc oīa satis patēt in

7 Cōmē. Iulij Cęsaris: † & aliqñ Augustudunū fuit dicta: vt hr̄ in. c. epo. xvij. dis. vbi papa Greg. scripsit Augustudunū epo. ¶ Et q̄ Augustudunū dicatur, & Hedua: scribit Iacobus Philippus Bergomeñ. in dicto suo Supplo. Chronicarū, lib. iiij. vbi dicit q̄ tantę fuit potētię: vt Romanorū auxilio vniuersam penè subiugauerit Galliā.

Heduorū fines. arar nūc dicitur sagona.

Hedua ciuitas ē epālis. augustudunum.

DE HEDVIS enim Iuli⁹ Cęsar in suis Cōmē. in multis locis facit mētionē. Etiā in. j. li. in initio ponit de Diuitiaco & Lisco: qui preerāt summo magistra-

8 tui. † quē Vigobertū Hedui appellabāt: qui erat annalis: & vitę & necis in suos ꝑtātē habebat. ¶ Apud nos hodie vnicus tm̄ huic magistratui pręsidet: qui nō habet prędictā ꝑtātē. & alludēdo vocabulo vocatur in vulgari Viger, nec de causis criminalibus cognoscit, immò solū detinet hodie incarceratos per. xxiiij. horas, & remittit ad Bailliuū qui est iudex regius, vt prętēdūt officiarij regij: facto tm̄ processu cōtra criminosos ꝓfert sniam criminosam scd'm q̄ fuit data per Bailliuū seu eius locū tenētē. Et vidi ꝓcessum in hac ciuitate Hedueñ. inter ꝓcuratorē regiū & Vigobertū Hedueñ. super eo q̄ dictus Vigobertus dicebat & prętēdebat se debere interesse in discussione ꝓcessus & vocari in snię ꝓlatione: al's q̄ illā nō ꝓnūtiaret: nec etiā executioni demādari faceret. Pēdet adhuc processus in curia: nō insisto. Tū quia aduocat⁹ Re-

Vigobert⁹ heduorum magistratus & eius ptās.

9 gius: tū quia Hedu⁹. † Horū Heduorū semper fuit vna factio: quę erat cōtraria factioni Aluernorū: cū de potētatu inter se per multos annos cōtēderēt: nec Aluerni & Sequani potuerūt gerere bellū cōtra Heduos nisi vocatis germanis mercede. Hos em̄ senatus romanus fratres & consanguineos sępenumero appellauit. Hi em̄ totius Gallię principatū tenuerūt: vt habetur in primo lib. Cōmen. Cęsaris: de bello Gallico. Ciuitas em̄ Heduorū erat inter Cęltas, & maxima fuit autoritas Heduorū: maximè apud Cęsarē, Belgas & Noniodunū opidum oppugnātē, quorū ciuitas erat magna: & autoritate ac multitudine hominū pręstabat: vt habetur in prędi. cōmē. li. ij. & etiā lib. v. in fi. Heduos em̄ & Rhemos Cęsar pręcipuo semper honore habuit. Heduos pro veteri ac perpetua erga. P. R. fide. Rhemos vero pro recentibus belli Gallici officijs. lib. iij. cōmen. Cęsaris de bello Gallico. Et tanta

Heduorum factio.

Heduorum autoritas.

fuit autoritas Heduorū apud Cæsarē:vt petētibus his: hostib⁹ parceretur : vel saltē cū eis humanius ageretur. & etiā summa autoritas antiquitus erat in heduis:magnæq; erāt eorū clientelę:& maiores q̄ Sequanorū. Ex quo Sequani Germanos atq; Ariouistū sibi adiunxerant:eósq; ad se magnis iacturis,pollicitatiōibúsq; perduxerāt:plīs verò cōpluribus factis secūdis, atq; omni nobilitate Heduorū interfecta tm̄ potētia antecesserāt. Obsidesq; ab Heduis/Principū filios acceperūt:& publicè iurare fecerūt. & coegerunt nihil cōtra Sequanos cōsilī inituros:& partē finitimi agri per vim occupatā possiderēt,Galliæq; toti⁹ principatū obtinerēt.¶Quod vidēs Diuitiacus:& hac necessitate adduct⁹:auxilī petēdi causa Romā ad senatū ꝓfectus:imperfecta re redierat,aduētu Cæsaris, facta cōmutatione rerū obsidibus Heduis ꝑ Sequanos redditis, veterib⁹ clientelis restitutis:& nouis ꝑ Cæsarē cōparatis, qd' hi qui se ad eorum amicitiā aggregauerāt,melioréq; cōditione atq; īperio se vti videbāt reliquis reb⁹ eorū gratia dignitatéq; amplificata Sequani principatū dimiserāt.in locū eorū successerāt Rhemi : quos q; adequare apud Cæsarē grā intelligebatur:& videbatur eos grām seu amicitiā Cæsaris acquisiuisse. Nā hi qui ꝑꝑ veteres inimicitias nullo mō cū Heduis cōiūgi poterāt,se Rhemis ī clientelā:hoc est quādā subiectionē & cōferendationē dederāt:quos Rhemi aduersus Heduos diligēter tuebātur. Ita & hoc mō nouā & repente collectā seu quæsitā autoritatē tenebāt:tūc & eo tūc statu res erat vt lōge principes haberētur Hedui:scd'm verò locū dignitatis Rhemi obtinerēt.Ita scriptū ē lib.vi.cōmēta.Cęsaris.& vt dicit Ioānes le maire.li.iij.suarū Illustrationū Galliæ tenebāt illā patriā q̄ hodie dicitur ducat⁹, & Sequani illā q̄ hodie dicitur comitat⁹.Ita dicit Ioā.le maire. in.ij.tractatu tertij li. illustra.Frāciæ.¶Inter hos eīn heduos fuit maxima discordia & dissentio ꝑ electiōe gubernatoris illi⁹ anni:cū duo fuissent electi.Conuictolitanes scilicet & Cotus:ex antiquissima familia nat⁹:cui⁹ frater Valeciat⁹ anno eodē magistratū gesserat.Et erat talis discordia, quòd ciuitas erat in armis:senatus diuisus,& popul⁹ & clientelæ diuisæ.Rōne cuius missi fuerūt legati ad Cæsarē, qui timens ne tāta & tā coniuncta populo Romano ciuitas, quā ipse semp aluerat,advim atq; arma descēderet:atq; ea pars q̄ minus cōsideret,auxiliū à Vercingētorige imploraret, in Heduos ꝓficisci statuit. Senatūq; omnē & quos in cōtrouersia esse sciebat ad se cōuocauit. ¶Audiénsq; leges in ciuitate esse:ne duo ex vna familia viuo vtroq; nō solū magistrat⁹ creari possent,sed nec etiā ī senatu esse possent.Cotū magistrū deponere Cōuictolitanē ꝑ sacerdotes more ciuitatis intermissis magistratib⁹, creatū ptātem seu magistratū obtinere iussit. Hoc facto hortat⁹ fuit Heduos cōtrouersiarū ac dissensionis obliuiscerētur.Hæc oīa habētur in.li.vij.cōmen. Cæsa. sed ꝑ certo ꝑdicta exhortatio nō ꝓfuit vsq; ad hæc tpa. Et in eodē lib.vij.habetur qūo Cōuictolitanes non fuit memor bñficij accepti,imò ꝑ bñficio iniuriā fecit Cæsari:mittēdo Lictanicū cū decē militib⁹ hoīm, ad Gergouiā in auxiliū Aluernorū,cōtra Cæsarē & Romanos. Et etiā ibi habetur q Heduorū aliqs impulit auaritia, aliquos iracūdia,alios temeritas (q̄ maximè est illis innata) cū facilè credāt.Sed tādē his superatis & deuictis 10 per Cęsarē:eisdē indulsit & pępercit Cęsar.¶†Credo tñ (licet nihil dicatur in cōmētarījs ipsi⁹ Cęsaris expressè.)

Heduorum strages.

Heduorum magna controuersia.

Heduorū lex.

Cæsaris hortatio.

Heduorū ruina. Alia.

q Hedui inter se habuerūt tales dissensiōes(vt soliti sūt) q ciuitas passa est quādā ruinā seu aliqualē destructionē:& statim postq; Cęsari cōtrariauerūt, q per Cæsarē aliā passi fuerūt. Licet aliquātulū & quibusdā militib⁹ in bello captis pepercerit:eo q ab illo tpe Hedui nō fuerūt in autoritate & honore ī quib⁹ fuerāt. Quā autoritatē nō amisissent,nisi passi fuissent cladē & destructionē. ¶Aliā vero passi fuerūt tpe Clotildis, q̄ fuit filia regis Burgūdiæ,cū Gondomar⁹ rex Burgūdię se retraxit ī ciuitatē Heduen̄.quę tūc obsessa fuit ꝑ Childebertū & Clotariū,in q̄ occisus fuit dict⁹Gōdomar⁹,vt dicūt qui dā.Alij dicūt q solū ei⁹ vxor fuit captiua:& qd' ipe aufugit. Et credo q tūc fuit vna destructio hui⁹ ciuitatis Heduē. Plutarch⁹ verò ī vita Cæsaris facit mētionē de destructiōe hui⁹ ciuitatis:cū dicit.deīde receptis in fidē q̄s facti pigeret haud destitit,q Heduorū gentē qui aduersus bellū susceperāt:deuicit. Hi supiore tpe fratres se Romanorū ꝑdicātes manifestissimis habebātur honorib⁹.¶†Et eos fratres Romanorū vocat.M.Tul.Cice.li. 11 vij.suarū epl'arum,epl'a incipiēte Legi tuas lr̄as.Et dicit Corneli⁹ tacitus.li.xi. Hedui primi senatoriū ius ī vrbe adepti sunt,datū id federi antiq̄.& quia soli Gallorū fraternitatis nomē cū pplo Romano vsurpāt. ¶†Et de hu 12 ius ciuitatis pria cōstructiōe & destructiōe (q̄ al's dicta fuit Augustudunū,vt dictū ē añ)ex magistri Petri turrelli Heduen̄.Diuione gymnasij rectoris viri vn̄quaq; literatissimi epl'a:ad magistrū Bartholomeū vilibrameū Heduen̄.canonicū ea sequētia excerpsi.¶†Augustudu 13 nū nomē a grecis habuit:siquidē olim(dum añ Alexiā cōdita fuit)iter Celtas literiloq̄s idioma grçcū peculiare erat,& magis assuetū.Et vltra dixerim, latinū sermonē nōdum fuisse natū:vt plani⁹ ex Beroso Babylonico,& Xenophōte secerni pōt, imò & experiētia nouim⁹. Dū puerul⁹ quidā adhuc ferme inuerbis librū indoct⁹ bibliā appellauit.Adde multa gręcorū vocabula vt organū:vrina,bos,fama,pr̄,& multa id gen⁹ cū nr̄o naturali sermone plusq; cū alio coire. ¶†Dicitur ergo Augu 14 studunū ab αυτη qd' Gręci nūtiāt afgi,nos verò auge. qd' ē splēdor & mulieris nomē ꝓpriū.¶Nescio tñ si ge stū fuerit,qd' sępissime ab Augustudunē sib⁹ īcolis audiui.istic.s.(dū staret ciuitas) carbunculū fuisse,quę suo splēdore totā vrbē illustraret : qd' eīn cōis fama famat (vt īquit Frācisc⁹ petrarcha)nō oīno depditur. Et λυνω i.duno qd' ē vestio siue iduo.Sic ista ciuitas à suis cōditorib⁹ & colonis splēdorē īduit:Augustudunū.i.splen 15 dor īdut⁹. ¶†Descēdam⁹ igit ad cōditores.Lucifer.iij. Iouis fili⁹(vt docet Bocaci⁹ lib.de genealogia deorū)genuit Dedalionē:qui genuit Augē cognomēto Chionē i.cādorē siue niuē:quā Apollo duxit ī vxorē.nec mirū, qm̄ Apollo,pheb⁹,sol,nūq̄;sine Auge.i.splēdore min⁹ q̄ vir sine vxore eē pōt.Hic Augustudunū oīm prim⁹ fūdauit,& sue vxoris Auges noīe:ciuitatē Augustudunū vocauit.Nec ineptū ē vnū multis vocaminib⁹ aduocari,Vxor eīn.Apollinis mō Auge.i.splēdor, mō Chione.i.cādor siue nix vocata ē.Venustas mulieris hoc effecit.Sed rogo ꝓperem⁹ gressū : quippe horū terminorū tāta vicinitas morā parere nō debet. Cādor eīn & splē 16 dor nimiū cōsociātur.¶†Ideo à chione castrichion nomē sibi pepit.Nescio me hercule q̄ errore castrū caninū 17 alij dixerūt. ¶†Hinc ē vt Niuernis illa regio ꝓpinqua (q̄si niuevernās)nomē habuerit . At iā flagrū me cogit ad iter inceptū redire.¶Apollo postea nr̄ Augustuduno solu

no solut⁹, Delphon insula adiuit: patriam ꝑfecto relin-
quēs: quia de vxore Auge siue Chione nescio quid ma
li suspicaretur. Tūc eēm (vt scribit Guilielm⁹ Bergomen-
sis ī supplemēto chronicarū) Apollo, sol, Phebus deli-

Scorta nobilissima tria.

18 quiū eclypsis passus fuerat, & forsan merito: † cū Plu-
tarchus ī suis apophthegmatib⁹ affirmauerit tria olim
fuisse scorta nobilissima. s. Chiona siue Auge, Lais &
Lesbia. Cui astipulatur Aul⁹ Gel. ī noctib⁹ atticis. Et il-
le Satyricus Iuuenal. loquēs de Chione. Nata erat huic
Chione q̄ dotatissīa forma. Mille ꝓcis placuit bisseptē
nubilis annis. Quis me hercule (nisi fons) Chionē. i. lucē

Apollo primus herbarū inuētor.

19 odisset: placet ergo lux. † Vergilius polydor⁹ libro de in
uētorib⁹ rerū, scribit Apollinē phebū oīm primū her-
barū naturas cognouisse, quib⁹ plurimorū morbos le
uaret: ꝓpterea à rudib⁹ de⁹ est habit⁹. cū egro tātes mul
ti ex suis remedijs sanitatē cōseq̄rentur. Et huic assentit
20 nr̄ Beros. ¶ † Et vt narrat Eusebi⁹ in lib. tēporū. Apollo
pheb⁹ sol: regnauit circiter annū mūdi M.ccccccxj. Di-
luuiū verò (Philonis hebręi testio) exūdauit circa annū

Augustuduni antiquitas.

21 mūdi. M.ccccc.lvi. † Quo colligit̄ Augustudunū fuisse
inceptū, Anno vl̄ circiter à salute gn̄is hūani ab aquis
lv. Et illis tp̄ib⁹ (authore Beroso babylonico) apd̄ Cel-
tas (vbi sita ē ista ciuitas) regnabat mag⁹: q̄ Rothoma-
gū, Magūtiā, multásq; alias ciuitates fundauit. Et apud
Babylonicos Nin⁹ Beli fili⁹: filij Nimbroti, imperiū ha

Ninus. Noe cognomina.

22 bebat. Et vt ne vsq; digrediar, paucos latere debet, † ꝙ
Noa, al's Ogyges. Ian⁹ (quia añ & post diluuiū huma-
nū gen⁹ cognouerit) Pan natura, Geni⁹, & Gall⁹: quia
Galeri nos ab aquis seruauerit (vn̄ nauē Galerim voca-
mus) genuit Iopetū, siue Iapetū, siue Iaphet, Iopeti autē

Pluto. Samothes.

fili⁹ fuit Samothes cognomēto dies siue Pluto. Isto q̄s-
piā illa ætate nō fuit sapiētior: propterea Samothes co-
gnominat⁹ est: & hic (vt scribit Bero.) Celtas colonias
fundauit: dū iā apd̄ Babilonicos siue assyrios Nimbro

Samothei. Celtæ. Galli.

23 tus. xv. annos monarchiā tenuisset. suoq; noīe † Samo
thei dicti sunt Galli: vsq; ad Celtē, à quo Celtę postea
nomē habuerūt. Et Galathę à Galathe filio Galli, vt inse
ri⁹ scribem⁹. ¶ Hic Samothes genuit magū. de quo, s̄.
Dum eēm Rothomagū Magus, Apollo Augustudunū
fundabat, vel paulo vltra vel citra, qm̄ hoīm ętates lon

Druydę gallorū philosophi. Mons druydū.

42 giores essent. ¶ † Magus verò genuit Sarrona. Sarron
aūt Druydē, vn̄ dicti Druydę Gallorū philozophi, qui
Carnutū & Augustudunos habitauerūt, vn̄ in diē vsq;
hodiernū mons est apud Augustudunū, mons Druy-
dū appellatus. Druydes genuit Bardū. Bardus lōgonē.

Lingones. Hercule libycigenelis.

25 † vn̄ Lingones ꝓp̄ri q̄si lōgones, Lōgo Bardū iuniorē.
Bardus Celtē. Celte Galatheā. q̄ ex Hercole siue Hercu-
le Libyco Galathen filiū suscepit. vn̄ Celtæ Galli nomē
hn̄t. Hic Hercules noīe ꝓprio erat Lybi⁹, cui⁹ iā placet
26 genesim describere. † Noa Pan genuit Chā cognomēto
Zoroasten, necnō Ensemia. i. infamis, quia magicis arti
b⁹ q̄s excogitauerat verēda pr̄is Noe fascinauerit. Chā
Ensemi⁹ genuit Osyrim. i. Iouē iustū, qui genuit Libyū
cognomēto Hercolē, hic Hercoles Italiā petēs, ꝑ Celti-
beros Celtásq; meauit. Oēs tyrānos qui tūc illas īfesta-
bant regiōes demoliēs, cōfundēsq;. Propter ꝙ à Gallis
līgua literi loquētiū dict⁹ est αλε ικακος. i. Alexicacos,

Alexia ciuitas.

27 hoc ē defensor mali. † A quo noīe Alexiā ciuitatē apd̄
Semurion quā fundauerat vocauit. ¶ Nō possem satis
admirari inscitiā illorū Alexiensiū, qui adhuc nomē sui
oppidi nesciuerūt: dicētes Sinmurū. Legāt (quęso) Val-
lā. in. c. de Sinceris. vt discāt sine nō intrare cōpositionē:

Semurion oppidū vn̄ dictum.

28 aut cacephatosē dicāt Sine muro. ¶ † Sciant præterea,
quòd dū Hercoles libyus Alexiā ædificabat, milites sui
(vt tunc moris illorū erat) nonnunquā aut pigme. i. pu-
gna: aut disco. i. lapidū iactu: aut diaulo. i. cursu (hūc lu-
dū barbarissimi: barras appellant) aut alma. i. saltu: aut
palestra. i. lucta cōtendebant. Et victores vt in Olympi-
co certamine Oleastro: In pithijs ludis Lauro: ī Isthmia
cis Pinu: In Nemeis Apio herba: ita illic (qm̄ forsitan a-
liorum penuria erat) Apio herba vincentes coronaban
tur. Quod Auicenna libr. ij. semurion vocat: vn̄ Semu-
rion oppidū Alexiense, habet nomē. Sed ad semitā re-
deamus. ¶ Post Bardū iuniorem, regnauit Luens, dein-
de Celtæ, inde Galathæ: vnde Galli antea Celtæ & Sa-
mothei dicti sunt. Cętera Berosus noster habet. Quis iā
errorem eorū videre nō posset, qui Augustudunū ab
Augusto adhuc ferme heri regnante dici voluere? Et
(quod stoliditatē eorū auget) Augustum ab augendo:

Augustus vn̄ dictus.

29 qd̄ absurdū reputabis, si Sypontino credas. † August⁹
30 enim (ait) sacer vel maiestatis plenus interp̄tatur. † Sed
meli⁹ cōiecturare possēt Augustudunū ab augurio ap
pellari. Druydes eēm Druydū montem incolentes, ciui-
tatē forsan auditorū frequētia ampliantes (siquidē om-
ni eruditiōis genere pollebant) nomē ab augurio: quo
tunc augurabātur, ciuitati imposuerūt. Et si sic foret: nō
longa esset à priori tp̄is intercapedo: si Apollinis nostri

Druyde vn̄ dicti.

31 Druydísq; ætatē cognoueris. † Iam in mentē venit: dū
Druydę à dryos. i. q̄rcus, (quia quercuū visco sua sacra
peragebant) dicūtur: illud facin⁹ mirabile qd̄ (dū sacrū
diui Lazari corp⁹ Augustudunū transferretur: & forte
brumali tp̄e sub quercu quadā reponeretur: viruit ari-

Hedua quare sic dicta. Hedui ꝓp̄ri q. Celtica gallia q̄.

32 da quercus) factū est. ¶ † Sed q̄re Hedua? certe ab Hedu-
is ciuitatis accolis. Nēpe Hedui (vt testātur cosmogra-
phi recētiores) ꝓp̄li sunt, Galliā celticam superiorē habi
tātes: quos Arar, id est, sagona disterminat à Sequanis.
33 † Celtica autē gallia illa est, quæ Arari ab oriēte, Sequa
na à septentrione. Ligeri à meridie, & ab occidēte ma-
ri dimetitur. ¶ Hedui igitur dicti sunt ab ηδος, id ē, He-
dus: hoc est suauis: quia suaues sunt. Propter quod Ro-
mani eos in fratres (vt scribunt Pōponius mela, & Dio
dorus siculus) asciuerunt. Ab Hedua etiā vocati sunt
Heduatici populi, Menapijs. i. Brabantinis vicini: Scal-
den fluuium accolentes. ¶ Sed à quo tantam ruinā tan
ta ciuitas accepit? Si Plutarchum libro de viris illustri-
bus legas: Caium Iulium Cæsarem id egisse haud dubi
tabis. Nam cum superatis (ait) Heduis Aluernísq; mul-
ti cum Vercingentore duce (qui castellū du Vergier ere-
xit) in Alexiam cōfugissent, eam obsidione circūsepsit.

SED iam humi satis serpsimus, in cęlum quęso ea-
mus: inquirentes quid cælestes influxus huic tā an-

Qui influx⁹ cęlestes heduis influant.

34 tiquæ ciuitati syderauerint. † Ista ciuitas tertiā leonis fa-
ciem pro horoscopo suo habet quæ est Martis. Sed leo
totus solis est domus. Et in illa facie (testis est Abrahā
auenarim: & Petrus albanus) bacellari imago ascendit,
plaustrū trahentis. In quo vir quidam & puer paruul⁹
sedēt: sed vir manu sinistra vestimētum gerit. Similiter
ascēdit coruus & serpētes nigri dimidiū: & asini equíq;
posteriora. Et scd̄'m Indorū Sapiētes Maurus fœdus &
multi laboris ascēdit. In cuius ore deliniamēta sunt, in
manu autē caro. Secūdum verò Ptolomęū vria maior
ascēdit. Tute secūdū hæc supradicta heduorū mores in-
clinationésq; naturales perpēde. Quibus Mercurius in
ascēdēte auget subtilitatē ingenij & scribaniā. Et q̄a re-

trogradus furta influit multa, maximè (vt sobrius loquar) dulcia. Mars ĩ decima domo, significat magistratũ & dominiũ vi & violentia acquirendũ. Luna in noua significat longas eorũ peregrinationes & prolixa itinera felicia: & bonos nuntios. Itẽ subitas excogitatiões siue speculationes: sed religionẽ mobilem. Iuppiter in duodecima significat temerarios & inscios sculptores filiósq; ineptos, inimicos, diuites, sed debiles. Sol in secunda domo significat diuitias: cũ sit dñs ascendentis, quia tñ est in suo detrimẽto significat hypocritas, religionem fictam, vsurarios, & auaros. Venus in tertia domo in scorpione: quod suũ detrimentum est: significat malitiã fratrum, dominiũ cum proditione, & malã in eodem pseuerationẽ propter mulieres. Itẽ paruas vias difficiles. Nuntios nõ procul venientes falsos: maxime in matrimonijs. Sed significat gaudiũ & desiderium in pudibundorũ ornatu, facitq; scortorũ amatores infelices. Saturn⁹ ĩ quarta domo significat ꝙ viles hoïes magis studẽt thesaurũ facere q̃ nobiles. Et quia dñs horæ est Saturn⁹: & pars fortunæ in terminis Mercurij venit: quia triplicitas diuersa est, significat lucrũ & acquisitionem cũ magnis labore & anxietate, bonos aũt amicos: sed malos nepotes, vt ex vndecima domo cognosci potest. Vxores liberaliores viris: verũ quia dñs septimę domus est in quarta, q̃ est fouea, significat dãnũ in vxoribus p mortẽ. & tñ in causa sunt mulieres thesaurorũ inuentiõis. Dñs sextę dom⁹ Saturn⁹ est qui significat seruos ĩbecilles sed fideles. Morbi ergo eorũ sunt Saturnini: vt phthisis, catarr⁹, febris, ethica, splenetica, hydropisis, vẽtris solutio: grauiores morbi, vt lepra, elephantia, podagra, cancer & oẽs q̃ ex frigiditate proueniunt.

LEO IGITVR Istorũ ascendẽs significat mediocris staturæ hoïes, lati cordis & audacis: suo principi & alijs fideles, qui leonib⁹ delectantur, eósq; pingũt in vexillis, tesseris, peristromatibus, auleis, & id genus lapides & herbas & beluas solares amãt naturaliter, vt sunt carbunculus, electrum, helitropia, & cętera, & aurum. Quid si accipitrem diligunt? Nonne Dedal ideo Auges pater in spauerniũ (vt Boccatio placet & Ouidio) mutatus fuit, Sed de his hactenus.

Alia rui na Heduen.

ALIAM ruinam passa fuit hæc ciuitas Heduen. ante tẽpora Constantini imperatoris patris Constantini magni, quæ facilè cõprehendi potest ex quadã oratione facta Cõstantio Imperatori cũ hanc ciuitatem Heduen. ingrederetur, post illi⁹ cladem & destructionẽ. Quam habui à reuerẽdo in christo patre dño Philippo Brunet, episcopo Nigroponteñ. fruffraganeo Heduen. sacrę theologiæ professore, cuius tenorẽ hic inserere volui. Ex qua multa de hac ciuitate Heduensi cõprehendi possunt: quæ nolo mihi attribuere: ne sim occultator alienæ laudis. ¶ Tenor prædictæ orationis talis est.

Oratio corã Cõstãtio ĩperatore in ciuitate Heduẽ ha bita.

35 SI FLAVIA † Heduorũ tandem ęterno nomine nuncupata, sacer imperator: cõmouere se funditus atq; hunc venire potuisset: tota profectò coram de tuis in se maximis, pulcherrimisq; beneficijs vna voce loqueretur. Tibiq; restitutori suo, immò (vt verius fatear) cõditori in ea potissimũ ciuitate gratias ageret, cuius eam similem facere cepisti. Sed quoniam non põt: gestit animo quę natura nõ patitur, clamorésq; suos, quibus quotidie laudes tuas tollit: in cęlũ exaudiri a te nõ sinit: interiecta lõginquitate sua: id qđ fieri dicebat gaudiorum patrię meę nuntiũ sponte suscepi, vt essem iam nõ priuati studij literarũ, sed publicæ gratulatiõis orator. ¶ Nolui enim (sacer imperator) cũ in illo aditu palatij tui stratũ ante pedes tuos ordinẽ indulgentiæ tuæ voce diuina, porrectáq; hac inuicta dextera subleuasti, numini tuo gratias agere. Nec mihi verba quãuis imperata defuissent. Quis enim aut pparare ad beneficia tã insperata potuisset: aut à tanta gratulatione cohiberet? Sed habui rationem loci & tẽporis: ne meus ille ardor animi, studiũq; dicẽdi tibi quidem (quod mihi ad immortalitatẽ sufficeret) probaretur. Sed propter assistentiũ paucitatẽ minus quàm te dignũ esset: iret in populo: sed te vno de salute nostra multa tractante moraretur oratio, quæ pro magnitudine meritorũ tuorum manifestare non posset.

NVNC itaq; cũ in hac vrbe, quæ adhuc assiduitate psentię tuæ præ cęteris fruitur. Habebit eñ felicitas emulã Flauiam nostrã totus amicorum tuorũ comitatus & oĩs imperij apparatus assistit. ¶ Et cum oẽs homines omniũ fere ciuitatũ, aut publicè missi: aut pro se tibi: supplices adsint. Dicam imperator quæ libenter agnoscas: & cæteri nobis indulta nõ crederent: nisi te cognoscente dixisse. ¶ Primũ est autẽ (sacer Imperator) in agẽdis gratijs ostẽdere id quod indultũ sit: non fortunæ felicitatis, sed iustæ fuisse clemẽtiæ. Nam cũ oẽs homines corã nõ indigentes iuuare: boni sit principis. Tũ pręcipuè bene meritis: & grauiter affectis subuenire, sapientis est. Quod cũ ostendã non tam studio pdicandę patriæ meę, quàm officio demõstrandę prouidẽtię tuę, tũ potissime beneficiorũ tuorũ magnitudinem prosequar tuã, maiore voto quàm ingenio. ¶ Quænã gens toto orbe terrarũ in amore Romani noĩs Heduis se postulet anteponi? Qui primi oĩm inter illas immanes &

36 Barbaras Galliæ gentes plurimis senatusconsultis † fratres populi Romani appellati sunt. Et cũ cæteris à Rhodano ad Rhenũ vsq; populis, nec pax quidẽ posset nisi suspecta sperari: soli & cõsanguinitatis nomine gloriati sunt. Et nuper (vt media ptercam) diuũ Claudiũ parentem tuũ, ad recuperandas Gallias soli vocauerũt. Et ante paucissimos annos (qđ maxime pdicandũ est) plurima patris tui bñficia partim rebus effecta perceperũt:

37 partim animo seruata letãtur. ¶ † Fuit olim Saguntinis fœderata: sed cũ iam tædio belli punici nouare imperiũ omnis cuperet Hispania: fuit amica: Massilia protegi se maiestate Romana gratulabatur. Imputauere se origine fabulosa, In Sicilia, Mamertini, in Asia Ilienses, soli Hedui non metu territi, non adulatione compulsi: sed ingenua & simplici charitate, fratres populi Romani crediti sunt, appellariq; meruerũt. Quo nomine preter cætera necessitudinũ vocabula: & communitas apparet & dignitatis ęqualitas. Deinde cũ finitimę nationes ipsi illi Romanę fraternitati nõ gloriæ inuidẽtes, & vsq; in perniciẽ sui odijs incitatę Germanos sibi auxiliarios inuocassent: princeps Hedu⁹ in senatũ venit: rẽ docuit, cum quidẽ oblato consensu minus sibi vendicasset ꝙ̃ dabatur: scuto innixus perorauit, impetrata ope Romanum exercitũ Cęsarémq; eis Rhodanum primus induxit. semita eñ Galliæ vsq; ad id tpis transalpina Gallia nominabatur. Sed tñ Hedui totum istud quod Rheno Oceano Pyreneis mõtibus. cũctis alpibus cõtinetur Romano imperio tradiderũt. Hibernis hospitaliter pbitis: suppeditatis largiter cõmeatib⁹ armis fabricãdis: pedestribus equitũ copijs auxiliantib⁹. Ita in vnam pacem

sociatus

sociatus oibus Celtarũ Belgarũq; pplis eripuere Barbaris qcqd iũxere Romanis. Dicet aliqs: vetera ista sũt, & qdẽ hoc sanctiora quòd vetera. Bonis eñ meritis cũ ætate dignitas & pōdus accedit: atq; vt magnę natu parentes magis magisq; indies veneramur & colim⁹. Fratrũ vero æqualitas & liberorũ soboles blandiore, licet leuiore, tñ animos tãgit affectu. Ita bñficia antiqua grauiora sunt, quis psentia suauiora videant. Sed tñ si illa vetustate obsoluerũt: quid hęc recẽtia q̃ pueri vidim⁹: Attende q̃so quãti sit impe. quod diuũ Claudiũ parentem tuũ ad occupandas Gallias primi solicitauerũt, expectantésq; ei⁹ auxiliũ septem mensib⁹ clausi: & omnia inopiæ miseranda perpessi. Tũ demũ irrumpendas rebellibus Gallicanis portas reliquerunt, cũ fessi obseruare nõ possent. Quòd si vobis & conatib⁹ Heduorũ fortuna fauisset: atq; ille reipubli. restitutor implorantibus nobis subuenire potuisset sine vllo detrimẽto Romanarum viriũ, sine clade Catalaunica cōpendium pacis, reconciliatis puincijs attulisset fraternitas Heduorũ. Ob hæc igitur merita & prisca, diu⁹ pater tuus ciuitatẽ Heduorũ voluit iacentẽ erigere: perditamq; recreare. Non solũ pecunijs ad Calendaria largiẽdis & lauacris q̃ corruerant extruẽdis: sed & methicis vndiq; transferendis, vt esset illa ciuitas prouinciarũ velut vna mater q̃ reliquas vrbes quodam modo Romanas prima fecisset.

DIXI q; benemeritis Heduis subueneris impe. Sequitur (vt dicã) q; grauiter afflictis. qui locus nimium q̃tũ mihi plus suppeditaret orationis, si fas esset audiente te de reb⁹ tristioribus immorari. At igitur in pdicandis laudibus patrię meę verecundia modũ fecit ne arrogãter insurgerẽt. ita in cōmemorandis eiusdem malis, & me⁹ dolor, & tuarũ auriũ consuetudo cohibebit. Nihil eñ libenter audis nisi qd' pro tuis gratuleris. Sed tñ quæso impe. iniunge patientiã sensibus tuis, vt queãdmodũ pręstãtes scientia medici nō aspernantur vulnera inspicere quę sanãt. Ita nũc tu paulisper audias Heduorũ labores quos sustulisti. Neq; eñ potes sine experimento miæ ad laudẽ clementiæ peruenire. Iacebat illa ciuitas nõ tam innixa Romanis, q; virium defectione prostrata: exquo tam noui sensus exanimauerat acerbitas: nec tñ iustè queri poterat, cũ & agros qui descripti fuerãt haberem⁹: & Gallicani census cōmuni formula teneremur, q̃ fortunis nemini possumus æquari. Quò magis impe. clemẽtiæ tuę grãs agimus, qui remedijs sponte concessis fecisti: vt qd' non poteramus iure petere: iustè obtinuisse videamur. Haberemus eñ (vt dixi) & hominũ numerũ, qui delati sunt, & agrorũ modum: sed vtrũq; nequeam hoĩm segnicia, toruáq; perfidia. Vñ eñ nobis, venis, aut neruis, aut ipse ille de proximo † tricacissim⁹ ager, aut arator quorũ redditus cũ labore contendunt. Quamq; meritò quiuis si ignoscat cultoribus ipsis: q̃s piget laborare sine fructu: siquidem ager q nunq; respōdet impendijs ex necessitate deserit etiã inopia rusticanorũ, quib⁹ in ære alieno vacillantibus, nec aq̃s deducere, nec syluas licuit excidere. Ita quicquid olim fuerat tolerabilis soli, aut corruptũ est paludib⁹, aut sentibus impeditum. Quinetiã ipse ille pagus arebrignus manu seritur, inuidia cui⁹ in loco vitiũ cultura pspicua est. Nam retro cętera syluis & rupib⁹ inuia securarũ sunt cubicula bestiarũ. Illa autẽ quæ subiecta & vsq; Ararim porrecta planicies fuit quidẽ (vt audio) aliqñ iocunda, cum per singulorũ fines continua cultura p cursus fontiũ vallibus patẽtibus euehebat. Nũc autẽ interclusis vastitate meatib⁹, quicquid humilitate fuerat vberi⁹, in voraginẽ & stagna cōuersum. Ipę deniq; vineæ q̃s miranr ignari: ita vetustate senuerũt vt culturam iã penè nō sentiant. Radices eñ vitium quarũ iã nescimus ætatẽ millies replicando cōgestę altitudinem debitã scrobibus excludũt: & ipsam p paginẽ nō debitam sed obtectã perdunt imbrib⁹ eluendã, & solib⁹ per urendam. Nec possum⁹ (vt Aquitanis alijsq; prouincijs familiare est) nouis vitibus locũ vbiq; metari, cũ supra saxa ppetua sint, infra humiditas pruinosa. Nã qd ego de cæteris ciuitatib⁹ illius regionis loquar: quibus illachrymasse tuteipse cōfessus es: Vidisti eñ non vt per agros aliorũ vrbiũ omnia ferè culta, aperta, florẽtia, vias faciles, nauigera flumina ipsas oppidorũ portas alluentia. Sed statim ab eo fluxu equo retrorsum via ducit in Belgicã, vasta oĩa, inculta, squallẽtia, muta, tenebrosa, & vt militaris via sit cōfragosa, & alternis montib⁹ ardua atq; preceps: vt vix semiplena carpenta interdũ vacua trãsmittat. Ex quo sępè accidit, vt obsequia nostra tarda sint, cũ paruarum frugũ nobis difficilior sit euectio q; cęteris plurimarũ. Quò magis Impe. pietati tuæ grãs agimus, qui cũ scires itinerum regionum nostrarũ aditũ atq; aspectum, tam fœdum, atq; asperũ, tamen illo deflectere, & vrbem illam sola opis tuæ expectatione viuente illustrare dignatus es.

BONI principis est, libenter suos videre felices, sed melioris, inuisere etiã laborantes. Dij boni, quisnã ille cũ nobis illuxit dies? Iam eñ ad predicanda remedia ordine noĩs tui, superuenit oratio. Cũ tu (quod primum nobis signũ salutis fuit) portas ipsi⁹ vrbis intrasti, q̃ te habitu illo in sinũ reducto, & pcurrentib⁹ vtrinq; tenorib⁹ amplexu quodã videbanr accipere. Mirat⁹ es ipera. vñ se tibi tanta obuiã effunderet multitudo, cũ solitudinẽ ex vicino monte vidisses. Oẽs enim ex agris oĩm ætatum hoĩes conuolauerunt, vt viderent quẽ superstitem sibi libẽter optarent. Quod eñ ad propagandos aliorũ principũ solenni verborũ more iuratur: tibi Cōstantine soli vltra omniũ nostrũ facta victuri securè vouemus: cui tã lōga ætas propria debeat. Magna est profectò vis post diuturnã ægritudinẽ atq; męstitiam surgentiũ gaudiorũ, caluit in nobis vltra vires nr̃as animus ad lętitiã, vt quodam pplagio futuræ felicitatis elati, tãta te exultatione suscęperimus, q̃si iam indulgentiã qua vsurus eras, haberem⁹. Exornauimus vias quibus in palatiũ peruenitur: paupere quidẽ supellectilẽ, oĩm signa collegiorũ, omnium deorũ nostrorũ simulachra pertulimus, paucissima clarorũ industria, modulorũ, per cōpendia sæpius tibi occursura ptulimus. Diuites nos crederet qui veritatẽ studio ęstimaret. Sed eñ prouidentiam tuã latere nō potuit, q̃uis bene dissimulata paupertas intellexisti officiosam & honestã: inopũ vanitatẽ sponte nos ad numinis tui aditũ vocas, sponte affari, spōte (quod opus desideram⁹) interrogare dignatus est. Hęc sunt impe. vera bñficia q̃ non precib⁹ efflagitata: sed ex volũtaria tua benignitate proueniunt, & citra vllã petendi molestiã adipiscendi voluptatẽ dederunt. Neq; eñ parui negotij est, impe. totius orbis pro se peculiariter rogare, sub tante maiestatis affectu pfricare frontẽ: vultũ componere, cōfirmare animũ, verba cōcipere, trepidanter dicere, aptè desinere, expectare responsum. Has oẽs difficultates impe. verecũdię nostræ

Heduorum calamitas.

Alias † tetricissimus. Agri heduorum sterilitas.

Constãtini in heduam ingressus.

remisisti. Nō solū vltra percunctādo quòd remedij poscerem⁹: sed etiā tibi ipsi suggerendo q̄ nos tacebamus: dū nos iacētes ad pedes tuos clemētissimo attollis affatu. Vidim⁹ m̄iam tuā humentib⁹ oculis eminētē, ibāt p̄ hęc ora lachrymę nobis salutares: tibi glīose & nos īuicē iā dolore discusso florebamus gaudio. Nā sicut agros diuturno ardore sitiētes expetitus votis imber vbertat: ita lachrymæ tuę pectora n̄ra gaudijs irrigabāt: vt q̄uis nefas esset te flēte lętari: vinceret t̄n gratulatio religionē cū lachrymę illę pietatis essent indices, nō doloris. Et hęc q̄dē nobis ad summā gratulationē sufficere potuissent, & si remediorū n̄rorū spem distulisses: & q̄b⁹ nos opibus leuatur⁹ esses dubiū reliquisses: sed tā prompta est in te natura bonitatis, vt qđ pia mēte cōceperis statim voce declares. Sic īgenui largiq̄ fontes: vt ibiq̄ possint ire festināt: sic celeriter in terras cælo missa perueniunt. Sic deniq̄ diuina illa mens q̄ totū mundū hunc gubernat: quicquid cogitauit illud fecit. In quo t̄n impe. si cōsiliū amici callidioris admitteres: esset qđ fortasse reprehenderet: nimium te. s. facile ea q̄ sis tributurus aperire: & sine vllo artificio cito promere. q̄ sperare diu debeāt. Nescis impera. tua cōmēdare beneficia, præstanti celeritate occupas tēpus optādi. Sed eŭ indulgētiæ celeritate vicisti impe. ipsa elemēta: quib⁹ aīam viuimus diu vēturi hoīs paratus optat̄. Diu vagitus in cōditi locuturā differūt vocē. Diu fruges hoīes cohibet, ver elicit, æstas flore solidat, calore maturat, tu nobis vitā pariter totā dedisti. Tu fruct⁹ meritorū tuorū statim nos mete re: & incōditis referre iussisti. reuelatur⁹ cēsum definisti numerū reliq̄ debita remissur⁹. quātū deberem⁹ interro gasti. q̄ interrogatio manifesta p̄missio fuit. Nam cū is qui oīa pōt: qd sibi debeat̄, interrogat, nō curiosē percuntat̄. vt sciat: sed liberaliter cupit audire q̄tū remittat. Separare igit̄ vtiq̄ dicā, neq̄ eŭ q̄si p̄ satyrā cōfundēda sunt tua b̄n̄ficia. Septē milia capitū remisisti. Quartam amplius partē nostrorū cēsuū, & t̄n vtrū sufficeret hoc nobis sæpi⁹ requisisti. Quos vtrū ne verecundos dicā nimiū, an satis gratos? q̄ reticuimus, hęsimus, indulgen tiæ tuę amplè fluenti modum fecimus, plus adhuc pręstare cupiebas si ausi fuissemus exposcere.

Imperatoris cōstātini i heduos liberalitas.

QVANTVM sit hoc, imò b̄n̄ficiū q̄ necessariū nobis: q̄ vtile etiā deuotiōis officijs nō q̄ro satis dicere. Remissiōe ista septē miliū capitum, vigintiquinq̄ milib⁹ dedisti vires, dedisti opē, dedisti salutē. Plusq̄ in eo cōsecut⁹ es q̄ roborasti, q̄ recidisti ī eo q̄ remisisti. Quater t̄m, ter firmū certūq̄ redditū est id qđ irrito petebat̄. Siq̄dē desperatio p̄ferēdi debiti ēt id qđ dari poterat, inhibebat. Nec erat rō conādi, cū nō eēt spes vlla cōplēdi. O diuinā īpe. tuā in sanāda ciuitate medicinā, sicut ægra corpa & onerata stupentiū torpore mēbrorū resecata aliq̄ sui p̄te sanant̄, vt immunita vigeāt quę exacerbata torpebāt ita nos nimia mole dep̄ssi leuato onere cōsurgim⁹. nescit taxare īdulgentiā tuā q̄ te putat septē miliū capitū sola donasse. Donasti oīa q̄ stare fecisti. Quāq̄ eŭ adhuc sub pristina sarcina vacillem⁹: t̄n leuior videt̄ q̄a nemo p̄fert̄, exonerādi p̄sumptio dat patiētiā sustinēdi. Certè & t̄n liberi parētes suos chariores h̄n̄t: & mariti cōiuges nō grauate tuent̄. Et parētes adultorū nō pœnitet filiorū quorū onera sibi remissa lętant̄. Ita omniū pietas olim fessa respirat: & suos quęq̄ iuuat numerare securū, cū plures adiuuant obsequia paucorum. Quò magis spe futuri t̄pis eleuamur, recreat̄ anim⁹ securitate p̄teriti remisisq̄ reliq̄s n̄ihil est qđ respectādū timēdūq̄ sit q̄ aliq̄d viriū p̄sitatiōib⁹ nocet. Ita duorū tēporū (quę sunt maxima) mole stia liberati sum⁹, vnū atq̄ id nimiū breui labore transiigimus. Nā cū pręteritū tēpus p̄ modo suo longū, futurum aūt infinitum sit, p̄sens tēpus breue: & semper in partē vtrūq̄ mutabile: cū & à pręterito relinquatur, & trāseat in futurū. Vnus hic annus p̄pe sensum nō habet difficultatis duorū t̄porum indulgētijs coartat⁹, & q̄si terminus q̄dā positus felicitati & vtriusq̄ cōfinij: q nos & in p̄terito liberos facit, & in futuro securos. Quinq̄ annorū nobis reliqua remisisti. O lustrū oīb⁹ lustris felici⁹. O lustrū q̄ meritò hāc imperij tui ęquauit etatem. Nobis ergo p̄cipuè te principē dij creauerūt, q̄b⁹ singu lis hęc est nata felicitas, ex q̄ tu īperare cepisti. Quinquē nalia tua nobis etiā perfecta celebrāda sunt. Illa eŭ quę te incipiēte suscepta oīb⁹ populis iure cōmunia: nobis hęc p̄pria q̄ plena sunt p̄clara fert̄. Catonis oratio de lustri sui felicitate. Iā tunc eŭ ī illa vetere rep. ad cēsorum laudē pertinebat, si lustrū felix cōdidisset: si horrea messis implesset: si vindemia redūdasset: si olíueta larga fluxissent. Quid ergo nos cōuenit gratulari de hoc īdulgētiæ tuę lustro, lustro q̄ licet nulla frugū cessarit vbertas, fecisti t̄n vt oīa videant̄ fuisse largiora q̄ fuerint. valet eŭ nos t̄m habuisse q̄tū debere desuimus: valet plena fuisse horrea, plenas cellas: cū in nullis reliq̄s hęreamus. Hoc nobis ē ista largitio: qđ terra m̄r frugū: qđ Iupiter moderator aurarū: q̄cq̄d illi parci⁹ dederūt: nobis t̄n ex b̄n̄ficio tuo natū est. Quænā toto orbe terrarū auri argētiq̄ metalla tā larga sunt. Quis Tag⁹, Quisve Pactolus tāto fluxerūt auro q̄tū liberalitate tua consecuti sumus? Nos eŭ maioris ē muneris abs te accepisse: quin immo quāto ē duri⁹ extorqueri qđ p̄priū fuerit: q̄ nō acq̄rere qđ fuerit alienū: tāto dulcior ē remissa soluēdi necessitas, q̄ lucrādi optata cōmoditas. Quā multi īpe. Augusti. q̄s inopia latitare p̄ saltus, aut etiā ī exiliū ire cōpulerat, ista remissiōe reliq̄rū in lucē exeūt & ī p̄riam reuertunt̄. desinūt pristinā accusare pauperiē: desinunt odisse agrorū suorū sterilitatē. Resumūt aīos operi: p̄pa rāt culturā: meliorib⁹ admittunt̄ auspicijs: reuisunt domos: referūt dona tēplis p̄sertim cū tu oīm n̄rorū reseruator adueneris. & q̄si illa maiestatis tuę comes & soci⁹ flagrabit tota ciuitas: gaudijs p̄strepet: & cū p̄ficisceris, fortasse retinebit. Dabis eŭ veniā, amoris n̄ri cōtumeliā feres, oīm sis licet dominus vrbiū oīm nationū: nos tamen & nomē accepim⁹ tuū iam non antiquū. Bibracte quidē huc vsq̄ dicta est Iulia Polia Florētia: sed Flauia est ciuitas Heduorum. Finis.

☞ ADDITIO. De laude & excellētia huius ciuitatis Hedueñ. dixi amplè in Catalogo glorię m ūdi ī. xij. p̄te ī. lx. cōsideratione. ✱

In textu ibi

A eschange d'aultres.

NOtāter istud fuit dictū & īsertū in l̄ris cōmissiōis: † q̄a mortuo vno delegatorū vel mari datorum simp̄r expirat iurisdi. aut cōpromis. nisi aliud sit expres sum in delega, vel cōpro. c. vno delegato. de offi. deleg. qđ t̄n limitat Feli. ibi ī delega. trib⁹ limitatiōib⁹ de q̄b⁹ p̄ eū ibi. & q̄a ēt tex. ibi dicit idē eē ī arbitrio. Feli. dicit nō eē idē ī oīb⁹. sed pōit aliq̄s differētias: q̄s videre pote ris: & ibi ēt ponit ī q̄b⁹ cōueniūt: & de deleg. ad vniuer sitatem

sitatē causarū hoc casu:an ęquiparent̃ ordinariis,ponit Feli.ample in.c.cām matrimonij.extra de offi.delega.

Causa ꝑ plures ordinarios decidēda: an pars eorū aliis absentibus cognoscere possit.

2 IN ordinariis verò iudicibus† quando causa est decidenda per plures qui simul habent cognitionē, nunquid alius siue duo in absentia aliorū possint de causa cognoscere siue decidere, vide Alex.in.l.si vni.ff.de re iu.vbi dicit ꝙ sic in interlocutoria ꝑ gl. ibi nisi sit interlocutoria ꝑ ꝗ̃ quis citatur ad videndū sniam ferri in litis cōtestatione & attestatiōibus.& in illa q̃ habet vim diffinitiuę:vt ibi ꝑ eū.vide de hoc ꝑ Feli.& alios in ca. prudētiā.in tit.de offi.deleg.Panor.in.c.q̄m abbas. de offi.deleg.Alex.in.l.stichū qui meus erit.ff.de leg.j.dixi in tracta.meo clausularū. in clausula aut vnus vel duo vestrum non repeto.

In textu ibi

Que par mort.

Mors oia soluit.

1 MORS enim† omnia soluit.l.in summa.ff.de re iudi.l.neratius.ff.de re.iur.in auť.de nup.§.deinceps.colla.iiij.Spe.in tit.de loca.§.j.versi.cl. cum seq.& seq.& Bar.in.l.decē.ff.de verb.oblig.l.penul.ff.quę sententi.sine appel.glo.in.c.licite.in ver.nunc̄.xxxij.q.viij.

2 ¶Adde† ꝙ mors est terminus vitę.in auť.de hęre.& fa. §.his oībus.& quę inopinatè venit.ff.de cōdi.& demō. l.lege.& repente in auť.vt facte no.constit.§.penul.maxime propter peccatū.xj.q.iij.episcopi si sacerdotali.& vide quod ibi nota.

☞ ADDITIO. Quomodo terminus vitę à diuina prouidentia est cōstitutus vide Matthęū de afflictis in cōstitutiōibus regni Sicilię.in cōstitutiōe quę incipit.terminū.in.j.nota.& ibi in iij.nota.ponit questionē,an snia cōdēnatoria ad mortē per iudicē pro delicto tollat penā purgatorij. *

ET quomodo mors ex dispositione dei contingat ponit Guil.benedicti in sua repe.c.raynu.in verbo mortuo itaq; testatore.j.nume.xxvij.de testa.vbi multa de morte,& ibi dicit ꝙ deus sepe mortē citius & cōtra naturā cōtingere ꝑmittit nostris peccatis & demeritis exigētibus secundū glo.in.c.quia forte.de appel.vt
3 notať in.c.quaīr.le secō.de accu.†Nā ꝓpter illud hō citius moriť.de pœ.dist.j.predixerat.Itē ex cui⁹ cogitatione turbať humana fragilitas.C.q test.fac.pos.hac cōsultissima.§.at cū humana.Itē mors oēs tam liberos ꝗ̃ seruos absorbet.ff.q̄n acti.de pe.est an.l.j.§.alienatio.Eius em̄ fortuna cōis est oibus.C.de pactis.l.licet.oīa quoq; soluit,omniū terminus est:vt.s.¶Et nihil mali in morte timendū est,& illā potius virtuosi affectāt ꝗ̃ timeāt, est tn̄ grauissimus dolor,notat ipse Bndi.in dicta repe. in verbo testamentū.iiij.nu.viij.vsq; ad numerū.xviij. vbi amplè de prędictis.& qd' nō est flendum de morte
4 suorū.¶Aduerte etiā† quia mors tollit ingratitudinē. Ang.in.l.his solis.C.de reuo.don.tollit accusationē cōtra mulierē de adulterio.Anto.de butrio.in.c.fi.de dona.Tollit feloniā vasalli cōmissam cōtra suū dn̄m.gl.& ibi do.i.l.oimodo.in ꝟbo,nō licebit.C.de inof.tes. Tollit causā cōmissam ꝑ vasallū cōtra dn̄m,ꝓpter ꝗ̃ debebat ꝓprietate feudi priuari.tex.& ibi Bal.in.c.j.i.§.dn̄o si de feudo fue.cōtro.iter do.& agna.Tollit seu finit mādatū ex parte mādātis & mādatarij:ex parte mādātis.l. mādatū.C.man.l.inter causas.ff.man.Et parte mandatarij.l.si qs alicui.§.morte.ff.man.Tollit societatē.l.ideo &.l.nemo.&.l.verū.ff.pro socio.Tollit irregularitatem

Nota ꝙ mors tollat.

cū clericus percutiēs mortuū etiā si habuisset animū interficiēdi:etiā si fuisset viuus nō incurrit irregularitatē, scd'm Archi.in.c.fi.xxv.q.j.Tollit iurisdictionē delegati ꝑ mortē delegātis.c.gratū.c.relatū.c.licet vndiq;. de offi.dele.habeť in.l.more.ff.de iurisdictiōe oīm iudicū.
5 Tollit crimina,ita† ꝙ iudex nō pōt facere suspēdere corpus mortuū.not.docto.in.l.ij.C.q test.face.pos.Et multa quæ nō possunt fieri nec ꝓ mortuo, nec cōtra mortuū ponit Hipollitus de Marsiliis in.l.fi.in.v.&.vj. col. ff.de questio.& ibi an possit excōmunicari.Multa etiā quę possunt fieri mortuis sicut viuis:& in quib⁹ viuus & mortuus ęquiparent̃:ponit idē Marsi.in.d.l.fi.in.vij. &.viij.col.Et adde Luca.de penna.in.l.iubemus.C. de prepo.sa.cubi.lib.xij.vbi ponit ꝙ accusatur atq; damnatur mortuus.mortuo exhiberi debet honor & reuerentia:dolor tangit mortuos:ita ꝙ in cōtumeliā mortui aliqd fieri potest:& iniuria mortuo fieri potest: & eius aīa dicitur cōtristari. Et heredes tenent̃ vindicare iniurias mortuorum.ex quibus & pluribus aliis ibi ꝑ eū amplè declaratis,concludit indulgentias etiā mortuis prodesse posse concedi & prodesse posse.

Corpus mortuū suspendi non pōt.

6 ET aduerte ad id ꝙ dicit Cardina.in cle.j.vt lit. pen
den.j.col.ꝙ†mors dicitur à morsu primi hominis
7 q per esum pomi mortem incurrit† & est triplex mors: vna est immatura:scilicet iuuenū: altera infantia quæ est acerba:altera matura & naturalis,scilicet senū.vt dicit Car.in.d.cle.j.vt lite pēdē.j.col.& dicit Hugo de clau
8 stro aīæ† scd'o ꝙ tres sunt nuntij mortis scilicet casus, infirmitas,& senectus casus dubia,īfirmitas grauia senectus certa determinat.casus nūtiat mortē latētē, infirmitas apparentē,senectus pręsentē:ex hac incertitudine mortis timor ex grauitate,dolor ex certitudine:senèctus nō obstinatio:sed humilitas & afflictio seq debet.

Mors vnde dicta.

Mors triplex.

Mortis tres nuntij.

DE HIS tribus nuntiis vide Guil.bndicti in.d.sua repeti.c.raynu.in verbo,mortuo itaq; testatore.j. nume.ix.&.x.de testamētis.Et ibi q̄uo mors cōtingit ꝑ varios casus,quos vide.Sed aduerte q̄m mors qualiter cūq; cōtingat dicit̃ casus fortuitus.ibidē nu.xxvj.¶De ꝓbatione aūt mortis q̄uo probari debeat:ponit Bar.et alij in.l.ij.§.si dubiteť.ff.queadmodū test.ape.Bar. Bal. &.alij in.l.si quidē.C.sol.matri.Sali.in.l.ea quidē,C.de accu.in penul.col.Alex.consi.suo.xxiiij.in.iiij.colū. & in cōsi.xcviij.in quarto volu.Bal.in.l.iij.in.ij.colū.C.de proba.¶Et an posset ꝓbari per famā. vide dn̄m meū Iaso.in.l.ea quę in fi.C.de trāsac.vide etiā Feli.in.c.q̄m frequenter.in fi.vt lite non cōtesta.vbi alleg. plures remissiōes.vide etiā Alex.in.d.§.si dubiteť.¶Aduerte tn̄ ad id quod dicit Bal.in.l.fi.C.de edi.di.adri.tollē.quod
9 † mors probatur & pręsumitur statim quod constat testamētum esse publicatū post mortem & penes hęredē esse:& vt dicūt Salice.& Alex.in.d.l.fina.quod satis ab hęrede probať mors producēdo testamētū: quod not. quia quotidie istud in curiis nostris practicať:& vide q̄ dicit dn̄s meus Iason in dicta.l.fina.in.iiij.col.C.de edi. diui adria.tollen.et Alexan.in consil.iiij.in.ij. volumine.Rapha.cuma.in cōsilio.xliiij.& dicitur mors iusta et necessaria absentia.Bar.& Bal in.l.ea quę.in fi.C.de tēpo.in integ.restitu.peten.¶Aduerte ꝙ mors multum operatur in vno casu:scilicet ꝙ statur libro rationū cū iuramēto alicuius si mortuus fuerit talis sufficit ꝓ herede liber rationū & mors operať iuramētū:ita dicit do. meus Ia.in repe.l.admonēdi.in.xlviij.col.ff.de iureiurā.

Mors q̄liter probetur.

In textu ibi

Maladie.

Infirmitas sufficiens est impedimentum.

1 ADVERTE † quia infirmitas est impedimentũ
sufficiens.facit tex.in.c.tenor.de re iud.extra.& in
l.q̃sitũ.ff.de re.iu.vbi Alex.dicit ꝙ nõ solũ infirmitas ꝓ-
priȷ corporis:sed etiã infirmitas suorũ est impedimẽtũ
sufficiẽs:ꝑ gl.in.c.cõis.xxiiȷ.dist.ita etiã dicit dñs meus
Ias.in.l.iȷ.§.si qs iudicio.ff.si qs cautio.& in.l.de pu.§.si
qs ipsi pretori.ff.de no.ope.nun.¶Et an infirmus vel
impeditus teneat̃ mittere procuratorẽ,ponũt doctores
in.d.l.quesitũ.& dñs meus Ias.in.d.§.si qs iudicio.vbi

Infirmitates qnq; ex causis ꝓueniunt.

2 ponit regulã cũ limitatiõib⁹ & sublimitatiõibus.¶†Et
aduerte ꝙ ĩfirmitates ꝓueniũt ex qnq; causis.Prima vt
iustis ꝑ patieñ.augeat̃ meritũ:vt Iob.Secũda ad custo-
diã virtutũ:ne suꝑbia subintret:vt in Paulo.Tertia ad
corrigẽdũ pc̃tã,vt habet̃ in.c.cũ ĩfirmitas.de pñia & re-
missio.Quarta ad gloriã:vt legit̃ de cæco nato,& de La
zaro.Quinta ad initiũ pœnæ:vt in Herode,vt his versi
bus cõtinet̃,q̃s ponit Pet.de anc.in.d.c.cũ infirmitas.Vt
ꝓbet:vt dãnet,vt incipiet,vt mereat̃.Vt pateat xp̃i glo-

Infirmitas duplex. Animi.

3 ria,pœna dat̃.¶†Et duplex est infirmitas mẽtis,scilicet
& corporis.xv.q.j.§.iȷ.&.§.vt itaq;.xlix.di.c.huic.& mẽ
tis siue animi ĩfirmitas est duplex,vna est quę vitiũ ap
pellat̃:qua infirmitate aĩa à deo separat̃,vt ira:odiũ &
similiũ,alia infirmitas animi nõ est peccatum,sed pena

Corpis.

pc̃tũ vt obliuio & ignorãtia.d.§.vt itaq;.Corpalis ẽt est
duplex:vna em̃ est lãguor naturę q̃ carnis cõcupiscẽtia
dr̃ siue fomes:alia ꝓprie corporis infirmitas:dicit̃ qua
elemẽtorũ et humorũ cõcordia turbata caro affligit̃,&
tãdẽ dissoluit̃.d.§.vt itaq;.& vt dicit tex.in.c.si qs.xxiiȷ.
q.iiȷ.ista infirmitas corpis cõfert saluti aĩæ.¶Et qũo ꝓ-
bet̃ infirmitas,vide ꝑ Pañ.in.c.q̃relã.in.iȷ.extra de ꝓcu.

☞ ADDITIO. Vide Matthęũ de afflictis in cõ-
stitutiõib⁹ regni Sicilię.in con-
stõne q̃ incipit,edictorũ.in.j.li.in.xiiȷ.not.& in.viiȷ.gl.et
in constitutione.quęcũq; ponit quòd infirmitas simu-
lata vel fraudulosa non excusat. *

In textu ibi

Empeschement.

Iudice dato ĩpedito,ali⁹ dari debet.

1 ET hoc est,qm̃ cũ†iudex datus est ĩpedit⁹.alius dã-
dus est.l.iudex dat⁹.ff.de iu.l.j.C.de peda.iu.Bal.in
suo tra.de q̃stiõib⁹ emergẽtib⁹circa merita causę.in.j.q.

Impedimentum qualiter probet̃.

2 DE impedimento†quo debeat ꝓbari & de eo pro
testari dicã infra.in.§.xx.ĩcipiẽte(Entre toutes au-
tres gens.)in glossa(quelle ayt empeschement)infra(des
droictz & apparteñ.a gẽs mariez)& dicit tex.in.l.licet
cũ ibi not.ff.de arbit.quod etiam ętas,valitudo,perfe-
ctio vrgens,occupatio ꝓpriorũ negotiorũ,aut munus
aliquod reipublicę excusationem probent,quod nota.

In textu ibi

Bailly.

DE hoc termino vide tex.cũ gl.ĩ.cle.j.i v̾bo ptãs.de
pe.tex.in.c.dilecto.in prin.de sentẽ.excõ.in sexto.

In textu ibi

Chalon.

Cabilõ oppidũ qd' olim cauillonum.

1 CABILON † quod olim Cauillonũ dicebatur,
erat oppidũ Heduorũ inter celtas ad ripas Araris
fluuiȷ sensim fluẽtis(cui hodie sagona nomẽ est)vbi rei
frumẽtarię cõmerciȷq; & cõmeatus sæpe Romani nego
ciabant̃ Matiscõ oppido finitimũ,tunc erat in finibus
Heduorũ:nunc aũt est ciuitas episcopalis in prouincia
Lugduneñ.ducatu Burgundiæ & Francorũ regno sita
nomen retinẽs:vt dicit Raymũdus marlianus in suis ex
positiõibus terminorũ cõmẽtariȷ Cesaris in litera.C.in
v̾bo,Cauilloñ.& erat antiquitus comitatus:sed ꝓpter
iniuriã q̃ Guiliel.comes Cabiloñ.fecit in Cluniaceñ.

Cab... nis d... struc...

2 †Ludouicus rex Frãcorũ vastauit & destruxit Cabilo
neñ.ciuitatẽ,& illã dedit & donauit duci Burgũdię:vt
narrat Antonius monachus de gestis Frãcorũ.lib.v.c.
lvj.ibi.expleto hoc insigni oꝑe.narrat etiã idem Anno
nius in.d.lib.de gestis Frãcorum.eodẽ lib.v.c.xv.ꝙ tꝑe
vvaniȷ comitis Cabiloñ.ꝑ Lothariũ regẽ Frãcorũ fuit
destructa igne & incẽdio pręter vnã paruã basilicã,quę

Mir... lum exu... Cab... nis.

stupẽdo miraculo cũ hincinde cincta fuerit sęuiẽtibus
& lambẽtib⁹flãmis,tñ nõ potuit aduri:et fuit cõsecrata
deo in honore beati Georgiȷ martyris,dicit tñ ꝙ Lotha
riȷ volũtas nõ erat vt ciuitas succẽderet̃.isti Cabiloneñ.
habẽt solũmodo scabinos & ꝓcuratores q̃s eligũt die
sc̃ti Ioãnis baptistæ singulo anno.Heduẽses verò habẽt
Vigobertũ,q est Heduorũ iudex,q eligit̃ singulis annis
ꝑ incolas ciuitatis Heduẽñ.de quo.s̃.dixi,& infra dicã
in multis locis.¶Et fuit alias quæstio inter Heduẽñ.&
Cabiloneñ.qs in cõgregatiõe gentiũ triũ statuũ p̃cede-
re debeat:an Vigobertus Heduẽñ.an primus scabinus
Cabiloneñ.& me existeñ.Diuione in camera illorũ de
villis fuit dictũ ꝙ Vigobertus Heduẽñ.p̃cederet:et etiã
fuit aliàs ita dictũ per curiã de balliuo Heduẽñ.ꝙ pręce
deret balliuũ Cabiloneñ.& hoc est ꝓpter antiquitatẽ
ciuitatis Heduẽñ.quæ quãta qualisq; fuerit satis attestã
tur & demõstrãt dicta in gl.pręcedẽti suꝑ v̾bo,dostun.
& adhuc vestigia restãt et ruina antiquorũ murorũ.Et
ideo in memoriã pristinę dignitatis adhuc eidẽ deferen
dum est.ar.l.fi.ff.de decurio.& eorũ quę dicit Feli.in.c.
quæ in ecclesiarũ.in.xxix.col.extra de consti.& in.c.suꝑ
literis.ĩ.xviiȷ col.extra de rescriptis.& quę dicit do.me⁹

Epi... duci... gruta...

3 Ias.in.l.iiȷ.in.iiȷ.col.ff.de acq.pos.†& ideo etiã videmus
ꝙ episcopus noster Heduẽñ.in cõgregatiõe triũ statuũ
huius p̃riæ pręsidet & præcedit oẽs alios,cũ sit decanus
ep̃orum seu suffraganeorũ prouinciæ.Lugduneñ.imo
licet sit tãtũ ep̃s portat & habere põt palliũ:ꝙ est signũ
& auctoritas archiep̃i,& nescio aliũ ep̃m in Gallia prę-
ter ep̃m Ipodieñ.pallio vtẽtẽ.Et credo hos duos ep̃os
posse vti hoc signo et autoritate palliȷ in tota Galia.ꝙ
priuilegiũ habuit ep̃s Heduẽñ.tꝑe sancti Siagriȷ ep̃i He
duẽñ.vt habetur in.c.rationis ordo.c.distinctione.

In textu ibi

Noz lettres patentes de commission.

Deleg... to sine l... teris no... credi...

1 DICITVR hoc notanter†quia sine literis nõ cre
ditur delegato.c.cũ ĩ iure peritus.extra de officio
delegati.& ibi notat̃ ꝑ glo.& docto.ꝙ licet exhibeatur
sentẽtia delegati:ei tñ nõ credit̃,nec pręsumitur pro sen
tentia,nisi ostendatur cõmissio.ita etiam dicit Bal.in.l.
vnica.C.ne liceat in vna eadẽq; causa tertio ꝓuocare.
nec etiã credit̃ iudici:si se delegatũ dicat:arg.de testi.in
antiquis.c.cũ à nobis.& idem dicit lex in arbitro,quia
nõ statur verbo eius si dicit iuramentũ à partibus inter
positũ.l.iiiȷ.§.sin autẽ.C.de arbitris.l.vnica.C.de mãdat
principũ.in prin.vnde etiã gl.p̃dicta notat esse cauẽdũ
cuicũq; ĩpetrãti à principe causam cõmitti vel delegari,
vt si sñia

vt si sententia lata fuerit pro eo à delegato: ita bene custodiat cõmissionem sicut ipsam sniam lapsu tẽporis: cum si conueniretur & ostenderet sententiam sine cõmissiõe non valeret ei, nisi probaret de commissione: sed si inseratur ipsa commissio in sententia per tabellionẽ iudicis autoritate, stabitur eidem sentẽtię, etiã si originale commissionis nõ appareat: vt. C. de testamentis. l. publicati. nota. in dicta glo. cum ibi not. de materia plenè per Felinum, Decium, & alios in dicto. c. cũ in iure peritus. vbi amplè ponit quando credendum est alicui sine literis

In textu ibi

En ensuyuant le contenu en nosdictes lettres de commissiom.

Forma mandati sequẽda

1 ADVERTE quia † forma mãdati est exacta diligentia sequẽda: & fines mandati diligẽter sunt custodiendi: & q excedit videt facere cõtra formã. l. diligenter. ff. mandati. instituta mandati. §. is qui. notatur plenè per omnes in. c. cum dilecta. extrà de rescriptis. & quando fines mandati possunt transgredi: ponit Ioan. fabri. in dicto. §. is qui. ad quem recurre: & de hac materia vide etiam per dñm meum domi. Ias. in. l. transactionis pactum. C. de transactio. vbi ponit quasdã ampliationes & limitationes: & etiã tractat Bal. in. c. j. in. iij. col. vt lite non contestata. quã limitationẽ ponit idem dñs meus in. l. si mora. in. vij. col. ff. solu. matri. & ad idquod dicit idem Iason in. d. l. transactionis. † ꝙ etiam qualitas mandati est seruanda. adde eundũ Iason. in. l. non solũ. in penul. col. ff. soluto matri. & non solum quod fit contra mandatũ est nullũ: sed etiã quod fit citra mandatũ. vt dicit Barba. in cõsi. xliiij. in. ij. col. in. j. volu. vbi satis amplè. ¶ Aduerte etiã ad limitationem quã ponit dñs meus Iason in. l. si iuret titium. in. ij col. ibi, itẽ facit ista lex. ꝙ si aliquis &c. ff. si certũ petatur. & quia dicitur hic ante per Barba. ꝙ si aliquis faciat citra vel pręter, ꝙ nõ dicitur seruare formã: videtur contra per id quod dicit dñs meus Iason in. l. puberem. C. de iure deliberandi. & in. l. qui quartã. ff. de lega. j. vbi dicitur ꝙ qui pinguius adimplet dicitur seruare formam mãdati. cogita quia nolo hic transportare simul collecta per Feli. & alios.

Quali-tas mã-dati ser-uanda. 2

VIDE etiã ad hoc quę dicit Guiliel. bñdicti in repeti. c. raynu. in ṽbo, in eodẽ testamẽto relinquẽs. in j. numero. lxvij. vsq; ad numerũ. lxxvij. de testamentis.

In textu ibi

Et pour accomplir l'effect dicelles.

NAM vt dicit Bal. in. l. proinde. §. papinianus. ff. de acquiren. hęredi. qui facit aliquem actum videtur eo proposito facere vt habeat effectum. *

In textu ibi

En tresgrand nombre.

Multitudinis ac pluralitatis cõmoda.

1 ADVERTE † quia pro magnitudine semper pręsumitur. c. in canonicis. xix. dist. qm̃ quod à pluribus recipit maioris est autoritatis, ꝙ quod à paucioribus. glo. in. c. puto. ij. q. vij. & quod à pluribus quęritur sapiẽtibus faciliter inuenitur. xx. disti. de quibus. & per ampliores homines perfectissima veritas reuelatur. l. vltima. C. de fideicõmissis. & integrum est iudicandum, quod plurimorum sententijs confirmatur. c. prudentiam. de offi. deleg. facit tex. in. c. graue. xxxv. q. ix.

ADDITIO. Matthęus de afflictis i cõstitutionibus regni Sicilię. in consti. quę 2 incipit. sępe cõtingit. in. j. nota. † reprobat multitudinẽ maxime in tribunalibus. vbi dicit, ꝙ malus est mos addere iudices vnius tribunalis, tribunalibus ordinarijs constitutis: qm̃ ex hoc causatur difficilis cõgregatio, vt docet experimentũ, & sic causę prolonguãtur *

Multitudo qñ et in qbus vitanda.

In textu ibi

Lesquelz ilz ont examine.

1 QVIA consuetudo † in facto consistit, probanda est. c. j. de consti. & plenè & diligẽter, vt dicit Bar. in. l. consuetudinis. C. quæ sit longa cõsuetudo. cõtra Petrum, & qualiter debeat probari per testes & ꝙ aliqñ probatur per libri apertionem qñ est redacta in scriptis per autoritatẽ superioris: vt hic. vide plenè per Bar. in. d. l. cõsuetudinis. & per Alber. de rosa. in rub. C. quæ sit lon. cõsue. sed quia in hac patria nõ probatur per testes, non aliter insisto, sed solũ per scripturã, 2 de quo satis dixi in prin. † & quãtũ ad cõsuetudinẽ per testes probandam ꝙ testes debẽt deponere tria, scilicet vsum populi: frequentiam vsus: & temporis diuturnitatem. & quid si testes dicant ꝙ ita est consuetudo Et quid si probatur ꝙ fuit obtenta in contradictorio iudicio. & quid sit contrarium iudicium. Vide doct. in dictis locis. & glo. in. c. abbate sanè. de verbo. signi.

Consuetudo in facto cõsistẽs ꝓbanda.

In textu ibi

Bien & utilite.

1 ET HOC est quia † in reb⁹ nouis condendis seu cõstituẽdis euidens debet esse vtilitas. l. in rebus. ff. de cõsti. prin. i. c. cũ cõsuetudinis extra de cõsue. & semp etiã debet esse cõsuetudo rõnabilis: & nõ cõtra vtilitatẽ c. j. de cõs. c. erit aũt lex. iiij. dist. q̃lis aũt debeat esse cõsuetudo ponit Alb. de ros. i. d. ru. C. q̃ sit lõg. cõs. in. xiij. col.

Nouarũ rerũ constitutio vtilitatẽ præ se ferre debet.

In textu ibi

Et par l'aduis & consentement.

1 QVERO per quos † inducat cõsuetudo: Bar. in l. cõsuetudinis. C. quæ sit lon. cõsue. & Alb. de ro. in. d. rub. dicũt qñ quęrũt: an vna pars ppl̃i possit inducere cõsuetudinẽ: & dicunt ꝙ sic: immo non ꝓdest minori parti ꝓtestari de cõtrario, si maior pars cõsentiat: quia nõ curatur de cõsensu minoris partis. Io. fa. i. §. ex nõ scripto. ibi: sed q̃d maiore parte. insti. de iu. nat. Et dicit ibi Io. fab. & Bar. in. l. i. C. de sum. tri. ꝙ ppl̃s nõ põt iducere cõsuetudinẽ sine licẽtia supioris: nõ tñ cõclusiue hoc tenet: sed cõtrariũ, ꝙ nõ credo verũ pea q̃. ẽ. dixi i gl. (Ausquelz auõs otroye) sed cõclusiue. idẽ Io. fa. hoc tenet in. §. sed & plebiscita. Et meli⁹ inst. de iur. nat.

Consue tudo per quos inducat.

2 SED AN in † principẽ sit trãslata potestas cõdẽdi cõsuetudinẽ: dicẽdũ est secũdũ Bar. in. d. l. cõsuetudinis. circa prin. ꝙ nõ: quia in eũ nõ potuit trãsferri, cũ ꝓcedat ex tacito cõsẽsu ppl̃i. ar. l. si patronũ. §. q fideicõ. ff. ad tre. & sic dicit hodie populũ romanũ posse facere cõsuetudinẽ gñalem, cũ ptãs legis cõsuetudinarie nõ sit trãslata in principẽ: sed eã patiẽdo vl̃ eã qñq; indulgẽre. vt. ff. de his q notã. infa. l. q̃d ergo. §. v. & l. cũ plures. §. locator. ff. loc. & de exer. l. j. §. magistrũ. & cõstat principẽ indulgere ex spãli priuile. posse. C. de testa. l. si nõ spãli.

Consuetudinem cõdendi ptãs an in principẽ transferri possit.

DE materia consuetudinis in reliqs me remitto ad Albericũ in dicta rub. C. quæ sit longa consue.

Rubrica prima.

Des iustices & droictz d'icelles.

In textu ibi.

¶ Iustices.

Iustice dictio, quid hic significet.

PRIMO aduertẽdum est q̃ istud verbum (iustice) hic positũ sumitur pro iurisdictiõe: nihilominus cum per magistratus & iurisdictiones exercẽtes administretur iustitia vnicuique quod suum est tribuendo: non ommittam hic inserere, et prę supponere aliqua de iustitia. Et qm̃ omnis quę à ratiõe suscipitur de aliqua re institutio, debet à diffinitiõe proficisci: vt intelligatur quid sit id de quo disputetur: vt ait Cice.lib.i.offi. quæritur qd sit iustitia. Et vt ait iuriscõsultus in.l.iustitia.ff.de iusti.& iure. Et Iustinianus in

Iustitia quid.

1 §.i.institu.de iustitia & iure. †Iustitia est cõstãs & perpetua voluntas ius suum vnicuiq; tribuens. Quod an sit verá illa diffinitio: & de multis alijs diffinitionibus me remitto ad glo.& doctores ibi.

Iustitia ceteris virtutibus prępo nẽda.

2 ET aduerte† q̃ merito de iustitia p̃ponitur titulus: cũ sit virtus cęteris prępo nẽda pluribus de causis. ¶Ratiõe originis: qm̃ vt habetur Psa.lxxxiiij. Veritas de terra orta est: & iustitia de cęlo ꝓspexit. ¶Et aduete† q̃
3 quidditates iustitię sunt bonũ & æquũ. Cũ vt habetur in.§.i.inſ.de iustitia & iure.& in.l.i.ff.de iustitia & iure.
4 Iustitia est ars boni & æqui. † Quę quidem bonitas & ęquitas sunt essentię trinitatis seu deitatis. Immo dicit tex.in.c.existimãt.xi.q.iij. q̃ nomẽ dñi qd' est Christus
5 est ipsa iustitia. †Ex quo cõstat iustitiam esse ortam à deo. Nõ est em̃ dubiũ legẽ in statu innocẽtię processisse. Adã em̃ ne arbore vetita vesceretur legẽ accepit: qua violata: iuris seruato ordine: exclusi penã sustinuit. Tacendũ ne est, quòd cęlũ, quòd pondera, q̃ totius mũdi machina sua, quodq; lege à rerũ creatore coercitũ est: id q̃ de sese lex ipsa gloriatur. dñs (inquiẽs) possedit me initio viarũ suarũ. & alibi, cum eo erã cuncta cõpones.

Iustitiæ qdditates quæ. Iustitiæ origo.

6 †Nemo etiã est qui nesciat legẽ tabulis sculptam Mosen à deo accepisse: à quo tota iuris scripti seges proferi
7 tur. †. Quicquid em̃ posteri legum scriptores in monumẽtis reliquere id totũ tanq̃ simie (vt Ficinus ait) à Mose, ꝑ Eusebij sentẽtia mutuati sunt. Plato quoq; quos de legib⁹ libros fecit, à deo legũ conditore exorditur: q̃ leges sine deo cõstitui nõ posse asserat. Deniq; idẽ Plato in Prothagora cęteras humanas disciplinas à Prometheo, id est, humana prouidentia, solã legem à Ioue per Mercuriũ.i.à deo per angelum processisse testatur.

Moses tabulas legis à deo accepit. Ethnici leges à mosemutuati sũt.

8 RATIONE† nobilitatis: qm̃ vt inquit sanctus Tho.ij.ij.q.lviij.art.vltimo. Iustitia ꝓpriè dicta est nobilior omniũ virtutũ moraliũ: & ideo inquit Aristo.v. Et hic. Pręclarissima oĩm virtutũ videtur esse iustitia: & neq; Hesperus, neq; Lucifer, ita admirabilis &c.

Iustitia nobilior alijs virtutibus.

9 ¶†Ratione perfectionis: qm̃ vt ait Aris. in loco hic ante alle. Iustitia est virtus maxime perfecta: qm̃ perfectę virtutis est vsus: & in ipsa simul oĩs virtus. Et vt ait Iusti. in aut. vt oẽs obe.iu. in prin.colla.v. Vnã qdẽ esse oim perfectissimã virtutẽ arbitrãdũ est hominib⁹, quę iura oĩbus distribuit. Hęc ex causa cognominata iustitia.

Iustitia virtus ꝑfecta.

☞ADDITIO. Vide de hac Pe.belugũ in suo spe. principũ.in ru.de ꝓpositiõe prin
10 cipis in curia faciẽda.nu.vi. ✱ ¶†Rõne ꝑpetuatiõis, cũ iustitia sit perpetua & immortalis: vt habetur Sap.i.c. Immortalis em̃ est, quia facit hoĩes dignos immortalitate ęternę glorię. Vel dicitur perpetua & immortalis, quia regias sedes per succedentes gñationes firmat, corroborat, ac perpetuat. Ideo dicetur Prouer.ix.ca. Rex q̃ iudicat in veritate pauperes, thronus ei⁹ in ęternũ firma
11 bitur. ¶†Et ex opposito ꝑpter iniustitias et iniquitates nõ solũ reges & principes priuantur dignitate & officio dominandi: sed plerunq; ex hoc ruũt regię domus, atq; clarissimorum principũ familię ac gñatiões extinguuntur. ¶Hinc Augusti.de duodecim abusionũ gradibus ait. Super oĩa verò regis iniustitia, non solũ prę sentis imperij faciẽ fuscat, sed & filios suos & nepotes: ne post se regni hęreditatẽ teneant, obscurat. Et de his etiã vide Lucam de pen.in.l.iudices.in pe.col.C.de dig. li.xij. vbi etiã ponit quę sunt de iustitia regis, & quę rex in administrãdo iustitiã debeat facere. Nonne etiã habetur Ecclesiastici.x.c. q̃ regnũ de gente in gentẽ trãsfertur ꝑpter iniustitias, & iniurias, & cõtumelias, ac diuersos dolos, & hoc est, q̃a qd sint regna nisi latrocinia, remota iustitia vt dicit Aug.li.iiij.de ciuitate dei.c.iiij. Et ideo meritò dicitur. Deuterono.xxv. q̃ deus auersatur oẽm
12 iniustitiam. ¶†Ratione etiam vtilitatis, qm̃ iustitia est vtilis sibijpsi, omnibus & reipublicę. Sibijpsi vero qm̃ ꝑ ipsam docetur honestè viuere. iuxta.l.i.§.i.de iusti. & iure.§.iuris p̃cepta.insti.de iusti.& iure.& habetur etiã Ecclesiasti.iiij.c. Pro iustitia agonizare pro anima tua, & vsq; ad mortẽ certa pro iustitia: & deus expugnabit ꝓte inimicos tuos. Et etiã habetur Psal.xliiij. Dilexisti iustitiã & odisti iniquitatẽ: ꝓpterea vnxit te deus deus tuus oleo lętitię prę cõsortib⁹ tuis. Et in multis locis habetur de pręmio iustitię: & q̃a laboriosum esset hic scri
13 bere, omitto. ¶†Et aduerte qm̃ iustitia ꝓfuit Traiano infideli, qm̃ p̃cibus Gregorij ꝑpter ei⁹ iustitiã fuit à penis inferni eductus: vt refert Lu.de pen.in.l.ij.in.iij. col. C.de exactor.tributorũ.li.x. Io.fab.in procemio institutionum.§.i.& Guilielmus benedicti in sua repe.c. Raynutius.in verbo, & vxorem nomine adelasiam. nume. dcij.de testamẽ. vbi etiam dicit, qui verã gloriã adipisci vult, iustitiæ fungatur officijs, secundũ Cice.iij.de offi.

Iustitia est ꝑpetua. Iniustitia regiæ domus ruunt. Iustitia omnib⁹ vtilis. Traian⁹ impator ab inferno liberatus.

☞ADDITIO. De eductiõe tñ Traiani mlti dubitãt, et sunt in alia opiniõe, scilicet q̃ fuit cõseruatus viuus in terra vsq; ad aduẽtũ Gregorij, sed si fuerit vtilis Traiano, videat etiã qũo fuerit
14 vtilis regibus Frãciæ † in q̃bus semp fuit tanta administratio iustitię: q̃ semp viguit in eis prę cęteris regib⁹, vt amplè declarat Benedicti in dicto loco hic antè alle. ✱

Iustitiæ administratio in regibus Francię.

OMNIBVS & quo ad oẽs est vtilis: quia per eã docetur alterũ nõ lædere, & iura vnicuiq; tribuere. Et ait Ambro.in lib.de offi.& iustitia quæ vnicuiq; quod suũ est tribuit, aliena nõ vendicat: vtilitatem propriam negligit: vt cõmunem vtilitatẽ custodiat. Et vt ait Aristo.lib.ij.Ethic. Iustitia est vtilis in bello & pace.

Iuſtitia vtilis rei publicæ.
14 REIPVBLICAE verò † eſt vtilis,cū reſpublica
ſine iuſtitia cōſeruari non poſſit:cū vt Augu. lib.
vij.de ciuitate dei.c.xix.ſapientū ſententias recitans.con
cludit hoc veriſſimum eſſe:videlicet rempublicā ſine iu
ſtitia regi nō poſſe.Et vt ait Macrobius lib.j. de ſomno
Scipionis.Sine iuſtitia nō ſolum reſpublica:ſed nec exi-
guus hominū cœtus,nec quidē paruà domus cōſtabit,
Et vt ait Cyprianus lib.de.xij. abuſionibus. Iuſtitia eſt
pax populorū,tu tamen patriæ, immunitas plebis, nu-
trimentum gentis:gaudiū hominum.Et meritò. Nam
reſpublica per iuſtitiam,tempore pacis et belli optimè
gubernač:vt habetur in procemio inſtitutionū.Per iu-
ſtitiā namq; mali terrentur: & boni conſeruantur.ff.de
pœnis.l.capitaliū.§.famoſos.et.l.aut facta.§.fi.ff. eodē.
de pœnis.Nam per ipſam cùm punitur vnus malus,re
liquis incutitur metus.Et iſto modo pax et tranquilitas
cōſeruatur.l.j.C.ad leg.iul.repetū.l.diuus.ff.de cuſto.et
exhib. reo.et iſto modo capiendo iuſtitiā:eſt ceteris vir
tutibus preferenda:cum per eā bonorū ſalus & cōmu-
nitas procuratur.l.ꝓuinciarū.C.de ferijs.eo quia bonū
commune particulari præponitur:vt ait Ariſto.j. Ethi-
corū.Et habetur in.l.vnica.circa fi.C.de cadu.tollē.¶ Et
dicit Bal. in ꝓœmio Gregoriano.inci.Rex pacificus.in

Iuſtitia trīāgularis.
15 fi. comprehendens predicta.† ꝙ iuſtitia quodam trian-
gulo continetur veluti quadam turri fortiſſima trian-
gulari.vnus angulus eſt honeſtè viuere:alius alterū nō

Iuſtitiæ ſex ptes.
16 lædere:tertius ius ſuum vnicuiq; tribuere.† Cuiusquidē
turris iuſtitię ſex ſunt partes principales ſeu lapides ſe-
cundū Cicero,veteris Rheto.lib.ij.c.penul.videlicet reli
gio,pietas,obſeruātia, veritas, grā,& vindicatio.quaſ-
quidem ſex partes videtur etiā tribuere iuſtitię beatus

Iuſtitiæ fundamēta.
17 Tho.ij.ij.q.lxxx.arti.j.† Et huiuſmodi turris duo ſunt la
pides fundamentales:videlicet fides,et charitas.c.vbi ſa
na.xxiij.q.i.vbi dr̄:ꝙ vbi ſana fides nō eſt,nec charitas:
ibi non pōt eſſe iuſtitia. Cuius etiā turris ſcala: ſpes eſt
oīs quippe iuſtus ſpe & fortitudine nitet:vt dicit Iſido-
rus de ſummo bono.lib.ij.c.iij.Et eiuſdem turris portę
ſunt duę:videlicet prudentia:vnde habetur in.c.ſapiēs.
de pœnitētia diſt.ij.Sapiēs em̄ nunq; inanis eſt,ſed ſem-
per habens amictū prudentiæ q poteſt dicere:iuſtitiam
induebam:veſtiebam iudiciū.Et fortitudo,de qua dici-
tur Prouerb.xxx.ca.Leo fortiſſimus beſtiarum ad nul-
lius pauebit occurſum.Et in hac turri iuſtitię eſt vna a-
pertio,quę dicitur ſilentium.vnde Eſaię.xxxi.ca.et tran-
ſumptiue in cap.fi.v.q.iiij.Erit cultus iuſtitię ſilentiū.Et
huius turris ſcutum erit æquitas:vnde habetur Sapien-
tiæ.v.Induam pro thorace iuſtitiam:& accipiā pro ga-
lea iudiciū rectū,et ſumam ſcutū inexpugnabile ęqui-
tatem.Et eiuſdem turris iuſtitię typū cū oībus partibus
ſupradictis,& deſcriptiones illarū ponit Guillelmus le
Rouille Alecouieñ.in tracta. ſuo de iuſtitia et iniuſtitia.

ET capiendo iſtud verbum (Iuſtice) pro iuriſdictiōe
videndū eſt quid ſit iuriſdictio:& quę ſint iura ip-
ſius iuriſdictionis.

Iuriſdictio qd.
18 IVRISDICTIO † enim(vt dicit gloſ.in.l.j.ff.de iu-
riſdi.om.iudi.)eſt poteſtas de publico introducta:cū
neceſſitate iuris dicendi:& ęquitatis ſtatuēdę.Non inſi-
ſto circa diffinitionem:ſed me remitto ad Bar. Alexan.
& Iaſo.præceptorem meum in dicta.l.j. & gl.in.§.iuriſ-
iurandi.in fi. in aut.de defen.ciuita.colla.iij. vbi etiam
diuidit iuriſdictionem in genere,in merum imperium,
mixtum:& iuriſdictionē in ſpecie ſecundum etiā quod
diuiditur in.l.imperiū. ff.de iuriſdictione omniū iudi-
cum.¶ Sed quæro de qua iuriſdictione intelligatur iſta
rubrica: an de alta hoc eſt de mero imperio:an de me-
dia,hoc eſt de mixto imperio:an de baſſa:hoc eſt de iu-
riſdictiōe in ſpecie.¶ Aduerte,quia reperio Ange. in di-
cta.l.imperium.in.iij.col.ff.de iuriſdictione omniū iud.
dicentem:ꝙ qñ quis eſt infeudatus de caſtro,vel ciuita-
te cū iuriſdictione,non poteſt ſtatuta condere: quia eſt
19 meri imperij.† Pondera ergo ꝙ appellatiōe iuriſdictio-
nis ſimpliciter nō venit merū & mixtū imperiū:ſed baſ-
ſa iuriſdictio.Et facit pro hoc fundamento dictū nota-
bile Bal.in.l.ſi in aliquā.§.cū pleniſſimā. per illū text.ff.
de offi.proconſul.& ibi glo.vbi dicit Bal.ꝙ qñ concedi
tur iuriſdictio pleniſſima cū tali ſuperlatiuo, bene tunc
intelligitur cōcedi merum & mixtum imperiū,aliâs ſe-
cus.ꝙ nota.Accedat glo.ſingularis in cle.j.in ṽbo om-
nimodam.de foro cōpeten.quā Abb.ibi & alij ſequun-
tur,quę vult ꝙ qñ adijcitur verbū,omnimodā iuriſdi-
ctionem:tunc bene iuriſdictio ſumitur vt genus, & cō-
prehendit ſub ſe merum et mixtū imperiū et ſimplicem
iuriſdictionem,ſecus ſi dicatur iuriſdictionem ſimplici-
ter:quia ſolum intelligitur cōceſſa iuriſdictio in ſpecie.
Ita tenet Abb.Panormita.in.c.cōqueſtus.in.ij.col.extra
de foro compe.Et Anto.de but.in.c.ſuper quęſtionū.in
prin.in.iij.col.de offic.dele.Idē etiam tenet Feli.d.c.con-
queſtus.qui dicit dictam gloſ.eſſe aureā.Ad hec facit &
fortius dictum notabile Bal.in.c.quāto.in ꝑe.col.extra
de iudi.vbi dicit ꝙ etiā ſi dicatur omnem iuriſdictionē:
20 adhuc nō continetur merū & mixtum imperiū: † quia
illa vniuerſalis oēm non prędicatur de pluribus diffe-
rentibus ſpecie: ſed de pluribus differentibus numero.
21 ¶ † Hinc etiam dicit quòd merum & mixtum imperiū:
non includuntur ſub nomine iuriſdictiōis.argu.l.iiij.§.
duas.ff.de dam.infe.Nam iſta duo ſuprema ſecundum
eundē Bal.requirunt ſpeciale mandatū.l. pomponius.
in prin.ff.de procu.& per hoc dictum: videtur ſublatū
fundamentū ꝙ poſſet fieri ꝓ rubrica noſtra:ꝙ cōtineat
merum & mixtum imperiū:licet nō apponatur dictio
vniuerſalis:cū ſit indefinite poſita:& indefinita ęquipol
let vniuerſali.vt per Bar.in.l.ſi pluribus.ff.de leg.ij.Glo.
in.c.vt circa.de ele.in.vj.Quia etiā ſi diceretur ī rubrica
noſtrę conſuetudinis(De toutes les iuſtices)cū dictione
vniuerſali,nō per hoc viderentur cōprehenſa merum &
mixtū imperiū.¶ Ex antedictis facit & dictū Bald.in.l.à
22 ꝓcuratore.C.mādati.vbi dicit,† ꝙ ſi vendatur caſtrum
cū oībus iuribus ſuis:ꝙ non comprehēditur iuriſdictio
23 cohęrēs fundo:in quo ſunt erectę furcę.† Ratio em̄ eſt:qa
erectio furcarū eſt meri imperij.Bal.in.c.j.in.v.col.quid
ſit inueſtitura.Flo.in.l.arboribus.§.de illo.ff.de vſuf.Ita
etiā tenet Iaco.de ſancto Geor.eminens doctor.in.l. im-
perium.in.j.&.ij.lectura.ff.de iuri.om.iudi.¶ Immo etiā
nunquid in venditione caſtri cum omnimoda iuriſdi-
ctione comprehendantur regalia.Vide Ludo.Roma. in
cōſil.cclxxj.inci. Vis tota pręſentis dubitationis.¶ Item
etiā nunquid in generali conceſſione caſtri, intelligatur
cōceſſum merū imperiū.Oldra.conſilio.cclij.vbi plene:
quem videas.Et ideo nō cōprehenditur merū imperiū.
in conceſſione caſtri:licet concedatur iuriſdictio baſſa.

☞ ADDITIO. Vide hanc quæſtionē amplè di-
ſputatā per Matthęū de afflictis.
in conſtitutionibus regni Siciliæ.in conſtitu. quæ inci-
pit.ea quæ ad decus.in.vj.nota.per totum vbi plene.*

¶ De hac

DE HAC decisiõe Bal.hic ante allega.vide Ale. in consi.suo.xxxv.in.iiij.vol.Feli.in.c.q sedẽ.extra de offi.ordina.Et licet princeps vẽdat prædiũ suũ et oĩa iura quæ ibi habet.Licet illa verba sint gñalia.non tñ.extendi debẽt vltra ea quę scd'm naturã eorũ expressa sunt:vt dicit Inno.in.c.literis.de iure patronatus.

14 CONTRARIAM † partẽ in casu nostro teneo de iure veriore:videlicet q in casu rubricę nostræ intelligendũ est de alta:media,& bassa iurisdictiõe:hoc est de mero & mixto imperio,& iurisdictiõe in specie. ¶Et primò est textus ad literã:iũcta glo.in.d.§.iurisiurãdi,in fi.in aut.de defen.ciui.col.iij.vbi iurisdictio simpliciter prolata,importat merũ & mixtum imperium. ¶Secundò probatur:nã rubrica nostra loquitur pluraliter.Non ergo põt intelligi solũ de bassa iurisdictiõe:

25 † cũ in vno pluralitas verificari nõ possit.Pro quo facit text.in.l.j.ff.de optio.legata.Hinc notat ex illo text. Bar.q si testator iubet bona sua distribui inter pauperes eligendos p talem:q ille nõ põt eligere vnũ,& dare ei oĩa.arg.l.iij.ff.de annu.leg.& facit tex.in.l.vbi numerus.ff.de testibus.vbi numerus pluralis requirit singu-

Pluralitas an verificari possit in vno.

26 laritates.†Nec obstat si dicaẽ q etiã pluralitas verificari possit in vno:prout dicit Bar.in.l.ait ptor.in.§.negotia.p illũ tex.ff.de neg.gest.vbi dicit q si statutũ dicat: q pducens falsos testes puniaẽ certa pœna:q illud statutũ verificaẽ in producente vnũ falsum testẽ . Idẽ Bar. in.l.ij.ff.de pcura.cũ aliis infinitis allegatis per do.meũ Ias.in.l.singularia.in.iij.col.ff.si cer.peta.& in .l. gallus. ☞ §.qd si is.post Alex.ibi.ff.de lib.& posthu.¶Feli.in.c. oẽs leges.j.distin.Alex.in cõsi.cxxxvj.in fi.principij. & in.ij.col.in.v.volu.& in cõsi.lxxxiiij.in.iiij.volu.Bal.in cõsi.ccccxliij. in.j.volu.Sozi.in.l.falsum.§.fi.ff.de cõdi. & demõ. * ¶Cui adde q Bar.ipsemet in simili materia fuit sibi cõtrarius ex his quę dicit in.d.l.j .ff. de opti. lega.cũ teneat contrariũ in.l.vnũ ex familia.§.si duos. &.§.sequẽti.ff.de leg.ij.& pro opi.Bart.& cõtra ea quę dicit in.d.l.j.cõsuluit Pau.de cast.in cõsilio suo.cxliij.

QVIA ad hoc dico q ex quo in casu nostro nõ põt aliter fieri quin resultaret absurditas . Ideo eñ debet intelligi nostra rubrica de oibus iurisdictiõibus.Et dicit Pau.de ca.suo cõsi.ccij.inci. Visa suprascripta facti narratiõe.in.ij.col.in suis consi.nouis

27 †q pluralitas semper resoluiẽ in singulatitates, nisi sequaẽ absurditas.Absurdũ eñ esset in casu Bar.in .l. ait prętor.in.§.nego.š.alleg.q virtute illius pluralitatis pducẽs falsum testẽ nõ puniretẽ.Ideo nõ mirũ si resoluaẽ in singularitates.Sed in casu nostro nõ sic est:immò sequereẽ absurdũ ex cõtrario:quia in nigro tractaẽ de tribus iurisdictiõibus:scilicet de mero & mixto imperio: et bassa iurisdictiõe.Ergo ita est interpretãda rubrica:q de his intelligi debet,cũ sit cautũ q vbi sunt plures species in nigro,tũc est in plurali ponenda rubrica: vt oẽs species cõtineat.vt per gl.Et ibi Ioannẽ de platea in rubrica inst.de actio.& p Ioã.an.in ru.de te.et in rub.de testi.Et dicit Bar.in.l.j.in.ij.col.in.j.nota.ff.si certũ petaẽ.

Pluralitas resoluitẽ in singularitates.

28 †q qñ nigrum est gñale:rubrica debet esse gñalis ad nigrũ.& ibi doctores.Et ecõtrario qñ rubrica est gñalis: debet esse nigrũ gñale.Bar.in.l.j.in.fi.C.de capita.ciui. censi.eximen.lib xj.per glo.ibi:sed sic est nunc q nigrũ nostrũ est gñale,& loquiẽ de tribus iurisdictiõibus: vt patet in primo nostro capitulo sequẽti ibi(toutes espaues)qñ dicit(au seigneur hault iusticier.)Idẽ dicit in .ij. cap.in fi.ibi(pourra ledict hault iusticier.)Idem dicit in iij.capit.Idem dicit in quarto. Ergo loquitur in illis de mero imperio. ¶De mixto autem imperio loquitur specialiter,in capitulo (lamẽde de simple rescousse)qñ vult inferre q forestarij possunt pignorare.Nã ista pignoratio i forestis est de mixto imperio.Facit.l.ij.C.de pascuis publicis.li.xj.l.nominatori.C.de pigno.cũ.l.iiij. §.an tamen.ff.de damno infecto.&.l.si quis magistratus.ff.de nume.& honori.cogere eñ quẽ captis pignoribus & bannizare in forestis sunt de mixto imperio.

DE iurisdictione eñ in specie siue de bassa iustitia loquitur in capitulo (messiers & sergens) cũ ista sint tantũmodo de bassa iurisdictione:dicẽdũ est ergo cõclusiuẽ quòd rubrica nostra intelligitur de omni iurisdictione,licet loquatur indefinitè.¶Istud etiam hoc alio modo confirmatur.Nam iurisdictio est genus ad imperium & iurisdictionem.l.imperium.ff.de iurisdi.

29 omnium iudicum.†Sed posito genere,ponunẽ et eius species.l.si chorus.ff.de lega.iij.posita ergo iurisdictiõe simpliciter ponitur imperium merũ & mixtum:& iurisdictio in specie.¶Nec obstat dicere q iurisdictio est intelligenda,prout est species,quia ad hoc dico q po-

Posito gñe ponũtur & spẽs ei⁹.

30 tius debet intelligi q ponaẽ in genere:†cũ analogũ per se positum,stet pro suo famosiori significato.l.j.§.q in perpetuum.ff.si ager vectiga.vel emphy.peta.igiẽ &c.

Analogũ per se positum stat pro famosiori significato.

SED quid econtra,ponamus q cõcessum sit alicui merũ imperiũ,vel q aliquis probauit se habere merum imperium in aliquo loco,nũquid intelligitur cõcessa bassa iurisdictio cum mixto imperio? Videtur q sic:quia probata via,videtur probatus actus & iter .ff. de seruitu.rustico.prædiorum.l.j.ergo &c.¶Dic tamen q contrarium est verum:quia licet via habeat in se cõmoditatem veri actus & itineris:& actus habeat commoditatem itineris:tamen iter,actus & via:sunt tres species distinctę & diuersę,& posita vna non poniẽ altera. ff.si serui.vendiceẽ.l.locis corpus.§.j.Sic dicendũ est in

31 mero imperio & mixto , & bassa iurisdictiõe.¶ †Sunt enim tres species iurisdictionis diuersę habentes in se diuersas & proprias naturas & discretas differentias essentiales,vt.ff.de iurisdictione omnium iudicũ.l.imperium.Et vna posita,non sequitur positio alterius.vt.ff. de tutorib⁹ et curator.datis ab his.l.j.Vna enim species non est alia prędicatiue:nec qui habet vnam speciẽ habet aliam:aut commoditatem illius:nec vna est in alia constitutiue,excepto mixto imperio.Illud enim constituitur ex aliquo meri imperij:& ex aliquo iurisdictio-

Iurisdictionis tres species.

32 nis:vt notatur in.d.l imperium.¶Aduerte†quia iudex qui est vsus iurisdictione in ciuilibus nõ acquisiuit ius cognoscendi in criminalibus . ita Salicetus in.l.j.C.de emancipa.liberorum.quam allegat Ioannes sanxon in cõsuetudinibus Turone.in titulo (de droit de retraict)

33 articulo.xiij.in fine.¶Et tamen aduerte†quia possessio vnius actus ius vniuersale producit nullo alio existẽte in possessione.vt dicit Inno.in.c.dilecto.de offi.archid. Panormi.in.c.j de religio.domibus.col.j.versi . vltimo tene menti . vbi concludit q per exercitium vnius iuris seu articuli cõprehensi sub vniuerso infertur ad possessionem vniuersi.& idem Abb.in consilio.liiij.incip. videtur primo.col.ij.in.ij.volu.& in cõsi.lxxxij.incipi. q.q.col.iiij.versicu.ad prædicta.& consi.lxxj.inci.videẽ prima fronte.colum.penul.versi.iij.vbi dicit q exercẽs vnũ actum iurisdictiõis in loco videtur in totum iuris-

ditionem acquirere:dũmodo alius nõ ſit in poſſeſſio-
ne.idẽ Alex.cõſi.lxviij.vol.ij.& Feli.in.c.auditis de prę-
ſcri.Phili.Decius prędicta allegauit in cõſi.cclxxj. in.ij.
col.in ſecũdo volu.dixi infra in fine huius rubricę.

In textu ibi.

Et droictz d'icelles.

VIDENDVM eſt ſigillatim quæ ſint iura meri
imperij:mixti,et iuriſdictionis in ſpecie.

QVAE aũt ſint ponit Bar.& poſt eũ Moderni
in.l.imperiũ.ſ.alle.ſed quędã ſeruienda ad pra
cticam tantummodo inſeram, & non ad alia
diſcurrendo.

Meri imperij q̃ ſint i primo gradu. 1

ET †primo pręſupponendo breuibus ea quę ſunt
de mero imperio:creare tabelliones gñales,& con
fiſcare bona:cõtra diſpoſitionem auẽ.bona damnato-
rum.C.de bonis damna.& congregare cõcilium gña-
le:iſta ſunt de mero imperio:quę cõpetunt ſolùm prin
cipibus,& non alijs.Immo vltimum ꝙ eſt congrega-
re concilium generale:nõ cõpetit niſi ſummo põtifici:
& ipſo deficiente,cardinalibus.Nec poteſt imperator
& rex Franciciæ congregare.Iſta dicit dominus & prę-
ceptor meus do.Iaſ.in.d.l.imperium in.xij.col.vbi pro
vltimo dicto alle.Bal.ĩ.c.olim ex lr̃is.extra de reſcri.Bal.
hoc nõ dicit de rege Frãciæ in dicto loco,ſi bñ ei⁹ dicta
põderẽtur.Vide Felinũ,in .c.ſuper literis.ĩ.xij.col.extra
de reſcript.Et fecit Phili.Decius Anno dñi.M.cccccxij.
vnum conſilium ſuper hac materia propter conſilium
Piſanũ:tempore Iulij papæ.ij.congregatũ:in quo tamẽ
erant ſex aut ſeptẽ cardinales cum alijs prelatis Gallię:
qui congregauerunt concilium generale.in quo ſuſpẽ-
ſa fuit poteſtas Iulij.Et iſta prædicta ſunt de primo gra
du meri imperij.

ADDE quod Iacobinus de ſcto Georgio opti
mus doctor & practicus in.l.imperiũ.in prima
lectura.col.iij.ff.de iuriſdi.omniũ iudicum. multa alia
ponit poſt Bal.ibidem,quę ſunt de primo gradu meri
imperij:& ſunt illa que competunt Principi & nõ alte-
2 ri,quę ſunt.xviij.vt dicit. ¶ † De ſecundo verò gradu
meri imperij ſeu altę iuſtitię,eſt habere gladij poteſta-
tem ad animaduertendum in facinoroſos homines: vt
dicta.l.imperium.& iſtud contingit multipliciter.Pri-
mo quando adimitur alicui vita corporalis in pænam

Meri imperij ſecũdi gradus qui ſint.

3 propter aliquod delictum.¶†Quæ aũt ſint cauſæ pro-

Cauſę ꝑpter q̃s quis ad mortem condemnatur.

pter quas poſſit quis ad mortem condemnari: dic ꝙ
multę ſunt.Primo eñ homicidium: nam propter ho-
micidium quis ad mortem cõdemnatur.tex.in.l.iij. ibi
quod fecit expectet.C.de epiſco.audi.quẽ multi dicũt
eſſę vnicum in iure:ſed mihi videtur ꝙ eſt bonus tex.
in.l.iij.ibi:legis corneliæ.ff.ad legẽ corne.de ſica.& in.l.
qm̃ multa.C.ad legẽ corne.de vi.melior tex.quẽ nemo
vnq̃ allegauit.in.l.vnica.C.de rap.virgi.ibi & merito
mortis dãnanẽ ſupplicio:cũ nec ab homicidij &c.Pro-
hibitũ eſt eñ,occidere hominẽ ſub pæna capitis:etiã iu
re diuino,vt habeẽ Geñ.ix.ca.Quicũq̃ effuderit huma
num ſanguinem,ſundetur ſanguis illius.Et Exo.xxj.c.
Si quis per induſtriã occiderit proximum ſuum:& per
inſidias:ab altari meo euelles eũ vt morte moriatur.Et
Leui.xxiiij.Qui percuſſerit & occiderit hominem:mor
te moriatur.Et Nume.xxxv.c.Si quis ferro ꝑcuſſerit,&
mortuus fuerit qui percuſſus eſt:reus erit homicidij, &
ipſe morietur.

ADDITIO. Et tale delictũ eſt horrẽdũ:vt cõ-
probat Matthæus de afflictis in
conſtitutionibus regni Sicilię,in conſtõne quæ incipit.
4 ſi dãna clandeſtina.in.ij.notabili.*¶†Sed nũc quęro
qui ſint homicidę,& q pœna capitali teneantur:dic ꝙ
primò tenetur q̃ hominem doloſe occidit:qualitercũq̃
occidat ſiue gladio,ſiue veneno,ſiue manib⁹ ſtrãgulã-
do.ff.ad legẽ aql.l.q̃ actiõe.§.occiſum.ff. ad ſilleia.l.j.§.
occiſorũ.C.de male.& mathem̃.l.plus eſt occidere &c.

ADDITIO. Vide in hoc plenè Matthæũ de
afflictis in cõſtitutionibus regni
Sicilię,in cõſtõne q̃ incipit terminũ vitę.ĩ.vi.nota.& ibi
ponit.xxiij.caſus,in qbus qs excuſaẽ ab homicidio. *

AMPLIA ſiue ſit liber,ſiue ſit ſeruus.l.j.§.q ho-
minẽ.ff.de ſica.Secũdo amplia ſiue ſit infans oc
ciſus,ſiue maior.ff.de extraordi.cri.l.diuus. ¶Notãter
dictum fuit ſuprà ꝙ q occidit hominẽ doloſe,teneẽ de
homicidio pœna capitis.Text.eſt in.l.nõ aũt.§.excipiẽ
j.verſi.capitale.ff.de edili.edic.quẽ ad hoc dicit eſſe me
liorẽ de iure dñs meus do.Iaſ.in.l.nõ dubiũ.in.viij.col.
C.de legi.Bal.Pau.de ca.& Ang.in.l.j.ff.de legibus.vbi
ad hoc multa cumulauit do.meus.Idẽ do.meus Iaſ. in
l.in actionib⁹.in.vj.col.ff.de in li.iuran.Idẽ dñs meus in
l.j.quam ſub eo audiui.ff.de lega.j.& in.l. ſororem .C.
de his quibus vt indig.Alex.in cõſi.cix.in.v.col.in.j.vo
lu.inci.Viſis & vt oportet cõſideratis.Et idẽ do. meus
Iaſ.in.l.ſi per errorem.in.iiij.col.ff.de iuriſditiõe omniũ
iudicum.Pau.de caſt.in cõſil.cclxxv.in nouis.incipi.In
cauſa incarceratorũ.Et dicit iſtud verũ, etiã ſi ſtatutũ
diceret occidens hominẽ quouiſmodo puniatur pæna
capitis.Quia occidẽs ſine dolo nõ puniẽ pœna capitis.
Ita tenet notabiliter Sali.in.l.ſi ſeruũ.in.iij.col.C.de no-
xali.Alex.ſequitur in.l.& ſi ſeuerior.C.de his qui notã.
infa.refert & ſequitur Feli.in.c.ſedes.in.ix.col. extra de
reſcri.Sed videtur ꝙ Ange.tenet contrariũ in.l.pe.C.de
5 ſica.qñ dicitur † ꝙ ſi ſtatutũ dicat ꝙ occidens hominẽ
morte puniatur:ꝙ nõ requirit ſtatutũ dolũ.cogi. ¶Itẽ
etiam dñs meus Iaſon videtur tenere contrarium de di
recto in.d.l.in actionibus.in.vij.colum.ff.de in litẽ iu-
ran.&.l.j.ff.de legibus.& eſt vna limitatio ad illud di-
ctum.¶Aliam dat Oldra.cõſi.lxxxij.quẽ allegat Feli.
in.c.cognoſcentes.extra de cõſtitu.ſcilicet ꝙ videtur ibi
eſſe ſpecialis caſus.Et intellige prędicta quando requi-
ritur dolus:qñ punitur corporaliter homicida: ſecus ſi
eſſet impoſita pœna pecuniaria ex delicto cõmiſſo:tũc
pro tali punitione non requiritur dolus.Ita dicit Bal.in
l.j.in vltima col.ff.de legi.& in.l.quicũq̃.C.de ſeruis fu
git.quẽ refert do.meus in.l.iuſtè poſſidet.ĩ pe.col ff. de
acqui.poſ.¶Et quia vt hîc antè vides multa & infinita
allegantur ꝙ in homicidio ad hoc vt puniatur corpo-
raliter requiraẽ dolus.Nota cauſas pręſumptiõis homi
cidij non doloſi:& ꝙ fuit factũ ad defenſionẽ nõ aio de
liberato:vt ꝑ Cępolã cõſi.xxix.ĩ.iiij.col.vbi ponit decẽ
præſumptiones.& in cõſi.xxxj.vbi alias decem ponit.

ET quomodo in delictis requiratur dolus ad hoc
vt puniatur ad mortem,vide Hyppolitũ de Mar
ſilijs in ſingulari ſuo.clxxvj.vbi allegat remiſſiones. &
ampliſſime ꝑ eũ in.l.frater tuus .C. ad legẽ corneliã de
ſica. * ¶Vide Lucam de penna. in .l. quẽadmodum.
C.de agrico.& cẽſi.lib.xj.vbi ponit ducentos & .xxiij.
caſus in quibus pręſumitur fraus,dolus,& malitia: vt
dixi infra.Titulo des retraictz.§.xij.in gloſſa ſe la frau-

de est trouuet.¶ Aduerte etiã inter alias præsumptiones si quis loquutus fuerit ad aurẽ interfectoris ꝙ præsumitur mandasse, si tñ sit inimicus interfecerit vt per Hippolytũ de Marsi.i.l.j.§.prçterea.col.viij.ff.de q̃stio. alle.Bal.in.l.turpia.§.j.ff.de le.j.Oldr.in cõs.suo.xxxvj. itẽ ẽt si qs dicat famulo suo facias ꝙ habeã noua de tali.vt plenè notaẽ p do.Ias.i.l.j.C.de his qb⁹ vt indi.& in l.j.C.de ser.fug.vbi ponit alias præsumptiões mãdati.

☞ ADDITIO. Ab homicidio tñ excusaẽ prouocatus,& qñ,& qũo vide Hypolytũ de Marsi.in cõsi.suo.xviij.nu.vj.vij.&.viij.vsq; ad numerũ.xvj.quẽ videas,& in cõsi.xxv.lxxx.et.cxix. vbi amplè. & in practica cãrum criminaliũ.in.§.qm̃. do.meũ Ias.in.l.vt vim.ff.de iust.& iur.& Matthçũ de afflictis in cõstõne regni Siciliç.quç incipit, ciuiliter agens.in.iiij.nota.in.ij.lib.Et aduerte ad vnum singulare,ꝙ si de homicidio nõ cõstet aliter nisi quia reus confiteẽ,sed ad sui defensionẽ & suã defensionẽ nõ probat: tñ per hanc cõfessionẽ nõ punieẽ pœna mortis.ita tenet Pa.in.c.auditis circa vltimã col.de rescri.& ibi Fely.dicens illud dictũ esse singulare & non esse alibi . idẽ etiã dicit in.c.significasti.in pe.col.extra de homicidio.& illud dictum sequiẽ Alex.in.l.nõ solũ.ff.de noui ope.nũciatione.quos etiã refert & sequiẽ Hippolytus de Marsilijs in singulari suo.clxxxv.vbi dicit esse apud practicos aduocatos in solẽni cultu. *

ADVERTE ꝙ Angelus de castro filius Pauli de castro in quodam cõsilio inserto in consilijs Cepole allegauit tex.in.l.si quis aliquid.§.abortiõis.ff. de pœnis.Et istũ tex.alle.etiã gl.in.§.itẽ lex cornelia.in gl. fi.insti.de pub.iu.ad hoc scilicet ꝙ etiã qs puniẽ ꝑ homicidio,licet nõ sit in dolo.Ioã.fa.visus est dare vnã solutionẽ in.d.§.item lex cornelia.¶ Sed aduerte nouiter, quia mihi videẽ quòd ille tex.nõ mereẽ ad hoc allegari,quia licet tex.in.d.§.abortiõis ponẽdo duos casus.in primo dicat:& si dolo nõ faciũt:tñ q poculũ àbortiõis, aut amatoriũ dant,qa mali exempli res est.omnes tales damnantur in metallũ. Nunc dicit in secundo casu ꝙ si ex eo mulier aut hõ perierit: vltimo supplicio afficianẽ. ¶ In primo eñ casu qñ dicit:si nõ dolo faciunt: nõ dicit vltimo supplicio afficianẽ, sed bñ in scd'o.Dico eñ quòd debet intelligi secũdus casus quòd fuit in dolo:ponderãdo dictionẽ ꝙ si,quæ est aduersatiua in facto & in iure:vt patet in.l.j.C.cõi diuidundo.Vt ergo aduerseẽ in facto:opus est dicere ꝙ in scd'o casu sit dolus:cũ tñ primo nõ sit dolus.Video nũc quendã insurgentẽ in hãc põderationẽ & dicentẽ,amice nescis ꝙ satis aduersaẽ in facto:cũ in primo casu mortuus est hõ vel mulier:in scd'o casu nõ.Sic dico ad hoc ꝙ mihi videẽ ꝙ nõ tenet iste intellectus:quia esset correctiuus iuriũ dicẽtiũ ꝙ in homicidio ad hoc vt puniaẽ ad mortẽ reqriẽ dol⁹,quç iuriũ correctio est euitãda Cogita qa ẽt est alius textus vbi puniẽ qs corporaliter:licet nõ sit dolus quem ponderaui.Ad hoc dicam infra qñ tractabo punitionẽ falsi.¶ Et sic est hic casus,vbi quis de homicidio nõ punitur ad mortem,alios.xxiij.ponit. Albertus de Gãdino:in suo tracta.maleficiorũ. in tit.de pænis reorũ.in.xxiij.col.quos videre poteris pro defensione illorũ qui homicidiũ cõmiserint in illis casibus.

☞ ADDITIO. Et illos ponit Matthe⁹ de afflictis in loco hic ante allegato.& i.xiij.casu ponit de occidẽte abortum nõ formatũ adhuc i vtero scd'm Bal.in.l.ꝙ dr̃.ff.de li.et posthumis. *

6 ITEM †etiã teneẽ pœna homicidij:et tanq̃ homicidæ sunt capitaliter puniẽdi,q furtiuè vel palã cũ telo dolose ambulãt:& aliquẽ aĩo occidendi vulnerant.vel traxerũt gladiũ cõtra eũ,perueniẽdo ad actũ:& percutiẽdo animo vulnerãdi & occidẽdi,licet nõ occiderint: vt dr̃ Exo.xxj.Qui percusserit hominẽ animo occidẽdi seu volẽs occidere morte moriaẽ.ff.de sica.l.j.& C.de si ca.l.is q cũ tel.&.l.si qs necãdi.&.d.l.j.§.diuus.In talib⁹ eñ volũtas & actus ꝑ facto reputaẽ.ff.de sica.l. diuus. l.aut facta.§.euẽtus.ff.de pænis.¶ Cõtrariũ tñ tenet do. meus Ias.in rub.de actio.insti.in pe.col.Et vide Alex.in cõsi.suo.xv.inci.viso procel.in.ij.col.in.j.vo.¶ Aduerte

Vulnerans quẽ aĩo occidẽdi punitur vt homicida: licet vulneratus non moriaẽ.

7 tñ,quia†volũtas q̃ ꝓcessit ad actũ exteriorẽ efficiẽ punibilis & cõsuetudo gñalis q̃ dicit volũtatẽ nõ puniri, nõ habet locũ i delictis atrocissimis vt i terminis tenet Deci⁹ & ibi apostil.i regula nõ vult hæres esse.ff.de re.iur.

ADVERTE tñ ad duo dicta singularia i hac materia q̃ nunq̃ obliuiscaris.¶ Primo quia in assasinamẽto:etiã si nõ fuerit peruentũ ad actũ puniẽdi sunt assasini tanq̃ homicidç:et ac si ꝑpetrassent.Ita cõsuluit do.Ang.de Perusio.in cõsi.suo.xiij.in.j.vo.inci.In quçstiõe prçmissa videri oportet.Et me assidẽte capitaneo iustitiç Mediolani Anno dñi.M.ccccv.euenit casus de q̃dam nobili genere illorũ de Ariminulphis:q à Roma duos assasinos conductos ꝑtio cẽtũ ducatorũ ꝑ quolibet cõduxit:vt occiderẽt quandã dominã Susannã de Burris,quæ fuerat vxor dñi Augustini Triuultij : licet tẽtassent pluries eã occidere:& nullo mõ ad actũ peruenissent:fuerũt tñ cõdẽnati ad mortẽ:videlicet ꝙ vnus illorũ à dextris,alter à sinistris:et ille nobilis de Ariminulphis,i medio illorũ esset suspẽsus:ꝙ et factũ est.¶ Quod sufficiebat,ex quo venerãt ad locũ ad ꝑficiẽdũ assasinamẽtũ.ita tenet Iaco.de sancto Geor.doctor valẽs & singularis practicus in.l.j.§.hæc verba.ff.ꝙ quisq; iuris.

☞ ADDITIO. Vide materiã assasinij p Hippolytũ de Marsi.in sua pract.causarũ criminaliũ.in ꝟbo examinãda.& in.§.diligẽter. nu. dvj.et in cõsi.cv.vbi ꝑ plura tenet cõtra Ang.in.d.cõsi. xiij.licet nõ eũ alleget:& in terminis tenet quòd homicidio nõ secuto nõ puniẽ ad mortẽ.curia tñ cõtrariũ obseruat qñ deuẽtũ est ad actũ.*¶ Scd'o aduerte ad illud ꝙ elegãtissimè cõsuluit Frã.de are.subtilitatũ princeps in consi.cxlvij.inci.Visa cõsultatiõe & statutis . vbi dr̃:

8 †ꝙ nõ teneẽ de homicidio q ꝑcussit cũ puno ẽt armato & etiã in capite,etiã si ꝑcussus cecidit in terrã:& ex collisiõe facta ad lapidẽ mortuus est:attẽto qd' ista collisio capitis in terrã cõtra lapidẽ fuit præter intẽtionẽ occidẽtis.Facit multũ bñe tex.in.l.j.§.sed & si claua.ff.de sica.

☞ ADDITIO. Vide Hippolytũ de Marsilijs in d.l.j.§.diuus.ff.ad legẽ cor.de sica.vbi plene,& Matthçũ de afflictis in cõstõnib⁹ regni Siciliç.in cõstõne,terminũ vitç.i.viij.col.vbi ponit alias qõnes de homicidio.*¶ Pro hoc videẽ facere decisio Signoroli de homodeis i cõsi.xxvij.ꝙ inci.Statuto ciuitatis Papiç.vbi dicit.Aliqs volẽs se defẽdere à cane:ꝓiecit lapidẽ in canẽ,et occidit trãseuntẽ:nũqd debeat puniri de homicidio:Dicit idẽ Signorolus ꝙ fuit iudicatũ qd' nõ,et hoc est qa prçsumiẽ qd' nõ erat animus occidẽdi.

☞ ADDITIO. Qũo possunt ꝓbari ea q̃ sunt in aĩo,vide Matthçũ de afflictis in cõstõnib⁹ regni Siciliç.in cõstõne quæ incip.iustitiarijs.

Anim⁹ non occidendi qũo probetur.

in.viij.nota.vbi ponit qũo sit puniendus insultus tan-
tũ si nõ sit excogitat⁹,aut sit tãtũ in culpa,& qs debeat
9 ꝓbare ꝙ isultus fuit excogitat⁹ aut casualis.* ¶ †Quo-
modo aũt probari possit animus non occidẽdi : ponit
glo.in.l.j.C.de sica.Et vide vnũ modum ꝑ Cepol.cõsi.
ij.in vlt.col.vbi dicit quod ꝓbat̃ per iuramentũ vulne
rãtis.Ita tenet do.meus Ias.in.§.sed iste.col.xx.instit. de
actio.& in repetitio.l . admonendi . colum . xv . ff . de
iureiur.Ista tñ duo dicta videntur contra tex.in.c.fi.de
homici.lib.vj.vbi dicitur ꝙ etiã qui non habuit animũ
occidẽdi:si mors secuta est tenet̃ de homicidio.Et vide
de hoc Cepol.cõsi.xxxv.incip.Postulato suffragio.

☞ ADDITIO. Cõtrariũ tñ tenet Bal.in .l. data opera.in prin.iij.col.C.q accusa
re nõ possunt.quẽ sequitur Matthæus de afflictis.in cõ
stõnibus regni Siciliæ,in cõstitutiõe quę incipit.iusticia

Iudex mitigare potest statutũ affectũ puniens.

10 rijs in.ix.nota.* ¶ Tertiò aduerte† ꝙ vbi lex punit affe
ctũ acsi delictũ fuisset cõsummatũ:iudex põt ex potesta
te sibi à lege cõcessa mitigare pœnã,sed nõ tenet̃:ita di
citSa.in.l.is q cũ telo.C.de sica.Et dicit ibi ꝙ Bal.ita di-
cebat in voce:per tex.singularẽ & optimũ ĩ.l.aut facta.
§.euentus.ff.de pœnis.ita refert Fel.in tractatu,qñ cona
tus puniat̃:posito post titulum de appellationibus.

☞ ADDITIO. De materia qñ conatus, aut affectus puniat̃ nõ secuto effectu:vi
de amplè Matthæum de afflictis.in cõsti . regni Siciliç,
quæ incipit,asperitatẽ & in cõsti.quę incipit,si q̃s homi
nẽ.& Hippolytũ de Marsi.in.l.is q̃ cũ telo.C.ad legem
corneliã de sica.& in consilio suo.cv .supra allega. *

Iudex innocentem condemnãs pœna homicidij punitur.

11 ITEM †etiã tenet̃ pœna homicidij:& de homicidio
capite est puniẽdus iudex qui dedit operam vt aliqs
accusatus vel inquisitus falso aliquid confiteret̃ per ꝙ
innocẽs dãnaret̃ postea ad mortẽ.l.j.in prin.&.l.iij.§.q̃
ve falsa.ff.de sica.vel per pecuniã receptã ad condẽnan
dum aliquẽ innocentẽ ad mortem:vel ira motus con-
dẽnauit.Et est tex.in.l.lex.§.fi.ff.ad legẽ iul. repetunda.
quem tex.dicit Bal.in.l.vnica.in.iiij.colũ.C.ne ex delic.
defun.esse mirabilem ad hoc cõtta iudices qui aliq̃d fa
ciũt ex nimia crudelitate:vel nimio calore:vel etiã cõtra
iudicẽ q falsam tulit sñiam mortis ꝓpter pecuniã cõtra
aliquẽ:dicta.l.j.§.p̃terea.ff.de sica.&.l.eiusdẽ.circa prin.
12 eo.tit. ¶ †Quid aũt de iudice q̃ posuit aliquẽ ad tortu-
ram indebite:q̃ ibi mortuus est:dicit idẽ est,quia debet
puniri pœna corporali.Ita tenet Bar.ꝑ illũ tex.in.l.lege
cornelia.in prin.ff.ad legẽ corne.de sica.in.l.q̃stiõib⁹ de
questio.do.meus Ias.in.l.j.ff.ꝙ quisq; iuris.in.j.colũ. Et
aduerte dictũ singulare & notabile Bal.in.l. decuriões.
C.de quæstio.quod refert dñs meus:in dicta.l.j.

Venena faciens.

13 ITEM †etiã tenet̃ de homicidio pœna capitali q̃ ve
nenum malũ sciẽter facit causa occidendi aliquẽ, vel
dedit ad occidendum.d.l.j.ff.de sica.&.l.iij.in prin.

Testimoniũ falsum ferens.

14 ITEM †qui falsum tulit testimonium per ꝙ aliquis
condemnatur ad mortẽ.vt.ff.de sica.l.j.extra de cri-
mine falsi.c.falsidicus testis ¶ Et dicit Bald.c.j.§.iniuria
in vltima col.de pace iuramen.firman.per tex.in dicta
l.j.post principium.versi.qui vel falsum testimonium.
15 quem ad hoc dicit esse singularem : † quód testis de-
ponens falsum in causa criminali debet subire illam
pœnam quam de iure pateretur ille contra quem de-
posuit si verum esset . Ita etiam tenet illud Bald.in.l.ij.
C.de rebus credi.cum alijs allegatis per do.meum do.
Iaso.in.l.& si legibus.C.si contra ius vel vtili.pub . Idẽ
do.meus in.l.si duo patroni.§.fi.in fi.ff.de iureiuran.Itẽ
in.§.itẽ si qs postulãte.in.xij.col.insti.de actio. Et istud
ꝙ debeat puniri ad mortem tenuit gl.nota.in.c.rex de-
bet furta.xxij.q.v.Et qũo testis dicens falsum sit puniẽ-
dus.Vide Sozi.in cõsi.ciij.& in cõsi.ciiij.in fi. Videt̃ etiã
ꝙ in quibusdam casibus debeat amittere manũ:puta si
deponit falsum testimoniũ sup crimen:ex quo qs ma-
nũ amittat:vt ꝑ Alber.de Gãdino in trac.suo maleficio
rum.in tit.de pœ.in.xxiij.col.& ibi.& in pręcedẽti col.
ponit.xviij.casus in quibus quis manum amittit. ¶ Vi-
de etiã Ioannẽ de monthelon,cõpatriotam nostrum in
suo promptuario iuris in verbo testis.quõ testis depo-
nẽs falsum puniat̃.Et ibi quid de ꝓducẽte falsum testẽ.
☞ ¶ Et aduerte ad gl.in.l.omnino.C.de delato.lib.x.quę
dicit quòd lingua falsorum testium est perforanda.

ADDITIO. Quid de instruente falsum testẽ ad deponẽdũ,vide Matthæũ de
afflictis in constõnibus regni Siciliæ in cõstitutiõe quę
16 incipit,falsitatẽ.in.iij.lib. ¶ Aduerte etiã† quia ista falsi-
tas testiũ debet probari alio modo q̃ per depositionẽ
ipsiusmet testis asserẽtis se falsum deposuisse ad sugge-
stionẽ partis:qm̃ si fuerit solẽniter examinatus , nõ stat̃
postmodũ depositiõi illius ꝙ falsum deposuerat in pre
iudiciũ ꝓducentis,vt tenet in terminis Pet.de ancha.in
cõsi.xxiij.inci.visa inquisitiõe.ĩ.j.col.& Rapha.fulgo.in
cõsi.suo.clxxiij.inci.in causa inquisitionis.in.j.&.ij. col.
quos refert & sequit̃ Phili.Decius in cõsi.clxxxix . inci.
lætatus sum.in.v.col.circa finẽ.pro quo allegat Cepo.
in cõsi.xxxij.inci.quidã rusticus.in.iij.col.& Io.de ana.
in cõsi.lix.inci.visa inquisitione.in.ij.col.& Alex in cõs.
cxxxij.inci.visa facti narratione.in fi.in.j.volu.& in plu
ribus alijs locis allegatis per Hippolytũ de Marsi.in cõ
sil.suo.lxxviij.inci.salus omnium in te sperãtium. in.v.
col.nume.xliij.& in cõsi.cj.in.vj.col.nu.iiij.& in cõsi.cij.
nu.viij.& facit tex.in.c.sicut.iuncta glo.fi.extra de testi-
17 bus:†bene tñ eidẽ credit̃ cõtra se ad iniũgendã ei pœni
tentiam,& sic ad eũ puniendum tanq̃ falsariũ, vt dicit
ibi glo.Feli.in.j.&.ij.not.Et intellige qđ.s̃.dictũ est etiã
si dicat in articulo mortis se falsum deposuisse, vt dicit
Hippolytus in.d.cõsi.lxxviij.& Feli.in.d.c.sicut. *
18 ITEM † punitur capitaliter de homicidio q̃ dat ali-
qđ mortiferũ bibere,vel comedere:puta venenũ,mã
dragorã,serpẽtẽ,vel cicutã,vel qd simile.ff.ad legẽ cor-
neliã de sica.l.ij.§.preterea.col.iij.§.alio intellige nisi ex
aliq̃ causa fuerit motus:quia talis posset esse causa q̃ li-
beraret talem à pœna: vt habet̃ per Valeriũ lib.viij.tit.
infames rei quibus de causis aut damnati,aut absoluti
sunt.c.fi.Et habet̃ apud Aulũ Gelliũ li.xij.noctiũ Atti-
carũ.c.vij.ꝙ licet Smyrnea virũ & filiũ veneno clã dato
interemisset,prout cõfitebatur:tñ quia fecerat ex quo iu
uenẽ ei⁹ filiũ ex priore viro occidisset,nõ fuit ad mortẽ
dãnata.Et faciunt quæ dicit dñs meus Ias.in.l.si quis id
quod.in.vij.col.ff.de iuri.om.iudi.per.l.j.cũ gl.ff.de abi
geis.vbi quælibet causa etiã iniusta , excusat à dolo &
pœna legali.& dicit ibi dñs meus Ias.etiam à mulcta.
19 ITEM † ille q̃ fuit amator seditiõis:vel q misit aliquẽ
ꝑ aliquã viam vt occideret̃:sciens ibi esse homicidas,
vel inimicos suos.vt.ff.de sicarijs.l.iij.§.itẽ si quis autor.
Nõ sunt multi anni ꝙ iste casus euenit ĩ hac ciuitate He
duẽ. ¶ Itẽ q castrauit hominẽ causa libidinis faciẽdę.vt
ff.e.l.eiusdẽ q hominẽ. ¶ Itẽ & ille q mulierẽ coegi vt eijce
ret partũ iam animatũ & viuũ.vt.ff.de pœnis.l.Cicero.

Item

Seipm occidere volens.

20 ITEM † is q̃ seipsum voluit occidere:sed fuit ei occursum;put dicit Cy.in.l.ij.C.q test.fa.pos.quia punitur ac si actualiter se occidisset;quia actualiter suspendedus est furca:vt infra dicã.sic alle.tex.in.l.fi.§.sic aũt. ff.de bo.eorũ.&.l.oẽ delictũ.§.q̃ se vulnerauerit.ff.de re milita.p quos tex.tenẽt Alberi.Ful.& Pau.& do.meus do.Ias.in.d.l.ij.sed do.meus alle.ibidẽ expressiorẽ text. in.l si quis aliqd.ij.§.fi.ff.de poe.nõ tñ est licitũ alicui se ipsum occidere:immo etiã vulnerãs seipsum punit̃ ac si vulneraret aliũ.¶Hinc dicit Bal.in proœmio decretalium.in.viij.col.†φ clericus seipsum vulnerans incidit in canonẽ.si qs suadẽte diabolo.xvij.q.iiij.refert etiã do. meus Ias.in.l.j.in.ij.col.C.de ser.fugi.vbi multa ponit. ¶Itẽ qui dat poculũ amatoriũ abortiõis,ex quo morit̃ accipiens:tũc pœna capitis punit̃.tex.est in.d.l.si qs aliquid.§.qui abortionis.ff.de pœnis.nunquid aũt requiratur φ dolosẽ fecerit,dixi.s̃.in.j.articulo homicidij.

Vulnerãs seipsum q̃literpuniatur.

21

Amatoriũ poculũ dans.

ADDITIO. De hmõi poculis amatorijs & veneuosis,vide Matthæ.de afflictis in constitutione regni Siciliæ q̃ incipit,amatoria pocula.& in alia quę incipit,poculum amatoriũ. in.iij.li. & eũdẽ Matth.in cõsti.q̃ incipit,mala noxia,cũ quinq; sequẽtibus.maxime in illa q̃ incipit,quicũq; toxicũ. * ¶Item qui facit vt nec vir,nec mulier possit generare, aut parere partum.c.si quis.extra de homicidio.

Percutiẽs mulierẽ pregnãtem.

22 ITEM † etiã qui percutit mulierẽ pregnãtẽ,& sequatur abortio corporis:debet puniri corporaliter pęna capitis.data opera ad occidendũ partũ.Ita est text: quẽ ad hoc notãt Ange.& Salice.in.l.pe.C.de sicar.¶Vide etiã Guil.Bñdicti in repe.c.raynu.in ṽbo,sobolẽ q̃; gestauerit in vtero.nu.xxxij.vbi allegat tex.in.c.φ vno cũ sequẽ.xxxij.q.iij.extra de testamẽtis. * ¶Et ita etiã tenet Alberi.de ros.in.iij.parte statutorũ.q.lviij.Et istam opi.tenet Feli.in.c.sicut ex literarũ.extra de homicidio.

23 dubitat tñ Ang.in.d.l.pe.¶Ponamus† φ statutũ dicat φ si qs occidat hoĩem morte puniat̃.nũquid verificat̃ in hoc casu:Condudit φ sic,qñ erat animatus:puta in masculo in quadragesimo die:i femina i octogesimo, quia tũc fœtus p̃sumit̃ animatus.ita dicit ibi Ang.Sed adde p hoc gl.in cle.j.de summa tri.& fide catho.in gl. vnitas.& tenet Fely.in.c.si aliqs.extra de homi.& tex.in c.vnico.§.j.v.di.Vide Albe.de rosa.in dicta tota mate-

Seipm castrãs.

24 ria.in.l.qui in vtero.ff.de statu hominũ.¶†Itẽ qui se castrauit aut castrari fecit.ff.de sica.l.iiij.§.fi.¶Itẽ qui fecit instrumentũ ad hominẽ castrãdũ.ff.de sicar.l.hi quoq;. §.fi.&.l.seq.¶Itẽ q̃ mãdat fieri homicidiũ.l.nõ ideo. C. de accu.l.si certus sit percussor.ff.ad silleia.l.nihil. ff. de sica.¶Bal.in.l.seruos.C.ad legem iuliã de vi publica.vi-

Homicidiũ fieri mãdans.

25 det̃ innuere†φ mãdatarius nõ ita punit̃ in hoc casu sicut mãdans,et φ mãdatũ excusat mandatariũ,φ an sit verũ,vide Ioã.sanxõ in cõsuetudinib⁹ Turoneñ. titulo (des droitz de haulte iustice)artic.j.fo.xxxvij. Et ibi de doctrina Bar.& scribentiũ in.l.si quis mihi bona .ff. de acqui.hæredita.&.l.non solũ.§.mandato.ff.de iniurijs. & domi.meus Ias.in.l.j.C.de seruis fugi. vbi ponũt de capitaneo Perusino q̃ propter mandatũ tale fuit olim decapitatus.Et amplẽ p eũdẽ Sanxõ in loco.s̃.allegato φ delinquẽs ad exhortationẽ magnatis mitius punit̃.

Mãdans & mãdatari⁹ in libello eodem an possint accusari.

26 ADDITIO. †An mandãs et mãdatarius possint iuno eodẽq; libello accusari, vide Matthęũ de afflictis in cõstitutiõe regni Siciliæ, q̃ incipit,capitalr.& de materia hic ante dicta vid.Hippolytũ de Marsilijs i sua practica causarũ criminaliũ.in ver-

27 bo,constante.Aduerte† etiã quòd si nõ constet de principali,nõ põt procedi cõtra auxiliantes & mãdatarios, vt tenet Hippolytus de Marsi.in cõsi.suo.lxxxj.nu.xix. & aduerte ad id φ dicit eodẽ cõsi.nu.xxxj.φ debet articulari cõtra præstantẽ opem & auxilium.qd̃ hec faciebat assistẽdo. * ¶De mãdatario qũo excuset̃:vide amplè in regula is damnũ dat.cum.§.eius vero:vbi p Deciũ.ff.de reg.iur.vbi ponit casum in potẽte qui mãdat subdito vt occidat Titiũ,aliâs φ ipsum iterficiet:φ tũc excusatur,cum aliâs vitam suam saluare non posset.

Auxiliator sine principali an pse quẽdus.

28 ADDITIO. †Quid de illo q̃ ratificauit homicidiũ φ nõ mãdauerat.vide Matthęũ de afflictis in cõstitutiõe regni Siciliæ. quę incipit, terminũ vitæ.in.x.quæstiõe.maxime in clerico qui ratificauit homicidiũ p aliũ cõmissum:qm̃ per hanc ratificationẽ efficit̃ irregularis,ita quòd indiget dispensatione.Contrariũ tñ in hoc tenuit Hippolytus de Marsilijs in singulari suo.clxxxiij.inci.rati habitio æquiparatur mãdato.Et quid de illo q̃ portauit lr̃as alicui vt homicidiũ cõmitteret φ sciebat:dic idẽ vt tenet Hippolytus

Ratificans delictum p alium cõmissum.

29 de Marsi.singulari suo.clxxxj.†Adde φ idẽ est ratũ habere,& non improperare in casu in quo quis tenet̃ improperare secũdũ gl.in.l.quo eñ.fi.rem ratã haberi.quã Bal.dicit singularẽ in.c.ex parte.in.vj. col . de confessis. quẽ allegat Hippolytus de Marsilijs in cõs.suo.ciiij.nu. xlij.de huiusmodi improperatiõe quę fieri debet : vide tex.in.l.excipiunt̃.ff.ad silleianũ.vbi nocuit silentiũ.in homicidio commisso in p̃sonã iuxta impuberẽ qui tacuit & nõ improperauit:quia Trebatius Germanus de eo iussit sumi supplicium. *

Ratum habere & nõ impropera re an differant.

ITEM qui auxilium opem & fauorem præstant. vt ff.de sica.l.j.in principio.

30 ADDITIO †Aduerte tñ quòd mitius puniũtur præstãtes auxiliũ opẽ et fauorem q̃; agentes:vt dicit Sali.in.l.j.C.de rapto.virginũ.et plura.ad hoc allegat Hyppolyt⁹ in cõsi.suo.xlvij.incip. dñe vocẽ meã.i.ij.&.iij.col.*¶Et isti sunt casus in quibus quis punitur pœna capitis ex homicidio.

Auxilia tor mitius puniat̃.

31 ALII† sunt q̃ puniunt̃ pęna capitis:puta parricida. Habet̃ eñ primo iure diuino.Exo.xxj.c.Qui percuserit patrẽ suũ aut matrẽ moriatur.Et Leuiti.xx.c. Qui maledixerit patri suo aut matri:morte moriat̃ : & sanguis ei⁹ sit sup eũ:vt habet̃ Prouer.xx.c.Qui maledixerit patri aut matri:extinguat̃ lumẽ eius in medijs tenebris.Et etiã puniunt̃ iure ciuili.primo qñ filius emit venenum vt patri daret,quãuis dare nõ potuerit:vt.ff. de parricidijs.l.j.insti.de pub.iudi.§.alia.¶Itẽ medicus punit̃ eadẽ pœna qui venenũ dedit filio sciẽter & dolose, vt patri daret.vt est textus . in.l.ij.de sica.& in.l.iij.§.j.

Parricida qũo punit̃.

ITEM tenet̃ eadẽ pęna creditor q̃ scienter & dolose mutuauit pecuniã filio ad emẽdũ venenũ vt patri daret,vel cũ pecunia ipsa faceret ipsũ occidi.ff.de parri .l. sciẽte.& nõ solũ tenent̃ cõmittẽtes sed etiã auxiliũ & fauorẽ præbẽtes & cõsiliũ dolose & sciẽter.facit.l.vtrũ.ff.

32 de parri.†Et φ fortius est dicit ibi Bar.vnũ mirabile dictum:φ etiã sciẽs tenet̃ ex tali delicto si nõ reuelauerit: dũ tñ sit in potestate illi⁹ in cuius p̃sona cõmittit̃ delictum.vt puta si sit seruus.l.j.§.si dñs.vide tñ Bar .ff. ad silleia.vel fili⁹ si sit sciẽs de morte patris.l.ij.ff.e.vel si sit vasallus sciẽs de morte dñi & nõ reuelãs . Quod dictũ est p certo nimis rigorosum.Ratio tñ illi⁹ dicti põt esse:

Sciens et non reuelãs qũo puniat̃.

quia cũ scit et nõ reuelat videt̃ cõsentire:sed cõsentiens maiori pœna punitur quam faciẽs.secũdũ gl.in.c.duo sunt.xcvj.di.& glo.fi.in.c.legum.ij.q.j.Salic.in.l.j.C.de rapto.virg.dicit ꝙ sequentes opi.Bar.occidunt ꝓprias animas.Et ita etiã dicit dñs meus do.Ia.in.l.iiij.§.si tibi iudiciũ.ff.de con.ob tur.cãm.& cõtra eundẽ Bar.tenet Ang.in.l.ij.ff.de pari.Ioã.de ana.in rub.de his q̃ parẽtes vel liberos occi.et cõsuluit Bal.cõtra Bar.sed opi.Bar.secutus est Panor.in.c.j.in.ij.col.extra de re.spo.& Feli.in c.j.extra de offi.dele.in.ij.col.vbi dicit ꝙ cũ nõ sit casus decisus contra Bar.opinio Bar.seruabitur in practica.

☞ ADDITIO. Intellige tñ si ita sciat ꝙ possit ꝓbare,vt dicit Matthæus de afflictis in cõsti.regni Siciliæ,quæ incipit,dñi à vasallis . in iij.nota.in qõne ibi posita,in tertio lib.quẽ vide in proposito.& in constõne quę inci.capitalẽ pœnã . & vide Hippolytũ de Marsilijs,in singulari suo.clxiiij.incipiẽ. nemo debet se submittere tormentis vel carceribus. *

ITEM quia dictũ est supra,ꝙ si pater occidat filiũ,ꝙ
33 tenet̃ pœna capitis de parricidijs.Pone † ꝙ si filius extinctus reperit̃ mortuus in lecto patris vel matris vel alterius parẽtis:nũquid debeãt tales pœna parricidij puniri? Non est dubiũ ꝙ si posset constare ꝙ dolose fecissent ꝙ puniri debeant pęna parricidij.Sed qd in dubio. Dic ꝙ nõ debent puniri propter amorẽ paternũ . arg. l.si mater.C.de inoffi.testa.& extra de pręsum.c.afferte. nullus est eñ amor qui paternum vincat.C.de cura.fu

Amor parentũ in liberos.

34 rio.l.fi.§.j. † Et dicit Aristoteles lib.viij.Ethico. Parẽtes amant filios suos sicut sui aliq̃d existentes:filij autẽ parentes:vt ab his aliquid existentes.Et idẽ Aristotel.vbi dicit ꝙ parẽtes plus amãt filios suos q̃ econuerso:quia magis sciunt parentes ꝙ filij sunt eis nati q̃ filij . Dicit tñ ibi ꝙ matres plus diligũt filios q̃ patres , quia sunt de eis certiores:& idẽ Aristoteles li.ix.Ethicorum dicit. Omnis artifex diligit opus suũ,& etiam ipsum magis diligit q̃ diligatur ab opere:vt patet de parentibus respectu filiorum.Et etiam ibidẽ dicit ꝙ matres plus diligunt filios suos q̃ econuerso,Et hoc etiam est,cũ mater de filio non obliuiscitur:cum sit pars viscerum suorũ. ij.q.vj.c.ad romanam.facit extra de homicidio.c.fi.& timent parẽtes magis de filijs q̃ de seipsis.l.isti quidẽ. ff. quod metus causa.quem tex.ad hoc etiã allegauit glo. in.c.cũ ergo.xxiiij.q.iij.in verbo,canaan.& ideo etiã gl. in.l quidam cum filiũfa.ff.de hære.insti.dicit ꝙ fatuus est filius q̃ plus cõfidit in alio q̃ in patre.Faciunt eaquę dicit ad propositũ Feli.in.c.afferte.de præsum.in.ij.col. & do.me9 do.Ias.in.l.pactũ.in.iij.col.C.de colla.¶Vide amplè Guil.benedicti in sua repetitio.c.raynu.in verbo raynutius de clera.in fine:ibi.& quia in memoria paterna.de testa.& in verbo.duas habens filias.nume.cclij.& ccliij.& vide infra in tit.(des successions).§.xij.in gl.(ne retourne point.)versi.adde.¶Quid de nutrice? dic qd' si fuerit bonæ famę et cõuersationis:qd' non est præsumẽdũ qd' dolo fecerit,et ideo puniri nõ debet.Ita tenet Boni.de vitalinis,in trac.suo male.tit.de parrici.sed pro certo nõ est sine dubio:quia vt dicit de Vitalinis i dicto loco si fuerint in culpa dictę ꝑsonę puniẽdę sunt iudicis arbitrio non ad mortẽ.vt.ff.de sica.l.j.§.sed & si.& l.iij. §.ex sena.et in.l.in lege.§.qd' si q̃s.ff.ad legẽ corneliã.de sicarijs.¶Itẽ punitur pœna capitali sacrilegus q̃ diuina mysteria turbat in ecclesia.l.si q̃s in hoc genus.C.de episcopis.& cle.l.denunciamus.C.de his q̃ ad eccle.cõfug.

Sacrilegus.

35 ITEM † & viam publicã occupãtes et fossata vrbiũ quę de iure ꝓhibita sunt occupari & coarctari.l.via. ff.ne quid in loco publico.puniunt̃ pœna sacrilegij: cũ publica & sacra comparentur:& eodẽ priuilegio gaudent.l.fi.C.de sacrosanctis eccle.iuncta.l.vsucapionem. ff.de vsu.sed qui sacra occupat sacrilegiũ cõmittit.xvij. q.iiij.c.quisquis inuentus.&.c.cõquestus.extra de foro competen.sed qñ.l.comparat duo etiã in odiosis:procedit̃ de similibus ad similia.text.est notabilis in.c.j.§.prędictis.quę fuit prima causa bene.amit.in vsibus feudo. facit tex.non allegatus in.l.famosi.ibi ad exemplũ.l.iuliæ iudicandum est.ff.ad legem iuliam maiestatis.

ITEM vel põt dici quòd puniat̃ pœna peculatus:nã qui pecuniã regni subtrahit pœnã peculatus cõmittit.l.j.ff.ad legẽ iuliã pecu.ergo fortius qui viã publicã occupauit,quę inter bona reipub.& regalia computat̃ vt in.c.j.quę sint regalia.in prin.eo etiã quia dignior est via publica q̃ pecunia : cũ pecuniæ vilis et abiecta sit cõditio.l.si rem mobilem.& l.si quis vi.§.differentia.ff. de acquirẽda possessiõe.& sine via res hominũ inutiles
36 sunt.l.bona fide.ff.de serui.vrb.prędio. † æquum est eñ cũ plures offendat qui occupat rem publicã:quę publico & cunctorũ vsui seruit,durius puniat̃ . Quantũ eñ quis distat in numero personarum in se offensarũ,tãtũ in numero criminũ punitur.ff.de iniur.l.j.§.fi.& ff.de sepul.vio.l.tertia.§.si ad plures.& xxxj.q.j.capi.qũo . Ex quo enim nobilior res offenditur,grauior pæna cõstituenda est.argu.l.emptori.§.j.ff.de euicti.& in aut'. de non alie.§.hæc igitur.colla.ij.& xxij.q.ij.c.mouet.& C. de his qui ex publi.ratio.l.fi.lib.x.& istud tenet Lucas de penna.C.de diuersis prædijs vrb.libr.xj.vel etiã põt dici qd' teneantur pæna quinquaginta librarum auri. C.de operi.pub.l.qui sine.Et ista omnia dicit multum eleganter Matthæus in commento constitutionis Federici imperatoris:sup iure protomiseos.in glo.in verbo, est aũt.in.iij.& iiij.col.¶Sed ad quẽ pertinet iurisdictio viæ cõmunis.vide Baldum in.l.si plures.in.iiij.colũ.C. de conditione inser.quem vide plenissime.¶Nunquid autem possit quis occupare viam publicam sine autoritate principis.vide Ludo.Bologni.in consi.lv.

37 ☞ ADDITIO. † Et aduerte qd' officiales regis nõ possunt cõcedere aliquã viã publicã alicui priuatæ ꝑsone sine speciali licentia regis, vt tenet Bal.in rub.C.de cõtrahenda emp.in.j.col.Mattheus de afflictis in constitutione regni Siciliæ, incipiẽte,puritatem.in.vij.notabili . & in constitutione incipiente.beneficium.in.iiij.notabili.in.ij.libro. *

38 SED hic incidenter quæro † qui teneantur ad refectiones viarum? & in hoc dic secundũ doctrinã Bartol.in.l.per Bithyniã.C.de immunitate memini cõce.li. x.quòd aut est via publica,aut priuata . ¶Si publica, aut est in ciuitate,& tunc quilibet ante domum suam debet eam munire.Si extra ciuitatẽ,tunc debet fieri expensis cõmunibus,imponendo collectã pro quantitate patrimonij . ¶Et quo ad primum : quo ad nos in Burgundia habemus concordiam factam per tres status huius patriæ : quòd in ciuitatibus & villis muratis quilibet tenetur facere pauimenta ante domum suam, etiam si sit nobilis,& etiam ecclesiastici viri : & hoc est iuridicũ quo ad ecclesiasticos.vt per tex.in.l.fi.ff.de loco & itine.pub.& l.ij.§.fi.ff.ne quid in loco pub.immo etiam tenent̃ ad refectionem pontiũ & constructionẽ de nouo.

de nouo.vt tenet Salicet⁹ in.l.ad instructiones. C.de sacrosan.ecclesi.& docto.i.l.placet.C.eodẽ. ¶ Aut via est priuata:& tũc aut ẽ in via ,put est ius eũdi, & dicit̃ seruit⁹. & tũc refectio incũbit ei q habet viã nõ ei q debet: qui solũ tenetur pati.l.refectiõis.ff.cõmunia prædiorũ. ¶ Aut est via priuata facta ex collatiõibus priuatorũ, & tũc ad priuatos spectat.l.ij.§.viarũ.ff.ne quid in loco publico. ¶ De refectione aũt & reparatione aggerũ fluminis:vide Bartolum in dicta.l.per Bithyniam.

Sanctimoniale cognoscens.

39 ITEM † qui attẽtat rapere sanctimonialem, vel eam cognoscit carnaliter. vel cũ ea de facto matrimoniũ contraxit.l.si qs non dicã rapere. C. de episcop.& cleri. & in authentico.de sanctissimis episcopis.§.si qs rapuerit.collatio. ix. ¶ Aduerte quia papa non potest includere monialem inuitam.Oldra.consilio.xcvj.

Raptores virginum.

ITEM raptores virginum, viduarum & sanctimonialium:& auxilium & fauorem ex certa scientia ad cõmittendum raptum p̃bentes.tex.in.l.raptores. C.de episco.& cleri.&in.l.j.C.de rapto.virgi. ¶ Quid autem de illo qui rapuit puellam nondum viri potentem? dic quòd capite puniuntur, & suspenduntur tales.vt dicit Ioãnes fabri.in.§.item lex iulia.ibi:item etiã maior poena imponitur.institut.de publi.iudi.& vide Guidonẽ pape.q̃stio.cccclv.vbi plenè ponit quomodo puniat̃ de iure:& dicit. Videtur quòd de hoc sit text.in.l.si quis aliquid.§.q nondum.ff.de poenis.tamen Bal.in suis statutis.in verb.adulter.dicit quòd contra illum textum.si casus sibi eueniret, faceret talem decapitari.

ADDITIO. Vide de hac q̃stione Matthæum de afflictis in cõstitutione regni Siciliæ, quæ incipit, si quis.in.vij.notabili. *

ADVERTE tamen ad vnum singularissimum dictum Matthęi mathesillani : quẽ pauci sciunt.

Stuprãs virginẽ qualiter puniat̃.

40 Nã dicit text.in dicta.l.j.in versi.vt huic poenè.† quòd stuprantes virginẽ siue aliam etiam volentẽ, subiacere debent huic poenę capitali. ¶ Aduerte quia istud nõ est ità absolutè,& simpliciter verum:cũ stuprans virginẽ, vel aliam honestã,honestè viuentem:puniatur tantum modo in cõfiscatione partis bonorũ si sit honestus. Si verò sit vilis vel humilis persona:relegabitur, & castigabitur in corpore.Et ad illũ.§.vt huic poenæ. dicit qd' debet intelligi secundũ precedentia : scilicet vbi rapina mulieris interuenit:vt quia quis rapuit per vim mulierem de domo patris vel fratrum ipsis resistẽtibus.tunc etiã si mulier dicat : ego sum contenta : debent tales ad mortẽ condẽnari.& ita dicit Mathesilla.in notabili suo ca.Nota tex.quẽ pauci sciunt. ¶ Intellige tamen, nisi ille qui stuprauit adiurauerit se eã vt vxorem cognouisse, & eidẽ promisisse, quia tunc excusatur a poena:vt dicit Ioan.de platea in dicto.§.item lex iulia.in penul.colũ. instit.de publicis iudicijs.vbi de materia stupri.

ADVERTE etiã quòd hæc poena locum habet in decipiente cum auri datione, aut aliâs.vt dicit Angel.in.§.vnico.in authentico.de lenonibus.colla.iij. & dicit Salicetus in.l.vnica.C.de raptoribus virginum in fine. quòd psuasio dolosa in talibus plus est q̃ violenta coactio:allegat.l.si quis seruo.C.de fur.l.j.§.psuadere.ff.de seruo corrupto.l.ij.§.si quis volentẽ.ff.de libero homine exhibendo.dixi alibi plenè de materia.

ADDITIO. Vide in Catalogo glorię mũdi. in.xij. parte in.xxxvj.consideratione, vbi posui de excellentia iuris.& vide Hippolytũ de marsilijs in cõsi.lxxj.nume.xxj.&.xxij.&.xxiij.& dicidẽ in alliciente verbis & adulãte, vt dicit Matthæus de afflictis in cõstitutione regni Siciliæ, q̃ incipit, si qs dicã rapere.in princi.& ibi de materia raptus.& in.iij.q̃stione de seducente per verba & promissiones. *

¶ Quod intellige sanè, qm̃ filia fatetur, aliâs in sui p̃iudicium eidẽ creditur quòd stuprauerit:vt dicit gloss.in l.penul.C.de fideiusso.de qua gloss.vide Alexã.consi. xxxiij.col.v.in.ij. volumi.do.meũ Iaso.in.l.si diuortio. ff.de verb.obligationibus.Et vide Rapha.cuma.in cõsilio suo.xcv.incipi.Christophorus.Et Hippolytum de Marsilijs in singulari.suis, singula.lxv.vbi dicit qd' requiritur traductio de loco ad locũ.Et ideo si quis inueniat virginẽ & prostrauit eam in terram,& eã carnaliter cognouerit, nõ punietur poena raptus:vt dicit ibi.

ADDITIO. Cõtrarium tñ obseruat curia, si probet̃ vix & copula carnalis, quia punit tales ad mortẽ & bene, qa capite puniri debent & vltimo supplicio, per textũ in.l.qui coetu.§.qui vacante.in.l.in eadẽ.§.præterea punit̃.ff.ad legẽ iuliam de vi publica.& p text.in.l.mariti.§.fi.ff. ad legẽ iuliam

41 de adulterijs.Sed † an mater possit agere ĩ iudicio pro defloratiõe filię aut raptu.& videt̃ qd' nõ.cũ tex.in.c.j. de adulterijs tm̃ loquat̃ de patre.tex.tñ in.l.amplius.ff. de liberali causa.ibi, necessariũ est dare facultatẽ etiam matri.videt̃ facere qd' sic, ex quo est iniuria q̃ tãgit sanguinẽ totius generis & prolis.dicit tñ Ange.in.l.vnica. C.de raptorib⁹ virginũ.qd' cõsanguineis puellæ raptę vel defloratę datur ptãs vlciscendi de facto, nõ autẽ qd' in iudicio aliq̃ actio eis cõpetere videatur, qd' est cõtra dictũ Cy.i.d.l.vnica. de quo p Hippolytũ de marsilijs in cõsi. lxviij.nũe.ij.iij.&.iiij.in.j.volu. qd' iniuria facta vni ex cõsortib⁹ vnius generis, aut ex vna domo dicit̃ facta toti generi, & põt vindicari per aliũ. de patre eñ non est dubium quòd magna afficitur iniuria, vt dicit Sali.in.l.iij.C. ad legem iuliam de adulterijs.

Mater agens p raptu aut defloratione filiæ.

42 ADDITIO. † Quid autẽ de illo q nõ cognouit aut rapuit, sed gloriat̃ se cognouisse & rapuisse iuuẽculam, an sit puniendus:vide Matthæũ de afflictis in cõstitutione regni Sicilię, q̃ incipit, in quæstionibus.in.v.colũ.vbi tenet quòd sic. *

Gloriãs se rapuisse puellã an punibilis.

ADVERTE tamẽ ad vnũ mirabile dictũ quòd statur iuramẽto virginis contra deflorentem q᷑ erat virgo.ita dicit not.Barba.in addi.ad Bald.in.c.j.§. iniuria.in apostil.respondeo.de pace iura.firmã. Cardina.in.c.j.extra de adulte.quod no.

43 ADVERTE ad vnũ singulare qd' dicit Hippolyt⁹ in singulari suo.lxxiij † q᷑ si rapiẽs solutam probat qd' aliâs fuit tacta & cognita ab alio nõ punit̃ pena raptus vt rapiẽs, quia nõ pręsumitur qd' rapuerit p vim cum aliâs cõsenserit alteri. vt ibi dicit.cõtrarium tenet Matthęus de afflictis.Et etiã aduerte quòd nõ punitur poena raptus ex affectu, etiã si peruenerit ad aliquem actũ exteriorem, nisi fuerit secuta copula carnalis:vt tenet Ioã.de anani.in.c.cũ causa.extra de raptoribus. Cepola. consi.lvij.Hippolytus de marsilijs in.l.is qui cũ telo.nũero. lxxix. de sicarijs. & in consi.cv.incipiente, circa p̃sentẽ casum in.xiij.&. xiiij.numero.Aduerte quia prima die februa. anno dñi millesimo.cccc. xcvj.fuerũt certi condẽnati ad mortẽ propter traditionem cuiusdã filię per ciuitatẽ Parisien.de loco ad locũ, & per plura loca licet nõ fuerit ab eis cognita. *

Raptus pena an cõmittatur ex iã corrupta.

Raptus an pcedat sine copula.

Hęretici qualiter puniãt.

43 ITEM † capite puniunt̃ & ad mortẽ hæretici si nolit redire ad fidẽ:pri⁹ moniti vt ad fidẽ catholicã reuertant̃.C.de hęre.l.arriani.not.xxiij.q.iiij.c.qñ vult deus.

ADDITIO. De hęreticis quõ debeant in diuersis casib⁹ puniri vide amplè per Matthęũ de afflictis in cõstitutione regni Siciliæ, q̃ incipit,incõsutilẽ.in.xviij.notabili.† vbi dicit qđ maius est crimen læsæ maiestatis diuine qđ cõmittit hęreticus q̃ crimen lęsæ maiestatis qđ cõmittit̃ cõtra principẽ,& ibi amplè quõ cõmittit̃ in multis casib⁹ q hodie ex doctrina Lutherana pullulãt in Germania.*

Hæresis crimẽ læsa maiestate maius.

44 ¶Itẽ publici & famosi latrones & fures:vt.ff.de penis. l.capitaliũ.§.Crassatores. &.§.famo. dicã.ĩ.i.c.(Se aulcun cõmet simple larrecin.)¶Itẽ & illi q cõmittũt ĩ legẽ iuliã maiestatis:qđ fit multis modis:vt.l.j.ij.&.iij.ff.ad legẽ iu.maie.&.l.fi.C.eo.Et dicam oẽs modos alibi.

Latrones & fures.

ADDITIO. Matthæ⁹ de afflictis in.c.j.ĩ verbo, & bona cõmittẽtiũ crimen læsæ maiestatis.in.ij.charta. q̃ sunt regalia in vsib⁹ feudorũ.ponit.xlv.modos.Et vide inter alios de occidẽte cõsiliariũ regis quod tenet̃ hoc crimine.vt tenet idem Mattheus in cõstitutione regni Siciliæ,q̃ incipit.humanitate.in.x. notabili.& ibi se allegat posuisse.xxx.specialia in illo crimine in.d.c.primo,q̃ sint regalia. *

45 ¶†Aduerte tñ ad vnũ quòd assumẽs in se magistratũ ꝓpria autoritate : punitur pœna legis iulię maiestatis. Guido pape.cõsi.suo.xxix.incipiẽ.ille ĩcarcerat⁹.ĩ principio.Dixi.ĩ.ver.itẽ q autori.sua.& vide Lucã de pẽna in.l.j.in.x.&.xj.col.C.vt nemo ad suũ patro.li.xj.& ibi dicit nullũ esse maius delictũ seu graui⁹ in gñe lęsæ maiestatis, q̃ illud in q̃ aduersus corp⁹ iustitię exercetur.

Magistratũ ꝓpria autoritate occupãs

ADDITIO. Aduerte quòd mouens guerrã cũ vexillis cõmittit crimen læsæ maiestatis.vt dicit Mattheus de afflictis in cõstitutione regni Sicilię q̃ incipit,comes baro. Et de vsurpantibus iurisditionẽ principis vide eundẽ in constitutione quę incipit,cũ satis.& in ꝑludijs.in.xiij.quęstione.& in constitutione si qs in posterũ.vbi videre multa poteris de vsurpantib⁹ iura.principum quõ sunt puniendi. *

ADVERTE tñ ꝙ videtur esse tex.in.l.j.in prin. ff.ad le.iu.maiesta.ꝙ infringẽs saluanguardiam principis puniat̃.l.iulia maiestatis:cui⁹ pœna est capitalis.l.iij.ff.eo. & cõfiscatio bonorũ.l. qsquis.C.eo. Sed tñ dic qđ puniuntur extraordinarie:cũ certa pœna nõ sit statuta à iure.l.j.ff.de effra.& expila.Ita tenet Guido pape ĩ sua deci.cccclxviij.Sed vide Io.fab.in.l.denũtiamus.C.de his q ad eccle.cõfu.& vide materiã plenè ꝑ

46 Stephanũ Aufrerij ĩ suis de.cccclxxxix. ¶†Aduerte tñ ꝙ clerici infringẽtes saluanguardiã principis,puniunt̃ ꝑ ipsum principẽ vel eius iudicẽ : prout tenet Petr⁹ Ia. de Aureliaco,quẽ allegat Iordanus Brixius ĩ sua repe. c.contrahentes.in ver.in Remeñ.diocesis inuitis.in.iiij. colũ.¶Hinc est qđ iudices seculares cognoscẽtes de infractiõe saluegardię ꝑ clericos, non incidunt in sñiam excõicationis:pro certo tñ non sunt tuti iudices ĩ foro cõscientię:cũ multa iura sint q̃ vrgent in cõtrariũ.Et dicit Ioan.de platea in.l.cũ sæpe. C. de ero.mili.anno.lib. xij.ꝙ saluaguardia gñalis & specialis nõ potest dari sine literis principis:nec alij iudices q̃ iudices principis possunt dare saluanguardiã:nisi habeant ex cõcessione principis cõsuetudine vel præscriptione.Et adhuc tales salueguardiæ ꝑ tales iudices debent dari de certa re speciali.Alberi.de rosa.in.l.illicitas.ff.de offici.pręsi.Immò etiã iudices principis in toto regno nõ possunt dare saluanguardiã generalẽ:cũ istud sit prohibitũ perordinatiões regias nouas : vbi dicã de materia. ¶Quid eñ operat̃ ista saluaguardia qua vtunt̃ plures,cũ timent eis iniuriã inferri:dicũt & verbo protestant̃ se esse in saluaguardia regis aut alteri⁹:an hæc ꝓtestatio aliquid operetur:ita qđ si super tali protestatione aliqs inferat iniuriã alteri protestanti possit dici infractor salueguardiæ regis? Bart.examinat hanc.q.in.l.de pupillo.§.si qs ipsi.ff.de no.ope.nũtia.Et dicit ꝙ ea q̃ post fiunt debẽt reuocari:cũ interim sit sub ꝓtectione principis.Ex quo ergo cũ per cõsuetudinem nostram cõmuniter in tota

Clerici rũpẽtes saluanguardiã a quo puniantur.

47 Gallia obseruatã † que est de iure (vt dixi) inferẽtes iniuriã,scu violẽtiã existẽti in saluaguardia principis tãq̃ infractores puniunt̃:ita & tales puniri dñt:& ita obseruatur in hac pñia. Et ita etiã tenet Bart.in.d.§.si qs ipsi ꝑtori.ff.de no.ope.nuntia.vbi dicit tñ quòd statim debet iudici denũtiari:& qa dixi ꝙ laici puniunt clericos de infractiõe salueguardiæ.vide.ĩ.in titu.j.§.(si aulcun cõmet)in glo.(sil na grace)ibi,decimòseptimò fallit.

ADDITIO. Vide in his quõ hic saluaguardia principis ligat clericos Mathæum de afflictis in cõstitutiõe regni Sicilię,q̃ incipit, si quis imposterum.in.v.vj.et.vij.quæstionibus. *

ITEM Mathematici & Aruspices.vt. C.de venefi.l. iij.&.l.exceptis.¶Itẽ qui ad dictos Mathematicos accedũt.vt.l.nemo.C. de mathema. ¶Itẽ plagiarij q pueros & filios furant̃.l.quoniã.&.l.fi. C.de plagia.¶Item fabricantes falsam monetã. C.de falsa mone.l.pe.intellige de bona moneta & vsuali in patria vbi fabricat.Itẽ nõ intelligitur de vilissima.ita pulchrè Alexã.in consi. ciiij.incipiente,statutum loquens.in.j.volumine.

48 ADDE † qđ de iure cõmuni null⁹ potest cudere seu fabricare monetã nisi sol⁹ princeps.Nec prínceps põt eã mutare, nec facere minoris valoris sine cõsensu ꝑꝑli in notabili quãtitate:& cursum cõmunẽ ꝑ ses tollere nõ põt:vt per Io.fabri in rub.C.de fal.mo.

ADDITIO. De hoc vide amplè ꝑ Matthęũ de afflictis in pręfatione cõstitutionum regni Sicilię in.xlj.quęstio.vide etiã Albertum brunum ĩ tractatu quẽ fecit de monetis,& ꝑ Franciscũ curtiũ seniorẽ in tractatu monetarũ,in quibus locis poteris videre de materia monetarum. Et de falsificantibus monetã vide eundẽ Matthęũ in constitutione,quę

49 incipit,adulterinã.in.iij.libro.† non tamen ita punitur expendens falsam monetam sicut fabricãs, sed mitius vt dicit Hippolytus de marsilijs.in consi.suo.xlvij.in.ij. iij.&.iiij.col.& ibi dicit idẽ de vtente falso instrumento quòd non ita punitur sicut fabricans sed mitius. & in consilio.xxiiij. numero.xix.& in cõsilio.xlix.& in consilio.xxx.nume.xvij.& in consilio.xxxix. numero.lij. & in cõsilio.xliij.numero.xlviij.Et aduerte qđ tondens monetã nõ punit̃ pœna mortis nisi sit aurea.& ita debet ĩtelligi.l.q̃cunq̃.ff.ad legẽ corneliã de falsis,put ita illã intelligit Hippolyt⁹ de marsilijs in cõsi.suo.lxxj.in ij.col. * ¶Itẽ no.qđ is q nũmos aureos raserit,vel tinxerit,vel finxerit:si sit liber dãnatur ad bestias.si seruus, vltimo supplicio punitur.ff.de fal.l.quicũq̃ nummos.

ITEM AD MORTEM punitur seditiosus:qui ciuitatem,vel populum ciuitatis concitat ad rumorem:clamando:viuat vel moriatur. C. de seditiõ.lege j.&.l.

j.&.l.seq.&.l. desertorē.§. qui seditionem.ff. de re mili. Albe.de rosate in.l.capitaliū.§. solent.ff.de pœ.dicit ꝑ
50 illū tex.ꝙ † faciēs insultū in ciuitate turbulāter clamando alarme:alarme:alaide:alaide:punitur pœna capitis: quod intellige dummodo non habeat iustam causam acclamandi: vt dicit Barto.in.l. prohibitum. C. de iu. fisci.lib.x.& quando dicatur turbari ciuitas:vide Barb. in cōsilio.lxxij.in.ix.&.x.colum.in.ij.volu.Sed aduerte quòd ꝓpter tumultum & seditionem quis incidit in crimen læsæ maiestatis.l.j.in fi.ff.ad le.iuliam maiesta.

ADDITIO. Qui dicant̄ seditiosi, ponit amplè Nicolaus boerij in suo tractatu de seditiosis in.ij.ꝑsuppositiōe. Et dicit Ioā.fabri. in.l.j.&.ij. C. de seditiosis qđ plebs q̄ de facto & ꝑ potentiā se defendit/vel tētauit se defendere:incidit in crimen seditiosi: vt refert Boerius vbi suprà. Et de pœna seditiōis:& quō & q̄liter fiat seditio.vide Philip.deciū in regu.nō est singulis.ff.de re.iu. ¶Et aduerte etiā qđ qui scit tractatū cōtra principē:& nō reuelat: tenet̄ crimine læsæ maiestatis. Bartol.in.l.vtrū.ff.de parrici. Decius in regu.culpa caret.de reg.iur.ff.dixi alibi. ¶Itē qui facit famosum libellū de altero:ad infamiā, contra veritatē.l.j. C.de famo.libel. ¶Itē qui cōburit domū vel bladū alicuius:vt.ff.de incē.rui.& naufra.l.is qui ædes. De incēdiarijs quomodo punient̄.vide amplè Baldū in.l.data opera.C.qui accusare non possunt.

Famosū libellum edens.

VIDE Ioan.sanxon in cōsuetudinibus Turoñ.tit.(des droictz de haulte iustice.) artic.j.fo.xxxviij. & ibi in fi.glo.ponit qđ ille qui incendij arcendi causa vicini sui ædes deponit,nō tenetur de illo:si magistrat⁹ mādato fecerit.l.si alius.§.est & alia.ff. qđ vi aut clam. si illud fecerit iusto metu ductus.l.si qs furno.ff.ad legē aqui.quoniā.vt dicit gloss.in.d.l. Nā tua res agitur paries cùm proxim⁹ ardet. Et neglecta solent incendia sumere vires.& dicit Oddo de Senoñ.in tracta.de interdictis.ti.de īterdicto.ꝙ vi aut clā.in fine.idē si non possit haberi copia iudicis. In casibus multis possunt destrui ædes vicinorū/& in qb⁹ vicinia tenet̄.vide.G.bñdicti ī sua repe.c. raynuti⁹.in verbo domū.nu. xxvij.de testa.

☞Vide etiā Matthæū de afflictis in cōstitutiōe regni Siciliæ,q̄ incipit,sup incisiōib⁹.in.ij.notabili vbi amplè de pœna incēdiariorū.& in cōstitu.q̄ incipit,iustitiarijs.in ix.notabili.& in cōstitutio.q̄ īcipit,dolose.in.iij.lib.*.

ITEM qui in turba cū armis ædes alienas & villas præliauerunt: fregerunt: & spoliauerunt.vt.ff.de vi pub.l.penul.ff.de sica.l.si quis.

☞ ADVERTE, quia ex quo hic text.hi qui.ff.ad.l. iuliā.de vi publica multū practicatur in Francia & per curiam cōtra illos qui dicūtur volleurs, requirit perfectionem omniū positorum ī dicta.l.scilicet quod expilauerūt, effregerunt & expugnauerūt & in turba, cum telis.dicam infra.in titulo.j.§.v.in glos.sil na grace du prince.xxj.casus in eo qui intrauit domū.& ista lex
51 hi qui,est multū practica in talibus † qui dicūtur volleurs.quoniā etiā in illis propter difficultatem probationis quoniā vt cōmuniter fit de nocte curia admittit turbā etiā si sint quatuor aut quinꝗ cū telis,& etiā admittit domesticos & ipuberes:& hoc maximè:qa maximè frequētabant̄ talia delicta,& ita vidi in pluribus obseruari.dixi tñ in casu emergēti:qđ illa lex reqrit cōsummationē act⁹ ī oib⁹,q̄re sufficit qđ expugnauerint aut effregerint aut expilauerint & in turba cū telis.*

Volatores qui, & qualiter capiantur.

ITEM explorator miss⁹ ad explorādū de hostib⁹.vt ff.de re milita.l. desertorē.§.is q hostes. ¶Itē venefici qui mala venena cōficiunt, & vendunt mortifera medicamenta.ff.de pœnis.l. capitaliū.§. venenarij.&.l.j.& iij.ff.de sica. argu.illorū. Idem potest dici de vendentibus carnes venenosas:morbosas & mortiferas. ¶Item miles qui gladio accepto fregit carcerē:& aufugit.l.si quis aliqd.§. penul.& fi.ff.de pœnis. ¶Itē miles qui in exercitu arma vēdidit vel alienauit. vt.d.l.desertorē.§. miles.ff.de re milita. ¶Itē qui falsauit literas papæ.extra de crimi.fal.c.dura.&.c.lz.&.c.ad falsariorū.& ibi no.

Exploratores. Venefici.

Carcerū effractores.

☞ADDITIO. De falsificantibus literas Regias vide Matthæū de afflictis in constitutione regni Siciliæ,q̄ incipit,qui literas.in.iij.libro. vbi ponit multa quæ in dicto crimine non cōsiderant̄,
52 quæ regulantur in alijs falsitatibus. † Quoniā primò vt dicit in falsitate literarū non est destinguendū an literæ falsificatę cōtineant iustitiā vel grām,prout in alio casu distinguūt doc.in.c.ex lris de fide instru.scđo non cōsideratur nec distinguitur an fiat per notarios cancellarię,an per partē,prout distinguit glos.& postea doct. in.c.licet,de crimine falsi.tertiò nō distinguit̄ an talis falsitas,rasura,aut mutilatio sit alicui nociua vł nō,scđm qđ alibi distinguit̄ in.l.damus vbi Bar.Bald.& Salicetus.C.ad.l.corneliā de falsis.de quo ꝑ Alexan.in consilio.lxx.in.vj.colū.& in consi.lxxij.in.iij.colū.in.j.volumine.& plura alia quæ allegat idē Matthæus in dicto loco. Quartò nō distinguitur an modica sit rasura vel magna,qđ fit ī alijs:vt tenet Anto.de bu.in.c.ex literis, in fine.extra de fide instrumēto.Hyppolytus de marsilijs.in consi.lxxx.in.iij.col.xxviij.& in cōsilio.cij.in.iiij. colū.nu.iij.vel in loco substantiali vel nō:vt distinguit Goffredus de trāno in sua summa,ī tit.de crimine falsi. & Feli.in.c.ij.de rescriptis.& Marianus de senis in.c.fi. de crimine falsi.Io.de anania.in.c.accedens de crimine falsi. Quintò nō distinguit̄ an ille qui fabricauit falsas lras regis visus fuerit vel nō: quia fabricando tūc dicit̄ quòd visus est,nisi doceat à quo habuerit.l.qui falsos. C.ad legem corneliā de falsis.hęc declarat Alberi.de rosate in.l.quicūꝗ. C.de seruis fugitiuis. Sextò nō distinguit̄ an ille literæ falsificatę sint iustæ vel iniustę prout dicit Abbas in.c.olim de rescriptis.subdēs tñ qđ pœna in hoc eēt moderāda. Etiā aduerte ꝙ est moderāda ī illo q tm̄ vtitur & nō fabricauit, prout dixi añ in hac eadē gl.qñ dixi qđ mitius punit̄ exponens falsam monetam ꝗ̄ fabricās.Et vide etiā decisionē Matthęi.xxj.quā ipse allegat,an habeat locū in illo qui incepit fabricare & nō perfecit.& multa singularia de falsitate vide ibi ꝑ
53 dictū Matthęū:† vt etiā dicit Hippolyt⁹ de marsilijs in cōsi.cv.nume. vij.& nume.viij.dicit qđ in generali remissione nō cōprehendit̄ crimen falsi,prout dicit Bar. in.l.lucius ī fine.ff.ad turpilianū. Et aduerte quia dictū fuit in causa emergēti cōtra Guilielmū du castel,qđ ex quo literæ regiæ falsò signatę & sigillatę sigillo adulterino fuerūt apud eū repertę& nō docuit à quo habuit, ꝑsumptio erat qđ ita fecerit eas,ita qđ pōt cōdemnari. facit tex.in.l.maiorē. C.ad.l.corneliā de falsis. & q̄ dicit Ludo.Roma.in singulari suo.cccxxij.incipiēte,eo ipso. vbi dicit qđ eo ipso qđ libri heresis reperiunt̄ penes aliquē,pręsumit̄ hereticus & pōt de heresi condēnari. qđ in simili allegat Hippoly.de marsilijs ī cōsi.lij.incipiēte, misericordia dñi.ī.viij. col.nu.xxxiij.&.xxxiiij.vbi etiā

Falsitates literarum.

Falsi crimen an veniat, sub generali remissiōe.

Libri falsi arguūt hæreticum.

arguit de illo apud quem res furtiua fuit inuēta, quòd
præsumitur contra eum, vt ibi per eum. & in repetitio-
ne. l. fi. C. de probatio. charta. lxxxij. & sequenti. *

ITEM ille qui ī bello mādata iudicis potestatis, vel
capitanei nō seruat, etiā si bene gessit. vt. d. l. deserto-
rem. §. ī bello. ff. de re mili. Hīc narrāt historici. Quintū
Fabiū: q̃uis magna victoria superasset Samnites: tñ dā-
natus fuit à Papyrio dictatore: cōtra cui⁹ mādatū bellū
gesserat eo absente: licet impetu ppl̃i à morte liberatus
fuerit: vt p Liuiū lib. ix. no. Ioā. de ligna. ī tracta. de bel-
lo. c. xxix. & est tex. in c. fi. xxij. q. ij. vbi est exēplū, qūo
Ionathas fregit iuramētū & præceptū Saulis pr̃is eius,
qui præcibus populi liberatus est, cū hostes vicisset et
morti dedisset. Et vide Feli. allegantē illum tex. in. c. cau
sam quę. in. v. col. extra de iudi. ¶ Itē ille qui murū ciui-
tatis rūpit vel trāscendit. vt. d. l. desertorem. §. necnon. ff.
de re mili. &. l. fina. ff. de rerum diui. Intellige tamen tē-
pore guerrę & nō pacis: quia mitius punitur, Lucas de
penna in. l. vnica. col. vj. C. de colo. illyri. lib. xj.

54 ITEM † adulteri puniuntur pœna capi. l. q̃uis. C. ad
le. iuli. de adul. intellige dūmodo illa cū qua cōmissū
est adulteriū nō sit vilis psona. l. q̃ adulteriū cōmisit. &
l. si ea q̃. C. de adulte. facit illud qđ dicit Alexan. consil.
ciij. in. j. vo. vbi dicit q̈ verba legis & statuti nō hñt lo-
Adulteri. ☞ cum in vilissimis, nec cōprehēdunt viles psonas. Ad-
uerte etiā quòd adulteri nō gaudēt immunitate. vt est
gl. notabilis in. l. fideli. C. de his qui ad ecclesias confu-
giunt, quòd tamē non obseruatur. dicam alibi. *

DE pœna aūt adulterij vide Ioā. sanxon ī cōsuetu-
dinib⁹ Turoñ. tit. (des droictz de haulte iustice.)
artic. j. f. xxxviij. Dicit tñ Ioā. fab. in. §. ex nō scripto. isti.
de iu. natura. & in. l. j. C. q̃ sit lōg. cōsuetu. q̈ de cōsuetu-
dīe adulteria nō puniunt̃ ī Frācia, qđ male: vt dicit Io.
berberij ī suo viatorio iuris. titu. de adul. in principio.

☞ QVE aūt indicia sint sufficientia ad torturā ī adul
terio, raptu & violētia mulieris ponit Matthęus
de afflictis in cōstitutione regni Siciliæ, quę
incipit, in q̃stioni. in. v. col. & ibi quid de cōfessione illi⁹
55 qui gloriat̃ se rapuisse etiā parte absente. Et † qñ mari-
tus recepit mulierē adulteram, & eā reconciliauit non
ampli⁹ potest eā accusare, vt dicit idē Matthęus in cō-
stitutione q̃ incipit qui post crimen, in. ij. lib. Et de pœ-
na adulterij. vide eūdē Matthæum in cōstitutione inci-
piente, legū asperitate, in. iij. lib. Et an crimen adulterij
possit puniri per iudicem laicum, aut ecclesiasticū, aut
per vtrūq; in suo foro, vide eundē Matthæū in consti-
tutione q̃ incipit, maiestati nostræ. Et de adulterio an
sit graue crimē, vide doctores ī. c. & si clerici. §. de adul-
terijs. extra de iudicijs. dicit tñ Bertrandi in cōsilio suo
cccxvj. numero. xij. & xiiij. in. ij. parte qđ adulteriū cri-
men est læsæ maiestatis proximū & est furto lōge gra-
uius, & ita sint grauissima crimina adulteriū & raptus
qđ conatus in eis punitur: vt tenet idē Bertrandi in cō-
silio suo. clxix. nume. j. in tertia parte. licet cōtrarium te-
nuerit Hippolyt⁹ de marsilijs in raptu, in consi. cv. *

Maritus renciens vxorem adulterā an possit eam accusare.

Adulterij crimē

ITEM etiam custos carceris qui custodit mulierē:
quia si eam cognoscat punitur pœna capitali: & om-
nes habentes custodiam mulieris eam cognoscentes.
Ioan. fabri. in. §. item lex iulia. in fin. institutio. de publi.
iudicijs. De dicto Ioan. fabri. in. d. §. item lex iulia, vide
Paridem de puteo in tracta. de syndicatu in litera A. in
verbo, adulterium. fo. xviij.

56 ITEM † sodomitæ. l. cùm vir nubit in fœmininā. C.
de adulte. Legit̃ eñ Leuitici. xx. c. qui dormierit cū
masculo coitu fœmineo: vterq; operat⁹ ē nephas: mor-
te moriat̃: sit sanguis eorū sup eos. Pessimū eñ est tale
dictū vt dicit Augusti. de adul. cōiugi. & habet̃. xxxij.
q. vij. c. adulterij. & dicit Paul. j. Ad corin. c. vj. Neq; ma-
sculorū cōcubitores regnū dei possidebūt. Tales enim
Lactātius Firmian⁹ lib. vj. c. xxiij. diuinarū institutionū
appellat ipios & parricidas. & huius delicti sciunt Itali
practicā. Et de detestatiōe illi⁹ vitij, vide Barba. in cōsi.
suo. lxiij. qđ est vlti. in. j. volu. & ibi post illud consiliū
ponit̃ disputa. Anast. Pluti: an sodomita testari possit.

☞ ADDITIO. De detestatiōe hui⁹ criminis vi-
de Matthæū de afflictis in cōsti-
tutiōe regni Siciliæ, q̃ incipit legū asperitate. in. iij. lib. &
sodomæ crimē nō probat̃ per auditū, vt tenet Hippo-
lyt⁹ de marsilijs ī cōsi. suo. xxviij. in. ij. col. nu. iiij. & v. *

57 ¶ † Itē pœna capitis puniri debet qui rebaptizatus fue
rit, cū sit species hæresis. l. ij. C. ne sanct. baptisma reite.
Et dicit sanctus Augusti. lib. ij. de vnico baptismo. &
habet̃ de consecratio. distincti. iiij. c. ostenditur. Osten-
dit̃ illos impiè facere qui rebaptizare conātur. ¶ Itē pu-
nit̃ pœna capitis q ppria autoritate & temeritate ex-
trahit de ecclesia illū qui ad eam fugit vel extrahere co-
natur: quia cōmittit in legem iuliā maiestatis. nisi esset
homicida, vel adulter, vel raptor virginū. nā istos licet
extrahere. vt. C. de his qui ad ecclesi. confug. l. fideli. & l.
fina. vel etiā nisi esset exactor tributorū. vt in authē. de
manda. princip. §. neq; autē homicidam. Idem de ho-
micida ex proposito qui dicit̃ de guet à penseé, vt in-
fra dicetur titulo, pximo. ca. v. nume. cxiij. Et fuit factū
hoc anno in ciuitate Heduensi, p officiarios regios hu-
ius ciuitatis Hedueñ. qui extraxerunt Ioannē Paris ho-
micidam ex pposito, de ecclesia fratrū minorum: qui
ab illa extractiōe appellarunt ad curiam: nihilominus
fuit dictū per curiam parlamēti, quòd officiarij regij fa
cerent ei⁹ processum: nec fuerūt auditi p̃dicti fratres pe
tentes ipsū reponi in ecclesia eorū, à qua extractus fue-
rat. dixi īfra titu. j. in. §. (si aulcun cōmet simple larrecin)
in glossa. (s'il n'a grace du prince.) versicul. secūdū ergo
canones. ibi: aduerte tamen q̈ in Gallia practicatur.

58 ITEM † qui adorāt idola, stellas, & planetas dei. vn-
de legitur Sapientiæ. xv. loquens de idololatria ma-
lorum. Digni sunt morte qui spem habent in talibus,
& qui faciunt illos: & qui diligunt & qui colunt. & ha-
betur Esaiæ. c. j. Et cōteret scelestos & peccatores simul,
& qui dereliquerunt dominum cōsumentur. confun-
dentur enim ab idolis quibus sacrificauerunt. Et idem
Esaias. capitulo. ij. Et repleta est terra eius idolis: opus
manuum suarum adorauerunt, quod fecerunt digiti
eorum. et incuruauit se homo, & humiliatus est vir. Et
ideo Esaias. Cōfundentur confusione qui confidunt in
sculptili: qui dicunt conflatili: vos dij nostri. Præceptū
enim est dei: nō adorare deos alienos: nec facere sculpti
le. Habetur enim Exo. xx. Locutúsq; est dominus cun-
ctos sermones hos. Ego sum dñs deus tuus, qui eduxi
te de terra Aegypti, de domo seruitutis. Non habebis
deos alienos corā me. Nō facies tibi sculptile: neq; om-
nem similitudinē quę est in cælo desup, & in terra deor
sum, neq; eorū quæ sunt in aquis sub terra: non adora-
bis ea, neq; coles. Ego enim sum dñs deus tuus, fortis
zelotes: visitās impietatem patrū in filios ī tertiam, &
quartam

quartã gñationem eorũ qui oderunt me:& faciens misericordiã in milia:his qui diligũt me & custodiũt pręcepta mea.¶Prohibet etiã adorare idola.vt habet Exodi capi.xxiij.& Leuitici.xix.& Sap.ca.xiij.&.xiiij.Meritò ergo leges(cũ talia cõmittere sit contra pręcepta dei) imposuerũt pœnam mortis:cõmittẽtibus tale delictũ: vt habet primo de illis qui faciũt sacrificia:vel adorant idola:vel statuas illicitas: ꝙ tales capite puniunt.vt est tex.in.l.j.&.ij.et.l.nemo.C.de paganis.& principes populi adorãtes falsos deos, suspẽdunt in patibulis cõtra solẽ.Bald.in capi.j.§.iniuria.de pace iuramen.firmand. & vide quod not.in capi.cũ quid.extra de iureiurãdo.

Blasphematores dei.

59 ITEM † dei blasphematores puniunt pœna capita. vt in aut.vt nõ luxu.contra naturam.collatio.vj.

ADDITIO. Quantũ ad blasphemiam communẽ quę est ĩ Frãcia & Burgũdia:vt dicit Bartholomeus de bellẽzinis in.c.j.de maledicis.puta p corpus Christi, aut mẽbra dei, qua pœna tales puniantur,ponũt doctores in.c.j.& in.c.statuim⁹. extra de maledicis.sed hodie apud nos habuimus ordinationẽ regiam,cui standũ est,quę fuit facta per Ludouicum.xij.q fuit maximus zelator fide., & amator iustitię:qm̃ p.j.ij.&.iij.&.iiij.vicib⁹ pœna pecuniaria duplicanda respectu primæ triplicanda & q̃druplicanda applicanda, vt dicit ordinatio. pro.ij.parte denuntiationi.pro.v.ponetur aru cauchant vituperãdus & vilipendẽdus seu impune iniuriandus ab oĩbus:& cũ hoc mulctabit pœna pecuniaria pro.vj.vice scindet ei labiũ superius cũ ferro ardenti:ita qd dentes appareant. pro.vij.vice scindet ei labiũ inferius cũ ferro ardenti vt antè pro.viij.vice abscindit ei lingua vt in eo in q̃ peccauit puniatur,scd'm qd in simili dicit de teste deierante:vt dicit gl.in.l.oẽs. C.de delatorib⁹.lib.x.vt facit tex. in aut.oẽs.C.cõmunia de successio.ĩ fine.Et de blasphemantib⁹ sanctos aut imagines sanctorũ,vide Mattheũ de afflictis in cõstitutione regni Sicilię,q̃ incipit incõsulentẽ.in.vj.col.& in cõstitutione blasphemantib⁹.in.iij. libro.vbi ponit.x.qões,ad quę recurre post Ioã.de ana-

Imaginũ inimici.

60 nia in.c.fi.de maledicis.in.xiij.&.xiiij.&.xv.colũ. † vbi ponit de eradẽte & destruẽte imaginẽ btę Marię virgi. aut alicuius sancti.& vide Angelũ in disputatione sua incipiente in refulgẽti delitiarum palatio.in.ix.col.vbi dicit qd cõtra tales debet esse vltio dura, & seuera pœna.& ita fuit factũ contra aliquos qui sectã luteranam insequi volebãt, vide etiã Hypolitũ de marsilijs in sua practica causarũ criminaliũ in tit.& qa.nu.xxv.vbi dicit qd quãdoq ex sola percussione quis punit ad mortẽ : puta si quis percutiat imaginẽ aut tabulã in qua sit imago dei, beatissimę virginis,vel sanctorum, vt dicit Ange.in.l.ex senatu.ff.de sicarijs.& est tex in.c.ij.§.fi.de offi.ordina.in.vj. * ¶Itẽ qui præpositũ vel capitaneũ in bello deseruit:vel nõ defendit:vt.l.desertorẽ.§.fi.ff.de re milita.¶Itẽ deportatus qui aufugit de insula:vel dãnatus ad bestias qui aufugit.ff de pœnis.l.capitaliũ.§. in exulibus.&.l.q cum.§.j.&.ij.ff.de re militari.Sic etiã potest dici argu.p̃dictorum : ꝙ bannitus qui reperit in loco banni,potest ad mortẽ damnari:per iura hic antè allegata. ¶Itẽ qui hostibus secreta reuelat.l.omne.§.explorator. ff. de re militari.l.si quis aliquid.§.j.ff. de pœnis.vel cõmilitonem suũ vulnerat.vel qui astãtib⁹ alijs in bello aufugit.l.omne delictũ.§.que in acie.& seque. ff.de re mili ¶Itẽ proditores & transsugæ.l.proditores.

Desertores. Deportatus aufugiẽs. Bãniti, Hostib⁹ secreta reuelãs. Trãsfugæ. Proditores.

ff.de re milita.& fautores traditiõis.l.fautores.ff.de pœnis.& proditor patrię.l.fallaciter.C.de abolitioni. Quis dicatur proditor:& quomodo puniãtur proditores.vide Lucam de penna in.l.fi.C.de delato.lib.x.& in.l.j.C. de peti.bono.subla.in.ij. col.lib.x.vbi ponit quib⁹ modis quis dicatur proditor.vide etiam Archi.& Ioan.de turre cremata in.c.clericus.xlvj.dist.

ET quòd sint deo,hoĩbus & iuri odiosi, vide Hippolytũ de marsilijs singulari suo.xvj.& ibi ponit illud dictũ vulgare qd proditiones placẽt, non prodi-

Proditores qui dicẽdi.

61 tores.† Et quis dicat proditor,vide eundẽ hippolytum in cõsilio suo primo in principio.& etiã aduerte quòd oĩs qui dat alicui potationẽ venenatam dicit proditor: vt dicit Iacob⁹ butriga in.l.j.C.de malefic.& mathema. facit.l.ideo.C.de his qbus vt indignis.&.l.ij.C.quæ res exportari debeat. & dictũ euangelij , qui intingit mecũ manum in parapside,ille me tradet.& dicit Pau.de castro.C.de statuis & imaginibus.in fine.ꝙ adulatio est spẽs proditionis. & etiã dicitur proditor qui permittit trãsire gentem inimicã.l.quis Barbaris.C.de re militari. libro.xij.& dicit Ioan.andre.in.c.pro humani.de homicidio.in.vj.quòd gerentes bella sine diffidatione dicuntur agere proditoriè. *

ITEM custos belli q aufugit.l.qui excubias.ff.de re mili. ¶Itẽ seru⁹ qui militiã exercet.l.qui ab oĩ.ff.de re

Manus inferẽtes suis superiorib⁹.

62 militari.¶† Itẽ qui manus intulit suo cẽturioni siue capitaneo.ff.de re mili.l.milites.§.irreuerẽs mile .A simili pôt dici ꝙ idẽ erit de balliuo vel ei⁹ locuntenẽte:ꝙ si qs man⁹ intulerit in eũ poterit capitaliter puniri. Hinc dicit Bal.in.c.j.§.iniuria.in prin.de pace iura.fir.in prin.ꝙ dans alapã p̃lato seu iudici,potest capitaliter puniri Et potest etiã per ipsum iudicẽ puniri:quod an sit verũ,vide omnino q̃ dicit dñs meus dñs Iason in.l.qui iurisditioni.ff.de iurisdi.om.iud.& in.l.principalibus.ff.si cer. pet.in.iij.col.& Feli.in c.ex literis.in.x.col.extra de cõsti. Aduerte quia Lucas de penna in.l.ij.in.j.colũ.C.de desertori.dicit ꝙ qui magistratũ habet, si percutiat nõ debet repercuti.& ibi ponit q̃ pena sit contra illũ qui manus intulit suo cẽturioni,duci,magistro,vel correctori. ¶Item turbator pacis capite punit.l.fi.§.fi.ff.de re mili.

Priuatos carceres habentes.

63 ITEM † qui priuatũ carcerẽ habet & exercet : & personas contra earum voluntatem tenet in carcere priuato:siue in domo,vel in vinea,vel in agro.l.j.C.de priuatio.carce.dicit tamen Cyn.in.d.l.j.ꝙ si pater vel dominus ponat filiũ vel seruum in domo sua in carcere: nõ punitur pena.d.l.& rationem reddit:quia pater vel dominus faciunt ad correctionem:quę est eis permissa. dicta autem.l.loquiturquando fit ad custodiam.¶Adde etiã ꝙ dicitur quis cõmittere carcerem priuatũ ; qui ponit aliquẽ sub custodia datis fideiussoribus.Et paria sunt,quòd quis sit sub vinculis,vel sub custodia datis fideiussorib⁹.Luc.de penna in.l.si graui⁹.C.de dignita. lib.xij.& in.l.seque.eodẽ lib.Et quia hic antè dicit si cõtra eorũ voluntatẽ:idem etiam si volentes:vt dicit Ioãnes fabri in suo breuiario.in.l.nec seruis.C.de pœnis.

Latronũ receptatores.

64 ITEM † qui latrones receptat scienter:& cũ eis partitur res robatas:& dat eis auxilium & fauorem. vt l.j.&.ij. C. de receptato. Limita, nisi quis receptauerit consanguineũ vel affinem.l.fina.ff.de recep.Et istud est de iure Romano secus tamen de iure Longobardorum inter francos:quia nulla fit differentia an receptent affinem, etiam patrẽ vel fratrem:vel receptent penitus

extraneum: quia semp talis francus receptās latronem, reputat̄ q̄si latro: & iudicat̄ infidelis ad p̄riam: sicut ille erat, nisi iurauerit cū viginti testib⁹ sacramentalib⁹, qui simil'r frãci sint: qđ nesciebat eū latronē. ¶Et ita statutū fuit p regē Pipinū. & suā legē promulgauit ī die sancti Ioā. baptistæ post magnā missam corā multitudine & copia. de q̄ vide Alua. in. c. j. de recepta. in tit. de pace iu-ra. firmā. ¶Hęc materia receptatorū nimis crudè itelligit̄: & multi tenent qđ receptatores rerū furatarū furca suspendi dn̄t prout famosi latrones & fures cōsuetudinarij: qđ video non bene probatū. iure, vt infrà dicā in §. v. huius tituli, in glo. j. in additione ibi posita. *

65 ADDE quod dicit Bar. in. l. oēs. C. de agri. & cen. lib. xj. † q̄ caupo & stabulari⁹ receptās nō punit̄ qa ex q̄ publicè hospitat̄: nō tenet̄ hospitantiū cōditiones inquirere: cū inuit⁹ ad hoc cogat̄. l. j. in fin. ff. fur. aduer. nau. caupo. stabula. ¶Itē & ille qui cū inimicis tractat mortē amicorū. C. de re. mili. l. si qs à Barba. C. vbi cau. fisca. l. vniuersi. ¶Itē officialis qui prouētus publicos rei Romanę subtrahit: & dātes ei auxiliū & fauorē. institu. de publi. iud. §. lege iulia pecu. & sequen.

Peculatus crimē. ADDITIO. De isto crimine peculatus vide Matthęū de afflictis i cōstitutiōe regni Sicilię q̄ incipit, cū iusta p̄uidē. in. vij. notabili. ho die in Frãcia multū practicat̄ p̄p̄ infinita latrocinia & excessiua q̄ fuerũt rep̄ta ī officiarijs finãtiarū, ita qđ multi fuerũt destructi & ī corpe & ī bonis, fortè alibi ponā. *

¶Itē q frumētū exercit⁹ lucrifacit. l. iiij. C. q̄ res vend. nō pos. ¶Itē seruus falsitatē cōmittēs. ff. de fal. l. j. §. fi. Et licet dictū fuerit. s̄. in princi. hui⁹ m̄riæ q̄ nemo punit̄ pœna capitis nisi sit in dolo: t̄n̄ seruus cōmittens falsitatē etiā ignorās in casu: punit̄ pena capitis. Ita pōdero tex. in. l. diuus. la. j. ff. de falsis. cogita. ¶Itē adde q̄ qui se gerit p notario qui nō est, punit̄ pœna mortis. Alexā. in consi. suo. l. in. ij. colū. in. iij. volu. Dn̄s meus Iason in. l. p̄scriptione. col. v. C. si cōtra ius vel vti. publi. Feli. in. c. super l̄ris. xviij. colū. de rescri. ¶Itē seruus faciens violentiā. C. ad leg. iul. de vi pu. l. seruos. ¶Itē mulier q̄ seruo se supponit. C. de mulie. quę p̄p. ser. se subie. l. j. ¶Itē mulier q̄ se animali bruto subiecit. c. mulier. xv. q. ¶Item iudæus qui iudæum cōtra christianū defendit: vel conatur eum trahere ad sectam suā. C. de iudæis. l. ij.

(Seruus falsum committens.)

ITEM iudeus vel hereticus qui emit mancipiū christianū. C. ne christianū. l. j. ¶Itē qui ferrū vendit vel arma portat ad hostes. vt. ff. de publicanis. l. cotē ferro. & C. q̄ res expor. nō pos. l. j. & ij. ¶Itē qui furant̄ victualia quæ ducūtur ad exercitū. C. quæ res vēdi. nō pos. l. fina. ¶Itē qui emunt̄ frumēta publici canonis in littoribus puniunt̄ pœna capitis. l. quia nōnunq̄. C. quæ res vēd. non pos. Itē vendētes purpuras & emētes quibus princeps vtitur cū sedet in maiestate. l. j. C. quæ res vend. nō poss. vel qui emit muricē, & tingit purpurā. per. d. l. j. vt dicit Bald. in. l. data opera. C. de his q accus. nō pos. ¶Itē qui aliquē castrauit. ff. de sica. l. lege. §. fi. & C. de eunu. l. j. Castrati em̄ illo tēpore non erãt digni bonis nec digni tate: vt voluit Valeri⁹ Maximus lib. vij. in titu. de testa.

(Castrās aliquē.)

66 quæ rescissa sunt. c. qđ mamerci. ¶Itē qui eā cuius tutor est corrūpit. C. si quis eā cuius tutor fuerit. l. j. ¶†Itē qui sp̄ūalia vendit, vel sanctorū reliquias pœnā capitalem cū simonia cōmittit. j. q. j. c. q studet. & tales incidunt in hæresim, vt dicit Gregorius in registro: quando dicit, si presbyter per pecuniā ecclesiam obtinuerit: non solum ecclesia priuet̄ sed etiam sacerdotij honore spoliet̄: quia altare, & decimas: & sp̄m̄sanctū emere vel vendere, simoniacam hæresim cōmittere nullus fideliū ignorat.

(Vendēs sp̄ūalia.)

ITEM qui fracto carcere aufugit. ff. de effracto. l. j. ff. de re mili. l. milites agrū. §. eius fugam. Quod qūo sit intelligendū: vide plenè per dn̄m meum do. Iason. in. l. admonēdi. in lectu. in. xviij. col. & in repeti. in. lxiij. col. ff. de iureiu. in qb⁹ locis limitat illud dictū tribus limitationibus. ¶Itē lenę & lenones, vel mulieres q̄ propter vestimēta, vel alio modo: & maximè virgines & cōiuges trahūt ad meretriciū. vt in aut. de lenoni. §. p̄coni-zamus. col. iij. Et tex. in. in. l. j. ff. de extraordina. crimini. canonizat⁹. in. c. solicitatores. de pœniten. dist. j. q̄ solicitatores delicto p̄fecto capite puniunt̄, imperfecto deportantur. & tales dn̄t expelli de ciuitate sicut leprosi, aut pestiferi: vt dicit Guil. de cug. ī. l. null⁹. C. de summa trinita. ¶Itē qui aggerem Nyli rumpit. vel alterius fluminis in simili. l. j. C. de Nyli aggeri. nō rumpendis. talis enim comburitur. Bald. in. l. data opera. C. qui accu. nō poss. Alios quatuordecim casus in quibus qui cōburitur, ponit Albertus de Gandino in suo tractatu maleficiorum. in titulo de pœnis in. xxij. & xxiij. col. ex qui-
67 bus hîc ponūtur plures. ¶Itē † qui vtitur veste religiosa in vituperiū religiōis: talis enim punitur capite. vt notatur in authē. de sanctissimis episco. §. penulti. colla. ix. ¶Itē magister vel gubernator nauis: q absente dn̄o aliquid illicitū reposuit in naui: propter qđ esset cōfiscanda, punitur pœna capi. l. cōtē. §. dn̄s. ff. de publicanis.

ITEM si quis protrahat extra domū suam matrem familias p debito: & eam personaliter capiat: capite punitur. l. j. C. de officio diuersorum iudi. Bald. in. l. consentaneum, post glo. ibi in verbo, ad cogēdum. C. quomodo & qn̄ iudex. ¶Item nocturnus populator agrorum est capite puniēdus. l. j. C. quando liceat vnicuiq̄ sine iudic. vindica. ¶Item vastatores vinearum. l. ij. ff. arborum fur. cæsa. Vide Ioan. sanxon in consuetu. Turon̄. titulo (des heritages defensables.) arti. vj. & ibi quale sit vtilius in reddítu an pratum an vinea.

ITEM q̄ aliquē conat̄ extrahere de religiōe. l. eū qui-cūq̄. C. de apost. ¶Itē q imaginē saluatoris facit i humo: vt pedib⁹ oppri. l. j. C. nemini licere signū saluato.

ADDITIO. Quid de illo qui frãgit picturas sanctorum factas in ecclesia vel imaginē crucifixi vel gl'iosæ virginis, vel alicuius sancti vide Matthæū de afflictis in cōstitutiōe regni Siciliæ q̄ incipit, incōsutilē ī̄n. vj. colū. iam dixi antè. * ¶Item ille qui armata manu vel corpa vel ossa mortuorū extra hit de sepulchro. ff. de sepul. violato. l. iij. §. aduersus.

ITEM qui denegat alimēta ei cui dare potest aut tenetur. l. necare. ff. de lib. agnoscē. & facit tex. cū glo. in l. ij. C. de infanti. exposi. q̄ si qs exposuerit filiū suum dicatur ipsum necare. arg. d. l. necare. & ideo vt homicida puniēdus est. ¶Itē qui autoritate sua furcas exigit: vel cū sit priuatus vtit̄ imperio vel insignia seu rep̄sentantia magistratū gerit: vt dicit Bal in. l. data opera. in. iiij. col. C. qui accusa. nō possunt. vbi ponit multos ex casibus prædictis. Aduerte qūo sit puniēdus qui in se iurisdictionē vltra quā habeat gerit. vt sunt Comites & Barones, qui aliqn̄ attingūt & cognoscunt de his quæ spectant ad solū principē. vide ample Lucā de pēna. in. l. j. col. x. & xj. C. vt nemo ad suū patroci. lib. xj. ¶Et dicit Guilielmus de ludo in suis singularibus articulo. v. q̄ iudex

iudex occupãs alienã iurisdictionẽ ẽ capitaliť puniẽd⁹.

ADDITIO. Vide ad hec Matthæum de afflictis in constitutionibus regni Siciliæ, in cõstitutione quæ incipit. iij. col. in. ij. quęstione, vbi dicit quod salueguardiæ quas defensas vocat non possunt concedi nisi nomine principis. *

Condẽnatũ de manib⁹ iustitiæ eximẽs.

68 ITEM † eximẽs de manibus iustitiæ condẽnatũ ad mortem: aut confessum & conuictũ de crimine: quia tunc punitur pœna criminis læsæ maiesta. text. est in. l. cuiuscũq. ff. ad. l. iuli. maie. do. meus Ias. in. l. j. §. qď pretor. ff. ne quis eũ qui ĩ ius voc. & Alex. vbi plenè: & intellige quando eximens eximit à iudicibus: ab imperatore vel summo principe. secus si ab alijs inferioribus. ita dicit Ioã. fabri. in. §. pœnales. in vlt. colũ. insti. de acti. & ibi do. meus Iason. qui dicit nõ esse alibi. ¶ Ideo tyrãni qui cũ habent aliquã administrationẽ a principe in aliqua ciuitate, & vidẽt se potẽtes: faciunt se dños ciuitatũ per partialitates, tales suspendenť: vt dicitur Nũe. xxv. c. Tolle cũctos principes populi: & suspẽde eos cõtra solẽ in patibulis vt auertatur furor meus ab Israel. ¶ Hinc dicit Barto. in. l. j. C. de cõdu. & procura. lib. x. ꝙ habentes maiorẽ dignitatẽ & autoritatẽ apud principem: si delinquunt in principẽ magis sunt puniendi.

69 ET aduerte † ꝙ animaduertere in corp⁹ est de mero imperio: vt. s. dixi, & posui casus. Qui quidẽ intelligunť in corpore rõnabili: quid aũt si animaduertatur in corpus irrationabile: vt est tex. & exẽplũ. c. mulier. xv. q. j. dic ꝙ idẽ est. Ita tenent Lu. ro. & Imo. in locis allegatis per dñm meũ. in. d. l. imperiũ. in. xij. col. ibi etiã dicit istud extendendũ si animaduertatur in corpus inanimatũ: puta in corpus mortuũ: in cuius cadauer aliquãdo animaduertitur: vt habes glo. in. l. ij. ff. arbo. fur. cæsa. & istud idẽ tenet do. meus in. l. ij. in. ij. colũ. C. qui testa. face. pos. Ibi † ponitur de seipsum interficiente qui debet furca suspendi. vide de hoc Ioã. sanxon. in cõsue. turonẽ. titulo. (des amandes,) articulo fi. in fine.

Seipsum interficiens furca suspẽditur.

70

ET sic patet ꝙ animaduertere ĩ corp⁹ naturaliter in totũ. est de mero imperio. Quid aũt si animaduertatur ciuiliter: puta deportando vel banniendo: vel etiã amittendo libertatẽ? dic idem. ita notatur per omnes. in. d. l. imperium. Aduerte etiã quia ecclesia potest bannire clericum suum. c. in synodo. lxiij. dist.

ITEM quid si animaduertať in partem corporis tantum: puta mutilando mẽbrum, vel abscindendo: dic idem. Et tenet Cy. in. l. si quis nõ dicam rapere. in. xix. q. C. de epi. & cle. in. l. transigere. in. iij. q. C. de transactio. Bal. in. l. reos. in. ij. colũ. C. de accusa. & in. l. data opera. in. xv. col. in fi. C. qui accusa. nõ pos. vbi dicit qď amputatio est de mero imperio. Facit tex. in. §. & hoc iubemus. in auť. de collato. colla. ix. Amanellus de claris aqs in singularib⁹ suis articulo. lix. vbi ẽ textus qď ex quo mẽbri abscisio est pœna capitalis nõ potest interuenire pcurator. * † Et aduerte ad casus in qb⁹ fit condẽnatio in amissione mẽbri. Dic tñ ꝙ auris præcisio non est de mero imperio: nec fustigatio. vt tenet Alberi. de rosate in. l. fi. C. de officio eius qui vicẽ alterius. in fine.

Casus in quib⁹ fit condẽnatio in amissiõe alicuius mẽbri.

71

PRIMO in seruo fugiente ad Barbaros. C. de seruis fugi. auť. sed nouo iure. ¶ Secundò in exactore tributorũ falsum committẽte in officio suo: qui manũ amittit scđm Lombardos: vt in Lombar. de his qui falsum fecerunt instrumentũ. l. j. & ij. ¶ Tertiò in falsarijs monetæ: qui similiter amittũt manũ: vt in Lombar. de his qui mone. fal. l. j. ¶ Quartò ĩ eo qui fecit instrumentum alienatiõis feudi. de prohi. feu. aliena. c. imperialẽ. §. scriba verò puniť in amissione man⁹. Et ponit Iaco. Ardizoni. xxiij. casus in qb⁹ quis puniť in amissiõe manus. ita ponit in summa sua ĩ vltima charta: sub rubrica. vbi quis manũ amittit. prout refert Alua. ĩ tractatu differẽtiarum suarũ: post feuda. in centesimo notabili. ¶ Quintò q fregit pacẽ vulnerãdo aliquẽ similiter manũ amittit: vt in vsib⁹ feudorũ de pace tenẽ. §. si qs aliũ. ¶ Itẽ & in furto scđm iura Longobardorũ: qm membrum amittũt fures: nã scđm dicta iura amittũt oculũ pro primo furto, pro secũdo nasum, pro tertio laqueo suspendunť, vt in Longobarda de latronibus. l. si quis. & etiã secundũ leges nostras municipales: vt habemus infra titu. proximo in. c. (si aulcun cõmet simple larrecin) vbi plura dicã de furto quomodo debeat puniri.

72 ITEM † est de mero imperio coertio corpalis quę fit ad penã delicti. ff. de iurisdi. om. iud. l. magistratibus. & in auť. de defen. ciui. §. audiẽ. colla. ij. rõ est: quia expediť officio iudicis nobili. Et habet publicã vtilitatẽ: vt dicit Bar. in. d. l. imperiũ. nec obstat vt dicit Bar. l. fi. ff. de offi. ei⁹ &c. Quę loquiť de modica coertiõe. Quę quidẽ nõ est de mero imperio: qa nõ fit ad vindictã maleficij: sed fit officio iudicis mercenario ad expeditionẽ causę. multa circa hoc dicũt doc. ĩpugnãdo Bar. maximè Fulgo. vt videre potes p dñm meũ in. d. l. imperiũ: sed dicit cũ Alexã. ꝙ modica coercio verbalis licet sit iurisditionis bassæ: tñ põt esse mixti imperij. s. vt in casu. l. cognitio. §. j. ff. de offi. ei⁹. & declarat Bar. in. l. magistratib⁹. ff. de iuris. om. iudi. sed Barto. nõ vult expresse dicere ꝙ sit simplicis iurisditiõis tñ, etiã si sit meri & mixti imperij: ergo etiã põt esse infimæ iurisditiõis: qa cui licet qď est plus. s. habere merũ & mixtũ imperium, licet qď est minus. s. facere ea q̃ sunt infimæ iurisditionis & bassæ. Coertio corpalis ẽ de mero iure.

73 ¶ † Itẽ tortura q̃ fit ad pœnã est meri imperij: qa expediť officio iudicis nobili: & ad publicã vtilitatẽ secũdũ Bar. ĩ. d. l. imperiũ. & in. l. interdũ. §. q furẽ. ff. de furtis. & in. l. cũ seruus. ff. de cõdi. cã data. ¶ Itẽ si imponať in causis criminalib⁹ ad eruendã veritatẽ est meri imperij: qa cognitio causarũ criminaliũ in qb⁹ imponunť pœnæ supradictę ptinet ad maiores magistrat⁹: & sine tortura ĩ talib⁹ nõ põt inueniri veritas, cõcessa ergo dictis iudicib⁹ cognitiõe dictarũ causarũ, cõcediť & illud p qď ad ipsam veritatis ĩdagationẽ peruenitur. s. tortura. ¶ Itẽ modica coercio q̃ fit ad puniendũ delictũ leue est meri Tortura ad pœnã est meri imperij.

74 imperij. Ang. in. d. l. magistratib⁹. & l. imperiũ. ¶ † Item incarceratio q̃ fit puniendũ delictũ ĩ foro canonico est meri imperij. ita Bar. in. d. l. imperiũ. Alex. ibi. in. x. colũ. ¶ Vide de hoc etiã Alber. in. l. fi. C. de officio ei⁹ qui vicem alteri⁹ gerit. vbi videť tenere ꝙ qñ est ad custodiã, vt in defensoribus ciuitatum non est meri imperij. Incarceratio ad puniẽdũ delictũ.

ADDITIO. Qño carcer ppetuus est ad pœnã, & loco cui⁹ põt imponi pena ad galeã. vide Matthęũ de afflictis ĩ cõstitutio. regni Siciliæ, quę incipit, hi qui. in. vij. viij. & ix. notabili. *

75 ITEM † excõicatio quę imponiť contra rebelles vel cõtumaces ex causa publica. ita Inno. c. trãsmissa. de ele. Fel. in. c. de causis. in pe. col. extra de offic. deleg. Ad Excõicatio.

76 uerte tñ † ꝙ excõicatio nõ tribuit iurisdictionẽ nec possessionẽ etiã si ei obediatur à nõ subditis. notatur in. c. olim. de restitutio. spolia. Guido pape singu. suo. clxxx. ¶ Itẽ cognitio sola eorũ q̃ sunt de mero imperio est de

mero imperio. vt.ff.de offi.eius cui mã.est.l.j. §.huius. Et melius in.l.solent.ff.de offi.procon.& legati.

ITEM sñia eorũ quę sunt de mero ĩperio ẽ meri imperij. qđ apparet:nã licet procõsul demãdet cognitionẽ,nõ tñ demãdat sñiam.d.l.solẽt.¶Itẽ executio sententię eorũ q̃ sunt meri ĩperij,est de mero ĩperio. vt satis apparet in.d.l.ĩperiũ.ibi,vt ad aiaduertendũ qđ debet ĩtelligi,si legitimè,& ritè cognitio p̃cessit.l.iiij.§.cõdẽnatũ.ff.de re iudi.C.cõminatiões vel epistolas.l.fi.& sic.l.ĩperiũ intelligit̃ nedũ in gladij potestate:quãtũ ad cognoscendũ vel sententiandũ : immò etiã quantũ ad gladiũ ad rẽ:seu in exequẽdo.¶Et aduerte ad id qđ dicit Ange.in.l.qui restituere.post principiũ.ff.de rei ven

77 di.† q́ executio manu militari fit tm̃ per ordinariũ habentẽ merũ imperiũ. Immò vt dicit Feli.in.c.decetero.

78 in.iij.col.de re iudi.† q́ delegat⁹ à prĩcipe debet cõmittere executionẽ sue sñie ordinario:qñ est necessaria manus militaris & armata: qa illã non põt manu armata ipse delegatus exequi.quod no.¶Quod facit cõtra inferiores iudices vt sunt defensores ciuitatũ qui volũt sibi attribuere manũ fortem:qm̃ incidunt in crimen lęsæ maiestatis.& caueant,ne vbi habẽt tantũmodo cognitionẽ in aliq̃bus vsurpent vltra iurisditionẽ eis concessam,qm̃ incidere possunt ĩ priuationẽ eorũ iurisditiõis vltra pœnã prędictã:vt tenet Mattheus de afflictis in cõstitutione regni Siciliæ,quæ incipit,cum satis. *

Qui iudices cognoscere habeant de causis meri imperij.

79 QVIA † dictũ est.s.q̃ causæ sint meri imperij:videndũ est q̃ sint iudices qui hñt cognoscere de talib⁹ causis. De primo dicto,dictũ est satis in principio:q́ cõpetit tm̃ principib⁹. De alijs dic primò q́ habem⁹ triplicẽ vniuersitatẽ habitationũ & prædiorum.Vnã largam,q̃ facit prouinciã,& hęc habet iurisditionẽ merum & mixtũ imperiũ de iure cõmuni.ff.de offic.p̃sidis.l.illicitas.§. vniuersas. Et sunt hodie balliui in Burgũdia,& in q̃busdã alijs locis Galliæ:in q̃busdã verò dicunt̃ senescalli:q̃b⁹ data est oĩs potestas,q̃ olim dabat̃ rectoribus p̃uinciæ.De quo officio habet̃.C.de offi.recto.prouin.l.j.per totũ:qui habet oẽm iurisditionem merũ & mixtum imperiũ.Aduerte:† q́ iudicum ordinariorũ alij sunt consules:alij procõsules,alij pręsides,alij quæstores:vel alij sunt maximi, alij magni,alij medij,alij minimi,alij ĩfimi.Et q̃s dicat̃ balliuus,p̃positus & vigueri⁹.vide gl.in cle.j.de pœnis.& Boeriũ ĩ tit. de iuris.om.iudi.in glo.ij.in cõsuet.septenæ Bituriceñ.

Vniuersitas triplex. Larga.

80 Iudicũ ordinariorũ distinctio.

DE Balliuis seu senescallis Frãciæ quã potestatẽ & iurisditionẽ habeant : & q̃ño sunt clarissimi aut spectabiles ponit Petr⁹ cotereau ĩ suo schedulari magistratuũ ciuiliũ.titu. de p̃sidib⁹ prouinciarũ, & clarissimis balliuis senescallis Frãciæ.& ibi etiã ponit de lectis regijs in regno Frãciæ quã iurisditionem habeant.

ADDITIO. Amplè de potestate & dignitate Balliuorũ & eorum locumtenentibus,& de pluribus alijs officiarijs huius regni dixi in Catalogo gloriæ mundi in septima, à parte.xvij. consideratione vsq; ad.xxviij. *

Locũtenentes balliuorũ quã iurisditionem habeãt.

81 IDEM dic in locũtenẽtib⁹ dictorũ balliuorũ† q̃ propriè dicunt̃ vicarij:& hñt illã eandẽ iurisditionẽ quã hñt rectores p̃uinciarũ. Tex.in.l.fi. C.de offi.ei⁹ q vicẽ alter.ger.& hoc ĩtellige absente balliuo,qa in ei⁹ p̃sentia nõ possunt ferre sentẽtias corpales. Bar.in.l.obseruare. in prĩci.in versi.Itẽ no.ex.l.sequẽ.ff.de offi.p̃con.& leg. vt vr̃ tenere gl.i.l.fi.q̃ incipit, suggerẽte.C.de offi.ei⁹ q vicẽ alteri⁹ ge.q́ nõ põt talis locũtenẽs cognoscere de mero & mixto ĩperio:sed cõtrariũ tenet Bar.l.j.in vlti. col.ibi.¶Quęro qđ si nõ ẽ delegat⁹ sed.q̃dẽ ẽ substitutus.ff.de offi.ei⁹ cui manda.est iuris.& tenet Ang.Are. ĩsti.de excep.ĩ rub.in.iij.col.& an locũtenẽs possit semp idẽ qđ balliuus.Vide Feli.in.c. tãto.in.xiij.col.extra de rescri.& an possit facere locũtenẽtẽ.Vide Bald.in.l.j.§.à p̃fectis.ff.de leg.iij.q dicit q́ nõ.& vide Iacobũ rebuf.in l.ex eo.C.de agẽtib⁹ in reb⁹.lib.xij. vbi post argumẽta hincinde cõcludit,q́ si fuit cõmissa causa tali senescallo vel balliuo nõ facta mẽtiõe de locũteneñ.q́ si senescallus vel balliuus fuerit absens, ei⁹ locũtenens nõ poterit

82 cognoscere.Cõcorda p̃dicta de locũtenẽtib⁹.†Quia locũtenẽs autoritate hoĩs nõ cognoscit de causis meri imperij.d.l.suggerẽte.& p̃ notata ibi.& hoc est † qa magi

83 strat⁹ nõ põt alteri cõferre merũ imperiũ.Sed secus ẽ in locũteneñ.autoritate legis.& p̃dictã cõcordiã facit Bal. in aut.sed nouo iure.C.de seruis fugitiuis ĩ prĩcipio Ex q̃ dixi q́ locũtenẽtes gñales balliuorũ q sunt deputati à principe(qui est lex aiata ĩ terris)hñt cognitionẽ meri ĩperij.Sed locũtenẽtes p̃ticulares deputati à balliuis : q sunt & locant̃ in sedib⁹ p̃ticularibus,nõ hñt illã cognitionẽ meri ĩperij.Faciũt q̃ dicit Bar.in.l.j.§. hi q̃b⁹.ff.de lega.iij.& in.l.j.ad finẽ.ff.de offi.ordina.& Bald.in aut. sed oĩno.in.iij.col.C.ne vxor p̃ marito.& dñs me⁹ Ias. in.l.si eadẽ.ff.de offic.assesso.Guido pape.q.cccxviij.& ccccxxiij.Petr⁹ de Anchar.in.c.j.de offi.vicarij. ¶Ad

84 uerte etiã†qa vicẽgerẽti debet adhiberi idẽ honor q ad hibet̃ prĩcipib⁹.Et iõ gerẽti vicẽ regis debet idẽ honor adhiberi qui adhibet̃ regi.vt tenet Philip.Francus in.c. grãdi.in.v.notabili.de supplẽ.negli.prælatorum.

ADDITIO. Vide quę dixi in Catalogo gloriæ mundi.in.vij.parte.in.x.consideratione.& in.ix.parte in.xiiij.consideratione. *

85 ¶Aduerte etiam † q́ vicarius nõ potest quid facere in preiudicium sui domini.Henri.bohic.in.c.vigilanti.in fine.de præscrip.& ibi Feli.

86 SEcunda †est vniuersitas min⁹ larga:q̃ cõstituit ciuitatẽ,& huic vniuersitati nõ cohęret iurisditio tantũ vsq; ad certã quantitatem in leuioribus criminib⁹ : sed merum & mixtũ imperiũ nõ habet.vt authẽ.de desen. ciui.§.iudicat.&.§. audiẽt.&.§. iusiurandũ.in fi.& isti tãtummodo cognoscũt de leuioribus criminib⁹:& leuia p̃tractant.§.nos igit̃ in aut.de desen.ciui.& ĩ aut.de mã.prin.§.q́si delinquẽtes.col.iij.Ergo isti nr̃i maiores ciuitatũ Gallię non hñt merum & mixtũ imperium.

QVID de Vigoberto nr̃o Heduẽ.q olim vitæ & necis p̃tãtẽ in suos habebat,vt refert Cesar in suis cõmẽtarijs. Sed hodie nũq̃d habeat merũ & mixtũ ĩperiũ.nõ em̃ cognoscit nec sẽtẽtiat de causis criminalib⁹,sed exequit̃.Et ĩ hoc nõ habet merũ & mixtũ ĩperiũ:cũ(vt.s.dixi)de talib⁹cognoscere & sentẽtiare sit meri ĩperij:nũc pẽdet p̃cess⁹.Ideo cogita. ¶De p̃tãtib⁹ Italiæ q nõ hñt merũ & mixtũ ĩperiũ nisi vsurpauerint ex cõsuetudine vel priuilegio:vt patet in tit.de pace cõstãtię.Vbi aliq̃ñ à prĩcipib⁹q̃busdã ciuitatib⁹ cõcessum fuit,vel etiã Romę à iure cõcessũ fuit.vt.l.j.§.cũ vrbẽ.ff. de offi. p̃fec.vrb. & ex his causis iuris.cohæret loco seu territo.d.l.j.§.cũ vrbẽ.de scabi.vide.q.tho.cccxvij.

87 ALIA † est vniuersitas minima:vt castrũ,villa,vicus.& huic vniuersitati nulla cohæret iurisditio: sed alteri⁹ ciuitatis iurisditiõi subesse dicit̃:vt. C.de natura.

tura.libe.l.iij.vbi dicit qs vicus seu posses. alteri subest. ꝑ hoc.C.de epis.& cle.l.nulli.§.ꝙ si in vico.ff ad munici.l.q ex vico.& in aut.qui.mo.na.effi.sui.§.si inuito.cũ similibus. Et ista sunt de iure cõi. ¶Sed de cõsuetudine vel priuilegio,etiã qlibet dñs ĩ suo castro villa vł vico, põt hr̃e omnẽ iurisditio. Ita tenet Bar.cõsil.clxxxix.ici. Primo q̃rit vtrũ iurisditio.Et multi dñi Frãciç & Burgũdiç hñt oẽm iurisditionẽ altã,bassam,& mediã.Alij hñt mediã tm̃,alij bassã, vt sunt illi q hñt tm̃modo cõdẽnare ĩ emẽda:vsq; ad septẽ solidos. Et nõ cognoscũt

Castellani an possint multam imponere.

88 de delictis. ¶†Et de istis castellanis nũqd possint multare & multã ĩponere. Vide Guido pape.q.cccccxxvj.

ADVERTE tñ ꝙ iurisditio q̃ exercet in castris aut vilis cõiter exercet ꝑ magistrat⁹,aut ꝑ defensores ciuitatũ q differũt ĩ aliqb⁹:aut ꝑ ordinẽ decurionũ:hoc est ꝑ scabinos q tenent sibi assumere magistratũ,cũ nõ habeãt expeditionẽ iurisditiõis, nec ius dicere pñt:& tales oẽs supradicti habẽtes iurisditionẽ nõ pñt edictũ facere neq; legẽ municipalẽ, nisi ius politicũ & administrationẽ rei publicç ex priuilegio principis habeant:ita de his oĩb⁹ ponit amplẽ Petr⁹ cotereau ĩ suo schedulari magistratuũ ciuiliũ.titu.de magistratib⁹ municipalib⁹ & suppositis iurisditiõib⁹ Frãciæ:& dicit ibi ꝙ licet scabini seu cõitas vni⁹ castri aut ciuitatis habeãt iurisditionẽ quã ꝑ suos magistratus expedire faciũt:ꝙ tñ p̃dicta iuris.nõ debet esse eis p̃rimonialis,hoc est nõ debẽt hr̃e emẽdas, ne nimis suo ærario fauerẽt & iurisditio tm̃ p̃rimonialis debet esse principis aut alteri⁹ iurisditionẽ habẽtis.Quia magistrat⁹ non dñt hr̃e fructũ iurisditiõis:in aut.vt nulli iudicũ. &c. colla.ix.qđ facit cõtra multos iudices qui sibi attribuũt emẽdas iustitię: vt ita loquar,qđ facere non debẽt:vt dixi infra in rub. seq.ar.vj.in glo.(iusques a sept solz)nu.xij.in fine.vide Ioan.sanxon.in cõsuetudi. Turoñ. titu.(des droictz de chastellenie)arti.iiij.qui allegat.l.ij.§.fi.ff.de iudicijs.

89 ET qñ † qs emit fruct⁹ emẽdarũ pro p̃rio anno:ali⁹ ꝑ sequẽti.Si qs cõmiserit delictũ in.j.ãno, & fuerit cõdẽnat⁹ in.ij.ãno,ad quẽ spectet cõdẽnatio.Vide Bal. ĩ.l.fi.C.de fructi.& lit.expẽ.Ias.in.l.more.in.iiij.col.ff.de iur.om.iud.& ĩ.l.si iõ.C.de his qb⁹ vt idi.& dixi plenẽ.(des iustices).§.vij.ĩ gl.(Lamẽde.)ver.iux.hãc materiã.

Merum imperiũ an possit p̃scribi.

Prescriptio vni⁹ articuli nõ extenditur ad alium.

90 NVNQVID † aũt merũ imperiũ possit p̃scribi. Vide dñm meũ, do.Iaso.plenissimẽ.in.d.l.impe-
91 riũ.in.xj. col.de iuris.om.iudi. † & aduerte qa tm̃ præscriptũ quantũ possessum : nec p̃scriptio vnius iurisditiõis in vno articulo,se extẽdere potest ad aliũ. Feli. in c.auditis.de p̃scrip. Barba.in.l.j.§. si stipulanti. in.xj. & xij.col.ff.de verb.ob.practi. Papien.in forma libelli.in actiõe confessoria.in glo.plenã & omnimodã iurisditionẽ.Tex.in.c.cũ cõtingat.& ibi do. Cardinalis.extra de foro cõpe.dicit per illũ tex. ꝙ si fuerit iurisditio acquisita per præscriptionẽ nõ inducitur ptãs coercendi. Faciũt q̃ di.Cardi.& Inno.in.c.pastoralis.extra de offi.
92 dele.& Alex.& alij.in.l.ij.ff.de iurisdi.om.iud.†Facit tñ primo qñ quis haberet iurisditionẽ in loco ex priuilegio:sine cõcessione illius de cuius p̃iudicio agit:quia si habẽs iurisditionẽ ab eo qui habet ius cõcedẽdi:& vtit iurisditiõe in vno actu, tũc retinet iurisditionẽ in oĩb⁹ alijs actib⁹.Ita Bar.in.l.j.§.si qs hoc iterdicto,ff.de itine. actuq; priua. Pau.de ca.in.l.iperiũ.ff.de iuris.om.iudicum.Feli.in.d.c.auditis.in ver.j.declaratio.& ista isti.
93 ¶†Secũdo fallit de vna ꝑsona ad aliam ; puta qñ quis p̃scripsit iurisditionẽ ĩ territorio : habet etiã iurisditionẽ ĩ aduenas & forẽses ibi deliquẽtes:licet nũq̃ ibi vsus fuerit.Per Bal.in.l.si qs diuturno. in scđo notabili.ꝑ illũ tex.ff.si seruit⁹ vẽdicet.Bal. meli⁹ in addi.ad Specu.
94 in tit.de iuris.om.iudi.ver.antepe. ¶†Fallit.iij.qñ quis p̃scriberet iurisditionẽ ĩ loco:in q̃ alias non possideret iurisditio, ita ꝙ ibi iurisditio eẽt vacãs:tũc p̃scriptio in vno actu extẽdit ad oẽs act⁹ iurisditiona.Ita dicit Inn. in.c.dilecto.ff.de offi.arch.ꝑ tex.in.c.j.de relig.domi.Panor.in.c.cũ iter.de re iudica.ꝑ quã limitationẽ dicit idẽ Panormi.in cõsi.suo.lxxj.incipiẽte, Videt prima fronte dicẽdũ,ꝙ si qs p̃scripsit ius decimãdi in vna parochia: & ĩ vno fundo ꝑceperit:nullo alio ꝑcipiẽte.si ille fund⁹ erat ꝑ parte redact⁹ ad culturã : licet alia pars de nouo redigat ad culturã,nõ dicit in hoc nouale:ita ꝙ curat⁹ possit p̃tendere illud ius decimãdi:qa ex q̃ p̃scripsit ius decimãdi nullo alio ꝑcipiente:dicit prescripsisse in omnibus actib⁹ perceptionis decimarum.quod nota.

Imperij meri vẽditio qđ transferat.

☞ ADDITIO. Vide Matthæũ de afflictis in cõstitutiõe regni Siciliæ, quæ incipit,ea q̃ ad deus.in.iij. notabili.& in.vj.notabili ponit an cõcessa omnimoda iurisditiõe ꝑ principẽ sit cõcessũ
95 merum imperiũ.† Et ibi qđ si princeps in vna terra nõ habet nisi iura regalia,& vẽdit illã terrã, an dicat vẽdidisse iura regalia.aduerte tñ vt dicit,ibi qm̃ vendendo merũ imperiũ nõ ꝓpterea trãstulit appellationes. *

¶Adde Feli.in.c.causam.ĩ ver.facit etiã dubiũ:extra de p̃scri.& vr̃ esse cõtra tex.c.cũ cõtingat.extra de deci.

ISTAS tres limitatiões ponit do.me⁹ Iason in.l.iij. in princ.in.ij.lectu.quã legit Papiæ me audiẽte.ff.de acquirẽ.pos.q allegat etiã Alex.in cõsil.suo.lxviij.in.ij. volu.in vlti.col.ibi,ad p̃di&a bene facit. Vide Sozi.in
96 consi.suo.cxj.in vlti.col.¶Pro q̃rta limitatiõe dicit:†ꝙ si fuerit iurisdictio simpliciter p̃scripta in aliqb⁹ actib⁹, intelligit p̃scripta in cõnexis inseparabilib⁹ â pricipali: & hoc qñ principale nõ põt stare sine cõnexis.Bal.in.l. eos.C.de vsur. & ẽ bonus text.in.l.si in aliena. §.j.ff.de vsufr. vbi dicit qđ p̃scriptio extẽdit ad cõnexa.Ludo. Roma.in cõsi.clxxxij.Feli.in.d. c.auditis. in.xij.colum. versic.q̃rta declaratio. Et istã quartã limitationẽ ponit dñs meus Ias.in.l.de qbus.in.vij.col.ff.de legibus.

Prescriptio extẽdit ad cõnexa.

Quæ sint de mixto imperio.

97 QVæ sint † de mixto ĩperio : dic ꝙ oẽs causæ ciuiles seu pecuniarię q̃ sunt vltra.ccc.aureos.vt ĩ.§. iudicare.ĩ aut.de defẽ.ci.coll.iij.¶Itẽ cognoscere ꝑ viã supplicatiõis de causa â q̃ nõ fuit appellatũ, Bar.& Iason ĩ.d.l.iperiũ.Et Ias.in aut.q̃ suppli.C.de ꝑci, ĩpera.offerẽ.¶Itẽ mittere ĩ possessionẽ ex scđo decreto siue fiat ĩcidẽter officio iudicis mercẽnario de seruiẽti actiõi intẽtate vel intẽtãde,siue fiat offic.iudicis nobili. Ita Bar.ĩ.d.l.ĩperiũ.vbi ponit multa ãlia q̃ sunt de isto mixto ĩperio.s.illud qđ reqrit plenã causę cognitionẽ realẽ & ꝑsonalẽ, vt ĩ dãda restitutiõe.ĩ integrũ:vel ẽt sine reali & ꝑsonali cognitiõe.¶Itẽ expellere quẽ de possessiõe re ĩpa.¶Itẽ dare bonorũ possessio. q̃ tribuit ius. ¶Itẽ datio tutelę est mixti ĩperij.l.muto.§.tutoris.ff.de tutelis.& ibi notat ꝑ gl.& doc.l.nec mãdã.ff.de tuto.& curato.datis ab his.c.petitio,& ibi Inn.de ꝑcu. do.Iasõ ĩ.l.j.col.iiij.ff.de iuris.om.iud.¶Itẽ ꝓnũtiare ius de mittẽdo ĩ possessionẽ ex.ij.decreto. ¶Interponere auctoritatẽ in alienationibus & transactiõibus alimentorum.

ITEM interponere autoritatẽ emãcipationi vel manumissioni:oẽs enim q̃stiones ingenuitatis & liber-

tatis sunt de mixto ĩperio.C. de pedaneis iudi.l.j.&.C. ne de statu defunc.l.si pater. ¶Itẽ cõpescere aliquẽ captis pignorib⁹.vt. C. de pignori.l.nominatori.&.ff.de dã.infec.l.iiij.§.an tñ &.ff.de muneri.& hono.l.si qs magistratus. ¶Itẽ ponere aliquã rem ad man⁹ curię ne partes veniant ad arma.de quo habeť.ff.de vsufru.l.ęquissimum.in prin. ¶Itẽ executio sñiæ in causis ciuilib⁹ est de mixto imperio.iuxta id qđ notať. C. de bonis autorita.iudi.possideñ.l.cum proponas.&. C. de agri.& censi.l.cum satis.§.caueant.lib.xj.&. ff.de re iudica.l.ij.

ITEM ius bannizandi & pignorãdi in nemoribus, pascuis & hortis,& ĩ aliis locis.vt facit.C.de pascuis publicis.l.ij.li.xj.Nõ enim ptinet priuato.vt est tex.an literã.in.l.quintus mutius. cũ.l.sequẽ.ff.ad legẽ aquil. ¶Item etiã relegatio nõ est de mero imperio: & iõ minores iustitiarij qui nõ hñt altã iustitiã possunt bannire.Ita dicit Ioãnes fab.in.§.cũ aũt.insti.qbus modis ius patrię po.soluitur.Et dicit qđ ita obseruatur de facto.

☞ADDITIO. Licet videať qđ sit de mero imperio,vt est gl.in.l.ij.C.vt nemo priuat⁹.& ita etiã tenet Mattheus de afflictis in cõstitutione regni Sicilię q̃ incipit,ad officiũ baiulorum. *

ITEM etiã causa nullitatis est mixti ĩperij. Ita tenet Bal.in rub.de officio delega.in.vj.col.Pau.de ca.in.l. si idẽ cũ eod.§.j.ad finẽ.ff.de iuris.om.iudi.& ita etiã tenet dñs meus Iason.veritatis amator.in.d.l.ĩperiũ.ff.de iurisd.om.iudi. cõtra Bal.more solito sibi cõtrariũ.in.l. si vt ꝓponis.j.in pe.q C.quõ & qñ iudex. ¶Item causa appellatiõis est mixti ĩperij:si causa principalis ẽ mixti imperij.Ita tenet dñs meus in.d.l.imperiũ.in.xv.col.

ITEM ius mensurandi seu ponderandi:& autoritas eorũ in cõcedendo:& ius frangendi falsas mensuras est de mixto ĩperio seu de alta iurisdictione.arg.in corpore auť.de colla.§.sinautẽ collatores.colla.ix.&.C.de suscep. ꝑposi. & arca.l.modicos.lib.xj. &.ff. locati.l.Itẽ q̃ritur.§.itẽ si qs mensuras. ¶Et hęc põdera dñt esse publica:& ad q̃ publicus recursus haberi debet. Quę si qs excesserit,punieť:& etiã si qs falsificauerit.Gl.magistra. in.l. in arbitrio. §. de eo.ff. de dolo.l.annonã.in fi.ff.de extraordi.crimi.c.ij.de emptio.& vẽditio.Et põt iudex siue alter officiari⁹ principis aut ciuitatis frãgere põdera & mẽsuras etiam quantũcunq; iustas in via publica existentes:ne viã publicã occupent:& volentes trãsire impediant.prout voluit glo.multũ notabilis in.d.§.itẽ si qs mẽsuras.quã ad hoc allegat Ioãnes de platea.in.l. modios.in fin.C.de suscepto.ꝑpo.& arcar.videť tñ qđ mẽsurare seu põderari sit bassę iurisditiõis.l.iubem⁹.C. de defenso.ciuita. ¶Vide q̃.dicit Guido pape quæstiõe sua.cccc xc.vbi dicit qđ dñt esse æreæ vel lapideę, & signari armis dñorum:vt ibi p eũ.Et etiam Bart.& Iaco. rebuf.in.l.diurnos. C.de frumẽto.Alex.lib.xj. Et de his oĩbus vide Ioannem sanxon in cõsuetudi.turoñ.titulo (des droictz de moyenne iustice) articu.ij.fo.xxxij.vbi ponit qua pœna puniunť habentes falsas mẽsuras,aut falsa põdera.Et in dubio recurriť ad mẽsuras vicinorũ locorũ.c.ex parte,cũ ibi notatis de censib⁹.Et de materia habeť Leuiti.xix. cap.qñ dñs locut⁹ est ad moysen: dicẽs.Nolite facere iniquũ aliqd in iudicio: in regula, in põdere,in mẽsura,statera,iusta & æqua sint põdera, iustus modius,æquusq; sextari⁹. ¶Vide amplè p Lucã de pẽna.in.d.l.modios.hic añ allegata,vbi iuehiť & aclamat cõtra tales hñtes falsas mẽsuras & falsa põdera.

☞ADDITIO. Vide Matthæum de afflictis in constitutione regni Siciliæ quæ incipit,ad officium baiulorum.in.ij.notabili. *

98 QVæ autẽ † sunt de bassa iurisditiõe ponit Bart.in d.l.imperiũ.in vlt.col. ¶Itẽ adde q̃ tortura q̃ imponiť pro ciuilib⁹ causis ad veritatẽ eruendam ẽ bassæ iurisditiõis. Ita Albe.in.d.l.imperiũ.in.vj. col.Bal.& ibi in repetitiõe.in.vj.colũ.versi.Sed q̃ro an q̃stionare.Et Fulgo.& dñs Iasõ.in.d.l.ĩperiũ.ff.de iuris. om.iud.Aduerte q̃a tortura maior ẽ pœna q̃ abscissio man⁹,& multi plus dubitãt torturã q̃ mortẽ.vide Lucam de pẽna.in.l.q̃ties ex priuata.C.de dignita.lib.xij.

ADDE etiam si sit causa ciuilis,q̃ habeat in se delictum annexũ:& exẽplificat idẽ do.Iason ibi:sed dicit q̃ istud est verũ de iure. Sed Mediolani dicerent istud nõ esse verum propter eorũ statuta.Primò,ꝑpter statutũ quòd habent,q̃ delictum habẽs in se contractũ annexum:nõ est numerandũ inter eos delictũ:nec pro eo agendũ est criminaliter:sed sic q̃ nullus est torquendus nisi sit corporaliter puniẽdus propter aliud statutum,igiť &c. ¶Itẽ excommunicatio q̃ fit ad instãtiam partis,est bassæ iurisditionis.Panor.in. c.cũ contingat. in.vj.col.de foro cõpeten.& Feli.in capi.de causis.extra de officio deleg.dicit q̃ excõicatio est meri imperij.

ITEM oĩs simplex cognitio ĩ leuibus criminib⁹.Ita tenet Petrus Iaco.in sua practica libellorũ.sup tit.de iurisditiõe. ¶Itẽ incarceratio q̃ fit causa custodię:in causa litis pecuniarię:prout dicit Bald.in.l.imperiũ.in.j.lectu.ff.de iuris.om.iudi. ¶Et auerte q̃a dicit † q̃ quadru-
99 plex est carcer. Quidã enim est ꝑpetuæ penę:iuxta dispositionẽ canonum aliq̃ñ imponentiũ penã perpetui carceris.c.nouimus. §. fi.extra de verbo.signifi.Panor. in.c.cũ non ab hoĩe:& in.c.at si clerici.extra de iudiciis.
100 Et isto casu:† quia pœna ꝑpetui carceris cõparať pœnę mortis: vt voluit Inno.& alij in.c.q̃liter & qñ.extra de accusa.carcer est meri ĩperij. ¶Aliq̃ñ carcer est modicę coertiõis:vt est dare exẽplũ:qñ baiulus seu nũti⁹ curiæ facit falsam ambassiatã:nã iudex põt eũ iubere trudi in carcerẽ.l.ij.C.de sportulis.Et hoc casu carcer nõ est meri ĩperij,sed minimi. ¶Aliq̃ñ eñ cacer fit gr̃a custodiæ: & tũc dicit Guil.de cug.q̃ est eiusdẽ speciei cui⁹ ẽ principalis.vñ si sit cã litis pecuniarię est iurisditiõis:si sit cã criminis est meri ĩperij.facit qđ notať in.l.ij.ff.de iuris. om.iudi.Et de illo carcere loquitur.l.ij.ff.de ĩ ius vocã. Aliq̃ñ carcer est domesticus,q̃ nõ est licit⁹ nisi ĩ casibus exp̃ssis ĩ iure.vt in.l.diuus.ff.de offi.p̃si.& ille carcer nõ est sub aliq̃ gradu iurisditiõis,q̃a cõpetit priuato.Et ita dicit Bal.in vna lectu.legis ĩperiũ.in.iij. col.ff.de iuris. om.iudi.quæ in libro meo est prima.addẽda sunt illa quæ dicit idẽ Bald.in.ij.lectu.q̃ sunt multũ notanda.

101 ITEM aduerte,quia oẽs iurisditiões pertinent ad supremã potestatẽ supremi principis. Aduerte † quia iurisditio ordinaria est illa q̃ à papa, imperatore,rege, vel à lege,vel cõsuetudine, aut vniuersitate, & non ab alio cõceditur.vt notať in.c.cũ contingat.& ibi Panor. & Feli.de foro competẽti.Boerius in consuetudinibus Buturiceñ.in ti.de iurisdi.omniũ iudicum.§.primo.

102 VNDE † nemo potest iurisditionẽ habere nisi ex eius cõcessione vel permissione:loquẽdo de iure Romanorũ,q̃m iurisditiones non possunt exerceri nisi p magistratus q diuersis nominib⁹ nuncupanť:quorũ creatio ad autoritatẽ principis pertinet;vt.ff.de officio. præfec,

præfec.vrbis.l.j.§.cũ vrbẽ etiam in auẽ.de defen.ciui.§.
103 interim. ¶†Et si vnus princeps cõcesſit, nõ præiudicat succesſori.vnde sequẽs princeps põt prædictas iurisdi tiões auferre.vt dicit notanter Bal.in cõsi.suo.clxj.in.ij. col.qd' incipit, Proponit quòd per cõmune.in.iij.parte suorũ consiliorũ.¶Facit ad propositũ qd' dicit dñs me⁹ Ias.in.l.imperiũ.i. ix.col.ff.de iurisdi.om.iudi. & in l.j.§.nũc videamus.in vlti.lectura.ff.de noui ope.nun. qd' si imperator exemerit a se aliquos populos p priuilegium, põt illud reuocare & reducere in subiectionẽ.

Principis concessionõ preiudicat successori.

ADDITIO. De materia an princeps possit reuocare oẽs iurisditiões inferiorũ.vide Matthęũ de afflictis in cõstitutiõe regni Siciliæ, q̃ incipit, ea q̃ ad decus. in.j.notabili, vbi amplè. & in cõstitutiõe q̃ incipit,priuilegia in.ij.notabili. maximè qñ inferiores abutũtur iurisditiõe, quia possunt priuari vt in p̃ludijs illarũ cõstitutionũ.in.xxiiij.q̃stione vbi amplè.& allegat Bal.in cõsi.cclxxvj.in.iij.volu.dicentẽ qd' inter sapiẽtes nunq̃ fuit facta pax.& eundẽ Bal.in consi.xcvj.in.iij.volu.vbi dicit qd' gr̃a est si confirmetur
104 iniuria,si denegeẽ cõfirmatio.* ¶† Immò põt creare noua officia in ciuitate de plenitudine potestatis:tñ vt dicit Alber.de Rosa.in.l.studẽtib⁹. C. de offi.p̃fecti vrbis. Sicut fecit christianisſimus rex noster Frãciscus in Burgũdia & tota Frãcia,vbi creauit nouos officiales,p inq̃stis faciẽdis:seu p examinãdis testib⁹ corã balliuis & alijs iudicib⁹ regalib⁹:& nouos cõmissarios pro audiẽdis cõputis denariorũ cõmuniũ oĩm ciuitatũ toti⁹ Galliæ & sui regni,quos cõtrarotulatores appellant.

Priceps põt creare noua officia.

ADDE q̃ princeps potest cõcedere nouã dignitatẽ:vt dicit Lucas de pẽna in.l.vnica. C. de metropoli.berito.lib.xj.Et etiã statuere põt q̃ tabellionat⁹ vel alia officia secularia nõ cõcedanẽ clericis, prout fecit christianisſim⁹ Ludouicus Rex noster,q ordinauit qd' sacerdotes ampli⁹ nõ essent notarij curię secularis: & qd' possit tenet Dñic⁹ in.c.legẽ.lij.dist.de cui⁹ dicto meminit Feli.in.c.eccl'ia.ij.col. versi.j.cõclusio:extra de
105 cõstitu.Aduerte etiã † qa princeps põt diminuere numerũ officiariorũ, & reducere ad minorẽ numerũ.sed si hoc fiat,talis diminutio seu reductio nõ debet afferre p̃iudiciũ officiarijs iã electis tp̃e reductiõis,sed tñ p̃iudicabit nouæ creatiõi officiariorũ nouorũ.vt tenet Iacob.Rebuffi.in.l.cõperim⁹. C. de pximis sacro.scrinio. lib.xij.¶Istud ãplè declarat Bal.cõsi.suo.ccccxxvij.in.j. parte:inci.pridie eñ cõsului.in.j.&.ij.col.etiã istud dicit & tenet Bar.in.d.l. cõperim⁹. Ex quo cũ anno domini M.cccccxiij.fuerit reduct⁹ numer⁹ notariorũ regiorum per regẽ Francię Ludouicũ.xij.qui erat infinitus ad certũ numerũ : multi notarij in Frãcia qui ante p̃dictã reductionẽ erãt notarij regij noluerũt ab officijs eorũ desistere,sed semp se intromiserũt:& etiã multi notarij Diuionẽses à dicta reductiõe inq̃tũ eis p̃iudicaret appellauerũt ad curiã parlamẽti : sed nõ obstãte dicta appellatione fuit eis inhibitũ ne decętero se in huiusmodi officio notariatus intromitterent,qd' & factum fuit.

Priceps põt minuere numerum officiariorum.

106 VNDE† quæri posset an rex Frãciæ qui est imperator & monarcha ĩ regno suo,posset tollere oẽs iurisditiones inferiorũ q̃ sunt in suo regno, & reducere ad iurisditiões regales:& p certo credo q̃ eẽt maioris vtilitatis q̃ ad iustitiã administrandã:& pplus,nõ esset cruciat⁹,prout ẽ à multis dñis tpalib⁹ hñtib⁹ iurisditiones subalternas. Et q̃ possit, etiã sine causa:faciũt q̃ dicit Feli.in.c.nouit.ĩ.viij.col. versi.limita.j. extra de iudi.
107 † quia in concernẽtibus iurisditionẽ superioris potest princeps sine causa reuocare,& de nouo aliud facere.

SED pro nũc nõ insisto in his:sed iuxta superius dicta quæro:videmus q̃ in Burgũdia multi sunt nobiles & dñi qui habent potestatẽ cognoscendi de quocunq̃ crimine:& sic habent merũ imperium. Item alij sunt qui habent iurisditionem bassam.

QVæritur an habẽtes bassam iurisditionẽ ĩ suo territorio habeant, ita q̃ derogeẽ in ea superiori:vt de ea superior cognoscere nõ possit? Dic q̃ si cõmittaẽ vni iurisditio bassa : aut etiã media:vel alta q̃ subalterneẽ superiori,nõ videẽ pter hoc denegata: & sublata ptãs superiori habenti gñalẽ iurisditionẽ:cũ rei publicę itersit hr̃e plura p̃toria.vt ĩ.l.j. C.de offi.p̃fe. vrb.& ista iurisdi.q̃ daẽ ĩferiori:nõ videẽ data p modũ officij nouatiõis,sed p modũ accumulationis.Ita tenet Bal.in cõsi.suo.ccliij.incipi. visis oĩb⁹ p̃dictis.in.v.parte.Vide tñ quid dicat Io.fab.in.§.j.in prin.insti.de attil. tuto.Vbi q̃rit,an superior puta senescallus vel balliuus possit dare tutorẽ in terra baronis habentis omnigenã iurisditionẽ:Et dicit quòd nõ:moueẽ eo,quia balliuus seu senescellus nõ est iudex in terra baronis nisi in casu ressortij tantũ. Et ideo cõcludit in specie q̃ gẽtes regiæ non explent in terra baronis,nisi in casu ressortij.Ioan. fabri debuit allegare tex.in.l.ij.C.de his q latro.occulta. §.si vno in auẽ.de exhibẽ reis.l.ij.C.de largitio.tit.§.eos autem.in authen.vt collato.& alijs.colla.ix. *

NVnquid autẽ debeat requiri baro,vel comes,seu habens altã iustitiam in exequendis literis parlamẽti,& aliorũ iudicũ regaliũ.vide Guido.pape.q̃stio. cccxlvj.& Boeriũ in cõsuetudini. Bituricẽ. ti.de iuris. om.iudi.in.§.iij.in glo.qs dicaẽ comes. Et videẽ q̃ nõ: qa curia parlamẽti habet supremã iurisditionẽ in oĩb⁹, & sic directã.& vt dicit etiã Bal. in auẽ.qs actiões.in fi. C.de sac.san.eccle.& Barba.ĩ cõsi.j.in.xxxv.col.ĩ.j.vol. p̃scriptio vtilis iurisditiõis non est exclusiua directè.

108 QVID † autẽ veniat sub hoc verbo ressortus.ponit Guido pape quæstione.cccccxviij. Vide Ioã. sanxon in consuetudinibus Turoneñ. titu. (des droictz de baronnie.)arti.vlti.fo.xlviij.

Ressortꝰ dictio q̃ cõprehẽdat.

109 ADuertendum est tamẽ † q̃ gentes regiæ semper cognoscũt in pluribus casib⁹.¶Primus est in delatione armorũ:quia vsus armorũ nõ est permissus inscio principe.l.vnica.C.vt armorũ vsus inscio principe interdic.sit.li.xj.An aũt p̃ses puincię possit dare licentiã priuato ferendi arma.vide Luc.de pẽna in.d.l.vnica.in penul.col.vbi arguit pro & cõtra.tãdẽ cõcludit q̃ nõ.

Officiarij regij ĩ q̃bus casibus cognoscãt.

ADDITIO. De materia delatiõis armorũ vide de Matthæũ de afflictis in cõstitutione regni Siciliæ quæ incipit, intẽtionis,vbi ponit. xx.casus in quibus licitum est deferre arma. *

SECVNDVS est in crimine læsæ maiesta.in.j.& ij.capitib⁹.vt in.l.j.ff.ad.l.iul.maiesta.¶Et ideo pro tertio videm⁹ q̃ infringẽs saluanguardiã principis debet respõdere coram officiarijs regijs.Cũ dicit tex.in.l. j.ibi.securitatẽ &c.dicã.ĩ.ti.j.§.(si aulcun) ĩ gl.(sil na grace,)ver.xvij.Et videaẽ Mansueri⁹ in sua practica.tit.de possess.de pœna infractiõis:saluagardia est intantũ priuilegiata q̃ etiã trahit ad se totã causam & totã materiam:& hoc est iuridicũ:cum maius dignũ trahat ad se minus dignũ.l.si cõem.ff.quẽadmodum seruit⁹ amit.

glo.in.c.de ieiunio.lxxvj.dist.& faciūt plura quæ dicit dn̄s meus Iaſ.in.l.imperiū.in.iij.col.ff.de iuriſ.om.iudi. & in.l.emancipati.in.ij.&.iij. colum.C.de colſ.& Barb. in cōſi.ſuo.xxxvj.in.ix.x. &.xj.col.i.ij.vol.& Feli.in.c.j. in.iiij.col.de preſcri. & hoc eſt etiā, ne cōtinentia cauſæ diuidat̄.l.q̄ties.& ibi no.C.de iudi.Et ſecundū cōſuetu dines gn̄ales Frāciç iſtud obſeruat̄, in laico aut clerico vxorato:ſecus aūt in clerico non vxorato. ¶Et facit qa qn̄ princeps incipit de aliq̄ negotio cognoſcere:tūc oī bus inferioribꝰ eſt impoſitū ſilentiū:vt dicit Bal.in tit. de pace iuramē.firmā.§. ad hoc.in.iij.col. & iſtud tenet & ſequit̄ in cōſi.viij.Laurētius calcaneus in.xij.col.quē vide.¶Ita dicit̄ eſſe de cōſuetudine gn̄ali Frāciæ. & de duobus p̄dictis videlicet de delatione armorū:& infra ctione ſaluegardiæ : facit mētionē arreſtum parlamēti. de quo p Ioannē Gall.in ſuis quæſtionibus.Per arreſta quæſtione.cxl.ibi.Item per arreſtum dictum fuit.

☞ADDITIO. Cū ergo iam eſſent in hoc arreſta,nō erat opus impetrare hoc anno dn̄i.M.cccc.xxx.in modū priuilegij à papa Clemēte qđ officiarij regni Frāciæ ſimplicis tonſurę p delictis cōmiſsis in eorū officijs tenerent̄ reſpōdere corā iudicibꝰ laicis. dixi infra, & inſerui tenorē bullæ, & ibi ampliꝰ de ea dicā. ✱Et etiā habet̄ in ſtilo parlamēti in iij.pte.in ti. q̄ ſunt iura regia. Et ibi vide q̄n̄o ſi clericus remittat̄ pro crimine ordinario, dn̄t primò iūgi,vt cognoſcat̄ primò de caſu priuilegio.Quod an ſit bene factū,vide gl.prag.ſanc.in proœmio.in verbo,libertatis.

ITEM etiā officiales regij cognoſcūt de crimine ſodomiæ cū ſit pœna ignis.vt dicit Sali.in.l.cū vir nubit ī fœminā. C.ad.l.iul. de adul.& ita obſeruat̄ de cōſuetudine in toto regno Frāciæ. ¶Itē etiam dn̄s cancellarius Frāciæ cognoſcit de falſificatiōe ſigilli : vt declarat Ioā.Gal.ī ſuis q̄ſtiōibꝰ.fo.lxxix.vbi ponit iura regia cōſuetudinaria.¶Itē officiales regij ī caſu p̄uentiōis & pendēte q̄ſtio.an qs debeat remitti, officiales regij dn̄t cognoſcere de materia pricipali p manū ſupremā. Ita dicit p̄dictis Gall.in ſuis q̄ſtionibꝰ p arreſta. fo.lxxxij. quæſtione.clxxvij.ibi.(item par la court fuſt dict.)

ITEM officiales regij cognoſcūt de materia ſpūali in cauſa poſſeſſoria, cū poſſeſſoriū ſit qd facti. Ita dicit idē Io.Gal.in ſuis q̄ſtionibꝰ.q.clxxxiij.ibi, fuit alias per arreſtū.Et ita etiā dicit Guido pape.q.j.vbi plenè.&.q. lxxxv.cvij.&.cccclij.in fi.& vr̄ etiā eſſe de iure p tex.in c.lr̄as. de iura.calū.in. c.fi.de iudi.in.c.cām. extra q filij ſint legi.Et qa dicit̄ ꝙ iudices ſeculares ī Gallia hn̄t ex priuilegio iſtud,an priuatiuè;hoc eſt:ꝙ eccleſiaſtici de poſſeſſorio nullā habeāt cognitionē.An verò accumulatiuè:ita ꝙ ſi ecclīaſticus iudex p̄ueniat : ꝙ ſclaris debeat ſupſedere:dixi ī caſu emergēti:& cōſului Ad hoc aū dicta vide Boeriū in cōſuetudinibꝰ Bituricen̄.tit.de ☞iuriſ.om.iudi.§.iij.glo.fi.A duerte † qm̄ etiā videt̄ qđ

Iudex laicꝰ an iudicet de poſſeſſorio rei ſpūalis.

110 iure cōpetit iudicibꝰ laicis facultas cognoſcēdi & iudicādi de poſſeſſiōe rei ſpūalis,vt p plura tenet Mattheus de afflictis ī cōſtitutiōe regni Siciliæ,q̄ incipit,de burgēſatibꝰ ī petitorio ī.viij.q̄ſtiōe,vbi arguit ad vtrāq; ptē. & iō videt̄ dicendū qđ nō ex priuilegio ſed de iure cōi cōpetit talis facultas:eo ēt maxime,qa extra regnū etiā iudices ſeculares de hmōi poſſeſſorijs cognoſcunt.✱

ITEM officiales regij cognoſcūt de cauſa ſortilegij. vt dicit Ioā.Gall.q.cxlj.incipiē.Per arreſtū curię parlamēti:ſed ipſemet dicit cōtrariū in arreſtis datis ī parlamēto:anno dn̄i.M.cclxxxvij.ibi:cū tres mulieres ſortilegæ.¶Itē officiales regij cognoſcūt de delictis cōmiſſis p officialē regiū,ēt ſi ſit clericus:nec rōne clericatꝰ fit remiſſio.Ita dicit Ioā. Gall. in ſuis q̄ſtionibꝰ per arreſta quæſtione.cxl.ibi.Item per arreſtum dictum fuit.

ITEM ex gn̄ali cōſuetudine Franciæ officiales regij cognoſcūt de delictis cōmiſſis p nobiles:nec alius iuſtitiariꝰ habet cognitionē delictorū cōmiſſorū p nobiles,licet cōfiſcatio; eidē ſpectet. ¶Itē etiā cognoſcunt de delicto cōmiſſo p clericos in p̄ſentia iudicis.facit.l.nullū.C.de teſtib.facit.l.ſi qs forte.§.ſi qs.& ibi Bart. ff.de pœnis.facit.l.ij.& ibi Bal.C.de ſportulis.& Inno.& Panormi.in.c.dilectꝰ.de pœnis.credo hoc eē verū in quocunq; alio priuilegiato, dūmodo nō ſit clericus.p ea q̄ dicūt docto.in.d.c.dilectꝰ.& in.c.ſi diligēti.& p ea q̄ dicit Guido pape.q.clxxviij.Feli.poſt Inno. & alios.in.c. verū.in.iij.col.de foro cōpeten.Præpoſitū in.c.j.§.ſi clericus.de pace tenē.Cardi. Florē.in cōſi.xxxv.i vlti.col. Bal. Salic. & alij in.d.l.nullū. C.de teſtibus.vbi dicunt ꝙ illa lex nō habet locū in clerico.habetur tn̄ in deciſione Tholo.ccclxxix. qđ communiter ſeruat̄ in Francia. cogita.Et ita vidi in multis obſeruari per curiam.

111 QVando †autē īferior habeat iuriſditionē priuatiuè ad ſuperiorē, aut accumulatiuè:vide Feli.ī c.paſtoralis.de offi.ordi. Frāci.de are.ī.l.qđ in rerū.§. ſi qs poſt.ff.de leg.j.& in conſi.cij.incipien. Spectabilis dn̄e collateralis. Alexā.in.l.gallꝰ.ff.de liberis & poſthumis.Lācelotū in.l.cum p̄tor.ff.de iudi.do.meus Iaſon poſuit in.d.§.ſi qs poſt.ſed melius & notabiliter diſtinguendo.Vide per eundem dn̄m meum.in.l.titiæ textores.in.iiij.&.v.col.ff.de lega.j.Quæ omnia nota.

☞ADDITIO. Aduerte ad id qđ dicit Feli.in c.vt noſtrū.de appellatio.quòd ſi ſuperior incipit cognoſcere de cauſa incepta ab inferiore,ſi poſtea īferior procedat,nulliter pcedit, & ita tenet & refert Matthęꝰ de afflictis in cōſtitutiōe regni Siciliæ q̄ incipit,ea q̄ ad decus.in.ij.notabili. ✱ Aduerte, ꝙ comes vel baro nō pōt prohibere vaſallos ſuos ne ad curiā regis reclamare poſſint. Lucas de penna in.l. vna.xvj.col.in verbo,plectentur. C.vt nemo ad patro. ſuſcipiat.lib.xj.vide Boerium in cōſuetudinibus Bituricen̄.tit.de iuriſdi.omnium iudicū.§.iij.in glo.fi.

SI autē in iſtis iuriſditionibus agat̄ poſſeſſorio,quis obtinere debeat:Dic ꝙ ſi vtraq; pars probauerit in poſſeſſorio:cū tamen ſit actū in petitorio ille vincit qui melius in petitorio pbat. C. de edict.diui adri.tollen. ¶Quinimò etiā ſi ſolum poſſeſſoriū eſſet intentatum cęteris alijs paribꝰ,vincit illud qđ magis eſt iuſtificatū per titulum.vt extra de pba.c.licet cauſam. & ideo ad iuſtificationē poſſeſſorij multū valet titulus.iuxta notata in.l.momētaneè.C.qui legi. pſo.& maxime ī poſſeſſorijs iuriſditionū:qa mixta ſunt.ff.de interdic.l.iij.§. quædā.& nota,quia iſta dicit Bal.in cōſi.clxj.in.iij.parte in fi.illius cōſilij quod iam hic antè eſt allegatum.

112 ET ADVERTENDVM eſt † qđ quaſi poſſeſſio iuriſditionis dicitur queſita exercendo actus iuriſditionales : immò etiam per vnicum actum exercitij iuriſditionis ſolet quæri quaſi poſſeſſio iuriſditionis.plenè declarat Barto. in lege prima. §. hoc interdicto.ff.de itine.actúq; priua. Innocen.& cano.in.c.cum eccleſia ſutrina. de cauſa poſſeſ. & proprie. Idem Inno. in.c.dilectus. de capell.monacho. et in.c.olim.de reſti. ſpolia,

spolia.plene Soci.in cõsi.suo.clxxxvij.incip.in contro-uersia quę vertitur in.vj.col.& ibi plenè ponit quõ probetur iurisditio tã in proprietate quàm in possessorio:quæ oĩa singulariter sunt notãda.¶Et vide singulariter quę dicit Lud.Roma.in cõsi.lxx.incipiẽ.visis themate & questione.invltimo dubio:vbi ponit per quos actus probetur iurisdictio.¶Quõ per vnũ actum acquiratur possessio in vniuerso in iurisditione,vide supra in additione quam ibi feci in hac rub.in fine primę glo.in additione incipi. Aduerte quia iudex.& vide etiam dños de rota decisio.cccxvj.in nouis decisionibus.

ET aduerte quòd si vẽdita fuerit iustitia alta:media & bassa:quod per vsum vnius non acquiritur possessio alterius cõtra extraneum.Facit ĩ ar.l.si stillicidij.§.fi. ff. quẽ ad serui.amitta.l.j. §. si quis interdicto.ff. de itine. actuq; priua.c.dilectus.de capel.monacho.Nã in tali casu cõsideranda est causa actus,& agentis volũtas: nam per vnũ actum qñ causa & etiã intentio est vniuersalis: illud amplectitur oĩa particularia & singularia.ar.l.gerit.&.l.pro hęrede.ff.de acqui.hære.& notat Inn.in.c. in literis.& in.c.ex parte.extra de resti.spol.d.c.dilectus.de capellis mona.notat Bar.in.l.iij.in prin.ff.de acq.pos.et in.l.j.et.l.patronus.ff.de leg.iij.vide ad prædicta quę dicit Bertachinus de Firmo.in tractatu de gabellis.i.j. parte.quęstione.xj.¶Adde etiã quod cõcessa iurisdictione super principali fit extẽtio ad cõnexa,vt no. Hippolytus cõs.lxxxiij.nu.xviij.*¶Vide Feli.i.c.cãm quę.i.iiij.col. prope finẽ.versi.orit tñ dubitatio.extra de pręscriptio. Et in decisione Tholosana.cccxxiij.& ibi, additio quæ ponit de interruptione pręscriptionis invno actu an extendatur ad totam iurisdictionem,

§.primo.

TOutes espaues aduenues & trouues ou territoire d'ung seigneur:sont & appartiennẽt au seigneur hault iusticier dudict territoire.

HOC vult dicere consuetudo.Si qd oberrauerit solus nobilis,in cuius alta iustitia reperitur potest appręhendere.Idẽ in comitatu Burgundię.in titulo(desiustices).§.vij.q incipit(toutes espaues.)Nõ est idẽ ĩ comitatu Niuerneñ. cũ cõpetit etiã inferiori dño vsq; ad.lx.solidos turoneñ. vt in.§.j.titulo(des iustices.& droitz dicelles.)Idẽ in balliuatu Meldeñ.in tit.(des iustices).§.ij.vbi etiã ponitur effectus.§.seq.Idem in balliuatu(de Chaulmont & Bassigni) in tit.(des iustices)vbi etiã ponitur effectus duarum consuetudinum sequentium.

ADDITIO. De materia huius cõsuetudinis vide Mattheũ de afflictis in constitutiõe regni Siciliç quę incipit,pecuniã.in.iij.lib. vbi est ferè similis consuetudo. *

In textu ibi

Toutes.

Totum dictio, quomodis accipiat.

1 ADVERTE† quod totũ dicitur multis modis.Primo totũ aliqñ dicitur prout est vnũ integrale & partes integrales:vt domus:q cõsistit ex suis partibus.¶Itẽ est totũ vniuersale,& partes subiectiuę seu prędicamẽtales vt genus et species:nam animal est genus:& sic totum: homo:bos & similia:sunt partes seu species subiectiuæ qa subijciuntur dicto generi,et pręadicantur de genere.Quia si dico homo est:sequitur:igitur aĩal est:& sic dicitur pars prædicamẽtalis.Ista dicit Bar.in.l.qui vsumfructũ.ff.de verb.oblig.& vide Bal.in cõsi.cccxxxv.inci. Quædam mulier.†Et differẽtiã inter totũ & omne ponit do. meus Ias.in.l.cẽturio.i.ij.lec.ff.de vul.& pupi.nã totus ad quãtitatẽ refertur:vt tota domus totũ corpus: aliqd integrũ: oĩs de vniuersis numero distinctis:vt oẽ pecus:oĩs grex oberrãs &c.cõfunditur tñ nõnunquàm hec proprietas à poetis. 2

Omne et totum quõ differant.

In textu ibi

Espaues.

1 QVERO† quid dicatur(espaues?)dic dicitur omne illud quod oberrat.de quo verbo est text.in.l.iij.§.nerua filius.ff.de acq.pos.Et tunc dicitur oberrare,qñ non inuenitur à dño vel possessore:& protinus desijt possideri à primo licet etiã a nullo possideatur:& proprie dicitur res q nescitur cuius scit.Et de hoc verbo facit mẽtionẽ Io.fa.i.§.examẽ quoq; apiũ.insti.de rerũ diui.vbi dicit quod si dñi terrarũ in regno Frãciæ reperiãt examẽ ĩ sua iurisdictiõe & iustitia:occupant:& vocãt(espaue.)¶Vide etiã Pau.de cast.cõs.suo.x.in.j.volu.suorũ consililiorũ.

Espaues quid significet.

SED mihi videtur & talis res põt dici & debet pro derelicto:nõ ergo debet esse dñi:sed primo occupantis.& videtur ad literam tex.in.l.j.&.ij.ff.pro derelicto. & hoc casu etiã res immobilis posset sub hoc statuto comprehẽdi:cum res immobilis possit haberi pro derelicto:per notata per gl.in.§.quod aũt.insti.de vsuca.Dico 2 put mihi videtur magnã esse differẽtiã:†quia res dicitur haberi pro derelicto,qñ dñs vel possessor scienter habet ipsam pro derelicto,puta quia à se eijcit,& tunc statim fit occupantis:si sciatur dñm aut possessorem habuisse pro derelicto.Si verò nesciatur põt vsucapi:ita sunt iura.et ita est tex.in.d.l.j.iuncta.l.id quod pro derelicto.ff.pro derelicto.Sed secus est in casu nostro:quia res nõ eijcitur à dño immo oberrat dño nesciẽte & nõ consentiente:talis enim res si ad te perueniat:scis tuã nõ esse:ergo alienã esse:ergo si non restituis,amittis furtũ.l.falsus.§.qui alienũ.ff. de furtis.xiiij.q.v.c.si quid inuenisti.Panor.in.c. sæpe.in.j. col.extra de restitu.spolia.dñs meus Ias.in.l.rem quę nobis.versi.circa membrũ.ff.de acq.pos.Ne ergo in istud crimẽ multi inciderent,fuit facta hec nostra cõsuetudo: quę introduxit quod oẽs res oberrantes restituerentur dño illius loci,& in manibus eius reponerentur.Sed adhuc videtur quod sit contra.l.fi.C.de rei vendi.quę dicit quod possidẽs rem alienam non debet eã restituere nisi domino probanti se habere ius,etiam illa .l. ampliatur si possidens habuit cãm à petitore agente rei vendicatione.Ita Bar. & Alex.in.l.si ab hostibus.§.si alienã.ff.sol.matri.Limitat tñ Alex.ibi vt videre poteris.Et dicit Alex.in consi. suo.j.in.ix.col.in.v.volu.quod talis lex fi.habet locũ etiam si detinens sit prædo.¶Mihi videtur vlterius quod nostra cõsuetudo nõ sit sustentabilis,quia cõtra libertatẽ ecclesiasticã de directo:qd probatur.Nam dicit Bal.in.l.j.ff.de 3 rerum diui.†quod si res aliqua inueniatur,& nescitur cuius sit,debet in foro conscientiæ reponi in manibus episcopi,vt distribuatur pauperibus.vt in aut.oẽs peregrini. C.cõmunia de succes.Et ista est differentia Ioã. and. & Hostien.in capi.cum tu.extra de vsuris.Et istud tenet Alexan.in.l.interdũ.§.ex naufragio.& in.l.rem quæ nobis.ff.de acqui.pos.ecce ergo quõ istud quod est repo-

Res qñ dicatur haberi pro derelicto.

Res inuẽta cuius dominus nescitur reponit de beti i manibus episcopi.

nendum in manibus epi, & distribuendū pauperibus: acquirit̃ per cōsuetudinē nr̃am dn̄o laico. ¶ Volebā sustinere & quodāmodo sustētare cōsuetudinē nr̃am ꝓpter dc̄m Ange. in repe. l. si vacātia. in v. colū. C. de bo. vacā. lib. x. vbi dicit per illū tex. ꝙ ꝓpter ꝓclamata quę fiūt de tali re: vt apparet in alia cōsuetudine seq. ꝙ talia sunt vacātia: & tanq̄ vacātia, fisco applicari debēt. Sed Alex. in d. l. rem quę nobis. in pe. col. reprehēdit illud dictū Ang. per illū textūmet. in d. l. si vacantia. dicā latius in consuetudine seq. ¶ Sed adhuc videtur ꝙ talis res sit oberrās: & que vagare dr̃, nō pōt esse dn̄i illius iustitiæ cū ex vagatione qs nō perdat ius ꝙ habet in re. Quod

4 sic probat̃: † licet em̄ monachus vagauerit si nō fuerit expr̄sse expulsus à monasterio: monasterium nō perdit ius ꝙ habere pōt in eo. Ita tenet Spec. in titu. de sta. mo. versi. xxiij. & Pet. de anc. cōsi. ccccxxiiij. incipi. Pro clariori intelligētia. in. ij. col. Sic ergo videt̃ ꝙ eo ꝙ nō apparet ꝙ res oberrās vel vagās fuerit expulsa dn̄o: & sic ꝙ dn̄s nō fuerit priuatus iure suo ꝙ habere pōt in dicta re: nō pōt dicta res acquiri per aliū: quia semel dn̄s semper presumitur dn̄s. l. fi. C. vnde vi. cogita in oībus istis quia hæc nostra consuetudo est fundata super vna lege Longobardorū quę dictabat ꝙ res inuēta portaret̃ ante iudicē: quē est in Longobarda. i tit. de fugacib⁹. l. si qs currum. de qua sola glo. & singularis facit mentionem & allegat in. l. falsus. §. qui alienum. ff. de furtis.

Rei vagantis dn̄s non perdit ius.

DE hac materia vide Guil. bn̄dicti in sua repeti. c. Drayn. i v̾bo, & vxorē noīe adelasiā: nu. dccccxxx. vsq; ad numerū. dccccxxxix. de testamētis. vbi dicit qđ si pauper inuenerit poterit tale retinere & consumere, si seruare non potest cū intentione reddēdi dn̄o cū apparuerit. Immo qđ plus est ep̄s penes quos sunt reponenda pro distribuendo pauperibus possunt filijs taliū in totū relinquere scđ'm Bal. in. c. j. §. iniuria in tit. de pace iura. fir. in. iij. col. v̾si. quæro quam satisfactionem.

5 SED † circa p̄dicta quæro: quid de thesauro inuēto nūquid virtute huius nostre cōsuetudinis acquirat̃ dn̄o habēti altā iustitiā? Dixit em̄ tex. in. l. nunq̄. §. the-

6 saurus. ff. de acq. re. do. † ꝙ thesaurus estvetus quędā depositio pecunię: cuius nō extat memoria. Et si bn̄ consideret̃ ratio nostræ cōsuetudinis de qua supra fecit mentionē, videret̃ dicendū, ꝙ si reperiatur in loco vbi verisimiliter dici nō possit qđ fuit talis pecunia quondā talis cuius nūc sunt hęredes: qđ talis thesaurus cōprehēdi pōt sub nr̃a cōsuetudine: ita ꝙ debeat esse dn̄i habentis altā iustitiā: puta in ciuitate nr̃a Heduen̄. Vidimus multos q inuenerūt thesauros in antiquis locis antiquę ciuitatis: & sunt mille anni aut plus ꝙ tales thesauri sunt ibi repositi: licet nūc istę terrę et possessiōes sint aliquorū ciuiū: tn̄ dubiū est, nunquid thesaurus inuētus in eis sit dn̄i, aut inuentorū? Et ꝓ clariori inuestigatione prædictorū faciā vnā distinctionē: ad quā recurrēdū est de iure: nihil aliud quā directę de cōsuetudine nr̃a tāgēdo. Et

Thesauri inuēti cui acquirantur.

Thesaurus qd.

7 hoc sic. † Aut quis reperit thesaurū arte magica, & improbata: & tunc siue reperiat̃ in suo: siue in alieno acquirit̃ fisco et nō inuētori. l. j. C. de thesauris. li. x. Et cùm hoc punit̃ ipse quærēs, quia reprobat̃ talis sciētia. C. de

8 male. & mathema. p totū. † Aut qs reperit thesaurū in suo fundo vel re sua, & tūc est totus suus: siue reperiat data opera. siue à casu, dūmodo arte nō reprobata. d. l. j. C. de the. & l. nunq̄. §. thesaurus. ff. de acq. re. do. §. the-

9 sauros. insti. de re. di. † Pecunia verò ab incognito loco trāsducta: & in agro nostro reperta, debet restitui scđ'm

10 Bal. in rub. ff. de rerū diui. in. vij. col. ¶ † Itē thesaurus inuētus in loco q in nullius bonis sit est totus inuentoris:

11 scđ'm Bal. in. l. itē lapilli. in fi. ff. de re. di. ¶ Quid de † duobus socijs simul itinerātib⁹ si vnus inueniat aliqđ an socius debeat habere partē? dic ꝙ nō: nisi sint socij oīm bonorū: ita tenet Petrus de vbaldis in tractatu de duobus fratrib⁹. in. vij. qōne. quintę partis principalis, quē vide.

12 SED † iuxta hoc quero: pone ꝙ feudatarius vel emphyteutā q dicunt̃ dn̄i vtiles, reperiāt thesaurū in re feudali vel emphyteutica: nunqd thesaurus sit dn̄i directi an feudatarij, vel emphyteutę. Videt̃ ꝙ sit feudatarij vel emphyteutę: cū sit dn̄s vtilis. Ita tenet gl. i. d. §. thesauros. Spe. ti. de locato. §. vj. v̾si. cxxxij. ¶ Sed dicit Io. fa. in d. §. thesauros. ꝙ aut reperit̃ res immobilis puta argētifodina: & tūc est dn̄i directi. Aut reperit̃ res mobilis: puta thesaurus in pecunia numerata: & tūc feudatarij: sed ꝓ hoc nil allegat. ¶ Paulus de ca. cōsi. suo. ccclij. quærit

13 † ad quē spectet cōmodū mine auri & argēti, an ad nobilē tenentē in feudū à barone: an v̾o spectet baroni. Et ibi notāter cōsulit per multa argumēta quòd ad nobilem feudatariū, & nō baroni. Est istud cōsiliū in cōsilijs nouis: impressiōe noua qđ est multū notabile. dicit tn̄ Bar. in. l. cūcti. p illū tex. Et etiā Io. de Platea. C. de metal.

14 li. xj. † ꝙ de auro, argēto, & lapidibus: q fodiunt̃ in prędijs priuatorū: fiscus debet habere decimā: & ibi ponit Io. de Platea qūo metallarij à principe deputati possunt inuito dn̄o in alienū ingredi fundū, & metalla q̄rere: q nō possunt in thesauris. d. l. vnica. C. de thesauris. lib. x.

15 QVID aūt † si emptor alicuius rei inuenerit thesaurū in re empta: nunqd ille thesaurus sit emptoris, an vēditoris? dicit Bar. per illū tex. in. l. à tuto re. ff. de rei. vendi. qđ si est thesaurus erit emptoris. si pecunia, vēditoris: dicit tn̄ Aluaro. in tit. quæ sunt regalia & Cardi. Alex. qđ si venditor vendit per errorē, nō putans ibi esse thesaurū: aut nō cogitās: qđ reddet̃ ei thesaurus: si vero ex certa sciētia vendit, & nihil exceptauit, tūc videt̃ oīa trāstulisse. vt. l. j. ff. de con. inde. & l. cāpanus. ff. de ope. li. Idē dicit ipse Aluaro. si qs vendidit tunicā, in q̄ esset suta pecunia et ignorabat: q̄m dicta pecunia nō videret̃ vēdita. arg. l. j. ff. de his quæ in te. delē.

16 QVID autem † in creditore qui reperit thesaurū in domo vel fundo pignorato? dic quod pro medietate diuidit̃. text. est ad literā in. l. si is q. §.

17 fi. ff. de acquir. rerum dn̄io. ¶ † Quid aūt in vsufructuario qui reperit thesaurū in re in qua habet vsumfructū. dic ꝓut in dicta. l. si is qui. hic ante allegata. ¶ Aut verò quis reperit in fundo alieno: & tunc sic distingue: aut à casu inuenit vt arando, vel alio quocūq; casu non studio perscrutandi: nec data opera: tunc medietas est inuentoris: alia vero medietas debet esse domini illius loci vbi repertus est thesaurus. dicto. §. thesauros. & d. l. j. aut vero inuenit data ad hoc opera, & non arte magica: & tunc inuentor nihil debet habere, siue hunc thesaurum inuenerit domino volente: puta quia sit mercennarius ad hoc locatus: vt tenet gl. in dicto. §. thesauros. & Ioan. fabri. & Ang. ibi siue etiā domino ignorante & eo inuito. dicta. l. j. C. de thesauris. circa medium, quia totus acquirit̃ domino dictis iuribus. ¶ Dicit tn̄ Flori-

18 nus in. l. statue. ff. de vsufruc. † quod si thesaurus inueniatur per canē ad id doctum, cedit domino canis, quod raro contingit, ideo non est multum insistendum. ¶ Et ita dicit

ita dicit refert & sequit̃ Iacobinus. de sctõ Georgi.in.l. singularia.col.ij.ff.si cer.peta.

Pecuniã in terra cõdere, & dethesauris et fossis & inuẽtis.

19 ADDITIO. †Aduerte tñ an liceat pecuniam abscondere subtus terrã: vide in l.peregrè.ff.de acq.pos.et vide Matthæũ de afflictis in cõstõne regni Siciliæ,i cõstõne q̃ incipit,dohane secuti. in prin.vbi ponit de thesauro.Et an cõpetat aliq̃ actio vel interdictũ si abscondero pecuniã in alieno solo,& dñs nõ vult ꝙ fodiã i suo vt inueniã pecuniã abscõsam. ✱

AVT quis reperit thesaurũ in loco ꝓprio Cæsaris hoc est principis nõ recognoscẽtis superiorẽ,& tũc si data opa nihil lucrat̃: sed totus acq̃rit̃ principi.Si v̓o reperit casu fortuito:tũc dimidia est iuẽtiõis et dimidia principis.l.iij.§.fi.ff.de iure fisci.& in.c.vnico: quæ

20 sunt regalia.ꝑ gl.& doc.ibi.†Eadẽ est distinctio faciẽda de thesauro reperto in locis fiscalib⁹,aut in locis religiosis:licet quidam voluerint dicere ꝙ thesaurus repertus in loco religioso sit in totũ inuẽtoris: per dictũ.§.thesauros.Et ad hoc etiam vide glo.in dictis locis.& in.l.j. in prin.ff.de rerum diuisio.Sed cũ hodie religiosa sint ecclesiæ:nunquid ecclesiæ applicabitur: dicam infra.

AVT vero thesaurus reperit̃ in loco q̃ in nullius bonis est:& tunc totũ est inuentoris.vt tenent.&

21 Cy.Bal.in.l.lapilli.ff.de rerũ diuisiõe.¶†Quæro q̃d si reperiat̃ i ecclesia vel fundo ecclesiastico thesaurus:nũq̃d acq̃rat̃ ecclesiæ.facit tex.in.d.§.thesauros.& in dicto tit. q̃ sunt regalia.ꝙ nõ:sed inuẽtoris.et idẽ facit tex.in.d.l. iij.§.fi.ff.de iu.fisci.¶Sed cõtrariũ tenẽt Aluaro.et Car. Alexã.scilicet ꝙ debet acquiri dimidiũ ecclesiæ, mouetur:quia ecclesia habet dñium dictæ rei.l.fi.C.de sacro. eccle.Ergo debet habere dimidiam partẽ:tanq̃ dñs rei: vel totũ(habita distinctione)de qua supra scilicet quia aut casu fortuito,aut data opera.

22 ITEM † etiã quia ecclesia nõ debet esse deterioris cõditiõis q̃ priuatus:immò potius melioris:patet per tit.de statutis & consue.cõtra liberta.ecclesiæ.in vsi. feudorũ.& ꝑ hac pte videt̃ sentire gl.in.§.fere.insti.de rerũ diuisio.&c.ita ẽt tenet Io.fabri.i.d.§.thesauros.et Io.Pet. de ferrariis in sua practica Papieñ.in forma libelli in actione reali in gl.iure dominij:vel q̃si.in.iij.col.illius gl.

23 QVAERO †Quid de equo aut quolibet alio animali dimisso in pascuis à dño vel ei⁹ famulo ad pascẽdũ.nũq̃d dicat̃(espaue)& sic oberrare, ita ꝙ cõprehẽdat̃ sub hac nostra cõsuetudine:dic ꝙ nõ vt tenet in specie Bar.& Alex.in.l.iij.§.nerua filius.ff.de acq.pos.intãtum ꝙ occupans talem equũ tenet̃ pœna legis.si quis in tantam.C.vnde vi.prout dicit ibi glo.in v.q.secundæ partis principalis.& ibi Bar.post glo.

In textu ibi

Aduenues & trouuees.

NVNQVID req̃rat̃ apprehẽsio in territorio, an sufficiat sola inuẽtio illius aĩalis oberrãtis: videt̃ ꝙ sufficiat sola inuẽtio ex aspectu oculi,cũ dicũt Aluaro.& Cardi.Alexã.in.c.j.q̃ sunt regalia.in vsibus feudorũ.ꝙ ad occupãdũ thesaurũ solus visus sufficit,& nõ requirit̃ tactus,per gl.fi.in.§.itẽ lapilli.insti.de rerũ diuisi.

Inuenire dictio q̃d ꝑortet.

1 ¶†Tu dic ꝙ verbũ inuenire simpliciter ꝓlatũ requirit apprehẽsionẽ.& captionẽ.Hinc est ꝙ si aliq̃s viderit animal oberrãs vel vacãs in territorio alicui⁹ dñi:& cũ voluerit ipsum apprehẽdere & retinere:& illud animal cœpit ita currere,ꝙ nõ fuit apprehẽsum in illo territorio, sed in territorio alterius dñi:nõ dr̃ inuentũ scd'm cõsuetudinẽ:ita ꝙ acquirat̃ dño territorij:vbi primo fuit visum:cũ verbũ inuenire requirat apprehẽsionẽ et captionẽ:ita est tex.ad hoc cõiter allegatus.in.l.si barsatorẽ.C. de fideius.Bar.in.l.j.in.vj.col.ff.de ac.pos.& in.l. nunq̃ nuda.ff.de acq.re.d.ꝑ Cy.i.l.licet.C.de acq.pos.Ang.i.l. mãcipia.C.de serui.fu.& in.l.q seruũ.ff.de verb.obli.cũ aliis alle.per Alex.cõsi.xxiiij.in.xviij.col.in.ij.vol. Hinc

2 dicit Ang.in.l.j.C.de peti.bono.subla.li.x.†ꝙ si statutũ punit inuẽtũ de nocte:nõ habet locũ nisi fuerit apprehẽsus per tex.in.d.l.si barsatorẽ.Et ita refert & sequit̃ Feli.i.c.cũ nõ ab hoĩe.in.iiij.col.extra de iu.¶Hinc etiã di

3 cit Ang.& Alex.in.d.l.q seruũ.ff.de v̓b.obli.†ꝙ statutum puniẽs portantẽ arma requirit̃ ꝙ apprehẽdat̃ cũ armis,& nõ sufficit sola inuẽtio.Ita etiã refert & sequit̃ Ias.præceptor me⁹ in.l.si prius q̃.ff.de no.ope.nũciatio. ¶Hinc cũ assiderẽ capitaneo iustitiæ Mediolani, & semel fuisset disceptatus iste articulus corã me: eo quia probabat̃ ꝙ quidam portauerat arma,& visus fuerat per tres testes:dubitabatur nunquid incidisset in pœnã statuti:dixi ꝙ nõ.Et propter hoc illustrissimus dñs Carolus de ambasia magnus magister locũtenens regius in partibus Italiæ fecit edictum vniuersale addendo ad tale statutũ:ꝙ si quis inuentus fuerit &c.& fuerit visus dũmodo probatũ fuerit per tres testes oĩ exceptiõe maiores.¶Hinc etiã dicit Bal.in.l.ab eo.C.quõ & q̃n iud.

4 †ꝙ si quis ꝓmiserit mihi soluere decem ducatos:quos accepit à me mutuo:vbicunq̃ fuerit inuentus:non dicitur inuentus nisi personaliter sit citatus.

5 ITEM † puto de v̓bo reperire:cũ vsus obtineat ꝙ inuenio & reperio nõ differãt:scd'm Lauren.Val.elegãtia.ccc.quẽ alle.Fel.in.c.ij.in.iiij.col.extra de rescri.¶Ad

Inuenire et reperire q̃uõ differãt.

6 uerte tñ † quia ꝓprie inuenire est ꝙ querit̃:reperire aũt q̃d' fortuito occurrit:ita dicit Lucas de penna in.l.inter chartulas.C.de cõuenien.fisci debito.lib.x.sed nihil allegat.& ita tenet & dicit differre Feli.in.c.ij.s̃.allegato.

ADDITIO. hanc differentiã facit Matthęus de afflictis in cõstitutione regni Siciliæ quę incipit,si damna clandestina in fine. allegãs illud Ouidij.Tu non inuenta reperta es. ✱

7 HINC de v̓bo reperire,ꝙ requirat apprehensionẽ & captionẽ:facit.nã cũ iure cautũ sit † ꝙ domus sit tutissimũ refugiũ.Hinc est ꝙ ex ea q̃s extrahi nõ debet.l.pleriq̃.ff.de in ius vocã.Decidit Bal.& Lu.Roma. & post eos sequit̃.d.meus.in.d.l.pleriq̃.in.ij. col.in. ix.

8 ampliatiõe illius.l.ff.de in ius vocã.†ꝙ si aliq̃s sit repertus extra domũ & familia eũ insequẽte domũ aufugit: ꝙ nõ põt capi in domo:quia licet fuerit repertus extra domũ:tñ eo q̃a nõ fuit apphẽsus nec captus:nihil ꝓfuit illa intẽtio:nec nocuit illi:eo ꝙ solum fuit repertus. Et dicit.d.me⁹ Ias.v̓itatis amator ꝙ istud est tenẽdũ:q̃cq̃d teneat Bal.more solito sibi cõtrari⁹ in repe.magna.l.cũ ctos pp̄los.C.de sum.tri.& fi.ca vbi tenuit cõtrariũ cõsiderato initio ꝑ doctrinã Bar.i.l.q̃d' ait lex.§.j.ff.de adul. ¶Vide Bal.i.l.q̃s sit fugitiu⁹.§.apud labeonẽ.ff.de edil. edicto vbi dicit q̃d' si fuerit captus i aliena iustitia tenet̃ restituere.¶Sed q̃d fiet de pastore q̃ amisit seu perdidit istud animal an teneat̃ illud reddere dño.Aduerte q̃a tenet̃ nisi ꝓbet dolũ abfuisse.l.si q̃s argentari⁹.§.vlti.ff.de edẽ.Et idẽ in custode carceris.l.vlt.ff.de cu.& exhi. reo.

9 †Nã custos tenet̃ de mala custodia si lupus bestias comedat.l.qui mercedẽ.ff.locati.c.tres ꝑsonas.xxiij.q.iiij.

In textu ibi

Ou territoire.

Territorium qd.
1 QVAERO † quid dicatur territorium? Dic ꝙ
territorium eſt vniuerſitas agrorum infra fines
cuiuſcũq; ciuitatis.l.pupillus.§.territoriũ.ff.de
Territoriũ vnde dictum.
2 ver.ſig.Soci.cõſ.clxxxvj.†Et dictũ eſt territoriũ eo quia
magiſtratus eius loci intra eos fines terrẽdi.i.ſubmouẽ
di ius habẽt.gl.pe.in.c.fi.de conſti.lib.vj.& à terrẽdo di
ctum eſt territoriũ.p dictũ textũ in.l.pupillus.Inno.in
c.cũ ad ſedẽ.extra de reſti.ſpolia.in gl.inverho,cũ perti
nẽtijs.Et Io.an.in glo.in ꝟbo,territorio.in.c.vbi pericu
lum.§.porrò.de electio.lib.vj.Barb.in cõſil.ſuo.xj.in.ij.
Territoriũ ſonat ſupioritatem.
3 col.in.j.volu.Hinc eſt†ꝙ cũ iſtudverbũ territoriũ ſonet
ſupioritatẽ coertiõis.vt.d.l.pupillꝰ.&.c.licet cãm.extra
de pbatio.pprietas verò denotet idẽ dñium à formali
vſufructu:vel cũ eo cõiunctũ.vt.C.de probatio.l.pro-
prietatis.ff.de vſufru.l.ij.§.ne tñ.& de vſufru.accreſcen.
Proprietas quid denotet.
4 l.j.§.interdũ†appellatione territorij nonvenit pprietas
ita.Old.cõſi.ſuo.clxxvj.inci.Factũ tale eſt.in vertice.vbi
in hoc cõparat territoriũ & diſtrictũ.Denotat etiã intã-
tum habere ius ſuperioritatis ꝙ per territoriũ denotatᷣ
exercitiũiuriſditiõis.clemẽ.ne romani.§.ſanè.de electio.
& ita exponit glo.in.l.quæcũq;.C.de fundis limitroph.
lib.xj.ita Soci.in cõſi.clxxxj.inci. Viſis articulis. tranſa-
ctionis.in.iij.col.in.ij.vol.Vide Bal.in cõſi.ccccxix.inci.
Ad euidentiã præmittendum eſt.in prima parte.

☞ADDITIO. An aũt appellatiõe territorij ve-
niat mare:vide Matthæũ de afli
ctis in cõſtõne regni Sicilię,q̃ incipit.ſi dãna clãdeſtina.
in.iij.col.in.j.nota.vbi ponit qd veniat appellatiõe terri
torij.et de mari vide Petrũ Girardi ĩ ſuo ſingulari.xv.*

Territoriũ à diſtrictu quõ differat.
5 DIFFERT † aũt territoriũ à diſtrictu:quia diſtri-
ctus eſt ſpaciũ marisvel aquę munitũ iuriſditiõe.
¶Territorium dicitur ſpatium terræ munitum iuriſdi-
tiõe.ita dicit Bal.in rub.quæ ſunt regalia:ſed mihí vide-
6 tur ꝙ iſtud non eſt verũ†quia etiã territorium dicitur
in mari:vt patet per tex.in.d.c.vbi periculũ.§.porro.de
electio.in.vj.Et ideo dicit Cardi.in clemẽ.ij.quę incipit.
ne romani.§.ſanè.de electio.ꝙ diſtrictus & territoriũ
ſunt idẽ.&vide quæ dicit in clemẽ.paſtoralis.§.vt illud
7 de re iu.Ang.& Alex.in.l.fi.ff.de iuriſ.om.iu.† & dicitᷣ
diſtrictus duobꝰ modis:ſeu nũcupatᷣ duplici reſpectu.
Vno mõ inquantũ diſtinguitᷣ à iuriſditione & honore
in eodẽ loco:& ſic diſtrictus ſignificat merũ imperiũ &
mixtũ,inquantũ illa ſonant in executione vel factũ:dr̃
em̃ à diſtringendo:& iſto modo accipitur text.& ibi p
Ioã.and.Hoſtien.& Abba.in.c.licet cauſam.de proba.

DE huiuſmodi differẽtia vide Iaco.de ſctõ Geor.in
l.fi.col.ij.ff.de iuriſ.om.iu.et etiã ponit in.l.cũ ali-
quis.C.de iure delib.quõ pbantur territoria et fines:de
quo ſtatim dicetur etiã qñ iuriſditio inhæreat territo
rio aut perſonis.Ideo etiam de hoc vide eundẽ Iacobi.
in.l.more maiorum.ff.de iur.om.iudi.

SECVNDO dicitᷣ diſtrictus ad differẽtiã localẽ ci
uitatis et eiꝰ comitatus:& iſto mõ cõiter accipitᷣ: vt
hr̃ in.d.cle.ne romani.§.ſanè.Et ſcd'm hũc modũ dicũt
8 ibi Pau.de Leazarijs et Pe.de anc.†ꝙ ſtatutũ loquẽs de
ciuitate et comitatu nõ cõprehẽdit diſtrictũ.Et ita dicit
Diſtrictus qd ſit.
9 Frã.de are.in cõſi.lxxvij.inci.Et rõ ſcribẽdi.†Dicẽs vlte
rius ꝙ nunq̃ bñ vidit declaratũ qd ſit diſtrictꝰ:vnde di
cit ꝙ pprie eſt dñiũ vel territoriũ accedẽs ciuitati ĩ ſub-
iectionẽ vltra fines ſimul cũ ciuitate ſtatutos:intra quos
q̃cq̃d eſt vocatᷣ territoriũ.ff.de ꝟb.ſi.& comitatꝰ ſcd'm
Bal.in.l.j.§.cũ vrbẽ.ff.de offi.p̃fe.vrb.q̃cq̃d aũt de nouo
accidit niſi cõcedatᷣ ſub noie comitatꝰ dr̃ diſtrictꝰ ſcd'm
Cyn.et Bal.in.l.ẽt.C.de iur.dotiũ.& ſentit Pet.de anch.
licet iſtos non alleget in.d.cle.ne romani.§.ſanè.

MVLTA alia ad materiã diſtrictus ſeruiẽtia: hic
nõ inſero:ſed de his te remitto ad Feli.ĩ.c.Rodul.
in.xij.&.xiij.col.extra de reſcri.& in.c.licet cãm.in prin.
10 extra de pba.¶†Qũo aũt pbatᷣ ꝙ vna terra ſit de terri
torio alicuiꝰ dñi.Bal.in.l.data.ĩ.xvj.col.C.q ac.nõ poſ.ĩ
ꝟſi.ſup iſta cadit teſtimoniũ.dicit ꝙ qñ vertitᷣ qõ an a-
ger Titianus ſit de territorio:Peruſij vel Rhanubij: Te-
ſtes inducti vt pbẽt debẽt reddere rõnẽ ſup iuriſditiõe.
Et qa viderũt cõem Peruſij ibi furcas erigere:vel male-
factores ibi capere:vel viderũt hoies illiꝰ agri ibi obedi
re,ſaltẽ in faciẽdo.¶Hinc dicit idẽ in.l.iij.C.de nat.libe.
11 p illũ tex.†ꝙ pbatᷣ ꝙ vnũ caſtrũ:vel vna villa ſit de ter
ritorio talis ciuitatis,eo ipſo ꝙ pbatᷣ ꝙ vnũ caſtrũ vel
villa ſubibat onera illius ciuitatis:vel quia ibi ſoluebat
collectas,& quędã alia in dictis locis alle.& eũdẽ Bal.re
fert et ſequitᷣ Ale.in cõſ.ſuo.xliij.inci.De celerrima expe
ditiõe reqſitus.in fi.in.j.vo.ita ẽt tenet Fel.ĩ.c.cũ Berthol
dus.in pe.col.extra de re iu.p tex.in.§.ſi q̃s ex q̃libet.in
autᷣ.qui.mo.na.effi.ſui.colla.vij.dicit ẽt Soci.in cõſi.ſuo
lxxxvj.in.ij.col.ĩ.j.pte.ꝙ pbatᷣ ꝙ vna terra ſit de finibꝰ
territorij alterius terrę,quia eſt intra fines illius territorij
p ea q̃ dicit Bal.ĩ ru.C.de cõtrahẽ.em.ꝟſi.xxij.quęro.Et
Pau.de ca.p illũ tex.in.l.j.ff.de acq.poſ.& circa iſtud di
ctũ ipſe Soci.facit vnã notabilẽ cõſiderationem in cõſi.
cxxvij.inci.Viſis capitulis repetito.in cõſ.clxxxj.Et dicit
12 idẽ Bal.†ꝙ diſtrictꝰ & fines iuriſditiõis,et earũ pertinẽ-
tię pbantᷣ diuerſis modis.¶Primo p̃mittẽdo ꝙ interdũ
loca territoriorũ ſunt euidẽter et notorie diſtincta:qñq;
p vias regales,qñq; p flumina,qñq; p mõtes vel valles,
qñq; p lapides ſeu terminos,vel ſigna multũ apparẽtia
et iſtis modis territoria cõiter diſtinguuntᷣ ſcd'm Io.an.
& Gof.in.c.cũ cãm.extra de pba.¶Interdũ etiã pbantᷣ
fines iuriſditionũ p exp̃ſſas vel tacitas aſſertiões.vt.C.
de cõtrahẽ.et cõmi.ſti.l.optimã.et.l.cũ aliqs.C.de iudi.
deli.¶Interdũ p vulgi opinionẽ et iudiciũ ruſticorũ:qi
hac materia ſunt duo teſtes magis idonei q̃ alij.vt.l.j.§.
j.ff.de flumini.et quãto ſunt ſimpliciores & ruſtici tãtò
ſunt credibiliores:qa nõ deponũt niſi de poſſeſſiõe.facti
tãq; oculis ſuis ſemp aſtãtibꝰ ſup ipſa loca.vt notatᷣ.ff.
de ꝟ.ob.l.ſtipulatio iſta.ỳ.hęc quoq;.¶Itẽ qñq; pbantᷣ
p ſẽtẽtias iudicũ et arbitrorũ.vt.ff.de arbi.l.iter caſtellia
num.& inſti.de offi.iu.§.fi.interdũ p perceptionẽ reddi
tuũ.C.finiũ regũdorũ.l.ſi qs ſup.Quãdoq; pbantᷣ per
appoſitionẽ cuſtodũ in cõfinibꝰ.vt.ff.de fundo inſtru.
l.ſi ita.§.mulier ville cuſtos.interdũ p exercitiũ iuriſdi-
tiõis:exactionẽ talliarũ,et ſiſia.Per iſta em̃ pbantᷣ diſtri
ctus ſeu territoria:tã in terra q̃ in mari:immo in cęlo &
13 in aere.†q̃a vſq; ad celũ debet eſſe libertas poſſidẽtis.vt
14 in.d.c.vbi periculũ.de ele.lib.vj.š.alle.†& hoc mõ furca
ſignificat dñiũ aeris:quia ſuſpẽſi pẽdẽt in are:& iſta eſt
15 magna ſignificatio meri imperij:†quia cõſiſtit in q̃tuor
ſicut ſunt q̃tuor elemẽta in aere:vt hic ante dictũ eſt:in
igne:qñ qs cõburitᷣ pꝑter maleficiũ:in aqua qñ qs po-
nitᷣ in eculeo,& ĩ amnẽ proijcitᷣ.vt in.l.j.C.de patribus
q̃ filios occiderũt:in terra:vt cũ qs in terra proſternitᷣ &
decapitatᷣ.vt.l.iij.C.de epiſ.audien.cum ſimilibus.iſta
omnia

omnia dicit Bal.multũ notabiliter in consi.ccccxv. incip.qualiter probentur.in.v.parte suorũ consiliorũ.qđ est repetitũ in consi.ccccxviij.in tertia parte.& in cõsi. ccccxx.in.j.parte.nisi q in hoc vltimo in principio ponitur factũ:sup quo postmodum factũ est cõsiliũ.in aliis verò non.& dicit Alex.in cõs.xxiij.inci.Viso pcessu causæ verteñ.in.v.volu.q si probetur quem exercuisse iurisditionẽ in homines,& imposuisse eis onera: & ab eis exegisse:& q homines alicuius terræ obediãt alicui p tales actus probaƭ q illa terra est de territorio & pertinentiis alterius.Itẽ adde q p solutionẽ census probaƭ subiectio.Soci.in cõsilio suo.lxxiiij.in.ij.col.¶†Sed an iurisditio inhæreat territorio vel personis.Io.an.in.c.cũ cõtingat.extra de foro comp.dicit q licet qs nõ habeat territorium:si tñ habet potestatem in certas personas, pter illas dicitur habere territoriũ.Et faciunt quæ dicit Bar.in.l.j.in fi.ff.de iuris.om.iu.de qua vide p Feli.in c.Rodulphus.in.xij.col.versi.territorio.& in versi.prędicta.extra de rescr.Et de prędictis vide etiã Feli.in.c.licet. de probatio.& Sozi.in consi.suo.lxxiiij.in.ij.col.

Solutiõe census. 16 Iurisditio an inhæreat territorio,an p sonis.

In textu ibi

Sont & appartiennent.

AN dominus acquirat directũ dñium vel vtile.vide do.meũ Ias.in.l.traditiõibus col.iij.in.ij.gl.C. de pac.Et de ṽbo pertinere.vide.l.ṽbũ pertinere.ff.de verb.signi.restringitur tamen ad causam specificatã in libello.Ioan.Petrus de ferrariis in forma sententiæ diffinitiuę.in glo.super verbo,pertinere.& per eundem in forma libelli in actione reali in glo.super verbo spectat & pertinet.Et vide gl.& docto.in.c.inter dilectos.extra de fide instru.& an sit ṽbũ directũ vel obliquũ.Bar.i.l. j.ff.de dona.in fi.& an sit directũ vel cõmune.Idẽ Bart. in.l.fideicõmissa.ff.de legat.tertio.& per eundũ Bar.in l.seia,in fi.ff.de dona.causa mortis.

In textu ibi

Hault iusticier.

QVIS dicatur habere altam iustitiam:satis dixi in rubrica huius consuetudinis: & potest cognosci ex his quæ dicunt doctores in.l.imperiũ ff.de iurisdi.omniũ iudicũ.& dic†q imperium dicitur & cõsistit in quatuor:sicut sunt quatuor elemẽta.Nam sunt qui habent potestatem in aere:vt quia furcas habent vt suspendantur malefactores.Item in igne: quia comburuntur.In aqua quia ponuntur in eculeo, & in annem proiiciuntur.C.de patribus qui filios occide.In terra:vt cũ quis in terra prosternitur & decapitaƭ. vt.l. iij.C.de epis.audi.talis dicitur habere magnum imperium.ita Bal.in consi.suo.ccccxlv.inci.Qualiter probẽtur.in.j.col.in.v.parte.¶†Item aduerte q ille qui est iustitiarius in aliqua terra,habens ibi iurisditionem. licet alius habeat pprietatẽ:põt se dicere.d.Panor.in.c. p illorũ.extra de pbẽ.per illũ tex,q hoc videƭ dicere:dicã infra in.§.(le droit de indire)¶Sed qđ si sint duo dñi q habeãt ius p pręuẽtionẽ,vide Bar.i.l.si marit⁹.ff.de adul.

Imperiũ cõsistit i 1 q̃tuor.

2

SED quæro†nunquid ille qui habet executionẽ(du bacon)dicat maior.In pluribus eñ locis huius patrię aliquis habet condemnationem,alter habet executionem: quis istorum dicatur habere altam iustitiam glo.multũ nota.in.l.j.ff.de iuris.om.iud.& ibi Alex.& Ias.dicunt q maioris iurisditionis est executio q̃ pronunciatio.Et ideo dicit Bal.q aliqñ sunt aliq̃ iudices q̃ possunt pronunciare & nõ exequi:& tũc is qui põt exequi est maior.Vnde dicit Panor.in.c.super questionũ, in.§.porro.extra de offi.deleg.q iudex q habet exequi, habet iurisditionẽ in executiõis actu.Et dicit Panor. in

3 Execu- tionẽ habens du bacõ an sit maior.

4 c.pastoralis.§.quia vero.de offi.deleg.†q iudex qui habet exequi sñiam alterius iudicis nõ est illo inferior.Vide glo.infra in hoc eodem tit.§.(quand le signe)in ṽbo (le seigneur hault iusticier)Vigobertus tñ.Heduẽn.qui habet exequi sententias balliui Heduẽn.non dicitur eo maior:quia à Vigoberto ad balliuũ appellaƭ:ideo &c. dicã alibi amplius.Et adde quæ dicit Bal.in.l.si quis filio.§.irritum.ff.de iniu.ru.testa.†q in causis capitalibus

Vigobert⁹ heduẽn.nõ est maior balliuo.

5 propriè ipsa sententia diciƭ esse de mero imperio scđm aliquos ibi:sed dicit ipse quòd non solũ sententia,sed et processus,causa:& executio:dicit tñ q ille q habet sententiæ plationẽ:habet merum imperiũ:& nõ ille qui habet cognoscere:tñ non põt diffinire quod facit pro Vigoberto Heduẽn.de quo hic ante dixi:qui licet nõ possit cognoscere de causis capitalibus scđm hæc tpa (licet olim vitę & necis potestatẽ habebat in suos:)tñ habet proferre sententiã balliui seu eius locumtenentis ad personã condẽnati:& illa plata exequi facere.Dicit tñ idẽ Bal.in.c.j.§.j.in.iij.col.in tit.qđ sit inuesti.& Oldra.cõsi.

6 vj.† q si ad vnũ pertineat cõdẽnatio,ad aliũ executio: ille ad quẽ ptinet erecutio põt erigere furcas altero inuito:ergo habet merũ imperiũ,cum erectio furcatũ sit meri imperij.Et habeƭ infra hoc.e.tit.§.(quand le signe de haulte iustice &c.)Ergo cũ ad Vigobertũ pertineat executioni demãdare sentẽtiã balliui:sequereƭ q habere deberet merum imperiũ q tñ nõ est verũ:quia istud facere debet p modũ subiectionis:& non p modũ superioritatis.¶Adde tñ,quia vt dicit Ant.de butri.in.c.ad

7 audientiã nostrã.extra de cõsue,†Non valet statutũ vel cõsuetudo per q vni tribuiƭ cognitio,& alteri facultas iudicandi.Contrariũ tñ tenet Barba.in.d.c.ad audiẽtiã nostrã.vbi dicit q ille tex.non probat notabile Ant. & alle.ibidẽ plura iura.vbi quis in multis casibus cognoscit,& alius diffi.& vide gl.in.c.cũ ecclesia.extra de cau. pos.& pprie.Et ad prędicta dic qđ verũ est:qđ ille q exequiƭ iure pprio est maior eo q profert sententiã.Secus si tanquam inferior & subditus maiori:vt dicit Iaco.de beluiso in practica iudiciaria in criminalibus.tit.de fuga reorum.xiiij.col.dic tamen quod ille qui condemnat habet confiscationem.vide Bart. in tracta.tyberiadis.col.ij.ad principum.

§.secundo.

LE seigneur hault iusticier: qui a droit dauoir & prandre espaues:prent celles qui aduiẽnent en sa iustice & seigneurie: & les garde par lespace de quarante iours: durãs lesq̃lz quarãte iours il doibt faire crier par troys edictz huitasues:lesdictes espaues: au marchie du lieu: sil y a marchie: ou au plus prouchain lieu dilec ou il y aura marchie: ou es lieux accoustumez:ou es eglises uoysines:a la messe

parrochiale. Et se durant lesdictz quarante iours, celluy a qui est ladicte espaue uient: & la preuue estre sienne: elle luy est rendue: en payant les despẽs que ladicte espaue a faictz: ce cest beste pasturãt. Et se dedãs ledict terme de quarãte iours il ne vient: le seigneur l'applicque a son prouffit: apres lesdictz quarãte iours passez. Et ne la pourra ledict hault iusticier applicquer a soy iusques a ce que lesdictes solennitez seront accomplies.

ISTA consuetudo est etiam in comitatu Burgundiæ in tit. (des iustices). §. viij. & in comitatu Niuerneñ. §. ij. ibi. (& pour faire ladicte declaration.) in tit. (des iustices.)

In textu ibi

D'auoir & prendre.

Habere verbum quot modis accipiatur.

1 ISTE est preposterus ordo: ꝙ anvitiet, vide in. l. p̃posteri. C. de test. †Et ṽbũ habere dupliciter accipit̃. l. habere duob⁹. ff. de ṽbo. sig. Et refert dicere apud te habes & penes te habes. l. penes. ff. de ṽ. sig. & capit̃ cũ effectu l. nomẽ. §. fi. ff. e. tit. & vide Bar. i. l. j. §. hoc interdicto. ff. ne qd in loco publico. vbi verbũ habere refert̃ ad conductorem tantum. & an sit verbũ directum. vide Bar. in. l. fideicõmissa. §. hec verba. ff. de leg. iij. & an denotet dñium. Bart. in. l. j. §. ptãtis. ff. de pecu. Et an trahatur ad futura. Bar. in. l. certarum. in fi. ff. de testa. tute.

In textu ibi

Prent.

Capere & accipere quomõ differant.

ADVERTE quia aliud est capere, aliud est recipere. vt dicit tex. in. l. aliud est capere. ff. de verb. signifi. 1 ¶†Et aliud est capere: & aliud accipere: quia capere intelligitur cũ effectu, & accipere sine effectu. Et capere est etiam propria autoritate: sed accipere de manu alterius. ita dicit Philippus Decius in regula iuris: non videtur quisquam. ff. de regu. iuris.

In textu ibi

Par lespace de. xl. iours.

QVAERO pone ꝙ aliquis dominus tenet vnũ animal oberrans: per viginti dies: & pendente illo tempore fecit fieri proclamata, postmodũ illud animal recessit & aufugit: & iterum apprehensum fuerit, & factum aliud proclama, & tenuit ipsum dominus per alios viginti dies: nunquid dicatur iste dominus adimpleuisse formam & solennitatem nostræ consuetudinis: ita quod illud animal efficiat̃ domini illius. ¶Videretur primo ꝙ sic per tex. multum nota. in. l. paulus. §. fi. ff. de liber. cau. vbi dicit tex. ꝙ si relinquatur libertas seruo: si triennio cõtinuo seruierit: tamen si antequã tp̃s triennij sit completũ recesserit à seruitio: si postmodũ tẽpus triennij perfecerit: dicitur adimpleuisse cõditionem: quæ tamẽ sunt specifice adimplendæ. ¶Ecce ergo quomodo etiam admittitur cumulatio temporis etiam in his quæ sunt de forma: licet etiam tempus debeat esse continuum.

MVLTO ergo fortius ĩ casu nostro vbi nõ est forma, nec etiã tẽpus debet esse cõtinuũ. ¶Ad idẽ facit tex. in. l. seruus q̃ testamẽto. §. j. ff. de statu li. † vbi ser- 1
uus q̃ debebat opas dare p̱ septenniũ: si aufugit p̱ annũ nõ dr̃ seruiuisse p̱ septẽniũ: nisi postmodũ cõpleuerit illũ annum. ¶Ecce ergo q̃uo admittit̃ cumulatio temporis igitur in casu nostro admittetur etiam ista cumulatio.

IN contrariũ videtur facere tex. in. l. pe. C. de domesti. & prote. lib. xij. vbi effectus peracti tẽporis non cõsideratur qñ quis decessit, & nõ continuo perfecit tẽpus quẽ ad hoc alle. Ale. in cõs. suo. liiij. inci. viso puncto subtiliter. in. ij. col. in. iiij. volu. Idẽ Alex. in consi. suo. xxxiiij. in. v. volu. facit dictum Bar. in. l. fi. §. quoties. ff. de publi
2 canis. vbi†nouitius non dicitur qui stetit per sex menses, & recessit: & postmodum iterum stetit per alios sex menses: quia ista tempora non coniungunt̃ quem tex. ad hoc allegat dñs meus in repe. l. admonẽdi. in. xc. col. ff. de iureiur. & in. l. si idem. ff. de iuris. om. iu. & idẽ Ale. in dicto consi. ¶Hinc dicit Ang. in. l. quoties in stipula-
3 tionibus. ff. de verb. obli. & Alex. in. d. l. si idem. †ꝙ si statuto caueat̃ ꝙ qui steterit in carceribus p̱ annũ debeat liberari amore dei: & aliquis steterit in carceribus p̱ sex menses: denuo incarceratus steterit per alios sex menses: non dicitur stetisse per annũ: ita vt debeat liberari, allegat Spe. in. tit. de statu mona. §. j. versi. xxxvij. cũ multis alijs ponderant etiã dictionẽ p̱: quæ denotat perfectionẽ. l. vrbana. §. pernoctare. ff. de ṽbo. sign. quę etiã veniet põderanda in cõsuetudine nostra. facit etiã dictũ Ang. in. §. hec aũt tria. in proœmio digestorũ vbi dicit de statuto ciuitatis Senarũ: quo cauet̃ ꝙ quicunq; retinuerit bannitum duobus diebus: puniatur in mille florenis: ꝙ si q̃s retinuerit bannitũ vna die: & per interuallum pluriũ dierum postea retinuit alia die. ꝙ talis retinens sic bannitum non debet puniri pœna statuti: & refert se vidisse & determinari per glo. ibi: in verbo, denarum. quia tales dies ita separati non debent iungi.

QVID dicendũ in hac nostra cõsuetudine? docto. distinguunt. †ꝙ aut sumus in materia fauo- 4
rabili: & tũc admittit̃ cumulatio, p̱. d. l. paulus. & l. seruus qui testamẽto. s̃. alle. quæ loquunt̃ in libertate, quæ quidẽ libertas est multũ fauorabilis, cũ eadẽ sit causa libertatis & piæ causę. tex. est ĩ. l. j. §. sin autẽ. in ver. ad hãc pietatis rationẽ. & ibi Bal. C. de seruo cõi. manumisso. Bar. in. l. p̱xima. ad finẽ. ff. de his quæ in test. cũ alijs infinitis: allegatis ad hoc p̱ do. meũ in. l. quidã æstimauerunt. in. iij. col. ff. si certum petatur. & l. si vnus. C. de testa. & in. l. captatorias. in pe. col. C. de testa. mili. & in. l. dedi. la. j. §. idem erit. ff. de conditi. ob causam. & in. l. j. §. si quis ita. ibi: vltra omnes stringe. ff. de verbo. oblig. ¶Hinc per hanc differentiam voluit dicere idem dominus meus in dicta. l. si idẽ: ꝙ cũ liberatio quę fit de incarcerato amore dei: qui stetit per annum sit fauorabilis: debet liberari q̃ stetit per sex menses: & iterum p̱ sex mẽses cũ interuallo: quia debet fieri cumulatio tẽporis. Nõ ẽm ista liberatio est ita fauorabilis: cũ si sit incarceratus pro delicto fauorabile est & reipublicę vtile ꝙ puniat̃, cum reipublicę intersit, ne delicta maneant impunita. l. ita vulneratus. ff. ad legem aquiliã. ¶Aut †vero sumus 5
in materia odiosa: & tunc dicunt docto. ꝙ nõ debet admitti cumulatio tẽporis: p̱ iura superius allega.

QVID dicendum in casu nostro? Si dicas in casu nostro est tempus, ergo est de forma: &

& q̃ non obseruat tẽpus dicit̃ nõ obseruare formã.Bal. singulariter in aut. quę supplicatio. ꝓpe.fi.C. de pci. impera.offerẽ.ꝑ tex.in.l.scire oportet.§.cõsequens. ibi: nõ aliter audiri,si nõ fuerit conseruatũ constitutũ tempus.ff.de excu.tuto.Dñs meus Ias.in.l.iij.§.deniq;.in.ij. col.ff.de iureiur.in.l.ij.§.prius.in.ij.not.ff.de vulg.& pupil.Et latè in.d.aut.quesupplicatio.Feli.plenè in.c.cũ dilecta.in.ix.col.extra de rescript.¶Poteris dicere ꝙ in.d. l.paulus.erat etiã tẽpus cõtinuũ de forma:cũ erat apposita cõditio quæ est de forma.Bal.in aut.matri & auię. in.j.col.C.qñ mu.tutelę offi.fun.põt.& tñ ibi admittit̃ cumulatio tpis.igit̃ &c.Dicẽdũ est ꝙ cũ hæc nr̃a cõsuetudo sit odiosa & non fauorabilis:cũ dñs re sua sine facto et culpa sua priuet̃,ꝙ tale tẽpus nõ poteritcumulari immo requiritur ꝙ sit continuum.arg.supradictorum.

In textu ibi

Durant lesquelz.

2 ADVERTE† ꝙ processus factus post tempus statutũ à legevel statuto est nullus.Bal.in.l.properandũ.in prin.col.iiij.versi.circa istam materiã.C. de iudi.faciũt quæ dicit Feli.in.c.pastoralis.col.xj.extra de excep.immò si à iudice aliud tẽpus assignaret̃:talis assignatio esset nulla.Bal.in.l.fi.§.sed quia.per illum tex.C. de iur.delib.Feli.in dicto loco.Cogita bene hoc ꝓpter multos casus superueniẽtes in hoc passu.

In textu ibi

Crié par troys edictz.

ISTA nostra consuetudo & precedens videtur esse introducte ꝓpter dictum Ang.in.l.si vacantia.in.v. col.repetitionis illius.l.C.de bo.vacã.lib.x.sed videt̃ ꝙ dictũ Bar.sit contrariũ in.l.rẽ quæ nobis in fi.ff.de acq.

1 pos.dicit em̃ Ang.†ꝙ bona q̃ ignorant̃ cuius sint:si fiat ꝓclama de eis,ratiõe proclamatis dicunt̃ vacãtia:si nõ appareat dñs: & tunc fisco sunt applicanda.Et tñ dicit Bar.vbi.s̃.ꝙ talia bona ratiõe ꝓclamatiõis sunt in nullius bonis:ergo fiunt occupãtis & nõ dñi terre seu fisci: & istã differentiã Bar.s̃.relatã retulit Alex.in.cõsil. suo iiij.inci.videret̃ ex his.in.vij.col.in.ij.vol.Vide ad hoc vt iam dixi.s̃.Alex.&.Ias.preceptorẽ meũ in.l.rẽ quæ nobis.ff.de acq.pos.& vide ꝙ cõsuluit do.Fede.de senis cõsi.cvij.inci.dñe Frãcisce.vbi dicit ꝙ si res aliquę reperiatur in agro meo,nec fuerũt ꝑ dñm abiectæ (& sic ꝓ derelicto adhuc haberi nõ possunt)ꝙ talis cuius est ager nõ põt eas retinere donec factũ fuerit proclama ꝑ iudicem loci:consuluit tñ ꝙ si non reperiat̃ dñs:ꝙ securior est via ꝙ vendat̃ & pauperibus distribuat̃:& istud cõsiliũ allegauit Alex.in.l.prætor ait.§.de eo.ff.de dã.infe.

2 ¶†Olim ista edicta ꝓponebant̃ in albo prætoris. Bar. in.l.& post.ff.de iu.sed hodie fiunt ꝑ nuntiũ.vt Bar.ibi. Glo.ĩ vo in aut.q̃ semel.C.qũo & qñ iu.dicit ꝙ talia edicta fiebãt in quadã dealbatiõe in pr̃torio.Itẽ fiebãt per voces.Item per nuntium quod magis est in consuetudine.& vide per Barto.& alios in .l. consentaneum .C. quomodo & quando iudex.

3 ISTA enim† proclamata debent, vt moris est fieri voce pręconia,vt in.ij.cõstitutiõe.C.circa fi.ibi,edictis ex more ꝓpositis.ita dicit Bar.in extraua.ad reprimendum.in versi.publicè.& dicit ibi:ꝙ sufficit ꝙ notarius vel pręco referat se pręconizasse ꝑ ciuitatẽ in locis publicis:vel etiã in locis consuetis se præconizasse: etiã si non exprimantur loca:nam talia loca consueuerunt esse notoria:& sic expressio nõ estnecessaria.ff.de cõtra. emp.l.cũ seruo.§.fi.& dicit Bar.ꝙ ita obseruat cõsuetudo.Cautius tñ erit si de hoc fiat scriptura:sicut dicit idẽ Bar.de tẽpore quo debeãt durare ꝓclamata.nã licet dispositione iuris tale tẽpus nõ sit introductũ,& sic debebat esse arbitrariũ.l.j.ff.de iure delib. & sic nõ debuisset de eo fieri mentio perpręconẽ.¶Dic tñ ꝙ cũ hoc sit per cõsuetudinẽ statutũ tẽpus:scilicet octo dierũ iter quodlibet ꝓclama:debet fieri mentio de tali tempore in scriptura proclamãtis:vt oĩa sint solenniter facta.¶Et sufficiunt generaliter ista proclamata in omnibus vbi non est certa persona quę requiri possit.Inno.in.c.fi.qui matri.accusa.pos.faciũt ea quę dicit Zabarella in cõsil. suo lxxiiij.inci.in nomine indiuiduę trinitatis Amẽ.allegat Abb.in.ij.col.vbi allegat dictum Inno.supra relatũ. & ibi Panor.& in cõsi.lxviij.in.ij.col.& hoc probat tex.in aut.si oẽs.C.si minor ab hære.se absti.& sunt quædam citatiões.vt est tex.in aut.qui semel.C.qũo & qñ iudex ☞ ¶Et ista ꝓclamata facta in ciuitatibus ligant tantũ existentes in ciuitate vt dicit Roffredus beneuẽtanus in libellis suis in rub.si q̃s ius dicẽti nõ obtempera.& ideo si q̃s vellet probare ignorãtiã,puta quia erat absens,auditur,ita ꝙ nõ ligat̃ cũ,vt dictũ est, ꝓclamata nõ ligãt ignorãtes:vide in hoc Panor.in.cõs.xxxv.in.j.vo.Zabarella.in cõs.xxxiij.& in cõs.xl.Alberi.de rosa.in ru.C.ne filiꝰ ꝓ patre.in vlt.col.vide ẽt.l.iterdũ.§.licet &.§.diui. ff.de publicanis.vbi ignorãtia crassa supina nõ ꝓdest.

ADDITIO. quomodo autẽ intelligat̃ ꝙ cõstitutiones & proclamata non ligent ignorãtes:vide Matthæũ de afflictis in cõstitutiõe regni Siciliæ,quę incipit homines.in.ij.&.iij.col. *

INSVRGERE video magnũ dubiũ in hac consuetudine:nã si ista ꝓclamata fiunt in locis hic specificatis:nõ põt esse ꝙ nesciat̃ cuius sit,si ille qui amisit,fuerit illius dominij vbi fiunt proclamata.¶Si verò fuerit absens aut minor,non potest habere locum hęc nostra cõsuetudo per ea quę nunc dicam.Et ideo consuetudinẽ nostrã limitabo duobus modis.¶Primo limito nõ habere locum si res reperta in territorio fuerit alicuius absentis,cum talia proclamata non ligent absentem. not. in.c.cum in tua.qui matrimonium accu.pos.Alex.consilio.xxxj.in.v.volumine.Barba.in consilio.lxxx. incipiente,sapientissimus refert Iob.in.iiij.volumi. ¶Limito secundo non habere locum in minore, quia proclama non ligat minores in præscriptiõibus statuarijs: vt est ista,maxime in damno.per.l.fi.cum ibi not.per Bar. in fi.C.in qui.cau.in integ.restitu.non est neces.& dicit expresse Alex.in dicto consil.xxxj.incip.ponderatis his quæ in themate mouentur.per.Bart.in.d.l.fi.& in.l.etiã

4 la.ij.ff.de mino.†vbi pręscriptio statutaria nõ ligat minores.Panor.in.c.constitutis.extra de in integ. restitut. ¶Nunquid autem talia proclamata ligent clericos:Vide Bertachinum in tracta.suo.de episcopo.in.iij. parte secundę partis principalis.in.ij.colum.¶Quid si non faciat proclamare,& reperiantur post.xl.dies.vide textũ in.c.non debet.xj. que.iij.Et de ista notificatione & publicatione, vide Ange.areti.in.§.fi.institutio.de rerum diuisione.

In textu ibi

Huitasues.

Bona ratiõe proclamatis dicũtur vacãtia. Et cui cedant.

Edicta per quẽ propo- nantur.

Proclamata ꝑ quẽ fieri debeãt.

Consuetudinis limitatio.

Præscriptio statutaria nõ ligat minores.

Edictorũ interuallum.

OLIM edicta habebant interuallum decem dierũ vt in.l.per interuallum.ff.de iudi.& .C. de iudi.l. ꝓperãdũ.§.j.Sed hodie triginta dierũ interedictũ.& edictũ. vtl in aut.q semel.C.qũo & qñ iudex.& dicunt cõtinui,vt dicit ibi glo.in ỽbo, interualla. ¶Hodie verò apud nos hoc casu sunt de octo dieb⁹ in octo diebus.et de hac materia edictorũ et solẽnitate illorũ:& an iudex possit mittere vnũ edictũ ꝑ oĩbus.vide gl.in.c.j.de militе vas.q cõtu.est.Et de citatiõe collegij vel vniuersitatis, vide Io.fa.in.§.omniũ.insti.de pena temere litigãtium.

☞ ADDITIO. Vide Matthæũ de afflictis in cõstĩone regni Siciliæ quæ incipit, dubitationẽ iurisperitorũ.in.ij.nota.vbi amplè.& dixi infra in titu.(des forestz & gens de poete)in glo.j. *

In textu ibi

Au marchie du lieu

BARTO.in.d.aut.q semel.hic antè allegata.C.qũo & qñ iudex.dicit ꝙ præco hoc clamãdo dicit ĩ platea,vel in alijs publicis locis.& an hoc sit notorium vel manifestũ.Bar.ibi:& in.l.scriptus.ff.de reli.& sump.fu-

Quæ dicant notoria.

1 ne.Et dicit Io.fa.insti.in prin.†ꝙ illud dicit esse notoriũ ꝙ in iudicio fit:vel indicitur in ecclesijs diebus festiuis populo cõgregato,vel in publicis et magnis assisijs.Et quid si aliquis dicat hęc edicta ad se non perueniſſe.vide glo.in ver.non probatur.lxxxij.distin.

2 ADVERTE †etiã ꝙ in mercato nõ fiunt executiões et pignoratiões.nec etiã in nundinis.de mercato est tex.in aut.vt nõ fiant pignoratio.colla.v.de nũdinis.Bal.& Sali.in.l.j.C.de nũdinis.& vide Bertachinũ in tracta.de gabellis.in.ij.parte.viij.partis principalis.

In textu ibi

Et la preuue.

Signis recognoscuntur aĩalia.

ADVERTE quia animal per signa recognoscit Bar.in.l.stigmata.C.de fabricẽ.li.xj.Et vide quæ dixi infra hoc.e.tit.§.vij.ĩ gl.(& sera souffisammẽt prouuee)&.§.viij.in gl.(le signe.)ỽsi.j.¶Et de signatura facta alicui rei:vtputa arborib⁹ signatis in nemore.aut portis:aut dolio vini:& alias huiusmodi.an ꝑ eã tradat possessio,& trãsferat dñium:vide Io.sanxon.in cõsue. Turoñ.tit.(des hypotheques &c.)arti.ij.fo.cxxj.col.ij.

Modi ꝓbandi dñium.

SI vis scire modos probãdi dñiũ:vide plenè ꝑ Bart. Alexã.& Moder.in.l.rem quæ nobis.ff.de acq. pos. vide do.meũ Ias.in.§.omniũ.in.xiij.xiiij.&.xv.col.insti. de actioni.practi.Papieñ.in forma libelli.in actiõe reali in glo.iure dominij.Et vide pulchrã apostillã ibi:in verbo,dominij.Bar.in.l.hoc maritorũ.C.ne vxor ꝓ marito.Soci.in cõsi.suo.lxxxix.in.iiij.col.dicit ꝙ cũ sit difficillis probationis:& ꝑ indicia probet.c.tertio loco. de ꝓba.gl.in.l.cũ res.C.de proba. ꝙ dñium nõ probat ꝑ instrumentũ emptionis solum,sine alijs adminiculis ꝑ glo,in.d.l.cum res.per.l.proprietatis.C.de proba.

Instrũm locationis an ꝓbet dominiũ.

2 QVID †de instrumẽto locationis:nunqd ꝑ illud probet dñium:dic ꝙ non.Ita nota.in.c.inter dilectos.extra de fi.instru.qñ principaliter deducitur in iudiciũ.iuxta notata ꝑ Spe.in tit.de loca.§. nũc aliqua.versi.lij.& versi.liij.probat in.l.legata inutiliter. ff.de adimen.leg Bal.& alij in.l.ad ꝓbationẽ.C.loca. tñ qñ concurrunt alia indicia:instrumentũ locatiõis probat dñium.Ita tenet singulariter Bar.in.d.l.ad ꝓbationem.Faciũt dicta per dñm meũ Ias.in.l.ij.lxxxiij.col.C.

de iure emphyteuti.& per Soci.in consi.s̃.allegato.et in cõsi.cclxvj.in.iiij.col.& in consi.clxxxvij.inci.in controuersia.in.ij.col.vide Abba.in cõs.lxxv.inci.ciues qdem

2 senenses.in.j.volu.vbi dicit ꝙ†ꝑ solutionem census seu canonis pro ecclesia probat dñium directũ. Vide etiã quę dicit Alex.in cõs.suo.xij.in.j.col.in.iiij.vol.inci.viso processu.Vide Feli.in.c.cũ bertoldus.in antepe. col. extra de re iudi.vbi etiã plenissimè ponit qñ ꝑ solutionẽ canõis aut pẽsionis rei locatè probetur possessio. Vide Guil.benedicti in sua repetitione.c.raynutius.in verbo, & vxorẽ noĩe adelasiã.nu.cxvj.&.cxvij.&.cxviij. de testamentis.¶Dicit & tertiò.Soci.in dicto consi.lxxix.ꝙ dominium probatur per æstimũ prę sumptiuè:vt dicit Bal.in.l.si pater.C.de actio.emp.per illũ tex.Idem Bal. in.l.quidam in suo.ff.de condi.insti.faciunt & alia allegata per eundem Soci.in dicto consilio:cui adde Bald. in.l.indicia.C.de rei vendi.Bar.in.l.quod in litore.ff. de acquirendo rerum dominio.Bar.in.l.rura.C. de omni agro deser.lib.xj. Lanfrancum de Oriano.in.c.qm̃ contra falsam.in verbo,testiũ depo.in sua repetitiõe.versic. istud tamen nota.extra de proba.vbi ponit etiam satis amplè quomodo probetur dominium:& Alex.in cõs. suo.cxlvij.in vlt.col.in.v.volu.incip.an marito supportanti onera.Idem Alex.in consi.suo.clxxxv. in vltima col.in.v.volu.Idem Alexan.in consi.xxxvj.circa mediũ j.col.in.v.volu.Bal.in consi.xxxvij.incipiẽte.quidã narrans.in quinta parte.& in consi.j.in princip.in.v. parte. Franci.de are.in consi.lxvj.incipien.in præsenti consultatione.

3 PROBATVR†etiam dominiũ per tantũ tẽpus cuius initij memoria non extat in contrariã etiam directum.Bal.in.l.traditionibus.in ante penulti.col.C. de pactis.ꝑ text.in.l.hoc iure.§.ductus aque.ff.de aqua quotid.& æstiua.quem tex.nõ inducit Bald.sed dominus meus Iason in.§.omniũ.in.xiiij.col.s̃.alleg.inducit

4 sic:nam dicitur in.d.§.†ꝙ longinquitas tanti temporis habet vim constituti:constitutum enim habet vim consensus.l.j.in princi.ff.de consti.pecu.& consensus inducit directum dominium:vt vult Bal.in aut.nisi tricẽnalis.C.de bo.mater.igitur &c.Idem Ias.in.d.l.traditionibus.Ange.in.d.§.ductus aquæ.Alexan.consi. vj.incip.viso themate.in.j.volu.& dominus Cardinalis Floren.in consi.cxviij.incip.monasterium sancti Iuliani.dicit quòd habet vim tituli.c.j.de præscriptio.li.vj.& tex. in.c.super quibusdam.§.præterea.de verb.signifi.¶Fa-

☞ cit.l.viros.C.de diuersis officijs.lib.xij. Cy.in.l.j.C.de emancipat.libero.*Feli.in.c.de quarta.in penul.col.extra de præscrip.& dicit Bal.in.c.j.in.j.col.in fi.quæ sunt regalia. ꝙ tale tempus habet vim priuilegij concessi à principe.per glo.in.d.§.præterea.in verbo:memoria.& ita refert dominus meus Ias.in.l.de quibus.in.x.colũ.ff.

5 de legi.¶Hinc est†ꝙ licet non sit licitũ inducere gabellas nisi per superiorem.l.vectigalia.ff.de publica. tamẽ exactio vectigaliũ pręscribitur tanto tempore cuius initij memoria non extat in cõtrarium.ita tenet Barto.in l.si publicanus.in.§.in omnibus vectigalibus.ff.de publica.Bald.consilio.cxij.in secunda parte.consuluit Panormitanus in consilio suo.xx.incip.Super quæstione vertente inter cõmune.Hinc etiã dicit Cardinalis Flor.

6 in consi.xxxviij.incip dñs comes.†ꝙ cum ius nauigandi sit de regalibus,& ad superiorem pertineat:non potest præscribi nisi tali tẽpore cuius initij memoria non

extat

7 extat incontrariũ.¶Adde † ꝙ tale tempus non requirit allegationem tituli.Nec etiã requirit bonam fidẽ vt dicit Io.franciscus balb⁹ in suo tractatu.de prescriptio. in tertia parte principali. in .vj.questio.in.xxix.col.Et qñ sufficiat allegare titulum et probare tẽpus.vide eũdem plene in dicto tracta.in tertia parte principali:ibi, decimo q̃ro.in.v.col.illius tertiȩ partis.vbi amplè examinat materiam huius præscriptionis.

Tp̃s cuius initij memoria nõ existit ꝙ dicatur,& q̃ũo probetur.

8 TALE enim tempus sufficit cũ vim habeat priuilegij:†dicit ibi Cardinalis ꝙ tale tẽpus est cẽtum annorũ.allegat Cy.in.l.ij.C.de seruitu.Dicunt tñ docto-
9 res in.c.j.de pręscri.in vj.in gl.memoria.†ꝙ ad probandum tale tẽpus req̃rit̃ ꝙ testes sint quinquagintaquatuor annorũ:& deponant de quadraginta.Et ibi est gl. nõtabilis quȩ optime ponit quomodo probabit̃ præscriptio talis,scilicet tanti tẽporis.Dicit tñ Guido pape quȩstione.ccccclxxiij.ꝙ est necessaria probatio cẽtum annorũ:quæ probatio qualiter fieri possit,ponit idem Guido in q̃one sua.cclvij.dicit etiã Alex.in cõsilio suo cxxxvj.in.vj.col.in.ij.volu.ꝙ testes debẽt necessario dicere ꝙ cõmunis opinio est nõ extare memoriã in cõtrariũ.ꝙ nota singulariter.Et ꝙ ita semper viderũt & audieuerũt à suis prædecessoribus:& ꝙ nunꝗ̃ fuit obseruatum contrariũ:& ista sunt articulãda per aduocatos: alias reperiẽt se deceptos in probatione:quia testes hoc nesciũt dicere nisi iterrogent̃:vide infra ĩ ti.(des forestz) §.ij.vbi posui modũ articulãdi hãc præscriptionẽ tanti tẽporis.¶Differunt tñ præscriptio tanti tp̃is cui⁹ initij memoria nõ extat in contrariũ, & præscriptio centum annorũ:vt dicit Cardi.flo.dictus Zabarella in.c.si diligenti.in fine,de præscriptioni.

ADDITIO. Vide ad hoc Mat. de afflictis in cõstõne regni Siciliæ quȩ incipit, cum vniuersis.in.vi.notabi.in.iij.lib. Et de probatione dicti tanti tp̃is, vide eundẽ Matthæũ in constõne quæ incipit,aquadragenalem.in penul.glo.eo.iij.lib. * ¶Et
10 dicit Barba.in consi.suo.xlj.in.xj.et.xij.col.in.j.volu.†ꝙ ea quȩ cõpetũt principi & sunt Cesaris:possunt acquiri & haberi:aut ex priuilegio:aut tãto tp̃e cui⁹ initij memoria non extat in contrariũ:cũ tale tẽpus habeat vim priuilegij.Facit ꝙ dicit cõsulẽdo Raphael Cuma.in cõsilio.lxxxiij.in vlti.col.inci.Quia causa decimalis.& dicit Soci.in cõsi.suo.cxxvij.in.j.vol.ꝙ est repetitũ in cõs. dxxxj.ꝙ tale tẽpus habet vim priuilegij:et ꝙ dicit Bal. in consi.cccclxviij.in.ij.col.in tertia parte.ꝙ est repetitũ
11 in consi.ccccxlv.in quinta parte†de pedagijs passagijs & salinarijs quæ talia præscribi nõ possunt,nec acquiri: nisi per tantum tempus cuius initij non extat in cõtrarium.Idem dicit Alex. in iure imponendi pedagia in consi.lviij.in.ij.&.iij.col.in.ij.volu.

CONTRA tamen omnia supradicta videntur tenuisse contrarium Cardi.Flo.in cõsi.lvij.inci. ma-

…us cõferendi bñ…cia non …õt acq… per lai…um.

12 gnifico domino comiti.in.j.col.quando dicitur†ꝙ ius conferendi beneficia nõ potest acquiri per laicum etiã per tale tempus:nec facit ad hoc vt dicit ꝙ tale tempus habet vim tituli & priuilegij:quia illud est intelligẽdũ ꝙ procedere debeat quo ad ea quæ quis potest possidere sine licentia principis.& sic nõ intelligitur in his quæ sunt per principẽ in priuilegiũ concedenda.ita tenẽt Io. monachi.& Ioan.an.in.c.ij.de priuileg.in.vj.Soci.in cõsilio suo.cclx.in penultima colum.dicit ꝙ licet tale tempus habeat vim priuilegij non tñ est priuilegium.dicit em̃,vidimus ꝙ multa concedi possunt quæ tali præscriptiõe non possunt quæri.vt in.d.c.ij.de priuile.li.vj. ¶Item argumẽtatio quæ fit de tali tp̃e immemoriali ꝙ habeat vim priuilegij,intelligit̃ in capace,quia in incapace nõ valet talis argumẽtatio.Feli.in c.dilecto.de testibus extra.Et de materia p̃scriptiõis decimarũ, vide ĩfra tit.vltimo.§.(toutes choses p̃scriptibles.)& Boeriũ ibi allegatũ in additiõe ibi posita.¶Et vide etiã Matthæũ de afflictis in cõstõne regni Siciliȩ q̃ incipit dubitatio.in v.col.ibi tertiò pondero.vbi dicit ꝙ id ꝙ non põt cõcedi ꝑ priuilegium non acquiritur tali pręscriptione. *

SED eũ videas in hac materia pręscriptionis decimarũ,in tit.de præscriptiõe.§.j.vbi dicit ꝙ nunꝗ̃ possunt præscribi nisi duobus cõcurrentibus:videlicet primo ꝙ tenerẽtur per laicos in feudũ ab ecclesia & nõ sufficit ꝙ habeant denominatiões à dñis tẽporalibus: sed requirit̃ ꝙ doceãt de infeudatiõe ab ecclesia aut saltẽ de denominationibus ab ecclesia,& nõ à dominis tẽporalibus.Secũdo ꝙ sit fama ꝙ eas habuerũt infeudatas ante lateraneñ.cõsiliũ:& vide allegata per eundem ibi.

CONTRA etiã prędicta vident̃ facere q̃ dicit Zabarella in cõsi.lxxxix.vbi dicit ꝙ licet ecclesia præscribat decimas alienas cũ titulo vel solo cursu temporis immemorialis:nõ tñ laicus:q̃a tẽpus eũ capacẽ efficere nõ põt:dicit And.siculus in.c.causam.de præscri.& in.c.quãto.de consuetu.& in.c.nouit.de iud.Et Ant.de but.in.c.peruenit.de censi.Bal.in.l.oẽs.in fi.C.de presc. xxx.anno.Dñi.de sctõ Gemi.in.c.catholica.xj.dist.& in d.c.ij.de priui.Barba.& Io.de ana.in.c.de hoc.de simo. ad ꝙ Bar.in.c.nobis.de iure patro.sup ṽbo,de sua iuris-
13 ditiõe.et.c.ꝙ sicut.de electio.†vbi dr̃ ꝙ ille q̃ est incapax ratione persone:nõ facit se capacẽ ꝑ tale tẽpus.Et sic cũ in decimis pręscribendis laicus sit incapax,vt dicit Zabarel.laicus per tale tẽpus nõ pręscribit decimas: & de hoc vide in.c.cũ apostolica.de his q̃ fiũt à prela.vbi oẽs cõcludũt ꝙ qñ currit fama priuilegij cũ tali tp̃e:tũc etiã laicus põt præscribere decimas.Tenent Feli.& alij in.d. c.causam.extra de pręscri.Et vide decisio.capellæ Tholosanȩ.cccxxxix.& Io.de imo.in cõs.xxxviij.¶Ita etiã tenet Hippolytus de Marsi.in singulari suo.lxxx.incipi. tu habes ꝙ cursus.*¶Per prędicta dixi quòd parochiani sctẽ Sabinȩ Heduen.diocesis nõ potuerũt præscribere ius percipiendi quartã partem decimarũ:cõtra magistrũ Antoniũ Rami,curatum dicti loci,fratrẽ meũ vterinũ:nec etiã ius percipiendi vnã partẽ oblationũ. per c.quia sacerdotes.&.c.hanc consuetudinẽ.x.q.j.etiã per tale tp̃s ex his quȩ dicta sunt:& faciũt quæ dicit Hostiẽ. in summa,de parochijs.Et vide ad prędicta Philippum Decium,Barba.post Anto.Bal.Panor.& Aret.in.c.decernimus.de iudi.& vide Feli.in.c.cũ ex officij. in.v.& vj.col.extra de præscriptio.vbi dicit quòd requirit̃ allegatio tituli seu priuilegij,immo plus dicit ꝙ nõ sufficit allegare titulũ seu priuilegiũ,in materia in qua non est verisimile quòd papa aliquẽ priuilegiat.Ex quo dixi ꝙ quędã friuola allegatio tituli:seu cuiusdã priuilegij (ꝙ nõ verisimiliter cõcederet papa)nõ ꝓfuit,nec ꝓdest dictis parochianis.¶Adde ꝙ simplex cõuentio allegata inter quedã curatũ alicuius ecclesiȩ parochialis,& parochianos eiusdẽ nihil eis ꝓdesse põt.Cũ nõ sit titulus validus.argumento eorũ q̃ dicit Panor.in.c.dudũ. in.iiij. notabili.extra de decimis.quȩ etiam allegat Guil.benedicti in sua repetitiõe.c.raynutius.in verbo & vxorem

Incapacẽ ratiõe persone non facit capacẽ tempus memoriale.

nomine adelasiã:nu.ciiij.de testa.vbi dicit ꝙ si ex tenore concessionis regię constet de nullitate tituli in feudis per textũ in.d.c.dudũ.Et nota in tali materia ꝙ nullus est titulus validus in hac materia,nisi concessio in feudum ante cõsiliũ lateranense,secundũ quod notatur in dicto.c.cũ apostolica.vel priuilegiũ apostolicũ,vt satis colligi potest ex dictis Ioannis francisci balbi in tractatu suo de pręscriptio.in quinta parte principali. in .xv. xvj.xvij.&.xviij.col.v.partis.Et etiam cõtra prędictam conuentionem opponebatur quòd non erat causa specifica ,sed erat causa in genere quæ nõ sufficit. Bar.in.l. cum de in rem verso.ff.de vsuris.

14 ADDE † ꝙ in præscriptione tanti tẽporis non requiritur scientia illius contra quẽ præscribit̃ . Ita tenet dñs meus Ias.in.l.imperiũ.in.viij.col.ff.de iurisdi. om.iudi.qui multa ad hoc alleg.Feli.in.c.cum nobis.in iij.col.extra de præscrip.Bal.tñ in cõsi.ccclxx.incip.verba rescripti magnifici.in.iij.parte videt̃ tenere contrarium.Nam vt dictũ est vectigalia non præscribuntur nisi in tanto tẽpore:vt etiam tenet ibi.Et tñ tenet ꝙ in præscribẽdis vectigalibus requirit̃ scientia illius cõtra quem præscribit̃.¶Nunquid aũt per aliam pręscriptionem minorẽ acquirat̃ dñium directum.Ponit Feli.in.c. cæterum.versi.an per præscriptionẽ. extra de iudi.Soci. vero in suis fallentijs in litera D.in.xcvij.fallentia.ponit regulam cũ quatuor fallentijs.ad quem recurre.

Dñium ꝓbat̃ ꝑ famam antiquã.

15 ITEM † etiã probatur dñium per famam antiquã: prout dicit glo.singularis in.c.at qui natura.§.cũ me absente.ff.de nego.gest.quam glo.dicit esse singularem Ange.in.l.titius.ff.quib.mod.pig.vel hypo.solui.& idẽ Ang.in.d.§.cũ me absente.dicit se obtinuisse.& istud refert Barba.siculus in cõsi.suo.viij.inci.Scribitur præclarè apud prophetã.in.ij.col.in.j.vol.& Alex.in consi.iiij. in.vj.col.in.iij.volu.Barba.in cõsi.vj.in.vij.col.in.ij.volu.dñs meus Ias.in repetitiõe.l.admonẽdi.in.lxxxiij.col. ff.de iureiu.& dicit Soci.consi.suo.lxxxvj.in.j.volu . ꝙ incipit,consilijs nostris trinus deus.in.ij.col.ꝙ est repetitũ in cõsil.clxvj.ꝙ per communem opinionẽ & famã antiquam ꝓbatur dñium.allegat infinita.Et dicit idem Soci.in consi.suo.clxxxvij.in.iij.col.ꝙ ita est cõmunis opinio,quicquid voluerit dicere Abb.in.c.veniens. de testi.Idẽ dicit Alex.in consi.j.in fine.in.iiij.volu . sufficit ẽm,vt dicit,ꝙ testes dicãt communẽ opinionẽ & famã fuisse ꝙ à tempore centum annorũ &c.talis res fuit taliũ prædecessorũ.Dicit etiã Fran.de are.in cõsi.suo . xv. incip.reuerendissime pater & dñe.in.ij.&.iij.col.ꝙ dñia maxime vniuersalia probant̃ ꝑ famã:si testes reddunt causam sui dicti.Notãter dicit,si testes reddant causam sui dicti:q̃a quacũq; specie probationis dominij semꝑ requirit̃ ꝙ testes deponẽtes suꝑ eo reddant causam sui dicti,etiã si nõ fuerint interrogati.Bar.in trac.de testibꝰ versi.testis dicit aliquẽ.in.ij.col.ita tenet Inno.i.c.cũ causam.de testi.Bar.& alij in.l.solã.C.de testi.Bal.in.l. conuẽticulã.C.de epis.& cle.immo fortius si testis deponat suꝑ dñio:& dicat quia vidit & audiuit,adhuc nõ sufficeret nisi aliter specificaret causam.ita tenet notabiliter Io.de imo.in.l.sciendũ in.x.col.ff.de verb.obl.quẽ refert & sequit̃ Alex.in consi.cxlviij.inci.excellentissime dñe vicarie.in.ij.volu.Et ista refert et sequit̃ dñs meus Ias.in l.ait pręter.la secũde.§.si petitor.in.j.col.ff.de iureiur.& maximè istud procedit cum probat̃ dñium ꝑ famã:vt
16 dixi antè:†quia etiã testes deponentes suꝑ fama debẽt

Deponens suꝑ fama reddere debet rõnem dicti sui.

reddere rationem sui dicti.etiã nõ interrogati:vt notat Inno.in.c.cum causam.de probatio.nõ ẽm sufficit simpliciter probare famã:vt dicit Bar.in.l.de minore.§.plurimũ in fi.ff.de quæstio.& Bald.in.l.proprietatis.C. de probatio.sed oportet probare causas vnde fama traxit originẽ.l.decurionum.C.de pœnis.ita refert & sequit̃ Alex.in consi.suo.lxxij.incipiente , Inspecto diligenter
17 processu.in penul.col.in.j.volu.¶Itẽ dic†ꝙ testis interrogatus suꝑ fama nescit quid sit fama non probat.Fel. in.c.cum contingat.in.iiij.col.extra de rescrip.

18 MVLTI † sunt alij casus in q̃bus tenet̃ testis rationem sui dicti reddere,etiã si non sit interrogatus, quos incidenter hic inserere cũ præcedentibus decreui.

TERTIVS ergo casus est qñ testis est interrogatus suꝑ causa criminali.Ita tradit Sali.in.l.fi.C.de probationi.Alex.in cõsilio suo.xl.incipiente,Viso processu inquisitiõis formatę.in.v.col.in.j.vol.do.meus in l.ait prętor.la.j.in pe.col.ff.de iureiu.& in sua diuina & aurea repetitiõe.l.admonendi.in.xciiij.col.ff.de iureiuran.& vide quæ dicit Soci.in suis fallentijs in verbo,testis interrogatus in.v.fallentia.cuius dicta nota.

☞ADDITIO. Quoniã hic est quæstio de probatiõe in criminalibus scd'm.l.fi.C.de probatio aduerte quoniam illa lex contra opinionem aliquorum tenet in terminis,quòd etiã in criminalibus sufficiunt indicia indubitata,quoniã ibi textus pensitat quòd delicta ponantur in publicam notionem quę munita sit vel idoneis testibus:hoc primò,vel instructa â peritissimis documẽtis hec scd'o.vel vt dicit tex.indicijs ad probationem indubitatis,& luce clario-
19 ribus expedita,hoc tertiò:ecce ergo qũo tex.† æquiparatur indicia indubitata testibus idoneis,cũ ibi ista tria disiunctiuè ponant̃ ad inducendã publicã notionẽ deliciorũ.& facit tex.in.l.si hi qui.C.ad legẽ iuliã de adulterijs.in fi.vbi ex indicijs euidentibus habet̃ delictũ cõfessum & conuictum etiã vsq; ad mortẽ:ꝙ tenẽt Bal.& Salice.in.d.l.fi.& plures alij quos citat Hippolytus de Marsi.in cõsi.iij.nu.iiij.& in consilio.vij.nu.xxxv.& in cõsi.lxxxviij.nu.xix.& in sua practica causarum criminalium.in.§.quoniam & Feli.in.c.tertio loco. de ꝓbationi.insequendo Bal.in dicto loco.& in.l.excipiunt̃.ff. ad sille.ꝙ obseruat curia in atrocioribus,vbi probatio sui natura est difficilis. *

QVARTVS casus est qñ deponit suꝑ negatiua ita tenet Bal.in.l.cũ hi.§.si integra.ff.de transactio.& idẽ Bal.videt̃ sentire.in.d.l.solã.C.de testibꝰ.Are.q̃ fuit subtilitatũ princeps voluit istud quodã modo limitare.in.c.tertio loco.de probatio.in.ij.col. ver.sed ad primum.post eũ vide ibi Feli.& Soci.in suis fallentijs.in ỽbo,testis non interrogatus. in.j.fallentia.

QVINTVS casus est,si examinet̃ suꝑ æstimatiõe vel valore alicuius rei:de quo ꝑ Fel.in.c.ad aures in fi.extra de rescriptis.Et dicit Decius in regula quatenus cuiusq;.ff.de reg.iuris.ꝙ testis deponẽdo debet causam sui dicti reddere etiã nõ interrogatus: quod quomodo intelligatur,vide eundem ibi.

SEXTVS casus est si examinetur super furore vel dementia alicuius.Bal.Pau.de cast.& Ias.in.l.furiosum.C.qui testa.facere pos.& quędam allegat Soci . in consi.xlij.in.ij.col.in.j.volu.

SEPTIMVS casus est qñ testis examinatur super notorio:nam tunc reddere rationem sui dicti tenet̃

etiam

etiã non interrogatus. Abb. Panor. in. c. cõſuluit. le. j. extra de app. Ale. cõſi. cxxxvj. in. vj. col. in. j. vol. licet cõtrariũ in hoc teneat Car. Floren. in. c. cũ cauſam. in. iiij. col. extra de teſti. & Anto. de but. in. c. ſuper hoc. in. vij. col. extra de renuncia. de veritate, cuius vide Feli. in. d. ca. cũ cãm ibi idẽ dicit dę fama, quæ nota perpetuò.

OCTAVVS caſus eſt in teſte deponẽte ſup conſuetudine. Ale. in cõſ. ſuo. cxxxvj. hic ante allega.

NONVS caſus eſt ſi teſtis deponit ſup eo ꝙ eſt iuris. ita Alex. in cõſi. ſuo. ij. in. ij. col. in. iij. vol. Hinc dicit ibi Alex. ꝙ ſicut teſtis debet in talibus reddere rationem ſui dicti: ſic etiã nuntius in ſua relatione debet reddere rationem eorũ quę egit, ita ꝙ oĩa acta per eum in ſua relatione includi debent: & dicit Bar. in. l. iiij. §. prętor. in. ij. colum. ff. de dam. infecto.

DECIMVS caſus eſt in teſte deponente ſup amicitia vel inimicitia: vt tenet Bal. in. l. data opera. C. qui accuſa. nõ poſ. & in. l. ſolã. in. ij. col. C. de teſti. licet cõtrariũ tenuerit Car. Flo. in. d. c. cũ cãm. Sed Feli. ibi dicit ꝙ dictũ eius põt ſuſtineri qñ teſtis deponeret de inimicitia ꝓpria in aliũ per tex. in. c. inquiſitionis. verſi. & an fides nullas inimicitiarum cauſas, extra de accuſa.

VNDECIMVS caſus eſt qñ teſtis deponit ſup infamia alicuius, vel ſup fama. Feli. in. c. cũ oporteat extra de accu. Ang. in. l. ea quidẽ. in repetitiõe. in. xj. col. C. de accu. Bal. in. l. quid ergo. ff. de his qui not. infa.

DVODECIMVS caſus eſt qñ teſtis eſt productus ad reprobãdũ aliquod propoſitũ ab aduerſario. Bal. in. l. preſbyteri. in vlti. col. C. de epiſ. & cleri.

DECIMVSTERTIVS In teſte deponente ſup aliquo ęquiuoco. vt tenet Ant. de but. in. c. veſtra de cohabitat. clericorũ & mulierũ. quẽ allegat Barba. in c. ſi quando. col. iiij. extra de reſcrip.

Regula.

ISTI eñ oẽs caſus poſſunt cõprehẽdi ſub regula quę
20 eſt † ꝙ teſtis q̃ deponit in his quæ ſunt perceptibilia iudicio intellectus, & nõ ſenſu corporeo debet cauſam ſui dicti reddere, etiã nõ interrogatus. iſta ponit Bart. in tractatu de teſtibus. in. ij. col. ponit Abb. in. d. c. cũ cãm. & ibi oẽs. Ad quos maximè Areti. & Feli. eſt recurrendum. Bar. & Bal. in. d. l. ſolã. C. de teſti. Alex. cõſ. cxxxvj. in. iiij. col. in. j. volu. Soci. in cõſi. ſuo. cxliij. inci. Diu ꝑfectò anceps fui. in. iij. col. in. j. vol. ꝙ eſt repetitũ in conſi. clxxv. Et in iſta regula ſubijcit̃ dictũ de dñio, diſtrictu: iuriſditiõe iure decimãdi, de fama, de notorio, et ęſtimatione ſeu valore, de cõſuetudine de amicitia: vel inimicitia: de negatiua, & ĩfiniti caſ⁹ in hoc cõprehẽdi poſſunt. ¶ Ampliat̃ eñ etiã ſi nõ ſimpł̃r ſup iudicio intellectus ſed qñ iudiciũ & rõ intellectus laborat quãtũcũq; cõſiſtat in facto. Et hoc ꝑ Inno. in. d. c. cũ cãm. & ibi ꝑ Felic. quẽ vide. Ex quo in dicta regula cũ dicta ampliatione cõprehendit̃ qñ ꝓbat̃ quẽ eſſe furioſum: dementẽ vel ebriũ: vt. ſ. dixi. ¶ Aliũ caſum ponit Feli. in. d. c. cũ cãm multum notabilẽ: videlicet qñ examinat̃ teſtis ad reprobandũ tabellionẽ. & alle. Bal. in. l. p̃ſbyteri in vlt. col. C. de epiſ. & cle. & iſte ſit. xiiij. ¶ Aliũ caſum addit videlicet qñ eſt vnus teſtis examinatus vt deferat̃ patri iuramentũ ſuppletiuũ: nõ debet deferri tale iuramentũ niſi teſtis reddiderit cauſam ſui dicti etiã non interrogatus. Bal. in. c. j. §. ſacramentũ. in. ij. col. ꝟſi. vnũ ſcias de cõſuetudinę recti feudi. Alex. in cõſi. xxxij. incipiẽte, Viſo puncto & dubijs. in. j. col. j. vol. & in cõſi. ſuo. cxxxvj. ſ. alle. Do. meus Iaſ. in ſua ſolẽni repe. l. admonẽdi in. lxx. col. cũ ſeq. ff. de iureiu. Feli. in. c. cum cãm. in. iiij. limitatiõe: extra de teſtibus & iſte eſt. xv. ¶ Pro decimoſexto adde vnũ caſum ꝙ ſi teſtis non fuerit interrogatus de cauſa per negligentiã partis, ꝙ cãm dicere non tenet̃: ſecus ſi per negligentiã iudicis, aut per ſuã ignorantiã quia tũc hoc caſu dictũ eius nõ ꝓbat. Ioã. an. in. d. c. cũ cãm. de teſti. ¶ Cũ ergo hodie per ordinatiões regias iudices teneant̃ teſtes interrogare de cauſa ſciẽtiæ: ſi nõ interrogent dicitur potius omiſſa per eorũ negligentiã & ignorantiam q̃ per ignorantiã partis: & ideo ſemper & in omni cauſa teſtis non reddens cauſam ſui dicti nõ probat per illud dictum Io. and. de quo Soci. in dictis ſuis fallẽtijs in verbo, teſtis non interrogatus cauſam ſui dicti. ibi, limitatur dicta regula. Et ideo ex quo per tales ordinatiões datur forma in examinando teſtes, ſi teſtis non fuerit interrogatus de cauſa, quia non eſt obſeruata forma, non valet talis examinatio. ita tenet Barba. in. ca. ſi qñ col. iiij. extra de reſcrip. ¶ Multos alios modos probandi dñium, vide ꝑ Io. fa. Ang. & do. meũ Iaſ. in. §. omniũ. inſti. de actio. ¶ An poſſit ꝓbari per iuramẽtũ rei, ita ꝙ reus ſi eidẽ deferat̃ in Iuramentũ teneat̃ iurare. videt̃ ꝙ ſic ſcd'm. l. manifeſtæ turpitudinis. ff. de iureiu. tñ intellige illã legẽ ſcd'm ꝙ dicit Hippolytus de Marſilijs in ſingulari ſuo. lxxxiij. inci. in ore vulgi: ſcilicet dũmodo actor habebat aliq̃ præſumptionẽ vehemẽtem. *

Alij modi ꝓbandi dominium.

QVAERO iuxta prædicta, nũqd ſufficiat ꝓbatio per vnũ teſtẽ cũ iuramẽto ſuppletiuo. Bal. in. d. l. admonẽdi. videt̃ tenere ꝙ ſic: ſed contrarium dic eſſe verius ꝑ ea quæ dicit Bar. in. l. ait prętor. §. ſi iudex. iuxta fi. ff. de re iu. & Bal. in. l. in bonefidei. C. de re. cre. & iureiu. vbi dicũt ꝙ qñ ꝓbatio requirit̃ in ſtatuto & cõditionaliter ponit̃, tũc debet impleri in forma ſpecifica & ꝓpria: ſed iuramẽtũ ſuppletiuũ nõ eſt ꝓpria ꝓbatio vt plene hoc tractat et ponit do. me⁹ Iaſ. in repe. legis admonẽdi. ff. de iureiur. in. j. col. Et Lanfrã. de Oriano. in repe. d. l. admonẽdi. in. xvij. col. ꝟſi. xxj. concluſio. Sed ſic eſt ꝙ ꝓbatio hic deducit̃ in cõditionẽ. vt patet qñ dr̃. (Et ſi durant leſdictz quarãte iours, celluy a q̃ eſt ladicte eſpaue viẽt & la preuue eſtre ſienne.) Igit̃ cõcludendũ eſt nõ ſufficere probationẽ ſemiplenã cũ iuramẽto ſuppletiuo. ¶ Sed quia ſupra fecimus mẽtionẽ de ꝓbatione dñij: eſſet bonũ ſcire quid ſit dñiũ. Et dicit Bar.

An ꝓbatio vnius teſtis ſufficiat cũ iuramẽto ſuppletiuo.

21 in. l. ſi quis vi. §. differentia. ff. de acq̃ poſ. † ꝙ eſt ius de re corporali libere diſponendũ niſi prohibeat̃: ꝓut etiã dicit Soci. in cõſi. ſuo. clxxvj. ꝙ incipit, præſens cõſultatio. in. iij. col. ¶ Quot aũt ſunt modi acquirendi dñium vide infra tit. (des foreſtz & paſturaiges). §. j.

Dominium qd ſit.

In textu ibi

En payant les deſpens.

ISTA cõſuetudo ĩ hoc eſt optime fundata: cũ iſtę expẽſe factæ fuerint ne res pereat: cũ dicit tex. noſtræ cõſuetudinis (que ladicte eſpaue aura faictz: ſe ceſt beſte paſturant.) Nemo eñ vt lupus viuit vento, ꝓpterea neceſſariũ eſt vt in iſtis animalibus, ſi velint cõſeruari fiãt impenſe: quę fiunt ne res pereat; et poſſunt tales impẽſe de iure repeti ꝑ actionẽ negociorũ geſtorũ. l. ſi pupilli. §. ſi titij. ff. de nego. geſt. & ibi Bar. Seb apud nos pro talibus dabit̃ actio ſeu cõditio ex lege: virtute noſtræ conſuetudinis: & ſimiles impenſæ repetunt̃ in alio ſimili caſu: vt ꝑ tex. in. l. qui agros. C. de oĩ agro deſer. li. xj. ¶ Sed nunqd iſte dñs pro cuſtodia iſtius rei poſſit aliqd pete

re:Pone em̃ ꝙ sunt multa animalia quæ posita fuerunt in quodam prato ad pascendũ:post æstimationẽ expẽsarum factarũ rõne comesti;nũquid debeat adhuc æstimari custodię impẽsa:Bar.in.l.cúm queritur.§.prędijs. ff.de leg.iij.dicit ꝙ tales impensæ quę fiunt causa custodiæ nõ repetunt̃,sed bene cõpensant̃ cũ fructibus. Ideo licet dñs videat̃ tpe illorũ quadraginta dierum solũ custos illius rei inuentæ in suo territorio,non põt pro custodia aliquid petere.Ita etiam tenet idẽ Bar.in.l.fi.ff.de impẽ.in rebus dota.factis.cum alijs alleg.per Alex. ibi et in.d.§.prędijs.Prępositus in.c.ius naturale.in vlt.col. j.dist.Bal.in.l.j.in.ij.col.C.de fruc.& litiũ expen.dicit ꝙ si illa custodia erat necessario fiẽda per petitorẽ:ꝙ talis impensa est repetẽda.per.l.si ita.§.fi.ff.de fundo instru. ¶Et aduerte ꝙ tales expẽ.sunt ad plenũ probandæ si sunt magnę.vt not.p Alex.& Ias.in.l.fi.§. in computatione.C.de iure delib.si verò sint paruæ,tũc sufficit probare per cõiecturas.Ita Bal.cõsi.ccclvj.in.v.parte in fine illius cõsilij.Immo dicit Ias.in.d.§.in cõputatiõe.ꝙ etiã impensæ probantur per iuramentũ quãdo sunt paruę. Vide Bart.in.l.j.col.ij.ff.de condictione indebiti. ¶Hęc consuetudo videtur esse fundata sup text. Deuterono. xxij.c.vbi dicit tex.Non videbis bouem fratris tui aut ouem errantẽ & pręteribis:sed reduces fratri tuo etiam si non est propinquus frater tuus:nec nosti eum:duces in domum tuam:& erunt apud te ꝗdiu quærat ea frater tuus & recipiat.Similiter facies de asino &c.

In textu ibi

Apres lesdictz quarante iours.

QVAERO pone ꝙ aliquis supuenit post dictũ terminũ,& proclamationibus factis cũ debita forma:nunqd si probauerit dictã rem esse suã, poterit illam recuperare à dño & vtrum dñs teneat̃ ei restituere solutis expẽ.quæ fuerint factæ ꝓ conseruatione rei.¶Super hoc est aduertendũ,†ꝙ oĩs terminus statutus à lege siue ciuili siue municipali est peremptorius:& ideo nihil potest de eo immutari:& post talem terminũ non est licitũ aliquid proponere.l.fi.ff. de decre,ab ordi.facien.¶Hinc dicit Inno.in.c.cum in tua.& post eũ Cardi.Alex.ꝙ cũ statuitur tẽpus à lege nõ est necesse apponere ꝙ post tale tẽpus nõ audiat̃:qa istud inest.¶Hinc dicit Bal.in.l.diffamari.in.ij.col.C.de ing. & manu.ꝙ si lex municipalis statuat tp̃s:post illud tp̃s quis non est audiẽdus:& contra talẽ terminũ.l. municipalis nõ datur reparatio,nisi probetur impedimẽtũ vt C.de adult.l.ob commissa.l.facta.§. si quis bonorum. ff.ad trebel.vbi dicit Ia.de Arena,ꝙ fortior est exclusio bonorum legalis ꝗ̃ repudiatiõis.& vide Feli.in.c.ij.in vij.col.extra de cõsti.vbi multa alia allegat.¶Itẽ etiã in tex.nostro nõ est priuãdus dñs re sua post præfixũ tp̃s: nisi rõne ꝓclamationũ ꝗ̃ fiũt in talibus.Post proclamata,em̃ et edicta ꝗs amplius nõ est audiẽdus:vt dicit Pet. de Ancha.in cõsi.suo.cccvij.inci.Efficax.& videt̃ fortis allegatio p tex.in.c.fi.in fi.de elec.in.vj.igit̃ &c. Et dicit ibi tex.gl.et docto.ꝙ talia edicta seu ꝓclamatavim peremptorij habent:post ꝙ perẽptoriũ nemo audit̃.Dicit 2 em̃ tex.legis†ꝙ perẽptoriũ inde hoc nomẽ sumpsit ꝙ perimit disceptationẽ:hoc est vltra nõ patitur aduersarium tergiuersari.ff.de iudi.l.& tertium.vbi hæc verba ponunt̃ in text.ibi.& nisi opponendi viam perimeret, frustra peremptorium diceretur.

Termini à lege statuti sunt peremptorij.

Peremtorium, vnde dictum.

VIDERETVR tñ dicendũ ꝙ adhuc talis ꝗ amisit rem suã sit audiẽdus etiã post terminũ & ꝓclamatiões factas.Et primo sic.Nam si lex nõ dicat ꝙ post terminũ nullus audit̃:tñ adhuc post terminũ põt ꝗs audiri ꝓ hoc adduco gl.in.c.cupiẽtes.§.ꝙ si p viginti.in ꝟbo.expectati de elec.in.vj.vbi dicit gl.ꝙ terminus assignatus à lege , ita demũ inducit priuationẽ iuris absq; more purgatiõe:si sit tñ latę sñię.& Ang.in consil . suo lxiiij.inci.Qñ.in.ij.col.in.j.vol.ponderat illã gl.ad hoc. Vel si iã sit executũ illud sup quo petit̃ admitti ad moram purgãdã iuxta ea ꝗ̃ dicit not.Pau.de ca.in cõs.suo lxxxix.inci.Quia p supra scriptos.in prima parte antiquorũ cõsiliorũ.in noua ĩpressiõe.Et mouet̃ p.l.si is cui ff.de le.ij.&.l.si ob rẽ nõ defensam.ff.de cõdi.& demõ.p quas leges dicit Dy.ita tenere.in.l.si seruũ.§.sequit̃.ff.de ꝟb.obli.In casu em̃ nr̃o dicẽdũ videt̃:ꝙ si dñs nondum alienasset aut cõsumpsisset rẽ:& si res adhuc est integra, & non est executa qđ posset adhuc petens & probans scđm formã cõsuetudinis audiri:licet terminus sit peremptorius.vt.s̃.dixi:ad minus p restitutionem in integrũ per nota.in c.corã extra de in integ.resti. ¶Teneas tñ pro firma conclusiõe quod hic ante dictũ est:ꝙ post solennitates debitæ obseruatas non est audiendus.

3 ☞ ADDITIO. †Quãdo dilatio data à iudice habeatvim perẽptorij,et terminus dicat̃ perẽptorius:vide Matthęũ de afflictis ĩ cõstõne regni Sicilię ꝗ incipit,accusationẽ.in.j.notabili.in.ij.lib.*

In textu ibi

Et la pourra.

1 VIDE Lanfran.de Oria.in.c.qm̃ cõtra falsam.col. xx.ad fi.extra de ꝓba.†Et de dictiõe nõ põt qũo importet necessitatẽ:vide in.c.j.de reg.iur.in.vj.dixi plenè alibi infra tit.des droitz &c.§.j.glo.ne peust.

In textu ibi

Iusques a ce que lesdictes solennitez seront accomplies.

1 ADVERTE †quia his in ꝗbus de iure solẽnitas exigit̃ nihil cõseq põt nisi prius solẽniter fuerit actũ.l.ij.&.l.fi.cũ multis alijs.C.de p̃dijs mino.c.prudẽtiã.de of.dele.c.nulli.cũ sua gl.j.extra de re.eccle.nõ alie. ¶Sed ꝗs ꝓbabit hmõi solẽnitates nõ fuisse cõpletas.gl. et do.ĩ.l.ij.C.si ꝗs ignorãs rẽ minoris.¶Et ꝗa hic fit mẽ
2 tio de solẽnitate dic†ꝙ solẽnitas ab eo ꝙ solet nomẽ accepit scđm Papiã.et debet scribi ꝓ vnicũ.l.ad ꝙ.ff.ex ꝗbus cau.ma.sedet et si.§.solẽniũ.de admi.tut.l.cũ pl̃es.§. solẽnia.&.l.seq.§.in soluẽdis cũ alijs alle.p Luc.de pẽ.in
3 l.ij.C.de fi.instr.li.x.vbi dicit†ꝙ solẽnitas ad hoc inducta videt̃:ne id ꝙ agẽdũ est ꝗsq; ꝓ ut velit instituat.l.ij.§. deĩde ex his legi.ff.de ori.iu.et facit.d.l.ij.C.de fide insti. et.l.iij.C.de bo.va.li.x.Et est solẽnitas quoddã vestimẽtũ rei cui ĩteruenit.l.j.ff.de mil.te.Et ꝗ cũ maiori solẽnitate celebrant̃ difficiliꝰ dissoluunt̃.l.iij.§.vl.ĩ.j.gl.ff.de adile.& ꝙ duplex est solẽnitas,scilicet extrinseca & intrinseca:et ꝗ̃ qũo p̃sumant̃ ãplissime p.d.meũ Ia.post alios ĩ.l. sciẽdũ.ff.de ꝟb.obl.& qũo solẽnitas supplet̃:et an omissio vitiet cõtractũ.vide Luc.de pẽ.in.l.iij.C.de iu.fis.li.x.

☞ ADDITIO. Materiam solennitatis & formæ ample ponit Albertus brunus in tract.quem fecit de forma et solennitate:ad quem recurre,cum sit amplissimus. *

§.ij.

§.tertio.

Celluy qui trouue espaue: & la retient sans le signifier dedãs uing & quatre heures a la iustice: ou aux officiers du seigneur hault iusticier: ou territoire duq̃l ladicte espaue est trouuee: est amẽdable de soixante solz: enuers ledict hault iusticier: auec restitution de ladicte espaue.

ISTA cõsuetudo est etiã in comitatu Burgũdię.i ti.(des iustices)§.vlti.& ĩ comitatu Niuernẽ.§.iij. ¶Supra in princi.in.j.&.ij. cõsuetudine: satis amplè disputaui, super q̃ erat fundata hæc nr̃a consuetudo: hñs in se tria capl'a: q̃ disponit(des espaues)& maximè ĩ hoc ꝙ debet denuntiari dño & significari. Et videbat̃(vt dixi)añ.§.sup verbo, espaue. ꝙ poti⁹ debebat dari epõ, vt distribuat̃ iter paupes: finalr̃ dixi qd' videbat̃ fũdata cõsuetudo ĩ hoc ꝓrõne ꝓclamationũ q̃ fiũt, bona sic inuẽta q̃ nescim⁹ cui⁹ sint, dicunt̃ vacãtia: & iõ tãq̃ sint fisco applicãda: dñt illi q habet ius fisci pñtari: sed adhuc mihi videbat̃ illud satis leue: nũc finalr̃ & ꝓ tota resolutiõe nescio sup q̃ fundet̃ dicta nr̃a cõsuetudo: nisi sup.l.si qs aurũ.in ti. de fugacib⁹.i Lõgobarda.

Res inuentæ iudici pręsentari debent. 1 †Quæ q̃d evoluit & ordinauit ꝙ si aliq̃ res ĩueniat̃, & nesciat̃ cui⁹ sit: debet portari añ iudicẽ. De q̃.l.fecit mẽtionẽ vnica & singu.glo.q̃ est in.l.falsus.§.q alienũ.ĩ verbo q̃ dicũt grecũ est.ff.de fur. ¶Et dicit Ioã.Fab.in.§.fi.institu.de rerum diui.ꝙ talis inueniens talẽ rem debet ꝑponere libellũ continentem ꝙ talẽ rẽ inuenit, & ꝙ redditurus est: p.d.l.falsus.§.qui alienũ.Feli.in.c.cũ dilecti.col.viij.extra de accusa.

SED aduerte, q̃ vt videmus p hunc titulũ domini terrarũ Burgũdiæ p cõsuetudines nostras habẽt iurisditionẽ quæ dat̃ eis per cõsuetudinẽ: qd' fieri põt cũ cõsuetudo iurisditionẽ tribuere possit. Feli.remissiuè in c.ex pte decani.i.ij.col.extra de rescri.ver.cõsidera.j.qd' an sit itelligẽdũ de simplici, an de mero & mixto ĩpio: disputãt doc.ĩ.c.cũ cõtigat.de foro cõpe.& p Feli.i.c.su p.q.§.si vero.ĩ vlt.col.ver.limita.v.extra de offi.dele.

ADDITIO. Vide Matthæũ de afflictis multa cottas allegãtẽ in rubri. cõstitu. regni Siciliæ q̃ incipit, cũ satis.& in.ij.notabili illi⁹ cõstitutiõis. * ¶Et an iurisditio acq̃sita ex cõsuetudine p sciẽtiã illorũ de quorũ ꝑiudicio agit̃ extẽdat̃ ad coertionem delictorũ ĩ corp⁹. Feli.ĩ.c.auditis.ĩ.xiiij.col.versi.v. declaratio.de p̃scrip. Quando prescriptio extẽdatur ad cõnexa & accessoria. Feli.in.c.cũ ex iniũcto.de here.

SED q̃ro iuxta hãc nostrã cõsuetudinẽ: pone ꝙ aliquis inuenit aliquã rẽ quę nescit̃ cuius sit: & illã intra tps à lege nr̃a municipali statutũ p̃sentat dño: sed dicit se nõvelle in manibus dñi ponere: donec ꝑtiũ inuentiõis sit ei solutũ, nunq̃d sit audiẽdus: Bart.in.l.falsus.§. q alienũ.ff.de fur.hic añ alle.hãc opinionẽ determinat, & dicit ꝙ aut res est iã inuẽta: & tunc nõ possum aliq̃d petere ꝓ inuẽtiõe.d.§.q alienũ.aut res nõ est inuẽta sed ĩueniẽda: & tũc possum petere ꝑtiũ inuẽtiõis.ff.ad legẽ Rhodiã de iactu.l.ij.§.portio.& idẽ ĩ.l.iiij.§.si tibi iudiciũ.ff.de cõdi.ob turp.cau.ita etiã tenet Ias.in.d.§.si tibi iudi.in.j.col.vide Feli.ĩ.c.cũ dilecti.col.viij.hic añ alleg.

NAM prœmiũ põt dari ad rẽ ĩueniẽdã, vt hic añ dicit̃. Cũ etiã possit dari ad indicãdũ malefactorẽ.l.in q̃stiõib⁹.&.l.ij.ff.de his q pro prœmio libertatẽ accẽperũt, prout fecit senat⁹ roman⁹(vt ĩquit Salusti⁹) ĩ catilinario ad detegẽdã cõiurationẽ Catilinæ: vel etiã q̃ñq̃ p̃miũ datur occidenti: qd' fieri potest de iure.l.cũ nauarchorũ.vbi Ioã.de platea.C.de nauicularijs.lib.xj. & habet̃.j.regũ.xvij.c.&.ij.regũ.v.c.&.j.paralipo.xj.de quib⁹ vide.G.bñdicti ĩ repeti.c.Raynuti⁹.de verbo,& vxorẽ noĩe adelasiã.nũe.cccccix.&.ccccccx.de testa.

2 SEcundò † q̃ro: aliquis inuenit aliqd' animal in fundo suo: qd' sibi magnũ dãnũ intulit: nũquid possit illud retinere donec admonuerit dñm: & fuerit sibi dãnũ per dñm emẽdatũ: ¶Videt̃ primò de hoc esse text. aptus in.l.hoc ampli⁹.§.de his aũt.ff.de dãno infec.vbi habet̃ ꝙ si res tua collapsa fuerit ĩ fundo meo, potero retinere donec dãnũ fuerit mihi emẽdatũ. Et etiã bñ facit tex.in.l.ratis.ff.de incen.ruina & naufra.vbi ad hoc not.istũ textũ Bar.& istud tenet Bal.ꝙ possum retinere donec admonuerim dñm, & sit mihi cõsultũ de dãno. Ita tenet Bal.in.l.requirẽdi.in.ij.col.C.de ser.fugi.arg.l. ca.v.ff.de adul.p quẽ text.ita tenet Richar.Malũbre.& Specu.in tit.de actore.versi.sed pone: ĩuenio pecudem. Roma.verò & Alexã.ĩ.d.l.hoc ãpli⁹.§.de his aũt, dicũt ꝙ potes retinere vt cognoscas dñm, postmodũ contra eũ agere possis. Vide Ioã.and.& Panor.in.c.si lęserit.extra de iniu.& dã.dato. Bart.Cepo.in tracta.de seruitutibus.tit.de seruituti.iuris pascẽdi.in.x.col.ponit hanc q̃stionẽ satis amplè distinguẽdo: quẽ vide.sed Bart.in.d. §.de his.& ĩ.d.l.ratis.dicit cauti⁹ esse ꝙ reponat̃ in manib⁹ iustitiæ. ¶Tu dic ꝙ ista sunt vera sublata cõsuetudine nr̃a: sed stãte nr̃a cõsuetudine tenet̃ statim ĩtra tps statutũ reponere ĩ manib⁹ iustitię: vt fiant ꝓclamationes, prout supra ordinatũ est: & in hoc nõ est dubium.

In textu ibi

Sans le signifier.

VIDE Bart.in.l.cum satis.colum.ij.C.de agricol. & censitis.libro.xj.

In textu ibi

Est amendable de.lx.& cinq solz.

Inuẽtor rei alienæ si nõ restituit cõmittit furtum. 1 ISTud est introductũ optima ratione: vt videlicet tollatur ĩnuẽtorib⁹ occasio incidẽdi in furtũ. †inuentor em̃ rei alienæ si nõ restituit, sed apud se retinuerit, cõmittit furtũ. Textus est in.d.l.falsus.§.q alienũ.ff.de furtis. Aequũ est enim vt ꝓ furto ad aliquid cõdemnetur: ne delictũ remaneat impunitum, qd' interest reipublicæ.l. ita vulnerat⁹.ff.ad legẽ aquil.nã ista pœna de iure pro isto simplici furto erat arbitraria, vt in fine dicam. Sed nũc in ista specie furti est ordinata ista simplex pœna ĩ hoc casu, q̃ nõ poterit augeri neq̃ diminui p iudicem, cũ sit certa & determinata. De q̃b⁹ pœnis q̃ infligi possunt ex furto lati⁹ infra dicã.§.v.hoc eodẽ titu. Et vide Bar.in.l.ĩficiãdo.§.ĩfans.ff.de furtis.vbi ponit q̃ñ pluralitas actuũ inducit pluralitatẽ delictorũ, & q̃ñ non.

IOANNES Fabri in.§.fin.in fine.institutio.de rerum diuisio.facit mentionem de hac consuetudine: & dicit quòd hodie nostri iustitiarij regis Franciæ sibi vsurpant quòd inuenta faciunt sibi reddi: & trahunt ad emendas nõ reddentes: quod est contra ius & malè

faciunt.¶Sed pro certo est bonū q̄rere, nunq̄d istud furtū quòd cōmittit iste talis inuentor, nō restituendo dn̄o loci: ex quo punit̄ pro dicto furto. in. lx. solidis debeat cōnumerari inter furta, ita qd' aggrauet secundū vel tertiū furtum. Dicam. j. eo. titu. (si aulcun commet ☞ simple larrecin.) An ista cōsuetudo liget ignorātes dixi. s̄. in hoc eodē titu. in glo. (crie par trois edictz.) *

§. quarto.

LE droict de indire: imposer & leuer ayde en quatre cas. Cest assauoir: pour voyage doultre mer: nouuelle cheualerie: mariage d'une fille tant seullement: & pour la rancon du seigneur. Appartient au seigneur hault iusticier. Et sur ses hōmes subiectz en haulte iustice.

ISTA consuetudo est etiam in comitatu Burgundię in titulo (des iustices). §. j. Et de hac materia munerū quæ est diffusa in iure: tam p diuisiones q̄ alias, de quibus per discursum titulorū, de mune. & hono. ff. &. C. in. l. placet. C. de sacrosanctis eccle. & in oībus titulis qui sunt in. xj. libro. C. & per Petrū Helie in tractatu, quē fecit de muneribus. & p canonistas in. c. cū apostolus. extra de censib⁹, de quo dicā infra. & in. c. vnio. x. q̄one. iij. & per sanctum Thomā in quibusdam epistolis ad ducē Brabantię & Lotharingiæ, & in oībus p̄dictis locis multa

Subditi ad q̄ teneantur dn̄is suis.

1 reperi: sed pro nūc aduerte q† tenent̄ hoīes subditi ad multa dominis suis. Primò em̄ illis obedire in iustitia tenent̄, argumento. l. q̄squis. C. de episco. & cleri. cū eis iustitiā habeat dn̄s ministrare. Specu. in titu. de feudis. §. qm̄. versic. xvij. prope finē. immo quod plus est non potest fieri per pactū, quòd domin⁹ nō teneatur administrare iustitiā, & reddere ius subditis. Bald. qui pro & cōtra arguit. in cōsi. suo. cccclxxxiij. incipi. Magnificus.

Priceps, ad q̄ teneatur subditis suis.

2 in prima parte cōsiliorū. in. ij. col. Adde † q princeps tenetur suis subditis ad tria. ¶Primò tenetur eis administrare iustitiā suis sumptib⁹. ¶Item seruare subditos à grauaminib⁹ & oppressionib⁹. & de his duobus vide Lucā de pēna. in. l. j. in. viij. &. ix. col. C. ne rustica. ad vllum nego. deuocent̄. lib. xj. & pleni⁹ in. l. annonas, C. de erogatio. milita. annonæ. li. xij. vbi dicit q sigillū litera☞rū iustitię debet gratis cōcedi. Immò qd' plus est non pōt fieri per pactū qd' princeps aut dn̄s non teneatur administrare iustitiam, & reddere ius subditis, vt tenet Bal. q arguit p & cōtra in cōsi. suo. ccccxxxiij. incipiēte, magnificus. in. j. parte in. ij. col.

Officiū regis quod.

3 * Et aduerte † q officium regis est iudiciū & iustitiam facere. xxiij. q. v. c. regum est virtuosos benignè fouere: ecclesiā defensare, & ecclesiasticas psonas: hæreses impugnaræ, oppressos releuare: vt dicit Lucas de pēna. in. l. vnica. C. de cōduc. & procu. lib. xj. ¶Tertio tenet̄ princeps subditis facere cudere monetā in illo valore in quo est metallum anteq̄ cudatur. vt tenent docto. in. l. j. ff. de contrahen. emp.

4 ITEM † subditi tenent̄ ad seruitia propter quæ hn̄t mansum & terras: puta p̄stationē operarum, vel par caponū, vel aliud simile. l. in rebus. ff. de rerum permu. Spe. dicto versi. xvij. ¶Itē tenentur dn̄o ad charitatiuū subsidiū, casu q̊ indiget: q ipse dn̄s pro tali charitatiuo subsidio: seruitia psonalia sibi debita æstimare ad pecuniā: & illā exigere ab hoīe suo: vl' mādare pōt vt seruiāt alteri p eadē seruitia. ar. l. si libertus artē. ff. de ope. liber. Ita Bal. in. l. j. ī fi. C. de opis libe. ¶Et sic ex p̄dictis videt̄ īferri, q si hoīes teneant̄ dn̄is ad seruitia psonalia: q vltra æstimationē illorū seruitiorū dn̄s nō pōt ab eis exigere charitatiuū subsidiū. Ipse tn̄ Bal. in. c. cōquerēte de offi. ordi. dicit, q pn̄t imponere subditis suis subsidia, postq̄ bursam suā euacuauerūt: sed prius dn̄t incipere de suo: vt vult Bal. & Cy. in. l. neminē. C. de sac. san. eccl'. Sed tn̄ qn̄ equitat exercit⁹ principis loca vicina hn̄t illis puidere de expēsis necessarijs. Ita Bal. in. d. l. neminē. per tex. in. l. si pendētes. §. si quid cloacarij. ff. de vsufru.

5 ET aduerte † q subsidiū duplex est: qn̄q̄ dicit̄ voluntariū, qn̄q̄ necessariū. Volūtariū dicit̄ esse illud qd' gratiosè est cōcessum: & censet̄ esse q̄dā donatio, q̄ à liberalitate pcedit: & pprię videt̄ eē in hac patria nr̄a ducat⁹ Burgūdiæ illud qd' dicim⁹ feuagia. ¶Licet em̄ rex Frāciæ, neq̄ alij principes ppria autoritate possint imponere tallias hoīb⁹ huius patriæ ducat⁹ Burgūdiæ scd'm libertates gn̄ales p̄senti patriæ cōcessas: attamen vidim⁹ q in hac patria gētes triū statuū cōcedunt qn̄q̄ & maximè de trib⁹ annis in tribus annis christianissimo regi nostro Francorū dona gratiosa. xxx. vel. xl. M.

6 frācorū: & ista vocant̄ apud nos feuagia † sed subsidia dicunt̄ volūtaria à subuenio subuenis. ¶Aliud est subsidiū necessariū qd' imponit̄ coactè homini vel pplo. & istā differētiā seu distinctionē videt̄ facere iuriscōsultus in. l. min⁹ pprie. ff. de ver. sig. & vide q̄ ī simili dicit Guido pa. deci. sua. ccclxxj. Et auerte ad id qd' dicit Ioā. Blesēn. ī summa quā fecit sup tit. de feu. ī ti. qb⁹ mo. feu.

7 amit. † q q̊tiescūq̄ dn̄s op⁹ habet: & necessitas illud exposcit: pōt īponere collectā subditis, & talliare subditū. Et pro hoc alleg. c. phibemus. extra de cēsi. cū ibi nota. & in hoc dicit se sequi Roffre in sua summa libellorū.

ITEM tenētur subditi præstare alimēta si indigeat. Specu. in versic. xvij. per. l. necare. ff. de li. agnoscen. c. pasce. lxxxvj. distin. habetur in. c. j. de notis feudorum, in feudis. Et per Præpositum in. c. licet. si de feudo fue. controuer. in vsibus feudorum.

8 SEX † enim enumerat Spe. in titu. de feudis. §. quādo. versi. & nota q vasalli. ad quæ tenentur homines subditi domino.

PRIMO enim dicit q tenent̄ conferre pro exercitu imperatoris scd'm qualitatem & quantitatē rei quam à dn̄o tenet & recognoscit. Nunquid aūt dn̄s iubere possit subditis suis, q seruiāt sibi in exercitu & caualcatis. vide p Bal. in cōsi. suo. ccccxxxvj. in vlti. col. s̄. alleg. & ibi ponit: nūq̄d seruire possint p substitutum?

SECVNDO dicit Spec. q tenētur præstare subsidium pro Corredo imperatoris, scilicet qn̄ imperator transit illum locū, tenentur eum procurare. Et cum dominus transit per loca sua: homines debent sibi dare hospitium, & alia victui necessaria iusto pretio: & forum consuetum tenere, & communia sumi.

☞ ADDITIO. Item etiā adde qd' nobiles & incolæ ciuitatis tenētur ire obuiā pricipi, & ipsū expectare cū iocūda receptiōe: & debet honorari ī sua receptione. (Nā tota ciuitas hierl'm exijt obuiā Iesu: sciderūtq̄ ramos de arborib⁹, dicētes & clamantes Osanna, bn̄dictus q venit in noīe dn̄i.) Ex hoc

cum mu-

cū muneribꝰ.nec debet salutari sine munere ad istar regis Parthorū.Refert Petrꝰ cādidus ī procœmio Apiani Alexā.in principio de bellis à ciuitatibꝰ acceptasse munus ab Heneo,& die q̄ rex igrediẽ debẽt milites adesse barba tonsa,&veste pulcherrima & decora.ij.Reg.xix. ca.ista dicit Vincētiꝰ cigault ī tractatu suo de bello Italico.i.iiij.c.regali.versi.veniamꝰ.hoc anno dñi.M.cccc. xxj.die.iij.mẽsis Augusti,Frācīscꝰ primꝰ rex Frācorū fecit itroitū suū ī hac ciuitate Heduen̄.vnà cū dña Claudia regina, q̄ hic cū m̄re p̄dicti regis māsit vsq; ad diẽ xxiij.illius mẽsis,& eidẽ orationẽ habui noīe ciuitatis: & ab eo cõfirmationem priuilegiorū obtinuit ciuitas.

Frācisci primi regis frācorū ī ciuitatẽ Heduen̄.introitus.

SED q̄ritur iuxta p̄dicta, quō debeat dari tale hospitiū:& qui teneñt,& qui nō? Et primò dic q̄ qn̄ datur hospitiū tam pro receptiōe principis q̄; pro hospitatiōe hospitū.debet de domo vniuscuiusq; fieri diuisio ī tres partes. prima em̄ & melior debet dari dño domꝰ:secunda hospiti.tertia verò debet dari iterū dño domꝰ.¶Ista oīa ponunẽ ī.l.ij.C.de metatis & epidimi. nisi tñ miles sit illustris:qa dimidiam partẽ domus h̄re debet.d.l.ij.& glos.in.l.iij.§.eos.ff.de mune.& ho. ¶Et aduerte,qa istud munꝰ, est munus reale.d.l.iij.§.munꝰ hospitis.ff.de mune.& hono.A quo munere debẽt excusari,doctores legū.l.medicos.& ibi docto.C.de professo.& medic.arg.l.archiatros.C.de metatis.lib.xij.

Consuetudo super alimentis militibꝰ præstantibus.

ADDITIO. Nec valet cõsuetudo qđ subditi teneanẽ p̄stare alimẽta militibꝰ sine p̄cio:nisi p̄riceps sit in tāta necessitate qđ nō habet de suo,vt tenet Mattheus de afflictis ī cõstitu.regni Siciliæ icipiẽte.q̄;primū ī.viij.nota.& ibi in.v.notabili. & in illa q̄stiōe enumeranẽ hi sex casus,de qbꝰ hic. *

SED aduerte ad vnū singulare:q̄ impetrās immunitatẽ suę domꝰ,seu exẽptionẽ:vt vicinorū domus grauẽtur,adhuc teneẽ ad soluẽdū tertiā partẽ pensiōis domus eiꝰ.Si verò impetret etiā īmunitatẽ, dictæ pensionis domꝰ:si aliàs erat priuilegiatꝰ perdit priuilegiū rōne suæ dignitatis.Siverò nō erat priuilegiatus,puniẽ in centū libris auri.Ita est tex.multū notabi.in.l.oẽs.& ibi doc.C.de metat.& epidi.li.xij.& si fuerit assignatū hospitiū vni militi p̄ forrerios seu metatos:& signū fuerit appositū ī domo:delẽs illud signū puniẽ pœna falsi.ita ẽ tex.ī.l.j.C.de metat.lib.xij. ¶Excusanẽ multi ab his hospitijs.de qbꝰ ī.l.pe.C.eo.& maxiẽ comites.vt est ẽt tex.& gl.i.l.eos. C.de exc.mune.li.xij.ppẽ quẽ semel dixi Papiæ: qđ magnificus dñs comes Frācīscꝰ de Becharia, debebat excusari ab hospitio militū. qđ nolebāt p̄mittere Papien̄.Sed tñ habuit lr̄as exẽptiōis ab illustri dño:magno magistro Frāciæ,Carolo de Ambasia:ibidẽ locūtenen̄. regio:q eo q̄ comes eẽtriussit ipsū ī tali hospitio nō molestari.¶Multa hic dicere possem de hospitio militū:sed qa hic.§.est iā satis oneratꝰme remitto ad Surgetū:ī suo tractatu quẽ fecit sup hac re.

ADVERTE q̄ dans hospitiū non potest in alio grauari.l.omnes.in prin.C.de meta.libro.xij.

TERTIO subditi teneñt p̄ redẽptione dñi captiui.

QVARTO pro filia domini maritāda & dotanda.

QVINTO tenentur pro domino vel filio eius milite faciendo,si qua expensa opus esset.

SEXTO pro emẽda aliqua terra dño.Ita tenet Spe. in dicto loco suprà allegato.& in ti.de maio.&obediẽ. ver.eodẽ modo. ¶Ita etiā dicit & tenet.G.benedicti in sua repetitio.ca. Raynutius.in verbo,& vxorẽ nomine

Pro terra emenda.

adelasiā.in quarta decisiōe, quasi in principio.de testamẽtis.vbi ponit,de tallijs quō imponi possunt. Tñ Io. an.in addi.ad Spe.in tribꝰ casibꝰ tenuit cōtrariū,dicendo hoc nō reperiri iure scriptū:& finaliter cōcludendo qđ in istis est attẽdẽda cõsuetudo ista.Bald.in.c.j.§.similiter.de capitulis cōradi.in vsibꝰ feudorū. Albe.in.l. fi.C.de iuris.om.iudi.Idẽ tenet Bal.in.l.j.C.de auro corona.¶In istis ergo quatuor casibꝰ erit attẽdenda consuetudo nostra:q hoc vult. in reliquis verò nō tenẽtur subditi. ¶Ista ponit, alia addẽdo Alex.in apostillis ad Bar.in.l.placet.ī verbo,collectā.C.de excusa.mune.li.x. allegādo Albe.de rosa.ī suo dictionario.in verbo, dñs Ioan.fabri.in.§.eque.in.xiij.col.insti.de actio.Sed vt ait Imol.seruāda erit cõsuetudo nostra in dictis q̄tuor casibus,& si in reliqs eis imponaẽ collecta, domini p̄resumunẽ fecisse p̄ vim & oppressionẽ.Io.an.in.c.j.de præscrip.lib.vj.Bald.in.c.j.in tit.q̄liter vasallꝰ debeat fideli.

9 ¶†Nūquid aūt dñi possint cogere subditos ad contribuẽdū,p̄ reparādis eorū castris,molẽdinis,& alijs rebꝰ. Ia.rebuf.ī.l.j.C.de ciuib.vrbis.Alex.dicit quòd non.

CONtrariū tenet Guido pape in cõsi.suo.j.ibi, præterea ex alio capite.p̄ tex.in.l.turres.& in.l.omnes prouīciarū.C.de operib.publicis.p̄ quos dicit q̄ hoīes alicuius, territorij tenenẽ reficere muros villarū & castrorū etiā si nō habitẽt in eis:idẽ tenet in singulari suo. cccclxiij.Et do.meꝰ Ias.in.l.diuortio. §.īpẽdia.ff.solu.

10 matri.& Ang.in.d.l.turres.C.de ope.publicis.† Dñs tamen pōt custodire castrū vasalliticū inuito vasallo tp̄e necessitatis.& illud custodiat cū dicto suo vasallo.vt tenet Bal.in titu.de inuesti.de re aliena facta.vide Io.sanxon in titu.(des droictz de chastellenie)articu.j.in fine.

11 ¶†Itẽ etiā nunquid dñs possit cogere subditos ad seipsos armandū,ad fugandū,& capiendū latrones& acta iustitiæ exequendū. Lucas de pēna ī.l.j. C.ne rustic.ad vllū obsequiū deuocenẽ.ī.ij.&.iij.q̄one.per sex col.lib. xj.vbi amplissimè arguit ad p̄tes.Et ibi in secūda q̄one ponit. An burgẽses ciuitatū teneanẽ dare hoīes armatos regis suis expẽsis,p̄ guerra faciẽda? vbi cōcludit q̄ nō vide eū.Et etiā si vasallivadāt ad guerrā ad seruiendū principi prout tenẽtur,nō possunt aliqd exigere ab eorū subditis,p̄ fractibꝰ fiẽdis aut factis ī bello,vt tenet Ia.rebuf.in.l.si penes q̄s.C.de agrico.& cẽsitis.li.xj. *

Priceps an possit cogere subditos ad capiendum latrones.

HOdie tñ in Francia sunt q̄dā ordinationes q̄ tp̄e guerrę tenenẽ subditi ad q̄sdā paruas munitiōes castrorū.¶Aduerte etiā q̄ si p̄riceps cōcedat alicui priuilegiū imponẽdi collectā,q̄ nō potest illud reuocare: licet oīa alia priuilegia sint reuocabilia. Ita notat Bart. in.l.hi q.in fi.ff.de iure īmuñita. Et istud ius īmponẽdi collectas est de regalibꝰ,vt dicit & tenet Iacob.rebuf.in l.j.C.de exact.tribu.lib.x.& Alexā.in consi.suo.cxlv.in ij.volu.& ideo soli principi nō recognoscẽti superiorẽ deberet cōpetere.qđ no. Immò videreẽ quòd alteri p̄ principẽ cōcedi nō possit,p̄ ea quæ dicit Lucas de pena in.l.cōtra in.vij.col.C.de re militari.lib.xij. *

SED quæro iuxta p̄dicta, nunquid dominus possit in istis quatuor casibꝰ imponere sine consilio sub-

12 ditorū?¶Aduerte† quia vt dicit.Præpositꝰ ī procœmio feudorum.xxiij.colū.quòd sicut episcopus non potest imponere charitatiuum subsidium sine consensu capituli & cleri.Ioannes andreas.in.c.cum apostolus.in titu.de censibus. sic ipse princeps sine consilio subditorum,illis retinẽtibus:vbi nō sit iusta causa:non poterit

ab inuito extorquere: vt in.d.c.cũ apostolus. facit qd' dicit Inn.in.c.j.de stat.monacho. ¶ † Ex iusta em̃ causa ab inuitis põt dñs extorquere. Bal.in.l.ex hoc iure.ff.de iustitia & iure. Ange.in cõsi.ccvj.incipiẽ. Inter ordinamẽta.& dicit Bald.in.d.l.ex hoc iure.in fin.col. ꝙ olim rustici soluebãt principi tantũ.xxxj.denarios,hodie ita excoriãt: vt vix dimittãt spm̃ precario.Bona glos.in.l. ager.§.j.ff.de verbo.sig.& notat de p̄dictis Alberi.in.l. fi.C.de iuris.om.iudi.Et plenè Iacobin⁹ de sãcto Georgio: in tractatu homagiorũ.in.x.colũ.vbi ponit plura.

Dñs ex iusta cã põt ab inuitis extorqre.

13

14 ADuerte tñ † ꝙ si dñs iniusta seruitia exigat à subditis siue hoib⁹ suis,homines possunt implorare officiũ superioris: vt dñi oppressionẽ reprimat, & soluere nõ teneanť: vt vult Spe.in loco supra alleg.Aluar. in.c.j.in.v.col.apud quẽ vel q̃s controuersia feudo.nec erit isto casu dñs iudex.vt vult Spec.ĩ dicto tit.de feud. §.nũc dicamus.versi.cæterũ.Bal.in.c.j.in fi.col.de capi-

Subditi ĩplorare põt supe riorẽ cõtra dñm iiusteexi gentem.

15 taneo q curiam vẽdidit,in vsib⁹ feudorũ.dicit † ꝙ dñs sup taxatione vel ĩpositione onerũ nõ est iudex: nec potest sibi ius dicere.ita Oldra. cõsil.suo. ccxxxiij.incipit Factũ tale est.Et tenẽdũ est ꝙ domini & barones vltra istos q̃tuor casus non possunt talliare subditos,vel eis imponere collectas sine autoritate principis.Textus.in l.j.C.de supindicto. lib.x.nec vltra modũ cõsuetũ possunt talliare.l.j. C. in qb⁹ causis colo.censi.lib.xj.&.l.cũ satis.C.de agri.& cẽsi.Et licet hoies subditi iã per plures vices indebita seruitia dñis suis soluerint: nõ tñ per hoc possunt astringi ad illa soluenda. nec iuuabit dñm illa solutio: qa præsumiť metu extorta.Bald.in tit.de pace cõstantiæ.in verbo,pactiões, & facit ad p̄dicta q̃ notat Io.And.in p̄senti.in nouella.de offi. ordina.lib.vj.& in c.cũ singula.de p̄ben.in.vj. Io.andr.post glo.& alios in c.cũ ap̄ls.de cẽsi.in.vj.si tñ seruitia & onera sint iusta & rõnabilia: põt dñs ꝓpria autoritate ab illis inuitis exigere. Spe.in.d.§.qm̃.versi.xviij.& doct.in.d.c.cũ ap̄ls.

16 ¶ Itẽ q̃ro † nũquid dñs pro defensiõe p̄riæ possit facere talliã, & ĩponere collectã hoib⁹ suis: Ioã. Raynerĩ in.c. ĩperialẽ.§.firmiť.& ibi alij de ꝓhibi.feud.aliena.ꝑ Fede. tenet ꝙ dñs pro defensiõe sua & suæ patriæ potest cogere subditos vt ei cõtribuant,& eos cogere vt ei inseruiãt. ¶ Nũquid aũt ꝑsonaliter vel nõ: & etiã si velint ꝑ substitutũ an possint: Ponũt Aluaro.& alij in.d.c.imperialẽ.§.firmiter.s̃.allega. Vide ĩ hac materia singulariter Lucã de pẽna in.l.j.C.ne rusticani ad vllũ negotiũ euocẽ.in.ij.&.iij.q.per.v.aut.vj. col.vbi plura multum singularia adducit pro vtraꝗ parte,& dixi hic antè.

Dñs ꝓ defensione p̄riæ põt facere talliã.

ITEM si velit subditus ire ad guerram & defendere: nunqd possit ei denegare pecuniã: tenet ibi Aluaro. ꝙ sic.Et aduerte qa Panormi.in.c.sicut.&.ĩ.in fin.extra

17 de iureiurã.quæriť,† nunquid subditi vocati à dño ad bellũ teneantur ire.& finaliter dicit ꝙ si dñs inuaditur, & sit timor subitane⁹ & improuisus: ꝙ oẽs apti ad pugnam seu custodiã teneñť fauore reipublicæ.Immò & etiã clerici teneñť ad custodiã murorũ.vt in.c.peruenit. Et qd' ibi notať: extra de immuni.ecclesi. facit.c. omni timore.xxiij.q̃.viij.& dicit Bar.in.l.fi.C.de cursu pub. lib.xij.Nota istã legem cõtra clericos: & propter istã societatẽ Heluetiorũ q̃ venit in ducatu: de prædãdo, currẽdo,& occidẽdo: vt possint clerici grauari ad datia & collectas,& alia onera sordida: vt cõtra dictas gẽtes repararẽtur: qd' est notandũ. Et ita etiã dicit & tenet do. meus Ias.in.d.l.placet.C.de sacrosan.eccle.in.iij.col.

Subditi vocati à dño ad guerrã an teneãtur ire.

18 IN contrariũ in hoc videť facere tex. in.d.l.placet. C. de sacrosan.eccle.dicendo sic.† Ecclesia non teneť ad munera extraordinaria: vt. d.l.placet.sed tale mun⁹ est

19 extraordinariũ,cum nõ habeat certã formã. † nã ecclĩa

20 est empta à supindicto.tex.in.d.l.placet. † sed superindictũ est munus extraordinariũ: qd' ꝓpter necessitatẽ belli indiciť: vt declarãt glo.& Bart.in rubri.C.de superindicto.li.x.Pro hoc facit tex.in.c.rep̄hẽsibile.xxiij.q.viij.

21 vbi diciť † ꝙ clerici nõ teneñť ad custodiã ciuitatis,etiã cõtra Pyratas.Ad idẽ facit,qa ecclĩa nõ teneť cõtribuere ad refectiõẽ murorũ ciuitatis: q̃uis ista impensa respiciat publicã vtilitatẽ. glo.in.l.ad istructiões ĩ titulo. C.de sac.san.ecclesi.scd'm quã cõsuluit Panor.ĩ cõsi.iij. qd' incipit,Casus sup q̃ cõsiliũ petiť.in.j.volu.Vide cõtrariũ.ĩ.in gl.(& sur ses hõmes.)ver.Ad hoc etiã teneñť in additiõe ibi posita.vbi diciť ꝙ teneñtur &c. ¶ De custodia verò vrbis,de excubijs,vigilijsꝗ exercẽdis,& de p̄fectis vigilũ,vide Franciscũ patriciũ in libro de institutiõe reipublicæ.lib.iij.ti.x.vbi succinctè tractat: qũo vrbs custodiri debeat,q̃ mala excubiarũ seu custodum negligẽtia efficiat,quã curã debent hr̃e ipsi custodes & præfecti: q̃les debeant deligi: & qũo debeant disponi tã interdiu q̃ noctu: quocirca si opus sit,ad eũ recurre.

POSSENT adduci ad ista, tradita ꝑ Alex.& alios in.l.si ex toto ĩ prin.in.ij.col.ff.de leg.j.vbi q̃rit: pone ꝙ cõcessa est ĩmunitas alicui: à collectis,& impositionib⁹: nunqd si fiãt collectæ rõne guerrę debeat etiã esse ĩmunis: nã ex quo dicit ꝙ securi⁹ est ꝙ ponať ꝙ sit immunis ab ordinarijs & extraordinarijs muneribus: cũ ꝑ hoc videbiť esse immunis etiã à collectis q̃ fiũt ratione guerræ.Videť qd' cũ ecclesia sit ĩmunis ab extraordinarijs,& etiã erit ĩmunis à collecta q̃ fit rõne guerre.Tãgit etiã Ant.in.c.ꝑuenit.extra de immu.eccle.

QVid dicẽdũ in hoc casu dubito: tenẽda est opinio Bar.cũ modificatiõe.Panor.in.c.nõ min⁹. extra de ĩmu.eccle.& illã tenet ibi Pet.de anch. & Panor.cum sua limitatiõe & modificatiõe,videlicet dũmõ talis necessitas æquè ĩmineat ecclesijs: & ĩponať nõ ꝑ pricipes seculares, sed ꝑ iudices ecclĩasticos. Facit bñ tex.in.c.ij.cui⁹ initiũ est,ꝑuenit.& ibi Panor.ad hoc

22 illũ notat de ĩmuni.eccle. † vbi clerici teneñť ad custodiã murorũ ciuitatis tp̄e immĩnẽtis belli,qa istud respicit cõmunẽ vtilitatẽ & necessitatẽ.Ita tenet Alex.consi. suo.lxviij.in.ij.col.in.ij.volu.Bartho.Cepola.ĩ tractatu seruitu.rustico.ĩ tit.de via.q.xxv. & vide de hoc plenissime ꝑ Calde.cõsil.ij.in titu.de cẽsi.& Luc.de pẽna.in.l. ij.de qb⁹ mune.vel p̄statio.C.titu.xlviij.lib.x.Et an oẽs subire debeãt custodiã ciuitatis q ĩ ea moranť.vide eũdẽ de pẽna.e.li.in.l.iij.C.de inco.& vbi qs domici.&c.

ADuerte tñ qa in regno Frãciæ ẽt Christianissim⁹ rex noster põt imponere subsidiũ sup viris ecclesiasticis ꝓ defensiõe suæ p̄riæ,qñ ĩminet necessitas: etiã incõsulto Romano põtifice: prout declarauit Bonifaci⁹ in bulla q̃ est redacta ĩ lib.liliorũ.cui⁹ tenorẽ posuit Io.

23 ferraut ĩ iurib⁹ & priuilegijs regni. † Qui qdẽ rex sol⁹ & null⁹ ali⁹ põt ĩponere nouũ vectigal, ẽt in sua terra seu ꝓprio dñio & p̄imonio: alij aũt reges tm̃ possunt exigere: vt ĩ terminis de rege Frãciæ dicit Sali.ĩ.l.j.C.noua vectig.ĩpo.nõ posse.& vide Io.fab.in.l.nõ qdẽ q̃ est lex prima.C.noua vectiga.vbi dicit ꝙ etiam alij principes subditis consentientibus in regno Franciæ nõ possunt imponere. Ita in terminis tenet Petrus Iacobi.in sua practica.

practica.in ti.de mune.qđ impo.personas pro rebus.

ADDITIO. De hac bonifaciana de qua hic supra ꝓximè dixi:meminit etiã Guilielmus bñdicti in sua repetitione.c. Raynutius.in verbo, & vxorẽ noie adelasiam.nũero. cxxxvj.Immò etiã vt dicit, istud videť esse de iure. cũ vt dicit Panor.

Princi-pi subitaneè inuaso ecclesia cõtribuere tenetur.

24 in.c.sicut.(le dernier.) de iureiurãdo † ꝙ q̃ties princeps inuadiť:si timor sit subitaneꝰ & improuisus, eccl'ia cõtribuere teneť. & dicit ibi ꝙ ista est æqua iuris veritas. de q̃ plenè per Lucã de penna.in.l.ij.&.iij.C.de quibus mune.vel præstatio.nemini se excusare liceat.lib.x.

Ioas rex israel. Ezechias rex.

FACIVNT pro hac opiniõe & decisiõe illud qđ habeť Reg.iiij.xiij.ca.vbi Ioas rex israel ꝓ necessitate tulit omne aurũ, & argentũ, & vniuersa vasa q̃ inuenta sunt in domo dñi. Et Regũ.iiij. xviij.ca.vbi Ezechias similiter dedit oẽ argentũ qđ reptum fuerat in domo domini ꝓ necessitate patriç, & vt ei subueniret.

Bõa ecclesiæ ad qd deputata.

25 Et etiã hoc est,† quia bona ecclesiç & facultates sunt deputatæ vt oppressos & captiuos redimant.c.sacrorũ.c.

26 sicut.c.aurũ.&.c.gloria epi.xij.qõ.ij. † Et ideo ꝓ defensione patriæ & imminẽte necessitate clerici tenenť soluere tributũ iperatori & regibꝰ. c.tributũ.xxiij. q. viij. Et ideo si ꝓ redẽptiõe captiuorũ sint facultates ecclesiç deputatæ,multomagis pro defensiõe patriæ vbi immi net vrgens necessitas.qm̃ melius est in tpe occurrere,q̃ post illatũ vulnus remediũ quærere. argumen.l.fin.C. in quibus causis in integ.restitu.non est neces.

ADDITIO. Et istud tenet G. Bñdicti in sua repetitiõe.c.Raynutius ĩ verbo, & vxorẽ noie adelasiã.& nu.cxxxvj. & ibi ponit q̃uo illud regũ.j.viij.c.cũ dicit ius regis &c.etiã intelligiť de iusto rege in casu necessitatis.& ita tenet Matthæus de afflictis in p̃fatione cõstitutionũ regni Siciliæ in.xvij. q̃stione.immò etiã quolibet tpe videť qđ debet intelligi cũ tex. loquať per verbũ ius, qđ non potest sonare

Frãcisc⁹ primus rex franciç petijt tributũ ab ecclesijs gallicanis.

27 in iniuriã. * †Ex q̃bus & pluribus alijs motiuis christianissimus Frãciæ rex noster Frãciscus primus. anno dñi. M.cccccxxij. cũ inuadereť in Italia & ĩ suo ducatu Mediolani ab Hispanis,Italis,& Alemanis,in Picardia etiã à Flamingis, Sicambris, & Anglis,in Cãpania ab Alemanis, in Vasconia ab Hispanis, in vim illiꝰ bullæ

28 bonifacianç petijt tributũ ab ecclesijs gallicanis.¶†Sed tñ ecclesia ipsa gallicana pluribꝰde causis dixit se nõ teneri ad hmõi tributa tã de iure diuino, ciuili q̃ canonico:qm̃ dicebat libertatẽ ecclesiarũ esse de iure diuino.

Quõ dicta ecclesia gallicana se defenderit. Iure diuino.

PRimò probať Nũeri.ca.iij.&.c.viij.Nã q̃plures libertates in ædificatiõe tẽpli rex Salomon obtinuit à Deo.vt.iij.Regũ.ca.viij.&.c.ix. Et ipse deꝰ Exodi.xix. ait.Mea est eñ oĩs terra:in qua disposuit vt ecclesiæ & sacerdotes eorũ essent liberi ab omni ptãte secularium. habeť etiã Machabeorũ. ij.c.iij.vbi deꝰ noluit ꝙ eccl'ia violareť etiã in bonis tpalibꝰ seculariũ:q̃ erãt solũ in tẽplo deposita ꝓ custodia. Multo ergo minus in bonis clericorũ & ecclesiarũ. Cum ꝓpter vnũquodq; tale & illud multo magis.auť.multomagis. C.de sac.sã.eccle.

Pharao sacerdotes honorauit.

29 †Nã etiã Pharao licet tyrannus iussit priuilegiũ suorũ sacerdotũ obseruari.vt habeť Gen.xlvij.ibi. Emit igiť Ioseph oẽm terrã ægypti vẽdẽtibꝰ singulis possessiões suas præ magnitudine famis:subiecitq; eãPharaoni:& cunctos pp'los eius,à nouissimis terminis ægypti:vsq; ad extremos fines eiꝰ:præter terrã sacerdotũ quæ à rege tradita fuerat eis &c.Hoc idẽ & melius habeť & fuit in

Artaxerxes sacerdotes immunitate donauit.

30 obseruãtia.Esdræ.j.c.vij.† vbi rex Artaxerxes statuit in dñio suo vt sacerdotes Dei essent immunes ĩ psonis & bonis.Cũ ibi dicatur.vobis quoq; notũ facimꝰde vniuersis sacerdotibꝰ & leuitis, cantoribus, & ianitoribꝰ, nathinæis,& ministris domꝰ dei huiꝰ:vt vectigal & tributũ & annonas nõ habeatis potestatẽ imponẽdi sup

Idololatre etiã sacerdotes honorabant. Druydes gallorũ sacerdotes.

31 eos. ¶†Apud paganos etiã verũ deũ non colẽtes, fuerũt multi principatꝰ & dñationes : qui multũ honoris suis sacerdotibꝰ tribuebãt, immò eos ab oibꝰ muneribus & p̃stationibꝰimmunes tenebãt:vt erant Druydes apud Gallos:tpe Iulij Cæsaris:& apud Heduos(qui totius Galliç principatũ ferè tũc obtinebãt) & tales suos sacerdotes immunes ab oĩbꝰ muneribꝰ & p̃statiõibus tenebãt:vt refert Iuliꝰ Cæsar lib.vj.suorũ cõmẽtariorũ. In his verbis.Druydes rebꝰ diuinis intersunt : sacrificia publica ac priuata ꝓcurãt:religiões interp̃tanť:& paulò post.Druydes à bello abesse cõsueuerũt:neq; tributa,vna cũ reliq̃s pẽdũt,militiç vacationẽ omniũq; rerũ hñt imunitatẽ.Ex q̃bꝰfacilè cõstat:ꝙ Druydes erãt tũc apud ip̃os Gallos sacerdotes:aut illos eisdem cõparare possumꝰ.Nã & pœnã(vt ibi patet excõicationi simillimã iferebãt.Multo plura exẽpla ad ꝓpositũ de libertate eccl'iastica apud Iodocũ clichtoueũ ĩ suo tractatu de regis offi.c.vij.videre poteris.vbi de eccl'iarũ opp̃ssoribus recitat exẽpla,in q̃s vindex fuit deꝰ:ideo eũ vide.

Iure ciuili.

DE iure etiã ciuili dicebat dicta eccl'ia hãc imunitatẽ esse.vt in.l.placet.C.de sacro.san.ecclesijs.& ita fuisse ordinatũ p Ludo. imperatorẽ:vt habeť ĩ.c.scđm canonicã.xxiij.q.viij.& ĩ.c.sancitũ.eadẽ causa & q̃one.

Iure canonico.

ET etiam de iure canonico.c.q̃q̃.de cẽsibus.in.vj. c.nõ minus.& in.c.aduersus. extra de immunita. ecclesia.cũ vulga. ¶Et ad Bonifacianã, respondebatur quòd fuerat reuocata per eundem Bonifacium qui ea concesserat:per dictũ.c.q̃q̃.& per extrauagantem Benedicti vndecimi.de immunita.ecclesiarum.

Papa contra ius diuinũ dispẽsare non potest.

32 IMMO etiã † ꝙ papa hoc nõ potuit concedere:nec cõtra p̃dictã immunitatẽ seu libertatẽ,tãq; de iure diuino ĩtroducta(vt dictũ est suprà)venire,aut dispẽsare. c.literas.de restitu.spolia.& ibi gl.ordinaria.iuxta tex. in.c. à nobis. de decimis.& ibi p Abbatẽ. & alios.c.cũ ad monasteriũ.de statu regu.vt tenet Richardus in.iiij. distin.xxviij.arti.iiij.& Alex.de ales.in.iij.parte.q.l.mẽbro.viij.arti.iij.cũ multis alijs in pluribꝰ locis allegatis.

Canones sine necessitate non laxãdi.

33 IMMO † etiã quòd plus est p̃cepta canonica nõ debent sine maxima ecclesiarũ vtilitate, aut necessitate mutilari, aut laxari.facit tex.in.c. & si illa.j.q. vij.& est determinatio beati Augustini.in.c. omnibus.xxxv.q. ix.& in.c.loci.eadem causa & quæstione.

Lex non recepta in obseruantia nulliꝰ vigoris est.

VEL etiam dicebať ꝙ illa Bonifaciana nunq̃ fuerat recepta ĩ obseruãtia:& ideo nullas habere de-

34 bebat vires. † Cũ lex seu statutũ quæ nõ est recepta in obseruãtia,nullas habeat vires.gl.ĩ.c.j.de treuga & pace.& ibi p plura Feli.gl.in.c.j.in verbo,statuta.de cõstitutio.tex.in.c.j.xvj.distin.tex.ĩ.c.fi.§.hęc & si legibꝰ.iiij. distin.dñs meꝰ.Iasõ in.l.rẽ nouã.vbi ponit plures decisiones.C.de iudicijs.& ĩ.l.de q̃bꝰ.col.viij.ff.de legibus. Alex.cõsi.suo.vj.inci.viso themate.in.ij.col.in.j. vol.& in consi.cxxxj.in primo volu.& consi.xviij.in.ij.col.

Philippus pulcher.

35 VEL etiam dicebatur † ꝙ tale priuilegium concessum Philippo pulchro Francorum regi per supradictũ Bonifacium fuit ei concessum ob timorẽ:eo quia dictꝰ Philippus pulcher ipsum Bonifaciũ detrudi

Platinæ & Philippi bergomēſis error,

fecit in carcerē: in quo mortu⁹ eſt poſt triginta quinq; dies: vt dicit Platina: vel poſt viginti quatuor, vt dicit Philippus bergomē. in ſuo ſupplemēto chronicarum. Sed hoc nō eſt verū: cū ipſe bonifacius regnauerit octo annis: & datū fuerit ſupradictū priuilegiū pontificatus ſui anno tertio: quo tēpore nulla erat controuerſia inter p̄dictos Bonifaciū & Philippum Franciæ regem.

Philippi pulchri i bonifa. papā igratitudo,

SED poteſt dici ꝙ ipſe Philippus pulcher tale priuilegiū amittere potuit propter ingratitudinē ꝑ eū poſtea ī ſummū pontificē (vt patet ex geſtis ꝑ eū: de quibus ꝑ Platinā, Philippū bergomēſem, & Guaguinū li. vij. ſuarū chronicarū) cōmiſſam: etiā quia propter eam videt̄ illud reuocaſſe. per. c. clericis laicos. de immuni. ecclesia. li. vj.

Priceps quo caſu ſubſidiū poſſit petere à clericis.

36 ecclesia. li. vj. ¶ Lucas de pēna. ī. d. l. ij. cōcludit † ꝙ princeps nō recognoſcens ſuperiorē in ſuo regno pōt exigere ſubſidiū ab eccleſiaſticis pſonis vrgente neceſſitate inuaſionis & periculi ſui regni. ¶ Facit dictū Ludo. Romani in. l. ſi vno. §. de viro. ff. ſol. mat. vbi dicit qd' iura prohibētia clericis imponi onus collectarū nō intelligunt̄ nec extendunt̄ ad caſum in quo eſt neceſſitas

Vtilitas publica non ſine clericis.

37 ꝑpt̄ publicā vtilitatē † q̄ tueri nō pōt ſine ſubſidio clericorū: tunc em̄ eis licitè pōt imponi onus collectarū.

ADDITIO Et illud dictū refert & ſequitur Hippolyt⁹ de marſilijs in practica cauſarū criminaliū in verbo, aggredior. nume. lxiij. Et qūo clerici & eccl'iaſticæ pſonæ teneant̄ ad refectionem pōtiū & murorū, vide Bertrādi in cōſi. ſuo. cxxiij. in. j. parte. * quod dicerē eſſe verū rōne bonorū tpalium virorū eccleſiaſticorū: & quę tenent̄ in feudum à principe. cū talia de ſui natura ſint ſubiecta defenſioni patriæ, & eo ꝙ bona tpalia clericorū maxime in gallia ſunt ſubiecta cōſtitutionib⁹ & ordinationib⁹ regijs notat Bal. per illū tex. in. c. cū veniſſent. de eo qui mittit̄ in poſſeſſio. cauſa rei ſeruan. Et aliâs nō poſſet. & ita dn̄t intelligi oēs deciſiōes canoniſtarū in ſuis locis pleniſſimè allegatis, quas nō tranſporto cum ſint vulgares.

38 ADuerte tn̄ † ꝙ ſi rex vēdat aliquā partē ſui regni: emptor illi⁹ non pōt vti hac īmunitate ſeu hmōi priuilegio in terra empta. ſicut dicim⁹ in emptorib⁹ rerum clericorū, qui nō gaudent immunitate q̄ an̄ gaudebāt clerici. ita tenet Specu. in tit. de īmunitate eccl'iæ. §. fi. quē allegat Philippus frācus in. c. q̄q̄. in gl. negotiādi. de cenſib⁹. in. vj. Et Guido pape in ſingulari ſuo. cclxxiij. vbi ēt allegat Archidia. c. q̄q̄. de cenſib⁹. & hoc eſt, qa rex vendens oppidū cū mero mixto imperio & iuriſditione etiā nihil in ſe retinens nō videt̄ tranſtuliſſe in emptorē ius regiū. vt dicit Iacobinus de ſanc. Georgio. in. l. imperiū. in. j. lectura. colū. iij. ff. de iuriſ. omniū iudi. qm̄ iſta ſunt iura regia, vt dictum eſt antè: igitur.

In textu ibi

Indire: impoſer & leuer aydes.

Iudiciū & ſup indictum quid,

1 QVæro † qd ſit indictū & ſuperindictū: aduerte ꝙ tpe Romanorū ſingulis ꝓuincijs vltra tributū cœpit à pricipio extra ordinē iniūgi indictū: qd' nō oī anno, ſed ſemꝑ per ſingula luſtra p̄ſtabat̄. Nā in primo quinquēnio p̄ſtabat̄ tm̄ ferri: in ſcd'o quinquēnio tm̄ argēti. in tertio quinquennio tantū auri. vt declarat̄ in rubrica. de iudi. lib. x. & dicit ibi glo. ꝙ ab iſta inſtitutiōe notarij ſumpſerūt modū: quia in inſtrumētis ſemꝑ apponūt indictionē: quā ſi vis ſcire cōputare, vide gl. C. de nouo codi. cōfir. in fi. verſi. vij. Specu. in titu. de inſtru. editi. in. ij. col. in. §. breuiter. ver. poſt annos domini. & dicit gloſ. in. d. rubrica. ꝙ romani ante natiuitatē Chriſti cōputabant annos ab indictione. Hebræi à diluuio. Græci à ludo Herculeo: qui fiebat ꝑ ſingula quinquēnia in monte olympo. Sed hodie omnes chriſtiani, ab annis dominicæ incarnationis.

ADuerte etiā quia adhuc habem⁹ vectigal: Archimandiā: Theoloniam: portoriū, pedagiū, guidagium, tributū, gabellam, indictū & ſuperindictū, nouū vectigal, vectigale p̄diū, & vectigal & munus, qd' munus diuidit̄ ī mun⁹ ordinariū & extraordinariū. ¶ † Ve- 2
ctigal em̄ qn̄q; dicit̄ penſio fundi. l. lex vectigali fundo. ff. de pigno. ſed ꝓpriè vectigal. dicit̄ octaua ps ei⁹ qd' vehit̄: q̄ pars noie vectigalis fiſco p̄ſtatur. l. vniuerſi. & l. à legatis. & l. à p̄ſtatiōe. C. de vectigal. cōmiſ. gl. in. l. j. §. hic titul⁹. ff. de publica. Azo ī ſumma. C. de vectiga. Sali. ī. l. vectigalia. C. noua vectiga. īponi nō poſſe. gloſ. in. l. eū qui vectigal. de verb. ſig. ff. & dicit Sali. in. d. l. vectigalia. ꝙ vectigalia ſeu gabellæ nō ſolùm exigunt̄ de rebus q̄ vehunt̄ de loco ad locū, ſed etiam de his q̄ ſunt intra ciuitatē vel oppidū ob idētitatē rationis. & refert Suetoni⁹ de vita Caij Caligulæ. verſi. vectigalia noua. ibi: ex gerulorū diuturnis q̄ſtibus, ꝙ Caius Caligula fuit prior q auxit vectigal ex diurnis q̄ſtibus gerulorū: & dicit beat⁹ Tho. ſuper epiſtola ad Roma. xiij. lect. j. ꝙ vectigal eſt qd' tribuit̄ pro reparatione & cuſtodia de
mercimonijs. † Et qn̄q; dicit̄ archimādia ſcd'm vnā ex- 3
poſitionē, quā ponit Bal. in. c. j. in prin. q̄ ſint regalia in
vſib⁹ feudorū. † Qn̄q; dicit̄ theolonia à tollēdo. d. c. j. 4
& ibi Bal. † Qn̄q; dicitur portoriū ſecundū gl. in. c. ſup 5
qbuſdā. de verbo. ſigni. vbi etiā vide de ſalinarijs q̄ dicant̄. de quo ibi ꝑ glo. Hoſtien. Inno. & Abba. ſicu.
PEdagiū † verò à pede dictū eſt: qd' à trāſeuntibus 6
ſoluit̄. d. c. ſuper qbuſdā. §. præterea. & ibi gl. & docto. & not. in. c. q̄q̄. de cēſi. li. vj. & ibi Io. an. in nouel. & Abb. in. c. innouam⁹. e. ti. & in. d. c. ſup qbuſdā. ¶ Et ad-
uerte † qd' pedagiū nō eſt ſeruitus debita colligenti: qa 7
de natura ſeruitutis ē pati nō agere. ff. de ſerui. l. q̄ties. §.
fi. ſed eſt q̄dam iuriſditio circūſcripta loco. † Et iō pōte 8
deſtructo ſine ſpe refectiōis non poſſet exigi vectigal à trāſeuntib⁹ ꝑ aquā ibi vbi erat pons, nec in nouo pōte infrà vel ſuprà facto: qa locus erat iuriſditio limitata: & ip̄e pons in rerū natura deſijt eſſe. Et oīa loca ſunt naturaliter libera trāſeūtib⁹. ff. quēadmo. ſer. amit. l. ſi locus. §. fi. Si aūt pons in loco veteri reficiat̄: tūc ius vectigalis ipſo iure reuocat̄ ſine reſtitutiōe in ītegrū. d. l. ſi loc⁹. ita Bal. not. in. l. ſi plures. in. iiij. col. C. de cōdictio. inſer.
ADDE † an rex Frāciæ habeat priuilegiū cōcedē- 9
di pedagia, vel mutādi nouā monetā. Vide Hoſti. in ſumma de cen. in. §. ex qbus cauſis. in. ij. colū. dicit Io. fab. in authē. hoc niſi. C. de euic. ꝙ ſi princeps mutet monetā: ꝙ ſubiecti dn̄t ſeruare etiā ſi fortè in debiliorē. vbi dicit ꝙ iſta eſt cōſuetudo Frāciæ. ¶ Et dicit idem
Hoſtiē. in. ij. col. † ꝙ exactiōes pedagiorū & ſalinario- 10
rum & guidagiorū reprobatæ ſunt niſi ab imperatore vel rege: vel Lateran̄. cōſilio. ſint cōceſſæ, vel alias ex lōgiſſima cōſuetudine nō extat memoria de cōtrario: & q alias accipiūt ꝑpetuo exilio dānādi ſunt. & ibi ponit, an princeps poſſit cōcedere ſine cā: & q̄ ſit iuſta cauſa.
¶ † Aduerte ēt ad id qd' dicit in. d. §. in. j. col. de principi- 11
bus mutātib⁹ monetā pro lucro tpali ī grauamen populi: quia tenētur ad ſatiſſactionē. Caueat ergo dicit, vt ſibi

sibi principes mutãtes monetã: nam in foro pœniten-

Pedagia exigẽtes tenentur tenere loca tuta.

12 tiali & apud deũ astringuntur.¶†Et exigẽtes pedagia tenent̃ tenere loca tuta. Guido pape decisione sua. cccc. xiij. & saluare soluentẽ in psona & rebus. Hosti. vbi. s. Ex quo ꝑpter hoc & dictũ beati Tho. s. relatũ: dixi ꝙ dñs de Vitello tenet̃ ad refectionẽ & reparationẽ pontis de Vitello: ex quo ibi pcipit pedagium, guidagiũ, & vectigal. Et maximè: qa hoc tenet Bartho. veroneñ. in tractatu suo serui. rusticorũ in tit. de seruitute vie. in. xv. col. ibi: hoc tamẽ fallit allegando prædictas rationes. & hoc quia fuit mihi dictũ ꝙ ibi percipit pedagium.

☞ADDITIO. Vide Matthæũ de afflictis ĩ constitutiõe regni Siciliç, q̃ incipit, Comes Baro. ✳ Adde Bal. in tit. q feud. dare possunt. §. abbatis. & de pace iura. fir. §. couẽticulas. ita ꝙ si fiant robariæ in eorũ terra, iurisditiõe, aut territorio tenẽtur aut malefactorẽ exhibere, aut robariã restituere. ita di. ☞ xi. j. ti. (des retraictz.) §. j. i gl. (heritaige.) Facit. l. ne qd. ff. de incẽdio ruina naufra. Guido pape. q. ccccxiij. ✳

Guidagiũ qd.

13 ET est † guidagiũ quod datur alicui vt tutũ coducatur p loca alteri⁹ scd'm glo. & Abba. vbi supra.

14 ADuerte † itaq; ꝙ nõie vectigal etiã tributũ cõprehẽdit̃, nõ tñ ꝑpriè: vt p glo. & ibi doct. Et Ang.

Tributũ quid.

15 de periglis. in. l. iperatores. ff. de public. †dicit̃ aũt tributum ꝑpriè qd' fisco vel principi soluit̃ pro bonis immobilibus. l. ij. §. si qd. ff. de hæredi. vel act. vendi. & glo. xj. q. j. c. si tributũ. & glo. in. c. gñali. de elec. in. vj. & Bar. in. l. placet. C. de sacrosan. eccle. & qd' p Bald. in. l. neminem. eo. tit. notat̃ in. l. ij. & fi. C. sine censu vel reli. glo. in d. §. hic titulus. l. j. & ij. C. de anno. & tribu. lib. x.

Gabella quid.

16 GAbella † verò vel vectigal soluit̃ ꝑ bonis mobilibus. i. p his q̃ vehunt̃. d. l. vniuersi. cũ similib⁹. s. alleg.

Prædiũ vectigale quid.

17 ¶†Et dicit̃ prædiũ vectigale quòd p̃stat vectigal fisco. l. etiã. cũ gl. C. de p̄di. mino. ff. si ager vectigal. per to. l. lex vectigali de pigno. ff. sed Archi. i. c. si ĩ morte. §. j. xxiij. q. õ. vlti. dicit tributũ esse quod soluit̃ per regiones: sed vectigal dicit̃ qd' datur pro his q̃ vehuntur per patrias: vel dicit̃ tributũ qd' domi soluit̃, vectigal verò qñ ad domũ vehitur: vt in glo. ad Romanos. c. xiij.

Tributũ vnde dicatur. Tribuni qui dicãtur.

18 †Et dicit̃ tributũ à trituris vel à tribu: qa pri⁹ soluebat̃ 19 p singulas trib⁹: secundũ Isidorũ: † inde & tribuni dicebantur, q preerãt tribus partibus populi romani: cui⁹ sumptus appellabãtur tributa: secundũ Archi. vbi. s.

20 ET adde † ꝙ tributũ est signum subiectionis, nõ tñ plena ꝓbatio. c. recepim⁹. de priuile. & gl. in. c. magnũ. xj. q. j. & Inno. in. c. p̄terea. de trãsac. quẽ sequit̃ Bal. in margarita. ver. cẽsus. & in. l. iij. & ibi Ang. C. de natu. li. & in. l. data opa. xvj. colũ. C. qui accusa. nõ pos. & no. in aut. quib. mo. na. effic. sui. §. si qs. & in. c. ij. vbi etiam doc. & Abba. sicu. de censi. & Alexan. de imo. in consi. xxxiij. quarta parte. & glos. in. c. tributum. xxiij. q. viij.

Tributũ qs primò instituit.

21 ¶†Fuit aũt primò statutũ tributũ à Cæsare Augusto: vt continet̃ in euãgelio: exijt edictũ à Cæsare Augusto vt discriberet̃ vniuersus orbis &c. scd'm Archi. in. d. c. magnũ. vbi etiã dicit Christũ præcepisse solui tributũ Cæsari. Quinetiã Christus ipse soluit tributũ Cęsari: vt dicit ibi tex. ver. si em̃ censum fili⁹ dei soluit: & tñ nemini fuit subiectus, secũdũ gl. ibi in verbo, omnis. ꝑ materia autẽ tributi, vide glos. ordi. in rubri. C. de anno. &

Talliç in Francia soluunt̃ loco tributorũ.

☞ tribu. lib. x. ¶ Aduerte † qm̃ vt dicit Ioã. fabri. in. §. per 22 traditionẽ. insti. de rerũ diuisio. hodie soluunt̃ in Francia talliæ ꝑ subsidio regni loco tributorũ. quem refert G. Bñdicti in sua repetitione. c. Raynutius. in verbo, & vxorẽ nomine adelasiã. nu. ccccxxv. de testamẽtis. ✳

23 ET adde † ꝙ sinonyma sunt tributũ, census, pensitatio, & annua p̃statio: scd'm glo. in. l. j. tit. de publi. ff. qd' verum est scd'm Bart. & docto. ibi. & Abb. in. d. c. innouamus. qñ debetur fisco: nõ qñ priuato vel ecclesiæ. vñ ex verbis Barto. vbi. s. sumit̃ † ꝙ cõtractus cen-

Contractus censualis q dicatur.

24 sualis ꝑpriè dicitur p quem oẽ ius trãsfertur in censuariũ: hoc acto, ꝙ aliqd soluatur nomine census, quo casu cẽsuarius nõ soluẽs nõ cadit à iure suo, qa potest morã purgare. c. cõstitutus de religio. domib⁹: sed p̃sumitur infidelis: sicut q soluit censum p̃sumitur fidelis, secũdũ Bal. in Margarita: verbo, census. hinc dicitur qd' nõ soluere cẽsum est vsurpare libertatẽ, vt inquit Bal. in. l. plu-

Pẽsio & canõ qd. Tributum differt à collecta.

25 res. C. de fide instru. †qñ aũt concedẽs retinet sibi aliqd vt directũ dñium: vt emphyteuta dicitur ꝑpriè pensio vel canon, & nõ census: & tunc non soluẽs cadit à iure suo. c. potuit. de loca. l. ij. C. de iu. emphy. ¶ Quid autẽ differat tributũ à collecta. Bal. in. l. neminẽ. C. de sa. san. eccle. dicit collectã ex æstimo cõis prouenientẽ esse munus ordinariũ, nõ aũt tributũ: quia non cõtinet vniformẽ & rectũ scd'm Spe. in titu. de de. cõiu. Sed vide melius p Bal. & Sali. in. l. fi. C. sine cen. vel reli. vbi Sali. loquens dicit lati⁹ esse vocabulũ publicè pẽsitationis q̃ tributi: strícti⁹ & ꝑpriè loquendo nõ largè. tũc qcquid tribuitur põt dici tributũ: strictè verò tributũ non est id qd' iure emphyteutico fisco debet̃: tñ est publica pẽ-

Munerũ plures species.

26 sitatio. ¶†Sunt em̃ scd'm Sali. & doct. multæ munerũ species: qdã sunt merè psonalia: vt q̃ inducunt̃ psonis ꝑpter psonas: & cõsistũt in labore psonę: qdã sunt merè realia: q rei ĩponunt̃ ꝑpter rẽ, & q̃ rei possessorẽ comitãtur: q tributa nuncupant̃, & faciũt p̄dia tributaria qdã sunt mixta cõsistẽtia in labore psonæ & in reb⁹, vt ꝙ qs vadat cũ bobus, mulis, vel curru in exercitũ: vel qd' rustici cõducant lapides vel calcẽ ad castellanũ. q̃dam sunt neutralia ad p̄dicta, licet in rebus cõsistãt. & horũ aliq̃ inducunt̃ personæ: & ꝑpter psonã, vt si persona laboret: sed vt soluat pro psona publica solidũ: an-

Capitatio qd.

27 nuũ pro q̃libet: † & hæc capitatio nuncupat̃. l. sac. san. C. de sacrosanc. eccle. l. fi. C. si ꝑpter pensi. publi. aliq̃ inducunt̃ psonæ: nõ ꝑpter psonã: sed ꝑpter res possesias: vt sunt collectæ. Et hoc munus qñq; dicitur ordinariũ, qñq; extraordinariũ: de quibus. j. proximè dicam.

Vectigalia sunt munera personalia.

28 ADuerte tñ † ꝙ vectigalia seu gabellę dicunt̃ munera psonalia: quæ imponunt̃ psonæ pro rebus, vt tenet Bart. in. l. j. §. hic titul⁹. ff. de publi. & sicut intelligit̃ qd' dicit Bar. in. l. j. x. col. C. de mune. & in q̃ lo. lib. xj. vbi dicit mun⁹ esse mun⁹ reale. per. l. ij. C. de priuile.

Vectigal nouum.

29 vete. & l. fi. C. de cano. largi. lib. x. ¶†Est & nouũ vectigal qd' dicitur, siue ĩponat̃ de nouo, siue vltra solitum augeat̃ vel minuat̃. l. vectigalia. C. noua vectiga. impo.

Publicani q sint.

30 nõ poss. ¶†Publicani aũt dicuntur: qa publica vectigalia hñt conducta. l. quãtę. §. fi. ff. de publi. & talis fuit sanctus Mattheus ap̃lus, vt dicit gl. in. l. eũ qui vectigal. ff.

Puplicani vnde dicti.

31 de verb. signi. & in. d. l. j. §. hic titulus. †Dicunt̃ ergo publicani, qa publico fruunt̃: siue fisco soluãt, siue pẽdant vectigal, vel etiã tributũ consequãtur, & oẽs qui aliqd à fisco conducũt, rectè publicani appellant̃. d. l. titulus. Sed largo modo dicũtur publicani, q̃si publicè peccantes: secundũ Abba. sicu. post Ioã. an. in. c. nouit. de iudi.

Ethnici vñ dicti.

32 super glos. Et † Ethnicus vbi loquitur de monte Ethna Siculo ignẽ vomente: dicẽs ibi esse os & sinum inferni.

Propriè tñ dicuntur publicani, hi qui habẽt conductũ vectigal à populo Romano:ĩpropriè verò qui ab alijs ciuitatib⁹ vel municipijs.d.l.eũ qui.& ideo directũ edictum de publicanis habet locũ in publicanis ppli Romani:sed vtile in alijs.l. sed & hi.§.ꝓpterea.ff.de publi. l.j.§.j.eo.titu.Quod tñ in Venetis nõ procedit,qui cum nõ recognoscunt superiorẽ:vt tenet Bald.in.l.j.ff.de re.

Venetis habẽt rẽ publi.vt romani.

33 diui.& p Salic.in.l.iij.ff.de nau.fœno. †& dicunt habere rempublicã sicut Romani : & in eorũ publicanis locus est directo edicto, non vtili:vt tenet dñs Bartholo.

Guidagia licitè accipiũtur.

34 Cepo.in.d.l.eũ qui vectigal.in.ij.no. ¶†Guidagia verò licitè accipiuntur,cũ dentur propter locationẽ operarum,ad turè cõducendũ : scđm Io.and.& Abb.sicu. in.c.super quibusdam.§.propterea.de verbo.signifi.

Indictũ quid sit.

35 EST ergo † munus ordinariũ qđ & indictũ appellatur:scđm tex.& Barto.in.l.j. C.de indic.lib.x.qñ procedit lex vel ꝓuisio generalis,ꝙ singulis mensibus vel annis,qsq; allibratus soluat vnum solidũ pro libra: tunc quia habet tractũ successiuum & regulatũ:& non concernit tẽpus p̃sens dicitur ordinariũ:sicut qñ prouinciales soluebãt aurũ vel ferrũ:vt not.in rubri. C. de

Superindictũ qd sit.

36 indi.lib.x.†et si huic vnico solido ordinario adijciatur aliqd singulis tpibus soluendum:vt cùm imponit duplũ,qñq; decuplũ quolibet mense vocat superindictũ, qđ etiam ordinarium est:quia toties soluit ordinario, quoties & ordinariũ.C.de indi.l.j.lib.x.licet extra ordinem ponat de necessitate. scđm glo.& Bart.in.l.j.C.de

37 superindi.eo.lib.† Illud singulariter no.in proposito,ꝙ nõ potest indictũ,seu mun⁹ ordinariũ imponi, seu collecta:nisi prius ppl̃is notificet vt se preparent.Casus est not.scđm Bart.in.l.ij. C.de indic.lib.x.& ibi etiã ponit forma notificatiõis dicto casu fiendæ:qđ tñ hodie non

Indictio quid.

38 seruatur.†Ab idicto traxit nomẽ indictio, q̃ erat apud Romanos cõputatio dierũ.s.annorum.xv.qbus tripartitis p lustra.i.per quinqueñia soluebat imperatori aurum,argentũ,& ferrum,vt p glo.ordi.in.j.cõstitu.C.in rubr.C.de indic.lib.x.& plenius pSpe.de instru.edi.§.j.

39 ver,post annos.& versi.breuiter.& seq.†Apud grecos verò tpa cõputabant p quadrieñia:qđ spatium appellabat Olympias.dicta eo ꝙ in Olympo monte spectaculũ fiebat in quarto anno : qa sic filius Herculis ludũ instaurauit : q ab Hercule quolibet anno exercebat in Olympo;: vt docet Soli.post principiũ . Incepit; prima Olympias:post deletã terrã:anno.ccccviij.ante vrbem verò cõditã anno.xxviij.ab Heliensibus ĩstituta.vt ibi per Soli.quo tpe regnabat rex Ioathan,& Romulus & Remus generati sunt ex matre Ilia,vt legitur in historia scholastica.ij.Regum.c.anno.ij.Pharee regis &c.

Olympias qd.

Olympiadis prime initium.

Munus extraordinariũ qđ dicatur.

40 EXtraordinariũ † verò munus est qñ eius impositio nõ fit prouisione vel lege generali seu regularit; nec ob causam ordinariã & successiuã, sed ob causam extraordinariã occurrentem:vt pro hastiludijs:vel pro latrũculis:ne damna inferant,vel ob aliã similẽ causam momentaneã,quæ reiterationẽ non expectat. Et sic debet intelligi glo.l.in rescripto.§.fi.ff.de mune,& hono.

Collecta ẽ munus extraordinarium.

41 & in.l.placet. C. de sacrosan.eccle. † quæ dicit collectũ esse munus extraordinariũ:quod etiã tenet Bar.in cõsi. punctus q̃stionis talis est.Quidam legitimus &c.per.l. pater.C.de vaca.mune.lib.x.dicit ergo post Salic. vbi

Pensitatiões publice.

42 s̃.ꝙ†omnia q̃ ordinariè debentur rei publicæ:pensitatiões publicæ nuncupãtur.Tributa verò sunt quæ non debent ex prædijs,vel ex capitib⁹:vel quæ nõ à singulis p̃sonis,sed à ciuitatib⁹ vel à baronib⁹ debent Cæsari:siue in auro, siue in specialib⁹, in signũ subiectionis: quæ etiã census vulgò nuncupat. & Bal. in.l.ij.C.sine cẽsi.vel reli.& qđ per Bart.in.l.ij.ff.de iure immu.& in Spe.de cleri.cõiu.Archi.& Ioã.an.in.c.j.de immu.eccle. lib.vj.& p Bart.in.l.j.in vlti.col.C.de mulieri.in q̃ loco.

43 lib.x.†Nec est omittedũ ꝙ decima papalis accedit potius collectę q̃ tributo.& iõ debet solui poti⁹ ĩ Diœcesi eccl̃ie,q̃ ĩ Diœcesi rerũ.scđm Bal.in.l.neminẽ.C.de sacrosan.eccle. ¶Quot aũt sint munera, & q̃ sint,videas plenissimè dñm meũ Iaso.in.l.placet.C.de sac.san.eccle. ad quã te remitto pro p̃senti.& Calde.cõsi.ij.de censi.

44 AD vnum tamen aduerte,† ꝙ princeps,lex,vel statutum,potest facere munera quæ sunt extraordinaria,ordinaria.Calde.in consi. vij. in rub.de constitu. & in consilio.ij.de censi.hic antè bis alleg.

In textu ibi

Mariage d'une fille.

ISud tenet Alex.in cõsi.suo.xxxvj.inci.viso themate & dubijs.in.j.&.ij.col.in.ij.vol.vbi multũ in hoc põderat cõsuetudinẽ.¶†Et notãter dicit (d'une fille.)quia

1 p secũda filia nõ põt dñs exigere istud mun⁹,sed tm̃ p

2 vnica.vt dicit Gui.pa.i.q.sua.lvij.i fi.†Et hoc qa sermo simpl̃r ꝓlat⁹ ĩtelligit de vna vice.l.boues.§.j. ff.de ver. signi.De q̃ regula vide.j.tit. (des successions).§.x.i cõsi. ibi posito.versi.Adde ꝙverbũ simpl̃r ꝓlatũ &c.Et per hãc doctrinã & q̃dã alia.Io.sanx.in cõsuetu.Turoñ.tit. (des loyaulx aydes.)arti.iiij.tenet†ꝙ etiã si filia fuerit se

3 semel maritata,& marit⁹ ei⁹ cõsumpserit dotẽ,si moriatur ille marit⁹:& velit filia iterũ maritari,qđ pater non põt exigere iterũ istud indictũ:qđ nota. Et satis faciunt verba nostræ cõsuetudinis, qñ dicit (tant seullement)q̃ est dictio taxatiua.Et ibidẽ quærit dictus Sanxon in fi-

4 ne.†quid si velit ingredi monasteriũ:an possit pater p ea exigere istud mun⁹. De hac q̃stione in terminis videatis Feli.in.c.ecclesia sancte Mariæ. de cõstitu.q tenet ꝙ isto casu etiã subditi tenent. de quo vide amplè.G. bñdicti in repetitio. c.Raynutius.in verbo,dotẽ quã ei dederat.in prin.in.iij.&.iiij.col.nũe. clxiij.de testa.facit text.in aut.nisi rogati.C.ad trebellia.Quicquid dicat si casus mihi eueniret,tenerẽ ꝙ nõ.Non insisto nunc.

☞ADDITIO. Vide Matthæum de afflictis in cõstitutione regni Siciliæ, quæ incipit,q̃plurimum in.j.quæstione.iij.lib. *

5 SED iuxta † istud q̃ritur:nũquid istud habeat locũ in filia spuria,et si pater voluerit maritare filiã spuriã:nunqd tenent subditi ad istud onus: Marti. Laudẽsis in.c.j.an apud iudi.vel dñm quæstio feu.debe.deter. dicit se cõsuluisse ꝙ sicut vasalli tenent pro filia legitima maritãda:sic etiã pro filia naturali & spuria dñi ma-

6 ritanda.†qm̃ quemadmodum pater tenetur p̃stare alimenta filiæ spuriæ de iure canonico.c.cũ haberet.in fi. de eo q̃ du.in matri.ita etiã tenetur eam dotare. prout tenet Bart.in.aut.ex cõplexu. C.de incest.& nefa.nupt. do.meus Iason in.§.fuerat.in.xxiiij.colũ. insti.de actio. Panor.in cõsi.l.incip.oĩpotẽtis dei postulato suffragio. videt primò dictũ in.ij.volu.& in cõsil.suo.cxv.incip. punctus q̃stionis talis est.in.ij.&.iij.colum.in eo.volu.

7 †cũ de alimẽtis ad dotem,bonũ sit argumentũ: prout tenent prędicti docto.in dictis locis:quicquid voluerit dicere Imo.in.l.j.ff.sol.matri.maximè tenetur pater ad dotan-

dotandũ filiã,qñ nõ habet vnde possit dotari. Vñ si nõ habet vñ se alat:aut se dotare possit, teneť.vt tenet Bal. in.l.neq; mater.C.de iu.do.per qď est respõsum ad tex. & ibi Bar.in.l.vxorẽ.§.pater naturalis.ff.de lega.iij.Et istud in specie tenuit Præpo.in.c.j.§.similiter.de capit. cõradi.in vsibus feudo.& intellige pro.j.filia,seu pro.j. matrimonio,& nõ pro.ij.Ita tenet Guido pape in decisio.suis,decisiõe.lvij.vbi quædam posuit in materia.

☞ADDITIO. Vide etiam eũdem Matthæum de afflictis in dicta cõstitutione regni Siciliæ quæ incipit, ꝙplurimum in.vj. notabili. in.vj.dubitatione.in.iij.libro. *

GVilielmus Bñdicti in sua repeti.c.Raynuti⁹.in verbo,dotẽ quã ei dederat.nu.xlij.xliiij.&.xlv.de testa.dicit ꝑdicta esse vera:nisi filia spuria hñet vñ se alat, vel sciret aliquã artẽ honestã ex qb⁹ possit sustẽtari:qď etiã intellige verũ nisi eẽt nobilis.vt habeť in repetitiõe c.ꝑ vrãs.foľ.xcvij.nu.vij.extra de donatio.inter virũ & vxorẽ,vbi etiã dicit Ioã.lupus ꝗ repetijt prædic.c.ꝙ cũ presbyter qui maritauit filiã in presbyteratu procreatã nõ potuerit ei de suo dotẽ dare, potest repeti ꝑ hęredes dotantis petitiõe hęreditatis, vel cõdictiõe ex lege, etiã si filia possedisset ꝑ triginta annos:allegat Bar.ita tenentem in consi.suo.cxix.incipiente,dñs Dominicus.

8 ITEM quæro †nunquid frater dñs possit imponere istud onus ꝓ sorore maritãda.cogita:qa aliasdixi ꝙ nõ inueni consiliũ Alexã.qui cõsuluit hãc esse dispositionẽ iuris in filia.Et posuit casum suũ in sorore.& consuluit ꝙ dñs poterat cogere ꝓ sorore maritãda.ita consuluit Alexand.in.d.consi.xxxv.in.ij.volu.s.allega.

Dñs an' possit mun⁹ illud exigere ꝓ sorore maritanda.

☞ADDITIO. Vide ad hãc q̃stionẽ aliqua quę colligi pñt ex dictis Matthæi de afflictis in cõstitutione regni Sicilię,quæ incipit, ꝙplurimum in.vj.notabili.in.xiij.&.xiiij.dubitatione.*

CREDO tamẽ ꝙ ista consuetudo nõ habeat locũ in fratre. qa vt dicit Io.fabri.in.§.æquè.institu.de actio.in.xv.col.in materia actiõis negatiuæ,istud indictũ seu istud munus est q̃dã seruitus quæ cõsuetudine

9 induci põt:†& ideo cũ sit odiosa seruitus nõ debet extẽdi extra terminos & verba statuti.cũ etiã istud.s.dotare,nõ spectet ad fratrẽ sicut ad patrẽ. Bal.in.l.fi.in.iij. colũ.versi.sed nũquid frater. C.de do.promis.Dñs me⁹ Iason in.§.fuerat.in.xxiiij.colũ.insti.de act.vna tñ ratio multũ faceret in casu:in quo soror nõ haberet partẽ feudi:quia feudũ non trãsiret ad fœminas:qa ista ratio videtur esse,eo qa cùm feudatarius maritat filiã, dimittit de suo feudo:iõ ne feudum ita diminuať, voluit princeps eis dare istud ius ꝙ à subditis ꝓ maritagio vnius filiæ posset habẽs altam iustitiã exigere vnam collectã super suis hoibus subiectis in alta iustitia:ne feudũ suũ ita grauareť:quę ratio habere posset locũ in fratre: qui hoc casu teneret dotare sororẽ,si aliunde nõ haberet:vt in locis hic antè allega.Ergo idẽ ius videreť.¶Et ad id qď dicitur:ꝙ cõsuetudo nostra tm̃ loquitur de filia & non de sorore:ergo nõ est extẽdenda extra suos terminos:cũ sit stricti iuris.l.quicquid astringẽdę.ff.de verb. obli.dici potest ꝙ frater illud munus non exiget tanꝗ frater:nec vt habeat vt frater sed vt hęres qui succedit in iuribus pris̃ & oneribꝰ:& sic vt hęres patris in quẽ trãseunt oẽs actiones tã actiuæ ꝙ passiuæ.scd'm no.in toto tit.ff.de hære.act.& in.§.j.insti.de perpe.ac tẽpo.act. poterit istud mun⁹ exigere. ¶Nõ credo adhuc hoc indistinctè verũ:sed posset sic distigui.Aut verò pater anteꝗ moreretur eã dotauit:assignando certũ quid ꝓ dote,& eã subarrãdo:& exinde secuta sunt spõsalia & nuptiæ:& petijt istud mun⁹,sed non exegit.Et iõ hoc casu videť ꝙ filius possit hoc petere & exigere tãꝗ creditũ hæreditariũ:quia oẽs actiones in filiũ transeunt actiuę & passiuæ.Aut verò pater dotauit filiam & nupsit:sed anteꝗ petierit mun⁹,mortuus est:& tũc si habet vnicã filiã,posset dici ꝙ filius ei⁹ posset istud mun⁹ petere & exigere:eo qa est iam debitũ patri per cõplementũ conditionis,qa maritauit:nec est amplius in spe:sed in esse productũ:ergo etiã & filio. Et quia etiam statutũ vult ꝙ pro vnica filia possit peti:& cũ non habeat nisi vnã: clarũ est qď pro illa exegisset: cũ esset iam sibi debitũ. Si verò pater plures filias habuisset:nec dicit statutum pro q̃:ideo istud stat in mẽte:& proposito qď cum fuerit retentũ nihil operať: nec videtur ꝙ trãseat ad filios: ex quo em̃ pater non declarauit ei⁹ volũtatem:de qua filia volet. Videtur qď nec etiã eius filius possit declarare,nisi dicať ꝙ ex quo istud ius eligẽdi est in facto & cõpetit patri suo iure suo,qa tenetur dare dotẽ:ita qď si nõ capiat super hominib⁹ suis capiet super suo: ideo transit ad hæredes.l.illud.vbi Barto.ff.de opt.lega.¶Et de declaratiõe voluntatis an trãseat ad hęredes, non in fisco,cũ nihil ad propositũ:sed Bar.& alij in.l.cẽtesimis ff.de verb.obli. ¶Et ideo videť, ꝙ ex quo istud ius cõpetit,pñi ita & filio:quia trãsit ad eũ, credo bene quòd istud ius.s.imponẽdi pro vna filia cõpetit filio, qñ casus ei accidit:sicut cõpetebat patri. sed qď istud ius cõpetens patri:si petijsset eo viuẽte trãseat ad hæredes.s.vt hæres ex ꝑsona defuncti.ius qď debebať defuncto pr̃e posset fili⁹ & hęres petere:nõ credo istud:Aut verò pater eã dotauit & eã subarrauit,siue despõsauit:sed anteꝗ fierẽt nuptię:& ipsa filia existẽte in spõsalib⁹ mortuus est pater:& qa statutũ requirit matrimonium & nõ spõsalia.Ideo videť qď filius nõ exiget:immo etiã si pater suã voluntatẽ declarasset,& iã istud mun⁹ petijsset: qa ip se pater stãtibus tm̃modo spõsalibus nondũ nuptijs factis:nec m̃rimonio cõsumpto nõ potuisset petere.Ergo nullũ ius trãsmisit filio.& faciũt in ꝓposito q̃ dicit Bar.i.l.titio cẽtũ.§.titio genero.ff.de condi. & de

10 mon.vbi habeť†ꝙ qñ relinquiť ꝓ dote,seu matrimonio:reqrit cõsummationẽ matrimonij:nec sufficit assignatio pr̃is seu destinatio ad matrimoniũ.Nã vt ibi dicit Bar.nõ põt dici nupta añ m̃rimoniũ:& añ illud nõ põt hr̃e debitũ ex consuetudine seu statuto eidẽ collatũ in tp̃s matrimonij:& ibi Barto.pulchrè examinat.q.de statuto dictãte ꝙ filia dotata ꝑ patrẽ nõ possit dicere testamentũ pr̃is nullũ: ꝙ nõ sufficit ꝙ fuerit ei assignata dos:nisi nuptię secutę fuerint & m̃rimoniũ:de q̃ diceť. ĩ.in tit.(des successions).§.(femme mariee de pere & de mere.)de q̃ etiã per dñm meũ Ias.in.l.si pater.in.xij.& xiij.col.C.de isti.& substi. ¶Facit ĩ hoc casu nr̃o:qa illa cõstitutio dotis habeť ꝓ suo matrimonio. Et iõ etiã si nõ fuisset à patre dotata, & succederet ĩ iure suo:in bonis paternis nõ posset petere vt ꝑsona pr̃is:& tãꝗ hæres:qa nõ habet locũ isto casu statutũ qď loquiť in patre.¶Et cõclusiuè dico ꝙ istud mun⁹ non debeť scd'm verũ sensum statuti:nisi petať à pr̃e:licet dicať ĩ statuto (appartiẽt)qď est verbũ ꝑsentis tp̃is:sed hoc est:qa vbicũꝗ cõpetit alicui aliqď ius:seu ĩ fauorẽ ei⁹ est aliqd introductũ:intelligiť ꝙ hr̃e debeat si petať ꝑ regulã.l.iiij.

Relicta pro dote requirũt cõsummationẽ matrimonij.

§.hoc autẽ iudiciũ.ff.de dã.infe.de q̃ ꝑ dñm meũ Iaso.
in.l.vniuersa.C.de p̃ci.ipe.offe. ¶Cõcludẽdũ est ex su‑
pradictis,ꝙ frater nõ põt petere istud munus ꝓ sorore
maritãda si nõ petierit pater:aut etiam si petierit,& nõ
fuerint secutę nuptiæ.De primo satis clarũ ẽ:cũ tex.nr̃e
cõsuetudinis tm̃ loquat̃ de pr̃e. De scd'o satis ꝓbat̃:cũ
istud mun⁹ exigat̃ pro onerib⁹ dotis:& sic habẽtur lo
co dotis:in cui⁹ locũ succedit.iudicat̃ ergo de eo sicut
de dote.§.fuerat.insti.de actio.l.eũ qui.§.qui iniuriarũ.
ff.si qs cau.sed dos nõ dicitur:nec debetur, nisi sint nu‑
ptiæ.l.fi.§.j.C.de dona.añ nupt.in cano.nostrates.xxx.
q.v.l.stipulationẽ.ff.de iu.do.& etiã dicit tex. (pour le
mariage d'une fille) sed nupta seu maritata dici nõ põt
ante matrimoniũ.l.qd' pupillę.ff. qñ dies leg.ce.domi‑
nus meus Iason in.l.j.C.de insti.& substi.igitur &c.

Dñs an possit exigere collectã añ euẽtũ cõditiõis.

11 ET quia in p̃dictis dixi † ꝙ requiritur cõsummatio
matrimonij:etiã patreviuẽte in hoc casu:qd ĩ alijs
casib⁹:an.s.possit exigi à dño ista collecta seu istud mu
nus añ euentũ cõditiõis:hoc est anteq̃ dñs fuerit vltra
mare:vel maritauerit filiã,vel fuerit miles:vel fuerit ca‑
ptus ĩ bello:licet sit in ꝓxima dispositiõe:videt̃ ꝙ ex q̃‑
stione debitũ cõditionet̃:qa nõ debet̃ nisi in illis casib⁹
& adueniẽte vno illorũ casuũ:qd' nõ debet̃ ante euen‑
tũ cõditionis.§.ex cõditionali.insti.de verbo. obli.nec
posset etiã exigi post inceptũ negotiũ,si inceperit naui
gare ad faciendũ votũ vltramarinũ : si inceperit mari‑
tare filiã.puta eã despõsando alicui:qa ex quo debetur
cõditionaliter in euentũ illorũ casuũ,illa cõditio debet
impleri in forma specifica.Bar.& post eũ do.me⁹ Iasõ.
in.l.gall⁹.§.& qd sit tm̃.ff.de liber. & posthu.& facit ꝓ
casu matrimonij.l.sancimus.C.de nupt.in casu tñ voti
vltramarini videret̃ secus,ꝑ no.i.c.licet.extra de voto.
in q̊ casu videret̃ sufficere esse arreptũ.arg.eorum q̃ di‑
cunt̃ de arreptiõe itineris ad curiã scd'm no.in.l.de pu‑
pillo.§.si qs.ff.de no.ope.nũ. scd'm vnũ intellectũ Bar.
ibi:& scd'm lec.c.nouerim⁹.&.c.ad hec.&.c.vt debitus

Cõditio casu deficiẽs ꝓ impleta habet̃.

12 honor.extra de app.& ei⁹ qd' dicit̃ † ꝙ cõditio deficiẽs
casu habet̃ pro ĩpleta.l.rep̃hendenda cũ ibi no.& in.l.j.
C.de insti.& substi.sub cõdi.fa.ex q̊ videt̃ ꝙ si talis exi‑
stens ĩ peregrinatiõe moriat̃, vel alio casu ĩpediat̃.po‑
terũt sui hęredes exigere istud mun⁹:& istud videt̃ esse
de mẽte gl.& Io.fab.in.d.§. ex cõditionali.ĩsti.de verb.
obli.dũ dicunt ꝙ tale debitũ cõditionale trãsit ad hęre‑
des & cõtra hęredẽ : maxime ĩ stipulatiõe facti qd' non
reqrit industriã ꝑsonæ.In alijs aũt duobus.s.militia &
nuptijs.dixi satis ꝙ ĩ his reqrit̃ ꝑfectio act⁹:nec sufficit

Inceptio opis non habetur pro opere perfecto.

13 incepisse nec etiã destinasse : † cũ iceptio operis nõ ha‑
betur pro opere perfecto,nec destinatio ad locũ habe‑
tur ac si esset ĩ loco:& qd' inceptio operis nõ habeatur
ꝓ opere vbi aliqd est addẽdũ:est tex.in.l.cũ silleianũ.C.
de his q.vt idig.ibi,nihil actũ eẽ credim⁹:dũ aliqd sup‑
est addẽdũ.& dicit do.me⁹.Ias.in.l.si ꝓ fundo.ĩ.iij.col.
C.de trãsactio.ꝙ ĩperfectũ dicitur nullũ. idẽ dñs meus
dñs Iason.in.l.sub p̃textu.la.ij.in.iij.col.C.de transac.

☞ADDITIO. Quid ĩ nepte si nõ exegerit pro
filia vel in filia primogeniti. vi‑
de Matthęũ de afflictis ĩ dicta cõstitutione q̃plurimũ.
in.vj.notabili.in.ij.dubitatiõe. Et in tertia dubitatione
q̃rit an habeat locũ in amita. Et in quinta dubitatione
quærit an habeat locũ si dñium spectet ad fœminã si‑
cut ad virũ,possit etiã fœmina pro maritanda sua filia
exigere hmõi subsidiũ. * ¶Restat nũc de quarto.s.de

redemptione dñi captiui, & hoc casu nõ põt peti ante
casum si nõ est captus:nõ potest redimi : quia priuatio
p̃supponit habitũ.l.decẽ.ff.de verb.obli.c.ad dissoluẽ‑
dum.de despõ.impu.l.si decẽ.ff.de sol.c.cũ accessissent.
& requirũtur tria ad hoc vt peti possit,vt infra dicam.
14 SED iuxta † p̃dicta quæri posset.dñs aliquis habẽs
altã iustitiã est captus in bello:& fuit positus ꝓ sua
redẽptione ad certã summã.q̃ quidẽ fuit exacta:& im‑
posita sup hominib⁹ suis : & cũ portarent̃ pecuniæ in
loco vbi detẽtus est:morit̃ ibi:an postmodũ eius sub‑
diti:à qb⁹ exactũ fuit dictũ mun⁹ possint illud qd' sol‑
uerũt repetere ab hæredib⁹ dicti captiui:Ista q̃stio põt
nũc euenire ĩ multis q sunt captiui apud Anglos:& iõ
ex p̃dictis sufficit dare materiã cogitãdi. nihil aliud di‑
co:& ĩ hoc vltimo casu plura sunt necessaria ad hoc vt
exigat̃ istud mun⁹:videlicet primò ꝙ fuerit captus in
iusto bello:& ꝙ nõ pugnet cõtra superiorẽ hominũ à
qb⁹ vult mun⁹ exigere:faciũt no.per Io.fab.in.§.itẽ ea
quæ.le.j.insti.de re.diui.& in rub.ĩsti.de iu.natu.tex.est
in argu.in.l.sed & si.§.fin.ff.ex quib.cau.maio.& plura
alia q̃ hic omitto:cũ nihil ad propositũ:& dicam alibi.
15 PER hic † antè dicta posset decidi q̃stio de eo q fi‑
liam suã añ ętatẽ legitimã alicui nuptui dedit:qui
eã transducit ad domũ & ei soluit dotẽ : ita ꝙ talis qui
eã accepit in vxorẽ sustinet onera matrimonij:an si pa‑
ter velit exigere istud mun⁹,possent hoĩes subditi con‑
tradicere:& dicere nondũ filia vestra est nubilis ætatis:
nos nõ tenemur donec mr̃imoniũ cõtrahere possit : de
iure verò nõ põt cõtrahere mr̃imoniũ añ.xij.annũ : nõ
est hui⁹ ætatis:ergo nõ tenemur ad istud onus : qa act⁹
actiuorũ sunt in patiẽte bñ disposito:& id possum⁹ qd'
de iure possum⁹.cũ ergo de iure añ.xij. annũ nõ potest
cõtrahere mr̃imoniũ. extra de despon.ĩpu.ꝑ totũ.ergo
si cõtrahat añ non dicit̃ mr̃imoniũ de iure:ergo p̃dicto
mr̃imonio hoĩes nõ tenent̃.cogita:qa istud crederẽ ve‑
rũ:si eueniret ĩ facto:& multis rõnib⁹ posset cõprobari.
16 SED adhuc † insequẽdo materiam huius glo.& vt
melius circa eã detur materia cogitandi:q̃ro ponæ
ꝙ filia nubat absq̃ cõsensu patris:& eo inuito, vtrum
possit petere istud mun⁹, & exigere : videt̃ ꝙ nõ,quia
cessante causa cessare debet & effectus.c.cũ cessante.ex‑
tra de appel.sed causa ꝓpter quã cõsuetudo nr̃a voluit
istud mun⁹ exigi est vt patri succurrat̃ ad sustinẽdum
onus dotãdi qd' habet:cũ teneat̃ dotare filiã:vt dixi.&
not.Bar.in.l.q liberos.ff.de rit.nup.quæ tñ causa cessat
17 in isto casu:cũ † hoc casu pater nõ cogat̃ dotare filiã:sed
eã poterit exhæredare:per.§. causas.in fi.in aut̃.vt cũ de
ap.cog.collat.viij.qd' etiam videt̃ procedere de iure ca
nonico.c.honorant̃.xxxij.q.ij.faciũt no.in.l.titia.ĩ prin.
ff.de verb.obliga.& hoc no.Bar.in.l.obligationũ.ff.de
act.& obli.s.ꝙ pater nõ cogit̃ talem filiã dotare.ita etiã
tenet ꝑ multa dñs meus Ias.in.§.fuerat.in.xxiiij.col.ĩsti.
de actio.& opi.Bar.in.d.l. obligationũ tenet Panor.in
c.j.de adul.de q̃ materia etiã dñs meus Ias.in.l. qui se de
bere.ff.de cõdi.ob cau.& in.l.diuortio.in. vij.col.ff.sol.
18 ma.& in aut̃.sed si post.xxv.ann.C.de inoffi.testa.† Et
hoc est:qa ratio q̃re pater tenetur dotare filiã:& ad hoc
officio iudicis cogit̃ est:vt possit reperire maritum cui
nubat:sed ipsa maritata cessat ratio:& ꝓ hoc videt̃ ca‑
sus in.§.si qs eã.aut̃.de nup.colla.iiij.Si ergo non dotat
eã prout non tenet̃,vt dictũ est,ergo non poterit istud
munus exigere.¶Ista opi.posset esse vera ꝑ dicta Bart.
& docto.

19 & docto.hic antè alle.†qñ filia nõ excederet.xxv.annũ: & duxerit se & suo genere maritũ indignũ: scd'm not. p doc.in.d.auť.sed si post.xxv.annos.C.de inoffi.testa. Bal.in.l.pe.C.de spõsa.& istud ẽverũ de iure ciuili.Nec eĩ tales nuptiæ sunt laudãdæ nec honestę: teste Lucio apuleio de asino aureo.lib.iiij.dicente:impares eĩ nuptiæ:& pterea ĩ villa,sine testib⁹, & pr̃e nõ cõsentiẽte facťæ legitimę nõ possunt videri:ac p hoc spuri⁹ iste nascet̃.¶Sed qd dicẽdũ de iure canonico ĩ q̃ non reqritur cõsensus pr̃is.vt ẽ tex.ĩ cano.sufficiat.xxvij.q.ij.& glo.ĩ l.paul⁹.ff.de statu hoĩm.an hodie si filia nubat añ.xxv. annũ,iuito pr̃e,possit p eũ exheredari:& sic an possit ei denegare dotẽ,qa eis causis ex qb⁹ pater põt exheredare,ex eis põt denegare dotẽ. Bal.in auť.res q̃. C.cõia de leg.& ẽt facit, ex qb⁹ alimẽta denegant̃: ex eisdẽ denegat̃ dos.gl.in.l.fi.ĩ verbo intelligi. C.de dotis pmissio. sed ex qb⁹ causis põt exheredari ex illis possunt alimẽtã denegari.gl.in.l.si qs à liberis.ĩ verbo,detulerat.ff.de libe.agnoscẽdis.§.igiť oẽs.ĩ auť.vt cũ de appel.cogno. glo.& Bar.in.l.fi.C.de alen.liberis.igiť &c.Pau.de castr.in.d.auť. sed si post dicit ex q̃ pr̃ offendit̃: licet de iure canonico mr̃imoniũ teneat:tñ erit iusta cã exheredãdi, & sic denegãdi dotẽ& alimẽta.mouet̃:qa ius canonicũ disponit tm̃,de validitate matrimonij:nõ aũt aliqd disponit circa iiuriã pr̃is:sicut ĩ simili in.l.j.&.ij.C.de secũ. nupt.qñ mulier nubit ĩfra annũ luct⁹: licet p ius canonicũ excuset̃ à pœnis ĩfamiæ:tñ ius canonicũ nihil disponit vel ĩmutat circa lucrũ qd' filijs primi mr̃imonij est acqrendũ.gl.est in.c.cũ secundũ, extra de secũ.nupt. do.tñ me⁹ do.Iason in dicta auť.sed si post.tenet cõtrariũ.& dicit ꝙ hodie ista nõ est iusta causa exheredandi filiã vel priuãdi dote,attẽto iure canonico. & dicit qd' istud tenẽt Panor.& Hostiẽ.ĩ.c.j.extra de despõ.ĩpube. Et idẽ Panor.ĩ cõsi.suo.xij. qd' incipit,Vt clarè materia thematis.in.j.volu. & istud cõprobat Panor.in.d.cõsi. p multa.Domi.me⁹ in.d.auť.cõprobat istud quatuor fundamẽtis,& facit vltimũ:qa licet filia nubat sine con sensu pr̃is:tñ adhuc tenet̃ pater eã dotare:cũ de iure canonico nõ requirat̃ cõsensus pr̃is.ita tenet glo.in.c.hoc sanctũ.xxxij.q.ij.gl.in.c.de raptorib⁹.xxxvj.quæstio.j.

ET aduerte qd' ĩ hoc casu:qa qñ filia maritat se sine cõsensu pr̃is:cautela est qd' pmittat aliqd noĩe dotis:qa ad hoc tenebit̃ pater.ita not.docto.ĩ.c.j.de adul. & stupro. ¶Itẽ facit scd'm & tertiũ fundamentũ. qa vt dicit,correcto vitio:p qd' intelligit̃ correcta pœna.c.nõ debet.de cõsang.& affi.iũcto.c.de gradib⁹.xxxv.q.viij. Et q̃ties aliqd desinit esse delictũ:per qd' desinit & pœna.Istud patet ex notatis per Bal.in.l.decuriones. C.de infa.igiť &c.¶Et ad primũ fundamẽtũ do.me⁹ videt̃ inferre qd' si nubat seruo,& sic idigno:qd'hoc casu etiã de iure canonico poterit exheredari, & sic priuari:qñ.s. hec duo simul cõcurrerẽt.s.qd' indigno:& qd' añ.xxv. annũ.& his duob⁹ cõcurrẽtib⁹ esset iusta causa.l.iij.§.si emãcipatus fili⁹.ff.de cõtratabu.Etiã de iure canonico gl.est in.d.c.de raptorib⁹.& Archi.ibi firmat. Anto.de but.in.c.accedẽs.extra de pcura. Bal.in.l.si pater. C.de spõsa.& in.l.nec filiũ.C.de nup.& in.l.j.ff.solu.ma.tñ tenet cõtrariũ,etiã in hoc insequẽdo Ioan.de imo.in.d.c. accedẽs.quẽ sequit̃ Alex.in.l.j.ff. sol.matri.in.xvj.colũ. qa neutra ex istis causis est hodie sufficiẽs ad exheredãdũ filiã:nõ qdẽ illa qa nupsit sine cõsensu pr̃is:vt dictũ est.nec illa qa nupsit idigno vel vili:qa licet illa esset iusta causa exhęredatiõis de iure digestorũ.vt ẽ text.in.d. §.si emãcipat⁹ fili⁹.tñ hodie nõ ẽ iusta cã:cũ nõ enumeret̃ ĩ.§.cãs.in auť.vt cũ de appel.cognosci.Ita tenet Bar. ĩ.d.§.si emãcipat⁹.& ĩ.l libertũ.C.de nupt.Et hoc credo esse verũ.¶Istã q̃stionẽ satis succinctè examinauit Ioã. sanxon in cõsuetudinib⁹ turoñ.titulo.(des loyaulx aydes)arti.iiij.fo.lij.¶Latius hãc quęstionẽ examinaui in meo Catalogo honorũ seu gloriæ mũdi,invltima pte: in cõsideratione de trib⁹ pceptis iuris. vbi tenui quòd etiã de iure diuino & canonico requirit̃ cõsensus pr̃is.

20 SED † iuxta pdicta q̃ro,pone tñ ꝙ pater nolit petere mun⁹ pro dote suæ filiæ maritatæ:an possit cogi officio iudicis ad instãtiã seu reqstã filię:ad illud petendũ & cõuertendũ in dotẽ filię:nã vt hic añ dictũ est pater tenet̃: & põt cogi officio iudicis ad dotãdũ filiam. Ergo cũ teneat̃ dotare,& ad hoc põt cogi:videt̃ etiã ꝙ potest cogi ad petendũ istud munus qd' est surrogatũ & datũ in locũ dotis & pro dote.Et etiã qa vt videt̃ inspecta mẽte statuti:istud mun⁹ imponit̃ & cõcedit̃ pr̃i pro vtilitate filię:sicut ergo videm⁹ ꝙ qñ actio dat̃ pr̃i pro filio corrupto:ita etiã filio, vt hic añ dictũ est:ergo videt̃ ꝙ si daretur actio pr̃i pro filia: & ad ei⁹ vtilitatẽ ꝙ etiã potest cõpelli pater ad petendũ:cũ sit in vtilitatẽ filiæ.¶Credo tñ ꝙ veritas est in cõtrarium:qa inuitus agere nõ cõpellit̃:in rubro & nigro. C.vt nemo inuit⁹ agere coga.maximè qñ nulla actio ẽ in iudiciũ deducta:vt dicit ibi glos.

21 † & cũ dotare filiã sit on⁹ psonale, qd' incumbit pr̃i.l.fi.C.de dotis pmis.nõ esset dicendũ ꝙ filia posset cõpellere patrẽ ad agendũ cõtra suos subditos vt soluant ei dotẽ.bene potest filia p superius dicta cõpellere patrem suũ officio iudicis ad eã dotandã: sed hoc debet intelligi de suo proprio patrimonio: & maxime cũ ista collecta:seu munus sit qd odiosum & cõtra libertatem:ergo restringendũ in suis terminis.

ITEM q̃ro: pone ꝙ sit q̃dã pauper domicella q̃ habet ĩ bonis quosdã hoĩes,in qb⁹ põt verificari statutũ seu cõsuetudo nr̃a,vtrũ possit pro se maritãda istud mun⁹ exigere, & videt̃ ꝙ sic:qa vt videm⁹ statutũ respicit fauorẽ mulierũ vt facili⁹propter dotẽ & bona inueniãt maritũ,pter qd' succurritur pr̃i: & causa propter quã patri succurrat̃ in hoc casu est fauor mulierũ: ergo multo fortius succurret̃ ipsi filię cũ alteri propter eã succurratur:qa etiã est in ea maior æquitas:& rõ statuti magis fauet ei q̃ patri:igiť ex illa maioritate rõnis & æquitatis extẽdimus statutũ:qd' põt fieri scd'm glo. & doct.in auť.pterea. C. vñ vir & vxor. Et facit qd' in simili dicit̃ de pr̃e cui dat̃ actio pro filio corrupto.l.vt tñ.§.j.ff.de seruo corrupto.tñ etiã licet de iure non caueat̃,dat̃ ipsi filio:vt tenet Io.fab.ĩ.§.oẽs.insti. de actio. argu.l.pses.C.de serui.& aqua.¶Sed tñ mihi videt̃ qd'

22 contrariũ sit verius per regulã generalẽ†qd' statuta sũt stricti iuris,& ideo nõ sunt extẽdẽda.Bar.in.l.quicquid astringẽdæ.ff. de verb.obli.l.si serui vestri.C.de noxa. Q̃uo autẽ extẽdatur statutũ ad casum largũ ĩpropriũ & fictũ.vide do.meũ.in.l.qui se pr̃is.C.vñ liber.in.xxij. colum.Et dicã.j.in conclusione harũ consuetudinum.

☞ ADDITIO. Vide in hoc qd dicat Matthæus de afflictis in cõstitu.regni Siciliæ,q̃ incipit, q̃:plurimũ.in. vj.not.in. iij.dubita.in.ij. lib.vbi q̃rit,an illa cõstitutio habeat locũ ĩ dñm se maritantẽ & facientẽ festiuas nuptias,vbi tenet qd' nõ habet locũ in seipso,sed in hoc sunt diuersæ rationes. *

Filia suo gñe indignonubens nõ dotatur.

An idẽ sit de iure canonico.

Cautela pro filia q̃ nubit absq; cõsensu patris.

An pater possit cogi ad petendũ id mun⁹ pro filia dotãda.

Dotare filiã est on⁹ personale.

Quæstio.

Statuta non sunt extẽdenda.

Quęstio notabilis.

VLtimò in hac materia glo.q̄ro de q̄stione notabili:qdā habet vxorē q̄ habet hoīes illius cōditiōis: & ex primo viro habet filiā:& maritꝰ ex alia vxore habet aliā filiā. Maritꝰ vult ꝓ filia sua maritāda istud munus exigere:hoīes suæ vxoris nolūt,& dicūt ꝙ sunt cōtēti soluere ꝓ filia suę vxoris:sed nō ꝓ filia mariti. Dicit etiā vxor qđ nō vult ꝙ exigat̄ ꝓ filia mariti,sed ꝓ filia sua:an maritꝰ his non obstantibus possit exigere ꝓ filia sua:& an subditi admittatur ad istud opponendū, qđ mulier possit opponere est vidēdū. ¶Et ꝓ decisiōe huiꝰ dubij sunt vidēdi duo articuli. Primꝰ an dos constāte mrīmonio sit ī bonis viri. & secūdus: qs dicatur dn̄s dotis constāte matrimonio.

An dos constāte mrīmonio sit in bonis viri.

23 †De primo credo qđ dos sit ī bonis mariti cōstāte matrimonio.l.eū q.§.idē rn̄dit.ij.ff.ad municipales. Et facit text.in.l.bonorū.§.ī bonis.ff.de ver.& rerū signi.vbi nō solū ea q̄ in domi nio nr̄o sunt dicunt̄ esse in bonis Sed etiā si quid est in actiōibꝰ,petitionibꝰ,& ꝓsecutiōibus:cū ergo dos sit in petitiōe & ꝓsecutiōe dicit̄ esse in bonis nr̄is.

An maritꝰ cōstāte matrimonio sit dn̄s dotis.

24 †De secundo aūt nunquid maritꝰ sit dn̄s rei dotalis? iste est punctus:qa tex.nostræ cōsuetudinis dicit(appartient au seigneur hault iusticer) pōderādū est qđ dicit(appartiēt) 25 †qđ est verbū ꝑtinet:qđ:importat rōnē dn̄ij & possessionis. Feli.in rubri.extra de rescrip. Panor.& ibi scripsi ad Panor.meū in c.fi.extra de iudicijs.& etiā dicit text. (au seigneur hault iusticier.) qđ est tm̄ dicere qđ istud ius cōpetit seu ꝑtinet dn̄o altæ iustitiæ.ergo vidēdū est 26 qs istorū sit dn̄s:an maritus vel vxor:†qa statuta nō recipiūt interꝑtationē extēsiuā seu nō impropriant̄:dixi hic antè:nec īproprietas habet locū in statutis.do.meꝰ Iason.in.l.q se p̄ris.hic antè allega.C.vñ liberi.& iō cognito qs istorū sit propriè dn̄s:clarè apparebit de solutiōe huiꝰ dubij: & de hoc doc.amplè tractāt in.l.in rebus.C.de iure do.& in.l.doce ancillā.C. de rei vēdi.Et posito ꝙ sit dn̄s:ex quo tamē est impropriè dn̄s.l.j.§.si vir.ff.ad silleia.q̄ improprietas nō recipit̄ in statutis:iō videtur qđ ad maritum nō spectat exigere tale ius, sed potius ad vxorē.& facit,qa maritus non pōt percipere fructꝰ ex rebus dotalibus, qn̄ in breui non renascunt̄.l. diuortio.§.si fundū.& ibi nota.ff.sol.ma.sed istud ius est hmōi:qa nō fit oī anno,sed semel tm̄,& provnica filia,ergo ad maritum nō debet spectare.Et isto motiuo vtit̄ p̄ceptor meꝰ dn̄s Rochus de curte:ī tractatu suo de iure patro.in gl.ipse vel is à q̄ causam habet.in.xxviij. q̄stione:qn̄ examinat q̄stionē an in p̄sentatiōe rōne iurispatronꝰ p̄ferat̄ p̄sentatꝰ à marito:an p̄sentatꝰ ab vxore.Et credo istud eē verū, & ꝙ nō solū ipsa vxor possit istud oppponere:imo etiā qđ subditi possunt denegare istud munꝰ ꝓ filia mariti, cū non sint ꝓpriè subiecti marito:sed īpropriè.cogita:qa casus euenit & est in facto in marito petēte istud munus ꝓ sua militia, super homines suæ vxoris:& est inter nobilem virū Petrum de Rye,& hoīes de Pysi q̄ sunt homines suæ vxoris,ex quibꝰ dixi tales non teneri ad p̄dictū munus.Et multa alia dixi,quæ hic nō quadrarent ad propositum.

☞ADDITIO. Vide ad hoc Mattheum de afflictis in dicta cōstitu.regni Siciliȩ q̄ incipit,ꝙplurimū in.vj.notabili.in.viij.dubitatione, vbi q̄rit an illa cōstitutio q̄ est sīlis huic cōsuetudini habeat locū in vsufructuario vel creditore q̄ tenet feudū in pignꝰ.Et nota multa ex dictis ꝑ eū.vbi dixi,qđ non debent̄ vsufructuario,qa nō sunt in fructu, sed debent̄ ꝓprietario. dicit tn̄ in.vij.dubitatione qđ mulier quæ habet aliquam terrā pro dohario licet sit vsufructuaria tantum,potest petere istud indictum. *

HOc anno dn̄i M.cccccxxv. cū multi casus euenirēt ex captiōe pluriū nobiliū cū rege nr̄o Frācisco in Italia apud Papiā die.xxiiij.q̄ fuit dies sācti Matthiæ ī februario,cōsului ꝓ pluribꝰ.prima frōte fui ī hac opinione,tādē post satis lōgā cogitationē vidēs ꝙ oēs nr̄i aduocati ita tenebāt,volui accuratiꝰ cogitare & īuestigare si ista eēt veritas,& tādē mihi visū fuit qđ nō,imo ꝙ veritas ē ꝙ maritꝰ pōt illud īdictū exigere ab hoībꝰ suę vxoris, & de terra & seignoria quā maritꝰ habet à sua vxore, siue illā habeat ī dotē siue aliūde, siue ēt sua vxor fuerit tm̄ in illa doharia, hoc ē vsufructuaria pluribꝰ de causis descriptis ī q̄dam cōsilio qđ feci sup hac materia & incipit, hoc anno dn̄i M. cccccxxiij.die vero.xxiiij.februarij.&c.& maximè qa ad maritū spectāt & cōpetūt oēs fructꝰ vn̄cūq; ꝓueniāt:vt dicit Bar.in.l. fi.ff.solu.matri.etiā si ꝑp̄ rē ꝓueniāt. Albericus ī rub. C.de vsufru.etiā si sint īmobilia, vt dicit Iacobinus de S.Georgio ī tracta.suo feudorū,ī verbo,de castro rubei mōtis.ī.ij.col.plura dixi & allegaui ī.d.cōsi.q̄ hic ꝓlixitate omissa nō repeto.& scđm hāc meā nouā opinionē ī pluribꝰ fuit cōcordatū cū p̄dictis dn̄is ī casu maxie re dēptionis eorū.Eo qa ex q̄ habuerūt onus.s.īteressendi ī bello cū dicto Rege,æquū ē vt eos sequant̄ cōmoda.

In textu ibi

Nouuelle cheualerie.

IStud pōt sustineri ꝑ text.in.l.vnica. C.de auro coro. lib.x.& licet illa lex tm̄ loquat̄ ī p̄cipe:tn̄ pōt cōsuetudo facere idē ī habēte merū īperiū, vt dicā.j.¶Intellige dūmodo sit milesq cōsueuit arma seq,& nō de otiosis:vt facit tex.in.l.ne qdē putarēt. C.de testa.militis.& ita ēt dictat cōsuetudo Turoneñ.titu.(de loyaulx aydes & roucins de seruice)& ibi Io.sanxō q aliq̄ ponit de mi 1 litibꝰ.& ibi ponit†ꝙ miles pōt creari extra territoriū à rege,duce vel barone.Cū sit simplicis facultatis:& voluntariȩ iurisditio.scđm Bar.in.l.ij.C.de dignita.li.xij.& 2 in.l.fi.C.q milita.nō p̄nt.li.xij. †Et miles tpe q̄ est captꝰ in bello nō debet hr̄e stipēdia.l.j.& ibi Bar.C.de re militari.li.xij.¶Cōtrariū tenet Martinꝰ laudeñ.ī tracta.de mi 3 lite:articulo.iiij. †Et si nō recipiat pagā in tpe debito.s. tpe quo faciunt ostensiones suas,non pōt vltra petere. Bar.in.l.fortissimi.C.de erogatio.mili.anno.lib.xij.

☞ADDITIO. An etiā possit dn̄s pro faciēdo fratrē suum militē imponere tale indictum,Matthæus de afflictis in dicta cōstitutione ꝙplurimū.in.iiij.notabili tenet quòd non. *

4 QVID †si dn̄s terræ hn̄s iustitiā altā voluerit doctorari,vt sit aduocatꝰ:nunqd etiā poterit imponere subsidiū & talliā? Videt̄ primò dicēdū 5 ꝙ sic.†nā doctores aduocati militare dn̄r:ad instar militis armatȩ militiȩ.l.aduocati.C.de aduoca.diuersorū iu 6 diciorū.Secūdò†nā priuilegia cōcessa milibꝰ:cōcedun tur doctoribꝰ & aduocatis. Primò em̄ vt habet̄ ꝑ Bar. Ang.& Alios.ī.l. miles.ff.de re iudi.sicut miles nō pōt 7 cōueniri vltra ꝙ possit:sic ēt aduocatꝰ & doctor.¶Itē (vt dicit ibi Bar.)sicut miles nō pōt dare cōcubinȩ suȩ: ēt aduocatꝰ & doctor.¶Multas & īfinitas alias ægparatiōes posuit Alex.ī.l.cēturio.in.j.ij.&. iij.col.ff.de vulga.& pupil.q̄ ad hoc p̄nt allegari: quæ nō transporto,

Sed ad

Miles non pôt torqueri nec doctor.

8 SED aduerte†adhuc vnũ,ꝙ ſicut miles nõ pôt torqueri.l.milites.C.de queſtio.Ita nec aduocatus nec doctor torq̃ri poſſunt:immo dicit.d.Iaſ.p̃ceptor meus in.l.j.in.ij.col.C.de iur.& fac.igno.ꝙ non valet cõſuetudo vel ſtatutũ in contrariũ ꝙ doctor & aduocatus torqueri poſſint.vide ad hoc eundẽ do.meũ in .l. de q̃bus. in.xvij.col.ff.de legi.Et cõcluſiuè tenet Alex.in.d.l.centurio.ꝑ decẽ ęquiparatiões ꝙ priuilegiũ conceſſum militi & doctorib⁹ cõcedi videť:q̃a tñ dicũt cõmuniter doctores ꝙ in talibus attendiť conſuetudo(vt ſupra dixi) nolo pro pręſenti firmare:

Interpretatio ſumit robur ex cõi vſus loquẽdi.

9 †maximè etiã cũ quęlibet interpretatio aſſumit robur ex cõmuni vſu loquẽdi .l. librorũ.§.ꝙ tñ caſſius.ff.de leg.iij.
10 †ſed ex cõi vſu loquendi appellatione militis nõ venit doctor:igiť.
11 ¶†Sed nũquid fœmina poſſit exigere pro militia ſui mariti:vt dicať ipſa miles:videť ꝙ nõ:
12 †q̃a militia eſt officiũ virile. ¶Itẽ q̃a cõſuetudo nr̃a loquiť in maſculo: ergo nõ debet extẽdi ad fœminas.Primũ ꝓbať ĩ.l.iura.ff.de legib. & ſcd'm probať in.l.j.ff.de verb.& rerũ ſigni.ſed videť ꝙ ſic:quia maritus eſt dñs rei dotalis:& ideo videreť ꝙ tanq̃ dominus rei vxoris poſſit illud exigere. Dixi ſupra in glo.(du mariage dune fille)in quadam quæſtiõe & iſtud munus poſſunt exigere impuberes, quia poſſunt eſſe milites.l.fi.C.de re milita.

Queſtio

SED iuxta iſtam nr̃am cõſuetudinẽ quęriť de q̃one pone ꝙ aliq̃s habẽs altã iuſtitiã in aliquo loco:nunq̃ vſus fuerit tali priuilegio vel iure ſibi cõpetente ex.l. nr̃a municipali nec ꝑ ſe,nec ꝑ ſuos prædeceſſores,etiã à mille annis:nunquid nunc poſſit vti & leuare ſubſidiũ & adiutoriũ in caſibus hìc exp̃ſſis in nr̃a cõſuetudine?
13 ¶Videreť primò dicẽdũ ꝙ non.†nã in his q̃ conceduntur ꝑ modũ facultatis aliq̃d faciendi:ſi non vtať ꝑ decẽniũ:non cõpetit amplius facultas petẽdi.ꝑ text.in.l.j.ff. de nundinis.vbi dicit Bar.ꝙ q̃ priuilegio non vtiť per decenniũ,perdit priuilegiũ.¶Hinc infert contra Aretinos q̃ habuerunt priuilegiũ doctorandi:cũ non vſi fuerint illo priuilegio per decẽniũ,illud perdiderũt:immo

Cõpetẽtia ex cõſuetudine,ſi non petantur per decẽniũ perduntur.

14 dicit Bar.in.l.licitatio.§.earũ rerũ.ff.de public.†ꝙ illud ꝙ competit ex conſuetudine:ſi fuerit ceſſatũ ꝑ decenniũ à petitione illius:perdiť.ꝑ.d.l.j.ff.de nũdinis.& maximè iſtud deberet procedere in caſu noſtro:per ea quę dicit Archi.in.c.j.xxv.q.ij.in fi.in gl.j.cũ iſtud ſit in præiudicium multorũ ꝙ ad iſta ſubſidia & adiutoria tenẽtur multi.Si eñ eſſet in pręiudiciũ tantũ ſingularis pſonæ puta concedẽtis priuilegium,tunc ſecus:vt dicit ibi Archi.ꝙ eſt notandũ.¶Et facere videť ad ꝓpoſitũ Gui

Talia p̃ſcribi poteſt.

15 do pape.deciſiõe.cccxvj.†vbi dicit ꝙ homo talliabilis poteſt liberari à tali conditione p̃ſcriptione. Et fuit illa deciſio mihi ſemel allegata in caſu ſubditorũ baronis (de la Mothe ſainct Iehan)qui dicebãt ſe non teneri ad iſtud ſubſidiũ:eo quia auus baronis maritauerat vnam filiã:& non impoſuerat eos.Itẽ fecerat vltramarinũ votũ:& etiã pater dicti baronis maritauerat matrem dicti baronis,& ipſi baroni erãt.xxxvj.anni fuerat ꝙ captus in bello:& ſubditi eius non fuerant impoſiti.

An preſcribi poſſit cõtra munus hoc.

CONTRARIVM tñ ĩ caſu nr̃o tenendũ eſt primo ꝑ ea q̃ notãter dicit Bar.ĩ.l.cũ ſcimus.circa medũ.C.de agr.et cẽ.li.xj.ꝙ licet terrę recõmẽdate q̃ tenenť ciuitati Peruſij in ſuis caualcatiõib⁹ cõcedere gẽtes armigeras:ſi ſteterũt ꝑ centũ annos ꝙ nihil conceſſerunt: eo quia Peruſij erãt in hoc de ſuis gẽtib⁹ copioſi:ꝑ hoc Peruſini non dicunť perdidiſſe illud priuilegiũ.Sic etiam in caſu noſtro ſi dñs alicuius fuerit ita potẽs & ſui predeceſſores ꝑ tpa præterita ꝙ nõ habuerũt neceſſitatem imponẽdi ſubſidiũ:nõ ꝑ hoc dr̃ perdidiſſe ius ſuũ,ꝙ ſibi cõpetit virtute noſtrę cõſuetudinis.Facit dictũ Bald. in.l.imperiũ.in.vij.colũ.ff.de iuriſ.om.iud.faciũt & alia pulchra alle.ꝑ do.meũ Iaſ.in.l.falſo.C.de diuer.reſcr. & ꝑ Feli.in.c.cũ acceſſiſſent.in.ix.&.x.col.extra de cõſtitutio.quæ hic trãſportare nõ curo.Et dicit do.me⁹ Iaſ.in.l.

Lex vel ſtatutũ per non vſum nõ tollitur.

16 de q̃b⁹.in.viij.col.ff.de legibus.†ꝙ ꝑ nõ vſum legis vel ſtatuti,nunq̃ etiã tolliť lex vel ſtatutũ q̃n hoies nõ ſunt vſi,eo q̃a caſus nõ accidit vel nõ fuit expediẽs:& hoc ẽt tenent Cy.& Pe.in.l.ij.C.q̃ ſit lõga cõſue.& Albe.de Roſa.in rub.quę ſit lõga cõſue.Iſtã q̃onẽ ponit Iaco.de ſctõ Geor.in tra.de homagijs.in.ix.col.℣ſic.iuxta prædicta formo vobis q̃ones ¶Et in cõtrariũ adducta nõ obſtãt ꝑ ſequẽtia,ſcilicet q̃a ſemp remanebat dictus baro dñs: & ipſi ſemp erãt ſubditi rõne iuriſditiõis:& ideo donec p̃ſcripſiſſent ſubditi ſubiectiõne:nõ poterãt preſcribere illud onus ꝙ debeť dño rõne ſubiectiõis:maxime ẽt q̃a dicit Iac.de ſctõ Geor.in loco alle.ꝙ ſi tale onus debeať ex cõſuetudine nunq̃ pôt p̃ſcribi,eo q̃a dñs vteť:q̃ not. ¶Et aduerte q̃a melius ad ꝓpoſitũ faciũt q̃ dicit Ale.in

Non vſu collectãdi nõ tollitur ius collectãdi.

17 cõſi.ſuo.cxxxvj.in.vj.col.in.ij.vol.vbi dicit†ꝙ per non vſum collectãdi collectaneos,nõ tolliť ius collectãdi.Intellige tñ niſi dñs eſſet ꝓhibitus:& ꝓhibitiõi acquieuiſ
18 ſet.ſcd'm Pa.in.c.fi.de re.ſpol.cũ cõcor.†pôt hic adduci materia ꝙ ea quę ſunt facultatis & volũtatis nõ p̃ſcribũtur.de qua ꝑ doc.in.l.licet.C.de iure deliberã.in.c.cũ nobiliſſimi.vbi glo.C.de pręſcr.xxx.vel.xl.anno. ꝑ Pa.in.c. accedẽs.de conceſ.prębẽ.ꝑ eundẽ in.c.abbate. de ℣bo. ſig.ꝑ Albe.in.l.ij.C.de pa.inter emp.& in.l.hęc aũt iura ff.de ſer.vrba.ꝑdio.ꝑ Ang.in conſi.lv.& in conſi. ccxlj. per Pau.de caſt.in conſi.xliij.Barba.in conſi.ſuo.lij.

In textu ibi

Pour la rancon.

VIDE de Crema ſingulari ſuo.clxvj.incip. Redimens.vbi dicit†ꝙ non eſt pro talia maius pretiũ exburſandum quam fuerit ſolutũ.Ad materiam huius glo.vide quę dixi hic antè in glo.(mariaige dune fille.) ibi:reſtat nunc de quarto.

Subditi qualiter aduerſus dñm captiuũ ſe habere ant gere re.

2 ADDITIO.†Aduerte ꝙ ad hoc vt ſubditi teneanť adiuuare dñm ſuũ exiſtẽtem in carcere requiruntur tria copulatiuè, quæ ponit Mat.de affli.in dicta conſti.q̃ plurimũ in tertio notabili.in tertio li.Et dicit ibi ꝙ q̃n ſubditi ſciũt dñm captiuũ debent ſe offerre,nec debent expectare quòd ſint requiſiti:& vide eundem in.iiij.notab.

Redemptio captiuorũ.

3 ET in materia redẽptionis captiuorũ†nota ſingularẽ tex.in.l.ſi captiui.C.de epiſ.& cle.de quo per Bñdicti in repe.c.raynutius in verbo,& vxorẽ nomine adelaſiã nume.822.vbi eſt tex.quòd priuať ſucceſſione filius qui negligit redimere patrẽ,& ibi vſq; ad numerũ.832.ponit quædã ſpecialia in materia redẽptionis captiuorũ quę etiã habẽt locũ in captiuis ex maleficio,vt tenet gl.i.c.ſanctorũ.xij.q.ij.q̃ ſequunť Bal.Imo.Ale.& do.meus Iaſ.in.l.q̃uis.cũ.l.ſequenti.ff.ſoluto matrimo. & Pau.de caſt.in dicta.l.ſi captiui.quos ſi non redimãt hęredes priuanť ſucceſſione.ex quo dixi in contingẽtia facti ꝙ quidã ſubſtituti renuentes & impediẽtes alienationem bonorũ reſtitutioni ſubiectorũ pro redẽptione illius per mortẽ cuius ſunt ſubiecta reſtitutioni debent

priuari dicta substitutiõe, qm̃ in tali casu bona restitu/
tiõi subiecta possunt alienari etiã nõ obstãte defensa &
cõtradictiõe substitutorũ: vt tenẽt doct. in aut. res q̃. C.
cõia de successionibus. & Benedicti in dicto loco. *

In textu ibi

Et sur ses hommes subiectz

ADVERTE quia p hæc verba clare denotatur
q istud munus est psonale. & non reale. Et facit
multũ notabiliter doctrina Bar. ibi apostillæ ad ipsum
in. l. nãq. C. de mune. & in quo loco. li. xj. Et ideo istud
facit cõtra aliquos qui volunt imponere prædia extra/
neorũ existẽtia in sua alta iustitia: licet dñi p̃diorũ non
sint sui homines: quia tex. dicit (sur ses hommes.) ¶ Sed
quia vt hic videmus oẽs hoĩes tenentur ad tale indictũ,
1 † an dñs possit vni dare immunitatẽ in p̃iudiciũ aliorũ
decisio Tholosana. cccxlviij. dicit quòd immunitas da/
ta à principe valet, sed data ab inferiori a principe no/
cet tantũ ipsi cõcedẽti, & non aliјs hoĩbus: ita q semper
potest tali habenti immunitatẽ imponi, sed per domi/
num dantem immunitatem nõ põt exigi. Et an ciuitas
possit vni ex ciuibus hanc immunitatẽ concedere, di/
stingue vt ibi per eum. *

Subditus quis dicatur.

2 ET aduerte † q dr̃ subditus. i. sub alterius iurisditiõe
positus. Panor. in. c. significasti. in. iiij. col. extra de
foro compe. ¶ Aduerte quia subditi dicunt̃ tripliciter.
vt dicit Boerius in consuetudinibus septenę Bituricẽ.
tit. de iuris. om. iudi. §. iij. in glo. subditi.

ET ideo sufficit ad hoc vt teneatur ad istud subsidiũ
q sit iustitiabilis: nec requiritur q sit talliabilis aut
manusmortuæ: maximè etiã, quia istud onus est perso
nale: & ideo sufficit q debeat homagiũ psonale rõne iu
risditiõis: de quo homagio psonali rõne iurisditiõis lo/
quitur Prępositus in prœmio feud. in. xxj. col. & Iac. de
sancto Geor. in. v. col. vbi satis dicit q etiã homo dr̃ q̃
est subditus rõne iurisditiõis. maximè etiã quia in hac
nostra cõsuetudine dr̃ tantũ (sur ses hõmes subiectz.)
et ita iudicatũ fuit anno dñi. M. cccccviij. in mense De
cembri: in hac ciuitate Heduẽ. pro dño barone de mõ
te sancti Ioannis contra suos homines de burgo san/
cti Ioannis, qui tantũ sunt subiecti ratione iurisdictio/
nis. ¶ Aduerte etiam quòd feudatariј dicuntur subdi
ti & veniunt appellatione subditorum, vt tenet Soci.
in consil. suo. cclxxij. in fi. penul. colũ. * ¶ Nec obstant
quedam per eos alle. maxime inquantũ dicebant q cõ
suetudo dicit (sur ses hõmes:) quia licet sint iustitiabiles
tñ nõ sunt sui hoĩes: & q dicebãt q dicta cõsuetudo de
bet intelligi de hominibus manusmortuæ: aut talliabi/
libus, & ita (vt dicebant) debet intelligi consuetudo no/
stra: alias cõprehẽdi possunt nobiles & clerici: quod est

Suũ pnomẽ im portat dñium.

3 absurdũ dicere, nisi in casu necessitatis. s̃. posito. ¶ † Fa/
cit qa hoc pnomẽ suũ: de sui natura importat dñiũ &
pprietatẽ: & dicit gl. in. l. ij. ff. de cõd. insti. nõ dr̃ meũ: nisi
totũ sit meũ. de quo p Bar. ĩ. l. serui electiõe. §. j. ff. de leg.

Sui homines q sint.

4 j. Et ideo videbat̃ † q ad hoc vt dicerent̃ sui hoĩes, q req
reret̃ q essent, aut talliabiles: aut manusmortuę: aut cor
ueabiles: et eo maximè: qa cõis vsus loquẽdi ita se habet
q sui hoĩes dicunt̃ vno de tribus modis: & nõ al's, q cõ
sonare multũ videt̃ cũ ppria significatiõe horũ vborũ
(ses hõmes) à q̃ nõ est recedẽdũ, p̃sertim in materia statu
toria, cũ sit stricti iuris. l. j. §. is q nauẽ. ff. de exer. l. nõ ali/
ter. ff. de leg. iij. immo potius hæc nr̃a cõsuetudo videret̃
posse debere restringi ad tales hoĩes de q̃b⁹. s̃. ne subditi
tm̃ rõne iurisditiõis q in reliquo sunt franci & liberi in/
debite dãnũ patiant̃ & onerib⁹ & impositiõib⁹ q̃b⁹ aliј
5 hoĩes serui onerant̃ et grauẽt̃: q esset nimis durũ † cũ ma
ximè fauẽdũ sit libertati, maximè vt dicti frãci liberi eui
tent dãnũ: cũ euitatiõe dãni magis est fauendũ q̃ aduẽ/
titio lucro in dubio. l. in re obscura. ff. de re. iu. Tum etiã
cũ in euitatiõe dãni sit alius fauor libertatis, cui multũ
fauendũ est. l. inter pares. ff. de re iud. immo cauendum
est ne oneret̃ vel grauet̃ libertas: l. titio centũ. §. libero.
ff. de condi. & demon. ¶ Qũo libertas sit multũ fauora/
bilis, patet cũ cũctis rebus sit fauorabilior. l. libertas. ff.
6 de reg. iur. † Et p ipsa & nõ cõtra ipsam iudicare debe/
mus. l. inter pares. ff. de re iu. extra eodẽ. c. vltimo. Est em̃
libertas lumen vitæ nostræ. l. j. §. optamus. C. de offi. prę
7 fe. p̃to. aphricæ. † Et seruitus mortis imago. scd'm Polli.
lib. vij. c. xviij. & p multa alia cõprobat Luc. de pẽ. in. l.
vnica. C. de capita. ciuium censibus eximenda. lib. xj.

ADDITIO. Vide q̃ in hoc dicit Mat. de affli. in cõstõne regni Siciliæ in cõsti. q̃ incipit, pbationũ defectu. in. viij. & ix. no. in. iij. lib. *

QVIA ad hoc dr̃ q hęc fuit supflua cõsideratio
de hoc p noĩe suũ: per vba posita in nr̃a cõsue/
tudine (sur ses hõmes:) qa cõsuetudo nr̃a dicit
8 (sur ses hõmes subiectz.) † Et nũc est clarũ q q̃ subјicit̃
rõne iurisditiõis, dr̃ hõ subiectus: hinc est q ẽt tenet̃ præ
stare homagiũ: & rõne homagiј subјicit̃ iurisditiõi: qa
ex quo subest iurisditiõi alterius: alicuius tñ tenetur ad
homagiũ psonale, q sit nulla re à dño percepta. Sed vt
ibi de defensore et ptectore pspiciat: scd'm Spe. in tit. de
feu. §. qm̃. vsi. scd'o q̃rit̃. & dicit ibi Spe. vsi. primo aũt.
9 circa † q p tale homagiũ nõ amittit̃ libertas: sed dñs te/
net̃ tales defendere cõtra alios in psona & in reb⁹: & ea
rõne sunt aliq̃ subiectiõe subiecti dño licet sint liberi: qa
subsunt iurisditiõi illius dñi. l. qsqs cẽsibus. C. de epis. &
cle. cuius ẽt dicunt̃ hoĩes cũ q̃litate adiecta post scilicet
subie. & ideo nõ dicunt̃ simpliciter hoĩes: sed hoĩes sub/
iecti: put loquit̃ cõsuetudo nr̃a: & ideo nõ obstat illud
q dr̃: q nisi fieret talis interpretatio: viri ecc'iastici com
10 prehenderet̃: † qa ad hoc dico q non possunt dici hoĩes
subditi: cũ subsunt tãtũmodo in iurisditione in psona
eorũ epis. & nõ possunt se facere iustitiabiles dñorũ tpa
liũ & personis eorũ: vt tenet Ia. de scto Geor. ĩ tra. homa
giorũ. i. iij. col. Et ideo bñ fuit iudicatũ p dicto barone:

IVXTA superius dicta: qa superius dictũ fuit q si/
cut ep̃s nõ põt imponere charitatiuũ subsidiũ sine cõ
silio cleri, ita etiã dñi nõ possunt imponere subsidiũ seu
indictũ sine cõsilio pcerũ & maiorũ suorũ dominorũ.
11 ¶ † Queri põt q possint imponere charitatiuũ subsidiũ,
& in qb⁹ casibus. ¶ Et primo dic q ep̃i, archiep̃i: patriar
chæ seu primates: in ciuitatib⁹ & diocesib⁹ suis. text. est
in. c. cõquerẽte. de of. iu. or. & in. c. cũ ap̃s. §. phibemus.
de cẽsib⁹. ¶ De papa aũt nõ est dubiũ: qa quãdocũq; si
12 bi videbit̃, põt exigere charitatiuũ subsidiũ: cũ † sit dñs
oĩm: vt inqt Ho. in sum. de cẽsi. §. ex qb⁹ causis, ¶ Et pos
sunt ẽt reges ĩponere ista subsidia: sed prius sibi debent
ĩponere, postea subditis: si mẽsa regis nõ sufficiat. Ita di
cit Bal. in. d. c. cõquerẽte. in fi. alle. l. ab oĩb⁹. §. si a titio. &
q ibi no. Dy. ff. de le. j. et vide ãplius. ĩ. ti. (des mainsmor
tes) §. xviij. ĩ gl. (mainsmortables.) vsi. hic ante vidimus.
13 SED † q̃ro: nũqd archiep̃s et patriarcha possint exige
re charitatiũ subsidiũ extra suã diocesim ab ecclesiјs
suæ pro/

suę ꝓuincię: licet Hostięsis & Anto.de But.in capitulo vt ꝑterite.de elec.cũ q̃bus videt̃ trãsire Calde.in suis cõsilijs.cõsi.xiij.teneãt ꝙ patriarcha de iure põt ꝓpter magnas expeñ.ꝓ cõi vtilitate ecclie factas exigere charitatiuũ subsidiũ ab oĩbus ecclesijs q̃ sunt de patriarchatu suo ꝑ illũ tex.& ꝑ regulã:ꝙ oẽs tangit.de reg.iur.lib.vj. vbi idẽ videt̃ sentire de archiepo quo ad illos de sua ꝓuincia.tñ veritas est in cõtrariũ,ꝓut videt̃ esse tex. in.c. romana.in fi.de peni.& remiss.lib.vj.vbi solũ permittit̃ metropolitano ꝙ possit subditos suffraganeorũ ad subsidiũ charitatiuũ monere:quasi velit tex.ꝙ nõ possit cõpellere.Et hoc ibi sentit Host.Dñi.de sctõ Geminia. ex quo em̃ nõ videt̃ archiepiscopo permissum in sua prouincia:ei ergo cẽset̃ ꝓhibitũ ꝑ tex.in.c.romana.de supplẽ.negli.prela.lib.vj.ibi:cũ id nõ inuenit̃ à iure cõcessum.& ꝑ text.in.c.pastoralis,in prin.de offi.or.nec obstat.c.cũ apostolus.§.ꝓhibemus.versi.sustinemus aũt. ibi:moderatũ ab eis valeant auxiliũ postulare. de cẽsi. q̃a dico ꝙ ille ṽsi.solũ refert̃ ad principiũ.§. ꝓhibemus aduersando ei ꝙ dixerat ꝓhibẽdo ne epĩ subditos suos talleis grauare presumant:loquendo de solis epis.Non aũt refert̃ ille ṽs.valeãt &c.ad.§.quocirca ꝓximè præcedẽtem,vt dicebatur de procurationibus eporũ & archieporũ ꝓuincias visitãtiũ:†q̃a relatio fieri debet ad & ꝓximã:vt i.c.cũ di.de do.&.l.si idẽ cũ eodẽ.§.fi.& ibi no. de iuris.om.iu.& q̃a ex quo constitutio est diuisa ꝑ paragraphos clausulę appositę i vno:nõ referunt̃ ad aliũ. vt not glo.in.c.vnico.in ṽbo,sic postulatus.de postu. pręla.li.vj.& in cle.cupiẽtes.§.fi.de pœnis.¶Diuersitas em̃ capitulorũ facit ꝙ dictũ invno nõ cẽset̃ repetitũ in alio:vt plenè no.Bar.in.l.pretor.§.erat itaq̃.ff.vi bono. ra.& in.l.talis scriptura.de leg.j.et Abb.sicu.in.c.scd'o re quiris.de appel.Et q̃a si illa interpretatio fieret ꝙ dictus ṽsi.sustinemus aũt haberet locũ in archiepo quo ad ꝓuinciã suã:posset ꝑ eã inferri grauamẽ ecclesijs: cõtra.c. j.de cosue.& idẽ dico de patriarchis quo ad ecclias patriarchatus sui.†Et idẽ de primate q idẽ est fere in oĩb⁹ ꝙ patriarcha:vt est tex.in.c.ij.xcix.di.& in.c.cleros.xxj. dist.qm̃ ad instar archiepiscoporũ in prouincia sua,patriarchę seu primates,in patriarchatu suo nihil possunt nisi q̃tenus de iure eis hoc reperit̃ ꝑmissum.tex.est in.c. cõquestus.ix.q.iij.& in.c.duo simul.de offi.or.Nec obstat dictũ.c.vt ꝑteritæ.q̃a ille tex.dũ dicit de bonis patriarchatus:intelligit̃ de bonis camerę ecclię patriarchalis:nõ aũt de bonis eccliarũ quę sunt in patriarchatu:ꝙ indicãt ibi ṽba sequẽtia:dũmodo nõ fuerũt bona ecclesię occupata.Et ita illũ tex.intelligit ibi Goffr.& Abb. sicu.¶Prędicta tñ intelligo vera nisi cõsuetudo eis tribueret hãc facultatẽ exigẽdi charitatiuũ subsidiũ etiã à ꝓuincialib⁹ vel existẽtibus de patriarchatu:q̃a talis cõsuetudo bñ valeret,vt exp̃sse tenet Ho.An.in.d.c.vt pre teritę.de elec.Gaspar.Cal.in suis cõsi.in tit.de cẽsi.cõs.iij. ꝑ q̃b⁹ est casus exp̃ssus in terminis in extra. Bñdi.xij.q̃ incipit,Vas electiõis.§.ꝑmissis quoq̃.in ṽbo,vel cõsuetudine.bñ facit tex.i.d.c.cõquestus.et i.c.romana.de fo. cõpe.li.vj.& i.c.romana.§.j.de ap.li.vj.Dicit tñ An.post Inn.et Ho.†ꝙ si subditi suffraganei archiepo metropolitano denegarẽt charitatiuũ vel subsidiũ hospitiũ ab eis gr̃a expetẽti.nõ archieps:sed eps suus eos punire poterit q̃a inhumaniter se habuerũt cõtra suũ archiepm:vt ipse Ant.de but.refert i.c.cũ ex officij.i.j.col,de psc.¶Et intellige supradicta ẽt in epis et archiepis electis et cõfirmatis

Relatio fiat ad ꝓxima. (14)

Quid de patriarchis. Primas. (15)

Archieps an possit punire subditos suffraganei. (16)

17 & nondũ cõsecratis:q̃a poterũt exigere charitatiuũ subsidiũ:†cũ hoc sit iurisditionis,et non ordinis.ꝓbatur in c.cõquerente.in fi.de offi.ordi.iuncto.c.trãsmissam . de electi . caueãt tñ ꝙ prius expediãt bullas suas. ne incurrant penã extraua.Bonifa.viij.quæ incipit,iniunctæ.

18 ITEM ẽt dic†ꝙ cardinales ab ecclijs seu capellis subditis titulis suis,in q̃b⁹ de iure cõmuni eis cõpetit iurisditio,vt est tex.in.c.querelã.de electi.possunt exigere charitatiuũ subsidiũ,sicut possunt eas visitare:& ab eis ꝓcurationes recipere:vt est tex.in.c.cũ apl's.§.j.de cẽsi. & hoc ꝑ doctrinã Io.mona.in.c.vnico.de maio.& obedi.

19 lib.vj.vbi dicit̃ † ꝙ cardinales i ecclesijs seu capellis subditis i titu. suis habẽt iurisditionẽ episcopalẽ et iura episcopalia:& refert ita papã sibi respondisse quẽ sequunt̃ Io.an.& Dñicus de sctõ Gemi.Io.de imo.& Panor.in.c. his quę.de maio.& obe.melius per Car.zaba.post Mat thæum in cle.ne romani.§.irritum.in.iij.q.de electio.

20 NVNQVID † aũt cõmẽdatarius ꝑpetuus ecclesiæ cathedralis(ꝓut sunt cõiter cardinales possit) exigere charitatiuũ subsidiũ ab ecclesijs sibi subiectis ac si haberet dictã ecclesiã in titulũ:dic ꝙ sic.ꝑ ea q̃ notat Archi.in.c.nemo deinceps.de ele.lib.vj.& in.c.q̃ plures xxj.q.j.& Inn.in.c.si cõstiterit.de accu.& Car.zaba.post

21 Genzelinũ.in cle.si in.xij.q.de procur.vbi dicunt†ꝙ licet commẽdatarius nõ habeat titulũ ecclie tñ habet legitimã administrationẽ:& põt exercere iurisditionem quæ competeret epo titulato.& faciunt quę dicit And. sicu.in consi.suo.ij.in.ij.volu.dicam alibi.

QVID aũt de administratore dato ꝑ papã ecclesiæ cathedrali vacañ.an possit à subditis illis ecclesiæ exigere charitatiuũ subsidiũ:dic ꝙ sic:ꝑ.c. cui.de ele.li.vj.& in.c.vl.i fi.de.su.ne.pla.in.vj.& in.c.cũ nobis olim.in fi.de elec.¶Et idẽ dicendũ est de coadiutore episcopo simpliciter dato.per ea quæ not .Io. and.

22 & Ant.de but.in c.vlt.de cleri.ægro.vbi dicit . † ꝙ coadiutor simpliciter datus epo,oĩa põt quæ põt eps ꝑter alienationẽ sibi inhibitã ꝑ.c.vnicũ de cleri.ægrotã.li.vj.

23 IDEM †dic in legato papę q in sua tota ꝓuincia põt exigere charitatiuũ subsidiũ,maximè q̃ñ est legatus de latere.ꝓbat̃ ꝑ doctrinã Spe.in tit.de legato .§. nunc

24 ostendendũ.in vlti.col.ṽsi.legatus vbi dicit†ꝙ legatus papæ cui cõmissum est plene legatiõis officiũ in sua ꝓuincia oĩa liberè & immediatè poterit quæ siue de iure siue de cõsuetudine quilibet ordinarius siue legatus exercere posset,siue sit abbas siue eps,siue archiepiscopus

25 siue patriarcha,siue primas:vel aluis quicũq̃.†Nã ipse legatus maius imperiũ oĩbus post romanum pontificem in sua ꝓuincia habet.c.si abbatẽ.de electio.lib.vj. facit.l.& ideo.ff.de offi.procon.& lega.cũ.l.si in aliã.§. fi.ff.eo.vbi dicitur ꝙ legatus plenissimam habet iurisditionem:nã iurisditio legati fauorabilior videt̃ q̃ iurisditio ordinaria epĩ.per tex.in.c.si à sede.in fine.de preben. li.vj.& in.c.dilectus.de offi.leg.Hinc est ꝙ maior fauor à iure tribuitur exactioni ꝓcuratiõis quę debetur legato papæ q̃ illi quę debetur episcopo:vt est text.in.c. cũ instantia.de censi.& in.c.accedentes.de præscri.in dicto c.cum ex officij.e.tit.& intellige dummodo sit iusta & legitima causa.de quibus infra plenissimè dicam.

26 QVID † autem in prælatis secularibus q̃ sunt inferiores episcopis puta archidiaconi,decani,archipresbyteri:præpositi,& similes:nunq̃d possint exigere charitatiuũ subsidiũ ab ecclesijs prælature

Charitatiuũ subsidiũ est iurisditiõis, nõ ordinis. Cardinales.

Commẽdatarius ꝑpetuus

Administrator datus à papa.

Coadiutor episcopi.

Legatus papæ.

Prælati seculares inferiores epis.

seu dignitatibus suis subiectis: Quicquid dicat gl. in c. cum apostolus. de censi. in verbo, exactiões. & Gof. ibi & Archi. in c. dictum est. xciij. dist. teneas q̄ tales p̄lati nõ possunt exigere charitatiuũ subsidiũ nisi hoc habeãt ex priuilegio vel cõsuetudine prout tenet Host. in summa. de offi. or. §. quid pertinet. ỽ sic. qd si religiosi tallias exigunt & idem Host. & Ant. de but. post Pet. & Abb. antiquũ in. d. c. cũ apostolus. & ista est cõmunis, quã tenet Archi. in c. iuxta sanctionẽ. xvj. q. j. ꝑ qua facit text. in. d. c. cũ apostolus. ỽ. Archidiaconi ỽo siue decani nullam in presbyteros seu clericos exactionẽ exercere presu

27 mant. †Et idẽ dic in abbatibus et priorib⁹ q̄ nõ possunt exigere charitatiuũ subsidiũ ab ecclesijs secularibus vel regularibus monasterijs suis nõ pleno iure subiectis. Facit ad hoc. c. auaritiæ. de præben. cle. q̄a regulares. §. eadẽ quoq; autoritate. de supplẽ. negli. prela. c. ꝓhibemus. de cẽsi. in ecclesijs aũt & monasterijs eorũ pleno iure subiectis, dic vt per Archidia. xvj. q. ij. in summa. & c. j. & per Ant. de butri. in c. de monachis. extra de præbendis.

Abbates & priores.

28 ET aduerte ad id q̄ consuluit Calderi. in cõsi. iij. de censi. vbi dicit† q̄ si gñalis totius ordinis fecit magnas expensas in promotiõe pro cõi vtilitate religiõis poterit ꝓpter hoc exigere charitatiuũ subsidiũ à tota religione, si nõ põt soluere de bonis prelaturæ.

29 ¶†Nunqd aũt capitulũ sede vacante possit exigere charitatiuum subsidiũ à diocesanis. gl. in c. cupientes. §. ad hoc. & ibi Io. mona. Archi. & Gemi. de elec. lib. vj. tenẽt q̄ sic. et idẽ Gemini. in c. vnico. versi. xvij. an possit de maio. & obediẽ. lib. vj. ¶Sed dicunt Hostien. & Ant. de butri. in c. fi. ne sede vacã. q̄ volẽs cautè soluere sede vacante: debet procurare q̄ iudex iubeat ei q̄ soluat, & eius autoritate soluat: sicut in simili prouidet lex soluenti administra

30 tori pupilli. vt. l. ait prætor. §. permittit̃. ff. de mino. † Et idẽ dic in collegio cardinaliũ sede vacãte. qñ imminet grandis & euidens necessitas: & periculũ ecclesię. ꝑ tex. in. c. vbi periculũ. de elec. lib. vj. glo. ordi. in c. ad succidendos. in verbo, sede vacante. de schismaticis. lib. vj.

Generalis ordinis alicuius. Cap. l'm vacante sede.

31 NVNQVID † aũt ecclesia vacans seu carens rectore, teneat̃ ad solutionẽ charitatiui subsidij. dic q̄ sic, per tex. optimũ cũ gl. in ỽbo oneribus. in c. præsenti. §. porro. de offi. ordi. lib. vj. & in c. charitatem. xij. q. ij. vbi patet q̄ ista solutio fiet per economum.

Collegium cardinaliũ sede vacante. Ecclesia vacans, an teneatur ad charitatiuũ subsidium.

☞ ADDITIO. Quid in pensionario sup aliquo bñficio an teneat̃ ad decimã papalẽ aut donũ principis pro rata fructuũ totius bñficij habẽdo respectũ ad suã pẽsionẽ: seu ꝑ rata pẽsiõis vide q̄ dixi infra in tit. (des droictz & appartenãces à gẽs mariez). §. vj. in gl. (et supporter la moytie des charges.) i addi

32 tione ibi posita. * ¶Sed iuxta predicta q̃ro: † qñ eps vult exigere charitatiuũ subsidiũ à clero suo, an reqrat̃ cõsensus capituli: Inn. in. d. c. cũ apl's. Io. an. & An. de butri. tenẽt ibi q̄ eps nõ debet hoc facere sine cõsensu capituli & suorũ clericorũ: licet Calde. in cõsi. iij. s. alle. de cẽsi. videat̃ tenere q̄ non requirat̃ cõsensus capituli, qñ est vrgens & euidens necessitas seu iusta causa exigendi.

33 QVE † aũt sit iusta causa exigẽdi charitatiuũ subsidiũ, videdũ est. Et primò dic q̄ cã manifesta et rõnabilis, ex qua nõ nimis grauant̃ subditi est iusta. Tex. est in c. cõquerẽte. de off. or. & in c. cũ apl's. §. ꝓhibemus. de cẽsi. & dr̃ cã rõnabilis releuatio oneris debitorũ: et expẽsę nimis graues et intolerabiles, puta propter guerrã ꝑ iure ecclię tuendo exortã: scd'm Hosti. in

Cã iusta exigendi charitatiuũ subsidiũ quę sit.

summa. vt ecclastica beneficia. §. vnico. in. iij. col. versi.

34 sed q̄ põt esse iusta causa. vbi etiã dicit † q̄ põt imponi ꝓpter emptionẽ magnã quã facit pro fabrica ecclię nimis sumptuosa. Et ponit etiã idẽ Host. in tit. de censi. §. ex quibusdã causis. versi. itẽ põt fieri exactio moderata.

35 ITEM † etiã põt exigere eps charitatiuũ subsidiũ qñ facit expeñ. ꝑ aliqbus negotijs cõmunib⁹ totius diocesis scd'm Inn. in c. j. circa fi. de statu mo. ¶Itẽ ẽt qñ eps facit magnã expẽsam in litigando pro iuribus ecclesiæ suæ vel quicunq; sit casus superueniẽs ꝓpter quẽ supportãdũ habet necesse talia petere: scd'm Ant. de But. & Io. de imo. in. d. c. cõquerẽte. circa finẽ. de of. or. Archi. in c. q̄a cognouimus. x. q. iij. Spe. in tit. de feu. §. q̃m. ỽ sic. & no. q̄ vasalli. Cy. in. l. neminẽ. in vlt. q. C. de sac. san. eccle.

36 ITEM † etiã põt eps exigere charitatiuũ subsidiũ pro expẽsa facta in ꝓmotiõe sua, ꝑ soluẽda bullarũ annata in camera aplica: vel ꝓsequẽda electione sua in curia iuxta. c. cupiẽtes. §. ad hæc. & §. si vero. vbi etiã bona gl. in verbo, discreta. de elec. lib. vj. & istud hodie solẽt epi nostri tẽporis in principio suarũ promotionũ deducere ad effectũ: quia semp epis electis & in principio solẽt ꝑ iocundo suo aduẽtu exigere istud charitatiuũ subsidiũ: sed nõ video quõ clero possit dici iucũdus aduẽtus

☞ ADDITIO. Vide Matthęũ de afflictis in constitutione regni Siciliæ quæ incipit, quamplurimum in. ix. & x. notabili. *

REVERENDVS tñ in xp̃o pater. d. do. Iacob. Hurault huius nr̃e Heduẽ. diocesis eps: prudẽter in principio suę ꝓmotiõis egit: cũ ꝑ iucundo suo aduẽtu ac charitatiuo subsidio nihil vltra exegerit, q̄ à singulis sacerdotib⁹ ad dictũ iucũdũ aduẽtũ obligatis vnius missę celebratio. & ꝑ salubritate ꝓsperitate xp̃ianissimi regis nr̃i Frãcorũ Ludouici duodecimi obtinẽda: q̄ tũc grauiter egrotabat. Ex q̄ cõsiderãdus est zelus amoris ipsius epi erga xp̃ianissimũ regem & suos diocesanos.

37 ITEM † etiã põt eps exigere charitatiuũ subsidium à subditis suis, qñ ꝑ fabrica ecclię suę sumptuosa ꝓut dictũ est, vel alia magna re ecclię suę necessaria, facit magnã emptionẽ scd'm Host. in sum. vt eccle. bñfi. §. j. ỽsi. sed q̄ põt esse iusta causa. et in tit. de cẽsi. §. ex qb⁹ causis. ỽsi. itẽ põt fieri exactio. Ant. de but. et Io. de Imo. in c. cõquerẽte. circa. fi. de of. or. q̄ est intelligẽdũ qñ illa magna emptio est ad vtilitatẽ publicã dictę ecclię: puta q̄a emisset ꝑ ecclia vnũ castrũ q̄ erat valde necessariũ statui ecclesię suę: & sine q̄ ecclia nõ erat bñ secura de statu suo: ꝓut determinat Old. cõs. suo. ciiij. q̄ inci. Circa ꝓpositã q̃õnẽ. Intellige ẽt p̄dicta si eps vltra necessaria sibi & familię suę nõ põt de redditib⁹ suę ecclię satisfacere debitis cõtractis ꝑ fabrica illa. ar. c. j. & c. de his. de ec. edifi. & c. cõcesso. & c. q̃tuor. xij. q. ij. sed si eps magnã emptionẽ fecisset ꝑ ecclia vt ex ea maiores fructus ꝑciperet, & sibi imbursaret: et ampliorẽ statũ retineret: tũc nõ posset exigere charitatiuũ subsidiũ à suis subditis. ar. c. cũ cãm. de pbẽ. q̄a hoc est rõnabile. vt. d. c. cũ apl's. Et ꝑ p̄dicta limitat̃ dictũ Spe. in ti. de feu. §. q̃m. in pe. col. ỽsi. & nota q̄ vasal. vbi dicit simpliciter q̄ vasalli comitũ vel baronũ imperij tenent̃ dño conferre pro aliqua terra emenda.

38 ITEM † etiã potest eps exigere charitatiuũ subsidiũ à subditis suis pro itineratione sua: si talem expeñ. subire non possit ex redditibus suę ecclesiæ: prout tenent Inno. in c. j. circa fi. de sta. mona. Host. Ant. de but. & Io. de imo. in c. cõquerente. de of. ordi. & gl. in ỽbo, pro regijs. in

gñ̃s.in.c.vnio.x.q.iij.Bal.in.l.ſi qs ad declinãdã. in. viij.
colum.C.de epiſco.& cle.& eſt tex.in.c.ea quę.de cenſi.
dummõ eṗs accedat ꝓ vtilitate cõmuni vel ſuę eccleſię.
Aut viſitet limina beatorũ Petri & Pauli,vt ĩpleat iura
mentũ à ſe pręſtitũ,iuxta formã ca.ego.N.in fi.de iure
iu.Et ita ꝓpriè loquiť.c.ea quę pręalle.aľs ſi accederet ꝓ
priuatis negotijs,vel cauſa ſalarij vel ſolatij nõ poterit
exigere charitatiuũ ſubſidium.arg.c.cũ pro cauſa cum
gl.vlt.de ꝓcu.c.vt pręterite.de elec.cũ gloſ. ibi,ſuꝑ ver
bo,fecerũt.& arg.c.ſtatutũ.§.inſuꝑ.cũ gl.in verbo, pro
pter cãm.de reſcrip.lib.vj.tex.in.l.ex parte.in prin.ff. fa
mi.herciſcũ.Hanc reſtrictionẽ ponit Abba.ſicu.in.c.cũ
apľs.de cenſi. vbi dicit ꝙ ita demũ licebit eṗo exigere
charitatiuum ſubſidium pro itineratione ſua,ſi talẽ ex
penſam ſubire non poteſt ex redditibus ſuæ eccleſiæ.

Vocat⁹ ad concilium generale.

39 ITEM † etiã eṗs põt à clero ſuo exigere charitatiuũ
ſubſidiũ ſi eſt vocatus ad cõciliũ gñale ad ꝙ ire teneť
vt eſt tex.in.c.eṗs ad ſynodũ.xviij.diſt.ſcd'm Innoc. in
c.j.circa finẽ.de ſtatu mo.quẽ ſequunť ibi Ant. de but.
& Abb.q̃ bene põderat illud dictũ Inno.Idẽ Abb. in.c.
cõquerente.de offi.ordi.& in.c.dilectus.eo.tit.& Bal.in
l.ſi quis ad declinandam.in.viij.col.C.de epiſc.& cleri.

Pro expenſis factis pro aduentu principis.

40 ITEM † etiam põt epiſcopus poſtulare à clericis ſuis
charitatiuũ ſubſidiũ pro expenſa facienda ꝓ aduẽtu
regis,vel imperatoris ſeu principis:preſertim ſi ab eo te
net regalia:ſed nõ debet eos grauare,vel ad hoc cogere:
ſcd'm Archi.poſt Hugu.in.c.vnio.x.q.iij.dicit tñ tex.in
l.neminem.C.de ſacroſan.eccle.ꝙ etiã poteſt eos coge
re,& hoc clarius dicit Inno.in.c.nõ minus. de immuni.
eccle.not.Spe.in tit.de feudis.§.qm̃.in pe.col.verſi.et no
ta ꝙ vaſalli comitũ & baronũ teneñť conferre ſeu cõtri
buere in ſumptibus,qñ imperator tranſit per loca eorũ
Aliter tñ ibi loquiť Io.an.in additio.poſt Rofre.vbi pręciſæ loquitur an vaſalli imperatoris teneantur ei mini
ſtrare expenſas dum tranſit per eorum loca quãdo va
dit Romam pro corona ſuſcipienda.

An plus ꝙ ſemel.

41 SED iuxta † predicta quęro,an eṗs poſſit à ſubditis
ſuis ſemel dũtaxat,an pluries exigere charitatiuum
ſubſidiũ.Abb.ſicu.in.c.cũ apoſtolus.de cenſi.dicit ꝙ ſic
nõ tantũ ſemel ſed etiã plurib⁹ vicibus:dũmodo ſubſit
rõnabilis cauſa.moueť ꝑ.§.ꝓhibemus.d.c.cũ apľs ibi:
dũ dicit q̃ aliquoties ſuperuenerũt.ꝓ hac opi.facit text.
in.c.viſitãdi.cũ glo.xviij.q.ij.c.fi.de cenſi.lib.vj.&.c.mã
damus.de offici.archidi.&.c.cum venerabilis.de cenſi.
¶Nunquid aũt poſſit exigere vltra bis vel ter.vide no.
ꝑ Bal.in.l.ſi duo.per illũ tex.ff.de arbi.& in.l.j.C.de his
quæ pœnæ noïe.& Ang.in.l.oratiõe.ff.de ſer.&.l.ſi fini
ta.in prin.ff.de dãno infecto.& Archi.in.c.nũc verò.ix.
q.iij.vbi ponunt quot vices importat verbũ quoties.

Papa an poſſit laico concedere decimã fructuũ bñficiorũ.

42 NVNQVID † aũt papa poſſit cõcedere laico,ſeu
principi ſeculari decimã fructuũ bñficiorũ certæ
ꝓuinciæ vel dñij.Papa Alexander ſextus anno dñi.M.
ccccxcviij.cõceſſit decimã fructuũ bñficiorũ in Gallia
chriſtianiſſimo regi noſtro Ludouico duodecimo, ſe
mel & pro vno anno tantũ:& ꝓpterea dicit gl.ij.ĩ.cle.ſi
bñficiorũ.de decimis. ꝙ ſæpè practicať in Frãcia:cõclu
dẽdo ꝙ fieri põt:et eã ſequiť ibi Paulus de Eleazaris di
cẽs ꝙ põt eſſe iuſta cauſa:quia cõcediť in ſubſidiũ terrę
ſanctę.c.fi.de voto.c.ad liberãdã.de iudeis.¶Cauſa em̃
quæ mouebat Ale.ſextũ,fuit ad debellandũ cõtra Tur
chos:q multũ opprimebãt chriſtianos:quæ quidẽ cau
ſa iuſtiſſima fuit.Et prædicta etiã tenet Cardi. Zaba.in
dicta cle.ſi beneficiorũ.in.iiij.q.& iſtud ſatis videť pro
bari ex his quæ notant Ioã.an.& alij.in.c.cũ apoſtolica.
de his quę fiunt à prælato ſine cõſenſu capituli:vbi ha
beť ꝙ ante concilium Lateraneñ.papa cõceſſit laicis in
Gallia decimas,quę ſunt mere ſpirituales:et dicit ꝙ licet
fuerũt conceſſę:eo quia Galli certauerunt ꝓ defenſione
eccleſię quę ꝓpter oppreſſiões hęreticorũ pręmultitudi
ne q̃rũ grauabať ab his oppreſſiõib⁹ liberata eſt:ſi ergo
conceſſio taliũ decimarũ licita fuit,multò ergo fortius
43 erit licita iſta ſimplex cõceſſio decimæ papalis:† cũ etiã
papa poſſit laicũ habilitare ad merè ſpũalia:vt eſt glo.
ord.in.§.verũ.xxxij.diſt.& ĩ.c.decernimus.& ibi doc.de
iu. & ꝑ Spe.i tit.de legato.§.nũc oſtẽdẽdũ.verſi.lx.Curia
tñ romana nõ fecit ꝓpterea nec facere intẽdit tales cõceſ
ſiones ꝑpetuas,ſed ſolũ ad tp̃s,ſcd'm gl.in.d.cle.ſi bene
ficiorũ in verbo,ad tp̃s.Si tñ hanc perceptionẽ papa cõ
cederet laico ſeu principi ſeculari in perpetuũ, teneret
cõceſſio:ſcd'm Car.zaba.in.d.cle.ſi bñficiorũ. in .iiij.q.

Papa poteſt habilitare laicum ad merę ſpiritualia.

44 SED † iuxta prędicta quęro:ponamus ꝙ ĩ prędictis
oriať contẽtio inter epiſcopũ & clerũ:puta quia cle
rus dicat nõ ſubeſſe cauſam rationabilẽ: qs erit iudex
competens ſuꝑ hoc? Oldra.in cõſi.ccxxxiij. cõcludit ꝙ
hoc caſu eṗs ſcilicet ſtante dubio:an cauſa exigẽdi cha
ritatiuũ ſubſidiũ,ſit cauſa rationabilis vel nõ, non erit
iudex competens.Et propterea dicũt Hoſtiẽ.Ioan.an.et
Ant.de but.in.c.cum apoſtolus.de cenſi.hoc caſu eligẽ
tur arbitri qui hoc terminabũt.per.c.ſi clericus.§.j.xj.q.
j.Et dicit Ioan.and.ſic fuiſſe de facto obuentũ.& idẽ te
net Arch.in.§.iuxta ſanctionẽ.xvj.q.j.Hoſtiẽ.tñ in ſum
ma de cẽſi.§.ex q̃bus cauſis verſi.qd ſi ſubditus dicat.di
cit ꝙ in hac cõtrouerſia ſi epiſcopus ſit reus recurreť ad
metropolitanum,ſi verò clerus ſit reus eligẽtur:ſi verò
ſit appellatum,tunc recurretur ad iudicem ad quem eſt
appellatũ.Et ibi dicit ꝙ an cauſa ſit rationabilis vel nõ,
ſtabiť arbitrio ſuperioris:ſcd'm gl.notabilẽ in verbo,ra
tionabilis.in.d.c.cũ apoſtolus.Et vide quid dicant Pau
lus de leaza.Cardi.zaba.Pet.de anchara.et Ioã.de imo.
in cle.j.de exceſ.prælato.qui ſequuntur Hoſtien.

Queſtio

NVNQVID aũt iudices de prædictis cognoſcẽ
tes debeant in dubio præſumere cauſam rationa
bilem? dic ꝙ nõ.cũ tex.in.c.conquerente.in fine.de offi.
ordinarij.& in.c.cũ apoſtolus.de cenſi.nõ ſolùm requi
rat cauſam rationabilẽ, ſed ꝙ ſit manifeſte rationabi
lis.Ex quo innuit ꝙ in dubio non debet præſumi ratio
nabilis.facit text.in.c.ſi quis præpoſtera.l.diſtin.& in.c.
ego ſolis.ix.diſtin.

ET vt à diuerticulo repetať fabula ludo: redeamus
ad principalẽ materiã huius noſtri.§.& huius no
ſtræ gl.in qua dictũ eſt in principio,ꝙ iſtud munus eſt
munus ꝑſonale:et ibi multũ põderaui hęc verba(ſur ſes
hommes ſubiectz en haulte iuſtice)ꝑ quæ verba appa
ret ꝙ tm̃ de ꝑſonis loq̃tur:et ideo cũ nihil dicat de bonis
videť ꝙ ſi fuerit quidã q̃ domiciliũ ſemꝑ conduxit, &
ex arte abſq; patrimonio vixit:ꝙ non tenetur ad iſtud
onus:quia cũ ſtatutũ ſit ſtricti iuris,ideo nunq; extẽdẽ
dum iuxta nota.in.l.ij.C.de noxali.nõ debet interpreta
ri ꝙ etiã extẽdatur ad bona,& ꝙ loquať de bonis. Sed
ſi ita intelligať,& cenſeatur munus perſonale & non
reale:ſequereť ꝙ tale ius ꝙ hic datur dominis poſſet eis
eſſe inutile:et ſic ſtatutũ ſeu mens ſtatuẽtiũ de nihilo ſer
uiret cõtra.l.nõ cogendũ.§.ſabinus.ff.de procu.vbi ars
& natura nihil operať fruſtra.l.qui bis idẽ.ff.de verbo.

obliga. & hoc sic. Nam non est inconueniens ꝙ q̄s in sua terra seu territorio quo habet altā iustitiā, nullos habeat hoīes rōne patrimonij & bonorū: sed ꝙ sint hoīes q̄ sint tantū cōductores p̄diorū seu coloni partiarij: q apud nos dicunt̄ mitāsarij: ꝙ potest esse in loco vbi sunt hoīes liberi & non in loco manusmortuæ: q ēt licet nō sint manusmortuę, tenent̄ ad istud munus dummodo sint iustitiabiles ī alta iustitia: vt summariè dixi in prin. huius gl. Et hoc casu videret̄ ꝙ tales non tenerentur ad istud munus: cū nulla ibi habeāt bona seu patrimoniū. Dn̄i aūt prędiorū qui essent residentes in alio loco non etiā tenerent̄ ad istud munus: cū tantū eorū bona sint subiecta ī iurisditiōe, & nō ipsi: et sic dn̄s alte iustitię priuaret̄ isto iure. ¶ †Pro enucleatiōe huius dubij vidēdū

Munus hoc an exigēdū sit p es et librā per capita an per familias.

45 est q̄uo exigi debeat istud munus: an scilicet p æs & librā, p capita, an p familias: & distinguēdū est: quia aut est personale munus, vt dixi, aut reale vel patrimoniale: an verò mixtū. Bar. in. l. q̄ se nō obtulit. in. §. actor. ff. de re iudi. Bar. & Bal. i. l. j. §. ꝙ si nemo. ff. ꝙ cuiusq; vniuer. no. distinguēdo vt dictū est: dicūt ꝙ munus primo niale & mixtū debet exigi p æs & librā, scilicet scd'm vires & facultates patrimoniorū. l. onus. C. de ædi. pub. & dr̄ onus patrimoniale, vbi vertit̄ sumptus. l. munerū. §. patrimoniorū. ff. de mune. et ho. ¶ Et aduerte q̄a Bar. in l. j. C. de munerib⁹ & in quo. li. xj. facit tria mēbra de hoc munere patrimoniali: ad ibi dicta recurras cum casus euenerit. Si verò sit munus p̄sonale, et hic videt̄ insisteñ. cū videat̄ istud munus huius nostræ cōsuetudinis esse p̄sonale: et tūc dic, put dicit Bar. i. d. §. actor. Bal. in. l. j. ff. ꝙ cuiusq; vniuersi. relinquēdo p nūc distinctionē Bar. in. d. l. j. C. de mune. ꝙ aut causa, ppter q̄ imponit̄ istud munus respicit p̄sonā seu munus p̄sonale. Et isto casu imponit̄ p capita: vt puta si fiat statutū Senæ. dicens ꝙ vnusq̄sq; à. xx. annis & supra vadat in exercitū: tunc si fiat in hoc casu collecta pro redimēdo istud munus tūc imponet̄ p capita: & nō p æs & librā. Ita dicit Bal. in. d. l. j. §. illud. insti. p socio. l. scd'm naturā. ff. de reg. iur. et faciunt quæ dicit Soci. in cōsi. suo. cxxix. in pe. col. ibi. Tertiò principaliter aut verò causa seu onus principale muneris respicit patrimoniū seu sumātes: tūc hoc casu imponit̄ scd'm vires & facultates patrimonij, scilicet p æs & librā. Ita Bar. in dicto loco. & Bal. et Io. de pla. in. l. j. C. de muneri. Et prædicta oīa sunt, vera in casu claro: sed in dubio quid dicendū est. Bart. in. d. §. actor. dicit † ꝙ

Collecta in dubio iponitur p viribus patrimonij.

46 in dubio collecta imponitur p viribus patrimonij. per l. rescripto. in. fi. ff. de mu. & ho. & quia supra diximus. ꝙ videbat̄ ꝙ istud munus est p̄sonale: et videt̄ esse satis clarū: vt dixi per hæc verba (sur ses hommes subiectz) tn̄ pōt dici ꝙ licet istud munus sit p̄sonale: & p̄sonę imponat̄ tantū: istud tn̄ imponit̄ p rebus existentibus in iurisditione dn̄i. et sic causa originaria ppter quā imponit̄ videt̄ esse ppter patrimoniū: & ideo debet imponi p æs librā et scd'm vires et facultates patrimonij. et istud est etiā: quia licet nō sit clarū ꝙ sit munus reale, nec etiā est clarū ꝙ sit personale. Et ideo cū sit dubiū & obscurū propter argumēta quæ possent hincinde fieri. Idē dicemus ꝙ de munere reali, scilicet ꝙ imponit̄ p æs & librā & scd'm vires, & facultates patrimonij hominū existentiū in iurisditiōe dn̄i, vt fieri cōsueuit, & ita obseruat̄ in hac patria ita dicit Bar. in dicta. l. si se nō obtulit. §. actor. ff. de re iu. & i. l. j. §. fi. ff. de mu. & ho. Et vide āplè de hac materia p Pe. Ia. in suis libellis in tit. de munere ꝙ imponit̄ p̄sonis p rebus. ¶ Et hoc casu hoīes subditi imponāt et diuidant collectā scd'm facultates patrimoniorū: nec dn̄s hoc faciet: (dixi supra) si tn̄ hoīes nolint istud imponere seu diuidere inter eos: dn̄s hoc poterit (ipsis primò vocatis). l. fi. C. de mu. pa. li. x. vt dicit Bart. in. d. §. actor.

☞ ADDITIO. Q̄uo sit imponēdū huiusmodi indictum vide eūdē Matthæum in dicta constitutione q̄ plurimum. in. vj. notabili. *

SED iuxta prędicta quærit Ale. in dicta. l. si se nō obtulit in additio. q̄ incipit, Itē quia hic dr̄, in tex. ff. de

47 re iu. †an villa ipsa possit sibiipsi imponere collectā, an verò hoc spectet ad superiorē, et vt dicit, videt̄ ꝙ spectet ad superiorē, q̄a videt̄ esse de regalibus. c. j. q̄ sunt regalia dicit tn̄ ꝙ Ang. habuit hāc q̄onē Paduæ: & obtinuisse ꝙ villa possit sibiipsi collectā imponere: allegat gl. in aut. quib. mo. natu. effi. sui. §. si q̄s igitur. in verbo persol uat. Sed Ioā. de imo. dicit ꝙ illa glos. hoc non dicit: sed dicendum est vt dicit Ioā. de imo. ꝙ vbi imponit̄ collecta ex causa legitima puta propter debitū vniuersitatis possit ipsa sibi eam imponere. Per not. in. l. j. ꝙ si nemo. ff. ꝙ cuiusq; vniuersi. nomine sed si ex causa voluntaria nō puta q̄a vult de nouo facere domū: vel aliqua mœnia de nouo in loco vbi nō fuerunt anteà. Per nota. in dicto. c. q̄ sunt regalia. Ale. v°o in dicto loco dicit ꝙ melius dicet̄ cū Bar. in. l. j. C. de superindicto. li. x. et in. l. j. C. de mu. & in quo loco eo. li. iiij. col. vers. venio ad scd'm. vbi dicit concludit, ꝙ aut collecta imponitur pro necessitatibus villæ: & tunc villa pōt sibiipsi collectam imponere. d. §. si nemo. Sed vbi pro donādo principi vel vtilitate publica totius imperij, nō pōt villa sibiipsi eā imponere: sed spectat ad superiorē: seu villa habet facere cū licentia superioris. d. l. j. C. de superindicto. & d. l. placet. C. de excusatio. munerū. lib. x. & p no. p Bar. in. d. §. ꝙ si nemo. & ibi etiā cū alijs alle. p do. Ale. in. d. l. si se nō obtulit. ¶ Vide decisionem capellæ tholosanę. cccxlviij.

48 ☞ ADDITIO. †Vide de hoc dubio Matthęū de afflictis in constitutiōe regni Siciliæ. in constitutiōe quæ incipit, dubitationes iurisperitorū, in primo nota. & ibi an veniētes de nouo ad habitādū teneant̄ pro debito præterito cōtribuere. & in. iiij. nota. ꝙ pōt cogi ad imponendū collectā pro executiōe sententiæ ex iussu & p̄cepto iudicis: & ibi q̄uo fit executio contra vniuersitatē. Et aduerte ad id ꝙ dicit idē Matthæus in cōstōne quæ incipit, generalia iura in. ij. lib. in iij. nota. ꝙ si imponatur collecta pro delicto vniuersitatis, non tenentur qui nō deliquerunt nec pueri. *

ET ideo videmus ꝙ cū aliquid donat̄ principi: puta vt sunt feuagia in hac patria ducatus Burgundiæ. de triennio in trienniū: vel q̄n imponitur pro vtilitate publica totius patriæ: vt q̄n leuatur vnus denarius super salino salis. pro reparatione ciuitatis: istud nō fit sine licentia principis, vt videmus quotidie.

SED vidimus ꝙ Suitēsibus existētib⁹ ante Diuionē habita cōcordia cū eis (quæ tn̄ nō tenuit) fuit exacta magna quantitas pecuniarū sup villis & ciuitatibus huius ducatus: ita quòd multi non imponendo per æs & librā, sed sup aliquos: & vbi poterat verisimiliter suspicari ꝙ erant pecuniæ. Et forte sup centū hominibus fuerūt leuata duo mille scuta auri, nunc officiarij ciuitatis volūt īponere istud sup tota ciuitate: et vnūquēq; scd'm ei⁹ facultates volūt imponere ad dictā summā. Ita et ad effectū ꝙ illi q fuerūt grauati et oppressi primò sint imbursati

bursati de parte quã vl tra eorũ facultates dederũt & q̃ fuit ab eis exac. an istud possint facere sine licẽtia supioris. ¶Cogita ex his q̃ hic ante dicta sunt: & aduerte, q̃a vt dicebat̃ istud erat ꝓ vtilitate publica ex quo erat & impositum fuit ꝓpter societatẽ Suitẽ. seu Sueuorũ depdare volẽtiũ hãc nostrã patriã ducatus Burgũdiæ & ideo etiã ecclie fuerũt imposite. ¶Ad hoc etiã tenent̃ ecclesiæ: vt tenet Bar. in. l. nullus. C. de cursu publi. lib. xij. Doct. canoniste in. c. q̃q̃. de censibus in. vj. & in cle. p̃senti. eo. tit. & in. c. nõ minus. de immu. eccle. Dñs meus Ias. in. l. placet. in. iij. col. C. de sacrosanctis eccle. ¶Vbi di-

Ecclesia tenet̃ ad reparationẽ murorum.

49 cit † q̃ ẽt ecclia tenet̃ ad reparationẽ murorũ. & dixi in prima gl. hoc eodẽ. §. ỹ si. itẽ si velit. Et vide Guido. pape. q. vij. & lxxviij. Et etiã ecclia tenet̃ ad collectã quæ imponit̃ ꝓ feudis, si teneat feuda. vt tenet Ioã. fa. & do. meus Ias. in. d. l. placet. & dixi. s. in pluribus locis in hac glo. ¶Immò q̃ plus est cũ in Frãcia feuda originẽ habuerũt, & fuerũt introducta pro stipẽdijs militũ, vt ex eorũ fructibus viuãt, & eorũ vice stipendiorũ pcipiant pro defensiõe reipublicę ad q̃ tenent̃ ex hmõi feudis vt amplè declarat Bñdicti in sua repetitiõe. c. Raynuti⁹ in

Feuda tenet ecclesia.

50 verbo, et vxorẽ nomine adelasiã. nu. 525. de testa. † q̃ rex pmittendo ecclesię in suo regno q̃ teneat feuda eadem amortizãdo nõ põt eidẽ remittere onus ad q̃ tenẽt̃ feuda ꝓ defensiõe reipublicę si respublica indigeat tuitiõe et defensiõe tali q̃ sit necessaria maior ipẽsa q̃ si feudatarij oẽs deseruirẽt ꝓut tenent̃: q̃ ex q̃ ex hmõi remissione seruitij tã respublica q̃ alij feudatarij ledunt̃. immo ẽt alij nõ feudatarij q̃b⁹ maior tallia imponit̃ q̃ imponeret̃, si oĩa feuda essent penes habiles ad seruiẽdũ ledũt̃ q̃ hmõi remissio nõ valet: & ea nõ obstãte possunt cogi ad deseruiẽdũ p aliũ q̃a cũ hmõi remissio sit cõtra vtilitatẽ publicã, cõtra q̃ princeps nõ põt rescribere, ideo nõ valet: vt notat̃. C. si cõtra ius vel vtili. pub. l. fi. & ibi notat̃.

ADDITIO. Consului in casu emergẽti & est consiliũ. lxvj. in primo dubio, & dixi infrà in titulo de feudis. §. v. in fine. *

SED iterũ iuxta pdicta q̃rit Ale. in. d. l. si se nõ obtu-
51 lit. post Bar. in. d. §. actor. † an si opponat̃ collecta ꝓ muneribus patrimonialib⁹: possint particulares hoĩes insolidũ capi & dicit Bar. in. d. §. actor. q̃ non: sed quilibet tantũ pro parte sua: nõ ẽm est debitũ cuiusq̃ ꝓpriũ sed vniuersitatis. l. iulia. §. vniuersitatis. ff. de rerũ diuisio. probat̃ in. l. sicut. §. j. ff. q̃ cuiusq̃ vniuer. noĩe, Illi tñ q̃bus dat̃ onus exigendi collectã si fuerint negligentes possunt capi, q̃a eorũ periculo cõmittit̃, vt inquit text. in. l. j. C. de executorib⁹ et exactorib⁹. li. xij. & ipsi postea exigent ab alijs: pro quo est bonus tex. in. l. missi opina-

Syndicus an possit obligare singulares personas.

52 tores. C. de exa. tri. li. x. ¶Et Bar. ibi successiuè q̃rit † an syndicus vniuersitatis posset obligare singulares personas vniuersitatis insolidũ, vbi concludit q̃ sic q̃ñ habet ad hoc mãdatũ et syndicus seu administrator nõ põt obligare nisi cõsentiẽtes in specie. Ita Barba. in cõsi. suo. vij. in. iij. col. in. j. vol. & q̃ñ syndicus possit obligare ciuitatẽ seu singulares psonas ponit Bar. & d. meus. Ias. in. l. ciuitas. ff. si cer. pe. videat̃ ibi plenè q̃ñ pecunia nõ est cõuersa in vtilitatẽ ciuitatis: an ciuitas obliget̃, an vero administrator: et q̃ñ contra eum sit agendũ & qua actione.

ET aduertendum est quòd vt dicit Alexan. in. d. l. si se non obtulit: in additiõe quę incipit, item quærit. Bar. ff. de re iudi. post Bal. in. l. etiã. in pe. col. C. de exe. rei
53 iudi. † q̃ pauperes quorũ industria est necessaria ad alimenta nõ debẽt concurrere ad onus collectæ impositæ per gl. in. l. oẽs. de anno. & tributis. li. x. Hoc latè examinat Pet. Helie in suo tractatu munerũ quẽ fecit. & vide q̃ dicit Bar. in. l. cura. §. inopes. ff. de mu. vide etiã Io. de platea in. l. fi. C. de his qui nu. libe. vel pauper. se. excu.

Pauperes nõ tenentur ad collectas.

ADDITIO. Et id q̃ pauperes soluere nõ possunt tenent̃ soluere alij diuites, vt tenet Mat. de affli. in cõstõne regni Sicilię quę incipit sup incisiõibus, in quinta dubitatiõe. & Pet. Giraudi in singularibus suis. singulari. lxxiij. incipiente, pauperes

Pauperes à collectis immunes.

54 † immo tẽpore necessitatis semp pauperes excusant̃ à collectis, vt dicit idẽ Petrus Giraudi in singulari suo cẽtesimo, q̃ est vltimũ. Et dicit idem Mattheus in cõstõne quę incipit, lege pręsenti. in. ij. col. q̃ pauper tẽpore caristię põt implorare officiũ iudicis cõtra diuitẽ vt eũ alat. gl. in. c. sicut. xlvij. dist. * ¶Vide. xliiij. casus in q̃b⁹ ꝓdest pauptas et in q̃bus excusat quos ponit Luc. de pẽ. l. vlt. C. de his q̃ nu. liberorũ. lib. x. Et quindecim incõmoda paupertatis q̃ ibidẽ ponit. col. vj. & in. l. ij. in. v. & vj. col. C. q̃ñ & quibus quarta pars debet̃ ponit cõmendationem & laudẽ paupertatis: atq̃ quęstionẽ si aliq̃s appellatus est pauper, an aget actiõe iniuriarũ: vbi tenet q̃ sic.

Liberos xij. hñs an excusat̃ à collecta.

55 QVID † autem de his qui habent. xij. liberos viuentes, puta in Nazario la done Burgẽ. istius ciuitatis Heduẽ. q̃ propter nume. xij. liberorũ quos habet, petit excusationẽ à muneribus realib⁹, aut saltẽ mixtis: puta à feuagijs quę imponunt̃ psonis ꝓ rebus: cũ p æs & libram, & scd'm vires patrimonij imponant̃: vt dixit Ale. in cõsi. suo. lxviij. in scd'o vol. in. j. col. an debeat à talibus excusari: nũc est ꝓcessus coram Balliuo Heduẽ. & dicebat̃ cõtra eũ q̃ nõ debuit excusari quia ipse & duo ex eius filijs, sunt potẽtes & diuites: sed facultates & diuitię filiorũ nõ sunt in hoc in cõsideratione quoad patrẽ. l. cũ facultates. C. de his q̃ nu. li. vel pau. se excu. li. x. quãtũ aũt ad ei⁹ facultates: q̃a etiã cõfessus est iudicialiter se esse potentẽ & diuitẽ, etiã de quatuor mille ducatis: an hoc eidẽ nocere possit: nõ reperi textũ facientẽ mentionẽ an sit pauper vel diues: licet Ia. rebuf. in. l. si q̃s decurio. C. de decur. li. x. sed ad principale deueniens. an ex tali numero debeat excusari: in hoc sunt gl. varię & diuersę: quas concordat Ang. areti. in. §. j. instit. de satis. tuto. & videtur tenere opinionẽ Bar. & gl. quæ dicunt q̃ ad hoc vt q̃s excuset̃ à muneribus realibus et patrimonialib⁹, paria sunt vel q̃ habeat. xij. liberos: vel xvj. scd'm gl. & Bar. in. l. semp. §. j. ff. de iure immu. & cũ gl. in. l. j. C. de his q̃ nu. libero. Bal. vero in dicta. l. j. C. de his q̃ nu. libero. dicit requiri ad hoc vt numerus liberorũ. xij. excuset à muneribus realib⁹ & patrimonialibus

Decurionat⁹.

56 q̃ pater illorũ sit decurio. & dicit † q̃ decurionatus supplet numerũ quatuor liberorum: & dicit q̃ ista est veritas: licet Bar. & glo. teneant cõtrarium. Ang. Are. in. §. j. institu. de excusa. tut. tenet opinionẽ Bar. & gl. tanq̃ benigniorem: & pro certo est multum pręferenda ꝓpter autoritatẽ glo. de qua dominus meus Ias. & de Aquis post Bar. in. l. vt vim. in fine. ff. de iustit. & iure. & etiã ꝓpter autoritatem Bar. qui fuit lucerna iuris & illuminator: & est magnę autoritatis: vt dicit Frã. curtius in cõsi. suo. xlvij. in. iiij. col. & propter autoritatẽ Ang. areti. qui fuit solennis doctor: vt dicit Curtius in cõsilio suo xxxv. in. xj. col. & etiam opinionem Bar. & gl. tenet Io. de platea. in. l. si quis decurio. C. de decurionibus. li. x. & videretur etiam q̃ in hoc casu illa opinio Bal. de nihilo

Bartoli autoritas magna.

Decurionatus excusat à collectis, 57 seruiret † cũ decurionatus simpliciter excuset à collectis & aliis, scd'm Bar. in. l. si qs. §. hominẽ. ff. de mune. & ho. licet tex. sit in cõtrariũ: tñ opinio Bar. seruat̃ de cõsuetudine ꝑpter q̃ plurimos labores, quos dietim ꝑ vniuersitatibus sustinent: vt dicit Guido pape decisione sua cccxcviij. dicit tñ idẽ Guido pape in decisiõe sua. ccccj. ꝙ numerus. xij. liberorum de cõsuetudine non prestat excusationẽ: licet sit secus de iure: & facit multũ pro hac consuetudine q̃ est cõtra dispositionẽ iuris, vt dictũ est q̃a christianissimus rex mãdato suo: seu in suis literis patentibus quas rescribit, aut rescribere solet hominibus triũ statuũ huius patrię inserit in mandato: ꝙ talia, seu collecta aut feuagia: q̃ eidẽ cõcedi reqrit imponant̃ super omnibus: exceptis super clericis, nobilibus, & officiariis suis domesticis: nã ex hoc derogat legibus danti bus pluribus aliis excusationẽ à talibus: † cũ exceptio firmet regulam in nõ exceptuatis. Pa. in. c. qm̃ frequẽter in prin. ij. col. & in. iiij. col. extravt lite nõ cõtesta. Ale. in cõs. suo. xxviij. inci. visis et accurate põderatis. i. v. col. in j. vol. & in cõsi. lix. i pe. col. in. j. vol. Et ideo videt̃ ꝙ tales tantũ sint excepti, & ꝙ illi soli habeant: sed ad hoc põt dari tale responsum, ꝙ cũ multi sint casus, qui quo ad excusationẽ à talibus parificant̃, si postmodũ in regula ponantur aliqui casus exceptuatis, videt̃ ꝙ sicut regula potuisset extendi ex idẽtitate rationis: ita etiam exceptio debeat extendi ad alios casus similes & parificatos: vt faciãt q̃ dicit do. meus Ias. in. l. trãsigere. in. v. col. C. de trãs. & in. l. j. in. ij. col. C. de iur. & fac. ign. & dixi infra in cõclusione harũ cõsuetudinũ in glo. interpretes. in

Exceptio firmat regulam. 58

59 xij. cõclusiõe. ¶ Et aduerte † ꝙ pater habẽs priuilegiũ ꝑpter numerũ filiorũ, licet filij moriant̃ tñ durat priuilegiũ scd'm Io. an. in regula dicit, de reg. iur. in. vj. vbi refert ita consultũ fuisse. no. Bar. in. l. ij. §. nõ solũ. ff. de exc. tut. tradit Io. de anania ĩ cõsilio vltimo inci. circa dubiũ oblatũ. refert & sequitur Phili. decius in regula in omnibus. ff. de re. iur. nu. xvij. versi. & ad supradicta. Istud idẽ tenet Io. de imo. in cõsi. suo. lxxvij. inci. visis ac ponderatis. & Bal. in cõsi. suo. cj. in. iij. vol. & plures alij allegati ꝑ Hippolytũ de marsiliis in. l. etiã si reddibitus in. j. col. ff. de q̃onibus. & socius oĩm bonorũ immunis à collectis ☞ prębet immunitatẽ socio, vt tenet Hippolytus de Marsiliis in singulari suo. clxxx. inci. plura & plura iam dedi tibi. quasi in fine. * ¶ Ex quo dixi in casu emergenti, ꝙ ciues Heduẽñ. ęgrae ferẽtes ꝙ prędictus Nazarius la done esset immunis à prędictis talliis q̃ Frãcisiam quarre cõem in bonis cũ eodẽ Nazario imposuerũt in talliis sequentibus, de dicto Nazario nullã facientes mẽtionẽ ignorabãt. gl. in. l. fi. C. de mune. & hono. nõ conti. inter pa. & fil. li. x. q̃ dicit ꝙ socius oĩm bonorũ habet excusationẽ à munerib⁹ publicis ꝑpter personã socij. & facit:

Cõnexitas facit ampliationẽ priuilegij. 60 † quia connexitas operatur ampliationẽ priuilegij. ita per multa tenet do. meus Ias. in. l. j. C. de transactio.

FACIT etiã qm̃ connexitas in hoc operat̃, ꝙ restitutio minori cõcessa ꝓdest maiori cõsocio: vt amplè tenet Iacobinus de sctõ Geor. in. l. nec si maior. C. si in cõmuni eadẽq; causa in integrũ restitutio postulet̃.

QVI aũt sint qui habeant excusationẽ à muneribus, & q̃ nõ: & à quibus: vide Albe. de rosa plenè in rub. ff. de munerib⁹ & honori vbi ponit materiã munerũ amplissimè, et q̃ excusantur à talliis & collectis: ponit multos casus Guido pape ĩ suis decisio. & in decisi. ccclxxvj. ponit de dominis de parlamẽto: & vsq; ad decisio. ccccij. ponit de multis, quos videre poteris. ¶ Luc. de pẽ. in. l. mulieres. in. vij. col. C. de dig. l. xij.

61 † dicit viros sciẽtia prędìtos esse immunes à munerib⁹, vt sunt philosophi, ꝓfessores legũ: grãmatici: & medici & cõpilatores seu scriptores librorũ: quos maximo honore dicit esse dignos: vt multis cõprobat rõnibus et autoritatibus. Et idẽ dicit de aduocatis fisci quos dicit esse clarissimos: & comites merent̃ appellari: vide quę dixi infrà: titulo (des enfans de plusieurs lictz). §. iiij. in glo. j. versi. & ideo. ¶ Qui aũt sint immunes à collectis & tributis ponit Guido pape in decisiõibus hic antè allegatis. Et plures recitat Ioannes de montholon cõciuis noster Heduẽñ. in suo promptuario iuris in verbo, tributũ. vbi allegat casum hic positũ de Nazario la done. & dicit ita fuisse iudicatũ per curiã parlamẽti Burgundię, sed quicquid sit, nondũ fuit iudicatum: qa adhuc pẽdet ꝓcessus, sed fuit iudicatũ ꝑ balliuũ Heduẽñ. Et ibi etiã ponit ꝙ nobilitas prebet immunitatẽ. dixi infrà in plu

62 ribus locis. † Aduerte tñ ꝙ nobiles tenent̃ ad tallias quę dicuntur gratia publicę vtilitatis & necessitatis: vt tenet Oldr. consilio suo. xcviij. inci. factũ tale est quędam vniuersitas: sed credo ꝙ loquitur de nobilibus Italiae q̃ mo

63 rant̃ in ciuitatib⁹. Aduerte tñ † ꝙ licet nobiles de iure nõ excusantur à muneribus publicis tam personalibus, vt in. § audiãt quoq;. versic. si qua vero ibi, conuenit eñ vnum quemq; nobiliũ. in auĩ. de defenso. ciuitatum. q̃ etiam realib⁹. vt. l. munerũ. §. patrimoniorũ. ff. de mur ribus honoribus. & ibi notat Bar. & ibi Albe. in suo tractatu nume. in ante penul. & pe. iiij. col. ij. versi. sed quero nũquid nobiles excusantur. Sali. in. l. rescripto. §. sciẽdum est. ff. de muneribus & honorib⁹. maxime quo ad bona allodialia. Tamẽ quandoq; propter nobilitatem solet à principe tribui immunitas: vt est pulcher text. in l. non tantũ. §. il acensibus. ibi, & propter ipsorum indy tam nobilitatẽ. ff. de muneribus & honorib⁹. & ibi hoc not. Bal. & Nicola. de neapoli. & ita solet seruari in hac patria Burgũdiae & in tota Francia. Si tñ adesset ꝑsonarum penuria: nobiles quantumcunq; exẽpti à muneribus nihilominus ad ignobilium obsequia coertarent̃. l. j. in prin. vbi hoc notat Bar. ff. de excusa. tuto. faciunt in simili adducta ꝑ do. meum Ias. post Ale. & doc. ĩ. l. si ex toto. in prin. col. ij. & seq. ff. de legatis. j. Qd' intellige etiã in feudalibus: vt tenet Ioãnes de anania in cõsi. viij. inci. visis & ponderatis his q̃ narrantur in themate. cõtra tñ opinionem Andreae de Isernia. in titulo quae sunt regalia. in versi. & plaustrorum & nauium ꝓstationẽ. col. ij. Iacob. de sancto Georgio in tractatu suo de homagiis. col. pe. & prędicta tenet Bonus de curtili in tractatu suo nobilitatis, in quinta parte. versi. vigesimum secũdum est. nu. xliij. vbi ponit quinquaginta sex priuilegia nobilitatis: ideo si exposcat materia ad eum recurre.

☞ ADDITIO. Vide in hoc Mat. de affli. in constone regni Siciliae quae incipit, cõstitutionẽ diuę memorię. in. xij. notabili. in. iiij. q̃stiõe.

64 † vbi dicit ꝙ feudatarij prę̃stantes seruitium pro feudo nõ debent duplici onere grauari. l. nauis onustę. ff. ad legẽ rhodiã de iactu. dixi in Catalogo glorię mundi. *

QVIA hic antè dixi ꝙ istud ius imponẽdi collectas seu indicendi est de regalibus. c. j. q̃ sunt regalia, in vsibus feudorum: vnde ergo procedit ꝙ competat nobili seu dño habenti altã iustitiã? dic ꝙ istud est: nã ex quo istud à lege concedit̃ principi ꝑ statutum à

65 tutum à principe confirmatū pōt ad alios extendi:†cū princeps possit facere ꝙ priuilegiū suum & augustū sit ius cōmune,quo ad oēs scd'm no.in.l.fi.C.de iure do. impetrā.et in.l.Cæsar.ff.de pub.& posset facere ꝙ priuilegiū militū esset ius cōmune quò ad oēs.arg.l.cū cleri cis.Et ꝙ ibi Bal.in fi.C.de epis.& cleri.p.l.decurioībus. C.de silētia.li.xij.Et aduerte etiā ꝙ licet istud sit de regalibus:tñ potuerunt dñi habētes altā iustitiā istud ius ꝑ prescriptionē acqrere:sicut dixi de saluagardia quę dari non pōt,nisi per principē:vt tenet Io.de platea.in.l.cū sępe cōtingit.de eroga.milita.anno.C.li.xij.tñ vt ibi di-
66 cit,†iudices & pręsides possunt eas dare speciales,non aūt gñales:vt ibi dicit:& hoc ex prescriptiōe quæ intro duxit:& vidimus his tēporibus nostris, ꝙ præsides & Balliui dabāt saluasgardias gñales,sed eis fuit inhibitū ꝑ ordinationes regias factas ꝑ regem nostrū Ludouicum duodecimum.dicā latius de iure regaliū quod acquirunt nobis habentes iurisditionē: vt habetur in plu ribus casibus.infra titulo (des cōfiscations).§.j.vbivide bimus ꝙ cōfiscatio q̄ spectare deberet ad principē, spectat tñ ad dñm habentem altam iustitiā. ¶Sed quæro: dicit aliqs dñs,ꝙ habet istud ius sup aliqb⁹ hoībus ratione terræ,& possessionis quā habent aliqui homines in aliqua terra dicti dñi:aut qa dicit eos suos homines: & dicūt tales homines,ꝙ nō sunt sui homines:quis erit iudex cōpetens in hoc casu:an iudex ab eo institutus,et ordinatus sit iudex cōpetens:videt ꝙ sic:qa licet sit ꝑ eū creatus & ordinatus:tñ ex quo habet iura regalia ī hoc videt quòd possit esse iudex in hac causa.arg.no.in.l.ij. C.de sen.quæ sine certa quātitate.vbi Sali.not.illā gl.&
67 dicit esse singularē†ꝙ iudex constitutus à ciuitate pro repub.pōt esse iudex inter rēpublicāciuitatis,seu ipsam ciuitatē & subditos:cōtra legem vnicā.C.ne quis in sua causa.tñ dic illā glo.habere locū inter dñm & subditos: & facit ꝙ dicit Ioā.fab.in suo breuiario in.d.l.vnica.in
68 princ.C. ne quis in sua causa iudicet vbi dicitur†ꝙ dñs cognoscit inter se,& agricolas.l.qsquis.C.de epis.& cle.
69 & Spe.in tit.de feudis.§.xvj.¶Aduerte tñ†ꝙ si dñs fuerit iniuriatus per subditū suum nō poterit cognoscere. Ita Bar.in.l.qui iurisditiōi.in.ij.col.ff.de iuris.om.iu. sed inter dñm & alios nō subditos illa gl.nō habet locū, ita tenet in terminis And.siculus in.c.nouit.in.xxiij.col.de iudicijs.& ideo hoc casu talis iudex creatus & ordinatus à dño non erit iudex in tali causa contra nō subditos,sed poterit vt suspectus recusari.

Princeps pōt facere priu.legiū suū ius commune.

Questio

In textu ibi

Au seigneur.

QVERO an hæc cōsuetudo habeat locū etiā in domino pro partevt puta si sint duo fratres habentes bona cōia & indiuisa:quorūvnus efficitur miles.& alius capitur in bello:an oēs possint exigere istud munus. ¶Iste casus potuit euenire in terra de Vchono vbi dñs de Praye exegit vnū indictū pro maritagio suę filiæ:an si nunc dñs de Pressy vellet aliud exigere an possit & si vnus velit exigere primo,an debeat in totū exigere & imponere:an ꝑ illa parte pro qua est dñs:Quo ad primū videt ꝙ hæc cōsuetudo habet locū in dño pro parte,per Bart.& Bal.in.l.j.§.dñi.le.ij.ff.ad silleianū.& ne sequatur absurdum ex dispositione statuti ꝙ debet euitari.§.sed ꝙ prin.insti.de iure naturali.l. nam absurdū.ff.de oper.liber.cū vulga. intelligi debet in quolibet domino pro sua parte sibi contingente, & non in quolibet pro toto.

Cousuetudo hęc an locū habeat i dño pro parte.

ITEM etiā hæc cōsuetudo licet loquat in masculino genere:tñ etiā mulier seu fœmina dña in alta iustitia habet istud ius:& istud statutū ēt cōprehēdit fœminas, dic vt per ea quę ponunt in glo.in ṽbo(aulcū)in.§.seq.

Cōsuetudo hęc locū habet in fœminis.

☞ ADDITIO. Vide Matthęū de afflictis in dicta constitutione q̄plurimum. in.vj.nota.in.v.dubitatione. *

In textu ibi

En haulte iustice.

FVI interrogatus de casu multum notabili.videlicet nobilis dñs Barba.de Hedua.dñs de Marney de la Balme tenet in feudū a nobilibus & potentibus dñis et baronibus de Vchono terram & seignoriā de Marney in q̄ habet bassam & mediā iurisditionē reseruata alta iustitia & superioritate dominis de Vchono:nunc quia dictus dñs de Marney habet homines in dicta terra & seignoria qui sunt sui homines sed non subiecti in alta iustitiam petūt illos homines dicti domini de Vchono talliari & indici sicut & alios homines illius baronię de Vchono,qui sunt homines dictorū dñorum in alta iustitia:& hoc pro noua militia dñi scd'm consuetudinē ducatus Burgundię dictantē ꝙ ius indicendi competit dño habenti altā iustitiam in quatuor casibus:sup suis hominibus subiecti in alta iustitia.Queritur an possint mihi videtur dicendū ꝙ non per tex.nostrę cōsuetudinis hic:in his verbis(au seigneur hault iusticier & sur ses hommes subiectZ en haulte iustice) ex quibus verbis pōdero ꝙ ad hoc vt talis tallia super aliquibus imponi posset,requiritur ꝙ q imponi debent sint homines imponentis,& ꝙ sint subiecti in alta iustitia.Si eñ nō conueniant verba dispositionis nostrę cōsuetudinis,nec dispositio illius:cum cui nō conuenerint verba:nec dispositio cōuenit.tex.in.l.iij.§.toties.ff.de dam.infec. Alexā. cōs.suo.xvij.in.j.col.in.j.vol.cū ergo hominibus dñi de Marney nō conueniantverba nostrę cōsuetudinis,quia non sunt homines dictorū dominorū: sed dñi de Marney:licet sint subiecti dictis dominis de Vchono in alta iustitia,nō tñ sunt eorū hoīes,ex quo non conuenit eis dispositio dictę nostrę cōsuedinis:& ꝙ nō sint hoīes dictorū dominorū patet,quia sunt homines vasalli:& vasallus rōne feudi tenetur pręstare homagium baroni ex
1 quo est homo dicti baronis. † homo eñ hoīs mei non est homo meus:vt dicit Specula.in tit.de feudis .§. qm. versi.xiiij.queritur per.l.modestinus.ff.de verb. signifi. sicut nec libertus liberti mei.est meus.l.si quis à liberis §.j.ff.de alimentis & cibarijs leg.facit tex.in.l.iij.§.patronos.ff.deverb.sig.ꝑ quē tex.dicit glo.d.l.modestinus ꝙ vasallus vasalli nō est primi vasallus:& ideo dicit Spe. in dicto loco ꝙ licet barones & alij comites & duces in regno Frāciæ sint īmediatè vasalli siue hoīes ligij regis Franciæ,tñ hoīes ipsorum baronū nō sunt hoīes ipsius regis.alle.c.nullus primas.ix.q.iiij.c.Romana.de officio ordinarij.in.vj.& in.c.pastoralis.extra de offi.ordinarij bene tñ oēs hoīes baronię q sunt in regno sunt sub ptāte & principatu regis Frācię.Sic ēt licet vasallus tallis sit subiectus dicto nobili,& baroni habēti altā iustitiā, & sic homo suus rōnevasallagij:tñ hoīes dicti nobilis licet sint sub eius iurisditione & potestate quo ad iurisditio-
2 nem altā,nō sunt eius homines.¶†An vasallus vasalli

Nota casum notabilem.

Homo hominis mei non estmeus homo.

mei sit meus vasallus.vide textũ in.c.imperialẽ.§.illud quoq; precipimus.de prohibita feudi alienatio.ꝑ Fede
3 ri.qui videt̃ facere ꝙ sic:ex quo ibi dicit † ꝙ si vasallus vasalli dñm dñi offenderit,nisi pro seruitio alterius dñi hoc fecerit feudo suo priuatur,& ad dñm dñi reuertit̃. & de hac materia vide per dñm meũ Ias.in titu.qui feu. da.pos.xij.col.Et ad dicta hic antẽ de homine baronis regis,an sit homo regis.vide Deciũ in reg.socij mei socius.ff.de regu.iur.

ITEM etiã & maximẽ facit:quia istud onus est ꝑsonale,cũ dicit(sur les hõmes)ex quo ꝑsonæ sunt tantũ obligatę:sed sic est ꝙ inspecta ꝑsona homo mei vasalli nõ põt dici meus homo.vt dicit expressẽ Bal.in.l.j.in.ij. col.C.cõia de lega.Et ideo vasallus mei vasalli nõ tenet̃ mihi prestare fidelitatẽ,prout dicit ibi Bal.ex quo ergo dicit ꝙ talis tallia seu collecta debet imponi sup hoĩbus subiectis ĩ alta iustitia:nõ sufficit ꝙ sint subiectis in alta iustitia:sed requiritur ꝙ sint homines:quia ex quo requiritur actus cum qualitate:scilicet quod sit homo & subiectus in alta iustitia: non sufficit qualitatem esse inesse nisi & actus. Et ideo dicit Barto. in.l. fulcinius.§.cum hoc.ff.quibus ex cau.in posses.quod si quis dicat quod testes corrupti falsum dixerunt: non sufficit quod sint corrupti,nisi etiam falsum dixerint. Non enim sufficit probare corruptelã sine falsitate,nec falsitatẽ sine corruptela:sic ergo nõ sufficit ꝙ sunt homines nisi sint subiecti in alta iustitia:nec etiã sufficit ꝙ sint subiecti in alta iustitia,nisi sint homines.¶Ex quo patet ꝙ cum hoĩes dñi de Marney non sint hoĩes dñorum de Vchono,sed solùm in alta iustitia subiecti:ꝙ dñi de Vchono nõ poterunt eos collectare,seu indicere ꝑ cõsuetudinẽ nostrã. ¶Quãtũ tñ ad ꝑdicta cogitandũ est ex quo dicit.Car. Flo.in cle.j.de iudeis.in fi.& in cle.j.§.terra.de pe.ibi:tertio q̃ro in eo ꝙ interdicit̃ ꝙ terra põt dici mea,vel aliqs
4 põt dicere terrã esse suã,ex q̃ habet iurisditionẽ.† Et sic rõne iurisditiõis põt dicere qs terrã aliquã esse suã.Feli. in.c.examinata extra de iu.faciũt q̃ dicit Pa.in.c.pillorũ extra de ꝓbẽ.et Are.ĩ cõs.suo.clvj.Fed.cõs.suo.clxxix.et Car.cõs.suo.xxx.Feli.in.c.ij.de iureiu.Sic ergo põt dicere aliquẽ esse hoĩem alicui⁹.Vel qs põt dicere ꝙ talis hõ est suus,ex q̃ in eo habet iurisditionẽ.¶Ex ꝑdictis ergo possũt dicere dñi de Vchono ꝙ ex q̃ habẽt iurisditionẽ altã ĩ hoĩes dñi de Marney ꝙ sũt sui hoĩes. Et sic ex quo sunt subiecti ĩ alta iustitia ꝙ possunt talliari & imponi. ¶Itẽ q̃ro:dñs est in possessiõe vel q̃si talliã imponẽdi:& illã exigẽdi ab hoĩb⁹ & subditis suis:hoĩes ỽo dicũt ius nõ habere ita faciẽdi,& ipsum dñm retroactis tpib⁹ iniustẽ et ĩdebitę exegisse dictas tallias:et se ĩ futurũ ad ꝑdicta nõ teneri,q̃d fiedũ:d.Ia.de sctõ Geor.ĩ tra.homagiorũ.in.xj.col.ponit pulchrũ cõsiliũ ꝓ dño,ad illũ recurre.

Rõne iurisditionis quis dicit terram suã.

☞ ADDITIO. Sed quantũ debeat taxari: vide eundẽ Matthæũ in dicta constitutione regni Siciliæ quæ incipit,ꝗ plurimũ.in.vj.not. in.xj.questione,vbi dicit quòd non debet excedere medietatem collectæ generalis in anno. *

§.quinto.

SE alcun cõmet simple larrecin qui ne excede dix liures tournoyses. Pour la ꝑmiere foys il sera pugny selõ larbitraige du iuge sans mort naturelle:ou mutillation de membres. Et s'il commet plus grand larrecin q̃ de dix liures pour ladicte premiere foys:il sera pugny corporellemẽt selon lexigence & qualite du cas & l'arbitraige du iuge.Et s'il renchiet & commet aultre larrecin il en perdra la vie s'il n'a grace du prince.

ISTA consuetudo est etiã in comitatu Niuernẽ.in tit.(des iustices.)§.iiij.inci.(se aulcũ cõmet.)ĩ comitatu Burgũdię nihil inuenio: ex quo credo ꝙ ibi recurrit̃ ad ius cõmune.
1 FVRTVM † eñ nõ est grãde delictũ:vt patet Prouerb.vj.cúm dicit̃.Non grãdis est culpa cũ quis furatus fuerit:furatur eñ &c.&c. dicit sanctus Tho.ij.ij.q.
2 lxvj.arti.ix.ꝙ † furtũ est minus graue ꝗ rapina dupliciter.Primò quia volũtariũ ꝑ vim est maius ꝗ per ignorantiã.Scd'ò quia rapina est in re & in ꝑsona:furtũ verò in re tm̃:sed credo ꝙ erret in hoc,cũ furtũ etiã in ꝑsonã cõmittat̃.vnde dicitur Exod.xxj.ca.Qui furatus fuerit hoĩem,& vẽdiderit eũ,cõuictus noxæ, morte moriat̃. De pœna furis iure diuino ponit̃ Prouer.vj.& ꝓhibet̃ illo iure.ꝓut habetur Exo.ij.Non furtũ facies.& Leui. xix.Nõ facies furtũ.et Deute.v.Furtũ quoq; non facies. Et de detestatione eius vide Bernardinum de bustis in
3 j.parte sui rosarij.in sermone.xxvj.in literam.¶ † Vnde furtum est contrectatio rei alienę mobilis & corporalis fraudulosa inuito dño lucri faciendi grã siue ipsius rei, siue vsus rei,siue possessiõis.l.j.ff.de furt.§.j.insti.de his quæ ex deli.nascun.Et dicit gl.nota.& ibi Bal.in.l.si te.
4 C.de his qui no.infa.† ꝙ triplex est furtum:improbum scilicet simplex. furtum q̃d' committitur improbius, crimen expilatæ hæreditatis improbissimum vt rapina,
5 & dicit text.in.c.dixit dominus.xiiij.questiõe.v.† ꝙ appellatione furti oĩs illicita vsurpatio rei alienę intelligit̃. & vide quę dicit Alex.in cõsi.ciij.in.iiij.col.in.j.vol.vbi
6 dicit † ꝙ rapina est valde ĩprobũ furtũ.Et adde dicta ꝑ do.meũ Ias.in.l.rem quæ nobis.in.j.nota.ff.de acq.pos.

☞ ADDITIO. Vide Mat.de affli.in cõstitutione regni Sicilię,quæ incipit,violentias.in.j.col. *

NVnquid aũt crimen expilatæ hæreditatis ꝙ dr̃ furtũ improbius cõprehendat̃ sub statuto seu cõsuetudine nr̃a:videt̃ primò dicendum ꝙ nõ: quia statuta sunt stricti iuris:& strictẽ intelligenda et propriẽ:nec ad casum impropriũ extẽdi possunt.l.i.§.si is qui nauem. ff.de exer.act.ita Bar.in.l.quicquid astrigẽdę.in fi.prin. ff.de verb.oblig.doct.in.c.in nostra de iniurijs.declarat Bar.post gl.in.l.nõ dubiũ.in.ij.col.ĩ.iij.q.C.de legi.Zabarella.in.xiij.q.ĩ cle.j.de cõsue.Ale.in cõsi.cxv.in.ij.col. in.ij.vol.sed crimen expilate hereditatis est ĩpropriẽ furtum:vt dicit Bal.in.l.de his.C.de fur.igit̃ &c.& istã partẽ tenuit Sali.in.l.si te.C.de infa.& Ludo,roma.in.l.gerit.ff.de acquir.hæredi.& idem Sali.in.d.l.de his.

ITEM ista nostra consuetudo est cõtra ius commune,ꝙ pro furto quis furca suspendatur:vt infra dicãt ergo etiam ex identitate rationis nõ debet extendi.l.q. non ratione.&.l.quod verò.ff.de legi.Alex.in cõsi.cxv. in.j.col.in.j.volu.dic ꝙ illud ꝙ dicitur,ꝙ pro furto quis non debet

non debet mori scd'm ius cōmune,non est omnino expeditum.vt infra videbitur,sed tamen Alexā.in consi. suo.cxxxv.in pe.col.in.j.volu.tenet ꝙ est cōtra ius commune & ideo vt dicit non debet extendi.

IN contrariū videtur:& istud mihi videtur sustētabilius primò:†nā vbicūq; est aliqua lex,statutū,vel cō-

Leges punitiuę delictorum sunt extendēdæ.

7 suetudo:quę tendunt ad puniendū delicta,talis lex,vel cōsuetudo,seu statutū debet extēdi etiam ad casum improprīū ita notāter dicit Bar.i.l.quēadmodū.circa mediū.C.de agri.& cēsi.lib.xj.cū sit fauorabilis,& ptineat ad rē publicā:ne delicta remaneāt impunita:ad hoc vt prouincia in quiete remaneat.vt.l.cōgruit.ff.de offi.prę si.& istā benedictā doctrinā tradit dñs meus Ias.in multis locis,qui eā extollit:& tradit in.l.ꝗ se patris.in.xxiij. col.C.vnde lib.in.l.si in.vij.col.C.de edi.diui adria.tol. in.l.j.in fi.C.de transactio.in.l.j.in.v.col.ff.de verb.obli. in.l.ij.in.ij.col.C.de in ius vocā.immo etiā in correctorijs extēdi debet in tali casu.ita dicit do.meus Ias.in.l.fratres.in.ij.col.C.de inof.test.Feli.in.c.translato.in vlt.col. extra de consti.Sed sic est ꝙ cōsuetudo cū tendat ad delictū puniēdū est fauorabilis:ergo etiā ad casum improprīū est extendenda.& istā partē tenuit Bal.in.l. de his. C.de furtis.mouet̃ Bal.quia cū crimen expilatę hęreditatis sit largo modo furtū,et adhuc furtū improbius dicat̃:vt.s̃.dixi quia arguēdo de similibus ad similia,immò de minorib⁹ ad maiora:seu de positiuo ad cōparatiuū p locū à minori:ꝙ famosus expilator,& publicus pōt furca suspendi.& dicit Bar.Cepo.in cōsi.suo.lxviij. in.ij.col.ꝙ licet sit sñia stricti iuris,tñ si q̃relatū fuit furto & iudicatum ꝙ postmodū non pōt fieri de nouo inquisitio sup crimine expilatę hæreditatis,cū nomē expilatę hæreditatis largo modo dicat̃ furtū.& vide eūdē in consi.lxxij.in.ij.col.post medium & nota ista, quia possunt euenire in facto: prout quotidie eueniunt.

Benedicta doctrina.

ADDITIO. An arborū incisores puniantur hac cōsuetudine cū sint latrones. l.ij.ff.arborū furtim cesarū vide Mattheū de affli.in cōstitutiōe quę incipit,sup incisionibus.in.ij.col.vbi tenet ꝙ sic:qđ tñ est intelligēdū dūmodo arbores incisæ sint fructiferæ,vt idē Mattheus in cōstitutione quę incipit, iusticiarijs.in.x.notabili. *

Damnū alicui iferens, an dicat̃ cōmisisse furtum.

8 ITEM aduerte†siquis inferat dānū alicui: an dicat̃ cōmisisse furtū,& an cōprehēdat̃ sub ista cōsuetudine,dic ꝙ furtū nō est ꝓprie dānū, sed improprie.glo. nota.in.l.pretor.§.hoc edictū.ff.de dam.infec.& ideo an cōprehēdat̃ sub ista nostra cōsuetudine considera ex his quæ.s̃.dixi:sed vide ad hoc allegata per do.meū Ias.in l.si familia.in.ij.col.ff.de iuris.om.iudi.

ADDITIO. An etiā habeat locū in robaria vide Bal.in.l.trāsigere.in.iij.col. C.de trāsac.vbi tenet ꝙ sic:sed cōtrarium tenet in.l.si te. C.de his qui notā.infa.vide Albertum brunum in tra. de constitutiōibus.in verbo,fur.quasi in fine.& Hippolytum in consi.liiij.nu.50.vbi dicit ꝙ iura loquentia in furto habent locum in rapina & robaria. *

ITEM an cōmittens furtū reipub istius ciuitatis Heduen.cōprehēdat̃ in hoc statuto,an vero acrius puniri debeat.vide Cepo.in cōsi.suo.xl.in.v.&.vj.col.plenè: & de ciuitate Romana.& ex dictis per eū credo ꝙ non: quia ex dictis p eum constat ꝙ non est simplex furtū.

NVnquid aūt denegatio restitutiōis rei dicat̃ furtū. vide do.meū do.Ias.in.l.rē q̃ nobis.ff.de acq. pos.

Bald.in tit.de pa.iura.fir.c.j.⁊ sic.in ru.ponit aliū casum in quo cōmittit̃ furtū:scilicet ꝙ si ꝓcuratori mitterent̃ damna & expēsæ ꝓcessus:& alius nō habēs mādatum, sed fingēs se ꝓcuratorē,& recipiēs tanq̃ ꝓcurator tales expēsas:incidit in crimē furti:ꝙ intellige scd'm glo.l.fal-

9 sus ꝓcu.C.de fur.¶†Quero nunqd cōsumptio rei alienę etiā tradita re cōsumēti ad aliqd aliud faciēdū sit furtū,pone casum quē ponunt doc.de quodā iuuene cui mercator quidā dederat cētū ducatos vt portaret cuidā tertio.iste iuuenis cōsumpsit istos cētū ducatos: nunqd cōmiserit furtū(missayre si)& ꝙ peius est fuit furca suspēsus.vt refert. d.Io.de imo.i.l.si tibi dederim.ff.de dona.vbi dicit ꝙ nō potuit tm̃ allegare quin fuerit suspensus:ꝙ tñ multū conabat̃ ipsum defendere.& ꝙ sit furtū est tex.in.l.si is cui.C.de furtis.& in.l.si qs.§.iulianus.ff. de furtis.& textus in.l.si tibi mandauero.§.si tibi dedero.ff.mandati.& licet dñs meus Ias.in.l.eius q.ver.quas vero in pe.col.ff.si cer.pe.voluerit quædā allegare ꝓ defensione illius iuuenis,maximè ꝓpter numeratione pecuniarū que fuerit ei facta:tñ salua pace ipsius nō credo ꝙ recordatus fuerit de illo.§.si tibi dedero vbi est expssa numeratio pecunię,cum dicat̃ centū:ecce ergo qūo est numerus:& tamen tenetur furti:& non vidi illum text. allegatum ad istud contra dominum meum.

Cōsumptio rei alienæ an sit furtum.

ADDITIO. Itē adde ꝙ vsura est rapina & furtū.Bal.in.l.cū oportet in prin i.ij. col .C.de bonis q̃ li.& eqparat̃.Spe.i tit.de ferijs.⁊ si.qd de causa vsuraria.xiiij.q.iiij.c.si qs vsurarij.Vide Mat.de affli.in cōsti.regni Sicilię q̃ icipiūt vsurariorū.et multę leges in qb⁹ ponit̃ materia punitiōis & reprobatiōis vsurarū:& p Pet.bellugū in suo spe.prin.tit.de ꝓpōne grauaminū.§.de vsurarijs.vbi amplè in materia vsurarū. *

10 ITEM † etiā acceptans res furtiuas scienter. Bal.in.l. seruus.ff.de cōdi.inde.¶Itē etiā accipiēs rē furtiuā in pignus quā scit esse alienā.d.l.si seruus.vbi Bald.& in.l. eos.C.de furtis de qua decisiōe & materia āplè & multū sing.p Ioā. de ana.& Ludo.bolo.in addi.in cōsi.lxx. inci.visis & ponderatis.¶Item an receptator furū teneatur pœna huius statuti.vide Bal.in cōsi.cclxvj. alle. per apostil.ad Ang.are.in trac.male.in glo.dicto maleficio semp assistit.in fi.illius glo.l.qui vas.§.j.ff.de furtis.

Rē furtiuā scienter acceptās furtum cōmittit.

ADDITIO. Intellige dūmō receptator habeat lucrū ex receptatiōe† alias nō

11 punit̃,vt tenet p plura Hippolyt⁹ de marsilijs i cōsil.liij. nu.28.& tñ in casu in quo habeat lucrum adhuc mitius punit̃,vt tenet idē Hippolytus de marsilijs in cōs.xlvij. in.ij.col.& in cōsi.xxx.nu.7.vsq; ad finē. In hac materia receptatorū solēt qui opinionē tenēt ꝙ eadē pœna puniri debēt allegare tex.per quos nitunt̃ sustinere intētionē eorū.primò tex.in.l.eos.C.de furt.vbi ꝓbat̃ ꝙ receptator rerū furto subtractarū tenet̃ pœna furti.p quem tex.dicit ibi Bal.ꝙ tpe suo fuit suspēsa q̃dā mulier q̃ sciēter receptauerat res furatas,scd'o tex.i.l.j.ff.de receptatoribus tertiò tex.in.l.iij.in.§.nō tm̃.ff.de incēdio rui.naufra.quarto tex.in.l.j.C.de his q latro.occul.quinto text. in.l.cōsti.C.ad legē iuliā de adulterijs.sextò tex.in.l. cri. C.ad legē iuliā de vi.septimo text.in.l.si qs seruū .C. de plagiarijs.octauò tex.in.l.vni.C.de crimine peculatus. & ideò dicit Bal.in.l.data opera.in.v.col.C.q accu.non possunt,ꝙ receptatores furū pœna mortis debēt puniri,put etiā tenet glo.in.c.aut facta.de peniten . distin.j. & aliquando fuit ita iudicatum per arrestum curiæ de

Receptatoris furū pœna.

quadā muliere quę ex eo ꝙ quasdam res furtiuas receptauerat scienter, sciēs illas esse furtiuas fuit condemnata ad mortē, anno dñi. M.cccccxxx. vt vidi arrestū curię: & tamē tm̄ receptauerat semel. Ego tñ sēp fui & sum opinionis cōtrarię quòd receptatores rerū furto subtractarū nō debēt puniri pœna mortis, immò mitiori pœna. Licet eñ sint aliquæ leges quę dicāt, ꝙ receptans res furtiuas teneat̄ pœna furti: vt habet̄ in. d. l. eos. et in. l. iij. §. nō tantū. ff. de incendio rui. naufra. & in. l. j. ff. de receptatoribus. Attamē nō debet puniri ipse receptās eadē pœna qua debet puniri ipse fur, sed mitiori: ita singulariter dicit Gandinus in tractatu suo maleficio. sub tit. de furi. & latro. col. v. in versi. restat videre &c. circa mediū vbi dicit quòd licet malefactores & receptatores eorū pariter puniant̄. ꝙ hoc verbū pariter nō intelligit̄ simili vel equali pœna, sed intelligit̄ pariter, idest ambo puniant̄, sed diuersa pœna. allegat tex. in. l. vlt. in fine. ff. de abigeis. vbi dicit ꝙ receptator abigei exulat à sua terra ꝑ decē annos: & tñ abigeus punit̄ pœna mortis. l. j. in. j. responso. ff. de abigeis. & ꝙ mitiori pœna puniat̄ receptator, vident̄ glo. in. l. j. ff. de receptatoribus. & istud tenet & cōprobat ꝑ multa Hippolytus de Marsilijs ī cōsi. suo. xlvij. in. iij. col. nu. 7. & 8. in. j. vol. Et ad oīa iura quæ

12 adducunt̄ pro parte contraria †scilicet ad. d. l. eos. respōdet pluribus & diuersis modis idem Hippolytus in cōsi. suo. liij. in. v. col. nu. 26. Respōdet primò ꝙ illa lex eos, loquit̄ specialiter in receptante furē seu rem furatā à seruo: quo casu ita attendit̄ corruptio serui quę est odiosa de iure. l. j. ff. de seruo corrupto. & l. si qs seruo. C. de furtis. volo tñ ꝙ aduertas ad vnū quòd gl. in dicta. l. eos dicit idē esse in eo q receptat aliū qui seruit, ex quo gñaliter ꝑ glo. extendit̄ ad omnē seruiētē. Aliā solutionē ad dictam. l. eos. dat idē Hippolytus in cōsi. xxx. in. iiij. col. nu. 22. & 23. vbi dicit ꝙ dicta. l. eos. habet locū qñ qs receptat furē ante delictū perfectū, vt rem furatam eidē receptet, secus si iam delictū seu furtū sit perfectū, qa tunc nō amplius dat eidē auxiliū neq; fauorē. & ad hoc alle. Ang. de aretio, qui ita intelligit illū tex. in. d. l. eos. Ad. l. primā. ff. de receptato. & l. j. C. de his qui latrones occultauerūt. nihil facit quo ad receptantē rē furatā post delictū cōmissum: quia ratio illatiōis est illa quę restringit mentē earū in certis verbis illarū, quę loquunt̄ tantū in receptantib⁹ seu receptatoribus latronū nō rerum furto substractarū, quia si receptādo latrones possunt alia delicta committi, nō verò receptado rem furatā quę nō pōt aliud delictum cōmittere. Ad. l. iij. §. nō tantum. ff. de incendio rui. naufra. loquitur in receptante rem raptam & nō furatam, & plus est rapere quam furari, & plus punitur raptor quam fur: vt ibi dicit. Ad legem vnicā. C. de crimine peculatus: loquitur in receptāte res publicas furatas, aliud verò in receptante res priuatas: & sic & ampliori stylo respondet Hippolytus de Marsilijs in dictis locis ad dicta iura. ex quibus concludit ꝙ non inuenit iure cautum quòd receptatores tantùm rerum furto substractarum puniantur pœna mortis, & tali pœna qua fures & latrones puniri debent. Et dicit maximè hoc esse verum, quando nihil lucri capiunt ex huiusmodi receptatione contra dictū Saliceti in dicta. l. eos. qui dicit eos puniri etiā qñ gratis & sine lucro receptāt: quoniam vt dicit Hippolytus in dicto loco nu. 33. dictum Saliceti nō est verū, & loquit̄ sine lege. ¶ Excusant̄ & alio casu receptatores furū & latronū scd'm. l.

Intellectus plurium legum.

fina. ff. de receptatoribus. in his scilicet qui eisdē in aliquo pertinent, vt sunt affines, & in hoc sumenda est ratio gñalis in oibus his quibus pōt esse ratio aliqua excusationis ratiōe affinitatis aut cognatiōis, vt dicit lex:

13 & ideo idem videt̄ dicendū in amicis. †ex quo vidi in cōtingentia quodāmodo fuisse excusatam quādā mulierē quę amore capta cuiusdā, res ꝑ eū furto subtractas receptauerat, cū rōne huiusmodi amoris videt̄ qd' fuit in quodā furore, cū nihil furore amoris vehemētius: vt dicit tex. in. §. illud quoq;. melius in aut. q̄b. mo. nat. efficiū. legitimi. Amor furor appellat̄. vñ sicut furiosus se non sentit, sic nec amorosus, & est similis ebrio vnde vt dicit gl. Nō frater fratri, cū furor ille venit. Igneus ille furor nescit habere modū. & ideo dicit Philosophus. vij. Ethicorum. c. ij. Coire eñ & concupiscentię venereorū, & quædam taliū manifestè & corpus trāsmutant, quibusdā aūt insanias faciunt, vt dicit Oldra. cōsi. ccx. et ibi dicit ꝙ huiusmodi furori parcendū est etiā in quocūq; delicto. arg. l. infans & furiosus. ff. ad legem corneliā de sicarijs. etiā in crimine læsæ maiestatis. l. famosi. ff. ad legem iuliam maiestatis. Ex quo dicit parcendū esse amoroso, qui furore libidinis & amoris aliqd ꝓhibitū fecit cū id videat̄ fecisse quasi furiosus & demēs. Et etiā iuuare pōt in hoc imprudētia mulieris amorosę q̄ iuuētuti in pœnalibus pœnis ęqparat̄ vt dicit tex. in. l. fur in omnibus. ff. de reg. iur. * ¶ Quis autem dicatur receptator. Vide Luc. de pen. in. l. j. C. de defen. col. ij. vbi etiam quōmodo puniatur. & in. l. vnica. C. de colo. tracen. col. iij. lib. xj. & in. l. j. C. de deser. lib. xij.

☞ ADDITIO. De materia receptatorum vide Mat. de affli. in cōstit. regni Siciliæ quæ incipit, partarenorum, quæ est secunda in ordine. Et per Hippolytum de Marsilijs. *

ADuerte quia in ciuitate Mediolani, in pluribus casibus supradictis, & maximè in casu. §. si tibi dedero. nō puniret̄ pœna corporali ꝓpter statutū eorū ꝙ est, ꝙ ex delicto habente in se contractum annexum nō agitur criminaliter: cū hic tenet̄ talis: & mandati &

14 furti. text. in dicto. §. si tibi dedero. ¶ †Itē falsus creditor et ꝓcurator tenent̄ furti. ff. de furtis. l. falsus in prin. §. j. et l. si iussu. Itē si rem meā tibi do quasi tuā, & eam retines animo furandi, teneris furti. ff. de furtis. l. si iussu. §. j. vide alium casum in. l. si quis vxori. §. cū titio. ff. de fur.

☞ ¶ Item exactor exigens vltra q̄ deceat tenetur furti. l. etiam. C. de furtis. *

ITEM adde ꝙ vendens rem alienā & emēs cōmittit furtū. Ale. in apostil. ad Bart. in. l. rē alienā. ff. de cōtra. emp. & Io. de ana. in. c. q cū fure. in. iij. col. extra de furtis.

☞ ADDITIO. De emente rem alienam scienter & furtiuam vide Ioan. lupum in repetitione rubrice de donatio. inter virum & vxorem. §. lxv. nu. 53. & 54. vbi dicit quòd qui scienter pro re aliena soluit donnare videtur. p. l. si fundum. C. de euictio. Et etiam hęc consuetudo habet locum in abigeo & plagiario: vt tenet Mat. de affli. in consti. quæ incipit, iustitiarijs. in sexto notabili. Quid in delente instrumentum creditoris: vide Hippolytum de Marsilijs, dic idem quādo facit animo lucrandi: vt tenet idem Hippolytus de Marsili. in consilio. liij. numero. xxxij. vbi amplè. *

15 ¶ †Item producens longius equum quem commodato acceperit tenetur furti, et commmittit furtum. tex. est in. l. si vt incerto. §. denicq;. aut. ff. commo. l. si furtum. ff. de condi.

ff.de condi.fur.Ang.in.l.inter oẽs.§.recte.ff.de fur.glo. in.§.furtũ aũt.insti.de obliga.q̃ ex delic. nascun. Idẽ in creditore qui vtit̃ re pignorata aliter q̃ pacto vel iure possit illa; vti.l.si is quẽ pignori.ff.de fur.qd' intellige, qñ vtens credebat vel sciebat verisimiliter dominũ nõ permissurũ. Et dominus meus Iason in.d.l.rẽ quæ nobis.ponit etiã,nunquid hoc statutũ seu simile compre-

An furtũ sit publicũ vel priuatũ crimen.

16 hendat robariã.¶†Nunquid aũt furtum sit publicum crimen vel priuatũ. Dic q̃ scd'm dispositionẽ iuris est crimen priuatũ:quia extraneus nõ admittitur ad accusandũ.vt no.ff.de priua.deli.l.fi. Sed si ĩ aliqbus locis de cõsuetudine pmittatur criminaliter furẽ accusare,tunc est crimen publicũ.vt instit.de publi.iudi.in princip.dicit tñ Bal.in.c.ij.de pa.iu.firman.p glo.in.l.interdum.§.qui furẽ.ff.de fur.quòd etiã si sit pœna mortis pro delicto,qd' est delictum priuatũ. Et ita etiam tenet Alexã. in rub.ff.de fur.Bart.in.l.pe.C.ne ex deli.defun.

In textu ibi

S'aulcun.

Mulieres an puniant̃ pena huius cõsuetu.

POne q̃ mulier cõmittat furtũ, nũquid debeat puniri pœna illi⁹ nostræ consuetudinis,cũ tantùm loquat̃ in masculino. Alexã.in cõsi.suo.cxxxvj.incipien. circa primũ dubiũ.in.j.volumi.qd' cõsiliũ de verbo ad

1 verbũ dñs Bartho.cepo.iu cõsi.suo.xxxvj.dicit†q̃ statutũ loquẽs q̃ qcũq; fur debet furca suspẽdi,nõ cõprehẽdit mulieres & fœminas:qa istud statutũ est pœnale & cõtra iuris cõmunis regulas, & p cõsequens odiosũ:

Masculinũ non cõcipit femininum in odiosis.

2 sed†in pœnalib⁹ & odiosis ac strictis,& masculinũ nõ cõcipit fœmininũ,vt est casus not.i.l.j.§.qre.ff.de vẽtre in possel.mit.No.Ludo. roma.in.l.ij.ĩ princ.in.ij.col.ff. de verb.obli.& ita tenet maximè ĩ illo statuto,qd' loqtur ĩ masculino q̃lificato , & qa ĩ illa puincia mulieres nõ solẽt furca suspẽdi.Et ideo cũ talis pena nõ cõgruat sexui mulieris,nõ cõprehẽdit̃ mulier. ¶De materia,an masculinũ cõcipiat fœmininũ.Soci.ĩ suis fallẽtijs.ĩ lra M.in fallẽ.cdv.Feli.in.c.de monialibus.in versi.sed an masculinũ.de sentẽ.excõ.& docto.in.l.j.ff.de ver.signi.

☞ADDITIO. Vide Hippolytum in.l. si quis necandi.C.ad legem corneliam de sicarijs. ✻

MIhi videt̃ q̃ etiã in casu nostræ cõsuetudinis,mulier debet cõprehendi.Primò,qa in materia pœnali & odiosa masculinũ cõcipit fœmininũ.ita est tex. in.l.si qs id qd'.in prin.ff.de iurisl.om.iudi. Quẽ tex.ad hoc põderant Alberi.de rosa.& Pau.de cast.vbi Albe. addit aliũ tex.l.ait diuus.ff.de iu.fisci.facit.l.si qs ĩ tãtã. C.vñ vi.idẽ Albe.ĩ suis statutis in.j.pte.q.ix.in pe.col. vbi plenè disputat,an statuta recipiãt ĩterptationẽ. Faciũt finita alle.p dñm meũ ĩ.l.si qs maior. C.de trãsac. & in.l.gall⁹.ĩ.xj.&.xij.col.ff.de lib.& posthu.& de hoc magis videt̃ tex.cũ doctrina docto.in.l.qcũq;.C.de ser. fugi.Bal.rogat⁹ à dño Carolo de malatestis,vt cõsuleret ĩ causa criminali,sup delictis cõmissis, p quãdã dominã Magdalenã,nũquid deberet puniri pœna statuti punie̅tis furtũ tertiũ ad furcas.cõsuluit q̃ sic,& nõ facit mentionẽ de hoc dubio.& ita cõsuluit in consi.ccxlvij. in.v.pte.¶Nunquid aũt tale statutũ cõprehendat vniuersitatẽ.vide Fran.de curte in cõsi.suo.xxj.in.vj.&.vij.

Statutũ pœnale, an comprehendat vniuersitatem.

3 col.vbi dicit†q̃ si statutũ dicat,si qs talia fecerit, taliter puniatur,qd' in tali statuto nõ comprehendit̃ vniuersitas:& cogita quid dicendũ sit ex dictis per eum ibi.

Clericos delinquentes potest iudex secularis forbannire.

4 ITEM†nũquid ista pœna habeat locũ in clerico ita qd' possit puniri p iudices seculares. Nolo istud decidere,sed posset dici q̃ clericos delinquẽtes potest iudex secularis forbãnire:vt dicit Bal.in.c.j.§.si clericus.in titu.de pac.tenẽ.& ei⁹ vio.vbi quædã dicit q̃ sunt mul-

5 tũ rigorosa cõtra clericos.Et tenet†qd' clerici de iure nõ possunt de crimine corã iudice seculari cõueniri.c.j.& ij.xj.q̃stio.j.&.c.at si clerici.de iudic.tñ Stephanus Aufrerij ĩ repe.cle.vt clericorũ.de offi.ordi.in.j.regu.in.xxj. fol.ponit.xxj.casus in qb⁹ iudex secularis cognoscit de

Clerici an possit torqueri.

6 crimine clerici.dicã.ĩ.¶†Nũquid aũt clericus possit torqueri per laicũ etiam de mãdato episcopi.vide Feli.in c.vniuersitatis.extra de sentẽ.excommu.& non potest clericus torqueri etiã præcedentibus indicijs,nisi sit infamatus.Feli.ibi.& in.c.de hoc.de simo.& in.c.cũ oporteat.de accusa.& Hippoly.de Marsilijs sing.suo. lv.& Paris de Puteo ĩ tracta.de syndicatu.ĩ litera M.in versi.

Clerici qñ dicatur infamatus.

7 mãdauit.fo.cxxj.vbi dicit†q̃ dicit̃ infamatus qñ contra eum cõcurrit alia probatio q̃ alias similia delicta fecerit.consului in casu emergẽti. Et ad hoc vide Luc.de penna in.l.omnes iudices.C.de decurio.libro.x.

In textu ibi

Commet.

SED quid in mãdante fieri furtum.dic idem qm̃ cõprehẽditur in hac cõsuetudine:qm̃ eadẽ pœna puniunt̃ mandãs & mãdatarius, vt no.in.l.non ideo minus.C.de accusa.quæ oĩa intellige vt antè dictum est.

☞ADDITIO. Vide in hoc Matthæũ de afflictis in constitutiõe q̃ incipit, si quis aliquẽ. Et dic idem in signum faciẽte vt furtum faciat l.saccularij pœnam.§.fi.ff.ad.l.iul.pecula. ✻

In textu ibi

Simple larrecin.

Simplex quid. Quid duplex.

1 SImplex † dicit̃ sine plica : duplex verò dicitur duabus partibus constans.Luc.de pẽna.in.l.missi opinatores.C.de exacto.tribu.lib.x. Et quid importet dictio simpliciter.vide do.meum Iaso.post alios in.l.j.§. si quis simpliciter.ff.de verb.obliga. ✻

Sacrilegium an sit furtũ.

2 NVnquid †aũt sacrilegiũ possit dici simplex furtũ, ita quòd sacrilegus hac pœna puniat̃. Bal.in.l.si nõdũ.C.de fur. versi.sed nunqd sacrilegiũ est furtũ.di-

3 cit†q̃ pprie nõ est furtũ,sed delictũ maius furto.ff.ad leg.iuliã pecu.l.sacrilegij.&.ff. de pœnis. l.aut facta. §. locus.Oĩs tñ pœna q̃ statuit̃ in furto,per legẽ munici-

4 palẽ habet multo magis locũ ĩ sacrilegio:†qa qd' pluris est vtiq; tãti est.l.cũ furti. ff. de in lit.iurã.Et faciunt q̃ dicit Alexã.in apostil.ad Bar.in.l.de hoc.C.de crimi. sacri.De Vitalinis ĩ tracta.suo maleficiorũ in tit.de sortilegijs.dicit qd' qñq; dantur bestijs, qñq; comburunt̃

Pœna p qualitate delinquentis imponẽda.

5 qñq; ad furcas damnãtur:sed † tñ est imponẽda pœna pro q̃litate personarũ,& pro ætate delinquentis In minore em̃ ætas miseratione indiget.vt.ff.de minori.l.auxiliũ.§.in delictis.faciũt quæ dixi infra in hoc.§.in glo. (a l'arbitraige du iuge) q̃si in fi.¶Itẽ pro tpe,an fiat necessitate famis.vt est text.in.c.si qs ppter necessitatẽ.ex tra de fur.& faciũt q̃ dixi ĩ hoc.§.ĩ gl.(il en pdra la vie) ĩ j.limitatiõe.¶Itẽ p sexu,an sit mulier.vt dicit tex.ĩ.l.sacrilegij.ff.ad.l.iul. pecula.& Cep.ĩ cõsi.suo.xxvj.in.iij. &.v.col.& dixi.s.ĩ hoc.§.in gl.(s'aulcun).¶†Itẽ pro rei

Pro rei q̃litate.

6 qualitate & similib⁹. ideo dicit tex.in dicta.l.sacrilegij.

¶Cæterùm si qs interdiu modicũ aliquid ex tẽplo tulit, pœna metalli coercẽdus est. Ex quo cũ quidã Ioan. testard Heduẽñ. fuisset capt⁹ in ecclia sancti Lazari, cũ pecunijs vsq; ad summã. xiiij. frãcorũ, qs die ascẽsiõis, anno dñi M.cccccx. furat⁹ fuit ĩ vna archa: vbi eleemosinę & oblatiões reponebãt, q̃ est añ locũ vbi reponit caput sancti Lazari, quã fregerat cũ vno baculo, ad psuasionẽ dñi Hilarij de la grãge: licet de alio sacrilegio accusaret, tñ qa nõ sufficiẽter pbabat, dictũ fuit q nõ debet mori, qa erat res modica. itẽ qa iuuenis: vt. s̃. dixi. Et faciũt et q̃ dicit Salice. ĩ rubri. C. de crimi. sacrile. vbi

Pœna sacrilegij ẽ extraordinaria. 7 dicit †qd' sacrilegus punit extra ordinẽ, & ex arbitrio citra mortẽ. & dicit tex. in. d. l. sacrilegij. cũ gl. q hęc pœna est extraordina. & dicit tex. in. d. l. sacrilegij q sacrilegus capite punit: qd' ĩtelligẽdũ ẽ de maiori pœna capi

8 tali. l. interptatiõe. ff. de pœnis. †Et appellatiõe pœnæ capitalis, venit ẽt deportatio ĩ insulã. tex. est in. l. capitaliũ. in prin. ff. de pœnis. q̃ qdẽ pœna equiparat pœnæ banni, q̃ hodie apud nos est in vsu. prout gloss. in. §. cũ aũt. insti. quib. mo. ius pa. pote. sol. Cogita si bene fuerit dictũ. Inuenio tñ Bertachinũ in suo reperto. in verbo, sacrilegijs. ĩ versi. xvij. dicentẽ se ita iudicasse in casu emergenti contra vnũ iuuenẽ: qui tñ vnum sacrilegiũ commiserat, quẽ solũ puniuerat in mutilatione membri.

☞ADDITIO. De pœna sacrilegij qũo puniatur, & quot modis cõmittatur sacrilegium, & an sit crimẽ seculare, an ecclesiasticũ, & an si fuerit punitus p vnum iudicem possit iterum per alium puniri. vide Matthæũ de afflictis in constitutione regni Siciliæ, quæ incipit, multæ leges. *

Simplex furtũ qñ dicatur. 9 QVero †qñ dicat simplex furtũ? Dic q est cõtrectatio frauduleñta rei alienæ, inuito dño: vt. s̃. di

Furtum vnicum quid. 10 xi. ¶Aduerte tñ †qa de iure vnicũ furtũ dicit: qd' de vno loco, vno cõtextu etiã de plurib⁹ reb⁹ fit simul. ita dicit Bart. in. l. eũ q. §. idẽ rñdit. ff. de fur. Bal. in aut. sed nouo iure. C. de ser. fugi. Ang. Are. in tracta. maleficiorũ. in glos. in ver. vestẽ. in. xxxiij. fo. in impressiõe noua. & in. iiij. col. illi⁹ folij. versi. hinc sũpta occasiõe. dicit q vnũ furtũ est, qd' de vno loco, vno contextu siue vno tpe fit: etiã si plures furent. Ang. de Peru. in aut. sed nouo iure. dicit q si qs apto dolio. p plures vices vinũ distraxit ĩ plurib⁹ lineis, cõtinuato tpe, vel iuit ad scriniũ frumẽti qd' distraxit ĩ sacculis vt meli⁹ posset portare. Inter plures vices cõtinuato tpe cõmisisse vnũ furtũ dicit, & nõ plura. l. vulgaris est q̃stio. ff. de fur. Nã cõtinuatio tpis cõtextualitatem ĩducit, & vnitatẽ delicti. declarat. l. j. C. vñ vi. ĩ gl. ff. de adul. l. qd' ait. in princ. ita etiã dicit Soci. exẽplificãdo ĩ cõsil. suo. xxxiij. in. iiij. col. versic. itẽ facit. Bald. in cõsi. suo hic añ alle. s. cclvij. in. v. pte. & qd' idẽ Bal. in consil. xlviij. in. ij. pte. dicit tñ Bal. in. d. cõsi. cclvij. q si dicat plurib⁹ vicib⁹, qd' intelligit de plurib⁹ furtis. & dicit q ista verba significãt diuersa delicta numero & tpe. Et videt vt dicit casus in ratione sui. in. l. agraria. de termino amoto. ff. vbi dinumeratio terminorũ inducit dinumerationẽ delictorũ. & ĩ. l. quicunq;. C. de ser. fugi. ¶Qñ aũt pluralitas actuũ inducat pluralitatẽ delictorũ, vide Bar. in. l. inficiando. §. infans. ff. de fur. quem iam suprà allegaui in. §. iij. huius titu.

ITEM adde q etiã dicitur vnicum furtum si plures res diuersorũ furatæ fuerunt, ita Alex. in. l. si familia. ff. de iuris. om. iudi. p no. in. l. j. §. si plures. & ibi Bart. ff. de sepul. vio. ¶Adde q etiã dicitur. vnũ furtum si plures furantur eandem rem, propter vnitatem rei subtractè, & pro vno furto debet reputari quò ad istud statutum. ita Bar. in. d. l. si familia. & ibi Pau. de cast.

ITEM adde q etiã si plures furati fuerint in plurib⁹ locis, & inuẽti fuerint in alio loco, censet vnũ furtũ. ita Rapha. fulgo. in cõsil. cxlix. inci. sup inqsitiõe formata. in. ij. col. ¶Sed pone, aliqs cõmisit vnũ furtũ ĩ comitatu Burgũdię, qd' est territoriũ aliud, & diuersũ à territorio ducat⁹ Burgũdiæ. Postea venit in hãc ciuitatem Heduẽñ. q̃ est ĩ territorio ducat⁹ Burgũdię, & ĩ dicta ciuitate cõmittit aliud furtũ, an primũ furtũ cumulet cũ scd'o, ita vt de scd'o possit mutilari, aut si sit tertiũ possit furca suspẽdi: Bar. in. l. si cui. §. fi. ĩ vlti. col. ff. de adul. dicit, aut q̃rit nũqd de delicto alibi cõmisso, puta ĩ comitatu Burgũdię, possit puniri ĩ ista ciuitate Heduẽñ. q̃ est ĩ alio territorio, aut q̃rit nũqd delicta alibi cõmissa debeãt cumulari cũ delicto hic cõmisso, ita vt aggrauet delictũ hic cõmissum. Quantũ ad primũ dicit Bar. q si qs cõmiserit alibi delictũ, pro illo delicto nõ potest puniri in ista ciuitate. & ita dicit etiã tex. in. d. §. fi. Et ita tenet Dyn. & Ludo. Bologni. in consi. lvij. in princi.

LImitat illud Bart. in ciue isti⁹ ciuitatis, qui rõne originis põt puniri de delicto cõmisso alibi. vt. l. j. C. vbi de crimi. agi opor. ¶Itẽ est idẽ si plura delicta alibi cõmiserit, & hic vnũ: qa tm pro illo qd' hic cõmisit põt puniri hic, & nõ pro alijs alibi commissis. Videt distinguẽdũ, q aut iudex vult pcedere p modũ inquisitiõis hic, de delicto alibi cõmisso: & tũc nõ põt, aut p viã accusatiõis: & tũc põt. Et ista opinio recitat p doc. dispu tãtes istã materiã. Disputauit em Cy. & ei⁹ opi. recitat p Bart. in. l. j. ĩ. viij. q. C. de sũma trini. & fide ca. vbi plenè determinat, & multa p Alex. & Moder. allegantur.

TV dic q etiã idem est si per modũ inquisitiõis in ciue, ratiõe originis vel domicilij. Ita p plura tenẽt ibi Bar. Bal. & multi alij. Et ista ẽ cõmunis à qua nõ re

11 cedas. ¶Addũt tñ vnum †q pœna delicti debet ĩponi scd'm statutũ vel obseruantiã loci delicti, si q̃ sit specialis, nõ scd'm obseruantiam loci inquisitiõis. Sed hoc vltimũ ibidẽ non tenet Bal. tamẽ tenet q tutior est opi. q pcedi possit p viam inquisitiõis, & punitio fieri p iudicem propriũ, non attenta, q̃litate loci delicti: sed attenta qualitate psonæ, q̃ esset affecta pter delictũ: & obliga

12 tio sequit delinquentẽ: †qa noxa caput sequitur. inst. de noxa. §. j. Et ista est opi. Bal. & Bar. vbi. s̃. post alios. quicqd dicat Io. an. ĩ addi. ad Spe. in loco allega. p Bar. & tenẽdũ est cũ istis. Ita tenet Panor. in. c. cũ cõtingat. in ij. col. extra de fo. cõpe. idẽ Panor. in cõsi. xxiiij. incipiẽ. Rodolphus. in. j. vol. Ang. in disputatiõe sua incipiẽte, Bononieñ. in. j. charta, tenet idẽ. Imola etiã decidit q illud est verũ, etiã si delictũ fuisset cõmissum ĩ territorio, etiã in loco exẽpto per tex. in. l. si qs in hoc. C. de episco. & cle. quẽ extollit ibi, nec expectet vt episcopus iniurię ppriæ vltionẽ aggrediatur. Ita em supradicta intelligũtur de iudice competẽte ratione originis vel domicilij. ¶Sed quid in nõ subdito ratiõe originis vel domicilij, nũquid possit cõtra eũ inquiri, vel puniri possit de delicto alibi cõmisso. Ista q̃stio est quotidiana, & pauci seruant veritatẽ iuris in eadẽ, q̃ est breuiter, q extra loca, videlicet delicti, domicilij vel originis, vel alterius in q̃ iure nõ sortit forũ accusari aut aliàs cõtra eũ pcedi nõ põt, nec puniri potest. itẽ est text. formalis in cle. pastoralis. in fi. §. rursus. de re iudi. versi. punitio tamen eorũ.

Punitio

13 †Punitio em̃ delictorũ extra districtũ ĩperij cõmissorũ ad ĩpatorẽ nõ ptinet:vt dicit ibi tex.& si dicat̃ ꝙ p hoc crimina remanebũt ĩpunita:dic ꝙ ad istud ẽ rñsũ,eo ꝙ punitio ẽ fienda p iudicẽ cõpetentẽ alias nõ valet sententia.C.si à nõ cõpe.iudi.& dicta clemen.pastoralis.

Cato.

FInaliter tñ puniet̃ in hoc seculo vel alio:qa si differatur ei⁹ punitio ad tẽpus, nõ ꝓpterea impunitus abibit,iuxta dictũ Catonis moralis dicentis. Nolo putes prauos hoĩes peccata lucrari.Tẽporibus peccata latent, & tpe parent. Nã aut repertus hic cõmittit aliud, & tũc alia cõmissa aggrauabũt istud:vt.ĩ.dicã.Aut abstinet ab aliis delictis,& bene viuit in hoc seculo,adhuc

Nullum peccatũ ĩpunitũ.

14 tñ nõ remanebit delictũ impunitũ. †Deus enim nullũ malũ impunitum relinquit.xxij.q.vlt.c.quoties, cũ gl. fin.de pœni.distinc.j.c.nullus. Nec oĩa delicta q̃ in hoc seculo perpetrant̃,puniri possunt hic, aliâs frustra esset purgatoriũ & infern⁹. Cum dicit tex.vj.quæst.j.c.si oĩa in hoc seculo vindicata essent, locũ diuina iudicia non haberent.Dicit tñ Bal.in.l.si ex falsis.C.de trãsactio.& in.c.veniẽs.extra de testib⁹,qđ delicta enormia quodã nutu diuino p voces populi,licet sint quodãmodo occulta,vt plurimũ solẽt reuelari. * ¶Limita p̃dicta duabus limitatiõib⁹.Primò in vagabundo:qa in casu vbi nõ fit remissio ad locũ delicti,quod qñ fiat,& qñ non. dicã.ĩ.in ti.(Des adueulx)tũc puniri potest vbicũq; inuentus fuerit.Et de illo intelligit̃ gloss.vlti.in.l.j.C.vbi de crimi.agi oportet.cũ dicit.Vbi te inuenero,ibi te iudicabo.per quã glo.dicit Bar.in.l.absens.§.proinde.ff. de iudi.ꝙ multi ribaldi suspẽsi sunt,& quotidie suspendunt̃ propter illã glo.¶Limita secũdò nõ habere locũ in crimine furti,tenẽdo opinionẽ Bar.videlicet si reperiretur in alio loco cũ re furtiua,ibi rõne nouę cõtrecta

Fur vbi cũq; cũ re inueni tur puni ri põt.

15 tiõis factę in alia iurisditiõe,†tũc enim in quocũq; loco cũ re ipsa reperiat̃ puniri potest. scđm Dy.& Bar.ff.de fur.l.si dñm.& illã opi.tenet Spe.in tit.de cõpeten.iudi. aditione.§.j.versi.sed qd si Lucan⁹. Tenet Paul.de cast. in consi.cccclv.incipiẽte,Viso casu ꝓposito.in consiliis nouis.in noua impressiõe. Plures alij tenent opiñ.Bar. quos recitat Alex.ĩ apostil.ad Bar.in.d.l.si dñm.& do. Ang.are.ĩ tracta.maleficiorũ.in glo.& vestẽ.& ibi pulchra apostilla,ad quã te remitto,cũ nõ velim trãscribere.cõtra Bar.tñ tenet Bartho.cepo.ĩ cõsi.lix.in pe.col.

An delicta ĩ vno loco cõmissa aggrauent cõmissũ in alio.

16 QVantum †verò ad secũdũ nunquid delicta alibi commissa aggrauet̃ delictũ hic cõmissum:dic ꝙ sic,prout dicit Bar.in.d.l.sicut.§.fi.ff.de accusatio.nã vt dicit,fures publici & famosi suspẽduntur.vt l.capitaliũ.§.famosos.ff.de pe. Modò si aliquis alibi fecit plura furta,& hic vnum tantùm,tunc propter furta alibi cõmissa hic acrius punitur,quia suspẽditur.Furta enim alibi cõmissa qualificant furtũ factũ hic,vt acrius puniatur.¶Hinc per hoc dicit Sali.in.l.seruos. C.de vi publi.ꝙ etiã furta,& numerus furtorũ quæ alibi commisit in numero furtorũ hic cõmissorum cumulantur.

17 †vt si statuto caueat̃ ꝙ pro tribus furtis suspẽdatur,& alibi cõmisit duo furta,& hic vnũ tantum : tñ verũ est dicere ꝙ tria furta cõmisit,& sic suspendetur:qđ nota. Ita etiã tenet do.Angel.de Aretio,in tractatu maleficiorum.in glo.& vestẽ.in.xxxiiij. fo.in.iij. colũ.illius glo. Gandin⁹ sub rubri.de furtis & maleficiis.plura allegãtur p docto.ibi.& per Alexã.in apostillis ad Bart.in.d. l.si cui.§.fi.ff.de accu.per do.meum.Iaso.in.l.si idem cũ eodem.ff.de iurisdi.omnium iudicum.in.ij.colum.

ET licet cõtra Bar.tenuerint aliqui,maximè Ioã.an. in addi.ad Spec.in rub.de furtis.& Aret.in tractatu de sindico,in q.clxix.vbi dicit aliâs euasisse quẽdam qui cõmiserat alia furta in alio territorio:qa nõ aggrauauerũt furtũ cõmissum pòst,& ipsemetBar.sibi cõtrarius tenuit cõtra ea q̃ dicit in.l.sicut. Et ita tenuit in tractatu de iurisdi.in.iiij.col.¶Tene tñ aliã opi.tãq; cõem à qua nõ est recedẽdũ,quã tenent oẽs allega.p do.Iaso. in.d.l.si idẽ cũ eo.& p Areti.in.d.loco hic añ allegato, quã extende etiã si de delictis alibi cõmissis fuisset punitus,qa pseuerauit in delinquẽdo,ita Alex.in apostil. ad Bar.in.d.l.si cui.§.fi.Bal.ĩ aut.qui semel.in.v.col.C. qũo & qñ iudex. & in aut.sed nouo. C. de seruis fugi. Pet.de ancha.ĩ.c.canonũ statuta.versi.format.alibi idẽ Bal.extra de cõsti.& in cle.j.de pe. ¶Cõtrariũ tñ tenuit Francis.de are.in.c.cũ nõ ab homine.in. iij.col.extra de iudiciis.& in.c.sicut.in.ij.col.extra de testibus.& Feli.in c.cum contingat.in.ij.colum.extra de foro compe.

QVid autẽ si fuerit inquisitus de tribus furtis, tñ de primo & secũdo fuit absolutus, nũquid illa duo pria debeãt cõputari,vt aggrauet̃ vltimũ. Videret̃ dicẽdũ ꝙ sic.arg.text.in aut. q semel.C.qũo & qñ iudex,vbi prima cõtumacia euacuata p expeñ.refectiõnẽ est proficua ad augmẽtationẽ pœnę ĩducẽdã in cõtumaciã secũdã.Sic ẽt in simili dicẽdũ est ĩ casu nr̃o. Si em̃ qs inq̃sit⁹ fuerit de duob⁹ furtis, licet de his fuerit absolut⁹, si cõmittat tertiũ, videt̃ ꝙ illæ duæ primæ inquisitiones debeãt aggrauare istud vltimum.

COntrariam tñ partem tanq; de iure veriorem tenendã esse censeo.Moueor rationibus quib⁹ Romañ.in consi.suo.ccxxxvj.incipiente, vt p̃missa consultatio.motus est:tenẽdo ꝙ primæ duæ annotatiões falsitatis de qbus annotatus fuit absolutæ nõ aggrauant delictũ,videlicet,qa dicta nr̃a ĩ hac materia intelligi debent,qñ quis fuerit annotatus veraciter de delicto effectualiter.vt est tex.in.l.ij.ff.de pœnis.nõ em̃ qs effectualiter delictũ cõmisit,si ex eo fuerit absolut⁹:cũ etiã dicat in regula nõ p̃stat impedimentũ.de reg.iur.lib.vj.ꝙ qs nõ debet sentire dãnũ,qui duratiuũ effectum nõ est sortitus,& facit in.l.ij.cũ duabus sequen.ff.de ope.liber.

18 QVid †aũt si de duob⁹ primis furtis fuerit restitut⁹ in integrũ p grãm principis, nũquid duo prima furta de qb⁹ fuit restitutus p grãm,debeant cumulari cũ tertio,& illud aggrauet̃:videt̃ primò dicẽ

An delicta gratia principis remissa aggrauent sequẽtia Legitiatio qđ.

19 dũ qđ nõ:†nã legitimatio est q̃dã restitutio primis natalib⁹.§.illud verò em̃.ĩ aut.qb⁹ modis natura.effi.sui. sed sic,qđ vbi qs est legitimat⁹,hoc est restitut⁹ primis natalib⁹,æquiparat̃ legitimo : & perinde debet haberi ac si nũq; fuisset illegitim⁹ verè, & nõ fictè.ita Bar.in.l. si qs pro emptore.in.iij.q̃stio. princi.versi. Itẽ quæritur circa p̃dicta, vtrũ ista fictio fungat̃ &c.ff.de vsucapio. ita tenet Alexã.in cõsi.ij.in.v.colũ.incipien. Viso codi. legi.tra.in.j.vol.& est repetitũ de verbo ad verbũ cõsil. lxxxvij.in.ij.vol.do.meus Iason.in.l.hac cõsultissima.§. ex imperfecto in.ij.col.C.de testa.& in.l.j.in.ij.col.C.de bonorũ pos.cõtratab. ¶Sic ergo si princeps quẽ restituat,videt̃ ipm facere talẽ,qualis erat añ delictũ cõsummatũ:& tũc nõ erit fiẽda cõputatio de aliquo delicto.

Restitutio quid.

20 ITEM † etiã sonat verbum restitutio,cũ sit in pristinum statũ repositio.l.ꝙ si minor.§.restitutio. & ibi Bar.ff.de mino.Barto.in.l.ab hostibus.§.simpliciter.in fi.& in.ij.colũ.versi.veritas est.ff.ex qbus causis maio.

Spe. in ti. de restitut. in integrũ. in. §. j. in. ij. parte. Barto. in l. gallus. §. & quid si tm̃. in. v. col. ff. de libe. & posthu. Bar in l. interdum. in. j. col. ff. de condictio. indebiti.

21 ITEM † etiã nam si quis commiserit delictũ ex quo pœnitentiã egerit, aut indulgentiã habuerit: perinde haberi debet ac si nõ deliquisset. ita est text. notabilis in l. imperialis. C. de nuptijs. in. §. similes. vbi dicit Bar. & post eũ Bal. ꝙ facit pro teste periuro qui si egerit pœnitentiã, & indulgentiã habuerit, poterit iterũ admitti in testem, cũ perinde habeat̃, ac si nunq̃ fuisset periurus. ¶Hinc per illũ textũ dicit Io. de ysern. in titu. q̃ fuit prima causa bñficij amittẽdi: ꝙ si princepsrestituat aliquẽ proditorẽ, ꝙ pater non poterit illũ exhæredare post illã restitutionẽ. Et plus dicit: ꝙ si qs appellaret eũ proditorem, puniret̃ actiõe iniuriarũ. & ita cõsuluit Barba. consilio. iij. incipien. Clementissimi Dei pris. in. iij. col. in. ij. volu. ¶Hinc dicit etiã Specu. in ti. qui filij sint legit. §. penul. ver. qd si filia peccauit: †ꝙ filia q̃ peccauit ĩ corpus, nõ debet à patre ali neq; dotari. & Bal. etiã ĩ. l. fi. ff. de dotis ꝓmissio. tñ si filia fuerit emẽdata, & ita ꝙ delictũ fuerit purgatũ, debet ali. ita Spec. in dicto loco. ver. qd si pœnitentiã egerit. Canoni. in. c. quintauallis. de iureiuran. vbi Anto. de butrio. in. iij. col. & Panor. ĩ. ij. col. dñs meus Iason in l. in arenã. C. de inoffi. testa. & in l. si filiam tuã. C. eo. & in aut̃. non licet. C. de liber. præteri.

Filia peccans in corp⁹ nõ debet ali à patre. (22)

23 ITEM † etiam facit, qa infidelitas precedens non debet nocere cõuerso. Ita tex. notabilis. & ibi gl. & doct. in. c. eam te. extra de rescriptis. ¶Sic ergo ex pdictis dicendum est, ꝙ sicut qñ delictum ẽ extinctum, siue per pœnitentiam, siue per indulgentiã, ꝙ amplius nõ potest obijci delinquenti. Sic etiam illi qui commisit delictum, quando est extinctum per restitutionem quæ fit gratia principis, non potest plus obijci de delicto.

Infidelitas pcedẽs non nocet cõuerso.

VIdeo tñ in his cõmunem obseruantiã esse in contrariũ: & videt̃ esse æqua & iusta. Nã ex quo ille qui habuit gratiã de primo & secũdo furto, aut de primo, tñ non fuit memor bñficij accepti, & nõ remansit ĩ sua purgatiõe primi delicti, nimirũ si priuilegiũ amittat, cũ concessa abusus fuerit potestate. l. iudeos, & ibi glo. C. de iudeis cũ vulga. 24 † Nã etiam ex quo qs est cõfessus delicta, si recidiuat in pctõ ratione recidiuatiõis, oĩa delicta prius facta redemit, qd' probat̃ parabola saluatoris Matthei. xviij. vbi inquit ꝙ regnũ cœlorũ assimilatũ est homini regi, q voluit rationẽ ponere in seruos suos, cũ aũt inuenisset vnũ de pdictis seruis debitorem suũ decem miliũ talentorũ, rogatus ab eo, oẽ debitũ dimisit, & ille seruus aliũ conseruũ suũ debitorem centũ denariorũ, noluit ei misereri, sed posuit eũ in carcerẽ, propter qd' ille rex fecit apphendi pdictũ seruum suũ, cui prius dimiserat debitũ, & tradidit eũ tortorib⁹, donec redderet totũ debitũ. Ex qua parabola videt̃ ꝙ delictũ semel dimissum, redit p recidiuationẽ. Et istud tenet Augustinus in libro de baptismo, arguẽdo ex illa parabola. Et idẽ etiã tenet magister sentẽtiarũ in. iiij. distin. xxij. c. j. Et pro hoc facit illud qd' habet̃ de pœni. distinc. iiij. c. cõsiderãdũ est. sub. c. si iudas. & in l. si manumissori tuo. C. de obseq. patro. pstã. & in l. si manu-25 missus. C. de liber. & eorũ libe. † vbi seruus semel manumissus si p ingratitudinẽ aliqd in dñm cõmiserit, redigit̃ in priorẽ seruitutẽ. Et facit ad hoc tex. in aut̃. vt liberi decetero. §. habeãt itaq;. versi. v. colla. vj. Ergo à simili dicẽdũ est, ꝙ sicut homo p recidiuationẽ redit ad prius delictũ, & per ingratitudinẽ recidit in pristinũ vinculũ seruitutis. ita dicendũ est in casu nro. Cum enim semel dimissa sint delinquenti delicta, si recidiuat in delicto, priora delicta redeunt, ita vt aggrauent vltimũ. Et in hoc nõ est dubiũ, prout etiam tenuit Bernardin⁹ de bustis in suo rosario in prima pte sermone. xxv. parte tertia in litera grossa C. ergo vltimũ delictũ cõmissum facit vt alia furta prius cõmissa q̃ fuerũt remissa p gratiã principis, redeãt quò ad aggrauationẽ & augmẽtationẽ illius vltimi delicti: & ita vt sit locus nræ cõsuetudini, & si mihi casuseuenirẽt, ita iudicarẽ: attenta cõmuni obseruãtia in hac patria, à qua nõ est recedendum.

Recidiuãs post cõfessionẽ oĩa pcedentia pctã redintegrat.

☞ ADDITIO. Ita ẽt tenet Matthe⁹ de afflictis in constitu. regni Siciliæ, q̃ incipit, ad legitima põdera in. iij. li. & ita obseruat curia. & 26 vidi ita obseruari. * ¶† Aduerte tñ ꝙ qñ ẽ qsfustigat⁹ p furto nõ debet de carcere relaxari donec furtũ reddatur. Bal. in l. qd' euitãdi. C. de cõdi. ob turpem cau. vide deci. capellæ Tholo. & ibi addit. q. xxij. vbi plura alle.

☞ ADDITIO. Et aduerte qd' qñ est fienda restitutio rei in delicto qd' põt fieri sentẽtia restitutiõis rei in principali, & quõ fieri possit, vide Matthẽũ de afflictis in cõstitutiõe regni Siciliæ, quæ incipit, si qs in posterũ. in. xiiij. notabili. *

27 POne † ꝙ fur añ condẽnationem soluit & restituit rem furatã, an possit postmodùm fustigari, videt̃ quòd nõ, per ea quæ dicit Bal. in l. si reus paratus. ff. de procuratori. & Feli. in. c. cũ te. in. ij. col. ff. de re iudica.

In textu ibi

Qui n'excede dix liures.

VIde Bar. cõsilio. cxcix. vbi ponit de q̃litate augente delictum, an debeat esse ex noua accusatione.

In textu ibi

Pour la premiere foys il sera pugny.

1 QVero † qũo puniat̃ furtũ de iure: dic ꝙ p furto qs nõ debet mori. ita tenet Alex. cõsi. v. ĩ fi. in. j. volu. sed p furto tm̃ venit mẽbri abscisio. aut̃. sed nouo iure, C. de seruis fugi. qñ ẽ vna sola cõtrectatio. Feli. in. c. postulasti. in vlti. col. in fi. de foro cõpeten. ¶Delictũ em̃ est priuatũ, & ideo pœna extraordinaria debet puniri. ff. de fur. l. fin. ff. de priuatis delictis. l. vlti.

☞ ADDITIO. Vide Matthẽũ de afflictis in cõstitutio. regni Siciliæ, q̃ incipit, iusticiarijs. ĩ. xviij. notabili. & in cõstitutiõe eos q scienter in. ij. notabili. in. iij. lib. attamẽ de iure infamat. §. ex qbusdã. insti. de pœna teme. litigantiũ. si tñ imponatur pœna furti ex statuto nõ infamat: qm̃ statutum habet vim cõditiõis ex lege q̃ nõ infamat, vt dicit Bal. in sua practica, in titulo de statutis. in. xvj. quæstione. *

LImita nõ habere locũ in furib⁹ & latronibus famosis, & insignib⁹, & crassatoribus, qui furca suspẽdi debent. l. capitaliũ. §. famosos. & ibi Barto. ff. de pœnis. Pro talib⁹ enim iudex pati nõ debet aliquẽ ordinare: quorũ fera & piculi sui nescia seruet insania. l. p oẽs. C. 2 de defen. ciui. † Et iudex ex officio p sñiam põt condẽnare furẽ ad furcas, vel ad aliã penã corpalẽ. & nihilominus ex officio facere restitui rẽ passo furtũ. l. iterdũ. §q furẽ, & ibi p Bar. ff. de fur. Iaco. de sancto Geor. in l. imperiũ. in prima lectura. colũ. ij. ff. de iurisdi. om. iudi☞cum. Etiam si nõ fuerit petitũ per partem, vel aliter petitum

titum q̃ꝫ deceat: vt tenet Guilielmus benedicti in repe-
titione.c.Raynutius,in verbo,si absq̃ꝫ liberis.ij.de fidei-
commissa.substi.nume.xxxix.de testa. *

3 ET aduerte†in istis:qa inter eos est lata differẽtia:nã
famosus latro debet furca suspẽdi.d. §.famo.idem
dic de fure famoso. Bart.ibi famosus aũt fur.prout de-

Fur qñ dicaẽ famosus.

4 clarat tex.in.§.fures.ĩ auẽ.vt nulli iudicũ.†Et fur famo-
sus diciẽ,qa tria furta cõmisit,scd'm Bart.in.l.nemo.C.
de epis.audiẽ.& in auẽ.sed nouo iure.in.j.col. C.de ser-
uis fugitiuis.& Ang.ĩ.l.qd' nolit.§.q assidua.ff.de ędil.
edic.& iste ẽ furca suspẽdẽdus de iure,prout tenet Bar.
☞ vbi.s̃.¶Et idẽ Bart.ĩ auẽ.sed nouo iure. C.de ser.fugi.
dicit qd' etiã famosus latro diciẽ qui cũ violẽtia furaẽ:
& in hoc videẽ qd' sunt illi q furando intersunt,cũ tex.
dicãt q̄ suspẽdanẽ in solatiũ interemptorũ. & ita tenet
dñs me⁹ Iason in.l.pe.ff.de cõdictione ob causam.Alij
sunt qui etiã p primo furto suspẽdunẽ, & sunt tales q
in turba cũ telis ædes alienas expilant & cũ fractiõe ex-
pugnãt, maximè de nocte: qm̃ tales per curiã etiã pro
primo furto furca suspẽdunẽ,scd'm tex.in.l.hi qui.ff.ad
l.iuliã de vi publica.Et istis latronib⁹ publicis & famo
sis nõ est dãdus aduocat⁹:vt facit tex.in.l.oẽs. C.de de-
fenso.ciuita.Aduerte qa Hippolyt⁹ de marsilijs in cõsi.
iij.nu.ij.& in cõsi.liij.nu.xxxiij.dicit qd' de iure cõi pro
furto qs nõ debet mori nisi ĩ duob⁹ casib⁹.s.in famoso
latrone,& in odiũ rumpentis pacẽ.ponam alios.ĩ. *

Octo casus qb⁹ qs furca suspẽdiẽ

5 ET aduerte † qa sunt octo casus,in qb⁹ qs furca su-
spẽdiẽ.vn⁹ est in famoso latrone,vt hic diciẽ alios
ponit Albert⁹ de Gandino in suo tractatu malefi.ĩ tit.
de pœnis reorũ.in.xxiiij.col.ibi, itẽ suspẽdere. ¶Cõtra
Bar.tñ in fure tenẽt Iac.butri.Ang.& Sali in.d.auẽ.sed
nouo iure.&,Alex.ĩ cõsi.cx.inci. Stãte statuto ciuitatis
Parmæ.ĩ.iiij.volu.ĩ vlti.col.Et ibi etiã tenet Alex.cõtra
Bal.in hoc qd' dicit q̄ post tria furta diciẽ fur famosus.
& istud idẽ tenet dñs me⁹ Ias.in.l.pe.ff.de cõdi.ob.cau-
sam.q põderat tex.ĩ.§.famosos.cõtra Bar.quẽ vide.Idẽ
tenet Raphael fulgo.in cõsi.suo. dvij.in.j.&.ij.colũ.De
furto & qũo fures sint puniẽdi,videLucã de pẽna.in.l.

Clerici fures torqri pñt.

6 iudices.C.de dignitatib⁹.lib.xij.vbi dicit†q̄ fures etiã
clerici autoritate supioris pñt ĩcarcerari& torq̃ri,q̊usq̃ꝫ
res exq̃rãẽ.v.q.c.illi.xiiij. q.j.c.j.extra de deposito.c.j. Et
ibi q̄ fures cõdẽnati de furto nõ possunt eẽ testes, nisi

Iudicis furtum grauius alijs.

7 dephensi ĩ furto rẽ restituãt. † Et furtũ iudicis est longè
grauius q̃ꝫ sint furta aliorũ:vt ibi amplissimè p eum.

Fur nocturn⁹ suspẽdi debet.

Et põt ĩ impunè occidi.

8 SEcundò limita †nõ habere locũ in fure nocturno q̃
cũ armis aggrediẽ,quia talis põt & debet furca su-
9 spẽdi.Et istud etiã tenet Scotus in.iiij.distin.xv. †vnde
qd' fortius est,si nõ poteram euadere psonam meã,aut
perditionẽ rei:potero ipsum ĩpunè occidere.vt est tex.
in.l.furẽ.& ibi glos.ff.de sica.& in.l.itaq̃ꝫ.§.lex.ff.ad leg.
aquil.& Salice.in.l.si vt allegas. C.de sica. ¶Declara de
pditione rei meæ,qñ esset perditio rei magnæ,secus au
tem si rei vilis:qa tunc nõ licet mihi furẽ nocturnũ oc-
cidere,etiã telo se defendentẽ,immò nec vulnerare.Ca-
sus est singularis & peregrinus:vbi hoc probaẽ.in.l.si
ex plagijs.§.tabernari⁹.ff.ad legẽ aquil.& ita tenet Bal.
in.l.j.C.locati.Panor.& Feli.in.c.ij. versi.secũdò limita-
tur.extra de homi.¶Sed video multos tex.& multa iu
10 ra q̃ loquũtur de defensione personæ:& cõcludũt †qd'
licitum est offendere & occidere offendentẽ in persona
sed non video q̄ dicant qd' pro defensione rei tantùm:
licitum sit occidere.Et sic videtur quòd furem noctur-
num,etiam si nõ possim euitare perditionem rei meæ,
non est mihi licitum occidere.

ET primò est text.in.l.vt vim.ff.de iusti.& iur.vbi
11 dicit†qd' pro tuitiõe corpis licitũ est vim vi repel-
lere:sed nõ dicit pro tuitiõe rei. ¶Secũdò ẽ text.in.l.iiij.
ff.ad legẽ aquil.vbi text.loquẽs de fure diurno dicit,si
telo se defendat.& est glo.j.in.c.cum hõ.xxiij.q.v.& sic

Vim vi repellere licet.

vertiẽ periculũ corporis & psonæ cũ periculo rerũ. De
fure aũt nocturno licet sit licitũ occidere, est eo qa du-
bitaẽ an venerit ad furandũ,an ad occidendũ.Ita decla
rat text.in.c.si psodiens.de homi.sed illa declaratio ne-
scio si sit tuta. Tertiò est text.in.l.q̃cunq̃ꝫ.in princip.ff.
ad legẽ aquil.q̃ loquitur de fure.& dicit qd' licitum est
ipsum occidere:si metu mortis illud fiat, q̃si metu per-
ditionis bonorũ non sufficiat. ¶Quartò est text.in.l.si
furem nocturnũ.ff.de sica.vbi text.dicit:si sine periculo
parcere nõ potuisti.Ecce qũo loquitur tantùm de peri-
culo psonæ & non rei. ¶Quintò est text.in.l.si vt alle-
gas.C.de sica.vbi text.loquiẽ de perditiõe rerum,cum
loquaẽ de latrone.& tñ dicit quòd licet occidere, si in-
ferendę necis gratia pcesserit:nec video ex istis qd' pro
defensione rei licitũ sit occidere furẽ: & non mirũ,quia
nõ videẽ par ratio defensiõis rei & psonę:maior est em̃
psonæ.argu.l.sancim⁹.C.de sacrosanc.ecclesi.¶Videnẽ
facere duo text.multũ notabiles,qd' pro defensione rei
licitũ sit occidere furẽ.Primò text.in.l.sed si quæcũq̃ꝫ.s̃.
allega.vbi dicit,si occidisti furẽ quẽ capere poteras:er-
go à cõtrario si capere nõ poteras, poteris impunè oc-
cidere.¶Secũdò multũ facit tex.Exo.xxij.vbi dicit,qd'
si fur psodiens domũ occidaẽ, occidẽs nõ est reus san-
guinis.Et illũ text.allegauit sanct⁹ Tho.scd'a.ij.q.lxiiij.
artic.vij.volẽs probare qd' longè magis licet occidere
pro defensione vitæ.& arguit:si pro rebus,lõgè magis
pro vita.Et p illũ tex.¶Tertiò limita supradicta ĩ casu.
§.si qs quinq̃ꝫ solidos.de pace iura. firman.videlicet in
frangẽte pacẽ:quia etiã p furto quinq̃ꝫ solidorũ debet
furca suspẽdi. Sed vt dicũt doct.hodie iste casus de cõ-
suetudine nõ seruaẽ. ¶Quartò limita in casu legis pe-
nul.ff.de cõdictio.ob causam.causa data nõ secuta:vbi
p̃fectus vigilum quẽdã seruũ pro furto,vltimo suppli-
cio affecit.Nõ video ad illũ tex.solutionem, nisi qa illa
sentẽtia præfecti vigilũ fuit nulla & iniusta,& de facto
fecit:qa alias dicere esset somniare: sed dicerẽ qa ibi fur
12 erat vilis psona:nã istud nõ est somniare. ¶†Quintò li
mita,qñ qs administrator publicus, pecuniã publicã,

Administrator reipub.

vel qs rẽ sacrã vel religiosam,furto abstulerit:qa capita
li pœna puniẽ.tex.in.§.itẽ.l.iul.pecul.ĩsti.de publi.iudi.
¶Sextò limita p̃dictã cõclusionẽ,nisi esset furtũ vnum
multũ enorme & egregium:quia pro illo põt furca su-
13 spendi:dato etiã quod statutũ tria requireret:†cũ vnũ
furtũ valde magnũ æquipolleat trib⁹. arg.l.si is q tres.

Furtũ in republica cõmittens suspendiẽ.

Licet trãsgredi leges ex causa.

14 §.si.ff.de excusa.tu. †& qa licitũ est ex causa leges trãs-
gredi.scd'm Innoc.in.c.j.de cõstitutio.Ita per p̃dicta te-
net Bald.in.d.auẽ.sed nouo iure.in.j.colũ.in fi.& idem
Bald.in.c.j. §.iniuria.in.ij.colũ.de pace iura. firmã. vbi
refert ita tenere Cy.in.d.auẽ.Ita etiã tenet Panor.in.c.in-
ter alia.in vlti. colũ. extra de immuni.ecclesi. Et Ange.
de Aretio in tractatu maleficiorũ.in gl.in verbo, vestẽ
cęlestẽ.dicit se practicasse.Et Ange.de Perusio idẽ tenet
in.l.qd' si nolit.§.qui assidua.ff.de ędi.edic.Areti.ĩ auẽ.
sed nouo iure. tenet contra Bald.& dicit quòd opinio
Baldi non seruatur in practica.Idem tenet Sali.Fulgo.

& Pau.de ca.in.d.aut.sed nouo iure.Ioã.de Anania.in
c.fi.de furtis.Et ita etiã tenet cõtra Bal.Augustinꝰ Ari-
minẽsis in additiõibus ad Ange. Areti.in suo tractatu
maleficiorũ. Ita etiã tenet dñs meꝰ Iason.in.l.j. in.ij.col.
C.de p̃ci.impe.offerẽ.& in.l.pe.ff.de cõdi.ob cau.& ibi
Baptista Cacialupus dicit,ꝙ semel vidit quẽdã qui cõ-
miserat furtũ mille ducentũ ducatorũ,qui euasit pœnã
mortis:licet furtũ esset magnũ,& ꝙ tm̃ fuit punitꝰ pro
vno furto.Et ꝙ ita cõsuluerũt multi doctores Perusini,
& multi Ferrarieñ.Idem tenet dñs meus Iason.§.ex ma
leficijs.in.ij.&.iij.col.ĩstitu.de actio. & in.l.cũ seruus.ff.
de cõdictio.causa data.maximè ꝑ motiua allegata per
ipsum in tribus locis:videlicet ꝑ tex.in.c.furtũ autem.
xxiiij.q.vlti.& ꝑ textũ in aut.vt nulli iudi.in.§.si verò.

Furtum egregiũ quod dicatur.

15 QVando †aũt dicat egregiũ vel enorme:dic qd
de hoc stat arbitrio iudicis.ar.eorũ q̃ dicit Bal.
in aut.si testis.ĩ.ij.col. C. de testibꝰ.vbi dicit ꝙ
stat arbitrio iudicis,an iniuria sit grauis vel leuis.Et fa
cit qd dicit Feli.ĩ.c.iij.in.ij.col.extra de offic.delega.vbi
dicit ꝙ stat arbitrio iudicis q̃ causa dicat grauis vel nõ:
& hoc est,qa non est dispositũ à iure, qd sit enorme &

Non disposita à iure relinquuntur arbitrio iudicis.

16 egregiũ furtũ:†vñ succedit regula, ꝙ in nõ dispositis à
iure cõmittit arbitrio iudicis. Abb.in ca. nõnulli.extra
de rescriptis. Bar.in.l.j.§.ait pretor.ff.de iure delibe. Et
hãc regulã tradit do.meus Iason in repetitiõe legis ad-

Casus multi in qbꝰ stat arbitrio iudicis.

17 monẽdi.in.cix.colũ.ff.de iureiurãdo. ¶†Et aduerte ad
multos casus.in qbꝰ arbitrio iudicis statur. De quibus
plenissimè & ad saturitatẽ per Barba.in cõsilio.suo.xx.
incipiẽte.Præclarè dicit dominica veritas. in.x.& vlti.
col.in.ij.volu.vbi in specie allegãdo Bal.in.c.ꝑposuit.
de appel.dicit,ꝙ statur iudicis arbitrio,qñ crimen dica
tur graue.Et quod notatur ĩ.c.edoceri.de rescriptis.vbi
statur iudicis arbitrio,quãdo quid dicatur arduum.

De re noua vl' veteri.

ADde ꝙ statur arbitrio iudicis an aliqd sit nouum
vel vetus.Ita Cardina.in.c. quoniã cõtra.de pro-
batio. ¶Itẽ statur arbitrio iudicis an aduocatus possit
testificari ꝑ amico.Ita Sali.in.l.eos. C.de testibꝰ.Adde
etiam Barba.consi.suo.xvj.in.ij.colũ.in.j.volumi.

ITEM statur arbitrio iudicis, an aliqui dicant vici-
ni.Alex.in.l.iiij.§.eũ vicinũ.ff.de dam.infecto.¶Item
statur arbitrio iudicis qs dicatur nobilis, & quis vilis.
Alexan.in.l.iij.in apostil. ad Bar.ff.de testibus. ¶Item
statur arbitrio iudicis an iniuria sit grauis vel leuis,se-
cundũ Bal.in aut.si testis.in.ij.col.C.de testibus.

ITEM statur arbitrio iudicis an indicia sint sufficiẽ-
tia.scd'm Bal.in rubrica quorũ appel.nõ recipi.in.j.
col.& Alexan.consi.lxv.in.j.volumi. ¶Itẽ statur arbi-
trio iudicis,an qs dicat negligens.in glo.in verbo,si cle
ricus.in.c.negligẽtes.de p̃ben.in.vj. Panor.in.c.capitu-
lum.in.iij. colũ.de rescriptis. ¶Itẽ statur arbitrio iudi-
cis:an cõstitutio sit rationabilis,vel ne.glo.in.c.j.de con
stitutio.lib.vj.¶Adde etiã alium casum ꝑ Bar.in.l.si cõ
stante.in.iiij.col.ff.solu.matrimo.in prin.& tale arbitrũ
imponitur,secundũ qd in similibus est consuetũ. glo.
in.l.qd ergo.§.pœna grauior.vbi Bar.in.iij.col.ff.de his
qui notã.infa.& tale arbitriũ in pœnis extendit vsq; ad
mortẽ.scd'm gl.in.§.in summa.insti.de iniur.de quo la
tè ꝑ Feli.in.c.in literis.in.x.col.de cõstitutio.¶Itẽ tẽpus
solutionis est arbitrariũ,præterq; in cõstituto,Ita Iason
in.§.in ꝑsonã. in.xj.col.insti.de actio.& dicam.ĩ.¶Item
tẽpus purgandi morã est in arbitrio iudicis.Iaso.in.l.ij.
in.xlviij.col. C. de iure emphy. ¶Adde ꝙ in his q̃ sunt
in arbitrio iudicis,[si iudex malè arbitret , licitũ est ap-
pellare.Ias.in.l.ij.xlviij.col.C.de iure emphy.¶Itẽ statur
arbitrio iudicis q̃ causa dicat grauis. Feli.in.c.iij.in.iij.
col.extra de officio delegati.Vide.lxj. casus per Hippo-
lytum de Marsilijs.in.l.quæstionis modum.ff.de q̃stio.
in quibus statur arbitrio iudicis.

☞ADDITIO. Vide eundẽ Hippolytũ in con-
silio septimo. *

LImita vltimò istã nostram regulã supradictã, qñ
dixi ꝙ pro furto qs nõ debet mori:qd verum est
pro simplici,vel pro secũdo:sed secus est consuetudine
generali in fure,qui cõsuetus est furari:puta cũ tria fur-
ta cõmittit,quia tũc debet furca suspẽdi. Quæquidem
cõsuetudo generalis reputat ipsum publicũ & famo-
sum furẽ,ꝙ fecit tot & tanta furta,saltẽ reputat eũ gras-
satorẽ.Ita Bald.in.d.aut.sed nouo iure.in.ij.colũ.Si be-
ne aduertat ad consuetudinẽ ducatus Burgundiæ pro
secundo furto,fur furca suspẽditur,qñ primum excedit
summã decem librarũ, & secũdum excedit etiam dictã
summam.Dicam plenius.ĩ.qũo intelligi debeat.

18 SED quæro, † ego suspicor rẽ mihi surreptã furto
esse penes aliquẽ:an mihi petẽti ꝙ mihi detur facul
tas perquirendi in domo illiꝰ iudex annuere debeat ex
officio suo?Dic ꝙ sic de iure.l.j.§.hoc aũt.&.l.diuus.ff.
de seruis fugiti.&.l.requirẽdi. C.de seruis fugitiuis.vbi
doctores plenius distinguunt:ad quos recurre.

☞ADDITIO. Vide etiam Hippolytũ de Mar-
silijs in practica causarum crimi
nalium.in.§.diligenter.nume.ccix. *

In textu ibi

Et s'il cõmet plus grant larrecin que de dix liures pour la premiere foys.

EX ista nr̃a cõsuetudine, & ꝑ ipsiꝰ intellectu põde-
ro ipsã in istis verbis ꝙ sic debeat intelligi.Qd aut
qs cõmittit vnũ furtũ nõ excedẽs summã.x.librarũ, &
tunc primũ ad arbitriũ iudicis punitur sine mutilatiõe
mẽbri.Aut illud primũ delictũ excedit summã.x.libra
rũ,& tũc mutilat,qa corpaliter punit.Aut cõmittit pri
mũ & scd'm,quę nõ excedũt summã.x.librarũ.hoc est:
primũ ꝑ se nõ excedit summã. x.librarũ,nec scd'm ꝑ se.
Aut etiã ambo simul iũcta nõ excedunt dictã summã.
Et videt qd iste casus nõ est decisus per cõsuetudinẽ.

QVID ergo in eo dicẽdũ est:non est em̃ dubiũ
ꝙ si nõ sit casus decisus ꝑ cõsuetudinẽ,ꝙ ad ius
cõmune recurrẽdũ est.Cum ergo ex.j.&.ij.fur-
to quis nõ sit morti tradendus, igit nec ex his duobus
furtis nõ excedẽtibus summam.x.librarũ,punietur qs
ad mortem. ¶Arbitrio ergo iudicis punietur : quòd
quidem arbitriũ non potest esse ad pœnã corporalem:
cum consuetudo nostra disponat mutilationẽ tantùm
debere fieri in furtis excedẽtibus summam decẽ libra-
rum.Tu dic ꝙ quicquid dicat hîc,antè est decisum per
consuetudinẽ nostram:quia si bene põderetur nr̃a con
suetudo,loquitur tãtùm de duobus actibus:hoc est de
duobus furtis, de vno furto, scilicet primo : qd distin-
guit:qa aut nõ excedit summã.x.librarũ,& tunc debet
puniri sine mutilatione mẽbri. Aut excedit summam
p̃dictã,& debet puniri cum mutilatiõe mẽbri. Et post-
modum cõsuedo dicit ꝙ si reinciderit,ꝙ punit ad mor
tem.Cũ ergo in principio tãtùm loquatur de vno fur
to,&

to, & postmodũ dicit, reinciderit, intellige de.ij.furto, & pro.ij.vice.Et cũ casus euenisset,ita dixerũt aduocati Heduẽ.me reqrente pro ꝓcuratore regio, cõtra quendã furẽ detentũ in carceribus. Sed aduerte,qa ex quo attẽdit̃ hic summa,est ꝓbanda ęstimatio rei furatæ, vt tenet Bar.in.l.pedi⁹.§.diuus.ff.de incẽdio ruina naufragio.Et aduerte ad dictũ singulare Hippolyti de Marsilijs in singu.suo.clxxxij. qđ ex quo ꝓ modica summa imponit̃ pœna mortis,iudex põt illã moderare. ✻

In textu ibi

Ou mutilation de membres.

Furtũ ẽ de mero ĩperio.

1 PEr hoc em̃ cũ sequẽti arti. versi.ibi:(Et sil renchiet) apparet †ꝙ furtũ est de mero imperio,cũ, vt dicit Petr⁹ Iacob.de Aureliaco.in sua practica libellorũ. ĩ libello sup iurisditiõe in.xxvj.fol.versi.itẽ ex p̃dictis apparet &c.ꝙ furtũ in his locis,in qb⁹ de consuetudine ꝓ primo furto est pœna mẽbri mutilatio,& post mutilationẽ fur furca figit̃,ẽ de mero ĩperio. Et isto ergo casu si primũ excedit summã.x.librarũ,tũc est de mero ĩperio.Si verò primũ furtũ nõ excedat summã.x.librarũ,tũc est de bassa iurisditiõe:vt ĩ specie dicit ipse Petr⁹ Iacobi.ĩ dicto loco in fustigatiõe furis,q̃ est de bassa iurisditiõe.¶Per istũ text.videt̃ inferẽdũ,ꝙ ad hocvt pro furto qs possit ad furcas suspẽdi,reqrit̃ scđm nr̃am cõsuetudinẽ ꝙvnũ furtũ fuerit cõmissũ,ex q̃ fuerit secuta mutilatio mẽbri , nec sufficeret ꝙ vnũ cõmisisset excedẽs etiã summã.x.librarũ,ex quo nõ fuisset punitus in mutilatiõe mẽbri.Et nũc aliud:quia ex isto vltimo nõ posset ad mortẽ cõdẽnari,cũ tex.nr̃ę cõsuetudinis non solũ reqrit ꝙ cõmiserit alia furta,sed reqrit qđ cõmiserit vnũ excedẽs summã.x.librarũ:& ꝙ ex illo fuerit punitus corpaliter.Oportet tñ seruare formã statuti & cõsuetudinis.vt.C.de mo.multarũ.l.eos.& diligẽter eã põderare.l.ꝑtor.§.erat.ff.devi bo.rapto.& ita ĩ sisi dicit Bal.ĩ cõsi.ccxlvij.inci.Ad euidẽtiã.in.v.pte.Cogita.

ADDITIO. Sed an mẽbri abscisio sit pœna capitalis, vide Matthæũ de afflictis in constitutione regni Siciliæ, q̃ incipit,vtilitas. vbi dicit quòd nõ.& quòd de iure.fforũ.talis pœna nõ fuit introducta. ✻

Mẽbrũ qd dicat̃ Mẽbrũ vnde dictum.

2 ITEM quia hic sumus in mutilatiõe mẽbri, †quæro quid sit mẽbrũ:Dic ꝙ membrũ scđm Bart.in.l.ij.in vlti.col.ff.de publi.iudi. ꝓpriẽ dicit̃ à metior metiris, & dicit̃ pars corporis.Bal.Ange.& Imol.ĩ.d.l.ij.dicũt, ꝙ ꝓpriẽ est qđ habet distinctã operationẽ in corpore. Et ita Bal.etiam in.l.si fugitiui.& in aut.sed nouo iure. C.de serui.fugiti.& dicit Aristo.iiij. Metaphysi.ad fi.& Bal.in.l.iij.versi.quæro hic quid est membrum.

Paul⁹.1. ad Cori. xij.

MVlta enim membra & qũo sint distincta, posuit apostol⁹.j.ad Corinthios.xij.c.cũ dicit.Sicut em̃ vnũ corpus est,& mẽbra habet multa, omnia aũt mẽbra corpis,cũ sint multa,vnũ tñ corp⁹ sunt.Nã & corpus nõ est vnũ mẽbrũ,sed multa.Et si dixerit pes, qm̃ nõ sum manus,nõ sum de corpe,nõ ideo nõ est de corpore &c.Nec põt dicere ocul⁹ manui,opa tua nõ indigeo,aut iterũ caput pedib⁹, nõ estis mihi necessarij:sed multomagis q̃ vident̃ mẽbra corpis infirmiora eẽ necessariora sunt,& q̃ putam⁹ ignobiliora mẽbra eẽ corporis,his honorẽ abũdãtiorẽ circũdam⁹.Et si qd patit̃ vnũ membrũ,compatiunt̃ omnia mẽbra, & siue gloriatur vnũ membrũ,congaudent omnia mẽbra &c.

ECce ergo qũo vnũ mẽbrũ indiget opera alteri⁹.& ibi posuit manũ pro mẽbro,& ꝙ sit mẽbrũ ita tenet Bar.Ang.& Imo.in.l.ij.ff.de publi.iudi.Tex.in aut. vt nulli iudicũ.§.q̃ verò causa.versic.si verò. Vnde qđ
3 fortius est,†statutũ loquẽs simpliciter de mẽbro,intelligitur de manu.Alex.in apostillis ad Bar.in.d.l.ij.

ADDITIO. Aduerte qđ caput est mẽbrum principale à quo oĩa alia dependent,vt p Feli.in.c.cũ nõ liceat.in princi.& in.iij.col.extra de p̃scriptio. p Matthęũ de afflictis in cõstitutiõib⁹ regni Siciliæ, in cõstitutione q̃ incipit, si aliqs Baro.in

Digitus an sit mẽbrum.

4 iij.libro. ✻ ¶†Nũquid autẽ digitus sit mẽbrũ:Dicit Bart.ꝙ nõ,in.l.nõ sunt liberi.ff. de statu homi.sed ẽ officiũ mẽbri.Per notabiles rõnes cõsuluit Barto.in consi. suo.ccj.incipieñ. ¶Nũquid.Ange.in.l.itẽ offilius.ff.de ædil.edic.Quòd ĩtellige verũ,nisi ex mẽte statuti cõtrariũ dep̃henderet̃,puta qa dicit statutũ,debilitãs mẽbrũ alteri⁹ puniat̃ in hoc qđ idẽ mẽbrũ ei debilitetur:qa si debilitauerit digitũ, digit⁹ eidẽ debilitari debet.ita tenuit Ang.Areti.in tracta. maleficiorũ. in glos.ĩ verbo, mẽbrũ:sed videt̃ tenere cõtrariũ Bar.in.d.l.nõ sunt liberi.¶Itẽ etiã pes cuius opatio est ãbulatiua. Nasi cuius ꝓpria operatio est gustare.Auris cui⁹ ꝓpria opatio est audire.Ita tenet Ang.ĩ aut.vt nulli iudi.§.qa verò nos. in.ij.colũ.in.vj.colla.¶Sed etiã qa lingua est mẽbrũ,vt

Labia an sint mẽbra. Barba.

5 dicit Ang.ĩ dicto loco:†qd de labijs, nũquid labia sint mẽbrũ:Bal.in.l.data opera.in.xiij.colũ.dicit esse cogi-
6 tandũ,†Et idẽ dicit in Barba:sed tu dic ꝙ barba si accipiatur pro pilis, tũc pili nõ sunt mẽbrũ. nam nemo est dñs membrorum suorũ.l.liber homo.ff. ad legẽ aquil. & tamen quilibet põt sibi facere scindere crines.l.apud labeonẽ.§.generaliter. vbi barba accipitur pro pilis.ff. de iniurijs.ideo etiã barba non est membrum.

Dentes.

ITEM anniculus dicit̃ ꝑfectus homo & tñ nõ habet barbã:& tñ quis non dicit̃ perfectus nisi habeat oĩa
7 mẽbra:† & ita ꝓpter hoc idẽ dicendũ est de dentibus, cũ anniculusnõ habeat dentes,& aliqñ senex:& tamen dicitur homo ꝑfectus. Aristo.in.ij.de anima.c.j.Ange.

Mãmilla.

8 in dicto.§.qa verò nos. ¶†Itẽ etiam mammilla mulieris dicit̃ membrũ:quia illa habet officiũ lactãdi. Bal.in dicta.l.data opera.in.xiiij.col. Feli.in.c.cũ illorũ.versic. itẽ mãmilla in muliere,in penul.col.de senten.excõmu.

Mẽbrũ inutile.

9 ¶Adde ad p̃dicta†ꝙ statutũ puniens debilitatẽ membrum nõ habet locũ in debilitante mẽbrũ inutile, secũdum Bal.in.l.j.C.de ædil.actio.nã etiã si statutũ punit effodientẽ oculũ,non habet locũ in eo qui effodit oculum inutilẽ sine acie & sine visu:scđm Bal.in.l.cõuenticulã.C.de episcopis & cleri. ¶Aduerte tñ † qa arbor

Arbor sicca dicitur arbor.

10 sicca nõdũ à solo euulsa dicit̃ arbor.l.iij.§. pen.ff.arbo. furtim cęsa.& ꝓ his q̃ dixi in glo. vide do.meũ Iaso.in l.si dari.in.j.notabili.ff.de verb.oblig. vbi cõcludit cõ-
11 siderandũ esse effectum,& ibi satis demõstrat,†ꝙ illud qđ effectualiter exerceri nõ potest habet̃ pro nullo,aut saltẽ inualido. Dixi in tractatu de maledictiõe creaturarũ irrationabiliũ in quinto p̃supposito.versic.ij.præsupposito,qui est in cõsilijs meis in.j.consilio. ✻

12 NOta tñ duram decisionẽ, †ꝙ si statutũ simpliciter disponat ꝙ pro delicto puniat̃ quis pena abscisiõis manus,intelligit̃ de ambabus manib⁹.& debẽt amputari manus, nisi statutũ specificet de qua manu, dextra vel sinistra.Ita Bar.in.l.j.per glo.ibi:de primice. lib.xij.Ita dicit dñs meus Iason in.l.de quib⁹.in.ix.col.

ff.de legi.ſed multa faciētia in contrariū poſuit Feli.in c.inter cæteras.extra de reſcript.Et vide per Albertū de Gandino in tractatu ſuo maleficiorū in titu.de pœnis. in.xxij.&.xxiij.colū.xxxviij.caſus in ꝗbus quis amittit manum,tres in quibus pedē,tres in quibus oculum,& ſeptem in quibus quis verberatur,& tunditur.

☞ADDITIO. De hac amputatione manus vide Matthæum de afflictis in cōſtitutione regni Siciliæ, quæ incipit,ſi quis aliquem. *

In textu ibi

Corporellement.

Iſta pœna eſt meri īperij.Et hoc cum ſit aīaduerſio in corpꝰ:vt dixi.ſ.in rubric.(Des iuſtices & droictz dicelles.) Et dicit Bart.in.l.ij.ff.de pub.iudicijs.† ꝙ mēbri

Mēbri abſciſſio ē pœna capitalis.

1 abſciſſio ē pœna capitalis, īpropriè tamē, & nō ꝓpriè. Alexan.ibi pleniꝰ. & Cy.in.l.reos.C. de cuſto.reorum.

2 ¶†Et iſta mēbri mutilatio ꝗ eſt meri īperij,vel alia ꝗlibet pœna capi.ſeu corꝑalis:nūꝗd poſſit ꝑ locūtenētes īponi:videt̃ ꝙ nō ꝑ ea ꝗ dicit Bal.in.c.ſi ꝗs.ſi de feudo fuerit cōtrouer.ſed videt̃ tenere cōtrariū Barto.in.l.j.in vlti.col.ff.de offic.eiꝰ cui māda.eſt iuriſ.Dixi pleniꝰ.ſ. in rubr.(Des iuſtices & droictz dicelles) qñ dici ꝗ ſunt iudices qui cognoſcūt de cauſis meri & mixti imperij.

Fuſtigatio æquiparatur pœnæ mortis.

3 ¶†Nūquid fuſtigatio ſit pœna corꝑalis:dic ꝙ fuſtigatio rōne ignominiæ æquiparat̃ pœnæ mortis.Bal.in.l. tranſigere. C.de tranſac. Soci.in cōſi. clvij.in penul.col. ¶Sed nūquid pœna iuris cōis tollat̃ ꝑ hāc pœnā cōſuetudinariā ſeu ſtatutariā:vide Albericū de roſa.ī ſuis ſtatutis.ī q.viij.ibi,& hęc ꝗſtio pōt eē duplex.in.j.ꝑte ſuorū ſtatutorū.Vide Feli.in.c.de cauſis.extra de offi.dele.

☞ADDITIO. Vide Matthæū de afflictis in cōſtitutione ꝗ incipit,patarenorū in.ix.&.x.co.vbi ponit regulā cū octo limitatiōibꝰ. & vide etiā Hippolytū de Marſilijs in practica cauſarū criminaliū in.§.quęrit̃ vbi amplè. * ¶Ex hoc etiā poteſt

4 quęri:†an ſtatutū tollat ius cōmune idem cōtinens, & an ſublato ſtatuto ſeu priuilegio cōtinente ius cōmune ſeu priuilegiū ſit reuocatum ius cōmune ſeu priuilegium.vide Feli.Barba.& Panor.in.c.j.de reſcrip.

In textu ibi

A l'arbitrage du iuge.

Quæ cōſideranda ī arbitranda pœne.

1 IN pœna †arbitranda in delictis ſunt cōſideranda locus,tēpus,quantitas,& euentus,cauſa,ꝑſona,& multitudo. vt per plura declarat Lucas de penna.in.l.vnica.C.de colo.illyricia.lib.xj.vbi dicit ꝙ quatuor de cauſis plus puniuntur maiores ꝗ̃ minores.

Iudex an poſſit pœnā extendere ad mortē vſq;.

2 IVxta iſtā cōſuetudinem ꝗ̃ritur, † nunquid qñ pœna poſita eſt in arbitrio iudicis poſſit illā extendere vſq; ad mortē.glo.eſt ſingularis in.§.ī ſumma.inſti.de iniu. ꝗ dicit ꝙ ſic,quā glo.dicit eſſe ſingularē ad hoc Bal.in c.j.in prin.in.v.col.de pace tenēda.eā ſequitur idē Bald. in.l.j.per illū text.C.de his qui latro. occultāt.Panor.in c.veritatis.in.v.col.extra de dolo & cōtuma.& in.c.cū te.in.ij.col.extra de re iudi.Io.de ana.ī.c.inquiſitiōis.de accu.ī prin.Et ꝓ hac gl.allegant̃ duo tex. videlicet tex. in.l.ſacrilegij.ff.ad le iul.pecula.& text.in.l.ſaccularij.§. ſunt ꝗdā.ff.de extraordi.crimi.Tu dic ꝙ illa gl.cōmuniter reprobat̃.primò ꝑ text.notabilē.in.l.j.ff.de furibus balnea.quē ad hoc ponderat ibi Albe.de roſa. ꝙ in arbitrarijs iudex nō poteſt īponere pœnā vltimi ſupplicij:ſed tēporalē.quē textū dicit eſſe notabilē & ſingularē Cardi.in.c.de cauſis.de offi.deleg.do.meꝰ Iaſon qui oīa nouit,allegat ibi ad hoc aliū tex.videlicet tex.in.l.j. §.expilatores.ff.de effracto.& expilatoribꝰ.Ita alleg.in l.& ſi legibꝰ.C.de legibꝰ.vbi rephēdit illā gl.& in.l.qui iuriſditiōi preeſt.in.ij.col.ff.de iuriſ.om.iudi.& qñ allegat̃ gl.ad iſtud in.c.inꝗſitiōis.in verbo alioquin.extra

3 de accuſa.†ꝙ qñ pœna ē in arbitrio iudicis:tūc nō pōt īponere parē pœnā illi,quā lex īponit ꝓ ſimilibꝰ criminibꝰ & delictis.vide Alexā.in cōſi.ſuo.v.in vlti.col.in.j. volu.qđ incipit,In caſu inꝗſitiōis,vbi ponit falcē ad radicē huiꝰ dubitatiōis,dicēdo,ꝙ ſi ꝓ primo nō excedēte ſummā.x.librarū nō ſit pœna mortis,ſed ſolū ſit ex cōſuetudine āputatio mēbri:licet poſſit augeri vel minui ꝑ iudicē ex eiꝰ arbitrio:īſpecta ꝗlitate furti & ꝑſonarū, non tñ poterit arbitrari vſq; ad mortē.Ita tenet ibi,nā in delictis & maleficijs puniendis etiā inſpiciendæ ſunt cōſuetudines loci.ita tenet Bal.in.c.fi.ī vlti.col.de ferijs. & in.l.ij.ad fi.C.de noxali.& in multis alijs locis allega. ꝑ do.meū Iaſo.in.l.j.in.vij.col.C.de ſum.trini.& fi.cath. aliâs iudex faciet litē ſuam.ꝑ text.in aut̃.iubemꝰ. & ibi Iaſon.C.de iudi.multa ꝑ Feli.in.c.inter cęteras.in.v.col. extra de reſcriptis.Vide ꝗ dicit Boerius in cōſuetudinibus bituricen̄.titu.de iuriſdi.om.iudi.§.xxiiij.in gloſ.in criminibus puniēdis.& vide.ī.in.vj.declaratione.

CVm ergo cōſuetudo nr̄a tm̄ dicat ꝙ debeat puniri corꝑaliter ad arbitriū,nō poterit extēdi ad mor

4 tē:†nā pœna corꝑalis ſimplr̄ ꝓlata,nō ītelligit̃ de morte,ſed de mitiori.Ita gl.ſingu.ī.l.j.ī verbo,capitali.C.ne chriſtia.mācipiū.ita gl.fi.in.l.fi.C.de vete.numiſ.pote.

5 li.xj.& dicit Iaſō ꝙ ēt plꝰ eſt†ꝙ appel.pœnæ capitis nō venit mors naturalis.Ita dicit ī.l.trāſigere. C. de trāſac. & ī.l.diuortio.in.iiij.colū.ff.ſolu.matri.plenè Aret.in.c. ꝗliter & qñ.§.ad corrigēdos.in.iiij.col.extra de accu.

☞ADDITIO. Vide de hoc Hippolytū de Marſilijs in ſua practica cauſarū criminalium in verbo, oportunè.nume.xxxviij. vſq; ad numerū.50.vbi amplè.& in conſi.xxxix.in.j.vol. *

¶Ad illam gl.multa pro corroboratione ipſius poſuit Feli.in.c.ex literis.& in antepe.& pe.colū.extra de conſtitutio.& illam declarauit quinq; modis.

6 PRima declaratio.†Tu dic ſic ꝓ prima declaratiōe, ꝙ iudex nō pōt arbitrari pœnā mortis, niſi ꝓpter exceſſū grauis facinoris.Ita Bal.ī.d.c.j.§.iniuria.de pace iura.fir.& ī.l.fi.ad fi.ff.de rerū diuiſi.Et ita ītelligit̃ gl.in d.§.in ſūma.nā etiā ꝓpter īmunitatē delicti trāſgrediūtur iura,vel ꝓpter emergētiā caſus horribilis, vt ꝓbat cōcluſio diſputata ꝑ Pet.de ancha.¶Hīc dicit do.Abb.

7 Panor.†qđ diſpoſitio.c.cū nō ab hoie.extra de iudi.nō habet locū ī homici. horribili cōmiſſo,puta in aſſaſinamēto,vel parricidio,ꝗa ēt nō data īcorrigibilitate:de ꝗ ī.d.c.cū nō ab hoīe.ſtatim poteſt degradari:vt ꝑ Pet.de Anch.ī cōſi.cclvij.& ita dicit & alle. Feli.in.c.j.ī.xv.col. extra de cōſti.vbi ad hoc ꝗdā pulchra adducit. ¶Vide ēt pulchra ſpecialia ꝓpter īmunitatē criminis ꝑ Barba. in cōſi.lxxij.& pulchra allegata ꝑ Boeriū in cōſuetudinibꝰ Bituricen̄.titu.de iuriſ. om.iudi.§.xxiiij.in glo.ſed an iudex.vbi ponit qūo iudex habeat arbitriū ī pœnis. vide plenè Paridē de puteo ī tracta. de ſyndicatu ī litera A.in verbo,arbitriū.vbi plenè ꝑ plures quæſtiones.

☞ADDITIO. Vide Hippolytum de Marſilijs in conſilio ſuo.lij.nume.xvj. *

Et aduerte

Seueritas nō reprobanda.
Seueritas qd.

8 Et aduerte†quia in puniēdis delictis seueritas nō est reprobāda,cū sine pietate teneat iustitiā.& dicit Tullius
9 in.ij.rhetoricorū. †Seueritas est ꝑ quā iudiciaria potestas,vel vindicta in aliquē districtiꝰ exercetur,q̄ perutilis est reipublicæ.Nā bene operās nulli parcit.viij.Politico.& Tullius.j.de officijs.ita ꝓbanda est mansuetudo atq; clemētia, vt adhibeat̃ reipublicæ causa seueritas, sine q̄ ciuitas administrari nō pōt. Nam maior interdū est delictorū iniquitas, q̄ legū equitas.in aut̃. vt nō fiāt pigno.in princ.& plura de seueritate,q̄ plus laudatur,& est p̄ferenda remissiōi,scribit Lucas de penna in.l.iij.C.de his quæ ex publica collatio.libro.x.

SIc ergo si delictū multū enorme cōmittat̃, qđ qdē nō habeat pœnā determinatā,sed tm̄ arbitrio iudicis puniri debeat: iudex pōt extēdere arbitriū suū vsq; ad mortē,hoc est,si tales sint circunstātiæ delicti,ꝙ pro eo veniebat de iure cōmuni,vel ex cōsuetudine īponēda pœna mortis.Ita ꝑ multa tenuit Alex.in cōsi.cxj.incipiente,Pōderatis verbis inqsitiōis.in penul.colū.in.j.volu.¶Si tm̄ adhuc delictū ex eiꝰ circūstātijs nō suadeat mortē,& iudex arbitret̃ eā,valebit snīa ex q̄ habet arbitriū:sed malè facit,& pōt ab eo appellari scđm Imo.in c.ex literis.§.alle.& ī.l.ij.ff.de publi.iudi.Et istā declarationē posuit Io.de anania.in.c.inqsitiōis.in fine princi.extra de accusatiōibꝰ.Faciūt q̄ dicit Gandinꝰ ī suo tractatu maleficiorū.ī titu.de homici.in versi.sed pone ꝙ ego dedi tibi pecuniā.Cuiꝰ verba sūt notāda ī hac ꝑte, qn̄ dicit,ꝙ qn̄ delictū ē maximū& de atrocioribꝰ,si tētauit & nō ꝑfecit,qa nō potuit:tūc ē puniēdꝰ ad mortē.

ADDITIO. Per plura tenet contrariū Hippolytus de Marsilijs in consilio suo.cv.nume.xxxviij. &.xxxix.& ī.l.qui falsam.in.iij. &.v.col.ff.de falsis. *

Assassinamētū tētans nō ꝑficiēs puniendus ēpœna mortis.

10 ADVERTE†qa in istis atrociorib ꝰ,puta ī assassimamēto, etiā si homicidiū fuerit secutū, imponenda est cōtra assassinos pœna mortis.Ita cōsuluit Angelus de Perusio in cōsi.xiiij.incipiēte, In q̄stione p̄missa.in vlti.colū.quē vide.Nam tale delictū est horrendū & valde detestabile.vt est tex.in.c.j.de homici.in.vj.in versi.q sic horrēda in humanitate detestāda.& ī versic. tāto periculo volētes occurrere.& in versiculo.nefarias p̄sumptiōes. Et in terminis voluit Bal.in.l.nō solū.§.si mādato.ff.de iniurijs.& Bart.in.l.cicero.ff.de pœnis.& Ange. Aretinꝰ in tractatu maleficiorum.ī verbo,Semproniū mandatorē.in quo qdē iura ita clamāt adeò ꝙ si qs non pōt effectualiter exequi tale defectū,nihilominus ex solo conatu capite punit̃.d.c.j.& vt dicit Ange. in dicto cōsi.& tenuit Bal.in.l.ij §.hæc verba.ī fin.ff.qđ quisq; iuris.& Bal.in.l.si qs nō dicā rapere. in.iij.col.C. de epis.& cleri.& in.l.nō ideo minus.C.de accusatio.Et Ang.in.l.qui aūt.ff.de his qui notan.infa.Et cano.maximè dn̄s Anto.in.c.cæterū.ī.v.col. extra de iudicijs. & dicūt doctores ī talibꝰ criminibꝰ enormibꝰ,rōne enormitatis punit̃ affectꝰ,licet nō sequat̃ effectꝰ:ita Bal.ī.l.si quā.C.de opis libertorū. Bal.in.l.aut facta.§. euētus.ff. de pœnis.& ī aut̃.nouo iure.C.de pœna iudi.qui malè iudicauit. Et in.c.si voluerit.in titu.de capita.qui curi. vendi.in vsibꝰ feudorū.& in.d.l.si quis nō dicam rapere.Vide quæ,suprà dixi ī rubrica.in glo.(& droictz dicelles)versicu.Itē etiam.in additione ibi posita.

Mandans assassina-

11 ITEM †etiā licet aliâs in alijs delictis mādans nō puniat̃ nisi secuto mādato,saltē ordinariè.iuxta notata per Bart.in.d.l.non solū.§.si mādato.ff.de iniur.tm̄ fallit in mandāte cū pecunia,& sic in mādante assassinamentum.Ita voluit Dy.& Ange. in.l.itē apud labeonē.§.si errauerit.ff.de iniurijs.Et Augustinꝰ Ariminēsis in additio.ad Ange.areti.in tractatu maleficiorum.in dicto verbo,Semproniū mandatorem.in additione incipiē. Tu aūt in hac.& in verbo,existēs Florentiæ,in additiōe incipiēte,Tu verò.& allega.tex.in.d.c.j.de homicid.in vj.¶Hinc per ista semel me assidēte capitaneo iustitiæ Mediolani dictū fuit quendā mandantē fieri assassinamentū:licet tm̄ secutum nō fuerit debere suspēdi,prout iam supra dixi in rubri.(Des iustices & droictz dicelles)quādo posui effectus meri imperij, maximè quando posui qua pœna puniri debeant homicidæ.

mētum, licet non sequat̃ delictū, punitur pœna mortis.

Assassinus mādatarius torqueri pōt vt nominet mādatorem.

12 ET aduerte †qa iure dictante etiā in tali delicto, assassinus tenet̃ denominare mandatorē in iudicio, & potest super hoc interrogari & torqueri.glo.est notabilis.in.d.l.nō ideo minus. quā notat & sequitur ibi
13 Bald.C.de accusatio. †licet aliâs socius de delicto socij nō sit interrogādus.vt.l.fi.C. de accusatio.&.l.repeti.ff.
14 de quæstio. ¶†Aduerte tamen ad vnū quod pono incidēter pro furto.ꝙ fur.poterit interrogari de socijs & torqueri. Bar.ī.d.l.repe.ff.de quæstio Frācis. de Are.in consi.suo.lxj.incipi.In causa illorum de Masio.

ADDITIO. Quādo socius & in quibus delictis possit de socijs interrogari.vide Matthæū de afflictis in cōstitutiōe regni Siciliæ, quæ incipit,dāna clandestina.in.ix.notabili.in.v.q̄stione illiꝰ notabilis.& vide Hippolytū de Marsilijs in sua practica causarū criminaliū in.§. diligenter.vbi amplè à nume.lix.vsq; ad numerū.lxix.& ibi dicit duo singularia.vnū qđ nunq; socius criminis facit indiciū ad torturā nisi cū tortura.& istud dictū pluries allegaui ī curia,sed nō vult ad illud attēdere.& tm̄ est multū iuridicum,scđm qđ etiam cū tortura nō facit ad cōdemnationē sed solū ad indicium ad torturā.allegat ad istud scđm Ange.in.l.& si certꝰ. ff.ad sille.& Sali.in.l.fi.C.de accusa.& Philippū deciū in consilio suo. clxxxix.incipien. Lætatꝰ sum.in.vj.col. Immo etiā socius criminis nō facit indiciū ad torturā ī casibꝰ exceptis,qn̄ est solus sine alijs adminiculis:vt tenet idē Hippolytus in consi. lxxiiij.nume.viij.& in cōsilio.cix.nume.xiij.& in consi. cxxxv.nu.xvij.& etiā idē qn̄ est īfamis ex alio casu. idē Hippolytꝰ in dicto consilio.nume.xij.&.xiij. & etiā qn̄ verisimile est ipsum nō dicere verū. idē Hippolytus in d.consi.nu.xij. dic idem qn̄ habet plures alios defectꝰ, qm̄ etiā licet esset in casu vbi difficilis probatio esset sui natura, non tm̄ admittit̃ talis.ita tenet idē Hippolytus in consi.cij.in.xij.col.allegat Soci.in cōsilio suo.cxviij. incipiēte,visa.in penul.col.versicu.postremò in primo volu.& Barba.in cōsilio.lxv.incipiente,sapiēter.in.iiij. col.in.iiij.volu.dicam infrà. *

15 SEcunda declaratio.†In delictis attētatis non tm̄ consummatis nō pōt iudex arbitrari pœnā mortis. Ita tenet cōsulēdo Bal.in cōsi.suo.ccccxliij.incipiē.coquus cōfecit venenū &c.in.iij.volu.in.ij.colū. faciunt q̄ dicit Feli.in dicto loco,in.ij.declaratio.in penul.col.cui adde eūdē in.c.j.de p̄sumptio.& in tracta.suo qn̄ conatꝰ puniat̃.Do.meꝰ Iason in princi.in pe.col.Alex.in cōsi.xv. incipi.viso ꝓcessu inqsitiōis formatæ.in.j.vol.in.ij.col.

16 TErtia declaratio.†Vbicūq; lex vel statutū seu consuetudo cōmittit pœnā arbitrio iudicis, cū qua-

dam moderatiōe vel modificatiōe: tunc nō potest im-
ponere pœnā mortis. Ita tenet Imol.in.l.ij.ff. de publi.
iudi.& Maria. Soci.in.d.c. inqsitiōis. in princi. extra de
accusatio.¶Hinc est ꝙ arbitriū iudicis qđ est in cōsue-
tudine nostra:in.ij.parte,nō potest se extendere vsq; ad
mortē,ꝓ prima vice, cū verba sequē.illud arbitriū ibi,
(& s'il renchiet & cōmet aultre larrecin)videant̄ mode
rari & modificare illud arbitriū,i hoc qđ etiā si furtum
excedat summā.x.librarū(nisi esset furtū duplicatū)nō
pōt talis fur ad mortē condēnari. Talis ergo pœna cor
poralis intelligi debet de mitiori,vt dictū est hic antè.

QVarta declaratio. Quòd glos.in.d.§.in summa.
procedit qn̄ datur arbitrium inter penas à iure
cōcessas & expressas,vt est in actiōe iniuriarū:
17 qa ius exprimit†ꝙ pœna iniuriarū potest esse corpalis
vel pecuniaria:sed vbi iudici dat̄ simpliciter arbitrium
puniendi vel exaggerādi pœnas, nō pōt arbitrari pœ-
nas mortis:qa nō intelligit̄ cōcessum arbitriū transeun
di ad species pœnarū capitaliū. Ita tenet Feli.in.d.c.ex
literis. q ad hoc allegat.cōsiliū Francis.de albergotis.de
Aretio.qđ incipit,Quidā cæcus de fulgur.ꝑ text.in.l.j.
§.expilatores.ff. de effracto.ꝑ quem text.limitat̄ dictū
Inno.in.c.j.de cōstitu dicit em̄ Inno.ꝙ iudex potest trās
gredi leges.Dic istud nō esse verū qn̄ ex hoc fieret tran-
situs de vna specie delicti ad aliā speciē, puta de specie
capitali ad non capitalem.nō enim potest pœnā capi-
talem imponere pro eo delicto qđ non est capitale.

Pœna in iuriarū pōt esse corporalis vel pecuniaria

☞ET ideo vt dicit Io.fabri in.d.§.in summa.in impo-
sitiōe pœnæ cōsideranda est q̄litas facti & ꝑsona-
rum.facit tex.in.l.pedius.§.j.ff. de incēdio ruina naufra
gio.& qđ dicit Bal.in.l.j.C.de his qui latrones occulta-
uerūt.Et in hoc aduertendū est qđ pœna est cōmensu-
randa delicto.l.respiciendū.ff.de pœnis.aliqn̄ tn̄ pœna
pōt esse maior delicto. glo.in.l.vindicari. C.de pœnis.
glo.in.l.sancimꝰ.in verbo, nec vlteriꝰ.C.de pœnis. qm̄
pœna auget̄ ex reiteratiōe, & tunc nō venit cōmensu-
randa.l.iij.& ibi glo. C.de episco. audientia.& in.l.qui-
cunq;:in glo.vel.iij.C.de seruis fugitiuis.& de hmōi rei
teratione qūo auget pœnā dicam infrà glo.sequēti. Et
qm̄ hîc antè dictum est qđ ex quo in actione iniuriarū
iudex non cōsueuit imponere pœnā corporalē, iudex
illā non poterit arbitrari.vide Mattheum de afflictis in
cōstitutiōe regni Siciliæ,quæ incipit. humanitate.in.ix.
col.ibi, & primo sit accusatꝰ. Et aduerte ad vnū quòd
pœnam addere pœnis iā appositis est detestabile:vt di
cit Hippolytus consi.xxj.numero.xlviij. *

QVinta declaratio est,Quòd vbi datur iudici arbi
trium imponendi pœnā arbitrariā, & limitatur
vt nō possit mortē arbitrari, isti limitationi
standū est,& nō procedit gl.in.d.§. in summa.Ita tenet
Imo.in.l.ij.ff.de publi.iudi. ¶Hinc ꝑ hoc est clarū ꝙ ex
cōsuetudine nostra, ex primo furto nō excedente sum-
mā.x.librarū:licet iudex habeat arbitriū in pœna īpo-
nendi:tn̄ non potest extēdere illud arbitriū ad pœnam
corporalem seu mortis,cum expressè sit prohibitum.

SExta declaratio. Quòd vbicunq; per statutū datur
arbitriū iudici imponendi pœnā, imponi debet ꝑ
eum pœna in similibꝰ,seu in tali casu cōsueta imponi,
cum cōsuetudo faciat vt idē quod erat arbitrarium sit
necessariū:vt dicit Bal.in.l.quicunq;.in.vj.col.C.de ser-
uis fugi.& plura ad istud faciētia posuit Felinꝰ in.c.in-
ter cæteras.in.v. colum.extrà de rescriptis.& dn̄s meus
Iason.in.l.more.in.vij. col.ff.de iurisdi. omni.iudicum.
18 ¶†Et aduerte:qa hoc casu debet arbitrari scđm cōmu-
nem vsum patriæ, & eo modo quo consuetū est puni-
tionē fieri pro illis delictis: qa qs præsumit̄ velle id qđ
patria sua:& vsus patriæ suæ.l.qđ si nolit.§.si mācipia.
ff.de edil.edic. Facit qđ dicit Bart.in tractatu de Guel-
19 phis & Gibelli. vbi dicit †ꝙ quilibet p̄sumit̄ esse talis,
20 q̄lis est patria sua:† nā de iure naturali quilibet tenetur
obedire patriæ l.veluti.ff.de iustitia & iure.facit qđ di
cit Bal.in.l.fideicōmissa.§.si seruo.ff.de leg.iij.vbi dicit,
ꝙ qs non p̄sumit̄ velle id qđ non est consuetū fieri.&
ꝓpterea dicit Angel.in.l.incredibile. C.de pœnis.ꝙ iu-
dex nō potest imponere pœnas insolitas.Et dicit Feli.
21 in.c.de causis in princ.extra de offic.delegati.†ꝙ pœnā
arbitrariā tollit cōsuetudo:vide ad p̄dicta Boeriū alle-
gatum hîc antè in hac materia in princip.huius glo.

ET adde pro septima declaratiōe, quòd iudex ī pœ
nis legis,statutorū,& consuetudinis qn̄ pœna cer
ta est imposita,vt dicit Alexā.in additio.ad Barto.in.l.
hodie.ff.de pœnis.& vide Boeriū in loco hîc antè alle-
gato.de materia huius arbitrij ꝑ Paridē de Puteo i tra-
cta.de syndicatu.in verbo,arbitriū per.ix.aut.x.colū.&
22 vide etiā in verbo cōsuetudo.vbi dicit †ꝙ iudex tenet̄
iudicare secundū consuetudinē loci vbi est iudex.

☞ADDITIO. Adde itē pro octaua declaratio-
ne vnū singulare qđ quādo pro
delicto venit imponēda pœna mortis vel pœna corpo
ris afflictiua,& ex aliqua causa recedit̄ à principali pœ
na capitali ipsiꝰ delicti,tūc non imponit̄ minor pœna
corporalis, sed transmittit̄ & cōuertitur in pœna pecu
niarià.ita optimè ꝓbat text.in.l.qui ædes.& in.l.si for-
tuito.ff.de incēdio ruina naufragio.& voluit Bal.in.l.
data opera.in.ij.col.in fi. C.qui accusare nō possunt.&
hoc etiā ꝓbat tex.in.l.si adulteriū cū īcestu.§.si īperato-
ris.ff.de adulterijs.& in.l.si qs in graui.§.si tn̄ maritꝰ.ff.
ad silleia.& in.l.gracchus. C.ad legē iuliā de adulte. &
in.l.iulia.§.fi.ff.ad legē iuliā repetun. faciūt & alia q̄ ad
ducit de minore delinquēte Hippoly.de Marsilijs ī pra
ctica sua causarū crimina.in.§. qm̄.nu.xcv.vbi amplè.
& in luribꝰ alijs locis ibi per seipsum allegatis. *

QVæritur nūc de vna quæstione. dictū est ꝙ iu-
dex q habet arbitriū imponendi pœnā corpa-
lē,pōt imponere pœnā mortis. Pone ꝙ iudex
habet detētū in carceribꝰ pro furto excedēte summā.x.
libra.dicit cōsuetu.nr̄a ꝙ debet puniri corpaliter,& ad
arbitriū iudicis:nūqd istā pœnā corpalē possit mutare
ī mitiorē,& arbitrari ī mitiorē penā,puta ī pecuniariā.

ADuerte quia etiā in his quæ arbitrio iudicis com
mittunt̄ potest committere dolum iudex.c.cum
æterni.de re iudica.libro. vj.& ideo cauere debet ne sit
nimis gratiosus.Ita Bal.in.l.si fugitiui.in vlt.colū.C.de
seruis fugiti. ¶Hinc dicit tex.multū singularis in.l.ser-
23 uos.C.ad legē iuli.de vi. †quòd iudex diminuens pœ-
nam sine causa est infamis. quē text.dicit esse singularē
Roma.in singulari suo.lxxvij. incipiente, verum quia
tu habes.& tenet Panormita.in.c.de causis.in fin.extra
de offici.delega.dicam plenius de eo.infrà.

☞ADDITIO. Aduerte tamē quòd iudex sem
per debet inclinare in mitiorē,
24 benigniorē & humaniorē partem,† & si peccandū sit,
magis peccare debet in pietate & clemētia,ꝙ̄ in crude-
litate:vt ex luribꝰ tenet Hippolytꝰ de Marsilijs in sua
practica

practica causarũ criminaliũ in verbo, occurrit.nũc.v. vsq; ad fi.vbi amplè cõmẽdat mitiorẽ partẽ in cõdẽnãdo,scd'm mẽtẽ.l.interptatiõe pœnæ.ff.de pœnis.faciũt dicta p eundẽ Hippolytum in cõsi.xxiiij.nu.xxxv.Ego tñ vidi multos qui nõ solum cõtentabant̃ pœnis à iure introductis, immò pœnas nouas addere volebant, qd' semper mihi visum fuit detestabile, scd'm qd' dicit Hippolytus in cõsi.xxj.numero.xlviij.hîc antè allega. Caueant tñ iudices ne sint mitiores,& vbi pœna mortis de iure venit imponẽda,nõ imponãt mitiorem:qm̃ vt refert Matthæus de afflictis in cõstitutione regni Siciliæ,q̃ incipit,pœnã eorum.in. ij.notabili.in.ij.q̃stiõe, in.x.requisito,rex Carol⁹ primus quendã iudicẽ furca suspẽdi fecit,eo'quia quẽdam ad mortẽ cõdemnandũ cõdemnauit tãtum in amputationẽ manus. dixi infrà versi.hinc ex pdictis. vbi allegaui text. punientẽ iudicẽ tali pœna. * ¶Sed tñ quia in arbitrarijs iudex nõ debet augmentare pœnã,nec etiã pœnam parẽ illi,quam lex imponit,imponere põt ratione arbitrij sui.glo.in.c. inquisitiõis. In verbo,alioquin.extra de accusa.immò vt dicit ibi text.& docto.in prin. vbi datur arbitriũ iudici in pœnis debet moderari:sed moderatio denotat diminutionẽ,igitur &c.Bal.verò in.l.obseruare.§.proficisci.versi.xxv.q̃ritur.de offi.pr̃esi.dicit†q qñ sup maleficijs habẽtibus pœnam determinatã à statutovel cõsuetudine,si iudex cũ hoc habeat arbitriũ,non potest à pœna statuti determinata recedere sine causa iusta. Et istud idẽ dicit in effectu.in.l.j.C.vt.j.cer.tẽpus. sed do. Francis.de Are.subtilitatũ princeps in.d.c.inquisitiõis. in fi.principij. videt̃ insurgere cõtra istud dictum Bal. hoc modo,si iudex ex causa de iure nõ habeat istud arbitriũ.vt in.§.pœna grauior.in.l.qd tñ.ff.de his qui notan.infa.ergo istud statutũ seu cõsuetudo redderet̃ superfluũ.contra.c.si papa.cũ alijs vulgari.de priuileg.in vj.Respõdet idẽ do.Areti.saluando illud dictum Bald. †quòd arbitriũ operatur hoc qd' facilius & ex leuiori causa iudex possit augere vel minuere penã,cq̃ vbi hoc arbitriũ concessum nõ esset:nec ergo ĩ his obstabit tex. in.l.seruos.s.alleg. qa intelligit̃ qñ sine causa iudex'diminuit pœnã,qa tunc est infamis.sic ergo cũ causa poterit diminuere seu moderare pœnã.Et ita cõsulẽdo tenet Ro.in cõsi.suo.ccccxxix.incipi.Cõsidero.in pposita cõsultatione mouet̃,†cũ iudex licet regulariter nõ'debeat esse clemẽtior lege : vt in aut.de'iudi.§.oportet.tñ ex gñali potestate sibi cõcessa per aut.hodie.C.de iudicijs,pœnam alterare poterit:adeò vt illa pœna alterata succedat loco alteri⁹ à lege ĩpositẽ,vñ periurus nõ erit,

28 cũ legis autoritate sibi pmittente munit⁹ sit,†nõ enim periurat q principali autoritate iuramentũ casu aliq̃ deserit.ff.ad municipa.l.fi.C.de nõ nu.pecu.l.fi.ff.q satisd. cogã.l.vlti.ff.de iure patro.l.adigere.§. fi.c.veniẽtes.de iureiur.&.c. queadmodũ.cũ ibi nota. Qua em̃ ratione põt ipse iudex pœnã iusta ex causa alterare augẽdo.vt in.c.qm̃ frequenter.ver.sinautẽ super psonali,vt lite nõ cõtest.& in.l.ij.versicu.sed si psona.C.vt.j.cer.tẽpus.eadẽ ex iusta cã potest à cõstitutione imposita minuere.

ITEM qua rõne potest ex iusta causa pœnã aliâs à lege impositã delinquẽti tollere.ff.de pœnis.l.in metallũ.l.non oĩs.ff.de re mili.c.nisi'specialis.de offici.delega. eadẽ etiam rõne potest iam impositã minuendo

29 moderare.†in cui⁹ em̃ est potestate,à principio totum tollere,in ci⁹ est id qd' fecit moderare.ff.de in litẽ iur.l. videam⁹.§.sed an iudex.l.in actiõe.§.sed iudex.ff.eo.de in lit.iur.Ex istis cõcludit Roma.q pœnã furti excedentẽ summam q̃ requiritur ad hoc vt puniat̃ ex tali furto corpaliter põt iudex minuere ex iusta causa.¶Ex qbus cũ euenisset casus Heduæ de q̃dã iuuene qui detinebat̃ in carceribus, eo qa fur, & furatus fuerat coriũ vsq; ad valorẽ duodecim francorũ, cùm solũ esset ætatis.xvij. annorũ,dixi locũtenentẽ nõ debere ipsum punire cor

30 poraliter,sed moderari debere ei⁹ pœnã,†cùm iuuentus sit sufficiẽs causa moderandi pœnã.ita facit tex.cũ glo.in.l.& si seuerior.C.ex qb⁹ causis infa.irroga.ita tenet Ludouicus Bolo.in cõsi.suo. xxxvij.incipiẽte, Cor mũdũ crea &c.licet aliâs in psenti. in.vij.col.& Rapha. fulgo.in cõsi.suo.clvij.in.ij.col.vbi alle.tex.in.l.auxiliũ. §.in delictis.ff.de mino.vbi dicit q miseratio ætatis debet iudicẽ ad mitiorẽ pœnã pmouere.¶Facit tex.in.l. psbyteri. C.de epi.& clericis,vbi dicit qd' maior pœna debet imponi maiorib⁹.glo.in.l.seruos.in verbo, infamis. C. ad.l.iuliã de vi publica.Iaco.Butriga.in.l.iij. C. de summa trinita.facit tex.in.l.siue. ff.de reg.iur. & ibi Decius qui ponit qũo ætati tã iuuenili cq̃ senili sit ĩ pœnis succurrẽdum.Et notãdus est ille tex.cũ dicat ferè in oĩb⁹ pœnalib⁹ iudicijs ætati & imprudẽtiæ succurrat̃, q̃si diceret qd' ætas iuuenilis sit æq̃lis imprudẽtiæ.hinc vulgò dicit̃ qd' iuuentus & prudẽtia vix similis eẽ possunt.de hmõi minori ætate qũo eidẽ sit succurrẽdũ, vide Matthæũ de afflictis in cõstitu.regni Siciliæ, q̃ inci

31 pit,minorũ iura.in.v.notabili.in.ij.libro. * ¶†Itẽ etiã iusta causa alleuiandi pœnã est si delinquẽs diu pmanserit in carcere.l.oĩs.C.de pœnis.& q̃ sunt quæ mouere debẽt iudicẽ alleuiandi pœnã:dicit Cy.in.d.l.& si seuerior.s.vt dicit iuuẽtus,senect⁹,dignitas,ignorãtia facti, incõsulta reipublicæ vtilitas. ¶Itẽ iusta causa alleuiandi pœnã est in potẽte q̃ delinqt:qm̃ sunt excusandi pręsides,cũ de potẽtibus nõ sumunt in iustitiæ rigore vin

32 dictã.Et dicit Augustin⁹. †Nõnullos toleramus quos corrigere vel punire nõ possum⁹. xxiij. q.j.c.quisquis. cũ alijs allegatis per Lucã de penna.in.l.missi.col.iij.C. de exactorib⁹ tributo.lib.x.Et vide Paridẽ de puteo in tractatu de syndicatu in verbo,iustitia.folio.liij.

ADDITIO. Vide Matthæum de afflictis in constitutione regni Siciliæ,quæ incipit,qualitas persone.vbi ponit qualitatem personę in multis esse considerandam. *

33 ET aduerte † qa illa causa est exprimẽda, cùm vbicũq; recedit̃ à iure regulari,nõ sufficit subesse causam,nisi illa cã per eũ cui de iure hoc cõpetit exprimat̃. ita tenet Innocẽ.in.c.pterea.de dilatio.quẽ ad hoc alleg. Ludo.roma.in cõsi.suo.ccccxcij. incipieñ.dubitat̃.j.in penul.col.& allegat Oldra.in cõsi.suo.cclxxxvij.suo ordine:sed est in cõsi.suo.ccxxvj.incipiẽ. qd' articuli dati in q̃stione.in.iij.colũ.ibi, itẽ nõ sufficit qd' causa subsit de iure cõi &c.faciũt & alia adducta p Felin.in.c.super literis.in.x.col.ibi.x.regula:extrà de rescriptis.& faciũt: quia q̃ consistũt in arbitrio,requirũt causę cognitionẽ. Ange.in.l.cũ his.§. illo aũt.ff.de transactioni. per textũ in.l.iij.§.si ad diẽ.ff.de re militari. ¶De causis sufficientibus ad alleuiandũ pœnã vide plenè Paridẽ de puteo in tracta.de syndicatu ĩ litera.P.inverbo,pœna.versi.licet.&ver.quinq; sunt.fol.lxxxiij.&.lxxxiiij. Et in prin

34 cipio illi⁹ verbi pœna, ponit †an iudex qui cõdẽnauit aliquẽ ad mortem si promittat apphẽdere & demon

Margin notes:

Pœnarũ nouarũ inuentores detestantur.

Iudex in arbitrarijs à pœna statuti nõ põt recedere sine cã. (25)

Arbitrium quid operet. (26)

Iudex debet esse clementior lege. (27)

... est ... tollere. (29)

lere, eius etiam est moderare.

Iuuẽtus est sufficiẽs causa moderãdi pœnam.

Tolerãtur q corrigi non possunt.

Quę sint iustę causę moderãdi pœnam.

ſtrare alios fures & latrones, aut alios homicidas & ꝓ-
ditores, poſſit eidem pœnam differre. vbi dicit ꝙ non.
HINC ex prędictis cõclude qđ ſi balliuus, aut lo-
cũtenens, aut aliꝰ iudex habẽs merũ imperiũ, cõ-
dẽnet aliquẽ furem detẽtũ pro furto excedẽte ſummã
x. librarũ, in mitiori pœna ꝗ̃ dictet ſtatutũ non expri-
mendo cauſam, q̃re minuat pœnã: eſt infamis, per tex.
in.d.l. ſeruos. quẽ tex. do. Ludo. roma. dicit eſſe legiſtis
incognitũ, canoniſtis tñ cognitũ, & dicit ꝙ eſt dictum
vnicũ in mũdo ꝑ Hoſtien. in.c. de cauſis. de offic. deleg.
relatũ per Ioã. an. in nouella. Sed dicit ꝙ adhuc alia pœ-
na eſt puniẽdus talis iudex, videlicet ꝗa eadẽ pœna de-
bet puniri, q̃ debebat puniri reus. tex. eſt ad hoc notabi
lis & vnicus in iure in.l.iij. in fin. C. ne ſan. baptiſma rei-
te. ita dicit Ro. in ſing. ſuo. lxix. inci. veni. ꝗa tu habes: q̃
oĩa no. ꝗa ſingulariſſima. ¶ Intellige ꝑ̃dicta ꝙ iudex di
minuẽs pœnã à lege introductã eſt ĩfamis, ſi diminuat
ſine cã. ſecus in pœna poſita in eiꝰ arbitrio: ꝗa etiã licet

Iudex in arbitrarijs nulli reddere tenet̃ rationem.

35 nõ exprimat cauſam, nõ punit̃. † cũ de his q̃ ſunt in eiꝰ
arbitrio non teneatur reddere rõnẽ. per plura tenet do.
Hippolytꝰ de Marſilijs in.l. q̃ſtiõis modũ. in. iiij. col. ff.
☞ de q̃ſtionibꝰ. Et idẽ Hippolytꝰ in ſingu. ſuo. cclxxxij.
incipiẽte, iudex non debet eſſe clementior lege. *
PRædicta q̃ dicta ſunt habent locũ in iudicibꝰ ſecu-
laribꝰ: ſed qđ in iudicibꝰ eccleſiaſticis, an. ſ. poſſint
mutare pœnam introductã pro delicto eccleſiaſtico, in
pœnã pecuniariã? Panormi. & alij in.c. licet. de pœnis.

Iudex eccleſiaſticꝰ qñ poſſit ĩponere pœnã pecuniariam.

36 Hoſtien. & Ioã. and. in.c.j. de homi. lib. vj. dicunt † ꝙ iu-
dex eccleſiaſticus põt imponere pœnã pecuniariã pro
delicto, ſi illa magis timet̃. Panor. in.c. dilectꝰ. in. j. nota-
bili. & in.c. irreſragabili. §. cæterũ. in prin. de offici. ordi.
37 vbi Feli. plenè (qui plura ad hoc allegat) dicit tñ † ꝙ ſoli
epiſcopi poſſunt cõmutare pœnã iuris in pecuniariã,
qđ tñ (vt dicit) debet fieri in iudicio, & cũ cauſæ cogni-
tiõe, non aũt extra iudiciũ: ꝗa ſi fiat extra, & ſine cauſæ
cognitiõe, iudiciũ nõ valet, ex quo ꝑ hoc ſuſtinent̃ cri-

Pœnæ pecuniariæ conuerti debent in vſus pauperum.

38 minoſi ad delinquendũ: † & adhuc (vt dicit ibi) debent
tales pœnæ cõuerti in vſus pauperũ, qđ deꝰ ſcit an ho-
die fiat in hac ciuitate Heduẽ. vbi fiunt tot cõpoſitio-
nes qđ etiã excedũt ſingulo anno, mille q̃tuor centum
ſcuta ſolis. ¶ Pro certo tales cõpoſitiões vident̃ induce-
re hoĩes ad faciliꝰ delinquẽdũ, ex quo nõ ita indiſtinctè
deberẽt permitti. Bart. tñ in.l. qui à latronibꝰ. in. j. colũ.
& ibi Ioã. de Imol. ff. de teſta. videt̃ innuere qđ poſſunt
fieri tales cõpoſitiones: cũ dicat quòd detẽtus iuſtè po-
teſt cõtrahere ad vtilitatẽ detinentis. reprobantur tamẽ
in patria Dalphinatus: vt dicit Guido pape. quęſtione
cccxxvj. ¶ Aduerte quòd ex quo iſtud eſt in arbitrio
iudicis, actio deſcendens ex hoc ſtatuto dicitur bonæ
fidei. Bal. in rubrica de conſtitutio.

In textu ibi

Et s'il renchiet.

Qñ qs dicat̃ reĩcidere ĩ furtum.

1 QVæro † qñ dicit̃ reincidere in furtũ? Dic qñ cõmit
tit hodie vnũ furtũ, aliud poſt cras: quia tũc ſunt
diſtincta furta rebus, & tẽporibus: qđ requi
ritur, vt.l. eũ qui. §. quod dicit. ff. de fur. ita tenet Bald. in
cõſilio ſuo. ccxlvij. incipiẽte, Ad euidentiã præmitten-
dum eſt. in. j. colũ. in. v. volu. ¶ Quid autẽ ſi fur cõfitea-

Quæſtio.

tur ſe furtum feciſſe, pluribus vicibꝰ, vel diuerſis tem-
poribus: vtrũ intelligatur cõtinuatis, ita qđ vnum fur-
tum vel diuerſa, ſint plura furta? Bald. in aut. ſed nouo
iure. in penul. colũna. de ſeruis fugitiuis. dicit quòd iſta
verba diuerſis tẽporibus cõfeſſata per furẽ cũ ſint ob-
ſcura, & poſſint intelligi de cõtinuatis, quo caſu nõ re-
putabunt̃ plura furta.l. nunquã plura. ff. de priua. delic.
quòd interꝑ̃tabunt̃ in mitiorẽ partẽ pro confitente: &
erit vnũ furtum, niſi dicat̃, ex tẽporis interuallo, q̃ ver-
ba ſolent iudices facere apponere. ¶ Et iſtud refert & ſe
quitur dñs meꝰ Iaſon in.l. fructus. in. iij. colum. ff. ſoluto
matrimonio. Idẽ verò Bal. in conſi. ſuo. ccxlvij. hìc antè
allegato. mouet iſtã q̃ſtionẽ, & plenius diſputat ꝗ̃ ali-
bi: ſed cõcluſiuè eſt ſibi cõtrarius. cũ dicat concluden-
do qđ per iſta verba ſex vicibus, intelligunt̃ ſex furta,
cũ talia verba importent diuerſa delicta numero & tẽ-
pore: & pro hoc allegat tex. in rõne ſui. in.l. agraria. ff. de
termi. amo. vbi dinumeratio terminorũ inducit dinu-
meratiõnẽ delictorũ. ¶ Credo tñ quòd nõ dicitur rein-
cidere, ita qđ mori debeat, niſi de primo fuerit punitꝰ
per iudicẽ, & iã inſcriptus in quadã papyro, pro primo
furto, aut fuerit iã de primo accuſatus & cõuictus corã
iudice: quia ſi cõfiteatur ſe feciſſe plura furta diuerſis tẽ-
poribus, nec de aliq̊ fuerit tractꝰ in iudiciũ, ꝙ nõ eſt ad
mortẽ puniẽdus, & iſta opinio eſt æquior & mitior.
DOmi. Iacobinꝰ de Sancto Georgio quęrit de hac
quæſt. in.l. ſi idẽ cum eo. in. ij. lectura. ff. de iuriſdi
tio. om. iudi. & ſe remittit ad Bar. in.l. ſi cui. §. fina. ff. de
accuſatio. & ad Bald. in aut. qui ſemel. C. qũo & quan-
do iudex. & in apoſtilla ad Iacobinũ, ibi allegant Bar-
batia. in conſilio. xj. in. j. volu. & in conſi. xlvij. & Roma-
nus conſilio. ccxxxvj. & Feli. in.c. poſtulaſti. colũ. iij. ex-
2 tra de reſcript. videant̃ dicta eorũ. ¶ † Cogita & aduer-
te, quia nimirũ ſi plus punitur fur qui cõmiſit ſecundò
furtũ, ꝗ̃ primò: quia vt dicit Bald. in.l. apud antiquos,
C. de fur. ꝙ fur ꝗ hodie furatus eſt vnã rẽ, cras aliam, ra
tione reiteratiõis poteſt furca ſuſpendi. Et dicit Soci. in
3 cõſi. ſuo. clvij. in. iiij. col. † ꝙ cõſuetudo furãdi aggrauat
4 furtũ, & ꝓpter illã punitur fur pœna mortis: † nã relap
ſus peior eſt ꝗ̃ prima infirmitas. ita gl. in aut. vt nõ lu-
xurientur contra natu. Et ponderant doc. relapſum, ita
5 † ꝙ relapſu in hæreſim ꝗs eſt curię ſeculari tradẽdus. Ita
dicit Panor. in.c. at ſi clerici. in princi. xj. col. extra de iu-
6 di. Hinc eſt † ꝙ licet publicani ꝓ extorſione nõ punian
tur pœna capitis.l. licitatio. §. qđ illicitè. ff. de publica.
tñ ſi ſæpius hoc faciãt, puniunt̃ pœna capitis. Bart. ibi
7 per.l.j. C. de ſuperexactio. lib. x. † creſcẽte enim cõtuma-
cia, æquũ eſt vt creſcat & pœna. nota. in.l. ei qui. & in.l.
vulgariter. ff. de fur. cõſuetudo eñ in delicto aggrauat
delictũ. Itẽ per hoc multa in ꝑſeuerãtia in delictis, accu-
mulauit Roma. in.l. ſi verò. §. de viro. in. xxxj. fallẽtia. ff.
ſolu. matri. quẽ allegat Feli. in.c. teſtimoniũ. in. iij. col. ex
tra de teſtibꝰ. ibi, adducit hìc Moder. vbi dicũt Butriꝰ
8 & Panor. † ꝙ cõſuetus peccare repellit̃ à teſtimonio: &
etiã cõſuetus litigare. iij. q. v. c. quia ſuſpectos. ¶ Vide.l.
nõnunꝗ̃. ff. de priua. deli.l. nemo. C. de epiſco. audien.l.
ſeruos. §. fi. de vi publi.l. aut facta. §. fi. ff. de pœnis.l. in-
ficiãdo. §. infans. ff. de furtis. vbi ꝓpter cõſuetudinẽ de-
linquẽdi iudex poteſt augere penã, maximè qñ multi
9 taliter delinquunt: † qm̃ multis craſſantibus opus eſt
10 exẽplo, vt alij terreant̃, d.l. aut facta. §. fi. † & pœna vniꝰ
fit metus aliorũ.l.j. C. ad legẽ iul. repe. iuxta illud Ho-
ratij. Oderũt peccare boni virtutis amore. Oderũt pec-
care mali formidine pœnæ. dixi infrà hoc eodem titu.
§. viij. in glo. (congie) verſi. nunquid autẽ. in fine.

Additio.

☞ ADDITIO. Adde ꝙ in loco vbi frequentius cõmittitur aliqd' delictũ ꝙ etiã de sui natura nõ est punibile ad mortẽ,põt augeri pœna,ita ꝙ punit̃ interdũ pœna capitali ad mortem: vt facit tex.in.l.j.ibi,puinunt̃ aũt durissime nõ vbiq; sed vbi frequentius est id genus maleficij.ff.de abigeis.ex quo textu colligit̃ quòd frequẽtia delicti in vno loco facit vt pena augeri possit.Idẽ ergo in tpe si vno tpe magis frequentet̃ delictum potest augeri pœna.arg.eorũ quæ dicit Bal.in.l.j.§.j.C.de cadu.tollen.vbi dicit quod sicut numerus obseruat̃ tpe & loco:ita iurisperitus ita ꝙ vno tẽpore propter frequẽtiam delicti vna lex est bona,quę alio tempore nõ esset:& ideo scd'm frequẽtiam delictorum vt mali terreant̃,põt princeps augere pœnã à iure introductã,prout fecit anno dñi.M.ccccxxxvij.vbi propter frequẽtiã falsorũ testium & notariorũ imposuit ex edicto pœnam mortis indistinctè cõtra tales. * ¶ Vide multa pseuerantia & diuturnitate peccãdi p do.Rochũ de curte cumulata in suã repetitione.c.fi.de consue.in.j.not.& vide Bonifaciũ de vitalinis in tractatu suo maleficiorũ.tit.de pœna.fal.monet.& vide Inno. cõsilio suo lxxviij.in principio,vbi quædã dicit ad predicta,sed in fine videtur excusare, & dicit quędam que sunt mul-

Reiteratio psup ponit de liberatio nem.

11 tũ notanda.Et adde multũ in materia delictorũ† ꝙ reiteratio præsupponit deliberationẽ.glo.in.c.si qs iratus.ij.q.iij.Curtius in consi.lv.in.vj.col.ꝙ facit multũ cõtra illos qui bis aut ter percutiunt aliquem.¶ Vide Ioan.de platea in.l.fi.C.de primice.lib.xij.

☞ ADDITIO. Vide ad hoc Ioan.lupũ in repetitio.rub.de donatio.inter virũ & vxorẽ.§.xv.versi.verũ circa istas donationes.nu.xij.vide etiã Guil.Benedicti in repe.c.raynu.in ṽbo, & vxorem nomine adelasiã.nu.991.&.992.de testa.vbi dicit ꝙ iniuria verbalis facta in absentia de consuetudine Francię nõ est punibilis nisi sit reiterata:qm̃ reiteratio in hoc reddit illam punibilẽ ꝑpter reiterationem ex qua præsumitur deliberatio.vide Hippolytũ de Marsilijs de cõsilio suo.cxiij.nu.2.3.&.4. *

ET ideo dicit dñs Iaco.de sancto Georgio excellens doctor quòd debet augeri & reiterari reiteratione delicti.& ita dicit in.l.quicũq;.C.de seruis fugi.

ADVERTE tamẽ ꝙ in ciuilibus etiã vbi est reiteratio quę præsupponit deliberationẽ tantũ põt reuocari confessio reiterata:vt tenet singulariter idẽ dñs Iacobinus in.l.j.C.de errore calculi.ꝙ dictum est multũ notabile in practica ad hoc vt etiã confessiones reiteratę possint reuocari:& ꝑ certo ille egregius doctor est multùm singularis in practica,quẽ prę manibus practici & postulãtes deberẽt habere,qm̃ optimas decisiões habet in practica.Etiã illa decisio facit ad sustinendũ rescisiões contractuũ:etiã licet quis bis & ter & deliberatè contraxerit:qm̃ sicut in confessiõe,si semp sit error,semper põt reuocari.ita in cõtractu si semper sit deceptio & dolus, semper potest rescindi.& pars releuari.

Forensis commit tẽs secũdum furtum in hac patria qualiter puniendus.

12 SED vt videmus,fur pro secundo furto punitur ad mortẽ per consuetudinem:ꝙ non est de iure:†quid dicendum erit de forensi qui commisit secundum furtum in hac patria:an punietur pœna nostra cõsuetudinaria,et sic ad mortem:an secundum dispositionẽ iuris scripti,scilicet illius iuris cuius est origine dñs meus Ias. post Bar.& alios plenè disputat in.l.cũctos populos.in ij.lectura.in.xv.col.C.de summa trini.& fide catho.vbi videt̃ tenere ꝙ non sit puniendus pœna nostrę consuetudinis,sed pœna iuris cõmunis,Maximè dicit hãc esse ☞ obseruandã in iudicando.¶ Vide Ange. de Aretio in tractatu maleficiorũ.in ṽbo,existẽs Florentię.in prin.et Cepolam in repe.aut.sed nouo iure.in pe.charta .C. de furtis.Albertum brunũ in suo tractatu de constitutionibus.in verbo,fur furtum.in prin. *

In textu ibi

Il en perdra la uie.

☞ SI tamen primum & secundum non excedant summam decem librarũ,nõ debet furca suspendi:vt te r et Alex.in cõsi.suo.xcj.in.iij.vol.& in cõsi.cx.i.j.vol.

ADDITIO. Sed quia ista pœna videtur esse maior ꝙ̃ sit pœna iuris: an dux Burgũdiæ tũc potuerit illã statuere & ordinare, cogita ex his quę dicit Mat.de afflí.in præfatione cõstitutionũ regni Siciliæ.in.vij.q.¶ Aduerte quòd nõ illam statuit, sed qa cõsuetudo illa iam ita ordinauerat & statuerat, statuit & ordinauit consuetudinem esse obseruandam. Aduerte tñ quòd istud debet intelligi dummodo verè probet̃:& nõ præsumptiuè,qm̃ in furto maxime inter alia delicta probationes debent esse luce meridiana clariores,et necessariò debent cõcludere,nõ psumptiuè:vt tenet Hippolytus de Marsilijs in cõsi.suo.xlvj.nu.14. & in consilio.xl.nu.26.vbi allegat Bar.in consi.liiij.& Cumanũ in consi.viij.*¶ De hac consuetudine vide Bar.

13 cepo.in consi.xl.in.xiiij.col.circa medium.vbi dicit † ꝙ consuetudo habet potestatẽ in sanguine hominis.

Consuetudo habet potestatem ĩ sanguine hois.

1 NOtanter dicit̃ (il en perdra la vie) quia ista ṽba in condẽnatione capitis ponuntùr ꝑ iudices:scilicet ꝙ caput amputetur:ita ꝙ anima separet̃ à corpore.Solent enim dicere Mediolanenses:caput à spatulis amputetur:ita quòd moriatur:sed ꝑ certo mihi videt̃ ꝙ ṽba, ita ꝙ moriatur,sunt superflua.Cum si ei caput à spatulis amputetur, si velit mori ꝙ moriatur:si nolit, faciat ꝙ poterit.Et ideo dicebat quidam bonus socius: tolle caput à spatulis,& si velit aufugere aufugiat.¶ Rationẽ quare ponunt̃ talia verba ponit Andre.siculus, dictus Barba.in consilio suo.lxxij.col.xj.in.ij.volumi. Et vide Lucam de penna in.l.j.C.de defenso.lib.xij.Et ibi ponit quæ sit maior pœna an furcarum, an capitis amputatio. Et etiam ponit de quæstionẽ singulari: de illo qui fuit condemnatus ad mortẽ,sed euasit è manibus spiculatoris:& verisimiliter pręsumitur miraculose:an debeat iterũ suspendi:& ibi arguit plenè ad partes: tandẽ concludit ꝙ non:etiam si ponãtur verba supradicta in sententia,videlicet ita quòd moriatur.

Simplex condẽnatio capitis intelligitur de mitiori.

2 NAM simplex†condemnatio capitis intelligit̃ de mitiori,scilicet de exilio:cũ appellatiõe pœnæ capitis simpliciter non intelligat̃ de morte naturali.Ita tenet Io.and.in.c.quãto.de iureiu.in nouel.Ioan. de imo. in.l.ij.ff.de publi.iud.Alex.in consi.ciiij.in.ij.col.in.j.volu.dñs meus Ias.in.l.transigere.C.de transac. Plenæ per Franc.de Areti.in.c.inquisitionis.§. ad corrigendos.in iiij.colum.extrà de accusa.& per Feli.in.c.ex literis.in.x. colum.extra de constitu.

☞ ADDITIO. Vide ãple Hippolytũ de Marsilijs in practica causarũ criminaliũ.i ṽbo,oportune.nu.39.*¶ Qũo fiet ista cõdẽnatio an furca suspẽdi debeat:an ei debeat abscindi caput,videret̃ ꝙ potius debet ei abscindi caput:qa abscissio ca-

pitis est minor pœna,& mitior,ꝙ pœna furcarũ:vt dicit Bart.in.l.capitaliũ.§.serui.ff.de pœnis.Et bñ facit ille tex.in princi.& hoc in Italia scd'm Bar.in.l.desertorẽ.in prin.ff.de re mili.et notat Bal.in.c.j.§.si rusticus.de pace tenen.& probatur ex his quæ ponit Bald.in.l.oẽs.C.de delato.libro decimo.Cuius dicta refert Ioã.de Anania in.c.fi.extrà de collusio.detegen.Et ideo eligi debet: cũ in pœnalibus mitior sit sequenda.l.interpretatione.ff.

Furcarũ pœna ꝓpria est furum.

3 de pœnis.¶Sed tu dic † & pœna furcarum est ex consuetudine generali Franciæ introducta contra fures.quę quidem est seruanda:nec est verum ꝙ sit maior pœna ꝙ pœna abscissiõis capitis:maxime in Frãcia & Gallia: quicquid dicat Bar.in.d.l.desertorem.& Bald.in consi.ccccxxvj.inci.Pręmittendum est ad euidẽtiam.in.j.volu.Et per plura concludit Soci.in consi.clvij.vbi latè disputat an homicidium sit maius & grauius quam furtum.Et ꝙ fures suspendi debeant probatur ex iure antiquissimo:exemplo Iudæ:de quo scriptum est Ioan.xij. quòd fur erat & latro,habens loculos:& ea quæ mittebantur portabat:qui tandem laqueo se suspendit.Mathei.xxvij.Et est tex.in.l.capitaliũ.§.famosos.& ibi Bar. ff.de pœnis.& ita communiter concludunt doctores in ☞ aut.sed nouo iure.C.de seruis fugi.¶Immo sunt suspẽdendi in locis in quibus furta sunt perpetrata,ꝓut voluit expresse Spec.in tit.de competen.iudi.additione.§: vj.versi.vj.vbi ad hoc plura iura allegat,facit.l.j.C.vbi de crimine agi oportet.

ADDITIO. Et executiones criminosorum debent fieri publicè & nõ occulte,nisi ex lincentia principis & ad requisitionem parentum,vt tenet Matthæus de afflictis in constitutione regni Siciliæ quæ incipit,monarchiam.in.vj.nota.in.ij.libro.✱¶Multi alij sunt casus in quibus quis debet furca suspendi,de quibus per Bal. in.c.j.§.iniuria.de pace iura.firman.& per Albertũ de Gandino in tractatu maleficiorum.in tit.de pœnis.in.xxiiij.col.Et ibi etiam ponit.xv.casus in quibus quis comburitur.Quos etiã vide per Sali.in.l.vnica.C.de nili aggeribus non rumpendis.qui sunt sequentes.

PRIMVS faciens adulterinam monetã:vt est tex. in.l.ij.in fine.C.de falsa moneta.

SECVNDVS hostis & transfuga ad hostes,& renuntiator cõsiliorũ principis.tex.est in.l.si q̃s aliquid ex metallo.§.j.et in.l.aut damnum.§.hostes.ff.de pœnis.

TERTIVS qui facultatem deprædationis barbaris in romanos dederit:vel alio modo factã diuiserit.tex.in.l.si quis a barbaris.C.de re milita.lib.xij.

QVARTVS procurator cesaris,vel actor rerũ priuatarũ principis,q̃ aliquẽ iniuria vexauerit: & tyrannidẽ seu concussiones indebitas fecerit. Textus in.l.vniuersi.C.vbi causæ fiscales.

QVINTVS à quibusdam concremabantur sacrilegi.vt in.l.sacrile.in princ.ff.ad legem iuliam peculatus.

SEXTVS seruus q̃ mulierẽ rapuit,vel auxiliũ rapinæ prębuit.tex.in.l.vnica.§.fi.C.de rapto.virginũ.

SEPTIMVS seruus qui rem cum domina sua habuerit.vt in.l.j.C.de mulie.quæ proprijs seruis se immiscuerunt.

OCTAVVS seruus qui saluti dñi sui insidiauerit:vel plebeius insidiator vitæ alterius.text.in.l. capitalium.§.igni.ff.de pœnis.

NONVS haruspices & diuinatores seu incãtatores vt in.l.iij.C.de maleficis & mathematicis.

DECIMVS Incẽdiarius,qui ob inimicitiam vel prædam incenderit intra oppidum.d.l.capitaliũ §.incendiarij.ff.de pœnis.

VNDECIMVS qui ædes vel aceruũ frumenti iuxta domum positum scienter cõbusserit.tex.in l.qui ædes.ff.de incendio ruina naufragio.

ITEM Iudæus cum suis participibus,si aliquẽ Iudęũ ausus fuerit attentare,qui ad cultum dei cõuersus fuerit.l.ij.C.de iudeis.

ITEM vsurpans vada fluentis nili:vt in.l.vnica.C.de nili aggeribus non rumpendis.

☞ ITEM tabularius q̃ iniustã profitet̃ alicuius immunitatẽ.l.j.C.de immunita.nemi.cõcedẽ.lib.x.¶Quid de celante literas immunitatis alicuius priuati existẽtes penes se,videt̃ ꝙ idẽ sit dicendũ:eò q̃a falsitas cõmittit̃ in celando & occultando,sicut in faciẽdo vt facit tex.in l.paulus.versi.paulus rñdit.ibi,sed & cęteros q̃ in rõnibus,literis publicis,aliave qua siue cõsignatiõe falsum fecerũt,vel,vt verũ nõ appareat,q̃d celauerũt &c.eadẽ pena affici solere dubiũ nõ est.ff.ad legẽ corneliã de falsis.& ibi Bar.& Alex.ex q̃b⁹ als dixi ꝙ q̃dã q̃ literas regias officij alicuius celauerat p triẽniũ ita ꝙ ꝓuisus à rege ignorãs ꝓuisionẽ factã p celationẽ literarũ ꝓuisiõis renũtiauit dicto officio eo q̃a putabat se tenuisse dictũ officiũ tñ in vim cuiusdã cõmissiõis,& tñ fuerat prouisus p regem,ꝙ talis q̃ sic celauerat debebat puniri tanq̃ falsarius literarũ regiarũ,quæ cõtinebãt immunitatẽ in multis rõne officij de quo fuerat ꝓuisus:& ꝓpterea nõ erat sine dubio ꝙ puniri debuisset pœna dictę.l.j. ✱

ITEM quicũq; cõtra pręceptum dñi de anathemate furatus fuerit:vt habetur Iosue.c.vij.

ITEM alium casum vide Leuitici.xxj.versicu.sacerdotis filiæ.

ITEM alium pulcherrimum casum vide per eundem Albertũ vbi suprà(vbi est corruptus impressorum incuria)& ibi voluit dicere ꝙ hæretici comburendi sunt:prout etiã tenet Bonifacius de vitalinis in suo tracta.maleficiorũ.c.de crimine hæresis.ꝙ dicit esse de cõsuetudine,prout notatur in.c.quãdo vult deus.xxiij. q.iiij.Etiam libri ipsorum,textus in.l.quicũq;.§.oẽs.& l.damnato.§.necnon.C.de hæreticis & manicheis.&.l. mathematicos.C.de epis.audien.

☞ ADDITIO. Vide Lucam de penna.in.l.j.C. de immu.nemi.cõcedẽ.li.x.allegatũ per Mat.de affli.in consti.regni Siciliæ que incipit, incõsutilẽ.in.xxij.notabili.✱¶Aliquos casus etiã i q̃b⁹ aliqui furca suspenduntur ponit Guido pape.quęst.sua cccccIxxxix.vbi dicit†ꝙ rebelles furca suspenduntur et 4 etiã qui machinantur contra principẽ:qui dicunt̃ incidere in crimen proditionis.Et ibidẽ amplè ponit q̃ dicantur rebellare contra principem de quo etiã Barto.in extraua.qui sint rebelles.& tales dicunt̃ incidere in crimen læsæ maiestatis:vt ibi per eum.

☞ ADDITIO. An ciuitas quæ nõ resistit cõtra magnũ exercitum alicuius magni dñi potentis,immo cõtra iuramentũ iam regi præstitum se dedit illi dño potenti,possit dici rebellis: quia non multum ad propositũ,vide solũ Matthęũ de afflictis in constitutiõe regni Siciliæ quæ incipit,dubitationem iurisperitorum.in.ix.nota.✱

Conclude

COnclude ergo ex cõsuetudine nostra ꝙ si q̃s fece-
rit duo furta:quorũ primũ excesserit summã decẽ
librarũ:ꝙ pro secũdo debet puniri ad mortẽ.Que q̃dẽ
cõsuetudo est introducta ex his quæ ante dixi:cũ cõsue
tudo in delictis aggrauet delictum.

Questio

SED anteq̃ vlterius progrediar querit̃:nũq̃d hæc cõ
suetudo valeat in foro cõscientie & iudex iudicans
secundũ hãc cõsuetudinẽ sit tutus in foro conscientie.
Glo.Raymũdi,Prouerbiorũ.vj.in verbo:liberabit se di
cit ꝙ hodie in multis locis etiã simplex fur suspẽditur
de cõsuetudine.& dicit ꝙ hanc consuetudinẽ facit ratio
nabilẽ necessitas pacis cõmunis,& frequẽtia huius ma-
leficij:& incorrigibilitas taliũ furũ expta.Et hoc recitat̃
in Summa cõfessorũ.li.ij.tit.vj.q.iij.& concordat Host.
in sum.lib.j.tit.xxxij.vbi alle.Rodoneñ.Et cũ his etiã cõ
5 cordat Landulphus i. iiij.di.xv.† licet antè antiq̃tus fur
nõ suspenderet̃,q̃ñ erat simplex:fur q̃a hoc est priuatũ
delictũ:& ideo pœna extraordinaria debet puniri.ff.de
fur.l.fi.ff.de priua.delic.l.vlt.Tamẽ pro cõseruatiõe rei-
publicæ & pacis quę aliter propter multitudinẽ furum
destrueret̃:rationabiliter lex nr̃a municipalis ordinauit
maledictos fures ex cõsuetudine hoc habẽtes, furca su-
spendi debere:cũ consuetudo delinquẽdi delictũ aggra
uet.¶ Aduerte,q̃a vt habet̃ in cõmentarijs Iulij Cęsaris.
6 lib.xj.†latrocinia quę fiebãt extra fines cuiusq̃ ciuitatis
7 nullam habebãt infamiam apud Germanos.†Et apud
Scythas p̃miabant̃ fures:vt refert Titus Liuius.¶ AEgy
ptij verò furta oĩa impune permittũt:vt dicit Textor in
sua officina.c.ppl'orũ diuersi mores:& vide amplè Lu-
douicũ Celiũ lib.x.suarũ antiquarũ lectionum. c.j.q̃ũo
☞ quibusdã rapto viuere honestũ est.¶ Vide tex.in.l.ij.§.
postea cũ Apius Claudius.ff.de origine iuris.ꝙ Cneus
flauius scriba filius Libertini Appij Claudij ꝓpter fur-
tum tres dignitates consecutus fuit quia effectus tribu-
nus plebis,senator.& ædilis curulis. *

Fur antiquitus nõ suspẽdebatur.

In textu ibi

S'il n'a grace.

1 ARchidi.in.c.gratia.j.q.j.dicit,†ꝙ gratia accipitur
multipliciter.& ibi ponit ꝙ accipit̃ octo modis
& amplè illos ponit:& quintò dicit ꝙ gratia dicit̃ pri-
mus gratiæ effectus post lapsum.& sic gratia in episto
lis dicit̃ remissio peccatorũ,quæ videt̃ esse similitudina
rie hæc gratia:de qua hic in vulgari nostro:quæ in iure
potius dicit̃ abolitio,vel indulgẽtia:seu restitutio.vt in
tit. de generali abolio.l.indulgentia.& in.l.j.& in pluri-
bus legibus illius tit.C.de senten.pas.

Gratia quotmodis accipiatur.

ADuertendum est ꝙ in iure sunt tria aut quatuor
vocabula circa huiusmodi materiã gratie scilicet
abolitio,indulgẽtia,restitutio in integrũ & remissio q̃
vno v̾bo apud nos cõprehẽdunt̃:sed vlterius sunt alia
v̾ba seu vocabula quę aliud importãt:vt sunt verba(de
pardon,et de innocence.)& ideo de oĩbus est videndũ.
2 NAM primò†Abolitio est duplex:specialis, scili-
cet & g̃nalis.& ista specialis abolitio est perẽptio
3 accusatiõis†quę fit tribus modis:vno modo ꝑ princi-
pem sua sponte id facientẽ:puta ꝓpter diẽ insignẽ, aut
publicã gratulationẽ:aut ob rẽ prospere gestã. De pri-
mo videmus singulis annis in die veneris sc̃tã ꝙ gratię
ꝑ christianissimum regẽ nostrũ concedunt̃. Videmus
etiã aliq̃ñ in introitu & iocũdo aduẽtu principis in ci-
uitatibus gratias concedi.Et tertio cũ res principũ pro-
speræ gerũtur in bello:aut aliâs:vt dicemus infra & isti
casus quotidie eueniunt.

Abolitio duplex.

Quot modis fiat abolitio.

SECVNDO modo fit ꝑ accusatorẽ postulantem
(qui pœna tallionis puniẽdus est)cũ videt se nõ pos
se probare & elucidare ꝑ eũ deducta,petit abolitionem
principes solent facere tales abolitiões de facili:ne accu-
satores ab huiusmodi accusatiõibus desistant.& vt di-
cũt istud est q̃ãdoq̃ eis vtile & necessariũ:vt ꝓditiões
multorũ in lucẽ veniant:ꝙ est vtile regi, & reipublicæ
regni.Et de hac abolitiõe speciali in his tribus casibus,
vide Azo.in sua summa de abo.& vt dicit Bar.in.l.aut
4 priuatũ.§.tringinta.ff.ad senatu.turpil.†Abolitio nihil
aliud est q̃ nomẽ rei absolui inter reos,& cũ indicij in-
stãtia absoluere.Et est triplex:publica,legalis,et priuata.
vt per Ioan.fabri in rubrica.C.de abolitio.

Abolitio quid

Abolitio triplex.

TERTIO modo fit hæc abolitio ꝑ mortem accu
santis vel accusati.& de hac cũ nihil ad propositũ
non insisto:sed de ea vide Azo.ibi vt.s̃.

ALIA est g̃nalis,qua oẽs perimunt̃ accusationes.
5 †& in hoc differũt specialis,& g̃nalis.specialis,sci
licet ꝙ de casu speciali fiat:g̃nalis verò quę oẽs accusa-
tiones tollat:quod q̃ũo fiat:vide Azo.in tit.de generali
abolitione.Et ista abolitio est generalis ad indulgentiã.
6 †Cum indulgentia tantùm pœnam remittat,non infa
miam,dignitatẽ,aut honorem.l.indulgẽtia .C. de abo-
litionibus.Et hoc casu q̃ñ quis impetrat indulgentiã li-
berat̃ à pœna tantũ,et tunc neq̃ famam recuperat neq̃
bona:neq̃ reincidit in potestatem patris:nec seruus in
potestatem domini.d.l.indulgentia.&.l.frustra.l.si pa-
ter.l.generalis.l.cum patrem.l.tutor.l.si ademptus. &.l.
in insulam.C.de senten.pas.

Abolitio specialis & g̃nalis q̃ũo differant.

Indulgẽtia tantũ pœnã remittit.

7 RESTITVTIO†verò in integrum,seu remissio
est amplior:cum per eã restitutus recuperet & di-
gnitates,& honores:famã et commodũ .l. antepe.C.de
sen.pas.& vt dicit Alber.de rosa.in.l.cũ salutatus .C. de
sen.pas.Restitutio magis operat̃ q̃ indulgentia . & hãc
restitutionẽ vocat gratiã.& ista est restitutio q̃ propriè
apud nos & in vulgari nostro dicitur gratia:cõprehen-
dens oẽs terminos:et sub qua possunt distingui oẽs alij
termini:scd'm ꝙ ꝑ principem limitatur.immo etiã ipsa
restitutio q̃ãdoq̃ ꝑ principẽ limitat̃:ꝙ fieri põt scd'm
tex.in.l.fi.C.de sent.pas.Et de hac gratia seu restitutione
satis infra dicet̃.& sub se cõprehendit quandã speciẽ q̃
dicit̃(pardon)in vulgari nostro.hoc est remissio pœnæ
8 ciuilis:seu alia criminalis à morte.†Et est differẽtia quò
9 ad nos inter gratiã &(pardon.)†ꝙ dicit̃ in vulgari no
stro(pardõ)à parco:id est,veniã do.& sic quis obtinuit
veniam id est remissionẽ à delicto,ꝙ nõ requirebat pu
nitionẽ ad mortẽ in qualitate exposita : puta q̃a nõ est
aut nõ fuit animus occidendi. ꝙ multis modis potest
contingere.vt dixi.s̃.in rubrica huius tituli in glos.(&
droitz dicelles)v̾si.amplia.& ibi nota casus.et vide etiã
per Cepolam consi.xxix.&.xxxj.& suprà in dicta glo.
versiculo,secundo aduerte.

Restitutiõis vis.

Dr̃ia inter gr̃am & pardon.

Pardon vnde dicatur.

HIC est ergo vnus casus vbi fur non suspenditur
furca:scilicet q̃ãdo habet gratiam à principe . de
quo infra dicã.Plures autẽ sunt alij casus in quibus fur
furca non suspenditur.de quibus infra dicam . Videtur
tamẽ(anteq̃ vlterius ꝓgrediar)ꝙ nõ sunt alij casus,im-
mo ꝙ sunt exclusi oẽs p̃ter gratiã principis : ꝓpter hæc
v̾ba(sil na grace)q̃ tantũ importãt q̃tum illa v̾ba: nisi
10 l.fi.cũ.§.qui iniuriarum .ff. si quis cautio.†& est dictio

exceptiua:& ideo necessario significat oppositũ antece

Nisi dictionis vis.

11 dẽtis cui immediate aduersatur:†vnde si præcedat oratio negatoria:dictio nisi,ponit & affirmat:si vero econtra præcedat oratio affirmatiua:dictio nisi negat & priuat.tex.in.l.extraneo.ff.de ven.in posses.mittẽ.& in.l.ij.ff.de custo.reo.& in.c.cũ accessissent.in fi.extra de cõsti. Geminia.in.c.fi.de litis cõte.in.vj.do.Alexã.in cõsi.suo lxxxiij.in.j.col.in.j.vol.d.me⁹ Ias.in.l.ij.in prin.C.de bono.pos.scd'm tab.& in.l.actiõe.C.de trãsa.vbi satis amplè.faciũt q̃ dicit Præpositus in.c.ꝑterea.in.j.not.de ap.

12 Dicit̃ † eñ nisi:id est,si nõ:quę dictio nisi in dispositiõibus apposita facit conditionẽ.l.fideicõmissa.§.fideicõmissum.ff.de leg.iij.in.l.q̃bus dieb⁹.§.ꝙ titio.ff.de cõdi.& demon.scd'm gl.not.in.l.ij.ff.de in diẽ adie.& ꝑ Bar.in.l.j.in vlt.col.ff.de condi.& demõ.Cepo.cõsil.lxiiij.in ij.col.ibi:redeo ad primũ.Et statutũ seu cõsuetudo nr̃a disponit ꝙ morieť talis fur si non habeat gratiã à principe:vel dici põt ꝙ resoluet illã mortẽ sub illa cõditiõe:quẽadmodũ dicimus ꝙ licet illa dictio importet cõdẽnationẽ in vltimis voluntatibus,iuribus supradictis:tñ in contractibus resoluit̃ sub conditiõe.Similiter isto casu resoluet istã mortẽ sub ista cõditiõe,si haberet à principe gratiã.

Arg. de cõtractibus ad statuta.

13 †cũ bonũ sit argumentũ de cõtractibus ad statuta.gl.in rub.de decre.decurio.lib.x.C.ꝙ verum est affirmatiuæ,nõ negatiuę.Feli.in.c.j.in.ij.col.de ꝓbatio. dñs meus Ias.in.l.pr̃scriptiõe.C.si cõtra ius vel vti.publi.& ꝓ regula est tex.in.l.fi.ff.de fideiuſ.ergo isto casu illa cõditio aduersatiua nisi resoluet illã mortẽ sub illa cõditiõe,quẽadmodũ resolueret cõtractũ sub cõditiõe:dicta.l.ij.ff.de in diẽ adiectio.& cũ includat illã cõditionẽ sub illa dictiõe nisi:videtur alios modos excludere. Ego dico ꝙ hęc dictio nisi,est exceptiua vt dictũ est:& sic cũ exceptionẽ ponat,põt extendi ad casus sibi similes.gl.in.l.j.C.de cõdi.indebi.quã ad hoc no.Pa.in.c.q̃m frequenter.in prin.in.ij.not.& sup glo.pe.vt lite nõ contest.& est text.in.c.cũ dilecta.§.nos igit̃ de cõfir.vti.vel inuti.quẽ ad hoc ibi not.Pa.& melius in.c.ad audiẽtiã.in.j.nota.de cleri.nõ residen.& do.meus Ias.in.l.trãsigere.in.v.col.C.de trãsa.& in.l.j.in.ij.col.C.de iuris & fac.igno.& in.l.de pupillo.in prin.iiij.col.ff.de no.ope.nũt.et in.l.j.in.vj.col.C.q̃ admi.Feli.in.c.pastoralis in.iij.col.extra de rescri.& in.c.cũ omnis.in.iij.col.post Panor.in v.col.de cõsti.& idẽ do.meus Ias.in auẽ.præterea.in pe.col.C.vnde vir & vxor.Vnde ergo cũ oẽs alij casus sint similes,quia habẽt vim gratiæ principis quã habẽt à le-

Princeps lex aiata.

14 ge:†& princeps dicit̃ lex animata in terris.vt est text.in auẽ.de cõsuli.circa fi.& in auẽ.q.mo.nat.effi.legi.§.igit̃ licẽtia.gl.in.l.& qa.ff.de iuris.om.iu.Et ideo etiã dicunt̃ habere gratiã à principe mortuo:scilicet cũ habeat à lege:& semp dicit̃ gratia principis:cũ loco principis sint à quibus gratię conceduntur. Videtur ergo dicendum ꝙ sunt seu esse possunt alij casus,in quibus fur nõ suspẽditur furca,etiam si non habuerit gratiam à principe.

Casus in q̃bus fur nõ punit̃ morte. Necessitas. Necessitas facit licitũ ꝙ al's illicitũ esset.

15 PRIMVS ergo†casus in quo q̃s euitat mortẽ est in casu necessitatis,scilicet cibi et potus,vel vestimẽti:vel alterius rei necessarię ad vitã scd'm Ale.de Ales in iij.parte:in tractatu de pręceptis,pręcepto septimo. Et dicit scẽũs Tho.ij.ij.arti.vij.ꝙ in tribus casibus excusat̃ subtrahẽs rẽ alienã:de qb⁹ iste casus necessitatis est vnus

16 de quo est gl.in.c.iij.extra de fur.†necessitas eñ facit licitũ ꝙ alias nõ erat licitũ.Feli.in.c.cũ dilecta.in.xvj.col.ex

17 tra de rescrip.†vbi in casu necessitatis licitũ est laico & ꝑsonę idiotæ baptizare.Dicit etiã do.meus Ias.in.l.ad-

18 monendi.in.lxxvij.col.ff.de iureiu.†ꝙ dispositio iuris ꝑpter necessitatẽ suspẽdit̃:quæ q̃dẽ necessitas nõ habet legẽ suo tp̃e.dicit Bar.in.l.j.C.de ope.liber.& faciũt quę dicit do.me⁹.Ias.in.l.principalib⁹.ff.si cer.peta.& Feli.in c.querelã extra de iureiu.& in.c.cũ accessissent.in.ix.col.extra de cõsti.Et facit in ꝓposito casus nostri:nã sicut licet occidere,cũ se homo aliter tueri non põt.vt in cle.j.

19 de homi.†Ita licet furari in extrema necessitate famis:tali eñ tp̃e omnia sunt cõia de iure naturali,ciuili,& etiã canonico.insti.de re.diui.§.j.& in.c.sicut hi.xlvij.dist.& in.c.dilectissimis.xij.q.j.&.ff.ad legẽ rhodiã de iac.l.ij.§.cũ in eadem.vbi gl.per quã dicit Ang.ibi:ꝙ stipendiarij in bello licito licitè depredantur pro victu. & extra de fur.c.si q̃s ꝑpter.& ideo talia subtrahens nõ dicitur in dolo,cũ vtatur re cõmuni immo etiã propria:& dicit Ale.de Ales in loco suprà alle.arti.iij.ꝙ si quis est in necessitate leui aut etiã magna:tñ alio modo põt releuari q̃ furando,puta laborando,vel mendicando,vel alio modo:ille qui furat̃ non excusat̃ à furto. ¶De necessitate famis,vide Lucã de penna in.l.cõparationẽ.C.de qui.mune.lib.xij.vbi amplè ponit ꝙ fames horribi-

20 lia mala facit.Et ibi etiã ponit † ꝙ diuites tẽpore famis cogunt̃ vẽdere frumentũ pretio viliori.l.si pẽdẽte.§.sed si quis.ff.de vsufru.&.l.j.C.vt nemi.li.in emp.spe.lib.x.

21 Et aduerte etiã † ꝙ fames est acutissimus ensis.& sic sicut quis non tenet̃ obseruare iuramentũ ꝑ ꝙ incidit in periculum mortis:ita nec tenet̃ obseruare iuramentum per ꝙ incidit in opprobrium & exterminium famis.ita dicit.Bal.in.l.pactum.in.fi.C.de collatio.Et ideo aliquãdo dixi, quod de facili releuantur qui tempore famis eorum heritagia vendunt:quia facilè ad hoc inducũtur fame cõpulsi:& propter vnam paropsidem leguminũ renuntiarent cuicunq; iuri.

SI verò talis necessitas sit vehemẽs & maxima,adeo ꝙ nõ credat posse euadere mortẽ,nisi tali necessitati satisfaciat,& aliter nõ põt habere:tũc excusat̃ à furto.Et

22 dicit Pa.in.c.q̃m extra.de simo.†ꝙ in casu nõ maximæ necessitatis,licet nõ excusat̃ in totũ:tñ alleuiat̃ eius culpa:& ita dicit debere intelligi.c.iij.de furtis.scd'm vnã lecturã.& ꝑ hoc esse intelligendũ illud ꝙ dicit dñs meus

23 Ias.in repetitiõe.l.admonẽdi.ff.de iureiur.in.vij.col. † ꝙ necessitas non in totũ tollit iuris dispositionẽ,sed quodammodo suspẽdit:qa intelligi debet de necessitate nõ maxima,ratiõe cuius excusat̃:nec põt dici scd'm rei veritatẽ fur:hęc eñ res illo tempore facta est sua:iure poli.scd'm Scotũ in.iiij.distin.xv.quia vt dicitur in.c.exijt q̃ seminat profecto.de verbo.signi.li.vj.in extremæ necessitatis articulo:ad prouidẽdũ necessitati naturæ:via omnibus extrema necessitate detentis est concessa.Et ita te-

24 net Richardus dist.xxxvij.arti.iij.q.iiij.vbi dicit†ꝙ nullum ius positiuum põt statuere ꝙ tempore necessitatis extremæ(quæ non possit releuari aliter)nõ liceat furari:ꝙ tamen propriè furtum non dicitur:quia furtum est contrectatio rei alienæ inuito domino.Sed tali tempore necessitatis extremę,contrectatur res propria,facta iure naturali:quod est fortius positiuo:quia est incõmutabile.§.sed naturalia.instituta de iure naturali gentiũ

25 & ciuili.†Nam ius naturale potest tollere ius positiuũ, sed non econtrario:& dic etiam quòd si ille qui erat dominus rei non consentiret:& hoc ipse præsumeret:tñ nõ tenetur furti.& ille qui erat dominus peccat mortaliter non

liter non conſentiẽs in tali caſu.d.c.ſicut hi.xlvij.diſtin. &.lxxxvj.diſt.c.paſce.Et de hoc habemus exẽplũ Matthæi.xij.vbi habeť ꝙ diſcipuli neceſſitate famis ſpicas euellebãt:q tñ excuſati ſunt à dño.Et hoc idẽ habeť de cõſe.diſt.v.diſcipulos Et extẽde prędicta ꝙ nõ ſolũ põt qs furari in tali neceſſitate pro ſe:ſed etiã pro alijs quos

26 alere teneť.Ita tenet ſanctus Tho.ij.ij.q.lx.¶Adde ꝙ neceſſitate non ſolùm ſuæ perſonæ,ſed etiã ſui equi licitũ eſt alicui tranſeũti per viam equum ſuum depaſcere in prato ꝓpinquo.dixi infra hoc eo.tit.§.vj.in glo.(meſuſaige.)quia equus male pabulatus male vadit.ita tenet Io.Sanxon in cõſuetudi.Turoneñ.titulo(des heritaiges deffenſables.)articulo.vj.

Exiſtẽs in neceſſitate,an poſſit furari exiſtenti in ſiſ̃i neceſſitate.

27 LIMITA prędicta nõ eſſe vera†qñ qs vellet furari alicui q eſſet in tanta neceſſitate ſicut ipſe,quia nõ debet hoc facere.In tali caſu em̃ potior debet eſſe ratio poſſidentis.ff.de cõdi.ob tur.cau.l.ſi ob turpẽ.§.porro. & pro hoc facit:quia duobus cõcurrẽtibus pręualet ꝙ eſt potius.ff.de ſtatu homi.l.quæriť.ideo teneť reſtituere rem illi cui rapuit.ſcd'm Scotum.in.iiij.diſt.xv.

28 SED quæro†aliqs exiſtẽs in extrema neceſſitate ſubtraxit aliquã rem alicui q̃ non erat in ea neceſſitate, an teneať ad reſtitutionẽ,ſi poſtea veniat ad pinguiorẽ fortunã?Dicunt qdã ꝙ nõ:q̃a ſemel ſua eſt facta iure poli.Alij tenẽt ꝙ teneť ad reſtitutionẽ:ſicut ille q ceſſit bonis.C.q̃ bonis cedere poſſunt.l.j.tamen ſecundum illos nõ teneť niſi inquantum facere poteſt.l.iij.ff.de ceſ. bonorũ.& intelligitur facere deducto ne egeat.ff.de reg.iuris.l.in condemnatione.

CONTRA tamẽ p̃dicta arguiť:ꝑ tex.in.d.c.ſi qs propter neceſſitatẽ.extra de fur.vbi cuidã q̃ ꝓpter neceſſitatẽ furatus fuerat:imponiť pæna ieiunij trium hebdomadarũ.Reſpõdit Inno.poſt gl.in.d.c.ſi quis propter neceſſitatẽ.ꝙ illud non intelligitur in cõſtituto in extrema neceſſitatæ ſed tãtũ magna,vnde imponit pænitẽtiã dicta decretalis ꝓpter ambiguũ:& ne qs ſit pro-

Neceſſitas extrema qũo cognoſcatur.

29 nus ad furtũ.¶†Sed qũo cognoſciť an neceſſitas ſit extrema vel nõ?Dic ꝙ eo q̃a nõ eſt determinatũ relinquiť arbitrio iudicis ꝑ doctrinã.c.de cauſa.extra de offi.dele.

30 &.l.j.ff.de iur.delib.vbi hr̃†ꝙ in non determinatis à iure,ſtatur arbitrio iudicis.Hinc eſt ꝙ cũ tẽpus reperiť à iure ꝙ non eſt certũ,ſtatur arbitrio iudicis vt ꝑ Bar. in d.l.j.§.ait prætor.De qua regula ponit Abb.in.c.nõnulli.de reſcri.d.meus Iaſ.in repet.l.admonẽdi.in.cix.col.ff. de iureiu.& multos caſus in hoc ponit Barba.cõſi. ſuo. xx.inci.præclare dicit dña veritas.in.viij.& in.iij.col.in ij.vol.vide tñ Feli.in hoc.in.c.iij.de offi.deleg.in.iij. col. q̃ dicit qñ dicatur grauis neceſſitas ad hoc vt habeat excuſare.¶Multa etiã alia ſunt quæ permittunť cauſa neceſſitatis & ratione cui⁹ à dipoſitione iuris cõmunis receditť:quę alias nõ ꝑmitterenť.de quib⁹ per domi.meũ Iaſ.in.l.principalibus.in.ij.col.ff.ſi cer.petať.& ꝑ Feli. in c.querelã.extra de iureiu.& in.c.cũ acciſſiſſent.in.ix.col. extra de cõſtitu.¶Quibus adde qd' in caſu neceſſitatis licitũ eſt laico & perſonæ idiotę baptizare.Felic.in.c.cũ dilecta.in.xvj.col.extra de reſcri.ꝑ tex.in.c.conſtat. &.c. ſanctũ eſt.de conſe.diſt.iiij.

☞ ADDITIO. Vide etiã plura q̃ allegat Mat.de affli.in cõſti.regni Siciliæ quę incipit,ſi qñ.in.iij.lib.in primo notabili.& qũo ſi ex neceſſitate famis liceat patri filiũ vendere,non tñ poteſt vendere filium preſbyterũ:vt dicit Hippolytus de Marſilijs in ſingulari ſuo centeſimo primo incipiente, pater põt & etiã hoc tenet Pet.Giraudi in ſingulari centeſimo, ꝙ eſt vltimum . vbi plura de neceſſitate ponit quæ ſunt ſingularia. *

31 ITEM etiã†in caſu neceſſitatis ꝑmiſſum eſt cõfiteri laico.glo.in verbo,prætereꝗ.in.c.paſtoralis.de offi.or. & in.c.præter.in verbo,per manus.xxxij.diſt.quas not.

Confiteri licet laico in caſu neceſſitatis.

☞ ¶Et facit Tex.& Gloſ. fina. ibi in.c.penul.xxiiij.q.j.* ¶Multa em̃ neceſſitas facit licita quæ aliâs eſſent illicita . vt hîcantè dictum eſt.

☞ ADDITIO. Vide in hoc etiã Alciatũ in tractatu de verborũ & rerũ ſignifi. li.ij.in fi.vbi ponit ꝙ ceſſante neceſſitate ceſſat excuſatio propter neceſſitatẽ.l.ſenatus.ff.de offi.præſidis. *

32 SECVNDVS ṽò caſus†in quo licet furari eſt qñ res mea eſt apud alium conſtituta:& non ſpero illũ per viam iuris conuincere:tunc licitũ eſt mihi ipſam furari.gl.ſingu.quæ eſt prima in.c.iuſgentium.j.diſt.not. Inno.in.c.olim.le.j.extra de reſt.ſpoliat.immo etiam nõ ſolùm rem meam furari,ſed etiam rem æquiualentem rei meę furtiuè arripere poſſum ita.Flo.in.l.itaꝗ.ff.ad legem aquil.immo non ſolùm furtiue ſed propria autoritate licitum eſt arripere ita tenet Alexan.in conſi.ſuo. cxxxv.inci.circa primum dubium.in.j.col.in.j.volu.ꝙ conſilium poſuit de verbo ad verbum dominus Bart. Cepo.in conſil.ſuo.xxvj.faciunt quæ dicit idem dominus Alex.in conſi.xj.inci.circa primum dubium.in vlt. col.in.j.volu.faciunt quæ dicit dominus Iaſ.in.l.j.in. v. col.C.de teſta.& Panor in.c.j.in.xj.col.extra de iudi . & in.c.j.in.ij.col . extra de dolo & contu.Felin . in.c. quoniam,de ſimo.

Rẽ meã apud alium cõſtitutam quẽ conuincere non poſſum, furari licet.

☞ ADDITIO. Faciũt quæ dicit Mat. de affli.in conſti.regni Siciliæ q̃ incipit,pacis cultũ.in.ix.col.verſi.ſextò licet ꝓpria.& in col.x.ṽ ſi. vndecimo,ſi Titius furto ſubtraxit.vide etiã Hippolytum de Marſi.in conſi.ſuo.liij.nu.xix. *

ADDE in hoc Iaco.de ſctõ Geor.in.l.ꝗuis etiam. C.de fur.vbi ponit etiam caſum ſequentẽ de muliere furante,quæ non debet puniri ad mortem.

33 TERTIVS caſus eſt†quando mulier furatur marito,vel ſurripit nõ exiſtẽte in neceſſitate pecuniã vel alia vt inde faciat eleemoſynã exiſtenti in extrema neceſſitate:& hoc qñ non habet aliquid de ſuo ꝙ poſſit ei dare,nec eſt rapina in hoc caſu,nec furtũ:immo eſt neceſſarium ad ſalutẽ.Vnde dicit Raymũ.in tit.de nego.ſecu.§.ſed quid ſi videat ꝙ in caſu neceſſitatis põt etiam religioſus inuito prælato ſuo dare eleemoſynam indigenti:quia in tali caſu omnes tenentur paſcere indigentem.lxxxvj.diſt.c.paſce.

Mulier põt furari marito & dare egenti.

ADVERTE tamen ꝙ vt dicit Hoſtiẽ.in ſumma de pœni.& remiſ.§.qbus.verſicu.quid de agenti-

34 bus pœnitentiam.†ꝙ vxor nõ poteſt facere elemoſynã de bonis dotalibus,niſi marito conſentiẽte tacite vel expreſſe:de alijs aũt ſi habeat,põt.Et dicit Bar.in.l.j.ff.rerũ

35 amotarũ.†quòd vxor põt facere eleemoſynã de bonis mariti moderatè,ſcd'm conſuetudinẽ domus.not. Bar. in.l.ſi ſponſus de dona.inter virũ & vxo.& gl.in.c. manifeſtum.xxxiij.q.v.Adde & vide Ant.Flo.in tertia ſuę ſummę parte.tit.j.c.xxiiij.verſi.xvij.

Vxor an poſſit facere eleemoſynã de bonis mariti.

36 QVARTVS caſus eſt † quando chriſtianus furatur chriſtianos ab infidelibus detentos,& eos liberat tempore guerre.xxiij.q.ij.c.dominus.

Chriſtianus chriſtianum ab ĩfidelibus detẽtũ tpe guerræ furari poteſt.

immò etiā illo tpe licitū est eis auferre alias res q̄ christianos.vt in.c.vt pridē.eadē.q.& cā.viij.& dicit tex.in l.ij.& ibi Bal.C.de commer.& merca.q licitū est hostibus furari:sed isti sunt hostes:nec ī istis auferēs tenet̄ ad restitutionē.d.c.vt pridē.Sed nunqd teneat̄ quādoq; furans tales res ad restitutionē rei vel saltē valoris.vide in c.nulla.liiij.dist.& habetur in rub.& in.l.j.C.ne christia. manci.& in.c.mancipia.liiij.dist.Quæ omnia nota.

Furtum domesticum. 37 QVINTVS casus† est ī furto domestico:q nō est ita criminaliter puniēdū,sicut si nō esset domesticū.tex.est in.l.respiciēdū.§.furta.ff.de pœnis maximè qñ nō est magnū,qa tūc ciuiliter tantū punitur:intellige cū modificatiōe.de qua p Bar.in.l. apud antiquos.in fine.C.de furt.nisi etiā p multas vices furatus fuerit dño:quia etiā licet furatæ fuerant viles res,tñ capitaliter punit̄,et dr̄ grassator seu famosus fur.¶Ioannes fabri in.§.itē lex pōpeia.insti.de publicis iudicijs.dicit talia delicta esse grauiter puniēda, & in curia solent talia delicta grauiter puniri etiā vsq; ad mortē pro prima vice.Nec habet̄ respectus ad dictum.§.furta.s̄. alle. dicentē furta domestica nō esse punibilia ad mortē:qm̄ ille.§.est intelligēdus de modicis & minimis furtis quæ cōmuniter fiunt p famulos et seruitores,vt quia furant̄ cōmestibilia quę nō excedūt,nec sunt talia quę seruant̄: Furtum comestibilium. sed vbi furta sunt magna & nō cōsueta,vt qa furant̄ vestes:argentum,aurū,et alia quę sunt magni valoris:puto illa esse grauiter puniēda etiā vsq; ad mortē.& ita ēt distinguit.Sali.i.l.eos.C.de fur.maximè qñ est qualitas effractiōis cū quadā industria ꝓditoria:qa aliàs nunq; qs habēs famulos esset securus & tutus in domo,cū facilius furari possint:eò qa vt cōmuniter nulla adhibet̄ custodia & vigilātia cōtra eos,saltē nō ita magna sicut cōtra extraneos,familiares enim sunt,& ideo si noceāt tanq; inimici repelli debent vt pestiferi:cū nulla sit maior pestis ad nocendū q̄ familiaris inimicus:& sic videtur esse quędā ꝓditio famuli aduersus dñm q cōfidit in eo,tñ furat̄ eū.Et hoc anno dñi.M.cccccxxxj.die.ix.Februarij fuit cōdēnata ad mortē p curiā approbādo sententiā iudicis à quo,quędā Laurentia lambert,famula dñi de Mōtgenet ꝓ furto domestico auri & argēti monetati & non monetati qd̄ fecerat in domo dicti dñi de Montgenet sui magistri in vigilia ramis palmarū hora qua eius magister erat in ecclesia,& industriosè & cum effractione vnius archiæ seu coffri. *

Si dominus rei furtiuæ furē excusat. 38 SEXTVS casus videt̄ esse,†si dñs rei subtractę compareat,et dicat q ista res fuit subtracta p furē de voluntate ipsius dñi:qa tūc exculpatio istius dñi videt̄ liberare furem:per ea quæ videtur tenere Iac.but.q istud tenuit disputando.per tex.in.l.inter oēs.§. quidā rectè. Exculpatio qd operat̄. 39 ff.de furtis.Et facit,†quia si vulneratus ab aliquo dicat q inculpatus non vulnerauit ipsum:talis exculpatio liberat inculpatū à tortura.ita dicit Bal.in.l.j.in vlti.colū. C.communia de leg.quē refert & sequitur ibi dñs me⁹ Ias.& sequitur etiā Alex.in consilio suo.xxiij.in.v.col.q incipit,animaduersis.in.ij.volu. vbi ista multum corroborat.

☞ ADDITIO. De huiusmodi exculpatiōe vulneratiuide etiā Petrū Giraudi in singulari suo.lv.incipiēte,nota bñ.& Hippolytū in cōs. suo.lxj.in pe.col.nu.xxxiiij.*¶Et pro hac opi. pōderauit Ang.esse tex.in.l.j.C.de furtis.in finalibus v̄bis.vbi dicit.Itē est ibi casus q vbi res dominica contrectatur: tamen an cōmittatur furtum vel nō depēdet ex volūtate dñi:& vbi fit inquisitio contra contractātem potest dñs comparere & dicere q eo inuito non fecit.

☞ ADDITIO. Dicit etiā Hippolytus de Marsilijs in cōsi.suo.liij.q si quis credit dñm sibi permissurū, dummodo sint aliqua signa vel indicia verisimilia q dominus permisisset,non punitur pœna furti,& excusatur à pœna. *

CONtrarium tñ tenet Bar.in.d.§.qdā rectè.& istud tenet dñs meus Ias.in.l.j.in.ij.col.C.de furtis. & in l.j.§.post operis.in.iij.lec.quā legit me audiēte.ff.de noui oper.nuncia.& in.l.trāsigere.in.vj.col.C.de transa.& ista mihi videt̄ verior & sustātabilior,quā teneas.Et ita tenet Feli.in.c.j.de p̄sum.in vlt.col.versi.in contrarium adducit.¶Vide quæ dicit in hoc Boerius in consue. Bituriceñ.tit.de iurisditio.om.iud.§.xvj.in gl.fi.Istam etiā vltimam opinionē tenet Iacobi.de sancto Georg.in.l.j. col.ij.C.de furtis.

40 SEPTIMVS† casus est,qñ etiā cōfitet̄ furtū:si tñ de illo nō appareat,non pōt puniri de tali furto:vt dicit Ang.are.in trac.male.ī gl.& vestē cælestē.in.xxiij. fo.in.vj.col.illius gl.ibi:quid si qs confiteat̄.Et ita dicit Bal.in aut̄.sed nouo iure.C.de ser.fugit.et p hoc Ang.in dicto loco dat cautelam iudicibus ne damnent animas eorū & corpus,qñ fur cōfitet̄ coram eis maria & montes,& plura furta se alibi cōmisisse:q velint mittere nuncios ad habendum informationē pro veritate reperienda:aliàs sępe innocentes condemnantur.

☞ ADDITIO. Et ita fecit Iosue prudētissimus, qui noluit confitentē Achā qui aliqua sustulerat de anathemate prius condēnare q̄ misisset in tabernaculū illius,vbi cuncta reperierūt abscōdita simul & argentū:vt habetur Iosue.vij.Et si secus faceret,esset abusus.ita tenet Bñdicti ī repetitiōe .c. raynu. in verbo,mortuo ita testatore.j.nu.348.de testamentis. & nu.349.dicit q vbi constat de delicto,sufficit confessio accusati quod cōmisit illud nec est necesse q sit conuictus:et econtra vbi est cōuictus testibus,non requirit̄ confessio rei:licet vt dicit videatur qd̄ obseruetur contrarium in Frācia:quia licet etiam sit quis conuictus,tñ solet poni ad torturā,vt ore proprio confiteat̄ delictū per eum commissum:quod non est verū: immo malè facit iudex qui habet bonam probationem & ponit reum ad torturam:vt dicam infrà,nisi videamus casus in quo quis.Et facit etiam qm̄ vt dicit Barto.in.l.si confessus.ff.de custo.& exhib.reorum.quòd ex sola confessione de delicto principali etiam in processu inordinato potest quis condemnari,quod an sit verū,vide amplè Hippolytum de Marsilijs in consi.suo.xlviij.in.j.& ij.col.& ibi dicit quòd quando quis confitet̄ fecisse furtum aut homicidium,debet curia mittere officialē ad locum commissi delicti ad inquirendū de veritate.Aduerte etiam quòd in furto nunq; quis debet condemnari ex præsumptiōibus sed debet probatio necessariò concludere,vt dixi antè in principio huius glossæ. *

¶Hinc etiam dicit Bald.in additio.ad Specula.in titu. 41 de senten.colum.xij. † q si quis confiteatur se occidisse quendā hominē cuius nomen ignorat̄, & ipsum proiecisse in mare:vnde corpus apparrere nō possit:q condemnari nō pōt:nam liquere debet de corpore interfecto:aliàs nō pōt presumi factū ab aliquo si ipsum factū est incertū.ff.ad silleia.l.j.§.ibidem.Ita Ang.in.l.certū.in princip.

princ.ff.de confessis.& in.l.j.ff.eodem.in.ij.col.do.meus Ias.in.l.error.in.iij.col.ff.de iur.& fac.igno.Istud tñ limitat Ang.in.d.l.j.ff.de cõfes.nisi essent aliqui assassini male cõditiõis & famẽ q confiterentur se occidisse mercatores,& eorũ corpa proiecisse in mare:tunc dato φ illa corpora nõ reperiant̃:tñ attẽto φ erãt assassini publice diffamati et latrocinia exercebãt ꝓpe littus maris:ita φ verisimiliter corpa proiecerũt in mare:q̃a tũc deberent puniri ex cõfessione:q̃uis corpora occisa nõ appareãt. Et refert Ang.ita fuisse iudicatũ per egregiũ virum.do. Nico.de tortellis de prato,tunc Florẽtiæ assidentẽ. ¶Si aũt cessaret dicta verisimilitudo ꝓpter maris distantiã, vel ꝓpter bonã famam inquisitorũ,nõ possent ex confessione puniri,nisi corpora apparerent.Ista refert & sequitur do.meus Ias.in.l.iusiurandũ φ ex conuentiõe.§. procurator.in.vij.col.ff.de iureiu.

Casus.

PER ista cũ semel euenisset casus de quodã masserio qui ibat ad lacũ Cumarũ cũ dño suo:q cũ fuissent iuxta lacũ Cumarum dictus masserius occidit dñm & magistrũ,et ipm proiecit in lacũ.Prosecutus fuit dictus masserius à parentibus ei⁹ magistri interfecti:& cõductus ad carceres capitanei iustitiæ Mediolani,cui assidebã:confessus fuit se homicidiũ ꝑpetrasse,& hoiem interfectũ in lacũ proiecisse.Piscatũ fuit corpus,& nõ inuentum:conductus fuit dictus masserius ad locũ vbi interfecerat magistrum suum:qui quidẽ locus non distabat à lacu per iactũ lapidis:& in illo loco repertus fuit sanguis:licet em̃ non potuisset inueniri corpus,tñ cõdemnatus fuit ad mortẽ dictus masserius:& lata fuit sententia ꝑ capitaneũ iustitiæ Mediolani.De qua sñia fuit primo consultus senatus Mediola.qui dixit ita debere fieri per talẽ doctrinã do.Ang.& Ias.¶Adde tñ φ sufficit φ de corpore appareat:nõ tñ est necesse φ de noĩe proprio interfecti cõstet.De hoc est glo.in ṽbo, gayo.in.c. libellorũ.ij.q.viij.quã dicit esse singularem ad hoc Bal. in.c.at si clerici.in.viij.col.extra de iudicijs. Et do.meus refert & sequitur in.d.§.procurator.s.alleg.

Auferẽs lapides de ædificio ꝓ derelicto habito.

42 OCTAVVS † casus est cũ quis amouet lapides de palatio:cuius cemẽta constat haberi ꝓ derelictis:quia non punit̃ de furto.Ita cõsuluit Ro.in cõsi.suo cccxc.inci.placet.ꝑ φ cõsilium aliàs dixi in ciuitate Heduẽ.φ q̃dã cũ sibi imputabatur φ accepisset lapides de muris antiquę ciuitatis Heduẽsis q vulgariter dicũt (pastureaulx)licet fuisset ꝓbatũ:φ tñ ꝑ hoc nõ tenebat̃ de furto:cũ muri dictę ciuitatis habeãtur pro derelictis.

Furtum afferens vtilitatẽ reipubl.

43 NONVS †casus est qñ quis cõmisit furtũ φ affert vtilitatẽ reipublicæ.facit.l.ij.§.postea .ff. de orig. iur.videt̃ tñ esse veritas in cõtrarium:vt ꝑ Feli.in.c.j.de præsum.in pe.col.versi.& illum textum,Pet.de ancha. in.c.j.de constit.in.lxx.col.versi.ponit Seneca.

Casus.

44 DECIMVS †casus est in clerico cõmittẽte delictũ ꝑ iudicẽ laicũ detẽto pro crimine capitali ꝓ quo mors irrogãda esset:q̃ à prelato suo reqrit̃:q̃a tũc tradi debet vel remitti,si petat se remitti:aut ei⁹ prælatus petat eũ tanq̃ clericũ:scd'm notata ꝑ Geminia.in.c.vnico. de cle.coniuga.in.vj.nota.in aut.statuimus.in.l.si quis in cõscribendo.& in.l.si qua ꝑ calumniam.C.de episc.& cle.c.si diligẽti.extra de fo.cõpetẽ.c.at si clerici. extra de

Ecclesia neminẽ ad mortem condẽnat.

45 iu.q iudici ecclĩastico siue p̃lato datus nõ morieť:†q̃a ecclia neminẽ ad mortẽ cõdẽnat.c.sñiam sanguinis.extra ne cleri.vel mo.c.in archiepiscopatu.& ibi notat̃ extra de rapto.& sic isto casu talis à iudice laico sic detentus pro crimine capitali:etiã si ad mortẽ sit condẽnatus debet iudici ecclesiastico siue prælato reddi.d.c.at si clerici.à quo prędictã gratiã consequitur,quia morti non traditur:vt dictũ est:& sic aliã gratiã q̃ à principe consequitur:qñ post sententiã ante executionẽ tradit̃ curiæ ecclesiasticæ:φ etiã fieri debet,vt in decisio.Rotæ.decisi. ccij.in nouis.Etiã si nõ petat̃,& dicat se clericum,debet remitti etiã post sñiam,quia hæc exceptio declinatoria fori in clericis quãdocũq̃ vsq̃ ad sñiam & etiã post sententiã põt proponi,ex quo reddit iudiciũ retro nullũ. Per tex.in.d.c.at si clerici.extra de iudi.Ita tenet Feli. in c.exceptionem.in.x.col.extra de exceptio.vbi plenè ponit quando exceptio dilatoria debeat opponi.

☞ ADDITIO. Ecce ergo vnũ priuilegiũ φ cõceditur clericis ratione ordinis clericatus:vide q̃plura alia quæ cõcedunt̃ clericis rõne ordinis ꝑ Hippolytũ de Marsi.in suo tracta. de fideius. nu.111.vsq̃ ad numerũ.133.Et vltra illa priuilegia ponit aliũ in suis singularib⁹ singulari suo.clxxiij.incip.ille q sibi ascribit.vbi p̃latus sibi ascribẽs aliqd de bonis testa-

Iudices seculares in qb⁹ casibus habeant cognitionẽ in personas ecclesiasticas.

46 toris ecclĩæ suę nõ incidet ĩ falsum.✻¶†Quia hic materia se offert:sciendum est & videndum est in quibus casibus iudices seculares habent cognitionem in personas ecclesiasticas:& facit in hoc casu duas regulas,quas succinctè & breui stylo expediam.

47 PRIMA regula ergo est†φ clerici non possunt de crimine corã seculari iudice cõueniri:nec valet cõsuetudo cõtraria.text.est in.c.j.&.ij.xj.q.j.et ĩ.c.clerici.de iu.et hoc siue agat̃ criminaliter.tex.in.c.at si clerici.extra de iu.siue ciuiliter.c.ij.extra de foro cõpe.Facit tex.ĩ.c. si diligẽti.de fo.cõpe.& in.c.si iudex laicus.de sentẽ.excõ. in.vj.Rota in deci.antiq̃s.decisi.cxl.inci.Vtrũ valeat consuetudo anglicana.facit tex.ĩ.c.vnico.de cle.cõiu.in.vj.

FAllit ista regula vbi papa ex causa daret vni principi ꝑtãtem iudicãdi de clericis certi loci vel territorij

Immunitas ꝑsonæ clericorũ est de iure positiuo.

48 & hoc est,†q̃a licet ĩmunitas ꝑsonæ clericorũ sit de iure positiuo & fori,priuilegiũ de iure diuino. Pro quo est bonus tex.in.c.fi.ĩ prin.xxvj.dist.vbi bona gl.q̃ oẽs ex tollũt.Et sequit̃ Zaba.in repe.de.ꝑpendimus.de sen.excõ.& tenet Io.and.post Gof.& Host.in.ij.de ma.& obe. And.sicu.ĩ.c.at si clerici.de iu.Etiã sit de iure diuino morali nõ cerimoniali:vt dicit Zaba.in.d.cle.tñ põt papa nõ in toto:sed in vno dispẽsare seu in aliq̃bus particulariter.Et hoc tenet Zaba.in.d.cle.alle.c.lector.xxxiiij.dist. et φ notat Archi.in.c.sunt q̃dã.xxv.q.j.Facit.c.vnicũ de cleri.cõiu.in.vj.&.c.verũ.de fo.cõpe.&.c.romana.§. debet.de appel.in.vj.nã ꝓhibitio disponẽdi cõtra ius diuinũ in papa ꝓcedit in dispositiõe vniuersali: q̃ tollit ius diuinũ:nõ in particulari:& ideo qua rõne dicit Zaba.φ vnũ clericũ subijcere põt papa laico: videt̃ eadẽ posse dici de aliq̃bus clericis in certis casibus, respectu vnius principis secularis:sicut in.§.verũ.sub.c.ꝑter hoc.xxxij. dist.papa cõmisit duob⁹ ducib⁹ cãm clericorũ simoniacorũ.et ĩ.c.maternã.ij.q.iij.vbi papa cõmisit cãm spũalem matertere Brunichildi reginæ Frãcorũ.Facit .c. nos si incõpetẽter.ij.q.vij.Ad idẽ tex.ĩ.c.illud.x.q.iij.vbi cõmittit̃ Cresconio illustri laico ne ꝑmittat aliquẽ epõrũ Sicilię,de parochijs ad se ꝑtinẽtibus noĩe cathedratici, ãplius q̃ duos solidos accipere:neq̃ cõpellere p̃sbyteros &c.Facit gl.in.c.clericũ nullus.xj.q.j.Et si istud possit ꝑ viã delegatiõis:nõ minus videt̃ φ id facere possit ꝑ viã

Rex Frãcię punit clericos ciuiliter.

49 priuilegij.†ꝓpter φ rex Frãcię & officiarij dicũt habere

facultatē iudicandi et puniēdi ciuiliter clericos in casib⁹ quos priuilegiatos appellant:de quibus.ĩ.dicetur:sed nunc criminaliter:nisi vt.infra dicetur.Et pro hac limitatione faciūt quæ dicit Barba.in.c.decernimus.de iudi. in vbo,presumāt.post Host.Io.and.& Ant.de butri.& idē Barba.in.c.ecclesia sanctæ Mariæ.de cōsti. & in.c.ij. de fo.cōpe.Ioan.fab.in aut.statuimus.C.de episc. & cle. Bal.in.l.rescripta.C.de precib.impera.offeren.

IMmò etiā pōt eos forbānire,per tex.in.c. quicūq de episcopis & clericis.de quo amplè p Guil.bndicti in sua repeti.c.raynu.in verbo,& vxorē nomine adelasiā. nu.ccccxlix.vsq ad numerū.cccclviij.vbi dicit talē textum fuisse prefiguratū testamēto veteri.iij.Regum. ij.c. vbi Salomon rex pro conspiratiōe facta cōtra eum per Abiathar sacerdotē,vade(inqt)in Anathot ad agrū tuū & quidē vir mortis es:sed hodie te nō interficiā:qa portasti archā dñi dei.Immo etiā princeps secularis potest epm pro crimine symonie & læsæ maiestatis à sacerdotio retrahere,et honore priuari:scilicet epatus et ppetuò infamē declarare:p tex.in.l.si quēq in fi.C.de epis.& cleri.pro quo facit tex.in.c.sanè.xv.q.iij.in principio. vbi in hoc hæc duo delicta æquantur in impositiōe pœnæ.

☞ADDITIO. Quid in crimine lese maiestatis cōmisso contra principē: an clericus possit priuari bñficio p suū platū,vide Mat.de afli. ī cōsti.regni Siciliæ q̄ icipit,de psonis. Et qd in fabricāte, tōdēte aut radēte falsā monetā,an pdat priuilegiū. dic q nō,vt tenet decisio Tho.clxij.& ista obseruat curia.*

Cleric⁹ assassin⁹ pōt puniri à laico

50 SECVNDO † fallit & limitat̄ p̄dicta regula in clerico assassino:pōt etiā criminaliter puniri per iudicē tpalem et secularē absq alia degradatiōe:p.c.j.de homi. lib.vj.ibi quicunq princeps & platus , seu quæuis alia psona eccl'iastica,vel secularis quēpiā xpianorū p assasinos occidi fecerit,vel mādauerit,q̄uis mors secuta nō sit,aut eos receptauerit,vel occultauerit,aut defensauerit &c.Et dicit tex.est etiā cū oībus suis bonis mūdanis ppetuo diffidatus et bannitus à toto pplo xpiano:que vba importāt q impunè possit occidi:scd'm do.Ang. de peru.ī cōsi.suo.xiiij.inci.In qōne p̄missa videri oportet.in.j.vol.& tenet Gemi.in.d.c.j.de homi.in.vj.p quē tex.& doc.s.alle.al's fuit suspēsus qdā ēt homicidio nō secuto.dixi.s.in rub. (Des iustices & droictz diceles)in gl.(et droictz dicelles.)Nec hoc casu reqrit̄ degradatio, aut alia snia p q̄ det̄ licētia ocidēdi seu puniēdi ad mortem:sed solū sufficit q cōstet cuilibet:& sic etiā iudici seculari q est assassinus,vel astiuus:vt tenet Gemi.in.d.c. j.Et Angelus Clauasius in vbo,astiuus,ver.ij.et v.si.iiij.

Apostasia.

51 TERTIO † Fallit ī clerico q̄ relicto ordine clericali & habitu suo ī apostasiā tāq laicus cōuersat̄:qa si ī crimine dephēsus fuerit,p ecclīā nō liberat̄.ergo videt̄ q p iudicē sclarē possit puniri.Ita est tex.i.c.j.de aposta.

☞ADDITIO. Sup hmōi priuatiōe priuilegij clericalis ex cā antedicta Leo papa decimus fecit cōstōnē,cui⁹ tenorē hic iserere volui, licet in effectu videat̄ fundata sup p̄alle.c.j.de aposta.ex tenore cui⁹ satis videbit̄ puisum,seqt̄ aūt tenor dictæ cōstōnis.Leo eps seruus seruorū Dei ad ppetuā rei memoriā, Romanū decet pōtificē puidere:vt hi(q clericalē decorē suis flagitijs deturpare nō verentur) clericali priuilegio minimè pfruant̄.Ne(q in fauorē bonorū inductū est) improbis delinquēdi licētiā subministret:ipsisq in protectionē in eorū excessib⁹ tribuat̄. Sanè charissimus in

Constōnis Leonis.x. tenor.

xpo filius nr̄ Frācicus frācorū rex xpianissimus nobis nup exponi fecit,q licet ipse zelo iustitiæ ferues impros hoīes de ei⁹ regno & dñijs eijcere,& illorū excessus punire,ac sup oīa in eisdē regno & dominijs iustitiā vigere summo anhelet desiderio.Quia tñ nonnulli clerici nec in habitu & tōsura clericalius decētib⁹ īcedētes,sed potius ab oīb⁹ p meris laicis habiti et reputati:à quorū oculis dei timor & mūdanus honor abscessit de eccl'iasticæ disciplinæ clemētia nimiū cōfidētes,excessus & delicta quotidie ppetrare nō verent̄:q licet dictā tonsurā habeāt,tñ reuera actib⁹ & operibus vitā ducūt laicalē vt prefert̄.Et in suis apprehēsi delictis se priuilegio clericali defendere,& iustitiā secularē illudere conantur, hmōi suū desideriū adimplere nō pōt.Ex quo improborū delicta remanēt impunita:clericorū status decolorat̄:ipsa q iustitia nō mediocriter impedit̄.Quare p̄fatus rex nobis humiliter supplicare fecit vt regni & dñorum hmōi quietè & statu trāquillo sup his ita oportune puidere, vt excessus hmōi nō immerito fræno iustitiæ coerceant̄ & cōprimant̄,de benignitate apostolica dignaremur. Nos igit̄ cōsiderātes q clerici p decētiā habitus extrinseci morū itrinsecā honestatē ostēdere debēt:nec indignū arbitrātes viā q̄ sibi hmōi hoīes ad impune delinquendū p idē priuilegiū sub spe eccl'iastice disciplinæ ac clemētiæ q̄siuerūt oportunis remedijs āputare:hmōi supplicatiōib⁹ inclinati autoritate aplīca tenore p̄ntiū statuimus & ordinamus q decętero ppetuis futuris tpib⁹ hmōi clerici in regno & dñijs p̄dictis delinquētes si tpe ppetrati eorū delicti & p q̄tuor mēses ante in habitu & tōsura clericalib⁹ decētib⁹ nō incesserint,postq tñ p̄ntes in metropolitanis & cathedralib⁹ regni & dñiorū p̄dictis ecclesijs iuxta ordinatiōnē īfrascriptā publicatę fuerint,p iudicē secularē libere et licite capi,ingri,distringi, &(si in sacris nō fuerint)ēt puniri possint.Districti⁹ sub pæna suspēsiōis à diuinis eo ipso inhibētes locorū ordinarijs,& alijs qbuscūq eccl'iasticis,ne contra statutū & ordinationē hmōi quouismō directe vel idirecte venire p̄sumāt.Ac decernētes ex tūc irritū & inane si secus sup his à quoq quauis autoritate sciēter vel ignorāter cōtigerit attētari.Et ne q̄spiā de p̄missis ignorātiā valeat allegare,volumus ac p̄fatis ordinarijs in vtute sctē obedientie & sub simili pena suspēsiōis à diuinis eo ipso districte pcipiēdo mādamus,vt singulis annis p̄ntes lr̄as, seu earū trāsumptū autēticū primis trib⁹ dieb⁹ dñicis q̄dragesime successiue in eorū ecclesijs(dū maior inibi ppl'i multitudo ad diuina cōuenerit)p trina monitiōe publicare teneant̄,ac clericos debitę monere vt tonsurā & habitū decēter deferre habeāt.Ac publicationē cū huiusmodi monitiōe loco trine monitiōis à iure requisite succedere vimq specialis trinę monitiōis cuilibet ex dictis clericis factę(ad hoc vt cōtraueniētes puniri possint) habere decernimus.q̄dq quoscūq p dictos q̄tuor menses dūtaxat à die primę publicatiōis,vt p̄fert̄, faciendæ cōputādos ligare incipiāt.Locorū vo Metropolitañ.in vtute sctē obedietie & sub spāli suspēsiōis à diuinis pœna:eo ipsa incurrēda cōmittimus & mādamus vt si suffraganeos suos vel eorū aliquē in p̄missis negligētes fore repererint qlibet eorū in puincia sua p̄fatorū suffraganeorū negligētiā supplēdo oīa & singula p̄missa debitę executiōi demādare pcurēt:cōtradictores p cēsuras eccl'iasticas & alia iuris oportuna remedia appellatiōe postposita cōpescēdo.Nō obstātibus p̄missis ac felicis recordationis.

recordatiōis Bonifacij papę.viij.ꝑdecessoris nrī de vna & duabus dietis in cōcilio gñali edita, ac alijs apostolicis necnō in ꝓuincialibus & synodalibus cōcilijs editis gñalibus cōstōnibus & ordinatiōibus ac q̄buslibet priuilegijs, indultis & lr̄is aplicis gñalibus vel specialibus quorūcūq; tenorū existāt: ꝑ q̄ p̄ntibus nō exp̄ssa vel totaliter nō inserta effectus earū impediri valeat q̄ōlibet vel differri: & de q̄bus quorūcūq; totis tenoribus de v̄bo ad v̄bū habenda sit in nr̄is lr̄is mentio spālis, que quò ad hoc nolumus cuiq; aliquatenus suffragari cæterisq; cōtrarijs q̄buscūq;. Per hoc aūt eodē priuilegio quo ad alios q̄ verè ecclīastici fuerint, & ipsa militiā ꝓsequant̄ nō intēdimus in aliquo derogare. Et quia difficile foret easdē p̄ntes lr̄as ad singula queq; loca in q̄bus expediēs fuerit deferre, volumus & dicta autoritate decernimus illarū trāsumptis manu notarij publici inde rogati scriptis & sigillo alicuius p̄lati seu ꝑsonę ecclīasticæ in dignitate cōstitute munitis vel curię ecclīasticę ea prorsus in iudicio & extra ac al's vbilibet fides adhibeat̄ q̄ p̄ntibus adhiberet̄ si fuissent exhibitę vel ostēsę. Nulli ergo oīno hoīm liceat hāc paginā nr̄orū statuti, ordinatiōis, inhibitiōis, cōcessiōis, mādati, intētiōis, volūtatis & decreti īfringere, vel ausu temerario cōtraire. Si q̄s aūt hoc attētare p̄sumpserit, indignationē oīpotētis Dei ac beatorū Pet. & Pauli aplōrū ei⁹ se nouerit incursurū. Datū Romę apud sanctū Petrū. Anno incarnatiōis dñicę. M. cccccxvj. kal̄. Octo. pōtificat⁹ nr̄i āno quarto. Bēbus. *

52 QVARTO † fallit in clerico, arma militaria deferēte: q̄ si tertiò monitus à suo p̄lato nō destiterit, perdit oē priuilegiū clericale. vt ī. c. in audiētia. de sen. excō. immò dicit ibi Sicu. ꝙ nō est opus alia degradatiōe: q̄a p dictā tertiā monitionē, si nō deposuerit: est exutus oī priuilegio clericali, & relinq̄t̄ iudicio seculari. Et intellige de oī priuilegio p gl. singularē in cle. j. de offi. ordi. in v̄si. ꝙ priuilegij. quā gl. sequūt̄ ibi doc. dicē-
53 tes, † ꝙ appellatione priuilegij clericalis intelligitur tam de priuilegio. c. si quis suadente: quā de priuilegio fori.

☞ ADDITIO. Fuit cōclusū anno dñi. M. cccccxxxj. in mēse nouēbri p curiā cōtra Nico. Daix, ꝙ ex quo fuerat in guerra & exercitu & sine soldata ꝙ nō gauderet priuilegio clericali: & ita obseruat ꝙ milites exercētes arma militaria in guerra non gaudent priuilegio clericali. immiscēdo tn̄ se enormitatibus licet ꝑdat priuilegiū. c. si q̄s suadēte. nō tn̄ ꝑdit priuilegium fori: vt. ĵ. dicetur versi. sexto. & ita etiam tenet Hippolytus de Marsi. in cōsi. lxviij. numero. lxj. *

54 QVINTO † fallit in clerico in minorib⁹ cōstituto, q̄ effectus miles exercet arma: nā talis ipso facto ꝑdit priuilegiū clericale scđ'm Inn. in. c. j. de aposta. quē sequit̄ ibi And. sicu. q̄a hoc faciēdo exercet actū cōtrariū clericatui: & dicit ibi ꝙ sola militia nō sufficit ad priuādū eū: nisi exerceat arma vel sęua. Et idē tenet Nico. miles in suo reptorio. ī. §. clericus. v̄si. clericus. et idē And. sicu. in. c. fi. de cle. cōiu. & scđ'm istā doctrinā vidi multos armigeros seu auēturerios, q̄ exquo p multos ānos exercuerāt arma, & fuerāt in multis guerris, denegabat̄ ei remissio ad forū ecclīasticū: ego tn̄ fui ī multis opiniōis cōtrarię: & cōsului eos remittēdos: & multi fuerūt remissi, alij nō. ¶ Vide Gui. bn̄dicti in repe. c. ray. ī v̄bo, & vxorē noīe adelasiā. nu. cccclxij. de testamentis.

SEXTO fallit & limitat̄ ī clerico q̄ post assumptū clericatū imiscuit se enormitatib⁹ & sęuis, & diu in illis ꝑseuerauit, habitu & tōsura dimissis: q̄ deprehendit̄ in delicto: q̄a talis nō pōt se ꝑ clerico defendere, quominus p iudicē secularē puniat̄. Pro quo est tex. scđ'm vnū intellectū in. c. ex parte. de priui. & de hoc ēt videt̄ tex. in c. ꝑpēdimus de sen. excō. scđ'm gl. Vin. Tācr. Phi. Abba. antiq. Host. & Io. an. q̄ ad hoc inducit tex. ī. c. vnico. li. vj.
55 de vita & hone. cle. † vbi clerici Goliardi et bufones exercētes illā artē p annū, ꝑdunt oē priuilegiū clericale: vn̄ à fortiori debēt illud ꝑdere, qn̄ se immiscēt diu hmōi seuis & enormitatib⁹. Et idē voluit Ant. de bu. et Pe. de anc. in regula iuris. ea q̄. li. vj. Car. zaba. tn̄ in dicta repe. c. ꝑpendimus, & ibi And. sicu. & Ange. de claua. in summa. in v̄bo, clericus. x. §. j. tenēt cōtrariū dicētes, ꝙ solū ꝑdit priuilegiū. c. si q̄s suadēte. xvij. q. iiij. vt in. c. ꝑpēdimus. et in c. j. de aposta. priuilegiū aūt fori nō amittit nisi post trinā monitionē. Facit. c. si iudex. de sen. excō. li. vj. ¶ Credo ꝙ prima opinio seruaret̄ ī practica q̄ ad nos. & ita vidi cōmuniter illā obseruari, licet aliqn̄ dixerim cōtrarium.

Goliardi & bufones.

SEPTIMO fallit in casu dicti. c. primi. de vita et hone. cle. in. vj. scilicet ī clerico goliardo, bufone, vel ioculatore: q scđ'o vel tertiò monit⁹ nō desistit: q̄a talis est ipso iure priuatus oī priuilegio clericali īmo dicūt Arc. et Geminia. ibi: ꝙ istud ꝓcedit ēt in clerico in sacris ordinibus cōstituto: licet Io. mo. teneat cōtrariū. Et licet opi. Arch. sup. vj. p̄ferat̄ cęteris vt dicit Rota deci. cccxlix. ī antiq̄s. Ego tn̄ crederē ꝙ tutius esset tenere cōtra Archi. ꝓpter actualē degradationē, q̄ hūc casu v̄r esse necessaria.

56 OCTAVO † ergo fallit ꝑdicta regula in degradato actualiter: q̄a talis de foro seculari efficit̄. c. nouimus. de v̄bo. signi. c. ij. de pœnis. li. vj. tenet Io. and.
57 in. c. cū non ab hoīe. de iud. † Si tn̄ dicat se iniuste degradatū, & cōtra iustitiā: an sit de hoc p iudicē secularē cognoscēdū. vide Lucā de pen. in. l. j. C. de priui. scola. lib. xij. et ibi ponit an postq; est lata sn̄ia ꝑpetuę depositiōis in sacerdotē solennisq; degradatio celebrata, et traditus iudici seculari: p eū pęna legitima puniēdus: an secularis iudex debeat eū et cām eius, et crimina iterū examinare.

Degradatus actualiter.

ADDITIO. Aduerte ꝙ clericus incidēs in hæresim nō debet se iuuare bn̄ficio clericali maxime ꝓpter denegationē aut dubitationem sacrorū ecclesię: q̄m ex quo cōmittit in legē ecclīę ꝓpter hæresim nō debet lege ecclīastica iuuari. l. auxiliū. ff. de minorib⁹. l. iij. C. de epis. aud. c. q̄a frustra. de vsuris. facit tex. ad lr̄am in. c. principes seculi. xxxiij. q. v. quē ad hoc alle. Bn̄dicti in repe. c. raynu. in v̄bo, & vxorē noīe adelasiā. nu. 454. de testamētis. & ita fuit iudicatū p curiam cōtra quosdā lutheranos. * ¶ Aduerte q̄a in oīb⁹ casib⁹ in q̄bus clericus est cōdēnandus ad mortē p iudicē secularē, in oīb⁹ illis casib⁹ p iudicē ecclīasticū est degradādus, ex regula Inno. & Io. an. in. c. ad abolēdā. de hęreti. p tex. in aut̄. vt clerici apud ꝓprios ep̄os. in. §. illud palam vbi lr̄a dicit ꝙ si p̄ses ꝓuincię putauerit clericū reū et dignū pœna iudicauerit: hunc reū spoliari à deo amabili ep̄o sacerdotali dignitate, & ita sub legū fieri manu. & ita tenet Io. de ana. in. c. qualr̄ & qn̄. §. ad corrigēdos. in v. col. extra de accu. Et vide gl. in. d. c. ad abolēdam. sup v̄bo, reliquat̄. extra de hereticis. q̄ tn̄ ponit tres casus in q̄bus clericus est curię seculari tradēdus: & ibi q̄liter debeat tradi. & vide. c. degradatio. de pœnis. ī. vj. Et an iudex secularis debeat seq̄ ꝓcessum iudicis ecclīastici. vide Are. in. c. at si clerici. in prin. col. iij. extra de iudicijs. et etiā de inuocatiōe brachij secularis, vide Paridē de pu-

Clericus hæreticus clericali bn̄ficio non gaudet.

Arma militaria deferēs.

Miles effectus.

teo in trac.de ſyndicatu in litera.B.in verbo, brachium & ibi plenæ quomodo vnus iudex non babens familiam ſufficientem poteſt inuocare brachiū alterius.

Verbaliter depoſitus.

NONO fallit in clerico v̄baliter depoſito qui poſtmodū tāq̄ incorrigibilis excōicatur:& deinde creſcēte cōtumacia anathematizatur:q̄a talis eſt cōprimēdus ꝑ iudicē ſecularē. Text.eſt in.c.cū nō ab homine.extra de iu.et dicit.Io.and.et poſt eū.And.ſicu.ꝙ hoc caſu nō eſt opus actuali degradatiōe.Quicq̄d ſit ego crederē ꝙ ſemꝑ in caſibus p̄cedētibus req̄rat̄ actualis degradatio:ꝑ ea quæ dicit Alexā.in conſi.viij.in.j.vol.in.iiij.col.

Coniugatus non deferens habitum clericalem.

DECIMO fallit in clerico cōiugato nō deferente veſtes & tonſurā clericalē.c.j.de cleri.cōiugatis.li.vj.Nam tales nō gaudēt priuilegio clericali:intellige tn̄ ꝙ nō deferat tp̄e cōmiſſi delicti:quia ſi ante vel poſt dimiſiſſet non ꝑ hoc priuat̄ priuilegio clericali ſi tp̄e cōmiſſi delicti habuerit habitū et tōſurā.Ita tenet Ale.i cōſ.ſuo.viij.in pe.et vlt.col.in.j.vol.Immo videt̄ adhuc tenere ꝙ req̄rat̄ tertia monitio ſcd'm etiā Pa.in.c.tuę.de apoſta.et Fulg.in cōſi.ſuo.clvij.inci.Suppoſito tenore.in fi.

ADDITIO. dicit tn̄ Mat.de affli.in conſti.regni Siciliæ q̄ incipit,apoſtatātes ꝙ q̄ ſemel perdidit priuilegiū clericale ꝑ dimiſſionē habitus & tonſure,ſi poſtmodū aſſumat habitū & tōſurā nō recuperat illud priuilegiū.* ¶Et vide Guido pape,q̄ſtiōe ſua.cxxxviij.q̄ tenet ꝙ ſufficit ꝙ nō fuerit in habitu & tonſura:& licet etiā fuerit in tonſura ſi tn̄ nō fuerit
58 in habitu perdit priuilegiū:immò ibi dicit̄ † ꝙ cognitio an habitus ſit clericalis vel nō ſpectat ad iudicē ſecularē & nō ad iudicē eccl'iaſticū.cōtra.c.ſi iudex.de ſen. excō.in.vj.et Alex.in dicto cōſi.vbi dicit etiā quēlibet habitū honeſtū dici habitū cōuenientē dictis clericis cōiugatis:

Iudex ſecularis iudicat de habitu clericorum.

59 † q̄a clerici ſimpliciter nō habēt habitū determinatū à iure.gl.in.c.j.in fi.de ele.& gl.in.c.j.de vita & hone cle.et dicit ibi Io.de imo.ꝙ illa q̄ ponunt̄ in.d.c.j.ſunt de cōſilio,nō de p̄cepto.Et ēt Ful.in cōſi.ſuo.cxxiiij.tenet cōtra Guido.pape de cognitiōe cauſæ:& credo opi.Alexā.& Fulg.eſſe veriores.¶Vide tn̄ deciſionē capellæ tholoſanæ.cclvij.vbi tenet ꝙ habitus tripartitus nō eſt habitus clericalis:& de caligis dicit cōtrariū in deciſio.lij.& ſi reperiat̄ in habitu laicali nō debet poſtmodū remitti etiā ſi habitum clericalē accipiat.Idē in deci.cxliiij.vbi dicit ita fuiſſe dictum.Et idem fuit dictum de illo qui fecerat ſibi fieri tonſuram in carcere:vt dicit in deciſi.cxlvij. Et de caputio bipertito vel virgato: vide deciſi.ccxxviiij.

SED pone ꝙ dicat clericus cōiugat⁹ cōſuetudo eſt ꝙ clerici cōiugati nō portēt:ſed ſufficit ꝙ portēt tōſurā:& vidi opinionē ꝑ quēdā qui dicebat ſe portare habitum ſimilem quē cæteri coniugati portare ſoliti ſunt an valeat talis cōſuetudo?Raphael fulg.in dicto cōſilio tenet ꝙ ſic:& de tali exceptiōe & cognitiōe hm̄ōi cōſuetudinis,an ſit valida vel nō:cognoſcit ipſe iudex eccl'iaſticus,& nō iudex ſecularis cōtra opinionē Guido.pape.in dicta q̄ōne.cxxxviij.q̄ in hoc malè ſentit,vt credo.

ET quantū ad habitū & tonſurā ꝙ debeat portare iſtud eſt ī clerico cōiugato:q̄ ſi inuētus fuerit ſine illis,aut vno illorū:cū copulatiuè req̄rant̄:vt dicit Fulg,in.d.cōſi.cxxiiij.ēt ſi nō fuerit ter monitus,nō eſt ad iudicē eccl'iaſticū remittēdus.Sed ſecus eſt in clerico ī minorib⁹ cōſtituto nō cōiugato:q̄a ad hoc vt ꝑdat priuilegiū clericale,req̄rit̄ trina monitio.Pa.in.d.c.tuę.de apoſta.Ale.in dicto cōſi.viij.& Fulg.in cōſi.clvij.in fi.Ita tenet Hēri.bohyc.in.c.cū nō ab hoīe.extra de iu.maximè quò ad priuilegiū fori ꝙ nō ꝑdit clericus in hoc caſu,niſi poſt trinā monitionē.¶Et an vxor clerici cōiugati in hoc gaudeat hoc priuilegio fori.Gemi.ī.d.c.vni.de cle.cōiu.mouet iſtā q̄ōnē.et q̄ ad priuile.c.ſi q̄s ſuadēte.videt̄ ſatis deciſum ꝙ nō:ſed quo ad priuilegiū fori mai⁹
60 dubiū:† q̄a vxor eſt de foro viri.c.clericū cuiuſlibet.xj.q.j.l.cū q̄dā puella.ff.de iur.om.iu.Cogita caſ⁹ eueniat.

ADDITIO. Aduerte ꝙ q̄n priuilegiū mariti eſt ꝑſonale rōne ſuæ ꝑſonæ tantū vxor nō gaudet priuilegio,ſecus ſi nō ſit ꝑſonale rōne alicuius exercitij:vt dicit Mat.de affli.in conſti.quæ incipit,hoſtilij exceptionem.in.xj.q.primi notabilis.in.ij.lib.vbi dicit quòd vxor efficitur ciuis ciuitatis mariti:cum pluribus alijs per eum adductis.*

VNDECIMO fallit ꝑpter defectū iuſtitię ſeu negligētiæ iudicis eccl'iaſtici:q̄a ꝑmittit̄ ꝙ clericus trahat̄ corā iudice ſeculari.vt in.c.principes ſęculi.xxiij.
61 q.v.& ibi bona gl.† dicit cū poteſtas eccl'iaſtica deficit,laicus pōt corrigere clericos:vt cū ſchiſma faciūt clerici,& nō poſſunt ab eccl'ia cōpeſci:vt voluit gl.in.c.tua.de decimis.Et q̄ ibi dicit And.ſicu.Cōtrariū tn̄ videt̄ tenere Ale.in dicto cōſi.viij.in caſu quo ꝑ ōt adiri ſupior ſcilicet
62 licet ſummus pontifex.¶Aduerte etiā † q̄a iudex eccl'iaſticus ꝑpter iuſtitiā à iudice ſeculari neglectā vel denegatā pōt adiri:immò etiā ſi iudex inferior iuſtitiā denegēt(ꝙ fit multis modis)adit̄ ſupior.vt tenet ꝑ plura Paris de puteo in trac.de ſyndica.in prin.vbi ponit q̄b⁹ ex cauſis ſyndicant̄ officiales.v̄ſi.ſyndicatur etiā officialis rōne denegatæ iuſtitiæ.fol.xvj.&.xvij.vbi ponit multa ſingularia in dicta materia.& etiā de iniuſtitia iudicis aut principis q̄ūo ſit puniēda.Audiētia tn̄ in certis caſibus pōt denegari,quos ponit do.me⁹ Iaſ.in.l.⁊.§.ſed & ſi is cui.ff.de no.ope.nūtia.Et ꝑ hoc nō dr̄ iuſtitia denegata:nō ſolū iudex ſpretus pōt denegare, immo ēt pōt alijs mādare vt denegēt.Iaſ.ibi,& nō ſolū in vna cauſa ſed etiā in oībus donec ſatiſfaciat.Idē do.meus in.l.ſancimus.in.j.col.C.de iudicijs. Et Barba. in c.raynaldus.extra de teſta.& Corſetus in ſingularibus ſuis in v̄bo,cōtumacia,& aliud eſt iuſtitiā denegare,aliud nō iuuare:vt dicit idē Paris in v̄bo,negligētia.liij.col.& in illo capl'o infra q̄tū tp̄s iudex dicat̄ eſſe negligēs.vbi plenè q̄ūo negligentia cōſideret̄:& ibi ꝙ iudex dicitur negligens poſt duos mēſes ſi non inceperit cognoſcere poſt monitionē eidē factā de iuſtitiā adminiſtrando:ꝙ ſępe fit ꝑ magnā curiā ī regno Neapolitano:et ſic ēt fit aliq̄n apud nos.et ibi ī dicto v̄bo,negligētia.vide de materia iudicis negligētis ꝑ.xj.aut.xij.col.& de negligētia iudicis eccl'iaſtici vide.ī.e.§.v̄ſi.ſed q̄a.in additiōe ibi poſita.

63 DVODECIMO † fallit & limitat̄ in clericis carnificū ſeu macellariorū,aut tabernariorū officiū publicè exercētibus,q̄ ſi tertio noīatim moniti nō deſtiterint aut reſipuerīt:ſi ſunt cōiugati,ꝑdūt oē priuilegiū clericale:ſi v̄o nō cōiugati et oīno vt laici incedāt:q̄:diu p̄miſſis inſtiterint,eo ipſo ēt ꝑdūt priuilegiū clericale vt in cle.j.de vita & ho.cle.Et Matthæ. & Gēze.ibi voluerūt intellige illū textū habere locū ēt ī clericis exercētib⁹ alia vilia officia ſicut in lenonib⁹ cuſtodib⁹ ſtuffarū:vbi ſunt publica balnea.ſed gl.Imo.& Zaba.tenēt cōtrariū.

54 DECIMOTERTIO † fallit in clerico in minorib⁹ cōſtituto,q̄ duas vxores habuit:vel cū vidua aut corrupta cōtraxit:q̄a talis ſubditus eſt coertiōi fori ſecularis;

ſecularis:vt in.c.j.de biga.li.vj.ſecus aũt de cõſtituto in
ſacris,vel monacho:q̃ cõtraxit cũvidua vel corrupta:
q̃a licet iſte ſit bigamus quò ad qd.ſ.executionẽ officij,
nõ aũt quo ad hoc vt pdat priuilegiũ clericale.Ita tenẽt
gl.& Archi.in.c.q̃ſq̃s.lxxxiij.di.Io.calde.Io.mona Arc.
Io.and.Dñicus de ſctõ Gemi.et Pet.de anc.in.d.c.vnico
65 licet Bonaguida i.c.de biga.e.tit.de bigamis teneat,† ꝙ
ſacerdos q̃ cõtraxit cũ vidua,vel duo matrimonia ſuc-
ceſſiuè,& poſtea cõmiſit homicidiũ:poterit puniri p iu
dicẽ ſecularẽ.p dictũ.c.vnicũ.Sed Ange.de clauaſio te-
net ꝙ prima opinio ſit verior:credo tñ ꝙ opinio Bona
guidę ſit verior:q̃a ille tex.loq̃r̃ indiſtincte de bigamis:
q̃s aũt ſit bigamus:& plures caſus in q̃bus q̃s dicat̃ bi-
gamus,vide deciſio.capellę.Tho.lxiij.et.ccliij.&.cclvj.
¶ Etvtrũ oĩs bigamus pdat priuilegiũ clericale.de deci.
capelle tholoſanę.ccxxxiij.vbi ponit̃ de multiplici bi-
66 gamia.† Nũq̃d cleric⁹ cõiugatus rapiẽs virginẽ pdat pri
uilegiũ clericale:videt̃ ꝙ ſic:q̃a diuiſit carnẽ ſuã ĩ duas.
ar.c.debitũ.de biga.Et facit additio ad deci.thol.ccliij.
iã.š.alle.et ĩ deci.ccxxiij.vbi plura dicit q̃ multũ faciũt.

Priuilegij clericalis priuatio.

☞ ADDITIO. In hac materia priuatiõis priuile
gij clericalis curia dedit multa ar
reſta,et multũ põderat curia in iſtis atrocitatẽ delictorũ
& enormitatẽ, ſcd'm opinionẽ Pa.in.c.at ſi clerici.§.de
adulterijs.extra de iudicijs.Io.and.in.c.cũ nõ ab hoĩe.ex
tra de iudicijs.vbi plenè tractat̃ materia p Areti.& Bar
ba.Gemi.in.c.j.ĩ fi.p illũ tex.de homicidio.et q̃n delictũ
eſt ſcãdaloſum,dãnoſum et dãnabile:ſcd'm.c.nouimus
de ſent.excõ.et q̃n eſt q̃s incluſus in pfundũ malorũ,q̃a
multa delicta cõmiſit,ex quo habet̃ p incorrigili ſcd'm
Pet.de anc.in cõſi.cclviij.& Cepol.in cõſi.xxj.vbi ãple.
& facit multũ tex.in.d.c.cũ nõ ab hoĩe.q̃ vtit̃ his vbis,
in pfundũ malorũ.& in his ẽt eſt põderãda cõſumma
tio delicti,q̃a p delictis nõ cõſummatis nunq̃ priuat̃
priuilegio clericali.Io.de ana.ĩ.c.j.de homicidio . Et ad-
uerte in his ꝙ crimẽ raptus ĩ muliere cõiugata honeſta
& nõ diffamata cõmiſſum in ciuitate Bituricẽ . p cer-
tos ſcholares de nocte in turba et cũ armis fuit iudicatũ
ſcãdaloſum,dãnoſum & damnabile,ita ꝙ ex quo mul
ta alia delicta cõmiſiſſet q̃dã Ioãnes tabolet dictus for-
tune,& ſic videbat̃ incluſus ĩ pfundũ malorũ & quaſi
incorrigibilis fuit priuat⁹ priuilegio clericali Anno dñi
M.cccccxxxj.in mẽſe Octobri:& ad mortẽ cõdẽnatus:
& videt̃ eſſe cõtra tex.in.d.c.cũ nõ ab hoĩe.q̃m bñ intel
ligẽdo videt̃ innuere ꝙ q̃n clericus eſt curiè ſeculari tra
dẽdus,ꝙ curia ſecularis nõ poſſit eũ punire & ad mor-
tẽ,ſed tãtũ pæna exilij,vel alia legitima pœna.& põde-
rãdo dictionẽ alia,debet intelligi de ſimili,et nõ de exçe
dẽte:q̃a tñ vbiq̃ obſeruat̃ cõtrariũ nõ inſiſto. ¶ Quidã
Nicolaus rouſſin ſecretarius alicuius epĩ poſt ei⁹ mortẽ
furatus fuit de nocte cũ quodã alio plura bona ĩ domo
illa in qua eps ante ei⁹ mortẽ morabat̃,cui⁹ domus ſcie
bat introitus & exitus,& in qua intrauit p ſcalã,& fuit
furtũ factũ cũ effractiõe oſtiorũ & feneſtrarũ.q̃ licet nõ
cõuictus veris pbatiõib⁹,nec ore proprio cõfeſſus, ſed
q̃buſdã pſumptiõib⁹,eo q̃a iã fuerat ſemel remiſſus ad
iudicẽ eccl'iaſticũ p alio furto ꝙ dicto quõdã epõ ipſo
exiſtẽte in ei⁹ ſeruitio cõmiſerat,fuit p locũ tenẽtẽ crimi
nalẽ Pariſiẽ.priuilegio clericali priuat⁹ et ad mortẽ cõ-
dẽnatus:et ad curiã appellauit,p q̃ habẽdo reſpectũ ad
plura,tũ maximè q̃a ex vno delicto & remiſſione facta
ad epm ſemel p vno delicto nõ adhuc dr̃ incorrigibilis
ſcd'm nota.in.c.cũ nõ ab hoĩe.extra de iudicijs.& licet
ille tex.in.d.c.cũ nõ ab hoĩe videat̃ req̃rere trinũ actũ,et
ſic trinã remiſſionẽ:tñ curia obſeruat ꝙ poſt binam re-
miſſionẽ de delictis p quibus põt imponi pęna mortis
habet̃ pro incorrigibili:& tã in odiũ incorrigibilitatis
q̃ in odiũ iudicis eccl'iaſtici negligẽtis eũ corrigere pri-
uant̃ tonſura et priuilegio clericali,ꝙ hîc non erat,cum
fuiſſet ſolũ ſemel remiſſus pro ſimplici furto ꝙ nõ inge
rit pænã mortis,et de quo nõ fuit cõuictus nec punitus
p iudicẽ eccleſiaſticũ,ꝙ cõſtare debet ad cõuincendũ eũ
de incorrigibilitate:tum etiã quia nunc etiã eſt tantum
queſtio de furto qd' nõ eſt punibile ad mortẽ p ſecũda
vice,cũ non ſit fur famoſus niſi poſt trina furta:vt dicit
Bar.in.l.capitaliũ.§.famoſos.ff.de pœnis.q̃ differt à fa-
moſo latrone, in quo req̃rit̃ homicidiũ alicuius: cũ vt
dicit tex.in.d.§.famoſos,ad ſolatiũ interemptorũ furca
ſuſpẽdi debẽt.& ita declarat dñs meus Iaſ.in .l. pe.ff. de
condi.ob cãm.& dicit Bar.in.l.nemo.C.de epiſ.audi.ꝙ
nõ dicit̃ fur famoſus niſi poſt tria furta,ita ꝙ videt̃ qd'
etiã p tertio furto nõ debet mori,ſed debet imponi pœ
na gradatim p quolibet ſemp augendo,vt pœna com
menſuret̃ delicto pp̃ter recidiuationẽ.dixi ſupra in plu
ribus locis.Et etiã quia licet domũ alienã expilauerat et
effregerat,nõ tñ in turba cũ telis,ideo nõ erat in caſu.l.
hi qui alienas ędes.ff.ad legẽ iuliã de vi publica.in qua
multa requirunt̃ & cõuenire debent:ſcilicet ꝙ expilaue
rũt,effregerũt & expugnauerũt:& in turba cũ telis,quę
eſt qualitas quæ req̃rit̃ cũ actibus ad hoc vt capite pu-
niant̃ vt eſt ibi tex.& faciũt de qualitate ad incerta,ſiue
p ſtatutũ ſiue aliâs ꝙ debet pbari p ea quæ deducunt̃
p Hippolytũ de Marſilijs in cõſi.ſuo.xcvj.in.ij. col . vbi
ſatis amplè.& in practica cauſarũ criminaliũ.in.§.& q̃a
& in.§.q̃m.eo.loco.nu.52.vbi de qualitate legis req̃rit̃
plena probatio,& faciunt q̃m vbi req̃rit̃ actus cũ quali
tate,nõ ſufficit actus niſi pbet̃ qualitas:vt dicit Bar.in.l.
Fulcinius.§.cum aũt.ff.quibus ex cauſis in poſſeſſionẽ
eatur.do.meus Iaſ.in.l.nõ ſolum.§.Fulcinius.in.j.col. ff.
de noui oper.nuncia.Feli.poſt Pa.in.c.ij.in.xij.col.cũ ſe
quentibus.de reſcriptis.& dixi alibi pluries : ſed in hoc
caſu nõ fuit turba cum telis,ſaltẽ nõ eſt pbata: ideo nõ
erat in caſu.d.l.hi q̃ alienas ædes.& ſic cõtra eũ nõ erat
pœna capitis,& licet de iure appellatiõe pœnæ capitis
intelligat̃ de mitiori,vt pluries dixi:tñ curia obſeruat in
caſu illius legis,q̃n cõcurrunt oĩa ꝙ intelligat̃ de pœna
mortis.Et etiã q̃a ꝙ p furto quantũcunq̃ maximo &
emormi etiã cũ effractiõe,ẽt in caſu vbi eſſet q̃s ad mor
tẽ pro illo cõdẽnandus quis nõ debet ſuo priuilegio cle
ricali priuari:immo ꝙ plus eſt q̃a nõ eſt iure pbatũ cõ
tra eũ,nec cõfeſſus eſt delictũ:ſed tãtũ ſunt pſumptiões,
quę licet ſint vehemẽtiſſimę,nũq̃ debet priuari ſuo pri-
uilegio clericali etiã in atrociſſimis niſi verè & p veras
pbatiões cõſtet de delicto:vt tenet Aret.in.d.c.cũ nõ ab
hoĩe.p tex.in.c.inter ſollicitudines.& ibi eſt glo.fi. extra
de purga.cano.fuit dictus ſecretarius die vltima Ianua-
rij.Anno dñi.M.cccccxxxj.ad iudicẽ eccleſiaſticũ remiſ-
ſus,& pro certo locuntenẽs criminalis errauerat in iure
& in facto:quia etiã non conſtabat de delicto tali per ꝙ
potuiſſet ad mortem condẽnari,ex quo erant ſolũ præ-
ſumptiões ex quibus nõ eſt iudicandum ad mortẽ,ma
ximè in furto,vt dixi antè in principio huius gloſſæ.*

Qui ſe ĩ carcere fecit clericari.

67 DECIMOQVARTO † fallit in clerico q̃ poſt
q̃ à iudice ſeculari fuit capt⁹ aſſumpſit clericatũ:

vt quia in carcere ſe fecit clericari. Ita Io. And. in. c. vnico
de obli. ad ratio. Bar. in. l. j. ff. de pœnis. ſed do. meus Iaſ.
in. l. cũ quædã puella. in. iij. col. ff. de iuriſ. om. iudi. dicit
68 hoc non eſſe verũ. † qñ captus à iudice ſeculari diceret ſe
votũ feciſſe intrãdi religionẽ: vel ꝙ efficeretˀ clericus an
teꝗ̃ cõmiſiſſet delictũ: q̃a hoc caſu nõ poterit puniri ꝑ
iudicẽ ſecularẽ, cum votũ trahatˀ retro. Ita Bal. in. l. j. C.
an ſeruus ex ſuo facto. & dicit do. meus Iaſ. ꝙ iſtud eſt
multũ notandũ: quia in practica poſſes euadere quẽ à
pena mortis: eo q̃a de hoc ſtari debet ſuo iuramẽto an
votũ emiſerit ante cõmiſſum delictũ ſicut ſtari debet de
alijs quę dependent à volũtate vel cõſcientia. ſcd'm gl.
in. §. alię. vbi idẽ dñs Iaſ. inſti. de actio. gl. ĩ. c. ſignificaſti.
le. ij. de homi. & faciũt quę dicit dñs Feli. in. c. eã te. le. iij.
69 xv. col. et plenius in. c. cũ adeo extra de reſcri. † vbi deſti-
natus ad clericatũ habetˀ ꝓ clerico: nõ credo ꝙ iſtud ob
ſeruaretˀ in practica: q̃a ex quo nõdũ eſt impreſſus cha-
racter nõ eſt extra iuriſditionẽ iudicis ſecularis. Et faciũt
ad ſupradicta quę dicit Oldra. cõſi. iiij. Io. de ana. in. c. ad
falſariorũ. ĩ. xiij. col. extra de falſis. Barba. in. c. ꝙ clericis.
de fo. cõpe. & in. c. ꝓpoſuiſti. Bal. in autˀ. cauſa q̃ fit cum
monacho. C. de epiſ. & cleri. & in. l. placet. C. de ſacroſan.
eccle. Zaba. in cle. ne in agro. §. q̃a verò. in. viij. quæſtiõe.
de ſtatu mona. Bal. Ang. & Imo. in. l. nemo põt. ff. de le-
ga. j. ¶ Vide in hoc quid dicat ille doctor excellẽs Iaco.
☞ de ſctõ Geor. ĩ. l. ſi q̃s poſtea. col. iij. ff. de iudicijs. ¶ Vide
Petrũ Giraudi in ſuo ſingulari. li. incipiẽte, tene mẽti. *

Votũ intrãdi religionem faciens ante delictum.

Deſtinatus ad clericatum habetur ꝓ clerico.

ET iſti ſunt quatuordecim caſus in q̃bus iudex ſecu
laris cognoſcit de crimine clerici etiã criminaliter:
ꝙ nota: quia tales caſus ſæpe eueniũt: ſed in multis alijs
caſibꝰ iudex ſecularis punit clericũ de crimine ciuiliter:
de quibus dicam. ĩ. Anteꝗ̃ tñ ponam illos caſus, aduer
70 te ad vnam ampliationẽ regulę præcedentis, † ꝙ non ſo
lùm clericus eſt exemptus à iuriſditione ſeculari, etiã in
delictis propter clericatũ: immo etiã ſi ſint plures com-
mittentes vnũ delictũ: & ſit vnus clericus rõne illius de
omnibus fiet remiſſio ad iudicẽ eccleſiaſticum: etiam ſi
alij ſint laici. Ita tenuit Ant. de prato veteri. in. l. j. in fi. ff.
quæ ſenten. ſine appel. reſcin. Quod dictũ dicit eſſe ſtu-
pendum Feli. in. c. j. in. iiij. col. extra de præſcrip. facit ꝙ
dicit Bar. in. l. pręcipimus. §. eodẽ obſeruando. Et Bal. in
d. l. pręcipimus. C. de appel. et quę dicit Panor. in. c. cum
ſit generale. in. viij. col. extra de fo. compe. Faciunt quæ
dicit dominus meus Iaſ. in. l. imperium. in. iij. col. ff. de iu
riſdi. omnium iudicũ. & in. l. ſi emãcipati. in. iij. colũ. C.
de col. Et que dicit Barba. in conſi. j. in. vj. col. cũ ſeq. in. ij.
volumine. & in Rub. extra de officio deleg. & ibi. feli. &
quę dicit Areti. in conſil. ſuo. xxiij. & Panormit. in cõſi.
xxxiiij. incipiente, præſidio altiſſimi ex corde inuocato
in. ij. vol. & vnum verbũ per Alexã. in conſi. ſuo. lxxxij.
in fi. in. j. vol. quid in hoc caſu ſeruaretur ĩ hac patria ne-
ſcio: ſed vidi hanc deciſionẽ obſeruari in ducatu Medio
lani, in caſu emergẽti. ¶ De hac deciſione vide etiã Boe-
rium in conſue. Bituricẽ. tit. de iuriſ. omnium iudicũ.
§. ix. in glo. fi. Et faciunt quæ dicit do. meus Iaſ. in. l. j. in
fi. C. de tranſactio.

Ampliatio regulæ.

ADuertẽdum eſt ad aliũ caſum ſingularem q̃ ſub
gñalitate multos cõprehendit, videlicet qñ cleri-
cus ſimpliciter tonſuratus detinetˀ à ſeculari poteſtate, ſi
delictum ſit tale pro quo puniendo eccleſia nõ habeat
de iure quid faciat: vt quia delictum eſt ita atrox quòd
eccleſia pro illo nõ habet pœnã condignã in regno Frã
ciæ nõ fit remiſſio ad iudicẽ eccl'iaſticũ: vt ꝑ plura decla
rat. G. bñdicti in ſua repe. c. raynu. in verbo, & vxorẽ no
mine adelaſiã. nu. 440. 441. 442. extra de teſtamentis.

REdeũdo ad propoſitum vnde digreſſi fueramus,
ponẽdo caſus in quibus iudex ſecularis punit cle-
ricũ de crimine ciuiliter pro decimaquarta fallentia re-
71 gulæ ſuprà poſitæ. ¶ † Dic ꝙ prædicta regula fallit: et li-
mitatur in clerico aſſumente adminiſtrationẽ & officia
laicorum, in quibus ſi delinquat: curia ſecularis conſue
uit illos ciuiliter punire. pro quo facit tex. in. c. ſacerdoti
bus. ne cleri. vel mona. ſcd'm opinionem illorum qui fe
cerũt argumẽtum ex illo tex. ꝙ iudex laicus autoritate
illius capituli poteſt clericum occaſione adminiſtratio
nis capere priuilegio clericali ceſſante: quaſi videatˀ di-
cto caſu nudari priuilegio clericali: & ideo dicit text. ꝙ
indignũ eſt eis ab eccleſia ſubueniri: ꝑ quos conſtat in
eccleſia ſcandalum gñari. Et per hunc text. vidi quoſdã
72 dubitare † an ſacerdos conſiliarius regis, q̃ tot cõcuſſio-
nes cõmiſerat, & crimen repetundarum etiã comiſerat
pluries & diuerſis vicibus: deberet à iudice ſeculari pu-
niri. Vidi tñ ꝙ fuit dictũ ꝙ per iudicem ſecularẽ punire-
tur, eum ſcilicet priuando officio conſiliarij: & aliâs pe-
cuniariter ad emendam applicandã fiſco: & ita fuit fa-
ctum. Et multi dicebant quòd ex quo non fuerat moni
tus trina monitione: ſubueniendum ei erat per eccleſiã:
& ꝙ debebat remitti coram iudice eccl'iaſtico. ꝑ doctri-
nam glo. Hoſt. Goffre. Pa. & aliorũ in. d. c. ſacerdotibus
& hoc ꝑ tex. in. c. fi. extra de vita & honeſta. cleri. Immo
dicit Hoſti. in ſumma. in. §. ij. v͛ ſi. ego intelligo ꝙ idẽ eſt
ſi fiat vna ꝓhibitio ſynodalis et monitio: vt deſiſtant à
talibꝰ ſub pœna priuatiõis priuilegij clericalis: & hoc ẽt
videntˀ tenere dñi de Rota. deciſi. ccccxxvij. & hoc tñ de
monitione ſeu ꝓhibitione ſynodali nõ placet And. Bar
ba. in. c. fi. extra de vita & hone. clericorum. Sed credo ꝙ
opinio Hoſti. ſit vera: & pro ea facit tex. cùm dicit: denũ
ties publicè. Dicit etiã Pa. ibi ꝙ non ſufficit vnica mo-
nitio, etiã prohibitoria: & ꝙ iudex eccleſiaſticus ex offi
ſuo poteſt tales repetere quantuncunꝗ̃ non excipiatur
per eos ſic detentos. vt in. c. dilectis. de appel.

73 SED quia dicitur † ꝙ ſi clericus nolit excipere qd'
ſit clericus: & iudex eccleſiaſticus ſciat illum deten-
tum à iudice ſeculari: an teneatˀ illũ repetere: et ſi nõ repe
tat an debeat puniri: & qua pœna: aliàs in contingẽtia
facti conſului me exiſtẽte in ſtudio Ticinẽ. & tandẽ di
xi ꝙ aut iudex ſecularis cõdẽnauit clericũ ad mortẽ: &
tũc iudex eccl'iaſticus dr̃ homicida: ex quo iudex laicus
eſt homicida, cũ talem ad mortem cõdemnauerit ſine
proceſſũ, ſine cõfeſſione, & eum mori fecerit ſine ſenten
tia. per tex. in. c. at ſi clerici. extra de iudicijs. aut non po-
ſuit eum ad mortem, ſed alia pena eum condemnauit:
& in omnibus illa pœna qua tenetur iudex ſecularis, te
netur iudex eccleſiaſticus: & etiam de damno dato per
iudicem ſecularem. probatur per tex. in. l. ij. cum ſequen
ti. ff. de noxa. vbi dicitˀ tex. qui enim ꝓhibere poteſt de-
linquenti ne delinquat: & non prohibet tenetur de dã-
no dato per eũ: & ꝑ text. in. c. ſicut dignũ. §. illi etiam. de
74 homi. & in. c. dilecto. de ſen. excõ. in. vj. † vbi dicit: ſi q̃s
põt reſiſtere de facto ne fiat iniuria, & non reſiſtit: tenetˀ
ac ſi ipſe iniuriam intuliſſet. Multo ergo fortius ſi quis
poteſt ꝓhibere de iure ne fiat iniuria alteri, & non pro-
hibet, tenetˀ de iniuria illata alteri. Cũ ergo iudex laicus
iniuriam feciſſe dicatur, non ſolum clerico: ſed etiã toti
collegio

collegio eccl'iastico.c. si diligẽti.debet puniri ꝓpter ei⁹ negligẽtiã:q̃ maxime debet puniri ĩ iudice.ꝑ tex.in.l. mãcipia.cũ glos.ibi,& Bald.& Ange.C.de seruis fugi.

Iudex omitten do delin quẽs ma gis puni endus q̃ commit tendo.

75 †Immò magis est puniẽdus iudex delinquẽs in omittẽdo q̃ in faciẽdo,cũ iudex ĩ faciẽdo tm̃ puniat̃ in q̃tũ æquũ iudici videbit̃.tex.in.l.fi.de varijs & extraor.cogni.tex.ĩ.l.ex maleficijs.§.si iudex.ff.de actio.& obli.& isti.de obli.q̃ ex q̃si delic.nasc.ĩ prin.& tã iudex q omittit cõdẽnare,tenet̃ ĩ solidũ ad totale iteresse.Tex.in.l.sancim⁹.C.de iudi.& ibi ĩ termi.not. Ang.& Pau.de ca.&

76 dicũt Io.an.& alij ĩ.c.dilecti.extra de app. †q̃ iudex negligẽs ĩcidit ĩ canonẽ cũ æterni iudicis.de re iudi.in.vj.

Negligẽtia iudicis.

☞ ADDITIO. De negligẽtia iudicis quõ sit punibilis,& quõ reprehendit̃,vide Matthæũ de afflictis in cõstitutiõe regni Siciliæ,q̃ incipit,statuim⁹.in.xiiij.notabili.Et de negligẽtia aliorum officialiũ,vide ĩ cõstitu.q̃ incipit, officiales qui. Et quõ ꝑ negligẽtiã inferioris iudicis iurisditio deuoluit̃ ad superiorẽ, vide in cõstitutiõe q̃ incipit, iustitiarijs in.xix. notabili. ✱ ¶Quõ negligẽtia ĩ p̃latis & administratorib⁹ est peccatũ mortale,& quõ debeat puniri,plenè ꝑ Feli.in.c.j.de treuga & pace. vide etiã quẽdã ꝑ do.meũ Iasonẽ in.l.eũ q res.C.de ꝓcura.& ĩ.§.p̃terea.col.iij.isti.de actio.& vide q̃ dixi ĩ glossis cõcordatorũ Frãciæ in prooe.secũdo Leonis ĩ glo.quot oues pascere.Et ista ẽ vna ex.xij.abusiõib⁹ hui⁹ seculi q̃s ponit Augusti.lib.de.xij.abusiõib⁹.Et refert Lucas de pẽna in.l.vsum aq̃.

Duodecim abusiones seculi.

77 C.de aq̃ duct.lib.xj.†q̃ sunt videlicet, sapiẽs sine bonis opibus, senex sine religiõe.adolescẽs sine obediẽtia.diues sine eleemosyna,fœmina sine pudicitia,domin⁹ sine virtute,christian⁹ cõtẽtiosus,pauper sup̃b⁹,Rex iniquus,ep̃s negligẽs, plebs sine disciplina, pp̃lus sine le-

Duodecim abusiones claustri.

78 ge.†Et ibi etiã ponit.xij. abusiões claustri, q̃ sunt videlicet,p̃lat⁹ negligẽs,discipulus inobediẽs.iuuenis otiosus,senex obstinat⁹, monachus curialis. clericus causidicus,habit⁹ p̃tiosus,cib⁹ exquisit⁹,rumor in claustro,lis in capitulo,dissolutio in choro, irreuerẽtia iuxta altare,nota.ĩ Clemẽ.ne ĩ agro de statuto monacho. Et vide hĩc añ in hoc eodẽ.§.& glo.versi.xj. in additione ibi posita incipiẽ.Aduerte etiã.vbi ponit̃ quomodo negligentia iudicis in denegãdo iustitiã puniat̃,& quomodo cognoscat̃ negligẽtia,& plenè in locis ibidẽ allega.

ET ideo cũ iudex ecclesiasticus fuerit negligẽs in hoc tenetur ac si ipẽ iniuriã intulisset clerico,& ecclesię seu toti collegio ecclesiastico per hĩc antè dicta.

Clericus arma deferens.

79 DEcimosextò †fallit regula suprà posita ĩ portu armorũ:qa clericus arma deferẽs & portãs põt capi à iudice seculari,& puniri pecuniariter:tñ nõ corpaliter.& ꝑ hoc est tex.scd'm Ioan.fab.in.l.addictos.C.de

80 episco.audiẽ.& ibi glos.sup verbo vindicet̃.†Armorũ em̃ delatio ẽ clericis ĩterdicta.c.ij.de vi.& honesta.cleri. etiã laicis.vt in rubri.vt armorũ vsus inscio p̃cipe interdict⁹ sit.Et de hoc iure rex Frãciæ & ei⁹ officiarij sunt ĩ regno in possessiõe & saisina , à tp̃e cui⁹ initij memoria nõ extat ĩ cõtrariũ, cõcurrẽte fama priuilegij. Et iste est vn⁹ de casib⁹ priuilegiatis:& de hac gñali obseruãtia in regno videm⁹ etiã q̃ officiarij regij cognoscũt de portu armorũ,etiã in terris Baronũ & Comitũ,& aliorum dñorũ habẽtiũ merũ & mixtũ imperiũ, & omnimodã iurisditionẽ:qd' an fieri debeat,vide Pet.Ia.ĩ suis libellis.in.ti.de cõdi.ex lege insti.de actio.§.q̃drupli.Vi-

Casus.

di alias Mediolani quendã clericum simplicis tonsuræ captum noctu ꝑ clientulos seu birrerios,& adductũ ad carceres capitanei iustitiæ Mediolani : pro portatione armorũ & delatione,& volebat capitane⁹ iustitiæ Mediolani,vt duceretur ad Brohetũ : qui locus est cõmunis vbi tales inuẽti de nocte cum armis solebant puniri per ictus fustiũ (par lestrapade gall'.)sed illũ euasit,& fuit solùm punitus ciuiliter in.x.lib.Mediola.

Violans saluanguardiã.

81 DEcimoseptimò †fallit ĩ clerico infringẽte seu violãte saluãguardiã christianissimi regis nr̃i, qa iudices regij cõsueuerũt cognoscere etiã cõtra clericos ciuiliter.s.eos pecuniariter cõdẽnãdo ad emẽdã.Et ꝑ hoc facit.l.ij.C.vt nemo priuat⁹.titu.p̃di.ibi,miles vel clericus.& ibi,executoresq̃ huius legis omnes iudices.

☞ ADDITIO. Vide etiã. G. Bñdicti in repetitiõe.c.Raynuti⁹ ĩ verbo.& vxorem noĩe adelasiã. nũero. vbi etiã ponit de clerico attentãte post appellationẽ,quia põt per iudicẽ secularẽ puniri. ✱ Et de hoc Rex & ei⁹ officiarij sunt ĩ possessione & saisina,à tp̃e cui⁹ initij memoria nõ existit, quòd tp̃s habet vim priuilegij.c.sup q̃busdã.§.p̃terea.de verborũ significa.Inn.in.c.ij.de p̃bẽ.lib.vj.l.hoc iure.§.ductus aquæ.de aq̃ quotidia.& æstiua.c.j.de p̃scrip.lib.vj. do.me⁹ Ias.in.l. de q̃b⁹.in.x.col.ff.de legi.dixi suprà in hoc titu.§.(le seigneur hault iusticier.)in glo.(& la preue estre sienne.)Dicã.j.tit.(Des fiedz).§.(en partaige & diuisiõ)ibi.x.limita.¶Sed qa vt videm⁹,quotidie clerici in hoc casu cõdẽnantur ꝑ iudices seculares ad emendã pro infractiõe saluegardiæ, & etiã in alijs casib⁹ hĩc añ dictis,& qui postea adhuc dicent̃ : videndũ est quõ executio emẽdæ ꝑ clericũ debitæ in p̃dictis casib⁹ fieri debeat.Oldra.in cõsi.xvij. dicit q̃ debet fieri in immobilib⁹,cũ immobilia sint de iurisditiõe & territorio laicorũ.Et videm⁹ q̃ hodie tp̃ale clerici detinet̃ ad manũ regis,donec ꝑ clericũ sit satisfactũ:si aũt temporale non habeat,quid fiẽdum? Vidi his dieb⁹ quẽdã religiosum detentũ in carceribus ꝓ emẽda centũ librarum,qui tamen per curiã fuit relaxatus. Aliq̃n tamen ꝑ curiã fuit obseruatũ,q̃ cũ clerici condemnantur ad emendã pro delicto,si nõ habeant immobilia seu tp̃ale,q̃ detinerentur ĩ carcerib⁹ ep̃i Parisiẽsis vsq̃ ad satisfactionẽ emendæ:& hoc ne primũ arrestũ remaneret illusoriũ.Ad qd' facit.c.grauis.de deposito.Vide Barto.in.l.cõmodis.ff. de re iudicata,dicentẽ executionẽ fieri posse cõtra clericos in fructib⁹ & redditibus suorũ beneficiorũ. Et ibi Alberi.& in.l.stipendia.C.de executio.rei iudicatæ.

Emẽda adiudicata quõ leuari possit super clericis.

DE executiõe fienda cõtra clericos & in bonis clericorũ,vide.G.bñdicti in sua repetitio.c. Raynutius.in verbo, & vxorẽ nomine adelasiã. nũe.cccxxxij. cccxxxiij.cccxxxiiij.vsq̃ ad nume.cccxxxvij.de testa.

Execu tio quõ fiẽda cõtra clericos & in bonis ipsorum.

82 DEcimooctauò †fallit cũ ꝑ clericos fit offensa officiarijs regis officiando:& ad hoc facit.l.vnica.ff.

Offẽdẽtes officiarios regios.

83 si q̃s ius dicẽ.nõ obtempera.vbi dicit tex.†q̃ oẽs iudices possunt oẽs inobedientes punire, & suã iurisditionem pœnali iudicio defendere,scd'm Bar.& Bal.in.d.l. vnica.in certa glo.& ad hoc vt dicit ibi Bar.habet plura remedia:& si vnũ deficiat,põt ad aliud recurrere,donec pareat.l.j.§.qd ergo.ff.de vẽ.inspi. &.l.cõsentaneũ. C.quõ & q̃n iudex.Et faciũt q̃ dicit Alex.ĩ.l.si se nõ obtulit.ĩ.§.si ex cõuẽtiõe.ff.de re iudi. & si hm̃õi defensio nõ fieret,ẽt mulctãdo:qd' põt,vt dicit ibi Barto. posset iurisditio temporalis esse illusoria.Ad qd' text.in.c.j.& ibi Innocen.Sicu. & alij.de officio.delega. bene facit.c.

Romana.de pœnis.lib.vj.Specu.in tit.de iurisf.om.iudi. versi.fi.& ibi Io.an.Hinc dicũt Inn. Hostiẽ.& doct.in.c.
84 dilect⁹.le.ij.extra de rescriptis.† ꝙ iudicis interest suam iurisditionem tueri. Bal.verò in.d.l.vnica.in prin.dicit ꝙ multis modis offenditur iurisditio. De quibus dicã. ĩ.in.§.(l'amende de simple recousse.)in prin.

Vsurpare volentes iurisdictionẽ regiam.

85 Decimononò †fallit vbi clerici volũt vsurpare iurisdictionẽ regiã,nã tũc possunt mulctari ꝑ iudicem secularẽ:& de hoc iure rex & eius officiarij sunt in possessiõe & saisina,& hoc iure vtunť.Ad qđ videť facere tex in.c.ex pte in christo.de verbo.signi.vbi pmittitur iudici defendere iurisditionẽ & territoriũ suũ. Ad id est tex.in.c.dilecto.de sentẽ. excõ.in.vj.in certis nota. ꝑ Innoc.in.c.olim.j.de resti.spoli.&.c.dilect⁹.de pœnis.
86 †vbi dicit ordinario cõpetere iurisditionẽ in extraneos impediẽtes ei⁹ iurisditionẽ.per.c.primũ.de offi.delega. qa cõcessa iurisditione cõceduntꝫ ea oĩa sine quib⁹ iurisditio exerceri nõ põt.l.ij.ff.de iurisdi.om.iudi.l.ad legatũ.&.l.ad rẽ mobilẽ.ff.de procura.Facit.c.ꝓpterea.c.sanè.le.ij.c.prudẽtiã.de offi.delegati.imò etiã testes delinquẽtes corã eo possunt puniri.l.nullũ. C.de testibus.& etiã aduocati.l.mortis.ff. de pœnis. Faciũt nota.ꝑ Inn.
87 in.c.venerabili.de cẽsib⁹. †Immò etiã põt iudex cũ armis & ense, iurisditionẽ suã defendere. Ita dicit Bald.in margarita.ĩ verbo,iudex:qñ.s.iurisdi.sua est notoria & euidẽs.¶De materia dictæ.l.nullũ ĩ hoc casu vide Boeriũ in cõsuetu. Bituricẽn.ti.de iurisdi.om.iudi.§.xxj.in glo.nec pariter cõfessio.fo.xlvj.vbi plenè reꝑhendit illã glos.Sed vt dicit.G.bñdicti in sua repetitio.c.Raynuti⁹. in verbo,& vxorẽ nomine adelasiã.nu.cccccxxiij.talis glossa in Frãcia quò ad pœnã pecuniariã obseruatur.

In artificio delinquens.

88 Vicesimò †fallit in clerico in artificio delinquente: qa scđm Bal.in addi.ad Spec.in tit. de reo.versi. qđ si scholaris põt cõueniri sub rectore vel camerlingo,
89 occasiõe illi⁹ artis.l.fi. C. de iurisdi.om.iudi.†Nã clerici negotiatores q̃tũ ptinet ad illã negotiationẽ, secundũ Tancre.iure cõi laicorũ vti debẽt.C.de episco.& cleri.l. ij.Isti em̃(vt dicit)nõ sunt puri laici.arg. C. de sacrosan. eccl.l.sub ꝓtextu.c.fi.de vita & honesta.clerico.& optimè facit p̃dic.l.fi.C.de iurisdi.om.iudi.
90 †vbi dicit ꝙ miles existẽs in collegio, nõ põt declinare iurisditionẽ rectoris vel ꝓpositi ipsius collegij,ꝓtextu cuiuslibet militiæ,vel cinguli, vel dignitatis.Faciũt etiã no. ꝑ Inno.& doct.in.c.cũ ab ecclesiarũ. de offi.ordi.& ẽt Abbas an-

Clerici dñt seruare statuta loci vbi negotiant.

91 tiquus in.d.c.fi.de vita & honesta.cleri.tenet †ꝙ clerici tenenť seruare statuta loci vbi negotianť,Et ita etiã dicit Bal.in margarita ĩ verbo,clericus.versicu.xix.qđ similiter tenet Bart.in.l.cũctos ppl'os.C.de summa trini. sed illud intelligit qñ statuta nõ sunt contra priuilegia clericorũ,qa talia nõ ligãt clericos, nisi post trinã monitionẽ.iuxta p̃allega.c.fin.scđm Anto.& Andr.sic.ibi. vñ etiã dicit Sicu.in.d.c.cũ ab ecclesiarum.qđ de laicis certũ est ꝙ si exercent aliquã ꝓfessionẽ licitã,puta quia sunt scholares,barbitõsores,sutores & similes, possunt isti cõgregari,& eligere rectorẽ, qui sup eos habeat iurisditionẽ ordinariã in ciuilib⁹ in his q̃ sunt occasiõe societatis & ꝓfessiõis: vt est casus notabi.in præalleg.l.fi. Dicit tñ in clericis multũ dubitare ꝓpter.c.significasti. de foro cõpe.&.c.de ꝑsona.xj.q.j.vñ nõ recederet(vt dicit)à canonib⁹ disponẽtibus sup iurisditione clericorũ propter illã legẽ fi.Sed dico ꝙ.d.l.fi.nedũ habet locũ in ciuilib⁹, immò etiã in priuato delicto cõcernente pro-

fessionẽ: vt qa venit cõtra statutũ vel negotiationẽ in aliqua sui specie,vel falsificauit,scđm Bart.Bal.& Sali. in.d.l.fi.& Ang.in cõsi.v.& quicquid si à tpe cui⁹ initij memoria nõ extat in cõtrariũ, clerici artifices qñ delinquũt in illa arte,vel abutunť,iudicanť per balliuos illi⁹ & ꝑ iudices seculares huiusmodi ĩ hoc casu ciuiliter puniunť.Et iõ fuit semel dictũ ꝑ arrestũ parlamẽti Parisi. ꝙ clericus cõmittẽs abusum ĩ officio chirurgiæ vel politia,sup hoc teneret corã iudice seculari r̃ndere : vt dicit Io.Gall'.in suis q̃stionib⁹ ꝑ arresta. q̃stiõe.clxviij.ꝑ p̃dicta.Dixi etiã hoc anno ꝙ qdã sacerdos hui⁹ ciuitatis Hedueñ.noĩe cui⁹ vẽdebať vinũ,& ĩ sua domo,qđ suũ erat & eidẽ cõpetebat, ex q̃ mẽsura ei⁹ erat falsa, ꝙ debebat puniri ꝑ vigobertũ Hedueñ.cũ ad ei⁹ officiũ sit dare mẽsuras & põdera in ciuitate Hedueñ. iõ in eis delinquẽtes deb ẽt ꝑ eũ puniri vsq; ad.lxv.solidos. & ꝑ balliuũ Hedueñ.ĩ maiori emenda. ¶Et sunt oẽs p̃dicti casus in qb⁹ clericus põt puniri per iudicẽ secularem.

☞ADDITIO. Anno dñi M.cccccc.xxx.christianissim⁹ Rex noster Frãciscus primus(qui me hoc anno dñi M.ccccc.xxxj.erexit in cõsiliariũ parlamẽti Parisiẽ.) ĩpetrauit in priuilegiũ à summo põtifice Clemẽte qđ officiarij sui clerici in officio eorum delinquẽtes nõ gauderẽt priuilegio clericali.& fuerũt bullæ lectę,publicatę & registratæ in parlamẽto anno dñi M.ccccc.xxxj.añq; essem cõsiliari⁹.Sed videť qđ nõ erat istud necesse, cũ retroactis tpib⁹ multi cõsiliarij fuerãt puniti ꝑ curiã, etiã nõ habẽdo respectũ ad simplicẽ tonsurã clericalẽ. * Et sic est expeditus decimus casus,in q̃ puniendus capitaliter euitat mortẽ.

AD materiã prædictã ad videndũ ad saturitatem quõ iudices seculares possunt cognoscere de criminib⁹ clericorũ,vide.G.bñdicti in sæpe allegata repetitio.c. Raynuti⁹.in verbo,& vxorẽ noĩe adelasiã.nũe. ccccxc.vsq; ad nume.cccclix.de testamẽtis.¶Sed qa dictum hic est antè qđ sunt nõnulli casus in qb⁹ iudex secularis cognoscit de causa clerici.quærit an ex cõsuetudine possit iudex laicus q̃rere iurisditionẽ in clericos: Boerius in consuetu.Bituricẽn.ti.de iurisdi.om.iudi.§. xxj.in gl.nec pariter.immo etiã ibi ponit quid in actione reali.& allegat Bald.in.c.ij.ad fi.de iudicijs.& Feli.in
92 c.qualiter & qñ.col.j.de iudicijs.dicẽtes,†ꝙ nõ valet cõsuetudo ꝙ clericus cõueniať coram iudice laico etiã in actione reali.qđ tñ obseruať contrariũ in Gallia.Eo qa tpalia clericorũ subijciunť legibus & statutis regis per tex.in.c.cũ venissent.de eo qui mittiť ĩ possessionẽ causa rei seruãdæ.& ibi Bal.q ad hoc notat illũ tex.dixi alibi in plurib⁹ locis. faciũt etiã quæ dicit idẽ Boerius in p̃dictis cõsuetudi.§.xj.in glo.q̃riť.vbi dicit ꝙ ecclia,& clerici tenenť stare consuetudini Regali & generali.

ALia & secũda regula est ꝙ clerici ĩ causa ciuili corã iudice laico cõueniri non possunt,etiam ipsis cõsentientibus.c.si diligenti.de foro cõpeten.quia non multũ quadrat ad propositum,dicam alibi.

93 VNdecimus†casus ĩ quo quis potest euitare mortem est,quãdo est plenè probatũ delictũ:ex quo potest aut debet decapitari,aut furca suspẽdi criminosus:ꝙ ꝑ iudicem ponatur ad torturã:qa si steterit constans in tortura , nõ poterit ad mortem cõdemnari.Ita videtur tenere Alberi.de rosa.in rubrica de quæstionibus.C.versicu.etiam notandum.per glos.in.l.edictum ff.de quæstio.Et ita videtur tenere Cepola.in consilio. fuit

suis criminalibꝰ.cõsi.xxxij.incipi.Quidã rustici Vincẽtini.in.viij.&.ix.colũ.qd' satis videt̃ etiã tenere Albericus ĩ dicta rubrica,qñ tñ ꝓcesserũt ĩdicia,& ꝓbatio est facta ꝑ indicia: & iõ qñ qs est tortus ꝓcedẽtibꝰ indicijs tñ,sistet firmꝰ & cõstans debet absolui.l.vniꝰ.§.j.& ibi Bar.ff.de q̃stio Bart.in.l.obseruare. C. quorũ appel.nõ recipi.Sali.in.l.ij.C.de cust.reorũ.& credo ꝙ Cepo.ma lè locutꝰ fuerit qñ est plenè ꝓbatũ,nec ꝙ obseruãtia sit talis.Et cõtra eũ est glo.ĩ terminis.in verb.ꝑscriptiõis.in l.j.C.de q̃stio.Et ĩ hoc facit opi.Paul.de cast.in.l.si qs in hoc genꝰ.C.de epis.& cleri.& in.l.ij. C.quorũ appel.nõ recipiunt̃.& ibi Alberi.de rosate.& Bal.& idẽ Bal.in.l. milites.C.de q̃stio.vbi dicũt ꝙ iudex potest dãnare ad mortẽ illũ cõtra quẽ est ꝓbatũ per testes,etiã si nolit cõfiteri.¶Et dicit Bald.in.d.l.milites. qd' qñ indicia sunt vrgẽtia,qui semel cõfessus fuerit in tortura,põt cogi ad ꝑseuerandũ,qd' obseruat curia. ✱ Et idẽ Bald.in.c.ad nostrã.circa finẽ de ꝓbatio.& ibi Feli.& Hippolytꝰ de Marsilijs in suo singulari.cviij.ꝑ tex. singularẽ in.l.qui sententiã.C.de pœnis.dicit etiã idẽ Hippolytꝰ in repeti.

Reꝰ cõfitẽs & nõ perseuerãs ẽ absoluedꝰ.

94 l.j.ff.de q̃stionibꝰ. † ꝙ reus cõfessus in tormẽtis & plures repetitus si nõ ꝑseuerauerit est absoluendus, & ibi ponit̃ materia q̃nõ reus sit repetẽdus in tortura.& qd operetur cõfessio in tortura, sine ꝑseuerantia. & etiam Franciscus Brutiꝰ in tractatu suo de indicijs & tortura. in.vj. q̃stione principali.de q̃stione & tortura. in.xj.& xij.colũ.Aduerte tñ†ꝙ cõfessio facta in tortura est valida etiã sine ꝑseueratiõe,qñ tortura fuit parua.vt dicit Bal.in.l.j.C.de cõfessis.quã refert Paris de puteo in tractatu de syndicatu.fol.cxj.versicu.an ex sola cõfessione.

Confessio ĩ tortura ꝑua ẽ valida etiã sine ꝑseuerãtia. 95

¶Facit qa leuiter tortus habet̃ pro nõ torto, sicut leuis fabricula nõ dicit̃ febris.l.ob q̃ vitia.ff.de ædil.edic. & qd' vult in.l.ij.C.quorũ appel.nõ recipiunt̃.vel qñ appellare nõ est necesse.Alex.in cõsi.cẽtesimo.in.iij.volu.

ADDITIO. Ita etiã tenet Hippolytꝰ de Marsilijs in cõsi.lxxx. nu.xxvij.& in cõsi.ciij.nũe.xxviij.ĩ q̃ cõsilio ponit modica,nõ sunt in cõsideratiõe.Et aduerte ad vnũ qd' cõiter vidi obseruari ĩ balliuatu nr̃o Heduẽ.& ita cõiter obseruat̃ in oibꝰ balliuatibꝰ & senescallijs Frãciæ, qd' qñ quis ponit̃ ad torturã,aduocatꝰ & ꝓcur.sunt ꝑsentes,qd' tñ nõ videt̃ esse de iure scd'm Bar.ĩ.l.custodias.ff.de publi.iudic.& Pau.de ca.in.l.legis virtꝰ.ff.de legibꝰ.q̃s refert & sequit̃ Matthæꝰ.de afflictis ĩ cõstitu.qõnes.in.ij.nota. ✱ Et sic si ꝑ torturã eẽt sublata illa ꝓbatio, ita ꝙ absolui deberet,seq̃ret̃ qd' per indirectũ posset liberare dãnandũ ad mortẽ,qd' nõ põt fieri directò,ergo etiã nec ꝑ ĩdirectũ, cũ qd vna via.de regu.iur.ĩ.vj.Et hãc etiã opiniõnẽ tenet Paul.de ca.in.d.l.si qs in hoc genꝰ. Et Ludo.roma. in.l.j.§.hoc rescriptũ.in vlti.col.ff.ad silleia.& istã credo veriorẽ,qcquid dicat Cepola in dicto cõsi. bonũ tñ est ꝙ si iudex ponat quẽ ad torturã cõtra quẽ est plenè ꝓbatũ:ꝙ ponat cũ ꝓtestatiõe ꝙ nõ intẽdit eũ torq̃re sup ꝓbatis,vt dicit Alberi.in.d.rub.qa aliàs iudex q hoc faceret sine ꝓtestatiõe eẽt fatuꝰ.Et qñ ĩdicia sunt purgata ꝑ torturã,an debeat ĩ totũ absolui,an adhuc ĩ pœnã pecuniariã cõdẽnari.ponit Cepo.ĩ.d.cõsi.xxxij.in.ix.col.

Torturę ꝗ adsint.

ADDITIO. Aduerte ad id qd' dicit Matthęꝰ de afflictis in cõstitu.regni Siciliæ,q̃ incipit,si dãna clandestina.vbi dicit ꝙ qñ maleficiũ ẽ liquidũ, malè facit iudex ponere malefactorẽ ad torturã.& ibi,in.x.xij.xiij.& xiiij.notabili ponit multa singularia in materia tormẽtorum & repetitionũ illorum.Vide etiã eundẽ in cõstitutione q̃ incipit, humanitate.in .notabili.vbi dicit qd' testes examinati nõ faciũt indiciũ nisi sint examinati ꝑte vocata.& qd' testis vnꝰ faciẽs indiciũ ad torturã debet esse omĩ exceptiõe maior.dixi alibi.& in.vj.notabili ponit de delicto notorio in q̃ quis fuit captus in flagranti crimine. ✱

96 Dvodecimus † casus vbi qs euitat mortẽ, & consequit̃ grãm:saltẽ tñ valet quantũ grã principis de cõsuetudine gñali totiꝰ Frãcię,si mulier criminosum (qui ad mortẽ ducit̃)petat sibi ĩ maritũ dari,& hęc liberatio nõ est gñalis;qa nõ ꝓcederet in cõiugato, sed tñ ĩ soluto.Et ꝑ certo nõ est iste casus sine dubio:& videt̃ ꝙ nõ possit fieri ꝑ iudicẽ: qa iudex postq̃ tulit sñiam, illã reuocare nõ potest.l.iudex qd' iussit.ff.de re iudica. cũ similibꝰ.Esset aũt isto casu reuocare suã sententiã,si post sñiam hoc faceret:si verò añ sñiam esset cõtra regu

Mulier cõdẽnatum pro marito postulans.

97 lã iuris,de q̃ in.l.iij.ff.de re iudi.qa vt ibi dicit text.†qui põt condẽnare cõdẽnandũ,põt absoluere absoluendũ: & nõ aliter.sed ĩ hoc casu iudex qui põt cõdẽnare cõdẽnãdũ nõ poterit illũ absoluere, nisi veniat absoluẽdus, q̃ casu nõ militat casus noster:qa si venit absoluẽdus, ergo nõ puniẽdus. Ex hoc casu esset facere absolutionẽ seu remissionẽ,qd' põt facere solꝰ priceps:ex q̃ mihi videt̃ ꝙ sola petitio mulieris nõ sit sufficiẽs ad liberandũ quẽ ad mortẽ cõdẽnatũ,& dicebat qdã ꝙ de hoc ẽ tex. in.l.cõmissum, cũ doctrina docto. C. de adulterijs.sed Iaco.de bello visu ĩ practica iudiciaria in criminalibꝰ. in tit.de lenocinio.versic.xxvj.videt̃ allegare illũ textũ in cõtrarium,nec aliũ vidi facientẽ mẽtionẽ de hoc dubio: solũ dicit ꝙ istud esset fauor matrimonij.l.j.ff.sol. matri.¶Reperi Paridẽ de puteo ĩ tractatu de syndicatu, ĩ verbo,pœna.versi.an si iudex.in fine.vbi tenet ꝙ hoc mõ põt euitare mortẽ p.c.inter opa charitatis.extra de

98 spõsa.vbi dicit text.†ꝙ oĩa pc̃tã remittunt̃ ducẽti meretricẽ in vxorẽ, nec est culpãdus. xxiij. q.j.capi.nõ est culpãdus.& dicit ibi Paris ꝙ Hispani practicant.

Meretricem ducenti oĩa pc̃tã remittunt̃.

Vide Guil.benedicti ĩ sua repetitio.c.Raynutius.in verbo,mortuo itaq; testatore.j.nume.cclxix.ibi, octauo differtur.extra de testamen.

ADDITIO. Quia hic añ vim quodãmodo laudatũ meretricium,cuius laudes si vis amplissime videre,si laudari possit.vide Agripam de vanitate sciẽtiarũ in tit.de arte meretricia,vbi amplè laudat artem meretriciã.Ex quibus dictis de his multa adduxi.Sed tamen. ✱

NEscirem nũc hũc casum decidere, nec scio iura faciẽtia,nisi dicat̃ ꝙ qñ est condẽnatus ad mortẽ, ꝙ videt̃ ei maior imponi pœna,dãdo ei vxorẽ: cũ vt

99 dicit glo.in.l.ex his.ff.de legi.& senatuscon.†De bonis mulieribꝰ nõ est fiẽda lex cũ raræ sint: & iõ ꝑsumendũ ẽ ꝙ malã vxorẽ habebit,& sic maiorẽ pœnã patiet̃:cũ vt dicit̃ Prouerbi.xxj.Meliꝰ est habitare ĩ terra deserta, q̃ cũ muliere rixosa & iracũda.& Prou.xxvij.Tecta ꝑstillãtia ĩ die frigoris,& litigiosa mulier æqparant̃.Et dicit̃ Eccl̃ia.xxv.Nõ ẽ caput nequiꝰ sup caput colubri:& nõ ẽ ira sup irã mulieris.& ibidẽ.Breuis oĩs malitia sup malitiã mulieris, sors pc̃torũ cadat sup illã.& ibidẽ. A muliere initiũ factũ ẽ pc̃ti:& ꝑ illã oẽs moriemur.Et iõ hñti talẽ mors erit solatiũ:qd' potiꝰ ꝑsumẽdũ:est qd' eidẽ bona det̃ nõ est ꝑsumẽdũ,cũ raræ sint.Et facit ꝓ hac rõne illud qd' cõiter solet recitari de q̃dã dæmone exi

Mulier bona raraauis is terris, nigroq; simillima Cygno

stente in corpe cuiusdã hominis, qui nolebat exire, nisi ad sonũ mimi, & cuiusdã alterius instrumenti ad corizandũ: qui cũ audisset, petijt qd hoc esset: & tunc cũ ei dictũ fuisset ꝙ erat qdã q acceperat vxorẽ, & erant ibi multæ iuuẽculæ corizantes, timẽs ne eidẽ vxor daret, statim & incõtinẽti aufugit dicẽs, video ꝙ vultis mihi dare vxorẽ, malo poti⁹ recedere ab hoc loco ꝙ̃ vxorari. Et maluit recedere ad iferos ꝙ̃ vxorẽ accipere. Et pro certo, nõ sine causa huic cõdẽnato ad mortẽ parcit, si â muliere petat, cũ incidat in tormẽtũ perpetuũ, qđ vix narrari aut exprimi posset, vt sciũt multi q̃s docuit experientia, q̃ de p̃dictis attestari sciãt. Et facit tex. vbi est mirabile verbũ Eccl̃iastici. xlij. vbi habet ꝙ melior est iniq̃tas viri, ꝙ̃ bñfaciens mulier, quid ergo de muliere? de q̃ Eccl̃iasti. xxv. Cogitet vnusquisq; qui aliqd expertus est. Nõ loquor tñ de bonis mulierib⁹. ¶ Et de malis & vitijs mulierũ q voluerit videre ad saturitatem & amplissimè videat Ant. florentinũ i sua summa lib. iij. ti. j. c. xxv. vbi ponit per alphabetum. xxiij. vitia.

ADDITIO. Si bene videas Tiraquellum in suis legibus connubialibus ponit centũ millia vitia & vltra (vt sit numerus infinitus pro finito) si bene cõsideretur. & ante eũ Neuizani in sua silua nuptiali, etiã ĩfinita vitia mulierũ declarat. & de ira mulieris, vide Bertrandi in cõsi. suo. cccxxxvj. in vltima colum. in prima parte. *

Mulierũ vitia infinita.

100 Decimustertius † casus ĩ casu multũ singulari qui ponit in l. milites. §. desertorẽ. ff. de re mili. quem ponit Pau. de cast. & Salice. in l. propter insidias. C. qui accu. nõ pos. p quẽ tex. dicit Rayne. de forliuio, ꝙ semel qdã fili⁹ interfecerat quẽdã, ex quo decapitãdus veniebat, pater ꝓpria autoritate cepit eũ, & ipsum duxit ad iudicẽ, & cõsuluit qđ nõ erat decapitãdus. Et istud etiã semel obseruauit ĩperator in crimine læsæ maiestatis, q voluit videre textũ. vt dicit Cepol. in cautelis suis cautela prima, vbi ponit illũ casum. Vide Hippolytum de Marsilijs in l. j. §. ad q̃stionẽ. col. vj. ff. de quæstionibus.

101 ET pro decimoquarto ponit Cepola loco antè citato, aliũ casum: † scilicet qñ ducitur condẽnat⁹ ad mortẽ vel patibulũ, si obuiã fiat aliqs cardinalis dicto cõdemnato: ĩpẽ reus cõdemnatus liberabit. alle. Bal. ita tenere in l. addictos. C. de appel. q̃ est repetita in l. addictos. C. de episc. audi. quẽ sequit Pau. de ca. dicendo ꝙ istud fit ponẽdo capellum suũ super caput eius qui ad mortẽ ducitur: & dicit ꝙ istud obseruatur, nõ credo ꝙ apud nos istud obseruet. ¶ Alios casus ponit ibi Cepola in dicta cautela, in q̃bus potest differri executio condemnati ad mortẽ. Vide eundem, nolo transportare.

Si ducto ad mortẽ obuiã venerit cardinalis, liberatur.

102 Decimusquintus † casus in quo cõdẽnatus ad mortem poterit euitare mortẽ alio modo ꝙ̃ p grãm principis, est. s. intrando religionẽ. Et sic dico ꝙ ingressus religiõis æquiualet grẽ principis quò ad euitãdum mortẽ: & licet sit istud in iure dubiũ, tñ pro parte affir-

103 matiua videt multũ facere: † qa ingressus religiõis tollit oẽs causas ĩgratitudinis. gl. est no. in l. deo nobis. C. de epis. & cleri. dñs me⁹ Ias. in aut. non licet. C. de lib. p̃teritis. tex. est ĩ c. nõ liceat. xix. q. vlti. & licet. Sali. in d. l. deo nobis. p illũ text. dicat ꝙ solũ purget ingratitudo sine cõsensu patris cõmissa: tñ veritas est p dictũ. c. nõ liceat. ꝙ omnis purgat ingratitudo q̃ dictũ ingressum p̃cessit. & pro hoc facit tex. iũcta glo. in aut. de monachis. in

Ingressus religionis.

104 prin. colla. j. † sed ingratitudo q̃ cõmissa est cõtra patrẽ est maior omĩ alio crimine: est eñ cõtra p̃ceptum fidei qđ obligat ad semp, & cõtra legẽ naturalẽ, q̃ est vt parẽtib⁹ paream⁹. Quòd delictũ est grauissime punitũ iure diuino, cũ vt habet Exo. x ca. qui pcusserit patrẽ suũ aut matrẽ, morte moriat. & eo. c. habet. Honora patrẽ tuũ & matrẽ tuã, vt sis lõgæuus sup terrã: quã dñs de⁹ dabit tibi. Et habet Leuiti. xix. Vnusquisq; patrẽ suũ & matrẽ suã timeat. &. c. xx. Qui maledixerit pri suo aut matri, morte moriat, patri matriq; q maledixerit, sanguis ei⁹ sit sup eũ. Et similes text. habent Deutero. iiij. ca. &. xx. &. xxvij. & Thobiæ. iiij. & Prouerbio. xix. xx. xxiij. &. xxviij. & Eccl̃ia. c. iij. in plurib⁹ locis. & in epistola Pauli ad Ephesios. c. vj. & ad Colossen. & q̃uis sit grauissimũ peccatũ, tñ constat ꝙ p ingressũ religionis tollit, vt p superi⁹ no. Et p dñm meũ Iaso. in. d. aut. non licet. C. de liberis p̃te. & Panor. ĩ cõsi. suo. xxvij. in. ij. col.

Ingratitudo in parẽtes.

105 ¶ † Itẽ etiã p ingressũ religiõis tollit irregularitas. glos. est p illũ tex. & ibi Io. an. & Innoc. c. j. extra de fil. p̃sbyte. & Hostiẽ. in. c. ij. extra de aposta. glo. est in. c. j. & fin. extra de eo q fur. or. susce. glo. est ĩ. c. accedẽs. extra de purga. cano. qđ ĩtellige secuta ꝓfessiõe. & qñ orit sine culpa: & licet possit ordinari sine dispẽsatiõe, nõ tñ adhuc põt remoueri. Ita tenet Feli. in. c. cũ deputati. ĩ princi. de iudi. & ponit ibi Feli. q̃tuor effect⁹ q̃s ꝓducit ingressus religiõis. Si tollat irregularitatẽ: ergo debet tollere causas irregularitatis, cum irregularitas ꝓcedat ex delicto, ꝓpter qđ ĩponit irregularitas q̃ est pœna: si ergo tollat pœna, ergo & ipsũ delictũ: & sic si abolet delictũ, ergo & pœna. qa pœna ẽ signũ culpæ. l. testamẽto centurio ff. de manumis. testa. l. sancim⁹. C. de pœnis. l. j. in princ. iũcta gl. ff. de iusti. & iure ꝓpterea facili⁹ abolet pœna ꝙ̃ culpa. Iuxta illud Ouidij. Pœna põt demi, culpa perennis erit. Dicũt tñ doctores (vt dixi hîc añ) ꝙ p igressũ religiõis solũ tollit irregularitas q̃ prouenit nõ ex delicto, sed ex aliq̃ defectu iuris. vt ĩ. c. j. de filijs p̃sbyterorũ. & ita tenet Feli. in. d. c. cũ deputati. vbi dicit Feli. ꝙ tollit omnẽ maculã, p glo. in. d. c. non liceat. ¶ Et faciũt ad p̃dicta: qa videt effect⁹ clericus. p ea q̃ dicit Guilielm⁹ de mõte Lauduno. in clemẽ. j. de censi. & facit tex. in. c. religioso. ĩ fi. de sentẽ. excõi. in. vj. Dicit tñ idẽ Feli. ĩ. d. c. cũ deputati. ꝙ p̃dicta sũt vera: & dñt ĩtelligi nisi intret q̃s religionẽ ꝓpter delictũ, & non spõte. Gl. in. c. hoc nequaq̃. vij. q. j. & ĩ aut. de monachis. in princ. ¶ Posset tñ adhuc fieri q̃dã distictio de iure ciuili ĩ hac materia: qa aut talis fit añ accusationem, aut post. sed aut añ s̃niam aut post. si añ accusatio. & tũc hoc casu arg. l. post contractũ. & notat ibi. ff. de do. & ĩ. l. si q̃s a latronib⁹. ff. de testa. satis põt dici ꝙ valeret talis ingressus, & p̃desset hoc casu. arg. d. l. deo nobis. C. de epis. & cleri. & no. ĩ. d. l. post cõtractũ. Si verò fiat talis ĩgressus post accusatiõnẽ, sed añ s̃niam: & tũc idẽ vt dictũ ẽ. Si aũt post s̃niam cõdẽnatoriã, tũc videt ꝙ nõ posset. qa eẽt seru⁹ pœnæ. l. q vltimo cũ vulg. ff. de pœnis. & p cõsequẽs vouere nõ posset. l. j. §. voto. ff. de polli. & facit tit. de seruis nõ ordi.

ADDITIO. Vide qd operet mutatio stat⁹ p Hippolytũ de Marsilijs ĩ tractatu de fideiussorib⁹. nu. cxij. &. cxiij. * Et hęc credo de iure ciuili: iure tñ canonico dubitãt doctores: sed credo ĩ hoc. cũ illa irregula. q̃ ꝓuenit ex delicto nõ tollit ex ingressu religiõis: & sic qđ illo casu non operat aliqd ingressus. Quod etiã hoc casu nihil operabit. ¶ Insurget aliquis adhuc p corroboratione p̃cedentis conclusionis, &

nis,& dicet:ꝙ adhuc videt̃ ꝙ talis ĩgressus eximat talẽ
Ius pendente ꝓcessu superueniẽs parti ꝓdest.
105 à manibꝰ iudicis secularis:†ꝗ ius superueniens parti,
pẽdente ꝓcessu & instãtia prodest parti,& facit suã in-
tentionẽ & iudiciũ cõualidari.l.si rẽ.§.fin.ff.de pigno.
actio.l.aũt.§.j.ff.de rei vẽ.l.tigni.§.si ꝗs nõ possideat.ff.
ad exhibẽ.l.si tibi mãdauero vt à Titio decẽ.ff.mãdati.
& iõ illud ius suꝑueniens seu illa exceptio,& illud pri-
uilegiũ suꝑueniens huic debet ꝓdesse,& maxime:ꝗ il
la exceptio clericorũ priuilegij põt quãdocũq; opponi
etiã in executiõe.¶Sed ad hoc põt dici ꝙ istud ius non
suꝑuenit ex causa de pręterito:sed ex cã noua:& iõ tale
ius suꝑueniens nõ prodest. vt est text.in.l.nõ põt vide-
ri.ff.de iudic.Et ita ĩtelligit Bal.in.d.l.si rẽ.§.fi.nisi dicat̃
ꝙ nedũ variatio ꝑsonæ cõuenti, facit variare condẽna-
tionẽ seu q̃litatẽ actiõis,prout est glos.in.l.si post diuor
Qualitas superueniens cõuento variat eius personã & actionẽ.
107 tiũ.ff.soluto matrimo.†sed etiã q̃litas suꝑueniens ꝑso-
næ cõuenti, facit eiꝰ ꝑsonã & actionẽ variare.facit.l.le-
gatis seruis.§.j.ff.de leg.iij.& q̃ notant̃ in.l.senatores.ff.
de senato.¶Et facit ꝓ hac opinione:ꝗ priuilegiũ suꝑ-
ueniens eximit quẽ à priori onere qđ incũbebat.l.spa-
donẽ.§.si aũt ꝗs tutore.ff.de excusati.tuto.&.l.iurisperi
Sacerdotium superueniens tollit munus publicum.
108 tos.in princi.ff.de excusa.tuto. ¶Et facit†quia sacerdo
tiũ superueniens tollit munꝰ publicũ iam iniunctũ, vt
expressè habet̃ in.l.p̃tor.circa prin.ibi, vel q sacerdotiũ
nacti sunt.ff. de vaca.& excusa.mune. & soluit cõpro-
missum iã factum.l.nõ distinguemꝰ.§. sacerdotio.ff.de
arbitris.vlteriꝰ facit tex.in.l.qui cũ vno. §. reus.ff.de re
109 mili.†vbi si paganꝰ delinquat,& iã accusatus de crimi
ne factꝰ est miles:de crimine non aget̃ sub.j.iudice,sed
sub.ij.Et videt̃ esse casus in.l.hos accusare. in princi.§.j.
ff.de accusa.& facit ꝗ superueniẽs dignitas soluit vin-
culũ obligationis p̃cedentis:etiã volũtate cõtracta.l.in-
terdũ.ff.de ope.liberto. ¶Et per ista Oldra. in cõsi.suo
iiij.tenet istã opinionẽ, & respondet ad cõtraria. & ita
credo esse verũ,siue sit clericus tãtùm:siue efficiat̃ mo-
nachus,& de illo qui efficit̃ clericus post delictũ cõmis-
sum,tenet Oldra.ibi.& Sali.in aut̃.statuimus.C.de epi
sco.& cleri.& dixi suprà,nũc non repeto.Et vide q̃stio-
nem quã ponit Ioã.and.in additio.ad Spec.in rubrica
110 de statu monacho.in additione incipien.Odofre.†vbi
ponit ꝗd de vxorato ducto ad patibulũ ꝓpter crimẽ,
cui iudex pepercit si religionẽ ĩtraret, si verò exiret illã,
ꝙ tũc decapitãdus esset.Et vxor eiꝰ post tẽpus repetit,
an sit illi reddendus, & si reddat̃, an sit decapitãdus,&
dicit ꝙ reddi debet,& nõ decapitari.xvij.q.j.c.fina.
Confugiens ad ecclesiã.
111 DEcimussextus †casus in quo ꝗs euitat mortẽ est
ꝙ aufugiat ad ecclesiã,quia gaudet immunitate
ecclesiæ,vt inde extrahi non possit.c.inter alia.extra de
immunita. eccle.nisi in duobꝰ casibꝰ ibi positis : & ista
immunitas est speciale priuilegiũ ecclesiarũ,vt ad eam
cõfugiẽtes inde extrahi nõ possint.Et hęc ĩmunitas fuit
iã antiquitus obseruata, & locus q hãc immunitatem
Asylũ.
habebat dicebat̃ Asylũ,qui locus erat in ciuitate Roma
na,& sub Iunonis noĩe & custodia erat,vt satis demon
strat Vergilius in.ij.Aeneidos.in his.Et iam porticibus
vacuis Iunonis Asylo.Custodes tecti Phœnix & dieirꝰ
Vlysses Prædã asseruabãt.Huc vndiq; Troïa gaza &c.
¶Et tex.& glo.q̃ ita declarat ĩ.l.ꝗs sit fugitiuus.§.apud
labeonẽ.ff.de ædil.edic. ✻ Et de hoc etiã meminit Au
gusti.in lib.de ciuitate dei.ca.iij. & vlti.& refert etiã Ti-
tus liuius libro.j.ab vrbe condi.& Suetoninus de viris
illustribus,capi.ij.Non insisto circa hæc.

☞ADDITIO. Ad quid prosit immunitas ec-
clesiæ,& qui gaudere debeãt.vi
Immunitatis priuilegia.
de Pet.bellugã.in suo Specu.principũ, in tit.de ꝓpor-
tione grauaminũ.§.sed ꝗa.vbi satis amplè. & dicit ibi
fol.11.qđ in om̃i delicto in q̊ quis insidiosè offendit nõ
gaudet immunitate,ĩmo concludit qđ etiã in publico
latrone & depopulatore agrorũ si nõ faciãt insidiosè,
sed ex ĩpetu & casu fortuito gaudẽt immunitate. & iõ
dicit qđ qui homicidiũ cõmisit non ex ꝓposito ꝓpter
inimicitias antiquas,sed ex verbis nouiter ortis,gaudet
ĩmunitate.& ideo videt̃ qđ ille tex.inter alia solũ consi
derauit ꝓpositũ & liberationẽ per insidias, & ponẽdo
illos duos casus ĩ spẽ hoc facit:ꝗ vt cõiter talia delicta
fiunt ꝑ insidias,& ex declaratiõe & ꝓposito pręcedẽte,
ex ꝗbus duobꝰ casibus fit extẽsio ad oẽs in ꝗbus est in-
sidiosè ꝓcessum ad actũ.Ex q̊ videmꝰ qđ licet homici-
da de iure canonico gaudeat ĩmunitate , tñ si homici-
diũ sit ĩsidiosè factũ nõ gaudet ĩmunitate, vt ĩfrà dictũ
est.Et iõ videret̃ dicẽdũ qđ incẽdiarij nõ deberẽt gau-
dere ĩmunitate:cũ vt cõiter incendiũ fiat ex ꝓposito,&
cũ deliberatiõe,& ꝑ insidias.& vìdet̃ esse text.in.c.pessi
mã.xxiij.q.viij.in fine.qñ maximè incẽdiũ ẽ dolo factũ
vt dicit ibi glo.hoc anno dñi M.ccccc.xxxj.in mẽse fe-
bruarij me existẽte in ciuitate Rothom̃.fuit dictũ ꝑ cu-
riã parlamẽtalẽ qđ q̃dã mulier incẽdiaria etiã ex ꝓpo-
sito & ꝑ insidias gauderet ĩmunitate , qđ videbat̃ esse
aliquibꝰ cõtra tex.ĩ.d.c.pessimã in fi.ibi, sanè.& etiã eo
ꝗ incendiũ est graue & enorme delictũ,vt.ĩ.dicet̃. ✻
SED ad materiã immunitatis cõdescẽdens, dico ꝙ
si catholicus aufugiat ad ecclesiã, aut fugit propter
debitũ,aut ꝓpter delictũ,si ꝓpter debitũ,aut ꝓpter de-
bitũ tributorũ : & tunc extrahit̃ de eccl̃ia.§.neq; aũt.in
aut̃.de mãda.princip. colla. iij.ibi, publicorũ verò tri-
butorũ.§.volumꝰ.&.§.necessitatẽ.ĩ aut̃.vt iudi.si.quo-
quo suffra.colla.ij.ita tenet Cy.in.l.p̃senti.C.de his q ad
ecclesi.cõfu.licet Petrꝰ de bellapertica tenuerit cõtrariũ:
scilicet qđ nõ extrahet̃,sed ꝓcedendũ erit scđm formã.
d.l.p̃senti.s.vt citetur & fiat missio ĩ bonis, vt ibi dicit̃.
Aut verò ꝓpter debitũ priuatum fugit ꝗs ad ecclesiã:
& tunc dabunt̃.xxx.dies in ꝗbꝰ securæ poterit exire,&
sentẽtia ferat̃ infra illos.xxx.dies,iudex sentẽtiã exequi
tur,& hoc casu ꝓcedet secundũ not.in.d.l.p̃senti.Si ve-
rò quis aufugiat ad ecclesiã propter delictũ, & iste est
casus huiꝰ nostræ dubitatiõis : in quo discordant leges
& canones,quoniã secũdũ leges aut fugit ꝓpter atrox
delictũ:& tunc nõ habebit immunitatẽ,aut ꝓpter leue
delictũ:& tũc habebit immunitatẽ:vt in.l.ij.& ibi Iaco.
de rauẽ.& Pet.C.de his qui ad eccle.cõfugiũt:licet glo.
ibi sentiat idẽ in quolibet alio delicto. Sed in hoc non
multũ insisto:quia dispositiõi iuris canonici ĩ hoc stan
dum est.argumẽto no.in ca.j.de noui ope.nuntia.
Delinquẽs in ecclesia nõ gaudet imunitate eiusdẽ.
112 SEcundũ†ergo canones dicẽdũ est,ꝙ aut delinquit
in eccl̃ia:& tunc nõ habebit immunitatẽ.c.vlti.ex-
tra de ĩmunita.ecclesia.vbi glo.& doc.Hostiẽ.ibi,ex q̊
videt̃ ꝙ cõmittens furtũ in ecclesia nõ gaudet immuni
tate.Contra qđ facit.l.si ꝗs in hoc genus sacrileg.C.de
episc.& cle. ¶De materia qñ ꝗs delinquat ĩ eccl̃ia.vide
Panor.ĩ.d.c.fi.& Henri. bohyc.in.c. ecclesię.in.iij.&.iiij.
colũ.extra de immunita.eccle.Aut verò delinquit quis
extra ecclesiã:& tunc vide Panor.in.d.c.inter alia.
IN decisionibꝰ Tholosanis decisio.ccccxxij.fuit quæ-
situ an si quis cõmiserit delictum aliquod in eccl̃ia,

ob qđ non debeat gaudere ĩmunitate:an si postmodũ
cõmiserit aliud ꝓpter qđ fuerit ĩmunis ex illo,an pro-
pter primũ ꝑdat ĩmunitatẽ:& cõcludiť ibi ꝙ nõ est im
munis,& semꝑ videas illã decisionẽ,vbi ĩ fi.ponit qũo
ille ꝗ est in ĩmunitate eccłiæ,& à quibꝰ, & qbꝰ expẽsis
sit nutriẽdus & alimẽtãdꝰ.vbi dicit ꝙ de suo si habeat:
aliâs debet oꝑari,& si nõ possit, eccłia sibi ꝓuidere de-
113 bet de victualibꝰ.¶Aduerte tñ ꝙ ĩ Gallia practicať†ꝙ
murtrariꝰ ex ꝓposito & ꝑ insidias, qm̃ diciť(de guet a
pensee)nõ gaudet ĩmunitate,nec ẽt priuilegio clericali,
& aliâs fuit dictũ ꝑ arrestũ,vt dicit Ioã. Gal.ĩ suis quæ-
stionibꝰ ꝑ arrestũ q̃stio.clxxij.in versi.ꝑ arrestũ fuit di-
ctũ floribus Rober.de bechã.Istud etiã tenet Guido pa
pe.q̃stio.sua.cxxj.vbi plenè ꝑ eũ.ꝗ videť concludere ꝙ
istud est de iure.§.sed neq;.in auť.de mãda.principũ.&
dixi.s̃.in rubri.(des iustices) in gl. (& droictz dicelles.)
versi.itẽ puniť pœna capitis.nu.xlix. ¶Hîc ergo vide-
mus qũo tractatꝰ p̃cedẽs de delinquẽdo multũ aggra-
uat delictũ,& aggrauat etiã in alio casu:qm̃ etiã vbi est
delictũ cõmissum per vnũ, si fuerit ex tractatu pluriũ
qui tractauerũt prius de cõmittendo delictũ,omnes te-
nentur,vt dicũt glo.Bar.& Ang.in.l.fi.ff.de sicarijs.

Occidẽs quẽ per insidias nõ gaudet imunitate.

ADDITIO. Vide Hippolytũ de Marsilijs in
consi.51.in.j.colũ. * ¶Aduerte
114 etiã †ꝙ si iudex secularis ꝓsequať quẽ extra ecclesiã,ꝗ
ad ecclesiã in ꝓsecutiõe aufugiat, poterit eũ extrahere
ab eccłia.ita Alex.in cõsi.suo.xxiiij.ĩ.vij.col. in.ij.volu.
Et Henri.bohyc.in.d.c.eccłiæ.vbi excipit duos casus in
qbꝰ ẽ ab eccłia extrahẽdus.s.si publicus latro fuerit,vel
nocturnꝰ depopulator agrorũ.¶Quid aũt de homici-
da,raptore virginũ, & alijs. vide ibi Panor.in.d.c.inter
alia.q̃ nolo huc trãsportare,& q̃ etiã dicit Henri.in.d.c.
eccłiæ.& etiã vide.s̃.in rub.(des iustices)d.versi.itẽ ẽt
custos carceris.& tales sic cõfugiẽtes ad ecclesiã pœna
sanguinis puniri nõ possunt: sed an alia pœna possint
puniri,vide Ia.de bello visu ĩ practi. iudiciaria,ĩ crimi-
nalibꝰ.in tit.de fuga reorũ & ĩmu.eccle.ibi.xx.licet vi-
deať ꝙ fuerit obseruatũ cõtrariũ ĩ parlamẽto Parisien-
si,vt dictũ est ĩ.q.Io. Gal.hic añ alle.credo ꝙ Iac.de bel.
visu,& Panor.& alij,dñt intelligi & intelligũt hoc esse
verũ in illo ꝗ gaudet ĩmunitate ecclesiæ: ꝗa habet duo
priuilegia rõne dictæ ĩmunitatis. Vnũ videlicet ꝙ inde
extrahi nõ põt.Scd'm ꝙ si extrahať.s.de suo cõsensu,in
casu in q̊ nõ poterat extrahi: ꝗa gaudebat ĩmunitate,
tũc nõ põt ad mortẽ puniri.Sed ĩ casu in q̊ debet& põt
extra hi eo ĩuito,eo ꝗa nõ gaudet ĩmunitate, tunc hoc
casu põt ad mortẽ cõdẽnari, & corꝑaliter puniri, vt sa-
tis denotať ex decisi.Ioã.Gal.& Guid.pa.& ẽt hoc satis
colligiť ex dictis Panor.in.d.c.ĩter alia.in.iiij.nota.de ĩ-
mu.eccle.& ꝑ quẽ iudicẽ:an ꝑ ecclesiasticũ,an secularẽ.
Panor.ibi,& ibi ponit plures nota.q̃stiões:sed ĩter alia
115 q̃rit†qđ de excõica.nũqđ gaudeat ĩmunitate eccłię. Vi-
de eũdẽ ꝗ dicit ꝙ sic:& q̃ eccłia dicať:vide Hẽri.bohyc.
ĩ.d.c.ecclesię.ĩ princ.vbi q̃rit an oratoria,leprosariæ,&
alia loca,& eccłia nõdũ cõsecrata, & nedũ eccłia habet
istã ĩmunitatẽ,sed etiã extra ꝑ.xl.passus, si sit maior ec-
clesia vel matrix,vel vsq; ad.xxx.si sit minor,vel capel-
☞ la.c.sicut antiqtus.xvij.q.iiij.&.c.fin.&.c.miror.¶Vide
Old.ĩ cõsi.liiij.& cõsi.lv.vbi de huiusmodi ĩmunitate,
& de passuũ cõputatiõe,& qđ palatiũ ep̃i existẽs intra
hos.xl.passus gaudet ĩmunitate. & in.d.consi.liiij.dicit
qđ ille ꝗ duciť ꝑ familiã & est iã captus si aufugiat ex-

Excõicatus an gaudeat immunitate ecclesiæ.

trahiť.alleg.Archid.in.d.c.sicut antiqtus,vt dixi.Et ita
fuit dictũ de magistro Ioã.germain anno dñi M.ccccc.
xxxj.die februa.ꝗ trãseũdo iuxta cemiteriũ equester cũ
equo cũ q̊ ad curiã adducebať ĩ vim suæ appellationis
interposite, ĩtrauit cemiteriũ absq; violẽtia equester:&
tũc petijt ĩmunitatẽ,a q̊ fuit extractꝰ ꝑ illos ꝗ ducebant
eũ,& adductꝰ ad curiã vbi factũ narrauit,& petijt se re-
mitti in ĩmunitate,qđ tñ fuit ei denegatũ,& illa nõ ob
stan.fuit sñia balliui Turoñ. ꝑ quã ad mortẽ fuerat cõ-
dẽnatꝰ cõfirmata,& tã ea rõne ꝙ etiã ꝗa vt cõstabat ex
ꝓcessu ꝙ cõmiserat homicidiũ ĩ ꝑsonã Ioachim carron
neault,ex ꝓposito:qđ cõstabat tã ex inimicitia & mi-
nis p̃cedẽtibꝰ, ꝙ ex eo qđ cũ ipe cũ socio viderẽt dictũ
Ioachim ĩcedẽtẽ ꝑviã,quã trãsuersauerũt ꝑ blada,& eũ
app̃hendẽdo dixerũt, voicy mon hõme. eò ẽt ꝗa dictꝰ
Ioachim erat sine armis: & ipsi habebãt enses, & arba-
lestã,& ꝗa accridauit Al'aide,au meurtre.ex his iudica
tũ fuit qđ erat ꝓpositũ & deliberatũ occidẽdi in certis
reiteratiõibꝰ ictuũ,ex qbꝰ simul insertis fuit etiã priua-
tus priuilegio clericali:saltẽ nõ fuit habitus respectꝰ ad
id qđ dicebat, qđ licet cõfessus fuisset in ꝓcessu, quòd
vxor sua fuerat alteri cõiugata,qđ tñ nõ erat verũ,imò
solũ fuerat despõsata,ad qđ nõ fuit admissus, ex q̊ con
stabat satis de homicidio facto ex ꝓposito & ꝑ quasdã
insidias,iõ fuit expulsus sub his cõsiderationibꝰ à dicto
priuilegio clericali,& etiã immunitate ecclesię,vt dictũ
est,iuncto qđ fuit cõsideratũ, qđ iã erat in manibꝰ iu-
stitiæ secularis, vt dictũ est añ:sed si nõ fuisset aliud, ex
quo nõ euaserat ꝑ violẽtiã, sed solùm per industriã, &
nõ fuisset homicidium ex ꝓposito, curia dubitabat an
gaudere deberet ĩmunitate. sed oĩa simul iũcta fecerũt
eũ expellere ab hmõi immunitate & tonsura. * ¶Et
etiã an cemiteria cõtigua ecclesijs cõtineanť appellatiõe
eccłiæ.vide.G.bñdicti ĩ sua repetitiõe.capi. Raynutiꝰ.in
verbo,& hortũ.nu.v.&.vj.de testamẽtis. Et in hac pas-
suũ obseruatiõe nõ cõprehenduntur capelle q̃ sunt in
ambitu villæ vel ciuitatis.ca.qsqs.xvij.q.iiij.vide Inno.
& Hostien. in.d.c.inter alia. & etiã ponit Panor.in.d.c.
116 inter alia†vnã q̃stionẽ de incarcerato ducto ad ecclesiã
ꝑ custodẽ ad audiendũ diuina, ꝗ iurauit redire:si nolit
redire,an possit ĩde extrahi,vbi cõcludit ꝙ si ẽ legitimè
☞ detẽtus,poterit extrahi. ¶Quid si carceres in qbꝰ erat
detẽtus fregerit,aut aliâs aliter violauerit, & ad ecclesiã
cõfugerit,an ab illa extrahi poterit:& si extractꝰ fuerit,
an gaudere debeat ĩmunitate:Reperiť in iure qđ effra-
ctor carceris & aufugiẽs habeť ꝓ cõuicto & cõfesso.vt
videť facere tex.ĩ.l.ĩ eos.ff.de custo.& exhibitio.reorũ.
& ĩ.l.milites agrũ.§.penul.ff.de re milita.maxĩe si aufu
giat effracto carcere vel muro,vt tenet ꝑ plura.do.meꝰ
Iason ĩ repetitiõe.l.admonẽdi.j.q.j.de iureiurã.secus vt
dicit si aufugiat apto ostio:ꝗa tunc nõ habeť pro cõfes-
so.vt dicũt Iaco.butrigar.Alber.de rosa.& Bal.in.l.suc-
curriť.ff.ex qb.causis maio.hinc dicit Ang.in.l.vinũ.la.
ij.in princ.ꝑ illum tex.ff.de furtis.& in.l.j.ff.de effracto.
qđ exiens carceres ꝗa inuenit apertũ ostium nõ teneť
pœna fracti carceris,& sic nec pœna illiꝰ titu.ff.de effra
cto.ita dicit do.meꝰ Iason.ĩ dicto loco.& pœna effracti
carceris ĩ eos qui effracto carcere euaserũt sine cõspira-
tiõe cũ cæteris ꝗ in eadẽ custodia erãt capite puniunť.
& ꝗa tm̃ dicit capite,& nõ dicit pœna vltimi supplicij
nõ est pœna mortis, sed mitior, vt ꝑ plura decla.Hip-
polytꝰ de Marsilijs in practica causarũ criminaliũ.in.§.
opportunè

opportunè.nũe.xxxix.vbi ample.dixi alibi.Et non video quõ ex hmõi effractiõe seu fractura q̃ tẽdit ad effectũ cõsequẽdi immunitatẽ qđ puniť ĩmunitate.Curia tñ obseruat,& de hoc sunt arresta, qđ incarcerat⁹ pro delicto ꝑ quo debet imponi pœna mortis in casu in q̃ nõ deberet priuari ĩmunitate si cũ fractura aufugiat à carcerib⁹,& cõfugiat ad ecclesiã,qđ nõ debet gaudere ĩmunitate:qđ nõ video bene fundatũ de iure:nisi quia ex q̃ est in manib⁹ iustitię nõ põt ab illa effugere: & si aufugiat extrahẽdus est,vt dicit Archidi.in.c.sicut antiquit⁹.xvij.q.iiij.allega.ꝑ Oldr.in cõsi.liiij.in fi.imo qđ plus est, dicit Alex.in dicto cõsi.xxiiij.in.vij.colũ.in.ij.volu.qđ etiã si nõ fuerit apphensus ꝑ iustitiã,sed fuerit solũ in ꝑsecutiõe,& ad ecclesiã aufugiat qđ põt extrahi,& nõ gaudet ĩmunitate:sed nõ credo has duas decisiões esse veras,nec illi stare. Alij dicũt qđ iustitia secularis ꝑ effractionẽ est violata,seu ꝑ vim spoliata,& qđ debet restitui,& ex hoc fundãt arresta sua.& ita fuit dictũ cõtra magistrũ Iacobũ paulinier dictũ le rousseault. anno dñi M.cccc.xxxj.die.xvj.Ianuarij. * ¶Aduerte

Extrahi abeccl'ia qui possint.

117 etiã†qa dom⁹ eccl'iarũ sunt ĩmunes, & gaudẽt ĩmunitate,ita ꝙ iudices scl'ares nõ possunt nec dñt in eis iurisditio.exercere.c.j.de ĩmu.ecc.& dicit ibi Panor.ꝙ iudices scl'ares dñt habere loca deputata ad placita eorũ tenẽda,& ĩ qb⁹ sedere dñt.Si tñ ĩ locis nõ sunt dom⁹ publicæ vel regię,recipiẽdi sunt iudices sicut milites ad lites.l.grãmati.& ibi Lucas de penna. C. de ꝓfes.& medicis.lib.x. Et tales dom⁹ publicæ in quib⁹ iudices habitent & placitũ teneant sunt in locis publicis cõstitutæ.d.c.j.extra de immu.eccle.

Domus i eccl'iarũ gaudẽt ĩmunitate.

118 Decimusseptimus†casus est si is qui cõmittere destinauerit & cõspirauerit committere crimẽ lęsæ maiestatis,indicet hoc & reuelet principi:habet grãm, & euitat mortẽ.l.qsquis.§.fi.C.ad legẽ iul.maiestat.

Cõspiratione in principẽ reuelãs.

119 Decimusoctauus †casus est ĩ cõfugiente ad statuã principis,nõ ex iniuria:quia talis à pœna liberatur,nec extrahi poterit de iure.l.vnica.C.de hisq ad sta. cõfu.l.capitaliũ.§. ad statuas.& ibi gl.ff.de pœnis.facit qđ no.ꝑ illũ tex.in.§.fi.institu.de his q sunt sui vel alie. iur.& fortè posset dici hodie in eo q cõfugit ad ꝑsonã principis:qa si hoc in arido,multo forti⁹ ĩ viridi.& hoc videť sentire,gl.in.d.§.ad statuas.& saltẽ operabiť effectũ,de q̃ in.d.l.ꝑsenti,C.de his qui ad eccle.cõfu.s. vt ad principẽ accedens habeat securitatem accedendi.

Confugiens ad statuam pricipis.

120 Decimusnon⁹† casus est ĩ eo qui cõfugit ad corp⁹ Christi,cũ deferť ꝑ ciuitatẽ ad infirmos,vel aliãs. Io.fab.ĩ.§.fi.insti.de his q sunt sui vel alie. iu.dicit ꝙ ex quo statua principis gaudet hoc priuilegio : à fortiori debet gaudere corp⁹ Christi.& ita etiã tenet Hostiẽ.in summa de ĩmu.ec.versi.inq̃ tũ,& ad q̃s.in fi.dicit tñ secus esse ĩ eo q iudicãdus est:cui dať corp⁹ Christi:quia eũ nõ liberat corp⁹ Christi hoc casu.c.q̃stũ.xiij.q̃.ij.& ☞ibi rõ assignať ꝑ gl.Hosti.in dicta summa vbi.s.¶Debet tñ differri executio,ꝑ tres dies post susceptionẽ corporis Christi,vt dicit Hippolyt⁹ in practica causarũ cri

Confugiens ad corpus Christi.

121 minaliũ.in verbo,opportunè.nũe.xxx. * ¶†Sed qd de eo q ducitur ad suppliciũ trãsiens forte ꝑ ambitum ecclesię vel ꝑ cemiteriũ,an hoc casu debeat gaudere immunitate:videť qđ nõ:quia nõ iuit eo animo vt haberet ĩmunitatẽ.argumẽ.l.si qs post. C.de ædifi.priua. Et facit.l.debitor.in fi.ff.de pig.cũ dicit, & eos duntaxat q hoc aio inducti essent:vt ibi ꝑpetuò. Et facit.l.si nõ inducta.C.in qbus cau.pign.tacitè cõtraha. sed credo ꝙ cõtrariũ obseruareť per supradicta,& vidi semel obseruari cũ essem Pictauis,studẽs,transijt quidã condẽnat⁹ ad mortẽ:qui cõducebatur à parlamẽto Parisiẽsi ad locum vbi cõmiserat delictũ:vt ibi poneret ad vltimum suppliciũ.Cũ fuit Pictauis,nocte trãsiens ꝑ quoddã cemiteriũ petijt immunitatẽ, tñ fuit extractus. Et tũc fuit ꝓsecutus ꝑ viros eccl'iasticos.Tandẽ fuit dictũ ꝙ deberet gaudere ĩmunitate:licet duceret à parlamẽto ad locum delicti:vt ibi pateret vltimum supplicium.

122 Vicesimus†casus est in illo qui habet maximã peritiã alicuius artis:qa propter hãc excellẽtiã potest liberari.l.ad bestias.ff.de pœnis. Do.me⁹ Iason.in.l.lex est.ff.de pœnis. G.bñdicti ĩ sua repetitio.c.Raynutius.ĩ verbo,adiectæ impuberi.de testa.ponit multa de excellentia hoĩs,ꝙ in multis operať contra dispositionẽ iuris,dicã ĩ meo catalogo honorũ,seu glorie mũdi.in.iij. ☞parte.¶Dicit tñ Bal.in.l.sed & reprobari.§.de philosophis.ff.de excusa.tuto.qđ propter scientiã multũ eminentẽ non põt recedi à iure cõmuni vel statuto. *

Excellẽs in aliqua arte.

123 Vicesimusprimus†casus est ĩ eo qui intrauit domũ ad cõmittendũ furtum,sed non cõmisit quia nõ potuit: quia licet sit tale ex quo si cõmisisset potuisset ad mortẽ cõdẽnari:non tñ condemnabiť, sed tantũ arbitrio iudicis ad pœnã extraordinariã. vt tenet Caltadinus de bon cõpagnis in tractatu suo de syndicatu.in ☞cxcvij.articu. ¶Illã decisionẽ Caltadini allegat Feli.in tractatu qñ conatus puniať, posito post titulũ de præscriptio.ĩ.iij.col. Sed videť esse contra textũ ad literã in l.saccularij.ibi,itẽ qui dietarij appellanť,hoc est hi qui ĩ aliena cenacula se dirigũt furandi aĩo plusq̃ fures puniendi sũt.ff.de extraordina.criminib⁹.quẽ tex.ad hoc allegat Hippolyt⁹ in consi. suo.lxxxiij.nu.xxxj.vbi est textus qđ etiã in furto cõsideratur attẽtatio,q̃ ita punitur sicut cõsummatio actus,qđ crederẽ esse verũ in casu in quo nõ debet imponi pœna mortis, prout ante in.d.l.saccularij.cũ vt dicit tex.puniunť plusq̃ fures,sed fures de iure nõ puniunť ad mortẽ, vt dictũ est antè:& etiã ibi imponiť alia pœna q̃ mortis. & si velit qs extẽdere illa verba,plusq̃ fures,aut illa extẽsio fieri debet scđm pœnã declaratã & determinatã in.l.qđ credo verius.aut si nõ ad determinatã,nõ põt aliud dici,nisi qđ videť esse remissa in arbitrio iudicis. iõ nunq̃ arbitriũ illud poterit extẽdi vsq; ad mortẽ:qm̃ in delictis nõ cõsummatis nũq̃ arbitriũ iudicis extendiť vsq; ad mortẽ:vt dixi antè in hoc eo.§.in gl. (l'arbitrage.) ver.scđa declaratio : sed vt dictũ est in.l.de pœna est determinata,per quã determinationẽ fit declaratio illorũ verborũ,plusq̃ fures.& iõ cũ certa sit, non est recurrendũ ad incertã & arbitrariam,cũ in icertis & nõ certis locus sit cõiecturis.Euenit cas⁹ de Maturino marcõnay & Claudio pagiot,q cũ deliberatiõe ꝑcedẽte,cũ tribus alijs accesserũt ad domũ Caroli sabrini ad ipsum deprædandũ & furandũ.& ibi in actu & añ cõsummationẽ act⁹ fuerũt capti à dicto Sabrini, q deliberationẽ eorũ sciebat,& ducti ad iustitiã Pictauieñ.& tandẽ conuicti per duos ex eorũ socijs,videlicet ꝑ vnũ captum cũ eis,& ꝑ aliũ qui factũ dicto Sabrini reuelauerat:fuerunt ꝑ locũ teneñ.Pictauieñ.ad mortẽ condẽnati,non habendo respectũ ad tõsuram dicti Marcõnay à qua fuerat repulsus,appellauerũt ad curiam.tandẽ curia cum maxima deliberatione dixit & declarauit dictũ Marconnay de-

bere gaudere priuilegio clericali:eo qa act⁹ non fuerat cōsummatus,& nunq̄ qs priuatur priuilegio clericali nisi ex delicto cōsummato,cū vt dicit Ioā.de ana.in.c.j. de homicidio.tex.volēs qd' qui per insidias hominem occiderit ab altari euellat̄.loquitur per verbū præteriti tpis perfecti, qd' requirit consummationē actus, vt tenet Hippolytus de Marsiliis in consi.cv.nume.xvj.

Præteritum per fectū actus consummationē requirit,

ET quantum ad laicū quia erat in casu.l.hi qui alienas ædes.ff.ad legē iuliā de vi publi.quæ plura requirit & cōsummatiuè, cū verba p̄teriti tēporis perfecti cū dicat,hi qui alienas edes expilauerūt,effregerunt, expugnauerūt in turba cū telis licet expressisset:quia tn̄ nō expilauerant neq̄ effregerāt,cōsummatiuè, licet attētassent:qm̄ non ita punit̄ cona[tus] sicut effectus.vt tenet Feli.in dicto tractatu.Et Matth[æ]us de afflictis in cōstitutiōe regni Siciliæ, quæ incip[it] [a]sperītatē,& si quis hominē.& etiā Hippolytus in dicto cōsi.cv.& in.l.is q cū telo.in fine,ponit qd' etiā in atrocissimis non punit̄ conatus ad mortē,nisi actus fuerit cōsummat⁹.habēdo etiā respectū quodāmodo ad id qd' solum p̄babatur deliberatio p̄cedens p duos socios criminis,qui nō deposuerant cū tortura,qd' fieri debet ad hoc vt p̄bēt, vt tenet Raphael Fulgosi⁹ in cōsi.suo.clxxiij.incipiēte, in causa inquisitiōis.in.j.col.ante fi. qui ad hoc allegat Hippolytū in practica causarū criminaliū in.§.diligenter. nūe.lxj. Et etiā si fuissent torti testes socij criminis, qd' ad hoc licet sufficiant ad faciendū indiciū ad torturam,nō tn̄ sufficiunt ad condēnationē.vt tenet Salic.in vlti.colū.versi.quæro modò. C.de accusatio.& Ange. doctor iudiciū i.l.& si certus.ff.ad silleia.relati p eundē Hippolytū in.d.§.diligēter.nūero. lxviij.fuerit à morte liberatus die.xvj.mēsis.decembris,anno dn̄i M.cccc. xxxj.sed in reliqs citra mortē condemnatus,qm̄ in talibus delictis q̄ fiunt de nocte,& dicuntur propriè voulleurs,curia admittit p̄batiōes aliàs nō admissibiles p̄pter difficultatē p̄bationis:quia vt cōmuniter talia delicta p̄bari nō possunt nisi per domesticos: & iō curia in his admittit p̄bationē etiam impuberū: qa ex quo talia vt cōiter fiunt de nocte, dicit̄ p̄batio difficilis sui natura,vt tenet Bar.in cōsi.suo. Et iō etiā admittit p̄bationē sociorū criminis etiā sine tortura in casibus in qbus socij criminis admittunt̄ vt dicto casu. Quid in p̄mittente facere furtū,aut alium actū illicitū an teneatur aliq̄ pœna si pœnituerit anq̄ fecerit in mādāte assasinamentū fieri gl.in.c.pro humani:de homici.in.vj.tenet qd' etiā si pœnituerit mādans an̄ actū,qd' nihilominus tenet̄.sed illā glo.reprobat Ange.in.l.itē apud labeonē.§.itē si curauerit.ff.de iniurijs. & ita etiā Hippoly.de Marsiliis in.l.is q cū telo.in fine. C. ad legē corneliā de sicarijs.& in cōsilio.cv.vbi in terminis tenet qd' etiā in assasinamētō homicidio nō secuto si penituerit,nō punitur ad mortē.& dixi suprà.Et in alijs vide doc.in.l.q ea mēte.& ibi glo.ff.de furtis.& in.l.qui falsam.ff.de falsis.dixi in consilio.lxiij.incipiente,quidā minor. Et hoc est,quia est cōsiderādus effectus, & nō affectus seu etiā conatus qui non punitur. *

Promiss[io] ... [ante fa]...

124 VIcesimussecūdus †casus est ī eo qui olim furtum vel homicidiū cōmisit,& p longū tēpus nō fuit cognitum,qa debet alleuiari pœna & sic debet esse minor pena q̄ mortis argu.l.si diutino tpe.ff.de pœnis.& ita tenet dn̄s Rochus de curte in repetitiōe.c.fi.de cōsue. in primo notabili.in.ij.colum.in antiquis.

ADDE vicesimumtertiū casum in eo qui iā fuit absolutus.quoniā etiam pòst de eodē delicto nō potest iterū accusari.tex.in.l.si cui.§.hisdem.ff.de accusatio.Alexan.in consi.xj.in penul.col.in.j. volu.Specu. in tit.de inquisitio.§.nūc videndū. versi.vltimò quæritur.& ibi,vtrū autem.& ibi apostil.Ioan.Andre.

ADDO & aliū vicesimumquartū casum quando quis dicit se innocentē in manib⁹ executoris, seu spiculatoris, & spiculator vtēdo officio suo eundē suspēdit & p̄iecit:sed miraculosē euasit.an debeat iterū suspēdi.Lucas de pēna.in.l.j.in.viij.&.ix.colū. C.de desertò.lib.xij.dicit qd' hoc casu non est iterū suspendendus,sed debet euitare mortē.vidi casum euenire:sed aliquo modo p̄bato miraculo fuit relaxat⁹ talis à curia.

SVNT aliqui casus in qb⁹ quis euitat mortē ad tēpus.dixi.s̄.allegādo Cepol.in suis cautelis.Cepolā potes ibi videre. Et p Felin.in.c. q̄renti:de officio delegati.Quos etiā videre poteris per. G.Bn̄dicti.in sua repetitione.c.Raynutius.in verbo, mortuo itaq̄ testatore.j.nu.cclxviij.vsq̄ ad numerū.cclxxj.de testa.extra.

☞ ADDITIO. Hippolytus de Marsiliis in practica causarū criminalium in.§. opportunè in princi.ponit multos casus, in quib⁹ debet differri executio,q̄s nō ponit Cepola nec G.Bn̄dicti ita amplè in locis.s̄.allegatis. Et inter alios dicit qd' qn̄ opponitur exceptio contra testes qd' etiā debet differri executio donec cognitū fuerit de huiusmodi exceptione.allegat plura ad hoc nume.j.idē Hippolytus numero.iiij.&.v.ponit alium modū differendi executionē , scilicet qn̄ condēnatus accusat̄ de alio grauiori delicto:qa prima executio differt̄ donec de secūdo fuerit cognitū.plura allegat ad hoc.vide eum.Aliū casum ponit de fictiōe furoris post cōdēnationē,qd' an sit verum etiā re vera si fuerit effectus furiosus post delictū cōmissum, vide amplè G.Bn̄dicti in repetitiōe.c.Raynutius.in verbo, si absq̄ liberis.ij.de exēplari substitutione.nūe.xxiij. vsq̄ ad numerū.xxvij.de testamentis. Aliū casum singularē & notabilē ponit, quē oēs iudices debēt semper habere præ oculis, scilicet qn̄ constat de innocētia rei condēnati, suspendit̄ seu retardat̄ executio mortis.ita p̄bat textus aureus & diuinus in.l.j.§. fi.ff.de q̄stionib⁹. & ibi idē Hippolytus, vt dicit in sua practica.d.§. opportunè.nūe.vij. q plura vbiq̄ ad hoc allegat.Retractari tn̄ talis sententia nō potest sine licentia principis,vt est text⁹, & amplè declarat idē Hippolytus in.d.§.opportunè.nu.xviij.vsq̄ ad numerū.xxx. vbi ponit certos casus in qbus iudex etiā potest absoluere sine licētia principis.& maximè vt dicit in casu in quo cōstat notoriè sententiā esse nullā , vt tenet etiam Philippus decius in.l.nihil interest. ff. de regulis iuris. vel qn̄ est lata à iudice incōpetente.idē Hippolytus in d.§.opportunè.nūe. xxvij.&.xxviij. Et qa est hic q̄stio de innocētia rei ad quā iudices debent multū aduertere,no.q̄dā singularia posita p Hippolytū.i.d.§.opportunè.primo vt dictū est, qd' semper etiā post sententiā de innocētia rei cognoscat̄.secūdo qd' etiam cōtumax si iudici liquet de sua innocētia non debet eū condēnare p.l.si non defendant̄.ff.de pœnis. & plura ad hoc allegat.nūe.viij.& vide Deciū in.l.& si nihil.ff.de regu.iuris.qd' in multis locis malè obseruat̄ in Frācia,& maximè in Castelleto Parisien̄.quia qn̄ cōstat de quatuor defectib⁹ condēnant etiā ad mortē, & bāniunt:& confiscant

fiſcant bona,& nõ audiť poſt ſine literis Regijs.in Britannia verò nunq̃ audiť,& malè. ¶Tertiò qđ ſtatutũ excludens oẽs exceptiones nũq̃ excludit exceptionem innocẽtiæ,ita dicit ibi.nu.ix. vbi plura ad hoc allegat, & idẽ in ſuo ſingulari.lix.incipiẽte,innocẽtib⁹ iura ſubueniũt.Decius,in.d.l.& ſi nihil.& intellige maximè qñ eſſet q̃ſtio de executione facienda q̃ inferret preiudiciũ irreparabile, vt eſt in executiõe mortis.per plura tenet idẽ Hippolytus in.d.§.opportunè.nũe.xxxj. vbi plura allegat. ¶Quartò qđ iudex maleficiorũ põt ex officio ſuo examinare teſtes à parte nõ productos, vbi q̃ritur de innocẽtia partis,etiã ipſa parte non poſtulante.facit text.in.l.j.in.§.fin.ff.de q̃ſtionibus,& ibi Bart.& in.l.ij. C.de abolitio.& in.d.§.ſi nõ defendantur. plura alia ad hoc allegat. ¶Quintò qđ ad ꝓbãdã innocẽtiã admittunť teſtes domeſtici & min⁹ idonei. Spe.in titu.de inquiſitiõe.§.j.verſi.ſed nũquid reus,cũ alijs allegatis per dictũ Hippolytũ in.d.§.opportunè.nume.xv.& faciũt plura ꝑ do.meum Iaſonẽ allegata in.l.nõ ſolũ.§.ſciendũ.ff.de no.oper.nun.idẽ Hippolytus in ſingulari ſuo lix.incipiẽte,innocẽtib⁹.vbi dicit qđ clericus põt probare innocentiã ſuã per laicos & fœminas.¶Sextò qđ etiã quilibet admittiť ad ꝓbandã innocentiã accuſati etiã abſentis & ignorãtis,vt tenet idẽ Hippolytus.in.d. §.oportunè.nu.xvj.& in.l.vni⁹.§. cogniturũ.in.xj.col. ff.de q̃ſtionib⁹.¶Septimò qđ qñ apparet de innocẽtia rei tolliť ſeu annihilať ei⁹ confeſſio quã fecit de delicto. Bal.in cõſi.clxxj.incipiẽte,tres ſunt caſus ĩ.vj.col.Hippolytus vbi.s̃.& in.l.j.§.fi.añ fin.ff.de q̃ſtio. ¶Octauò qđ ſi innocẽs ſit punitus,per hoc nõ eſt liberatus ille q deliquit.Hippolyt⁹ vbi.s̃.in.d.§.opportunè.nu.xij. & in.l.j.§.fi.in.xvij.col ff.de q̃ſtionib⁹.& Decius in.d.l.& ſi nihil.¶Nonò vltra Hippolytũ ꝙ etiã innocentia põt ꝓbari per iuramentum rei,vt eſt textus in.l.furti.§.qui iuſſu.ff.de his q notanť infamia.de quo infrà dixi ĩ hac eadẽ glo.verſi.ſed qd ſi aliquis. ¶Decimò qđ licet abſens cõdemnari nõ poſſit.l. abſentẽ.ff.de pœnis.l.abſentẽ.C.de accu.tñ ſi conſtet de innocẽtia abſentis põt abſolui:vt tenet Decius ĩ regula, nemo qui cõdẽnare.nu. iij.& in regula,fauorabiliores.nu.ij.ff.de regu.iur.¶Vndecimò qđ indicium innocẽtiæ eſt qñ reus in libertate poſit⁹ ſe ponit in carcere.vt dicit Hippolytus in dicta practica cauſarũ criminaliũ,in.§.diligẽter.nu.cciiij. *

Qui nõ vult pœnitere de peccato.

125 AD vnum tñ vltra alios aduerte: †videlicet in eo qui nõ vult cõfiteri,nec de delictis pœnitere: ſed q̃ſi deſperat⁹ vult ſuppliciũ pati,an debeat differri executio,videť ꝙ ſic: qa anima eſt p̃tioſior corpe, & p̃ferenda corpori.l.ſancim⁹. C. de ſac.ſanc.eccle. & in hoc ☞ nemo facit dubiũ. ¶Et aduerte qđ iudex debet dare ſacerdotẽ condemnato vt cõfiteať de delicto.vt eſt tex. cũ glo.in.l.archigerontes.C.de epiſco.audientia. *

¶Sed aliqñ certa cõſideratione ad corp⁹ habita ſupplicium differť.l.p̃gnantis.ff.de pœnis.immò ſcđm doct. ibi:& in.l.cicero.eo.tit.de pœ.ꝓpter partũ differť executio:ſi executio ſibi incõmodũ afferat. ¶De hoc vide Paridẽ de Puteo in trac.ſuo de ſyndicatu.in verbo, pe-

Mulier prægnãs nõ cogiť teſtificari nec iurare.

136 na.in prin.Et ſic in hoc deferť,†qa non cogiť teſtificari nec iurare.vt dicit Auffre.ĩ additio.ad deciſiões Tholoſanas deciſiõe.iij.qđ no.Alex.in apoſtil.ad Bart.in.l. ☞ imperator.la.ij.ff.de ſtatu pſonarum. ¶Et etiã mulier p̃gnans excuſať ad comparendũ in iudicio.l.exigim⁹. §.ſi qs in hoc iudicio.& ibi dominus meus Iaſon in.vj. notabili.ff.ſi quis cautio.

☞ ADDITIO. Vide ad hoc Matthæũ de afflictis in conſtitutione regni Siciliæ,quæ incipit,peſſimam. *

ET ſic propter corpus iã à matre ſeparatũ, ergo & multofortius ꝓpter ipſi⁹ aĩam quę ſibi carior eſſe debet:& ad quã magis debet haberi reſpect⁹, & illi fa-ueri.Quæ dilatio fortè ſic impœnitentẽ ad rectũ conſiliũ & pœnitentiã adducet.Sic etiã cõſideratio vtilitatis & cõmodi tertij & alteri⁹ q̃ ipſi⁹ morituri facit differre executionẽ:vt in caſu.l.ſeruorũ. C.de bo. p̃ſcripti.ergo multò forti⁹ debebit differre cõſideratio periculi animę ipſi⁹ morituri. ¶In cõtrarium tñ videť facere tex.in.d.

127 c.placuit.xxiij. q̃ſtio.v.vbi dicit †qđ ſepultura eccĩaſtica denegať his criminoſis qñ impœnitẽtes moriuntur.ergo innuit qđ etiã ſi nõ pœniteant,mori debeant, & ſic nõ differtur etiã iure canonico executio.ſic etiam videť colligi in.d.c.q̃ſitũ.xiij.q.ij. dũ dicit.ſi deſiderẽt, & ſic nõ deſiderantes:ſed in obſtinatiõe pſeuerantes nõ debẽt differri.Ego credo ꝙ totis viribus ſunt hortandi & admonẽdi vt pœniteant:& fortè aliquãtulum differendũ ſupplicium, & interim ſummopere laboreq̃ & pœnitẽtia ſunt admonẽdi.Et ſi pœnitere noluerint,impœnitẽtes luant pœnã delicti morte.Qđ vidi obſeruari,etiã licet aliqualiter nõ fuerit dilata executio:ſed credidi & putaui malè factũ. ¶Sed qa hic añ dictũ eſt de multis caſib⁹ in quib⁹ quis euitat pœnã mortis ꝓ delicto:& qa hic ſumus in materia furti, in quo quis vno caſu cõdemnatur ad mortẽ per cõſuetudinem noſtrã.

128 QVæro †an hoc caſu poſſit pœna mortis euitari per pactũ ſeu tranſactionem:& an ſup furto in caſib⁹ noſtræ cõſuetudinis licitũ ſit paſcici vel tranſigere.vide.l.trãſigere. C. de trãſac.vbi tractať materia trãſactionis, & pacti ſup delictis.facit duas regulas:& ibi doctores multũ amplè:q̃ quidẽ ſunt quodãmodo tãgẽdæ,& diſcutiendæ,pro deciſiõe hui⁹ dubij. Sed de his me remitto ad Bart. Bald.Alberi.dñm meũ Iaſo.& alios in.d.l.tranſigere.& q̃tũ ad materiã huius ſtatuti cõſiderandũ eſt, qđ ponit tres pœnas ĩ furto. In primo ſimplici penã arbitrariã: qñ nõ excedit ſummã x.librarũ:quę tñ nõ debet eſſe corpalis,ſed tm̃ pecuniaria. In furto verò primo qđ excedit ſummã.x. librarũ puniť corporaliter non ad mortẽ.In furto verò in quo reincidit ꝓ ſecunda vice,punitur ad mortẽ. Et quo ad iſtos tres caſus videndũ eſt,an licet trãſigere ſeu paſciſci:qa de iure cõmuni furtũ eſt priuatũ delictum, videretur qđ non poſſet trãſigi per regulam negatiuã.d.l. trãſigere.Et quia licet aliter puniť per ſtatutũ noſtrum ſeu cõſuetudinem:tñ ſemper eſt priuatũ. & ideo credo qđ inquantũ in prima parte puniť tm̃ pœna pecuniaria:licet ſit fiſco applicanda,quòd nõ poterit trãſigi per ratiões regulæ negatiuæ.d.l.trãſigere. Et ſi dicať quòd poſſit ꝑ partem trãſigi ſeu paciſci:per.l.furti.ff.de his q no.infa.iũcto.§.item ſi quis furti.in.l.athletas. ff.de his qui no.infa.& per.l.iuriſgentiũ.§. ſi paciſcar.ff.de pac. in verſi.nã & de furto.Dic qđ licet poſſit trãſigi vel paciſci ꝑ partem:illa tñ tranſactio partis nocebit fiſco: ſecundũ gl.in.l.ij.C.de ĩ ius vo.& no.in.d.§.ſi paſciſcar.

An ſup furto liceat paciſci aut tranſigere.

IN ſecunda verò parte ſtatuti. ex q̊ pœna eſt corporalis,vtrũ poſſit hoc caſu trãſigi:in hoc eſt magnum dubiũ:qa talis pœna poſſet imponi: q̃ diceret ſanguinolenta,quo caſu trãſigi poſſet ꝑ rationem:quæ eſt de

redẽptione ſanguinis,q̃ militat in priuatis delictis ſicut
in publicis.Notaẽ per oẽs in.d.l.trãſigere.poſſet etiam
talis pœna imponi quæ nõ eſſet ſanguinolẽta, vt fuſti-
gatio:ſcd'm Bal.& bullatio ſcd'm Ange.in.d.l.trãſige-
Fuſtigatio an ſit pœna ſãguinis.
129 re†quæ ſcd'm eos nõ dicunẽ ſanguinolentæ: quo caſu
non videẽ valere tranſactio.& tñ dicit ibi Bal.ꝙ hoc ca
ſu valet:licet fuſtigatio nõ ſit pœna ſanguinis:ſed qcqd
ſit,credo ꝙ ſit pena ſanguinis, cũ ſi nõ in toto ſaltẽ in
parte diminuiẽ. Et ſic hoc caſu licitũ eſt redimere ſan-
guinẽ ſuum,qd'(vt dictũ eſt)debet intelligi ſiue in toto
ſiue in pte.Glo.eſt in.l.imperiũ.ff.de iuriſ.om.iudic.Et
hec eſt cõmunis opinio.ꝙ ſiue abſcindaẽ auricula:ſiue
fuſtigeẽ,ꝙ licitũ eſt tranſigere, vel paciſci.vt tenet Bal.
in.d.l.trãſigere.& eſt cõis opin. Et glo.in dicta.l.trãſige
re ad ſuſtinendũ hanc opi.dicit qd' tribus modis dicĩ
capitale:vt ibi p eum. & per dñm meũ Iaſonẽ.in dicta
l.p quem addunẽ duo caſus vltra gl.Et dicit Sali.in.d.l.
trãſigere.ꝙ fuſtigatio cõnumeraẽ inter pœnas ſangui-
nis.& idẽ ibi Ang.dicit de bullatiõe.Et hoc caſu ſi ſem
per in ſecũda parte imponereẽ fuſtigatio:iſtud ꝓcede-
ret ꝙ poſſit trãſigi:ſed qa iudex habet in hoc caſu arbi-
triũ,eſt maius dubiũ. ¶Et aduertendũ,quia inſpicien-
dum eſt q̃s pœnas iudex ſit ſolitus imponere,aut quas
facere conſueuit.argu.l.vel vniuerſorũ.ff.de pigno.act.
vel etiã inſpicieẽ in hoc arbitrio vſus pœnæ,q̃ cõſueuit
in patria ĩponi.Et ſi ſit ſanguinolenta,poterit tranſigi,
puta ſi ſoleat abſcidi auricula, vel fieri alia debilitatio
corpis,vt ſolet ĩ patria Burgũdiæ fieri:in qua ſolitũ eſt
abſcindere auriculã:ĩ hac ſcd'a parte.Et ꝗuis iudex ha-
beat arbitriũ in hoc caſu:debet tñ eſſe ſecundũ ꝙ puni
tio cõſueuit fieri ſecundũ cõmunẽ vſum patriæ: & eo
modo quo eſt cõſuetũ punitionẽ fieri pro illis delictis:
& illa eſt p̃ſumẽda. Facit qa in dubio eſt preſumendũ
qd' quis vult id qd' patria ſua & vſus patriæ.facit.l.qd'
ſi nolit.§.qui mãcipia.ff.de ædil.edic.facit qd' dicit Bar.
in tract.de guelphis & gebellinis.vbi dicit,qd' quis pręſ
ſumiẽ eſſe talis,qualis eſt patria ſua, & nõ præſumitur
quis velle id qd' non eſt cõſuetũ fieri.ita dicit Bal.in.l.
fideicõmiſſa.§.ſi ſeruo.ff.de le.iij.dixi.s.in hoc eodẽ.§.
in glo.(a l'arbitraige du iure) vbi etiã poſuj, an poſſit
iudex augere vel diminuere pœnã,& non inſiſto.

SED in hoc ſecũdo caſu poteſt adhuc dici ꝙ facilli-
mè põt cognoſci ſi poſſit in hac ſecũda parte trãſi-
gi vel nõ,vtputa ex cõclusione accuſatoris:ſi eñ accu-
ſator cõcludat ad pœnã ſanguinis:tũc poterit trãſigi ſi
iudex ex ſtatuto poſſit illã ĩponere.Immò dicit Albe.
in.d.l.trãſigere.poſt Cyn.qd' etiã ſi iudex nõ poſſit illã
ĩponere de iure:ſi tñ petaẽ,poterit trãſigi,quia licet illa
pœna petita imponi de iure nõ debeat, tñ iudex pote-
rit illã imponere:excedendo pœnã ordinariã.vt malis
creſcẽtib⁹ cedant in exẽplũ.l.aut facta.§.fina.ff.de pœ-
nis.vel etiã aliqñ ſeueri iudices ad maiorẽ pœnam ꝓ-
cedunt.l.qui cũ maior.§.fin.ff.de bo.liber.& ſic timore
hui⁹ licita eſt tranſactio. Et ideo ꝗuis hoc caſu nõ eſſet
cõſuetũ imponere pœnã ſanguinis: tñ ex quo põt im-
poni per iudicẽ qui habet arbitriũ,poteſt tranſigi.

IN tertia verò pte ſtatuti noſtri ſeu noſtræ cõſuetudi
nis:ex q̊ pœna nõ ſolùm eſt ſanguinolẽta,ſed etiam
vitæ priuatiua:non eſt dubiũ quòd põt tranſigi.ita te-
nent Alber.Bal.& dñs meus Iaſon in.d.l.trãſigere.etiã
in terminis in furto:iõ non eſt amplius inſiſtẽdum. Et
tenent ibi p̃dicti,& dñs meus qui multos allegat quòd
etiã ſicut hoc caſu poteſt tranſigi,ita etiã paciſci:& qd'
in.ij.parte.l.trãſigere põt paciſci ſicut in.j.parte.In caſu
in quo põt tranſigi videanẽ ibi doctores. ¶Et aduerte
qd' põt trãſigi vel paciſci ſup furto cõmiſſo,non cõmit
tẽdo.l.cõuenire.ff.de pac.dota.l.ſi vn⁹.§.illud.ff.de pac.
130 †Nec etiã p gratiã põt remitti delictũ futurũ.ita Salic.
poſt Butri.ĩ.l.reſcripta.C.de preci.ĩpe.offe.Nec etiã ſpe
gratiæ futuræ delictũ cõmitti debet:& ſi committaẽ,vt
qa quis dicat,ego occidã talẽ,qa habebo gr̃am pro de-
cem ſcutis:vel ĩ tali aduẽtu regis, gr̃a nihil operaẽ niſi
hoc exprimaẽ ĩ gr̃a.G.bñdicti.ĩ ſua repetit.c.Raynuti⁹.
in verbo,mortuo itaq; teſtatore.j.nũe.cxv.de teſtamẽ.
Immò etiã ſi accuſator aut pars trãſigat,vel paciſcatur,
nõ per hoc p̃iudicaẽ fiſco ſeu procuratori:qa ſemp pro
curator fiſci põt procedere cõtra furẽ,& cõſequi vt pu-
niatur.Ioã.fab.inſti.de pub.iu.in princ.& Barto.in.d.l.
trãſigere.immò talis tranſactio ſeu pactũ ꝓderit procu
ratori:qa habebiẽ pro confeſſo.l.qm̃.ff.de his qui not.
infa.l.ei⁹ qui delatorẽ.ff.de iure fiſci.& erit talis tranſi-
gens infamis.§.ex qbuſdã.inſtit.de pe.teme.liti.l.athle-
tas.§.fin.cum.l.ſeq.ff.de his qui notan.infa.

☞ADDITIO. Quomodo lex trãſigere, vel pa
ciſci.C.de pactis.ſit ſublata per
cõſtitutiones regni Siciliȩ,& de materia illi⁹ vide Mat-
thæum de afflictis in cõſtitutione regni Siciliæ,quæ in-
cipit,poſt citationẽ in.ij.libro. * ¶Quid ſit fiendum
quãdo accuſator aut pars colludit. vide Paridẽ de pu-
teo in ſuo tract.de ſyndicatu. verſic.cõcordia.in fi.char-
131 ta.xxxv.&.xxxvj.& ibi ponit † quòd iudex poteſt co-
gere partes ad cõcordiam poſt pœnã adiudicatam, &
nõ antè:quia eius officiũ eſt punire: ſed pœna impoſi-
ta officiũ ei⁹ eſt partes cõcordare.vt dicit ibi per.l.con-
gruit.ff.de offic.præſi.per.l.j.§.inde quæritur.ff.de noui
operis nunciatio.& in aut.de mãda.princip.§.deinde.

DE modo procedendi in materia criminali vide-
mus vtplurimũ in hac patria, qd' pauci ſunt qui
accuſant.in Italia verò ſecus: qa ferè in oĩbus procedi-
tur per accuſationẽ partis, aut querelam, tamen ꝓpo-
ſitam per inquiſitionẽ parte proſequente: hic verò per
ſolam denuntiationẽ procuratoris regij:in curijs regali
bus.In alijs verò inferiorib⁹ ſunt procuratores baronũ
& dominorũ habentium altam iuſtitiam,qui hoc caſu
poſſunt dici procuratores fiſcales:in quibuſdã verò iu-
dicaturis ſunt firmarij qui ꝓſequuntur & denuntiant
crimina:& emenda horũ delictorum eis competit.

☞ADDITIO. Aduerte qd' etiam ꝓcediẽ con-
tra delinquẽtes ſine informatio
ne p̃cedente & inquiſitione, qñ reperiuntur ĩ flagranti
delicto:quia tũc poſſunt ab oĩbus capi,& ad iuſtitiam
duci vel p̃ſidendi dimitti.vt facit text⁹ in.l.diuus.ff.de
cuſto.& exhibitio.reorũ,& quomodo ĩ his ꝓcedendũ
ſit,vide Matthæũ de afflictis in cõſtitutione regni Sici-
liæ,q̃ incipit,humanitate.in.vj.notabili.& ibi etiam qñ
delictũ eſt notoriũ,& qñ dicitur notoriũ,vide ibi ĩ.vij.
notabili.Aduerte qa in ciuitate Pariſien.illa lex Diuus
bene obſeruaẽ:quia ſunt cõmiſſi certi officiarij in qua-
libet cõtrata ſeu in quolibet vico,qui dicunẽ examina-
tores:qui ſtatim cũ fiunt delicta vocanẽ, & ſe debẽt in-
formare:& ſi reperiant eos ĩ delicto,debẽt ſcribere mo-
dum.& debẽt eos ſtatim & ĩ actu maxime latrones de
ſocijs,de modo,& receptatorib⁹,diligẽter inueſtigare,
& omnia cũ delinquentibus incõtinenti ad iudicẽ cau-
ſarum

sarum criminaliũ remittere. Immò etiã debet scribere ea q̃ faciũt ad excusationẽ capti. Ex quo cũ semel quidam fuisset captus in quodã hospitio Parisiꝫ, vbi inculpabatur corã cõmissario quòd certas petias auri quas habebat furatus fuerat alteri hospiti, qđ licet interrogasset hospitẽ qui amiserat p̃dictaspetias auri an essent suæ,& sibi cõpeterent,malè fecit dictus cõmissarius qui tunc nõ admisit sic captũ ad tunc iustificandũ qđ prædictæ petiæ sibi cõpetebant,& qđ fuerant eidẽ visæ per multos dies ante huiusmodi furtũ sic factum. *

QVæritur nunc an tales firmarij seu admodiatores possint cõponere de delicto cõmisso p aliquẽ in eorũ iurisditiõe in qua habẽt emendas? Videretur qđ sic,q̃tũ ad emẽdã. lxv. solidorũ,eis competentẽ:dummodo in maiori remittaṫ ad tribunal balliui;qa in hoc nulli generaṫ præiudiciũ aut interesse.sed tñ credo cõtrariũ, immò hoc casu promotor seu ꝓcurator,vel firmari⁹ seu admodiator hoc faciẽs grauius debet puniri q̃ accusator desistens; qa vltra ea põt dici cõcussor,& punieṫ vt cõcussor.l.j.ff.de cõcus. & pœna turpilliani,& graui⁹.de hoc est casus in.l.ab accusatiõe. §.nũtiatores.ff.ad turpil.& ibi glo.& Bar.facit.l.j.C.de

132 decurio.ex qb⁹ iurib⁹ cõstat ꝗ †cõpositiones castellanorũ,promotorũ,& firmariorũ nõ sunt laudandæ:immò etiã reprobandæ:etiã si remittant ad balliui tribunal:qa sunt prohibitæ prędictæ cõpositiones.d.l.ab accusatiõe. Videaṫ Guido pape.q.cccxxvj.vbi dicit ꝗ tales cõpositiões reprobanṫ.dixi suprà ĩ hoc eo.§.in glos. (a l'arbitraige du iuge.)Et qđ tales cõpositiones reprobenṫ,est ordinatio regis Caroli.vj.de qua Mãsueri⁹ in titu.de accusatio.quã allegat.G.benedicti in sua repetitio,c.Raynuti⁹.in verbo,mortuo itaq; testatore,j.nũe. cxvj.de testamen.¶An cõpositiões super delictis,& in qbus,& quib⁹ de iure canonico fieri possint.vide Lucã de pẽna ĩ.l.j.col.xviij.cũ.iiij.seq.C.de deser.lib.xij. ¶Et Paridẽ de puteo in tractatu de syndicatu in verbo, cõpositio. * ¶Aduerte etiã ad vnum quòd cõpositio semel facta nõ potest augmentari etiã si sit cõpositio in guerra facta cũ prisonerio.vide Guido.pape.q.cxiij.

ET tales officiales debẽt remittere maiori iudici seu balliuo,sic nũtiatos:à qbus debent percipere iura cõsueta.l.diuus.la.ij.ff.de custo.re.Et in hoc casu solent ꝓcuratores aut castellani facere informatiões q̃s tenentur demõstrare iudici,q eas penes se tenere põt secretas nec teneṫ ostendere parti. Poterit tñ procedere sine informatiõibus,si nõ fuisset oppositũ.vt dicit Io.fabri.institu.de publi.iudi.in prin.Sed hodie ꝓcurator nõ põt aliquẽ trahere in iudicio,sine ĩformatiõib⁹ per ordinatiões regias.Et dicit Io.fabri.in dicto loco ꝗ iudex hoc

133 põt,etiã si procurator nolit:&† ꝓcessus fact⁹ contra ꝓcuratorem nõ vocatũ valet.tutius tñ est(vt dicit)quòd vocetur:sed p ordinatiões regias nõ possent, quæ sunt post Ioã.fab.& decisiones iuris per eum allega.

SED adhuc pro cõplemẽto huius gl.videndum est de duobus.Primò nunquid bona condemnati ad mortem pro furto,secundum consuetudinem veniant confiscanda.Secũdò si veniant connfiscanda,an si condemnatus ad furcas habuerit gratiã à principe,recuperet bona etiã alienata.Itẽ quòd fortius est,an recuperet bona existẽtia in territorio alicuius dñi habentis altam iustitiã:quæ sunt ei quæsita per sententiam iudicis.

134 ¶AD Primum videlicet †nũquid bona cõdẽnati ad mortẽ pro crimine furti secundũ cõsuetudinem nr̃am veniant & possint cõfiscari.Bal.in.l.iij.post mediũ.C.si penden.appella.mors interue.dicit qđ q̃n quis condẽnatur ex crimine nõ enumerato inter publica crimina: de q̃bus in.l.j.&.ij.& p totũ.ff.de pub.iudi.nũq; venit publicatio vel cõfiscatio bonorũ. per gl.magnam quã reputat singu.q̃ est in.l.ij.C.qui test.fac.pos.¶Hinc dicit Bal.in tit.de pa.cõstan.in ver.criminalib⁹.ꝗ cõdemnatus ad morrẽ pro furto ex forma statuti, & sic ꝓ crimine priuato,nõ patiṫ publicationẽ bonorũ. Forti⁹ &

135 gñalius dicit idẽ Bal.in.d.l.ij.ꝗ†cõdemnatorũ ad mortem ex forma statutorũ bona nunq; publicanṫ,nisi nominatim in statuto caueaṫ:quia scđm eum oĩa statuta sunt leges priuatorũ iudiciorũ,& in condẽnatis priuato iudicio non venit confiscatio bonorũ:& ideo infert qđ non est necessaria ꝓuisio:aut.bona dãnatorũ.C.de bo.proscrip.Ista refert & sequiṫ do.Iason.in.d.l.ij.in penul.& vlti.col.qui testa.fa.pos. Ex quibus videṫ dicendum,ꝗ bona cõdemnatorũ ad mortẽ pro furto,ex cõsuetudine nostra nõ sunt cõfiscanda nec publicãda. Et Soci.in cõsilio suo.clvij.incip. præsens cõsultatio.in.iij.

136 col.†Et istud mihi videṫ de iure.nec obstare videṫ alia consuetudo,quæ est in proximo sequente titu.§.j.quæ videtur facere regulam,ꝗ cõfiscato corpore,confiscantur & bona:quia ad illam respondeo duobus modis.

PRimo ꝗ nõ dicit ꝗ confiscato corpore debeant & bona cõfiscari:sed qđ qui habet potestatem confiscandi corpus,habet potestatẽ confiscandi bona.Qui autẽ sint qui habent potestatem cõfiscandi corpus, dixi suprà.in rub.& sunt illi iudices qui habẽt merum & mixtũ imperium:publicationẽ autem bonorũ cum sit meri imperij nemo põt facere,nisi hoc expressè habeat à principe.Bald.in.l.fin.ff.de offi.præsi.dicã latius infrà in dicta cõsuetudine, multũ enim diuersa sunt & sepa-

137 rata:ergo de vno ad aliud nõ fiat illatio,†cũ ex separatis nõ fiat illatio.l.papinianus exuli.ff.de mino.

ITEM quando dicit illa cõsuetudo(qui confisque le corps,il confisque les biẽs:)debet interpretari & intelligi secundũ ius cõmune.l.ij. C. de noxa.c.cũ dilectus. de cõsuetudi.cũ vulga.allegatis per do.meũ Iaso.in.l. oẽs populi.in.ij.lectu.in pe.colũ.ff.de iusti.& iure.& in l.iij.in.iiij.colũ. C.de iu.emphy. Panor.in.c.causam.extra de rescript.Vt ergo interpretetur secũdùm ius commune:dicendũ est sic(qui confisque le corps,il cõfisque les biens:)in casib⁹ in quibus de iure bona veniunt cõfiscanda,cõfiscato corpore:sed sic est ꝗ de iure cõmuni bona cõdemnati ad mortem pro furto,ex statuto vel consuetudine,non veniunt confiscanda:igitur &c.

QVicquid tñ dicatur, video cõmunẽ esse obseruantiã in Burgundia:q̃ hoc habet qđ vbi confiscaṫ corpus,cõfiscãtur & bona,etiã in furto. Et nõ fundãt se iudices nisi sup illa cõsuetudine(qui cõfisque le corps,il confisque les biens:)quæquidẽ cõmunis obseruãtia obseruari debet,& à qua nõ est recedendũ.Et satis pro p̃dicta cõsuetudinevideṫ facere tex.in.l. eius qui.§.hi verò.ff.de testa.dicam latius in.d.§.j.

138 POsito tamẽ†quòd bona cõfiscantur:vel pontam⁹ ꝗ lata sit sententia contra aliquẽ de homicidio,ex quo bona veniunt cõfiscanda,vel de quocunq; alio cõdemnatus habeat g̃ram à principe:nunquid bona iam alienata debeant restitui per talẽ gratiã.¶Item nũquid bona acquisita p dominũ habentem altam iustitiã in

Cõpositiões castellanorũ prohibitæ.

Bona de furto cõdemnati an confiscentur.

Cõfiscato corpe confiscãtur & bona.

De bonis confiſcatis gratiā à principe obtinentis.

aliꝗ territorio vbi bona condēnati, aut pars reperiunt̄, veniāt reſtituēda habēti altā iuſtitiā. ¶Quantū ad primum cōclude ꝙ princeps ſimpliciter reſtituens aut remittēs penā, nō intelligit̄ reſtituere ad bona. ita loquit̄ text. in. l. ij. & l. fi. C. de ſentē. paſ. Aut remittit delictū, & tūc reſtitutio nō trahit̄ ad bona alienata, aut ī aliū trāſlata: vt eſt in caſu nr̄o ſecūdo (qui confiſque le corps, il confiſque les biēs: & appartiēt la cōfiſcation) nā cōfiſcatione facta, talia bona exiſtētia in territorio dn̄i habētis altā iuſtitiā, trāſferunt̄ in eū, & in tali reſtitutiōe nō veniunt talia bona exiſtētia in territorio dn̄i habētis altā iuſtitiā. ita loquit̄ gloſ. & Bart. in. l. gallꝰ. §. qd ſit tm̄. ff. de liber. & poſthu. Ratio em̄ eſt, qa princeps ꝗ ſimpliciter reſtituit ad bona nō intelligit̄ velle tollere ius alteri ꝗſitū. l. ij. §. merito. & §. ſi qs à principe. ff. ne qd in loco publi. c. ex multiplici. extra de deci. ſed ad bona ꝗ non ſunt alienata in aliū, bene intelligit̄ reſtitutꝰ. ita loquit̄ tex. in. l. j. C. de ſentē. paſ. in fi. Bald. in hoc ſic diſtinguit: Aut alienatio bonorum quæ fit, ꝓcedit immediatè ex virtute ſentētiæ: puta in caſu dictæ cōſuetudinis (qui cōfiſque &c.) qa ſtatim lata ſentētia, bona exiſtētia in territorio alicuiꝰ dn̄i habentis altā iuſtitiā, ſunt ei acqſita, & in ipſū trāſferunt̄. Et tūc iſto caſu bona retractātur. per. l. ſiue patronꝰ. ff. de iurepa. Aut verò alienatio procedit ex alio titulo: puta ſi poſt cōfiſcationē fiſcꝰ vendit vel donat, vel aliter alienat bona cōdēnati: & tūc bona nō retractant̄. & ita debet intelligi. l. j. & ij. C. de ſenten. paſ. & iſta ē diſtinctio Bal. in. l. gallꝰ. §. & qd ſi tm̄. ff. de liber. & poſthu. referēdo dicta. Iſta diſtinctio nō approbat̄, immò reprobat̄ per doct. maximè ꝑ Areti. in. d. §. & qd ſi tm̄. in. x. colū. ff. de liber. & poſthu. dicā latius. ī. de hac diſtin. & vide in hoc Ioan. fab. in. §. cū aūt. inſti. quib. mo. ius pa. po. ſolui. vide de hac. q. Bal. ī tit. hic finitur. l. deinde cōſuetudines regni īcipiūt. in fi. principij, ī vſibꝰ feudorū: vbi ponit de illo ꝗ fuit cōdēnatꝰ ad mortē: & poſtmodū cū ducereť ad furcas: habuit grām: an recuperet bona. Dicit idē Bal. in. l. nec dānoſa. ibi: ſecū-
139 dum exēplū. C. de preci. impe. offe. † ꝙ ſi qs impetret grām à principe ſuꝑ pœna iā exacta ꝑ fiſcum, & nō faciat mentionē de exactione, reſcriptū tale eſt nullū. ita etiā tenet Feli. in. c. poſtulaſti. col. iiij. extra de reſcriptis.

Reſtitutus ad bona an recuperet fructus.

LImita tn̄ prædicta inquantū dixi in principio ꝙ ſi
140 princeps reſtituat aliquē ad bona: † ꝙ bona quæ nō ſunt alienata recuperat: qđ nō intelligit̄ in fructibꝰ. quia fructꝰ nullo caſu recuperat, qn̄ ſunt percepti etiā ſi nō fuerint alienati. tex. eſt in aut. idē eſt de Neſtorianis. C. de hereti. quē tex. reputāt ſing. Imo. Ang. & Alex. ī. l. gallꝰ. §. & qd ſi tm̄. ff. de libe. & poſthu. & Ludo. roma. in. l. iuſiurandū qđ ex conuentione. §. procurator. in. ij. col. ff. de iureiu. & iſtud idē tenet Bald. in. l. j. circa fi. C. de cōue. fiſci debi. lib. x. & Ange. in. §. ſi quis de parentibus. in aut. vt cū de app. cog. Bal. in. c. dn̄o guerrā. in ti. hic finit̄ lex. & in. l. fi. in. vij. col. C. de ſen. paſ. & in. l. nam ad ea. ff. de legi. Bal. in cōſilio ſuo. ccclix. in. j. parte. Dn̄s meus Iaſon (qui nūꝗ habuit, nec adhuc habet, nec quoad viuet habebit animū quietū: ſed ſemper ſcrutat̄ aliquid) voluit impugnare iſtā doctrinā ꝑ tex. multū vrgentes, dicit em̄ in. l. fi. in. iij. col. ff. de cōſti. prin. licet em̄ nō inueniā aliquē in hoc cōtradicere. tn̄ ſemper dubitaui ꝙ iſtud nō ſit verū. & in. d. §. & quid ſi tm̄. in. x. col. dicit: ꝙ ipſe alias ſæpe, & nūc putat poſſe tenere cōtrariū, ꝙ immò reſtitutꝰ ad bona ſimpliciter, nō ſolùm recuperet bona nō alienata, ſed etiam fructus, dato ꝙ de fructibꝰ nihil diceretur. ꝑ tex. multum clarū: in. l. videamus. §. in fauiana. ff. de vſur. in rōne ſui, vbi formaliter dicit. Nā verbum reſtitutus habet plenā interpretationem: vt fructꝰ quoq; reſtituant̄. ad idē ponderat tex. in l. ī condēnatiōe. §. j. ff. de reg. iu. & tex. in. l. & ex diuerſo. §. j. ff. de rei vendi. nec dicendū eſt (vt dicit dn̄s meus) ꝙ in illis legibus verbū reſtituas, ꝓferatur à lege: qa idem quando ꝓfertur à principe: cū princeps ſit lex animata in terris. §. penulti. in aut. de cōſulibus. colla. iiij. glo. in. l. more. in gl. ij. ad finē. ff. de iuriſdi. om. iudicum.

141 SEcundò & notabilius dicit † ꝙ qn̄ verbū reſtituo, ꝓfert̄ ſimpliciter, etiā à iudice, intelligit̄ etiā de fructibꝰ: ꝗuis nihil dicat̄. vn̄ dicit Bal. ī rubri. C. de fructi. & li. expē. ꝙ ſi iudex vtat̄ verbo, reſtituo, intelligit̄ etiā cōdemnare ad fructꝰ. ita dicit eſſe tex. in. d. §. in fauiana.

TErtiò pro opinione ꝑceptoris mei videt̄ mihi eſſe tex. multū no. ad hoc, & huiꝰ materiæ declaratiuus ī. l. qđ ſi minor. §. reſtitutio. ff. de mino. vbi dicit̄, ſi aliquis reperiat̄ circunſcriptus ꝓpter qđ ſit reſtitutus: ☞ iudex debet iubere ꝙ res & fructꝰ ſibi reddant̄. ¶Faciunt ꝗ dicit Philippus decius in regula iuris in condēnatione. §. cū verbū. ff. de regu. iur. & ꝗ dicit Curtius ſenior in cōſi. ſuo. 50. incipiēte, memoriæ recolendæ. in an penul. col. verſi. ex quibus oībus. * ¶Ecce ergo quomodo verbū reſtituo ſimpliciter ꝓlatū, intelligit̄ etiā de fructibꝰ. & ad tex. ī dicta aut. idē eſt de Neſtorianis. reſpōdet idē dn̄s meus hoc modo, ꝙ ibi eſt caſus ꝗ poteſt dici ſpecialis in heretico, cuiꝰ bona agnatis applicant̄, ſi poſtmodū hæreticus reuertat̄ ad bonam fidē, lex ibi expreſſè ſtatuit ꝙ fructꝰ nō recuperet: vn̄ ex illo textu iſta expreſſè loquēte, non eſt licitū arguere: & ita gn̄aliter vt faciūt doc. & iſtud tenet ꝓ vero dn̄s meus in dictis locis. Mihi videt̄ ꝙ ille text. nō meruit allegari ad illud ꝓpoſitū: ſed pro opinione dn̄i mei debuit allegari, cū rectè intuentibꝰ potius probet opinionē ſuā, ꝙ aliorū doctorū. Nā dicit tex. ſi cōuerſi fuerint reſtituenda qdē ſunt bona, ſed abſq; rōne fructuū. pondero dictionē, ſed abſq;: ꝗ de ſui natura videt̄ importare quandam diminutionē de dictis ꝑcedētibus, cū aliquali reſtrictiōe ſeu modificatiōe dicti præcedētis. Cū ergo præcedētia viderentur debere intelligi ꝙ per verba ꝑdicta oīa deberent reſtitui, ex terminis ꝓpoſitis tn̄ ponit̄ modificatio ī illo caſu ſpeciali, vt fructꝰ qui licet reſtitui deberēt appellatiōe reſtitutiōis tm̄, tn̄ ī hoc caſu nō reſtituent̄. Per hoc mihi videt̄ ꝙ ille textus multū bene facit quòd reſtitutio ſimpliciter extenditur ad fructus.

142 SVM nunc in alio † articulo, ponamus ꝙ reſtitutio fiat ꝑ principem, etiam in bonis iā alienatis: nunquid trahat̄ ad bona acquiſita dn̄o altæ iuſtitiæ ꝑ conſuetudinem, vel alio modo. Ioā. fab. in. §. cū aūt. inſtitu. quib. mo. ius patriæ poteſtatis ſoluit̄. videtur tenere ꝙ non, veritas eſt qđ ſubſiſtente cauſa fieri pōt, qđ ſi fiat reſtutio ad bona ad aliū trāſlata etiam alienata: & recuperantur iā alienata, & ī alium trāſlata. ita tenet Bal. in l. quicūq;. C. de fide inſtrumē. ſcilicet his tēporibus paucæ fiunt gratiæ, ſeu reſtitutiones tales: quia ſemper vidi appoſitū in gratijs (Et lauons remys & reſtitué: remettons & reſtituons: à ſa bonne fame, & renommée: au pays: & ſes biens non confiſquez.)

143 ADuerte ēt ad ꝑdicta † ꝙ qn̄ dicit̄ ī grā: pleniſſimā tibi grām facimꝰ: ita qđ nihil poſſit obijci de delicto:

licito: q recuperat oĩa bona iam alienata, & in aliũ translata. ita Car. et Imo. i. c. qa diligẽtia. extra de ele. Fel. in. c. fi. i. iiij. col. extra de cõsti. d. me⁹ Ias. in. d. §. et qd si tãtũ, referẽdo motiua do. Car. & Imo. q mouent: nã licet princeps nõ possit auferre ius qsitũ tertio, tñ ordinare põt

Priceps limitare pôt iuris di. suorũ magistratuum.

144 q ille tertius nõ audiet à suis magistratib⁹. ¶ †Clarum est eñ q princeps põt moderare et limitare iurisditionẽ suorũ magistratũ. l. ij. ff. de ori. iur. Et sic talis restitutio p indirectũ valebit quoad bona alienata: qa ille tertius nõ audit à magistratibus volens hoc allegare, & dicit do. Cardi. q ita de facto obseruat. & Alex. in. d. §. & quid si tãtũ. dicit q est vtilissimũ verbũ, vt scias formare grãm seu restitutionẽ pro amico: sed nõ credo q istud sit verũ quia sequerent duo absurda. vnũ scilicet q fieret p indirectũ: q vr fieri nõ posse p directũ contra. c. tuę. de ꝑcu. gl. in. c. j. de cõsan. & affi. Bal. in. l. j. ff. de cõsti. pec. do. me⁹ Ias. in. l. oẽs populi. in. xj. col. ff. de iusti. & iur. Aliud q dñs seu princeps nõ administraret iustitiã, ad q tamen tenet. Spec. in tit. de feudis. §. qm. versi. decimoseptimo. prope finem. Dixi. s. in. §. præcedẽti. in. j. glo.

Facim⁹ tibi gratiam verba hîc quid importent.

145 Itẽ aduerte† q si princeps diceret: facimus tibi grãm ista vba solũ importãt simpłr indulgẽtiã & remissionẽ pene, nõ aũt restitutionẽ bonorũ. vt cõcludit Sali. cõ

146 tra Bar. i. l. fi. ad fi. C. de sen. pas. †Et si dicat facimus tibi plenam gratiã: tunc recuperabit restitutus bona, dumtamen nõ sint alienata per fiscũ. ita Bal. in tit. de pa. constan. in ver. plenitudine grẽ nr̃æ recipimus. & ita tenet do. And. sicu. dictus Barba. in repe. c. testimoniũ. in pe. charta. de testi: & in. c. eã te. in. xij. col. extra de rescriptis. do. meus Ias. in. l. posthumo. in vlti. col. C. de bono. pos. contratab. & in. l. si tibi decem. §. quædam. ff. de pactis.

Adde etiã q idẽ si dicatur in gratia: cancellent condemnationes, & delicta commissa per talẽ supplicantẽ de grã facta eidẽ supplicanti. q oĩa bona etiã alienata p fiscum, vel in alium translata recuperabunt p sic restitutũ. ita tenet Pet. de anc. in cõsi. suo. ccccviij. inci. in Christi noĩe: probata tanta vi. q alle. Feli. in. c. sup eo. in ij. col. extra de offi. dele. sed malè allegat, qa allegauit cõsi. cccc. qñ aũt gratia facta per principẽ importet plenã cõcessionẽ vel simplicẽ. vide Feli. in. c. inter. in pe. col. in versi. limita scd'o, nisi restitutio. extra de maio. & obed.

Ad casum nostrũ suprà positũ in specie cõdescendens: videlicet qd de bonis statim acquisitis post condẽnationem quę acquirunt dño illius territorij vbi reperiunt habẽti tñ altã iustitiã: vt dicit tex. nr̃e cõsuetudinis. i. §. j. j. (des cõfiscatiõs) Dic q si fuerit restitutus ad bona simpłr, recuperat etiã illa: cũ ius quesitũ illi dño trahat effectũ à condẽnatiõe. Ita Bal. in. d. §. & qd si tãtũ. vbi p Alex. & do. meũ Ias. Ita Feli. in. c. inter. extra de maio. & obe. in prima limitatiõe: qui plura ad hoc alle. maxime Anc. in. c. qͥuis. in. ij. col. de rescri. in. vj. & in consil. ccccviij. hic antè alle. & Bal. in. l. si pater. ff. de adoptio. et Egidiũ de bella mera in decisio. suis. deci. dcclxiij. incip. Conclusio patet. Mouent p tex. in. l. fi. in prin. C. de sen. pass. & ista est prima limitatio Feli. ad regulã q restitutus simpłr nõ recuperat bona iam alienata: aliã secũdã hîc antè satis tetigi ex deductis. ¶ Sed in hac nr̃a patria vbi hæ grẽ & restõnes practicant, vbi apponunt ista verba (de nr̃e grẽ speciale: plaine puissance, & autorite royalle) quid important hæc vba: dicerẽ importare restitutionẽ bonorũ nondũ alienatorũ p dictũ Bal. in tit. de pace constantię. in verbo: plenitudine grẽ nr̃æ, etiam si iam essent cõfiscata & fisco applicata p cõdemnationẽ nisi essent verba quæ cõiter solent apponi in gratijs seu remissionibus. de quibus antè dixi (& es biens non confisquez.) ergo si fuerint iam confiscata p condemnationem factam per iudicem, non est ad illa restitutus.

147 Nvnqd†aũt sic restitutus recuperet officiũ. Io. fab. in. d. c. cũ aũt. insti. mãdati. dicit q si delinquat in officio et restituat seu fiat ei gratia per principẽ, nõ recuperat officiũ. l. si aliquid. C. de suscepto. et archa. li. xij. qñ aũt non delinquit in officio, secus: qa princeps vt dicit dare & tollere officia ad voluntatẽ põt. Non credo hãc rationẽ esse verã de iure: qa officia principis etiam licet dentur ad bñplacitũ principis sunt tñ ꝑpetua, vt dicit do. me⁹ Ias. in. l. de pupillo. §. si qs ipsi p̃tori. i. v. col. ff. de no. ope. nũcia. & in. l. principalib⁹. in. ij. col. ff. si cer. peta. Vide Feli. in. c. ex literis. in. vj. col. extra de cõstitu. nec solet in Frãcia tolli sine causa, et nisi qs ĩ officio delinquat. Restitutus grã pricipis an recuperet officium.

148 ¶ An†aũt restitutio degradati et priuati bñficio trahat ad bñficiũ: vide do. meũ Ias. in. l. si tibi decẽ. ff. de pactis.

Sed quæro dicit hîc q fur cõmittens duo furta &c. debet ad mortem cõdẽnari, nisi habeat grãm à principe: qd si cõtra aliquẽ furem fuerit processum: & fuerit talis fur, aut cõuictus, aut cõfessus: quo casu lex tunc infert pœnam & irrogat. l. j. in fi. ff. ad turpil. an hoc casu princeps possit dare gratiam. nam talis sic condemnatus non auditur appellans. l. ij. C. quorũ appel. nõ reci. Sed ex quibus causis & in qbus, nõ põt appellari in illis & ex illis non põt in integrum restitutio peti & dari. gl. est not. in vbo, reformationẽ. in. l. vnica. C. si de momẽ. pos. facit. l. præses. à cõtrario sensu. ff. de mino. & nota. in l. illud sciendũ. §. fi. ff. de appel. ideo videtur q hoc casu Questio

149 nõ proderit talis grã seu restitutio: †sed ex quo in Francia de cõsuetudine gñali totius regni in foro seculari oĩ appellationi defertur: scd'm gl. pragmaticæ sanctiõis. in tit. de friuolis appellatio. in. c. j. §. quodqꝫ. in gl. in vbo, iniustę. nisi in certis casibus exceptuatis p ordinationes regias: scilicet in causis recredentiarũ. i. beneficiorũ prouisionalium in multis casibus: & in causis vbi cõdẽnatio nõ excedit summã vigintiquinqꝫ librarũ turoñ. Sic ergo cũ talis sic conuictus & confessus possit appellare in Frãcia, ita etiã potest ei fieri gratia: & ad minus non proxibetur: & etiam dicere cõtrariũ esset disputate de potestate principis, et dubitare ex quo incidat in crimẽ sacrilegij. l. ij. C. de sacrilegijs. et iura in cõtrariũ allegata, loquuntur in restitutione in integrũ aduersus cõtractũ, vel actum cum priuato: in cuius preiudicium nõ debet illa restitutio ꝓdesse: sicut nec illi prodesset appellatio. In Francia oĩ appellationi defertur.

Et quia (vt dictũ est) iste grẽ seu remissiones multũ apud nos practicant: videamus de modo practicandi & interinãdi eas: & postmodũ subijciemus multas questiões ad ꝓpositũ. Nã vt videmus semp dirigũtur bal'iuo loci vbi delictũ est cõmissum: & facto narrato & exposito principi, princeps remittit & dat grãm: & restituit exponeñ. quo ad famã & bona nõ cõfiscata: deinde inserit hæc vba (si donnons en mãdemẽt par ces mesmes p̃sẽtes au baillyf Dostun ou à son lieutenãt: au pouoir iurisditiõ duql ledict cas est aduenu. Et à tous noz aultres iusticiers & officiers: ou à leurs lieutenans p̃sens & aduenir: & à chascun deulx: si comme à luy appartiendra: que de noz presens grace, quittance, remission & pardon. Et de tout leffect & cõtenu en cesdictes presentes, ilz facent, seuffrent & laissent ledict suppliant Forma grãrum.

iouyr & vser, plainemẽt & paisiblemẽt, sans (pour occasion dudict cas ainsi aduenu q̃ dict est) luy faire mettre ou dõner: ne souffrir estre faictz mis ou donne: ores ou pour letẽps aduenir, aulcũ arrest, destourbier: ou empeschemẽt, en corps ne en biens &c. ¶Et sic ex his mandatur iudici ad quẽ spectat cognitio, ꝙ illũ impetrantẽ beneficio grãe vti ꝑmittat: cũ de potestate ordinaria ꝗ̃ habet de crimine cognoscẽdi: delegaẽ ꝑ principẽ, ad cognoscendũ de veritate precũ: quia in oĩ rescripto semꝑ inest ista clausula: si preces veritate nitanẽ, toto titulo de p̃ci. impera. offe. C. Et satis not. in. l. j. C. e. tit. de qua clausula ponit amplè Feli. in. c. ij. extra de rescri. & sic ꝑ verificatiõe cõtẽtorũ in gratia dirigiẽ seu delegaẽ cognitio aliqb⁹ (vt dixi) q habẽt illã verificationẽ interinare. ¶Et in hoc est aduertẽdũ, ꝙ ꝓcurator regius est citãdus, q põt dicere cõtra gratiã ꝙ sit surreptitia: hoc est veritate tacita, et obreptitia: hoc est falsitate exp̃ssa ĩpetrata. Et in hoc bñ debẽt aĩaduertere impetrãtes: ne dicãt mẽdaciũ & falsum exprimãt: cũ falsus precator carere debeat impetratis. l. et si legib⁹. C. si cõtra ius vel vti. publ. & l. vniuerso rescripta. C. de diuersis rescri. Canonistæ. xxv. q. ij.

Si preces veritate nitatur.

151 c. dicẽti. §. & si legibus. ¶Et al's in casu emergẽti dixi† ꝙ ex quo qdã in impetratiõe grãe dixerat se nobilẽ cũ nõ esset, ex quo falsum dicebat et exprimebat vt dixi in tit. (des enfans de plusieurs lictz). §. iiij. in gl. (entre gẽs nobles) in additiõe ibi posita inci. vide q̃ dicit Io. ꝙ grã sua
152 erat surreptitia. † cũ princeps facilius p̃sumaẽ cõcessisse
153 causa nobilitatis ꝗ̃ nõ fecisset: † qa intuitu nobilitatis
154 parciẽ delinquẽdi. c. fi. de pœnis. † & crimina nobilium facilius occultantur. C. de diuersis offi. l. ad splendidioris. li. xij. et de vtroq; Luc. de pẽ. in. l. mulieres. in. v. & vj. col. C. de dignitatib⁹ ꝓpterea caueãt q̃ tales grã ĩpetrãt. ¶Quid aũt si qs ĩ impetratiõe bñficij dicãt se nobilẽ ex vtroq; parẽte, et nõ sit nisi ex vno. vel dicat se simpl'r nobilẽ, et nõ sit. An talis collatio sit nulla: aut saltẽ tanq̃ falsus p̃cator carere debeat ĩpetratis: vr̃ ꝙ sic, ex supradi-
155 ctis. & ẽt maxime† qa in bñficijs magis est ꝓuidẽdũ nobilitati. vt no. Goffredus in sum. tit. de tẽp. ordi. §. sed circa hospitalitatẽ. ĩ fi. ibi, ĩ scd'o casu cũ nõ põt. Facit ꝙ notaẽ in. c. de multa. de p̃bẽdis. & ĩ. c. cũ adeo. de rescriptis. & in. c. cõstitutus. scd'o, de appellatiõibus & ꝑ gl. in. l. societas. §. societas. ff. ꝓ socio. et ꝙ no. gl. in. c. statuimus in verbo, volumus esse priorem. de maio. & obed. Et dicit
156 And. Barb. † ꝙ q̃tũ ad ꝓuisionẽ bñficiorũ nõ est opus nec reqriẽ ꝙ nobilis sit ita literatus sicut ignobilis. vt dicit dictus And. barba. cõsi. xxxiiij. col. xxj. in fi. i. ij. vol. et Feli. in. c. cũ adeò. in colũ. fi. de rescriptis. immo dicit idẽ
157 Barba. in. c. ad aures. de rescri. † ꝙ impetratio bñficij est
158 nulla si nõ exprimatur nobilitas: dicẽs, † ꝙ facili⁹ litere reddunẽ nullæ ad bñficia ꝗ̃ ad lites. ¶Cõtrariũ tñ mihi vr̃ quo ad prouisionẽ: q̃m vt tenent Io. and. Abbas Pa. & alij in dicto. c. ad aures. de rescriptis. nõ est opus in impetratione bñficij facere mentionẽ de nobilitate: si ergo
159 fiat mẽtio et nulliter, non nocet: cũ sit regula gñalis† ꝙ vbicũq; aliqd de necessitate nõ reqriẽ: si apponaẽ licet inutiliter nõ vitiat. gl. singularis. ĩ. l. vinũ. ff. si certũ peta. vbi do. meus Ias. in pe. col. Feli. in. c. examinata. in. vij. & viij. col. extra de iudicijs. facit ꝙ dicit idẽ Ias. ĩ. §. oĩm. col.
160 xxiiij. extra de actio. vbi tenet† ꝙ si iudex exprimat causam in sua sñia quę nõ sit vera, non tñ hoc vitiabiẽ sñia
161 cũ expressio causę in sñia nõ sit de necessitate. † Quia tñ fauor solius nobilitatis est sufficiens causa ad causandã

Nobilitatis fauor.

dispensationẽ sup̃ pluralitate bñficiorũ scd'm Inn. & alios in. c. dudũ. le secon. ad finẽ. de elec. ibi. Itẽ si papa. & faciũt notata in extrauagã. Io. xxij. inci. execrabilis. & in dicto. c. de multa. si quis ad obtinendã dispẽsationẽ sup pluralitate beneficiorum dicat se nobilem cum non sit, rescriptũ est subreptitium: consului in casu emergenti.

IMmò si cognitio nõ mandareẽ ꝑ hmõi rescripta, nec in illis dicaẽ, si vobis cõstiterit, aut si ita repereris, aut si ita est: q̃ oẽs clausulæ importãt cognitionẽ causę. Feli. in dicto loco: sed mãdauerit executionẽ tm̃: adhuc deveritate precũ inquiri oportet. l. & si nõ cognitio. C. si contra ius vel vtili. publi. Canonistæ. xxv. q. ij. c. dicenti. Et Inn. in. c. decętero de re iudicata. & ideo ista verificatio est necessaria: immo ꝙ plus est, princeps eã tollere non põt: etiã si cõcedereẽ gratia motu proprio. Ita dicit Bal. in. l. fi. C. de legi. in. d. l. & si nõ cognitio. vbi amplissimè tractat qũo ista clausula: si p̃ces v̾itate nitanẽ, inest q̃tũ ad decisionẽ. Et optimè declara materia rescriptorũ sub-
162 reptitiorũ & obreptitiorũ. ¶Aduerte tñ† ꝙ si ꝓcurator fiscalis vexet partes calũniose, debet cõdẽnari in expensis dãnis & interesse de ꝓprio. Ita dicit Io. fa. C. de administ. tut. l. nõ est ignotũ. Guil. de mõte lauduno ĩ cle. sępe. §. fi. de v̾b. si. et vide legẽ primã vbi vr̃ de hoc text. C. de curio. & statio. & Guido pape singulari suo. viij. et. xxj.

☞ ADDITIO. Aduerte tñ ꝙ carcerati debẽt nutriri & alimẽtari eorũ expẽ. nisi sint ita pauperes ꝙ alimentari nõ possent, vt tenet idem Mat. de affl. in consti. regni Sicilię quæ incipit humanitate. in. xxij. not. in. ij. li.

ET aduertendũ est quia si aliqui ledanẽ, aut de preiudicio alicuius tractẽ, debẽt tales citari: arg. l. nã ita diuus. ff. de ado. l. de vnoquoq;. ff. de re iud. & hoc vt possit se defendere et dicere causas: q̃re illud fieri non debet. l. fi. C. si per vim vel alio modo. l. fi. ff. de nata. restil. meminerint. C. vnde vi. l. si deserta. C. si ꝓpter pub. pensita. quę defensio cũ sit de iure naturali gentiũ & ciuili, non põt ꝑ principẽ tolli. cle. pastoralis. de re iu. Et si non citarenẽ quorũ interest in interinatione literarũ regiarũ seu gratiarum interinatio pręsumereẽ clandestina. d. l. fi. C. si per vim vel alio mo. facit arg. c. si ep̃s. de præben. in. vj. immò si daret ius partis læsæ, rescriptum esset nullum: scd'm iura prædicta. Istud enim non potest facere princeps scd'm glo. nota. quæ est fi. & ibi Bald. in. l. venia. C. de in ius vocan. vbi dicit Bald. ꝙ quando ecclĩa componit de delictis, nõ intelligitur componere de pœnis: & iuribus singulariũ p̃sonarum, nõ põt hoc facere in præiudiciũ singularis persone: cui ius est quęsitum.
163 Vnde dicit do. meus Ias. per illam glo. † ꝙ princeps per rescripium põt remittere pœnã corpalẽ, aut pecuniariã applicandam fisco: sed non pænam pecuniariam applicandã parti. Et faciunt q̃ dicit Ange. in. l. si docueris. C. ad legem corne. de falsis. ꝙ licet ꝑ statutũ Perusij, in reuolutiõe status crimina indulgeanẽ: ꝙ hoc intelligitur quo ad pænam, non aũt quo ad rei raptę persecutionẽ: ex quo multas robarias fecit restitui. Et idẽ etiam Ang. in. d. l. venia. immò si pœna veniret pro parte applicanda fisco, & pro parte priuato: princeps non põt alterare inuito priuato in præiudiciũ ipsius. Ita Abb. Pa. in cõsi. suo. vj. in. ij. vol. in. ij. dubio. Qđ an sit verũ, ponit Lãcello. decius in d. l. venia. & iõ videmus cõiter ꝙ principes solent apponere in gratijs clam, satisfactiõe parti lęsę facta: duntaxat quæ est cõsona iuri: per iura hic ant: alle.

Additio.

ADDITIO. Quia semp in oi rescripto principis intelligit̃ clausula, saluo iure partis vide Mat. de affli. in cõsti. regni Siciliæ quæ incipit, mulier q̃ dotariũ. in. x. nota. vbi etiã ponit de clausula, saluo iure meo. ✱ ¶ Sed an si pars remiserit, valeat remissio in præiudiciũ fisci. vide Nicolaũ Boeriũ in cõsuetudinibus Bituricẽ. tit. de iuris. om. iud. §. xvj. in glo. fi. vbi dicit ꝙ nõ in delicto consistente in committendo, 164 secus in omittẽdo. Et aduerte† si pater alicuius pupilli fuerit occisus: an tutor poterit remittere iniuriam pupilli. Dñs meus Ias. in. l. si tibi decẽ. §. quædã. in fi. ff. de pactis. dicit ꝙ nõ: quando esset pupillo dedecus: qa scd'm 165 iura digestorũ. † verecundia est remittere iniuriã inultã l. miles. §. sacer. ff. de adulterijs. quẽ notat ad hoc Angelus in consi. suo. ccxlvij. in. j. col.

Tutor non potest remittere iniuria pupilli.

INquantum tñ hic ante dixi ꝙ princeps nõ põt remittere ius parti læsæ. Limita hoc esse verũ, nisi princeps ex iusta causa (puta publicæ vtilitatis) hoc faceret. ꝑ not. ꝑ Bar. & alios in. l. fi. ad finẽ. C. si contra ius vel vtili. publi. ꝑ Inno. & alios in. c. q̃ in ecclesiarũ. extra de consti. et in. c. in nr̃a de iureiu. Faciunt q̃ dicit Host. in summa. de pœni. & remis. q̃bus et qualiter. in pe. col. versi. sed pone guerra. Et Pet. de anc. in regula peccatũ. in. xxxix. col. in versi. sed moueo vnã q̃onem. de reg. iur. in. vj. in repetitione illius regulæ: vbi dicũt ꝙ vbi pax aliter haberi nõ posset, nisi fieret remissio damnorũ illatorũ priuatis, valeret remissio, etiã in foro conscĩetiæ. Faciunt quæ dicit Fely. in. d. c. quæ in ecclesiarũ. in. xviij. col. extra de cõsti. & Alex. in cõsi. suo. cxxxvj. in vlt. col. in. j. vol. & in cõsi. cj. in. vj. col. in. j. vol. Faciũt & alia alle. ꝑ do. meum. in. d. l. venia. & in. l. fi. in prin. C. si cõtra ius vel vtili. publi. & ꝓdicta debẽt esse in cognitiõe causæ: ergo debẽt verificari. ¶ Itẽ itellige ꝙ si princeps cõcedat alicui gr̃am de plenitudine ꝑtãtis, vel ex certa scientia, ꝙ idẽ est: nõ reqrit̃ citatio illorũ quorũ interest. Ita tenet Lud. Roma. in cõsi. suo. cccxix. inci. Circa primũ. in. x. col. in v̾si. & huius est ratio. de quo plenè ꝑ Fran. de curte iuniorem preceptorẽ meũ in consilijs suis feudalibus. consi. j. in. xij. col. 166 ¶ † Itẽ etiã debet aduertere impetrãs gr̃am, ꝙ si cõmiserit aliud delictũ ex quo iã hãbuerit gr̃am. ꝙ de ea faciat mẽtionẽ: al's scd'a est nulla. Ita Bal. in. l. nemo. in. j. col. C. de epis. aud. ex quo dicit And. sic. i. c. sup literis. in. xxiiij. col. extra de rescri. ꝙ in ciuitate Bononiè fuit de facto decapitat⁹ vnus, q̃ impetrauerat gr̃am remissiõis scd'i homicidij, non facta mentiõe de primo & eius gr̃a. Ita refert & sequit̃ do. meus Ias. in. l. nec dãnosa. C. de precib. impe. offeren. ꝙ tñ limitat: nisi rescriptũ esset geminatũ vt ibi ꝑ eum. ¶ Ita etiã tenuit Hippolytus de Marsilijs in singulari suo. cxj. inci. supplicãs. Aduerte etiã qa dñs meus Ias. in. d. l. nec dãnosa, dicit ꝙ debet fieri mẽtio de delicto de quo fuit condemnatus, aliàs gratia est nulla.

ADDITIO. Vide Mat. de affli. in cõsti. q̃ incipit, cũ vniuersis. in. x. nota. ✱ ¶ Vide Guil. bñdicti in sua repet. c. raynu in verbo, mortuo itaq; testatore. nu. cxij. de testa. & ibi dicit ꝙ debet fieri mẽtio de qualibet qualitate delictũ aggrauãte: & vt dicit Franc. de aret. in. l. possideri. §. si seruus. ff. de acq. pos. gr̃a principis nõ extendit̃ ad casum de quo si verisimiliter cogitasset nõ cõcessisset. Io. lupus in repe. rub. de donatio. inter virũ et vxorẽ. §. lxix. in fi. ¶ Sed an pendente hmõi verificatiõe gr̃e seu remissiõis (vt dictũ est) criminosus detineri debeat: vel an relaxari possit cũ cautiõe: & q̃d si nõ amplius veniat, aut cõpareat, nec gr̃a inueri167 tur: ad q̃d teneat̃ fideiussor. ¶ † Præmitto ꝙ in quatuor casib⁹ accusatus debet detineri: vt d'cũt Bal. & Io. de imo. in. l. si qs post. ff. de testa. Primus, si crimẽ ꝓ quo accusat̃ est capitale. Scd's, si pœna est corpis afflictiua: id est: ꝑsonaliter: etiã licet nõ ad mortẽ. Tertius, si sit pro delicto torquẽdus. Quartus, ꝑpter inopiã fideiussoris: vt dixi hìc ante. ¶ Cõsiderãdũ est ergo ꝙ criminosus petẽs gr̃am & remissionẽ de delicto, aut ꝓ tali delicto veniebat puniẽdus capitaliter & ad mortẽ; vt sunt casus quos posui ĩ rub. (Des iustices & droictz dicelles) in gl. (& droictz dicelles.) Aut verò erat puniẽdus, sed nõ ad mortẽ: sed aut banniẽdus cũ publicatiõe bonorũ: ĩ toto aut in parte: vt in casib⁹ positis ꝑ me. ĩ. in tit. (Des cõfiscatiõs). §. j. vbi ãple. In hoc v̾o casu si nõ erat puniẽdus ad mortẽ, tũc si relaxet̃ cũ cautiõe: & ꝙ gr̃a reperiat̃ nulla: si reperiat̃ ꝙ ꝑ sñiam esset bãniẽdus seu deportãdus: & bona illius debeãt cõfiscari: tũc adhuc sñia poterit demandari executioni, etiã si talis q̃ impetrauit gr̃am nõ cõpareat: & ideo ordinatiões regiæ satis bñ prouidẽt ꝙ iudices in elargiẽdo criminosos debẽt aduertere si materia sit disposita ad hoc: q̃ verba multa importãt. Per q̃ etiã v̾ba posset dici, ꝙ si iudex relaxaret aliquẽ, vbi materia nõ esset ad hoc disposita ꝙ etiã tenet̃ in syndicatu. Et tũc hoc scd'o casu (vt dixi) poterit talis ĩpetrãs gr̃am relaxari, cũ cautiõe de iudicio sisti. ¶ Sed si ex delicto ꝓ quo impetrauit gr̃am debebat ad mortẽ cõdemnari, si gr̃a reperiret̃ nulla, aut surreptitia & obreptitia: an possit hoc casu relaxari cũ cautiõe? Videret̃ ꝙ sic. Nã teste Valerio li. iiij. tit. de amicitia. c. Damoni. cũ Dionysius syracusanus interficere vellet Damonẽ, atq; is tẽpus ab eo quo priusq; periret, domũ ꝓfectus res suas ordinaret, impetrasset. Pithias nõ dubitauit se vadem tradere tyrãno pro reditu Damonis: ꝙ & acceptũ est à tyrãno. ¶ Ecce ergo q̃ñ ꝓ morte alterius põt dari fideiussor: & vr̃ esse tex. in. c. cũ homo. xxiij. q̃one. v. et vr̃ facere tex. in l. si barsatorẽ scd'm vnũ intellectũ. C. de fideiu. immo et 168 maxime in hoc casu gr̃e † qa licet officiũ ꝓcuratoris regij, sit delicta inqrere: inq̃sita ꝓseq. & v̾ificata puniri petere. l. conari. ff. de offi. ꝑsi. l. j. C. de iura. cal. l. ij. C. de edẽ.

Accusatus quibus incasibus detineri debeat.

Officiũ ꝓcuratoris regij.

ADDITIO. Et aduerte ꝙ ꝓsecutio cãrũ criminaliũ debet fieri expensis reipublicæ, & sic sumptib⁹ fisci, vt tenet ꝑ plura Mat. de affli. in cõsti. regni Siciliæ q̃ incipit, iustitiarij. in. ix. not. dixi alibi. ĩ. ✱ ¶ De officio hmõi procuratoris regij. vide Guil. bñdicti ĩ sua repe. c. ray. in v̾bo, mortuo itaq; test. j. nu. clix. de test. & ibi ponit q̃ñ debet ꝓcedere cõtra criminosũ absentẽ. Diffinitionẽ tñ ꝓcuratoris regij seu fiscalis: vide. ĩ. ĩ ru. (Des cõfiscatiõs) nu. iij. Et facit ad hoc. l. j. C. de decur. li. x. & l. j. §. fine. de offi. ꝑſe. vrb. tñ ex quo princeps remisit penã, vr̃ ꝙ ꝓcurator ãpli⁹ nõ debet ꝓsequi: nec multũ nocet ei⁹ oppositio cõtradictio q̃; facit: nisi dicat̃ (vt dixi) ꝙ ꝓsequat̃ ad verificãdũ si ꝑces v̾itate nitant̃: qa al's gr̃a esset nulla: vt hic ãte dixi. et ideo cũ hoc casu veniret puniẽdus talis ĩpetrãs gr̃am; ac si nullam gr̃am ĩpetrasset. ¶ Ideo q̃cq̃d hic ante dictũ sit: multũ est necessaria ei⁹ oppositio, & sic cũ in hoc casu si gr̃a reperiret̃ nulla, deberet ad mortẽ cõdẽnari impetrãs: ne sñia 169 inde posset esse illusoria: † qa de iure fideiussor nõ cõdẽnat̃ ad mortẽ, si principalis nõ cõpareret: vt est gl. no. in c. cũ hõ. xxiij. q. v. de qua. d. me⁹ Ias. in. l. j. ff. de in li iur. & Feli. in. c. ij. in. ij. col. de cõsti. & in. c. ius gñale. in. vij. col. j.

Fideiussor non condemnatur ad mortẽ principali reo non comparente.

distinctio.& in.c.cõsultatiõibus.§.sanè.in fi.extra de offi.dele.Dicit tñ ibi gl.ꝙ ex cõsuetudine loci põt hoc fieri.iungẽdo tex.cũ gl.in fi.de qua Feli.in.d.c.ius naturale ideo vr̃ dicẽdũ ꝙ non debet relaxari:nos tñ cõmuniter relaxamus:& si nõ compareat cõdẽnatur fideiussor ad pœnam pecuniariã:& declaratur impetrans carere debere impetratis cum confiscatiõe bonorũ quæ tunc fit.

170 ¶Cy.Bal.& Saly.in.l.nullus.C.de exhibẽ.reis.dicũt† ꝙ accusatus non est detinendus vsq; ad sententiã: sed statim postq; apparet eũ esse inculpabilẽ põt relaxari. Et ita in practica seruat̃,vt dicit Alex.in additio.ad Bal.in dicta.l.nullus.Et in hoc requirit̃ snĩa ꝓuisionalis,scd'm Lud.Roma.in singulari suo inci.accusatus.fo.xiiij. quẽ alle.Boerins i cõsuetudinib⁹ Bituricẽ.tit.de iuris. oim iud.§.xiiij.in glo.j.& in.ij.gl.ponit,An & qñ & pro delicto seu crimine mediãte cautiõe idonea quis possit &
171 debeat carceribus relaxari & elargiri.†Et dicũt ꝙ relaxatio capturę est in arbitrio iudicis.& ita etiã apud nos idẽ est ꝑ ordinatiões regias.Immò idẽ Boerius dicit ꝙ iudex nolẽs relaxare eundẽ cũ cautione tenet̃ actiõe iniuriarũ:& ibi vide de materia.gl.in.d.c.cũ homo. Non inueni tñ illud singulare Romani supra allegatũ. ☞ ¶Dicit tñ Mat.de.afflì.in consti.regni Siciliæ quæ incipit, clemẽtiæ.in fi.ꝙ fideiussor cõdemnatur ad pœnã pecuniariam:et fit exactio sine tñ libello,& sine ordine iuris. Et in hac materia fideiussiõis de iudicio sisti & de stando iuri in criminalibus:vide q̃ ponit idẽ Mat.in consti. quæ incipit,humanitate.in.iiij.notabili.vbi dicit ꝙ talis fideiussor debet esse idoneus & facilis conuentionis: ideo fiscus tanq; difficilis conuẽtiõis nõ admittit̃.Etetiã debet esse talis qui in eodẽ iudicio sine exceptione conueniri põt,si tñ detur diues qui post efficiat̃ pauper nõ cogitur reus dare aliũ.Bar.& Ale.in.l.ij.ff.q̃ satis. cogã. & ibi dicit ꝙ iudex põt incipere à fideiussore vt reũ sistat,nec habet beneficiũ excussiõis,nec etiã admittit̃ ad dadũ pignus,vbi reus nõ põt dare fideiussorẽ,si iudex nolit recipere, nec etiã admittit̃ ad dandũ in alio loco cõuentiõis,scilicet vbi est cõuentus. Et licet conuenta ꝑ reũ vt frater nõ sit idoneus in facultatibus,est tñ admittẽdus,& etiã est admittendus nõ idoneus qñ principalis est sufficiẽs,et morte naturali et ciuili finit̃ fideiussio. Et illustres cũ tenent̃ dare fideiussorẽ de iudicio sisti, & si præsentet̃ reus,& aufugiat pòst nõ tenet̃ fideiussor:et ꝑ dationẽ scd'i nõ liberat̃ primus.hęc oĩa Mattheus vbi supra,quẽ vide.et in.xiiij.notabili.ponit.xj.casus in qb⁹ non admittunt̃ fideiussores,& talis fideiussio etiã si fit totiẽs quotiens finit̃ perẽpta instantia,et etiã post binã pręsentationẽ:vt dicit Idẽ Mat.in consti.quę incipit,sæpe contingit.in.ij.notabili.in.ij.lib.quem vide.✱

Fideiussor de iudicio sisti,& de stãdo iuri in criminalibus qualis habẽdus.

VIdemus etiam in multis casibus ꝙ multi impetrãtes gratias nõ possunt verificare cõtẽta in suis gratijs:nec procurator põt aliquid dicere contrà:quia cum fuit delictum perpetratum, nulli erant præsentes. Aut fortè erat vxor,aut filius,aut frater,aut alius testis, non oĩ exceptione maior:qui erat suspectus impetranti gratiam:iste testis examinat̃ pro parte procuratoris regij: & aliter deponit q̃; sit expressum in gratia : impetrans gratiã semper persistit in sua gratia:an iste testis sit suffi
172 ciens ad impugnandũ gratiã:posset dici† ꝙ in criminalibus ꝓbationes debẽt esse luce meridiana clariores.l.fi. C.de probatio.& ꝙ vni testi non creditur.l.iurisiurãdi. C.de testibus &c.Et contra impetrantẽ ꝙ non est ei credendũ,nisi quo ad suũ incommodũ.Bart.in.l.aurelius.§.idẽ q̃sijt.ff.de liber.le.ego vidi in multis casib⁹ ꝙ princeps mandabat iudici ꝙ ex quo nulli erant ꝑsentes ꝙ in narratis ꝑ impetrãtẽ volebat ꝙ staretur eius iuramẽto.

SED quid si aliqs impetret ꝙ stetur in narratis ꝑ eũ eius sacramẽto(vt vidi aliquos)an hoc casu standũ sit nec sit opus aliaverificatiõe:et an ꝓcurator regius debeat admitti ad probandũ cõtrarium. Videt̃ primo ꝙ princeps non põt facere ꝙ stet̃ iuramento impetrantis gratiã ꝙ ita commiserit delictum prout narrat:quia in hoc esset iudex in causa ꝓpria:ꝙ est contra dispositionẽ iuris:vt habet̃ in.l.vnica.C.ne quis in sua causa iudicet. ¶Item ꝑ hoc staretur dicto vnius:ꝙ nõ põt facere princeps.Feli.in.c.cõstitutus.de rescri.& in.c.fi.de maiori.& obedi.do.meus Ias.in lectu.l.admonẽdi.in.xx.col.& in repeti.in.lxxiij.col.et in.l.iusiurandum ꝙ ex conuentione.in.ij.col.ff.de iureiu.dicam infra in.§.seq.in gl.ij. sed tamen in hoc casu videtur ꝙ princeps possit facere: q̃a istud faciendo non disponit ꝙ regulariter stetur dicto vnius,sed solũ in illo casu:& hoc maxime vbi non fuis-
173 sent aliq̃ præsentes:†quia propter difficultatem probationis,et vbi à cõmuniter accidentibus difficilis est probatio,admittet̃ probatio:quæ alr̃s non admitteret̃. Per ea quæ dicit Bar.in.l.illa stipulatione:si kalẽ.ff.de ṽb.
174 obli.in fine.et ibi plenè dñs meus Ias.† ꝙ vbi probatio est difficilis,admittit̃ probatio per coniecturas. Et facit text.in.l.non oẽs.§.à barbaris.ff.de re milita.& in.l.filiũ eum diffinimus.ff.de his qui sunt sui vel alie.iur.ꝑ quẽ text.dicit dñs meus Ias.in.l.de pupillo.§.si quis ipsi præ
175 tori.in.vj.col.ff.de noui operis nunciatione.† ꝙ vbi probatio est difficilis,sufficiunt ꝓbationes:quæ alias tanq; imperfectæ reijcerentur.Idem tenet Felyn. in rubrica de probatio.in.ij.col.

☞ ADDITIO. Quod quomõ intelligi debeat, vide Hippolytum de Marsilijs in singulari suo.lxxiij.inci.plures sunt.& idẽ in sua practica causarum criminalium.in.§.diligẽter.nu.83.&.84. vbi ponit cui incumbat onus probandi,qñ aliter veritas haberi non põt:& in cõsi.suo.xlj.in.ij.col.nu. 6. Aduerte tñ ꝙ istud intelligit̃ dummodo testes non patiantur plures defectus,qm̃ hoc casu nunq; admittunt̃ etiã in casibus in quibus veritas aliter haberi non potest. vt tenet Hippolytus de Marsilijs in consi.suo.cij.nu.xij.alle.Soci.in consi.suo.cviij.incipiẽ. visa.in ante pe.col. in ṽsi.postremo.in.j.vol.& Barba.in consi.lxv.inci.sapiẽter.in.iiij.col.in.iiij.vol.Et intellige etiã ꝙ in tali casu qñ veritas aliter haberi non põt credit̃ testi inhabili,ꝙ hoc ꝓcedit quò ad tertias ꝑsonas:secus est qñ deponit sup eo ꝙ ipse fecit:vt tenet Hippolytus de Marsilijs in dicto consi.cij.nu.vij.✱ ¶Et videt̃ etiam ꝙ hoc casu fieri possit:quia ad excusandũ in delictis probationes admittũtur:quæ aliâs non admittunt̃:vt ꝑ plura dicit do. meus Ias.in.l.non solum.§.sciendum in fi.ff.de no.ope. nunc. immo expressius vr̃ facere tex.in.l.furti.§.q iussu.de his qui not.infa.sibi vr̃ ꝙ innocentia põt probari per iuramentum.Dicit aũt ille tex.sed & si iureiurando delato, iurauerit se non deliquisse:non erit notatus:nã quodãmodo innocentiam suam iureiurando approbauit.

☞ ADDITIO. Curia tñ simplr̃ nõ admittit simplices lr̃as regias, ꝑ q̃s princeps mandat stari iur̃o impetrantis grãm:sed mãdat & ordinat informationes fieri sup cõiecturis quæ oriri p̃nt ex deductis

deductis in gratia,& quæ possunt eũ mouere ad infor-mandum animũ de his q̃ mouerũt principẽ ad dandũ gratiã & scd'm casus exigẽtiam puta in homicidio vbi est quęstio de aggressione,considerat ea quę possunt fa cere præsumere aggressionẽ ex parte occisi aut occiso-ris,quæ sunt multa scd'm Florianum in.l.ij.§.arietes .ff. si quadrupes pauperiẽ fecisse dicatur.& per Felici.in.c. dilecti filij.in pe.col.extrà de exceptiõibus.vbi alle. Ale. in quodã cõsi.& illum etiã allegat Hippolytus de Mar-silijs in consil.xlij.nu.15.*¶†Hîc vides vnum casum in quo admittitur probatio per iuramentum partis.Et fa cit etiam,quia quando constat de casu statur iuramen-to de circunstantijs:gl.est notabilis in verbo,credẽdum quam ponderat ibi Pa.in.c.significasti.extrà de homici dio.Et iste est secundus casus , an admittitur probatio per iuramentum partis.

Proba-tio p iu-ramentũ qb⁹ casi-bus ad-mittat.

176

ET pro tertio facit q admittitur probatio per iura-mentum ad tollendam & purgandam sinistrã su-spitionem contra reum laborantem,q dicitur sacramẽ tum purgationis.l.præsenti.§.simili.C.de his qui ad ec-clesiã confugiunt.aut.sed nouo iure.C.de pœna iu.qui male iudicauit.q quomodo intelligatẽ tam in ciuilibus q̃ criminalibus , mõnachationis q̃ martimonialibus: ponit Marcus Antonius baueria in tractatu suo de ef-fectu iuramenti in.liij.effectu.vbi ponit , xxiij . casus in quibus admittitur probatio per iuramentum,quos hic inferre volo summarie cum quibusdam alijs.

PRO quarto ergo casu dic quòd in expẽsis litis,q tamen post modum debet moderari per iudicẽ.l. properandum.§.sinautem alterutra.et.l.sancimus.C.de iudicijs.per glo.j.in.c.fi.extra q metus causa.

PRO quinto dic idem in expẽ.minimis.l.si qs pro redemptione captiuorũ.C.de dona.per doc. maxi mè per do.meum Ias.in.l.scimus.§.in computatiõe. C. de iure deliberandi.

SEXTO in probatione dãni & interesse aduersus dolosum.l.semper.§.hoc interdicto.ff.q vi aut clã. l.si qñ.C.vnde vi.gl.in.§.fi.in verbo,pbare.insti.de v̈b. obli.de quibus duobus vide eundẽ.M.Antoniũ baue-riã.in.d.tractatu in.liij.effectu.prin.illius effectus.q in-tellige in dolo commisso in faciendo,secus in omitten-do.do.meus Ias.in.l.argentarius.§.cum autẽ.ff.de eden-do.& in.d.l.si quando.C.vnde vi.

SEPTIMVS casus est in volente probare se impe-ditum.Bar.in.l.ij.§.q diximus.ff.si quis cau.q qũo intelligatur,ponit do.meus Ias.post Alex.in.d.§.q dixi mus.ad quos recurre.Et in decisio . Rotæ.decisio.ccciij. in antiquis.

OCTAVVS in probatione perditionis instru-menti q penes se erat.Ita probat text.in.l.fi.C. de fide instru.q quomodo intelligatur & procedat . vide eundem.M.Anto.in.d.tractatu & effectu.versi. quintò principaliter.vbi facit differentiã inter conuentum offi cio iudicis & iure actionis.de quo vide Alexã.in consi. lviij.in.j.volu.& consi.xix.in.ij.volu.

NONVS q res ad ipsum nõ peruenit permitten-do q domus sua perquiratur.Ita dicit Bart.in.l. si quis ex argentarijs.§.an vero here.ff.de edendo.

DECIMVS qñ debitor cõtra quẽ pducit instru mentũ p iracundiã illud lacerasset:tũc de debito statẽ iuramẽto creditoris.ita dicit Bal.in.l.j.C.de fi.instr. Idẽ.M.Ant.in.d.trac.& effectu.versi.septimo admittit.

vbi ponit qua pœna puniatẽ qui subtraxit testes vel in-strumentum.allegans Ro.consil.ccccxlvj.incipiẽ.in hac causa.Et quid si creditor lacerauit instrumentum debi-ti quomodo probetur delictum,vide do.meum Ias.in repe.l.admonendi.in.xlvij.col.ff.de iureiur.& Feli.in.c. accedẽs:primo.de litis cõtesta.& in.c.sicut.in. ccxxxiiij. &.v.col.de re iudica.

VNDECIMVS quãdo aliquid de nouo perue nit ad notitiã alicuius.c.pastoralis.de excep.c.pre sentium.et ibi gl.de testibus.c.si verò.secundo.& ibi gl. j.de sen.excom.Alex.cõsil.cv.et.cxviij.in.ij.volu.

DVODECIMVS ad probandũ ignorantiam suam q ignorauerit.gl.est nota.in.l.si cui.§.hisdẽ. ff de accu.glo.in.c.ij.de tẽpo.ord.in.vj.q quomodo in-telligatur,& qũo procedat:vide eundem.M.Ant.in di-cto trac.arti.liij.versi.octauò principaliter.& p do.meũ Ias.in.§.sed iste.col.xx.insti.de actio.& in repe .l. admo-nendi.cv.col.ff.de iureiu.Et limitat vt per Alex.in consi. dccij.in.ij.col.in.j.volu.

☞ADDITIO. Et p Bertrandi in cõsi.suo.ccclxj. in.j.parte,scilicet qñ est verisimi-lis ignorantia,qm̃ tunc probatur per iuramentum.*

DECIMVSTERTIVS quia de his quæ qs sui vsus causa portat non tenetẽ soluere vectigal vel gabellã.l.vecti.& ibi per oẽs.C.de vecti.cum pluribus alijs iuribus vulgaribus . q quis portat causa sui vius statur eius iuramento.gl.in cle.sæpe.in verbo,negotian di.de censi.& illũ ad hoc no.Bal.in.d.l. vniuersa.est.C. de diuersis rescri.vel.C.de quibus causis pignus.& in.l. cum proponas.in pe.col.C.de nautico fænore.Ale.in.l. cetera.§.sed & si quis.ff.de lega.j.

DECIMVSQVARTVS ad probandũ iudicẽ sibi suspectum fore.ita dicit glo.in .l. apertissimi. C.de iudicijs.quam sequitur ibi Bal.& Salyce . & vide do.meum Ias.ibi.

DECIMVSQVINTVS quãdo impetrans re scriptũ seu literas delegationis ad aliã diœcesim dicit se nõ impetrasse in diœcesi:quia non audebat in-trare patriam aduersarij sui:vel eius potentiã perhorre-scebat:nec aliter commodè probare poterat. c. statutũ. §.cum verò.de rescriptis.& ibi glo.

DECIMVSSEXTVS ad probandũ ea q̃ de-pendent ex aĩo & conscientia.gl.in.§.aliæ.in ver-bo,dicit.insti.de acti.vbi ãplè do.meus.Ias.insti.de acti. vbi plures aduocati se remittunt in his quæ tangunt cõ scientiam ad dicta ipsius do.mei.Ias.ibi.

DECIMVSSEPTIMVS in causis summarijs quando sententia affert modicum præiudicium. allegatur.l.thesaurus.ff.ad exhi.de qua per dictum do-minum meum Ias.in.§.præterea quasdam.col.xj. instit. de actio.Feli.in.c.quæ in ecclesiarum.colum. xvj. extrà de constitu.

DECIMVSOCTAVVS admittitur proba-tio per sacramentum contra officialemq accusatẽ de furto seu barataria si aufugit ante finem syndicatus, adeò q contra ipsum poterit deueniri ad torturã gl.& Ang.pulchræ p illũ tex.in aut.vt iu.sine quoquo suffra gio.§.oportet.Quẽ refert do.Ias.in repet.l. admonendi. ff.de iureiur.in.cv.col.

DECIMVSNONVS casus in quo admittiẽ probatio p sacramentum est qñ quis non põt sa-tisdare,et q fecit diligentiã debitã de inueniẽdo cautio-

nem. Et hoc casu cautio iuratoria admittitur. aut. gñaliter. & ibi Bal. C. de episc. & cle. ꝙ quõ intelligatur, vide Paulum & Alex. ac do. meum Ias. in l. j. ff. qui satisdare cogantur. & Alex. in consi. lvij. in. iij. volu.

VICESIMVS quando in contumaciam debitoris petitur fieri immissio pro mẽsura debiti declarati: iuxta text. in l. cùm proponas. cum aut. ibi posita. C. de bonis auto. iudi. possiden. Spec. in titu. de iudicijs. §. postremò. versic. vj. quærendum. vbi dicit ita de consuetudine obseruari.

VICESIMVS PRIMVS casus. Admittit̃ probatio per sacramentum quando ambassiator dicit equum sibi fuisse mortuum in itinere: de morte tamen producta scriptura à quocunq; facta. Et etiã dato ꝙ illa non faciat semiplenam probationem. Bal. in rub. de fide instrumen. col. iij.

VICESIMVS SECVNDVS casus. statur sacramẽto creditoris de pretio pignoris per ipsum venditi. Et si iuret plus vendidisse q̃ sibi deberetur, residuum debitori teneat̃ restituere: si verò minus reliquũ à debitore possit repetere. l. fi. §. pe. C. de iure dominij impetran. Spec. in tit. de testibus. §. restat de nu. versi. tertiò statur. Dominus meus Ias. in repeti. l. admonendi. colũ. xlviij. ff. de iureiurando.

VICESIMVS TERTIVS ꝙ supplantatus dolo aduersarij nõ cõparuit cõtumax extitit si simus in causa fauorabili vel matrimoniali. c. ex literis. de in integ. resti. Facit ꝙ habetur in c. cum bertoldus. de re iudicata. Spec. in dicto titu. de testibus. §. restat de nume. versi. xxviij.

VICESIMVS QVARTVS casus, ꝙ probata generali obseruantia capitulorum ad probandũ capitula non fuisse obseruata admittitur probatio per sacramentum. Roma. consi. suo. lxxvj. incipien. in causa nobilis.

VICESIMVS QVINTVS casus est ꝙ rõne difficultatis admittitur probatio per iuramentũ. Roma. ibi. & Alexan. in apostil. ad Bar. in l. vnica. in fine. C. de sententijs quę pro eo quod interest. & bona gl. in ordine vlti. in c. fina. extra de his quæ vi metusve causa fiunt.

VICESIMVS SEXTVS in illo qui petit securitatem sibi fieri: & dicit se timere ne offendatur, quoniam statur eius iuramento. Ita dicit Ioã. sanxon in consuetudinibus Turoneñ. titu. (des crimes) articu. iij. Sed hoc dicit esse de consuetudine. & ibi ponit materiam securitatis. & dicit ꝙ potest etiam impetrari pro amicis.

VICESIMVS SEPTIMVS Si quis probauit se vsum fuisse ꝟ, via aut itinere per iuramentum eius ꝓbat ꝙ iure seruitutis. Ita dicit Oddo de senoñ. in tracta. suo interdictorum. titulo de interdicto. de itinere actuq; priuato.

VICESIMVS OCTAVVS expensę factę per executorẽ vltimæ voluntatis probantur ꝑ suum iuramentum. dominus meus Ias. in repe. d. l. admonẽdi. col. xlviij. ff. de iureiurando.

VICESIMVS NONVS In expensis tutorum & curatorũ cum libris eorum: & ꝙ sunt modicę. Ita Ias. in dicta repetitio. col. vt suprà. Si tamen sint mortui tutores aut curatores sufficit liber rationum. Et operatur pro herede tantum mors quantum iuramẽtum. Ita dicit domi. meus Ias. ibi, quod est valde singulare, si est verum.

TRICESIMVS casus: statur iuramento virginis contra deflorantem ꝙ erat virgo. dixi. s. tit. (des iustices) in rub. in gl. & droictz dicelles.) versi. Aduerte tamen ad vnum mirabile &c.

TRICESIMVS PRIMVS quando q̃s captus coram iudice seculari dicit se emisisse votum ante q̃ committeret delictum ꝙ efficeretur clericus: quia de hoc votó sic prius emisso statur eius iuramẽto: vt dixi hic antè in hoc eodem. §. in hac. glos. versic. xiiij. fallit in clerico.

TRICESIMVS SECVNDVS casus est in dño alicuius serui exercentis argentariam inscio domino qui iurare potest se non habere rationes serui, & ei creditur. tex. est in l. prætor. versi. sed si inscio domino. ff. de edendo.

TRICESIMVS TERTIVS casus in eo qui iurat ꝙ non potest nec sperat consequi iustitiam in partibus suo solo iuramẽto creditur. Ita domini de Rota in tit. de rescrip. decisi. xliij. in nouis. & in tit. de probatio. ccccxciij. in antiquis. & in eisdem decisio. lxxix. quę omnia tamen supra dicta intellige ꝙ statur iuramento nisi ille qui vult iurare sit aliàs periurus. ꝑ text. in c. paruuli. xxij. q. vlti. quia talis amisit oẽm facultatem probandi per iuramentum. Ludo. roma. in l. admonendi. in. vij. col. & xxviij. col. ff. de iureiur. dixi infra in. §. fi. in titu. (des retraictz.)

TRICESIMVS QVARTVS est in probatiõe quantitatis fructuum perceptorum: quia probatur per iuramentum. gl. in. §. si verò pecuniæ. in verbo, iureiur. in aut. de nuptijs. do. meus. Ias. in repet. l. admonendi. in. cv. col. ff. de iureiurando.

TRICECIMVS QVINTVS est, quia iuramento episcopi dicentis se ignorasse vacationem beneficij creditur. domini de Rota in decisionibus suis. deci. ccxxxj. in antiquis.

☞ ADDITIO. Pro xxxvj. casu aduerte quòd statur dicto vnius etiã in facto suo proprio scilicet pro expeditione seu grossatione instrumenti, si notarius scripserit in margine quod tale instrumentum iam fuit factum & grossatum seu expeditum, non amplius potest cogi per partem illud expedire, & in hoc statur dicto illius notarij in facto suo. ita tenet Mattheus de afflictis in constitutione regni Siciliæ quæ incipit, baiulos omnes. in. xiij. nota. in. ij. quæstione. ibi secundò quæro. reperitur secunda. vbi etiam ponit quomodo probat aut inducit præsumptionem id quod scriptum est in margine contractus, si non fuerit expressè approbatum per notariũ. Et istud ius probandi per sacramentum transit ad successorem si iurare possit: quia informatus de veritate: vt dicit idẽ Mathæus in constitutiõe quæ incipit, iurisperitorum. in. iij. notabili. in. j. lib. alleg. Bal. in c. j. in prin. si de inuestitura inter dñm & vasallum lis oriatur. & ibi dicit ꝙ ista probatio per iuramentum partis est potius probationis releuatio, quam probatio. *

SED in hoc casu ꝓcurator regius, aut pars aduersa quæ prætendit interesse, poterit probare contrariũ. arg. eorũ quæ dicunt Io. and. Inno. & alij in c. qa ꝓpter. §. illud. de electio. & Ang. in l. q restituere. in. ij. col. ff. de rei ven. & idẽ Ang. in l. qui bona. §. q damni. ff. de dam. infec.

infec. Et quæ infra dicam in.§.seq.in glo.(sont creuz par leurs sermens.) & §.si.intellige etiam prædicta.hoc eodem tit. ¶Sed quia in prosecutione fienda per dictum procuratorē sunt faciendi sumptus tam in informatiōibus faciendis, q̄; in probatione fienda ad iustificandum de surreptione & obreptione literarum gratiæ. Quæritur cuius expensis debeant fieri prædicte informationes, & alia iustitiæ onera: Boerius in consuetudinibus Bituricen̄.tit.de iurisd.om.iu.§.xxix.in gl.sed cuius expen̄. Dicit q̄ expensis culpabilis si est soluendo. aliàs expensis denuntiatoris.& in subsidiū expensarum fisci.vide eundem ibi. vide tamen additionem suprà positam in.§. proximè præcedenti.in glos.j. vbi habetur quòd sumptus iustitiæ debent fieri per principem, & sic p eius fiscum. ¶Ita etiā tenet Mat.de affli.in cōsti.regni Siciliæ quæ incipit, iustitiarij.in.ix.notab.suprà allega.*

An gratia morte principis expiret.

177 ITem quæro: †nunquid grā quę datur p principē re integra, reuocet̃ morte principis, esset intrare materiā: an mortuo mandatore expiret mandatū: & satis de hoc habet̃ per docto.in.l.mandatū.C.manda.et per Io. fab.in.§.itē si adhuc.insti.mandati.vbi in terminis dicit
178 † q̄ mādatū q̄ datur p principē ī vim iustitię: morte cōcedētis expirat: secus vero qñ dat̃ in vim grǣ: q̄ faciliter cognosci pōt ex vbis īportātibus grām Et de primo est tex.in.c.si.de offi.dele.lib.vj. De scd'o est text.in.c.si sup hoc.eo.tit.de offi.dele. Ita etiā tenet Phili.deci.in.c.relatū in.ij.col.extra de officio dele.et in rub.de cōsti.in pe.col.

179 ADuerte ad vnum verbū incidenter q̄ dicit Io.fabri: † q̄ iudices & balliui baronū non reuocant̃ in morte dñi: q̄ est notandum pro balliuis dñorum huius patriæ, quos dñi superuenientes volūt aliqñ mutare aut reuocare, quia non possunt sine causa. Ita dicit in.d. §.item si adhuc. Sed q̄ officia principis sunt ppetua, dixi ante eadē glo.nu.147.&.§.seq.in glo.j.nu.81.

Grā solū vbo cōcessa nō expirat morte cōcedētis.

180 IMmo etiam † si tantū gratia verbo cōcedat̃, aut fiat: nō reuocat̃ morte cōcedentis: quia de esse gratiæ non est necessaria scriptura.scd'm Archi.in proœmio sexti. in.§.vniuersitati. Et ita sequtur Io.and.in.d.§. vniuersitati.referens se ita consuluisse: adducendo.c. institutionis. xxv.q.ij.& ibi per gl. Pro quo tex.in cle.dudū.de sepulturis.circa fi.in versi.nos etenim. Et sic scriptura non est necessaria in gratia quæ fit per principem, sed sufficit q̄ aliter possit probari. Facit.c.si apostolica.de præbendis. in.vj.& ibi per Philippum franchum.& institu. de dona.§.perficiuntur.†. Nam imperialis donatio non eget scriptura.l.sancimus.§.exceptis.C.de donatio.& idē tenet Inno.in.c.cōstitutus.in prin.de rescrip. Et ita dicit &

Donatio imperialis nō eget scriptura.

181

182 tenet Bal.in.l.humanū.C.de legibus.in fi. vbi dicit † q̄ literæ in gratijs nō requirunt̃ ad esse, sed ad probationē nec ad effectum gratię requirunt̃ literæ, sed ad eius probationē. Et ideo ex quo summus pontifex, etiā viue vocis oraculo pronuntiat quem episcopum, seu abbatem talis loci, à tempore pronūtiationis erit eps, & nō à tpe formatiōis literarum. Et in practica hodie videmus q̄ data in bullis apponitur à tempore concessionis, & nō à tpe quo plumbant̃ literæ: quo tpe literæ seu bullæ sunt formatæ. ¶Hinc etiam dicit Io.and.in.d.§.vniuersitati.

Pro practica.

183 † q̄ ius quæsitū parti p concessionem factā per papam, per eius mortem nō expirat, si literæ nō fuerint factæ: sed debēt literæ fieri tempore successoris: faciendo mentionē de cōcessione prædecessoris, hoc sequitur Philippus Franchus in .d.§. vniuersitati. Et vide Philippum Decium in rub.de consti.& ibi per Feli.& in.c.ij. extra de
183 probatiōibus, vbi plenè. † Et est hodie practica in curia Romana: vt si predecessor qui fecit gratiam moriatur ante bullas expeditas: vt successor concedat bullas sup signatura prædecessoris: & tales literæ vocant̃ literæ de rationi cōgruit. Nam congruit rationi, vt ea quæ fuere concessa p prędecessorē, quę per mortis præuentionem non potuerant expediri, quatenus p successorem expediantur: sup quo est hodie regula cancellariæ romanæ q̄ est octaua in ordine incipiēs, Itē voluit q̄ cōcessa p predecessorem.& dicit idē Bal.in.l.si p calūniā.in.ij.col. C.
184 de epis.& cle. † q̄ statim q̄ papa fecit grām simplici verbo, statim est facta collatio: sed probatio illius grǣ non potest fieri nisi per literas, & nō p testes. In gratia aūt facta ab inferiori: secus, qa et ,pbatio fieri pōt p testes. Vidi in hac ciuitate Heduen̄. quosdam captos & detentos in carceribus & fortijs huius balliuatus: qui cū fuissent cōuicti de quibusdam criminibus & delictis p eos cōmissis, dixerunt, & pro eorum defensione proposuerunt, q̄ christianissimus rex noster Ludouicus cū esset in exercitu contra Venetos illa die qua erant in expeditione militari, & anteq̄ essent in cōflictu belli dederat omnibus ibidē existentibus ad eius inimicos debellandos grām de omnibus delictis per eos tunc cōmissis: & q̄ ex quo erāt in dicto exercitu, & delicta de q̄bus erant conuicti erāt cōmissa ante dictū exercitū, q̄ debebāt remitti tāq̄ habētes grām à principe: & talē grām gñalē probabāt per testes, & q̄ etiam fuerāt in dicto exercitu in seruitio regis. Et ideo fuit dictū q̄ deberēt vti tali gratia, q̄ etiā non probauerunt per literas. ¶De materia de qua hic antè dixi de grā summi pontificis: vide etiam regulas cancellariæ in regula.xxv.inci.Item voluit.& in regula xxix.incipiente, Item quòd omnes & singulæ.

Lr̄e de rōni congruit, q̄ sint.

Nota casum pulchrum.

PEr ante dicta vr̄ q̄ ex quo quis consentit in cācellaria in certa pensione persoluenda, q̄ teneret̃ eam soluere: licet bullæ non sint confectæ: et tamē regula cancellariæ.xxv.videt̃ facere in contrariū.vt dicit ibi glossator. Credo q̄ per illā regulā non pōt, nec debet solui ante confectionē bullarū: quia nō potest fulminare ante processus, nisi pars q̄ cōsentijt in certa pensiōe soluēda cōsentiat ad partes q̄ est cōtentus soluere pensionē etiā bullis non expeditis: & de hoc faciat instrumētū renunciando prædicte regulę, & hanc cautelā ponit glossator
185 ibi an autē possit, nō insisto vlterius. ¶ † Et an sub simplici signatura bullis non confectis possit quis apprehēdere possessionē bñficij: vr̄ q̄ nō p tex.ī.c.eū qui.de preben.in.vj.p Feli.in.c.veniēs.col.ij.de accusatio. Immo ēt tenet per plura decisio capellæ Tho.ccccxliiij.cū apostil
186 la, † q̄ habēs canonicū titulū si apprehēdat possessionē ,ppria autoritate pdit ius suū: maxime qñ inuestitura cōmittit̃ executori, & etiā qñ est alius possessor, qa esset spoliare possessorē autoritate ,ppria, quod nō licet.d.c. eū qui.de quo textu vide in additione dicte decisionis. Et consului in casu emergenti, ideo hic nō insisto. Adde decisionem Rotæ in nouis decisio.ccccluiij.

187 VLterius quæro † an princeps grām datā p eū possit reuocare, videt̃ q̄ non: quia bñficio principis iuuari nos oportet, non decipi.l.incommodato.§.sicut. ff.commodati: nec etiā pōt quis mutare cōsilium in alterius detrimētum.l.nemo potest.ff.de reg.iuris tex.cū gl.& cum distinctione Io.fabri in.§.religiosum. & §.sic.in alienū insti.de rerum diuisio.videret̃ facere, q̄ aut grā

Prīceps non pōt reuocare grām.

est integra:& tūc pōt reuocari. Aut verò nō est integra quia iam est deducta ad effectū, aut saltē iudici præsentata:& tūc nō pōt reuocari. Tex. verò in.l.iussio.C.de iudeis.vr̄ facere ꝙ princeps pōt reuocare gr̄am:& ibi Io.fabri.& ꝑ eundē in.§.rectè.insti.mandati.vbi dicit ꝙ pōt reuocare plenè & amplissimè:vide do.Fe.in.c.nouit ex
188 tra de iudicijs.vbi ponit duas regulas:vna est† ꝙ priuilegium concessum nō subdito nō pōt reuocari:& istā regulā nō limitat nouem limitationibus. Philippus verò
189 Decius ponit tantū quinq; limitatiões.†Alia est ꝙ priuilegiū cōcessum subdito pōt reuocari. Et ad istā regulā ponit tres limitationes:& vide in.d.c.nouit. Franciſ. aretinum post Panormi. & Andream siculum, qui plene examinant hanc materiā.do.Iocobinus de sancto Georgio dicit in.l.de ętate.§.ex causa.ff.de interrogato. actio.quòd si princeps concesserit alicui immunitatem, potest illam ex causa reuocare:& videat̄ ad ꝓpositum de inconstantia.Bal.§.j.instit. de iustitia & iure per eundem Iacobinum ibi allegatum.

☞ ADDITIO. Quādo princeps possit reuocare priuilegia à se vel p̄decessoribus concessa, vide Mat.de affli.in consti.regni Siciliæ q̄ incipit, ea q̄ ad decus.j.lib.& in constōne q̄ incipit, cum cōcessiões.ꝑ totū in.ij.li.dixi etiā infrà ī cōclu.in gl.(par priuilege:) vide et̄ Bertrādi cōsi.cliij.nu.j.&.iij.in.iij.parte.& an princeps et ei⁹ successor oblige̅t ad obseruatiā cōcessionū.vide eundē Bertr.cōsi.xlij.nu.11.in.j.parte.*

An possit eā interpretari.

190 Nunquid† aūt possit princeps eā interpretari. dic ꝙ nō:qn̄ ita interpretaret̄ ꝙ diminueret̄ ei⁹ effectus in casu scilicet in quo nō pōt reuocari.ita Feli.in dicto.c.nouit.in.j.regula.in.viij.limitatiōe. Et qa rarò reuocatiões gratiarū de qb⁹ textus nr̄ loquit̄, fiunt: aliter nō insisto:sed cū casus euenerit de reuocatiōibus priuilegiorū & immunitatū, recurrēdū est ad doctores in locis hic ante alle.¶Sed quo ad gr̄as nostras de qbus hìc teneo cōclusiue ꝙ pōt re integra princeps reuocare, & sic mādare iudici cui p̄sentari debet ne illā iterinet.facit tex.i.d.§.recte.et in.l.ij.C.mādati.cū similib⁹. Dico istud adhuc posse limitari, nisi princeps cōcessisset gr̄am in remunerationē seruitiorū eidē factorū:qa hoc casu vr̄ irreuocabilis.arg.l.si pactū.& ibi gl.& Bar.ff.de donatio.et ꝑ Areti.& Feli.in.d.c.nouit.et pōt dari exēplū in multis armigeris seu auēturerijs:q fuerūt in guerra, & in exercitu ꝓ rege cōtra ei⁹ et totius sui regni inuasores:et ita pugnarunt ꝙ victoriā obtinuerunt. Nā tūc si in remunerationē seruitij dederit eis gr̄am, nō pōt illā reuocare. Et ideo nō pōt xp̄ianissimus rex nr̄ Ludouicus duodecimus reuocare gratiam q̄ dedit existentibus in exercitu cum eo in Italia contra Venetos die quartadecima mensis Maij.anno domini.M.ccccc x.quo die obtinuit victoriam iam dictā cōtra eos:& fuit captus Bartholomeus Daluianus, & adductus in Galliam.

Bartholomeus. Daluianus captus.

Rescripta sine alterius iniuria concedenda.

SED quia vt hìc ante dictū est, qn̄ aliqs cōmisit crimē pōt princeps dare gr̄am seu remittere delictū. Et videmus qn̄o istud nō pōt fieri in p̄iudiciū illius cuius in
191 terest sine clausula de eidē satisfaciēdo:†cū rescripta siue priuilegia sint sine alterius iniuria cōcedēda.l.nec auus. C.de emā.libero.Bar.in.l.j.§.merito.ff.ne qd in loco publi.Bal.in.c.ꝓpterea.qd sit inuestitura feu.i.vsi.feu.gl.in c.inaudita.in vbo nō intelleximus.extra de resti.spolia.

☞ ADDITIO. Aduerte in hoc ꝙ si princeps cōcedat rescriptū etiā in p̄iudiciū tertij & cū læsiōe illius debet intelligi de parua læsiōe, et nō de magna seu de paruo p̄iudicio, & non de magno: vt facit gl.in.l.sed cū ab hęrede.ff.ad trebe.& in.l.seruitutes.§.publico.in vbo, incommodo.ff.de serui.tit.gn̄ali. Car.Zaba.in.c.mādatū.in.vij.col.de rescriptis.Cepo.in
192 tra.de ser.rusti.p̄dio.tit.de aquęduc.*¶†Quęro nūqd talia rescripta ꝑ quæ delicta remittunt̄, valeāt etiā cōtra fiscū.Bal.in.l.nec dānosa.et in.l.rescripta.C.de preci.
193 impe.offe.format istā questionē:& dicit† ꝙ rescripta ꝑ quæ delicta seu crimina futura remittant̄ nō valent:nec pōt princeps talia delicta indulgere.l.si nullus.§.illud nulla.ff.de pa. Si verò rescripta cōcedant̄ ꝓ delicto p̄terito, tunc valent:licet sint cōtra interesse reipublicæ cū rei publicæ intersit, ne delicta remaneāt impunita.l.ita vulneratus.ff.ad.l.aquil.quia tale interesse dicitur quoddā interesse secūdarium qd' non attēditur.facit.l.j.ff.soluto ma.vel dic ꝙ aut princeps remittit pœnā:ex qua fiscus nō augetur:puta qn̄ remittitur infamia.ff.de postulā.l.j.§.de qua.vel remittitur pœna copalis.ff.de pœnis.l.relegati.&.l.diui fratres.vel etiā aut remittit pœnā ex qua fiscus augetur:sicut est cōdēnatio pecuniaria, & bonorū cōfiscatio. Et tunc aut princeps indulget motu proprio:& tūc his casibus valet talis remissio seu gr̄a.l.j.C. de peti.bono.subl.in fi.aut ad instantiā supplicantis:& tūc aut in bonis nō in corporatis. Et tunc idē dicēdū, vt hic antè:aut in bonis incorporatis:& tūc nō valet rescriptum per.d.l.nec damnosa.propterea dicit ꝙ cautius agetur, si apponatur clausula non obstante.l.nec damnosa. Et ita (vt dicit) vidit in multis rescriptis obseruari.

ET qm̄ vt videmus.& in.§.j.j.tit.j.cū confiscat̄ corpus, confiscantur & bona:& competit confiscatio dn̄o habēti altā iustitiam. Ideo vr̄ ꝙ si princeps cōcedat gratiam alicui ꝙ eundem restituendo ad bona q̄ competere debent dn̄o altæ iustitiæ:ꝙ ex quo hìc agitur de interesse domini habentis altam iustitiam, ꝙ dn̄s habēs altā iustitiā debet in interinatione gratiæ vocari. Et pōt se opponere, ꝙ cōiter obseruatur in Burgundia:vbi cōiter videmus ꝙ domini etiā admittuntur ad impugnādum remissionē:sicut illa pars quæ fuit interessata per mortē illius de quo prætendit interesse, & sibi dānū datū fuisse:immo qm̄ vt dicit Bal.in.c.j.in fi.princip̄ij, hic
194 finit̄ lex:deinde cōsue.reg.incipiūt:† qn̄ q̄rit, an si cōdēnato ad mortē (q ducit̄ ad furcas) princeps fecerit gr̄am extendat̄ illa gr̄a ad bona quę sunt tertio acquisita: per sniam, dicit ꝙ nō, qn̄ est prę iudiciū tertij. Et ideo cū hoc casu fit p̄iudiciū dn̄i habētis altā iustitiā, pōt se opponere. Et hoc est verū maximè ī dn̄o habente aliud ius q̄ altę iustitię, scilicet habēte ius seruitutis & manusmortuę, qm̄ dn̄s agere pōt ꝓ suo interesse ratiōe sui serui occisi, vel vulnerati:vt satis patet in.l.illud.§.fi.& in.l.seq.& i.l. ita vulneratus.cū plurib⁹ alijs legib⁹.ff.ad.l.aq̄.nō credo tn̄ ꝙ solus altus iustitiari⁹ nō habēs aliud ius possit impugnare remissionē. Et ita fuit dictū ꝑ curiā p̄lamēti Parisiēsis:vt dicit Io.gal.in suis qōnib⁹ ꝑ arresta.q.clxj.ibi ꝑ arrestū fuit dux Aurelianeñ.&.q.clxxviij.ibi, itē non fuit recept⁹.¶Licet nō dicat rōnē, credo istud esse iuridicū, & fundat̄ optima rōne. Nā ex quo princeps supremus apponit manū cōcedēdo gr̄am, ligatę sunt manus inferiorū. Ita ꝙ appositio manus, seu auocatio sup̄ioris inducit inhibitionē et priuationē inferioris.vt plene notatur in.c.ad nr̄m.de appellatio. Ita ꝙ si fit ꝓcessus post ꝑ inferiorē est nullus, vt ibi. Et facit ꝙ dixi supra in rub. huius

huius tituli quasi in fi.in ✓si.aduertendũ est ibi.Et ideo pro tertio vbi dixi ꝙ ex quo gẽtes regiæ cognoscũt de materia infractiõis saluę gardię ꝙ trahũt ad se totã,cãm

195 †Quia maius dignũ,trahit ad se minus dignũ:vt ibi dixi . Et hoc põt fieri per principem.Cũ iurisditio data inferiori nõ est data priuatiue,sed accusatiuè.Et iõ quandocunq; põt illã tollere etiam in gñe:vt ibi dixi,multo ergo fortius in specie.Ex quo vr̃ ꝙ hoc casu post appositionẽ manus principis si fiat confiscatio nõ spectabit dño altæ iustitiæ:sed principi,si fiat ꝑ iudicẽ principis. Dicã.ĩ.tit.seq.§.j.Et de euocatione causę vide Pa.in.c.cũ M.ferrarieñ.in penul.col.extra de constitutionibus.

Priceps secl'aris non põt dare gratiam clerico.

196 ADuerte†q̃a licet de iure princeps secularis nõ possit dare grãm clerico,cũ iudex secularis absoluere nõ posset clericũ de crimine:scd'm Bal.ĩ auť.clericus.C. de epis.& cle.cõtra gl.ibi vt ꝑ plura etiã tenet Steph.Aufrerij in repe.cle.j.de offi.or.i.xj.q.Tamẽ cõsuetudo gñalis est in Frãcia in cõtrariũ ꝙ clerici ꝓ criminib⁹ imponentib⁹ pœnã sanguinis & cõfiscationẽ bonorũ:ĩpetrãt grãs à rege Frãcię:q̃ cõsuetudo est seruãda:vt tenet Stepha.aufrerij in dicto loco:& vide etiã Phili.deciũ in cõsi.suo.cl.vbi dicit ꝙ princeps secularis nõ põt ligare clericũ.Dicã.ĩ.in tit.(Des successiõns des bastardz).§.fi.

In textu ibi

Du prince.

QVis dicať princeps,in hac materia nolo nũc disputare ꝑut gl.i cle.j.de baptismo.q̃a nõ est ad

Princi- pem esse quid.

1 ꝓpositũ:†et dic ꝙ esse principẽ est habere aliq̃ præeminẽtiã rõne administratiõis,vel officij collatæ ex titulo vel officio iusto.Est aũt princeps q̃ grecè archos dr̃:& ideo satis id sonat vocabulũ princeps:vel vt dicit

Priceps vnde dicatur.

2 gl.in dicta cle.j.†dicif princeps ex primũ et capio:& dr̃ quasi primũ capiens locũ:sed quia nõ oĩs q̃ alijs preest: dicif princeps,eo modo quo de principe loq intendimus:ideo dr̃ rõne administratiõis vel officijs ex tit.&c. Et habita hac diffinitiõe q̃ à iure ciuili ꝓficiscif ꝓ vera: nõ est dubiũ ꝙ in istis principibus sunt diuersi gradus: sed q̃a tã de iure q̃ de cõsuetudine intelligif de principe nõ recognoscẽte superiorẽ,ne eamus ꝑ mẽdicata suffragia:& ne à dextera descẽdamus:dicẽdũ est ꝙ in hac patria princeps nõ recognoscẽs supiorẽ,est xpianissimus rex nr̃ rex Frãcię q̃ dr̃ imperator in suo regno de iure.c.

Priceps restituit famẽ.

3 ꝑ venerabilẽ.extra q̃ filij sint legitimi.†& talis princeps nõ recognoscẽs superiorẽ põt restituere famẽ. Pa.in.c. cũ te.in.iiij.col.extra de re iu.& ibi Henricus bohyc. in terminis de rege Frãciæ:& de grã quo ad vitã.Faciũt q̃

4 dicit Bar.in.l.iij.§.si qs vltro.ff.de questio.†vbi loqf de restõne quæ fit ex sola mĩa,q̃ solus princeps põt facere: & dicit Iac.de sctõ Geor.in tra.feudorũ.sup verbo,princeps.in.xvij.col.specialiter per.l.relegati.ff.de penis. qď ad solũ principẽ spectat facere:nec hoc põt facere alius iudex:vt dicit Bal.in.l.seruos in fi.C.ad legem iuliã, de

5 vi publica.†Nec etiã alius põt dare licẽtiã tollendi corpora suspensorum à furcis.Ita tenet Iac.in dicto loco.

Qui priuětur ecclesiastica sepultura.

6 ¶Aduerte†q̃a fures & latrones debẽt carere ecclĩastica sepultura.c.fures.extrà de fur.Idẽ est ĩ his q̃ se interimũt c.placuit.xxiij.q.v.glos.& docto.in.c.ex parte.de sepulturis.Idẽ in his qui moriunf in torneamentis.c.j.de torneamẽtis.Idẽ in his qui nõ cõicant semel in anno .c. oĩs vtriusq; sexus.de pœni.et remis.Idẽ in blasphematorib⁹ Dei & sanctorũ pœnitentiã sibi iniunctã cõtẽnentibus c.ij.de male.Idẽ in raptoribus,c.sup eo.de rapto . Idẽ in his q̃ post mortẽ conuincunť de hæresi.c.sanè proferť. xxiij.q.ij.Queadmodũ legimus de Guilielma hæretica (li.xiij.supplementi chronicarũ.foľ.ccxl.)q̃ licet pro sancta habita fuerit,postmodũ ꝓ pestilentissima hæretica blasphemata fuit,ac inde ei⁹ ossa cõcremata.Idẽ in manifestis vsurarijs.c.q̃q̃.de vsuris.li.vj.Idẽ in his q̃ ꝑsbyteros instituunt in testamentis tutores filijs suis .c. neq; apud.lxxxviij.dist.Idẽ in omni persona quã constat decessisse in peccato mortali.c.quibus.&.c.pro obeũtibus xiij.q.ij.Idẽ in excõicatis:& pluribus alijs de quibus per textũ.c.ex parte.&.c.in sacris,extra de sepulturis.&.d.c. placuit.xxiij.q.v.dicit tñ Io.fabri in auť.sed neq; ante.C.

Guilielma hæretica.

7 de sepul.violat.†ꝙ creditores impedientes in articulo mortis debitores ne ponantur in ecclesiastica sepultura quia eos excõicari faciunt:puniuntur pœna auť.itẽ qui demum.de qua in dicto titulo,quia scilicet cadunt ab actione post mortem debitoris,& sunt infames ; & tertia pars bonorum meorũ publicaf.Immo etiã vt dicit possunt cogi creditores ad faciẽdũ eos sepeliri,qñ hæredes se volunt obligare pro debito.Et etiam facit in hoc quia excõicatio est timor & vis etiã sufficiens ad rescindendũ cõtractum:vt dicit idẽ Io.fabri in.l.accusationis.

Excõicatio nõ debet inferri in articulo mortis.

8 C.de his q̃ vi metusve causa gesta sunt.†Et ideo videf ꝙ nõ debet inferri in articulo mortis:cogita.Et aduerte etiã ꝙ licet infirmus excõicari nõ possit:missio tñ in bonis illius fieri põt:vt dicit Io.fabri.in.l.ignorare.C.de restitutio militũ.Et aduerte quia hic dicitur ꝙ solus princeps põt dare grãm:quia Luc.de pẽ.in.l.cõtra publicã. C.de re milita.li.xij.ponit.lxvij.q̃ põt facere solus prin-

Rex est deus in terris.

9 ceps.& ibi in.v.colũ.dicit†ꝙ rex est deus in terris in.vj. col.Et ꝙ solus princeps possit dare grãm,tenet Bal.in.l. imperiũ.col.iij.ff.de iur.oĩm iud.Et Iac.de sctõ Geor.in

10 d.l.imperiũ.in.ij.lectura.ff.de iuris.om.iud.†Immo etiã

11 baro nõ potest reuocare bãnitos.†Nec episcopus damnatos ad carcerem perpetuum:cũ hoc spectet ad supremum principẽ.Io.fab.in.l.pœnam.C.de pœnis.

☞ADDITIO. De bãno ꝙ nõ remittaf nisi per principẽ,vide Mat.de affli.in cõsti.q̃ incipit,grãdis.in.vij.not.quasi in fine illius not. *

SED quia dictũ est ꝙ princeps est q̃ habet dignitatẽ annexã administratiõi,vel officio collatã ex titulo

12 iusto vel officio.†an dux,marchio,comes,q̃ habent huiusmodi dignitatẽ,& q̃ dicunf principes:vt in tit.q̃s dicať,dux,marchio,comes possint dare gratiã:et possit in eis verificari cõsuetudo nr̃a:Credo ꝙ nõ : nisi sint tales qui nõ recognoscũt superiorem:vt videf tenere Bart.in l.acta.§.de ampliãda.& ibi Alex.de re iu.& Bal.in.l.imperiũ.in.j.lectura.ff.de iuris.oĩm iudi.nisi tñ esset à superiori principe eis concessum:vel nisi haberet ex cõsuetudine:insequẽdo opinionẽ Innoc.in.c.j.de maioritate & obed.intellige tñ dũmodo sit per principem approbata.iuxta ea quę dicit Aluaro.in.c.j.§.si rusticus.in titu.q̃

Consuetudo dat iuridictionem.

13 sunt regalia.†Et licet dicaf ꝙ consuetudo dat iurisditionem:vt notaf in.c.literis.extra de restõne spoliato . per Io.and.in.c.cũ contingat.extra de foro cõpe.Per Bal.in l.j.C.de emã.libero.ꝑ Feli.in.c.sup quæstionũ.§.si vero in vlti.col.versi.limita quinto.extrà de offi.dele. dixi.s. ☞ in.§.(celluy qui treuue espaue)in glos.j.¶Facit tex.in.l. saccularij.§.sunt quedam quæ ex more prouinciarum ff.de extraordi.criminibus . & dicit Bald.in.d.l.j.C.de emancipa.liber.ꝙ consuetudo est origo omnium iuris-

ditionũ.alle.l.am bigit.C.de cano.largitio.li.x.&.l.j. C.
de petitio.bono.subla.& vide Luc.de pen.in.l.viros.C.
de diuersis offi.li.xij.*¶Tamẽ cõsuetudo nõ põt dare
illã iurisditionẽ.cũ sit de regalibus dicto tit.quæ sunt re-
galia.& dixi.s̃.nisi solũ per tantũ tẽpus cuius initij me-
moria nõ extat in cõtrariũ.c.sup quibusdam.§.preterea
extra de verb.& rerũ signi.Dicerem tñ ꝙ si sit per prin-
cipẽ approbata,ꝙ põt præscribi:vt dixi infra in.c.j.(des
confiscations.)in gl.(& appartient.)Dicit tñ Franciscus
de Curte in cõs. suo.xlviij.inci.Recolẽdę memorię in.x.
col.versi.sextò ꝓbaẽ.& in cõsi.xlix.inci.Memorię reco-
14 lendę.in.xxxiij.col.cũ seq.versi.nono.ostẽderet†ꝙreges,
duces marchiones,& comites,perpetuò cõstituti in ter-
ris eorũ sunt principes,& possunt oĩa(quò ad subditos
eorum(quę põt imperator in toto orbe in cõsequentiã
illarũ dignitatũ perpetuò concessarũ.Et idẽ voluit Bar-
ba.in cõsi.suo.xxxiiij.in pe.col.in.ij.vol.& dicit Pau. de
15 cast.in consi.suo.cxcvj.in nouis:†ꝙ duces & alij princi-
pes,possunt legitimare,et creare tabelliones.¶Ex q̃bus
videẽ dicendũ ꝙ hoc casu princeps potuisset dici:etiam
dux Philippus Burgundiæ:ꝗ tũc erat dux & princeps:
& ꝙ poterat dare gratiã.sed audiui ꝙ habebat à princi
pe ꝑ priuilegiũ quia aliâs vt credo nõ potuisset.Dicã.j.
in tit.(Des successions des bastardz).in.§.(Quãd le pre
stre bastard)in gl.fi.vbi ponunẽ due legitimatiões factę
per Philippũ duce Burgundiæ.¶Et satis ꝓbant hæ nr̃æ

Duxphilippus habuit regalia in Burgundiæ ducatu.

16 cõsuetudines in fi.†ꝙ dux Philippus habuit iura rega-
lia in suo ducatu,cũ has cõsuetudines approbauerit &
confirmauerit.ordinando & statuendo illas haberi pro
lege in sua patria:ꝙ põt solusprinceps.l.leges.C.de legi
bus.Et si dicaẽ ꝙ tales consuetudines habent tãtũ vim
legis in ducatu Burgundiæ:& sic non sunt gñales,cum
non habeãt vim in toto orbe:& sic per hoc non dicitur
princeps habere iura regalia.¶Ad hoc est responsio cla
ra,ꝙ nõ est dubiũ ꝙ christianissimus rex noster quoti-
die facit ordinationes & alia statuta,quas & quæ vult,
& iubet gñaliter obseruari in toto suo regno:& nõ est
dubiũ ꝙ sunt gñales,& legis habẽt vigorẽ:dico gñales
in toto suo regno:nec sequitur,nõ extendunẽ per totũ
orbẽ,ergo nõ sunt gñales:quia sufficit ꝙ habeant vim
legis in patria sibi subiecta:credo veraciter ꝙ dux Phi-
lippus voluerit sibi vsurpare iura regaliæ : sed finaliter
hoc nõ fuit sibi permissum:nec ꝑ tantũ tẽpus cuius ini-
tij memoria nõ extiterit in cõtrariũ,vsus est :ex quo nõ
pręscripsit.Et ideo sua talis qualis vsurpatio,nihil facit.
De facto tñ & gr̃as dabat & legitimabat,& tñ nõ crea
bat notariosnisi ex ptãte regali sibi cõcessa:cũ viderim li
teras regias ĩpetratiõis iurisditiõis cãcellarię ducat⁹ Bur
gũdię:ꝗ fuit cõcessa duci Philippo le hardy . in priuile-
giũ.Ex q̊ necessariò dicẽdũ ꝙ nõ habebat iura regaliæ.
SED quia vtebaẽ de facto dãdo gr̃as:an si alicui de-
derat gr̃am,debuerit illa gr̃a illi criminoso prodesse
ita ꝙ si fuerit talis criminosus in vim gr̃a,relaxatus,po
tuerit iterũ ꝑ principẽ capi & detineri:Credo ꝙ nõ de-
buerit valere talis gr̃a.arg.tit.ff.&.C.si à nõ cõpe.iu . &
nota.in.l.fi.ff.de iuris om.iu.nisi forte impetrãs ignora-
uit de ptãte principis ꝗ cõcessit:et credebat illũ posse da
re gr̃am:fortè nõ debet sibi nocere.adeo vt possit capi.
arg.eorũ quæ notãtur in.§.semel.& ibi Io.fab.ꝗ ex q̃b⁹
causis manumittere nõ possũt,sed q̃cq̃d sit.hoc nõ mul
tũ facit:et credo ꝙ de iure põt capi:nec ꝓdest sibi talis
gr̃a.Et satis fuit hęc materia disputata in parlamẽto Di
uioneñ.in causa illorũ Despyry:cõtra dñm Daulmont
ꝓpter dubiũ an dux Burgũdiæ potuerit legitimare do
minã Ioãnam de Nontagu:filiã dñi de Coulches,et an
valuerit talis legitimatio,etiã quoad feudalia.Dicã for
tè infra inferendo cõsilia quorundã:nihil aliud tangen-
do:cum nondum sit materia discussa & terminata.
17 SED †insequendo materiã quæro : princeps ꝗ põt
dare gratiã(vt hîc ante dictũ est)habet plures filios:
vtrũ oẽs hoc iure vtenẽ,siue eo viuẽte,siue post ei⁹mor
tẽ.Eo verò viuente in Frãcia videmus oẽs qui sunt de
prosapia & sanguine regali,siue sint masculi siue fœmi-
næ,hoc iure vti volunt,& de facto vtunẽ.Et in hoc cre-
derẽ ꝙ de iure fieri non debet : nec ꝙ tales gr̃am facere
18 possent:†licet eñ isti regum & principũ filij dicunẽ na-
ti principes:& possent dici & vocari viuente patre prin
19 cipes:†puta filius regis põt vocari rex,patre eius viuen
te.c.cepit.Hermigildus rex.xxiij.q.j.Et idẽ de alijs prin
cipibus,vt dicit ibi gl.ꝙ credo verũ in primogenito &
vnico filio regis ꝓpter spem:secus esset in alijs qui in re
gno non succedunt,cũ nõ diuidatur.c.licet.& ibi notaẽ
de voto.nec alij principatus.c.j.§.propterea. de ꝓhibi.
feudi aliena.per Federi.sed habent solũ nomẽ principis
nec administrationẽ habent:ꝗ eis deest:vt dicit gl.in.d.
c.cepit.& ideo cũ gratia cõueniat administratiõi , ꝗ eis
deest:videẽ ꝙ tales de iure facere gratiam nõ possunt.
De cõsuetudine tñ in Frãcia intrãdo semel in aliquo lo-
co,& prima vice faciunt gratiã criminosis tunc existẽti
bus in loco in quo intrãt,& diciẽ gr̃a quæ fit ꝓpter iu-
cundum aduentũ eorũ:sed hoc non põt esse ex iuris di-
spositione ꝙ habeãt tale ius:sed credo hoc esse ex priui-
legio eis ꝑ reges cõcesso,nõ de iure cõi:quia hoc facere
sapit administrationẽ iurisditiõis,& superioritatẽ prin-
cipis.dicto tit.quę sunt regalia quã administrationem
nõ habẽt de iure dicti tales existẽtes de ꝓsapia:igiẽ &c.
¶Sed quia vt videmus cõiter iste gratię quę danẽ ꝑ exi
stẽtem de ꝓsapia regali in eorũ iucũdo aduẽtu, dantur
tantũ in locis & ciuitatibus in q̃bus reperiunẽ incarce-
rati & prisonarij.Pone ꝙ quidã burgũdus ex balliua-
tu Hedueñ.cõmisit homicidiũ in hoc nostro balliuatu,
& sciẽs Reginam velle intrare Parisius:illuc vadit, & se
constituit in carcere in ciuitate Parisiensi:& ibi obtinet
gr̃am à Regina per eius iucũdum aduẽtũ:in qua appo
nitur ꝙ est ibi detentus pro tali delicto.An baliuus He-
dueñ.debeat interinare hmõi gratiã.dixi in casu emer-
genti:ꝙ nõ.Ex quo affectauit & ꝓcurauit illã incarcera
tionẽ & illũ locũ punitiõis delicti,ꝑ ea quæ notat Bal.
in.l.si seruus pluriũ.§.si q̃s tñ.ff.de leg.j.& etiã ibi Ang.
et Ang.de aretio in trac.malefi.in gl.j.fol.iij.col.iij.illius
20 so.†ꝙ si q̃s ꝓcurauit accusari in vna curia,vt mitius pu
nireẽ,nõ prodest ei illa præuẽtio.Et faciunt quæ ꝑ plu-
ra dicit Fel.in.c.nõ debet.de testib⁹:vbi dicit ꝙ ꝓcurata
seu affectata nõ ꝓ sunt:faciũt dicta ꝑ eundẽ in.c. cũ .M.
col.iij.extrà de cõsti.faciũt dicta ꝑ Barba.in cõsil.liiij.in
iij.col.& etiã ꝑ do.meum Ias.in.§.oĩm.col.xxv.insti. de
actio.et in.§.sed iste.in.iiij.col.insti.de actio.et in.l.si filiã
tuã.C.de inofficio testamẽ.Et multũ facit in hoc,q̃a ta-
lis affectauit carceres extra suũ districtũ . Aduerte tñ q̃a
in casu simili fuit interinata vna gratia in hoc Balliuatu
Hedueñ.anno dñi Millesimo quingentesimo vicesimo.
AN aũt papa possit facere talẽ gr̃am:cogita ex his
ꝗ dicit Io.fabri in.§.fi.insti.de nupt.Quid autẽ de
bastardis:Credo ꝙ nõ possint,cũ non sint de domo &
familia,

familia,scd'm Bar.& Bal.& alios in.l.fi.C.de vb.et rerũ
signi.dicã plenè.ĩ.in ti.(Des successiõs des bastardz).§.
(le bastard ou bastarde.)in gl.j.vsic.iuxta p̃dicta quero.

21 QVID autẽ† de filio regis nato anteq̃ pater esset
rex:nam talis licet non sit rex,vt notat Bal.in.l.
imperialis.§.his illud.in.j.lec.C.ne nup.&] facit
iudicium Enofernis:de quo apud Iustinũ lib.ij.historia
rum.tamen quia potest,dici filius regis & de prosapia
seu sanguine regali,potest dici ꝙ habere debeat istud
priuilegium.Et si casus eueniret,credo ꝙ obseruaretur.

§.sexto.

MEssiers et sergẽs sont creuz par
leurs sermẽs de leurs rapportz
en mesusaige iusques a sept solz
tournoys:& au dessoubz.

IDEM in comitatu Burgundiæ:scilicet nõ
creditur talibus nisi vsq̃ ad tres solidos.Per
consuetudinem præpositurę & vice comi-
tatus Parisiensis:creditur rationi iuratorũ:
vt habetur in cõsuetudinibus dictæ præpositurę.in tit.
(De raportz des iurez).§.j.

In textu ibi

Messiers & sergens.

PRO expeditione istius materiæ huius.§.quæro de
pluribus.¶Primo qui dicũtur tales:et qũo de iure
vocentur.¶Secundò qui possint eos eligere seu creare.
¶Tertiò quales debeant eligi & creari.¶Quartó,quod
& quale sit eorum officiuum.

Messiers et sergẽs qũo vocẽtur in iure.

1 AD primũ† ergo dico,ꝙ tales in iure dici possunt
nuntij:quia quæ à iudicibus vel partibus,iudicũ
sententia aut pręcepto nuntianda sunt,illi ex officio fa-
cere tenent̃.Et ita cõiter notatur in.l.j.§.nunciatio.et ibi
Bar.& nouissimi.ff.de noui ope.canonistas.& in .c. cũ
parati.extrà de appel.¶Itẽ & viatores: quia & viare &
ire debent p vias,ad ambasiatas et mandata exequẽda.
Ita eos appellat iurisperitus in.l.magis puto.§.illud q̃ri
põt.ff.de rebus eorũ.& in.l.fi.ff.de iu.Item opinatores:
vt in.l.missi opinatores.C.de exa.trib.li.x.¶Item execu
tores dicunt̃.l.ait prætor.§.si executor.ff.de neg.gest.l.si
pignora.ff.de eui.l.ij.C.de sportu.§.tripli.insti.de actio.
vbi tex.exponit viatores.id est executores.¶Qudoq̃
vero dicuntur apparitores.C.de exa.trib.l.j.C.de spor-
tu.l.cum clericis.C.de epis.& cle.Quandoq̃ vero exce-
ptores:vt est tex.in.§.his q causas p̃parãt.in aut̃.de iud.
colla.vj.quos gl.ibi vocat massarios.Et Bar.post gl.eos
vocat massarios & baiulos.Et de hoc noĩe exceptor,fa-
cit etiã mentionẽ tex.in.§.deinde eos.in fi.de defen.ciui.
col̃.iij.Et ibi etiã tex.vocat eos officiales: vt habet̃ in.l.
prohibitũ.C.de iure fisci.vbi etiã vocant̃ cęsariani.et in
l.facultas.C.eo.de iur.fis.& tales vocant̃ etiam catholi-
ciani:vt est tex.in.l.pe.§.fi.C.de bo.dã.Et tales executo-
res etiam qñq̃ vocãtur magistrarij & prefectarij:vt est
tex.q̃ ita exponit in.§.hoc quoq̃.in aut̃.vt litigãtes.col
la.ix.Qñq̃ etiã dicunt̃ ministratores.§.maxime.in aut̃.
de q̃store.colla.vj.Qñq̃ dicunt̃ nũtij: vt in extrauagãti.
ad reprimẽdã.& ibi Bar.in vbo,p nuntiũ.& in.d.§.tri-
pli.Qñq̃ etiã vocant̃ cliẽtes.i.seruiẽtes put exponit gl.
in.l.nõ dubito.in vbo,cliẽtes.ff.de capti.& ita eos cõiter
apud nos vocamus.cum dicant̃ (sergens reaulx) hoc est
seruientes regij:& his verbis in vulgari nostro vtimur.

Nuntij. Viatores. Opinatores. Executores. Apparitores. Exceptores. Massarij. Baiuli. Officiales. Cæsariani. Catholiciani. Magistrarij. Præfectarij. Ministratores. Cliẽtes. Sergens reaulx.

☞ ¶Vel saltuarij dici possunt:vt facit text.in.l.si ita lega-
tus.§.j.ff.de vsu & habitatione.& in.l.quesitũ.§.querit̃.
&.§.quæ sit saltuariũ.ff.de fundo instructo. vbi saltua-
riũ Labeo putat eũ demũ cõtineri,qui fructuũ cõseruã-
dorũ causa paratus sit,put sunt tales massarij, hoc no-
mine(merssiers)apud nos in vulgari sunt vocati.

ADDITIO. Aduerte qm̃ vt dicit Alex.in con
si.suo.cxxxvij.in.ij.col.in.vij.vo-
lu.ꝙ potest cõsuetudine introduci ꝙ talibus saltuarijs
& massarijs credatur de dãno dato in fructibus vsq̃ ad
certam summam prout cõiter in Italia sunt statuta.*
¶De supradictis nominibus:gl.in.§.nullo.s̃.alle. colli-
git.quædam alia etiã ponit glo.in.l.executorẽ.C.de exe
cu.rei iu.reliqua verò dispersa in diuersis locis collegi.

Qui possint eligere nuntios.

2 AD secũdum† verò dubiũ.ꝙ est q̃ possint eligere
seu creare tales nuntios? Ad istud dico ꝙ de iure
quilibet iudex:siue ordinarius,siue delegatus creat, eli-
git,& ordinat nuntiũ p exercitio suæ iurisditiõis vt no
tat̃ in.c.pastoralis.extra de offi.deleg.§.j.Tex.est & ibi
Bal.et Sali.in.l.ij.C.de sportu.Et nedũ hi,sed etiã arbiter
põt sibi eligere nuntiũ.l.sed interpellat̃.§.j.&.l.dic̃ pfer-
re.in prin.ff.de arbi.& ita no.Bal.illũ tex.in.d.l.sed inter
pellat̃.Et alle.ad hoc Spe.in tit.de citatione.§.j.vsic. sed
3 nunq̃d.Et ponit ibi Bal.† nunq̃d arbiter possit citare te
stes.vide allegata p eum.¶Et ꝙ dicit de iudicibus,pro-
cedit de iure,sed de cõsuetudine & vsu nostro in omni-
bus nõ pcedit:quia vidi in multis ꝙ dñi terrarũ volũt
habere istã potestatẽ,in territorijs in q̃bus habent impe
riũ:& nolunt pmittere ꝙ iudices eorum faciant.Ego in
q̃busdam locis feci:nec passus sum ꝙ dñs faceret(à tpe
tamẽ quo ordinatio regia fuit facta)ꝙ nulli balliui pos-
sent creare & eligere seruiẽtes regios seu nũtios in eorũ
balliuatibus:immo ꝙ tenerent̃ habere literas regias dñi
terrarũ noluerũt pati ꝙ iudices eorum istos eligerẽt &
crearẽt:quicquid sit,p ordinatiões regias declaratũ est
ꝙ balliui ãplius nõ possint tales eligere seu creare:ꝙ tñ
ante has ordinationes nouiter factas faciebant. Et tales
creabãt & eligebãt balliui:qui p principe exercebãt iu-
4 risditionẽ.¶† Et aduerte,quia horũ nũtiorũ quidã sunt
magis publici:vt sunt hi qui literas habẽt à principe:&
vbiq̃ exercent officiũ & solẽt dici nuntij equestres, ser-
gens à cheual.Alij sunt q etiã dicunt̃ publici,sed nõ ita
largè:vt sunt hi qui in aliquo balliuatu exercẽt suã po-
testatẽ,q̃ habent limitatã.Alij sunt qui in toto balliua
tu suã exercẽt potestatem non limitatã in dicto balliua
tu.Et quantum ad eos qui habẽt limitatã.Aut est limi-
tata ad vnũ actũ:vt sunt hi massarij:seu qui al's dicunt̃
saltuarij,seu forestarij.Aut vnũ territoriũ tm̃:vt sunt hi
nuntij & seruiẽtes q̃ in aliqua sunt propositura seu ca-
stellania:& tales sic habẽtes actus territoria:nõ possunt
aliq̃d exequi vltra eorũ actus et territoria.quicq̃d sit,nõ
amplius hìc insisto circa creationem horum nuntiorũ.

Nuntiorũ differentia.

5 SED tamen ad vnũ aduerte, † ꝙ iudex non põt sua
mãdata mittere executioni p aliũ q̃ per nuntiũ pu-
blicũ illius puinciæ vbi est iudex.Per Bar.in extrauagã
ti ad reprimẽdũ.in gl.in verbo,per nuntium.Facit tex.
in.§.proinde.ibi:præsidali officio.in aut̃ de defen. ciuit.
& ibi Bar.notat illud in delegato & arbitrio.

☞ ADDITIO. Faciũt q̃ dicit Mat.de affl.ĩ cõsti.
regni Sicilię,in cõstitutiõe q̃ inci
pit,edictorũ.in.iiij.not.& in.ij.ponit,an citatio possit

Nūtiorū electio duplex.

6 cōmitti:& vī tenere φ sic.¶ Sed iterū quero,†an in electiōe nuntij requiratur consensus partis? Aduerte,quia duplex est electio. Quædā est electio quæ pro primo fit per dñm habentē potestatē creandi seu eligendi : q pro exercitio suæ iurisditionis creat tales nuntios:eo qa habet merū imperiū & regale in talibus,cū hoc sit de iuribus regalie:q sunt regia.in vsibus feudorū.Et hoc casu nō requirit consensus partis.In his tñ saltuarijs & messarijs(de qbus hîc:)qui solēt custodire & prata,& vineas & blada:quorū potestas est ad hoc limitata:aliter fit de consuetudine & cōi obseruātia:qa in locis vbi istorum vsus talis ille cuius est iurisditio,tales creat & ordinat. sed ad presentationē illorū de terra,dñio,& iurisditione

Mos antiquus seruādus in electione nūtiorum.

7 dñi creātis et ordinātis.¶†Et in creatiōe horū officialiū est seruandus mos antiquus.al's creatio est nulla.l.nō tā tū.C.de decurio. Bar.in.l.actuarios.C.de numera. & actua li.xij.Corsetus in singularibus suis in lra C.in verbo cōsuetudo.ij.dicit tñ do.meus Ias.in.l. vniuersis.in.j. col.C.de pci.impera.offe.& in.l.j.in pe.col.ff.de legi . & Feli.in.c.cū dilecta.in.xviij.col.de rescri.φ sufficit φ constet de consensu, etiam si solennitas non est obseruata.

ALIA est electio seu ordinatio q̄ fit à iudice,ad cuius mandata exequēda ad instantiā alicuius partis cōtra aliquē:& tūc hoc casu vī φ cōsensus partis sit habēdus.ita tenet & cōsuluit Bal.vt habet in.c.cū pa

8 rati.extra de appel.qa†cū nūtius possit recusari tanq̄ suspectus,debet eligi de cōsensu partiū.alī.p hoc gl.sing. in.§.& φ sæpe.in aut.de trien.& semis.in v̄bo, artificis. quæ facit in simili de tabel.Faciūt ad pdicta q̄ dicit Pa. in.c.cū ad monasteriū.extra de statu mona.vbi etiā videt facere φdebet eligi de cōsensu illius ad quē mittit.p tex.in.c.in grauibus.in.q.vij.tñ in hoc malæ obseruat.

Quales debeant eligi in nūtios.

9 AD terriū verò quęsitum†dico φ debent eligi tales q̄ sint capaces & habiles:& hec capacitas seu habilitas inspicit,aut ex iure,aut ex facto,aut ex re,aut ex psona:quæ personæ capacitas maxime intueri debet:per eos q habēt hos creare:vt scilicet ordinēt & creēt pbos & legales:quos deierare non esset de facili pręsumendū arg.no.in.l.si quęq̄.C.de epis.& cle.& est tex.& ibi Pa. in.d.c.cū ad monasteriū.Quæ qdē pbitas ex multis ar

Officia nō debēt vendi.

10 gui pōt:†pecuniā non petāt ordināntes ab his q̄ petūt se ad dictū officiū ordinari.p.d.l.si quęq̄.facit.l.j.ff.ad legē iuliā de ambi.aliter em̄ improbitatē nedum suā is q ordinat detegit,sed etiā eius q ordinat.Male em̄ (vt inquit C.ce.li.j.officiorū)se res habet,cū id φ virtute effici debet tentat pecunia,sedvsq: adeò mortalia pectora cogit auri sacra fames:vt nedū hi iustitię ministri,sed etiā maiorū tribunaliū iudices,auro his nr̄is dieb9ordinant & creant.Ex quo fit,vt si iudices eorū officiū ptio sibi cōparauerint,rectæ iustitiā vendere possint:cū vt dicit.

Auri sacra fames.

Emerat ille prius,vendere iure potest.

Si em̄ q eos creant cupiditate cæci à recto deuiēt,cur nō multomagis q̄ à talib9 ordinati sunt.Nō multū in hoc insisto:cū satis oēs cognoscāt qd exptū sit tpib9nr̄is:nec his nr̄is tpib9 loquēdū est de tali incapacitate : qa sicut hic dr̄ φ in ciuitate Romana,lex iulia de ābitu nō habet locū,vt dicit gl.in ru.C.ad.l.iul.de ābitu pōt dici apud nos φ cessat in Gallia:vt docet experiētia q̄ est rerū magistra.c.q̄ sit.de ele.in.vj.¶ Videt etiā φ capacitas debet cōsiderari ex hoc,an sint infames:cū multa sint phibita infamib9.Faciūt q̄ notant in reg.infamib9de reg.iur. li.vj.& in.l.vnica.C.de infa.li.xj.sed qa tangit Bar.in extrauaganti ad reprimēdā.in versi.p nuntiū.Nō insisto.

11 QVID autē de impubertate,an sit sufficiens causa ad repellendū,quē ne ad illud officiū admitatur,†& sic quero an impubes possit creari & ordinari ad istud officiū?& in hoc credo φ non est dubiū in minore septēnio.p.l.ij.§.itē impuberes.ff.de reg. iur.facit.l.ij.§.impuberes.ff.de iu.immuni.φ satis credo verū sine dubio in talib9 q̄ sunt minores septēnio,quorum ætatis qcqd videt,ignorat.l.j.C.de fal.mone.hi em̄ sunt oīm actuū incapaces.facit.d.l.j.et not.in.l.si infanti, C.de iur.delib.& faciunt not.in.l.pupillū.& in.l. pupillus.ff.de reg.iur.in alijs verò impuberibus maiorib9 septēnio est maius dubiū.Et etiā hoc casuvī φ nō possint exercere talia officia,quia nō possunt esse iudices.l.cum prætor.§.nō aūt.ff.de iu.c.infante.§.tria.in.q.vij. immo nec aliud officiū exercere φ sit publicū.d.l.ij.§.itē impuberes.ff.de reg.iur.&.d.l.ij.§.īpuberes.ff.de iur . immu. Et facit,qa hi nr̄i nūtij sunt in casib9 suprapositis testes, p cōsuetudines nr̄as:& his credit p cōsuetudies nostras, & sic sunt testes:& tñ impuberes nō possunt esse testes, nec regulariter his credit.l.iij.§.l.iul.& inuiti.ff.de testi. & istud credo verū p supradicta.Et idē diceret de furioso,& mētecapto,de muto,& surdo.p iura hic ante alle.

12 QVid aūt†de pubere,minore tñ.xxv.annis: vtrū possint hec officia exercere . Dic φ adultus pōt ex causa(al's nō)ante.xxv.annū.vt dicit gl.in.d. l.ij.§.item impuberes.ff.de reg.iur.& dicit glo.in.d.l.cū prætor.§.nō aūt.φ in hoc sunt attendendę quatuor ætates.Et dicit φ nō pōt ante ætatem .xviij. annorum , nisi in duobus casib9:scilicet qñ princeps facit eū ordinariū vel delegatū sciens ætatē suā:quia hoc casu videt cū eo dispensare.l.quidā cōsulebat.ff.de re iud.vel nisi partes

13 sciētes ætatē suā,in eū cōsenserint.ita dicit ibi gl.al's†vò post etatē.xviij.annorūvī φ q̄s posset esse iudex,sed nō cogit,vt dicit ibi gl.Et facit gl.in.l.cū lege.ff. de arbi.& in.l.cū.xxv.annū.de offi.& pote.iu.dele.in.vj.ex qb9 vī φ q̄ attingit.xviij.annū pōt talia officia exercere. faciūt quæ dicit Bar.Bal.& Sali.C.q & aduer.quos. in.l.j.et.ij. Et maxime qa videt esse dispēsatū cum eo p creantē et ordinantē,q̄ vī eos approbare.Facit in simili de approbatione q̄ facit is qui pōt eos creare:eoipso φ eos creat eos approbat,& ex quo sunt iurati,& in matricula positi,censet esse quędā impetratio veniæ ætatis.& hoc videt sentire Bar.dum alle.l.j.C.de his q̄ ve.eta.impe.et in hoc nō est dubiū:qñ esset creatus à principe,q expssam de sua ætate faceret mentionē.arg.l. quidā cōsulebat.ff. de re iu.s.alī.quia tunc ex quo facit mētionē,videt sciuisse:& ideo vī cū eo dispensasse,vt dicit Bar.in.l.idem vlpianus.§.sunt.ff.de exc.tut.Ale.plenè in.d.l.qdā cōsulebat.Alex.in consil.suo.lix.in.v.col.in.j.vol.& in cōsi. cxxxv.in.vij.col.in.j.vol.&/in cōsi.cxxiiij.i pe.col.in.j.

14 vol.Et oēs cōcludūt†φ tantū operat certa sciētia principis,q̄tū eius dispēsatio.p doctrinā Bar.in.d.l.idē vlpianus De qua clausula plenæ posui in tra.meo clausularū in lr̄a.E.in prima clausula illius literę.Aduerte tñ φ pupillus nō pōt creari notari9,cū hoc φpossit exercere artē notariat9 cū erit maior:vt dicit Bar.i.l.ipuberē.ff.de fal. Refert .d.me9 Ias.i.l.fi.i.j.col.C.de te.mi.Et ibi plura alia de pupillo et minore,videlicet vtrū possit creari miles.

15 EXcōicatio†etiā reddit quē incapacē ad istud officiū obtinēdū,immo etiā obtentū exercendū.Et φ

16 impediat ad officiū obtinēdū,facit † qa excōicati sunt omnes

oẽs actus ciuiles interdicti.c. pia.& ibi Io.an.de excep. lib.vj. & etiã ibi dicit Io.an.esse intelligendũ, tã de actibus iudicialib⁹ q̃ extraiudicialib⁹:maximè vbi de eorũ vtilitate agit̃.faciũt no.i.c.decernim⁹.de sen.excõ.in vj.ꝓhibent̃ excõicati testificari:& iõ qa hi nr̃i officiales ferũt testimoniũ:vt dictũ est,añ igit̃ sunt repellendi ab hoc officio:qa excõicatis nõ credit̃.glos.in.c.null⁹.iij.q.iiij. ¶Qũo aũt excõicatio est multũ timẽda, & dat animam sathanæ,& est monstrũ apud deũ,ponit.G.bñdicti i sua repetitio.c.Raynuti⁹.in verbo, mortuo itaq; testatore.j.nũe.cclxxvij.de testa. Et iõ glo.in.d.c. decerni-
17 mus.†q̃rit qd de tabellio.an.s.i strumẽta ab eo cõfecta, tpe quo fuit in excõicatiõe,sint valida:Dic vt ibi p eũ, & facit.c.licet.de sen.excõi.in.vj.vbi dicit tex.ꝙ etiã excõmunicat⁹ repellit̃ ab actib⁹ extraiudicialib⁹. & dicit
18 ibi gl.†ꝙ si est occultè excõicat⁹,ꝙ gesta p eũ valent,si vero sit notoriè excõicatus, gesta p eũ nõ valent,etiã si sint acta rõne publici officij.ita tenet Feli.in.c.ad ꝓbandũ.in.ij.colũ.versi.cæterũ.de re iudi.q̃tũ ad gesta.& iõ vt dicit ibi Feli.qñ opponit̃ cõtra aliquẽ ꝙ gesta per eũ nõ valẽt:quia erat excõicatus, non sufficit:sed opus est dicere qđ erat publicè excõicat⁹:& talis habebat̃ & reputabatur, aliter nõ valet exceptio.ita Bart.in.l.j.C.de testa.faciũt q̃ dicit Feli.in.c.testimoniũ.de testi.& idem Bar.tenet in.l.testiũ.ff.de test.licet cõtrariũ teneãt Bald, Fulg.Paul.de ca.& Roma.in.d.l.j.C.de testamen.

Gesta p occultè excõicatũ valẽt.

Qvando aũt collatio aut ꝓuisio facta ab excõicato p̃lato valeat,vel ab eius vicario p̃lato existente excõicato : vel à patrono p̃sentato.vide primò de p̃lato in.c.ij.de cõsuetu.lib.vj.de vicario per glo.i.c.fi.de ꝓcurato.& ibi oẽs.Panor.in.c.qm̃ abbas. de offic.deleg.col.vij.& facit.c.primũ de officiovicarij. in.vj.Et de patrono excõicato.p Panor.in.c.cõsultationib⁹.versi.sed dubitat̃ qd in dubio de iure patronat⁹. G.bñdicti in sua repetitio.c.Raynuti⁹.i verbo, mortuo itaq; testatore.j.nũe.cclxxxv. de testamẽtis. ¶Aduerte tñ ad vnũ singulare, ꝙ licet acta & gesta ab excõicato occulto,rõne publicè vtilitatis sint valida,p.l.barbari⁹ Philippus.ff.de offi.p̃to.tñ illud nõ est bonũ , qñ quis excõicatus facit acta i fauorẽ illi⁹ qui scit eũ excõicatũ: tũc hoc casu act⁹ est null⁹.ita dicit Feli.in.d.c.ad ꝓbandũ.j.de re iudi.in.iiij.colũ.ver.limita.ij.vbi dicit Feli.ꝙ
19 illud qđ dicit̃ † ꝙ rõne publici officij tolerãtur multa: & maxime ꝙ seru⁹ sit p̃tor,& p eũ gesta sint valida:ita etiã in excõicato qñ est occult⁹,nisi in casu supradicto: & ibi recurrẽdũ est,qñ acta per excõicatũ valeant fauore publicæ vtilitatis : vel aliàs.Et p p̃dicta satis constat
20 †ꝙ excõicatio supueniens,impedit exercitiũ officij, cũ acta p eũ(vt hîc añ dictũ est) sint nulla:si fuerit publicè excõicatus:immò etiã videt̃ ꝙ sit officio priuat⁹. aut. credẽtes.C.de hereti.facit.c.excõicam⁹. extrà de hæreti. in.§.credẽtes.p quẽ tñ tex.videt̃ ꝙ nõ sunt priuati officio laici,sed tñ clerici.ibi,cũ dicit, si verò clericus fuerit. sed tñ repellunt̃ ab exercitio officiorũ, & impedit̃ per excõicationẽ exercitiũ officij secularis. ¶Hîc ergo constat in q̃ excõicat⁹ perdit tale ius,& priuat̃ tali iure : qa priuat̃ officio seculari.vt dicit Io.an.in.c.j.in.iiij.col.de
21 homici.in.vj.vbi ponit etiã†ꝙ bona excõicati rebellis & remanẽtis p annũ in excõicatiõe possunt & dñt cõfiscari.ita etiã tenet Aretin⁹.in.c.q̃liter & qñ.le.ij.i.§.ad corrigẽdos.in.iij.col.extrà de accu.dixi.j.ti.(des cõfiscations).§.j.ver.lxvij.¶Quòd intellige verũ,qñ est excõi-

Bona excõicati cõtumacis cõfiscanda.

catus ꝓ crimine secus si cã ciuili:qa etiã nõ põt priuari bñficijs,scđm gl.singu.i.c.cõtingit.in verbo,nõ põt.& ibi Ant.de butrio de dolo& cõtu.licet tñ possit priuari fru.vt i.c.pasto.de appel.in fin. ¶Et vide etiã i hoc decisionẽ Tholosanã.cclxv.incipiẽte,in Anno domini.

ADDITIO. Vide etiã Matthæũ de afflictis i cõstitu.regni Siciliæ, q̃ incipit, patarenorũ.in.j.glo. * ¶Et aduerte ꝙ absolutio gñalis q̃ fit i bullis apostolicis nõ ꝓdest illis q p annũ sorduerũt in excõica.vt dicit Feli.i.c.aposto.i pri.de exceptio.

SED qa dictũ est hîc añ ꝙ acta seu expleta facta per
22 excõicatũ nõ valẽt:†q̃rit̃ an acta facta p excõicatũ, añq̃ fuisset excõicatus,nõ possint nũc i publicã formã redigi:dic ꝙ sic.facit tex.i auť.de tabel.in.§.vt tñ.colla. iiij.& p Inn.in.c.fraternitatis.extra de hereti.facit.l.barbari⁹ Philipp⁹.ff.de offi.p̃to.in rõne sui q̃ est, ne expleta legitimè facta pereãt. Ne etiã dãnũ cõtra ius & sine
23 culpa,is p quo ẽ factũ expletũ,sentiat. Et hoc facit† qa nemo debet priuari iure suo facto alicui⁹:cũ pœna suos debeat tenere autores.l.sanctio legũ. C.de pœnis.Et
24 facit qđ dicit̃ de monacho,†q põt in publicã formã redigere i strumẽta añ monachationẽ,& ꝓfessionẽ per eũ factã recepta:licet noua de nouo recipe nõ possit. Bart. in.l.j §.si penes.ff.de tabu.exhi. Spec.in ti.de sta.mona. §.j.versi.xxvij.facit qđ no. Bar.in.l.testiũ. §.j.ff.de testi. idẽ Bar.in.l.si qs ex argẽtarijs.§.cogent̃.& ibi do.me⁹ Ias.ff.de edẽ. Feli.in.c.cũ.P.tabellio.in.iiij.col.ibi : octauò q̃rit̃.de fi.instru. & in.c.cũ ita.de re iudi. versic. pro obliga.cõtracta.Ioã.de ana.in.c.fraternitatis.in.x.colũ. de here.& hoc p glo.in.§.pe.in auť.de tabel.in ver.documẽtis.& ita etiã tenet idẽ dñs me⁹ Ias.in.d.l.barbari⁹ Philippus.in.xij.col.ibi:iuxta p̃senẽ materiã.ff.de offi. præto.Faciũt q̃ dicit idẽ dñs me⁹ Iaso.in.l.j.§.huius stu
25 dij.ff.de iusti.& iu.vbi dicit†ꝙ licet sacerdos nõ possit esse tabellio:tñ si fuerit añ sacerdotiũ, potest instrumẽta per eũ recepta in publicam formã redigere. & vide ibi pulchrè per do.meũ.Iaso.an sacerdos possit esse tabellio.¶Et ex p̃dictis concludit̃, ꝙ si nunti⁹ fecerit acta seu expleta añq̃ esset excõicatus,talia acta sunt valida: ex qb⁹ infert̃ ꝙ etiã si adhuc sit fiẽda relatio p nuntiũ, siue verbo,siue in scriptis,ꝙ põt illam facere,p hîc antè
26 dicta.Et facit,qa si dicat̃ ꝙ relatio est necessaria,†cũ expletũ de nihilo operet̃, nisi sit relatio:& iõ nihil dicitur esse pfectũ,cũ aliqd superest agendũ.l.fi. C. de his q̃.vt indi.Ad hoc dicẽdũ est ꝙ etiã vt videm⁹ in instrumẽtis in qb⁹ necessaria est scriptura nõ credit̃ sine scriptura in publicã formã redacta.l.cõtrahit̃.ff.de pigno.l.pactũ qđ bona fide.C.de pact.l.cõtractus.C.de fide i stru. Sic etiã licet expletũ sit nulli⁹ efficaciæ sine relatione:& notari⁹ põt cõficere i stru.recepta añq̃ esset i habilis qb⁹ fides adhibet̃:sic nũti⁹ potest facere relationẽ de gestis añ excõicationẽ.& facit tex.& rõ illi⁹.&doc.i.d.l.testiũ. §.j.ff.de testi.¶Facit etiã vna alia rõ : qa obstaculũ ipeditiuũ alicui⁹ act⁹ , nõ põt nec valet suspẽdere actũ cõpletũ,añ cõsummationẽ act⁹ icepti,aut cõpleti,& cõsũpti executiõe.c.cõstitu.extra de app.& facit.c.pasto.extrà.eo.Ergo obstaculũ excõicatiõis supueniẽs ; nõ ipediet quin ille act⁹ p nũtiũ incept⁹ aut cõsummat⁹ finiat̃ & referat̃.faciũt no.in.c.vt nemini.de app.& maximè ꝓpter fauorẽ reipublicè:& ne pereat expletũ i p̃iudiciũ ei⁹ pro q̃ est executus,p rationẽ.l.barbari⁹ suprà alleg. ff.de offic.præto.Et maximè in hoc consideratur error

Pœna suos tenere debet autores.

Sacerdos non põt esse tabellio.

illiꝰ q illũ elegit: q ꝓbabiliter poterat ignorare illũ de-
uenire ĩ incapacitatẽ superuẽturã: & q nõ errauit in eli-
gẽdo, cũ elegisset tũc idoneũ, ex q̃ talis habeť ꝓ verita-
te, ne expleta pereãt. d. l. barbarius. Possent hic q̃dã dici
in oppositum, sed nõ multũ vrgẽt: ideo non insisto.

DE gestis aũt tpe excõicatiõis iãsatis. s̃. dixi: & feci
differẽtiã inter excõicatum publicè, & excõicatũ
occultæ. De occulto excõicato, an valeãt gesta p eũ po
nit Feli. in. d. c. ad ꝓbandũ. de re iudi. ¶ Sed ad materiã
nostrã q̃ quotidie euenire põt cõdescendẽs, de expletis

Facta p excõicatũ tolleratũ tñ ab ecclesia valẽt.

27 factis tpe excõicatiõis. Dic † ꝙ si sñialiter cõdẽnatus, &
publicẽ tolereť p ecclesiã: expleta p eũ q̃diu tolerať va-
lẽt, & tãdiu q̃diu tolerať ab ecclia: põt officiũ suũ exer-
cere. ar. à cõtrario sensu ĩ. d. auť. credẽtes. C. de hæreti. fa-
cit. c. ad ꝓbãdũ. de re iudi. Si verò talis excõicatꝰ sit pu-
blicè cõdẽnatꝰ, tũc si nõ possit haberi copia alteriꝰ exe-
cutoris. põt dici ꝙ poterit officiũ suũ exercere: & vale-
bũt expleta p eũ facta ꝓpť vtilitatẽ eiꝰ pro q̃ fit, q defe-
ctu executoris nõ debet dãnũ pati: maxime qñ aliꝰ ido
28 neus reperiri nõ põt Et ꝓ hoc facit † ꝙ etiam ĩ officiis &
muneribꝰ publicis exercẽdis, idoneis deficiẽtibꝰ, minꝰ
idonei assumunť, l. gñaliter. §. spurios. ff. de decu. c. inter
q̃tuor. extra de reli. do. Nã defectu psonæ necessariæ, ad
actũ, ad aliã recurriť. faciũt plura q̃ dicit do. meꝰ Ias. in
l. fi. C. de iudi. ergo à fortiori rõne si minꝰ idoneꝰ possit
eligi in defectũ. sic electꝰ, licet minꝰ idoneꝰ poterit offi-
ciũ suũ exercere in defectu idoneorũ, cũ multa facta te-
nẽt, q̃ si fiẽda essẽt nõ tenerẽt. l. prẽ furioso. ff. de his q sũt

Necessitas excusat ab excõmunicatione.

29 sui vel alie. iu. † & hoc casu necessitas excusabit pticipã-
tẽ ab excõicatiõe. c. si verè. de sen. excõ. Aut verò pote-
rat vnꝰ aliꝰ idoneꝰ reperiri: & tũc ẽt nõ valebit expletũ
p eũ factũ; sed ĩputet sibi ille ad cuiꝰ cõmodũ ẽ factũ, q
talẽ elegit. l. cũ mãdato. ĩ fi. ff. de mune. & ꝓ hoc facit qď
voluit Bar. ĩ. l. si arbiter. p illũ tex. C. de sen. & iterlo. om.
iudi. de iudice excõicato ꝙ sñia valet, nisi tñ publicè ta
lis teneať & reputeť. ¶ Et ẽt aduerte ad id qď dicit Io. fa
bri prĩ practicæ Galliẽ ĩ. §. sed cũ aliqs. ĩ pe. col. ĩsti. de te-
sta. ꝙ ĩ officiis publi. autori & vtilitate gesta iudicialia
& alia statutũ rei publicæ cõcernẽtia, etiã p non capacẽ
officii (dũ tñ publicè ꝓ tali habeať) valent: nec oportet
docere de ĩtitulatiõe ex q̃ ꝓ tali publicè habeať, immò
plꝰ si aliq̃ nota oppomereť ipso existẽte ĩ officio veluti
ĩfamia, vel excõicatio, vel factũ ex q̃ eẽt ipso iure priua
tus: ꝙ nihilominꝰ acta p ipsum valẽt: nec talis opposi-
tio eẽt admittẽda, siue opponať post actũ, siue añ. & di
cit ꝙ hoc videť notare Inno. in. c. cũ sup. de offi. dele. qď
dicit eẽ verũ ĩ ordinario. licet secus ĩ delegato: vt notat
Io. an. ĩ. d. c. cũ sup. & in. c. mora. ĩ nouel. de re. iu. in. vi. q̃
oĩa nota: qa hẽc officia sũt publica autoritate & vtilita
te, ex q̃ officiũ eorũ cõcernit statũ rei publicæ, & admi
nistratio. siue exercitiũ: & iõ acta & gesta p eos facit ẽt
nõ capaces (dũ tñ tales habeanť) valẽt & tenẽt. p. d. l. bar
barius. & p doctrinã Io. fab. in. d. §. sed cum aliquis.

DIcit etiã Io. fa. in. §. fi. ĩsti. de curato. furio. ꝙ in re-
gno Frãciẽ licet de iure qs excõicatꝰ nõ audiatur
agẽdo: tñ ĩ curiis laicalibꝰ istud nõ obseruať, vt etiã re-
fert. G. bñdicti ĩ repe. c. Raynutiꝰ. ĩ verbo, mortuo itaq;
testatore. i. nu. cclxxxii. de testa. qď tñ nõ sibi vř bonũ,
eo qa vt diciť hẽc cõsuetudo nõ excusat qn iudices cũ
excõicatis pticipãtes nõ ligenť excõicatiõe: & mirať vñ
hoc ꝓcesserit. Cũ ẽt Galli tpe q̃ nõ erãt xp̃iani, & añ xp̃i
aduẽtũ nõ admittebãt nec recipiebãt excõicatos in cõ-
sortio hoĩm: vt apud Cæsarẽ in suis cõmẽta. li. vi. clarè
ostendiť. ¶ Aduerte etiã qď excõmunicatis denegať
ecclĩastica sepultura nisi in pũcto mortis, & foro peni-
tẽtiali absoluto, cui põt dari sepultura, vt tenet Colle-
ctaneꝰ in. c. fi. de sepulturis, qď an sit verũ, vide decisio-
nem Tholosanã. cclxviii. vbi dicit de hoc esse tex. in. d.
c. fi. sed vt dicit nõ vidit obseruari: & quia est abusus in
obseruãdo cõtrariũ deberet iste abusus corrigi. *

30 DVbitari põt etiã † an ad hẽc officia exercẽda sit cle
ricus ĩcapax? Et videť priò ꝙ nõ sit capax: qa cle-
ricis sclaribꝰ negotiis se ĩmiscere nõ dñt. toto ti. ne cle.
vel mo. ĩ antiqs. & ĩ. vi. Sed ista offic. sũt sclaria. vt. s̃. di-
ctũ ẽ satis: & talia q̃ ꝓhibenť exercere cleri. extra de vita
& hone. cle. & ꝓ hoc facit. c. i. iũcta glos. extrà ne cle. vel
mo. vbi dicit text. ꝙ multa sũt negotia sclaria. de qbus
Pan. ibi declarat q̃ sũt clericis ĩterdicta. & ĩter illa ẽ vnũ
negotiũ. s. ne clerici sint sclariũ ꝓcura. & dicit ibi glo. ꝙ
tex. pauca ibi decla. & eorũ exẽplo oĩa similia caueanť:
cũ exẽpli causa pauca sint exprimẽda. ff. ad legẽ aq. l. ita
vulneratꝰ. §. vlti. sed nedũ ẽ simile exercere ꝓcurationẽ,
& gerere seu exercere talia offi. Sed multomagis ẽ sei-
miscere sclaribꝰ, exercẽdo talia officia q̃ exercere ꝓcu-
rationẽ: & iõ multomagis debet eẽ ꝓhibitũ. Et cõfirma
tur hẽc rõ p. c. ii. extrà ne cle. vel mona. dum ibi diciť, ꝙ
clerici & ministri laicorũ nõ sint nec ĩ rebꝰ eorũ ꝓcura-
tores: cõstat em̃ eos magis laicis ministrare administra-
horũ officio. q̃ ꝓcurationũ. Et ꝓpterea si ꝓhibeantur
maiora & honestiora exercere offi. sclaria: vt iudi. ꝑpo-
sitorũ, vel vicecomitũ. c. cle. extra ne cle. vel mo. multò
magis ꝓhiberi dñt exer. minora & viliora offi. sclaria.

ITem facit: qa iã induxi iura loquẽtia de tabelliõe ad
hẽc offi. ita ꝙ sicut cleri. siue sacerdos nõ possit eẽ ta-
bellio, nec officiũ tabellio. exerce. c. sicut extra ne cle. vel
mo. & ibi plenè p doc. & do. meũ Ias. s̃. alle. ĩ. l. i. §. huius
studii. ff. de iusti. & iu. ergo & ita ẽt ꝓhiberi dñt exerce-
re ista offi. Et ꝓ hoc videť gñaliter eẽ casꝰ ad lrãm in. c.
sed nec ꝓcura. extrà ne cle. vř mona. vbi dicit tex. sed ne
ꝓcura. villarũ aut iuris. ẽt sclaris, sub aliqbꝰ principi. &
sclaribꝰ viris: vt iustitiariꝰ eorũ fiat clerico. qsq; exerce.
31 ꝑsumat. † Et põderãdũ ẽ istud verbũ gñale iustitiariꝰ:
appel. cuiꝰ & ĩ sui gñalitate cõp̃hẽdunť hẽc offi. Sũt em̃
& iustitiarii & iustitiæ ministri, & offi. app. cõtinenť. §.
vnoq̃q;. & ibi gl. & Bar. ĩ auť. de iudi. col. vi. Bar. ĩ. §. idẽ.
ĩ auť. de defẽ. ciui. vbi dicit Bar. & tales dñr offi. Et facit
gñalitas edicti. ne cleri. vel monachi sclaribꝰ negotiis se
immisceãt. cũ istud officiũ sit negotiũ sclare igiť &c.

ADDITIO. De hac mřia vide aliqd p Mat-
theũ de afflictis in cõstitu. regni
Siciliæ, ĩ cõstitutio. q̃ incipit, clerici. Et qď clerici nõ pñt
eẽ notarii sclares, vide eũdẽ Mattheũ in cõstitutiõe quẽ
incipit, instrumẽtorũ robur. in. vi. nota. dicit tñ qď si re-
cipiãt instru. inter laicos: valẽt, sed sunt puniẽdi. *

POsset tñ adhuc distingui inter clericos seculares, &
monachos seu religiosos. Primoverò casu iterũ di-
stinguẽdo: aut sunt ĩ sacris cõstituti, aut nõ: si ĩ sacris, &
tũc qa oĩa negotia sclaria sũt ĩ eis ĩterdicta regulariter:
vt ĩ. d. rub. ne cleri. vel mo. iõ eis sũt ĩterdicta talia offic.
32 ADuerte tñ † ꝙ negotiũ seculare diciť tripliciter, seu
tribꝰ modis. ¶ Primo qlibet actꝰ seculariũ, vt of-
ficia & cõmercia q̃ fiũt pro rebus secularibꝰ. de quibus
in. c. i. ne cleri. vel mona & ibi plura enumeranť: & ab
his q̃ sunt illicita & turpia om̃es clerici abstinere debẽt.

An autẽ

An aũt hoc officiũ sit turpe & vile, me remitto ad ea q̃ dicit Bar. In extrauag. ad reprimẽdã. i ver. p nũtiũ. honesta verò negotia agere pñt: vt i. d. c. j. i versi. nec tñ iustũ negotiũ. ¶ Scd'o dicit negotiũ seculare iudiciũ de reb⁹ secularib⁹: & hoc pñt clerici oẽs tractare iter se ĩdistin-

Cleric⁹ i ciuilib⁹ añ laicũ cõuenit.

33 ctè. xj. q. ij. c. sicut em. §. ex his oib⁹. daŧ ĩtelligi † q̃ i ciuili cã clericus añ ciuilẽ iudicẽ cõueniẽdus est: & iõ causa ciuilis põt tractari corã iudice sc'ari. ¶ Tertio dicit negotiũ seculare, i. seculariũ hoĩm, & iter sc'are. ¶ Et horũ aliq̃ sũt criminalia, aliq̃ ciuilia. Criminalia sunt vbi de sanguine agiŧ: & sũt clericis iterdicta. c. sniam sãguinis. ne cle. vel mona. nec ẽt aduocati ex pte rei fieri dñt. c. ad audiẽtiã eo. ti. ne cle. vel mo. Et notat Hẽri. bohic i. c. clericis. eo. ti. ne cle. vel mo. Ciuiliũ vero aliq̃ spectãt ad forũ eccl'iasticũ tm̃, sicut cã mr̃imonij & legitimatiõis. ex tra q̃ fil. sint legi. c. cãm. & de ord. cogni. c. tuã ius p̃fonatus. de iudi. c. quãto. & deciarũ. extra de deci. c. qm̃. Et canones, & talia tractãt cleri. tm̃ iudicãdo, & nõ. alij, vt in

An laici possint recipere decimas à cleris.

34 iurib⁹. s̃. dictis. ¶ Sed nũqd laici possint recipe decimas ad firmã à cleri. & ecclesijs. ponit Hẽri. bohic. in. c. scd'm extrà ne cle. vel mona. Et q̃tũ ad decias pñt ad tps, nõ pp̃etuò. vt ibi nota. & vide eũdẽ Hẽri. i. c. decernim⁹. de

An laic⁹ laico decimas vendere possit.

35 iudi. ¶ Nũqd † aũt laicus possit vẽdere decias alteri laico cũ autoritate epĩ & sũmi põtificis. vide Boeriũ i cõsuetu. Bituriceñ. tit. de cõsue. p̃diorũ. §. xj. vbi ẽ expressa cõsuetudo: q̃ decimę pñt vẽdi ẽt laico. & audiui à multis, qd' xp̃ianissim⁹ rex noster habet priuilegiũ à sũmo põtifice, q̃ decię ifeudatæ añ Lateraneñ. cõciliũ pñt per laicũ laico vẽdi. cõtra. c. phibem⁹. de decimis. & q̃ viderũt illud priuilegiũ i camera cõputorũ Parisijs. & vt ẽt videm⁹, est cõsuetudo exp̃ssa i multis locis Frãciæ, qd' pñt vẽdi etiã laico. vt i septena Bituriceñ. ¶ Vide plenè p. G. bñdicti i sua repe. c. Raynuti⁹. i verbo, duas habẽs filias. nu. lxix. de testa. vbi i terminis tenet q̃ pñt vẽdi i Gallia, de laico ad laicũ. Et istud priuilegiũ fuit cõcessũ Philippo. iij. regi Frãcorũ. Hinc est qd' practici Galliæ allegãtes illud priuilegiũ vtunŧ hoc verbo Philippinę:

Philippinæ.

& solẽt deducere ad practicã: & cũ inquietanŧ à viris & iudicib⁹ eccl'iasticis sup hmõi decimis, ĩpetrãt à rege literas regias ad ĩhibendũ iudicib⁹ eccl'iasticis, ne de huiusmodi decimis cognoscãt, causasq̃ ad iudices seculares remittant, qb⁹ p regẽ mandaŧ, vt sciãt & permittãt laicos vti & gaudere priuilegio p̃dicto. & in iure tenẽdi, portãdi, & possidẽdi hmõi decimas ĩvim supradicti priuilegij xp̃ianissimis Franciæ regib⁹ cõcessi. ¶ Sed de iure videŧ dicẽdũ, q̃ nõ possit sine cõsensu epĩ: vt tenet Raphael Cũa. i cõsi. suo. lxiij. icipiẽ. Titi⁹ & Sẽproni⁹.

Laic⁹ cõtra laicũ decimas p̃scribere põt.

36 quẽ videas. † laicus tñ cõtra laicũ illas p̃scribere põt, ex q̃ de illis ẽt pacisci põt: scd'm Cardinalẽ cõsi. cxlvj. incipien. notũ sit vniuersis. quẽ allegat Feli. i. c. cãm. col. j. circa fi. versi. limita. ij. extrà de p̃scriptio. Et adde eũdẽ Raphaelẽ Cumanũ cõsi. lxxxiij. icipiẽte, cã decimalis. circa finẽ. & ista refert & sequiŧ Io. Frãci. Balb⁹ i tracta. de p̃scriptiõib⁹. in. v. pte principali. in. iij. q. in fi. vbi dicit q̃ cõsi. Cumani. liij. s̃. alle. videŧ facere in cõtrariũ. & dixi suprà. §. ij. hoc eo. ti. in gl. (& la preuue.) ver. cõtra em̃ p̃dicta. & in addi. seq. quæ incipit, adde q̃ simplex.

Aliqua verò sunt q̃ sũt tm̃ fori pricipaliter secularis, & de his & istis nõ intromittũt se clerici: vt dicit Hẽri. bohic i. d. loco. & dicit etiã Io. fab. in suo breuiario in. l. milites. C. de loca. & cõdu. & clerici seu p̃moti nõ possunt affirmare villas nec iustitias sc'ariũ: dicit tñ q̃ pñt clerici se ĩtromittere ĩ casib⁹ no. i. c. cũ sit gñale. de fo. cõpe. & i. c. ex tenore. eo. tit. & Goffre. & Hostiẽ. in. c. j. ne cleri. vel mona. & p eũdẽ Hostiẽ. i sũma eo. ti. ¶ Et

Casus q̃b⁹ eccl'iasticus iudex se de laicis intromittit.

37 aduerte † q̃ sũt cẽtũ & xlix. cas⁹ ĩ qb⁹ iudex eccl'iasticus põt se ĩtromittere de laicis & eorũ reb⁹, q̃s ponere esset nimis fastidiosũ: sed eos ponit Stephan⁹ Aufrerij i addi. ad repetitionẽ. cle. j. de offic. ord. fo. xxxviij. xxxix. xl. xlj. xlij. xliij. xliiij. & xlv. vbi plenè p eũ. ¶ Aut verò loqmur de alijs cleri. q̃ de illis q̃ sũt ĩ sacris ordinib⁹ cõstituti: tũc aut de bñficiatis: & tũc idẽ qd' i existẽtib⁹ ĩ sacris. vt no. i. c. j. de postulã. & i. c. ij. de clerico venatore, scd'm Hosti. & Ioã. and. i. d. c. j. ne cleri. vel mona. aut de alijs cleri. & tales se pñt ĩmiscere negotijs sc'arib⁹, & ẽt cõtrahere. vt i. c. clericus si tõsurã. extrà de vita & honesta. cleri. sed vtrũ si hoc faciãt p̃dãt priuilegiũ clericale. dic p Hẽri. bohic i. c. vlti. de vita & honesta. cleri. Sed tñ i hoc casu videŧ eẽ maius dubiũ, pp̃ tex. i. d. c. sed nec. i ver. si qs aut. ibi, ab eccl'iastico ministerio fiat alien⁹: sed videŧ q̃ p hoc reqraŧ monitio trina. Sed si fieret ĩ synodo monitio & publica. ne clerici talia offi. exercerẽt: credo q̃ si postmodũ exercuerint, q̃ essent priuati priuilegio clericali: p ea q̃ dicit Hẽri. bohic. in. c. sacerdotib⁹. ne clerici. vel monachi. dicũt tñ Hostiẽ. & Io. an. i. d. c. sacer-

38 dotib⁹ † q̃ nõ phibeŧ ibi, nec alio iure: q̃min⁹ clericus ĩ eccl'iasticis, & corã eccl'iasti. iudice fieri possit p̃curator laici, & iõ est admittẽdus. l. mut⁹. §. j. ff. de p̃curato. c. ad hoc. de simonia. & c. cũ essẽt. vbi ẽt de hoc sicut ecõuerso. c. j. de p̃cura. li. vj. ¶ Aut verò loqmur de religiosis:

Religiosis abstinendũ à negotijs secularibus.

39 † & tũc dic q̃ tales dñt oĩno abstinere à negotijs sc'aribus. vt i. c. j. in. fi. ne cleri. vel monachi. nisi abbate p̃cipiẽte, & vtilitate monasterij suadẽte. vt in. c. monachi. le. ij. xvj. q. j. extrà de postu. c. ex pte. si verò imminet necessitas, tũc põt manibus p̃prijs victũ quærere. xcj. distin. c. clericus victũ. Et ista p̃dicta posuit Henri. bohic. in. c. j. extra ne cleri. vel mona. q̃ fecit prædictã distinctionem: nũquid aũt possint religiosi capere beneficia ad firmã, ponit idem Henri. in. c. ij. extrà ne cle. vel mona.

Quid aũt de muliere an sit capax hui⁹ officij: dixi. s̃. qd' ẽ officiũ autori. & vtilitate publicũ, ergo nõ põt exercere. l. ij. ff. de re. iu. † vbi lex gñaliter ĩterdicit mulierib⁹ administra. oĩm offi. publi. & ciuiliũ: vt sũt ista. vt. s̃. dictũ ẽ, igiŧ. facit. l. pe. ff. de edẽ. vbi offi. virilia sũt mulierib⁹ ĩterdic. & facit. l. j. §. vj. ff. de postulã. vbi mulieres phibenŧ postula. Facit. l. cũ p̃tor. §. fi. ff. de iudicijs. vbi phibenŧ iudicare: & ibi docto. dicũt extendi ad oẽm actũ iudicialẽ. Ad qd' facit. d. l. ij. ff. de reg. iu. cũ ẽt dicat q̃ nec p̃cura. existere pñt. facit. l. i. perialis. circa mediũ. C. de nup. vbi diciŧ q̃ mulieres sũt ĩcapaces oĩum dignitatũ, & officio. administra. hñtiũ. & vide Bar. in. d. l. ij. q̃ facit quãdã distinct. tãdẽ in hoc sic cõcludit: facit vna rõ: qm̃ (vt dictũ ẽ hic añ) pluries hi officiales fũgunŧ vice testiũ, & vt testes ĩ eorũ expletis

40

Mulieribus iterdicta administratio officiorũ publicorũ & ciuilium.

41 & actib⁹ habenŧ ex forma nr̃ę cõsuetudinis: † sed mulier nõ põt eẽ testis i causis criminali. ca. mulierẽ. xxxiij. q. v. c. for⁹. de verb. sig. sed sic ẽ q̃ istæ causæ sũt criminales, cũ ex relatiõe istorũ officialiũ cõdẽneŧ qs ad pœnã, q̃ fisco applicaŧ, ergo criminalis. p no. p Bart. in. l. agraria. Et ibi gl. ff. de termi. amo. De q̃ materia vide q̃ dicit Areti. in rub. de iudi. Et do. meus Iaso. in. §. pœnales. in vij. col. isti. de actio. sed põt dici q̃ ista causa nõ ẽ criminalis, criminaliter intẽtata: sed ciuiliter intentata, ergo mulier ĩ ea testificari põt, vt p no. p Feli. in. c. qm̃. de te-

ſtibꝰ.vbi amplè:ſed poſſet dari alia rõ:qa hic ẽ vnꝰ ca-
ſus ſpecialis & ſpecialiter cõtra regulas iuris,ꝙ vni teſti
credať:vt dicã.j.in gl.ſequẽ.& eẽt aliud ſpãle ꝙ mulieri
Mulieri nõ creditur ſicut viro.
42 crederet,ita ſicut viro,†qđ nõ debet,cũ etiã ĩ his ĩ qbꝰ
mulier põt adhiberi & eẽ teſtis, nõ tñ ita ei crediť ſicut
viro.Panor.in.c.forꝰ.in.iiij.notabi.de ver.ſig.& Bal.ĩ.l.
fi.ff.de fide ĩſtru.Ne ergo iſta duo ſpecialia ſimľ cõcur-
rãt cõtra gl.ĩ rub.C.de dotis ꝓmiſ.de qua do.meꝰ Iaſ.ĩ
§.fuerat.in.xij. col.iſti.de act.dicẽdũ ẽ ꝙ mulier nõ de-
bet exercere hęc offic.nec debet ad ea admitti.Et iõ eſt
hic vnꝰ caſꝰ ĩ q̊ mulier eſt deterioris cõditio. ꝙ̃ vir.ſ.in
teſtificãdo:vt dicũt doctores ĩ locis hic añ allega.maxi
mè Feliñ.in.d.c.qm̃. Panor.ĩ.d.c.forꝰ.Io.fab.in.§.teſtes.
ĩſti.de teſta.& multos alios caſꝰ ĩ qbꝰ mulier ẽ deterio-
ris cõditiõis ꝙ̃ vir,ponit Spec.in ti.de ꝓcurato.vbi po
nit caſus ĩ qbꝰ eſt deterioris cõditiõis,ĩ qbus eſt melio-
ris,& in qbꝰ paribꝰ paſſibꝰ ambulat.¶Aliquas laudes
mulierũ ponit. G.bñdicti in repet.c.Raynutiꝰ.ĩ verbo,
duas habẽs filias.ĩ prin. extrà de teſta.amplè deſcripſi ĩ
Catalo.meo honorũ ſeu gľiæ mũdi,ĩ.ij.pte,ĩ pluribꝰ cõ
ſideratiõibus illiꝰ ſecũdæ partis,quas videre poteris.

SED adde alios q ſunt multũ ſingulares : & dicam
vnũ,ex q̊ multũ ſeruit ĩ ꝓpoſito:alios dixi ĩ tracta-
tu meo de maledictiõe creaturarũ irrationabiliũ,dãnũ
fructibꝰ terræ afferẽtium,qñ poſui remedia cõtra locu-
ſtas.Dico ergo,qa(vt videmꝰ)cura iſtiꝰ officij ẽ cãpos
currere, & à vaſtatoribꝰ tueri, & defendere, & malefa-
ctores accipe,& denũtiare.Et ſi mulier huic adminiſtra
tiõi p̃poſita,cãpos adeat,(cũ colo fuſũ torquẽs, & nẽs)
cernat cãpũ frugibꝰ decoratũ, omine q̊dã triſtiori fru-
Plyniꝰ.
ges ad nihilũ reducit:vt refert Plyniꝰ ĩ ſuo lib.naturalis
hiſtoriæ.li.xxvij.c.ij.ĩ fi. & iõ ne illa q̃ protectrix frugũ
poneret,malo q̊dã latẽti fato cernẽti, illorũ ſpem oẽm
auferret,debet abſtinere ab adminiſtratiõe huiꝰ officij.
Qm̃(vt inquit idẽ Plyniꝰ)pagana lege,in pleriſq; Italiæ
p̃dijs caueť,ne mulieres p itinera ambulãtes torqueant
fuſos, aut oĩno detectos ferant, qm̃ id aduerſať oĩ ſpei
frugũ,& cauendũ eſt,ne id oriẽte ſole faciãt, ne ſemina
areſcãt.Intellige p̃dicta quãdo ſunt menſtruoſæ.

Mulieris menſtruoſæ ĩcõmoda & vtilitates.
☞ADDITIO. Volo hic tibi apponere oĩa ĩcõ-
moda,& dãna, & oẽs vtilitates
mẽſtrui ſeu mulieris mẽſtruoſæ. Et q̊ ad incõmoda &
dãna ſũt.xx.& vltra.¶Primũ ẽ iã hic dictũ,qđ tria aut
q̃tuor cõphẽdit.¶Scđm,aceſcũt eiꝰ ſupuẽtu muſta no
uella.¶Tertiũ,vitis eiꝰ tactu ĩ ꝑpetuũ lædiť.¶Quartũ,
ſterileſcũt tactæ fruges.¶Quintũ,moriunť ĩſita.¶Sex-
tũ,exurunť hortorum germina : & fructꝰ arborũ deci-
dũt.¶Septimũ,ſpeculorũ fulgor aſpectu ĩpo hebetať.
¶Octauũ,acies ferri ĩ cultris tonſorijs eboriſq; nitor ꝑ-
ſtrigunť.¶Nonũ,ferrũ rubigine ꝓtinꝰ corrũpiť.¶De-
cimũ æs ẽt cõtactũ graue virꝰ diri odoris accipit,& eru
ginẽ.¶Vndecimũ canes guſtato eo ĩ rabiẽ agunť,atq;
ĩſanabili veneno morſus ĩfigitur. ¶Duodecimũ,aluei
apũ moriunť,tactiſq; aluearijs fugiũt.¶Decimũtertiũ
lina cũ coquunť,nigreſcũt. ¶Decimũquartũ, æquæ ſi
ſint grauidæ,cõtacto eo abortũ patiunť.¶Decimũqui
tũ,abortũ etiã facit illitũ p̃gnãtibꝰ.¶Decimũſextũ,aſi-
næ nõ cõcipiũt tot ãnis,quot grana hordei cõtacta co-
mederint.¶Decimũſeptimũ,cinis pãnorũ mẽſtruoſo-
rum ſi qs eũ aſpergat lauãdis veſtibꝰ, purpurã mutat.
¶Decimũoctauũ,capilli mulieris mẽſtruoſę generant
ſerpẽtes.¶Decimũnonũ,ſi ſtomachũ cerui cremaueris
vel aſſaueris,adiũgaſq; de pãnis mẽſtruoſis ſuffitei eo
baliſtæ nihil ꝓſũt ad venationẽ.¶Vigeſimũ,floribꝰ co
lorẽ adimit.¶Nũc vero ſequunť cõmoda & vtilitates
reſultãtes ex effectu mẽſtrui.¶Primò tertianas q̃rtanaſ
q; febres fugat mẽſtruũ ĩ lana arietis nigri ĩ argẽto bra-
chiali ĩcluſũ.¶Scđo tertianis q̃rtaniſq; efficaciſſimũ di
ciť plãtas ęgri cũ eo ſubterlini,multóq; efficaciꝰ ab ĩpa
muliere ẽt ignorãti.¶Tertiò ſic & eo mõ vt dictũ ẽ co-
mitiales ĩpetꝰ morboſq; ſanari.¶Quartò ſi aq̃ potuſve
formideť à morſu canis,ſuppoſita tm̃ calici lacinia mẽ
ſtruo tĩcta,ſtatĩ metũ eũ diſcuti ĩter oẽs cõuenit. ¶Qui
tò acceſſu mulieris mẽſtruoſæ oĩa aĩalia ĩſerta fructibꝰ
terræ officiẽtia flaueſcunt : vt dixi ĩ tractatu de maledi-
ctiõe creaturarũ irratiõabiliũ poſito ĩ cõſilijs meis in.j.
cõſi.ĩ.ij.col.nu.iij.& ita tenet Ply.li.xix. naturalis hiſto-
rię.c.x.¶Sextò ꝓhibet fulgura & tẽpeſtates ĩ mari.dixi
ĩ Catalo.gľiæ mũdi ĩ.ij.pte.ĩ cõſidera. ¶Septĩò ſi radix
peoniæ cũ caſtoreo ac litura pãnorũ mẽſtruoſorũ deť
patiẽti,ſanat morbũ comitialẽ. ¶Octauò ſi capilli mu
lieris mẽſtruoſę cremanť,fugãt eorũ odore ſerpẽtes,&
ſic tãta vis huiꝰ venificij ẽ, vt ẽt venenoſis ſit venenũ.
Et maiꝰ venenũ ẽ ſi decreſcẽte luna,ſed vim eiꝰ maiorẽ
eẽ ſi ĩ deficiẽte luna cõtingat. Si verò ĩ defectu lunæ ſo-
liſve euenit,irremediabile fieri:maximi verò ac potẽtiſ
ſimi vigoris eẽ,qñ purgatio illa primis ãnis euenit,atq;
ĩ virginitate prima fit,id quoq; cõuenit tũc ei:nã tactis
oĩno poſtibꝰ domꝰ irritũ fit in ea oẽ maleficiũ,vt dicit
Agripa de occulta philoſophia.libro.j.c.xlij. *

43 QVid†aũt de ſeruis huiꝰ nrę pñię:q dñr hoĩes ma
nuſmortuę ſeu talliabiles,an poſſint hęc officia
exercere.Poſſet dici ꝙ nõ vno mortuo,nã vna
& eadẽ res diuerſo iure cẽſeri nõ debet.l.eũ q.ff.de vſu-
ca.l.fi.ff.de calũ.qđ tñ eẽt,ſi admitteret talis ad iſta offi
cia,qđ ſic ꝓbať.Nã iſtorũ meſſariorũ officiũ ẽ deferre
maleficia facta in nemoribꝰ & paſcuis:& ſeruiẽtiũ ſiue
nũtiorũ,facere relatiões,ĩ qbꝰ actibꝰ fũgunť vice teſtiũ
vt dictũ ẽ añ:ſed tales ſerui & cõditiõis manꝰ mortuæ,
nõ pñt teſtificari , nec teſtimoniũ ferre ꝓ dñis,vt.j.ĩ tit.
(Des mainſmortes) .§.xviij.ici. (gẽs de cõdition main-
mortable)Et ſic q̊ ad dñm relatiõi eorũ nõ crederet : &
tñ q̊ ad alios ſic:& ſic diuerſo iure cẽſerenť:qa q̊ ad do-
minũ:& ſic q̊ ad emẽdã:aut q̊ ad dãnũ datũ ĩ eiꝰ paſcu
is & nemoribꝰ,nõ crediť,vt ĩ.d.tex.& tñ q̊ ad alios ſic:
niſi dicať ꝙ diſpoſi.illiꝰ.§.xviij.ĩ titu. (Des mainſmor-
tes)fallit ĩ hoc caſu,vtputa:qa tales q admittunť teſtĩo-
niũ ꝓhibituri,hoc faciũt ex neceſſitate officij:& hoc ca-
ſu pñt.Et rõ fallẽtiæ ẽ:qa cũ teſtificanť ex offi.faciũt ad
fauorẽ publicũ,& admittunť fauore publico:ſed regu
la illiꝰ.§.ẽ tm̃ ĩ caſu priuato, & fauore dñorũ. Qui qdẽ
fauor,& vtilitas publica hoc opať,cũ ſit p̃ferẽda priua
tæ.l.velut.& ibi no.ff.de iureiu.c.bonę.le.j.extrà de po-
ſtula.p̃la.¶Et omiſſis pluribꝰ alijs friuolis ꝑſuaſiõibꝰ,
dico ꝙ tales pñt talia offi.exercere,& maxĩe ĩ teris ſuo-
rũ dñorũ:qa ſi ẽt eſſẽt ĩcapaces, eos ĩ ſuis terris creãdo,
vĩ cũ eis diſpẽſare.arg.l.ſed ſi hac.§.q manumittiť.ff.de
ĩ ius voc.ſed qcqd ſit,hoc tñ opabiť fauor publicꝰ.ar.l.
barbariꝰ.ff.de offi.p̃to.nec ĩ hoc ꝓdeſt iſtud qđ diciť,
44 ꝙ dñs in eorũ terris vĩ cũ eis diſpenſaſſe:†qa dñi infe-
riores nõ diſpẽſant cõtra legẽ principis,q̃ eſt in.d.§.ſed
tamẽ hoc facit fauor publicus.arg.d.l.barbarius.

REmotꝰ ẽt ab offi.iſto,& illo priua.nõ põt ãpliꝰ eli
45 gi ad iſtud officiũ.†Nã & tabel.ſemel priuatꝰ offi
cio tabel-

amplius nō poterit eligi.

cio tabellionat⁹, amplius nō poterit eligi.tex.est, & ibi Bal.in.c.ij.extrà de postu.pla.Idē Bal.i.c.at si clerici.extrà de iudi.Idē Bal.in.l.ij.p gl.ibi.C.de manu.vin.& in l.ij.C.de liber.& eo.liber. & Ang. qui per illum tex.di
46 cit†φ doctor propter delictū de matricula amotus,nō potest iterum(nisi per principem)restabiliri.

ADDITIO. Vide Matthæū de Afflictis ī constitutio. regni Siciliæ, q̄ incipit, null⁹ cāpio.in.ij.lib.vbi dicit qđ semel ihabilis ad dignitatē semp est ihabilis.& vide eūdē Matthæū in cōstitutio.q̄ incipit, eos tū.in fi.in.iij.lib.vbi dicit qđ semel priuat⁹ officio,nō pōt ampli⁹ assumi ad officiū. *

47 ¶†Et de notario seu tabellione q est falsari⁹, an possit adhuc cōficere instrumēta. Dic regulariter φ nō(vt hic añ dictū est.)sed fallit ī.vij.vel.viij.casib⁹.de qb⁹ p Feli. amplè post alios.in.c.fraternitatis.de hæreti.q̄s hic non repeto.Et hic cas⁹ seu aliq illorū possent hic ad istud officiū adaptari:sed qa hic.§.est satis onerat⁹,non insisto. ¶Vide Boeriū in cōsue. Buturiceñ.tit.de iuris.om.iud. §.vj.glo.j.q̄si ī fine.vbi ponit varia noīa hui⁹ officij. Et
48 dicit idē Boeri⁹†φ notari⁹ recusans recipere instrumēta si est rogat⁹ de hoc,debet priuari hmōi officio,& debet seruare cōsueta formularia. ¶Et aduerte qđ sicut notarius tenet̃ recipere instrumentū qñ est rogatus, ita hospes hospitē,& meretrix virū,vt tenet Matthæus de Afflictis in cōstitutio.regni Siciliæ,q̄ incipit,oēs nostri. in.iij.nota.dixi alibi. * ¶Et qñ rogrunt̃ duo notarij: si vn⁹ tm̄ recepit,aut signauit, an valet tale instrumen. vide ibidē pulchrā glos.& Guidonē papę q̄stione sua. cxxij.vbi dicit qđ instrumentū receptū per duos notarios,nō potest vn⁹ illorū grossare. ¶Licet ī hoc teneat cōtrariū.G.Bñdicti in sua repetitiōe.c.Raynuti⁹.in verbo,mortuo itaq; testatore,j.nu.ccccxvj. de testamētis. per multa fundata,dixi alibi,non repeto. *

Cardinalis depositus non restituitur.

49 ET facit†etiā ad hāc materiā,φ cardinalis semel depposit⁹ nō pōt ampli⁹ effici cardinalis:vt dicit Hostiē.ī summa de pœni.& remis.§. cui cōfitēdū.versi.cui Cardinalis.quē alleg. Præposit⁹ ī.c.pter. xxxj.distin.in princ.Vidim⁹ tñ his dieb⁹ cōtrariū obseruatū in curia Romana,contra q̄sdā Cardi.à cardinalatu remotos,& iterū ad officiū cardinalat⁹ restitutos, licet ēt deliqssent cōtra sedē apostolicā, & schismatici reputati fuissent p sedē apostolicā. Facit ēt qđ no. Bar.ī.§.oibus.ī aut.de san.epi.vbi colligit ex illo tex.φ eps semel remot⁹& ex puls⁹ab epatu,nō pōt ad ipm redire.Sed aduertēdū est ad ea q̄ dicit Feli.ī.d.c. fraternitatis.φ istud ē itelligēdū in pdictis, qñ qs est priuat⁹ p sñiam iudicis.Et ita tenet Bar.ī.l.si aliqd.C.de suscepto.ppo.& arca.lib.x.& facit qa ex q̄ est sñia lata p iudicē,nō pōt ampli⁹ reuocari.l.

Idem de episcopo.

Officio priuat⁹ non pōt restitui.

50 qđ iussit vetuit vt ptor.&.l.iudex.ff.de re iudi.†Nā ex q̄ qs in officio malè administrat, & est illo priuat⁹,nō pōt ampli⁹ ad illud redire. Notat̃ p gl.& doc.in.l.si qs ex argētarijs.§.j.ff.de edē.Et ibi do.me⁹ Ias.i.§.cogent. ī fi.dicit hoc eē verū qñ est priuat⁹ p sñiam.p tex.in.l.si qs decurio.in versi.sed nō statim.& ibi Bal.C.de falsis.

ADDITIO. Quod qño,& in qb⁹ casib⁹ fiat etiā pendēte administratiōe,vide Matthæū de afflictis ī cōstitu.regni Siciliæ,q̄ incipit, statuim⁹.in.xiiij.nota.& in.xvj.ponit q̄ pœna sit puniēdus iudex negligēs administrare iustitiā.dixi alibi. *

Limitatio prædictorū.

ET prædicta etiā intellige, qñ qs est priuat⁹ officio ppter delictū cōmissum ī offic. Sed pone φ fuerit cōdēnatus de delicto nō tāgēte ei⁹ officiū, ex q̄ est isamis:an p hoc repellat̃ ab administratiōe & exercitio tabellionat⁹,seu notariat⁹ & hui⁹ officij.¶Quātū ad officiū tabellionat⁹,Dic φ si ē notari⁹ creat⁹ à pricipe,ex q̄ habet dignitatē:tūc ēt nō pōt exercere ei⁹ officiū,qa isamis.vel etiā si habeat officiū ānexū,vt ē notari⁹ad banchū.Ita dicit Bar.i.l.iij.ff.ad legē iul.repetū.&Io.de ana. & Feli.ī.d.c.fraternitatis.de hęre.si verò nō habeat officiū,sed tm̄ sit mun⁹:vt.l.fi.ī fi.pri.C.q mili.non pos.lib.

Infames nō repelluntur à muneribus.

51 xij.†cū isames nō repellant̃ à muneribus.l.neq; isames. C.de decu.libro.x.Et dicit ibi Bar.φ pōt exercere plura officia.imo in specie dicit φ pōt esse curialis.i.nūti⁹ curiæ.d.l.nec isames.&.l.j. C. de isa.lib.xj.¶Sed credo φ ī nūtijs publi.q̄ à pricipe deputant̃ & creant̃,cū videant̃ hre dignitatē.argu.eorū q̄ dicunt̃ de tabelliōe creato à pricipe:φ nō pnt eorū offic.exercere:nec ēt isti messarij & forestarij,cū vice testiū fungant̃.vt.s̄.dictū ē.Et satis videt̃ sentire Bar.in.d.l.iij.ff.ad legē iul.repetūda.¶Ad
52 de†an qñ officiat̃.est tm̄ accusat⁹ de crimine seu delicto cōmisso interim debeat suspēdi:Lucas de pēna in.l.iudices.C.de dignita.libro.xij.dicit φ aliqui tenuerūt qđ nō,ne puincia sit sine rectore:cōcludit tñ cōtrariū ī delictis cōmissis in officio cōcernēte administrationē officij:secus in alijs delictis.Ita etiā refert Paris de puteo in tracta.de syndicatu.in versi.accusat⁹ in officio.fo.xvij.

Ex bono noie p̄sumit̃ qs bon⁹.

HAbentes etiā malū nomē nō debēt eligi:& debet cōsiderare eligēs tales,vt habeāt bonū nomē†cū
53 ex bono noie p̄sumit̃ qs esse bon⁹.doc.in rubri.ff.solu. mat.& pulchrū est hre nomē bonū.l.facta.§.si in dāda. ff.ad treb.& facit.l.sed sciēdū.cū glo.ibi.ff.eo.ad treb.& do.Car.ī cle.exiui.versi.cæterū.de verb.sig.dicit φ noīs boni cura ē hñda:qa hre bonū nomē iducit bonā præsūptionē.l.fi.§.pe.ff.ad munici.vbi gl.licet Bart.videat̃ ibi tenere cōtrariū:dicit tñ idē Bar.ī.l.ex libero.ff.de qō.
54 †φ ī tortura ispiciēda ē bona fama, & vita honestior, cū honestiores nō torq̄ant̃,saltē tā crudelit̃ vt viles.Et iō cū bonū nomē faciat p̄sumere bonāvitā,bonū ē hre bonū nomē.Et dicit Io.an.ī.c.cū scd'm.ext.de pbē.vxorē suā solitā dicere bonū nomē eē emēdū bono pretio.

Nomen quid.

55 ¶Aduerte†φ nomē ē p qđ aliqd significat̃. isti.de le.§. si qs ī noie recognoscit̃.C.de inge.& manu.l.ad cognoscēdos.Et vt loquētis itētio demonstret̃.& aduerte,qa tātò pfecti⁹ qsq; alios excellere debet opib⁹,tātò excellēti⁹ nomē sortit⁹.ad Hebrę.c.j.vide Lucā de pēna.in.l. diffinim⁹.C.de agric.& cēsi.libro.xj.vbi plura de noie. ¶Et de bono,& malo noie vide.G.bñdicti ī sua repe.c. Raynuti⁹.ī verbo, Raynuti⁹ de clera.nu.lj.lij.liij.liiij.lv. de testa.vbi satis āplè. ¶Ab ātiqs em̄ cōstitutū ē,vt ex noie significet̃ res,vt ī aut̃.de defēso.ciuita.ī prīci.& dicit Bal.ī.c.itē cū qs.extra de resti.spoliato.qđ ex noib⁹ possessiuis p̄sumit̃ pprietas,qm̄ noīa reb⁹ iponunt̃,vt reddat̃ res certa.l.j. C. vt nemo priuat⁹. iō dicebat Andreas de ysernia ī.c.j.epm vel Abbatē.qđ denoīatio & titul⁹ idē sūt.Et aduerte ad tex.singularē à nemine vsq; nūc pōderatū,qđ idētitas cognominis inducit p̄sumptionē agnatiōis,vt facit tex.ī.l.cū pcū.C.de liberali cā.

Proprietas ex nominib⁹ possessiuis præsumpta.

ADDITIO. Et de his vide plura quæ allegat Matthęus de Afflictis in cōstitutiōe magnæ curiæ nostræ in.j.notabi.Et dicit idē Mathæus in cōstitu.q̄ incipit,incōsutilē.in glo.j. qđ sublato noie tollitur & effectus. dicit tñ qđ nō sufficit quòd quis habeat nomē habitu,nisi habeat & actu. *

EX quib⁹ dico ꝙ habẽtes mala noïa, vt sunt multi
qui vocanẽ (le mauluais) vt ille quẽ vidi accusatũ
Verdelet. de plurib⁹ delictis (Verdelet) qui etiã fuit cõdẽnatus ad
mortẽ Parisius, & sic de aliȷs, non debẽt ad talia officia
Scelerati ab officiȷs arcẽdi. 56 eligi. ¶ †Nec vitiosi & scelerati ad talia officia, & q̃cũqꝫ
alia eligi debẽt. qm̃ si vita bona defuerit, fide carebit,
& cũ scelerato homine nõ põt iustitia habere cõmerciũ
dicit tex. in. c. forus. in fi. extra de verbo. sig. Et dicit tex.
in. c. nõ potest. ȷȷ. quest. vȷȷ. ꝙ nõ creditur iuramẽto taliũ
nõ habentiũ bonam vitã. vt dicit glo. in. d. c. forus.

Ebriosi. 57 NON debẽt †etiã eligi ebriosi ad ista officia, cũ tales dici possint delirãtes & insani, vt inquit Seneca ad Lucil.
58 †qd' volũtaria insania est ebrietas: & iõ dicit. Quis aũt iure dixerit insanientẽ, aut furiosum, siue
dementẽ, etiã cui fortuna malũ dederit, officiorũ capacem esse. Et dicit Aristo. iȷ. Probleu. qua de causa qui se
Ebrietas. inebriauerũt delirãt. & habeẽ di. xxxv. luxuriosa res est
vinũ, & cõtumeliosa ebrietas. & Prouer. xx. tumultuosa res est ebrietas: nec ᵽmissio ebrȷȷ tenet. glo. in. c. vnusquisqꝫ. in verbo, qd' ebrius. xxȷȷ. q. iȷȷ. & multa de ebrio
& ebrietate ponit And. barba. in. l. j. in. viȷȷ. colum. ff. de
verbo. oblig. & ponunẽ in distin. xxxv. vsqꝫ ad. xliȷȷ. &
ᵽ Dñicũ na. mirabel. in suo reptorio: in verbo. ebrietas.
¶ Plura etiã de ebrietate ponit Io. sanx. ĩ cõsuetudi. Turoneñ. tit. (De droit de faultraige & peiage) arti. vlti.

EX quibus omnib⁹ iunctis & consideratis dicerem tales ebriosos ad huiusmodi officia non admittendos, & admissos repellendos.

EXpeditus de tribus primis, pro cõplemento istius glos. & scd'm supraposita in principio quæro, qd'
Messariorum officiũ, quale. 59 & quale sit istorũ officiũ: Et dic ꝙ messariorũ siue forestariorũ officiũ, est custodire prata, vineas, ligna, &
alia q̃ possunt dãnificari, & iste actus custodiẽdi, ne dãna dentur, denotat dñium iurisditiõis & superioritatis:
tenenẽ dñi terrarum & castrorũ custodes deputare: ne
dãna dentur, aut fiant aliquo tpe: vt tenet Ange. in. l. ne
qd. in prin. ff. de incen. ruina & naufra. allegat tex in. l. j.
C. de loco & iti. custo. li. xȷȷ. & eũ refert & sequiẽ Alex. ĩ
consi. suo. lxxxviȷȷ. in. vȷȷ. col. ibi, p̃terea ille actus custodiendi. in. v. vol. & possunt hos solùm creare qui habẽt
merũ & mixtũ imperiũ, & nõ hi qui tm̃ habent infimã
iurisditionẽ: qa hoc facere est de mero aut mixto imperio. l. j. §. quies. & ibi doc. ff. de offi. p̃fe. vrb. per Bar. in. l.
diuus. la. ȷȷ. ff. de custo. & exhi. reo. cũ eorũ officiũ sit referre ĩ nemorib⁹ & saltib⁹ abutẽtes, ad trahendũ eos ad
emẽdas: vt dixi. Et sic ad bãna, & etiã pignorare, q̃ pignoratio est de mixto ĩperio. l. noïatorũ. C. de pig. Facit. l. ȷȷ. C. de pascuis publi. lib. xj. & dixi. s̃. in rubri. hui⁹
60 tituli. ¶ Videreẽ etiã †ꝙ posset dici ꝙ qlibet priuat⁹ põt
habere forestariũ in sua foresta & nemore: & messariũ
ĩ suo blado & vinea, & ᵽ cõsequẽs bãnizare. i. defendere ad mulctæ ĩdictionẽ cõtrafaciẽtib⁹: & pignorare: hoc
est aïalia ĩ suo ligṅo & nemore, vel blado, aut vinea capere: & hoc ᵽ. l. ita, legat⁹. §. dñs proprietatis. ff. de vsu
& habita. l. cũ q̃rereẽ. §. p̃dȷs. ff. de lega. iȷȷ. l. instrumẽta.
in fine. & ibi glos. & l. q̃situ. §. saltuariũ. ff. de fundo instructo. ¶ Credo ꝙ quilibet priuatus põt cõstituere saltuariũ, seu messariũ aut forestariũ ĩ suo: q custodiet fructus: sed qd' per illũ cõsequi possit emẽdã, aut dãnum,
aut capere aïalia sua ᵽpria autoritate, & ducere ad eius
domũ vt consequaẽ dãnũ & emendã nõ põt: sed debet
autoritate dñi habẽtis iustitiã, de q̃ hìc ante dictũ: & ᵽ
talẽ cõmissum & deputatũ ad istud officiũ exercẽdũ: &
ista sunt q̃tũ ad offi. istorũ messariorũ & forestariorũ.

61 SED quid †quò ad officia nũtiorũ publicorũ quale sit officiũ eorũ, & quid eorũ officio incũbat: dic qd'
officiũ eorum est iudiciũ seu iustitiæ mãdata exequi, &
executa referre. Iustitiæ aũt mãdata sunt diuersa & varia: potissimũ tamen qd' incumbat nũtȷȷs expediendũ
est citatiões facere, & illas referre. l. magis puto. §. illud
ff. de reb⁹ eorũ. & nota. in. c. cũ parati. extra de appel. q̃
quidẽ citatio nõ fiet absqꝫ cõmissione iudicis, debet eñ
ad actũ quẽlibet faciendũ habere cõmissionẽ à iudice.
tex. est & ibi Bart. in. l. neminẽ. C. de exhiben. reis. vt voluit do. Anto. in. c. j. de iudic. notaẽ ex tex. in versi. si verò. ibi, sine iudiciali p̃cepto. ĩ aut, de q̃storib⁹. vbi dicit
62 Bar. †qd' baiulus nõ potest citare aliquẽ ad iudiciũ sine iudicis p̃cepto, & istud idẽ tenet Io. fab. in. §. fi. insti.
de pœna teme. litigãtiũ, vbi etiã dicit ꝙ multũ in hoc
63 est attendẽda cõsuetudo: †& non sufficit vna cõmissio
generalis facta nũtio ad citãdũ generaliter: sed oportet
habere ᵽ omnib⁹ & singulis ᵽ quibus exequiẽ singulas cõmissiones: ita dicit Bar. in. l. neminẽ. C. de requirẽ.
reis. cõtra Innocen. in. c. quoniã cõtra fal. extra de ᵽba.
☞ ¶ Ita etiã tenet Ludo. Roma. in consi. suo. ccccxcviȷȷ. in
vlti. colũ. allegat Barto. in. l. j. C. de iure dotium.

☞ ADDITIO. De hac materia quomodo nuntȷȷ debẽt habere cõmissionẽ. vide Matthæũ de Afflictis in cõstitutione regni Siciliæ, q̃
incipit, in ciuilib⁹. in. ȷȷ. notabili. Et vtrũ debeat cõtinere causam, vide eundẽ in cõstitutiõe quæ incipit, si quẽ
nostrorũ. in. v. notabili. * ¶ Et licet his dieb⁹ p̃teritis
solitũ esset dare nũtȷȷs mãdata gñalia de debitis q̃ erãt
gñalia ad oïa debita & gardias generales: tñ istud fuit
inhibitũ in tota Gallia & Frãcia ᵽ ordinationes regias
factas Anno dñi. M. cccccxiȷȷ. in mense Iulȷȷ. in ciuitate
Lugduni. in ordinatiõe nume. lx. ¶ Et facit etiã pro illa
ordinatiõe qd' dicit Ang. & post eũ dñs meus Iason in
l. fi. in. ȷȷ. col. C. de edi. diui Adria. tol. qd' nõ est danda licentia gñalis ᵽ iudices alicui de faciẽdo capi quoscũqꝫ
debitores: qd' tñ faciebat per illa mãdata, & sic malè. &
dicit Ange. in. d. l. neminẽ. qd' Iaco. butri. voluit ꝙ illa. l.
tm̃ habeat locũ in citatiõe reali & ᵽsonali, & nõ in citatiõe ciuilis causæ, in q̃ (vt dicit) aduocati dicunt qd' semper p̃sumiẽ mandatũ si appareat de citatiõe. dum tamẽ
nunti⁹ sit publicus & iuratus, dicit tñ cautius esse qd'
cõstet de cõmissione. & istud tenet Sali. in. l. cũ clerici. ᵽ
illũ tex. C. de epis. & cle. qui videẽ sequi Bar. pro fundamẽto suo alleg. d. l. cũ clerici. & per illũ tex. & vide etiã
quæ dicit idẽ Ang. in. l. cõsentaneũ. C. q̃uo & q̃n iudex.
qui semp̃ videẽ tenere prædictã suã opinionem: & præsumitur cõmissio iudicis in ciuilib⁹ q̃busdã concurreñ.
vt dicit Aretinus in. c. j. de iudi. in. ȷȷ. nota. s. ex facto iudicis p̃cedẽtis ex scriptura notarȷȷ scribeñ. citationẽ & relationẽ nũtȷȷ, scd'm Io. And. in tit. de test. §. sequiẽ aliâs:
sed pone: & declarat & sequiẽ do. Anto. de butri. in. c.
fraternitatis. in fine, sup̃ vlti. gl. extra de testi. dicit tamẽ
64 ꝙ in dubio non præsumiẽ cõmissio iudicis: & dicit de
hoc esse textũ, quẽ Bal. ad hoc notat in. l. his solis. C. de
reuocan. dona. ibi: principiũ iussu iudicis datur.

65 ET aduerte ꝙ vt dicit Are. in. d. c. j. †debet dari ad postulationẽ & requisitionẽ partis. d. c. j. de iudi. c.
licet. de accusa. l. ad perẽptoriũ. ff. de iudi. ita Bar. in. l. si
finita. §. iulian⁹. ff. de dãno infecto. & in. l. cõsentaneũ. &
in aut.

in aut.qui semel.C.quo & qñ.iudex.dicit tñ Feli.ibi.s.c. §.de iudicijs. q si ex actis cõstet de citatiõe, qd' psumit facta ad instatiã ptis:de q articulo vide etiã ibidẽ eũdẽ dñm Areti.& post eũ Feli.& dicit ibi Feli.qd' in tribus casib9 valet citatio facta etiã nõ petẽte pte:videlicet qñ pars cõparet & nõ opponit:qñ iudex videt iustitiã perire,vel qñ cõcernit bonũ publicũ:& dicit do.me9 Iasõ. in.l.pperãdũ.in.§.& si qdẽ.in.ij.colũ. C.de iudi.q sñia lata etiã pte nõ petẽte,in qtuor casib9 est valida:vide tñ eũdẽ do.meũ Ias.i.l.vniuersa.C.de pcib9 ipe. offeren.& in.l.de pupillo.§.q op9 nouũ.in.j. col.ff.de no.ope.nũ. & in.l.iurisgẽtiũ.in.ij.col.ff.de pact.& i.l.admonẽdi.in v.col.ff.de iureiu.vbi p multa cõprobat do.me9 Iasõ.

Iudex quibus officiu; suũ impartit.

66 †qd' iudex nõ debet alicui ĩpartiri ei9 officiũ,nisi petat à pte,ẽt si debeat ĩpo iure.q oia pcedũt ĩ hisq respiciũt vtilitatẽ priuatã:secus aũt ĩ his q respiciũt vtilitatẽ publicã:qa iudex debet apponere ẽt pte nõ petẽte.ita dicit idẽ do.me9.ĩ.l.ita demũ.ĩ fi.C.de pcura.& vide Bar.i.l. iiij.§.hoc aũt.ff.de dãno infect. vbi sunt multi casus in qb9 iudex interponit decretũ suũ etiã nõ requisitus.

ADuerte qm Iacobin9 de S.Georgio singularis & excellẽs doctor ĩ practica dicit in.l.j.col.ij.ff.de iurisdi.om.iu.q sunt multi casus ĩ qb9 iudex põt ĩpartiri officiũ suũ,etiã nõ requisit9:& ibi ponit octo, qs vide. Adde aliũ p eũdẽ in.l.si oẽs.C.si minor ab hereditate se abstinuerit.s.i dãdo curatorẽ bonis. ¶Adde etiã aliũ.s. qd' põt expellere actorẽ, qñ scit ei nullã actionẽ cõpetere p eundẽ in.l.lecta. nũe.xiij.ff. si certũ petatur. Et põt ex officio expellere actorẽ agentẽ sine actione. Idem in l.vbi pactũ. nũe.xj.&.xij. C. de pactis.& ibi etiã potest repellere libellũ ineptũ.& in.l.si vn9.§.pactus ne peteret.nu.xxxij.ff.de pactis.Et si nõ faciat,tenet parti ad interesse.Iacobin9 in.d.l.vbi pactũ.& de pdictis do.meus Iason in.d.l.vbi pactũ col.iij.C.de trãsactio. & in.l.gñaliter.in.ij.notabili.ff.de verb.obli.Etiã si notoriè eidem nõ cõstet ex libello,sed aliũde,puta ex actis.vt tenet Panor.in.c.si clericus.col.j.extra de foro competen.

ADDITIO. Põt etiã iudex reijcere subterfugia reorũ,& sic exceptiões maliciosas,friuolas,nõ releuantes, iuri cõtrarias,& calũniosas,vt tenet Matthe9 de Afflictis ĩ cõstitu.regni Siciliẽ,q icipit,lrãs.i fi. ✱ ¶Sic ergo vt dictũ ẽ,cõmissio iudicis de citãdo debet fieri ad ĩstantiã ptis q nõ psumit:vt tenẽt doc.ĩ locis hic añ alle.

Cõmissio quõ pbetur.

67 ¶†Sed quõ debeat pbari ista cõmissio iudicis an sufficiat qd' iudex referat se verbo cõmisisse:dic q nõ,immõ debet de ea apparere in scriptis,p tex.vbi Ioã.and.& alij in.c.quoniã cõtra falsam, extra de pba.

Nuntijs creditur nõ absq cõmissione.

68 ¶†Et nuntijs exequẽtibus sine hac commissione nõ credit nisi in aliquibus casib9,quos refert Bal.in.l.si quãdo.C.de testib9.videlicet vbi non exigit magna causæ cognitio:& vbi stylus habet cõtrarium.

ADDITIO. Vide Mattheũ de Afflictis ĩ constitu.regni Siciliæ,q icipit,creditorũ.i.vj.notab.vbi dicit qd' cõmissio põt fieri verbo, nisi ĩ trib9 casib9 ibi positis. ✱ ¶Et tertiò vbi reperit delinquẽtẽ ĩ flagrãti delicto:vt dicit Bart.ĩ.d.l.nemine. C.de exhib.reis.plura ad hoc allegãs:& faciunt q dicit

69 Pa.i.c.cũ nõ ab hoie.i.ij.col.extra de iudi.vbi dicit†q laicus põt cape clericũ reptũ ĩ flagrãti crimine, & ipsũ ducere ad iudicẽ ecclĩasticũ, etiã sine cõmissiõe iudicis.

ADDITIO. Vide Mattheũ de Afflictis in cõstitutiõe regni Siciliæ,q incipit,

70 iustitiarij.in.iiij.notabili. ✱ ¶†Sed vtrũ talis cõmissio debeat fieri cũ causæ cognitiõe,& iudice sedẽte p tribunali.Bal.in.l.i minorũ.C.i qb9 causis in integrũ restitutio nõ ẽ necessaria.videt tenere q sic.& facit p opiniõe

Citatio est actus iudicialis.

71 Bal.†qa citatio est act9 iudicialis,imò sñia interlocutoria:cũ oẽ pceptũ iudicis sit sñia interlocutoria,maximè cũ pcepit iudex, aut pcipere facit p nũtiũ qd' pars veniat ad eũ:vt dicit gl.i.l.cũ cleri.C.de epis.& Clericis. Et ibi Bar.& Salice.& idẽ Salicet9 ĩ.l.iubem9.p illũ tex. C.de aduo.diuer.iudi.do.me9 Iasõ ĩ.l.fi. C.de pcura.& ĩ.l.more.in.x.col.ibi.ij.mouet. Barba.ff.de iuris.om.iu. Panor.ĩ rub.vt lite nõ cõtesta.Barba.ĩ rub.de fide istru.

Sñia debet ferri sedẽdo.

72 in xvij.co.†Sed sñia debet pferri sedẽdo:vt dicit tex.ĩ §.sedebãt iudices.in aut.de iudi.& no.plenè ĩ.c.fi.de re iudi.ĩ.vj.& ibi gl.sed tu dic q ex q est ĩterlocutoria de citãdo,qd' põt fieri pte absente:vt dicit Bar.in.l.sed interpellat.§.j.ff.de arbi. immò dicit idẽ Bar.ĩ cõsi.clxvj.

73 incip.Calam9.†q arbiter põt ferre sñiam ẽt ptib9 absentib9:sed cõtra Bar.cõsuluit Alex.ĩ cõsi.suo.cxxx.ĩ.j.vol. & Ancha.ĩ cõsi.cclxx.icipiẽ.p decla.j. dubij.versi.restat ergo.licet idẽ Ancha.sibi cõtrari9 tenuit cũ Bar.in cõsi. suo.cccxxxiij.ĩ prin.icipi.Primò & añ oĩa.sed vt dictũ est,si fiat aut fieri possit absẽte pte ĩterlocu.de citãdo,er-

Causæ cognitio psentiã ptis requirit.

74 go sine magna causẽ cognitiõe:†& fortè qa q causẽ cognitionẽ deside.psentiã ptis reqrũt.l.nec qcq.§.vbi decretũ.scd'm vnã lectu.ff.de offi.pcõ.& sic põt ẽt fieri in domo:vt dicit Rota deci.lix.dũmodo fiat ĩ territorio.

ADDITIO. Extra aũt territorium quõ fieri possit,ponit Mattheus de Afflictis ĩ cõstitu.regni Siciliẽ,q incipit, captiuorũ.in.vij.notabili.& ĩ cõstitutio.ĩ ciuilib9, & in cõstitu. edictorũ.in

75 iiij.nota.& ĩ vltimo, vbi plura ĩ mría. ✱ ¶†Licet aũt, vt vidim9,in hac pñia soleant greffarij seu tabellionarij nñi dare & cõcedere mãdata ad citãdũ & exequẽdũ ẽt sine pcepto iudicis,saltẽ speciali ĩ qlibet mãdato,sed ex gñali pcepto eis facto:tñ in Italia solẽt Iudices cõcedere & signare suis signismanualib9:vt pluries feci,me assidẽte capitaneo iustitiẽ Mediolani:qa etiã sola simplicia mãdata ad citãdũ signabã : nec ausi essent greffarij dictæ iustitiẽ signare:& hoc ẽ vt cognoscat de iussu & cõmissiõe iudicis q p ei9 signaturã pbat:q subscriptio pbat,& tãtã fidẽ facit qtũ ppria scriptura vel ĩscriptio: vt dicit Bar.ĩ.l.si cui ĩ prin.ff.de accusa.do.me9 Iason in aut.si qs ĩ aliq.in.ij.col.C.de edẽ.& in.l.cũ antiqtas.ĩ.iij. col.C.de test.Feli.ĩ.c.qm cõtra.ĩ.xxiiij.col.de pba.& in c.cũ iter.de re iudi.ppea multũ dñt aduertere subscribẽtes ab ea q subscribũt:cũ talis subscriptio multũ opet cõtra eos.tex.gl.& doct.ĩ.l.cai9 sei9.ff.de pig.acti.Alex. ĩ cõsi.cxxix.in.ij.col.ĩ.j.vol.& isto mõ ibi pbat cõmissio:ĩ qbusdã alijs locis pbat p lrãs sigillatas sigillo priuato iudicis,vt dicit Bar.ĩ extraua.ad reprimẽdũ.ĩ verbo,p lrarũ,& hoc casu tales lræ bene pbant.ca.post recessionẽ.de pbatio.p Bal.& Sali.ĩ.l.si q p calũniã. C.de epis.& cleri.licet Rota in.xxiiij.decisio.in antiqs videat tenere cõtrariũ:sed qcquid sit q ad nos videm9 q ĩ practica nñra cõmissio nũqj nõ pbat nisi p scripturã, nõ q dẽ iudi.priuatã:sed à publica psona(quã greffariũ dicim9)scriptã & sigillatã sigillo nõ ẽt iudi.sed ordinato à pricipe ad cãs:& hoc ẽ scd'm formã traditã.ĩ.c. qm cõtra falsã.de pbationibus.ad pbandũ acta iudicialia.

Practica.

Cõmissio an possit pbari per

76 SED †qa ibidem dicit q acta iudicialia etiã p testes pbari possunt,an hẽc cõmissio possit pbari per te-

testes idoneos.

stes, credo ꝙ vno casu possit ꝓbari ꝑ testes in practica
nr̄a:vtputa si nūtiꝰ cui facta fuit cōmissio virtute cuius
citauit aliquē,illā casu amisit;: ne actꝰ ꝑ eū factꝰ sit illu-
soriꝰ,posset sustineri ꝙ ꝓbat̄ cōmissio ꝑ testes ꝗ eā vi-
derūt.ꝑ nota.in.d.c.q̄m cōtra falsam.alias nō:qa requi-
ritur scriptura ī cōmissiōe:vt dicit do.meꝰ Ias.in.l.cum
ꝓponas.la ꝑmiere.C.de pact.dicā latiꝰ.ī.in.§.seq.¶Sed
77 iuxta ꝑdicta q̄rit̄,†an valeat fides facta de mandato &
cōmissione ꝑ greffariū seu libellariū:vt q̄tidie faciūt,cū
qs petit mādatū greffariis: faciūt greffarij mādatū bo-
nū,ac si ī manibꝰ executoris eēt iā positū,eidē executo
ri fidē faciēdo:an executio hoc mō facta valeat,& pos-
sit hoc mō cōmissio iudicis ꝓbari ꝑ relationē greffarij.
Istud vidi multotiēs in curijs obseruari maxīe scl'aribꝰ:
& qa vt vidimꝰ hi greffarij ex vsu & consuetudine seu
stylo solēt dare & cōcede.talia mādata,si faciāt fidē exe-
cutori de mādato:pōt dici qđ nūtiꝰ habuit cōmissionē
ac si verè mādatū habuisset.arg.eorū q̄ notant̄ in.§.vē
dite.insti.de em.& vēdi.sed bonū eēt qđ eisdē ꝑ iudicē
īhiberet̄, ne decætero fieret talis fides,qa est periculosa.
¶Quid aūt si nūtiꝰ dicat & referat citasse aliquē scđm
suā cōmissionē:an ꝑ hoc ꝓbet̄ cōmissio ꝑsūptiuę.Imol.
in.c.cū parati.extra de appel.tenet ꝙ nō:nisi cōsuetudo
vel stylus habeat in cōtrariū:qa tunc illi stādum est.

Quæstio.

78 SED iuxta †ꝑdicta ꝓsequēdo materiā nuntiorū:q̄-
ro mādatur alicui qđ exequat̄ aliqđ mādatū de ci
tādo,aut aliâs alteriꝰ gn̄is:citatꝰ aut quilibet aliꝰ cōtra
quē executiōi demādat̄ tale mādatū, dicit.tu nō es ille
ꝗ habes potestatē me citādi,vel dicat mādatū dirigi ser
uiēti regio,tu nō es talis:ego nō teneor cōparere,nisi fa
cias mihi apparere qđ sis talis , qd fiendū? dico ꝙ ex q̊
ille portat lr̄as cōmissiōis:& mādatū qđ vult exeꝗ qđ
ꝑsumit̄ qđ sit ille de q̊ loquit̄ cōmissio : ex quo em̄ qs
habet muniméta causę, ꝑsumit̄ eē ꝓcurator.Iasō.in.l.j.
C.de ꝓcura.ī fi. Feli.in.c.causā q̄.in.xij.col.extra de re-
scrip.Sed aduerte,qa cū nūtij vniꝰ ꝓuincię exequunt̄ ī
sua ꝓuincia ī q̄ sūt deputati & cōmissi : qa est satis no-
toriū qđ sint tales:nō solet eis oppōi qđ nō sint seruiē-
tes regij:nec tenent̄ docere de eorū ptāte:sed si exeāt ꝓ-
uinciā eorū tenent̄ hr̄e eorū lr̄as institu.officij:& ita so
lēt facere:& si nō habeāt tales lr̄as, solēt ꝑ officia.regios
detineri ī carcere,cū dicant̄ abuti,ex q̊ nō docēt de eorū
ptāte.¶In Italia solēt apponi hęc verba in mādatis. de
cuiꝰ relatiōe stabimꝰ tali portatori ꝑsentiū:& hoc casu
eidē adhibet̄ fides,ꝑ not.ꝑ Bar.in.l.lucius.ff.de fideiuss.
& Sali.in.d.l.si qua ꝑ calumniā.C.de episco.& cle.

Nota casum pulchrum.

79 ADuerte†etiā ꝙ si nūtiꝰ habuerit in mādato citādi
aliquē:& pēdēte citatiōe iudex moriat̄:ꝙ tn̄ nun
tius pōt citare sine alio mādato successoris, & valet ci-
tatio.Ita dicit Bar.in.l.vēditor.§. iudices.ff.de iudi.& in
80 fi.illiꝰ.§.Bar.dicit†ꝙ si iudex dedit ī mādatis nūtio ad
faciēdū quādā executionē:& anq̄ exequat̄, morit̄ iu-
dex ꝗ mādauit, ꝙ valet executio post eiꝰ mortē facta.
alleg.& se remittit ad notata ꝑ eūdē ī.l.fi.ff.de acq.pos.
vbi hoc tenet.alle.no.ī.c.si sup gr̄a.de offi.deleg.i.vj.&
nota.ꝑ eūdē Bar.ī.l.ij.§.sed & si qs.ff.de do.Faciūt no.ꝑ
Io.fab.ī.§.itē si adhuc.insti.māda.Ita ēt tenet do.meus
Ias.in.l.more.in.xij. col.ff.de iuris.om.iudi. Et Feli.in.c.
81 ecclia sactæ Mariæ.ī.xiij.col.extrà de cōsti. ¶†Esset suc-
cessiuè vidēdū:an nuntij deputati ab habēte potestatē
deputādi(vt hodie est rex, tꝑibus verò ꝑteritis solebāt
deputare balliui nūtios) mortuo deputāte & cōmittē-

Annuntiorum officium morte cōmittētis expiret.

te,possint exercere eorū officia,etiā si non fuerint cōfir-
mati à successore:& sic an eorū officiū finiat̄ morte cō-
mittētis seu deputātis?¶Ista q̄stio pōt eē gn̄alis ad offi
cia q̄cūq; sint:an mortuo rege seu alio cōstituēte seu de
putāte,vacet officiū. Fit q̄dā distin.inter officia ad bn̄-
placitū,& officia ꝑpetua:qa vt dicit Salice.in.l.iubemꝰ.
C.de aduo.diuer.iud.officia.positꝰ ad bn̄placitū,reuo-
cat̄ morte īstituētis,secus ī officijs ꝑpetuis.Dicit tn̄ do.
meꝰ Ias.post Bart.in.l. deputato.§.si qs ipsi ꝑtori.ff. de
no.ope.nū.& in.l.pricipalibꝰ.in.ij.col.ff.si cer.pet.Et Fe
82 li.in.c.ex lr̄is in.vj.col.de cōsti. †ꙙ officia.ad bn̄placitū
dicit̄ ꝑpetuus:sed credo hoc eē verū in officialibꝰ prin
cipis:& hoc obseruat̄ ī toto regno Frācię:qa oīa officia
sunt ad bn̄placitū,& tn̄ sunt ꝑpetua.Videmꝰ tn̄ ꝙ mor
tuo rege,requirit̄ cōfirmatio à successore:sed fiūt tales
cōfirmatiōes sine causę cognitiōe. Ioā.fabri.verò ꝗ fuit
Gallꝰ & cācellariꝰ Frācię, & magnꝰ practicus facit aliā
distinctio.ī.§.itē si adhuc.in.ij.&.iij.col.insti.māda. vbi
83 dicit,†ꝙ officia.hn̄tes iurisdi.ordina.vt sunt balliui, &
senescalli regis,nō reuocent̄ morte cōcedētis & īstituē-
tis.Ex q̊ etiā īsert,ꝙ balliui baronū,& iudices,nō reuo-
cant̄ morte dn̄orū.Faciūt q̄ dicit do.meꝰ Ias.in.l.more.
in.iij.col.ī.v.not.ff.de iuris.om.iudi. & Io.fab.ī.d.§.q̄rit
ꝗd de lega.ad vniuersita.causarū.De inq̄sitoribꝰ.de of-
ficiali epi,de eiꝰ vicario,& ꝗbusdā alijs.vide eūdē ibi.&
ī hac mr̄ia fac regulā,cū sex limitatiōibꝰ ꝑ do.me.Iaso.
ī.d.l.more.in.ij.&.iij.col.& ēt vide Feli.in.c.relatū.extrà
de offi.dele.vbi facit regulā de mādato extraiudiciali
84 cū limitationibus. ¶†Et tenet̄ nūtius recipere mādata
ad exequēdū quæ eidē ꝑ partes ꝑsentent̄, & illa execu-
tioni demādare:aliâs punit̄.argu.eorū q̄ dicunt̄ de iu-
dice,ꝗ tenet̄ iudicare.Bar.ī.l.spōte.§.iudicādi.ff.de mu-
85 ne.& hono.¶†An quis cogat̄ esse iudex? dic ꝙ sic,nisi
rōnabilem causam alleget.Paris de puteo ī tractatu de
syndica.ī verbo,arbitriū.versi.potestas.fo.xxv.vbi etiā
86 ꝑ plura dicit,†ꝙ iudex pōt cogere iurisperitos aduoca
tos suæ iurisditiōis & sedis ad sibi cōsulendū, maximè
in causis fisci ꝓ principe,etiā sine salario.Et istud hodie
apud nos per ordinationes regias obseruatur.

☞ADDITIO. Vide etiā Matthæū de Afflictis in cōstitutione q̄ incipit,vt vni-
uersis.in princi.in glo.& dixi infrà in titu. (des droictz
& appartenāces a gēs mariez).§.vij.ī gl.(se ce n'est du
87 cōsentemēt.) * ¶†In causa tn̄ in q̄ fuit qs aduocatus,
nō pōt cogi esse iudex.Boeriꝰ ī cōsuetudinibꝰ septenæ
Bituriceñ.in ti.de iurisdi. om.iudi.§.vij. ꝑ tex.in.l.præ-
tor.ff.de iurisdi.om.iudi.& in.l.fi.C.de offi.assesso.

ET de tabellione qui cogit̄ facere instru.vt dicit ibi
Bar.alleg.ī arg.l.ij.§.viatorū.C.nau. caup.stab.&
l.sācimꝰ.la.j.C.de aduo.di.iudi.vbi dicūt Ang.& Sali.
88 †aduocatꝰ cogit̄ aduocare ꝓ partibꝰ à ꝗbꝰ petit̄:aliâs
punit̄ si renutat.alle.l.ꝓuidēdū.C.de postu.q̄ bn̄ facit.

☞ADDITIO. Aduerte qđ aduocatꝰ pōt exer-
cere ī pr̄ia sua officiū aduocatio
nis,& non tenet̄ ire ad custodiā ciuitatis, Matthęus de
Afflictis ī cōstitu.regni Siciliæ, q̄ īcipit,iustitiarios.in.j.
nota.qđ ītelligit dūmodo habeat offm̄ aduocādi. *
¶Sic ergo nūtiꝰ tenet̄ mādata recipere, & recepta exe-
cutiōi demādare.¶Qđ etiā intelligat̄ sine dubio qn̄ iā
incepit ī aliq̄ cā,qa semꝑ cogit̄.Ita Bar.in.l.j.in versi.itē
īdirectè.ff.de offi.cōsul.& ī.l.j.C.de sportu.& facit ī ar.
qđ dicit Bar.in.l.at si qs.ff.de religiosis & sumpti.fune.

dicit tñ Ange.in.d.l.j. C. de sportu qđ istud nõ obser-
Nota. uat. ¶Aduerte, qa aduocatus cogit suscipere patroci-
niũ,notari⁹ cõfiscere istru.hospes, caupo,& tabernari⁹
hospitẽ,pcura.solit⁹ exercere officiũ pcuratiõis i pala-
tio pcuratio.meretrixq̃ est i lupanari hoiem.ista oĩa di
cit & cõprobat Philip.deci⁹ i.l.iuit⁹ nemo.ff.de reg.iu.
q̃ ad vltimũ tñ de meretrice nõ credo verũ,qa põt sem
per penitere:& qa nõ est mĩa nr̃a,iõ nõ aliter insisto.

Citationis synonyma. ☞ADDITIO. Sed tamẽ cur hoc quòd nõ puniatur de iure ciuili violẽtia facta meretrici,vide Matthæum de Afflictis in constitutione,omnes nostri.in.ij.notabili. *

Citatio an sit de necessitate iudicij. 89 Multa†sunt noĩa q̃ idẽ importãt:vt est citatio, in ius vocatio, monitio,edictũ,denũtiatio,cõuentio,& aliud qđ i vulgari nr̃o dicim⁹ adiornamẽtũ. De qb⁹ oĩb⁹ p Io.fab.in. §.fi.instutu.de pœna teme.litigan.
90 †vbi q̃rit an citatio sit de necessitate iudicij. Et multa ibi p eũ.& p doct.in.c.qm̃ cõtra falsam.extra de pba. in.c.fi.de elect.i.vj.Plura p do.meũ Iaso.in.l.j.ff.de i ius vocã.vbi cõcludit q̃ est necessaria cõtra absentẽ,sed data p̃sentia partis in iudicio,nõ est necessaria alia citatio: vt pbat ibi.xj.rationib⁹ : & limitat tribus limitationibus.Et vide aliqua p Feli.in.c.cũ oporteat.de accusa.

☞¶Et est ita necessaria qđ si in ea sit vitiũ,nunq̃ processus p contumaciã fact⁹ est validus, vt dicit Bal.in aut. si omnes.C.si vt ab hęredita.se abstineant.

☞ADDITIO. Et ita tenet Matthę⁹ de Afflictis i cõstitu.causas alias.i.iiij. nota. & i cõstitu.si q nr̃orũ.in.vij.nota.faciũt q̃ dicit Hippo. de Marsilijs i cõsi.lxxxj.nu.xlix.&.50.in.j.volumine. * ¶Et aduerte,qa Io.fab.i.l.si nõ cognitio.& ibi do.me⁹ Ias.C.si cõtra ius vl' vti.publi.dicũt q̃ tales executo.nullã hñt iurisditio.& dicit ibi Io.fab.q̃ ita obseruat curia Frãciæ. Videt tñ q̃ in executiõe casus nouitatis, executores hñt cognitionem causæ. ¶Vide de p̃dictis q̃ dicit Boeri⁹ in cõsuetu. Bituriceñ.tit. de iuris.cm.iudi.§.xv. vbi dicit q̃ tales seruiẽtes pñt citare viua voce i via publica:sed nõ possunt hoc facere apparitores in curia ecclesiastica i Frãcia.Et dicit ita fuisse p arrestũ curiæ parlamenti Parisiensis cõtra plures epõs pronuntiatum.

Aduerte etiã q̃ epi in regno Frãciæ nõ hñt territoriũ extra suas ecclesias & illarũ septa,scd'm Cy.& Bal.in.l.epale.C.de episco.audiẽ.ex quo nõ pñt exequi s̃nias eorũ i tpalib⁹,nec facere iuẽtaria de bonis tpalib⁹ laicorũ,nec capere clericos etiã nõ coniugatos psonaliter.vt dicit.G.bñdicti in sua repetitio.c.Raynuti⁹.i verbo,& vxorẽ noĩe adelasiã.nu.cccccxxiiij.extra de testa.

Sed qa suprà dictũ est q̃ offi.isto. nũtio.ẽ mãdata exequi, & potissimũ est citatiões facere,vidẽdũ est
Citatio duplex. Verbalis. 91 quõ hæ citatiões debeãt fieri. †Pro itelligẽtia cui⁹ ẽ aduertẽdũ,q̃ duplex est citatio, q̃dã verbalis, q̃dã realis, siue psonalis.Verbalis est q̃ fit i causis ciuilib⁹ & pecuniarijs,i qb⁹ nemo psonaliter adesse cogit.& q̃ tm̃ dat diei assignationẽ ad cõparẽdũ corã iudice. Aliqñ tñ in causis ciuilib⁹ ẽt qs citat realiter:vide de p̃dictis no.in
Realis siue psonalis. l.iij.& fi.C.de pcu.Realis verò siue psonalis est q̃ fit per psonæ detẽtionẽ,captionẽ,aut arrestationẽ. Notantur hęc p Bar.i.l.plerick.cũ.l.seq. ff.de in ius vocãdo.Et ista realis regulariter fit i causis criminalib⁹, ad qđ dñt aduertere nũtij, ne citẽt realiter : nisi habeãt mãdatum ad
92 hoc.Aduertãt ẽt ad locũ:†qa talis citatio nõ põt fieri in ecclia iuito citato. C. de his q ad eccle. cõfug.toto ti.& habet i.c.decet.de imu.ecc.p Bal.& Sali.i.l.nemo mar-
93 tyres.C. de sacrosan.eccl.†nec ẽt põt fieri i domo ppria talis citatio realis.Qđ quõ itelligat, notãt doct.in.d.l. plerick.ff.de i iusvocã.nisi tñ in cã criminali,in q̃ etiam põt fieri citatio realis.notãt doct.in.d.l.plerick.vbi potes videre de plurib⁹ q̃stionib⁹ ad ppositũ:q̃ essent extra materiã hui⁹.§.iõ eas omitto.Et sic ex his cognoscit
94 †q̃ locus vbi qs citat cõsiderãdus ẽ:valet tñ citatio facta sine loco.Ita Feli.i.c.cũ. M.Ferrariẽ.col.iij. ver.& hic videm⁹.ibi,& si eps citauit.de cõstitu.qđ itellige verũ in ordinario.secus i delegato vel arbitrio. Bart.i.l.si vt pponis.la.ij.C.quõ & qñ iudex.& ibi Ang.i.l.j.§.hæc stipulatio.in.vij.col. ff.si cui plusq̃ p legẽ falci.Et adde
95 Cardi.in.c.fi.de rescri.†& qñ quis citat ad locũ nõ tutum.vide doc.in cle.pastoralis.§.pisana.de re iudi. — Locus i citatiõe cõsiderãdus.

☞ADDITIO. Hic est vn⁹ cas⁹ in q̃ citat⁹ nõ tenet cõparere, dixi amplè i cõsi. qđ feci p rege Anglię,q̃ fuit citat⁹ vt cõpareret Romæ i cã mrĩmoniali, vbi ãplè tractaui hãc mrĩam.& alios cas⁹ ponit Matthę⁹ de Afflictis i cõstitu.q̃ icipit,priuilegia. * ¶Et an teneat mittere pcur.vide Ang.i dispu tatiõe sua icipiẽ.Bonoñ.in.xiiij. &.xv.col.& Feli.i.c.cũ te.in.j.col.extra de offic.deleg.Bar.in.l.idẽ.ff.pro soc.

☞ADDITIO. Intellige ẽt de loco vbi qs citat, qa extra territoriũ nõ põt citari, vt tenet Matthę⁹ de Afflictis i cõstitu.regni Siciliæ, quę icipit,i ciuilib⁹.nisi cũ cõmissiõe iudicis vbi citat, & in cõstitu.q̃ incipit,edictorũ,ponit si sit facta extra territo
96 riũ.in.iiij.&.xij.notabili. * ¶†Tẽpus etiã cõsiderari debet i citatiõe,s.dies & hora. De die aũt q̃rendũ esset, an die feriata fieri possit.Sed de hoc vide q̃ dicit Barto.& post eũ do.me⁹ Ias.in.l.j.§.nũtiatio.ff.de no.ope.nun. vide no.p doc.in.c.fi.de ferijs. & multũ est aduertendũ ad doctrinã Bar.in.d.§.nũtiatio. vbi ẽt multa alleg.per Alex.i apostil.& i duob⁹ actib⁹.s.in cõmissiõe & coartatiõe q̃ fit p nũtiũ:sto cũ opinione Io.an.i.c.fi.de ferijs. vbi tenet q̃ de cõsuetudine hi duo act⁹ fiũt.Et ita obser — Tp̃s cõsiderandum.
97 uat.sed si cõparitiõe,nõ obseruat in Burgũdia. †solent tñ Galli i suis assisijs(q̃s tenẽt bis aut ter i anno,i q̃libet puincia)exercere oẽs act⁹ iudiciales,etiã dieb⁹ feriatis, imò cõmissarij curie plamẽti Parisieñ.solẽt oĩb⁹ dieb⁹ etiã feriatis exercere act⁹ iudiciales:puta examinare testes,& alios act⁹ facere:qđ est phibitũ.l.actus. C.de ferijs.&.l.si feriatis.nisi tñ in causa criminali,q̃ põt etiam die feriata fieri.l.puinciarũ. C.de ferijs. ¶Itẽ etiã die feriata põt interponi appellatio.l.j.ff.de ferijs.qđ nõ credo esse verũ i appellatiõe iudiciali:i iudicio scl'ari:quia illico est appellãdũ p ordinatiões regias,maxime i Burgũdia.¶Itẽ etiã libellus põt dari die feriata.notat in.d. — Omnes actus iudiciales dieb⁹ ẽt feriatis exercent i Gallia.
☞l.j.Et Spec.in tit.de ferijs.§.sequit. ¶Non tñ põt recipi istrumẽtũ die feriata scd'm.l.fi.C.de ferijs,sed tñ põt eo dẽ die loqui de his q̃ sunt i instrumẽto recipiẽda.quòd nõ obseruat de cõsuetudine toti⁹ mũdi. * ¶Vide qd i hoc dicat Io.sanxõ i cõsuetu. Turoñ.titu.(des droictz de moyenne iustice)arti.vj.fo.xxxiij.Et ibi tenet q̃ executio die feriata facta valet.per Panor.i.c.fi.de ferijs.
☞¶Vide Matthęũ de Afflictis in cõstitutio.regni Sicilię, quæ incipit,si quis nostrorũ fideliũ.in rubrica. *

Et aduerte ad q̃õnẽ Bar.in.l.oẽs.la.ij. C.de ferijs.& Panor.in.c.fi.de iudi.an psona obligata p debito ad corp⁹ possit i vim mãdati guarẽtigiati(& est istrumẽtũ sub cãcellaria cõtractuũ ducat⁹ Burgũ.receptũ)

capi ad corpus, & psonaliter diebꝰ feriatis. Et credo ꝙ
nõ in diebꝰ feriatis ĩ honorẽ dei: nisi eẽt suspicio fugæ:
& etiã hoc casu & ĩ causis criminalibꝰ etiã dando tor-
turã, põt pcedi die feriata. Do. meꝰ Ias. in. l. diuus Traia
98 nus. ff. de ferijs. quæ nota. ¶ † Sed an qs possit se obliga-
re ad corpꝰ. vide. ĩ. ti. (des rẽtes vẽdues a reachat). §. iij. ĩ
gl. (quand ilz sont mis,) in additiõe ibi posita. incipien.
Aduerte tñ. Et aduerte ꝙ multis modis qs põt se obli-
gare. vide Lucam de pẽna in. l. cũ scimus. in. ij. col. C. de
99 agricolis & censi. lib. xj. vbi tenet † ꝙ quis nõ põt se obli
gare sub vinculo excõicatiõis, cõtra opinionẽ Bernar.
Imo. & Hostien. in. c. cũ dilecti. de electio.

An quis se possit obligare ad corpus.

ADDITIO. Aduerte tñ qđ filiusfamilias nõ
põt se obligare ad corpꝰ, nec cle
ricus, nec mulier, nec doctor, vt tenet Hippoly. de Mar-
silijs in sua practica causarũ criminaliũ. in verbo, attin-
gam. nume. lxj. vsq; ad numerum. lxxj. *

100 COnsiderare † etiã debet nũtiꝰ tps certũ in assigna-
tiõe diei, qa debet assignare diẽ citatiõis certã: qa
si citaret simplr nõ assignata die certa, nõ valeret cita-
tio. scđm Bar. ĩ. l. liber hõ. la. ij. §. decẽ hodie. ff. de verb.
obli. ¶ Itẽ Bar. ĩ. l. aut q aliter. §. j. ff. qđ vi aut clam. & ibi
Alex. plenè p Ang. de Peru. in. l. si vt pponis. C. qũo &
qñ iudex. & Bar. ĩ. l. liber hõ. §. decẽ. ff. de verb. obli. & li-
cet sint ĩ hoc diuersæ opiniões: tñ doct. illas cõcordãt. ĩ
101 d. §. decẽ hodie. maxiè Io. de Imo. q sic dicit: † ꝙ q̃tũ ad
multãdũ citatũ pp cõtẽptũ magistratꝰ, sufficit citatio
sine termino: qa citatꝰ tenet cõparere q̃primũ potest:
scđm Spec. & Io. an. ĩ tit. de cita. §. sequit. versi. sed qd si
nõ pfixerit. & dicit ꝙ assessores & iudices solẽt vti hac
practica. Nescio de practica q̃ ad eũ, sed q̃ ad nos & in
hac practica istud nõ obseruaret: sed (vt dicit) q̃tum ad
hoc vt possit cõtra eũ pcedi tãq; cõtra cõtumacẽ ad re-
liqs actꝰ iudiciales nõ valet citatio. Et ad. c. eos. de sen.
excõi. ĩ. vj. satis rñdet, ꝙ ibi ẽ speciale ppter piculũ mor
tis: sed qcqd sit, credo ꝙ illa distinctio nõ valet nec sit ve
ra: qa hoc casu vna & eadẽ res diuerso iure cẽseret: qđ
nõ eẽt dicẽdũ. l. eũ q. ff. de vsucapi. nec ẽt seruat ĩ practi-
ca q̃ ad nos: & si obseruaret, possent seq multa incõue-
niẽtia: puta ĩ mr̃ia guardiæ & casus nouitatis, si ĩpetrãs
ĩ prima assigna. nõ cõparet, cadit à iure suo. Et hoc casu
posset eẽ ꝙ vna die cõpareret, & altera die opponẽs q
peteret defectũ sibi dari: & si ĩpetrãs nõ eẽt psens, posset
facere defectũ, & sic cadere à iure suo. Alia pñt videri ĩ-
cõueniẽ. iõ apud nos obseruat ꝙ debet dari certa dies.

Dies certa assignãda.

ADDITIO. Immò ẽt debet dari cõpetẽs, vt
scilicet citatꝰ habeat tps cõgruũ
scđm distã. locorũ ĩ accessu & ĩ cõparitiõe: alias redde-
ret nulla; vt dicit Mat. de afflictis ĩ cõstitu. regni Siciliȩ,
q̃ icipit, cãs alias. ĩ. iiij. nota. & in cõstitu. si quẽ nr̃orũ. in
vij. notabili. Et de die certa idẽ Matthȩꝰ ĩ cõstitu. q̃ inci-
pit, ĩ ciuilibꝰ. in. iiij. nota. Et debet nomẽ nũtij apponi ĩ
citatiõe, aliâs est nulla. Hippolytus sing. cclv. *

Nũtij nomẽ in citatione.

SED qd de hora? Hãc q̃stionẽ ẽt examinat idẽ Io. de
102 Imol. ĩ. d. §. decẽ. sed dic † ꝙ si iudex habeat certã ho
rã, nõ ẽ necesse exprimere horã ẽt si habeat duas horas
sufficit ꝙ cõpareat vltĩa. Si verò nõ habeat certã horã,
debet exprimi hora. Ita videt tenere Bal. ĩ. d. l. si vt ppo
nis. C. qũo & qñ iudex. Panor. ĩ. c. cõsuluit. extrà de offi.
deleg. Faciũt q̃ dicit Inn. ĩ. c. cũ nobis olim. extrà de elec.
¶ Et aduerte ad ea q̃ dicit idẽ Io. de imo. ĩ. l. q añ Calen-
das, ff. de verb. obli. vbi ponit practicã contra illũ q di-
stat multũ à lõge, & q est difficilis ad citandũ: qa (vt di-
cit) si cõpareat, aut eiꝰ pcura. ĩ vna assigna. debet sibi eli
gere locũ in q̃ citari velit. Quã practicã dedit Inn. in. c.
cõstitutꝰ. de pcu. & ĩ. c. auditis. eo. ti. & plura alia reme-
dia ponit ibi, sed istud ẽ practicabiliꝰ, aliâs fiat vna ci-
103 tatio gñalis, q̃ tñ nõ semp videt pmissa: vt ibi p eũ: † &
ibi ponit de expeñ. citatiõis q̃ debent p cõtumacẽ. per
gl. in. c. q̃relã. de pcu. q̃ est nota. ¶ Quia hìc fit mẽtio de
hora, Aduerte, qa expssio horæ ĩ instru. multũ prodest.
vbi est q̃stio de prioritate. qm̃ si in vno instru. sit hora
ĩserta, in alio nõ pfert illud qđ habet horã. Ita ppulchrè
tenet Ias. pceptor meꝰ in. l. j. in. ij. & iij. col. ff. solu. matri.
vbi ponit ĩ casu. c. si à sede. de pben. in. vij. ꝙ bonũ est in
puisiõe ordinarij ꝙ opponat hora: vt trãsferat onꝰ p-
bãdi prioritatẽ ĩ puiso à sũmo põtifice: & ibi multũ bñ
declarat mẽtẽ illiꝰ. c. & gl. ibi. De q̃ vide ẽt Feli. plenè. in
c. pastoralis. ĩ. iij. & iiij. col. & in. c. capi. in. v. col. de rescri.
& ĩ. c. sanè. (le premier) de offici. delega. Et dicit idẽ Feli.
in. c. j. in. iiij. colũ. extra de fide instru. ꝙ appositio horæ
in ĩstrumẽtis nõ est de necessitate, tamẽ qñq; prodest.

Horacerta an sit exprimẽda.

104 NVnqd † aũt citatis debeat fieri ad locũ certũ. Bar.
l. si vt pponis. la. ij. C. qũo & qñ iud. dicit ꝙ aut ẽ
citatio q̃ fit corã iudi. ordina. & tũc non, qa habet locũ
deputatũ, ĩ q̃ loco debet sedere. d. l. si vt pponis. qđ li-
mita, vt p do. meũ Iaso. ĩ. l. ius pluribꝰ. ff. de iusti. & iure.
aut fit corã delega. nõ hñte locũ maiorũ. Et si ab initio
deputatꝰ est locus, & tũc nõ debet ĩseri, aliâs sit q debet
eẽ pticularis. faciũt q̃ dicit Alex. ĩ cõsi. suo. cxxiiij. in pe-
nul. col. in. ij. vol. & Pau. de ca. ĩ cõsi. suo. xcviij. in. ij. col.
in. j. vol. & pdicta etiã tenet idẽ Ang. ĩ. d. l. si vt pponis.

ADDITIO. Vide Matthæum de Afflictis in
constitutione regni Siciliæ, quæ
incipit, edictorum. in. vij. notabili. *

105 SED iterũ † quæro an possit fieri de nocte. & de alijs
106 actibꝰ iudicialibꝰ: † dic in hoc cõsiderandũ esse tri-
plicẽ actũ citatiõis: qdã est q dicit actꝰ cõmissiõis de ci-
tãdo: & qa suprà dixi ꝙ talis cõmissio est sñia ĩterlocu
toria. p gl. ĩ. l. cũ clericus. C. de episco. & cleri. p do. meũ
Ias. in. l. moræ. ĩ. x. col. ff. de iurisdi. om. iudi. cũ alijs. ã. al-
lega. iõ videt nõ posse fieri de nocte scđm not. in. l. mo
ræ. ff. de ferijs. & p do. meũ Ias. in. l. nõ minorẽ. C. de trã-
sac. qdã est q dicit coartatio, q est qñ nũtiꝰ facit expletũ
suũ citãdo partẽ noiatã in mãdato: & tũc hoc casu aut
facit hũc actũ de nocte assignãdo diẽ parti ad cõparen-
dũ. Et videt valere: qa paria sunt aliq̃ fieri tpe habili, vel
inhabili dũmodo referat ad tps habile. l. in tps. ff. de he-
redi. ĩstitu. l. qđ spõsæ. C. de donatio. añ nuptias: & hoc
argu. arguũt quidã & dicũt, ꝙ etiã citatio die feriata, fa
cta ad diẽ nõ feriatũ valet: sed nõ est eadẽ rõ, immo di-
uersa & separata, ex q̃ licet cõis opinio sit ꝙ citatio fa-
cta die feriata ad diẽ nõ feriatã valeat, nõ tñ idẽ dicẽdũ
erit ĩ hoc casu, cũ citatio fiat ad hoc vt pars cõpareat. &
sciat q̃ die & hora debeat cõparere: cũ hȩ sint vires cita-
tiõis scđm not. in rubri. C. & ff. de ĩ ius vocando. & cũ
credat nũtio de illa assignatione diei & citatiõe, vt dixi
suprà & ĩ. in. §. sequẽ. dicã. nõ refert q̃ hora & tpe illam
assignationẽ dederit: nõ sic est ĩ die feriata: qa tex. resistit
illi actui illis diebꝰ non qdẽ rõne pdicta, sed ob honorẽ
dei p q̃ summꝰ est fauor. arg. l. sunt psonæ. ff. de reli. &
sumpti. fune. & l. veluti. ff. de iusti. & iure. qcqd sit, Vide
mus in curijs nr̃is, ꝙ etiã tales citatiões etiã de nocte nõ
fiunt. & maxime, vt videmꝰ ferè oĩa nr̃a mãdata initij
proces-

processus incipiūt ab executiōe: vt in mādatis de debitis guardię seu manutētionis, q sunt actus executionis: sed post oppositionē assignatur dies ex quo cōuertant̄ in vim simplicis citatiōis. si tamē fieret simplex citatio de nocte, recurrendū esset ad notata in locis hic añ allegatis. Tertio modo cōsideratur citatio ꝓ relatione quę fit per nūtium de actu quē facit: & de isto actu pōt dici ꝙ si fiat verbo iudicis, ꝙ debet fieri illa hora qua iudex sedet ꝓ tribunali: & qa iudex non pōt sedere de nocte, ideo etiā nec talis citatio pōt fieri de nocte. Si verò fiat relatio scripto: vt fit in curijs regalib⁹, tunc pōt illam facere nuntius qñ voluerit: sed tñ debet p̄sentari iudici de die: vt illa hora si pars non cōpareat, reputetur contumax per iudicē sedentem ꝓ tribunali, qui non pōt sedere nisi de die. §. sedebūt iudices. in aut. de iudicijs.

Considerare etiā debent nuntij q̃s ꝑsonas citare habeant qa multę sunt q̃ prohibent̄ citari: vt habet̄. ff. & C. de i iusvocādo. & maximè realiter de qb⁹ alibi dicā. vbi tractabo materiā citatiōis realis, q̃ quotidie in criminalib⁹ est non solū vtilis, immo etiā necessaria.

In textu ibi

Sont creuz.

Pluralis locutio in singularitates.

Ponderāda sunt verba hui⁹ consuetudinis quæ loquunt̄ in plurali nūero: ideo videtur qđ ad min⁹ debent esse duo, ad hoc vt eis credatur. l. vbi numer⁹. ff. de testib⁹. & regula pluralis locutio. de reg. iuris. in. vj. vbi Dynus. Credo tñ qđ hoc casu resoluit̄ in singularitates, qđ quomodo fiat, dixi suprà in rubrica huius tituli in prima glo. vbi plura allegaui.

ADDITIO. Vide Boerium in dicta clausula, pluralis locutio. in additione ad Dynum. *

Nuntio credit̄.

1 Nuntio †ergo credit̄, & eius statur relationi in his q̃ concernunt citationē partis, & diei assignatio. tex. in l. missi. C. de exactio. tributo. lib. xj. Ludoui. Bolognin⁹ in cōsilio suo. lij. in princi. Feli. in. c. j. de iudic. in versi. iiij. cōclu. & plura de mr̄ia. an & qñ nuntio credat̄ sine literis, vide i. §. seque. in gl. j. vbi dixi, an nūtio sine literis credat̄. & dic ꝙ sic. intellige cōstituto ab iferiore à principe. l. sed interpellat̄. & ibi Floria. post gl. ff. de arbitris. & no. gl. i. l. cessante. C. qūo & qñ iudex.

Nuntio pricipis ? credi tur sine literis.

2 †sed nuntio prīci. nō credit̄ sine lr̄is. l. vnica. vbi Pau. de ca. C. de māda. prīcipū. Io. de platea. in. l. ꝓhibitū. C. de iure fisci.

ADDITIO. Vide Matthęū de Afflictis i constitutiōe regni Siciliæ, q̃ incipit, edictorū. *

3 ¶†Nisi sit cardinalis cui credit̄ sine literis. c. nobilissim⁹. xcvij. distinc. & ibi gl. penul. & Archi. no. Io. an. in. c. ij. sup verbo, proponi. de iudi. in. vj. not. docto. in. c. cum in iure peritus. de offi. deleg.

ADDITIO. Sed an debeat excōicari à iudice citata parte. Matthę⁹ de Afflictis in cōstitutiōe regni Siciliæ, q̃ incipit, terminū vitæ. in. v. q̃stione, dicit qđ sic, & ibi ponit quō fieri debeat. *

4 Et aduerte, †quia nō credit̄ nūtio vltra assignationem diei de iure. tñ per hanc nostrā consuetudinē creditur etiā quo ad pœnā vsq; ad summā mentionatam i cōsuetudine nostra. & sic hic est casus vbi credit̄ vni testi. vltra positos ꝑ Spe. in ti. de teste. §. restat. versi. hoc tñ. vbi ponit. xxx. casus in q̃bus creditur vni testi. Sed ratio hui⁹ cōsuetudinis videt̄ esse, qa est causa breuior & modica seu minima in qb⁹ causis breuioribus vnum testē: vel per famā dicit̄ plena ꝓbatio, vt est de mēte Bar. in. l. de minore. §. tormēta. in vlti. col. ff. de q̃stio. do. Ant. de Butrio in. c. veniēs. & i. c. j. de appel. no. do. Matthæ. matthesilla. i. ij. suo nota. hinc dicit Bart. in

Vni testi credit̄ in leuibus.

5 l. j. quorū bonorū. †ꝙ cū in iudicijs possessorijs agit̄ de leui p̄iudicio, probatio ꝑ vnū testem, vel ꝑ famā habet vim plenæ ꝓbationis: quosdā etiā casus ponit Bonifa. de vitali. in suo tractatu maleficiorū. in titu. de ꝓbatio. & quot sunt gñā ꝓbationū. in. ij. col. & dicit Io. de pla. ꝙ in multis credendū est, q̃s enumerat in. l. semel. C. de re militari. lib. xij. vide etiā multos casus in qb⁹ vni credit̄ ꝑ do. Iaso. in repetitiōe. l. admonēdi. i. lxxij. & lxxiij.

Vni fide digno credendū est.

6 col. cū trib⁹ seq. ff. de iureiu. maximè qñ dicit †ꝙ vni fidedigno credēdū est. de quo ꝑ eundē do. meū Iaso. in. l. ꝑperādū. §. finaūt alteru. i. iiij. col. C. de iudi. plenissimè in. c. cū cōtingat. in. ij. col. cū quinq; seq. extrà de rescrip.

ADDITIO. Intellige si iudex velit ei credere, sed si nōvult credere, non tenet̄, vt dicit Bal. in. c. cū cōtingat. de rescriptis. allegatus per Matthęū de Afflictis in cōstitutio. regni Siciliæ, q̃ incipit, capitanei. in. x. notabili. Et aduerte qđ nuntio creditur in his q̃ concernunt ei⁹ officium, sed qđ fuerit iniuriatus nō creditur, bene tñ eidem credit̄ qđ fuerit verberatus, qđ maius est, vt dicit Mattheus de Afflictis in cōstitutione regni Siciliæ, q̃ incipit, in ciuilib⁹. in. ij. notabili. Et dicit Guido pape in q̃stione sua. ccccxxviij. quòd cōsuetudo Frāciæ est qđ eis in hoc credatur, sed parcat mihi ei⁹ autoritas: qa non vidi vsq; nunc obseruari, nisi essent aliæ ꝓbationes. * ¶Itē etiam qñ dicit,

Nuntio qñ & in qb⁹ credatur.

7 †ꝙ testi ab vtraq; parte appropriato credit̄. Et etiā vt dicit sine iuramēto. contrariū tenet Soci. in. l. j. §. fi. in. j. & ij. col. ff. de verb. obli. Iason. in. l. j. in. ij. col. C. de testa.

ADDITIO. Aduerte qa istud nō habet locū in Sicilia, vt tenet Matthæus de Afflictis in cōstitu. regni Sicilię, q̃ incipit, instrumētorū robur. in. ij. nota. Et de intellectu hui⁹ dicti, vide Hippolytū singu. suo. xcij. * ¶Vide ēt Bertachinū de firmo i tractatu de epo. in. iij. ꝑte. viij. partis. vbi ponit multos casus i qb⁹ vni testi creditur. ¶Qñ verò vni testi credatur ad ponendū quē ad torturā: vide gl. in. l. iij. C. ad l. iuliā maiestatis. & in. l. marit⁹. ff. de q̃stiōib⁹, & ille gl. sunt intelligēdæ qñ vnus testis deponit de sensu ꝓpinquo, puta de visu, qa tūc facit indiciū ad torturā, secus si de sensu remoto: qa tūc requirunt̄ duo testes. gl. in. l. fi. in verbo, indicijs. C. familiæ herciscūdæ. & ita intelligit & cōcordat do. me⁹ Iason in repetitiōe. l. admonendi. in. lxxj. col. ff. de iureiu. & intelligit etiā dūmodo cū dicto testis cōcurrant alia indicia: qa si esset dictū vnius testis sine alijs cōiecturis, nūq; poneretur q̃s ad torturā: vt dicit do. me⁹ Ias. in dicto loco, & ex hoc Ludouicus qui dicit̄ sanct⁹ ordinationē fecit, ꝑ quā ordinauit, qđ ad solū dictū vnius testis non poneret̄ quis ad torturā etiā cuiuscūq; dignitatis & autori. prout refert. G. Bn̄dicti in sua repetitiōe. c. Raynu. i verbo, Adiecte impuberi. nūe. xxxiiij. de testamentis. Et istud est æquissimū, & de iure fundatū, vt probat do. me⁹ Iason in dicto loco.

Testi vni qñ & in qb⁹ credat̄.

Questio ad vni⁹ testis dictū non imponēda.

ADDITIO. Istud idē tenet Hippoly. de Marsilijs i cōsi. suo. cij. in. iij. col. nu. x. vbi allegat dn̄m meū Iaso. in. d. loco. & etiā ita tenet in singu. suo. cccxlij. incipiente, qñ testis. & vide Matthæū de Afflictis in cōstitutiōe regni Siciliæ, q̃ incipit. si dāna clandestina. in. ix. notabili. in. ij. q̃stione, & in cōstitutio-

ne q̃ incipit,humanitate.in.ix.col.vbi amplè.Et aduerte ad hoc qđ ille testis.debet esse omi exceptiõe maior. vt dicit Bald.in.l.militis.C.de q̃stionib⁹.Hippolyt⁹ de Marsilijs in cõsi. suo.q.in.v.col.nũe. xxxvij.&.xxxviij. vbi etiã dicit vnũ notabile , qđ si sit aliq̃ coniectura in cõtrariũ,vnus testis nõ facit indiciũ ad torturã, allegat Ioã.and.in.c.cũ,in cõteplatiõe.de reg.iur.& Ba.in.l.ij. in.j.col.C.quorũ appella.nõ recipiunt.& Alex.in cõsi. cxxiij.incipiente, qm̃ abunde.circa principiũ.ij.col.in vj.volu.Ita etiã tenet Hippoly.in sua practica causarũ criminalium in.§.diligenter.in principio,vbi amplè.

Testis vnic⁹ accusatorẽ à talionis pena liberat.

¶Adde aliũ casum in quo credit̃ vni testi:immo dictũ vni⁹ testis habet mirabilẽ effectum, qa excusat accusatorẽ à pœna talionis, vt tenet idẽ Hippolyt⁹ de Marsilijs in singu.suo.xlvij.incipiente, in ore duorũ,vel triũ. Aliũ casum ponit idẽ Hippoly.in singulari suo.cxij.incipiẽte,in ore duorũ.vbi dicit qđ testis solus product⁹ ab eo cõtra quẽ fuerat corruptus pecunia ne testimoniũ diceret cõtra corrumpentẽ eũ,hæc deponat, plenè probat.verbũ fuit singulare Bal.in.c.j.in.ij.col.si de inuestitura inter dñm & vasallũ lis oriatur. qđ dictũ refert & sequit̃ pro singulari Feli.in.c.licet causam.in.v. colũ.extrà de ꝓbatio. & istud tenet idẽ Hippolytus in cõsi.lxj.in penul.col.nu.xxxij. & ibi dicit idẽ Hippoly. qđ dictum soli⁹ vulnerati exculpãtis inculpatũ ꝓdest ei.adeò qđ non põt torqueri ex indicijs existentib⁹ cõtra eũ.dixi.s.hoc eo.tit.§.v.ĩ gl.(s'il n'a grace du prĩce.) versi.vj.casus.Aduerte tñ ad id qđ dicit idẽ Hippolyt⁹ in cõsi.suo.lxxviij.nu.xxj.qđ si vulnerat⁹ moriens dicat se mori ex culpa medici, q̃ sibi nõ credit̃, nec ꝑ hoc iuuat ꝑcussorẽ,si aliter hoc nõ apparet.qđ dictũ refert & sequit̃ Feli.in.c.l\&as ĩ pe.col.de p̃scriptio. & dicit idẽ Hippoly.se dixisse de cõfessione morientis ĩ suis singularib⁹, & in sua practica ad qđ nõ insisto, cùm non sit p̃sentis speculatiõis.

Vulneratus exculans inculpatum.

Vulneratu sexcusans medicum.

¶Adde quòd soli regi creditur de gestis añ se.vt est text.in.c.cũ à nobis.de testib⁹.etiam de his q̃ ante principatũ se præsente gesta sunt.gl.singularis in.c.j.in verbo,statuit.de renuntiatio.in.vj.dixi in Catalogo gloriæ mũdi,in quinta parte in.xxiiij.consideratiõe.articu.clxxxv.& in.xxxv.consideratione. *

SED quærit̃ nũquid valeat hec cõsuetudo quæ introducit:& ordinat qđ dicto huius messarij credatur:videret̃ quòd non: qm̃ vt dicit Anto.de butrio in c.ij.de ꝓbatio.qđ per statutũ seu cõsuetudinem nõ potest disponi, vt vni soli testi credatur, nisi ꝓpter casum necessitatis vel euidẽtissimæ vtilitatis.in casu nostro nõ video qũo possit esse talis necessitas, aut euidentissima vtilitas:igit̃ &c.Et ita tenet dñs me⁹ Iason.in.l.j.§.fina.

Vni testi non credẽdũ nec papa cõtrariũ statuere potest.

8 ff.de verb.obli.Immo qđ fortius est,†non põt fieri per papã quòd dicto vni⁹ testis credat̃. ꝑ Feli.in.c.cõstitutus.de p̃scrip.& in.c.fi.de maio.& obedi.idẽ dñs meus Iason in lectura.l. admonendi.in.xx.col.& in repetitione.in.lxxiiij.col.& in.l.iusiuran.quod ex cõuentione.in ij.col.ff.de iureiurã.& hoc credo verũ regulariter ꝑ tex. in.c.licet vniuersi.in fi.de testib⁹,sed tñ in hoc casu cre-

9 do qđ consuetudo nostra potuit hoc inducere : †qa in leuib⁹ potest consuetudo facere de ꝓbatione inualida validã.per Panor.in.c.ij.in penul.col.de ꝓbatio.argu. l.j.ff.de ventre inspicien.in fin.facit qđ notat Ange in

10 l.ea qdem.in.j.col.de accusa.vbi dicit†quòd denuntiatoribus credit̃ in leuibus, & non aliàs.Et faciunt q̃ dicit Feli.in.c.cum dilectus.in.j.declaratiõe. extra de fide instrumento.vbi dicit valere statutũ, vel consuetudinem facientem de probatione inualida, validã.Sed intellige hoc, vt ipse dicit ĩ dicto.c.ij.de probatio.in secunda cõclusione,quãdo est euidens vtilitas, vel necessitas, quæ vtilitas in hoc cõsiderari potest,quia hi deputantur ad custodiendum, ne damna;dentur:vt dictum est suprà, quando dictum est quale esset eorum officium.

11 ADde †aliũ casum in quo vni testi creditur scilicet in probando baptismũ alicuius, vel ꝓbando clericatũ vbi in his nullum præiudiciũ infertur alicui, vel etiã si ecclesia sit cõsecrata.ĩ.c.cum itaq;.&.c.paruulos. de consecra. distinc.iiij.dñs me⁹ Iason in.l. rescripta.in ij.col.C.de p̃cib us imper.offerẽ.& in dicta repetitiõe.l. admonẽdi. in.lxxiiij.col. ¶Petrus gyraudi in suo singulari incipiẽte,regulam. * ¶Dicit tñ Barto.†quòd

12 an quis sit clericus nõ probatur per literas sacerdotij.Et ita tenet in.l.illud.ff.de acquiren.hęredita.Innocen.in.c. tua nos.(le.ij.) extra de clerico peregrinañ. ¶Et dicit Bal.in.l.solẽnibus.C.de fide instrumentorũ. quòd maiores ordines nõ probantur per minores, licet per probationẽ doctoratus dicendo quòd fuit in publico examine probetur priuatũ examen.dicit tamẽ Innocen.in c.j.de cleri.peregrinan. quòd p̃sumendũ est pro discretione ordinantis, qui nõ ordinasset nisi vidisset literas ordinum præcedentiũ:& ob id nõ sunt quærendæ literæ aliorum ordinũ secundum Panor.in.c.nisi essent.de præbendis:sed illa ratio nõ mihi placet : quia ius etiam quandoq; dubitauit de promotis ꝑ saltum. vt in titulo.de clerico per saltũ promoto.vide Guilielmum Benedicti in sua repetitione.c. Raynutius.in verbo, adiectæ impuberi.numero.xxvij.de testa.

ADDITIO. Vide etiã qũo probetur clericatus ꝑ duos testes,& per vnũ, & per literas superioris ordinis, ꝑ Matthęũ de afflictis in constitu.regni Siciliæ,q̃ incipit,apostatãtes. * ¶Vt dicit Feli.in.c.sup hos.de accusa.requirit̃ quòd quis habeat literas de quolibet ordine. Nec sufficit qđ doceat de literis sacerdotij:qa aliàs præsumet̃ promotus ꝑ saltum : quo casu nõ valet electio,seu quæuis alia ꝓuisio de beneficio eidẽ facta.vt tenet Præpositus in.c.sollicitudo.lij.distinc.in.ij.col.Et si opponat̃ contra aliquem quòd non est promotus à suo episcopo, vel sine literis dimissorijs:vel quòd nõ est subdiaconus : incumbit ei ꝓbatio non opponẽti.vt dicit ibi Feli.& vide eundẽ in c.sicut.de re iudicata.in.xiij.&.xx.col.quomodo verba enũciatiua de licentia,vel literis dimissorijs probant.

¶Dicit tñ Feli.in.c.fi.colũ.ij.de p̃sumptio.post glos.& Panor. quòd impetrãs beneficium præsumit̃ idoneus etiã idoneitate clericatus, adeò qđ contradicens seu opponens habet probare cõtrarium.per text.in.c.j.& in.c. vt circa de electio.in.vj.faciunt notata in.l.si minorẽ.ff. de in integrum restitutio.Quicquid sit tamen. *

¶Clericatus debet probari per literas testimoniales.vt dicit Guido pape q̃stione sua.ccccclxxij.col.iij. versic. item cùm aliquis dicit se fore clericũ.quod nota. Et sic est hic vn⁹ casus in quo requirit̃ scriptura.vide quoldã alios infrà hoc eod.titu.§.sequen.in glos.(de simple recousse.)versicu.pro.vj. ¶Adde alium casum, scilicet in licentia iudicis de intrando possessionẽ, quæ nõ potest probari nisi per instrumentũ.Barto.in.l.fi. C.de edicto diui adriani tollen. Bald.in.l.ij.col.ij. C.de iure emphy. Ias.in.l.cum proponas.C.de pactis.

Adde

☞ ADde casum in professiõe, in qua requirit̃ scriptura: ꝙ quõo intelligatur, vide amplè Cardinalẽ alexandrinũ in.c.rursus.in.v.vj.&.vij.col.extra q̃ clericivel vouẽtes.✱¶Adde alium in esse in magnis priuilegijs. Bal.in.c.constitutus.in fi.extrà de rescri.vide alios in gl. ij.c.j.de cẽsibus.in.vj.Adde etiã alios ꝑ do.meũ Ias.in.l. non solũ.in.§.morte.in.xj.col.scilicet in protestatiõe in quinq; casibus.Adde & aliũ per eũdem in.l.morę.col. viij.ff.de iuris.om.iu.scilicet iurisditiõe ordinaria probanda.et dicit idẽ do.Ias.in.l.j.col.xiiij.C.de iure emphyteu.ꝙ in oibus casibus in quibus requiritur scriptura, non admittitur probatio per testes, nisi sint quinq;.

ET panor.in.c.inter quatuor.extra de clericis peregri.vbi querit.Quid si qs ordinatus fuerit: iã sunt lx.anni,nec extant testesvel instrumẽta suę ordinatiõis: constat tamen ꝑ illos inter quos cõuersatus est ꝙ habetur pro sacerdote,an hoc sufficiat:& dicit ꝙ sic.Et ideo melius egisset quidã monachus,qui cũ haberet causam in materia possessoria de sacristaria sancti Martini Heduẽn.si hoc modo suã ordinationẽ clericatus probasset q̃; literas clericatus falsificare aut falsas fieri facere ꝑ quẽ dã(des ions)q̃ ꝑpter hoc fuit cõdẽnatus tanq̃; falsarius. ¶Sed quia hic sumus in materia probatiõis clericatus: quia quotidie est necessaria ꝓbatio in materijs beneficialibus.Et multas cõtrouersias vidi.

Questio 13 †Quæro,an ordinatus ad clericatũ à nõ suo ep̃o gaudeat priuilegio clericali si fuerit ordinatus sine lr̃is dimissorijs:videt̃ ꝙ nõ ꝑ tex.& gl.in.c.eos.in.c.fi.& gl.in.c.j.de tẽp.ordi.& quali.ord.in.vj.Et ita vidi iudicare in materia bñficiali in recredẽtia.Guido pape vr̃ tenere contrariũ in distinctiõe sua.cccclxix.sed intellige,ꝙ qñ ordinat̃ à quodam suffraganeo debet de eius autoritate iustificari,cũ non sit ordinarius,arg.no.ꝑ Feli.in.c.cũ in iure peritus.de offi. dele.& ita pluries feci in casibus mihi occurrẽ.Et qa dicit̃ in bullis dictorũ ep̃orum suffraganeorũ qđ possint exercere pontificalia in tali dioceси, dummodo de ep̃i loci procedat liceñ.de qua ergo constare debet.

ADuerte ad id ꝙ dicit Egidius de bela mera,cõclusiõe.cccc.ꝙ ꝓbatio capellanatus honoris nõ põt fieri per testes sed solet fieri scriptura,nec sufficit cõmunis reputatio.vt in conclusione.ccccclxxx.

In textu ibi

Par leurs sermens.

NAM etiam licet hæc verba non fuissent apposita tñ adhuc tenerent̃ iurare dicti messarij:qm̃ vt dicit Ang.in repe.l.si vacãtia.in.iij.col.C.de bonis vacãtibus.

Nũtij vt eis credat̃ iurare tenentur.

1 †Si ex forma statuti stetur dicto accusatoris nũtij, vel denũtiatoris,tñ debet intelligi cum iuramẽto per.l. theopompus.ff.de dote prelegata.

Periti in arte.

2 Hinc est†ꝙ quando cõmittitur peritis in arte iurare debent.ita tenent Pau. de cast.& dñs me⁹ Ias.in.l.de pupillo.§.q̃ opus.ff.de noui oper.nun.idẽ do.meus Ias.in lectura.l.admonendi.in iij col.& in repetitiõe.in.lxxxj,col.ff.de iureiu.Hinc dicit Bal.in.l.iusiurandum ꝙ ex cõuentione.ff.de iureiur.

3 ꝙ si fiat pactum inter partes ꝙ stetur dicto creditoris, non intelligitur de simplici dicto, sed de dicto cum iuramento per.d.l. theopompus. Et istud dicit & refert idem domi.meus Ias.in.d.l.iusiurãn.in princi.in.iij.col. ff.de iureiurã.Et quòd debeant tales iurare,facit text.in c.pastoralis.extra de except.Nam si stetur conscientiæ alicuius intelligitur dũmodo iuret.ita Ang.Pau.de ca. et Ias.in.d.§.qui opus.per Ang.& alios.in.l.apertissimi. C.de iudicijs.¶Vide Marcum Antonium baueriam.in tractatu de effectu iuramenti.in.vj.effectu.

VIDE etiam de prædictis per Pa.consi.lj.& sequẽti.in.j.vol.Roma.consi.xx.in.ij.col.Fel.in.c.proposuisti.in.iiij.col.de ꝓbationi.Et in.c.veniens.in.vij.colũ. versi.&.j.& in.iij.col.versi.tertio inquantum.et per Bal. & Feli.in.c.tuis quæstionibus.in.iij.col.de testibus.& faciunt q̃ dicit idẽ Feli.in.c.quia iudicantẽ.in.ij.col. extrà

4 de præscri.†vbi dicit de agrimensore qui etiã debet iurare.& plura notabilia de agrimẽ. ponunt in.d.c. quia iudicantẽ.Pa.& post eum Feli.quę licet sint hic extrauagantia,tamen succinctæ dicã cũ sint practicabilia.Nam vt dicunt,tenent̃ iurare præsentibus partibus,vel legitimæ citatis,qñ eliguntur à iudice:si vero eligunt̃ de cõi consensu partium,non tenent̃ iurarevt dicit ibi Bal.sed crederem cõtrariũ per.d.l.thepompus.§.alle.¶Item nõ tenent̃ iurare dicere veritatẽ præcisæ:sed scđm iudiciũ suum:& non requirit̃ præsentia partis,qñ referunt iudici:& debet fieri mensuratio expeñ.cõmunibus,etiam si vnus tantũ cõtradicat:& qñ iudex motu propriovellet se informare ad dictum periti,non debet eum facere iurare.idem de cõsiliario electo à iudice,qa nõ tenetur iurare:et ibi Pa.de forma libelli:et q sunt grauati à talibus debent infra annũ conqueri,& tales tenent̃ de dolo & lata culpa: & iudex debet primò mittere agrimẽsorem aut ire:& hoc est vtilius,& ponere fines,postea pronũtiare tales mensuras. Hæc oĩa & quædam alia vtilia ponũt.Panor.& Feli.in.d.c.quia iudicantẽ. supra.alleg.

Agrimẽsores.

☞ ADDITIO. Si vis videre ad saturitatem de medicis quib⁹ standũ est: anvulnus sit mortale vel non,& quæ requirunt̃ ad hocvt illis credat̃,& plura alia in materia,vide Mat.de Affli.in cõsti.regni Siciliæ quę incipit,terminũ vitę.in.iiij.v.vj.vij. viij.&.ix.qõnibus & in cõstõne,qui de altero in.iij.li.& de medicis qũo eis credat̃:an vulnus sit mortale,vel nõ vide Hippolytũ de Marsilijs in cõsil.vij.in.vj.col. & ibi dicit ꝙ ex multis cognoscitur an vulnus sit mortalevel non:et ex oĩbus deductis ꝑ medicos remanet adhuc arbitrium iudicis an sit mortale,vel non, & in dubio an iudicandũ sit mortale vel non,dicit Bal.in.c.j.in.vj.col. quibus modis feudũ amitta.ꝙ iudicandũ est mortale: sed cõtrariũ tenet idẽ Hippolytus in dicto consi.in.viij. col.nu.59.§.alle.Et intellige ꝙ talibus creditur,dummodo non sit iusta causa non credendi, prout dicit idem Matthæus in cõstitutione quæ incipit,culpam.in.iij.notabi.& nota dicta per eum. ✱

SED redeundo ad propositũ vnde digressi sumus, videtur ꝙ si nõ esset dictũ ꝑ consuetudinẽ ꝙteneret̃ iurare talis messarius:ꝙ in isto casu non tenerẽt iurare: qa ex quo isti messarij sunt electi à populo,aut à iudice habente potestatẽ ad officiũ eorum:scilicet ad custodiẽdum prata,ligna,& alia huiusmodi:et in prin.sui officij iurant,nõ deberent cogi in singularibus relati oĩbus iurare:iuxta doctrinã Nico.de Neapo.in.l.j.§.j.ff.de vẽtre inspiciendo.& Bal.in.l.hac edictali.§.illud.C.de secũdis nuptijs.q̃ refert & sequitur Feli.in.c.proposuisti.in pe. col.versi.fallit quinto.extrà de probationibus.

5 ET aduerte,†ꝙ si tales messarij deierauerint in isto iuramento,ꝙ possunt puniri de periurio:vt tenet Bal.i additio ad Spe.in tit.de iuramẽto calũnię.v.ꝑ statutũ:vbi dicit,ꝙ si sit statutũ ꝙ de dãno datoalicui:stet̃

Messarij deierantes: puniendi de ꝑiurio.

iuramēto alicuius:ꝙ si quis fuerit cōdēnatus ex illo iuramāto,potest cōuenire iurantē ad interesse periurij. Si ergo sit periuriū,& sit dānosum,cū agatur ad interesse, ergo est punibile.¶Intellige etiā prædicta:qn̄ dr̄ ꝙ standum est dicto messarij & camparij:cū iuramento,dummodo tales nō sint infames,quia tūc eis nō esset standū ita in specie voluit Ang.in.l.q iudicio.ff.de accu,quē refert et sequit̄ do.meus Ias.in.§.sed iste.in.xxj.col.insti.de actio.Hinc est ꝙ dat ibi intellectū ad illā regulā.qd' qn̄ dicitur ꝙ stari debeat assertioni alicuius cū iuramēto, debet intelligi qn̄ est persona fide digna:nec ista facultas iurādi trāsit ad hæredē:etiā si fuerit præsens.Bal.in.l. ait prætor.in prin.ff.de iureiu.& do. me⁹ Ias.in.l.fi.§.fi. ff.ne qs eum qui in ius voc.Intellige etiā prædicta , nisi euidēter & manifestę ex inspectione ipsius relatiōis aut declaratione cōtrariū appareat:quia tūc relationi ipsius messarij stari nō debet,vt cōprobat in simili in tali statuto p multas rōnes do.Alex.in cōsi.suo.xvj.in.vj.vol.

Limitatio prędictorum.

Alia limitatio.

INtellige etiā predicta,dūmodo p partē aduersam nō ꝓbet̄ cōtrariū ei⁹ ꝙ asserit messarius:vel etiā ꝓbetur aliqd p ꝙ p̄sumat̄ cōtrariū.ita voluit Io.and.post Inn. & alij post eū.in.c.q̄a ꝓpter.§.illud.extra de ele.vbi volunt ꝙ licet qs possit ꝓbare impedimentū p iuramētū suū:vt est ibi tex.tn̄ admittit̄ ꝓbatio in contrariū.Hinc facit ꝙ notabiliter voluit Ang.in.l.q restituere.in.ij.col.
6 ff.de rei ven.vbi in specie dicit†ꝙ statutū disponens ꝙ stetur iuramento alicuius,intelligit̄ nisi cōtrariū ꝓbet̄. & idē voluit Ang.& Imo.in.l.q bona.§.qui dāni .ff. de damno infec.per Ang.in.l.qui vas.in prin.ff.de fur. per Albe.de rosa.in tractatu suo statutorū.in.ij.parte principali.in qōne.xiiij.inci.itē q̄ro,si statuto vel reformatione caueat̄.Fel.in.c.ij.post Pa.& Corsetū.ibi in aposti.ad Pa.ibi in pe.col.extrâ de consti.do.meus Ias.in.l.ait prętor.la.j.§.iurati.in.ij.&.iij.col.ff.de iureiu.¶De materia huius gl.vide quædā p Boeriū in cōsue.Bituricen̄.tit.de iuris.om.iud.§.xxv.in glo.not.ꝙ denūtiator : & ibi an istud statutū comprehendat bestias clericorū.¶Et etiā de materia huius articuli qūo standū sit talibus,& si cōtrariū possit ꝓbari:vide Albertū brunū in tractatu suo de cōstitutionibus,decretis,statutis in verbo , dānum. versi.ꝙ stetur dicto officialis.vbi amplè per.xj.colū . *

ET est vnū remediū ꝙ datur cōtra statutū seu cōsuetudinē nr̄am:ꝙ posuit Bar.cepo.in cautela sua.cv. inci.multa sunt statuta in Italia.in.xiij.fo.q ꝓ hoc plura allegat:& maximè(vt dicit)qn̄ probat̄ ꝙ tale dānū de quo est iuratū,non est datū:vt apparere pōt p euidētiā
7 facti:†cū nulla sit melior probatio,q̄ȝ illa q̄ fit p aspectū & euidētiā rei.Multa ad hoc Cepo.in dicta sua cautela: cui adde Bal.in.l.vnica.in.iiij.col .C. vt q̄ desunt aduo. parti.iudex suppleat.Ange.& Imo.in.l.j.§.q̄ dāni .ff. de dāno infec.¶Hinc dicit Bal.in.l.si qs testibus.in fi.C.de testib⁹.ꝙ cū probatio p rei euidentiā sit melior ceteris, ita ꝙ in ea nō præsumat̄ subornatio testiū : admittitur etiā post didicita testificata:& dicit Alexā.in consil. suo xxxv.inci.viso processu causæ vertētis.in.iiij.col.in.iiij. vol.huic probationi nunq̄ȝ intelligit̄ derogatū.do.me⁹ Ias.in.l.eū q.§.in popularib⁹.in.iij.col.ff.de iureiu. & in l.j.in.vj.col.ff.de no.ope.nun.& in.l.fi.ff.de in litē iuran. Alex.in cōsi.suo.cxvij.inci.postq̄ȝ in causa magnifici.in fi.in.j.volu.immo etiā si statutū diceret ꝙ nulla ꝓbatio admittatur:nunquam talis intelligatur exclusa,ita do: meus Ias.in.d.l.j.ff.de no.ope.nunti.

Nulla melior ꝓbatio,q̄ȝ p euidentiam.

ADDITIO. Vide de hac ꝓbatione p Mat.de Affli.in cōsti.regni Siciliȩ quȩ incipit,in posterū.in.xij.not,& p Hippolytū de Marsilijs
5 in cōsi.suo.xvj.nu.8.et i cōsi.lxiiij.nu.28.*¶Aduerte†ꝙ in octo casibus requirit̄ probatio p oculū & visum.Primus cū quȩrit̄ de finibus.l.si irruptione.ff.finium regū. Secundus cū quærit̄ de ætate.l.minor.ff.de minoribus. Tertius cum quæritur:an aliqua sit virgo vel corrupta. xxvij.q.j.c.nec aliqua.c.proposuisti.extrà de probatio. Quartus cū querit̄,an aliqs sit sectus , vel habeat aliud impedimentū in genitalibus.c.laudabilē.in prin.de frigi.& male.Quintus cū quærit̄:an aliqua sit prȩgnās.l.j. ff.de vētre inspicien.Sextus cū quȩritur:an aliquis sit infirmus:q̄a reqrit̄ oculus medici.l.semel.C.de re mili.lib. xij.Septimus cū quærit̄:an pecunia fuerit numerata:& quȩ fuit illa pecunia.l.testiū.ff.de testibus . Octauus cū quærit̄:an qs habeat maculā in oculo vel aliud impedimētū corporale.c.ij.& vltimo.extra de corpo.vitia.hæc dicit Ioan . de turre cremata.in.c.testes.§.de his.iij.q.ix. ¶Iacobinus de sctō Georgio pr̄ practicātiū hāc ꝓbationem in alio casu practicat,scilicet in errore calculi ex visiōe & exhibitiōe librorū rōnum,q̄ semp debet admitti allegādo errorē calculi.ita dicit in.l.ꝓcula.ff.de ꝓbatio. vbi dicit ꝙ illa ꝓbatio p euidētiā facti est melior q̄ȝ alia.

Octo casus in quibus requiritur probatio oculi

9 SED incidēter quȩrit̄†si fieret hæc ꝓbatio p euidentiā rei expen̄.cuius debeat fieri hec visio loci:Credo ꝙ fieri debet expen̄.petētis arg.eius ꝙ dr̄ in.l. gn̄aliter.§. his.C.de reb⁹ creditis.vbi Bal.& Sali.dicūtꝙ vbi est q̄stio de tabelliōe mittēdo ad aliquē,mitti debet expen̄. petētis vt mittat̄.¶Et istud tenet Pet.Giraudi in singulari suo.lxxviij.inci.qn̄ quis.*¶Dicūt tn̄ Pa. & Feli.in
10 c.quia iudicātem.in.ij.col.de præscri.†ꝙ mensuratio q̄ fit p agrimensores fit expen̄.cōmunibus:licet tm̄ vnus petat,& alius etiā contradicat.Idē etiam tenet Bar.in.l. si postulauerit.ff.de adulterijs.Ita etiam tenet Salic.in.l. si quis .C. finium regundo.Et aduerte,quia in casu in quo est respondendum positionibus partis si mittatur ad domum absentis in casibus priuilegiatis fiet expen̄. communibus.In alio casu vero fiet expen̄.absentis:decisio capelle Tholosa.cclxxiij.

Probatio ... oculi ...

ADuerte tamen ꝙ in casu nostrȩ consuetudinis,videret̄ ꝙ ista probatio sine quacunq̄ȝ alia non debeat admitti ad probandum contrarium eius ꝙ p iuramentū asseruit messarius:cum per consuetudinem nostram agatur de modico præiudicio,scilicet de septem solidis turon̄.& non in plus ei creditur cum dicat dn̄s meus Ias.in.§.sed iste.in.xxj.col.institu.de actionibus.ꝙ quando statur dicto alicuius cum iuramento , quod tamen potest probari contrariū.nisi sit in causa quæ nō est nimis præiudiciabilis:quia tunc non admittitur probatio in contrarium:& dicit se didicisse ab Alberico in l.j.in.j.col.C.de rebus creditis.qui pro hoc allegat glos. quam dicit etiam singularem in clemen.j.de iureiu . & licet hoc dicat dominus meus Ias.in dicto.§.sed iste . nō tamē reperio quod Alberi.hoc dicat in libro meo:quia habeo omnia opera Alberici:& volui eum videre, sed nihil dicit.¶Et ideo dominus meus Iason in.l.secunda. §. si absens . ff. si ex noxali causa agatur . tenet istud quod antæ dictum est : quod tamen limitat duobus alijs modis . Primo , scilicet quando statutum diceret quòd statur iuramento talis pro plenaria probatione, tunc non potest probari contrarium , secundum glos. in clementina

in clemētina.j.in verbo,fecisse narramus.de ꝓbatio.per quā ita limitat Lud.Roma.in.l.si duo.ff.de acq. hæredi. & in.l.quæ bona.§.q̄ dāni.ff.de dāno infe.& p Alex.ita limitatᷣ in cōsi.suo ibi p.d.Ias.alle.scd'o √o qn̄ limitat ex dicto Bal.in.c.nōnulli.in pe.col.de rescriptis.sed qa idē Bal.est sibi cōtrarius,et cōtrariū etiā tenet idem do.meꝰ non insisto.vide eum.aliam limitationem vide infrà.*

ITem adde ꝙ licet iuratū fuerit p messariū: tn̄ adhuc iudex poterit taxare illud iuramentū si viderit iurantem calūniā vel falsitatē cōmittere.Ang.in.§.j.in autᷣ.de exhibē.reis.& in.l.videamus.§.differre.ff.de in litē iurādo.Feli.in.c.proposuisti de ꝓbatio.& Cepo.in cautela sua.cv.vbi limitat,nisi in statuto dicatᷣ ꝙ vltrà inqri nō possit;ꝓut dicit Bal.in.c.j.si de inuesti.inter do.& vasal.

In textu ibi

De leurs rapportz.

RElationem ergo debent facere nuntij,seu messarij quæ an sit necessaria,seu an sit de necessitate fienda ad hoc vt valeat ꝓcessus.Pa.in.c.fi.extrà de ferijs.in

Citatio est de fundamento iudicij.

1 pe.col.dicit†ꝙ nō potest negari ꝙ citatio sit de ꝓcessu & fundamento iudicij vt in.c.qm̄ contra falsam . extrà de proba.de quo articulo dixi hîc ante.in glo.j.ibi,multa sunt nomina quæ idem importāt:non aliter insisto.

☞ ADDITIO. Dicit Mat.de Aflli.in consti.regni Siciliæ quæ incipit,in ciuilibus.in.ij.not,ꝙ ista relatio requiritᷣ.Et ꝙ citatio est fundamētū iudicij,vide eundē in constōne q̄ incipit,si quē nostrorū.& vide Soci.in consi.xij.in.ij.col.*

Relatio dupliciter fit. Verbo.

2 ¶†Et aduerte ꝙ quo ad nos dupliciter fit ista relatio:qnq; em̄ fit √bo,& per se:vt habetᷣ in.c.cū parati.extra de appel.& l.magis puto.§.ne passim.ff.de rebus eorū.& hunc modum obseruant nuntij curiarum inferiorum iudicum, curijs regijs:vt sunt nuntij curiarū castellaniarū, & baronū,seu dominorū habentiū iustitiā:ꝗ relationē dicūt practicātes esse viuęvocis:fiunt etiā aliqn̄ tales relatiões in iudicijs & auditorijs curiarū regiarū,vt in curijs balliuorū:maxime in causis procuratoris regij : qn̄ nuntij referūt se citasse aliquē:& refert verbaliter in iudicio:& registratᷣ illa relatio in actis curiæ:sed videretᷣ ꝙ non sit sufficiens ad obtinēdū defectū contra citatū ꝑsonaliter: cum in citatiōe personali requiᷣ mādatum (dicā infra) & ideo etiā relatio debet esse in scriptis,sicut citatio:aliter tamen quotidie obseruatur in curijs nostris.

Relatio viuæ vocis.

Relatio p literas.

3 QVandoq;†etiā & quasi semp fiūt p literas,& in scriptis:& hic modus est frequēs in practica: fit aūt p lr̄as nuntij suo sigillo sigillatas,manu sua signatas si scribere sciat:& ita seruatᷣ:vel qn̄ nescit scribere cuiusdā notarij publici,cui ea retulerint:q̄ fecerint:& hūc modū satis approbat Host.& alij in.c.qm̄ cōtra falsam.extrà de ꝓbatio.reprobatᷣ tn̄ multū apud nos p ordinatiões nr̄as regias,qa eis inhibetᷣ:ne se imisceāt i officio nisi sciāt scribere,& hoc est vtilius & meliꝰ.¶Immo et nūtius nō posset alteri nūtio referre ꝙ gessit:vt ille alius posset referre iu.vt tenet Bal.i.c.cū dilectꝰ.extrà de do

Nūtius referens habetur loco testis.

4 lo et cōtu.i fi.ij.col.& rō est:vt dicit ibi Bal.†ꝙ nūtiꝰ dū refert est loco testis,q debet ꝓferēti aliter deponere.l.iij. √.tu magis.ff.de te.l.de minore.§.tormēta.ff.de qōibꝰ.

Questio

5 SED iuxta ꝑdicta†qro,aliqs nūtius fecit relationem quādā in scriptis:postmodū attestatᷣ ꝙ illā falso fecit:an sit postmodū illi stādū ꝙ sit falsa.Bal.in cōsi suo celij.in.iiij.vol.& Bar.in.l.si librariꝰ.ff.de reg.iur.videntᷣ decidere istā qōnē:& licet Bar.in.d.l.si librarius.& Bal. in.d.cōsi.in prin.videanᷣ tenere ꝙ nō sit illi credēdum: tn̄ Bal.ibidē dicit ꝙ si esset iudex:& talis casus sibi eueniret,ꝙ studeret p testes,et alio modo veritatē habere,ꝙ si habere nō posset,nullo modo tali instr̄o fidē adhiberet:et √r̄ cōcludere ꝙ istud sit in arbitrio iudicātis,scd'm ☞ Inn.i.c.j.de arbitris remittēdū est.¶Vide Lud.Bolognini in cōsi.suo.lij.in.ij.col vbi dicit ꝙ si primo fecerit in scriptis,nō est posteà illi credēdū si dicat cōtrariū:prout in simili videmus de teste q dicit se falsū deposuisse ꝑcibus inqsiti,ꝙ nō ꝓbat in eiꝰ ꝑiudiciū.c.sicut iūcta gl.de testiꝰ.Anc.cōsi.xxiij.Hippolytus de Marsilijs plura ad hoc allegās in cōsi.lxxviij.nu.18.& in cōsi.cij.nu.8.& in

Falsum deponēs ꝑcibꝰ inqsiti an probet.

6 cōsi.cj.nu.40.*¶†Sed si nūtius fecerit falsam relationē q̄liter puniri debeat:vide tex.i.l.ij.C.de sportulis:nā punietᷣ ēt pena capitali,si iudici videbiᷣ ab officio ꝑpetuo remouebiᷣ.vt i autᷣ.de armis.§.fi.collᷣ.vj.ita dicit Bal.in

Nuntius falsa referēs qūo puniendus.

7 c.fi.i.ij.col.extra de dolo et cōtu.†er si falso citauerit,puniatᷣ de falso.do.meus Ias.in.§.quadru.in.ij.col.insti. de actio.Bar.in.l.q noīe.ff.de fal.Fel.in.c.tertio loco. de ꝓba.& de illo q nō retulit se citasse,vel nō duxit aīalia ad iustitiā,qn̄ ea reperit in dāno:& hoc fecit ꝑtio recepto à parte:vide Io.de platea in.l.si qs.q̄ est.l.j.i fi.C.de fundis & salti.rei dn̄ice.li.xj.vbi dicit ꝙ debet grauiter puniri.

SED quid de illo q fecit fieri falsam relationē : vide Cy.Bal.& Sali.in.l.fi.C.de req.reis.Spe.in tit.de exe. §.j.versi.sed qualiter.Guido pape decisio.sua.dcxxviij. alle.¶Et vide eundē Guido pape.q.xliiij.et Boerium in consue.Bituricen̄.tit.de consue.præd.§.vij.in gl. in ver. & nota quod caprarij.

8 ITem qd†de illo q retulit se citasse cū nō citauerit, vel aliter refert citationē ꝗ fecerit,& fuerit ei cōmissa extra territoriū,an possit puniri à iudice illius territorij in quo fuit cōmissa:vide Mari.soci.in trac. suo citationū. arti.xiij.principali:& dicā.ī.in.§.seq.vbi ponam à quo debeant puniri nuntij seu executores delinquentes.

☞ ¶An valeat relatio gn̄alis p ꝗ nuntius refert se fecisse prout habebat in mādatis.Soci.in.consi.lvj.in.ij.col. in iiij.vol.dicit ꝙ sic.vt ibi p multa cōprobat:& dicit Bar. in.l.multum interest.ff.de cōdi.& demōstra.& in.l. hoc autē.§.j.ff.quibus ex causis in possessionē eatur.quòd actus relationis nuntij est de substantia citationis.

ADDITIO. Vide ad hec Mat.de Aflli.in constitutiōe regni Siciliæ quæ incipit,citationis literæ.in.vij.notabili. *

ET quia dictū est hîc antè,ꝙ nuntij referūt notario eorum executiones,qui facit publicū instrumentū

9 de his quæ sibi retulit nuntius:†pone ꝙ relatione facta dicit nūtius se aliter retulisse.ꝗ fit scriptū,cui magis credatur,an notario,an nuntio:Pa.& alij in.c.cum parati. extrà de appe.Ang.in.l.j.§.j.ff.quemadmodū testa. ape

10 ri.dicunt ꝙ magis creditᷣ notario.†facit id ꝙ dicitur de teste q negat illud ꝙ notarius scripsit:nā potius creditᷣ notario ꝗ testi,nisi notarius esset suspectus:& nisi de pena falsi ageretᷣ.Spec.in titu.de teste.§.j.in quarta charta. versi.sed pone ecce iudex,et in tit.de instru.edit.§.restat. versi.quid si dum attestatur.sequitur Abb.in.c.ad audientiam.in.v.nota.de præscrip.Et tradit Alex. in consilio suo.lxx.in.ij.col.in.j.volu.& in consi.lxxiiij. in penul.colum.in eodem.j.volu.Feli.in.d.c. ad audientiam in.ij.col.& in.c.cum causam.in fi.de testi.Cardi.& Imo. in cle.j.de hæreticis.

In textu ibi

En mesusaige.

INtellige prædicta dummodo retinuerit animal inuẽtũ:qa si ceperit et relaxauerit nõ eidẽ est credẽdũ.arg. eorum quę dicũt Alex.& Ang.in.l.j.§.j.ff.ꝙ quisqꝫ iur. Et Ang.in.l.si barsatorem.C.de fideiuſ.& quæ dixi supra in.§.j.harum consuetudinum.in verbo,(trouues.)

☞ ¶Aduerte tñ ad id ꝙ dicit Bal.in.l.ij.C.de seruisfugiti. ꝙ si qs inueniat animal in suo fundo dans ei dãnũ, põt illud retinere,donec sciat cuius sit:melius tñ faciet ducẽdo ad iustitiã.Istud tenet Mat.de Afli.i cõsti. regni Sicilię quę incipit,pacis cultũ.in.xij.not.& dicit̃ esse in dolo,si sciat cuius sint animalia,& ea retineat:ita ꝙ si eueniat damnũ in illis datur iuramentũ in litem.per.l.si qñ. C.vnde vi.et maxime si sint plura animalia capta,et nõ fecerit descriptionem arg.l.cũ dñi horreorũ.C.loca.✱

Animal damnificans, an detinendum.

Dãnum quid.

1 ¶†Et dr̃ damnũ,id est,diminutio patrimonij.l.dãnum ff.de dam.infec.c.si canonici.de offi.ord.in.vj.et differũt inter se damnũ,& prejudiciũ.Barb.in cõsi.xxviij.in.iiij. col.in.j.vol.Et ista cõsuetudo nr̃a multũ operat̃:ne scilicet prata deuastent̃.¶Et de hacconsuetudine mentionẽ facit Sali.in.l.si serui.in prin.C.de noxa.ac.Et istud etiã an haberet locũ in probatione dominij animalis.vide Boeriũ in cõsue.Bituricẽ.tit.de iurisd.om.iudi.§.xxv.in gl.& no.ꝙ denũtiator.in medio illius glossæ.Et de prato quõ sit vtilius in redditu ꝙ̃ vinea.vide Io.sanxon in cõsue.Turoñ.tit.(des heritaiges deffensables.)articu.vj.

Magister militũ tenet de dãno à militibus dato in prædijs.

2 CVM etiam†sit prohibitũ,ne milites ducãt equos suos ad depascẽdũ in pratis,tam publicis ꝙ̃ priuatis:ꝙ si fecerint,tenet̃ magister militũ in duodecim libris auri.tex.est & ibi Bar.in.l.insignis.C.de pascu.publi.vel pri.lib.xj.& dicit Andreas de barulo.& post eũ Io.de platea,ꝙ ne prata deuastent̃ per cõitates & barones regni,sunt statuenda loca in eorum territorijs:in qbus animalia eorũ pascant̃ sine subditorũ iniuria.Qđ tñ(vt dicit Io.de platea)male obseruat̃ in regno Frãciæ: ꝗcquid tñ dicat,videmus in multis locis ꝙ sunt loca cõmunia,quæ expresse sunt deputata pro pascuis aĩaliũ, ne damnum in pascuis afferat̃.Et istud idẽ tenet Martinus lauden̄.in tra.de principibus.in tit.de milite.in.xx. not.inci.nõ debet deuastare.et dicit idẽ Marti.lauden̄.in

3 dicto tit.in.xx.no.inci.si capitaneus cum exercitu.†ꝙ si magister militũ soluerit damnum,ꝙ nõ põt recuperare à militibus.per glo.in.l.ex maleficijs.§.his quoqꝫ.ff.de act.& obli.& Bar.in.l.j.§.plures.ff.de eo ꝑ quem fa.erit. Quæ oĩa in hac materia sunt notãda.Et in hac materia non est differentia inter prata publica & priuata,etiã in impositiõe pœnæ:vt dicit tex.& ibi Iac.rebuf.in.d.l.in-

Scindentes arbores qualiter puniendi.

4 signis.C.de pascu.pub.ꝑ quẽ tex.dicit†ꝙ scindentes arbores nemorũ,seu forestarũ priuatorum subditorũ,debent intantũ condẽnari.inquantũ condẽnant̃ illi q scindũt nemora,seu forestas regis seu comitis.Sed (vt dicit)hoc non obseruant iudices nostri tpis.quia scindentes nemora seu forestas principis maiori pena pecuniaria puniuntur,ꝙ̃ illi q scindũt arbores nemorum,seu forestarum nobilium:& pro certo mirabilis abusus seruatur in hac patria,in qua iudices & officiarij nemorũ seu forestarum qui dicunt̃(les officiers de la gruerye)cõdẽnant ad emẽdã.lxv.solidorũ turoneñ.repertos in lignis nemoribus seu forestis principis ad relationẽ cliẽtis seu messarij,ꝙ non est æquum, neqꝫ iuridicum de iure.& est contra hanc consuetudinẽ,per quam tamẽ statur talibus vsqꝫ ad.vij.solidos:& tamẽ in gruerya creditur eis vsqꝫ ad.lxv.solidos,ꝙ fieri non deberet:& deberet talis abusus notorius reparari:multos alios abusus faciunt, quos spero in breui reparari per eorum superiores.

5 REdeundo†ad ꝑpositũ qualiter debeat æstimari istud damnũ datum in frumento ꝙ erat in herba. Ia.de are.in.l.certe.ff.arbo.fur.cesa.dicit illud debere ęstimari quantũ tpe damni dati vẽdi potuisset illud frumẽtum,cũ dubio euẽtu ꝑceptiõis frumẽti tpe messiũ.ar.l. propter spem.ff.fami.hercis.Spe.in tit.de iniur.& dam. da.§.sequit̃ videre.versi.sed quõ æstimabit̃ damnũ datũ in frumẽto dũ est in herba.dicit ꝙ aut expectabit̃ tps messiũ:vt sciatur quantũ ex tãto & simili frumẽto habebit̃,vel cõsiderabit̃ ꝗ̃tũ fructus in anno ꝑterito ex tãto vel simili frumẽto habitus est.arg.ff.ad legẽ aqui.l.in lege aquilia.si deletũ.&.l.locũ.§.cõdẽnatio.ff.de tab.exhi. xj.q.iij.c.nolite.¶Sed tamen istud videt̃ cõtra.l.ait lex. &.l.inde neratius.&.§.si infans.ff.ad legẽ aq̃.vbi habet̃ ꝙ circa dãna data nõ debet haberi cõsideratio tpis futuri,sed tm̃ presentis tpis:vnde videt̃ ꝙ deberet fieri cõdẽnatio,sicut ꝑ herba:ac si in prato dãnũ datũ esset:& ita arguit Iac.de are.in.d.l.certe.& idẽ Ia.de are.Cy.& Pau. de ca.in.l.fi.C.ad legẽ aqui.& Floria.in.d.l.ait.& in.d.§. si infans.scđm quos debet cõsiderari quãtũ vẽdi potuisset tpe dãni dati:& ita etiã tenet Ang.areti.instit.si quadru.paupe.fecisse dicat̃.col.ij.& Io.and.in addi: ad Spe. in loco hic ante alle.in verbo,propter.Alberi.de rosate in.ij.parte statutorum quæstione.lxxviij.

☞ ADDITIO. Vide in hoc Mat.de Affli.in consti.regni Sicilię quę incipit,puenit.in.vij.not.tenet hãc vltimam opinionẽ,scilicet ꝙ inspicit̃ dãnũ ꝙ põt esse tpe dãni dati.Aduerte tñ ad id ꝙ dicit Pet.Giraudi in suo singula.xxv.ꝙ ex trib⁹ æstimatoribus assuetis si vnus æstimet in.xx.alius in.xxx.alius in.xxxv.debẽt oẽs summe coaceruari,& ꝑ iudicẽ ęstimari in tertia,parte totius summæ:ꝑ tex.in.l.hac edicta li.§.his illud.C.de secũdis nuptijs.ꝙ dicit mirabile si est verũ sed tñ dicit esse dubitabile per tex.in.l.diẽ proferre. §.si plures.ff.de arbitris.&.l.inter pares.in fi.et ꝙ ibi no. ff.de re iu.✱¶De arbore aũt incisa quõ fieri debeat ęstimatio,est tex.in.l.faciẽda.& ĩ.l.furtũ.§.fi.ff.arb.fur.cęsa. ¶Et quõ in hoĩe debilitato in manu,vel tibia & effecto impotente.vide Pa.in.c.j.col.ij.versi.vlterius q̃ro.extra

6 de iniur.& damno dato.& licet dicat ibi Pa.†ꝙ difficillimũ sit ęstimare opas futuras:dicit tñ Florianus in.l.fi. ff.de his q̃ deiece.vel effude.ꝙ ęstimabũt̃ vsqꝫ ad centũ annos:quia tantũ pręsumit̃ viuere.l.fi.C.de sacro.eccle. hoc tñ reprobat Areti.in.§.itẽ is ex cuius.instit.de obli. quæ ex quasi delic.& etiã Io.fabri:nam vt dicit Areti.talis æstimatio fiet,secundum ꝙ habetur in.l.hæreditatũ. ff.ad legẽ falci.quia non semper operari poterit,& maxime in senio,arg.l.fi.de oper.libert.

☞ ADDITIO. Aduerte tñ ꝙ si ꝗs vulnerauerit hoĩem vel occiderit casualiter & nõ culpa sua,nõ tenet̃ neqꝫ ad expen.neqꝫ ad dãni æstimationẽ,vt tenet Mat.de Affli.in cõsti.regni Sicilię q̃ in

7 cipit,q de alto.✱¶†Et de valore rei siue sit in frumẽto, siue in alijs rebus,ꝙ semꝑ inspici debet locus publici fori,casum habemus peregrinũ in.l.septẽ.C.de ero.mili. anno.et ibi Bar.& in.c.j.de emp.& ven.Et de valore rei ꝑbandæ,vide Bar.in.l.fi.de nauicu.lib.xj.cũ alijs alle.ꝑ

Corsetum

Corsetũ in suis singula.inver.vẽditio.fo.vlt.et ita etiã tenet And.barb.post Pet.de anc.in.c.j.de emp.& vẽdi.&

8 subdit†ꝙ licet trãseũtes nõ sortiantᷣ forũ in loco ꝑ que trãseunt,tñ possunt se adiuuare cõsuetudine loci.tñ Barba.tenet cõtrariũ.& alle.Lud.roma.ĩ cõsi.ccxxij.et Pau. de cast.cõsi.cccxliij.tenẽtes cõtrariũ ꝑ iura q̃ ibi alle. De hac æstimatiõe fienda,vide Boeriũ in cõsue. Bituricẽ. tit.de cõsue.prędio.§.j.in prin.& ibi ponit qũo etiã fienda sit æstimatio arboris incisæ. Et de æstimatione dãni ex hoĩe mortuo,vel debilitato,aut alia quacũq; iniuria reali,aut v̄bali.vide plenè Paridẽ de Puteo in tra.de syndicatu.versi.quia pluries.fo.xlj.&.xlij.& ibi etiã de muliere,seu virgine deflorata,aut deformata. Aduerte etiã

Trãseuntes non sortiunt forũ loci

9 †ꝙ de mala æstimatiõe põt conqueri infra annũ:vt dicit Bal.in consi.suo.ccclxxxvij.in.iij.volu.

ET de materia ęstimatiõis dãni dati in animalibus, qũo debeat fieri:alĩs dixi in facto cõtingẽte,et cõsului.pœnã in cõsiliis meis. De materia v̄o ęstimatiõis dãni dati,seu vulneris illati in hominẽ.vide Pa.in.c.j.de iniu.& dam.da.& ibi Host.in summa.versi.qbus detur.

10 ET debet†peti æstimatio animalis,aut alicuius rei mobilis,aut se mouentis,si non sit in rerũ natura, sed si sit in rerum natura,debet peti ipsa res. Et qũo hoc fieri debeat:ponit amplè Io.fa.in.§.sic itaq; discretis. in fi. instit.de actio.¶Et vide q̃ dixi infra in tit.(des enfans de plusieurs lictz.§.ij.in prin.in addi.ibi posita inci.aduertendum est ꝙ secundum iuris.

Aestimatio qñ petatᷣ et qñ res

SED quia creditᷣ in dãno dato huic messario: q̃d in incidẽtibus:dic idẽ vt tenet Bar.in.l.solẽt.in fi.ff. de ali.& ciba.leg.& in.l.pe.in.ij.col.C.de pac.ꝑ.l.cũ hi.ff.de transi.vt refert Fran.de are.consi.lxxxiij.in.iij.col.ꝙ inci. multa.Roma.sing.cclviij.& do.me⁹ Ias.in.l.ij.in vlt.col. C.de edi.diui adria.tollen.¶Itẽ etiam prosequendo ma-

11 teriam huius.§.& gl.nostræ quęro,†aliquis inuenit animal cuiusdam Titij in prato suo,damnũ eidẽ afferens: an possit illud ad domũ suã ducere,& retinere quousq; sciat cuius sit:& damnũ eidem fuerit emendatum: Pa. in.c.si læserit extra de iniu.& dan.dato.dicit ꝙ non põt retineri,donec fuerit satisfactũ:eo quia consultũ est inuentori per aliam viam q̃ per retentionẽ.ita etiã tenet Bar.in.l.hoc amplius.§.de his aũt.in fi.ff.de dã.infec.& in.l.ratis.ff.de incen.rui.naufra.Bal.in.l. requirẽdi.in.ij. col.ibi:& adde ꝙ ille q inuenit.C.de ser.fugi.Spe.in tit. de accu.in.xxij.col.ver.sed pone inueni pecudẽ.et ibi Io. and.Bal.in.l.quintus.ff.ad legẽ aq̃.Io.de ana.in.c.ex lr̃is in.ij.col,extra de fur.Paul.de cast.Alex.& cõiter doc.in d.§.de his.potest tñ expelli de fundo per dñm fundi:vt plenè no.Bar.Veronẽ.tit.de serui.rusti.p̃dio.de seruitute pascẽdi.in.vj.q.¶Vide ad hoc Boeriũ in cõsue. Bituricẽ.tit.de consue.prædio.§.j.in prin.& in eo.tit.§.v.ponit,an liceat gallinas & anseres alienas in hotro suo inuentas occidere,& etiam columbas.

Animal in prato inuẽtum an possit retineri donec sa[t]isfiat.

12 SED quid†si ipsum expellendo pereat animal:an et qñ expellẽs teneatᷣ ad emẽdationẽ.vide Bal.in cõsi. suo.cxliiij.in.iiij.vol.vbi cõsuluit pro suo amico.et vide Pet.Iac.in tit.de paupe.vbi dicit ꝙ inueniẽs animalia in suo fundo tenetᷣ ea expellere vt sua expulisset si deprehendisset.l.quintus.cum.l.seq.& ibi Floria. ff. ad legem aquiliam.aliás tenetur actione.l.aquiliæ.& in.§.fi. instit. ad legem aqui.maxime si animalia expellendo tetigerit:sinautem non tetigerit,sed ex sola expulsione aĩalia dãnum habuerũt,puta qa transierunt per viã arctam et

[Q]uid si expellen[do] ani[m]al pe[re]at.

angustã,vel supra clausurã: ita ꝙ posuerunt palum in ventre,vel alĩs:tenetᷣ actione in factũ.gl.in.d.l.quintus.ꝑ l.si boues.ff.ad legẽ aq̃.¶Adde ĩ materia:an dñs teneatᷣ ex mala custodia pastoris.Boerius in cõsue. Bituricẽ. tit.de consue.prædio.§.vij.

13 ADde etiam ꝙ†animal per messariũ vel căperariũ repertũ in damno,& retentũ vel ꝑ pignore datũ vel alĩs hmõi perierit:perit periculo officialis seu messarij,& ꝑ ipsum debet emẽdari.l.quẽadmodũ.§.magistratus.ff.ad.l.aq̃.& intellige p̃dicta qñ captura fuisset iniuste facta vel fuisset iuste facta aĩalia fame necasset:qa eis cibaria afferre& passus nõ fuisset vt dicit ibi tex.& Bal.sec⁹ ergo si iuste ea cepisset & fortuito periret.& ꝑ illũ tex.dicit

14 ibi Bal.†ꝙ si magistratus ceperit aliquã,& ille se vulnerauerit,vel laqueo se suspenderit nõ tenetur iudex:et de hoc est ibi tex.idem etiã si se defendendo (cũ caperetur autoritate iudicis)fuerit vulneratus non tenetur qui eũ vulnerauit. ita dicit Bal.ĩ.l.neminẽ.C.de exhi.re.& facit ille tex.i.d.§.magistratus.versi.si quid tamẽ aduersus resistẽtẽ violentius fecerit non tenebiᷣ:quẽ Bal.nõ alleg.

15 sed bene alle.l.si seruus.C.de his q ad eccle.cõfu.¶†Et aduerte ꝙ sicut põt capi animal in fundo damnũ dans,ita etiã extra fundũ dũmodo incontinẽti.arg.eorũ quę dicit Sali.in.l.gracchus.C.ad legẽ iuliã de adul.vbi dicit ꝙ si ex forma statuti possit occidi animal in fundo,potest etiam occidi extra:dummodo incontinenti.ꝙ nota.

ET intellige p̃dicta ꝙ tale dãnum datum ꝑ aĩal alicuius in fundo est punibile:vt hoc.§.nisi tñ vno ca-

16 su:scilicet qñ viator trãsiens iter suũ depasceret iumẽtũ in prædiũ alienũ:qa hoc casu nõ tenetᷣ ad resartionẽ dãni:cũ istud sit licitũ.tex.est no.& ibi Bal.in.c.qm̃.§.fi.de pace tenẽ.et ita etiã tenet Roma.in singula.suo.cxxxv. ¶Vide Io.Sanxon in cõsue.Turonẽ.arti.vj.tit.(des heritages deffensables.)& Boerium in cõsue.Bituricẽ. in tit.de cõsue.prædio.§.iiij. Aduerte tñ ꝙ si bestia alicuius fuerit deperdita q̃ damnũ dederit non tenetur dñs ad hmõi emendã:nisi dñs fuerit in culpa circa perditionẽ talis bestię,qa fortè eã misit sine custode.ita tenent Gandinus in trac.maleficiorũ,vlti.versi.item pone continęri.& Alberi.in.ij.parte statutorum.q.lxxvj.

ADDITIO. Videtᷣ ꝙ sit alius cas⁹ in quo hæc cõsuetudo nõ habeat locũ:scilicet ĩ animalibus clericorũ,cũ clerici nõ possint ligari cõsuetudine laicorũ,vt in simili casu vr̃ tenere Mat.de affli.in cõsti.q̃ incipit,eũ partes Apulię.in.ij.q.vj.no. Sed quicquid dicat Matthęus in suo loco,aliud erit in hac patria propter consuetudinẽ nostram quę est promiscua tam inter laicos q̃ ecclesiasticos,cum sit à tribus statibus patriæ approbata,vt in cõclusione illarum in fine,& sic ligat ecclesiasticos:vt facit tex.in.c.ad nr̃am.extra de probatio.quẽ ad hoc ponderat Io.de Imola ibi, & post eũ Ant.de but.in.c.eccl̃ia sanctæ mariæ.in pe.col.extrà de ꝓbatio.et ibi Feli.in.xxix.col.dixi infra in casu simili in tit.(des droitz & appartenãces à gens mariez).§.vij.in glos. (suppose q̃ lédictz contraulz.)quasi in fine. *

Consuetudo qñ liget clerios.

17 ITem etiã†qñ dñs dat aĩal pro noxa,qa liberatᷣ à dãno.l.j.ff.si quadru pau.fe.dica.c.fi. & gl.in.c.si læserit. de iniur.& dam.dato.ꝙ tamẽ intellige,nisi ipsemet dñs deduxit animal suum in alienum campum, vt ibi depasceret:quod diciᷣ cõiter apud nos(à gardefaicte)quia hoc casu non liberaretᷣ dando animal pro noxa:cũ ipsemet videatur dedisse damnũ, & sic teneatur in solidũ.

Animal pro noxa dans liberatᷣ à damno.

d.l.j.ff.ſi quadru.paup.fecíſ.dica.&.l.ij.ff.ad legem aq̃l.
et.d.c.fi.extra de iniu.& dam.da.et ſatis hoc exprimunt
& declarant conſuetudines Aluerniç.¶Sed qualiter for-
matur libellus in iſto dãno dato.vide Spec.in titulo de
iniurijs & dam.dato.& Roffre.in libello in titulo,de a-
ctione in factum,& de pauperie.

In textu ibi

Iuſque a ſept ſolz tournois.

Vſq; dictio. 1 ADuerte etiã†quia dictio vſq;,ſtat excluſiue:vt| di-
cit Bal.in.c.cum dilectus.extra;de dolo & contu-
ma.cũ iure prohibente extremitatem,tertium non põt
includere:do.Alberi.de Roſa.ponens conditiões exclu-
ſiuas & incluſiuas.in auẽ.hoc ius.C.de procu.incipit p
dictionem vſq;:& dicit in prin.q ſæpe allegaẽ prędicta
auẽ.q dictio vſq; poniẽ incluſiue.ſic.ff.de ſenatori.l.fi.
§.fi.& ibi in gl.in auẽ.maximis.& ibi gl.C.de nup.l.ij.j.
reſpõſo.et ibi glo.ff.de his q notã.infa.l.quidẽ teſtamẽ-
to.& ibi gl.ff.de leg.ij.lege id eſt vſq; ad duos aureos.ff.
Actio de dolo. 2 de dolo.vbi dicit tex.q†actio de dolo non daẽ p mo-
dica ſumma id eſt vſq; ad duos aureos.& dicit ibi gl.q
non daẽ pro duobus aureis,vt includat dictio vſq;. ſic
ergo videẽ q non ſint incluſi.vij.ſolidi:ſed excluſi : per
illam gl.& q excluſiue etiam ponatur ſatis not.in.l.me-
miniſſe.ff.de offi.procon.& leg.vbi plenè per eundem
Alberi.qui in prædictis locis multũ notanter enucleat
hanc materiã quæ eſt quotidiana.Bar.plenè in.l.patro-
nus.§.ſempronio.ff.de leg.iij.aliquid p Soci.in cõſi.ſuo
xxv.in.ij.col.in.j.vol.ita Petrus de Ferrarijs in forma ca-
pitulorum quando teſtes producunẽ ad æternã memo-
riam.in gl.in verſi.vſq; ad kalendas ianuarij.vnum ver-
bum per Feli.in.c.q ad cõſultationem.de re iudi.Bal.in
l.à caligato.C.de nuptijs.Car.Flor.in conſi.xxvij.& Io.
de Imo.in conſi.x.& in hac noſtra cõſuetudine nihil a-
liud diſputando,an ſit ſuper fauore,an ſup odio.dic q
ſtat incluſiue,quia eſt ſuper nu.ita Bar.in.d.l.patronus.
hìc ante allega.

PRoſequendo materiam huius.§.& gl.quia dicit q
creditẽ meſſario vſq; ad ſeptẽ ſolidos turoneñ.pone
q meſſarius referat damnũ fuiſſe datum in tali loco p
animalia talis vſq; ad ſeptem ſolidos.An ſi dñs anima-
lium inficietur,& negauerit:quia incurijs noſtris illud
Negatio duplicat pœnam. 3 obſeruamus:†q negãdo eſt duplex pœna.Et ſic pœna
creſcit per inficiationem.An ſufficiat etiam quo ad au-
gmẽtum pœnæ relatio nuntij referentis damnũ fuiſſe
datũ vſq; ad.vij.ſolidos ad cõdemnandũ inficiãtem. in
xiiij.ſolidis.Et videẽ q non:quia ex ſtatuto et conſuetu-
dine noſtra limitata eſt dicti meſſarij fides . ſcilicet vſq;
ad.vij.ſolidos:nec debet extẽdi,immo potius reſtringi
Statuta iuri cõi derogantia reſtrĩgenda. 4 †cum ſtatutum ſeu conſuetudo derogans iuri cõmuni
debet intelligi ſimpliciter prout iacet.ita dicit Bald.in.l.
maximũ vitiũ.C.de liber.præteri.in.vj.col.vẽſi. vlterius
quæriẽ de tali q̃ſtiõe.dñs meus Iaſ.in auẽ. nouiſſima.in
vj. col.C.de inof.teſta.etiã q̃a cõſuetudo noſtra limitat
fidem meſſarij in.vij.ſolidis,non debet excedere metas:
5 cũ limitata cauſa limitatũ pducat effectũ .l. in agris.ff.
de acq.re.do.l.age cũ geminiano.et ibi dñs meᵘ Iaſ.C.de
trãſ.et in.l.ſed & ſi plures.§.ad ſubſtitutos.in ij.col.ff.de
vulga.& pupi.ſubſti.& Feli.in.c.cũ ordinẽ.in.iij.&.iiij.
col.extra de reſcri.& facit q diciẽ hic de eo q̃ habet limi-
tatam iuriſditionẽ vſq; ad certã ſummam,vltra q̃ iudi-
care non poſſet.tex.eſt et ibi docto.in.l.ſi idẽ cũ eodẽ.ff.
de iuriſ.omnium iudicũ.eo etiam maxime,q̃m vt habe-
6 tur in.l.vt fundus.C.cõmuni diui.†ſententia debet eſſe
conformis libello.& quia nõ amplius in libello petitur
vr̃ q iudex nõ poſſit vltra cõdemnare etiã in illo q cre-
ſcit p inficiationẽ:vt videtur tenere Sali.in.l.contra qui
negantẽ.C.ad legem aquiliam.¶Contrariũ tñ videẽ de
iure dicendũ:& hoc videntur tenere Bar.Alberi.& dñs
meus Iaſ.in.d.l.ſi idem cũ eo.alle.l.item veniunt.§.cum
prædiximus.ff.de peti.hæredi.nã vt dicit dñs meus Iaſ.
attendi debet tẽpus petitionis:licet poſtmodũ creſcat
cauſa p inficiationẽ.¶Et ex hac doctrina q̃ malè intelli-
gũt practici rurales nr̃æ patriæ ſolent ſemp condẽnare
vocatos in ius ad emendã.xiiij.ſolidorũ rõne negatiõis
petiõis actoris in oĩ materia:dummodo nõ fiant aliæ p-
bationes:ſed ſi fiant probationes p teſtes ſup petitione
actoris,tunc eſt emenda.lx.ſolidorum turoñ.

SED an iſta emenda.lx.ſolidorũ poſſit adiudicari in
talibus contra partem quæ condemnaẽ factis pba-
tionibus hincinde iſte eſt vnus abuſus in hac patria qui
pro certo tolerari non deberet . Primo vt videmus ſta-
tim q pars eſt in ius vocata corã aliquo caſtellano, de-
beẽ emẽda ab illo qui ſuccumbit.vt dicit Io.fabri in.§.
appellamus.inſti.de actio.& hanc emendam vocamus
clamorẽ iuſtitiæ,etiam ſi confiteatur:id tamen fieri nõ
deberet.vt dicit Io.fa.in dicto.§.appellamus.ſi vero in-
ficieẽ in quatuordecim ſolidis ſi ſententialiter fuerit cõ-
demnatus factis probatiõibus hincinde in.lx.ſolidis : ſi
appellauerit ad balliuũ baronis,aut alterius inferioris à
balliuo regio:& dictum fuerit bene iudicatum,& male
appellatum,in.lx.ſolidis . ¶An iſtud fieri poſſit & de-
beat quantum ad primam emendam quam debet etiã
ex ſua confeſſione.Videtur non eſſe æquum,niſi primo
fuiſſet interpellatus,ſecundum Io.fa.in.d.§.appellamus
& Henricus bohic in.c.extirpandæ.de præbendis.ſed ſi
fuerit interpellatus,videẽ tunc q poſſit in emendã con-
demnari ſecundũ Io.fab.in dicto loco propter gñalem
conſuetudinẽ.Idem etiam in illo qui eſt contumax,qui
propter eius cõtumaciam condẽnatur in.vij.ſolidis.Et
hoc eſt iuridicũ,eo quia contumacia eſt delictum.l.con-
tumacia.ff.de re iudicata.Feli.in.c.ſuper eo.le.,ad finẽ.
de teſtibus.& hoc eſt de conſuetudine generali Frãciæ:
de qua fecit mentionẽ Io.fa.in.l.cunctos populos.in.x.
col.C.de ſacroſanctis eccle.¶Aduerte,quia de hoc Boe-
rius facit mentionem in conſue.Bituriceñ.titu.de iuriſ.
omnium iudi.§.xviij.in glo.j.& in gl.ij.ponit quæ ſunt
quæ excuſant à contumacia.vbi multa ponit quæ ſunt
multum notanda in practica.

QVantum ad ſecũdam pœnã quæ eſt duplex q̃n
ſcilicet q̃s negat.& poſtmodũ confiteẽ:tũc hoc
caſu quia pœna creſcit p inficiationẽ,vr̃ eſſe iu-
ridicũ ſcd'm legẽ aquiliã.& in damno dato.auẽ.cõtra q
negantẽ.C.ad legem aqui.ſed q ſit iuridicũ in omni ca-
ſu:videreẽ q pœnę potius eſſent reſtringendę q̃ ãplian-
dæ:tñ credo adhuc q iſtud ſit iuridicum: nam vt dicit
7 Bar.in.l.eũ qui.ff.de iureiu.ſi†reus in prima cõparitiõe
negauit,& poſtea confiteaẽ,non euadit pœnã negãtis:
tamen dñs meus Iaſ.poſt Alex.& Bal.videnẽ tenere cõ-
trarium.facit tex.pro opiniõe Bar.in.l.j.C.de plus peti.
ante litem conteſta.& quantomagis ſi lis fuerit cõteſta-
ta puniẽda eſt pſeueratio:vt ſtatim dicemus.Sed quic-
quid ſit credo q ex quo ſemel negauit,q debet puniri
pœna mendacis,q̃ eſt in duplũ.& dñs meᵘ Iaſ.in dicta

l.eum qui

l.eũ qui ponit q̃ sit negatio quę facit crescere condẽnatione in duplũ.¶Vide q̃ in predictis dicit idẽ Boerius in consue.Bituricẽ.tit.de iurisd.omniũ iu.§.xxij.in glo. quia crescente dolo &c.¶Et etiam addendo aduerte, ꝙ iudex loci vbi animalia dederunt damnum,est iudex, & nõ tenetur remittere ad iudicẽ dñi animalium,vt tenet Mat.de Affli.in cõsti.regni Siciliȩ q̃ incipit,cũ ꝑ partes Apuliæ.in.v.q.vj.notabi.in.iij.lib. *

8 Contumacia duplicat pœnam.

ADuerte etiã† ꝙ quis cõdẽnat̃ in duplũ,qñ est condemnatus ex prima sua confessiõe,si infra tẽpus à iudice ei statutum non soluit,si vocet̃ iterũ : ꝙ apud nos dicitur(il est venu a redain)hoc casu duplicat̃ emẽda:quia condemnatur in.xiij.solidis turoñ.ꝙ est iuridicum cum sit contumax in non parendo.

QVantũ vero ad aliã penã que est.lx.solidorũ ex prima sñia q̃ profert̃ lite contestata,& factis ꝓbatiõibus:nãvt dicũt docto.in.d.l.eũ q.ex quo plus grauat̃ actor onere ꝓbandi,in plus debet crescere condẽnatio pœnæ,& facit ꝓ hoc tex.in.d.l.j.C.de plus peti.ibi:sinaũt & liti ꝓbuit:sed eo qa ista emẽ.lx.solidorũ est pro delicto, vr̃ ꝙ nõ debeat in causa ciuili adiudicari necvidi eã in multis locis adiudicari,& si quibusdã adiudicatur (ꝙ tamen fieri vidi)credo ꝙ sit abusus.

QVantũ aũt ad appellantẽ q̃ fuit condemnatus, ita ꝙ fuit dictũ,bene iudicatũ,& male appellatum:tũc condẽnatur ꝑ inferiores balliuos à balliuo regio ad emendã.lx.solidorũ:& istud fundat̃ sup l.ij.C.de epis.audi.& in.l.ab executore.§.fi.C.quo. app.

9 Iniustè appellan tis pena.

non reci.†vbi iniustè & mala fide appellans condẽnat̃ vltra cõdẽnationem expensarũ in quinquaginta libris argẽti,q̃ erogant̃ pauperib⁹.vt.d.l.ij.& ibi Bal.& doct.
10 †& semper appellans videt̃ esse in mala fide,cũ præsumat̃ ꝓ sñia.l.ingenuũ.ff.de statu ho.l.res iudicata.ff. de reg.iur.& adhuc seruat̃ in pœna in curia parlamẽti Burgundiæ:qa male appellãs cõdẽnat̃ in.xx.libris Turoñ. fisco applicãdis,siue sit clericus,siue laicus:ꝙ tñ in hoc vr̃ esse quodãmõ cõtra.d.l.ij.vt not.Bar.& Io.fa.& hoc in curia parlamẽti Burgũdiȩ.ĩ aliјs aũt curijs parlamẽti cõdẽnatur in maiori sum.& hoc est de iure ciuili.sed de iure canonico secus:vt ꝑ Pa.Phi.Perusinũ.Car.Alexan.
11 And.& Feli.in.c.ij.de appel.et dicit ibi Phi.Decius†ꝙ licet de iure canonico temere appellãs alia extraordinaria pœna nõ puniat̃:qa iure cautũ non reperit̃:secus est de iure ciuili:vt tenet gl.fi.in.l.j.§.interdũ.ff.à q̃.app. nõ li.Spe.e.tit.§.nũc dicamus.Bal.et Ang.post Cy.in.l.eos §.ne temere.C.eo.in prin.& idẽ Ang.in.l.ab executore C.quo appel.nõ reci.vbi infert ꝙ ĩ terris q̃ sunt de tẽporali iurisdictiõe ecclesię temere appellãs tñ in expẽsis venit condẽnandus.vt no.Pa.in.d.c.ij.& in.c.vt debitus. de appel.alibi tñ gl.in.c.ad romanã.le.j.ij.q.vj.sentit idẽ esse in vtroq; iure.& Io.and.in.d.c.vt debit⁹.& Alb.de rosa.in.d.l.eos.§.ne temere.& ista opi.hac rõne sustineri
12 põt:nã regula est de iure ciuili,†ꝙ ille q̃ temere appellauit & succubuit,arbitrio iudicis puniat̃.d.l.eos.§.ne temere.& scd'm gl.j.ibi Cy.& Bal.ita ille tex.intelligit̃. & hoc idẽ est de iure canonico.bonus text.in.c.frequẽs.de resti.spo.in.vj.& ꝑ illũ tex.Pa.in.d.c.ij.de appel.dicit, ꝙ succũbens etiam de iure canonico extraordinaria pœna puniri poterit poterit.Et hoc est,qa licet nõ reperiat̃ de iure canonico,tñ idẽ est de iure ciuili:cũ expresse cõtrariũ nõ ꝓhibeat̃.arg.no.in.c.j.de noui oper.nuntia.In balliuatu nr̃o Heduẽ.in nihilo condẽnat̃ ꝑ balliuũ. In balliuatu vero Auxeti:male appellãs condẽnat̃ in.xl.solidis turoñ.iudici applicãdi.ꝙ nõ video iuridicũ,inquãtum iudex applicat sibi emẽdã.¶De materia huius gl. vide q̃ dicit Boerius in cõsue.Bituricẽ.tit.de iuris.om. iu.§.xxviij.in gl.ista cõsuetudo.Et q̃ supra dixi in rub. ☞ (des iudices &c.)nu.88.¶Aduerte,ad id ꝙ dicit Bal.in l.j.C.de sen.pręfec.pręto.& ꝙ dicit Mat.de Affli.in præfatione cõsti.regni Siciliæ in.x.qõne,vbi dicit ꝙ vbi per statutũ,aut aliãs ꝑmittitur venire cõtra sñiam pręfecti ꝑtorio per literã recursus,vt est in sentẽtijs curiarũ nostrarũ parlamẽtaliũ,in quibus põt venire ꝑ viam ꝓpositionis erroris,ꝙ recursus debet regulari scd'm ꝙ regulat̃ appellatio,quãtum ad tempus exercitij & terminationis:& hodie quãtum ad emendã quo ad nos ꝑ ordinatiões regias est prouisum,quia duplicat̃.Sed etiã aduerte ad id ꝙ dicit Bal.in aut.q̃ supplicatio.C.de preci. impe.offerẽ.& Matthæus vbi.s.ꝙ supplicatio seu erroris ꝓpositio nõ rescindit iudicatũ sicut appellatio, qm̃ non obstãte propositione erroris sñia mittitur executioni,& ideo non inducit litispendentiam. *

Erroris propositio nõ rescinditiudicatũ.

SED hodie apud nos decisum est ꝑ tex.pragmaticæ sanctionis tit.de friuolis appellatio.vbi friuolæ appellans condemnatur in quindecim florenis auri de camera.ꝙ tñ de consuetudine nõ obseruant iudices curiarum spiritualium totius regni.

VLterius quęrit̃ prosequẽdo materiã huius glo.dr̃ hic ꝙ statur tali Messario de dãno dato vsq; ad septẽ solidos.pone ꝙ pars dicat ꝙ datũ fuit sibi dãnũ de centum solidis,& vult probare:officialis ꝟo seu Messarius refert de septẽ:an iudex debeat sibi adiudicare damnum de septẽ, & reseruare sibi ius probãdi in reliquo, an vero debeat expectare ꝓbationẽ q̃ vult facere pars quæ habuit dãnum:& si pars nõ ꝓbet,an saltem iudex debeat adiudicare dictos.vij.solidos turoñ.in vim statuti:an ꝟo absoluere in totũ dictũ reũ,si sit in iudicio ꝓ dicto dãnũ cõuentũ:nã vr̃ primo ꝙ dictus reus debeat absolui:qa actore non probãte,reus absolui debet.l. q̃ accusare cũ vul.C.de eden.gl.j.in.c.mulieri.de iureiu.ꝙ ꝓcedit etiã in causa criminali.Glo.in.d.l.in verbo,actore.& Alberi.de rosate in.d.l.

Nota casum pulchrum.

13 †vbi ponit concordãtiã de iure canonico:sed actor non ꝓbauit suã intẽtionẽ & libellũ;ergo debet reus absolui,et actor in expeñ.cõdẽnari.Et si dicat̃,ꝙ debebit saltẽ reus in septẽ solidis ꝑ officialẽ,seu messariũ ꝓbatis cõdẽnari.Dicet̃ in oppositũ, ꝙ cũ sñia debeat esse cõformis libello.l.vt fundus.ff.cõi diuí.l.fi.C.de fidei.liberta.c.quatr et qñ.(le secõd.)quasi in fi.de accu.& ideo si libellus actoris cõcludat in centũ q̃ ꝓbata nõ sunt.clarũ est ꝙ nõ debet ꝓferri sñia in defectũ ꝓbationũ,ne accidat sñiam nõ esse cõformẽ libello ex quo verũ erit dicere actorem plus petijsse re:& ideo mulctãdũ esse pena tripli.§.si qs agẽs.cũ.§.seq.insti.de actio.& in.l.j.C.de plus petitio.¶In cõtrariũ tñ vr̃ ꝙ etiã si petierit centũ solidos,& ꝓbatũ fuerit de septẽ:ꝙ dicti vij.soli.sunt eisdẽ adiudicãdi ꝑ doctrinã Bar.in.l.si constãte.§.fi.ff.sol.matri.Et ꝙ dicit do.me⁹.Ias.in.l.qdã ęsti-
14 mauerũt.ff.si certũ peta.vbi dicit†ꝙ q̃ petijt in libello decẽ:& postea ꝓbat de qnq; tñ.cũ intelligat̃ et quinq; petijsse,põt iudex cõdẽnare in qnq;:et erit sñia cõformis libello.facit.l.apud celsũ.§.itẽ q̃rit̃,primo.ff.de exc.doli. l.si duo.§.fi.ff.deposi.quẽ alle.Alberi in.d.l.qdã.& Ale.
15 ibi hoc tenet allegãdo plures cõcordantias.& facit,†qa in maiori summa:minor inest.l.j.§.si stipulati.ff.de ꝟbo

Actor nõ ꝓbãs cõdẽnat̃ in expensis,et re⁹ absoluit̃.

De petẽte maiorem summã quã probet.

Maiori summæ minor inest.

n

obl.Faciũt q̃ dicit Bar.& do.meus Ias.post alios:in.l. scire debemus,in fi.principij.ff.de verbo.obl.& Sali.in.l.j.C.de plus peti.ad quos recurre,cum casus euenerit.

De petẽte minorẽ summam q̃ sibi debeatur.

16 SED vt dicit do.meus Ias.in.d.l.quidã æstimauerũt maius dubiũ est:qd ecõtra.Ponet† ꝙ actor in libello petijt minorẽ summã,postea ꝓbauit maiorẽ:nunqd iudex possit in maiori cõdẽnare:Dicit do.meꝰ de hoc esse gl.singularẽ ꝙ non.in.l.verbũ hoc oportebit in gl. magna.circa fi.de ꝟbo.signifi.q̃ gl.Alberi.in.d.l.quidã. & Lud.roma.ibi dicit eam esse singularẽ:& pro ea facit vi

17 ua rõ.†Nam snĩa non põt ferri sup eo,super quo nõ est lis cõtesta.l.platã.vbi gl.& Bar.C.de sen.& interlo.oĩm iudicũ.Sed si actor in libello petijt decẽ tantũ:lis est cõtestata in decẽ dato ꝙ postea ꝓbet de viginti : non põt iudex proferre snĩam de viginti:qa ferret snĩam sup eo, sup quo lis nõ est cõtestata.Cõtra illam gl.tñr esse tex. expressus in.§.si minus.insti.de actio.¶Sed aduerte,qa gl.& do.ibi & doc.in.l.edita.C.de edẽ.diffiniũt illũ tex. & exponunt hæc verba:in eodẽ iudicio.i.corã eodẽ iudice:sed erit opus nouo libello,& noua instantia & credo ꝙ prima opinio,scilicet gl.sit vera.Pau.de ca.in.d.l. qdã ponit qd,in iuramẽto:an si actor deferat in iuramẽtũ rei,cõtẽta in libello in quo petit cẽtũ,licet nõ debeat nisi qnquaginta:possit iurare reus negatiue simplr. Videat Paulus:qa nõ est materia huius.§.nec glo.nostræ.

ADDE tamen ꝙ si actor petit in libello maiorem summã q̃ sibi debeat:vel post probet reus habere iustã causam litigandi,nõ debet in aliquo in expẽsis condẽnari:nisi actor esset cõtẽtus partẽ debiti accipere cõfessatam à reo.Ita Bar.in.l.q̃ solidos.ff.de le.ij.ad finẽ sequit Sali.in.l.edita.C.de eden.q̃uis Raphael comen. in.d.l.qui solidũ,teneat cõtra Bar.& videt etiã ꝙ sit sibi contrarius in his q̃ dicit in dicta.l.j.si stipulati.& videas Bal.in.c.j.in.iiij col.extra de plus peti.arguẽtem ad partes.Et in alijs locis allegatis ꝑ do.meũ in dicta.l. quidã.

De cõfitente ptẽ debiti.

18 ¶Adde etiã† ꝙ si debitor confiteatur se debere partem debiti solũ,vel tantum,creditor põt acceptare partẽ cõfessionis:et respuere taxatiuã tantum.Ita tenet idem do. meus Ias.in.l.si quidã ex causa.C.de trans.& ibi:ꝙ si creditor petat vnã summã,ꝙ nõ intelligit ꝙ tantũ illa sibi debeat:secus in debitore,quia si cõfiteat se debere vnã summã,intelligit cũ diminutione tm̃.Ita etiã tenet idẽ do.meus in.l.rogasti.§.si tibi.in.ij.col.ff.si certum peta.

De damno dato in re cõi duobus.

19 ¶†Vlterius qro:damnũ est datũ in re cõmuni duobus: vnusquisq; illorũ agit ad interesse corã iudice loci:an ꝓ vtroq; dãno sufficiat relatio nuntij:an vero ex relatiõe nuntij cõsequi tantũ debeant vnum dãnũ de.vij.solidis an ꝟo vnusquisq; percipere possit emendã.vij.solidorũ ex relatione nuntij:videret primo ꝙ vnusquisq; ꝑcipere nõ posset emedã.vij.sol.sed ꝙ tm̃ debeãt habere vnã emendã:quia als esset facere ꝑ indirectũ fraudẽ legi nr̃æ statutariæ q̃ vult stari dicto messarij vsq; ad.vij.sol. tm̃: & tñ vnicuiq; essent.vij.solidi,& sic.xiiij.sol.ex sua relatione adiudicarent:ad quorũ tñ adiudicationẽ relatio vnius nũtij nõ est sufficiens.¶In cõtrariũ facere vr̃ ꝙ dicit Bar.in.l.si in re cõi.ff.de noxa.ac.vbi dicit ꝙ qñ sunt duo dñi : possunt ãbo agere in diuersis libellis ꝓ dãno dato ĩ re cõi.Credo ꝙ vnusquisq; agere põt ꝓ parte sui dãni.sed ꝙ vbi nõ esset nisi vnũ dãnũ:ꝙ vterq; haberet vnũ dãnũ:nõ credo,sed si esset adiudicatũ,vterq; caperet partẽ suã,scd'm ꝙ no.Bal.in.d.l.si in re cõi.vbi dicit ꝙ illud ꝙ cõsequit rõne rei cõis debet cõicari inter socios.¶Ista q̃stio põt decidi ex his q̃ notant in.l.si idẽ cũ eodẽ.§.j.ff.de iuris.om.iu.& in.l.vnica.C. si plures vna snĩa.& q̃ notant in.l.si qui separatim.ꝑ totã illã legẽ.ff. de appel.¶Sed quia hic antè dictum est,qũo probetur dãnũ per relationẽ nũtij:qd si deficiat relatio nũtij,qũo poterit probari dãnũ,seu interesse.¶De ꝓbatiõe interesse qũo fiat:ponit Spe.in tit.de teste.§.fi.& de ꝓbatio. §.iij.& qũo cõtra dolosum.vide Bar.in .l. argẽtarius.§. cũ aũt.ff.de edẽ.& Ale.in.l.semp.§.fi.ff.ꝙ vi aut clã.vbi dicũt Bar.& Alex.ꝙ nõ probatum põt per iudicẽ liquidari vel æstimari qñ est in cõmittẽdo ꝙ dr̃ damnũ. Et etiã probat per iuramentũ cõtra violẽtũ.l.si qñ.C.vnde vi.vbi notatur.Et ibi plenæ do.meus Ias. ad quem me remitto pro præsenti de taxatione damni.

§.*septimo*.

LAmẽde de simple rescousse de gaiges prins aux sergẽs : messiers:ou forestiers : quant ladicte rescousse est souffisammẽt prouuee,par aultre q̃ par ledictz sergẽs messiers:ou forestiers ausquelz est faicte ladicte rescousse,est de.lxv.solz tourñ.& entend lon estre souffisammẽt prouuee par deux tesmoingz souffisans aultres que ledictz sergens.

IN comitatu Burgundiæ etiam ista consuetudo viget:sed emenda est tm̃ . lx. solidorũ in his resistentijs.Aliud est in comitatu Niuernẽn.in tit.(Des iustices).§.septimo.

ET qa hoc casu offendit iurisdictio dñi possunt mulctare & punire offendẽtes:vt hic dr̃.Et hic est vnus modus quo offendit iurisdictio:de quo plene.ĩ.dicam. Alijs ẽt modis offendit qñq; iurisdictio:vt dicit Bal.in

1 l.vnica.ff.si qs ius dicẽ.nõ obtempe.¶†Primo videlicet ꝑ cõtumaciã,& hoc in quolibet genere cõtumacie:quæ habet impedire ptes iudicis,quominus sortiant effectũ vt in cõtumacia nõ veniẽdi.vt.ff.de re iud.l.cõtumacia.

☞ ADDITIO. Vide Mat.de Affl.in cõsti.regni Siciliæ quæ incipit, edictorũ.in xij.not.in.xij.q.& in.xj.q.dicit ꝙ pro cõtumacia potest imponi pœna confiscations bonorũ,etiã contra testem

2 cõtumacem.✱¶†Et quilibet habẽs iurisdictionẽ ordinariam,põt cõtumacibus imponere minimas mulctas scd'm cõsuetudinẽ fori & loci:vt dicit Bal.in.d.l. vnica. in princi.vt videmus fieri in Burgundia,& fere in tota Gallia:ꝙ ꝑ qualibet cõtumacia nõ veniẽdi,hoc est pro quolibet defectu cõdẽnat qs ad emẽdã:q̃ apud nos est de septẽ solidis turonẽ.in iurisdictioibꝰ dñorũ tpaliũ Burgũdiæ:immo etiã ex prima cõtumacia põt qs mulctari.vt dicit Alberi.de rosa.in rub.C.de mõ mulctarũ. in fi.nec opus est noua citatiõe.Bar.in.l.j.ff.si qs ius dicẽ.nõ obtẽpe.& ibi do.meꝰ Ias.in fi.principij.vbi etiã di

3 cit† ꝙ iudex põt punire deferẽtẽ arma si eũ videat,absq;

4 ꝓcessu:& in criminibus leuibꝰ †repertus in flagrãti crimine,põt sine aliquo ꝓcessu poni ad cathenã. Et vide eũdẽ ibi,vbi ponit multa notabilia in materia mulctæ.

5 ¶†Itẽ in cõtumacia nõ parẽdi:vt.ff.ne vis fiat ei.l.si qs missum.et apud nos ista erit duplex:qa hoc casu dr̃ post primũ

primum præceptum ſi non pareat,dicitur tunc venire
(à reclain)quo caſu apud alios duplicatur emenda.

☞ADDITIO. De huiuſmodi cõtumacia nõpa
rẽdi vide ample ꝑ Mat.de Afſli.
in cõſti.regni Siciliæ quæ incipit edictorũ.in.xiij.not.in
xij.qõne,vbi ſit mẽtio de p̃cepto pœnali:an ſit incurſa
pœna abſq; alia citatione.Et ibi qd de mãdato epĩcum
clauſula al's noueris te excõicatũ:an cõtumax ſinenoua
6 excõicatiõe ſit excõicatus.✻¶†Itẽ in cõtumacia nõ re-
ſtituẽdi.l.q reſtituere.ff.de rei ven.l.creditor.§.iuſſus .ff.
de app.& credo etiã ꝙ duplicat̃ emenda:niſi ſit in con-
tumacia nõ reſtituẽdi:ꝑ ſnĩam diffinitiuã lite in cã con-
teſtata:quo caſu erit emẽda.lxv.ſol.vt.ſ.dictũ eſt in prę
7 cedẽti.§.†Per contumaciã aũt nõ probãdi nõ offendit̃
iudex,et ideo nõ punit̃ niſi ꝑ excluſionẽ à iure ꝓbãdi.l.
nõ ex oĩbus.ff.de arbitris.c.corã felicis.extra de reſti. in
8 integ.†nec etiã ꝑ cõtumaciã nõ agendi vel nõ accuſan-
di,non offendit̃ iudex:& ideo nõ mulctatur cõtumax,
ſed à iudicio expellit̃ ſeu excludit̃.ff.de accuſa.l. titia .l.
diffamari.C.de ingenu.et manu.l.attilia.ff.ad legẽ falci.
9 ¶†Itẽ per cõtumaciã nõ appellandi,nõ offendit̃ iudex,
immo defendit̃.vñ talis cõtumacia non punit̃ pœnali
iudicio,ſed ſolũ per excluſionẽ.l.oẽm honorẽ.in princ.
C.qñ ꝓuoca.nõ eſt neceſ.ꝙ eſt verũ tã de iure q̃; de gña
10 li cõſuetudine:†niſi tñ fuerit qs contumax in non ꝓſe-
quẽdo appellationẽ emiſſam ſcd'm ordinatiões regias
apud nos,ſcd'm quas tenet̃ quis appellationi emiſſę ad
curiã parlamẽti,infra decẽ dies renuntiare,aut illã infra
xv.releuare:& infra.xl.executioni demãdare:al's punit̃
in emẽda.xx.li.turoñ.¶De hac cõſuetudine regni Fran
ciæ q̃ eſt circa cõtumacias,& emendas rõne cõtumaciæ
& defectũ.ponit Io.fab.in.l.cũctos populos.col.viij.C.
de ſum.trini.Et vide Boeriũ in cõſue.Bituriceñ.tit.de iu
riſ.om.iu.§.xviij.in gl.infrà.dixi.ſ.in.§.præcedẽti.in gl.
☞ (Iuſques a ſept ſolz.)¶Circa hmõi cõſuetudinẽ quę eſt
in Francia circa hmõi cõtumacias,volo te aduertere ad
vnũ ꝙ in multis locis eſt cõſuetudo ꝙ cõtumax ꝑ de-
licto ꝑ quovenit ĩponẽda mortis cõdẽnatio,& ad mor
tem & ad cõfiſcationẽ bonorũ,aut bannit̃:ſi tm̃ veniat
imponenda pœna corporalis citra mortẽ:etiã ſi nõ con
ſtet de delicto,& iſtud obſeruat̃ in caſtelleto Pariſieñ.et
male,cũ de iure licet cõtumax habeat̃ pro cõfeſſo.l.cer-
tũ.ff.de cõfeſſis.tñ ipſa contumacia non eſt potens nec
ſufficiens ad cõdemnandũ contumacẽ.ita tenet Spe. in
tit.de accuſa.§.fi.in.ix.col.v̸.ſed pone.A.fuit accuſatus.
vbi dicit ꝙ debet cõſtare de delicto,al's bannũ aut cõdẽ
natio eſt nulla.allegat tex.in.l.raptores.C.de epiſ.& cle-
ri.poſt principiũ.in verſi.conuicti.& ibi circa mediũ.in
verſi.poſt legitimas ꝓbationes iuri cognitas.& in fi.in
v̸ſi.reperti & cõuicti fuerũt.Ad ꝙ etiã optime facit tex.
in aut̃.qua in prouincia.in.§.j.verſi.ſi tñ oĩno appareat
obnoxius .C. vbi de crimine agi oportet.de quo late
Hippolyt⁹ de Marſilijs in repetitiõe.l.vnicæ.C.de rapto
ribus v̸ginũ.nu.129.& in cõſi.xlix.nu.26.vſq; ad nume.
31.& ibi allegat illũ tex.qua in prouincia vltra Specula-
torẽ,quẽ dicit non fuiſſe viſum à dicto Speculatore, de
quo miratus ſum,cũ ſemp ĩ mẽte habuerim,ꝙ vbi Spe
culator allegat ſolũ vnũ textũ,ꝙ põt allegari ꝑ ſingula
ri:quia nõ eſt doctor q melius allegauerit textus cõcor-
dãtes q̃; ipſe Spe.plures aliostex.alle.idẽ Hippolytus in
conſi.cxvij.in.v.col.nu.31.&in cõſi.cxxxiiij.nu.9.vbi di
cit Oldra.ita tenuiſſe in cõſ.ſuo.lxv.inci.hic agit̃ ꝑ tex.à
Speculatore allegatũ.& idẽ Hippolytus allegat dicta ꝑ
eũ in ſua practica cauſarũ criminalium.in.§.poſtq; vbi
ample.& iſta eſt veritas quę ꝓbat̃ ꝑ textus multos etiã
iuris canonici,maxime per tex.in.c.deus omnipotens.
v̸ſic.nullũ ante veram iuſtãq; probationẽ iudicare aut
condẽnare debemus.ij.q.j.Et iſtud ẽt obſeruat curia &
bene & optime,et bonũ eſſet ꝙ corrigeret̃ abuſus in cõ
trariũ tam in caſtelleto q̃; in plurib⁹ alijs locis Frãciæ.✻
11 SED reuocat†ibi Bal.in dubiũ:qd de cõtumacia nõ
reſpõdendi.Nam ex quo non reſpondens habet̃ ꝓ
cõfeſſo:vt no.in.l.certũ.ff.de confeſ.in prin.in gl.ordi.et
in.l.j.§.ex hoc reſcripto.ff.deven.inſpi.ꝑ Ia.de arena.vbi
oino videas:nõ vr̃ aduerſari intereſſe:ergo nec mulctari
põt cõtumax.l.ij.in fi.ff.ſi qs.in ius voca.nõ ierit . Dicit
tñ Bal.ꝙ credit contrariũ,quia cõtemnendo offendit iu
dicẽ:vnde põt mulctari:licet eũ haberi ꝓ confeſſo ſatis
ſit aduerſario,non tñ ſatis eſt iudici:q̃ non põt impune
contẽni:vt dicit in ſimili idem Bal.in.d.l.vnica.§.fi.

☞ADDITIO. Quia hîc ante dictũ eſt ꝙ contu-
max habet̃ pro cõfeſſo.facit tex.
in.c.decernimus.& in.c.abſens.iij.q.ix.& in.c.rurſus.ix.
q.iij.& in.l.iij.C.de aſſeſſo.& in aut̃.qua in ꝓuincia. v̸.
quia contumacia ei⁹ vbi de crimine agi oportet.& in.l.
ſenatus.§.diuus.ff.de iure fiſci.&voluit Spe.in tit.de ac-
cuſa.in.§.fi.in.j.col.in.iiij.parte.vbi plura iura ad hoc al-
legat.& ita tenet Hippolytus de Marſilijs in conſi. xlix.
nu.xxix.intellige tñ prędicta qñ accuſatiovel inquiſitio
valida præceſſit,ſecus ſi inualida.tex.eſt notabilis & ibi
hoc voluit Bar.eũ ſummãdo in.l.ſi filius.la.ij.ff.de inter
rogatio.& facit tex.idẽ ꝓbans in.l.ſed ſi ſint.§.ſed ſi ſer-
uus.eodẽ tit.& illũ tex.in.d.l.ſi filius allegauit Lud.Ro-
manus in conſi.ccxxiiij.inci.iſta captura.vbi dicit ꝙ ex
vera cõtumacia in quã qs incidit iudicio exiſtẽte nullo
nõ põt reſultare aliqs validus iuris effectus.et ita ꝑ mul
ta tenet Hippolyt⁹ de Marſilijs in cõſi.ſuo. lxiiij. nu.42.
&.43.et ibidẽ dicit ꝙ vbi poſitio nõ debet admitti rõne
ꝑſonę,vel rõne materiæ,vel rõne formę ꝙ tũc cõtumax
non habet̃ pro confeſſo.allegat Spe.in titulo,de teſte.§.
nunc videndũ.verſi.cæterũ.& idem voluit Bar.in.l.ij.§.
ꝙ ſi actor.circa finem.C.de iuramẽto calumnię.& dicit
ibi Bal.in v̸ſi.vlterius nota,ꝙ ſi libellus eſt ineptus, vel
non cõcludens:ſicut nõ põt reus tunc exvera confeſſiõe
condẽnari,ita nec ex ficta poterit condẽnari,ꝙ dicit eſſe
notatu dignũ.Et ſubdit ibi,ꝙ hoc facit ad quæſtionem
ꝙ bannitus habeatur pro cõfeſſo,ꝙ iſtud debet intelli-
gi qñ accuſatio vel inquiſitio concludit crimen & puni
bile crimen,al's eſt impoſſibile ꝙ fiat cõdẽnatio,immo
qñ libellus eſt ineptus,ſiue propter omiſſionẽ modi &
formę ſubſtantialis,et ꝓpter alias ineptitudines,bannũ
latũ tanq; in contumacẽ non valet,nec vr̃ cõtumax eſſę
confeſſus maleficiũ.ita tenet Bal.in additio.ad Specula
torem.in titulo de accuſa.in.j.parte.in.v.col.in verſi . &
nota ꝙ vbi libellus.& hæc oĩa refert & ſequit̃ Hippoly-
tus de Marſilijs in dicto conſi.lxiiij.ſupra alle.& in con-
ſi.lxxxij.nu.30.vſq; ad nume .37. quæ hîc inſerere volui
cum ſint quotidiana in practica pro dñis cõſiliarijs vo-
lentibus referre defectus ſeu cõtumacias quas quotidie
referunt,qm̃ debent ad prædicta aduertere.Et etiam de-
bent aduertere quòd ſi viderint contumacem innocen-
tem,debẽt iſtud referre,ne condemnetur,nec ꝙ habeat̃
pro confeſſo,prout dicit idem Hippolytus in conſilio
xlix.nu.45.& cõſi.lx.nu.17.& cõſi.lxxiij.nu.69.& in di-

Nõ reſti tuendi.
Nõ pro- bandi.
Nõ agen di.
Non ap- pellandi.
Conſue- tudo ca- ſtelleti Pariſien ſuper cõtuma [...] pro [...]atur.
[...]pecula [...]r tex- [...] opti [...]us alle [...]tor.
Non rñ- dendi.
Contu- max qñ pro con feſſo.
Bãnum ex libel- lo inepto tanq; in cõtuma- cẽ an va- leat.

ꝰcto consi.lxxiij.nu.2.dicit ꝙ contumax habēs legitimas
defensiones ęquiparatur innocenti:& ideo si postea cō-
pareat & habeat exceptiones ꝑ quas nō potuisset com-
pelli ad iudicium suscipiendū est audiēdus,vt dicit idē
Hippolytus in consi.xvj.nu.33.ꝙ malè obseruāt Brito-
nes,qui nunq̃ audiunt contumaces condemnatos pro
delicto.In Francia aūt sic in vim literarum regiarū etiā
in tali casu in quo erāt ante condēnationē ,aliâs tenent
consignare emēdas ad quas fuerant condēnati & tenē-
tur se reddere prisonarios seu carceratos.Et licet q̄s citet
sub cōminatiōe contumacię importantis effectū banni
condemnationis ad mortē & confiscatiōis bonorum,
nunq̃ tn̄ dicit talis nisi fuerit declaratus vt tenet Hippo
lytus de Marsilijs in consi.lij.nu.21.Et ideo etiam qn̄ cō-
tumax habetur pro confesso:intellige hoc verū dum-
modo iudex hoc declarauerit, & non antè,vt dicit idē
Hippolytus in cōsi.lxiiij.nu.13.quæ oīa nota in materia
contumaciæ quę sunt plusq̃ necessaria.¶Et semper de-
bent aduertere iudices q̄ volunt facere processum ꝑ cō-
tumaciam,ꝙ curent quòd citatio non sit vitiosa,qm̄ si
sit vitiosa,nunq̃ processus in contumacia factus est va
lidus vt dicit Bal.in aut.si oēs.C.si vt ab hæredi. se ab-
stineant.alle . per Mat.de Affli.in consti.regni Siciliæ q̄
incipiunt,si quem nostrorū.in.vij.not.& in cōstitutiōe
causas aliâs in.iiij.nota.& faciunt quæ dicit idē Hippo-
lytus de Marsilijs in consil.lxxxj.nu.45.&.50.& dixi in
cōsilio ꝙ feci pro rege Angliæ qui fuerat citatus Romę
vt ibidem compareret:ꝙ cū citatio esset vitiosa ex mul
tis ꝑ me deductis,nō erat amplius dubitandum de va-
liditate processus qui fieri poterat per contumaciam.
¶Caueant etiā ne proferant sn̄iam condemnatiōis an-
teq̃ viderint relationē nuntij factam de citatione facta
parti ad audiendam sn̄iam,aliâs si proferat anteq̃ vide
rit relationē nuntij,non valet sn̄ia:vt tenet Bar.in.l.mul
tum interest.ff.de conditioni.& demonstrationi.& in.l.
si finita.§.iulianus.ff.de dāno infecto.vbi dicit ꝙ posito
quòd aliq̄s sit contumax vere,si tn̄ iudex hoc ignorans
condemnat eū,non valet actus.allegat Bar.pro suo di-
cto Inno.c.cum contingat.de officio delegati.& Tex.in
l.hæc aūt.§.j.in verbo , constare liquereq̃ prætori.ff.ex
quibus causis in possessionē eatur.quā doctrinā sequū-
tur plures allegati per Hippolytum de Marsilijs in con-
si.suo.lxxvj.nu.29.ꝙ est finale primi vol.Aduerte etiam
ad vnum ꝙ contumacia facit indiciū ad torturā,vt di-
cit idem Hippolytus in sua practica causarū criminaliū
in.§.diligenter.nu.136.immo vt plus ibi dicit,videt etiā
quòd sola taciturnitas de delicto,si ab aliquo inculpet
etiā cū literis missiuis & nō contradicat,sufficit,& facit
indiciū ad torturam:ꝙ an sit verum,vide ibi:sed nō cre
do istud verū.*¶In anno præcedenti fuit quidā mul-
ctatus in curia vigoberti Heduē.in hac cōtumacia : qui
ad balliuum Heduen̄.appellauit:per quē fuit dictū ꝙ
bene fuerat appellatū,et male iudicatum:et magna fuit
altercatio inter aduocatos:sed communis obseruātia in
hoc casu multū fuit ponderata:& sunt prædicti casus in
12 quibus offendit iudex ꝑ contumaciā.¶†Item etiā quā
doq̃ offenditur iudex ꝑ calumniā:vt not.insti.in proe.
in verbo,calumniantiū iniquitates expellat:& ideo pōt
iudex calumniantem(nemine excipiente)repellere.vt in
13 l.qui cum maior.§.si patris.ff.de bon.liber.¶†Itē offen-
ditur magistratus et dignitas sua,per verū delictū in eū
commissum:vt si quis inuadat territoriū alienū:vt no.

Contumax qn̄ innocēti cōparet.

Citatio vitiosa processū in contumacia factū eneruat.

Iudices quid cauere debeant.

Contumacia indiciū facit ad torturam.

Iudex offenditur calūnia.

Delicto in eū cōmisso.

per Inno.& alios in.c.ex parte in christo.extrà de verbo
rum significa.vbi satis notatur ꝙ licitum est iudici de-
fendere iurisdictionem suam,et territoriū suū.Facit tex.
in.c.dilecto.de sn̄ia excommunicatiōis.in sexto. iunctis
nota.ꝑ Inno.in.c.olim.le.j.extrà de restitutione spolia-
torū . Et per text.in.c.dilectus de pœnis.immo dicit idē
Bal.in sua margarita,in verbo,iudex.ꝙ etiam licitū est
cum armis & ense illam defendere:qn̄ iurisdictio est eui
14 dens & notoria:quæ oīa not.¶†Item etiam offenditur
iurisdictio in hoc casu,scilicet qn̄ fit resistentia:quæ qui
dem est duplex. Vna est illa quæ fit nuntio & seruienti:
de qua hic.Alia vero quæ fit iudici.De resistentia autē
quę fit nuntio,siue messario,seruienti,aut forestario qn̄
est simplex(vt hic dicitur)est tantum punibilis in sum-
ma.lxv.solidorū turonen̄.& ideo(vt videmus)est taxa-
ta per consuetudinē nostram.¶Sed tn̄ adhuc videretur
ꝙ tales sic resistentes deberent vltra puniri & condem-
nari:scilicet in hoc,quia deberēt soluere illud ad ꝙ pars
in fauorem cuius est factus dictus recursus teneri pote-
rat.arg.eorū quæ dicūtur in.l.quotiens.C.de exa.tribu.
15 libro decimo.vbi dicitur†ꝙ si aliq̄s detineat ab officia-
libus pro debito & ab aliquibus à manibus officialiū
eximatur:ꝙ tales eximentes tenentur soluere debitum
creditori.Qui tex.licet loquatur in debito fisci,idem tn̄
est in debito priuati:vt tenent ibi Andreas de baru.Io.
de platea.& Bal.in.l.addictos.circa finē.C.de epis.audi-
entia.Io.Fab.in.§.item aduersus.insti.de actiōibus ꝙ in
tellige verum etiam si talis qui fuit exemptus denuo in
carceretur:scd'm glo.ibi.in dicta.l.quotiens prout tenet
Sali.in.l.in bonęfidei.in.x.colū.C.de rebus credi.& do.
meus Ias.in.l.j.§.ꝙ prætor.in vlt.col.ff.ne quis eum qui
in ius voca.est vi eximat.& in repe.l.admonēdi.in lxv.
col.ff.de iureiu.& in.§.pœnales.in.xviij.col.instituta.de
actionibus.Cum ergo ita sit cautum per pignora credi
toribus sicut per captionem personæ:quare si remoueā
tur & eximatur à manibus iustitiæ pignora:nō debeāt
eodem modo puniri eximentes personas ꝓ debito ca-
ptas:vt ita sit cautū creditoribus quib⁹ iniuria est facta
in vno casu,sicut in alio:& hoc maxime,quia ꝑ hāc pœ
nam statuti,non videtur esse sublata pœna iuris cōmu-
nis,cum nō sit arbitraria.scd'm Alberi.de rosate in suis
statutis.q.viij.ibi:& hoc pōt esse duplex.Et ꝑ no.per Fe-
li.in.c.de causis.de offi.dele.in.j.col.& etiā satis est deci-
sum infrà in cōclusione harū consuetudinū:vbi dicitur
ꝙ de his q̄ non sunt hîc in cōsuetudinibus nr̄is determi
nata,recurrendum est ad ius commune.Cogita.

In textu ibi

Lamende.

1 QVæro†quæ dicatur emenda:non inuenio ꝙ sit
verbum iuris,sed est tantum verbū introductū
per consuetudinem in Gallia:ꝙ propriæ acci-
pitur ꝓ pœnis pecuniarijs:et in vulgari nostro pœnas
2 pecuniarias emendas appellamus.Et aduerte†ꝙ dam-
na,pœnæ,& mulctæ,hoc est emendæ,sunt fructus iuri-
risdi.Bar.in.l.fi.ff.sol.matri.Bal.in.l.j.C.de fructi.& litiū
expen̄.Iac.de sancto Geor.in tractatu feudorū in verbo,
marchio in Italia versi.dubitatur etiā,ibi: addite ad di-
3 ctum Imolæ.¶Aduerte†ꝙ iudex pōt condemnare ad
emendam blasphemātes deum in sua sede vel iniuriam
ꝓferentes.gl.in.c.deus omnipotens.in verbo,iudicis.ij.
4 q.j.& in.l.j.C.q & aduersus quos.Et aduerte † ꝙ pœna
etiam in

etiam in foro conscientiæ debet: vt tenet Decius in regula.q. à quoq;.ff.de reg.iur.maxime quando est commensurata ad delictum.

NVnquid aūt hæ pœnæ pecuniariæ quæ dicuntur emēdæ apud nos habeāt locū de iure canonico:
5 †hoc est an iudex ecclesiasticus possit eas iponere: vide per Archi.xj.q.iij.c.certum.& per gl.in.c.j.de do.& contuma.& p Alberi.in ru.C.de modo mulcta.¶Vide plura p Stepha. Auffrerij in additio.ad deci.Tho. decisio.
6 cclxxiiij.vbi plura al.Et ibi ponit†q; iudex pōt mulctā applicare ad opera publica,puta in refectionem murorum,pontiū,cameræ palatij vel similiū.Bar.in.l.mulctarum.C.de modo mulctarū.& Pa.in.c.irrefragabili.§.ce
7 terū.de officio ordinarij.¶†Et an iudex mulctā impositam possit remittere aut minuere.vide eundē Auffrerij in additione ad dictam decisionem.Et Luc.de pē.in l.vnica.C.de palatijs et domibus dominicis.lib.xj.vide ample Paridē de Puteo in trac.suo,de sindicatu.in verbo,expēse.ver.potestas.fo.xlvj.vbi dicit q; iudex intelligit habere mandatū ad expediēdum ea quæ versant in reipublicæ vtilitatē,& pōt cōuertere inalimonijs carceratorum,& ppter paupertatē remittere, & fabricam facere in palatio.Non tamē propter hoc poterit ibi sua arma depingere,aut depingi facere,nec nomen suū ponere,sine iussu principis: & ibi plura per eundem. ¶Et quid sit mulcta,& quid sit pœna,& quomodo differūt pena & mulcta.vide Azo.in summa.C.de modo mulctarum.& Alberi.de rosate in rub.ante allegata. Bar.in l.si qua pœna.ff.de verbo.significa.

Iudex an possit remittere mulctam impositam.

IVxta hanc materiam emendarū quæro de vna quæstione quæ quotidie euenit in patria nostra. Aliquis admodiauit oēs emēdas pro anno dñi millesimo quingentesimo vndecimo.anno vero dñi millesimo quingentesimo decimo,aliquis commisit tale delictum, ex quo debet condemnari ad emendam: ad q; fuit cōdemnatus anno dñi millesimo quingentesimo vndecimo: ad quem spectare debeat dicta emenda an ad illum qui erat admodiator tempore cōmissi delicti,an ad illū qui erat admodiator tempore cōdemnationis dictæ emendæ.Hec quæstio euenit bis in hac ciuitate Heduen. hoc anno dñi millesimo quingentesimo vndecimo:in vno casu in curia officialatus Heduen.In alio in curia balliuatus:& in vtroq; foro fuit iudicatum q; ad primū spectabat emenda,scd'm opinionem Baldi in.l.fi.ff.de iurisdi.omnium iud.& do.mei Ias.in.l.more.ff.de iuris.omnium iud.& Alex.in consi.suo.vij.in.ij.col.in.iij.vol. Io.de Anania in.c.j.ne prælati vices suas.Et istā dicit cōmunem cōclusionem Alex.in.l.diuortio.§ si vir.in pe, et vlt.col.ff.soluto matri.concordando tñ vt ibi p eum. In quam concordiam vr̄ inclinare opinio Bal.in fi.C. de fructi.& litium expen.Licet tamē in prædictis videatur Guido pape decisione sua.ccccxxxv.tenere contrariū.¶Et aduerte quæ sit pœna ordinaria, & quæ extraordinaria,quæ quandoq; mulcta dicitur:& qui iudices possint imponere pœnas & mulctas,& quales,an magnas an paruas:p Io.Pet.de Ferrarijs in suaforma inquisitionis.in glo.debita forma iuris.Non hic insisto,quia
8 alibi dicā.¶†Et castellani de iure mulctare nō possunt. l.ij.§.fi.ff.de iudicijs.Et an possit fieri prorogatio iurisdictiōis castellani in maiori causa.vide Guido pape quæstione sua.dcxxvj.inci.de iure castellani Delphinalis.dixi supra in rub.huius tituli.in glos.(& droictz dicelles)

Questio notabilis.

Castella-ni mulctare nō possunt.

versi.alia est vniuersitas.

In textu ibi

De simple rescousse.

NOtanter dicit simplex resistētia: qm̄ illa simplicitas pōt alterari ex multis,& facere q; hęc resistētia transiret in aliud grauius delictum & atrocius: vt puta si fiet cum armis,aut cum percussione &vulnere,aut cū homicidio alicuius persone: quia hoc casu non puniret simplex resistentia: sed atrocius delictū: nec hoc casu vnitur simplex resistētia: si deuentum sit ad maius delictū, requirens maiorē pœnam: quia maior pœna in hoc cōsideratur: qm̄ in his minor pœna confunditur cum maiori delicto post secuto.arg.eorum quæ dicūt gl.& Dy. in.l.nunq; plura.ff.de priua.delic.&.l.q de crimine. per Bal.& Sali.C.de accu.Bar.in.l.respiciendū.§.delinquūt.
1 ff.de pœnis.†vbi disputant doctores in insultu punibili certa pœna.Si cum insultu fiat maius delictū maiori pœna puniendū: an cū atrociori delicto et maiori pœna sit puniendus insultus.Et distinguunt: aut delictum est ante insultum:& tunc illud cum insultu est puniendum.Aut vero insultus præcessit:& statim atrocius delictū est secutum:& tunc tm̄ punitur illud atrocius delictum sine insultu: immo nec insultus potest separatim intentari à delicto.Bal.in.l.fructus.& in.l.diuortio.ff.soluto matri.& in.l.aduersus.C.de furtis.& Bar.in.l.illud. ff.ad legem falcidiam.& Ang.Aretinus in tractatu maleficiorū.in verbo,insultū.Immo etiam nec qñ insultus est factus in alieno territorio,& maius delictū in alio: licet incontinēti scd'm Bal.singulariter in.c.iniuria.in. iij. col.de pace iuramen.firman.de quo plenius Salic.in.l. pe.C.de accusatio.versi.quæro aliquis insultauit.

De resistentiarum differētijs.

Delictū cum insultu cōmissum grauius puniendum.

☞ADDITIO. Et aduerte q; quando proponit insultus,debet pponi q; fuit excogitatus: qm̄ si fuit factus casualiter,non est punibilis: sed si culpa precessit casum,punitur solum de culpa, vt plene per Mat.de Affli.in consti.regni Siciliæ quæ incipit,iustitiarijs.in.vij.nota.& ibi amplè quomodo probabitur excogitatus animus,et quis debeat probare.* ¶Et in.vj.q.Et aduerte q; si dicatur in processu:& testes probant q; percussit & insultauit,confunditur:& intelligitur in ordine q; insultus præcesserit.Bal.in.d.l.aduersus.C.de furtis.& Alex.in dicta.l.nunq; plura.In dubio vero intelligitur successiuè: nisi dicatur ex interuallo.l. quotiens.§.si qs ita scripserit.ff.de hære.institu. Rapha. Ang.Imo.& do.meus Ias.in dicta.l.fructus.ff.solu.mat. sic etiam in hoc casu,si cum resistētia fiat aliud atrocius delictum: confundetur resistentia cum atrociori delicto argu.prædictorum.Et faciunt quæ dicit Gandi.in trac. maleficiorum.in tit.de pœnis,percussione & insultu.& Alber.de rosate in statutis.in.ij.parte.q.xviij.¶Vide Paridem de Puteo in suo tractatu de sindicatu.in verbo,fa
2 miliarius.vbi videtur tenere contrarium.†cum dicat q; facultatem concessam alicui aliquem occidendi, non potest quis alijs demandare.

SED quia hic dicitur q; resistentia quæ fit cōtra officialem exequentem punitur non est sine ratione,cū
3 officiali exequenti non sit licitum resistere: † immo resistens de iure debet puniri,dūmodo iustè & debitè exequatur.tex.& Bar.in.l.prohibitum.C.de iure fisci.lib.x. Quæ quidē pœna in simplici resistentia per statutū nostrum seu consuetudinem nostram est moderata ad se

Resistentia illicita.

xagintaquinq; solidos turoneñ.¶De huiusmodi resistētia quæ fit multis modis.vide Paridē de Puteo in trac. de sindicatu.in ỽbo resistētia.cum sequēti articulo.ver. excedunt.fo.xcij.&.xciij.&.ibi ponit de familia exequēte & capiente aliquē ad incacerādū:si se defendat et per familiā occidatur.an teneātur tales de familia.Vide eūdem Paridam in dicto trac.versi.familiaris.Et etiam di-

Libertatē defendere licet.

4 cit in dicto ỽbo resistentia.† ꝙ contra principem licitū est defendere suam libertatē,scd'm Hosti.in.c. significauit.de pœnis & remissio.& Bald.in.c.j.§.j.de pace iuramen.firmanda.

Iniustè exequenti iustere sistitur.

ET intellige prędicta ꝙ non est licitum resistere officiali exequenti dummodo iustè exequatur:† si aūt 5 iniustè exequatur,licitum est ei impune resistere.Bar.in d.l.prohibitum.in.ij.&.iij.not.C.de iure fisci.Spe.in tit. de cita.§.sequitur.versic.sed nūquid.Bar.in extrauagāti ad reprimendum.in verbo,per nuntium.& in verbo,ꝑ literas.Ang.in repet.l.si vacantia.C.de bonis vac.lib.x. Et est tex.in.l.contra præcepta nostra.C.de exec.lib. xij.

6 & ibidem in terminis Bal.& Io.de Platea† notant illam legē contra nuntios siue executores q̄ sunt destinati ad pignorandum aliquem.ꝙ si accipiāt pignora vltra debitum modum,pōt eis licit eresisti,& debēt puniri. Et de hoc est ordinatio regia,ꝙ seruientes regij capiant pignora pro modo debiti,& nō vltra.Et vide Gemini. in c.dilecto.de sen.excom.in.vj.Hinc etiam dicit gl.in.c.ex

7 literis extrà de offi.deleg.& ibi Feli.† ꝙ iudici malè exequenti violēter resisti pōt etiam per tertiū,cuius nihil interest.vnde dicit̄ Prouer.xxiiij.&.lxxx.

Prouer. xxiiij. Erue eos qui ducunt ad mortē, & q trahunt ad interitū liberare ne cesses.

8 † ꝙ quis potest eripere condemnatū ad mortem etiam ꝓpria autoritate & per vim,quando est iniustè condemnatus.gl.not. in.c.non inferenda.xxiij.q.iij.Bal.in.l.ab execu .C.quo. appel.nō recipiū.Hinc etiā dicit Inno.in.c.cum olim papa.in.ij.col.extra de priui.ꝙ etiam si fuerit datus executor à principe ꝙ licitū est ei resistere:nisi dicat in rescripto ꝙ violēter exequatur:ꝙ raro fit.& dicit Bar.in.l. de uotum.C.de meta.lib.xij.& ibi Io.de platea ꝙ si est cer

9 tum† ꝙ officialis excedat extra officium,ꝙ potest ei resisti à priuatopropria autoritate per.l.pe.C.de executo. li.xij.&.ff.de re iu.l.factū à iudice.&.l.oēs iudices .C. de decu.li.x.Et est ratio:quia tunc iudex siue officialis censetur vt priuatus.l.fi.ff.de iuris.om.iud.&.l.fi.ff.de offi. prefe.vrb.

In dubio an liceat resistere.

10 ¶† Si vero sit dubium an iniustè exequatur tūc non pōt resisti,ne detur potestas assumendi officiū iudicantis.l.non est singulis.ff.de reg.iur.Et facit ꝙ no. in.l.non videtur qui iussu.ff.de re iu.Et etiā quia pro iudice presumitur.l.ij.ff.de offi.iu.ciuilis.Et ista distinctio quæ hîc ante fit est solutio ad ea quę argui possent in cōtrarium.nā posset dici ꝙ etiam officiali iniustè exequēti,nō sit licitū resistere:quia nunq̄ quis debet audiri ad remediū extraordinariū.subsistēte ordinario.l.in causę. ff.de mino.l.doli.ff.de verb.obli.l. quidam in publi.ff. de edendo.quam regulam satis amplè notat do.meus Ias.cum certis limitationibus : post alios in.l.j.in.§. hoc autem.in.iij.col.& in.l.in prouinciali.§.j.v.vj.& vlt.col. ff.de noui operis nuncia.Et vide Pa. in.c. ex parte.S.in vlti.col.extra de rescriptis.sed remedia ordinaria sunt introducta contra officiales iniuste exequētes,et sic in officio delinquentes:scilicet prima oppositio aduersus eorum expleta quam dicimus clausulam iustificatiuā: de qua gl.& Bar.& docto.in.l.de pupillo.§. meminisse .ff. de noui operis nunciatio.Quod remediū multū apud nos practicatur:nam(vt videmus)quasi in omnibus iudex incipit ab executiōe seu à præcepto , & sic à via executiua:quia præcepit parti vt aliquid faciat,vel non faciat,etiā anteq̄ de causa cognouerit:sed semper præceptum suum iustificatur per instrumentum,aut aliàs:& si iustificetur per instrumentum receptū sub sigillo cancellarię,ex quo habet executionē param,nō inserit̄ clausula iustificatiua:sed in omnibus alijs casibus sic : quia semper dr̄ in causa oppositionis:hoc est si senserit se grauatum,compareat coram nobis iustitiæ supplemētum recepturus:quæ quidem clausula denotatur in his verbis quæ solent apponi in mandatis nostris. (Et en cas dopposition iournée assignée par deuāt nous pour dire & debattre les causes doppositiō,proceder en oultre & aller auant selon raison.)

☞ADDITIO. Aduerte tn̄ ꝙ comparēs in vim huius clausulæ,dicitur actor , ita ꝙ amplius non potest petere declinatoriam etiam si sit clericus,vt tenet Mat.de Affli.in consti.regni Sicilię quę incipit,de burgensatibus petitorio.in.ij.q.ꝙ apud nos obseruatur,quia talis opponens ad huiusmodi executiones quæ conceduntur contra obligatos præcise tenetur dare causas quare executio nō debet sortiri effectū, & impetrans non cogitur dare alium libellū.Aduerte etiam quoniam vt dicit idem Matthæus in constitutione quæ incipit,pœna nouem vnciarum.in tertio notabili,mandatum non habens clausulam iustificatiuam est nullū ipso iure.& vt dicit Bertrandi in consilio suo lxj.in.j.parte.si præceptum fiat etiam sine causæ cognitione,dummodo habeat clausulam iustificatiuā,si non compareat pars,præceptum remanet firmum.✱¶Sed an huiusmodi instrumenta cum sint à notarijs nostris recepta qui habent iurisdictionem cum faciant præceptum , habeant vim insinuationis . vide Boerium in consuetudini.Bituricensi.titu.de donatio.§.ij.& finali. in fine glossæ.

DE qua clausula est glos.in dicto .§..meminisse.& melior in.c.ex parte.le premier.§.fi.in glos.vlti.de verborum significa . Et ita obseruat curia Romana : vt dicit dominus meus Iason in dicto.§.meminisse.in.iiij. col.Quod quidem præceptum in vim dictæ clausulæ: parte comparente:resoluitur invim simplicis citationis secundum Baldum.in.l.ij.in.iij.col.C.de epis.audiētia. ☞ & dominum meum in dicto.§.meminisse.¶Et eundē Baldum in rub .C. comminatio . epistolas , programmata. ✱¶Aliud remedium(& maxime apud nos)appellatio:quod nunq̄ deficit in Gallia :

11 † cum in Gallia omni appellatiōi sit deferendum secundum glos.in.c.j. §.quodq̄.in verbo,iniustè.in fi.de friuo.appella.in pragmatica sanctio.¶Istud etiam tenet Boerius in consuetudini.Bituriceñ.tit.de iurisdictiōe omnium iudicum. §.septimo.in glo.fi.in fine.

EXceptis quibusdam causis exceptuatis per ordinationes regias,scilicet in causis recredentiarū beneficiorum prouisionaliū,ac summā vigintiquinq; librarū turoneñ.nō excedētibus:vt dicit ibi gl.& habetur ꝑ ordinationes regias:& postremo his cessantibus officialē non moueñ.satis crederem ad illud remediū resisti procedi posse:vt dicimus de executione militari:& de hoc est casus ad literam in .l. quoniam iudices.C. de appella.ibi, si iudex ordinarius nolit audire appellantes appellationemque suscipere &c. Sed deueniendo ad prædicta

dicta remedia officiali exequeti resistēdo:credo qđ male fit,& qđ fieri nō debeat:qa si istud esset verū qđ immediate qlibet possit resistere,si dicat sibi iniuriā fieri p executorē de facto, pcedēdo aperiret via delinquēdi,& semp officialib⁹ resistēdi qđ esse nō debet.l.j.i princ.ff. de iusti.& iur.itē istud remediū est qdā executio militaris,& op⁹ magistrale:qđ licet sit iuris remediū.l.q restituere.& ibi Bar.ff.de rei vēdi. tñ ē vltimū remediū qđ tñ habet locū cessātib⁹ aliis:vt dicit Bar.i.d.l.q restitue. ¶Itē istud remediū facit i effectu quē suæ causę iudicē, qđ odiosū ē,& sic restringēdū,& iō nō pmittēdū:nisi oī alio remedio cessante.l.q iurisdi.cū ibi no.ff.de iuris. om.iud.l.vnica.C.ne qs i sua cā iudicet:aut ius sibi dicat.& iō credo q spretis pdictis remedijs nō possit officiali exequēti ēt iiustę resistere.¶Posita tñ cōclusio.qđ qñ dubiū est an offic.iniustæ exequat: qđ ne def. ptās assumēdi officiū iudicātis:vt dictū est añ:ēt in cā ppria qđ nō est prima facie resistē.limita eā qtuor modis.

Exequēti extra territoriū resisti pōt.

12 PRimo †qñ officialis exequeret extra suū territoriū qa tūc cēset vt priuat⁹:vt hīcqañ dictū est,p text.in d.l.phibitū.& de hoc ē tex.in.c.ij.de cōsti.in.vj.in fi.vbi dicit tex.qđ extra territoriū iudicis pōt qs ei nō parere, ergo resistere,hinc dicit Bar.i extrauagā.q sint rebelles.

Extra formā.

13 q resistēs officiali extra territoriū nō dicit rebel.¶Fallit scđo,qñ facit extra formā suæ iurisdi. & nō i figura iudicij,vt pōt itelligi.d.l.deuotū.&.l. quēadmodū.§.magistra.ff.ad le.aql.& facit qđ dicit Io.de Platea.i.l.si colo.C.de agrico.& cen.li.xj.¶Tertio†fallit qñ facit ēt in

Grauamen irreparabile.

14 figura iudicij,sed ē factū irreparabile.l. qm iudices.vbi nota.& i.l.si qs puocatiōe. C. de appel.vbi dicit Bald.

15 †q iniustē cōdēnatū possū eripere à manib⁹ iustitiæ: facit tex.i gl.in.c.nō iferēda.xxiij.q.iij.vbi dicit tex.eripe eū q ducit ad mortē. vbi dicit gl.ēt p vim si iniustæ ducat:facit etiā gl.no.in.c.hi qui.xiij.q.vj.vbi dicit iniustē cōdēnatū oib⁹ modis eripe,hinc dicit Alex.i cōsi. suo.cxliij.icipiē.post redditū primū cōsiliū.in.ij.volu. q si iudex ponat aliquē ad torturā iniustē:q licitū ē ei resiste.multo ergo forti⁹ (vt dicit ibi)si fuit iiustē tort⁹ pōt aufugere à carcerib⁹,ita qđ fuga ei obesse nō pōt.

NAm pter grauamen irreparabile,multa fiūt cōtra iuris dispositionē,q aliās sunt phibita : vt hic

16 primò dictū est.¶Secūdo†qa licet nō appellet ab iterlocutoria de iure ciuili:si tñ grauamē iferret qđ ēt irreparabile,licitū est appellare.l.ij.§.j.ff.de appel.non recipien.¶Tertio facit:qa vt dicit Bar.in.l. si alius.§.bellissi

17 me.ff. quòd vi aut clam. †licet nemo possit sibi ius dicere i causa ppria:hoc est verū,nisi vn⁹ inferat mihi dānum irreparabile:plenē p Feli.in.c.si qñ.ff.de offi.dele. ¶Et de materia hui⁹ pīudicij irreparabilis,vide amplē Hippolytū de Marsilijs in.l.si quis ne quęstio.in.j.&.ij. colū.ff.de quæstio.allegantē Feli.in.c.cū sup.de re iudicata.& in.c.cum inter priorē.de exceptio.

18 LImitatur†supradicta cōclusio,quarto qñ officialis facit etiā i figura iudicij,sed est appellatū:quia tūc post appella.videtur pcedere vt priuat⁹ : prout voluit Inn.in d.c.si qñ. & Bal.in.l.additos.C.de episco.audiē.

19 †vbi dicit q si cōsanguinei illi⁹ qui ducit ad mortē appellāt:& iudex nō admittat , possunt violēter resistere: & hoc iā satis suprà dixi.p q ratio hui⁹ limitatiōis reddi potest:qa cum habeat pars appellans remediū ordinariū:ex quo ad illud recurrat, si idē denegēt,potest recurrere ad extraordinarium:vt dictū est suprà.

20 SED qa hic antè dicit†q si cōsanguinei illi⁹ qui ducitur ad mortē appellant:& iudex nō admittat,q possunt violēter resistere,nūquid debeat expectare qđ oppressus petat auxiliū? Barto.in.l.phibitū. C.de iure fisci.dicit qđ nō de iure:sed de cōsuetudine inoleuit cōsuetudo q oppssus clamat ad auxiliū habēdū.Et istud etiā tenet dñs Abbas Panor.& alij post eū in.d.c.si qñ. vbi dicit Inno. qđ ille tm̄ qui possidet rē, vel ius habet in re in q fit iniustē executio pōt resistere:alius aūt resistere nō pōt:sed modera.& intellige illud dictū per ea q dicit Bar.in.d.l.phibitū.vbi dicit q etiā vicini & amici hoc possunt si ab eis petat auxiliū, qđ si de cōsuetudine clamādo,succurrite:vt dicit ibi Bar.& nō ēst mirandū si extraneus etiā possit resistere qñ petitur ei auxiliū ab oppresso p supradicta:& facit text.in.l.si qs in seruitute.in fi.ff.de fur.alleg.p Bar.& alios in.d.l.phibitum.

Consanguinei cōdēnati pñt appellare & resistere.

21 †cū vt etiā videmus si sit pmissa vindicta alicui ppria autoritate : vel sit pmissum etiā qđ possit occidere hominē,si implorat auxiliū ab extraneo:& extraneus eundem adiuuādo secū cōmittat homicidiū,nō tenet,neq de homicidio neq de auxilio pręstito.ita tenet Pau.de ca.in.l.refectiōis.per illū text. C.cōia prædio.& refert & sequit do. Barth.Cepola.in tracta.suo seruitutū.cxxiij. in vlti.col.vbi dicit se ita obtinuisse in ciuitate Veronæ. & ita fuisse iudicatū:& ista etiā refert & sequitur do.& pceptor me⁹ dñs Ias.in.l.j.§.fi.in.iiij.col.ff.de noui ope. nūtia.& in.l.ij.in.j.col.ff.de iuris.om.iudi.cui adde Cepolam in cōsi.iiij.in.iiij.col.faciunt q dicit Feli.in.c.q in ecclesiarū.in.iiij.colū.extra de cōstitutio.vbi plenē.

Nota.

ADDITIO. Vide Matthęū de Afflictis in cōstitutiōe regni Siciliæ,q incipit, si marit⁹ in.ij.libro.vbi loquit de marito mādāte occidi vxorē & adulterū,& vidæ etiā Hippolytū de Marsilijs in singu.suo.clxxv.incipiēte,cōcesso vno.vbi videt qdā dicere q faciunt in cōtrariū,maxime i fine:qñ dicit qđ illud qđ alicui psonæ specialiter cōmittitur, ad aliū trāsmitti nō pōt p.l. cū patronus.ff. de lega.ij.de q etiā p Bal.in.c.ad nřam.extra de pbatio.& dicit esse tex.notabilē ad hoc in.l.cū fundū.ff.de vi & vi armata.& in.l. seruus si hæredi.ff.de statu.libe. cū alijs p eū ibidē allegatis.*¶Paris de Puteo ī tracta.de syndicatu i verbo, familiaris.charta. xlvij. dicit q si officiales deputati ad capiēdū aliquē corpaliter,si cōuocent aliqs ad iuuādū eos,si talis se defēdat,& resistat eis,& occidat,nō tenentur de homici.eo qa de iure tenent auxiliari familię curię ad capiē.incarcerā.l.j.&.ij.C.de his qui latro.& vide eūdē ibi:qa videt tenere cōtra.in his q hic sunt scripta.

ITEM etiam dictū Inno.in.d.c.si qñ suprà allega.est adhuc aliter moderādū : prout dicit Bal.in.d.c.si qñ.

22 scilicet†q coloni & inquilini,licet nō possideant, tamē habēt facultatē resistēdi.l.j.C. si p vim vel alio modo.l. facultas.C.de iure fisci.li.x.l.fi. C. de bonis vacā.lib.x.l. fi.§.fi.ff.qđ met⁹ causa.Hinc dicit ibidē do.Cardina.q dictū Inn.debet itelligi de possessiōe largo modo sumpta,vt cōprehendat detētationē:& non solū qui possidet,sed etiā qui detinet,potest violenter resistere.

Coloni & inquilini resistere possunt.

23 ADde etiā ad pdicta vnū dictū singulare qđ teneas mēti:†qđ qñ iudex facit aliqd iniustū,qđ assistentes dñt vel ei resistere & cōtradicere, vel apud acta ptestari qđ malè & iniustè facit, aliàs puniunt, scđm glos.multū notabilem & singularem.in.l.quoniam.C. de appella.vt refert & sequitur Alexan. cōsilio.j.in.iiij.

colu.ij.in.iij.volu.p glo.in.d.l.qm.q dicit & colligit ex dicto textu: q subditi debet resistere suis praelatis, qn faciunt cotra lege. faciunt q dicit Iac. Rebuffi.in.l.pcepit. in ti.de cautioe largitionaliu titulorum. ex quo infertur. q si subditi de quoru piudicio non agit, possunt resistere plato facieti contra lege: multo fortius potest resistere, in cuius praeiudicium fit contra legem.

Notoriae iuste ex equenti resistendum.

24 QVinto† limita, nisi iudex velit exequi sniam notorie iniusta: qa tuc pot ei resisti violeter. ita dicit Abb.in.d.c.si qn.& p hoc allegat gl.in.c.ex literis.extra de offi.deleg. qua dicit esse singu.do. Abb. sed Feli.i dicto.c.si qn addit simile in.c.no debet.xj.q.iij. vbi dicit gl. q si tibi costet q iudex iniustae pcedat, resiste ei violeter: & dicit ibi Archi.si costet.s. notorie. vide Feli.in.d.c.si quado. Ioa.de Imo.in.d.c.ex literis.

☞ADDITIO. De huiusmodi materia qn licitum sit iudici iniustae exequenti resistere, vide Matthaeum de Afflictis in constitutione regni Siciliae, quae incipit, pacis cultum. in.xix.colum. versicu. Item quaero. *

Nutio sine signo exequenti resisti potest.

25 PRo sexta limitatioe, adde † qd si nutius sine signo exequat. qd licitu est ei resistere: vt tenet Barto.& alij.in.d.l.phibitu: qa in exequedo debet habere signu: aliàs eis no credit, vt p eude Bar.in extrauaga.ad reprimendu.in verbo,p nutiu.& in verbo, per lras: ita qd si qs offendat nutiu seu executore no hnte signu, no punit, vt offendes officiale. Salic.in.l.sanctu.ff. de reru diuisio. ¶Hinc p hoc isero, q cu clieetuli seu seruietes regij ppter signu eoru qd portat, qd est scutu regis i spatula vestis, vel bacul⁹ regis in manu. vt dicit Iaco. rebuffi. in.d.l.phibitu sunt i saluagardia regis natiua: ita q eos offendes puniat tanq infractor saluaegardiae: sed si offendatur aliqs serviens regius non habes scutum regiu vel baculu regium no punit vt infractor saluaeguardiae.

ET multum operat tale signu: qa aliàs eis no creditur: sed si habeat, eis creditur. vt est glo in.l.magis puto.§.ne tn.sup verbo, viatore.ff.de rebus eoru. Cy. in.l.ea qde.C.qui accusa.no possunt, latissimè p eum in l.j.C.de relatio. Bar.in.l.j.§.cura carnis.ff.de offi.praefe. vrbis.& in tracta.suo de citatio. & in dicta extrauagati ad reprimendu in verbo,p nuntiu.canonistae i.c.nouit. de offici.deleg.& in.c.qm cotra falsam.de probatio.

☞ADDITIO. Vide Matthaeum de Afflictis in constitutione regni Siciliae, quae incipit, edictorum.in quinto notabili. *

Officiali sine literis co missiois non creditur.

26 PRo septima† limitatioe videret q etiá licitu est officiali exequeti resistere, si non habeat literas suae comissiois: qa sine literis ei no credit, maximè qn citat psonaliter. ita dicit Bal.in.l.cu parati.in.ij.col.de appel.l. missi opinatores. C. de exacto.tributoru.li.x. Bart.in.l. palatinos.C. de loca.fun.patrimo.lib.xj.do.me⁹ Ias. in l.cu proponas.la.j.C.de pactis.& ibi vide, an comissio citatiois requirat scriptura: qui p hoc allegat Bal.in.d.l. prohibitu.C.de iure fisci.li.x.ite etiam qn quis citat ad domu, no valet citatio sine scriptura, imo requiritur q nutius habeat madatu in scriptis. ita volut Bal.& Ang. in.l.ij.C.de anna.exce. ¶Ite etia qn citantur psonae clarissimae, vel in dignitate costitutae, qa non valet citatio nisi fiat p scriptura: & sic nisi nuti⁹ habeat secu lras suae commissiois. ita Bar.in.l.quoties.C.de dignita.lib.xij.

☞ADDITIO. Vide eude Mattheu i.d.costitu. edictoru.i. vj.notabi. vbi ponit duos casus in qbus non credit nuntio sine literis. *

ITem etia nutio no credit cu signo sine lris i his q sut magni piudicij: notat Inno.i.c.qa verisimile.de pscri. arg.c. lras.eo.ti. ide tenet Abbas Pan.post gl.& Anto. de bu.in.c.significate.de appel. Bald.i tit.de pace costatie.versi.sigillo.& i.l.is q.C.de furtis. Bar.in extrauaga. ad repriméndu.in verbo,p nutiu. Lafra.de oria.in.c.qm cotra falsam.i verbo,citatiois.& ibi Feli.de probatio.

ITem etia qn nuntius exequit extra suu territoriu, qa debet hre literas qlesvsus exigit i prouincia in q exequit: ita Bart.hoc sentire videt in.d.extrauagati ad reprimendu, in gl.in verbo,p nuntiu. faciunt not.p eude in.d.l.palatinos.& not.in.l.vnica. C. de mada.pricipu. & in.l.si qs ad declinanda.C. de epis.& cle.& in istis oibus supradictis multu operat consuetudo. Feli.in.d.c. qm contra falsam.i.viij.col.i gl.citatiois.de pbatio.

☞ADDITIO. Aduerte qd et in delictis licitu est exeq sine lris comissorijs, puta qn qs reperit i flagrati delicto, pot capi et p priuata psona, dumo ducat ad iudice. vt p plura tenet Matthe⁹ de afflictis i costitu.regni Siciliae, q incipit, iustitiarij.in iiij.nota.ibi, sed incidenter qro an qlibet.& ibi ponit qlis pcessus fiat cotra captu in flagranti delicto. *

ET aduerte qn dicit q nutio creditur qn habet lras comissiois, ita q no pot ei resisti: aliàs si faciat ali-

27 quid sine lris dicit abuti. † Sed vt possit costare q non abutit suas lras exequendo, si dicat se hre literas cui debet ondere. Bart.in.d.l.phibitu.format ista qstione: & dicit, q text.ibi, i fine innuit, qd debet illas ondere his

28 qru interest, & hoc e veru: † Hinc videm⁹ q nutij siue executores tenent dare expleta eoru siue copia sui madati, seu suae comissiois & relatiois parti, imò et no dnt exire iurisdictione in q expleant, anq dederint copia siue expletu: qd si faciut, puniri pnt. Ide tenet Bar.in.d.l.phibitu.& dicit q dnt ondere lras comissiois iudici illi⁹ loci, i cui⁹ territorio exequunt. Quae ostesio est qda isformatio seu autorizatio, & ita itelligit tex.i.§.eos.in aut.de

29 colla.col.ix.vbi Bar.p illu tex. dicit † q executores i prouincias missi, executioes ichoare no debeat, nisi pri⁹ cora pside illi⁹ puinciae madatu isinuauerint: & hoc facto credit nutio p tota puincia. Qd est veru, qn vn⁹ nuntius vadit de vna puincia ad alia: vt videmus q si veniat nuti⁹ de vno balliuatu: vel de vno parlameto, aut ressortu vni⁹ parlameti Fraciae i Burgu.& sub plameto Diuione.cu lris alicui⁹ balliui aut ppositi Parisie.aut et plameti Parisien.no pot illas executioi demadare, nisi illas prio isinuauerit pside illi⁹ puicie, i q vult illas exeq.& obtinuerit licetia exequedi: qd dicim⁹ madatu de pareatis: vel et de vna iurisdi.i alia ide erit. Immo et madatu simplex balliui Hedue.i toto suo balliuatu no pot executioi demadari i iurisdi.alicui⁹ dni hntis alta iustitia et i dicto balliuatu: nisi prio reqsitioe iustitie facta, q dr qda isinuatio. Hic, vt sep videm⁹, i madatis de debitis dicit & apponit haec clausula (Les iustices des lieux souffisammet requises) & istud tm obseruat i madatis simplicib⁹ de debitis, no aut in alijs madatis simplicis guardie, aut cas⁹ nouitatis: sed de rone diuersitatis e clara rnsio: qa i pdictis madatis guardie, & cas⁹ nouitatis seu alteri⁹, puta appella.balliu⁹ e supior rone ressort⁹ & supioritatis. In madatis verò de debitis, & alijs simplicib⁹ no hntib⁹ ius ressort⁹ & supioritatis. videt balliu⁹ p iudicare dno iferiori q habet alta iustitia, qui de talib⁹ materijs,

materijs cognoscere posset ĩ prima instãtia, qui in p̃dictis videt̃ habere iurisdictionẽ cũ balliuo accumulatiuè & nõ priuatiuè. Et iõ nimirũ si iustitia debet reqri. q̃ q̃dẽ requisitio habet vim insinuationis. Et illa insinuatione facta videt̃ obtinere licentiã à iudice illi⁹ loci exequẽdi suũ mãdatũ in illa iurisdictiõe, in alijs verò mãdatis in qb⁹ balliuus habet oĩmodã potestatẽ in toto suo balliuatu rõne ressort⁹ & superioritatis, vt sunt mãdata, guardiæ, & casus nouitatis, & etiã q̃ ad gubernationẽ cãcellariæ in executiõib⁹ p̃cisis q̃ fiunt ĩ vim obligatiõis receptæ sub sigillo dictæ curiæ cãcellariæ ducatus Burgũdię, ĩ tota eorũ ꝓuincia nõ tenent̃ reqrere iurisdictiões dñorũ, nec mãdata eorũ insinuare. Et hoc casu qñ exequit̃ in sua ꝓuincia, sufficit ostẽdere lr̃as suæ cõmissiõis his quorũ interest. & ita Bar. intelligit. d. l. ꝓhibitũ. Et si p̃dicta nũti⁹ nõ faciat (cũ abuti videat̃) põt ei resisti: vt. s̃. dictũ est. & facit text. ĩ. §. & hoc quoq̃. in auт̃. vt litigã. coll. ix. ¶ Aduerte tñ qcqd hic añ dictũ sit, qđ dicit Io. fab. in. §. j. in. ij. colũ. in fi. istitu. de attiliano tuto. ꝙ in Frãcia gẽtes regiæ nõ explent ĩ terra baronũ ☞ nisi ĩ casu ressorti. dixi alibi. ¶ Text⁹ est, qđ iudex regius, vel alteri⁹ superioris ĩ loco sui subiecti nõ possit facere executionẽ dño irreqsito in. l. ij. in princi. C. de his q̃ latro. occulta. quẽ ad hoc allegat Amanell⁹ de claris aqs in suis singularib⁹. artic. xxvj. * ¶ Dixi. s̃. hoc eodẽ tit. ĩ ru. in gl. fi. vbi in additiõe & allegaui Boeriũ de ☞ requisitiõe fienda hñti altã iustitiã. ¶ Et vide etiã Iacobũ rebuffi. in. l. j. C. de executo. & exacto. libro. xij. *

ET quia dixi ꝙ nũtio habẽti signũ & literas cõmissionis credit̃, intellige hoc esse verũ in his quæ spectant ad eius officiũ: vnde si diceret nuntius citatũ ei dixisse iniuriã, nõ ei crederet̃. Ioã. and. in addi. ad Spec. in titu. de citatiõe. §. j. in prin. sequit̃ Panor. in. c. cũ parati. de appel. & ibi moder. & do. meus Ias. in. l. age cum geminiano. in ij. col. de transac. C.

☞ ADDITIO. Vide Matthæum de Afflictis in constitutione regni Siciliæ, quæ incipit, in ciuilibus. in. ij. notabili. *

Concussio qñ in nũtijs p̃sumat.

30 ADuerte tñ † ꝙ si nũtius cõtra debitũ sui officij aliquid fecerit seu officialis, vtputa aliquã cõcussionẽ cõtra eũ quẽ citat, aut cõtra quẽ expletũ facit. Et ad ei⁹ exonerationẽ dicit ĩ relatiõe iter cetera referẽdo r̃. sibi cõmissã ꝙ à tali, tale qd exegit vltra cõmissum sibi negotiũ: sed hoc fecit de cõsensu ei⁹ cõtra quẽ fecit explетũ, ꝙ tñ de illo cõsensu sibi credi non debet, sed p̃sumit̃ cõtra eũ cõcussio: et si ille cõtra quẽ factũ est expletũ, attestet̃ de ei⁹ cõsensu factũ, tñ eis nõ credit̃: sed semper p̃sumit̃ cõcussio. Glo. est singu. ĩ. l. vnica. C. de saga. hospiti. nõ p̃stando. ¶ Vide Ioã. sanxon in cõsuetu. Turoneñ. titu. (des droictz de basse iustice.) arti. v. fo. xj.

De concussione militũ.

ET si malè seruiẽtes regij seu nũtij hoc obseruẽt, scilicet euitãdo cõcussionẽ. Adhuc multomin⁹ milites obseruãt illũ tex. qa cõtra illũ text. nõ solũ à volẽtibus, sed ẽt inuitis hospitib⁹, non solũ salgamũ & culcitras, immo multò maiora extorquẽt: & cũ aliqñ temporibus meis, qdã armigeri ĩ Italia Carolo de ambasia gubernãte, fuerint accusati, ꝙ multa bona ĩ multis eorũ hospitijs extorserant, & pro eorũ defensiõe exhiberũt quittantias hospitũ q̃ pro certo si fuerũt bona per vim extorta, adhuc magis quittãtiæ fuerant p̃ vim extortæ. Et hũc tex. volui adducere in mediũ: sed tandem euaserũt non habẽdo respectũ ad illũ tex. prout nec hodie adhuc apud eos habet̃ respectus: & ideo trãseat cũ cæteris errorib⁹ canonistarũ. Redeundo ergo ad ꝓpositũ, in his nuntio non credit̃, & facit, quia etiã volũtas eius contra quẽ factũ est aliquid cõtra debitũ sui officij non habet eũ excusare à maleficio, qa etiã de eius voluntate nõ debuit cõmittere maleficium. l. deuotũ. post no. C. de meta. & epide. lib. xij. & ideo nimirũ si ei⁹ attestatio nõ auferat p̃sumptionẽ cõcussionis. & sic multomin⁹ assertio officialis. & vidi his vltimis dieb⁹ p̃teritis q̃sdã officiarios regios cõdẽnatos de crimine cõcussionis, nõ obstante ꝙ quittãtias partis læsæ exhibuerint.

Cas⁹ ĩ q̃ nũtio nõ credit̃.

ADde etiã vnũ casum in quo nũtio exequenti in his q̃ spectant ad eius officiũ non credit̃. De quo p̃ Bar. in. l. stipulatio. §. hęc aũt stipulatio. ff. de no. ope.
31 nuntia. scilicet † qñ nuntius refert nihil esse in bonis, vt ꝓcedat ad pignorũ captionẽ, & immobiliũ subhastationẽ: quia hoc non potest, nisi iudex ꝓnuntiauerit. Et istud videt̃ tenere Barba. in cõsi. suo. xxvij. in. vij. col. in. j. volu. tñ Bar. in. l. à diuo pio. §. in vẽditione. ff. de re iudi. tenet contrarium. & apud nos obseruatur opinio Barto. in. d. §. in venditione. quia creditur apud nos in practica nũtio referẽti se nulla bona mobilia inuenisse.

ET aduerte ꝙ si nuntius referat vltra sibi cõmissa à iudice, an sibi credat̃: puta qa dicit & refert ꝙ citatus respõdit se nunq̃ venturum. vide plures remissiões per do. meũ Ias. in. §. quadrupli. in. iiij. col. isti. de ac. vbi multa ponit de materia nũtij. & in. l. properãdũ. §. & si quidẽ. in. ij. colũ. C. de iudi. quẽ videas oĩno ibi, & de rõne quare creditur nuntio in his q̃ spectant ad ei⁹ officium, & nõ iudici, nisi inq̃tũ ex actis apparet. c. quoniã cõtra falsam. de proba. Ponit Bal. in. d. c. qm̃ contra falsam. in. xv. colũ. & do. me⁹ Ias. in locis hic antè alleg.

ET quia suprà dixi ꝙ nũtius non põt exequi sine literis, & sic sine cõmissiõe iudicis: pone ꝙ nunti⁹ retulit se citasse: nũquid dicatur p̃cessisse cõmissio iudicis. dixi. s̃. in p̃ce. §. sed vide Anto. de but. Feli. & Deciũ. in c. j. de iudi. in. iij. col. Alex. in cõsi. suo. cxxiij. incipi. Viso ꝓcessu causæ agitatæ. in. ij. col. in. ij. vol. vbi dicit qđ sic. Bar. tñ in. l. sciẽdũ. ff. de verb. obli. tenuit cõtrariũ. tñ ei⁹ opinio reprobat̃. p̃ text. ĩ. l. j. §. cura carnis. ff. de offi. p̃se. vrbis. in versi. ad referẽdũ. & in. l. magis puto. §. ne passim. cũ gl. ĩ verbo, viatorẽ. ff. de reb⁹ eorũ. Et illũ reprobat Ludo. Bolog. in cõsi. suo. lij. in. iiij. col. qđ incip. Ni-
32 cola⁹ & Clemẽs fratres. vbi etiã q̃rit de alia q̃õne, † videlicet nũqd nũti⁹ possit corrigere relationẽ suã iã redactã ĩ scriptis: & dicit ꝙ ex q̃ nũti⁹ funct⁹ est suo officio, nõ põt nec debet dicere se errasse. argu. l. postq̃. ff. de re iu. & min⁹ põt facere ĩ p̃iudiciũ alteri⁹. ar. no. ĩ. l. ĩ causæ. ĩ prin. & ĩ. l. mutari. ff. de ꝑcu. ¶ Ex qb⁹ oĩb⁹ supradictis satis cõstat ꝙ nũtio exequẽti ĩ casib⁹ supradictis licitũ ẽ resistere, al's nõ ẽ licitũ, imo resistẽs, aut al's rebellionẽ faciẽs nũtio lr̃as exequẽti cũ signo, varijs modis & pœ-
33 nis afficit̃ scđm diuersitatẽ resistẽtiarũ & rebellio. † & est ĩ hoc nr̃o statuto vna resistẽtia q̃ dicit̃ simplex q̃ punit̃ scđm statutũ nr̃m: vt dictũ ẽ añ. Alia põt eẽ de q̃. s̃. dixi: qñ cũ resistẽtia est mai⁹ delictũ: & de ea dixi: iõ hic
34 nõ repeto. † Alia ẽ q̃ est grauissi. puta de eo q abstulit à familia iudicis aliquẽ cõdẽnatũ p̃ ei⁹ cõfessionẽ: vel qa cõui. est. In hoc casu. ꝓcedẽ. est p̃ distinctio. & cõclusio.

Nũtius an possit corrigere suã relationẽ.

Resistẽtia simplex.

Resistẽtia grauissima. Conclusiões, q̃bus casibus resistentia grauissima committat̃.

PRima est ꝙ eripiẽs violentũ raptorem nondũ cõfessum, vel cõuictũ nec condemnatũ, punit̃ pœna decẽ librarũ auri. §. eripiat. & fi. ĩ auт̃. vt oẽs obœ. iudi.

SEcunda cōclusio est, q̄ eximēs cōfessum & cōdēnatū de crimine, tenet̄ pœna criminis læsæ maiestatis. Tex. est sing. in. l. cuiuscūq;. vbi Bart. no. ff. ad legē iuli. maiesta & ī extrauagā. ad reprimēdū. in verbo, tāgat. ¶ Istam tñ cōclusionem limita q̄tuor limitationibus.

PRimò vt scilicet nō habeat locū in captis ab alio iudice q̄ īperatore. Et istud dicit & tenet Ioā. fab. in §. pœnales. in vlti. col. insti. de acti. & istud est notatu dignissimū, si est verū, vt dicit ibi do. me⁹ Ias. in. xx. colū. sed tñ, vt dicit, dubitat ꝓpter tex. in. d. l. cuiuscūq;. ¶ Vide ad hoc G. Bñdicti ī repetitiōe. c. Raynuti⁹. in verbo, mortuo itaq; testatore. j. nume. clxxx. de testamen. *

¶ Ego credo q̄ ille text. tñ habeat locū in cōfesso de illo crimine læsæ maiestatis, & nō de alio. Et satis videt̄ inclinare in hāc sñiam Glo. q̄ pro vltima opinione hoc tenet in. d. l. cū in dubio, vbi sunt plures opiniones, vltimæ stādū est. Bar. in. l. bona fides. ff. depositi. Facit glo. in. l. filiū. §. sabin⁹. ff. ad trebel. ꝑ dñm meū Ias. in. l. si idē cū eodē. §. si vna actio. ff. de iurisd. om. iudi. Tu dic idē in xp̄ianissimo rege nr̄o, qui (vt ī plurib⁹ locis dixi) ē monarcha ī suo regno, & īperator dicit̄, & tātā ꝑtātē habet ī regno, quātā īperator in īperio, cū neminē in tpalib⁹ recognoscat. c. per venerabilē. extrà q̄ filij sint legitimi.

LImita scd'o nisi cōdēnatus vel ali⁹ pro eo, puta cōsanguinei vel amici appellassent, & iustè à sentētia cōdēnatiōis. iuxta. l. tm̄. ff. de appel. q̄ casu si iudex non obstāte appellatiōe vellet exequi sñiam q̄ nō est ampli⁹ reiterabilis vel retractabilis, isto casu licitū est resistere etiā de facto. Ita tenet Bal. in. l. addictos, C. de episco. audien. & do. me⁹ Ias. in. d. §. pœnales. in. ij. col. & dixi. s̄.

TErtiò limita nō hr̄e locū ī cardinalib⁹: qm̄ si cardinalis obuiet ei q ducit̄ ad mortē, ex priui'egio qd' habet ex cōsuetudine, pōt eū eripe, & à morte liberare. vt dicit Bal. in. d. l. addictos. C. de episco. audiē. & istas tres limitatiōes ponit do. me⁹ Iason. in. d. §. pœnales.

QVartò limita nō habere locū in eripiente seu eximēte clericū à manib⁹ familiæ iudicis scłaris: ita tenet Feliñ. allegādo Bal. i. c. j. in vltimis verbis. de offi. delega. ita etiā tenet Guido pape. quæstiōe sua. lxxiij. in fi. iste casus posset multos liberare. cogita. ¶ Contrarium tñ apud nos obseruat̄: & aliàs allegaui illud dictū Bal. & Feli. sed nihil profuit ꝓpter obseruantiam in cōtrarium, de qua sunt multa arresta. *

TErtia cōclusio qd' eximēs reū maleficæ seu magicæ artis punit̄ pœna vlti. suppli. l. fi. C. de malefi.

QVid de illo qui sciebat secretè q̄ aliqs de delicto grauissimo qd' nō meret̄ grām erat capiēdus, & q̄ familia curiæ seu principis eū prosequebat̄, ei reuelauit & detexit secretū, & fecit vt aufugeret, ita q̄ ei⁹ medio à manib⁹ familiæ euasit, q̄ pœna sit puniēdus. Nā vt dicit Bal. in. c. j. in versi. nota reuelationē. in ti. qb⁹ modis feudū amittat̄. Reuelās secreta alicuius tenet̄ etiā si damnum nō inferat, multo forti⁹ qñ dānū infert, qa tenet̄ ad dānum & interesse. l. in lege. §. sed & si qs. ff. ad legē aqliā. & ibi Florian⁹. oīs em̄ reuelās archana fraudulētus est. v. q. v. c. q ambulator & ꝑditor est. l. fin. C. de abolitio. in fi. Et satis hoc casu dicit̄ resistere, qñ ꝑ ei⁹ tacitā reuelationē īpeditur captio inculpati.

Fugam debitori suadens creditori tenet̄.

¶ Et facit ad hoc, qd' dicit Hippolyt⁹ de Marsilijs in singulari suo. cxxxvij. incipiente, in iure clarū est, vbi dicit qd' ille q notificat debitori alicui⁹, qd' aufugere debet: qa creditor su⁹ ordinauit eū capi, & detineri, tenet̄ creditori ad soluēdū debitū, qd' nota: qa q̄tidie euenit. *

QVarta cōclusio, q̄ eximens captū à familia, vel carceratū in oib⁹ alijs casib⁹ q̄ supradictis punient̄ illa pœna quā merebat̄ except⁹. text. est in l. j. C. de his q latro. occulta. facit qd' dicit Ange. in. l. j. in prin. ff. ne qs eū qui in ius vocatus. & facit tex. in. §. arripiant. in aut̄. vt oēs obediāt iudi. ꝓuinciarū. qui. §. intelligit̄ in nō cōfessis & condēnatis: vt dicit do. me⁹. Ias. in d. §. pœnales. & q̄ pœna sit. §. arripiāt. dicit apostilla ad Guido. pape. q̄stiōe sua. cccccclxix. q tñ ī mr̄ia subiecta q̄ ad. l. q̄rtā. ff. ad. l. iuli. maie. videt̄ errasse, vt infrà dicā.

QVinta cōclusio, eximēs aliquē de facto de carcerib⁹ qui nō sit reus alicui⁹ criminis, siue sit ꝓ debito publico, siue priuato tenetur de ꝓprio soluere ꝓpriū debitū creditorib⁹: tex. est singularis in. l. quoties. C. de exactio. tribu. lib. x. dixi supra satis amplè. in. j. glo. hui⁹. §. ibi. sed tamen adhuc videretur.

SExta cōclusio est qd' eximēs de facto aliquē de carcerib⁹ qui nō sit reus criminis, nec ꝓ debito incarceratus cū eximere de facto sit turbare iurisdictionē iudicis pōt mulctari pecuniariter scd'm potestatē iurisdictiōis iudicis ꝑ titulū. ff. si quis ius dicenti non obtēpera. & qd' ibi vult Bar. in penul. q̄stione: & satis declarat Spec. in titu. de senten. ꝑlatio. §. species. in versi. nūquid titulus. & etiam pōt per arbitriū iudicis, extra ordinem puniri per. l. primā. §. effractores. ff. de effracto.

SEptima cōclusio qd' resistens officiali, & eū offendēs ī personā punit̄ grauiter & tenet̄ ex iniuria sibi illata: & dicit Guido pape q̄stiōe sua. cccccclvij. quòd sumpta est practica in regno Frāciæ qd' verberātes seruiētes regios qui exercēt eorū officia capite puniunt̄: & licet Bart. in. l. si qs. §. j. ff. de pœnis. dicat q̄ licet dupliciter delinquat̄ in officialē, scilicet circa officiū, & circa ꝑsonam: nō tñ dicit q̄ō sit puniēdū delictū circa ꝑsonā officialis cōmissū: sed vide Guido. pape in. d. q̄one. cccccclvij. Immò qd' plus est si qs vulnerauerit seruiētē regiū etiā volentē, vel aliū existentē in saluaguardia tenetur. ita tenet Io. fab. in. l. nec seruus. C. de iniurijs.

SED iuxta ꝑdicta quærit̄ de duobus primò qs cognoscit de delicto cōmisso ꝑ officialē in ei⁹ officio. Scd'o si officialis delinquat, qs cognoscet de delicto ꝑ

35 eū cōmisso. † De prio dubio Bar. i. d. l. si qs. §. j. ff. de pœnis. distinguit: & Ang. areti. ī tracta. suo maleficiorū. in gl. j. q̄ro an qs possit: vbi dicit aut qs delinqt in officio: tūc p̄tor. & pōt. vt. l. ij. C. de sportu. si verò extra officiū: & tūc aut crimē est notoriū, ita q̄ iudex nō habeat nisi punire: & tūc p̄tor pōt. vt. l. si qs fortè. §. si qs. & ibi Bar. ff. de pœ. vbi notat̄. aut verò nō ē notoriū: & tūc nō pōt qa eēt suspect⁹. vt. l. senat⁹. & qd' ibi no. gl. & Bart. ff. de offi. ꝑsi. nisi tñ cōsuetudo eēt ī cōtra. vt ꝑ Geminia. i. c. j. de pœ. & aduerte ad id qd' habet̄ in apostil. ad Aret. in

36 dicto tracta. vbi habet̄ † q̄ vbi supior inqrit de delicto facto ꝑ ei⁹. officialē vel familiā, qd' non pōt appellari à tali sñia: vt dicit Spec. in ti. de lega. §. j. versi. nūqd poterit legat⁹. allegat. l. nulli. C. quorū appel. nō recipiunt̄. facciūt ad ꝑdicta, q̄ dicit do. me⁹ Ias. in. l. q iurisdi. ꝑest. i. iij. col. ibi, octauò fallit. ff. de iuris. om. iu. Et adde, q̄ si duo officia. eiusdē iudicis simul delinquāt, q̄ iudex eorū est idone⁹ in cognoscēdo & puniēdo. Bar. ī. d. l. sena. ī fi. & Areti. ī. d. loco. & licet do. me⁹ Ias. in. d. l. q iuridi. limitet post Panor. dictū Bar. in eo qd' dicit de notorio: qa tñ nō credo illā limitationē esse veram, nō aliter insisto.

Sed iuxta

Quæstio.

SED iuxta p̃dicta quæro de q̃stione q̃ quotidie in
curijs nr̃is versat̃:videmus q̃ isti nũtij seu officiales
qui dicunt̃ seruiẽtes regij executiõi demãdãdo eorum
mãdata, aut aliâs executãdo in territorio alicuius dñi
habẽtis altã iustitiã delinquũt,dñs illi⁹ territorij in quo
delinquũt vult eũ punire,& de delicto cognoscere:præ-
ses verò ꝓuinciæ seu balliuus illi⁹ balliuat⁹ vult simili-
ter eũ punire,cuius sit hui⁹ delicti cognitio,& punitio.
videt̃ primò q̃ cognitio,& punitio spectat ad dñm ha
bentẽ omne ĩperiũ in cui⁹ territorio delinquit offi.aut.
q̃ in ꝓuincia.C.vbi de crimine agi oportet.facit.c.fi.ex
tra de fo.cõpe.vbi rõne delicti qs sortit̃ forũ cũ ibi not.
& facit,qa ille dñs hñs talẽ iurisdictionẽ,est ibi loco bal
liui & p̃sidis:ita q̃ p̃ses nõ põt in ea dñm turbare nisi ĩ
certis casib⁹ exceptuatis, de qb⁹ ꝑ Petrũ Iaco.in for. li-
bellorũ.titulo de cõdictiõe ex lege q̃ oritur ex literarũ
obliga.inter q̊s iste nõ est vn⁹:igit̃ &c.Cõtrariã tñ par-
tẽ possunt sustinere officiales regij,ꝑ ea quæ notãtur in
dicta.l.senat⁹ cũ ibi nota.ff.de offi. presi. & in.d.l.si qs.
§.si quos.ff.de pœnis.de quib⁹ suprà dixi,& faciũt.§.fe
stinabis.in aut̃.de mãda.princ.&.§.maximè.in aut̃.de
quæstore.¶In hoc articulo fac tales conclusiones.

Conclusiones à qb⁹ officiales delinq̃ntes sint puniendi.

37 PRima est †q̃ iudex hñs nũerũ officiariorũ taxatũ,
si vn⁹ ex illis de nũero taxato delinq̃t ĩ offic.puni-
tio spectat ad eũ,l.eos. q̃ ẽ.fi. C.de apparito. magistro-
rum militum.

SEcunda plures iudices hñtes notarios vel seruiẽtes
sub se,quilibet puniet suos officiarios in sua iurisdi
ctiõe delinquẽtes.facit.l.viros. C. de palatinis.facit.l.ij.
&.iij.C.de officio magistri militũ.ꝑ has duas cõclusio-

Notari⁹ regi⁹ delinq̃ns à quo puniatur.

38 nes videm⁹,†q̃ si notari⁹ regi⁹delinquat in cõficiendo
instrumentũ punit̃ à gubernatore cãcellarię,vel ei⁹ lo-
cũtenen̄.in Burgũdia.& idẽ de seruiẽte regio etiã si de-
linquat ĩ executiõe mãdati emanati à cãcellaria.Siverò
delinquat ĩ alio delicto nõ cõcernente ei⁹ officiũ, in ta-
lib⁹ cognoscit p̃ses ꝓuinciæ, qui dicit̃ balliuus,immo
etiã semꝑ cognoscit si p̃ueniat principaliter, & hoc est

Balliu⁹ maior oibus post regem.

39 iuridicũ:†qa maior est oĩb⁹ in sua ꝓuincia post princi
pẽ.ita dicit tex.in.l.p̃ses ꝓuinciæ.maius ĩperiũ in ea ꝓ-
uincia habet oĩb⁹ post pricipẽ.ff.de offi.p̃sidis.si tñ ap-
pareat de delictis ꝑ notarios aut seruiẽtes regios cõmis
sis in ꝓcessu existẽte corã iudice cãcellarię cognoscit iu
dex cãcellariæ qđ est iuridicũ. argu.l.nullũ. C.de testi.
¶Per dictas ẽt cõclusio.q̃ sũt fundatæ suꝑ dictis iurib⁹.
videm⁹ qđ alij iudices ĩ hoc balliuatu Heduen̄.nõ co-
gnoscũt ĩter seruiẽtes regios de causis eorũ, ĩmò ẽt nec
officialis curiæ sedis ep̃alis Heduen̄. nisi ĩ causis sp̃uali-
b⁹.Et de hoc fuit arrestũ aliâs in parlamẽto Pariensi.

TErtia cõclusio, q̃ si inferat̃ iniuria ꝑsonalis in ꝑ-
sonã executoris mei vel officialis meæ iurisdictio

Iniuria factã officiali meo censet̃ facta mihi.

40 nis qđ mihi cõpetit actio iniuriarũ.†Et iniuria facta in
ꝑsonã officialis mei censet̃ mihi facta:ita ꝑ plura tenet
Guido pape qõne sua.ccccclvij.& dicit Alex.in.l.q̃uis
41 ff.de ĩ ius vocan.†q̃ iniuria facta officiali regis dicit̃ fa-
cta regi.& Panor.in.c.cũ sit gñale.in.ij.col.extrà de fo-
42 ro cõpe.†q̃ iniuria facta clerico dicitur facta Deo.

Iniuria ...ni fa... qbus ...dun...et.

ADDITIO. Vide ad hoc Matthæũ de Affli-
ctis in cõstitu.regni Siciliæ,q̃ in-
cipit,obseruẽt.in.iij.libro,& in cõstitutiõe sequẽti q̃ in-
cipit, eos tm̃.ponit q̃uo iniuria facta officiali sit vindi-
cãda & puniẽda,& ibi ponit practicã, q̃uo sit ꝓceden-
dũ.Et etiã vbi ponit q̃uo pro vexatiõe & iniuria facta
subdito dñs habeat actionẽ,& ecõtra, vt dicit Oldr.in
cõsi.ccvj.incipiẽte in causa carnoten̄. Et aduerte qđ in-
iuria facta officiali regis etiã volenti, dicit̃ facta regi,vt
etiã tenet Hippolyt⁹ de Marsilijs consi.suo.j.nu.xix.in
ij.col.& in cõsi.cxv.nũe.xv. vbi etiã dicit qđ iniuria fa-
cta seruo dicit̃ facta dño,& iniuria facta vni de collegio
dicit̃ facta toti collegio, vt ibi dicit nũe.xiiij. Et iniuria
facta vni cõsorti, dicit̃ facta oĩb⁹, vt dicit idẽ Hippoly-
tus consilio.lxviij.nũe.ij.& iniuria facta vni de domo,
dicit̃ facta toti cõsanguinitati, eodẽ cõsi.nu.iij.& facta
vni, dicit̃ facta toti generi, eodẽ consi.nũero. iiij.& fa-
cta meo domestico mei occasiõe,dicit̃ mihi facta,eodẽ
nũero.v.& facta vni de familia dicit̃ facta toti familiæ,
cõsilio.xxxj.numero.xvj.& cõsilio.lxviij.numero.ij. *

QVarta cõclusio q̃ officialis delinquẽs in territo
rio alicuius dñi habẽtis altã iustitiã existẽtis in
balliuatu,si delinquat in executiõe sui mãdati
exercẽdo ei⁹ officiũ.cognitio spectat,& etiã punitio ad
balliuũ seu ei⁹ p̃sidẽ à quo emanauit mãdatũ.& hoc ẽ,
qa licet qs sortiat̃ forũ rõne delicti cõmissi,aut domici-
lij vel territorij, tñ etiã q̃nq; sortit̃ habẽdo respectũ ad
ꝑsonã:vt satis not.in.c.fin.de fo.cõpetẽ.& facit aut̃.cau
sa.C.de epis.& cle.nã licet dñs hñs altã iurisdictionẽ,ha
beat oĩmodã iurisdictionem in suo territorio, tñ prin-
ceps aut ei⁹ balliuus seu p̃ses pro eo habet rõne supe-
rioritatis etiã omnimodã,iuridictionẽ,q̃ non est priua
tiuè cũ dño tꝑali,sed accumulatiue,immò etiã certis ca
sib⁹ annullat iurisdictionem dñi tꝑalis. vt est hoc casu,
in quo extẽdit iurisdictionem suã ad suos subditos.

QVinta cõclusio, q̃ iudex minor & inferior põt
punire officialẽ maioris iudicis in suo territo-
rio delinquentẽ extra suũ officiũ etiã si denun-
tiet superiori, si tñ iudex superior petat eũ ad se remit-
ti,aut etiã pars petat debet corã iudice suꝑiori remitti.
ar.tex.& gl.in.l.ĩ officiat̃. C.de offi.rectoris ꝓuincię. &
43 ita videt̃ tenere Bart.ĩ.d.l.in officia.vbi nota.†q̃ iudex
minor põt punire officialẽ iudicis maioris delinquẽtẽ
ĩ suo territorio,dũtñ hoc notũ faciat maiori iudici,qui
tũc si nõ petat,cẽset̃ negli.& iõ põt cognoscere minor.

SExta cõclu.quã tenere vr̃ Alb.de rosa.ĩ.l.si q̊s.C.de
of.p̃fec.p̃to.oriẽ.ẽ q̃ de q̊cũq; delicto siue cri.cõmis
so ꝑ aliquẽ ei⁹ offic.cognoscit ei⁹ iudex, & dicit qđ vi-
dit ita de facto obser.sed ĩtelligevt ꝑ eũdẽ ibi:&vide eũ
dẽ Albe.ĩ.l.si qs fortè.§.si q̊s.ff.de pœnis. q̃ ibidẽ tñ vr̃
facere distinct.an delictũ sit cõmis.ĩ offi.aut extra offic.

SEptima cõclusio est q̃ si officialis alicuius maioris
iudicis delinquat in territorio alicui⁹ dñi habentis
altã iustitiam, q̃ tñ nõ est subditus dicto maiori iudici
puniet eũ,&nõ remittit iudici suꝑiori,immo eũ puniet
de delicto ꝑ eũ cõmisso in sua iurisdictiõe:qa extra terri
toriũ ius dicẽti nõ paret̃.l.fi.ff.de iuris.om.iu.cũ vul.

OCtaua conclusio,qđ si officialis vni⁹ balliui vel
p̃sidis prouinciæ delinquat in alio balliuatu,vel
alia ꝓuincia,iudex illi⁹ ꝓuinciæ vbi delinq̃t eũ puniet,
nec eũ tenet̃ remittere:qa par in parẽ nõ habet ĩperiũ.l.
magistrat⁹.ff.de arbi.l.ille à q̃.§.tẽpestiuũ.ff.ad trebel.

LImita oĩa p̃dicta nisi ĩ casu nr̃ę cõsuetudinis de q̃.t̃.
in ti.(des adueuz.)§.(ladueu emporte lhõme)vbi
posui q̃dã de q̊dã executore altæ iustitiæ cui⁹ cognitio
nẽ & punitionẽ habuit balliu⁹ Heduen̄. licet delictũ ꝑ
eũ cõmissum fuisset cõmissum ĩ iurisdictione abbatis
sancti Martini Heduẽ.q̃ nõ fuit remissus ꝓpter plures

causas,inter quas ista fuitvna:& ita fuit appūctuatū &
iudicatū per balliuū Heduen̄.seu eius locumtenentē.

An executores possint quē pignorare ꝓ suo salario.

PRosequendo materiam horū officialium quęritur
44 nūquid isti†executores possint se facere soluere &
capere pignora ꝓpria autoritate ꝓ eorū salarijs, an ve
rò teneant̄ petere salaria à dominis eorū:Ioā.Fab.in.§.
quadrupli.insti.de actio.dicit ꝙ ibi est textꝰ qui ꝓbat,
& videt̄ facere qđ nūtij seu executores publici faciūt si
bi satisfieri de suo salario à reo pro suis pignoratiōibus
seu executionibꝰ quas faciunt cōtra reū:& idem tenet
Iac.de bello visu.in aut̄.de exhiben.& introducen.reis.
§.illud quoq;.in.iij.col.ibi q̄rit̄ decimoseptimò:vbi di
45 cit†ꝙ sportulæ executorū debent solui ab eo qui cita
tus est:immo vt dicit Io.fab.in.d.§.executores,possunt
capere pignora ꝓpria autoritate pro suo salario. dicit
tn̄ ꝙ est abusus,& ꝙ est cōtra omnem rationē:q̄uis in
aliquibꝰ locis seruet̄ ita de facto.& licet ī regno Frāciæ
sit ordinatio regia sup hoc.s.ne aliqd ab illo cōtra quē
faciunt executionē exigant:quæ mihi iuridica videt̄.

TAmen in hac patria vbi vigēt p̄dictæ ordinatiōes
regiæ malè obseruāt executores,ad qđ deberent
aduerterè iudices.dicit tn̄ do.meus Iason.in.d.§.q̄dru
pli.in.ij.nota.ꝙ impossibile est,ꝙ text.Io.fabri.probet
ꝙ dicti executo.possint capere pignora ꝓ suo salario.
¶Qūo autem debeant̄,an ꝓ lōgitudine causæ an pro
summa rei petitæ,an scđm cōsuetudinē fori ponūt do
ctores.ī.§.tripli. īsti.de actio.& ibi Io.fab.& alij post eū.

ET aduerte etiā ad id qđ dicit Bar.in dicta extraua
ganti ad reprimendū. in versic.per nuntium.ꝙ iu
dex debet cōstituere istos nuntios,& possunt etiā con
46 stitui infames.¶†Subdit etiā Bart.ibi ꝙ oēs isti nuntij
sunt infames,& ꝑsonæ viles:sed parcat mihi Bart.quia
tex.est in cōtrarium, qui dicit ipsos esse milites, & mi
litare dicuntur,secundū tex.in.l.ij.C.de sportu.

ADuerte etiā ad id qđ dicit Bar.in.l.fi.§.fi.ff.de pi
gno.actio.& ibi cōiter omnes, ꝙ iudex potest ca
pere aliquē ex his ad decapitandum seu suspēdendum
malefactorē,vt sit tortor dūmodo sit vilis ꝑsona.vide
Cald.in.l.fi.in fi.C.de executio.rei iudica.¶Vide Lucā
de pēna in.l.j.C.ne qs liber inuitus &c.tit.xxxvj.lib.xj.
& etiā Paridē de Puteo in tracta.de syndicatu in litera
M.in verbo, maliuolus.fo.lxxj.vbi plenè ponit etiā an
iudex possit quē condēnare vt sit spiculator seu tortor
ꝑpetuò vel ad tēpus:& ibi plenè de hac materia.Et ad

Executores iustitiæ dicuntur ministri Dei.

47 uerte,†quia etiā q̄nq; dicuntur ministri Dei.c.qui ma
los.xxiij.q.v.& in.c.quicūq; ꝑcutit.ea.q.vltima. Olim
autem tp̄e Moysi executores criminaliū assumebantur
de populo : & quilibet de populo absq; electione erat
executor.prout legit̄ Exodi.xxxij. qn̄ Moyses cultores
vituli puniri iussit dicēs:occidat vnusquisq; &c. & ha
bet̄ trāsumptiuè in.c.disciplina.xlv.distin.Idē de Achā
legit̄ Iosue.vij.vbi dicitur.lapidauit eū omnis Israel.ali
quādo etiam ijdē iudices soli erant suarū sententiarum
executores:vt patet Iosue.viij.c. vbi habet̄ ꝙ Iosue su
spendit regē Hai.& primo Regū.xv.vbi de Samuele,q
concidit Agag regē per frusta.& Nūeri.xxv.c.trāsum
ptiuè in.c.reos.xxiij.q̄stione.v.vbi Phinees sacerdos iu
dæum cū madianita coeuntæ transfixit gladio.Tēpore
verò Dauidis executores iustitiæ erāt filij sui:vt habe
tur.ij.Regum.c.j.&.ij.Regū.c.iiij.Tēpore verò Salomo
nis Banaias,magnus capitaneus erat executor iustitiæ
48 criminalis. iij. Regum.c.ij. &.iiij. ¶Tempore verò Re
muli lictorum mos inuentus est,de quo etiam habetur
j.Regum.c.xix.qui hodie sunt tortores & spiculatores.
de quibus dicendum est.

49 ET propriè†isti tortores de iure dicunt̄ & appellan
tur spiculatores. vt est tex.in.l.diuus Adrianus.ff.
de bonis dāmnato.& dicit Calepinus in suo dictiona
rio ꝙ spiculatores dicuntur satellites principum.aliqui
etiam vt dicit capiunt spiculatorem pro carnifice.& iu
risconsultꝰ capit eū pro carnifice, hoc est pro eo qui ex
hominibus carnes facit.

In textu ibi

lxv.solz tournois.

1 NOtanter dicit̄(solz tourn̄.)†q̄a plures sunt solidi
quò ad nos.quidā sunt Parisien̄.quidā turonen̄.
Sed etiā in iure solidus capit̄ pro aureo.l.libertus.ff.de
in ius vocan.l.iij.codē titu.iuncto tex.in.§.fi.ad finem.
2 insti.de pœna teme.litigan.†quorū.lxxij.faciūt libram
3 auri.l.quoties.C.de suscepto.& archa.libro.x.†& quot
vnciæ faciant librā,ponit Io.fab.in.§.nos aūt.institu.de
4 attilia.tuto.vbi ponit ꝙ.xij.vnciæ faciunt librā, † octo
marcha.vide dn̄m meum Iasonē.in.l.puniri.C.si cōtra
ius vel vtilitatē publicā.&.§.oēs autem.instit.de actio.
& in.l.ij.§.ex his.in penul.col.ff.de verbo.obliga. vt di
5 cit ꝙ obtinuit†ꝙ hodie donatio vsq; ad octo cētū du
catos valet sine insinuatione.& ita tenet Ang.in.l.sanci
mus.C.de donatio.Et vide ad p̄dicta Alex.in cōsi.suo.
iiij.incipien.circa primū quæsitū.in.vij.colū.in.j.volu.
Dixi tn̄ ꝙ ex quo ad nos vsus se habet ꝙ nō valet vsq;
ad quinq; centū libras,ꝙ talis vsus deberet seruari,nisi
esset cōsuetudo nostra in cōclusione quæ excludit alias
cōsuetudines nō scriptas in hoc libro. Et si diceret̄ sim
pliciter,de.lx.solidis,vt dictū est suprà.in.§.iij.huius ti
tuli.de quibꝰ debet intelligi.An de his de quibꝰ in glo.
in.d.l.libertus.An verò de curren̄.scđm consuetudinē
loci:videtur ꝙ de curren̄.argumento eorū quæ dicunt
doctores in.c.cū olim.extrà de censibus.in clemē.li be
neficiorū.de decimis. Bald.in.fin.in.j.colū. C.cōmunia
de leg.vide Iacobinū de sancto Georgio.in.l in eū.in.ij.
☞col.ff.de in ius vocādo. ¶Ioan.fabri in.l.illustres.C.de
modo mulctarū, dicit qđ emendæ per statutū taxatæ
non debent excedere taxā, sed bene vsq; ad summā ta
xatam possunt.aliàs esset grauissimū peccatū : vt dicit
ibi textus.& in istis attēdenda est cōsuetudo.text.est in
l.iubemus.& ibi Bal.Sali.& doc.C.de iudicijs.

☞ADDITIO. Aduerte ēt, qđ si iudex quē cō
dēnauerit pro hm̄oi simplici re
sistētia ad maiorē summā, sn̄ia est nulla,vt ꝑ plura te
net Matthęꝰ de Afflictis in cōstitu.regni Siciliæ,q̄ inci
pit,ad offim̄ baiulorū,vbi post argu.ad vtrāq; partem
cōcludit,qđ si iudex datus ad certā pœnā vsq; ad certā
summā,si excedat summā,quia est incōpetens, sn̄ia est
nulla, intellige sanè, si esset iudex qui ex sua p̄tāte non
posset excedere illā summā in omnibꝰ casibꝰ, qm̄ tunc
ꝓpter incōpetentiā sn̄ia esset nulla : sed si iudex habeat
altā iustitiā,& merū imperiū,qui posset scđm exigētiā
casus condēnare in maiori pœna,si condēnauit in aliq̊
casu vltra pœnā statutā,sn̄ia nō est nulla,sed solū tene
bit sn̄ia q̊ ad illā summā,& ī reliq̊ venit annullāda. *

In textu ibi

Souffisamment prouuée.

Quæro

Probatio sufficiens q.

1 QVæro iuxta pdicta, q̃ sit sufficiens pbatio, q̃ sit legitima, q̃ sit euidens, quæ sit liquida, q̃ sit liquidissima. ¶†Primò nãq; sufficiẽs pbatio dicitur regulariter, q̃ fit p duos testes: cũ in ore duorũ vel triũ constet omne verbũ. l. vbi numer⁹. ff. de testib⁹. & isti testes dñt esse omni exceptiõe maiores. & dicit Bal. in. l. p hãc. C. de tẽpo. appella. q̧ est dare pbationẽ plenã, vt p duos testes: pleniorẽ, vt p manifestissimũ: plenissimã, vt p notoriũ. Et ista sua doctri. est satis cruda. & istud refert Feli. i rub. de pba. in fi. & meli⁹ declarat. & qd sit sufficiẽs pbatio. vide plenè p Ludo. Bologninũ in cõsi. iij. in. iij. col. vbi in pposito ponit q̃ sit sufficiẽs pbatio. & satis etiã declarat hęc nr̃a consuetudo.

Voxunius, vox nullius.

2 QVi aũt †sint testes oĩ exceptiõe maiores, ponit glo. multũ nota. in. c. j. de cõsanguinita. & affinita. & dicet̃ statim in legitima pbatiõe. hinc 3 est† q̧ vni testi nõ credat̃: qa vox vni⁹ vox nulli⁹ pbatio p vnum testẽ nõ est sufficiẽs pbatio. c. licet. extrà de testi. l. iurisiurãdi. C. de testi. & istud est verũ regulariter licet sint multi casus ĩ qb⁹ vni testi credit̃, qui sunt positi p domi. Dñicum de sancto geminia. ĩ suo tracta. de testi. in. c. sed an credat̃ testimonio vni⁹. qui qdẽ tractatus est posit⁹ in fine tractatuũ Barto. & istos casus ponit Frãciscus de curte antiquior in sua solẽni repe. l. admonẽdi. ff. de iureiu. & ibi do. me⁹ Iaso. multos etiã posuit. & vide aliqs per Bonifa. de Vitalinis ĩ tracta. maleficio. in tit. de pba. aliũ casum p eũdẽ do. meũ. Ias. in. l. si qs eũ. §. si absens. ff. si ex noxali causa agat̃. videlicet qñ testificatur de facto suo pprio: quia hoc casu ei credit̃. qđ est notandũ, & põt seruire ad multa. ¶Aduerte etiã an valeat cõsuetudo q̧ vni testi credatur: vide dominũ meum Ias. in. l. de quibus. in. xvij. col. ff. de legi.

Probatio legitima quæ.

4 LEgitima† pbatio dicitur illa q̃ fit p testes idoneos & omni exceptiõe maiores. & de hoc est tex. multũ notabilis, & melior de iure. in. c. cõsultatũ. in primo respõso. extrà de spõsa. & gl. in. c. at si clerici. extra de iudicijs. & in. l. cũ de indebito. ĩ verbo, legitimis. ff. de probatio. & ponit glos. no. in. l. pprietatis. in verbo, legitimis. C. de pba. † & dicunt̃ testes omni exceptiõe maiores, q nulla exceptiõe legitima repelli possunt. gl. no. in c. j. de cõsang. & affini. & ibi Panor. & ĩ. d. c. j. at si clerici. vbi dicit esse notandũ pro statutis. ad idẽ est glo. j. in. §. itẽ verborũ. ĩ verbo, idoneos. insti. de inutili stipu. Bal. in. l. optimã. in. ij. col. C. de cõtrahen. & cõmittenda stipula. Alexã. in consi. cxlvj. in penul. colũ. in. j. volu. & in cõsi. xviij. incipiẽ. viso processu causæ. in penul. col. in. j. volu. Ang. in cõsi. cxiiij. in. iij. col. & Anchara. ĩ cõsi. suo ccxxvij. incipien. ad corroborationẽ. col. fi. versi. ex pdictis. ¶Etiã quæ sit legitima pbatio, ponit Iacobin⁹ de sancto Georgio in. l. cũ de indebito. ff. de probatio.

5 Testes i exceptione maiores,

ET intellige pdictã conclusionẽ in causa criminali, prout dicit gl. in. d. c. at si clerici. sed secus videt̃ esse in causa ciuili, in q̃ legitima probatio dicit̃ etiã si testes nõ sint omni exceptione maiores. vt tenet & concludit And. sicul⁹ dictus Barba. in. d. c. at si clerici. cõcordãdo. gl. d. c. at si clerici. cũ dicto Io. an. in. c. pro causa, de pcu. declarando tex. ibi: si legitimè pbari poterit. & facit ad 6 hoc: qa infamis facti admittit̃ in ciuilib⁹, licet repellat̃ ĩ criminalib⁹: vt no. Bar. in. l. cassi⁹. ff. de senatori. & in. l. j. C. de sum. trini. Alex. ĩ cõsi. xj. circa prin. ĩ. j. volu. & facit tex. in. c. testimoniũ. de testi. & qđ dicit Andr. sicu. in d. c. at si clerici. & idẽ tenet Pau. de ca. in. l. fi. C. de pba. vbi facit hãc differentiã inter ciuiles & criminales causas q̃ ad hoc. ¶Sed quicqd dicãt, credo q̧ etiã in ciuilibus testes idonei reqrunt̃. c. j. de testi. l. idonei. ff. de testi. 7 † & idonei testes vident̃ esse q sunt oĩ exceptiõe maiores: vt dicit gl. in. d. §. itẽ verborũ, q̃ exponit text. in ver. idoneos. i. oĩ exceptiõe maiores. & pro hac cõclusiõe est 8 tex. in. c. licet vniuersis. extrà de testi. † vbi illa autoritas q̧ ĩ ore duorũ vel triũ stet omne verbũ: intelligit̃ q̧ sint pbatæ vitæ, & fidelis cõuersatiõis. & Panor. ibi expssæ itelligit p illa verba q̧ sint oĩ exceptiõe maiores. & facit tex. in. c. ĩ literis. eo. ti. de testi. & ibi Panor. & qđ notat idẽ Pan. in. c. j. de except. & istud videt̃ veri⁹ de iure: qa etiã in ciuilib⁹ duo testes nõ plenè pbarent intẽtiones, nisi essent oĩ exceptiõe maiores: sed solũ differẽtia videtur: qa in ciuilib⁹ testes si nõ sint oĩ exceptiõe maiores, eorũ defectus supplet̃ & reintegrat̃ per iuramentũ. c. fi. de iureiu. l. ĩ bonę fidei. C. de re. credi. secus ẽ in criminalib⁹ in qb⁹ nõ differt̃ iuramentũ in defectũ plenæ pbationis. vt tradũt Bar. & doc. in. l. admonẽdi. ff. de iureiu. & in ciuilib⁹ duo testes bene pbãt sine ratiõe & causa de q̃ sunt interrogati: vt p glo. & Bar. ĩ. l. solã. C. de testi. secus eẽt in criminalib⁹: vt ibi notabiliter voluit Salice. qđ dictũ pro notabiliter refert & sequit̃ Alex. in dicto consi. xviij. incipiẽ. viso pcessu. in. vj. col. in. j. volumi.

ET aduerte quòd debet articulari q̧ testes sunt omni exceptione maiores: ita tenet Barba. in consilio suo. xlv. in. ij. colum. in. j. volumine.

☞ ADDITIO. Cõtrariũ tenet ipsemet Barba. ĩ consi. xxix. in. j. & Matthæus de Afflictis in cõstitu. regni Sicilię, q̃ incipit, corruptela. in ij. nota. vbi dicit sufficere q̧ nihil opponat̃ cõtra eos. & ita tenẽt plures alij, q̃s ipse allegat, maxime Socinũ & Deciũ. Et aduerte qđ testes, maxime ĩ criminalib⁹ dñt esse oĩ exceptiõe maiores, vt tenet p plura Hippoly. de Marsilijs in cõsi. suo. xij. nu. viij. maxime habet locũ in teste deponẽte de visu, ad hoc vt faciat ĩdiciũ ad torturã, vt dicit idẽ Hippolytus in cõsi. lxiiij. nu. xxxiiij. & in cõsi. lxxxviij. nũe. xxj. & in cõsi. cj. nu. xxxvij. xxxviij. & xxxix. Et ita etiã tenet Matthę⁹ de Afflictis ĩ cõstitu. regni Siciliæ, q̃ incipit, dãna clãdestina. ĩ. ij. qõne noni notabilis, in. j. volu. ✱

Testes in criminalibus.

Idonei testes q.

9 ¶Sed iuxta hoc q̃ro, nunqd iura. sit legitima pbatio? & videt̃ q̧ sic. p tex. & glo. in. c. statutũ. §. cũ verò. versic. p ppriũ iuramentũ. de rescrip. in vj. sed aduerte qa illa gl. nihil facit. ¶Scđo videt̃ ẽt me10 lior tex. ĩ. c. ij. extrà de pba. vbi dicit tex. † q̧ ita demum ad hmõi iuramentũ necessariũ recurrẽdũ est, si aliæ legi11 timè pbatiões deficerẽt. † pondera dictiõnẽ aliæ, q̃ est repetitiua similiũ: vt est gl. in. l. si fugitiui. cũ simi. C. de ser. fugi. tamẽ si bene aduertatur ille tex. nihil facit.

An iuramẽtũ sit legitima pbatio.

Alia dictio.

TErtiò posset etiã p hoc adduci tex. q adhuc meli⁹ cęteris pbat in. l. ij. §. licẽtiã. C. de iure deli. sed qa p certo nihil facit nõ insisto: & iõ cũ in hoc casu reqrat̃ pbatio sufficiẽs seu legitima q̃ idẽ sũt, nõ sufficeret pbatio p iura. hoc ĩ specie dicit Alb. de rosa. in. l. cũ de in12 debito. in gl. ĩ ver. vltim⁹. ff. de pba. † q̧ qñ statutũ reqrit legitimã pbationẽ, nõ sufficeret iuramẽ. adde gl. in §. qdrupli. in ver. duplicat̃. insti. de actio. idẽ si dicat̃, q̧ pbatio sit luce clarior: scđ'm Bal. ĩ. l. fi. circa princ. p illũ tex. in ver. luce clarior. C. si minor se maiorem dixerit.

13 IDem † si dicatur pbatio sit perspicua secũdũ Bal. in l. in bonæfidei. in pe. col. in fin. versi. ij. inspicit̃ natura causarũ. C. de re. credi. & iureiu. idẽ si requiratur plena

Probatio pspicua.

ꝓbatio:per glo.no.in.c. cupiētes.§.qđ ſi per viginti.in
ver.plenā fidē.de electi.li.vj.facit tex.in.c.j.i ver.plenè.
de electio.in.vj.idē ſi dicaᵗ ꝙ dilucidè ꝓbetur:qa perin
de eſt acſi ꝑſpicuè:prout dicūt doct.ī.d.l.iij. C.ſi minor

Probatio dilucida.

14 ſe maio.dixerit.vbi dicunt†ꝙ vbi requiriᵗ dilucida ꝓ
batio,nō ſufficit vn⁹ teſtis cū iuramēto. & dicit Bal.in

Ingratitudo quomodo ꝓbanda.

15 l.fi.C.de ſecū.nup.ꝙ†ad ꝓbandum ingratitudinē non
ſufficit vn⁹ teſtis cū iuramēto.qa dicit tex.ꝙ liqdis pro
bationib⁹ ꝓbari debet.& vide eūdē Bald.in.l.vnica.in

Indubitata. Apertiſſima.

16 iij.oppo.C.de his q̄ pœ.nomi.& ibi dicit†ꝙidē ſi req
ratur indubitata.idē etiā eſt ſi requiraᵗ apertiſſima ꝓ
batio.glo.eſt in.l.fi.in gl.magna.ſup ver.ſuſpicioni.cir
ca prin.ff.qđ met.cau.immò, qđ fortius eſt, tenet dñs
me⁹ Iaſo.multum ſingulariter in repeti.l.admonēdi.in
xcvj.colū.ff.de iureiu.licet in ſpecie nō viderit tactū:vt
17 dixit†ꝙ vbicūq; lex vel ſtatutū requirit ſimpliciter ꝓ
bationē,etiā abſq; eo ꝙ dicat plenam,vel legitimā,vel
perſpicuā,vel liquidā,vel ſimilia, ꝙ etiā nō valet ꝓba
tio ꝑ iuramentū, mouetur: qa vbi lex ſimpliciter facit
mētionē de probatione,intelligo de plena.clemen.con
ſtitutionē.cū glo.in verſi.fides.de electiōe. Bal.in.l.per
emptorias.in vlti.colū. C.ſentē.reſcindi nō poſſe.facit
text.nota.in.l.luci⁹.ff.de condi.& demon.per quē text.
dicit.ibi Bar.ꝙ appellatiōe probatiōis intelligiᵗ de ve
ra.& alibi:ſcilicet in.l.ait p̄tor.§.ſi iudex.ff.de re iudi.di
cit,ꝙ ī dubio venit legitima.do.me⁹ Iaſ.in.l.eū qui.ī fi.
ff.de iureiur.& in.l.q accuſare.ī fi.C.de edēdo.& in.l.j.
§.nūtiatio.in.iiij.col.ff.de noui operis nūtiatio.& Feli.ī

Iuramētum nō eſt plena ꝓbatio.

18 rub.de ꝓbatiōib⁹. in.ij.col.ſed ſic eſt†qđ iuramentum
nō eſt plena & vera ꝓbatio,ſed īpropria.l.nō erit.§.da
to.ff.de iureiurā.verſi.q̄ſi.& illū textū notat ibi ad hoc
Alex.poſt Ludoui.Romanū, & Sali. & Bald.in rub.de
iureiu.& eſt melior tex.in.l.ſed & ſi poſſeſſori.§.fi.verſi.
perinde haberi ac ſi ꝓbatū fuiſſet.ff.de iureiu.gl.eſt no
tabilis in.c.ſi qs.ī verſi.abſoluendū. ſi de inue.inter do.
& vaſal.lis oria.in vſib⁹ feudo.& ibi ꝑ illū tex.no.Bal.
19 †ꝙ poti⁹ eſt releuatio ab onere ꝓbandi q̄ ꝓbatio.& ī
c.j.§.ſacra.de cōſuetu. recti feudi.cū alijs alle.ꝑ do.meū
Iaſo.in.l.ait p̄tor.la.j.in.iiij.col.ī prin.& in.§.iurari.ea.l.
in.ij.col.ff.de iureiu.& in.d.l.eū qui,ī fine.ff.eod.¶Et ꝑ
p̄dicta etiā infert idem do.me⁹ Iaſ.in dicta repe.in.xcvj.
20 col.cū duab⁹ ſeq.ꝙ†vbicūq; lex vel ſtatutū reqrit aper
tiſſimas,vel legitimas ꝓbatiōes, nūq̄ admittitur iura
mentū ſuppletiuum.Quę oīa nota,quia ſunt vtilia.
☞ ¶Alex.in cōſi.xxiiij. in.j.col.in.v.vol.& in cōſi.xlj.cir
ca finē.eodē volumi. * ¶Iſtud etiā tenet Iacobi.de.S.
Georgio in.l.j.col.iiij.ff.de interrogato.actio. vbi dicit
ꝙ ꝓpria probatio diciᵗ,quæ fit ꝑ teſtes & inſtrumēta,
per tex.in.c.forus.circa medium.extrà de verbo.ſigni.

Probatio euidēs que.

EVidens autē probatio dicitur qñ de hoc adeſt in
ſtrumētū.tex.eſt in.c.cū dilecti.ī ver.ex tenore in
ſtrumēti euidēter apparet.de donatio. & ibi Panor. ad
hoc notat illū tex.Alibi verò dicit text.in.c.cū olim.&
ibi Panor.notat illū text.in vlti.not.extra de cenſi. qđ
21 illud de q̄ adeſt inſtrumentū,diciᵗ patēs;& †ideo paria
ſunt euidēter apparere vel patēter. Alibi dicit tex.in.c.
licet cauſam.in verſicu.ex p̄miſſis. in ver.euidētiſſimè
22 ꝑ inſtrumentū conſtat.extra de proba.†ꝙ illud dicitur
euidētiſſimè cōſtare quod cōſtat per inſtrumentū pu
blicum.no.do.me⁹ Iaſ.in.l.j.ī princ.in.v.colū,ff.de no.
ope.nun.& etiā Feli.in.d.c.licet cauſam.vel etiā ꝑ tres
teſtes idoneos,vel duos multū excellētes.iuxta doctri
nam Spe.in titu.de ꝓba.§.fi.verſi.vlti.& Frāci.de curte
iunioris.in.c.j.§.j.quib. mod. feu.amit.& do.mei Iaſ.in
23 l.ſciendū.in.iiij.colū.de verbo.oblig. † nā inſtrumentū
publicū facit rem certā & manifeſtā: qñ nihil legitimū
opponitur cōtra tex.in.l.fi.ī verſi.manifeſtū. C.de reb⁹
credi.cū gl.tenet Bal.in.l.gñali.C.de ſacroſan.eccleſijs.
Inn.in.c.inſinuatiōe.de appel.& in.c.ij. extrà de confir.
vti.vel inuti.Et intellige ꝙ idē eſt de inſtrumēto ſigilla
to ſigillo authētico. Panor.in.c.ſolitę. in.ij.col.de reſti.
24 ſpo.†Inſtrumentū enim eſt veritas apparēs & proba
tio probata,& nō probanda.Bald.in.l.imperator.in.ij
col.ff.de ſtatu homi.& in.l.ij.in prin.C.qñ fiſ.vel priua.
& in.l.quoties.in vltimis verbis.C.de iudi.
25 ADde etiā†ꝙ illud diciᵗ euidenter apparere,quod
apparet ꝑ cōiecturas veriſimiles,prout dicit Bar.
in.l.licet imperator.ff.de lega.j.Et refert & ſequitur do.
meus Ia.in.l.j.§.volūtate.in.ij.col.ff.ſol.matrimo.

In textu ibi

Le peuſt faire redreſſer.

ECce qūo hoc caſu habet tm̄ potētiā ad actum:ſed
ſi faciat infra tēpus datū ad id faciendū, non diciᵗ
quid nouū facere,vt dicūt Bal.& Paul.de ca.in.l.fi.ff.ſi
ex noxali cauſa agaᵗ, licet dicat Bal.in.l.j.in.viij.q̄ſtio
ne.C.de inſtitutio.& ſubſti.qđ actus actū ſignificat,&
potētia potentiā,vt in iuribus ꝑ eū ibi allegatis.Sed vt
dixi hoc caſu nō erit quid nouū, quia videtur ſolū refi
cere:& qui reficit,nihil de nouo facit.l.j.§.ſi quis ædifi
cium.& ibi do.me⁹ Iaſon.ff.de noui ope.nun. *
26 LIquida†ſeu liquidiſſima ꝓbatio diciᵗ illa q̄ fit per
p̄ſumptiones iuris:vñ vbicūq; talis ꝓbatio liqui
da ſeu liquidiſſima exigiᵗ,ſufficiūt p̄ſumptiones iuris.
gl.eſt multū notabilis & ſing.in.l.ſi tutor.C.de pericu.
27 tut.& dicit tex.no.iūcta gl.in.l.fi.ff.de proba.†ꝙ præ
ſumptio legis diciᵗ veritas.quē tex.dicit dñs me⁹Iaſon
didiciſſe à quodā magno aduocato Papienſi,vbi mul
ta dicit de hac ꝓbatiōe liquidiſſima q̄ eſt per p̄ſumptio
nes iuris:& idē do.me⁹ Iaſ.in.l. nō hoc.in.iiij.col. C.vñ
28 legitimi. Et dicit idē do.meus Iaſ.in.d.l.j.†ꝙ in ſtatuto
requirēte probationē,ſufficit p̄ſumptio legis,per illum
tex.qđ dicit Bal.in.l.j.in.iiij.col. C.de fideicō.verſi.q̄ro
29 quid ſi ſtatutū.vbi ſingulariter determinat †ꝙ ſi ſtatu
tū requirat ꝓbationē inſtrumentalē, ſufficit tñ habere
p̄ſumptionē legis.per tex.no.in.l.iiij. C. de apo.publi.
lib.x.ſed ipſemet tenet cōtrariū in.l.ſciendū.in.x.col.ff.
de verb.obli.& ita etiā tenet Alexā.in.d.l.j. C.de teſta
mento militari.& de hoc videᵗ eſſe text.in.d.l.fi.§.fi.in
fine.ff.de probatio.& de iſtis p̄ſumptionib⁹ legis,vide
plenè ꝑ Feliñ.in rubri. de proba.& de oībus ſupradi
ctis ꝓbationibus, per Ant.de Butrio in.c.veſtra,in.ij.
oppo.& in.xix.colum.extrà de cohabi.cleri.& mulie.

§.viii.

QVant le ſigne de haulte iuſtice
eſt cheu a terre:le ſeignr hault
iuſticier le peult faire redreſ
ſer dedans lan, & le iour apres
ce qu'il eſt cheu: ſans ce que luy ſoit be
ſoing d'en auoir congie; ou licence de

mondict seigneur le duc: mais lan & le iour passez, il ne le peult faire, sans congie & licence de mondict seigneur.

IDEM in comitatu Burgūdiæ in titu. (des prescriptions) §. (le signe patibulaire.) ī comitatu verò Niuernēsi idē etiam videt: & vltrà addit pœnam: quia arbitrariæ punietur & demoliet signū sic erectū. idē in balliuatu Melden. tit. (des iustices). §. ccix. idē in balliuatu (de Chaulmont & de Bassigni.) tit. (de iustices). §. xcix.

In textu ibi

Le signe.

Signum quid dicatur. 1 QVæro† quid dicat signum: dic q̄ est res præter speciem quā ingerit sensib⁹ aliud quid faciens in se in cognitionē venire: dicit sanctus Augustinus lib. ij. de doctrina Christiana transumptiuè. in c. signū. de cōsecra. distin. ij. nā sicut circulus pendēs ante tabernā est signum aliud faciens venire in cognitionē q̄ sit ipsa res: puta quia denotat vinū venale: sic etiā signū altæ iustitię est demōstratiuum q̄ ibi malefactores trucidant. Per signum em̄ cognoscit signatum. l. j. §. si intelligatur. ff. de ædili. edi. l. stigmata. & ibi p Bar. Ioan. de Platea. & Luc. de penna. C. de fabricē. lib. xj.

☞ ADDITIO. Vide Matthęū de Afflictis in cōstitutiōe regni Siciliæ, q̄ incipit, priuilegia & iustitiā. in. ij. lib. in. ij. notabili. vbi dicit qd' p signa pbat etiā dn̄ium: & qd' ballę mercatorū pbantur esse eorū quorū sunt signacula, & ibi vide qd' ponēs arma sua i sacris vestimentis vt cognoscat qd' ipse fecit, pdit meritū spūale, dixi in Catalogo glorię mūdi, in prima parte, in. xxxviij. cōsidera. in. xiij. cōclusiōe armorū. * ¶ †Erectio em̄ furcarū est signū meri īperij, ac p illā denotat & pbat iurisd. ita Bal. in. l. à pcura. C. mādat. Bal. in. l. j. C. vt nemi. li. signū re. impo. Bal. in. c. j. in. v. col. qd sit inuestitura. & in. l. arborib⁹. §. de illo. Et ibi etiā Floria. & Ang. ff. de vsufru. Et dicit Bal. in. d. l. à pcuratore. q̄ furcę sunt res & signū: rē appello, q̄ nō ad significandū aliud adhibet. & hoc mō furcę sunt res & nō signū. i. sunt q̄dā tigna, siue q̄dā materia. signū autē appello (vt dictū est) ei⁹ versus in signū significandi: & hoc mō furcę sunt signū, q̄a significāt merū imperiū. vt dicit Bal. in. d. l. à pcura. †Et sunt itroductæ furcę p vtilitate publica, ad terrorē malorū: ita† q̄ si princeps nō hēt locū cōmodū q̄ possit erigere furcas, pōt cōpellere hn̄tē locū cōmodū, vt ei vēdat: vt dicit Alex. i. l. ij. in fi. princi. ff. solu. ma. ita ēt dicit Oldra. in cōsi. clxj. ad fi. cū alijs alle. p do. Feli. in. c. nōnulli. in. xxij colū. extrà de rescrip. vbi ponit multa, q̄ sunt itroducta i fauorē vtilitatis publicę cōtra iurisdispositionē. ¶ Aduerte, tn̄† q̄ nō dn̄t erigi seu plātari in ciuitatib⁹, sed extra ciuitates: q̄a aer posset infici p cadauera punitorū: p q̄ bn̄ facit. ff. de sepul. vio. l. iij. §. diu⁹ Adria. vbi phibet corpa mortuorū sepeliri itra castrū, & sub pœna: & cōtrà faciētes puniēdi sunt. Itē aspect⁹ fieret deterior & terribilis: iō phiberi debet. ff. ne qd in loc. pub. l. ij. §. proinde si cui. aliàs est sub. §. merito. Et iō ponunt cōiter patibula in locis remotis. Sic nec paleę nec fœnū dn̄t detineri ifra ciuitates, ppter timorē ignis. l. puīcialiū. C. de ero. mili. anno. & est gl. in. l. fistulā. in fine. ff. de ser. vr. p̄dio facit. l. si alius. §. sed & alia. ff. qd' vi aut clā. l. si qs fumo. §. j. ff. ad

Signa probant dn̄ium.

Erectio furcarū signum meri imperij. 2

Furcę ad qd itroductæ. 3 4

Furcæ nō erigēdę i ciuitatibus. 5

6 le. aql. †Facit etiā quòd pter infirmitatē cōtagiosam separātur leprosi à cōsortio aliorū, & eiciunt extra loca, extrà de coniu. lepro. c. j. Sic debet fieri de animalib⁹ brutis, & etiā de meretricib⁹ & mulieribus viliter viuētibus: & de animalib⁹ morbosis: vt de his videre poteris p Iac. rebuf. in. l. si qua. C. de spectacu. lib. xj. Leprosi à ciuitatibus arcendi.

ET quia suprà dictū est q̄ iurisdictio pbatur p erectiōnē furcarū: extendūt & ampliant. Ange. Bald. & Floria. in. d. l. arborib⁹. §. de illo. ff. de vsufru. etiā si p cētū annos nō fuerit aliqs suspēsus in illis furcis p not. ex gl. in. c. cū ecclesia. extrà de cau. pos. & pprie. p Bertachinū de Firmo in tract. de gabellis. in. j. pte. q. xiij. & tenet Floria. i. l. seruitutes. (la grāde). ff. de serui. faciūt not. p Bar. in. l. i filijs. C. de decu. lib. x. & p Innoc. in. c. cū dilect⁹, de capel. mo. vbi ad pposītū dicit† q̄ si qs habeat 7 priuilegiū vtendi aliq̄ re, nō vtendo nō pdit priuilegiū: hinc in specie Bar. in. d. l. in filijs. dicit q̄ si aliqua ciuitas debeat facere exercitū qn̄ facit princeps vel ecclesia Romana, & p centū annos steterit ista ciuitas qd' nō fecerit: q̄a necessitas nō exegerit, princeps vel ecclia Romana nō perdunt ius suū. faciunt quę dicit nota. do. meus Iason. in. l. falsò asseuerat. C. de diuer. rescrip. & Felin⁹ in c. cū accessissent. in. x. col. extrà de cōstitu. dixi. s. in hoc titu. (le droit de indire) post explanationē positorū in tex. vbi satis amplè post alios. in locis hic añ allega. & dicit Bal. in. d. l. j. C. nemini licere sine iudic. sig. re. impo. Priuilegiū non vsu non perdit.

8 †q̄ si sit contētio inter duas ciuitates de mero imperio alicui⁹, nō licet pēdente cōtentione vni ciuitati erigere furcas: alioquin alia ciuitas poterit ppria autoritate destruere. & ita etiā dicit Bal. in. d. l. à pcura. C. mādati. hic dicit idē Bal. in cōsi. dviij. incip. pponit q̄ quidā bonis in. iij. parte. q̄ si aliq̄ villa est destructa in totū, & ciuitas sup dicta villa erexit furcas, & tenet per spaciū triginta annorū: si dicta villa post dictū tēpus est reparata, poterit vti iurib⁹ suis lapsu tpis nō obstante, hoc est iterū erigere suas furcas, & destruere furcas nouiter erectas per ciuitatē: q̄a interim dū fuit destructa nō fuit ibi populus: & iō non potuit p̄scriptio inchoari: ad minus tn̄ dicit qd' daret restitutio in integrū: cogita ex his q̄ dicit ibi Bal. & faciūt q̄ dicit Inno. in simili in. c. in p̄sentia. extrà de pba. & dicit idem Bal. in. d. l. à pcuratore. †q̄ 9 furcæ existētes in fundo vēdito nō possunt amoueri p emptorē, vel cōburi: quia nō cedunt ei cū fundo: sicut nec iurisdi. & ita etiā dicit & tenet And. siculus dictus Barba. in. c. cū cōtingat. in. xix. col. extrà de fo. cōpeten.

ADuerte q̄a nihil hn̄t cōmune proprietas fundi & iuris. & vno trāslato aliud nō trāsfert. Philip. Decius cōsi. suo. ccxlix. in. ij. volu. vbi p plura dicit q̄ vn⁹ ex socijs hn̄tib⁹ merū iperiū nō pōt erigere furcas etiā in fundo pprio q̄ ad pprietatē fundi, vbi alius habet iurisdictionē altero inuito. ¶ Videdū est etiā pro expeditiōe vni⁹ gl. de q̄ signo intelligat statutū nostrū seu cōsuetudo nr̄a loqui: & in hoc credo dicēdū q̄ debeat stari vsui puincię: vt de illo itelligat loqui q̄ ad demōstrationē imperij, & altæ iustitiæ vtit in puin. facit tex. in. l. cū delaniōis. §. asinā molēdinariā: ff. de fun. instru. instrumēto q̄ legato. facit optime. l. si seru⁹ pluriū. ff. de 10 lega. j. †vbi inspicit cōis vsus vtēdi, sic & cōmunis vsus loquēdi. l. librorū. §. qd' tn̄ cassius. ff. de lega. ij. de q̄ plenè p Feli. i p̄œ. decretaliū. i prin. i gl. j. li. in. iiij. v. & vj. col. & p do. meū Ias. in. l. ij. C. de suc. edi. Alex. & dominum meū Ias. in rub. ff. de no. ope. nun. Alex. in consi. ij. Cōmunis vsus vtēdi & loquēdi inspiciēdus.

inci.viſis codicillis.in.x.colũ.in.j. volu.& in cõſi.lxxxij.
inci.in cauſa vertẽte.in.ij. col.in.j. volu.Alexã.in conſi.
lvj.incip.Aldronãdus.in.v.volu.& in cõſi.xxvj.inci.vi
deret fortaſſe.in.iiij.col.in.ij.vol.& licet poſſint eẽ plu-
ra ſigna altæ iuſtitiæ:de qb⁹.ĩ.dicam:tñ illud debet in-
Signa iuſtitiæ, 11 telligi eſſe ſignũ q̊ vtitur cõiter in ꝓuincia. †Nã etiam
plus ſtat vſui cõmuni loquẽdi & vtẽdi q̃ ſignificatio-
ni vocis.l.nõ aliter.ff.de lega.ij.immo vſui ſtatur cõtra
ꝓpriam vocis naturã.l. vxori.in prin.ff.de lega.ij.glo.
eſt in.c.nõnulli.extra de reſcri.Feli.& dñs me⁹ Iaſon ĩ lo
Furca & gibbetũ idem, 12 cis hic añ alle.†hoc aũt ſignum quo cõiter vtitur:vt in
Burgũdia vulgariter furca vocat:aut gibbetũ,in q̊ fa-
cinoroſi hoĩes laqueo per collum ſuſpendũtur: qd' eſt
cõmunius gen⁹ mortis ĩ facinoroſos, & vſitata magis
aĩaduerſio Et ita appellat iuriſcõſul.in.l.capitalium.in
princi. §. famoſos quoq; latrones.ff.de pœnis.vbi hoc
verbo furca,vtit:quo etiã genere ſigni reperio ãtiquiſ-
Trabs. 13 ſimos tũ hebræos, tũ paganos vſos fuiſſe. †Et etiã he-
bræi trabẽ dixerunt.vt habet Heſter.v.c.immo etiã(vt
Patibulum. nos)q̃nq; patibulũ dixerunt:vt habet Heſter.vij.cũ di-
citur ſuſpẽſus eſt itaq; Amam in patibulo qd' paraue-
Crux, 14 rat Mardocheo. †& etiã crucẽ dixerunt.cum dicit He-
ſter.viij.&.ix.Amam & filios ei⁹ cruci affigi iuſſit:quã
ſignificationẽ apud eos retinuit vſq; ad mortẽ acerbiſ-
ſimæ,ac pijſſimæ paſſiõis ſaluatoris noſtri Ieſu Chriſti,
quẽ ex more crucifixerunt:vt duos latrones &c.vt ha-
betur Mat. xxvij.Mar.xv.Lu.xxiij.Io.xix.ſic etiã ĩ alijs
locis reperio etiã eos vſos hoc verbo, patibulo. vt ha-
betur Numeri. xxv. c. vbi dicit. tolle cũctos principes
populi,& ſuſpẽde eos contra ſolẽ in patibulis:vt auer-
tatur furor me⁹ ab Iſrael.& ait Hiero.ſup Matthæ. Nã
latro ſuſpẽſus patibulo crudelẽ iudicem putat, qui nõ
Furca, eſt crudelis.xxiij.q.v. & habet in.c.fatendũ.& in.c. q̃ſi-
15 tũ.xiij.q.ij. ¶ †Pagani verò & p̃cipuè Romani vſi fue-
runt hoc verbo,furca,quo ad vltima ſupplicia ſeruorũ
q̊s furca ſuſpẽdi fecerunt:vt habet apud Valeriũ in lib.
j.titu.de ſomnijs,c.ſequit.ibi, quidã paterfamilias per
Circum flaminiũ priuſq; põpa induceretur ſeruũ ſuũ
verberib⁹ mulctatũ ſub furca ad ſuppliciũ egiſſet Alio
Scalæ gemoniæ, 16 †etiam loco idẽ Valerius vocat locũ in quo facinoroſi
ad ſuppliciũ deputantur ad ſcalas gemonias. vt habet
in.vj.lib.titu.de mutatiõe morũ.§.craſſum caſus acer-
bitate.vbi dicit corpuſq; ei⁹ funeſti carnificis manibus
laceratũ in ſcalis gemonijs iacens &c.& Suetonius lib.
iij.nefanda de Tyberio narrãs ait.& in gemonias cõie-
Gemonis qd. 17 ctus.†vbi ſatis demonſtrat q̄ gemonis locus eſt ĩ pœ-
nis parandis aptus:& idẽ Sueto.in fi.dicti.iij.lib.ſtran-
gulauerũt,abieceruntq; in gemonias. & ait Cortalitus
tunc cõfeſſum collaceratũq; & abſciſſo capite trũcum
corp⁹ Sabini ĩ gemonias trahũt.& ſcribit Plini⁹ li.viij.
canẽ à corpore ſerui nõ receſſiſſe abiecto in gradib⁹ ge-
Eculeus, 18 monijs.†Reperit etiã in pluribus locis locũ tormentis
deputatũ eculeũ vocitari.& eſt genus tormẽti in equi
forma,in quẽ conijciebant rei:vt dicit Ambro.calepi.ĩ
ſuo dictionario ĩ litera e.añ.q.in ver.equuleus.all.Cice.
dicẽtẽ.hęc etiã in equuleũ conijciunt, q̊ vita nõ aſpirat
beata:& etiã nec ſi ille ſapiẽs ad tortoris equuleũ à tyrã
no ire cogat ſimilẽ habeat vultũ: vt ſi ampullã perdi-
diſſet.& memorat etiã Vale.ibi.iij.de patiẽtia.c.incipiã
aũt a Zenone.ibi Senis ergo vni⁹ equuleo impoſiti.&
ſancti hoc gñe pœnæ aliq̃n mortui ſunt:vt in pluribus
locis mẽtio habet. ¶ Cũ ergo ex vſu ſit nobis ꝓ ſigno
altæ iuſtitiæ habere furcas erectas, ſiue ſint aut patibu-
la, aut gibbeta in vulgari noſtro q̃ ita appellari liceat:
dicendũ eſt ſtatutũ noſtrũ ĩtelligi debere de illis ſignis,
prout in veritate credò intelligi.cũ quibus tñ ſemp ſtã-
tibus & erectis etiã poſſunt eſſe alia ſigna merũ impe-
19 riũ,ſeu altã iuſtitiã deſignãtia:vt †ẽ colũna ſeu pila ad
cõbuſtionem deputata,q̃ etiã completo officio,& exe
cutiõe facta lõgo tpe remanẽt erectę:q̃ & licet ſint ſigna
meri imperij,& altæ iuſtitiæ:tñ non credo de his intelli-
gi ſtatutũ:ſed in aſſuetis,& q̃ ex vſu patriæ ſunt princi-
paliter iuriſdictiõis et altæ iuſtitiæ ſignificatiua.

ET huius grã dubitari poſſet:vtrũ illa pila ſiue co-
lũna ſubſiſtẽte & fixa remanẽte ſigno patibulari
dep̃ſſo per annũ & diẽ dicat ſignũ altæ iuſtitiæ reman-
ſiſſe,ita vt poſſit abſq; licentia erigi:& in hoc videt di-
cendũ q̄ nõ:qa ſignũ patibulare eſt illud ſignũ de quo
cõſuetudo noſtra intelligit loqui: ꝓpter vſum ergo in
illo debet eſſe cõſeruatio:& curare debet, vt erigat ĩfra
annum,& vt reparari nõ poſſit abſq; dicta licẽtia:cum
de eo ſtatutũ ſeu cõſuetudo nr̃a ĩtelligat referri ad vſũ
vt.s̃.dictũ eſt.qui vſus nõ recepit dictã pilã eſſe aut ha-
beri ꝓ ſolito ſigno altæ iuſtitię. & iõ poſſet q̃ri vtrũ in
illo caſu ſigno patibulari dep̃ſſo,& pila erecta poſſit fie
ri executio corporis cõbuſtionis, de quo infra dicetur
vltima inſpectiõe.nunc in ciuitate Cabiloñ.eſt quęſtio
inter procuratorẽ regiũ, & venerabiles viros dños de-
canũ & capitulũ eccleſię ſancti Vincẽtij Cabiloñ.an di-
cti venerabiles potuerũt erigere de nouo pilã,ſeu pilia-
re,aut colũnã in eorũ clauſtro vbi habẽt merũ imperiũ
etiã licet aliâs fuerit (vng collier) cõtra ligatũ cũ quadã
arbore, qd' fuit extractũ per annũ & vltra ſine licentia
principis:nihil dico,qa pendet proceſſus.cogita.

20 HAS aũt furcas †patibula ſeu gibbeta diuerſimo-
de habet vſus p̃riæ.qdã enim hñt q̃tuor colũnas:
vt ſunt cõiter barones tenẽtes baroniã in feudũ à prin-
cipe.& ſolẽt hîc cõiter hr̃e quãdã ſummitatẽ cũ pãnicel
lis.alij hñt cũ tribus colũnis:& etiã cũ q̃dã ſummitate
& pãnicellis.& credo qd' ſunt barones tenẽtes in feudũ
baroniã ab alio q̃ à principe:alij hñt cũ duab⁹ colũnis
fixis,& inter ratis.alij verò hñt ſup lapidibus poſita &
locata.& alij hñt vnã trabẽ ſeu palum tãtũ, qd' vulgò
gibbetũ dicit aut potẽtia.q̃ licet oĩa ſint ſigna meri im-
perij,& altæ iuſtitiæ.tñ habẽt vt plurimũ ſignificare,&
denotare nobilitatẽ dominorũ quorum ſunt p̃dicta ſi-
gna.& meritò poſſet dici q̄ habẽs merũ imperiũ in feu
datũ ab eo qui tm̃ habet ſignũ in duabus trabibus ra-
tione iuriſdictiõis & terræ:de q̃ tenet feudũ ne ſit æqua-
lis ſuo dño:q̄ tm̃ debet haberi ſignũ ad vnam trabem
qd' dicitur gibbetũ,& fortè talis eſt vſus:in hoc tñ non
facio vim:qa oĩa ſunt ſigna altæ iuriſdi. & meri impe-
rij maioris apta & diſpoſita ad corporis aĩaduerſionẽ.

In textu ibi

Le ſeigneur de la haulte iuſtice.

HIC plura ſunt vidẽda. Primò ẽt videm⁹ q̄ ĩ Bur-
gũdia plures ſunt dñi hñtes executionem tm̃:alij
verò cõdẽnationẽ:ita q̄ ad vnũ cõpetit cõdẽnatio, ad
aliũ executio:qd' in vulgari nr̃o dicit q̃n quis habet co
gnitionẽ de criminali ẽt vſq; ad ſñiam ĩcluſiue(& iuſq̃
a rẽdre le bacon) q̃ritur hoc caſu,qs iſtorũ debet habe-
re ſignũ furcarum:Bal.in.c.j.verſi. quid ſit inueſtitura.
In princi.ſup verbo,quodlibet.in vſibus feudorũ.dicit
hanc

hãc quæstionẽ fuisse determinatã per Oldradũ in cõsi. vj. incipiẽ. q̃stio talis est. ibi cõcludit: †q̃ habẽs executionẽ debet habere signũ furcarũ: & ita etiam cõcludit Bal. in d. c. j. mouent: qa ei cõpetit signũ cui & res signata. l. eos. §. seq. ff. ad legẽ cor. de fal. l. j. C. de athletis. lib. x. & l. stigma. C. de fabr. li. x. & in l. si accepto vsu togæ. ff. de iure fisci. Sed vni cõpetit executio, ergo ei cõpetit signũ qd' in furcarũ defixione habet. argu. l. in noĩe dñi. ibi, sicut ex clausuris: & burgis. C. de officio præfe. p̃to. Africæ. & videt hęc opinio cõfirmari dicit Oldra. in d. cõsi. per. l. si ita. §. dñs. ff. de vsu & habitatio. nec in hoc, vt dicit, operaretur cõtradictio alteri⁹, qui si timeat ne etiã circa cognitionẽ sibi imposterũ præiudiciũ generetur, fiat cũ protestatiõe quã lex ponit. l. iij. §. penul. ff. de exhibẽ. liberis à parẽ. ibi, vt sine dimunitiõe &c. & l. penul. ibi sine p̃iudicio obtinẽdæ seruitutis. ff. de aqua quoti. & æstiua. & l. idẽ fiet. ibi, sine illo litis p̃iudicio. ff. de testa. tute. & quis p̃dictorũ dicatur altus dñs: an habens cognitionẽ & sentẽtiæ prolationem: an executionem dixi. s. hoc eo. tit. §. j. in glo. (hault iusticier.)

Habens 1 executionẽ habere debet signũ furcarum,

SEcundò vidẽdũ est: an ista cõsuetudo intelligat & intelligi possit ĩ dño habente altã iustitiã in quodã loco ex frãco allodio: †nã res allodialis nemini subjicit. de allodijs. ĩ vsib⁹ feudorũ. & in p̃tãte vniuscuiusq̃ est de illa disponere scd'm cas⁹ exigẽtes etiã absq̃ pricipis licẽ. cũ ab eo nõ teneat, nec in hoc recognoscat: cũ quilibet in re sua sit moderator & arbiter. l. in re mãdata. C. mãdati. etiã abutẽdo. l. sed si lex. §. cõsuluit. ff. de petitio. hęredi. ibi, cũ re sua abuti putãt. quẽ tex. dicit esse singularẽ ad hoc do. me⁹ Ias. in. l. more. ĩ. iij. col. ff. de iuris. om. iudi. & in. l. polla. C. de his qb⁹ vt indignis. & in. l. j. in fi. C. qui testa. facere p̃nt. & sic ĩ talib⁹ posset dicit, q̃ licet res allodialis possit dici q̃ ad p̃prietatẽ, tñ semp iurisdictio principis remanet feudalis: vt videt facere tex. ĩ. d. c. j. de allodijs. & etiã sentire videt Iacobinus de sancto Georgio in tractatu suo feudorũ, in gl. dictiq̃ vasalli. in iiij. col. dixi. ĩ. in tit. de feudis. §. (le vassal est tenu) in gl. (apres ledict hõmaige) ibi, pro. iij. limitatione. tñ posset dici †q̃ etiã iurisdictio p̃scribi potest etiã cõtra principẽ per tm̃ tẽpus cui⁹ initij memoria nõ extat ĩ cõtrariũ: vt satis. s. dixi. ĩ hoc eo. ti. §. (le seigneur hault iusticier.) in glo. (Et la preuue estre syenne) & sic hoc casu videret q̃, omne ius qd' princeps hr̃et ratiõe iurisdi. tali p̃scriptiõe esset amissũ: ex q̃ multomagis posset illa p̃ libito vti, qa cõcesso principali cõcedunt ea sine qb⁹ id expediri nõ p̃ot. l. ij. ff. de iuris. om. iudi. ¶Et iõ dicit Alex. cõsil. lxxxvij. incip. accuratè pro virib⁹ col. ij. lib. vj. qd' reperit iurisdictio allodialis: & ita dicit, & seqt Purpuratus in. l. more. col. vj. ff. de iuris. om. iudi. Et si p̃dicta nõ essent cõcessa, & q̃ princeps vellet eũ hoc iure priuare. seq̃ret q̃ directè eũ priuaret suo iure: qd' fieri nõ debet sine causa. l. fi. Et ibi doct. C. si cõtra ius vel vtili. publicam. aut sine culpa. qd' etiã fieri nõ debet. c. antiq̃. extrà de priuile. gl. in. c. ij. extra de cõstitu. & in. c. tua nos. extra de clerico ægrotãte. & multa hic dici possent q̃ dixi s. in rub. hui⁹ ti. in gl. (& doictz dicelles) ibi, nunqd aũt merũ imperiũ possit p̃scribi. q̃ nolo trãsportare, cũ nihil seruirẽt, ex q̃ veritas est, q̃ hęc cõsuetudo etiã intelligitur in dño altæ iustitiæ tenẽte in allodiũ, nec in hoc distinguit cõsuetudo nr̃a: ergo nec nos distinguem⁹. l. de p̃tio. ff. de publi. & dicam statim soluẽdo vtrũq̃: & de p̃dicto dominio & de dominio vtili. de quo etiã possit

Res al- 2 lodiales, nemini subijci.

Iurisdictio 3 an contra principẽ p̃scribatur.

dici, qd' videret q̃ hæc cõsuetudo in eo nõ deberet intelligi: nã vt videm⁹ in hoc ista dimissio signi altę iustitiæ est q̃dã cõfiscatio illi⁹ signi q̃ videt esse iuridica: †eo qa cũ oĩs iuris. p̃cedit à principe. ¶Alex. in cõsi. xxiiij. in. j. col. ĩ. v. vol. & ĩ cõsi. xlj. circa fi. eo. volu. ✱ ¶Vt dixi s. ĩ rub. hui⁹ tit. & dicã. ĩ. cũ princeps cõcessit eã alicui si sit negligẽs illã exercere, videt eã spernere & negligere p annũ. dicit Raynald⁹ de resti. spo. in. c. merito. ergo p̃pter ei⁹ negli. priuari debet. & sic videt esse q̃dã cõfiscatio. Quia sic est nũc q̃ si dñs vtilis. s. feudatari⁹ priuetur feudo, ita q̃ feudũ cõfiscari debeat reuertit ad dñm: cũ bonis cõfiscatis, feudum reuertat ad dñm: & dño feudi applicat, & nõ prĩci. c. j. si vasall⁹ feudo priuet. c. si vasall⁹. si de feudo fuerit cõtro. c. j. de eo q inter fratrẽ dñi sui. c. iperialẽ. §. illud q̃q̃. de p̃hi. feu. aliena. qd' ẽt tenet Bart. in emphyteuta. s. ĩ. l. si finita. §. si de vectigali. ff. de dã. infec. ergo videt q̃ hęc licẽtia deberet dari à dño feudi ĩ quẽ delictũ videt esse cõmissũ, & nõ à principe. Nã etiã facit, qa ea rõne q̃ p̃hibet alienatio feudi, eadẽ & illi⁹ cõfiscatio in fiscũ. l. iperator. ff. de fideicõ. lib. Alex. in cõsi. suo. 88. ĩ. 3. volu. & in cõsi. 23. in. j. volu. Ergo cũ feuda nõ possint alienari sine cõsensu domini, ergo &c.

4

Ois iurisdictio à principe.

QVicquid sit, tu dic q̃ ista cõsuetudo fuit optĩa rõne ĩtroducta: & qd' debet ĩtelligi ĩ q̃cũq̃ dño qm̃ licet, sit dñs vtilis, tenẽs in ĩfeudũ ab alio q̃ à pricipe: tñ qa ab initio oĩs iurisdictio p̃cessit à principe si ĩ ea delinquat, aut spernat, prĩo & ex prĩo statu cõcernit pricipẽ à q̃ p̃cessit originalr̃: ita †q̃ si vn⁹ priceps cõcedat vni, in aliq̃ iurisdi. ali⁹ & ei⁹ successor p̃ot illam auferre: vt dicit Bal. in cõsi. suo. clxj. in. ij. colũ. qd' incip. p̃ponit q̃ p cõe. in. iij. p̃te suorũ cõsiliorũ. Et iõ nimirũ si possit aliqd statuere sup iurisdictiõe in aliqb⁹ casib⁹: cũ illã in totũ tollere posset. & hoc casu res reuertit ad suã primitiuã naturã. qd' de facili p̃mittẽdũ est, ĩspiciẽdo primũ statũ q attẽdi poti⁹ debet, & maxime qñ est stat⁹ originis: vt tenet do. me⁹ Iason in. l. si pri⁹. in. xiij. col. ff. de noui ope. nũtia. à iure eñi humano ĩperatorũ dñia descẽderũt. viij. distinct. c. q̃ iure. insti. de vsufru. in prin. notat in. l. ex hoc iure. ff. de iusti. & iur. qa ĩperator aut is q habet iura ĩperatoris seu ĩperij: vt sunt reges & pricipes nõ recognoscẽtes supiorẽ, sunt dñi p̃uinciarũ suarũ. l. dep̃catio. ff. ad legẽ Rho. de iactu. l. bñ à Zenone. C. de q̃dri. p̃scri. Et iõ si aliq̃ casu trãsit ad aliquẽ. & aliq̃ casu iterũ ad pricipẽ reuertat: ille reuersus ẽ naturalis: cũ (vt dicit) vnaquæq̃ res de facili reuertat ad suã naturã. l. si vn⁹. §. pact⁹ ne peteret. ff. de pac. Immo etiã hoc p̃ot princeps facere: nã licet rẽ subditi sui tollere nõ possit directè. l. oẽs. vbi notat p doc. C. si contra ius vel vtili. pub. tñ legẽ cõdendo & statuẽdo gñaliter p̃ot. Ita Bart. & Sali. in. d. l. oẽs. C. si cõtra ius vel vti. publi. Qd' potuit ergo facere hoc modo. s. cõdendo statutũ quod voluit hr̃e vim legis gñalis in toto suo dominio: vt. ĩ. ĩ fi. harũ cõsuetudinũ, in cõclusiõe, vbi dicam. Immo etiã dictũ statutũ fuit factũ de cõsensu & volũtate triũ statuũ hui⁹ patriæ: in q̃ erant dñi & barones habẽtes iurisdictiões & feuda: q nullã fecerũt distinctionẽ de dictis dominijs, ergo nec nos facere debem⁹. Et satis ex vsu & cõmuni obseruãtia videm⁹ intentionẽ statuẽtiũ fuisse talem quæ fuit, & est multũ iuridica & rationabilis.

5

Priceps p̃ot tollere iurisdictionẽ alicui à p̃decessore concessam.

In textu ibi

Le peust faire redresser.

Ecce quomõ hoc casu habet tñ potentiã ad actũ: sed si faciat ĩfra tẽpus datũ ad id faciendũ, non dicitur qd nouũ facere, vt dicũt Bal. & Paul. de ca. in l. fi. ff. si ex noxali causa agat, licet dicat Bal. in l. j. in viij. questiõe. C. de institutio. & substi. qđ actus actũ significat, & potẽtia potentiã, vt in iuribus p eũ ibi allegatis. Sed vt dixi hoc casu non erit quid nouũ: quia videt solum reficere: & qui reficit, nihil de nouo facit. l. j. §. si qs ædificium. & ibi do. meus Iason. ff. de noui ope. nun. *

In textu ibi

Dedans lan.

Annus vnde dictus. 1 Qværo quõ intelligat & accipiat iste ann⁹, & in hoc dic: qđ annus dicit à circuitu tpis: cũ veteres an p circũ, & nare fluere ponant. & Serui⁹ existimat annũ ab anulo dici: q ĩ se redeat qsi anulus, vñ Vergi. atq ĩ se sua per vestigia voluit annus: sed tũc Vergi. λεξιφαστικως expressit ενιαυτοσ nã mensib⁹ in se incurrẽtib⁹ voluit: sol em̃ per duodecim Zodiaci signa excurrens annũ cõficit: 2 †vñ apud ægyptios ante inuentas lrãs dracone picto suã mordente caudã, qui in se recurreret indicabat: aliĳ ab annotatiõe deriuãt ab ανα & νεοω, renouo: qa semp renouat aliĳ. à græco ευτον vnde apud nos dicim⁹ trienniũ, illi γειευτον. 3 † est aũt triplex annus, lunaris. xxx. dies habẽs: solstitialis qui. xĳ. cõtinet mẽses: qui dicit solis anfractus: cũ peractis. ccclxv. diebus, & q̃drãte ad eadẽ siderũ loca redit. q etiã annus vertẽs dicitur: & magn⁹ annus quẽ esse voluerunt oĩbus planetis ĩ eundẽ locũ recurrentib⁹: & hoc fit scđ'm Ciceronẽ ad Hortensiũ post annos duodecies mille nongentos quinquagintaquatuor solstitiales: hec dicit Calepinus in suo dictionario. in litera a. ante. n.

Annus triplex. Lunaris Solstitialis. Magn⁹.

Duplex annus. Artificialis. 4 Secundũ † verò nos, reperio q duplex est ann⁹, quidam dicit artificialis, quidã vero naturalis, artificialis em̃ est q incipit in aliqb⁹ partibus à natiuitate dñi, & finit in aliã natiuitatẽ, vt est in romana curia: vt decisio rotẽ lib. de cõputatiõe annorũ dñi. incipiẽte à natiuitate dñi in nouis decisionib⁹. aut ab ĩcarnatiõe q̃ est in mẽse Martĳ. & isto mõ debet intelligi ann⁹ qui ponit in instrumẽtis & cõputationib⁹ q̃ dicũt annũ poni debere, & maximè anni dñi, de q̃ in c. inter dilectos. de fide instru. & p totũ titulũ. ff. de edẽ. habet in aut. de fide instrumẽ. & ĩ aut. vt pponã. nomẽ imperato. & hoc modo incipiũt anni scđ'm cursum Frãciæ & Angliæ, vt dicit Rota decisiõe sua. cviĳ. incipi. scđ'm in rubri. de annis dñi in nouis decisionib⁹. sic em̃ fiebat cũ anni à creatiõe mũdi cõputabant: aut ab olympiadib⁹, aut aliquo insigni & memorãdo facto siue actu: vt aliãs vidi q̃ddã instrumẽtũ Pictauis, in q̃ erat anno tali, & regnãte ppheta Iesu. & ĩ hoc erat error iudeorũ q solũ putabãt Iesum esse pphetã. aut etiã apud hebræos ab eductiõe ppli ex Egypto, aut reuersiõe ex deserto, aut trãsgressione Babylonis, aut aliãs scđ'm eorũ cõputatiões. Nã anni illi q ab illis gestis cõputabant artificiales dicunt. & de illis annis habet consideratio & respect⁹ ad materiã. l. libellorũ. ff. de accusatio. & annũ sic cõsideratũ appellat artificialẽ Bar. in l. cũ hẽres. §. stich⁹. ff. de statu liber. dũ dicit artificialẽ esse q à natiuitate ĩcipit, & in natiuitate finit. & dicit Bal. in cõsi. suo. cccclvĳ. incipiẽ. in Christi nõie reuerẽdus pater. in. j. pte in fi. in ĩpressione noua Mediolani, q vbi incipit annus, desinit ali⁹: & reuoluit, & dicit sic esse in dieb⁹: de q̃ dicam lati⁹ in gl. seq. Et etiã annũ sic (vt dixi) cõsideratũ idẽ Bar. i. l. libellorũ. ff. de accu. appellat cõem siue vulgarẽ. 5 † Et alibi appellat annus currẽs: prout cõiter dicim⁹, anno à natiuitate dñi, vel ab incarnatiõe curreñ. Et de multis cõputationib⁹ anni ponit glo. in rubri. de indictio. lib. x.

Annus currens.

6 Alius † est annus naturalis cõtinẽs. ccclxv. dies: cũ sex horis: qui p Bar. in d. l. libellorũ. vocat & appellat legalis. & p eũdẽ in d. l. cũ hẽres. §. stichus. appellat naturalis: q quacũq hora & tpe incipit & finit: post ccclxv. dies: & tot dies habet vterq ann⁹. l. ita vulneratus. §. stichus. ff. ad legẽ aqui. l. cum bissext⁹. & ibi gl. & Bar. ff. de verbo. signi. glo. in c. quã sit. de elec. in vj. c. xl. de cõsecra. distin. v. p Io. an. in d. c. quã sit. §. q̃ sunt. & ibi doc. de verb. signi. gl. in c. si ppter tria debita. de rescri. in vj. Et vide glos. in l. ĳ. ff. de diuer. & tẽpo. pscrip. vbi ponitur de die intercalari. de q̃ dicam in sequenti glos.

Annus naturalis. Legalis.

7 ¶ † Et aliqñ vocatur annus magn⁹ & mũdanus: vt notatur in historia scholastica capi. Noe cepit. Quis autẽ dicat annus felix, satis denotat in l. vna. C. de obla. voto. lib. xĳ. Sed redeundo ad cõsuetudinẽ nostrã, dico q cõsuetudo nrã intelligitur de anno naturali siue legali: qui incipit à tẽpore quo signũ ceciderit: & finẽ accipiet post. cccclxv. dies. & qa hic adiecit diem, nõ est quærendum an debeat esse cõpletus. Et sic ĩ statuto nostro seu cõsuetudine: requiruntur. ccclxvj. dies à tpe prędicto: vt infra dicã. ¶ Sed tamen qñ erit dubiũ an annus debeat esse cõpletus, & in quib⁹ casibus ceptus habet pro cõpleto: & in qbus debet esse cõpletus: vide gl. in c. cũ in cũctis. sup verbo, exegerit. de ele. q̃ quotidie allegat: & 8 cõiter accipitur: † & dicit q aut sumus in fauorabilib⁹: & tũc annus cœpt⁹ habetur pro cõpleto. Aut in odiosis: & tũc secus. dicit tñ Archidi. in c. si annũ. de iudicĳs in vj. q regulariter annus debet esse cõpletus, nisi aliud caueat in iure. Abb. aliter dicit in d. c. cũ in cũctis. in ĳ. colũ. in dicta glo. & in c. ad nostrã. in glos. ĳ. de regula. Et vide per doct. in l. ad rempublicã. ff. de mune. & ho. Et vide etiã per Cardina. in cle. ĳ. de hẽreti. & ibi tex. qui loquit de ętate inquisitoris. xl. annorum. vbi sufficit q fuerit ceptus. Idẽ in ætate episcopi. d. c. cũ in cunctis. idẽ in vltimis voluntatibus. l. si cui legetur. & ibi Barto. in prin. in. j. col. ff. de lega. j. Faciunt no. in c. cũ dilectus. de offi. delega. Bald. verò aliter distinguit in l. ex his. in. ĳ. oppositiõe. C. quando dies leg. ced. & vide Cardi. i cle. fi. de æta. & quali. in. iiĳ. q. & in cle. j. de sequestra. possess. & fructuũ. in. xĳ. q. vbi dicit q in casu illo sufficit annũ ceptũ. & in cle. eos. & ibi gl. & Cardi. de regula. vbi ponit qd in ætate pfitẽdi. & dicã latius. in glo. sequẽti.

Annus magnus & mundanus. Felix.

Adverte etiã q alio mõ iurisconsultus cõsiderauit annũ in l. de diuisiõe. in l. si ante nuptias. in l. fructus. in l. diuortio. ff. solu. mat. dicam de illo infrà (des droictz, & apparteneñ. a gens mariez) de anno aũt pdpiendi fruct⁹ & pẽsiones qũo sit accipiẽd⁹. vide aliq̃ q̃ dicit Ioã. fab. in. §. verò. instituta. de rerũ diuisiõe. & ibi ponit quo tpe sint percipiendi fruct⁹ siue pensiones.

In textu ibi

Et iour.

1 Qværo qs dicat dies: † dic q qntuplex est dies: qdã naturalis dicit, q incipit à media nocte. l. more roma. ff. de ferĳs. & dr cõsistere in. xxiiĳ. horis: cõphẽdẽs lucẽ & tenebras, q̃ casu ĩ nocte dicit dies: & sic capit Genesis. j. cũ dicit factũ ẽ vespere & mane dies

ne dies vnus:& in hymno ecclesiastico dicit̄,Qui mane iunctū vesperi diem vocari precipis.huic cōsonat illud
2 ꝙ dicit Macrobius in primo saturnaliū:†ꝙ diei ciuilis apud Romanos,fuit hęc obseruata diuisio.Nam prima pars appellat̄ medie noctis inclinatio:& sic concordat cū.d.l.more romano:ꝙ dies apud romanos incipiat à media nocte.Sc̄d'a pars appellatur gallicinium. postea conticiniū,qn̄ galli conticescūt:& hoīes incipiūt quiescere:postea diculū,qn̄ incipit dies aliqualiter dignosci: & iurisconsultus alibi aliud dicit albescēte cœlo.in.l. tistius.§.j.ff.de liber.& posthu.postea dr̄ mane,qn̄ dies est iam clara:deinde appellat̄ meridies:postea tēpus occiduū qn̄ sol vadit ad occasum:deinde suprema tēpestas: ideo dicebat̄ in lege.xij.tab.solis occasus suprema tempestas esto.ista dicit do.me⁹ Ias.in.d.l.more romano.ff. de ferijs.& Calepinus in suo dictionario ī litera d.ante i.

Diei divisio.

3 ALIUS† est dies artificialis qui cōnumeratur ab ortu solis vsq; ad occasum:& nihil cōprehēdit de nocte:dicit̄ artificialis,q̄a artificio iuris applicat̄ artibus hominū:non q̄a artificio hoīs consistat: immo ex ipsa natura cōsistit:sed q̄a artificium iuris talem diē ponderat in actibus hoīm,vbicunq; ius distinguitur inter diē & noctem:q̄a hoc casu nox nō est de die.c.si pfodiēs.de homicidio.l.furē.ff.de sicarijs.l.iiij.ff.ad legē aq.l.j.& ibi Ang.C.de custo.reorū.hinc dicit gl.in.§.hinc nobis.in gl.j.in aut̄.de hære.& fal.ꝙ.xxiiij.horę faciunt diē naturalē:sed.xij.faciunt diē artificialē:& idem dicit gl. valde not.in.l.iij.§.fi.ff.de verb.sig.p tex.in.l.j.vbi bn̄ dicit do. Benedictus de plumbi.ff.de manumissio.ex quo infert
4 vnū valde mirabile†ꝙ dies artificialis semper intelligit̄ de equinoctiali:qn̄ dies & nox sunt ęquales.et sic de die xij.horarū.& tn̄ istud non vr̄ verū:cū differētia debeat fieri inter tp̄s hyemis & æstatis:cū in æstate dies sit plurium q̄.xij.horarū.Ideo forte melius esset dicere ꝙ dies artificialis nō habeat pcise horas.xij.vt dicūt glo.sed aliqn̄
5 plures.aliqn̄ pauciores:sc̄d'm diuersitatē tp̄is.¶†Et iste dies artificialis est duplex.Quidā est vniformis q̄ semp incipit ab aurora,& durat vsq; ad crepusculum noctis. Alter est difformis,q̄ pōt incipere in qualibet parte diei qn̄q; in mane qn̄q; in vespis,qn̄q; in meridie:de quo dicet̄.j.cū dicat̄ dies emergēs.Ita dicit And.sicu.i.c.cōsuluit.i.vij.col.extra de of.dele.et iste cōtinet.xxiiij.horas.

Artificialis.

Artificialis dies duplex.

6 TErtius† ergo dies dr̄ emergens,quē etiā do.meus in.d.l.more.appellat legalē:q̄ (vt dicit) cōputatur præcisæ de momēto ad momētū,sc̄d'm ꝙ incipit eodē momēto finit̄.l.iij.§.minorē.ff.de minori.l.j.ff.de manumis.nā ad appellandū statuunt̄.x.dies.q̄ primū lata est snīa:etiā si feratur medio die:in illo momēto medij diei incipiunt isti.x.dies:& in medio decimi diei finiuntur.l. j.§.dies.versi.q̄d ergo.cū glo.ff.qn̄ appel.sit.not.in aut̄. hodie.C.de appel.Ex quo ex hoc inferri posset,ꝙ cū hodie apud nos per ordinatiōes regias appellans ad curiā parlamēti Burgūdię debeat infra.x.dies renūtiare appellatiōi:al's est emēdabilis:ꝙ illud tēpus currit de momēto ad momentū,ita ꝙ si hora decima appellauerit:decima die hora.x.debet renuntiare:al's nō ei ꝓderit dicta renūciatio decima die:ꝙ debet inseri et poni hora in renūtiatione.Et ita vr̄ tenere Feli.in.d.c.cōsuluit.in.ij.col.ibi: limita hoc nisi essemus.de offi.dele.ꝙ tn̄ decōsuetudine et cōi obseruātia nō obseruat̄,imo obseruat̄ contrariū: q̄a sufficit ꝙ illa renūtiatio fiat p totā illā decimā diem: nec vidi dubitari.¶Per hoc etiā posset dici ꝙ istud tp̄s vnius anni et diei currat de momento ad momentū:cū sit tp̄s à lege nostra municipali introductum.d.l.iij.§. minorem.cum ibi nota.ff.de mino.

Emergens.

ET aduerte ꝙ illud ꝙ dr̄ de die legali siue emergēte, idē erit de hebdomada q̄ est octo dierū.Et de mense:tn̄ mēsis emergēs siue legalis,habet tot dies quot habet ille mēsis,in quo fit mētio de mense emergenti. Do exemplū.Hodie q̄ est.xv.mēsis februarij:anno dn̄i. M. cccccxj.ab incarnatione sumpto:cecidit signū altę iustitię terrę & seignorie Despiry siue alteri⁹ iurisdictiōis:certę istud tp̄s finiet̄ anno dn̄i.M.dxij.xvj.mēsis Februarij & si tp̄s hui⁹ statuti esset tm̄ vni⁹ mēsis et diei,suus esset xvj.mēsis Martij seq.Et sic mēsis emergēs erit tm̄.xxviij. dierū,nisi esset in anno bissextili,ī quo esset.xxix.dierū. Ita loqt̄ gl.in.c.q̄ sit.de ele.in.vj.Bar.in.d.l.cū bissextus. de ꝟbo.sig.& in.l.ij.C.de tēpo.appel.Bal.in.l.pe.ff.si q̄s cau.Bar.in.l.eos.§.finaūt.C.de app.Bal.& Ange.in.l.ij. §.fi.C.de app.Ang.in aut̄.iubemus.C.de iu.Bal.i.c.j.in tit.quo tēpo.miles in vsi.feu.dicā latius.j.qn̄ fiet mētio
7 de die intercalari.†Et iste dies emergens siue legalis est xxiiij.horarū.de quo loquit̄ consuetudo nr̄a,q̄ etiā pōt cōtinere.xxiiij.horas.Et credo ꝙ in hoc Barb.quodāmō errauerit,cū dixerit ꝙ cōtinet.xij.horas:aut ꝙ sua distinctio nō sit bona qn̄ dicit eū artificialē:q̄a credo talē diē
8 esse naturalē.†Et an dies ī quo cecidit signū cōputet̄ in termino:vide p doctrinā Bar.Bal.Albe.et do.me⁹Ias.in l.j.ff.si q̄s cautio.Et cōsidera ex supradictis,& satis denotat̄ ꝙ currat de momēto in momētū ita ꝙ dies termini cōputat̄ ab illa hora qua signū cecidit:cū ab illa hora p cōsuetudinē incipiat currere:vt dicā statim in gl.seq. & nota in hoc doctrinā do.mei Ias.in.d.l.j.in gl.p̄ter eum. ¶In hoc esset bonū videre de q̄ne q̄ euenit his dieb⁹ inter quosdā,regula est cācellarię Romane ꝙ si q̄s in infirmitate cōstitutus resignauerit aliq̄d' bn̄ficiū siue simplr̄ siue ex causa pmutatiōis,et postea infra.xx.dies de ipsa infirmitate decesserit,ac ipsum bn̄ficiū cōferat̄ p resignationē sic factā collatio hmōi nulla sit ipsumq; bn̄ficiū nihilominus p obitū vacare cēseat̄:an dies resignatiōis cōputet̄ ī termino.Hęc est prima q̄stio.¶Sc̄d'o an sufficiat ꝙ vltima dies sit īcepta.Hec regula multū fuit vētilata in Frācia tp̄e reuerēdissimi in xp̄o patris dn̄i Georgij de āmbasia,legati de latere q dispēsabat de dicta regula:et illi derogabat dubitatū fuit an hoc poterat.Et istud dubiū fuit p quosdā disputatū:& īter alios p vnū ex cōsiliarijs xp̄ianissimi regis,in suo magno cōsilio:sed nō vidi p̄dicta duo dubia nisi semel:et tūc nō scripsi:q̄a tūc nō erāt pecunię ꝓ salario ex q̄ tūc tacui:& licet fuerint decisa dicta dubia:dico tn̄ aliq̄,cū nūc q̄drare videat̄ ad ꝓpositū.

Hebdomada. Mensis

Dies emergēs quot horarum.

Questio notabilis.

ET primò ad primū,an dies resignationis cōputet̄ in termino dictorū.xx.dierū:de die vltima ꝙ computetur in termino nō est dubiū.l.j.§. ꝙ dicimus.ff. de successo.edi.l.pater.§.sexaginta.ff.de adul.Spec.in fi.de appel.§.restat.versi.sed nunquid dies &c.¶Sed de prima die resignationis videt̄ primo ꝙ nō, cum intelligatur de primis diebus & ꝓximis post actum.l.eum qui. in prin.ff.de ꝟbo.obli.nisi adijciatur dictio huic̄ vel similis:vt tenent Bar.Ang.Pau.de castro do.meus Ias.in d.l.j.in.iij.col.ff.si quis cau.& facit tex.in.c. frequens de resti.spolia.in.vj.& in.c.pia.de excep.& ista est cōis quo ad dilationes hominis:& crederem hanc esse verā quæ quotidiæ practicatur in palatijs,in dilatiōibus hominis vt dixi . Sed cū hic in casu nostro sit dilatio legis vide-

retur dicendũ dictã diẽ aſſignationis cõputari debere: cũ tale tp̃s legis currat de momẽto in momentum. d.l. iij.§.minorẽ.& licet Bal.in.d.l.j.ff.ſi quis cau.dicit ꝙ qñ ſtatuitur terminus à lege vel ſtatuto per dictionẽ infra: tunc dies termini non computatur in termino. Et ideo cum in dicta regula ſit dictio infra, quæ excludit, vt dicit Alberi.in aut.ꝙ ius.C.de ꝑcu.Facit tex.in.c.inter dilectos.de fide inſtru.et.c.ad audiẽtiã.de pręſcri. Videbatᷣ

Natura dictiõis infra.

9 tñ ꝙ dicta dies non deberet cõputari, maxime etiã: † q̃a dictio infra eſt huius naturę ꝙ cõtinet cõtenta inter extrema: quib⁹ adiungitᷣ.c.j.&.c.ex tua.extra de vſu & auto.pallij.Socinus in cõſi.ſuo.cxxvij.in.ij.col.cũ hęc hîc adiungitᷣ inter diẽ reſignatiõis, & diẽ mortis, vr̃ ꝙ talis dies non debeat computari, maxime dies reſignationis cũ ſit vnũ extremorũ, & ſolũ continere debeat illos .xx. dies q̃ erũt à die reſignatiõis vſq; ad alios ſeq . & ſic ad vltimũ. Tamẽ illud dictũ Bal.debet intelligi ꝑut iacet. ſ.qñ ponitᷣ dictio excluſiua primi diei: puta dictio à, vel ab: vt dicit ibi Bal. Secus aũt videtᷣ in hoc caſu: cum nõ dicatur infra.xx.dies à die reſignationis: q̃a tũc ipſa dies non cõputatur, ſcd'm doctrinam Bal.& Pau.de caſt. in d.l.j.ff.ſi q̃s cau. ¶ Et ad id ꝙ dicitᷣ ꝙ dictio infra excludit: dic ꝙ etiã includit.l.ſcire.§.ſufficit.ff.de excuſa.tuto. l.j.& fi.ff.de requi.reis.& no.in.c.pia.de exceptio.lib.vj. inſti.de gra.cogna.in prin.l.in vẽditiõe.ff.de actio.emp. cle.ſicut.de app.Alberi.de roſa.ĩ.d.autᷣ.ꝙ ius.C.de ꝑcu. ¶ Et cõcluſiue crederẽ dicẽdũ ꝙ dies reſignatiõis currat de momẽto in momẽtũ, et ꝙ cõputetᷣ ĩ dictis.xx.dieb⁹.

☞ ADDITIO. Vide Mat.de Affli.in cõſti.regni Siciliæ quę incipit, appellationũ tempora.in.ij.li.in.iiij.notab.vbi dicit ꝙ tempus appoſitũ ad expirationẽ beneficij currit de momento in momẽtũ. * ¶ Nõ eſt tñ ſine dubio, ſi caſus ſemel adhuc euenerit: forte latius inſudabo, ſi fuerint pecunię ꝓ ſalario.

An dies termini cõputetᷣ in termino.

10 ¶ † Et in articulo an dies termini computetᷣ in termino vide Sozi.in ſuis fallentijs ponentem regulam cũ duabus fallentijs: & vide etiã Feli.in.c.j.in.j.col.de præſcri.et in.c.quo ad conſultationem.ibi: quarta cõcluſio . de reiu.prima fallentia.ad regulã negatiuã: quę eſt ꝙ dies termini nõ cõputatᷣ in termino: eſt in termino aſſignato ꝑ naturã: cũ magis ſequi habeamus naturã q̃ꝫ artẽ. Et illã ponit Bal.in.l.gallus.in vlti.quęſito.ff.de liberis & poſt hu.& in.l.qua ętate.ff.de teſt. Scd'a eſt qñ magis intereſt ei⁹ cui eſt aſſignatus termin⁹: quẽ ponit gl.ĩ cle.j.de app.

☞ ADDITIO. Vide etiam Mat.de Affli.in conſti.regni Sicilię quæ incipit, in ciuilibus.in.iiij.nota. *

An vltima dies termini debeat eſſe completa.

11 AD ſcd'm † vo cũ queritᷣ: an vltima dies debeat eſſe cõpleta, an vo ſufficiat ꝙ ſit incepta, licet hęc queſtio poſſet decidi ex ſupradictis in gl.pręcedẽte, tñ vltra ibi allegata allegabo iura facientia in arg. ꝙ debeat eſſe cõpleta. Facit tex.in.c.fi.de cõſue.lib.vj.vbi.xx.dies dati ad expectãdũ optare debẽtes, debẽt eſſe cõpleti: ſed poſſet dici ꝙ ibi eſt, q̃a tex.dicit ꝙ debẽt eſſe elapſi: & dicit etiã & notatᷣ ꝙ debẽt currere de momẽto in momẽtũ. Scd'o facit tex.in.c.q̃ꝫ ſit.de elec.in.vj.vbi menſis qui eſt ordinatus, & datus electo & electiõi de ſe factæ, ad hoc vt ſit ſuo iure priuat⁹ reqritᷣ ꝙ ſit cõpletus. Et idẽ de tp̃e triũ mẽſiũ ſtatuto ad petendũ cõfirmationẽ: de quo fit mẽtio ĩ.d.c.q̃a tres mẽſes debẽt eſſe cõpleti. vt ibi notatᷣ.

TERTIO facit tex.in.c.nemo deinceps.de electio. in.vj.ibi dicit ꝙ commenda vltra ſex menſes non durat. & dicit glo.ibi: in verbo, cõmendare.ibi ſi igitur. circa finem. ꝙ etiam vltima dies debet eſſe elapſa.

QVARTO facit tex.in.c.vbi periculum.de electio.in.vj.vbi tẽpus triũ dierum & quinq; dierum debet eſſe cõpletum, & etiam decem dierũ ad expectandum cardinales debet eſſe completum, propter verbum elapſis & decurſis, ibi appoſitum.

QVINTO facit tex.in.c.j.de electio.in.vj.vbi tẽpus vnius menſis viginti dierum debet eſſe cõpletum. ſecundum ꝙ ibi notatur.

SEXTO facit tex.in.c.iudeorũ.de ęta.& quali. vbi terminus.xiiij.annorũ ibi appoſitus, debet eſſe cõpletus. ¶ Item facit tex.in.c.ad nr̃am.extra de regularib⁹ vbi.xiiij.annus requiſitus ad profeſſionẽ debet eſſe conſummatus. & ad id eſt in.c.ſignificatum.eodem titulo.

SEPTIMO facit tex.in.c.vnico.de etate & qualitate.vbi terminus viginti annorũ debet eſſe cõpletus.

OCTAVO facit tex.in.c.vnico.de vita & honeſta.clerico.in.vj.vbi terminus vnius anni ibi datus debet eſſe completus.

NONO facit tex.in.c.pia.de exce.in.vj.vbi terminus octo dierũ ibi appoſitus debet eſſe cõpletus.

DECIMO facit text.in.c.frequens.de reſti.ſpolia. vbi.xv.dies dati ad probandũ exceptionem ſpoliationis debent eſſe completi. vt ibi nota. & in.d.c.pia.

VNDECIMO facit text.ĩ.c.licet canõ.de electio. in.vj.vbi annus datus prouiſo de beneficio curato ad ſe faciendum promoueri ad ſacerdotium ad hoc vt incurrat pœnam illius cap̃li debet eſſe completus: vt ibi not. & eſt text.de hoc in.c.commiſſa. de elec.eodem lib.vj.qui dicit hoc eſſe verum, etiam ſi appareret ꝙ in reſiduo temporis non poſſit promoueri: adhuc tñ non eſt priuatus. & dicit Io.and.in.d.c.commiſſa. ꝙ ille annus debet eſſe integer.

DVODECIMO facit tex.in.c. fundamenta. de elec.in.vj.vbi tempus vnius anni ibi appoſitum debet eſſe integrum: vt notatur ibi.

DECIMOTERTIO facit tex.in.c.ſi electio. de electio.in.vj.vbi tempus trium menſium datum eligentibus in caſu dicti capituli debet eſſe integrum.

DECIMOQVARTO facit text.in.c.cũ ex eo. de electio.in.vj.vbi tex.dicit ꝙ ſi fuerit quis diſpẽſatus de ſeptennio ne promoueatur ꝙ tale tp̃s intelligitur totum comprehenſum in diſpenſatione.

DECIMOQVINTO facit tex.in.d.c.indemnitatibus.de electio.in.vj.vbi moniales intereſſe debentes electioni debent eſſe.xiiij.annorum, qui debent eſſe completi: & etiã.xxx.anni quos debet habere quæ in abbatiſſam eligitur debent eſſe completi.d.c.indemnitatibus.

DECIMOSEXTO facit text.in.c.proinde. de electio.in.vj.vbi ſuſpenduntur per annum contrauenientes illi capitulo: & debet eſſe completus cum dicat, continuum.

DECIMOSEPTIMO facit tex.in.c.fi.de tẽp. ordi.in.vj.vbi priuatᷣ per annum à collatione beneficij ordinis qui contra diſpoſitionẽ illius cap̃li facit. & dicit ibi Io. ꝙ ille annus debet eſſe integer.

DECIMOOCTAVO facit tex.in.c.fi.de offi. dele.in.vj.vbi eſt tex. ꝙ ſuſpẽſi ſunt per annũ qui contraueniunt illi diſpoſitioni: qui annus debet eſſe cõtinuus, & ſic integer & completus.

DECIMONONO facit tex.in.c.qui generalē. de procura.in.vj.vbi.xvij. anni qui requiruntur in procuratore ad negotia,&.xxv.in procuratore ad iudicia debent esse completi.

VICESIMO facit tex.in.c.j.&.ij.de resti.in integrum.in.vj.vbi quadriennium excludēs ecclesiā à restitutione debet esse completum.

VICESIMOPRIMO facit tex.in.c.si annū.de iud.in.vj.vbi annus.xiiij.qui requiritur ad hoc vt minor possit esse in iudicio, in beneficialibus debet esse completus.

VICESIMOSECVNDO facit tex.in.c.si qui. de prescriptio.in.vj.vbi centenaria vel quadragenaria præscriptio,de qua ibi debet esse completa.

VICESIMOTERTIO facit tex.in.c.j.de sent. & re iudi.in.vj.vbi annus suspensionis ibi datus contra iudicem debet esse completus.

VICESIMOQVARTO facit text.in.c. vnico.de vita & honestate derico.in.vj.vbi terminus vnius anni de quo ibi fit mentio contra clericos poculatores,golliardos aut buffones debet esse completus.

VICESIMOQVINTO facit tex.i.c.vnico.de iure patro.in.vj.vbi tēpus quadrimestre vel semestre datum patronis ad præsentandū debet esse cōpletū.

VICESIMOSEXTO facit tex.in cle.vnica. de concef.preben.vbi tex.ibi facit mentionē de mense qui debet esse completus:vt ibi nota.

VICESIMOSEPTIMO facit text.in.c.ij. de censi.in.vj.tps vnius mensis ibi mentionatum & ordinatum contra nimiam ꝓcurationem suscipien. ad restitutionem debet esse elapsum:vt dicit ibi Io.and.

VICESIMOOCTAVO facit tex.in cōtumacia.de hære.in.vj.vbi annus de quo ibi debet esse completus & elapsus.

VICESIMONONO facit tex.in.c.j.de sen.excom.in.vj.vbi dicit tex. ꝙ excōicans debet infra mensem duplum excōicationis excōicato tradere: & si post mensem tradat,non satis facit vt dicit ibi tex.& doctores & q̄ contra fecerit est per mensem suspensus à diuinis,& ingressu ecclesie.qui mensis debet esse integer: vt dicit ibi Ioan.and.

TRICESIMO facit tex.in.c.inquisitiōis.de hære. in.vj.in fi.vbi tēpus vnius anni ibi positum debet esse cōpletum plures alij textus possunt allegari qui faciunt mētionē de tpe:& terminus qui debet esse cōpletus,& in illis currit de momento ad momentum:quos credo requirere ꝑfectionem & integralitatē tēporis: vt est tex.in.c.j.de vsuris.in.vj.in.c.fi.de pœnis.in.vj.in.c.ij. de sen.excō.in.vj.in.c.quærit.de sen.excom.in.vj.in cle. ij.de eta.& quali.in cle.ij.de appel.& in cle.j.de iure patro.& in cle.j.de priuilegijs.& in cle.ij.de pœnis.ex quibus iuribus potest concludi ꝙ isti .xx. dies debent esse completi:& hoc maxime propter dictionem infra q̄ est inclusiua,vt dixi.š.quę est in regula supradicta. ꝑ quo faciunt not.per Io.de imol.in.c.præterea.(le second.) de appel.& per Archi.in.c.ecclesias.xiij.q.j. vbi tractat de ista dictione infra:& de eius inclusione & exclusione di-
12 cit,†ꝙ limes seu terminus limitans comprehenditur in limitato.faciūt not.in.l.ij.ff.ad legem aquil.Bar.in.l.gallus.§.idem credendum.ff.de libe.& posthu.faciūt no. ꝑ Car.in.c.à nobis.extrà de despōsa.impube.vbi verbum infra annos ponit pro citra:vt dicatur infrà hoc est citrà

Terminus limitans comprehēditur in limitato.

diē,& sic die non cōpleta.¶Et faciunt supradicta qn̄ dixi ꝙ tps à lege introductū debet esse cōpletū: nisi aliud à lege caueat,scd'm distinctionē doc.in.l.insulam.intra bienniū.ff.de verb.obli.& facit doctrina Arc.in.c.si annum.de iu.in.vj.& dies termini in termino cōputari debet.no.gl.in.c.anteriorū.q.vj.& no.in.d.l.ff.si qs cautio faciunt not.per Pa.in.c.bonæ.le.ij.extra de elec.sup glo. ij.& per eundē Pa.in.c.super eo.de app.& sic dici debet ꝙ ea hora qua resignatio facta est,ea hora incipiunt currere.xx.dies:& ea hora die.xxj.finiet, & erunt .xx. dies naturales,quia erūt de iure:& ita debet intelligi iura supra allega.¶Et illa clausula cū sit constitutio & pœnalis debet iterpretari scd'm ius cōe.c.cū dilectus.de cōsuetu.l.serui vestri.C.de noxa.& de iure appellatione diei intelligatur de naturali debebit intellegi dies in regula cōprehēsa debet esse cōpleta:vidi in q̄busdā processibus quos habui ex sucessione quondam magistri Bartholomæi minerij auunculi mei vnū ꝓcessum noīe venerabilis & discreti viri magistri Antonij ramy canonici Heduen.fratris mei vterini,qui aliâs fuit super dicta regula inter quendā dn̄m Ioanē ceteri canonicū nostræ dn̄e de Podio impetrāte in materia possessoria,& magistrum Antoniū ramy opponen.sup beneficio curato de Thoolono,ꝙ habuerat dictus magister Antonius causa permutationis cū bn̄ficio curato de Vxello cū vltimo possessore,qui vltima die mortuus est,ex quo ab hora resignationis vsqꝫ ad horam mortis,non erant.xx. dies cōpleti,licet vicesimam diem attigisset:tn̄ adhuc restabāt quatuor aut quinqꝫ horæ.fuit dictum & pronunciatū pro dicto dn̄o Io.ceteri,q̄ impetrauerat tanq̄ vacans ꝑ mortem contra magistrū Antonium ramy fratrē meū vterinum:et per hoc sit expedita hæc regula cancellarię.

13 ET redeundo ad glo.nostram & propositum nr̄m dico†ꝙ quartus dies erit conuentionalis,scd'm ꝙ partes conueniunt:qm̄ contractus ex conuentione partium legem accipiunt.l.contractus.ff.de reg.iuris.l.j.§.si cōuenerit.ff.depositi.l.in cōuentionalibus.ff.de verbo.
14 oblig.† si vero simpliciter fit mentio de die aliter non declarato,intelligit de naturali die continente.xxiiij.horas.l.eum qui certarum.ff.de verbo.oblig.l.ij.§.& quia. ff.de origine iur.aut.de iudi.§.assessores.de verbo.ob-
15 lig.§.in diem.insti.eodem.†quia verba simpliciter prolata,in dubio debent intelligi scd'm naturam & non ciuiliter.l.fi.in fine.C.de his qui veniam æta.impetra.

Dies cōuentionalis.

Verba simplr.plata naturaliter intelligēda

¶Aduerte etiā quia verba sunt accipiēda scd'm illū sensum ad quē demonstrandū sunt inuēta seu instituta: & multū attendendum est in verbis scripturę. vide plenè Luc.de pen.in.l.litibus.col.vj.C.de agricol.et censi.li.xj.

FAllit tamen istud qn̄ propter subiectam materiam esse aliter dicendum: puta paterfamilias conducit simpliciter operarios pro certo salario singulis diebus, intelligit à summo mane vsqꝫ ad vesperas,& nō de die naturali:quia noctis tempore opere laboratoriæ regulariter non prestantur scd'm Azo.in sum.C.de oper.liberto.quē sequit Albericus in.d.l.morę.& est tex.in.l.medicus.& in.l.j.ff.de operis libertorū.& in.l.ij.in fi.ff.de annuis legatis:& ita tenet & dicit do.me⁹ Ias.in.d.l.more: sed dic ꝙ illud intelligendum est scd'm ꝙ dicit Bald.in d.l.more.ꝙ intelligitur in dubio de die naturali in his q̄ possunt pariter agi de die & de nocte.

16 ALIVS† & quintus dies est dies intercalaris: id est, bissextilis; de quo in.l.cum bissextus.ff.de

Dies intercalaris.

verbo.& rerum significa. et in data sexti per Ioan.and.

Dies practicorum curię romanæ.

¶Vbi loquitur etiã de alio die,qui dicitur dies practi-
corũ curiæ romanæ,q distinguunt dies p calẽdas,idus,
& nonas:& calẽdas incipiũt ab vltima parte mẽsis',&
primo incipiunt p hanc dictionẽ pridie,& qñ dr̃ pridię
calẽdas alicuius mẽsis,est vltima dies,sic dicẽdo:pridie
calẽdas Ianuarias,idest vltima die decẽbris.& sic de sin-
gulis:quia semp vltimi dies mensis p̃cedentis sunt calẽ-
de mensis sequentis,dempta prima mensis sequentis,q̃
dicitur pridie,& vltima mensis præcedẽtis dr̃ secundo
kalendas vsq; ad numerũ calendarũ cuiuslibet mẽsis,q̃
est talis,ꝙ quilibet mensis habet octo idus,q statim re-
trogradu cõputant̃ kalendas & sex nonas,q̃ etiã cõpu-
tant̃ retrogradu post idus,demptis Mayo,Iulio, Octo-
bri & Martio,q habent tm̃ quatuor nonas,de qbus in
data sexti p Ioan.and.Et de dictione pridie vt intelligat̃,
vide text.in.l.pridie.ff.de ferijs,& declarat Benedictus
de Plumbino in.l.j.ff.de manumissio.& sic cõputando
dies mensiũ facile scies dicere quanto kalẽdas, idus aut
nonas:qa primi dies dempto primo sunt none, scilicet
sex aut quatuor:vt dictũ est cõputando retrogradu:se-
quẽtes sunt octo idus cõputãdo vt.s̃.& sunt mẽsis illi⁹,
vbi sunt.calẽdę v̾o sunt mẽsis sequẽtis,et sũt dies q sunt
post nonas & idus,cõputãdo vt.s̃.dẽpta tm̃ prima die
mẽsis sequẽtis,q dr̃ pridie calendas mensis p̃cedentis.*

Calẽdæ, Idus. Nonæ,

17 SExta†est dies ecclesiastica:et quantũ ad indulgẽtias
& ista incipit à vesperis vigilię,& cõtinuat̃ vsq; ad
vesperas diei sequeñ.inclusiuè:& tũc finitur indulgẽtia:
ita habet̃ in.c.fi.§.admittimus.de sen,excõ.in.vj.Feli. in
c.ecclesia sanctę Marię.extra de cõsti.in.xvj.col.¶Quan
tum aũt ad diuina officia qñ incipiat dies,& qñ finiat̃.
habemus tex.in.c.ij.& ibi gl.de ferijs.et gl.in.c.alma ma
ter.de sen.excõ.in.vj.Host.in summa de ferijs.§.qualiter
v̾si.est tm̃ notandũ.Archi.de cõse.dist.iij.c.j.et.lxxv.dist.
c.ꝙ à patrib⁹.vbi est tex.& gl.quãtũ vero ad collationẽ
ordinũ est tex.lxxv.dist.c.ꝙ die.Arc.in.d.c.ꝙ à patrib⁹:
& no.in.c.clericis.de tẽpo.or.quo aũt ad esum carnium
dies incipit post cenã.de cõse.dist.iij.c.de esu carniũ. gl.
in.d.c.ij.de ferijs.licet gl.teneat cõtrariũ i.c. ꝓnunciãdũ.
de cõse.dist.iij.quo aũt ad obseruationẽ treuge,dies in-
cipit ab ortu solis.c.j.de treuga & pace.& hoc mõ inci-
pit dies in aliqb⁹ locis scd'm statuta diuersorũ locorũ:vt
dicã.j.Prędicta dicit do:me⁹ Ias.in.d.l.more.ff. de ferijs.

Dies ecclesiastica,

ADuerte tm̃ ꝙ Atheniẽses cõputãt diẽ de occasu in
occasum:sed(vt dicit̃ in Catholicon) computant
diẽ à sexta hora diei.Babylonij verò de ortu in ortum
secundũ.d.c.j.de treuga & pace.scd'm ꝙ etiã cõputant
canonici Heduẽ.p eorũ statuta quo ad initiũ hebdo-
madarum in quibus sunt in turno ad nominãdũ ad be
neficia in eorũ ecclesia vacãtia,vt statutis eorũ cauetur.

Questio

SED nũc maius est dubiũ,qñ dicatur ortus solis stã-
te eorũ statuto ꝙ hebdomada incipiat in ortu solis
pręcisę die sabbati:vt melius decidi possit hęc quęstio q̃
nũc est in facto:euenit anno dñi.M.cccccxiij.ꝙ die sab-
bati q̃ erat dies.vj.mensis Maij.illo anno venerabilis &
discretus vir magister Celsus morini canonic⁹ Heduẽ.
in ortu solis illius diei incepit esse hebdomadarius ꝑ se
ptem diebus:die vero tredecima eiusdẽ mensis maij, q̃
fuit die sabbati seq.reuerẽdus pr̃ magister Artuzius de
chasseneũ.sanctę sedis apostolice ꝓtonotari⁹ canonicus
Heduẽ.frater me⁹ germanus incepit esse hebdomada
rius p̃cise etiã in ortu solis illius diei:illa v̾o die sabbati
veñ.& discretus vir quondã magister Io.roze. curatus
oratorij i Moruãdo hora prima post mediã noctẽ albe-
scẽte celo et tali hora ꝙ hõ discerni poterat ab humanis
decessit habẽs dictũ bñficiũ curatũ spectãs ad pñtationẽ
dñorũ decani et capl̃i Heduẽ.ad noiationẽ existẽtis in
turno:vterq; illorũ dñorũ canonicorũ noiauit:vnũ vter
q; fuit pñtatus & institutus:sed primo in eodẽ tm̃ capl̃o
noiauit dictus magister Artuzius qs illorũ sit p̃ferẽdus
in dicto bñficio:an noiat⁹ à magistro Celso morini,an
noiatus à p̃fato magr̃o Artuzio de chasseneũ. nunc de
hoc est ꝓcessus i castelleto Parisieñ.iter Ludouicũ fard-
cault habentẽ noiationẽ à p̃dicto dño Celso morini:&
discretũ virũ dñm Guilielmũ rigne habẽtẽ ius à p̃dicto
magr̃o Artuzio de chasseneũ.facit ꝓ dicto Guilielmo
rigne ꝙ ex quo hõ discerni poterat,ꝙ erat dies:ita facit
tex.in.c.si p se dies.extra de homi.& facit dictũ Bar.in.l.
18 q̃ duos.ff.de manu.test.†ꝙ illud ꝙ fit de mane in auro-
ra dr̃ fieri de die:et si aliqd fit iter diẽ & noctẽ de sero nõ
est attribuẽdũ diei:licet em̃ naturalr̃ et cõiter ptineat ad
extrema,cũ em̃ celũ albescit,dies ẽ:licet sol nõ sit sup ter-
rã,cũ speret̃ de ꝓximo,& tanta sit claritas,ꝙ hõ cogno
scit̃:tm̃ illa particula diei dr̃ de mane:vt dicit Ang.in.l.j.
C.de cust.reo.vbi dicit ꝙ mane dr̃ post cantũ Galli:&
hoc casu qñ cœlũ albescit,& homo discerni põt:põt di-
19 ci ꝙ fit in ortu solis.i.ante ortũ solis.†cũ dictio in,deno-
tet ante.gl.est singularis & nota.in cle.cãm q̃.in v̾bo,in
domo.de elec.quę dicit in:id est,ante & sic etiã si sol nõ-
dum esset ortus:tũ qa albescat cœlũ dr̃ dies.dicit tm̃ idẽ
Ang.in.d.l.j.C.de cust.reo.ꝙ nõ dr̃ dies ante ortũ solis:
sed facit cõtra illã gl.etiã ꝙ dicit Soci.in cõsi.ccxj.in vlt.
20 col.†vbi dicit ꝙ nõ dr̃ fieri in domo ꝙ fit ante domũ:et
sic nõ dr̃ fieri in ortu solis,ꝙ fit ante ortũ solis . Qd' põt
etiã facere ꝓ dicto dño Lud.fardcault.¶Et facit etiã' ꝓ
21 eo:†quia qñ dr̃ dies,aut nox,multũ attẽdi debet cõmu
nis vsus loquẽdi.& interpretatio hominũ cõsiderari &
attẽdi debet:ita dicit & tenet Sali.in.l.fi.C.de his qb. vt
22 indi.hęre.†sed scd'm cõem vsum loquẽdi & hoĩm inter
pretationẽ nõ dr̃ ortus solis:nec dici põt nisi sup terrã,et
sol appareat:quo casu dr̃ dies:& nõ antè.ꝓut dicit Bar.
in.l.aut facta.§.tp̃s.ff.de pœnis.& dicit ꝙ qñ sol est sup
terrã,dies est:qñ v̾o sol nõ est sup terrã,nõ est.l.hęc v̾ba
ille aut ille.ff.de v̾b.sig.q̃ lex ꝓbat ꝙ inter diẽ & noctẽ
nõ est dare mediũ.& dicit idẽ Bar.ꝙ aliqñ sol est sup ter
rã,sed est in motu recedẽdi de ꝓximo:et tũc est dies: qa
sol est sup terrã:qñq; sol recessit,& sic nõ est sup terrã:tm̃
quia de ꝓximo recessit,remãsit aliqd' lumẽ,ꝓpter clari
tatẽ celi:& tũc est nox.Et eodẽ mõ põt dici de mane,qa
mane põt dici qñ sol nõ ẽ sup terrã sed de ꝓximo venit:
qa celũ iã dealbescit:et tũc nox est.l.luci⁹.§.j.cũ ibi no.ff.
de libe.et posth.sed si sol icepit de ꝓximo sup terrã,tũc
est dies.Ita dicit et tenet Io.de ana.in.c.si pfodiẽs.in.j.&
ij.col.extra de ho.et hęc sunt q̃ dici possunt ad cognoscẽ
dũ qñ incipiat dies,& qñ finẽ capiat.¶Sed qñ incipiat
ortus solis,in hoc iacẽt leges & ꝓphete,maxime qñ ad-
huc nõ apparet sol:et qua hora possit dici ortus solis et
an possit dici in ortu solis,albescẽte celo ita ꝙ hõ discer
ni possit:ẽt si nõ incepit sol esse sup terrã.Cogita ex his,
& põdera in hoc multũ cõem vsum loquẽdi & interpre
tationem hoĩm quę multũ in hoc faceret:vt dicit Io. de
ana.in.d.c.si perfodiẽs.& facit in pluribus actibus,de qui-
bus p Feli.in proœmio decretaliũ.vbi plene p eũ. & p
Ias.præceptorẽ meum in rub.ff.de noui oper.nun.Et de
dictione

dictione in:an includat vel excludat:vide Alberi.de roſa.in aut.hoc ius.C.de pcur.p Albe.de roſa.ī ſuo dictionario,in verbo,in.quē;ipſemet allegat in dicta aut.hoc ius.vide aliquid per Soci.in cōſi.ccxj.in pe.& vlti.colū. quia non multum facit in hoc:non aliter inſiſto.

SED aduerte qa hæc cōputatio q̃ fit in ortu ſolis vel occaſu,vr̄ habere inæqualitatē:cū dies cōtinue creſcat & decreſcat:ideo videt̄ aliquibus nimis inæqualiter habere computum,de media nocte,vel meridie:ſed nō refert qn̄ attenditur dies naturalis,qui eſt.xxiiij.horarū. Cymbri vero computāt de meridie in meridē:ꝙ eſt abſurdiſſimū.vt dicit Varro in li.humanarū rerū. AEgyptij ṽo ab initio noctis:vt dicit And.ſicu.dictus Barb. in.d.c.conſuluit.extra de offi.dele.Et vide de his cōputatiōibus p Calepinū in ſuo dictionario in litera.D. ante I.in verbo,dies.¶Sed quia hic dr̄ in iſto.§.ſeu in iſta cōſuetudine ꝙ reqritur annus & dies:quærit̄ de duobus. Primo an iſtud tēpus vnius anni & diei ſit cōtinuum: an verò vtile.Secundo vtrū impeditio currat iſtud tempus:& his duobus diſcuſſis erunt declaratę hæ duę glo.

Tp̄s in dubio intelligit̄ cōtinuū.

AD primū dicendum eſt ꝙ iſtud tp̄s ſit cōtinuum
23 †cū in dubio tp̄s ſit cōtinuū:vt tenet Bar.et alij in l.genero.ff.de his qui notant̄ infa. Pa.in.c.fi.de elec.ad hoc plures ſunt remiſſiōes:ad quas ſe remittit do.meus Iaſ.in.§.rurſus.in.xij.col.inſti.de actio.vnum tm̄ caſum ponit idē do.meus Iaſ.in.l.ſi ita ſtipulatus eſſem abs te. in vlti.col.ff.de verbo.obli.vbi tempus eſt vtile, & pōt cōiungi.ſ.qn̄ eſt datū tēpus triū annorum monacho ad ſtudendū:qa hæc tp̄a poſſunt cōiungi.Et in hoc dubio an tp̄s ſit continuum vel vtile,vide Io.fran. Balbum in trac.ſuo de pręſcri.in.vj.q.prime ptis quarte partis principalis:vbi remittit & facit regulā.et Feli.in.c.quærenti. in prin.de offi.dele.vbi ponit multa ī materia.¶Et ideo cū iſtud tēpus ſit cōtinuū,faciliter deuenit̄ ad aliā qōnē que eſt ꝙ nō currit ignorāti:vt idem dicit Barto.in.d.l.

Impedimentum eſt duplex. Iuris.

24 genero.¶Et ad iſtud an currat īpedito.† dic ꝙ duplex eſt impedimentū:quoddam eſt facti,quoddā eſt iuris.
25 Et ad impedimentū iuris dic†ꝙ impedito nō currit:qa non valenti agere nō currit pręſcriptio.l.fi.§. donec.C. de iur.deli.l.j.§.fi.C.de bo.mater.l.fi.in fi.C.de anna.excep.l.fi.ī:fi.ff.de iudi.c.ne p defectu.extra de electio.c.qa diuerſitatē.vbi nota.extra de prebē.Faciūt nota.in.c.ex trāſmiſſa.extra de præſcrip.& dicam plenę.infra.in titu. (Des cēſes.)in.§.ij.in gl.j.quaſi in medio.vbi poſui materiam de hac regula:qd' nō valēti agere in caſu.multū not.Et intellige prædicta ſiue illud impedimētum ſit ab initio.d.l.j.in fi.C.de bonis mater.ſiue ex poſt facto .d. §.donec.Bar.in.l.ſenatus.ff.de offi.præſidis.

Facti.

26 SI vero†fuerit quis impeditus impedimēto facti,tūc ſecus:quia tp̄s currit cōtra eū:ſed tm̄ reſtituet̄ in integrū.l.& attilicinus.quā Bar.cōmētatus eſt cū.l.vnus.§. ſi fons.ff.de ſerui.ruſti.pręd.& ita tenet Bar.in.l.j.§.ſi qs aūt propter inundationem.ff.de iti.actuq; priua.Feli.in c.ex tranſmiſſa.in.j.col.de præſcrip.& in.c.j.in.v.colum. verſi.dum dicit Abb.eo.tit.de præſcrip. Do. meus Iaſ. in.§.rurſus.in.ij.col.inſti.de ac.Roma.ix.conſi.Et intellige prædicta ſecundum Ioā.Petrū de Ferra.in ſua practica Papieñ.in forma reſpon.rei conuentæ.in gloſ.in verbo,præſcriptio.circa medium.verſic.ego puto. Et vide do.meum Iaſ.in.§.fuerat.in.ij.col.inſtitu. de actio. Cepo.in tracta.de ſeruitu.vrb.prædio.in charta.xij.in titu. quomodo ſerui.amitta.in.iij.& dicit Feli.in .c. vigilāti, de p̄ſcri.ꝙ opinio Bar.cōiter tenet̄, ſed eā limitat ſeptē modis:vt ibi videre poteris.¶Adde ad dicta Feli.in hac materia Ale.in conſi.clxix.in.iij.col.in.ij.vol.& iſtud cōſi.alle.idē Feli.in.d.c.vigilāti.qn̄ allegat cōſi.cccix. Et de hac materia vide plenę p Io.frā.Bal.in ſuo tra. p̄ſcriptionū.in.vj.parte principali.in.j.parte illius partis ibi viceſimuſſecūdus caſus.p tres aut quatuor col.& p Feli.in.c. cum inter.in.xiij.col.verſic.generaliter.extra de excepti.

SED quæ ſint impedimēta facti,& q̃ iuris,facilis indagator poterit videre ſcd'm caſus exigētes de impedimētis facti,plenæ in tit.ff.ex qbus cau.maio. ¶De impedimentis iuris ponam aliqua cauſa exempli tātū.

Impedimēta iuris.

ET primo vr̄ eſſe impedimentū iuris in minore habēte bona mr̄na,vbi eſt ſignū altę iuſtitię quorū pr̄ eſt adminiſtrator legitimus:qa tūc filius in ptāte habet impedimentū iuris.l.fi.in.fi.C.de bo.mater.l.fi. in fi.C. de anna.exce.& licet de iure ſemp pr̄ ſit legitimus adminiſtrator talium bonorū tm̄ de cōſuetudine nr̄a pr̄ erit legitimus adminiſtrator vſq; ad pubertatē tm̄. vt hr̄.ī. ti.(des enfans de pluſieurs lictz).§.(Et auſſi entre gēs nobles.)et ī.§.(Et auſſi le pere eſt legitime adminiſtrateur) & ideo filius in ptāte in hac patria habet impedimentū iuris,vſq; ad pubertatē & nō vltra.vide ad p̄dicta Fe.in c.j.in pe.col.de p̄ſcri.Bal.in.l.j.in.xxj.oppo.C. q admitti.ꝙ ampliat Bal.etiā ſi ſtatutum diceret ꝙ curreret vniuerſaliter cōtra oēs.Ita dicit Bal.in aut.niſi tricēnalis.C. de bo.mater.Pet.de anc.in repet.c.canonum ſtatuta. in xij.q.ṽſic.occurrunt alie qōnes de cōſti.Ita dicit & tenet Io.fran.Bal.in ſuo trac.præſcri.in.vj.& vlti.parte principali.in.j.parte illius partis.ibi:viceſimuſprimus.vbi ponit caſus in quibus præſcriptio non currit.

SI eccleſia ēt fuerit vacans,nō currit iſtud tēpus.c.j. et ibi gl.c.de quarta.&.c.cū nobis.extrà de p̄ſcri. Bart. in.l.naturaliter.ff.de vſucapio.¶Nō credo etiā ꝙ curreret iſtud tēpus tēpore hoſtilitatis.c.ex tranſmiſſa. extrà de p̄ſcri.facit.l.poſtliminium.ff.de.cap.& poſtli.reuer.l. ab hoſtibus.C.de.cap.Bar.in.d.l.naturaliter.& ibi Pau. de caſt.qui colligit multos caſus.ff.de vſuca.

NVnquid aūt iſta præſcriptio q̃ eſt in odiū negligētis ſignū altæ iuſtitię depreſſum erigere,currat cōtra minorē:vr̄ ꝙ nō:p regulā.l.fi.C.in quib.cau.in inte.

Præſcriptio non currit cōtra minorem.

27 reſti.nō eſt neceſſa.q̃ eſt†ꝙ melius eſt intacta iura ſeruare,q̃; poſt cām vulneratā remediū querere.†Per q̃; regulam determinatur ꝙ præſcriptio non currat contra minorem.Bar.vero in.d.l.fi.quærit nūquid illa lex habeat locum in præſcriptiōe ſtatutaria.Et etiam Panor.hanc qōnem examinat in.c.conſtitutus.extrà de in integ. reſti.& cōcluſiue dicūt ꝙ in lucro captando præſcriptio currat,ſed dat̄ reſtitutio:vt eſt in caſu.c.cōſtitutus.de reſti.in integ.de anno q datur pximis ad redimendū rem venditam per conſanguineū:ſed in amittendo ius iam quęſitū non currit:vt tenet Lud.Roma.in.l.naturaliter. ff.de vſuca.& Ale.in conſi.ſuo.xxxj.in.v.vol.Quia nūc ſumus in caſu in quo minor amitteret ius iam quæſitū,ſcilicet ſignū alte iuſtitie.ergo vr̄ ꝙ iſtud tp̄s nō currat cōtra eū.Dicam latius in.§.pe.iſtarū cōſuetudinū:et qa multi ſunt alij caſus collecti in vnum p p̄dictum do. Io.fran.balbū in dicto trac.in vlti.parte:quos videre poterit vnuſquiſq; ſecundum caſus exigentes. Non aliter inſiſto,ſed ad per eum dicta remitto.¶Sed iterum quęro nunquid hęc conſuetudo noſtra habeat locum in eo qui infra annum & diem incipit ſignū erigere,tamen ſe

intantũ arctauit ꝙ infra tẽpus expediri nõ potuit quin
tempus laberetur:& videt̃ ꝙ ſic:quia nihil actum eſſe
dicitur qñ aliquid reſtat agendũ.l.pe.C.de his quib . vt
indi.& facit tex.in.l.furioſum.ff.de his q̃ teſta.face. poſ.
vbi in his quæ ſunt facti nihil dicit̃ eſſe actum qñ aliq̃d
ſupereſt agendnm:& hoc eſt verum,licet in cõtrarium
poſſet argui.ꝑ.l.fi.§.& ſi præfatũ.&.§.ſi vero.C.de iur.
delibe.ſed quicquid ſit aduerte ꝙ paria ſunt nõ implere

Imperfectum & nullum idem.

29 vel nõ perfecte implere:†et imperfectũ & nullũ idẽ ſunt
vt dicit do.meus Iaſ.in.l.ſi ꝓ fundo.in.ij.col.& in.l. ſub
prætextu ij.in.ij.col.C.de trãſ.De quo brocardo vide ꝑ
Cy.Alberi.& Sali.in.d.l.pe.C.de his q̃bus vt indi.¶Ad
uerte ꝙ nullũ & inualidum æquiparant̃. Bal.in.l.aut ſi
nullũ.C.de legiti.hæredibus.Iaſ.in.l.quotiẽs.ff.q̃ ſatiſda
re cogantur.& in.l.ſi dari.ff.de verborum obligatione.

In textu ibi

Paſſe

ADuerte ꝙ per lapſum annis quis dicitur negligere poſſeſſionem:vt dicit amplè Raynaldus in .c.
olim cauſam,de reſtitutio.ſpolia.& licet in bñficialibus
non ſit tempus ſtatutum ad adipiſcẽdũ poſſeſſionẽ: tñ
ſi quis neglexerit ꝑ annum adipiſci poſſeſſionẽ bñficij,
credo ꝙ ſuccumbere debet in poſſeſſorio:& ſi ꝑ triẽniũ
ꝙ cadit à iure.Glo.in tit.de pacificis poſſe.ĩ pragmatica
ſanctiõe.in v̾bo,triẽnio.Et facit,q̃a vt dicit gl.in.c.ex tenore.de foro cõpe.ꝓpter negligentiã perdit̃ iuriſdictio.

Lapſus termini quid inducat.

☞ ADDITIO. Aduerte ꝙ lapſus termini inducit excluſionẽ & tacitã repudiationem:vt pulchre declarat Mat.de Affli.in cõſti . regni
Siciliæ quæ incipit,inquiſitionis gñalis,in quarto nota
bili,vbi ponit de cõminatione quæ fit ꝙ tranſacto tem
pore vlterius non audiatur,an valeat,& quid importet
& ibi plura alle.et in.v.not.qũo iuſta cauſa excuſat à cõ

Momentum q̃d.

minatione.Et an tale tempus currat de momẽto in mo
mentum,& qñ ſit cõſiderandum momentum,vide eũdẽm Matthæum in conſtitutione quæ incipit, ſpeciale.
in.ij.lib.in.vj.not.& ibi ꝙ momentũ eſt.xv.pars vnius
horæ.Et aduerte ꝙ iſtud tempus tollit ius,vt videri po
teſt in pluribus alijs caſibus,vbi ꝑ lapſum tẽporis tolli
tur ius partis,de quibus ꝑ Matthęum de Afflictis in cõ
ſtitutione quæ incipit,dilationes.in.j.not.Et an actus fa
ctus poſt terminum parte non opponente etiã autoritate iudicis ſit validus.Vide eundem Matthæum in cõſtitutione quæ incipit,exceptiones.in.j.nota.in.v.&.vj.
quæſtione.& in.ij.not.in.j.quæſtione. *

In textu ibi

Apres ce quil eſt cheut.

ECce ergo qũo iſte annus et dies currit à tẽpore quo
cecidit:nec expectatur tempus ſcientiæ.ꝙ an ſit verum,non eſt dubium ¶Et primo videtur ꝙ etiam debeat intelligi à tempore quo cecidit ſubaudi, ſcilicet &
ſciuit : quia alias ſequeretur quod ignorans puniretur:
quod eſſe non debet , notat . in .l. genero .ff.de his qui
notantur infa.& in.l.ij C. de iuris & facti ignoran . &

Ignorantia nemini nocere debet.

1 maxime facit : † quia ignorantia nemini nocere debet.
l.ſi his.§.ſi ſeruus.ff.de acquiren.rerum domi.immo in
multis excuſat:vt dicit Feliñ. in .c.ij. extra de exceptio.
etiam ſiue iuſta ſiue iniuſta ſit . Egidius de bella mera
in deciſio.cccccxlj.incip ignorans.Et Bald.in conſi.ſuo
Inci.ad euidentiã.in.iij.vol.& ideo ſi hoc eſſet verũ (vt
dictum eſt)ꝙ iſtud tempus curreret à tempore quo cecidit:ſequi poſſet ꝙ dñs eſſet ignorãs,& ſic in hoc igno
rans,& in hoc ignorans puniretur:ex quo Bar.in ſimili
ad euitãdum ne ignorans puniatur dicit in.l.genero.ſ̃.
2 allega. † ꝙ tempus non debet currere niſi à tempore
ſcientiè:& ideo dicit ꝙ cõſtitutio epi de qua ibi,ſtatuẽs
tempus vnius anni executoribus ad exequendum vlti
mam defuncti voluntatẽ currit à tp̃e ſcientie:licet ſit dictum ꝙ currat immediatæ.Ale.in cõſi.xxxiij.inci.viſo
themate.in fi.in.j.vol.idem Alex.in conſi. xxxvj. incip.
viſo themate.in.ij.col.in.iij.vol.Raphael comẽ.in cõſi.
xij.Pau.de caſt.in.l.nulli ad finẽ.C.de epiſ.& cle.Barba.
in conſi.viij.in.iiij.col.& ſeq.in.j.vol.limita tñ per Alex.
in.l.ſi mihi & tibi.in.§.j.in.ij.col.ff.delega.j.& illam ſuã
deciſionem probat Bar.in.d.l.genero.per multos tex.et
iſta opinio eſſet ſatis æqua & rationabilis in ignorante
factum ſcilicet ſignum cecidiſſe : ſecus ſi ignoraret ius,
ſcilicet ſtatutum eſſe ꝙ debet erigi infra annum & diẽ
à tempore quo cecidit:non credo tamẽ quòd apud nos
ſeruaretur:immo ꝙ etiam currat ignorãti,cum ſit tempus vt ſuprà dixi,ꝙ currat ignoranti.not.in.d.l.genero
l.ij.ff.ſi quis ordo in bonorũ poſſeſſione ſeruetur . facit
quod no.gl.Ioan.monachi.& ibi docto.in.c.q̃q̃.de electio.in.vj.& Bar.in.l.fi.C.tempo.in integ.reſtitutio.peten.& hoc ſatis denotatur per ſtatutum,cũ non eſt faciẽda vis:nec in hoc eſt opus coniecturis,cum expreſſe dicat tex.ꝙ currit tempus à die quo cecidit.argu .l. continuus.§.cum ita.ff.de verbo.obli.& cum ſit ſtricti iuris.
l.iij.§.hec verba.ff.de neg.geſtis.non eſt ab eius verbis
recedendum.l.quic q̃d aſtringendæ.ff.de verbo.obliga.
Bal.tamen in conſi.ſuo.cliij.in fi.in.v.vol.videtur tene
3 re ꝙ in iure quæſito tollẽdo ignorantia excuſat:†immo
etiam poterit talis ignorantia probari per iuramẽtum
vt ibi per eum.¶Et quomodo probetur ignorantia ꝑ
iuramentum,ponit Iaſ.præceptor meus in.§.ſed iſte.in
xx.col.inſtitu.de actio:.& in ſua ſolenni repeti .l. admonendi.in.cv.col.de iureiur.adde gl.in regula præſumit̃.
de reg.iur.in.vj.& in.c.ad audientiam.in verbo irritũ.in
fi.extra de reſcriptis.Panor.in.c.ij.in pe.col.& ibi Corſe
tus & Feli.de conſti.& Alex.in conſi.ſuo. lxxj.in.j. vol.
in.ij.& vlti.col.vbi limitat vno ſingulari modo.¶Quo
modo etiam alijs modis probetur,ponit Fel.in.c.quoſdam.in.ij.col.extra de teſti.Barba.in conſil.xlj.in.j.col.
& per totum.in.ij.volu.

ATTAMEN Iacobinus de ſancto Georgio in.l.
verius.in.j.colum.& in.l.cum de indebito.in fine.
ff.de probatio . limitat illam regulam , quòd ignorantia probetur per iuramentum : cum dicat illud procedere quando ignorantia eſt veriſimilis , quia cauſatur
ex probabilibus argumentis & coniecturis : alioquin
non eſſet ſtandum iuramento allegantis ignorantiam.
Ita notanter dicunt domini de Rota ſua deciſione.ccccxxxv . incipiente , item extra rotam in nouis deciſionibus . Alexand . vero dicto conſilio.lxxj.hîc antè allegato , dicit etiam ignorantiam non probari per iuramen
tum quando eſt præſumptio , quòd quis ſcit : & crederem iſtud magis eſſe verum quam limitatio Iacobini,qui vtitur alijs verbis : quoniam ignorantia præſumitur in dubio : vt tenet Iacobinus in dicta .l. verius.
poſt gloſ.ibi quod limitat ſex modis ibidem poſt Bal.
Tamen in.l.ſi tutor.C.de pericul.tutorum.Et ideo cum
ignorantia pręſumatur:niſi in illis caſibus ſtatur iura
mento

mento allegatis ignorantiam,nisi vt dictũ est esset præ-
sumptio in cõtrariũ ꝙ qs sciuit,vt dicit Ale.qm̃ hoc ca
su illa pręsumptio in cõtrariũ tollit aliam.do.meus. Ias.
in.l.iã hoc iure.col.ij.ff.de vul.et pupil.Et Alex.cõsi.ciij.
col.v.in.j.vol.maxime pręsumptio speciei,tollit p̃sum-
ptionẽ generis.Bar.in.d.l.cũ de indebito.ff. de ꝓbatio.
Alex.consi.lxxvij.col.ij.in.j.vol.Ex quo ergo est p̃sum-
ptio ꝙ qs scit teneẽ ꝓbare ꝑ euidẽtissimas ꝓbationes.
Qm̃ ex quo q̃s habet præsumptionẽ ꝓ se,trasfert onus
ꝓbãdi in aduersariũ.Ita ꝙ teneẽ ꝓbare ꝑ euidẽtissimas
probationes.do.meus Ias.in.l.sciendũ.col.iiij.ff.de ver-
borũ obli.¶Et de materia qñ tp̃s currat ignorãti, vide
do.meũ Ias.post alios in.l.q̃diu.in pe.col.C.q̃ admitti.
& Alex.in cõsi.suo.xiiij.in.ij.vol.vbi vr̃ concludere ꝙ
vbi requiriẽ factũ hoĩs,tp̃s nõ currit ignorãti:sed in hoc
casu reqriẽ factũ hoĩs cogi.& do. meus Ias.in.d.l.q̃diu.
quęrit an valeat statutum seu cõsuetudo ꝙ tp̃s gñaliter
currat contra ignorãtem,& se remittit.vide eum & alle
4 gata per eũ.¶Aduerte tñ†ꝙ ignorãtia in facto ꝓprio
non est excusabilis.l.fi.ff.ꝓ suo ꝙ intellige & limita vt
per do.meũ Ias.in.l.error.in.vj.col.C.de iur.& fac. igno
rãtia.& vide Ale.in cõsi.cxxxiiij.in.ij.col.in.j.vol.& Al-
beri.in.l.q̃squis.C.de rescin.ven.vbi facit differentiã in
mobilibus & immobilibus:& an sit factũ de lõginquo
& idẽ do.meus Ias.in.§.si quis agens.in.iij.col.instit. de
actionibus.& an sit tolerabilis in facto alieno:vide eun
dem Ias.in.d.l.error.vbi dicit,ꝙ qñ ꝑ inuestigationẽ fa-
ciliter cognosci põt:non est tolerabilis.ꝙ an sit verũ, co
gita ex his quę dicit Ias.in.l.si per errorẽ. põderãdo illũ
tex.in.iij.col.in.ij.not.ff.de iurisom.iudicũ.Scd'o qñ di
cit idẽ do.meus Ias.in.d.l.error.ꝙ quis nõ excusaẽ igno
rare id ꝙ publicè factum est.cogita,an sit verum ex his
quę dicit idẽ do.meus Ias.in.d.l.si quis ꝑ errorẽ.in sexta
☞fallentia.ibi,an aũt.&c.¶Immo hoc casu vr̃:ꝙ cũ istud
tempus sit statutũ et ordinatũ ad commodum habẽtis
altã iustitiã,imputãdũ est illi si ignoret id ꝙ ꝑ se, vel ꝑ
alium , puta per eius officiales scire potuit,vt facit text.
in cle.vnica.in fine de concessio. præben . & negligenti
non subuenitur.l.non enim.ff.ex quib.cau.maio .l. pu-
pillus.ff.quæ in fraudem creditorum.

Ignorantia in facto proprio nõ excusat.

Ignorantia. Negligẽtia.

ADDITIO. Et de casibus in q̃bus nõ succur
riẽ ignoranti,vide Mat.de Affli.
in consti.lite legitime.in.xiiij.&.xv.not.

In textu ibi

Il ne le peust faire.

EX hoc constat ꝙ audientia sibi deneganda est, ex
quo tollitur sibi potẽtia istud faciendi,vt in simili
diciẽ in multis casibus,de q̃bus per gl.in verbo,audien
tia.in.c.in noĩe dñi.xxiij.dist.et Spe.in tit.de petitorio et
possessorio.§.ij.versi.sed quęritur.& do.meus Ias.in.l.de
pupillo.§.si is cui.ff.de noui ope.nuntiatione.

ADDITIO. Vide Mat.de Affli.in consti.regni
Siciliæ quæ incipit,pœnam eorũ
in.vij.notabili. *

In textu ibi

Sans congie & licence.

1 ISTA duo†vocabula idẽ sunt et tm̃ est dicere(cõgie)
in vulgari nr̃o,quantũ(licence)sed nõ credo ꝙ istud
verbũ cõgeriũ reperiaẽ in iure scriptũ,sed bñ in multis
locis reperiẽ licentia:& credo ꝙ plus importet cõgeriũ

[C]ongie [&] licẽce [ide]m.

2 q̃ licẽtia simplr:†& dr̃ licẽtia à licet:ꝙ etiã aliqñ in ma-
lam partẽ accipiẽ.dicit Calepinus in suo dictionario in
litera.l.ante.i.in verbo,licẽtia.& dicit Bar.in.l.alio.in.iij.
col.ibi,ꝓcedo vlterius.de ali.& cibarijs legatis.ꝙ ṽbũ li
cẽtia descẽdit à ṽbo,licet:ꝙ tm̃ est dicere q̃tũ licitũ sit:
& dicit Inno.in.c.cũ ad monasteriũ.in fi.de statu mona.
3 †ꝙ licẽtia dr̃ volũtas sine cã:dicit tñ idẽ Bar.in.d.l.alio.
4 †ꝙ licẽtia importat arbitriũ boniviri:ꝙ etiã tenet Pa.in
d.c.cũ ad monasteriũ in fi.de statu mona.vide nota.per
Alberi.in auẽ.licẽtia.C.de epis.et cle.q remittit de hac di
ctiõe.¶Vide Zabarel.in cle.cũ cõcessa.de elec.in.iij. col.

Licẽtia vñ dicta

Licentia volũtas sine cã.

SED quæro de q̃one multũ notabili:an hoc casu suf-
ficiat petere licẽtiã etiã si nõ obtineaẽ:et an princeps
possit illã refutare.& an si refutet aut recuset eã dare q̃d
fiendũ:& primo videtur ꝙ sufficiet petere per tex.et gl.
in.c.q̃ sit ecclesijs.de ele.in.vj.facit in contrariũ tex.in.c.
si religiosus.de elec.in.vj.vbi etiã non sufficit petere,sed
opus est impetrare & obtinere:et facit tex.in.l.ij.C.de in
5 ius vocan.†vbi paria sunt nõ petere,vel petere et nõ im
petrare:& facit tex.in cle.vnica de testa.vbi etiã nõ suffi
cit petere licentiã nisi obtineatur:& facit tex.nr̃ vtendo
verbis geminatis(cõgie & licẽce)ex quibus vr̃ ꝙ debeat
esse expressus cõsensus principis:et credo ꝙ hoc sit verũ
dicere possent quidã ꝙ in casibus p̃dictis q̃bus dr̃ ꝙ nõ
sufficit petere licentiã,sed ꝙ debet obtineri illud ideo est
quia ita disponiẽ & ordinatũ est in illis casibus ꝑ sum-
mũ pontificem:sed si simplr diceretẽ ꝙ debeat peti licen
tia,tunc crederem dicendũ ꝙ sufficere debet ꝙ petatur
etiam si non obtineatur : & ideo cum hic non dicatur
quòd obtineri debeat,videtur ꝙ sufficere debet ꝙ peta
tur:& q̃cq̃d sit,credo ꝙ nõ sufficit petere , sed ꝙ debeat
obtineri,cũ sit hec dictio sine,que denotat ꝙ actus ali-
ter gestus illa licentia nõ valeat cum importet argumen
tũ à cõtrario sensu.c.cũ apostolica.§.fi.versi. in lateranẽ.
extrà de his que fiunt à prelato sine cõsensu caplĩ. & de
eius natura ponit Alberi.in auẽ.hoc ius.C.de procurat.
et hoc etiã credo verũ:quia regulariter ꝙ petiẽ aut peti
debet,obtineri debet:nisi aliud expresse caueaẽ : ex quo
credo,concludendum ꝙ hęc licentia non solum debet
peti:sed ẽt obtineri debet.vide Gemi.ĩ.d.c.si religiosus.

Q̃one notabilis.

Nõ petere & nõ impetrare idem.

SED iuxta prędicta quęriẽ,fuit petita & instanter re
quisita hęc licentia à principe q̃ noluit illã cõcedere:
nihilominus dñs licentia petita,et non obtenta erexit si
gnũ alte iustitię:an debuerit & poterit facere : et q̃uo ei
ꝓuideri debeat principe recusante prędictã licentiã da-
re.Gemi.in.d.c.si religiosus post gl.ibi examinat istam
q̃onem:an videlicet si prelatus deneget suo religioso li-
centiã acceptãdi,an debeat ad superiorẽ recurrere:& an
supior possit cogere inferiorẽ vt det ei licẽtiã:sed qa hęc
q̃stio in illo casu nõ est in proposito nr̃o:cũ hodie chri-
stianissimus rex noster nõ recognoscat superiorẽ.per ve
nerabilẽ.q̃ filij sint legitimi.q̃d fiendum si ab eo petaẽ
talis licentia cũ sit dux Burgundie:et eã recuset dare q̃d
fiendũ:nã ad superiorem nõ est recurrendũ cũ superio-
rem non habeat vt dictũ est:igiẽ &c.¶Videreẽ dicendũ
ꝙ esset melius & tutius ꝙ porrigaẽ supplicatio exposi
tiua facti:et ꝙ petaẽ ꝙ iustitiã de seipso faciat,aut dele-
gatos cõmittat q̃ de causa debebunt cognoscere: an vi-
delicet princeps habeat iustã cãm recusandi:necnõ,q̃ si
recusauerit hoc facere,habeaẽ recursus ad supremã eius
curiã per modum supplicationis et requestę:vt saltẽ ha
beaẽ rõ quare princeps vult talẽ dñm priuare re sua : &

Questio

si hoc possit facere curia necnō,nō nunc disputo:licet sit
6 magnū et singulare dubiū:†an suprema curia parlamē
ti Parisieñ.sit in his q̄ tangūt vtilitatē publicā totius re-
gni:& maxime in his q̄ tangūt administrationē iustitię
æqualis regi,& habeat eādē ptātem q̄ rex.hāc qōnē de-
terminauit do.meꝰ Ias.in quodā suo cōsilio in casu als
emergēti:q̄ me existēte Papię vidi:vbi āplissime ponit
de ptāte supremę curię parlamēti Parisieñ.sed ī hoc casu
credo q̄ si obtineri nō possit à principe q̄ princeps ēt si
supiorē haberet nō posset cogi,ad dandū et cōcedendū
hāc licētiā:nā vt videmꝰ,habemus statutū nr̄m,seu cō-
suetudinē nr̄am q̄ pro lege seruat̄,et vim legis habet de
cōsensu et volūtate triū statuū patrię:cuiꝰ cōsuetudinis
& statuti effectus est clarus q̄ dn̄s dimittēs signū ꝓstra-
tum p annū & diē nō pōt illud erigere sine licētia prin-
cipis ergo p hoc est priuatus signo altę iustitię:immo ēt
posset dici q̄ sit priuatus exercitio altę iustitię,maxime
in eo q̄ fieri debet in dicto signo.arg.eorū q̄ dicit Bal.in
7 c.vt nr̄m.& ibi Phi.Decius extra de appel.vbi dicūt†q̄
cui aufert̄ signū,aufert̄ signatū hinc p hoc dicūt q̄ si au
ferat̄ cācellario sigillū,aufert̄ eidē officiū cācellariatus:
& notario sigillū quo vtit̄ ī chartis,nō pōt deinceps vti
officio tabellionatꝰ:& si militi signū militię,aufert̄ eidē
militia cū ergo dn̄s sit hoc casu priuatꝰ sicutà principio
princeps nō potuisset cogi ad dādū signū altæ iustitiæ,
sic nec nunc pōt cogi qn̄ iterū redijt ad suā primeuam
naturam lege pmittente & dictāte:vt hîc antè dictū est:
8 †princeps tn̄ licet sit superior, & nullū recognoscat in
supiorē,ita q̄ cogi nō possit,& sit solutus legibꝰ: tn̄ vti
dictamie rōnis debet, & nō est solutꝰ à tali dictamine:
vt dicit Bal.in.l.aquā.C.de seruitu.& aqua.& Barb.plu
ra ad hoc allegans in consi.suo.xlvj.in.xiij.col.in.ij.vol.
vbi multa dicit ad q̄ debēt multū aduertere principes.

An parlamentū parisieñse sit ęquale regi.

Cui aufertur signum, aufertur & signatum.

☞ ADDITIO. Posset dici q̄ cū hmōi licētia sit de gr̄a,ad q̄ faciēdā nemo cogi pōt.no.in.c.gr̄a.de rescriptis.ī vj.& in cle.gr̄a.eodē tit.et p Mat.de af.in simili casu in cōsti.regni Sicilię q̄ incipit, si qs post litē.in.vj.not.vsi.rursus q̄rit hîc And.in.j.li.*

SED qa hic dr̄ q̄ p priuationē et remotionē seu reuo
cationē signi reuocatū est signatū.et suprà dixi q̄ si-
gnū de quo hic signat et designat administrationē iuris
9 dictiōis,†an p hoc dn̄s sit priuatus in totū alta iurisdi-
ctiōe & mero imperio,an sit tm̄ priuatꝰ exercitio iurisdi
ctiōis altę quo ad aīaduersionē in corpꝰ quo ad mortē q̄
infligit̄ in illo signo:an vo possit in alijs casibꝰ admini
strare iustitiā in alia iurisdictiōe:vel etiā animaduertere
in corpus in alio signo,vel ī alio genere mortis:puta fa-
ciēdo amputare caput,vel igne cōburere,vel ꝓijcere in
aquā:& alia hmōi:hęc qō hoc anno fuit mihi ꝓposita p
quēdā nobilē huiꝰ balliuatꝰ q̄ habebat ī sua iurisdictiōe
& in manibꝰ suorū officiariorū quādā iuuēculā q̄ neca
uerat ptū suū:et qa signū altę suę iustitię erat dep̄ssum à
decē aut viginti annis:dubitabat q̄uō deberet facere exe
cutionē.Credo primo q̄ dn̄s in hoc nō est in totū pri-
uatus administratiōe iurisdictiōis altę:imo vt videmus
cōiter tales vtunt̄ alta iurisdictiōe in oībꝰ ꝓut faciebāt
ante dep̄ssionē prętereq̄ in exercitio actus ad illud signū
et hoc qa multę sunt sp̄es meri īperij & altę iurisdictiōis
de q̄bꝰ in.l.imperiū.p Bar.Bal.Ale.& do.meū Ias.ff.de
iuris.om.iu.& dixi.s.in.j.rub.in gl.ij.immo ēt videmus
multos q̄ nunq̄ habuerūt signū altę iustitię q̄ exercēt tn̄
altā iustitiā & merū imperiū in oībꝰ actibus q̄ possunt
exerceri sine illo:sed in actu in quo reqrit̄ executio ī illo
signo depresso:nō pōt exerceri alta iustitia:& hoc credo
q̄ cū sit priuatꝰ illo signo q̄ redit ad primeuā naturā,et
sic ad principē vt.s.dixi:ex quo hęc executio debet fieri
p officiarios principis in illo loco et in signo altę iustitię
balliuatus:& sic principis p rōnes supradictas in prin.
huiꝰ.§.ī gl.(le signe)qa cui cōpetit signū cōpetit & signa
tū:nūc vo p p̄dictā negligētiā cōpetit signum principi
quo priuatus est dictus dn̄s:ergo eidē cōpetit signatū:
et ita dixi p̄dicto dn̄o,q̄ tn̄ volebat p̄dictā iuuēculā trās-
portare in alio loco in q̄ habebat signū altę iustitię:sed
erat alia iustitia & iurisdictio separata:& in illa nō deli-
querat,sed in illa ī qua signū erat dep̄ssum:ex quo dixi
q̄ fieri nō debebat:sed qa dubitabat ne ī posterū execu-
tio facta p principē sibi p̄iudicaret circa iurisdictionē et
cognitionē poterit ꝓtestari scd'm doctrinā Bar.ī.l.iij.§.
vlt.ff.de exh.p gl.ibi dū deponit apud quē.s.q̄ nō ītēdit
q̄ nō sit nisi cā depositi:et q̄ p hoc nō ītēdit suo iuri p̄iu
dicare ille ēt dn̄s dicebat q̄ habebat iuxta se q̄ddā signū
q̄ erat cuiusdā vicini sui an possit de volūtate illiꝰ dn̄i
p̄cario siue cōmodato illā sn̄iam ī illo signo exeq̄ facere.
qdā dicebāt q̄ sic:qa vt dicebāt is dn̄s vsus ē alta iurisdi
ctiōe ī faciēdo ꝓcessū et ferēdo sn̄iam diffinitiuā q̄ ifert
vltimū suppliciū mortis,et sic retinet iurisdictionē altā,
ergo & eiꝰ executionē:vt.s.ei sit cōcessū cōsequēs cui est
cōcessum antecedēs.l.ij.ff.de iuris.om.iu.dicebā ad hoc
q̄ ēt videbat̄ q̄ nō retinebat antecedēs.s.cognitionē cau
sæ criminalis et sn̄ie,cū cui ꝓhibeat̄ cōsequēs ꝓhibet̄ et
10 antecedēs.et ēt vt dicit Sal.ī.l.iij.C.vbi cause fiscales.†q̄
cui denegat̄ executio ēt illi denegat̄ cognitio:sed ad hoc
rn̄deri pōt,q̄ hic nō ꝓhibet̄ cōsequēs ppetuo,sed donec
licētia principis fuerit obtēta:et sic p hoc nō ꝓhibet̄ an-
tecedēs:vt dicit Albe.de rosa.in.d.l.ij.de iuris.et in .l.nō
dubiū.C.de legibꝰ.& iō erat tm̄ necesse rn̄dere ad cōsue
tudinē nr̄am:an p hoc violaret̄ nr̄a cōsuetudo:& vide-
bat̄ q̄ nō si bn̄ vba illiꝰ inspicerent̄:qm̄ de hoc nihil di-
sponit q̄ nō erigat̄ signū sine licētia principis:nec sonāt
vba cōsuetudinis q̄ nō possit executionē facere in territ
torio alterius de cōsensu illiꝰ dn̄i cuiꝰ est territoriū:imo
executionē mortis posset alio mō facere q̄ in signo fur-
carū puta in amputatiōe capitis submersiōe,crematiōe
aut alio mō:& ꝓ hoc facit,qa cōsuetudo nr̄a nō debet
extēdi extra casū suū,& vba sua.l.iij.§.hęc vba.ff.de ne,
gest.q̄ eēt,si ita ītelligeret̄:& ideo vt odiosum tāq̄ iuris
alieni priuatiuū potiꝰ debet restringi:& ideo hoc casu
11 recurremꝰ ad sīle de iure cōi.†et iō cū de iure cōi qs pos-
sit vti alieno signo seu sigillo si nō habeat ꝓpriū:vt no-
tāt doc.in.c.ij.extra de fide instr.Bar.ı.l.ad testm̄.§.si ab
ip̄o.ff.de test.vt dicit ibi faciēdo de hoc exp̄ssam mētio
nē.& Io.fab.in.§.possunt.insti.de testa.& Ale.in.l.si vni.
C.de test.in rub.ff.sol.mat.iō dicēdū videbat̄ q̄ pōt vti
alieno signo de cōsensu & voluntate dn̄i illius cuius est
alienū signum.Inno.in.c.cū inter.de sen.& re iudi.Intelli
ge tn̄ dūmodo nō in fraudem aut damnū alterius:vt p
plura ponit Guilielmus Bn̄dicti in sua repe.c.raynu.in
verbo,raynutius de clera.numero.59.de testamentis.
12 NVnquid†aūt posset hoc facere ī quadā arbore:vt
faciūt sepe p̄positi marescallorū Frācię.dico q̄ nō
qa adhuc hoc casu plus delinqueret sua ꝓpria autorita
te faciēdo id q̄ nō est signū,patibulare signum:& dici-
mus nos,q̄ ista facultas seu potestas faciendi suspendi
aliquē in arbore spectat ad officiarios regios,& præpo-
sitos

An vno signo iurisdictionis amisso, animaduerti possit in alio,

ſitos mareſcallorũ:et hoc mõ ſemꝑ vſq; nũc vidi vti &
ita obſeruari:et ſi dñs aliqs hoc faceret, credo ꝙ ita puni
ri deberet ac ſi ſignũ depſſum ſua ꝓpria autoritate ſine
licẽtia principis erigeret.¶Et licet ꝑdicta opinio ſit quo
dãmõ ſuſtẽtabilis de iure et illã ẽt in ꝑdicto caſu emer-
gẽti tenuerũt qdã aduocati Heduẽ.mouẽtes ſe ꝑdicta
rõne de alieno ſigillo,et inducẽtes ꝓ corroboratiõe &
cõfirmatiõe ꝙ in hoc nullũ v̾ſabat̃ dãnũ aut lucrũ quo
ad principẽ & dñm reſpectiue pecuniariũ:ego tñ ſemꝑ
ſui in opiniõe ꝙ executio debeat fieri ĩ ſigno principis:
eo ꝗa cui cõpetit ſignũ cõpetit et ſignatũ et priuatus eſt
dñs ſigno altę iuſtitię ergo & ſignato:et ſic executiõe q̃
fit in ſigno:vt tot operet̃ oppoſitũ in oppoſito ꝙ ꝓpo-
ſitũ in ꝓpoſito vt dicit Philo.ij.ethi & Frã.de aretio . in
ru.ff.de acq poſ.ĩ.ij.col.et audiui ꝙ ita al's fuit iudicatũ
& erit vtilitas principis in autoritate & honore vt.ſ.ho-
nor illi territorio in quo et eius ſigno criminoſi pœnas
patiunt̃:et ſtant ꝓ roſtris cõſpectib⁹ trãſeũtiũ et aſpiciẽ
tiũ.arg.l.capitaliũ.§.famoſos.ff.de pœnis.q indicãt ibi
eſſe maximũ iuſtitię exercitiũ:& militare illud ꝙ habet̃
in.l.j.ff.de iuſti.& iure.ſ.ꝙ boni ibi ꝓuocant̃ et alliciunt̃
ad bñ agẽdũ:mali v̾o penis afficiunt̃,& metu pœnarũ
à male agẽdo abſtrahunt̃.iuxta illud.Oderunt peccare
boni v̾tutis amore:Oderũt peccare mali formidine pœ
13 næ:†& hoc eſt maxĩę vtilitatis:cũ reipublicæ interſit ne
delicta maneãt impunita.l.ita vulneratus.ff.ad.l.aqui.q̃
res publica ſine adminiſtratiõe iuſtitię regi & guberna
ri nõ põt:vt refert Aug.de ciui.dei.li.vij.c.xix.dixi .s̃.in
rub.huius tit.¶Sed iuxta ꝑdicta q̃ro videmus ergo ꝙ
executio hęc debet fieri ĩ ſigno principis,et ſic apud nos
in ſigno balliui:ſed ꝑ quo officiarios debeat fieri execu
tio ꝑdicta:an ꝑ officiarios dñi q iudicauerũt & cõdẽna
uerũt ad mortẽ,an ꝑ officiarios principis:et ſi fiat ꝑ offi
ciarios principis,an debeãt iterũ cãm examinare? Luc.
de pen.in.l.j.C.de priui.ſcho.li.xij.format q̃onem q̃ eſt:
14 †an ſi cleric⁹ cũ cauſę cognitiõe fuerit degradatus & iu-
dici ſeculari traditus vt puniat̃ debeat iterũ iudex ſecu-
laris ſuã cãm examinare.& vide Fel.in.c.at ſi cle.col.iiij.
extra de iudicijs.& ãplius dixi.s̃.§.v.in gl.(ſil na grace)
v̾ſi.octauo ergo fallit.& in additiõe ibi poſita.& ꝑ tex.
in.§.ſi v̾o crimẽ.in aut̃.de ſanctiſſimis ep̃is.cũ gl.vident̃
cõcludere ꝙ ĩ illo caſu cã ſit iterũ examinãda.Ego tñ cre
do ꝙ hoc caſu ſupꝛior nõ debeat iterũ cãm examinare:
cũ ſi bñ videant̃ tex.gl.& dicta Lucę de pẽ.in.d.l.j.& a-
liorũ doc.s̃.alle.&.ĩ.alle.loquunt̃,qñ iudex eccl'iaſticus
degradauit clericũ,et remiſit eũ iudici ſeculari cõdẽnã-
dum,et nõ cõdẽnatũ quo caſu ęquũ eſt vt iudex ſecula
ris cãm examinet:cũ nõ ſolũ habeat exeq,immo etiam
habet cõdẽnare:& ideo cãm debet examinare.l.j.ff.de
cuſt.reo.ꝑſentib⁹ iuriſperitis.l.cuſtodias.ff.de pub.iu.et
alijs ſeruatis,de qb⁹ ꝑ eũdẽ Lucã in.d.l.j.in.iij.&.iiij.col.
hic v̾o habet ſolũ condẽnatũ exeq in qua executiõe nõ
15 reqrit̃ cauſæ cognitio.& ideo dicit Sali.†ꝙ cũ hodie de
iure canonico inquiſitor hęreticę prauitatis habeat ptã-
tẽ cõdẽnandi hereticũ ꝙ ſi cõdẽnatũ remittat iudici ſe-
culari,ꝙ cauſa nõ eſt ãplius examinãda.ita dicit in.l. ea
qdẽ.ĩ prin.v̾.decimo q̃ro.C.de accu.Et ita ẽt tenet Ang.
are.in trac.maleficiorũ.in gl.necnõ ad denũtiã in.iij.&
iiij.col.v̾ſi.q̃ro an denũtiatori credat̃ q ponit v̾ba Sali.
de v̾bo ad verbũ.& vide do.meũ Iaſ.in.l. magiſtratib⁹.
in fi.ff.de iuriſ.om.iud.Ex quibus videtur dicẽdũ,ꝙ iu-
dex ſupꝛior q habet exeq ex cauſis et rõnib⁹ ſupradictis,

Crimĩa nõ debẽt remane-re impu-nita.

...nquiſi-...or here-...cæ pra-...itatis...tãtem...abet...õdẽnan...i hereti...um.

cũ iam cã ſit examinata,& cõdẽnatio cũ cauſę cognitio
ne facta,& inde ſequuta nõ debet iterũ cãm examinare.
16 VLtimo†eſt videndũ q̃ pœna ſit introducta cõtra
eos q cõtra hmõi cõſuetudinẽ ſeu legẽ municipa-
lem ſignũ altę iuſtitię depſſum ꝑ annũ ſine licẽtia princi
pis erigũt ſeu erexerũt:nã hic.§.nr̃ nullã pœnã imponit.
ergo vr̃ ꝙ ẽt nullã debemus imponere,dicã ſtatim : ſed
primo videdũ eſt:an in foro cõſciẽtię peccare dicat̃ : &
vr̃ ꝙ ſic.c.trãſlato.extra de cõſti.ex q̈ lex nr̃a municipa-
17 lis hoc ꝓhibet:†cũ principi ſeculari ſit obediẽdũ ſub pe
na pc̃ti mortalis.c.ij.de ma.& obe.& illud habet locũ ẽt
in ſtatuto muni.vt dicit Dñicus de ſctõ Gemi.in.c.ij.in
gl.de cõſti.in.vj.& Phi.Deci⁹.in.c.nã cõcupiſcẽtiã.j.col.
extra de cõſti.vbi de materia qñ veniẽs contra legẽ aut
ꝑceptũ legis peccat mortaliter.& ibi ponit ꝙ magis eſt
verũ qñ lex loqt̃ negatiuè ꝓhibẽs ne fiat ¶Sed quo ad
forũ iudiciale qũo puniat̃ q cõtrauenit huic noſtrę legi
municipali:dico primo ꝙ nihil egit:qm̃ q̃ fiunt contra
legẽ ꝓ infectis habent̃ & caret effectũ.l.nõ dubiũ .C. de
legib⁹.cũ vul.& dicã infra in tit.(des droictz & apparte
nãces à gẽs mariez).§.(Le mary & la femme peuent.)in
gl.(ne peuẽt)& vltra erit ſibi pena ꝙ amõ illud ĩpetrare
nõ poterit,ex quo ſpreuit legẽ ꝓhibẽtẽ poſſe erigere: ꝗa
cũ ſpreuit legẽ q̃ ꝓhibet poſſe fieri ſine licẽtia pricipis in
hoc puniri debet:ꝗa nunq; hoc auxilio legis vti poterit
ꝙ poſſit erigere ẽt cũ licẽtia principis.ar.l.auxiliũ in fi.ff.
de mi.l.fi.§.ſi v̾o poſtq;.C.de iure deliberã.c.bonę extra
de ele.q̃ regula potiſſime intelligit̃ in eo facto in quo
contẽpſi:cũ ergo in hoc legẽ noſtrã municipalẽ cõtem-
18 pſerit,ei⁹ auxilio vti nõ debebit:immo ẽt faciũt iura†q̃
dicũt legẽ vnã cõtẽnentẽ nunq; iuuare poſſe quacunq;
alia lege.ita vult gl.ĩ.l.viro atq; vxore.ff.ſol.ma.licet gl.
19 in.c.ꝗa fruſtra.de vſur.dicat†ꝙ cõmittẽs in vnã legẽ am
plius illa vti nõ poſſit,alijs aũt ſic.& dicit Inn . quẽ ſeqt̃
20 do.Ant.ĩ.c.intelleximus.de adul.†ꝙ ſi lex habeat diuer
ſa capitula,cõmittẽs in vnũ nõ ꝑdit bñficiũ alteri⁹ capl'i
ĩmo ſi lex nõ habeat niſi vnũ capitulũ,cõmittẽs in vno
facto cõtra illã legẽ poterit vti illa lege in alio facto: vt-
puta priuatus ptãte impetrãdi ſignũ ꝓpter ſpretũ ſtatu
tum in vna terra,licet ſit cõtrauentũ ꝑ eũ legi:tñ rõne al-
terius terræ nõ priuat̃ impetratiõe:tñ oẽs in hoc reſidẽt
ꝙ in eodẽ facto & capl'o ſpernẽs legẽ priuat̃ ei⁹ auxilio
in illo capl'o et facto:ſic ergo dicẽdũ erit:ꝙ q ſpreuerit le
gẽ,ſiue ſtatutũ priuet̃ in eo ꝙ priuat̃ quo ad illũ actũ:
ꝗa priuat̃ ſigni erectiõe impetrãdi:imo ẽt ꝙ erectũ de-
moliri debebit:vt cõtra legẽ factũ et iure illi⁹ habẽdi ꝑ-
petuo priuatus remanebit.¶Videret̃ tñ cõtra hoc obſta
re ꝙ nunq; habet locũ pœna priuatiõis niſi lex exꝑſſè
dicat:tex.eſt in.§.cũ igit̃.in aut̃.de nõ eli.ſecun.nu.ꝑ quẽ
ita not.Bal.in aut̃.ex teſtõ.C.de ſecun.nu.Alex.in.l.etiã
§.j.in.iij.col.ff.ſol.matri.do.me⁹ Iaſ.ſolet allegare bonũ
tex.in.l.at ſi qs.§.diuus.ff.de reli.et ſump.funerum.vt di
cit in.l.diuortio.in.§.ſi fundũ.in.iij.col.ff.ſolu.matri.ſed
ante eũ allegaui Bal.et Ale.in locis hîc antè allegatis,de
qua regula ꝑ eundẽ dñm meum Iaſonẽ in.l.ſi qs maior
in.ij.col.C.de tranſ.& in.l.j.C.de tranſac . & in.l.ꝙ te.in
xij.col.ff.ſi certũ petat̃.Alex.in conſi.ſuo.ciij:in pe.colũ.
in.j.vol.do.meus Iaſ.in aut̃.non licet.in.ij.&.iij.colũ. C.
de liber.pręteri.Feli.in ca.tranſlato.in pe.col.de cõſtitu-
tionibus.& in.c.ex parte.in.j.&.ij.col.de reſcriptis:& in
c.at ſi clerici.ĩ.ij.col.extra de iudi.Corſe.in ſuis ſingula.
in verſi.arbiter.in quadã additiõe.cogita:ꝗa eſſet qd ex-

Furcas ſine licen-tia prin-cipis eri-gẽs qũo puniat̃.

Principi obediẽ-dum ſub pœna pe-cati mor-talis.

Legem vnã con-temnens nulla a-lia iuua-ri debet.

traneũ,ꝙ priuaretur poteſtate & facultate impetrãdi.

SED poſſet dici,ꝙ ex quo delinqt cõtra legẽ ꝙ poſſet puniri arbitrio principis vel iudicis pro delicto per eũ cõmiſſo,qm̃ cõtra legẽ fecit:nam clarũ eſt ꝙ faciẽs cõtra legẽ dr̃ delinquere.ſcd'm no.ꝑ Bar.in.l.nõ dubiũ.C.de legi.ita ꝙ puniẽ arbitrariè qñ pœna nõ eſt in ſerta in iure,ꝑ regulã.l.j.§.expilatores.ff.de effra. & expila.ſcd'm Bal.in.d.l.nõ dubiũ.& in.d.l.nemo.C.de ſac.ſan.eccl'.& ꝑ Io.an.in.c.relatũ.ne cle.vel mona.& Arch.in.c.deniq̃ꝫ.iiij.diſt.& in.c.violatores.xxv.q.j.& per do.meũ Iaſ.in.d.l.nõ dubiũ.in.ij.col.in.ij.not.& faciũt q̃ dicit Ang.in addit.ad Bar.addi.iij.C.de the.li.x.vbi ſingu

Mandata regis cõtẽnẽs quõ puniatur. 21 lariter ponit†qua pœna puniet̃ cõteptor mandatorũ regis aut principis:& tandem concludit ꝙ puniet̃ arbitrariẽ.ſic ergo erit in hoc caſu:& hîc incidẽter poſſet quęri,an nõ obedientes pręcepto iudicis,et illud cõtẽnentes etiã ſi fiat ſine cauſæ cognitione poſſit puniri: ſed vide Guidonẽ pape.q.ſua.cclix.vbi dicit ꝙ ſic dummodo inqueſtent̃ infra annũ:quia poſt annũ à tp̃e pręcepti nõ poſſunt inqueſtari:ſed aduerte de eo qui non obediuit arreſto de eo facto,vt quotidie de criminalibus in Gallia.vt per Iac.de bello viſu in practica iudiciaria in criminalibus in tit.de captione.in fine.

☞ADDITIO. Aduerte tñ,ꝙ ſufficit habere iuſtam cauſam nõ implẽdi ꝑceptũ principis,vt dicit Mat.de affli.in cõſti.regni Siciliȩ q̃ incipit,officialibus.in fi.Et de contẽnente mandatũ principis vide ample ꝑ eundem Mat.in cõſti.regni Siciliȩ in pręfatione ſeu in prooemio,in gl.in verbo,mortalitate.& in cõſtitutione q̃ incipit,caſtellanis ponit quõ aliqñ licet ex iuſta cã excedere formã mandati apoſtolici.✻

ET redeundo ad ꝓpoſitũ qõnis noſtrę credo ꝙ adhuc alia pœna puniri poſſunt q̃ hoc mõ erigũt furcas ſine licentia principis:q̃a poſſunt puniri pœna capitis.vt dicit Bal.in.l.data opera.in.iiij.&.v.col.C.q̃ accu.nõ poſ.vbi dicit ponẽdo caſus in q̃bus imponit̃ pœna mortis.¶Item qm̃ ſua autoritate erigit furcas,vel cũ ſit priuatus vtit̃ iperio:vel inſignia ſeu repreſentãtia magiſtratũ gerit:q̃a iſtud eſt crimẽ læſæ maieſtatis.ff.ad leg.

Queſtio iul.ma.l.iij.§.fi.l.eos.§.q̃ ſe.ff.de fal.¶Sed ſuccedere poſſet alia q̃ſtio,videlicet de illo q̃ facit contra mentẽ legis,puta ſi habeat ſignũ depreſſum fecit executionẽ in arbore ſeu pilari,aut in igne,aut in alieno ſigno:& nõ in ſigno principis ꝙ fieri debet:vt.s̃.dixi.& hoc caſu credo ꝙ ſit fraus ſtatuto ſeu legi noſtrę municipali,cũ mẽs nr̃ę legis municipalis ſeu ſtatuti ſit priuare dñm executiõe iuſticie in ſuo territorio:vt dixi.s̃.& iõ cũ veniat contra mentẽ legis,in illã incidit.l.nõ dubiũ,& ibi Bar.& Bal,C.de legi.& ꝑ Bar.Bal.Sali.& Albe.de roſa.in.l.fraus.ff.de legi.licet em̃ hæc nr̃a conſuetudo non dicat expreſſæ ꝙ hæc fieri non debent: tñ ex quo talis eſt mens noſtrę conſuetudinis,ꝙ fieri noluit etiã ſi nõ velit,tñ dicit̃ fieri fraus noſtrę conſuetudini ſi fiat,dicta.l.fraus.vbi tex.ad literã:quę fraus nõ eſt impunibilis.d.l.fraus.&.d.l.non dubiũ.etiam licet ſit tm̃ contra mentem ſcd'm Bar.in.l.cõtra legẽ.ff.de legi.& hoc caſu cũ eſſet facere fraudẽ de verbis ad ſñiam,nõ licet hoc impune:vt dicit Bar.in dictis locis cũ nedũ verba legis ſint inſpicienda,ſed etiam mẽs.facit.l.ſcire leges.ff.de legi.quę omnia etiã ꝓcedũt in ſtatuto:ſcd'm Bar.in.d.l.contra.qm̃ vt dicit ibi Bart.ratio & mens in ſtatuto & conſuetudine eſt ſeruanda,ſcd'm etiam Dy.in reg.c.ſi.de regu.iur.in.vj.

Des confiſcations. Rubrica.II.

VIDIMVS in titulo præcedẽti,de iuriſdictiõe & eius effectibus ſeu iuribus,maxime meri imperij:cuius vltimũ ſuppliciũ eſt effectus. Et qm̃ vltimi ſupplicij cõfiſcatio eſt conſequens:& cõſecutiuũ in caſib⁹ certis à iure,& in alijs dubitabilibus:ideo ad tollendas dubietates & ambiguitates:in hoc de iure exiſtẽtes ſtatuẽtes nr̃i voluerũt ſtatuere q̃d obſeruari debeat in cõfiſcationibus,hunc titulum poſt præcedentem annectendo ſtatuendo quando ſit fiẽda confiſcatio,cui applicari debeat,de quibus bonis ſit fienda:vt in diſcurſu huius tituli videri poteſt,¶Iſte titulus ponitur in conſue.comitatus Niuerñ.dicam infra in.§.j.

ET pro maiori notitia & declaratione eorũ quę infrà dicent̃ in hoc titulo p̃mitto,ꝙ habemus in iure confiſcationẽ,annotationẽ,deſcriptionem,publicationem,& tandẽ incorporationẽ.Quę licet videant̃ idem ſignificare,tñ aliqualiter differũt:et aliqñ et ſępe ꝑ eodẽ accipiunt̃,licet ſint diuerſa:(vt.j̃.dicã.)ſed advnũquodq̃ꝫ illorũ deueniens,dico†ꝙ confiſcatio eſt vniuerſalis

1 auctio,oĩm bonorũ,vel alicuius quotę prout facit tex.in.l.recuſare.§.ſi fiſco.ff.ad treb.&.l.j.& ibi no.C.de fide iuſ.ita dicit Areti.in rub.de iudi.in.iij.col.& tm̃ eſt dicere confiſcatio,quantũ ad fiſcum applicatio.

2 ET dicit†fiſcus burſa publica,in qua publica pecunia reponit̃:q̃ olim in marſupio reponi ſolebat:ꝙ cũ non ſufficeret,põt reponi in ſacco qui fiſcus dr̃.Ita exponit gl.in.l.in ꝓuincijs.C.de nu.& actua.Et eſt quędã differẽtia inter fiſcũ et ærariũ:qm̃(vt videmus)ẽt hodie

3 apud nos ſunt duplices ꝓcuratores principis†Vnus eſt q̃ dr̃ ꝓcurator fiſcalis,qui ꝓcurat vt fiant confiſcatiões in caſibus in q̃bus de iure debẽt fieri.de q̃bus dicã.j̃.Et de iſto al's cũ fuiſſem interrogatus à tribus ꝓcuratorib⁹ regijs,vt vellẽ eis dicere quale eſſet eorum offm̃,& quõ proprie diffiniri deberet:dixi ꝙ ſi eiſdẽ dicerẽ diffinitionem iuris,ꝙ nõ intelligerẽt:ſed volui eis dicere diffinitionẽ illorũ ſcd'm ꝙ ab exercitio ferè oẽs ꝓcuratores aſ-

4 ſumpſerunt:vnde eis iocãdo dixi†ꝙ ꝓcurator regius ſeu fiſcalis erat vir parũ placidus,oĩb⁹ inuiſus,deo odioſus:parũ,aut nihil eq̃tatis in ſe habẽs.ꝙ an ſit verũ,de⁹ ſcit.¶Sed huic vr̃ cõcordare Bal.i.l.executorẽ.C.de exe.rei iu.vbi dicit ꝙ fiſcus eſt dure ceruicis.rigoroſus,nũq̃ vel raro equus largũ hñs ſtomachũ:vt dicit Bal.i tit.de feudo marchię.§.j.vbi etiã dicit ꝙ fiſcus eſt reipublicæ ſtomachus ſaccus & firmitudo:q̃ licet ſacratiſſimus diceret̃.l.oĩs.C.de quad.pręſcri.Hodie tñ ſceleratiſſimum cenſemus.dicit Luc.de pen.in rub.C.de iure fiſ.in fi.

☞ADDITIO. Et idem Luc.de pen.in.l.q̃cunq̃.in.ij.col.C.de oĩ agro deſer.li.xj. dicit ꝙ fiſcus aſſimilatur ſtomacho,à quo mẽbra ſingula recipiũt incremẽtũ,ſic fiſcus debet expendere ad neceſſitates publicas,maxime in lr̃atis qui coadiuuãt principem ad iuſtitiam adminiſtrandã,ad q̃ꝫ eſt præpoſitus tanq̃ꝫ maritus reipublice at illius adminiſtrator,vt dicit & refert Mat.de Affli.in pręfatione conſti.regni Siciliæ in.xv.q.vbi q̃rit an reges habeãt fiſcum.✻¶Et vt dicit Guil.benedicti in repe.c.raynu.in verbo, mortuo itaq̃ teſtatore:

testatore:primo.nu.14.de testa.à suis manib⁹liberet nos dñs.De hmõi ꝓcuratoris officio aliqd.s̃.tit.ꝓximo ta- ctum est in.§.v.in gl.(fil na grace.)nu.68.¶Et cũ,hec di- xissem:petierũt & interrogauerũt me vt eis dicerẽ diffi nitionẽ aduocati fiscalis:ꝙ tũc feci:sed nũc nõ recordor

Cõfisca- tio vnde dicta.

5 cũ sim aduocatus regius†Et dr̃ cõfiscatio,quasi cõfisco associatio,eo scilicet q̃a fisco applicari debet:ꝙ fitvarijs

Procura tor cæsa- ris quis.

6 modis:de qbus.ĩ.dicet̃.¶†Alius aũt est ꝓcurator q dr̃ ꝓcurator Cesaris:q ꝓcurat vt ea q̃ sunt de patrimonio principis,reponant̃ in erario principis.de quo alibi di- cet̃.¶Ad vnũ tñ est aduertẽdũ an vnus possit exercere offm̃ alterius,et sic cũ princeps habeat multa iura q̃ sibi cõpetũt iure fisci:& sic reqrit̃ ꝙ bona fuerint cõfiscata:

Procura tor do- manij.

7 an ꝓcurator cesaris†q̃ dr̃ nũc ꝓcurator domanij princi pis possit illa ꝓsequi et petere vt illorũ fiat cõfiscatio:vt sunt casus de qb⁹.ĩ.dicet̃.¶Et in casib⁹ q̃ quotidie pos- sunt euenire ĩ bonis cõdẽnatorũ ad mortẽ in bonis aul- ba norũ & bastardorũ morientiũ ab intestato sine hęre dib⁹:an hoc casu mortuo aulbano seu ãbanovel bastar do possit ꝓcurator domanij,hoc est cęsaris ponere illa bona ad manũ principis:an ỽo reqrat̃ primò ꝙ ad re- questã ꝓcuratoris regij seu fiscalis declarent̃ confiscata seu cõpetere regi:nolo aliud disputare:sed dic ꝙ ad hoc vt ꝓcurator domanij possit se intromittere in talib⁹ in qb⁹ reqrit̃ cõfiscatio,ꝙ ꝓcurator fiscalis debet ꝓcurare vt declarent̃ esse cõfiscata,& regi cõpetere:& post dictã declarationẽ ꝓcurator domanij seu quęstor q dr̃ rece- ptor illa autoritate,aut ad requestã ꝓcuratoris doma- nij incorporabit:qb⁹incorporatis,si postmodũ fiat que rela sup illis,ad ipsum spectat defensio,& nõ ante:& an tè in casib⁹.ĩ.positis debet eidẽ audiẽtia denegari:ꝙ tm̃ est dicere ꝙ debet rejici(par fin de nõ recepuoir.)& hoc

8 est satis clarũ,†q̃m fisc⁹ nõ habet ius nisi à die s̃nie q̃ cõ- fiscat ipsa bona,vt dicit Bar.in.l.post cõtractũ.ff.de do- na.& dicã.ĩ.latius ad oppositionẽ.vbi demõstrabo ꝙ bona q̃ debẽt cõfiscari nõ sunt depatrimonio principis nisi post cõfiscationẽ si nõ sint de patrimonio:nõ incor porata fisco,et nihil habet cognoscere ꝓcurator doma- nij,cũ sint penit⁹diuersę eorũ cognitiões,& sint duo of-

Procura toris do manij officiũ.

9 ficia penitus diuersa et separata:cũ†ꝓcurator cęsaris q̃ hodie dr̃ domanij tm̃ habeat cognitionẽ eorũ q̃ ad prin cipẽ cõpetũt rõne successiõis suorũ parentũ & sui patri- monij:ꝙ ei cõpetit tanq̃ priuato:vel si instituat̃ hæres tanq̃ priuat⁹,vel haberet bona anteq̃ esset imperator vel rex in regno rõne sui regni:ꝓcurator ỽo fisci est pro

Procur. fisca.offi cium.

curator bonorũ q̃ habet tanq̃ princeps:vt sunt in casi- bus.ĩ.dicẽdis.vt dicit do.me⁹ Ias.in.l.j.ff.de offi.ꝓc.cęsa. in prin.¶Et aduerte ꝙ si fiscus habeat aliqua bnna ꝑ cõ fiscationẽ,aut aliàs in eis succedat,vtit̃ tantum iure pri- uati.l.fiscus.ff.de iur.fisci.vide Guido.pape in .q. ccviij. vbi all'.Bar.in.l.hi quos.de cõue.fisci debi.& ibi Bar . Et

13 iõ receptores in castellanijs regijs quas rex habet , aut ꝑ cõfiscationẽ aut ꝑ successionẽ nõ habẽt priuilegia cõtra debitores emendarũ:prout receptores regij in balliuati bus regijs.ita dicit Ioã.Sanxon in consue.Turoñ.in tit. (Des droitz du peaige)articulo.iij.fo.quinquagesimo.

Annota tio quid.

10 ANnotatio ỽo†dr̃ bonorũ descriptio:sedquoddã impedimẽtũ alicui in bonis datũ ꝓpter cõtuma ciã:vtputa qñ aliqs de aliquo crimine in iudicio euoca- tus se absentat,nolẽs ad iudiciũ venire:nã ei⁹ bona ad manũ iustitię ponunt̃ & dñr annotari:vt si infra annũ venerit et se purgauerit,sua bona recipiet:si ỽo nõ vene

rit,publicabunt̃ : & sic annotatio erit q̃dã cõpulsio ad cõparẽdũ:& casu adueniẽte ỽificatiõis delicti q̃dã ꝑpa ratio ad cõfiscationẽ.debẽt tñ ĩcorporari ꝑ officiales añ xx.annos,als̃ fiscus illa ꝑdit et repellit̃ ab illorũ incorpo ratiõe.tex.est in.l.ij.&.iiij.ff.de req.reis.& ꝑ Ang.ĩ.l.j.C. de req.re.in vltimis ỽbis.¶Et quãto tp̃e fiscus repellat̃ à petitiõe rerũ vacãtiũ & cõfiscatarũ,habet̃ in.l.iter qua tuor.& in.l.in oib⁹.ff.de diuer.& tem.p̃scri.ꝑ Bar.in.l.j. C.de bo.vac.li.x.ꝑ Ang.in.l.j.C.de quad.p̃scri.& in.l.j.

11 C.cõia de vsuc.& dicit Ang.ĩ.d.l.j.C.de req.re.†ꝙ anno tatio tm̃ debet fieri in causis criminalib⁹,in q̃b⁹ fit pu- blicatio bonorũ.In alijs aũt causis criminalib⁹ vbi non venit publicatio imponẽda:bona nõ sunt ad manũ cu- rię ponẽda q̃tũcũq̃ sit cõtumax reus.Iudices tñ nr̃i tp̃is aliter faciũt,& ꝑ cõtumacia faciunt subhastari bona.se cũdũ.l.fi.C.de req.re.de qua annotatiõe habet̃ in.l.j.et ꝑ totũ illũ tit.ff.de req.reis ꝑ Bar.q̃ ibi declarat qñ fieri de beat annotatio.in.l.inter.in fi.ff.de pub.iu. & q̃uo fieri debeat,habetur in.l.j.ff.de req.re.& in.l.fi.eo.tit.dicit̃,ꝙ bonorũannotatorũ debet fieri descriptio et obsignatio. Et exponit̃ ibi descriptio.i.sub sigillo poni ne diminuã tur:& istud est ponere sub manu regis aut alterius iusti tię,ne pereãt.& facit etiã.l.j.§.pe.ff.de ven.in pos. mittẽ.

Anrota tio qñ lo cum ha- beat.

☞ADDITIO. Dicit tñ Mat.de Affli. in consti. regni Sicilię q̃ incipit,grãdis vti- litas,in.ij.li.in.iij.not.ꝙ annotatio fieri nõ potest,nisi in causa criminali,in qua venit ĩponẽda pœna capitis. Et aduerte ꝙ vt dicit in.vij.not.in fi.Ista annotatio ẽt põt fieri ante contractã cõtumaciã:ad effectũ ne res fisco de- fraudent̃ et occultent̃,vt sentit Bar.in.l.post cõtractũ cir ca finẽ.ff.de donatio.✻¶Et iõ (scd'm hic ante dicta) de- scriptio est quędã pars annotantiũ necessaria:vt scilicet facta annotatiõe,fiat descriptio ad custodiã bonorũ ne pereãt.& dicit Ang.in.l.j.C.de req.reis ꝙ annotatio fit ꝑ hęc ỽba.Pono bona talis in bãno,eo ꝙ nõ cõparuit ad suã defensionẽ fiendã infra terminos sibi assignatos.

Annota- tio ante cõtuma ciam.

12 ALIA†aũt est descriptio,de qua habet̃ ĩ.l. facultas C.de iur.fisci.li.x.de qua etiã meminit Bar.ĩ.d.l.fi. ff.de req.reis.q̃ quidẽ descriptio est ꝓprię publicatio seu incorporatio in patrimonio fisci:vt depingere arma fi- scalia in domib⁹ & possessiõibus aliorũ.et dicit Ang.in l.si qs.C.de bo.ꝓscri.et dãna.ꝙ qñq̃ fit descriptio ꝑ mo dum incorporationis:& ista nõ põt fieri nisi causa co- gnita,nec lite pendente:vt tenet Bar.& Ia.rebuf.in.d.l.fa cultas.Quãdoq̃ vero fit vt habeat̃ notitia rerũ:& tunc etiã fieri põt pendẽte lite.vt dicit Ang.in.l. si qs.la.j.C. de bo.p̃scri.& dãna.Si tñ interesset ei⁹ cõtra quẽ fieret talis descriptio:ne pompa ei⁹ patrimonij panderet̃: aut ei⁹ miseria:tũc nõ debet fieri.l.j.C.qb⁹ et qñ quarta pars debetur.faciunt not.in.l.ij.C.de seruis fugitiuis.

Descri- ptio qd.

13 PVblicatio†ỽo vr̃ in idẽ incidere ꝙ cõfiscatio:de qua s̃.dictũ est:& his duobus cõfusę vtunt̃.Legistæ, tñ credo ꝙ sit aliqualis differentia,vt .s. publicatio paulò sit pinguior & plura complectatur:nã & si multis mo- dis dicatur confiscari,tamen res cõfiscata egebit aliqua publicatione,vtputa quadam examinatione & declara tione per notariũ:scd'm ꝙ videtur notari in.l.si qñ.C. de bo.vac.lib.x.vbi tex.vtit̃verbo publicatio,& magis videtur illud verbum cõprehẽdere ibi incorporationẽ q̃ confiscationem:de qua incorporatione videndũ est.

Publica tio qd.

14 INcorporatio†itaq̃ est vt ex dictis ꝑ Bar.in.l.j.§.eligi tur.ff.de ven.in pos.mit.quędã facti executio:vt.s.qñ

Incorpo ratio qd.

res eſt declarata ad fiſcũ,& dr̃ cõfiſcata.i.ad fiſcũ ꝑtine-
re:& talis eſt declarata,et ſic publicata & deſcripta: ob-
ſeruatis de iure obſeruãdis ad fiſcũ trãſfert̃:ipſe tñ Bar.
in.l.fi.C.de bo.vac.li.x.dicit ꝙ dr̃ fieri incorporatio qñ
fit deſcriptio ꝑ habẽtẽ ad hoc ꝓtãtẽ in libro in quo aliȩ
res fiſcales ſunt deſcriptȩ:& facta illa deſcriptiõe ĩ libro
rerũ fiſca.& dicit Ang.in.d.l.ſi q̃s.C.de bo.ꝓſcri.ſeu dã-
nato.ꝙ prima iueſtigatio bonorũ publicati ſpectat ad
iudicẽ publicãtẽ:& illã inueſtigationẽ ĩ ſcriptis redactã
cũ ſingulari deſignatiõe bonorũ dictus iudex debet tra
dere ꝓcuratori fiſcali q̃ eſt in loco:apud nos ṽo fit ꝑ iu
dicẽ,aut ei⁹ greffariũ vocato ꝓcuratore fiſcali,& p̃ſente
q̃ illã poſtmodũ tradit q̃ſtori.i.receptori regio:et deĩde
ꝑ ipſũ receptorẽ fit relatio dñis de cõputib⁹ q̃ illã deſcri
bũt aut deſcribere faciũt in regiſtro rerũ fiſcaliũ:etcũ ita
ſunt regiſtrata dñr incorporata ĩ fiſcũ.ita eſt caſ⁹ in.d.l.
ſi q̃s.la.j.& ibi dicit ꝙ ẽt ſi nõ fieret tale regiſtrũ, adhuc
poſſet alio mõ fieri ĩcorporatio:puta ꝑ affixionẽ armo
rũ principis in parietib⁹:ſed iſte modus nõ eſt in vſu a-
pud nos q̊ ad incorporationẽ,ſed ſolũ fit in annotatiõe.
aliũ modũ dat Bar.in.l.fi.C.de bo.vac.ſ.qñ habẽs ꝓtãtẽ
cõfiſcãdi hoc exp̃ſſe declarat:q̃a dicit tales res habeo &
teneo ꝓ cõfiſcatis et incorporatis:nõ credo hoc eſſe verũ
niſi fiat à iudice q̃ habet ꝓtãtẽ hoc faciendi cũ cauſȩ co-
gnitiõe:vt dr̃ in.d.l.facultas.et ꝑ Ang.ĩ.d.l.ſi q̃s.et in.d.l.
fi.C.de bo.vac.et iſte eſt ꝓprie modus q̃ apud nos ſer-
uat̃,cũ ſemꝑ dicat̃ ꝑ ſñiam iudicis ꝙ talia bona decla-
rent̃ cõfiſcata:ita ꝙ ꝑ receptorẽ regiũ regent̃ & guber-
nabunt̃ à cȩtero:& hoc mõ dr̃ incorporatio illorum fa-
cta ĩ patrimonio principis, et ꝓpterea impator nõ ſine
cauſa in.d.tit.C.de bo.vac.li.x.poſt duo mẽbra, ſcilicet
de bonis vac.q̃ cõfiſcant̃,& fiſco applicant̃:vt ibi:& in
d.l.j.ff.de iu.fiſci.& dicã.ĩ.adiecit & de incorporatiõe vt
denotaret incorporationẽ aliq̃d plus eſſe q̃ȝ cõfiſcatio,
immo eſſe quãdã executionẽ facti ad ius cõfiſcationis.

Fiſcales res multis modis cõſiderant̃.

15 ITem† ꝓ notitia huius materiȩ prȩmittendũ eſt ꝙ res
fiſcales cõſiderãt̃ multipliciter.vno mõ eo ꝙ ſunt va-
cantes aut confiſcabiles,vno ex modis in iure expreſſis
de quibus in.l.j.ff.de iure fiſ.quȩ & ſi non ſint adhuc in
fiſcum delatæ,tamen dicuntur fiſcales.

ALio mõ conſiderant̃ fiſcales qñ vno ex modis in
iure exp̃ſſis ſunt in fiſcũ delatȩ,ꝙ fit ꝑ denũtiatio-
nẽ officialib⁹ fiſci factã:de q̃ denũtiatiõe habet̃ ãple ĩ.d.
l.j.de iu.fiſ.& in tit.C.de dela.& de his q̃ ſe deferũt.lib.x.

ALio mõ cõſiderant̃ res fiſcales ẽt poſt denũtiatio-
nẽ ſed ante incorporationẽ ĩ fiſcũ et alio mõ poſt
incorporationẽ q̃ oẽs cõſideratiões multũ oꝑant̃:ſcd'm
ꝙ.ĩ.dicet̃.¶Aduertẽdũ eſt ẽt ꝙ rub.nr̃a eſt gñalis:& tñ
nigrũ ſolũ cõprehẽdit vnũ caſũ cõfiſcatiõis,licet multi-
plices ſint ſcd'm no.ĩ.d.l.j.ff.de iu.fiſ.et dicã.ĩ.de plurib⁹.

§.*primo*.

QVi cõfiſque le corps il cõfiſque
les biẽs:et appartient la cõfiſca
tion au ſeigneur hault iuſticier
ſoubz lequel ſont les biens du criminel.

IDEM in ducatu Borbonij.& conſuetudo
Niuerñ.vult ꝙ dñs baſſȩ iuſtitiȩ habeat.lx.
ſolidos:idẽ in p̃poſitura Pariſieñ.vt hîc quo
ad prin.¶Iſte.§.diuiditur in duas partes:in
prima parte ponit vnã regulã gñalem q̃ dupliciter põt
intelligi,ſcd'm ꝙ duo intellectus dari poſſunt,ſcd'm q̃
verbũ(confiſque)ſumi poſſit actiuè & paſſiuè & rela-
tiuum q̃,referat dñium:vt ſit ſenſus in primo:dñs q̃ cõ-
fiſcat ꝑ ſuam ſñiam,ſcilicet corpus criminoſi cõfiſcat ẽt
bona criminoſi:ſcd'm quem intellectũ de hac conſuetu
dine eſt tex.in.l.j.C.de his q̃ latro.occul.ita not.Barb.in
cõſi.xj.in.viij.col.in.j.vol.vbi dicit,ꝙ q̃ poteſt arbitrari
1 pœnã mortis,põt cõfiſcare bona.†ꝙ in hoc articulo q̃s
poſſit facere cõfiſcationẽ bonorũ,dic ꝙ text.in.l.vnica.
C.ne ſine iuſſu prin.dicit ꝙ nemo põt facere cõfiſcatio-
nem ex officio prȩter legẽ:niſi is q̃ eſt in ſuprema pote-
ſtate:vt eſt imperator,rex,vel dux vel niſi exp̃ſſe habeat
ab illis ꝓtãtem:prout dicit Bal.in.l.fi.ff.de offi.preſi.eo
quia talis publicatio eſt meri imperij & de magno im-
perio:aut vero publicatio bonorũ ſeu confiſcatio venit
principaliter de ꝑ ſe ex legis diſpoſitione:& talis poteſt
fieri per quemlibet iudicem habentȩ merum imperiũ.
ff.de offi.prȩſi.l.illicitas.§.q̃ vniuerſas.& in aut.de ince.
nup.in prin.C.de ince.nup.l.q̃ cõtra.aut vero cõfiſcatio
venit in cõſequẽtiã,puta ꝑ deportationẽ:ꝓut dicit.l.de-
portatorũ.C.de pœnis.& tũc q̃ põt deportare põt con-
fiſcare.d.§.vniuerſas.&.ff.de leg.iij.l.j.§.à prȩfectis qñq;
lex non ſtatuit de cõfiſcatione bonorũ,ſed iudex habet̃
ex officio & libero arbitrio ꝙ habet̃ in extraordinarijs
criminibus:vt in.l.j.§.effractores.ff.de effra.& expil.vel
etiã in ordinarijs ꝑ accidẽs.l.hodie.ff.de pœnis.aut vero
oĩa bona confiſcare quaſi habeat hoc ex arbitrio:vt.l.
etſi ſecurior.C.de his qui notã.infa.l.quid ergo.§.pœna
grauior.ff.de his q̃ not.infa.& tũc hoc nõ põt niſi ſit de
ſummis magiſtratibus,vel niſi cõſulto & ꝑmittẽte prin
cipe:ita dicit Azo.in ſum.C.ne ſine iuſſu prin.& idem
Odoffre.Cy.& Bal.in.d.l.j.C.ne ſine iuſſu.& me aſſidẽ-
te capitaneo iuſtitiȩ Mediolani vidi ꝙ capitane⁹ habẽs
liberũ arbitriũ in criminalib⁹ facit indiſtinctȩ cõfiſcatio
nes oĩm bonorũ in oĩbus delictis tã ordinarijs q̃ȝ extra
ordinarijs,& ẽt facit banna ĩ(hauere)et ꝑſona:hoc eſt ꝙ
facit banna ſub pena cõfiſcatiõis bonorũ:q̃a eſt maior
magiſtrat⁹ in ducatu Mediolanẽſi et ab eo nõ appellat̃.

2 DIcunt tñ doctores†ꝙ talia banna non poſſunt fie
ri ab habẽtibus liberũ arbitriũ:niſi hoc habeat̃
ex ãplitudine ꝓtãtis ſcd'm gl.multũ ſingularẽ in aut̃.de
armis.vt dicũt Bal.& Ang.in.d.l.j.C.ne ſine iuſſu.ita ẽt
tenet Io.de ana.in.c.ꝑgẽtis.in fi.extra de hȩre.Bal.in ſuis
ſtatutis ĩ ṽbo,cõfiſcare.hȩc pena hodie apud nos ꝑ Bal
liuos regios fit & practicat̃:q̃a fiũt p̃cepta ad pœnã cor
poris & bonorũ:ꝙ tm̃ eſt dicere q̃ȝ tũ ĩ(hauere)et ꝑſona.

SED etiã(vt videmus)adhuc alia practicat̃:ſcilicet(A
peine de la hart.)ꝙ tm̃ eſt dicere ac ſi commiſiſſet cri
mẽ ꝙ tãgere principẽ aut rẽpublicã:et hac pena ſeu hoc
p̃cepto ſolũ vtunt̃ ex cõi obſeruãtia principes, aut gu-
bernatores patriarũ ſeu locũteneñ.regij gñales in patria
eis cõmiſſa:& qñq; ſenatus,ſed raro:et ſepe fit ſeu ſolet
fieri in his q̃ cõcernũt principẽ aut ſtatũ p̃riȩ ſeu reipu-
blicȩ.ex quo etiã capitanei Frãciȩ ſolent iſtud præceptũ
facere,ſeu iſtã pœnã cõminari ſuis armigeris qñ ſunt in
exercitu.¶Itẽ quȩro pro maiori notitia hui⁹ primȩ par
tis:an ſi chriſtianiſſimus rex noſter Ludouicus.xij.in du
catu Burgundiæ cõceſſerit alicui commiſſario liberũ ar
bitrium procedendi contra aliquem extraneum qui
non eſt de ducatu:reperitur tamen in dicto ducatu pro
delictis alibi commiſſis,ſi condemnatur ad mortem,an
poſſit ei⁹ bona cõfiſcare ſcd'm qd' dictat hȩc nr̃a cõſue-
tudo:

tudo:vt videm⁹ nūc qđ' fuit factū ī ꝓposito marescalo rū, q Diuione ex cōmissiōe xp̄ianissi.regis fecit ꝓcessū cōtra Ludoui.ꝓuost capitaneū peditū:q (vt dr̄)' multa delicta cōmisit extra ducatū:an ex q̄ eū ad mortē cōdē nauit possit bona ei⁹ cōfiscare.Bal.i.l.j.C.ne sine ius.pri. & ī.c.j.de treu.& pa.vr̄ tenere ꝙ nō.de veritate cui⁹ vi de do.meū Ias.i.ij.ī vlti.col. C.q te.fa.pos.¶Sed iterū q̄ ro,nūqd balliui,aut corū locūteñ.possint facere cōfisca. ī nō dispositis à iure:vr̄ dicēdū ex p̄dictis ꝙ ī dispositis à iure pricipalr̄ qđ' ē,ī Burgū. vbicūq; cōfiscatur corp⁹ ꝑp delictū,cōfiscant̄ & bona:& hoc casu pn̄t balliui fa cere cōfiscationē:idē ī alijs q veniūt ꝑ cōsequētiā:vt di ctū ē,ī alijs verò videret̄ ꝙ nō possint facere ex p̄dictis, & idē pōt dici ī oīb⁹ iudicib⁹ hn̄tib⁹ merū iperiū,hoc ē q hn̄t iurisdictio.altā, mediā & bassam, cū vt dicit Ra pha.Fulgo.in cōsi.suo.j.inci.illustris dn̄s comes Papiæ.

3 †ꝙ dn̄s hn̄s merū & mixtū imperiū & omnimodā iu risdictionē in hominē suū pōt pro delicto ei imponere pœnā mortis,& cōfiscationē bonorū. & istud refert & sequit̄ dn̄s Iacobinus de sancto Georgio ī tractatu suo de Roydis.in.iij.col.ibi,sed circa hoc dubitatur.

Secund⁹ intellect⁹ hui⁹ con suetudi nis.

4 ALio † & scđ'o mō pōt itelligi hæc nr̄a cōsuetudo: & dat̄ ali⁹ intellect⁹,scđ'm quē verbū cōfiscat su mit̄ passiuè:& relatiuū q,refert̄ ad criminosū.vt sit sen sus,criminos⁹ q cōfiscat passiuè.s.corp⁹ ēt cōfiscat bo na sua:& vterq; sens⁹ ē bon⁹.ego tn̄ credo ꝙ mens sta tuētiū fuerit verba illa sumi passiuè : & de hoc sensu est tex.i.l.ei⁹.§.hi verò.ff.de testa.vbi dicit text.hi verò qui ad ferrū,dicit gl.vt decapitent̄,aut ad bestias,aut i me tallū dānant̄,libertatē ꝑdūt, bonáq; eorū publicant̄.& similē expositionē fecit gl.quā notat Bar.i.l.ij.ff.de duo bus reis.idē Bar.i.l.si ita sit scriptū.§. stich⁹.ff.de manu missis testa.¶Videas hīc ꝙ hęc nr̄a cōsuetudo ī suis ver bis videtur cōtinere quādam ambagē ex suisverbis,& interpretationē, qđ' minime debet facere,vt dicit text. in.l.fi.C.de iterdic. †immo debet lex eē clara poti⁹ du biorū iterp̄tatiua q̄ diuinatrix.ī aut. de testa.iperfectis ī prin.clarè em̄ & lucidè verba legis scribēda sūt.Deut. xxvij. Certa & dilucida.l.illud.C. de sac.san.eccle. Nec debet lex clarè scripta calū.l. pen.ff.ad exhibedū. Nec ꝑ astutiā hoīm lacerari.l.ab Anastasio.C.mādati. Nec in captionē alterius interp̄tari.l.fi.in fi. C.de pac.cōuentis inter empto.& vēdito.& alia q̄plura ī simili ꝓposito ponit Lucas de pēna in.l.eā legē.C.de excusa.munerū. lib.x.vbi ponit quid sit ambages. Et q̄ūo lex claritatē cōtinere debeat,& nō ambagē.i.captiosam & inutilem dubitationem:vt ibi amplè per eundem.

Lex de bet esse clara. 5

ET prosequēdo hanc materiā,qa hęc nr̄a consuetu do vr̄ esse cōtra textū in aut.bona damnatorū.C. de bonis ꝓscriptorū,videbim⁹ de duob⁹ aut tribus.

PRimò quot sūt iura, & q̄ūo sint diuersa iura q̄ di sponūt circa publica.bonorū. ¶Scđ'o an ista nr̄a cōsuetudo debeat itelligi scđ'm iura antiq̄, ita qđ' nihil successorib⁹ reseruet̄:an verò scđ'm.d.aut.bona dāna torū.¶Tertiò videbim⁹ casus ī qb⁹ cōfiscatio bonorū ī toto vel ī p̄te venit pricipaliter ex dispositiōe iuris.

Iura di uersa in materia cōfisca tionis. 6

AD primū †dico ꝙ iura sūt diuersa ī m̄ria cōfisca tiōis:qm̄ de iure antiq̄.ffo rū. ꝓcedebat illud qđ' dr̄ ī hac nr̄a cōsuetudine:vt.s. damnato corp̄e ad mortē publicent̄ bona.tex.ē in.d.§.hi verò.text.est ī.l.j.ī prin. ff.de bonis dāna.qđ' tn̄ erat sanè ītelligēdū,si nō habe bat liberos:& hoc ēt erat de iure.C.vt ī.l.fi. C.de bonis ꝓscrip.si verò habeat liberos.fiebat distin.an plures ha beret,aut paucos scđ'm qđ' habet̄ ꝑ gl.primā & ēt ma gnam.in d.l.j.ff.de bonis dāna.habet̄ plenè in.l fi.f. co dem tit.& hoc erat ex quadā gratia:sed ex iustitia me ra publicabūtur bona cōfiscato corpore. no.in p̄dic ctis locis.& ꝑ Ang.in.l.fi.C.de bonis ꝓscriptorum.

ALiud erat ius nouissimū.s.autheti.& istud fuit tri plex.vnū erat de q̄ ī.§.j.ī aut.de nup.coll.ij.scđ'm qđ' fiebat idistictè public.bo.¶Aliud erat & scđ'm ius aut.de q̄ ī.§.oportet.ī aut.de māda. prīci.scđ'm qđ' nō fiebat idistin.public.bo.¶Aliud erat & nouissimū qđ' fuit vlti.de q̄ ī.§.fi.ī aut.vt nulli iudi.colla.ix.de q̄ in.d. aut.bona dānato. C. de bonis ꝓscrip.scđ'm ꝙ oīa iura p̄dicta corrigebant̄ vt ibi notat̄:sed cū esset talis discre pātia & altercatio ī p̄dicta m̄ria,de q̄ ꝑ docto.ī dictis lo cis,statuētes nr̄i statuerūt idistin.publica.bonorū fieri q̄n adimit̄ vita:qđ' fieri pōt ꝑ statutū.& tale statutū est seruādū:vt dicit Bart.ī.d.l.j.dū dicit:hodie aūt circa pu blicationē bonorū sunt statuta ꝑ se,& illa sunt seruāda.

¶Ad scđ'm veniēs,an stāte ista cōsuetudine q̄ est scđ'm legē antiquā,scđ'm quā ex gr̄a pars dimidia liberis re linquit̄,si supsint:an verò simplr̄:ita ꝙ fili⁹ priuet̄ oīb⁹ bonis ēt q̄ ad legiti. ¶Quātū ad legitimā videret̄ satis posse dici ꝙ fili⁹ deberet hr̄e legiti.& hoc satisvr̄ tenere Io.Pet.de ferra.ī forma inq̄sitiōis.ī gl.ī verbo,trāseat.i.j. col.qđ' dicit posse ꝓbari ī.l.j.& no.ibi,ꝑ gl.& ī.l.cū rō.ī pri.& ī.§.cū bonis.cū seq.ff.de bonis dānatorū.& facit

7 rō:†qa ꝑ statutū fili⁹ nō pōt priuari legitima.Bar.ī.l.fi.ī prin.ff.de bonis dāna.& Dy.ī regula indultū.de regu. iur.ī.vj.do.me⁹ Iason ī.l.extraneū.ī.iij.col.C. de hæredi. īstituēdis.& Soci.ī cōsi.v.in.j.colū. videt̄ quodāmodo dubitare,& vide eūdē do. meū Iaso.in.l.si pater.in.xiij. col.C de isti.& substi.& satis opinio.de qua Soci.in.d. cōsi.videtur facere dubiū in hoc dicā infrà.§.sequen.

Fili⁹ non pōt pri uari legi tia ꝑ sta tutum.

SED ēt q̄ ad dimidiā p̄tē,ꝙ debeat reseruari filijs stā te hac cōsuetu.adhuc posset attētari:& hoc sic:nāvt videm⁹ hīc añ plura sūt iura ī m̄ria cōfisca.q̄ sunt redu cta ad ius primæuū:q̄ iure licet ex mera iusti.corp̄e dā nato ad mortē bona deberēt cōfiscari:tn̄ scđ'm illud ex mera gr̄a dimidia p̄s debebat reseruari liberis scđ'm.d. l.j.ff.de bonis dānato.& iō cū hęc cōsuetudo reduxerit hoc ius ad primæuā naturā. ītelligit̄ reduxisse eo mō q̄ erat illa p̄ria natura:cū ī ea nihil īmutauerit:sed natura illi⁹ iuris erat vt ex gr̄a p̄s dimidia filijs reseruaret̄.d.l.j. ī fi.&.l.fi.ff.de bo.dā.igit̄ quāuis statutū seu cōsuetudo dicat ꝙ bona publicant̄,qđ' ē scđ'm ius āntiquū : debet ītelligi scđ'm disposi.illi⁹ iuris antiq:ad qđ' statutū seu cōsuetudo reduxit ius nouū.& facit qđ' vult Bar.ī.l.de

8 qb⁹.ff.de legi.vbi dicit, †ꝙ q̄n cōsuetudo ē scđ'm legē dr̄ poti⁹ cofirmatio legis,q̄ itroductio cōsuetudi.l.si de īterp̄ta.ergo.&.l.minime.ff.de legib⁹.cū ergo cōsuetu do seu statutū sit scđ'm legē āntiquā,erit poti⁹ approba tio & cōfirma.illi⁹ legis āntiq̄,& abrogatio iuris noui,q̄ simplr̄ statutū aut cōsuetudo:ergo itelligi debet illa cō fir.scđ'm primæuā naturā nihil addito aut diminuto: quoniā q cōfirmat,nihil de nouo dat nec aufert : sed in eo.statu stare p̄mit.l.& qa.vbi Bar.ff.de iuris.om.iudi.

☞ ADDITIO Vide Matthæū de Afflictis ī cō stitutio.regni Siciliæ,q̄ icipit,de quæstionib⁹ q̄s.in.ij.notabili.& dixi alibi. ✻ ¶Facit etiam quod voluit Ioan.And.in.c.j. de constitutio.lib.

9 vj.vbi dicit†ꝙ statutū cōforme iuri cōmuni, non me Statutū

conforme iuri cōi non ſtatutū ſed ius cōmune dici debet.

reť dici ſtatutū,ſed ius cōe:facit.l.ius autē.ff.de iuſti.&
iur.& q̄.no.ibi p do.meū Iaſ.de cōmiſſiōe facta p prīci
pē iudici odinario,cū clauſula, iuſtitiā facias : qa p hoc
nō dr̄ aliꝰ iudex ꝙ priò eēt.Faciūt q̄ no.ī.l.j.ī prīc.ff.ad
legē fal.cū ergo hęc conſuetudo,ſeu hoc ſtatutū ſit iuri
cōi antiq̄ cōforme,ſeqť ꝙ erit ius cōe & illiꝰ reductiuū,
ergo eū reduxit ſcd'm ſuā primeuā naturā,q̄ erat,vt cer
ta portio filijs reſerueť.Ergo ēt ita debet ītelligi hęc cō
ſuetudo:vt licet dicat ꝙ bona publicari debeant ſcd'm
ius antiquū:qd' tn̄ ſcd'm illud portio filijs reſeruari de
beat.d.l.j.&.l.fi.ff.de bo.dā.&.§.j.in auť.de inceſt.nup.
10 ¶Et facit ēt†qa ſtatuta recipiūt ītep̄tationē extēſiuam
paſſiuè.i.ꝙ leges ſe extēdūt ad ſtatuta.l.j.§.j.ff.de mu
ne.& hono.voluit Bar.in.l.oēs pplī.ibi,ſecūdo caſu.ff.
de iuſti.& iure.ſed ſtatutū nr̄m ſeu conſuetudo nr̄a,di
ſponit ſcd'm legē antiquā:ergo ſcd'm diſpoſitionē illiꝰ
legis recipiet ītep̄tationē extēſiuā:vt.ſ.ſcd'm legē illā ī
telligať hęc cōſuetudo. Facit gl.ī.c.ſtatutū.ī ver.nume
rādū.de p̄bē.i.vj.Ant.de but.ī.c.olim tibi.de verbo.ſig.
do.Alexā.ī.l.ſi cōſtāte.ī pri.in.v.col. ff.ſol.mat.do.meꝰ
Iaſon.in.l.pperādū.in prin.ī penul.col.C.de iudi.& in
auť.quas actiones.in.viij.colū.C.de ſac.ſan.eccle.

Ontrariū tn̄ vr̄ poſſe dici & teneri.ſ.ꝙ cōſuetudo
nr̄a eſt ſimpl̄r ītelligēda ī vim ſtatuti ſeu cōſuetu
dinis,nō ī vim legis antiq̄,ita ꝙ p hāc nr̄am cōſuetudi
nē,ſūt ſublatę & abrogatę oēs leges,& oīa iura faciētia
mētionē de cōfiſcatiōe in caſu p̄dicto,& remanet iſtud
ſtatutū ī ſuo eē.vt ē ſcriptū:nihil aliud extēdēdo:& hoc

Statuta ſunt ſtricti iuris.

11 pluribꝰ rōnibꝰ pōt pbari.†Primò, qm̄ ſtatutū ē ſtricti
iuris.l.iij.§.hęc verba.ff.de neg.ge.l.cōſtitu.ff.ad muni
ci,iō ē ſtrictè ītelligēdū:& caſus ī eo nō exp̄ſſꝰ debet hr̄i
p omiſſo.l.qcqd aſtrigēdę.ff.de verb.obl.Si ergo iſtud
ſtatutū ſeu iſta cōſuetudo omiſit diſpoſitionē de atti
nētibꝰ aliq̄ gradu ī linea directa aut trāſuerſali, ſeqť ꝙ
nō debebit ad hoc extēdi : ſed debebit ſtatutū gn̄aliter
loquēs,gn̄aliter ītelligi.l.de p̄tio.ff.de publi.Iſta rō non
12 videť multū facere ī hoc caſu:†cū caſꝰ omiſſꝰ p cōſuet.
ſit decidēdꝰ ſcd'm diſpoſitionē iuris cōis,& de illo ē ad
ius cōe recurrēdū : vt habeť ī fine harū cōſuetudinū:&
cōcluſiōe illarū.Cū ergo tm̄ hic dictū ſit ꝙ bona dāna
torū ad mortē cōfiſcanť & publicanť p.d.l.eiꝰ. §. hi ve
rò q.ff.de teſta. Et nō ē vlteriꝰ dictū de portiōe reſeruā
da filijs.Nihil de illo artic.ē decidendū p cōſuetu.nr̄am
cū nihil dicat : ſed recurrēdū ē ad ius diſponēs qd fiēdū
de filijs aut alijs parētibꝰ qn̄ bona condēnati ad mortē

Statuta non recipere interpretationē quō intelligat.

13 cōfiſcanť,de q̄ ſit mētio in.d.l.j.ff.de bo.dāna. ¶†Et ad
id qd' dr̄ ꝙ ſtatuta nō recipiūt ītep̄tationē:iſtud ē verū
de gloſ.hois,& nō de gloſ.legis:vt dicit Bal.ī.l.oēs pplī.
ī.ix.col.ff.de iuſti.& iure.imo vt videbiť ī fine harū cō
ſuetudinū,illa ītep̄tatio nō ē ſublata put ēt tolli nō po
tuiſſet,cū ſit neceſſaria ſcd'm Bal.ī.l.fi.ff.de origi.iur.&
ita ēt dicit do.meꝰ Iaſ.ī.l.ꝗuis.ī.ij.col.ff.de ī ius voca.&
iſtud multū facit p ſuſtinēda pr̄ia opinione,cui pōt rn̄
deri ſuſtinēdo ſcd'am opinionē ꝙ cum hoc ſtatutū ſeu
hęc nr̄a cōſuetudo nō poſſit adaptari ad aliquā legē de
cōfiſca.vt poſſit dici iſtud eē cōſonū illi legi.Priò nō le
gi ffor̄ū,antiq̄ q̄ habeť cōdēnatorū ad mortē bona pu
blicanť,q̄rū ps liberis reſeruať ex gr̄a.de q̄.in.d.l.j.ff.de
bo.dāna.qa hoc nō dicit ſtatutū ſeu nr̄a cōſuetu. Scd'o
nec legi nouę de q̄ ī auť.de īceſtis nup.§.j.q̄ ſit publi.bo
norū:ſed loquiť de relegato : & ſtatutū nr̄m loquiť de
eo q pdit vitā:& tn̄ ī.d.§.reſeruat liberis ſi extēt. qd' nō
facit ſtatutū nr̄m.Tertiò non pōt adaptari iuri nouiſſi
mo,de q̄ ī.§.oportet.ī auť.de mādatis pri.qa ibi ē peni
tus cōtrariū.Quartò nec nouiſſimo, de q̄ ī.d.auť.bona
dāna.vt.ſ.dictū ē,ergo ſequiť ꝙ aliter & diuerſè diſpo
nēdo ꝙ illis iuribꝰ caueať, videť velle, īmo vult abro
gare diſpoſitiōes illorū iuriū, & ſuū robur obtinere il
la iura vincēdo ſcd'm notata in.l.oēs populi.ff.de iuſti.
& iur.in.l.de qbus.ff.de legi.in.l.ij. C.q̄ ſit lon.cōſuetu.
14 †ſed ſic eſt ꝙ nō licet leges abrogatas allegare,ſecundū
Bar.poſt gl.in.l.j.ff.de cōiun.cū emāci.liberis. & in.l.j.
C.de lati.liber.tol.notať inſti. de teſta.ī prin.tex.& doc.
in.l.j.ff.ad legē aquil.gl.in.c.j.in verbo,ſtatuta.de con
ſtitu.in.l.vnica.§.huic ergo.C.de no.codice compo.

☞ADDITIO. Vide Matthęū de Afflictis ī p̄fa
tiōe cōſtitu.regni Sicilię ī.ij.q.*

Ergo nec ad eas ſtatuta reducere,& ſcd'm illa ītep̄tari.
¶Poſſet adhuc īſtari & dici ꝙ p hūc ſubauditū intelle
ctū nō debet īduci correctio illarū legū,ſcd'm gl.ī.c.cu
piētes.§.qd' ſi p vigīti.ī verbo,petere.de elect.ī.vj.quā
alleg.do.meꝰ Iaſ.ī.l.frater à fratre.ī.xij.col.ī lectura.ff.de
cōdi.idebi.& ī auť.nouiſſi.ī.xj.col.C.de ioffi.teſta.& ī.l.
emācipata.ī pe.col.C.q admit. Barba.ī cōſi.xij.ī.x.col.ī
j.vol.& qd' hęc nr̄a cōſuetudo nō adaptať ad p̄dicta iu
ra,ſed ad dictā.l.eiꝰ. §.hi q.ff. de teſta.& ſcd'm illā intel
ligiť ī diſpoſitis ab ea:in nō verò diſpoſitis recurrendū
eſt ad ius cōe. ¶Et ſi dicať qd' in his q̄ ſunt diſpoſita à
iure ciuili poſſunt fieri ſtatuta cōtraria diſpoſitionē le
gum tollēdo.l.de quibꝰ.in fi.ff.de legibꝰ.voluit Bar.in
d.l.oēs populi.in.ix.colū.ibi, tertiò iuxta prædicta dici
pōt ad hoc ꝙ eſt verū, qn̄ expreſſè ſtatutū ſeu cōſuetu
do tollit:ſed ꝙ p ſubauditiones in ſtatutis fieri debeat
correctio legū,& ꝙ iura poſſint & debeāt,ita generali
ter corrigi:non eſt ita dicendū:vt dictū eſt hìc antè.
15 PRo hac†ſcd'a pte facit ēt, qm̄ nō ē nr̄m leges exten
dere.l.ſi verò.§.de viro.ff.ſol.ma.& iō cū hę nr̄ę cō
ſuetudines habeāt vim legis(vt diceť ī fine harū cōſue
tudinū:ī cōclu.)nō ē nr̄m illas extēdere:ſed ītelligēdę ſūt
put iacēt, & maxiè cū verba legis ſeu nr̄æ cōſuetu.ſint
clara.& iō ſeruāda,nō aſſumēda ītep̄tationē extēſiuā,
aut aliā.qm̄ nō recurriť ad ītep̄tationē qn̄ ſenſꝰ ē clarꝰ.
ar.l.cōtinuꝰ.§.cū ita.ff.de verb.obl. Faciūt no.p Bar.ī.l.
oēs pplī.ī.xviij.col.ibi.iij. q̄ro.ff.de iuſti.& iure.vbi di
16 cit†ꝙ ſtatuta nō recipiunt ītep̄ta.niſi ſint obſcura:ſed
vbi verba ſūt clara,nō egēt ītep̄tatiōe:& ſūt verba nr̄æ
cōſuetu.ſatis clara,cū dicat poſt,(Et appartiēt la cōfiſca
tiō.)nec aliq̄d dicit de liberis:qd' ſi ītellexiſſet,exp̄ſſiſſet,
put ī ſequēti artic.& ſeq.exp̄ſſit de dote, & alijs iuribꝰ
mulierū. ¶Poſſet adhuc dici ꝙ ille articu.nihil facit, &
ꝙ ſolū ītelligi debet de bōis q̄ cōfiſcanť, vt illa dn̄o ptī
neāt:& qd' portio debita liberis nō cōfiſcať:ſed pōt rn̄
deri ꝙ īmo totū cōfiſcať ſcd'm rigo.d.l.j.q rigor ex me
ra iuſtitia pcedēs,ex prīcipis gr̄a mitigať:vt.ſ.de bonis
cōfiſcatis portio liberis relinquať:& ſic īnuit ꝙ totū cō
fiſcať.Ergo ēt iſto caſu totū cōfiſcať:nec portio etiā cō
fiſcata reſeruabiť liberis,qa eēt cōtra mētē nr̄e cōſuetu
dinis:& poſſet multū ſuſtineri opinio cōtraria ī pūcto
iuris:quā libēter ſuſtinerē, niſi eēt ꝙ hęc opinio ī practi
17 ca ſeruať:†qm̄ minime mutāda ſūt q̄ ſemp certā ītep
tationē habuerūt.l.minime.ff.de legi,c.cū dilectꝰ:de cō
ſuetu.Do.meꝰ Iaſ.ī.l.rē q̄ nobis.ī.j.nota.ī ſua lect. (quā
18 audiui)de acqrē.poſ.†nec facilè debet diſcedi ab eo qd'
diu viſum æquū eſt.arg.l.in rebꝰ.ff.de cōſtitu.pricipū.
& quia

& qa aliâs sic practicatū extitit: vt no. Lapus sua allegatiōe.l.ij.à q̄ practica recedi nō debet: cū de iterptatiōe legis q̄rit̄.l.cū de interptatiōe.ff.de legi.vt dicit Panor.in c.cū ad sedē.in.ix.colum.extrà de restitu.spolia.& dicit Alexā.in cōsi. xxvij.incipi. viso libello. in.iiij.colū.in.j. vol.

A cōmuni obseruātia nō recedendum.

19 vol.† q nō est recedēdū à cōi obseruātia. Ex q̄ huic vltimè opinioni adhęreo q oīa cōfiscant̄, & dño altę iustitiæ cōpetunt, nulla portione filijs reseruata.

Casus in qbus venit confiscatio bonorū.

20 AD tertium† quæsitū quæro: qui sunt casus in quibus venit confiscatio bonorū ex dispositione iuris principaliter, vel in totum, vel in parte. & aduerte q sunt plures, & inueni circa.lxxij.casus.

Crimen læsæ maiestatis committens.

PRIMVS est qñ quis cōmittit crimen læsæ maiestatis: quoniā pœna mortis venit puniēdus: & omnia bona tā mobilia q̄ immobilia veniunt cōfiscanda. ita text.in.l.quisquis. C. ad legē iuliā maiesta. Bal.in.c.j.de pace tenēda.& an hoc casu cōpetat dño altæ iustitiæ: an verò principi in quē fuit cōmissum tale delictū, dicā infrà in glos.(Et appartient la confiscation.)

SECVNDVS casus est si qs nūmos falsa effusiōe formauit, hoc ē falsam monetā fecerit.tex.est in.l.si qs nūmos, q̄ est pe.C.de falsa mone.Sali.ibi reddēs ra-

Falsam monetā cudens.

21 tionē dicit eo,† qa fabricans falsam monetā cōmittere dicit̄ crimē læsæ maiestatis, imo ēt dom⁹ in q̄ falsa moneta fabricat̄ debet fisco cōfiscari.d.l.pe.C.de falsa moneta.& aduerte, qa ēt hoc casu posset esse dubiū: an debeat pricipi applicari, cū cōmittat̄ crimē læsæ maiesta.

☞ ADDITIO. De mīia fabricātis aut expēdentis falsam monetā, vide amplè Matthæū de Afflictis in cōstitu.regni Siciliæ, q̄ incipit, adulterinā.in.iij.lib.de mīia tondētis monetā aureā aut argēteā qūo sit puniēdus, vide Hippo.in cōsi.lxxj.vbi dat intellectū ad.l.q̄cūq̄.ff.ad.l.corneliā de falsis. *

Bona alienata i fraudē fisci.

TERTIVS casus est qñ alienant̄ bona in fraudē fisci, ne cōmisso maleficio bona publicarent̄: tūc talia applicant̄ fisco, prout tenuit Specu.in tit.de dona. §.fi.versic.sed pone, sed qa posset esse dubiū, vt dicā, q in alijs casibus q̄ in casu cōsuetudinis nostræ bona cōfiscata deberēt cōpetere principi, & nō dño altæ iustitię posset esse dubiū, an si qs cōmiserit delictū ex quo ad mortē venit condēnandus & sic bona ei⁹ cōfiscari debeāt, & hoc casu dño altæ iustitiæ applicari: an si alienauerit in fraudē, ita q applicari debeāt fisco ,pter p̄dictā alienationē debeant cōpetere principi: an dño altæ iustitiæ, cogita ex infrà dicendis, si casus eueniat.

Propter crimē legis corne. de sicarijs.

QVARTVS casus est i cōmittēte crimē legis corneliæ de sicarijs, seu icidēs i legē corneliā de sicarijs & veneficijs: qa tūc bona ei⁹ publicantur, & fisco applicantur.l.iij.§.legis corneliæ.ff.ad legē corneliam de sicarijs.

Falsum committens.

QVINTVS casus est in cōmittente falsum, qm̄ oīa bona eius publicant̄ & fisco applicant̄.l.j. §.fin.ff.de falsis.qđ videtur hodie nō esse verū per aut.bona dānatorū.C.de bo.,pscri.& in aut.vt nulli iudicū.§.fi.dixi suprà qūo aūt puniatur de iure canonico: vide in.c.ad falsariorū.extrà de crimine falsi.

☞ ADDITIO. De materia cōmittētis falsum i literis regijs dixi.s.in rubri.(des iustices) vbi allegaui Matthæū de Afflictis in cōstitutione regni Siciliæ, quæ incipit, q literas.in.iij.lib. *

Stuprū.

SEXTVS casus est in committente stuprum, qui quādoq̄ punitur in confiscatione dimidiæ partis. institutiō.de publicis iudicijs.§.eadem.

Crimen l.iul.de vi publ.

SEPTIMVS casus ē in cōmittēte crimē legis iulię de vi publica: qa cōfiscat̄ tertia pars bonorū suorū. l.j.in prin.ff.ad legē iul.de vi priuata.& l.ij.& l.si quis. & ibi per Bald.& Sali.C.ad legē iul.de vi publica.

Euellēs termios.

OCTAVVS casus ē q euellēs termios statutos vltra suū gradū fines mutādo, punit̄ i qnquaginta aureis fisco applicādis: vt ē text.& ibi Bar.in.l.agraria.ff.de termi.amot.Ang.plenè in.l.j.C.de accusa.

Crimen l.iul.repetun.

NONVS casus ē i cōmittēte crimē legis iulię repetūdarū: qa punit̄ in q̄druplū: q̄ pœna fisco applicat̄ iuxta gl.i.l.j.ff.ad legē iul.repe.disting. tñ gl.i.l.j.C. ad legē iul.repe.dicēdo sic: qa aut turpitudo versat̄ ex pte vtriusq̄.s.dātis & recipiētis, & tūc ē verū qđ dictū ē, aut pte vni⁹ tm̄, & tūc dimidietas tm̄ fisco appli.l.iij. C.de assef.& illā gl.sequunt̄ ibi.doc.maxīe Bal.& Sali.

Hæreticus.

DEcim⁹ casus ē cōtra hęreticū: qa ei⁹ bona dñt cōfiscari, & applicari fisco.l.manicheos. C.de hæreti.imo ēt cōtra hęreticū defunctū pōt ,pcedi vt bona cōfiscent̄, & applicent̄ fisco.c.accusat⁹.extra de hæreti.

Diuinatores.

VNdecim⁹ casus ē diuinatorib⁹ & eos inuocātib⁹ qa eorū bona cōfiscari & fisco applicari debent. Tex.ē in.l.null⁹.& ibi docto.de malefi. & mathema.C.

Exactores publici.

DVodecimus casus ē cōtra exactores publicos qui pecuniā exigūt & eā redigūt i florenos vel aureos i pecuniā vt lucrū faciāt: qa nō pñt facere sine licētia pricipis: & oē lucrū qđ pcipit̄ debet eē publicū, & fisc⁹ pōt ab eo repetere.scđm Bar.i.l.vnica.C.de auri publi. ,psecuto.lib x.& dicit istud esse notādū, immò dic plus q retinēs tale lucrum retinet cōtra conscientiam.

☞ ADDITIO. Adde qđ exigēs pecuniā fiscalē sine licētia & mādato principis punit̄ in quadruplū.l.j. C. de statuis & imaginib⁹. Mattheus de Afflictis in cōstitutione regni Siciliæ, quæ incipit, duram & diram. *

Oīa malè q̄sita.

DEcimusterti⁹ casus ē, q oīa scelerate q̄sita fisco applicant̄.l.luci⁹.ff.de iure fis.de q̄ p gl.in.c.cū te.de cōdi.ob turpē cau.dicit tñ Bald.i.l.si possessor.ff.de pe. hęre.q debēt restitui. Nō isisto nūc in hoc: dicā alibi.

☞ ADDITIO. Vide Bertrādi i cōsi.cij.in.j.pte. nu.vj.& Philip. corneū i.l.here, C.de his qb.vt idig.i.iij.& iiij.colū. ponit qōnē, an relicta illicitæ cōcubinę possint p fiscū auferri. & ibi videt̄ cōcludere q sic.qđ sec⁹ dicit esse in cōcubina licita. *

Bona super qb⁹ signa pricipis posita sunt.

DEcimusquart⁹ casus ē, nā si qs posuerit signa pricipis sup domo vel bonis alicui⁹, p̄sumit̄ esse facta icorporatio i fiscū.scđm Bart.i.l.facultas.C.de iure fisci.lib.x.& dicit Bar.i trac.suo de insignijs & armis.

Monopoliū cōmittēs.

DEcimusquintus casus est, vt cōmittētis monopolium oīa eius bona cōfiscent̄, & debent fisco applicari. Textus ē in.l.vnica.C.de mono.& sunt artifices qui faciūt monopolia: ne qs eorum ab eis taxata minori pretio vēdat: vt dicitur in.d.l.vnica.

Collegia illicita.

DEcimussext⁹ casus ē, in cōmittētib⁹ collegia illicita: qa puniunt̄ pœna criminis læsæ maiestatis, & pœna legis iul.de vi pub.l.ij.iūcta glo.ff.de colle.ergo bona eorū publicant̄ & confiscant̄, per ea quæ dicunt̄.

Collegiū à pricipe destructū.

DEcimusseptimus casus est qñ collegium destruitur & reprobat̄ à principe: bona ei⁹ tanq̄ vacantia ptinent ad fiscū: secus si oēs de collegio moriantur: qa debet reuocari collegiū, scđm Ang.in.l.sicut.§.j.ff. qđ cuiusq̄ vniuer.no.& Bar.in.l.fi.ff.de colle.illici.

Annona militum nõ debito tp̃e recepta.

DECIMVSOCTAVVS caſus eſt qñ milites nolũt accipere annonã certo tp̃e ſibi debitã, fiſco debet applicari.l.fortiſſimi.& ibi Bar.C.de eroga.mili.anno.& tp̃e lapſo nõ pñt eã petere.Ita tex.in.l.nulli. C. eo.de eroga.mili.anno.intellige dũmodo offerat̃ tẽpore debito:qa per ſolã oblationẽ iſto caſu liberatur reſpublica.Ita ꝑ plura dicit dñs meus Iaſ.in.l.qđ te.in vij.col.ff.ſi certũ pe.& ꝑ eundem in.l.prætor ait.§.ſi aliquando.ff.de noui ope.nuntia.

Interdicto bõis hærede ĩſtituto.

DECIMVSNONVS caſus eſt,ꝙ qñ eſt aliqs cui eſt bonis interdictũ à lege ꝓpter delictũ ſeu crimẽ læſæ maieſtatis:ſi ſit hæres inſtitutꝰ nõ põt adire hæreditatẽ,ſed fiſcus.gl.ĩ.l.vẽter.§.j.ff.de acqui.hære.

Nouum vectigal ĩponẽs.

VICESIMVS caſus eſt in ĩponẽte nouũ vectigal,ſi accuſet̃ criminaliter:qa punit̃ pœna dupli fiſco applicãda,ſcđm Bal.ĩ.l.fi.C.noua vec.ĩpo.nõ poſ.

Hoſpitãtes eos q merces illicitas deferũt.

VICESIMVSPRIMVS caſus ẽ vt trãſgrediẽtes ciuitates ĩclytas,vel negotiatiões ꝓhibitas deferẽtes & ſuſcipientes,puniunt̃ pœna exilij,& publicationis bonorũ.tex.in.l.fi.C.de cõmer.& mer.& facit illa.l.ꝓ inhibitionibus quæ fiunt hoſpitibꝰ vt velint denuntiare præſidi oẽs hoſpitãtes in ſuo hoſpitio.

VICESIMVSSECVNDVS caſus eſt vt ſi comitatẽ ſisfaciat emere rẽ pro eo à magnate,vel ciue priuilegiato vt nõ ſubſit onéribꝰ,talis res fiſco applicat̃.l.j.C.de nauibꝰ nõ excuſan.& ibi Bar.lib.xj.

Defendẽs bona delinquẽtiũ.

VICESIMVSTERTIVS ca.eſt in illis q volunt defendere bona delinquentiũ tanq̃ alienata vel ceſſione facta puniuntur in quadruplum.l.qui contractibus.C.de iu.fiſ.lib.x.

Interficiẽs eum cui ſuccedere debet.

VICESIMVSQVARTVS caſus eſt, in illo q interſecit illũ cui ſuccedere debebat : qa nõ amplius ei ſuccedit,ſed fiſcus:niſi ſit aliꝰ nõ interficiẽs ĩ eodẽ gradu cũ interfectore.l.iij.§. fratris.ff.ſi quis ali.teſt.ꝓhi.ita inquit Bar.in.l.cũ rõ.§.ſi plures.ff.bo.dãna.

Legata ĩcapaci.

VICESIMVSQVINTVS caſus eſt qñ tacita fides dat̃ teſtatori ab herede de reſtituẽdo hęreditatem ĩcapaci, puta ſpurio:nã tũc fiſcus aufert, vt ab indigno.facit tex.in.l.eũ q.ff.de his q.vt indig.poſui in fine alios caſus.¶Fallit in filio & ſeruo quorũ bona nõ cõfiſcantur:qñ ſunt iura quæ nõ tranſeunt niſi ad filios ſecundum Bal.in.l.inſulã.ff.ſolu.matri.

VICESIMVSSEXTVS caſus ẽ, ꝙ fiſcus aufert hęreditatẽ tãq̃ ab indigno ab illo q nõ adhibuit medicos defuncto.gl.eſt ĩ.l.indignũ.ff.de his q.vt indig.¶Et ab illo q nõ vindicauit necẽ defuncti añ hæreditatẽ,vt eſt tex.in.l.j.C.de his qbꝰ vt indig.& ibi do.meus Iaſon poſt doctores:& in.l.hęredem.ff.eodem.

Metu inſtitutus hæres.

VICESIMVSSEPTIMVS caſus eſt ſi teſtator ductꝰ fuerit metu ꝑ aliquẽ ad inſtituendũ:hęreditas ei aufert̃,& applicat̃ fiſco:vt voluit Bart.in.l.fi.ff.ſi qs aliquẽ teſta.ꝓhibue.& Bal.ĩ.l.j.ĩ.iiij. col.C.eo.ti.qđ ĩtellige qñ erat ꝓximior q erat ſucceſſurꝰ ab ĩteſtato.vt.l.j.C.ſi qs ali.teſta.ꝓhi. Aut verò habet priorẽ in gradu:vel æq̃lẽ,& tũc non ſuccedit fiſcus:qa nõ poterit p̃iudicare prio in gradu vel æq̃li.l.ij.§.fratris.ff.eo.ſi qs aliquẽ teſta.ꝓhi.tenẽt docto.in.d.l.j.in prin.ff.eo.tit.

Maledicẽs principi.

VICESIMVSOCTAVVS caſus eſt in illo qui malè locutꝰ eſt de principe:qa committit crimen læſæ maieſtatis.tex.eſt in.l.j.C. ſi quis impera.maled.& dicit Bal.in.l.incredibile. C. de pe.& in.c.j.de pace tenen.ꝙ poterunt bona eius publicari.

VICESIMVSNONVS caſus eſt in illo q inquietat morientem vel funus eius:quia punit̃ in publicatione tertiæ partis bonorum:ſecundum quod voluit Sali.in.l.cũ ſit iniuſtum.C.de ſepul.viola.

TRICESIMVS caſus ẽ ĩ violatoribꝰ ſepulchrorũ q puniunt̃ pœna.xx.librarũ auri,fiſco applicãdarũ.l.ſi qs.C.de ſepul.viola.& etiã locus ad quẽ aliqd de ſepul.viola.exportat̃ fiſco applicat̃.l.ſi ſeruꝰ.C.eo.

TRICESIMVSPRIMVS caſus eſt in eo qui cõfugit ad alterĩꝰ patrimoniũ,qđ tenere nõ poterat ſine ſolutiõe publicæ functiõis:puta qa ꝓhibitũ eſt in aliqbꝰ locis ꝙ nemo poſſit poſſidere terras niſi ſit de illo loco,& ſoluat tales functiões publicas:ſi cõſtituat vicarios,aut alio mõ alteri priuilegiatæ cõditiõis:q nõ tenet̃ ſoluere publi.functiões ſub p̃textu vẽditiõis, aut donatiõis,tenere faciat:punit̃ ſi ſit nobilis ĩ centũ libris
22 auri:mediocris ĩ amiſſiõe facultatũ ſuarũ. †Et notarius ſeu tabellio q talia inſtr̃a cõfecerit ſciẽter,punit̃ ĩ amiſſiõe bonorũ.Tex.eſt ĩ.l.j. C.vt nemo ad ſuũ p̃rimoniũ ſuſcipiat.Et ſic ẽ hic caſus in q̊ puniunt̃ notarij ſeu tabelliões ſcribẽtes cõtractus ſimulatos & prohibitos.

23 ITem†etiã puniunt̃ in alio caſu.ſ.qñ ſcribũt cõtractũ alienatiõis rei eccl'iaſticæ ꝓhibitę aliena.nã pœna perpetui exilij puniunt̃.l.iubemꝰ nulli.§.ſanè.& ibi Bal.dicit q̃dã nota.C.de ſacroſan.eccle. ¶Vide Guido pape q̃ſtiõe ſua.433.vbi ponit qũo notariꝰ faciẽs ĩſtrumentũ de iure reprobatũ punit̃,& ibi dicit qđ non excuſatur dicẽdo qđ ignorabat illud eſſe de iure reprobatũ,& vide etiã Io.de platea in.l.j.C.de ĩmu.nemi.cõceden.

ADDITIO. De vtẽte & ꝓducẽte,vide Hippolytũ de Marſilijs in conſi.ſuo lxx.nũe.xix.xx.&.xxij. Et aduerte ad id qđ dicit Mathęus de Afflictis in cõſtitu.regni Siciliæ,q̃ incipit,baiulos oẽs.in.xj.nota.in.vij.q̃ſtiõe.qđ rogatꝰ recipere talia inſtr̃a reprobata põt recuſare,ĩmo debet recuſare ea recipere. * ¶Similiter vide aliũ caſum infrà in.lij.caſu.

24 ¶†Similiter ſcribẽtes inſtr̃m ĩmunitatis cõceſſę fraude, ambitu,vel p̃tãte cuiuſpiã:puniunt̃ pœna flãmarũ.l.j.C.dĩ ĩmu.nemi.cõcedẽ.& hoc eſt,qa delinquit pricipaliter lędẽdo rẽpublicã.Si verò lędat rẽpublicã nõ pricipaliter:ſed mediatæ:qa aliꝰ erat autor:tũc punit̃ ſolũ in publicatione bonorũ.l.fi.§.memoriales. C. de peti.bo.ſubla.Et iſte eſt.xxxij.caſus vbi bona confiſcantur.

35 SImiliter†qñ lædit rẽpublicã:in alio caſu adhuc punitur etiã in omittẽdo.ſ.quãdo omittit ſolutiõe ſtributorũ:& punit̃ in amputatiõe manus:vt eſt tex.cum glo.in aut̃.de colla.§.iubemꝰ verò ſpecierũ quidẽ illationẽ.vbi notariꝰ qui non ſcribit:& iudex q interpellatus,vt iudicare velit pœnã cõtra dictos tabelliones.puniunt̃ quilibet eorum.in.x.lib.auri.& ſic ſunt duo caſus vbi eſt aliquid applicandum fiſco.

ET ſuprà viſum fuit qũo puniat̃ notariꝰ cõficiẽs inſtrumentũ cõtra diſpoſitionẽ iuris,qđ lædit rẽpublicam,vel eccleſiã.¶Aduertẽdũ tamẽ adhuc eſt ꝙ cõficiẽs inſtr̃m cõtra eccleſiã(vt ſuprà dictũ eſt) vel etiã iudex corã q̊ cõficiunt̃ vel ĩſinuant̃ talia inſtrumẽta, dñt puniri ĩ hoc,qa bona eorũ debẽt cõfiſcari & fiſco applicari,ꝓut eſt tex.iũcta glo.in.d.l.iubemꝰ nulli.§.ſanè.in fi.C.de ſacroſan.eccle.Et fit iſte caſus pro.xxxv.caſu.

26 NVnc†ſubſecutiuè vidẽdũ eſt qñ notarius facit inſtrumentũ quod eſt ꝓhibitũ : quod lædit priuatum:& tũc aut agendo delinquit : & tũc dic ꝙ ſi ſuper

cõtractu

contractu illicito inſtrumentum faciendo:& tunc pu-
nitur quandoq; in priuatione officij, cum infamia, &
manus amputatiōe,vt cùm ſcienter ſcribit inſtrumen-
tum alienationis feudi : vt in.c.imperialem.§.ſcriba.de
prohi.feu.alie.per Fede.col.x.

27 QVandoq;†verò punit̃ pœna mortis:vt cū ſcri-
bit̃ inſtrumentū alienatiōis eunuchi.i.ſerui ca-
ſtrati.l.ij.C.de eunuchis.& illa lex ꝓbat̃ ſcd'm
Bald.ꝙ ſtatutū pōt ligare ſubditum extra territoriū.Et
p̃dicta vera ſunt qñ notarius ſcribit ſcd'm volūtatē cō-
trahentiū:ſed ſi plus vel minus ſcripſerit, tūc dic ꝙ aut
ſcripſit ſine dolo , vel cū dolo verò vel p̃ſumpto:ſi ſine
dolo,facit litē ſuā,& ad intereſſe tenetur,ſecundū ꝙ iu-
dex faciēdo litē ſuā:vt eſt tex.i.l.ij. C.de numera.Si ve-
rò cū dolo verò vel p̃ſumpto:vt ē qñ omittit ſolēnita-
tes reqſitas in inſtrumēto ſeu teſtamēto, ꝓpter qd' vi-
tiatur iſtrumentū ſeu teſtamentū : tūc punit̃ vt falſari⁹
28 l.iubem⁹.in fi.C.de teſta. vbi dicit Salice. †ꝙ ſi notari⁹
in relicto facto à teſtatore omiſerit illa verba:iure inſti-
tutiōis, cū eſſent dicta à teſtatore,vel ecōtra, cū nō eſſēt
dicta appoſuerit,punit̃ vt falſarius:ꝑ illā legē.&.l.ſi qs
decurio.C.de fal.& hìc dictū eſt añ qñ etiā delinquit in
omittēdo:alio modo etiā in omittēdo grauādo priua-
tū punit̃ arbitrio iudicis.ſ.qñ rogat⁹ ſeu reqſitus ſcribe
re inſtrumētū alicui⁹ cōquerētis,puta apud acta vel ali
bi.l.iubem⁹. C. de defen.ciuita.q tex. ꝓbat ꝙ notarius
rogat⁹ de iſtrumēto cogit̃ dare & recipere.niſi habeat
29 iuſtā cauſam recuſandi.Et iſta oīa ſunt notāda. ¶†Sed
an notari⁹ cōficiēs inſtrumētū, vt dictū eſt in illis caſi-
bus,qd' tñ eſt nullū:vel qd' eſt tale ex q̊ gñari nō poſſit
dānū alicui,debeat puniri.videt̃ ꝙ nō.ꝑ tex.in.l.dam⁹.
C.de fal.Alex.in cōſi.lxx.i fi.&.lxxiiij.in.iiij.col.in.j.vo-
lu.Soci.tñ ponit q̃tuor caſus notabiles,vbi etiā licet in-
ſtrumentū non ſit nociuū:tñ punit̃ notari⁹ de falſo.Ita
tenet in cōſi.ſuo.ciiij.qd' cōſiliū i hac materia eſt lr̃is au
reis ſcribēdū.& cōſi.cij. ponit de teſte dicēte falſum qñ
& q̄uo ſit puniēdus. ¶Vide Lucā de pēna plenè in.l.j.
C.vt nemo ad ſuū patrociniū.lib.xj.vbi ponit.An no-
tari⁹ q cōfecit iſtrumētū nō ꝑfectū,vel qd' nō gñat p̃iu
diciū alicui ſit puniēdus:& plura ꝓ vtraq; ꝑte allegat:
& ibi i principio ponit caſus i qb⁹ notari⁹ ꝓhibet̃ face
re & recipe iſtrumē.& ibi iſinita ſingularia de notario.

☞ADDITIO. De falſitate q̄ non eſt nociua an ſit punibilis, Vide Matthæū de
Afflictis in cōſtitu.regni Siciliæ, q̄ incipit,durā & dirā.
in.iij.nota.in.iij.qōne.ſed aduerte qd' ſufficit qd' dānū
inferre potuit,vt dicit Bal.in.l.ſi falſos codicillos. C.de
falſis,vt ꝑ plura tenet Hippolytus de Marſilijs in cōſi.
ſuo.lxx.nume.xiij. vſq; ad numerū.xviij.dicit tñ idem
Hippolytus cōſilio cēteſimo.xj.numero.xvj. & cōſilio
cxx.numero xxiiij.qd' falſum ſeu ꝑiurium qd' nemini
nocet nō eſt punibile.Et demum dicit ſingulare in con
ſilio.lxxvij.nu.x. qd' falſitas nō p̃ſumit̃ dolo cōmiſſa,
niſi qñ aliqd' emolumentū cōmittēs cōſequitur. *

Falſitas nemini dānoſa an punienda.

30 ITEM adde†an notari⁹ poſſit vti diuerſis ſignis, &
ſi vtat̃,an debeat puniri de falſo. Guiliel.de cug.in.l.
31 penul.C.de fideiuſſo.tenet ꝙ debet puniri de falſo.†Et
qd qñ notari⁹ eſt mortuus,& dubitat̃ an eſſet notari⁹,
q̄uo probabitur.vide Inno.in.c.j. de fide inſtrumen.&
do.meū Iaſonē in.l.barbari⁹ Philippus.ff.de offi.preſi.
☞¶Vide etiā eundē Inn.& alios poſt eū in.c.ſignificauit
de appellatio.vbi notat qd' ſi apponatur ſigillū loci in
inſtrumento,approbat notarium.

Quō p- et quē -ſ nota -uum.

☞ADDITIO. Vide etiā Matthæū de Afflictis in cōſtitu. regni Siciliæ, q̄ icipit,
cōſuetudinē quā in.iij.nota.in.j.q̄ſtione. * ¶Et qd de
notarijs qui nolūt cōficere inſtrumētū ꝙ puniri debēt
l.penul.C.de teſta.& priuari executiōe notarij.Hoſti.in
ſumma de fide inſtru.§.qb⁹:& plura in materia nota-
riatus vide ꝑ Ioan.ſanxon.in cōſuetu.Turoñ.titu.(Des
droictz de chaſtellēnie.) articulo.j.fo.xlj.xlij.&.xliij. Itē
32 adde†ꝙ omiſſio ſigni non vitiat ſolennitatē inſtrumē-
ti.Feli.in.c.j.colum.iiij.extrà de fide inſtrumen.

Omiſſio ſigni nō vitiat ſolēnitatē inſtrī.

TRICESIMVS SEXTVS caſus eſt qñ offi-
ciales rectorū ꝓuinciarū ruſticanos vel eorū ſer-
uos,vel iumēta ad aliq̄ cogētes obſequia ipſiq; ruſtica-
ni ſe ſpōte dictis obſequijs ſubijciētes pœna publica.bo
norū ac ꝑpetui exilij puniunt̃.tex.eſt in.l.ij.C.ne ruſti-
cani ad vllū obſequiū deuocent̃.& itellige ēt ad obſeqa
fiſcalia.l.j.C.eo.ſed ꝓ certo hodie malè obſeruatur.

Ruſticanos ad obſeqa cogētes.

TRICESIMVS SEPTIMVS caſus ē ſi quis
theſaurū per artē magicā inuenerit debet fiſco ap
plicari.prout eſt tex.& ibi Bar.in.l.j.C. de theſauris.di-
xi ſuprà in rubrica(des iuſtices)in primo capitulo.

Theſauros arte magica q̄rens.

TRICESIMVS OCTAVVS caſus ē ꝙ ſi iu-
dex ifra trigīta dies reū nō liberauerit,vel cōdēna
uerit,in viginti libris auri cōdēnari debet,q̄ fiſco debēt
applicari.tex.ē in.l.ad cōmētariēſem. C. de cuſto.& ex-
hibi.reorū.& idē dicit cōtra cōmētariēſem,& iſti cōmē-
tariēſes dn̄t tenere carceratos ligatos bono & cōpetēti
ligamine.iuxta gl.in.l.j.§.fi.ff.de ſeruis fugiti.ꝓut dicit
Ange.in.l.milites.ff.de cuſtodia reorū.& vide q̄ dicit i
l.carceri.ff.de cuſto.reorū. vbi dicit̃ ꝙ nō p̃ſumit̃ datū
ferrū carcerato, vel aliqd aliud ex q̊ aufugit,niſi ex ne-
gligētia cuſtodis & culpa ipſi⁹ cōmētariēſis.¶Et aduer
33 te†ꝙ qñ carcerat⁹ fugit de carcere regulariter p̃ſumitur
aufugiſſe culpa ſupſtitis vel cuſtodis : vñ ille q allegat
cōtra cuſtodē carceris culpā,habet p̃ſūptionē iuris ꝓ ſe:
ita ꝓbat tex.in.l.fi.circa mediū.& ibi gl.ff.de cuſto.reo
rū.no.Bar.i.l.ſi qs ex argētarijs.§. fi.ff.de edeñ.& ē caſ⁹
in.l.diuus.i fi.ff.de offici.præſi.& iſta dicit Frāciſcus de
Are.i cōſi.ſuo.xxxviij.incipit̃. cōſultiſſime dn̄e collate-
ralis.hinc ꝑ hoc notabiliter iſero, ꝙ ex q̄ habet iuris p̃-
ſumptionē ꝓ ſe traſſert vn⁹ ꝓbādi i aduerſariū, hoc ē i
cuſtodē,ita qd' tenet̃ ꝓbare ꝑ euidentiſſimas rōnes &
ꝓbatiōes,hoc ē ꝑ tres teſtes idoneos,aut ꝑ duos multū
excellētes,iuxta dictū Spec.i tit.de ꝓbatio.§.fi.in verſi.
vlti.& tenet dn̄s me⁹ Frāciſcus de curte iunior ſub quo
audiui feuda in.c.j.§.j.qb⁹ modis feudū amittit̃.¶Cō-
firmat̃,qa ꝓpter p̃ſumptionē iuris cōtrariā debet ad-
duci ꝓbatio q̄ ſit fortior,& habeat maiores vires iuxta
no.i.l.nō eſt veriſimile.ff.qd' me.cā.gl.& Alex.i.l.trāſa-
ctionē.ff.de trāſactio.& iſtud adduxit do.me⁹ Iaſ.in.l.
ſciēdū me audiēte.in.iiij.col.ff.de verb.obli.Vide plenè
de materia Paridē de Puteo i tractatu de ſyndicatu i li-
tera C.in verbo,carcer,& carceratus.ꝑ.x.aut.xj.col.

Iudex iſra.xx.dies reū nō liberans aut cōdemnans.

Carceratus ſi aufugit p̃ſumitur culpa cuſtodis.

ET adde regulariter,cuſtos carceris nō eſt diligēs ſi
nō tenet duos cuſtodes ad obſeruādū carcerē.tex.
eſt i.d.l.fi.ff.de cuſto.reorū.circa pri.& iſtud tenet Are-
34 tin⁹ i cōſil.hic añ alleg.q̄ bene not. ¶Adde†ꝙ cōmēta-
riēſis nō pōt retinere icarceratos pro eorū expēſis i car-
cerib⁹ factis:ſed debet eos relaxare ſi fuerint à iudice ab
ſoluti,& poſtmodū agere cōtra eos de iure:ſed de con-
ſuetudine aliud obſeruat̃.Guido pape q̄ſtiōe ſua.446.

☞ADDITIO. De materia custodis carceris dimittẽtis aufugere carceratũ quõ tenetur & puniatur, siue sit debitè carceratus, siue indebitè, vide plura per Matthæũ de Afflictis in cõstitutione regni Siciliæ, q̃ incipit, castellani.i.iiij.notabili. & ibi qd de multis carceratis qui fregerũt murũ, an teneatur custos carceris. Et qd si vnus ex custodibus fugit cum carceratis. Caueant tamẽ custodes carcerum ne sit dolus, aut fraus: qm̃ capitaliter essent puniendi. *

TRICESIMVSNONVS casus est ꝙ iudex nõ audiens volentẽ facere suam defensionem qñ inquietat̃ pro grauitatibus, punit̃ eo quia condẽnatur in.xxx.libris auri.l.j.C.de offi.ciuiliũ iudicum.

QVADRAGESIMVS casus est quando iudex non facit sedere doctores in sua societate, qa tunc punitur in tribus libris auri fisco applicandis.l.fi.C. de offi.diuer.iudi.fallit vno casu quando doctores habẽt litem: qa his horis & tẽporibus quibus merita causarũ & facta panduntur residẽdi cum iudice non habent facultatẽ.tex.est in.l.j.C.de offi.ciuilium iudicum. ¶ Et aduerte quòd aduocati sunt à iudicib⁹ honorandi. Lucas de penna in.l.in sacris. C. de proximis sacrorum scriniorum.tex.in.d.l.fi.

QVADRAGESIMVSPRIMVS cas⁹ est contra iudicẽ, qui pro priuatis vel fiscalibus debitis mulierem in carcerẽ intrudit: qa maiores iudices puniunt̃ in viginti libris auri, minores i decem.aut̃.sed hodie.C.de offici.diuersorum iudicum.

Ludens ludo azardi.

QVADRAGESIMVSSECVNDVS casus est contra ludentem ad ludum azardi, quia debet pœna extraordinaria puniri, & cum publicatione domus.aut̃.alearum vsus.C.de religio.& sumpti.funerum.& alearum vsu, & aleato.

Tutor pupillã stuprãs.

QVADRAGESIMVSTERTIVS casus est, si tutor pupillã sua violata castitate stuprauerit, vniuersa facultas ei⁹ fisco vendicet̃.l.vnica.C.si quis eam cuius actor fuerit arripuerit.

QVADRAGESIMVSQVARTVS cas⁹ est accipiens eq̃s deputatos spectaculis, & vtẽs ad sui commodum in vna libra auri punitur fisco, secundum Barto.in.l.quisquis.C.de spectaculis.libro.xj.

Res cadens i cõmissum.

QVADRAGESIMVSQVINTVS casus est ꝙ res q̃ cadit in cõmissum ipso iure efficitur sub dñio fisci: vt inquit Bald.in.l.neq̃.C.de vectigal.& cõmissis. cõcordat.l.cõmissa.ff.de publi.& intellige hoc verũ, qñ colligit̃ vectigal fisci noĩe: sed vbi noĩe singularum personarũ quæ emerunt vel cõduxerunt vectigal à fisco.dicendũ est ꝙ illis tunc applicat̃, & nõ fisco: vt est tex.singularis scd'm eum.in.l.si q̃s.C.eo.tit.ꝑterea Bald.in.l. exceptiõe.C.de vectiga.sic dicit
35 †ꝙ vectigalis soluti fisc⁹ duas habet partes: tertiã ciuitas vel municipiũ, nisi sit vectigal principi reseruatum. tamen Bald.in.c.j.§.fin.de feudi cogni.plus dicit quòd pœnæ dationum triplicantur publicanis.

Arbores iuxta publicos aq̃ductus plantãs.

QVADRAGESIMVSSEXTVS cas⁹ est, quãdo iuxta publicos aquæductus plantant̃ arbores quę aquæductui publico nocent: quia cõtrafacientibus datur pœna: eo quia prædia ad quæ aqua deriuata fuit, publicant̃: & arbores quæ plantatæ fuerunt quæ pœna remittitur per sacros apices.no. Bar.in.l.decernimus.C.de aquæductu.lib.xj.

QVADRAGESIMVSSEPTIMVS cas⁹ est vt bona apostatarũ publicent̃.l.j.C. de apostatis. & dñio fisci facultates eiusdem vẽdicantur.no.in aut̃.ingressi monasterium.C.de sacrosan.eccle.nisi fortè habeat filios, vel cognatos quibus deferantur.aut̃.si qua mulier. C.eo.& habetur in.l.apostatarum.C.de aposta.

☞ADDITIO. De hoc vide Matthæũ de Afflictis in constitutione regni Siciliæ, quæ incipit, apostatantes. *

QVADRAGESIMVSOCTAVVS casus est ꝙ plaustra vel naues q̃ tp̃e exercit⁹ occultant̃ publicari p̃nt, si bellũ sit iustũ: prout no.Alberi.de rosa.in.l.iubem⁹ nullã.C de sacrosan.eccl̃.& qñ bellũ sit iustũ, vide Hostiẽ.in sũma de vectiga.& pace.§.est aũt iustũ bellũ.&.§.seq.&.xxiij.q.ij.c.j. & dicit Al
36 beri.de ro.i.l.neminẽ.C.de sac.san.eccle. †ꝙ iustũ bellũ fieri debet sine grauamĩe subditorũ, pri⁹ expẽdẽdo aurũ suũ.alle.tex.i aut̃.vt iudi.sine quoquo suf.§.illud.

QVADRAGESIMVSNONVS casus est, quando maritus condẽnatur de heresi: quia dos vxoris si sciuerit ipsum hereticum confiscatur.c.decreuit.de hæreticis.lib.vj.

QVINQVAGESIMVS casus est qñ curialis principis pecuniã recepit ab electo in præsidem, vel in aliã administrationẽ, vt habeat dictũ officiũ, debebit reddere quadruplũ: & bona sua cõfiscabunt & cingulo priuabit̃.vt est text.in aut̃. vt iudices sine quoquo suffragio.§.sic igit̃.pro certo si hoc obseruaretur, multi curiales hodie priuarentur bonis.

QVINQVAGESIMVSPRIMVS cas⁹ est vt cõmittẽtes in legem iuliã de annona.puniant̃ in.xx.aureis.l.ij.ff.ad legẽ iuliam de anno.& ista pœna tenentur qui emunt bladũ causa reuendendi, & faciẽdi caristiam vt cõmuniter fit: & est cõmunis mos apud citramontanos, maximè in Burgundia.

QVINQVAGESIMVSSECVNDVS casus est ꝙ qui fraudẽ facit fisco in q̃rendis punit̃ in duplũ: vt est gl.in.l.facultas. C. de iure fis.li.x.vbi etiã dicit gl.ꝙ officiales plura mala faciunt, & cõmittũt q̃ alij: hoc etiã voluit Bar.in.l.cũ contractibus.C.eo.ti.de iure fisci.vbi dicit, etiã mẽti tenendum in istis qui recipiunt venditionẽ fictitiã in fraudẽ fisci: vt teneant̃ in duplũ.l.aufert̃. §. fin.ff.de iure fisci.nã ex quo alienatio fit à delinquẽte in cõmentũ ꝑsumit̃ facta in fraudẽ fisci.Bal.in.l.si quis post hac.C.de bo.dam.

QVINQVAGESIMVSTERTIVS casus est ꝙ si rem q̃s litigiosam alienauerit, cõpellitur rem non tantum redhibere, sed pretio eius priuatur: non vt lucrũ cedat ei cui rem alienauit, sed vt etiam alia tanta q̃titas ab eo fisci iuribus referatur: ita inquit text.& Bald.in.l.fi.C.de litig.ex quo dubitatur, nunquid vitium litigiosi impediat confiscationem: & dicendum est ꝙ non, per text.& qđ ibi no.Ang.in.l.si constante.§.fi.ff.soluto matrimo.

☞ADDITIO. De materia litigiosi, Vide Matthæum de Afflictis in constitutione regni Siciliæ, quæ incipit, eorum fraudibus per totum.vbi ponit.xxiij.casus in quibus non habet locum vitium litigiosi. *

QVINQVAGESIMVSQVARTVS casus est vt cõmittẽtes ambitũ puniant̃ i cẽtũ aureis, &

aureis,& fiunt infames.l.j.ff.ad leg.iul.de ambi.

Sacrilegus.

QVinquagesimusquintus casus vt committentes sacrilegium puniantur pœna extraordinaria.l. sacrilegij.ff.ad le.iul.pecu.

Falsificãs men suras & põdera.

QVinquagesimussextus casus ẽ, vt falsificans men suras & pondera puniatur pœna extraordinaria l.in dardaneis. &.l.rhodiæ.ff. de pe.pondera enim & mensuræ non debent augeri, nec minui.ca.vt mensuræ.extrà de emp.& vendi.

☞ADDITIO. Aduerte qđ etiã tales de iure antiquo fforũ.relegabanť.l.penul. §.si vẽditor.ff.ad.l.corneliã de falsis.l.annonã.in.fine.ff. de extraordina.criminibꝰ gl.in.l.arbitrio. §.de eo.ff.de dolo.Matthæꝰ de Afflictis in cõstitu.regni Siciliæ,quæ incipit,ad officiũ baiulorum.in.ij.notabili. *

QVinquagesimusseptimus casus est, ꝙ si quis pecuniam accepit ad aliqđ opus publicum faciendum,& nõ expendit,sed in se retinuit,vel aliter in vsus ꝓprios cõuertit, punitur ad restitutionẽ dictæ pecuniȩ & in triplũ plus qđ habuit fisco dandum, l.ij.& in.l.iiij.§.sed & qui pecuniã.ff.ad legẽ iul.pecu.

☞ADDITIO. Matthæus de Afflictis ĩ constitutione regni Siciliæ, q̃ incipit, officialis.dicit qđ officialis regis faciens mutuũ de pecunia fisci debet decapitari,& ille q recipit,debet deportari.l.ferũt.C.de his q ex publicis ratio.pecuniam mutuã acceperũt.cõcordat tex.in.l.fi.C.de his q ex public. colla.illa.sunt nõ vsurpã.li.x.Et quõ puniuntur expendentes pecunias publicas in vsus ꝓprios,facit tex.in.l. diui.C.de suscepto.& archarijs.lib.x.& in.l.ij.C.de nauicula.lib.xj. Et hic esset bonũ explicare materiam peculatus quæ est hodie multũ excogitata & deducta ad practicam propter infinitos abusus qui reperti fuerũt in officiarijs finantiarũ regni : sed fortè alibi dicam, & illam amplè tractabo,si aderit tempus. *

Iudex non ꝓuidens carceratis.

QVinquagesimusoctauus casus est ꝙ iudices singulis diebus dominicis habere debent notitiam carceratorum,& intelligere si habẽt victum, & aliter prouidere ne quid eis deficiat sub pœna librarum.xx.auri. vt est text.in.l.iudices.C.de epi.audi.vtinam istud hodie obseruaretur.

☞ADDITIO. Et in hoc puniť negligentia iudicis.Et in alijs quõ puniatur,dixi alibi:sed vide Lucã de pẽna in.l.ij.in.ij.col.C.de naufragio.li.xj.Et ad hoc aduerte ad id qđ dicit Matthæus de Afflictis in cõstitutione regni Siciliæ,q̃ incipit,officiales qui.vbi dicit qđ qui habet mãdatum de implendo,& non impleuit, dicitur esse in negligentia quæ ex hoc est satis probata,& vide eundẽ Matthæum in constitutione quæ incipit,statuimus.in.xiij.notabili. *

Deferẽs fisco & non probans.

QVinquagesimusnonus casus ẽ ꝙ qui defert fisco, & non probat, tantum debet dare fisco q̃tũ detulit.glo.est in.l.iiij. C. de delato.lib.x.l.senatus.§.senatus.ff.de iure fisci.nisi ex necessitate officij faciat.l.ij.eodem titu.

Bona bona vacãtia.

SExagesimꝰ casus est ꝙ oĩa bona vacãtia sunt fisco applicãda.l.j. C. de bo.vacã.sed post q̃drienniũ nõ admittiť.l.j.C.de quadriẽ.ꝑscri.credo ꝙ apud nos etiã ãn.xxx.annos admittiť,cũ oẽs ꝑscriptiones sunt redactæ ad.xxx.annos.vt.ĩ.§.penul.harũ consuetudinum.

Seipsũ interficiẽs.

SExagesimusprimus casus ẽ, quia bona seipsum interficientis desperatiõe criminis perpetrati fisco cõfiscanť,quod quomodo intelligendũ sit,recurrendum est ad doct.in.l.ij.C.qui testa.facere pos.maximè ꝑ Bal. Sali.& do.meum Iaso.& per Sali.in.l.j.C.de bonis eorum qui mortem sibi consciuerunt.

Assessor

SExagesimussecũdus casus est in assessore, q oblata restituit in q̃druplũ.l.cõsiliarios.C.de offi.assesso.

SExagesimustertius casus est,quia portiones eorum qui mortem libertorũ suspecto decedentium non defenderunt fisco vendicantur.tex.est in.l.portionis.ff. de his qui.vt indig.

Viã publicã occupans.

SExagesimusquartus casus est, qa viam publicã occupañ.pena quinquaginta librarũ auri puniũtur, quæ fisco applicari debẽt.l.qui sine.C.de ope.publi.

SExagesimusquintus casus. Illud quod relinquitur per militem mulieri quã stuprauit applicať fisco. l.mulierem.ff.de his quibus vt indignis.

SExagesimussextus casus si is cui qs est rogatus restituere legatum dixerit illud falsum, fisco applicabitur.l.post legatum.§.si pater.in fi.ff.de his quibus vt indignis.

Excõicatus ex cõtumacia.

SExagesimusseptimus in excõicato ex contumacia secundũ tenorem.c.cũ contumacia.de hæreticis.in vj.qui sustinuit excõicationẽ per annum:qa bona eius debẽt confiscari,& fisco applicari.decisio. capelle Tholosanæ.ccclxvj. Io.and.in.c.primo de homicidio.in.vj. Et Areti.in.c.qualiter & quando.§.ad corrigendos.de accusatio.¶Intellige istud quando est pro causa criminali & non pro ciuili, vt dixi suprà in tit.præcedenti.§. vj.in glo.prima:& ita tenet Guilielmꝰ Benedicti in sua repetitio.c.Raynutius.in verbo, mortuo itaq; testatore j.nume.ccxc.de testamentis.extrà.

☞ADDITIO. Vide Matthæum de Afflictis in constitutione regni Siciliæ,quæ incipit,pœnam eorum.in primo notabili.& in constitutione quæ incipit,clementiæ.in fine. *

Iudex pecunia corruptus.

SExagesimusoctauus casus in iudice qui aliquid accipit à partibus initio litis:quia si in causa ciuili,punitur in triplum,cum amissione officij:si verò in causa criminali, mittitur in exilium, & bona eius confiscantur.Ita est tex.in auť.vt litigãtes iurent.§.si quis autem ex litigato.colla.ix.

☞ADDITIO. De pœna iudicis qui malè iudicauit, maximè quando est corruptus pecunia:vide Matthæum de Afflictis in constitutione regni Siciliæ quæ incipit,si iudex.cum sequeñ. & sequen. *

SExagesimusnonus casus in parte quȩ iurauit se dedisse iudici,& nõ probauit:qa bona eius confiscantur.Text.est in.d.§.si qs aũt.in auť.vt litigan.iurent.

SEptuagesimus casus est in.l.qui contra.C.de incest. nup.& in.l.cum hic status.§.fin.ff.de do.inter vi.& vxo.de quo fui consultus in ardua causa.

SEptuagesimusprimus casus est ex consuetudine in bastardo moriente sine liberis.de q̃ infrà dicetur in titulo.(Des successions des bastards.)§.primo.

☞ADDITIO. Adde aliũ casum in illo qui bona aut partem bonorum proximi cognati cui succedere debet donauit : quoniam auffertur ab eo hæreditas, & fisco applicatur.l.quidam.§. donationem cum.l.sequen. ff. de donatio. & in.l ij.in fine.ff.de his quibus vt indi. dixi in consilio quod feci quod incipit,quidam minor. *

Perdens vitã, perdit & bona.

PRO septuagesimosecundo casu, descendo ad ca-
sum nostræ consuetudinis.s.ꝙ quicunq; perdit vi-
tam,perdit & bona. Nam ista nostra cõsuetudo est in
multis contra dispositionem iuris,maximè contra aut.
bona damna.C.de bonis proscrip.& damna.Dic ergo
ꝙ dicta authenti.non habet locum in ducatu Burgun-
diæ:vbi viget ista nostra consuetudo.

SEcundò non habet locum in illis qui superueniunt
post sententiam.Ita Barto.in aut.nouo iure.C. de
pœna iudicis qui malè iudicauit.

TErtiò non habet locum quando bona auferũtur
vt ab indigno:prout dicit Bald.in.l.hæreditas.C.
de his quib.vt indig.

QVartò non habet locum vbicunq; quis condem-
natur ad mortẽ ex forma statuti:nam tũc bona
nõ confiscantur: nisi hoc noĩatim caueat̃ in
statuto. Ita dicit Bald.in.l.ij.C. qui testa. face.posses. &
Ange.in.d.aut.bona dãna.vbi dicunt ꝙ in tali casu eis
succeditur,prout ab intestato succederetur.

Ambani qui dicantur.

PRO septuagesimotertio. In Gallia dic etiã bono-
37 rum cõfiscationem esse in ambanis†qui dicuntur
aulbani:& sunt peregrini, qui moriuntur ab intestato,
nullis liberis relictis in Gallia: quia eorũ consanguinei
existentes extra dominiũ regis, non eisdem succedunt
in bonis existentibus sub rege, sed applicantur regi.

Ius albinagij.

38 †Aliȷ dicunt istud esse ius albinagij,& dicuntur albini:
alibinati.¶Vide Boerium in consuetu. Bituricẽ.tit.de
testa.§.fi.in fine.

☞ ADDE etiã Pyrrhũ in cõsuetudinibus Aurelieñ.
in titu.de successio.§.xiiij.vbi amplè de istis albi-
nis.Et vide etiã Matthæum de Afflictis in cõstitutione
regni Siciliæ, q̃ incipit, dohane secreti.in fine.vbi dicit
ꝙ licet de iure longobardorum exteri testari non pote-
rant,tamen de iure Romano sic.apud nos nati in comi
tatu Burgũdiȩ reputabant̃ albini, & vidi plures literas
naturalitatis ab incolis & oriundis in dicto comitatu:
qd' non videbam æquum,ex quo comitatus Burgun-
diæ dependet à regno, & fuit de feudo ducatus,prout
adhuc deberet esse,vt dixi in Catalogo gloriæ mundi,
in quinta parte.in.xlvj.consideratione.in fin.propterea
vidi à certis annis citra plures declarationes factas per
regem,qd' non intendebat qd' nati & oriundi in comi-
tatu Burgundiæ reputarentur albini, nec qd' amplius
erat eis necesse impetrare literas naturalitatis, & ita vi-
di de quodam filio dñi de Rye,qui habuit literas à rege
declaratiuas talis iuris, vt dictũ est, & fuerunt lectæ in
parlamento Diuionensi me præsente & audiente. An-
no domini millesimo quingentesimo.xxvij. *

SED istud ius est contra authẽ.omnes peregrini.C.
cõmunia de manumis.qui etiã tollit consuetudinẽ
contrariã,cũ talia bona debeant dari hȩredibus si appa
reant,aliàs debẽt distribui pauperibus, & in pios vsus
conuerti:& ita obseruãt Iauueñ. quia talia bona distri-
buunt̃ per quosdã commissos in pios vsus,& pro ali-
mentatiõe pauperũ:sed quicquid sit,istud est ius rega-
le inconcussum & indubitabile apud nos in Gallia. Ex
quo videmus multos obtinere literas naturalitatis, ex

Litera naturalitatis.

39 quibꝰ fiunt ac si essent tales nati in patria, †immo etiã
ex iure regali? tales peregrini nõ possunt tenere bñficia
in patria,sine licentia principis:q̃ solet vocari litera na-
turalitatis.¶Sed visis supradictis casibꝰ,quia sunt mul
ti in quibus fit cõfiscatio bonorũ:& tamen non fit cor-
poris cõfiscatio,an ille casus extendatur ad omẽs alios
casus:ita ꝙ in q̊cunq; casu fiat cõfiscatio bonorũ,com
petat cõfiscatio ad dominũ habentem altã iustitiã: an
verò principi ĩ aliȷs casibꝰ q̃: in casu cõfiscationis cor-
40 poris.†& videt̃ ꝙ tantũ confiscatio bonorũ debeat cõ
petere dño altæ iustitiæ,in casu in quo cõfiscatur corpꝰ
scd'm hanc nostram cõsuetudinem,qm̃ vt iam dictum
est,& dicet̃.j.in gl. (Et appartient)cõfiscatio siue in to-
tum siue in parte,cõpetit principi,nec de iure applicari
põt inferiori à principe,cum sit de regalibꝰ:vt dicit Al-
uaro.in.c.j.§.si qs aliquem.per illũ tex.de pace tenẽ.nisi
(vt dicit)de cõsuetudine vel p̃scriptione &c.Dicam ĩ.d.
glos.Ergo si in vno casu p̃mittatur aut sit ius acquisitũ
inferiori à principe,ex cõsuetudine vel p̃scriptione,non
sequit̃ ꝙ debeat extendi in omnibus casibꝰ,etiam simi
libus:qa ex quo ista nostra cõsuetudo est exorbitans à
iure cõi, tum quia aliqua pars istorũ bonorum debe-
ret cõpetere liberis& agnatis:vt dixi antè,tũ quia si nõ
cõpetat liberis,tum in oĩbus aliȷs casibꝰ semper dicitur
41 ꝙ cõpetit fisco:igitur nõ venit extendenda:†qa statutũ
exorbitans à iure cõi:nõ extendit̃ ad casus similes,ma-
ximè qñ est correctoriũ,vt hic in hoc casu. Ita tenẽt oẽs
in aut.quas actiões, maximè do.meꝰ Iason.in.v.&.vj.
colũ.C.de sacrosan.eccle.qui plura ad hoc allegat,quæ
multũ faciunt in proposito.Immò etiã vt dicit ex ma-
ioritate vel idẽtitate rationis, & hoc crederẽ esse verum
de iure, & posset sustineri in pũcto iuris si casus eueni-
ret.Sed possent adduci p̃ parte cõtraria plura:videlicet
42 †ꝙ lex interp̃tans extenditur in omnẽ casum legis in-
terpretatæ.Text.est in.§.j.in aut.de fi.añ instrum.dota.
natis.Et no.in.c.dispẽdia.de rescrip.sed sic est ꝙ hæc lex
nostra interpretatur legẽ antiquam, de cõfiscatione cui
cõpetat loquit̃ in vno casu. Ergo cum lex interpretata
(scilicet de cõfiscatione)fit in omĩ casu confiscationis ꝙ
cõpetere debeat principi:illa lex interpretans debet ex-
tendi in omni casu legis interpretate. ¶Secundò facit:
quia qñ plura æquiparant̃ in aliqua materia, per legẽ
antiquã in omnibꝰ,& per omnia:tunc statutũ nouum
corrigẽs in vno intelligit̃ in alio corrigere, etiã in ma-
teria odiosa,& pœnali:vt p̃bat tex.ĩ.c.si post q̃.de elec.
in.vj.cũ glos.p̃ Panor.in.c.de multa.p̃ glo.fi.ibi.de præ
bendis.Per dñm meum Iaso.in.l.trãsigere.in.v.colũ.de
transactio.C. & in.§.ex maleficiȷs. in.x. colũ.institu.de
actio.Sed sic est ꝙ in materia ista.s.cui debeat cõpetere
confiscatio.Oẽs casus de iure antiquo parificantur, cũ
semper fisco cõpetere debeat:vt dictum est antè. Ergo
statutum nostrũ seu nostra cõsuetudo corrigẽs in vno
in hac materia,extẽdi debet ad oẽs alios casus à lege an
tiqua parificatos.Et de hac regula posui infrà.ĩ fine ha-
rum cõsuetudinum.in glo.in verbo, (interpretees.)ibi,
vndecima cõclu.¶Et etiã tertiò facit pro hac opinione
ꝙ qñ duo casus parificantur vi regulæ antiquæ, tũc sta
tutum dispoñẽs aliquid in vno parificatorũ extẽditur
ad reliquũ. Hæc conclusio probat̃ ex multis quæ alle-
gaui in fine harũ consuetudinũ in gloss.(interpretees.)
ibi:decima cõclusio. Cum ergo prædicti omnes casus
confiscationis quo ad hoc æquiparentur vi regule an-
tiquæ:quæ est quod omnes confiscationes competunt
principi:ex quo statutũ disponit in vno casu: videlicet
quòd debeat extẽdi ad reliquos. Cogita, quia si casus
eueniret tempore meo, non paterer tanq; officiariꝰ re-
gius quòd alius inferior à principe sibi attribueret:sed
dicerem

dicerem illā competere debere principi,in omnib⁹ alijs casibus q̄ in casu mortis.de quo hic.in.§.nostro.

In textu ibi

Qui confisque le corps.

Anbona eius qui obijt in carcere anteq̄ ferretur snia confiscent. 1

INtellige scilicet realiter & cū effectu. & ideo quæro. †Pone ꝙ qs sit incarceratus pro homicidio,aut pro alio delicto,ꝓ quo debet ad mortē cōdemnari,& confessus est delictū:ita ꝙ nihil ampli⁹ est quærendū,nisi ꝙ feratur sententia:an si moriatur anteq̄ lata sit sententia, debeant eius bona cōfiscari.Bald.in.l.j. C.ne ex delicto defuncto.in.iij.col.& Spec.i tit.de accusa.§.j.versi.quid si latro.Et decisio.Tolo.qō.cl.tenent ꝙ sic. Credo istud esse verum de iure in casu in quo bona veniunt confiscanda:sed in casu huius nostræ cōsuetudinis quæ est contra iuris dispositionē,credo ꝙ requireretur realis & effectualis cōfiscatio corporis,quæ non fit, nec fieri debet in homine seu corpore mortuo: vt dicit dominus meus Iason in.l.ij.in.j.&.ij.colū.C.qui testa.face.pos.cū ergo corpus nō sit confiscatum(qđ requiritur per consuetudinem)nec etiā bona:& ideo cum nō conueniant verba dispositionis,nec conueniet dispositio.l.iij.§.toties.ff.de damno infec.cum vulga. Cogita: qa si casus eueniret in facto nō esset sine dubio.¶Ex dicto Barto. in consi.suo.cxvj.in.j.col.videtur dicendū ꝙ si quis fuerit condemnatus propter cōtumaciam ratione delicti per eum cōmissi propter qđ debebat corpus cōfiscari, non perdit bona. Ita quòd si interim moriatur, bona non debent fisco applicari, sed filijs reseruari:quia sententia debet ferri in p̄sentem.Nec ex cōmissione delicti bona sunt confiscata, sed solùm per sententiam.dixi in glo.sequeñ.& ita consului in casu emergenti.

Quæstio.

SVccedit nunc alia quæstio quę est multum necessaria ad hāc materiam:videlicet vtrum bona eorum qui perdunt ciuitatem aut libertatem,vt sunt deportati debeant confiscari per hoc statutum.

Anbona deportatorum confiscetur. 2

SED operę p̄tium†est scire,vtrum bona eorum qui perdunt ciuitatē aut libertatem:vt sunt deportati, debeant cōfiscari per hoc statutū. Et videtur ꝙ sic:quia statutū dicit: qui confiscat corpus &c.hoc est qui perdit vitā, idest qui moritur, & sic ibi sumit̄ corpus pro vita,vt dicatur corpus perdi quando vita amittitur,& mors infligit̄.Sed sic est ꝙ tales quib⁹ ciuitas aut libertas adimit̄,dicuntur mori ciuiliter,& sic corpus ꝑdunt ciuiliter.& efficiunt̄ serui pœnæ & supplicij,& per consequens nō sui iuris.l.capitaliū.in princi.&.l.qui vlti.ff. de pœnis.§.j.institu. quib.modis ius patriæ potest.sol. cū similib⁹.

Mors ciuilis naturali æquiparatur. 3

†Mors aūt ciuilis naturali æquiparat̄.l.res vxoris.in fi.C.de dona.inter virū & vxo.cū similibus. Et pro hoc vrget: qa lex antiqua(ad quā maximè hoc statutū reducitur)quò ad publicationē bonorū, æquiparat mortē naturalem & ciuilē, & dicit bona illorum publicari,qui vitā,ciuitatem aut libertatē amittunt.d. l.j.in princi.ff.de bonis dāna.&.l.ei⁹ qui.§. hi vno.ff.de testa.Ergo etiā hoc statutum qđ est lex noua superueniens post dictū ius antiquū disponens in vno casu pa

Regula.

rificatorū intelligitur disponere in reliquo. Nā regula iuris est satis vulgata:ꝙ q̄n lege antiqua certi casus parificant̄:lex noua superueniens disponēs in vno illorū disponit etiā in alio.l.si quis seruo. C.de fur.l.si qs.ff.de ser.fugiti.dicā infrà in cōclu.harū consuetudinū:in glo. (interpretes)ibi,decima cōclusio.cū ergo hoc statutū (quæ est lex noua)disponat sup vno casu legis antique: scilicet in morte, vt indistinctè qui ꝑdit vitā, confiscat bona dispositiōe, intelligitur etiā vt hi qui ciuitatē aut libertatē amittunt,etiam bona cōfiscant:& etiā cōfiscabant illo iure antiquo.¶Ista q̄stio potest solui per istā: videlicet vtrū statutū extendatur ad casus nō expressos in statuto:in hoc breuiter si i illis casibus in statuto nō cōprehensis sit eadē ratio siue decisio per ius cōe, ad illos non extendatur statutū,sed statur dispositioni iuris cōis:quia nō est nostrū leges extēdere.d.l.si verò.§. de viro.ff.solu.matri.Ita Barto.in.l.oēs populi. aliàs verò secus.d.l.de qbus.&.d.l.ij. C.q̄ sit longa cōsuetu.Cū ergo iure antiquo in oibus casib⁹ esset eadem dispositio & ratio,sequit̄ ꝙ alij casus in statuto nō cōprehensi relinquerent̄ dispositioni iuris cōis.l.illi⁹legis.j.&.§.hi verò.per quas in illis casib⁹ fit cōfiscatio bonorū illo iure. Verū,quia illud ius antiquū quo ad illos casus est correctum per dictā auť.bona dānatorum.scđm cōmunē opinionē.in.d.l.j.& i.d.auť.bona dānatorū:quia si illis casib⁹ bona quæ non possunt retinere applicant̄ fisco, esset pœna succedentiū ab intestato magis q̄ dānatorū,& magis punit̄ res q̄ ꝑsonæ cōtra dictū.§.oportet. de māda.princi.& gl.in.d.§.fi.De adeptione vite erit ꝓ hoc statutū correct⁹, inq̄tū super eo disponebatur per dictā auť.bona dānatorū.&.d.l.j.Cęteri aūt casus parificati relinquant̄ dispositioni iuris cōis,& sic illius auť. bona dānatorū. Sed qa nulli sunt hodie qui ꝓpriè deportentur, aut dicātur ciuitatē aut libertatem amittere pro pœna in terminis iuris, quare prædicta essent nullius efficaciæ:forte possent reduci ad vsum nostrum in bannitis.cuius gratia quęritur.¶Vtrum banniti nostri temporis cōparentur deportatis,vt propterea bannitorum bona confiscari debeant vt deportatorum.

4 ET pro clariori intelligētia sciendū est qui dicantur bāniti:&vū,& Cy.in.l.reos.C.de accusa.dicit,†ꝙ

Banniti q dicant̄ Bānum quid & quotuplex.

5 bāniti dicunt̄ q̄si positi extra ciuitatis bn̄ficia:& Ang. in.l.j.C.de hęredi.insti. dicit †ꝙ bannū, vū banniti dici p̄nt,sumitur q̄tuor modis primò ꝓ voce præconia, al. leg.auť.qui semel. C. q̄uō & q̄n iud.Scđ'o pro mulcta. de quo banno sic sumpto facit mentionē gl.in.l.iij. C. de suspec.tu.& glo.in.l.j.§.qđ ergo.& ibi Bar.ff.de ventre inspi.& ꝓ hoc alleg.ipse Angel.l.j.C.de mō mulcta. & tū nihil videt̄ facere.Tertiò bannū sumit̄ pro annotatiōe bonorū quę fit ꝑ dispositionem titu.de requi.re. de quo suprà sum locutus: & de hoc banno sæpissime vtuntur iudices cū reos non cōparentes & sæpe citatos faciunt ad pœnā bāni citari,& postmodū declarāt bānitos.Nam illud bānum propriè est qđ fit per modū annotatiōis,de quo per glo.in.l.j.ff.de requi.re.

QVartò dicit Ange.sumi bannū ꝓ snia bannienteq̄ est pœnæ.i.illi⁹bāni illatiua,& dicit Ang. ꝙ illo bānovtit̄ ꝑ totā Italiā:& dicit ꝙ illa snia est q̄dā iterlocutoria pro q̄ est tex.ī.l.si qs exhęredato. ff.de iniusto rupto.cui⁹ ibi ponit nōnullos effect⁹, q̄s vt ad statutū nostrū minime seruiētes hic inferere nō curaui,reperio ꝙ de bāno fit mētio per textū in auť.vt nulla cōitas.& in auť.itē q̄cunq; cōitas.C.de epis.& cleri.& credo qđ de bāno qđ sumitur pro mulcta,ibi intelligi debeat.tū Iaco.but.ibi,(vt referūt docto.)videt̄ velle ꝙ text.ille intelligat̄ relegat⁹ab illa prouincia aut ciuitate. à q̄ est bānitus,qđ tū licet sit possibile,tū aliqualiter displicet Salic.qui ibi dicit esse cōtra mentē authēticæ, &

significationẽ verborũ, vnde ipse circa bãnum: ita dicit notabiliter: qđ aliqñ lex diffidit & bannit aliquẽ, & tũc pro inimico eũ reputat, eo ipso ꝙ bãnit & diffidit, & eũ ipsum extra honores, dignitates, & officia ponit, maximè ꝙ hostes reputanť qui oĩa ea ꝑdũt. l. qui amissione. §. q deficiũt. ff. de captiuis. & hoc bannũ isto casu pro pœna irrogať q̃ deportationi erit similis: & de hoc bãno fit q̃stio nostra, & huic credo ꝑdere bona sicut deportatus per dictã legẽ primã. ff. de bonis dãna. de iure. sed de statuto infrà diciť. & de his bannitis loquiť auť. Gazaros. C. de hereti. ibi, bannimus atq; diffidimus.

Qđ sit bãnũ qđ deportationi cõparatur.

¶Qñq; verò lex bannit tñ propter cõtumaciã & contemptũ: & tũc non habeť vt hostis, & hoc bannũ credo illud de q̊ suprà qđ annotationẽ dicũt: & dicit idẽ

Bãnum vnde dictum.

6 Salice. † ꝙ bãnũ diciť ex duobus verbis græcis de ban, scilicet & imo: vt bã qđ est extrà latinè. & imò qđ est facio, qđ est vt si dicať bannio. i. extra facio: vt qđ ĩ bãno est dicať extrà eẽ, & bãnũ dicať extra positio: & bãnitus dicať extrà posit⁹, ꝙ põt adaptari ad oĩa banna.

☞ADDITIO. Et dicit Matthæ⁹ de Afflictis in constitu. regni Siciliæ, q̃ incipit, grãdis vtilitas. l. vij. nota. qđ forbãnire in foro seculari est ad similitudinẽ excõicatiõis in foro eccl'iastico. Inde dicit qđ bãnire est extra protectionẽ ciuitatis aut loci à q̊ ponit̃ ponere, & ibi etiã de mr̃ia bãni. An etiã pẽdente appella. aut ꝑpositiõe nullitatis banni bannũ sit suspensum, & q̃uo debeat proclamari. * ¶Aliud est bãnũ de quo habeť infrà titu. (des forestz.) qđ bannũ etiã ab interp̃tatione de q̃ suprà diciť, de quo in suo loco diceť. ¶Q̃uo aũt sit procedẽdũ ad bãnũ contra absentem & cõtumacẽ, & ꝙ sex req̃runť, ad quæ iudex aduertere debet, aliâs sentẽtia bãni nulla: vide per G. bñdicti in sua repeti. c. Raynu. in verbo, mortuo itaq; testa. j. nume. 59. ibi, per. vj. aut. vij. col. de testa. extrà.

Qui dicanť bãniti nr̃i tẽporis.

7 QVia verò † doct. vbiq; cũ de bãnitis faciũt mentionẽ, & de ipsis q̃stiões formant, dicunt qd de bannitis nr̃i tpis, prout est gl. in. §. relegati. istit. qui. mo. ius pa. pot. sol. & bãnũ ẽt hoc tpe sic (vt suprà dictũ est) multipliciter sumiť: dubitať qui dicanť bãniti nostri tpis: & credo ꝙ hi diuersitatẽ hñt apud Italos, Lombardos & oẽs vltramontanos: & nos citramontanos de qb⁹ hñt diuersarũ prouinciarũ ciuitatũ & terrarũ statuta: tñ cum gl. loq̃mur de bãnitis nostri tpis. Ioã. Fabri q est doctor & practicus citramõtan⁹ qui terminos iuris, & q̃stiões vsui Gallię, & curiarũ Frãcię ꝓpriè

Bannitorũ differentia.

applicat. in. d. §. j. dicit bãnitos dupliciter cõsiderari: nã q banniunť ꝓpter cõtumaciã, qa vocati nõ veniunt ꝑ bãnũ, & dicit qđ de his nõ est q̃stio q̃ fit ꝑ gl. de bãnitis nostri tpis, & dicit hos non assimilari deportato, qa nulla sñia fertur cõtra tales: sed solũ bona annotanť ꝓpter cõtumaciã iuxta naturã. de requirẽdis reis. hi tñ ꝑ statutũ Mediolani cõdẽnãtur ad mortẽ: & eorũ bona publicanť, & possunt ĩpune occidi, cũ dicanť hostes. & multos vidi ꝓcessus me assidẽte capitaneo iustitiæ Mediolani. sed apud nos solũ eorũ bona annotantur. sunt nõnulli q banniunť ꝑ sentẽtias: & bannũ eis pro pœna imponiť: & de his dicit ꝓceden̄. ꝙ q̃ritur de bãnitis nostri tpis. ¶His ergo quò ad cognitionẽ bãni & bãnitorũ sic p̃missis, ad q̃stionẽ suprà formatã: vtrũ cõparenť deportatis. gl. in. d. §. relegati. isti. qb⁹ mo. ius patrie po.

Banniti similes

8 sol. dicit † ꝙ si tales bãniti sunt ꝓpter maleficiũ, & amittunt ciuitatẽ, & eorũ bona publicanť de iure aut cõsuetudine, ꝙ tales assimilanť deportatis. allegat. l. primã. ff. de bo. dã. aliâs verò secus: sed poti⁹ applicarenť relegatis. & hoc tenet Sali. ĩ. d. auť. itẽ nulla qõ. tñ deportato ĩsula assignať, qđ nõ fit his bãnitis qb⁹ solũ interdiciť ꝓuincia a q̃ banniunť: sed q̊ volunt alibi vbiq; gentiũ morari ꝑmittiť, q̃re nõ videnť ꝓpriè similes deportatis, ĩmo bãnũ fit de cõsuetudine, & tñ nõ deportanť. d. l. j. §. à p̃fectis. ff. de leg. iij. vñ ꝑ has rõnes Io. Fabri ĩ. d. §. releg. dicit doc. tenere nõ assimilari. dicit tñ ꝙ Spec. in ti. de fide instr. §. cõpe. versi. sed qd de bãnitis; tenet opi. gl. in. d. §. releg. ꝓut refert Bar. in. l. ex facto. §. ex facto. ff. ad trebel. dicit, ꝙ bãniti ꝑdunt ꝓpriè ea q̃ sũt iuris ciuilis illi⁹ ciuitatis ac ꝓuiciæ à q̃ bãniunť, qđ tñ diciť sanè intelligendũ in illis bãnitis qb⁹ ciuitas bellũ indixit, & q possunt ĩpunè offendi. l. amissiõe. §. qui deficiũt. ff. de capi. diminu. sed iura oĩa nõ ꝑdũt, & sic in effectu vult ꝙ nõ æquiparenť deportatis oĩno, illos tñ bãnitos nõ credo esse nostri tpis apud nos cismontanos. Nõ enim semꝑ bãnimus ꝓpter crimẽ, ĩmò propter aliã causam, illud aũt bãnũ de q̊ loquiť Ia. de are. fit alia causa, ꝓut facere cõsueuerũt Itali ex forma suorũ statutorũ, & illos suos bãnitos statuerũt posse offendi. &c. vñ Bar. in l. j. C. de hære. institu. in. l. eius. §. si cui. ff. de testamen. in l. amissione. §. qui deficiũt. ff. de capi. dimi. se refert circa hũc articulũ ad determinationẽ quã facit in q̃dã sua disputatiõe q̃ incipit, Lucanæ ciuitatis statuto &c. vbi ipse Bar. multa singu. de bãnitis dicit, & p̃cipuè, qbus sic cõparenť bãniti an dãnato vltimo supplicio, vel ad bestias, & an efficiať seruus pœnæ, tenet ꝙ nõ: an æquiparenť de deportato, tenet ꝙ non. Itẽ an relegato, tenet ꝙ nõ. Itẽ vtrũ excõicatis, tenet ꝙ nõ, dicit postea qđ bannit⁹ qui põt ĩpunè offendi ex statuto æq̃parať trãsfugę & enumerat ea q̃ ꝑdit, posteà singularẽ facit distinctio. de bãnitis specialẽ q̃ facit ad bãnitos nostri tpis. ibi, sed prout statuto. & dicit ꝙ bãniti⁹ q possunt ĩpunè offendi dicunť hostes ciuitatis. §. q deficiũt, & ꝑdunt ea quæ sunt ciuitatis, suę à q̃ bãniuntur, & retinẽt ea q̃ sunt iuris cõis ciuiũ Romanorũ, in quo cõcordat cũ opinione Iac. de are. de q̊ diciť in. d. §. ex facto. clari⁹ tñ loquiť in

9 d. §. qui deficiũt. & dicit † ꝙ ille qui est bãnitus imperij æquiparať deportato, & ꝑdit ea q̃ sunt iuris ciuilis. d. §. q deficiũt. & ita eliciť intelligi iura noua q̃ dicunt ĩperiali bãno subiaceat, hoc est iura ciuilia ꝑdat. d. auť. itẽ nulla. C. de episco. & cleri. sed ille qui est bannitus alicuius regni aut ꝓuinciæ, & retinet ea q̃ sunt iuris cõis. l. quidã sunt. ff. de pœnis. hinc posset dici qđ banniti nostri ꝑdunt ea quæ sunt ꝓuincię, à qua banniunť, sed retinent oĩa iura alterius prouinciæ in quã se cõferunt, & ibi omnia agere possunt quæ alij habitantes agunt: & sic quo ad quid illi banniti deportatis æquiparantur.

☞ADDITIO. Nõ est tñ sine dubio, an statutũ, aut ordinatio, seu cõstitutio principis ordinãs & ꝑmittens bãnitos ĩpunè posse offendi valeat, vt dicit Matthę⁹ de Afflictis in cõstitu. regni Siciliæ, q̃ incipit, pœnã eorũ, in. ij. nota. * Et q̊ ad quid nõ: adhuc etiã duo requiruť ad hoc vt bannitus ꝑdat ea q̃ sunt ciuitatis suæ, scđ'm Bar. q notauit ex illo tex. ĩ d. §. q deficiunt. vnũ est ꝙ ille bãnitus fuerit inobediẽs, & aufugerit ab illi⁹ ĩperio cui subest, & sic fuit bannitus, scđ'm qđ in hostiũ numero se cõferat. qđ diciť fa-cere qñ est talis bannitus q ex forma statuti põt impunè offendi, & reputať hostis; q̃re sibi indiciť bellũ. quæ

duó nũq;

duo nūq̄ apud nos video in bānitis cōtingere, sed solùm ꝓpter maleficiū puniunt̃,& ꝓ pœna bāniunt̃.i.sit

Banniti Galliæ non pn̄t impunè offendi.

10 eis īterdictio p̄riæ,†nec pn̄t īpunè offendi(aut hostes reputant̃.)& isto casu dicit ibi Bar.ꝙ nō ꝑdūt iura suæ ciuitatis,aut p̄riæ, & ī veritate tales sūt bāniti nr̄i tp̄is citra mōtes,q̄s nō credo cōparari deportatis, qd' tenet et Cy.in.d.l.j.C.de heredi.īsti.& quidā doctor Bononien̄. dn̄s Frāciscus de scalis, prout refert ibi Bar.q̄rū opinio apud nos militat.Quod eñ dicit̃ ꝑ Bart.& alios doct. de bānitis q̄ pn̄t impunè offendi,vt illi æquiparent̃ deportatis,apud nos militare nō pōt;qa nr̄i bāniti nunq̄ possunt offendi:aut hostes reputant̃ ex statuto an̄ alias,nisi certis casib⁹ in qb⁹ bāniti sunt ipso iure diffidati,& possint à q̄libet offendi:vtputa banniti ꝓpter crimen læsæ maiestatis,vel hereticæ prauitatis : q vt diffidati ꝑ legē possint īpunè offendi,scd'm Ang.in.d.l.j.C. de here.insti.facit.d.aut̃.Gazaros.de here.& notat̃ in.d. aut̃.itē nulla.& dicta aut̃.itē q̄cūq̄. vbi est diffidatio à lege:q̄ casu dicit Ange.tales bānitos posse īpunè de iure offendi:& iō in illis posset militare,qd' dicit̃ de bānitis vt deportatis æquiparent̃:dicit autē Ange.ꝙ si sint bāniti ꝓpter alia mala , tūc si ab īperatore papa vel rege pn̄t offendi realiter, qa illi nō sunt diffidati,sed eorū bona.tn̄ vt not.gl.in.c.dn̄o guerrā.in titu.hīc finit̃ lex: sed ꝑsonaliter nō possunt offendi.l.si victū.ff.de re iud. l.is qui reus.ff. de publi.l.papinianus exuli.ff.de minoribus.l.de pollicitatiōibus.ff. de publi.l.non solum.ff. de in integ.restitu.ita Ange.ibi,q in effectu videt̃ velle qd' nostri bāniti q ī corpe offendi nō possunt,nō æquiparant̃ deportatis,si tn̄ bāniti dicant̃ exules,qd' credo,

Exules æquiparātur deportatis.

11 alleg.textū qui dicit †ꝙ exules sunt vice deportatorū, & sic æq̄parant̃ deportatis in.l.qui cū maior.ff.de bonis libe.& hoc modo pōt solui q̄stio faciēs ad ꝓpositū nostrū,vtrum,s.bānitorū bona cōfiscent̃ si cōparentur deportatis.dicēdū est qd' non cōfiscant̃ per rationes q̄s suprà pro deportatis allegaui. Si verò non cōparantur adhuc min⁹ argumēto à cōtrario sensu ꝙ in statutis militat scd'm nota.ꝑ Bar.in.d.l.oēs populi.in.xxj.colū.ibi iuxta p̄dicta quæro,& ꝑ eundem in.l.j.ff.de offi.ei⁹ cui man.est iurisdi.& ibi dn̄s meus Ias.in.xj.colū.& Alexā. in cōsi.xvij.in.ij.colū.in.ij.volu.& idē dn̄s meus in.l.in illa stipulatiōe.la.j.in glo.in verbo, posse. q̄ est in.l.hoc iure.quā sub eo audiui. ff. de verb.obli.vt sicut statutū dicit expressē, cui⁹ corpus cōfiscat̃ bona confiscantur: ergo à cōtrario cui⁹ corpus nō confiscant̃, nec etiā bona cōfiscant̃:breuiter,ego credo ꝙ ex virtute statuti bānitorū bona nō debent cōfiscari per rōnes quas superi⁹ allegaui ꝓ deportatis,q̄ pro bānitis militare vident̃.& si dicat̃ non procedere hoc casu argumentū à cōtrario sensu,ergo illud argumentū est magis ex interp̄tatione q̄ ꝓpria significatiōe,scd'm Bar.in.d.l.oēs populi.facit lex apud anti q̄s.C.de furtis.idē do.me⁹ Ias.in.d.l.j.vbi dicit ꝙ tale argumentū dicit̃ esse cōiectura,& subaudit⁹ ītellectus, q̄ interp̄tatio regulariter nō assumitur in statutis:sed verba sunt ad literā ītelligēda. rn̄debitur ꝙ qn̄ casus q à cōtrario sensu sumit̃ est aliàs iure cōi decisus, tūc ꝑ cōtrariū sensum sumi nō debet : sed remanet sub dispositiōe iure cōis:vt est casus noster qui vice deportatiōis à iure cōi est decisus.in.d.aut̃.bona dānatorum.cui⁹ dispositiōi relinquit̃ quo iure cōi illorū bona nō cōfiscant̃,ergo nec obstat argumētū qd' fieri posset de.l.tutelas.§.fi.ff.de cap. diminu.vbi dicit qd' bannit⁹ nudus exulat,q̄si dicat perdit bona,ergo illud verū est qd' perdit bona,sed tn̄ non publicant̃:vt antiquo iure fiebat,q̄ iure ad fiscum veniebāt.d.l.j.ff.de bonis dāna. sed veniūt ad ꝑsonas enumeratas in.d.aut̃.bona dānatorū.& illa ꝑdit bānitus,& desinet hr̄e.ita Bar.in.d.§.fi. ¶Cōfiscatio aūt dupliciter de iure cōsiderat̃,aut eñ venit in cōsequentiā pœnæ ꝑsonalis,prout habet̃.in.l.deportatorū.ff.de pœnis.& in.d.l.j.in prin.ff.de bonis dānatorū.& isto casu iura antiq̄ quę dicebāt illa bona cōfiscari sunt correcta ꝑ.d.aut̃.bona dāna.ergo ex q̄ illa retinere nō pn̄t,si applicarent̃ fisco, eēt pœna succedētiū ab ītestato magis q̄ ipsi⁹ dānati. & hoc est qd' notatur

Amittēs ciuitatē perdit bona absq̄ aliqua publicatione.

12 ex.d.§.fin.in.d.l.tutelas.vbi Bar.†ꝙ eoipso ꝙ q̄s amittit ciuitatē ꝑdit oīa bona sua sine aliq̄ publicatiōe cas⁹, aut in qb⁹ q̄s amittit ciuitatē sicut in.d.l.amissiōe.§.qui deficiūt.ff.de capitis dimi.aut eñ confiscatio venit expressè ꝑ legē,& nō in cōsequētiā:& tūc iura antiqua nō corrigunt̃, qa.s.illa fisco applicant̃, scd'm dispositionē iuris antiqui.ita vult Bar.q vult esse cōem opinionē in d.l.j.ff.de bonis dāna.& in aut̃.bona dānatorū.Ex qb⁹ oib⁹ cōcludendū videt̃ qd' bona dānatorū inquātum deportata cōparant̃.hodie etiā nullo iure cōfiscant̃:primò nō iure scripto:qa iure antiquo nulla bona cōfiscabant̃ in cōsequētiā pœnæ ꝑsonalis.d.l.j.&.d.l.deportatorū.ergo ꝑ.d.aut̃.bona dānatorū veniant ad ꝑsonas ibi enumeratas.¶Itē nec iure statuti nr̄i qd' tm̄ vult cōfiscare bona qn̄ corpus cōfiscat̃,nisi cōfiscant̃ hi bāniti. ☞¶Qd' no.qa ꝑ cōtumaciā pœna corpalis nō īponit̃.l. diuus.ff.de custo.reorū.Bal.ī rub.cōminatio.epistolas ꝑ gr̄a in fina.verbis,& vide Io.fabri statim allega. * ¶Ergo eorū bona nullo mō confiscari debebūt:qd' tn̄ videt̃ sanè ītelligēdū nisi bānirent̃ ꝑ tali delicto ꝓpter qd' veniūt bona cōfiscāda exp̄ssè à lege : qa tūc isto casu iura antiq̄ nō sunt correcta scd'm Bar.ī.d.l.j.& Ang. in.d.aut̃.bona dānato. & facit.§.j.in aut̃.de incest.nuptijs,q̄ iure fit publica.bonorū:sequit̃ etiā ꝙ bona publicari dn̄t.Vltra p̄dicta,& ꝑ aliū modū si vis videre de effectu bānitiōis,vide singulariter Bal.in.l.j.C.de hære. insti.q ponit.xij.effect⁹ pœnarū.ꝑ q̄s diuersis modis & diuersis noīb⁹ iura ītēdūt cōtumaces ad obediētiā veni

13 re,& contumaces punire. ¶Aduerte†an arma banniti vbicūq̄ depicta possint deleri, vide Bart.in.l.eorū.ff.de

An bannit⁹ mortu⁹ possit sepeliri ī sepulchro maiorū suorum.

14 pœnis.†& an qui bānit⁹ est si moriat̃, possit ī illo loco sepeliri,maximè ī sepulchro suorū maiorū. Bar.ī.l.ij.ff. de cadaueri.punitorū.dicit qd' nō.vide Io.sanxō.in cōsuetu.Turonen̄.tit.(des droictz de baronnie)artic.j.fol. xlvij.Et aduerte ꝙ bāniti ꝑ cōtumaciam nō pn̄t morti tradi,secus si ꝑ sn̄iam Ioā.Fab.in.l.q̄cūq̄.C.de req.reis. ☞dixi antè. ¶Dicit tn̄ tex.in.l.capi.§. in exulib⁹,& in.l. relegati.ff.de pœnis.qd' post exultationē si bannit⁹ redeat,capite puniēdus est:sed bn̄ intelligēdo tex. in.d.§. exulib⁹ est dare gradū:qa non ꝓ prima vice est capite puniēdus.sed gradatim, & pro tertia tm̄ capite puniēdus,& ibi docet ille textus q̄ō fit gradatim ꝓcedēdū cōtra bānitos,& cōtumaces redeūtes ad locū banni.

☞ADDITIO. Dicit tn̄ Matthæ⁹ de Afflictis in constitu.regni Siciliæ, q̄ incipit, grādis vtilitas,qd' bānitus semp cōparēdo pōt se defendere,& ostēdere de sua innocētia sicut si nūq̄ fuisset bānitus.ꝑ textū singularē in.l.diuus.ff.de custo.reorū.qd' intellige de bānitis ꝑ contumaciā, secus de bānitis per sententiā cum causæ cognitione. *

SED· iuxta p̄dicta q̄ritur, vidim⁹ ſuprà q̄d ſit fiendū
in cōfiſcatione bonorū de iure cōi. q̄d ſcd'm cōſue-
tudinē nr̄am, qd' iſtorū ſit ſeruādū, breuiter omiſſa ver
borū ꝓlixitate dico cōſuetudinē nr̄am q̄vim & effectū
ſtatuti habet obſeruari debere, cū ꝑ pœnā ſtatuti videa
tur derogatū fuiſſe pœnis iuris cōis. ꝓut dicit Bar. in. l.
j. ff. de bonis dānatorū. maxime loquendo circa publi-
cationē bonorū. & dicit Ange. in. l. q ſepulchra. C. de ſe-
pulchro vio. †ꝙ vbi delictū plurib⁹ modis punit̄ & di
uerſimode, ſi ſit pœna ſtatutaria, nunq̄ ab ea debet di-
ſcedi. de q̊ artic. an ꝑ pœnā ſtatutariā ſit ſublata pœna
iuris cōis, tractat Bal. in. l. cūctos pplo's. in. xj. oppoſi. C.
de ſum. tri. & fide catho. & ī. l. data opa. in. ix. col. C. q ac
cuſa. nō poſ. Bal. & Sali. ī. d. l. q ſepulch. C. de ſepulchro
viola. Ang. plenè ī. §. q̄drupli. īſti. de actio. vbi do. me⁹
Iaſon. allegat plures remiſſiōes. cui adde Panor. in. c. de
cauſis. ī fin. extrà de offi. delega. ſufficit em̄ ꝙ iudices in
plurib⁹ pœnis īponāt ſtatutariā: & iō iudices in publi-
catiōe bonorū debēt obſeruare cōſuetudinem noſtrā.

ET intellige oīa p̄dicta de bāno ſeu exilio dānabili:
qm̄ ſunt multa alia banna ſeu exilia q̄ nō inferunt
p̄dictas pœnas: qm̄ quoddā eſt bānū ſeu exiliū volun-
tariū, quoddā eſt amoce dei, vt de diuo Ioāne baptiſta
quoddā virtutis amore, de q̊ in aut. habita. C. ne filius
pro patre. Quoddā eſt neceſſariū qd' infert̄ dupliciter,
& de his oīb⁹ amplè ꝑ G. Bn̄dicti in ſæpedicta repeti-
tio. c. Raynuti⁹. in verbo, mortuo itaq; teſtatore. j. nūe.
cccvj. vſq; ad numerū. cccxj. de teſta. extrà.

In textu ibi

Il confiſque les biens.

An bōa ad mortē cōdēnati lata ſn̄ia abſq; alia declaratiōe ſint publicata.

1 SED q̄ro † vtrū lata ſn̄ia cōtra criminoſū q ad mor-
tē cōdēnat̄ bona abſq; alia declaratiōe ſint ipſo iu-
re publicata, an iudex ī ipſa ſn̄ia debeat etiā exp̄ſſè bo-
na publicare? tex. ī. d. l. ei⁹. §. hi qui. ff. de teſt. & ī. l. j. ff. de
bonis dā. vident̄ facere ꝙ bona ſint ipſo iure cōfiſcata.
nā cōfiſcatio eſt neceſſaria ad pœnā mortis illatiuā, &
ſic ad ſn̄iam ſuꝑ ſupplicio latā, ex q̊ ſequit̄ effect⁹ regu-
læ: acceſſoriū. de regu. iur. ī. vj. Bar. in. l. vnica. ff. ſi pendē.
app. mors īterue. q̄rit de hac. q. & ſatis amplè eā exami
nat. & Bal. in. l. j. C. ne ex deli. defun. & accipiēdo doctri
nā Bar. in. l. īperator. ff. de iu. fiſci. Aut qs delinquit circa
rē cōtra legis ꝓhibitionē, & tūc ꝑdit dominiū ipo iure,
q̊ caſu nō reqrit̄ ſn̄ia ſuꝑ public. aut aliâs extra rē: vt eſt
cōmittēdo homici. & tūc hoc caſu reqrit̄ ſn̄ia circa pu-
blicationē bonorū; vt dicit ibi Barto. & qn̄ fiat exp̄ſſio
publicatiōis bonorū, aut fit cū dictiōe cū, q̄ eſt dictio q̄
venire facit ī cōſequētiā qd' ſequit̄: an hoc operet̄ aliqd
& quādo fit cum dictiōe &, quæ venit principaliter. vi
de Bar. in. l. iij. ff. de lega. j. & ibi plene per Socinum.

INtelligeq; bona cōdēnati ad mortē per cōſuetudinē
nō acqrunt̄ fiſco niſi poſt ſn̄iam latā, qa nō cōfiſcant̄
niſi poſt ſn̄iam. Bart. in. l. poſt cōtractū. ff. de dona. Bar.
in. l. cōmiſſa. ff. de pub. & l. īperator. & in. l. j. §. an bona.
ff. de iu. fiſ. vbi dicit in. d. l. īperator. ꝙ aut delictū eſt cir-
ca rē, vel extra rē. & ponit ibi q̄ſdā limitatiōes: videlicet
qn̄ lex dicit ꝙ ſit priuat⁹ ipſo iure: vel loquit̄ per verbū
p̄ſentis tp̄is, qd' videt̄ eſſe in caſu noſtræ cōſuetudinis.
Et iō ꝑ ſn̄iam iudicis in hac nr̄a cōſuetudine qui cōdē-
nat ad mortē & cōfiſcat, confiſcant̄ & bona, cū loquat̄
per verbū præſentis tēporis. ar. gl. in. l. in criminali. C. de
iuriſdi. om. iu. ita dicit Bar. in. l. j. ff. ad le. iuli. de vi priua.

& in. d. l. īperator. ¶ Aduerte, qa illa gl. in. d. l. ī crimina-
2 li. & ibi Bar. ſæpi⁹ allegant † ꝙ verbū futuri tp̄is impor-
tat ꝑ ſn̄iam, qn̄ verò eſt verbū p̄ſentis tēporis, tūc īpor-
tat ipo iure. Bar. in. d. l. ī crimi. & in. l. iubem⁹. §. ſanè. C.
de ſac. ſanc. eccle. & in. l. īperator. ff. de iu. fiſc. adde idē eē
qn̄ eſt verbū futuri tēporis geminatū. Ludo. Roma. in
ſing. ſuo. ij. incip. licet verbū. & do. meus Iaſ. in. l. nō du-
biū. in. vj. & xj. col. C. de legi. idē dic de dictiōe mox, &
ſtatim. Iaſ. in. §. rurſus. in. iij. col. īſti. de act. Bar. & Alex.
3 in. d. l. īperator. † idem dic de hoc verbo, nō valeat, quia
intelligit̄ ipſo iure. Iaſ. in. l. vniuerſa. in. iij. col. C. de p̄ci.
impe. offe. idē dic de dictiōe omnimodo. Iaſ. in. l. ſi qs in
cōſcribendo. in. ij. col. C. de pac. vide de materia Feli. &
Panor. in. c. ſi diligēti. in. v. colū. de fo. cōpe. cogita ergo
ex his: qa videt̄ eſſe verbū præſentis tp̄is, qn̄ dicit (qui
cōfiſque le corps, il cōfiſque les biēs.) ¶ Idē videtur eſſe
dicendū in crimine læſæ maieſtatis: vbi ipſo iure bona
ſunt cōfiſcata. glo. in. c. cū ſcd'm de hæreti. in. vj. Io. And.
& Archi. in. c. felicis. de pœnis. li. vj. & ibi oēs. qd' videt̄
tenere cōtrariū Bart. in. l. poſt cōtractū. ff. de dona. & in
extrauagan. qm̄ nuper. in ver. repellēdus. q tex. in. l. trāſ-
fuga. ff. de acqui. re. do. in crimine aūt hæreſis eſt expedi
tū de iure canonico. vt in. d. c. cū ſcd'm leges, de hereti.

SED dic ꝙ eſt ꝑ ſn̄iam, & tn̄ vult dicere in caſu in q̊
qs cōdēnatur ad mortem: qui condēnat ad mortē,
cōdēnat etiā ad confiſcationem bonorū. & ſatis de hac
cōſuetudine ī alio dubio. ſ. dubitaui in. §. (ſ'aulcun cō-
met ſimple larrecin.) & iō talia bona nō ſunt fiſci anq̄
ſint incorporata. l. iij. C. de bo. vacā. li. x. facit. l. j. eo. titu.
& l. j. C. de cano. larg. li. x. facit ad p̄dicta illud qd' dicit
Dy. & poſt eū Bar. in. l. poſt cōtractū. ff. de dona. vbi di
4 cit † ꝙ qn̄ bona ex delicto veniunt cōfiſcanda, fiſcus nō
habet hypothecā niſi à die ſn̄iæ. alle. l. j. C. de iu. fiſ. lib. x.
de quo ꝑ gl. in. l. reſcriptū. ff. de pœnis. dixi plene in glo.
p̄cedenti, vbi multa ex his dixi. ¶ Sed ſi pendēte proceſ-
ſu fecerit donationē, an valeat, aut teſtamentū, vel etiā
ſi fuerit primo cōdēnatus & appellauerit, an pendente
appellatione poterit de dictis bonis teſtari, aut aliâs di-
ſponere. vide q̄ dicit Boerius in cōſuetu. Bituricen̄. tit.
de iuriſdi. om. iudi. §. xij. in glo. per hoc patet.

ITEM q̄ro, vtrū ſit opus aditione ad hoc vt fiſco ac-
quiratur. vide Barto. in. d. l. j. §. an bona. ff. de iu. fiſ. &
Alex. in apo. ad Bar. in. l. j. C. de bonis vacan. libro. x.

5 NVnquid † autē ita ꝑdat corpus & bona ꝙ debeat
ei denegari ſacramentū euchariſtiæ cōfeſſionis &
pœnitētiæ, breuiter dico ꝙ nō, quoniā debet ei fieri co-
pia ſacerdotis. c. ſi deſideret. & c. q̄ſitū. viij. q. ij. & ſi non
fiat, ſola volūtas cū cōfeſſione ei ſummè prodeſt, adeo
ꝙ cōmunio ſacri corporis denegari nō debet. d. c. quæ-
6 ſitum. vbi tex. facit cle. j. de pœ. & remiſ. ¶ † Excōicatis
autē ſic. c. ſacris. de ſepulturis. Qui aūt priuari debeant
eccleſiaſtica ſepultura, vide Ioan. Sanxon. in cōſuetudi.
Turon̄. ti. (des ſucceſſions des gēs roturiers.) arti. xj. De
ſepultura aliud eſt, qa ex quo ꝑdit corp⁹, & iō cū priue
tur etiā oībus bonis, debet ſepultura priuari: & hoc eſt
de iure ciuili, quò iubent̄ eſſe pro roſtris omniū cōſpe-
ctui ad terrorē & exemplum gētiū, nec ſepeliri poſſunt
principe incōſulto, & non ꝑmittente: ſecundū. l. primā.
ij. & iij. ff. de cadaue. puni. eſt tamen q̄dā lex obnoxios.
C. de religio. do. q̄ dicit illos ſepeliri poſſe: ſed intellige
principe permittente. ¶ Item etiā de iure canonico poſ-
ſunt ſepeliri. dicto capitu. quæſitum. & c. placuit. xxiij.
quæſt. v.

q.v.Itali verò seruãt ius canonicũ,moti autoritate Gregorij de qua in.c.anime defunctorum.xiij.q.ij.Galli verò seruant ius ciuile moti ratiõe Iuuenalis.Facilis iactu

An corpus condemnati possit dari medicis ad incidendũ

7 ra sepulchri.¶Aduerte etiã,† an possint talia corpora dari medicis ꝑ iudices ad faciendũ nanatomiam. vide Bar. in.l.fi.de cada.puni.& credo ꝙ bñ ꝑ principẽ possunt dari,sed non per iudices.¶Aduerte† ꝙ iudices de-

8 negantes tradere corpus suspensum parentibus ad sepeliendum peccant mortaliter.faciunt quæ dicit. Bald.in j.§.iniuria.de.pa.iur.fir.qui pro hoc adduxit tex.Deut. xxj.& tex .Iosue.vbi dicit̃ , regem quoq; eius suspendit in patibulo vsq; ad vesperam & solis occasum . præcepitq; Iosue:& deposuerũt cadauer eius de cruce.et ideo melius faciunt Itali quam nos.

In textu ibi

Et appartient la confiscation.

Cõfiscatio omnis ad principẽ spectat.

1 PRIMO est aduertendum ꝙ cõsue.videt̃ esse contra principẽ:†cũ de iure quælibet confiscatio deberet spectare ad principẽ siue sit confiscatio oĩm bonorum,siue alicuius quotæ,puta tertię partis:et de iure nõ potest applicari inferiori à principe : vt habetur in.l.j.ꝑ Bar.C.de bo.vac.li.x.est em̃ de regalibus:vt in.c.j. quæ sunt rega.in vsi.feu.et de hoc est tex.et ibi notat Alua.in c.j.§.si quis aliquem.de pace tenen.& eius violato . vbi dicit nota.Aluaro.qñ fiunt condemnationes pecuniariæ quæ fiunt in terra alicuius comitis vel baronis, spectant ad ipsum comitem vel baronẽ,non aũt ad principem:secus aũt si bona alicuius confiscarentur vel publicarẽtur:quia tunc talia bona cõfiscata spectant ad fiscũ principis,non aũt ad ipsum comitem vel baronem : & dicit ꝙ est ibi tex.& probatur in.§.si rusticus.eo.tit.

☞ADDITIO. Ita dicit Mat.de af.in cõsti. regni Sicilię:q̃ incipit pœnã eorũ.in.ij.no.in.ij.q.vbi ample ẽt ponit materiam:an baro habẽs merũ imperium possit bannire , ita ꝙ bannitus impunè occidatur:& in fine illius dicit de iure bona quæ publicantur debent regi applicari.*¶Quod tamẽ intelligit , nisi talia bona fuissent feudalia ipsius comitis vel baronis.Sed vtrũ istud sit verũ,etiam in bonis cõfiscatis propter crimẽ læsæ maiestatis.vide Guido . pape.q. sua.cccxlj.& melius per Egidium de bella mera in consi.suo.xv.in decisio.suis decisione sua.dcccxxv.*

ITem etiã intelligit nisi ex pręscriptione vel cõsuetudine approbata ꝑ principẽ,dicta bona cõfiscata spectarent ad ipsum comitẽ vel baronẽ:vt probat ipse Alua. in dicto loco.¶Sed in quo gradu meri iperij fit cõfiscatio.vide Deciũ in.l.iperiũ.in.ix.charta.ff.de iuris.om.iu.

Quis facere debeat expẽs.in ꝑsecutione delinquentis.

2 ADuerte etiã†quia dñs habẽs iurisdictionẽ tenet̃ facere expensas q̃ fiunt in ꝑsecutiõe delinquẽtis. vt tenet Henri.Bohic in.c.ad aures.de simo.Nisi sint expẽsæ q̃ fiunt in accusando delinquẽtẽ.vt tenet decisio. Tholo.q.xlij.Itẽ intellige hanc consuetudinem etiã habere locum in confiscatione bonorũ temporaliũ clerici facta à iudice eccl'iastico:ꝑ ea q̃ dicit & tenet in terminis Oldra.cõsi.suo.xvij.vbi allegat cõsuetudinẽ Francię in hoc.Et vide Boeriũ in consue.septenè Bituricen̄.titu.de iuris.oĩm iudi.§.xj.col.ij.Adde Io.and.in addi.ad Spec. tit.de feu.§.pe.versi.xl.Pet.de anc.in.c.ea q̃ fiunt in.xxij. q.de reg.iur.in.vj.Pau.de ca.in cõsi.cliiij.inci.circa ꝑsentem.& consi.clxij.inci.id ꝙ primò quęritur.& quęstiõe capellæ Tholosanę.cl.& Oldra.consi.iiij.et vide Boeriũ

7 in.§.xj.in.ij.col.j.gl.immò etiam dicit Oldra.in dicto lo-

3 co† ꝙ pœna pecuniaria imposita clerico ꝑ delicto seculari debet applicari dño tẽporali.vide eundẽ qa plenissimè loq̃tur.Et aduerte qñ clericus tradit̃ curię seculari.ꝙ est in tribus casibus dixi.s̃.in tit.præce.§.v.in gl. (sil na grace.)circa prin.℣.fallit ista regula.cũ duab⁹ seq̃ẽtib⁹.

ADuerte secundo ad vnam not.questionem.Videmus ꝙ in hac patria multi dñi et barones vendũt condẽnationes delinquentium,seu mulctas quæ fiunt in eorum iurisdictionibus.¶Pone quidam emit condẽnatiões de anno milesimo quingentesimo octauo:alter verò & secũdus emit de anno milesimo quingẽtesimo nono.Aliquis in illa iurisdictione cõmisit delictum anno millesimo quingentesimo octauo:cõdemnatio fuit facta anno millesimo quingentesimo nono : ad quem spectabit illa condẽnatio,an ad primum , an ad scd'm: quia nunc est quæstio in facto rõne redditus iurisdictionis de Lucenayo.Ideo non decido,sed te remitto ad do. meũ Ias.in.l.more.in.iiij.col.ff.de iuris.om.iudi.& in.l.si ideo,C.de his quib.vt indi.et in.l.diuortio.§.si fundum. ff.sol.matri vbi oẽs.Hoc tñ anno dñi millesimo quingentesimo decimo Ioannes parui ioannis,officialis Heduen̄. insecutus est opi.do.mei Ias.in.d.l.more.i.iij.col. ff.de iuris.om.iu.& scd'm eam iudicauit.& dicit do.Io.

Nota casum pulchrum.

4 de Platea in.d.l.j.in.ij.col.C.de bonis vac.† ꝙ licet tale ius non possit pręscribi:nec possunt barones istud ius habere.s.confiscandi & applicãdi sibijpsis confiscationẽ:de iure tñ si cõsueuerũt ex consuetudine habere iurisdictionem in talibus,et habere confiscationẽ possunt vti,& valet talis cõsuetudo.Et est ad hoc potẽs ex his quę dicunt̃ in.l.j.C.de emã.li.quæ nota pro dominis huius patriæ:qui sibijpsis applicant confiscationes, & habent ex consuetudine cameram fiscalem.Et ideo meritò dicit consuetudo ꝙ vbicunq; fit confiscatio bonorũ applicantur habenti altam iustitiam in loco vbi sunt bona.Et istud est iuris scd'm Bal.in.l.cunctos populos. in fi.C.de sum.tri.& fide catho.alleg.not.per Inno.in.c. postulasti.de foro compe.

Barones non pñt hẽre ius confiscandi.

5 ADuerte tertiò†ꝙ licet dño altę iustitię acqrat̃ dñium,nõ tñ acquirit̃ possessio:qa dñs habet vendicare bona cõfiscata.Bar.in.l.cõmissa vectigalia.ff.de publi.idem no.C.de sacrosan.eccle.l.fi.& l.imperator.ff.de iure fisci.cũ simi.vide tex.& gl.in.l.j.C.de dona.quę sub mõ.vbi multa vtilia ad materiã.vide Bar.in aut.de incest.nup.in prin.Bar.tñ dicit esse casum in.l.raptores.C. de episcopis & clericis.vbi etiam statim transfert̃ possessio.dic tñ scd'm Pa.in.c.j.in.iiij.col.extrà de consti.& ibi

Dño altæ iustitię acquiritur dominium sed non possessio.

6 Feli.in xiij.col.† ꝙ bona quę cõfiscantur ipso iure non possunt retineri in foro cõscientię.Aduerte ẽt ꝙ instãtia nõ trãsit in fiscũ:vt dicit Bal.in.l.si cõstãte.§.fi.ff.sol.ma.

ADuerte et quartò ꝙ nisi esset consuetudo nr̃a q̃ dicit ꝙ confiscatio facta ꝑ vnũ iudicẽ est talis efficacię ꝙ bona existẽtia sub alio dño efficiunt̃ dñi sub territorio cuius sunt sita:ꝙ ꝑ consuetudinẽ nr̃am in cõfiscatiõe bonorũ nõ veniũt bona q̃ essent ĩ alieno districtu: qa cõfiscatio q̃venit ex statuto vel cõsuetudine nõ extẽdit̃ ad bona sita ĩ alieno districtu:ita Alb.de rosa.ĩ materia statutorũ.i.iij.pte.ĩ.c.ij.vbi recitat multorũ opiniões.

An cõfiscatio bonorũ extẽdat̃ ad bona in alio territorio sita.

☞ADDITIO. De hoc articulo,vide plura allegata ꝑ Boeriũ in cõsuetudinib⁹ septenę Bituricen̄.in tit.de iuris.om.iudi.§.x.*

7 SED scd'm tius commune videndum est nunquid

confiſcatio bonorum trahatur ad bona exiſtētia in alio
territorio,et quō,videlicet an exiſtētia in alio territorio
confiſcent̃ ſimpľr confiſcatis bonis,& ſi ſint confiſcata
cui applicent̃.Primo dic ꝙ vr̃ ꝙ oīa bona in quibuſcū-
q; territorĳs exiſtentia debent applicari illi camere ſeu
fiſco illius loci vbi lata eſt ſententia confiſcationis.

Cōfiſcās ſuccedit vt hæres.

8 MOueor primò ſic†vbicūq; aliqs publicat & con-
fiſcat bona delinquētis in ſuo territorio , ꝑ dictā
confiſcationē ſuccedere cēſetur tanq̄ hęres in dictis bo-
nis.l.tutoris in fi.iuncta gl.ibi poſita.C.ad.l.iuliā de vi
publ.l.j.C.ſi certū peta.l.inter eos.ī.fi.C.de fideiuſ.cū ſi.
& poſuit Abb.Pa.in cōſil.xxix.inci.in qōne pręſenti.in

Fiſc⁹ ſucceſſor.

9 ĳ.col.in.ĳ.vol.vbi dicit†ꝙ fiſcus eſt ſucceſſor non ꝑ re-
pręſentationē,ſed ꝑ annihilationē perſonę.& dicit Ale.
in cōſi.ſuo.lxxxviĳ.in.iĳ.col.in.iĳ.vol.ꝙ incipit , Sem-
10 pronius filios.†ꝙ fiſcus eſt loco extranei hęredis ſed nō
eſt dubium ꝙ ſi fiſcus ſuccederet in bonis alicuius ex te
ſtamēto,tūc bona vbicūq; ſita ad ipſum ſpectarent.l.cū
heredes in prin.ff.de acq.hęre.dumtn̄ ſuccederet autori-
tate iudicū p̄ſidentiū in locis vbi eſſent dicta bona.l.ꝓ-
perandum.§.ſinaūt reus.C.de iu.c.romana.in.§.contra
hētes.de foro cōpe.li.vj.l.heres.abſens.§.j.cū gl.ſua.ff.de
iu.ergo ita dicēdū eſt in caſu in quo fiſcus ī loco publi-
catiōis agnouit cōfiſcationē.l.iiĳ.§.ſi bona.ff. de fideic.
liber.l.j.§.an bona.ff.de iure fiſci.iuncta.d.l. inter eos.§.
fi.C.de fideiuſ.vbi eqparat fiſcum hęredi ꝑ cōfiſcationē.

11 SEcundò facit†quia iudex qui habet ꝑſonā ſub ſua
iuriſdictione pōt ſtatuere ſuper rebus eiuſdem per-
ſone licet ſint extra ſuam iuriſdictionē.ff.de re.eo.l. ma-

Bona ſequuntur conditionem perſonæ.

12 gis puto.§.idem quęri.bona†em̄ conditionem perſonę
ſequuntur tanq̄ acceſſoria.l.ꝑ procuratorē.ff.de acq.he
red.in.fi.l.j.C.de imp.lu.deſcri.c.ſi laicus.in fi.de iure pa-
tro.li.vj.vnde habentes perſonam in ſua iuriſdictione,
poſſint inducere eadē onera perſonalia: etiā pro rebus
extra iuriſdictionē poſitis:quia inſpicitur perſona tanq̄
principalis.not.in.l.reſcripto.§.fi.ff.de mu.& hono.& ꝑ
Io.and.in.c.j.de immu.eccle.

ADuerte quia Bal.in.l.mercatores.C.de cōmer . &
merca.dicit bene hoc ꝙ dictum eſt.s̄.verū in bo-

Cōfiſcatio trahitur ad bona mobilia extra territorium. An noīa debitorū veniāt appella. mobiliū

13 nis mobilibus:†quia cōfiſcatio trahit̃ ad bona mobilia
exiſtētia extra territorium.et illā deciſionem Bal. refert
& ſequitur Ale.cōſi.ſuo.xxxj.inci.viſo titulo qōnis præ
miſſe,in.j.col.in.j.vol.ꝙ eſt repetitū in cōſi.cccxj.in .iiĳ.
vol.idē Ale.in cōſi.xvj.in.ĳ.col.in.j.vol.& refert etiā in
l.j.in pe.col.in apoſti.ad Bar.C.de ſum tri.& fide catho.
14 Hinc in dictis cōſilĳs cōcludit,†ꝙ cū nomina debitorū
& actiōes veniant appellatione mobiliū,ꝙ idē dicēdū
eſt de illis:ꝙ intelligunt docto.qn̄ nomina debitorū &
actiones continent qd mobile:ſcd'm gl.no.in aut̃.de nō
alie.§.cōnumerāda.& ibi Ang.de quo plene per eundē
Alex.in dictis cōſilĳs.xxxj.&.xvj.& in conſi.ix.in pe.&
vlt.col.inci.viſis verbis teſtamēti.in.j.vol.idem Alex.in
cōſi.xxvĳ.inci.attentis narratis.in vlti.col.in.iĳ. vol. fa-
ciunt que dicit in cōſi.cxxv.in fi.in.j.vol.ꝙ incipit,viſis
& cōſideratis.idē Alex.in conſi.xlv.in.iiĳ.col.in.j.volu.
idē in cōſi.xĳ.in.iĳ.col.in.ĳ.vol.plura ſcripſi ad Alexā.
meū in cōſi.xvj.s̄.alle.q̄ hic cauſa breuitatis nō inſero.

15 TErtiò facit†qa tutor datus à iudice domicilĳ vel
originis,qui habet perſonā in ſua iuriſdictiōe cen-
ſet̃ datus ad vniuerſum patrimoniū,etiā alibi ſitum: et
habet tutor ꝑtātē adminiſtrādi in illo etiā extra territo-
riū poſito:licet ab illo poſſit ſe excuſare ſi velit .l. ꝓpter
litem.§.licet.ff.de excu.tuto.& not.Bar.poſt Dy.in.l.pu
pillo.ff.de tut.& cura.da.ab his.et in.l.ĳ.ꝑ Cy.C.vbi pe.
16 tut.Ergo eodē mō vr̃ dicendū†ꝙ qui habet ꝑtātē ſuꝑ
perſonas delinquentiū,habet etiā ſuper rebus ſitis; vbi-
cūq;,& ſub confiſcatione bonorū facta ꝑ eū: cōprehēdi
debēt bona,etiā alibi ſita:licet executio non poſſit fieri,
niſi ꝑ iudicem territorĳ vbi ſita ſunt bona , vt in.d.l.ꝓ-
perandum.§.ſinautem reus.C.de iudi.cum ſimilibus.

SED aduerte quicquid dictum ſit hîc antè : videtur
ꝙ Bart.velit tenere contrarium in.l.cunctos popu-
17 los.in fi.C.de ſum.trini.& fide catho.concludendo † ꝙ
confiſcatio bonorū non extenditur ad bona alibi ſita:
qn̄ iuriſdictiōes ſunt diſtinctæ & burſę fiſcales diſtinctæ
prout ſunt burſe Chriſtianiſſimi regis,in ſuo ducatu,et
burſæ archiducis in ſuo comitatu Burgundiæ vel alĳs
patrĳs nō ſubiectis regi Frāciæ:& maxime qa publica-
tio ſeu cōfiſcatio ſcd'm cōſuetudinē nr̄am fit iure ſpāli
cōtra ius cōe.all'.pro rōne.l.extra territorium.ff.de iuriſ.
omnium iudi.&.l.neq;.C.qui da.tut.poſ.&.d.l.pupillo
de tu.& cura.da.ab his.& ibi Bar.dicit hanc fuiſſe opi.
Guil.de cu.quam magiſtraliter commendat multis ra-
tionibus,et per multa iura confirmat et corroborat.

18 SI verò†confiſcatio fiat de iure cōi tunc omnia bona
vbicunq; exiſtentia cōfiſcantur : ſed quelibet burſa
in ſuo loco habet bona ibidem ſita:qn̄ vero iuriſdictio
nes ſunt diſtincte,ſed eſt vna burſa fiſcalis in effectu:tūc
dic,aut bona cōfiſcant̃ ſcd'm ius cōe:& tunc vbicunq;
ſint ſunt cōfiſcata.l.ſi qn̄.C.de bo.va.li.x.et fiet executio
ꝑ officialem illius loci vbi ſunt bona:vt dictū eſt ſuprà:
vnde dicendū eſt ꝙ ſi iudices cōfiſcant bona alicuius in
Burgundia ſcd'm ius cōe,oīa bona illius vbicunq; exi-
ſtētia ſub regno Frācię ſunt cōfiſcata,et applicant̃ fiſco,
vt vult Bal.in cōſi.cccxl.inci.ſuꝑ primo puncto. in. iiĳ.
parte:ſed fit executio ꝑ illū iudicē vbi ſunt bona,aut cō
fiſcatio ſit ſcd'm conſtitutionē, vel leges ſpeciales:vt eſt
hic in caſu noſtro:et tūc aut illa lex ſpecialis eſt in omni
bus locis vbi ſunt bona:& tunc confiſcatio extenditur
ad omnia illa loca & bona ibidem exiſtentia.

PONE exemplum viget iſta nr̄a cōſuetudo in du-
catu Burgundie in quo ſunt plures iudices : puta
in balliuatu noſtro Heduenſi,in balliuatu Diuionenſi,
Cabillonenſi,in Auxeto , & in quolibet balliuatu ſunt
plures iudices habentes merum imperium ex conſuetu
dine:vt.s̄.dictum eſt:& ius confiſcandi,& burſam eorū
fiſcalem:& tunc dic ꝙ per confiſcationē factam ꝑ vnū
ex illis oīa bona vbicunq; exiſtentia confiſcātur:& cui-
libet dn̄o habenti merum imperium qui tenet locum
fiſci in hoc applicantur : debet tamen fieri executio per
vnūquemq; ex illis in ſua iuriſdictione.

AV T verò iſte leges ſpeciales nō ſunt cōmunes ad
vtrūq; locum,& tūc dic ꝙ nō extendit̃ cōfiſcatio
ad bona ſita in locis vbi nō viget lex ſpālis. arg .l. extra
territoriū.ff.de iuri.om.iu.c.vt aīarū.de cōſti.li.vj.et.l.ne
q;.C.q da.tut.&.l.ab his.C.de tu.& cu.da.ab his.&.d.l.
de pupillo . ¶Ita vr̃ tenere do.meus Iaſ.in.l.j.in lect.Pa-
pieñ.ī pe.col.C.de ſum.tri.et fi.cat.et Io.Sanxō in cōſue.
Turoñ.tit.(des droictz de moyenne iuſtice)arti.vj.in fi.
Boerius in cōſue.Bituriceñ.tit.de iuriſ.oīm iu.§.j.in gl.j.

SED hoc eſt verum,quando confiſcantur bona ſim
pliciter:ſed quid ſi dicatur , confiſcamus oia bona
vbicunq; exiſtentia:an comprehendantur exiſtentia in
territorio alieno in quo nō erunt leges ſpeciales,virtute

quarum

quarum fiet dicta confiscatio exp̃sse disponẽdo de illis: dic ꝙ sic,ꝑ notata ĩ.l.heres absens.ff.de iud.& in.c.roma na.§.cõtrahẽtes.de so.cõpe.& ꝑ gl.& ꝑ Bar.in.l.cũ vnus. §.si is.ff.de bo.auto.iu.possi.Imo.in consil.xxxv.in.vij. Dubiũ. col.et cõsi.lxxx.in fi.¶Iuxta prędicta quędã pulchra ad duxi in cõsultatiõe vnius dubij:videlicet an dispẽsatio legati de latere in Gallia tm̃ circa duo incõpatibilia, & de vno regulari bñficio pro seculari facta de psona sub iecta dicto legato rõne originis extendat̃ ad beneficiũ situm extra prouinciã dicto legato decretã cuiusquidẽ beneficij collator etiã est subiect⁹ dicto legato ad cãm illius bñficij:ex quo eidẽ cõpetit collatio seu p̃sentatio alteri⁹ bñficij existẽtis extra ꝓuinciã dicto legato decre tã:et quedã pulchra ꝑ Lud.ro.dicta in consi.suo.xxxix. adduxi ꝓ vna parte,q̃ multũ seruiret in materia hic ãte ꝓposita.Et q̃a p̃dicta videri poterũt,dicã latius in meis cõsilijs,vbi intẽdo inserere illud cõsiliũ de ỽbo ad ỽbũ.

Questio SED iuxta prędicta queritur de not. qõne. quidam Heduẽ.habet redditũ annuum soluendũ singulis annis in ciuitate Heduẽ.qui qdẽ annuus redditus est cõstitutus sup aliqua re existẽte in alio territorio alicu ius dñi qui habet potestatem habendi & leuandi con fiscationes,et habet bursam suam seu cameram:comdẽ natur iste talis per iudicẽ ciuitatis Heduẽ.& eius bona confiscantur.Nunqd confiscatio illius redditus debeat spectare dño loci vbi soluendus est:an verò dño illius loci vbi est res sita super qua redditus annuus est cõsti tutus.ista questio pro certo potest singulis diebus eue nire in facto:& est quæstio pro amico.

Annuus reddit⁹. ET primò videt̃ dicendũ ꝙ aut est annuus redditus qui impropriè ita dicit̃,sed ꝓpriè dici põt quædã prestatio q̃ debet̃ rõne alicuius rei possessę et debitę prę statiõis annuæ quæ à solutore quidẽ nullũ habet dñiũ: & tũc ista annua p̃statio debet iudicari tanq̃ sit fructus illius rei & in effectu pro fructibus soluit̃ q̃ percipiunt̃ ex re:et succedit talis prestatio annua loco fructuũ adeo ꝙ illi cui deberent̃ fructus debet̃ illa p̃statio annua seu pensio quę ꝓ fructib⁹ prestatur.l.defuncta.in prin. vbi

Fructus tpe cõfiscationis pẽdẽtes sunt pars rei. 19 optimus tex.ff.de vsufru.¶Sed certũ est†ꝙ fructus pen dentes vel futuri tpe cõfiscatiõis censent̃ esse pars ipsius rei.l.fructus pendẽtes.ff.de rei ven.l.fi.§.pe.ff.q̃ in frau. cre.ergo vr̃ similiter ꝙ ista p̃statio annua sit cẽsenda tã q̃ pars rei immobilis.ergo sicut res debent simpr̃ ap plicari dño vbi sita est:ita & talis p̃statio .d.l. defuncta. vnde not.dicit Bal.in.c.j.de pa.tenen.in fine cõmẽti po siti in prin.ꝙ fructus & pẽsio q̃ nõdũ cesserũt sunt pars rei:& ideo si tpe cõfiscatiõis nõ cesserint,sicut res cõfisca ta applicaret̃ dño vbi est sita:ita ẽt talis annua p̃statio: secus ergo si iam cessisset:q̃a nõ applicaret̃ dño vbi res est sita,sed vbi debet̃.facit multũ bñ:nã ista p̃statio an nalis est annexa in psona cui debet̃ qui retinuit dñium, ergo debet applicari dño illi⁹ loci vbi est ille cui debet̃.

Census ppetuus AVT est prestatio census seu annui redditus q̃ fit imperpetuũ:& tunc dr̃ esse quoddã ius immo bile abstractũ & considerandũ de p se:vt no.Bal.in.l.iu bemus.in prin.& ibi tex.C.de sacrosan.eccle.& ꝓbat̃ in cle.exiui.§.malui.de verbo.signifi.in aut.ingressi.C. de sacrosan.eccle.et etiã siue illa fiat in recognitionẽ directi dñij siue nõ:siue in recognitionem solum superioritatis semper dicit̃ debitum reale vel mixtum:& q̃n præstat̃ in recognitionẽ directi dñij est in contractu emphyteu tico:q̃a in eo cõcedens transfert tm̃ vtile.Bar.in.l.j.C.de iure emphyteu.l.si finita.§.si de vectigalibus.ff.de dãno infecto.& ideo illud ꝙ prestatur dr̃ in recognitionẽ di recti dominij,ita no.in c.ꝑuenit.de censi.ꝑ Io.an.ꝑ Bal. in.c.j.§.sciẽdũ.de feudi cognitio.in vsibus feudo. facit optime ꝙ ponit idẽ Bal.in.l.ij.in repe.C.de ser.& aqua. & in his casibus cum habẽs prestationẽ annuam talem faciat fructus suos illius prestatiõis etiã anteq̃ sint à so lo separati,quia habẽt proprietatẽ.ita dicit tex.in.l. si is q̃.§.fi.ff.de fur.et dr̃ quędã pars rei,et aliud ius immobi le:& ideo debet applicari dño illius loci vbi debetur, & non dño illius loci vbi res est sita super qua debetur.

ITem ex quo ista prestatio annua seu ꝓmissio annui redditus est facta per hominem vnius loci,& homini illius loci,licet ille annuus redditus sit cõstitutus super re existente in alio loco:istud immobile vr̃ esse in loco 20 promissiõis debiti:†q̃a res ibi dr̃ esse vbi est vt ꝑpetuo sit occasionaliter.l.seie.§.pe.ff.de fundo instru.l.ex facto in fine.ff.de here.insti.vbi est optimus tex.et iõ ibi dicũt Bal.& Ang.ad ꝓpositũ,& post eos do.Alex.in a posti. ad Bar.q bene examinauit:ꝙ si fit confiscatio de patri monio vnius habentis bona in duobus territorijs:vna quæq; ciuitas exigit debitorẽ sui loci.videntur aũt esse debitores vbi est psona ipsorum & vbi habitant. Quã do em̃ aliquid est gerendũ principaliter cũ psona,ille su perior habet ptãtem sup illo actu in cuius loco persona habitat,licet habeat alibi patrimoniũ:vt dicit tex.ĩ.l.tu tores.§.hęres.& ibi ꝑ Bar.ff.de administratio.tuto.et sic ex his ista p̃statio annua seu redditus debet fisco illius loci vbi habitat cõdẽnatus,& vbi est soluẽdus redditus applicari,licet dñium nõ applicet̃ ei:et põt ꝓbari ex do ctrina Bal.in.c.j.§.iniuria.de pa.iur.fir.in vsib⁹ feudorũ vbi dicit ꝙ licet insultus cõfundat̃ cũ pcussione regula riter,vt notat̃ in.l.nunq̃ plura.ff.de priuatis delictis. & vide q̃ dixi.s.§.vij.ti.(des iustices)ĩgl.(de simple rescous se)in prin.& in rub.(des iustices)ỽsi.Itẽ mathematici.in additiõe seq.inci.Albericus de rosate.tm̃ hoc fallit,q̃n in sultus fieret in vno territorio,& percussio in alio:q̃a tũc accessoriũ separat̃ à principali,ad hoc vt pena vnicuiq; dño territorij applicet̃.ita ergo in casu nr̃o põt illud ius abstractũ et immobile applicari dño vnius loci:et dñiũ 21 dño alterius loci:sic etiã videmus in sili†ꝙ ille ad quem non põt transire aliqd̃ ius propter naturã ipsius habet cõmoditatẽ illius iuris eo mõ quo põt.l.cũ ĩ fundo.§.j. ff.de iure dotiũ.l.necessario.§.fi.ff.de periculo & cõmo 22 do rei ven.& ita notat Bal.in sili de†monacho ad quẽ trãsfert̃ cõmoditas iuris vsusfructus, si vsufructuarius monachus efficit̃:vt ipse ponit in aut.ingressi.C. de sa crosan.eccle.vnde ĩ casu suprà posito ista p̃statio ãnua q̃ vr̃ esse commoditas directi dñij transibit in fiscũ loci vbi est creditor:nec repugnat ꝙ accessoriũ aliq̃n separet̃ à principali:vt notat̃ in.l.intelligere.C.de luitio.pigno ris.&.l.fideiussor obligari.§.fi.de fideius. & p̃sertim cũ ab initio possit causari sine dño.l.fi.§.pe.ff.de cõtrahẽ. emp.& notat̃ in.l.fundi trebatiani.ff.de vsufru. legato. tũc si apponat̃ aliqua res ꝓ securitate hypothece,in hoc casu esset minus dubiũ:q̃a mihi vr̃ ꝙ principalis obli 23 gatio esset cõsiderãda†et nõ hypotheca:q̃ est solũ inuẽta ad securitatẽ prime obligationis,nõ ad augmentum in quãtitate.vnde regulariter scd̃m ei⁹ naturã.l.fi.C.ꝑ q̃s psonas nobis acq̃rit̃.ista oĩa ad vnũ casum multũ nota bilẽ q̃ in facto euenit allegauit & adduxit subtilitatum princeps dñs Frã.de are.ĩ cõsi.suo.x.inci.casus talis est.

Res ibi dicit̃ eẽ vbi ꝑpetuo manet.

Hypotheca ad quid inuenta.

Reddit⁹ ad racha tū dati.

24 SED quid† dicendū eſt in redditib⁹ annuis qui dantur ad rachatum videretur ꝙ ex quo computantur inter mobilia: vt infrà dicetur in tit. (des rentes vendues à reachat). §. j. ꝙ debent ſequi naturam rei ſuper qua debentur, vt ſuprà dixi. in primo caſu: nolo tñ nunc decidere cum ſit caſus pendens inter duos potentes viros, & conſului pro vno, ex quo hic nolo nunc inſerere.

Bona mobilia ſequunt̃ pſonam.

ADuerte tñ ad doctrinā Bal. in l. mercatores. C. de cōmercijs & mercato, ꝗ ponit Ale. in conſi. xxxj. inci. viſo tit. qō. pręmiſſe. s. alle. & in cōſi. xvj. in ij. dubio 25 in. j. vol. †vbi amplè ponit ꝙ bona mobilia ſequuntur perſonā et nō territorium. ¶ Vide Lapum tenentē cōtrarium in allegatione ſua. xiij. in fi. de qua dixi in tit. (des mainſmortes). §. (lune des ſeignories naquiert point ſur laultre) in gl. (va demeurer) in fi. vbi dicit ꝙ ſpectent ad illum locū, vbi exactio de iure & facto fieri pōt vel vbi eſt collata ſolutio. ¶ Et qñ dicatur ſequi territorium, cōſiderandum eſt an ſint ibi perpetuò manſura, vel nō. & qd de nominibus debitorū, vide ibi & in dicto cōſ. xxj. ¶ Sed idē do. Alex. vr̃ ſibi contrarius in hoc cū reprehēdat illam doctrinā Bal. in l. ex facto. (la ſeconde) in fi. in apo. ad Bar. ff. de here. inſti. ¶ Limita hanc nr̃am cōſuetudinem in vno caſu ſpāli, ſcilicet in crimine raptus facti in pſona ingenua† in quo bona debēt applicari mulieri rapte, tex. eſt in l. vnica. §. & ſi quidē. C. de rapto. virgi. & licet tex. nr̄æ conſuetudinis gñaliter loquatur, tñ non comprehendit illū caſum ſpālem p regulā. Salic. in l. in teſtamētis. C. de teſta. gl. in l. ſciendum. ff. q ſatiſ. cogantur. de qua ibi per do. meū Iaſ. & in l. j. §. ſed ſi mihi. ff. de verbo. obli. & in l. poſtꝙ liti in fi. C. de pactis. & in l. fratres. in ij. col. & in l. qm̄ in prioribus. C. de inoffi. teſta. et in l. iuſiurādū et ad pecunias. §. q iuſiurandū. in fi. ff. de iureiu. & in l. hac cōſultiſſima. in. iij. & iiij. col. C. q teſt. facere poſſunt. & Feli. in c. j. in. vij. col. extra de reſcr. q̄ habet ꝙ qñ lex aliquid diſponit licet gñaliter loquat̃ nunꝗ tñ intelligit̃ loq in materia in qua habemus legē ſpālē & particularē, de qua regula dixi. j. §. ij. in gl. (quelque part que ce ſoit.) ti. (des mainſmortes.) Sed ſic eſt ꝙ in hoc caſu habemus legē ſpālem: vt dicit gl. ibi & Sali. eſt ſpāle in illo caſu ꝙ bona nō applicant̃ fiſco: igit̃ &c.

26 Bona ꝓpter crimen raptus cōfiſcata applicari debēt raptæ.

LImita ſcd'o hanc prędictā nr̃am conſuetudinē non habere locū in caſu in quo corpus confiſcatur per iudicem regium: puta balliuum per appoſitionem manus principis: puta quia princeps conceſſit grām cuidā crimino ſo. & ſic cognitio dirigitur ſuis officiarijs de cōmuni ſtilo & obſeruantia in tota Burgūdia: & quia fortè non interinatur eius gratia, ſed proceditur contra dictum criminoſum, ita ꝙ cōdemnat̃ ad mortem vr̃ hoc caſu ſi eius bona confiſcantur, ꝙ debent applicari fiſco principis: & non dño altæ iuſtitię, ꝙ ſic probatur. Nam appoſitio manus ſuperioris et maxime principis deuoluit totam cām ad eum, vt notatur in c. vt noſtrū. extra de app. & ibi per Pa. & alios. ¶ Et facit quia ſi quis cōmiſerit plura delicta, ēt nō priuilegiata: ſi ſit vnū illorū priuilegiatū, de quo cognoſcere habent & debēt officiarij regij: p cognitionē illi trahit̃ ad eos cognitio aliorū: et hoc eſt iridicū. Cū maius dignū trahat ad ſe minus dignū, dixi ſuprà plura in ru. (Des iuſtices et droictz dicelles.) in gl. fi. circa fi. Cū ergo ſit maior cognitio & cōdēnatio ad morte ꝗ cōfiſcatio, cū cōfiſcatio ſit acceſſoria, 27 †& principale ad ſe acceſſoriū trahat: data cognitiōe iu28 dici regio, dat̃ & ipſa cōfiſcatio principi ſeu regi: †eo qa

Pricipale ad ſe trahit acceſſoriū.

etiā res de facili reuertit̃ ad ſuam naturā. l. ſi vnus. §. pactus ne peteret. ff. de pactis. & ibi do. meus Iaſ. Cum cōfiſcatio de iure debeat pertinere principi dixi in prin. huius gl. Et ideo iſtud ius ꝙ datur ex cōſuetudine cū ſit cōtra ius principis, debet tm̄ intelligi ī ſuo caſu, ſcilicet qñ ille q̄ habet ptātem ex iſto iure cōſuetudinario cōfiſcat, & nō qñ ipſe princeps, aut eius officiarij condēnant ad mortē. ¶ Qd' etiā poſſet cōfirmari ex his q̄ infra dixi ti. 29 vlt. §. (ladueu emporte lhomme) vbi dixit † ꝙ remiſſio non ſit de iudicibus principis ad inferiores: & ſatis cōtinet̃ in noſtris conſuetudinibus in fine, in cōcluſione illarum qñ princeps confirmando dicit ꝙ nō intendit prę30 iudicare iuribus ſuis. ¶ Facit etiā, quia† qñ ſuperior dat alicui iuriſdictionem nūꝗ intelligit̃ dare priuatiuè: ſed accumulatiue: & ideo ſi princeps habeat ſemp iuriſdictionē & ſic cognitionē & cōdēnationem, habebit etiā confiſcationē, cū principale trahat ad ſe acceſſorium, & vt dicit Geminia. in c. ſi ciuitas. §. fi. de ſen. excom. in vj. 31 conceſſo principali ſequit̃ acceſſoriū. & eo etiā, † qa cōfiſcatio vr̃ eſſe introducta pro ſupportandis expeñ. quę fiunt in ꝓceſſu talium criminoſorū: vt dicit Oldra. cōſi. ſuo. xvij. Ideo cū princeps ſentiat onus neceſſe ē dicere ꝙ et lucrū ide cōſequat̃. cogita, qa iſtud nō eſt ſine dubio.

LIMITA tertio non habere locū in caſu in quo aliq̄s cōmittit crimē læſæ maieſtatis in principē: quia cōfiſcatio hoc caſu applicat̃ pricipi ſupremo & nō alto dño immediatè: ī quo tñ dubio quatuor ſunt opiniões quas vide p Egidiū de bella mera ī cōſi. xv. vbi āple tractat materiā: dixi iam alibi, idcirco aliter non inſiſto.

32 ADuerte ꝙ† qñ bona alicuius debitoris fiſci cōfiſcatur & in fiſcū trāſferunt̃ per confiſcationē conſundit̃ debitū. Bart. in l. capitis. ff. de fideiuſ. p l. in fraudē. §. ſi principalis. ff. de iure fiſci. vbi vr̃ eſſe tex. cū gl. magna in prin. & ad ꝓpoſitū & ſatis ad ſaturitatē, vide Pau. de caſt. in conſi. ſuo. ccx. inci. circa primū notandum eſt in 33 cōſilijs nouis, & in impreſſione noua: vbi etiā ponit† ꝙ per confiſcationē omnium bonorū cōfiſcatus eximitur ab omni obligatiōe qua tenebat̃ ſuis creditoribus. p l. ſi debitori à deportato. ff. de fideiuſ. hinc dicūt Ang. & Bal. & poſt eos Alex. in l. ſi marito in fi. principij. ff. ſol. 34 mat. †ꝙ ſi bona alicuius fuerint confiſcata. eo qa cōdēnatus ad mortē ſi habuerit grām à principe de vita, & nō recuperauerit bona, non tenet̃ ad antiqua debita. & quædam facientia ad illud conſilium Pau. ſupra relatū: vide per Io. de imol. in conſi. ſuo. xxxv. in ix. x. & xj. col.

35 ET aduerte ꝙ ſi ſint plures† dñi habentes iuriſdictionē: & vnus habet maiorē partem, ꝙ diuiſio bonorū confiſcatorū fiet inter eos pro rata iuriſdictiōis. Bal. in l. ſeruus cōmunis. per illū tex. ff. de ſtipu. ſeruorū. quē ad hoc allegat Iaco. de ſancto Geor. in trac. de roydis. in iij. col. Io. fab. in l. in cōes. C. de ſeruo cōi manu.

SED iterū quero quidā Burgundus habens bona in Burgundia cōmiſit delictū in ducatu Mediolani, ex quo fuit cōdēnat⁹ ad mortē in ciuitate Mediolani: qrit̃ an ei⁹ bona debeāt cōfiſcari ſcd'm hāc cōſuetudinē, an vo debeāt heredib⁹ applicari ſcd'm ius cōe: fui interrogatus in cōtingētia facti. dixi ꝙ ex q̄ in ciuitate Mediolani ſeruat̃ ius cōe, ꝙ nō itelligit̃ cōtra cōdēnatū ibi pro delicto ibi cōmiſſo pena hui⁹ ſtatuti: ſed ſolū iuris cōis: & qa nō erāt pecunie ꝓ ſalario nihil allegaui: ſi tñ caſus iterū tibi euenēt. vide q̄ dicit Bar. i l. cūctos ppl̄os. i. xiiij. et. xv. col. C. de ſum. tri. Ale. plene ī cōſi. ſuo. cxj. in j. vol.

Panor.

Pa.in consi.xxiiij.incip.Rodulphus.in.j.volu. Areti. & Land.in apostil.ad eum in trac.maleficiorum.in glo.j. in.iij.fo.in vlti.col.illius folij.

In textu ibi

Au seigneur hault iusticier.

1 AN ad vsumfructuarium pertineat confiscatio: †An ad proprietariũ vide Guido pape questiõe sua.cccxiij.et.ccccLxxvij.Albe.de rosate in rub.C.de vsu fru.Et Boeriũ in cõsue.Bituricẽ.in ti.de feudis.§.ix.Io. sanxon in cõsue.Turoñ.tit.(des droictz de peage)arti.j. & in tit.(des reachaptz)arti.v. Item an spectet ad illum qui condemnauit,an ad illum cui reddit(le bacon.)Cogita ex his quę suprà dixi in.§.j.tit.præcedentis.in gl.fi.

In textu ibi

Soubz lequel sont les biens du criminel.

ISTVD est regulare q vbi bona fisco applicantur, applicãtur illi fisco sub quo sunt sita,nisi in vno casu scilicet qñ hæreditas alcuius testatoris aufertur alicui tanq ab indigno,& fisco tunc applicatur:quia fisco loci testatoris,et non fisco loci vbi bona sunt sita,aut loci originis vel domicilij hęredis.tex.est singularis in aut. vt cum de appellatio.cogno.§.sivnum de pdictis.colla. viij.Lud.roma.in singulari suo.cccccLxxiij.incip. hæres indignus.Guilielmus benedicti in repe.c.ray.in verbo, concludit secundo.nume.ii.de testa. *

§ secundo.

ET est a entẽdre que, lhõme qui confisque corps et biens, il confisque tant seullemẽt ses biens sans pource confisquer les biẽs, et droictz de sa femme: qui appartiennẽt a icelle sa femme: par traictie de mariage ou par coustume.

IN comitatu Niuernensi est etiam cõsuetudo,circa cõfiscationem:quæ huic in aliquo videtur contrariari:vide in gl.fi.¶Ratio huius cõsuetudinis est eo,†quia in perniciem alterius quis puniri non debet.l.si maritus .ff. solu. ma. †Et pœna nõ est vlterius ptrahenda q delictũ fuerit in excedẽte repertũ.c.ij.de his q fiunt à maio.par capli.Et delicta debẽt retinere suos autores.l.sancimus.C.de pœnis.& facit gl.in.c.excõicamus.extrà de hæreticis.

Ratio 1 consuetudinis.

2

3 IN publicatione†ergo bonorũ mariti non venit dos mulieris.glo.in.c.ex literis.extrà de pigno.vbi etiam dicit quod pro dote mulieris bona mariti sunt tacitæ hypothecata; & ideo non potest impedire vxor, quin dos publicetur,sed à fisco repetere põt.Ita Bal.Ange.& Alex.in.l.si marito.ff.solu.mat.

Dos mulieris nõ venit in confiscatione bonorũ mariti.

ADDITIO. Sed an fiscus possit opponere,& quõ exceptionẽ non numeratæ dotis,vide per Mat.de Affli.in consti.regni Siciliæ quæ incipit,causas per.in.v.no.* ¶Tamen dicit Ang.de pe
4 ru.in.l.si quis.la.ij.C.de bo.proscrip.†q si mariti bona cõfiscantur vxor potest autoritate propria inijcere manus in res suas,detentas p maritum,ne occupentur per fiscũ licet sit cõtra legẽ si qs in tãtã.C.vnde vi.&.l.extat. ff.q metus cã.et.c.fi.extra q metus cã.Non est tñ mirandum,quia etiã si possessio esset in virũ translata ppter cõionem vite,ipa dr possidere & in eã cõtinuari possessio.C.de cri.expil.hęre.l.aduersus.ff.de ritu nup.l.j.C.de iudi.l.ne qs.ff.ad munici.l.fi.§.iij.coniuncta.l. in rebus. C.de iur.dotiũ.Vides ergo ex prædictis,vbi licet inijcere manus propria autoritate,in re sibi cõpetente contra dictã.l.si qs in tm̃.C.vndevi.Alios ponit Bar.in.l.gñali. C.de decu.li.x.& p Bal.c.j.de pace iura.firman. Multos casus hic posuissem,sed eos omitto causa breuitatis.

ADDITIO. Hos casus ãplissime ponit Mat. de afili.in cõsti.regni Sicilię quæ incipit,pacis cultum.in.ix.colũ.ibi,nono licet domino feudi,vbi ponit.xxj.casus. *

5 ITEM dic†q etiã ex delicto vxoris dos nõ debet publicari et cõfiscari constante matrimonio:cũ maritus contra fiscum oẽs actiones habeat oĩno et multomagis oẽs exceptiones habet saluas,iuxta no.p gl.in .l. quinq legibus.ff.de bonis dã.& p Inno.in.c.per nostras. extrà de dona.inter vir.et vxo.l.constante.§.si bona.in fi.ff.solu.mat.Albe.de rosa.in.iij.parte statuto.c.iij.ibi,ex delicto mulieris.Et idem Albe.in.j.parte dictorum statutorum.versi.an dos publicetur ex delicto vxoris.

Dos propter delictũ mulieris publicari nõ debet matrimonio cõstãte.

6 ITem†in confiscatione bonorũ filij delinquẽtis nõ venit legitima viuo pr̃e.l.si qua pœna.ff.de his q sũt sui vel alie.iur.Bal.in.l.j.C.de bonis liber.tñ Car.in cle.ij.de re iu.tenet q sic:mouet ex pluribus.& ponit plura idẽ Bal.in.d.l.j.quæ non veniunt in confiscatione bonorũ.

Nec legitima filij viuo patre.

7 PRimò dicit†q ius patronatus ecclię nõ venit in cõfiscatione.allegat cle.pastoralis.de re iud.sed in hac materia multum not.disputando:& latius concludẽdo videt primo dicendũ q in cõfiscatiõe bonorum veniat ius patronatus ecclię,istud tenuit gl.in.c.filijs.xvj.q vij.
8 qñ dicit†q iudex laicus põt cũ vniuersitate priuare aliquẽ iure patronatus,sed p se non põt.alle.tex.in arg. in c.ex lr̃is.extrà de iure patro.vult ergo dicta glo q si iudex confiscat bona alicuius,q etiã ius patronatus transeat cũ ipsis bonis.eandem opi.tenẽt Io and.& Abb.Pa. in.c.nobis.extrà de iure patro.Idem Abb.& in c.cũ laici.extra de iure patro.et in.c.quãto.ĩ.iiij.col.extra de iu. v̾si.ego allego ad hoc gl singularẽ & ita tenet Cardi. in cle.ij.de iure patro.vbi dicit q eccl̃ia remanebit libera. idẽ Abb.in.c.ij.ante fi.extra de feudis.facit q dicit Bar. in.l.aufidius.ff.de priui cred facit dictũ Bal.in.l.fi.in pe. col.C.de edic.diui.adria.tollẽ.vbi dicit q si iudex secularis mittit aliquẽ in possessionem hæreditatis, videtur etiam mittere in possessionem iurispatronatus.

An ius pr̃onatus cadat in confiscationem.

COntrariã tñ opi.vr̃ tenere gl in.c.satis puersum.l. dist.& clarius in cle.pastoralis.de re iu.in gl.ĩ v̾bo
9 subiectæ.q formaliter dicit†q per dãnationẽ vel cõfiscationẽ iudicis secularis nõ perdit quis ius patronatus:& istud videtur tenere Bal.in.d.l.j.C.de bo.libertorũ.istud idẽ tenet Arc.in.d.c.filijs.xvj.q.vij.& do.Ant.de butrio quẽ refert & sequit Imo.in.l.insulã.ff.sol.mat. vbi allegat multa motiua,subijciẽs q hęc pars forte est de iure verior:vide tñ Feli.in.d.c.quãto.in.iij.col.et do.And.siculus.in.viij.col.extra de iudicijs:plene p do. Rochum de curte in trac.de iure pr̃ona.in v̾bo,ipse vel is a quo cãm habuit in.xxix.q.vbi plene.Vide ẽt Fran.de pãnis intra. de offi.& ptãte capl̃i sede vacãte.in.iiij.q.j.ptis.¶Et vide Ioan.sanxon in consuetu.Turoñ.titu.(de baronnie.)

Damnatiõe secularis iudicis qs non pdit ius pr̃onatus.

arti.iiꝗ.fo.dxxviiꝗ.vbi plura alia de materia iuris patro-
natus ponit,vide eum.

ADuerte ad vnum ꝙ in fiſcum veniunt bona que
delinquẽs tẽpore cõfiſcatiõis habebat vel tenebat
etiã in qbus alius habebat ius ad rẽ et ſic tranſeũt in eũ
bona ꝑ confiſcatũ vendita nondum emptori tradita,ꝑ
tex.ſingularem in.l.ſi fundus quẽ mihi locaueras.verſi.
nã & ſi vẽdidero.ff.locati.Guilielmus Bñdicti in ſua re
pe.c.ray.in verbo,& vxorem noĩe adelaſiam nu.846.

An emphyteuſis eccleſiaſtica cadat in confiſcationem.

10 QVID aũt†in emphyteuſi eccl'iaſtica:dic ꝙ aut
trãſit ad heredẽ extraneũ:et tũc cõfiſcatis bonis
cõfiſcat̃,& ipſa ẽphyteuſis.ita doc.in.l.ſi finita.
§.ſi de vectigalibus.ff.de dãno infec.Bal.in.c.in p̃ſentia.
in.viꝗ.col.extra de proba.& in.c.literę.de dilationi.& in
l.ſed & ſi poſſeſſori.§.ſi iurauero.ff.de iureiu.& idẽ Bal.
in.l.j.ff.ſi ager vecti.& Alex.in conſi.lxxxviiꝗ.in.iiꝗ. vol.
vbi plura allegat in.j.vol.ꝙ eſt repetitũ in conſi.xxiiꝗ.in
iiꝗ.vol.idẽ tenet in conſi.lxxxix.inci.vtrũ emphyteuſis.

An feuda poſſint confiſcari.

11 in.iiꝗ.vol.Mouet̃ em̃ precipuè hoc fundamento: † quia
quę non ſunt tranſitoria ad heredes extraneos,nõ tran-
ſeunt in fiſcum.l.iura libertorũ.& ibi no.Bar.ff.de iure
12 patro.†Et ideo ex illo fundamento dicit idẽ eſſe in feu-
do ꝙ qdem non tranſit ad extraneos.c.j.§.ſi clientulus.
de aliena.feu,&.c.fi.ſi de feu.ſue.cõtro.inter do.& agna.
Ergo ſi vaſallus delinquat,& bona publicent̃ nõ publi
catur feudum.Dñs Prepoſi.plenè in.c.j.§.fi.quibus mo
dis feu.amit.in vſibus feudorũ vbi plura conſilia alle-
gat.Vide Iacobinum de ſancto Geor.in trac.ſuo feudo
rum.in ṽbo,dictiq; vaſalli promiſerunt non cõmittere
feloniam in.xlj.col.ibi:videamus nunc ad quem vadit
feudũ.et vide Feli.in.c.vergentis.circa prin.de hereticis.
Pau.de caſt.in conſi.ſuo.cliꝗ.Ale.in conſi.ſuo.lxx.in.iiiꝗ.
vol.& in cõſi.xcix.in.iiiꝗ.vol.et in cõſi.xxiiꝗ.in.iiꝗ.col.in
j.parte & in cõſi.xxix.in.j.& vlt.col.in.j.parte & Soci.in
cõſi.cclxix.inci.In cauſa.ver.poſtremo.plene Alex.poſt
Bar.in.l.ſi finita.§.ſi de vecti.ff.de dãno infecto vbi oẽs:
ſed plenius Alex.vide Soci.in cõſi.cclxj.ver.nõ omitto.

☞ADDITIO. Vide Mat.de Affli.in conſtit.re-
gni Siciliæ quæ incipit,comes.in
iiiꝗ.not.*¶Io.de imola iſtud idem tenet in conſi.xxxv.

An res donatæ veniant in confiſcatione.

13 in.viꝗ.col.†& ibi querit de not.queſtione : nunquid res
donatæ veniant in confiſcatione bonorum , & an poſ-
ſint detrahi à donatore,vbi dicit ꝙ aut donatio reuoca-
tur propter ingratitudinem : & tũc poſt reuocationem
competit donatori vtilis rei vendicatio.De quo ꝑ Spe.
in tit.de dona.§.fi.ad finem.& not.quę dicit ibi:vbi am
pliat etiam ſi fuiſſet dictum ꝙ etiam ex cauſa ingratitu
dinis reuocari non poſſet.

Nec indumenta; anuli, corrigiæ &c.

14 ITEM † non veniunt in publicatione ſeu confiſca-
tione bonorum,indumenta,corrigie , anuli & ſimi-
lia ; & cuius eſſe debeant . Dic quod iſta eſſe debent of-
ficiali iudicis , qui pecuniam redigere debet ex dictis
rebus,& illam cõuertere in neceſſitatem ſui officiꝗ.Tex.
eſt ſingularis in.l.diuus.ff.de bo.damnato.Ita tenet Ro-
manus in ſingulari ſuo.xx.in nouis factis,in ſecũdo an
no.incip.Bona ad mortem damnati.

Nec ſubiacentia reſtitutiõi ꝑ fideicõ.

15 ITEM † non veniunt ea quæ ſubiacent reſtitutioni
per fideicommiſſum:cum res prohibitę alienari non
veniunt in fiſcum.l.imperator.ff.de fideicommiſ.liber.
Per plura tenet Alexan.in conſilio.lxxxviiꝗ.in.iiꝗ.volu-
mine hîc antè allega.& in conſi.xxiiꝗ.in.j.volu.hîc antè
allegato.

16 ITEM†iura q̃ expirant per mortem ciuilem non poſ
ſunt confiſcari:& iura quę non cõpetunt niſi certo ge
neri perſonarũ:vt dicit Bal.in.l.ſi inſulã.ff.ſoluto matri.
ex quo dicit ibi ꝙ iura quæ non tranſeunt niſi ad filios
non confiſcant̃.Ita not.in.l.j.C.de bonis que liberis.

17 ITEM†etiam ſi confiſcant̃ bona vſufructuaria, non
confiſcat̃ ius vſufructus etiam naturaliter viuẽte vſu
fructuario:prout tenent Bal.& Sali.in.l.j.C.de bo.liber.
18 q allegãt.l.corruptionẽ.in fi.C.de vſufr.†qa vſuſfructus
non põt alienari.l.vſufructus.ff.de iure dotiũ.&.§. item
finitur.inſti.de vſufru.Et iſtud etiam tenet Alex.in cõſi-
lio hîc ante allegato.in.iiiꝗ.col.ſed parcant mihi autorita
tes prædictorũ ꝙ veritas eſt in contrarium.& iſtã opi-
nionem cõtrariã tenuit Albe.de roſate in d.l.corruptio-
nem.& in aut̃.ſi vero dñs temporalis.C.de hereticis.&
Ang.in.l.ſi poſtulauerit.§.iubet.ff.de adulteriꝗs.Bar.ibi
non decidit:& ibi in apoſtil.plura ponit Alex . ſed ple-
nius vide per eundem Alex.in.l.ſi finita.§.ſi de vectiga
libus.in.xxv.col.ff.de damno infecto.

19 QVID autem†de alimentis nunquid tollantur
per confiſcationem bonorum Alberi.in mate-
ria ſtatutorum.in tertia parte.cxj.dicit qd' for-
te poſſent deſtrui:cum talia alimenta ſint de bonis ma-
lefactoris,& ad terrorem malefactorum:ſed dici poſſet
ex quo quis non debet fraudari alimẽtis quotidianis.l.
fi.C.qui bonis cedere poſſunt.l.penulti.ff.de capitis di-
minutione . & quod notatur in.l.is cui annua.ff.de ali-
mentis & ciba . legatis . quod talia alimenta non debe-
rent confiſcari.Cogita.

20 ITEM†in confiſcatione bonorũ non veniunt pecu-
lium profectitiũ & aduẽtitium.l.iiꝗ.§.ſed vtrum.ff.de
minoribus.vbi Bal.& aliꝗ.& Cardi.in cle.paſtoralis.de
re iud.per.l.filius.C.de bonis damnatorũ.pleniſſimè &
ad ſaturitatẽ per Ale.poſt Bar.& alios in.d.§.ſi de vecti
galibus.in.vj.q.in.xx.xxj.&.xxiiꝗ.col.ff.de dam.infe.cu
ius verba nolo trãſportare.vnum verbum per do.meũ
Iaſ.in repet.l.frater à fratre.in.iꝗ.col.ff.de condit . indebi.
& per eundem in.§.actiones.in.ix.col.inſtit.de actio. &
illam.l.ſi filius.omnes dicunt eſſe ſingularem.¶Aduer-
21 te tamen,† quia confiſcatis bonis maternis propter de-
lictum matris,filiꝗ de bonis eius matris nihil habere de-
bent.l.de bonis maternis .C. de bonis proſcriptorum.
Iaſ.in.d.§.actiones.

22 QVID autem†in legitima , nunquid confiſcari
debeat videtur primo dicendum ꝙ nõ:quia iu-
re naturæ debetur ergo tolli nõ poteſt iure po-
ſitiuo:ſed tamen contrarium tenet Cardi.Zaba.in cle.
paſtoralis.in prin.in.viꝗ.q.de re iudicata . vbi mouetur
hincinde per plura.quem vide.dixi ſuprà in prin.ſed tñ
vide Franciſcum de curte antiquiorem in ſuis conſiliꝗs.
conſi.lix.in.x.&.xj.col.

23 ITEM†in publicatione bonorum non veniũt bona
futura.ꝑ Bal.et Ang.in.l.iiꝗ.§.illud quoq;.ff.ꝙ quiſq;
iuris.et ibidem do.meus Iaſ.q allegat tex.in.l.ſi tibi mã-
dauero.§.is cuius.ff.mandati.& in.l.is cuius.§.j.ff.de te-
ſtamentis.& ibidem dicit idem do.meus Iaſ.ꝙ diſpoſi-
tio non extenditur ad futura,ꝙ extendit ad plura,vt ibi
per eum.de qua materia quando diſpoſitio extendatur
ad futura,vide ꝙ dixi in.§.(vng meix aſſis)in titu.)des
mainmortes)in glo.(ſi ny à tiltres)& ꝙ ſupra dictũ eſt.
tenet etiam idem Bal.in.l.iiꝗ.C.de priuilegio fiſci.& di-
cit gl.in.l.nam ad ea.ff.de conditioni. & demonſtratiõi.
†ꝙ in

Nec legata quorũ dies non cessit.

24 †q̃ in publicatione bonorũ non veniunt legata quorum dies non cessit. Hinc etiã dicendũ est q̃ futura substitutio nõ venit. l. ex facto. §. j. & ibi Bal. ff. de vul. & pu. substi. Et vide Fran. de cur. in consi. hic antè alle. & Alex. in consi. xxiij. in. j. vol. & cõsi. xv. in fi. in. j. vol. ¶ Ad prędicta vide Boeriũ in consue. Bituricẽ. tit. de iuris. oium iudi. §. xij. in gl. per hoc patet. fo. xxxvij.

Limita tñ p̃dicta duobus modis. Primo q̃ illud habet locum quando nõ est debitum presens, sed futurũ sub conditione casuali: secus si mixta vel potestatiua. l. in facto. §. fiscus. ff. de condi. & demon. ¶ An verò iura conditionalia veniant in confiscatione bonorum, & de pluribus alijs ponit Guil. Benedicti in sua repe. c. ray. in verbo, & vxorem nomine Adelasiã. nu. 840. vsq; ad nu. 850. de testamentis.

Limita scd'o procedere ex vltima voluntate, secus si sit conditionale ex contractu inter viuos: quia tũc transfert̃ in fiscum oĩ casu: siue conditio sit casualis, siue mixta & potestatiua. Casus est multũ not. & menti tenendus in. l. inter socerũ. §. fi. ff. de pactis dota. Per plura tenet Alex. in apo. ad Bar. in. l. nõ ad ea q̃ Bar. legit cũ. l. præce. quæ incipit, q̃ traditum. ff. de condi. & demon. et vide vnum verbum notabile p̃ Bal. in. l. executorem. in x. & xj. col. C. de exec. rei iudi. ¶ Nunquid aũt obligationes passiue transeant in fiscũ. vide Alex. in loco hic antè allegato: vbi allegat. l. quoties. & ibi oẽs. ff. de donatio. Adde Bal. in. d. l. executorem. in loco hic antè allega.

Nec bona ecclesię. p̃pter delictũ prælati.

25 Item addet †q̃ in confiscatione bonorum propter delictum prælati non veniunt bona ecclesię. Ita Bal. in. l. meminerint. C. vnde vi. ¶ Item dic q̃ p̃pter delictũ clericorum, bona ecclesiæ non confiscantur. Glo. not. in. l. ij. de hereti. vbi dicit q̃ ecclesia dicitur habere fiscum, cui bona confiscata quæruntur. Facit gl. in. c. quia diuersitatem. de conces. præben. Non insisto nunc.

Cõfiscata domo p̃pter ludũ confiscãtur et bona in ea existẽtia.

26 Item dic †q̃ cõfiscata domo p̃pter ludũ, confiscãtur cætere res existentes in domo, ad ludum aptę. Ita Bal. in. l. iij. in. ij. col. ꝟ. & prędicta faciunt ad questionẽ. C. de nauti. fœno. Et ibi ponit an cõfiscata equa sit cõfiscatus pullus. ¶ Et ad publicationem fundi non sequitur publicatio instrumen. Io. sanxon in consue. Turoñ. tit. (des droictz de basse iustice.) arti. v. fol. xiij.

Item an confiscata naui sint cõfiscatę merces & pecunia. Itẽ an sit cõfiscata scapha. Cogita ex his q̃ ibi dicit.

Aduerte qm̃ istud in specie decidit Iaco. de sancto Geor. doctor practicus. in. l. singularia. colũ. ij. ff. si certũ petat̃: allegans Bal. in. l. iij. C. de nautico fœnore iã superius allegata. ¶ Credo hanc consuetudinem limitari debere in casu†in quo mariti bona confiscantur propter crimine læsæ maiestatis: eo quia est casus specialis de iure in quo bona mulieris propter delictum mariti confiscantur: vt est tex. ad literam in. l. quisquis. C. ad. l. iuliam maiesta. Et ideo ista lex noua generaliter loquẽs non comprehendit casum specialem: per regulã de qua dixi in. §. pręce. in additione ibi posita inci. Limita hanc nostram consuetudinem: & ex rationibus illius limitationis potest sustineri hæc limitatio.

27

☞ ADDITIO. Aduerte qñ in casu primipilari bona vxoris cõfiscant̃, vt est tex. in. l. si quis posthac. & ibi Ange. C. de bo. proscripto. & damnatorum saltem tenentur ad debita primipilarij in subsidium tamen, scilicet primò exhaustis viri facultatibus: si non sufficiant, tenentur bona dotalia: vt est tex. in. l. satis notum. C. in q̃bus causis pignus vel hypothe. tacitè contra. & dicuntur propriè pecuniæ primipilares seu dr̃ primipilarij q pecunias principis distribuũt in exercitu principis: qm̃ si malè distribuant tales pecunias, ẽt bona vxorũ p̃ illis tenent̃. hodie extendit̃ ad oẽs thesaurarios principis ex extensione illorũ q cognitionem habent super excessibus thesaurariorũ vt extẽdant etiã peculatũ ad hmõi primipilariũ. fortè dicã alibi. ✱

In textu ibi

Par traictie de mariage, ou par coustume.

PER hoc dico q̃ non oĩa bona mobilia mariti, nec acquisita p̃ maritũ cõstante matrimonio, quo ad mediam partem confiscabunt̃: q̃a mulier in hoc p̃ mortem mariti remanet saisita (vt. j. dicã) in tit. (Des droictz ☞ & appartenãces à gẽs mariez.) §. ij. Et vide in hoc Ioannẽ lupũ in repetitiõe rubricæ de dona. inter virũ & vxorẽ. §. lxvj. vbi dicit q̃ cõfiscatis bonis mariti, illa media pars acquisitorũ non confiscat̃. ✱ ¶ Contrariũ tñ est de consuetudine Niuerñ. vbi si mariti bona cõfiscant̃, confiscant̃ oĩa sua mobilia et acq̃sita absq; eo q̃ mulier pre-

1 tendere possit aliq̃d ius in illis, †licet etiam ibi sit cõsuetudo q̃ mulier post mortem mariti debeat habere mediã partem oĩm mobilium, & mediam partem acquisitorũ constante matrimonio, vnde hoc q̃ aliq̃ñ in vno loco seruat̃ vnũ ius, in alio loco aliud, vr̃ in hoc ius nostrum nõ habere rõnem nisi positiuã. Bal. in. l. vnica. in prin. C. de cadu. tollen. in. ij. col. dicit q̃ sæpe Papieñ. antistes q̃rebat quare leges vno die statuerũt vnũ alio die Niuerñ. cõsuetudo.

2 oppositũ, & dicebat Bal. †q̃ sicut medicus obseruat tẽpora, ita iurisperitus: q̃a aliq̃ñ vno die dat vnã medicinã alio die aliã. Sic etiã dicẽdũ est de loco: nam ẽt medicus in vno loco dat vnã medicinã, in alio loco aliã. Sic etiã iurisperitus in vno loco seruat vnam legem, in alio loco aliã: et etiã licet q̃ñq; arguere de tp̃e ad locũ. Bar. in. l. datio. §. si p̃ venditionẽ. ff. de actio. emp. nihil aliud dico Iurisperitus tẽpora obseruat sicut medicus

3 & ex causa. Cogita q̃d dicendũ, & cur tam variȩ. ¶ †Et q̃uo rõne loci varient̃ iura & consuetudines, vide Aluaro. in. c. j. §. itẽ si fidelis. quib. mod. feudũ amitta. in vsib⁹ feudorum. & vide do. meum Ias. in. l. iustitia. in fi. ff. de iustitia & iure. vbi alleg. dictum Bal. suprà allegatum. Iura ratiõe loci variant̃.

Aduerte q̃a tex. in. c. illa aũt. in fi. xij. dist. dicit si pro varietate temporum vel animorum, vel locorũ, variæ consuetudines introducantur inuenta oportunitate resecandæ sunt potiusquam obseruandæ.

§. tertio.

SE l'homme q a confisque corps & biens, a heritaiges taillables, ou de mainmorte en iustice d'aultruy. Lesdictz heritaiges sont au seigneur de qui ilz sont taillables ou main mortables et nõ pas au seigneur de la haulte iustice.

Idem in comitatu Niuerneñ. dñs tamẽ altę iustitię habet. lx. solidos ¶ Cui aũt applicari debeãt bona cõfiscati, satis visum est, hoc in j. c. huius tituli (Des confiscations) vbi dictũ

fuit ꝙ quo ad immobilia applicant̃ fiſco cuius territo
rio ſunt. Caſus eſt ſingularis in.l.quicũq;.§.ſi iudex vni
uerſi.C.de here. De mobilibus dic vt dictũ eſt.ſ.& vide
de hoc per Bal.in.l.ex facto ꝑponebatur.in.iij. col. v̾ſi.
deinde.ad verſi.vnde ſcio.ff.de here.inſti.vbi dicit iſtud
eſſe de iure ꝙ determinat conſuetudo nr̃a:& ibi querit,
qũo æs alienum ſit ſoluendũ.& dicit ꝙ eſt ſoluendũ ha

Bona immobilia clericorum confiſcata in Galia applicãtur principi ſeculari, nõ plato,

1 bita conſideratione territorij.¶†Aduerte quia de gñali
conſuetudine totius Frãcie bona immobilia etiã clerici
nõ applicant̃ ep̃o,aut p̃lato,ſed principi ſeculari,aut ha
benti ius.Et ideo non eſſet ſine dubio, an dñs ſecularis
poſſet impedire compoſitiões prelatorũ in caſu in quo
bona ſunt cõfiſcanda.tenet tñ deci.Tho.q.cl. ꝙ non fa-
ciendo mentionẽ de predicta cõſuetudine regni Frãciæ:
pro qua cõſuetudine adducit Io.and.in addi.ad Spe.in
tit.de feu.§.pe.verſi.xlj.q nulla iura ad hoc adducit. Et
iſtud tenet Oldra.in conſi.ſuo.xvij.& Pet. de anchara.
in regula iuris ea que.in.xxij.q.de regulis iuris.libro.vj.

DE hac conſuetudine vide Bar.in.l.ſi quis in tantã.
C.vnde vi.& per eundẽ & alios docto.in.l.ſi fini
ta.§.ſi de vectigal.ff.de dam.infec.Et iõ dicit do. Clau-
dius de aquis.in.l.ſi qs ita in.§.ea.l.in.viij.col.ff.de v̾bo.

Res prohibita alienari non põt cõfiſcari,

2 obli.†ꝙ ſi prohibeat̃ aliqua res alienari,quòd etiã incõ
fiſcatione bonorũ non venit talis res ꝓhibita alienari.

ADDITIO. An prohibita alienatiõe ſit ꝓhi-
bita ẽt alienatio q̃ fit ex delicto
ꝑ confiſcationem in fiſcũ.vide Mat.de af.in cõſti. regni
Sicilie q̃ incipit,hac adictali.in.iij.not.I.iij.li.* ¶Ex quo
ergo bona ſeu hereditagia exiſtẽtia in loco manuſmor-
tue,ꝓhibent̃ alienari in ꝑſonas alterius cõditionis vt.j.
in ti.(Des mainſmortes).§.x.q̃ incipit(Lhõme de main
3 morte peult vẽdre.)†Si bona alicui⁹ hoĩs manuſmortue
veniãt cõfiſcanda,talia bona nõ cõfiſcabunt̃,imo rema
nẽt illi dño ſub quo ſunt ſita.¶Aduerte,q̃a ĩ comitatu.
Niuerñ.dñs ſiue ſit alte iuſtitie ſiue nõ loci illi⁹ vbi ſunt
bona manuſmortue,tenetur tantum dare dño iuſtitiæ
exequentis.lx.ſolidos.vt habetur in titu.(Des confiſca-
tions).§.(Lhomme de condition.)

In textu ibi

Sont au ſeigneur de q̃ ilz ſont taillables.

QVerit̃ de rõne huius cõſuetudinis:& quare ma-
ior vr̃ rõ in iſtis bonis q̃ in rebus emphyteuti-

Ratio conſuetudinis huius,

1 cis & feudalib⁹,de q̃bus dixi in.§.p̃cedẽti.†Nã
hoĩes habẽtes poſſeſſiões ſub illis cõditiõibus de q̃bus
hic poſſunt dici emphyteutici et ꝓ illis poſſeſſiõibus ha
bẽt vtile dñium directo tm̃ dño reſeruato:ſcd'm notata
in toto tit.C.de agri.& cẽſi.li.xj.Immo tales ſunt liberi
et ꝓpriè aſcriptitij:ſcd'm Io.Fab.practicũ Frãcie.inſti.de
iure ꝑſona.in prin.Et q̃ nulla lege fortiore ligant̃ in alie
natiõibus ſuarũ poſſeſſionũ q̃ alij emphyteute:nã & hi
alienare nõ poſſunt irreq̃ſito dño,ſic ẽt nõ poſſunt em-

Hoĩes ſeruilis conditionis magis ſunt priuilegiati q̃ ẽphyteutæ,

2 phyteute.l.fi.C.de iure emphyteuti. † Immo ex ſtatuto
3 vr̃ hi hoĩes ſeruilis cõditiõis magis priuilegiati ; † nã ex
iuris diſpoſitiõe,nullo ſtatuto aut cõſuetudine cõtrariũ
diſponẽte emphyteute nõ poſſũt alienare irreq̃ſito dño
4 †Et tñ ꝑ ſtatuta huius patrie:ſtatuto incip.(Lhõme.) in
ti.(Des mainſmortes.)tales hoĩes irreq̃ſito dño poſſunt
alienare ſuas poſſeſſiões,in hoĩes ſilis cõditiõis:cũ ſtatu
tũ ꝓhibeat alienatiões fieri in hoĩes alteri⁹ cõditiõis tm̃
irreq̃ſito dño.De cuius ſtatuti veritate infrà ſuo loco di
cet̃;ſeq̃t̃ ergo q̃d de his debet adiudicari,& eorũ bonis;

vt de alijs bonis emphyteuticis:quorũ bona emphyteu
tica ꝓpter delictum cõfiſcant̃:vt.ſ.tactũ eſt.Ergo ẽt ho
5 rũ bona cõfiſcari debebũt eo maxime, † q̃a alienatio q̃
fit ꝑ cõfiſcationẽ dr̃ neceſſaria alienatio,que nõ ꝓhibet̃
gñali alienationis ꝓhibitione ꝑ.l.peto.§.predium.ff.de
lega.ij.facit.l.alienationis.ff.fami.herciſ. & præterea eſt
legalis alienatio,que etiã alienatione gñaliter ꝓhibita
non ꝓhibet̃.l.ij.ff.de rebus eorũ.His tñ non obſtãtibus
multe poſſunt aſſignari rõnes.Prima videlicet ad inſtar
& exẽplũ ſeruorũ,in quorũ conditionẽ hi ꝓxime acce-
dunt,ſaltẽ quo ad peculiũ & glebã.ſcd'm not.ꝑ gloſ.&
Bar.in.l.diffinimus.& in.l.cũ ſatis.& ĩ.l.fi.C.de agricol.
6 & cenſitis.lib.xj.†quorũ ſeruorũ peculiũ ipſorũ corpe
confiſcato & bonis minime cõfiſcant̃.l.j.C.de bonis ꝓ-
ſcrip.Sic etiã nec iſtorũ poſſeſſio,quæ eorũ cenſet̃ pecu
liũ qui etiã nullo modo alienare poſſunt:prout eſt glo.
nota.& etiã Bar.in.l.quẽadmodũ,C.de agri.& cẽſi.&c.
¶Et ꝓ iſta parte faciunt oẽs rõnes ſuprà in materia feu-
7 di allegate,& maximè rñdendo ad id ꝙ dr̃†ꝙ ꝓhibitũ
alienari,alienari põt alienatiõe neceſſaria & legali:quia
hoc nõ eſt verũ,qñ res eſt ꝓhibita alienari extra certum
genus ꝑſonarũ:vt in caſu iſto in quo per ſtatutũ.ſ.alle.
alienare ꝓhibet̃ extra hoĩes ſilis cõditiõis: nã iſto caſu
etiã cõfiſcatione ad id deueniri nõ põt.l.rogo.&.l. cum
vero.ff.de fideic.liberta.Et in veritate credo eſſe veriſſi-
mam rõnem:ſed ꝙ illi ſic cõditionati prohibẽtur aliena
ri in extraneũ ab illa conditiõe ꝑ ſtatutũ inci. (Lhõme.)
in tit.(Des mainſmortes)ꝙ fieret ſi veniret in confiſca-
tione,& incideret̃ in incõueniẽs.Ad ꝙ euitandũ fuit fa
ctum dictũ ſtatutum(Lhomme.)ſcilicet q̃a ſi poſſet in
quẽcũq; alienari,deueniret res ad poſſeſſorẽ nõ obliga-
tũ dño:eo mõ quo erat ille ſic cõditionatus:ꝙ dño ma-
xime intereſſet.Vt ergo hoc euitet̃ etiã iuris diſpoſitiõe
ꝓhibet̃ alienatio in hominẽ alterius cõditionis,& ſic in
fiſcũ.Tex.eſt pro hoc valde not.in.l.j.& etiã aliquid per
ver.C.de impo.lucra.deſcri.li.x.habet̃ ꝑ Bart.in.l.cũ hi.
§.ſi vni.verſi.ſed ſi pluribus.ff,de tranſa.in.l.voluntas.q̃
aliquo mõ cõtrarient̃,C.de fideiuſſo.not.per Bar.in.l.q
Romæ,§.duo fratres.in.ij.col.ff.de verbo.oblig.Facit.l.
imperialẽ.§.preterea.de ꝓhi.feu.alie.per Federi.in verſi.
feudũ,& eſt notandũ ꝙ in hac materia harũ cõditionũ
ꝓhibet̃ alienatio fauore dñi.ne res ſua vadat ad aliũ ſibi
nõ obligatũ,& nõ fauore hoĩs obligati:quare ſuccedit
ꝙ ſupra dictũ eſt,ſcilicet ꝙ nõ poterit alienari.Et iſtã ra-
tionẽ dat Bar.in dicto verſic.ſi pluribus. Pro ſolutione
illius verſi.addatur.l.voluntas.Dicemus ergo in hoc ar
8 ticulo.vt dicimus in vaſallo:†vt ſi homines iſtius cõdi
tionis priuentur ſuo manſo & poſſeſſione,dño habenti
imperiũ,non applicabitur:ſed domino originali à quo
tali conditione illa tenet & habet.

ADDITIO. De vaſallo vide Mat.de af.in cõ-
ſti.regni Sicilie q̃ incipit,ſi qñ cõ
tingit.in,v.not,in.iij.li.Aduerte tñ ad id ꝙ dicit Bal.i.c.
j.§.ſi v̾o.qualiter olim feudũ poterat alienari ꝙ ſi feudũ
reuertit̃ ad regẽ ꝑ cõfiſcationẽ aut aſs,rex nõ debet tene
re feudũ in patrimoniũ,ſed debet alteri cõcedere ſub cõ
ſueto ſeruitio vt tenet ẽt And.barb.in.c.ſedes.in.j.col.de
reſcri.in.c.j.de donatio.& refert Mat.de af.in cõſti.regni
Sicilie q̃ incipit,vt de ſucceſſiõib⁹.in.xviij.not.in.iij.li.*
¶Vnũ tñ hic omiſſum eſſe nolo,ꝙ ſaltẽ in tm̃ dño te-
nebit̃ q̃tũ eſt in peculio,hoc eſt q̃tũ eſſet valoris dictus
manſus & poſſeſſio ĩ caſu quo ille hõ eſſet in aliq̃ pœna
pecuniaria

pecuniaria cōdēnatus:de quo.ĩ.tit.(Des mainſmortes)
vbi melius cadet dicere:ſumvolūtatis et ꝓpoſiti,ſi fata
ſināt illucuſq; ꝓcedere:de quo tñ ꝑ Io.Fab.in.d.§.j.iſti.
de iure ꝑſona.& exp̃ſſius ꝑ eū in.§.fi.inſti.de noxa . ac.

Bon cō fiſcata cuiappli candа.

9 & in cōſuetudinibꝰ meis antiq̃s ponit̃ hicvna qō†an vi
delicet illa bona debeāt applicari cōitati vbi lata ē ſnĩa,
an vbi habet originē cōdēnatus,an vbi bona ſunt ſita.
et dicit ꝙ bona ĩmobilia debēt applicari fiſco in cuiꝰter
ritorio ſunt ſita.tex.eſt in.l.q̃cūq;.§.vni.C.de hęre.bona
v̈o mobilia q̃ ſunt alibi debēt applicari cōitati iudicis
cōdēnātis:& dicit ꝙ caſus eſt ſingularis ĩ.c.j.§. ſi iudex.
de pace iura.fir.Bal.in.l.mercatores.C.de cōmer.& mer

Ioānem thierry glorioſū illū thraſonē explodit: q cum ſit ουοσλυγας, nihil nō ſibi adſcribit.

catori.Lud.ro.in ſing.ſuis.Hāc qōnē poſuit Io. Thierry:
ſub his v̈bis in cōſuetudinibꝰ nr̃is,quas ſibi attribuere
voluit.ſed illas cōpoſuit quondā honeſtusvir magiſter
Petrus bonifidelis:et ad minus ſi illas ſibi attribuere vo
lebat,debebat aliquid addere:nā miſerrimi ingenij eſt
vti inuētis:& ad minus corrigere q̃ male ſunt poſita:&
in hoc ſatis eſt male allegatū,maxime quo ad ſingulare
Lud.ro.& quo ad doctrinā Bal.in.d.l.mercatores . dixi
plenè in.§.j.huiꝰ ti.in gl.(& appartient)vbi ſatis demō-
ſtraui dev̈itate illius gloſſę:et qm̄,vt dixi,oēs fere habēt
& maxime maior pars noſtrorū aduocatorū huius pa-
trię:nolui aliq̃d de eis tactare:ſedvolui mō mea ea q̃ mi
hi viſa fuere vtilia,& bona tractare,& in locis ſuis po-
nere:nec ad poſita in illis tanq̃; mihi viſa modicū vtilia
aduertere volui,cū ĩ pluribꝰ ſint extra materiā poſita in
pluribꝰ ſine aliq̃ vtilitate:ĩ ceteris v̈o corruptę allegata,
& in alijs nihil ad materiā nr̃arū cōſuetudinū ſeruiētia.

In textu ibi

Ou mainſmortables.

ADuerte qa iſtud eſt.Nā eo q̃a hō manuſmortuę ꝑ
cōtractum nō poſſet alienare bona ſua:vt.ĩ.in tit.
(Des mainſmortes).§.x.ſic nec poteſt cōmittere delictū
vt alienentur: vt dicit Franciſcus de Crema ſingulari
ſuo.lxxxvj.inci.ſtatuto cauetur . dixi in gloſ.preceden-
ti vbi amplius ponderaui hanc rationem.

☞ ADDITIO. Allegaui Mat.de af.ĩ gl.j.quē vi
de.Sed vlterius,qa hic nō fit mē-
tio de cēſatarijs aut emphyteuticarijs,iō nōvident̃ com
prehēſa ſub hac conſuetudine:& iō reccurrendū eſt ad
ius cōe ſcd'm ꝙ veniunt in cōfiſcatiōe,ſed poterūt recu
perari ꝑ dñm à quo tenent̃ dādo preciū fiſco:vt in:aut̃.
de alienatio.et ēphyteu.§.ſi nō cōtingit et facit.§.ſi v̈o in
aut̃.de nuptijs.& in.l.ſi nō via.§.fundus .ff. de ſer.ruſti.
p̃di.& iſta dicit Amanellus in ſingularibꝰ ſuis.art.lxiiij.

Queſtio

QVia eſt ibi dictio(ou)q̃ tm̄ ĩportat q̃tū dictiōes
aut,vel,ſiue ſeu &c.q̃ ſunt alternatiue ſeudiſiun
ctiue,q̃rit̃ vtrū.ſ.p̃terea ſit dare hoīes cōditiona

Diuerſæ ſeruorū conditiones.

1 tos ſeu cōditiōis aliq̃rū iſtarū cōditionū,& nō oim:†vt
ſcilicet ſint aliq̃ talliabiles tm̄,q̃ nō erūt manuſmortuæ:
alij manuſmortuę & talliabiles,q̃ nō erūt corueabiles:ſi
ita ſit cui dño applicabunt̃ bona ſup q̃bꝰ diuerſi dñi ha
berēt diuerſum ius,an ſcilicet dño q habet talliā:an v̈o
illi q habet manūmortuā:an illi q habet iuſtitiā:an illi q
habet corueā:& ꝙ poſſint tales reperiri,vr̃ velle tex. hu-
ius ſtatuti ꝓpter illā dictionē(ou)q̃ diſiūctiua ē & alter-
2 natiua†ad cuiꝰ v̈itatē ſufficit alterā ptē eſſe verā.l.ſi is q
ducēta.§.vtrū.ff.de reb.dubijs.l.cū q̃dē.& ibi not.C.de
v̈b.ſig.l.ſi illud,aut illud.ff.de le.ij.l.ita q̃s ſtipulet̃. &.l.
ſi q̃s ita ſtipulatus.ff.de v̈b.obl.cū ſīlibꝰ.et ꝓpterea hoc
exp̃ſſe decidit vnū ſtatutū ꝙ incipit(gēs de cōditiō ma-
inſmortables &c.)poſitū.ĩ.ti.(desmainſmortes).§.xviij.
vbi dicit poſſe eſſe hoīes cōditionatos oībus illis q̃tuor
cōditiōibꝰ.& ſi iſti hoīes ſint vniꝰ cōditiōis tm̄ et vnius
dñi ſub illa cōditiōe,ꝙ fiet pacto,aut alijs modis q̃bus
illę cōditiōes cōſtituunt̃: de q̃bus ꝑ Io.Fab.inſti.de iure
ꝑſona.§.j.& ꝑ Bar.in.l.quēadmodū.C.de agri.& cenſi.
li.xj.ego ſatis crederē,ꝙ ille dñs hr̃e deberet bona, ſed ſi
eſſet oīm illarū cōditionū diuerſorū dñorū , vnius q̃dē
cōditiōis quo advnū dñm,& alterius cōditiōis quo ad
aliū:dubiū eſt cuiꝰ dño bona applicabunt̃:nā iſte cōdi-
tiōes ſeparatę pn̄t reduci ad cōditiōes de q̃bꝰ in iure, vt
ſcilicet ſint ſimplices emphyteute,aut cenſiti , aut aſcri-
ptitij,aut originarij:& ſic de alijs quarū cōditionū vna
fortius ius tribuit altera:vt ille q fortius ius habet dicat̃
dñs,& dicat̃ hr̃e bona:nec videat̃ mirū ꝙ dixi plures et
diuerſos dños hr̃e ius ſup eodē hoīe,& territorio,& di-
uerſum ius:nā hoc fieri pōt vt dicere intēdo in tit. (des
cenſes,rentes &c.)ſtatuto inci.(lon ne peult &c.)et ad ꝓ
poſitū noſtrum eſt aduertendū q̃s habeat fortius ius in
bonis,vt ille dicat̃ dñs directus & ipſe bona hr̃e debet:
& credo in oībꝰ his cōditiōibꝰ manummortuā eſſe ſtri-
ctiorē,et q̃ tribuit ius quo ad dñiū directū,ꝙ eſt fortius
vniuſcuiuſq; dñij alteriꝰ ꝙ p̃tēdi poſſet p̃textu alicuius

Hō manuſmortuę dicit̃ aſcriptitius.

3 cōditiōis alteri dño debitæ.†Nā illa cōditio q̃ dr̃ (main-
morte)& nō alię,facit hoīem reputari aſcriptitiū ſcd'm
Io.Fab.in.d.§.j.q̃ cōditio aſcriptitia maxime reſpicit &
cōcernit bona tā ex recta rōne q̃; ex vocabuli vera allu-

Aſcriptitius vnde dictꝰ.

4 ſiōe:†qa dr̃ aſcriptitius quaſi glebe & terre aſcriptus: &
ſic illa cōditio eſt p̃ter terrā.Nimirū ergo ſi in caſu ſtatu
ti nr̃i cōpetūt bona illi dño q̃ habet manūmortuā q̃ a-
ſcriptitia cōditiōe acq̃runt̃,& nō alteri q haberet talliā
ſup bonis,aut aliud ius.tallia aūt & ope ſiue corruatæ
magis cōcernūt & pn̄t cōcernere p̃ſcriptiōes ꝑſonales q̃;
5 reales:†ad quas etiā liberi hoīes ſe pn̄t obligare locādo,
aut vēdēdo dicta iura,ſcd'm no.ꝑ Io.Fab.in.d.§.j. inſti.
de iure perſona.habetur in tit.ff.&.C.de ope.liberto.

Des fiedz. Rubrica.III.

Feudū quid.

PRimo ſciendū eſt q̃d ſit feudū.
1 †Feudū em̄ eſt beneficiū ꝙ ex
beneuolētia alicui dat̃,vt pro-
prietas rei ĩmobilis bñficiariæ
penes dātē remaneat,& diffini
tionē iſtā ponit text.in.c.j.§.fi.
in q̃bꝰ cau.feu.amit.in vſibus
feudorū.¶Vide iſtā diffinitio-
nē ꝑ Io.Sanxō ĩ cōſue. Turoñ.
in titu.(Comment hommage ſe doibt offrir à ſon ſei-
gneur.)arti.j.folio.lxj.

ALuarotus aūt addit,vſuſfructus aūt illius rei ita
ad recipiētē trāſeatvt ad eū,heredeſq; ſuos maſcu
los et fœminas,ſi de his noīatim dictū ſit:imperpetuū ꝑ
tineat ad hoc vt & ille , & ſui hæredes fideliter dño ſer-
uiant:ſiue id ſeruitium nominatim quale eſſe debeat ſit
exp̃ſſe ſiue indeterminate exp̃ſſum:& ſcd'm iſtā diffini-
tionē oīa neceſſaria late cōprehendunt̃.plures alś diffi-

Beneficiumq̃d.

2 nitiones ponit idē Aluaro.in.d.§.in fi.& tex.†ibi etiam
diffinit q̃d ſit bñficiū dicēs:ꝙ eſt beneuola actio tribuēs
gaudiū capiēti.do.meꝰ Iaſ.q multa vidit,& nihil ignora

Diffinitio feudi per Iaſo.

uit,poſuit multas diffinitiōes ĩ ꝓœmio feudorū. in.iij.
col.ſed dicit ꝙ inter alś eſt vna quæ ſibi placet.& dicit.

¶Feudū est beneuola cōcessio libera & ppetua rei immo
bilis, vel eqpollentis cū trāslatione vtilis dnīj ppietate
retēta sub fidelitate & exhibitiōe seruitiorū. ¶Et dr̄ in
tali diffinitiōe beneuola ppter tex.in.d.c.j.§.bn̄ficiū. in
qbus cau.feu.amit.et dr̄ libera ppter tex.in.c.j.de feudo
dato in vicē legis cōmissorię.& ppter tex.in.§. bn̄ficiū.
circa finē.& dr̄ rei immobilis vel eqpollentis ppter.c.fi.
de feu.cognitio.& cū trāslatiōe vtilis dnīj:qa in veritate
vtile dnīū trāsit in vasallū seu feudatariū.gl.in.c.j.§.p̄te-
rea.vbi Bal.& doc.de capi.cora.& est tex.in.c.j.§. q̄uis.
vbi Bal.& doc.de inue.de re aliena facta.Bal.in p̄ludijs
feudorū.in.viij.col.& in.l.vnica.in.xvj.col.ṽ.mō sequit̄
videre de psonis.C.de cōfe.& dr̄ ppietate retēta, ppter
tex.i.d.c.j.de inuestitura, de re alie.facta.& in.c.vno.vbi
Vasallꝰ iurare debet fidelitatem. 3 notat̄ de cōtrouersia inter vasallū & aliū de bn̄ficio.†&
dicit̄ sub fidelitate, nā fidelitatē iurare debet:vt in titulo
qualiter vasallus iurare debeat fidelitatē:immo etiā si re
mitteretur iuramentū, deberet nihilominus esse fidelis:
vt in titulo q̄ fuit prima cā bn̄ficij amit.§.j.& de capi.co
ra.in prin.Io.and.in addi.ad Spe.in ti.de feu.in ru.Host.
in summa de feudis.§.qd sit fidelitas.Bal.in.l. si plures.
Vasallꝰ idem q fidelis. 4 C.de cōdi.insertis.†hinc vasallus dicitur idē q fidelis .i.
ille qui est obligatus sub fidelitate:vt in ti.an remo. de-
beant testes q pares esse desie.ca.j.et appellat̄ etiā fidelis
vt in ti.q feudū dare pos.§.antiquissimo.et.c.j.§. item si
fidelis.& in.§.rursus.quibus modis feu.amit.hinc dicit
Feudū vnde dictum. 5 Aluaro in p̄ludijs feu.in.v.col.†q feudū dr̄ à fide seu fi-
6 delitate:vt in tit.p quos fiat inuestitura.in fi.†& dr̄ ipsa
Fidelitas qd. fidelitas iuramētū q prestat̄ à vasallo dn̄o:vt in tit. qd
pręce.debeat inue.an fidelitas.in fine.pluribus aūt alijs
modis dr̄ fidelitas:vt p Bar.in extraua.ad reprimendū.
in prin.& latius p Aluaro.in.c.j.in prin.in tit.qd præce-
dere debeat inue.an fidelitas.hic ante alle.& dr̄ p̄statiōe
seruitiorū propter tex.in.d.c.j.§.pe.& fi.infrà in quibus
causis feudū amit.et nō dr̄ propriè feudū nisi sit p̄statio
cū transeat ad fœminas qd' est cōtra propriā naturam
feudi.ita tenēt multum notabiliter do.Alex.in cōsi.suo
xxix. in.ij.col.inci.qm̄ abunde & elegāter.in.j.vol. & in
cōsi.suo.xxx.inci.qm̄ omne datū optimum. in.j.col. in
j.vol.licet Martinus laudeñ.insurgat contra hoc in.c.j.
§.notandū.qui feu.dare pos.per plura motiua.de qbus
ibi per eū:& iō dicit suprà Aluarotus ad fœminas &c.

ADuerte primò & cōsidera ex hoc vltimo dicto q
ex hoc diffinitū est ppriè feudū:& illud q habet
propriā naturam feudi, nō aūt feudū impropriè: quæ,
qdē sunt multa:de quibus ad pręsens nō facio mētionē
omittēdo pręterea diuisiones feudorū, quę sunt multū
prolixę, sed de eis recurrēdū est ad Bal. Aluaro. Pręposi.
alios in preludijs feudorū. ppter q ēt cōsiderādū estq
p̄dicta diffinitio cōtinet feudū in genere, & nō in specie.

Feudū debet gratis cōcedi. 7 COnsiderandum est & secundò†q feudum ppriè
vt apparet ex p̄dictis est bn̄ficiū seu beneuola con
cessio, et debet libere & gratis cōcedi:et solū p eo debet̄
Feudū nobile. 8 seruitiū psonale.†et istud est ppriè feudū nobile:et ī hoc
differt ab emphyteusi & censu q̄ concedunt̄ pro annua
p̄statiōe census vel canonis:& aliqn̄ certa quātitas pecu
nie à principio p̄stat̄.c.cōstitutus.vbi gl.& do.extrà de
cēsi.Bar.et alij i.l.j.vbi plene do.meꝰ Ias.C.de iure emp.
et istā differētiā ponit Spe.in tit.de locato.§.nūc aliqua.
versi.iiij.in fi.& dicit not.Bal.in additio.ad Spe.in.d.tit.
9 in.iij.col.†q feudū dat̄ gratis, & nō p cēsu:tn̄ ex natura
feudi debet̄ seruitiū psonale:sed in emphyteusi debetur
10 census annuus:†licet em̄ feudū vendi possit.c.ad nr̄am.
de rebus eccle.nō alie.c.j.de natura feudi.Bal.in.c.j.§. &
qa.q feu.da.pos.Bal.in.c.j.de bn̄ficio fratris.Bal.i.l.licet.
11 C.de libera.cā.†tn̄ nō est pprie beneficiū, & tale feudū
est irreuocabile:sicut qn̄ p feudo pręstat̄ annua quāti-
tas:vn̄ in pposito dicit multū not.Bal.in.l.liberti liber-
teq3.in vlt.col.C.de ope.liberto.Istud sequit̄ do.Alex.in
cōsi.suo.cxxxvj.inci.Viso & examinato processu.in.iij.
12 col.in.j.vol.†q si dicat̄ instrumēto, cōcessum est tale ca-
strū in feudū pro annua quātitate frumēti:q istud non
est pprie feudū, sed potius ēphyteusis vel cōtractus in-
nominatus.l.naturalis.§.at cū do.ff.de p̄scri.ṽb.no.Cy.
in.d.aut.ingressi.in vlt.col.C.de sacrosan.eccle.vbi dicit
13 †q nō est pprie feudū si pręstet̄ seruitiū reale:sed tamē
istud idē dicit Alex.in cōsi.suo.lxxix.inci.Circa primū
14 de quo quęrit̄ in.v.col.in.j.vol.†Nam tale seruitiū reale
alterat eius naturā.c.j.de forma fidelitatis:vnde & dicit
Bal.in aut.si quas ruinas.in ante pe.col.C.de sacrosanc.
15 eccle.†q feudū magis cohęret psone q3 patrimonio: q̄a
cā feudi est radicata in psona.i in seruitio psonali. ¶Vi-
de Pyrrhū in consuetudinibus Aurelianēsibus.tit.(Des
fiedz.)ca.j.in fi.& Io.sanxon in loco hîc antè allegato.
☞ ¶Guil.bn̄dicti in repe.c.ray.in verbo, & vxorē nomi-
ne Adelasiā.in.iij.decisi.nu.524.de testamētis.dicit post
diffinitionē feudi, scd'm Io.ray.q cōtractus feudalis an-
te librum feudorū fuerat incognitus, saltē in suo nomi-
ne, cum p antea feuda vocarent̄ pręedia stipēdiaria.sic di
cta, quia militibus pro stipendijs dabant̄.§.per traditio
nē.insti.de rerū diuisiōe.vel vt dicit dicta à stipitibus.i.
minutis eris quę pro stipendio militū colligunt̄.l.ager.
ff.de verb.sig.vel quia data sint militibus, vt ex eorum
fructibus viuant, & eorū vitę stipendiorum percipiant
& reipublice seruiant:nec aliud stipendū à principe seu
dn̄o feudi petant:iō in aliquibus locis vocant̄ militiæ,
quia militibus dantur.vel à seruitijs q̄ regi præstant̄, q̄
dicuntur stipendia.l.hac edictali.in fi.de pace iuramēto
firmāda.Nā pręedia aut sunt puincialia, q̄ Rome tribu-
ta soluebāt p subsidio ppl̄i Romani:sicut hodie soluūt
in Frācia tallias pro subsidio regni, q̄ loco tributorum
sunt, scd'm Io.Fab.in.d.§.p traditionē.insti.de rerū diui
siōe.Alia vero sunt p̄dia stipēdiaria q̄ mutato noīe nūc
feuda vocant̄ q̄ militibus pro stipēdijs data olim fue-
rūt, & sunt in regno Frāciæ ppetua.Et dr̄ feudū bn̄ficiū
principis q ab initio fuit psonalissimū, alio mō militia
vocatū, q̄ ad nullū transibat hęredē, nisi quo ad fructus
pceptos in vita militis p.l.defuncta.ff.de vsufr.&.l.j.C.
de annonis ciuilibus.li.xj.ob q vocabat̄ psonalissimū
quasi ad nullū trāsmissibile.l.j.§.si impuberi.ff.de colla.
bonorū.postea fuit personale, in quo certe succedebant
personę ex dispensatione, vt liberi & agnati.l.j.§.fi.ff.de
iure immunitatis.Deinde fuit reale & transitorium ad
quemlibet hęredē vniuersalē ex vsu, aut q̄a hoc dictum
fuerat in cōcessiōe feudi vt notat̄ in.l.libertus.C.de ope.
libertorū.Postremo factū est realissimū ad quēlibet suc-
cessorem transitoriū, etiā particularem, immo possunt
vēdi & alienari, vt.ī.toto tit.§.v.vj.vij.&.viij.et in vsibꝰ
feudorū.in pluribus locis.immo ēt ad mulieres transie-
runt̄, vt infra dicā in.§.v.Vnde vt dicit idē Guil.Benedi
cti ī dicto loco nu.527.Primo mō habuerūt nobiles Frā
cie feuda q̄ tenent, vt cū p regē in necessitate mādant̄ si-
ne alio stipendio se p̄parare, armare, et seruire tenent̄.de
quo p Luc.de pen.in.l.qcūq3.la.ij.C.de oī agro deserto,
lib.xj.&

li.xj.& p Pa.in.c.ſicut vltimũ.de iureiu.in vlt.col. ꝙ tñ dicit idẽ Guil.Bñdicti intelligendũ pugnãdo pro rege infra territoriũ eorũ,& hoc ſuis ſumptibus:ſed ſi extra eorũ territoriũ,tũc ſumptibus regis,ꝗ tunc extra territoriũ tenetur eis dare ſtipendia:& hoc eſt tam ex cõſuetudine regni,ꝗꝫ etiam ex ordinatione regia q̃ eſt conſormis diſpoſitioni iuris,ſcd'm ꝙ dicit Io.de Platea p illũ tex.in.l.ſi.erit aũt in ſi.C.de re militari.lib.xij. Nec cogi poſſent ire extra territoriũ,vt dicit Spec.in tit.de feudis. §.qm̃ ſuper homagijs.v̸ſi.xxiij.Et aduerte ꝙ iſtud ſeruitium perſonale ꝙ debetur per feudatarios principi pro tuitione reipublicæ non poteſt princeps remittere vni in præiudicium aliorum.dixi alibi. *

COnſiderandũ eſt tertio,ꝙ ex cõſuetudine trahunt̃ et adducunt̃ etiã ad alia nomina ad hanc materiã ſ.præſtationis ſeruitiorum perſonalium vel realium.

Homagium qd 16 ¶ † Primò habemus homagium qñ aliquis promittit ſe eſſe hoĩem alicuius dñi:& ſtare & habitare vbi voluerit dñs,et ſuper hoc facit ſibi homagium.i.promiſſionẽ vt ſit homo ſuus.De quo in cle.paſtoralis.de re iud.De alijs & multum de iſto recurre ad rubricam(Des mainſ mortes.)infrà vbi poſita ſunt omnia.

AN aũt iſtę conſuetudines habeãt locũ in feudis eccl'iaſticis.Bal.in.c.ceterũ.in.ſ.no.de iu.tenet ꝙ ſic.Idem tenet Pa.ſequitur Alex.in cõſil.x.in.ij.col.in.v. vol.Idem tenet Pet.de anc.in conſi.clxxiiij.inci.Dñs Lazarus.Et Phi.Decius in conſi.ſuo.cxxxj.inci.Reuocatur in dubiũ.in.iiij.col.¶Vide Io.ſanxon in conſue.Turoñ. tit.(Commẽt hommage ſe doibt offrir à ſon ſeigneur.) arti.j.in.xxv.concluſione.vbi alleg.Iaſ.in.l.de quibus.ff.

17 de legibus.Aduerte etiam†ꝙ in feudis, particularis & localis conſuetudo eſt attẽdenda:& poſtmodũ recurrẽdum eſt ad ius feudorum,& poſt tale ius ad legem ſcriptam:vt tenet Boerius in conſuetudinibus Bituriceñ. tit.de præſcri.§.ij.in glo.ij.

DIuiſiões feudorũ ponit Bal.in ꝓœmio feu, & ibi Alua.& Præpoſitus.Fran.de curte in tra.ſuo feudo.in.j.parte.in.viij.q.Pet.Iac.de Aureliaco in ſuis libellis.tit.de cauſis ex quibus dñs debet amittere proprietatem.vbi ponit.xiij.diſtinctiões.ad dicta p eos recurras.

§ primo.

LE ſeigneur du Fied peult mettre ſa main a la choſe mouuant de ſon fied: apres le deces de ſon uaſſal: pour cauſe de debuoir de fied non faict:dedãs lan & iour apres ledict treſpas, ou apres ledict an: quãt bon luy ſemble:et doibt ſadicte ma inmiſe & ledict an & iour paſſe apres ledict treſpas,faire les fruictz ſiens,a lencontre de ceulx qui ſont hors de pupillarite:iuſques a ce que les heritiers ſucceſſeurs en ladicte choſe feodale, aient faict ou deuement preſente de faire leur debuoir de fied a la perſonne du ſeigneur: ſil eſt au pays: & ſil en eſt abſent, en la maiſon don ledict fied ſera mouuant,ou a la perſonne de ſon principal officier.

IDem eſt in comitatu Burgundię.in.§.j.ij.et iij.in tit.(Des fiedz.)in libro conſuetudinũ comitatus.In comitatu v̸o Niuerneñ. poſt xl.dies poteſt dñs ponere manum in re feudali,& facere fructus ſuos.vt in titu. (Des fiedz.) §.j.in prin.¶In prępoſitura Pariſieñ.idem:& in patria de Berry:& ferè idem in tota Gallia,maxime etiã idem in patria Turoneñ.vt dicam.j.¶Idem fere in oĩbus cõſuetudinibus regni Francię maxime in Prępoſitura Pariſieñ. tit.(de matiere feodal.)arti.j.idẽ in balliuatu Melduñ. in balliuatu de Chaulmont en baſſigny, Vitry en Partoys.Senoñ.Treceñ.Carnoteñ.Turoneñ.in patria Nemauſeñ.Andegaueñ.Pictaueñ.& ducatu Borbonij:ſed hic poſt annum:alibi vero in alijs cõſuetudinibus poſt xl.dies,vt videri poteſt in conſuetudinibus patriarũ ſupradictarũ,dicam infrà in gl.(dedãs lan & iour.) ¶Sed volo ad duo aduertere.primo ꝙ ex quo conſuetudines vtuntur his verbis,ꝙ facit fructus ſuos,per hoc:quia tm̃ dicitur vſufructuarius vtilis dominij,ideo tenetur ſtare colono,iuncto etiam ꝙ facit fructus ſuos autoritate iuſtitiæ.faciunt tex.pro vſufructuario in.l. ſi pendente.§. ſi.ff.de vſufructu & quẽad.quis.& quę dicam infrà in tit.ſeq.§.vj.in gl.(& ſera tenue)vbi mulier vſufructuaria tenetur ſtare colono,Et quia etiã apponit manum autoritate iuſtitię facit text.in.l.in venditione,ff. de bonis auto.iudi.poſſi.& in.l.ſi.in prin.ff.de iure fiſci,& ita dixi in contingentia facti in conſuetudine Blexeñ.quę dicit ꝙ debet vti ꝓut bonus paterfamilias,& ſic arbitrio boniviri.ex quo nõ eſt dubiũ ꝙ debet ſtare colono.d.l. ſi pendẽte.§.ſi.& ibi gl.ſi.ff.de vſufructu.ſ.alle.*¶Boerius in cõſuetudine Bituriceñ.tit.de pręſcri.§.ij.in glo.ij. facit mentionẽ de hac conſuetudine:quare vide eũ ibi. Cl'a qd' facit fructꝰ ſuos.

PRO iſta cõſuetudine in ſui principio facit tex.multum no.in.c.j.in prin.quæ fuit prima cã bñfi.amit. vbi dicit,ꝙ ſi domino ſuperſtite vaſallus deceſſerit: & filius eius per iam dictum tempus neglexerit petere inueſtituram beneficio carebit.Et intelligitur iam dictũ tempus,ſcilicet vnius anni:& dixi per quem text.in ſui principio. Poteſt extendi iſta conſuetudo, videlicet ꝙ etiam hęres domini,dño mortuo ſi vaſallus non petierit inueſtituram ab eo,infra annum & diem:ꝙ poſt dictum tẽpus poterit ponere feudũ dictus hęres in manibus ſuis,ad faciẽdũ fructus ſuos:ꝙ nota.& rõ eſt:†quia petere inueſtituram eſt quidam quaſi cenſus deuotiõis recognitionis,& reuerentię,quę debet pręſtari dño:et ſi nõ fiat res cadit in commiſſum:vt in.c.j.de ꝓhibita feu. alie.p Federi.ſcd'm Bal.in.l.j.ff.de rerum diuiſione. Inueſtiturã petere quid.

In textu ibi

Peult mettre ſa main.

HIC vides ꝙ hæc ſaiſina ſeu manus appoſitio fit p ipſum dominum & eius autoritatæ,et ad cõmodum ipſius: & ſic ſibi dicit ius propria autoritate: de quo vide Pyrrhum in cõſuetudinibus Aureliañ. in tit. (Des fiedz.)§.vij.Et quæ dicit Matthæus de Afflictis in conſtitutione regni Siciliæ quæ incipit, pacis cultum, vbi ponit caſus in quibus licitum eſt alicui ius ſibi dicere propria autoritate,poſt Socinum in ſuis fallentijs. in verbo,autoritate. *

In textu ibi

Pour cauſe de debuoir.

Vaſalli ſucceſſor quid facere debeat vt feudũ obtineat

QVæro quid debeat facere vaſallus pro ſatiſfaciẽ-
1 do illi debito? Dic ſcd'm tex.in.d.c.j.in prin.†ꝙ
debet petere renouationẽ inueſtituræ, & polli-
ceri fidelitatẽ:& neceſſe eſt prout dicit ibi gl.ꝙ vtrunq;
faciat,dicendo ꝙ etiam ſi inueſtiturã petierit,& nõ pol-
liceatur fidelitatẽ ꝙ incidit in pœnam legis:& ratio eſt,
2 †quia magis cognoſcitur ꝙ ſpecialiter pollicetur,q̃ꝫ qđ
generaliter promiſſum concluditur:vt notat gl.in.c.j.in
☞ tit.qualiter vaſallus iurare debet fideli. ¶Facit.c.q̃ꝫquã
xxiiij.diſt.&.c.ſi aduerſus.de hære.cle.frequens,de exceſ-
ſibus prelatorum.in fi.vbi habetur quòd illud qđ ſpe-
cialiter iniungitur plus ſolet timeri, quam ꝙ generali-
ter impartitur.*¶Et iſtam opinionem tenet & ſequi-
tur do.Andr.de yſernia & do. Præpoſi. Mediola. nunc
Cardina.Alexan. in.d.c.j.ſed cõtrarium tenuit in.c.fi.in
titu.per quos fiat inueſtitura. Et iſtud idem tenuit.Al-
uaro.in.d.c.j.quod eſt verius,per tex.in.c.j.quo tempo
re miles.& ibi gl.¶Ioan.Sanxon in conſuetu.Turonẽ.
titulo. (Comment hommage ſe doibt faire à ſon ſei-
gneur.)articulo primo.folio.lxj.Dicit ꝙ vaſallus obli-
gatur dño ad ſex,quæ notãtur in.c.j.de noua forma fi-
delitatis.de q̃bus memini in.§.ſeq.in gl.(faire hõmage.)

Queſtio 3 ET etiam iuxta prędicta quęro,†quid ſi vaſallus cõ-
pareat coram dño infra tẽpus,& tm̃ narrat ꝙ pa-
ter ſuus eſt mortuus,& nihil aliud dicat:nunquid dica-
tur feciſſe debitum? Dicendum eſt ꝙ non:quia non ſuf
ficit comparere,niſi inſtetur petendo inueſtiturã . Facit
in.c.j.quo tempore miles.qui præſupponit ꝙ petatur
renouatio inueſtiturę.vnde debet intelligi cum effectu,
videlicet vt impleat vaſallus ex ſua parte ꝙ debet, ſcili-
cet petendo inueſtituram,& fidelitatẽ pollicẽdo. in.c.j.
de capit.cora.in prin.& tenuit glo.in.c.j.quę fuit prima
cau.benefi.amit.in gl.ij.vbi And.de yſernia.Et debet va
ſallus petendo dictam renouationem inueſtituræ præ-
4 ſtare fidelitatem,licet non dicat:†& conſueuit vaſallus
faciendo homagium ponere manus ſuas inter manus
domini,in ſignum obedientiæ:prout videtur dicere In-
no.in.c.olim inter.extrà de reſti.ſpolia.

Queſtio 5 alia. SED iuxta prędicta quęro:†nunquid ſi dñs deceſſe-
rit pluribus hęredibus relictis,nunq̃d oĩbus debeat
pręſtari iuramentum fidelitatis et ab oĩbus debeat peti
inueſtitura,an ſufficiat iuraſſe vni ex filijs.Bar.dicit in.l.
de pupillo.§.ſi plurimũ.in fi.ꝙ requirit̃ ꝙ iuret,et fideli
tatem pręſtet oĩbus:& iſtud etiã firmat gl.in.l.ſi vſufru
ctus.j.§.j.per illum tex.ff.de vſufr.& hoc optima rõne:
quia iuramentũ fidelitatis eſt quid indiuiduũ , ſicut &
fidelitas ipſa.Bal.ĩ.c.j.§.j.in.ij.col.ff.de cõtrouer. inueſti.
do.meus Iaſ.in.l.j.§.ſed & ſi mihi.in gl.inutile.ff.de vb.
obli.Ergo vnicuiq; inſolidum debetur.per regulã.l.ij.§.
pe.ff.de verb.obli.Idẽ tenet Bal.in.l.j.in.xij.q.ff. de rerũ
diui.Ang.in.l.ij.§.ex his.ff.de verb.obli.& iſtam tenent
multi doc.Bal.in.c.j.§.pterea ducatus.in vlt.col.de phi.
feu.alie.per Fede.refert plures opiniones:ſed do . Areti.
tenet vnã in.l.ij.§.ex his hic ante alle.ſcilicet ꝙ non tenet̃
iurare omnibus,& illã dicit eſſe cõem.do.meus Iaſ. oẽs
refert:& primam tenet & multos illam tenentes alle . q̃ꝫ
tenendam ſuis rationibus & fundamentis perſuadet in
l.de pupillo.§.ſi plurium.in.iij.colum.ff.de noui operis
nuntiat.¶Vide Boerium in conſuetu.Bituricẽ.titu.de
conſuetudine feudorum.§.x.in gloſ.an vaſallus poſſit
inueſtituram petere.

SED quis teneat̃ facere iſtud debitũ,an vſufructua-
rius,an proprietarius.Et videtur ꝙ proprietarius,p
text.iuncta gl.in verbo,pręſtatarum.in.l.q cõcubinam.
§.q hortos.& in.l.pe.§.fi.& ibi gl.vlt.ff.de leg.iij.licet vi-
deatur ꝙ tex.in.l.quęro.et ibi Bar.ff.de vſufr.leg.ſoluat
6 hanc q̃ſtionẽ:†quia vt dicit ibi,onus ꝙ debetur p ipſo
iure fructuũ percipiendorũ,non debetur p vſufructua-
rium.ſed per proprietariũ vt eſt homagium rõne cuius
percipiunt̃ fructus,cũ ſi non fiat applicãtur dño:ſi vero
ſit onus ꝙ habito iure fructuũ percipiendorũ imponа-
tur pro fructibus,vel prędio,tunc debet̃ per vſufructua
rium:vt faciunt iura per eum alle.& pro certo eſt opti-
ma ſolutio.¶Vide eundem Boerium in prędictis con-
ſue.tit.de conſue.feudi.§.ix.in gl.hec conſuetudo.

In textu ibi

Apres le deces de ſon vaſſal.

1 QVero†quia hic loquitur in maſculo vaſallo,q̃d
erit in fœmina,quę ſuccedit in feudo nunquid
teneatur petere renouationẽ inueſtituræ ſcd'm
formam hîc traditam:& ſi nõ petat,an dñs poterit hoc
iure vti aduerſus eam videtur ꝙ iſta conſuetudo non
debeat extendi ad fœminas.arg.eorum quæ notantur
in.l.ſi vero.§.de viro.ff.ſoluto matrimo.ſed tamen cum
eadem ratio ſit in fœmina , ſicut in maſculo : idem erit
dicendum . Et ita per hanc rationem videntur tenere
Bal.Aluaro.& Præpoſi.in.c.j.§. præterea.le.j. de prohi-
bita feu.alie.per Federicum.

In textu ibi

Dedans lan & le iour apres le treſpas.

IN comitatu vero Niuerñ.poſt.xl.dies Idẽ etiam in cõ-
ſuetudine Turoneñ.& quaſi fere in tota Gallia poſt
dictos.xl.dies.¶De cõſuetudine verò Turoñ.vide in li-
bro conſuetudinũ illius patrię in tit.(Cõment homma-
ge ſe doibt offrir.)arti.j.& ibi Io.Sanxon commentator
illarum.De hac etiam conſuetudine meminit Boerius
in conſue.Bituriceñ.tit.(Des fiedz).§.vj.Aduerte tamẽ
1 †ꝙ licet poſt annũ poſſit dñs apponere manum ſuam
ſi tñ vaſallus probauerit poſſeſſionem ſuam annalem,
ſciente & patiente dño debet obtinere contra dñm mo
uentem ei quęſtionẽ ſuper inueſtitura in poſſeſſorio.Ita
2 Geminianus in conſi.ſuo.xiiij.in pe.col. ¶†Facit, quia
poſſeſſio in feudis eſt adeo fauorabilis ꝙ facit præſumi
pro poſſeſſore.Ita præfatus Boerius in loco hîc antæ al-
☞ legato.tit.de conſuetudine feudorum.§.xv.in gl.j.¶Et
qũo dñs poſſit propria autoritate priuare vaſallum ſua
poſſeſſione,vide per Mat.de affli.in cõſti,regni Sicilię q
incipit,violẽtias.vbi plene.& ibi in.xv.col.ver . octauo
dicit fiſcus.dicit vnum notabile verbum,ꝙ princeps in
cauſa feudali q̃ vertitur inter priuatos poteſt facere ex
cauſa ꝙ non expediatur cauſa poſſeſſiõis,niſi ſimul co-
gnoſcatur & determinetur cauſa proprietatis : vt dicit
Abbas ſicu.in.c.literis extra de reſti.ſpo.Io. and. in no-
uella . in.c. conſtitutus . extra de filijs preſbyterorum.
Alex.in conſi.liiij.in quinto volu.*

SEd an iſtud tps vnius anni ſit vtile vel cõtinuũ,et an
curat ĩpedito.vide Feli.in.c.venerabilis.in.iij.col.ibi
cõiter

cõiter generaliter teneť.de iudic.¶Itẽ an currat ignorã-
ti,vide Bal.in cõsi.suo.cccccxxix.in.j.pte. & Alex.ĩ cõsi.
xiiij.in.ij.volu.& dixi.s.ĩ tit.¶Des iustices)in.§.(Quãt
le signe.)in gl.(et iour.)& sequẽ.Et ĩ terminis ĩ hoc casu
per Cardi.Alexã.in.c.j.ij.col.q̃ fuit prima causa bñficij
amittendi.tex.tamen noster hoc expressè decidit hic

Cur tp̃s hoc diei & anni statutũ sit.

3 QVæro q̃re fuit†statutũ istud tẽpus vni⁹ anni &
diei:Specu.in titu.de feudis.§.qm̃. versi.xxvij.
dicit qđ quidã dixerũt qđ sicut est duplex bo
norũ possessio.s.edictalis & decretalis.vt in.l.j.§.decre-

Succes-sio feudi duplex.

4 talis.ff.de succes.edicta.†ita sit duplex successio feudi.s.
edictalis qua qs succedit ĩ feudo:& decretalis,q̃ debet ĩ-
fra certũ tp̃s dñm agnoscere,& fidelitatẽ p̃stare:& sicut
bonorũ possessio decretalis nihil operať sine edictali,&
edictalis anno finiť.l.emãcipata.C.q admit.ad bo.pos.
ita à simili fuit statutũ tp̃s anni & diei.dñs Car.Alexã.
& Aluaro.in.d.c.j.q̃ fuit prima cã bñficij amit.dicũt ꝙ
eis videť,ꝙ rõ cõcludẽs nõ possit sup hoc assignari,sed
solũ sit ea rõ,ꝙ qa ita placuit latorib⁹ legũ & cõsuetudi
nũ feudaliũ:vt notat gl.ĩ.l.j.§.pueritiã.ff.de postulãdo.
& in tit.si de inuesti.inter do.& vasal.lis oriať.c.j.in gl.
iiij.& Bal.in fi.lect.suæ post tractatũ conclusionum.

Vasallo infra an-nũ mo-riẽte, an successo ri redin-tegretur annus.

5 QVæro †scđo quid si moriať vasallus infra dictũ
tp̃s anni,& diei petẽdæ inuestituræ:an ei⁹ succes-
sor debeat hr̃e ĩtegrũ tp̃s ãni & diei ad dictã
ĩuestiturã petẽdã:an verò illud solum tp̃s qđ supererat
defuncto.Io.an.in addi ad Spec.in titu.de feudis.§.qm̃.
versi.xxvij.tenet ꝙ habebit ĩtegrũ tp̃s:& idẽ tenet Iaco.
ardizoni.l.si iudex.ff.de iudi.&.l.& iõ.ff.de verbo.obl.
gl.verò ĩ.c.j.in ti.q̃ tpe miles.rñdet dupliciter primò ꝙ
debet distingui ꝓut distinguiť in.l.ea q̃.C.de tẽpo.in
integrũ restit.peten.videlicet ꝙ aut maior succedit ma-
iori,aut minor minori,aut maior minori,vel ecõtrà:&
scđm diuersitatẽ casus debes diuersificare determina-
tionẽ:vt ibi colligiť.scđo dicit gl.arguẽdo,ꝙ debet da-
ri solũ illud tp̃s qđ supererat defuncto.l.properandũ.§.
sin autẽ.C.de iudi.cũ similib⁹.sed ĩ hoc dic meli⁹, vide-
licet ꝙ si feudũ est antiquũ, ꝙ tũc successor debet hr̃e ĩ-
tegrũ tp̃s nõ cõsiderato aliq̃ mõ tpe quo superat defun
cto:& ẽ rõ,qa ip̃e successor habet feudũ à pricipio ma-
gis bñficio alteri⁹,q̃ prædecessoris:& q̃si ex successorio
edicto:vñ tp̃s ĩ p̃sona p̃decessoris ĩceptũ nõ debet si suc-
cessori nocere arg.ff.de successo.edicto.l.j.§.qb⁹.ĩstit.de
bo.pos.ĩ.§.fi. &.C.q admit.ad bo. posses.l.fi. nã succes-
sor agit de sua ĩuestitura, nõ de ĩuestitura p̃decessoris,
qm̃ eodẽ mõ debet petere ĩuestiturã suã successor à do-
mino,sicut si p̃decessor iã ĩuestit⁹ ĩfrà tp̃s debitũ mor-
tuus eẽt.Inuestitura em̃ successoris nihil habet cõe cum
ĩnuestitura p̃decessoris q̃tũ ad hoc. aut verò feudũ est
nouũ.vtputa pater me⁹ acquisiuisset feudũ de nouo à
dño,& fuisset ĩuestit⁹:& pater me⁹ nõ petijt ĩuestiturã
seu renouationẽ inuestituræ à dño, & tãdẽ pater meus
mortu⁹ fuerit post decẽ mẽses:tũc ego fili⁹ successor in
dicto feudo nõ habebo nisi solũ illud tp̃s qđ supererat
patri meo defuncto ad dictã renouationẽ petẽdã,& est
rõ,qa à p̃re meo defuncto ꝓcessit illud feudũ:& sic ve-
nio ex p̃sona p̃ris mei:vt ĩ.l.emili⁹.& in.l.ẽt.ff.de mino.
& ita tenẽt Iac.de bello visu.Nico.de neapo. Car.& Al
uaro.credo tñ ꝙ aliud sit de cõsuetu.nr̃a:cũ cuilibet hæ
redũ sit datum tp̃s vni⁹ anni:qđ etiã si essent decẽ hæ-
redes qui non petijssent inuestiturã,& mortui fuissent
quilibet ãn annũ,qđ quilibet habebit annũ integrum.

An dñs minuere possit hunc ter minum.

6 QVæro†tertiò nũquid dñs possit minuere istum
terminũ vni⁹ anni & diei ad petẽdã inuestitu-
7 rã:dic ꝙ nõ,scđm And.de ysernia:†qm̃ tpa le-
galia nõ minuunť,imo si iudex minueret,suppleť à le-
ge.l.iiij.in.§.si qs.ff. de re iudi. sicut patet in auť.hodie.
C.de tẽpo.appel.& ĩ.l.superuacuã. C.de tẽpo.in ĩtegrũ
8 resti.petẽdæ.†& iõ nõ poterit dñs cogere vasallũ ad pe
tẽdam dictã inuestiturã infra annũ & diẽ, & ad p̃stan-
dam fidelitatẽ.arg.l.siue pars. C. de dilatio.& ĩstitu.de
verbo.obli.in.§.ĩ diẽ.& est rõ:qa istud tẽpus videť esse
ĩ fauorẽ ipsi⁹ vasalli.argu.ff.de verbo.obli.l.eũ qui Ca-
lendis.in.§.q̃ties.&.l.cũ tẽpus.ff.de regu.iur.& ita tenẽt
And.de ysernia.ĩ dicto.c.j.quæ fuit prima causa bñficij
amit.& Aluaro.& etiã Nicolaus de Neapoli . & istud
restringiť q̃tuor modis. Primo nisi aliud reperireť ex-
pressum à iure ꝙ termin⁹ legalis possit minui.l.iij.ff.de
re iudica.¶Scđo nisi dñs esset adhuc ĩ possessiõe,& nõ
vasall⁹,prout exp̃ssè tenet Aluaro.in.d.c.j.q̃ fuit prima
9 causa bñficij amit.in penulti.& vlti.q̃stiõe. Tertiò†dic
ꝙ etiã ante illud tẽpus cogiť vasallus p̃stare seruitium,
vel etiã si dñm offendat , amittit feudũ : ita Iacobus de
bello visu.argu.c.j.in.§.sed nec alia.& in.§.p̃dictis.quæ
fuit prima causa bñficij amit.& ita tenet Aluaro.& Ni
colaus de Neapo.in dicto.c.j.& ibi etiam Cardina.

Vasall⁹ ãn id tẽ-pus præ stare co-gitur ser-uitia.

ADuerte quia quantũ ad hoc videť ꝙ Aluaro.er-
rauerit in hoc, & sit sibi cõtrarius:nã hic antè di-
cit ꝙ dñs non põt cogere vasallum ad petẽdũ renoua-
tionẽ inuestituræ & tñ hic dicit ꝙ potest eũ cogere ad
præstandũ seruitiũ ante illud tempus,vellẽ scire ratio-
nem diuersitatis,& ꝓ certo nõ video, nisi dicetur,ꝙ li-
cet vasallus habeat terminũ vnius anni ad petendũ in-
uestiturã:tamen nõ per hoc sequiť ꝙ non sit vasallus,
& natura feudi semp in suo esse remaneat:ex q̊ ergo de
natura feudi teneť p̃stare seruitiũ dño, nec statuiť quo
tpe dicendũ est ꝙ illo etiã tpe tenebitur ad seruitiũ, nec
nocet si in illo tpe sit priuilegiat⁹ ꝙ nõ teneatur petere
inuestiturã ante dictũ tp̃s:quia p hoc illud qđ erat feu-
dũ nõ efficiť per illud tp̃s anni nõ feudũ : & ista rõ põt
esse ad defensionẽ Aluaro.licet do.me⁹ Frãcisc⁹ de cur-
te in.d.c.j.q̃ fuit prima cã voluerit ĩpugnare Aluaro.di
centẽ nõ videre causam & rõnẽ diuersitatis ĩter p̃dicta.
10 & moueť cõtra Aluaro.†hoc mõ,quotiescũq; aliqs est
obligat⁹ de p̃senti:licet sibi detur tp̃s ad illud faciendũ,
nõ tñ sequiť ꝙ ante tp̃s nõ possit cogi.ꝓbat sic:nã dicit
tex.in.§.si qs verò nõ implens. ꝙ si hæres nõ impleue-
rit ante annũ volũtatẽ testatoris,non sequiť ꝙ si cogať
antè ꝙ nõ teneať ante illud tp̃s:nunc ad ꝓpositũ vasal
lus donec semp est vasallus semp teneť seruire,licet sibi
assigneť tp̃s ad petendã renouationẽ inuestituræ post
mortẽ,nõ sequitur ꝙ ante tp̃s nõ possit cogi:& cũ pos-
sit cogi ad seruiẽdũ,vt dictũ est,multomagis debet co-
gi ad p̃standũ iuramẽtũ.ar.§.ij.q̃ fuit prima cã bñficij.
nec vt dicit,facit tex.ĩ.§.ĩ diem.alleg. p Aluaro.qa fue-
rat ibi datũ tẽpus ab initio obligationis:hic verò pòst
teneas Aluaro. p rationem diuersitatis, quã supra po-
sui:nec mihi placet illud qđ dicit Franci.de curte.

Vasallo cõsentiẽ-ti tp̃s ab breuiari potest.

11 QVartò †dic p̃dicta non habere locũ, nisi vasallus
cõsentiret in minori tpe, qa posset renũtiare iuri
suo.l.si quis in cõscribẽdo. C. de pactis.quo
casu nõ veniendo in termino statuto per promissionẽ
amitteret feudũ,si ad hoc expressim se obligasset,si nõ
venisset infra tp̃s ꝓmissum.arg.l.ij.ff.qui satisda.cog.

ET aduerte nũc,qa si ista obligatio fieret apud acta iudicis cōpetẽtis,tunc nō esset opus φ fieret aliud nisi executio obligationis.ar.eorum q̃ notat glo.ij.q.j.c.qđ autẽ.facit qđ habeť i.l.acta.ff.de re iudi.& idẽ dicendũ est,si obligatio eēt recepta sub sigillo cācellariatus Burgũdiæ,qa illā eādẽ haberet ptātẽ,prout quotidie videm⁹:eo qa ratione sigilli habet executionẽ paratam:si aũt fieret dicta obligatio extra iudiciũ,& nō eēt recepta sub dicto sigillo,tũc ageretur via ordinaria.l.si pacto.C.de pactis.nisi vasall⁹ dedisset licentiā dn̄o capiendi feudũ ꝓpria autoritate.argu.l.iij.C.de pigno.& ita tenet And.de ysernia,& Aluaro.in.c.q̃ tpe miles.

12 An post elapsum tps vasall⁹ possit purgare moram. QVartò†qro iuxta doctores,an post dictum tps possit vasall⁹ purgare morā,vide do. Aluaro.& Præpo.in.d.c.j.q̃ fuit prima cā bn̄ficij amit. sed in cōsuetudine nr̄a aduerte,qa per non præstationẽ fidelitatis nō incidit vasall⁹ in cōmissum:sed solũ à tpe quo dn̄s posuit feudũ in manibus suis,à q̃ tpe facit fructus suos,donec & quousq; fiat debitũ p̄stando fidelitatẽ & petẽdo renouationẽ.facit text.in.c.j.§.sed alia.q̃ fuit prima causa bn̄ficij amittẽ.& q̃ dicā infrà in gl.sequẽ.

13 An feudũ p̄scribi possit. SED†qro,nũquid feudũ possit p̄scribi.pone φ vasallus tenuit p triginta annos,& non petijt renouationẽ inuestituræ,nec fidelitatẽ p̄stitit,nũquid post dictos triginta annos poterit dn̄s ponere feudũ in manibus suis,& facere fruct⁹ suos:primò videtur φ sic:quoniam nulla p̄scriptio tẽporis potest opponi dn̄o volẽti vẽdicare bona feudalia q̃ in cōmissum ceciderũt:vt ꝓbatur i.c.j.de capi.cōra.in.§.p̄terea.vbi dicit tex.exp̄ssẽ, nulla p̄scriptione obstañ.idẽ probatur in.c.j.§.j.de prohibi.feu.alie.p Federi.vbi similiter dicit text.nulli⁹ temporis præscriptiōe impedieñ. ex quib⁹ verbis videtur etiam esse exclusa præscriptio lōgissimi tẽporis,cum in l.excipiať.l.si seruitus.ff.de seruitu.rusti.prædio.

SEcundò videť ꝓbari rōne:nā sicut vasallus ꝓhibeť cōtrafacere his ad q̃ obligatus est scđm naturā feudorũ:ita debet prohiberi pati præscribi,cũ in fraudem dn̄i videatur fieri.l.alienatiōis verbo.ff.de verb.obli.

QVartò ꝓbatur autoritate:quoniam hanc partẽ tenẽt Iacobinus Ardizo.in summa in ti.qbus modis feudũ acqra.sub rubricella fi. idẽ tenet And.de ysernia.i.d.§.p̄terea. ¶ Vide Boeriũ in cōsuetu. Bituriceñ.ti.de p̄scrip.§.ij. vbi plenè.& allegat ibi cōsiliũ Panor.de comite Fuxi,cōtra vicecomitẽ Bearneñ.& regẽ Angliæ.qđ est multũ notabile i m̄ria feudorũ. Et dicit idẽ Boeri⁹ i.§.iij.ibi alle. φ licet nō p̄scribanť iura fidelit. & homagij,tñ p̄scribũť alia iura& alia deueria.

14 Feuda ducatus Burgũ. p̄scribi possunt. COntrariũ†tñ in hoc feudo nostro scđm consuetudinẽ ducatus Burgũdiæ videť verius de iure,primo:qa iura supradicta ꝓhibentia præscriptionẽ intelliguntur i feudo ꝓhibito alienari:ita tenet expressẽ Soci. in cōsi.suo.lxxxvj.in.ij.colũ.in.j.vol.sed sic est φ feuda secundũ consuetudinẽ ducatus Burgũdiæ possunt alienari,vt & alia bona,habito cōsensu dn̄i: vt infrà in cōsuetudine incipien.(en alienation.) Itẽ etiā dic φ sublata p̄scriptiōe nō intelligitur nisi de lōga, & nō longissima p̄scriptione triginta annorũ:†cũ per eam tollať oīs obligatio.l.sicut.C.de p̄scriptio.xxx.annorũ.†cũ sit inducta cōtra negligẽtes:&vt rerũ dominia tanto tpe nō sient sub incerto:neq; eñ credendũ est, φ imperatores p̄dicti Conradus & Federicus voluerint derogare huic p̄scriptiōi longissimæ:vñ nō est dicendũ φ p̄dicti intel-

15 16 Præscriptiōe lōgissima tollitur oīs obligatio.

lexerint,nisi de p̄scriptione lōga,non autẽ lōgissima,& istā ptẽ tenet glo.i.d.§.p̄terea.& eā sequiť Iaco.de bello visu.Nico de neapo.& Bal.ex qb⁹ videť hęc q̃stio satis dubitabilis:sed tenerẽ illā opinionẽ glo.cũ melior tex. haberi nō possit,φ glosa ordinaria:vt ait Bal.in.c.j.de natura feudi:& istā ẽt tenet Soci.i cōsi.suo,s. alle.& ita etiā p p̄dicta/ cōsuluit Aluaro.'q istā dicit esse securiorẽ i cōsulẽdo.& est cōsiliũ suũ post feuda sua, qđ incipit, in cā feudali ex foro iulij.& multa dicit i ꝓposito Alex. in cōsi.suo. cxxxvj.incipiẽ. viso & examinato ꝓcessu. i.j.vol.vbi dicit†φ si possidet feudũ p.xxx.annos p̄sumitur iuestiturā p̄cessisse.nota ibi dicta p eũ q̃ sunt notabilia.vide Philippũ Deciũ i cōsi.cxliij.in.iij.col.doc. in.c.ad audiẽtiā de p̄scriptio.decisio. Tholos.ccccxviij. Alex.i cōsi.suo.clxx.in.ij.volu. & Frãciscus de curte antiquior.i cōsi.suo.lxxxij.inci. De⁹ pius Iesus.in.ij.&.iij. col.&quō probeť p̄scriptio feudi.Bal.in cōsi.ccclij.in.j. volu.ipressiōe noua.& an i feudis principũ p̄scribẽdis vel alterandis reqrať sñia princi. vide Bal.in cōsil.cccc.j. in.v.parte.plenissime p Io.Frãciscũ. Bal.i trac.præscrip. in.iij.parte.iij.partis pricipalis. ibi.xij.qro per octo q̃stiones.vsq; ibi.xiij.& maxime.in.iij.quæstione.

☞ADDITIO. De præscriptione feudi quō habeat locum in regno Neapolitano,vide Matthæũ de Afflictis in constitutione regni Siciliæ,quæ incipit,consuetudinis.in.iij.lib. *

In textu ibi

Doit.

1 IStud†verbũ debet hîc positũ nō importat necessitatẽ,sed accipiť pro pōt:cũ dirigať in personā in cuius fauorẽ poniť. vt dicit Sali.in.l.creditores. colũ.ij.C.de 2 pig.vbi plenè per eũ.†& debet & pōt, simul importãt necessitatem.Alexā.cōsi.suo.ccxxij.in fi.in.ij.volumi.

In textu ibi

Faire les fruictz siens.

INtellige dũmodo vasall⁹ se nō opposuerit,& super hoc fuerit ꝓcessus:qa si lis oriať pẽdẽte ꝓcessu,gerẽ debet vasall⁹ possidere & tenere.p tex.in.c.j.si de iuesti. inter do.&vasal.lis oria.& ibi Car.Alex.i.ij.col,& Bar. in.l.litib⁹,p illũ tex.col.j.versicu. ex hac lr̄a.C.de agri.& cẽsi.li.xj.& ibi Io.de Platea.imò si possideat p annũ,obtinebit i posses,cōtra dn̄m.vt dixi i glo.p̄cedẽ.qđ secus est i rege:vt dicit Boeri⁹ i ti.(des fiedz).§.xiij.in fine.& Pyrrhus in cōsuetu.Aurelianeñ.tit.de feudis.capi.lxvj.

☞ADDITIO. Intellige dũmodo nō alleget iustā causam īpedimẽti,qre iuestituram petere nō potuit,vt dicit Matthę⁹ de Afflictis in cōstitu.q̃ incipit,si vasall⁹ à dn̄o.in.iij.nota.in.iij.lib.Et aduerte ẽt,qa ex q̃ in hac cōsuetudinę non dicit qđ debet vti arbit.boni viri,videť qđ nō debet stare colono. argu.l.arbores. §.qcqd. ff.de vsufru.secus qñ debet vti arbit.boni viri,vt in multis cōsuetudinib⁹ Frãciæ,maximè in cōsuetudine Alexeñ.i q̃ debet vti ꝓut bon⁹ paterfamilias,tũc debet stare colono,vt facit tex.in.l.si pẽdẽtes.§.fi.& ibi gl.ff.eo.de vsufru.dixi.j.in tit.seq.§.vj.i gl.(et sera tenue)&.s.in gl.j.hui⁹.§.vbi dixi qđ hoc casu ẽ tm̄ vsufructuari⁹ vtilis dn̄ij qđ non cōsolidať cũ ꝓprietate,nisi p modũ vsufructuarij vtilis dominij. *

ADVERTE QVIA RATIONE DIRECTI dominij inducit casus multum specialis, φ dn̄s

Dñs feudum vasalli tenens nõ cõputat fructus i sortem.

1 †q̃ dñs feudi habens feudũ vasalli in manu sua nõ tenetur fruct⁹ cõputare in sortẽ. Panor.in.c.at si clerici.ex trà de iudi.qđ facit pro hoc tex.nostræ cõsuetu.& dicit idẽ Panor.in.c.j.de feu.q̃ si vtile dominiũ reuertitur ad dñm,consolidatur ipsum vtile cũ proprietate:vñ non dicitur fructus pcipere ex aliena re, sed ex ꝓpria.nã vasallus interim liberat̃ ab obligatione qua tenet̃:dissoluitur ergo interim seu suspenditur obligatio inter eos cõtracta.¶Vide Io.fab.in.§.præiudiciales.colũ.ix.insti. de act.Spe.in ti.de loca.§.nunc aliqua. Alexan.cõsi.suo ix.in.iij.volu.do.meus Ias.in.l.ij.in.xij.col. C.de iu.emphy.Car.in.c.potuit.de loc.qui dicũt,

2 †q̃ ob non præstationẽ fidelitatis & homagij dñs facit fruct⁹ suos:sed non priuatur vasallus feudo.& dixi infrà.§.iij.in prin.

Fructuum appellatione quid veniat.

3 IVxta pdicta quęro†qd veniat appellatione fructuũ: dic q̃ fruct⁹ intelligunt̃ deductis impẽsis.l.si à dño. §.fi.ff.de peti.hære.gl.Bal.& Alex.in.l.fruct⁹.ff.sol.mat. qđ est verũ etiam si dicat̃ fructus integros,qa intelligit̃ deductis ĩpensis.Bal.& Sali.in.l.j. C. de fru.& li.expen. Alex.Are.& do.me⁹ Iason.in.l.fructus. in prima tñ lectura.ff.sol.matri.Sed cõtrariũ in hoc tenet Lud.roma. quẽ refert & sequitur dñs Alex.in cõsi.suo.cxxxiij.incipien.sup quæsitis.in.v. vol.qui est in hoc sibi cõtrari⁹: & istud etiã refert & sequitur dñs Iason in.l.fructus.in secunda sua lectura, quã audiui ipso legente. Quid aũt veniat appellatiõe fructuum,dicã plenè infrà titu.(des droictz & apparteñ.a gẽs mariez).§.xvij.¶Vide Ioan. Sanxon.in cõsuetu.Turoñ.in titu.(de pied de fied.)arti. xiij. ¶Vide etiã Matthæũ de Afflictis in constitutiõe regni Siciliæ,quæ incipit, quãto cæteris,vbi dicit quòd decimæ debentur non deductis impensis. *

Feudũ p nõ pstatione fidelitatis finitur.

4 ADuerte,†qa sicut fructus nõ soluto canone ĩ emphyteusi sunt dño restituẽdi, ita etiã in feudo nõ pstito debito fidelitatis iuramẽto.ita Ang.in auẽ.de nõ alie.§.si verò.Bal.i.l.si pater.C. de vsufru.arg.l.desiicta. ff.de vsu.ratio est,†qa p non præstationẽ fidelitatis feudum finit̃.c.j.q̃ fuit prima causa bñficij amit. ergo ad dñm debent reuerti fructus.arg.eorũ q̃ dicit Bal.in.d.l. si pater.¶Aduerte q̃ in fructib⁹ pcipiendis debẽt deduci expẽsæ laboragij & culturæ.vide Boeriũ in cõsuetu. Bituriceñ.titu.de cõsue.feudi & census.§.v.in glo.in fi. Ioã.Sanxon.in cõsuetudi.Turonẽ.titu.(des droictz de baronnie.)xj.artic.Aduerte etiã qũo debent percipi fructus de stangno & sylua cædua.l.pro rata temporis.per Pyrrhũ in consuetudi.Aurelianñ.capi.xxj.titu.de feudis. ¶Et aduerte ad vnũ singulare in materia restitutionis fructuũ etiã in feudis,qđ si feudatarius cõmisit feloniã propter quã possit priuari feudo, licet habeat ius in re quousq; sit priuat⁹, postq̃ tñ erat priuandus tenet̃ restituere oẽs fructus quos pcepit à die feloniæ cõmissæ, vel pcipere potuerit, siue extẽt, siue sint cõsumpti, siue sit fact⁹ locupletior,siue non.casus est singularis,scđm Pau.de ca.qui nõ est alibi.in.l.j. C.de his quib⁹ vt indignis,vbi idẽ dicit in clerico priuando beneficio. *

In textu ibi

Les heritiers successeurs.

Homagiũ reqrit pñsentiã præstantis.

1 QVæro nunqd possint istud facere per pcuratorem,dic q̃ nõ dño inuito:†qa homagiũ reqrit pñsentiã illi⁹ qui debet ipsum pstare.faciũt no. p Bal.in.l.acceptã. C.de vsur.Ray.in.c. cũ dilect⁹.de ordi.cog.dicã infrà in.c.sequen.plenius in gl.(faire hommage)ibi,an autem iuramentũ. Item si sint duo domini,& vasallus emit partẽ ab vno ex dominis,an remaneat vasallus.Barto.in.l.caius.ff.de iu.patro.

In textu ibi

A la personne du seigneur.

Mortuo dño vxore pgnãte relicta, à q̃ petenda inuestitura.

1 QVid†si dñs mortuus fuerit relicta vxore pgnante,à quo est petẽda inuestitura: dic q̃ omia debent fieri noie ventris. Bald. in.l.qui in vtero. ff.de sta.homi.& datur ei parituro curator vẽtri qui recipit fidelitatẽ.Bal.in.l.fi.in fi. C.de testa.mili.Cardina. Alex.i.d.c.j.q̃ fuit prima causa beneficij amittẽdi. ¶Itẽ

2 adde†q̃ debet petere feudatari⁹ feudatarij à primo domino.ita Bal.in.l.iij.C.ad velleia.qđ non videtur,ergo dicendum,q̃ primus dominus debet facere fructus suos.cogita.Et an debeat fieri fidelitas marito vel vxori. vide Iasonem præceptorem meum in.l.iij.in.xliij.colũ. C.de iure empbyteu.¶Vide Io.Sanxon.in loco hìc antè allegato fo.lxv.& ibi quærit,an maritus præstet fidelitatem pro feudo vxoris.vide etiam Boerium in consuetu.Bituriceñ.titu.(des fiedz.)§.vj.vij.&.viij.

In textu ibi

S'il est au pays.

Pñie appellatione quid veniat.

1 QVæro†quid veniat pñie appellatiõe: nã vt dicit Bar.in.l.ij.ff. de verb.sign.patria & ciuitas idẽ sunt.per.l.vnicã.C.si curialis reli.ciui.rus habi. malue.faciũt no.in.l.j.§.siue aũt.de no.ope.nun.p Bart.

2 & Bal.in.l.iij.C.de natu.libe.vbi videt̃ esse expssum†ciuitas & patria idẽ sunt.facit.l. vxorẽ. §. legauerat.ff.de

3 lega.iij.†tñ patria tã largã habet significationẽ q̃ puincia.& tñ cõtinet scđm no.in.l.vnica.C.de metropoli. berito.lib.xj.vñ videt̃ dicendũ q̃ per totam prouinciã debeat dñs perquiri. primò in domo sua ꝓpria, q̃ siue sit in vico,siue ĩ ciuitate erit in patria,scđm.d.l.iij.C.de natu.libe.& facit qđ voluit Bart.in.l.si vt pponis.la.ij. C.qũo & qñ iudex.nõ tñ hoc sufficit,sed etiã debet fieri perquisitio an sit ĩ patria,hoc est in puincia pter verba statuti q̃ requirũt absentiã à puincia,qđ etiã de sui natura tm importat,scđm gl.no.in auẽ.de fideiusso.in prin.faciũt no.in auẽ.pñsente. C.de fideius.facit glo.sup ver.pñsentes.in.§.j.isti.de vsuc.existẽs ergo in patria,nec ex dispositiõe iuris,nec ex verbis non esset absens.ergo nõ esset deueniendũ ad alia remedia, q̃ tñ sunt illi subsidiaria.ergo primò debet constare de absentia à patria,

Prouinciarũ distinctio.

4 seu puincia.& si capiat̃ hîc patria,pro puincia,†est videndũ qũo capiatur puincia, & qua distinctio.nã hoc põt diuersimode intelligi.aut ẽm distinguit̃ per diœceses:aut psidatus.per diœceses distinguit̃: vt in.c.pro illorũ.de præbẽ.in antiqs.cle.ij.de elect.c. q̃uis.de pben. in.vj.sic intelligit gl.in.l.vnica.C.de metropo.berito.& ibi Bar.& Iac. Rebuf.põt etiam distingui puincia per præsidatus & iurisdictiões, secundum quod distinguit Ioannes fabri.in.§.j.in.ij.&.iij. colũ. instit.de vsu capio. & no.per Barto.Cyn.& Ange.in.l.fina. C.de præscrip. longi tempo.qui ex glo.ibi quã dicit non habere cõlociam.notat prouinciam etiã dici si sit sola ciuitas quæ superiorem nõ recognoscat.per quã glo.etiã hoc tenet Bar.in.l.vnica.C.de metropo.berito.& vide Io.fab.in d.l.fi.quẽ alle.decisio Tholosa.xlij.& ibi additio. ¶Sed quo ad statutũ & consuetudinem nostrã credo prouinciam:& sic patriã dici quod debet distingui per præsi

datus & iurisdictiões,capiendo,vt dixi,patriã pro pro-
uincia.Et dicat̃ patria siue prouincia q̃ subijcitur statu-
to,seu cõsuetudini,& ẽ sub dominio, etiã si sint plures
iurisdictio.& sic dicit debere intelligi Ioã.fabri q plenè
hoc examinat i.d.§.j.insti.de vsuris.& iõ licet ĩ Burgũ-
dia sint plures balliuatus q sunt p̃sidatus distincti:tñ ex
q̃ sunt sub eodẽ principe & sub vno p̃sidatu, om̃es illi
balliuat⁹ faciunt vnã patriã,& sic ꝓuinciã statuto nr̃o
& superiori subiectã.ex q̃ credo absentiã de qua in cõ-
suetudine nr̃a debere ĩtelligi à tota patria, & ab oĩbus
balliuatib⁹: & nõ tm̃ à balliuatu in cui⁹ territorio resi-
det dñs,& si qs vellet intelligere ꝓuinciã distingui hoc
casu ꝑ diœceses,maximè ꝑ sedẽ metropolitanã,q̃ facit
ꝓuinciã,scd'm gl.in.d.l.vnica.C. de metro. berito.esset
cõtra dispositionẽ iuris ciuilis: cũ ꝓuincia diuidat̃ per
p̃sidat⁹ seculares,& nõ dignitates ecclesiasticas.§.illud.
in aut̃.vt iudi.sine q̃.suf.& deueniret̃ ad vnũ inconue-
niẽs:qa diœcesani nõ possunt corã metropolitano nisi
in certis casib⁹ cõueniri.de qb⁹ in.c.Romana existẽtib⁹.
in.vj.de fo.cõpe.de appel.de offi. delega.&c.& aliqñ re-
periret̃ q̃ sedes metropolitana nec esset subiecta statu-
to,nec de patria,vt esset ĩ casu isto in quo metropolita
na Burgũdiæ q̃ est ciuitas Lugdunẽsis nõ est de domi-
nio Burgũdiæ,& sic nõ subiecta cõsuetudini nostræ:ex
quò hîc ĩ nr̃o statuto seu cõsuetudine sumit̃ patria pro
prouincia Burgũdiæ,& ducatus cũ suis pertinẽtijs sub
iectis dicto ducatui respectu supremè iurisdictionis:vt
sunt comitatus Cadrelleñ.& terræ sancti Laurentij.

☞ADDITIO. Quid cõtineat̃ appellatiõe pro-
uinciæ, vide Matthæũ de Affli-
ctis in cõ stitu.regni Siciliæ,q̃ incipit,occupatis nobis.ĩ
vj.nota.& in cõstitu.q̃ incipit,cõsuetudinẽ.in.ij.notabi
li.in.ij.põderatiõe.in.iij.lib.vbi dicit qđ illa est ꝓuincia
q̃ habet vnũ regẽ, vide etiã Petrũ bellugã in suo Spec.
principũ.in tit.de ꝓpositiõe grauaminũ.in. §. iã supra
rub.ij.vbi dicit q̃ vno mõ capit̃ ꝓuincia de iure cano-
nico,& alio mõ de iure ciuili.vbi dicit qđ de iure cano
nico certa debet esse ꝓuincia q̃ habet decẽ vel vndecim
ciuitates,& vnũ regẽ,& totidẽ minores p̃tãtes sub se:&
vnũ metropolitanũ, aliosq̃.x.vel.xj. suffraganeos sub
se.&c.ꝑ tex.in.c.scitote.vj.q.iij. & vt dicit ꝓpriè ꝓuĩcia
ita dr̃ illo iure,& ĩproprie ꝓut à vulgo denoĩatur. *

Prouincia quot habeat ciuitates.

In textu ibi

En est absent.

1 IVxta prædicta†q̃ro, nunquid vasallus debeat ire ad
locum vbi est dñs si non reperiat præsentem ad ha-
bitationem solitam.Iac.Ardizo.tenet q̃ sic,nisi esset ni
mium in remotis.l.sed & hære.in.§.ij.ff.de procuratori.
&.l.iiij.§.si tam vitium.ff.de damno infecto.

QValiter autẽ intelligat̃ esse locus vicinus vel re-
2 mot⁹.dicit Iac.ardizo. †q̃ tũc dicit̃ vicinus, cũ
põt de facili adiri.arg.l.fi.ff.de iudi.& qñ de fa-
cili possit adiri, iudex arbitrabit̃ scd'm locũ tẽporũ &
ꝑsonæ qualitatẽ.l.cõtinuus.§.si ita.ff.de ver.obli.& ĩ.l.
ij.§.si qs.ff.si qs cau.& istud ponũt Alua.& Præpo.ĩ.d.
c.j.q̃ fuit prima causa.in.ij.colũ.& hic simpliciter nõ est
intelligẽdũ q̃ sit absens, sed q̃ sit absens à patria ꝓpter
3 verba p̃cedẽtia.†& qs dicat̃ absens:& q̃ multæ sũt spe
cies absentiæ ponit Geminia.ĩ.c.si delegat⁹.in.ij.not.de
offi.dele.ĩ.vj.& vide q̃ dicũt Io.an.& Geminia.in.c.vbi
periculũ.in.§.j.de elec.in.vj.& Feli.in.c.qm̃ frequẽter.in

Loc⁹ qñ dicat̃ vicinus.

Quis dicatur absens.

ix.col.versi.fi. circa.vj.q. vt lite nõ cõtestata. vbi plenè.
¶ Adde q̃ idẽ erit dicẽdũ si dñs fuerit mortuus.ꝑ text.
in.d.c.si delega.de offi.dele.ꝑ quẽ tex.dictũ fuit,q̃ duo
vicarij abbatis sancti Martini Heduen̄.qui fuerãt com-
missi cũ alio tertio,& ĩ absentia illi⁹ tertij,potuerũt illo
tertio mortuo cõferre alicui ei⁹ officiũ,tũc vacans ꝑ ei⁹
mortẽ.qm̃ potestas data alicui ĩ absentia alteri⁹,intelli-
4 git̃ etiã eo mortuo.†Et facit,qa mors & absentia æqui
parãtur.Bar.& Bal.in.l.ij.C.de tẽpo.in integ.resti.petẽ.
Io.an.in.c.si cõtra vnũ.de offi.deleg.ꝑ tex.in.c.p̃sentata.
de testi.& ita etiã tenet Inno.in.c.ad abolendã.de hære.
5 Bal.tñ in.d.l.ij.in fi.dicit †q̃ mortuus ꝓpriè nõ dicitur
absens.per tex.in.l.cũ quasi.ff.de fideicõmis.lib.& in.l.
multa.ff.de cõdi.& demon.Dicunt tñ Geminia.& Phi
6 lippus Frãcus in.d.c.si delegatus.†qđ statuta faciẽtia
☞ mentionẽ de absentia cõprehendũt mortem. ¶ Istud
nõ est indistinctè verũ:quia collatio facta absenti est va
lida,& tenet.c.si tibi absenti.de p̃bendis.in.vj. & etiam
donatio facta absenti ẽ valida.l.absenti.ff.de donatio.
Ludo.Roma.in consi.ccclxv.& tñ collatio beneficij fa-
cta mortuo nõ est valida,immo nulla ipso iure. *

In textu ibi

Au lieu et maison.

1 QVid †dicat̃ dom⁹:Nã domus est nomẽ grecũ:
nã greci domata tecta dicũt.vñ dom⁹ a doma
te græcè.i.tecto.ꝓpriè autẽ scd'm leges domũ
nostrã dicimus,vbi sedes & tabulas habem⁹, familia-
rumq̃ rerũ cõstitutionẽ.ff.de verbo. sig.l.in lege censo-
2 ria.Et est sciẽdũ†qđ domus vni⁹ familię habitaculum
est,sicut vni⁹ populi vrbs,scd'm Isido.& Pap̃.& etiam
Archidiaco.q hoc notat.xxiiij.q̃stione.j.c.oĩb⁹.& not.
in.l.j.§.j.&.§.domus.C.si quacũq̃ prædi.pote.vbi etiã
3 ꝓbatur †quòd appellatiõe domus cõtinent̃ etiã fami-
lia,gen⁹, & cõsanguinei.ad idẽ.ff. de adimen.lega.l.cũ
vnus.post principi.Itẽ domũ pro domicilio interdum
accipere debem⁹.l.j.§.domũ.ff.de aleato.Et intellige si-
ue ꝓpria,siue cõducta, siue gratuita.institu.de iniur.§.
domũ.& in.l.j.§. habitare.ff.de his qui deiece & ita di-
cit Luc.de penna.in.l.ij.C. de meta.libro.xij.¶ Materiã
domus,qd eius appellatione cõtineatur,qũo sint con-
struendæ,qũo destruẽdæ.vide.G.benedicti in sua repe-
titio.c.Raynutius. in verbo, domũ.de testamen.extrà.
& dicam alibi,ideo hîc sicco pede pertranseo.

☞ADDITIO. De materia domus dixi in Ca-
talogo gloriæ mũdi.ĩ.xij.parte.
in.lxxij.cõsideratione. Sed vt seruiãt ad materiã,an ap-
pellatiõe domus cõprehendat̃ hortus,vide eũdẽ G.be-
nedicti in dicta repetitiõe.ĩ verbo,& hortũ.vbi allegat
tex.in.c.fi.& ibi gl.xij.q.ij.ꝑ quẽ dicit qđ appellatione
dom⁹ non cõprehendit̃ hortus, qđ intellige qñ hort⁹
est de ꝑ se separat⁹ & diuisus, & nõ est adit⁹ in horto ꝑ
domũ:secus si sit adit⁹ in horto ꝑ domũ.l.p̃dijs.§.fi.ff.
de leg.ij.vel qñ est inclusus in domo.l.si vẽditor.§.fi.ff.
de actio.empti.in fine ibi,nõne ꝓprius est,vt inserta &
ĩclusa ædificio partẽ ei⁹ existimamus.vel etiã qñ habet
q̃litatẽ annexã q̃ hortũ,& alia ꝑtinẽtia & adiacẽtia cõ-
prehẽdit,vt si fiat mẽtio,sicut à tali possidebat̃,vel ꝓut
talis possidebat:tũc cõprehẽdunt̃ oĩa ad domũ destina
ta.l.creditor.§.si añ domũ.ff. de actio.emp.l.siue.§.fi.ff.
de fundo instructo.quẽ ad hoc allegat do.me⁹ Iason in
l.fi.in.j.col.ff.de cõstitu.principũ.facit.l.si qñ.prima.ibi
alleg.

alleg. C.de bonis vacan.libro.x.vbi propter verba ad-
iecta domus appellatione comprehenduntur adiacen-
tia.de qua materia amplè per dictum dominū meum
in.d.l.fi.in.§.ij.&.iij.col.ff.de consti.principum. *

Inuestitura loco congruo petenda.

4 IN loco †tēm congruo est petēda dicta renouatio in-
uestituræ.argu.l.si solutur⁹.ff.de solu.& no.gl.in.c.
cupiētes §.qđ si ꝑ viginti in ver.ꝓposita.de elec.in.vj.
5 †& ideo si vasall⁹ vellet petere inuestiturā extra domū
domini cū petere posset in domo,non excusaret̄.ita te-
net Car.Alex.in.c.j.in titu. quo tꝑe miles.in.ix.colum.

Et tꝑe cōgruo.

6 ITEM etiam dic†ꝙ tempore congruo debet peti:&
nō potest peti dicta renouatio tꝑe noctis,vel prandij
domini.arg.d.l.si solutur⁹.& gl.hic antè alle.qđ intelli-
ge nisi ex necessitate hoc faceret.l.j.ff.de offi.eius.vel ni-
si hoc contigisset ex culpa domini.l.iure ciuili.ff.de con
di.& demonst.ita Cardi.in loco hic antè allega. ¶Vide
Boerium in consuetudine Bituriceñ.titu.de consuetu.
feudorum.§.x.& ibi ponit an locus sit de substantia.

Dñs extra territoriū mādare pōt in eo exequenda.

7 ET aduertendū est†ꝙ licet dñs non possit extra do-
minium suū exercere q̃ sunt iurisdi.l.fi.ff. de iuris.
om.iu.tñ potest mādare in territorio suo exequēda, &
iō bñficia conferre.Inno.in.c. quia diuersitatē.de cōces.
8 præbē.†vbi episcop⁹ extra suā diœcessim etiā in curia
Romana bñficia cōfert,ideo etiā iuestire de feudo.facit
c.nouit.cū gl.de offi.dele.facit tex.ī simili.vbi dicit dñs
Cardi.Alex.i.c.j.iūcto rub.cōstitu.feudo. domi Lotha.
impe.facit.l.fi.vbi glo.ff.de offi.p̄se.&.l.iij.ff.de offi.p̄si.
cum simi.ita dicit dñs Cardi. Alexā.in.c. j.in.§.j in.vij.
colū.ibi,quæro quid de loco.in titu.quo tēpore miles.

Loco certo designato an alio præstari possit.

9 SED quęro pone ꝙ dñs mandauit†ꝙ vasallus prę-
stet iuramētum in certo loco designato, an poterit
præstare in alio loco? Dic ꝙ aut locus est adiectus de-
monstrationis causa, & tunc potest recipi in alio loco.
argu.l.iuregentiū.§.pactorum.& no.in.l.qui in futurū.
§.j.ff.de pac.aut locus est de substātia:& tunc seruanda
est forma mādati.l.diligenter.ff.māda.c.Pisanis.in ver.
liberè.de restitu.spo.c.cū dilecta.de rescrip.nō em̄ attē-
ditur locus nisi sit de substātia.c.nō loca.&.c.multi.xl.
distin.c.statutū.§.in nullo.iuncto.c.fi.de rescrip.in.vj.

QVid aūt in dubio And.de Iser.sentit ꝙ in dubio
nō extēditur locus.d.Car.Alex.dicit putare ꝙ
in dubio sit attēdenda forma mādati.arg.d.l.
diligēter.& eorū quæ no.Bart.& Ang.in.l.ꝓlatā.C.de
sen.& interlo.oīm iu.& qđ no. Cano.in.d.c.cū dilecta.
10 de rescrip.extra.Dicit tñ†ꝙ si dñs faciat inuestiturā ex-
tra locū designatū valeret: & videret̄ mutuo consensu
recessum à forma mādati per locū à speciali in.c.statu-
tū.§.in nullo.de rescri.in. vj.facit qđ not.voluit Cardi.
Florē.noīatus Zabarella.in cle.j.ver. nos ita.in.iiij.col.
de iureiur.& bon⁹ tex.in.c.fi.§.his aūt.vbi Inno.& Pa.

Fieri potest ad domū.

11 de offi.dele.¶Et qa dicit†ꝙ pōt fieri ad domū: facit ꝙ
12 dicim⁹†de citatiōe q̃ pōt fieri ad domū,si ꝑsona citāda
nō reperit̄. de q̃ no.in.l.plerięꝗ.ff. de in ius voc.& facit
qđ habet̄ in.l.dies.§.p̄tor ait.ff.de dā.infec.vbi in causa
dāni infecti libellus ad domū applicat̄.Et ibi ꝑ Bar.qui
13 dicit†ꝙ sufficit citationē ad domum fieri qñ agit̄ de re
reali,& tali realitate q̃ domū illā cōcerneret.& vide ibi
plenè materiā de citatione q̃ potest fieri ad domum.

☞ADDITIO. De hmōi citatione quę fieri non
pōt ad domū nisi qñ ꝑsona non
reperitur,vide Matthęum de Afflictis in constitutione
quæ incipit,citationis literæ,in.§.notabili. *

¶Et etiam citatio per edicta fit quando nescitur q̃ per-
sona debeat.vide Ioā.Sanxon in consuetu. Turoñ.titu.
(de pied fied.)arti.iiij.fo.lxxv.

In textu ibi

Ou a la ꝑsonne de son principal officier.

Dño absente required⁹ vicari⁹.

1 ADuerte qa†absente eo qui requirendus est,debet
requiri ei⁹ vicari⁹,vel ꝑsona loco ei⁹ dimissa.ita
tenet Archi.in.c.reatina.post mediū.lxiij.dis. vbi dicit
2 †ꝙ si de consuetudine est vt assensus regis vel episcopi
requirat̄ ante electionē: & si sit absens extra regnū vel
archiepiscopatū sufficit vicarium talis ꝑsonæ requiri.
alle. Cōpostel.in.c.qđ sicut.de elec.dicentē se ita obti-
nuisse in causa Cāturcē.episcopi, & canonicorū Rosen
sium.arg.c.de frequētib⁹. de insti.& illud sequit̄ Bal.in
c.cū venerabilis.de cōsue.faciunt quæ ad ꝓpositū dicit
dñs meus Iason.in.l.cū filiussa. viaticū.in.j.col.ff.si cert.
peta.& in.l.in ꝓuinciali.§. si ego.ff.de no.ope.nūi.& ꝑ
Feli.in.c.ex ꝑte.in.iij.col. extrà de cōsti. vbi rñdet ad q̃-
dā contraria per Ludo. Roma. adducta, q̃ omnia not.
qa sunt notāda.& per p̄dicta.& tex.in.c.si ad episcopū.

Casus.

ne se.vacan.in.vj.& decisionē Io.an.ibi dixi aliâs ꝙ suf-
ficiebat requisitio q̃ fuerat facta in prioratu Giniaci ꝑ
procuratorē eiusdem volētis permutare bñficiū cura-
tum de Magneyo ad p̄sentationē prioris Giniaci perti
nens. qdā procurator debitā fecerat diligentiā in prio-
ratu cū ad religiosos accesserat, quibus declarauerat ꝙ
venerat ad dictū monasteriū ad quærendum priorē,&
ad habendū eius cōsensum pro ꝑmutatione fienda de
tali bñficio:q quidē religiosi eidē dixerūt ꝙ dict⁹ prior
nō erat in dicto prioratu,nec aliquē dimiserat ibi ꝓcu-
ratorē,aut vicarium,qđ facere debebat.arg.no.c.fi.de
eo q mit.in pos.& in.c.causam.& in.c.cū olim.de do.&
cōtu.& post talē requisitionē accessit ad vicariū episco-
pi Bisuntineñ.qui qdē etiā erat prior dicti priorat⁹,qui
p̄dictam ꝑmutationē sic factā admittēdo institutionē
fecit de dicto bñficio curato.postmodū iterū tanꝗ vi-
carius dicti episcopi alteri iure deuoluto cōtulit tanꝗ
facta spreto patrono. dubitatū fuit an patronus fuisset
spretus.dixi ꝙ nō per prædicta:& etiā pet plura dixi ꝙ
licet institutio bñficij vacantis per mortē sit nulla spre-
to patrono,non tñ reperitur ꝙ ꝑmutatio facta sit nul-
la.plenè dixi,qđ cū non sint ad ꝓpositū,non insisto.

ADuerte etiam ꝙ si difficile sit adire personam cui
fienda est denunciatio, aut protestatio, aut quid
aliud propter eius potentiam,poterit adiri alius iudex
coram quo fiet ꝓtestatio de impedimento & difficul-
tate,vt est textus ad literam in.l.si præsens quis sit.C.de
episco.audientia.& facit tex.in.l.sancimus quæ est fina.
C.eodem titu.de episcopali audientia.

Renouatio iuestituræ q̄re fiat.

CVm sumus in materia renouationis inuestituræ,
3 videndum est†quare fiat ista renouatio? dic ꝙ fit
eo quia est quædam quasi census renouatio,& recogni
tionis, & reuerentiæ quæ debet præstari domino, & si
non facit vasallus,res incidit in cōmissum. vt in.c.fi.de
prohi.feu.ali.per Lotha. & ita dicit Bal.in.l.j.ff.de rerū
diui.quæ renouatio debet fieri vel per mortem domi-
ni,vel per mortem vasalli.vt suprà dixi.

Qua forma fienda inuestitu. renouatio.

4 SVB qua† aūt forma debeat fieri, & quomodo de-
beat cōcipi instrumentū renouationis inuestituræ.
vide Specu.in.titu.de feud. & vide Præposi.qui dicitur
Cardi.Alexā.in.c.j.§.fi.per quos fi.inue. ¶De renoua-

tione inueſtituræ q̃ fit in emphyteuſi: & de cauſis qua-
re fiat, non inſiſto: ſed multa notabilia poſuit do. meus
Iaſon in.l.fi.in.ix.col.C.de iure emphy.

ADuerte tñ ad ea quæ dicit dominus Alex.in cõſi.
lxxxviij.col.ij.in.v.volu.ꝙ inueſtitura ſeu huiuſ-
modi recognitiões & renouationes ſunt actus acquiſi-
turæ poſſeſſionis. Latè ſcribitur in conſilijs meis conſil.
incipien. prudẽter legitur ſcriptũ. ¶ Et quid operetur in
Francia inueſtitura, vide Ioã.fab.in.l. quoties.C.de rei
vendi.& in.§.interdũ.inſtit.de re.diui.& dixi.j.in.§.ſeq.
in glo.(ſans eſtre tenu.) in addi. ibi poſita. Contrarium
tenet dñs meus Iaſ.in.l.traditionibus.in.j.colum. C. de
pact.& in.l.quoties.col.viij.C.de rei vendicatione.

Quibus caſibus vaſallus nõ petẽdo renouationẽ inueſtituræ.

VIſum eſt ergo hîc antè in hac cõſuetudine, ꝙ ſi nõ
petatur inueſtituræ renouatio ꝙ dñs facit fruct⁹
5 ſuos. Sed videndũ eſt † an hoc ſit indiſtinctè verũ, ita ꝙ
quoquomodo vaſallus excuſari nõ poſſit. & primò di
cendũ eſt ꝙ non, cũ multæ ſint cauſæ quibus vaſallus
excuſatur etiam ſi non petierit renouationẽ inueſtitu-
ræ infra annum & diem. Prima ponitur in.§.ſeq.inci.
(et entant que touche.) de qua ibi, ad ſaturitatem dice-
tur. ¶ Aduerte tamen ꝙ Cardi. Floren.in.d.c.j.quæ fuit
prima cauſa benefi.amit. ponit ſeptem limitationes ad
d.§.j. poterunt hîc videri poſt in his cauſis.

Excõicationis cauſa.

SEcunda eſt ſi dominus fuerit excõicatus maiori ex-
6 communicatiõe, † quia per hoc eſt infamis: & ideo
interim excuſatur vaſallus. tex.in.d.c.j.quo tẽpore mi-
les. Et ꝙ excõicatus tali excõicatione ſit infamis, eſt gl.
no.in.§.minor.inſti.de capi.dimi.& facit quod dicit Ia.
Aluaro.in.c.j.hîc finitur lex.in vlti.quæſt.

Mortis cauſa.

7 TErtia † eſt cauſa mortis, ſcilicet ſucceſſoris dñi, vel
ſucceſſoris vaſalli. De vltimo ſatis dictũ eſt ſuprà
nunquid debeat habere tãtũ tempus q̃tum defunctus
prædeceſſor. glo. eſt in.d.c.j.quo tempore miles.

Caſus poſitio.

SED pone, omnes de ciuitate putabant dñm mor-
tuum: hęres & filius domini abſtulit feudum à va-
ſallo propter inueſtiturã non factã infra annum & diẽ.
Deinde dominus veniens reuerſus eſt ad domũ: quæ-
ritur an vaſallus debeat amiſiſſe fructus perceptos per
filiũ domini? Dicunt aliqui: aut fecit vaſallus ex contẽ-
ptu, & nõ recuperabit fruct⁹. arg. l.iij.§.item ſi quis per
calumniam.&.l.fi.§.j.ff.ne quis eũ qui in ius voca. Aut
verò hoc non facit ex contẽptu, quoniam putabat do-
minũ viuere: & tunc ſecus. arg.l.j.ff.de condi.ſine cau.

ADuerte tamẽ ꝙ licet prædicta multũ faciant pro
excuſatiõe vaſalli. & etiã doctrina Bart.in.l gene-
ro.ff.de his qui no.infa. Imol.in.c.quia diuerſitatẽ.in.ij.
colũ.de conceſ.pręben. Pe.de ancha.in.c.ſtatutũ.de prę-
ben.lib.vj. tñ quia in caſu noſtræ conſuetudinis ſumus
tm̃ in fructibus percipiẽdis, & nõ in admiſſione feudi,
qđ ex quo filius dñi habebat titulũ putatiuum ex quo
erat bonæfidei poſſeſſor: ergo fruct⁹ ꝑceptos fecit ſuos,
nec illos cogit̃ reſtituere. cogita, qa ſcio caſum de facto.

Inimicitiarum cauſa.

8 QVarta † eſt capitales inimicitiæ. ſ. inter vaſallũ &
potẽtiorẽ exiſtentẽ in itinere, vel inter vaſallũ
& dñm. cle. paſtora. de re iudi. intellige tamen
dũmodo vaſall⁹ nõ fuerit in culpa. ar. eorũ q̃ dicit Bar.
in.l.cũ tabulis.§.qm̃.ff.de his qb⁹ vt indi. vbi dicit Bar.
inimicitias eſſe cõſiderãdas reſpectu illi⁹ qui eſt in cul-
pa. hinc dicit Bar.in cõſi.ſuo.lvj. incipiẽ. in Chriſti noĩe
9 amẽ. & quidẽ viſo ꝓceſſu.in.iiij. col.in.j.volu. † ꝙ ſi qs
dederit alapã alicui teſti, vt ſit inimicus illi⁹: & inde ve-
lit eũ reprobare ꝓpter inimicitiã, ꝙ illa inimicitia ſibi
nõ ꝓdeſt cũ ſit ĩ culpa, & maximè etiã qa eſt affectata.
do. tñ Iaſon ꝑceptor me⁹ dicit illud nõ eſſe verũ. & di-
cit ꝙ inimicitiæ ſunt cõſiderãdæ vndecũq; veniãt, ſiue
à tertio, ſiue ab illo q petit ſe iuuare ex dicta inimicitia.
Primò allegat ad hoc tex.in.l.iiij.ff.de adimẽ.lega. ĩ ver
bo, pœniteat teſtatorẽ prioris offenſæ. vbi reuocat̃ le-
gatũ factũ legatario ꝑ inimicitiã q̃ ꝓuenit culpa teſta-
toris. ¶ Scđo allegat tex.in.l.ex parte.ff.de adimen.leg.
vbi inimicitiæ ꝓceſſerãt culpa teſtatoris: vt ꝓbat tex. ĩ
verbo, grauiſſimis inimicitijs ꝑſecut⁹. & Bart. hoc dicit
ibi, ĩ fi. & tñ ibi reuocat̃ legatũ: iſta dicit dñs me⁹ in.l.ſi
filiã tuã.in.j.col. C. de inoffi.teſta. & dicit ſe alibi nõ le-
giſſe: idẽ dicit in.l.hęre.in.ij.col.C.de his qbus vt indig.
hęre.aufer. & faciũt duo verba ꝑ Feli.in.c.j.ĩ.j. col. extrà
de iudicijs. & ad dictũ Bart.in.d.§.qm̃. rñdet dñs meus
Iaſon in.d.l.ſi filiã. & ĩ.d.l.hęreditas.in.ij.col. & ad dictũ
de teſte, de q̊ dicto ponit Bart.in.l.j.§.cũ qs.ff.de q̃ſtio.
& dñs Iaſon in.d.l.ſi filiã tuam: qa poſſet eſſe alia ratio:
qa talis inimicitia non ſolũ eſſet tanta culpa illi⁹ contra
10 quẽ produceret̃, ſed etiã eſſet affectata: † quæquidẽ affe
ctata quoquomõ nõ proſunt: ꝓut ꝑ multa ponit Feli.
in.c.fi.extrà de teſti. & ĩ ſpecie in caſu nr̃o poſuit ibi hãc
ſolutionẽ. faciunt quæ dicit Ange. areti. in tractatu ma-
leficiorum. in gloſ.j.in.iij.fol.in.iij.col. illius ſolij.

ADDITIO. Quomõ affectata nõ proſunt, vide Alciatũ in tractatu de ver-
borũ & rerum ſignifica. quaſi in fine primi libri. *

11 SED iuxta prædicta † quæro, q̃ ſint capitales inimici
tiæ. declarat glo.in.l.licet. ĩ verbo, capitales.ff.de ar-
bi. & in.§.ſi vero qs dicat odioſum. ĩ aut̃.de teſta.colla.
vij. Ange. & Imo.in.l.q reus.ff.de publi.iudicijs. Bal.in
aut̃.ſi dicat̃.C.de teſti. vbi dicit relinquẽdũ eſſe arbitrio
iudicis. tex.in.c.accedẽs. & ibi Panor. extrà vt lite nõ cõ
teſta. & glo.in.c.ꝑ tuas.de ſimo. Bar. multũ notabiliter
12 in.l.iij.§.fi.ff.de adi.lega. † vbi ponit differẽtiã inter ini-
micitias capitales & grauiſſimas. Et dicit ꝙ inimicitiæ
capitales dicunt̃ qñ aliqs occidit cõſanguineũ, vel accu
ſauit in cauſa criminali, vel minat⁹ eſt interficere: tu dic
ꝙ etiã ex iniurijs verbalib⁹ oritur inimicitia capitalis.
ita Bal.in.c.veniens. ĩ fi. per illũ tex. extrà de iureiurã. &
dicit do. me⁹ Iaſon.in.l.ꝓcuratoribus. C.de procurato.
& iſtud eſt notandũ: quia multi dicerent contrarium.

13 GRauiſſimè † verò inimicitiæ vt dicit Bart. in dicto
loco ſunt quæ oriunt̃ ex ciuilibus q̃ſtionibus om
nium bonorũ, vel qñ fit atrox iniuria. Sed aduerte, qa
dicit Iaſon.in.l.properandũ. in prin.in.ij.col.C.de iudi.
ꝙ tales inimicitiæ dicuntur quaſi capitales.

14 SED adhuc iuxta † hanc cauſam quæro, quid ſi ali-
quis minatus eſt vaſallo ipſum offendere in ꝑſona,
vel in rebus, an iſte ſit ſufficiẽs metus ad cauſandũ ini-
micitiã ad ipſum excuſandũ? And. de yſer.in.d.c.j.quo
tẽpore miles. eſt ſi declaretur hoc eſſe actũ ex ĩſidijs: qm̃
verbalis ſola cõminatio non ſufficeret. vt in aut̃. de nu-
ptijs.§.mater. C. de reuocã. donatio.l.fi. & ſumetur cõ-
iectura ex perſona cõminãtis vtrũ ſolitus ſit hoc facere.
argu.ff.de nego.geſt.l.ſi quis negotia. & dicit Bar.in.l.
15 famoſi.§.hoc tñ.ff.ad legẽ iuliã maie. † qa ex qualitate
ꝑſonæ minãtis cõſiderandũ eſt, an minæ inducãt iuſtũ
metũ, puta: qa minans ſolit⁹ eſt minas executiõi mãda
re. faciũt q̃ dicit Ange.in.cõſi.ſuo.ccxv. incipien. reperi-
tur in quadam charta.in.ij.&.iij.col. & Pet. de Ancha.in
conſi.ſuo

cōsi.suo.ccxcix.incipiē.visa facti narratiōe.& Panor.&
Feli.in.c.j.de offi.& potesta.iudi.dele.& glos.singularis
16 in.c.cū dilectꝰ.extrà qđ metꝰ causa.Dicit†ꝙverba mi-
norata īducūt iustū metū, considerata q̄litate p̄sonarū.
tex.est.in.l.j.C.si qs īpera.maledixe.ibi ex p̄sonis hoīm
17 dicta pēsemꝰ.& dicit Bal.ī.l.fi.C. de hęre.insti.†si titius
minatꝰ est mortē alicui q postea reperit̄ mortuꝰ:an po
terit iudex cōtra ipsū titiū ꝓcedere.& disting.q̄litatē p-
sonæ.s.qa aut erat solitꝰ minas executiōi demādare, &
tūc sic:aliâs secus, iuxta illud.Sepe minꝰ faciūt hoīes q
magna minant̄:vt habet̄ ī.l.metū.ff. qđ metꝰ cā.& ad
ꝓpositū nr̄æ q̄stiōis dicit fortiꝰ And.de ysernia ꝙ ī tali
casu nō īputabitur vasallo,si nō miserit procuratorē.

☞ADDITIO. De minis qūo inducāt iustum
metū, vide Hippolytū de Mar-
siliȷs ī sua practica causarū criminaliū.in verbo,diligen
ter.cōsi.liȷ.ī casu emergēti de q̊dā qui suscepit ordines
p̱ metū & p̱ vim p̄cisam,& tenui qđ susceptio ordinis
erat nulla, & qđ nō fuit īpressus caracter, prout tenet ī
terminis Barba.in cōsi.lx.in.j. volu. Et qn̄ minæ facere
pn̄t indiciū,,vide Bertrādi in cōsi.suo.cxxxvȷ.nūe.xȷ.
&.xiiȷ.in.ȷ.p̱te.Et minas p̄cessisse ī emormi læsione an
p̄sumendū nisi deducant̄.idē Bertrādi in cōsi.ccxciȷ.in
iȷ.p̱te.nūero. xvȷ. Et de minis potētum qūo sunt me-
tuendæ in consi.j.in.j.parte.numero.vȷ.&.x. *

VLterius q̄ro, quanto tēpore durabit ista excusa-
tio īimicitię:dic qđ durabit per totū tempus cō-
cessum à lege ad petendā inuestiturā, quo tp̱e trāsacto
habebit adhuc tantūdē tp̱is, quo scđo tp̱e elapso am-
plius nō excusabit̄:qa tenebit̄ ire aut mittere ꝓcurato-
rem scđm ea q̄ tradunt̄ in aut̄.ei qui.C. de tēpo.appel.
aliâs seq̄ret̄ vnū absurdū, ꝙ si inimicitiæ essent perpe-
tuæ ꝙ nūq̄ teneret̄ petere inuestituram scđm Andr.de
ysernia qđ non est dicendū:& ita tenēt Aluaro.& Car-
dinalis Alexā.in.d.c.j.quo tempore miles.in.vj.col.

Quæstio.

ITEM quærunt ibidē prædicti doctores qd si pen-
dente primo tēpore anni & diei sopitæ sint inimici-
tiæ:an vasallꝰ habebit adhuc integrum tempus,vel so-
lum illud qđ supererat:dicūt ibi,ꝙ habebit integrum:
quia cessante impedimēto incipit currere hoc tempus.
argu.l.qđ tempore. C. de resti.militum.& si post præ-
dictum tempus nō petierit inuestituram,tūc erit pœna
huius nostræ consuetudinis.ar.c.si minori.si de feudo
fue.controuer.inter do.& vasallū.in vsibus feudorum.

NVnquid autē sufficiens sit causa inimicitiæ sopi-
tæ. Si inimicus fuerit recōciliatus de nouo, ita ꝙ
statim post recōciliationē incipiat currere tempus.Ad-
uerte qa vt dicitur.iȷ. qō.v. c.accusatores. (le premier.)
18 & do.Inn.in.c. cū oporteat. de accusatio. †ꝙ inimicus
de nouo recōciliatus ita est suspectꝰ ac si esset adhuc ini
micus.ita dicit do.meꝰ Ias.in.l.apertissimi.in. iȷ.col.C.
de iudiciȷs. videt̄ esse tex.in cōtrariū in.§.item propter
19 inimicitias.insti.de excusa.tuto. cogita.Et adde tu†qđ
inimicus patris p̄sumitur inimicus filiȷ etiā patre mor-
20 tuo.facit.l.j.C.si quacūq̄ prædi.potestate.†vbi dicitur
qđ inimicitia extenditur ad quēlibet de genere.& ali-
21 bi dicitur†quòd vsq̄ ad quartū gradum extenditur.vt
de iniuriȷs.l.lex cornelia.ff.& alibi dicitur vlterius.vt.l.
si fœmina. C.ad tertulia.ita dicit Bal.in.l.athletæ.§.dat
remissionē.ff.de excusa.tutorum.& idem Bald.in.d.l.j.
¶Hîc vides vnū effectum inimicitiæ:qa propter inimi
citiam vasallus excusat̄,multos alios effectꝰ inimicitię,

Inimicꝰ de nouo reconciliatꝰ suspectus.

Inimicitia extēditur ad quēlibet de gn̄e.

vide per Hippolytū de Marsiliȷs.in tit.de q̄stionibus.ff.
in.l.j.§.præterea. in.viȷ.colū.vsq̄ ad.xȷ.versicu. modò
his visis,quos notabi.& ibi semper recurre.

22 QVinta†causa est,si vasallꝰ ignorauerit dominū
mortuū:quia tp̱e ignorantię nō currit ei tp̄s,&
solū currit tale tēpus à tempore scientiæ.l.om-
nes.ff.de calūniato.l.j.ff.de iuris & facti igno.l.regula.
§.facti.nisi talis ignorātia fuerit crassa & supina : vt qa
ignorasset illud quod cōiter oēs de ciuitate sciebāt, qa
tūc bene p̄iudicaret.vt in.l.j.cū ibi no.C.de fideiusso. &
hoc voluit gl.in.c.j.quo tēpore miles. & ibi Aluaro.&
Car.Alex.post glo.& probat̄ hæc sua doctri.in.l.gn̄ali.
C.de decurio.& decretis ab ordine faciē.li.x.& ī.c.ȷ.de
cōsti.lib.vj.& ad p̄dicta faciunt no.per Bar.in.l.genero.
ff.de his qui notant̄ infamia.Et satis suprà dictū est.

Ignorantia mortis excusat vasallum.

23 IDem†si vasallꝰ ignorauerit esse feudum.Bal.ita in.l.
fi.C.si penden.appella.qa æquitas cōsuetudinis feu-
dorum cōseruat vasallum illæsum rōne ignorantiæ.ad
qđ facit.c.vasallus si de feudo fuerit controuer. ¶Item
facit qđ dicit Alua.in.c.si vasallus.si de feudo fue.con-
trouer.& vide in.c.j.de controuer.inter dn̄m & emphi.
Bald.plenè in consi.ccccxxix.incipien.quidam nobilis
possidet.in prima parte.quem omnino vide.

Ignorās esse feudum.

24 PRo sexta causa†dic qđ excusatio vasalli à p̄statio-
ne fidelitatis per annū & diem est si non possideat
feudū infra tempus dictū, sed alter tertius possidebat.
Guil.de cu.Bal.& Sali.in.l.solēnibus. C.de rei vendica.
formant istā quæstionē, & determināt ꝙ vasallus non
amittit ius suū,primò p̱.l.forma.§.si cū ego.ff.de censi-
bus.facit etiā.l.q̄ quisq̄.ff.de acquiren.rerū dominio.

Non possidēs feudum.

25 ITEM alia rōne ꝓbatur:†qa ad hoc vt vasallꝰ amit-
tat feudum requirit̄ ꝙ sit in dolo.tex.est in.c.fi.& ibi
notat̄ de prohibita feudi aliena.p̱ lothariū.sed dolus si-
bi ascribi nō potest,nō possidendo:qa ex quo nō habet
feudi cōmoda non tenet̄ subire onera.¶Itē quia nō de-
bet sibi īputari illud tp̄s q̄diu cū possessore litigat.C.q̄
admitti.& ꝓ hac opinione est gl.fi.in.c.titius filiꝰ.in tit.
si de feudo.fuer.cōtrouer.istā sn̄iam tenet And.de yser.
in.c.j.in prin.in tit.de capi.corādi.istā etiā tenet Franci.
Zabarella in.c.ȷ.extrà de feu. ¶Istā etiā tenent Aluaro.
& Car.Alex.in.c.j.in vlti.col.q̄ fuit prima causa bn̄ficiȷ
amit.Bal.istud tenet in cōsilio hìc in p̄cedenti causa al-
legato,& istā etiā tenet Iacobinus de sancto Georgio
in tractatu suo feudorū.in verbo,qui quidem inuestiti
præstiterūt.in.xxiiȷ.fo.in.viȷ.col.illius glo.¶Istud etiā
tenet Ioā.Sanxon in consuetu. Turon̄.titu.(cōment on
doibt faire hommage)articu.j.fol.lxv.cōclusi.xxxiiȷ.

Vasallꝰ nō amittit feudū nisi sit in dolo.

26 SED iuxta prædicta quæro,†duo cōtendunt de hę-
reditate dn̄i, nunquid vasallus debeat petere inue-
stiturā ab vtroq̄, an ab vno:an excusabitur si nō petat
donec certū fuerit quis eorū erit hæres.do.Cardi.Alex.
dicit ꝙ si vnꝰ est possessor hæreditatis, ꝙ ab eo est pe-
tenda inuestituræ renouatio:poterit etiā peti à cōpeti-
tore cū præstatione,saltē,vt non præiudicet.& si appa-
ruerit nō esse hæredē.argu.C.de peti.hære.l.fi.&.l.ordi-
nata.ff. de libera.causa.l.p̄tor ait.in prin.ff.de dāno in-
fecto.vel etiā potest differre quousq̄ aliquis cōtenden-
tium obtineat.extrà de iure patro.c.si verò.ff.de appel.
l.si plusorio. in fi.& ita dicit Iaco.ardizo. in tit.quibus
modis feudū amittatur.sub rubricella:si duo cōtendūt
de hæreditate.& facit qđ voluit Bal.ī procœmio decre-
talium.in.ȷ.col.in.c.ex tenore.in fi.col.de rescriptis.vbi

Quæstio.

27 concludit, †ꝙ si qs est inuestitus à duobus tēpore scismatis, quorũ vterq; prætendit se papã propter dubiũ excusatur: vt valeat vtraq; inuestitura: & sustineat̃ illa postea q̃ erat facta à vero papa: & ꝙ melius sit differre cum protestatione qđ per eum non stat. facit notabile

Duob⁹ iperatorẽ electis null⁹ dare potest priuilegia.

28 consiliũ Oldra. consi. xxij. incipien. ad quęstionem †vbi loquitur de duob⁹ electis imperatoribus, ꝙ nullus illorum possit dare priuilegia, ꝓpter iuris ambiguitatem, quæ vtrumq; in vtroq; impedire videt̃. l. duo sunt titij. ff. de testa. tutela. l. in tēpus. §. quoties. ff. de hæredi. instituendis. nam alter administrantiũ concursum alterius impedit. l. quoties. ff. de vsufru. ij. responso. & cũ vterq; de statu suo dubitat, neuter executionẽ eorũ quæ aliàs posset habet. ff. de testa. l. de statu. ff. de lega. iij. l. j.

29 PRo septima causa excusatur vasallus, †quãdo nulla vnq; fuit præstita inuestitura, secus quando iam fuit præstita: sed nũc petitur renouatio iuestituræ: quia iura loquẽtia de priuatiõe feudi ꝓpter non præstitum debitum infra annũ & diem, nõ intelliguntur, qñ vnq; nulla fuit præstita inuestitura: sed solũ intelliguntur qñ debet peti renouatio inuestituræ. ita Cardi. Alex. in. c. j. quæ fuit prima causa beneficij amittendi. allegat Bald. in. §. præterea. de prohi. feudi aliena. per Federicum. dñs Frãciscus de curte dicit, ꝙ de hoc est materia in. c. j. §. ij. quæ fuit prima causa beneficij amittendi.

30 OCtaua causa †si vasallus præstiterit iuramentum fidelitatis pro se & suis successoribus: quia tale iuramentũ sufficit. tex. est in simili, & ibi gl. & cõmuniter omnes in. c. veritatis. extrà de iureiurando. tñ aduertendum est ꝙ licet iuramentũ isto casu non sit reiterandũ, renouanda tñ est inuestitura, seu renouatio inuestiturę petenda. Aluaro. & Cardi. Alex. & Francisc. de curte. in dicto. c. j. quæ fuit prima causa beneficij amittendi.

31 NOna causa †est quando feudũ est exiguum: quia tunc vasallus ꝓpter non petitionem renouationis inuestituræ eo nõ priuatur: nullũ alium hoc dicentem legi prẹter Ludouicũ romanum in nota. suo. ccxx. incipiẽ. tu qui habes feudũ. vbi ponit quid sit feudum exiguũ, & ita dicit Aluaro. in. c. j. §. nulla. in ti. per quos fiat inuestitura. nõ est hîc insidendũ in illa causa, si dñs receperit vasallũ post tẽpus elapsum, an dicatur remisisse: qa non facit fructus suos dominus, nisi postq; posuerit feudũ in manu sua per consuetudinẽ nostram.

ALias causas posui supra in q̃stionibus quas annotare potes quidã verò mihi allegauerunt Ray. in feud. vbi sunt multæ causę super ver. inuestiti præstiterunt Alberto eorum domino iuramẽtum eorum fidelitatis. j. in. xxv. colũ. sed pro certo non habeo ipsum: nec illum vnq; vidi, si tu habeas, videas.

Vasall⁹ ipeditus petere inuestiturã debet ꝓtestari de impedimẽto.

32 ADuerte quia quando †vasallus impeditus est aliquo impedimento, propter qđ non possit petere renouationem inuestiturę, debet protestari de impedimento per ea q̃ voluit Io. and. in. c. fi. extrà de appell. Et dicta per dñm meum Iaso. q̃ faciunt ad ꝓpositũ. in. l. de pupillo. §. si qs ipsi prætori in. iij. col. ff. de noui ope. nũtia. & ibi Alexã. in apostillis ad Bar. & in lec. & in. l. properandũ. §. sin autem vterq;. in. j. col. C. de iudi. ꝑ Feli. in c. ex transmissa. de rescriptis. & per Philippũ Francum in. c. ex tenore. in. xiiij. col. extrà de appel. vbi multa per Alex. in consi. xix. in. ij. colũ. incipi. Viso processu causæ verten. in. j. volu. Plura ad propositum & in specie per Card. Alex. in. c. j. in. vij. col. in ti. quo tempore miles.

33 ADuerte ad q̃stionem quã ponunt doctores: †ponẽ ꝙ vasallus inuestiturã petierit à dño infra tempus debitũ & debito modo, dñs aũt nõ vult ipsum inuestire: an priuari debeat dñs iure proprietatis, seu iure qđ consequitur rõne ꝓprietatis. Aluaro. & Car. Alex. in d. c. j. quo tpe miles, dicũt ꝙ sic. Ita tenet glo. in. c. fi. ꝑ q̃s fiat inuestitura. Idẽ tenent p̃dicti doc. in. c. j. q̃ fuit prima causa bñfi. amit. in. iij. col. & ibi Frã. de curte iunior. Sed tñ ꝑ senten. scđm And. de ysernia. i. c. j. q̃liter dñs ꝓprietate priuet̃. ¶ Vide de hac q̃one Boeriũ in cõsuetu. Bituricen. titu. de cõsuetudine feu. in. §. xj. in fi. glo. & ibi ponit qđ dñs põt cogi p̃cisẽ ad inuestiendum vasallũ.

☞ ADDITIO. Aduerte ꝙ licet dñs, & vasallus iudicent̃ ad paria, & qđ dispositũ est in vno habeat locũ in alio, vt dicit Aluaro. in. c. j. §. pterea. in. ij. notabili. qd fit inuestiturà. & facit text. in c. j. de forma fideli. circa finẽ. & canonizat̃. xxij. q. v. c. de forma. Tamẽ istud fallit in. xv. casib⁹ quos ponit Matthæus de Afflictis in decisio. Neapolitanis in sua decisione. cclxv. q̃s vide, quia sunt multũ notabiles. *

ADuerte etiam ad regulã Bald. & Francis. de curte. in. c. j. §. fi. qui feudum dare possunt. Facit doctrina Feli. in. c. cum non ab homine. extrà de iudi.

34 ITEM †q̃ro, an ꝑ ista renouatiõe inuestituræ debeat solui laudemia? Frãci. de curte. i. c. j. q̃ fuit prima cau. bñficij amit. in fine dicit qđ nõ: †qa renouatio inuestituræ nõ est alienatio. alleg. Bal. in. d. c. q̃ in ecclesiarũ. extrà de cõstitutio. †sed si vasall⁹ alienet in aliũ, tũc tenet̃ soluere laudemiũ. & dicit ꝙ istud põt decidi ex illo qđ dicit̃: †ꝙ de feudo ad emphyteusim bonũ est argumẽtũ. Sed qñ quis alienat emphyteusim tenet̃ soluere laudemia. l. fin. C. de iure emphyteu. tu dic ꝙ in hoc nõ est bonũ argumentũ: sed est in hoc differentia: qa alienãdo emphyteu. dñs p̃fertur quibuscũq;. d. l. fi. secus in feudo. textus in. c. j. §. porrò. q̃liter olim feudũ poterat alienari: an autẽ pro renouatione feudi in ꝑsonã filiorũ debeat solui laudemiũ: vide Bald. in. c. quæ in ecclesiarũ. in. xij. colũ. extrà de constitu. & Alexã. in consilio. v. incipien. si vera sunt ea. in. ij. col. in. v. vol. vbi dicunt ꝙ non. 35 36 37

38 NVnquid autẽ †dñs possit cogere vasallũ vt det ei instrumentũ feudi. vide Bal. in. l. instru. C. de fideiusso. dñs Ias. pceptor meus in. l. ij. in. lxxxij. col. C. de iure emphyteutico. vbi ponit etiã de barone nũquid debeat ostẽdere titulũ suæ possessiõis. vide etiã eundẽ do. meũ Ias. in. l. si legatũ. ff. de edẽdo. ¶ Aduerte ad notabilẽ casum in quo qs cogit̃ edere instrumentũ cõtra se ꝑ dño, scilicet qñ dñs dicit rem suã censualẽ aut emphyteuticã fuisse venditã, ratione cui⁹ venditionis p̃tendit ius laudemiorũ, aut retractus, aut aliud ius. nã tũc isto casu cogit̃ edere instrumentũ emptionis & vẽditionis rei cẽsualis venditæ: vt in terminis dicit Bal. in. l. q̃ quisq;. §. editiões. ff. de edẽ. in. iiij. col. ibi, ecce quartũ exemplũ: & istud quotidiẽ practicat̃ in curijs nostris: & vide q̃ dicit Io. Fab. in. §. ꝑiudiciales. in. viij. colũ. ibi, sed qd si

39 nihil. institu. de actio. vbi dicit †ꝙ dñs cẽsualis vel redditualis põt cogere & cõcludere cõtra censatariũ. vt eidẽ litera de cõtractu reddit⁹ ꝑ. l. sicut data. C. de libe. causa. ¶ Vide Specu. tit. de emphyteusi, versi. cxlj. & adde etiã aliũ casum in quo quis tenet̃ edere instrumentũ, quando scilicet qs in suo libello facit de eo mentionẽ, quia tunc tenetur edere parti anteq; respondeat suo libello. vt tenet dñs meus Ias. in. l. j. §. edenda. ff. de eden. vbi tenet ꝙ

net ꝙ ſi pars noluit exhibere, iudex poteſt pronunciare quòd tali inſtrumento nunꝗ̄ fides adhibeatur.

ADuerte tamen ad prædicta quę dicta ſunt in hoc. §.ꝙ domin⁹ ad hoc vt faciat fructus ſuos debet de iure aliqua probare.de quibus per do.Cardi.Alex. in.d.c.j.§.j.in vltima colum.in tit.quæ fuit prima cauſa beneficij amitten.

§.ſecundo.

ET entant que touche les pupilles, leurs tuteurs ſeront tenuz de faire recognoiſſance de la choſe feodale au ſeigneur du fied dedans le terme d'ung an:ſans eſtre tenu de faire hōmage et ſermēt de feaulte:aultrement ledict an paſſe, le ſeigneur du fied pourra mettre en ſa main la choſe de ſon fied:et faire les fruictz ſiēs pour faulte de ladicte recognoiſſance. Et quāt leſdictz pupilles ſerōt hors de tutelle, ilz ſerōt tenuz de faire hōmage & ſerment de feaulte audict ſeigñr dedās ung an apres ladicte tutelle finie. Et ſ'ilz ne le fōt, ledict ſeigneur dudict fied, pourra aſſeoir et mettre en ſa main la choſe de ſon fied, & faire les fruictz ſiēs iuſques debuoir de fied luy ſoit faict, cōme dict eſt.

IDEM in comitatu Niuerneñ. §.j.ibi: (Et entant que touche les pupilles) in titu. (Des fiedz.)

Minor xiiij.an. ſi nō petierit renouationē iueſtiturę nō priuatur feudo.

1 ¶†De iure em̄ minor.xiiij.annis, ſi non petierit renouationē inueſtituræ non priuatur feudo.textus eſt in.c.j.§. præterea.de prohibi. feud.aliena.ꝑ Federicum.& notatur per glo.in.c.ſi minori.ſi de feudo fuerit cōtrouerſia.& notatur per textū glo.& doc.in.c.j.in verſi.infantia. in titu.quo tempore miles.Et ita dicit & tenet Alex.in conſilio.ſuo.lxxix.in penul.col.in.j. volumine. vbi plura allegat. Et aduerte

2 †ꝙ minores.xiiij.annis nō tenentur iurare.c.paruuli.& c.pueri.xxij.q.v.¶Quis aūt dicatur pupill⁹, vide.l.pupillus.in prin.ff.de verbo.& re.ſig.

Infans quis.

3 †& qs dicaẗ infans, & diciẗ minor ſeptennio: vt habeẗ.in.l.ſi infanti. C.de iure deli.& in.l.ſi infans.ff.de verbo.ſigni.

Quis pupillus.

4 †Et pupillus maior ſeptennio vſq; ad pubertatē.xxij.q.v.c.pueri.& notaẗ in.c.pueri.j.q.j.

5 †Et impuberes qūo cognoſcanẗ. vide Ioā.Fab.Chriſtofo.porcum & in alios inſti.quib. mod.tute.finiaẗ.in princ.& Panor.in.c.puberes.de deſponſa.impuberū.¶Et vide Boerium in tit.de conſue. iuris ſtatus perſo.§.viij.in glo.j.&.iij.§.x.in glo.j.

VIdetur ꝙ iſta cōſuetudo ſit cōtraria quodammodo cōſuetudini pręceden.ꝗa in conſuetudine pręcedenti dicitur qđ dn̄s facit fructus ſuos cōtra non petentes inueſtiturā quæ ſunt extra pupillaritatē, hîc verò etiā dicit ꝙ ſi ſint in pupillaritate, & tutores eorum non petierūt inueſtituram, ꝙ etiā priuantur fructibus. ¶Aduerte ꝗa iſtę duæ cōſuetudines faciunt differentiā an pupillus habeat tutorē, aut non. Nam ſi nō habeat tutorem, & non petierit inueſtituram, dn̄s non poterit facere fructus ſuos:vt per cōſuetudinem pręcedentem: per argumentū à cōtrario ſenſu, qđ eſt validum.l.j.vbi do.meus Iaſ.ff.de offici.eius cui manda.eſt iuriſdi.

Pupillo tutorem hn̄ti currit tēpus ſicut maiori.

6 SI verò †habuerit tutorem:tūc ei currit tempus, ſicut currit maiori.Ita vult hæc cōſuetudo noſtra. Et iſtā differentiam etiā tenuit Ia.de bel.viſu.ſentiendo ꝙ tex. in.c.j.in verſi.infantia.in titu.quo tēpore mi.non habet locū in pupillo habente tutorem. arg.d.§.p̄terea.&.§.ſi minori.in tit.ſi de feu.defuncti fue.cōtrouer.&.c.ſi quis deceſſerit. & arg.l.ſi infanti. C. de iure delibe.&.l.ſancimus.C.ad trebel.licet do. Bal.in.d.c.j.quo tpe miles.tenuerit cōtrariū.ſ.ꝙ quo ad priuationē ſui iuris propter negligentiā.Idē eſt de pupillo nō habente tutorē & habente, cū ex ſe ignoret oīa.argu.l.fi.ff.rē pupil.ſal.fo.Et idem videẗ dicere And.de yſernia in.d.§.præterea.

ET idem dicendū eſt in adulto, ꝗa ei currit tēpus.d. §.p̄terea.etiā ſi habeat curatorē:ſed dānum debet redundare in curatorē, niſi reſtituaẗ. arg.l.ij.C.de fund. patri.& in auẗ.de trien.& ſemiſ.§.ſi verò lis.vel minor reſtituetur.arg.l.iij.§.pe.ff.de rebus eorum.

An minor.xxv ann. feudo propter non petitionem inueſti. priuatus reſtitui debeat.

7 NVnquid †aūt poſſit reſtitui minor.xxv. ānis maior.xiiij.ſi nō petierit inueſtituram infra annū & diem.glo.in.c.j.§.pręterea.in ti.de ꝓhibita feudi aliena. per Federicū.ſub dubio reſpondet fortè ꝙ ſic:& ita etiā ſub dubio reſpōdet Hoſtien.in ti.de feudis.§. qb⁹ modis ſeu cauſis.verſi.ſed nūquid minor.tu dic ꝙ infallenter venit reſtituēdus ſcđ'm Iaco.de bello viſu, Andr.de yſernia, Petrū de ceruida. Aluaro.& Præpoſitū in.d.c.j. §.præterea.vbi oēs cōcludunt ꝙ venit reſtituendus, eo ꝙ eoipſo ꝙ nō petit inueſtiturā infra tēpus eſt læſus,& ideo eſt reſtituēdus per.l.interdū.ff.de minoribus. &.l. emptor.C.in qb⁹ cauſis reſti.in integrū nō eſt neceſſa. & hoc idē tenuit Iacobinus ardizon i ſumma, quibus modis feudū.ſub rubrica illa, an præſcriptio āni & diei maiori.xiiij.annis ꝑ.l.maiorib⁹. C. de in integrū reſtit. minorū.idē tenet Alex.in cōſi.lxxix.circa prin.de quo q̄ritur in pen.col.j.volu.nec obſtat.l.fi. C. in qbus cauſis in integ.reſtitu.nō eſt neceſſaria.vbi minor ip̄o iure ſeruaẗ illæſus aduerſus curſum tpis.& abſq; bn̄ficio reſtitutiōis:quia illa lex tollit ſolū p̄ſcriptiōes veteres inductas añ ipſam legē:non aūt tollit p̄ſcriptiones inductas poſt dictā legē per leges & cōſtitu.nouas, vel conſuetudines ſeu ſtatuta municipalia: vt tenet Inno.in.c. cōſtitutus.extrà de ī integrū reſti.vñ in hoc caſu currit p̄ſcriptio, ſed daẗ reſtitutio ſcđ'm gl.in.d.§.p̄terea.& tenet Spe.ī tit.de integrū reſti.§.j.ver.hoc aūt no.& verſi. ſed ī minore, facit.l.ſine hęrede.§.luci⁹.ff.de adminiſtra. tuto.& hāc opinionē ſecuti ſunt Ang.Bald. & Guido de ſuzaria.Oldra. Albe.de roſate, & Raphael.ī.d.l.fi.& Hoſtieñ.in ſumma de in integrū reſtitu.§.in quibuſdā. ver.p̄ſcriptus.quicquid dicat ibi Bar.qui nō approbaẗ ꝑ modernos, prout dicit Aluaro.in.d.§.p̄terea.tñ dicit Præpoſitus in.d.§.p̄terea.ꝙ ſi quis velit ſuſtinere Bart. pōt dicere ꝙ hîc in hoc caſu ſit ſpeciale, ex quo ꝓceſſit expreſſè de minore diſponēdo:vt currat cōtra eum talis p̄ſcriptio, ne reſultaret iniquitas, qđ facilitate lædaẗ, cum lex expreſſè auferat beneficiū reſtitutionis ſeruatur illęſus.per illud bn̄ficium reſtitutionis cōmunis:tamen eſt cōtra Bar. & ita etiam cōtra Bar.tenet Bal.in.l. cum notiſſimi.C.de præſcri.xxx.vel.xl. anno.& etiam Alex.in conſi.ſuo.xxxj.in.v.volumi.

Qñ præscriptio currat cõtra minorem.

8 ADde † qñ præscriptio currat cõtra minorẽ maximè quãdo est statutaria, siue sit annalis: vt est illa de qua in tit. (des iustices) suprà descripto. §.vij.& etiã vt est illa de q̃ i.c.j.infrà (des retraictz) siue decennalis: vt est illa q̃ est infrà in titu. (des censes). §.fi.& in titu. (des mainsmortes). §.fi. siue sex mensiũ, aut quinq; annorũ, aut aliæ similes de qbus feci mentionẽ.ĩ.§.penul.harũ cõsuetudinũ, siue sit tricennalis: vt est illa de qua in d.§. dic q̃ oẽs præscriptiones introductæ per cõsuetudines nostras, & sic post.l.fi.C.qb⁹ ex cau.maio.currunt contra minores. Claudius de aquis in.l.naturaliter.vltima, post Roma.ff.de vsucapio.& Præpositus & Aluaro.in

Statuta arctant etiã minores.

9 loco hic añ allega. † nã statuta & cõsuetudines arctant etiã minores. Tex.in.l.si sine hęrede.§.lucius.ff.de admi. tuto. Notat Ange.in.l.si plures.ff.de pactis. Alexan.in cõsi.xxxvij.incipiẽ. Consideratis his in.ij.col.in.iiij.volumi. Et hãc materiã disputauit Bar.in.d.l.fi.C.quibus ex cau.maio. Et Innoc.& Panor.in.c.constitutus.extrà

Terminus iudicialis.

10 de resti.in integrũ. ¶ † Itẽ etiam p̃scriptio termini iudicialis currit cõtra minorẽ: vt in tẽpore triennij quo durat instantia causæ principalis: qa illud tẽpus currit minori: & nõ datur restitutio nisi ĩ subsidiũ, tutore vel curatore existẽte non soluẽdo.l.properandũ.§.pen.& ibi plenè notat.ff.de iudi. Notat Bar.in.d.l.fi.in.vij.oppo

Instãtia statutaria.

11 sitione. † Idẽ est in instãtia statutaria: qa illa subrogatur loco instãtiæ iuris cõis, & ei⁹ naturam imitatur. Notãt cano.in.c.de causis. de offi.deleg. Io.and.ĩ tit.de appel. §.nũc breuiter.versi.licet aũt. Alex.in cõsi.xlij.incipi.In causa & lite vertẽte inter Christophorũ.in.j.colũ.in.iij.

Temp⁹ appellationis.

12 volu. † Quid de tp̃e appellatiõis interponendæ qd' est per nr̃as ordinationes illico: & renũtiandæ, qd' est infra decẽ dies, & releuandæ, qd' est infrà quindecim dies, & executiõi demãdandæ: qd' est infra q̃draginta dies. Dic q̃ currũt contra minorẽ: sed datur restitutio, etiã tutore & curatore existẽte soluendo: cũ maius sit in hoc preiudiciũ minoris, cũ ex toto pereat ius eius: qd' non est in prima instãtia. Hoc patet in.l.j.&.ij. C.si sæpius in integrũ resti.postu. vbi loquitur de tp̃e appellandi, qd' currit minori, & dat̃ restitutio: vt ibi. Et in.l.& si fine.§.penul. ff.de mino. notat Bar.in.d.l.fi.& Bal.in.d.l.j.C.si sæpi⁹.

Termini iudiciales.

13 † & gñaliter termini & p̃scriptiões iudiciales currũt minori & ecclesię salua restitutiõe. Tex.est in.c.auditis. & ibi gl.& Panor.& in.c.corã.de restitu.in integ. siue etiã sint dati à iudice. Pau.in.d.l.fin. C. qb⁹ ex cau.in.ij.col. & Bar.in.vij.opposi.& Bal.in.d.l.ij.C.si sæpi⁹ in integ. restitu.& in.l.cũ notissimi.ĩ princ. C.de p̃scrip.xxx.vel

Tp̃s datũ hæredi ad cõficiendũ inuentarium.

14 xl.anno. ¶ Itẽ dic q̃ tp̃s datum seu statutũ hæredi ad cõficiendũ inuentariũ, currit pupillo & minori, licet post restituat̃: vt tenet gl.in.l.auxiliũ.in princ.in verbo, cessabit.ff.de mino. Tex.est in.§.pupillus.in aut̃.de hęredib⁹ & falci. Dñs me⁹ Ias.in.l. p̃perandũ.§.fi.in.ij.notabi.C.

15 de iudicijs. ¶ † Itẽ tẽpus datũ ad opponendũ exceptionẽ non numeratæ dotis currit minori. aut̃.si minori, C.

16 de tẽpo.in integrũ restit.petẽde. ¶ † Itẽ tempus datũ ad petendũ bonorũ possessionẽ de iure p̃torio. vt in.§.fi. institu.de bono.pos. vt tenet Bar.in.d.l.fi.in vlti.colũ. versi.expedit⁹ de gl.qd de p̃scriptiõe statutaria.xxx.annorũ.dicam.ĩ.in.§.penul.harũ cõsuetudinũ. ¶ Qñ verò cõsuetudo liget minores. vide Boeriũ ĩ cõsuetudini. Bituricẽñ.titu.de p̃scriptionib⁹.§.j.in gl.an cõtra mino

Minor læsus in

17 rem.& ibi ponit qñ p̃scrip.currit cõtra minorẽ. ¶ Et qd debeat exprimere minor ĩ restitu.qñ dicit se læsum, qa debet dicere, se læsum sui facilitate, vel dolo aduersarij, aliàs nõ p̃cedit restitutio, sec⁹ si dicat se circũscriptũ, vide Matthæũ de Afflictis in cõstitu.regni Siciliæ, q̃ incipit, minorũ iura.in.iij.nota.in.ij.lib.& in.iiij.notabili. ponit qd' in delictis eis nõ subuenit̃. & in.vij.an minores ligẽtur cõsuetudinib⁹ patriæ, vbi dicit qd' sic, p tex. in.l.sine hęrede.§.lucius.ff. de administra.tutorũ. & in viij.notabili ponit q̃ succurrit̃ eis in huiusmodi petendis inuestituris, sed ibi de iure: sed apud nos in Gallia sunt diuersæ cõsuetudines quæ p̃uident minorib⁹, vt in cõsuetudine Parisieñ.in tit.(des fiedz.) arti.xxviij.& xxix.in balliuatu Meluneñ.minor nõ põt tenere feudũ nisi masculus sit.xx. annorũ. fœmina verò.xv. In balliuatu Senonẽ. est titulus exp̃ssus prouidẽs minoribus, in titul.(de bail,& garde denfansmineurs) vbi sunt noue articuli qbus prouidetur minorib⁹, & sic de alijs: quas videre poterit vnusquisq; suo loco. Sed deficientibus cõsuetudinib⁹ aduerte ad id qd' hic in hac cõsuetudine dixi. Et aduerte etiã qd' idem Matthæus in dicto loco, in gl.fi.in fine. dicit qd' minor etiã restituit̃ aduersus venditionẽ rei immobilis, etiã si in vẽditiõe interuenerint solennitates à iure reqsitæ, etiã si interuenit decretum iudicis dũmodo appareat de læsione. Et ibi ponit nouẽ requisita in talib⁹ solẽnitatibus q̃ hic insero, summariè pro practica iuuenum. ¶ Primò qd' subsit causa vrgens. ¶ Scd'ò qd' debitũ pupilli nõ possit satisfieri ex bonis mobilib⁹ pupilli, & ibi qd' possunt vẽdi pro alimẽtis pupilli. ¶ Tertiò qd' liqueat iudici de p̃dictis per discussionẽ bonorũ ipsiuspupilli, & sic debet apparere ex actis, immò debet p̃cedere interlocutoria iudicis qd' nõ extant mobilia. ¶ Quartò qd' vendat̃ res minus dãnosa pupillo. ¶ Quintò qd' pro paruo debito nõ vendatur res magna. ¶ Sextò qd' interueniat subhastatio. ¶ Septimò qd' interueniat tutoris, & curatoris autoritas. ¶ Octauò qd' interueniat decretũ iudicis dicẽtis in decreto dictã venditionẽ esse faciendã, & iõ interponit decretũ suũ. ¶ Nonò subscriptio iudicio ĩ decreto. allegat Fabianũ iam prædicta ponentem, quẽ vide. *

17 SED iuxta † nr̃am cõsuetudinem q̃ro: minor vigintiquinq; annis restituit̃: vt hic antè dictũ est: nunqd restitutio trahet̃ ad fruct⁹ perceptos p dñm: nã ista q̃stio ẽ necessaria: qa scd'm cõsuetudinẽ nr̃am nõ fit p̃iudiciũ nisi in fructib⁹: & iõ si non prodesset in fructibus nõ esset opus restitutiõe, cũ in alio nihil p̃desse posset. Et ista causa esset multũ vrgẽs ad tenendũ q̃ dicta restitutio operari debet, quo ad fruct⁹ etiam perceptos.

18 ADuerte † ad vnã singularem doctrinã nunquid in gñali restitutiõe veniant fruct⁹. De qua per dñm meũ Ias.in.l.gallus.§.& qd si tm̃.in.x.col.ff.de liberis & posthu.& in.l.fi.in.iij.col.ff.de cõsti.pricipũ satis plenè dixi.s̃.in tit.(Des iustices & droictz dicelles).§.(Si aulcun cõmet simple larrecin.) in gl.in tex.ibi: (sil na grace du prince.) versi.limita tñ prædicta inquantum dixi.

ADuertendũ est q̃ in casu nostrę cõsuetudinis dñs qui facit fruct⁹ suos ratione inuestituræ nõ petitæ facit eos suos ea rõne: qa ex quo dñs habet p̃prietatẽ, si vtile dominiũ, qd' est penes vasallum, reuertat̃ ad dñm, cõsolidatur cũ proprietate: ita q̃ dñs dicit̃ partid pare nõ ex aliena re fruct⁹, sed ex re sua p̃pria: & iõ non tenet̃ tales fructus cõputare in sortẽ. Ita Panormi.in c. at si clerici.extrà de iudicijs.& in.c.j.extrà de feudis. Nã ex quo dicit Panormi.in.c.at si clerici. q̃ si dominus habuerit

buerit feudũ vasalli in manu sua, nõ tenet̃ fruct⁹ computare i sortẽ ea rõne: qa vtile dñium cõsolidat̃ cũ proprietate; put. s̃. dixi in. c. p̃ceden. i gl. ibi, in text. (Et faire les fruitz siẽs.) Scd'o est nũc doctrina Bal. & Ange. in. l. emptor. ff. de rei vẽdica. Bal. Imo. & Alexã. in. l. domos ff. de leg. j. Bal. & Imol. in. l. insulã. §. fruct⁹. ff. solu. matri. Alex. cõsi. cxxiij. incipiẽte. Discussis hęsitationib⁹ i vlti. col. in. j. volu. dicentiũ, q̃ vbi fruct⁹ veniunt rõne dominij trãslati: licet aliq̃liter tale dñium sit resolubile, fruct⁹ pcepti non cõpensantur cũ melioramẽtis: per gl. singulare in dicta. l. emptor. imò singulariter & in specie, & multũ bene ad ppositum: si bene aduertat̃ ad ei⁹ dicta Franciscus curti⁹ qui fuit præceptor me⁹ & est modernus: in cõsi. suo. vj. inci. Præsupponit̃ in ciuitate Papiæ adesse statutũ. in vlti. col. i fi. qd' quidẽ consiliũ est post tractatũ suum feudorũ dicit, q̃ ex q̃ alicui⁹ rei trãslatũ est dñium apud aliquẽ, licet sub cõditione veniat restituendũ: q̃ si ex dicta re detur restitutio, talis restitutio nõ extendit̃ ad fructus iã perceptos. Cogita ex p̃dictis quid dicẽdũ sit in casu nostro: qa in hoc oppido Tholoni fui iterrogatus vbi me retraxerã ppter pestem regnantem in ciuitate Heduẽ. hoc mẽse Augusto, anni 19 domini M.cccccviij. ¶ Hoc † anno dñi M.cccccxix. me existẽte in oppido yssiaci episcopi, q̃ est locus meæ natiuitatis vbi me retraxerã propter aliã pestẽ hoc anno regnantẽ in prædicta ciuitate Heduẽ. nonnullas additiones ad has meas cõsuetudines ex dictis Boerij, Sanxon, & Pyrrhi, (quos vsq; in anno dñi. M.cccccxviij. nõ videram) feci, secundũ quòd videri potest in illis.

Autoris huius libri p̃ria.

☞ ADDITIO. Etiã hoc ãno dñi M.ccccc.xxxj. me existẽte in hac ciuitate Parisieñ. vbi rex me vocauit in cõsiliarium parlamẽti Parisiensis inueni Matthæũ de Afflictis, consilia & practicã causarum criminaliũ Hippolyti de Marsilijs, & consilia Bertrandi, ex quibus multa addidi ad hęc nostra cõmẽtaria, & maximè ex dictis Matthæi de Afflictis, quę sunt satis vtilia in practica. *

10 ADde tamẽ † q̃ qñ restitutio est de iustitia: puta in casu nostro cũ iure pmittente concedat̃, & nõ de gratia: semp venit restitutio fructuũ. tex. est in. c. grauis. extrà de restitu. spolia. & in. l. videam⁹. §. in fauiana. ff. de vsuris. Inno. & Panor. in. c. venerabili. in. j. notabi. de offi. delega. Roma. consi. cccclilij. Et ista dicit & allegat Frãcis. curtius antiquior, q̃ fuit auuncul⁹ Frãcisci curtij iunioris in cõsi. lxxj. in additiõe quadam quę est in fine illius cõsilij, quæ incipit. Maximè cũ restitutio. Quod consiliũ pro materia restitutiõis fructuũ est vidẽdũ, & 11 literis aureis signandũ. † Dicit̃ hìc de pupillo, qd si mulier aliq̃ habuerit maritũ furiosum aut aliàs absentẽ: qui nõ vult aut non põt, qui tñ tenetur facere homagiũ, an mulier hoc casu priuet̃ fructib⁹ sui feudi, dic q̃ nõ si fecerit, & qd' in hoc casu facere põt: vt tenet i terminis Io. fab. in. §. fuerat. in. j. col. i stitu. de actio. ¶ An tutor teneatur recipere iueſtituras aliorũ, seu an possit, vide Boeriũ in cõsuetu. Bituriceñ. titulo. de cõsuetudine iuris status personarum. §. xij. in glo. hęc cõsuetudo est generalis.

In textu ibi

Sans estre tenu faire hommage.

Tutor prestare põt pro

1 ADuerte † tñ q̃ si velit facere iuramentũ fidelitatis, & præstare pro pupillo, potest: vt tenet Aluaro. quem cõiter sequunt̃ feudistæ. in. c. si minori. in tit. si de feudo defuncti. fue. cõtrouer. pro hoc faciunt nota. Per Bal. in. c. j. §. nullæ. in ti. per quos fiat inuestitura.

pupillo fidelitatem.

NAm in omni feudo semper est petẽda inuestitura, per quos fiat iuestitura. §. nulla. & c. j. quæ fuit prima causa benefi. amitten. & c. j. quo tempore miles. nisi in casibus positis in dicto. c. j. quo tempore, & quos suprà posui in. §. j. scilicet. Aduerte quia in omnibus casibus in quibus requiritur inuestitura, non requiritur fidelitatis præstatio seu iuramentum.

2 PRimò enim in pupillo seu ĩpubere. † qa licet impubes teneat̃ petere inuestiturã, non tñ tenetur præstare iuramentũ. Ita dicit & ponit Aluaro. in. c. j. §. nulla. in tit. p q̃s fiat inuestit. vbi ponit quosdã alios casus, q̃s supra posui in. §. p̃cedẽti. Et de isto est tex. ad lrãm. in c. j. §. si minori. i ti. si de feu. fue. cõtrouersia. & etiã ei⁹ tutor, licet teneat̃ petere iueſtiturã: non tñ cogit̃ præstare iuramentũ. Ita tex. ibi. ¶ Quid operat̃ inuestitura. Boerius in cõsuetu. Bituriceñ. ti. de cõsuetudine feu. §. iij.

Impubes non cogit iurare.

EXtende primò i pupillo etiam doli capace: prout tenet Aluaro. in. d. §. si minori. in. j. colum. & post eum Præpositus.

3 EXtende secũdò etiã i pupillo nõ doli capace, † qui volẽs non admitteret̃: qa iuramentũ debet habere comites. De quib⁹ in. c. & si xp̃s. extrà de iureiurãdo. in aut̃. qd' dicitur. p gl. de nuptijs. & iter eos comites est discretio, q̃ nõ cadit i tali. c. ij. extrà de delic. puero. iõ nõ admittit̃ ad iurandũ si vellet: & ideo idẽ & multomagis dic i infante: cũ in iuramẽto verba reqrant̃, vt in. §. sed neq; in aut̃. de mãda. pricipũ. colla. iij. sed infans nõ põt verba pferre. l. j. in prin. ff. de verbo. obli. Facit tex. i 4 c. j. quo tẽpo. mi. † secus tñ est in pupillo doli capace, q̃ licet non cõpellatur iurare, admittit̃ tñ volens. l. qui iurasse. ff. de iureiurã. & interpretãda sunt dicta Aluaroti prout ea itellexit Cardi. Alex. in. d. §. si minori. & ibi di5 cunt docto. † q̃ etiã tutor pupilli licet nõ cogat̃ iurare, admittit̃ tñ volẽs. De quib⁹ oibus supradictis plenissimè, vide Iacobi. de sancto Georgio i tractatu suo feudorum. in verbo, qui qdem inuestiti p̃stiterunt iuramẽtũ fidelitatis. in. xxiij. fo. in. vj. colũ. illi⁹ verbi. ¶ Et de hisvi de Boeriũ in consuetu. Bituricẽ. ti. de cõsuetudi. feudi. §. xiij. & xvj. Et aduerte ad gl. in. l. sequit̃. §. j. ff. de vsuca. q̃ 6 dicit † q̃ filij Normanorũ & Italorũ sunt doli capaces. in. xiij. anno. & vide eundẽ Boeriũ in dictis consuetu. ti. de consuetu. iuris status personarum. §. xj. in glo. fi.

Pupill⁹ non doli capax et volẽs nõ admittit̃ ad iuramentũ.

In textu ibi

Faire recognoissance.

1 QVia in hoc. §. & in. §. præcedẽti dicitur † q̃ inuestitura est petẽda: quæro q̃liter est petẽda: Glo. nota. in. §. nulla. p quos fiat inuestitura. ponit modũ petẽdi: & dicit notabiliter, q̃ vasall⁹ debet honorificæ adire dñm, & cũ curialitate & hũilitate petere iuestiturã in p̃sentia pariũ, vel aliorũ q̃ scd'm formã cõsue. & iuris feudalis dñt interuenire in inuestituris fiendis, put notat̃ in. c. j. i prin. qd sit inuestitura. Et in ti. q̃ testes sint necessarij ad pbandũ nouam inuestiturã feudi.

Inuestitura qualiter sit petẽda.

2 ET forma petẽdi erit talis: videlicet † vt dicat ipe vasallus. Dñe mi peto cũ omni debita reuerẽtia qua possum iuestiturã talis feudi mei qd' à te teneo & possideo: & hoc si est iuestitura feudi antiqui: & si est iuestitura feudi noui, dicat talis. Feudũ qd' à te possidere debeo. & postea subiũgat ista verba. Et fidelitatẽ tibi face-

Forma petendæ iuestituræ.

re sum parat⁹, & polliceri cōtra oēm: excepto rege nr̄o, qui dicit̄ imperator in suo regno: & exceptis anterioribus dn̄is meis, si tn̄ p̄dictaverba de fidelitate pollicēda & p̄standa nō exprimant̄ specialiter p vasallū, sed simpliciter dixerit, postulo iuestiturā mei recti feudi, q̄ hoc sufficeret: cū ipsa fidelitas tacitè subintelligat̄. ita tenet gl. in d. §. nulla. & tenuit Aluaro. & Cardi. Alex. i. c. j. in prin. in. j. q̄ōne. de capit. coradi. & i. c. j. in prin. q̄ fuit prima causa bn̄ficij amit. & dixi. s. in. §. p̄cedē. ¶ Formam fidelitatis ponit Ioā. Sanxon in cōsuetu. Turon̄. tit. (Comment hōmage se doibt faire à son seigneur.) arti. j. fo. lx. & lxj. Et Boerius in cōsuetudi. Bituricen̄. titu. de cōsuetudine feudi & cens. §. iij. vbi facit differentiā inter nobilem & ignobilē, quomodo debeant facere homagiū.

In textu ibi

Faire hommage et serment.

Cōtenta in dicto iuramē to.

1 Qvæ autē contineantur in iuramento fidelitatis. tex. in. c. j. de noua forma fidelitatis, dicit † q̄ in p̄dicto iuramento cōtinent̄ infrascripta. s. incolume, tutū, honestū, vtile, facile, & possibile, & de effectu istorū verborū, vide do. Iaco. de sancto Georgio in tracta. suo feudorū: i verbo, q quidē inuestiti p̄stiterunt iuramen. fidelitatis. in. xxiij. fol. in. iiij. col. illi⁹ verbi.

☞ ADDITIO. Vide declarationē istorum per Matthæū de Afflictis in sua decisio. cclxv. nu. iiij. vsq; ad numerū. xlvj. * ¶ Ista scilicet ponit Ioā. Sanxon in cōsuetu. Turon̄. tit. supradicto articu. j. fo. lxj. vbi prædicta exponit scd'm tex. in. c. de forma. xxij. q. v. & ibi ponit † q̄ iuramētū non pōt p̄stari p
2 pcuratorē, recipi verò sic. Quid aūt qn̄ lex vel statutū reqrit q̄ qs iuret ppria manu, vel pprio iuramēto. vide Alexā. i. l. q bona. §. si alieno. Adde ad p̄dicta Pyrrhū ☞ in cōsue. Aurelian̄. ti. de feudis capi. lxxvij. ¶ Aduerte etiā q̄m vt dicit Matthę⁹ de Afflictis in cōstitu. regni Sicilię, q̄ incipit, statuimus. q̄ est in. xxxvij. rubri. in. viij. nota. qd' iuramētū phorrescētiæ de q̄ in. c. statutū de rescriptis. i. vj. debet p̄stari in psona, & nō per pcuratorē: cū dicat tex. pprio iuramēto, vt dicūt ibi Dn̄icus & Archidiaconus, & ita cōsului in cōtingētia facti pro rege Anglię. & vide eundē Matthæū in cōstitutio. q̄ incipit, dn̄i à vasallis in. ij. quæstiōe primi notabilis. vbi ponit qūo iuramentū possit præstari per procuratorem. *

Iuramē tū phor rescentię cui præ stari de beat.

Iuramē tū an pos sit p̄stari p procu ratorē.

3 AN autē † iuramentū fidelitatis possit p̄stari p procuratorē. Bal. in. l. j. i. lvj. q̄ōne. ff. de rerū diuisi. dicit q̄ nō, nisi sit vniuersitas. p ea q̄ dicit Specu. in tit. de feudis ad finē. & itelligit̄ q̄ vniuersitas p̄stet iuramētū rōne feudi, nō aūt rōne iurisdictionis: qa tūc singuli debent p̄stare personaliter. Bal. in. l. j. §. ne aūt. C. de cadu. tol. vbi videt̄ dicere cōtrariū his q̄ dicit in dicta. l. j. ff. de
4 rerū diui. dic tn̄ † q̄ licet possit vasall⁹ præstare tale iuramentū per pcuratorē, tn̄ dn̄s non cogit̄ suscipere: vt tenet Pau. de ca. in consi. suo cccxxiij. incipien. laudatio & inuestitura in alijs cōsilijs antiquis in ipressione noua: & ita est cōsuetudo p̄posituræ Parisien̄. s. si vasallus dedit pcuratori suo speciale mandatū ad hoc: sed puto q̄ malè dixerit in. d. l. j. ff. de rerū diuisio. p tex. in. c. j. sed vtrū. in ti. p quos fiat iuestitura: vbi est textus ad literā q̄ inuestitura pōt accipi p interpositā personā, hoc est p procuratorē. ¶ De materia tn̄ videndū est plenissimè per Iacobi. de sancto Georgio in tractatu feudorum. in verbo, qui qdē inuestiti præstiterunt iuramentū fideli-

5 tatis. in. iij. colū. vbi dicit q̄ opinio cōmunis est † q̄ tale iuramētū possit p̄stari per pcuratorē: & ibi ponit quādā limitationē: & etiā ponit de multiplici iuramēto. & vide etiā de multiplici iuramēto Francis. curtiū in repetitiōe. l. admonēdi. ff. de iureiurā. sed aduerte qa requirit̄ spāle mandatū scd'm Bal. in. §. nulla. in. j. col. in titu. per q̄s fiat inuestitura. ¶ Vide Boeriū in consue. Bituricen̄. ti. de cōsue. feu. §. x. in gl. an vasallus possit inuestire.

QVod & q̄le iuramentū possit p̄stari per pcuratorē: & in qbus requirat̄ procuratoriū speciale aduerte: qa Bar. in. l. q bona. §. si alieno. ff. de dāno infec. ponit de q̄tuor iuramētis, & ad illū recurrēdū est, qa planè dicit, & in hoc iuramento requirit̄ speciale mandatū, vt hîc antè dixi: & tenet Iacobin⁹ in loco hîc antè allega. & tex. & cano. i. c. fi. de iura. cal. in. vj. ¶ Adde q̄ dicit idē Ioā. Sanxon. in loco hîc antè allegato. fo.
6 lxv. in. xxxvj. cōclusione. Et aduerte † q̄ istud homagiū pōt fieri marito pro feudo vxoris. bonū est tn̄ in receptione homagij qd' mulier cōsentiat: vt dicit Boerius in cōsuetudi. Bituricen̄. titu. de cōsuetudine feud. & cēsus. §. viij. & dixi suprà hoc eo. ti. §. j. in glo. (A la psone du seigneur.) in additiōe ibi posita. ¶ Aduerte etiā, qa M. Anto. baueria in suo tractatu de effectib⁹ iuramēti. ar-
7 ticu. liij. † ponit ista q̄tuor iuramenta q̄ requirūt speciale mandatū. s. in iuramēto calūniæ, in iuramēto litis decisorio, in iuramēto per qd' respōdetur positiōibus, & in iuramēto confirmatorio: & ibi addit quintū, scilicet in iuramēto per qd' quis se asserit fuisse in negligētia.

☞ ADDITIO. An subditi vasalli, vel etiā quicunq; alij subditi teneant̄ iurare fidelitatem dn̄o superiori. vide Matthæum de Afflictis in cōstitutione regni Siciliæ, quæ incipit, dn̄i à vasallis. in. x. quæstione primi notabilis. in. iij. lib. *

In textu ibi

Et faire les fruictz siens pour faulte de ladicte recognoissance.

POne q̄ tutor nō faciat, & qd' propter hoc dn̄s pcipiat fructus: an hoc casu tutor teneat̄ pupillo, & q̄ actiōe. Pro hui⁹ q̄stionis solutione & vera declaratiōe essent vidēda quæ dicunt̄ de tutorib⁹ testamētarijs, datiuis, & legitimis, & cū inquisitiōe datis, quorū quidē satisdatiōe onerant̄: alij non scd'm nota. in. §. fi. institu. de tutelis. & institu. de satisda. tuto. in princi. & nota. p Bar. in. l. j. i princ. ff. rē pupil. saluā fore in q̄ licet sit diuer
1 sitas q̄ ad dictā satisdationē, tn̄ hoc semp est verū † qd' oēs & quicūq; sint tutores tenent̄ p pupillo sic agere: & hoc qdē pmittere vtilia. s. agere, & inutilia p̄termittere. §. fin. in aut. vt hi q obliga. ha. se phi. res mino. coll. vj. glos. ij. institu. de satisda. tuto. i princip. posset etiā in pposito facere qd' dicit̄ de gestione, vtrū ceperit tutor agere negotia pupilli, an nō, & pptere a teneat̄, vel nō, secundū nota. in. l. j. in princi. in. l. ita aūt. §. gessisse. & in l. qui iussus. ff. de administra. tuto. his itaq; p̄suppositis, nō video excusationē tutoris quin teneat aut actione tutelæ finita tutela: aut ex stipulatiōe rem pupilli saluā, quæ stipulatio multū importat, vt suo loco dicet̄, maxime qa continet promissionē defensionis. de q̄ in. l. fi. §. defensionē. C. de admini. tuto. l. tutores. ff. de admini. tutorū. q̄ casu non dicit̄ bene defendere qui nō facit ea quæ quilibet legitim⁹ defendēs faceret. l. generaliter. ff. de admi-

de administra.tutorum.& non dr̃ legitime defendere q̃ non facit id ad ꝙ pupillus teneť,puta solutionē debiti facere,aut alterius iurisvtputa huius iuris,scd'm Bar.in
2 d.l.gñaliter.†vnde succedit ꝙ tutor male administrãs, &maxime sinēs consumere bona pupillaria nedũ conueniať actiõe tutelę & rem pupilli saluam fore:sed si nõ sit soluēdo põt corporaliter puniri:scd'm.l.ob fœnus.et ibi Bar.ff.de admini.tutorum.q̃ casus multum facit in propolito.et faciunt not.in.l.j.ff.de tute.et rõnibus dist. vbi tutor pupillo actiõe tutelę directa de gestis et neglectis propter dolũ seu culpã, tenetur reddere rationem: ex quo resolutiue dico in hac quęstiõe ꝙ teneť tutor,q̃a tenetur ad minus de lata culpa:cũ si ignoret,ignorat ꝙ omnes sciunt per consuetudinem nr̃am:ideo est in lata culpa.l.latæ culpæ.ff.de verb.sig.sed qua actione tutelæ scilicet rem pupilli saluã fore:aut de rõnibus distrahendis,est in hoc altercatio. sed videať Bar.in.l.j.§.pe.ff.de
☞ tutelis & rõnibus distrahendis.dicã alibi. ¶De multis male administrantibus diuersimode vide.ĩ.in tit.seq.§. vj.in gl.(& sera tenue)& ibi dixi de plurib⁹.et de tutore dixi.infrà in ti.(des enfans de plusieurs lictz).§.iiij.in gl. (maintenir.)& in.§.vj.in gl.inverbo,(par inuentaire.)✳

Tutor malè administrans quõ puniendus.

§.tertio.

LE Seigneur du Fied pour cause de fied et hommage a luy nõ faict, & pour denombrement non baille ne peult pretendre droit de commise.

IDem in comitatu Niuerneñ.§.ij.inci.(le seigneur du fied)in tit.(des fiedz)& in comitatu Burgundiæ.§.v.inci.(le seigneur du fied pour cause) ti.(des fiedz)idē in ducatu Borbonij.potest tñ impedire & ponere rem feudalē in manu sua : sed non facit fructus suos . ¶Similis est etiã cõsuetudo in septena Bituriceñ.sed ibi dñs feudi facit sequestrari rem feudalem,vt dicit Boerius ti.(des fiedz.) §.xiij.&.xvj.vbi dicit istud esse quocunq; modo feudum sit penes aliquē siue titulo lucratiuo siue oneroso.

ISta consuetudovidetur esse contra tex.in.c.j.§.sednec alia:quæ fuit prima causa bñficij amit.& de iure priuaretur feudo.tex.in.c.j.in prin.in tit.de.capi.corra . sed dic ꝙ istud est iure,ꝑut dicit Io.Fa.§.ꝑiudiciales.col.ix. ver.q̃d dicis de vasallo.insti.de ac.& Spe.in ti.de locato. §.nũc aliqua.ver.lxxxv.& Do.de sancto Gemi.in.c.ad apostolicę.de re iu.Alua.in.d.c.j.§.sed nec est.q̃ fuit prima causa bñficij amittendi.faciunt q̃ dicit do.Car. Flo. dictus zabarella.in cõs.xcij.inci.nobilesviri.in.iiij.col.et vide q̃ dicit do.meus Ias.in.l.ij.in.xij.col. ver.iiij.quæro de iure emphyteutico.¶Hæc oĩa allegat Io . Sanxon in consue.Turoneñ.tit.(Cõment hommage se doibt faire à son seigneur)arti j.fo.lx.in fi.Et quia hic dicit ꝙ sunt multę causæ ex q̃bus vasallus priuať feudo,inter al's est
1 vna.†si negauerit rem esse feudalē.ꝙ quõ intelligatur et limitetur,vide Boeriũ in consue.Bituriceñ.tit.de cõsue. feu.§.xiij.et.xiiij.vbi amplè qñ recognoscit aliũ an pręiudicet dño.Et si petat illum quem recognouit in guarendum,an sit audiendus:et q̃d si succubuerit in causa.

Negans rem esse feudalē priuatur feudo.

ET licet hoc casu nõ priuetur feudo in omnibus,tñ alijs casibus in quibus deberet feudo priuari non extenditur hæc consuetudo quæ solum habet locum in
1 suo casu.¶†Qui aũt sint alij casus ex quibus quis feudo priuatur ponit Pet.Iac.in suo trac.libellorum.in tit. ex quibus causis feu.amitta.& Iaco . de sancto Geor . in tra.suo feudorũ.in gl.dictiq; vasalli ꝑmiserunt nõ cõmittere feloniam.& Fran.curti.in suo tractatu feudorũ.
3 tit.ex quib.cau feud.amit.¶Et aduerte†ꝙ ex causis ex quibus filius potest exhæredari,ex eisdem vasallus põt feudo priuari: vt dicit Bal.in.l.solo. C.de libe.causa.& do.meus Ias.in auť.nõ licet.C.de liberis pręter.in.ij.col.
☞ ¶Et idem Bal.in.c.j.quib.modis feu.amit.✳¶ †Et ex
4 eisdem etiam dominus potest proprietate priuari : vt not.Cardi.Alex. in.c.j.in.j.col. quibus modis feudum amit.& Fran.de Are.in cõsi.suo.xiiij.in fi.vbi dicit vnũ
5 singulare,†ꝙ commissio in feudo propter iniuriam factam dño non transit ad hæredem immo requiritur ꝙ dominus fuerit conquestus in vita:ꝙ not.v.de do.meũ Ias.in.l.omnino.ff.de inoffi.testa.& ad antè dicta vide Hippo.de Marsilijs in singulari suo.xxij.¶VideBoeriũ in consue.Bituriceñ tit.de consue.feu.§.xv.in gl.fi.

Casus q̃bus q̃s feudo priuať.

☞ ADde aliam causam priuãdi vasallum à feudo scilicet si princeps mandauerit alicui vasallo,vt faciat aliquid q; sit iustum:si non obediat,põt illum priuare feudo.dixi in Catalogo gloriæ mũdi in.v.parte in xxiiij.consideratione.arti.xlj.Et ideo si tempore guerrarum princeps pręcipiat vasallo vt det & reponat castrũ suum in manibus suis ad illud custodiendum , q; põt, vt dicit Bal.in.§.quid ergo in ti.de inuestitura de re aliena facta.& dixi in.§.seq.sivasallus recusauerit et denegauerit,potest priuari feudo,prout factum fuit hoc anno domini.M.cccccxxxj. de Marchione Salutiarum , qui denegauit regi tempore guerræ existentis in Italia contra Carolum Austriacum imperatorem , dare & reponere in manibus regis castra Marchionatus,licet etiã vltra dispositionem iuris tenetur ex tenore inuestituræ. quia fuit priuatus feudo . & multum fuit ponderatus ille tenor inuestituræ , qui etiam multum attendi debet,vt dicit Bald.in proœ.feudo.& in.c.j.de duo. fratri.à capi. inuesti.✳

Feudo quõ priueť quis.

In textu ibi

Et hommage.

1 QVæro†quid sit homagiũ . homagiũ em̃ dicitur qñ aliq̃s promittit se esse hominem alicuius domini:& stare , & habitare vbi voluerit dñs , & ea seruitia exhibere prout dominus voluerit : & super hoc facit sibi homagium,idestvt sit homo suus.de quo in clementi.pastoralis.de re iudicata.nam censetur pro homagio obligatus qui fidelitatem & obedientiam præstat.vt in.c.conditione.extra de excessi. prælatorum aliqui autem appellant istam obligationem homagiũ vt in.c.ex diligenti.de simonia:& de ista dicam.ĩ.in tit. (des mainsmortes) vbi veniet ad propositum . aliqui appellant vasallagium:prout dicit ibi Hostieñ . homagium autem frequenter accipitur pro fidelitate,& econtra,& pro vasallagio:nam istaverba magis moribus ciuitatum & vtentium intelliguntur emanasse q̃ à iure scripto:vt tenet Spe.in tit.de feud.§.ij.versi.ij.quæritur. quoniam natura quotidie noua nomina edere deproperat:vt.l.ij.§.si quæritur. C.de veteri iure enucleando. ¶ Vide Ioannem Sanxon in consuetudine Turoneñ. titu . (Comment hommage se doibt offrir .) articu.j.

Homagium q̃d

Vasallagium.

fo.lx.& Pyrrhum in consue. Aurelianẽ.tit.de feudis.c.j.

Vasallagiũ itali, homagiũ Galli dicunt. 2 ET aduerte †ꝙ in Italia & alibi illud ꝙ vocatur vasallagium,in Frãcia appellatur homagium.prout dicit Bal.in consilio infrà allegato. ¶Aduerte etiam, quia gl.est multum notabilis super rub.C.de agrico.et censi.lib.xj.quæ ponit diuersa nomina colonorum. dicam.j.in titu.(des mainsmortes.)& declarantur prædicta nomina etiam per glo.in dicta cle.pastoralis. & per Spec.in tit.de feudis.§.fi.ad finem.

3 LIcet†em̃ diffinitio in iure sit periculosa,dicã tamen quid sit homagium:sed potius designando q̃ diffi-
Homagij diffinitio. 4 niendo:†homagium enim est fidelitas hominis pro tẽporalibus facta dño:& dicitur fidelitas,quia in ipsa homagij prẽstatione iuratur dño de obseruanda fide.d.c. ex diligenti.de simonia.c.cũ clerici.de verb.sig.c.graue. de exces.prẽlato.c.dilecti.de maio.& obed.quid aũt sit fidelitas dixi.s̃.in rub.huius tituli:& habetur in.c.j.in fi. per quos fiat inuestitura.& in.c.ego de iureiu.& Bal.in
Fidelitas quid. 5 c.quẽ in ecclesiarum.in.viij.col.de consti.dicit†ꝙ fidelitas est quedã subiectio prẽter naturã in capite liberorũ iõ in eodem.c.in.vij.col.dicit & firmiter tenuit ꝙ hẽc homagia sunt odiosa:& formã iuramẽti ĩ homagio ponit Spe.in ti.de feudis.§.qm̃ in pe.et fi.col.Facit.c.j.et ibi notant doc.qualiter vasallus iuramentũ præstare debeat.

In spũalibus nõ fit homagium. 6 ET dicitur in diffinitione pro temporalibus: † quia pro spiritualibus nõ fit homagium.c.fi.de reg.iur. & dr̃ dño facta:quia homagium prẽstatur tanq̃ superiori.c.grandi.de supplẽ.negli.prẽla.li.vj.c.j.de formafidelitatis:vel quia ꝑ homagium solũ obligatur homo: ipsi immediato dño cui facit fidelitatẽ non dño dñi:iõ homo hoĩs mei,nõ est homo meus.Ita Spe.in.d.§. qm̃. ver.xiiij.quẽritur,vbi dicit ꝙ licet rex Franciæ habeat potestatem in oẽs de regno,non tñ baronis sui homo, est homo suus.vt voluit Ludo.roma.post Bal. in.l.j.C. vnde legi.Et facit ꝙ dicitur de imperatore in.l.bñ à zenone.C.de quad.prẽscri.iuncta.l.deprecatio.ff.ad.l.rhodiam de iactu.facit.l.nam socij.ff.pro socio.facit.c.legit & ibi gl.in verbo,sorores meẽ.lxxxj.dist.l.modestinus. ff.de verbo.sig.Bar.in.l.si quis à liberis.§.si qs à liberis. ff.de liberis agno.vbi de vasallo.& facit ꝙ not.Bal.in.l. j.in.iij.col.C.cõia de leg.vbi dicit ꝙ cũ vasallus vasalli mei,non sit meusvasallus,nõ cogit̃ mihi iurare fidelitatem:dixi.s̃.in tit.(Des iustices).§.iiij.inci.(Le droit de indire.)in gl.(sur ses hommes subiectz.)

Homagiũ à fidelitate qũo differat. 7 DIffert aũt homagium à fidelitate†quia homagiũ dr̃ actus præstationis iuramenti cum sua solẽnitate,& fit in initio:sed fidelitas est obligatio permanens, & habens ꝑseuerantiã & tractũ tp̃is sicut cõtractus quo ad relatũ verborũ trãsit in instãti:vt Emere:sed emptio & vẽditio ꝑpetuò manet:vt no.Guil.de cug.ff.de iustitia & iure.l.ex hoc iure facere.ergo non durat in tp̃is tractu,scilicet factum esse iugiter ꝑseuerat.C.de ac.& obli. l.sicut.ff.cõmodati.l.in cõmodato.§.sicut.ff.de cap.l.in bello.§.factẽ.Et sic ex his apparet q̃d sit homagiũ.Quid
Fidelitas duplex. 8 aũt sit fidelitas dixi hic antè.¶Sed aduerte † qa est duplex:quædã supior,vt in feudo ligio:q̃dã inferior,vt in feudo non ligio:vt.j.dicam loquendo de feudo ligio.

Homagij nomẽ vnde. 9 ET tale nomẽ†homagij sumpsit originẽ ex consuetudine gñali,& potius ab ea vsurpatum est: ꝙ ex iure scripto fuerit introductum:prout voluit Spe.in tit. de feudis.§.qm̃.versi.secundo quẽritur.Car.in cle:pastoralis.versi.rursus.de re iu.habetur in.c.incolentes.de statu mona.& in.d.c.ex diligenti.extrà de simonia.

10 ET istud†homagiũ reperitur duplex:scilicet ligiũ et nõ ligiũ.Ligiũ aũt dr̃ ꝙ fit imperatori vel regi supremo,nullius fidelitate excepta:& de isto ligio habemus duos tex.vnus est in.d.cle.pastoralis.i.§.deniq̃.ibi dum dicit,rex ipse nr̃,et ecclĩẽ romane rõne regni ꝑdicti notoriè subditus,homoq̃ ligius &vasallus.Aliꝰ est tex. in tit.de qbusdam alijs extraordinarijs capitulis feudorum:quæ capitula sunt extrauagantia, & non sunt in corpore decime collationi:tamẽ notabilia sunt & vera: & tanq̃ solennia capitula allegant multi feudistẽ:& maxime Bal.in multis locis. Textus autem talis formalis est,quem intendo latius explicare:& ideo nota eum.

SI quis inuestitus de feudo ligio,pro quo contra oẽs hoĩes fidelitatẽ dño debet,Lucio et Titio ex se descẽdentibus filijs,sibi hẽredibus institutis vita decesserit:diuisione facta,si ad solũ Titium feudũ peruenerit,rõnabiliter placuit eũ solũ fidelitatis sacramẽto esse obnoxiũ, ad quem solida feudi iura transierunt:ꝙ si ab alio dño Lucius postea feudũ per inuestiturã acquisierit,ꝓ quo sit̃ & contra oẽs hoĩes fidelitatem fecerit: decedẽte Titio sine liberis,ad quẽ deuoluatur feudũ ꝙ ex diuisione habuerat:an ad Luciũ fratrẽ vel dñm queri põt.Et cum placeat quem ligiũ hominem duorũ esse non posse,videri põt feudum ad dñm pertinere:sed rectiusvisum est feudum ꝙ per inuestiturã acquisiuit, impedimento ei nõ esse,licereq̃ ei ꝑ substitutũ acceptabilem dño priori seruire.Et ex illo tex.satis apparet q̃d sit̃ feudum ligium,
11 †Nam feudũ ligium est pro quo vasallus inuestitus de feudo contra oẽs hoĩes fidelitatem dño debet:& hoc si quẽratur,ꝙ est istud feudum.¶De isto feudo ligio vide quæ dicit Io.sanxon in consue.Turoñ.titu. (Comment hommage se doibt faire.)arti.j.in conclusiõe.xxij.& ibi ponit plures cõclusiones in materia feudali,quas vide.
12 SED si diffinitiue querat̃,†q̃d est ista ligietas. Dic ꝙ nihil aliud est q̃ suprema fidelitas,siue supremũ homagiũ cõtra oẽm hominem nullo excepto.¶Et aduer-
13 te†ꝙ oẽ feudũ etiã si nõ exprimatur ligium,tñ est ligiũ qñ fideliter iuratur principi:quia ex natura prẽdominãtis principis est ꝙ non excipiaturvllus hõ.vt.C.de legi. l.fi.& in.c.j.de natura feudi in vsibus feu.& in.c.iperialẽ §.fi.de ꝓhi.feu.alie.ꝑ Fede.qñ princeps cõcedit regalia. sicut sunt oĩa quæ ꝑtinent ad statũ imperij,& tributa & similia.¶Itẽ sicut est marchio,comitatꝰ,ducatus,& aliæ dignitates similes,quocũq̃ mõ vsus loquẽdi nominet
14 eas.†Realitatẽ em̃ potius inspicere debemus,q̃ nuda rerũ vocabula.vt.C.de libe.ꝑteritis.l.iij.l.qm̃ indignũ.C. de test.si quis aũt acciperet feudũ ab aliquovasallo,etiã si de facto iuraret fidelitatẽ cõtra oẽm hoĩem:tale feudũ nõ est ligiũ.Considera em̃ ꝙ tex.dicit,cõtra oẽs hoĩes fidelitatẽ debet.Pondera ergo verbũ deb et:sed iste nõ debet fidelitatẽ cõtra oẽm hoĩem,qa ĩpossibile iurat,ergo
15 feudũ non est ligiũ:†qa impossibile iuramentũ non habet vigorẽ.ff.de le.j.l.si qs inquilinos.§.fi.ꝑpterea semp princeps vr̃ excipere ad hoc vt iuramentũ nõ sit iniquũ posset etiã dici ꝙ tale feudũ sit ligium, scd̃m q̃d cõtra oẽs alios:excepto principe:& hoc non est nouum. Nã quædã non sunt vera simpliciter,tamen suntvera secundum quid.ff.qui satis.cogantur.l.sciendũ.§.creditor.veruntamen ligiũ dr̃ ꝙ ab imperatore cõceditur fidelitate prẽstita contra oẽs:ꝓut dicit Alex.in cõsi.suo.xxx.inci. Qm̃ oẽ datum optimũ.in.ij.col.in.j.vol.ꝙ est repetitũ de verbo

de verbo adverbũ in cõsi.ij.in.v.vol.& ita etiã dicit do. meus do.Ias.in.l.de pupillo.§.si plures.i.iiij.col.ff.de no. ope.nun.ex quibus omnibus concludit ꝙ feudũ ligiũ dr̃ qñ homagiũ prestat contra oẽm hoĩem de mundo.

Requisita ad hoc vt feudũ sit ligiũ.

16 Collige†ergo ex predictis ꝙ tria requirunt ad hoc vt possit dici feudum ligium Primò enim requiritur ꝙ iuret fidelitatem nullius alterius fidelitate seruata vt tenet dicta gl.in cle.pastoralis.pluries alle.& Bal.in.l. vnica.§.in primo.in vlti.col.C.de ca.tol.& Bal.ibi dicit ꝙ ille est solus & vnicus tex.faciẽs de eo mẽtionẽ.sed nõ aduertebat ad tex.iam.s.alle.in ti.de extraor.c.feudorũ.

Secundò requiritur ꝙ expresse dicat in instrumento inuestiturè ꝙ feudum sit ligium.Ita expresse Bal. in c.inter dilectos in.vj.col.extra de fide instru.sed si bene aduertatur Bal.in hoc fuit sibi contrarius cum in consi. suo.ccxcj.inci.Ad euidentiam premittendum, in scd'a parte.de quo suprà tetigi.& eius dicta in quibusdã posui,& maximè in hoc dicto dixerit ꝙ feudum ligium etiam dicitur si non exprimatur ligium cum est ligium qñ fidelitas iuratur principi,quia ex natura predominantis principis est.Cogita quia magnum quid esset si non esset feudum ligium per non expressionem istius dictionis ligium.nam per hoc videtur legẽ imponere verbis,et non rebus:ꝙ est contra.l.ij.ff.cõia de successio.

Tertiò requirit ꝙ vasallus principaliter personã suã & in consequentiam etiam bona non feudalia subijciat potestati dñi.ita dicit Spe.in tit.de feudis.§.qm̃. ver.xvij.et ibi ponit rõnem q̃ sequitur Martinus lau.in c.j.§.j.in.ix.col.in ti.q feu.da.pos.Sed aduerte quia Bal. exp̃sse tenet contrariũ in consi.ccxcj.in.ij.parte.hic ante alle.ꝙ est omnino videndũ.in pe.col.vbi dicit ꝙ bona que als habet et qñ non dantur in feudum sunt libera:sicut bona castrensia & bona nõ castrẽsia:quo ad onera creditorum diuisionẽ recip.vt.C.de test.mili.l.j.&.ff.e. l.si certarũ.et peculia diuersi generis.l.hinc querit.§.põt ff.de peculio.l.deniq;.§.sed vtrũq;.ff.de mi. vnde ligius et nõ ligius in hoc non differũt:quia oẽs res sunt libere: q̃ non sunt obnoxie seruituti.l.altius.C.de ser.& aqua.l. certo generi.ff.de ser.ru.predio.& istud dubium est magne efficacie:nã scitis ꝙ isti vasalli ligij tenentur seruire dño in bello scd'm facultatẽ feudorũ:pone nunc ꝙ qdã tenet feudum ligium ex quo posset facere decẽ hoies ad seruiendũ regi:ex alijs aũt bonis que sunt allodialia,que vulgariter dicimus(de franc allu)põt facere decẽ alios: nũquid rex possit ipsum cogere vt seruiat eidẽ de viginti hominibus:an tm̃ sit obligatus ad seruiendũ de decẽ. Cogita,quia istud quotidie euenire potest in Francia.

Casus positio.

Et quia dicitur ꝙ ligium dicitur feudum qñ homagium præstatur cõtra omnem hominem.instatur duobus modis.Primò qũo possit tale homagium fieri regi,cum sit sub Cæsare seu imperatore? Respondeo ꝙ intelligitur excepta autoritas imperatoris qñ præstatur homagium regi qui non est monarcha in suo regno:vt sunt plures reges qui recognoscũt superiorem imperatorem:secus autem qñ præstatur homagium regi,q est monarcha in suo regno,& qui nullũ recognoscit superiorem:puta christianissimo regi nr̃o Frãcie.per.c.venerabilẽ.extrà q filij sint legi.prout in specie dicit Bal.in.d. suo cõsi.ccxcj.hic antè alle.in.v.col.et iõ dicendum est ꝙ q nõ recognoscit superiorẽ habet feudũ ligium.& in oĩ feudo intelligit excepta oĩs autoritas supioris.Ita tenet do,meus Ias.in trac.feudorum.in.viij.charta.in.iij.col.

Argumẽtum.

Secundò instatur,& vr̃ ꝙ nunq̃ imperator neq; rex possunt habere feudum ligium:et nunq̃ potest dici tale feudum nisi qñ recognoscitur à summo põtifice eo quia in quolibet iuramento intelligitur semp reseruata autoritas summi pontificis.c.veniens.extrà de iureiu.et ita dicunt Martinus lauden̄. & Alua.in.c.j.§.j.in nona col.in ti.qui feudũ dare pos.Car.flo.& Imo.in.c.fi.extrà de feu.Bal.in.c.ad audientiã.in vlti.col.extrà de prescri.

Aliud argumẽtum.

Ad istud rñdetur ꝙ veritas est in contrariũ scd'm mentem omnium in locis hic antè alle.& And. de yser.in.c.j.de noua forma fideli.nec obstat fundamẽtum p̃cedens:quia ad illud rñdet Spe.in ti.de feu.§.qm̃ in.j.&.ij.col.vbi dicit ꝙ licet vasallus in tali feudo nullũ excipiat.ex tñ excipit quasdã personas puta p̃sonã summi põtificis.Et iõ hoc nõ obstat quin dicat feudũ ligiũ.

Soluit.

Aduerte ꝙ Bal.in.l.vnica.§.j.C.de cadu.tol.in pe. col.dicit ꝙ feuda magnarũ dignitatum dicantur ligia:quia q̃tò maiores fide vasalli,tantò debent esse legatiores:et ideo iurant fidelitatem contra oẽm mundũ.

17 Nunquid†autem princeps possit reuocare concessionem feudi ab eo factam sine culpa vasalli, dic ꝙ non:ita tex.& ibi Bal.in.c.j.de natura feudi. Alex. in consi.xxx.in col.ij.in.v.vol.

☞ADDITIO. Nisi esset clausula in inuestitura, saluis per oĩa fidelitate,mandato et ordinatione regia:quia hoc casu ex qualibet leuicam posset reuocare,vt dicit Mat.de af.in consti. regni Siciliæ quæ incipit,domini à vasallis.in.vj.not.in.iij.lib.*

18 Feudum†autem non ligium est qñ aliquis excipit iuramento seu fidelitate:puta facio tibi fidelitatem excepta fidelitate,quia dño meo ligio astringor: vel q̃ debeo saluo cõtra talem:vel saluo ꝙ possim mihi dñm ligium facere:scd'm Spec.istum vltimum modum cõis vsus loquẽdi approbat,& scd'm istum loquitur Spe.in d.§.qm̃.Bal.in.d.c.ad audiẽtiã.extrà de prescri.voluit diuidere istud feudum,& dicit ꝙ est feudum ligiũ,& feudum subligiũ:sed errauit,prout suprà dixi:& notat do. meus Ias.in dicto trac.feudo.in.viij.charta.in.xxx.col.

19 In cõi†autem natura feudi feudum ligiũ nihil distat à nõ ligio & simplici,sed bene discrepat in homagio: quia bene iurat fidelitas contra omnẽ hoĩem.Itẽ distat dignitate & nobilitate;vt in.c.j.quis dicatur dux, marchio,comes.Itẽ forte differt in hoc,quia vasallus ligius non potest dicere dño suo priori iniustè contendenti cũ alio dño meo:immo precisè cõpellitur priorem dñm iuuare:quia vti iurauit,ita ius esto.cum iurauerit prin. vasallo autem non ligio adhibetur distinctio in.c.dño guerram.in prin.in ti.hic finitur lex:deinde consuetudines regni incipiunt:quia primo dño seruire possum de persona:scd'o de castro:sed in feudo ligio quis non põt duobus dominis seruire simul certantibus:quia dñs potest dicere,qui non est mecum,contra me est.l.cælicolarum.C.de iudæis.facit.c.j.de extraor.c.& ꝙ quis possit esse vasallus non ligius duorum,facit tex.in.c.grãdi. de supplenda negligẽtia prælato.hinc dubitat Spe.in.d.§.
20 qm̃.ver.xij.†si aliquis sit vasallus non ligius duorum qui moueant inter se guerram,quem ex eis teneatur potius adiuuare:an neminem ex eis,an vtrunq; saltem per substitutum vel pecuniã.vide ibi per eũ:& per Bal.in.l. j.§.ne aũt.in.ij.col.C.de caducis tol.licet Bal.ibi non faciat mentionem de Spe.& vide Romanum in consi.suo adducentẽ bona sifia in pulchro casu.in cons.xlvij.inci.

Feudi ligij et non ligij differentia.

visis necessarijs. Et adde text. principaliter. in l. si quis in graui. §. si cũ oẽs. vbi doc. ff. ad silleia. et tex. in l. hę opere §. fi. ff. de oper. liber. Aduerte ꝙ plura in hoc dicit do. meus do. Ias. in tra. feudorum. in. viij. charta. in. xxxj. col.

Feuda plura nõ ligia habens iuuare debet antiquiorẽ dominũ.

21 SED aduerte † quia qñ aliquis habet plura feuda, sed nullum est ligium, debet adiuuare priorem dñm et antiquiorem: est enim cęteris præferendus, vt in .c. oẽs. in tit. hic finitur lex: deinde consue. regni incipiunt. vbi textus sic ait. contra oẽs debet vasallus dominum adiuuare, etiam contra fratrem & filium & patrem: nisi contra alium dñm antiquiorem: hic eñ cunctis pręferẽdus est: & intelligendũ est ꝙ debet adiuuare antiquiorẽ de ꝑsona sua, scilicet de personali interessentia: nam ꝓpria ꝑsona est honorabilior, gratiosior, & magis accepta, tã de iure ꝗ̃ de facto dñis suisq̃: si mitteret substitutum in quo non ita possunt reuocari nobilitatis insignia, nec virtutis pręconia, absq̃ eo ꝙ etiã in ipsis principalibus solet esse industria maior, & experiẽtia potior: vnde citius põt occurrere et succurrere pręcipue in factis armorum in consiliũ in arma sumitur & naturaliter patet: & si qñ necessitas (quę legẽ nõ habet) faciat ꝙ debeat mittere substitutum, mittet quem meliorem poterit primo dño: secundo aũt dño seruiet de castro suo, id est iuxta morem consuetũ de pecunia mittet hominibus operũ illius castri pro portione: quia semp in talibus consuetudo inspicit: & istud probatur, eo ꝗa persona est ꝗd indiuidũ: & iõ eam cõcernunt ambo dñi: sed ꝓprius præfertur prior. l. in operis. ff. locati. nõ sic in rebus: ꝗa prior solus, & scd'us solus: & non circa idẽ: nam separatorũ separata debet esse rõ. ff. de calũ. l. hęc. ac. C. de dona. inter virũ et vxorẽ. l. si maritus. & ponit exẽplũ Bal. in d. cõsi.

Quid in feudo ligio.

22 SED nunc † videamus nunquid idem sit in feudo ligio dic ꝙ non, quia ita debet seruire primo dño ꝙ nullo modo debet seruire eius aduersario .s. dño scd'o: & iõ cum nõ possit seruire scd'o, debet dimittere feudũ quia contra naturã est ꝙ ille gaudeat bñficio ꝗ non põt seruitium exhibere; vt in. c. j. de eo ꝗ arma bellica deposuit. l. ꝗ sub pretextu. C. de sac. san. eccle. & imputet sibi ꝙ se astrinxit ad istã perplexitatem ꝑ iuramẽtum ligiũ. ar. ff. de fal. l. qui duobus. nec tenetur hoc casu dñs acceptare substitutũ quia non debet esse autor periurij: nam solũ hoc ꝑmittit, qñ ex incidẽti preter culpã suã incidit vasallus ligius in hanc necessitatẽ rõne successiõis: vt. s. dixi in illo tex. quem suprà posui in tit. de extraor. capi.

☞ ADDITIO. Vide Mat. de af. in consti. regni Sicilię quę incipit, dñi à vassal. in gl. iij. in questione ibi posita in tertio lib. *

23 VEL põt esse quis ligius vnius, & non ligius alterius: vt in. c. grãdi. supra alle. in tex. ibi, regi vel cuicũq̃ alij. ꝙ hęc sunt multũ vtilia quia quotidie possunt euenire multis nobilibus. & potuerunt euenire nõ sunt multi anni in nobilibus Burgundię ꝗ habebant feuda in ducatu Burgundiæ sub xpianissimo rege nr̃o Frãciæ & etiã in comitatu sub archiduce Austrię: ꝗ est comes Burgundię. & in materia videndum est consiliũ Bal. suprà alle. scilicet in cõsi. ccxcj. in. ij. vol. ꝙ videas, cũ casus taliũ altercationũ euene. ¶ Aduerte tñ ꝙ nobiles regni Frãcię dicũt se habere priuilegiũ de nõ eundo ad guerrã in partibus remotis vltra ipsum regnũ, vt dicit cancellarius Frãcię Io. fa. in l. restituẽde. C. de aduo. diuer. iudicũ.

ITem aduerte quia homagium potest alio modo dici duplex scilicet personale, & reale, de ꝗbus dicã plenè infrà in rubrica (des mainsmortes) vbi melius erit ad propositum.

SED quęrit, vidimus hic ante ꝙ homagium est fiendum dño, & videbimus infra ꝙ vasallus tenetur ad multa dño ꝗs hoc casu dicat dñs: an ꝓprietarius an vsufructuarius: & sic ꝗs teneat iuestire vasallũ, an vsufructuarius, an ꝓprietarius vide ꝗ̃ dixi. ĩ. in ti. seq. §. (femme mariée selõ la gñale coustume) in gl. (pour en iouyr.) & vide Old. cõs. ccxl. et Guido. pape in terminis. q. cccclxxvj. vbi etiã ponit cui debeant vente & laudimia: sed ꝗs debeat p̃stare homagiũ et fidelitatẽ an vsufructuari⁹ an ꝓprietari⁹ vide. s. hoc. e. ti. §. j. ĩ gl. (pour cause de debuoir.)

In textu ibi

Denombrement.

1 ADuerte † ꝙ iste terminus quo vtit statutũ (denõbrement) sumitur pro recognitione ꝗ̃ vasallus facere debet de re quã tenet in feudũ, de qua facit mentionem. tex. in. c. j. ver. inferiori vero de lege corra. in vsibus feudorũ. ibi: sed per priorem dñm totũ beneficiũ recognoscere: & erit illa recognitio declaratio vasallo facta de rebus feudalibus: ꝗ̃ declarationẽ seu recognitionem statuentes dixerũt denõbramentũ siue dinumerationẽ vulgari sermone rerũ feudaliũ: & infra statuto ꝓximo declarat denõbramentũ & declarationẽ, & silr̃ dicimus de recognitionibus rerũ censualiũ & emphyteuticariũ à censitis & emphyteuticis factis dñis directis. de ꝗbus in l. vnica. C. de oi agro deser. li. xj. ꝑ Bar. in l. cẽsualis. C. de dona. ꝑ eundẽ in l. j. §. j. ff. de cen. que recognitiões ꝑ dictos colonos factę faciunt pręsumi dñium directũ pro dñis: scd'm no. ibi. sic etiã esset in hoc denõbramẽto siue recognitione. Hoc aũt denombramentũ posset accipi pro inuestiat: vtputa ꝙ dñs inuestiat vasallũ de re sibi denõbrata siue recognita & declarata. verũ ꝗa nõnunq̃ dñi faciunt inuestiturã feudi in genere, & postea onerãt vasallũ, & ei iniungunt vt declaret & denõbret, siue particulariter recognoscat rem feudalẽ de qua fuit inuestitus abusiuẽ: et sepe omittũt vasalli in dãnum dñorum: in quo de consuetudine feudorũ erat ꝓuisum in perditione feudi, vt infra dicet. ideo statuentes huius cõsuetudinis rigorẽ ꝑ hoc statutum abrogauerũt, et sanxerũt in his casibus feudũ nõ cõmitti, nec propterea dño aperiri. Est aũt hoc denõbramẽtũ nr̃m ad cõseruationẽ dñij directi: et ne sup re feudali inter dñm & vasallũ cõtrouersia oriat ꝙ si fiat ꝑ dictũ denõbramẽtũ, siue recognitionẽ decidat: & iõ de vsu feudorũ erat rei feudalis amissio ꝗa nõ faciẽs illud, siue recognoscẽs & declarãs rẽ feudalẽ dicet celare ipsam rẽ dño: vnde venit contra capitula sacramenti fidelitatis, quorum vnum est vtilitatem dñi ꝓcurare: & sic deieratvñ feudũ amittit. c. vasallus feudũ in ti. si de feu. fue. cõtro. imo si reqsitus denõbramẽtũ dare siue recognitionẽ et declarationẽ nolit facere: dr̃ inficiari vñ si sciẽs rem esse feudalẽ renuẽs ꝙ habet facere feudum amittit. d. c. vasallus feudũ. eo. tit. text. in. c. fi. de lege corradi. vbi Iac. de bello visu. ¶ Vtrum amittat totũ feudum, an res delata siue negata tm̃, & communis opi. ꝙ res celata siue negata tantum. ¶ Vide Boerium in consuetu. Bituriceñ. in tit. de consue. feud. §. xiiij. quasi in fi. gl.

2 † Quid autem operetur istud denombramentum, vide de quę dixi infrà. in. §. seq. in gl. (apres ledict hommage) in addi. ibi posita: inci. ita etiam tenet Bal. & quid operetur inuestitura, dixi suprà. §. ij. in gl. (sans estre tenu.)

§. quarto.

§. quarto.

LE vassal est tenu apres ce quil a faict hõmage a son seigneur de la chose quil tient en fied, de bailler audict seigneur dedans quarante iours apres ledict hommage faict son denombrement, & declaration de la chose quil tiẽt de fied, & en deffault dudict denombrement non baille dedãs ledict terme, ledict seigneur peult mettre en sa main ladicte chose, et soubz icelle la tenir sans faire les fruictz siens.

IDem in comitatu Niuernẽsi in hoc eodem tit. §. (le vassal est tenu.) sed aliud additur in comitatu Burgundię. in hoc tit. §. (le vassal est tenu.) scilicet ꝙ in absentia dñi debet dare suo principali officiario q tunc erit in patria: sed licet nec hic nec in comitatu Niuernensi exprimatur idẽ est et satis intelligitur ex dictis. s̃. in. §. j. in gl. fi. idẽ est etiam in ducatu Borbonij. ¶Idem etiã in septena Bituricẽn. ti. de cõsue. feudorũ. & ibi Boerius. §. xij. vbi plenè examinauit hanc materiã et in. §. xv. vbi ãplè eũ videre potes.

In textu ibi

Le vassal est tenu.

1 POndera ad † qd teneaṫ vasallus dño. Spe. ti. de feu. §. qm̃ ver. xvij. dixit ꝙ in his est attendenda consuetudo, ad multa em̃ est obligatus. c. j. de noua forma fide 2 litatis, in vsibus feudorũ. In primis tamen aduerte † qa vasallus ligius est subiectus dño quo ad personãet quo 3 ad bona. vt. s̃. dixi in. §. pręcedẽti. † & si sit nõ ligius, est solũ subiectus rõne rei pro qua fecit homagium. hr̃ in. c. verũ, & in. c. ex transmissa. extra de foro compe. &. c. cæterum. extra de iudicijs. vel etiam rõne mere personalis recognitionis ꝙ aliqñ fit: vt dicit Spe. in ti. de feu. §. qm̃. ver. ij. quasi prope finẽ. nam tales sunt subiecti domino rõne iurisdictiõis in prędictis oĩbus, ar. l. quisquis. C. de epis. & de. ¶Et de materia vide Guil. Benedicti in sua repe. c. ray. in verbo, & vxorem nomine Adelasiam. in iiij. decisione: extrà de testamentis.

Vasall⁹ ad quid teneatur domino.

4 ITEM † tenetur domino ad reuerentiam, ideo præstat homagium genibus flexis, manus suas tenẽs inter manus dñi, fidelitatem iurans: & dñs in signum mutuæ fidelitatis illum osculatur: vt vult Spec. in. d. §. qm̃. 5 ver. primo aũt. in fi. & iõ † non põt vocare dñm in ius sine venia ꝓpter hmõi reuerentiam. ¶Sed aduerte, quia gl. dicit contrarium in. c. j. in gl. ecce ꝙ liberto. ad finẽ. de 6 milite vasal. qui contu. est: † debet tamen vti vasallus cũ domino verbis honestis, & cum magna reuerentia etiã in iudicio. ¶Et hanc reuerentiam facit eo quia tenetur præstare honorem domino in quo non debet esse molestus. l. pe. & fi. C. de statuis & imaginibus. ¶Et in hoc 7 est aduertendum, † ꝙ dñs est maior vasallo: cum semp minores debeant pręstare reuerentiam maioribus vt dicit & plenè comprobat Luc. de pen. in. l. j. C. de præpo. sa. cubicu. lib. xij. & ibi dicit ꝙ potiores debent minoribus meritum dilectionis impendere.

Ad reuerẽtiam.

Dñs est maior vasallo.

8 ET ex illa gl. Bal. infert, † ꝙ subditus põt vocare in ius principem vel fiscum etiã non impetrata venia sed hęc illatio Bal. non vera: quia vt dicit gl. in. l. fi. & ibi not. Bal. C. de quad. præscri. ꝙ subditus non potest vocare in ius principem vel fiscum sine venia: nec obstat gl. in dicto. c. j. quia non loquimur de principe vel fisco 9 sed ratio Bal. stat quia prohibitio de non vocãdo in ius habet locum nisi in casibus à iure expressis. l. gñali. ff. de 10 in ius voc. † nisi esset fieret extensio de liberto, qui non vocat patronum in ius sine venia, ad vasallum. ꝙ ar. est bonum de vno ad alium. c. j. §. sed et quid delator. in tit. 11 quę fuit prima causa benefi. amit. † nunqd aũt procuratores regij in balliuatu, & alijs iurisdictionibus regalib⁹ teneant locũ fisci. cogita: quia nunc nõ est ad ꝓpositum sed alibi dicam ad videndum, an possint vocari in ius sine venia: sunt tamẽ subrogati, & introducti in locum denuntiatorum criminum: et ideo dici debent tantummodo denuntiatores, et ad denuntiandũ crimina deputantur per principem & semper subditi tenentur & debent præstare seruitium honorem & reuerentiam dño l. j. C. de offi. pręfec. vigi. l. potiores. C. de of. rec. prouin. Bal. in. l. cum plures. C. de cond. insti. et honor est exhibitio reuerentiæ in testimonium prẹlationis. Barb. in additio. ad Bal. in. c. j. in tit. de feu. dato mini. valuasori.

Subditus põt vocare i ius principem.

Arg. de liberto ad vasallum.

Denuntiatores.

ET aduerte ꝙ ista reuerẽtia quę debeṫ à vasallo dño põt remitti, cũ videaṫ deberi rõne cõtractus, scd'm Bal. in. l. ij. in. lij. q. ff. de rerũ diui. & in. c. si caut. de fide instrumentorũ. Secus in reuerentia quę debetur rõne personę vt est illa quę debeṫ à filio patri, ab vxore marito, à iudice doctori. vt dicit Guil. Benedicti in sua repe. c. ray. in verbo: duas habens filias. nu. 234. de testa. dixi alibi.

☞ ADDITIO. An rex possit militare, seruitium ratione feudi debitum remittere & rem feudalem facere non feudalẽ, hoc est burgensaticam. And. de ysernia in. c. j. de controuersia feudi apud pares terminãda, tenet ꝙ sic: ex quo Mat. de af. in cõsti. regni Siciliæ quæ incipit, consuetudinẽ, in. iij. lib. in. viij. not. tenet ꝙ etiam tale seruitiũ põt præscribi. Ego tenui & consului contrariũ in vno consiliorum meorum. Ex quo huiusmodi seruitiũ militare est debitũ reipublicæ, pro defensione illius contra q̃ nõ potest rescribere princeps. l. fi. C. si contra ius vel vtili. publicam dixi alibi. *

12 ITem etiam † non põt vasallus famosam actionẽ mouere contra dñm ad instar liberti. l. non debetur. ff. de ope. li. cum hic antè dixi bonum fit. arg. de vno ad aliũ.

13 ITem † non potest dñm accusare. l. qui cum maior. §. si libertus. ff. de bo. liber. l. honor. §. parens. cum. l. seq. &. l. liberto. ff. de obsequijs libertorum.

Vasall⁹ non põt actionẽ fam sa mouere cõtra dominum.

Nec eũ accusare

14 ADuerte ad illud notabile dictũ Bal. in. c. licet cãm in. iiij. col. extrà de proba. vbi dicit, † ꝙ pro hmõi honorantijs competere põt aliquod possessorium quia habent in se vtilitatem vel sapiunt obedientiam. in alijs autem honorãtijs quæ procedunt à bonis moribus tm̃ non datur aliquod possessorium sed solum officium iudicis. vt not. in. l. si duo patroni. in prin. ff. de iureiu. ꝑut etiam nota. dicit Cardina. in proœmio feudo. in. xxj. & xxij. col. & Iac. de sancto Geor. in trac. feu. in. vj. col. de his honorãtijs quõ imploratur officium iudicis, ponit do. meus Ias. in. l. si non sortem. §. libertus. in. viij. col. ff. de condi. inde. ¶His diebus orta fuit quęstio & contentio inter duos aduocatos. Heduenses de eorũ præcedentia in sedẽdo in ecclesia: quorum vnus dicebat se prio-

Dictum notabile Baldi.

Cõtẽtio duorum aduocatorũ de precedẽtia illorũ

rem promotum,& prius habere gradum,& ideo debe
re preferri alteri.scd'm ꝙ voluit tex.no.& ibi Bar.& alij
15 in.l.j.C.de iu.& ibidē Bar.dicit† ꝙ in iam graduatis an
tiquior pręferri debet.& facit tex.in.c.j.de maio.& obe.
gl.not.in.c.fi.xvij.dist.cū alijs alle.ꝑ Feli.in.c.j.de maio.
& obe.¶Dicebatur etiam ex parte illius,ꝙ rōne maio-
ris experientię in eo existentis:cū plus expertus esset in
eorū scientia,rōne cuius se pręferri pretendebant ambo
anteferri & pręcedere debebat.arg.eorū quę dicit Pa.in
c.clerici.col.ij.extrà de iu.pro quo facit.l.j.C.de offi.ma
gi.offi.scd'm Alex.in.l.cum quid .ff. si certum petatur.
¶Dicebatur & vlterius ex parte illius ꝙ erat graduatus
in vtroq; iure:alter vero tantùm licentiatus in iure ciui
li ex quo erat præferendus.argu.eorum quæ dicit Ioan.
and.in.c.clerici.de iu.& Ioan. de turre cremata in.d.c.fi.
xvij.dist.& eorum etiam quę not,Io.de platea.& And.
de barulo in.l.j.C.de consue.And.siculus.& Francis.de
Aretio.in.d.c.clerici.de iudicijs.

16 IN contrariū pretendebat alter aduocatus† eo quia se
dicebat nobiliorem genere ratione cuius nobilitatis
pręferendus veniebat.prout dixi.j.tit.(Des droictz &
appartenances à gens mariez.)§.xix.in gl.ij.& tit. (des
enfans de plusieurs lictz.)§.iiij.in gl.j.& Bal.in.l.obser-
uare.§.anteq;.ff.de officio proconsu.& lega.vbi dicit ꝙ
nobiliores debent pręferri & in altiori loco sedere.¶Se-
cundò dicebat se esse aduocatum fisci in dictis loco &
ciuitate,ex quo ceteris aduocatis pręferri debebat.l. lau
dabile.C.de aduoca.diuer.iud.¶Tertiò dicebat se vxo-
17 ratum,& sic in ciuitate alteri pręferri debere,† cū vxo-
rati dicātur habere dignitatē.dixi.j.in rub.(des droictz
& appartenances à gens mariez.)versi.exemplo mani-
festantur in additio.ibi posita.et videri potest in aut.de
nup.§.deinceps.Plura alia hincinde fuere dicta ex parte
vtriusq;:sed quia cum non essent multum stringentia,
nullam de eis facio mentionem.

Alia contentio.

ORta fuit & alia quęstio inter quendā aduocatum
fisci in vna prouincia huius ducatus Burgundię,
& quendam iudicē cancellarię eiusdem prouinciæ: eo
quia licet aduocatus fisci sit aduocatus in oībus curijs
18 eiusdem loci & prouincię,† tn̄ sicut locūtenens balliui,
seu p̄sidis alicuius prouincię pręcedit aduocatū regium
sic & ipse locū tenēs cancellarię voluit p̄cedere dictū ad-
uocatū fiscalē ēt extra forū et sedē curię ipsius cācellarię.

Alia contentio.

ORta est sīr alia contentio inter aduocatum regiū
certi ressortus:& locum teneñ.balliui eiusdem lo
ci in sedēdo,in iurisdictiōe,& auditorio ipsius curię can
cellarię:cū iudex cancellarię sedet pro tribunali,& suam
iurisdictionem exercet in qua balliuus nullā habet cau-
sæ cognitionem,nec de illis se intromittit:nec locūtenēs
ipsius balliui pōt ibi sedere,nisi tanq; aduocatus parti-
cularis seu simplex:vbi secus in aduocato fisci,qui etiā
ibi tanq; aduocatus fisci iura ipsius & actiones defen-
dendo sedet.¶Super quibus ortæ fuerunt questiōes &
iurgia inter supradictos:hinc sumpta occasione pro o-
mnibus aut saltē pluribus dubijs(quæ supra tacta sunt
& alia)quę circa hanc materiā insurgere possent, quen-
dam tractatum in materia pręlationis & præcedētię di-
uersorum et pene omnium statuū composui:quem hic
ꝓpter eius prolixitatē inserere nolui,sed alibi describet
et impressoribus cōicabitur,ad quem recurrere poteris.

Vasall9 tenet dominum adiuuare.

19 ITem tenetur vasallus dominum adiuuare contra ini
micos eius.l.si quis in graui.§.si cum esset.ff.ad silleia.
c.de forma.xxij.q.v.habetur in.c.ego eт̄.de iureiu.c.cū
clerici.de verb.signifi.de quo latius.j.dicā.¶Et aduerte,
quia hoc casu non est expectādum ꝙ offensa sit in actu
sed etiam cū est in potētia ad actum:vt obuietur defen-
sioni à principio ne possit fieri vasallus tenet dn̄m adiu
uare:ꝑ ea quæ dicit Bal.in.l.in.l.ff.locati.in scd'a lectura.

20 ITEM † tenetur dn̄o alimenta præstare si indigeat.
ita Spec.in dicto.§.qm̄.versi.& not.& in fine col. per
l.necare.ff.de libe.agno.c.pasce.lxxxj.dist.habetur in.c.
j.in prin.in tit.de notis feudo.& in.c.debet.si de feu.fue.
controuer.¶Vide quæ dixit Io.Sanxon in consue. Tu-
roñ.tit.(Comment hommage se doibt offrir.) artic.j.in
☞ xx.cōclusione.¶Et etiam adde quoniam vt dicit Mat.
de Affli.in consti.regni Siciliæ quæ incipit,si vasallus à
dn̄o.vasallus tenetur fideiubere pro domino si sit re-
quisitus,aliâs dicitur ingratus si recusat. *

21 ITEM † tenetur vasallus ad seruitia propter quæ te-
net feudum puta pręstationem operarum,vel par ca
ponum,vel aliud simile.l.in rebus.ff.de rerum permu-
tatio.Spe.in.d.§.quoniam.versi.xvij.

22 ITEM † tenetur vasallus dn̄o ad charitatiuū subsidiū
casu quo indiget:& potest dn̄s pro tali charitatiuo
subsidio seruitia personalia sibi debita ęstimare.Ad pri
mam & illam exigere ab homine,vel mandare ipsi vt
seruiat alteri ꝑ eadē seruitia.arg.l.si libertus ars medicis
libertus.de operis liber.ita Bal.in.l.j.in fi.C.de ope.lib.

☞ ADDITIO. Vide Mat.de Affli.in dicta cōsti.
regni Siciliæ quæ incipit,si vasal-
lus à domino in quarto not.in tertio lib. *

23 ET sic videtur † ꝙ vltra æstimationem seruitiorum
personalium sibi debitorum non possit dominus
exigere ab hominibus suis charitatiuum subsidium. di
24 cit tn̄ Bal.in.c.conquerente.extra de offi.or.† ꝙ domini
possunt imponere subditis subsidia postq; bursam suā
euacuauerint,sed prius debent incipere de suo: vt vult
idem Bal.& Cy.in.l.neminem.C.de sacrosan. eccle. ta-
men de exercitu principis quādo equitat,& de alijs im
positis & subsidijs satis dixi suprà in.§.(le droict de indi
re imposer &c.)in rub.(des iustices & droictz dicelles.)
vbi ad saturitatem posui de subsidijs imponendis per
25 principes tam seculares,quam ecclesiasticos.¶† Nun-
quid autem subditi teneantur ad custodiam castri, vel
ad excubias pro domino in castro faciendas dic ꝙ non
de iure:vt tenet do.meus.Ias.in.l.diuortio.§.impēdia.ff.
solu.matri.& Ange.in.l.turres .C. de ope.pub.Tamen
sunt ordinationes regiæ quo ad nos in contrarium fa-
ctæ.Et ratio harum ordinationum est: quia subditi re-
trahunt res suas & personas eorum in castris, & forta-
26 litijs suorum dominorum.Et aduerte † ꝙ dominus po-
test custodire castrum vasallititium inuito vasallo tem-
pore necessitatis,& illud custodiet cum dicto suo va-
sallo: vt dicit Bald. in titulo de inuesti. de reb. aliena.
facta.§.quid ergo. Vide Ioan. Sanxon in consuetudi.
Turoneñ.titu.(des droictz de chastellennie.)articu.j.fo-
☞ lio.xliij.¶Et vide etiam Matthæum de Affli.in consti-
tutione regni Siciliæ quæ incipit,violentias.in.ij.nota.
in.vij.quæstione. *

VIde amplè de hac materia quomodo hodie sit feu
dum per Guil.Benedicti in sua repe.c.ray.in verbo,
& vxorē nomine Adelasiam.nu.128.extrà de testamen-
☞ tis.¶Et qūo etiam tenentur vasalli, & tenentes feuda
in Gallia ad seruiendum domino in guerra, quando
mandatur

mandatur per cõ uocationem banni & retrobãni an debeant ire extra territorium eorum: & an proprijs stipendijs, an verò debeant stipendiari à rege. vide eundem Guil. Benedicti in dicto loco. nu. 527. & ibi vide quõ feuda originem habuerunt. & dixi. s. in ru. Et vltra hoc adde q̃ subditi in iurisdictiõe tenent̃ sequi dñm per triginta dies expẽsis pprijs. l. tam collaterales. §. sin autẽ. ff. de re militari. Amanellus in suis singularibus arti. cx. Vide etiam Mat. de Affli. in consti. regni Siciliæ quæ incipit, si vasallus à dño. in. iiij. not. in fi. Adde q̃ vasallus tenet̃ ad multa dño: vt ponit idem Mat. de affli. in decisi. suis. deci. cclxv. trigintaquinq; ad quæ tenetur vasallus domino, quæ sunt notanda, & recurre ad eum ibi. ✱

Subditi qualiter sequi teneantur dñm.

27 ITem etiam per consuetudinem nostram †vasallus tenetur, postq̃ præstiterit homagium, dare & specificare omnes res domino ratione quarum præstat fidelitatem, & homagiũ: & hoc infra quadraginta dies post homagium factum secundum hanc cõsuetudinem huius ducatus Burgundiæ, & dicam infrà.

In textu ibi

Dedans quarante iours.

Dies interpellat pro hoie.

1 ADuerte, q̃a nulla alia interpellatio aut citatio †req̃ritur cũ dies interpellet pro homine. l. optimã. C. de cõtrahen. & commit. stipula. c. potuit. de loca. gl. in. c. cupientes. §. si vos. in ver. contempserunt. in fi. de elec. in vj. ¶ Glo. in cle. quia contingit. in verbis annis singulis. de reli. do. & in cle. j. in ver. exigere. de test. nam vt dicit

2 Bar. in cõsi. cij. inci. charissime dñe isti. †q̃n quis tenetur ad factũ certũ et limitatũ tpe certo: eoipso q̃ illo tẽpore nõ facit est probata negligentia, nisi ostendat de impedimẽto. alle. l. iij. in. §. si ad diem. ff. de re mili. l. ij. §. si qs. ☞ ff. si quis cau. ¶ Facit tex. in cle. vnica. in fi. de cõces. præ-

3 bendæ. ✱ ¶ †Aduerte tñ, quia illud q̃ dicitur, q̃ dies interpellat p homine habet locũ in actibus extraiudicialibus, secus in actibus iudicialibus: quia adhuc requirit̃ in talibus monitio: ita intelligit & limitat illam regulã Feli. in. c. si aũt. in. ij. col. extrà de rescri. quem videas.

LImita et amplia alijs modis: vt per do. meum Ias. in l. vinum. in. iiij. & v. col. ff. si cer. peta. aliquid de materia, per eundẽ in. l. si ita stipulatus essem abs te. in. iiij. not. ff. de verb. obli. plenissimè et melius q̃ per alium in l. si ex legati cã. in. iiij. col. ff. de verb. obli. quæ verba cũ sint multũ pinguia nõ trãsporto. ¶ Aduerte tñ ad dictũ Bal. & Cy. in. l. fi. §. preterea. C. de iure dotium. vbi dicũt

Tps q̃n sit de forma.

4 †q̃ dies etiam quem in mora in statutis cõstituit: & interpellat pro homine sicut in. l. ¶ Aduerte etiam, quia istud tps quadraginta dierũ appositũ in hac nostra consuetudine est de forma per do. Feli in. c. cũ dilecta. in. ix.

5 col. extrà de rescri. vbi dicit, †q̃ q̃n elapso termino legis vel statuti incurritur pena, tempus est de forma. ¶ Item aduerte, quia non potest tale tps abbreuiari, & est continuum: licet non currat de momento in momentum. Io. sanxon in consuetudini. Turoneñ. tit. (des droictz de basse iustice.) arti. ij. folio. v.

In textu ibi

Apres ledict hommage faict, son denombrement & declaration.

DIC q̃ istud est iuris, ex quo enim est vasallus tenetur specificare dño res, & ostendere res feudales. c. vasallus. si de feu. fuerit contro. inter dominum & agnatum. docto. maxime Ray. Bal. Aluaro. & Præpositus in. c. imperialem. §. illud. de prohibi. feu. alie. per Federicum. dicam. j. in fi. huius glos.

An vasallus teneat̃ edere instrm feudi.

1 SED quero an †vasallus teneatur edere instrumenta feudi dño, dic q̃ si feudum non negetur q̃ tenetur dño edere instrumẽta, dũmodo dñs iuret de calumnia. arg. eorũ quæ dicit Spe. in tit. de loca. §. nunc aliq. in ver.

2 ex. l. vbi tenet †q̃ emphyteuta tenet̃ edere instrumentũ rei emphyteutice. & vide Bal. latissime ĩ additio. ad Spe. in. d. ti. de locato. in. ix. col. de vasallo aũt vide gl. sing. in c. j. §. illud. de phi. feu. alie. per Federicũ. & in. l. ij. C. q̃n et quibus quarta pars debetur. li. x. & Lud. Roma. in cõsi. cxiij. ici. cõstitutio curię mercãtię. vlt. ĩ col. circa mediũ.

Questio notabilis

3 QVid aũt †si vasallus p̃stitit seruitiũ longo tpe et longissimo tanq̃ vasallus, & postea incipit seruitium dño denegare, & denegat sic teneri in feudum: an teneat̃ rem cuius causa pr̨stabat seruitium ostendere: vel an pr̨sumatur pr̨stitisse de omnibus bonis, vel an dñs teneatur probare. Host. in summa de feudis. §. quibus modis versi. quid si vasallus confiteatur. dicitq̃ pr̨sumitur q̃ pr̨stiterit de omnibus bonis suis. idẽ tenet Bal. in. c. j. in. j. col. de vasal. qui contra constitutionem Lotharij. ar. l. si fideicõmissum. §. j. ff. de iudicijs. nisi vasallus ostendat rem cuius gratia præstabat seruitium, ad q̃ potest cogi per dñm: arg. in. l. certũ. ff. de cõfes. & c. lõginquitate. xij. q. ij. & ff. de interro. ac. l. nõ alienum. dumtñ non habuit iustã causam ignorantiæ. arg. l. qui in alterius. ff. de reg. iur. cogitur tñ exhibere hæres instrumẽta, si appareat, et cõstiterit q̃ habuerit. l. titius. ff. de ac. e. mp. & si non exhibuerit, seruari poterit contra eum dictũ Ang. in. l. pr̨tor. §. j. ff. de edẽdo. et. Inno. in. c. G. perpetuus. de fide instr. scilicet q̃ poterit dñs vasallũ expellere, p Bal. in addi. ad Spe. in tit. de loca. in. ix. col. et in. c. j. §. illud. de prohi. feu. alie. per Fede. ¶ Vide in hoc casu q̃n negatur feudum, Boerium in consue. Bituriceñ. tit. de consuetu. feudorum. §. xiij.

PRædicta declarat & limitat Bal. in. c. vasallus feudũ q̃ sciens abnegauit in tit. si de feudo fue. cõtro. nisi lis super hoc fuisset agitata cũ defuncto. Nam tunc hęredes excusant̃ negãdo se hr̃e. per text. in. l. alio. C. de in lit. iuran. Ideo pro certo cum videam eandẽ rõnem, q̃n lis est agitata, aut nõ est agitata. Volo nunc tenere illud dictum Bal. pro constanti: nec etiam scio si obseruaret̃ in

Stãdum famę vbi non sunt testes, nec instrumenta.

4 practica, cũ non habet contradicentẽ. dicit tñ Bal. †q̃ in istis factis antiquis vbi nõ reperiunt̃ testes, neq; instrumenta: standum erit famæ & cõi opinioni hominũ. arg. l. si arbiter. ff. de iud. & l. at qui natura. §. cum me absente. ff. de neg. gest. per Bal. etiã in. l. proprietatem. & in. l. iudicia. C. de pba. Et sic si fuerit fama seruitia præstita fuisse, standum erit fame & de hac. q. oẽs in. c. vasallus si feudũ vel feudi partẽ. in tit. si de feu. fue. cõtro. maximè Bal. & Aluaro. & in. c. j. & in. c. ij. in tit. de feudo marchię & plene per And. de yser. in. c. j. in tit. de cõtro. inter ma☞sculũ & fœminã. ¶ Quõ fama probet in multis q̃n nõ est alia probatio aut incerta cũ alijs adminiculis. amplè do. meus Ias. in repe. l. admonendi. in. lxxxij. colũ. ff. de iureiu. dixi. s. in tit. (des iustices & droictz dicelles). §. ij. in gl. (& la preuue.) nu. 15. ✱

QVid aũt in alijs redditibus annuis q̃ soluunt̃ singulis annis alicui, & nõ apparet sup qua re sint constituti: nec apparet de instrumento, sed solũ

apparet ꝙ ſoluit per multos annos.iſtā.q.in ſpecie tra-
ctauit Io. Fab.in.§. pręiudiciales.in.x.col.inſti.de actio.
5 ¶†Nunqd aūt redditus vel cenſus probetur per librū
cenſualē:vide quæ dicit Barb.in cōſi.viij.in.ij.col.in.ij.
vol.vbi plene.¶Ego conſului in caſu emergenti prove
nerabilibus viris & dominis decano & capl'o Heducñ
contra curatum de Brexis.Et conſuluit etiā ſcientificus
& venerabilis doctor dominus Ioannes parui Ioannis,
officialis Hedueñ.& canonicus in dicta eccleſia.

An cenſus ꝓbetur per librū cenſualem.

☞ADDITIO. Iſta conſilia ſunt in ordine in cō-
ſilijs meis nouiter impreſſis.*

DE re aūt ēphyteutica,vide Spe.in tit.de loca.§.nūc
aliqua.ver.xl.& quatuor verſi.ſeq do.meū Iaſ. in
l.ij.in.lxxxij.col.C.de iure emphyteu.& tribus. col.ſeq.
6 Et dicit Bal.in.l.prętor ait.§.j.ff.de eden.† ꝙ ſi emphy-
teuta non exhibeat inſtrumentū præſumiť emphiteuſi
extincta & finita.& do.meus.Iaſ. in præludijs feudorū.
7 col. xiij.ver.ante autē rex.& in.d.l.ij.ponit etiā†nunqd
princeps poſſit cogere baronē vt oſtendat titulum ſuæ
poſſeſſionis & dicit:ſi princeps faciat citari ſuum baro-
nem,vt ſibi oſtendat iura q̃ habet in caſtris quæ poſſi-
det,aliâs intendit ea ſibi auferre:citatio eſt ipſo iure nul
la cū nemo cogatur oſtendere titulū ſuæ poſſeſſionis.l.
cogi.cum ſimi.C.de peti.hered.Nam baro nō cogitur
oſtendere titulum quem habet in caſtris.ita tenet ſimili
ter Bar.poſt And.de barulo in.l.j.C.de cōdu.& procu.
rerum fiſca.lib.xj.& Bal.in.l.ij.C.qūo et quando iudex.

☞ADDITIO. Mat.de af.in conſti.regni Siciliæ
quę incipit,ab officialibus.in.iij.
not.ponit tres limitatiōes ad dictā.l.cogi.& dicit ſe po-
ſuiſſe.xx.in.c.j in prin.in.vij.not.de controuerſia inue-
ſtituræ.*¶Cogita tū ad ea quæ dicit Io.Fab.in.§.pręiu
diciales.in.viij.col.ibi.ſed quid ſi nihil debeť de tpe præ
terito.inſti.de ac.vbi dicit ꝙ dn̄s cenſualis,aut reddituа
lis pōt agere & cōcludere cōtra cenſatariū et reddituālē
ſuum,vt eidem litera de contractu oſtendať,per.l.ſicut
datū.C.de li.cā.&.l.iſtrumēta.C.de fideic. ¶Ita ēt tenet
Bal.in.l.qua quiſq;.§.editiones.ff.de edēdo.& dixi.ſ.§.
j.hoc eodē tit.in fi.vide etiam Boerium in loco hic antè
alle.§.xij.&.xvj.vbi ponit quid ſi vaſallus fregerit arre-
6 ſtum ſibi factum per dn̄m.Et†quid ſi vaſallus ſtudioſè
ommittat aliquid in iſtis denombramentis,ſeu denom
brationibus:an priueť re omiſſa.& vide Oldra.in cōſi.
cxxj.vbi ponit,an teneať originalē prędeceſſorū infeu-
dationem oſtendere.de his etiam Pyrrhus in cōſuetudi-
nibus Aurelianenſibus,tit.de feudis.capite.lxv.

9 ADuerte†ꝙ ſi bis qs prēſtiterit ſeruitia perſonalia
vt vaſallus dn̄o,teneť etiā in futurū:vt in.c.j.§. ſi
verò vaſallus.& ibi Alua.in tit.quid ſit inueſtitura.ꝙ in
tellige verū,niſi vaſallus negaret declarare ꝓ qbus reb⁹
eſſet vaſallus,vel negaret ſe eſſe vaſallū, vel negaret in-
ſtrumēta ſe habere:vt ſuprà dictum eſt.& tūc dicit Bal.
in.d.l.ij.C.qūo & qn̄ iudex.ꝙ ne dn̄s ſit iudex in ꝓpria
cauſa nō pōt mouere vaſallū ꝙ ſibi oſtēdat inueſtiturā
feudi vel ꝑ chartam publicā vel per breue teſtatum : ſed
bene pōt vaſallū ſic mouere per pares curiæ: q̄ habēt in
hoc iuriſdictionē.c.j.in tit.de milite vaſallo q̄ cōtumax
eſt:vel alias recurrendum eſt ad iudicem cōpetentem.

Bis ſeruitia præſtans tenetur in futurū.

INtellige etiam prędictam doctrinā Bar.in.d.l.j.prout
intelligit Bal.& limitat eſſe verā ſi prætendat proprie
tatem:aliâs qui prætendunt titulū in re aliena,q̄ fateně
alienā coguně oſtendere titulū ſuæ poſſeſſionis , ſcd'm
eum.alle.c.ordinarij.de offi.ordi.in.vj.no.in.c.j.de regu
lis iur.in.vj.per Archi.in.c.cōtra morem.cēteſima diſt.
vn̄ ſcd'm Bal.interrogabiť vaſallus per pares curię ſi eſt
vaſallus:& ſi fateať ſe vaſallum,mandabunt pares curię
10 ꝙ oſtendat iura ſua.†Si aūt negauerit ſe vaſallū,& con-
uincatur de mendacio,priuabitur feudo ſcd'm cōſuetu
dinem feudorū.tex.eſt ad literā in.c.vaſallus.in tit.ſi de
feu.fuerit controuer.inter dn̄m & agnatum.quem tex.
ad hoc alle.dn̄s meus do.Iaſ.in.l.ꝙ te.in.xij.col.ff.ſi cer.
pe.vbi pleniſſime ponit materiam mēdacis, & quibus
bn̄ficijs priueť mendax.Feli.in.c.cęterū.in.vj.&.vij. col.
extrà de iudicijs.quibus dictis multū ſunt addēda quæ
ſcripſi ad Iaſonem meum in.d.l.ꝙ te,ſed nunc cauſa bre
uitatis omitto,dicturus in alio loco ſi veniant ad pro-
poſitum:vide tn̄ Feli.in.d.c.cæterum.vbi ponit limita-
tiōes,quas vide cū venerint ad ꝓpoſitū.& adde de hoc
ꝑ do.meum Iaſ.in prelu.feu.in.xviij.col.et Guido pape
deciſio.ccccxxxvj.verſi.lxix.ſi tn̄ vaſallus ſe oppoſuerit
ad manus dn̄i appoſitionē,formata oppoſitiōe ſimpli-
citer interim de re feudali gaudebit vaſallus , & in ſuo
integro cuſtodieť.tex.in.c.j.ſi de inueſtitu.inter dn̄m &
vaſallū lis oriať:& ibi Car.alexan.et Bar.in.l.litibus.per
illū tex.col.j.ver.ex hac litera apparet.C.de agri . & cēſi.
li.xj.& ibi Io.de platea . ¶Si aūt vaſallus prēſtiterit alte-
ri homagium,vel dederit denombrationem,poterit eū
vocare in guarentiziā.Et ita eſt cōis obſeruātia curiarū
& an per hoc noceat vaſallus dn̄o,recognoſcens alium
in dn̄m:vide Iacobinum in ſuo trac.feudo.in gl. dictiq;
vaſſalli.fo.xxxvj.¶Vide Boerium in conſue.Bituriceñ.
tit.de conſuetudine feudorum.§.xiij.in gl.fi.

ET ex prædictis ſi bene conſideres Bal. tenet contra
Bar.And.debarulo:& Io.de platea.in.d.l.j nō tn̄ re
ſpondet ad regulam.l.cogi.Et iſtam opinionem refert
Aluaro.& ſequitur in.c.j.in prin.in fi.j.col.in tit.de con-
tro.inueſti.Et adde ꝙ dicit Bal.in.l.inſtrumēta.in.j. col.
11 poſt medium.C.de fideic. † ꝙ feudatarius tenetur dn̄o
oſtēdere inſtrumenta feudi:dicit tn̄ Io.and. ſingulariter
in additionibus ad Spe.tit.de feudis.§.j.verſi.porro.cir-
12 ca principium:†ꝙ ſi ſucceſſor in regno vel ducatu vult
confirmare vaſallum,non habet neceſſe vaſallus primā
conceſſionem oſtendere.ꝙ nota.

13 NVnquid†autē rex,& alij dn̄i tpales habeant inten
tionem eorum fundatam de iure cōi , ſuper dn̄io
rerum infra ſuos limites poſitarum,& ſic an habeant in
tentionem eorū fundatam ſuper domino ex hoc ſolo ꝙ
res ſint ſitæ infra limites ſui regni.Panor.in.c.ſi diligen-
ti.de pręſcri.in.ij.not.dicit ꝙ reſpectu iuriſdictionis in-
tentio eſt fundata:ſed ſuꝑ proprietate bonorum & rerū
non.Et ita etiā notat Io.and.in.c.fi.de offi.archi. iuriſdi-
ctio em̄ pertinet ad ſupremā poteſtatē ſupremi princi-
14 pis.†vn̄ nemo pōt iuriſdictionē habere niſi ex cōceſſio
ne principis vel permiſſione:vt ſuprà dixi in explana-
tione rubricæ.(Des iuſtices & droictz dicelles)in fi.Sed
15 non ſic eſt in proprietate rerum:†quia licet omnia ſint
principis.l.bene à zenone.C.de quad.præſcri.tamen in
telligitur quo ad protectionem.Glo.no.in.l.barbarius.
in gl pe.in fi.de offi.prętoris.Feli.in.d.c.ſi diligenti.in.ij.
col.¶Vide quæ dicit Io.ſanxon in conſue.Turoñ. titulo
(des droictz de baſſe iuſtice.)arti.iij.

SED nunqd quęlibet res pręſumať ad minus eſſe feu
dalis principis,ſi non probeť ꝙ ſit alterius,an verò
16 præſumať allodialis.¶†Aduerte quia quælibet res prę-
ſumitur

ſumitur libera, niſi probet̃ ſeruitus impoſita: eo ꝙ quę libet res in origine regulariter eſt libera. l. altius. & l. ſi in ædibus. C. de ſer. & aqua. Primęuo iure naturali, omnis perſona & omnis res erat libera. c. iuſgentium. j. diſt. & §. ius autem gentiũ. ibi, iure enim naturali. inſti. de iure natura. gentium & ciuili.

Seruitus poſitiua 17 Ratio rõnis eſt: †quia ſeruitus regulariter nõ habet cauſam naturalem: ſed impoſitã aut pręſcriptam inſti. de ſer. Bal. in. c. cũ oẽs. in. xj. col. ad fi. extrà de cõſti. ſed ſic eſt ꝙ feudum eſt quædã ſeruitus: vt notat̃ per gl. & doc. in. l. ſi vſufructus legatus. in prin. ff. de vſufru. Et Soci. in conſi. lxvij. in. x. col. verſi. hec autem concluſio. et in conſi. clxv. col. xj. ver. ſcđo prędicta cõcluſio. ergo in dubio pręſumitur res allodialis et ſic libera, non aũt feudalis. et ita tenet Bal. in. c. ij. ſi de feu. fue. cõtro. inter dñm & agna. & in. c. j. in vlt. col. principij de cõtro. inueſti. & in. l. libertas. ff. de ſtat. homi. & in. c. ſignificauit. de reſcri. do. Alex. in cõſi. xv. in. ij. col. in. v. vol. & Fran. curt. antiquior. in conſi. lxxv. in. ij. col. cum alijs allegatis per do. meũ Iaſ. in. l. ſi priuſq̃. in. xiij. col. ff. de noui operis nun. vbi dicit ꝙ pro hoc facit tex. & ꝙ ibi notatur in. c. j. de controuerſia inter maſculũ et fœminam de beneficio. et illum textum in prima ſua lectura allegat ad illud propoſitum: ſed in ſcđa ſua lectura quã audiui Papiæ dicit ꝙ ille tex. probabat totum contrarium. Et ad hoc eum allegauit in ſui principio quando dicit in fine apertis probationibus fœmina oſtenderit non eſſe feu. & totũ contrarium dicit in fi. cogita in illo tex. ¶ Etiã an & qñ res præſumatur feudalis. vide Pyrrhum in conſue. Aurelianeñ. titu. de feudis. c. j. fo. iiij. & Boerium in conſue. Bituriceñ. tit. de conſue. feudorum. §. xiiij. in fi. glo.

Limita tñ prędictam regulã duobus modis. primo niſi eſſet fama de antiquo faltẽ centũ annorũ ꝙ bona ſint feudalia. nihil alle. dñs meus in. d. l. ſi priuſquam. ſed potuit allegare illud ꝙ dictum eſt hic ante de vaſallo qui per longum tempus præſtitit ſeruitium: & non apparent inſtrumenta, neq̃ teſtes: ꝙ ſtandum eſt famę. argu. l. ſi arbiter. ff. de arbi. & l. at qui natura. §. cum me abſente. ff. de neg. geſt. cum alijs iam ſuprà alle.

Limita & ſcđo niſi verba enuntiatiua, vel narratiua principis nuntiarent & narrarẽt dicta bona eſſe in feudũ conceſſa: & iſtis duobus modis limitat do. Alex. in cõſi. xv. in. j. & ij. col. in. v. vol. refert et ſequit̃ do. meus Iaſ. in. d. l. ſi priuſq̃. et legendo dictam legem in ſcđa ſua lectura quam audiui dicit ſe habere illo tpe caſum in facto, & ꝙ intendebat tenere illam limitationẽ: licet multi alij conſultantes in dicto facto et caſu tenebant cõtrariũ & vide etiam quæ voluit idem Alex. in conſi. cxxxvj. in ij. pe. & vlt. col. in. j. vol. vbi multa ad propoſitum.

Oĩs res in qua quis habet iuriſdictionem eſt feudalis. 18 Pro tertia limitatione adde †ꝙ omnis res dicit̃ feudalis, in qua quis habet iuriſdictionem ſaltẽ ratione iuriſdictionis. & licet ſint multæ terrę in ducatu Burgundię quę dicũtur (de franc alleu) & ſic ex allodialibus tamen ſi in illis inferior à principe habeat iuriſdictionẽ, non poteſt illas tenere tanq̃ ſint ex allodialibus: ſed poteſt princeps eas dicere feudales ratione iuriſdictionis, ꝑ ea quæ dicit Iac. de ſancto Geor. in trac. ſuo feudorum. in gl. dictiq; vaſalli. in. iiij. col. vbi ampliſſime tractat̃ materia ꝑdicta. ¶ Intellige & ſublimita vt dixi. ĩ. ti (des mainſmortes). §. (vngmeix aſſis) ĩ fi. gl. q̃ icipit, (vng meix.)

19 Item nota & adde dictum Bal. in. l. nec ſi volens. C. de libera. cã. †ꝙ ſi rex Francię facit aliquã ciuitatem confiteri ſuam eſſe, & fidelitatem ſibi iurare, cũ ſua nõ ſit: ꝙ talis confeſſio & iuramentũ non valent. & dicit Bal. pro deo nota hoc perpetuò. dicit tamen Bal. in. l. ſi certis an-
20 nis. in. v. col. C. de pactis †ꝙ ſi quis confiteat̃ rem ſuam eſſe cenſualem quę non eſt pręiudicat ſibi in iure cenſi. prout dicit do. meus Iaſ. in. l. ij. in. lxxxij. colũ. C. de iure emphy. ¶ Quando aũt hæ recognitiones noceant recognoſcentibus. vide Io. berberij in ſuo viatorio iuris. tit. de locato. ver. quęri ſolet in hac materia. cum qõne ſeq. & Guido pape in ſingularib⁹ ſuis, ſingulari. dccclxxxvj. inci. ſi hõ. & dixi infrà ti. (des cenſes). §. iij. in additiõe poſita ad primã gl. inci. Aduerte q̃a iſte cenſus &c. Et vide Io. ſanxõ in conſue. Turoñ. tit. (des droictz de baſſe iuſtice.) arti. ij. fo. v. vbi ponit quid operet̃ aduocamentum.

De hac materia aũt quando vaſallus teneat̃ ſpecificare & oſtendere res feudales dño: vide do. Iac. de ſancto Geor. pleniſſimè in ſuo trac. feudorum. in verbo, dictiq; vaſalli repromiſerunt recognoſcere ſpecificè & particulariter. & ibi ponit, & tradit materiã amplè ꝑ v. col. & vide Bal. in. l. inſtrumenta. in. j. col. C. de fideicõmiſſis. per gl. in. l. ij. & ibi Io. de platea. col. iij. verſi. no. & Luc. de pen. C. quando & quibus quarta pars debetur. lib. x. & hoc intellige qñ fatetur ſe eſſe vaſallum: vt dictũ eſt ſuprà. Spe. in tit. de emphyteuſi. §. nũc ali qua. ver. lix. & ver. lxxvj & Bar. Bal. & Alex. in aditionibus ad Bar. in. l. titius hęres. ꝑ illum tex. ff. de ac. emp. et vide Hoſt. in tit. de feudis. §. quibuſdã verò quid ſi vaſallus. & Bal. in c. j. de vaſallo qui cõtra conſuetudinem Lotharij feudũ alie. & in. c. j. §. inſuper. de prohibita feudi alie. per Fede- Dñ vaſallus ſpecificare teneatur dño res feudales remiſſiuè.
21 ri. & dicit Ang. in. l. ſi rem. ff. de rei vẽdi. †ꝙ ſi vaſallus nõ det declarationem, nec de ea faciat fidem, ꝙ dñs poterit illũ expellere. & ponit Bal. in. c. j. §. fi. in vlt. col. de pace iuramento firman. & Iaſ. præceptor meus in pręludijs feudorum. in. xvij. col. in verſi. ex hoc infertur.

Quid aũt in emphyteuta, vide plene per eundem & per do. meum dominum Iaſ. in. l. ij. in. lxxxij. col. C. de iure emphyteutico.

22 Et aduerte †nunquid dñs petendo à vaſallo vel cenſuario, vel emphyteutario ꝙ recognoſcat rem q̃ tenet, poſſit ei imponere pœnam amiſſionis rerum caſu quo ita nõ faciat, & impoſitam in caſu defectus exigere dominus Iaco. de ſancto Geor. in dicto ſuo tractatu hic ante allegato. in. iiij. & v. col. dictæ gl. vbi multa multũ ſingularia ponit in materia impoſitionis dictarum pœnarum, quę ſepe fiunt à iudicibus, nunquid & qñ exigi poſſent, vide eundem ibi. ¶ Sed an vaſallus præſcribere poſſit huic facultati qua mediante dñs poteſt eum cõpellere ad denombrationes ſibi dandas. vide ſuprà in §. j. in gl. (dedans lan & iour) & Ioã. ſanxon in conſuetu. Turoneñ. tit. (des droictz de baſſe iuſtice) arti. ij. fo. iiij. de huiuſmodi autẽ recognitione in reali & confeſſione, vide quæ dixi. ĩ. tit. (des cenſes). §. iij. in glo. j. in additio-
23 ne ibi poſita. vbi dixi, †quod confeſſio poſſeſſoris nocet non ſolùm confitenti, ſed etiam hæredibus & ſucceſſoribus. vt dicit Boerius in conſuetudine Bituriceñ. tit. de conſuetudi. feudorum. §. xij. & ibi quærit an vaſallus inueſtitus poſſit compellere dominum vt oſtendat ſibi feudum, & fines illius, & quam partem debeat tenere.

In textu ibi

Peult mettre en ſa main.

Saysamē- tum q̄n prohibi- tum.

1 Dn̄s non tenet̄ re- stituere fructus ex melio- ramento pceptos

2

3 Primū decretū.

4 Posses- sio ex pri mo de- creto p- dita repe ti potest satisfa- ctio cōtu maciæ.

ADuerte quia cōsuetudo nostra in hoc casu satis fa
ciliter pmittit istud saysamentū.†q est omni iure
phibitum.l.vnica.vbi Bal.& Sali.C.de phibita seque-
stra.pecu.& notat in.c.dilectus.extra de sequestra. pos.
& fructuū.¶Aduerte tn̄ q sunt.xvij.casus in quibus p-
mittit̄ sequestratio,quos ponit et describit Io.sanxon in
consue.Turoneñ.tit.(des droictz de basse iustice.) arti.
xviij.fo.xx.& amplissimè per Francis.curtium in mate-
ria sequestrorum.in repe.l.vnice.C.de prohibita seque-
stra.pecu.¶Quid aūt sit manus iniectio,vide Pyrrhum
in consue.Aurelañ.tit.de feudis.capite.lxxj.

In textu ibi

Sans faire les fruictz siens.

QVid aūt faciet de fructibus & qūo debebit se ha
bere erga rem feudalem impeditam:videatur p
Bar.in.l.p̄tor.in prin.ff.de bo.aut.iu.possi. qūo
siue qua autoritate illā impediet:& nō esset inutile scire
& pōt dici,q illos cōseruabit vasallo,q illos recuperabit
statuto satisfacto deductis expensis:quia aliter non di-
cūtur fructus nisi q̄ deductis expeñ.supersunt:& nullus
est casus q̄ hoc genus deductionis impediat.l.fundus q̄
ff.fami.hercis.gl.not.in ver.ędificauit.in.§.ex diuerso.in
sti.de re.diui.†immo nec tenebit̄ dn̄s restituere fructus
quos perceperit ex melioramēto facto p ipsum inre feu
dali p eū possessa,nec etiam tenebit̄ de fructibus quos
percipere potuisset vasallus ex melioramento q fecisset
si rem tenuisset,aut facere debuisset:ipse dn̄s:†nam etiā
malęfidei possessor ad illos non tenet̄.tex.est no.in.l.cę-
terū.in fi.ff.de re iu.q est notandū:si sup suo vasallo &
re feudali habeat ille dn̄s imperium & iurisdictionē,po
terit autoritate suę iurisdictiōis illā rem impedire:vt di-
cam in sili de controuersia orta de re feudali q̄ p pares
curię si sint,debet decidi:vt habet̄ in titulo de feudi co-
gnitio.p totum.pro quo facit q habetur ī.l.j.in prin. in
§.j.ff.de dam.infec.†vbi primum decretū poterit inter-
ponere dn̄s habēs imperium.q primum decretū intelli
git̄ in hoc casu interponi propter contumaciā eius. no.
in.l.si finita.§.iulianus.ff.de damno infe.al's aūt autori-
tate superioris remedijs ad hoc oportunis de q̄bus dr̄.ī.
c.fi.¶Hoc aūt impedimentū de quo hic tm̄ vr̄ esse mis-
sio quædā in possessionē ex primo decreto propter cō-
tumaciam:exemplo ei9 q dicimus de eo decreto q in-
terponit̄ pro contumacia in casu dāni infecti.de quo in
l.si finita.§.iulianus.ff.de dāno īfecto.& cū hic fructus
tm̄ impediantur,restitui debent per eū qui mittitur in
possessionē,quia propter illā causam ex primo decreto
nō applicant̄:vt sicut ibi,nec hic applicari debent, cum
tm̄ propter vasalli contumaciā fiat rei feudalis missio in
possessionem ex primo decreto &c.Et infra q tp̄s vasal
lus rem recuperabit poterit dici:vt dr̄ de re in qua facta
fuit missio ex primo decreto,put no.d.l.§.iulianus.vbi
Bar.amplissimè.¶Tn̄ ego credo q semp infra.xxx. an-
nos recuperabit ppter statutū q oēs præscriptiones tri
cennales sint:cui statuto standū est†& licet possessio al-
teri acq̄sita ex primo decreto possit iterū repeti p cōtu-
macē satisfaciēdo cōtumacię:aut aliâs scd'm notata ibi
infra annū:tn̄ propter statutum nr̄m credo opus esse tri
ginta annis.vnde credo infallibiliter esse verū q post tri
ginta annos dn̄s poterit mitti ī possessionē rei īpeditę ex
scd'o decreto:et illa totaliter priuabit̄ vasall9,scd'm no.
in.d.l.§.iulian9.¶Cū ergo in rei vitate hoc ipedimētū sit
tm̄ q̄dā missio in possessionē ex primo decreto ppter cō
5 tumaciā vasalli:nimirū si dn̄s nō faciat fructus suos:†qa
regulariter missus ī possessionē ex primo decreto nō fa-
cit fructus suos scd'm gl.in.d.§.iulian9.l.fulcinius ī prin.
ff.ex q̄b9 cau.in pos.ea.nisi esset nimia cōtumacia,scd'm
no.ibi.facit.§.fi.in.d.l.fulcinius.& in certis alijs casib9 de
qb9 p gl.& Bar.in.d.§.iulianus.inter quos nō est iste.fa-
ciūt no.p Bar.in.l.p̄tor in prin.ff.de bo.auto.iu.possi.et
p hęc pōt dari alia rō:quare fidelitate nō p̄stita,& re īpe-
dita fructus efficiunt̄ creditorū.i.dn̄i:non aūt isto casu:
qa in illo casu vr̄ esse nimia cōtumacia vasalli,& multū
nociua ppter feudi pditionē qa ppterea puidet̄,vn̄ suc
cedit q hr̄ in.§.fi.in.d.l.fulcinius.at in hoc scd'o casu nō
tm̄ imminet pręiudiciū:qn̄quidē fidelitas est p̄stita, &
sic homagiū factum:iō sufficit missio ex primo decreto
ex quo fruct9 nō lucrant̄ regulariter:vt.s̄.dictū est.vnde
merito & optima rōne vr̄ hoc à statuētibus esse statutū.

ADDITIO. Adde aliā rōnē q̄ adducit Mat.
de af.in cōsti.regni Sicilię q̄ icipit
cōtumacē.in.ij.no.scilicet qa hoc casu habet solū tenutā
& custodiā.*¶Et hęc oīa credo esse intelligēda tam in
statuto p̄cedēti vbi loq̄t̄ de fidelitate nō p̄stita:q̄ in hoc
statuto vbi loq̄t̄ de denōbramēto nō dato,vt scilicet pri
mo casu fructus dn̄o applicent̄:scd'o nō primo casu p-
pter p̄iudicialē cōtumaciā:scd'o nō tm̄ p̄iudicialē ex na
tura primi decreti,si vasall9 differat illa iura facere & p̄-
stare cōtumaciā et sup illis minime vult dn̄o respōdere:
6 qa solū illis ex causis interponit̄ primū decretū.†sed si fi
delitatē nolit p̄stare qa negat se vasallū,et se defēdit actio
ne p̄iudiciali:aut dicit se nō teneri ad denōbramētū vltra
id q iā dedit:& dn̄s p̄tēdit maiorē declarationē,& sup
hoc se defendit:tūc ergo crederē:q ex quo res est p nega
tionē suā dubia & litigiosa:q dn̄s nihil poterit ipedire,
et ad manū suā ponere:cū nihil sit certū q̄ ponat:& va-
sallus se defendat:& sic intelligēda esse puto hęc statuta,
vt scilicet militēt & vēdicēt sibi locū in vasallis cōtuma
cibus,& cōtumacibus renuētibus fidelitatē p̄stare et sic
denōbramētū dare:vt cōtra illos fieret missio ī possessio
nē ex primo decreto ex forma statutorū,& dispositiōe
iuris.& sic ēt ītelligūt̄ iura canonica ī toto ti.de dolo &
cō.hinc crederē rōni esse cōsonū,q si dn̄s ppter illas cās
ex forma statuti īpediret aliq̄ rē,vt feudalē: q illius rei
possesor se opponēs & dicēs illā rē esse liberā, & se non
esse vasallū:aut tātę rei quātā petit dn̄s,q nō peteret illā
missionē in possessionē ex primo decreto:de qua in his
statutis:qn̄quidē nō redderet se cōtumacē sed se defende
7 ret,†qa primū decretū cōtra cōtumaces tm̄ vēdicat sibi
locū iuribus.s̄.alle.nescio pro nūc aliā rōnē diuersitatis
inter hos casus,primū videlicet & scd'm,in vno casu fru
ctus lucret̄ dn̄s,in alio nō,& qn̄ alia nulla esset illa suffi-
ceret:q hoc potuit hoc statutū facere:qa est lex.§.ex nō
scripto.insti.de iure naturali gētiū & ciui.q pōt etiā iu-
dex(q̄ est lex viua)facere:cū à pari pcedāt lex viua,& lex
mortua.l.aurelianus .C. de hære.sed lex viua(hoc est iu
dex)aliqua ex cā pōt facere & discernere q in vno casu
missus ex primo decreto fruct9 suos faciat.d.§.fi.in.l.ful
cini9.vbi sic sūmat Bar.s iudice hoc discernēte,ergo &c.
hoc potuit facere lex mortua i. statutū et statuētes hoc
decernere:q̄b9 satis visū est p cā s.piculū & icōmodū cō
tumacię q peius est in denegatiōe fidelitatis,q̄ in dene
gatiōe denōbramēti:vt.s̄.dixi.¶Adde q si vasall9 se op
posuerit huic manus appositiōi pēdēte lite,debet gau-
dere fructi-

dere fructibus per nota.c.j.§.j.in versi. in possessione.si de inuestitura feudi cõtrouersia fuerit.et.c.sancimus.§.si aũt.& ibi gl.in v̄bo,ĩ possessiõe.quo tp̄e miles inuestiturã petere debeat.Et tenet Pyrrhus in cõsue.Aurelian̄.tit. ☞ de feudis.c.lxxix.&.lxvj.in fi.¶Et de possessione feudi q̃uo possit priuari vasallus ꝑ dñm,& si fuerit priuatus etiã ꝑ violentiã,q̃uo sit restituẽdus,& qñ nõ vide Mat. de af.in consti.regni Siciliæ quæ incipit,violentias.*

§.*quinto*.

EN choses feodales,et mouuant du fied:les heritiers ab intestat peuuẽt succeder comme en aultres choses:et prendre la possession desdictes choses feodales sans cõsentement des seigneurs dudict fied: & sans dangier:excepte les religieux.Auregard desquelz lachose demeure a la dispositiõ de droit escript.

IDem in comitatu Burgundiæ in hoc eodẽ tit.§.(En choses feodales)& in comitatu Niuern̄.idem nisi in hisverbis(Excepte les religieux)q̃ nõ ponunt̃ ĩ comitatu Niuernẽsi.

IOan.fabri in aut̃.ingressi.C.de sacrosan.eccle.& in.§. item seruiana. insti.de ac.& Io.and.in.c. significauit. ☞ de rescriptis.¶Et idẽ Io.fa.in proœ.insti.et ĩsti.de emp. & vendi.circa principiũ.& de leg.patro.tute.circa fi. & de re.diui.in prin.*¶

Feudare da cta ad similitudinẽ patrimoniorum.

1 †Dicũt ꝙ feuda hodie sunt redacta ad similitudinẽ patrimoniorũ.de quo vide plenè ꝑ
2 Guidonẽ pape decisi.lix.et ibi dicit†ꝙ in succedẽdo nõ est differẽtia inter feuda & bona patrimonialia.& ĩ deci.ccxcvij.dicit ꝙ idẽ est ĩ legãdo,donãdo& ĩ alienãdo. Hinc etiam dicit idẽ Io.fab.in.d.§.itẽ seruiana.in.ix.col.
3 insti.de actio.†ꝙ feudavendũt,sicut et alia patrimonialia.¶Vide plene per Guil.Benedicti in sua repe.c.ray.in verbo,duas habens filias,nu. extrà de testamentis.

☞ADDITIO. Et dicit Guido pape ĩ cõsi.xviij. in.j.parte.& in cõsi.clxxvj. in.iij. parte.ꝙ hęc cõsuetudo gñalis in Frãcia nõ est ꝓbãda.*

Feuda an obueniant iure hæreditario: an alio iure.

SED anteq̃ veniã ad materiam successiõis in feudis:
4 †Quęro,an feudũ dicat̃ obuenire iure hæreditario, an verò alio iure:nam vr̃ primo de iure feudi nõ venire filio iure hęreditario.per id ꝙ habetur in.c.j.de successio. feudi.et per notata per Bar in.l.item videndum.§.nunc videamus.ff.de peti.hęre.vñ dicit ibi Bar.ꝙ Dy. consu-
5 luit,†ꝙ si frater fratri fecit quittationẽ de omni eo ꝙ petere posset in hęreditate paterna,ꝙ per hoc nõ impedit petere feudũ:quia non petuntur tanq̃ ex hęreditate paterna:cũ Bar.tenet Bal.in.l.j.in.ij.q̃one.ff.de rerum diuisione.Albe.in.l.tres fratres.ff.de pactis.Et istud est ampliandum,& vr̃ procedere etiam si renũciatio seu quittatio fieret cum iuramẽto,per illud ꝙ dicit Bal.in.c.j.an agnatus vel filius.in.ij.col.ver.item quęro quid si filius viuo patre.Ias.pręceptor meus in.l.gallus.§.quidam recte.in pe.col.ff.de libe.& posthu.Idem do.meus in aut̃. vnde & si parens.in.iij.col.C. de inoffi.testa.& in.l.ij.in lxxxvij.col.C.de iure ẽphy.& Ale.in consi.xcj.in.x.col.
6 in.j.vol.dicit,†ꝙ feudũ non est quid hæreditarium: sed intellige quando pater acquisiuit feudũ pro se & filijs seu liberis tantùm:secus qñ pro se,filijs,& hæredibus acquisiuit:quia tunc feudum est quid hæreditarium.Ita tenent oẽs,maximè Pau.de cast.& do.meus Ias.in.d. aut̃. vnde & si parens.Alex.in consi. xliiij.in.j. vol. Et consi. viij.in.ij.col.in.ij.vol.Et in consi.xxvij.in.iiij.&.v.col.in v.volu.& plenissime in consi.xix.vbi recurrendum est in.j.ij.&.iij.col.in.v.volu.

Feudũ quando sit q d hęreditarium.

Consuetu. Burgũdiæ facit omne feudũ hereditarium.

7 ITem†intellige prædicta de iure cõi, secus autem de consuetudine nr̃a,& lege municipali:quia omne feudum quocunq̃ modo acquisitum sit hæreditarium,cũ in successione sit redactum ad instar allodialium:vt hic ante dictum est:per quam consuetudinem nostrã & legem municipalẽ sunt sublatę oẽs differentiæ quæ erant in succedendo inter bona feudalia : & bona allodialia quæ quidem differẽtiæ erant multe:vt.ĩ.cõstare potest.

PRimo nãq̃ sublata est illa differentia:de qua in.c.j. de natura.succe.feudi.De qua etiã ꝑ Iacobũ Aluaro.in.c.j.de gradibus succedendi in feudo.& per eundẽ in.d.c.j.de natura.succes.in.j.not.Nam licet ascendentes succedãt descendentibus scd'm formã.in aut̃.defuncto.
8 C.ad tertul.†Immo nõ minus est debita hęreditas filiorum parentibus,q̃ ecõtra.l.nam & si parentibus .ff. de
9 inof.test.†Tñ ascendentes per directã lineam non succedunt descendẽtibus in feudo:et hoc est ex feudi natura. d.c.j.de natura.succes.sed cũ feuda in successionibus ad instar patrimonialiũ sint redacta:dic ꝙ etiam in feudis succedant ascendentes cum alijs.scd'm ꝙ dispositum est in consuetudine seq.in ti.(des successions).§.(succession en ligne directe ne monte point)de qua cõsuetudine ibi aliquid posui ad consuetudines meas.

Agnationis & cognatiõis in successione nulla differẽtia.

SEcundò ꝙ illud ꝙ dr̃ in.§.fi.in fi.insti.de legit.agna.
10 successio.scilicet†ꝙ collaterales admittunt ad successionem vsq̃ ad octauũ gradũ,habet locum in feudo scd'm cõsuetudinẽ nr̃am:cũ feuda redacta sint ad instar patrimonialiũ quo ad succedẽdũ:licet secus esset scd'm consuetudines feudales,vt habetur per Ia.de Aluaro.in d.c.j.de natura.successio.feud.in antepenul.not.

11 TErtio†nã licet de iure cõi in oibus quò ad succedẽdum sit sublata differentia agnationis et cognationis.aut̃.post fratres.C.de legitimis hęredibus . tñ in feudis succedunt agnati,& non cognati.ita Ia.de Aluaro.in.c.j.de gradibus succedẽdi in feudo.& in.§.pe. qui feud.dare possunt.ista tñ differentia est hodie sublata ꝑ hãc nostram cõsuetudinẽ quę adęquauit feuda quo ad succedendum allodialibus & patrimonialibus:& ideo cognati succedunt de quo consului in consilijs meis.

Frater vtrinq̃ cõiunct⁹ excludit cõiũctũ ex vno latere tñ.

12 QVartò†quia licet in successione allodialium & patrimonialiũ frater vtrinq̃ cõiũctus excludat fratrẽ ab vno latere tñ.aut̃.cessante.C.de legit. hęre.de qua est consuetudo nr̃a.ĩ.in tit.(Des successions) §.(Double ligne à lieu:entre freres et seurs germains.)tamen in feudis frater vtrinq̃ cõiunctus non excludit fratrẽ ex latere patris tñ.Bal.& Iac.Aluaro.in.c.j.col.xvij. ver.quęro an fratres.in tit.de gardi.succedendi in feudo sed ex quo feuda sunt redacta ad instar patrimonialiũ quò ad successionẽ:ꝑ hanc nr̃am cõsuetudinẽ dicẽdum est auctoritate cessante,& consuetudinem nostram positã sub tit.(des successiõs) .§.(double ligne)habere locũ hodie ĩ hac patria in feudis:ꝙ nota,& cogita q̃a est not.

Deficientibus descẽdentibus succedunt fratres.

13 QVinto†non extantibus filijs,aut alijs descẽdẽtibus in proximo gradu succedunt fratres.§.j.
14 insti.de legi.agna.successio.† tamen in feudo

nouo nō ſuccedit frater alteri fratri,nec etiā alij trāſuer-
ſales.c.j.de feudo marchiæ.& dicit ibi ꝙ aliud eſt in feu
do antiquo:quia ſuccedunt tranſuerſales etiā in milleſi-
mo gradu:ſed cū feuda adęquanť patrimonialib⁹ quò
ad ſucceſſionem,dic ꝙ idē eſt in feudo etiā nouo ſicut
in alijs rebus:& iſtud feudū nouum dicetur acqſitio: iō
ſuccedet frater in illo ſcd'm ꝙ diſponit conſuetudo nr̄a
ĩ.in ti.(des ſucceſſiōs).§.(ſucceſſion en ligne directe)ver.
(& au regard des aultres biēs meubles & acqueſtz) eſt
15 eīm acquiſitio:†quia dicitur nouū ꝙ eſt de nouo acqui
ſitū,& habuit initium in perſona illius primi inueſtiti:
de cuius ſucceſſione agiť.c.j.qui teſtes ſunt neceſſarij ad
ꝓbandū inueſtiturā.&vide do.meū Iaſ.in prçludijs feu
dorū.in.xxiiij.col.& Aluaro.in.vj.diuiſiōe feudorū, in
p̄ludijs.Et vide plenè per Fran.curtium.antiquū in ſuis
cōſilijs.cōſi.l.circa mediū.& ponit in cōſil.xlix.in.x. col.
ver.q̄rto principali ſundamēto:ꝙ ĩ tali feudo nouo nō
ſuccedit frater fratri.q; intellige de iure:vt hic antè dixi.

Feudū nouū ꝙ dicatur.

16 SExto,†nā licet in bonis patrimonialibus filius natu
ralis ſuccedat,ſcd'm auť.ſi qua illuſtris.C.ad officia.
tn̄ in feudo nullo mō ſuccedit.Ita eſt tex.& ibi doc.in.c.
j.an maritus ſuccedat vxori.ꝙ eſt verū de iure:ſed ſecus
de cōſuetudine nr̄a ducatus Burgundiæ,per cōſuetudi-
nem noſtrā gn̄alem ꝙ feuda quò ad ſucceſſionem ſunt
redacta ad inſtar patrimonialiū.Cū ergo naturalis ſuc-
cedit matri in aliqua parte bonorū allodialiū & p̄rimo
nialiū.Idē ēt erit in feudalib⁹ bonis cū ſint adęquata.nō
credo hoc eē verū ꝑ no.ĩ.§.naturales.ſi de feu.fue.cōtro.

Filius naturalis nō ſuccedit in feudo.

SEptimo,nā licet de iure cōi in bonis allodialibus &
patrimonialib⁹ poſt fratres ex vtroq; latere admit-
tunť frater ex vtroq; latere vel filij eius.auť.poſt fratres.
17 la.j.C.de legi.hęre.†tn̄ filij fratrū nō admituť ad ſucceſ
ſionē in feudo nouo:in quo ēt ſunt inueſtiti duo fratres
nec vnus etiā alteri ſuccedit:nec inter eos habet locū ius
accreſcēdi.Ita no.in.c.j.de alie.feudi,& ibi Iac.de alua.in
ver.oppo.ꝙ immo frater.Et ita etiā notāt doc.in.c.j.de
eo q̄ ſibi & ſuis hære.Immo plus ibi dicūt doc.& Fran.
de curte antiquior.in cōſi.xlix.in.ix.col.verſi.ſcd'o quia
18 quoties.†ꝙ quoties fratres accipiūt feudū pro ſe & ſuis
deſcēdentib⁹ in infinitū de nouo tūc non pōt trāſire ad
trāſuerſales & filios fratris.Alle.Ang.in cōſi.cvj.inci.Sa
cratiſſima & illuſtriſſima regina.Dic tn̄ ꝑ hanc noſtrā
cōſuetudinē ꝑ quā feuda ſunt redacta ad inſtar p̄rimo-
nialiū filij fratrū ſuccedēt ꝓut in alijs bonis.& ſcd'm di
ctā auť.poſt fratres.Et intellige ſcd'm leges nr̄as munici
pales in feudo nouo:q̄a ĩ feudo antiquo ſuccediť iā ꝓut
dictat iuris diſpoſitio,q̄ redacta eſt in antiqs : ad nouū
modū ſuccedēdi ſcd'm cōſuetudinē poſita.ĩ.in tit.(Des
ſucceſſiōs)in.§.(Les heritaiges enſuyuēt en ſucceſſiō.)q̄a
trāſuerſales ex latere p̄ris ĩ gradu lōginquo ſuccedāt in
feudo aliquo ꝓueniēte ex latere p̄ris,& tranſuerſales ex
latere matris in gradu lōginquo ſuccedāt in feudo ꝓue
niēte antiqtus ex latere m̄ris.Et iō fiet recurſus ad ſifēcō
ſuetudinis,et nō ad ſiťe legis:ꝙ an poſſit fieri nō eſt ſine
dubio.Sed te remitto ad do.meum Iaſ.in.l.de quibus
in.iij.&.iiij.col.ff.de legibus.ex quibus dictis cogita an
iſtud dictū precedens ſit verum:ꝙ pro certo nō eſt ſine
dubio:fortè dicā in illa conſuetudine(Les heritaiges.)

Filij fratrum in feudo nouo non admittuntur.

ADDITIO. De materia ſucceſſionis feudi in collateralibus vide Mat.de affli. in conſti.regni Siciliæ quæ incipit,vt de ſucceſſionibus, in.vj.&.vij.not.in tertio lib. *

19 OCtauo†nam licèt hęres legitimus dicatur omnis
hęres veniens ab inteſtato.l.ex facto.§.ſi.ff.ad tre-
bel.& poſt deſcenden̄.dicunť trāſuerſales.de legi. agna.
ſucceſſio.cū tit.ſeq.inſti.tn̄ in materia feudali hęres legiti
mus capiť ꝓ filijs ſeu deſcenden̄.tm̄.c.j.§.et q̄a vidimus
&.ibi per Alua.de his q̄ feudum dare poſſunt.dicēdum
erit ꝙ etiam in feudis iſtius ducatus Burgundiæ q̄ ſunt
redacta ad inſtar p̄rimonialium,omnis hęres dicitur le
gitimus qui ab inteſtato eſt ſucceſſurus tanq̄ ꝓximior.
20 NOno†nā licet in materia feudali appellatiōe hęre-
dū veniāt liberi maſculi tm̄ deſcēden.ex maſculis:
vt ĩ.c.j.§.& ſi clictulus.de alie.feu.tn̄ q̄a in bonis p̄rimo
nialibus veniunt oēs.l.maximum vitium.C.de libe.prę
teritis.ita etiā ſcd'm cōſuetudinem noſtram veniant in
bonis feudalibus omnes:cum talia ſint redacta ad ſiſſi-
tudinem patrimonialium:prędicta tn̄ ſunt reſtringēda
non habere locum in dignitatibus.vt dicam infrà.
21 DEcimo,†nam licet ſeuda non tranſeant ad hære-
des q̄n̄ habent dignitatem annexā.vt in.c.j.de ſeu
do marchię.& ibi ꝑ Aluarotum in ver. oppono ſubſe-
quenter.tamen quia alia bona patrimonialia tranſeunt
ad hęredes.l.ſi pactum.ff.de probatio.ideo etiam tranſi
bunt feuda cum ſint redacta ad inſtar patrimonialiū.
ET vndecimò pōt id dici de illo feudo de q̄ in.c.j.de
cōſuetudine recti feudi:q̄a ꝑ hoc ēt extēdiť ad poſte
ros & hr̄des poſt mortē vaſalli.ar.d.l.ſi pactū.ff.de ꝓba.
22 DVodecimò,†q̄a in feudo ſimpl'r recepto ꝓ ſe ſuc-
cedūt tm̄ filij maſculi:licet in inueſtitura de nullo
hęrede fiat mentio.c.j.quibus modis feu.cōſti.po.& ibi
ꝑ And.de yſer.& Iacobū de aluaro.tn̄ q̄a alia bona pa-
trimonialia ſimpliciter accepta & acquiſita pro ſe tran-
ſeūt ad quoſcūq; hr̄des:et in eis ſuccedūt oēs hr̄des.d.l.ſi
pactū.ff.de ꝓba.iō idē erit dicēdū ĩ feudo ſic recepto,cū
feuda in ſuccedēdo ſint redacta ad inſtar p̄rimonialiū.
23 DEcimotertio,†nā legitimati in feudo nō ſuccedūt
c.j.§.naturales.ſi de feudo defuncti cōtētio ſit ĩter
dn̄m & agnatos vaſalli,licet in alijs bonis ſuccedant,cū
vere legitimi dicunť,& nō ꝑ fictionē.ita concludit Bar.
qui ad hoc quotidie allegať in.l.ſi is q̄ pro emptore.in
vj.charta.ff.de vſucapio.ꝙ dicā.ĩ.plenè in tit.(des ſucceſ
ſiōs des Baſtardz)in cōſilio ꝙ ibi inſerui.hinc videmus
24 †ꝙ legitimati habēt iura fraternitatis,ſicut verè legiti-
mi,& oēs effectus.ita ſingulariter not.Bal.in.l.eā q̄.in.j.
col.C.de fideic.Hinc etiā eſt,†ꝙ ſicut pater pōt inſtitue
re legitimū cū duobus teſtibus.l.hac cōſultiſſima.§.ex
imperfecto.C.de teſta.ſic etiā pōt inſtituere legitimatū
cū duobus teſtibus.Ita ſingulariter not.Bal.in.c.de cau
ſis.in pe.col.extrà de offi.dele.quę vltima duo dicta di-
cit do.me⁹ Iaſ.alibi nō legiſſe.Ita dicit in.l.moribus in.v.
col.ff.de vulg.& pupil.ſubſti.Sic ergo in hac patria du
catus Burgūdię dicēdū erit ꝙ legitimati ſuccedūt ĩ feu-
do,ſicut in alijs bonis patrimonialibus:& iō non habe
bit locū dictus.§.naturales.in ducatu Burgūdię:vbi vi-
get hęc cōſuetudo:q̄a feuda ſunt redacta ad inſtar patri
monialium:& iſtud tenet in ſpecie Guido pape in ſuis
deciſio.deci.lix.attēta eorum conſuetudine quæ habet
ꝙ feuda ſunt redacta ad inſtar patrimonialium.

ADDITIO. Iſtud etiam idē tenet Guido pape in conſi.ſuo.cxviij.inci.ſuper caſu.in.iij.col.j.parte.& in conſi.clxxvj.inci.pro diffini-tione proceſſus.ver.vel aliter & ſcd'o.in.iij.parte.*

SEd aduerte q̄a nō pono iſtud ꝓ cōſtāti:q̄a audiui ꝙ
aliàs iudicatum

alias iudicatũ fuit contrariũ.& ſcd'm.d.§.naturales.

Maritus nõ ſucce ditvxori i feudo, nec ecõ tra.

26 DEcimoquarto† quia in feudo maritus non ſucce-dit vxori,nec econtra deficientibus aliȷs propin-quis:etiam ſi vir & vxor eſſent ſimul inueſtiti,vt in.c.j. an maritus ſuccedat vxori, & ibi ꝑ Aluarotum in pri-mo notabili.& tñ quia in aliȷs bonis ſuccedit vxor ma-rito,& ecõtra.auꝫ.præterea.C.vnde vir & vxor.Idẽ erit ĩ feudo:cũ feuda ſint redacta ad inſtar patrimonialiũ.

DEcimoquintò ꝑ tex.huius noſtræ conſuetudinis non habebit locũ tex.in.d.c.&.§.mulier habẽs.ſi de feudo defuncti contentio ſit.in vſibus feudo.

DEcimoſextò vidẽdũ eſt, nũquid ꝑ hanc noſtram cõſuetudinem per quã feuda ſunt redacta ad in-ſtar patrimonialiũ:quæ quidẽ cõſuetudo viget in tota Francia,prout dicit Ioã. Fab.familiaris Francorũ in di-cta auꝫ.ingreſſi. C. de ſacroſanc.eccle. fœminæ ꝗ ſucce-dunt regulariter in patrimonialib⁹ & allodialibus ſuc-

27 cedãt etiam in feudũ.Et aduertẽdum eſt ꝙ† regulariter fœminæ in feudo nõ ſuccedũt.Text.eſt in.c.j.§.& quia ☞ videm⁹.in ti.qui feud.dare poſ. ¶Ita quòd ſi detur feu-dũ pro ſe & filiȷs nõ cõprehendunꝫ filiæ, vt tenet Hip-polytus de Marſiliȷs in ſingulari ſuo.cxcj.incipiẽte, ſæ-pius iã dixi. * ¶Bal.in.l.quoties.in pe.colũ. C.de ſuis & legi.dixit hoc eſſe propter quinq; rationes.

Fœminę in feudo regulari ter non ſucce-dunt.

28 PRima† eſt,ꝗa fœminæ arma ferre nõ poſſunt, ĩmo timida eſt mulier ĩ pugnã & ferrũ inſpicere. Dicit Euripides ĩ Medæa:& tñ quilibet vaſall⁹ tenetꝫ dñm in ꝑlio exiſtẽtẽ armis iuuare:vt eſt tex.ĩ.c.dño guerrã.ĩ tit. hic finitꝫ lex,deinde cõſuetudines regni ĩcipiũt.igitur.

SEcunda ꝑpter publicã honeſtatẽ quæ non patiꝫ vt mulieres ſe cœtui virorũ immiſceant.l.j.§.ſexum.ff. de poſtulan.c.diffinim⁹.xviȷ.qõ.ȷ.Hinc dicit glo.in.c. ꝗuis.de pœnis.in.vj.ꝙ periculoſa eſt ſexuũ cõmixtio. iuxta tex.in.c.vnico.de ſtatu regularium.in ſexto.

TErtio ꝑpter fragilitatẽ cõſiliȷ:ꝗa cũ vaſallus dñm ſuũ cõſulere teneaꝫ. vt eſt tex.in.c.de forma.xxȷ. q.v.repetito in.c.de forma fidelitatis.in vſib⁹ feudorũ.

Varium & muta bile fœ-mina.

29 talis cõſiliȷ mulier incapax & imbecillis† reperiꝫ eñ va riũ & mutabile ſẽp fœmineũ gen⁹.Vergil.in.iiȷ.Eneid. Tex.in.c.forus.extrà de verb.ſig.&. C.de ſponſa.l.pen. vbi dicit Alex.ꝙ ĩ muliere nõ eſt cõſiliũ.& dicit Ariſto teles libro.j.politico.ꝙ cõſiliũ mulieris eſt inualidum.

Leuitas mulie-rum.

QVarto ꝑpter lubricitatẽ voti, ꝗa incõſtãs & mu-tabilis omni hora:vñ diciꝫ. Quid leuius fumo? flamẽ,Quid flamine?vẽt⁹.Quid vẽto?mu-lier.Quid muliere,nihil.prout dicit gl.notab.ĩ.d.c.for⁹. extra de verb.ſig.Et dicit tex.inſtit.quibus aliena.licet, ꝙ in muliere nõ eſt conſtantia. quæ quidem cõſtantia debet eſſe in vaſallo.c.j.de noua forma fidelitatis.

QVinto propter periculoſitatem ſecreti,quod reti-nere non poteſt:& ideo cũ oĩa iſta repugnent na turæ feudi:vt eſt tex.in.c.j.de noua forma fi-delitatis,merito mulier tanq; incapax repellitur.

HAEc autem regula fallit & limitatur multis mo-dis,de quibus omnibus recurrẽdum eſt ad doc. in.d.§.& quia vidim⁹.& per Iaco.de ſancto Georgio ĩ ſuo tractatu feu.in gl.& Feli.fo.viȷ.ſed inter illas tanq; vnam plenius quam viderim per aliquẽ, nihil de om-nibus dictis ad propoſitum omittendo vltra poſſe.

Mulie-res ſcd'm cõſuetu.

ET primo accipio fallentiã ex conſuetudine noſtra inductã.ſ.ꝙ dicta regula fallit & limitaꝫ,qñ ex cõ-ſuetudine induciꝫ ꝙ mulieres ſuccedũt in feudũ:ꝗa ſtã-te tali cõſuetudine licitè mulieres ſuccedũt ĩ feudis,ꝑut dicit Io.fab.ĩ auꝫ.ĩgreſſi.C.de ſacroſan.eccle.& dicit Al-uaro.ĩ.c.j.§.& ꝗa vidim⁹.ĩ tit.ꝗ feud.dare poſ.& Bal.in cõſi.cxliȷ.icipiẽte,ꝙ ꝑ regula.in.j.ꝑte.in.iȷ.col.& dicit Andr.de yſer.ĩ.d.§.& ꝗa vidim⁹.& do.me⁹ do.Iaſ.in.l. de qb⁹.ĩ.x.col.ff.de legib⁹.ꝙ hęc cõſuetudo viget ĩ re-gno Siciliæ.Et hmõi etiã cõſuetudo viget ĩ Frãcia.Hinc

Burgũ-diæ ſuc-cedũt in feudo.

30 eſt ꝙ dicit Io.fa.ĩ.d.auꝫ.ĩgreſſi.† ꝙ feuda ĩ regno Frãciæ ſũt redacta ad ſimilitudinẽ allodialiũ & pr̃imonialiũ,ꝗ qdẽ cõſuetudo ſpãliter viget ĩ hac pr̃ia Burgũdiæ, vir-tute hui⁹ nr̃æ cõſuetudinis ſuprà poſitæ.Et de hac con-ſuetudine regni Frãciæ loquiꝫ Panor.poſt Io.and.in.c.

31 ſignificauit.extrà de reſcrip.† In ꝗ ẽt regno,licet feuda, aut vaſalli nõ poſſint vẽdi iuitis ſubditis, cũ iterſit ſub-ditis nõ mutare dñm ſuũ:ſicut ẽt itereſt libertorum nõ mutare patro.vt notat gl.ĩ.l.iuit⁹.ff.de fideicõmiſ.liber. Bal.ĩ.c.ȷ.§.eadẽ.de capitulis corradi.Tñ ĩ regno Frãcię feuda hodie vendunꝫ ſicut alia bona patrimonialia.

Feuda ĩ Francia vẽdunꝫ.

☞ ADDITIO. Intellige tñ dũmodo nõ vendã-tur aut trãſferanꝫ in eccleſiã:ꝗa ĩ Frãcia eccl'iæ nõ ſunt capaces rerũ feudaliũ ſine exꝑſſa licẽtia regis.dixi.j.in ti.(des mainſmortes) §.ix.in cõſi. ibi poſito ĩ fin.vbi allegaui ĩ additiõe Matthęũ de Affli ctis,& vide de hoc iure qđ diciꝫ ius amortizatiõis per Bñdicti ĩ ſua repetitiõe Raynu.in verbo, & vxorẽ noĩe adelaſiã.in.iȷ.deciſiõe.nũe.522.vſq; ad nũe.546.extra de teſta.vbi eſt amplè materia. * ¶Et idẽ de dñationib⁹ & iuriſditiõib⁹,quę vẽdi,obligari,& in iudiciũ deduci poſſunt,& ſup his trãſigi ſine cõſenſu ſubditorũ,attẽta dicti regni cõſuetudine.In hoc tñ imitor Bal.ĩ.c.in gña-

32 li.ſi de feu.fue. cõtro.iter do.& agñ.dicẽtem ĩ ſpecie† ꝙ rex Frãciæ nõ põt alienare vnã de ciuitatib⁹ regni ſui ci uib⁹ illis ĩuitis.allegat Hoſti.in.c.dilecti filiȷ. de maiori-ta.& obediẽ.& ibi Io.and.& iſtud refert & ſequiꝫ dñs. me⁹ Iaſon ĩ.l.debitorũ pactiõib⁹.ĩ.ȷ.col.C.de pac.& ĩ.l. ☞ iiȷ.ĩ.xxiiȷ.col.C.de iure emphyteuti. ¶Deciſio Tholo ſana.485. * ¶De effectu cui⁹ dicã.j.in hac ꝗſtione.

☞ ADDITIO. Vide de materia Matthæum de Afflictis,ĩ præfatione cõſtitutio nũ regni Siciliæ,in.xxiiȷ. qõne.vbi dicit qđ rex nõ põt facere alienatiões dignitatẽ regiã lædẽtes,& iſta ſũt ver ba multũ ꝑgnãtia ꝗ multa ĩportãt,& vide etiã Bñdicti in ſua repetiõe.c.Raynu.in verbo, & vxorẽ noĩe adela-ſiã.nũe.470.cũ trib⁹ ſequẽ.de teſta.dixi alibi, & iſtud ſatis amplè diſputauit Igneus in quadã repetitiõe quã fecit ſup.l.dudũ.C.de cõtrah. emp. * ¶Et aduerte,ꝗa ſtãte cõſuetudine(de qua ſuprà) poterit fœmina ſucce-dere ĩ feudo,etiã ſi eſſet dignitas regia:vt tenet Panor.ĩ d.c.ſignifi.& ĩ.c.dilecti.extrà de arbi.& ĩ.c.ex ꝑte.extrà

Aliena-tiões di-gnitatẽ regiã læ-dẽtes rex non põt facere.

33 de ſo.cõp.† Hic eſt ꝙ ſuccedũt fœminæ ĩ regno Nauar ræ:vt notat Pe.Iaco.in tit.de cauſis ex qb⁹ vaſallus & c. ¶Vide de hac mr̃ia Boeriũ ĩ cõſuetu.Biturícẽ.ti.de con ſue.feudi & cẽſus.§.vj.ĩ gl.magna ibi poſita. ¶De hac materia quõ fœminæ ſuccedant in feudo,videaꝫ etiã ꝑ G.bñdicti ĩ ſua repetitio.c.Raynuti⁹.ĩ verbo, duas hñs filias:à nume.4.vſq; ad nume.78.de teſta.vbi amplè,& ☞ multa ibi tractanꝫ ꝗ ſunt extrauagantia. ¶Et etiã vide Matthæũ de Afflictis in cõſtitutione regni Siciliæ,quæ incipit,in aliquibus.in primo notabili.in.iȷ.lib. *

34 HAEc tñ† conſuetudo licet deferat feuda fœminis, etiã in dignitatibus,non tñ habet locum ĩ ſucceſ-ſione regni Frãcorum.Nam licet ꝑ eo nullũ præſtetur

Fœminę in regno Franciæ non ſuc-cedunt.

ſeruitiũ,cũ ſuperiorẽ ĩ talibꝰ nõ recognoſcat:vt eſt tex.
in.c.ꝑ venerabilẽ.extrà q filij ſint legiti.tñ ĩ eo nõ ſucce-
dũt fœminæ,ex ſpeciali cõſuetudine ipſiꝰ regni, & non
extãtibꝰ maſculis,alij cõſanguinei ĩ regno ſcd'm priori
tatẽ.gradus in linea maſculina excluſis fœminis ſucce-
dũt.Et ſi cõtingeret ꝙ tota domꝰ Frãcię moreref,& ſta
ret vnꝰ de ſanguine antiq̊ etiã ſi eẽt in cẽteſimo gradu:
talis iure ſanguinis & antiq̃ cõſuetudinis,ſuccederet iu
re hęreditario,& nõ ꝑ electionẽ:& licet ĩ alijs ſucceſſiõi-
bus poſt decimũ gradũ nõ admittanf cõſanguinei:ſed

Fiſcus in regno Franciæ non ſuccedit.

35 ĩpe fiſcus,vt no.Bal.ĩ.l.j.C.vñ vir & vxor.†tñ in regno
Frãciæ fiſcus nõ ſuccedit, cũ nõ ſit illũ fiſcũ reperire:ſed
ſuccedit ĩpe ſanguis q eſt ꝑpetuꝰ:vt no. Bal.ĩ tit.de feu-
do marchiæ.¶Hinc dicit dñs meꝰ & p̃ceptor meꝰ, dñs
36 Iaſon ĩ.l.certũ.in.§.&.ij.col.C.vñ legitimi.†ꝙ ſi nõ repe
rirenf ꝓximiores,etiã domꝰ Borbonij,q̃ eſt in milleſi-
mo gradu admitteref:anteq̃ fœminæ admitterenf.Et
dicit ꝙ illa deciſio eſt notãda,qa eſt magni põderis, &
ꝓ certo dicit verũ.Et ita etiã dicit Bal.in.d.c.j.de feudo
marchiæ ſuprà allegato. ¶Vide Pyrrhũ in conſuetudi-
nibus Aurelianeñ.ti.de feudis.capite.xlv.

Fœmina q̃dã fuit regina Frãciæ.

37 NEc habet obſtare.c.dilecti.extrà de arbitris. †vbi
dicif ꝙ q̃dã fœmina erat regina Frãcię:qa ĩtelligi
tur ꝙ erat vxor regis,nõ ꝙ ad ipſã regnũ iure ꝓprio ꝑ-
tineret.Talis em̃ põt dici regina,ẽt poſt mortẽ regis q̃-
diu remanet vidua:vt ĩ.c.ex ꝑte. extrà de foro cõpetẽti.
vt ĩ p̃alleg.c.dilecti.de arbitris. Et iſtud iã fuit deductũ
ſemel ĩ q̃ſtione poſt mortẽ Ludouici hutin, q accepta
vxore dña Ioãna de Burgũdia,ĩpo exiſtẽte rege Nauar
ræ:poſt mortẽ ipſiꝰ dñæ Ioãnæ:ex q̃ habuerat vnã filiã
noĩe Ioãnã,fuit rex Frãcię:& tũc accepit ĩ vxorẽ filiã re-
gis Aragonũ noĩe Clemẽtia. Et ĩ ſcd'o anno ſui regni,
relicta dicta Clemẽtia grauida, deceſſit ab hũanis.Phi-
lippꝰ aũt comes Pictauię frater dicti Ludoui.&.ij.geni
tus Philippi pulchri, habuit gubernamẽtũ & regimen
regnorũ.ſ.Frãciæ & Nauarræ.Sed poſtmodũ dicta Cle
mẽtia peperit filiũ maſculũ,q parũ vixit:& licet tũc fuiſ
ſet q̃ſtio mota ꝑ ducẽ Burgũdię noĩe Oeudis,auũculũ
Ioãne filiæ dicti regis Ludo.in.j.mrĩmonio,q p̃tẽdebat
dictũ regnũ debere ꝑtinere dictę Ioãnæ nepti ipſiꝰ. Tñ
dictꝰ Philip.comes Pictauis,ſucceſſit ĩ regno:ex lauda-
bili cõſuetu.Frãcorũ,vt recitat Guaguinꝰ lib.vij.fo.131.
De q̃ cõſuetudine Frãcorũ meminit Bal.ĩ.l.j.ff.de ſena.ĩ
lectura noua,vbi dicit ꝙ filia regis Frãcorũ nõ ſuccedit

Lex ſalica quæ.

38 ĩ regno ex rõnabili cõſuetu.Francorũ.†Et iſtud fuit ex-
p̃ſſè ſtatutũ ꝑ leges & conſuetudines q̃s ꝓmulgauerũt
reges Frãcorũ,q̃s leges & cõſuetudines ſeu cõſtitutiões
vulgariter legẽ Salicã appellamꝰ.In q̃ lege exp̃ſſè cauef
ſub rubrica de allodijs.Et dicit Alua.ĩ.c.j.§.mulier.ſi de
feudo fuerit cõtrouer.ꝙ ĩ Lõbarda ſub tit.de capitulis
Salice,ĩ vlti.char.fit mẽtio de hac.l.vbi etiã ipſe Aluar.
enũerat alias leges diſponẽtes de ſucceſ.feud.Ponit em̃
de lege romanorũ, de lege Lõbarda, de lege Salica : de
lege Barbarica, de lege Arabica, de lege Alemanorũ,
de lege Vandalorum,& de lege Franca.De qua in.§.re-
ceptatoribꝰ. vbi ꝑ gloſ.ĩ titu.de pace iuramẽto firman
da.& dicit ꝙ lege Salica cauef,ꝙ nulla portio hæredita
tis de terra Salica,quã ĩterpretaf terrã regiã,ad mulierẽ
ꝑtineat.nos em̃ interp̃tamꝰ legẽ Salicã, gñalẽ cõſuetu-
39 dinẽ q̊ ad ſucceſſionem ipſiꝰ regni.†Et dicif lex Salica,
hoc eſt lex regni Frãcorũ:q̃ à regibꝰ regni Frãcorũ de-
riuauit.Primò videlicet à Pharamondo prio rege Frã-
corum nõ baptizato:prout refert Robertꝰ Gaguinꝰ in
ſuis chronicis,ĩ princ.qñ loquif de origine Frãcorũ.in
40 ij.fol.in alio loco.Et q̊ ad aliud dicit Aluaro.ĩ fi.†ꝙ or
dinata fuit lex Salica à rege Pipinio die ſancti Ioã.ba-
ptiſtæ,poſt magnã miſſã:ſed ad aliud ꝓpoſitũ.¶Vide
etiã amplè. G. bñdicti in ſua repetitio. c.Raynu.in ver-
bo,duas hñs filias.nũe. lxxiij.vſq; ad numerũ.lxxvj.de
teſta.vbi ponif quæ ſit lex Salica,& q̃re ſic dicatur.

☞ ADDITIO. De argumentatione ad vtrãq; partẽ de hmõi lege Salica, vide
Pyrrhũ in q̊dã paruo tractatu quem facit de hmõi lege
Salica,poſt cõmẽtũ conſuetudinũ Aurelianeñ. Ego tñ
ſemꝑ fui ĩ fãtaſia qd' erremꝰ dicẽdo eã legẽ Salicã,& ꝙ
fuit vitiũ ĩpreſſorũ & ſcriptorũ:& potiꝰ deberemꝰ di-
cere qd' eſt lex Gallica,& magis cõſonat alluſiõi & ĩter-
p̃tatiõi verborũ dictæ legis, & miror qd' ita diu fuit in
hmõi errore abſq; correctiõe.De hmõi iure ſuccedendi
meminit Matthæꝰ de Afflictis ĩ cõſtitu.regni Siciliæ,q̃
ĩcipit,ſpãle ĩ.ij.lib.qd' vocat ius Frãcorũ. ✳ ¶Et dicta
lex Salica tm̃ extẽdif & intelligif in ſucceſſiõe regni,&
41 nõ ĩ dignitatibꝰ:& iõ dicit Io. Fab.iſti.de legi.pa.tu.†ꝙ
mulier ĩ regno Frãciæ ſuccedit hñti merũ ĩperiũ,qa per
aliũ faciet iudicare,aut ipſamet iudicabit ſi ſit cõſuetu-
do:nã reperif ꝙ ĩ multis dignitatibꝰ regni Frãciæ mu-
lieres ſucceſſerũt:& primò ſi reſpiciamꝰ in oĩbꝰ paribꝰ
Frãciæ,reperiemꝰ ꝙ multoties mulieres ſucceſſerunt.
42 PRimò †ĩ ducatu Normãnię ſeu normãnorũ:nã eſt
notoriũ ꝙ pluribꝰ diuerſiſq; vicibus ĩ ĩpo ducatu
ſucceſſerũt fœminę.Primò legif ĩ chronicis Frãcię,cũ q̊
cõcordat Vincẽtiꝰ ĩ Spe.lib.25.c.54.ꝙ Ludoui.ſimplex
q regnabat Anno noningẽteſimo donauit filię ſuę di-
43 ctũ ducatũ ĩ mrĩmoniũ cuidã †Rodulpho primo duci
xp̃iano normãnorũ,q tũc dicebaf Damias:& ex q̊ du
ce ſucceſſores eius aut maior pars ſucceſſorũ fuerũt re-
ges Angliæ:& eiꝰ ſucceſſores vſi fuerũt regno.292.ãnis,
& vſq; ad tp̃s Philippi cõquerẽtis q in manꝰ ſuas acce-
pit,eo qd' tres fœminas de q̃bꝰ dicef ſtatim recuſaue-
rũt p̃ſtare homagiũ : & ꝓut recitat Frõtinꝰ Anno dñi.
M.135.Honoreꝰ rex Angliæ & dux Normãniæ deceſſit
ab hũanis,cui ĩ regno & ducatu ſucceſſit dña Mehault
eiꝰ filia q̃ fuerat vxor ĩperatoris Hẽrici q̃rti,& tũc eiꝰ re
licta,ſed poſtmodũ fuit vxor Godofredi comitis An-
degaueñ.ex q̃bꝰ deſcẽdit iuuenis rex Hẽricus dictę An-
gliæ,& dux Normãnię:& ꝑ eiꝰ mrẽm & eiꝰ medio ſuc
ceſſit ĩ dictis regno & ducatu:q q̃dẽ tñ Hẽricus habuit
regẽ Eſtenenõ ſibi cõtradictorẽ:q q̃dẽ Eſtenenõ erat filiꝰ
ſororis ſuę mr̃is:ſed ĩter eos cõcordauerũt, ita ꝙ regnũ
Angliæ & ducatꝰ Normãniæ remãſit dicto Henrico.
44 SEcundò †conſtare põt in ducatu Aquitaniæ,qa q̃ſi
illo tp̃e ſucceſſerũt in eo fœminę,prout legif ĩ chro
nicis Frãciæ,& cõcordat Vincẽtiꝰ li.28.c.fi.& etiã recitat
Frõtinꝰ,ꝙ ſanctꝰ Guilielmus comes Pictauẽ. ex ſe erat
comes Pictauẽ.& ex eiꝰ vxore tenebat ducatũ Aquita-
niæ,ex q̃ habuit filiã q̃ noĩata fuit dña Alcenor, & co-
pulata fuit mrĩmonio Lud.vij.filio Ludouici le gros,
45 regis Frãcorũ:†& poſtmodũ repudio inter eos habito
fuit copulata matrimonio Hẽrico filio regis Angliæ,q
poſtmodũ fuit rex Angliæ,& dux Normãniæ,& ꝑ eiꝰ
vxorẽ fuit dux Aq̃taniæ,& p̃tẽdebat comitatũ Pictau.
ſed dictꝰ Ludouicus.vij.filiꝰ Ludouici groſſi obtinuit
p̃dictũ comitatũ,ratione cuiꝰ & repudij ſupradicti ini-
tium guerrarũ inter Francos & Anglos proceſſit.

Mulieres i ducatu britãnię ſuccedunt. 46 Tertiò † cõſtare põt ex ducatu Britannię: licet enim aliq́ ſuſtinere vellēt ꝙ ĩ ipſo fœminæ nõ ſuccederent, tñ poſt mortē ducis Ioã. britãnię anno dñi. M.ccc. xlj. ſup cõtrouerſia habita ĩter dñm Carolũ de Bloix. q habebat in vxorē filiã dñi Guidonis de Britãnia comitis Lemouiceñ. fratris dicti ducis, & dñm Ioannē comitē de Montfort mediũ fratrē dicti ducis fuit per arreſtũ plamēti Frãciæ ĩ ciuitate Pariſieñ. adiudicata ꝓuiſio dicti ducat⁹ Britãnię ſeu recredētia dño Carolo de Bloix. ex quo clarè cõcluditur ꝙ ſucceſſit medio ſuæ vxoris.

Carolus octau⁹. 47 Videmus † & ſecũdò ꝙ rex Francorũ Carolus. viij. dimiſſa Margareta Auſtriaca, reconciliatis britonibus Annam eorum dominam vxorem accepit, ratione cuius habuit ducatum Britanniæ.

Ludouicus. xij. 48 Poſt cuius † mortē Ludouicus duodecimus chriſtianiſſimus rex Francorum medio dictę dominę Annæ quam poſt dicti Caroli mortē in vxorem accepit, dictũ ducatũ tenuit nunc verò chriſtianiſſimus rex Franciæ Franciſcus medio & ad cauſam dñe Claudiæ de Francia eius vxoris quæ ſucceſſit eius matri.

Frãciſc⁹ primus.

Ducat⁹ borbonij. 49 Quid de ducatu Borbonij: nã Robertus fili⁹ † ſancti Ludouici à quo dñi de Borbonio deſcēderũt habuit ducatũ Borbonij ꝑ fœminã, q tñ erat adhuc comitat⁹: & ꝑ parte Roberti fuit ei aſſignat⁹ comitat⁹ Claremontē. quē adhuc tenēt illi de Borbonio. videmus etiã nunc ꝙ dñs (de Mõtpēſier) licet voluiſſet ꝑtendere dictũ ducatũ: eo q̃ dicebat fœminas nõ poſſe ſuccedere: fuit tñ cõueniēs ꝑ medio pacis ꝙ acciperet ĩ vxorē filiã ducis Borbonij, q̃ iã cõtraxerat ſponſalia cũ dño (Dalencon) & fuit factum repudium inter eos.

Ducat⁹ Aurelianeñ. gaudet lege ſalica. 50 Quid † de ducatu Aurelianeñ. Carolus rex Francorũ quintus expſſè reſeruauit ducatũ Aurelianeñ. & ſtatuit ne fœminæ in eo ſuccederēt: & vt aliqui dicũt, idē fecit de ducatu Bituriceñ. nec eſt iſtud mirum: quia ab antiquo iſti duo ducatus ſunt cum corona, merito in eis extendenda lex ſalica.

Ducat⁹ burgundiæ. 51 Quid † etiã de ducatu Burgũdiæ legiť in chronicis Frãciæ. Quòd anno noningēteſimo quinquageſimo ſexto, vel circà, ſucceſſit ĩ eo filia q̃ fuit copulata matrimonio Roberto fratri Hue cappet. Itē in ducatu Burgũdiæ ſucceſſit Ioan. rex Frãciæ medio eius matris quæ fuit filia ſcd'a Roberti ducis Burgũdiæ: qui poſtmodũ dictum ducatũ vniuit coronè regni Frãciæ qñ eũ dedit Philippo (le hardy) ei⁹ filio ꝑ ſe & ſuis liberis, caſu quo dict⁹ Philippus (le hardy) nõ haberet hæredes ĩ legitimo matrimonio ꝓcreatos qđ ex veriſimili intētione cõtrahētiũ debet intelligi de hæredib⁹ maſculis, & nõ fœminis. l. ex facto. §. ſi. ff. ad trebel. iuncto. c. j. verſi, & ſi clientulus. de feu. alienatio. colla. x. & dicit & tenet Soci. in cõſi. ſuo. xix. in. j. colũ. & eſt iſtud qđ dicit Cy. in. l. liberti libertęq;. C. de ope. liber. & poſt eũ Hēri. bohic ĩ. c. cũ dilecti. extra de dona. de q̃ōne q̃ fuit ĩ parlamēto Frãciæ de ĩueſtitura feudi facta ꝑ regē cuidã militi ꝑ ſe & hęredib⁹ ſuis, ꝙ milite decedēte ſine maſculis liberis feudũ reuertiť ad regē. ꝑ quã vnionē & iuuetionē factã ꝑ dictũ regē Ioanē deliberatiõe, & cõſilio triũ ſtatuũ Frãciæ q̃ fuit facta ĩ hũc modũ, videlicet ꝙ nũq̃ ſepararet à corona. niſi per modũ empanagij. ſucceſſit

Caroli ducis Burgundiæ mors. 52 Ludouicus. xj. in dicto ducatu † poſt mortē vltimi ducis Burgundiæ nomine Caroli qui interfectus in bello apud Nantiũ Anno domini M.cccclxxvj. de qua quidam vnione ſtatim latius dicam.

Comitatus Flãdriæ. 53 Quantũ † ad comitatus eſt cõſiderandũ ꝙ comitatus Flãdriæ eſt de parib⁹ Frãciæ, imo obtinet inter comites primũ locũ parerię, & tñ plurib⁹ & diuerſis vicib⁹ in eo ſucceſſerũt fœminæ ꝑut eſt notoriũ. Legitur enim in chronicis ꝙ Balduinus accepta vxore Margareta filia Theron comitis Flandriæ poſt mortē Philippi fratris ſuę vxoris ſucceſſit in comitatũ, & Ferrandus poſtmodũ ſucceſſit in comitatũ per Ioannam eius vxorem filiã dicti Balduini: poſt mortē cuius Ferrandi & Ioãnæ ſucceſſit Margareta ſoror dictæ Ioãnæ, quæ triginta annos comitatum gubernauit.

Comitatus campaniæ. Briæ. Boloniæ Aluerniæ. 54 Quantũ † ad comitatũ Cãpaniæ & Briæ Boloniæ, & Aluerniæ ĩ illis & plurib⁹: & diuerſis vicibus ſucceſſerũt fœminę, & de comitiſſa Campaniæ ē gl. ordi. quã refert Cy. ĩ l. fi. C. de arbitris. & ē verũ ꝙ dux Burgũ. noĩe Oeudes habuit ĩ vxorē dñam Ioãnã de Frãcia, ex qb⁹ nat⁹ ē, & deſcēdit vn⁹ maſcul⁹ ſol⁹ noĩe Philip. q habuit ĩ voxē dñam Ioan. de Bolo. comitiſſã Boloniæ & Aluerniæ filiã comitis Boloniæ. q qdē Philip. obijt Anno dñi. M.cccxlv. ex fractura quã accepit q cecidit ſupra equũ, & reliq́t dictã dñam Ioãnã de Bolonia ei⁹ viduã cũ vno iuuene filio noĩe Philipp⁹, q qdē iuuenis Philip. poſt mortē dicti Oeudis ducis Burgũdiæ ei⁹ aui, q deceſſit ĩ ciuitate Senoneñ. Anno dñi M.cccxlviij. ſucceſſit ĩ ducatu Burgũdiæ: & ꝑ mortem dñę Ioã. de Frãcia ei⁹ auiæ, q̃ deceſſit Anno dñi. M.cccxlvj. aut. xlvij. ſucceſſit in comitatibus (Darthoys & de Bourgõgne) & poſtmodũ ꝑ mortē dñæ Ioãnæ de Bolonia eius matris q̃ obijt Anno dñi. M. ccclvj. aut. lvij. ſucceſſit in comitatibus Boloniæ & Aluerniæ.

Et eſt verũ ꝙ dicta dña Ioanna de Francia debebat ſuccedere in regno Nauarræ, & comitatu Campaniæ (et de Brye,) ſed in cõpenſatiõe ex accordo & tractatu facto cũ rege Philippo de Valoys, Anno dñi. M.ccc. xxxvj. & xxxix. habuit comitatum Angoliſmen. & de Mortaigne, cũ quindecim mille frãcis de redditib⁹ annuis, q̃s dict⁹ Philipp⁹ ꝓmiſit aſſignare ſuꝑ bonis hæreditagijs in regno Frãciæ: & etiã alia vice ĩ comitatu Dartoys ſucceſſit fœmina. ſ. Margareta vxor ſecũdi Ludouici comitis Frandriæ & Ludouici de malle.

Comitatus de Vermẽdoys. 55 Idem † de comitatu (De Vermēdoys) q̃ ĩ eo ſucceſſit Philippus comes Flãdriæ medio eius vxoris.

Niuerneñſis. 56 Idem † in comitatu Niuernenſi: q̃ Robertus comes Flandriæ in eo ſucceſſit medio eius vxoris.

Rothelin. 57 Idem † in comitatu de Rothelin: quia in eo ſucceſſit vxor primi Ludouici comitis Niuernenſis. qui erat primogenitus comitis Flãdriæ nomine Roberti: & hęc refert Gaguinus in chronicis Franciæ.

Tholoſæ. 58 Quid aũt † de comitatu Tholoſæ qui eſt in tertio loco pariũ Franciæ inter comites: nã in eo ſucceſſerũt fœminæ, maximè vxor Alphonſi comitis Pictaueñ. fratris ſancti Ludouici ſucceſſit ĩ eo. & recitat Bart. in. l. ſi cõuenerit. la. ij. §. ſi nuda. ff. de pigno. actiõe. ꝙ comitatus Tholoſæ fuit datus regi, & iõ per acq̃ſitionē obuenit regi, & nõ per vnionē ad coronã.

Claremontenſis. 59 Quid † de comitatu Claremõtē. q ſpectat dño de Borbonio: nã ĩ eo ſucceſſit dña Catharia vxor Ludouici comitis de Blexis filij comitis Theobaldi, & dñe Alexis de Frãcia, & erat filia Ludoui. vij.

Blexis. Carnotenſis. Quantũ ad comitatũ de Blexis & Carnotē. poſt mortē comitis Theob. iuuenis q fuit maculat⁹ lepra, & filius comitis Ludo. ſucceſſerunt duæ

amitæ Margareta, s. q̃ fuit vxor Hugonis dñi Doysi. & Helizabeth q̃ fuit copulata mrimo. dño d'Amboyse.

ET sic inuenio ꝙ in om̃ibus ferè dignitatib⁹ Galliæ quò ad successionē fœminarū feuda sunt redacta ad instar patrimonialiū, scd'm doctrinā Io. Fabri ī locis
60 hic antè allegatis, †exceptis tamē nunc ducatib⁹ Aurelianeñ. Bituriceñ. & Burgūdiæ: nā i ducatu Aurelianeñ. & Bituriceñ. nō succedit fœmina, q̃a sunt de corona an
61 tiquit⁹: & ideo hñt ius legis salicæ. †In ducatu Burgundiæ rōne vnionis factæ per regē Ioā. cum deliberatione trium statuū regni Franciæ: & ideo rōne vnionis debet gaudere priuilegijs, & regi eisdē regulis. cùm aliq̃n aliq̃ patria vnitur regno, debet regi & gubernari regulis q̄bus regnū regit̄ & gubernatur. cū ergo regnum rōne coronæ regat̄ & gubernetur scd'm legē salicā: ideo & ducat⁹ Burgūdiæ, scd'm doctrinā Bar. in. l. si cōuenerit. §. si nuda. ff. de pig. actio. cū res vnita alteri vtitur priuilegijs, & subijcit̄ regulis quib⁹ illa res cui est vnita. plenè per Feli. in. c. translato in. iij. col. extrà de constitu.

Mulier q̃re i ducatu burgundiæ non succedat.

62 ET valuit †talis vnio etiā sine consensu vasallorū, tū q̃a fuit vniuersalis & multarū rerū feudalium: ex q̃ nō requirit̄ cōsensus vasallorū. argu. eorū q̃ dicit Ludo.
63 roma. in cōsi. xxvj. in fi. vbi dicit, †ꝙ in alienatione vniuersali multarū rerū feudaliū nō requirit̄ cōsensus vasallorū, maximè etiā q̃a in dicta vnione erāt multa bona, & sic erat vniuersitas bonorū: inter quæ erāt aliqua feudalia, & nō om̃ia. arg. c. ex literis. de iure patrona. cū cōcordantijs. de q̄bus per dictū Ludouicū Romanū in dicto cōsilio, cū quo simpliciter cōcordat Alex. Licet eū nō alleget in. l. ij. in fine principij. ff. solu. matri. Et ita videt̄ tenere Abb. in. c. auditis. in. ix. col. versi. secularibus verò. de p̄scrip. Dñs me⁹ Iason in. l. si nō sortē. in. §. libertus, in. x. col. ff. de cōdi. inde. vbi plura allegat: tñ etiā q̃a
64 vt dicit Ludo. roma. in dicto cōsilio †alienatio vasallagij & rerū feudaliū pōt fieri sine consensu vasallorū, & eis nō requisitis, immo etiā inuitis: q̃n ita se habet con
65 suetudo. ꝑ tex. in. c. j. §. ex eadē. in tit. de lege corradi. †Sicut est in regno Frāciæ, in quo rex pōt alienare feuda sine cōsensu subditorū, cum sint redacta ad instar patrimoniorū quò ad alienationē: ꝑut suprà dixi in pūcto huius q̄stionis. Et dixit dñs meus Ias. in. l. de quibus. in xvj. col. ff. de legi. & in. §. itē seruiana. in. xxij. colū. instit. de actioni. ¶Hæc omnia hodie sunt sine dubio.

Vnio Burgundię cū regno Frāciæ.

Vasallagiū pōt alienari iuito vasallo.

66 SED pone †fœmina est exclusa à successiōe feudi: q̃a fœmina, nūq̃d filij masculi descēdētes ex ea possint venire ad successio. feudi: videt̄ ꝙ sic: qd' sic ꝓbari videt̄ primò ꝑ doctrinā Angel. q multū singula. in. l. & q
67 vxorē. ff. de adoptio. dicit, †ꝙ si p̄sbyter habeat filiū spuriū, nō pōt ei aliqd relinq̃re, si tñ habeat nepotē ex suo siue legitimū, siue nō, pōt cū effectu relinq̃re ei hæreditatē adoptando nepotē in filiū, si sit legitim⁹, vel eū arrogādo: nā adoptiōe vel arrogatiōe facta pōt eū instituere: & nota istud, q̃a ē valde q̄tidianū. Et illud exclamat Alex. licet de eo dubitet in. l. gall⁹. §. qd si is. ī fi. col. ff. de liber. & posthu. ¶Hic posset dubitari: pone ꝙ auus habeat filiū spuriū, ille ꝓculdubio est penit⁹ incapax, nec illi posset aliqd relinq̃re. aut. sed licet. C. de natura. liberis. aut. ex cōplexu. C. de iceſt. nuptijs. Pone ꝙ ex illo filio spurio habeat nepotē legitimū & naturalē: an nepoti legitimo & naturali possit auus aliqd relinq̃re: videt̄
68 ꝙ sic ꝑ simile. †Nā si q̄s habeat filiū deportatū est penitus īcapax de iure ciuili scd'm ius, nec eū posset istitue

An masculi ex fœmina propter sexū exclusa succedant.

Deportati fili⁹ capax successionis.

re. l. j. C. de hæredi. istituen. tñ nepotē ex eo pōt institue
69 re. l. j. §. pe. ff. de bono. posses. contra tabu. †similiter habēs filium hęreticū non pōt eum instituere. Tex. est in. l. cognouimus. C. de hæreticis. tñ videt̄ à simili ꝙ nepotem ex eo Christianū, potest eum instituere: cum cesset in eo ratio, quare nō potest institui eius pater.

70 SED in cōtrariū ē veritas: & cōis snīa est, †ꝙ si auus ꝓhibeat̄ aliqd relinq̃re filio spurio, ita nihil pōt relinq̃re nepoti, q̄uis legitimo & naturali. l. fin. Et ibi expressius glo. & antiq ad hoc notāt. C. de natura. liberis. Bal. in. l. gall⁹. §. qdā rectè. i antepen. colū. Et expressius Paul⁹ in. d. l. gallus. §. qd' si is. ff. de liberis & posthu. & no. Alex. ī cōsi. suo. lxxiiij. in. iij. volumi. qd' icipit, Circa primū dubiū. & istā dicit esse veritatē & cōmunē dñs & p̄ceptor me⁹ dñs Ias. in. l. hæredi. in. ij. col. C. de his q̄
71 bus vt indig. hęredita. auferū. ¶Dicēdū est ergo †ꝙ sicut fœmina nō succedit i regno Frāciæ eo q̃a est ita clarū & nobile, ꝙ ī ea succedere nō possunt: ꝑut dicit Bal. in. c. j. tit. de feudo marchiæ. Ita nec nat⁹ ex ea. pro q̃ facit tex. in. c. j. §. hoc aūt notādū qui feudū dare possunt, & in tit. de gradi. succes. in fi. c. ij. Et notat Bal. in. l. quoties. C. de suis & leg. & dicit Cy. in aut. post fratres. la. ij. Bald. in aut. cessante. C. de legi. hære. ꝙ si cōsuetudo est
72 †ꝙ fœmina nō succedat ī baronia: & qdā baro habeat fratres & nepotē ex filia præmortua, & baro decedat, ꝙ non admittit̄ nepos ad successionē in baronia. Et ita tenet Iaco. de Aluaro. in. d. §. hoc aūt notandū. qui vtit̄ bonis rationib⁹. Facit, q̃a excluso antecedēti excludun tur descēdentes ex illo: vt est text. in. l. fi. C. de natura. liber. & in. l. si viua matre. C. de bonis maternis. & Bald.
73 in. l. j. C. de sum. trini. †nō em̃ plus virtutis potest esse in causato, q̄ꝫ ꝓcedat ab influēti potētia causæ. Pro hoc facit elegās cōsiliū Raphaelis Fulg. in cōsilio suo. xij. vbi dicit ꝙ mortifera radix nō poterit stipitē vel ramū fructiferū vel virentē facere, cùm ergo q̄s causatur ab infecta radice, nō potest esse melioris cōditiōis q̄ꝫ ille à quo
74 causat̄. ¶Hinc dicit Bar. in. l. j. §. videndū, †ꝙ exclusa filia fœmina, excludit̄ nepos ex ea. Ita refert dñs Socinus in cōsi. suo. xxxj. incipiēte, Omnipotēs de⁹ adsit, prosequendo ordinē. in. ij. colū. ibi. iij. probat̄. & ibi. iiij. pbatur.
75 †Iniustè ergo & idebitè & sine causa rationabili cōquerit̄ rex Angliæ de regno Frāciæ: q̃a sicut nō poterat succedere Isabella vxor Odoardi regis, q̃ erat filia regis Frāciæ. s. Philippi pulchri: ita nec ei⁹ filius noīe Odoardus ī dicto regno succedere. Ex dicto em̃ Philippo pulchro descēderunt tres filij masculi, q tres successerunt in regno sigillatim, & sine liberis decesserūt: & illis in regno successit Carol⁹ de valesio, frater Philippi pulchri, de cōsensu & approbatiōe duodecim pariū Frācię: qui noluerunt dare regnū dictæ Isabellæ, nec Odoardo ei⁹
76 filio, & bene & iustè. †Ex q̃ orte fuerūt guerræ mortales inter reges Frāciæ & Angliæ: vt dicit gloss. pragmaticæ sanctionis. in prooemio. i verbo, consanguineis. Et mortuis dictis filijs, rex Angliæ misit legatos ad regē Frāciæ dicentes nomine regis. Anglorū regno succedo iure paterno, Frācorū siquidem materno vocor idē. Et cū res Anglię verbis huiusmodi & armis: exequi ac defendere conaret̄, pretēdens regnū Franciæ, ac si iure materno fuisset delatū. Per Gallos & cōsiliū regis illis literis fuit elegantissime respōsum in hunc modum.

Prædo regnorum qui cerneris esse duorum.
Succedunt mares huic regno, non mulieres.

Sed circa

An vna familia possit inducere cõsuetudinem.

77 SED circa†hanc limitationẽ quæro, nũquid vna familia possit introducere cõsuetudinem, vt fœmina succedat i feudo, i casu i quo aliâs nõ succederet, vel nõ succedat in casu i q̃ aliâs succederet. Io.an. singulariter ĩ additio.ad Spec.in titu.de instrumentorũ editione.§. cõpendiosæ.versi. sed nunquid dicem⁹. in additio.prima q̃ incipit. Interposuit Vbertus.dicit q̧ sic: nec plus dicit, & ei⁹ decisionem sequunt̃ Ang.& Imol.in.l.iiJ.ff. de testa. & dicunt q̧ alibi non reperitur. Idem tenet ibi Raph.comen.in vna lectura dicẽs, q̧ est singularissimũ verbũ: sed contrarium tenet in alia lectura.& etiã Ang. in.l.fi.C.de testa.in.ij.col.mouetur in.d.l.fi nõ speciali. C.eo.titu.q̃a vna familia nõ habet iurisdictionẽ: sed inducere cõsuetudinem pertinet ad eos qui habẽt iurisdictionẽ: sed fundamentum eorũ est falsum: vt tenẽt doctores in.l.oẽs populi.l& maximè ibi do.meus Iason in d.l.in.xj.col.ff.de legib⁹.vbi prædicta oĩa dicit, & concludit q̧ valet cõsuetudo inducta p vnam familiã. Sed adde dicta p Bar.in consi.suo.lxxj.incipiente, Ex facto ꝓponitur.vbi ponit an per pactũ vnius familiæ possit induci q̧ fœminæ nõ succedãt. Et vide etiam quæ dicit notabiliter dñs Francisc.de aretio in consilio suo.clxiij. incipiente, Diligenter & maturè discussis.in vlti.col.

MVltis aliJs modis limitat̃ regula superius posita q̧ fœminæ in feudo non succedunt: quos notat Franci.de curte iunior, in tractatu suo feudorum.in tertia parte pricipali.xxij.xxiij.&. xxiiij.fo.vbi ponit omnes limitationes ad dictam regulã. Et ponit Ludo. romã.in consi.j.& in consi.xxxv.incipiente, Viso inuestituræ tenore. & clarius in consi.cccl xiiij. vbi ponit omnes casus in quibus fœminæ succedunt: quem allegat Curtius antiquus in consi.suo.l.in.iij.colũ.

In textu ibi

Ab intestat.

Nota.

POndera ergo quia non intelligit̃ de hęredibus extraneis qui in feudo succe.nõ possunt. Per doct.in c.quæ in ecclesiarũ.extrà de cõstitutio. ¶Nũquid ergo feudũ in hoc per hanc nostrã consuetudinẽ sit ita redactum ad instar patrimonaliũ q̧ hæres extraneus succederet ĩ illo per testamẽtũ,!& nõ ab intestato possit. Nã cogita: q̃a licet dicat Ioã.Fab.in aut.ingressi.q̧ feuda in Gallia sunt redacta ad instar patrimonialiũ, & ĩ eis succedit̃ prout in allodialibus: tñ videtur consuetudo nr̃a ĩstud tm̃ disponere in feudo, in quo succedit̃ ab intestato, & nõ in quo succedit̃ p testm̃, hoc est in q̃ hæres extraneus succedere nõ potuisset ab intestato in talibus. Ergo cũ cõsuetudo nr̃a nihil disponat, debẽt remanere sub dispositiõe iuris cõis q̃ est, q̧ si alienet̃ feudũ, qđ incidit ĩ cõmissum: si adipiscat̃ possessio sine cõsensu dñi: & iõ si instituatur hęres extraneus in feudo, tenetur habere cõsensum domini anteq̧ adipiscat̃ possessionẽ.

QVid aũt in hęrede q succedere potuisset ab itestato, tñ ex dispositione testatoris succedit ex testamẽto in feudo, nunqd teneat̃ reqrere cõsensum dñi. Cogita, q̃a cõsuetudo solũ dicit de succedẽtib⁹ ab intestato, & est stricti iuris. ¶Per hoc aliâs dixi, q̧ ex quo ista cõsuetudo tantũ loquitur qñ hęres succedit in
1 feudo, & habet feudũ ab intestato: †q̧ si pater prælegauerit vni filiorũ feudũ, aut donauerit donatiõe inter viuos, qđ non potest filius possessionẽ feudi apprehẽdere sine cõsensu dñi, aliâs incidit in commissum. Et ideo
2 tene indistinctè†q̧ in omni casu requirit̃ consensus dñi in apprehẽsione possessionis feudi, præterq̧ in illo qui ab intestato succedit tanq̧ proximus hęres, vt hîc, & in diuisione tantũ cohęredes: vt in.§.sequen.eo quia casus omissus remanet in dispositione iuris cõmunis.l.commodissime.ff.de liber.& posthu.cum vulga.

In apprehensione possessionis feudi consensus dñi requirẽdus.

3 ADuertendũ est tamen†q̧ dispositiõe iuris feudalis vasallus non põt testari de feudo. Tex.est clar⁹ in.c.j.ibi, nulla ordinatiõe defuncti valente de successione feudi.i.c.j.§.donare.qualiter olim feudũ poterat alienari. Et tenet dñs Bart.sozinus in consi.xix.in.iij.col.in
4 j.parte. Et ideo nõ est sine dubio quærere, †nũquid ista dispositio iuris habeat adhuc hodie locũ in feudis hui⁹ patriæ, ꝓpter verba hic posita in nostra consuetudine, (En choses feodales. Et mouuans les heritiers ab intestat) q̃a si voluisset q̧ de feudo testari posset, nõ credo q̧ postposuisset hæc verba (ab intestat) sed solùm dictum fuisset (Les heritiers) qđ qđẽ verbum (heritiers) debuisset intelligi de omnibus de quibus intelligi potuisset etiam in allodialibus: cum feuda sint redacta ad instar patrimonialium seu allodialiũ. Cogita. ¶Vide quæ dixit Ioã. Sanxon in consuetudine Turoñ.tit.(de indennite de iniunction.) articu.j.fo.lxviij.

Vasall⁹ non põt testari de feudo.

In textu ibi

Et prendre la possession.

1 IStud fundat̃ super iure communi, †cũ possessio non cõtinuatur in hęredes.l.cũ hæredes.ff.de acqui.pos.& ita tenet Bal.in.c.j.q̃ sit inuesti.feudi, & videt̃ q̧ ista cõsuetudo faciat differẽtiã inter bona feudalia & allodialia in apprehẽsione possessiõis bonorũ q̃ obueniũt hæredi p mortẽ defuncti.cũ tex.cõsuetudinis nostræ infrà titu.(des successions) in.c.j.dicat (le mort saisist le vif, le plus prochain habile) & hic dicit, q̧ debet apprehẽdere possessionẽ in feudalib⁹: & tñ feuda sunt redacta ad instar patrimonaliũ, vt suprà plenè dictũ est. ¶Tu dic q̧ licet cõsuetu.ĩ.in tit. (des successions).§. (le mort saisist le vif) trãsferat possessionẽ in hæredẽ, nõ intelligitur de possessiõe corpali: q̃a adhuc requirit̃ corporalis apprehensio: sed solũ trãsfert possessionẽ iuris. Iason p̃ceptor me⁹ in.l.edicto.ĩ.iiij.col.C.de edi.diui adria.tollẽ.q̃ quidem corpalis apprehẽsio hîc reqrit̃ in feudalib⁹: licet in illis mortuo defuncto trãsferat̃ iuris possessio ĩ hæredẽ quæ tribuit possessionẽ adipiscẽdæ: sed requirit̃ corpalis apprehẽsio, vt plenius scripsi, & posui in cõsuetudine infrà.(des successions).§.(le mort saisist le vif &c.)

Possessio feudorũ nõ cõtinuatur ĩ hæredes.

ADuerte tñ ad id qđ singulariter dicit Bal.in.l.cũ antiquiorib⁹.in.vj.col.versic.x.sic.C.de iure deliberandi.q̧ ĩ bonis feudalib⁹ possessio sine apprehẽsione trãsit ad filiũ: qđ an sit verũ, nõ affirmo, maxime q̃a idẽ Bal.videt̃ refragari in.c.j.in vlti.col.in tit.an mutus vel surdus: & in.c.j.q̃ sit inuestitura.& fortè meli⁹, ꝓut dicit dñs meus Iason in.l.si sorori.in fin. C.de iure deliberandi.cuius dicta in hac materia sunt notanda.

ADDITIO. De possessiõe feudi quę põt esse in subfeudatariũ qui apud nos dicũtur retrofeudatarij, vt sunt oẽs qui tenent feuda à Comitib⁹ vel Baronibus in Frãcia, qui tenent eorũ feuda à rege, cũ primus dñs omniũ rerum feudaliũ sit rex, vide Matthæũ de Afflictis in præfatione cõstitutionũ regni Siciliæ, q̃stione.xxj.cũ præcedente, vbi amplè de ij.aut.iij.feudatario quã possessionem habeat. *

In textu ibi

Excepte les religieux.

Monachus nō ſuccedit ī feudo.

1 NAm religioſus †ſiue monach⁹ in feudo nō ſuccedit.doctores in.c.in præſentia.extrà de probatio. vbi plenè quæro iuxta p̄dicta, quomodo ſuccedūt clerici in feudalibus,ponit dominus Cardi.Alex.in.c.j.§.& quia videmus.in.iij.col.qui feudum dare poſſunt.& Barba.in rubrica.extrà de feudis.& Alex.in conſi.x.incipien.domini redemp.viſo inſtrumēto inueſtituræ.in.v.volu.vbi ponit regulam negatiuā,quam probat multis argumentis.in princi.& illam ſic probo.

Probat clericos nō poſſe ſuccedere in feudis.

2 PRimò probo†per textum ineuitabilem in capitulo qui clericus.ſi de feudo fuerit controuerſia. vbi dicit textus,eoipſo ꝙ quis efficitur clericus,vel votum religionis affidat ſit priuatus feudo.

SEcundò facit text.in.c.j.de vaſallo milite qui arma bellica:vbi miles aſſumens habitum religionis priuatur feudo.

TErtiò facit in tex.in titu.an mutus vel ſurdus,vbi habetur ꝙ vaſallus effectus clericus feudum retinere non poteſt.

QVartò facit tex.ī.c.j.de bn̄ficio fœminæ.vbi ille qui efficitur clericus vel cōuerſus,aut aliq̊ modo habitū religionis aſſumat, in feudū paternum non ſuccedit:& ſi illud habebat,perdit ipſum.

Doctores eius opinionis.

ET iſti ſunt text.multū ſtringentes, qui probant ꝙ clericus in feudo ſuccedere nō poſſit.alias ratiões & infinitas ponūt doctores in locis ſuprà allegatis,maximè Card.in.d.§.& quia vidimus.& Alex.in dicto cōſilio,& iſtud tenet Iacobus de beluiſo in.c.ſi qs deceſſerit.ſi de feudo fuerit cōtrouerſia.& in.l.quiſquis. C. de epiſco.& clericis.& in.c.j.verſic.vlti.in ti.an mutus vel aliâs imperfectus.idē tenet And.de yſernia ī.c.j.qui inueſtitu.fecit.& in.c.j.in fine.de bn̄ficio fœminæ.& in.c.ſi clericus.ſi de feudo fuerit cōtrouer.& in.c.j.de milite vaſallo.idē tenet Hoſti.in.c.qb⁹ modis feudū amittatur.paulo poſt mediū.verſi.ꝓpter religionēverò amittitur feudū.idem tenetBal.in.l.quiſquis.C.de epiſco.& cleri.& in.c.qui clericus.ſi de ſeudo fuerit controuerſia:& in.c.in pręſentia.extrà de ꝓbatio.& in.c.cæterū extrà de iudicijs.& in repetiōe.l.qui ſe patris.in.x.colū. C.vnde liberi.& in auť.ingreſſi.C.de ſacroſan.eccle.& in.l.de quib⁹.C.de legibus.idē tenuit Aluaro.in.c.ſi clericus.ī titu.ſi de feu.fuerit cōtrouerſi.idē tenuit Odofredus in d.auť.ingreſſi.C.de ſacroſan.eccle.tenuit etiā Matthęus matheſila.in ſumma ſua feudali,tit. qbus modis & cauſis feu.amit.verſi.itē perditur feudū per clericatū. & in titu.qui ſucce.in feu.in verſic.itē non ſuccedit clericus. eandē opinionē tenuit expreſſè Bar.in.l.ſi finita.§.ſi de vectigalib⁹.in.ij.colun.ff.de dā.infe.reprobans exp̄ſſè opi.aliorū.in.d.auť. ingreſſi.idē Bar.in.l.j.C. de legi.cū quo ſimpliciter trāſeunt cæteri.idē tenuit Ioā.faſioli.vt refert Bal.in.c.qui clericus.ſi de feu.fue.cōtrouer. idem etiā tenuit Petrus de Crema.vt refert Bal.in.c.j.de bn̄fi. fœmi.idē tenuit Iacobus ardizoni in ſumma titu.qui. mod.feu.amit.ver.itē amittitur ſi clericus efficiatur. & ver.necꝫ etiā.puto ꝙ clericus vetus feudū valeat tenere ſeruiēdo per aliū.idem etiā tenuerunt Cy.Pe.& Iaco.

Seruitiū per ſubſtitutū

3 de Ra.in.l.quiſquis.C.de epi.& cle.dum dicūt†ꝙ ī feudo nō admittitur ſeruitium per ſubſtitutum.idē tenet Hoſti.in ſum.tit.de feu. §. quibus modis.ver.ꝓpter religionē.& in tit.de immu.eccle.§.inquantū & ad quos. in antepe.colū.Spe.in tit.de feu.§.quoniā ſuper homagijs.verſi.xxv.quæritur.& in tit.de inſtru.edi.§. cōpendioſæ.verſi.quod ſi homo vel aſcriptitius.Raph.cuma. in conſi.clxvj.quod incip.Ioſeph & Anto.

4 COntrariam†tamen partē tenuerunt multi, ſcilicet ꝙ clericus ī feudo ſuccedit.maxime in clerico ſimplicis tonſuræ:vt tenet Calde.in conſi.ij.de feu.& idem multi tenent in alijs.tenuit prima gl.in.c.j.in ver. nō valeat.an mutus vel aliâs imperfectus.& gloſ.magis expreſſa in.c.j.§.ex hoc quę incipit,niſi fortè,de beneficio

5 fœminæ.vbi dicit †ꝙ ſi clericus ſit paratus ſeruire dn̄o per ſubſtitutū debet admitti ad ſuccedēdum in feudo. ad idem gl.in.l.quiſquis.la.j. C.de epi.& cle.Iſtam opi. videnť tenuiſſe canoniſtæ in.c.in præſentia de proba.ſ. Inno.Io.an.Hoſti.Ioā.de lig.Anto.de but.& Panor.tamen Henri.bohic dicit ꝙ contraria opi.ſeruatur. vbiqꝫ legiſtæ & canoniſtæ concludere videntur,maxime canoniſtæ in loco hîc antè alle.& legiſtæ ī.d.auť.ingreſſi.

6 ꝙ†ſi feudū ſit quęſitum alicui & efficiatur monachus, ꝙ feudū tranſit ad eccleſiam.& ibidē Sali.dicit ꝙ iſtud communiter tenetur.iſtud idem tenent Lauren.& Archi.in.c.ſi qua mulier.xix.q.vlti.& Marti.laudeñ.in.c.j. §.& quia vidimus.in titulo qui feu.da.poſ.vbi dicit ſe pro hac parte conſuluiſſe.iſtud idem tenet Io.raynaldi in ſuo compendio feudorū in.c.imperialem.§.firmiter

7 circa.xix. colū.de prohi. feu.alie.per Fede.vbi dicit†clericum admitti ad ſucceſſionem feudi , ſi dominus velit.c.j.§.fi.de capi.corradi.& poterit ſeruire per ſubſtitutum domino acceptabilem.

MOuentur omnes pluribus fundamentis, primò per regulam cōmunem qua cauetur,quòd clerici & alij prælati ſuccedūt quemadmodū laici.l.deo no-

8 bis.& auť.preſbyteros.C.de epiſcopis & clericis.†propter enim eccleſiaſticam dignitatem non tollitur ſuitas.Bal.in.l.apud hoſtes.C.de ſuis & legitimis.

SEcundò facere videtur textus in.c.j.§.fina.de capitulis corradi.

TErtiò facit,quia aliâs per clericatus ſeu monachatus ſuſceptionē quis pateretur pœnam, eo quia priuaretur iure ſuo,& ſic retraheretur à ſuſcipiendo diuinam religionem : quod non eſt conueniens.§. ſed & hoc præſenti.in auť.de ſanctiſ.epiſco.coll.ix.

QVartò facit regula.§.& quia vidimus.in titu.qui feu.dare poſſunt.vbi dicitur ꝙ omes deſcendentes maſculi in infinitum ſuccedūt in feudo, ergo etiam clerici.

QVintò facit,quia nō intereſt domini opponere hanc exceptionem quòd vaſallus nō ſuccedat in feudum, quia clericus.ergo nō videtur audiendus:quia non ſolent audiri quorū non intereſt.l.j. ff.de appellatio.recipiēdis.quod enim intereſt domini ſi clericus ſit paratus ſibi dare ſubſtitutū militem, qui melius ſciret gerere arma ꝙ̄ ipſe.argu.l.ſemel. C. de re milita.lib.x.& in Vegetio de re militari qui dicit. plus valet armis paucitas docta,ꝙ̄ multitudo indocta.

SExtò facit,quia ſatis eſtvaſallum ſeruire per ſubſtitutum regulariter.c.ſi minori.&.c.ſi quis deceſſerit. ſi de feudo fuerit controuerſia.c.j.§.firmiter.& ibi Andreas de yſernia de prohibita feudi alienatione, per Federicum.ergo ſatis ē clericum domino ſeruire per ſubſtitutum:& in hoc pendent leges & prophetæ.

Quid

Autoris nr̃i opinio.

QVid dicendũ in tanta doctorũ varietate? tu teneas qđ clericus nõ possit succedere in feudo, imo per clericatũ amittit feudum. & hoc est, quia nõ potest seruire per substitutũ. moueor primo p̃ textum multũ exp̃ssum ad hoc, quẽ iam superi⁹ allegaui. & est in.c.j.§.q̃ clericus.si de feudo defuncti cõtentio.& per quẽ textũ probat̃ eoipso, qđ quis est effect⁹ cleric⁹ ipso iure & incõtinẽti feudũ amittit: & ita etiã tenet gl. in.d.c.j.de bñficio fœminæ.dũ æq̃parat amissionẽ feudi p̃ clericatũ, & amissionẽ per alienationẽ sine cõsensu dñi.eo q̃a sicut talis alienatio inducit amissionẽ ipso iure: sic etiã exceptio clericat⁹. & ita etiã tenet Bal.in.d.c.si q̃s clericus.si ergo amittit feudũ per clericatũ ipso iure: & cũ nihil iuris habeat ĩ feudo, nõ admittit̃ ad seruiendum p̃ substitutũ ratione status incõpatibilis cũ feudo.tex.est notabilis in.l.si ex causa.§.papinianus.ff. de minorib⁹.

9 Et istud est qđ tenent oẽs,†quòd habiles ad seruiendũ possunt seruire per substitutũ: sed inhabiles nõ: vt est clericus qui accepit statũ incompatibilem.ita Bal.in.c.j.de milite vasallo qui contumax est.

SEcundò moueor p̃ tex.in.c.j.de feudo fœminæ.iam suprà alle.cũ tex.dicat clericũ nullo modo in bñficio paterno succedere posse:

10 †eo q̃a est negatiua præcedens verbũ denotans potentiã, quæ significat quandã impossibilitatẽ & necessitatẽ præcisam.l.nõ potest.ff.de fur.l.nemo põt.ff.de lega.j.Barto.& oẽs in.l.gallus.in prin.ff.de liber.& posthu.ergo nõ potest p̃ se vel p̃ substitutũ seruire.& ista est veritas q̃ clericus in feudo nõ succedit: quã tenent oẽs supradicti.& etiã Feli.in.c.in p̃sentia.in.xxij.col.extrà de p̃ba.& ibi Frã.de are.in.xv. col.qui mouet vno pulchro fundamẽto cõtra aliquos

Feudũ nõ trãsire ad ecclesiã vasallo monacho effecto.

11 dicẽtes, qđ †si vasallus efficiat̃ monachus, q̃ feudũ trãsit in ecclesiã: quia ecclesia habet̃ loco filij.nam vt dicit, ista opi.est falsa:

12 †quia feudũ non trãsit nisi ad filios & hæredes sanguinis. vt ĩ.c.j.qui feu.dare pos.sed ecclesia nõ est talis.licet eñ habeatur loco filij: istud tñ est fictè & impropriè, ergo nõ potest succedere ĩ feudo.nã licet in vno casu speciali ecclesia habeat̃ loco filij.nõ debet in cõsequentiam trahi.vt in regu.q̃ à iure.de regu.iu.&

13 istud p̃bat noua & fortissima rõne.nã †in feudo filius naturalis legitimat⁹ qui habet̃ ad omnia pro legitimo nõ admittit̃.vt ĩ.c.j.§.si naturales.si de feu. defuncti fuerit cõtro.inter dñm.& tñ filius taliter legitimat⁹ excludit substitutũ: si pater su⁹ sit rogatus restituere, si decesserit sine filijs legitimis & naturalib⁹.ita determinat Io. an.in addi.ad Spe.ti.de suc.ab intest.§.fi.ĩ addi.vlti.ponunt Bal.& alij in.l.gall⁹.§.& q̃d si tm̃.ff.de lib.& posthu.&.l.ex postfacto.§.si q̃s rogatus. ff. ad treb.sic ergo dicẽdũ est in ecclesia: vt q̃uis habeat̃ loco filij, vt excludat substitutũ: nõ tñ vt succedat ĩ feudo.& hanc sñiam approbat gl.sing.ĩ feudo nobiliori ducat⁹ & comitat⁹. xxvij.q.ij.c.scribit nobis.quã põderat Bal.ĩ.d.l.deo nobis.C.de epi.& cle.& funda.gl.stat in hoc, q̃a feudũ nõ trãsit, nisi ad hæredes sanguinis.& dicit ĩ.d.c.in p̃sentia. Areti.q̃ ista est verissima, q̃ clericus nõ succedit in feudo, eo q̃a à princ.acq̃si.reperit̃ inhabilis, & sic non põt seruire p̃ substitutũ.& istã teneas tanq̃ verissimã & cõmunẽ scđm dispositionẽ iuris, & maximè ĩ religiosis: de q̃bus loquit̃ consuetudo nostra.vt dicit Henricus. Bohic in.d.c.in p̃sentia.qđ ista opinio tenet̃ de facto.

LImita tamen prædictam conclusionem nouem limitationibus multùm notabilibus.

Cleric⁹ primę tõsurę succedit in feudo.

14 PRimò vt p̃cedat in clerico constituto in sacris: †secus autem q̃ñ esset clericus primæ tonsuræ, q̃a succedit in feudo.ita cõsuluit Calde.in cõsi.ij.de feu.Card. Alex.in.d.§.& q̃a vidim⁹.qui feu.da.pos.Bal.& Alua. & alij in.d.§.qui clericus.si de feu.fue.controuer.

LImitate secũdò vt procedat in feudo vero & proprio, p̃ quo debetur seruitiũ personale: secus autẽ in eo, in quo debet̃ seruitiũ reale.ista fallẽtia ponitur p̃ Feli.in.d.c.in præsentia.& est secũda sua fallentia, & colligitur ex mente omnium docto.in locis suprà all.

Feudũ ad fœminas transiẽs trãsit etiam ad moniales.

15 TErtiò †limitate ĩ fœmina q̃ intrasset monasteriũ, & antea habebat feudũ: q̃a in casu ĩ quo feudum trãsiret ad fœminas, trãsiret etiã ad moniales.istã ponit Feli.in.d.c.in p̃sentia.in sua.iij.fallẽtia.& Alex.in cõsi.x. in.v.vol.vbi plenè.sed mihi videt̃ q̃ ista fallẽtia nõ sit vera.q̃a duo specialia circa vnũ & cõtra iuris cõis regulas nõ possunt simul cõcurrere.gl.in.l.j.C.de do.p̃mis. regula est q̃ fœmina in feudo non succedat. regula est etiam q̃ religiosus nõ succedat.esset incõueniens q̃ cõcesso vno speciali cõtra regulã iuris, in cõsequẽtiam cõcederet̃ aliud spẽciale, cõtra aliã regulã iuris cõis, maxiẽ ẽt, q̃a p̃ extẽsiões nõ debet ĩduci correctio iuris.ita glo. in.c.cupiẽtes.§.qđ si p̃.xx.de elec.ĩ.vj.cogita ex his quę dicit do.me⁹ Iason in.§.fuerat.in.xij.col.insti.de actio.

Quid de monacho ex dispẽsatione papæ comite facto.

16 QVartò †limitate nõ p̃cedere ĩ monacho qui ex dispensatiõe papæ factus esset comes, q̃a succederet ĩ feudo apto postq̃ est comes.ita ĩ terminis cõsuluit Bal.in cõsi.cclxxv.qđ inci.qđ pro regula tradit̃.in.ij.p̃te.sed mihi videt̃ q̃ ista fallẽtia nõ sit vera.q̃a dispẽsatio facta circa vnũ defectũ, nõ porrigit̃ ad aliũ.l. cũ p̃pter.& ibi no.Bar.iũcta.l.p̃ced.ff.de le.p̃stã.eo.maxime, q̃a dispẽsatio cũ odiosa sit nõ extẽdit̃ ad casũ habentẽ similẽ rationẽ, vel ẽt maiorẽ.Iason p̃ceptor meus plenè in.l.ij.in.xiiij.col.ff.de vulg.& pup.plenissime ĩ.l. fi.in.vij.col.ff.de cõsti.prin.Feli.plenissime in.c.postulasti.ĩ.xj.colũ.extrà de rescri. ¶Aduerte tñ.q̃a aut monachus fact⁹ est comes ad sui ĩstantiam: & tũc nõ tenebit feudũ: q̃a est q̃d cõsecutiuũ ad quẽ nõ extendit̃ dispẽsatio facta ad instãtiã dispẽsati: aut fact⁹ est comes motu p̃prio, & tũc secus, cũ dispẽsatio facta motu p̃prio extendat̃ ad act⁹ cõsecutiuos.ita Panor.in.c.cũ in cũctis.ĩ iiij.colũ.extrà de elec.

Monachus ex dispẽsatione papę ducere potest vxorẽ, & effici laicus.

17 ¶Aduerte etiam q̃ †papa põt dispẽsare cũ monacho vt accipiat vxorẽ, & efficiat̃ laic⁹: ita p̃ plura dñs meus in.l.fi. C.de transac.& in.l.si arrogator.in.ij.col.ff.de adoptio. Feli.in.c.si q̃ñ.in.iij.&.iiij. col.extrà de rescrip. ¶Aduerte tamẽ q̃ Papa nõ potest includere monialem inuitã.Old.consi.xcvj.

QVintò limitate ĩ feudo frãco & libero, q̃a ĩ eo succedit & monasteriũ: & cleri.ita no.Bal.in.c.ĩter dilectos.ĩ.iiij.col.extrà de fi.istru.idẽ Bal.ĩ aut. nisi rogati.ĩ vlti.col.C.ad treb.Barba.ĩ rub.de feu.in.iij. col.Feli.in.d.c.in p̃sentia.in sua prima limitatione.

SExtò limitate, quando pater vel alij agnati facerent aliquẽ in fraudem fieri clericum ad hoc vt nõ posset succedere in feudo.ita in terminis limitat Iac.de beluiso ĩ.c.j.de feudo fœminæ, dicens ita se sæpius consuluisse in partibus Siciliæ.

SEptimò limitate, nisi cleric⁹ de nouo inuestiretur à nõ sciente ipsum esse clericũ, q̃a posset feudũ retinere.vt late p̃ Aluaro.in.c.j.§.j.de feudo, fœminæ.

OCtauò limitate, vt nõ p̃cedat in feudo acquisitũ p̃ se, & suis successorib⁹ quibuscũq̃.per illud qđ

v

dicit Bald.in.l.j. in.xxxiiij.q.ff. de re.diuisi.sed credo q non sit vera ista limitatio.& cōtrarium tenet Barba.in rub.extrà de feu.de quo etiam vide Feli.in.d.c.in præsentia.in quarta & vltima fallentia.

Milites Rhodienses.

18 NOnò limitate,† vt nō pcedat ī istis cruci feris qui militant cōtra infideles,q dicunt milites Rhodij: qa licet sint irregulares, tñ militāt deo ī armata militia cōtra ifideles:& sic nō deposuerūt arma bellica, sed cōmutauerūt ī meli⁹.ita tenet Bal.sub dubio in cōsi.clxx. incip.ad euidētiā pmittendū est,q de reb⁹ feudalibus. in.ij.parte.Tu tñ teneas cōtrarium p motiua Barba.in rub.extrà de feudis qui nullā de Bal.fecit mentionē.

☞ADDITIO. Et ita dicit Frāciscus curti⁹ ī tractatu feudorū i.iij. parte, charta. 19.Præposit⁹ tñ Mediolanē.q post fuit Car.Alex.in.c.j. de milite vasallo q arma bellica deposuit, defendit hāc qstionē de militib⁹ Hierosolymitanis,& sanctæ Mariæ Teutonicorū,& cōcludit qd succedūt: qa vt dicit non pdit statū,vn poterit honestè seruire p substitutū.l.nullus q nexu.&.l.neminē.C.de decur.lib.x. nec videt qd causa iuris sit mutata:licet honor sit auct⁹.l.falsa.§.j.ff. de cōdi.& demō.Et subdit qd secus esset si cā iuris esset mutata,forte ex cōstitutiōib⁹ ipsi⁹ ordinis:qa tūc mutato statu pditur feudū,arg.l.tutelas.ff.de capitis diminutio.cū ergo p cōstitutiones eorū efficiunt pfessi:que pfessio facit mutare causā iuris,scd'm hāc cōsuetudinē, igit sum⁹ in casu ī quo pdent feudū, & sic min⁹ succedunt:qa turpi⁹ eijcitur q nō admittitur hospes. *

DEcimò & vltimò limitate nō procedere dictā regulā vbi eēt cōsuetudo ī cōtrariū in aliq loco:qa illa cōsuetudo specialis derogaret generali cōsuetudini feudorū.generi em per speciē derogatur.c. obertus.de feud.cogni.cū vulga.prout est in regno Franciæ.prout

Clerici ī Francia succedunt in feudo,

19 dicit Io.Fab.isti.de legi.patro.tute.in prin.vbi dicit† q clerici in feudo succedūt de cōsuetudine regni Frāciæ.

PRo vndecima limitatione pone qd religiosi non succedant,nunquid canonici regulares succedant in feudo. vide in specie plenè per domi.Fran. de curte antiquum in consi.suo.lxj. & cōsi.lxij.& vide Bal.post glos.in.l.j.C.quæ sit longa consuetudo.

☞ADDITIO. Vide Matthæum de Afflictis in cōstitutione regni Siciliæ,q incipit,erroris, in primo notabili.vbi facit differentiā inter feudū ex quo debet seruitiū psonale, & feudū ex quo debet seruitium reale:tñ qcquid sit,religiosi in Francia non sunt capaces,nec ī illis succedunt:licet aliquæ ecclesiæ teneant feuda:tñ istud est p amortizationē factam à rege, propter quā amortizationē ista seruitia personalia sunt extincta:sed an hæc possit rex in piudiciū reipublicæ,cū hmōi seruitia personalia sint introducta p defensione reipublicæ:ita qd feuda antiquitus à principe dabātur pro stipēdijs tm,& erat personalia, vt dixi in rubri.videt qd non vt dixi suprà in.§.iiij.huius ti.in gl.(le vassal est tenu.) Sed aduerte, si clerici puta abbates aut epi tenentes feuda committant feloniam cōtra principē,an possint priuari feudo,vide G.Benedicti in repetitione.c. Raynutius in verbo, & vxorem nomine adelasiam.nume.cccclix.de testamen. *

Ecclesię aliquæ ī Francia habent feuda autoritate regia.

Autoris apologia contra calūniatorē.

HIs diebus nouissimis in mēse Septembri, hoc anno dñi M.cccccxxij.vidi quendā Parisiensiū nouitiū,noīe Le Cyrier:in quodā paruulo tractatu in primogenitura iā à multis ante eū multū & amplè cumulata.lib.j.quæst.xxv.in fine.qui dente canino more citrorum liuidorū inconsideratè & falsè me redarguēdo dicit supradicta me habuisse à dño Francisquino de curte,asserēdo me de verbo ad verbū dicta prędicti domini Frācisquini retulisse illius nomen tacendo. ad qd cū constet de contrario ex inspectione & lectura ipsi⁹, quē videre volui:possum dicere pro responsione dictū Isaiæ.xxx. In mendacio spem suā posuit. Et pro clypeo meo dicā cum pphēta Psalmo.cviij. Deus laudē meā ne tacueris:qa os peccatoris & dolosi locutū est aduersum me, lingua sua dolosa, & sermone odij circūdedit me.Et qm vt lippis & tonsorib⁹ liquet,qd incidit in illud qd habetur in.c.eorū.xj.q.iij.priusq intellexerit increpauit:priusq scrutat⁹ fuisset,reprehendit.Dicēdū est cū Isidoro li.iij.q talē qualem doctrinā suā ad caninam reduxit latrationē, non immeritò si cirrus dicat more cirri liuidi.teste Martiale lib.vij.Et ostreorū rapere liuidos cirros.Nec pro certo timui similes increpatiōes,sed tantum timebā ne à lenonibus dixisset me accepisse.insuper vt tāti nouitij inculpatio cesset, reminiscat quod nihil adhuc legi,nec legere spero:neq etiam tertius expectet se imposterum lecturū:quod à sua propria prodierit officina,quod si cōtingeret, vaticinum Terentiani dictum asserentis, nihil dictum esse, quin prius fuerit dictum;falsum adinueniretur.& sibi,& cæteris sufficiat me clauam de manu Herculis extraxisse.

§.sexto.

EN partaige & diuisiō de chose feodale n'est point de necessite aux parties de prendre cōsētemēt des seigneurs du fiedz: de prendre la possession de ce que par lesdictz partaiges leur aduient.

IDEM in comitatu Burgundię,in.§.ix.incip.(en choses feodales.) & idem etiam in comitatu Niuernensi.

1 ADuerte primò† q diuisio rerū feudalium nō potest fieri,nisi omnes consentiāt:nā in diuisione feudaliū requiritur cōsensus omnium.& vno recusante diuisionē, impedit diuisio.qd secus est ī alijs bonis.ita Pan.in cōsi.suo.lxxxij.qd incipit. cōditoris oīm postulato suffragio.ī pe.col.in.j.parte.& dicit q pro hoc est text.sing.si bene ponderet in.§.præterea ducat⁹.in versi.si cōsortes volunt.de phi.feu.alie. p Fede.requirit ergo cōsensus aliquorū iuncta gl.i de. sæpe.de verb.signi.in fi.dicā latius,ī.de hac decisione.

ISTA consuetudo est limitatiua illius cōsuetudinis
2 seq.(en alienation & transport.)quia† licet diuisio sit species alienatiōis,& sit alienatio.l.inter oēs.C.de præmino.& tradit Bal.in.l.gñaliter.C.de secū.nup.vnde di
3 citur,† q minor qui nō potest alienare nō potest ad diuisionē puocare.d.l.inter oēs.& per la.de are. Cy. Bal. in.l.j.C. si aduer.trāsac.&.l.iubemus,la.ij. C.de sac.san. eccle.& dicit Cy.in.l.j.§.cōi diuid.& glo.in.l.pe.§.si pater.ff.p socio.& ponit Bal.in rub.C.eo.& in.l.si dñs.§.
4 fi.ff.de le.j.q† diuisio habet vim emptiōis, & ea ratiōe phibet,qa est alienatio.& ideo cōcludūt doc.maxime Alex.in cōsi.xxv.in.ij.col.in.v.volu. q ex quo est consensus dñi,q fieri potest,licet aliàs esset phibita.§.præterea.de

terea.de prohi.feu.alie. p Fede.vide etiã quæ notanter in hoc dicit Fran.de cur.in cõsi.suo.lxvj.col.xviij.& cõsilio.lxviij.col.ij.& col.viij.vbi dicit,†q licet per illũ.§.

Pricipe cõsentiẽte diuisio fieri potest.

5 præterea.sit prohibita diuisio, tñ fieri potest principe cõsentiẽte:& potest etiã hoc introduci cõsuetudine in maioribus dignitatibus:vt per plura multũ notabiliter demõstrat.

6 †in inferioribus dicit nõ esse dubiũ q diuidi possunt,etiã sine licentia principis.vt p Aluaro.in.d.§. præterea.versic.not.q feuda inferiora.Curtius in.d.cõsi. in.ix.colũ.ibi.vj.colligo.dicã latius infrà.¶ Aduerte tñ qa videtur q alienatio non cõprehẽdat diuisionem:vt notat in.l.j.C.cõia vtriusq iudi.& in.c.j.§.pterea ducatus.de phi.feu.alie.p Fe.& quod notat per Bar.in.l.qui Romæ.§.duo fratres.ff.de verb.obli.in.l.& ideo elegan ter.ff.de cõdi.fur.& in.l.cũ hi.§.si vni.ff.de trãsac.maximè illa q̃ fit gratia vberioris culturæ vel cõmodioris: vt diuidẽdo rẽ per sepes & fossata.vt no.in gl.in.l.iube mus.§.œconomus.C.de sac.san.eccle.l.si qs duas.ff.cõia pd.& ita dicit Bar.in.l.queadmodũ.C.de agri.& censi. li.xj.& aduerte,qa ex diuisione nullla iura debent.Guido pape.q.sua.xlviij.ĩ fine.& Pau.de ca.in consi.cxliij. inci.dubiũ in antiquis. ¶Ad prædicta vide Boeriũ in consuetu.Bituricen.titu.de consuetu.feudi.§.vj.

Quæ feuda diuidi non possunt.

7 NOta ex pdictis †q regulariter diuisio rerũ feudaliũ prohibetur, qñ feudũ habet annexam dignitatem.tex.est ad hoc expressus in.§.præterea ducatus.de prohi.feu.aliena.p Fede.Et in hoc nemo discrepat.

Regula.

AMplia etiã,si omnes cõsentiãt.ita pbat text.in.d. §.præterea.in prin.iũcto versi.illud feudũ ponde

Aduersatiuæ natura.

8 rando†aduersatiuã aũt,de cuiusnatura est aduersari pcedentibus ĩ iure & in facto,l.hoc amplius.§.de his aũt.ff. de dã.infe.in versic.si autẽ permittitur diuisio feudi inferioris.hoc est nõ habentis dignitatẽ annexã, consentientibus consortibus:ergo in casu pcedẽti phibetur diuisio,etiã cõsortibus cõsentientibus.Et istud tenent oẽs in d.§.præterea.rationẽ assignant ibi oẽs,& Bal.maximè in aut.hoc amplius.C.de fideicõ.s.ne per diuisionẽ diminuant,& ad destructionẽ deducant.c. licet.extrà de vo

Diuisionis incõmoda.

9 to.vñ dicitur.†Omne regnũ in se diuisum desolabit.& dicit Arist.xij.metaphysi.entia nolũt malè disponi:nec bonũ pluralitas pricipũ,vnus ergo priceps.Et ait Tullius: regnũ nõ capit duos,eo qa virtus vnita fortior est seipsa dispersa.vt ait philosoph. Et istas ratiões assignat Soci. cõsilio.suo.clxv.incipiẽ.visis inuestituris.in.vij.col.vbi dicit istã esse communẽ opinionẽ omnium in hac materia.¶Limita istã regulam.xiiij.limitationibus.

Prædictorũ limitationes.

10 PRimò vt nõ procedat dicta regula,qñ † cõsuetudo alicuius loci se haberet in contrariũ : valeret enim & esset obseruanda talis cõsuetudo.ita tenent Bal.Aluaro.& oẽs alij in.d.§.pterea.Hosti. Card.& alij in.c.licet.extra de voto.& dicit Alex.in cõsi. xxv.inci.attẽtis

Cõsuetudine ĩ cõtrariũ existẽte.

11 narratis in themate.in.v.vol.in.ij. versi.fortificant. †q in Italia & cæteris partibus Alemaniæ de generali consuetudine permittit diuisio : & etiam attestatur Ange. de cõsuetudine Italiæ,in consi.suo. cclxxxvj.inci.p clariori decisione.de qua etiã cõsuetudine attestatur Soci. in consi.suo.clxv.incip. visis inuestituris. in.vij.&.viij. colum.& vide quæ dicit Oldra. cõsilio.ccxxxvij.incip. perlectis.&Francis.de curte in dicto consi.lxviij.

12 QVid aũt sit ĩ Gallia:nã video q in†multis dignitatibus semp primogenitus succedit in principali feudo & principali dignitate, cæteris verò dantur alia feuda:& aliæ ĩferiores dignitates dantur in

Dalphinus ĩ Frãcia qs dicatur.

13 appanagio. In†regno aũt Franciæ nulla vnq fit diuisio:sed habet primogenitus etiã viuente patre Dalphinatum:hinc est q Dalphinus dicit,qui mortuo eius patre succedit in regno:sed alijs filijs dant aliæ dignitates: quia vnus habet ducatũ Aquitaniæ,& vnus Normanniæ,& sic reges solẽt diuidere ducatus, nec vnq fit diuisio illarum dignitatũ:sed bene vni assignat vna dignitas,alteri altera.¶Et intellige de consuetudine inducta & obseruata, sciẽte & patiente superiore:aliàs secus,secundũ Soci.in loco hic antè alle.Io.and.in addi.ad Spe. in titu.de feu.super rubri.in ver.non omittam.

ITEM intellige de cõsuetudine obseruata in contradictorio iudicio:quia aliàs non prodesset consuetudo.ita dicit do.Alex.in consi.vj.incip.visa inuestitura. in.v.volu.quem vide, quia est dictum multum notabile contra allegantes consuetudinem.

Cõsẽtiẽte dño.

LImita scd'o prædictã cõclusionẽ nisi diuisio per cõsortes fieret cõsentiente dño feudi. pbatur p tex.in c.imperialẽ.ĩ prin.de phi.feu.alie.p Fede.vbi ita demũ prohibet alienatio, qñ fit sine cõsensu dñi.si aũt cõsentiat dñs,nulla est phibitio.ergo idẽ dicemus in diuisione q̃ nulla alia rõne est phibita, nisi qa est alienatio.l.j. C.cõia vtriusq iu.& eo maxime, qa text.in d.§.pterea ducatus.venit cõtinuatiuè ad pcedẽtia:vñ sicut in pcedentibus,ita demũ prohibet alienatio si sit facta sine cõ

Præterea dictionis vis.

14 sensu dñi:ita erit in diuisione pter dictionẽ†præterea, quæ est ibi posita,quæ est repetitiua præcedentiũ qualitatũ.& istud tenet Alex.in cõsi.suo.xxv.in.ij.col.versi. fortificatur.in.v.col.Fran.curtius in.d.consi.lxviij.

Iurisdictiões separatas habẽtia.

LImita tertiò prædictã cõclusionẽ nõ pcedere ĩ pluribus castris cõcessis in feudũ comitatusvel alterius dignitatis quæ habẽt separatas iurisdictiões:quia ĩ illis cadit diuisio.ita tenet Frã.de rãpo.& Gaspar.de calderi. & illud tenet ĩ qdã cõsi.qd' est inter cõsilia Calde.ĩ cõsi. iij.qd' inci.in xpi noĩe. in qstiõe testamẽti seu diuisiõis feudorũ.sed nõ inuenio illud cõsil.qd' ad istud ppositũ allegauit Soci.ĩ cõsi.suo.clxv.in.viij.col.versi.iiij.respõdetur.ita etiã idẽ Soci.tenet in consi.cclvij.in pe.col.

Datum pluribus.

LImita quintò nõ pcedere qñ feudũ dignitatis cõcederet à pricipe pluribus:qa tũc aut est dicẽdũ q cõcedẽs noluit esse feudũ dignitatis, cũ feudũ à principio datũ pluribus vnicuiq dat p virili.l.reos.§.cũ in tabus.ff.de duobus reis.& in.l.j.C.si plures vna snĩa.cũ notatis vtrobiq. pbat ex his q̃ dicit Aluaro.in.c.j.de feudi alienatio.aut ẽ dicẽdũ cõcedẽtẽ voluisse ĩponere naturã diuisibilẽ cõcedẽdo pluribus simplr.ita tenet idem Soci.in dicto cõsi.in.viij.col.versi.iiij.respondetur.

Feudi antiq & paterni vim habens.

SExtò limitat pdicta regula in feudo comitatus qd' habet vim feudi paterni & antiqui : & in oibus & p oĩa eidẽ assimilat,dũ tñ tale feudũ paternũ & antiquũ iure hæredi.ĩ infinitũ trãsmittat in filios & descẽdẽtes, Nã cũ tale feudũ sit diuisibile.i.c.oẽs.si de feu.fue.cõtrouer.Ita & aliud qd' ĩ oĩbus & p oĩa eidẽ assimilat:licet aliàs sui natura eẽt ĩdiuisibile p theoricã Bar.Iac.de are.

15 ĩ.l.j.ff.de legi.s. †q virtus termini ad quẽ fit æqparatio, trãsfundit ĩ terminũ ẽquiparatũ.Ita tenet idẽ Soci.in.d. cõsi.in.ix.col.ver.vij.vbi multa alia ad corrobo.alleg.

SEptimò limitat, psupponẽdo q feudũ regulariter dicit diuisibile.in.d.c.oẽs.& sic dispositio.d.§.præterea.est exorbitans nedũ à regulis iuris cõis,de qua in l.in hoc iudiciũ.§.si cõueniar.ff.cõi diuidũ.& in.l.fi.C.

cōi diuidum.ſed etiā à regulis cōſuetudinū feudorum:
ergo dictꝰ.§.eſt ſtrictè interꝑtandus, & reducēdus inq̄
tum poſſibile eſt ad cōmunes regulas.arg.l.ſi ſerui.C.
de noxa.cū ibi no.& eius qđ habeť in.l.fi.§. in cōputa-
tione.C.de iure deliberā.Et hoc præſuppoſito,præſup-
poniť aſſumptū:ꝙ dictus.§.ꝑterea ducatus.eſt ī bonis
& rebus ꝓpriè conceſſis in feudū ducatus & comitatꝰ.
ar.l.quicquid aſtringēdæ.ff.de verbo.obli.&.l.ij.§.hæc
verba.ff.de neg.geſt.cū vulga.Et ideo ſi feudū aliquod
poſſet dici feudū comitatus nō ſimpliciter,ſed ſecundū
Feudū ſecundū quid, — quid, tale feudū eſſet diuiſibile:& nō haberet in eo locū
diſpoſitio.d.§.præterea ducatus. Ita tenet Soci.in dicto
conſi.clxv.in.ix.col.reſpōdetur:& non alibi legi.

OCtauò limitatur vna multū notabili & ſingula-
ri limitatione,quā poſuit idē Soci.in dicto conſi.
in.x.col.ver.nonò reſpōdeť.& dicit hoc modo:ꝑſuppo
nendo primò rationē text.in.d. §. ꝑterea ducatus.Item
ꝑſupponendo ꝙ licet arguere à ratiōe expreſſa in lege.
vt in.l.milites agrū.ff.de re mili.& in.l.his ſolis.C.de re-
uo.dona.& ꝑ Bal.poſt Petrū & Cy.l.non dubiū. C. de
légi.¶Itē etiā licet arguere à ratiōe coniecturata : vt per
Bal.in.l.maximū vitiū.C.de liberis præteri.& i.l.q̄uis.
C.de fideicōmiſ.& ſequiť Pau.de ca.& Cumanꝰ in.l.ſi
verò.§.de viro.ff.ſolu.matri.Ita ex oppoſito ſicut licet
arguere à ratione expreſſa ceſſante.in.d.§.q̄uis.ita licet
arguere à rōne tacita ceſſante:ꝗa qđ operatur ꝓpoſitū
in ꝓpoſito,idē operať oppoſitū ī oppoſito.l.ſi vt ꝓpo
nis.C.de nup.l.ſi ex toto.in prin.ff.de leg.j.rectū em̄ ſui
iudex eſt vt obliqui:vt inꝗt Ariſtoteles primo Ethico-
rū.quo ꝑmiſſo ſtāte arguitur:ſi ratio finalis aſſignata
in.§.ꝑterea,ceſſat:ergo eiꝰ diſpoſitio ceſſare debet.ratio
em̄ aſſignata q̄re feudū dignitatis nō poſſit diuidi tēdit
ad cōſeruationē dignitatis cōceſſē reſpectu ſuperiorū:
ſed ſtāte cōione & diſcordia,& ſcādalis eminentibꝰ,ſe-
Concordia. — 16 quiť cōtrarius effectꝰ:†ꝗa potius feudū diſſipať : iuxta
illud Saluſtij ī Iugurta. Cōcordia paruæ res creſcūt:di-
Diſcordia, — ſcordia,maximę dilabūtur.ſicut em̄ vnio parit cōſerua
tionē:ita ex oppoſito diſcordia parit diſſipationem &
deſtructionē.ſi ergo adeſt diſcordia, & īminet ſcādalū:
ꝑ quę apparet qđ diuiſio nō operabiť deſtructionē,er-
go diuiſio operabiť cōſeruationē.hinc dicit Ambro.li.
de pr̄iarchis.ꝙ meliꝰ eſt migrare cū gr̄a, q̄ cohabitare
cū diſcordia.& meliꝰ eſt ſine lite abire,q̄ cū iurgio reſi-
dere.& cū natura cōtrariorū ſit vt mutuò ſe expellāt:vt
Vnioqñ optāda, & quādo nō. — quīto Metaphyſice ſcribit Ariſto.&.l. vbi repugnātia.
17 ff.de reg.iur.& ī.l.j.C.de furtis.†& iō entia q̄ nolūt ma-
lè diſponi vnionē deſiderāt:ſed vbi mala diſpoſitio ſe-
q̄reť ex vnione,vnio deſiderari nō debet ſed potiꝰ diui
ſio:ꝑfectior em̄ tūc dr̄ diuiſio q̄ vnio:ex q̄ vnio īducit
magis cōſeruationē q̄ diuiſio:& ſic ꝑfectioris opatiōis
vt ſcribiť ſeptimo Metaphyſice.ex qbꝰ ſupradictis cō-
clude ꝓ limitatione ꝙ quando diuiſio magis tenderet
ad cōſeruationem dignitatis,q̄ vnio ratiōe diſcordiæ,
vel aliâs eminētis ſcādali exiſtētis īter hñtes feudū cōe:
ꝙ feudū etiā dignitatispōt diuidi.ita ꝑ ꝑdicta tenuit cū
multis alijs rōnibꝰ Soci.in.d.cōſilio hîc añ alleg.ī verſi.
nonò rñdetur.& ī verſic.x.& vlti.q̄ oīa per eū ibi dicta
nota tāq̄ ſingularia,q̄ alibi nō ita luculenter & notāter
legi.& iſtas vltimas qnq̄ limitatiōes poſuit do.Soci.in
d.cōſi.de qbꝰ fecit ſex vltimas duas,videlicet de diſcor
dia & ſcādalo eminēti exiſtēte : rōne q̄rū pōt fieri diui-
ſio.& ad iſtud ꝓpoſitū videas oīno illud cōſiliū.¶Ad-
18 uerte†qm̄ ſæpe ſolet euenire: vt cōio generet diſcordiā.
l.cū pater.§.dulciſſi.ff.de lega.ij.& exinde ꝓuenit negli
gētia,& exinde cōtētio.l.ſancimꝰ.§.ſinaūt. C. de dona-
tio.ita dicit Lucas de pēna ī.l.ij.colū.iiij. C. qñ & qbus
19 q̄rta ps.lib.x.†Et ſic eſt hîc vna bona mater:q̄ parit ma
lū filiū,& peiorē nepotē:ꝗa cōio q̄ eſt bona generat di-
ſcordiā,& diſcordia diſſipationē. Aduerte ꝗa ſunt aliæ
tres bonę matres q̄ pariunt malos filios,veritas ſcilicet
☞ odiū,pax vitiū,& nimia familiaritas contēptum.¶Et
ideo ꝗa qñq̄ cōio generat diſcordiam : nō pōt fieri per
contractū ꝙ alibi ſemꝑ ſtent in cōione,vt eſt tex.in.l.i
hoc iudiciū.§.ſi cōuenerit.ff.cōi diuid.nec etiā ꝑ teſtato
rem pōt fieri ꝙ fratres ſemꝑ ſtent in cōmunione, ſcđm
Pau.de ca.in.l.ſi nō ſortem.§.ſi centū.ff.de cōdi.inde.&
ibi dn̄s meus Iaſon,qui tenet opinionem Pauli contra
Alexan.ibi,vbi amplè,de materia. *

NOnò limita principaliter:vt nō procedat qñ per
ſtatutū alicuius loci ꝑmittereť talis diuiſio,dum-
modo tale ſtatutū eēt factū ſciēte & patiēte ſuꝑiore.ita
ītelligēda ſunt q̄ dicit Bal.& Aluaro. ī.c.j.§.itē ſi fuerit.
qbꝰ modis feudū amittať.& ita expſſè dicit idē Aluar.
in dicto.§.præterea ducatus.in verſi.q̄ro an ſtatutum.

DEcimò limita qñ talia feuda dignitatū ſolita eſſēt
diuidi ꝑ ſpatium tāti temporis cuius initij me-
moria nō ſtaret in contrariū.ita dicit Aluaro.in.c.om-
nes filij.ver.q̄ro quid ſi feuda dignitatis.ſi de feudo fue
rit controuer.& ibi Cardi.Alex.& And.de yſernia mo-
ueť per.l.hoc iure.§.ductus aquæ.ff.de aqua quoti.&
æſti.c.ſuper ꝗbuſdā.§.præterea.extrà de verb.ſigni.Nā
tale tēpus habet vim priuilegij:vt ꝑ Alex.conſi.vj.in.j.
volu.& in cōſilio. xxxv.in.ij.colū.in.ij. volu. & ꝑ dn̄m
meum Iaſo.in.l.de quibꝰ.in.x.col.ff.de legi. & vide ſu-
prà.in titu.(Des iuſtices).§.(Le ſeigneur hault iuſticier)
in gl.(& la preuue eſtre ſienne.)in.ij.&.iij.col.

VNdecimò limita,qñ ex ſpāli priuilegio principis
feudū eſſet factū diuiſibile.vt tenet Aluaro.i.d.c.
oēs filij.in.v.col.verſi.quid ſi feuda dignitatū.& in.d.§.
ꝑterea ducatus.& ibi Bal.& Aluaro.& iſtud etiā tenet
Soci.in cōſi.ſuo.clxv.in.ix.col.verſi.vj.reſpondetur.

DVodecimò limita vt nō ꝓcedat q̄tū ad diuiſio-
nē adminiſtratiōis vſus,ac exercitij iuriſdictiōis.
ita tenet Bar.in.l.iter tutores.ff.de adminiſtra.tuto.Bal.
Aluaro.Cardi.florē.in.d.§.ꝑterea ducatꝰ.facit qđ dicit
Bal.in.l.cōi diuidūdo.ī prin.ff.cōi diuidū.in.l.ſi plures.
20 C.de cōdi.incer.& Soci.in.d.conſi.¶†Et fit iſta diuiſio
adminiſtratiōis,& exercitij q̄tuor modis colligēdo ex
dictis doctorū. Primꝰ modus eſt ꝙ vni ex cōſortibus
loceť res feudales:& pēſio diſtribuať inter ipſos cōſor
tes ꝓ rata.Scđs modus eſt ꝙ oēs cōſortes locēt feudū
tertio cū hoc ꝙ pēſio diſtribuať inter ipſos cōſortes ꝓ
rata.vt ꝓbať in.d.l.cōi diuidūdo.§.cū de vſufructu.ff.
cōi diuidū.Tertiꝰ modus eſt ꝙ ꝗlibet ex cōſortibꝰ vta-
tur re feudali alternis tēporibus iuxta.l.lucio.§.fin.cū.l.
ſequen.ff.de aq̄ quotidia.& æſtiua.& iſtos tres modos
ponunt Bal.Aluaro.&Cardi.in.d.§.ꝑterea.q procedūt
qñ res feudalis reſpectu ipſiꝰ exercitij non recipit cōmo
dam diuiſionē per regiones:vtputa ſi eſt vnū caſtrum
tantū:vt tenet Ioā.de Imo.in.d.l.ij.§.ex his.ff.de verbo.
obliga.ſed dať alius modus qñ res feudalis pōt cōmo-
dè diuidi ꝑ regiones : vt ſcilicet diuidať feudū quo ad
exercitiū iuriſdictiōis per regiones cautiōibus interpo-
ſitis de nō ſe inuicem impediēdo.d.l.cōi diuidundo.§.
cum de

cũ de vsufructu.ff.cõi diuidundo. & est de mẽte Bar.in d.l.inter tutores.& Bald.in.d.§.pterea ducatus.cũ hoc ꝙ si detur exercitiũ vnius castri vtilioris condemnabit̃ ad dandũ alteri consorti, quod erit consonũ & conueniens.argu.l.ad officium.C.cõmuni diuidundo.

Decimotertiò pro limitatiõe dictæ regulæ aduerte ad ea q̃ signanter & notãter dicit Albe.de rosate in suo dictionario.in verbo, feudũ.qñ tractat q̃stionem quã vidit inter nobiles de Carreto:ponendo vnũ intel-
21 lectum ad.d.§.pterea ducatus. & dicit† ꝙ suo iudicio.d.§.est ita intelligẽdus.vt ibi ponit.s.ꝙ tm̃ intelligatur de ipsis dignitatib⁹ & titulo dignitatũ.nõ autẽ de bonis tẽporalibus earũ,puta ciuitatib⁹, castris, & aliĳs locis ad ipsas dignitates ptinẽtibus:quia illa sunt diuisibilia,& diuidi possunt:& vide ibidẽ do. Alberi.de rosate,qui singulariter posuit illum intellectum,quẽ alibi non legi nisi per Fran.curtium in.d.consi.lxviĳ.

Decimoquartò limita, qa licet talia feuda nõ possint diuidi: tñ põt iudex assignare vni feudũ comitat⁹, & alteri alia feuda.& hoc casu tenet diuisio: ex q̃ non scindit̃ feudũ:sed vni insolidũ adiudicat̃ ita Bal.in.d.§.pterea.& i.l.si familiæ.C.fami.her.Soci.in consi.suo.cclxxviĳ.qđ incipit,in q̃stione vertenti.in.j.col.

Regula secũda. 22 Alia est regula† ꝙ iferiora feuda q̃ non hñt dignitatẽ annexã possunt diuidi.text.est clarus in.d.c.imperialem.§.preterea ducatus.& ita dicũt omnes ibi,& in.c.j.§.omnes.si de feu.fuerit controuer.

Amplia etiã si sit feudum iurisdictiõis, dummodo nõ sit dignitas.s.comitatus:ducat⁹ aut marchionatus.Spec.i ti.de feudis.§.qm̃.versi.xxxiiĳ.vbi exp̃sse

Feudũ etiam iurisdictionis diuiditur. 23 concludit † ꝙ etiam feudũ iurisdictionis possit diuidi.argu.l.cõi diuidundo.§.cũ duo.&.§.cum de vsufructu ff.cõi diuidũ.Alexã.tñ in cõsi.viĳ.in medio illius cõsiliĳ qđ incipit,in cõsultatione p̃missa.in.v.col.& Bal.in.d.§.præterea ducatus. vident̃ modificare qđ iurisdictio nõ diuidatur,sed solũ vsus & cõmoditas. Sed tu dic ꝙ põt diuidi & diuidit̃,maximè in Gallia,& ibi est & viget cõsuetudo quæ multũ operatur,vt suprà dixi.

Limita hãc regulam sic ampliatã vna notabili limitatione quã iã suprà in principio huius.§.posueram scilicet ꝙ pcedat ita demũ,si oẽs consortes consentiant & nõ aliter,probatur p tex.in.d.§.pterea.per argumentum à cõtrario sensu.vt suprà dixi. & vltra supradicta reperio domi.Feli.tenuisse hãc fallẽtiã in duobus locis, scilicet in.c.q̃ in ecclesiarũ.i pe.col.extrà de cõsti.& in.c. ☞ prudentiã.in.ĳ.colũ.extrà de offi.delega. ¶Istud tenet Hippolyt⁹ de Marsiliĳs in singulari suo nouo incipiente,nemo cogit̃. * ¶Reperio tñ ꝙ multi tenuerũt contrariã opinionẽ:tenuit em̃ primo Bal.in aposti.ad.d.§. præterea ducatus.& ibi And. de ysernia.tenuit Francis. curtius. in cõsil.suo.lxviĳ.in.j.ĳ.&. iĳ.col. tenuit Alex. in cõsi.xxv.incipien.attentis narratis in themate.in.iĳ. col.& in cõsi.viĳ.suprà alleg.in.v.volu.tenuit etiã Soci. in consi.cclxxviĳ. quod incipit,in q̃stione vertẽti inter comitẽ.in.ĳ.&.iĳ.colũ.& illam opinionẽ multùm latè examinat,dicẽdo se non reperisse aliquẽ hoc dicentẽ in terminis:miror ꝙ nõ viderat Pan.& Alex.in locis alle. & Andr.de ysernia,sed licet fuerit subtilissim⁹ in iure:& credo ꝙ nõ fuerit sibi similis post Bal.& multũ & sępissime laudabat̃ à præceptore meo do.Iaso.

Qvicquid dicat quidam nouitius le Cyrier in suo paruulo tractatu de primogenitura li.j.q.xj. tertia cõclusiõe.ampliori stilo quã fecerit Franciscquin⁹ curti⁹ q̃stionẽ p̃dictã examinaui:& ei⁹ materiã sumpsi ex dictis Fran.curtĳ antiqoris. & Soci.cũ hĩc sint.xĳ.limitatiões,Frãcisquinus aũt solũ ponat.x.& ne mẽbranas inuanũ ampli⁹ occupẽ circa respõsiones latrationũ caninarũ dicti Cirri liuidi,recurre ꝓ oĩbus responsionibus ad dicta hĩc antè p me in.§.præcedenti.in fine.

§.septimo.

Partaige ou diuision de chose feodale ne preiudice point au seigneur du fied, ains demeurera chascũ homme feodal & uassal dudict seignenr pour sa part & portion, & en sera tenu ung chascun de faire son debuoir de fied enuersledict seigneur dudict fied, & selon la nature d'icelluy.

IDEM in comitatibus Burgundiæ & Niuernensi in titu.(des fiedz).§.(partaige ou diuision.)

Aduerte,quia aut sunt plures hæredes hñtes plura feuda:& tũc si in diuisione adiudicatũ fuerit vni vnũ feudũ, tũc ille solus tenebit̃ p̃stare iuramentũ fidelitatis.tex.est i.c.oẽs.in fi.si de feudo defunc.fuerit cõtrouer.aut oẽs hæredes simul illud feudũ tenẽt & possidẽt,& tũc aut ꝓ diuiso,aut pro idiuiso:si ꝓdiuiso,puta qa illud diuiserũt iter se,tũc qlibet ipsorũ tenebit̃ p̃stare iuramẽ.fidelitatis dño:†eo qa 1
iuramẽtũ est qđ idiuiduũ.Bal.in.c.j.§.j.in.ĳ.colũ.de cõtrouer.iuestit.licet dicat do.me⁹.Ias.i.l.j.§.sed & si mihi.
i.iĳ.col.ff.de verb.obli.†ꝙ iuramẽtũ põt valere ꝓ parte,& ꝓ parte nõ.alleg.gl.in.c. petitio.extrà de iureiurã. 2
qa tũc in his q̃ sunt indiuidua qlibet hęredũ tenet̃ insolidum.l.hæredes.§.an ea.ff.fami.hercis.l.ĳ.§.ex his.ff.de verb.obli.& hãc opinionẽ tenuit Ang.in.d.§.ex his.& idẽ Ange.tenuit in.l.loci corpus.§.si fundus. ff.si seruitus vendicetur.do.Alex.Ias.& aliĳ in.d.§.ex his.

Iuramẽtũ est qđ indiuiduum.

3 AVT verò hęredes vasalli possidẽt feudũ pro indiuiso:† & tũc in hoc est magna dubitatio vtrũ oẽs simul teneant̃ p̃stare iuramentũ fidelitatis:an verò qlibet ipsorũ. & in hoc post opiniones multorũ credo ꝙ q̃ ad p̃stationẽ iuramenti fidelitatis qlibet ipsorũ tenet̃ iurare,put tenet Alua.Car.& aliĳ i.d.§.oẽs. poterũt tñ ipsi hæredes eligere vnũ ex eis q iuret fideli.noĩe suo,& etiã noĩb⁹ aliorũ. qa qñ iurat noĩb⁹ aliorũ, oẽs dñr iurare.arg.l.ita aũt.§.gessisse.ff.de admini.tuto.& ita vult Alua.in.d.c.j.§.oẽs.& do.Cardi.Alex.post alios.

Heredes feudũ ꝓ indiuiso possidẽtes quõ pręstare debeant iuramentum.

4 De seruitio† aũt qđ debet rõne feudi nũqd debeat ab oĩb⁹ p̃stari:dic ꝙ aut illud seruitiũ ẽ diuiduũ, qa cõsistit in aliq̃ re diuidua:tũc qlibet vasallorũ tenebit̃ ꝓ parte:qa ipso iure fit diuisio à lege.l.j.C.si cer.pe. &.l.ea q̃ in noĩb⁹.C.fami.herciscũ. Si verò seruitiũ sit idiuiduũ,puta ire ad p̃liũ,vel exercitũ cũ dño:& isto casu ipsi hęredes vasalli defũcti dabũt æquè idoneũ ex seipsis q seruiat dño in p̃lio,seu exercitu:debet em̃ sufficere dño ꝙ habeat vnũ æquè idoneũ sicut erat vasall⁹ defunct⁹.l.iã tñ.§.si tñ plures.ff.iudica. solui.ipsi em̃ plures heredes q successerũt vni vasallo habentur ꝓ vno.l.

Quõ set uiũ.

cũ fundus.ff. de cõdi.& demon. & ideo debet ſufficere
domino ꝙ habeat ęquè idoneum ſicut erat prior.l.qui
autem.§.ij.ff.de cõſtitu.pecunie.

Vniuerſitas feudũ tenẽs quõ præſtabit iuramẽtũ. 5

QVid autẽ†de vniuerſitate ſeu cõitatę q̃ tenet feu-
dũ ab aliq̊ dño.an ſinguli tenebunť præſtare iu-
ramentũ fidelitatis rõne illi⁹ feudi:dic ꝙ nõ
ſed ipſa vniuerſitas p ſyndicũ ſuũ.rõ eſt:qa illud feudũ
eſt vniuerſitatis, nõ autẽ ſingularitatis:nec dicũtur ſin-
guli vaſalli.l.ſed ſi hac.§.q manumittiť.ff.de i ius vocã.
l.non tantũ.§.vniuerſitatis.ff.de re.diui.l.ij.ff.ꝙ cuiuſq;
vniuerſi.c.eps.&.§. qui manumittiť.xij.q.ij.cũ vulga.
Ita tenet in ſpecie Io.Ray.in.c.imperialẽ.§. præterea du-
catus.de phibi.feu.alienatione per Federicum.

Dño plures hæredes reliquente, cui p̃ſtãdũ iuramentũ. 6

QVid aũt†ecõtra ſi dñs decedat relictis plurib⁹ hę-
redib⁹:an vaſallus tenebiť p̃ſtare iuramẽtũ fideli-
tatis oĩb⁹ illis hęredib⁹ inſolidũ.gl.i.l.ſi vſu-
fruct⁹.j.§.j.ff.de vſufru.determinat ꝙ ſic.& illa gl.ſequi
tur Bal.i.l.j.in.xxij.q.ff.de re.diui. & Ang.in.l.loci cor-
pus.§.ſi feudo.ff.ſi ſerui.vẽdi idẽ tenuit Io.de Imo.in.l.
ij.§.itẽ ſi i facto.i fi.ff.de ver.obli.Sed cõtrariã opinionẽ
tenẽt plures,maximè Bal.more ſolito ſibi cõtrari⁹.in.c.
imperialẽ.§.præterea ducat⁹.in vlti.col.de phi.feu.alie-
na.p Fede.vbi refert vnã opinionẽ,ꝙ tale iuramẽtũ de-
bet p̃ſtari antiqori ex hęredibus dñi.tenẽt & plures alij
allegati p do.Iac.de ſãcto Geor.i tractatu ſuo feudorũ.
i verbo,qui qdẽ iueſtiri p̃ſtiterũt iuramẽ.fideli.in.xxiij.
fo.i.vij.col.illi⁹ gloſ.vbi finaliter cõcludit,ꝙ aut vni ex
pluribus ſit adiudicatũ totũ feudũ:& tũc illi ſoli debet
p̃ſtari iuramẽtũ fidelitatis:& p.d.c.oẽs.i fin.aut ipſi ta-
les hęredes dñi eiuſdẽ tenẽt illud feudũ,ſeu illã ſuperio-
ritatẽ feudi p idiuiſo iter ſe,vel p diuiſo:& tũc ſi vaſall⁹
agnouit illos plures dños, habet ſibi iputare, qa teneť
oẽs agnoſcere,& oĩb⁹ p̃ſtare iuramentũ fidelitatis.idẽ
eſt ſi ab initio fuiſſent plures dñi illi⁹ feudi:puta qa plu
res dñi cõceſſerũt illud feudũ vaſallo:& ſic feudũ eſt ori
ginatũ à plurib⁹ dñis:& tũc vaſall⁹ teneť p̃ſtare fideli-
tatẽ oĩb⁹.Aut feudũ habuit pricipiũ ab vno dño:dein
de ille dñs deceſſit relictis plurib⁹ hęredib⁹:& tũc tenea-
tis cõcluſionẽ quã ſuprà poſui.ſ.ꝙ vaſall⁹ poterit elige
re vnũ ex illis plurib⁹,& ei iurare fidelitatẽ noĩe oĩm:&
tũc iſta electio nõ ptinet ad ipos plures hęredes eiuſdẽ
dñi,ſed ad vaſallũ.l.plerũq;.§.fi.ff.de iure dotiũ.De hac
mãria vide pleniſſime p dñm meũ,do.Iaſ.in.l.de pupil-
lo.§.ſi plurib⁹.ff.de no.ope.nũtia.q meli⁹ examinauit
hãc mãriam.Cõis opinio ẽ ꝙ tm̃ vni teneť p̃ſtare,ſcd'm
Aret.i.l.ij.§.ex his.ff.de ver.obli.& dicit ꝙ i practica ſe-
quẽda ẽ:ſed tenẽdo primã,limita eã i feudo ligio : vt p
Bal.in.l.vnica.i prin.in vlt.col.C.de cad.tollẽ.& in.§ ne
aũt.circa fi.in eadẽ.l.& i p̃ludijs feudorũ in penul.col.

In textu ibi

Et ſelon la nature d'icelluy.

Plures feudorũ naturæ.

DIc ꝙ plures ſunt naturæ feudorũ:de qb⁹ per Bal.
Aluaro.Car.Alex.& dñm meũ Iaſ.in p̃ludijs feu
dorũ.vbi p oẽs ad ſaturitatẽ.Et põdera hęc verba(ſelon
la nature d'icelluy.)qa p hoc adhuc cõſtat ꝙ ſint plures
☞ naturæ feudorũ i hac patria ducat⁹ Burgũdiæ. ¶Ad-
uerte qđ vna ẽ vniuerſalis natura feudorũ, q̃ itroduciť
ex tenore iueſtituræ:& iſte tenor iueſtituræ ſemp inſpi-
ciẽdus eſt,qm̃ diuerſificat naturas feudorũ, & ſemp ſe-
quẽdus eſt, vt dicit Bal.i proœmio feudorũ, & i.c.j.de
duob⁹ fratri.à capi.iueſti.de q̃ dixi infrà i titu.(des ba-
ſtardz).§.v.i cõſi.ibi poſito.verſi. ſed nũc.& ibi plures
tex.ad hęc allegaui.Aduerte tñ qđ natura feudi accedit
naturæ verborũ,& regulať ab ea.c.j.de eo q ſibi & ſuis
filijs:qa natura feudorũ ẽ mobilis & accidẽtalis:vt latè
habeť per dñm Franc.curtiũ antiquiorẽ,eius conſi.49.
col.42.verſi.immo.Bal.in cõſi.33.col.j.poſt verſi.vj.re-
ſpondem⁹ ꝙ pacta in feudis ſunt ſeruãda etiã ſi ſint cõ-
tra naturã feudi,taliter ꝙ alienatio põt pmitti p pactũ
cõtra naturam feudorũ. vñ dicit dñs Alex. cõſi.xxx.in
vlti.col.j.volu.quẽ refert & ſequiť Alber.brunus in cõ-
ſilio.38.col.2. Quod in feudis etiã pacta extrinſecus ad-
mittunť:vt dicit Frãciſcus curti⁹ ſenior.in cõſi.43.in.7.
col.Immò etiã pacta inſolita.idẽ Curtius cõſi.xlviij.in
1 xviij.col. ✱ ¶†Diuerſæ ſunt naturæ feudorũ in Bur-
gundia,& in comitatu Niuerneñ.Quia ex alienatione
feudorũ exiſtentiũ in Burgũdia non debenť laudemia,
nec aliqđ cõmodũ percipit dñs feudi.In comitatu ve-
ro Niuernẽ.dictus dñs pcipit aliqđ ius,qđ diciť quin-
tus denari⁹ & requint⁹. Nunc euenit caſus ꝙ ſunt plu-
res res feudales i Burgũdia, rõne quarũ debetur feudũ
dñis exiſtentib⁹ in comitatu Niuerneñ. & rõne terrarũ
ibi exiſtẽtiũ.An hoc caſu debeat cõſiderari natura feu-
di exiſtẽtis in Burgũdia, an verò natura rei à q̃ depen-
det.Ego ſemp tenui & cõſului in caſu emergẽti ꝙ attẽ-
ditur natura feudi exiſtẽtis in Burgundia,& nõ natura
feudi à q̊ depẽdet:qa leges,ſtatuta, & cõſuetudines Ni-
uerneñ.nõ poſſunt ligare rẽ exiſtentẽ in Burgundia:qa
extra territoriũ ius dicẽti nõ paretur.¶Sed aduerte,qa
2 Bal.in cõſi.398.col.j.in.j.volu.dicit†ꝙ feudi naturã ſem
per ſuũ reſpicit pricipiũ. ¶Ioã.Fab.in ſuo breuiario i.l.
j.C.de ſumma trinitate & fide catholi.col.vij.videť in-
nuere ꝙ i feudis attẽditur cõſuetudo loci à quo teneť.
Cũ cenſeať membrũ illi⁹ caſtri ſeu loci à quo teneť:&
vt dicit argu.l.pupillus.§.territoriũ.ff.de verbo.& rerũ
ſignifi.licet vt dicit videať facere in cõtrariũ tex.in cle-
men.j.de reſcrip.vbi mẽbra debent regi ſcd'm cõſuetu-
dines loci vbi ſunt ſita,& nõ ſcd'm cõſuetudinẽ capitis
à quo dependẽt. ¶De iure aũt an dñs directus poſſit à
nouo vaſallo pro iure inueſtituræ aliqd exigere, & ha-
bere rachatũ,vel laudemia.Vide Boeriũ in conſuetudi-
ne Bituriceñ.tit.de cõſuetudine feudi.§.quinto.

ET inter alias naturas feudi eſt vna, qa aliud nobi-
le,aliud ruſticũ:& pro certo oẽ illud in hac p̃ria re-
putať nobile,qđ habet i ſe ãnexã iuriſdictionẽ:& iſtud
multũ cõſonat deſcriptioni iuris,cũ diciť p Car.Alexã.
3 Aluaro.& alios,in proœmio feudorũ,†ꝙ feudũ nobi-
le diciť qđ ab imperatore,duce,vel marchione cõcedi-
tur,& ſic ab habẽtibus dignitatẽ à qbus depẽdet iuriſ-
4 dictio:†& tale nobilitat ſuũ poſſeſſorẽ.¶Contrariũ te-
net Lucas de pẽna.in.l.cum neq;. C. de incolis.libro.x.
vbi dicit qđ feudum nobile nõ nobilitat ruſticum.

5 ET ideo videm⁹†ꝙ in hac p̃ria nemo Burgẽſis talia
feuda põt acquirere,niſi ſit nobilitat⁹ à rege,aut li
centiã habeat acquirẽdi.Et iſtud ẽ ius regale qđ habet
6 in hac patria. ¶Habent tñ iſtud priuilegiũ Heduenſes
& oriundi in ciuitate Heduenſi:qa quæcunq; feuda ac-
quirere poſſunt:& vidi cõceſſiones regias factas ciuib⁹
Diuionenſis.in quib⁹ dicitur quòd Diuioneñ.poſſint
acquirere feuda,& in hoc vtãtur illa libertate & Frãchi
ſia,qua ſoliti ſunt vti Heduẽ. & prout Heduenſes &
Cabilonẽſes hactenus gauiſi ſunt. Et hoc habuerunt a-
liâs arreſtum in parlamento Burgundiæ Heduẽ.con-
tra guber-

tra gubernatorē huius patrie qui dicebatur dñs de Baudricourt. Et an hoc priuilegio vtanť Cabiloneñ.

SED quæritur, quia hic dr̃ ꝙ ciues Heduēses ꝗ dicūtur nati in ciuitate Hedueñ. vt dicit gl. in .l. ciues .C.
7 de appella. habent istud priuilegium: †an etiā gaudere debeāt isto priuilegio incolæ huius ciuitatis: ꝗ dicūtur illi qui habēt domiciliū, vt ibi ꝑpetuo habitēt vel maiorem partē rerū suarū, vt dicit Io. de platea. in .l. ciues .C.
8 de incol. li. x. vr̃ ꝙ sic. †cum priuilegium ciuibus cōcessum trahatur & extendatur ad incolas: vt cōcludit Bar. in trac. repręsaliarum in. j. q. quintæ qōnis principalis. & sequit̃ Pau. de cast. in. l. oēs ppl̃i. ff. de iust. & iur. vbi dicit ꝙ incola gaudebit priuilegio statuti loquentis de damno dato in territorio alicuius castri. & facit ꝙ dicit Ang. are. in trac. maleficiorū. in verbo, de Bononia. facit
9 etiā †quia dispositum in ciue habet locū in incola, rõne silitudinis existentis inter ciuē & incolā. vt facit text. in
10 d. l. ciues. C. de appel. & in. l. incola. ff. ad muni. †Nam sicut quis vocať ad munera rõne originis, ita & rõne incolatus. l. priuilegio. & l. si in patria. C. de inco. li. x. & facit decisio Bal. in. d. l. ciues. & quę no. ꝑ doc. in. l. ciues. C.
11 de incol. †vbi in materia larga appellatione ciuiū continentur incolæ. facit gl. in. c. statutū. §. cum verò. de rescri. in. vj. q̄ꝫ dicit singularem Ang. in. l. in prouinciali. §. si. ff. de ope. noui nun. & ibi do. Alex. & idē in consi. xx. col. vlt. in. ij. vol. facit tex. i aut. de quęstore. colla. xj. vbi noīe popularium continentur habētes incolatū. & vide eundem Ale. in consi. cxlij. in eodē. ij. vol. & istud probatur optima rõne: nam ciues & incolæ faciunt vnā vniuersitatē: vt habetur in. l. mortuo. ff. de fideiuss. ne ergo cēseaťdiuerso iure, idē erit de incolis & ciuibus, cū vna & eadē res nō debeat diuerso iure censeri. l. eū qui ędes. ff. de vsu. Et per hoc crederem ꝙ hoc priuilegio debeāt gaudere incolæ, sicut ciues originarij & faciūt dicta per Soci. cōsi. suo. cxxix. Faciunt quæ dicit Iac. de sancto Geor. in. l. adoptiuū. §. patronū. ff. de in ius voc. vbi dicit ꝙ priuilegia ciuibus cōpetentia etiam competūt illis quitractari debēt vt ciues. ¶In cōtrariū faciunt quę dicit Alex. in cōs. suo. cxvj. in fi. ij. col. in. vj. vol. vbi dicit, ꝙ si fiat mentio de personis vnius patriæ, intelligitur de his quæ sunt origine illius patrię: & plura ad hoc ibi allega.

Quęstio — SED iterum quæro, an si quis natus fuerit in hac ciuitate Hedueñ. ex parentibus qui nō cōstituerūt ibi domicilium, sed erant transeūtes, vel ad tempus trahebant ibi moram, debeat gaudere priuilegijs huius ciuitatis, q̄ habent alij nati & oriundi in hac ciuitate: puta emere & tenere feuda, & dominia nobilia. Bar. in. l. filios. C. de muni. & origi. lib. x. & Pa. in. c. rodulphus. in iij. col. ibi: sed est dubiū not. extrà de rescri. tenent ꝙ non
12 †quia ad hoc vt quis acquirat ciuitatē, requiritur ꝙ parentes ibi cōstituerint domicilium: & ita tenet Nico. de neapo. Bal. Ang. & Paul. de cast. in lectura Bonoñ. in. l. hmōi. §. legatū. ff. de leg. j. Io. de imo. Pau. de cast. in lectura ordinaria. & Alex. in. d. §. legatū. tenent contrarium: quos sequitur & refert Feli. in dicto. c. rodulphus. in. x. col. ver. quinta cōclusione. vbi dicit, ꝙ talis non solum est ciuis originarius ciuitatis paterne verū est illius vbi natus & oriundus est: & dicit se ita practicasse in facto ꝓprio, q̄ oīa nota, cū sint notanda, cū casus euenire pōt.

Ciuilitatis acquisitio.

Quęstio — SEd iterū quęro, an si qs constituat Heduā proficisci, & ascendit equum cū vxore pręgnante: quę cū Belnam attigisset, ibi peperit filium: an iste filius sit origine ex Hedua, an ex Belna: & cuius loci sortietur forum rõne originis. Bal. et Ang. in. l. huiusmodi. §. legatum. ff. de legatis. j. formāt hanc quęstionem, & dicunt ꝑ illum tex. ꝙ sortietur forum in ciuitate Hedueñ. propter desti
13 nationem †quia res destinata ad locum dicitur esse in loco. Contrarium tamen tenet Lancelotus Decius. in. l. cætera. §. sed si parauerit. in fine. ff. de leg. j. vbi dicit ꝙ dicitur origine ex Belna. Et nota, quia potest euenire.

ADDITIO. Vide Mat. de affli. in decisi. sua. cclxxxiiij. vbi amplè.

§. octauo.

EN alienation & transport de chose feodale cōmise na point de lieu se l'acheteur ou celluy qui a acquise ladicte chose feodale n'en prent la possession reale sans consentement du seigneur du fied.

IDem in comitatu Burgūdię, ti. (Des fiedz.) §. (& en aultre cas dalienation, trāsport, ou vendage.) Io. Fab. in. §. j. in fi. instit. de rerum
1 diui. †dicit ꝙ cū hodie de cōsuetudine gñali regni Franciæ feuda alienari possunt etiam sine voluntate domini: licet dñs habeat ius retinendi pro pretio, ꝙ etiam feuda veniunt in generali alienatione: & dicit ꝙ credit idem in mero imperio: vide ibi per eum. & ꝙ habeat ius retinendi pro pretio tenet Bal. in. c. j. §. porro. in fi. in tit. qualiter olim feudum poterat alienari: etiā stante statuto ꝙ feuda possint alienari, et etiam agnati, qui etiam præferri debent domino. Bal. ibi, & etiam ibi Præpositus. Et ꝙ agnati possint redimere tenet Bald. in consi. suo. cclxxvj. in fine. in quinta parte. in impressiōe noua Mediolani. Et debent pręferri agnati etiam scd'm consuetudinem Niuerneñ. scd'm quam dominus habet ius retentionis post agnatos. ¶Sed an valeat ista consuetudo quod feudum possit alienari irrequisito domino. Vide Bald. in consi. suo. ix. in. iij. col. in. j. volu. ¶De materia autem huius consuetudinis, vide Boerium in consuetudi. Bituriceñ. tit. de consuetudi. feud. et
2 census. §. j. & ij. Et ibi dicit †ꝙ non debet feudum vendi in hominem inferioris dignitatis & gradus. qui allegat Bal. & alios in. c. similiter. de lege corradi. et Pau. de cast. consi. cccxxvij. incip. Laudatio & inuestitura. volu. an
3 tiquo. vbi dicit, ꝙ † feudum nobile non potest vendi in non nobile. ¶Et etiam de materia huius consuetudinis, vide multa per Mat. de Afflictis in constitutione regni Siciliæ quæ incipit, constitutionem diuæ memoriæ. in. ij. libro. vbi posuit plura de his quæ postea posui, & suis locis addam eum.*

Feuda in Francia alienari pñt inuito dño.

In textu ibi

En alienation & transport.

QVæro primò quid sit alienatio, & quid aliena
1 tionis nomine contineatur †Et primo dic ꝙ alienatio est proprij patrimonij diminutio. idē quando aliquid de patrimonio nostro diminuitur, vel distribuitur. Textus est in. l. si sponsus. §. si maritus. ff. de donatio. inter virum & vxorem. quem notat ad
2 hoc Baldus in. l. bonorum. C. qui admitti. †& istud verbum alienatio quandoꝗ large accipitur quandoꝗ lar

Alienatio quid.

Alienatio tripliciter accipitur.

gius quandoq; largissime.Largè vero qñ omnem con
tractū & speciem distractiōis cōprehēdit.vt est tex. not.
in.l.j.§.j.cū.l.seq.& seq.ff.quę in frau. creditorū. in aut.
de nō alie.rebus ecclesię.§.alienationis.col.ij.l.fi.C.de re
bus alie.& in.c.nulli.vbi plenè ponit Io.and.de reb⁹ ec-
cle.nō alienā.& Bal.clare declarat in aut.hoc ius porre-
ctū.C.de sacrosa.eccle.Largius aūt pro abdicatiōe seu
extinctione quadā.vt in.l.ꝓinde.ff.si cer. peta. latissime
verò seu,largissime,vt not.Cy.in.l.j.C.de iure emphy.in
prima oppositione,vbi dicit verbū alienationis inter-
dum sumitur latissime,& comprehendit oēm cōtractū
& actum per quem dñium transfertur,vel ius in re con
stituitur.vt.d.l.fi.C.de reb.alienis non alienan.

Largè.

Largius

Largissime.

ET aduerte etiā,quia dicit Bal.multū singulariter in
3 c.j.§.aut si libellario.qb⁹mo.feu.amit.†ꝙ alienatio
quatuor modis sumit̃.vno mō ꝓprijssime, qñ dñium
rei in perpetuū transfert̃.l.j.C.de fundo dota.Scd'o pro
priè qñ nō alienat̃ ꝓprietas,sed tm̃ vtile dñium aufert̃.
Tertio improprie qñ alienatur vsufructus,vel alia qua
litas,vel cōmoditas rei vel seruit⁹,siue vsus.Quarto qñ
pignorat̃:ita ꝙ sit spes luendi:itē aduerte ꝙ stricte et ꝓ-
priè qñq; solā vēditionē cōprehēdit:ꝓut voluit Bar.in
l.fi.C.de p̄dijs decuri.li.x.& sic variè sumit̃ scd'm subie-
ctam materiam.¶Vide Boeriū in loco hic antè alleg.§.
xviij.quid cōprehendatur ꝟbo vēditiōis & alienatiōis.

Alienatio quadruplex.

QVid aūt sub hoc ꝟbo alienatiōis cōprehendat̃
ad hoc vt feudatarius alienās feudū incidat in
4 cōmissum videndū est:sed primo dic,†ꝙ vasal
lus alienās feudū sine cōsensu dñi priuat̃ feudo.text. est
in.c.imperialē.in prin.de ꝓhi.feu.alie.ꝑ Fede.& in.c.j.ti.
5 qualiter olim feudū poterat alienari.†& iō est nulla ta-
lis alienatio ꝙ nō potest p̄scribi etiā lōgissimo tp̄e.ita te
net referēdo plures do.Bar.Soci.in cōsi.suo.lxxxvj.inci.
cōsilijs.in.ij.col.imo plus dicit idē,Soci.in cōsi.suo.xix.
inci.adsit in.iiij.col.in.j.parte.allegādo Bal.in.d.c.impe
6 rialē.†ꝙ etiā nō pōt pignorare:immo notarius scribēs
priuat̃ officio,& efficit̃ infamis:vt dicit ibi Soc.& istud
est ius nouissimū feudorū.de iure antiqssimo aliud erat
quia in aliqbus curijs poterat vasallus totū alienare, in
aliqbus partē.vt de hoc est tex.in.c.j.qualr̃ olim feudū
poterat alienari.Itē etiā iure antiquo dimidia pars ad
contractum libelli poterat dari.Tex.in.c.j.de alie.feu.&
in.c.j.§.aut si libellario.quibus modis feu.amit.

7 VIdendū†est ergo, qd alienatiōis noīe cōprehēdat̃:
& sic an in talib⁹ feudū amittat̃.Et primò dic ꝙ li
cet diuisio sit alienatio:vt dixi prece.& in.§. (En partai-
ge).s̄.eo.tñ in diuisiōe feudi scd'm nr̃am cōsuetudinē su
prà positā in.§.(En partage)nō habet locū hęc cōsuetu-
do in hac patria,cū huic ꝑ illā spālē deroget̃ in diuisiōe.
¶Quid aūt sit de iure satis.s̄.dixi in dictis.§.§.hic nō re-
peto.Et vide Bar.in.l.& iō.ff.de cōdi.furtiua. & Guido
pape qōne sua.ccccxj.Dñs meus Ias.in sua emphyteusi.
in.xxxiij.col.ver.sextò quæro.vbi dicit ꝙ ex diuisiōe ēt
nō debet̃ laudemiū,post Sali.ibi.¶Vide Io. Sanxon in
cōsue.Turoñ.ti.(de pie de fied et de partaiges)in.ij.arti.
vbi allegat Pau.de cast.in cōsi.suo.cxliiij.inci.dubium.
dicit idē esse in adiudicatione alicuius ibi facta à iudice
8 occasione diuisionis corā eo petite,& ibi dicit†ꝙ inter
agnatos permittitur feudi alienatio,per dictum Pau.de
castro.consi.ccccxxiij.& Bal.cōsi.xxxviij.in.ij.parte.Et
an hoc casu comprehendat̃ donatio,vel permutatio.vi
de Boerium in loco hic antè allegato.in.§.xviij.

Alienatiōis nomine q̄ cōprehēdantur.

Alienatio feudi inter agnatos ꝑmittit̃.

9 QVid aūt†de donatione an cōprehēdat̃ sub hoc
ꝟbo alienatio:vr̃ ꝙ sic:q̄a alienatio est vnus a-
ctus ꝑ quē dñium transfert̃.vt.d.l.fi.C.de rebus
alie.non alienā.&.d.l.j.C.de fundo dota.vbi glo. ponit
exēplū in emptione & donatiōe:sed ꝑ donationē trans
fert̃ dñiū facta traditiōe.vt ꝓbat̃ in.l.cū res.& in.l.emp.
C.de cōtra.emp.& vendi.& in.l.si tradita .C. de his q̄ à
nō dño manu.¶Scd'o ꝓbat̃ per tex.in aut.de nō alie.§.
alienatiōis.colla.ij.¶Tertiò ꝑ.l.fi.C.de liti.¶Quartò ꝑ
tex.in.l.fi.§.si ti mō.ff.quę in frau.credito.in quibus ꝓhi
bita alienatiōe dr̃ prohibita donatio.Et hoc dicūt et fir-
māt Cy.& Bar.in.l.fi.C.de iure emphy.¶Hinc ꝑ hoc in
fert̃,ꝙ cū sit prohibita ꝑ hanc nostram consuetudinem
alienatio feudi sine cōsensu dñi,ꝙ etiā sit ꝓhibita dona
tio feudi ꝑ rōnes supradictas:scilicet ꝙ donatio est alie-
natio:& cū sit bonū argumentū de feudo ad emphyteu
10 sim:& cū dicat Bar.in.l.fi.C.de iure emphy.†ꝙ prohibi
tus alienare rem emphyteuticā sine cōsensu dñi ꝓhibet̃
donare:vt per gl.in.d.l.fi.Ideo etiā ꝓhibitus alienare rē
feudalē ꝓhibetur donare.Sed vide ad saturitatē ibi do.
meum Ias.in.xiiij.col.illius.l.q̄ latissime examinat illam
materiā,et finaliter cōcludit cōtra Bar.ibi : adducendo.
xxiiij,doc.tenētes cōtra eū.Et vide etiā eundē in.l.volū
tas.C.de fideic.Et Alex.in cōsi.cxx.in.j.vol.& in cōsi.ix.
in.iiij.col.in.j.vol.¶Sed nō obstantibus ꝑ eum dictis,te
neas ꝙ nō valet donatio.Textus est i.c.j.§.donare.qua-
li.olim feu.poterat ali.& ibi Alua.& Car.& maxime in
hac cōsuetudine ꝓpter verbū(en alienatiō & transport)
ꝙ est gñalissimum:& cū transferat̃ dñium,vt dictū est:
nō est dubiū ꝙ donatio comprehendit̃ sub hoc verbo
(transport.)De hac qōne habent Niuerñ.cōsuetudinē in
11 §.fi.in ti.(Des fiedz.)¶†Nunqd aūt Vasallus possit feu
dum hypothecare sine licētia dñi, seu pignorare: dic ꝙ
nō.ꝑ tex.ad literā in.c.imperialē.ibi:vel pignorare.de ꝓ
hi.feu.alie.Plene ꝑ Soci.in consi.xix.in ver.p̄dictis mini
12 me.in prin.†In ducatu Borbonij nō pōt cōstitui reddi-
tus sup̱ feudo sine licentia dñi:& si fiat,pōt dñs cogere
13 vt tollat̃ redditus.†In comitatu Niuerñ. ꝓhibet̃ hypo-
theca,& constitutio redditus spālis & gñalis in vno nō
habēte nisi vnū feudū ab vno dño.¶In cōsuetudine aūt
Aureliañ.pōt constitui:& de materia vide Pyrrhū in cō
sue.Aureliañ.tit.(Des fiedz.)capite.ij.vbi plura remis-
siuè dicit.¶Et licet per cōsuetudinē nr̃am nihil sit tactū
& dicat̃.ī.in conclusione harū,ꝙ de his q̄ nō sunt tacta
ꝑ cōsuetudines nr̃as,recurrat̃ ad ius cōe & scriptum.Ex
quo vr̃ dicēdū ꝙ sit ꝓhibitū ne vasallus possit pignora
re feudū sine licētia dñi,ꝑ §.imperialē.hic ante alleg.&
multū āplè ibi doc.& Soci.in cōs.xix.tñ istud est plusq̄
14 notoriū & manifestissimū in ducatu Burgūdię†ꝙ oēs
dñi hypothecāt feuda,& cōstituūt redditus annuos sup̱
eis sine licentia dñorū.& istud cōiter obseruat̃. Nescio
qd fieret in iudicio cōtradictorio,si casus eueniret:cū sit
dictū ī fine harū cōsuetudinū ꝙ nulla alia cōsuetudo q̄
illa q̄ est in nr̃o volumine cōsuetudinū allegari possit,et
15 de residuo est ad ius scriptū recurrēdū.Cogi.¶†Gñali-
ter aūt an ꝓhibita alienatiōe ꝓhibeat̃ hypotheca. plenè
ī.i tit.(Des mainsmortes).§.(hōme de mainmorte peult
vēdre & aliener &c.)ibi,limita sexto nr̃am p̄dictā cōsue
tudinē.Tu dic ꝙ satis est ꝑmissa hypothecatio rei feuda
lis in Burgūdia:cū nulla alienatio rei feudalis sit ꝓhibi-
ta,nisi ꝑ eā transferat̃ possessio rei alienatæ:ꝑ tex.nostrę
consuetudinis hîc:sed sic est ꝙ hypothecās feudum non
transfert

transfert possessionem in creditorem: igitur.

Quæ pignoratio sit prohibita.

16 Imitanda† videt̃ esse ista cõclusio, vno modo: vide licet ꝗ debeat intelligi de illa hypothecatione, in qua non est spes luendi: hoc est, quando est hypotheca seu pignoratio rei facta pro tanta q̃titate ꝗ nõ sit spes pignorantem velle redimere. Nam talis pignoratio bñ dicitur alienatio ꝓpriè: sed si pignoratio rei non est alienatio qñ sub est spes luitionis: ꝓut dicit Bal. in. l. voluntas. C. de fideicõ. & in. l. fi. C. de rebus alie. non alienã. Et iõ cum talis pignoratio nõ sit alienatio, non potest esse prohibita per consuetudinem nostram. Crederẽ secus in patria Niuerñ. propter eorum consuetudinem.

Pignoratio ꝓ feudi necessitatibꝰ non prohibita.

17 Imita secundò, †qñ pignoratio fieret ꝓ necessitatibus rõne feudi incũbentibus, puta ad subueniẽdũ domino in guerra. Ita Bal. in. l. ij. C. cõia de lega. alle. l. cũ fideic. ff. de fideic. liber. cũ dicit text. sed necessitas alienãdi ex causa necessitatis pendeat, & ibi ponit aliam limitationem. Nunquid autem ista limitatio possit extendi ad omnem alienationem. Cogita.

Fructus feudi pignorari possunt.

18 Imitat tertiò †Io. Fa. in. §. item seruiana. in. xiiij. col. insti. de ac. dicens, ꝗ licet feudũ non possit pignorari: tamen fructus et commoditas bene possunt pignorari. Et de istis duabus limitationibus fecit mentionem dominus meus do. Ias. in. l. ij. in. xxiiij. col. illius. l. C. de iure emphyteu.

ADDITIO. Vide Mat. de affli. in consti. regni Siciliæ q̃ incipit, post litem. in. vj. not. in. j. &. ij. q. & in constõne quæ incipit, cõstõnem diuæ memoriæ. in. iij. not. in tertio lib. ✳

Feudũ pignorari potest domino.

19 Imita quartò, †nisi vasallus pignoraret dño suo q̃a tunc vr̃ satis cõsentire. Bal. in. d. c. imperialem & ibi Aluaro. & Car. Notant cõiter Canonistæ in. c. j. extrà de feudis. & dicit Aluaro. ibi, in. c. j. de feudo dato invicem legis commisso. Et Canonistæ in. d. c. j. ꝗ hoc casu dñs lucrabitur fructus: ꝗ secus esset in alio casu, quia computare debet in sortem.

Quæstio.

20 Sed quęro, †q̃d si vasallus pignorauit cum consensu vnius ex pluribus dñis sine voluntate aliorũ, an in illa parte in qua alij dñi haberent partẽ debeat perdere feudũ. Aluarotus in. d. c. iperialẽ. distinguit inter feudũ diuiduũ & indiuiduũ. Et regulariter feudũ dicit̃ diuiduũ siue diuisibile, pręter feudũ francum, & feudum habens annexã dignitatẽ prout dicit Soci. cõs. clxv. in ver. vij. respõdetur. & in versi. pręterea. vide ibi per eum.

An vasallꝰ possit transigere sup feudo.

21 Nunquid† aũt vasallus possit sup feudis trãsigere. ex dictis doctorum collige tres cõclusiones, quas collegit do. Iac. de sancto Geor. in trac. suo feudorum. in verbo, & cum pacto de non alienando. in. xviij. folio. in. iij. col. illius verbi.

Prima est, ꝗ vasallus põt trãsigere cũ aduersario: dũ modo vasallus retineat feudũ. ¶ Scd'a cõclusio, ꝗ vasallus sine licentia dñi trãsigẽdo põt dimittere feudũ apud possessorẽ, quia hoc casu nõ dr̃ alienare. l. si ꝓ fundo. C. de transa. Sed istud intellige, nisi iura vasalli essent liqda: quia tũc sine licentia dñi nõ põt transigendo dimittere feudũ apud possessorẽ, q̃a tũc p̃sumeret̃ fraus. Ita Bal. in. c. impialẽ. de ꝓhi. feu. alie. ¶ Tertia vasallus sine licẽtia dñi nõ põt trãsigere, transferẽdo feudũ in aliũ. Vide q̃ dicit Alex. cõsi. cxxix. in. ij. col. in. j. vol. vbi dicit ꝗ trãsactio est alienatio. Idẽ dicit do. Iac. de sctõ Geor. in l. nulli. in. j. lectura. ff. de transa. vbi dicit ꝗ alienare dicit̃ transferẽs rem in alium etiam ex causa transactionis.

An compromissum facere.

22 ADDITIO. Vide G. Bertrandi in consil. suo cccxxj. in. j. parte. ✳ ¶ † Quid de cõpromisso sup re feudali, an possit fieri ꝑ vasallũ sine licẽtia dñi: dic ꝗ nõ. Inno. in. c. quintauallis. extrà de iure iu. Sed ꝑ solũ cõpromissũ sine licentia dñi nõ perdit feudũ sed demũ illud amitteret qñ ꝑ sñiam arbitratorũ trãsferret̃ possessio feudi in aliũ. Ita dicit Alua. in. c. j. §. si iter de lege corradi. Et de sancto Geor. in loco. s̃. alle.

ADDITIO. Vide Mat. de af. in dicta consti, constitutionẽ diuæ memoriæ. in. x. not. vbi de pluribus quæstionibus hic positis. ✳

An iuramentum deferre.

23 Item quęro† nunqd vasallus possit iuramẽtũ deferre sup feudo sine cõsensu dñi Solus Guilielmus de cuneo: in. l. iusiurandũ ꝗ ex cõuẽtiõe. j. §. ff. de iureiu. determinat, & dicit ꝗ nõ licet Lud. ro. conetur ibi reprehen-
24 dere. mouet̃ de Cuneo: †q̃a iuramentũ et trãsactio ęquiparant̃. l. ij. ff. de iureiu. Sed vasallus nõ põt transigere: vt hic ante dixi, igit̃ nec iuramentũ deferre: & ideo dic vt in transactiõe dictũ est suprà, & ꝑ Iacobinum vbi suprà.

An dare feudũ in emphyteusim.

25 An aũt† possit dare feudũ ꝗ habet in ẽphyteusim vr̃ ꝗ sic: q̃a sicut vasallus põt alium subinfeudare (vt statim dicã) ita etiã dare i emphyteusim. Et ita tenet Io. Fab. in. §. adeo. insti. locati. Sed multi tenent cõtrariũ: vt videre potes ꝑ Alua. & Car. in. c. imperialem. in ti. de ꝓhi. feudi alie. per Fede. ¶ Sed tu dic ꝗ illud potest esse verũ de iure: sed de gñali cõsuetudine regni Frãcię, secus est: de qua attestat̃ idẽ Fabri in. d. §. adeo. cui credẽdũ est cũ sit Gallus: & de hac habent Niuerneñ. consuetudinẽ, quæ quodammodo est limitatiua huius quæstionis.

An aliũ infeudare.

26 Et de dubio† nunqd possit vasallus sine licẽtia dñi aliũ de feudo infeudare. Doctrina doctorum cõiter approbata est ꝗ sic. in. c. j. §. ꝑterea. de. c. corradi. bonus tex. in. c. j. §. j. qualiter olim feu. poterat alie. Tex. exꝑssus in. c. j. §. sifr. & in. §. seq. de. l. corradi. ad idẽ tex. vbi cõiter oẽs ita cõcludũt in. c. imperialẽ. in. §. illud. de ꝓhi. feudi alie. ꝑ Fede. Canonistę cõiter oẽs, maxime Pa. et Feli. plẽ

Tria ad hoc vt vasallus alium in feudare possit requisita.

27 nissime in. c. q̃ in eccl'iarũ. extra de cõsti. † Et in hoc tria requrunt̃ & sunt necessaria. ¶ Primũ est ꝗ vasallus hoc faciat sincerè. et sine fraude. ¶ Scd'm ꝗ subinfeudet ei q̃ sit sitis conditiõis & qualitatis cuius est ipse vasallus. debet aũt subinfeudare pari vel maiori, non aũt inferiori se: et iõ nota in hoc ꝗ si fuerit infeudatus de feudo ignobili à vasallo nobili, ꝗ primus dñs poterit reuocare istam subifeudationẽ nec tenebit̃ eũ recipere si voluerit. ¶ Tertiũ ꝗ subinfeudet sub eisdẽ pactis & cõuentiõibus, sub q̃bus ipse tenebat feudũ. Ita tenet glo. magistra. in. c. j. §. pręterea. in gl. magna circa finem. de ca. corradi. Primũ & scd'm satis probantur in. c. j. in prin. qualiter olim feudũ poterat. Vltimũ vero in. c. j. §. profecto. de lege corra. ¶ Ad prędictam regulã Feli. dat septẽ aut octo limitatiões in. d. c. quę in ecclesiarum. in. xx. col. xxviij. in ver. ij. declaratio. & in ver. iij. declaratio. & in versi. quarta. et in ver. quinta declaratio de qua etiam limitatione q̃ est ibi posita per dictũ Feli. ver. quinta declaratio. ponit Iabi. de sancto Georgio in trac. suo feudorum. in verbo, & cum pacto de non alie. in. j. &. ij. col. quæ quidem est multum notanda. & aliam ponit in. d. col. xxvij. ver. vj. declaratio quas omnes vide ibi per eum.

An locare feudũ.

28 An aũt† vasallus possit locare feudũ dic aut locat feudum ad modicũ tp̃s: tunc põt, cum prohibita alienatiõe, non sit ꝓhibita locatio ad modicũ tp̃s. de. j. cũ ibi no. de reb. eccle. nõ alienã. Bar. et alij in. l. cotẽ fer-

ro.§.qui maximos.ff.de publi.Iaſ.p̃ceptor meus in.l.iij.
in.cxxxij.col.C.de iure emp.ꝙ intelligit̃,niſi talis loca-
tio fieret in potentẽ:ita ꝙ nõ eſſet ſpes redimendi vel re-
cuperandi:vt tenet Bal.in.l.manumiſſiones.ff.de iuſti.
&iure.arg.l.q habebat.ff.de leg.iij.aut verò vaſallus lo
cat ad tp̃s magnũ.& tũc cũ dr̃ alienatio,nõ põt.Bart.in
l.codicillis.§.inſtituto.ff.de leg.ij.Pa.in.c.ad audientiã.
per illũ tex.extrà de reb.eccle.nõ alie.Feli.in.c.quæ in ec-
cleſiarũ.in.xxxj.col.extrà de conſti.vbi reprobat duas
cautelas:vide Soci in ſuis fallentijs in ṽbo.alienare ꝓhi
bitus.in litera à vbi ponit regulã.dicto.§.inſtituto.cũ
octo fallẽtijs ad illã regulã.¶Sed an & qñ locatio dicat̃
alienatio vide plenè do.meũ Iaſ.in.d.l.manumiſſiones.
ff.de iuſti.& iure.& in.d.l.iij.C.de iure emphy.& in.l.ex
hoc iure.in.vj.col.ff.de iuſti.& iure.& in.l.in ꝓuinciali.
§.ſi ego.ff.de noui ope.nun.Feli.in.c.plerunq̃.extrà de
reſcri.Ale.cõſi.lxviij.inci.viſis elegãtiſſimis cõſilijs.in.j.
vo.de hac q̃one habẽt Niuerñ.cõſuetudinẽ diſponẽtẽ ꝙ
nõ diſponit̃ locatio ad lõgũ tp̃s,niſi poſt triginta ãnos.

Non poſ-
tenti.

Non ad
longum
tempus.

AD vltimũ tñ dictum ponit̃ talis limitatio, ſcilicet
qñ tali locatione eſſet dictũ:ꝙ vtile dñium nõ trãſ
ferat̃ in cõductorẽ:quia tũc ceſſabit ꝓhibitio.tenet Bal.
& Imol.in.l.codicillis.§.inſtituto.ff.de leg.ij.Feli.in.d.c.
q̃ in eccleſiarũ.in.xxxj.col.extra de conſti.¶Sed aduerte
quia Bal.illam reprobat in.c.imperialẽ.in.iij.col.de ꝓ-
hi.feu.alie.ꝑ Fede.tñ in iudicãdo eſſet durũ recedere ab
opinione Feli.& aliorũ,quos recitat,maxime cũ tracte-
mus de excuſando vaſallũ à pena priuatiõis:nã dato ꝙ
opiniones doctorũ eſſent variȩ:tñ iuſta dubitatio ſiue
iuſta cã haberet vaſallũ excuſare à pœna culpæ.latè per
Alex.cõſi.cxix.inci.titulus q̃onis.in.iiij.col.in.ij.vol.di-
citur enim probabilis error iuris quando ius eſt obſcu-
rum.Feli.in.c.de quarta.in.viij.col.extrà de pr̨ſcriptio.

☞ADDITIO. Vide eundem Mat.de affli.ſ̃.alle.
in dicta conſti.quæ incipit, con-
ſtitutionem diuæ memoriæ.in glo.magna in pr̨.col. *

An dare
in dotẽ.

29 NVnquid etiã†feudũ poſſit dari in dotem ſine con
ſenſu dñi:vide Soci.in cõſi.xix.inci.ꝑ deci.verſi.
verũ productis.circa fi.cũ ver.ſeq.in prin.rota deci.cxix.
inci.pater dare in nouis.& idẽ Soci.in conſi.ſuo.lxxv.
inci.circa p̃ſentẽ.ꝑ totũ.& iſtã queſtionẽ ample exami-
nauit idẽ Soci.in ſuis fallentijs.in litera a.in regula alie-
nare ꝓhibita in dotẽ dari poſſunt.& ibi ponit.xviij.am
pliationes ad illã regulã.& do.meus Iaſ.in aut̃.res quæ.
C.cõia de leg.ponit quindecim limitatiões.aduerte tñ
ad duas cõcluſiones,quas facit Aluaro.in.c.j.§.donare.
qualiter olim fue.pote.alie.&vide oẽs in.c.q̃ in ecclĩarũ
extrà de conſti.vide doc.in.c.ij.extrà de feudis.& in.c.
nuper.extrà de dona.inter vi.& vxorẽ.Roma.cõſi.cccc-
lviij.inci.oĩpotentis.circa principiũ.Cy.in.l.volũtas.C.
de fideic.& Sali.in.l.fi.C.de re.alie.nõ alie.Et aduerte ad
dicta ꝑ Alua.in dicto loco.& Feli.in.d.c.q̃ in eccleſiarũ.

In dote
& dona.
propter
nuptias
æquali-
tas ſeruã
da.

30 †qa in caſibus in q̃bus põt cõſtitui dos,põt etiã cõſtitui
donatio ꝓpter nuptias:cũ in ipſis ȩqualitas ſit ſeruãda.
argumẽto aut̃.dos data.C.de dona.añ nup.et aut̃.ȩqua
litas.C.de pactis cõuentis.& ita tenet Bal.cũ quo cõiter
trãſeunt oẽs in.d.c.j.in tit.qualiter olim feu.pote.alie.de
hac q̃one diſponitur per conſuetudinem Niuerñ.

ALias fui interrogatus nũquid datum in aſſigna
le pro dote à muliere recepta dicatur taliter alie-
natum ꝙ ſub hac conſuetudine comprehendatur:dice-
bam ꝙ ex quo erat loco dotis,et ꝙ talis alienatio nõ eſt
incommutabilis,qđ videbatur ꝙ ſub hac conſuetudi
ne non comprehenderetur:ea tñ quæ dixi in titu.ſeq.§.
xvij.in.j.ij.&.iij.gl.videntur facere in contrariũ:& quia
per aſſignale trãſſertur dominium,non firmo pro con-
ſtanti:dixi in meo monologio in verbo,alienatio.

31 AN aũt†poſſit vaſallus permutare feudũ ſine con-
ſenſu dñi Spec.in tit.de feudis.§.qm̃.ver.xxxij.&
Alua.in.c.imperialẽ,in prin.in vlt.col:de prohi.feu.alie.
per Federicũ,determinat ꝙ nõ:licet videret̃ quodãmo-
do obſtare.l.ſed & permutare.cũ aut̃.ibi poſita.C.de ſa
croſa.eccle.vbi res eccleſiȩ q̃ nõ põt alienari,põt ꝑmuta-
ri:ſed iõ hoc eſt,q̃a nõ fit deterior res ecclĩæ qñ res æquè
bona permutat̃:& iõ tunc permittit̃,ſed in vaſallo iſtud
non permittitur:quia ꝑ talem permutationẽ non põt
dñs priuari ſuo directo dñio ſine facto ſuo:iuxta.l.id ꝙ
noſtrum.ff.de reg.iur.¶De hac queſtiõe habẽt Niuerñ.
cõſuetudinẽ:& cũ caſus eueniſſet de nobilib⁹ viris dñis
Claudio & Blaſio de rabutin fratribus,q̃ fecerant quã-
dam permutationẽ poſt mortem nobilis viri Ioãnis de
Rabutin eorũ fratris cuius hȩredes erãt:& quia erat dñs
de Bourbilly,& Blaſius de Rabutin eius frater:erat dñs
du Ban,quæ terra eſt in comitatu Niuerñ.tandẽ euenit
ꝙ dictus Blaſius volens habere terrã de Bourbilly fecit
partagiũ cum dicto dño Claudio eius fratre,ita ꝙ terrã
de Bourbilly quȩ plus ȩſtimat̃ q̃ terra du ban remanſit
dicto Blaſio:& terra du ban remãſit dicto Claudio:&
poſt duos aut tres menſes iterum redierunt à dicto con
tractu:ita ꝙ dictus Blaſius ſemp̃ habuit terrã du ban:&
terra de Bourbilly remanſit dicto dño Claudio:ſed nul
la fuit traditio rei ẽt ꝑ cõtractũ nulla fuit clauſula cõſti-
tuti,aut alia:et cũ hȩc deueniſſẽt ad notitiã dñi de Maſie
res cuius eſt vaſallus dñs du ban:inquietauit dictũ dñm
du ban de iure laudemij:ꝙ dr̃ in comitatu Niuerneñ.
(quint denier)ꝑ prima ꝑmutatiõe &(rere quint)ꝑ reci
ſione primi cõtractus:fui cõſultus,& dixi ꝙ dictus dñs
de Maſieres iniuſtam cãm fouebat:eo maxime,q̃a ex
quo nulla fuerat traditio,ꝙ non poterat dici alienatio,
32 cũ maxima ſit in feudalib⁹:†ꝙ nunq̃ eſt in cõſideratio
ne alienatio,niſi tradita fuerit poſſeſſio.tex.eſt in.c.ipe-
rialẽ.§.callidis.de ꝓhi.feu.alie.ꝑ Fede.dicam.ĩ.in gl.(ne
prent la poſſeſſion.)et facit tex.in.l.alienatũ.et ibi Dy.ff.
de verb.& rerũ ſignifi.& Spe.in tit.de locato.§.j.verſi.
33 xcv.†quia vt dicit,verbũ vendere cũ effectu eſt accipiẽ-
dum.l.j.ff.ꝙ quiſq̃ iuris.c.relatũ de clerico nõ reſi.&ver
bum vẽdere non dr̃ ante traditionẽ.§.venditæ.inſti.de
rerũ diui.ſic nec etiã ꝑmutatio,cũ ſimilis ſit emptioni.l.
34 ij.C.de rerũ ꝑmutatio.immo ꝙ fortius eſt,†nunq̃ per-
mutatio dici põt ſine traditione rei.tex.eſt ad literã in.l.
ex placito.C.de rerũ ꝑmuta.ex quo minus eſt dubiũ,in
hoc caſu in permutatione.q̃ in vẽditiõe:cũ licet vẽditio
fieri poſſit cõſenſu,nõ tñ ꝑmutatio.gl.in.d.l.ij.C.de rerũ
permu.& in.§.item pretiũ.inſti.de emp.& vendi.plura
alia allegaui,quȩ hic nõ quadrãt ad ꝓpoſitũ,iõ ea omit
to.¶Et facit tex.quẽ ad hoc ibi ponderat Bal.in.l.ſicut
re.§.q volũtate.ff.q̃bus modis pig.vel hypo.ſoluit̃.vbi
dicit Bal.ꝙ qñ volũtas accomodat̃ alicui actui,nunq̃
nocet niſi actus ſit conſummatus ꝑ.d.l.alienatũ.& facit
in argumentum vt dicit,ꝙ abbas qui iurauit nõ aliena
re romano põtifice inconſulto,nõ incidit in periurium
ex ſimplici tractatu.Dic ergo hic cum non ſit conſum-
matus actus permutatiõis,eo quia non eſt traditio q̃ re
quiritur in permutatione,non officit ſola voluntas.

Item

An cõsti tuere ser uitutem.

35 ITem †quæro an vasallus possit constituere seruitutẽ
in re feudali sine cõsensu dñi Aduerte qa consuetudo
nostra ꝓhibet expſſẽ alienationẽ : sed sic est ꝙ ꝓhibita
alinatione ꝓhibeť & cõstitutio seruitutis.l.fi.C.de reb⁹
alie.non alienam.Iason præceptor meus in.l.de pupllio.
§.sextus.in finalibus ỽbis.ff.de noui operis nũtia.ideo
videretur ꝙ etiam constituens seruitutem in re feudali
ita debet priuari feudo,sicut si alio modo alienaret.

ADuerte tñ qa de hoc est tex.in.c.j.§.qd ergo.de in-
uesti.de re aliena facta.vbi oẽs doc.cõiter dicunt
ꝙ vasallus põt ad suũpsius prẹiudiciũ constituere serui
tutẽ,sed resoluto iure ipsius vasalli:& reuerso feudo ad
dñm nullũ prẹiudiciũ affert dño talis cõstitutio seruitu
tis:vt etiam notať ꝑ gl.in.c.j.§.prẹterea.in gl.magna. in
☞ princi. de capſis corradi.¶Et vide ẽt deci. Thõ.cccclxj.
vbi tenet ꝙ talis seruitus nõ ꝑiudicat dño si postea re-
uertať ad dñm,etiã si ꝑ longa tẽpora possessa fuerit ser-
uitus vasallo possidente:& credo hanc esse verã opinio
nem,scd'm ꝙ͂ pluries cõsului.*¶Sed ea retenta formo
36 qõnem:pone vt in multis hodie videmus,†ꝙ qdã va-
sallus pro certa pecunię quantitate remisit hoĩbus suis
quoddã subsidiũ ꝙ sibi ab hoĩbus suis debebatur rõne
feudi:sed postmodũ euenit ꝙ reuersum fuit feudum ad
dñm:an dñs teneatur stare remissioni factę ꝑ vasallum.
cõis conclusio supradicta facit ꝙ nõ:& ita expressæ de-
terminauit Io.ray.in.d.c.imperialẽ.§.habito.de ꝓhi.feu.
alie.ꝑ federicũ.& facit ꝙ dicit Bal.& Cy.in.l.fi.§. sed qa
nostra maiestas.ad.fi.C.cõia de le.vbi decidit ꝙ si vasal
lus q tenebat castrũ in feudum à quodam principe alie
nauit quosdam de hoĩbus suis,deinde cõmisit feloniã
per ꝙ͂ feudum fuit apertũ:ꝙ talis alio rescindiť. moueť
37 per conclusionem suprà relatam,†ꝙ resoluto iure dato
ris resoluitur ius accipientis:& ad prẹdicta faciunt quæ
notat Ang.in.l.lex vectigali fundo.&.ff.de pignoribus.
¶Prẹdicta etiã faciunt ad qõnem,an vasallus possit libe
rare,vel affranchisare hominem,vel manumittere seruũ
quem tenet in feudũ.ad quę faciunt dicta ꝑ Bar.in.l.in
diem.ff.de aqua pluuia.arcen:& facit.l.j.ad finem.ff. de
suꝑficieb⁹.et.l.j.§.cũ prẹdiũ.l.si ab eo.ff.de pig.intellige
tñ prẹdicta prout intellexit Io.ray.in.d.c.imperialem.§.
habito.in.iiij.col.de ꝓhi.feu.alie.ꝑ Fede.& ꝑ Pet.de bel-
la pertica in.l.iij.ff.de ser.& per Pet.Iac.in tit.de actiõe in
rem quæ datur pro re quę cecidit in cõmissum. vbi di-
cunt prẹdicti ꝙ illa sunt intelligẽda qñ feudũ reuertitur
ad dñm vt dñm,secus si reuerteretť ad eũ vt priuatum,
quia tunc succederet regula.l.ex qua persona .ff. de reg.
iur.dicam plenius infrà ad illud propositũ in quodam
38 meo cõsilio,vbi disputaui:†an de iure nobiles seu dñi
possint manumittere seruũ sine licẽtia principis:nam in
hac patria ducatus Burgundiæ fuit reperta tẽporibus
meis quędã instructio in camera cõputorũ, q̃ expressè
dicit ꝙ non:& si manumittať,fit & remanet hõ regis in
illa conditiõe in qua erat hõ dñi manumittentis:et facit
satis,qa vř ꝙ ex quo dñi & barones huius patrię tenent
in feudũ & retrofeudũ à principe,ꝙ reqritur consensus
illi⁹,cũ manumissio sit alienatio.l.fi.C.de re.alie.nõ alie.

An cõsti tuere vsum fructum vel vsũ.

39 ITem quæro an †vasallus possit constituere vsumfru
ctum vel vsum inter viuos,vel in vltima voluntate
in re feudali sine cõsensu domini gl.est not.in.c.j.§.præ-
terea.de capi corra.in glo.magna quæ tenet ꝙ talis con
stitutio vsufructus vel vsus non valeat:& hanc opinio-
nem sequiť Aluar.in.d.c.imperialem.in prin.de prohi.
feu.alie.per Fede.& post eum ibi Cardi.Alex. & ꝑ hoc
videreť correctus tex.in.c.j.§.quid ergo.de inuesti.de re
aliena facta.cum idẽ videatur esse de constitutione vsu-
fructus, sicut de constitutione seruitutis. in quibus te-
40 neas ꝙ non possunt constitui sine cõsensu dñi:†potest
tamen vasallus vendere fructum rerum feudalium pro
tempore quo feudum remanet apud eum,vel ad certũ
tempus:quia ista non dicitur alienatio feudi.l.in edib⁹
§.j.ff.de donatio.ita tenet & concludit Aluaro.& post
eum Cardi.alexan.in.d.c.imperialẽ.bene facit ad ꝓpo-
situm ꝙ dicit Bal.in.c.j.circa fi.prin.de succes.feudi. vbi
dicit ꝙ vasallus potest in suo testamento filium graua-
re:vt de vino ꝙ nascitur in sua vinea feudali : de omni
anno duas salinas amore Dei:qa hoc modo nõ dicitur
disponere de re feudali,& non dicitur rem alienare qui
fructus separatos alienat.l.si ẹdibus.§.j.ff.de donatio.

☞ADDITIO. An vendere fructus possit,& ꝓ
quo tẽpore,vide Mat.de affli.in
cõsti.regni Sicilię q̃ incipit,si qs post litẽ.in.vj.not.&.ij.
q.in dicta constõne q̃ incipit,cõstõnẽ diuę memorię.*

An ipo nere pen sionem.

41 NVnquid autem †vasallus possit imponere pensio
nem,hoc est redditum annuũ suꝑ feudo,vel em-
phyteuticarius suꝑ re emphyteutica Vide Io.Fab.in.§.
item seruiana.in.ix.col.insti.de ac.& Guido pape qõne
sua.clxxxiij.vbi videntur concludere ꝙ nõ:sed videtur
ꝙ sic in quibusdam casibus per eundẽ,in.q.cccclxxvj.

☞ADDITIO. Vide eundem Mat.in dicta con-
sti.que incipit,cõstitutionem di-
uæ memoriæ. in.xj.not. *¶ An autem vasallus possit
dare insolutum vide quę dicit Alex.in consi.lij.in.j.vol.

Datio in solutum an sit alie natio.

42 vbi ponit,†an datio in solutũ sit alienatio : & dicit ꝙ
sic:& facit.in.l.ait prẹtor.§.permittitur.ff.de mino.l.j.&
ij.C.si aduer.solutio.§.admonẽdi insti.qui.alie.licet vel
non.Facit tex.in.l.ꝙ si fortè.§.fi.cum.l.seq.ff.de solutio.
Hinc dicit Bal.in.c.j.in versi.sed nunquid ex consue. de
prohibi.feud.aliena.per Federi . ꝙ prohibitus alienare
feudum sine consensu dñi non potest dare insolutum.

An insti tuere hæ redem.

43 NVnqd possit †vasallus disponere in vltima volũta
te hẹredẽ ĩstituẽdo,& faciẽdo testm̃.Vide do.meũ
Ias.in.l.de qb⁹.in.xvij.col.ff.de legib⁹.¶Et an possit lega
re siue ꝓ oĩa,siue ad pias cãs.vide plenè ꝑ Feli.in.c.q̃ in
eccłiarũ.i.xxv.col.extra de cõsti.vbi plene examinat ad
quẽ recurrẽdũ est.Vide So.cõs.xix.ĩ.ij.col.vbi no.ponit.

☞ADDITIO. Vide eundem Mat.in dicta cõsti.
quæ incipit,constitutionem diuę
memoriæ.in.j.not.

An renũ tiare feu do.

44 AN possit †vasallus renũtiare feudo inuito dño.Po
nit Feli.in dicto loco hic añ alle.ĩ dicta antepe.col.
vbi ponit duas regłas cũ qnq; limitatiõibus multũ no.

Prædi ctorũ li mitatio.

LImitanda sunt oĩa supradicta,& maxime effectus
nostræ consuetudinis pluribus modis.De quibus
ꝑ Feli.in.c.q̃ in ecclesiarum.in.iij.col.de cõsti.vbi ponit
nouem fallẽtias,ad quẽ recurrendum est . Ad septimã
tñ declarationẽ ꝙ͂ ponit ꝓ septima limitatiõe. in .xxxj.
col.in versi.septima declaratio est.vbi dicit ꝙ vasallus
irrequisito dño põt alienare feudum dando ip̃m alteri
agnato qui erat proximior,& erat illi successurus post
mortẽ suã,quia tũc nõ diciť alienatio,sed potius quędã
refutatio,vt plene ibi per eum.Et vide Aluaro.ad hæc,
& Car.in.c.j.§.j.per quos fiat inuestitura.Lud.ro.in cõ-
si.ccclxvij.Iaco.de sancto Georgio in tractatu suo feu-
dorum.in verbo,& cũ pacto.de nõ alie.in.viij.col. Ioã.

de anania in cõſi.ſuo.xlvij.cũ additio.Lud.bolog.& vi
de q̃ dicit Bal.in cõſ.ſuo.xvj.in prima parte,in ĩpreſſiõe
noua.Iſtud etiã diſponitur p̱ conſuetudinẽ comitatus
Burgundię,ti.(Des fiedz.)Vbi ponit exceptiões & limi
tationes multas ad hanc regulam,quę ibi ponit̃:& præ
dictas exceptiões poterisvidere ĩ locis hìc ante allegatis.

☞ ADDITIO. Vide eundem Mattheum in di-
cta conſtitutione quæ incipit,cõ
ſtitutionem diuæ memoriæ.in.j.not.ibi,item quæritur
vtrum valeat contractus refutationis. *

45 SED quęro†pone ꝙ vnus frater det fratri ſuo feudũ,
vel pater filio,vel alius agnatus agnato,qui tñ eſt ei
ſucceſſurus.Nunquid ille qui accipit feudũ teneat̃ pete
re inueſtituram infrà annum & diem, ſcd'm ꝙ dicitur
ſuprà in prima conſuetudine huius tituli.Aluaro.Car.
& alij feudiſtę.in.c.j.§.ſed res.per quos fiat inueſtitura.
poſt gl.ibi mouent difficultatem iſtã, & dicunt diſtin-
guendo ꝙ aut vnus agnatus acquirit̃ portionẽ agnati,
per ius accreſcendi:puta q̃a agnatus nondũ agnouerat
portionẽ ſuã:& tũc cui venit illa portio accreſcendi nõ
tenet̃ pro illa parte petere inueſtiturã:quia ſufficit ꝙ ſe-
mel fuerit inueſtitus,cum idem dicemus de augmento
ꝙ de principali.l.inter ſocerũ.§.cũ inter.ff.de pac.dotali.

AVT verò iſti duo agnati iam receperãt inueſtitu-
ram à dño de eorum partibus,preſtiterantq́ʒ iura
mentum fidelitatis:& tunc acquirens partem conſocij
tenetur infra annum & diem petere renouationem in-
ueſtiturę iuxta.c.j.quo tẽpore miles.aliâs incidet in pœ-
nam.§.j.s̃.in hac rub.ſcilicet quia fructus perdet.Et idẽ
dicendum eſt ſi vnus ex prędictis perdat feudũ propter
delictum:quia alius agnatus cui talis portio euenit,iux
ta ca.j.ſi vaſallus feudo priuetur:cui deferatur, deberet
petere renouationem inueſtiturę infra annum & diem.

46 SVccedit†ergo ex p̃dictis,ꝙ ſi agnatus habeat feudũ
ab agnato,cui etiam erat ſucceſſurus, tenet̃ petere
renouationẽ inueſtiturę infra annũ & diem,niſi habeat
p̱ ius accreſcẽdi.Hoc dicit And.de yſer.in.d.§.ſed et res.
47 †ꝙ ſi pater donaret feudũ filio emancipato, vel frater
maior natu,q̃(ſcd'm aliquas cõſuetudines)in Gallia ſuc
cedit in toto feudo,donaret feudum fratri ſuo minori,
adhuc eſſet petenda renouatio inueſtiturę infra annũ et
diẽ q̃a: cũveniant iure diuerſo,non habet locũ inter eos
ius accreſcendi,vulgariter.l.ſed cũ patrono.ff.de bono.
poſ.Et per prędicta.etiam ſequitur Marti.lauduñ.in.c.j.
§.j.quid ſit inueſtitura.¶Et per prędicta cũ fuiſſem in-
terrogatus à quondã nobili huius balliuatus Heduẽ.
cui pater in vita dederat ſibi & fratri omnia bona ſua
diuidendo inter eos:reſeruando ſibi vſumfructum: per
quam reſeruationem fuit tranſlata poſſeſſio.l.quiſquis.
C.de dona.& inter quæ bona erant plura feuda:& qui-
libet filiorũ habebat.Fui interrogatus an ante annũ ta-
les filij tenerentur petere renouationem : dixi ꝙ ſic : &
plures tenebant contrariũ.Ita ꝙ fuit opus videre libros
& maximè Alua.& Gardi.qui iſta referunt et dicunt:et
ita fuit factum.¶Vide tamen quid dicat Boerius in cõ-
ſue.Bituriceñ.tit.(des fiedz.)§.ij.in gloſ.magna.

IN comitatu tñ Niuerneñ.ſi vnus ex parentibus det
alteri ex quocunq́ʒ contractu rem feudalem non tene
tur ad ius ꝙ dicitur(quint denier)ꝙ eſt ius dominij:q́ʒ
conſuetudinem multum ponderaui pro domino baro
ne du Ban,contra dominum de Maſieres in caſu ſupra-
dicto:quando dixi,an feudum poſſit permutari.

LImita ſecundò prędictã conſueindinem et intellige
habere locum qñ ſpecialiter alienatur feudum:ſe-
cus autem ſi generaliter quis alienaret omnia bona,
quia tunc non dicitur alienaſſe feudum.Ita tenet Alex.
in conſi.xvj.in fine.in.ij.vol.et in conſi.clxviij.in pe.col.
in.ij.volu.& in conſi.cxliiij.in.iij.col.in.v. volu. Barba.
conſi.xliij.in.xxvj.col.in.j.vol. Roma. conſi. clxvj.in.ij.
col.Io.bapti.de canalixis in repe.c.j. de feudi cognitio.
in.xiiij.col.in ver.xxj.regula eſt.vbi dicit de hoc eſſe ca-
48 ſum in.c.j.de ca.qui curiam vẽdidit.¶†Sed pone ꝙ va-
ſallus alienet partem feudi,& nõ totum feudum:an in-
cidat in partem alienatam:an verò incidat in totũ.Bal.
& alij determinant in.c.j.§.callidis.de prohibi.feu.alie.
per Feder.& in.c.j.in.ij.col.de alie.feu.Tamen quicquid
ſit,conclude quòd incidat pro parte alienata:tamen de
æquitate canonica quæ ſeruanda eſt,ſecundum Io.and.
& alios in.c.ij.extrà de feudis. plura vide in hoc tacta,
per do.meum Iaſ.in.l.fi.in.xiij. quæſt.poſt gl.C. de iure
emphyteu.faciunt quæ dicit in.l.ait pretor.la.ij.ff.de iu-
reiu vbi ponit notabiliter an appellatiõe rei venit pars.
Idem dominus meus do.Iaſ.in.l.ſi prius.in.ix. col.ff. de
noui operis nuntia.Franciſ.de aretio in conſi.ſuo.xiiij.
inci.Viſo & examinato proceſſu.in.iiij.col. And. barb.
in.l.iiij.§.cato.in.xviij.col.ff.de verb.oblig.¶Vide Pyr-
rhum in conſue.Aurelian.titu.(des fiedz)capite.ij. vbi
quærit, ſi vnus ex dominis autorizauerit, an cadat in
parte non autorizata,an in totum.allegat Alberi.in.l.ſi
duo patroni.ff.de iureiur.& in.l.communis libertus.ff.
de in ius vocando.

ET per prædicta poſſet dici ꝙ manumittens ſeruũ,
vel alienans,ſeu illum affranchiſans illum perdit:
ita ꝙ debet acquiri domino,cum cadat in commiſſum
dixi ſuprà,& in pluribus locis:& conſului in facto con
tingenti.Non inſiſto.

LImitat alio modo conſuetudinem noſtram Iac.de
ſancto Geor.in tractatu feudorum.in verbo,& cũ
pacto de non alienando.in fine illius commenti.vbi di
cit ꝙ prędicta intelliguntur ſi vaſallus ſcienter feudum
alienet,ſecus ſi ignoranter.Vide de hoc Bal.in.c.j.in fine
de contro.inueſtituræ.qui dicit,ꝙ ille tex.eſt ad hoc ſin-
gularis.& vide Io.bapti.de canalixis in repe.c.j.de feudi
cognitio.col.xiij.ver.xvj.regula eſt.hoc intellige,ſi ſciat
rem eſſe feudalem:vt eſt tex.& ibi Bal.in tit. de contro-
uerſia inter dominum & emptorem feudi, cap.vnico.
49 †& adhuc ſi venditor ſcit rem eſſe feudalem,& emptor
ignorat:ſi venditor non eſſet ſoluendo,res non caderet
in commiſſum : ſed ſuccurreretur emptori ex clauſula
generali:ſi qua mihi iuſta cauſa eſſe videtur.arg.l.ideo.
ff.de dolo.notatur in.l.fi.ff.de eo per quẽ fac.& in aut.
hodie.C.de appel.per Bar.in.l.fi.in prin.ff.ſi quis aliquẽ
teſtari prohibuerit.Faciunt quæ dicunt Imola,Roma.
& Alex.in.l.cotem ferro.§.dominus.ff.de public.& fa-
cit multum in hoc caſu : quoniam emptor tractat de
damno vitando,& dominus de lucro captando . & iõ
fauendum eſt emptori.l.fi.§.licentia.C.de iure deliber.
In contrarium tamen poſſet adduci tex.in.l.planè.la.ij.
ff.de legatis.j.Cogita.

PRO alia limitatione adde ꝙ dicit do.meus Iaſ.in.l.
maritus.C.de procur.vbi dicit ꝙ ſi mulier vxora-
ta habebat vaſallos,qui alienauerint feudum non peti-
ta ab ea licentia,non priuantur feudo:dumtamen petie
rint licentiam ab eius marito:ꝙ nota : quia poſſet eue-
nire in

nire in facto.¶ Vide quæ dixi.š.§.j.huius tit.in glo.(a la personne) in additione.

Quarta limitatio

Limitanda vr̃ hęc nostra consuetudo vno alio singulari mõ.s.nisi in inuestitura feudali fuerint apposita hęc verba, q̃ multoties solent apponi: cõcedo tibi feudũ pro te, & quibus dederis: siue pro te. & quibus iura tua dare aut cõcedere volueris: quia p ista verba vr̃ esse data potestas alienãdi et licẽtia. Et istud tenẽt cõiter Feudistæ.in.c.j.de feudo non habente ppriã naturã feudi: vbi est tex. quem dicũt esse fortissimũ ad hoc. istud etiã tenet Bal.in.l.j.in.lxv.q.de rerum diuisione vbi ad hoc etiam alle.tex.in dicto.c.j. Idẽ Bal.in.l.liberti libertęq.in pe.col.C.de ope.liberto. Idem Barth.de sali.in.l.fi.in pe.col.C.de iure emphy. Bal.& Aluaro.in.c.feudum.si de feu.fue.contro. Faciunt quę dicit Ang.in.l.qui romæ.§.duo fratres.in.v.q.principali.ff.de verb.obli.& ibi Ale.

50 & Ioan.de imo.vbi dicunt † quod si in instro diuisionis dictum fuerit quod vnus frater alteri fratri: & alter alteri bona in partem obuenta concessit pro se, & illis quibus bona prędicta concedere voluerit: q ista verba idem important ac si esset data potestas alienandi. Et de hoc dicit esse tex.in.d.c.j.de feudo non habente propriam naturam feudi. Faciunt quę dicũt Ang.& Bal.in l.cum essent.in.§.j.ff.de ser.rusticorum prædiorum. qui mouentur per illum tex.& dicit Bal. q ad hoc est mẽti tenendus. & ita tenet etiam do.meus Ias.in.l.fi.in.iij.col. C.de iure emphy.reprobando opinio.Spe.in tit.de locato.§.nunc aliqua.versi.xciiij.quem etiam secutus fuerat Io.and.in apostil.ibi.¶ Vide Philip. Decium consi. suo.clxiiij.col.iij.

Dictum notabile

ET tenendo hanc opinionem ex textu prędicto cõsidera vnum singulariter dicendum, & q est multũ notabile, ad q pauci aduertunt: scilicet q illa verba supradicta non solum important q per hoc sit data licentia alienandi irrequisito dño, immo singularius & mirabilius operantur q ille in quem erit facta talis alienatio retinebat illam rem liberam & expeditam tanq̃ allodialem, non autem iure feudi, & illum textum ibi ita intelligunt And.de yser. Bal. Aluaro. Car.& alij: & pro certo istud est multũ mirabile, & vsq; nunc non aduertebam: sed non credo q sit verum nec q si casus eueniret in dubio, q ita iudicaret.¶ Limitanda videret alio modo hęc cõsuetudo si apponeretur clausula. Saluo iure, vel reseruato iure dñi: vt p Bal.in.c.j.§.donare.tit.qualiter olim feudum poterat alienari: sed veritas est in contrarium. vt tenet per multa Phi. Decius consilio suo.dx. col.iij. quem vide in proposito.

Quinta limitatio.

☞ADDITIO. An si reuocauerit illam alienationem corã notario & testibus, & dixerit q vult eam haberi p secreta: an de aliquo operetur illa reuocatio vide Mat.de af.in consti.quæ incipit, instrumentorum robur.in octauo not.*

Dñs non põt alienare vasallũ inuito eo.

51 SEd aduerte, † q̃a sicut vasallus nõ põt alienare rẽ feudalẽ sine licẽtia dñi: ita ẽt dñs nõ põt alienare vasallũ sine cõsensu ei⁹.gl.est in.l.inuitus.ff.de fidei.liber. Bal.in c.j.§.si qs miles.in.j.not.quo tẽpore miles. do.meus Ias. in.l.debitorũ pactionibus.C.de pa.hinc dicit ibi allegãdo Host. q rex Francię nõ põt alienare vnã de ciuitatib⁹ regni sui inuitis illis ciuibus.idẽ Ias.in.l.iij.in.xxiiij.col. C.de iure emp.immo etiã istud est ampliãdũ in alienatiõe necessaria.q sic probat: nam dicit idẽ do.meus Ias.

52 in.§.p̃iudiciales.i.vj.col insti.de ac.† q si inter duos nobiles seu principes sit contentio de iurisdictiõe alicuius castri aut ciuitatis, & sententia ferat pro vno: talis sñia nõ præiudicat populo illius castri etiã scięti causam agi, nisi citatus fuerit ad cãm: & sic populus nõ tenetur obedire sententię, q esset mirabile: & adde q dicit Pa.in.c.qm̃. §.in alijs.in pe.col.extrà vt lite nõ contesta. vbi dicit q non nocet dño sententia contra hominem subiectum, quando est lata sententia de subiectione eo non citato: ciuitas tamen pro pace habenda potest dare tm̃. Bal. in l.bene à Zenone.C.de quad.pręscri. Io.and.& Inno.in.c. in nostra.de iniur.& damno dato.

ADuerte q contrarium obseruat in Francia, cũ feuda sint redacta ad instar patrimoniorum: vt in terminis tenet Guil. Benedicti in repe.c.ra.§.in verbo, duas habens filias.nu.6970.& 6971.de test.¶ Vide quæ dicit Io.sanxon.in consue. Turoneñ.in tit.(de pie de fiedz & de peage.(arti.ij.fo.lxx.& Boerium in cõsue. Bituriceñ. tit.de consue.feudi.§.ix.& plenissime qũo princeps seu rex nõ potest vendere aut donare hoïes suos comiti vel baroni eis inuitis. vide Lu.de pen.in.l.j.col.ij.C.de capi. ciuium censi.eximen.li.xj. vide Cardinalẽ in consi. suo

53 cxxxviij.ad quędam.in.iiij.col. Et ibi dicit † q princeps nõ põt disponere de rebus regni sine consensu maioris partis Baronũ.& vide Old.in cõsi.xciiij.inci. eleganter, in fine. vide Feli.in.c.ad audiẽtiam.de præscriptio.versi. de alijs verò. Et dicit Bar.in.l.si is qui.§.fi.ff.de pig.& Fe

54 li.in dicto loco, † q princeps nõ potest obligare iurisdictionem quam habet in hominib⁹, nisi ex causa ardua.

☞ADDITIO. Aduerte q ea quæ statuuntur in vasallo ad perdendum ius suum in re feudali eadem sunt statuta in dño ad perdendum proprietatem, demptis quinq; vt tenet Mat.de Affli.in consti.regni Siciliæ quæ incipit, si vasallus à domino in vij.not.& vide eundem in nono notabili.*

In textu ibi

Commise na point de lieu.

1 QVæro qñ † feudum cecidit in cõmissum, cui debeat applicari: an vsufructuario, an ṽo pprietario: vide do. meũ Ias.in.l.iij.in.xj.col.C. de iure emphy.vbi dicit q spectat ad proprietarium: & Guido pape.qõne sua.cccclxxvj.vbi adducit rões.& plene p Old.cõsi.ccxl. vide Alberi.de rosate in.l.j.in.ij.col. C. de vsufru.vbi satis plenè.¶ Videmus hic vnum casum, in quo feudum cadit in cõmissum: alios ponit Iac.de sancto Geor.in tractatu suo feudorum.in gl.dictiq; vasalli promiserunt non committere feloniam. & Francis. de curte in tractatu suo feudorum.in quarta parte titu. ex quibus causis feudum amittatur. vbi ponit ibi.xlj.casus ex quibus quis priuatur feudo: & feudum cadit in commissum. dixi supra.in.§.iij.

Feudũ q in cõmissum cecidit cui applicãdum.

☞ADDITIO. Alias vide in cõstõnibus regni Siciliæ, in cõstõne quæ incipit, si vasallus à dño. Et aduerte q̃a Mat.de Affli.in.iij.not.dicit se posuisse quinquaginta sex causas propter quas vasallus perdit feudũ in.§.item si fidelis quibus modis feudum amit.et dicit etiã.in.xj.no.se dixisse in.c.j.§.fi.q̃bus

2 modis feudũ amittat.*¶ † Sed queritur, an hęc feudi apertura fiat p sñiam, an ṽo ipso iure. dico q feudum cũ amittitur, qñq; amittitur ipso iure, qñq; vero per sententiam: ipso iure tunc demum amittitur qñ in casibus à iure expressis: vt in casu.c.qui clericus.in ti.si de feu.fue.

An feudi apertura fiat per sñiam an ipso iure

x

cõtro.et in aliȷs in iure expressis.in omnibus tñ aliȷs ca-
sibus in quibus feudum amittiť nõ expresso ipso iure
intelligi debet per sñiam.c.j.& ibi not.in tit.de feu. sine
cul.non amit.quo tempore miles.c.j.& per q̃ iura colli-
3 giť†ꝙ vasallus ꝑ qualemcũq; culpam nunq̃; ipso iure
priuať:sed tm̃ per sñiam ꝑ pares curię laudatam,nisi in
casibus à iure expressis.¶Est aũt casus nõ vnus de ex-
pressis in iure,in quibus feudũ amittiť ipso iure.c.impe
☞ rialẽ.§.callidis.de ꝓhibi.feu. alie.ꝑ Fe. vbi gl.& docto.
c.primo in tit.de feudo sine culpa nõ amit.in.d.§.sanci-
mus.in tit.quo tẽpore miles.& in.d.tit.q̃bus causis feu-
dum amittať.*¶Faciunt que habentur in.§.fi.in tit.q̃
fuit prima cã bñficȷ amit.vbi gl.& docto.dicũt ꝙ quã-
tum ad ipsum amittitur feudũ ipso iure: sed q̃tum ad
emptorẽ non,sed opus est sñia,ne priuetur euictione,q̃
vt bonęfidei emptori sibi cõpetit.l.j.ff.de euictio.hic est
ꝙ diuersis actionibus agendũ est cõtra vasallũ,& con-
tra emptorẽ,de quo infrà diceť:sed quicquid sit dic[illegible] ꝙ
opus sit sñia,& amittatur ꝑ sñiam.& moueor,quia re-
gulare est ꝙ vasallus qualemcũq; culpam committat
feudo priuari debet per sñiam:c.j.in ti.de feudo sine cul
pa amit.& in dicto.§.sancimus in titu.quo tpe miles in
dicto titu.ex quibus causis feu.amitta.& i.plerisq; aliȷs
locis in quibus ille casus,scilicet alienationis feudi non
excipitur:ergo in hoc etiam procedere debet q̃a ꝙ non
excipitur a regula sub regula stare debet.in.d.§.callidis.
nec in alio iuris feudorũ,aut alterius loco diciť ꝙ amit-
tat ipso iure:sed tm̃ dicit simpliciter se cariturũ agnoscat
aut perdet,siue amittet:ergo debet intelligi ꝑ sñiam: eo
4 potissime quia†qñ lex vtitur v̄bo amittat, aut perdat
intelligitur ꝑ sñiam.l.si quis in tantam.C.vnde vi. auť.
statuimus.C.de epis.& cle.itẽ amittere feudũ est pœna-
le,& inductũ in penam alienãtis:sed pœnę sunt molien
dæ.l.interpretatione.ff.de pœnis.sed mitius est ꝙ pena
inferatur ꝑ sñiam q̃; ipso iure:ergo sic esse debet. p̃terea
pro hoc facit ꝙ habeť ꝑ gl.et Bar.in.§.j.in auť.de incest.
nup.col.iȷ.in.l.iubemus.ȷ.§.sane.C.de sacrosa. eccle. in
l.imperator.ff.de iur.fisci.in.l.cõmissa.ff.de pub.in auť.
q̃ semel.C.qũo & qñ iudex.& ĩ auť.nouo iure.C.de pe.
iu.q̃ male iu.l.si q̃s maior.C.de trãs.in.l.in criminali. C.
de iuris.om.iu.vbi ipse Bar.(et sequuntur ceteri)dicit,ꝙ
5 †si lex imponit pœnã amissionis rei vel actionis:vel im
ponit pœnã,& dr̃ ipso iure,aut per sñiam,ꝙ illi stabiť:
alš vero si vtať verbo pręsentis tẽporis, intelligiť ipso
iure:si verò verbo futuri tp̃is,intelligať ꝑ sñiam:nisi ad-
iungatur dictio mox,statim,aut alia pręsens tp̃s signifi
cãs:sed in dubio debẽt intelligi ꝑ sñiam:at in casu nr̃o
vbi de eo fit mentio in libello feudorũ,vtiť verbo futu
ri tẽporis,maxime in.d.§.callidis.(vbi est nouissima &
expressissima huius casus decisio.)vtiť v̄bo futuri tẽpo
ris amit.& in.d.§.fi.q̃ fuit prima cã bñfi.amit.vtiť v̄bo
cariturũ:ꝙ est futuri tp̃is & illo eodẽ vtiť in tit.de ꝓhi.
feu.alie.ꝑ Lotha.nec adȷciť dictio mox aut p̃sentis tp̃is
significatiua.quare relinquiť ꝙ stať regulę gñali de qua
in.d.§.j.in auť.de inces.nup.q̃ magis in hoc casu statuti
nr̃i vẽdicat sibi locũ vbi v̄ba sunt dubia:nec ex eo ꝙ col
ligi põt tp̃s p̃sens aut futurũ,ex quo innui possit ꝙ velit
feudũ aperiri ipso iure,vel ꝑ sñiam & in v̄itate hęc strin
gunt.¶Tñ verũ est ꝙ vasallus vendẽdo,vel alienando
feudũ expoliauit se,et priuauit iure seu dño ꝙ in illo ha
bebat:vñ fortè põt dici ꝙ nulla alia sñia reqrať:quæ tñ
esset declaratiua priuatiõis dñȷ si interueniat,& nõ dñȷ

Amittat & ꝑdát verba in iure q̃uo intelligã-tur.

Notabile dictũ Barto.

Nota hæc.

priuatiua:quo iam ꝑ abdicationẽ est priuatus.erit ergo
priuat⁹ ipso iure,q̃a seipsum priuauit alienãdo:sed erat
necessaria illius priuationis declaratoria:ꝑ q̃; declarabiť
feudum alienatũ,non q̃dem abdicãdo à vasallo,sed tm̃
dño applicando.& proderit illa declaratio,non ꝙ esset
aduersus vasallũ necessaria,sed aduersus alios:puta em-
ptorem,aut alium detentorẽ.& hoc est ꝙ vr̃ velle gl.in
d.§.callidis.& ꝓ ista decisiõe facit ꝙ voluit Bal.in tit.q̃
6 feu.da.pos.in fi.in.§.fi.vbi dicit†ꝙ in feudis amittẽdus
reqriť sñia priuatiua:secus in amissis,vt in venditiõibus
tñ ad executionẽ culpę reqriť sñia declaratiua.habeť in
Spe.de feu.&.d.§.callidis.habeť ꝑ Old.cõsi.cxliȷ.& põt
esse rõ diuersitatis inter istã et alš culpas ꝓpter quas feu
dum amittiť:vt isto casu ipso iure amittať,in aliȷs aũt ꝑ
sñiam,ea notabilis distinctio q̃; facit Bar.in.d.l. impera
tor.ff.de iure fisci.q̃a in isto casu hoc est circa rem tracta
tur de ipsa re:vñ nõ mirũ si ipso iure perdať:in aliȷs aũt
pena interponiť nõ propter rem:sed & etiã extra ipsam
rem delictũ cõmittiť:vñ debet fieri ꝑ sñiam declaratio.

☞ ADDITIO. Dicit tñ Bal.in.c.fi.ꝑ quos fiat in
uestitura.ꝙ si vasallus feudũ.alie
nauit tradendo possessionẽ sine consensu dñi, põt dñs
propria autoritate deuestire & spoliare eũ in quẽ facta
est alienatio,qñ maxime alienatio est notoria ꝓut dicit
in.c.ȷ.de feu.sine cul.nõ amit.de quo ꝑ Feli.in.c. rodul-
phus.circa fi.de rescriptis.quos allegat Mat.de af.in cõ-
sti. regni Sicilię q̃ incipit,pacis cultũ.in.ix.col.ibi nono
licet dño feudi.& ibi ponit.xxj.casus in q̃b⁹ licet alicui
ꝓpria autoritate ius sibi dicere,q̃ sunt notãdi.Et aduer-
te ad id ꝙ dicit Aluarotus in.c.j.§.sancimus.ĩ fi.ĩ ti.quo
tpe miles.ꝙ si vasallus notorie delinquat,vt q̃a est pro-
ditor,vel dñm iustè pagnantẽ dimisit publicè in cõspe
ctu ppłi.vel cõstat iuisse ad hostes,& ibi publicé mora-
ri cũ hostibus cõtra dñm,ꝙ princeps vel fiscus possunt
capere feudũ & inuadere propria autoritate absq; sñia
declaratoria.ar.l.j.C.de peti.bono.sublatis.&.l.pecuniã
7 ff.de iure fisci.& ita etiã tenet And. de yser.*¶†Quid
aũt si alienauerit & tradiderit,sed alienatiõe facta statim
recuperauit,an dicať incidisse in cõmissum,Spe.in ti.de
loca.in rub.de emphy.§.j.ver.xcvj.vr̃ dicere ꝙ de eq̃tate
nõ incidat in cõmissum sed de iuris rigore sic.& est tex.
in.c.j.in prin.q̃d iuris sit si post alienationẽ feudi vasal-
lus illud recupauerit.vide q̃ dixi in.§.fi.j̃.(des censes.)&
ꝙ etiã requirať sñia,vide Boeriũ in consue.Bituriceñ.ti.
☞ de cõsue.feudorum.§.xvj.in.j.gl.¶Sed quãto tpe duret
ius petendi cõmissum.Lud.Ro.singula.suo.cccclxxvȷ.
dicit ꝙ durat tm̃ quinquẽnio,& dicit casum esse singu-
larẽ in.l.ȷ.C.de vec.& cõmissis.Crederẽ tñ ꝙ apud nos
reqrereť tp̃s.xxx.annorũ:cum oĩa pręscriptibilia sint re
dacta ꝑ consuetudinẽ nostram ad tẽpus.xxx.annorũ.*

In textu ibi

Ne prent la possession.

DIC ꝙ de hoc est decisio in terminis per Bal.in.c.j.
§.si libellario.in vlt.col.quib.mod.feu. amit. vbi
determinant necessariam esse traditionem:quia non di-
citur alienatum nisi tradita sit possessio.l. alienatum.&
ibi Dy.ff.de verb.sig.& de hoc est tex.in. c. imperialem
§.callidis.& ibi sentit Bal.de prohi.feu.alie. per Federi.
Alua.plene qui plura ad hoc alľ.in.c.j.§.fi.in. xliȷ. con-
clu.q̃ fuit pri.cau.benefi.amit.& in.c.j.in.v.col.post gl.
ibi de prohi.feu.alie.per Lotha.ibi.Cardi.Alexan.& in
consi.ȷ.

consi.ij.in.v.vol.do.meus Ias.in.l.fi.in.xxxviij.col.C.de
iure emphy.Alex.cõsi.xxx.inci.quoniam omne datum
optimum.in.vj.col.in.j.vol.Barba.in cõsi.ij.de feu.Bal.
in consi.cclxxvj.& cõsi.cccij.in.v.parte.

Si alienatio est nulla, alienans non incidit in cõmissum.

1 ITem intellige† adhuc cõsuetudinẽ nr̃am vno alio mõ
scilicet qñ talis alienatio,& possessionis traditio sunt
valide quia si essent nullæ,tunc alienãs non incideret in
cõmissum.istud ĩ terminis decidit Alua.ĩ.c.j.ad fi.prin.
de alie.feu.ver.qd iuris si post alienationẽ factã vasallus
motus autoritate Bal.in.l.ij.C.de epis.aud.q ibi ita deci
2 dit.mouet̃ Bal.† q a verbũ vẽditionis absolute ꝓlatũ nõ
intelligit̃ de venditiõe quæ nulla est,nec illã comprehẽ-
dit quę ex defectu solẽnitatis nulla est.l.iij.§.condẽnatũ,
ff.de re iudicata.facit.l.alienatiõis verbo.ff.de verb. sig.
& dicit Bar.in.l.nõ putauit.§.nõ quæuis.ff.de bo.pos.
3 contrata.& in.l.filiũ.§.si quis bona.ff.de le.pręstan.† ꝙ
si statutũ dicat ꝙ si aliquis cesserit actionem nobili pri-
uatur in centũ,debet intelligi de cessione rite facta: non
aũt de illa quæ nulla est:hinc etiã sequit̃,ꝙ cum frustra-
toriũ factum pœnam efficaciter non cõmittit:cũ ex ni-
hilo nihil fit:scd'm Philosophũ,ꝙ ex tali alienatiõe nul-
la sequi põt punitio.ex actu eñ nullo nullus effectus se
qui põt.l.nõ dubiũ.C.de legi.& ꝑ hæc & alia idẽ tenuit
do.meus Ias.in emphyteuta alienãte nulliter sine cõsen-
su dñi ita tenet in.l.ij.§.ꝙ si in patris.in.vj.col.ff.sol. ma.
hinc etiã facit illud ꝙ dicit Feli.in.c.cæterum.in.vij.col.
extrà de iu.ꝙ licet negãs libellum puniatur ꝓpter men
dacium:tñ si quis negauerit libellum ineptum non pu
nitur.& dicit Ang.cõsil.clxij.inci.super puncto supradi
4 cto.in antepe.col.ꝙ† pœna priuationis quæ imponit̃
alienanti contra prohibitionẽ testatoris non habet locũ
in alienatione nulla:fundamentũ Ang.stat in hoc:quia
ad hoc vt quis incidat in pœnã,nõ sufficit de facto fieri
l.ea quidem.C.si mancipi.fuerit aliena.vt hic ante dixi.
¶Hinc facit etiã ad regulã pędictã scilicet id ꝙ est nul-
lũ potest producere effectum.facit gl.multum no.in.l.si
pater.C.ne de statu defun.& in.c.vt debitu.in gl.ij.in fi.
de appel.ꝙ litis cõtestatio nulla nõ interrũpit p̃scriptio-
nem.& ꝙ vult gl.in.l.si accusatorib⁹.in gl.fi.C.de accu.
q̃ sequit̃ Bal.in.c.qm̃ cõtra falsam extrà de proba.in.vj.
col.& in.c.in nomine dñi.in.iiij.not.extrà de testi.& fa-
cit tex.in.c.proposuisti.in ver.citatus.extrà de fo. cõpe.
scilicet ꝙ citatio inualida nihil operat̃.faciunt & infini-
ta alia deducta & allegata per do.meum Ias.in.l.licet.in
ij.col.C.de procu.facit id ꝙ voluit do.Io.de imo.in cle.
5 gratię.de rescri:† ꝙ clericus contrahens sponsia de iure
nulla non perdit beneficiũ ecclesiasticum:quẽ do.meus
Ias.alle.in.l.causas vel lites.in.ij.col.C. de transa. faciunt
& infinita ad propositum allegata quæ do.Felin.addu-
cit in.c.ex tenore.in.ij.iiij.v.&.vj.col.extrà de rescrip.&
in.c.cæterum.extra de iudi.

Ex nihilo nihil.

☞ADDITIO. Ad hãc regulã adde multa notatu digna q̃ ponit Mat.de af.in cõsti.regni Sicilię q̃ incipit,si dubitatio.in.vj.no.Alciatus tñ in hoc vnico ꝟbo vr̃ voluisse hanc materiã cõclusisse ꝑ vnam distinctionẽ,cũ dicat in.ij.li.de verb.& rerũ sig. col.lxxij.ꝙ distinguendum est inter actus iuris,et actus facti vt verũ sit,pędicta regula in actibus iuris, in actibus vero facti vt nomẽ seruetur.Sed mihi videt̃ quód hæc distinctio non est passim & indistincte vera: cũ etiã in pluribus actibus iuris actus nullus producat effectũ: vt est text.in vno casu in.l.qdã.§.donationes.ff.de donatio.vbi patet quod donatio facta cõtra prohibitionẽ iuris,licet sit nulla, tñ inducit priuationem in agẽte, ita quod applicatur fisco donatũ.vt dicit.l.sequẽs.&.l.ij.ff. de his quibus vt indignis.*

ET licet hec opinio sit colorata & multis fundamẽ-
tis cõsolidari posset:tñ de ea dubito: eo quia iura
vident̃ esse contraria in hoc:an & qñ sufficiat de facto
fieri ad hoc vt pœna cõmittat̃.& plura in contrariũ fa-
ciẽtia possunt adduci.¶Primò doctrina Bal.in.c.ex ꝑte.
6 in.vij.col.de appel.vbi quęrit,† an mulier quę trãsit ad
secundas nuptias,de facto perdat tutelã.& tenet ꝙ sic:
licet nõ teneat matrimoniũ.l.eũ qui.C.de adul.¶Scd'o
facit tex.in.c.tua nos.extrà de iureiur.& ibi Bal. & do.
7 me⁹ Ias.in.§.itẽ si q̃s postulãte.in.xiij.col.insti.de ac.† ꝙ
ex iuramẽto inualido cõtrahit̃ reatus periurij.¶ Tertiò
8 facit,† quia testis deponens falsum,cuius dictum nõ va-
let:vel super eo quod est nullum,incidit in periurium.
Bar.in.l.si quis post legatũ.ff.de fal.dñs meus Ias. in re-
pe.l.admonendi.in.lxxviij.col.ff.de iureiur.

Contrariũ prædictorũ.

☞ADDITIO. Aduerte ẽt ꝙ ĩ crimine falsi, maxime in instructo,falsum testem punitur q̃s ex conatu:vt tenet Mat.de af.in cõsti. regni Sicilię,q̃ incipit,cõtra falsitatẽ.in.iij.lib.Sed videt̃ ꝙ cõtrariũ tenuerit Hippolytus de Marsilijs in cõs.suo cv.*

9 ¶Hinc etiam et quarto:† quia clericus in minoribus cõ
stitutus contrahens matrimoniũ nulliter,puta cũ con-
sanguinea priuatur tñ bñficijs ac si legitime cõtraxisset.
Roma.cõsi.cccdxxxiij.ꝙ inci.dubitat̃.Et vide ad ꝓpo-
situm q̃ dicit do.meus Ias.in.l.vbi pactum.in.vij.col.C.
de trãsa.Et istud ꝓbatur notabli theorica q̃ ponit Bar.
in.l.continuus.§.cũ quis.ff.de verb.obli.scilicet ꝙ qñ in
terest illius in cuius fauorẽ est actus ꝓhibitus ne actus
etiã de facto fiat:q̃a ex tali cõtrauentione facti lędit̃, tũc
ꝓ tali actu licet nulliter celebrato,& de facto pœna im-
ponit̃.Quia sic est nũc,ꝙ dominorũ interest,ne vasalli
alienent feuda sine cõsensu suo,etiã ꝙ alienatio sit nulla
quia si feudũ sit in aliũ translatũ:licet nulliter dñs saltẽ
priuatur possessione:& difficultatẽ habebit recuperãdi
ergo ex actu nullo patiuntur dñi lesionẽ:& sic mihi vi-
10 detur† ꝙ ex hac alienatiõe nulla debeat etiã vasallus pri
uari feudo,maxime qñ alienaret in potentem à quo de
facili non posset recuperari.facit & singularis & notabi
lis decisio Fran.de aretio,qui consuluit contra Ang. in
11 decisio.š.alle.scilicet† ꝙ alienans cõtra ꝓhibitionẽ testa
toris,licet nulliter & nõ seruata solẽnitate incidit in pœ-
nam priuatiõis:quia interest aliorũ quorũ fauore erat
ꝓhibita alienatio propter difficultatem recuperatiõis.
12 ¶Aduerte tñ ad vnum multum notabile† ꝙ licet nemo
possit venire contra factum suum:tñ vasallus q̃ aliena-
uit feudum sine consensu dñi & voluntate põt ipsemet
vendicare feudũ,veniẽdo contra factũ suũ.ita est tex.&
ibi doc.in.c.si vasallus.de alie.pater.feudi.& Alua.in.c.
j.de alie.feu.in verbo,opponitur ꝙ immò frater.

Theorica notabilis bartoli.

Dictum notãdũ.

☞ADDITIO. Et etiã istud tenet Mat.de af.in consti.regni Siciliæ quæ incipit, constõnẽ diuæ memoriæ.in.ix.not.in.iij.lib.& in.j.not. Ponit qũo hæres potest reuocare & venire cõtra factum defuncti.Et in dicto nono notabili qũo preciũ sit restituendum.dicam infrà in glo.fi.ver.sed etiam quæro.*

In textu ibi

Reale.

An sufficiat possessio per substitutũ, vel ciuilis.

1 PONdera hanc dictionem:quia per hoc videtur † ꝙ nõ sufficit possessio quæ transfert per cõstitutũ:nec possessio ciuilis quæ transfert dispositiõe.l.quisqs.C.de dona.scilicet p retẽtionẽ vsusfructus.et ita tenet Alua.in c.j.q̃d iuris sit si post alienationẽ feudi vasallus illud recuperauerit.in fi.ij.col.& ita etiam tenet Baptista de sancto Blasio,in tractatu suo differentiarum : posito post feuda.Aluaro.in versi.cxix.inci.vasallus vendendo feudum & ita videntur facere ea quæ dicit Guido pape in q.sua.cj.quem vide.& Iaco.de sancto Geor.in trac.suo feudo.in gl.& cum pacto de non alienando.

IN contrariũ videt facere ꝙ dicit Pau.de cast.in.l.j.§. si rem.ff.depo.vbi tenet ꝙ † etiam p fictam traditionẽ
2 vasallus incidit in pœnã priuationis.et pro hoc faciunt q̃ notant in.l.ab emptione.ff.de pac.& istud tenet Marti.laudeñ.in prædicto.c.imperialẽ.in prin.de prohi. feu. alie.p Fede.vbi dicit ꝙ sicut vasallus alienãdo & traden do realiter feudum sine licentia dñi amittit feudum:idẽ etiam scd'm aliquos qñ tradidisset in constitutũ.alr̃.l.ꝙ
3 nemo.in prin.de acq.pos.vr̃ esse ratio.† quia possessio q̃ traditur per cõstitutũ dicit esse ficta:prout notãt cõiter doc.ꝙ notes.Sed tu dic ꝙ etiam per constitutũ trãsferẽdo possessionẽ vasallus perdit feudũ:eo q̃a licet p traditionẽ possessionis p constitutũ iudicat ficta traditio:tñ trãsfert vera & ꝓpria possessio:vt notanter ꝓbat tex.in l.certe.§.j.ff.de precario.& no.cõiter doc.i.d.l.ꝙ nemo. in prin.& facit pro hoc illud ꝙ cõsuluit Ant.de but. in consi.xxxiiij.inci.de iure.vbi voluit ꝙ emphyteuta qui etiã alienans nõ priuat nisi mediãte traditiõe,priuet tñ qñ in instrõ venditiõis vel alienatiõis est apposita clausula cõstituti.mouet:q̃a licet cõstitutũ sit ficta traditio: tñ trãsfert vera & ꝓpria possessio,et vtile dñium.d.l.certe.§.j.ff.de preca.immo dicit Bal.in.l.ab emptiõe.in vlt. q.ff.de pac.ꝙ talis possessio caderet & cõprehenderetur sub statuto mentionẽ faciente de possessione.& vide q̃ ad ꝓpositũ de p̃dicta clausula constituti:dicit do.meus Ias.plenè in.l.quoties.in.iij.col.C.de rei ven.& idẽ do. meus plenissimè in.§.actionũ.in.xxiij.&.xxv.col.insti. de ac.¶ Crederẽ tñ ꝓpter istud v̾bũ reale,hic positũ, ꝙ in hoc casu requireret corporalis apprehẽsio:q̃a ass in sen
4 su v̾o nõ dr̃ realis.d.l.certe.† & verba in statutis sunt sumẽda ĩ sensu v̾o,et nõ ficto.l.iij.§.hec v̾ba.ff.de ne.gest.

ETiam verba debent scd'm sensum naturalẽ intelligi:nec sufficit ꝙ ciuiliter adimpleantur.tex.et gl.in l.si qs aliquid.C.de his qui veniã ætatis impetra.Et aduerte ad dictum Bar.in.l.titia.circa fi.ver.quid si do tibi fundum.ff.de verb.obli.vbi dicit ꝙ vbi requirit corporalis traditio precisè,non sufficit constitutum. & ita tenet Decius in regula contractus.ff.de reg.iur.

Qñ vendẽs dicatur transtulisse possessionem, & qñ non.

5 ADuerte ad vnũ:quia aut in instrumento cõtinet † ꝙ vendẽs cõstituit se pro emptore possidere: & tũc trãsfert possessio aut cõstituit se noĩe p̃cario ab ẽptore possidere:& tũc nõ transfertur possessio, sed mutatur eius qualitas.ita Bar.in.l.ꝙ meo.ff.de acq. pos. Bal.in.l. quisqs.in fi.C.de dona.& sic sunt suprà positi hic duo modi trãsferendi possessionẽ,scilicet per cõstitutũ, & p retẽtionẽ vsufructus.& intelligit qñ vendẽs anteavsum fructũ habebat.Item etiã intellige qñ vendens qui se cõstituit nomine emptoris possidere antea possidebat. & dicit Ang.ĩ.l.q̃uis.§.j.ff.de acq.pos.ꝙ emptor q̃ allegat rem sibi quęsitã p pactum cõstituti,nisi alleget & ꝓbet venditorẽ possidere dictã rem tempore constituti facilè succũbet:& ita dicit se de facto pluries obtinuisse.& facit ad ꝓpositũ ꝙ dicit do.Ale.in cõs.xcij.inci.ꝙ dñium in.j.vol.& vide plura alle.p do.Lud.bologni.in cõs.suo lxxij.inci.cor mũdũ crea.vt ĩ p̃senti cõsultatiõe.ĩ pe.col.

Dea... ptente suã p... debito pignus

ADde alium modum,scilicet qñ quis rem suã pro debito accepit in pignus:ita no.Ang.in.l.j.in fi.ff. de rebus eorũ.& not.Ang.in.l.quisqs.in fi.C.de dona. ¶ Sed iuxta prædicta quæro,vtrum ille videat apprehẽdisse realem possessionem,cuius receptor recepit redditus & deueria:pro decisione huius facit.l. dispensatorẽ. ff.de sol.& facit quæstio Odo.de senoñ.in tit.de itine.actuq; priua.& etiã Henri.bohic.in.c.vigilãti.in fi.de pre
6 scri.vbi dicunt † ꝙ capellanus seu vicarius alicuius beneficiati soluens episcopo iura spiritualia ad quæ nõ tenebatur curatus non prejudicat dño.facit.l.j.§.si tibi fundum.ff.de itine.actuq; priua.ꝙ ꝓcedit maxime qñ dñs ignorauit receptorẽ hoc fecisse,& nõ fuit de mandato dñi:vnde talis receptor non põt derogare dño.facit.l.fi. C.de ac.pos.¶ Sed quid de eo qui habet redditũ annuũ sup aliqua re feudali,& se immiscet in rẽ pignorata,seu sibi hypothecata,p̃cipiẽdo fructus rei hypothecatæ pro redditu annuo,an hoc casu dicatur esse in possessione: & habere realem possessionẽ,ita ꝙ prejudicet vero dño qui est debitor.Sali.in.l.creditores.C.de pig.dicit ꝙ est differentia,an quis det licentiã creditori de ingrediendo possessionem:quo casu nõ datur licẽtia possidendi, sed in possessione stãdi.Aut verò quis dat licentiam de accipiendo sibi corporalem possessionẽ:& tunc hoc casu dat sibi licẽtiam possidẽdi.et crederem hoc casu ꝙ esset in possessione reali ex quo esset dubiũ.Sed quid de eo q̃ nullam habet licentiam,et ingredit rem sibi hypothecã propria autoritate:quo casu incidit in pœnã.l.si quis in tantam.C.vnde vi.vt tenet Sali.in.d.l.an hoc casu res dicatur incidisse in commissum videretur ꝙ sic:ne possessor violentus sit melioris conditionis q̃ verus possessor ꝙ esse non debet:nõ cũ debeat esse melioris cõditionis q delinquit.gl.in.l.si ex voluntate.C.de dona.inter virũ & vxorem.l.seruus.ff.ꝙ vi aut clam.

7 SEd quæro,† aliquis vẽdidit feudum, & iterũ anteq; fuerit inquietatus de cõmisso redemit : an inciderit in pœnã.Bal.in.l.j.§.si rem depositam.ff.depo. tenet ꝙ sic.faciunt q̃ dixi.ĩ.in.§.(en eschange.)in tit.(des censes.) & vide Phili.decium in consi.suo.lxxxviij.

ADuerte tñ ad doctrinam Bar.in.l.cũ lex.ff.de fideiuss.in fi.vide Guido.pape.deci.sua.clxij.in fi.

In textu ibi

Sans consentement.

An sufficiat... consensum...

1 AN sufficiat † requirere istum consensum an verò sit necesse quod obtineatur:vide ex his quæ dicit Bar.in.l.impuberibus,ff.de suspe.tut.Bar.& Alex.in.l.j. §.si plures.ff.de exerci.actio,Ant.de but.& Abb.in.c.cũ olim.de arbi.& Panor.in.c.cum in veteri.de elec.vbi videntur tenere ꝙ ex quo à statuto debet fieri,qd' sufficit ꝙ requiratur.¶ Sed quoniã hoc casu requiritur hmõi consensus à lege & à statuto simul,videt quòd consensus expressus requiritur,nec sufficit ꝙ petatur,aut tacitus cõsensus,ex doctrina doc.in locis hic ante allegatis.

ADDITIO. Et dicit Mat.de Affli.in consti.regni Siciliæ quæ incipit, obseruẽt. in fi non sufficeret consensus eius vicarij, & hoc maxime,quia requiritur factũ dñi:ideo non est arguendum à consuetudine

à consuetudine.j huius tituli.vbi sufficit adire officiariũ dñi,qa ibi requiritur solũ factum feudatarij & patiẽtia dñi.hic verò requiritur factum dñi.Et qñ dñs teneatur cõsentire,& qñ non vide eundem Mat.in consti . regni Siciliæ quæ incipit,si quis post litẽ.in.vj.not.ibi, rursus quærit hic Andreas.Et an possit probari iste cõsensus p testes:ponit idem Mat.de Affli.in deci.suis.deci.ccxliij. qñ maxime sufficit cõsensus dñi scilicet baronis:secus si reqraẽ cõsensus,quia requiritur scriptura.& ibi dicit ꝙ in feudis à rege descendentibus reqriẽ cõsensus vtriusq; scilicet regis & baronis.* ¶Qñ aũt licentia debeat obtineri.vide per Phili.fran.in.c.ꝗ sit.de electio.in sexto.

Consensus reqsitio ad qd inuenta.

2 Quæritur† ad quid sit inuẽta hęc dñi cõsensus necessitas: dic ꝙ hoc est,vt scilicet res feudalis non deueniat ad eũ qui dño nullo modo reperireẽ esse obligatus,& sic ne dñs fraudeẽ in subtractione suorum iurium,scilicet iuramenti fidelitatis,& obedientię, siue vinculorum rerum feudaliũ:ꝙ esset absurdũ dicere ne ergo hoc accidat,aut dño alius eo modo nõ obligatus quo vasallus erat detur inuito,exigunt iura consensum,& statutum nostrũ in hoc mitius exigit solum cõsensum in possessionis adeptione,& ꝙ hęc sit rõ,facit in sim ꝙ in emphyteusi ecclesiasticavoluit Bar.in.l.q romę §.duo fratres.in pe.col.ff.de verb.obli.idẽ Bar.in.l.j.C. de impo.lucra.descri.li.xij.facit.l.voluntas.& ibi no .C. de fideic.cũ ergo vasallus & obligatus dño actione psonali:non est,nec debet esse in ptãte sua se priuare tali actione absq; consensu dñi.facit.l.sicut.C.de ac.et obli.et l.quis ergo casus.ff.de pec.huic tñ rõni posset responde re q vellet dicere ꝙ hæc non esset bona rõ.per tex.in.c.j.

3 quali.olim feu.pote.alie.†vbi permittiẽ & valet alienatio,si ille q acquisiuit se vellet dño obligare,& illũ recognoscere:vt sic deberet esse hoc casu, vt inuito dño illi se obligando valeat alienatio,et sic nõ esset bona.rõ:sed

4 responde† ꝙ dñs non cogitur aliquem acceptare in vasallũ.c.j.de prohi.feu.alie.p Fede.vel potest dici ꝙ requiritur consensus dñi,vt scilicet eã pro pretio retineat,pro quo facit talis rõ.Nam valet argumẽtũ de feudo ad emphyteusim superficiariũ cõtractũ.sñis gl.& quæ dicit ꝙ habẽt oĩmodã dispositionẽ in.l.j.ff.de vsufr.ex quo vr dicendũ ꝙ sicut emphyteuticarius dñs põt retinere rem emphyteuticã pro pretio,ergo etiã poterit dñs rẽ feudalem.pro quo videtur esse casus in.c.j.§.porrò.tit. quali. olim fue.pote.alie.¶Sed maius dubiũ est in casu statuti nostri,in quo si alienaẽ,et possessio adipiscaẽ,est feudi apertura.& nõ est dubiũ quin dñs possit rem retinere, vt illã habeat:quo cõsensu nõ adhibito,si possessio sit adepta,erit aperta res:& sic illã habebit dñs:& sic nõ erit opus disputare,an possit rẽ retinere.ꝙ est de mẽte Bal. in.d.§.porrò.qui sic dicit in alienatione prohibita,vt scilicet si alienatur,aperiaẽ dño:& pręferaẽ isto casu agnatis.& satis soluit ibi tex.qñ de bona aut mala consuetudine facit mentionẽ.

An post pmissionẽ alienatiõis dominus possit rẽ retinere p precio

5 ¶†Sed si permittaẽ alienatio,aut post cõsensum habitũ:an dñs possit retinere, est dubiũ quia in casu statuti nñi in quo nõ ꝓhibeẽ alienatio, sed adeptio possessionis facta alienatione:si illi dñs non cõsentiat,non adipisceref possessionẽ:etvasallus illã apud se retinebit cogitabitis quid iuris:an dominus possit retinere adhibito consensu. Credo tñ ꝙ sic:p.d.§.porrò.

☞ADDITIO. Nõ credo ꝙ princeps habeat ius retentionis,qm̃ etiam si retineret non posset esse nisi ad effectũ cõcedendi alteri:quia feuda ad principem reuersa non possunt per eũ retineri:vt tenet Bal.in.c.j.§.si verò.quali.olim feud.poterat alienari:sed ius retẽtiõis fit tm̃ ad cõmodũ retinentis: nec põt cedi,vt dixi infrà in tit.(des censes).§.j.in gl.(retenue)igiturvr̃ ꝙ princeps non habet ius retentiõis in fundo:nec etiã per hmõi retentionẽ faciat pręiudicium cæteris vasallis qui rõne feudorũ teneñẽ ad defensionẽ patriæ,qm̃ si plura feuda ad se retineret,cæteri qui remanerent onerati seruitijs personalibus,magis essent onerati.*

An sufficiat consensũdñi sequialienationẽ.

6 An aũt† iste cõsensus dñi debeat pręcedere,anverò sufficiat ꝙ sequatur.Alua.& Car.in.d.c.imperialem.in prin.in.vj.col.de ꝓhi.feu.alie.per Fede.& ibi alij tenẽt ꝙ sufficit ꝙ talis cõsensus interueniat post alienationem.mouentur.quia cũ solũm agatur de pręiudicio ipsius dñi,sufficit cõsensum:(& põt)ex post facto interuenire.l.in cõcedendo.ff.de aqua pluuiali arcẽ. ¶Scd'o quia talis cõsensus tendit ad tollendũ impedimentũ ꝓpter ꝙ erat ꝓhibita alienatio.vñ debet cessare effectus impedimẽti,supueniente cõsensu.l.vbi lex.ff. de vsuca.

7 ¶Cõfirmari põt:†quia vbicũq; actus est nullus fauore certe psone,eius ratificatio supueniens validat actũ. ita dicit Bar.in.l.j.§.si filius.ff.de leg.iij.per.l.filio ꝑterito.ff. de iniusto rup.& irri.test.vbi est materia qñ actus nullus possit ratificari.Ant.de but.in.c.cũ cõsuetudinis.extrà de cõsue.qui allẽ.tex.cũ in iure.in fi.de ele.in.vj.&vide tex.de iure ciuili in.l.j.§.prodest.ij.rñso.ff.quo. le. bñ facit tex.in.l.filius.§.fi.ff.de proc.& ꝙ ibi Barto.& vide Maria.soci.in cõsi.xv.inci.visis.ver.nec obstat si replicatur.& ver.v.cũ sequentibus.& Roma.consi.liiij.inci.visis.et Fel.in.c.cum cãm.in.iiij.col.extrà de testi.& ĩ.c.causam quæ.in antepe.col.extrà de testi.

☞ADDITIO. Videatur do.Fran.de cur.iunior in consi.suo.j.col.viij.circa prin. in consilijs positis post feuda.* ¶Et qñ in aliquo actu debet interuenire autoritas,an debeat interuenire ĩ ipso actu.per canonistas in.c.cũ consuetudinis.extra de consue.p Bar.in.l.si qs mihi bona.§.iussum.ff.de acqui.hære.p Ang.& alios in.§.tutor.insti.de auto. tut.dicam.ĩ. in prima consuetudine.tit.seq.

An sufficiat tacitus cõsensus domini.

8 Sed quero† an sufficiat tacitus cõsensus dñi,puta qd' dñs sit pręsens & taceat:anverò requiraẽ ꝙ expresse dicat,ꝙ cõsentit.Alua.in.c.j.§. præterea quibus modis feu.amit.ponit an & qñ taciturnitas habeatur pro consensu.do.Iac.de sancto Geor. ponit in specie hanc.q.in trac.suo feudorũ.inversi.& cũ pacto de non alienando. in.v.col.& est gl.in.c.j.in prin.in ver.ipsorũ permissum de ꝓhi.feu.alie. p Fede.qui tenet,ꝙ sufficit tacitus consensus,quem teneas:quia Aluaro.& cõiter doc.ibi eam

9 sequuntur,& est vera cõclusio,eo† ꝙ vbicũq; qs potest cõtradicẽdo impedire actũ,pręsentia cũ taciturnitate operaẽ cõsensum.gl.est cõiter approbata in.l.caius .ff.de pig.ac.& Bar.in.l.quę dotis.ff.sol.mat.Sed sic est ꝙ dñs contradicendo põt impedire alienationem feudi , cum sine consensu dñi fieri non possit.c.imperialem.in prin. de ꝓhi.feu.alie.p Fede.ergo stat firmè,ꝙ præsentia cum taciturnitate operatur consensum.

Sed an si dominus post realem possessionem adeptã per vasallum recipiat alia iura feudi,puta fidelitatis &,denombramẽti à vasallo,videatur remisisse ius commissi,vide ex his quæ dicit do.meus Ias.in.l.ij.col.j.C.de iure emphy.& consului in casu emergenti:vt apparebit in consilijs meis.

An vasallus ipso iure priuet feudo, an requiratur sententia.

10 SEd iuxta†prædicta pro complemẽto huius materię
quęro an in casibus in ꝗbus vasallus feudo priuat̃
requiratur sñia: dic ꝙ aut priuatur ꝓpter alienationem
& tũc non requirit̃ sñia, sed priuatur ipso iure. ita tenet
Alua. post Bal. in. c. imperialẽ. §. callidis. de ꝓhi. feu. alie.
per Federi. secus aũt qñ priuat̃ propter delictũ: quia tũc
requirit̃ sñia. rõnẽ diuersitatis ibi assignãt Bal. & Alua.
ADuerte tñ, quia adhuc reqrit̃ sñia declaratoria, cũ
11 vt dicit Bal. in. l. eũ qui delatorẽ. ff. de iu. fisci. †qđ
in casibus in ꝗbus quis priuat̃ ipso iure requiratur tñ
sñia declaratoria. facit. c. cũ scđm. de hęre. in. vj. et ita hoc
tenet & dicit se obtinuisse Barb. in. c. ij. extrà de feudis,
☞ quẽ videas. ¶Et in additionib⁹ ad Bal. in. c. j. in ti. hic finit̃ lex, deinde cõsue. regni incipiunt. *¶Et facit ꝓ hoc
ꝙ dicit Feli. in. c. cũ nõ ab hoĩe. extrà de iudicijs. & in. c.
rodulphus. in ver. citatus. extrà de rescri. ¶Aduerte tñ
12 †si vasallus priuet̃ feudo ipso iure: & dñs mittat executiõi ante sñiam declaratoriam facti: ꝙ talis executio nõ
est irritãda. ita Bal. in. c. j. de feudo sine culpa nõ amit. &
ad supradicta vide Alua. in. c. j. §. itẽ si fidelis. in. iij. col. quibus mo. feu. amit. vbi etiã quęrit, an vasallus priuetur
feudo ipso iure ꝓpter causas de quibus ibi commisas.
¶Multi tñ sunt casus ex ꝗbus quis priuat̃ feudo. de quibus per tex. gl. Alua. Car. & alios in tit. quibus modis
feudũ amittat̃: & in tit. quę fuit prima causa beneficij amittendi. quas hic non insero, cũ faciliter ibi possunt inueniri. Sed aduerte, quia plures sunt alij casus in quibus
vasallus priuatur de feudo ipso iure: quos ponit Franciscus de curte tra. suo feudo. in quarta parte. lj. & lij. fo.
¶Quomodocũq; sit, requiritur declaratio cõmissi: al's si
se intromittat ꝓpria autoritate perdit ius. ita tenet Gui☞do pape quæstiõe sua. cvij. ¶Fallit tñ in casu notabili
per tex. in. c. ordinarij. §. q; si forte. de offi. ordi. in. vj. per
And. Barba. in additio. ad Bal. in. c. j. qualiter dñs proprieta. priuetur. & ꝑ Guid. pape. q. clxiij. & ꝑ Præpositũ
in. c. j. quib. modis feu. amit. *

Venditor feudi an & quando teneatur emptori de euictione.

13 SEd quęro†circa istũ. §. an venditor teneat̃ emptori
de euictiõe, dic ꝙ si venditor nõ denũtiauit emptori rem esse feudalẽ, ꝙ tenet̃, toto ti. ff. de euictio. & notat̃
per gl. & Bal. in tit. de cõtentio. inter dñm & emptorem
feudi, si verò denuntiauit: non tenetur: vel si emptor sciuit rem esse feudalẽ: etiã si hoc casu ipse emptor stipulatus esset de euictiõe. ita Bal. post gl. in. c. imperialẽ. in tit.
de ꝓhi. feu. alie. per Fede. & est rõ scđm eũ, quia hæc stipulatio est accessoria, vñ sicut principalis. i. ipsa vẽditio
est cõtra legem, & sic non tenet: ita & ipsa stipulatio. l.
nõ dubiũ. C. de legi. vbi notatur, maxime per do. meũ
14 Ias. †ꙙ vbi nõ tenet principale, nec etiã accessoriũ. facit
l. seius & augerius. ff. ad legẽ fal. & l. quẽadmodũ. C. de
agri. et censi. li. xj. licet gl. ibi et male velit ꝙ emptor sciẽs
possit agere de euictiõe si est stipulatus. per. l. si fundum
sciens. C. de euic. quia contractus de quo in. d. l. si fundũ,
non erat cõtra legẽ, quia nõ erat super re ꝓhibita alienari: licet esset sup re aliena q̃ bene põt ven. l. rem alienã. ff.
de contra. emp. ideo tenet stipulatio de euictione facta.

An dñs restituere teneat pretium emptori.

15 SEd etiã†quęro, vtrũ dñs sic habens rem feudalẽ per
cõmissum debeat pretiũ emptori restituere: Pro cuius declaratiõe est primitus summè notandũ ꝙ statutũ
nostrũ debet intelligi de vasallo alienãte & sciente rem
esse feudalẽ, & siliter de acquirente. Nam nõ põt ligare
ignorantẽ: qa de hoc est tex. ad literã: & ibi Bal. not. in. c.
si vasallus. ti. si de feu. cõtro. vbi vasallus alicuius feudi ꝙ
ignorat nõ amittit illud: sed sibi est restituẽdũ & nõ dño
& isto casu ille vasallus vẽdens tenebit̃ emptori ignorãti ad interesse. ¶Ad ꝙ & qũo, & an possit agere prætio
nõ repetito: Habet̃ ꝑ gl. quę tenet ꝙ sic. i. c. j. de ꝓhi. feu.
alie. per Fede. licet ibi Bal. faciat vnã rõnem: cui tñ rñdet
et statcũ gl. ibi: et sic ad restitutionẽ pretij sic reqrit̃ illud
c. si vasallus. Immo fortius dicit Bald. ibi, ꝙ ille emptor
ignorãs poterit feudũ retinere: quousq; sit sibi de suo interesse satisfactũ. Adde. l. si nõ sortẽ. §. si stichum. ff. de cõdi. inde. & dicit ibi ꝙ dñs tenet̃ probare scientiã. tex. tñ
16 in. c. vnico. de cõtro. inter dñm & emp. dicit†ꝙ vasallus
poterit iurare et stabitur iuramẽto ꝙ ignorabat esse feudũ, sed credebat rem esse propriã. ¶Et ꝙ hoc statutũ nõ
debeat intelligi in ignorãte. facit ꝙ multũ no. dicit Bal.
17 in. d. c. vnico. ꝑ illum tex. quẽ dicit esse singularẽ: † ꝙ in
oĩbus alienatiõibus in ꝗbus alienãs cadit à iure suo debet intelligi in sciẽte, sec⁹ in ignorãte rei qualitatẽ. ꝓ quo
al. tex. ff. de leg. ij. i. l. fi. §. fi. q. §. est sing. scđm Corse. i suis
18 sing. in ṽbo, alienatio. scđ'o: vbi siliis fit distinctio, †et dicit etiã hoc casu ignorãtiã iuris nocere: ꝙ tñ fallit in muliere & milite. licet ipse dicat cõtrariũ: ꝗa illi nõ liceat ignorare iura cõtractus. l. fi. C. de iur. et fac. igno. de hoc hĩ
ꝑ Bar. in. l. q in alterius. ff. de reg. iur. et notãter loquit̃ statutum in oĩ alienatiõe, ꝗa hæc vendicant sibi locũ scđm
Bal. in. d. c. vnico. Erit ergo verũ ꝙ isto casu emptor re19 cuperabit nedũ pretiũ, sed interesse. †Cui aũt fieret restitutio dño scilicet an vasallo rei feudalis: habet emptor
optionẽ restituẽdi cui voluerit. De quo vide Bal. i. d. c.
vnico. q multa bona circa hoc dicit: et qñ agit dñs, ibi
habet̃. et. j. dicet̃. & hęc ꝓcedũt q̃ dicta sunt de ignorãtia
in hoĩe vasalli q̃ p̃sumit̃ ignorare. de q̃ in. d. l. ꝗ in alteri⁹.
et i alijs nouis tenemẽtarijs: in ipso ṽò principali nõ ꝓcedunt: ꝗa in facto suo nemo p̃sumit̃ habere ignorãtiã.
ADuerte quia declaratio facta ꝑ venditionẽ emptori ꝙ vendit rem liberã reddit emptorem in bona
fide. Guido pape. q. xxiij. et. G. bñdicti in sua repe. c. ray.
in verbo: & vxorem noĩe adelasiã. nu. 1011. de test. extrà:
20 AD quæstionẽ†ergo dicendũ est ꝙ si emptor ignorabat rẽ esse inalienabilẽ, & sic nõ participauit de
fraude, ꝙ p̃tiũ debet sibi restitui: sed à quo, an ab eo q
vẽdidit: an ṽo à dño reuocãte, et ꝓ nũc dico ꝙ debet restitui ab eo q ei vẽdidit: si ẽptor nõ ꝑticipauit de fraude
scđm gl. & Cy. quẽ nouissimi sequunt̃ in. l. j. C. de p̃scri.
xxx. vel. xl. anno. siliter ab ipo dño reuocãte si res fuit alienabilis, ꝑut est i casu nrõ: licet sit possessiõis apprehẽsio ꝓhibita. maxime si p̃tiũ sit in ei⁹ vtilitatẽ cõuersum:
scđm ꝙ vult Bar. in. l. ex his. al's si debitor. ff. q̃ i frau. credi. & in. l. chyrographis. §. ab eo. ff. de admi. tut. ꝑ eundẽ
in. l. emptor. ff. de rei vẽ. vbi tenet ꝙ ab ipso reuocãte debet emptori bonę fidei restitui p̃tiũ rei, qñ vẽdẽs habuit
ꝑtãtem vendendi: et nõ participauit emptor de fraude.
ꝓ quo facit. l. j. §. si ꝗs in fraudẽ. ff. si qd i fraudẽ pa. ergo
isto casu feudũ sit alienabile, saltẽ alienabile sine effectu:
nisi interueniat cõsensus. seq̃t̃ si p̃tiũ sit cõuersum in vtilitatẽ dñi reuocãtis: & fuit emptor bonę fidei: ꝙ debebit
illud restituere. d. l. emptor al's nõ, vt ibi: sed nõ eundo ꝑ
mendicata suffragia, ꝙ vẽdens cogat̃ p̃tiũ restituere, est
casus in tit. de prohi. feu. alie. per Fede. & ibi Bal. igitur.
Sequit̃ ergo cõclusio, ꝙ si emptor sit bonæ fidei, ꝙ siue
sit à vasallo vẽdente, siue à dño p̃tiũ sibi debet restitui ꝑ
theoricam doc. in locis pre alle. faciunt not. per Io. fab. in
§. item si quis in fraudem. in. v. col. in sti. de actio.

Ignoran tia iuri in feudo nocet.

Cui fier debeat restitutio, dicitur

Rñde quæstioni.

¶Sed

Quæ actio cõpetat domino cõtra vasallum feudũ alienantem.

21 SED vidẽdũ † est, qua actione aget dñs feudũ habe-
re volẽs vt apertum & cõmissum ꝑ dispositionem
hui⁹ statuti: & pro vera hui⁹ articuli decisiõe sunt men
ti tenẽda & reducenda ea q̃ dicta sunt suprà in q̃stione,
vtrũ apertura feudi hoc casu fiat ipso iure, an ꝑ sñiam.
& his p̃positis, cũ casu statuti nõ sit vnus, scd'm dispo-
sitionẽ iuris: ĩ quo feudũ est ipso iure cõmissum: scd'm
§. callidis. §. sæpe alleg. Sequit̃ ꝙ cõtra vasallũ vno mo-
do agi debet, & cõtra emptorẽ, & aliũ detentorem alio
modo. Vñ si cõtra vasallũ agat̃, dico, ꝙ primò poterit
agi actiõe in rẽ, & plena rei vendicatione. & hoc qñ est
priuat⁹ ipso iure, vt hoc casu: qd' tenet exp̃sse Bal. in. c.
porrò. tit. q̃ fuit pria cã bñficij amittẽ. qui dicit, si venit
priuãdus ꝑ sñiam, qd' debet agi cõdictiõe ob cãm. at in
primo casu qñ ip̃o iure est priuat⁹, dicit ipse, qdã dicũt
ꝙ dñs cõtra quẽlibet possessorẽ etiã vasallũ habet vtilẽ
rei vendicationẽ. alleg. l. j. C. de dona. q̃ sub modo. Ia. de
belui. in. d. §. porrò. dicit ꝙ habet directã: qa directũ do-
miniũ sufficit ad vẽdicãdũ. l. si hęres. ff. ad treb. nec pos-
set vasall⁹ excipere de directo dño: qa replicabit dñs de
culpa vasalli, q̃ culpa priuabit eũ iure suo. ar. l. si filius.
§. papinian⁹. ff. de inoffi. testa. & l. necnõ. §. exẽplo. ff. ex
q. cau. maio. Bal. tñ ibi dicit ꝙ si agat̃ cõtra tertiũ posses
sorẽ, hoc est aliũ à vasallo: ꝙ ille terti⁹ nõ poterit excipe
re de vtili dño vasalli, qa illud ꝑ culpã elisum est, & ꝓ-

De iure tertij nemo auditur excipiens.

22 pterea illi⁹ tertij nõ interest. † & de iure tertij nemo audi
tur excipiẽs. l. fi. C. de serui. fugi. Bal. i. c. vnico. de cõtro.
feu. inter do. & empto. format istã q̃stionem, & dicit ꝙ
dñs agit cõtra emptorẽ, q emit à vasallo vendẽte bona
fide: sed q̃ actiõe? dicit ꝙ agit rei vendicatiõe directa, nã
sẽmꝑ eã sibi retinet. Alleg. c. j. de inuesti. de re alie. facta.
§. si verò. & habito hoc ꝓ vero. s. ꝙ possit agi actiõe in

Forma libelli agẽdo cõtra vasallũ actiõe in rem.

23 rẽ cõtra vasallũ, † erit forma libelli hæc. corã vobis dño
iudice &c. agit, dicit, & ꝓponit Titi⁹ cõtra Seiũ, ꝙ dict⁹
Seius tenet & possidet, & facultatẽ restituẽdi habet ca-
strũ tale situ &c. qd' retroactis tꝑib⁹ tenebat in feudũ à
dicto Titio: & sic dictũ castrũ ad dictũ Seiũ spectabat
iure vtilis dñij, vel q̃si: dict⁹ verò Seius illud vẽdidit, &
tradidit Sẽpronio: & ille Sẽpronius possessionẽ realem
adept⁹ est absq; cõsensu dicti Titij: vñ est ob hoc castrũ
illud feudale sic p̃fato Titio apertũ: qa illo cecidit dict⁹
Sei⁹ ip̃o iure: agit dict⁹ Titi⁹ actor cõtra dictũ Seiũ reũ,
& petit à vobis dño iudice: vt dictũ castrum iure vtilis
dñij vel q̃si ꝑ v̄ram sñiam ꝑtinere declaret̃. & vt dictũ
castrũ dicto actori restituat sñialiter cõdẽnetis, & cõdẽ-
natũ ad restituẽdũ cõpellat̃ iuris remedijs opportunis.

Forma libelli agẽdo cõtra ẽptorẽ eadẽ actione.

24 † Si verò agat̃ cõtra emptorẽ: erit forma libelli similis
primæ nisi ꝙ cõclusio erit. vñ cũ dict⁹ Sẽproni⁹ posses-
sionẽ dicti castri qd' emit aut aliâs acq̃siuit à dicto Seio
sit realẽ possessionẽ adept⁹ absq; licẽtia dicti Titij: qa di
ctũ castrũ fuit dicto Titio aptũ & cõmissum, ipso iure
agit dict⁹ Titi⁹ cõtra dictũ Semproniũ. Et petit à vobis
dño iudice, vt dictum castrũ dicto actori iure dominij
vel q̃si ꝑtinere declaretis: & dictũ Sẽproniũ, vt illud re-
stituat dicto Titio sñialiter cõdẽnetis, & cõdẽnatũ com
pellatis. ¶ Sed aduertẽdũ est ad istos libellos, vt. s. sciat̃
si agẽs sit direct⁹ dñs, an vtilis, vel publicianista: qa ĩ for
matiõe est aliq̃lis differẽtia. pro q̃ videat̃ Bal. in. d. c. vni
co de cõtro. inter do. & empto. poterit & vltra actionẽ
in rẽ agere actiõe ꝑsonali, hoc est conditiõe ex lege, siue
ex cõsuetudine & statuto tã cõtra vasallũ q; cõtra em-
ptorẽ, pro q̃ facit. §. callidis suprà alle. & c. j. de cõtro. in-
ter do. & empto. tñ hac actiõe agi nõ poterit cõtra aliũ
possessorẽ: qa est actio ꝑ sonalis q̃ nõ sequit̃ fundũ. l. fi.
de actio. empt. sed est affixa ossib⁹ obligati. l. qs ergo ca

Forma libelli agẽdo cõditione ex lege.

25 sus. ff. de pecu. † erit ergo forma libelli, qñ aget̃ cõditiõe
ex hoc statuto, q̃ succedit loco cõditiõis ex lege, qñ age
tur cõtra vasallũ. corã vobis dño iudice &c. dicit Titi⁹
cõtra Seiũ ꝙ cũ dict⁹ Seius teneret ĩ feudũ tale castrũ à
dicto Titio, vẽdidit illud & tradidit Sẽpronio, q Sem-
proni⁹ adeptus est possessionẽ absq; liceñ. & consensu
dicti Titij: vnde cũ emptori hoc dictũ castrũ fuerit, &
sic dicto Titio ipso iure cõmissum & apertũ agit cõtra
ipsum, vt ipsum cecidisse à iure qd' habebat ĩ dicto ca-
stro declaretis, & dictũ castrũ dicto Titio restituat. ve-
stra sentẽtia condẽnetis. & nõ miremini qd' actor petit
declarationẽ fieri, qd' res ciderit in commissum: q̃uis
actio sit personalis: quia aliquãdo ita fieri potest. argu.
l. quid tamẽ. §. si arbiter. ff. de arbit. licet cõtrariũ teneat
Bald. in. l. j. §. si quis ita. de verbo. obliga. & malè, quod
tenet Bartol. per illũ tex. in. l. si prætor. ff. de iudi. & simi
lis erit forma contra emptorẽ paucis mutatis. vt dictũ
est suprà in forma libelli actionis in rem.

SED iterũ q̃ro, an executio guardiæ facta ꝑ seruien-
tẽ regiũ manutenentẽ ĩpetrãtẽ in vim guardiæ ha-
beat vim apprehẽsiõis possessiõis realis, etiã si nulla fie
ret alia app̃hẽsio. Cũ casus euenisset, dixi qd' nõ: qm̃ vt
patet ĩ text. nostro suprà descripto, opus est apprehen-

Vbi op⁹ ẽ facto, nõ sufficiũt verba.

26 sione reali q̃ requirit factũ: † sed vbi opus est facto, non
sufficiũt verba. glos. ordi. in. c. pastoralis. de offici. ordi-
narij. tex. in. c. j. & ij. de sequestra. possessio. & fructuũ. fa
cit optimè qd' dicit gl. notabi. in. c. vt circa. ĩ verbo, p̃sti
to. de electio. Hinc ꝑ prædicta dicit Alex. in. l. semel mo
27 ra. in. l. colũ. ff. soluto matrimo. † quòd qñ requirit̃ obla
tio realis, nõ sufficit verbalis. Cũ ergo hîc requirat̃ ap-
prehẽsio realis: vt expressè dicit tex. videt̃ quòd nõ suf-
ficiat manutẽtio per seruientẽ regium in vim guardiæ,
immò etiã quòd requiritur ipsa realis apprehẽsio: & ta
lis debet à possessorio repelli tãq; nullam habẽs posses-
sionem realẽ. s. quæ requirit̃ in hoc casu. si tñ talis habe-
ret possessionẽ per aliquã ex supradictis clausulis, obti-
nere posset ĩ possessorio: sed sua sñia possessoria, immò
etiã prouisionalis nõ executioni mittenda esset sine cõ-
sensu dñi, aliâs incideret in cõmissum, & antè non.

In textu ibi

Du seigneur.

SED cuius dñi an mediati à quo tenet vasallus im-
mediatus in feudũ, an immediati q tenet ĩ retro feu
do à primo dño? Bal. in. c. imperialẽ. §. illud. in pe. colũ.
per illũ textum. de prohibita feudi aliena. & Bar. in. l. si
finita. §. si de vectigalib⁹. in. iij. q̃stione. ff. de dãno infe-
cto, dicũt qd' qñ feudũ debet reuerti ad dñm ex eo qa
alienauit irrequisito dño, qd' tunc nõ reuertitur ad va-
sallũ qui infeudauit, sed ad directũ dñm, & sic ad dñm
infeudãtis. ratio est, qa si secundus vult alienare feudũ,
debet req̃rere cõsensum dñi maioris, & sic directi infeu
datoris: eò qa ius principale & p̃tãtiuum residet penes
dñm directum & superiorẽ, vt tenẽt Bal. & Salice. post
Guilielmũ de cugno. in. l. si ꝑmittẽte. C. ad macedo. Lu
do. roma. in. l. fili⁹. ff. de acquiren. hęredi. Ioã. de imol. in
c. potuit. xvj. col. de loca. Alex. ĩ. d. §. si de vectigalibus.
in. xxvij. col. facit glo. in. l. fi. C. de iure emphyteu. vbi in
re emphyteusi requirit̃ consensus primi domini directi

& nõ immediati, & ideo dicunt Ioan. And. & Specu. in titu. de locato. §. nunc aliqua qđ laudemia debent primo dño in quo remanet ius directũ, ſicut etiã appellat ad primũ delegantẽ tanq̃ habentẽ primũ ius. do. me⁹ Iaſon in. l. poſſideri. in. ix. & x. col. ff. de acqrẽ. poſſeſſio. & Ange. in. l. more. ff. de iuriſdi. om. iudi. Practica tamẽ noſtra in tota Burgũdia, & ferè in tota Gallia, vſq; ad hęc tpa obſeruauit cõtrariũ. ſ. qđ ſemp requiſit⁹ fuit cõſenſus dñi immediati, & non dñi ſuperioris à quo dñs immediat⁹ tenet in feudũ: ex q̊ intereſſe principale ſpectat ad illũ dñm qui eſt ĩmediatus, & intereſſe ſecũdariũ ad dñm ſuperiorẽ & mediatũ: & ideo habet reſpectus ad intereſſe tm̃ principale, & nõ ſecundariũ, vt dicit gl. in. c. q̃uis pactũ. de pactis. in. vj. Sed à paucis annis citrà multi voluerũt practicare qđ requirat cõſenſ⁹ vtriuſq;: q̃a intereſſe vtriuſq; conſideratur, maximè qñ prĩcipale feudũ & primũ eſt ĩ rege, & dicũt de hoc eſſe inſtructionẽ regalẽ, & hoc eẽt ſecuri⁹: ſed tñ non credo qđ cadat in cõmiſſum, ſi nõ fuerit cõſenſus primi dñi.

☞ ADDITIO. Vide q̃ dicit Matthæus de Afflictis, in p̃ludijs conſtitutionũ regni Siciliæ, in. xxv. q̃one. in fine. vbi ſe remittit ad dicta p And. de yſernia. & ipſũ in. c. imperialẽ. in. xij. notabili. de ꝓhibita feudi aliena. p Federicũ. Aduerte etiã qđ licet tpibus p̃teritis fuit q̃dã abuſus, quo plures vtebant qñ acquiſiuerãt aliquã rem feudalẽ ibant ad perſonas officiariorũ, & offerebant ſe p̃ſtare fidelitatẽ, & homagiũ, & recipiebant ab officiarijs dñorũ hoc caſu, ſicut ĩ petitiõe inueſtituræ de qua in. §. j. s̃. hoc eo. titu. & dicebant ſe bene agere, tñ ego ſemp dixi, & dico q errabãt, & qđ in p̃ſtatione huius cõſenſus eſt adeũdus dñs principalis, q debet p̃ſtare expreſſum cõſenſum, nec excuſaretur ſe intromittẽs in poſſeſſione reali rei feudalis emptæ aut acquiſitæ, faciẽdo inueſtiturã officiali dñi in loco: & debet eũ perquirere vbicũq; ſi ſit in regno, cũ totum regnũ Frãciæ dicatur vna ꝓuincia, vt facit glo. in c. in geneſi. extrà de electio. & ſi ſit extra regnũ, aut qđ ignoret à quo tenet in feudũ, bonũ eſt qđ obtineat literas regias, vt poſſit p eũ adipiſci poſſeſſio ſine periculo cõmiſſi, attẽta abſentia dñi, aut ignorãtia emptoris rei feudalis, cui⁹ ſit feudalis: ſed infra annũ debet inueſtigare & facere diligentiã de pręd ictis, aliâs anno elapſo eſſet periculoſum qđ incideret in cõmiſſum. & iſta eſt practica noſtra, quæ in talibus obſeruatur. *

Des droictz & appartenances a gens mariez: & de la communion d'iceulx.

Rubrica. IIII.

1 Mrimonium digni⁹ alijs ſacramẽtis cauſa autoris.

MATRIMONII ENIM priuilegia multa ſũt. † Primò enim matrimoniũ dicitur dignius ſacramentũ oĩbus alijs pluribus de cauſis. Primò em̃ propter inſtitutorẽ & autorẽ: quia Deus fuit autor & inſtitutor. & fuit inſtitutũ in ſtatu innocentiæ in paradiſo. Item

Loci.

& ſic excellit alia ſacramenta ratiõe loci etiã, quia inſtitutũ fuit in paradiſo. Alex. in conſi. lvj. in. iiij. volu. vbi ponit notabilẽ etymolagiam hui⁹ dictionis matrimonium: & ante peccatũ, alia verò poſt peccatũ. Item ratione cõitatis: quia om̃es ferè gentes vtunt eo. Abbas Panormi. in. c. fina. in. ij. colũ. extrà de ſri. & malefici. Et vide q̃ dicit Andr. Barba. in. l. j. §. ſi ſtipulãti. in. viij. col. ff. de verb. obli. Et ideo Barba. in cõſi. xxvij. in. j. volu. incipiẽte. ſcripſit doctiſſim⁹. dicit q matrimonio propter hoc magn⁹ fauor adhibetur. Et laudes illius cõprobari poſſunt rõne, confirmari autoritate, corroborari figura, manifeſtari exẽplo. ¶ Primò em̃ principaliter cõſide-
2 rari poſſunt q̃tuor rõnes. ¶ Prima rõ finis, p quẽ vnaquęq; res dicit bona & laudabilis: ĩq̃tũ finis illi⁹ eſt bonus & laudabilis: multũ ergo eſt laudabile mrimoniũ hñs tres fines & effect⁹ p̃cioſiſſimos, & maximi fruct⁹.

PRimus nãq; finis eſt, q̃a ex matrimonio naſcit homo & generat, qui animal excellentiſſimũ eſt vigore ratiõis intellectiuæ ſupereminẽtis. Ex quo dicitur Geneſis. j. Creſcite & multiplicamini, & replete terrã, & ideo etiã dicit propheta. 103. Impleta eſt terra poſſeſſiõe tua. ex quo apparet genus humanũ conſeruari: prout dicit tex. in authẽ. de nuptijs. in princi. quẽ allegat Frãc. de curte. in cõſilio. xvj. in. vij. col. & Soci. in conſilio. ix. verſi. iiij. ibi, nec mirũ. & in conſi. xxxv. in. iij. col. & dicit tex. in. c. nuptiæ. xxxij. q. j. quòd nuptiæ terram replent. ¶ De laudibus matrimonij, & neceſſitate ad conſeruationem generis humani ponit amplè Lucas de penna. in. l. mulieres. colum. v. & vj. C. de incolis. libro. x.

EX quo &c. conſiderari poteſt ſecũdus finis, qui eſt ſupplementum, & ſubſidiũ humanæ naturæ indigentiæ: quæ ſine adiutorio nõ poſſet ſubleuari: ad quẽ finem ſunt verba ſaluatoris volentis creare primã vxorem, cùm dicit Geneſis. ij. non eſt bonum hominẽ eſſe ſolum: faciamus adiutorium ſimile ſibi. & habet Eccleſiaſti. xxxvj. vbi non eſt ſepes diripitur poſſeſſio: & vbi non eſt mulier, ingemiſcit egens.

TErtius finis eſt, q̃a per matrimoniũ euitantur illicita deſideria, carnalis cõcupiſcentia, & om̃is impudicitia. ad quẽ effectum ſunt verba apoſtoli ad Corinth. j. c. vij. ꝓpter fornicationem autẽ vnuſquiſq; ſuã vxorẽ habeat, & vnaquæq; virum ſuum. ¶ Vide Lucã
3 de penna in loco hìc antè allega. vbi dicit † qđ delicta carnalia ſunt min⁹ punibilia cũ procedant à natura. gl. in verbo, coniugatio in. l. j. §. ius naturale. ff. de iuſtitia & iure. & difficile eſt cõtinere. ex quo dicit quòd pauci ſunt continentes. Debent tamen hæc matrimonia fieri & cõtrahi de iure & de facto ſecundũ bonos mores: vt
4 dicit Bal. in. l. ſi pater. C. de ſponſali. Hinc dicit ibi, † qđ nobilis dña nubens indigno, puta ſuo ſeruitori, vel ſuo
5 conſanguineo, vel affini eſt exhæredanda: † & multùm conſideratur honeſtas in matrimonijs: vt Dicit Barba. in conſilio ſuo. vj. in. j. volumine. vbi pleniſſimè.

6 SEcunda † ratio dicit permanentiæ: cũ omne animal cuiuſcunq; ſpeciei ſit p ſuam naturam mortale & corruptibile mediante coniunctione maris & fœminæ ſucceſſiuè conſeruatur, & ſit immortale in ſpecie. Hinc Ariſtote. lib. ij. de anima in hæc verba prorumpit. actio enim q̃ eſt magis cõueniens naturæ oĩs viuentis ex his quæ ſunt pfecta, & nõ habent occaſionẽ, neq; generant caſu per ſe eſt vt agat aliud ſimile: animal em̃ facit animal, & planta plantam: ita quòd habebat cõmunicationem cũ ſempiterno diuino ſcđm ſuum poſſe. Omnia enim deſiderãt hoc: & propter hoc agit om̃e quod agit naturaliter. ſup quibus verbis ſubiũgit commentator,

tator, Auerrois qđ ex q̄ solicitudine diuina nō potuit fieri ꝙ aial viuēs in mūdo pduraret. data fuit virtꝰ mediāte qua pōt cōseruari i specie: q̄ est cōiugatio seu cōiunctio maris & fœminæ, q̄ qdē cōis est oim aiantiū. cū q̄ cōcordat snia Lactātij firmiani in lib. j. diuinarum insti. vbi dicit. Profectò i hoie cæterisq; aiantibꝰ diuersitas sexus, & coitio, & gñatio nullā aliā hn̄t rōnem, nisi vt oia genera viuētium, qm̄ sunt cōditiōe mortalitatis obitura, mutua possint successiōe seruari. & facit tex. in l. lege. xij. tabularū. C. de legi. hęredi. vt dicit text. ꝙ per mr̄imoniū videt̄ eē itroducta qdā imortalitas i hoibꝰ: qua rōne dicit̄ ꝙ nihil est hoibꝰ vtilius matrimonio. §. nos. in aut. de restitutione fidecōmissi. colla. ix.

Ratione causalitatis.

7 Alia & tertia† dicit̄ esse rō causalitatis: cū nascatur
8 homo oibꝰ alijs iperans. †Et iō causa hoīs cūcta animantia q̄ sub cœlo sunt videt̄ esse creata & genita, vt felicitatē ex his cōsequi possit, nā vt dicit tex. §. partꝰ. instit. de rerū diuisio. & in. l. i pecudū. ff. de vsuris. hoim etem̄ gratia oēs fructꝰ rerū natura cōparauit. hinc dicit Plinꝰ in. j. lib. natura. histo. ꝙ causa hoīs videt̄ cuncta alia genuisse natura, ex qbꝰ sic creatis & genitis cōsequtur hō felicitatē dupliciter, cōtēplatiuè. s. politicè & ciuiliter. Et iō dicit Albertꝰ magnꝰ lib. j. de aialibꝰ ꝙ homo vtrāq; operationē exercet. aliqñ em̄ solus est ꝓpter felicitatē cōtēplatiōis. aliqñ verò i ciuitate cū multis, sine qbꝰ acquiri ciuilis felicitas nō pōt: q̄ quidē ciuilis felicitas principalis est, & ad quā nō potest pueniri sine suis pricipijs. vn̄ primò requirit̄ cōtinuatio, & societas masculi & fœminæ ex qbꝰ producunt̄ filij & generantur: causant̄ familiæ, pagi, centuriæ, & ciuitates, q̄ sunt partes ex q̄bus cōponit̄ totalis cōgregatio: q̄ esse nō potest sine suis partibꝰ cōstituētibus. vn̄ dicit Tullius lib. j. de offi. cū hoc sit natura cōmune animantiū, vt habeant libidinē procreandi: prima societas est in ipso coniugio: proxima in liberis, deinde domꝰ &c. & subitò subiungit. id aūt est principiū vrbis & seminariū reipublicæ.

Ciuilis felicitas.

Rōne pfectę laudis.

9 Quarta† & vltima ratio dicit̄ pfectæ laudis: cū ex snia philosophi oīne bonū reducat̄ ad honestū, vtile, & delectabile, seu iucūdū, & iō dicit ꝙ res i se cōtinēs p̄dicta dicit̄ pfecta. cū ergo matrimoniū faciliter possit demōstrari tale, pōt dici pfectū, nihil em̄ meliꝰ ꝓpter euidentē honestatē, nihil vberiꝰ ꝓpter fructum p̄tiosum, nihil dulciꝰ ꝓpter delectationē & cōtēptum.
10 †Omniū aūt rerū ex qbꝰ aliquid pcipit̄ voluptatis nihil est vxore meliꝰ, nihil iucūdius, nihil amabiliꝰ. ea tibi liberos gignit, q̄bus bene istitutis, pōt ferè nihil optabiliꝰ cogitari, pcreatā sobolē nutricat̄, intus dominās, supellectilē totā studio diligētiaq; tuetur, seruat domi qđ tibi foris paratū est, victū omnē ac reliquum vitæ cultū ministrat, siue mala valitudine laboras, siue vllis aduersis rebꝰ p̄meris, sola semꝑ est p̄sto fidissima cōiunx, seipsam negligit, vt te solū expleat, id cogita, id conat̄, id spectat, vt q̄ maximè tuis cōmodis voluptatibusq; iseruiat. Quid em̄ bonę vxori p̄ter virū aut charū aut dulce est? Solēt mulieres, ita diligere viros suos, vt etiā viuere nolint si illi mortui sint. Nā & i India vastissima barbarorū regiōe mulieres ne mortuis viris superstites sint pyra malūt ardere q̄ viuere. Quid ad hūc amoris cumulū addi pōt? ¶ Videmꝰ em̄ etiā ꝙ principaliter tribꝰ legibꝰ regit̄ & gubernat̄ gñatio hūana: lege diuina, naturali. s. & positiua: ex qbꝰ legibꝰ tria bona
11 reperiunt̄ ex matrimonio ꝓuenientia. †Primū. s. bonū fidei & castitatis, qđ lege hūana cōstitutū est. bonū ꝓlis & gñatiōis, qđ lege naturali ꝓuenit. bonū sacri, qđ lege diuina ꝓuenit. Et iō dicit Augu. li. de bono cōiugali, ꝙ tripartitū est nupt. bonū. s. fides, ꝓles, & sacrm̄. vt habet̄. c. oē transumptiuè. xxvij. q. ij. q̄ sunt bona. de qbꝰ Vincētiꝰ in ep̄la de origine aiæ, cōiunctiōis fœdus, castitatis fides, ꝓpaginis germen. & Bal. plenè in. l. vnica. i princ. C. de priuilegio dotis. ¶ Aduerte tn̄ ꝙ si ambo sint ita senes qđ nō sit ampliꝰ spes ꝓlis, nō dicit̄ matrimoniū, sed cōnubiū. c. solet. xxxj. q. ij. & illa dicit̄ cōcubina. c. is q. c. christiano. xxiiij. distin. Feli. in. c. cū sit in viij. col. extrà de foro cōpetēti. hinc Valeriꝰ tit. de testamētis q̄ rescissa sunt. c. septilia, dicit dotē nō tenere à Septilia Publio seni, cū ambo essent ita senes qđ non erat spes habēdæ prolis: qđ in muliere dicit̄ post quinquagesimū annū: vt est tex. qui videt̄ ad hoc in. l. si maior. C. de legitimis hæredibꝰ. & in masculo i ætate. lxxx. annorū. vt dicit Matthæus de Afflictis se generasse in illa ætate. dixi infrà i titu. (des enfans de plusieurs lictz). §. (entre gens nobles.) in glo. (en eaige souffisant.) vbi posui in qua ætate quis præsumat̄ generare. *

commoda q̄ ex vxore hn̄tur.

Tria bona ex matrimonio pcedentia.

Mr̄imonij laudes autoritate cōfirmat Mosis.

12 Confirmant† p̄dictæ laudes mr̄imonij autoritatibꝰ doctissimorū hoim. Primò em̄ corroborantur autoritate legis mosayce, vbi nō solū cōtinet̄ obseruātia mr̄imonij, qñ dr̄. Propter hoc reliqt hō p̄rem & matrē, & adherebit vxori: & erūt duo in carne vna. Immò ēt priuilegia & exēptiōes cōtinent̄: cū vt habet̄ Deuter. 24. c. Cū accepit hō nuper vxorē, non ꝓcedet ad bellū, neq; ei qppiā necessitatis iniunget̄ publicè: sed vacabit absq; culpa domi suæ, vt vno anno lætet̄ cū vxore sua.
13 †Et matrimoniū videt̄ esse donū dei: testāte Salomone Prouer. 19. c. vbi dicit̄. Domꝰ & diuitie dātur à parētibus, à dn̄o autē ꝓpriè vxor prudēs.
14 †Videmꝰ etenim ꝙ cū leges. xij. tabularū fuerūt ab antiqs legislatoribꝰ cōditæ: vna fuit inter alias cōmendās matrimoniū censoribꝰ & magistratibꝰ in ciuitate Romana p̄positis: cum in vna lege diceret̄, cælibes esse nō sinito. ¶ Et qui ad senectutē cælibes peruenerint, mulctati sunt: vt refert Valerius libro. ij. c. iiij. Et etiā Plato de legibus: vt refert Lucas de penna loco supra allegato. col. v.

Salomonis.

Duodecim tabularū.

Auicennæ.

Nonne ēt Auicēna rex & excellēti doctrīa fulgēs, i sua Methaphysica: & i sua secta de sūma religiōe multū cōmēdauerit sacrū mr̄imo. magistratibꝰ & p̄positis regimini ppl̄i & gubernatiōi, ōndēdo nihil meliꝰ p cōseruatiōe reipublicæ & ciuitatis, q̄ mr̄imoniū: ex q̄ gñatio ꝓuenit, & cōseruat̄ species illiꝰ cuiꝰ pmanētia est signū diuinæ largitatis. Et gñaliter (vt videmus) oēs natiōes mūdi celebrāt hāc festiuitatē cōiugalē festiuanter cū lætitia, & cū aliq̄ splēdido apparatu. Nōne etiā videmꝰ q̄ scripsit apostolus. j. ad Timotheū. c. v. cū dicit, Volo aūt iuniores nubere, filios pcreare, matresfamilias esse. Et etiā habet̄. j. ad Corinth. c. vij. q p̄terea i matrimonio virginē suā iungit, bene facit. Et etiā ad Titū c. ij. dicit adolescētulis, easq; hortat̄ apostolus, vt viros suos ament, filios suos diligāt, prudētes, castas, sobrias, domꝰ curā habentes, benignas, subditas esse viris suis.

Apostoli Pauli.

Dilectio in matrimonio. Aristotelis.

15 ¶ Dilectio ergo vt hic dictū est multū cōsiderat̄ i matrimonio: qa vt dicit Philoso. viij. Ethico. Amicitia viri
16 ad vxorē est scđm quandā excellētiā. †et hoc significatur p anulū, quo vxor à viro despōsatur: de quo habet̄ in. c. nostrates. & in, c. fœminæ. xxx. qōne. v. qui qdē debet esse aureus, rotūdus, ac in quarto digito positꝰ, &

Anuli forma.

tantū vnus aureus qdē:qa ſicut aurū excellit oīa metal-
la,ita amor iſte oēs amores.¶Rotūdus aūt,vt oſtēdaꝛ ꝙ
iſte amor debet hr̄e ꝑpetuitatē,vt nunꝙ finiatur niſi ꝑ
mortē.In q̄rto aūt digito ponit̄ ex inſtitutiōe eccleſiæ:
17 vt oſtēdaꝛ ꝙ ille amor debet hr̄e p̄cordialitatē.†Dicūt
em̄ philoſophi naturales ꝙ q̄dāvena à corde ꝓcedit,&
ī quarto digito apparet:vt etiā dr̄ ī.c.fœmine.xxx.q.v.
ad finē. Vn⁹ aūt anul⁹ ponit̄ ad oñdendū iſti⁹ amoris
ſingularitatē:vir em̄,& vxor ꝑ cōſūmationē mr̄imonij
efficiunt̄ vna caro.no.ī.l.aduerſus. C. de cri.expi.hære.
Cū ſint focij diuinæ & humanæ domus:vt ibidē,& vt

Mulier q̄re ex coſta facta. S. Thomas.

18 dictū eſt.& legit̄ Geneſ.ij.c. †De⁹ fecit mulierē de coſta
Adæ,& hoc vt vir magis mulierē diligeret, & ei īſepa-
rabili⁹ īhæreret, cū cognoſceret eā ex ſe eſſe ꝓductā. &
dicit Tho.ī.j.ꝑte ſummæ.q.xcij. & gl.ī.c.mulierē.33.q.5.
ꝙ de⁹ nō de pede hoīs formauit mulierē,ne oīno vide-
ret̄ famula:nec de capite,ne videret̄ dn̄a:ſed de coſta,vt
videret̄ collateralis.Ideo vt dr̄ Geneſis.ij.c.poſtꝙ Adā
vidit vxorē Euā,dixit:hoc eſt os ex oſſib⁹ meis,& caro
de carne mea: hæc vocabit̄ virago,qa de viro ſumpta
eſt.Quāobrē relinquet hō patrē & matrē, & adhærebit
vxori ſuæ, & erūt duo in carne vna. Matthæ.xix. & ad

Ariſtoteles. Paulus apl̄us.

Epheſ.v.dicit em̄ Ariſtote.viij.Ethico.c.ij.viro & vxori
videt̄ amicitia ſcd'm naturā cōſiſtere.Viri ergo diligite
vxores veſtras,& nolite amari eſſe ad illas: prout dicit
Paul⁹ apl̄s ad Coloſſ.3.& dicit ad Epheſios.5.c.viri dili-
gite vxores vr̄as,ſicut & Chriſt⁹ eccl̄iam.& ibidē dicit.
viri debent vxores ſuas diligere ſicut & corpa ſua.Qui
vxorē ſuā diligit,ſeipſū diligit.vnuſqſq; vxorē ſicut ſe-
ipſū diligat.vxor autē timeat virū ſuū. Et habet̄ ad ro-
manos.7.c.Quæ ſub viro ē mulier,viuēte viro alligata
eſt legi,ſi aūt mortu⁹ fuerit vir ei⁹,ſoluta ē à lege viri.&
ad Corinthi.7.dr̄.Vxori vir debitū reddat:ſimilr̄ aūt &
vxor viro.Mulier corpis ſui ptāte non habet,ſed vir:ſi-
militer aūt & vir ſui corpis ptāte nō habet,ſed mulier,
& p̄cipio nō ego,ſed dn̄s vxorē à viro nō diſcedere. &
illud ad Corint.7.alligat⁹ es vxori,noli q̄rere ſolutionē.

Amicitia inter virū & vxorem eiuſq; fūdamēta. Diſcordiarum tres cauſæ.

19 ex qb⁹ multū cōſideraꝛ, ꝙ†magna amicitia debet eſſe
īter virū & vxorē. cui⁹ qdē amicitiæ tria ſūt fundamē-
ta.ſ.honeſtas,fruct⁹, & delectatio,q̄ cū ī cōiugali ſocie-
tate reperiant̄,pōt dici amicitia ꝑfecta, de qb⁹ iā ſuprà
ſatis dixi,ſi ergo,vt dictū ē,talis amicitia ī viro & vxo-
20 re,& ī mr̄imonio eē debeat:†vn̄ hoc ꝙ hodie tot,& tā-
tæ diſcordiæ ī mr̄imonio reperiunt̄,tres ſūt cauſæ prin
cipales.ſ.cupiditatis,inordinatiōis, & inæq̄litatis.q̄s ad
plenū ponit Bernardi.de buſtis ī.j.ꝑte roſarij.ſermone.
24.ī lr̄a o.& ī lr̄a p.q̄s ex cā nō refero,nō eſt opus q̄rere,
& ex deductis ꝑ Bernar.ibi,an deceat virū ſapiētē vxo-

Vxorē ductur⁹ tria cōſideret.

rē ducere,de q̄ q̄ſtiōe loquit̄ Hieronym⁹ in epiſtola cō-
tra Iouinianū.refert tn̄ Io.fab.in rub.inſtitu.de nuptijs:
21 †ꝙ qui vxorē ducere vult,tria debet conſiderare.

☞ ADDITIO. Ioānes neuizani modern⁹, ī ſua ſilua nuptiali hanc q̄ſtionē āplè
examinauit,& fimbrias illi⁹ āpliſſimè dilatauit,multa
mala de mulierib⁹ dicēdo, & ēt multa ſingula.poſt eū
his dieb⁹ nouiſſimis And.tiraq̄ll⁹ fecit.13.leges cōnubia
les,q̄s cōmētauit amplè,& ibi latiſſim⁹ cāpus de malis
mulierū,& ibi multa dicit ī vituperiū & dedecus mu-
lierū.Ego aūt laudes mulierū ſcripſi ī Catalogo gloriæ
mundi in.ij.parte,vbi plures cōſideratiōes de laudibus
illarū feci.Henricus agripa etiā laudauit meretricium:
vt habetur in ſuo libro de vanitate ſcientiarū,articulo,
de arte meretricia. *

Quod bona.

22 PRimò†em̄ ꝙ nubat bonę mulieri:pacificæ,& quie
tæ, & fidelis generis.¶Bonæ dicit:qa dr̄ eccl̄ia.26.
mulieris bonæ btūs vir,nūer⁹ em̄ ānorū illorū duplex.
& Eccl̄iaſti.c.36.q poſſidet mulierē bonā, īchoat poſſeſ
ſio,adiutoriū ſcd'm illū ē,& colūna vt reqes.& iō dicit.
vbi nō ē ſepes,diripiet̄ poſſeſſio:& vbi nō ē mulier,in-
gemiſcit agēs.& Prou. 8.dr̄.Qui īuenit mulierē bonā,
īuenit bonū,& hauriet iucūditatē à dn̄o.q expellit mu
lierē bonā,expellit bonū.¶Pacificæ & qetæ:qa vt dicit̄

Pacifica. Quieta.

Prou.21.Meli⁹ ē ſedere ī angulo dom⁹ ſolitarie ac vilis,
quā cū muliere litigioſa ī domo cōuiuij.Et ibidē.Meli⁹
ē habitare ī terra deſerta,ꝙ cū muliere rixoſa & iracun-
da.Et Prouer.27.dr̄.Tecta ꝑſtillātia ī die frigoris,& liti-
gioſa mulier cōparāt̄.Et eccl̄iaſti.25.Nō ē caput nequs
ſup caput colubri:& nō eſt ira ſup irā mulieris. Cōmo
rari leoni & draconi placebit,ꝙ habitare cū muliere ne
quā.Neqtia mulieris īmutat faciē ei⁹,& obcæcabit vul
tū ſuū tāꝙ vrſ⁹:& q̄ſi faccū oſtēdet ī medio ꝓximorū.
Et ſequitur.mulieris ira, irreuerētia & cōfuſio magna.

Fidelis generis.

¶Fidelis generis dr̄.qa vt plurimū nedū labem ſangui-
nis,ſed etiā morū ad poſteros tranſduci videmus.

Quod mediocriter formoſe.

23 SEcundò†ꝙ nubat mulieri formoſæ:qa vt plurimū
pueri matriſant ī corpe,nō tn̄ pulchritudine mira,
ſed cōpetēti:qa plurimis vētis petunt̄.de qb⁹ loquitur
Prou.10.c.Mulier pulchra, ergo fatua. Et de tali loquit̄
ſæpi⁹ Eccl̄i.25.Si nō ābulauerit mulier ad manū tuā,cō
fundet te ī cōſpectu inimicorū tuorū.¶Cogita tn̄ quia
mulier ꝑꝑ pulchritudinē facili⁹ maritat̄.notat̄ ī.l.ſi vo-
lūtate.C.de dotis ꝓmiſſio. & ecōtra difficili⁹ nubūt.c.
24 quēadmodū.de iureiu.Immò †ſpōſa de futuro ꝑꝑ de-
formitatē ſuꝑuenietē renūtiari pōt ſcd'm Paridē de pu-
teo ī tractatu de ſyndicatu.c.qa plures.col.ij.fo.xlij.

Paritas dicitur. Agnatione.

25 TErtiò†ꝙ nubat mulieri paris cōditiōis. Quæ qdē
paritas cōſiderāda ī tpe:& iō dr̄ Prou.5.Lęteris cū
muliere adoleſcētiæ tue.Itē ī agnatiōe. Nā mulier ſi pri-
matū habuerit,cōtraria erit viro ſuo.Eccleſi.25.Et ī chro
nicis de nugis philoſophorū dr̄,qd' Cleobol⁹ vnus de
ſeptē ſapiētib⁹,ait vxorē ducēdā eē ex parib⁹,addēs rō
nē & dicēs,ſi em̄ ex maiorib⁹ ceperis,dn̄os habebis co-
gnatos.¶Itē cōſideraꝛ paritas ī diuitijs:& qa ſi vir pau

Diuitijs.

per vxorē diuitē acceperit,nihil eſt ei ītolerabili⁹:cū di-
cit Iuuenalis.Intolerabili⁹ nihil eſt quā fœmina diues.
Ideo vt vidim⁹ q̊tidie cū multis ꝓponit̄ vxor,nō ſolēt
īterrogare:prout logici ſolēt,q̄,q̄lis,& quāta:ſed ſolùm
interrogāt quanta.ſ.bona habet ī dotē.Nec interrogāt
per q̄,nec qualis.ſ.an ſit ſapiēs & morigerata: quod tn̄
bonū eſt & melius: qa ſapiens mulier ædificat domū:
inſipiēs verò extructā deſtruet,Prouerb.14.Nam vt vi
demus qd' qui vxores ducunt ꝓpter diuitias acquiren
das,in fine malè cōſolantur.Et ideo dicit Cato.
Vxorem fuge ne ducas ſub nomine dotis.
Et Seneca de remedijs fortuitorū.c.21.Inuenies ſi nihil
q̄ris niſi bonā vxorē.Ex q̊ dr̄ Prou.19.Dom⁹ & diuitię
dant̄ à parētib⁹,à dn̄o āt vxor prudēs.ī aut.vt iudices
ſine quoquo ſuffra.§.hæc autē oīa. colla.ij.& Lucas de
pēna in.l.ī ſacris magna.in fine.ij.colū.C.de ꝓximis ſa-
crorū ſacriniorū.lib.2.& ibi dicit ꝙ multis periculis ſe
ſupponit q vxorē ducit.17.q.2.c.nos.Et idē dicēdū eſt ī
mulierib⁹ q̄ viros diuites q̄runt,nō ſapiētes,nec mori-
geratos:ex quo ſæpe exitus difficiles proueniunt.¶Et
ideo cū Marcia Catonis interrogata quare ſecundum
non acci-

nõ acciperet virũ,r͞ndit ſe non inueniſſe virũ qui vellet eam ꝑpter ſe,ſed propter ſua:erat em̃ turpis,ſed diues. ¶Themiſtocles aũt vnicæ filiæ pater philoſoph⁹ apud Athenienſes ſapiẽtiſſim⁹ interrogat⁹, cuinã libẽtius filiã ſuã traderet ĩ vxorẽ,an paupi,ſed ſcientia & morib⁹ ornato: an locupleti parũ ꝓbato.r͞ndit, malo hominẽ indigentẽ pecunia:ꝙ̃ pecuniã ĩdigẽtẽ viro.& ſua r͞nſio concordat cũ dicto Sapien̄.eccle.vij.trade filiam tuã.& grãde opus feceris:ſed homini ſenſato da illam.Et ideo bene dicitut apud Ouidium in epiſtolis.Epiſtola.ix.

Quam malè inæquales veniũt ad aratra iuuenci,
Tam premitur magno coniugis empta minor.
Si qua velis apta nubere,nube pari.

Prout refert Bal.in auẽ.reſq.in.iij.col,C.cõia de legatis.

26 ¶Aduerte tñ,† ꝙ honorabilia matrimonia requirũt honorabilẽ dotem. Et maior dos in vidua requirit̃ ꝙ̃ in virgine:vt dicit Bal.in cõſilio ſuo.xcviij.poſt principium.verſic.In cõtrarium.libro.ij.quẽ allegat Boerius in conſuetu.Bituricen̄.ti.de conſuetudine matrimonij.
Dos magna quę. 27 §.v.vbi dicit,† ꝙ dos dicit̃ magna re & effectu de mille ducatis.Et dixi infrà in titu. (des ſucceſſions).§. xij.in glo.(& a laquelle doit)ver.fi.in additiõe ibi poſita,quæ incipit,Aduerte quia.

DVo alia conſilia dat Io.Fab.in.d.rubri.de nuptijs. quæ ſunt in contractu matrimonij aduertenda, ad quæ aduerte.de vno infrà dicetur.

ITEM ꝓbant̃ laudes & priuilegia mr̃imonij pluribus alijs autoritatib⁹ tã philoſophorũ ꝙ̃ theologorũ quæ ad p̃ſens,ꝑpter nimiã ꝓlixitatẽ omitto.Sed plures poſuit Auguſtin⁹ dathus li.vij.ſuarũ orõnũ In prima orõne q̃ eſt vulgari italico,cũ alijs tredecim orõnib⁹ ſe
Introducta in fauorem matrimonij. 28 quẽ.& in ep̃la ſua ad Patritiũ lib.ij.†Sed vt meli⁹ ad ꝓpoſitũ cõdeſcẽdã,plurib⁹ autoritatib⁹ iuriſtarũ,& iuriſperitorũ ꝓbant̃ multa eẽ ĩtroducta ĩ fauorẽ mr̃imo.

29 PRimò,† qa vt habem⁹,ſolẽnitas ĩtroducta ꝑ cõſuetudinẽ ſi omittat̃ vitiat.glo.eſt valde ſingularis in auẽ.vt p̃ponatur nomẽ ĩperatoris.§.ſi qua verò.in ver. autore deo:quã allegat Panor.in ꝓœmio decretaliũ.in
Solennitatis omiſſio nõ vitiat mr̃imonium. 30 x.colũ.† tñ omiſſio ſolẽnitatis introductæ ex cõſuetudine patriæ in matrimonio non vitiat matrimoniũ,immo etiam ſi omittat̃ ipſa cõſuetudo.vt not.per docto. in.c.j.extrà de ſp̃õſalibus.& ibi Feli.in.iij.notabili.

Confeſſio de mr̃imonio reuelari põt. 31 SEcundò† licet nõ ſit licitũ ſacerdoti reuelare confeſſionẽ ſibi factã,tñ põt reuelare cõfeſſionẽ ſibi factã ſup matrimonio,& valet.& ꝓbat talis reuelatio.gl.eſt ſing.in.c.tua nos.in verbo,cõſiterit.de ſp̃õſalib⁹.& dicit dñs me⁹ Iaſ.in.l.patre furioſo.in.iij. col. ff.de his qui ſunt ſui vel alie.iuris. ꝙ null⁹ canoniſta vnꝙ̃ ponderauit ante Romanũ in.l.ſi nõ ſpeciali.C.de teſta.idem tenet do.me⁹ Iaſ.in.l.j.§.hui⁹ ſtudij.ff.de iuſtitia & iure.& in.l.reprehẽdenda.C.de inſtitu.& ſubſtitutio.

☞ADDITIO. Quia hîc fit mẽtio de cõfeſſiõe ſacerdotis q̃ nõ põt reuelari, qa fuit ei dictũ ĩ ſecreto.Quid de alio cui fuit aliqd dictũ in ſecreto qđ non põt ꝓbare, an teneant̃ reuelare: dic qđ nõ,vt tenet Matthæ⁹ de afflictis ĩ cõſtitu.regni Siciliæ, quæ incipit,dñi à vaſallis.in.iij.nota.in.iij.libro. *

Dolus nõ vitiat mr̃imonium. 32 TErtio dic† ꝙ licet dolus dãs cauſam cõtractui ĩpediat actũ & vitiet actũ.l.eleganter.ff.de dolo.tñ ſi mr̃imoniũ dolo fuerit cõtractũ, valet,& nõ põt reſcindi ꝑ dolũ.Glo.eſt ĩ.c.pe.ĩ glo.quã ibi exclamat Pan.bis ꝑ ſingu.extrà.qđ met⁹ cau.Idẽ Panor.in.c.ex pte.ĩ.iij.
33 col.extrà de reſti.ſpolia.ideo dicit ibi Inno.† ꝙ ſi mulier dolo p̃ſuaſit ſe h̃re amplas facultates, & ita dolo circũuenit iuuenẽ vt eã acciperet ĩ vxorẽ, & poſtea nihil reperit̃ h̃re:iſte dolus nihil officit mr̃imonio. ¶Facit ĩ ſimili q̃ſtio quotidiana quã determinat Bal.de ſocero q ꝓmiſit ĩſtituere generũ hęredẽ vt caperet filiã ſuã ĩ vxorem,& poſtea eũ decepit,qa nihil ſibi reliquit ĩ teſtamẽto:qa iſte dolus nõ officit mr̃imonio. Ita Bal.in.l.cũ archimedorã.C.vt ĩ poſ.lega. Iſta refert & ſequit̃ do.me⁹ Iaſ.in.l.pacta nouiſſima.in.iij.col.& in.l.pactũ qđ dotali.C.de pactis.& ĩ.§.actionũ.in. vij.col.inſti.de actio. Si aũt pater iſtud fecerit in cõtractu mr̃imonij,an poſtmodũ poſſit fraudare filiam ſcđm cõſuetudines nr̃as. Dicã ĩfrà in tit.(Des ſucceſſions) .§.(Femme mariee.)in gloſ.in verbo,(S'il ne luy eſt expreſſemẽt reſerue.)

34 QVartò† ꝙ licet ꝑtes poſſint remittere teſtib⁹ iuramentũ,& tũc ita ꝓbãt ſicut ſi iuraſſent. Text.eſt in.c.tuis.extra de teſta. glo. in.l.ij.§.ſed quia veremur.C.de iuramẽ.calũ.gl.in.l.j.§.j.& ibi do.meus
35 Iaſ.ff.de ferijs.† tñ in matrimonio, q̃n agitur de eo diſſoluẽdo non põt remitti.Panor.in.d.c.tuis.Specu.in ti. de teſte.§.fi.verſi.& nota. qđ not.dñs meus Iaſ.in.l.reprehendenda.C.de inſti.& ſubſti.ſub cõdi.factis.

36 QVintò † qa licet donatio facta filio ĩ poteſtate nõ valeat,tñ ſi fiat fauore & contemplatione matrimonij,valet.Per plura tenet Guido pape.q. ſua.cxlv.Soci.in ſuis fallẽtijs in litera D.in verbo,donatio facta à patre filio,in ſexta fallẽtia.allegat.l.pomponius philadelphus.ff.finiũ regundo.& vide per Soci.in dicto loco.xj.limitatiões.¶Vide Boerium in conſuetu. Bituricen̄.tit. de cõſuetu.matrimonij.§. v.& Pyrrhum in conſuetu. Aurelianen̄.tit. de do.inter viuos.capite.j. vbi etiam ponit an debeat conferri.

AD illud qđ dicitur ꝙ donatio à patre facta filio ĩ poteſtate non valet,vide etiã dñm meũ Iaſo.in.l. frater à fratre.in lectura.& in repetitione. ff. de cõdictio inde.Feli.poſt Io.an.ponit ĩ rubr.de ſp̃õſa.& matrimo. alia.xxiij.ſpecialia,q̃ fauore matrimonij ĩducunt̃,quæ cauſa breuitatis nõ trãſcribo. Et dicit idem Feli.in dicta rubri.in fi.ꝙ archiepiſcopus florentinus in tertia parte ſuæ ſummę ĩ q̃dã ſermone incipiẽ. Vxor tua ſicut vitis abundãs.ponit laudes matrimonij per aliũ ſtilum.

37 EXemplo † manifeſtant̃, cũ Chriſtus hũc ordinẽ in tribus dignificauerit,Primò in eo ꝙ ipſe de matre cõiugata(licet virgine)naſci voluit.Scđ'o in eo ꝙ p̃ſentia ſua nuptias honorauit.Io.ij. Tertiò qa ad honorem matrimonij ĩ nuptijs ipſis primũ miraculũ fecit,vt habet̃ Ioã.ij.Et hoc recitat Bernardi.de buſtis in ſuo roſario.in ſua.ij.pte.in.xxiij. ſermone.in.j.pte illi⁹ ſermonis ĩ lr̃a G.¶Et aduerte qa ꝑpter matrimoniũ qs cõſequit̃ dignitatẽ magnã,cum magna ſit nuptiarũdignitas:vt dicit tex.in auẽ.de nuptijs.§.deinceps.& aduerte etiam Mr̃imonij laudes exẽplo manifeſtantur.
38 † ꝙ de duob⁹ ciuib⁹ p̃fert̃ habens liberos.tex.eſt in.l.in arbo.C.de decur.li.x.Et iſta p̃latio cõſiſtit in ordine ſedẽdi,vt dicit Pet.rauẽnas in ſuo cõpendio iuris ĩ dictis notabili.extrà de iudi.fo.xcix.Et cõſiſtitetiã ĩ honorib⁹ aſſequẽdis,vt dicit Io.ſanxõ in cõſuetu.Turonẽ.tit. (de ☞douhaire de femme noble)artic.j.fo.cxcv. ¶Et dixi in Catalogo gloriæ mũdi in.xj.parte.in.x.cõſidera. * Liberos habens p̃fertur non habenti.

TItulus ſequẽs facit mentionẽ de plurib⁹ terminis tangẽtibus iura matrimonialia:& vt melius hæc materia hui⁹ tituli intelligat̃, præſuppono qd ſit dos,

quid sit dohariũ consuetudinariũ & diuisum. Gallicè (diuim)hoc est particulariter taxatũ:quid sit assignale particulare & generale.Quæ sint pecuniæ dotales promissè assignari.Quid sit fundus dotalis:qd sit propriũ patrimoniũ mulieris. Vide quæ dicit Guido pape decisione sua.ccxlviij.de dohario & dotalitio.De aliis dicam suis locis,& in locis vbi de eis fit mentio.

§.*primo*.

LA femme soit quelle ait ou pere, ou aue paternel:ou nō, aps la cōsummation du mariage: demeure en la puissance de son mary, tellement quelle ne peult faire cōtraulx entre les uifz,ne estre en iugemēt ne aussi par testament, n'ordonnance de derniere uolente disposer de ses biens, sans la licence & autoritate de son mary, se elle n'est marchande publicque. Ou quel cas pour faict de marchandise seullement elle peult faire tous contraulx & obligations pour le faict de sadicte marchandise, & esdictz contraulx est tenu & oblige sondict mary.

HEC consuetudo est in comitatu Burgundiæ,etiam in comitatu Niuerneñ.sed vltra dicit ꝙ ex quo est ī potestate mariti est extra potestatem patris, an sit verum de iure.Dicam in gl.sequen.Idem etiam in ducatu Borbonij,& in patria de Lorry.

☞¶Idē in balliuatibus(de Vitry en partoys, Chaulmon en bassigny)Treceñ. præpositura Parisieñ.& ferè in tota Gallia. *

In textu ibi

Apres la consummation.

Matrimonnini tiú completio, & cōsūmatio.

1 ROfredus beneuentanus in libellis iuris canonici sub titulo de sponsa.in.j.col.dicit, †ꝙ in sponsalibus dicit̃ matrimonũ initiari ī matrimonio,per verba de præsenti dicitur cōpleri:per carnis verò copulam dicitur cōsummari. ad similitudinem matrimonij spiritualis,qd' per electionem post consensum initiatur, in confirmatione ratificatur,in cōsecratione confirmatur. c.licet.&.c.inter corporalia.extrà de translatio.episcop. ¶Vide Lucam de penna in.l.mulieres. in principio.C. de incolis.libro decimo.

In textu ibi

En puissance de son mary.

Qñ quis dicat eē maritꝰ. Vir quo tupliciter accipitur.

1 PRopriè†quis dicit̃ maritus post contractũ & perfectum matrimoniũ, & sic post cōsummationem quæ fit ꝑ copulam carnalē.vt tenet Lucas de pēna in.l.
2 fi.in prin. C.de incolis.lib.x.& in.iiij.colũ.dicit, †ꝙ vir dicit̃ quadrupliciter : vno modo quo nascit̃ vt masculus sit:lege qua maritus sit,ætate qua trāsit à iuuentute: animo,vt fortissimũ aliquem dicimus virum.
3 EO enim ipso†ꝙ mulier nuptui traditur transit in aliam familiā:vt in.l.cum in adoptiuis. C. de adoptio. Not.Guil.in.l.origine.C.de municip.& origina.libr.x. Bar.ī.l.fi.C.de priuile.scholariũ.lib.xij.vñ dicit ibi Iaco.
4 rebuffi,†ꝙ si cōcedat̃ priuilegiũ alicui ꝓ suis descēdentibus masculis & fœminis ꝙ descēdentes per lineā fœmininā,ita demum sortiant̃ priuilegiũ si sint viduæ & nō maritatæ:non autē si ad maritũ cōuolauerint,quia ī aliũ se transferunt,& ī aliā familiam. ¶Et hoc dicit etiā ibi Bar.in.d.l.fin.Cōtrarium tñ est veritas, vt dicit Decius in regula iuris fœminę. ī ver.& ad supradicta.ff.de regul.iur.quē videas ibi,cũ additiōe,& eundē Deciũ videas in regula.ī oībꝰ.ff.de re.iur.versi.& priuilegiũ.vbi
5 dicit†ꝙ priuilegiũ datũ filio non habet locũ in filia.
6 VNde dicit Aulus gelliꝰ in noctibus atticis†.c.x.li. xiij.soror q̃si seorsum nascatur, & à familia separata appellat̃.vt dicit Soci.cōsi.xxx. versi.circa quartā.
7 †Hinc est ꝙ mulier ē de familia viri.Ias.in.l.j.in.iij. col. C.vñ.vir & vxor.Lucas de penna in.l.quicũq;.C.de re mili.li.xij.& dicit Ioā. Fab.in.§.j.institu.ad senatuscon. tertu.& in.l.j.C.de bonis maternis.& in.l.nō sine. C.de
8 bonis q̃ libe.†ꝙ cōsuetudine regni Frāciæ mulier trāsit in potestatē viri, nō tamen per hoc eximit̃ à potestate patris.Et est dispositio iuris : eo qa filia maritata semꝑ remanet in potestate patris.tex.est ī.l.filiæ licet maneat. C.de colla.tex.est cũ gl.in.l.si vxor. C.de cōdi inser.gl. in.l.sicut patronus.ff.de ope.libe.fungit̃ tñ vir corpore & substātia vxoris, eo qa sic Deus ordinauit.vñ Geñ. iij.de Eua inquiens sic locutꝰ est. Multiplicabo ærũnas tuas,& cōceptus tuos:ī dolore paries filios tuos:& sub viri potestate eris,& ipse dominabit̃ tui.Vñ rex Assuerus cũ semel iussisset Vasti vxorē suam ad eũ intrare,& ipa recusauerit:aduersus eā indignatus est,premeditās qd' hoc exēplo vterent̃ cōiuges inferiorũ,& paruipēderent imposterũ maritos:ductus cōsilio magnatũ iussit Vasti ad eũ vlterius nō ingredi, & superinduxit Hester in vxorē, neptē Mardochei, quā ipse in filiā adoptauerat,& erat formosa valde & incredibili pulchritudine, & omniũ oculis gratiosa & amabilis videbat̃. Et iussit per cũctos populos diuulgari, oēs viros ī domibꝰ suis maiores esse:vt habet̃ Hester.j.&.ij.capit.Sed pro certo video ꝙ istud præceptũ non fuit extēsum vsq; in hanc patriā.Et ideo possumus dicere prout de regulis cācellariæ apostolicæ,ꝙ nō transcēdit montes.aut saltē non fuit receptũ in obseruantia : qa post vxores nostras sumus maiores,& nō aliâs. Sed pro certo si fuisset nobis data hæc lex & facultas ꝓhibendi, ne vxores nostræ ad nos ingrederentur,accipiendo formosiores:prout fecit rex Assuerus:scio ꝙ multi vterent̃ hac facultate.
9 ET quia†dictum est ꝙ mulier est subdita viro,q̊ ad corpꝰ:intellige q̊ ad debitũ carnis reddēdũ:& per hoc nō dicit̃ habere sui corpis potestatē,sed vir:& ecō-
10 tra.c.nō debet.de cōsangu.& affinita.†& ꝓpterea dicit̃
11 famula viri.¶Itē etiā quia tenet̃ ad oīa obsequia,puta custodiēdo res mariti,lauare pedes& caput,comesturā parare,& his similia. Odofre.in.l.ꝓ oneribꝰ. C. de iure dotiũ.Pan.in.c.lr̃as. extrà de restitu.spolia. Tex.ī.c.hæc imago.&.c.est ordo.xxxiij.q.v.¶Itē etiā est subdita viro,qa tenet̃ ad operādũ marito, qa cedit lucro mariti.l. ☞sicut patronus.ff. de ope.liberto. ¶Et facit qd' dixi in §.iiij.ī gl.fi.ibi,aduerte ad id qd' dicit Iac.hoc eo.tit. * ¶Quæ omnia intellige, & nota prout dicit Panor.in d.c.literas.extrà de restitu.spolia. vide Barba. in consi. vj.in.iij.

vj.in.iij.col.in.j.volu.Alex.in cōſi.cxxxiij.ſuprà allega.
¶Vide Boeriū ĩ cōſuetu. Bituricē.tit.de cōſuetudine iu
ris ſtatꝰ ꝑſonarū.§.iiij.vbi dicit ꝙ maritꝰ pōt caſtigare
vxorē.vide plura de poteſtate mariti in vxorē ꝑ Lucā
de pēna in.l.quicūq;.in.ij.&.iij.col. C.de re militari.lib.
11 xij.vbi dicit,†ꝙ vxor poteſt ĩ vinculis teneri à marito.
13 & ibi etiā dicit,†ꝙ mulier nō habet poteſtatē loquēdi.
c.mulier debet.xxxiij.q.v.Sed hoc iure nō vtunť mulie
res huiꝰ pr̄iæ,ſed illo q̊ dicit̃ Flere,loq,nere,ſtatuit deus
ĩ muliere.qm̄ pro certo optime & ſemꝑ loquunt̃.vnde
Plautus. Supellex mulieris eſt clamor. de his dic latius
vt per Io.neuizanum Aſteñ.in ſua ſylua nuptiali.

Mulier quātum obligata viro.

14 ET adde†ꝙ mulier eſt intm̄ obligata marito,ꝙ etiā
ſi ĩcidat ſibi comā cauſa deuotiōis ĩuito marito,ē
15 excōicata. Text.eſt in.c.q̃cūq;.xxx.diſtinc.†Etiā ē intā-
tum obligata ꝙ non pōt facere votū ꝙ nō deponat ca-
miſiā in lecto,qn̄ cubat cū ſuo marito. Gloſ.ſingularis
in.c.manifeſtū.xxxiij.q.v.Sed pro certo iſtæ ſunt fanta
ſiæ,qa ſi faciant votū ꝙ ſingulis diebꝰ volūt ire ad do-
mum canonicorū,aut aliorū ſacerdotū, opus eſt pilla-
re la patientia:qa motæ cauſa deuotiōis vadūt.ſ.ad cō-
fitendum:nec eſt reprobatum pluries confiteri.

Mulierū deuotio in canonicos.

HAE tamen deuotiōes etiā antiquo tp̄e erant peri-
culoſæ,prout narrat Nicolaꝰ de lyra Leuitici.xix.
& habet̃.j.Regū.ij.c.ꝙ filij Heli ſummi ſacerdotis dor-
miebāt cū mulieribꝰ,quæ purificaturæ poſt partū ob-
ſeruabāt ad oſtiū tabernaculi.Et recitat Ioſephus de Iſi-
de in cuius tēplo Paulina decepta fuit ꝑ ſacerdotes : &
idē Lyra.iiij.regū.xxiij.vbi dicit ꝙ mulieres ſub colore
honoris idoli ſe proſtituebāt, & ĩ tali luxuria credebāt
ſacerdotibꝰ.Refert etiā Philippꝰ bergomas in ſuo ſup-
plemēto chronicarū li.xiij. de quodā ritu frater cellorū
qui mulieres decipiebant ſub ſpe religionis. & etiam
Roffredus Beneuētanus in ſuis libellis iuris canonici ti.
de decimis:de muliere q̃ reſeruabat decimarum actum
cū marito ꝓ ſacerdote:vt refert etiā G.benedicti in ſua
repetitio.c.Raynutius.inverbo,cuidā Petro tradiderūt.
nume.xlv.xlvj.de teſtamen.extrà.

SED ſumenda eſt noſtra conſuetudo in ſuo caſu in
hac patria.ſ.quò ad contractus,& non quò ad alia
prædicta:qa cū ſit ſtricti iuris, ſtrictè & ꝓpriè eſt intelli
16 genda. †Et ideo dic ꝙ eo qd' eſt in poteſtate mariti, iō
valebit donatio ei facta ꝑ patrem : intellige tn̄ ipſa exi-
ſtēte in domo mariti,ſecus ſi eſſet in domo patris:quia
non valeret donatio.Iſta tenet Corſetus in ſingularibꝰ
ſuis,in litera D.in.§.donatio.primo & ſecundo.

ET ad dictū Io.Fabri in.§.j.inſtitu.ad tertullia.Non
credo ꝙ in caſu ſtatuti noſtri illud dictū ſit verum
quò ad nos:qa ſtatutū enumerat oīa quæ ſunt poteſta
tis,& q̃ ſuæ reſeruat poteſtati, qd ergo ſeruiret pr̄is po-
teſtas?Præterea eſſet dare vnū eſſe ſub poteſtate duorū:
17 qd' eſt abſurdū, nec reperit̃ in iure. †Idē quia poteſtas
eſt ius indiuiſibile & incorporale:nō obſtat de pluribꝰ
tutoribꝰ, qa poſſunt eſſe diuerſarū prouinciarū & ad-
miniſtrationū.l.ſi duo.§.tres tutores.ff. de adminiſtra.
18 tuto.†& p̃terea illa poteſtas eſt differēs ab iſta. Nā illa
eſt ad onus,hęc aūt ad commodū:hæc aūt habet aliqd
naturalitatis:illa verò totū ciuilitatis.qd' eſt ex eiꝰ diffi
nitiōe ibi,iure ciuili data & ꝑmiſſa.contra hoc tn̄ facit
qd' vult Bal.in.l.ſi in vita.C.de nup.vbi extrà hîc enu-
merata q̃ auferuntur de poteſtate patris,& ponunt̃ in
poteſtate viri,Bal.dat duas vtilitates patriæ poteſtatis,

Ptās ius indiuiſibile.

Ptās patria & tutoria q̃modo differāt.

quæ nō tolluntur ꝑ maritalem poteſtatē:inter quę ſaltē
eſt illud,ꝙ nō deſinit eſſe ſua hęres patri:etiā ſtante hoc
ſtatuto qd' cū nihil ſuper hoc diſponat,ſequit̃ ꝙ hoc re
linquit diſpoſitioni iuris cōis : qm̄ effectus ſuitatis ſunt
magni.& nō obſtat qd' dicit̃ eſſe abſurdū eſſe ſub duo
rum poteſtate:qa hoc pōt eſſe diuerſis reſpectibus.hinc
dicit ipſe Bal.duplicē eſſe poteſtatē, paternā.ſ.& mari-
talē.& Bar.in.l.ſi vxorē.C.de cōdi.ĩſtit.dicit ꝙ licet mu
lier ſit ĩ poteſtate patris,tn̄ in his q̃ viro expediunt eſt ĩ
viri poteſtate:videant̃ Bal.Ang.& Salice.in.d.l.ſi vxo-
rem.& vide Alex.ĩ cōſi.ſuo. cxxxiij.in.iiij.volu.reperio
qd' Bal.in loco perigrino videlicet in.c.vnico.an mari-
19 tus ſucce.vxo.in bn̄ficio. †Quærit vtrū vxor trāſeat in
poteſtatē viri ? & dicit ꝙ ſic de iure lombardorū.q̃liter
mulieribꝰ ali.præ.l.pe.& fi.& idē de iure canonico.c.j.
§.mulier.xxxiij.q.j.& dicit ſecus eſſe de iure Romano,
niſi q̊ ad debitū carnis.allega.l.ſi vxori.& ĩſtitu.ad ter-
tuli.§.poſtea.&.l.fi.C.de ſeruis fugit. Bal.etiā ĩ.l.velles.
C.de reuocā.dona.dicit ꝙ ĩ multis locis ſunt ſtatuta ꝙ
mulier eſt ĩ poteſtate viri:& ſubdit ꝙ obſtañ.illa pote-
20 ſtate nō poteſt ſine viri cōſenſu cōtrahere. †Reperio ꝙ
de iure.ff.pater etiā filiā nuptā retinet in eiꝰ ptāte, vt eā
occidere poſſit ĩ adulterio dep̄hēſam.qd' efficit pr̄ia po
teſtas,& nihil aliud : qa ſi nō habeat patriā poteſtatē.l.
patri.&.l.ſic eueniet.ff.de adulte.nō ampliꝰ hn̄t locū.q̃
l.fortè nō procederet ꝑ ſtatutū:qa nō habet pater pote-
ſtatē ĩ filiā,niſi dicat̃ ꝙ ſtatutū qd' ē ſtricti iuris,& nūq;
ampliandū nō loquit̃ niſi in ſuo,& ſic nō reſtringet po
teſtatē hoc caſu:ſed illud ius eſt correctū,& de iure aut̃.
& de iure.ff.iō nō inſiſto.ſed etiā ego reperio ꝙ de iure.
C.vir habet illā poteſtatē occidēdi adulterū vilē tātū.l.
gracchꝰ.C.de adulte.¶Sed ego q̃ro de noua q̃ſtione.ꝑ
21 hoc ſtatutū mulier nupta trāſit in poteſtatē viri.†vtrū
mortuo viro reincidat ĩ poteſtatē patris : ſi verū eſt qd'
dicit Io.Fabri in.§.j.inſtitu.ad tertulia.ſ.ꝙ licet trāſeat ĩ
viri poteſtatē,tn̄ nō eximit̃ à poteſtate patris : clarū eſt
ꝙ pr̄is durat ptās,& reaſſumit qd' erat ĩ viro.imò fortè
diceret̃ ꝙ etiā cū cōſenſu viri ꝑ ſtatutū requiſiti ĩ decla-
ratis à ſtatuto requirat̃ autoritas pr̄is:ſed poſito ꝙ per
trāſitū in poteſtatē viri eximat̃ à poteſtate pr̄is:vtrū re-
22 incidat eſt dubiū:& videt̃ ꝙ non:†qa cū filiꝰ,exiuit de
ptāte patris ꝑ emācipationē eius, filiꝰ qui remāſerat in
aui ptāte mortuo auo nō reincidit in ptātē patris emā-
cipati.inſtit.qui.mo.ius pa.pote.ſol.ergo nec iſto caſu:
cū ſit paritas ĩ iſtis caſibꝰ.vterq; em̄ exiuit poteſtatē pa
tris:tn̄ ego credo cōtrariū. pro hoc ego allego.§.q̃liter.ĩ
23 aut̃.cōſtitu.q̃ de digni. colla.vj. †vbi qn̄ filiꝰ exit ptātē
pr̄is propter dignitatē,ſi ꝑdatur dignitas, reincidit filiꝰ
in poteſtatē patris,ſed in caſu nr̄o mulier dicitur eximi
ꝓpter dignitatē matrimonij ſolu.matri. iō dicit̃ reinci-
dere in patris poteſtatē:pro q̊ facit qd' habet̃ in aut̃.ſed
q;uis.C.de rei vxo.actio.vbi pater cogit̃ denuo dotare
filiā viduā ſoluto primo matrimonio : & faciūt verba
illiꝰ aut̃.ſingulariter ad hoc notabilia ibi:ſed q;uis dos
ptātis iure,quaſi dicat vt mortuo viro pater reaſſumit:
aut ſaltē retinet poteſtatē ſic ratione ptātis.cogitabitis.
¶Facit ad hoc q̃ſtio poſita ꝑ do. Bart.de bellēxi.in ad-
ditiōe.c.cū oēs.extrà de teſta. vbi dicit,pone ꝙ clericus
fecit teſtamētū cū duobꝰ teſtibꝰ,& demū cōtraxit ma-
trimoniū cū vnica & virgine, & ſic amiſit hoc priuile-
giū poſito ꝙ eſſet ĩ terris imperij, qd' clericus cōiugatꝰ
nō retinet priuilegiū clericale : niſi in duobꝰ caſibus:de

An vxor trāſeat ĩ ptātem viri.

An mulier mortuo marito recidat ĩ ptātem patris.

Caſus poſitio.

quib⁹ in.c.j.de cleri.cõiuga.lib.vj.mortua prima vxore,iste iterũ incipit esse clericus:& viuit clericaliter,deinde moritur nulla facta mẽtione de suo priori testamẽto:quærit̃ vtrum instituti in illo testamẽto debeant admitti:dicitur credere q̃ nõ,& dicit pro hoc esse tex.in.l. qđ dicitur.§.miles testamentum.ff.de testa.mili.

In textu ibi

Ne peult faire.

An contractus à muliere sine licentia viri fact⁹ valeat.

1 POnamus† q̃ faciat cõtractũ absq; licẽtia & autoritate mariti,vel qđ faciat testamẽtum, an sint ipso iure nulla. videt̃ q̃ sic:qa act⁹ fact⁹ cõtra legẽ ẽ null⁹.l. nõ dubiũ.& ibi plenè do.me⁹ Iasõ.C.de legi.de q̃ mãria vide p Felinũ i.c.sicut.i.xiij.col.extrà de re iudi.Alex.in cõsi.xxiij.incipien. viso pcessu.in.iiij.volu.& maxime qa apponit̃ solẽnitas q̃ est de forma actus. & iõ videt̃ esse null⁹,si nõ seruet̃ solennitas. Bald.in.l.j.C.q admit. Barba.cõsi.xij.in.iij.colũ.in.j.volu.Soci.in consi.cxij.& repetito in cõsi.clxxij.in.vj.col.versi.sexta difficultas:&
2 maximè qa apponũtur hæc verba,nõ põt:†q̃ important necessitatẽ pcisam.gl.est no.in.c.j.de reg.iur.in.vj. do.me⁹ Ias.in.l.gallus.§.j.ff.de lib.& posthu.& in.l.j.in pri.ff.de verb.obli.vbi dicit q̃ talia verba priuãt potẽtiã,& reddũt actũ in contrariũ factum nullũ.faciũt quę dicit Panor.in.c.si quis.in.v.col.extrà de foro compe.

☞ ADDITIO. Io.lupus in repetitiõe rubrice de dona.inter virũ & vxorẽ.§.68.i j.&.ij.col.tenet talẽ cõtractũ esse nullũ ipso iure. Et aduerte ad vnũ qđ dicit Matthæ⁹ de Afflictis i cõstitu.regni Siciliæ,q̃ incipit,appellationũ tpa.in.x.nota. qđ licet annullatio act⁹ sit pœna,tñ Bal.in.c.sup lr̃is de rescriptis,dicit hoc nõ esse verũ, qñ annullatio fit ex defectu solẽnitatis. ✱ ¶ Adde q̃ dicit idẽ dñs me⁹ Ias.in.l.qđ scimus.colũ.ij.ff.de cõdictio. ob causam causa data.Et
3 aduerte,† q̃ vbi cõtractus est nullus, nõ est opus reuocatiõe.Ludo.roma.in cõsilio suo.clxxj. Aduerte etiã q̃ in eodẽ libello põt peti q̃ cõtractus dicatur & declaret̃
4 nullus:& si sit aliqs,q̃ rescindat̃. †& sic in integrũ restitutio & rescisio possunt simul cumulari.Ita dicit Alberi.de Rosate.in.l.cõductores. C. de locato.vbi dicit esse opinionẽ Innocentij quæ obseruat̃ & practicatur.

SED in hoc casu dici posset cõtractũ nõ esse nullum ipso iure.Primò:qa lex nõ loquit̃ phibitiuè,sed solũ loquit̃ nõ pmissiuè:& iõ act⁹ nõ est null⁹,nisi expssè dicat̃,ita pbat tex.in.l.fi. ad finẽ iuncta.l.pcedeñ.& ibi Salice.C.de sentẽ.ex picu.recitañ.& do.me⁹ Ias.in.l.j.C. de sũma trini.& fide catho.¶ Tu dic q̃ est null⁹,vt i terminis tenet Bald.in.l.duob⁹. ff. de vulg.& pupillari.& Ang.i cõsi. clxx.alt̃.p Io.lupũ i repetitio.rub. de dona-
5 tio.iter virũ & vxorẽ.§.68.nu.v.¶ Nunqd aũt talis cõtrac⁹ fact⁹ nõ seruata solẽnitate sit tut⁹ i foro cõsciẽtię. ¶ Videt̃ q̃ nõ,p ea q̃ dicit gl.& ibi Bal.in.c.q̃ i ecclẽiarũ.

Statuta seruãda i foro cõsciẽtiæ.

6 de cõstitu.q̃ dicit. †q̃ statuta sũt seruãda i foro cõsciæ: & dñs me⁹ Ias.in.l.si post diuisionẽ.in.ij.col. ff.de iuris & fac.ignorã.¶ Tu tñ dic q̃ est validus i foro cõsciẽtię: put dicit Panor.in.c.relatũ.le.j.in.vj.col.extrà de testibus.quę allegat dñs me⁹ Ias.in.d.l.si post diuisionẽ.in vlti.col.idẽ Ias.in.l.si nõ sortẽ.in pri.ff.de cõdi.indebi.& §.sed iste.in.xxiiij.col.isti.de actio.& i gl.seq.versi.p.xj. limitatiõe.& an possit huic statuto renũtiare,vide Feli. in.c.si diligẽti.in versicu.scđm correlariũ.extrà de foro cõpe.¶ Aduerte etiã,qa videt̃ q̃ possit conueniri mortuo marito:p ea quæ dicit Boeri⁹ in cõsuetu.Bituriceñ. titu.de cõsuetu.iuris status psonarũ.§.iiij.in glo.v.quæ incipit,istud videtur.ibi,sed quid vxor contraxit.

In textu ibi

Contraulx entre les uifz.

DE materia huius articuli vide Boeriũ in cõsuetu. Bituricẽ.tit. de cõsuetudi.iuris status personarũ. §.iiij.in gl.ij.illi⁹.§.vbi multa dicit: & vide ea q̃ dicit in
1 gl.istud videt̃ superfluũ.†vbi quęrit,an si mulier cõtraxit cõstante matrimonio:& fuerit reuocat⁹ cõtrac⁹ ante mortẽ mariti, an mortuo marito teneat: ibi vide.& Bar.& Alexã.in.l.cũ dñs. §.fili⁹. ff.de peculio legato.& dixi hĩc añ.Et intellige,q̃ nõ valet cõtractus,etiã si mulier esset emãcipata: vt dicit idẽ Boerius in supradictis consuetu.tit.de cõsuetudine matrimonij.§.j.in fi.gl.

DIc quòd ista cõsuetudo est fauorabilis & itroducta fauore mulierũ propter earũ imbecillitatẽ:vt dicit Rapha.Fulgo.in cõsi.xxxix.qđ incipit, ad id de q̃ quærit̃,in vlti.colũ.& ista ratio videt̃ p expssa in consuetudine nr̃a:cũ ista cõsuetudo nõ põt videri facta ex alia causa.arg.l.milites agrũ.ff.de re mili.ista i specie tenet Frãciscus de Aretio.in.l. mutũ.in.iiij.colũ.ff.de acqui.hęredi.ita etiã dicit Bal.in.l.ij.C. de adoptio.& in.l. ij.C.de rescindẽ.vẽditio.q̃ cum soleãt vt plurimũ cõtra ppria cõmoda laborare,æquũ fuit iducere & rationabile,vt in cõtractibus suis adhiberet̃ licentia & autoritas mariti:& ne etiã mariti de quorũ prẹiudicio tractatur in contractibus mulierũ sine eorũ factis pro vxoribus earũ tenerentur.iuxta rubrum & nigrum,ne vxor pro marito,vel maritus pro vxore.

Cõsuetudinis huius rõ.

2 EXtende hanc †consuetudinẽ habere locũ etiam in distractu occurreñ.identitate ratiõis,argu.glo.vnicæ & singularis.in.l.iij.§.iudicio cõtrario.ff. de contra. iudicio tutelæ: & illã dicit vnicã ad hoc Bal.in rub.extrà de iureiu.& Bal.Bar.& alij i aut.sacramẽta puberũ.
3 C.si aduer.vẽditio.†nã eadẽ est lex cõtractus & distractus.C.de nuptijs.l.neq;.la.ij.faciunt q̃ dicit Barto.in.l. iij.§.item labeo.ff.de vsucapio. & faciunt q̃ notant do-
4 cto.in.d.§.iudicio cõtrario.ff.& ibi Bald.dicit,†q̃ si ex statuto soluatur gabella ex contractu,ita etiã ex distractu:dũmodo non fiat per solutionẽ. hinc dicit Spec.in
5 tit.de locato.§.nũc aliqua. versic.xcvj.†q̃ sicut ex venditione debet̃ laudemiũ, ita etiã si ab illa discedatur de consensu partiũ.Io.an.in additio.ad Specu.ibi.

Cõsuetudinis addi[tio].

Contractus & distractus eadẽ...

6 EXtende scđò †& amplia habere locũ etiam in qsi cõtractu,ex idẽtitate rõnis:cũ vt dicit Bar.in.l.mo-
7 re.in prin.ff.de acqren.hęredi.†q̃ statutũ loquens in cõtractu mulierũ habet locũ etiam in aditione hæreditatis:vt tenet dñs Ias.in.l.barbarius philippus.in.vj.col.ff. de offi.præto.p Francis.de Aretio.in. d.l.more.i princ. & in.l.mutum.in.iiij.col.ff.de acquiren.hæredi.

Ad...

8 EXtende & tertiò †hãc nostrã cõsuetudinem, etiã si mulier vellet cõtrahere p pcuratorẽ,puta qa cõstituit Titiũ pcuratorẽ suũ ad cõtrahendũ cũ aliq̃: ita videt̃ dicere Bar.i.l.apud iulianũ.§.fi.i.fi.ff.qb⁹ ex cau.in
9 possess.eatur:dicit tñ ibi esse cogitãdũ:†eò qa statutum ☞ nõ extẽdit̃ ad casum fictũ.¶ Prout notat Bal.in.l.ij.C. quorũ appel.nõ recipi. Bar.in.l.ij.§. volũtate.ff.sol.matri.Cardinalis in.c.is qui.de spõsalib⁹.plenep Albertũ brunũ in suo tractatu de cõstitutionib⁹.in verbo,fingere,& fictio. ✱ ¶ Prout est qñ mulier contrahit p procuratorẽ:

Ad cõtrac. p pcuratorem.

curatorē,ac si p se contraheret.& idē dicendū est in hac nostra cōsuetudine qñ contraheret p procuratorē.primò qa eadē solēnitas debet īteruenire in cōstitutiōe ꝓcuratoris q̄ debet īteruenire si mulier cōtraheret p seipsam: istud ꝓbat̄ in his q̄ notabiliter tradit Bar.in.l.ij.§.fi.ff.
10 q petāt tutores.& in.l.iij.in prin.ff.rē ratā haberi. †vbi dicit ꝙ qñ minor pōt esse ī iudicio sine autoritate tutoris,poterit etiā cōstituere ꝓcuratorē sine autoritate tutoris:sed qñ nō posset esse ī iudicio sine tutore, nō poterit cōstituere ꝓcuratorē sine autoritate tutoris:videret̄ tñ ꝙ hæc rō posset euitari, dicendo in eo q est inhabilis de iure cōi,secus in eo q est inhabilis ex statuto,in q̄ nō ita de facili fit extēsio.dic tñ ꝙ idē debem⁹ dicere ī materia statuti.¶Tū primò qa faciliter fieret fraus statuto, si mulier posset cōtrahere p procuratorē:iō ne fraus fiat legi statutariæ iste casus etiā debet ītelligi in statuto.argumēto.l.pupill⁹.§.j.ff.de autori.tut.&.l.fraus.&.l.cōtra.ff.de legi.¶Tū scd'ò,qa hic act⁹ fict⁹ subrogat̄ loco viri:cū ꝓcurator verè cōtrahēs repsentat ꝑsonā mulieris,& ei⁹ noīe cōtrahit̄:vt ī regula.q p aliū.ff. de reg.iu
11 ris.& i.l.ita aūt.§.gessisse.ff.de administra.tuto. †vñ sicut dispositio facta à statuto de ꝑsona vera trahit̄ ad fictā q̄ verā ꝑsonā repsentat,l.postulāte.ī prin.& ibi Bar. ff.ad trebel.facit.l.libertū.§. senatuscōsul.ff.de ritu nup. ita & facili⁹ dispositio facta de vero꜒ cōtractu trahit̄ ad fictū,q subrogat̄ loco veri:& qd' hoc sit verū tenet Bar. exp̄sse ī terminis nr̄is.i.l.ij.§.libert⁹.ff. de lega.p̄stā.vbi dicit,ꝙ statutū ꝓhibens vxorē cōtrahere sub pœna cū bānito habet locū etiā in cōtrahē.p ꝓcuratorē. faciunt q̄ dicit Fran.de Are.in.l.si seruus.ff.de acquirē.hære.

Deposi-tio facta de perso na vera trahitur ad fictā.

12 Extende quartò†& amplia p̄dictā nostrā consuetudinē in renūtiatiōe ex idētitate rōnis, scd'm Bal.in rubri.& i.l.j.C.de pactis.& i.l.pactū.i.xxj.q.C.de colla.
13 vbi limitat,facit.l.si ad resoluēdā.C.de p̄dijs mino. †Si tñ fieret donatio mulieri,posset illā repudiare sine licētia & autoritate mariti.Ita dicit & tenet Feli.i.c.q̄ i ecclesiarū.in.xvij.col.versi.similiter cōsuluit Paul⁹.idē tenet dñs meus Ias.in.l.fi.in.viij.col.ff.de cōstitu.principū.Et istud erit pro.xij.limitatiōe sequenti,vbi dicetur.

Ad renūtiatio nem.

14 Extende quintò †& amplia p̄dictā nostrā cōsuetudinē hr̄e locū etiā in quittatiōe seu liberatione, seu pacto de nō petendo.Ita tenet Bart.in.l.si vn⁹.§.pactus ne peteret.ff.de pac.& ibi do.me⁹ Iason.istud tenet cōtra Alex.Mouet̄ primò,qa pactū dicit̄ esse cōtract⁹,vt est gl.singu.in.l.j.ī prin.ī'glo.magna.ad finē.ff.de actio. & oblig.& plenè p eū in.l.iurisgentiū.§.sed cū nulla.ff.
15 de pac.†si dicat̄ ꝙ est contractus,sed īpropriè,cū nō sit vltro citróq; obligatori⁹,l.labeo.§.cōtractū.ff.de verb. sig.ergo nō habet locū ī statuto:cū statuta sint ꝓpriè ītelligēda,& nō extendēda ad casum īpropriū.tex.d.l.j. §.si is q nauē.ff.de exercit.actio.¶Dico ad hoc & respō
16 deo†qd' vbicūq; in statuto nō pōt assignari nisi vnica rō,illa habet̄ pro exp̄ssa. Gl.est in.l. q̄uis.& ibi Bald.& Pau.de cast.C.de fideicōmis.De q̄ regula plenè p dñm meū Iasonē in aut.q̄s actiōes.in.vij.colū.C.de sacrosan. eccle.vbi etiā quęrit:qd si sint duo aduocati cōtrarij,qa vn⁹ dicat ꝙ nō potest assignari nisi vnica rō:ali⁹ dicat, ꝙ immò plures.qd dicēdū in dubio?Et dicit ꝙ vt possit fieri extēsio p̄sumendæ sunt plures.Idē do.me⁹Iason in.l.certi cōdictio.§.qm̄.in pe.col.ff.si certū peta.& in.l. j.in.iij.col. C. de succes.edicto.Feli.in.c.si qñ.in.viij.col. extrà de rescri.& i.c.cū oēs.in.xiij.col.extrà de cōstitu.

Ad quittationē.

Pactum de nō petendo.

17 Et tūc dic,ꝙ illo casu fit extēsio ex idētitate illi⁹ rationis:†& licitū est arguere ad casum q sublata & impropria signifi. cōtinet̄, vt est in aut.vt hi qui obli. phib.in prin.i verbo,ad curationē.colla.vj.Et ibi Ang. notat.& gl.i Clemē.j.in verbo, eligat̄.& ibi canonistæ. de elec.do.me⁹ Iason i.l.j.i fi.j.col.ff.de vulga.& pupil. & in.l.emācipata.i vlti.col.§.q admitti.& in.l.fi.in.vij. col.C.de edi.diui adri.tollē. Alex. cōsi.lxvij.in.ij.col.in j.volu.& in cōsi.xxiiij.in fi.in.ij.volu.Sed hui⁹ statuti rō nō pōt assignari nisi vnica.s.ꝓpter fragilitatē sexus,& imbecillitatē itellect⁹, vt notat Bal.i.l.ij. C.de adoptio. & in.l.ij.in.ix.q. C.de rescin.vēdi.& Frācis.de Are.in.l. mutū.in.iiij.col.ff.de acqr.hęred. igit̄.Et ita hec tenet ēt do.me⁹ Iason(quē oīno videas)i.l.siue apud acta.in.ij. col.C.de trāsac.& in.l.fi.in.viij.col. C.de cōsti.pri.Et de p̄dictis oībus vide dñm meū Ias.in.§.omnium.insti.de
18 actio.i prin.vbi in prin.in.vj.col.q̄rit, †an istud statutū seu cōsuetudo habeat locū in donatiōe causa mortis?& dic ꝙ sic.Itē extende ꝙ etiā intelligit̄ si fiat ī re minima. Soci.in cōsi.cxij.& in cōsil.clxxij.in.vj.col.licet de minimo nō sit curandū:qd' & qūo hoc sit, plenè p Corsetū in tractatu suo de potestate regia, in q̄stione sua quarta,post illam, vbi fecit tractatū de minimis. ¶Extende etiam si sit extra patriam,dū tamen sit de hac patria.vt tenet ī simili Bal.in cōsilio suo.cccxxxv.lib.iiij.& Ang. aret.in.§.ex non scripto.institu.de iure naturali.

Ad donationē cā mortis.

ADDITIO. Vide de hoc Hippolytū de Marsilijs in.l.fi.nume.cxlij.de iurisdictio.omniū iudicum,vbi in terminis p̄dicta allegat.& ibi ēt ponit an statutū liget subditū extra territoriū. * ¶Boerius p̄dicta allegat in consuetudi. Bituriceñ.titu. de consuetu.iuris status personarum.§.v.in glo.fina.& amplè per Alexan. in consilio suo.cxvj.in.vj. volumine.quem videas,cum casus euenerit.

19 Limita †hanc nostrā cōsuetudinem nō habere locū in datione vel acceptatiōe pignoris;:qa eò ꝙ consuetudo ꝓhibet ꝑsonam cōtrahere, non cōprehenditur datio vel acceptatio pignoris.ita Bart.in.l.in quorū.ff. de pig.Hinc p hoc infert Cy.in.l.fi. C.de rebus alie.non alie.quē refert & sequit̄ do.me⁹ Ias.in.l.principalib⁹.ff. si cert.pet.& in.l.iij. C. de iure emphy. qd' si duo Barones fecerūt adinuicem ꝓmissiones sub pœna,ꝙ vn⁹ nō acquireret ī territorio alterius:ꝙ si vn⁹ ex mutuo dato
20 accipiat pign⁹ in re immobili, nō incidit in pœnā.†qa acceptio pignoris vel datio nō ē alienatio,maximè cū ex eo nō transfert̄ dñium:& vide de hac materia plenè p eundē do.meū in.l.j.§.p seruū corpaliter.ff.de acqrē. posses.vbi sublimitat, nisi hypothecatio sit ꝓ tāta q̄titate,ꝙ nō est spes luendi. Per p̄dicta posset inferri ad q̄stionē super q̄ in facto scripsi:nūqd homo manusmortuæ qui nō pōt alienare mansum manusmortuę:possit ꝓ mutuo aut ꝓ redditu annuo hypothecare mansum? Aduerte:qa si bene videant̄ verba nostræ cōsuetudinis infrà ī tit.(Des mainsmortes).§.(lhōme de mainmorte peult vēdre)prohibet̄ & ꝑsona,& res alienari.iō qa sub simplici cōtinebit̄ mixtū:videndum erit sub quo simplici continebit̄ mixtum:& ibi dicā plenè:sed nunc nō decido:eò qa sunt multi ꝓcessus sup illa cōsuetudine ī hac ciuitate Heduēñ.Tu tñ dic ꝙ etiā mulier nō potest p̄dicta facere p hāc cōsuetudinē q̄ est multū ḡnalis, cū dicat ꝙ nō possit facere cōtractū, & non dicit simpliciter ꝙ nō possit alienare.& hoc est clarum.

Datio et acceptio pignoris mulieri nō ꝓhibita.

Quæstio.

Tutrix filiorum cōtrahit sine consensu mariti.

Limita secundo †nō habere locū prædictā nostram consuetudinem qn̄ mulier esset tutrix suorū filiorum, qa tūc posset cōtrahere pro illis sine licētia mariti, & maritus esset obligat⁹. Ita tenet Alexā. in apostil. ad Bar. i. l. ob maritū. C. ne vxor ꝓ marito. & alibi alleg. l. penul. C. in qui. cau. pign. tacitè cōtrahat. Et istud dictū alibi nō legi. Sed tn̄ adhuc dubito: nūqd illa lex penul. quæ tm̄ loquit̄ in bonis q̄ administrauit mater tutrix ante matrimoniū perfectū & cōsummatum cū secūdo marito. ¶ Sed nūc an possit intelligi de cōtractibus qui fiunt à muliere maritata, sup bonis filiorū suorū, q̄rum est tutrix, an possint fieri sine licētia & autoritate mariti: & an valebit cōtractus nō seruata solēnitate nostræ cōsuetudinis: Habeo nūc casum pro q̄dam vicario de Beliniaco: q petit à quadā muliere sex grossos provno mortuario, q̄s ei promisit dicta mulier soluere ꝓ mortuario filij sui ex ei⁹ primo marito, cui⁹ est tutrix: & maritus su⁹ opponit ꝙ promissio nō valuit: qa non interuenit licētia sua, neq̧ ei⁹ autoritas. Itē hoc casu maritus nō est p̄sonaliter obligat⁹: vt tenet Alberi. in. d. penul. l. ex quo videt̄, ꝙ tm̄ sint eius bona in subsidiū obligata. & iō dicit Bald. ibi ꝙ bona mariti matris sunt tacitè hypothecata, matre existēte nō soluēdo. Cogita, qa credo ꝙ in his casib⁹ mulier & marit⁹ teneant̄: sed requirit̄ in hoc autoritas mariti, & i hoc est magna limitatio ad hāc nostrā cōsuetudinē, vt dicūt quidā ꝓpter cōsuetudinē nostrā: q̄ habet ꝙ mulier ad secunda vota trāsiens nō perdit tutelā: sed debet cauere marit⁹: & q̄dā sunt in hac opinione. nō pono pro cōstanti. Dicā infrà versi. & intellige. ¶ Vide de dicta. l. penul. C. in qb⁹ causis pign⁹ tacitè cōtraha. Nicolaū boerij in consuetudi. Bituriceñ. titu. de cōsuetu. iur. stat. perso. §. fi. in fi. illius tit.

Dubiū.

Casus.

Et cōtrahit ad pias cās.

22 Limita tertiò †cōsuetudinē nostrā non habere locū in cōtractu vel obligatiōe ad pias causas, in quib⁹ solēnitas nostræ consuetudinis nō requirit̄: cū pia causa tali statuto non subiaceat. Panor. in. c. relatū. extrà de testa. ꝑ illū tex. l. gn̄ali. C. de sac. sā. ec. Bal. & Salice. i aut. cassa. C. eo. de facrosan. eccle. Io. and. & Anto. in. c. in præsentia. extrà de ꝓba. vbi doctores limitāt. Hinc Bal. cōsi. suo. xciij. in. ij. pte dicit qd' stāte tali statuto valet testamentū ad pias causas. & Alex. in cōsi. cix. in. iiij. colū. in iiij. volu. †Et iō idem si mulier mercatur aut cōtrahit in his q̄ concernunt alimēta, cū fauor alimentorū & causa pia æquiparātur: vt satis notat do. me⁹ Iason in. l. j. C. de fideicō. Cogita qd dicendū esset in hoc casu: & qa non pono pro cōstanti, non pono pro limitatiōe ad p̄dicta nostrā consuetudinē. ¶ Nūquid aūt possit facere vxor eleemosynā de bonis mariti. vide Host. in sum. de peni. & remis. & alia allegata p Nico. boerij in consue. septenæ Bituriceñ. §. iiij. in glo. istud videt̄ superfluum.

Pro alimentis. 23

Eleemosyna.

Obligat se alieno nomine.

24 Limita quartò †cōsuetudinē nostrā nō habere locū qn̄ se obligat alieno noīe, puta ꝓcuratorio: qa potest nō seruata solēnitate nostræ cōsuetudinis, secūdum Ludo roma. Alex. & do. meū Ias. in. l. q̄sitū. ff. de in ius voc. ꝑ. l. cū mandato. ff. de minori. Et idē tenet Paul. de castro, vbi limitat in. l. cuicūq̧. §. si ab alio. ff. de instito. actio. facit ꝙ dicit Angel. in. l. q̄uis. i prin. ff. de acq̄. pos. & dicit se cōsuluisse Florētiæ qd' si ex forma statuti (vt hic in casu nostro) mulier nō possit se obligare sine aliq̄ solēnitate: nō obstante illo statuto, si mulier cōstituatur ꝓcuratrix alteri⁹: valet quicquid facit in p̄iudiciū mandantis: licet nō teneat quò ad obligandū mulierem nec maritū pro ea, qui hoc casu nō tenebitur ꝓ muliere: & facit tex. in. l. sed & si qs. §. fin. ff. de instito. actio. & l. j. §. cuius aūt conditionis. ff. de exercitoria. & est ratio, qa imputet sibi dn̄s qui talē constituit procuratorē sibi. Et vide Bal. in. l. minor autem. ff. de minoribus.

Et intellige p̄dicta in mādato qd' ab hoīe in p̄iudiciū ipsi⁹ mādantis dat̄: qa in mādato qd' dat̄ à lege vel hoīe, vbi agit̄ de iteresse publico, dubiū eēt, puta i casu. s. posito: an mulier tutrix suorū filiorū habens mādatū ab hoīe & à lege, possit se obligare sine licentia sui mariti. Et aduerte, qa eadē ꝓhibitio q̄ fit minori in administrādo ꝓpria, sic ēt fit i administrādo aliena: qa nō pōt eē tutor & sic administrare. l. fi. C. de legi. tuto. l. nō solū. §. si libert⁹. ff. de excusa. tuto. ¶ Per q̄ dico & cōcludo qd' sicut ꝓhibet̄ mulier cōtrahere i reb⁹ ꝓprijs sine licētia mariti, sic etiā in reb⁹ filiorū & bonis q̄rū est tutrix nō pōt cōtrahere sine licētia & autoritate mariti: & ideo cogita ad secūdam limitationē suprà positam. Conclu...

25 Limita quintò †cōsuetudinē nostrā nō habere locū in cōtractib⁹ vtilib⁹: qa mulier pōt tales cōtractus facere, nō seruata solēnitate cōsuetudinis nr̄æ: secūdum Bal. in. l. neq̧ tutores. C. de inuti. stipula. Faciunt q̄ dicit Bal. in. l. j. ff. de acqrē. hęredi. Faciūt q̄ dicūt Ange. Alex. & alij. in. l. mutū. ff. de acq. hęredi. & dicit Pau. de ca. qd' i illo casu allegato p Ang. ibi habuit semel cōsulere Florentiæ: sed nō potuit tm̄ cātare qd' iudex voluerit ꝓ eo ferre sn̄iam, qa nesciuit tūc allegare decisio. Ang. ¶ Vide q̄ in simili dicit Io. sanxon i consue. Turoneñ. ti. (des successions des gēs roturiers) arti. viij. Et iō dicit Pau. de ca. in consi. cccxxiij. qd' incipit, videt̄ dicendum. ꝙ sn̄ia lata pro muliere nō seruata forma statuti est valida. Contra... here p... cōtrac... vtilem...

Et istam decisionē allegat etiā dn̄s meus Iason in. l. nō eo minus. C de ꝓcura. vbi probat hoc esse verum p theoricā notabilē, quam cōprobat quinq̧ decisionibus. s. †ꝙ vbicūq̧ à lege vel statuto, i aliquo actu requirit̄ certa solēnitas fauore alicui⁹: valet actus sine illa solēnitate, qn̄ tendit in ei⁹ fauorē: aliàs illud qd' est introductū in eius fauorē, redūdaret in ei⁹ dānū. contra. l. qd' fauore. C. de legi. ¶ Hinc dicit Bal. in. l. neq̧. C. de cōtrahen. & cōmit. stipu. †ꝙ statutū disponens ꝙ in cōtractu mulierū requirat̄ solēnitas, intelligit̄ de cōtractibus dānosis nonvtilib⁹: faciūt ad p̄dicta q̄ dicit idē do. me⁹ Iason in. l. iusiurandū qd' ex conuentione. §. pupillus. in pe. & vlti. colū. & in. l. q iurasse. in. j. colū. ff. de iureiur. & in. l. is cui bonis. in. j. no. ff. de verbo. oblig. ¶ Sublimita tn̄ prædictā limitationē, nisi ab initio dū actus gerebat̄ fuerit oppositū per partē aduersam in cōtrariū, videlicet ꝙ nō pōt talē actū facere sine licētia mariti. Quia talis oppositio postmodū reddit actū nullum etiā si fuerit vtilis vxori: ita notabiliter tenet Bald. in. c. j. de rescriptis: sic limitans & intelligēs. d. l. nō eo minus: & de hoc videat̄ per Io. lupū in repetitio. rubri. de donatio. inter virū & vxorē. §. lxviij. in. ij. col. vbi plura ad hoc allegat q̄ vide. ¶ Et vide an cōtractus fact⁹ in vtilitatē ecclesiæ nō seruatis solēnitatibus valeret. ꝑ eundē dn̄m meum Ias. in. l. potuit. in. ij. col. C. de iure deli. faciunt ad confirmationē prædictorū infinita q̄ dicit Feli. in. c. dilec⁹ filius. le. ij. in. v. colū. in. viij. cōclusione. extrà de rescrip. & idē Feli. in. c. edoceri. in fin. vj. col. extrà de iudi. ¶ In cōtrarium videnē facere q̄ dicit Bart. in. l. cū hi. §. causam aūt. ff. de transac. per tex. in. l. si fundus. ff. de re. eorū. vbi dicit †ꝙ alienatio rei minoris vel ecclesię nō potest fieri sine so-

26 Dicitur... nodis... le.

27

28

sine solēnitate:licet sit euidēs vtilitas pupilli vel eccl'iæ. facit fortiter text.in.c.j.in versic.p̄sertim.de re.eccle.non alie.in.vj.vbi dicit̄ q̄ etiā si alienatio rei ecclesiæ fiat in euidentē vtilitatē vel necessitatē ipsius,nō valet nō seruata solēnitate.cogita quid dicendum ex prædictis.

Quæstio nota tu digna,

29 SED iuxta p̄dicta quæro †pone q̄ maritus alicuius mulieris est ī carcere:mulier verò vt eū liberet se obligat alicui,vel vēdit aliquā rē sine autoritate mariti: quāquidē autorizare nō potest.l.qui in carcerē.cū ibi no.ff.qđ me.cau.an valeat talis cōtractus initus p̄ mulierē qui est factus in vtilitatē mariti; eò q̄a ex pecunijs cōtractus liberatur maritus à carcerib⁹. vide ad hāc.q. Roma.in cōsi.cccxvj.inci.circa p̄positā cōsultationē.in ij.volumi.vbi satis videt̄ tenere q̄ valet cōtractus non seruata solēnitate.& multa ibi adducit pro corroboratione sui cōsilij,q̄ sunt notāda:maximè,q̄n probat etiā
30 †q̄ in p̄batione alienatiōis rei non nocet q̄n alienatur pro redemptione suorū,vt patet in aut.siue à me.C.ad
31 velle.vbi est tex.†q̄ mulier q̄ aliâs dotē alienare nō poterat,pōt alienare pro redēptione suorū.faciunt q̄ dicit Bal.consi.ccxiij.incip.occurrit dubiū in.ij.volu.vbi di
32 cit†q̄ filiusfamilias qui est p̄hibit⁹ alienare sine autoritate patris,pōt alienare ad redimendum ipsum patrē à carcerib⁹.ita facit qđ consuluit Roma.in.d.cōsi.cccxvj. qđ incip.circa propositā consultationē.vbi consuluit
33 †q̄ statutū prohibens cōtrahere minorē sine autoritate tutoris,nō habet locū q̄n contrahit ad redimendū se à captiuitate,& maximè hoc itellige esse verū q̄n interpositū est iuramē.ita tenet Bal.incōsi.suo.v.in.v.volu.

FAcit pro hoc textus multū singularis i.l.si captiui. C.de ep̄is & clericis.& q̄ amplè dicūtur per G.Benedicti in sua repetitio.c.Raynuti⁹.inverbo,& vxorem noīe Adelasiam.nu.830.de testamē.vbi idē dicit in illo qui nō redimit aīam defuncti.Ex quo in casu emergēti dixi q̄ fili⁹ minor.xvj.annorū qui se obligauerat p̄ patre infirmo excōicato vt absolueret̄,& in terra cœmiteriata sepeliret̄,nō erat restituendus, q̄m ad hoc tenebatur.vt satis ibi declarat idē G.Benedicti,quē videas. Immò etiā si post mortē nō curauerit fili⁹ facere absoluere patrē,videt̄ q̄ priuādus sit hæreditate.vt ibidē dicit:saltem quò ad vires hereditarias,& nō vltrà. ¶Vide quæ in simili dicit Nicol.boerius ī cōsue.septenæ Bituriceñ. ti.de iurisdi.om.iudi.§.xij.in glo.fi.quasi in fine.vbi di
34 cit†q̄ iura loquētia de redemptione captiuorū habent locū in captiuis pro maleficio.& alle.text. singu.q̄ ille qui nō est dñs hoc casu pōt vēdere rem dñi, & tenetur dñs habere ratum.tex.est i.§.fi.est sub.§.sed hęc.in aut. vt cū de appel.cog.& glo.in ver.debitis.colla.viij.

In obligatione ex delicto.

35 SExtò limita†hāc nostram consuetudinē non habere locū in obligationibus quæ ex delicto vel q̄si descendunt: q̄a tunc mulier astringit̄ etiā non seruata solēnitate,scđ'm gl.inverbo,earūdem.& ibi Bar.& alij in l.si qs in tātā.C.vñ vi.& Bar.i.l.is cui bonis.ff.de verb. obli.Matth.mathesil.in notabili suo.clxviij.facit glo.in c.ex parte.§.quāq̄.ff.de in rē verso.& ita do.me⁹ Ias.in l.si vnus.§.pactus ne peteret.q̄ prædicta allegat.ff.de pactis.¶Vide Nicol.boerij in cōsuetu.septenæ Bituriceñ. titu.de consuetu.iuris status personarū.§.iiij.in gl.nota
36 q̄ licet vxor.vbi dicit etiam †q̄ mulier infamis quę est meretrix potest cōueniri pro debito ciuili.secundū Io. de Platea in.l.ij.C.de exac.tribu.lib.x.

Contra

37 SEptimò limita † hāc nostram cōsuetudinem,q̄n filia cōtrahit cum patre ei remittēdo:quia tūc valet contract⁹,& consuetudo prohibens mulierē contrahere sine solēnitate aliqua,nō habet locū in patre p̄pter naturalem affectū patris.ita dicit Bal.in.l.pactū.in.xxj.q.C. de colla.Alexā.in cōsi.cvj.inci.quo ad p̄sens q̄situ.in fi. in.j.vol.per.l.Aurelius.§.Titius testamēto.ff.de lib.leg. & vide Alexā.in consi.xxix.inci.p̄clare.in pe.col.in.iij. volu.do.me⁹ Ias.in.l.transactionē.C.de transactio.& in l.p̄ses prouinciæ.in.ij.col.C.de trāsac. & in.d.l.pactū.in fi.C.de colla.vbi plenè:sed quodāmodo videt̄ q̄ limitatio nō sit tuta, per ea q̄ dicit do.me⁹.Ias.in.l.pactum. maximè in casu nostræ cōsuetudinis:cū cōsuetudo ponat mulierē in potestate mariti:q̄ quidē potestas istud operat̄,q̄ est petēda à marito licētia:item etiā consuetudo posset illudi:q̄a sæpe filiæ quittarent patres eorū, & remissionē facerent:qđ esset in p̄iudiciū mariti,& videt̄ q̄ nō solū hic casus nō sit tutus, immò etiā oēs aliæ limitatiōes,cū exceptio firmet regulā in nō specificatis & exceptuatis,& de hoc dicem⁹.j.(auq̄l cas pour faict de marchandise seulement.) De hac limitatiōe vide G. Benedicti in sua repetitiōe.c.Raynutius.in verbo, duas habēs filias.nūero.251.vsq̄ ad numerū.257.de testamē. ☞vbi tenet contrariū. ¶Aduerte tñ quia etiā contractus factus per filiū cum patre pōt rescindi propter reuerentiam paternā,quæ videt̄ inducere metum,vt dicit Barba.in consi.suo. lx.in.ij.colū.in.j. vol.notat̄.in.l.j.§.quæ onerandę.ff.quarū rerum actio non datur. *

here potest cum patre,

Limitatiōes nō tutæ,

Donare cū iuramento,

38 OCtauò pro limitatiōe, vide†an mulier possit donare cū iuramēto.cogita ex his quę dicit Fran.de
39 Are.in cōsi.liiij.incipien.in causa magistri.vbi dicit†q̄ stante tali statuto q̄ mulier nō possit se obligare sine licentia viri,pōt donare cū iuramēto. Pau.de ca.amplè. in.l.si q̄s pro eo.ff.de fideius.nō pono pro cōstāti q̄ habeat locū in hac nostra cōsuetudine:ī donatiōe simplici propter cōsuetudinē eo.tit.§.vij.scriptā. quæ dicit q̄ nō pōt facere cōtractus,sed donatio est cōtractus:sed in donatiōe iurata est magnū dubium:& videret̄ q̄ debe
40 ret valere,ex his q̄ dicit ibi Areti. ¶Sed aduerte†q̄ vbi agit̄ de præiudicio tertij iuramentū nihil releuat.Alex. in consi.lv.incipien.consideratis.in fi.iij.colū.in.j.volu. ☞¶Ioā.Fab.in.l.j.C.de bonis maternis. * ¶Per hāc limitationē & decisionē obtinui his dieb⁹ qđ mulier q̄ se obligauerat cū iuramento sine licētia mariti ex quo virtute p̄cepti & monitiōis factæ in eā de soluēdo īfra tēpus,qđ contra eā potuit impetrari executoria in forma(de legitimè cōstat) & qđ ex quo fuit excōicata debitè virtute iuramēti qđ nō debuit absolui nisi mediāte solutiōe summæ de q̄ erat obligata. faciūt multa de iuramēto.s.q̄a licet lex vel statutū prohibeat contractū fauore etiā alicuius, & etiā loquat̄ in p̄sonā:tñ si cōtrahat cū iuramento validat̄ cōtractus.ita tenet plures videlicet Sali.Fulgo.Pau.de ca.& do.me⁹ Ias.in aut.sacramenta puberū.in.x.col.C.si aduer.vēdi.& ibi q̄.plures alleg.do.me⁹ qui hāc opi.tenēt,qui dicūt illā esse cōem & verā.adde Alex.in cōsi.suo.cxxv.in.j.volu.& in cōsi.
41 xxxvij.in.vj.col.in.j.vol.vbi dicit † q̄ statutū simpliciter loquēs de cōtractu illū prohibēdo sine certa solēnitate nō extendit̄ ad contractū iuratū.& idē in consi.38. in.iij.vol.Soci.in cōsi.lxxviij.in.viij.col.ibi:probat̄ etiā q̄a statutū.Feli.in.c.ij.de ma.& obedić.aduertēdū tamē q̄a Bal.in.l.nō solū.§.necessitate.in.iij.col. C de bo.quæ
42 libe.dicit†q̄ p̄ceptū guarentigiæ factū in filiū familias

Casus de facto.

fine cõsensu patris nõ obligat. ¶De hac limitatiõe, vi-
de p Ioã.lupũ in repetitio.rub. de donatio.inter virũ &
vxorẽ.§.68.in fine.¶An possit donare:vide Nico.Boe-
rij in cõsue.Bituricẽ.titu.de cõsuetudi.iur.status psona.
§.iiij.in glo.istud videẽ esse superfluũ. ¶Et aduerte, qa
videẽ quòd etiã in curia ẽpi ista statuta debeant serua-
ri.& iõ malè fuit iudicatum per officialẽ Heduẽ.aliter
agẽdo ꝙ talia statuta debeant seruari in curia ẽpi.vide
eundẽ Boeriũ in dictis cõsuetu.titu.de iurisdi.om.iudi.
43 §.xj.in gl.j.¶†Et ideo p hoc pôt decidi q̃stio de pmis-
sionibꝰ q̃s faciunt matres in maritãdo earum filias, qa
pmittunt aliquid spõso vltra dotẽ. an valeat hęc pmis.
vide eundẽ Boerium in sepedictis consuetu.titu.de cõ-
suetudi. matrimo.§.j.in glos.mag. colum.xv.vbi dicit
ꝙ nõ.¶Aduerte tñ ad practicã:ꝙ si mulier se obligaue-
rit sine cõsensu & autoritate mariti,ꝙ maritꝰ psequaẽ
cassationẽ instrumenti & cõtractꝰ via ordinaria.& hoc
casu poterit facere cassari cõtractũ.sed si mulier sit obli-
gata sub pcepto guarẽtigiæ in q̃cunq; curia,nõ audieẽ
opponẽs contractũ esse nullũ:aut cassari debere ad im-
pediendũ effectum guarẽtigiæ. & ita seruatur ĩ practi-
ca,cõtra tamen dictũ Bal.in loco hîc antè alle.

An dõa-re causa mortis.

44 NOno pro limitatione vidẽdum est†an possit do-
nare causa mortis.vide quæ dicit do.meus Ias.in
§.omnium.in.vj.colũ.institu.de act.& do.Soci.in con-
silio suo.cxij. repetito in consi.clxxij.in.vj.colũ. ¶Vide
eundem Boerium in loco hîc antè alle.

Marito diu abſẽte cõtra-here po-test.

45 DEcimò limita, †nisi maritꝰ diu peregrè absuit,&
nesciẽ vbi sit:qa vir sic se absentãdo facit se à psen
tia alienũ.l.si alieno.§.j.ff.de fideicõ.lib.& ita tenet Bal.
in.l.cõsi.488.in sua.j.pte.qd' nota.qa pôt euenire casus:
bonũ est ꝙ loco mariti absentis habeaẽ autoritas iudi-
cis.Bal.in.l.trãsactionẽ.C.de trãsact.& dicit Io.fab.in.§.
fuerat.in.j.col.insti.de actio.ꝙ si maritꝰ sit absens,vel fu
riosus,aut aliâs nõ capax ad faciendũ homagiũ de bo-
nis feudalibꝰ suæ vxoris ,ꝙ tñ vxor ppter hoc nõ pri-
uatur fructibꝰ suorũ bonorũ feudaliũ.dixi.s.in tit.(des
fiedz).§.ij.licet fuerit mihi dictũ, ꝙ istud posset esse ve-
rum in actibꝰ necessarijs,puta si mulier conueniẽ:secus
aũt in actibꝰ voluntarijs:sed ad hoc dixi ꝙ cõsiliũ Bal.
loquiẽ in actibꝰ volũtarijs.s.in cõtractibus qui sunt ab
initio volũtatis.l.sicut ab initio. C. de act. & oblig.cre-
do veraciter ꝙ si ĩmineat vtilitas mulieris,vel necessitas
ꝙ possit,aliâs nõ : & ita videẽ intellexisse Bal.in.d.cõsi.
& ita fuit iudicatũ Belnæ in magna & ardua causa:vbi
ex q̊ nõ erat ad cõmodũ & vtilitatẽ mulieris,nec eẽt ne-
cessitas:fuit dictũ ꝙ cõtractus erat nullꝰ,& ĩualidus, &
sic fuit rescissus.¶De huiusmodi autorizatiõe mulieris
faciẽda per iudicẽ in absentia viri,vel ipso p̃sente & no
lẽte autorizari.vide p Io.lupũ in repetitio.rubri.de do-
na.ĩter virũ & vxorẽ.in.§.68.suprà alleg.¶Vide Cepo.
cautela.ccxxxvij.Et qd qñ cõtractus est celebratꝰ auto-
ritate iudicis.vide eundẽ Cepo.cautela.cccxxxiij.

46 PRo vndecima limitatione dic, †ꝙ si contrahit non
obseruata solẽnitate istius statuti,ꝙ tamẽ tenetur
in foro conscientiæ.ita do.meus Ias.in.§.sed iste.in.34.
colũ.institu.de actio.& in auẽ.pręterea.in.ix.col.C.vn-
de vir & vxor.& solẽt multi aduocati dicere de his quę
tãgunt cõscientiam:me remitto ad Iaso.in.d.§.sed iste.
de actio.eo quia ibi tractat materiam conscientiæ.

Repu-diare do-natã si-bi.

47 DVodecimò limita †in donatiõe q̃ fit mulieri ab-
senti,qa potest eã repudiare sine licẽtia mariti.ita
tenet Feli.in.c.q̃ in ecclesiarũ.in.xvij.col.extrà de cõsti.
dixi suprà in.iiij.extensione:& ita etiã dicit & tenet do.
meus Ias.in.l.non solũ.§ morte.in.xij.col.ff.de no.ope.
nuntia.non credo hoc esse verum. ¶Tamẽ etiam idem
tenet Pau.de cast.in consilio.xj.incip.in causa præsenti.
alle.per do.meũ Ias.in.l.beneficium in.vj.col.ff.de con-
stitutio.principũ.Et ratio est,quia ius adeundi non est
in bonis nostris.l.precia rerum.ff.ad.l.fal.ita dicit & te-
net Ioã.lupus in repetitio.d.rub.de donatio.inter virũ
& vxo. in.§.xlvij. vbi ponit amplè, ꝙ non est par ea-
demq; ratio lucra nõ capere,& quæsita perdere.

Marito furioso existẽte.

48 DEcimotertiò limita, † nisi maritus esset furiosus,
cum consensus & autoritas illius interuenire nõ
posset.l.qui seruum.ff.de acqui.hęredi. secundum Bal.
in.l.cum hæres.ff.de acqui.hære.& istam limitationem
in simili ponit Ludo.romanus in.l.si quis mihi bona.
§.si quis in bona.ff.de acquiren.hęre.credo enim quòd
bonum esset ꝙ haberetur autoritas iudicis : vt dicitur
in limitatione sequen.

Marito existẽte ĩhabili.

49 DEcimoquartò limita,†nisi maritꝰ esset inhabilis:
qa tunc absq; eius autoritate contractus pcedit
scd'm Bal.in.l.j.C.qui admitti.hoc casu credo bonum
esse quod interueniat decretũ & autoritas iudicis.Bald.
in.l.viduæ.& in.l.si furiosi.& ibi per Bal.C.de nup.

Marito bãnito.

50 DEcimoquintò limita, † nisi maritus esset banni-
tus:quia tunc mulier sine eius consensu cõtrahe-
re potest.ita Bal.in cõsi.ccccxliiij.alle.per Bar.in apost.
in.l.ij.in.iij.col.ff.sol. mat.& in.§.voluntatem.in.ij.col.
eadem.l.& dicit Alexã.in.d.l.ij.ꝙ illa apostilla non fuit
Bar.& ideo etiam non est Alex.cogita,quia in quibus-
dam libris non est.

Si renũtiat autoritati.

51 DEcimosextò†limito etiam si mulier huic autori-
tati renũtiauerit, qa tunc hoc casu obligatur.qd'
an sit verũ,vide suprà in vltima ampliatiõe in hac gl.

52 DEcimoseptimò limita †nõ habere locum in casu
in quo procurator cõstitutus per vxorem de cõ-
sensu mariti cõtrahit:qa licet non interueniat cõsensus
mariti in cõtractu,si tamen interuenit in constitutione
procuratoris ad contrahendũ, sufficit ita per plura con
suluit Alex.in consi.suo.clxxxix.in.vij.volumine.

Quæ-stio.

SED quæro,pone ꝙ mulier habuit maritum puta-
tiuum,nũc verò habet legitimũ, an possit vendere
ad dandũ marito putatiuo pro oneribus supportatis
per eũ sine licentia legitimi mariti:vide in specie Bald.
cõsi.cxxx.inci. verus maritus nomine Henricus.in.iiij.
parte.vbi dicit ꝙ nõ.& an consuetudo quæ dicit ꝙ lu-
cra cõicantur inter virũ & vxorem habet locũ in matri
monio putatiuo.ita Panor.& Car.Alex.in.c.significa-
uit.extrà de do.inter vi.& vxo.dicã in cõsuetudine seq.

DEcimooctauò limita non habere locũ hanc con-
suetudinẽ si postmodum mulier efficiatur in sua
ptãte:qm̃ adueniente illo tẽpore contractus validabiẽ
& recõualescet,per ea quæ dicit Bart.in.l.cum vir.ff.de
vsucapio.& Panor.in.c.cũ ex officij.de pręscriptio.vbi
dicũt ꝙ superuenientia conualidat alienationẽ quæ de
iure nulla erat propter iuris defectum in alienãte tem-
pore alienationis, qd' tamen non est sine dubio, eo qa
vt dictũ est antè in glo.p̃cedenti,talis cõtractus est nul-
lus:& quod ab initio nõ valet,tractu temporis non re-
conualescit.regula iuris vulgata nõ firmatur.de reg.iu.
in.vj.Et vide quæ in simili dicit G.Benedicti in sua re-
petiti.c. Raynutius.in verbo, matrem insuper cleram.

numero

nu.12.&.13.de testamentis.vbi ponit de testamento & donatione factis per filium in potestate:an si postea effi ciatur sui iuris validentur,quæ omnia nota.

In textu ibi

Ne estre en iugement.

Mulier non pōt stare in iudicio sine viri licentia.

1 NAM dictum est suprà† ꝙ sicut mulier ꝓhibetur contrahere,ita & quasi contrahere:iō nimirū si ꝓhibetur stare in iudicio:cū in iudicijs quasi contrahat.l.iij.§.idē scribit.&.l.depositi.§.j.ff.de pec.& dicit Spe. in
2 tit.de actore.ver.quid si iurator. † ꝙ iudicia sunt quasi cōtractus.facit.l.omnē.ff.de iu.vbi dicit ꝙ iudicia sunt redacta ad instar cōtractuū:cui aūt magis assimilentur iudicia,an contractui,an vltimæ volūtati.dicit Bal.in.l.j.in vlt.col.C.de fal.cau.adie.leg.ꝙ magis assimilenť cōtractui.& idē in.l.j.in.j.no.C.de sen.q̄ sine cer.quantita. idem Bal.in.l.ab executiōe.in vlt.col.C.quorum appel. nō reci.vbi arguit de cōtractibus ad iudicia,et pone hic etiā limitationes precedentes.¶Sed an vxor possit vocare maritum in ius sine venia.vide do.Ias.in.§. pœna
3 les.col.xiiij.insti.de actio.Item† an executio possit fieri in bonis dotalibus vxoris inuito marito pro debito vxoris.vide Alex.in.l.q̄uis.ff.sol.matri.qui tenet ꝙ non. decisio.Dalphi.consi.ccccxlvij.Bar.& Alex.in.l.qūqꝫ legibus.ff.de bonis dam.

In textu ibi

Ne aussi par testament.

An mulier valeat testari sine licētia viri

1 NVnquid aūt† valeat ista cōsuetudo,per q̄ mulier prohibeť testari sine licentia & consensu mariti. Pau.de cast.in.l.ex facto.in prin.ff.de vul.& pupil.dicit
2 ꝙ nō.& dicit† ꝙ tale statutū est iniquum,& dicit ꝙ illo anno cōsuluit.& sequiť Alex.in cōsi.clv.inci.visis et accuratè.in vlt.col.in.ij.vol.& do.meus Ias.in.l.non idcirco.in.x.col.C.de codi.Alex.in.d.l.ex facto.dicit ꝙ tex.alle.ꝑ Pau.de cast.non probat opi.suā inducendo eo mō quo ipse induxit,quia non dicit ꝙ princeps hoc nō possit facere,scd'm ꝙ princeps concedēdo alicui posset facere:etiā vr̄ in dubio concedere durante morbo.tu dic ꝙ
3 optime probat,cū dicit† ꝙ iniquū reddiť rescriptū principis,etiā qn̄ ex postfacto aufert homini sanæ mentis testandi facultatē cōclusiue Ale.& Areti.in.d.l.ex facto.tenent cū Pau.& do.meus Ias.in.d.l.idcirco.& Alex.ita cōsuluit vt.s̄.dictū est.¶Quicquid sit,teneas cōsuetudinē nostram esse obseruandam Primò ꝑ regulā multū no-

Regula.

4 ta.Albe.de rosa.in.l.cunctos,in vlt.col.C.de sum. tri. & fide catho.scilicet† ꝙ si aliqd de iure nō valet,tn̄ principes faciunt de facto seruari:perinde est quoad subditos acsi de iure valeret.hinc ꝑ hoc determinat,ꝙ si statutum disponit ꝙ debitores vel fideiussores cōuenti ad vsuras non possint opponere exceptionē ꝙ vsuræ nō debeanť:

Nota casum pulchrum.

& fideiussor virtute istius statuti coactus sit soluere vsuras:si eas repetat à debitore principali,nō poterit debitor opponere ꝙ male fecit soluere vsuras, quas de iure soluere non tenebať:quia postq̄ de facto seruať statutū est perinde ac si fideiussor fuisset de iure exactus.alle. ꝙ habeť in.c.peruenit.extrà de fideius.facit gl.multū not. in.l.j.in ver.noui iuris.ī fi.ff.ꝙ quisqꝫ iuris.quē nemo alle.q̄ dicit,ꝙ si aliqd obserueť cōtra.l.nō pertinet ad illud

Dictum mirabile

edictū.& facit gl.ēt notabilis ī.l.q habebat.§.j.ff.de ma. test.q̄ colligit ex textu vnū ꝙ est mirabile:ꝙ qn̄ aliquid nō tenet de iure,tn̄ pōt exponi etiā perinde ac si valeret.

& est ista regula multum not.et dicit do.meus Iaso.in.l. vbi pactū.in pe.col.& vlti.col.C.de trās.ꝙ est signanda, quia seruiet ad infinita.idem do.meus in.l.dedi.la.j.§.si liber.in.j.col.ff.de condi.ob cau.

ET maxime etiā est seruāda nr̄a hęc cōsuetudo,cum sit æqua & iusta.Primò sic:qn̄ dr̄ ꝙ statutū ꝑ ꝙ tolliť libera testādi facultas hōi sanæ mentis nō valet,& est iniquū:hoc nō obstat:cū in casu nr̄o statutū nō tollit facultatē testandi hōi sanæ mētis:ex quo disponit in mulierib⁹,q̄ ꝓpter lubricū & fragilitatē faciliter decipiunť hinc dicit opportune Bal.in.l.ij.C.de adoptio.& doc.in l.transactionē.C.de trās.ꝙ hęc cōsuetudo est introducta ꝓpter fragilitatē mulierū & imbecillitatē:vt dixi ante. & si dicatur ꝙ Bal.& alij de qbus.s̄.loquunť qn̄ statutum est factum super cōtractibus mulierū dic ꝙ idē est in vltima voluntate.cū illa rō ita dictet, & habeat locū in testādo & disponendo in vltima volūtate sicut in cōtrahēdo vt apparet:& iō in hoc est bonū argumentū de cōtractib⁹ ad vltimas volūtates,ꝓut est doctrina Ias.in l.si diuortio.i.vj.not.ff.de ꝟb.obl.vbi dicit ꝙ illud argumētū est bonum qn̄ militat eadē rō in vno sicut in alio.

Mulieres fragiles facili me decipiuntur.

FAcit & ꝓ nr̄a cōsuetudine,quia nō tollit simpl'r facultatē testādi:si eṁ caueretur simpl'r ꝙ mulier nō posset simpl'r testari:esset bene iniqua cōsuetudo,ꝑ tex. in.d.l.ex facto.Sed solū dicit ꝙ requirať quædā solennitas maior,q̄ reqrať de iure cōi et istud est ꝓpter lubricū
5 sexus & fragilitatē mulierū:& † talia statuta requirentia maiorem solēnitatē non sunt iniqua:iō si statutū disponeret ꝙ requirereť in testamēto ꝙ interuenirent decē testes,nō esset iniquū,Bar.in.l. cunctos populos. in.iij.q. principali.C.de sum.tri.& fide cath.¶Et si dicas,ista videntur esse diuersa ꝙ testamentū requirat decē testes, et quia requirat cōsensum alicuius:quia est maior solēnitas,cū videať captatoria volūtas.dic ꝙ vbi maius est periculū,ibi maior debet esse solēnitas:et iō ꝓpter mai⁹ periculū euitandū nō debet reputari iniquū,& ꝓpter hoc tollitur fundamētū Ale.ꝙ non pōt ꝑ pactū,non pōt ꝑ statutū.¶Sed an valeat statutū,ꝙ captatoria voluntas habeat vim.vide Franci.de are.in.l.moribus.ff.de vulg. & pupil.substi.Et iō ex supradictis cū ista nostra cōsuetudo habeat motiuum rōnis,& sic dicať æqua & rōnalis.scd'm Bald.in.l.fi.C.de libe.præteri.debet obseruari & est valida ęqua & iusta.¶Sed pone ꝙ maritus noluerit dare licentiā,aut p̄stare autoritatē,licet requisit⁹ fuerit:qd fiendū.cogita ex his q̄ dixi in tit.(des iustices).§. fi.in gl.(congie & licence.)ibi:sed iuxta prędicta quæriť.

Statuta maiorē solēnitatē regrētia non sunt iniqua.

6 SEd quero,† nūqd vxor possit instituęre maritū ipso autorizāte et cōsentiēte.vr̄ ꝙ non,ꝑ ea quæ dicit Feli.in.c.cām matrimonij.in.iij.col.extrà de offi.dele.vbi dicit ꝙ si statutū ꝓhibet mulierem testari sine p̄sentia viri:non pōt instituere virum pręsentem,vel aliū recipientem pro viro in præsentia viri:quia non satisfacit menti statuti:quę est,vt maritus assistat ne decipiatur. Roma. in.l.j.§.fuit quęsitū.ff.ad Trebel.¶Et si dicať ꝙ pōt quia als esset cōtra reg.l.ꝙ fauore.C.de legi.Ista eṁ cōsuetudo est introducta ꝓpter autoritatē et potestatem q̄ maritus habet in vxorem:& hoc ne maritus obligetur pro vxore sine sua licētia & autoritate:ergo si nō posset testari instituendo maritū cū eius autoritate, sequeretur ꝙ illud qd' est in fauorē mariti introductū redūdaret in eius odiū.¶Ad hoc dic ꝙ sola rō propter quam est introducta ista nostra consuetudo est ꝓpter fragilitatē,et

An vxor possit instituere maritū de eius licentia.

Rō consuetudinis nr̄æ.

imbecillitatẽ mulierũ vt.s̃.dictũ est:quę ita de facili pos sunt indici à maritis,& facilius q̃ ab aliis,ad instituendũ eos rõne etiam reuerentiæ & timoris quæ cadũt in mulieribus erga viros.plene per Felinũ Barba.& alios in.d.c.cãm matrimonij.extrà de offi.dele.c.edoceri.col. vij.extrà de rescri.¶Et facit,qa vbi qs debet imponere autoritatẽ alicui cõtrahẽti:hoc põt pterq̃ si ex illo cõtractu resultaret aliqd vtile ipsi autorizãti.l.j.ff.de auto.tuto.p totũ.& voluit do.Car.Flo.in cons.cxxxj.inci.reperiret quoddam instrumẽtũ.ita tenet Lud.Bolo.in cõsi. suo.xliiij.inci.vt in p̃senti cõsultatiõe.in prin.itẽ vide p Bal.vnã qõnẽ faciẽtẽ ad ppositũ.incõs.xxiij.in.v.parte.

ADuerte tñ q̃ qñ cõtractus fit cũ marito & vxore, ille mariti cõsensus habet̃ p licẽtia.vt not.in .l. cũ pater.§.liberto.ff.de leg.ij.& i.l.fi.C.de bonis q̃ libe. ita tenet Io.lupus in repe.rub.de dona.inter vir.& vxorẽ.§. xlij.in.iiij.col.¶Ita etiã tenet Claudius de aquis in.l. ex scd'o.ff.de vul.& pupil.Bal.Ang.& Sali.in.l.j.C.vñ vir & vxor.Pet.de anc.in cõsi.cccl̄xxxix.vide infra hoc eo. tit.§.vt in gl.j.ver.& iõ.¶Et de patre autorizante filiũ q eidem facit donationẽ an possit.videatis G.Bñdicti in sua repe.c.ray.in v̄bo,matrem insuper clarã. nu.46. de test.Guido pape.q.ccxxiij.Ale.cõsi.cvj.in.j.vol.vbi ponit de donatione facta patri p filium.¶Faciunt quæ dicit Soci.in cõsi.suo.xxiij.in.ij.col.in.iiij.vol.vbi tenet q̃ pater non põt cõsentire filio sibi donãti vel seruo.idem Soci.amplè in cõsi.suo.clxxij.in.ij.&.iij.col. vbi ample facit distinctiõnẽ in cõsensu præstito generaliter,q̃ põt fieri,aut specialiter in fauorem patris,q̃ non potest.*

In textu ibi

De ses biens.

1 INtellige de bonis nõ quęsitis:†quia mulier põt donationẽ facere de bonis mobilib⁹,& acquestibus factis cõstante matrimonio primi mariti cui voluerit .l. portionẽ.C.de do.& in dotẽ dare.l.ante.C.de iu.do.et ẽt legare.l.si quis bonorũ.ff.de leg.j.tñ non pono p cõstanti in hac patria cõsuetudinaria.& credo q̃ ista indefinita æqualet vniuersali:& sic q̃ intelligit̃ de oĩb⁹ bonis suis.

In textu ibi

Sans licence.

Licentia requisita,intelligitur de expressa

1 INtellige de expressa,non aũt de tacita:†cum in omni actu vbi requirit̃ licentia,intelligitur de expressa. ita Corse.in sing.suis:in litera.L.in ver.licẽtia.hinc dicit Io. and.& est dictum solẽne in.c.si ab batẽ.de ele.li.v. & in reg.cũ stat per eã.de reg.iur.in.vj.& Bal.in.l.obseruare. §.fi.in fi.ff.de offi.proc.& leg.q̃ vbi requiritur licentia, non sufficit tacitus consensus . ¶Multa in contrarium facere vident̃ quæ in tali statuto existẽte in Hispania,allegat & adducit Io.lupus doctor hispanus,in sua repe. rub.de dona.inter vir.& vxo.§.lxviij.vbi etiã ponit an hoc casu talis licẽtia debeat præcedere,an sufficiat q̃ se

2 quatur:†& ista licentia debet p̃cedere actum.c. licet. de regularibus.l.j.C.de sacrosan.eccle.põt tñ præcedere ex interuallo,vel incontinenti.Bal.in.l.j.C.qui admit.& in rub.de exer.acq.dixi amplius.ĩ.hoc eo.tit.§.vij.in glos. (se ce nest du cõsentemẽt.)ver.aliq̃ñ reqrit̃. ¶Nunquid

An licentia semel concessa possit reuocare.

3 aũt†licẽtia semel cõcessa possit reuocari.dic q̃ qñ datur illi inter quẽ & cõcedentẽ nõ cadit obligatio,põt reuocari:puta qñ p abbatem dat̃ religioso.gl.est not.in cle.j. de test.Qñ v̄o est concessa alicui,cui cõcedens põt obligari,nõ põt reuocari.ita cõsuluit Ang.in cõsi.cclxxxiij. & est casus notabilis de hoc in.l.j.§.pdest.ff.quorũ leg. ¶Per prædicta in casu emergenti dixi,q̃ nobilis & religiosa dña,dña Claudia de Rabutim abbatissa sancti Ioannis magni,in burgo Heduẽ.potuit reuocare licẽtiã cõcessam cuidã suæ religiosæ dicti sancti Ioãnis p dominã Pernetã de Viẽne , quõdã abbatissam de relinquẽdo sua bona post ei⁹ mortẽ cuidã suę nepti religiosę ĩ dicto monasterio:qa dicta licẽtia sic cõcessa nõ g̃nauit nec pduxit obligationẽ inter cõcedentẽ et illã cui fuit cõcessa.

POndera ex hoc textu ibi(licẽce)q̃ maritus est superior,cum supioris sit dare licentiã.vt est tex.in.l.officiũ.ij.respõso.ff.de re militari.l.ij.C.de cõmeatu.l.si qs decurio.C.de dec.li.x.Old.cõsi.cxxviij.in fi.pe.col.

In textu ibi

Et autorite.

Autoritas qñ interueniat debeat

1 DIC q̃ hæc†autoritas debet esse in ipso actu vel statim,& immediate post.ita notant doc.in.c.cũ cõsuetudinis.extra de cõsue.& in.c.j.de reb.eccle.nõ alie.li. vj.Bal.in.l.nec quicq̃.§.vbi decretũ.ff.de offic. proc.&

2 leg.†Nunquid hæc autoritas possit interponi p pcuratorẽ dic q̃ nõ.ita Bal.in.l.j.C.qui admit.& est casus not. in.l.minorum.C.de prædijs mino.scd'm vnam lecturã.

3 q̃ ibi not.Bal.vbi dicit,†q̃ tutor nõ põt petere interponi decretum à iudice per pcuratorẽ:nec est alia rõ,nisi quia petẽdo interponi decretum,etiã ipse autorizat vẽ

Quo exprimida autoritas.

4 dentem.¶†Et aduerte q̃ autoritas quę debet interponi debet exprimi formaliter per verbum autorizo, & nõ sufficit eam exprimere p æquipollens.vt tenet Inn.in .c. cum cõsuetudinis.extrà de cõsue.Ang.in.l.si quis mihi bona.§.iussum.de acq.hęre.sed Imo.licet videatur istud tenere in primo:post tñ eum Pau.de castro,tenuit contrarium.per.l.iij.ff.de auto.tuto.cum gl.& doctrina illo

5 rum v̄r verissima:†quia etiam verbum condẽno,vel absoluo q̃ est de solennitate snĩæ.l.præses. &.l. cum iudex.C.de sen.& interlo.om.iudi.potest proferri p æquipollens.l.in summa.ff.de re iudi.l.quid tñ.§.si arbiter.ff. de arbi.l.si p̃tor.in prin.ff.de iudicijs.Bar.in.l.legitimos

6 in prin.ff.de legi.tut.¶Et adde†q̃ autoritas super actu futuro & maxime in confuso non põt interponi scd'm Inno.in.c.ij.de fide instru.bene facit q̃ notat Bal.in.l.nõ aliter.ff.de adoptioni.¶Adde tñ istud q̃ dicũt Bald.&

7 moderni in.l.si qs mihi bona.§.iussum.ff.de ac.here.†q̃ si ex forma statuti vniuersitas non possit creare syndicũ sine autoritate balliui:ista autoritas põt sequi ex interuallo scd'm Cy.& Bal.licet Ang.teneat contrarium:sed pro decisiõe Bal.est tex.quẽ ibi no.Bal.in.c.j.§.fi.qs miles.de feudo sine culpa nõ amit.quẽ tex.alle.Frã.de are. in.d.§.iussum.in.v.col.et dixi.ĩ.hoc.e.ti.§.vij.in gl.(se ce nest du cõsentemẽt)ver.nunqd aũt iste cõsensus,cũ seq.

Viro nolente dare licẽtiã qd faciendum sit

8 SEd pone q̃ mulier velit†cõtrahere,vel in iudicio stare,vel facere vltimã voluntatẽ:et rogauit maritum vt præstet licentiã & autoritatem:& maritus recusat sine iusta cã.quid debet facere vxor maritata:dicit Bar.in l.si cũ dotẽ.§.eo aũt.& ibi Alex.& alij.ff.sol.mat.q̃ stante statuto q̃ mulier nõ posset cõtrahere sine cõsensu pp̃inquorũ:si cõsanguinei rogati ab ipsa muliere noluerint cõsentire sed recusent absq̃ iusta cã poterit ipsa sola cõtrahere:idẽ tenet & sequit̃ do.me⁹ Ias.in.l.j.in.vij. col. C.qui admit.Feli.in.c. cum accessissent. in.ix.col. extrà. de cõstitutio. Ro.consi.suo.xxxvj.inci.visa disceptatiõe in.j.col.

in.j.col.& faciunt q̃ dicit.Pa.in.c.tuę fraternitatis.de cle. nõ resi.dicit tñ do.me⁹.Ias.in.l.bonorũ.i.iij.col.C.q̃ admit.ꝙ illis recusantibus poterit iudex supplere defectũ. Pa.in cõs.suo.lxx.inci.Cristi Iesu eiusq; piissimę matris. in vlt.col.in.ij.vol.& vide Corsetũ in singularibus suis, in litera. C. in verbo,consensus.Et ex prædictis cogita quid dicendũ in casu nostræ consuetudinis.¶An si maritus det licentiam vxori suæ vendendi & emendi, possit permutare,aut aliam speciem contractus facere vide de hoc per tex.& doc.in.l.sicut.§.sed & si permiserit.ff.
9 quibus modis pig.solui.vbi habetur†ꝙ concesso vno modo alienationis,videtur cõcessus sitis vel melior.

In textu ibi

Selle nest marchande.

ET aduerte ꝙ ea oĩa q̃ dicunt̃ de institore vendicant sibi locũ in muliere nupta,publicè mercante:vt dicit Io.fab.in.§.j.insti.ꝙ cum eo qui in alie.potest. Et iõ
1 aduerte†ꝙ obligat maritum pro illa mercãtia pro qua publicè negotiatur:secus si publicè mercetur pro vna mercantia:& in alio cõtractu vltra mercantiã se obligat quia hoc casu maritus nõ tenet̃.Facit.l.in eũ.§.tabernæ.
2 &.§.seruus.ff.de institoria ac.†quia institor nõ obligat dñm,nisi ad id ꝙ est præpositus.facit etiam tex.in.l.cuicunq;.§.non tamen.ff.de insti.quæ nota.

Mulier obligat maritũ ꝓ mercãtia de qua publice negotiatur

3 QVæro,†quis dicatur mercator.Dic ꝙ ad hoc vt quis dicat̃ plura requiruntur.¶Primò ꝙ sit descriptus in matricula mercatorum.¶Secundò ꝙ exerceat artem:quia nõ sufficit ꝙ sit descriptus in matricula,nisi artẽ exerceat.Facit tex.in.l.q̃ sub prętextu.C. de sacrosan.eccle.& in.l.scriniarios.& ibi Bar.& Bal. & alij.C.de test.militis.& Bar.in.l.j.C.de collegi.li.xj.& in l.pe.circa fi.ff.de test.mili.& Bal.in proœmio florũ.in.ij. col.¶Tertiò dic ꝙ nõ sufficit ꝙ artem exerceat, sed etiã requiritur ꝙ maiorem partem habeat fortunarũ suarũ in illa negotiatiõe.Ita Bar.in.l.semp.§.negotia.ff.de iure immuni.& in rub.C. de nauicula.lib.xj.& Alex.consi. cviij.in.iij.vol.& Pa.in cõsi.lxxviij.in.ij.col.in.j.vol.Feli.in proœmio decretaliũ.in.xv.col.& Fran. de Aretio in cõsi.xxix.Geminia.in.c.j.devita & honestate clerico. in.vj.¶Quartò dic ꝙ nõ sufficit ꝙ negociationẽ exerceat ꝑ factores et ministros seu institores suos,sed requiritur ꝙ ꝑ se.Tex.& ibi Bar.in.l.fi.ff.de excusatio. tut. Et ita tenet Frãciscus de are.in.l.scriniarios.§.alle.¶Sed an sit verum,vide Alex.in.l.diem functo.ff.de offi. assesso. ¶Quintò dic ꝙ requiritur ꝙ plures negotiationes exer
4 ceat,non quidem vnam:†cum ex vno actu quis nõ iudicetur mercator:tex.est in .l.j.§.j.ff. de tributo. & ideo notanter dicit consuetudo nostra(marchãde publique) ¶Hinc dicit Bar.in.l.mariti.§.quęstum.per illum tex.ff.
5 de adulterijs.†ꝙ nominaverbalia significatiua alicuius officij ꝙ quis sibi assumit propria autoritate:vt mercator:hospitator,& similes,non verificantur ex vno actu
6 sed requirunt assiduitatem.d.l.j.†Sed in his quę sunt significatiua delicti:vt raptor,& spoliator, & similes, ex vno actu verificant̃.Tex.est not in.d.§.quæstũ.& quia fallit in tribus casibus,vide Bar.in proœmio florum.in iij.col.& Pa.in.c.j.in pe.col.extrà de iudicijs. vbi dicit
7 †ꝙ locator roncinorum,hoc est equorum,dicitur mercator.Et vide do.meum Iasonem in.l.de pupillo.§.si qs ipsi prætori.in.vj.col.ff.de noui oper.nun. & vide Bal. consi.suo.ccccxcv.in.j.parte.

Mercator vt qs dicat̃ q̃ requirãtur.

NVnquid hodie adhuc vt maritus obligetur & teneatur ꝑ contractu vxoris mercatricis requirant̃ oĩa supradicta cogita:quia posset singulis diebus euenire,& fortè ponderari prædicta dictio mercator.
8 SEd dubitat̃,†vtrũ mulier de cõtractibus in causam mercantiæ gestis,& de obligatiõibus inde sequutis quas põt facere absq; licẽtia mariti possit ipsa mulier cõueniri:& in iudicio trahi absq; autoritate mariti. videt̃ ꝙ nõ:quia per hoc statutũ.in fine nõ potest esse in iudicio absq; licẽn.mariti regulariter:& exceptio q̃ sequitur de mercantia loquit̃ tm̃ de contractibus & obligationibus quas põt exercere absq; licentia mariti:& nihil dicit de iudicio in casu mercãtię,sed expressè dicit ꝙ maritus tenetur:vt ꝑ hoc videat̃ velle disponere ꝙ maritus debet in iudicio trahi,& nõ mulier.¶Ego credo cõtrariũ. motus primo q̃a exceptio firmat regulã in suis casibus & in cæteris deseruit:sed regula loquit̃ de iudicio: ergo extra suũ casum eat,de iudicio loquit̃ exceptio.¶Scd'ò quia regula vult in oĩbus negotijs autoritatẽ mariti interuenire,nisi in casu excepto in quo nõ vult interuenire:sed in casu excepto nõ vult interuenire si cõtrahat & obligat̃ ergo etiam si sit in iudicio pro illa causa.¶Tertiò quia vult ꝙ in casu excepto possit absq; licẽtia mari
9 ti contrahere & obligari:ergo ꝙ cõtra eã possit agi:†q̃a obligatio est mater actionis.l.licet.§.ea obligatio .ff. de
10 ꝓcu.sed si possit agi ergo poterit in iudicio trahi:†quia actio est ius prosequẽdi in iudicio.§.j.insti.de ac.si ergo exceptio est ꝙ possit cõtra eã agi:ergo erit etiã eius sensus ꝙ agat̃ absq; autoritate viri:q̃a al's exceptio eẽt ipsa regl'a q̃ vult ꝙ agat̃ cũ autoritate viri,nisi in casu excepto:vñ vt ipsa exceptio in totũ discrepet à regula debet itelligi ꝙ obligat̃ mulier:& sic contra eã agere sine viri autoritate.¶Et si dicat̃ ꝙ in iudicio ꝑ statutum agitur cõtra virũ ibi:&(desdictz cõtraulx)q̃a vt suprà tactum, ergo habet virtus institutionis & ꝑtãs maritalis:sed tñ nõ desinit teneri etiã mulier quæ obligat̃:vt patet in statuto,si obligat̃,ergo poterit cõtra eam agi:al's illa obligatio esset in sua ꝑsona inutilis:ꝙ non est dicendũ: obligatio em̃ parit actionẽ cuius est mater,& actio ad iudiciũ ꝓuocationẽ.d.§.j.insti.de ac.vñ ꝑ nunc cõcludo ꝙ mulier poterit ꝑ sua mercantia cõueniri,et absq; autoritate viri:& ipse vir etiã poterit cõueniri cõditiõe ex hac cõsuetudine siue statuto aut vtili institoria:de in rem verso,ꝙ iussu,aut aliàs secundum ꝙ infrà dicetur.

An mulier ꝓ cõtractib⁹ mercantiæ iudicio sisti possit sine licentia viri.

Qđ sic.

Obligatio mater actionis.

In textu ibi

Publicque.

1 NOn esset†forte hic male dictũ ꝙ publicũ hic accipiat̃,vt tm̃ sonet q̃tũ palam:vt scilicet dicat̃ mercatrix publica q palã vẽdit & negociat̃.Et si ita accipiatur,erit scd'm not.ꝑ Bar.in.l.hæredes palam.in prin.ff. de test.verum dicetur ꝙ dicetur mercatrix publica.i.notoria,seu mercatrix manifesta:scd'm not. in.l.palã.ff. de ritu nuptia.in.l.non intelligit̃.§.j.ff.de iure fisci.& si sint eadem palam & publice:& accipiat̃ palam in suo proprio significato,erit verũ dicere ꝙ illa dicat̃ mercatrix
2 publica,quæ coram pluribus mercãtiã exercuit.¶†Nã palam est ꝙ fit coram pluribus.l.palam .ff. de verborũ significatio immo oporteret illud dicere ꝙ esset palã factum,ꝙ fieret corã duobus:quia pluralis locutio duorũ numero contenta est:sed hoc intelligit̃ in cõtractibus
3 vnde contractus factus coram duobus testibus,dicitur

Publicũ q̃mo hic accipiat̃

Palã factũ quid dicatur.

fieri palàm: sed secus esset in hoc statuto, & similibus q̃ requirunt maiorē apparentiā & euidentiā: nam coram duobus factū non dr̃ publicū, nec palàm. Sic videt̃ sentire tex. in. d. l. palā, ꝑ quo facit. l. sed & si. §. de quo. ff. de institutoria actio. vbi palàm factū esse oportet in publicū, & loco ex quo ab oib⁹ inspici posset, stare & fieri. Reperio tñ ꝙ Bar. in. l. sciant. C. de his q̃ ex publi. ratio. lib. x. dicit, publicè fieri dr̃ ꝑ oppositū ad hoc ꝙ fit occultè:

Quid occulte. 4 vñ occultè fieri dr̃ ꝙ fit clàm, & nō cum ea solēnitate q̃ illi actui est necessaria, vel q̃ non pōt venire in notitiam

Publicè quid. 5 ei⁹ cuius interest. l. clā possidere. in prin. ff. de ac. pos. †A cōtrario illud dr̃ fieri publicè, ꝙ fit cū ea solēnitate quæ expedit actui qui gerit̃. vñ dicit ipse ꝙ side cōsuetudine aliquid cōsueuit fieri publicè vt matrimonia: & aliquis

6 faciat corā duobus testib⁹, ꝙ dr̃ hoc fecisse clàm: †quia publicè fieri nō verificat̃ corā duob⁹ factū, sed expedit ꝙ ab oibus sciatur. Allegat ꝑ hoc. l. fi. ff. de ritu nup. Facit tñ. l. videtur. §. j. ff. de auto. tuto. Ego etiam reperio ꝑ hoc gl. magis expressam in. c. exceptionem de exceptio.

Publicè excōicatus quis. 7 in antiquis. †vbi dr̃ de publicè excōicato: qui est ille qui talis reputatur in ciuitate, & sua vicinia. Facit. c. felicis. de pœnis. in. vj. et. c. ad approbandum. de re iudica.

☞ ADDITIO. Aduerte quia etiā dicit̃ publicè excōicatus qui in iudicio est excōicatus: vt tenet Mat. de af. in consti. regni Siciliæ q̃ incipit, humanitate. in. vij. & in. viij. not. & ibi quid dicat̃ publicū & notoriū in delictis. *¶Et de differentia inter palam & publicè, vide amplè per Io. lupū in repe. c. per vestras. §. xxj. nu. 16. de dona. inter virum & vxorem.

☞ ADDITIO. Et de differentia inter publicū & notoriū, vide Mat. de af in cōsti. regni Sicilię q̃ incipit, grādis vtilitas. in. viij. no. vbi dicit

Mercatrix puplica. 8 ꝙ in publico inest notoriū, & nō ecōtra. *¶†Erit ergo in casu nostro illa mercatrix publica: q̃ talis notoriè & cōiter, in aliqua vicinia & patria reputatur. & istud est menti tenendum. Vnum tñ nolo esse omissum dum dr̃: vnicus actus nō facit dici quē mercatorē, sed reqrit̃ assiduitas vt dici debeat mercator. ita Bar. ꝑ illū tex. in. l. mariti. §. j. ff. ad legem iuliam. de adulte. Barto. in rubri. de constitu. pecu.

In textu ibi

Ou quel cas: pour faict de marchandise.

1 Aduerte in hoc†quia ēt si sit mercatrix publica: si tñ cōtrahat in alio casu q̃ in casu mercantię maritus nō obligatur eo quia limitata cā limitatū producit effectū. l. in agris. ff. de acq. rerum do. pro quo facit ꝙ dicit Bal. in. l. fi. C. ad ma. & vide q̃ dicit in. l. ex hoc dicto. ff. nautecaupo. stabula. & vide Fe. in. c. cęterū. i. iiij. col. extrà de iudi. & do. meum Ias. in. l. age cū Geminiano. C. de trās. vbi tractat̃ plenissimè hęc regula, ꝙ limitata cā limitatū producit effectū. Feli. in. c. cū ordinē. in. iij. & iiij. col. extrà de rescriptis. idē Ias. i. l. sed & si plures. §. ad substitutos. in. ij. col. ff. de vul. & pupil. substi. idē Ias. in repe. l. admonēdi. in. xlvij. col. ibi addo bene facere illud. ff. de iureiu. et adde ad prędictā regulā text. in. l. vltra modū. C. de ac. emp. & in. c. deus qui ecclesiā. extrà de statu monachorum. immo etiam si sit mercatrix in vna mercantia, & contrahat in alia, nō tenet̃ maritus. dixi in gl. pręcedenti. ¶Et in tractatu meo de maledictiōe creaturarū irrationabiliū. in. iij. dubio ver. cōtrariū tñ mihi videt̃. *

In textu ibi

Seulement.

Quero an hęc dictio solum excludat oēs casus suprà positos in gl. (cōtraulx entre les visz) nā ibi posui multos casus, in quibus vr̃ etiā stante hac nr̃a consuetudine ꝙ nō requirit̃ autoritas et licentia ma-

1 riti: & tñ hic ponit̃ vna exceptio: †cū dictio solū est dictio taxatiua: nā exceptio firmat regulā in nō exceptuatis. Pa. in. c. qm̃ frequēter. in prin. in. ij. col. & in. iiij. col. extrà vt lite non cōtest. Alex. cōsi. xxviij. inci. visis & accurate consideratis. in. v. col. in. j. vol. do. meus Ias. in. l. ꝑperandū. in prin. in. iiij. col. C. de iudicijs. Ale. cōsi. lix. in pe. col. in. j. vol. & iō cū hic tm̃ sit vnus casus exceptus ī alijs vr̃ ꝙ regula sit firmata. itē dictio solū nihil aliud īcludit ꝑter expssa, immo excludit. l. rōnes. & in aut. ꝙ obtinet. C. de ꝑbatio. l. sed si tm̃. et. l. nisi hoc actū. ff. de pactis Soci. in cōs. suo. cxcviij. i. ij. col. Aduerte tñ q̄a ex hoc sequeret̃ correctio iuris in multis articulis suprà positis: & tñ ex dictiōib⁹ taxatiuis nō est arguēdū, qñ seqt̃ correctio iuris vel statuti. do. me⁹ Ias. i. l. nemo. ī. iij. col. C. q̃ test. face. pñt. co. Et vide do. Philippū Deciū i. l. j. C. de bo. pos. cōtra tabulas. vbi ponit de ꝑdictis dictiōibus taxatiuis.

Solū dictio taxatiua.

In textu ibi

Et esdictz contraulx est tenu & oblige sondict mary.

1 Valet statutū†seu cōsuetudo, ꝙ vxor teneat̃ ꝑ marito & econtra. ꝑut dicit Bar. in trac. repræsaliarū. in. iij. q primæ partis qōnis principalis. ꝑ tex. in. l. j. C. de omni agro deserto. li. xj. & per tex. in. l. fi. C. de primipilo. lib. xij. & per tex. in. l. fi. C. in qui. causis pignus tacitæ cōtra. Ita tenet do. meus Ias. in. §. actiones. in. xj. col. insti. de actio. & maxime in hoc casu debet valere hæc nostra

Vxor potest obligari pro marito, et ecōtra.

2 consuetudo. †Nam sicut statutū seu consuetudo potest disponere ꝙ pater teneatur pro filio. gl. in rub. C. de decurio. lib. x. plenè per eundem do. meum in. §. actiones. in. x. & xj. col. insti. de actio. ita etiam potuit disponere ꝙ maritus teneatur pro vxore: & econtra. faciunt quę dicit Bar. in. l. si quis in tantam. in. iij. col. C. vñ vi. & quæ dicit idē do. meus. in. d. §. actiones. ¶Secundo facit illud ꝙ dicit Bar. in. l. si fideiussor. §. quędam. ibi nota ꝙ in cu-

Pater pro filio.

3 ria mercatorum. ff. mandati. vbi dicit†ꝙ in curia mercatorum debet iudicari de bono. & æquo omissis solennitatibus. & ista etiam tenet do. meus Ias. in. l. lecta. in. viij. col. ff. si cer. petatur. ¶Hinc est ꝙ ex bono & æquo dicit̃ cum consensus ambarum partium fuit in cōtractu, ita ꝙ in foro cōscientię tenentur, licet sit omissa solennitas: vt dicit do. meus Ias. in. l. si post diuisionem. in vlti. col. C. de iur. et facti ignorantia. Et ideo esset valde iniquum & iniustum, vt mercatores cum ipsa deciperentur, si nō teneretur maritus: quia in mercantia sua nō seruaretur bona fides quæ aliàs seruari debet, vt dictum est. ¶Et aduerte ꝙ vxor præsumitur in dubio in illam causam contraxisse: vt volunt Bal. & Saly. in. l. fi. C. ad macedo. & idem Bal. in. l. macedoniani. C. eodem tit. facit Tex. et ibi Bar. in. l. cū te. C. de pig. ¶Adde alium casum & singularē, in quo maritus tenetur ꝑ vxore. scilicet qñ mulier fuit tutrix alicuius. ita tenet Ale. in apostilis ad Bar. in. l. ob maritorum. C. ne vxor pro marito. per tex. in. l. pe. C. in quibus causis pignus tacitè contrahatur. Adde Fran. de crema. singulari suo. lxxvij.

Iudicatur ex bono et æquo.

§. secundo.

§.*secundo*.

FEmme mariee ou Duchie de Bourgongne selon la generale coustume dudict duchie, est participant auec sondict mary pour la moitie de tous meubles, & acquestz faictz: constant le mariage de son dict mary, & d'icelle.

IDem in comitatu Niuerneñ.sed in comitatu Burgundiæ idẽ tm̃ quò ad nobiles: sed quò ad Burgenses, & alios inferiores secus: quia tm̃ participat vxor in acquestibus bonorũ mobiliũ.idẽ in ducatu Borboniȷ.idẽ in patria (de Lorry.) et quasi in toto regno gñalis est talis cõsuetudo.

ADDITIO. Idẽ in p̃positura Parisieñ.immo ꝙ plus est tam in dicta pręposítura Parisiensi,ꝙ̃ in pluribus aliȷs locis regni Franciæ ex speciali dispositione cõsuetudinũ ista societas transit ad filios & cõtinuatur:nisi fiat per superuenientẽ actus cõtrarius societati et istud vr̃ esse iuridicũ ex doctrina Bal. in.l.mandatũ.in.iiȷ.expositione.C.man.& ita tenet Io. lupus in repe.ru.de do.inter virũ et vxo.§.lxiȷ.in pe.col.

Societas quomodo transeat in filios.

¶Aduerte tñ ad vnum ꝙ licet hmõi societas quę trãsit ad filios videatur esse quædam continuatio pristinę societatis in filios talis qualis erat inter coniuges:ita ꝙ filiȷ videntur esse subrogati in locũ eorũ patris aut matris, ex quo videtur hęc societas seu cõmunitas esse eiusdem naturæ,cuius erat præcedẽs:& iõ ex quo pater viuente eius vxore poterat disponere de mobilibus & acquestibus,videtur ꝙ etiam ipsa mortua & hac communitate continua in filios ꝙ possit in pręiudicium filiorũ disponere de mobilibus & acquestibus,cum nõ habeat plus iuris,ꝙ̃ haberet eorum mater si viueret:vt ex pluribus comprobari posset.Fuit tñ per curiam iudicatum contrarium in cã filiorũ magistri Caroli guedon, aduocati Parisieñ.in qua dictum fuit Anno dñi. M.cccccxxxj.in mẽse Decembri,ꝙ de rebus quibus inter ipsum et suos filios defectu declarationis voluntatis illius ꝙ non intendebat remanere in societate cum eis,& communione præcedente,non admitterentur alienationes in præiudicium filiorum,nisi quæ factæ fuerant in vtilitatẽ societatis,& pro actibus societatis & communitatis.*

In textu ibi

Femme.

1 DIC idẽ†esse in marito,quia participat ĩ acquestis p vxorem:per ea quæ dicit Curtius iunior in cõsi.vj.post feuda.& Curtius antiquus in cõsi.suo.xj.intellige tñ dummodo supportet onera matrimoniȷ. cũ vt
2 dicit Bal.in cõs.ccccxxiȷ.in.v.parte.†Maritus bannitus nihil habet in rebus lucratis per vxorẽ,cũ non supportet onera matrimoniȷ.¶Quare est†ꝙ cõsuetudo nostra non dicit,ꝙ maritus etiã participaret in mobilibus & acquestis factis per vxorẽ:videt̃ esse quo ad acquestus, eo quia de iure acquestus facti p vxorem præsumunt̃ esse facti ex bonis mariti.l.quintus.ff.de do.inter virũ et vxorẽ:Sed si cõstaret de cõtrario,videlicet quia mulier acquisiuisset ex hæreditate sibi obueniente,vel aliãs ex sua industria,nõ esset sine dubio in hac patria. Cum de

Quęstio;

Dubiũ.

his quę non sunt scripta & determinata in cõsuetudinibus nostris recurrendum est ad ius cõe:vt dicetur infrà in conclusione harũ consuetudinũ.Sed de iure aliud est vt dicam infra igitur &c.Sed istud dubiũ cessabit in septena Bituriceñ.quia illa consuetudo est sub aliȷs ɤbis: vt habet̃ per tex.illius cõsuetudinis.ti.de cõsue.matri.§.iȷ.Cum dicat,ꝙ maritus & vxor sunt cões in bonis mobilibus & acquestibus factis cõstãte eorũ matrimonio.

¶Isto ɤbo mobilibus,vtit̃ Tex.in.c.fi.de pig.et devtroꝙ,scilicet mobilibus & immobilibus.est tex.in.c.relatũ scđ'ò.de test.de iure fforum dr̃ mouentia.vt est tex.in.l. fi.ff.de requirendis reis.& ibi gl.exponit mouẽtia.i. mobilia.*Idẽ in patria Aurelianeñ.vt habetur in tex. consuetudinũ Aureliañ.tit.de societate inter vir. & vxo.c.j. Idem in prædicto comitatu Niuerneñ.tit.(des droictz & appartneñ.à gens mariez).§.iȷ. Et ferè quasi in tota Gallia:sed hic aliud est:quia tm̃ disponitur de vno: ex quo est dubium an extendatur ad aliud.

PAnor.in.c.significauit.extrà de do.inter virũ et vxorẽ.facit mentionẽ de hac cõsuetudine,ꝙ̃ dicit esse in quibusdã locis.& ibi Præpositus qui nũc dr̃ Car.Alex. dicit ꝙ talis consuetudo est in Frãcia.¶De hac consuetudine etiã quæ est in Gallia facit mentionẽ Io. Fab. in §.j.in fi.insti.de acq.p arrogatio.Petrus de anc.in consi. cxiȷ.inci.visis & diligenter inspectis.dicit ꝙ talis cõsuetudo est in ciuitate Parisieñ.do.Fran.de curte antiquior cõsuluit super hac consuetudine,ꝙ̃ dicit esse in Burgundia.ita cõsuluit cũ Lanceloto Decio.in consil. suo.xliȷ. inci.super contingentia facti p̃missum nobis fuit: ꝙ in Burgundia est consuetudo:& etiã de hac consuetudine meminit Old.cõsi.ccxlviȷ.ꝙ̃ dicit esse Parisiȷs.& Pe.de anc.in cõs.ciȷ.dicit ꝙ est in ciuitate Tergesti.& vide q̃ dicit Abb.siculus cõs.lxiȷ.& Fran.zaba.in cõs.xiiȷ.&.xv. & meminit ẽt Nic.de vbal.de Perusio.in tra. successiõis ab intestato.in.iiȷ.parte principali.qñ ponit gradus successionis ab intestato:vñ vir & vxor.vbi dicit ꝙ in multis mũdi partibꝰ,maximè in regno Frãcię viget cõsuetudo q̃ est valde mulieribꝰ fauorabilis:q̃ inuitat vxorẽ superstitẽ ad successionẽ mariti p̃defuncti.capit em̃ vxor de bonis mariti vltra dotẽ medietatẽ oĩm mobiliũ & acquestorũ cõstañ.matrimonio:q̃ cõsuetudo (vt dicit) est exorbitãs & irrationabilis,maxime exis̃tẽtibꝰ filiȷs.et Dicit Io.and.in.c.iȷ.extrà de do.inter vir.&vxo.ꝙ est in
4 Frãcia.& est cõtra ius cõe:†quia acq̃sita p vnũ cõiugũ, acq̃runt̃ sibi tãtummõ,et nõ alteri.l.ex pecunia.C.de iure dotiũ.Et ẽt de p̃dicta cõsuet.vide in terminis do.Frã. de crema.in singulari suo.lxvj.inci.statuto Florentino. vbi dicit,ꝙ in tali cõsuetudine est attẽdẽda cõsuetudo domiciliȷ mariti.dicã infrà.¶Aduerte,q̃a etiã inter coniuges põt fieri maior cõitas,cũ possit fieri cõitas seu societas oĩm bonorũ.l.alimenta.§.fi.ff.de alimẽtis leg. G. Bñdicti in sua repe.c.ray.in ɤbo,& vxorẽ noĩe adelasiã nu.789 de test.*Et adde ꝙ dicit idem Pa.& Car.in.d.c. significauit.vbi dicũt ꝙ hæc cõsuetudo,scilicet ꝙ acquisita per alterũ coniugũ constante matrimonio efficiuntur cõia,&veniãt diuidenda soluto matrimonio,habet locum in matrimonio putatiuo.& sic declarato matrimonio nullo,bona p eum acquisita veniunt diuidẽda, ac si matrimoniũ tenuisset.Bal.tñ in.c.iurauit. extrà de pbat.videt̃ tenere cõtrariũ.qñ dicit ꝙ lex exigere dotẽ. ff.de iudiciȷs.nõ habet locum in matrimonio putatiuo & pro eo facit Textus in .l. de iure .ff. ad municipales.

Consuetu. hæc irrationabilis.

faciunt quæ not. Bar. in. l. si concubinã in prin. ff. rerum amotarum. idem tenet Barba. in cõs. suo. xlvj. in. xij. col. in. ij. vol. vbi p multa tenet. & in. c. ex literis. extrà de pignoribus. Idẽ tenet Alex. plenè post Romanũ in. l. si cũ dotem. §. fi. ff. soluto matri.

Matrimonio declarato nullo, an mulier participet in lucro.

5 †vbi dicit dotẽ tñ restituendam esse, quia est fauorabile ꝙ dos detur mulieri, si matrimoniũ fuerit declaratum nullũ: sed quo ad lucra matrimonialia ꝑuenientia ex statuto, vel pacto vltra dotẽ dicit esse secus quia talia non lucrant̃. ¶ Limita nisi alter coniugũ ignorasset impedimentũ: quia tunc lucra matrimonialia etiã vltra dotem acquirit. ita est tex. in. l. qui cõtra. §. exceptis. C. de incestis & inutilibus nup. ꝙ intellige dummõ statim & incontinenti, & sine vlla procrastinatione errore comperto tale matrimoniũ dirimat̃: ita est tex. in dicto. §. exceptis. et satis facere vident̃ dicta p Ang. & Io. de platea in. §. si aduersus. insti. de nuptijs: quia si ignorãs vult se iuuare ex sua ignorãtia debet illã

6 articulare cũ qualitate eidẽ iuncta. †non em̃ sufficit adimplere vnũ ex positis in. l. ad cõmodum legis cõsequẽdum, qñ plura ponunt̃ ad illum effectum: sed debẽt oĩa

7 adimpleri. vt videmus, †qñ princeps mouet̃ ex duab⁹ causis simul consideratis: altera deficiente, cessat dispositio, probat̃ in. c. qm̃ frequẽter. in. §. porro. iuncto. §. si naũe. vt lite nõ cõtest. notat do. Abbas Pa. in cõsi. suo. lxx. in. ij. col. in. ij. vol. probat̃ per multa allegata. p do. meũ Ias. in. l. ij. ff. de conditio. ob cãm. cum ergo, tex. dicat ꝙ ignorans deceptus errore acerrimo, si errore comperto huiusmodi conuentionẽ siue ꝑcrastinationẽ dirimeret non sufficit ꝙ sit error, & ꝙ sit repertus: sed ꝙ statim & incõtinẽti ꝙ fuerit repertus, debet huiusmodi conuẽtionem sine procrastinatione dirimere:

Si dictio

8 †cũ dictio si faciat cõditionem: vt dicit Bar. in. l. j. in. j. col. ff. de condi. & demonstratio.

Cõditio adimplẽda in forma specifica.

9 †sed cõditio debet adimpleri in forma specifica. Bar. & post eũ do. meus Ias. in. l. gallus. §. & quid si tm̃. ff. de liberis. immo ex quo est apposita à lege non dicit̃ continere leuem solennitatẽ, sed formalẽ do. meus Ias. in. l. moribus. §. prius. in scd'a lectura. ff. de vulga. & pupil. immo dr̃ continere cãm finalem: vt dicit ibi do. meus Ias. & iõ dicit Feli. in. c. cũ dilecta. i. vj. col. ibi, scd'm

Itademũ dictio.

10 signũ extra de rescriptis. †vbi aliqd ponitur in. l. condi

11 tionaliter, dr̃ esse de forma. † & etiã est dictio ita demũ, quæ importat illud esse de forma, etiam cui renuntiari nõ potest. Feli. in dicto. c. cũ dilecta in. x. col. ibi, septimũ signũ. ex quo sequit̃ ꝙ si non fuerit obseruatũ: actus est nullius effectus: vt in. d. c. p Feli. quia forma debet adimpleri specifice.

Causa cessante cessat effectus.

12 †iõ etiam cum sit cã finalis, si cesset huiusmodi cã finalis, cessare debet & effectus. c. cum cessante. vbi doc. de appe. immo nõ sufficit, ꝙ dirimatur tale matrimonium ad effectum consequẽdi lucra matrimonialia: nisi statim & incontinenti errore cõperto, et sine procrastinatiõe: quia lex requirit illũ actũ, scilicet ꝙ dirimatur matrimonium cũ illa qualitate sine pro crastinatiõe errore comperto: ergo non sufficit actus sine qualitate. Bar. in. l. Fulcinius. §. cũ hoc. ff. qbus ex causis in pos. eatur. Pa. in. c. ij. in. ij. col. et Feli. in. xij. col. de rescriptis. do. meus Ias. in. l. nõ solũ. §. fundũ. ff. de noui operis nun. & in. l. si p aliũ. §. in eũ. ff. ne qs eum q in ius voc. est vi eximat. qm̃ vt dicit ibi do. me⁹ Ias.

Sermo qualificatus.

13 †Sermo qualificatus cẽsetur vnũ & qd indiuiduũ. & põt etiã dici, ꝙ ex quo dr̃ in illo tex. ꝙ dirimat̃ tale matrimoniũ sine procrastinatione ad effectũ cõsequendi talia lucra: ergo sumẽdo argumentũ à contrario sensu, propter dictionẽ sine, ꝙ sumit scd'm notata in. c. cũ apostolica. §. nã & in lateraũ. de his q̃ fiunt à prẹlato sine consensu capituli. si fiat talis separatio, seu si dirimatur cũ aliqua procrastinatiõe (vt sit argumentum à cõtrario sensu) nõ cõsequetur effectũ illius legis. Item etiam cum sit negatiua vniuersalis præposita verbo importat necessitatem, ad hoc vt cõsequatur effectus illius legis. scd'm ꝙ notant doc. post gl. in. c. j. de reg. iur. in. vj. Pa. in. c. si quis contra. in. v. col. de foro compe. & do. meus Ias. in. l. j. in prin. in lectura q̃ audiui ff. de verb. obli. ¶ Et per prẹdicta & multa alia quẹ alibi ponam in meis cõsilijs, dixi ꝙ licet nobilis et potens domina, domina comitissa de Dammartin, quẹ fuit copulata matrimonio cũ nobili & potente dño, domino Iacobo de la Tremoille, dño de Maulleon & de Boemier ignorasset tempore contracti matrimonij impedimentum consanguinitatis existens inter eos: ꝙ tñ eo quia processu habito contra eã sup huiusmodi matrimonio ad illud dirimendũ, vsq; ad calculũ ferendæ sñiæ perseuerauit cõtradicendo dissolutioni huiusmodi matrimonij: & ꝙ errore cõperto, hoc est probatiõibus factis sup consanguinitate illorũ sine vlla procrastinatiõe, non dirimit huiusmodi matrimoniũ: ꝙ non debuit nec debet lucrari oĩa bona mobilia dicti quondam domini de Maulleon, eidem data in contractu matrimonij: in casu soluti matrimonij p mortem. Eo ẽt, quia vt cõstabat p ꝑcessum solũ confessus fuit dictus dñs maritus se sciuisse quandã affinitatem: sed vt dicit non credebat eã efficacem ad dirimendũ matrimoniũ, & sic errauit in iure: ex quo eidẽ est ignoscẽdũ. l. regula. §. si filiusfamilias miles. ff. de iuris & facti ignorãtia. Item & hoc quo ad fiscũ sed quo ad dictã comitissam ꝙ lucret̃ nõ est tex. q dicat hoc. ¶ Et ad gl. in. d. l. qui contra. in verbo, fisco vẽdicari

Calumnia facti.

A sciẽte ignorãti datur remanet apud ignorãtẽ.

14 C. de incæstu. nup. q̃ voluit dicere, †ꝙ qñ à sciẽte datur ignoranti, remanet apud ignorantẽ allegat duo iura q̃ sunt contraria. Nam primò allegat tex. in. l. fi. ff. de leg. j. qui loquitur in his q̃ relinquuntur ex testamẽto. & tex. in. l. cũ hic status. §. fi. ff. de do. inter virũ & vxorẽ. loquit̃ in his quæ relinquuntur p donationem. vbi dicitur totum contrariũ eius ꝙ dicit in dicta. l. fi. ff. de leg. j. et sunt multũ diuersa: vt vult gl. in dicto ṽbo, fisco vẽdicari. in scd'a solutione & vlt. q̃ est verior & melior. Et hoc ẽt tenuit gl. in. l. p̃fectus. ff. de rit. nup. q̃ hoc indistinctẹ tenet.

☞ ADDITIO. Aduerte ẽt ad dictũ Bal. in. c. iurauit. i. j. col. & Fe. ibi: extrà de pbatio. ꝙ nunq; habet locũ pactũ de lucrãda dote in matrimonio putatiuo etiã ignorãter contracto, qñ matrimoniũ est illicitũ: eo quia habet cãm ꝑhibitiõis perpetuã. refert & sequit̃ Hippolytus de Marsilijs in sing. suo. cxxix. dũ essem in partibus Ianuẽsiũ. ✱ ¶ Itẽ etiã hoc debet esse verũ, qñ quis scit factũ, & ius, scilicet qñ sciuit: & factum, scilicet matrimoniũ tenere & donationẽ valere. secus aũt in eo qui ignorauit donationem valere vt hic quia putauit matrimoniũ tenere, & sic donationem valere: vt est gl. in dicta. l. cũ hic status. §. fi. ff. de dona. inter virum & vxorẽ. Et hoc maxime habet locũ in hoc casu cũ nõ fuerit seruata forma. d. l. q̃ cõtra. ꝑpter supradicta

15 † & ꝑpter dictionem, ita demum, q̃ importat formã: & data est forma, cui etiã per partes renuntiari nõ potest. Bar. in. l. fi. in fi. ibi, quæro an ciuitas. C. de ven. rebus ciuitatis. lib. xj. quem allegat Feli. in. c. cũ dilecta. in. ix. col. ibi: septimũ signũ est extrà de rescriptis. Et ꝙ debeãt seruari cõtenta in dicta. l. tenet gl. in verbo, cõperto. & plura dixi

ra dixi consulendo:quæ alibi dicam.

Soluto mrīmonio dos tm̄ restituitur vxori.

16 CEssante tñ hac cōsuetudine dispositio iuris dictat cōtrariū:†quia soluto matrimonio dos tm̄ restituit̄ vxori:qa oīa ꝑsumunt̄ acq̄sita ex bonis mariti vt.l. etiā.C.de do.inter vir.& vxo.in.l.quintus.ff.eo.et an sit verū hoc,& qūo:vide Bal.in.l.cū oportet.in prin. C. de bonis q̄ libe.Signo.de homodeis ī cōs.cxxiiij.ꝙ icipit,factum sic ꝑponitur,quędā dña Cressina.in scd'a q̄one.et in cōs.cxxvij.qd' incipit.A.humilis.Ang.cōs.cxxxvij.ꝙ incipit,dissoluto.vbi etiā q̄rit & ponit qñ mulier acq̄rit soluto matrimonio:ex his ꝑ certo nescio qd voluerint dñi primi inuētores harū cōsuetudinū:q̄ contra iuris dispositionē ita priuilegiauerūt mulieres:& ꝑpterea credo ꝙ nō viderāt Io.fab.in rub.insti.de nuptijs q dicit,ꝙ caueas scire quā partē soluto matrimonio habeat vxor ne destruat filios primi mariti:ꝙ ꝑ certo sæpe cōtingit.

Notabile dictū.

An consuetudo nostra locū habeat i spōsa

SEd an hęc nr̄a cōsuetudo habeat locū ī matrimonio ꝑ ỿba de ꝑsenti contracto,nondū cōsummato: hoc est in sponsa de ꝑsenti.Bar.in.l.nihil.ff.rerū amota.tenet ꝙ sic p.d.l.nihil. & per.l.cū hic status.§.si mulier & maritus.ff.de do.inter vir.& vxo.&.l.res.C.de do.inter vir. & vxo.de qua deci.Bar.in.d.l.nihil.vide q̄ dicit do.meꝰ Ias.in.l.non tm̄.C.de legatis.sed vt ad ꝑpositū redeam: facit ꝙ dicit Bar.in.l.cū pater.ff.de pactis dotalibus.vbi 17 dicit†ꝙ appellatiōe vxoris venit sponsa de præsenti nō ex interpretatione,sed ex propria significatione. facit gl.in.c.ij.in verbo,sic & electorū.de trās.præla.facit multum bene tex.in.l.cū fuerit.ff.de cōdi.& demon.nam cōditio debet impleri in forma specifica:et tñ dicit tex.†ꝙ si debeat legatū vxori si matrimoniū cōtraxerit: ꝙ eo ipso ꝙ cōtraxit ꝑverba de præsenti:licet matrimonium nondū sit cōsummatum per copulā ꝙ conditio est impleta:ita ꝙ debet̄ legatū.facit.l.nuptias.ff.de reg.iur.vbi 19 dicit†nuptias nō cōcubitus,sed consensus facit hinc videmus ꝙ multa iura canonica appellant matrimoniū vinculū ꝙ est inter sponsos de ꝑnti.patet in.c.fi.extra de spōsa duo.in.c.sufficiat.et.c.cū initiat̄.xxvij.q.ij.Et facit gl.in.c.discretionē.extrà de eo q̄ cognouit cōsanguineā 20 vxo.suæ.†vbi etiā adulteriū cōmittit̄ cū spōsa. hinc est 21 tex.in.l.fi.ff.de do.īter vir.&vxo.†vbi sicut ꝑhibet̄ donatio inter virū et vxorē,ita etiā inter spōsum & spōsam de ꝑsenti.& istā opinionē Bar.tenuit Pau.de ca. & Ale. ꝑ multa.in.l.si ante nuptias.ff.sol.ma.tenet Bal.in.l. deo nobis.in.iiij.col.ver.sed iuxta hoc pone.C.de epis.et cle. & facit ꝙ dicit Bal.in.l.j.in.ij.q.C.qñ vir &vxor.vbi illa lex q̄ loquit̄ de vxore habet locū in spōsa de ꝑsenti. idē Pau.de ca.in.d.l.nihil.& Ang.de Are.in.§.fuerat.in. xx. col.isti.de actiōi.vbi arguit ꝑ vtraq̄ parte.Sed finaliter dicit istam esse tenēdā et scd'm eā Anno dñi Millesimo. cccccviij.fuit iudicatū in balliuatu Diuioneñ.in fauorē dñe Antonie charuot:nūc vxoris egregij ac sapiētissimi magistri Guidonis de moreault vtriusq̄ iuris doctoris, cōtra hęredes hoñ.& sapieñ.viri magistri Ioānis conroy in vtroq̄ iure liceñ.quē dicta dña Antonia desponsauerat ꝑ verba de presenti:& fuit iudicatū ꝑ ea, ꝙ virtute huius cōsuetudinis haberet dimidiā partem bonorum mobiliū ipsius quondam Conroy.Dicā latius in.§.vj. huius tituli.Multi tñ tenent cōtrariū: quos refert Felici. in rub.extrà de sponsa.Et ibi etiā tenet Fran.de are.in.l.si ante nuptias.ff.sol.mat.¶Adde etiā vnū casum in quo sponsa de ꝑsenti nō traducta ad domū,nō habet̄ prove ra vxore.Per do.meū Ias.in aut̄.cui relictum.in.j.col. C.

Legata 18 vxori locū habēt in spōsa.

Adulteriū committitur cū spōsa.

Casus facti.

de indic.viduita.Et vide eundem do.in aut̄.preterea. in vij.col.C.vnde vir & vxor.

In textu ibi

Mariee.

An consuetudo locū habeat in muliere nullā habēte dotem.

1 QVid†si mulier nullā habeat dotē licet sit marita ta an debeat habere istud ius,Bal.in aut̄.dos data.C.de do.ante nup.ī lectura antiqua,dicit†ꝙ 2 mulier q̄ nō dedit dotē,nō pōt petere donationē ꝑpter nuptias:q̄ propriè dr̄ illud ius dotalitij.de quo,ī.in plu 3 ribus locis:vt dicā.ī.eo.ti.§.vi.†Nā(vt dicit)ex qūo mulier nō sustinet onera dotis,nō debet ex matrimonio lucrari.l.vsuras.§.insulā.ff.sol.mat.l.fi.ff.de excep.& facit satis dicta aut̄.dos data,sed q̄tū ad hęc iura decisio Bal. nihil facere vr̄:qa dotis cōstitutio siue ipsa cā dotis:non est sola cā quare mulier habeat ista iura, siue lucra. Sed rō huius est rō cōionis:q̄ cōio inter ipsos cōiuges existētes ex cōsuetudine et lege nr̄a municipali:operat̄:vt mulier habeat ista bona mobilia et questus ꝑ media parte sicut etiā maritus habet ī bonis mulieris.Quæ cōio pōt esse in muliere indotata,q̄ pōt habere mobilia & q̄stus facere,in q̄bus erit particeps vir:& saltē dicet̄ ponere in cōione operas:rōne quarū poterit habere ista iura. Pro quo facit ꝙ in fili voluit Bal.in.l.ꝑ oneribus.in fi.C.de iure dotiū.vbi dicit ꝙ q̄uis vxor nō habeat dotem,qd' tñ vir tenet̄ sustinere onera matrimonij,sed nō rōne dotis q̄ nulla est,sed eo quia vxor operat̄ viro.l.sicut.ff. de operis liber.Sic isto casu licet mulier sit indotata: tñ ex quo ista lucra sunt rōne matrimonij tm̄,cum dicat tex. (Femme mariee)rōne cuius cōio est inter eos : debebit ista mulier habere ista lucra:& ita iudicarē & consulerē si eueniret casus.dixi eodē ti.ī.§.xxij.gl.j.ver.prima est. ¶Pro certo istud qd' hic tenui vr̄ esse de directo contra tex.ad literā.in.§.fi.inci.illud quoq̄.in aut̄.de nō eligendo scd'o nubentes.collatio.j.ꝑ me allegatū.ī.in glos.fi. in scd'a limitatiōe.ꝑpterea nō credo esse recedēdum ab opinione prima q̄ est fundata in vera iuris dispositiōe. Nam qñq̄ bonus dormittat Homerus:& ēt qñq̄ Papinianus variauit.vt in.l.manifestissimi.C.de fur. & teste Maroneo.Nō oīa possumus oēs.&vide q̄ dixi.ī.hoc eo dē tit.§.xxiij.in gl.(dez le terme quilz sont ꝑmis de payer.)¶Et etiā q̄ dicit G.Bñdicti in sua repe.c.ray.in ỿbo & vxorem noīe Adelasiam.nu.62.de test.vbi tenet primam opinionē per aut̄.sed q̄ nihil præstitit.C.de pactis cōuentis etiā vt dicit si fuerit fides habita de precio per maritū cōtra Guid.pape quæstio.cclxxiiij.&. cccclxv.

Consuetudinis huiꝰ rō.

Autoris opinio.

Correctio eiusdem opinionis.

Doctissimi aliq̄n errant.

☞ADDITIO. Ioānes lupus in repe.rub.de donatio.inter vir. & vxo. in .§.lxij. nu.24.ampliat hanc consuetudinem in hmōi societate & cōitate,vt etiā habeat locū ī amasio & amasia si postea contrahāt matrimoniū.Et etiā ampliat.vt dicta societas duret cū supstite & filijs alteriꝰ mortui de quo dixi hic ante in hoc.§.in prin.huius.§.et infra in tit.des successiōs.§.v.& infrà hoc eodē.§.in gl.(est participant.) ✱

In textu ibi

Ou duchie de Bourgongne.

Casus positio.

POnamus qd' Burgundus accipiat vxorē in comitatu Matiscoñ.vbi non viget hæc consuetudo , & ibi cōtrahat matrimonium siue per copulā carnalem, siue per verba de presenti,non curo:& postmodū adducat ipsam in ducatū Burgūdię:an debeat vxor sua gau

dere priuilegio huius cõsuetudinis, scilicet habere dimi
diã partem acquisitorũ in dicta Burgundia, & mobiliũ
1 ibi existentiũ: vr̃ ꝙ non: †quia inspiciẽda est cõsuetudo
loci cõtractus maxime ĩ matrimonio: ꝑut dicit Io. and.
in. c. j. de spõsa. & matri. ꝑ tex. in. l. fi. fundus. ff. de euic. fa-
cit tex. in. l. j. §. in honorarijs. ff. de var. & extraor. cogni-
tio. idẽ tenet Bar. in. l. cũctospopulos. in. v. col. ver. et pri
2 mo q̃ro. C. de sum. tri. †dicẽs se intelligere locũ cõtractus
nõ in quẽ collata est solutio vel traditio sed in quo cele-
bratus est cõtractus: & loquit̃ ĩ quolibet cõtractu: & idẽ
tenet Ang. quẽ videas in. d. l. si fundus. & Bal. in. c. j. de in
uesti. de re aliena facta. & ad ista adduco singularẽ deci.
Bal. in tit. de pace cõstantię. ver. si qua cõtro. vbi dicit: ꝙ
si papa cõcedat Tusco feudũ cuiusdã castri Alemaniæ,
vr̃ cõcessisse scd'm consuetudinẽ Alemaniæ nõ Tusciæ,
& iõ vr̃ ꝙ consuetudo loci in qua cõtractũ est matrimo
niũ, scilicet cõsuetudo vxoris seruãda, & nõ cõsuetudo
mariti: et marit⁹ vr̃ cõtrahere scd'm illã cõsuetudinẽ q̃ vi
get in loco vbi cõtrahit ꝑ tex. exigere dotẽ. ff. de iudicijs.

Consuetudo loci contractus ĩspicienda.

Loc⁹ cõtract⁹ qs dicatur.

3 CONtrariũ teneas, & melius: †et dic ꝙ supradicta lo
quunt̃ & ꝓcedũt quo ad solẽnitatẽ adhibendã in
cõtractu: quo casu attẽdit̃ locus cõtractus: faciũt ad hoc
not. ꝑ Imo. in. c. cũ contingat. in. xxiij. charta. extrà de iu-
reiu. & ꝑ Pet. de anc. in. c. ea q̃. in. xvij. q. de reg. iur. in. vj.
& Fel. plenè in. c. j. in. xij. col. extrà de spõ. vbi ponit tres
cõclusiones. Sed adhuc intellige cõclusionẽ vno mõ, vi
4 delicet †si maritus cõtrahat cũ aliqua in aliquo loco ꝑso
naliter: sec⁹ si nõ ꝑsonaliter: q̃a tũc quò ad solẽnitatẽ in-
spicit̃ cõsuetudo viri & seruanda est: cũ sit caput mulie
ris. c. hæc imago. xxxiij. q. v. secus si contrahat ꝑ nuntiũ,
vel ꝑ epistolã. iuxta. c. fi. de ꝓcu. in. vj. scd'm Ant. ĩ. c. j. de
sponsa. & matri. ¶In cõtrariũ tñ vr̃ facere ꝙ dicit Bal. in
5 l. multũ. in pe. col. si quis alteri vel sibi. vbi dicit †ꝙ si ego
existens Ferrariæ, ꝑ nuntiũ vel epistolã vendo tibi exi-
stenti Bononiæ: cõtractus dr̃ celebratus Bononię. ꝑ tex.
& ꝙ ibi Bar. in. l. si vt ꝓponis. ff. de fideius. facit ꝙ not.
Bal. in. l. non iõ minus. in. x. col. C. de accu. & ꝙ cõsuetu-
do mariti in hoc casu sit seruãda tenet in specie do. Ant.
6 de Butrio in. c. j. de spõsa. et matri. vbi dicit †ꝙ si statutũ
vel cõsuetudo mariti habeat ꝙ maritus superuiuens de
beat lucrari dimidiã dotis: seruabit̃ illa consuetudo, vel
illud statutũ: licet in loco vbi fuerit cõtractũ matrimo-
niũ sit aliud statutũ vel alia cõsuetudo: rõ est quia eo ꝙ
est traducta vxor in domũ mariti, est effecta de domici
lio mariti, & ei⁹ domiciliũ seq̃ debet. l. quędã. §. idẽ rescri
ꝑserunt. l. j. & ibi Bar. ff. ad munici. & iõ cũ destinatione
matrimonij videat̃ esse cõtractũ in domicilio mariti, ser
uanda est cõsuetudo mariti. Et hoc est ꝑ tex. in. l. exigere
dotẽ. ff. de iudicijs. sed ꝑ. l. ea quę la. ij. ff. ad munici. dicit
Bal. in. l. cũ quædã puella. ff. de iuris. om. iu. ꝙ in statuto
ꝙ facit mẽtionẽ de lucris ĩter spõsum & spõsam, attẽdit̃
locus cõtractus: q̃a spõsa nõ est fcã de domicilio spõsi ꝑ
ea quæ dicit ibi: nisi sit spõsa de p̃nti: q̃a ex quo spõsa de
p̃nti fcã est de domicilio spõsi: in lucris seruabit̃ cõsuetu
do sponsi, & non cõsuetudo loci cõtractus. Idem dic ꝙ
quò ad solẽnitatem obseruandã post consummatum
matrimoniũ attendit̃ locus mariti: cũ vxor sequit̃ eius
domiciliũ. vt. l. quędã. §. idem rescripserũt. in. j. not. & ibi
Bar. ff. ad munici. Bal. in consi. cccxliij. col. ij. ver. modo
quæritur. & consi. ccccxij. col. ij. ver. tertius articulus. li.
ij. Io. de Imo. in consi. lxiiij. in vlt. col. ver. sed circa p̃dicta
Idem Bal. in consi. cccxxij. in. iiij. lib.

Prædicta q̃ñ intelligẽda.

Q̃ñ consuetudo loci mariti seruet̃.

7 QVid aũt †si mulier duceret maritum ad locũ cõ
tractus, q̃ locus est domus mulieris: vbi nõ vi-
get cõsuetudo nr̃a, dic ꝙ consuetudo vxoris est
inspicienda. Bal. in. l. fi. in. ij. col. ver. modò quæro quare
actor. C. si à non compe. iu. & hoc dũmodo appareat ꝙ
maritus intẽdit ibi ꝑpetuo manere & habitare. Per not.
ꝑ doctores. in. l. lex Cornelia. §. j. ff. de iniurijs. facit ꝙ no.
gl. in. l. ij. C. de incolis. li. x. Facit tex. in. l. nihil. ff. de capti-
uis. & istud dicit Fran. de Crema. in singulari suo. lxvj.

Et q̃ñ vxoris,

8 SEd quæro, pone †ꝙ maritus habeat domiciliũ in lo
co domicilij vxoris vbi cõtraxit matrimonium, &
aliq̃ñ vitam ducat cum ipsa vxore: aliq̃ñ in patria vbi
viget hæc cõsuetudo. Vide doctrinã Feli. in hac materia
qui procedit per tres conclusiones. in. c. j. extrà de spon.
& matri. Sed posset fieri, distinctio, vbi plus moraretur,
& vbi maiorem partem bonorum habet. cogita. ¶De
hac materia vide Boerium in consue. septene Bituriceñ.
tit. de consue. matrimonij. §. iiij. in gl. j. vbi ponit tres cõ
cõclusiones Feli. hic ante allegatas.

Questio

9 ITem quæro, pone †ꝙ aliquis Florentinus in patriam
ducatus accepit vxorem, & cũ ea hic contraxit: & hic
continuo moratur faciendo mercãtias hic & Florentię
ꝑ seruitores institores & famulos: an vxor sua debeat ha
bere dimidiã partem bonorũ mobiliũ & acquestorum
existentiũ Florentię Pet. de anc. cõsuluit in specie de hac
consuetudine existenti in ciuitate Parisiensi, & in Fran-
cia, & dicit ꝙ consuetudo ista respicit bona: & ideo cõ-
prehenduntur bona quæ sunt extra locum consuetudi-
nis. allegat Io. and. in additio ad Spe. in ti. de fide instru.
§. compendiose. immo plus dicit, ꝙ etiam si testator exi
stens in loco istius consuetudinis disponat in suo testa-
mento ꝙ mulier habeat dimidiã partem acquisitorum
& mobiliũ, ꝙ non extendit̃ ad bona existentia extra lo
cũ consuetudinis Itẽ consuluit in cõsi. suo. clxiij. incipiẽ-
te, Visis et diligenter inspectis: quem omnino videas. Ita
etiam consuluit Fran. de curte in consi. xliij. s̃. alle. Bal. in
consi. ccviij. in. ij. parte. dicit ꝙ in dotibus lucrandis at-
tenditur consuetudo domicilij mariti, etiam vbicunq;
bona sint sita. Quæ autem cõsuetudo inspici debeat, vi-
de Guido. pape deci. sua. cclxij.

Questio

In textu ibi

Selon la generale coustume.

QVærit̃ q̃ñ debet fieri punctuatio in hoc v̾bo,
an debeat fieri sic. (Fẽme mariee ou duchie de
Bourgongne selon la g̃nale coustume dudict
duchie) ita ꝙ debeat intelligi ꝙ fiat matrimoniũ scd'm
cõsuetudinẽ ducat⁹, an v̾o debeat sic pũctuari (Femme
mariee ou duchie de Bourgongne.) ita ꝙ ꝑ hoc sit parti
cipãs scd'm cõsuetudinẽ ducat⁹ Burgũdię, et si nõ sit di-
ctũ ꝙ sit maritata scd'm cõsuetudinẽ ducat⁹ Burgũdię.
IN hac materia dico ꝙ mihi vr̃ ꝙ vtraq; litera põt esse
& est vera: & vterq; sensus ex litera vtroq; mõ pun-
ctuata acceptus est de mente statuentium. Si eñ mulier
nubat & ducatur longius: aut vterq; scilicet maritus &
vxor sunt subditi, aut forenses: aut maritus subditus &
mulier forensis: aut ecõtra. Si vterq; est subditus tũc ista
punctuatio nihil operat̃. Nam nubendo in ducatu, nõ
solùm vr̃ velle iuris pręsumptione nubere scd'm leges &
cõsuetudines ducatus, ĩmo ipso facto scd'm illas nubũt:
1 etiã si nihil esset expressum ab ipsis aut dictum. †Nám
consuetudo loci vbi cõtrahit̃ subintrat ipsum cõtractũ:
vt scd'm

Consuetudo lo[ci] subin[trat] cõtra[ctum]

vt scd'm illã consuetudinẽ intelligatur esse cõtractum. Tex.est in.l.cira locatiões.C.locati.vbi cõsuetudo est declaratiua cõtractus.Faciunt not.in.l.diuturna.in gl.j.ibi in matrimoniali.& in.l.de qbus.ff.de legi. Et facit ꝙ signanter in hoc notauit And.Barba.in repetitiõe Ioãnis in.c.ray.extrà de test.vbi dicit ꝙ quilibet præsumit esse talis qualis est sua patria,& dispositio statuti suę patrię. Alle.Pet.de anc.hoc tenere in reportatis suis ad.l.tres fratres.ff.de pactis.alle.ꝙ voluit Imo.in.c. potuit. extrà de loca.Dicit se cõsuluisse apud Lucã, ꝙ qs acceperat emphyteusim ꝓ se & filijs suis:dubitatũ fuit vtrũ fœminæ cõprehenderent Dicit ꝙ nõ:& allegat dictũ Archi.in.c.

2 si quis suadente.xvij.q.iiij.q dicit† ꝙ masculinũ isto casu nõ cõcipit femininũ:nisi cõsuetudo patrię aliter se haberet:& sic cõsuetudo intrat cõtractũ.Et ipse Barb. allegat ꝓ hoc vnã naturalẽ rõnem:q est Bar.in trac.de guelphis & gibellinis:† ꝙ naturale est vt patrię pareamus.l. veluti.ff.de iusti.et iure.et ꝑ cõsequẽs ꝙ pareamus statutis & cõsuetudinib⁹ patriæ:ergo seqt ꝙ in dubio qs vr velle id ꝙ vult sua patria,et sic statutũ patriæ suæ.†Et in dubio quis vr velle id ꝙ vult sua patria.l.ꝙ si nolit.§.si mancipiũ.ff.de edil.edic.Facit ꝙ not.Bal.in.l. ꝑcib⁹ .C. de impu.& alijs substi.vbi vult† ꝙ testator ꝓsumat cogitare,& velle id ꝙ vult lex statutũ loci ĩ quo actũ facit. Ipse Barba.allegat tex.quẽ dicit esse meliorẽ de corpore iuris in.l.si duo.ff.de acq.here.ꝑ quẽ tex.dicit ipse ꝙ Bal. dicit† ꝙ faciens aliquẽ actũ vr subijcere statuto loquẽti de illo actu.facit.l.fideicõmissa.§.si ꝟo.ff.de lega.iij. Per quẽ tex.ibi colligit Bal.ꝙ qs nõ ꝓsumit velle illud ꝙ nõ est cõsuetũ fieri .l.fi.C. de fideic.facit.l.contraxisse.& ibi Dy.& Bar.ff.de ac.& obl.† vbi cõtractus debet interpretari scd'm statuta loci vbi est celebratus facit.l.si fundus ff.de euic.l.semp in stipulatiõibus.ff.de reg. iuris. & ibi Bar.& idẽ Bar.in.l.ex ea parte.ff.de ꝟb.obl.in.l.si prius. §.j.ff.de aqua plu.arc.Soleo allegare ꝓ hoc talẽ rõnem. †Nam bonũ est argumentũ de lege scripta ad legẽ non scriptã.§.ex nõ scripto.insti.de iure natu.vt sicut ius scriptũ & lex est seruãda,sic etiã & ius nõ scriptũ:sed in contrahẽdo,aut al's disponẽdo nemo regulariter põt facere quin leges in suis cõtractibus habeant locũ.l.nemo põt ff.de leg.j.Et iõ si legibus non põt renũtiari sic nec consuetudinibus.l.ius publicũ.ff.de pac.l.si qs in cõscribendo.C.de pac.& de epis.& cle.&.c.si diligenti.de foro cõpetenti.ergo sequit ꝙ in dubio partes vident disponere scd'm leges,et sic scd'm statuta.Per quę oĩa et alia q̃ in simili possent adduci,copiose est dicendũ ꝙ subditi cõtrahẽtes matrimoniũ in ducatu se subijciunt statuto & consuetudini ducatus.Erit ergo prima cõclusio in hoc, ꝙ punctuatio nihil operat quantũ ad vtrosq; subditos.

Patriæ parere naturale

Arg.de lege scripta ad non scriptam.

Conclusio.

9 QVantum verò ad nõ subditos illa punctuatio multũ vr operari.†Nam si clausula scd'm, referat ad ꝑcedentia esset sensus ꝙ mulier forensis nupta forensi scd'm statutũ Burgundiæ,esset particeps pro medietate mobiliũ & quæstuũ.scd'm formã statuti:ꝙ qñ procedit,est videndũ.Et pro nũc ego credo qd' ẽt si non cõtrahãt in ducatu,sed alibi:et exprimãt ꝙ hoc faciunt scd'm consuetudinẽ ducatus Burgundiæ: nam partes possunt in contractib⁹ suis apponere legẽ q̃ voluerũt.l.j.§.si cõueniat.ff. depositi.& possunt facere pacta & illa seruare tenent q̃ sunt licita & iuri nõ cõtraria, aut repugnãtia.l.j.ff.de pactis.d.§.si cõueniat.ff.depositi Si ergo hoc fecerant per pactum etiam seclusa consuetudine vbicunq; seruanda,est ergo verũ dicere ꝙ mulier nupta vbicũq; & multo fortius in ducatu Burgundiæ: scd'm statuta Burgundię erit particeps,et nõ solũ ex forma statuti,immo etiã ex expressa partiũ cõuentione: & multo fortius si cõtraxerint in ipso ducatu licet sint forẽses:quia appositio illius pacti eos in vim pacti ligaret: vt.s̃.dictũ est.Et punctuatio q̃ facit vt ꝑ hoc iungat illa dictio (selon) pręcedenti facit innuere pactũ esse factũ . Stat ergo cõclusio,q̃ erit scd'a in hac materia:ꝙ forẽsis in ducatu,aut extra,poterit saltẽ in vim pacti cõtrahere matrimoniũ:sic vt hoc statutũ inter ipsos habeat locũ: & sic poterit dici qñ alter cõtrahentiũ esset forẽsis,alter subditus:quia hoc nõ operat statutũ,sed expressa conuentio.

Alius cõsuetudinis nr̃æ intellectus quo ad forenses.

Scd'a cõclusio.

10 SI vero clausula (selon) referat ad sequentẽ clausulam est participiũ & est maius dubiũ:& quantũ ad ambos terminos† vt.s.si forensis & vxor cõtrahãt matrimoniũ in ducatu Burgũdiæ,absq; pacto cõformi, statuto aut absq; eo ꝙ dicant ꝙ volunt cõtrahere scd'm statutũ Burgundiæ est illa quęstio,vtrũ forẽsis liget statuto: de quo ꝑ Bar.i.l.cũctos ppl'os ibi:nũc veniam⁹.C. de sum. tri.et fidę catho.Quã etiã ibi examinauerũt Bal.& Sali. ꝑ multas qõnes:& tandẽ concludũt ꝙ q̃tum ad solẽnitatẽ inspicit locus cõtractus.l.si fundus.vbi paucis ꝟbis hoc not.Bar.ff.de euic.Facit.l.ij.C.quemad. testa. aperi.

11 †& scd'm hoc si forẽses cõtrahãt mr̃imoniũ in ducatu Burgũdiæ:ligant statuto isto et fortius qa si in loco originis lis oriat de hmõi cõtractu decidet scd'm statuta cõtract⁹ loci:& sic si forẽses cõtrahãt mr̃imoniũ ĩ ducatu, & ĩ loco originis oriat lis de obseruatiõe hui⁹ statuti: ꝓ hmõi decisiõe inspicit loc⁹ cõtract⁹.d.l.si fundus.ĩ prin. Ita Bar.in.d.l.cũctos.q dicit debere ĩtelligi locum cõtractus,locũ vbi est celebratus cõtract⁹.& ita dicit sensisse Dy.Et ipse hoc ibi dicit ĩ.l.q̃siuisse.ff.de ac.& ob.Si ergo forẽses cõtrahãt in ducatu Burgundiæ ligant statuto:si inter ipsos de effectu huius statuti lis oriat: iudicabitur scd'm statutũ,& decidet:sed bene verũ est,ꝙ in hmõi litigio et examinatione seruabit locus iudicij.l.iij.in fi.ff. de testi.vbi q̃tum ad litis ordinationẽ inspicit locus iudicij:scd'm dictum Bar.in dicto loco.fallit tñ in casu.l. exigere dotem.ff.de iudi.de quo alibi infrà dicam.

Tertius itellect⁹.

Forẽses ligantur statuto.

ERit ergo in hoc tertia conclusio,ꝙ nubẽtes in ducatu Burgundiæ etiã si sunt forẽses nubũt scd'm statuta Burgundiæ:& militabit hoc statutũ:& poterit impune illa clausula (selon) iungi sequẽtib⁹,ꝟificabit statutũ:et erit cõclusio:ꝙ forẽses cõtrahẽtes ĩ territorio ligant statuto illius.ꝓ quo facit ꝙ vult Bar.in.d.l.cunctos po-

12 pulos.C.de sum.tri.& fide cat.dũ dicit,† qd' statutũ loquẽs indefinite habet locũ ĩ forẽsib⁹ residẽtibus in loco statuti.d.l.ij.queãd.test.ape.et vt hoc statutũ nostrũ qd' loqt indefinite ibi militet:nisi dicat qd' obstet id qd' statutũ dicit (femme) & sic limitat ꝓsonã:& cũ dicit (ou duchie) limitat ꝓuincias:quo casu nõ porrigent ad forẽses l.fi.ff.de testa.l.cõficiunt.§.si miles.ff. de iure codicillo. Sed si alter sit subditus,& qdẽ si cõtrahat matrimoniũ in ducatu,ꝓcedit qd' supra dictũ est,qa militabit statutũ:& in hoc nullũ est dubiũ q̃tũ ad bona sita in territorio statuẽ.Sed q̃tũ ad bona existẽtia extra ducatũ. est maius dubiũ:& est illa quęstio,vtrum statutũ seu effectus statuti porrigitur extra territorium:& in hoc Bart. in.d.l.cũctos ppl'os.in.v.col.ibi sæpe.& Bal.& Sali.satis ꝓlixe ibi examinãt:tandẽ vident declinare qd' statuta permissiua facta in loco cõtractus nõ habent effectum

Conclusio tertia.

extra territoriũ:qm̃ pmittit̄ id qđ de iure cõi nõ permittebatur:sed tm̃ quibusdã ex statuto:vt in casu nostro:ꝙ de iure cõi nõ obseruatur,ꝙ disponitur hoc statuto: sed quasi est irrationabile secundum notata in.c.j.de cõsue. & isto casu dicit Bar.qđ non extendit̄ extra territoriũ statuentiũ.facit.l.ij.ff.de offi.proc.c.romana.ver.nec clericos.de fo.compe.li.vj.secus si esset ciuis qđ est de iure.

ADuerte qđ si vir esset subditus,& mulier forẽsis: & cõtrahat̄ matrimoniũ in loco mulieris : vr̃ qđ debeat obseruari in dubio locus dñi: scilicet mariti , vt scilicet militare debeat hoc statutũ:quia ꝑ hoc vr̃ casus in.l.exigere dotẽ.ff.de iu.vbi dicit Bar.stante statuto qđ mulier mortua in matrimonio vir lucratur tertiã partẽ dotis.& in loco domicilij sit aliud statutũ siue cõsuetudo,qđ est inspiciendum illud statutũ,siue consuetudo, illius domicilij,& nõ celebrati cõtractus tm̃ erit ergo vera conclusio:qđ celebrato cõtractu matrimonij in loco mulieris in quo forte nõ erit hoc statutũ,et absq; expressione huius statuti:tñ in loco domicilij mariti habebit locũ hoc statutum:et poterit mulier etiam forẽsis mortuo viro gaudere beneficio huius statuti.p.d.l.exigere, ꝙ est notabile:& sĩr licet celebraretur cõtractus in Burgundia,tñ & vir sit forensis,& nihil sit dictũ de statuto: quicquid supra dixerim inspiciet̄ locus sui domicilij:et hoc propter spãlitatem illius legis exigere dotem:et erit aliquomodo cõtrarium conclusioni iuris quam suprà feci:quæ tamen in cæteris contractibus militabit.

Conclusio quarta.

SEd insurgere posset aliud dubiũ:si Burgundus habens bona in ducatu contrahat matrimoniũ cũ Niuernen̄.& in loco domicilij vxoris:& fuerit dictũ ꝙ cõtractus matrimonij regularet̄ scđm consuetudinẽ Niuern̄.an in bonis mariti existẽtibus in ducatu Burgundiæ debeat seruari cõsuetudo Niuern̄.dixi ample.j.hoc eodem tit.§.xx.in gl.(& auec ce)quæ est finalis.

Dubiũ.

In textu ibi

Et participant.

SVnt ergo vir & vxor socij,& communes in bonis mobilibus & acquestibus cõstante matrimonio factis.vt dicit Io.fa.in aut.de donatiõe.C.de secũ. nuptijs.

Societas viri & vxoris.

1 Cy.in.l.cunctos populos.in pe.col.C.de sum.tri.†& talis societas q̃ est inter virũ & vxorẽ nõ est minus priuilegiata,q̃ expressa societas quę fit inter alios.l.rei iudicatæ.§.socero quoq;.ff.sol.mat.& ibi Bal.& idẽ Bal.in.l.si vxore.C.de cõd.insertis.& dicit Ale.cõs.lxxxvj.inci.sup
2 dictis.in.v.col.†ꝙ societas omnium bonorum põt esse inter virũ &vxorẽ:intellige tñ pr̨dictã cõsuetudinẽ nõ habere locũ in re donata marito:qñ donans,ꝓhibuit ne vxor participaret.vt dicit Henricus bohyc.in.c. requisisti.§.secus.in prin.extra de test.&.j.dicet̄ gl.fi.ver.limita quinto.& de cõitate inter cõiugesvide.§.ix.istius tituli. ¶Vide Boeriũ in cõsue.Bituricen̄.tit.de cõsue. matri.& doharij.§.ij.in gl.vbi amplè ponit de ista cõione, & in q̃b⁹ locis seruet̄.Et etiã de ista cõione ponũt nouissimi
3 in.l.maritus.ff.sol.mat.†Et aduerte ꝙ de iure possunt fieri affrayramenta hoc est societates inter virũ &vxorem ☞l.alimẽta.§.fi.ff.de ali & ciba.le.¶Vide ĩ hoc G.Bñdicti in repe.c.ray.in verbo,& vxorẽ nõie adelasiã.nu.789.de
4 test.iam suprà allegat.*¶†Et etiã qñ coniuges faciunt & cõueniunt in cõtractu matrimonij ꝙ possint sibi inuicẽ donare.Intelligit̄ dumtñ reciproce,& seruata ęqualitate,vt dicit Bal.ꝑ illum tex.in.l.si pater .C. de inof.testa.Aut ꝑ modum remunerationis.vt.l.q̃d aũt.§.si vir.
5 ff.de do.inter vir.& vxorẽ.†Et an talia pacta vel etiam statuta tollãt dispositionẽ.l.hac edictali.C.de secũ.nup. vide Lud.Ro.cõsi.suo.xliiij.inci.ex suprà narrato.Et de p̃dictis oĩbus vide do.Ant.de petrucia in suo tractatu & repetitiõe de effectib⁹iuramẽti in scđ'o effectu.¶Aduerte tñ,q̃a vt vides hæc societas nõ est vniuersalis oĩm bonorũ,& iõ nõ cõicant̄ successiões hęreditates, legata & alia de q̃b⁹in.l.nec adiecit.cũ trib⁹ sequẽti.ff.ꝑ socio.

ADuerte q̃a hæc societas durat etiam post mortem mariti,in tm̃ ꝙ si mulier post mortẽ mariti acquirat cõicari:debet cũ hæredib⁹mariti:q̃a anteq̃ nubat vr̃ esse semper in primo matrimonio.vide p Io.lupum ĩ repetitiõe rub.de do.inter virũ etvxorẽ.§.lxij.nu.25.&.26.

6 SEd quæro†de notabili quęstiõe:pone ꝙ maritus acquirat aliq̃d ꝓ & noĩe suo(non est dubiũ ꝙ cõicari debet:)sed tñ traditio fuit sibi facta & noĩe suo, nunq̃d in ista acq̃sitiõe sit translatũ dñium in vxorẽ ipso iure ꝓ media parte:q̃ participat cũ marito in acquisitis pro dimidia parte.¶Videtur ꝙ sic:per tex.qui loquitur ꝑ verbũ præsentis temporis (est participãt)indicatiui modi, ꝙ verbũ importat ipso iure.ꝑ gl.in.l.in criminali.C. de iuris.om.iudi.ita do.meus Ias.in.l.j.in.ij.col.C.de iur. & facti igno.iõ in tali cõsuetudine quæ erat posita per alia verba,puta ꝑ hæc ṽba,ꝙ acquisita ꝑ virum &vxorem sint cõia.cõsuluit Pet.de anc.ꝙ mulier in tali nõ habet dñium:nec in ipsa transfert̄ ipso iure.& cõsuluit ꝙ præfert̄ donatarius cui maritus donauerat acquisita ꝑ se cõstante matrimonio.fundat se sup verbo,sint cõia:ꝙ non est pręsentis tpis indicatiui modi:ita consuluit cõsi. suo cij.inci.cõtra dictã donationẽ põt dici & obijci.in.j.col. quẽ vide.et facit tex.in.l.si societatẽ.ff.pro socio.vbi tex. dicit ꝙ in socios vniuersorũ bonorũ dñium q̃sitorũ ab vno nõ trãsit ꝑ parte in alterũ ipso iure.De hac q̃one vide p Io.lupũ in.d.repe.ru.de dona.inter vir.& vxorẽ.§. lxv.nu.11.ver.idẽ vr̃.¶Sed mihi vr̃,ꝙ hoc adhuc nõ possit stare ꝙ dñium transferat̄ in vxorẽ:q̃a videret̄ ꝙ per hoc tolleret̄ effectusvnius cõsuetudinis sequẽtis,inci.(le mary cõstãt le mariage peult disposer & ordonner)nã si maritus de acq̃sitis possit disponere ad bñplacitũ, ergo nõ vr̃ ꝙ dñium fuit translatũ ipso iure in vxorẽ : q̃a illa dimidia pars esset vxoris,nõ posset à se abdicari sine facto,& volũtate sua:nec re sua posset inuita priuari:ꝙ tm̃ põt maritus.¶Sed ad hoc dic ꝙ licet etiã dñium sit in vxorẽ translatũ:adhuc põt maritus alienare & disponere de acquisitis cõstante matrimonio:ꝙ expressius apparet ꝑ dictam cõsuetudinẽ seq.vbi dicit̄ ꝙ dicta cõsuetudo habet locũ etiam si maritus & vxor acquisiuerũt simul:quo casu nõ est dubiũ ꝙ tunc pro dimidia parte transfert̄ dñium in vxorẽ:& tñ maritus põt disponere: quare hoc,dicã in dicta cõsuetudine:& vr̃ esse multum rigorosa consuetudo contravxores:sed posset dici ꝙ ex quo grauant̄ mariti,ꝙ de acq̃sitis eorũ vxores habeant dimidiam partem,contra dispositionẽ iuris:releuantur in hoc,ꝙ ad minus ĩvita eorũ possunt disponere de eis. ☞¶Videtur tñ ꝙ hoc casu dñium ipsoiure sit translatum invxorem.per gl.reputatã singularem in.l.j.§.in societate.ff.pro socio.pro qua facit tex.in.l.si societatẽ contraxerit.ff.eo.pro socio,& etiã sine traditionevt tenet Azo in summa in.iiij.col.C.ꝑ socio.Et ita vr̃ tenere Io.lupus in repetitione rubricæ de donatione inter virum etvxorem.§.lxvj.nu.24.ver.vel aliter,fortè melius.*

Q̃onotabilis.

Opponit.

Rñdet.

In textu

In textu ibi

Tous meubles.

ALia punctuatio quæ hic fit aut fieri posset, põt facere dubiũ in hac cõsuetudine.s.qñ dr̃ (meubles) & hic fiat punctus: ita ꝙ cõprehendantur oĩa mobilia quæ possidet maritus tẽpore cõsummati matrimonij: ꝙ credo verius, & hũc sensum esse verũ & statutũ nr̃m: & illa clausula que sequit̃ (faictz cõstant le mariage) nõ refert̃ ad mobilia, ꝓut nec debet referri: †quia licet clausula finalis in fine posita debeat referri ad oĩa præcedentia, scd'm notata. in.l.j.C.de liber. preteri. & dicã.ĩ.tñ qñ repugnat naturæ, rõni aut cõtractui rõ suadet, ꝙ debet tm̃ referri ad ꝓxima. ita tenet Alex. in cõsi. suo. cxxxviij. inci. opportune cõsideratis. i.j.vol. facit.l.fi.ff.de calum. l.Papinianus exuli.ff.de mino. & l. ꝗ in prãte.C.de in ius vocãdo. facit.l.quæ bis in mense purgatur.ff.de edi. edicto. ꝗ sic induco. dicit em̃ in prin. quæ bis in mense purgatur, sana non est. in secunda clausula dicit: itẽ quæ non purgatur. & in fine dicit, nisi per ætatem accidat: nam illa vltima clausula nisi per ætatem: non refert̃ ad primam, quæ habet: ꝙ mulier quæ bis in mense purgat̃ sana nõ est: quia ætas nunꝙ facit ꝙ mulier bis in mense purgari debeat, sed bene põt referri ad secundam: quia ætas iuuenilis, aut senescens facit purgationem mulierũ cessare. sic isto casu illa clausula (faictz constant le mariage) salua rõne recti sermonis, scd'm cõem vsum loquẽdi non posset primæ clausulæ referri: quia ꝓprietas sermonis hoc non patitur, scd'm cõem vsum loquendi: & magis congruũt illa verba (faictz) illi dictioni (aquestz) quæ quęstus dicuntur fieri, ꝗ illi dictioni (meubles) quæ præsumunt̃ iam facta esse à lege: & iõ quia repugnat ꝓprietas sermonis, refert̃ tm̃ ad proxima.l.ꝗ data.§.j.ff. ex ꝗbus cau. maiores. scd'm Old. in cõsi. cxxxij. alle. per do. meum Ias. in.l.j. in. xj. limitatiõe.C.de libe. præte.

☞ADDITIO. Faciũt quæ dicit Mat. de af. in cõsti. regni Siciliæ quæ incipit, aduocatos. in. xiij. not. vbi ponit regulã cum aliquibus restrictionibus, ꝗ sunt multum notabiles. et vide eundẽ in cõstitutione ꝗ incipit, ꝓsequẽdis. in. xij. no. in tertio li.✱

¶Posset etiã dici qđ ista clausula vltima (cõstant le mariage) referret̃ ad oĩa præcedẽtia, & illa æqualiter deter-
2 minaret per regulã vulgatã. †qñ vna determinatio respicit duo determinabilia, debet illa ęqualiter determinare Bar. & do. meus Ias. in.l.iam hoc iure. pe. col.ff.de vulg. & pupi. & iõ fieret punctus (meubles) & (aquestz faictz cõstant le mariage) & facit illa cõiunctio &, quæ p̃dicta facit simul copulata & cõiuncta fieri.l.reos.§.cũ in tabulis.ff.de duobus reis.l.j.&.ij.C.si plures vna sent. damna. fue. notatur in.l.si mihi & titio.ff.de verb. obl. & erit sensus ꝙ mulier & vir erunt cões in bonis mobilibus & questibus factis constante eorũ matrimonio: & hic sensus erit bonus, verus & bñ applaudens. ¶Sed orietur vnũ dubiũ.s. vtrũ erit tm̃ cõio inter ipsos mobiliũ factorũ constante matrimonio: ꝙ vr̃ dicendũ habito hoc sensu vt de duobus copulatis idem iudicetur: & iõ hæc difficultas fecit me cogitare hanc punctuationẽ: qd in hoc sit dicendũ dico ꝙ erit inter ipsos cõio bonorũ mobiliũ ab ipsis possessorũ a tpe cõsũmati matrimonij, & cõio quæstuũ factorũ cõstante eorũ matrimonio inter quos quęstus potuerũt cõprehẽdi mobilia: nã et de mobilib⁹ põt quęstus fieri sicut de imobilib⁹ nec sub noie mobiliũ ante possessorũ, aut post acquisitorũ sub noie quæstuũ aut mobiliũ, mobilia erũt cõia. ¶Vel verius põt dici, ꝙ mobilia ꝗ cõstante matrimonio sunt acq̃sita, nõn erũt cõia sub illo vocabulo (acquestz) sed sub illo (meubles) & hæc mobilia & quæstus ponunt̃ vt genus & species: vt mobilia sit species quęstus est genus. & succedit
3 regula, †ꝙ vnũ ṽbũ spãle additũ alteri gñali restringit ☞ ei⁹ significatũ.l.sed si adijciat̃. & ibi Bar.ff.ꝓ so. ¶Ale. in cõsi. viij. in.j. col. in. iij. vol. & in cõsi. lix. inci. attẽtis verbis test. in fi. in. iij. vol. & meli⁹ in cõsi. lxxvij. in. iiij. vol. & aduerte ad id ꝙ dicit idẽ Ale. i cõsi. lj. in. iij. vol. post Bar. in.l. auia.ff.de cõdi. & demõ. ꝙ maioris efficaciæ est cl'a posita in p̃cedẽtibus vt referat̃ ad sequẽtia, ꝗ cl'a posita in sequẽtib⁹ vt referat̃ ad p̃cedẽtia. refert & sequit̃ Mat. de af. in consti. regni Siciliæ quæ incipit, pœnã in. xxj. & vltimo not. & idẽ Mat. in cõsti. quæ incipit, iurisgentiũ. in. iiij. col. vbi etiã dicit ꝙ ṽba spãlia i fine posita restringunt gñalia. Alex. in cõsi. lij. in. iij. vol. dicit ꝙ qualitas in sequẽti oratione non refert̃ ad præcedentẽ. & in consil. xcix. in. vij. vol. nu. 9. dicit ꝙ qualitas in p̃cedẽti oratiõe posita, censet̃ repetita in seq.l.ꝗ vinũ.§. cui dulcia.ff.de vi. oleo. tri. ꝗ leg. vbi Bar. dicit qñ ṽba diuersa se habẽt vt genus & species: species restringit gen⁹, maxime qm̃ cõiter sic fieri solet vbi (meubles) est species acq̃stus: & iõ statutũ de duob⁹ faciẽs mẽtionẽ: vr̃ genus, scilicet quęstus restringi ad alia ꝗ mobilia specificata. ¶Aduerte,
4 †qa qñ vna determinatio respicit plura determinabilia, vr̃ ea equaliter determinare. Bar. & do. meus Ias. in.l.iã hoc iure. i pe. col.ff.de vul. & pup. subst. & do. me⁹ Ias. i.l.
5 cẽturio. col. xviij.ff.e. dicit, †ꝙ qualitas posita in fine determinat oĩa p̃cedẽtia. & dicit Bar. in.l. extat. col. ij.ff.ꝙ metus cã. & Ale. post Imo. i.l. cũ filio.ff.de le.j. ꝙ qñ ponunt̃ ãte duo substãtiua, & postea ponit̃ vnũ adiectiuũ ꝙ illud dr̃ venire ad determinationem vtriusꝗ: qñ hoc ☞ põt fieri salua rõne recti sermonis. ¶Vel etiã qñ est habile vel possibile: vt dicit Bal. i.c.j. in. vij. col. de offi. dele. et in.l. ꝗcũꝗ.C.de seruis fugit. ✱Qđ hic vr̃ fieri posse cũ sit plurale: & sic põt referri illud adiectiuũ (faictz) positũ in textu nr̃e cõsuetudinis: ad illa duo scilicet ad mobilia & acq̃stus tanꝗ ad habile & possibile ad vltimũ: sed verius põt dici, ꝙ fit relatio ad ꝓximũ, et istud colligi põt ex sequẽti.§. cũ dicat (des meubles cõmuns, & des heritages acqs.) Et sic fiet determinatio vni⁹ statuti ꝑ aliud ꝙ debet fieri scd'm Bar. in.l. sciẽdũ.ff.ꝗ satis. cog. Et ita ẽt se habet cõsuetudo & cõis obseruãtia. ¶Et qa hic dictæ
6 nr̃æ cõsuetudinis Textus dicit (de tous meubles) †an ẽt cõprehẽdi debeãt mobilia ꝓueniẽtia ex hæreditate maritivr̃ ꝙ nõ: qa licet gñaliter loquat̃: & ꝗ totũ dicit nihil excludat.l. iulian⁹.ff.de leg. iij. tñ qa esset in duob⁹ correctoria iuris cõis, vr̃ ꝙ illa gñalitas nõ extẽdat̃ ad illa ma
7 xime cũ de illis sit spãlis lex. ꝗ est, scilicet, † ꝙ hæreditas
8 nõ cõicat̃, & alia magis gñalis. †ꝙ acq̃sita ꝑ maritũ cõstãte matrimonio sibi cõpetũt, & nõ vxori.l. ex pecunia. C.de iure dotiũ. ideo vr̃, ꝙ ex quo ista lex est noua: licet gñaliter loquat̃: nõ tñ debet tollere legẽ spãlem: ꝗ est de hæreditate, nisi exp̃sse de ea faciat mẽtionẽ ꝑ regulam.l. sciẽdũ.ff.ꝗ satis. cog. de ꝗ dixi. in.§.ij. i gl. (quelque part) ĩ.i tit. (des mainsmortes.) ¶Etiã facit, qa ex quo sũt duo obstãtia: sicut clausula gñalis nõ obstãte ea nõ tolleret nisi de vtroꝗ fieret mẽtio: vt dicit Bal. in.l. & si nõ lex eli ascẽtia.ff.de hære. i sti. sic lex gñalis sequẽs nõ tollet duas leges: vnã videlicet gñalẽ: & aliã spãlẽ. cũ posset habere

Vnus in 2 tellectus huius cõsuetudinis.

Regula.

Dubiũ.

Regula.

Qualitatis i fine positæ effectus.

Determinatio vni⁹ statuti per aliud.

Hæreditas non communicatur.

effectum in gñali. ¶Et faciũt ad prædicta quæ dicit do.
meus Iaſ in dicta.l.ſciendũ.& in.l.beneficium.in.vj. col.
ff.de conſti.principum licet iſta videant̃ ſatis iuridica et
in iure fundata, maxime in hac nr̃a patria quo ad bona
vxoris:q̃ eidẽ obueniunt ex hęreditate.Cũ conſuetudo
tm̃ diſponat in bonis mobilibus & acquęſtib⁹ factis p
maritũ cõſtante matrimonio:vt dixi in prin.huius.§.tñ
q̃a vt cõiter videmus hæc cõſuetudo nr̃a capit cõtrariã
interpretationẽ ex cõivſu vtendi.Cũ oĩa bona mobilia
ſemp & vndecũq; ꝓueniãt ſiue ex parte viri, ſiue ex par
te vxoris cõicant̃,& ſunt cõia:crederẽ ꝙ ita iudicandũ
eſſet,cũ minime mutãda ſint quę certã interpretationẽ
receperunt.l.minime.ff.de legi.& dixi in pluribus locis.

Mobiliũ appellatiõe qd veniat. Actiões.

9 SEd nunc pro complemẽto huius gloſſæ quæro † qd
veniat appellatiõe mobiliũ & primo videndũ eſt,
10 an veniãt actiões: dic † ꝙ licet actiones ſeu nomina debi
torũ ſint ſpecies inter mobilia & immobilia.l.q̃; tubero
nis.§.pe.ff.de pecul.l.à diuo pio.§.in vẽditione .ff. de re
iu.tñ ſi actio cõtinet quid mobile,iudicatur eſſe qd mo
bile:ſi v̓o cõprehendat q̃d immobile,iudicat̃ qd immo
bile.ita Ang.in.§.j.in v̓bo,cõnumerãda.in aut.de non
alie.colla.ij.Ita refert & ſequit̃ do.Alex.in cõſi.ſuo.xxxj.
inci.viſo ti.qõnis.in.iij.col.in.j.vol.ꝙ eſt repetitũ in cõſ.
cxj.in.iiij.vol.in conſi.ix.in pe.& vlt.col.inci.Viſis v̓bis
teſtamenti.in.j.vol.& in cõſi.xxvij.inci.attentis narratis
in vlt.col.in.iij.vol.& in cõſi.cxxv.inci.Viſis & cõſidera
tis.in fi.in.j.vol.& in cõſ.xlv.inci.Habita ſup his.de qb⁹
in.iiij.col.in.j.vol.& in cõſi.ſuo.xvj.inci.Viſo tit. qõnis
in fi.in.j.vol.& in cõſi.xij.in.iij.col.in.ij.vol.Idẽ Alex. in
d.§.in vẽditiõe.Car.Flo.in cõſi.ſuo.lxxij.inci.redẽptoris
noſtri &c.in.j.vol.Lud.ro.in cõſi.ccccix.in.vij.col.Et vi

Pœnæ applicandæ.

11 de Guido.pape.q.cccxcix.¶Aduerte † ꝙ actio q̃ conti
net genus,aut cõpetit ad genus,non cõputat̃ inter mo-
bilia nec ĩmobilia,ſed erit ſpecies de p ſe.Ita tenet Lapus
12 alle.xcij.inci.In primis videndũ eſt in fi.vbi dicit † ꝙ cõ-
ſuetudo irrõnabilis & cõtra ius faciẽs mentionẽ de bo-
nis mobilibus & immobilibus, non extendit̃ ad noĩa
13 continẽtia genus.Qđ not.Adde etiam † ꝙ pœnæ appli
candæ nondũ exactæ non cõprehendunt̃ inter mobilia
& immobilia.Alex.in conſi.ſuo.cxxv.in.v.col.in.j.vol.

VIde per Old.in conſi.ccxiiij.inci.factũ tale eſt . vbi
dicit ꝙ in talibus multũ attẽdendus eſt cõis vſus
loquendi & vtendi.Ex quo ergo per cõſuetudines no-
ſtras tantum fit mentio & diſtinctio mobiliũ & immo
biliũ in pluribus locis,& ꝙ cõiter vtamur ꝙ appellatio
ne mobilium cõtinentur:ea gñaliter q̃ non cum effectu
& realiter licet ſint actiones & nomina debitorum,ſtan
dum eſt apud nos huic communi vſui vtendi.

Iura incorporalia.

14 QVid † aũt de iuribus incorporalib⁹:dic ꝙ ꝓprie
dicuntur eſſe tertia ſpecies inter mobilia & im-
mobilia:vt in terminis tenet do.Alex.in conſi.
15 ſuo.lij.in.j.vol.¶Et aduerte † ꝙ ſeruus ruſticus qui eſt de
putatus prædio,dicitur eſſe immobilis.Ita Pa.in.c.nulli
in.j.col.extra de rebus eccle.non alie.

Pecunia deſtinata in emptionem pdiorũ.

16 QVid † aũt de pecunia deſtinata in emptionẽ pre
diorũ,an ſit res mobilis vel ĩmobilis Dic ꝙ eſt
ĩmobilis:et inter immobilia cõnumerat̃.p tex.
in.l.iij.§.qd ergo.ff.de cõtra.iu.tute.q tex.reputat̃ ſingu
laris ad hoc p Lud.ro.in.l.ſi ex legati cã.ff.de verb.obli.
Pa.& Barb.in.c.nulli.extrà de reb.eccle.nõ alie.Et iõ di-
cit in ſpecie Albe.de roſa.in.ij.parte ſtatutorũ.q ccvij.q̃
incipit,Itẽ habeo duas pulchras qõnes:ꝙ ſtante ſtatuto
ꝙ marito præmoriẽte vxor ſuccedat in dimidia ĩmobi
lium,certe mulier habebit dimidiam mille florenorum
diſpoſitorũ pro comparatiõe prediorũ.alle.ad hoc.l.&
ſi nõ ſunt.§.qd ergo.ff.de auro et arg. leg.et.l. granaria.
ff.de ac.emp.Et iſtud idẽ tenet Lud.ro.cõſi.clxxxviij.in

Pecunia deſtinata in emptionem annui reditus.

17 ci.in hac cã mihi cõceſſa,in fi. † vbi dicit idẽ eſſe in pecu-
nia q̃ eſt deſtinata in emptionem annui reditus:per cle.
exiui.§.cũq; annui reditus:de verb.ſig.Dicunt Dy.Bal.
Rapha.et Io.de Imo.ꝙ hoc nõ eſt verũ in cõſuetudine fa
ciẽte differentiã inter mobilia & immobilia:iõ in ſpecie
☞ dicit Bal.in ſuis ſtatutis,in verbo,bona.ver.ſtatutũ ſiue
cõſuetudo.✳ ꝙ ſi aliter diuidantur bona mobilia,& a-
liter immobilia inter virũ & vxorẽ:ꝙ appellatione mo
biliũ nõ cõprehenderet̃ pecunia in emptionem prędio-
rũ deſtinata:q̃a illa cõſuetudo eſt cõtra ius cõe, iõ non
adaptatur ad fictionẽ.Et faciũt quę dicit Lud.bolog.in
conſi.ſuo.xxxix.inci.vt in præſenti cõſultatione. in pe.
col.& iſtã deci.tenent Bal.Cy.Ang.& do.meus Iaſ. qui
plene examinat in.l.cætera.§.ſed ſi parauerit .ff. de lega.
j.vbi rñdet ad impugnationes Rapha.& Ro.& finaliter
tenet iſtam vltimam,per rationem hic ante dictam.

☞ ADDITIO. Vide Claudium de aquis dictũ
de ſeyſello ĩ.l.explicito.§.fuit q̃ſi
tũ,poſt alios,q dicit ꝙ pecunia eſt res q̃ ſeruari non põt
niſi ſit deſtinata in emptionẽ prędiorũ, quia deſtinatũ
habet̃ ꝓ facto:vt ẽt tenet Ale.cõſi.cxix.in antepe.col.in

De aĩalibus ad ſoccidã datis.

18 tertio vol.& cõſi.cvij.in.iij.& iiij.col.eo vol.✳¶ † Quid
aũt de animalibus datis ad ſoccidã,in q̃bus recipiẽs eſt
obligatus ad ea nutriendũ,& reddendũ de eis cõpotũ,
& reliqua.An cõputent̃ inter mobilia,an inter nomina
debitorũ Iſtud dubiũ facit pro quæſtione,ꝙ ſi quis do
net mobilia & immobilia:q̃a non continent̃ in tali do-
natione nomina debitorũ:vt dicit Guido pape.q.ccxcj.
&.ccccxcix.An hoc caſu ſub bonis mobilibus cõprehẽ
dant̃ dicta aĩalia,& obligatiões factę ſup illis.An v̓o cõ
prehẽdant̃ ſub nominib⁹ debitorũ.¶Credo ꝙ hoc caſu
ſcilicet in donatiõe,& in alijs caſibus nõ diſpoſitis p cõ-
ſuetudines nr̃as,ꝙ reputabunt̃ noĩa debitorũ.et nõ mo
bilia ſimpl̃r:eo q̃a datũ animal æſtimatũ ea æſtimatio-
ne hoc caſu q̃ facit emptionẽ:vt plene dixi hoc eo.tit .§.
xxiij.inci.(deniers de mariage.)ibi:qñ vero animal dat̃
æſtimatũ:iõ nõ datur actio danti ad ipſum aĩal ſimpl̃r,
ſed ad redditionẽ compoti,& reliquorũ ipſius aĩalis,et
fructuũ ſeu crementi eiuſdẽ,& ſic ad ius abſtractũ: licet
ſolũ fuerit datum ipſum aial,& nõ illud ius abſtractũ.
Sed in caſu huius cõſuetudinis ex quo actio cõpetit ad
mobile:dicerẽ talia comprehendi ſub bonis mobilibus
vt hic ante dictũ eſt.¶Et ꝓ cõtraria parte poſſet dici, ꝙ
ex quo cõſuetudines nr̃ę nõ faciunt niſi duas ſpecies bo
norũ,ſcilicet mobiliũ et immobiliũ:ꝙ iſtud eſt extendẽ
dũ in q̃buſcunq; caſibus ex idẽtitate rõnis.& iõ nomi-
na continẽtia q̃d mobile,erũt mobilia.Et noĩa cõtinen-
tia q̃d immobile,erunt ĩmobilia:& iõ ſicut aĩalia bruta
ſunt mobile.gl.in.l.j.C.de impo.lucrati.deſcri.li.x.Ita ad

Reddit. annui reditus ad reachatum.

19 hoc põt dici † ꝙ etiã conſuetudo nr̃a in alio caſu vltrà,
diſpoſuit in reditibus annuis venditis ad reachatum q̃
inter mobilia cõputant̃:vt patet tit.ſeq.§.j.& tñ eſt con
tra ius:ideo tm̃ erit in ſuo caſu et de reliquis recurremus
ad ius commune.Et addẽ Boerium hic in ti.de conſue.
matri.§.ij.in gl.j.in conſue.Bituricẽ.

Fructus pẽdentes.

20 NVnqd † aũt fructus pẽdentes ſint mobilia.Spe.ĩ ti.
de fru.et ĩtereſſe.§.j.ver.ſed pone.dicit ꝙ nõ,& idẽ
Floria.in.l.

Floria.i.l.si fur.ff.de vsufru.Nã sunt pars fundi.l.fructꝰ
pẽdentes .ff. de rei vendi.Spe.in tit.de deci.ad finẽ.l.in.l.
falcidia.plenè.& ibi Barto.ff.ad legẽ falci.& pleniꝰ per
Pẽsiões domorũ.
21 Alexã.in.l.si filius.§.j.ff.de verb.obligatio.†Et ideo cũ
pensiões domorũ(quarum dies nondũ venit)sunt fru-
ctus pendẽtes,scd'm Bal.in.c.j.in fine pricipij: de pace
tenẽda.quem refert Socinus in consilio.c.qd' incipit,In
causa Baptistæ sarrachi.in.ij.columna in.j.volumi.non
erunt mobilia,sed inter immobilia computabuntur.

Reditꝰ. Obuentiones. Prouentus. Pisces stagni.
22 QVid†autẽ de reditibus, & obuentionibꝰ,& pro-
uentibus,dic idẽ.Faciũt ea quæ dicã infrà.§.xvij.
qui icipit.(La femme apres le trespas de son
23 mary.)ĩ gl.q̃ incipit, (& faict les fruictz.)†Et nunqd pi-
sces stagni dicant fructꝰ pẽdẽtes. vide Guido.pape.quæ-
stio.xcj.ĩ fine.& ĩ illa q̃stiõe ponit de cõsuetudine q̃ est
in stagnis fieridis.¶Qua etiã cõsuetudine vtunt Turo-
neñ.vt habet in cõsuetu.eorũ tit. (Des droictz de basse
iustice)arti.vlti.& ibi Ioã.sanxon, vbi ponit,an vẽdito
stagno videant etiam venditi pisces in eo existentes.

ET dic ĩ hac materia q Bertrãdus capij.in.c.j.§.sciẽ-
dum.disputat hanc materiã,vbi refert varias opi-
niones.Nã quædã distinguit aut pisces sunt in piscina,
& cẽsent res mobiles.argu.l.limes.§.j.ff.de actio.empt.
Si aũt sunt in stagno, censent res immobiles.secũdum
Odo.arg.l.longe.ff.de diuer.& tẽpo.præscrip.alij indu
bitãter tenent quòd sunt res immobiles.per.§.itẽ feras.
institu.de rerũ diui.Ipseverò post Iaco.alibi distinguit,
aut pisces ponunt in piscinavel stagno causa custodię,
& censent res mobiles;aut verò ponunt vt ibi fructifi-
cent, tũc reputant res immobiles, qa censent esse pars
fundi;sicut fructꝰ pendentes.argu.l.Quintus Mutiꝰ.ff.
de regu.iu.dñs verò meꝰ do. Claudiꝰ de seysello dictus
de Aquis,nũc eps Laudeñ.& Massilieñ.in trac.suo feu.
in rub.q̃ res in feu.da.pos.in.ij.colũ.ibi;sed de quibusdã
dubitari potest ponit aliã suam distinctionẽ, & dicit q
quicquid sit,semp pisces sunt res mobiles vbicũq; sint.
pbatur in.l.iij.§.nerua filiꝰ.ff.de acqui.pos.¶Sed an cõ
putant inter mobilia;certũ est q si cõcedant cũ fundo,
iudicat de illis sicut de alijs mobilibꝰ solo cohęrẽtibus:
de quibꝰ satis amplè.vbi dicit si cõcedatur flumen,vel
lacus,censent immobilia. pbatur in.c.j.quæ sunt rega-
lia.Si verò sine fundo,& tũc sic cõceduntur certi pisces:
puta qui sunt nũc in lacu vel piscina,indubitãter cẽsen-
tur res merè mobiles. d. §. nerua filiꝰ.&.d.§. item feras.
Aut verò conceditur ius piscãdi:& tunc ad certũ tps, &
erit res mobilis:aut ĩperpetuũ:& tunc erit res ĩmobilis.
vt ibi dicit de annuo reditu.& de sylua cædua & lapi-
dicina.arg.l.diuortio.§.si fundum.&.§.seq.ff.sol.matri.

Quæstio notabilis.
24 ¶†Aduerte ad q̃stionẽ sequentẽ, licet sit extrauagans.
Aqua tui stagni ita creuit q plures piscestui deuenerũt
ad fundũ meũ,vel ad stagnũ meũ,tu vis ipsos pisces se
qui & hrẽ,q̃rit an possis:videt q nõ:per.l.hoc iure.§.si
aquã.ff.de aqua quoti.& æsti.sed tu dic, q si tu possis
sine meo incommodo piscestuos cognoscere,tu habe-
bis;sed hoc est difficile ĩ stagno meo;sed nõ est difficile
in loco meo sicco.ff.de acq.re.do.l.naturale est.§.galli-
narũ.ita dicit & tenet Odof.de Senoñ.ĩ tract.de ĩterdi.ĩ
ti.de aqua quoti.& æsti.quasi ĩ fi.& q̃tũ ad pisces:vide

Domus non affixa solo. Tegula, Ostiũ.
25 Boeriũ in tit.de cõsue.feu.§.v. ¶†Quid de domo non
26 affixa solo.vide gl.in.§.cũ in suo.istit.de re.diui.†Quid
de tegula.vide in.l.q̃situ.§.tegulã.cũ.§.Papinianꝰ.ff.de
27 sun.istru.& an possit capi pro debito & vendi.†Et etiã
de ostio.vide Bart.in.l.cætera.§.hoc senatus.ff. de lega.
28 ¶†Quid de pssorio,vide eũdem Odo.de senoñ.in suo trac.de ĩterdi.tit.de vi & vi arma.& ibi all'.tex.i.l.fundo Pressorium.
ĩ prin.ff.de act.emp.qd' est mobile ẽt ĩfixũ solo.dicit tñ
q pssoriũ magnũ infixũ solo est qd ĩmob le,sed paruũ
portabile est mobile;dicã infrà titu.(des enfans de plu-
sieurs lictz).§.iiij.in glo.(& a son profit)in fi.

In textu ibi

Et acquestz.

ADDITIO. Ista cõsuetudo ĩ hoc ẽ cõtra ius
cõe,p.l.qntꝰ.ff.de dona.ĩtervirũ
&vxorẽ.§.ĩ prin.allegatã.sed illa lex ampliat tribꝰ am
pliationibꝰ,& limitat noue limitationibꝰ per Io.neui-
zani ĩ sua sylua nuptiali.in versi.nõ obstat q̃sitũ. *

1 QVid†veniat appellatiõe cõquæstus & acqsitorũ: Cõquęstus appellatione qd veniat.
dic q ea q̃ acquirunt ex opera,solertia,vel indu-
stria,p alterũ cõiugũ cõstante matrimonio:
vt satis notat ex.l. q̃stus,ff.p socio.dicit Panor.in cõsi.
2 suo,lxv.incipiẽ.facti cõtingẽtia in.j.volu.†& verbũ ac- Acquirere.
qrere lucrari est.c.trãsmissa.&.c.pastoralis. de decimis.
Petrꝰ de ancha.ĩ cõsi.cij.incipiẽ.cõtra dictã donationẽ.ĩ
3 fine.¶Iuxta pdicta quero,†an donatio facta marito sit Donatio facta marito an cõicãda.
cõicanda inter virũ & vxorẽ:hoc est,an donatio sit acq
sitio:Alex.cõsi.xlix.in.j.col.ĩ.j.vol.all'.Bal.in.l.cũ opor
4 tet.ĩ prin.in.j.colũ. C.de bonis q̃ libe.dicit,†q donatio
nõvenit cõicanda inter socios:qa nõ est acquisitio.l.nec
adiecit.ff.p socio. ¶Tu dic q donatio,siue legatũ, siue
hæreditas nõ est acquisitio, qñ aliàs erat obuẽtura ma-
rito:secus si nõ erat obuẽtura alio modo, q̃ per dona-
tionẽ,vel legatũ, vel testamentũ: & tunc talia sunt cõi-
canda ĩ casu nræ cõsuetudinis:prout ĩ specie in casu cõ-
suetudinis gñalis Fraciæ.Dicit gl.pragmaticę sanctiõis.
in tit.de cõcubinarijs ĩ glos.in verbo, q̃stus,immò qd'
plus est dicit Io.fab.in proœmio ĩstitu.ĩ ver.iustitiariꝰ.
5 †q si qs acqrat illud qd' erat sibi ex successiõe vẽturũ,
nõ censet cõquestus:iõ alter coniugũ nõ habebit dimi-
diã.Faciũt ad supradicta q̃ dicit Ange.cõsi.cxij.& facit
tex.& Bal.ibi,in.l.coiri.cũ.ll.sequẽ.ff. p socio.& Panor.
in.d.cõsi.lxv.¶Et iõ semel dixi,qd' cũ essẽt tres fratres, Casus facti.
& vnꝰ dedit alteri fratri sua bona, q mortuis fratribus
duobꝰ,alter frater cui nihil fuerat donatũ, debebat hrẽ
dimidiã ptẽ bonorũ fratris datorũ vni fratri:& vxor il-
liꝰ fratris cui fuerãt data talia bona,q̃ erat vxor sua tpe
donatiõis,debebat hrẽ dimidiã partẽ alteriꝰ dimidiæ:
qa dimidia ĩtegra nõ erat obuẽtura fratri:ergo vxor sua
ĩ illa dimidia q̃ nõ erat obuẽtura eiꝰ marito, data mari
to debebat hrẽ dimidiã:& sic de q̃tuor partibꝰ debebat
habere vnã vxorẽ.¶Similis distinctio ĩ casu cõtrario fit
p.l.si seruus cõis.ff.de donat o inter virũ & vxorem.

ADDITIO. Ioã.lupus in repetitione rub.de
donatio.inter virũ & vxorẽ. §.
61.nume.xviij.q̃rit quid de salarijs & stipendijs q̃ ma-
ritus doctor,aduocatus & medicus,siue quis alius offi
ciarius habet & lucratur,an dicant acquæstus,& vide
text.in.l.cũ duobus. §. papinianus.aliàs,si inter fratres.
ff.pro socio.Et etiã ibi quid de iurepatronatꝰ acquisito
p ædificationẽ alicuius ecclesiæ.Et etiã qd de officijs, &
decimis acquisitis p maritum ex priuilegio an sint cõi-
canda, vide G.Benedicti in repetitione.c. Raynutius.in
verbo,& vxorẽ nomine adelasiam.nu.78.-.de testamẽ.
vbi dicit quòd hæc cõsuetudo generalis Franciæ debet

intelligi data capacitate & habilitate verborũ.& nota
ibi dicta ꝑ eũ:qa poterũt tibi seruire ad multa, & iõ nõ
est sine ministerio limitatio prima q̃ ponitur infrà.quę
dicit qđ mulier nõ participat in feudis,qa videt̃ esse in
capax.Sed magis ĩ specie:quia Heduẽ.& Cabiloñ.&
Diuioñ.ex priuilegio pñt acq̃rere feuda nobiliũ, & q̃
pñt teneri solũ à nobilibus.si Heduẽ.Cabiloñ.aut Di
uioneñ.accipiat in vxorẽ mulierẽ,q̃ non sit illorũ loco-
rũ,& sit plebeia alteri⁹ loci q̃ feuda tenere nõ posset,an
participet ĩ feudis acq̃sitis per maritũ priuilegiatũ, co-
gita:qa vidi casum ĩ facto:& fuit dictũ & consultũ qđ
sic:qa mulier effecta ẽ nobilis & capax ꝑ ei⁹ maritũ. *

Quæstio notabilis.

¶Sed vlteri⁹ quæro,pone ꝙ mulier q̃dã habuerit aliq̃
bona mobilia ex hæreditate sibi obuentura : an marit⁹
debeat habere dimidiã partẽ,& an participet cũ mulie
re:& si emat aliqđ hæreditagiũ,& cõstet ꝙ sit de bonis
vxoris,an debeat esse vxoris,an cõe.Et si sint bona mo
bilia non consumpta:an hæredes vxoris ea recuperare
possint.Ista q̃stio est in facto cũ sequenti,super qua con
sului.Sed tu dic ꝙ ex quo nõ sunt cões oĩm bonorum
ꝙ hęreditas nõ cõicatur.vt est tex.in.l.ea quæ.§.cũ spe-
cialiter.iuncta.d.l.coiri.&.l.nec adiecit.ff.pro so.

Alia quæstio.

6 SED pone†ꝙ alter coniugũ vendat hæreditatẽ quã
habebat,& pecuniã in aliquo hæreditagio conuer-
tat,nũquid dicatur cõquęst⁹: Videt̃ ꝙ sic,per.d.l. coiri.
ibi,si qđ lucrũ ex venditiõe emptione rerũ.¶Sed mihi
7 videt̃ ꝙ contrariũ est verius.†nã res q̃ subrogatur ĩ lo-
cum alteri⁹,est eiusdẽ effectus cuius erat illa, in cui⁹ lo-
cum est subrogata.l.si eũ.§.iniuriarũ. ff. si quis cau.l.fi-
liæ.§.Titia.ff.de cõdi.& demon.& videt̃ esse tex.ꝓ hac
dicisiõe in.l.si donate res.in.§.si spõsus.ff. de do.ĩter vi.
& vxo.& ibi Bal.in vtraq; lectura.Mihi tñ videt̃ esse tu
tius,& ita consulerẽ, ꝙ qñ maritus emit aliquid de pe-
cunijs sui patrimonij:ꝙ declaret in præsentia iudicis,ꝙ
vult ꝙ illa res empta de pecunijs sui patrimonij teneat
locum sui patrimonij,aliâs non emisset illam rem.

IN contrarium tñ videntur facere q̃ dicit idem Bald.
in.l.ea demũ.C.de colla.dicam alibi.Et ibi dicit Bal.
8 †ꝙ ea quæ veniunt post mortem ex præcedenti cõtra-
ctu sunt cõmunicanda : secus si ex p̃cedenti vltima vo-
luntate.quæ nota,quia seruiet tibi ad multa.

HAEC quæstio est amplè disputata per Io.Bal.in
suis decisiõibus parlamenti.in.j.quæst.vbi ĩ pul-
9 chra q̃stione decidit†ꝙ pretiũ rei hæreditariæ reputari
10 debet hæreditariũ per plures rationes,quas vide. ¶†Et
de marito qui vendit rẽ immobilẽ datam in dotem:&
emit aliã,an debeat tota esse vxoris,cũ sit empta ex pe-
cunia proueniẽte ex re sua ĩmobili : an verò debeat ha-
bere dimidiã tantũ.videas Alexã.in consi.xxxviij.in.ij.
vol.ad quem recurre, si casus eueniat.& adde Bar.in.l.
& si instrumẽta.C.de fi.instru.& iu.hastæ fisca.libro.x.
¶Vide ad supradicta Boerium in cõsuetu.Bituriceñ.ti.
de consuetu.matri.& doharij.§.ij.in.glo.j.col.iij.

VLterius quæro de alia quæstiõe:pater aliquis ha-
bens plures filias ex primo matrimonio median
te certa dote eis constituta acquirit earũ bona materna
ante contractũ matrimonium cũ aliqua vxore:& post
modùm cõtrahit matrimonium cum scđa vxore cum
qua & cõstante matrimonio inter ipsum & secũdã ei⁹
vxorẽ soluuntur oẽs dotes filiarũ:an ip̃a mulier debeat
in illis bonis sic ꝑ suum maritũ ante tñ matrimonium
acquisitis,ex quo de eis solutio fuerit facta cõstante eo-
rum matrimonio. ¶Pluries de hac q̃stione fui interro-
gatus.duæ consuetudines nostræ fin.j.eo.titu.me fece-
runt dubitare:& tandẽ cõclusi ꝙ ex q̊ hic casus magis
adaptari potest ad finalẽ,eo qa si filiæ vẽdidissent eorũ
bona alteri pater potuisset hr̃e illa iure retract⁹ quo ca-
su mulieri restituẽda esset portio pecuniarũ,ꝙ ideo à si
mili hoc casu ita fieri debet cõtra opinionẽ multorum
aduocatorũ Diuioneñ.qui dixerunt qđ mulier in illis
debebat participare tãq̃ si essent acquisita cõstante ma
trimonio:eo qa effect⁹ acquisitiõis assumit vim à solu-
tione q̃ fit cõstante matrimonio, & effect⁹ est conside-
rãdus:& paria sunt qđ fiat vno tp̃e, vel ꝙ effect⁹ ad il-
lud trahat̃ seu cõferatur.l.qđ spõso.C.de donatio.ante
nuptias.vbi si fiat qd exp̃ssè validũ tp̃e actus,si effectus
ad tp̃s inualidum cõferatur,non valet,sic vt tot operet̃
oppositũ in opposito,quot propositũ in proposito:&
par sit virtus taciti & expressi.Idẽ erit ĩ hoc casu,cũ taci-
tè effectus acquisitiõis fuit in tp̃e resolutiõis reduct⁹:ad
illud tp̃s habebit̃ respectus,cogitabũt posteri. ¶Sed tu
dic ꝙ ĩ hoc est aduertẽdũ ad illud qñ sit in cõsideratiõe
illud qđ mihi acq̃rit̃ nũc ex cã p̃terito. ¶De q̊ plenè ꝑ
Ioã.lupũ in repeti.rub.de donatio.inter virũ & vxorẽ.
§.62.nũe.xiij.¶Et nu.xxiiij. & dicã infrà.in.§.ix.in ver-
bo,(de tous debtz)hoc eodẽ tit. * ¶Et per ea q̃ dixi
§.vj.in gl.(anciens.)versi.alij voluerunt.eodẽ titu.

11 ITEM q̃ro,†quid si aliq̃d ꝑuenit marito vel vxori ꝑ
cõsolidationẽ:an sit conquęstus.vide.§.si cui.insti.de
12 lega.vbi dicit Io.fab.†ꝙ illa q̃ cõsolidant̃ nõ vident̃ ac-
quisita illo iure q̊ res cui cõsolidant̃ tenebant̃,ĩmo cen-
sent̃ alia à ꝓprietate, ideo tãq̃ alia iudicãda sunt,& de
ꝑ se.l.meuius. §.fundo.ff.de leg.ij.facit.l.nõ quocũq;.§.
fundus.ff.de leg.j.Et iõ dicit do.me⁹Ias.in.§.si eadẽ.isti.
13 de le.in addi.ad Porcũ.in fi. †ꝙ si vxor acq̃siuit ꝓprie-
tatẽ rei ex cã onerosa:& postea cõsolidet̃ vsusfruct⁹ cũ
proprietate,ꝙ sic acquirat̃ ex causa lucratiua:q̃uis alia
regula sit, ꝙ q̃cq̃d acquirit vxor p̃sumat̃ acquirere de
bonis mariti.l.quint⁹.ff.de do.inter virũ & vxo.nã hic
vsusfruct⁹ nõ p̃sumit̃ de bonis mariti acq̃sit⁹:qa sit ac-
quisit⁹ alio iure q̃ ꝓprietas. & vide q̃ dicit Io.fab.insti.
de acq̃si.ꝑ arro.ĩ prin.¶Vide Boeriũ ĩ loco hìc añ alleg.
¶Et Ioan.lupũ in repetitio.rub. de dona.inter virũ &
vxo.§.62.in.v.col.vbi amplè de materia huius.§. *

Cõsuetudinis nostræ limitationes.

LImita istã consuetudinem vna limitatiõe:videlicet
14 †ꝙ vxor habeat lucrari certã partem acquisitorũ,
tñ non lucrabitur aliq̃d in feudis.ita voluit dicere Ba-
ptista de sancto Blasio,ĩ differẽtijs suis positis post Al-
uaro.in li.suo feudo.in.xciij.differẽtia.Bal.in.c.j.in titu.
de prohi.feu.alie.ꝑ Fede.ver.quæro an consuetudo.
¶Aduerte quia istud nõ bene adaptatur ad hãc limita-
tionẽ:nec credo eam esse veram. feuda em̃ hodie sũt re-
dacta ad instar patrimonialiũ.plenè dixi in titu.de feu.
§.(en choses feodales.)& ideo sicut vxor habet partẽ in
allodialibus acquisitis per maritũ,ita etiã in feudis.qđ
intelligit̃ verum, nisi natura feudi repugnaret:puta q̃a
in eo nõ succederent fœminæ.Sed hęc decisio Bapti.in-
telligẽda est in suo casu.s.si ex cõsuetudine vxor habe-
re deberet aliquã partẽ ex bonis mariti, puta tertiã vel
quartam:tũc non haberet aliquid in feudo:ꝓ certo ad-
huc esset illa cõsuetudo multùm rigorosa.cogita.

LImita secũdò hanc nostrã consuetudinẽ nõ habere
locũ in muliere q̃ nihil de dote dedit:vt ꝑ tex.ĩ au-
thenti.de nõ eli.scđo nubẽ.§.illud quoq;.qui est.§.fina.
colla.pri-

colla.prima. vbi videt̃ tex.ad literã.& i aut.sed quæ nihil.C. de pact.cõuen.super dote.etiã si iuratũ fuerit.qa in tali iuramẽto inest conditio si dos fuerit soluta,vt dicit Guido pape deci.sua.cclxxiiij. & ex dictis per eũ ibi
15 potest solui q̃stio.quę euenit quotidie:†de muliere quę dat mille in dotẽ:quorũ quinq̃ sortiũtur naturam mobiliũ:& sic maritus lucratur dimidiã partem:an si nihil fuerit solutũ lucretur maritus illã mediã partem.cogita:& ad predictã. quæst.suprà positã, vide eundẽ Guido.deci.sua.ccccclxv.& quid si moriat̃ maritus penden te termino dato ad soluendũ.vide eundẽ Guido.pape deci.sua.ccccxxx.cõtrarium tamen credo verũ, quò ad hanc limitationẽ, per ea q̃ dixi in hoc.§. in gl.(mariee.) in fi. ¶In additione tamen ibi posita tenui hanc limitationem per textum in ea allegatum. *

Limita tertiò.s.qñ mulier renũtiat lucro prouenienti ex acqsitione facta per maritũ,aut fienda:prout tenent in specie dñi de Rota in suis deci.in cõclusio.dñi Bernar.de bisqueto,in tit.de pac.cõclusio.ij.inci.cõsuetudo repetita in deci.dñorum de Rota decisionib⁹ antiquis deci.842.de q̃ articulo meminit Nico.de vbaldis. de Perusio.in trac.suo succes.ab intest.in.iiij.parte principali.in fin.vbi dicit ꝙ valet talis renuntiatio.Ita tenet Odo.de senoñ.in trac.suo de interdi.ti.de interdicto de ꝑcario.in fin.Intellige ꝑdicta esse vera,qñ mulier renuntiaret in contractu matrimonij:secus si post:qa alias sequeret̃,ꝙ hoc casu vxor posset facere cõtractum cũ marito suo in fauorẽ ipsius mariti:cõtra cõsuetudinẽ infrà scriptã.hoc eo.tit.§.vij.licet videant̃ facere in contrariũ ea q̃ dixi infrà.§.iiij.tit.quo suprà in gl.(ne peult.)versi. sed adhuc.vbi dixi ꝙ qlibet iuri pro se introducto potest renuntiare.¶De hac decisione.vide Ioan.lupum in repet.rub. de donatio.inter vi.& vxorem.§.47.

Limita quartò nisi esset conuentũ in contractu matrimonij qđ mulier de acquęstib⁹ nihil haberet lucrari:cũ talis cõuentio seruãda est.Io.fab.in.l.de fideicõ. C.de trãsac.Imo.dicit in rub.insti.de nup. ꝙ qui ducũt vxores debẽt in hoc multũ aduertere.vt suprà dictũ est in rub.hui⁹ tit.¶Vide Boerium in consuetu.Bituriceñ. tit.de consue.matri.& doharij.§.ij.in glo.j.col.iiij.

Vide de hac limitatiõe amplè ꝑ Io.lupũ in repet.c. per vestras.de donatio.inter virũ. & vxo.§.lxiij. vbi dicit ꝙ licet mulier cõtrahẽdo hoc possit facere, nõ tamen põt hoc facere pater ꝓ filia, nisi filia expresse cõsentiat:q̃ nota,qa sunt singularia & multum notãda.

Limita quintò hanc cõsuetudinem quando aliquis donauit marito eo pacto ne mulier participet secundum Henri. bohic.in.c.requisiti.§. secus.in prin.extrà de testa.dixi suprà in gl.praece.¶Vide G.benedicti. in repe.c.Raynutius.in verbo, & vxorem nomine adelasiam.nume.792.de testamentis.extra.

Limita sextò hanc cõsuetudinem nostrã non habere locũ in vxore quæ fide coniugij violata cõmisit
16 adulteriũ.†quia non debet habere hanc medietatẽ bonorum:nec valeret consuetudo in contrariũ. ita est tex. ad literam in.c.ex parte vestra.extrà de consuetudi.

¶Hispani de hoc habent legem,vt videre potes per Io. lupũ.in repet.rub.de donatio.inter virum & vxorem. §.67.¶Et in eadẽ repetitione.§.64.distinguit qñ diuortiũ fuit factum inter cõiuges quò ad thorum & habitationem:qm̃ si culpa vxoris,nõ participat:si culpa viri, sic,& sic est septima limitatio ad dictum.§.nostrum.

Limita octauò nõ habere locum in acquæstibus & lucris illicitè acquisitis.qm̃ talia nõ cõicantur.l.qđ seruus.ff.de acqui.posses.& ibi doctores.Barb.in.c.con questus.i.iiij.col.extrà de foro cõpetenti.& hęc quõ hic intelligi debeant, ponit idẽ lupus in dicta repetitione. in.§.lxv.de donatio.inter virum & vxorem. *

17 SED quia hic dicit cõsuetudo nostra †ꝙ mulier habet mediã partẽ in acquestibus,nũquid etiã teneatur ad mediã partem dãnorũ: hoc est si maritus fuerit cõdẽnatus pro aliq̃ maleficio ad certã summã:post ei⁹ mortẽ teneatur ei⁹ vidua & relicta soluere mediã partẽ condẽnatiõis.vide q̃ dicit Panor.in cõsi.suo.lxv.inci.facti cõtingẽtia.in.j.vol.& ꝙ mulier nõ tenet̃ ad mediam ptẽ cõdemnationũ pro delictis mariti.facit tex.in.l.cũ duob⁹.§.dãna.in fi.ff. pro socio.& vide Ant. de but.in consi.vij.in fi.dixi infrà in.§.ix.in glo.(de tous debtz.) — An mulier teneatur i mediam partẽ dãnorum.

ADDITIO. Amplè per Ioã.lupum in dicta repetitione rubr.de donatio.inter virum & vxorem.§.66.per totũ.vbi pulchrè de huiusmodi lucro cõmuni inter virum & vxorem. *

18 ITEM quæro,†mulier habet multa bona mobilia q̃ dat in dotẽ viro inuentorizata:an si consummantur constante matrimonio,teneant̃ hæredes mariti ad æstimationẽ:dic ꝙ non,per Bal.secũdum illum tex.in.l.de his.C.de do.inter virũ & vxo.dicam infrà in.§.xxiiij. — Quæstio.

19 SED quæro,†maritus in cõtractu matrimonij promittit centum mulieri pro parte acquęstuum:an si maritus nihil acquirat etiam mulier debeat habere illa centum:Io.fab.in.l.de fideicommisso. C.de transactio. tenet ꝙ sic.& in.l.j.C.de fideicommis. — Quæstio.

20 QVæro de quæstiõe multũ notabili:†pater aliquis habens filiũ ex prima vxore emit aliquã terram noĩe sui filij, & eidem tradit constante tamẽ matrimonio suæ vxoris:an debeat esse ꝑcipua illi filio: an verò mulier debeat hr̃e dimidiã partẽ,tãq̃ fuerit acquisita cõstante matrimonio:videret̃ ꝙ fili⁹ debet habere hanc terrã sibi præcipuã : per tex.ad literã in.l.filiæ cuius.C.fami.hercis.immo à fortiori si in casu simili fili⁹ excludat aliũ filiũ,cui magis debet̃.l.scripto hærede. ff.vnde lib.q̃ huic mulieri:vt dictũ est antè,multo fortius debet hãc vxorem excludere.Bald.tñ in.d.l.filiæ videtur facere differẽtiam inter filiũ emancipatum:& in potestate.quoniã (vt dicit) si fiat filio in potestate, habet vim relicti:& ideo hoc casu reuocat̃ post mortem patris.vt in.§.iiij.huius tituli.& Bal.in.d.l.plenè arguit ad partes:an sit donatio, vel relictũ:& cõcludendo qđ sit relictum qñ fit filio in potestate. Prout tenet Iacob. de sancto Georgio.in authẽti.qui rem. in.xviij.col. C. de sacro.ecclesijs.vbi dicit quòd est quædam donatio causa mortis.Cõcludit quòd non requiritur præsentia filij.in filio verò emãcipato concludit quòd non est relictum:& ideo mulier nõ participabit,quia per contractum inter viuos potuisset : & ideo cũ hic exiuit patrimoniũ patris, sufficit.vt.l.ij.C. de inoffici. donatio.idẽ ergo erit si mulier hoc faciat nomine filij sui,cũ non haberet in potestate:vt tenet Bal.ibi,& cogita:qa est pulchra.quæstio quæ potest euenire:& semper recurras ad Bald.ibi,ad videndũ an sit contractus vel relictum. — Quæstio notabilis.

FAciunt pro hac q̃stione q̃ dicunt docto.in.l.si tibi. §.pact⁹.ff.de pac.& in.l.qđ dicit̃.ij.ff.de verb.obli. vbi si pater sibi & filio stipulet̃,intelligit̃ ordine successiuo.Philipp⁹. Deci⁹ cõsil.suo.ccxxix.in.ij. vol.do.me⁹

Iaſ.in.l.ij.i antepe.col.C.de iure emphyteu.vbi dicit qđ ius q̃ſitũ filio ex ſtipulatiõe paterna nõ poteſt eidẽ tolli p patrẽ.Idẽ Marianus cõſi. xxv.in.iij.col.ſed tamẽ in hoc caſu tenui cõtrariũ in caſu in q̃ filius haberet ſororem aut fratrẽ ex ſcđa vxore:qa tale ſic acquiſitũ habet vim relicti:& iõ eſt vltima ordinatio:ideo nõ valet per cõſuetudinẽ noſtrã ſituatam.ĩ.in titu.(des ſucceſſions.)

21 Quæſtio notabilis. articu.v.Sed† an ſi mulier de licẽtia ſui mariti in ſuo teſtamento reliquerit poſt ei⁹ mortẽ cuidam oĩa bona ſua mobilia & imobilia ex ſuo latere ꝓuenientia:comprehẽdatur acqueſtus facti p eundẽ maritũ cõſtante eorum matrimonio:videť qđ nõ,ex quo dicti acqueſtus nõ poſſunt dici ſua bona incõmutabiliter: cũ maritus adhuc poſſit de eis diſponere.vt in.§.ſeq.& verbũ ſuũ, ĩportat dominiũ & proprietatẽ.vt p Bar.in.l.j.C.de theſau.lib.x.&.l.quint⁹.ff.de au.& argẽ.lega.qđ nõ habet mulier:vt dixi ĩ gl.ꝑcedẽ.in ver.(eſt participãt.)ſaltẽ ꝙ poſſet vẽdicare ſi trãſferanť in aliũ per maritũ. vt in.§. ſeq.qđ requiriť ad hoc vt dicať ſuũ:vt dicit apoſtil.ad Bart.in.d.l.j.C.de theſau.cogita,qa caſus eſt in facto.

SED quid ſi maritus ante matrimoniũ acquirat aliquã terram cum pacto de retrouendẽdo infra quadrienniũ pro duab⁹ mille libris turoñ.& infra tp̃s reachatus,& añ finitũ tp̃s eiuſdẽ cõſtãte matrimonio poſt primã acquiſitionẽ cõtracto acqrat ius reachatus:& ſic totã terrã augmentãdo pretiũ de q̃tuor mille frãcis:an mulier habere debeat dimidiã partẽ illi⁹ acqueſtus:dixi in caſu emergẽti qđ ſic:qa attenditur ſecũda emptio propter augmentationẽ pretij.tex. eſt ad literã in.l.pacta cõuenta.§.Pau.notat.ff.de contrahenda emptio.

§.tertio.

LE mary conſtant le mariage peult diſpoſer & ordõner par donation,uendage,permutation, & aultres cõtraulx faictz entre les uifz, des meubles eſtans communs, & des heritages acquis conſtant le mariage:ſoit q̃ leſdict acqueſtz ſoient faictz par luy & ſadicte femme coniunctement:ou par lung deulx.

IDEM in comitatibus Burgundiæ, & Niuerneñ. & in patria de Lorry. & idẽ etiam in ducatu Borbonij.& pro iſta conſuetudine facit tex.in.l.falſo. C. de cõmu.rerum aliena.& in.l.pactionem.C.de donatio.

¶ Adde ꝙ ſimilis eſt conſuetudo in ſeptena Bituricen. quam examinat Boerius in tit.de cõſuetu.iuris ſtatus perſona.§.v.& ibi quærit:an† ſi mulier ex pacto lucretur bagas:& ei⁹ maritus ipſo viuente illas impignorauerit:an hæredes ſui mariti teneanť eaſdem luere ad vtilitatem vxoris. ¶ Similis etiam conſuetudo eſt in Hiſpania,de cuius intellectu, vide Ioã. lupum in dicta repetitione rub.de donatio.inter virũ & vxorem.§.lxvj. numero.xxiiij.& ibi dicit qđ maritus delinquẽdo nõ præiudicat vxori, ita qđ confiſcatio bonorum mariti non extẽditur ad illa,vt eſt tex.in.l.res vxoris.C.de donatio. inter virum & vxorem. & in.l.ſed ſi mors.ff.eodem.de donatio.inter virum & vxorem. *

In textu ibi

Par donation.

QVid ſi nihil diceret ĩ hac cõſuetudĩe de donatiõe, an tñ poſſet donare ſi diceret tm̃ ꝙ poſſet alienare.vide Bal.in cõſilio ſuo.ccxxxv.in.ij.parte. 1 vbi etiã dicit† ꝙ non intelligiť de dona.frauduléta,ſed de dona.tm̃ q̃ ſit bene merito.arg.l.ſi pater.ff.q̃ in frau. cre.&.l.vni⁹.ff.ſi qd ĩ frau.patro. ¶ Vide ĩ ſimili q̃ dicit Boeri⁹ in conſuetu. Bituricẽ.tit.de cõſuetu.iuris ſtatus perſona.§.iiij.in glo.iſtud videtur eſſe ſuperfluum. De qua donatione intelligẽda hęc cõſuetu.

ET aduertendũ eſt ꝙ videtur ꝙ iſtud ſtatũ ſeu iſta conſuetudo cõtrarietur præcedẽti:quo caſu videretur poſſe dici vltimũ,& poſteri⁹ derogare priori.l.pacta nouiſſima.C.de pact.& ibi do.me⁹ Iaſ.ibi, decimò ꝓcedit.alſ.Bart.in.l.ſi certarũ.§.fi.ff. de teſt.mili.& etiã diciť ꝙ ſtatutũ magis ſpeciale debet attẽdi:vt tenet Philippus Deci⁹ in cõſi.iij.in.j.&.ij.col.Bal.in cõſi.lxxviij. inci.duo ſunt volumina.videť em̃ iſtud ſpecialius altero,eo ꝙ ſpecificat maritũ poſſe diſponere inter viuos: præcedens aũt dicit maritũ & vxorem eſſe cões in mobilibus.in contrariũ tamen facit:nã licet iſtud ſit poſterius, reſtringiť tamen & diſtinguitur ſcđm ſtatutum antiquũ.notatur in.l.ſciendũ.ff.qui ſatiſda.cogã.notat idem Deci⁹ in.d. conſi.iij.in.ij.colũ. & ideo cùm ſtatutum pręcedẽs ſit generale, limitatur tamen & reſtringitur per iſtud ſpeciale ſubſequens, quod nõ eſt nouum. l.nõ eſt nouũ.ff.de legi.& Decius in dicto loco.& ideo primum eſt intelligendũ cum reſtrictione ſequenti.

2 ADuerte tñ† quid ſi marit⁹ dicat,dotali oĩa iura & actiones,q̃ & quas habeo in rebus mobilibus & acqueſtus:an hoc caſu videať oĩa mobilia & acquiſita donare:an verò tm̃ dimidiam partẽ:cũ conſuetudo noſtra faciat vxorẽ participantẽ in alia dimidia.videť qđ 3 ſolũ dimidiam partẽ videtur donare,† cũ teſtator legãdo rem cõmunẽ cum alio videtur tm̃ legare partẽ ſuã. l.ſerui.§. cũ fundus.&.l.ſi domus. §. fina.ff.de lega.j.& iſtud videť tenere Petrus de anchar.in conſi.ſuo.cij.vbi 4 decidit hũc caſum.† & bonũ eſt argumentum de legato ad donationẽ,cum legatũ ſit donatio.l.legatũ.ff.de lega.ij.& dicit Petrus de anchara.ibi, qđ in caſu per eũ poſito,videť tantũ donare partẽ,propter aliquas rõnes quæ nõ militarent in hoc caſu. ¶ Sed credo qđ quicqd ſit in caſu noſtro,licet eo qđ ſunt acquiſita dominium tranſeat in vxorẽ vt dixi in.§. præceden.in glo.(eſt participant) nihilominus maritus põt diſponere inter viuos,quòd ſi marit⁹ donet ſimpliciter:vel dicat quæ iura & actiones habeo: quòd videtur in totum donare, nec eſt hic bonũ argumentum de legato ad donationẽ: cùm expreſſè in hoc caſu quò ad effectum pricipalem 5 differant.ergo etiã quò ad acceſſoria.† cũ acceſſoriũ reguletur ſecundũ naturam principalis:& ideo crederem quòd hoc caſu trãſfert totũ.ſi dicat:dono per me acquiſita:aut etiã ſi ſunt noĩe vxoris acquiſita dicat: dono p me & vxorẽ meã acquiſita. ¶ Et aduerte ad qđ dixi: ſi dicat,dono q̃cquid iuris habeo, an hoc caſu transferať poſſeſſio:vide Areti.& Alex.in.l.locus,ff.de acqui.poſ. & do.meũ Iaſ.in.l.iij.§. incertã.ff. de acqui.poſ. & quid importet hęc clauſula,vide Alex.in cõſi.ſuo.xiij.in.iij. col.in.ij.vol.& in conſi.xxviij.in.iiij.colũ.incip.viſis.in j.volu. Feli.in.c.j.in.vj.colũ. & in.c.ſedes.in.j.colum.de reſcrip.Panor.in conſil.vj.in.v.dubio.in.ij.volumi.

Nota hunc caſum.

Arg.de legato ad donationẽ bonum.

Sed iterum

Casus. 6 SED iterũ quæro, †marit⁹ aliquis acquisiuit aliquã domũ, & de illa domo postmodũ mediã partem cũ pacto de retrouendẽdo vendidit, postmodũ donat alicui oĩa per eũ acquisita. post quã donationẽ iterum in vim dicti pacti redemit dictã mediã partem dom⁹: an illa media ps sic redẽpta veniat in illa donatione sic facta: multa dixi de re recuperata & redẽpta ꝙ sit eadẽ cũ pria in.§.xxv.infrà hoc eo.titu.q̃ videnť facere ꝙ sic: sed tñ veritas ẽ in cõtrariũ hoc casu si dicat, talẽ domũ meã dono: quia ex quo tẽpore donationis tm̃ habet dimidiã partem, videť illam partẽ donare: cùm tm̃ dimidia sit sua.glo.in.d.§.cũ fundus.si verò dicat: dono talẽ domũ: videtur ꝙ veniat pars redẽpta.l.si ex toto.ff.de lega.j.& ĩ hoc dic vt ꝑ Bar.Soci.in.l.serui.electione.d.§.cũ fundus.ff.de leg.j.vbi facit cõclusiones, quas vide.

1 AN si maritus noĩe alterius emerit prædiũ, videatur donare.dic ꝙ sic in filio dũmodo tradat, & filius possideat.l.si emãcipatis.C.si qs alteri vel sibi.Idem videť in matre.l.mãcipia.C.eo.Idẽ videtur in quocũꝗ cõsanguineo.Cũ ratio sanguinis faciat ꝑsumere donationẽ.Feli.post Bal.in.c.literas.in.v.col.ꝑ illũ tex.extrà de præsumptio. Barb. cõsi.xlj.in pe.col.in.j.volu.per.l.procula.ff.de ꝓbatio.de cuius tñ intellectu. vide Alex. in.l.quæ dotis in.vij.col.ff.solu.matri. & in cõsi.xlvj.in fi.in.j.vol.& cõsi.lvj.in.j.vol.in alijs autẽ secus, etiam si haberẽt instrumẽta emptiõis penes se, qñ scilicet is qui emit possidet & tenet, & nõ is cuius nomen accomodatũ est.l.ꝗꝗuis.C.eodẽ.si quis alteri vel sibi: quia hęc possessio quæ remanet penes ementem facit præsumere simulationẽ.l.sicut.§.superuacuum.ff.quibus modis pignus vel hypotheca soluiť.dixi infrà in hoc.§. in glossa (des heritages:) ita ꝙ accommodatio nominis simulata nihil operatur.d.l.ꝗꝗuis.vel nisi etiã sit vir qui nomẽ mulieris accommodauerit.l.cum propria.C.eodem.

In textu ibi

Faictz entre les uifz.

AN si maritus cõdendo suum testamentũ, & ipso existẽte infirmo in lecto tali infirmitate, ꝙ ex illa moriať dicat in dicto testamento: dono omnia mobilia vel acquestus donatiõe inter viuos, aut alio modo vendat, an talis cõtractus debeat iudicari cõtractus inter viuos, an verò sapiat vim vltimæ voluntatis.vide quæ dixi infrà titu.(des successions).§.v.incip. (le testateur &c.) in gl.(ne ordonnance de derniere volunte.)

In textu ibi

Des meubles estans communs.

IOannes fab.Porcus & alij in.§.ꝑdiũ insti.qui.aliena. licet vel nõ.&.l.j.C.de ser.pigno.dato.ma.tenent †ꝙ marit⁹ potest disponere de oĩbus bonis mobilib⁹ vxoris suæ, & maximè qñ dantur æstimata.dicã.infrà in.§.(deniers de mariage assignez, ou promis de assigner.) in gl.(sont heritage.) Sed qñ sunt inæstimata: vt qa maritus accipit vxorẽ cũ omnib⁹ suis bonis: q̃ in dotẽ oĩa dedisse videť: prout habeť ꝑ doc.allʼ.ĩ.eo.tit.§.(deniers de mariage qui ne sont ameubliz.) vbi plura ad hoc allegant: tunc aut est res q̃ seruãdo seruari põt: vt seruus nõ põt alienari sine solẽnitate: auť siue à me.C.ad velle. secus est qñ seruãdo seruari nõ põt.Bar.Alexan. & alij post eos.l.j.ff.sol.ma.&.l.j.§. sed cum lex.ff. de rei vxo. actio.Alex.in.l.si æstimatis.& in.l.dotalẽ. ff.sol.ma.cõ-

Marit⁹ 1 de reb⁹ vxoris mobilibus disponere potest,

suetudo tñ nostra q̃ simpliciter loquiť, intelligiť de oĩbus mobilib⁹. & ita obseruať in practica, immò †etiã 2 bagas &c. iocalia vxoris, & vestes põt alienare. vt tenet Ang.cõsi.239.†Et iõ etiã marit⁹ põt affrãchisare hoĩem 3 suæ vxoris.Io.Fab.in.l.& si dotis.C.de iure dotiũ.Et ad istud statutũ adde qđ dicit Pet.de ancha.ĩ cõsi.suo.ciij. †ꝙ ẽt marit⁹ posset alienare stãte statuto in cõtrariũ: & 4 an istud statutũ de iure valeat, vide Bal.ĩ cõsi.suo.ciij.

In textu ibi

Des heritages acquiz.

1 ANtiqua verò †hæreditagia vxoris, aut eidẽ ex successione suorũ parentũ obuenientia, aut dotalia, alienare nõ põt maritus.dixi infrà in.§.seq.in gl.fi.& vide Boeriũ in cõsuetu. Bituricẽ.titu.de cõsuetu.iu.sta.2 ꝑsona.§.v.Et ibi †si marit⁹ & vxor simul vendãt in eodẽ instrumẽto, ad quẽ ꝑsumatur pretiũ venditiõis peruenisse.& vide eũdẽ ĩ tit.de cõsue.matri.§.ij.ĩ gl.fi.inci. Aduerte ꝙ in scđo vbi dicit secus esse de iure.Et ibi q̃rit qd de muliere an possit alienare per eam acquisita.

QVæro de q̃stione notabili quæ euenit tpe meo, & erat cõtra nepotes meos.Nicola⁹ rolet burgẽ.& ciuis Heduẽ.habuit in vxorẽ dñam Ioan.de montholon, ex q̃ nullos habuit liberos: & habitauerũt simul ꝑ.xxx.annos: quo tpe acquisiuerũt multa bona: vidẽs dictus Nicolaus vxorẽ suã esse infirmã, dedit oĩa acquisita per eos constante matrimonio Hugoni rolet eius fratri: q̃ritur an valuerit donatio: videť ꝙ sic: quia ita dictat cõsuetudo nostra, ergo ei standum est. Notabilis q̃stio.

SED aduerte, quia videť ꝙ hæc donatio tanꝗ fraudulenta debeat reuocari, ꝓut satis vidẽtur facere dicta Bal.in consi.235.in.2.parte hic antè allegato.Et ꝙ sit fraudulẽta, sic probatur. Nã nõ est dubiũ ꝙ est facta in fraudẽ hæredũ, vt ipsi in talib⁹ bonis nõ succederẽt: qui quidẽ hęredes ex dictis bonis datis satisfecissent creditorib⁹.& ideo cũ etiã videať esse in fraudẽ creditorũ, non valet.Bal.in.l.illud.in penul.colũ. C.de sac.san.eccle.Itẽ etiã, quia est facta cõiunctæ ꝑsonæ, cui etiã est successurus.l.data.C.de donatio.l.penul.ff.de bonis liberto.iuncto etiã ꝙ post donationẽ factã per dictũ maritum ei⁹ fratri, statim mortua est dicta vxor.faciũt q̃ dicit Albe. de rosate.in.l.oẽs.§.luci⁹.ff.q̃ in fraudẽ credi.in fine.Nã ex hoc ꝑsumitur ꝙ facta fuerit in fraudẽ.argu.eorũ quę dicit Barto.in.l.post cõtractũ.ff. de donatio.& dicit dominus meus Ias.in.l.de pupillo.§.si qs ipsi ꝑtori.in.vij. 3 col.ff.de no.ope.nũtia.†ꝙ ex breuitate tẽporis induciť ꝑsumptio. & faciunt quæ notabiliter ponit Franci. de cure senior & antiquus.in cõsilio suo.liiij.in.iij.col. Ex breuitate tẽporis inducit ꝑsumptio.

☞ ADDITIO. Istud idẽ tenet Matthęus de Afflictis in cõstitutione regni Siciliæ, q̃ ĩcipit, cõstitutionẽ diuæ memoriæ.in.ix.nota. * ¶Et maximè etiã, qa donans percipit fruct⁹: & dño de eis nõ respõdet: qa ex hoc præsumiť frauduleẽta.ita Bal. in additio.ad Spe.in ti.de allegatio.& disputatio.versi. ꝑsumiť fraus.his eñ concurrentibus cũ cõsanguinitate, nõ est dubiũ dictã donationẽ esse fraudulentã. & ex his resultat manifesta ꝑsũptio fraudis.l.licet ĩperator. ff.de le.j.l.si tutor.cũ ibi no. C.de picu. tut.l.si stipulat⁹. ff.de vsuris.Et hoc vult Bar.in.l.fi.in princ.ff.de his qui. 4 vt indi.†vbi dicit, cõsanguinitas cõiuncta cum alijs adminiculis facit ꝑsumi tacitũ fideicõmissum esse factum in fraudem. per.l.pe.ff.de bonis liberto.& per ista con-

suluit ĩ notabili casu Pau.de ca.in cõsi.suo.cxciiij.inci pie.sup isto pũcto occurrũt tria dubia.ĩ cõsilijs nouis. in ĩpressiõe noua. Sed aduerte, qa ex q̃ dixi q̃ talis Nicolaus pcipit fruct⁹, & adhuc tenet & possidet oĩa donata:q̃ p hoc talis donatio debet dici simulata.l.sicut. §.supuacuũ.ff.quib⁹ modis pign⁹ vel hypotheca sol.l. is q.ff. de acq.hære.l.si is qui.j.§.& qđ.C. de na.liberis.

Donatio ante perfecta añ traditionem. 5 ¶†An donatio añ traditionẽ sit pfecta, vide Pyrrhũ in cõsuetu. Aureliañ.tit.de dona.inter viuos.capi.ij.Et qñ ex retẽtione possessiõis rei donatæ aut vẽditæ p̃sumat̃ simulatio:& cõtra quẽ, vide Boeriũ in cõsue.Bituricen. tit.de donatio.§.ij.& ĩ.§.j.illi⁹ tituli ponit cõsuetudinẽ gñalẽ dicẽtẽ q̃(dõner & retenir nevault)qđ ẽ de iure.l. si quis argentũ.§.sed si qdẽ.cũ.§.seq.C.de donatio.

Donatio fraudulenta reuocanda. 6 ET ideo nulla est.l.nuda.ff.de cõtrahẽ.emptio.†sed fraudulenta debet reuocari, maximè hęc:cũ sit facta psonę ppinquę.argumẽto.l.si p impressionẽ.C.qđ metus causa.l.j.circa fi.C.de cõtrac.iudicũ.l.hac edictali.versic.oĩm circũscriptione.C.de secũdis nuptijs.& faciunt q̃ dicit Io.Pet.de ferrarijs.ĩ forma libelli p habente ab intestato delata,ĩ gl.nullisq̃ supstitib⁹.in.viij.col.

Donatio oĩm bonorũ p̃sumit̃ fraudulenta. 7 Maximè cũ sit donatio omniũ q̃si quęsitorũ.†Nã sicut donatio oĩm bonorũ p̃sumit̃ fraudulẽta, l.oẽs.§.luci⁹. ff.q̃ in fraudẽ credi.ita etiã qñ quasi oĩa bona donãtur: vt sentit Bal.in.l.j.in.iij.q.C.si qd in fraudẽ patroni,im- 8 mò dicit Bal.in.l.fraus.ff. de legib⁹. †q̃ ex vna magna alienatiõe p̃sumit̃ fraus:& dicit Ange.in.d.§.luci⁹.q̃ si qs alienat oĩa bona meliora,p̃sumitur fecisse in fraudẽ. allegat tex.quẽ dicit singularẽ in.l.summa cũ ratiõe.ff. de peculio.& ista refert & sequit̃ Alex.in consil.suo.lv. incipieñ.cõsideratis verbis.in.iij.col.in.j.vol. Et faciunt q̃ dicit do.me⁹ Ias.in.§.itẽ si qs in fraudẽ.in.vij.colũ.institu.de actio.Or sic est nũc,q̃ dict⁹ Nicolaus donauit q̃si oĩa acquisita & meliora in qb⁹ etiã dicta sua quodã vxor habet dimidiã ptẽ, ergo dicta donatio p̃sumitur fraudulẽta,ergo tãq̃ fraud.debet reuocari. Alex.ĩ cõsi. preallę.¶Nec obstat ĩ.d.donatiõe iuramẽ.appositũ:qa talẽ iuramentũ vbi agit̃ de p̃iudicio tertij nõ releuat.c. q̃uis.de pactis.ĩ.vj.& notat ĩ simili p̃posito Bar.ĩ.l. Titia Seio.§.ĩperator.ff.de leg.ij.& Alex.ĩ.di.cõsi.lv.ĩ fi.iij. col.qđ dictũ nota.fuit postmodũ transactũ cũ eo:q̃dã tñ ĩ simili possent adduci q̃ ponit Soci.ĩ consi.cviij.quę videnť multũ facere in cõtrariũ:sed nunc non insisto.

☞ADDITIO. Aduerte qa ista consuetudo, & q̃cũq̃ alia, pmittẽs alienationẽ aliq̃ casu semp debet ĩtelligi dũmodo cesset fraus& dolus,vt tenet Io.lupus ĩ repetitione rub.de donatio.inter virũ & vxorẽ.§.66.nu.25.& facit differẽtiã inter alienationẽ q̃ fit in fraudẽ legis. q̃ casu est nulla ipso iure, & alienationẽ q̃ fit in fraudẽ hoĩs,q̃ debet annullari.vt est tex.in.l.si libert⁹.ff.de iurepatro. Bald.in.l.j.C.si quid in fraudem patroni,& qđ semp fraus cessare debeat,facit tex.in.c.j.de renũtia.in.vj.nec fraudi locus relinquẽdus est.c.cũ in multis.de rescrip.lib.vj.Ita qđ semper intelligatur excepta.pbat tex.in.l.fraudẽ. ff. de iure fisci.l.si pater.& ibi Ange.ff.de his q̃ in fraudẽ creditorũ.l.creditor.§.luci⁹.ff.mandati.Bal.in.l.cũ ita.in princ.ff.de lega.ij.tex.in.l.dubiũ nõ est.C. de reputatio.& ea quæ in iudicio fiũt.Mattheus de afflictis in cõstitutione,qa frequẽter.in.j. notabili.in.iij.lib.& in cõstitutiõe, qa nũq̃. in.x.notabili. Et aduerte q̃m vt dicit Archi.in.c. q̃uis, de maiori & obediẽ.in.vj.qđ id qđ factum est fraudulenter videť factũ per vim & metũ.quẽ refert & sequit̃ idẽ Matthę⁹ de Afflictis in cõstitu. q̃ incipit,ĩter cętera. & ibi etiã dicit qđ iudices in administrãdo iustitiã dñt cauere ne cõmittãt fraudẽ,maximè in ciuilibus. *

In textu ibi

Constant leur mariage.

1 QVæro,†quid de donatiõe facta in cõtractu matrimonij p vnũ ex cõsanguineis mariti ipsi marito & vxori futurę cõtẽplatiõe matrimonij.An cõsummato matrimonio possit marit⁹ vẽdere,aut alio modo disponere de dicta donatiõe facta ipsi & ei⁹ vxori cõtẽplatiõe & ĩ fauorẽ matrimonij.ista q̃stio pluries euenit. Et iõ mihi videť dicendũ,q̃ ex q̃ dictũ est in cõtractu matrimonij donat dictis spõso & spõsæ pro seruitijs q̃ ei fecerũt, & q̃ sperat ĩ futurũ sibi fieri: q̃ verba sonãt q̃ donatio sit vtriq̃ facta,& vterq̃ habet ptẽ: & iõ dicit̃ acquestus fact⁹ p vtrũq̃, qui nõ põt alienari p maritũ,qa nõ est fact⁹ cõstãte matrimonio,sed añ matrimoniũ.Et iõ nõ cõprehendit̃ sub hac cõsuetudine:limitata eñ causa limitatũ pducit effectũ.l.in agris.ff.de acq.rerum do.l.age.& ibi Iason.C.de trãsac.Et iõ cõsului ĩ casu emergẽti,q̃ donatio facta spõso & spõsæ futuræ p auunculũ spõsi,q donauit ãbob⁹ pp̃ter seruitia q̃ eidẽ fecerãt:& q̃ sperabat eidẽ fieri p eosdẽ:q̃ nõ potuit alienari p maritũ, nisi pro dimidia pte: & q̃ altera dimidia ps fuit acquisita p sponsã añ mr̃imo.Et iõ debet eidẽ & suis heredib⁹ reseruari:nec põt p maritũ cõstante matrimonio alienari.Et ita cõsului in casu emergẽti.

Quæstio notabilis.

ADde Quod in contrariũ videtur facere tex. & ibi Bar.in.l.sed si plures.§. ad substitutos.ff.de vulg. & pupil.substitu.sed videas ibi plenè do.meũ Iaso.qui hanc materiã latè examinauit,& cõtra Bar.similiter, vi de Ludo.roma.in consi.suo.clxxij.in prima col.

ADde Bal.in.l.cũ te. C. de dona.ante nuptias.& in cõsi.cccxvj.in.iiij.vol.& credo hanc verã,quãdo donatio fit cõtẽplatione matrimonij,put regulariter.l. cum veterũ.C.de dona.ante nuptias.Secus si contemplatione seruitiorũ vtriusq̃,vt antè dictũ est in primo casu.& istud videť esse de mente docto.& scribentiũ in l.si tibi.& in.l.si mater.C.de dona.ante nuptias.

ADuerte,quia Bald.facit mentionẽ de hoc statuto seu cõsuetudine:& in casu consuluit,vt habeť in consi.ccxxxv.qđ incipit,statuto Tergesti.in.ij.parte.& nota q̃ ibi dicit.tñ istud verbum (Par donation)positũ in hac nostra cõsuetudine nõ est positũ in statuto Tergesti,De quo facit mentionẽ Bal.& de hac consuetudine,vide Petrum de ancha.cõsi.cij.quod incipit,In Christi nomine &c.cõtra dictam donationem. & faciunt q̃ dicit Io.fabri in proœmio instit.in verbo, Iustinianus. tñ dicit q̃ cõsuetudo põt esse q̃ possit testari vel donare,& sic nõ facit differẽtiam inter alienare acquisita per contractũ,vel per vltimam voluntatem: & tñ consuetudo sequens facit differentiã.dixi suprà in glo.j.

Alia q̃stio.

ADuerte ad quæstionẽ: nobilis aliquis accepit in vxorem aliquã mulierem nobilem,quæ ei dedit in dotem castrum cũ iurisdictione in territorio:vt videmus qđ cõiter fit: quidam homines cõmiserunt certa maleficia,ex quib⁹ bona eorũ fuerũt cõfiscata,& inter illa sunt immobilia an marit⁹ possit illa alienare inter viuos sine cõsensu vxoris? videretur q̃ nõ:quia dependent ex re dotali:sed quia sunt fructus iurisdictionis:& fructus

fructus spectent ad maritum pro oneribꝰ matrimonij l.pro oneribus.C.de iure dotium.dic q̄ sunt acquisita, & ideo possunt alienari:vt tenet Bar.in.l.fi.in princi.ff. solu.matri.Iaco.de sancto Geor.in suo tracta.feu.in verbo,de castro rubei montis.in.ij.colum.

ADDITIO. Dic qd' sunt acq̄stus,qa veniūt p̄ cōsolidationē ad p̄prietatē.dixi añ in.§.ij.in gl.in verbo.(& acquestz)ibi,itē quæro, & vide Ioā.lupū in.d.repetitione rubri.de donatio.inter virū & vxorē.§.lxij.in.v.col.suprà allega. *

In textu ibi

Soit que lesdictz acquestz.

VIdemus hîc quid nr̄a cōsuetudo disponat : sed qd de iure dicendū, pone q̄ maritꝰ acquisiuit aliqd pro se & sua vxore stipulādo pro illa, an possit iuri acquisito renūtiare:Philip.Deciꝰ plenè in hoc,in consi.58 vbi plenè ad quē recurrendū esset si casus eueniret ī patria iuris scripti.¶Sed q̄ro maritꝰ & vxor aliquid acq̄sierūt pro se & eorū filijs,an intelligit̄ de eorū filijs ī illo matrimonio natis, an etiā de filijs natis ī matrimonio vnius.s.vel mariti,vel vxoris.dixi plenè ī tractatu meo clausularū:sed vide Bal.in aut̄.q rē.in.ij.col. versic.q̄ro vlteriꝰ.C.de sac.san.eccle.Soci.in.l.cū vir vxori.ff.de cōditio.& demon.& hoc anno obtinui scd'm decisi.Bal. ¶Nō esset sine dubio dicere hāc cōsuetudinē nō hr̄e locū si maritꝰ ex tali alienatiōe vergeret ad inopiā, puta qa nō hr̄et nisi mobilia & acq̄stus,& oīa donare vellet: qa posset petere mulier,q̄ vna pars dictorū bonorū sibi reseruaret̄ p̄ victu & alimētis,ita.s.ne egeat. ¶Similiter etiā nō esset sine dubio dicere hoc esse verū tm̄, qn̄ est solū tacita cōitas,nō exp̄ssa in cōtractu matrimonij. secus verò si sit exp̄ssa societas,& cōitas cōtēta in cōtractu matrimonij:puta qa dicat̄ in ipso contractu matrimonij:& erūt dicti cōiuges cōes ī oibꝰ bonis mobilibꝰ & acq̄stibꝰ,vt aliqd vltra cōsuetudinē operet̄ cōuētio. vide q̄ hîc añ dixi.§.ij.in gl.(participant)sicut ī simili vidnight demꝰ.In alienatiōe dotis q̄ est p̄hibita de iure,q̄ adhuc multū operat̄ conuentio in ipso cōtractu matrimonij q̄ nō alienabit̄:vt dixi.ī.in.§.sequē. in gl.(Ne aussi)ibi. 2 Cautela alia Aduerte qa etiā bonū tn̄ erit q̄ nō dicatur q̄ erunt cōes scd'm cōsuetudinem ducatus Burgūdiæ: quia illa verba reducerēt omnia ad consuetudinē.

§.quarto.

LE mary ne peult greuer sa femme es biens meubles & acquestz par testament, ne ordonance de derniere uolunte, n'aussi semblablement ou droict de son douhaire.

IDEM ī comitatu Niuerneñ.sed nihil disponitur in comitatu Burgundiæ:sed bene disponitur q̄ potest disponere iter viuos: ergo cum vnius inclusio sit alterius exclusio:videtur q̄ non possit disponere in vltima volūtate.idem etiam in ducatu Borbonij quò ad hanc cōsuetudinem & præcedeñ. Idem quò ad has duas consuetudines in patria de Lorry. 1

SAtis em̄ inhumanū esse videt̄ viuos qdem licentiā habere oīa per eos acquisita p̄ quoscūq̄ cōtractus inter viuos alienare,morietibꝰ aūt hmōi licētiā adimere.ar. tex.in.§.j.insti.de lege fuscia cani.tollē.Videmꝰ em̄ q̄ in cōsuetudine p̄cedēti p̄missum est marito oīa acq̄sita cōstante m̄rimonio alienare iter viuos:& tn̄ hic p̄hibitū est ei,ne alienet p̄ vltimā volūtatē.vn̄ hoc cū consuetudo p̄cedēs sit magis fauorabilis,q̄ hęc p̄sens, cū sit p̄cedens scd'm iuris dispositionē in cōpēsationē & releuationē eorū q̄ inducunt̄ p̄cōsuetudinē p̄cedentē:q̄ icipit (Femme mariee ou duchie de Bourgōgne:)qa cū de iure oīa acq̄sita deberēt esse marito, eo qa in hoc grauabat̄ maritꝰ,fuit facta cōsuetudo p̄cedēs, q̄ talia acq̄sita posset ī vita alienare:ergo cū sit scd'm iuris dispositionē,est fauorabilis:ergo deberet extēdi ad vltimas volūtates.etiā qa cōsuetudo p̄cedens videt̄ esse p̄missiua: eo qa videbat̄ dicēdū cōtrariū per p̄cedentē cōsuetudinē,q̄ dicebat acq̄sita esse cōia:& sic videbatur nō posse alienari p̄ vnū altero nō cōsentiente:permittit̄ tn̄ p̄ consuetudinē q̄ maritus talia possit iter viuos alienare : ergo videret̄ idē dicendū in alienatiōe q̄ fit in vltima voluntate:cū in p̄missis statutū in cōtractibꝰ debeat porrigi ad vltimas volūtates,arguēdo affirmatiuè:sic ergo dicere debemꝰ:p̄missum est marito alienare iter viuos acq̄sita cōstante matrimonio:ergo etiā eidē p̄missū alienare ī vltima volūtate:& ita tenet Ang.de Are.in.d.§. j.instit.de lege fus.cani.tollē.vbi ponit satis amplè, qn̄ bonū sit argumētū de cōtractibꝰ ad vltimas volūtates. Ioā.Fab.nō sentiēs has cōsuetudines posse susitari arguendo ab omni p̄te.cōcludit cōtra has cōsuetudines, 1 & dicit† q̄ aut cōtractus & vltima volūtas in rōnis idētitate cōueniunt,vt hic:argumentū de vno ad aliud est bonū de cōtractu ad vltimā volūtatē affirmatiuè:& de vltima volūtate ad cōtractꝰ negatiuè,& tūc dicēdū est q̄ sicut p̄mittit̄ marito alienatio acq̄sitorū inter viuos, ita etiā deberet p̄mitti in vltima volūtate. Aut sicut p̄hibet̄ alienatio acq̄sitorū in vltima volūtate,sic nō deberet esse p̄missa in cōtractibus inter viuos.allegat.l.si seruū filij.§.eū qui.ff.de le.j.& ibi doct. ¶Aut discōueniūt,& tūc si sit maior rō in vltima volūtate q̄ in cōtractu,† q̄ ī dubio p̄sumit̄:cū in eis fiat plenior interp̄tatio.l.ī testamētis. ff.de regu.iur.argu. vt.s.s.de cōtractu ad vltimā volūtatē affirmatiuè, & de vltima volūtate ad cōtractū negatiuè:& sic etiā in hoc casu idē dicendū esset.vt.s. ¶Aut verò minor rō est in cōtra.& tūc semp̄ arguēdū est negatiuè.s.qd' si nō possit in vno,non p̄ōt in alio,ergo sicut nō p̄ōt maritꝰ in vltima volūtate alienare acquisita cōstante m̄rimonio , ergo etiā nō p̄ōt in cōtractu iter viuos.Et ex his dicit arguendū cōtra consuetudinē q̄ in q̄busdā locis obtinet, q̄ qs p̄ōt dare iter viuos qcqd habet:sed ī vltima volūtate nō nisi tertiam p̄tē:q̄ ex idētitate cōsonat huic.Et etiā cōsonat cōsuetudinibꝰ infrà positis ī tit.(Des successions).§.(Se le testateur dispose.)&.§.seq.vbi hec seruiūt.& ibi dicā fortè.

Arg. de cōtracti bꝰ ad vltimas voluntates qn̄ procedat.

PRo sustentatione tn̄ nostrarū cōsuetudinū,s.huius & p̄cedeñ.Aduerte ad tex.multū notabi.ī.l.viuus libertꝰ.ff.si qd in frau.patroni.vbi libertꝰ īter viuos p̄ōt donare merētibꝰ in diminutionē legitimæ patroni:sed tn̄ nō p̄ōt in vltima volūtate eis legare.rōnē diuersitatis ī hoc assignat gl.notabilis ī.l.patronꝰ.ff.de p̄batio. q̄ pro certo multū facit ī hoc. ¶†Sed aduerte an statutū in cōtractibꝰ extendat̄ ad vltimas volūtates, & ecōtra. Vide āplissimè meliꝰ q̄ p̄ aliquē aliū p̄ do.meū Ias.in.l.

Statutū in cōtractibꝰ an extēdat̄ ad vltimas volūtates.

quæ de legato.ff.de leg.j.& eſt vna rõ differentiæ horũ
Rõ conſuetudinis nr̃æ.
4 ſtatutorũ ſeu cõſuetudinũ. †Poſſet etiã dici ꝙ rõ ſtatu-
torũ eſt volũtas ſtatuẽtiũ ꝓ rõne:cũ non oĩm q̃ in iure
ſunt à iuriſperitis ĩtroducta rõ reddi põt.l.nõ oĩm.ff.de
legi.vel põt dici ꝓ alia rõne ꝙ maritꝰ inſpecto q̊dã iu-
re ciuili eſt dñs rerũ dotaliũ.l.doce ancillã.C.de rei vẽd.
rõne cuiꝰ dñij,põt inter viuos ꝓ libito diſponere:ſed ĩ-
ſpecto iure naturali q̊ dominiũ remanet apud mulierẽ.
l.in rebus. C. de iure dot.& ꝙ actio ſtatim ſolu.matri.
trãſit,cũ plenitudine ad mulierẽ.d.l.in rebꝰ.facit vt ma-
ritus ꝑ viã vltimæ volũtatis nõ poſſit diſponere,q̃ vlti
ma volũtas capit vires & robur à morte diſponentis,
poſt cuiꝰ mortẽ dñium eſt ad mulierẽ reuerſum : & ſic
eſſet verũ dicere,ꝙ is cui eẽt res relicta,reperiret ab alio
ſcilicet muliere occupatã:& ſic inutile eſſet relictũ.inuti
le qdẽ q̃tũ ad iſtã rẽ, & vt minime noceat mulieri : ſed
fortè erit vtile q̃tũ ad honoratũ : vt.ſ.cõſequat̃ aliquid
ſcd̃m qđ dicet̃ de legato rei alienæ:ſed nõ eſt materia
nr̃a,dicet̃ loco oportuno.¶Hęc ratio inq̃tũ loquor de
diſpoſitiõe inter viuos : vt maritꝰ poſſit diſponere &c.
ꝓcederet abſq; dubio ĩ bonis mobilibꝰ amborũ & q̃-
ſtibꝰ ſimpliciter:ſed fortè nõ deberet ꝓcedere in bonis
mobilibꝰ q̃ mulier hr̃et in dotẽ,q̃ nõ ſortiuntur naturã
hęreditagiorũ:qa licet maritꝰ ĩſpecto iure ciuili ſit quo-
dãmodo dñs:tñ illa bona dotalia maritꝰ alienare ꝓhi-
bet̃ ſcd̃m verã opinionẽ docto.in.l.j.ff.ſolu.matri.vbi
Bart.& Io.fab.ĩſtit. qui.aliena.licet vel nõ.in princ.licet
glo.teneat cõtrariũ ibi,& in.l.vnica.§.at cũ lex.C.de re
vxo.actio.ĩ aut̃.ſiue à me.C.ad Velleianũ.in q̃ tñ ſit no
tabilis diſtinctio ꝑ Bar.in.d.l.j.ff.ſolu.matri.& in.d.§.j.
in aut̃.vt ĩmobilia bona.añ nupti.donat.collatio.v.

HAbita ergo illa opinione ꝓ vera,ꝙ maritꝰ bona
mobilia vxoris & dotalia poſſit alienare,cũ ad il-
la nõ extendat̃.l.iulia de fundo dotali. qđ tenet Azo ĩ
ſumma.ĩ tit.de fundo dota.& gl.ibi,ſequit̃ ꝙ iſtius ſta-
tuti eſt optima ratio,vt.ſ.maritus poſſit pro libito iſto
rum bonorũ mobilium etiã ſi ſint mulieris,immo etiã
dotalia aut q̃ſita inter viuos facere alienationem.

Alia rõ.
POſſet dari & alia ratio quare ĩter viuos maritꝰ põt
diſponere de bonis mobilibꝰ & q̃ſtibus:qa ratio-
ne cõionis q̃ eſt inter ipſum & mulierẽ,poteſt totã rem
cõem alienare:exẽplo fiſci.l.multũ.C.de cõi re.ali.l.vni-
5 ca.C.de vẽdi.rerũ fiſca.cũ priua.lib.x. † Dos em̃ habet
Fiſcꝰ & fœmina paribus paſſibꝰ ãbulant.
6 multa fiſci priuilegia, ſcd̃m nota.ĩ.l.j.ff.ſol.mat. †imo
fiſcus & fœmina paribꝰ paſſibus ambulãt.l.dotis.vbi
gl.ff.de iure dotiũ.Eſt em̃ cauſa dotis, cauſa reipublicæ
& fiſci.l.ij.ff.de iure dotiũ.&.d.l.dotis. vbi caſus hinc ſe
cõſequunt̃.ti.de priuile.fiſci.& de priuile.dotis.C. ¶Et
vltra rationẽ ſupradictã q̃re magis ꝑmittit̃ alienatio in
ter viuos q̃̃ ꝑ vltimã volũtatẽ . Facit,qa re inter viuos
alienata,adhuc ſupereſt ſpes ꝙ maritus aliqd ſuplucra-
bitur & acq̃ret:in q̊ mulier aliqd acq̃ret & participabit,
ſed poſt mortẽ nulla manet ſpes:q̃re nimirũ ſi ita ſtatu-
tũ fuerit ꝑ tex.ĩ.l.cura.§.deficiẽtiũ.ff. de mune.& hono.
l.ſi defunctus.C.arbi.tute.facit illud.Sperãdũ eſt viuis,
nõ eſt ſpes vlla ſepultis. ¶Tñ ꝙ idẽ deberet diſponi in
vltima volũtate,etiã in re dotali,in q̃ eſt maior fauor q̃̃
in ceteris bonis,videt̃ eſſe tex.in.l.& ſi dotis. C. de iure
dotiũ.vbi ꝑmittit̃ viro alienatio rei dotalis mobilis ꝑ
vltimã volũtatẽ, ſicut ꝑ contractũ. Nã habito pro ve-
ro, prout pluries poſt glo.tenet̃ in locis ſuprà allega.ꝙ
maritꝰ põt alienare res mobiles dotales:in q̊ ſi ſit diffi-

7 cultas,tñ hoc ꝓcedit abſq; ſcrupulo,†ꝙ fauore liberta-
tis maritꝰ põt manumittere ĩter viuos ſeruũ dotalẽ.l.j.
C.de ſer.pigno.dato manumiſ.Etiã hoc poterit facere ĩ
vltima voluntate,& dare ſeruo in teſtõ fideicõmiſſariã
libertatẽ.d.l.& ſi dotis.vbi Bart.no.ꝙ vbi res ꝓhibita
alienari põt alienari ĩter viuos,ꝙ etiã poterit in vltima
volũtate.Hoc idẽ tenet ĩ ſimili Barto.in aut̃.res.ibi,q̃ro
ſimiliter.C.cõia de leg.Cur ergo tã variè ſtatuit̃? Ex q-
bus ſtatutis põt ꝓbabilr̃ dici ꝙ id qđ dictũ ẽ ſuprà ſta
tuto ꝓximo de cõione mobiliũ & q̃ſtuũ exiſtẽte inter
virũ & vxorẽ,debet limitari & ĩterp̃tari verũ eẽ:ꝙ mu-
lier ſit ꝑticeps bonorũ mobiliũ & q̃ſtuũ poſt mortem
mariti,& nõ vita comite : qa illa ſocietas ſumit tm̃ ro-
bur & vires poſt mortẽ mariti:cũ ip̃e maritꝰ ĩ vita poſ-
ſit ꝓ libito de oĩbꝰ his diſponere,& ĩ effectu mulierem
priuare.Quicqd ſit,dicẽdũ ẽ has nr̃as cõſuetudines de-
bere obſeruari q̊ ad nos,cũ ꝑ̃iceps ita velit.arg.eorũ q̃
dicit Alberi.de roſa.in.l.cũctos ppl̃os.in vlti.col.C.de
ſumma trini.& fide.catho.Et faciũt quæ dicit do.meus
Iaſon in.l.dedi.(la premiere) .§.ſi liber homo.de condi.
cauſa data.& in.l.vbi pactũ.in.vij.col.C.de tranſac.

In textu ibi

Ne peult.

1 ADde†ꝙ vbi potẽtia deeſt,ibi actus eſt irritꝰ.vt in
Potẽtia deficiẽte actus eſt irritus.
c.j.de reg.iur.lib.vj.notat̃ in.l.ij.ff.de leg.j. Bal.in
l.fi.ĩ vlti.col.C.de fideicõmiſ.&vide q̃ dicit Barba.cõſi.
ſuo.xij.in.iij.col.ĩ.j.volu.& q̃.ſ̃.dixi ĩ prima cõſuetudi-
Quæſtio.
ne huiꝰ tit.in gl.(Ne peult faire.)hinc ſubijcit̃ q̃ſtio.ſi de
facto maritꝰ ꝑ diſpoſitionẽ in vltima volũtate factam
alienet bona ſua mobilia & q̃ſtus,vtrũ ei in quẽ defert̃
diſpoſitio aliqd acquirat̃? Et videt̃ ꝙ nõ:ꝑ ſupradicta,
2 & etiã:†qa ꝓhibita alienatiõe ꝑ legẽ ſeu ſtatutũ,ꝓhibe
tur dominij trãſlatio & iuris acq̃ſito.l.q̃dã.ff.de acq.re.
domi.l.j.ff.de fundo dota.notat̃ ĩ.l.ea lege.C.de cõdic.
ob cauſam.cũ ergo ſtatutũ ſeu lex ĩhibeat marito ne a-
lienet iſta bona, ſequit̃ ꝙ alienãdo nihil acq̃rit̃ ei ĩ quẽ
ſit talis diſpoſitio:& licet dicat̃ ꝙ ꝓhibita alienatiõe ꝑ
legẽ ꝓhibeat̃ etiã hæredis ĩſtitutio & diſpoſitio in vlti-
ma volũtate.l.ſi qs prioris.§.certũ eſſe.C.de ſecũ.nupt.
tñ hoc abſq; dubio ꝓcedit ĩ caſu huiꝰ ſtatuti:ĩ q̊ exp̃ſſe
& nõ verbis gñalibꝰ & ĩdeterminatis ſit ꝓhibitio ꝑ alie
natiões ꝑ vltimã volũtatẽ:q̃ ſn̄ia.ſ.vt nihil ei ĩ quẽ con-
fert̃ diſpoſitio acq̃rat̃,vera eſt:nõ em̃ valeret ĩſtitutio in
Hereditas qd.
teſtamẽto de re aliena facta:qa teſtator ĩſtituẽdo hęredẽ
3 talẽ tm̃ inſtituit in iuribꝰ ſibi cõpetẽtibꝰ:†qa hæreditas
eſt ſucceſſio ĩ vniuerſũ ius qđ defunctꝰ habuit tp̃e mor
tis.l.hæreditas.ff.de reg.iur.ſed in iſtis iuribꝰ nullũ ius
habet teſtator:ergo illa nõ trãſmittit ad hęredes.nõ qdẽ
valeret legatũ:qa eſſet legatũ rei alienæ, cuiꝰ cõmerciũ
nõ habet̃:cuiꝰ rei legatũ fieri nõ põt.§.nõ ſolũ.inſtit.de
leg.& ꝙ talis rei nõ ſit comerciũ,patet ex ꝓhibitiõe ſta
tuti.&.l.¶Facit qđ no.Bar.ĩ.l.cũ lex.ff.de fideiuſ.facit.l.
4 dotalẽ.ff.de teſta.mili.&.l.ſi ꝑ̃diũ.C.de iure dotiũ.†vbi
res ſacræ,minorũ,& dotales æq̃parant̃:q̃ tñ oĩa ꝓhibẽ-
tur legari.nec eorũ debet̃ æſtĩatio ſcd̃m naturã rei alie
ne,legatæ.d.§.nõ ſolũ.verſi.ſed ſi qs.Et ſic debet dici de
5 donatiõe cã mortis,†q̃ cõparat̃ legato:& accedit vlti-
mæ volũtati.l.fi.C.de dona.cã mortis.cũ ſimilibꝰ.qua-
rũ rerũ dotaliũ iſta bona ſortiunt̃ naturã & effectũ.

Quæſtio.
SED adhuc q̃rit̃,vtrũ mulier poſſit cõſentire ꝙ ma-
ritꝰ diſponat de illis iuribꝰ ĩ vltima volũtate, & eã

grauet̃ &

Quilibet iuri suo renũtiare potest

6 grauet:& videt̃ ꝙ possit:†qa quilibet iuri ꝑ se ĩtroducto põt renũtiare.l.si qs in cõscribẽdo. C. de epis.& cle. & de pac.eadẽ.l.cũ ergo istud ius sit ĩtroductũ tm̃ in fauorẽ mulierũ, ne grauent̃ in suis iurib⁹: sequit̃ ꝙ illud poterit remittere & illi renũtiare.p̃terea mulier posset illa iura nõ q̃relare,& sic sub dissimulatiõe ꝑtrãsire:& sic tacitè illa nõ accipiẽdo,vel q̃relãdo ꝑdere:qa qlibet ĩ re sua moderator est & arbiter.l.in re mãdata. C.mãdati. ĩmò ipsa posset hr̃e ꝑ derelicto:scd'm qd' habet̃ ĩ.§.pe. insti.de rerũ diuisio. Ex q̊ illa ꝑderet,ergo hoc debet ẽt posse facere exp̃ssè ꝑ cõsensum exp̃ssum dispositiõi ma

Consensus taciti & exp̃ssi par virtus.

7 riti adhibitũ:†qa par ẽ virt⁹ taciti & exp̃ssi.l.cũ qd.ff.si certũ petat̃.¶Itẽ pro hac ꝑte facit qd' voluit Innoc.in.c. ex ꝑte.extrà de cõsuetu.vbi habet̃ ꝙ marit⁹ nõ põt etiã cõsentiẽte vxore alienare bona mulieris dotalia: qd' ẽt tenet Io.fab.ĩsti.q.alie.licet vel nõ.ĩ prin.in fi.sui apparatus:qd' dicit tenere Ang.vbi.s̃.si ergo in his nõ ꝓcedãt q̃ dicunt̃ de dote q̃ alienari nõ põt:sequit̃ ꝙ poterit cõsentiẽte muliere. ¶De mr̃ia an & qñ possit pars seu qs cõsuetudini seu legi negatiuè positæ cõsentiẽdo ꝙ fiat cõtrariũ renũtiare.vide Ioã.sanxõ in cõsuetu.Turoñ.in tit.(Des successions de gẽs roturiers.)articu.viij.

8 ITEM pro ista ꝑte facit,†ꝙ donatio ꝓpter nuptias põt ꝑ virũ alienari,interueniente bino vel geminato cõsensu mulieris.ĩ aut̃.vt immobilia añ nupt.donatio.

9 colla.v.in princ.& ibi Bar.†sed simile ius habet mulier in donatiõe ꝓpter nuptias, q̃le habet vir ĩ dote cõstãte mr̃imonio.§.illud.ĩ aut̃.de æq̃li.dotis.colla.vij.aut̃.donatio.C.de iure dotiũ.ergo sequit̃ qd' marit⁹ ĩteruenie͂te bino & geminato cõsensu mulieris,poterit illa bona paraphernalia & extra dotẽ ꝓueniẽtia alienare in vltima volũtate.facit alia rõ:qa statutũ habet vocubulum

Greuer.

10 (greuer)qd' sonat ĩ iniuriam:†sed volenti nõ fit iniuria neq; dolus.l.cũ donationis.C.de transac.quare &c.

COntraria pars põt ꝓbabilius sustẽtari.& videtur dicẽdũ ꝙ etiã cõsentiẽte muliere marit⁹ nullo mo do possit ꝑ viã vltimæ volũtatis de istis bonis dispone re:qa de iure ꝓhibet̃ donatio inter virũ & vxorẽ.l.donatiões.in prin.ff.de dona.iter virũ & vxorẽ:sed hic cõsensus qui adhibet̃ ꝑ mulierẽ,ĩ ista alienatione,qa maritus eã grauaret;saperet quãdã alienationẽ siue donationẽ:q̃re nimirũ si non valet.p̃terea ꝓhibet̃ oĩs species cõtractus,& alienatio inter virũ & vxorẽ de consuetudine & statuto huius patriæ scripta in hac rubrica, ibi. (Le mary & la femme.) vbi dicet̃,nisi interueniat consensus propinquorum succedere debentiũ:& tamen si hoc posset fieri,esset cõtrauenire illi statuto &c.

ITEM facit, qa lex inhibet illã speciẽ alienatiõis, q̃re succedit qd' cõtra factũ ẽ nullũ ipso iure.l.nõ dubiũ. ☞C.de legi. ¶Et hoc qa fit ĩ fraudẽ legis,iõ alienatio nulla.l.si libert⁹.ff.de iure patro.Bal.in.l.j.C.si qd in fraudẽ patroni.ĩ prima oppositiõe. * ¶Inmo nec deberet talis cõsensus posse firmari iuramẽto.c.cũ cõtingat.extrà de iureiu.cũ ibi amplè notatis ꝑ doct.faciũt not.ꝑ Bar. in.l.cũ lex.ff.de fideius.ꝑ Io.fab.institu.qui.alie.licet vel nõ.in prin.vbi videt̃ se resoluere ꝙ disposita circa ista ĩ dote vẽdicent sibi locũ in his bonis. Itẽ in hoc maxime

Respublica fauet mulieribus cã fragilitatis.

operat̃ fauor reipublicæ:q̃ respublica maxime intẽdit circa cõseruatiões iuriũ muliebriũ ꝓpter fragilitatẽ sexus mulieris. ĩsti.qui.alie.licet vel nõ.in prin. verũ ipsa illa fragilitas ĩpedimẽto est cõsensui p̃stando in alienatione rerũ dotaliũ:vt ibi, q̃re nimirũ si etiã isto casu debeat ĩpedire ne cõsensus q posset adhiberi ꝑ mulierẽ in alienatiõe isto casu faciat valere ipsam alienationẽ iuribus suprà allega.eo maximè:qa reipublicæ interest,ne tales alienatiões fiãt:ne mulieres iurib⁹ defraudent̃,propter qd' interesse nõ possunt cõsentire illi alienatiõi.gl. est ĩ verbo,neq;.instit. qui.alie.licet vel nõ.in prin.facit l.j.& ibi no.ff.solu.matri.facit.l.diui.& ibi.no.ff.de pac. dota.& in hac q̃stiõe nolo aliqd cõcludere.Sed cogitabũt posteri q adhærebũt cui opinioni volẽt.¶Hęc quęstio est nũc in facto,rõne cuiusdã testamẽti facti ꝑ hoñ. ac sapieñ.virũ magistrũ Ioã.milot quondã locũteneñ.

Casus facti.

gñalẽ Hedueñ.q in dicto suo testamẽto seu vltima volũtate de cõsensu Mariæ arbalestæ suæ vxoris disposuit de qbusdã acq̃stis factis ꝑ eũ cõstante eorũ mr̃imonio. An talis dispositio possit nocere p̃dicte Mariæ ei⁹ relictæ ex q̊ maxime disposuit ĩter eorũ liberos.ego tanq̃ aduocat⁹ regi⁹ dicti loci,ex q̊ dicti eorũ liberi sunt minores & pupilli,volui fouere eorũ ꝑtes,& tenui primã opinionẽ,q̃ videt̃ mihi verior, & maximè qa cõsuetudo q̃ disponit,ꝙ acq̃sita ꝑ virũ cõstãte mr̃imonio cõicent̃,est exorbitãs & irrationabilis, maximè existẽtib⁹ filijs:vt hoc casu,vt dixi.s̃. hoc eo.tit.§.ij.ĩ gl.j.ex q̊ tollitur fauore reipublicæ allegat⁹ ꝓ cõtraria ꝑte hîc antè. Cũ etiã fauor reipub.in istis cõsideret̃ tm̃ circa dotẽ.vt in.l.j.sol.matri.& nõ circa talia lucra.& ita loquũtur iura hîc allegata circa tales alienatiões rerũ dotaliũ ꝓhibitas.Semp tñ mihi opponebat̃ ꝙ req̃rebat̃ bin⁹ aut geminat⁹ cõsensus,ꝓpter tex.in dicta aut̃.vt ĩmobilia.hic

11 añ allegatũ.Maximè†qa mulier p̃sumitur faciliter viri seductiõibus decipi. Lucas de pẽna in.l.quicũq; col.v. C.de re milita.lib.xij.allegat text.in.d.aut̃.§.j.dixi infrà hoc eodẽ titu.§.vij.in fine glo.(se ce n'est.)

Consuetudinis nostræ limitatio.

SED stante prima opinione vera scilicet quòd maritus possit disponere de illis bonis in vltima volũtate muliere consentiente. limita prædictam nostrã consuetudinem in hoc casu.

Testator testãdo põt facere cõtractũ donationis.

12 ALio modo limitari posset hęc consuetudo,†si testator maritus vltimã suã volũtatẽ faciẽdo ĩ suo testamẽto faciat cõtractũ donatiõis:qd' põt fieri scd'm glo.fi.à doctoribus cõmendatã.in.l. hæredes. §. fi.ff.de testa.ꝑ Dy.in regula qd' semel.de reg.iur.ꝑ Cy.Bald.& do.meũ Ias.in.l.cũ antiqtas.C.de testamẽ.ex q̊ dici põt, ꝙ marit⁹ põt cõdere suũ testamẽtũ, & in eo dicere:dono tali oĩa bona mea,vel vendo.qd' põt fieri.ꝑ.d.glos. ¶De dicta gl.& ei⁹ reprobatiõe, vide Georgiũ Nattã. in repeti.c.q̃uis pactũ.in.xvij.colũ.versi.circa secũdam partẽ.ibi,scd'o sequeret̃.de pactis.in.vj. vbi dicit ꝙ illa glo.nõ habet locũ qñ impediret̃ libera testandi facultas:vt est in donatione oĩm bonorum:ex quo cogita.

☞ADDITIO. Cogitabã qd' iste cõtractus etiã factus in testamento sapiat vim vltimæ volũtatis,cũ sit reuocabilis, vt vltima volũtas, vt tenet G.Bñdicti in repetitiõe.c.Raynutius.in verbo, testm̃.ij.nume.v.de testamẽtis.tñ Decius in cõsi.cxcvj. in.j.parte tenet cõtrariũ.s.qd' talis cõtract⁹ debet ita iudicari qd' nõ põt reuocari reuocato testamẽto, & iõ si sapiat vim vltimæ volũtatis nõ valet ꝑ verba nr̃æ consuetudinis,q̃ vtunt̃ verbis gñalib⁹, cũ dicat(ne ordonnance de derniere volũte.) * Et ꝑ istã donationẽ priuabit̃ mulier suis iurib⁹, vel poterit sic fieri.talẽ ĩstituo hæredẽ meũ:& volo eũ accipere oĩa bona mea q̃ nunc possideo,& si sic nõ posset hr̃e,ex tũc ei dono oĩa bona

mea:q̄ donatio valebit ſcd'm Dy.ī dicta reg.qd' ſemel. p.d.§.fin.erit ergo verū dicere,ꝙ ī vltima volūtate mulier fuit p maritū ſuis iurib⁹ priuata.Et maxime ſi ꝓcedat teſtator ad actū traditiōis:qa eſto ꝙ donatio eſſet īfirma,tn̄ dn̄s ſine cā volēs trāſferre rei ſuæ dn̄iū trāſfert. l.iij.§.ſubtilius.ff.de cōdi.cā data.nihil em̄ eſt tā naturale &c.§.tradite.īſtitu.de rerū diui.& erit ſaltē ipſa mera liberalitas ꝑ cauſa.l.hoc iure.ff.de dona.Immò ꝙ forti⁹ poterit ꝑ illū teſtatorē fieri illa traditio ſub cōditiōe.l.q abſenti.ff.de donatio.ſ.ſi moriat̄ &c.Vn̄ ſequit̄ qd' priuabit̄ mulier:& iſta vident̄ oīno ſumi de mēte Bal.ī loco peregrino,videlicet ī.c.ſi qs īueſtiat.de feu.da.ī vicē legis cōmiſ.ī vſi.feudo.maximè ī ſimili q̄ſtiōe.vel ſi qs ita legat ī ſuo teſtamēto : & ipſemet exequat̄ legatū in vita,tradēdo qd' pōt.l.luci⁹.ff.de leg.j.de q̄ dicā.j.artic. (La femme qui eſt participāt.) Iſta ſtringūt:tn̄ ipſi⁹ nō obſtañ.dico ꝙ nullo mō pōt priuari mulier iſtis iurib⁹ ꝑ viā vltimæ volūtatis. Nā eſto ꝙ ita ſit ꝙ cōtract⁹, vt eſt donatio,pōt fieri ī teſtamēto:tn̄ ſi donet ī teſtamēto oīa bona ſua:erit verū dicere, ꝙ donatari⁹ habebit illa titulo cōtract⁹ iter viuos facti : & nō ex vltima volūtate,ꝑ quē titulū factū inter viuos pōt marit⁹ de oib⁹ his diſponere.Et eſt differentia dicere:priuata eſt mulier ꝑ vltimā volūtatē,aut priuata eſt ꝑ cōtractū inter viuos in vltima volūtate factū. ¶Et ad id qd' dicit̄ ꝙ pōt teſtator donare bona ſua oīa ī vltima volūtate ſine teſtamēto:qa ſi fiat donatio oīm bonorū p̄ſentiū & futurorū in teſtamēto, nō valet, ſicut ſi fieret ꝑ ſe:qa aufert liberā teſtādi facultatē.l.ſtipulatio hoc mō cōcepta.ff.de verb.obli.qd' tenet Bar.& do.me⁹ Iaſ.in. d.l.ſtipulatio hoc mō cōcepta.vn̄ ſi teſtator diceret:inſtituo talē in oībus bonis meis ꝓut ipſa nūc poſſideo,& ſi nō poſſet illa hr̄e, vel mulier velit de ipſis aliqd hr̄e, ex nūc tali dono &c.non valet talis diſpoſitio,ſcd'm qd' in ſimili notat Bar.in.l.ſi qs in pricipio teſtamēti. ff.de leg.j.& Bal. in.d.l.hæredes.§.fi.Bal.in.l.j.C.de ſac.ſan.eccle.in.l.fi.C. de pac.l.ſancim⁹.&.l.cū antiqtas. C.de teſta.Ang.Imo. Ludo.& do.me⁹ Iaſ.in.d.l.ſtipulatio hoc modo.in illa q̄ſtiōe quā formaui:ſi teſtator volēs facere teſtamentū irreuocabile,& ꝙ bona ſua ad vnū irreuocabiliter ꝑueniant,dicat taliter,īſtituo hæredē meū, & nolo hāc volūtatē reuocari poſſe,& ſi reuocari poſſit,vel nō teneat dono ei oīa bona mea:qa talis donatio nō valet ſcd'm oēs in locis prealleg.Et ſi tm̄ in ipſa vltima volūtate donet, & tradat bona ſua p̄ſentia, & ſic priuabit̄ illo modo mulier:tn̄ erit verū dicere,qd' ſaltē hoc erit ꝑ viā cōtractus:& ſemꝑ mulieri erūt ſua iura ſalua ī bonis quæ ſupererūt marito ſaltē futuris &c.Idē ſi vēdat:quia ſaltē habebit iura ſua ſuꝑ pretio.Et nemo eſt qui neget virū poſſe oīa ſua bona inter viuos alienare : & ſic mulieri erit ſemꝑ ſaluū ius cōſuetudinariū in bonis quātūcūq; modicis mariti,cui mulieri ſi velit virū arguere de fraude ſibi facta ꝑ illas diſpoſitiōes:forte cōpetent remedia iuris,vtputa actio reuocatoria, de q̄ in.§.ſi quis in fraudem.inſtitut.de actio.& alia opportuna, vtputa de his quæ fiunt in fraudē creditorū reparatoria.videt̄ enim ipſa mulier quaſi creditrix viri circa iſta iura.

In textu ibi

Acqueſtz.

POne ꝙ maritus acquiſiuit hæreditatē aliâs ſibi iure ſucceſſiōis venturā.Nunquid poterit ī hoc grauare vxorē:Io.fab.in ſpecie in terminis.ī prooemio inſtitutionū in verbo,Iuſtinian⁹ dicit ꝙ nō.Et nota qa eſt notabile dictū.alibi plenè dixi,nō īſiſto.¶Aduerte etiā ad id qd' dicit Bal.in.l.iubem⁹.§.j. C.ad Trebel.& dn̄s me⁹ Iaſ.in.l.ſi donatiōe.colū.iij.C. de colla.ꝙ ſi pater rē acquiſitā dicat eſſe acquiſitā nomine ſui filij:& pecuniā fuiſſe à filio exburſatā,non ei creditur,quod nota.

In textu ibi

Ne auſſy ſemblablement ou droit de ſon douhaire.

1 ADuerte† qa ius dotalitij mulieris nō poteſt ꝑ ma-
ritū alienari,in vltima volūtate.vide tex.in.l.ſi ſo
2 cer.§.idē iulianus quærit.ff.de dote prælegata. †Itē etiā
dos mulieris ꝑ maritū alienari nō pōt,maximè, qn̄ eſt
res immobilis.§.j.inſti.q.aliena.licet vel nō.&.ff.de fun
3 do dota.l.iij.&.iiij. †Si autē ſit res mobilis,pōt aliena-
ri,ſi marit⁹ ſit ſoluēdo:aliâs non.l.j. C. de ſeruo pig.da. manumiſſo.Et eſt intantū ꝓhibita alienatio rei immobilis dotalis,ꝙ ſi alienetur:nō tranſit dominium in illū in quē fuit facta alienatio,etiā ſi facta fuerit cū iuramēto,ita Bar.in.l.qui ſuperſtitis.in fi.ff.de acqui.hære. qd' intelligit̄ de iure ciuili verū,nō de iure canonico.& ibi notatur.& Specu.de empti.& vendi.§.verū.& intellige prædicta ſcd'm quod dicit glo.in.d.§.j.inſtitu.qui.alie. licet vel nō.vbi limitat iſtud in quatuor caſibus.

Maritus dotē alienare non poteſt.

ADDITIO. Aduerte tn̄ qd' ſi res dotales pereant non facto mariti,ſed caſu fortuito,pereunt periculo vxoris, vt facit tex.ī.l.qd' te. ff.ſi certū peta.in.l.incendium. C.ſi certū petatur.l.quæ fortuitis.C.de pign.actio. & ita tenet Io.lupus in repetitione rub.de dona.inter virū & vxorē.§.66.nume.iij. ibi,ſi ergo maritus vtatur re communi. *

4 ADde† qn̄ marit⁹ vēdit rē dotalē,licet teneat̄ de eui
ctiōe:tn̄ pōt venire cōtra cōtractū ſuū,ꝓ vēdicādo rē ꝑ eū vēditā. Alex.cōſi.ſuo.cix.ī.4.vol.& cōſi.123.ī.iij. col.in.j.volu.Ioā.fab.inſti.quib.aliena.licet vel non.

ADde vnū ſingulare dictū,qd' debes hr̄e in mente
5 vltra p̄dicta:† ꝙ licet marit⁹ nō poſſit alienare rē
dotalē etiā cōſentiēte vxore. Bar.ī.l.fi.ff.de iu. dotiū. & in.l.j.§.& cū lex.C.de rei vxoriæ actio.īmò pl⁹ ibi dicit, ꝙ & ꝑ virū nō pōt hypothecari,tn̄ pōt ꝑ vxorē de cōſēſu viri aliena.& valet alienatio.Bal.ī.l.j.& ibi Bar.ff.ſol. matri.& Cy.in.l.ſi p̄diū.C.de iur.dotiū.licet Bar.teneat cōtrariū.ī.l.ęſtimatio.ff.ſol.matri.qd' dicit verū ibi Bal. niſi expediat rei dotalitię.& vide Bal.& Alex.ī.l.cū lex. C.de fideicō.&.in.l.dotalē. de teſta.mili.Bal.in.d.l.ſi p̄diū.C.de iur.dotiū.in.ij.q.vide ad p̄dicta Pet.de ferra.ī forma rn̄ſionis libellis ī actiōe hypothe.ī gl.exceptionē excuſſiōis.ī fine, ibi q̄rit,an mulier ſibi p̄iudicet cōſentiendo alienationi rerū hypothecatarum pro dote.

Mulier rē dotalem de conſenſu viri alienare poteſt.

ADDITIO. Si tn̄ bis cōſentiat cū iuramēto ſibi p̄iudicat, qd' adhuc ītellige dūmodo ſuꝑſint alia bona mariti ex qb⁹ poſſit cōſuli īdēnitati mulieris,nō ſolū tꝑe cōtract⁹, ſed etiā tꝑe quo aget aut agere pōt.aut̄.ſiue à me.C.ad Velleia.glo.Dy. Bal.& Sali.in aut̄.cōtra mulier. C.eo.plenè ꝑ Io.lupum in repetitione rubri.de donatio.inter virū & vxorē.§. xv.verſi.vnū circa iſtas donatiōes.nu.ix.vſq; ad numerū.xij.vbi plus dicit qd' idem in alienādis rebus mariti pro dote obnoxijs, qd' eſt ſingulare,vt ibi dicit. *

ADuerte ad id quòd dicit Iacobinꝰ de S. Georgio optimꝰ practicus in.l.ſi ex lapidicinis.i fine.ff.de iure dotiū. qđ emētes adhuc debēt cauere, ne emant à filia maritata habēte patrē, qm̄ in alienatione eiꝰ fundi dotalis requirit̄ cōſenſus patris, qđ an ſit verū quò ad nos,ex quo videtur,qđ filia maritata ſit extra poteſtatē patris:vt dixi ſuprà in.j.articu.huiꝰ tituli. Cogita tñ etiā ex q̄ ſemp remanet aliud intereſſe prīs.de q̄ habet̄.in l.ij.§.qđ ſi i prīs.ff.ſolu.matri.qđ habet locū tā i filia in ptāte exiſtēte,q̄ in emācipata:vt dicit gl.ibi,in verbo, ꝑfecta ſit.¶ Et ſi maritꝰ & vxor ſimul vēdāt, ad quē illorū pſumat̄ ptiū peruenīſſe. vide Boeriū in cōſue. Bituricen̄.titu.de cōſuetu.iur.ſtat.pſonarū. §.v.& videas eū ibi plenè:vbi tenet q̄ pſumitur ad maritū perueniſſe.

Cautela pro locātibus filias. ET ideo qm̄ maritas filiā ſis cautus q̄ nō poſſit alienare dotē,qa debes ei facere iurare q̄ nūq̄ alienabit:qa ſi tūc poſtea alienet etiā cū iuramēto,nō tenebit alienatio.Ita gl.i.c.licet mulieres.de iureiu.in.vj.quā gl. refert & ſequit̄ do.meꝰ Iaſon in.l.nō ſolū.§.morte.i.vij. col.ff.de noui ope.nun.¶ Sed aduerte,qa cōtra illā glo. multa pōderauit do.meꝰ Iaſ.in.l. duobꝰ.§.idē Pomponius.i.ij.col.ff.de iureiurā.& in aut.ſacramēta puberū. in.xiiij.col. C. ſi aduer.vēdi.& qđ de hac glo.dicit Feli. in.c.cū M.ferrarien̄.in penul.col.extrà de cōſtitutio.ſed quia p̄dicta nō intelligunt̄ in iure dotalitio,prout intelligit cōſuetudo noſtra:ideo in eis nō inſiſto.¶ Aduerte etiā,qa ſi nō eſſet iuramentū poſſet ex alio impugnari alienatio ſi fieret:q̄ fiat i cōtractu ꝓhibitio q̄ nūq̄ alienabit dotē.Nā ex quo ſunt duæ ꝓhibitiones,legis.ſ.& hominis : nūq̄ valebit alienatio, etiā in caſu ꝑmiſſo.vt dicit Guido pape ſingulari ſuo.cxv.quod nota.

☞ ADuerte ad vnū ſingulare,qđ ſi maritus & vxor vendāt ſimul & in eodē inſtrumēto vel donent, quòd vir dicitur totam rē vendere vel donare,vt tenet Sali.in.l.ſi liqueat p illā.l.C.de inofficio.dona. & per.l. ij.in.ij.reſponſo.C.ſi aduerſus donatio. *

6 Per dotalitium: qđ intelligatur. SED quæro,†quid intelligat̄ pro hoc dotalitio:dic vnū ꝓ intelligētia noſtrarū cōſuetudinū:q̄ qm̄ maritus accipit vxorē,& habet mille ꝓ dote:& tūc aut habet maritꝰ antiqua hæreditagia , aut nō:ſi habeat antiqua hæreditagia : q̄ omnia dentur in aſſignale pro dote:mortuo viro:vxor capit aſſignalia pro dote:& ſuper illis nullū ius dotalitij accipit, hoc eſt nullū ius vſuſfructus in medietate antiquorū hæreditagiorū mariti accipit:aut verò pro dote nullū dat̄ aſſignale vxori : & tūc mortuo viro,vxor habet oīa bona viri tacitè obligata ꝓ dote.Tex.eſt in.c.ex literis.extrà de pig.Et cū hoc habet aliud ius dotalitij : qa tp̄e vitæ ſuæ remanet vſufructuaria i medietate antiquorū hæreditagiorū mariti:& iſtud eſt qđ dicit cōſuetudo noſtra, q̄ maritꝰ non pōt grauare vxorē in tali iure dotalitij in vltima volūtate.

7 SED nūquid †valeat cōſuetudo q̄ vxor vltra dotē habeat aliqđ mortuo viro,puta vt eſt conſuetudo huiꝰ patriæ,q̄ dictat q̄ mulier cū dote habeat vſumfructū in medietate antiquorū hæreditagiorū mariti.Vide Bal.in.l.qđ ſcitis.in vltima col.C.de bo.q̄ lib.& dicam infrà in tit.(Des ſucceſſions).§.(Entre gens nobles.)

ET eſt fundata hæc cōſuetudo , qa ipſa ſublata maritus poterat vxori relinquere ꝓprietatē & vſumfructum omniū bonorum,quando nō habebant liberos:ſi verò haberēt liberos,tūc poterat ei tātūmodo relinqre vſumfructū in media parte bonorū ſcđm.l.longobardā:prout refert & ſequitur Bart.in aut.hoc locū. C.ſi mulier ſecūdò nupſerit. Dicā infrà in cōſuetudine ſequenti incipie.(Femme mariee.)

8 SED quia †hīc an̄ dicitur q̄ maritꝰ in vltima volūtate nō pōt præiudicare i dohario ſeu dotalitio ſuæ mulieris.Quid inter viuos:an verò poſſit alienare maritꝰ antiqua ſua hæreditagia,i qbꝰ vxor habet doharīū: ſiue dotalitiū,ſiue ſit diuiſū ſiue conſuetudinariū:ita q̄ nō habeat vxor poſt mortē mariti dotalitiū in illis:Iſta q̄ſtio eſt in facto,& cōſului ꝓ vna parte:& hic poſſem inferre cōſiliū:poſt deciſionē ꝓceſſus dicā in.§.vj.huiꝰ ti.vbi meliꝰ ad ꝓpoſitū.¶ Aduerte tñ,qa i p̄ria de Lorry doharīū eſt hæreditagiū filiorū, qm̄ mulier ē nobilis, ita q̄ maritꝰ nō pōt vēdere aut alienare in p̄iudiciū filiorū ſine cōſenſu vxoris.Idē in comitatu Niuernen̄.& multis alijs locis Frāciæ:ita q̄ ſi poſtmodū maritꝰ hypothecauerit bona,ſemp remanet doharīū ſaluum.

SED qa In his noſtris cōſuetudinibꝰ dicitur de aſſignali,an maritꝰ poſſit alienare vel nō,de illo ad ius cōe recurrendū eſt tanq̄ de re dotali q̄ prohibet̄ alienari.vt dixi i prin.huiꝰ gloſſæ:ſed ſi maritꝰ alienauerit, an vxor cōſtāte m̄rimonio poſſit ſe facere manutenere,& obtinere i poſſeſſorio:vidi caſū in facto:& qdā tenebāt q̄ nō ꝓpter poſſeſſionē q̄ eſt penes maritū.l.q̄ dotis.C. ſolu.matri.& ꝑ cōſuetudinē noſtrā q̄ tm̄ dat poſſeſſionē vxori aſſumēdā poſt mortē : vt.j.eo.tit.artic.xvij.& faciūt q̄ dicit Alex.i cōſi.cix.i.iiij.volu.vbi dicit q̄ vxor cōſtante matrimonio nō pōt agere pro dote alienata.

§.quinto.

LE mary ſans procuration de ſa femme peult eſtre en iugemēt en demandant , & en deffendāt es droictz poſſeſſoires de la femme, & en actions perſonnelles.

IDEM in comitatu Niuernen̄.ſed i comitatu Burgundiæ videtur q̄ tantum poſſit quò ad recuperandum fructus prouenientes ex re dotali,& non aliâs in ducatu Borbonij.

ISta cōſuetudo eſt fundata ſup.l.maritꝰ. C. de procurato.& vide Bart.in.l.fi.C.de pac.conuentis.& notatur per canoniſtas in.c.conſtitutis.extrà de procu.

☞ ADDITIO. An ſi eidē opponatur qđ nō eſt maritꝰ,debeat ſe ꝓbare maritū. Bal.in.l.nō vtiliter.C.de eo q pro tutore nego.geſſit. & in.l.id qđ pauperibꝰ.in.iij.col.ver.venio ad quintū.C. de epiſc.& cleri.quē allegat & ſequit̄ Matthæus in cōſtitutio.regni Siciliæ,q̄ incipit:exceptiōis.in.ij.lib.in prin. illiꝰ cōſtitutiōis.dicit qđ qualitas q̄ eſt fundamētū habilitatis pſonæ debet ꝓbari. faciunt q̄ dicit Bertrādi in cōſilio ſuo.cxxxv.nu.j.in.ij.parte, vbi dicit quòd petēs ſe admitti vt talē,debet probare ſe eſſe talem. *

1 ADde q̄ nō ſolū poteſt agere ꝓ vxore, verumetiā †vbicūq̄ proteſtatio vel denuntiatio debet fieri vxori : tm̄ importat ſi fiat marito.l.aut qui aliter.§.ſed Maritus agere poteſt pro vxore.
2 & ſeruꝰ.vbi gl.ff.qđ vi aut clam. Et ideo†emphyteuta vxoris qui priuaret iure ſuo,ſi alienaret ſine licētia domini:ſi denūtiet marito,ſufficit, ac ſi denūtiet vxori.ita tenet dn̄s meꝰ Iaſ.in.l.fin.C.de iure emphy.Et ideo etiā

inferri posset ad cõsuetudinẽ nostrã supràpositã.in tit.
3 (Des fiedz).§.viij.†ꝙ vasallus vxoris põt alienare feu-dum habẽdo licentiã à marito.qđ an sit verum, cogi-ta:qa non pono pro cõstãti.Feli.tñ.in.c.cũ.M.ferrarien. in.xvij.col.extrà de cõstitutio.dicit ꝙ coniunctæ ꝑsonę protestari nõ potest:& tñ maritus admittit̃ sine manda to,eo qa coniuncta persona:vt infrà dicã igitur &c.

Quid de procuratore mariti.

4 SED q̃ro†q̃d.in ꝓcuratore mariti,an marito absen-te possit cõparere ꝓ vxore sui magistri,tanq̃ ꝓcura. mariti:videt̃ ꝙ sic:qa ꝑsona ꝓcuratoris repñsentat ꝑso-nã dñi,& sic mariti.l.ita autẽ.§.gessisse.ff.de admi.tut. vbi dicit tex.gessisse eñ videt̃ q ꝑ aliũ gessit.& sic gestũ à ꝓcuratore videtur à dño etiã ꝓpriè.vt facit tex.in.l. certè.§.si ꝓcurator me⁹ me mãdãte vel ratũ habẽte ꝑca rio rogauerit:ego p̃cario ꝓpriè hr̃e dicor.ff.de p̃cario.q text.est multũ nota.ad hoc: sed sic est ꝙ statutũ loquẽs in ꝑsona vera,habet locũ in ficta q̃ verã repñsentat.l.po-
5 stulãte.i prin.ff.ad trebel.¶†Itẽ statutũ loquẽs i ꝑsona mariti,habet locũ in ꝑsona ꝓcuratoris,etiã si sit ꝓhibi-tiuũ.do.me⁹ Iason i.l.j.§.itẽ acquirim⁹,in.vj.notabi.ff. de acq.possessio.ergo & statutũ ꝑmissiuũ,& maxime, istud cũ sit cõforme iuri cõi,posito in.l.marit⁹.C.de ꝓ-cura.& ad hoc facit.c.mulieres.Itẽ,si ꝓcuratori,de sen-tẽtia excõ.&.l.iij.§.fi.ff.de neg.gest.& regula iuris: põt
6 qs per aliũ.vbi dicit tex.& est expositio Dy.ibi:†ꝙ qs põt per aliũ,qđ ꝑ seipsum.vnde dicit Dy.sicut possum ꝑ meipsum litigare,ita possum ꝑ aliũ.l.j.§.vsus autẽ.ff. de ꝓcu.l.si vnius.§.idẽ Iulianus.&.§.idẽ ait.ff.de iniur. facit regula iuris:qui per alium.de reg.iur.in.vj.

Qđ possum per me, possum per alium.

ADde Ad hãc regu.iur.tex.i.l.etiã.§.ex p̃terito tpe. ff.de manu.testa.& ibi Bar.vbi q põt ꝑ se agere, põt cõstituere ꝓcuratorẽ.facit qđ dicit Gemi.in.c.fi.de iudi.in.vj.vide Bal.i rub.extrà de ꝓcur.& meli⁹ i ꝓpo-sito.i.l.iij.§.curatores.ff.q petũt tut.& in.l.neq̃.C.de ꝓ-
7 cura.& i.l.reos.col.x.C.de accusa.vbi dicit†ꝙ vbi pater põt cõparere i iudicio & in cã criminali ꝓ filio,poterit cõstituere ꝓcuratorẽ.Idẽ voluit Corset⁹ in suo reperto-rio:i verbo,abbas.versi.iiij.vbi plura allegat,allegat tñ Bñdictũ de plũbino in.l.seruos.C.q manumittere non possunt.Et ad dictũ Bal.in.l.reos.colũ.vj.in libro meo. C.de accusa.vbi dicit̃,ꝙ qñ pater agit ꝓprio noĩe pro causa filij,põt cõstituere ꝓcuratorẽ.vbi allegat.l.luci⁹. ff.de appella.Dic ꝙ ille tex.nec dictũ Bal.aliquid facit: quia ibi pater agit pro suo interesse: hic verò maritus tanq̃ ꝓcurator vxoris.vt infrà dicã.Et oẽs casus loquũ-tur casib⁹ in quibus quis cõparet pro se tanq̃ admini-strationẽ habens.vt sunt casus positi per Corsetum.

Pr̃is ꝓcurator agere potest pro filio.

8 IN contrariũ videt̃ facere,†qa marit⁹ qui habet ꝑtãtẽ agẽdi ꝓ vxore, dicit̃ ꝓcurator vxoris.d.l.marit⁹.cũ
9 rubri.C.de ꝓcur.& i.l.fi.C.de pac.cõuẽ.†sed ꝓcurator añ litem cõtestatã nõ põt aliũ substituere.l.qđ qs.C.de ꝓcura.etiã si habeat mandatũ gñale cũ libera.vt ꝓbat tex.in.l.neq̃ tutores.C.de ꝓcura.iũcta glo.in.l.mãdato gñali.ff.de ꝓcura.qđ qñ fieri possit,vide Bart.in.c.fi.ff. de diuer.& tẽpo.præscri.& doc.in.c.fi.de offic.delega.

Marit⁹ dicit̃ ꝓcurator vxoris.

¶Crederẽ ꝙ si marit⁹ alicui⁹ mulieris cõstituat ꝓcura-torẽ simplr̃ noĩe suo ad cõparẽdũ pro eo i iudicio,i oĩ-bus suis causis:ꝙ talis ꝓcurator nõ poterit cõparere in causis q̃ põt intẽtare noĩe vxoris, aut q̃ fuerũt intẽtatæ cõtra vxorẽ:qa ad hoc vt possit cõparere,aut cõstituere
10 ꝓcuratorẽ ꝓ vxore,reqrit̃ ꝙ constet ꝙ sit marit⁹:†vbi eñ lex reqrit actũ cũ q̃litate, nõ sufficit deducere actũ: nisi & q̃litas deducat̃.l.Fulcinius.§.cũ aũt.vbi Bart.ff. qui.ex cau.i possess.& qñ tales ꝑsonæ cõparẽtes noĩe a-lieno cõparẽt,debẽt istud exprimere. Bar.& Ias.in.l.j.§. nũtiatio.ff.de noui ope.nũtia.cũ ergo in tali casu nõ sit deducta q̃litas.s.ꝙ tanq̃ marit⁹,cũ non habeat ꝑtãtẽ nisi tanq̃ marit⁹,nec istud fuit expssum in cõstitutiõe ꝓcura toris,talis ꝓcurator nõ debet admitti i iudicio i causis vxoris,secus aũt si cõstituisset ꝓcuratorẽ ad cõparẽdũ noĩe suo tanq̃ marit⁹ suæ vxoris,i oĩb⁹ causis q̃s intẽta-re posset noĩe vxoris:aut i qb⁹ illã posset defẽdere,imò videt̃,ꝙ nec etiã põt cõstituere ꝓcuratorẽ ad cõparen-dũ ꝓ ei⁹ vxore.Et satis i terminis tenẽt dñi de Rota de-
11 cisiõib⁹ suis.decisi.677.in antiqs.vbi dicũt†ꝙ cõiuncta ꝑsona nõ põt cõstituere ꝓcuratorẽ ad cõparendũ ꝓ ꝑ-sona cõiũcta,etiã licet caueret de rato. Ita tenet Spec.in ti.de cõiuncta ꝑsona.in.j.col.ibi licet eñ.vbi dicit ꝙ li-cet cõiuncta ꝑsona,& alij ꝑ eũ nominati admittant̃ ad agendũ pro alijs ꝑsonis,non tñ eorũ procuratores per tex.ad literã in.l.iij.§ sed & si fortè.ff.iudica.solui.

12 EXtende hãc consuetudinẽ,vt habeat locũ etiam in marito putatiuo:†cũ matrimonium putatiuũ ha-beat priuilegia q̃ habet verũ respectu mulieris.l.si cum dotẽ.§.fin.vbi gl.& Bar.ff.solu.matri.dñs meus Ias.in §.fuerat.in.ix.col.institu.de acti.teneas tñ contrariũ:cũ priuilegia circa dotẽ quæ habet verũ matrimoniũ ha-bet & putatiuũ:& nõ circa alia.l.si concubinam.i prin. & ibi Bar.ad hoc.ff.rerum amota.moder.in.l.diuortio ff.solu.matri.do.meus Iason ita tenet i dicta.l.maritus.
13 vbi dixit†ꝙ marit⁹ putatiuus in re dotali poterit age-re pro vxore,sed non pro alijs rebus.

Quid de marito putatiuo.

14 EXtende secũdò †vt habeat locũ in sponsa ꝑ verba de p̃senti:scđm Albericũ de rosate in.d.l.maritus.
15 quẽ refert & sequit̃ do.me⁹ Ias.in.d.l.marit⁹.†eo qa pri uilegia vxoris hñt locũ in sponsa de p̃senti.l.ij.§.fi.ff.de priuile.creditorũ.faciũt q̃ suprà dixi i hoc tit.in.ij.§.i gl. j.versi.sed an hoc.sed aduerte qa do.me⁹Ias.videt̃ cõclu dere,ꝙ illud habeat tm̃ locũ i priuilegijs q̃ veniũt rõne dotis:iõ cogita qd dicendũ i hoc casu.Nã admittit̃ ma-rit⁹ ad agẽdum ꝓ vxore sine mãdato rõne affinitatis:
16 †affinis eñ ꝓ affine admittit̃ sine mãdato.l.sed & hæ.
17 in prin.ff.de ꝓcu.†Sed marit⁹ & vxor licet nõ sint affi-nes ꝓpriè,sed pricipiũ affinitatis.l.nõ facilè.§.affines.ff. de gradi.affi.glo.in.l.affinitatis. C.cõia de successio.vñ idẽ iudicamus de principio & cã,sicut de ipo causato.
18 Pau.de cast.in.d.l.marit⁹:†sed dispositio loquẽs de affi ne nõ habet locum in spõso seu spõsa.l.qđ seruus.ff.de cõdi.ob causam.Et faciunt q̃ dicit ibi Bar.igitur &c.

Quid de sponsa.

Affinis ꝓ affine admittitur.

19 ET intellige †ꝙ affines ascẽdeñ.admittunt̃ ꝓ affine sine mãdato,sed nõ collaterales:puta habẽs sororẽ meã in vxorẽ,nõ admitteret̃ ꝓ me ad cõparendũ in iu dicio sine mãdato tanq̃ affinis.ita tenet Inno.& Abb. post eũ.i.c.nõnulli.§.sunt & alij.i gl.fi.extrà de rescri.

ET quia dictũ est ꝙ marit⁹ admittitur ad agẽdum rõne affinitatis,dic ꝙ etiã est de coniunctis ꝑsonis l.fi.§.cũ autẽ in cõfinio.in verbo,in ꝑsonas ita coniun-
20 ctas.& ibi Bal.& Salic.ad hoc notant. C.de furtis.†Sed coniunctus admittitur pro cõiuncto sine mandato.d.l. sed & hæ.ff.de procurato.igitur &c.

Cõiunctus pro cõiũcto.

21 ET extende † tertiò, vt habeat locum in coniunctis personis etiam in linea transuersali vsq̃ ad.x.gra-dum.Specu.in tit.de coniuncta persona.Barto.in.l.sed & hæ.ff.de procura.&.l.ij.ff.de accusa.

Quartò

Coniunctis amicitia.

22 QVartò †extende vt habeat locũ, nõ solum in cõiunctis rõne sanguinis, sed etiam in coniunctis non leui amicitia. Iuxta. l. late. in. l. pe. ff. de verb.
23 sig. †quia talis amicitia preponderat coniunctioni sanguinis. l. cũ allegas. C. de castrẽsi pecu. lib. xij. Et hinc refert Valerius ti. de amicitia. i prin. Cõtẽplemur nũc amicitię vinculũ potẽs & pręualidũ, neq; vlla ex parte sanguinis virib⁹ inferius: hoc etiã certius & exploratius &c.

Amicitię vinculum potens.

24 Et dicit Ias. in. l. apertissimi. iij. col. C. de iu. †q̃ societas dr̃ esse quedã fraternitas. Hinc Prouerbiorũ. xviij. c. dr̃. Vir amicabilis ad societatẽ magis amicus erit q̃ frater, & facit tex. l. nemo. ver. qui frater nõ est: sed fraterna charitate
25 diligitur. ff. de hære. insti. vbi dicit, †q̃ paria sunt q̃ quis sit frater, vel q̃ diligatur vt frater. & dicit gl. in. l. ij. C. in quibus cau. coloni li. xj. quam allegat do. meus Ias. in. l. j. in. xiiij. col. ver. q̃d de singulari amico. ff. de verb. obli.
26 †q̃ amicus singularis venit appellatione suorum. Ita tenent Cy. & Sali. in. d. l. maritus. Guil. de cug. in. d. l. sed & hæ. Spe. tit. de aduoca. §. obijcitur. versic. est etiam quartus ordo. Io. and. c. fi. de postula. Cy. l. inuitus. C. de procu. Feli. in. c. coram. extra de offi. deleg. Prędicta etiam tenet et sequitur doctor eminens do. Iacobinus de sancto Georgio in. l. exigendi. C. de procu. Et dicit do. meus Ias. ☞ d. l. exigendi. in. ij. col. Facit, quia auditur amicus condemnati appellans pro eo. l. liberto. §. fi. ff. de neg. ge. ✱ q̃ ista opinio posset in puncto iuris defendi: propter quatuor rationes quas allegat.

27 PRima est, † q̃a illud q̃d disponitur inter cõiunctos vel propinquos, rõne affectionis, habet locũ inter amicos magna amicitia iunctos: vt not. glo. c. reqsisti. iuncta glo. c. ij. in glo. penul. in fine. extra de testa. & expresse notat. Panor. in. d. c. requisisti.

Ardor liciti amoris.

28 SEcũda est vt dicit: † q̃a ardor liciti, amoris habet vim clausulę codicillaris: vt si in testamẽto sit instituta p̃sona valde dilecta testatori: & nõ affuerint nisi quinq; testes: talis dilectio p̃sonæ habet vim clausulæ codicillaris. Ita singulariter dicit. Bal. in. l. si iure. p̃ glo. ibi. C. de testamẽ. manumis. & firmat hoc Roma. cõsi. suo. clxxix.
29 inci. Amplissime doctor. in pe. col. & ibi plus dicit, † q̃d ardor liciti amoris habet vim reuocationis clausulę derogatorię appositę in primo testamẽto: q̃ multũ no. ad l. si quis in prin. testamẽti. ff. de leg. iij. & ita etiam tenet do. meus Ias. in. l. non dubium. in fi. C. de testa.

30 TErtia ratio est, † quia appellatione suorum venit amicus singularis: vt iam dixi.

Propter amicitiã repellitur quis à testimonio.

31 QVarta est, quia vt dicit † propter magnã amicitiam repellit̃ quis à testimonio: scd̃'m Spe. ti. de teste. §. j. in prin. sicut p̃pter coniunctionem sanguinis. l. parentes. C. de testibus. ¶ De hac materia amicitiæ vide per G. Benedicti in sua repe. c. ray. in verbo, testamentum tertio nu. xlvij. xlviij. & xlix. de testa. vbi dicit q̃ ad veram amicitiam quatuor sunt leges traditæ, vbi hæc quasi ponuntur vsq; ad nu. 53.

QVinto facit glos. notabilis in. c. quam sit. in verbo, petere. ibi: sed pone quod amicus eius. de electio. in. vj.

SExtò facit illud q̃ dicit do. meus Ias. in. l. cũ rem alie.
32 C. de leg. vbi dicit † q̃ sicut legatũ rei alienę factũ cõiunctæ personę valet, ita q̃n est factum singulari amico.

SEptimò facit illud q̃ dicit Alex. in apostil. ad Bar. in l. de pupillo. §. si q̃s ipsi prætori. ff. de noui ope. nun.
33 vbi dicit † q̃ iniuria facta amico meo, videt̃ mihi facta.

OCtauò facit q̃ interesse ratione amicitię operatur q̃ alteri stipulari possit. do. meus Ias. in. l. j. ij. col. ff. de in litem iuran.

NOnò q̃ sicut si consanguineus tuus impediat ne ad te citatio perueniat: tu haberis pro citato: ita si amicus tuus te impediat. Ita Pa. c. q̃m frequenter. in. §. porrò. in. ij. col. extrà vt lite non contestata.

DEcimò facit glos. in verbo amicus. in. l. fundi. §. j. ff. de acqui. possessio.

VNdecimò facit illa decisio singularis do. And. siculi in repe. l. cũ acutissimi. in. xiiij. col. & seq. C. de fi
34 deic. vbi tenet & dicit † q̃ dispositio. d. l. cũ acutissimi. et l. cũ auus. ff. de cõdi. & demõ. habet locũ in p̃sona valde dilecta testatoris: q̃ refert & sequit̃ do. meus. Ias. in. l. exigendi. in. iiij. col. & . v. sed tñ non firmat. C. de procu.

35 ET aduerte † q̃ maxima amicitia dicitur q̃ cõtrahit̃ in scholis. Feli. c. q̃m. in. iij. col. extrà de offi. dele.

36 EXtende † quinto etiã si mulier hoc nollet: quia maritus ea inuita, põt comparere pro ea: q̃m si ipsa vellet agere non posset impedita propter consuetudinẽ primam huius tit. Item mulier non potest impedire quin maritus habeat prędictorum bonorũ administrationẽ. Dixi in consuetudinibus precedẽtibus, & etiam exercitium. facit. l. fi. C. de pac. conuen. ergo etiã nõ potest dissentire marito illas exercenti. videtur tñ esse tex. in cõtrarium in. l. Pomponius. §. fi. ff. de procuratoribus.

Maritus inuita vxore põt agere pro ea

37 PRo sexta † extensione vidẽdum est, an filiusfamilias maritus possit absq; mandato pro vxore agere & defendere, vt in eo hoc statutũ seu hęc cõsuetudo verifi
38 cari possit Clarũ est † q̃ regula est in iure q̃ filiusfamilias non põt stare in iudicio absq; consensu patris. l. cũ non solũ. & p̃ discursum illius. l. cũ ibi notatis. C. de bonis q̃ libe. l. si lõgius. §. filiusfamilias. ff. de iudicijs. cũ similibus: quare vr̃ p̃ regulã dicẽdũ, q̃ nõ possit ista facere. ¶ Aduertatis circa hoc: q̃a scd̃'m q̃ dicũt doctores in. d. l. maritus. faciẽdo distinctionẽ bonorũ q̃n bona sũt viri. esset forte tũc verũ dicere, q̃ nõ posset stare in iudicio absq; cõsensu: p̃ iura hic ante allegata. Sed accipiẽdo v̽ba statuti q̃ loqt̃ de bonis mulieris. vtrũ pro illis possit stare in iudicio: oportet videre an stet p̃curatorio noĩe, an v̽o defensorio: q̃a si defensorio, i quacũq; cã vr̃ q̃ possit: q̃a hoc dicit tex. in. §. publice. in. l. seruũ quoq;. ff. de p̃curatoribus. & ibi doc. vnde seqt̃ q̃ cũ hic articulus loquat̃ in simplici defensiõe, cũ nullũ exigat mandatũ: seqt̃ q̃d poterit stare in iudicio absq; cõsensu patris maxime de-
39 fendẽdo. ¶ Procuratorio vero nomine poterit ipse stare in iudicio absq; cõsensu patris: † q̃a filiusfamilias põt dari procurator. l. filiusfamilias. §. ipse quoq; filius. ff. de p̃cu. & aget et stabit in iudicio noĩe alterius absq; cõsensu patris. scd̃'m Bar. ibi. Pro quo est tex. in. c. q̃ g̃naliter. §. nedũ. de procu. in. vj. Cui nõ obstat gl. in. l. cũ oportet. §. necessitatẽ. C. de bonis q̃ libe. que vult q̃ reqrat̃ cõsensus patris: quia scd̃'m Bar. illa glo. loquit̃ q̃n filiusfamilias agit noĩe suo: cũ verò agit nõ noĩe suo, nõ est necessarius cõsensus: vt cum in casu huius statuti apparenter fiat mentio q̃n agit noĩe vxoris pro rebus vxoris, & sic noĩe alieno: nulli dubiũ q̃ etiã si ageret vt procurator, & cũ mãdato q̃ p̃ris consensus nõ est necessarius. Hoc tenet Io. And. quem sequunt̃ doc. in. c. qui g̃naliter. de p̃cu. in. vj. hac rõne: quia nihil pręiudicat patri. Ex quo sequit̃ si præiudicaret patri, q̃ patris deberet interueniri consensus. alr̃. §. fi. in. l. ille à quo. ff. ad Trebellia. & c.

De filio familias marito. Regula iuris.

Filiusfa. põt dari procurator.

cum mandato in fi. extrà de in integrũ resti. vñ dici põt ꝙ si filius ageret pro bonis vxoris, pro quibus pater haberet sua bona obligata, ꝙ requiritur rõne ista (quia patri posset gñari aliquod preiudicium) ipsius patris consensus: in quo forte si filius ageret cũ mandato, nõ esset dubiũ: quia (ꝑut suprà dictũ est) noceret aut prodesset ipsi vxori: sed si agat defensorio noĩe absq; mandato, cũ nihil possit nocere vxori, nihil põt preiudicare patri quare &c. ¶ Adde Io. fab. in. §. patitur. insti. de iniurijs. vbi tenet ꝙ filius in potestate potest agere pro vxore.

Quid de minore viginti quinq; annis.

40 Maius est dubium† si maritus esset minor xxv. annis vtrum posset stare in iudicio pro vxore, & vĩ 41 ꝙ hoc statutũ nõ procedat in minore. xxv. annis: † quia minor. xxv. annis nõ põt esse ꝓcurator ad iudicia. Tex. est clarus in. d. c. qui gñaliter. de procu. in. vj. l. exigendũ. C. de ꝓcu. l. minor. ff. eo. l. fi. ff. de his q̃ ve. eta. impe. ergo hic maritus minor nõ poterit stare in iudicio ꝓcuratorio noĩe: si nõ possit procuratorio noĩe stare in qualibet cã, ergo nec maritus aut alia cõiuncta persona minor, absq; mandato hoc poterit: quia tm̃ operať coniunctio ꝑsonarũ, aut copula maritalis quãtum mãdatũ. d. l. ma-

Minor non põt esse defensor.

42 ritus. &. d. l. exigendi. Immo fortius† minor nõ põt esse defensor. l. minor. xxv. annis. in prin. ff. de procu. maxime, vbi põt in integrum restitui: vt ibi. Tamẽ hoc fallit qñ contra mulierẽ absentem posset perueniri ad sñiam diffinitiuã: quia tunc maritus minor. xxv. annis posset vxorẽ defendere. arg. eius ꝙ dicitť de filiofamilias mino-
43 re. de quo in. d. l. exigẽdi. Faciũt no. in. d. §. publice. † quę dicta in filio & patre (vt mille vicibus dixi) militant in marito & vxore: qui maritus ex statuto habet vxorẽ in ꝑtãte, sicut pater filiũ habet. Et nõ est dubiũ de hoc: qm̃ maritus minor posset interuenire ꝓ vxore si maritus iurauerit nõ petere restitutionem in integrũ: quia iuramẽtum facit eũ haberi ꝓ maiore: scd'm Bar. in. d. l. minor. et ꝑ eũ in auť. sacramenta puberũ. C. si aduer. ven. Facit ꝙ in sili not. Bal. in patre & filio. l. j. ibi. qd si pater est minor. C. de bonis mater. vbi dicit patrẽ etiam minorẽ admitti cũ autoritate curatorũ qui sibi dabuntur: & cũ renuntiatiõe in integrũ restitutiõis. alle. l. iij. ff. rem ratam haberi. Adhibeať ergo cũ cautelis pręcedentibus quas dat Bar. vt detur patri curator: & de eius autoritate in iudicio stet: ꝙ verũ scd'm Bar. ibi: si fuerit admissus ad iuramẽtũ, quia potuit nõ admitti: quia etiam potuit in

Cautela.

ipso iuramẽto decipi. d. l. minor. sed postq; fuit admissus habeť ꝓ maiore. Sint ergo cauti litigãtes cũ maritis minoribus noĩe vxoris, vt eos faciant recipi cũ iuramẽto. Et pro hoc faciũt notata ꝑ Host. & Io. and. i. c. nõ iniuste extra de procu. & Spe. in ti. de actore. §. j. ver. qd si est minor. ꝙ absq; dubio procedit in causis criminalibus: vt plene scriptũ est in. d. §. publice. Similiter in minore cõparente ad allegandũ causas absentię vxoris. scd'm Bar. in pe. §. ad crimẽ. ff. de pub. iudicijs. & gl. in. d. §. publice.

An maritus maior pro vxore minore agere possit.

44 Quid econtra vtrũ maritus† maior possit agere noĩe vxoris minoris Videť ꝙ nõ: quia ipsa mulier minor nõ posset esse in iudicio ad agendũ, nec procuratorem cõstituere absq; curatore. l. neq; curatores. C. de procu. ergo multo minus poterit agere sine mãdato. l. quia absente. C. de procu. hanc quæstionẽ formant doctores in. d. l. exigendi. & tenent contrariũ, & di-
45 cunt: † ꝙ imo maior põt interuenire absq; mãdato pro minore. alle. gl. i. l. tutores q̃ post. ff. de admi. tut. facit tex. in. l. j. in prin. ff. de mi. ꝑ quẽ tex. hoc ibi vult Ang. qa vt sepe dixi ęquiparanť circa ista pater & filius, maritus &
46 vxor: † sed pater minor nõ põt esse in iudicio ꝓ filio siue agendo, siue defendẽdo. facit. l. fi. C. de legi. tute. ergo nec debet posse maritus minor. hoc tñ verũ nisi periculũ esset in mora: quia tũc minor maritus admitteret sicut pater. arg. d. l. exigendi. in. fi. &. l. patri. ff. de minorib⁹. qa necessitas facit aliqd probabile ꝙ alś nõ esset. l. q̃ potuerunt. ff. de manu. test. vnũ tñ nõ est prętermittendũ: esto ꝙ sic esset ꝙ maritus minor. xxv. annis, non posset comparere defensorio noĩe pro vxore: ꝙ tñ nõ poterit opponi post litẽ cõtestatã, sicut quęlibet alia exceptio dilatoria: ita Bar. eleganter ꝑ illũ tex. in. d. l. exigendi: & ibi per do. meum Iaś. quę disputatio parũ habet vtilitatis: cũ de hoc sit expressa decisio ꝑ. d. c. qui gñaliter. cui iuri canonico standũ est etiã in causis cesareis: tum quia cõis opi-
47 nio doc. ita tenet: † tum quia in casu dubio de iure ciuili et claro de iure Canonico ipso iuri Canonico standum est, etiam In foro Cesaris: vt not. in. c. j. de no. ope. nunci. extra in. c. ij. de arbi. in. vj.

Cõsuetudinis no strä limitationes.

Limita prædictam consuetudinẽ qñ supradictũ est, ꝙ coniunctus pro coniuncto admittiť ad cõparẽdum in iudicio sine mãdato: sexdecim limitationibus positis ꝑ do. meum Iaś. & Alex. in. l. exigẽdi. C. de ꝓcu. Ex qb⁹ notat vnum, videlicet ꝙ nõ habet locũ si maritus cõpareat in iudicio tanq; ꝓcurator: qa si nõ constat de mandato ꝓcuratorio, nõ põt sustineri iudiciũ tanq; factũ à marito: ita ꝑ plura tenet do. meus in. d. l. exigẽdi. & in. l. maritus. C. de ꝓcu. & istud fuit consiliũ Lud. ro. consi. cccclvj. ꝙ incipit, primus propositę cõsultatiõis articulus. quem alle. do. meus Iaś. in prædictis locis.

Quibus adde quatuor: primo ꝙ cõiunctus ꝓ cõiuncto presenti non põt comparere sine spãli mandato. Imo. in. c. cum M. ferrarieñ. extra de consti. & Alex. in. l. non solũ. ff. soluto matrimonio.

Secundo ꝓ limitatione dic ꝙ cõiunctus ꝓ cõiuncto nõ põt petere decretũ iudicis interponi sup cõtractu cõiunctę ꝑsone. facit tex. in. l. in minorũ. C. de ꝑdijs mi.

Tertiò adde ꝙ coniunctæ personæ protestari non potest: ita Feli. in. c. cũ. M. ferrarieñ. in. xvij. col. extra de constitutio.

Quartò adde ꝙ cõiuncta ꝑsona solutionẽ recipere nõ potest. Iaś. in. l. non solũ. j. col. ff. sol. ma. & q̃õ intelligať: vide eũdẽ do. Iaś. in. l. filius. C. de pac. Pa. & Feli. in. d. c. cum. M. ferrarieñ. extrà de cõstitutio. Alex. consi. iiij. in. ij. col. in. ij. volu.

Maritus an debitã vxori exigere possit sine eius cõsensu.

48 Et ideo dicit† ꝙ etiam maritus non põt exigere debitum vxori sine eius consensu. & de hoc est text. ad literã: & in specie in. l. cũ maritum tuũ. C. de solu. Nec
49 in hoc cõsuetudo derogat huic legi: cũ vt videmus† cõsuetudo debet interpretari scd'm ius cõe. l. ij. C. de noxali. sed ius cõe dictat ꝙ maritus põt agere ꝓ vxore. l. maritus. C. de proc. tñ nõ intelligit ꝙ possit solutionẽ recipere, immo vetat cõtrariũ: ergo cõsuetudo dictans ꝙ maritus possit agere ꝓ vxore, & stare ĩ iudicio: si nõ expsse loquatur ꝙ possit solutionẽ recipere: nõ poterit maritus solutionẽ recipere: & si hoc fieret, illa lex, cum maritus. ꝑ subauditum intellectum corrigeretur, ꝙ fieri non debet, scd'm gl. in. c. cupientes. §. ꝙ si per viginti. in verbo, petere. de elec. in. vj. & illã gl. allegat do. meus Iaś. in. l. frater à frare. in. xij. col. ff. de condi. inde. & in. l. eman. in penul. colum. C. qui admitti. et in auť. nouissima. in. xj. col. C. de pactis. & Barba. consi. xij. in decima col. in primo volu.

vol.cumvt dicit gl.ibi cum eñ hoc expresse reuocatum non inueniat̃,antiquo iuri stabitur.Alex.cõsi.lxxxviij.

Casus facti. in.ij.col.in.j.vol.Et pro certo fui de hoc interrogatus à quodam,qui cum vidisset vxorem suã à se fugisse:volebat cogere quendam debitorẽ suæ vxoris:debitor aũt opponebat & dicebat ꝙ erat paratus soluere:sed ꝙ petebat quittantiã ab vxore,q̃ reperiri nõ poterat:dicebat maritus ꝙ per hanc cõsuetudinem poterat agere,& oĩa alia facere quæ fienda erant in iudicio cõtra debitorẽ in hac actione personali:dixerũt q̃dam poterat stare in iudicio & ipsum conuenire:sed eo ꝙ nõ negabat debitũ, et ꝙ erat paratus soluere qđ reqrebat̃ in solutione & quittãtia cõsensus vxoris suæ:eo maxime ꝙ debitor requirebat ꝑ dictã.l.cũ maritum.& ꝑ hoc remãsit ꝓcessus interruptus:& tacuit maritus.¶ Sed tñ q̃cqđ sit,veritas est in contrariũ:quia maritus cum possit ꝑ quemcunq; contractuũ de bonis mobilibus disponere, põt etiam quittantiã facere ꝑ consuetudinẽ nostrã suprà positam.

☞ADDITIO. Sed quero an ista cõsuetudo habeat locũ etiam si maritus sit clericus primæ tonsuræ qui habeat priuilegium fori,videtur ꝙ non,per ea quæ dicit Io.fab.in.§.si vero reus.in.ij. col.insti.de satis.de quo ꝑ Mat.de af.in consti.regni Siciliæ q̃ incipit,edictorũ.in gl.fi.Et aduerte in hoc ad ea q̃ dicit idẽ Mat.in dicto loco.in.xiij.not.in.vij.questiõe.✳

Questio 50 Sed quæro,†quia in procuratione fienda per vxorẽ requirit̃ autoritas mariti:an maritus possit ipsam autorizare qñ constituit ipsum maritũ ꝓcuratorẽ.vide ꝑ doc.maxime Ang.Imo.Ro.in.l.j.§.fuit quæsitum.ff. ad trebel.&vnũ verbũ per Feli.in.c.cãm matrimonij.in v.col.extrà de offi.deleg.vbi dicunt ꝙ maritus non põt autorizare in facto proprio.facit gl.in cle.ij.de rebus ecclesiæ non alie.& quæ dicit Pa.in.c.fi.de institutio.& ꝙ not.Bar.in.l.fideiussores magistratuũ.§.tutor datus.ff. de fideiuss.tut.dixi ample in.§.j.s̃.in hoc eodem tit.in gl. (ne aussy par testament.)

Quid in paphernalibus. 51 Sed iterum†quæro,an hec consuetudo habeat locũ in bonis paraphernalibus que sunt extra dotem dic ꝙ vxore prohibente maritus nõ habet aliqđ exercitiũ. tex.est in.l.hac lege.C.de pactis conuentis tam in dote q̃ in donatione.¶ Aduerte ꝙ si super bonis paraphernalibus sint factæ cautiones fœneratitiæ,ꝙ maritus habens penes se cautiones põt recipere vsuras siue arreragia,& in cõem vtilitatem expendere,tex.est ad literam multum singularis & quem Bal.dicit non esse alibi.l.fi. C.de pactis conuentis.

Quæ aũt sint bona paraphernalia dicam infrà in hoc titulo in consuetudine quæ incipit,(deniers de mariage qui ne sont ameubliz.)

Questio 52 Sed quæro de vna quæstione†maritus circa res vxoris facit cõtractum, & promittit ꝙvxor habebit ratum contractum à se gestũ:sivxor contrauenit an teneatur tu dic aut mulier habet iustam cãm contraueniendi & tunc maritus non tenetur:quia qñ quis promittit de non contraueniendo intelligit̃ nisi ex legitima & iusta cã contraueniant,& lege ꝑmittente.tex.est & ibi Dy. & Bar.in.l.quidam cũ filium.ff.de verb.obl.tex.est in.l.si libertus.ff.de oper.liber.& ibi notat̃.c.quintauallis.extrà de iureiurando.Et iõ Soci.in casu emergenti scilicet,qñ vxor noluit ratificare donationem factam per eius maritum:eo quia predictam donationem habuit filiam q̃ antea non habebat:& sic si ratificasset potuisset reuocare,ex quo noluit ratificare ꝓpter illam filiã:an maritus in aliquo teneatur,& plurib⁹ motiuis,ibi Soci.in consi. suo.ccxv.inci.visa prędicta facti cõtingẽtia.in pe.& vlt. col.tenet ꝙ nõ:et adducit in fine consiliũ Petri de anc.in cõsi.suo.cccxxvij.inci.visa facti narratione. in simili de tertio qui promittit obseruantiam contractus minoris, qui non tenet̃,si contractus principalis minoris irritat̃ ex cã promissa,quia potest vti eadẽ defensiõe minoris. ad hoc.l.ij.ff.de fideius.itẽ q̃a est dependẽs à prima:ergo illa annullata annullat̃ & ista regula,accessoriũ. de reg. iur.i.vj.c.trãslato de cõstitutio.itẽ q̃a irritata prima,sc̃da remanet sine cã,et sic in effectu inefficax.l.ij.§.circa.ff.de exce.doli.non tñ inuenio illud consilium Ancharani.

53 Sed quia hic.§.noster loquit̃ in marito dictum est suprà qđ in spõso & spõsa.†qri posset,qđ ĩ cõcubinario 54 in hoc†licet cõcubinatus de iure ciuili sit ꝑmissus .l. in cõcubinatu.§.fi.ff.de cõcubinis tñ absolute respõdet̃ ꝙ nõ vẽdicat sibi locũ:q̃uis sit par aut maior affectio, aut amicitia:sed q̃a de iure diuino eijcienda est ancilla. ☞Genesis.xxj.& iure canonico:q̃a fornicatio simplex est pc̃m mortale.cle.ad nr̃am,de hęreticis.c. meretrices. & ibi Io.de turre cremata.xxxij.q.iiij.✳¶Ideo dicendũ est prędicta non habere locum in cõcubinario:et faciunt q̃ dicit Bal.ĩ aut.si quas.in.ij.col.ibi,sed q̃ro.C.de sacrosã. eccle.vbi dicit ꝙ in honesto loco nõ licet collocare ĩ honestas ꝑsonas.ꝑ.l.si qua.C.de spectaculis.li.xj.& est tex. 55 ibi satis notabilis,†ꝙ in loco honesto nõ decet esse inho 56 nestas ꝑsonas:†et q̃ sit pœna occupãtis locũ maioris et honestioris.dic ꝙ debet poni in locoviliori:vt est casus in.c.ꝑcipimus.xciij.dist.quẽ ad hoc dicit esse singularẽ Lud.roma.in sing.suo.cclxxxix.inci.nõ debet minor.

Quid in cõcubinario. Cõcubinatus ꝑmissus.

Pœna occupãtis locũ honestioris

☞ADDITIO. Dixi in Catalogo gloriæ mundi in.j.parte,cõsideratione.xxxix.✳

¶Et dicit Iacob⁹ rebuffi.ĩ.d.l.si qua nota ꝓ cõsuetudine 57 q̃ seruat̃ invillis,†ꝙ hoĩes et mulieres viliter viuẽtes ab honestis carrerijs expellant̃ & ĩ carrerijs remotis & seorsum manere permittantur ad ꝙ facit.l.edifi.C. de ope. pub.etvidi ĩ hac ciuitate ꝙ q̃dã cõquesti fuerũt de illis q̃ domos suas locabãt meretricib⁹q̃a ꝑ curiã cõpellebant̃ exire exinde:& collocabant̃ ĩ carreria remota iuxta hortalia et ĩ suburbijs:et talis carreria ĩ tota Gallia vocatur bordellũ:et tñ aliq̃ñ ex tolerãtia possunt tales dom⁹ esse l.ãcillarũ.§.fi.ff.de pet.hęre.†q̃cqđtñ sit possũt tales viles mulieres ẽt de eorũ ꝓprijs domib⁹expel.facit.l.nõ aliter cũ ibi no.ff.de vsu & habi.ex q̃ nõ est dicẽdũ ꝙ debeãt gaudere priuilegijs qb⁹gaudẽt honeste mulieres:iõ ĩ hoc casu nõ est dicẽdũ ꝙ cõcubinari⁹admittat̃ ꝓ cõcubina.

Locãtes domos meretricibus.

Bordellum.

☞ADDITIO. Et ꝙ possint meretrices expelli à vicinia ad requestã honestarum mulierum,vide Mat.de af.in consti.regni Siciliæ quæ incipit,quæ passim.in.iij.lib.✳

Questio

Quæro de q̃one,pone ꝙ in cõtractu matrimonij fuit tractatũ ꝙ marit⁹nõ poterit esse ĩ iudicio ꝓ iuribus et actiõibus mulieri cõpetẽtibus:sed ꝙ ipsa mulier tenebit̃ cõparere & agere,seu defendere de autoritate mariti,nõ obstãte cõsuetudine de qua hic:cui derogãt et renũtiant quo ad hoc:an si maritus postmodumvelit agere cõtra aliquẽ ꝓ iurib⁹vxoris et cõparere sc̃d'm hãc cõsuetudinẽ possit ei opponi ꝑ partẽ ꝙ non est legitima ꝑsona stãdi in iudicio, eo mõ quo vult cõparere.An ṽo etiã mulier hoc casu possit cõtradicere de muliere ꝙ non possit cõtradicere non existente conuen-

tione,dixi.§.sed existente cõuentione est maius dubiũ: eo maxime,quia hoc casu cũ sit tm̃ ius introductum in fauorem viri,põt illi renũtiare.l.si quis in conscribendo.

De mulieribus facientibus vota visitandi sanctorũ religas.

59 C.de pac.vbi do.meus Ias.† & conuentio inter virũ & mulierẽ facta in cõtractu matrimonij est seruanda.l.inter socerũ.§.conuenit.ff.de pactis dota. quẽ tex. multũ extollit do.meus Ias.in.l.lecta.in.vij.col.ff.si cer.peta. & Odofre.ante eũ in.l.legem.C.de pac.& est multũ sing. & bonus pro dominabus nostris,quæ volunt frequenter ire ad visitandum amicos,& faciunt vota visitare ecclesias:puta sanctũ Claudiũ nostrã dominam de puteo sanctam hostiã de Diuione,& alia loca sancta:quia debent hoc facere ponere in contractu matrimonij,ꝙ mariti eorum eas conducent proprijs eorum expẽsis.Quæ quidem conuentio valebit:& tenebitur maritus non actione directa sed actione vtili in factum.Sed pro certo multi sunt apud nos q̃ etiam de facto tenentur hoc facere,licet nõ sit conuentum,immo etiam multo maiora. ¶Et redeũdo ad propositũ:credo ꝙ non obstãte dicta conuentione maritus poterit agere,ita ꝙ non possit ei opponi per partem aduersam p̃dicta conuẽtio:quia legẽ habemus in hoc:vt i hoc.§.i.d.l.maritus.cui legi partes nõ possunt derogare,nec possunt dicere nõ obstãte tali.l.vt dicit do.me⁹ Ias.in.l.nemo põt,in.ij.col.ff.de lega.j.Alex.in consi.cj.in.iiij.col.in.j.vol.dicã alibi latius.

In textu ibi

Sans procuration.

1 ADd etan maritus sit ꝓcurator vel curator vxoris.
2 vide Io.fab.i.l.marit⁹.C.q̃ da.tut.vel cura.pos.† Et q̃d si expẽsas fecerit litigando pro re mulieris,an recuperare possit.Io.fab.in.l.ꝙ in vxorẽ.C.de neg.gestis. tenet ꝙ non.¶Lud.Ro.in consi.suo.ccccxlvj.incipiente,primus p̄positę consultatiõis articulus dicit ꝙ si maritus egit noĩe procuratorio cũ nõ haberet,non põt sustineri ꝓcessus tanq̃ factus cũ marito:sed arguit ad vtrãq; partem,tandẽ distinguit.¶Idẽ Lud.Ro.in consi.cxcix.in.ix. &.x.col.quęrit an ꝓcurator cõstitutus ꝑ inhabilẽ ad cõstituendũ ꝓcuratorẽ ad actũ validetꝰ,& accipiat ptãtem ꝑ habilitationẽ in cõstituente superuenientẽ,puta aliqs noĩe Berte q̃ dicit suã esse vxorẽ,quæ tñ vere nõ est: an si postmodũ anteq̃ cã decidatꝰ efficiatur vxor:valeat actus factus ꝑ eum tãq̃ maritũ cũ nõ esset:& cõcludit ex multis ꝙ non.Et ex fundamentis Lud.ro.al's dixi in cõtingentia facti ꝙ si laicus constituat aliquẽ procuratorẽ ad adipiscendam possessionẽ alicuius bñficij anteq̃ sit clericus,& sic capax ad obtinendũ beneficiũ,si postmodum efficiatꝰ clericus,talis ꝓcurator constitutus ante clericatum non habet ptãtem adipiscendi possessionẽ de bñficio sibi collato etiã post clericatũ:quia illa habilitas quę supuenit,venit ex facto nouo & superioris,iõ non prodest:vt dicit ibi Lud.Ro.maxime etiam quia in procuratorio inspicitur tempus quo quis constituitꝰ procurator:vt facit tex.in.c.fi.extra de procuratoribus.¶Aduerte tñ ad dictũ Geminia.in.c.j.§.j.in.j.col.de resti.spolia.in.vj.vbi dicit ꝙ vitiũ concernẽs ꝑsonã actoris ꝙ repellit actorem non repellit procuratorẽ ab eo missum: de quo dixi in consi.meo.j.in.iij.pręsupposito,nu.xxxj. ¶Et in casu de laico cõstituente procuratorẽ ad acceptãdum bñficium,aut ad adipiscendã possessionẽ. Cogita ex his q̃ dicit Ioannes de selua,in tractatu,de beneficio. tertia parte,q̃stiõe.vj.in prin.in.j.&.ij.motiuo maxime qñ allegat consiliũ Pauli de castro,&.l.j.§.fi.ff.de bono. pos.ex testõ militis.et dicta Pauli vident facere cõtra dicta Lud.Romani:sed v̓itas est in tali casu ꝙ ptãs laici nõ trahit effectũ suũ ad beneficiũ collatũ post clericatũ.*

Falsus procurator quis.

3 ADuerte ad multa in practica in materia procuratorij.† Primo ꝙ qui gñale mandatum haberet, & gereret actum requirentem spãle mandatum diceretur falsus procurator.Bal.in.c.nonnulli.in.j.col.extra de rescrip.Fely in.c.ex parte decani.in.iij.col.extra de rescrip. ¶Et dicit idẽ Felinus in.d.c.nõnulli.§.sunt & alij.col.x.
4 ver.scias tñ.extra de rescri.† ꝙ reqrit procuratoriũ spãle ad acceptãdũ bñficiũ:ex quo si quis acceptat sine spãli mandato dr̃ falsus ꝓcurator.vt dixi in casu emergenti. do.meus Ias.in.l.iij.§.si ꝓcurator.col.ij.ff.ꝙ quisq; iuris licet videatꝰ dicere Bal.in.l.falsus.C.de fur.ꝙ sit tm̃ insufficiens.¶Vide in decisione Tholo.cccclxxxvj.* ¶Sed an possit validari acceptio ꝑ ratificationẽ dixi ꝙ sic anteq̃ sit alteri ius quęsitum:& consului in casu emergẽti.

ADDITIO. Quia hic ante dicitur ꝙ habens mãdatum gñale si gerat actum reprę̃sentans spãle mandatum dicitꝰ falsus procurator. Quid de eo qui habet mandatũ cũ libera,an possit ea facere quę requirunt spãle mandatum.vide Mat.de affli. in consti.regni Siciliæ quæ incipit,si quis in posterũ.in xiij.not.& in constitutione,circa violẽtiarum.in.x.not. vbi ponit,an possit iniustum vel illicitum.¶Adde q̃d non intelligitur habere ptãtem aut facultatem gerendi actũ quem verisimiliter nõ gessisset principalis,puta ex hæredare filios descendentes pro collateralibus.cum vt dicit Paulus de castro,& do.meus Ias.in.l.tale.§. fi.in.ij. not.ff.de pac.ꝙ sicut statutũ debet extendi ad id q̃d verisimiliter statuentes ordinassent si de eo cogitassent:iõ etiã à simili mandatum procuratorium cum libera debet extendi ad id ꝙ principalis verisimiliter gessisset si de eo cogitasset.facit ꝙ dicit Ang. in .l. generali obligatione.ff.de pignoribus.quem refert Hippolytus de Marsilijs in consi.suo.xxj.nu.51.&.52.vbi satis ample.Et facit. qm̃ ꝙ nõ est verisimile,est potius falsitatis imago q̃ ꝙ habeatꝰ in consideratione.¶Aduerte ꝙ potestas substituendi quem procuratorem requirit speciale mandatũ nec sufficit ꝙ in verbis narratiuis fiat mentio de substituto nisi fuerit facta mentio in dispositiõe:vt tenet Hippolytus de Marsilijs in singulari suo.lx.incipiẽte,Titius constituit procuratorem.*

5 SEcundo† si ꝓcurator gerit aliquẽ actũ & non cõstet in actu de instrumento ꝓcurationis,nõ valet actus. Bar.in.l.si quis inficiatus.ff.deposi.& in.l.quidam .ff. si
6 cer.pet.† & in actu et in prõptu debet exhibere ꝓcuratoriũ,etiã si non interrogetꝰ an habuit mandatũ:al's actus est nullus.Bal.in rub.C.deposi.in.iiij.q.maxime in actu extraiudiciali:sed in iudicio debet excipi ꝙ nõ est ꝓcurator.¶Et an instrumẽtũ in quo dr̃.talis ꝓcurator talis probet ꝓcuratoriũ,etiã si notarius dicat se vidisse & legisse.vide Iaco.de sancto Geor.in aut.si quis in aliquo in.ij.col.de edẽ.C.post alios.vbi dicit ꝙ in tali casu etiã per mille annos non præsumitur solennitas mandati.

Procuratorium irrequisitum exhibendum.

7 ITem† non sufficit docere de procuratorio in ꝓtocollo,sed debet esse procuratoriũ in publica forma redactum.Alex.in apostil.ad Bar.in.d.l.si quis inficiatus .ff. depositi.¶Nec excẽptio nisi postea exhibeatꝰ originale, scd'm Hippolytum de Marsilijs singulari suo. cxlij.* ¶Qñ autem protocollum seu imbreuiatura non positum in

tum in mundum faciat fidē,vel non.vide Ant.de caua ro.in trac,de inſinuationibus.q.xxiiij. vbi ſatis amplè.

ADDITIO. Vide Mat.de af.in cōſti.regni Siciliæ quæ incipit,baiulos oēs. in

8 xiij.not.*¶Per hec pluries dixi,†ꝙ procurationes quæ fiunt in albo vbi dimittit̄ album ad ponēdū & deſcribendū plura nomina ꝓcuratorū,etiam forte incognitorū conſtituēti,erant reprobādæ & nō recipiēdæ:quia ex hoc poſſunt cōmitti plures falſitates.dicā alibi plenius.

9 ITem†notarius q recepit inſtrumentū procurationis nō pōt ſibi aſſumere autoritatem ex illo inſtrumēto. Bal.in.l.iudices.C.de fide inſtr.in fi.vide Bar.in.l.ſeruus cōis ipſe.& ibi Alex.in apo.ff.de ſtipula.ſeruorum.¶Et aduerte ad plura de legitimāda perſona procuratoris. de quibus per Hippolytum de Marſilijs in.l.ſi quis ne quæſtio.col.xj.cū ſeq.ff.de quæſtionibus.

SEd aduerte,quia cōſuetudo nr̄a habet hoc vltra ius ſcilicet ꝙ maritus non tenet̄ ſatiſdare:qm̄ licet ſit ve

Maritus agens ꝑ vxore. Cautiōnē præſtabit de rato & de defendēdo.

10 rum†ꝙ maritus vt coniuncta perſona agit abſq; mandato ꝑ vxore:tn̄ debet maritus præſtare cautionē de ra

11 to.vt in.l.maritus.C.de procu.†Item de defendendo in cā reconuentionis.vt in.l.ſed & hæ.in prin.ff.de ꝓcu. & ibi Bar.in.l.ſeruum.§.ait pretor.ff.de procu.gl.eſt in.d.l. maritus.Qđ tn̄ ego credo nō eſſe neceſſe ꝑ hoc ſtatutū per ꝙ poterit maritus agere pro vxore abſq; his cautionibus:cum em̄ hoc non ſit expreſſum,ſed omiſſum, vr̄ non eſſe diſpoſitum.l.cum prætor.ff.de iu.cum ſtatuentes ſi voluiſſent hoc expreſſiſſent.Et hoc differt ſtatutū à lege ſcripta.¶Non audeo tn̄ pro nunc aſſerere,ꝙ maritus per hoc ſtatutum non teneat̄ agendo pſtare has ſatiſdationes,immo ꝙ ipſas debeat pręſtare moueor his motiuis.Primæ quia caſus omiſſus à ſtatuto reducitur diſpoſitioni iuris cōis.l.ſi extraneus.ff.de condi.cā data. Ergo cū ſtatuentes omiſerunt loq̄ de iſtis cautionibus, ſequitur ꝙ illas nō remiſerūt,ſed diſpoſitioni iuris cōis relinquerunt ꝙ pręſumendum eſt eos voluiſſe:quia ſtatuendo conati ſunt voluiſſe lędere ius cōe minꝰ q̄ fuit poſſibile,& ſuā diſpoſitionē reſtringere & non āpliare. l.iij.§.hæc ꝟba.ff.de neg.geſt.l.ſi ſerui veſtri.C.de noxa.

SEcundo moueor Nam(vt.ſ.dixi.)ſtatutū iſtud conforme iuri cōi,in hoc ꝙ maritus agere pōt abſq; mādato pro vxore,fuit iuris cōis hoc diſponentis quędam nouatio:ſi em̄ ſtatuatur id ꝙ iam de iure diſpoſitū eſt: cenſet̄ fieri illius diſpoſitionis quædā nouatio.ita Bart. in.l.j.in prin.ff.ad.l.falci.Ang.in.d.l. ſi ita ſtipulatus.& Ioā.And.in.c.j.de cōſti.in.vj.Sed ſic eſt ꝙ id notatur cū omnibus ſuis antiquis qualitatibus.not.l. aliā cām. cū ibi not.ff.de noua.l.ſi ſtipulatus.ff.de vſur.l.v.§.conuentionales.ff.de ꝟbo.obli.Bar.in.l.ſi quis cū aliter.ff.eo.de verb.obl.¶Sequit̄ ergo ꝙ hoc ſtatutū nouans ius cōe, in hoc nouat:ꝙ ius cōe habet ꝙ maritus agit ſine mādato pro vxore:cum iſtis cautionibus nouat hanc diſpoſitionem cum iſtis qualitatibus:eo maxime ꝙ illas expreſſe nō tollit,ꝙ ſi fieret eſſet ſecus ſcđm Bar. i.d.l.ſi q̄s cum aliter.vnde niſi alia rō hoc impediat:de qua forte. ĩ.dicetur.Non eſſet abſurdum concludere ꝙ ſit neceſſaria illa ſatiſdatio:eo maxime,quia rō propter quā à iure fuit introducta hec ſatiſdatio militat etiam in caſu huius ſtatuti: quæ eſt, quia licet lex det iſtam facultatem agendi abſq; mandato,tamen in nihilo preiudicat vxori,quia pro hoc non dicetur vir ab vxore habere mandatum ſed a lege.l.tertia.§.ſed & ſi forte.ff.iudi.ſolui.vn̄ quia non præiudicat maritus ſuccurrit reo cūm quo litigat maritus in iſta ſatiſdatiōe:ꝑ quā recuperabit damna et intereſſe:& reconueniet &c. Quas ſatiſdationes ſi ſtatutum remitteret,diceretur eſſe iniquum, contra ius & naturalem rationē factū et merito damnādum:vnde oporteret neceſſario cōcludere,aut ſtatutū illas ſatiſdationes non remittere,aut maritū agendo vxori præiudicare poſſe:quare &c.Quia quicquid ſit in expreſſa determinatione in hoc differūt lex et ſtatutū:habet em̄ minus ſcriptū ſtatutū q̄ lex,ſed forte plus intellectum.

In textu ibi

Es droictz poſſeſſoires.

QVero nunquid diſpoſitio huius ſtatuti habeat locū in actionibus realibus q̄tum eſt de iure: Videtur dicendū ꝙ ſic:quia.l.exigendi.quæ loquitur de defendendo.&.l.maritus.quæ loquitur de agendo,loquunt̄ vniuerſaliter & indefinitæ:quæ indefinita æquipollet vniuerſali.l.iij.C.de iſti.& ſubſti.†& lex gn̄aliter loquens gn̄aliter eſt intelligenda.l.de pretio.ff. de publ.vnde imperator in dicta.l.maritus.†vtitur ꝟbo multū gn̄ali interuenire,ꝙ comprehendit omnē actionis ſpeciem:ꝙ tn̄ intelligitur ſi ſolùm vtitur verbo actio quia†actiōis ꝟbo q̄tum ad hoc cōprehenditur oīs ſpecies actionis.in pſonam in rem,mixta, prętoria ſiue in rem,ſiue in perſonam.Similiter interdicta quæ ſunt in rem ſcripta:& etiam quelibet alia anomala proſecutio, immo & officiū iudicis:prout iſta oīa poſſunt ſumi ex not.per gl.& doc.inſti.de obl.in prin.in.l.actio in perſonam.in.l.actionis verbo.ff.de ac.inſti.de interdi.in prin. in.§.quędam.inſti.de ac.in quibus oībus erit regulare. Sed fallit in certis actionibus & caſibus,de q̄bus.ĩ.dice

De actionibꝰ realibus.

1

Interuenire ꝟbū

2

Actio dictio q̄ cōprehendat.

3

Demandando verbum

4 tur†Statutum ꝟo licet vtatur verbo multum generali (demandāt)ꝙ latiorem videtur habere ſignificationē, q̄ verbum agere.Et propterea intelligit̄ comprehendere etiam oīno officiū iudicis:tn̄ vr̄ habere aliquam vim reſtrictiuā:in eo ꝙ dicit in iuribus poſſeſſorijs,& actio

Iura poſſeſſoria.

5 nibus realibus.†quę iura poſſeſſoria cōi vſu loquendi conſiderato,videntur tm̄ adaptari ad iura dicta poſſeſſoria:& poſtea id ꝙ ſequitur de actiōibus perſonalibus in ſuo ſignificato prępoſitio in:comprehendat actiones perſonales.Vnde cū nullam faciat ſtatutū mentionē de actiōibus realibus vr̄ ꝙ pſecutionē illarū reliquerit ſub diſpoſitione iuris cōis:aut ꝙ illarū perſecutionē marito interdixerit,aut,minime pmiſerit.Ego cogitaui ꝙ ſub illis ꝟbis(droictz poſſeſſoires)poſſit dici ſtatuentes intellexiſſe velle cōprehendere actiones reales,q̄ dicunt̄ rei

Actiōes reales cui dent̄.

6 vendicationes.§.appellamus.inſti.de ac.†quia ille actiones dantur ꝓprie contra non obligatā aliqua actiōe pſonali.§.omnium.inſti.de ac.ſed rōne rerum et poſſeſſionum apud cōuentos exiſtētiū,& rōne dn̄ij illarū poſſeſ

Poſſeſſio quid.

7 ſionum & rerū per actores pręt enſi:†que ꝓprie dicunt̄ poſſeſſiones,ſcđm not.ꝑ Bar.Bal.& alios:ex illo tex. in l.fi.C.de ſacroſan.eccle.ſicut vulgariter dicimus de vna terra:iſta eſt pulchra poſſeſſio.Iſto modo accipit̄ pro re poſſeſſa:ſcđm Bar.in.l.ſi rē aliquā.ff.de acq.poſ.& Bal. in.l.j.C.ſi pig.da.ſit.Vnde quia iſte rei vēdicatiōes, ſiue actiones perſonales,vt plurimū dant̄ pro iſtis poſſeſſionibus:vr̄ poſſe ſuſtineri ꝙ ſtatuētes loquātur de iſtis iuribus poſſeſſorijs:& ſic erit verū dicere,ꝙ diſponāt tam de realibus q̄ de pſonalibus:ſub q̄bus verbis nullū dubiū erit ꝙ comprehendantur oēs aliæ ſpecies quæ ſub

istarum diffinitione cōprehenduntur in dicto.§.j.insti. de ac.cuiuscunq; naturæ aut conditiōis existant:etiā in/
8 terdicta et actiōes mixte:nā† & als regulariter simplici appellatiōe continent mixtæ:scd'm ample not.p Bar.& alios doctores in.l.ij.in prin.ff.de verb.obl.Sed maximè in istis actiōibus mixtis quę diuersis respectibus aliqñ dicunt in rem,aliqñ in p̄sonā,& propterea mixtæ. ¶Et si reperiretur verū q̄ statuentes non intellexerunt dispo nere de actionibus realibus,vt p illis posset agere absq;
9 mandato &c.Huius pōt esse rō:quia† duo sunt princi/ pia in rei vendicatione:dñium ex parte agentis,& pos/ sessio ex parte cōuenti.l.in rem ac.l.ex diuerso.& glo.in rub.ff.de rei vendi.sed sic est q̄ si maritus agat pro illis bonis mulieris,q̄ debet esse p vna specie bonorū quæ
10 pōt habere mulier.¶Nam mulier potest† habere bona triplici speciei:scd'm q̄ notat Bar.quē sequuntur oēs do ctores in.l.maritus.C.de proc.idem Bar.in.l.j.ff.ad legē
11 Falcidiā.¶†Habet em̄ primo bona dotalia et istorū bo norum maritus cōstante matrimonio est dn̄s:& p illis: suo noīe actionem realē pōt intentare.l.doce ancillā.C. de rei ven.vnde sequit,q̄ de his nihil fuit necesse dispo/ ni p statutū:vt maritus possit vxorem defendere: quia ipsemet suo nomine agit:& iō isto casu etiam nulla re/ quirit satisdatio.hæc Bar.quē sequit do.meus Ias.in di/
12 cta.l.maritus.¶†Habet & scd'o mulier bona parapher/ nalia,q̄ sunt extra dotem:& quę tradit vir:& de iure,ista aliqñ transeunt in dominium viri,aliqñ solum in suam custodiam.l.si ego.§.dotis.ff.de iure dotium.& in istis admittitur ad agendum absq; alia satisdatiōe.Casus est
13 in.l.fi.C.de pac.conuen.¶†Habet tertio vxor alia bona prorsus separata à rebus viri:& pro istis admittit mari tus ad agendum sicut quælibet alia persona,cū satisda/ tione iuris.d.l.maritus.ad propositū nostrum & appli/ cando ad consuetudinem patriæ vxor pōt habere bona
14 omniū istarū specierū.†Item si ipsa habeat bona immo bilia,& nubat pro suis iuribus,& etiā si multa mobilia possideat:& sic nubat intelligatur oīa illa dare in dotē: scd'm theoricā Bar.& doc.in.l.mulier bona.ff.de iu.do/ tiū.& Bar.in qōne p eū disputata.mulier habēs amplū: imo q̄ forti⁹ est sint mobilia,i dubio sunt in dispositiōe viri vita comite:scd'm statutū.s.pxime &c.Et si sint mo bilia estimata æstimatiōe q̄ facit ēptionē:aut si pecunia numerata,q̄ sit pmissa assignari:efficit mariti:et assigna lia sūt sua dos seqt q̄ cōstāte matrimonio marit⁹(vt illo rū dn̄s)suo noīe habebit actionē in rē:vñ nō fuit cētū ad illā necesse statuere q̄ maritus possit agere pro vxore:et si mulier certū quid dederit in dotē,& alia bona habeat extra dotem siquidē sint mobilia,adhuc idē:quia illorū per statutū pcedens habet liberā(vt dn̄s)administratio/ nem vita comite:sic suo noīe poterit vendicare.si verò sint immobilia,illorū vt legitimus administrator habe bit liberā facultatem persecutionis:& hoc ratione illius ptātis q̄ in ipsam habet:de qua suprà statuto primo in hac rubrica:& satis hoc sonāt verba statuti dū disponit circa actiones possessorias & personales: quia vtit hac dictione(ses droictz &c.)id est suas actiōes: quæ dictio suas,denotat plenum dominium in muliere.l.quintus. cū ibi no.p Bar.& alios.ff.de auro & arg.leg.sed cū mu lier illa bona nō possit dicere sua,sed sūt inspecto iure ci uili mariti.d.l.doce ancillā & rōnib⁹.s.allegatis:seqt q̄ nulla pōt cōpetere vxori actio realis:iō nō fuit necesse de ea disponere:nō sic de actiōibus p̄sonalibus:qa actiōes

Mulier habet bona triplicia.

Dotalia.

Paraphernalia.

Prorsus à reb⁹ viri separata.

Nota bene hæc.

quę semel sibi competierūt sunt affixæ suis ossib⁹ & ab ipsa separari nō possunt.l.quis ergo casus.ff.de pecu. vnde nimirū si aliud in illis sit dispositū qa idē est de in/ terdictis,qa etiā sunt personalia,licet sint in rem scripta. l.j.§.pe.ff.de inter.¶Sed nonne etiā mulieri possunt cō/ petere actiōes reales in alijs bonis q̄ dotalib⁹ sicut actio nes personales possessoriæ quare etiā in illis debuit dis/ ponit realiter:oportet fateri q̄ aut statutū est defectiuū in eo q̄ circa hunc casum nō disposuit:aut q̄ intelligit sub illis vbis(droictz possessoires)aut q̄ relinquit dispo sitioni iuris cōis sic stō:pro nūc sufficit dedisse cām po/ steris subtilizandi.cōiter tñ obseruat q̄ in actionibus realibus nō admittat maritus sine pcuratorio:cū inclu sio vnius sit exclusio alterius.c.nōne bene dicimus ibi p Feli.& alios extra de p̄sump.p q̄ etiam posset dici,q̄ a/ ctiones mixtæ non cōprehēdant in cōsuetudine nr̄a:sed
15 tñ cogita an sit verū† cū sub simplici contineat mixtum gl.in.§.oīum.vbi doctores maxime do. meus Ias.in.v. & vj.col.insti.de ac.& in.l.ij.in prin.ff.de verb.obl.& vi di alias dubium:sed cū talia eueniunt,maritus se offert liti p sua vxore,manucapiando pro ea:& valet,vt satis not.in.l.si se non obtulit.ff.de re iud.& in.l.Paulus.ff.de proc.vbi declaratur q̄ sic potest se offerre liti.

Simplex continet mixtum

Sed stante hac cōsuetudine,an si maritus sup posses/ sorio agens aut defendens noīe vxoris, & p ea illi possessorio renuntiet,possit vxori prejudicare,ita q̄ per talē renuntiationē mariti vxor sit exclusa a possessorio, vr̄ q̄ non eo quia vr̄ esse quædam alienatio quę nō pōt fieri p maritum de rebus realibus,sed de bonis immo/ bilib⁹ vxoris vt dictū est in.§.iij.huius tit.in gl.(Ne aussi sēblablemēt.)& qa possessoriū est qd rei imobilis adia/ cēs:cum rei mobilis vilis sit & abiecta possessio.Ideo vr̄ q̄ sicut de petitorio rei immobilis non pōt trāsigere,ita nec de possessorio.¶Ego semp dixi,et adhuc dico q̄ ex quo possessio rerum immobiliū vxoris solū habet esse ctum rōne perceptionis fructuū qui sunt in dispositiōe mariti p cōsuetudinem tertiā.s.eodē tit.Cum sint mo/ bilia de q̄bus maritus disponere pōt,q̄ ipse maritus re/ nuntiare pōt,possessorio tali,& sup eo transigere. argu. etiam eorum quæ dicunt de vasallo q prohibet aliena/ re & tñ pōt transigere sup feudo dimittēdo feudū apud possessorē:& non als:vt plene dixi.s.in.§.fi.in gl.(en a/ lienation.)ver.nunquid aūt vasallus super feudis.ti.(des fiedz.)Adminus pōt compromittere quo ad possessio nem,& valet transmissio possessiōis p compromissum. arg.eorum quæ ibi dicta sunt.Iuncto q̄ possessoriū est solum præiudiciabile quo ad perceptionē fructuum q̄ est in plena dispositiōe mariti:quia de fructib⁹ tanq̄ de mobilibus plene disponere posset etiā inuita vxore.Et iō super dicto possessorio etiam disponere inquantum tangit eius interesse,scilicet tēpore quo viuit adhuc ma ritus:nec in hoc viuente marito mulier contradicere po test,eo quia habet petitoriū sibi saluum q̄ potest recu/ perare actione et iure sibi competente.Et etiam quia da tur sibi potestas agendi,videtur q̄ & transigendi, cum cui conceditur antecedens,datur & consequēs.Cogita/ te,quia ita obtinui,maxime viuente marito.

16 Quid† de causis sp̄ualibus vtrū dispositio hui⁹ sta tuti in his procedat.dñi de Rota conclusiōe.ccc/ xxxvj.et ipsi in nouis decisiōibus cōclu.cccccc/ lxxxij.q̄ incipit,i causis.tenēt q̄ nō.& q̄ maritus in istis nō admittit ad agendū p vxore:et cū satisdatione.c.fi. de iudi.

De causis spiritualibus

de iu.in.vj.Spec.in tit.de cõiuncta perſona.ver.qd ſi ſit
17 ſpiritualis.Et eſt rõ,† qa in cauſis ſpiritualibus requirit̃
ſpeciale mandatũ:ſcd'm ꝙ vr̃ ſentire gl.in.c.qui ad agen
dum.de iudicijs.in.vj.l.patri ꝓ filio.&.l.illud .ff. de mi.
do.meus Iaſ.in.d.l.exigẽdi.in.iiij.fallentia.C.de ꝓcu.&
in.l.maritus.in.ij.col.C.eo.licet contrariũ teneat gl.in.c.
cũ pridem de pactis.& do.meus Iaſ.in.l.q̃ iuraſſe.§.ſi pa
ter.ꝑ illam.l.patri.ff.de iureiu.tñ tenet ex.c.accedẽs.&.c.
auditis.extra de ꝓcu.ꝙ in cã matrimoniali(quę eſt cau
ſa ſpiritualis)fuit cõiuncta perſona vt eſt pater admiſſus
pro cõiuncta,ſcilicet pro filio:ſed forte eſt ſpãle in patre
cui multo plus permittitur q̃ꝫ coniunctę perſonæ.d.l.pa
tri.ff.de mino.ꝙ etiã debet ꝓcedere in marito:cuius eſt
tanta proximitas erga vxorẽ.arg.illius.l.patri.ff.de mi.
et hoc credo verũ eſſe,vt ſcilicet in illis poſſit interuenire
agendo & defendendo:ꝙ tenet Io.fab.in.§.penul.inſtit.
de ſatiſ.licet in cõtrarium videatur facere gl.in.c.cũ .M.
Ferrarienſis.extra de conſti.& vide quæ dicit do.meus
Iaſ.in.l.exigendi.in.iij.col.in.v.fallentia.C.de procu. &
aduerte ꝙ dñi de Rota deci.xxvij.in tit.de procu.& Mi
les in ſuo reperto.in ver.procurator põt eſſe laicus.tenet
18 contrarium:& fortius † ꝙ laicus poteſt eſſe procurator
in cauſa beneficiali ſine ſpeciali mandato.

Principi plus obligatur ſubditus q̃ꝫ patri filius.

ADDITIO. Quia ſubditus magis obligatur principi q̃ꝫ filius patri:nec pater filio,nec frater fratri,nec libertus patrono. vt dicit do. meus Iaſ.in.l.veluti.q̃ꝫ legit cum.§.huius ſtudij.ff.de iuſtitia & iure.quia libertus aſtringitur ad defendendum dñm aduerſus violentiã extraiudicialem.l.ſi quis in gra ui.§.ſi cum oẽs.ff.ad Silleianum & ibi gl.dicit ꝙ idem de vaſallo,& ſic de ſubdito.dixi ſuprà in tit.(Des fiedz) §.iiij.in gl.(le vaſſal eſt tenu.)ver.item tenetur vaſallus. ideo etiam videtur ꝙ aduerſus violentiam iudicialem tenetur dominum defendere,eum cui datur ꝙ eſt plus, datur etiã id ꝙ eſt minus.facit tex.in.c.ex parte.de decimis.in.l.relegatorum.ff.de interdictis & relega.arg.aut̃. multomagis.C.de ſacroſan.eccleſijs.gl.in.c.j.xvj.q.ij. & facit,qm̃ qñ conceditur exceſſus,cõceditur id ꝙ eſt medium.per.l.ſi quis dixerit.ff.de verbo. & rerum ſigni.l. quicquid.in fi.ff.de verb.obli.l.j.§.ꝙ dicimus.ff.de ſuc. edicto.bene facit.l.Paulus.ff.de in litem iurando.& quę dicit Mat.de af.in conſti.quę incipit,in cã depoſiti.in.ij. not.in prima quæſtione.in.ij.lib.Et ita etiam arguit in hac defenſione iudiciali ad extraiudicialem idem Mat. de Affli.in conſti.regni Siciliæ quæ incipit,cauſas alias. in quarto not.& in conſtitutione quæ incipit, ſi quem noſtrorum.in ſeptimo not.ideo in caſu in quo fuerat citatus rex Angliæ Romæ vt compareret coram delegato ſummi pontificis in cauſa matrimoniali inter Catharinam eius vxorem,cuius repudiationem proſequebat̃ ipſe rex:eo quia fuerat alias deſponſata cũ fratre dicti regis,quia prętẽdebat dictus rex citationem nullam: nec Romæ tenebatur,aut poterat comparere:ꝙ quidã eius ſubditus tanq̃ꝫ illius ſubditus comparuit coram dicto delegato,& allegauit cauſas quare dictus Rex nec comparere poterat,nec tenebatur.Fuit dubitatum, an talis ſubditus eſſet habilis perſona ad talia proponendum pro eius principe:& fui conſultus,& conſului quòd talis ſubditus admitti debebat hoc caſu tam ex prædictis q̃ꝫ etiam eo quia erat cã matrimonialis in qua etiam admittitur qñq; coniuncta perſona: vt faciunt Text.in.c. accedens.& in.c.auditis.extrà de procu.& dixi hîc antè: iõ debet multomagis ſubditus admitti qui magis tenetur,& eſt magis obligatus principi q̃ꝫ coniunctę pſonę, & iõ cum maior ſit affectio ex pręſumptione iuris,magis eſt admittendus q̃ꝫ coniuncta perſona:& nõ ſolum ad allegandum cãs abſentiæ dicti ſui principis, ſed etiã cauſas nullitatis citatiõis,q̃ nulla hoc caſu dici põt propter impoſſibilitatẽ cõparendi in loco tam longinquo à ſuo regno,ex multis cauſis in conſilio meo deductis, & quę ſunt ſatis notoriæ,eò quia pręceptũ impoſſibile non ligat.tex.in.l.fi.ff.quę ſen.ſine appellatio.nõ reſcinduntur:ſaltem eſt ita difficile,ꝙ impoſſibili æquiparat̃ ſcd'm.l.cum hęres.§.j.ff.de ſtatu liberis.de quo per Mat. de Affli.in cõſti.regni Siciliæ quæ incipit,generalia iura in.iiij.not.Ita ꝙ citatio impoſſibilis non arctat citatum. Speculator in ti.de citatione.§.j.ver.itẽ ꝙ eſt facta infra minus anguſta tempora.quem citat idẽ Mat. in dictis conſtitutionibus,cauſas alias.in.iiij.not.& ſi quem noſtrorum.in.vij.not.ita ꝙ vt dicit Bal.in.l.properãdum. §.& ſi quidem.in.iij.col.C.de iudicijs.citatio minus legitimè facta habetur pro nulla,& dicitur minus legitimè facta,qñ non habet facultatem defendendi:prout dicit Old.in conſi.xliij.incip.quęritur vtrum.per Mattheũ in dictis conſtitutionibus allegatis. Ex quo ad minus ſubditus principis eſt admittendus ad pręcicta allegandum,cũ ſit non ſolum ſui principis defenſor, ſed etiam adiutor:qm̃ tenetur dñm adiuuare in quacunq; violentia.vt facit tex.in.c.oẽs.in titulo,hic finit̃ lex,deinde conſuetudines regni incipiunt.etiã contra patrem,filium et fratrem.vt dicit ibi tex.& dixi ante facit.l.minime.ff. de reli.& ſumptibus funerũ.etiam vltro ſe offerendo:vt dicit Bal.poſt Iacobum de Bel viſio.in.c.licet. ſi de feudo fuerit cõtrouerſia.Et licet ille tex.in dicto.c.oẽs. loquat̃ tm̃ in vaſallo,idem tñ in omni ſubdito erga principem vt patet ex ibi deductis:cũ etiam omnis fidelitas debeatur principi tanq̃ꝫ marito reipublicę.vt dicit Luc.de pẽ. in.l.quicunq;.in.iij.&.iiij.col.C.de omni agro deſerto. lib.xj.vbi dicit ꝙ princeps eſt in republica et reſpublica in principe:vt etiam dicit idem Matthæus in cõſtitutione regni Siciliæ quæ incipit, pœnã eorum.in.ij.not. in vltima quęſtiõe.Cui reipublicę oẽs tenẽtur potiuſq̃ꝫ libertus patrono,vaſallus dño,pater filio filius patri, cõiunctus cõiuncto & ſic de ſingulis.Ex quo clarum eſt ꝙ cũ ſit defenſor,tanq̃ꝫ defenſor põt vltra q̃ꝫ excuſator:vt tenet Spe.in tit.de his q̃ alieno noĩe in iudicio veniunt. §.j.ver.defenſor.& Bar.in.l.ſeruum quoq; .§. publice.ff. de procu.notat̃ in.c.veniens.de accuſatio.Qui quidem defenſor eſt admittẽdus & recipiẽdus, ſi intendat quis procedere ad diffinitiuã abſente parte,etiã ad proponẽdum id ꝙ facit ad innocentiam citati:qm̃ vt dicit Bart. in.l.j.C.vt quę deſunt aduo.vbicũq; põt procedi ad diffinitiuã abſente parte,debet ſuppleri de innocentia partis,etiã ſi non ſit intereſſe reipublicę:vt dicit idem Bart. in.l.ampliorẽ in prin.C.de appel.et in.l.iiij.§.hoc aũt.ff. de damno infecto.et in.l.ſi non defendãtur.ff.de pœnis. & in.l.j.§.ſi quis vltro.ff.de q̃õnibus.immo dicit Bart. in aut̃.qui ſemel.C.q̃uõ & quando iudex.ꝙ tenetur iudex hoc ex officio ſuo facere.et iſto mõ arguit do.meus Iaſ.in.l.ij.in.iij.col.C.qui teſtamenta facere poſſunt.vbi dicit ꝙ iudex ex mero officio non obſtante qd' quis ſit habitus pro confeſſo,nõ obſtante etiam ꝙ ſit cõcluſum in cã,nõ ſolũ poteſt,immò debet aſſumere informationes et probatiões de innocẽtia abſentis.dixi ſuprà in ti-

Prĩceps eſt in republica, & reſpublica in principe

tulo (des iustices.) §. quinto. i gl. (sil na grace.) vbi posui multa singularia in materia innocētię. Quāto ergo magis debet iudex admittere, audire & recipere allegata et deducta pro absente ꝑ tertiū cōmparentē pro eo q pōt, aut tanq̄ excusator, aut tāq̄ defensor admitti, maximè quia allegabanť causę ad demonstrandū ꝙ princeps citatus non teneť cōparere tam ex impossibilitate cōparēdi ex multis, maxime ex eo ꝙ locus nō erat sibi tutus, nec in persona. nec in causa: vt deduxi in iam dicto consilio ex quibus tenui ꝙ citatio erat nulla, & sic ꝙ nec tenebatur cōparere, nec mittere procuratorem, vt satis faciunt quę etiam suprà dixi in ti. (des iustices). §. vj. in gl. §. versic. & adde. Car. in. c. fi. de rescriptis. & quę dicit do. meus Ias. in. l. ij. §. si quis in iudicio. ff. si quis cautiōibus. Et sic ꝙ talis subditus debuit admitti tanq̄ defensor iuris ad p̄dicta allegandū, et sic ad impediendum ne fieret processus cōtra principem suum absentem: & si fiat, saltem ꝙ sit frustratorius & nullus, cum fiat super citatione quæ habet vitium, & est legitimè facta: vt dictum est qm̄ vt dicit Bal. in auť. si oēs. C. si vt ab hære. se absti. si vitium est in citatione, nunq̄ tenet processus in contumacia factus: quē citat Mat. in dicta constitutiōe, causas. in iiij. not. in fi. multa alia dixi in dicto consilio ꝙ feci Parisius sine libris meis, ex quo aliter non insisto circa alia quæ ibi dixi, quæ non tangunt hunc articulum scilicet an subditus pro principe debeat admitti ad cōparendū etiam sine cautione de rato, vt infrà dicam. et dixi in dicto consi. Et ponam dictum consiliū alibi, forte in Catalogo gloriæ mundi, in additionibus, in quinta parte, in consideratione q̄ loquitur de rege Angliæ.

Priceps citatus anteneať comparere.

ADuerte tn̄, quia hic est quęstio de cōparendo in cā matrimoniali per procuratorem, & cum sit talis quęstio ardua & grauis, non tenetur constituere procuratorem: vt notatur in. c. querelam. extrà de procu. & per do. meum Ias. in. d. l. ij. §. si quis in iudicio. ff. si quis cautio. ✳

De criminalibus causis.

19 SEd quid erit † de actionibus criminalibus: Bart. in. l. pe. §. ad crimen. ff. de pub. iu. dicit ꝙ ista materia est multū ꝓfunda, & habet multas opiniōes, et paucas leges, est aūt ille articulus: vtrū in causis criminalibus possit interuenire ꝓcurator q facit ad casum nostrū: † quia

Cōiuncta persona admittitur sine mādato.

20 coniuncta ꝑsona sic admittitur sine mandato cū cautionibus opportunis, sicut ꝓcurator admittitur cū mādato. d. l. maritus. et. d. l. exigēdi. vn̄ dispositū in procuratore, & in quibus causis pōt interuenire: in illis causis pōt coniuncta ꝑsona interuenire absq; mādato: quia ea q̄ in illo articulo dicunť, huic applicabunť. dicam⁹ ergo sic.

21 REgulare est ꝙ † nemo absq; mādato admittiť ad agendū pro alio. d. l. exigendi. quę fallit in multis casibus, de q̄bus ibi per doc. quorū casuum vnus est in cōiuncta ꝑsona: quę admittiť ad agendū cū cautionibus necessarijs absq; mādato. l. sed & hę. in prin. ff. de procu. sub quo casu pōt cōprehēdi dispositio huius statuti: nā vir et vxor sunt cōiunctę ꝑsonę: vt. s̄. dixi &c. alius casus est sp̄alis in marito q pōt absq; mandato interuenire ꝓ vxore. d. l. maritus. q casus sp̄ales tantum operantur & talē habent effectum, qualē habet agere per ꝓcuratorē. quare vr̄ dicendum, ꝙ in q̄bus casibus non pōt interuenire ꝓcurator, in illis non possit coniūcta ꝑsona, aut maritus etiā interuenire, cū à pari procedant, et sunt similia

Procurator i causis criminalibus interueni nō re potest.

22 & de similibus simile debet esse iudiciū: † cū itaq; regulariter in cā criminali nō possit interuenire procurator, scd'm no. in. l. seruū quoq;. §. publice. & ibi gl. magistra. ff. de procu. sequitur ꝙ et maritus non poterit esse in iudicio pro vxore in istis causis criminalibus.

☞ ADDITIO. Aduerte ꝙ in regno Siciliæ etiā in cā criminali maritus cōparet pro vxore scd'm constitutiōes regni vt videri pōt in cōstitutionibus regni in constitutione quę incipit, gn̄alia iura. & ibi ꝑ Mat. de af. in. vj. not. & Andreā de ysernia. Et ibi q̄d de iure. et etiā videri pōt ꝑ sequentē articulū. ✳ Qui articulus quia pulcher est & frequēs ex dictis doc. hic accumulabitur, & scindetur in duas partes.

PRima erit vtrū accusator poterit constituere ꝓcuratorem. Scd'a erit, vtrū reus. ¶ Quantū ad primū, regula est ꝙ nō. d. §. ad crimen. et huius dat Bar. ibi plures rōnes. prima, quia qn̄ crimē est publicū, accusatio competit cuilibet de populo: & cum cā sic spectet ad procuratorem, sicut ad constituentē: sequiť ꝙ nō poterit cōstitui. l. licet. et ibi Bar. ff. de ꝓcu. & dicit Bar. ꝙ licet hæc rō sit bona, tn̄ non est gn̄alis: quia tm̄ concludit qn̄ accusaret tanq̄ quilibet de populo: sed si accusaret ꝓsequēdo suam vel suorum iniuriam, ista rō cessaret: & tunc posset cōstitui ꝓcurator. d. l. licet. §. ad crimē. vn̄ dantur alię rōnes: vna videlicet, quia si accusator reperireť in calumnia deberet condēnari in sīitudine supplicij ꝓpter pœnam talionis: & etiā accusator debet detineri in criminali sicut accusatus. l. fi. C. de accu. l. j. ff. ad turpil. sed vrgentior rō est: quia q̄s magis diligenter aget cām suam ꝑ se q̄ per procuratorē: & cām suam q̄ alienā. l. j. ff. de adulterijs. quibus rōnibus concludere videntur doc. ꝙ non possit accusator in cā criminali cōstituere procuratorē, vel accusatio proponi noīe alterius ꝑ procuratorē: sed tn̄ hoc fallit in priuatis iudicijs. l. fi. ff. de iureiur. & l. fi. §. ea. & d. §. ad crimē. Item fallit in publicis iudicijs, qn̄ accusator prosequitur suam vel suorum iniuriam. d. l. licet in prin. & ibi Bart.

Quo ad actorem non. Ratio.

Aliæ rōnes.

QVantū vero ad reum diffusior est iste articulus. quem Bar. post gl. plenè examinat in. d. §. pub. & in. §. ad crimē. et recitat diuersas doc. opi. tam in publicis criminibus q̄ priuatis. quas hic recitare non esset nisi tædium legentibus: & in dictis locis poterunt recurrere: sufficit solum dicere conclusiones in materia.

Quid quo ad reum.

23 VNde conclusio est cōis, † ꝙ in crimine publici iudicij, non pōt interuenire ꝓcurator ad allegādas cās causæ: sed ad allegādas causas absentiæ admittiť. casus est in dicto. §. ad crimē. & ibi Bar. cuius est summarium suprà relatū. Et huius est rō: quia procurator debet condemnari. l. j. C. de sen. & interlocuto. & nō esset congruū ꝙ procurator damnaretur ad mortem, vel aliā pœnam et licet Bar. dicat istam rōnem non esse bonam: quia ꝙ dr̄ ꝙ procurator condemnatur vel soluitur, est verū qn̄ in procuratorem pōt cadere sn̄ia: al's non. l. vlt. C. de iureiu. & notať in. l. nihil. C. de procu. tn̄ videtur esse bona quia sn̄ia ista potest cadere in ꝓcuratorē: quia eadē rōne potest se obligare ad illam pœnam, qua accusator se obligat ad pœnam talionis, dicta. l. j. ad Turpil. & commentariē. puniť eadē pœna qua reus q aufugit. l. ad cōmentariensem. C. de cust. reo. l. si q̄s. & ita not. ff. eo. titu. ¶ Et si dicať ꝙ non debebit puniri eadē pœna: saltē hoc

Quianō

Ratio.

24 erit verū dicere, † ꝙ tanto ac tali priuilegio debet gaudere procurator sicut fideiussor: vn̄ r si fideiussor in causa criminali nō exhibēs reum nō puniať sīitudine supplicij. d. l. si q̄s. sequiť ꝙ nec etnam debebit puniri procurator: &

tor:& nihilominus potuerit interuenire sicut fideiussor:
Alia rõ. sed aliã dat Bar.rõnẽ:quia hoc est ne iudiciũ reddat̃ illu
soriũ.l.si pretor.in prin.ff.de iu.ꝙ tñ esset si ꝓcurator in-
teruenireт ex pte rei:qa si videret se dãnari ad mortẽ nun
ꝗ̃ cõpareret:et absẽs nõ põt dãnari.l.absentẽ.ff.de penis.

HAnc rõnẽ ego tali impugno motiuo,& dico ma-
gis præsumendũ ꝙ reus dãnatus ad mortẽ,vel a-
liã pœnã corporalẽ cõpareret illã penã subiturus,ꝙ̃ ꝓ-
curatorẽ dimitteret in periculo.s.vitę suę & corporis di-
scrimine:tũ qa ꝓcuratori fidẽ falleret:ꝙ graue est .l.ij.ff.
Quilibet psũmitur bonus. 25 de cõsti.pec.cũ vulg.nec presumendũ est,† quia qlibet
26 ꝓsumit̃ bonus & legalis,nisi appareat de cõtrario† tum
qa damnatus ad mortẽ aufugiẽs peccat et tenet̃ redire,
et subire suppliciũ,aut misericordiã petere.scd'm theolo
gos ꝑut refert Bar.in.l.relegati.ff.de penis.no.Io.and.in
c.pastoralis.§.notoriũ.de re iu.in.vj.plene p Hen.bohic.
in.c.accedẽs.le.ij.extra vt lit.nõ cõte.ꝙ cũ ita sit , melius
est ei subire suppliciũ,ꝙ̃ mortale peccatũ cõmittere.c.li
teras.& ibi notat̃ extra de restitutione spoliatorũ.ꝙ nec
ꝗdẽ dici,sed nec cogitari debet:vñ illa rõ vt nõ cogitãda
minime est dãda ad istũ articulũ.Si em̃ gẽtiles ꝗ sola no
tabili rõne vitã agebãt in terris.etiã ipsi in causis vitę fi-
deiussorib⁹ aut ꝓcuratorib⁹ fidẽ redeũdo ad suppliciũ
Vergil. in Buc. seruauerũt:merito illud Damete Vergiliani potest dici.
Quid faciẽt dñi audent cũ talia fures,ꝙ.s.fortius hoc fa
cere deberẽt xp̃iani:qb⁹ cõtrariũ faciẽtibus opponit̃ sa-
Damon Pithias. 27 lutis detrimẽtũ.†sic em̃ legunt̃ fecisse Damon et Pithias
cũ a Dionysio Syracusanorũ tyrãno detinerent̃ suppli-
ciũ passuri,obses ꝓcurator & fideiussor ꝓ ipso suppli-
cio remãsit ipse Damõ ꝓ ambobus,nisi ad diẽ ipse Pi-
thias sisteret̃:q fideliter rediẽs, admirãs ipse Dionysius
fidẽ & amorẽ sociorũ petiit se tertiũ i amorẽ ascribi.hęc
Ma. Atilius regulus. Cic.officio.ij.sic legit̃ ẽt fecisse Marcus Attiliusregulus
a Carthaginnensibus captus,Romã rediens ꝓ captiuis
reddẽdis,dissuadẽs rõnibus hoc facere.ad Carthaginen
ses rednt supplicio destinãdus hęc Liui⁹ hęc Plutarchus
in apophthegmata. esset ergo hęc ꝓ̃sumptio, & ꝑ cõsequens
Tertia ratio. hęc rõ.¶ Vnde aliã dat ipse Bar.rõnẽ:hoc scilicet ita esse:
ne maleficia manerẽt impunita.l.ita vulneratus.ff.ad.l.
aql.q̃ licet sit vera in se:qa & si ꝓcurator puniat̃ aliqua-
liter tñ ex quo nõ est ille q deliquit:sed dñs q euitat pe-
nã,q̃ debet tenere suũ actorẽ.l.sancimus.C.de penis.erit
verũ dicere delictũ esse impunitũ.Sed põt respõderi,qd'
satis punit̃ in eo q peccat mortaliter,pro quo suppliciũ
subibit,vt dictũ est:vel puniet̃ vt cõtumax.si in suis bo
Quarta ratio. nis.Vnde nõ vr̃ hęc rõ facilis huius rõne.¶ Aliã dat ipse
Quinta ratio. Bar.& dicit ꝙ hoc est,qa melius defendit ip̃e principa-
lis suã cãm ꝙ̃ ꝓcurator.l.j.ff.ad carb.quare &c.Sed ego
credo ꝙ melior est rõ:qa reus debet ꝑsonaliter cõparere
vt iudex videat ꝑ ei⁹ aspectũ qua trepidatiõe:quo vultu
& cõstantia rñdebit.qbus oibus facilius veritas indaga
tur:& est vera ista cõclusio:vt scilicet in crimine publici
iudicij nõ interueniat ꝓcurator,qñ ꝓ illo crimine impo
nit̃ pena supra relegationẽ:sec⁹ si infra relegationẽ.Al-
be.ꝑ hoc in.d.§.publi.& ibi gl.facit l.j.& ibi gl. ff. an ꝑ
aliũ causę apel.& etiã gl.in.d.§.ad crimẽ.Et hãc opinio-
nem tenent Iaco.de Rauẽ.Odofre.Iac.But.Guil.de cug.
& Ray.& quasi oẽs scd'm Bar.in.d.§.ad crimẽ.licet con
trariã opinionẽ teneat Ia.de rauẽna,quẽ seqt̃ Petrus,&
citramontani,& ipse Bar.cũ ipsis.in.d.l.ad crimẽ.moue
tur plurib⁹ motiuis:de qbus ibi ꝑ Bar.& tenebt ꝙ siue
sit crimen publicũ,vel priuatũ,nunꝙ̃ potest interueni-
re ꝓcurator qñcunꝙ̃ pœna corporalis à relegatione su
prà vel imponat̃:nisi pœna pecuniaria imponatur.

SEd quia sit vis in dictiõe vsꝙ̃,posita in.d.l.j.an per a-
liũ causæ appel.an ponat̃ iclusiue an vo exclusiue:
dicunt poni inclusiue.videte ibi ꝑ eos.& ad dictũ.§.pu-
blicẽ.rñdent ꝙ loquit̃ in eo:qui tm̃ venit ad allegandũ
causas absentię,& nõ causas causæ q̃ innocentiæ:Quia
quicquid sit omissa ista disputatione,cõiter tenet̃ opi-
nio gl.& sequaciũ:quę est ꝙ in causis criminalibus,siue
priuatis,siue publicis,in qbus ponitur pœna supra rele
gationẽ,non põt interuenire ꝓcurator.¶ Erit ergo con Concludit.
clusio in hoc statuto nostro ꝙ maritus ꝓcuratorio noĩe
non defendet in his criminibus mulierẽ.in his verò in
qb⁹ imponet̃ pœna à relegatiõe infrà,et pœna pecunia-
ria poterit interuenire regulariter.d.§.publice.cũ ibi no
28 tatis†indistinctè tñ in omnibus criminibus publicis & Excusator in oĩbus criminibus admittit̃
priuatis admittit̃ excusator.de cuius materia videatur
ãplissime ꝑ Bar.i.d.§.ad crimẽ.qs qñ & qũo,quare &c.
debeat ille esse excusator.Et hæc(vt suprà dixi)ꝓcedunt
in marito etiã vel coniuncta persona:sed tñ scd'm opi.
Bar.in.d.§.publice.& in.d.§.ad crimẽ.q̃ est vera cõclu-
sio & cõis:q̃ facit ad vba statuti nr̃i:& est tertia lectura
29 data ꝑ Bar.ad.d.§.publice.†ꝙ in oĩ genere causarũ de Defẽsor semp admittitur etabsꝙ̃ mãdato.
mundo,siue pecuniario,siue capitali,q̃ contineat penã
supra relegationẽ vel infra:vbicũꝙ̃ absens põt damnari
admittit̃ defensor absꝙ̃ mãdato.ꝑ.d.§.public.quẽ Bar.
dicit ita debere intelligi loqui in tali defensore,& nõ in
30 procuratore.& iõ sic summat illũ.§.†vbicũꝙ̃ potest fer
ri sñia in absentẽ,quecũꝙ̃ sit cã:quilibet admittet̃ etiam
sine mandato ad ostẽdendũ de eius innocẽtia:& hoc ꝓ-
bat ex vbis tex.d.§.publice.ibi à qbuscũꝙ̃ defendi &c.

☞ADDITIO. Etiam admittitur sine cautiõe de
rato:vt tenet Mat de af.in cõsti.
regni Siciliæ q̃ incipit.pœnã eorũ in.ij.not.in.ij.qõne.in
ix.reqsito.Ant.de canario.in tra.de excusatore.vbi ãplè
ponit materiã excusatoris & defensoris.& posui in di-
cto cõsilio meo suprà alle.✻¶ Sed tñ contra Bar.(qui lo
quit̃ & in ꝓcu.)facit titulus sub quo situat̃ & cõtinetur
materia de qua loqmur ꝓbat post ea rõne.quia etiam
hoc debet facere iudex nemine petẽte,siue hoc faciẽte ex
officio suo.aut.q semel.C.qũo & qñ iudex.& .l.amplio
rẽ.§.pe.ff.de appel.facit vltra Bar.tex.in.l.ꝑperandum.
in.§.sinautẽ.ibi ei⁹ absentia &c.C.de iu.& hoc erit ad al
legandũ & probandũ innocentiã rei:sed tñ non poterit
ꝑ hoc aliqd facere reo ꝙ noceat,aut preiudicet:& iõ nõ
audiet̃ vt ꝓcurator q nocet & prodest.l.non solũ.ff. de
ꝓcu.sed admittet̃ tanꝙ̃ quilibet ad iudicẽ infirmandũ.

☞ADDITIO. De huiusmodi defensore siue ex-
cusatore qũo admittantur ad alle
gandum legitimas causas absentię, vide Mat.de af.in
consti.regni Siciliæ q̃ incipit,edictorũ.in.xiij.not.vbi ꝑ
xij.qões ponit materiam excusatoris.Et i hoc aduerte
ꝙ excusator debet petere terminũ ad ꝓbandum impe-
dimentũ:vt tenet idem Mat.in dicta consti.quę incipit,
pœnam eorum.in.ij.not.in.ij.q.in.ix.requisito.✻

VNum tñ est notandũ,qũo si dictũ sit, ꝙ in causis
in qbus imponitur pœna pecuniaria põt interue-
nire ꝓcurator:tñ si iudices velint potuerunt cogere reũ
ad cõparẽdum,et ꝓcuratorẽ nõ admittere.ita Bar.in.d.
§.publice.in.l.fi.C.de ꝓcu.& dicit nõ sufficere ꝓcurato
31 rem spãlem:†quia veritas colligitur ex aspectu.l.de mi-
nore.§.tormẽta.ff.de qõni.& dicit esse in arbitrio iudi-

cis an faciat comparere principalem.vel non.

☞ADDITIO. Aduerte an iudex in causa ciuili possit præcipere litiganti q͂ compareat personaliter.Mat.de af.in dicta consti. pœnā eorum.in quinta gl.videtur tenere q͂ non.✱¶†Et hęc oīa

Vbi pœna pecuniaria īponit̄,p̄cura.admittitur.

32 sunt dicta cōia in criminibus publicis & priuatis:vt in vtrisq;(si est iposita pœna pecuniaria ex statuto vel al's) posset interuenire procu.scd'm Bar.in.d.§.ad crimen,in v.col.ibi quęro dicit̄ hic.q͂ ipse dicit se tenere consulēdo & hoc seruare consuetudinem:& pręterea est sciendum

33 †q͂ ex genere pœnæ crimē iudicat̄ capitale vel nō scd'm not.p̄ Bar.in.l.publicorū.ff.de publi.iu.in.l. Agraria.ff. de ter.moto.in.l.iij.ff.de sepul.vio.videat̄ ibi.& subiungit Bar.vnum notabile verbum,q͂ id qd' dicitur:q͂n est pœna pecuniaria,pōt interuenire procurator:hoc est verū ex parte rei:sed an possit interuenire ex parte accusatoris,oportet aspicere distinctionē.l.licet.ff.de p̄cu.scilicet si prosequat̄ suā vel suorū iniuriā:put̄ supra tetigit.

Dictum memoriadignū pro infamia euitanda.

34 VNum tñ q͂ semper à puerilibus meis annis habui memoria,nolo hic omittere:†q͂ in istis criminib⁹ nō parum est litigare p̄ p̄curatorem:nam clarum est q͂ ex istis dānati efficiunt̄ ignominiosi et infames.l.j.§.j.ff. de his qui notan.infa. litigantes aūt per p̄curatorē etiā condemnati euitant infamiā.l.furti.§.q alieno.ff.de his qui not.infa.p̄ quē tex.consuluit ibi Bar.& dicit esse mirabile cōsiliū.Facit.§.ex q̄busdā.isti.de pe.te.liti.sed hoc cōsiliū esset salubre in illis causis in q̄bus admitteretur p̄curator,de quibus suprà dixi.Sed cautius iudex poterit hoc cōsilium diuertere & per rōnes quas suprà retuli cogere partē ad cōparendū.d.l.fi.de procur.C.¶Aliud cōsiliū ad euitādū infamiā sumpsi ex addi.vica.Io.and. ad Spe.in tit.de contu.§.sequitur videre.ver.si quis.igit̄.

35 sup verbo,confiteri.vbi dum Spe.dicit†q͂ cōtumax in cā criminali videtur cōfiteri &c.addit ipse Io.and.& dicit q͂ per hoc licet snīa sequatur,q͂ tamen non erit infa-

36 mis:erit ergo consiliū,q͂ reus nunq̄ compareat.¶†An si aliq̄s cōmiserit delictū ex quo irrogat̄ infamia, possit iudex illū condēnare de dicto delicto in sua pręsentia,reseruādo ei famā.vide Bar.in cōsi.suo.cxj.inci. quærit̄. & in dubiū reuocat̄.in fi.vbi dicit,q͂ iudex nō pōt sine cā, videmus em̄ singulis dieb⁹ q͂ curia parlamēti hoc facit.

An maritus iuita vxore poterit p̄ ea in iudicio stare.

37 VTrum†aūt mulier poterit nolle maritum in iudicio pro ipsa stare,&vtrū maritus hoc poterit ipsa nolente et inuita.tex.est q͂ nō.in.l.Pomponius.§.fi.ff.de procu.Sed tñ ego credo q͂ hoc nō procedit; ex statuto; vñ ego dico q͂ hoc habet istud statutū vltra ius,q͂ etiā inuita muliere agit & defendit in negotijs mulieris.¶Et moueor,quia mulier si vellet agere nō possit impedita primo statuto suprà ī hac rubrica:q͂ habet q͂ mulier nō pōt stare in iudicio,cum sit in p̄tāte viri.nisi r͂nderet̄ qd' simile est de filio:& tñ patre nolēte consentire filius pōt agere:scd'm not.in.l.cū non solū.C.de bonis quæ libe. Item mulier non pōt nolle q͂ maritus habeat suarum actionū exercitium p̄ hoc statutum.facit.l.fi.C. de pactis conuen.ergo nec potest dissentire marito illas exercēti.

An muliere in ius vocata, maritus eam autorizare cogatur.

38 SEd ecōtra†qd esset si mulier vocaret̄ ad iudiciū,quę ex cōsuetudine nōest legitima p̄sona:p̄pter p̄tātem maritalē vtrum maritus cogeret̄ mulierē autorizare,et illi cōsentire:an vero cogeret̄ iudiciū suscipere,q̄a statutū nostrū loq̄t̄ p̄ verbū pōt:q͂ nō iportat necessitatē.l.sępe audiui cesarē.ff.de of.presi.no.in.l iij C.de pig.nisi diceret̄ prout ibi: q͂ exponitur pōt.i.debet poterit tñ cogi consentire,& autoritatem pręstare oībus illis modis quibus pater cogitur filio consentire,& autoritatē pręstare.de quibus per glo.Bar.Bal.& oēs.in.l.cum non solum.in prin.C.de bonis quæ libe.

Questio

SEd q͂n quis emit hęreditagia vendita per decretum post proclamata facta,& decreto iudicis interposito scd'm q͂ dictant ordinatiōes regię:impetrat postmodum guardiam ad se faciendum manu teneri in hęreditagijs sibi deliberatis per decretū iudicis:quæ quidem guardia habet vim executionis sentētię decreti interpositi:an isto casu in hac materia possessoria maritus possit esse in iudicio pro vxore videtur q͂ sic:per text.huius cōsuetudinis.vidi tamen iudicare contrarium:eo quia hæc materia possessoria est in totum realis,cum sit executio snīæ realis super actione hypothecaria:& ideo requiritur procuratorium vxoris.cogita.

In textu ibi

En actions personelles.

Quatuor gn̄a actionū.

1 DIC q͂†sunt quatuor genera actionū:quędā sunt mere reales:quędam mere personales:quędā personales in rem tamē scriptæ:& quędam mixtè quas plene examinat do.meus Ias.in rub.ff.si cer.peta.Et ex quo permittit in istis casibus,videtur esse prohibitū in alijs. per tex.in.l.maritus.C.de procu.qui multum facit in p̄posito.faciunt que notantur in.c.nonne bene dicimus. per Feli.& alios,extrà de præsumptio.dixi suprà plenè, non hic repeto.

§.sexto.

FEmme mariee selon la generale coustume du duchie de Bourgongne,est douhee apres le trespas de son mary sur la moytie des heritaiges anciens de sondict mary, dont il est mort vestu & saisi, pour en iouyr sa vie durāt,et supporter la moytie de toutes charges reales a cause de sondict douhaire. & sera tenue de maintenir en bon & conuenable estat les biens de sondict douhaire.

IDem in comitatu Niuerneñ.in ti.(Des douhaires.)Idē in ducatu Borbonij.in titu. (des mariages et douhaires.)idē in patria de Lory.Idē in comitatu Burgūdiæ & plurib⁹ alijs partib⁹ Gallię.Idē in septena Bituriceñ. vt habet̄ in consue.dicti loci.tit.de consuetudine m̄rimonij.§.iij.

Cōsuetudo mediolaneñ. Papieñ. Placentina. Galli domini vxorum Itali famuli.

1 NAm valet†cōsuetudo seu statutū,q͂ maritus vel vxor post mortē alteri⁹ certū q̄d lucret̄:vt est Me-

2 diolani,†q͂ vir lucrat̄ vxore p̄decedēte ī m̄rimonio sine liberis tertiā partem dotis:vt notēt Bar.& do.meus Ias, post alios in.l.cūctos populos.in.j.lectura.in.xiij.col.C. de sum.tri.& fide cat.& Papiæ,q͂ lucrat̄ totā dotē.& in ciuitate Placentiæ p̄ut dicit ibi do.meus Ias.&valent talia statuta p̄pter onera matrimonij:q̄ sustinet maritus, c.ray.de test.et Frā.de crema ī singularib⁹ suis: singulari

3 cliiij.in prin.Et pro certo licet multi dicāt†q͂ Galli sunt dñi suarū vxorū,& Itali pene famuli:tñ ex hoc constat

de contrario

de contrario, cũ sint Galli effeminati. c. alius. xv. q. vj. nihil ex cõsuetudine lucrantur de dote vxorũ suarũ: & tñ Itali lucrantur, vt dictum est: & dicit Hẽricus bohyc in
4 c. fi. extrà de dona. inter virũ et vxorem. † ꝙ valet cõsuetudo q̃ habet ꝙ mulier lucret fructus donatiõis ꝑpter nuptias. Et vr̃ ista cõsuetudo (de qua hic) esse fundata in
5 aut. de nuptijs. in. §. si aũt, in dote. † & posset etiam in vita relinqui per contractũ inter viuos. §. si verò solum. in aut. de nuptijs. colla. iiij. ¶ An hæc cõsuetudo valeat, vide Boerium in consuetudinis septenæ Bituriceñ. tit. de consuetudine matrimonij. §. iiij. in prin. primæ glo.

In textu ibi

Femme.

VIderetur esse dicendum idẽ in viro: per notata per Frã. de are. consi. cxxx. & Eran. de curte iuniorem, præceptorẽ meum cõsi. vj. post feuda. & dicam infrà in fi. in conclusione harũ consuetudinum. Sed tamen dic hoc non esse verum: quia vir non habet doharium in bonis antiquis suæ vxoris: quia non est eadem ratio in viro sicut in vxore: dic vt infrà in cõclusione harum consuetudinum in glo. interpretes. in septima conclusione. ¶ Vide eundem Boeriũ in sæpedictis cõsue. Bituriceñ. ti. de cõsuetudine matrimonij. §. iiij. in fi. prime gl. Et ibi vide q̃d de matrimonio declarato nullo quò ad thorũ ex alia cã ꝗ̃ adulterij. & dixi. s̃. in. §. ij. in gl. j. in hoc eo. ti.

In textu ibi

Mariee.

Casus facti. QVero nunq̃d spõsa de p̄disenti debeat vti et gaudere iure huius consuetudinis. Casus euenit in hac patria de dña Antonia charuot: quę fuerat despõsata quondã magistro Ioãne cõroy in vtroq; iure licẽtiato, ciui Hedueñ. & anteꝗ̃ fuisset matrimoniũ consummatũ per copulã carnalem, decessit dictus Conroy ab humanis, relicta dicta dña Antonia superstite, q̃ fuerat desponsata cũ dicto Conroy ꝑ verba de p̄senti. Quæ q̃dẽ post mortẽ dicti Conroy habuit in maritũ egregiũ iuris vtriusq; doctorẽ, dñm Guidonem de moreaul, q postmodũ fuit aduocatus regi9 in balliuatu Hedueñ. & quia non poterat residere in dicta ciuitate Hedueñ. officium suũ aduocatię mihi purè & simpl'r resignauit. Qui q̃dẽ habuit ꝓcessum cõtra hęredes dicti quondam Cõroy: de dicto dohario seu vsufructu. Et agitatus fuit ꝓcessus corã balliuo Diuioneñ: seu ei9 locũ teneñ. i loco Diuioneñ. corã quo habuit ꝓuisionẽ: & plures scripserũt in hac materia. Sed inter alia cõsilia ipse do. Guido q est peritissimus in iure scripsit duo: quæ hic postmodũ inserere volui: sed vltimũ fuit signatum à ꝗ̃plurimis.

Sequitur consilium primum.

QVia casus est pulcher pro amicis & in terminis nullibi decisus, ꝙ viderim, aut recorder me legisse: vt vtar verbis gl. ij. in. l. j. ff. de leg. ij. longius extendã neruorũ vires. Inuocato itaq; Christi et virginis noĩe. i themate vno q̃rit: stante cõsuetudine ꝙ mulier maritata habeat in bonis & patrimonio antiquo viri p̄defuncti vsumfructum quoad ipsa vixerit: quæritur quid iuris de ea quæ est maritata per verba de præsenti, quæ tamen non fuit traducta ad domum, nec carnaliter cognita.

Lucrũ annexũ oneri.
1 AD negatiuã adduco: † cũ lucrũ est annexũ oneri, & in eius cõsequentiam venit, insertur, ꝙ delatio oneris est causa finalis delationis lucri. tex. sunt in argumentum. in. l. vsufru. §. quicunq;. in. l. si pẽdente. §. si quid. ff. de vsufru. & l. quæro. cum ibi nota. in glo. fi. ff. de vsufru. leg. l. vnica. §. ꝑ scd'o. C. de cad. tol. Sed lucrum ꝙ defert virtute prædictæ cõsuetudinis, est ratiõe oneris matrimonij: sequitur igitur ꝙ cum in casu nostro cesset cã finalis. s. quia onus supportatum non sit causati effectus impeditur. l. iij. §. fi. cum. l. seq. ff. de adimen. lega. l. Pamphilo. §. fi. ff. de leg. iij. l. cum tale. §. falsam. ff. de condi. & demon. l. j. ff. de condi. sine causa.

SEd vt tuear dominarũ iura, prout mee partes sunt nego medium (siue mauis) minorem. rõ enim prędictæ consuetudinis nõ est ratio oneris: quia nullũ venit supportandũ ex parte vxoris viro existẽte locuplete. dico ꝑpter legem vbi. C. de iure dotiũ: ꝙ si hęc inficientur asserentes honorẽ & onus vniuersæ domus ab earum pendere ꝓuidentia: sit q̃ humilius nimis & cũ honore multo tractari in quorũ compensam se credunt à prędicta cõsuetudine præmiatas. Sed audiant maritũ & eas aluisse, & vestisse indumẽtis pretiosis: quodq; se habere oportet & iocalia, & ornamẽta, testant q̃ sunt scripta in l. vestis. §. muliebria. & l. argu. §. ornamẽta. ff. de aur. & ar. leg. eorũ gemitib9 et falsa eorũ lachrymula: ꝗ̃ vix vi extorserit, (vt dicit Comicus) grauib9 expeñ. (teste experiẽtia) vexare viros solitæ sunt, ita scribit Imo. in. c. ex parte col. fi. de cõsue. quãta alia onera supportãt mariti, testat in. l. si cum dotẽ. §. si aũt in sęuissimo. ff. sol. mat. & ponit Pa. in cõsi. lxxix. in. ij. vol. q̃d plura ne inhærẽtes p̄dictæ rõni cõtra ꝓpria cõmoda pro earũ moræ laborẽt. iuxta l. si pater. C. de sponsa. videãt ꝙ legitur in aut. vt mulie. debi. & cre. si vero ꝙ difficillimũ nimiũ est supportare earũ defectus & mores: ita cõiter solẽt esse intolerabiles. Ita vt illud rectè in ore viri esse possit ꝙ scribit Ouidius. Non honor est, sed onus, sed vt quo ducerer reuertar: cũ extet Calphurni diuina sñia. Hoc oẽs vno fonte necesse bibãt. Dico ergo ꝙ dicta ratio non est concludens, ergo non bona. d. §. falsam. & l. non est. ff. de leg. j. — Lachrymæ mulierum.

SIt ergo rõ in solatium viri deperditi. Acerbũ esset etenim nimis et virũ perdere & substantiã: vt de p̄re legimus, cui loco solatij filiæ præmortuæ dos restituit. l. mr. ff. de iure dotiũ. Facit ꝙ dicit Abbas in. c. j. de sepult. vbi sacerdoti in solatium ex consuetudine cõceditur ꝑ sepultura sui parochiani aliquid temporale: & istã esse rationem apud me cogitaueram: postea reperi, ꝙ eã in terminis assignat Bal. in suo tra. dotis. in. xxxv. speciali, ꝗ̃ rõnem militare probatur. Nam videmus iure ciuili caueri viro p̄mortuo, ꝙ per annum vxor sustinet in vidua, tristitia signa domo: vt dicit Ouidius. tex. in. l. libe-
2 rorũ. §. j. ff. de his q̃ no. insa. † ita ꝙ metu penæ intra illud tp̃s arcet à matrimonio, propter sanguinem illo tp̃e turbatum, aut qui turbatus iuste credit. Sed hęc dispositio trahitur, vt nec illo pendente tp̃e liceat contrahere sponsalia de præsenti. Glo. in. l. solet. illo. eo. tit. — Solatiũ viri deꝑditi. — Cur mulier in fra annũ luctus prohibeatur nubere.

3 ITEM habet † locum in sponsa de præsenti: vt debeat lugere sponsum præmortuum, quia vir erat. Ista sunt verba Bar. post gl. in. l. vxores. illo eodem ti. Quare in themate quæsito videtur superstitis vxoris potior intentio, etiam si præmortuus vir Attalo rege Pergamorum ditior existeret. — Spõsa lugere debet sponsum præmortuũ.

AD prędictã cõsuetudinẽ alia nõ spernẽda rõ eẽt, vt vir et vxor sint adinuicẽ socij simul diuinæ & hu-

mane domus.l.aduersus.C.de.cri.expi.hęre.&.l.j.ff.de ritu nuptiarũ.et infortunia vnius dicantur esse cõia alteri. d.§.finaũt.quæ prædicta militãt in maritata de pręsenti. His em rõnib⁹ pretor solitæ æqtati in hæret.l.ꝙ si ephesi. ff.de eo ꝙ certo.ꝑduxit titulũ vnde vir & vxor,q in taliter cõiunctis non secuta aliter copula carnali:habet locũ vt tenuit originaliter Bal.cũ quo adhæret cõis.in.l.j. ibi cõfirmant.s.& do.Ias.C.vnde vir & vxor.in.j.col.

Alia esset rõ:qa sic placuit legislatori in honorẽ trãsacti matrimonij & meritorũ vxoris.arg.l.vnũ ex familia.§.fi.de leg.ij.Nõ aũt dicas ꝑpter sobolem,quia hec esset spãlis cõtra.c.erit aũt.iiij.dist.Tum & qa nõ negamus scribi predictũ lucrũ:ꝑ ea quę Bar.in.l.j.col.pe.ff. sol.mat.Et Compo.in tra.dotis.q.xxxvj.primæ partis, quicquid sit ex tacito cõsensu populi extat inducta ṗdicta consuetudo:nõ ab re varia rõ assignat:& si aliæ colorate ꝑdirent in mediũ militarent in casu nostro:ad quẽ accedat ꝙ in taliter cõiunctis ꝑcedit titulus rerum amotarum.Iuxta.l.si cõcubina.ff.rerũ amotarũ.vxor est.

4 Moueor secundò ad negatiuã†qñ verba legis possunt pati plura significatiua:illud sumimus,ꝑ ꝙ apparet natura subiectæ materiæ.l.si seruus pluriũ.ff.de leg.j.l.si vno.in prin.ff.loca.et intelligimus magis ꝑpriè l.nõ aliter.ff.de le.iij.l.cũ de lanionis.§.asinã.ff. de fundo 5 instru.†verba em habẽtia intellectũ naturalẽ debẽt naturaliter intelligi.l.fi.C.de his q ve.æta.impe.Feli.i rub. de maio.& obe.etiã in statutis.Pet.de anc.in commẽto c.canonum.de consti.consi.lxxvij.ad finem.

Verba naturaliter intelligenda.

ADDITIO. Et dicit Bal.in.c. signi.in medio. extrà de appellat.ꝙ ṽbis inhęrere debemus etiã si dubia sint.et G.Bñdicti in repe.c.ray. in verbo,eidẽ impuberi.in prin.extra de test.ponit amplæ qũo verbis inhęrendũ est.* ¶Sed nemini venit in dubiũ appellatione mariti eũ magis venire qui cũ intelligeret facto esse opus verbis nõ extitit cõtentus:ꝗ eum q stetit in puris finibus volũtatis:nec id cõpleuit ꝑpter ꝙ nubimus.iuxta id ꝙ dicit tex.in.c.j.de fri.& ma. &.l. fi.C.de sponsa.& certe reali seu totali ꝑfectione hoc mõ nõ posset dici maritata:vt scribit Sali.in.l.deo nobis .C. de epis.& cle.vide si tuta sit in casu nr̃o.¶Respõde ꝙ ex quo in casu nr̃o grã mariti dilatio cõsummationis fuit: non aũt stetit ꝑ ipsam,non debebit ex ipsius bonitate cõcessa dilatio in ipsius odiũ redũdare:immo habeat ꝑ cõpleto ꝙ faciendũ erat,iuxta dicta ꝑ Bar.& Alex.l.j.& fi.ff.de priua.delictis.& ex quo erant de ꝑximo copulandi:nec aliqd impedire,per ꝙ eã non caperet, asseramus 6 †ꝙ dispositio,quę habet locum in existente in termino procedat,& si sit in via tm̃:vt posuit Ias.in repe.l.quominus.ff.de flu.ix.col.& probat decisio Saly.l.cũ veterum. 7 C.de dona.ante nuptias.†ꝙ habeat ꝑ carnaliter cognita quæ de ꝑximo cognoscenda est.facit tex.cũ Bar.in.l. pe.ff.de testa.mili.tex.in.l.qui pœnæ.§.diuus.ff.de manu.test.vbi Bar.& in.l.j.§.si in eo.ff.ad Silleia.

Accedat vlterius in hanc sinistrã partem,ꝙ vbi actus est præparatorius scd'm naturã actus præparati ꝑ actum finalẽ:ita fit cõfusio,ꝙ solũ ex illo nascitur actio.l.illud in fi.ff.ad.l.aquiliã.Ang.in.l.ij.ad fi.ff.de priua.deli.sic se habẽt ṽba de ṗsenti.& subsecutio copulæ carnalis:ergo interueniẽte sola copula,resultat actio ad lucrũ.¶Tu dices in ṽbis de pręsẽti actũ pręparatoriũ et ṗparatũ ita residere:ita ꝙ vi illorũ cõpetat dictũ lucrũ, vel scd'o crede copulã nõ esse de necessitate scd'm naturã actus finalis ṗparati,sed scd'm accidens vñ ex quolibet actu particulari resultat actio,vt per Ang.suprà: & sunt illa verba ipse actus pręparatus.l.consensu.C.de repudijs.l.nup.de reg.iuris.actus aũt præparatorius sunt verba de futuro.l.oratio.ff.de spõsa.facit ꝙ habetur.c.j. 8 de clande.desponsa.†vbi clandestinitas nõ vitiat matrimoniũ,ex quo de cõsensu apparet:qui solus (licet clam 9 præstitus)sufficit ad matrimoniũ:vel rñde†ꝙ vbi finis habet necessariam consequentiam ad principium,illud non inspicimus.l.iij.§.scio.ff. de mino .l. damni infecti stipulatio.§.sabi.ff.de damno infecto.

Clandestinitas nõ vitiat mrĩmonium.

Propterea hanc primã partẽ indicat ṽbũ consuetudinis:cuius forma seu cõceptio attẽdẽda.l.qcqd.ff. de verb.obl.d.l.nõ aliter.l.j.§.q nauẽ.ff.de exercito.l.certa forma.C.de insti.mõ in ꝑposito in cõceptione ṽborum dr̃ mulier quę est maritata &c. Quæ rem perfectã expostulat.l.j.§.pe.ff.ꝙ quisq; iur.Itẽ denotãt quãdã tacitã cõditionẽ cuius iplementũ statuẽtes voluerint.l.si qs locuples.ff.de annuis leg.l.cũ pater .C. de cõdi.inser. ergo ante nuptias ꝑfectas nihil peti põt.Absurdum em esset tribui ꝙ.l.nõ voluit.l.aut facta.§.sub cõdi.ff.ad trebel.cũ ergo in talibus nõ habet locũ natura cõsuetudinis,ergo nec ipsa.l.ꝙ constitutũ.ff.de liberis & posthumis.arg.l.hos accusare.§.qbus.ff.de accusationibus.

10 Veniat in mediũ†ꝙ vnaquęq; dispositio debet intelligi in eo casu in quo cadere põt cũ iuris idoneitate et habilitate.vt.l.gradatim.§.j.ff.de muneri.et honori. l.j.in prin.ff.ad.l.Fal.l.j.C.de sacrosã.eccle.l.& q vxores. ff.de adop.in tm̃ ꝙ ꝗtum fieri põt iuri cõi adaptet.Areti.c.qualiter.§.ad corrigẽdos.de accu.vt ergo non lędat ius cõe,intelligemus de maritata cognita carnaliter.Cogita:ꝙ hoc statutum nostrum vr̃ fauorabile.Vnde extẽdibile ad casum impropriũ:vt etiam veniat spõsus appellatione cuius velles maritum improprium tm̃ veniret.ita do.Ias.in.l.venia.col.ij.C.de in ius vocan.

Dispositio ois cũ iuris idoneitate intelligenda.

Procedat in mediũ ꝙ not.Io.and.in.c.ꝗꝗ. de vsur. li.vj.in nouel.&.e.li.in.c.j.de homicidio.c.j.de statu 11 regula.†ꝙ noĩa statuti ad vnguẽ seruanda sunt:vt si statutũ exigat factũ cõsummatũ,nõ sufficiat inchoatũ:vt no.in.l.is q cũ telo.C.de sica.&.l.si qs nõ dicã.C.de epis. & cle.ṽba em statuti nõ debent intelligi in sensu verbi abusio,sed in ꝑprio et efficaci:nõ trahẽdo ad iniquũ intellectũ.l.ex facto.ff.de vul.ꝙ vt ita fiat,vocemus ẽt solũ maritatũ,q solũ matrimoniũ cõpleuit.¶Sed sit ꝑ respõ 12 sione,†ꝙ ṽba statuti debẽt intelligi prout vulgo exponunt.l.labeo.ff.de supellecti.leg.& ꝙ no.in.l.si de cõpẽsatiõib⁹.l.stipulatio ista.§.hęc quoq;.ff.de ṽb.obl.Fel.in proœmio Gre.Ias.l.ij.C.de succes.edi.sed vulgo dicimus qñ aliqua est despõsata,talis est dotata bene maritata.

Noĩa statutorum ad vnguẽ seruanda.

ADDITIO. Ad predicta facit ꝙ ṽba sunt accipiẽda cũ effectu,vt ꝑ plura demõstrat Hippo.de Marsi.in.l.is q cũ telo.nu.43.ꝑ plures col.C.ad.l.Corneliam,de sicarijs.*

Laudatur hæc pars seq.motiuo,vbi aliquid apponitur propter aliud,debet sumere esse vel non esse. l.qui res.§.mihi.& ꝙ ibi not.ff.de solutio.l.cũ seruus.ff. de cõdi.et demon.l.cum testõ.C.de test.manu.sed lucrũ de quo discutimus est propter matrimonium,quod robur ac fomentum ab eo accipit:sed ab eo quod principalius in dispositis actus debet precedere .l. quod per manus .ff. de iure codicillo .§. ante. instituta de legiti. 13 agna,tutel.pedissequa enim seu † accessorium semper vestitur

Accessorium vestit...

tur à domino principaliori.

vestitur à dño prĩcipaliori.l. si qs ꝓ vxore.§.fin.de dona.inter virũ & vxorẽ, & ꝓbatꝰ in suo esse pfecto itelligenda q̃libet verborũ sig.l.iiij.§.cõdẽnatũ.ff.de re iudi. l.filiꝰ.§.fi.ff.de dona.l.j.ff.si ager vectig.itelligemꝰ ergo de cõiugibꝰ omni pfectiõe rationibꝰ p̃dictis.& docet ĩ statutis interp̃tatio nõ ampliãda. vt not. Dy.in.l.j.ff.de verbo.signi.&.l.j.§.deiecisse.ff.devi & vi arma.ex q̃ ergo est in casu nostro defectꝰ in perfectiõe matrimonij, inserens in his quæ scd'm fidẽ assumunt effectũ: vt in auẽ.de testi.§.sancimꝰ.& eidẽ.l.ob carmen.ff.de testi.l.j. ff.de vent.inspi.l.eos.C.de testibus.sequitur &c.

Consensus solus perficit matrimonium.

14 Contrariã partẽ præcedentibus credo veriorẽ:†nã taliter cõiuncti etiã ante carnalẽ copulã dicuntur vir & vxor.solus em̃ cõsensus animorũ facit & sufficit ad matrimoniũ:vt latiꝰ cumulat Abbas in rub.de spõ
15 sa.inserẽs†ꝙ si legaẽ certũ quid alicui si matrimonium cõtraxerit cum Berta, cõsequiẽ legatũ sibi factũ sub illa cõditiõe, si cũ Berta cõtraxerit ꝑ verba de p̃senti matrimoniũ:etiã si Berta añ cõsummatã copulã decedat, ergo pariformiter in casu nostro maritata vocabiẽ ad lucrũ cõsequendũ, esto qd' nõ fuerit copula carnalis ex q̃ dicunẽ maritati.& sic ĩ eis cadũt verba cõsuetudinis.

Substantialia matrimonij.

16 Et ꝙ dicantur maritati patet taliter.†ad esse matrimonij requirunẽ duo substantialia, quibꝰ interuenientibꝰ verum est matrimoniũ:materia quæ denotat cõsensum:& forma, hoc est verba seu signa illis æquipa rantia gl.est ibi pulchra, quã ibi sequitur Abb.in.c.tua nos.de spon.quorũ vtrumq; hic interuenit.igitur.

Præterea vbi duo reqrunẽ ad cõsummatiõẽ viniꝰ actus:puta ad matrimoniũ cõsensus& copula:ille esse debet prior ĩ cuiꝰ ꝑsona hæc duo prius reperiunẽ.l. q̃ties.C.de rei vẽdi.l.potior.ĩ pri.&.§.si totꝰ.&.l.ideq;. §.si tibi.&.l.si prior.§.fi.ff.q̃ po.ĩ pig.hab.sed sic est qd' si cũ vno ĩteruenerint verba de p̃senti:cũ alio postea cũ talibꝰ verbis addita fuerit copula:adhærendũ tñ est cũ primo, ꝙ cũ eo fuerit mrĩmoniũ.c.j.de spõsa.vbi appel latiõe maritorũ veniũt illi copulati ꝑverba de p̃senti in mr̃ia:ergo denotaẽ ꝙ ad cõsumatiõẽ actꝰmatrimonij vtrũq; nõ reqriẽ:sed sufficit alterũ vt cõsensus ĩ mrĩmoniũ:nec iõ militat dictũ.c.pen.qd' semel placuit &c.Nã taliter cõiuncti etiã tũc possent ĩgrediẽdo religiõẽ resi lire à mrĩmonio, sicq; cõtrahẽdo spũaliter mrĩmoniũ.c. ex publi.de cõuersio.cõiuga.nec hoc ẽ ꝙ spũale sit carnali fauorabiliꝰ, qa primo carnali magis fauemꝰ:vt ꝓbant nota.ꝑ Io.de ana.in.c.cũ causa.de rapto.col.iij.

Accedat ꝙ iuris dispositio cui assentit cõsuetudo de nõ fiendis inter virũ & vxorẽ donatiõibꝰ seu alijs cõtractibꝰ ꝓcedit ĩ aliter cõiunctis.tex.est in.l.pe.ff. de dona. inter virũ & vxorẽ. scribit Imo.in.l.Meuia.ff. sol.mat.& sequiẽ Alex.in.l.si socer.§.Luciꝰ.ad finẽ.ff.illo eo.tit.q̃ ergo diuersitate rõnis nõ ꝓcedat in eis talis p̃dicta nr̃a cõsuetudo: cũ in eis verũ fuerit mrĩmoniũ:

Ioseph & Mariæ matrimonium.

17 †ꝓbat Ioseph & Virginis laudandũ matrimoniũ, qd' matrimoniũ nõ fuit carnaliter cõsummatũ: & tñ verũ fuit matrimoniũ:scd'm Pe.& ĩ.iiij.distin.iij.& tñ si opꝰ factũ fuisset, nõ sufficecissent.verba.l.ꝓmissor.ff.de cõsti. pecu.l.j.§.hęc verba.vbi notaẽ.ff.ꝙ q̃sq; iuris.l.p̃tor.§.si paratꝰ.ff.de noui ope nun.gaudebimꝰ ergo ĩ casu nr̃o iure maritorũ:& maximè, qa cũ hoc lucrũ deferaẽ sub cõditiõe si culpa volẽtis lucrũ cõsequi matrimoniũ nõ sit solutũ.d.l.cõsensu.l.locus.ff.solu.mat.& Ang.l.si ab hostibus, illo eo.tit.hęc nr̃a maritata caret culpa:igitur accedat glo.in.l.cũ in te.C.de dona.ante nup.q̃ arguit, fatuos credẽtes ductiõnẽ ad domũ esse necessariam.

18 Faciat.l.pe.C.de incest.nuptijs. †vbi non licet mihi vxorẽ fratris ducere ĩ coniugẽ, dato ꝙ cũ ea nõ interuenerit carnalis cõiunctio:qa satis fuit inter eos ĩteruenisse verba de p̃senti, vt vir & vxor sint:accedat.l generaliter.C.de secũdis nupt.ꝙ ea q̃ disposita sunt circa lucra dotalia in viro, sunt & ĩ vxore disposita, & simul.
19 tex.in.l.si qs incesti.C.de secũ.nup.†sed statutũ qd' præ mor tua vxore vir lucreẽ dotẽ habet locũ in marito de p̃senti vxore de p̃senti premoriẽte. Bar.l.nihil.ff.rerum amo.Bar.l.deo nobis. C.de epis.& cleri.l.nõ sine. C. de bonis q̃ libe.Pau.in.l.marito.§.j.ff.solu.mat.ĩfinitas remissiões ꝑ Alexã.post Pau.de ca.l.si donaturꝰ.§.j.ff.de cõdi.cã data.Feli.latè in.c.iij.loco.de p̃sum.gl.pragmaticæ sanctiõis.in ver.vxorẽ.de cõcubinarijs.Signorolus cõsi.clv.Bal.ĩ suo tractatu dotis.in.v.parte.ĩ.iij.speciali dotis, & ita ĩ practica seruari ponit Cãp.tracta.suo dotis.in.v.ꝑte q̃re igiẽ Signoro.cõsi.xlj.& consi.xxxvij.& ita est cõis.ergo habebit locũ statutũ ecõuerso, vt viro
20 p̃moriẽte spõsa de p̃senti lucreẽ.†cũ vir & vxor sint cor relatiua:dicit Romanꝰ singulari suo.l.j.potiꝰ debet ĩ eo q̃ ĩ muliere hr̃e locũ.¶Præterea qñ v̓ba statuti loquũtur ĩ ꝑsonã etiã casus fictꝰ contineẽ coniũctè.Bar.in.l.si
21 qs id qd'.ff.de iuris.om.iu. †qd' em̃ est ex mẽte legis est ipsa lex, & ad illud trahi debet.no. in.l.j.&.iij.ff.de lega. hinc ẽ ꝙ cui cõtingit mẽs legis, interdũ daẽ actio directa.not.l.j.ff.vti possi.l.j.§.hoc iterdictũ eadẽ.ff.de sõte. doc.in.l.curatores. C. de neg.gest. ¶Quare sequiẽ, ꝙ si diceremꝰ ꝙ talis spõsa diceret fictè vxor, ex mẽte tñ cõ prehẽderet, ex q̃ verba cõsuetudinis sunt ĩ ꝑsonã.l.nõis §.verbũ.ff.de verb.sig.no. Dy.c. fi.de reg.iur.in.vj.& ꝑ hoc fundamẽta dicẽtiũ verba statuti debere strictè itelli gi tollunẽ. Nã verba p̃toris ẽt extẽdunẽ ad casũ fictũ.l. j.§.deiecesse.ff.de vi & vi ar.l.j.§.lex Falcidia.ff.ad.l.Falcidiã.ita & statuta, cũ vtrinq; sint stricti iuris.l.cõstitu.
22 ff.ad municipa.†statuta em̃ tũc p̃nt iterp̃tari cũ nõ hñt casũ legis in cõtrariũ. Abb.in.c.trãslato.de cõsti.in.c.in nr̃a.de iniurijs. maxiẽ si sint facta rõne ꝑsonarũ.d.l.vt gradatim.§.j.vbi ea eẽ reducẽda ad ius cõe dr̃.& Abb. d.c.in nr̃a.&.c.causã.de rescrip.ĩ.c.cũ dilectꝰ. de cõsuet. in.c.ad audiẽtiã.de ęle.nõ resi.Pau.de ca.ĩ.l.iij.de seruis fugiti.facit tex.in.l.serui.C.de noxa.& in.l.fi.§.ĩ cõputa
23 tiõe.C.de iure delibe.†æquiparo statutũ & cõsuetudinẽ, cũ nihil inter se differãt, nisi vt tacitũ & exp̃ssum: vt dicit Pe.de ancha.in cõmẽto.c.canonũ statuta.de cõstitutio.colũ.xxxv.in prin.interpretemur ergo &c.

Vir & vxor correlatiua.

Statuta q̃n interpretari possint.

Statutũ & cõsuetudo æquiparãtur.

Facit quòd vbi matrimoniũ non est, ibi nec nomẽ dotis reperiri põt.l.iij.ff.de iure dotiũ.l.cũ te. C. de dona.ante nupt.sed datũ quod sponsus cõsequitur habet nomen dotis ante aliã consummationẽ. casus singularis in.l.ij.§.fi.cum.l.sequen.ff.de priuile.credi. vbi habet priuilegiũ prælationis in personalibus, & cũ prelatione tacitã hypothecã.vt est ibi glo.in.l.fi.C.qui potio.in pig.ha.Itẽ & priuilegiũ legis iuliæ de fundo dotali.l.lex iulia.ff.de fundo dota. Campezius in tractatu dotis in prima parte quæstione.ciij.

Præterea optimè facit decisio originalis Cy.quẽ sequunẽ scribẽtes.in dicta.l.nõ sine.C.de bonis quæ
24 libe.†ꝙ vbi agiẽ de fauore mulieris desponsatæ habeẽ pro vxore, vt voceẽ ad lucrũ statutariũ: secus si de earum odio tracteẽ.& ita ꝑ hac parte se cõsuluisse scribit

Petrus de ancha.in dicto commento.c.canonum statuta.colum.lxxxvj.de constitu.

25 FAcit quòd decidit Spec.in ti.de tuto.§.nunc videndum.versi.quid si nondum.†vbi vult matrem priuari tutela filij contrahendo sponsalia sicut integrę contrahendo secundas nuptias.

Cũ sponsa cõmittit adulterium.

26 AD prædicta adduco tex.in.l.si vxor.§.duces.ff.de adulte.†vbi cũ sponsa de p̃senti cõmittit̃ adulteriũ.Et est glo.c.queadmodũ.extrà de iureiurã.Imo.& Abbas.c.discretionem. de eo qui cogno.cõsan.vxo.& Bal.in sua Margarita. Ange.in maleficijs.in verbo, che adulterato la mia dona.col.iiij.licet em̃ vir p̃sumit̃, per hoc tñ non obstat quominus adulteriũ cõmittat̃.c.nemo.xxxij.q.iiij.si cõmittit̃ adulteriũ ad effectũ lucri dotis ex parte viri.iuxta ea q̃ Cyn.& alij in.l.j. C.de adult. ergo erat matrimoniũ, ergo erit etiam ad effectũ lucri cõsuetudinarij: nec dicat aliquis hic videri agi de earũ odio:qa ex quo delicta puniunt̃, dispositio censet̃ fauorabilis, vt p Ias.in.l.j.C.de i ius vocã.Ias.in.l.si filius. ff.si cer.pe.interest em̃ reipublicæ,ne delicta remaneant impunita.l.ita vulneratus.ff.ad legem Aquili. Item & pudititiam coli.vt dicit Signoro.consi.xxxix.

27 ACcedat doctrina Bal. cõis,†q.l.cũ q̃dã puella.ff. de iurisdi.omniũ iudicũ.quæ vult vxorem sortiri forum viri,habet locũ in despõsata per verba de pręsenti.Per textũ in.l.ea quæ.ff.ad municipa.

PRobat hanc partem:delatio lucri quæ se habet per modum causæ finalis ad delationẽ in p̃sonis habilibus ad vtrũq; subeundũ. Dy. in.c.qui sentit.de regu. iur.in.vj.Sed ita est in p̃posito de sponsa, attenta sui p̃sona,& iuris dispositiõe,quæ est maritata:ergo in cõsequentiã est habilis ad lucrũ suscipiendũ: ex quo enim cõditio statuti in ipsa reperit̃ existere quòd sit maritata:in ea remanebit effectus dispositionis purificatæ.

Mr̃imoniũ qd.

28 NEc valet in cõtrarium qd' dicit Sali.in.l.cũ te. C. de dona.ante nupt. †matrimoniũ ẽ maris & fœminæ cõiunctio.i.coniugũ actio,id est copula carnalis. Nã sunt expositiones volũtariæ, immò debet dici animorũ cõiunctio,sicq; in potẽtiori significato q̃ corporũ.Secundũ em̃ suã interpretationẽ matrimoniũ cõueniret cæteris brutis animantib⁹:qd' esset absurdũ dicere.Etenim nihil De⁹ in sua matre esse ĩperfectũ voluerit fateamurq; in ea fuisse verũ matrimoniũ cũ Ioseph:vt p plura cõprobat Panor.in consi.suo.lxxix.in.j.colũ.in ij.volu.tñ copulã dicendũ est naturã statuti in ea verificari.

Mr̃imoniũ vbi ĩstitutũ.

29 ¶ Addo†q matrimoniũ fuit à primordio ĩ terrestri paradiso institutũ.c.j.de spon.lib. vj.& Geñ.x.& tñ nũq; ĩteruenit actualis copula:scd'm Theologorũ opinionẽ.Et qd' cõiunctio nõ intelligat̃ implicitè ĩ carnalem copulã,tenet Tho.in.iiij.senten.distin.xx.dicens,q non intelligitur de consensu in carnalem copulam.

ADDITIO. Posset hic cõsiderari qd' mr̃imoniũ p verba de p̃senti tm̃ dr̃ matrimoniũ habitu,& nõ actu:in q̃ est lata differẽtia, vt p plura videri põt ĩ simili ĩ his q̃ dicit Matthæus de Afflictis in cõstitutio.regni Siciliæ,q̃ incipit,officiorũ.in.iiij. notabili.& meli⁹ in cõstitutione q̃ incipit,incõsutilem. in glo.j.vbi disputat̃ de habẽte nomen habitu, sed non actu,an carere debeat effectu:q̃ faciũt ad multa. *

NOn obstant eiusdẽ alia motiua,qb⁹ nitit̃ oñdere q q̃ in viro sunt hic cessare,qa licet decisio sit cõiter ĩprobata:sed tñ q ratio statuentiũ nõ fuit vnica: vt p̃baui:vñ sequit̃ q vbi sunt plures rõnes idẽ ĩducẽtes: licet vna cesset,alia tñ remanet:q̃ habet obstare.l.cũ hi. §. p̃tor.ff.de trãsactio.Aluaro.c.j.col.fi.in prin. q feudũ dare possunt.& sufficit,vbi plures rõnes possunt allegari p vna dispositiõe q vna inferat ad ipsã, licet aliæ cessent.§.affinitatis.isti.de nuptijs.Imol.c.cũ oẽs.col.iiij.in princ.de cõstitu.vñ cũ in casu nr̃o militẽ p̃dictæ rõnes, satis est & asserere instãtias Salice,qb⁹ niteris tollere cõsequẽtias.iuxta.c.sicut.j.q.j.per dñm Ias.in.l.q se patris. col.fi.C.vñ libe.& per glo.ĩ.l.manumissiões.ff.de iusti. & iure.esset arenæ semina mãdare:militant em̃ in viro solũ propter onus cessans: q̃ ratio & aliæ nõ p̃cedit in casu nr̃o.teneo aut igit̃ rõnib⁹ & iurib⁹ p̃dictis, & alijs q̃ adduci poterãt:si res negotiumq; expostulẽt, superstitem gaudere debere p̃dicta consuetudine.

Aliud et secundum consilium.

An desp̃õsata de p̃senti sit vxor.

1 STAT q̃stio,†an desponsata per verba de p̃senti:q̃ carnaliter non dicit̃ cognita,dicat̃ vxor seu maritata ad effectũ doharij cõsuetudinarij: & in terminis q verè vxor sit, scribit Panor.in.c.j.de clericis cõiugatis:vbi decidit clericũ q taliter cõtraxit matrimoniũ ip̃o iure priuari suis b̃ñficijs:sed secus si essent sponsalia de futuro:& allegat rotã decisio.xxj.ĩ eisdẽ terminis:q verè vxor sit.loquit̃ Corne⁹.ĩ.l.nõ sine. C.de bo.q̃ lib.col.ij.vbi ita eẽ cõem attestat̃:itidẽ facit Lãcelot⁹ in.l.si añ.ff.sol.mat. & pulchrè Ang.ĩ.§.fuerat.col.xix.cũ duab⁹ seq.istit.de actio. facit qd' p̃posit⁹.c.j.an mari.succe.vxo.ĩ vsib⁹ feudorũ. iuncta cõi doctrina doc.ĩ aut.p̃terea. C.vñ vir & vxor.

Sponsum nõ succedit vxori in feudo.

Nã ponit ibidẽ p̃posit⁹ p veritate ĩ mr̃ia feudali nõ p̃cedere tex.ĩ.d.aut.sed solũ ĩ allodialib⁹:† & sic vult spõsum de p̃senti nõ succedere ĩ feudo vxori,nec ecõtra:sed bene ĩ allodialib⁹. & ex eo solo teneda eẽt cõclusio qd' Ang.scripsit ĩ loco p̃allegato, & ĩ terminis nr̃is ĩ lucro statuti q verè vxor sit:& decidit Areti.in suo cõsi.cvij. col.fi.vbi ĩtelligit doctrinã Bal.quã q̃dã allegãt ĩ cõtrariũ ĩ.d.l.nõ sine.loq ĩ spõsa de futuro:inuẽs esse cõtrariũ ĩ spõsa de p̃senti:in q̃ verificant̃ verba cõsuetudinis ad effectũ lucri. vt ẽ ad literã tex.ĩ.d.l.nõ sine.ĩtelligẽdo eã sanè scd'm doc.Cy.& Bar. ibidẽ:& ĩducit Ange.ĩ loco p̃alleg.accedat his decisio. Lapus allega.sua.cxxix.sub ti.de cõuer.cõiuga.vbi.l.municipali.vir p̃decedeñ.vxore tertiã bonorũ lucrat̃:cõtigit de assẽsu viri eã solitariã vitã eligere,vel dem⁹ ĩgredi monasteriũ:an dicem⁹ p̃dictũ lucrũ obuenisse viro:& elegãter ĩclinat in p̃tẽ affirmatiuã:asserẽs sufficere ad effectũ legis municipalis:qd' q̃ tit.vxor sit,nõ cõsiderãdo aliq̃liter actũ carna.ĩducit. l.deo nobis.§.nã & maritis.C.de epis.& cle. vbi si vxor solitariã vitã elegerit, non dicit,postq; cognita fuit:sed stat ĩ termi.verbo.de p̃senti lucret̃ marit⁹ qd' debuit legitime ex pacto vel ex casu mortis:nã sufficit ad verba statuti,vt sortiant̃ effectũ:q q̃ ad ti.vxor sit.Istą sũt sua verba:& legit̃.27.q j.c.nec aliq̃.si supueniẽs marit⁹ spõsam suã de p̃senti iacẽtẽ cũ altero videat ĩdignat̃ & fremit:ecce qd' tex.vocat spõsũ de p̃senti maritũ:ergo nõ negabim⁹ verificari ipsi⁹ cõsuetudinis verba in q̃stiõe q̃sita,Idẽ legit̃ Genesis. 29. Da mihi vxorẽ meã, cũ t̃ps pubertatis aduenerit:vt liceat mihi congredi ad eã.Vocat ergo vxorẽ nõdũ cognitã:& cũ verba p̃dictæ cõsuetudinis sint simplicia & p̃lata ĩ genere, g̃naliter intelligenda sunt, & ad p̃sonas generi suppositas extendenda.argumẽ.

da.argumē.l.extra territoriū.ff.de iuriſ.om.iud.eò maximè:qa cū lex nō limitet nec diſtinguat,nec nos.l.ij.in fi.ff.de euic.l.ſi rē quā mihi.§.fin.ff.de euictio. Cū ergo de iure cōi verba certa ſint,ꝙ ſufficit,verba de pſenti ad lucri effectū:ex q̄ nō ſum⁹ certi de mēte cōtraria:inducētes pdictā cōſuetudinē nō debem⁹ verba reſtrigere,ſed ī ſua figura ſeruare: licet lex dura videaṫ.l.pſpexit. ff.q & à q.l.ille aut ille.§.cū verbis.ff.de leg.j.&.l.qcqd aſtrigēde.ff.de verb.obli.& ipa verba ſcd'm ius cōe ītelligere.& ſatis mirū eēt qd' diceret taliter p ſola verba cōiūcta vxor ad effectū,vt ea pdecedēte exportaret lucrū legis municipalis vir ſu⁹.& eſt cōis opi.docto.& nō diceret vxor viro pdecedē.& nulla æqtas ī ipis correlatiuis hoc ſuadet.Accedat tex.ī.c.cōiunx. & ī.c.cōiuges.27.q.ij.vbi cōiunx vocaṫ à pria deſpōſatiōis fide quā cōcubitu nō agnouerat nec fuerat cognitur⁹:nec mēdax eſt mariti cōiugis appel.vbi nec fuerat nec futura erat vlla carnalis cōmixtio.Iſta ſūt verba tex.ī palle.c.cōiunx.Et eſt tex.eadē cā & qſtiōe.c.oē.ibi,ſi qs ſpōſā de pſenti alteri⁹ ī agro oppreſſerit, morte moriaṫ,qa vxorē alteri⁹ violauit.Et tex.ead.qſtiōe ī.c.ſi qs deſpōſauerit.vel'vbi: ſi qs deſpōſauerit aliquā,& pueniēte mortis articulo eā cognoſcere nō potuerit:tn̄ ipſi⁹ frater eā ī vxorē nō accipiat,cū fratris ſui,vxor extiterit. Et idē text.c.ſi qs deſpōſauerit vxorē.eadē q̄ſtiōe & cā.& ī.c.deſpōſatā.c.genuit.cū duob⁹ ſequē.& dicit Archidia.c.q̄ priuſq̄.eadē qſtiōe iſta verba:ſecus ī ſpōſa de pſenti:qa ſol⁹ affectus facit eā vxorē.& ī.c.lex diuina.ī fi.vbi dicit.Dic ꝙ ſpōſa de pſenti,ē cōiunx.Et Cardi.c.cū ſocietas.eadē qſtiōe & cā.exponēdo verba illius text.miniſteriū nuptiale.i. maritalis affect⁹ claudaṫ.hęc Deciſio p textū.l.cū fuerit ff.de cōdi.& demon.vbi ſi relictū ſit Titiæ ſi in familia tali nupſerit:ſufficit vt relictū cōſequatur,ꝙ p verba de pſenti,cū aliquo illius familię cōtrahat:qa nupſiſſe dicitur:& illi⁹ effecta vxor.& hāc partē puto tenendā ī iudicando & cōſulēdo tanq̄ iuridicā & æquitati cōgruā.

ADde ad hāc materiā Feli.ī rub.de ſpōſa.col.j.Bar. cōſi.83.incipiē.ſtatuto comin⁹ ſartiā.Bal.cōſi.133. lib.ij.Feli.ī procœ.decreta. col.4.poſt prin.Abb.ſiculū.ī cōſi.79.in.ij.volu.& q̄ antè eodē tit.§.ij.glo.j.verſi.fina.

☞ ¶Hippolyt⁹de Marſilijs in ſingulari ſuo.cvj.incipiēte, q de pximo. ✱ ¶Licet fuerit iudicatū pro pte affirmatiua ī balliuatu Diuioneñ.fuit tn̄ iudicatū p parte negatiua ī parlamēto Pariſieñ.cōtra quendā nobilē ſpōſū de pſenti,qui hr̄e volebat rōne conſuetudinis Cāpaniæ bona mobilia q̄ lucranṫ mariti nobiles: pterea cogitandū eſt,cū hęc duo iudicia fuerint ī diuerſis opinionibus:ex quo dico,ꝙ bonū eſt aliquādo habere iudicem fauorabilem propter diuerſitates opinionum.

In textu ibi

Selon la generale couſtume du duchie de Bourgongne.

QVæro,pone ꝙ Matiſconeñ.vbi nō viget hec conſuetudo accipiat ī vxorē Burgūdā:vel Burgundus accipiat Matiſcoñ.& cōtrahāt matrimoniū in pria Matiſcoñ.& domiciliū teneāt in Burgūdia: q̄ cōſuetudo ſit attēdēda:ſatis ſuprà dixi in hoc titu.§. (femme mariee ou duchie de Bourgongne)in gloſſ.in verbo (ou duchie de Bourgōgne) & ibi remitto ad Feli.c.j.de ſpōſa.in.xij.col.qui facit tres concluſiones.

ITEM quæro de vna q̄ſtiōe multū notabili.videm⁹ hìc tex.noſtrū in his verbis(ſelon la generale couſtume)An iſta clauſula ſcd'm generalē conſuetudinē referaṫ ad hęc verba pcedentia(femme mariee)hoc eſt ꝙ ſit neceſſe ꝙ ſit maritata ſcd'm gn̄alē cōſuetudinē ducatus Burgūdiæ,& dicaṫ in cōtractu ꝙ maritaṫ ſcd'm illā cōſuetudinē:an verò tm̄ ītelligiṫ ꝙ(fēme mariee eſt douhee apres le treſpas de ſon mary ſelō la gn̄ale couſtume du duchie de Bourgōgne)tm̄ eſt q̄rere,an ſit neceſſe apponere hanc clauſulā(& ſera ledict tractier reigle au demourāt ou en tout, & par tout ſelō la gn̄ale couſtume de ce duchie de Bourgōgne) ad hoc vt mulier maritata ī hac patria habeat priuilegia,de qbus in hoc.§.& in pluribus alijs huius tit.ſcilicet in.§.ij.ſuprà. & in.§.xiiij. &.xv.an verò ſufficiat ꝙ ſit maritata in patria. *Quæſtio.*

1 PRimò†aduertēdū ē ꝙ hæc dictio ſcd'm capiṫ multis modis.aliqñ capiṫ pro iuxta.l.duo.ff.de pſcriptis verbis.Aliqñ cauſaliter,& tūc denotat cauſā īpulſiuā & nō finalē.Bal.l.j.C. de epiſ.& cleri.Nūquid autē ſtet cōditionaliter,hic iacet pūct⁹:& tūc dic ꝙ nō regulariter.text.c.abbate ſancti Siluani.extrà de verb.ſigni. & facit tex.in.l.ſi teſtamētū.C.de inſtitu.& ſubſti.& ibi not.p doc.Hinc dicit Bar.l.eū q. §.Iulian⁹.ff.de cōſtitu- *Secūdū dictio capiṫ multiplicite.*
2 ta pecu.p illū tex.†ꝙ ſi iudex cōdēnauerit aliquē ad ſoluendū oī anno decē ſaccos frumēti,ſcd'm ꝙ anteceſſores ſui faciebāt:dato ꝙ anteceſſores ſui nihil ſoluerēt,tn̄ tenebiṫ ſoluere:qa hęc dictio nō īportat conditionē. Ita etiā tenēt Ang.Frāci.de aretio.Pau.& alij in.d.l.ſi teſtamentū.C.de iſti.& ſubſti.& Alex.cōſi. cxlv.in.ij.volu. incipiē.Qm̄ abūdē.Et ī ſimili ponit Oldra.cōſi.cxxj.incipien.Ad primā q̄ſtionē ī ſcd'o dubio.& dicit Bart.in l.admonēdi.in.ij.col.ff.de iureiu.ꝙ ſi qd debeat ſolui infra quindecim dies,ſub pœna quarti pluris: ſcd'm qd' cōtinet in aliq̄ ſtatuto:licet ſtatutū nō reperiaṫ,tn̄ vendicat ſibi locū pœna.Plura alia adducit ad hoc ppoſitū dn̄s me⁹ Iaſon in.l.admonēdi.in lectura.in.vj.vij.& viij.col.& ī repetitiōe.in.xj.&.xij.col.& idē Iaſ.in.§.piudiciales.inſti.de actio.& ī aut.ſi qs in aliq̄.C.de edēdo.

☞ ¶Et de materia,vide etiā Deciū,ī cōſilio ſuo.lxiij.in.j. volumi.vbi amplè ponit, qñ relatiuū non reperiṫ,aut eſt falſum,qd dicendū,& dixi in cōſilijs meis in cōſilio lxix.qd' eſt vltimū qd' incipit,q̄ ad primū dubiū.ī vlti.
3 col. ✱ ¶Ex qbus apparet,†ꝙ hęc dictio ſcd'm,nō facit cōditionē,ergo ſi etiā mulier ſit ſimpliciter maritata in hac patria,& nō dicaṫ ꝙ cōtractus matrimonij reguleṫ ſcd'm cōſuetudinē ducat⁹ Burgūdię,adhuc habebit priuilegia.de qb⁹.in.§.ſupra nominatis. & hoc eſt tenēdo etiā ꝙ hæc clauſula (Selon la generale couſtume de ce duchie)referaṫ ad pcedentia, & nō ad ſequētia:qd' tunc facit dubiū:qa aliàs nō eſſet dubiū. ¶Sed pro certo cū fui interrogat⁹, dixi cōtrariū per q̄dā fundamēta.Mouebat me primò cōſiliū Oldra.cōſil.cxxxv.incipiē.Factæ.vbi cōſuluit ꝙ qs impetrauit primū officiū vel beneficiū vacās, ad collationē abbatis vel talis cōuentus cui⁹ redditus vel puentus annui ſummā centū librarū ſcd'm taxationē decimæ antiq̄ nō excedūt:ꝙ licet vacet bn̄ficiū vel officiū,cuius corpus habet ī redditu annuo centū libras,pro qb⁹ nihil ſoluit in decima,qd' tale beneficiū non cōprehenditur in impetratione: quia non eſt verificata illa clauſula ſecūdū taxationē decimæ antiquæ. Sic ergo videṫ dicendum, ꝙ ſi dicta clauſula (ſelon la generale couſtume)nō ſit verificata,ꝙ diſpoſitio *Secūdū dictio nō facit cōditionē.*

noſtrarũ cõſuetudinũ nullũ põt ſortiri effectũ. Quia ẽt videt̃ ꝙ ſit qdã qlitas q̃ adijcit̃ huic verbo (Fẽme marite) & iõ nõ ſufficit ſimpl'r eã eſſe maritatã, ſed opus eſt ꝙ habeat qlitatẽ ſibi adiũctã.ſ. (ſelõ la generale couſtume.) per ea q̃ dicit Bart.in.l.Fulcini⁹.§.cũ hoc.ff.qb⁹ ex
4 cauſis i poſſeſ.eatur. vbi dicit † ꝙ qñ lex reqrit actũ cũ limitatiõe, vel aliqua qlitate, non ſufficit act⁹ ſine limitatiõe aut qlitate. Et idẽ tenet do. me⁹ Iaſ.in.l.ſolũ.§.ſciẽdũ.in.j.col.ff.de noui opis nuntia.& hoc etiã, qa ſeqret̃ ꝙ hęc clauſula de nihilo oparet̃ & eẽt ſupflua. qđ ẽ cõtra.l.ſi qñ.ij.de lega.j. Hinc dicit Bar.& alij i.l.iiij.§.ꝑtor
5 ait.ff.de dãno infect.& in.l.ij.de vſucapio. † ꝙ verba ſtatuti dñt ita iterꝑtari ne ſint fruſtratoria: & nõ ſolũ clauſula nõ debet eẽ ſine effectu aliqd operãdi, imò nec etiã ſyllaba. Ita dicit gl.in.l.j.ff. qđ met⁹ cau. & i.c.ſolitæ.de maio.& obed. Bal.i rub.de cõtrahẽ.empt.i.ix.q. Et Feli. pulchrè i.c.j.in.iiij.&.v.colũ.extrà de reſcriptis. qd nũc dicẽdũ. Dixi plenè ſuprà hoc eodẽ tit.§.ij.in glo: (ſelõ la generale couſtume.) ideo hìc non repeto quæ ibi dixi.

SED ad iſtã regulã q̃ ſæpi⁹ allegat̃, vide pulchrã reſtrictionẽ quã ponit Alex. cõſi.ſuo.xxj.in.ij.col.i.v. volu. vbi dicit qđ verba nõ dñt opari niſi ſcđm naturã rei act⁹, ſup q̃ interponunt̃, p.l.ſi ſtipulat⁹.ff.de vſuris.&.l.dãni infecti ſtipulatio qdã.in princi.ff. de dãno infecto. Bal.in rub.C.de cõtrahen.empt.in.ix.quæſtio.

In textu ibi

Eſt douhee.

Dohariũ qd. 1 QVæro † qd ſit dotalitiũ ſiue dohariũ, de quo hìc apud nos dicit̃ qdã vſuſfructus quẽ mulier habet mortuo viro i media parte bonorũ antiqrũ mariti, vt dixi.ſ̃.in.§.iiij. hoc eo.tit. ſed de iure ꝓpriè nõ video bonã ſignificationẽ, magis tamẽ accedere videt̃ huic verbo dotalitiũ. de q̃ verbo, facit mẽtionẽ tex.i.c. plerũqꝫ.extrà de dona.iter virũ & vxorẽ vbi facit differentiã inter dotẽ & dotalitiũ.in.ca. ex pte. extrà de foro cõpetẽ. Et gl. ibi exponit hoc verbũ dotalitiũ tripliciter.

Dotalitiũ qd. 2 Primò.ſ. † ꝙ dotalitiũ dr̃ donatio ꝓpter nuptias.& gl. ibi illã reprobat. credo tñ ꝙ ſit verũ: & hoc ſatis approbat ibi Panor. vel vt dicit gl.& magis hæc expoſitio cõuenit huic nr̃æ conſuetudini, dr̃, id qđ mulier lucrat̃ de bonis viri ſoluto mr̃imonio p mortẽ viri ex pacto vel ſtatuto, ſeu cõſuetudine. De alia tertia expoſitiõe nõ fa-
3 cio mẽtionẽ, qa nihil ad ꝓpoſitũ. ¶ Sed qro, † an iſtud dotalitiũ ſit titulus lucratiuus: an vero oneroſus? Dic quòd eſt lucratiuus: vt ex notatis ibi colligi poteſt.

POne ꝙ vxor ſe abſentauit à marito, & tpe mortis nõ erat cũ eo, ſed erat abſens culpa ſua, an iſtud ius hr̃e debeat. Bal.in.l. qđ in vxorẽ. C. de nego.geſtis. per gl.in.l.ab hoſtib⁹.§.ſi vir.ff.ſol.ma.& in.d.§.ſi vir.& ibi Pau.de caſt. dicit ꝙ ſi maritus ſe abſentauit, nec ꝓuidit vxori de alimẽtis, nõ debet cõſequi lucrũ ex forma ſtatuti. Idẽ ergo erit dicendũ in vxore: vt eadem ſit ratio correlatiuorũ, immò hoc caſu maior eſt in vxore q̃ in marito: vt videri poteſt ex dictis Franci. de aretio in cõſilio.cxxx. & Franciſci de curte iunioris in conſilio.vj. poſt feuda. cogita ſi caſus eueniat.

In textu ibi

Apres le treſpas.

Poſt, dictio, qd iportet. ☞ HAEC dictio poſt iportat actũ immediatũ, & nõ ex iteruallo, vt facit tex.i.l.iuriſgẽtiũ.§.quinimo. ver. idẽ reſpõſum. ibi, ſi poſt emptionẽ ex interuallo.ff. de pac. qm̃ ſi poſt importaſſet ex iteruallo, fruſtra fuiſſet hęc dictio ex interuallo addita.& eſt ſimilis tex.in.l. duob⁹.in prin.ff.de duob⁹ reis. facit tex.in.c.j.i prin.de reſti.ſpolia.i.vj. p quem tex. dicit ibi Geminianus, ꝙ dictio poſt, importat actũ immediatè ſequentẽ ſine iteruallo, vnde ſi teſtis dicat Titius poſſedit poſt Sempronium, intelligit̃ immediatè.& ita tenet do. meus Iaſon in.l. poſt dotẽ in princi.ff.ſolu.matri. alia allegans. vbi etiam quædam allegat pro contraria parte. *

1 POne † ꝙ matrimoniũ fuit quò ad thorum ſeparatum, alia cauſa q̃ per adulterium. an mulier poſſit petere dohariũ? Dic ꝙ non, niſi mortuo viro: vt notant doc.c.plerumqꝫ.de dote poſt diuortium.

2 QVid † ſi matrimoniũ fuerit declaratũ nullum. Dixi ſuprà in hoc titulo.§.(Femme mariee.) Et vide Feli.c.iurauit.de ꝓbatio. ſuprà alleg.& Hipolytum de Marſilijs, ſingulari ſuo.cxxix.

3 SED quia hic dicit̃, † ꝙ poſt mortẽ mariti vxor habet dohariũ, nunquid iſtud debeat eſſe verũ, etiã ſi marit⁹ fuerit mortu⁹ ciuiliter, puta ꝙ intrauit religionẽ fratrũ minorũ, vel deportat⁹ perpetuò. Iſtud pẽdet àb
4 hac q̃ſtiõe. † Nũquid appellatiõe mortis ſimpliciter cõprehendat̃ mors ciuilis ſicut naturalis? Et dicit Bar.in.l. j.in.iij.col.ff. de teſta.& Alex. cõſi.xiij.in.ij.col.in.iij.volu. ꝙ qñ mors ciuilis eſt eiuſdẽ effect⁹ cui⁹ eſt mors naturalis, ꝙ idẽ dicẽdũ eſt de ea ſicut de naturali: puta (vt dicit) qñ qs ingredit̃ religionẽ fratrũ minorũ, vel ẽ deportat⁹ ꝑpetuò: & iſtã opinionẽ ſequunt̃ multi p.l.j.§. fi.ff.de cõtratab.l.actiõe.§.publica.ff.p ſocio.& iſtam opinionẽ tenuerũt Dy. Cy. & Bal.in.l. Deo nobis. C.de epiſ.& cleri. Bart.& alij in.l.ex ea pte.§.in inſulam.ff.de verb.obli. Bar.in.l.ſi cũ dotẽ.§.fi.ff.ſol.mat. Io.de imol. & Alex.in.l.ex facto.§.ex facto.ff.ad Trebellianum.

An mortis appellatiõe cõprehẽdatur ciuilis. Prima opinio.

COntra tñ hãc opinionẽ ſunt q̃ multũ mihi obſtare vident̃: primũ videlicet illud qđ habet̃ in.l.ſed ſi alia.§.j.ff.de bonis dãnatorũ. vbi dicit̃ ſolu. matri. de portatiõe mutatis affectionẽ, actio de dote in patrẽ cõſolidat̃, ſicut p mortẽ naturalẽ.l.vnica.§.videam⁹.C.de rei vxo.actio. & tñ q̃ ad dictã actionẽ mors naturalis eſt alteri⁹ eff[illegible]: qa p illã fit incapax, & p mortẽ ciuilẽ nõ, qđ patet: qa ſi dicta mulier deportata fuiſſet ſui iuris, ſibi ſoli cõcedit̃ actio: vt i fine dictæ.l.& ibi no. Bar. Qua ergo rõne mulier ſui iuris dicto caſu capax eſt iſto lidũ dictæ actiõis, ita potuit illa exiſtẽte in pr̃is ptãte inter patrẽ & filiã eſſe cõis. In illo caſu expectare mortem filię añ cõſolidationẽ nõ eẽt fruſtra: cũ pater ꝑmori poſſet, & in filiã cõſolidari: & iſtud põt cõfirmari p.l.quicqꝫ legib⁹.ff.de bo.dã. vbi dicit ſcđm itellectũ Dy.& Bart.
5 † ꝙ publicata dote, & ſolu.mat.ex delicto vxoris nõ lucrat̃ marit⁹ dotẽ ex pacto cõuẽto i caſũ mortis vxoris, qa verè nõ ẽ mortua: ſec⁹ aũt ſi ſolu.matri.ex delicto ei⁹ nõ fuit dos publi.& tñ prĩo caſu mors ciuilis habet effectũ mortis natura.& q̃ fruſtra expectat̃: ex q̃ ſemel ſolutũ ãpli⁹ ſolui nõ põt, nec marit⁹ dotẽ lucrari ſcđm eos.

Secunda opinio.

SEcundò facit cõtra dictã opinionẽ.l.Stati⁹ florus.§. Cornelio felici.ff.de iure fiſci. vbi mors ciuilis quò ad bona ſubiecta fideicõmiſſo eſt eiuſdẽ effectus cuius eſt mors naturalis: qa grauat⁹ eſt ex ea dictis bonis priuatur, & fiſco applicant̃ ac ſi verè mortuus eſſet, & ad hæredem ſuum tranſiuiſſent: & q̃uis Bald.in.l.deo nobis. C. de epiſco.& cleri dicat, ꝙ deportatio nihil inferat in

rat in fideicõmisso,|qa nihil habet cõe cũ eo,infert tñ in causa dilatiõis fideicõmissi quã facit cessare:& ideo cessare deberet dilatio.l.à filia.§.alũno.ff.ad Trebellia.

ITEM etiã ad idẽ facit tex.in.l.ex ea parte.§.i insulã.ff.de verb.obli.vbi nõ minus p mortẽ ciuilẽ desinit esse debitor,& ad aliũ trãsit onus.vt.l.ij.ff.de capitis dimi.&.l.ij.C.ad legẽ iuli.de vi.q̃ per mortẽ naturalem, nec obstat cõmodum lõgioris dilatiõis.in casu dictarũ legũ inest morti naturali:qa ex quo nõ põt operari ad cõmodũ ei⁹, cuius contẽplatiõe fuit apposita:nõ est in cõsideratiõe ad fauorẽ tertij.Et in simili declarãt Sali.& Pau.de ca.in.l.ambiguitatẽ.C.devsufru.p.§.alũno.in.l.à filia.ff.ad Treb.Ad p̃dicta Soci.i cõsi.suo.82.incipien. Circa primũ huius cõsultatiõis articulũ videt multùm instare:sed tñ soluit hæc dubia:ad illũ recurrendũ est.

TErtiò adhuc restat qđ facit contra dictã opinionẽ quã voluit sustinere Soci.in loco hìc antè allega. videlicet tex.in.d.l.Deo nobis. C. de epis.& cleri.nã ibi pfessio & mors ciuilis, nõ operatur effectũ mortis naturalis,ex cui⁹ expectatiõe poterat maius cõmodũ capi:qa mulier pfessa poterat hr̃evsum dotis in casu quo priuat per mortẽ naturalem.& notat per Bart.& alios in aut.si q̃ mulier.C.de sac.san.eccle.Nã eo qa morti naturali inerat maior dilatio, qua expectata monasteriũ tardius cõueniri potuisset,vel hęredes mulieris pfitentis vbi monasteriũ fuisset incapax,ad quos bona dictę mulieris trãseunt,scđm Io.An. & alios in.c.in p̃sentia. de probatio.& Imo.in.l.ij.circa finem.ff.de testa.

NEc obstat q matrimoniũ soluatur,ex quo in prędictis differt à morte naturali : vt est casus in.l.cũ hic stat⁹.§.si.donator.ff.de dona.itervirũ & vxo.declarãdo,vt p gl.& doct.in.l.res vxoris. C. de donatio.nec etiã põt dici qđ.d.l.Deo nobis.loquat in religiõe incapaci:vt sentit Bart.i tracta. Minoricarũ.in fi.& in aut.si q̃ mulier.C.de sac.san.eccle.qa hoc est cõtra illũ text.in §.j.qui venit cõtinuatiuè ad principiũ. Et contra tex.in §.si verò cõstante.aut.de sanctissi.episco.colla.ix.

VNde propter hoc dñsSoci.in.l.gallus.§.& quid si tantũ.ff.de libe.& posthu.voluit ponere aliã opinionẽ.s. quòd aut mors ciuilis causat ex amissione ciuitatis & libertatis, & venit appellati[illegible]ortis.l.ex facto.§.si qs rogatus.ff.ad Trebellia.l.res [illegible]oris.C.de donatio.iter virũ & vxorẽ. aut ex amissiõe ciuitatis tm̃:& tũc secus.d.§.insulã.&.d.§.cornelio felici.nisi ad effectũ qui causat ex amissiõe ciuitatis.l.j.§.fi.ff.de cõtratabul. & in.l.si necesse.§.& si deportat⁹.ff.de bonis liberto.sed hæc distinctio nõ est tuta,cũ videat cõtra tex.in.l.qncq legib⁹.ff.de bonis dãnatorũ.& cõtra.l.cũ hic status.§.si donator.ff.de dona.iter virũ & vxorẽ.in qb⁹ legib⁹ ciuitas amittit & libertas:& tñ non habet p mortuo,& cõtra tex. d.l.actiõe.§.publi.ff.p socio.vbi sola amissio ciuitatis habet pro morte etiã quò ad effectũ nõ causatũ ex amissione ciuitatis:& sic in vtroq mẽbro hæc distinctio vacillat:ppterea nõ videt dicta opinio tuta.

Tertia opinio.

ALię in hac materia reperiuntur opiniones,& maxime Petri de bella pertica in.d.l. Deo nobis. sed recidit in idem cum prima:& sic sunt iam tres opiniones in hac materia.

Opinio quarta.

QVarta fuit opinio glo.in verbo,nõ morte.in.c.susceptũ.de rescrip.in.vj.&in.c.placuit.le.ij.xvj.q.j. scilicet q appellatiõe mortis in dubio intelligit de morte naturali, nõ aũt ciuili nisi in casib⁹ à iure expressis:& ita tenet Bar.in.l.ex ea pte.§.i insulã.ff.de verb.obli.& Alex.cõsi.ij.in.j. &. ix.col.in.j.vol.do.me⁹ Ias.in.l.gall⁹.§.& qd si tm̃.in.ij.col. ff.de lib.& posthu & in.l.furiosum.i pe.col. C. q testa.facere possunt.& in l.j.in.j.&.ij.col.C.de hæredi.instituen.& multi tenuerũt hãc opinionẽ:sed reprobat per Aret.in.d.§.in insulã.

Opinio quinta.

QVinta fuit opinio Panor.c.cũ sis.extrà de cõuersio.cõiugat.vbi dicit qđ aut verba proferunt ab homine:& tunc intelligit de naturali, maximè si sint plata conditionaliter.Bald.consi.cxlvj.in.iiij. parte. aut pferuntur à lege:& tunc potest comprehẽdi mors ciuilis:sed ista opino per eũ ibi reprobatur.

Opinio sexta.

SExtã opinionẽ posuit dñs Ant.de butrio.in.d.c.cũ sis.s.q aut verba pferunt in materia stricta,& tunc appellatiõe mortis intelligit de naturali:& ideo in hoc statuto nr̃o cũ strictè debeat itelligi,itelligeret tm̃ de naturali.aut i larga materia.& tũc aut proferunt ab hoĩe: & tũc idẽ,aut à lege,& tũc etiã cõprehẽderetur mors ciuilis:sed istã opinionẽ reprobat ibi Panormitanus.

☞ ADDITIO. Aduerte ad id qđ dicit Hippolytus de Marsilijs in sua practica causarũ criminaliũ.i verbo,opportune.nu.48.49.&.50. vbi dicit qđ vbi verba possunt verificari tã i morte ciuili q̃ naturali,in dubio intelligunt de naturali,& magis in statutis,in qb⁹ verba accipiuntur propriè. *

DOmi.Iacobinus de sanct. Georgio.in.l.si decesserit.ff.q.satisda.cogã.dicit q qñ mors ciuilis & naturalis tẽdũt ad eundẽ effectũ,qđ æquiparant.& ita dicit tex.ibi debere intelligi.qm̃ sicut impossibile est fideiussori p̃sentare hoiem mortuũ, ita etiã sibi ĩpossibile reputat præsentare hoiem mortuũ ciuiliter.s.deportatũ.ideo etiã i statuto dicẽte,q quãdiu superest mascul⁹ filia dotata nõ succedit:qđ sicut mortuo masculo filia dotata succedit,ita etiã filio igresso religionẽ & sic mortuo ciuiliter:ita dicit i.l.si auus tuus.colũ.j. C.de liberis p̃teritis.& hoc qa operantur eũdem effectũ.de quo plenè infrà discussi in ti.(des successions) .§.si.sup text.illo (coustume du royaulme)ad quẽ recurre pro materia.

7 QVid dicendũ in tãta varietate ? dic primò antèq̃ ponã i hac mr̃ia qđ p̃supponẽdũ est † q triplex est mors ciuilis:pria respectu pœnalitatis:vt deportatio.qdã ẽ mors ciuilis causalis:vt ẽ seruit⁹ cũ qs s.capit ab hostib⁹: qdã mors ciuilis meritoria,vt cũ qs ingredit monasteriũ:& hoc dicit Bal.l.j.ff.de testa.

Mors ciuilis triplex.

SIc ergo pro cõclusiõe oim supradictorũ dicẽdũ est, scilicet q qñq casus importãs mortẽ ciuilẽ primò pducit effectũ de quo agit,etiã si nõ veniat appellatione mortis:& tũc sub dispositiõe de morte loquẽte comprehẽderet mors ciuilis.in.l.j.ff. de cõtrata.& in.d.§.& qd si tm̃.q̃uis eñ nepos iustis casib⁹ subintret locũ filij deportati,ea rõne qa esset mortu⁹ ciuiliter:alia tñ rõne qa filius deportat⁹ desijsset esse in potestate.§.pari ratiõe.instit.qb⁹ modis ius patriæ pote solui.& ideo primum locũ occupauit.Sic etiã posset dici i casu nostro: nã licet vxor non habeat dohariũ eius mariti, eò quia mortuus ciuiliter:sed eò qa si per mortẽ talẽ sint ei bona ablata,& ampli⁹ nõ sunt i ei⁹ dominio:puta aut qa intrauit religionẽ fratrũ minorũ, aut qa bannit⁹,& bona ei⁹ cõfiscata:nunqd hoc casu mulier debeat hr̃e dohariũ in dictis bonis:certè in hoc nõ video dubiũ:cum enim dos mulieris nõ cõfiscatur bonis mariti confiscatis,& ideo & dohariũ confiscari non debet : nisi post

Conclusio prędictorum.

mortẽ vxoris:q̃ casu vsufruct⁹ existẽs penes vxorẽ cõ-
solideť cũ ꝓprietate:& trãsit ad fiscũ:& in hoc casu tm̃
operať mors ciuilis q̃tũ naturalis:& frustra eẽt ampli⁹
Assignale mulieris. expectare naturalem.Et ita dixi ĩ casu emergẽti de assi-
gnali mulieris:ꝙ bannito marito mulier debeat vti &
gaudere assignali:q̃a nõ amplius marit⁹ sustinet onera
mr̃imonij,iõ est loc⁹ repetitiõi dotis.ꝑ tex.ĩ.l.sed si alia.
§.j.ff.de bonis dãna.& per.l.iiij.C.de repudijs.ꝑ Bald.
cõsi.ccclxxxviij.in.j.pte : & ita dixi ꝓ domicella Perne-
ta vxore Guilielmi des brosses,qui fuerat bannitus.

☞ADDITIO. An bãnit⁹ habeať pro mortuo, vide Hippolytũ de Marsilijs in
sua practica causarũ criminalium.in verbo,aggredior.
nũe.lxxxviij.Et etiã an foriudicat⁹ habeť pro mortuo,
vide Matthæũ de Afflictis in constitutiõe regni Siciliæ,
quæ incipit,pœnam eorum.in.x. notabili.& ibi etiam
qđ qui potest impunè occidi,habeť pro mortuo. *

ET sic etiã facit sicut dicimus in casu.l.si necem.§.si
deportatus.ff.de bonis liber.nã q̃uis patron⁹ de-
portatus à successiõe liberti non excludereť,quia mor-
tuus priuareť,tamẽ quia quæ sunt iuris ciuilis:sicut est
ius adeundi amisit:vt ꝑ Bar.& doc.in rub.ff.de acquir.
hære.& in.d.l.actiõe.§.publicatione.ff.pro socio.qm̃ &
si in casu illo nõ diceretur societas morte finita, saltem
alienatione omnium bonorũ socij deportati diceretur
extincta.vt in.§.j.eadẽ.l.& in.§.item si quis.institu.pro
socio.& isto casu intelligi põt dicta.l.sed si alia.in princ.
& in.§.j.quia licet maritus nõ lucretur dotem ex morte
de qua in pacto,cõsequeretur ex diuortio contingente
culpa vxoris.l.lucius.ff.solu.matrimo.&.l.consensu.C.
de repudijs.& tangitur per gl.d.l.quinqꝫ legibus.

ITEM etiã quãtũcunqꝫ nõ diceretur actio cõsolida-
ta in patrẽ morte filiæ:vt loquiť.d.l.§.j.diceret in to-
tũ ei acquisita, ex hoc q̃a culpa sua filia desijt esse ĩ po-
testate patris, sine q̃ cõione esse nõ potest.l.ij.§.qđ si in
patris.ff.solu. matri. & q̃uis alias in filia q̃ sit sui iuris
actio cõsolideť. d.§.videamus. hoc tñ locum nõ habet
qñ sua culpa hoc contingit:quia patri nocere nõ debet
d.§.qđ si ĩ patris.ver.itẽ si volũtate:& ibi,per Doc.Sic
etiã procedit textus in casu ecõuerso in.l.insulã.in prin.
eo.tit.q̃a dato ꝙ morte pr̃is deportati nõ diceret actio
in filiã consolidata : eò tñ quia sui iuris facta esset facto
patris sibi soli actio cõpeteret.d.§.videam⁹.sic hoc casu
tm̃ operatur mors ciuilis q̃tũ naturalis.& huius cõclu-
Ratio cõclusionis. sionis ratio est manifesta:q̃a dictis casib⁹ fit tantùmva-
riatio in qualitate:q̃ nõ curatur.vt est casus.l.ꝓhibere.
in princi.qđ vi aut clam.& clarius declarat Bar.in.l.de
pupillo.§.j.ff.de noui operis nũtia.secus si fuerit varia-
tio in substantia : nam in hoc casu eiusdem substantiæ
sunt mors ciuilis & naturalis,& eiusdem effectus.

QVandoqꝫ verò & secundò dictus euẽtus impor-
tans mortẽ ciuilem nõ potest effectũ de quo q̃ri-
tur ꝓducere.nisi tãq̃ casus mortis:de qua in
dispositiõe, & tũc aut ex expectatiõe mortis naturalis
potest idẽ effect⁹ causari,aut expectata morte naturali
vitiareť dispositio:primo casu aut q̃s fit incapax de iu-
re ciuili tm̃, aut omni iure.s.tã ciuili q̃ iuregentiũ : qm̃
primo modo fit incapax,si.s.contingat ex aduersa for-
tuna dict⁹ euẽtus,non cõprehenditur appellatiõe mor-
tis:siue sit eiusdẽ effect⁹, siue nõ:sed naturalis mors ex-
pectať.d.§. in insulã.d.§. hæreditatẽ.&.d.§. cornelio fe-
lici.&.l.res vxoris.in fi.C.de dona.inter vi.& vxorẽ.&
l.sed si mors.ff.de dona.inter virũ & vxorem.&.l.inter-
cidit.in princi.ff.de condi.& demon.tum quia de casu
aduerso non præsumitur cogitatũ:tum per ea quæ sta-
tim dicentur in sequenti casu.

SI verò id contingat sine tristi aduẽtu:& tũc qui non
habet effectũ mortis naturalis per oĩa quò ad id de
quo q̃ritur:& tunc idẽ,d.auť.si mulier.q̃ loquitur in re-
ligiõe capaci ĩ qua potuit ꝓfessus bonis suis vti in cõi:
vt voluit Bar.& alij.in.d.auť.si q̃ mulier.faciunt not.in
auť.ingressi.C.de sac.san.eccle.& in auť.idẽqꝫ.C.de bo-
nis q̃ liberis.& in.d.c.in p̃sentia.de ꝓbatio.vbi diciť ꝙ
ex ꝓfessione religiõis capacis non priuareť quis statim
vsufructu,sicut morte naturali priuareť.& rõ est,q̃a cũ
possit actus post mortẽ ciuilẽ adhuc stare in suspẽso:&
à vera morte effectũ sumere,nõ est in dubio recedendũ
à ꝓprietate verborũ.l.nõ aliter.in prin.ff.de lega.iij.vbi
aũt mors ciuilis ꝑ oĩa habet effectũ mortis naturalis, si
mr̃ia ẽ odiosa:tũc idẽ argu.l.cũ q̃dã.ff.de libe.& posth.
si verò est fauorabilis,tũc euẽtus cõcludetur sub cõme-
moratione mortis.arg.c.cũ dilecti.extrà de dona.

SI verò efficiať incapax & iure ciuili & gẽtiũ,qđ cõ-
tingit ex amissiõe ciuitatis & libertatis,vel bãniať,
& bona ei⁹ confiscantur, tũc statim habetur pro mor-
tuo.arg.d.l.intercidit.in fi.ff.de condi.& demonstra.

SEcundò verò casu prĩcipali qñ expectata morte na-
turali vitiareť dispositio:& tũc aut habet per om̃ia
effectum mortis naturalis:& tũc dispositio loquens de
morte verificať.d.l.res vxoris.in princ.& si bene aduer
tatur ad illã.l.apponit manũ ad solutionẽ q̃stionis no-
stræ:q̃a vt dicit cũ glo.si ꝑ mortẽ ciuilem matrimoniũ
dissoluať,vt est cũ intrauerit marit⁹ religionẽ, tunc illa
ciuilis mors habeť pro naturali in casu nostro:cũ verò
deportatio & bannũ non dissoluant matrimoniũ, vt
dicit tex.d.l.res vxoris.tũc mors ciuilis in hoc casu non
erit sufficiẽs ad transferendũ ius doharij in vxorem:cũ
em̃.in casu deportatiõis & banni non sit solutũ, si tunc
donatio facta ꝑ maritum vxori confirmeť, frustra ex-
pectareť mors donãtis per mortẽ cuius, ita demũ con-
firmatur si tp̃e mortis donans sit marit⁹, & sic diuerso
tp̃e mortis fuerit illa q̃litas : nõ ergo ex quo in casu nr̃o
semꝑ est maritus vsqꝫ ad tẽpus mortis naturalis, ideo
semꝑ eo q̃a durat matrimonium nõ habebit vxor ius
doharij.¶Facit ad id tex.in.l.si q̃s sic stipuleť.versi.pla-
nè.iuncta gl.fi.ff.solu.matri.vbi ꝓbatur scđm Pau.de
ca.& alios ꝙ stipulatio de dote reddẽda ꝑ mortẽ vxo-
ris cõmittiť soluto matri.deportatiõe, vel alia seruitute
vxoris:hoc aũt euenit,q̃a si tp̃e soluti matrimonij ꝑ di-
ctam mortẽ ciuilẽ non cõmitteť stipulatio, non posset
cõmitti etiã per mortẽ naturalem:q̃a non diceretur tũc
matrimoniũ prius solutũ solui mortevxoris:sicut actũ
8 est in stipulatiõe,& ratio hui⁹ dicti est, †q̃a vt act⁹ non
pereat,recedendũ est à ꝓprietate verborũ.l.quoties.ff.
de verbo. obli.notať in.l.veteribus.ff.de pac.stat.ergo
9 conclusio,†ꝙ pactũ de lucranda dote seu ali⁹ actus qui Conclusio.
cõfirmari debet in morte verificať in morte ciuili,sicut
naturali:vt dictũ est,quando aliàs actus periret.

LImitatur trib⁹ modis.primo ꝓpter immanitatem
criminis:puta pactũ est inter virũ & vxorẽ de do-
te lucrãda in euentũ mortis vxoris.vxor cõmisit graue
delictũ ꝓpter qđ ẽt posset ferri sñia post mortẽ:tũc nõ
lucrabiť maritus dotẽ, immò ꝑueniet ad fiscũ:ita etiã
quòd pactũ informabitur.l.cũ hic status.§.si maritus.
le.ij.ff.

le.ij.ff.de dona.inter vi.& vxo.Bal.in.l.post cõtractũ.in iij.col.versi.& p̃dicta vera i cõtractib⁹.ff.de dona.i casu nr̃o pone ꝙ marit⁹ cõmiserit tale crimẽ,ex q̃ post mortẽ possit cõdẽnari,& fuerit deportat⁹& bãnit⁹:& bona ei⁹ publicata pricipi:nũqd vxor accipiat dohariũ? Videt,p hãc decisio.qđ nõ,mihi tñ videt ẽe cõtra tex.nr̃æ cõsuetudinis:qa ex q̃ iste vsufruct⁹ est destinatus vxori,videtur ꝙ per delictũ viri non possit priuari vxor.

De donatione causa mortis. 10 QVid†aũt in donatiõe causa mortis vtrũ cõfirmetur per mortẽ ciuilẽ:vide in.l.si aliquis.C.de dona.causa mor.& p Bart.in.d.l.post cõtractũ.& est secũda limitatio quã cõprobat Carolus ruynus in sua repetitiõe.d.§.& quid si tm̃.quã sub eo audiui.

FAllit tertiò dicta conclusio vbi de morte ciuili specialiter fuit prouisum,qa sub gñali dispositione loquentis de morte,nõ veniet mors ciuilis:sup qua reperiet ,uisum specialiter. Casus est qui propriè hoc mõ loquit in.d.c.susceptũ.de rescriptis.in.vj.& in simili cõsiderat Bar.in.l.hoc iure.ff.de solutio.in scd'a respõsione data ad.l.nõ solùm.ff.solu.matri.& per Alexã.ibi.

AVt nunc sum⁹ in casu,in q̃ expectata morte naturali post ciuilẽ,non põt dispositio esse valida:dicta mors ciuilis nõ haberet effectũ naturalis per oĩa:& tũc aut dicta morsciuilis causat ex aduersa fortuna,aut ex ,ꝑspera:si aduersa fortuna,tunc actus p mortẽ ciuilẽ infirmatur.d.l.cũ hic status.§.si donator.ff.de dona.inter virũ & vxo.gl.ibi distinguit,ꝙ aut fit seru⁹ dñi hominis priuati:& tũc ita debet intelligi.§.si donator.aut fit seru⁹ pœnæ,& tũc secus.d.l.res.C. de dona.iter vi.& vxo.sed q̃re secus,gl.& doc.declarẽt dicta.l.res vxoris.

AVt verò dicta mors ciuilis ,uenit ex ,ꝑspera fortuna:& tũc æquiparatur morti naturali.d.l.Deo nobis.& in.d.§.si vero cõstãte.in aut.de sanctis.epis.Nã vt suprà dictũ est, mors ciuilis habet effectũ naturalis:& postꝙ nõ põt dispositio morte naturali effectũ hr̃e:qa cũ pactũ de lucranda dote sit cõceptũ in euẽtũ mortis vxoris,oportet ꝙ tpe mortis sit vxor.argu.l.in delictis.§.si extrane⁹.ff.de noxa.& meli⁹ ꝓbatur in.l.ij.ff.de auro & argen.lega.declarãdo, vt p Bar.in.l.ex facto.in prin.ff.devulga.& pupil.sub.& in.l.si vxor.§.si qs vxorẽ.etiã ibi no.Bar.ff.de adul. qđ esse nõ põt in casu.d.l. Deo nobis.cũ p professionẽ p̃cedentẽ semel fuerit solu.matri.& vxor desierit: & tñ verbũ mors de q̃ in dicto pacto verificat p professionẽ vxoris:rõ diuersitatis est:qa in p̃cedenti casu cessat ,uisio hoĩs, qđ casu aduerso cogitasse nõ p̃sumit.&.l.extẽsio ex quo nõ habet p oĩa effectũ mortis naturalis. Et cõsequenter in casu omisso est diuersa rõ:sed in casu supradicto,saltẽ propter largã verborũ significa.dicitur per partẽ de casu mortis ciuilis ,uenieñtis sine tristi euẽtu i genere cogitasse.l.q iure militari.ff.de testa.mili.& de ei⁹ mẽte fuisse,vt sub casu mortis cõprehendant:eo casu q̃ aliter vitiaret dispositio:qa in dubio qs non p̃sumitur velle facere actũ nugatorium,sed validũ,l.quoties.ff.de verbo.obliga.

SED prædicta ,cedunt qñ dicit post mortẽ:sed an id qñ dicitur post decessum:prout i casu nostræ cõsuetudinis,vbi dicit (apres le trespas) dic ꝙ hoc verbũ decesserit,verificat qñ quis itrat religionẽ incapacẽ, vt hic antè dictũ est de morte.Bar.in.l.cũ pater.§.hæreditatẽ.j.ff.de leg.ij.& in.l.Stati⁹ florus.§.cornelio felici.ff.de iu.fisci.Alex.plenè cõsi.xiij.in.iij.volu.vbi dicit istã

Decesse tit verbum. 11 esse cõmunẽ.¶Aduerte,†qacõsuetudo nostra parificat verbũ(deces)& verbũ (trespas.) vt constat in.§.j.ẽ.(des fiedz.)vbi posito verbo (deces) postmodũ dicit (ledict trespas)volẽs iferre ꝙ tm̃ sit verbũ(trespas)q̃tũ(deces,) & ,pterea sicut idẽ dicẽdũ est de verbo(deces)ac si diceret(mort)idẽ erit deverbo(trespas:)& istud posset ꝓbari multis rõnib⁹:sed nõ est opus,,pter parificationẽ factã à consuetudine. cogita. ¶Et etiã vide de dubio, an vxor post bãnum ꝑpetuũ mariti debeat habere dohariũ,& alia iura nuptialia,& an possit& debeat illum sequi & ex suo alimẽtari. Et an debeat reuelare maritũ rebellẽ,vide p Matthæũ de Afflictis in cõstitutione regni Siciliæ,quæ incipit,pœna carere.in.v.notabili. *

Decesset trepas, idem importans.

ET ad prædicta vide do.meum Carolũ ruynum in d.§.& quid si tm̃.in.j.ij.iij.iiij.v.&.vj.colum.

12 SED pone†ꝙ marit⁹ nõ est mortu⁹ certitudinariè, sed stetit absens longo tpe, & reputat mortuus:an possit mulier hr̃e vsumfructũ:dic ꝙ sic:qa iste vsusfructus reperit in casu restitutiõis dotis.Quæquidem dos põt illo casu restitui:cũvir nõ sustineat onera matrimonij.l.vbi adhuc.C.de iure doti.& p hãc rõnẽ põt decidi q̃stio suprà facta.& vide ad istud ,ꝓpositũ illud qđ dicit Bal.cõsi.388.in.j.pte vbi etiã ponit de muliere†quæ 13 iusto errore ducta ,pter absentiã mariti nupsit alteri:vbi dicit ꝙ licet matrimoniũ nõ teneat, tñ excusatur à crimine adulterij.ff.de adul.l.miles.§.penul.

ADDITIO. Vide alios casus in qb⁹ quis excusat ab adulterio p Mattheum de Afflictis in cõstitutiõe regni Siciliæ,q̃ incipit,qui coram se spectante.in.iij.lib. * ¶Sed qa dicitur (apres le trespas.)dic hoc esse verũ in dohario:sed pro dote:etiã in vita potest possidere bona mariti.vt dicit Bald.in.l.cum tibi.C.qui potiores in pignore habeantur.

In textu ibi

Sur la moytie des heritaiges.

1 INtellige†dũmodo nõ sint feudalia.tex.c.j. de inuesti.de re.alie.fac.sed dic ꝙ idẽ i feudalibus per ea quę suprà dixi in tit.de feudis.i.§.(en choses feodales.)vbi dixi ꝙ feuda sunt redacta ad istar allodialiũ:& vtrũ istud intelligit etiã si vxor nõ soluerit dotem,& nihil habuerit maritus de dote.cogita ex his quę obijci possunt ex allegatis per do.meum Ias.in.§.fuerat.in.xxiij.col.insti.de actio.& q̃ antè eodem titu.§.ij.glos.(mariee)& glo.(& acquestz)versi.limita secundò.

Quid de feudis.

2 SED q̃ro,†pone ꝙ ratione alicui⁹ terræ antiquę maritus habeat ius patronatus in aliq̃ ecclesia:an pro 3 dimidia parte istud ius patronat⁹.s.ius p̃sentandi,†qđ est fructus iuris patronat⁹. gl.fi.in.c.cũ Bertoldus.de re iu.Imo.in.c.cõsultationib⁹.de iure patro.immò etiã industrialis:vt dicit Paul.de citadinis in tracta.de iure patro.i.vj.parte.arti.iij.q.xxviij.tale ius trãseat ad talẽ relictam,q̃ est doharia & vsufructuaria i medietate ãtiquorũ hæreditagiorũ ,ꝓ media pte:videret ꝙ non:†qa ius 4 patronat⁹ est indiuisibile,& qd indiuiduũ:vt est tex.in c.j.extrà de iure pat.Hinc dicit Bal.in.l.familiæ. C. cõia vtriusꝗ iudi.ꝙ cũ ius patronat⁹ cõpetat insolidũ, non 5 venit in diuisiõe:& rõ est scd'm gl.& doct.†qa ius pronatus est qd incorpale:sed incorporalia diuidi nõ pñt. l.j.§.vsufruct⁹.ff.ad leg.Falci.l.cornelia pia.ff.de iu.pat. idẽ Bal.& Barb.c.quãto.extrà de iu.& istud exẽplificãt Panor.& doc.in.d.c.j.de iur.pat.Cũ ergo huic dohariæ & vsufructuariæ nõ possit competere nisi media pars:

Quid in iure pronatus.

Ius pronat⁹ indiuisibile.

Ius patroant⁹ quid incorporale.

videt (ne diuidat) & nihil eidē cōpetere possit rōne di- cti dohariȷ:qn aūt esset vsufructuaria in totū,adhuc est aliud dicendū scd'm aliquos:vt not.p Soci in.l.Titia.§. Titia.in repeti.ff.de le.ij.in.xxxix.q.& vide Rochum de curte i tract.de iu.patro.i ver.Ipse vel is a q̄ causam ha- buit in.xxviij.q.vbi tāgit,an cū vniuersitate in dote da ta trāseat iuspatronat⁹:ita q̄ p̄sentatio spectet ad mari- tū,vel ad vxorē:& nota.ibi dicta q̄ nolo transportare.

☞ ADDITIO. Qd' p̄sentare possit tenet Mat- theus de Afflictis in constitu.re- gni Siciliæ,q̄ incipit,licētiā.in.ij.q.primi notabi.in.iij.li- bro.& ibi ponit decē q̄stiōes ad hāc materiā dohariȷ.Et ibi qd sit istud dohariū,& qd' ius habeat i illo dohario cōstituto cōstāte matrimonio.Et aduerte qd' id,qd' vo cat cōstitutū apud eos,vocat apud nos diuisum, & in multis locis Galliȩ vocat p̄fixū,& i aliȷs cōuētū.Et etiā vide eundē Matthæū in cōstitutiōe q̄ incipit,mulier q̄ dotariū.vbi ponit alias.xj.q̄stiones in materia dotariȷ, quæ nō transporto,cum sit in impressione. *

Quid de iocalib⁹ & baguis? 6 QVia videm⁹ hic† q̄ mulier lucrat sup antiqs hæ- reditagiȷs mariti vsumfructū in medietate mor- tuo marito,q̄ro nunquid etiā lucret iocalia, baguas & vestes:vide Bar.i.l.j.§.nec castrēse.ff.de col. bono.Bal.plenè in.l.cū te.C.de do.añ nup.& p Alexā. de imo.i.l.i his reb⁹.§.seruis.ff.sol.matri.ex qb⁹ dic qd' aut vestes sunt q̄tidianæ & necessariæ:& tūc sunt vxo- ris.l.vtrū.ff.de do.iter vi.& vxo.facit.l.si id qd'.§.ij.ver. nō ita amare.&.l.ex annuo.i princi.ff.eodē titu.& dicit Bar.in.d.§.seruis.q̄ de hoc pluries cōsuluit.& vide cōsi. suū.incip.fili⁹ patri.i medio illi⁹ cōsi.vide Alexā.consi. suo.xliȷ.in.vj.col.i.j.volu.& in cōsi.xliȷ.inci.i causa & li- te vertēte.in.v.vol.Aut sunt p̄tiosȩ & festiuȩ:& tūc mu lier nō lucrat,sed tenet restituere hæredib⁹ mariti.arg. l.si ex certo.§.si vt certū.ff.cōmo.& ibi Bart.& in.l.si vt mortis.§.fin.ff.de dona.iter virū & vxo.cū aliȷs all'.per Alex.ibi.cui adde Alexā.cōsi.33.in pen.col.in.iiij.volu. ¶Vide q̄ dixi.ī.tit.(Des mainmortes).§ xij.in glo.(si se separēt.)& de his iocalib⁹,baguis,& vestib⁹,vide Boe- riū in cōsuetu.septenæ Bituriceñ.titu.de cōsuetu.matri. §.iiij.in gl.j.Lucas tñ de p̄na in.l.ix.C.de inco.lib.x.te- net q̄ mulier lucrat talia iocalia, baguas, & vestes:all'. plures rōnes.vbi etiā tenet q̄ marit⁹ tenet ornare vxo- rem suam ornamētis, vestib⁹, & baguis.Et aduerte† q̄

Priuilegia mulieribus Romanis concessa. 7 Veturia Romana ipetrauit à senatusconsulto Romano priuilegia multa mulierib⁹:& iter alia; q̄ eis liceret vti auro,& purpurea veste,aureisq̄ fibulis,& armilis, qd' vsq; ad hec tp̄a bene obseruatū fuit cū reperiat multas plus hr̄e in iocalib⁹,q̄ sit i residuo æstimatiōis bonorū mariti.honor etiā illis est adhibēdus in assurgēdo,& in via eis cedendo:vt refert Iacob. Phillippus Bergomeñ. in suo supplemento chronicarum.li.v.folio.lxxvij.

8 ET aduerte† q̄ tales vestes p̄tiosæ & ornamēta p̄tio- sa nō veniūt in legato ornamētorū.p Bart.in.l.q̄- uis.ff.de au.& arg.lega.vel q̄ p̄hibitæ sūt portari p sta- tutū:qd' tñ limita & itellige,vt p Soci.cōsi.suo.x.in.j.& ij.col.in.j.vol.vbi ponit† nūqd collaria plis munita ve-

Collaria quid & vnde. 9 niāt in legato oim ornamētorū:& dicit collaria in vul- gari mō(chaine gallice.)q̄ dicit collaria apud Italos eò q̄ collo iponit:& illud cōsiliū nō est bonū,p̄pter mul-

Stultorū infinitus numer⁹. tos fatuos maritos, & i numero ifinito, q̄ vxorib⁹ do- nant oēs baguas quas appetūt:q̄a mulieres dicūt illas debere lucrari p̄pter cōsuetudinē patriȩ,aut saltē p̄pter infinitos cōtract⁹,i qb⁹ cōtrahūt,q̄ mulieres post mor- tē mariti habebūt baguas, earū vestes,& alia eisdē ne- cessaria,& ad vsū earū p̄cipua,& q̄ debeāt lucrari vna

Mulieres baguatæ. cū dohario.Et aliqn sūt mulieres q̄ ita sunt baguatæ & ornatȩ vestib⁹ & ornamētis,qd' nihil aut parū remanet hȩredib⁹ ære alieno soluto,in q̄ debēt aduertere mariti.

AD prædictā materiā adde distinctionē quā facit Ang.de Perusio in cōsi.suo.134.inci.qdā nomine Mathone de tuderto.Pe.de anch.cōsi.181.inci.in p̄dicto dubio.Ant.de bu.consi.suo.38.inci.Iesu Christi matris. Bal.& Feli.in.c.iurauit.de p̄ba.Lud.roma.in cōsi.146. ☞incipi.ista q̄stio licet vulgaris. ¶Et in cōsi.172.ibi quò ad vltimū.in.ij.col. * ¶Et vide decisio. capellæ Tho-

10 losanæ.337.&†ibi vide qd de viro,nunqd lucret oia io- calia p mortem vxoris,vbi distinguit.& Ang.cōsi.339.

Quid de strenis. 11 qd' inci.Nicolet⁹ de Carthagine.†& ibi vide qd de do- nationib⁹ seu strenis,q̄ dantur à parentibus mariti die nuptiarū:vt est in Burgūdia.& vide etiā dominū meū Iason.l.sed si plures.§.ad substitutos.in.iij.col.ff.de vul. & pupil.& Signore.de homodeis.in cōsi.49.& Angel. de are.in.§.fuerat.in.22.colū.versic.erit.institu.de actio. ☞Pau.de castro cōsi.427. ¶Dicit tñ decisio Tholosana. 336.quòd mulier nō lucratur p̄ciosas, sed tantū quoti- dianas:apud nos tñ p̄pter verba cōtractus, quæ vt cō- muniter loquunt,aut indefinitè,aut generaliter lucran- tur omnes vestes,si ita fuerit cōuentum in cōtractu ma trimoniȷ,aliàs veniunt in diuisione. *

De veste lugubri. 12 ET quia dictū ē† q̄ vxor mortuo marito debet hr̄e vestes,q̄ro nunqd debeat vestiri vestib⁹ lugubri- bus & velis expēsis hæredū viri? Dic q̄ sic:si de hoc est cōsuetudo talis i patria. Bal.Ang. & Pau.de ca.in.l.de- creto.C.ex qui.cau.infa.irroga.decisio. capellæ Tholo- sanæ.337.ē.all'.& Guido pape.q.226.versi. qd' idē dicen dū.Et ista cōsuetudo est i ciuitatib⁹ & villis:sed in p̄diȷs seu locis rusticis,& inter rusticos est cōsuetudo q̄rundā in Frācia, q̄ vxor habeat vnā vestē de meliorib⁹ defun cti p sua veste funebri seu lugubri:scd'm Albe.de rosa- te in.ij.p̄te statu.q.207.post prin.p tex.in.l.vestimētū.ff. de au.& argē.lega.Itē quia dictū est q̄ debet hr̄e vestes,

13 †vtrū debeat hr̄e vestē scissam nōdū sutā, existentē pe- nes sartorē.Bar.& Dy.in.l.&.si nō sunt.§.infecti.&.§.fi. & in.l.vestimētū.ff. de au.& argē.leg.p illos text.& ita dicit & tenet do.me⁹ Ias.in.l.cętera.§.sed & si parauerit. in fi.ff.de leg.j.Bar.in.l.in legatis.C.de leg.do.And.bar ba.in cōsi.suo.xx.incip. p̄clarè dicit dn̄ica veritas.in.ij. &.iij.col.in.ij.vol.& idē cōsi.suo.57.incip.p̄claræ scribit j.Regū.i.vij.&.viij.col. vbi dicit p tex.in.d.l.vestimētū

14 †q̄ ex q̄ testator legat argētum factū,venit argentū in- ceptū fieri,cū inceptū fieri habeat p facto.sic ex hoc in-

Casus facti. 15 fert†qd' ex q̄ quis nō p̄ōt obtinere plura bn̄ficia,& per adeptionē tertiȷ priuat oib⁹ p extrauagan.execrabilis. de p̄ben.& digni.qd' tñ si qs cōstituerit p̄curatorē ad resignandū primū,p̄ōt obtinere secūdū,cū iā inceperit à se abdicare primū.Et p hoc cōsiliū dixi i specie,q̄ dn̄s Simō iehānete,capellanus reuerēdissimi in Christo pa- tris dn̄i archiep̄i. Senonen. & abbas sancti Martini He- dueñ.qui duo bn̄ficia cū dispēsatione obtinebat,q̄ ex quo añ adeptionē tertiȷ cōstituerat p̄curatorē ad resi- gnandū vnū, q̄ talis acceptatio facta p eū erat valida: nec debebat priuari bn̄ficiȷs,cū satis diceret renūtiasse, p decisiōe cui⁹ quæst. facit multū singulare dictū cōsi. Barba.suprà all'.sed nō teneo pro firmo:q̄a veritas est in con-

in contrarium:& fuit iudicatũ cõtrarium.non insisto.

16 ET vide de hac.q.decisio. capellæ Tholosanæ.q.388.†vbi dicit idẽ esse in cõsuetudine,q̃ curati & rectores debeant hr̃e vestẽ sui parochiani:vt est in eccl'ia cathedrali Hedueñ.vbi vicari⁹ debet hr̃e secũdã meliorẽ vestẽ canonici morientis:& intellige vestẽ scissã & nõdũ sutã existẽtẽ penes sartorẽ:p iura.s.all'.& mouet Cy.q. p̃dictã in.d.l.&si nõ sunt.§.qd ergo.& in.d.l.vestimẽtũ. ¶De hac cõsuetudine,vide etiã Boerium in cõsuetudi. septenæ Bituriceñ.tit.de cõsuetu.matrimonij.§.iiij.

17 SED nunquid hæc cõsuetudo valeat, †vt est etiã ꝙ curati habeant lectũ mobiliũ,& archip̃sbyteri lectũ curatorũ morantiũ in archipresbyteratu: vel ꝙ curati certũ quid accipiant,& leuẽt sup suis parochianis ꝓ iure sepeliẽdi,vel ꝓ mortuarijs,vel pro bñdictionib⁹ nubentiũ: videt̃ ꝙ sic,cũ sit laudabilis p.c.ad apostolicã. extrà de simo.& in.c.suã.eo.ti.p Abba.& Feli.vbiq̃.& p Feli.c.veniens.l.j.extrà de testi.& Feli.vbiq̃. notabile dictũ dñi Hippolyti de Marsilijs Bonoñ.sing.suo.192. inci.diuturna p̃statio.& cõsuluit Roma.cõsi.344.multũ notabiliter pro ecclesia,et in fauorẽ curatorũ:q̃ tenẽdus est in hac materia cũ alijs supradictis.et illũ alle.do.me⁹ Ias.in.l.de q̃b⁹. in.xviij.col.ver.etiã valeat consuetudo. ff.de leg.Pau.de ca.tñ qui semper est periculosus in suis cõsilijs in foro cõscientiæ,videt̃ cõsuluisse contrarium. Et aduerte ad ea quę dicit in cõsi.ccclxij.inci.quidã abbas habẽs parochiam.vel circa quęsitũ primum,in antiquis consilijs,in impressione noua,vbi dicit ꝙ ad essentiam dictę cõsuetudinis laudabilis quinq̃ requiruntur.

Pau.de ca.periculosus in suis cõsilijs in foro cõsciẽtiæ.

18 PRimo†nãq̃ requirit̃ ꝙ parochiani gratis et gratanter soluerint.c.dilectus.ij.in fi.&.c.tua.de simo.&.c. de eulogijs.xviij.dist.& dicit̃ gratis dari,& solui qñ nõ petũtur:vñ dicit Seneca.nõ satis gratis accepit munus ꝙ petenti donatur.intellige illud qñ in principio datur & soluitur:et postmodũ cùm consuetũ est per longum tẽpus saltẽ per tale cuius initij memoria nõ extat in cõtrariũ.immò etiã possunt cogi parochiani ad soluendũ illud ꝙ consueuerunt.d.c.ad apostolicam,& ibi doc.

Vt gratis. Gratis dari qd.

19 SEcundò reqrit̃ ꝙ parochiani soluerũt spõte & liberaliter:et sic nulla necessitate cogẽte†cũ in necessitatibus nemo liberalis extitit.l.rẽ legatã.ff.de adi. leg. & iõ bñ dicit tex.in.d.c.ad Apostolicã.pia deuotione fideliũ quę debet esse cã principalis & motiua soluẽdi: & non necessitas.intellige vt dixi in prin.scilicet ꝙ deuotio fidelium debet esse cã inducendi consuetudinem laudabilem:quæ præsumi debet,nisi appareat de contrario:scilicet ꝙ fuerit pactum in initio,vel contractus ad hoc qui plus noceret curatis,quam prodesset.

Vt sponte. In necessitate nemo liberalis.

HInc et tertio reqrit̃ ꝙ illud qd' soluit fuerit pure et simpl'r oblatũ p parochianos,nulla precedẽte pactione vel pignore.j.q.ij.c. q̃pio.c.tua nos.de simo.et in aut.de san.epis.§.quia vò tale.colla.ix.& sic † curati 20 debent primo ministrare sp̃ualia purè,anteq̃ aliqd tẽporale vel spes de ipso habeat̃ vt.d.c.ad apostolicã.circa fi. in ver.liberè cõferant̃.& ibi Host.q sic dicit.s.vt nec exigat̃ p̃sens pecunia,nec satisdatio,nec fiat pactio, nec teneat sacerdos quasi loco pignoris sacramentũ:& sic loquunt̃ iura q̃ dicunt consuetudinẽ valere in talib⁹ scd'm Host.et Io.and.pactio em̃ facit rẽ suspectã,vt not.l. mulier.ff.ad turpi.et.l.si femina.C.e.et.l.nõ dãna.ff.de infa.

Pure & simpl'r.

☞ADDITIO Dicit tñ Anto.de butrio in.c.cũ M.Ferrarieñ. col.xxxij.versi.venio ad sextũ notabile,de constitu. qd' qñ deducitur in factum qd' erat iam debitum in cõcessione spiritualiũ, nõ dicitur simonia,qd' refert & sequitur Matthæus de Afflictis in cõstitutione regni Siciliæ, quæ incipit,post citationem.in.v.notabili.in.ij.libro. *

NEc etiã debent super hoc p̃stari iuramẽta ante administrationẽ spiritualiũ, qa præsumunt̃ suspecta & simoniaca.c.qa sancta.lxiij. distin.c. Eleutherius. xviij.q.ij.& not.Hosti.in summa.de simo.§.iij.ver.verũtamen:& ita etiã tenent theologi.sanct⁹ Thomas de Aquino & alij,vt satis habet̃ ĩ summa fratris Raymundi.& in Summa cõfessorũ.ti.j.q.18.&. q.xxx.&.xxxiij.

21 & dicit Hostiẽ.in.§.iij.versic.quid de his.& ver.seq.†ꝙ licet clericus cõsueuerit hr̃e lectos & pãnos de moriẽte, si tamen nõ vult sepelire corpus,nisi fiat sibi certitudo de lecto reddendo, species mali est, & dicitur simoniacus:& de p̃dictis semper recurrendum ad Hostien.

QVartò requirit̃ ꝙ illud qd' soluitur sit certũ arbitrio parochianorum taxatũ,non enim taxari debet per curatũ:quia illud speciem manifestã cupiditatis & simoniæ præbet.d.c. dilectus.secundo.in fin.& not.per Hostien,in.d.c.non satis.super ver.requiratur.extrà de simonia.

Arbitrio dantis.

QVintò requirit̃ ꝙ totus populus vel maior pars persistat in seruando laudabilẽ consuetudinẽ:nã tunc poterũt cogi singulares non seruantes. ¶Sed si totus popul⁹ vel maior pars vellet dictã cõsuetudinẽ immutare,videt̃ ꝙ possit:cũ nõ magis liget eos cõsuetudo q̃ statutũ:sed statutũ nõ ligat eos,nisi q̃ten⁹

22 durat:nã si volunt possunt ipsum tollere:†qa non possunt sibi legẽ imponere à qua recedere nõ liceat. vt.l.si qs.in princ.ff.de leg.iij.& tunc nõ ligabit eos amplius: iuxta not.p Io.an.in.c.j.de hisq̃ fi.à ma.parte capi.& de regu.iur.in Mercurialib⁹.& iste est intellect⁹ Pau.de ca. ad illud.c.ad Apostolicã.quẽ posuit in.d.cõsi.sed mihi

23 videt̃ ꝙ in hoc errauit:qa bene verũ est†ꝙ statutũ potest statim induci, & inducit̃ ĩ instãti:sed cõsuetudo,de qua in.d.c.ad Apostolicã.non põt induci statim p po-

24 pulũ:†cũ verbũ simpliciter ꝓlatũ intelligit̃ in proprio sensu,& ꝓpriè, & per prius, & nõ per posterius.l.j.si is qui nauẽ.ff. de exerci.l.j.§. q̃ ĩperpetuũ.ff.si ager vecti.

25 vel emphy.l.eũ qui vectigal.ff.de ver.signi.†& cõsulendo ꝓpriè,nõ potest induci statim per populũ:vt tenet do.Ias.l.de q̃b⁹.x.col.in gl.in ver.iuncta.ff.de legi.ideo

26 etiã nec statim & vno instãti non põt tolli:†qm̃ quãdo quid dissoluit̃,debet dissolui eo iure quo ligatũ est.l.ni

27 hil tã naturale ff.de reg.iu.&†vt oppositũ in opposito operet̃ qd' dispositũ in disposito scd'm Aristo.v.Ethi. ☞l.fi.§.fi.ff.de leg.iij.l.si vt ꝓponis.ij.C.de nuptijs.* Sicut non põt induci cõsuetudo statim,sed ex actib⁹ populi:ita nec statim tolli.faciũt q̃ in simili dicit Feli.& cõprobat p multa in.c.cũ accessissent. in. xiij.col.ibi.vij.

28 limita.extrà de cõsti.vbi dicit†ꝙ qñ priuilegiũ est natũ ex vnico actu,põt tolli vnico actu:sed qñ est ĩductũ ex cõsuetudine,nõ potest tolli vnico actu: & faciunt q̃ dicit idẽ Feli.in.d.c.cũ accessissent.in.iij.no. vbi dicit ꝙ

29 †eadẽ solennitas q̃ requirit̃ in cõstruendo reqrit̃ in destruẽdo.& ex dictis p Feli.ibi:si casus tibi eueniat,cõsũde opi.Pau.de ca.q̃ est iniqua & iniusta; vt latius dicã in quodã consilio:quia in cõtingentia facti consistit.

Vt pp̃l's secus obseruet.

Statutũ statim inducitur.

Consuetudo nõ.

Oppositũ in opposito operari debet ꝙ dispositũ in disposito.

ITEM Pau.in dicto consi.soluit aliud dubiũ,qd' est extrauagãs,& nõ hic ad propositũ:sed quia fui ho-

Questio facti. 30 die interrogat⁹ de vna q̄stione, † nūquid videlicet parochiani q soliti sunt soluere tm̄ decimas de frumēto & siligine, & nunq̄ soluerūt de lanis ouiū, nec de leguminibus, aut vino, an possint nūc cogi. qa Pau. de cast. ibi mouet vnū dubiū, qđ facit ad ꝓpositū: ideo hic volui inserere q̄dā ex suis dictis: & aduertendū in. l. si prius. in princi. de aqua plu. ar. l. is qui vsumfructū. ff. qb⁹ mod.
31 vsufru. amit. c. olim extrà de cēsi. vbi habet, † q̄ ille qui habet plenū ius, si vtat̄ semiplenè per tēp⁹ legitimū ad p̄scribendū, sibi p̄iudicat vt nō possit vti decætero, nisi sicut vsus est. faciūt ad ꝓpositū alia q̄ ibi alleg. Pau. de castro. ¶ Et q̄ dicit Barba. in. c. cū contingat. in. xxvij. col. nūe. cxxv. extrà de foro cōpe. vbi allegat text. & ibi Bar. in. l. vsum aquæ. C. de aquæductu. lib. xj. * Quæ cū nō sint de materia subiecta, omitto. ¶ Vide tm̄ in hac materia Boeriū in cōsuetu. Bituricen̄. tit. de cōsue. p̄dio. §. xij. vbi etiā ponit de cōsuetudine, q̄ nō soluat̄ integra decima, an valeat. & in. d. tit. §. xiij. ponit materiā seq̄l̄e, cui debeat̄: an ecclesiæ p̄diali, an verò parochiali: qa ibi est cōsuetudo exp̄ssa ad hoc: cōsului aliâs in casu emergēti in hac p̄ria. Et aduerte q̄ sacerdos cui debētur decimæ pōt inhibere, ne ipso absente colligant̄, & pōt ponere custodē: ita dicit & tenet Lucas de pēna in. l. ij. col. v. C. qn̄ & quibus quarta pars debetur. libro. x.

An vxor habeat dimidiā in reb⁹ alteri legatis. 32 ITEM qa supradictū est † q̄ vxor habet vsumfructū in dimidia parte ātiquorū hæreditagiorū mariti, an etiā habeat vsumfructū in reb⁹ alteri legatis: vide Bar. in. l. Sempronio. i princ. ff. de vsufru. lega. Bal. in. l. q̄ties. C. fami. her. sed in casu nostræ cōsuetudinis clarū est, qa per vltimā voluntatē maritus non potest præiudicare huic iuri dotalitij: vt in cōsuetudine præcedenti.

An gabellarū emptarū reditū. 33 ITEM † vsufructuaria habet reditū gabellarū emptarum à viro. Bal. in. l. j. in. ij. no. C. de vsufru. dic hoc nō esse verū per cōsuetudinē nostrā, quæ tm̄ loquit̄ de hæreditagijs antiqs. Quid aūt in reditib⁹ ꝓtocollorū mariti. vide Bart. in. l. diuortio. §. si vir. ff. solu. mat. & adde Bal. in. d. l. diuortio. §. si fundū. in. j. notabi. & idē Bal. in l. j. in penul. col. C. de fructu. & lit. expen. Bart. in. l. quædam. §. nihil. ff. de edēdo. in versi. sed super hoc quæro.

Quæstio. 34 ITEM q̄ro, † maritus ꝓprietari⁹ alicuius fundi alio existēte vsufructuario decedit vxore relicta dotata super medietate bonorū relictorū per virū: deinde morit̄ vsufructuari⁹, & sic vsufruct⁹ reuertit̄ & consolidat̄ cū ꝓprietate: an mulier habebit dotalitiū ĩ illa re: an verò veniat ĩ totū ad hæredes mariti: dic q̄ veniet ad vxorē pro dimidia p̄te in q̄ habebit dotalitiū. prout est tex. cū gl. in. l. itē si fundi. §. huic vicin⁹. & ibi gl. ff. de vsufru. & in. l. locū. §. proprietarius autē. ff. eo. titu. & videtur esse tex. ad literā in. l. si proprietati. ff. de iu. dotium.

In textu ibi

Anciens.

Heredi-tagia antiqua q̄. 1 QVæro, † quæ dicant̄ antiqua hæreditagia: dic q̄ 2 videt̄ q̄ illa dicuntur antiqua, q̄ quis habet ex suis p̄decessorib⁹. † ꝓut dicitur feudū antiquū qđ est ex antecessorib⁹: vt dixi. s̄. in titu. (des retraictz). §. j. in glo. (ancien.) Quidā tm̄ aduocati Burgundiæ voluerunt dicere q̄ oīa hæreditagia quæ marit⁹ habet añ cōtractum matrimoniū, vndecūq̄ habeat, dicunt̄ quò ad hūc casum antiqua hæreditagia. qa tm̄ in his nostris cōsuetudinibus dicūt hereditagia esse excōicanda, quæ cōstante matrimonio sunt acquisita. ergo vident̄ inferre q̄ oīa alia sunt antiqua, ita qđ vxor in illis habebit vsumfructū. Et facere videtur pro hac opinione, qa ex quo dicit antiqua, p̄supponit omnia alia esse noua: cū nō videatur dabile mediū inter antiquū & nouum, nisi
3 dicatur qđ sit mixtū. † Et nouum in hoc nō potest dici, nisi illud qđ est acquisitum constante matrimonio, cū ita dictet cōsuetudo nostra suprà posita hoc eo. tit. articulo secūdo. ergo omne aliud qđ est ante matrimoniū dicitur antiquū: & si dicatur, mixtū videtur esse cōprehensum etiā sub nostra cōsuetudine: cū sub simplici cōtineatur mixtū, prout dixi suprà. §. p̄cedēti. hoc eo. ti. in gl. (es droictz possessoires.) versi. j. in fine. ¶ Item etiā inter bona existentia cōia inter virum & vxorē ratione cōmunitatis omniū bonorum comprehendit solū acquisita cōstāte matrimonio, & mobilia & antiqua. Est ergo dicendū, q̄ alia nō intendit esse: & q̄ si sint alia, cōprehēdant̄ sub aliqua ex illis specieb⁹, seu q̄ si sint mixta, q̄ sub vno simplici cōprehendantur. Ex q̄ ergo tale mixtū continetur sub simplici, cū magis videat̄ esse cōforme antiquo q̄ nouo, ꝓpter verbū positū in supradicto. ij. arti. seu. §. scilicet (faictz cōstant le mariage,) videtur quòd debeant dici antiqua hæreditagia.

Nouum quod di[...] catur.

Mixtū sub simplici cōprehenditur.

4 ALij voluerunt dicere, † q̄ etiā possunt dici acquisita facta cōstante matrimonio: qn̄ maxime solutio acquisitorū fit de pecunijs cōibus, hoc est cōstāte matrimonio: & sic tēpus acquisitiōis non attēdetur ad initiū contractus: qa requirit cōtractus vestimentū per
5 solutionē pecuniarū in ipso cōtractu: † eo quia hoc casu cōtractus habuit solū initiū facti, & nō iuris: quo casu non fingit retro. l. in bello. §. codicillis. ff. de capti. vel qm̄ ista vident̄ esse quæsita constante matrimonio ex p̄cedenti tātum ordinatione facta ante matrimoniū: & ideo vident̄ tanq̄ pòst acquisita propter vestimentū: quod postmodū requiritur ex impletiōe cōtractus, ex quo nō fingit retro. arg. l. si seruus cōis Meuij. §. fi. ff. de stipu. seruo. l. qdā cum filiū. ff. de hære. institu. ¶ Faciūt ad p̄dicta quæ in simili dicit Bal. in. l. ea demū. C. de col
6 lationi. vbi dicit † q̄ acquisita post mortē ex ordinatione p̄cedēti in casu quo requiritur vestimentū, pòst per impletionem cōtractus nō fingunt retro. sic in simili in hoc casu, cū sint quęsita bona ex cōtractu p̄cedenti: qui cōtractus postmodū requirit vestimentū per solutionē pecuniarū debitarū ex contractu, qđ fit cōstante matrimonio: nō inspiciet̄ initiū cōtractus, sed t̄ps vestimēti & ipletiōis, & sic tēpus quo soluit̄ pecunia. & hoc est cū cōstāte matrimonio soluit̄. ¶ Ex quo multi hoc casu nō faciunt dubiū. & nisi hoc esset, videret̄ fraus adhibita in acq̄sitione: cū possit esse casus vbi q̄s volens vxorari, & habēs in mente velle vxorē ducere, tūc plura acquireret. sed tēpus solutionis remitteret: vt postmodū fortè ex pecunijs suæ vxoris, aut alijs acq̄sitis cōstante matrimonio pecunias debitas ex tali acquisitiōe solueret: & sic vestiret cōtractus p̄cedētes per impletionē in dannū alterius. qđ hoc casu fieri non debet. argu. l. fi. ff. de stipulatio. seruorū. vt tenet Bal. in. d. l. ea demū. ¶ Et
7 facit, † quia bonū est argumētū de t̄pe ad locū. vt dicit Bar. in. l. ratio. §. si per vēditorē. ff. de actio. empti. in fine. sed sic est q̄ quò ad locū destinatæ solutiōis cōsiderandus est effect⁹ contract⁹ quò ad forū, & non locus cōtractus. l. cōtraxisse. ff. de actio. & obligatio. p quem textū dicit Io. And. in regula in obscuris. in Mercurialibus. in fi. † q̄ vbi fuit actū de solutiōe faciēda in aliquo
8 loco, vi-

Contr[...] ctus ha[...] bens [...] lūm in[...] tiū fac[...] & nō [...] ris, no[...] fingit [...] tro.

Arg[...] t̄pe a[...] locu[...]

loco,videnť partes ibi cõtraxisse:sic etiã in tẽpore,licet cõtractus fuerit fact⁹ certo tempore:si tamẽ inter partes actũ fuerit de solutiõe facienda in alio tpe in illo tẽpore vidẽtur partes cõtraxisse.& sic cũ illo tempore videntur cõtraxisse:qđ est aut erit tpe cõstãtis matrimonij. videť ex mente & ratione legis & consuetudinis simul iunctis:ꝙ hoc casu ille casus ĩ illa nostra cõsuetudine supra posita in.d.§.ij.hoc titu.cõprehendať. ¶Sicut in si-

Statutũ ea cõprehendere dicitur,q̃ cõprehẽdit mẽte & rõne.

9 mili videm⁹ de statuto ꝓhibẽte,†ꝙ filia dotata existẽte filio nõ succedat,qđ intelligiť etiã in neptæ, etiã si sit ex alio filio:qa illud diciť cõprehendere statutũ,qđ cõprehẽdit mẽte & rõne,vt dicit Frãci.curtius in cõsi.suo. xxiiij.in.v.&.vj.colũ.qđ an sit verũ,vide infrà in cõclusione harũ cõsuetudinũ.in glo.(qui ne fussent cõprins.) sed si cõtract⁹ ab initio fuerit pfectus quò ad impletionem:nõ videntur facere dubiũ. argumẽto eorũ q̃ dicit Bal.in dicto loco.Cũ ex cõtractu acquirať ius ab initio qđ habet vim attractiuã & potentiã : quoniã tunc initiũ iuris trahit ad se ius : ita qđ ius est acquisitũ tali ante matrimoniũ.Et sic hoc casu nõ videtur esse dubium ꝙ non sit acquisitio facta cõstante matrimonio:facit.l. ij.§.id quoq.ff.de collationib⁹.vbi hoc casu inspicitur initium propter sui perfectionem integralem.

10 Ego tamẽ †semper dixi, & in hac opinione inueni multos,ꝙ p̃dicta bona acq̃sita ante matrimoniũ, & quæ qs non habuit ex suis antecessorib⁹,sed ipsemet acq̃siuit integraliter,& solutionẽ fecit añ matrimoniũ, ꝙ nõ sunt antiqua:& iõ non cõprehenduntur in hac nostra cõsuetudine : cũ cui non cõueniunt verba dispositionis,nec ipa dispositio.l.iij.§.ptor. ff.de dãno infecto. dixi infrà tit.(des successions).§.iiij.in gl.(& sont saisiz) versi.sed iuxta p̃dicta.Nec etiã sunt acq̃sita cõstãte matrimonio,qñ contractus est pfectus ante matrimoniũ: & nõ est destinata solutio ad aliud tẽpus qđ euenit cõstante matrimo.& iõ hoc casu nõ cõprehenduntur in dicta nostra cõsuetudine, de qua suprà hoc ti.d.§.ij.quia licet sit actus.s.ꝙ sint acq̃sita per maritũ:non est tamen qualitas seu limitatio requisita in cõsuetudine.s.ꝙ constante matrimonio.Ex quo sequiť decisio Bar.in.l.fulcinius.§.cũ aũt.ff.quib⁹ ex causis in possessionẽ eatur. dixi hîc añ hoc eodẽ.§.in glo.(Selon la coustume.)ĩ fin. Sed hoc casu nõ est hæc q̃litas seu limitatio:ergo nõ sumus in terminis illi⁹ cõsuetudinis.Et ideo, vt videm⁹, in vtroq casu sum⁹ extra terminos consuetudinũ:ex q̃ recurrendũ est ad ius cõe,vt patet infrà in cõclusiõe harum cõsuetudinũ in dicta gl.(Que ne feussent cõprins)

Omissa in statuto remanẽt in dispositione iuris cõis.

11 vbi dixi †ꝙ casus omissus remanet in dispositiõe iuris cõis:& crederẽ melius esse ita dicendũ in quocũq casu eo quia p̃dictæ consuetudines sunt exorbitantes, & cõtra dispositionẽ iuris cõmunis:vt dixi in suis locis.ergo extra suos terminos nõ sunt extendendæ. Et audiui de multis ꝙ ita fuit in pluribus & diuersis actib⁹ decisum & iudicatum. ¶Dixi aliquid suprà eodem.§.ij.in gl. & acquestz)versi.vlterius quæro. *

Dicens qđ ẽẽ antiquũ,ꝓbare tenetur.

12 Præpositus verò qui fuit Cardi. Alexã.in prœmio feudorũ.in.xiiij.col.dicit, †ꝙ si quis dicat aliquid esse antiquũ, incumbit ei ꝓbatio. allegat Pau.de ca.in cõsi.150.incipien. circa p̃sentem causam, in antiquis. & dicit Signorolus de homodeis in consi.x.qđ incipit.in

13 q̃stione vertente inter Huguetũ.†quòd an quid sit antiquũ,est qualitas extrinseca : ideo nõ à iure p̃sumitur, sed est ꝓbanda:& ibi ponit q̃uo verba enũtiatiua prolata simpliciter inter ptes asserentes qđ esse antiquũ,nõ

14 ꝓbant.†secus si à regib⁹ vel principib⁹ qui hñt ptãtem faciẽdi de nouo antiquũ.Et ibi plenissimè ponit qñ dicať feudũ antiquũ, & qñ nouũ. vbi dicit ꝙ si fuerit qđ antiquũ qđ fuerit acq̃sitũ à patre vel ab alio ascẽdente vsq ad quartũ gradũ, & fuerit priuatus ꝓpter delictũ tali iure antiq̃,si postmodũ remittať ei, nõ diciť nouũ, immò semp remanet antiquũ. ¶Ex q̃ dixi,ꝙ cũ semel qdã fuerat ꝓpter homicidiũ cõdẽnat⁹ ad morte,& bona ei⁹ cõfiscata:ex q̃ postmodũ fuit restitut⁹ in integrũ, & impetrauit gratiã à pricipe,qđ bona sua antiq̃ semp remanserũt antiqua:ita ꝙ mulier tm̃,debuit hr̃e vsumfructũ,& nõ medietatẽ in ꝓprietate,tanq̃ sit acq̃sitũ de nouo.qđ tamen p̃tendebat quædã mulier. Faciunt ad p̃dicta q̃ dicit Pau.de ca.in cõsi. ccccxxxvj.incip.ad euidentiam.in cõsilijs nouis.in impressione noua.

Esse antiquũ est q̃litas extrinseca.

Principes p̃nt facere de nouo antiquum.

Casus facti.

Vlterius quęritur,nũquid qđ ꝓuenit ad maritum ex successiõe collateraliũ,dicať antiquũ hæreditagiũ,an verò acquæstus: Nã vt dicit tex.in.l.nec adiecit.

Quæstio.

15 ff.ꝓ socio.†hæreditas ꝓueniẽs cõstante societate nõ dr̃ quęstus:& iõ nõ debet cõicari inter virũ & vxorẽ,inter quos nõ est societas vniuersorũ bonorũ:sed solũ acq̃sitorũ cõstãte matrimonio,& mobiliũ.†Et si fuerit acq̃-

16

17 sitũ p fratrẽ,nõ diciť antiquũ. †Cũ illud antiquũ dicať strictè qđ à patre,vel ab aliq̃ alio ascẽdẽte vsq ad q̃rtũ gradũ acq̃sitũ fuit.vt tenet Bal.in.l.fi.C.de suis & legi. hęre.& ĩ aut.defuncto.C.ad Tertu.Pau.de ca.ĩ cõsi.136.

Antiquũ strictè quid dicatur.

18 in antiq̃s.& Old.in cõsi. 138. ¶†Et ꝓpriè antiquũ diciť,

19 qđ à quarto gradu suprà acq̃sitũ fuit.†Et qđ acq̃riť à fratre dr̃ nouũ, qđ est cõtrariũ antiq̃ : vt facit tex.in.c.j. de successio.feudi.vt etiã tenet Pau.de ca.in cõsi.359.incipi.visis & diligẽter examinatis.in cõsilijs antiquis, in

20 impressiõe noua. ¶Ex quo videť dicendũ, †ꝙ acq̃sitũ p fratrẽ,si ĩ eo succedat frater,nõ diciť nec acq̃sitũ p maritũ cõstãte mr̃imonio,si ĩ eo succedat:& sic mulier nõ pticipabit ꝓ medietate.Nec etiã antiquũ diciť q̃ ad fra

21 trẽ:& sic mulier nõ habebit dohartũ sup eo. ¶†Credo tñ ꝙ si marit⁹ succederet fratri ĩ bonis antiq̃s & paternis,ꝙ illa dicerenť antiqua:& idẽ dicẽdũ videť de oĩb⁹ collateralib⁹:licet qdam voluerint dicere. vt.s̃.dixi.qđ oĩa hęreditagia ad maritũ ptinẽtia de q̃b⁹ moriť vestitus & saisit⁹,vndecũq ꝓuenerint, dũmodo nõ sint acq̃sita cõstãte mr̃imonio,debeãt reputari antiqua, q̃ ad vxorẽ,ꝓpter verba posita ĩ cõsuetudine nr̃a.s.(dont il est mort vestu & saisy)q̃ verba videnť declarare p̃cedẽ-

22 tia.s.(anciẽs heritages) qđ nõ credo verũ:†& cõiter cõsuetudinarij tenẽt,ꝙ acq̃sita añ mr̃imo.nõ dicunť antiqua,nisi ꝓueniant ab antecessorib⁹:& quò ad illa v̓ba (dõt il est mort vestu & saisy)ponunť ad tollẽdũ dubiũ qđ fieri posset:an.s.mulier deberet hr̃e dohariũ sup oĩbus bonis antiq̃s q̃ marit⁹ habebat tpe cõtracti mr̃imonij:ita ꝙ non posset alienare ĩ p̃iudiciũ doharij vxoris, ꝓut ẽ in cõsuetu.Niuernẽsi.tit.(Des dohaires)arti.j.& ĩ cõsue.Borbonẽ.ti.(Des gens mariez dotz & douhai-

23 res)arti.250.ĩ q̃b⁹ declarať†ꝙ antiq̃ dicunť q̃ ꝓueniũt ex p̃decessorib⁹ p lineã directã:qđ nõ est apud nos, cũ tãtũmodo mulier hr̃e debet dohariũ sup bonis antiq̃s q̃ marit⁹ possidet tpe mortis.Ex q̃b⁹ semp remaneo in

24 illa opinione, †ꝙ mulier nõ habebit dohariũ sup prædictis bonis acquisitis per maritũ ante contractum matrimonium:aut eo ꝓuentis & successione collateraliũ, dummodo fuerint acquisita per illos collaterales.

Conclusio.

ADDITIO. Aduerte quod in regno Siciliæ, & Neapolitana dohariũ nõ cõstituit sup Baronia & comitatu, & sup principali mẽbro illorũ, vt est cõstitutio regni Siciliæ, quæ incipit, si aliquis Baro. & ibi Matthæus de Afflictis. in. vj. notabi. & ibi quis dicatur locus principalis aut capitalis, *

In textu ibi

Dont il est mort, uestu & saisy.

Questio notabilis.

QVæro de quæstione. sunt duo fratres habẽtes duo castra quæ sunt eorũ antiqua hæreditagia: vnus illorum accepit in vxorẽ quãdã mulierẽ in ducatu, quæ debet dohari secundum consuetudinẽ nostrã: & expressè dicit in cõtractu matrimonij, quod habebit dohariũ adueniẽte morte mariti secundum cõsuetudinẽ nostram: postmodũ isti duo fratres faciunt sibi adinuicẽ donationes mutuas & reciprocas in euẽtũ mortis: ita quod vnus donat superstiti & supuiuẽti duas tertias oĩm bonorũ: ita quod de illis duabus tertijs partibus superstes & supuiuẽs sit in possessiõe & saisina per tres dies ante mortẽ moriẽtis: euenit quod ille qui habebat vxorẽ ab humanis decessit, nullis relictis filijs supstitibus: sed solũ relicta vxore. licet habuerit filiũ post dictã donationẽ, qui tamen mortuus est & ante ipsum: nũc vxor, vult habere dohariũ sup media parte oĩm bonorũ: frater supstes dicit, quod illa mulier debet tamen habere dohariũ sup tertia parte bonorũ sui quondã mariti, & non sup dictis duabus partibus eidẽ donatis. Quæritur, quid iuris: casus est in facto inter potẽtes & nobiles viros põderãdo ista verba: videtur quod maritus potuit alienare antiqua hæreditagia in præiudiciũ dotalitij, & inter dotalitiũ tãtũ sup bonis existẽtibus tempore mortis mariti, & nõ sup bonis quæ habuit in vita. idẽ in comitatu Niuernen. sed aliud in patria de Lorry, quæ est dotata sup bonis quæ habebat tempore matrimonij cõsummati. cogita, cũ sit casus in facto, & satis deducunt hoc cõsuetudines præcedentes.

In textu ibi

Pour en iouyr sa uie durant.

SED iuxta hæc quæro, videmus quod vxor mortuo marito, habet dohariũ in dimidia parte bonorũ, & hæreditagiorũ antiquorũ mariti: ad vtẽdũ & fruendũ pro illa

1 dimidia parte durãte eius vita: †an sit dña huius doharij, aut sit tantũ vsufructuaria, in hoc nostro casu nõ est dubiũ quod est tãtum vsufructuaria. propter hæc verba (Pour en iouyr sa vie durãt.) faciunt quæ dicit Bart. in. l. Titia. §. Titia. ibi. ij. Aduerte & ibi eo modo. ff. de leg. ij. †& ibi dis-

2 putat quãdo vxor relinquitur domina & vsufructuaria, quid important hæc verba. vide tamen decisionẽ capellæ Tholosanæ quæstione. cccclxij. vbi dicit quod filijs existentibus, vxor ratiõe vsusfructus debet tãtũ habere alimenta: extraneis autem hæredibus existẽtibus, habet plenum vsumfructũ iuxta. l. fin. ff. de vsufruc. & quod ibi not. Bar. cum pluribus alijs per eũdem ibi allega. quæ nota.

An mulier sit dña doharij, an tantum vsufructuaria.

ADde docto. maximè Bal. & alios in auth. hoc locũ. C. si mulier secũdò nupserit. eũdẽ Bal. in. l. fi. col. j. C. de indicta viduitate tollẽda. per rõnes ibidẽ allega. Idẽ tenet Bar. in. l. Titia cũ testamento. §. Caium Seiũ. in. ij. col. versi. sed quæro. ff. de leg. ij. idẽ Bar. in cõsi. clxxj. quod incipit, Nicolaus sarmati. Ang. & Imo. in. l. filius à patre. ff. de liber. & posth. imò fortius dicunt doctores in. d. auth. hoc locum. quod mulier relicta dña & vsufructuaria oĩm bonorũ à testatore extantibus liberis suis tenetur reddere rationem de bonis quæ habuit ex tali relicto vltra sua alimẽta. Et idẽ tenet do. Ias. in. l. si fundũ sub cõditiõe. §. si paterfamilias. ff. de le. j. in lectura nouissima. Et dicit hoc habere locũ non solũ in hærede suo instituto, verũ etiam in substituto: & ita tenet Ludo. Roma. in cõsi. suo. 516.

3 ET aduerte †quod quando mulier capit ista bona per modũ doharij, seu vsusfructus, debet fieri descriptio seu inuentariũ de prædictis: vt dicit & tenet Alex. in consi. suo lviij. in. iij. volu. vbi amplè ponit maximè quando quis habet vsumfructũ in rebus mobilibus, & immobilibus: quam cautionẽ præstare debeat dicitur infrà in glo. sequen.

Inuẽtariũ fiendũ de dohario.

4 ADuerte etiã †quod vsusfructus non perceptus in vita vsufructuarij, nõ transit ad hæredes, sed ad proprietariũ. §. his verò ad quẽ. insti. de rerũ diuisio. Guido papæ cõsi. clxx. in. iij. parte. in. iiij. col. ¶ Aduerte de vsufructuario & beneficiato qui moriuntur fructibus penden. ad quos debẽt peruenire tales fructus. vide Henricũ bohic. in. c. j. &. c. si quis sanè. de peculio clericorũ. vbi plenè per Barba. & per Archidia. in. c. statutũ. & in. c. j. de offic. ordi. libro. vj. ¶ An clericus sit vsufructuarius, an vsuarius, & quõ possit disponere de bonis, & quomõ vsufructuarius facit fructus suos: & a quo tempore, vide Alexã. domi. Ias. & Soci. in. l. diuortio. in prin. ff. solu. matrimonio.

5 IVxta prædicta quæro, pone, †quia iste vsusfructus finitur morte, vt hic: quid si mulier vsufructuaria ingrediatur monasteriũ: iam suprà in glo. præceden. in verbo, (apres le trespas.) satis dixi quod appellatiõe mortis simpliciter intelligitur etiã de ciuili, & quãdo: sed ad hãc quæstionem, vide dñm Guidonẽ pape. q. cccclxxvij. in fin. & quæstione. ccccxcv. vbi melius. Frãci. de crema. in singulari suo. cxlij. videtur tenere contrariũ. considera quid dicendũ ex his quæ dicta sunt in præcedenti glo.

Vsusfructus doharij finit morte.

ITEM quæro, quia certũ est quod iste vsusfructus pluribus modis finitur. instit. de vsufructu. §. finitur. &. ff. quibus modis vsusfructus amittatur. Spe. in tit. de pignore. §. sequitur videre. &. §. porrò. & in ti. quibus mo. vsusfru. amit-

6 ta. †& quia finitur morte vsufructuarij, & ad hæredes non trãsit. Quæro, pone quod habẽs ius proprietatis vẽdat illud ius cũ iure, quod adueniẽte cõsolidatione vsufructuarij cũ proprietate quod ille vsusfructus cõsolidetur cũ illa proprietate vẽdita: an talis vsusfructus adueniẽte morte vsufructarij debeat cõsolidari cũ illa proprietate vendita: an verò debeat trãsire ad hæredes primi vẽditoris: dic quod põt trãsferri talis vsusfructus per textũ ad lr̃am. in. l. quod nostrũ nõ est. ff. de vsufructu & quẽadmodũ quis vtatur. ¶ Vlterius quæro: quid operentur hæc verba (dont il est mort, vestu & saisy) fortè dici põt, quod videntur opposita ad expositionẽ clariorẽ: vt. s. aptius dici possit quod habeat istud ius in media parte bonorũ viri, id est in quibus habet plenum & integrũ dominiũ, siue plenã proprietatẽ: vt suorũ bonorũ dicatur decessisse vestitus & plenè saisitus. & ista expositiõe habita pro verà, resultabit sensus, quod mulier nõ habebit istud ius sup bonis mariti, in quibus tamen actionẽ habebat ad rẽ: quia illorũ nõ est mortuus saisitus & vestitus, in quibus licet. per regulam iuris. qui actiõne habet. ff. de reg. iur. videatur ipsam rẽ habere: ac propterea mulier in illis debeat habere ius istud: tamen cùm statutũ nostrum requirat virũ fuisse saisitũ & non sit, dici poterit quod nõ habebit in illis. pro quo facit, quia statutũ recipit tantùm verba propria, & non impropria. l. iij. §. hæc verba. ff. de nego. gestis. & tamen impropriè maritus dicitur habere illa bona in quibus

7 habet realem actionẽ, †propter verbum videtur. de quo ibi, quod

Nec ad hæredes transit.

Quæstio.

Quæstio.

Vide verbũ

ibi, quod verbum denotat improprietatē, secundum notata in l. sciendum. ff. de verb. obli.

Dubiū. SVper hoc occurrit vnū notabile dubiū pone: quod mater mariti sup bonis sui mariti iā mortui pr̄is istius mariti haberet istud ius: & iste maritus ideoque filius decedat relicta vxore sua: quō pcipiet ista vxor sua istud ius: nā mater sui mariti iam istud percipit, quia fuerunt bona sui mariti patris istius et mariti: & sic est verū dicere, quod licet ista bona sint antiquum patrimonium istius mariti filij istius patris & matris: tñ solū habeat proprietatē, et nō vsumfructū, cum mater sua istud haberet: sed eiusdē rei duo insolidū, nec dñium, nec vsumfructū habere possunt. l. si vt certo. §. si duobus vehiculū. ff. cōmoda. igitur. ¶Pro nūc dico quod ista mulier vxor istius mariti eiusdēque filij habebit vsumfructū i bonis sui mariti defūcti statim mortua matre ipsius mariti: cū p eius mortē cōsolidatus est cū ipsa proprietate. et cogi debebunt hæredes ipsius

Casus. mariti dictam mulierem pati vti frui secundum formā istius statuti: pro quo ego do bonū casum in l. si dñs. ff. de vsufru. vbi si dñs nudæ proprietatis vsumfructum legauerit, quandocunque primus vsufructus ad proprietatē accesserit: siue in vita testatoris, siue post mortem, ante aditam hæreditatē, siue post: statim ad legatariū pertinet. sic ergo isto casu in quo debet esse eadē rō dispositionis legis & voluntatis testatoris. §. disponat. in auth. de nuptijs. colla. iiij.

Quęstio SEd quid de tali qōne quæ sæpe cōtingit: quidā filiusfamilias nupsit, & moritur nulla bona possidens viuo patre suo in cuius erat ptāte: vtrū vxor sua debeat habere istum vsumfructum super medietate eius partis quæ marito suo in bonis sui patris erat aduentura. ¶Posset dici quod sic: quia illorum bonorū quæ in successione patris erant sibi debita dum moritur saisitus & vestitus:

8 †quia filius etiam viuo patre dicitur quodammō dñs bonorū pr̄is. l. in suis cū materia. ff. de liberis & posthu. in qua. l. dr̄, filius creditor, pater aūt debitor. l. Papinianus. §. qm̄ aūt. ff. de inof. test. sed creditor dicitur possidere pignus. Bar. in. l. si de eo. ff. de acqui. posses. Bal. in. l. cū notissimi. & ibi gl. in. iij. col. C. de prescri. xxx. vel. xl. annorum, ergo dr̄ istorum bonorū mortuus saisitus & vestitus vsufructu circa hanc difficultatē: quia pro nūc dico quod non debebit habere istū vsumfructū. ¶Quid aūt

Questio si mortuo patre istius mariti si ista vxor habuerit liberos à marito suo, qui sunt in ptāte aui: an ista mulier mater istorū liberorum accipiet istud ius super bonis suorum liberorū. Et vr̄ quod sic: quia rōne de qua supra pōt dici bona patris istorū liberorum et mariti istius mulieris erāt in dñio istius mariti seu quasi: & illa dicebatur quasi possidere: vt dicendum est igitur. Contrarium tñ credo verius, quia nō habuit ista bona vt ex patre suo eodemque marito, scilicet ex eorū auo cuius heredes fiunt, & in cuius ptāte erant: quia isti filij non dicuntur heredes patris, sed aui secundum notata in. l. gallus. ff. de liber. et posthumis. & in. l. verbis. ff. de vulga. & pupilla. p Bar. in. d. l. Gallus. §. nunc de lege. ff. de libe. & posthu.

Questio. SEd quęro pone quod ista vsufructuaria habeat vsumfructum in aliquibus censibus annui qui important laudimia, aut in aliqua re emphyteutica: ex qua ratione alienatiōis debeantur laudimia: nunquid si res censualis, aut emphyteutica alienetur debeantur laudimia huic mulieri, an vero heredibus. ¶Videtur quod heredes qui sunt proprietarij debeāt habere laudimia: quia sunt dñi, & non ipsa mulier: quia tñ pōt dici vsufructuaria. l. j. §. dñi. ff. ad silleia. Itē quia debentur laudimia ex inductione in possessionem quæ fit dñium. l. fi. §. vti. C. de iure emphy. ex quo ergo heredes sunt dñi, vt dictum est, debent ponere emptorem in possessionem ergo et laudimia percipere debent. His tñ non obstantibus, dico talē mulierē debere habere laudimia, quia est vsufructuaria: vt dictū est ante: sed ad vsufructuariū laudimia debentur: vt tenuit i terminis Alber. de rosate in. l. vsufructu legato. ff. de vsufru. & in rub. C. de vsufru. do. meus Ias in. l. iij. in. xj. & xij. col. C. de iure emph. Old. consi. ccxl. & Guido pape. q. cccclxxvj. & dicetur in gl. seq. ¶Vide Boeriū in sępe nominatis consue. Bituriceñ. tit. de consue. feudi. & census. §. ix. in gl. hęc cōsuetudo. Io. sanxon in consue. Turoñ. tit. (des reachatz et ventes). §. quinto.

In textu ibi

Et supporter la moitie des charges.

1 ISTud est regulare, †quod qui pcipit fructus, subit onus collectarū. l. si pēdēte §. si quid. l. vsufructu legato. ibi. ff. de vsufru. lega. hinc dicit do. Guido pape. q. cccclxxvij.

Percipiēs fructus subire debet onus.

2 †quod vsufructuarius habet laudimia & vendas: secus tñ

3 vr̄ dicere de cōmisso. vide ibi p eum. & †quod vsufructuarius teneatur ad collectas, est tex. in. d. §. si quē. & l. hactenus. ff. de vsufru. l. quero. ff. de vsufru. leg. l. cloacarij iulianū. §. idem iulianus. ff. de leg. j. & tenet do. Soci. consil. ccxvij.

Vsufructuarius tenetur ad collectas.

4 quod incipit, circa hāc qōnē. vbi generaliter ponit, †quod possessor habens ius in re percipiens fructus, tenetur ad collectas & exēplificat i multis maxime etiā in feudatario vt tenet Bal. in. c. j. per quos fiat inuestitura. in vsib[9] feudo. & And. de ysernia in tit. quę sunt regaliæ. super verbo, angarię. Et dicit quod est notandum, quod possessor alicuius rei, rōne cuius debetur reditus aut collecta, tenetur nō solum pro tempore futuro, sed etiam pro tempore preterito quo non soluerit dictas collectas. per tex. & glo. l. imperatores. ff. de publicanis. & per gl. in. c. tua nobis. et in. c. pastoralis. extra de decimis. sed tñ dic istud nō esse verum in vsufructuario: quia tenetur tm̄ pro tempore futuro, dicto. §. heres. & ibi gl. in verbo, salariū. ff. de leg. j. & quod vsufructuarius teneatur ad onera & collectas, tenet Bal. cōsi. cccxxvij. quod incipit, pastucius. i quinta parte.

5 ¶Dic idē in decimis: †quia tenemētarius tenetur ad decimas præteritas. ita tenet Petrus de ancha. in. c. statuto. de decimis. in. vj. per. c. pastoralis. extra de decimis. allegat Federicum de Senis cōsi. suo. lxxiij. Contrarium tñ vr̄ tenere idem de Anchara. in. c. cūhomines. extra de decimis. & etiam contrariū tenet Alberi. de rosa. in. l. seię. §. tyrāne. ff. de fun. instru. et in. l. inter antiquā. C. de vsufru. & Bartholomæus Cepola i cautelis suis, cautela. clxxv. per gl. in. c. tua de decimis. & vide Cardi. in de. ij. de iudicijs. vbi ponit formam monitionis & excōicationis: quæ potest fieri contra non soluentes decimas, tam pro præteritis, quam pro futuris decimis. Intellige tamen dummodo fuerint petitæ: vt tenet Archi. c. discretiōi. de decimis in. vj. Notat Antoninus florentinus in sua summa in. ij. parte. c. iij. §. vj. & idem tenent domini de Rota. decisio. xxv. in antiquis decisionibus.

☞ADDITIO. Sed an in decimis soluendis debeat haberi respectus ad fructus integrales, an ad fructus qui colligi possunt deductis impensis. vide āple in. c. pastoralis. de decimis. & p Mat. de af. in constit. regni Siciliæ. quæ incipit, quanto ceteris. & quod debeantur, debentur tamen deductis impensis. te

nent Lutherani,& est vnus ex erroribus eorũ contra di
spositionẽ iuris,vt in dictis locis videri potest.*

LImita tñ singulariter in vno casu: scilicet qñ tanta
esset solutio collectarũ,ꝙ equiualent ꝑceptiõi fru-
ctuũ:tunc em̃ tenetur proprietarius ad collectas,& non
vsufructuarius.Bar.& Dynus ĩ.l.his ꝟbis.§.idẽ testator
ff.de legatis tertio.ꝑ gl.in.l.q̃ concubinam.§.qui hortos
ff.eo.de legatis.iiј.quam Ro.singulari suo.clvј.incip. tu
scis ꝙ vsumfructum.dicit esse vnicam in mundo.

ET intellige predicta ꝙ vsufructuarius teneẽ ad col-
lectas:esto ꝙ dñs fuisset exemptus rõne priuilegiј,
vel alia cã:vt tenet Ang in cõsi.suo.ccvј.pro decisione.
6 vbi vult†ꝙ licet ecclesia nõ teneaẽ ad collectas pro suis
possessionibus:tñ laicus possidens dictas possessiones
(etiam ab ecclesia)non gaudet dicto priuilegio ecclesie.
¶Contrariũ tñ vult Bal.in.l.ј.in.ј.col.C.de iure emphy
teu.vbi dicit ꝙ emphyteuta tenetur soluere collectas &
tributa nisi sit colonus priuilegiati. facit quod voluit
Bar.in.l.priuatæ.C.de excusa.munerum.lib.x.ibi con-
7 cludit,†qđ emphyteuta ecclesiæ non tenetur subire mu
nera collectarum.

☞ADDITIO. Dubitatum fuit pluries, nunq̃d
pensionariј beneficiorum ad cer-
tam summam teneanẽ subire onera decimarũ papaliũ,
donorũ principis,et charitatiuorũ subsidiorũ & facie-
bat dubiũ ꝙ nõ.Eo q̃a cũ certum q̃d habeãt,& nõ quo
tam bñficiј,videnẽ esse ad modũ hęredes instituti in re
certa q̃ nõ teneẽ ad onera hereditaria.l.quoties.& ibi no
taẽ.C.de hęre.insti.Et etiam,quia oẽ lucrum & augmẽ-
tũ ꝙ superuenit aut superuenire potest in bñficio nõ spe
ctat ad pensionarium,sed ad titulatum:iõ etiã oẽ dam-
num & incõmodum.arg.l.si id ꝙ post .ff. de ꝑiculo &
commodo rei venditę.& facit rõ textus ex opposito in
l.si negotia absentis.ff.de neg.gest.& in.l.& si contra. in
fi.ff.de vulg.& pupilla.substi.vbi tex.clarus ꝙ cui com
petit augmentum,competit & diminutio.cũ ergo com
petat solum titulato augmentũ,vr̃ ꝙ eidem solo com-
petat & diminutio,ita ꝙ ad quælibet onera quæ dimi-
nutionem fructuũ importãt teneẽ titulatus & non pen
sionarius.¶In cõtrariũ facit,quia qui sentit onus sentire
debet & commodũ,& ecõtra:vt dicit tex.in regula qui
sentit.de regulis iur.in.vј.& facit tex.in .l. scd'm naturã.
incõmoda cuiusq; rei eum sequi quem sequunẽ & cõ-
moda.ff.e.et facit tex.in regula,rõni cõgruit.vt succedat
in onere q̃ substituiẽ in honore.Et dicit tex.in.l.vnica.§.
pro scd'o.in fi.C.de cad.tol.ꝙ non est ferendus q̃ lucrũ
amplectitur,onus aũt subire recusat.& dicit tex.in.l.is q̃
in potestate.§.fi.ff.de leg.præstandis.Absurdũ esse aliũ
habere commoda,& alium onera sustinere. faciunt &
plura alia q̃ possent ad hoc adduci,q̃ ponit Dynus in re
gula iuris scd'm naturã.ff.de reg.iur.& ista videreẽ in se
habere maximã æquitatẽ,quæ etiam multum pondera
tur à Decio in consilio infra allegando.pro qua etiã fa-
cit,eo quia huiusmodi pensiones sunt odiosæ: cũ vnus
sine seruitio habeat lucrum,& ex seruitio ita ꝙ vnus ꝓ
debito alterius grauatur contra ius vt videmus in eccle
sia quę non debet grauari pro debito alicuius:vt est tex.
in.c.ij.de solutio.Eo etiã maxime quia qñ fit impositio
pro huiusmodi oneribus habetur respectus ad valorẽ
totius beneficiј seu omnium fructuum,nõ solum illorũ
qui remanent penes titulatum, sed etiam illorum qui
debentur pensionario; & ista pensio habetur per mo-
dum redditus annui,q̃ debet sustineri ꝓ rata.vt est text.
in.c.cõsti.extrà de religiosis domibus & iõ etiam cũ cõ-
cernat vtrumq;,vr̃ ꝙ ab vtroq; supportari debeat. arg.
l.primæ.ff.ad.l.rhodiã de iactu.vbi ꝙ pro multis fit, o-
mniũ contributiõe fieri debet,et pro contributiõe facta
pro socio agere põtvt dicit ibi gl.in argumentũ de fide
iussore soluente creditori,q̃ pro parte sibi contingente
non agit,sed de parte contingere debitorem si soluat ꝓ
eo,agit contra eum.Et facit in hoc vltra ęquitatẽ supra-
dictam,ꝙ pręclictæ decimæ & dona principum exigun
tur,leuanẽ,& percipiunẽ super fructibus totius benefi-
ciј. Cũ ergo pensio debeatur de fructibus beneficiј, vr̃
ꝙ fructus apud quouscũq; sint,siue apud titulatũ, siue
pensionariũ sunt illi oneri affictati,ita ꝙ quilibet ex fru
ctibus percipiens tenetur ad dictũ onus.& facit glo. &
post eam Zabarella in cle.si beneficiorum. de decimis.
vbi etiam pensio cũ sit de fructibus beneficiј teneẽ sup-
portare partẽ decimæ papalis.et ita in terminis cõsuluit
Decius ex multis aliјs motiuis quæ non transporto. in
cõsi.suo.clvј.ꝙ est.vј.in ordine quinquaginta cõsiliorũ:
ꝙ intellige etiã si titulatus tenereẽ supportare oĩa onera
ẽt solita & insolita,qm̃ ĩtelligi debet de ordinariјs & nõ
extraordinariјs: vt facit gl.in.l.fistulas.§.frumẽta. & ibi
Bal.ff.de cõtrahẽda emp.dixi alibi,ex quo fuit dictũ in
parlamẽto Parisiẽsi Anno dñi Millesimo quingentesi-
mo.xxxij.ĩ arrestis natalis dñi ꝙ Ioãnes greffier pẽsiona
rius suꝑ bñficio iurato de Ferrieres teneaẽ deducere suꝑ
sua pensiõe magistri Ioãni rograui id ꝙ soluerat ꝓdeci
mis leuatis à rege Frãcie ꝓ rata pẽsiõis.& in hoc multũ
fuit ponderatus cõisvsus & cõsuetudo vtẽdi in talibus
q̃ etiã multũ põderauit Decius in cõs.hic ante allegato
cũ eq̃tate de qua hic ante dictũ est:ex quo ita cõiter fit et
vtiẽ in talibus ꝙ pensionariј tenentur ad contribuendũ
pro rata pensionis:& potest pro illa rata agere titulatus
contra eum,aut retentionis iure vti,aut ante impositio
nem requirere ꝙ imponatur pro rata.*

8 QVero†q̃d iuris in colono an teneaẽ soluere col- Colo[n] an tene[at] ad colle ctas.
lectas.Bal.in.d.l.ј.tenet ꝙ non:immo si soluit,re
petit ab ipso dñm:nisi faciat fruct⁹ suos præstã
do oĩ anno certũ quid dño.Bart.in.l.ј.C.de anno.& tri-
bu.lib.x.& iõ si pro parte faciat fructus suos,pro parte
soluet.arg.l.quæ de tota.ff.de peti.hęred.& hoc vr̃ velle
9 Bal.in.l.acceptã.in.iiiј.col.C.de vsuris.¶†Creditor autẽ Cred[i]tor pi[-] gnoris soluit co[l]letas.
pignoris debet p̃stare,licet cõtrariũ conuenerit.tex.in.l.
debitorẽ.ff.de pac.et in.l.in summa.C.de pig.Beneverũ
est ꝙ isto casu q̃tum expensum necessario erit à debito
re recuperabit:vt ibi dr̃,& facit text.in .l. creditor .C. de
pig.actio.vide Bal.in.l.cum notissimi.in.iiiј.colũ.C.de
prescriptio.triginta vel quadraginta annorum.¶Quid
10 iuris in contractu emptionis † Dic qđ emptor soluit Empt[or] soluit g[a]bellam
gabellam quãdo nõ fit redhibitio.vt est text.in.l.debet.
§.fi.ff.de ædil.edicto eo quia dominium est in eum trã-
slatum, & percipit fructus.arg.d.l.primæ.C.de anno.et
tribu.libro decimo.¶Sed quæro:hoc anno fuerunt cõ- Casus [...]ci.
missariј qui petierunt ius finantiarum, quod debetur
de quadraginta annis in quadraginta annis christianis-
simo regi,ab omnibus non nobilibus qui emerunt feu
da nobilia,vel ab ecclesiјs quæ emerunt aliquas terras:
an si ecclesia emerit aliquas terras feudales, vel etiam
non nobilis, & dederit reachatum, & soluerit finan-
tiam : si postmodum tales terræ & talia feuda redi-
mantur in vim reachatus, vel alio modo teneantur
redimentes

redimentes ad soluendum hmõi ius finantiarũ solutũ ꝑ emptores, à quibus talia redimunt. Dixi in casu emergenti hoc anno, ꝙ redimentes tenent soluere. per tex. in d. l. debet. §. fi. Dicã fortè alibi: quia tale ius videtur non deberi rõne rei, sed ratione personæ ementis quæ nõ est
11 habilis. ¶ Item aduerte, † quia vsufructuarius tenetur ad sumptus viç & ad sumptus cloacę vel aquæductus. dicto. §. si quid. suprà allegato.

☞ ADDITIO. Bertrãdi in cõsi. suo. xcvij. in tertio dubio. in. iij. ꝑte. dicit ꝙ vsufructuarius certarũ rerũ particulariũ nõ tenet ad tallias, subsidia & debita hęreditatis: secus in vsufructuario totius vel quotæ hæreditatis. & in. ij. dubio illius consilij dicit quõ pensiones et reditus præteriti temporis sint diuidendi inter hæredes. & vsufructuariũ. de quo etiã vide Pet. de anc. in cõsi. cxiiij. & Sali. in. l. fructus. C. de rei ven. Alex. in consi. lxxxj. inci. perspectis his. in. ij. vol. alle. per Bertrand. in dicto loco. *

12 ITem † an vsufructuarius possit colligere fructus immaturos. vide Bal. in. l. si pater. ver. sed hic ponamus. C. de vsufru. Et vide Florianum in. l. si absente. §. fi. ff. de ☞ vsufru. & tex. in. l. ex sylua. & ibi Flo. ff. de vsufru. l. si cuius rei. cum. l. seq. ff. e. tit. de vsufru. *

In textu ibi

Et sera tenue.

Vxor de dohario tenet cauere de vtẽdo et fruendo.

1 MVlier † habẽs vsumfructũ in bonis mariti, ꝙ dohariũ dicimus, tenet cauere de vtendo & fruendo arbitrio boni viri: videlicet ꝙ nullã læsionem ex vsu afferet ꝓprietati. per. l. vsufructu cõstituto. C. de vsufru. Ita tenet expresse Guido pape. q. ccxlviij. in vxore q̃ pro dohario cauere debet. Ad ꝓpositũ facit ꝙ dicit Bal. cõsi. cccclxxxiiij. in. iiij. parte vbi dicit, † ꝙ vsufructuarius
2 debet cauere de reddenda ęstimatione rerũ quarũ vsum fructũ habet. ¶ Item etiã cauere debet vxor fructuaria in bonis quondam mariti se facturã in talibus rebus seu bonis que faceret in re sua, vt. l. j. §. cauere. ff. vsufru. quẽadmodũ cauea. necnon etiam de restituendo res ipsas hęredibus testatoris adueniente tempore restitutionis. l. illud. & ibi casus not. C. de legi.

An faciat fructus suos ante satisdationẽ?

3 SEd nunqd † dicta vsufructuaria facit fructus suos ante satisdationẽ prædictam. ista materia tractat in. l. vxori. ff. de vsufru. leg. & Cy. tractat in. l. j. C. de vsufruc. doc. tñ in. d. l. vxori. dicũt ꝙ si vsufructuarius nõ percipiat fructus, sed proprietarius vel alius: tunc vsufructuario nõ debent, si sint percepti ante pręstitã cautionẽ. d. l. vxori. Si vo percepti fuerint ab ipso vsufructuario: & tunc aut hęrede seu ꝓprietario sciẽte & patiente: & tunc sunt vsufructuarij. l. hac edictali. §. finaũt. C. de vsufr. aut percepit hærede vel proprietario ignorante: & tũc non facit suos. Bar. d. l. vxori. ita cõcludit Bal. no. in consi. suo xxj. & seq. in. ij. parte. vide Fel. c. finaũt. in. iiij. col. extra de rescri. Soci. cõs. suo. cxxxj. inci. in præsenti consultatione. versi. secundo iure.

HAnc materiã examinat Pyrrh. in quodã paruulo tractatu de seruitutib. posito post titulũ de regulis iuris. ff. vbi ponit regulã cũ quinq; limitatiõibus & ibi ponit. An vsufructuarius oium bonorũ teneat ad debita & onera hęreditaria de quo inferius scripsit, titu. (des enfans de plusieurs lictz) in artic. iiij. in gl. (parmy ce.)

An cũ fideiussoribus.

4 ITem quia dictum est † ꝙ vxor vsufructuaria debet satisdare: quęro vtrum intelligitur cum fideiussoribus: Guido pape in specie decidit ꝙ sic: ita decidit in quæsti. ccxlix. nam si ita nõ intelligit satisdatio, scilicet cũ fideiussoribus, esset ars frustratoria: cũ solum haberet obligatũ quẽ per prius habebat. ꝑ tex. l. si creditores. ff. de priuilegijs creditorum. & l. vniuersi. C. de precibus impe. offerendis. & ibi not. per Bar. & doc. licet gl. aliter dicat. in. l. sancimus. C. de verb. sig. vbi ponit de hoc verbo, cautio, simpliciter prolato quomodo intelligitur.

An sufficiat satisdatio iuratoria.

5 SEd quęro, † nunqd si vxor nõ possit dare satisdationem cũ fideiussorib. an sufficiat iuratoria. gl. est in
6 l. iiij. & ibi doc. C. de vsufruc. que dicit, † vsufructuarius non audietur prestando iuratoriam cautionem: prout dicit do. meus Ias. in. l. j. in. j. col. ff. q satisdare cog. & ĩ specie Guido pape. q. cd. dicit ꝙ si non possit vsufructuarius inuenire fideiussores, debet committi alicui bono viro q de commoditate fructuũ respõdebit vsufructuario. l. postq̃. §. imperator. ff. vt in possessio. legato. & est opinio Gui. de cug. in. d. l. iiij. q̃ sequitur ibi Bart. scd'm q̃ dicit Guido pape ꝙ vidit determinari: & credere ita
7 dicendum. ¶ † Quando aũt iuratoria cautio admittat, & qñ non: & qui sunt casus in quibus non admittit iuratoria satisdatio seu cautio, vide Marcũ Antoniũ bauariam in trac. suo. de effectibus iuramẽti. arti. lxvij. & do. meum Ias. in. l. j. ff. qui satis. cog. vbi ponit. xiiij. casus in quibus non admittit iuratoria cautio.

An testator possit vxori remittere cautiõis pstationem.

8 SEd quęro † iuxta prędicta, nunqd testator possit remittere vxori ꝙ nõ teneat prestare cautionẽ. Bal. i. l. j. C. de vsufru. et. l. si ꝑ ea. C. man. & l. tribus. ff. de vsufru. earum rerum. dicit ꝙ non: sed põt grauare heredẽ de recipiendo fideiussorẽ inopem ab vsufructuaria. & vide quę dicit idem Bal. in consi. lxxxvij. ꝙ incipit, oẽs cõiter dicunt. in tertia parte: & vide etiã Io. Pet. de Ferrarijs in forma libelli quo vxor agit ad dotem & vsum. & gl. in verbo, dedit & legauit. vbi ponit de omnibus supradictis in hac gl. ad saturitatem. Et vide etiam Barba. consi. lxiiij. in. j. & ij. col. in. ij. vol.

An debeat stare colono viri.

9 SEd quęro † An ista vxor vsufructuaria debeat stare colono viri Bal. in. l. j. in pe. col. ver. pone maritus. C. de fru. & litium expẽ. Ale. in. l. si filio. §. fi. ff. sol. mat. & vide. l. arbores. §. quicqd. ff. de vsufru. Et vide que dicit Soci. in consi. suo. cxxv. & Ange. consi. ccliiij. vbi dicũt
10 † ꝙ mulier vsufructuaria tenetur stare locationi factæ ꝑ ☞ maritum. ¶ Ratio, quia mulier debet vbi arbitrio boni viri, ideo debet stare colono. l. si pendentes. §. si quid ff. de vsufructu: sed vbi vsufructuarius non debet vti arbitrio boni viri, non debet stare colono. d. l. arbores. §. quicquid. ff. de vsufru. ꝙ est quando est loco emptoris: vt dicit tex. vel etiam quando quis possidet autoritate iudicis, vel debet stare colono. l. in venditione. §. primo ff. de bonis autoritate iudic. possiden. vel etiam pro iure fisci tenetur stare colono. tex. in. l. finali in princi. ff. de iure fisci. *

Consuetudinis limitationes.

LIMITA hanc nostram consuetudinem, nisi maritus nubendo paciscatur cum muliere, quod non habeat istud ius vsufructus: quod potest fieri,
11 † cum licet contrahentibus pacta legibus non improbata in suis contractibus apponere. l. prima. §. si conueniatur. ff. depositi. & facit, quia istud ius potest per pactum non existente consuetudine, inter viuos per maritum vxori relinqui. Textus. in. §. si verò solum. in aut. de nuptijs. collatio. iiij. ergo vt idem operetur oppositũ in opposito, quod propositum in proposi-

to,scd'm Aristote.v.Ethico.poterit illud p pactum tolli
12 et remitti.¶Sed cõtrariũ facit,†quia pactis priuatorum
iuri publico renuntiari non põt,l.si quis in conscriben-
do,C.de pac.et vr̃ istud esse ius publicũ ppter consuetu
dinem nostram.¶Quicquid sit,ego credo φ põt renũ-
tiari p mulierem:quia est ius in sui fauorem introductũ
cui renuntiare põt:cũ etiã illud diminuere possit p con=
suetudinẽ:vt in cõsuetudine sequẽti incipiente, (le cõsti
tution de douhaire)in fi.Faciunt quæ dixi suprà in.§.ij.
huius ti.in gl.in ṽbo,(acquestz)ibi:limita tertiò.vbi dr̃
13 †φ mulier põt renũtiare iuri sibi puenienti ex statuto.

Mulier transiẽs ad scd'a vota an perdat dohariũ

Limita secundò nõ habere locũ si mulier transeat ad
14 scd'a vota:†quia hoc casu perdit vsumfructũ:scd'm
tex.ĩ.l.vnica.C.si mulier scd'o nupse.& licet tex. loquaẽ
ibi in vsufructu relicto in testamẽto:tñ Bal.singulariter
in.d.l.vnica.in ṽbo.ex priore.dicit,φ idẽ in eo q est reli
ctus ex statuto:qa si deferaẽ istud ius vsufructus mulie-
ri ex statuto,intelligiẽ nisi transierit ad scd'a vota.¶Ego
tñ credo cõtrariũ:qa al's de iure si haberet totã pprieta-
tẽ,illã solam perdit,retento vsufructu,l.fœmine. vbi ca-
sus.et.l.hac edictali.§.his illud.C.de secũ.nup.& hoc est
φ dicit tex.in.d.l.vnica.in fi.et ĩ auẽ.hoc locũ,ibi posita.
15 †Nubentes ergo scd'o illũ vsumfructũ retinẽt,et eis re-
manet saluus & inuiolatus:scd'm φ in simi decidit Bal.
in.d.l.fœminæ.ibi.sed qd si vir.& facit,qa etiã p consue
tudinẽ nostrã:p transitũ ad secunda vota non perdit tu
telam.Dicã.ĩ,tit.(des enfans de plusieurs lictz.)§.fi.

Mulier adultera perdit dohariũ

Limita tertiò supradictã nostrã cõsuetudinem,†nisi
16 vxor cõstãte matrimonio cõmittat adulteriũ.text.
est ad lr̃am in.c.plerũq;.extra de dona.inter vi. & vxo.
17 vbi dicit tex.†φ dotẽ et dotalitiũ repetere nõ valebit q̃
cõmisit adulteriũ,aut à marito recesserit ob cãm forni-
catiõis:& est tex.in.l.cõsensu.C.de repudijs.doc.in auẽ.
vt liceat matri & auię.§.qa vero.colla.viij.& in auẽ. sed
nouo iure.C.de adul.Bal.in.c.tuę.extra de pc.Io.Pet.de
Ferrarijs in forma libelli quo vxor agit.in verbo,vxor.
et dicit gl.ĩ.d.c.plerũq;.φ etiã pdit bona paraphernalia
q̃; allegat do.me⁹ Ias.in rub.C.de iudi.& de illa gl.excla
mat Alex.Car.cõs.cxj.in.ij.col. Ro.singulari.cccxj. inci.
18 ppter adulteriũ.†intellge p̃dicta dummõ vir eã accuset
de adulterio:qa hęres nõ põt retinere dotẽ opponẽdo ei
exceptionẽ adulterij.Spe.in tit.de dote post diuortiũ re
stituẽda.§.fi.ver.qd si mulier.& in tit.de exce.& replica.
§.dicto.de dilatorijs.Alex.in.l.mora.in fi.ff.sol.ma.Bal.
in.l.j.§.illud.C.de rei vxo.ac.&.l.rei iudicatę.ff. sol. mat.
19 et vide plene Lud.consi.xxiij.in.ij.col.†φ sicut vxor per
dit dotẽ ppter adulteriũ,ita lucrũ sibi pueniẽs ex.l. mu
nici.¶Et aduerte ad id φ hęres nõ põt imputare vxori
adulteriũ si nõ fuerit accusata vxor p maritũ ipso viuẽte
quia hęredes,aut filij etiã ppter feloniã patris non pos-
sunt priuari feudo.gl.in.c.fi.de dona,& ibi Io.de Imol.
gl.in.l.adeptum.ff.de in ius voc.Bar.in.l.eũ qui,ff.de in-
ter di.et relegatis,Spe.et ibi Io.and.in additio.in ti.de feu
dis.§.fi.p Paul.de cast.in.l.j.C.de his q̃bus vt indignis.
Et etiã hęredes vasalli nõ possunt priuari feudo, si dñs
feloniã cõmissam in vita nõ accusauerit,aut intẽtauerit
vt facit gl.in.l.oĩmodo.in verbo,nõ licebit.C.de inoffi.
test.arg.l.primæ.§.fi.C.de reuo.do.l.pcula.ff.de pbati.
l.j.§.fi.ff.ad silleia.*¶Vide Boeriũ in consue.Bituricẽ.
tit.de cõsue.mr̃imonij.§.iiij.quasi in fi.j.gl.& Io. sanxon
in cõsue.Turoñ.tit.(de douhaire de femme noble.) arti.
j.fo.cxcv.vbi tenet φ hæres põt eam per exceptionem
repellere,si maritus in vita ignorauerit.

ADDITIO. An & qñ debeat fieri diuortiũ ppter adulteriũ de iure ciuili &
canonico.vide Mar.de af.in cõsti.regni Siciliæ q̃ incipit
repudiũ:in.iij.lib.vbi ponit duos casus in spõsis p ṽba
de p̃senti,inter quos põt fieri repudium ex parte vnius.
Vnus est,si alter cõiugũ religionẽ intrauerit.Alius est,si
alter eorũ fornicatus fuerit:quẽ scd'm casum nota, quia
al's seruiuit quibusdã in pcessibus existẽtibus inter de-
spõsatos p verba de p̃senti:q̃a ex parte sponsę semel fuit
oppositũ φ à tpe pmissionũ p eũ prætensarũ erat forni
catus,& ideo φ in facultate sponsæ erat repudiare prędi
ctum spõsum,ex qua oppositione cõcordatum fuit in-
ter eos,ita φ repudiũ fuit factum de cõsensu vtriusq;.*

An pater propter adulteriũ filiæ pdat dotem ei datam.

20 Nunquid†aũt pater priueẽ dote filiæ suæ qñ cõmi
sit adulterium,dos em̃ à patre pfecta adueniente
morte filiæ ad patrem redire debet.Calderi.in suis cõsi.
tit.de do.inter virũ et vxorẽ.cõs.j.in.iij.col.tenet φ sic.p
tex.ĩ.l.si dotẽ.ibi etiã gl.C.de iure dot.sed Bal.post Cy.
et ẽt Io.Fab.in.d.l.si dotẽ.tenuerũt cõtrariũ.s.φ donec vi
uit pr̃,marit⁹ nõ lucraẽ dotẽ.ita etiã tenent Dy.Bal.Ale.
et cõiter oẽs in.l.ij.§.φ si in pr̃is.ff.sol.mat. Bar.ĩ.d.l.ij.§.
volũtatẽ.& ĩ.l.si fini.§.si devectigalib⁹.ff.de dam. infec.
Sal.in.l.iij.C.de bonis dãna.Ant.de but.c.plerũq;.extra
de do.inter vir.et vxo.Canonistę ĩ.c.sup lr̃is.in gl.iiij.ex-
trà de pignorib⁹ et ista est cõis,q̃; tenẽt cõiter oẽs.do.Ra
phael Comẽsis in.d.§.φ si in patris.tenet cũ gl.in.d.l. si
dotẽ.& cõtra cõem adhuc moueẽ p tex.ĩ.l.iij.§.fi.ff.rerũ
21 amotarũ.†vbi delictũ filiæ nocet patri: sed põt rñderi
ad illũ tex.φ nihil facit;qa loquiẽ qñ pr̃ agebat ad dotẽ
noĩe patris & filiæ:quia tũc teneẽ eã defendere in actiõe
rerum amotarũ.et dicit ibidem dñs Raphael φ allegata
pro cõi nõ militant;quia qñ diciẽ φ filia nõ põt p pactũ
nocere patri in dote,ergo nec p delictũ:vt diciẽ,d.§.φ si
in patris.ex quo dos vr̃ esse data scd'm eius naturam.
arg.l.si stipulatus.ff.de vsuris.dicit φ istud nõ est de na
tura dotis, sed est accidens .l. sancimus .C. de pœnis.c.
quæsiuit.extrà de his quæ fiunt à maiori parte capituli.

Delictũ filiæ nocet patri.

Item etiã illa cõsequẽtia nõ valet:qa vt dr̃.j.q.j.c.vrge-
ri ad tollendũ consequentiã sufficit dare instantiã:sed
22 datur sic:†quia preiudiciũ ecclesiæ fieri põt p delictum
pręlati,et tñ nõ p contractũ seu p pactũ:vt est gl.in ma-
teria fauorabili in.l.iubemus nullã.in gl.fi.C.de sacrosã.
eccle.de quo p Bar.et alios.p Canonistas in.c.j.de dolo
et cõtumacia. et in regula delictũ personæ. licet opinio
gl.in.d.l.si dotem.non sit cõis,sed cõtraria:tñ in puncto
iuris vr̃ mihi sustentabilior p supradicta.et adhuc mo-
23 ueor duobus fundamentis contra cõem.¶†Et primò,
quia in dote delictũ filiæ hoc est adulteriũ nocet patri:
pro hoc allego tex.in.§.quia verò quædam mulieres.in
auẽ.vt liceat patri & auię.vbi vr̃ esse tex.φ qñ mulier cõ
mittit adulterium,lucrũ dotis defertur marito:& pater
eius habebit duas partes suę substantię:et tertiam partẽ
habebit monasterium in quo mitteẽ:ergo vult φ quo
ad dotem propter adulteriũ patri pręiudicat:& iste est
fortis textus.¶Secundò allego alium textum fortẽ in.l.
cũ pater dotẽ.ff.de pac.dota.in fi.in ṽbo,aut sine culpa
sua diuerterit,omnino dos peti non possit: ponderãda
sunt illa verba sine culpa sua diuerterit:ergo si culpa sua
scilicet propter adulteriũ,non põt repeti dos,& sic præ-
iudicat patri.& istos textus didici à præceptore meo Ia-
sone ipso legente viua voce:cogita quid dicendum.

Sed quæro

An post mortem mariti adulteris pdat dotariū

24 Sed quero,†pone q vidua post morte mariti que habet vsumfructū in dimidia parte bonorū mariti adulterauit post morte ipsius mariti,nūqd debeat priuari ipso vsufructu & sic eius dohario. Pau.de cast.cōsi.suo cxlviij.q incipit,reuocatur in dubiū.& in cōsi. cxxviij. cōsuluit q sic.& ita etiā tenuit in.l.sororē.C.de his quibus vt indignis.& in.l.fideicōmissum,post gl.ibi .C. de fideic.Alex.tñ in.d.l.sororē.tenuit contrariū per vnum motiuū,ad q respōdet Pau.de cast.in.d.cōs.cxlviij.&vide de pdictis do.meū Ias.in.d.l.ij.in.ij.col.ff.solu.mat.& Feli.c.pastoralis.in.iij.col.extra de iudicijs.vbi etiā quærit de illa que est adulterata p vim.de quo alleg.ad hoc Pa.consi.iiij.in.§.vol.& ibi etiā qd in sponsa quæ aliqd dedisset sponso,an illud admittat secuta fornicatione.et ad oia prędicta cum alijs allegatis p Fely.in.d.c.pastoralis.Cogita si casus eueniret:quia esset pro amico.

☞ADDITIO. Cogitādo in casu emergenti tenui opinionē Alex.q̄ vidi seruare in iudicando:qa Textus qui loquunt de priuatione, loquunt in vxore q̄ adulterata est constante mat.& pena priuationis nō extendit,nisi expressæ dicatur,vt dixi infra in.§.xvj.in hoc titulo,in gl.(pour le pris)nu.6. nec post morte est āplius quęstio de matrimonio: qa mors oia soluit igit.&c.Opinionē tñ Pauli de castro tenet et Petrus Geraudi in singulari suo.xlviij.*¶Aduerte etiā

25 †q mulier cōmittens adulterium si habeat filios primi matrimonij,dos nō applicat scd'o viro.gl. est in.c.j. in gl.j.vt lite nō contestata.Fran.de Crema singulari suo lxxxvj.inci.statuto cauetur.dicā infra in ti. (Des enfans de plusieurs lictz)in.§.j in fine.

Adulterū quō pbetur.

26 Sed quō†pbetur adulteriū.gl.c.non oportet.lxxxvj. dist.dicit q pbatur si in balneo reperiant.¶Itē etiā

27 dicit Bal.in.c.tuę.extrà de pcu.†q per osculū luxuriosum probat adulteriū.& dicit tex.in.l.& si amicis.in gl. in.l.qd ait.ff.de adul.q ex pparatorijs probatur adulte-

28 rium.& dicit Bar.in.l.ij.in princ.ff.de furtis.†q adulter manifestus dicitur,si deprehendatur in domo alicuius, vbi pulchra mulier est.& Pa.in.c.cū non ab hoie.in. vj. col.in prin.ver.immo plus dicit Bar.de iudicijs. q non probatur per vicinos dicentes,quia sum vicinus.Bal.in l.j.C.de cad.tol.sed per testes dicentes:quia Berta iacuit cum titio.Bal.in.c.j.in.vij.col.ver.quæro nunquid.quibus modis feu.amitta.Etvide Alex.post Bar.in.l.ij.§.fi. ff.de adul.& in.l.capite.v.versi.circa hanc legem.ff.eodē

29 tit.vbi habetur†quod inuentus in camera osculans vel tangens mulierem prçsumitur adulterium commisisse. & vide in.l.q ait lex.ff.de adul.in fine prin. & Panor.c. prætrea.in.j.col.extra de testi.& in.c.ex literis.& ibi Pa. extrà de præsumptio.

Adde q dicit do.Ia.de sctō Geor.doctor subtilis et summe practicus in.l.j.ff.si quis ius dicenti nō obtemperauerit.col.ij.q pbatur adulteriū manifestū, ex quo quis est deprehensus in domo seu camera vbi est mulier formosa:q intellige,pbatis circunstantijs: puta solus cū sola,et ianuis clausis,aut als de nocte,sine lumine,aut interuenit cōcubitus,cōplexus,ipsa cōfabulatio, et osculatio.de qbus in.c.nec aliqua.xxvij.q.j.Et dicit q scholaris loquēs cū puella nō prçsumit dicere pater noster:vt dicit Bal.in.l.nec natales.in.j.q.C.de probatio.

☞ADDITIO. De indicijs in adulterio,raptu & violētia:vide p Mat.de af.in constit.regni Siciliæ quæ incipit,in omnibus.in.viij.not.*

Qūo matrimonium pbetur.

30 Aduerte tñ,†q adulterij pbatio reqrit pbationē mrīmonij,ad cuius probationē requirunt testes oī exceptione maiores.Bal.in.l.ita demū.C.de procu.et in aut.si dicatur.in.fi.C.de testi.Bart.in.l.sed hoc.ff.ad.l. iuliam maiesta.Alex.in.l.capite quinto,ff.de adulterijs.

31 Sed nunquid†possit probari p testes videntes p foramen vnus post aliū.gl.in.c.nihilominus.in glo.fi.in vbo,simul.iij.q.ix.dicit q sic.Bar.in.l.quęrebatur .ff. de test.mili.Ang.l.hac cōsultissima.in fi.prin.C.detest.Bal. in.l.testiū.in vlt.col.C.de testibus.in.c.cū dilectus.extrà de cā possessio.& pprieta.& intellige hoc verū gnaliter

32 in oibus actibus inter viuos:† quia cortina vel paries medius nō vitiant dictū testiū, dūmodo testes possint videre p foramē,vel scissurā.vel audirevoces cōtrahentium quas habēt notas.ita Bar.in.l.ij.§.idē Labeo.ff.de aqua pluuia.arcē.Canonistę cōiter i.c.ex literis.extra de cōsuetu.qcqd dicat ibi Pa.Ale.cōsi.xxiiij.in.ij.vol.in.iij. col.hinc dicit Spe.i specie.in ti.de teste.§.j.ver.qd ergo si viro.q si vir & mulier erāt i certa camera,et testes q erāt extra camerā deponunt qualiter vir dicit spōse, te accipio invxorē meā:& vxor dicit sum cōtenta, pbāt: licet mur9 sit iter eos,& nōviderūt:itellige tñ pdicta nō habere locū qñ testes deponūt sup matrimonioad ei9separationē:qa paries facit q nō pbāt.gl.fin.c.pterea.de teste.

Limita etiā non habere locū in vltima volūtate.tex. & communiter doc.in.l.si nō speciali.C.de test.vbi plene per Alex.& do.meum Ias.

☞ADDITIO. Alia limitatio pōt sumi ex his q̄ dicit Hippolytus de Marsilijs in cōs.suo.xciij.vbi dicit q talis dispositio statutaria debet intelligi in muliere quæ bene meruit apud maritum,& non sit indigna ex causis ibi positis per eum.*

In textu ibi

De maintenir en bon & conuenable estat.

Hoc nō videbat habere dubiū:quia est decisum in iure q vsufructuarius tenet ista facere,et als impēsas necessarias.tex.est i.l.vsufructu leg.§.qm.l.hacten9.et l.æqssimū.§.fructuarius.ff.devsufru.q tenet Spe.i tit.de locato.§.postq̄.ver.sed quęrit.et seqt Io.and.in additio

Impensę necessariæ quæ.

1 ibi in vbo,habitat &c.¶Et q̄ dicant impēse necessariæ, vtiles.etvolūtarię seuvoluptuarię:et de tota materia habet i.l.j.et p totū.ff.de impē.in reb9dot.fac.habet p Bar. in.l.in fundo.ff.de rei ven.¶Vnū tñ,qavr egregiū dictū

Dictum pclarum

2 nō omitto:†q mulier q̄ scd'm istud statutū haberet in suo dotalitio domūvnā forte,siue castellū,aut oppidū tenet ad custodiā ipsius.l.ij.ff.vsufru.quęad.caueat.nec repetit à pprietario q expēdit p custodia facta tēpore hostilitatis cōtra inimicos exēplo ei9 q dr de castro dotali,cui9expēse p custodia à marito facte nō minuēt dotē,sed cōpēsant cū fructib9.hoc est dictū not.Bar. p illū tex.i.d.l.q dr.&.d.l.fi.ff.de ipeñ.in reb9 dotalib9 factis. ¶Etvenit notādus ille termin9(Bon et couenable estat) in statuto posit9q ex q̄ dicit(Bon et couenable estat)vr velle innuere q sufficit q faciat impēsas necessarias pro bono statu et nō facere p optimo statu:qa ampliare nō pōt,vel i melius mutare,et reponere si sit in bono statu. l.hactenus.§.fi.cū.l.seq.ff.de vsufru.¶Et iō dicit (maintenir) qd' idem est qd' tueri:quia vsufructuarius debet tueri reficiendo & manutenendo,nō aūt de nouo faciē-

do.l.vsufructuarius nouum.ff.de vsufru.per quem tex.
3 ex vbo tueri ibi.recte videtur & aptissimæ statuentes
Manutenere. verbo (maintenir) vsos fuisse.¶†Et de hoc vbo, manutenere, est tex.in cle.romani.§.porro.de iureiu.& manutenedo debet facere reparatiões necessarias pro manutetiõe domus.
Reparare. 4 †Cũ reparare sit idẽ ꝙ reficere (vt hic ante dixi,)
Reparare et meliorare differũt. 5 †differũt aũt reparare et meliorare, vt ꝑ Pau.de.castro in cõsi.suo.clxxvij.inci.cꝗtum ad illa, in cõsilijs antiqs, in ipressiõe noua.et satis ꝑbat tex.i.d.§.fructuari⁹.

Sed quia dr̃ suprà in gl. (& sera tenue) ꝙ vsufructuaria tenet cauere de vtẽdo & fruẽdo arbitrio boni vi
6 ri:ponet†ꝙ re de qua habet dotalitiũ male vtat, nunqd priuatur dotalitio, vr̃ ꝙ sic. Et hoc probabo, primo per illud ꝙ dicit Bal.in.l.diuortio.§.si fundũ.ff.sol.mat.vbi
7 dicit se consuluisse in contingẽtia facti†ꝙ si emphyteuta incideret arbores,& ꝑpter illã decisionem fundus sit factus deterior, ꝙ cadit à iure suo,& priuat re ẽphyteutica.allegat ad hoc aut ꝗ rem.C.de sancrosan.eccle.quæ multũ bene facit.in.c.j.§.quicũqꝫ.in tit.de pace tenenda.
☞ Melius in.c.j.qualiter dñs proprieta.feudi priuetur. *
Abutẽs feudo priuatur eo. 8 †vbi vasallus male vtens re feudali,& tractans male feudum, priuat feudo.& est tex.in.l.æquissimũ.§.& is cui.ff.de vsufru.vbi vsufructuarius nõ põt incidere arbores
Officia male administrãtes priuãdi. 9 fructiferas.& faciunt,†qa male se gerens circa res in qb⁹ nõ habet dñium directũ, sed tm̃ vtile debet priuari,& ẽt circa ꝑsonas.de rebus est aut.ꝗ rem.suprà alle.de ꝑsonis
10 facit tex.& ibi Bal.in.l.eũ qui.C.de procu.vbi dicit † ꝙ iudex ex suo officio remouet ꝓcuratorem negligẽtem
Procurator negligens. 11 circa negotium dñi:& dicit etiam ibi Bal.†ꝙ iudex ex officio remouet ab officio exequendi executorẽ negligentem.& probat per tex.in.l.si remunerandi.§. maurus.ff.man.& in.l.fi.C.de admini.tuto.& in.l.fi.vbi pupil.edu.debeat.ff.& in.l.nec em̃.§.fi.ff.de suspe.tut.hinc etiã dicit Inno.in.c.nisi cũ pridem.§. pro graui, de supplen.negli.præla.
Ep̃s nimis seuerus. 12 †ꝙ licet non cogat renuntiare suo officio, tñ ꝓpter nimiam seueritatem cogitur quis renuntiare suo episcopatui, eo ꝙ male tractat officium suum. Et iõ dicit Bar.in.l.j.in fi.ff.de his qui sunt sui vel alie.iu
Iudex. 13 ris.†ꝙ sicut dñs male tractans seruum priuat seruo suo sic iudex male administrãs officium priuatur eius officio.ꝙ refert do.meus Ias.in additionibus ad Porcũ: institu.de his ꝗ sunt sui vel alieni iur.in quarta additiõe.et facit tex.in.l.fi.ff.si quis à parẽte fuerit manumissus.vbi
Pater. 14 †pater malè tractans filium cogitur illum emancipare.
¶Et etiam facit ꝙ habet in.c.literas.extra de restitu.spo
Maritus 15 liato.vbi habetur†ꝙ si maritus male tractauerit vxorẽ, fit separatio habitatiõis & thori inter virum & vxorẽ.
Collectarius. 16 & tex.in.c.ea quæ extrà de censi.vbi dicit,†ꝙ si collectarius male tractauerit ecclesiam in officio suo collectãdi, priuatur eius officio collectandi.¶Et quantũ ad res ꝙ male vtẽs & male tractans debeat illa priuari, patet in cõductore, prout in specie tenuit do.And.Sicu.in cõsi.suo.xxxvj.inci.sapienter scripsit propheta.in.vij.col.in ij.vol.vbi plus dicit, in.viij.&.ix.col.ꝙ etiam cõductor qui male versatus fuerit circa vnam rem priuatur tota conductione, qñ est vna conductio continens plures: quia tunc est vnus contractus & indiuiduus, in quo factus reus in vno, censetur esse reus in omnibus. & facit
Emphyteuta. 17 ꝙ dicit Bal.in.l.cum eiusdem.ff.de ædil.edicto. † ꝙ emphyteuta plurium rerum in vno cõtractu, qui male versatur in vna, cadit ab omnibus.
Vsufructuarius 18 ¶†Considera an oĩa supradicta quæ dicta sunt habeant locũ in vsufructuario ꝗ male vtitur re, an debeat priuari, cũ non dicitur in iure ꝙ debeat priuari, sed tm̃ dicit ꝙ non debet incidere arbores, aut alias rem deteriorẽ facere do.meus Ias.voluit tenere ꝙ non eo quia nunqꝫ habet locũ pœna priuationis nisi expressę cautum sit.tex.est in.§.cum igit.in aut.de non eligen.scd'o nuben.ꝑ quem tex.notat ita Bal.in aut.ex testamẽto.C.de secun.nup.Et dicit do.meus Ias.in.l.diuortio.§.si fundũ.ff.sol.mat.ꝗ solet allegare tex.in l.at si qs.§.diuus.ff.de reli.& sump.funerũ.sed ante eum allegauit Bal.in dicta aut.ex testa.in.ij.col.& de hac regula vide eũdem dñm meũ in.l.si quis maior. in.ij. col. & in.l.j.C.de transac.& in.l. ꝙ te.in.xij.col.ff. si certum petatur.Feli.in.c.translato.in pe.col.extrà de consti.et in c.ex parte.in.j.&.ij.col.extrà de rescriptis. Cogita quid tenendum sit ex deductis per Barb.in dicto cõsi. xxxvj. & per dominum meum in dicto.§.si fundum.

Quia hic ante dictum est ꝙ vsufructuarius non potest arbores fructiferas incidere: vide amplè per Bartholomeum Cepolã in tractatu suo seruitutum rusticorum prædiorum.in tit.de montibus:et ibi ponit de emphyteuta, de marito, de feudatario, & de patre habente vsumfructũ in bonis sui filij:& de emptore syluę cũ pacto de retrouẽdẽdo.
☞ ¶Extẽd ipossunt prædicta ad oẽs illos qui non habent ius integrum in re, ita ꝙ possunt alteri, siue in proprietate, siue in aliquo iure ꝑiudicare iuri alterius: qm̃ si hoc faciat possunt priuari iure suo, maxime si sit dilapidatio: vt notatur in.c.venerabili.de offi.delegati.in.c.licet hely.§.de simo.in.c.fi.de accusatio.Immo si habentes proprietatem præiudicant iuri alterius tenent emẽdare: vt videmus in Gallia in pluribus locis, in quibus rex habet tm̃ ius garẽnę, aut gruariæ, aut grariæ in pluribus nemoribus, in quibus habentes proprietatem nemorum non possunt demolitiones facere in forestis præiudicando dictis iuribus, aut alteri eorum: & ita fuit pluries dictum per curiam: & plures etiam habentes proprietatem in nemoribus propter huiusmodi demolitiones fuerunt condemnati ad emendas, & ad plantationem, & reædificationem arborum in locis vbi demolitiones fecerant in pręiudicium dictorum iurium quæ sunt tria videlicet, ius guarennæ ꝙ est ius venandi, & aucupandi, & prohibendi ne alij venentur. Ius gruariæ hoc est ius iurisdictionis in fore factis in dictis forestis. Et ius grariæ hoc est ius capiendi partem fructuum ꝓuenientium ex dictis nemoribus in venditione glandium, aut lignorum quę in multis locis nõ possunt fieri etiam per habentes proprietatem sine officiarijs regijs: eo quia rex in illis capit partem secundum diuersitatem locorum: ꝙ non ignorant officiarij regij in suis locis. *

§. septimo.

Le mary et la femme ne peuuent faire traictiers, donations, confessions, ne aultres contraulx, cõstant leur mariage: par testament ne ordonnance de derniere volunte ne aultrement au prouffit lung de lautre.

Se ce nest du consentement des prouchains parens viuãs, qui doibuent succeder au

der au mary, ou a la femme: qui feroient lesdict traictiers donations ou cõtraulx: suppose que lesdictz contraulx ayent estez vallez par serment, se aultrement par traictie de mariage il nestoit entre eulx conuenu.

1 IN comitatu Niuerneñ.† donatio mutua
2 valet non existentibus filijs:†in ducatu Borbonij, possunt vir & vxor donare mobilia & acquisita: et valebit donatio in vita donatarij: sed nõ transit ad heredes donatarij: & aliter ꝓhibet donatio, & alius contractus: & etiã dispositio in vltima volũtate inter virum & vxorẽ quo ad commodũ vni⁹. ¶In septena Bituriceñ. non possunt qd facere, siue p cõtractum inter viuos, siue p vltimam voluntatẽ: ex quo bona vnius veniunt ad alium. Boerius in consue. dicti loci. tit. de consue. matrimonij & doharij. §. j.

In textu ibi

Le mary & la femme.

☞ADDITIO. Idem vr̃ dicendum in sponso per verba de pręsenti quo ad hunc casum: vt tenet Mat. de af. in consti. regni Siciliæ quæ incipit, statuimus. in. ix. questiõe. dixi. s̃. in alio casu in. §. vj. huius tituli in gl. (mariee.)*

QVid de amasio an posset ĩter viuos donare, aut in testamẽto relinquere concubinæ suæ. Videt̃ ꝙ sic. l. affectionis. ff. de dona. Possunt em̃ & debẽt filocapti seu amasij suis donare amasijs, nõ aũt ecõtra: in quo credendũ est Cyno tanꝙ experto. l. de mulieribus q̃ seruis ꝓprijs se immiscuerũt. vbi dicit in talibus plus valere & operari donum ꝙ suspiriũ: quia ad habẽdum ea requirit̃ donũ, aut ferreũ membrũ scd'm eũ ibi nec pascunt̃ verbis, cũ sepe fuerint verbo adulatorio decepte, ꝙ tamẽ intellige, nisi amasius esset miles, clericus, aut aduocatus: quia tales nõ possunt donare cõcubinę, ꝙ subintellige, nisi interueniat iuramentũ, scd'm Ludo. Ro. in. d. l. affectiõis. de quo ample p G. Benedicti in sua repe. c. ray. in ỽbo, & vxorem noĩe adelasiã. nu. dccxviij. vsꝙ ad nume. dccxxvj. de test. extra. Et aliquid infrà eodem arti. in gl. (donations). nume. xiiij.

In textu ibi

Ne peuuent.

QVia hic loquitur p verbũ pręsentis tẽporis, non videtur esse prohibitoriũ scd'm doctrinã Bal. in l. non dubium. C. de legi. & ideo non est cõtra legem, sed propter legem.

1 ADuerte vltra ad id ꝙ dixi. s̃. in. j. §. huius ti. in gl. in ỽbo (Ne peult)†ꝙ licet lex vel cõsuetudo, seu statutũ, ꝓhibeat fieri actũ vel cõtractũ: & non ꝓcedat vltra annullãdo tñ actus est nullus. Bar. Bal. et do. me⁹ Ias. in. l. nõ dubiũ. in. iiij. col. C. de legi. & faciũt q̃ dicit Io. fab. i. §. alteri. in. iiij. col. insti. de inutili stip. & q̃ etiã dixi ante in §. (le mary ne peult greuer sa femme) in gl. ij. in ỽbo, (ne peult.) ¶Vide in hoc casu eundẽ Boeriũ in ſępedictis cõsue. tit. de cõsue. matrimonij. §. j. col. v. vbi videtur tenere ꝙ in hoc casu actus in contrarium factus est nullus.

2 BAldus in. l. legis virtus. ff. de legibus. dicit†ꝙ vbicũꝙ statutũ vetat, intelligitur imponere pœnam, licet nõ exprimat: si istud vetitũ sit delictũ. & si istud non sit delictũ, nõ imponit̃ pena, sed annullat̃ actus: vt in. l. nemo martyres. C. de sacrosã. eccle. ita etiam dicit in statutis Bal. in ỽbo, conditio. & faciunt quę dicit Bal. in. l. si quis mihi bona. §. ꝙ si mãdata. ff. de acqui. hære. ¶Et de hac dictione põt, quõ stet qñ ponitur, aut negatiue, aut affirmatiue: vide dñm Claudium de aquis preceptorẽ meũ nunc epm Lauden̄. et Massilien̄. in. l. gallus. in prin. ff. de libe. & posthu. ¶Vide Io. sanxõ in cõsue. Turoneñ. tit. (des successions de gens roturiers.) arti. viij. — Potest verbum

3 ET aduerte qꝫ†nõ possunt huic statuto renũtiare, p ea q̃ dicit Feli. in. c. si diligenti. in ver. scd'm correlariũ de foro cõpe.†Et an hoc casu alienatiõe facta trãsferẽtur dñium, vide doc. in. l. si ita quis. §. ea. l. ff. de verbo. obl. et in. l. ea lege. C. de cõdi. ob cãm vbi vident̃ concludere ꝙ nõ: quia est prohibitio legalis, p. l. non dubiũ. C. de legib⁹. Bal. ỽo in. l. mater. C. de rei ven. dicit hoc casu cõsensum parentũ esse cãm non immediatã, sed mediatam trãslationis dñij ꝙ not. ¶Sed etiã, qꝫ ex contractu nullo transfert̃ dñium: vt hic ante dictũ est, et etiã possessio. l. j. §. si vir vxori. ff. de acqui. possesſ.†quõ reuocabitur ista possessio. Bar. in. l. scire debemus. §. fi. ff. de verb. obl. & do. meus Ias. in. l. sic itaꝙ. in ver. in eadẽ gl. ibi insti. de ac. dicũt ꝙ aduocabit̃ cõdictiõe indebiti. vide Io. sanxõ in cõsue. Turoñ. tit. (des successiõs de gens roturiers.) arti. viij. in fi. Quicqd dicãt vidi semp obtinere acquirentẽ etiã ex cõtractu nullo: vt dixi infrà in tit. (des mainsmortes). §. ix. in fi. Dicit tñ Ale. in. l. j. §. si vir vxori. in fi. ff. de acqui. pos. ꝙ vbi prohibet̃ ex statuto, si fiat cõtra formã statuti, non transfertur ex illo possessio. maxime qñ prohibetur quis obligari, scd'm Ang. ibi. — Renunciare non pñt huic statuto.

(margin numbers in this column: 4 beside "riũ de foro cõpe.", 5 beside "sio. l. j. §. si vir vxori")

In textu ibi

Faire traictiers.

ISta cõsuetudo viget in multis locis in Italia, maximę Cumani, ꝓut refert Signoro. de homodeis in cõs. suo xlix. & fit mentio de ea in Lombarda in tit. de his quę à viro donantur vel relinquũtur. l. j. & etiam vrget in ducatu Borbonij, & in comitatu Niuerneñ. & in patria de Lorry. & in pluribus alijs locis Franciæ.

In textu ibi

Donations.

1 ISTud etiã erat dispositũ de iure. l. prima, scd'a, et tertia. ff. de dona. inter virũ & vxorẽ.†& hoc ne mutuo amore inuicem spolientur, ne matrimonia venalia fiant. d. l. j. cum seq. etiam ne melior in paupertatẽ incidat, & deterior ditior fiat: ꝙ intelligẽdũ est, qñ est donatio sim
2 plex†secus sit, si sit donatio mutua. doc. in. l. si pr̃ puellæ. C. de inof. test. cum talis donatio mutua, non sit vera donatio. l. cũ hic status. §. si socer. cũ. §. prece. & l. ꝙ aũt. §. si vir vxori. & l. q̃ iam nuptę. ff. de dona. inter virũ & vxo. Ro. in rub. ff. sol. mat. & in. l. si viro. §. de viro. in. xlviij. fallẽtia. ff. sol. mat. do. Ias. in. d. l. si pater puellæ. hic ante alle. multum bene explicat hãc materiã. ¶De materia donationis mutuæ vide Pyrrhum in quadam disputatione ꝙ fecit post commentaria consuetudinũ Aurelianeñ. q̃ incipit, noto ꝙ donationis: & ibi ponit, an ille titulus habeat locum in sponsa de præsenti, vbi nondum copula carnalis est sequuta, eo quia non est talis affectus: vt dicunt Io. de Imo. & Aretinus in. l. si socer. §. lucius. ff. sol. mat. post Azo. in summa, tit. de dona. inter virũ & — Donatio mutua licita viro & vxori

vxorẽ. Plures alios casus in quibus valet donatio inter virũ & vxorem, ponit Io. sanxõ in cõsue. Turoñ. tit. (des donatiõs faictes entre nobles) arti. ij. ¶ Et vide etiã Hippolytũ de Marsilijs in cõsi. cv. incipiẽte, dirigere dñe digneris. in. iij. & iiij. col. vbi plura de reciprocatione & vicissitudine in pluribus actibus, quæ multũ operanẽ. *

An dõatio mutua possit fieri in burgundia.

3 SEd quero, † nunqd hæc donatio mutua seu reciproca esset valida in hac patria ducatus Burgũdię stante hac cõsuetudine videreẽ ꝙ sic quia cõsuetudo nr̃a recipit interpretationẽ à iure cõi: vt dicitur in fine, seu cõclusione harũ cõsuetudinum: sed de iure cõi prohibita donatione inter virũ & vxorẽ, nõ ꝓhibetur reciproca: vt dictum est. s. igiẽ &c. Et cũ casus mihi euenisset dixi, ꝙ si fieret ꝙ adderet in donatione: ꝙ in hoc maritus & vxor renũtiant cõsuetudini nostræ: & ab illa volunt recedere, volentes in hoc redire ad ius cõe: ꝙ possunt ꝑ ea quę dicit do. Ias. in. l. ꝓperandum. in prin. in pe. col. C. de iu. & in. l. oĩum. in. iiij. col. C. de test. et Bal. in. l. circa. C. locati. quẽ vide. Nã ex quo est cõsensus ambarum partiũ cõtrarius statuto seu cõsuetudini, plus debet operari ꝙ̃ cõsuetudo: per ea quæ dicit idẽ dominus meus in. l. j. §. fi. in. v. col. ff. de ṽb. obl. Et ex quo istud statutũ seu hæc nostra cõsuetudo in se sit consona iuri cõi, debet scđm ius cõe interpretari. l. ij. C. de noxa. vbi Sali. & do. meus Ias. in. l. iij. in. iiij. col. C. de iure emph. Pa. in. c. cãm. in vlti. col. extrà de rescri. cũ vul. Vidi quædam magnũ aduocatum huius patriæ dicentẽ & consulentem: ꝙ in tali cõtractu adijciaẽ pœna in casu contrauentiõis contra hæredes: & ita fecit in quadam minuta vnius talis donationis, quam vidi: quæ erat sua manu scripta.

Qđ nõ.

SEd mihi vr̃ ꝙ nullo modo hæc donatio valere põt, stante hac nostra consuetudine: quia si bene aduertamus ad nostram cõsuetudinẽ: cõsiderauit plus ius tertij. s. ꝓximorũ succedere debentiũ, ꝙ̃ alias rõnes positas in. d. l. j. ij. & iij. de dona. inter virũ & vxo. Quæquidẽ rõ militat ita in donatiõe reciproca, sicut in donatiõe simplici: ergo idẽ ius est statuendũ. ¶ Et ꝙ ius ꝓximorum succedere debentiũ sit in cõsideratiõe, satis patet in ṽbis (se ce nest du cõsentemẽt des ꝓchains parẽs q̃ doibuent succeder) put dicit do. meᵘ Ias. post alios, scilicet Bart. & Bal. in. l. trãsactionẽ. C. de transa. et ꝑ eundẽ in. l. de pupillo. ff. de noui operis nũtia. ¶ Itẽ qđ plus est, cõsuetudo nostra est cõtra ius cõe in aliquo, qa etiã tollit alios contractus quicũꝗ sint: q tñ fieri poterant de iure inter virũ & vxorẽ. Et dicit Ale. in cõsi. lxxxvj. in. v. vol. qñ nõ sint ad vtilitatem vnius: et ẽt qa dicit, ꝙ etiã ꝑ vltimã voluntatẽ: ꝙ est cõtra ius. c. si pr̃. de test. in. vj. l. fi. C. de insti. & substi. dicã. j. ergo nullã interpretationem recipit à iure cõi. Bal. in. l. maximũ vitiũ. in. vj. col. ver. vlterius quæriẽ de tali qõne. C. de libe. præte. do. meus Ias. in. l. oẽs populi. in col. pe. ff. de iustitia & iure. et in auẽ. præterea. in. v. col. C. vñ vir & vxor. & in auẽ. nouissima. i. vj. col. C. de inof. test. Pa. in. d. c. cãm. in fi. extrà de rescri. Alex. in cõsi. xix. incip. viso processu. in pe. col. in. j. vol. licet voluerit dicere in cons. suo. xxix. incipiente. qm̃ abunde. in pe. col. in. j. volu. † ꝙ statutum seu dispositio exorbitans à iure communi recipit interpretationem à iure communi: ex quo satis est responsum ad primum argumentũ suprà factum.

Statuta interpretantur à iure cõi. 4

QVantũ vero ad id ꝙ dicitur, ꝙ partes possunt redire ad ius cõe, renuntiando statutis & consuetudinibus: vt dicit do. meus Ias. in. d. l. properandum. C. de iudicijs. licet det aliquos casus in quibus partes hoc possũt: tñ finaliter dicit, ꝙ istud nimis gñale esset attentare ꝙ partes hoc possint: & hoc est etiã, † quia iuri statutorũ maxime qñ statuta loquuntur negatiue non potest renuntiari: ita tenet Io. and. in addi. ad Spe. in tit. de appel. in additiõe magna. ita do. meus Ias. in. l. si quis in conscribendo. in. vij. col. C. de pac. ¶ Itẽ cõsuetudines nostre habenẽ pro lege, quia autoritatẽ habeẽ à principe vt patet in prooemio & in fine, ergo debẽt obseruari: nec ꝑ alium ꝙ̃ per principem possunt tolli aut infringi ex quo partes nõ possunt facere quid cõtra dictas cõsuetudines, etiã cum clausula non obstante tali consuetudine: qa nemo hoc facere põt q inferior à principe. do. meus Ias. in. l. nemo põt. in. ij. & iij. col. ff. de lega. j. ¶ Aduerte, ꝙ hec donatio nõ consumaẽ morte, etiam si fiat traditio rei: vt dicit Boerius in consue. Bituriceñ. titu. de cõsue. mat. & doharij. §. j. & hoc maxime hic ex quo etiã prohibetur inter eos quælibet vltima voluntas. 5

Statutũ nõ põt renuntiari.

6 ET aduerte. † an clausula renũtiationis posita in vno articulo repetita intelligatur in seq. vide Bal. in. d. l. circa. in prima lectura. C. de locato & conducto. & limita vt per Bar. in. l. gallus. §. idem credendum. ff. de libe. et posthumis.

ET quantũ ad penam appositã in euentum contradictiõis cõtra hęredes dic ꝙ sicut nõ valet principale: ita nec pœna in eo apposita: ita Bal. plene in. l. nõ dubiũ. & ibi do. meus Ias. in. l. antepe. & penul. C. de legi. & hoc est maxime in hoc casu cũ rõ prohibendi ita militat in pena, sicut in principali: scilicet ne fiat quid inutilitatẽ vnius, & ꝑiudiciũ seu dãnũ alterius & successorũ.

ET ideo tandem dixi ꝙ nõ inueniebam securum facere talem donationem.

7 ET intelligendum † est etiã in remuneratoria, quę fit ob benemerita: dum tñ bene merita vere ꝓbentur. Tex. est melior de iure scđm Ang. in. l. etiã. §. ex præterito tempore. ṽ si. multa merita que habebit estimare is apud quẽ de ea re agiẽ. ff. de manu. vindi. & ꝓbaẽ in. l. si forte. de castr. pec. vbi hoc voluit Bar. Hoc etiam voluit gl. et ibi Bal. in. l. si donatione. C. de colla. nec stabiẽ assertioni meritorũ: vt tenẽt doc. hic ante alle. ¶ Et facit illud ꝙ voluit gl. in. l. assiduis. C. qui potio. in pig. habeantur. 8 et tex. in. l. diuersis. C. e. quę voluit † ꝙ nõ stetur assertioni mariti sup receptione dotis, nisi ꝓbetur vere eius datio seu numeratio. ¶ Et facit etiã ꝙ voluit do. Guil. de mõte 9 lauduno. in de. j. de rebus eccle. nõ alie. vbi voluit † ꝙ nõ stetur assertioni instrumenti, ꝙ alienatio cedat inutilitatẽ ecclię: nisi appareat vera, vtilitas. facit tex. i. l. iubemus. la. ij. C. de sac. san. eccle. & ꝙ ibi voluit Bal. & idẽ in. l. ij. C. ne liceat potẽtiori. & ꝙ voluit Inno. in. c. grauis. extra de deposito. & gl. ordi. c. si quos. xij. q. ij. & istud dicit & tenet in specie do. Frã. curtius antiquus in cõsi. suo. lxvj. inci. sapiẽter optimᵘ prędixit psalmista. in. ij. col. vbi di- 10 cit etiã † ꝙ debet esse ęqualitas meritorũ, & rei donatæ: non em̃ pro modico seruitio, aut bene merito debet donari magnũ: voluit gl. ad hoc multũ singularis. in. d. c. si 11 quos. † & debẽt esse seruitia ad q̃ vxor nõ tenebaẽ ex debito sui officij: vxor em̃ teneẽ seruire viro sub cuiᵘ ꝑtãte est. Si ergo fideliter caste & honeste se habet circa virũ & gubernet res mariti: nõ dicunẽ ista benemerita. ¶ Sed 12 q̃ro † nunquid si mulier consentiat alienationi rerũ hypothecatarum pro dote per maritum, sibi præiudicet, vide Petr. de Ferra. in titu. de forma rñsionis libelli in actione

Dõatio remuneratoria.

Equalitas meritorum & rei donatæ.

actione hypothecaria.in gl.in v̄bo,exceptionẽ excussionis.in fi.vt dicã plenius.j.in tit.(Des rentes vẽdues à rea chat).§.ij.¶Et adde ꝙ etiã habet locũ q̃tũ ad hũc casum in sponsa de p̄nti.l.fi.ff.de dona.inter vir.& vxo.dixi.s̄.in.§.ij.inci.(Femme mariee.)in gl. (femme) hoc eo.titu.

Dõatio periuramẽtõ facta an reuocari possit?

13 ¶Sed q̃ro:†si maritus fecerit donationẽ cũ iuramento, an possit illã reuocare de iure dicerẽ ꝙ nõ qñ essemus in casu in quo valeret cũ iuramẽto:ita tenet Guil.de mõte lauduno.in cle.roma.de iureiu.q̃ allegat decisio tholosana.ccclxj.Sed ex quo per cõsuetudinem nostram non valet etiam cũ iuramẽto,credo ꝙ hoc casu posset reuocare.Et ideo in casu in quo valere potest,puta qñ est reseruatum in contractu matrimonij ꝙ possit fieri donatio,si fiat cum iuramento,non poterit reuocari.

ADuerte tñ ꝙ in casu in quo maritus donare põt vxori:si donauerit,aut alium cõtractum in fauorem illius fecerit,põt illi renuntiare.Immo ꝙ plus est disponẽdo in aliũ spẽliter de re donata vxori vł illam reuocare.casus est in.l.si maritus.la secõde.C.de dona. inter virum & vxorem.Ita notatˀ per Io.lupũ in repe.rub. de dona.inter virũ & vxorem.§.lxix.nume.30.quæ not. ¶Etiam aduerte ꝙ donatio facta à marito vxori habet clausulam tacitam,si vxor superuixerit.tex.est in.l.à marito.C.de dona.inter virum & vxorẽ.dixi in meo monologio.in verbo,donatio.

☞ADDITIO. Si tñ in ea fiat mentio de hæredibus,transit etiã ad hæredes arg. eorũ quę dicit Bal.in.l.ij.in.ij.col.ver.q̃d em̃ si iste filius. & ibi Sali.C.de iure dotiũ.do.me⁹ Ias.in.l.nõ oẽs.in.iij. col.ver.scd'o infero.ff.si certũ petatˀ.cum pluribus alijs, quos allegat Thomas ferratius in cautelis suis. cautela

Dõatio factacõcubinæ anvaleat

14 xxx.*¶Item†an valeat donatio facta concubinæ,vide Barb.in.l.diuortio.ff.de verb.oblig.vbi concludit ꝙ sic ꝑbatis meritis & seruitijs.& Pet.de anc.in cõsi.ccxlv.Et suprà isto eodẽ arti.in prima gl.¶Item etiã qñ hic antè dicitur ꝙ etiã hęc consuetudo habet locũ in sponsa de præsenti vltra dicta in gl.hic ante allegata.vide Boeriũ in cõsue.septene Bituricẽ.ti.de cõsue. mat.§.j.in. vij.& viij.col.Luc.de pen.in.l.meliores.colũ.iiij.C.de incolis.

15 lib.x.tenet†ꝙ si fiant dona ante consummatum matrimonium tenent,& non reuocantur.

In textu ibi

Confessìon.

1 PEr hoc apparet†ꝙ confessio de dote recepta facta à marito constante matrimonio,dr̃ donatio,& non valet:sicut nec donatio ꝑ consuetudinẽ nostrã.¶Quid aũt de iure,an valeat cõfessio de dote recepta facta à viro constante matrimonio.Ale.l.si diuortio.in pe.&vlt. col.ff.dev̄b.obl.ponit tres opiniones.Prima fuit Bar.in d.l.& in.l.papinianus.ff.de dona.inter vir.& vxorẽ.vbi dicit ꝙ nõ valet.alle.l.j.C.de dona.ante nup.&vide Bal.

Cõfessio de dote dicĩt donatio.

2 ibi.Facit†ꝙ confessio facta inter personas inter quas est ꝓhibita donatio,vel titulus lucratiuus,præsumitˀ facta in fraudẽ legis,& sic aĩo donãdi.l.ꝗ testimoniũ.ff. de ꝓba. cum quis decedẽs.§.Titia.ff.de leg.ij.& in ꝓposito dicit Soc. in cõs.suo.lxvj.in.iij.col.vbi ample tractat hãc materiã consi.lxj.in.iij.col.ꝙ hęc opinio Bar. est magis cõis,ꝑ qua multos alleg.Alex.v̄o consi.xxvj.in.ij. col. in.ij.vol.dicit ꝙ talis cõfessio nõ est, neq; donatio, neq; relictum.Et ideo notanter in consuetudine nostra fuit prohibita cõfessio.quia sub simplici ꝓhibitione donationis nõ fuisset ꝓhibita cõfessio.Bal.tñ in cõsi. lxvij. ꝙ

3 incipit,punctus talis est.in.v.parte,dicit†ꝙ habet vim donationis,& in cõsi.ccclxxxj.in.v.parte,dicit ꝙ qñ talis cõfessio est facta in testamẽto ꝑsente vxore,põt valere in vim donatiõis aut in vim legati.¶Sed Ale.in.d.l. si diuortio in fi.intelligit dictã opinionẽ Bar.qñ in cõfessiõe est apposita renũtiatio exceptiõis nõ numerate pecuniæ:q̃a nõ põt videri facta cõfessio spe futuræ nũerationis.& dicit ꝙ est opinio Imo.in.l.si cõstãte.ff.sol. mat. & dicit Frã.de Perusio in cõsilijs Bal.in cõsi.lxxij. in .v.

Confessio habet vim donationis.

4 parte.†ꝙ talis cõfessio sic facta cũ renuntiatiõe exceptionis nõ numerate pecuniæ,ꝓbat verã numerationẽ.vide etiam do.Lud.Bologni.in cõsi.xliij.in.ij.&.iij. col. vbi ponit de hac materia:subdit Bar.in.d.l.si diuortio.et ibi

5 do.Ale.†si fiat cõfessio,quæ præsumatur donatio, valebit dicta cõfessio:si vir erat ignobilis: mulier vero nobilis:et plura ibi ponit Alex.plenius ꝑ do.meũ Ias.in.d.l.si diuortio.q̃ legit me audiẽte. vbi ãplissime disputauit.

☞ADDITIO. Sed qñ põt opponi hęc exceptio nõ numerate dotis dic ꝙ aut præcesserunt capitula matrimonialia ꝓmissiõis dotis,et postea maritus confitetˀ se recepisse illam dotẽ promissam tũc nullo tp̃e põt opponi exceptio nõ numeratæ dotis. ꝑ tex.in.l.in cõtractibus.§.illis succurritur tibi.C. de nõ nume.pec.& ibi Cy.& Feliñ.in.c.si cautio.in vlti.charta. versi.fallit quinto.extrà de fide instru.Si vero non præcesserint capitula matrimonij:& maritus cõfessus est dotem recepisse:tunc distinguitur,aut post cõfessionẽ dotis matrimoniũ nõ durauit vltra bienniũ:et debet opponi exceptio nõ numeratæ dotis infra annũ à die mortis mariti:vt dicit tex.in.l.fi.& autˀ.ꝙ locũ.C.de dote cauta nõ numera.Si v̄o matrimoniũ à tẽpore factæ cõfessiõis vltra duos annos durat,debet opponi exceptio nõ numerate dotis infra tres mẽses à die soluti matrimonij.Si v̄o matrimoniũ à die confessiõis p̄dictę durauit vltra decẽ annos,cessat exceptio nõ numerate dotis.d.autˀ.ꝙ locũ.vt declarat Mat.de af.in cõsti.regni Siciliæ q̃ incipit, causas in.v.not.vbi ponit quid in alijs contractibus,qñ possit opponi exceptio nõ numeratæ pecunię.vide do. meum Ias.in.l.ij.§.creditum.ff.si certũ pet.nu.16. & seq. & plene in.l.qui pecuniam.eodem tit.*

6 SEcunda fuit opinio Ioã.and.in addi.ad Spe.in rub. de donati.inter virũ & vxorẽ.in fi. sequẽdo opinionẽ Albe.Galleoti. cũ qua opinione transit Bal.et Ang. in.l.pe.§.mulier.ff.sol.mat.†ꝙ aut cõfessio fuit facta ãte matrimoniũ,& tunc pręsumitˀ facta spe futuræ numerationis.& ita intellexerunt.l.j.& ꝑ totũ tit.C.de dote cauta nõ nu.

7 †Aut fuit facta dicta cõfessio iam cõtracto, & durante matrimonio:& tunc pręsumitˀ aĩo donãdi.l.ꝙ de suo.C.de dona.inter virũ & vxo.Et facit ꝙ dicit Cy. in autˀ.sed iã necesse.in.iiij.q.C.de dona.ante nuptias.

TErtia fuit opinio Io.de Imo.in.d.l.si diuortio.s.qđ præsumatur facta spe futuræ numerationis . Et tenet idem Roma.in.d.l.facit pro opinione eorum illud ꝙ dicit Bar.in.d.l.assiduis.C.qui potio.in pig.habean.

8 scilicet†ꝙ vbi potest præsumi alia coniectura q̃ donatio,nunq̃ pręsumitur.l.cum de indebito.in prin.ff.de ꝓbatio.l.si cũ aurũ.ff.de sol. corroborat istam opinionẽ Ale.i.d.l.si diuortio.¶Sed tenerẽ primam cũ modificatiõib⁹ suprascriptis:q̃a vt dicit in cõs.suo.lxj.in.iij.col.ꝙ opinio Bar.s̄.relata est cõis:à qua nõ est recedendũ.

An noceat talis cõfessio?

9 SEd nun q̃d†talis cõfessio noceat,et cui.Bar.i autˀ.sed

iā necesse.C.de dona.ante nup.dicit ꝙ non nocet creditorib⁹ mariti,sed bn̄ sibi,& prodest vxori:& dicit Bart. in.d.auē.ꝙ etiā nō nocet creditoribus futuris:& vide de materia ad ꝓpositū plenissime ꝑ Frā.de aretio in consi. suo.lxxxvj.inci.Diligēter & maturę pōderatis his.ꝙ intellige etiā si talis cōfessio fuerit iurata:†qa tale iuramētum ꝙ est assertoriū nō validat cōfessionē:et tn̄ dicit qđ iuramentū validat donationē inter virū & vxorē:q̄ est rō diuersitatis.Areti.ibi assignat vnā.Soci.ṽo in consi. lxj.& lxvj.assignat aliā:quę rōnes ꝑpetuò notādę sunt, & quas inseram infra qn̄ disputabo nunqd iuramentū validet donationē inter virū & vxorē.Bal.ṽo in.l.in cōtractib⁹.j.q.C.de nō nu.pec.dicit†ꝙ qn̄ confessio de dote recepta fit ꝑ maritū,in his q̄ consistūt pondere,numero,vel mēsura:nō pręiudicat nisi post sua tpa:sed si fiat sup reb⁹ immobilib⁹,statim p̄iudicat:cū ī his nō habeat locū exceptio nō numeratæ pecuniæ:& ꝙ ēt facta cōfessio sup dote recepta nō firmeꝛ iuramento,tenet ēt Lud. ro.in cōsi.xliiij.inci.Ex supra narrato dubio.& in consi. cexciij.ꝙ incipit,ꝓsupposito in scđo dubio.sed ibi dicit vnū notādū,†ꝙ iurās possit cōpelli ad obseruationē corā iudice eccl'iastico,ex quo tale est,ꝙ nō vergit in dispēdium salutis æternæ.¶Quid de confessiōe q̄ facit maritus in suo testamēto vbi cōfitetur se debere vxori centū ☞ quæ iurat ab ea recepisse.¶Vide Lud.ro.in consi. ccccxlv.inci.cōsultario pręsens.ibi,scđò est an cōfessio : vbi ample.*¶Vide Boeriū in sæpenominatis cōsue.Bituricen̄.tit.de cōsue.matri.& doharij.gl.j.in.iij.& iiij.col.

Iuramentū nō validat confessionē. 10

Dictum notabile 12

11

In textu ibi

Ne aultres contraulx.

Mihi vr̄ ꝙ hoc est cōtra oēm dispositionē iuris, maxime cōtra tex.in.l.si spōsus.§.circa venditiōis.& l.sed si vir lanā.§.si duo.in fi.& l.cū hic status.§.fi.ff. de dona.inter vir.& vxorē.†vbi maritus & vxor possunt inuicē vn⁹ ab altero emere & vēdere:& facit text.in.l.fi. ver.item q̄ro.ff.vt leg.noīe cauea.vbi habeꝛ†ꝙ maritus & vxor possunt celebrare contractū depositi:& illū ad hoc alle.Bal.in.l.legatū in fi.C.de cōdi.inser.¶Item†etiā contractu societatis,etiam oīm bonorū.vt est text.in.l. alimēta.§.fi.ff.de ali.& ciba.leg.l.ex diuerso.ver.itē ꝑculus.cū gl.ibi.& Bal.ff.sol.mat.& notat Bal.in.l.si vxorē. C.de cōdi.inser.¶†Itē etiā cōtractū mutui & pignoris. l.ꝙ aūt.§.si tibi.e.ti ff.de dona.inter vir.& vxorē.¶Sed dic†qđ verum est ꝙ oēs istos contractus & alios possunt facere inuicē maritus & vxor,dummō nō sint eis vtiles,& non sint tituli lucratiui:& iō bn̄ subiunxit consuetudo nr̄a statim(au ꝓffit lung de laultre.)Et ꝙ possint facere tales cōtractus tenet ꝑ p̄dicta Alex.cōsi.suo ☞lxxxvj.i.v.vol.¶Et aduerte ad id ꝙ dicit Alberic⁹ de rosa.in.l.vnica.in penul.col.C.de rei vxo.ac.qđ si sit vtile mulieri potest permutare cum marito:et ibi q̄uo facere potest,vide.*¶Vide eundem Boerium in supranominatis consue.tit.quo supra.§.j.col.x.

Quos cōtract⁹ vir & vxor īter se facere possint. 1 2 3 4 5

6 Dic tn̄†ꝙ si mulier faciat cōtractū nō obseruata solēnitate statuti,teneꝛ ī foro cōsciētiæ.dixi.s.in hoc tit.§.j.in gl.(contraulx.)ver.pro.xj.limitatiōe.& in gl.fi.

Nota casum hūc 7 Item quero.Pone†ꝙ quidā extraneus rē mariti vēdit mulieri,ꝙ pōt fieri:quia res aliena pōt vendi.l.rem alienā.ff.de cōtrahenda emp.& maritus volens saltē mediā partē venire ad mulierē,hoc pertransit cōniuētibus oculis:et tacet tacite cōsentiēdo:vtrū hoc possit tolerari, & anvalebit talis alienatio & vr̄ ꝙ sic:qa iste maritus vr̄ nolle illam rem habere,& permittere illum extraneū sibi habere:& sicvr̄ illā hr̄e pro derelicto,ꝙ posset scđm §.pe.insti.de rerū diuisio.& titu.pro derelicto.ff.¶Ego credo ꝙ si posset percipi,ꝙ hoc fiat ī fraudem statuti & ꝓximorū succedere debentiū,ꝙ nō valebit:& rō est:†qa q̄ non pōt facere nō pōt facienti cōsentire.l.si fundus.§. si nesciēte.ff.de pig.& licet videaꝛ illa rō esse vera in cōsensu vero tn̄ idem in expresso.†cū par virtus sit taciti et expressi.l.cū quid.ff.si certū petatur.Quid fiet ergo de illa re sic alienata,quis ea aduocabit.non quidē maritus cum non velit eam habere,cum cōsentiēdo ꝙ alienetur perdit dn̄ium.l.quidē.ff.de euic.Facit.l.cū qdā.C.de admini.tut.vbi qui alij cōsentit sua iura perdit:propinqui non,quia nullam actionē habent,nec realē,nec personalem.¶Dicendū vr̄ ꝙ debeat applicari illi mulieri,cū nullum cōtradicentē sibi habeat,& cū illam detineat:presumitur dn̄ium esse in ea.l.siue possidetis. cū ibi notatis. & in.l.cū res.& ī.l.proprietatis.C.de ꝓba.¶†Sed pone ꝙ mulier vendiderit vel donauerit extraneo rem mariti,ipso tacente,vt postmodū vxori donat:ꝙ pōt fieri(vt dixi)an hoc casu valeat et remaneat penes illū,ī quē fuerit alienata.Dic ꝙ sic:ꝑ rōnes hic ante dictas.nisi alienās participauerit de fraude:†qa fraus & dolus nemini debet patrocinari.l.cū donationis.C.de dona.quo casu dici posset ꝙ fisco deberet applicari,vt bona vacantia:secundū naturam tituli de bonis vacātibus.C.lib.x.notatur in l.j.ī prin.et.§.diuus.ff.de iure fisci.Et ad hoc faciūt quæ dicunꝛ per Bal.& Sali.in.l.mater.C.de rei.vendi.facit.l.lucius titius.& ibi Bar.ff.de iure fisci.vbi oīa scelere quesita applicantur fisco.Hoc aūt ex parte eius qui sic emit,et fraudē participauit,dr̄ scelere quęsitū: quia eo aīo sibi applicat:vt fraudulosæ alteri cōiugū hoc dimittatur,& alias iuste debentibus auferatur ¶Item quæro, qui dicuntur alij contractus & quid veniat appellatione cōtractus vide gl.in.l.vnica.§.j.in ver.cedere.C.de cadu.tollen.& Bart.in.l.si intra.ff.de pact.

8 9 *Par virtus taciti & expressi* 10 *Casus* 11 *Fraus nemini patrocinari debet.*

In textu ibi

Constant leur mariage.

Quantum cōfessionem de dote recepta dic idem si ante matrimoniū: quia effectus confertur in tempus cōstātis matrimonij,prout dicūt doc. in.l.si diuortio.ff.sol.mat.vbi est materia:& hic āte dixi in gl.(cōfession.)¶Sed q̄ro de qōne q̄ pōt euenire quotidie:quidā maritus in cōtractu matrimonij dicit palā et publicē in cōtractu matrimonij,& vult instrumentum fieri:ego accipio talem in vxorē:& qa me melior est, & ipsa sim indignus & inequalis:confiteor habuisse mille noīe dotis,que tn̄ non habui,sed volo illa sibi in cā soluti matrimonij restitui:vtrū valebit talis confessio Bal.in l.si volūtate.C.de do.ꝓmis.in lectura noua format istā q.tandem post multa allegata dicit debere decidi scđm l.j.C.de dona.ante nup.de qua habeꝛ per Bar.in.l.diuortio.ff.sol.mat.non insisto pro nunc:poteris cogitare:& cū acciderit de facto,rōnes vrgentiores,quas adducunt accipere.¶Vide Boerium in consue.Bituricen̄.tit.de cōsue.matri.§.j.in.viij.& ix.col.

Questio notabilis

1 Quantum aūt ad donationē nunquid † sponsus possit donare spōsæ & ecōtra ante cōsummatū matrimoniū dic ꝙ sic.ꝑ tex.in.l.pe.ff. de dona. inter vir.et vxo.& dicit Bar.in.l.cū sponsus.in prin.ff.de publi.ꝙ

Sponsus pōt donare spōsæ

pub.ꝙ valet,& sufficit ad Publicianã & præscriptionẽ vide in.l.si à spõso.C.de dona.ante nup.in.l.cũ veterũ.
2 eo.tit.dic tñ†ꝙ si talis donationis executio.i.dominij translatio in tẽpus constantis matrimonij cõferat, non valet.ita tex.gl.& Bal.i.l.ꝙ sponse.C.de dona.ante nup.
3 ¶Immo†etiã in cõtractu matrimonij põt fieri donatio. Bal.& Saly.in.l.fi.C.de dona.ante nup.& in.l.j.ff.de dona.& Old.consi.v.& Ro.in.l.si socer.§.Luci⁹.ff.sol.mat. & dicit Bal.in.l.si à spõso.C.de dona.ante nup.ꝙ si fuerit facta ꝑ sponsum sponse cũ osculo ꝙ nõ repetit: quia osculũ datur grã viri & nõ vxoris:& dicit idẽ Bal.in.l.si
4 filię & in.l.si presidi.C.de dona.ante nup.†ꝙ si fuerit facta donatio ante matrimoniũ,ꝙ talis donatio reuocat,
5 si matrimoniũ nõ sequat†et intellige ꝙ valet donatio inter sponsos de futuro sed nõ inter sponsum & spõsam de presenti.Bal.in.l.cũ in te.et in.l.cũ te.C.de dona.ante nup.intellige qñ est iam inducta ad domũ:secus si non fuerit traducta,quia nõ valet.Azo.in tit. de dona. inter virũ & vxo.& tenet Soci.cõsi.lxvj.inci.frustra.in.ij. col. tñ Bal.& Cy.tenẽt cõtrariũ in.d.ll.cũ te.& cũ i te.& Ale. in.d.§.Lucius.¶De donis aũt q̃ fiunt sponse per cõsanguineos mariti cuius sint,vide ꝑ Bal.d.l.cũ te. De huiusmodi articulo an possint ãte matrimoniũ donare vide ꝑ Io.lupũ in repe.ru.de dona.iter virũ & vxorẽ.in.§.lxix. in prin.¶Et cogita an sicut donatio facta cõstante matrimonio inter virũ & vxorẽ intelligit,si ille q̃ liberalitatem recepit superuixerit.l.à marito.C.de dona.iter vir. ☞& vxo.l.si inter virũ.ff.de reb⁹ dubijs,dicã infra in gl.fi. huius.§.intelligit etiã de donatione q̃ fit inter illos q volunt cõtrahere matrimoniũ ante matrimoniũ cõtractũ, fauore tñ matrimonij cõtrahẽdi,aut ad hũc effectũ als nõ cõtracturos,ita ꝙ intelligat habere hãc tacitã conditionẽ,si donatari⁹ supuixerit ꝙ vr̃ idẽ dicẽdũ ex multis q̃ colligi possunt ex dictis doc.in locis hic ante allegatis nõ decido:quia casus est in facto in quo consului.✱

6 SEd nunqd†vir & vxor in cõtractu matrimonij possint facere ꝙ si vnus ab humanis decedat sine liberis
7 ꝙ bona perueniant ad supstitem videret ꝙ non:qa†hęreditas nõ põt dari in cõtractu.l.hereditas.C.de pac.conuentis.l.licet.& ibi do.me⁹ Ias.C.de pac.Bar.in.l.tale pactum.§.pr̃.ff.de pac.l.cũ vulgus.Cy.tñ in.l.si pater.C.de inof.test.tenet ꝙ sic:& ibi eũ sequit Bal.Sali.& Pau[?]. de cast.& Hippolytus de Marsilijs in suo singulari.l.incip. donatio inter virũ & vxorẽ.& multũ examinẽt Paulus de castro in.d.l.si pr̃ puellę:crederẽ ꝙ si fiat ꝑ verba prædicta,ꝙ valebit in vim donatiõis recipere:sed si fieret ꝑ verba ꝑut cõiter fit in hac patria (que le suruiuãt deulx sera heritier lung de laultre.) ꝙ fieri nõ põt: qa hoc casu daret hæreditas in cõtractu:ꝙ fieri nõ põt:nisi dicat qđ hoc fit fauore matrimonij,sicut fit in donatione que fit filio in ptãte fauore matrimonij:quæ valet:vt dixi.s̃.in
8 rub.huius tit.¶†Qñ dr̃ ꝙ hereditas non põt dari in contractu addat ꝙ verum est si fieret qs heres vniuersaliter omnium bonorũ alicuius:quia ꝑ hoc tolleret libera facultas testandi:& ista est rõ illius legis:vt dicit do.meus Ias.in.l.licet inter priuatos.C.de pac.¶Et ideo videretur aliud esse dicendum si quis fieret heres ꝑ parte:puta in contractu aliquo dicatur volo quod talis post mortem meam sit hæres in quarta parte,vel in tali dominio: & sit tantum tertia vel quarta pars:qa hoc casu valeret talis contractus,cum ratio legis cesset:& ideo cessare debet & lex.¶Et hoc tenet Cy.in.l.fi.C.de pactis. Sed

Hæreditas non põt dari in cõtractu.

contrariũ tenet Io.de Imo.in rub.de testa.extra in fi. qđ qũo sit intelligendũ,dixi in quodam cõsilio ꝙ incipit, nobilis quondã dñs Cyprianus de Rabutin. in primo dubio.& vide Ias.præceptorem meũ in.l.stipulatio hoc modo concepta.ff.de verb.obl.& vide etiã Boerium in consue.Bituricẽ.§.j.ti.de consue.mat.& in.§.v.in fi.gl. Sed aduerte ad ea q̃ dicit idem Ias.in dicto loco: & etiã quę scripsit in ꝑdicto consi.& idem Ias.in.d.l.stipulatio hoc modo concepta.ff.de verb.obl.vbi dicit,ꝙ valet qñ relinquitur certa res,& non quota hęreditatis.

ET facere videtur quę dicunt Angelus,& Paulus de castro,& do.meus in.l.tale pactum.§. pater.ff. de pactis.et hoc casu nõ datur hęreditas.Sed adhuc est magnum dubiũ quo ad nos:quia vt dicit Bar.in.d.§.pater istud sapit vltimam volũtatẽ:& ideo si nõ sint obseruatę solẽnitates,posset dici ꝙ non multũ operaretur:vel si esset cõtractus factus inter testatorẽ, & vnum ex veris heredibus posset dici ꝙ non valeret:quia esset facta conditio sua melior per vltimam voluntatem:ꝙ fieri non potest:vt dicitur.§.v.j.tit.(des successions.)igitur casus est in facto,& in eo consului:dicam plenius. Dubiũ.

In textu ibi

Par testament,ne ordonnance de derriere volente.

1 IStud est contra iuris dispositionẽ:†qa maritus poterat instituere vxorẽ,& ecõtra.l.fi.C.de institu.& substi.sub cõdi.fac.&.l.fi.C.si quis ali.test.prohi.l.j.§. pe.ff.
2 de hęrẽ.insti.l.si ita scriptũ.in prin.ff.de li.& posthu.†Itẽ legare maritus poterat vxori.l.vxori vsumfructũ. &.l. vxori meę.ff.de vsufr.leg.l.vxori.in prin.&.§.j.&.l.vxorem.in prin.§.testamẽto.ff.de leg.iij.in qbus iuribus ha
3 betur†ꝙ maritus potest legare vxori & vsumfructũ, & dñium aliquarum rerum.et habetur.c.si pater.de test.in vj.sed in hoc bene fuit consultũ:quia ex quo dispositiõe iuris poterat legatum fieri inter eos,ne mulieres sollicitent maritos ad legandũ:et si forte nollent mariti legare eis,ꝙ dimitterent maritos in infirmitate,& eis denegarent inseruire,nisi sibi complacerent in legando:optime fuit dispositũ,ne mariti possent aliquid relinquere vxo☞ribus in vltima voluntate.¶Et valet statutũ ꝙ maritus non possit legare vxori vt per plura tenet Decius consi. suo.cxcvj.inci.diuino implorato pręsidio. in casu proposito breuiter quęritur.✱

Maritus legare potest vxori.

TV aduerte quia licet quidã hoc dicãt tñ consuetudo nr̃a nõ est sic intelligẽda,vt voluerunt qdã dicere:qa vt constat ex verbis nostrę cõsuetudinis,nõ prohibet substitutio aut alia vltima voluntas:sed tm̃ prohibentur si cõtractus siue inter viuos siue in vltima volũtate fiant:nam bene inspiciẽdo hanc nostram consuetudinem est tm̃ prohibitum,ne inter virũ & vxorem per viam contractus donationis vel confessionis, seu per viam contractus in testamento celebrati inter se aliqd peragere possint ad eorum vtilitatẽ,prohibendo dictos cõtractus celebrari etiam in testamẽto,siue in vltima vo
4 luntate:†cum de iure in testamẽtis possit fieri qlibet cõtractus.vt dicit Bar.in.l.heredes palã.§.fi.in finalib⁹ verbis.ff.de test.post Cy.in.l.cũ antiqtas.C.de test.& Dy.in c.ꝙ semel placuit.de reg.iur.in.vj.ꝑ do.meũ Iaso. in .d. l.cũ antiqtas.C.de test.Ro.in cõsi.clxxj.inci. pro decisione.allegãs pro hoc text.optimum in.l.ex sententia.ff.de

Quilibet cõtractus in testamẽto fieri potest

test.tu.idē tenet Bar.in.l.cum quis decedens.§.codicillis circa mediū.ff.de leg.iij.quia aliud est testari, aliud con trahere.l. ỽba cōtraxerūt.ff.de verb.& rerū sig.hinc dici
5 mus† ꝙ prohibita alienatione ꝑ contractum, nō videtur prohibita alienatio per testamentum, vel etiā vltimam voluntatē, scd'm Alex.post Imo.in.l.si ita quis.§.ea.l.ff. de verb.oblig.immo bene ponderādo Alex.in cōsi.suo clv.inci.visis & accurate consideratis.in.ij.vol.vř decide re nostrū dubium: cum dicat ꝙ si quis ꝓhibuerit aliquē bona alienare, pignorare vel ꝑmutare, vel quouis alio titulo in aliū trāsferre: & si secus fecerit &c. ꝙ tñ non in
6 telligit̄ prohibita heredis etiā extranei institutio: † qa di ctio alia est repetitiua similiū.gl.& doc.ī.l.si fugitiui .C. de seruis fugi. Sic ergo capienda sunt verba nostræ con suetudinis, cū dicat ꝙ maritus & vxor nō possunt sibi facere donatiōes, confessiōes, tractatus, neq; alios cōtra ctus cōstante matrimonio per testamentum vel vltimā voluntatem: ponderanda est hęc dictio, neq; alios cōtra ctus: qa intelligit̄ de silibus, scilicet q̄ fiunt inter viuos, et nō intelligit̄ de heredis institutione, aut de alia vltima voluntate: q̄ non possunt dici cōtractus: & ita est intelli genda hec nr̄a cōsuetudo, seu statutum: vt minus lædat ius cōe, q̄ꝫ fieri possit: nā tm̄ prohibetur inter vir.& vxo. donatio: nō aūt alijs cōtractus. dixi.s̄.in glo. (ne aultres contraulx.) & in hoc leditur ius cōe vt dixi. sufficit ergo ꝙ in hoc ius cōe ledat̄ & non in alio, cū vt dixi in prin. de iure institutio. non prohibet̄ neq; alia vltima volun tas inter virū & vxorē: cū ergo statutū seu cōsuetudo de beāt ita interpretari ꝙ minus q̄ꝫ possit ledant ius cōe: ita Ant.de but.in.c.cū dilectus.extrà de consue. & Speci. in consi.suo.cclxxiij.in pe.col. interpretanda est hec cōsue tudo hoc mō ne in tot ledat ius cōe: maxime cū tale sta tutum esset odiosum, ita intelligendo: quia tolleret libe ram testādi facultatem.l.stipulatio hoc modo cōcepta. ff.de verb.obli.l.j.cū ibi nō.C.de sacrosan.eccle.& iō est restringēdum.l.cū quidam.ff.de lib.& posthu.l.qcquid astringēdæ.ff.de verb.obl.& satis constat ꝑ verba sequē tia que cōtinentur in hoc.§.scilicet. (si ce nest du cōsente ment des plus prochains parens viuans qui doibuent succeder au mary, ou a la femme qui seroiēt lesdictz trai ctiers, donations confessions, ou cōtraulx: suppose que lesdictz contraulx ayent estez vallez per serment &c.) in quibus verbis non repetuntur verba testamenti, vel vltimæ voluntatis: & sic declarādo dictam institutionē non esse prohibitā, nec in dicto statuto esse cōprehēsam
7 cū† quotiescunq; verba propria sunt dubia, declarātur per posteriora.l.si seruus pluriū.§.fi.ff.de leg.j.l.si idē cū eodem.ff.de iurisd.om.iudi.per Cardi.in cle.j.§.fi.de iure ☞ patro. ¶Tex.tñ in.l.eādē.ff.de duo.reis.multū facit in contrariū: ꝙ si fiat mētio de contractibus in genere, ꝙ cōprehendat̄ testamētū. quē alle.do.meus Ias.in.l.testm̄. C.de test.& vltra eum facit tex.in.c.cū à nobis.ibi, siue sup testamētis, siue quibuslibet alijs cōtractib⁹ quęstio agitet̄.extra de testib⁹.dixi in meo monologio in ỽbo, testō.* ¶Sed posito (& nō concesso) ꝙ predicta nostra consuetudo ita sit interpretanda ꝙ disponat ꝙ maritus nō pōt instituere vxorē.& ecōtra an liget, aut ligare po terit maritū vel vxorē forensem testantē scd'm ius cōe in patria iuris scripti habētē bona in hac patria quo ad bona hic existentia. ¶Videt̄ ꝙ nō: qa dicta cōsuetudo loqt̄ in ꝑsonā: vn̄ ꝑsona sola inspici debet nō aūt debet haberi respectus ad bona.ꝑ ea q̄ late congerūt scribētes

Alia dictio. Intellectus nostræ consuetudinis.

Dispositio in ꝑsona nō debet trahi ad res.

in.l.j.C.de sum.tri.& fide catho.ī.l.oēs populi.ff.de iusti tia & iure.ī.c.canonū statuta.de cōsti.l.j.in fi.ff.de tut.& cur.da.ab his.l.etiā.ff.de tut.l.neq;.C.q da.tuto.in testa. pos.l.fi.ff.de iurisd.om.iu.c.vt animarū periculis.de con sti.li.vj.hanc qōnem decidit Bar.in.d.l.j.C.de sum.tri.in vij.q.circa finē.ibi, sed posset dubitari de tali.q.& in.iij. q.circa finē.ver.sed circa hoc dubitat̄.cōcludens expres
8 se ꝙ† qn̄ verba statuti seu cōsuetudinis disponūt in ꝑso nam (prout in casu huius nr̄æ cōsuetudinis) tūc si dece dens nō est de ꝓuincia illi⁹ statuti seu cōsuetudinis (licet ibi habeat possessiōes et bona) tale statutū ad eū nō por rigit̄, nec eū ligat: secus si dicta statuta disponerent circa rem: vtputa bona cōiugis prius decedētis nō deueniāt ad alterū coniugū superstitē, hec etiā fuit distinctio Pet. in.d.l.j.vt refert ibi Cy.idē etiā tenuit Pet.de anc. in. d.c. canonum statuta.in.xj.&.xij.q.ver.quero vlterius circa ista statuta permissiua.& in versicu. sed remanet forte dubium. & in versicu.quæro, circa predicta de questio ne tali cauetur statuto. accedat doctrina Specu. in titu. de senten.prola.§.qualiter.versi.item pone quidā filan drin̄.et Bal.in.d.l.j.in.xx.col.ver.circa istā inhabilitatem
9 quero.& etiā Sali.ibi dicentes† ꝙ si statutū disponit im pediendo ꝑsonam, puta ꝙ vir non possit vxorē institue re: si forensis testatur, non impedit̄ vxorem instituere ꝑ dictam.l.primam.ff.de tut.& cur.da.ab his.gl.est not.in d.l.etiam.ff.de tute.idē tenet Io.calde.in consi.suo.xvij. in tit.de cōsti.& in consi.xxxiiij.posito sub tit. de testa. ¶Et predicta sunt vera, non solū quo ad bona existētia extra territoriū statuētium, verū etiam quo ad bona si ta in territorio: vt not.Pet.de anc.in.d.c.canonū statuta: de consti.in.xij.q.prin.ver.quero vlterius circa ista statu
10 ta permissiua: † quia bona veniūt accessorie ad ꝑsonas vbicūq; sint: & bona accedunt persone, non aūt ꝑsona rebus.§.si qs ancillas.insti.de leg.l iustitissime in prin.ff. de edil.edic.not.Bal.in.l.predia.in.j.col.C.de fideicō.& accessorium regulatur scd'm naturam sui principalis, non aūt principale regulatus ab accessorio.facit text. in l.fi.ff.de consti.prin.gl.notab.in.l.si patronum.§.patro. ff.si quid in frau.patro.not.Bar.in.l.si in emptione.in.j. col.ff.de contrahenda emptio.Panor.in .c. ex literis. in princi.extra de iure patronatus.& ideo æquum est qd' quo ad hoc vt quis ligetur statuto, ꝙ persona inspicia tur: nec curandū est de bonis, cū rōne bonorū nō possit fundari iurisdictio, nec ptās statuēdi in forēsem.vt not. Cynus in.l.j.C.vbi pe.tut.Inno.in.c.pastoralis.de priui. bn̄ facit.l.libert⁹.§.sola.ff.ad muni.presertim qn̄ statutū expresse nō disponit cōtra forensem, rōne rerū positarū sub iurisdictiōe ipsius statuentis, qa in dubio nō extēdi tur ad forēsem.Feli.in.c.postulasti.extra de foro cōpe.et ita tenet Ale.ꝑ plura cōs.suo.xliij.inci.alfonsus.ī.v.vol. & in cōs.suo.xvj.in.j.col.in.j.vol. ¶Cōfirmant̄ ꝑdicta,
11 † qa qn̄ intentat̄ actio ꝑ obligatiōe ꝑsonali, situs rei nō venit inspiciēdus, quo ad sortiendū forū iudicialē: licet si intētaret̄ actio rōne rei: tunc em̄ tm̄ quis sortit̄ forū in loco in quo res est qn̄ agitur actione reali: secus aūt si in tentet̄ actio pro obligatiōe ꝑsonali.vt no.in.l.forma.ff. de censi.Bar.in.l.fi.C.vbi in rem actio.& dominus Ab bas in.c.fi.col.xviij.de foro compe.vers.quo ad primū. Conclude ergo ꝙ non debet inspici situs rei, qn̄ querit̄, an quis ligetur obligatione personali descendēte ex sta
12 tuto: † cum paria sint forum sortiri & legibus seu statu tis localibus subijci.not.in .c.quo iure.viij.distinctiōe ꝑ Inno.

Bona cedūt ꝑsone no persone rebus.

☞Inn.in rub.extra de cõsuetu. ¶Soci.in cõsi.cclxxj.in.ij. col.in.ij.volu. * ¶Et notat per dñm Philipp.Decium modernũ in.c.q̃ in ecclesiarũ.in.ij.colũ.in.ij.no.& in.c. ecclia sanctæ Mariæ.in.ij.col.versi.ij.principaliter præmitto.de cõstitu.Ita fuit iudicatũ in curia Romana pro dño deVergey,cõtra dñm de Thalemay:sed cõtra istud fuit iudicatũ i Flãdria:vbi expsse fuit dictũ per magnũ consiliũ archiducis Austriæ,comitis Flandriæ, q̃ vxor domini de Vergey, nõ potuit eum instituere hæredem quò ad terrã & seignoriam de Bourbonlency quæ est in ducatu Burgũdiæ virtute huius consuetudinis.

Casus fact.

DOmini de parlamẽto Diuioneñ.iudicauerũt ita: & pro certo bñ,propter illa verba gñalia(& aultremẽt aut profit lung de lautre.) & sic nõ est amplius

13 disputandum:†cum arrestum curiæ habeat vim legis.

An phibito testamẽto phibeatur codicillus.

14 NVnquid †prohibito testamẽto prohibeť codicillus.vide do.Ias.quẽ audiui in rub.ff.de leg.j. Dic

15 tñ†q̃ appellatione testamẽti venit q̃libet vltima volũtas.ita do.me⁹ Ias.in.l.ij.in notabilib⁹.ff.de lega.j.q̃ no. ☞¶Nunquid etiã prohibeať substitutio,videretur q̃ nõ ex dictis Alberi.in.ij.parte statutorũ. q̃stio.cxij.sed videtur ipsemet tenere cõtrariũ in.l.si is cui ex bonis.ff.de vulga.& pupil.substitu. & ibi vide plenè domi.Iason. Et aduerte quòd istud statutum, in hoc est pœnale, & sic odiosum,ex quo priuanť esse hæredes,aut alio modo capere per successionem,vt dicit do.meus Ias.in.l.si is qui hæres.ff.de vulg.& pupil.substi.

16 NVnquid†autẽ inter se possint facere donationem causa mortis? videť q̃ sic:q̃a hic nihil dictũ est,ex dispositiõe iuris possunt.l.cũ hic stat⁹.§.j.ff.de dona.inter vi.& vxorẽ.&.l.iij.&.l.si marit⁹.C.de dona.iter virũ

Dõatio cã mortis & vltima voluntas quo differant.

17 & vxo.†Nã donatio cã mortis nõ est vltima volũtas: sed poti⁹ cõtract⁹.Nã patet vlti.volun.est hui⁹ effectus & potẽtiæ vt q̃ p ipam põt relinq̃ absenti & ignorãti.l. cũ pater.§.ij.ff.de lega.ij.sed i dona. causa mortis reqriť psentia donatarij,& ei⁹ stipulatio.l.iter mortis.ff.de dona.cau.mor.Ita ẽt dicit & tenet Iacobin⁹de sãcto Georgio in.l.cũ hi.col.ij.ff.de trãsac. & vltrà dicit vnũ nota. verbũ,in practica.in.l.labeo.in.j.lectura. ff.de pac.q̃ qñ donatari⁹ ẽ absens,illa clausula si nõ valeatij vim testamẽti,valeat i vim donatiõiscausa mortis,nihil operať. ¶Itẽ nõ põt dici cõtract⁹: quia i cõtractib⁹ dñium non trãsit apud vnũ ex contrahentib⁹ recta via,sed requiriť traditio:& tñ in legatis sic.l.à Titio.ff.de fur.& i donatiõe causa mortis.l.ij.ff.de publicia.ergo legatũ & donatio cã mortis æqparanť. ¶Itẽ in cõtractib⁹ nõ habet locũ ius accrescẽdi.Bar.in.l.re cõiuncti.ff.de leg.iij.& tñ habet locũ in donatiõe causa mortis.text.est in.l.vnica. §.fi.ff.de cadu.tollẽ.Alias æquiparatiões ponit do.me⁹ Ias.in.l.seniũ.in.vj.colũ.cũ sequẽ.C.q testa.face.pos.iter

18 vltimã volũtatẽ & donationem cã mortis. †Ecce ergo q̃uõ donatio causa mortis, nõ ẽ neq̃ simplex cõtract⁹. neq̃ vltima volũtas simplex,sed tenet de vtroq̃:igitur est mixtũ.vt est tex.in.l.si.C.de dona.cau.mortis.

An sub simplici cõtineať mixtũ.

19 PRopterea†nũc deueniendũ est ad illud:nunqd sub simplici cõtineatur mixtũ:in hoc nostro casu considerãda sunt duo.Primò q̃ mixtũ contineť sub simplici ex interptatione.hinc dicit Bal.in.l.oẽs populi.in

20 xij.col.ff.de iusti.& iur.†q̃ statutũ disponẽs q̃ in cõtractu mulieris requirať certa solennitas, nõ vendicat sibi locũ inpsona mixta.s.in hermaphrodito.alľ.l.hoc legatũ.ff.de lega.iij.& hoc sequiť Pet.de ancha.in.c.canonũ statuta. ver.venio ad primũ membrũ.extrà de consti. ¶Cùm hęc nostra cõsuetudo nõ recipiat interptationẽ: dicendũ est qđ in hoc nostro casu nõ cõprehendiť donatio causa mortis,maximè cũ videretur fieri correctio iuris p interptationẽ q̃ fieri nõ debet.est gl.multũ sing. in.c.cupiẽtes. §. qđ si p viginti.in ver.petere.de elec.in vj.quã ad hoc alľ.do.me⁹ Iason in.l.de q̃b⁹.in.iij.col.ff. de legi.& i auť.nouissima.in.xj.colũ.C.de inoffic.testa. Sed si sub simplicib⁹ positis, in cõsuetudine nr̃a cõprehendereť donatio causa mortis,corrigereť text.in.l.cũ hic stat⁹.§.j.ff.de dona.inter vi.&vxo.& in.l.iij.& in.l.si marit⁹.C.de do.inter vir.& vxo. q̃ expsse dicũt,q̃ donatio cã mortis põt fieri inter virũ & vxorẽ:igitur &c. ¶Sed tñ reperio q̃ statutũ prohibens mulierẽ cõtrahere sine certa solẽnitate, comprehendit donationẽ causa mortis ea rõne:q̃a magis accedit cõtractui:& ideo ea ratiõe sub simplici cõtinetur mixtum , qñ magis accedit mixtũ simplici designato , & magis pualet in illo simplici.ita Pet.de anchar.in facti cõtingẽtia decidit in cõsi. 384.qđ incip.dubiũ in ista q̃stiõe facit. & faciũt q̃ dicit do.me⁹ Iason in.§.oĩm.in. v.&.vj.col.insti.de actio. & idẽ in casu nr̃æ consuetudinis dic donationẽ cã mortis esse cõprehẽsã,etiã ea rõne:q̃a poniť aliud verbũ subsequẽs(ne aultremẽt au proufit lung de lautre)Quoquo ergo mõ sit,nõ pñt facere cõtract⁹, aut aliàs relinquere p vltimã voluntatẽ, seu aliâs quouismodo qđ vergat in vtilitatẽ vnius:vt patet ex tex.nostræ cõsuetudinis.

☞ADDITIO. De articulo qñ sub simplici cõtineatur mixtũ, vide Alciatũ in quæstionib⁹.de verbo.& rerum signi.colũ.lxx.&.lxxj. vbi ponit materiam nouo stylo more suo. *

21 SED q̃ro,an†sicut maritus nõ potest istituere vxorẽ,possit eã alteri instituto substituere.vide infrà in

An vir possit substituere vxorẽ.

22 glo.fi.¶Sed iterũ quęro,hac cõsuetudine stãte,†nunqd maritus possit dare facultatẽ vxori distribuendi pecunias pro aĩa ipsius mariti:dic qđ non:ne fiat fraus statuto.ita determinat Ioã.and.in addi. ad Spec.in titu.de instru.edi.§.nũc verò aliqua.post mediũ.in additione incipiẽ.c.ad istã finem. & est verũ qñ est data facultas soli vxori:secus si alteri & vxori.ita Alex.cõsi.lvij.inci. prospectis. in.iij.colũ.in.ij. volumi. quẽ refert & sequitur do.meus Ias.multa ad hoc allegans i.l.captatorias, in.ij.colũ.C.de testamen.militis.& in.l.non dubium.in x.colum.C.de legi.Alexan.in.l.cogit.§.hi qui soli.ff.ad Trebel.idem domin⁹ meus Ias.in.l.quæstionem. C. de fidecommi.Adde Ioã.saxon in cõsuetudi. Turoñ.titu. (des droictz de basse iustice.)articu.v.fo.ix. G. benedicti in sua repeti.c.Raynutius.in verbo,si absq̃ liberis.ij. de lega.& fideicom.nume.171.de test.

In textu ibi

N'aultrement aut proufit.

ARgumẽto ergo à cõtrario sensu possunt facere cõtractus nõ vtiles:qđ etiã tenet Bal.in.l.nihil.C.de ☞cõtrahẽ.& cõmit.stipu. ¶Quia phibitio vni⁹ act⁹ nõ extẽdit se ad aliũ cõtractũ alteri⁹ rõnis & speciei:vt dicit Bal.i.l.j.col.vj.C. de inoffi.dona. vbi dicit an illa lex de inofficiosa dona.q̃ est cõtract⁹ lucratiuus extẽdat se ad cõtract⁹ nõ lucratiuos, vide etiã in.l.vlti.C.de pdijs curialiũ.lib.x.& in.l.ij.C.de vsuca.pro emptore. Et qui dicanť contract⁹ lucratiui,& qui onerosi,vide do.meũ Iason.in.§.itẽ si quis.nu.26.insti.de actionibus. *

POne ꝙ maritꝰ in fundo suo vel vxoris ædificauit domũ pulchrã.solu.matri.morte viri: vidua q̃ est cõis in bonis petit, hęredibꝰ mediam partẽ impensarũ factarũ in ædificatiõe domus,vel hęredes viri petũt mediam partẽ impensarũ factarũ in ædificio facto in solo vxoris querit̃ quid iuris.¶Videt̃ primò ꝙ talis repetitio impẽsarũ põt fieri,vt videt̃ esse tex.in.l.sed si vir.§.si vir vxori areã donauerit.ff.de donatio.iter virũ & vxorẽ.vbi dicit text.si vir vxori areã donauerit: & vxor in ea insulã ędificauerit, ea insula sine dubio mariti est:sed eã impẽsam mulierẽ seruaturã placet.ita tenet Alex.in l.j.§.nũc videamꝰ.ff.de no. ope. nuntia.faciũt q̃ dicunt Bal.& Lãcelo.in.l.senatꝰ.§.marcellꝰ.ff.de leg.j.¶Distinguendũ tñ esset inter expensas vtiles,necessarias, & voluptuosas:prout in.l.in voluptuarĳs.ff.de impen.in re.dota.Aduerte tñ,q̲a pluries vidi ꝙ tales ĩpensæ nõ repetebant̃:& cõiter ita obseruat̃ ĩ hac pñia Burgũdiæ,dicã ĩ.in.§.xiĳ.¶Imò etiã si maritus noĩe vxoris emerit, & possideat mulier:nõ tñ valet, nec est acq̲sitũ mulieri.ꝑ tex.in.l.cũ propria. C.si quis alteri vel sibi.bene tñ mulier participabit pro media parte,cũ sit viro acquisitũ.

In textu ibi

Lung de laultre.

An maritꝰ donare possit sorori vxoris.

1 QVæro,†nũquid maritꝰ possit donare sorori vxoris,& socer nurui?de his videt̃ esse tex.in.l.iĳ.§.q̲ eiusdẽ.&.§.socrui ac nurui.ff. de dona.inter virũ & vxorẽ.Nã in sorore vxoris ẽ,q̲a nec habet vxorẽ in ptãte:nec ipsa soror erat in potestate dictæ vxoris: & nõ ambæ in ptãte alicuiꝰ alteriꝰ, & sic nõ cõtingũt se per potestatẽ:& per cõsequẽs non habet obstare.tit.de dona.inter vi.& vxo.& idẽ in socero & nuru ecõuerso: q̲a nõ se cõtingunt ꝑ potestatẽ.& idẽ de alĳs enumeratis ꝑ gl.in.d.§.socrui.¶Et si dicat̃ ꝙ propter cõiunctionẽ ꝑsonę censet̃ facta fuisse fraus legi, q̃si fuerit ĩterposita soror ab vxore,& accõmodaret nomẽ in dicta donatiõe. Et sicut reuera nõ valet donatio facta ꝑ maritum vxori ꝑ seipsum,sic etiã valere non debet ꝑ interpositã personã.tex.in.l.iĳ.§. nõ tantũ.ff.de donatio.inter virũ & vxorẽ.vbi est textꝰ formalis ponẽs hęc verba formalia.Non tm̃ maritus per se & vxor, cæteræq; ꝑsonæ donare nõ possunt, sed nec per alias interpositas ꝑsonas. Ad idẽ est tex.in.l.si spõsus.in princ.ff.de donatiõibus inter virũ & vxo.& facit qđ no.Bar.in.l.post cõtractũ.ff.de do.præle.l.penul.C. de bonis dãna.& facit.l.hæres meꝰ.§.fi.ff.de cõdi.& demon.¶Quia ad istud posset dici ꝙ ꝑdicta ꝓcedunt qñ cõstat de submissiõe facta ab vxore:& ita loquũtur dicta iura hîc añ alle.aliâs secus, q̲a nõ se cõtingunt per eandẽ potestatẽ. Et in specie cõsuluit in hoc casu Pau.de ca.quẽ oĩno videas in consi.suo.cxciiĳ.incipiẽte,suꝑ isto puncto.in cõsilĳs nouis in impressiõe noua.& vide Soci.in cõsi.suo.lxvj.in.ĳ.col.

An vitricus aut nouerca priuigno donare possit.

2 ¶†Et quid si vitricus vel nouerca donet priuigno, an de iure valeat?vide.l.cẽsualis.& ibi Bal.C.de dona.vbi dicunt ꝙ sic,nisi in fraudem esset facta.

3 QVid aũt de socero & nuru:vide Soci.cõsi.lxj.in.ĳ.colũ. vbi dicit†ꝙ socer non põt donare nurui & ecõtra,& est tex,in.l.iĳ. §. q̲ in eiusdẽ.& in.l.

4 cũ hic statꝰ.§.oĩno.ff.de dona.inter virũ.¶†Sed nunq̲d vxor possit ĩstituere socerũ?videt̃ ꝙ nõ:nã ex q̊ est prohibita donatio facta socero, sic etiã institutio:vt in hac nostra cõsuetudine. ¶Dic tñ ꝙ prohibitio institutiõis per hanc nostrã cõsuetudinẽ est exorbitans,& cõtra iuris dispositionẽ:vt dixi suprà:eo quia de iure poterant maritꝰ & vxor se inuicẽ instituere. qđ prohibitũ ĩ marito nõ extendet̃ ad socerũ.tex.ad literã in.l.si verò.§.de

5 viro.ff.sol.matri.vbi ẽ text. †ꝙ lex exorbitãs loquẽs in viro nõ extendit̃ ad socerũ:& ita in specie cõsuluit do. Franci.de curte iunior, & ꝑceptor meꝰ in consi.suo.vj. post feuda:in.xv.col.quẽ ad hoc videas.& in prin.vbi tractat an statutũ disponẽs ĩ marito habeat locũ ĩ vxore,& ibi plenissimè ponit materiã correlatiuorũ,allegãdo plures modernos, ad quos est recurrendũ,cũ materia occurrerit.¶Vide Boeriũ in consuetudi.septenæ Bituriceñ.ti.de consuetu.matri.§.j.in.xvj.&.xvĳ.col.

In textu ibi

Se ce n'est du consentement.

ALiquãdo enim lex seu statutum requirit consensum,aliquando autoritatem,aliquando decretũ, aliquando iussum, aliquando præsentiam, aliquando consilium,aliquando licentiã, aliquando mandatum, aliquando conscientiam,aliquando ratificationem.

Consensus differt ab autoritate & decreto.

1 QVantum ad cõsensum dic†ꝙ differt ab autoritate & decreto:prout est gl.no.in.c.j.ĩ verbo defensore.de rebꝰ eccle.nõ alienan.& ponit Alex. consilio.cvj.in.ĳ.col.quòd incipit,quo ad præsens quęsitum.in.j.volu. & dominus meus Iason in.l.de pupillo.in.iiĳ.col.ff.de noui ope.nuntiatio.

☞ADDITIO. Aduerte qđ qñ cõsensus,aut assẽsus ꝑstat̃ à dño q̲ cõsentit, aut assentit:eiꝰ cõsensꝰ,aut assensus facit:sed qñ ꝑstat̃ à non dño,nõ facit aliud,nisi q̲a tollit obstaculũ qđ esse poterat,vt tenet Matthæus de Afflictis in cõstitutiõe regni Siciliæ,quæ incipit,circa iustitiæ.in.viĳ.notabili. *

An consensus debeat præcedere actum.

2 NVnquid †aũt cõsensus debeat ꝑstari in ipso actu, an sufficiat qđ sequat̃?vide notabilẽ distinctionẽ Anto. de butri.in.c.cũ cõsuetudinis.extrà de cõsue.sed tu dic pro nũc sufficere illud qđ dicit Bar.in.l.si q̲s mihi bona.§.iussũ.ff.de acq̲r. hęre.ꝙ vbi cõsensus req̲ritur ab eo q̲ nullũ habet interesse in cõsentiendo,semꝑ videt̃ req̲ri pro forma: iõ non ꝑõt sequi actũ, sed debet interuenire tꝑe actus.l.q̲d ergo.in princip.ff. de his qui no.infa.& hoc intellige qñ consensus requirit̃ à pari vel inferiori:& iõ dicit Bal.in.l.j.in antepenul.colũ. C.qui admitti.qđ si ex forma statuti in cõtractu mulieris vel minoris requirat̃ ꝙ debeat interuenire cõsensus cõsanguineorũ,debet interuenire añq; ꝑueniret̃ ad extranea: q̲a ip̃e cõsensus est de substãtia & forma cõtractus:& illa q̃ sunt de forma debent interuenire ipso actu.ita refert & sequit̃ do.meꝰ Iason in.l.j.§.j.in.iĳ.colũ.ff.de verb.obli. faciunt q̃ dicit Bal.in rub.C.de rescindẽda vẽditio. quẽ allegat dominꝰ meꝰ in.l.vniuersa.in.v.col. C.de precibus impe.offerẽ.Sed si à superiore,exponet̃ consensus, id est autoritas dicam infrà.versi.nunquid autem.

Consensus à pari.

Consensus à superiore.

AVt verò talis cõsensus req̲rit̃ ab aliq̊ ꝓ iteresse alicuiꝰ cõsentire debẽtis:tũc valet cõsensꝰ,licet postea sequat̃ ex ĩteruallo,etiã si actꝰ ꝑcedẽs sit nullꝰ ip̃o iure:dũmodo approbatio eiꝰ pẽdeat à ptãte cõsentiẽtis.scđm Ant.de but.in.c.cũ cõsue. q̲ allegat tex.in.c.cũ in iure.ĩ fi.de electio.tu vide tex.de iure ciuili ĩ.l.j.§.ꝓdest.in.ĳ.rñso.ff.quorũ legatorũ.& bene facit tex.in.l.filius.§.fi.ff.de procu.& quod ibi ꝑ Barto.iuncta clemẽ.j.de procura.& pro cõclusione do.Anto. vide text.quẽ ibi notat Bal.

notat Bal.i.c.j.circa prin.de alie.seu paterni.i vsib⁹ feudorũ.& ita debem⁹ itelligere Bal.i.d.§.iussũ.vide vnũ cõsi.Fed.de Senis cõsi. cclix.in.ij. col.inci.pterea. & hoc vult,& est notãdũ: & nota quia fortè diceres cõtrariũ. ¶Aduerte ẽt ad vnũ,ꝙ cõsens⁹ parẽtũ ad tollẽdũ metũ reuerẽtialẽ quẽ vxor habet ex marito debet pstari psentialiter,& i pñtia parẽtũ audiẽtiũ & itelligẽtiũ.ita tenet Feli.& ãplè i.c.cãm mrimonij.extrà de of.dele.vbi amplè ponit mria reuerẽtialis in oib⁹ casib⁹. ¶Vide etiã Barba.i cõsi.suo.lx.in.ij.col.in.j.vol.vbi ponit an pñtia parẽtũ tollat metũ reuerẽtialẽ:& dicit qd' nõ, & ibi est pulchrũ cõsiliũ de susceptiõe ordinis facta p metũ. *

MIHI tñ videt ꝙ in casu nræ cõsuetudinis requiritur cõsensus parentũ ,ppter eorũ interesse:cum dicat nra cõsuetudo,ꝙ requirit cõsensus ,pximorũ succedere debentiũ.rõ ergo nostræ cõsuetudinis videt etiã esse,ne parẽtes q̃ succedere debẽt marito vel vxori priuent bonis suorũ parẽtũ sine eorũ cõsensu & volũtate. facit tex.in.l.nã ita.ff.de adoptio. & ita tenet Bar.i.l.trãsactionẽ.C.de trãsac.quẽ allegat & sequit do.me⁹ Ias.in l.de pupillo.i.ij.col.ff.de noui ope.nũ.ergo p doctrinã suprà relatã videt ꝙ sufficere debeat ꝙ cõsensus parẽtũ sequat ẽt ex iteruallo.¶Tu dic ꝙ istud nõ obstat:eo qa hic cõsensus q requirit scd'm cõsuetudinẽ nostrã reqrit
3 p forma.qd' sic pbat:†nã qd' cõditionaliter ponit est de forma.Bal.i aut.matri & auiæ.in.j.col.C.qñ mulier
4 tutelæ offi.fungi põt.& dicit†ꝙ cõditio q̃ apponit p lege nũꝗ dicit cõtinere leuẽ solennitatẽ:& istud tenet & allegat do.me⁹ Ias.in.l.ij.§.qd' si in pris.in.j.&.ij.col.ff. sol.matri.& in.l.gall⁹.§.& qd si tm.in.v.col.ff.de libe.& posth.post Bar.ibi.& i.l.cũ qd in.ij.lectu.ff.si cer.pet.& in.l.ij.§.j.in.ij.col.ff.devulg.& pupil.& Feli.in.c.cũ dilecta.in.vj.col.extrà de rescrip.sed in hac nra cõsuetudine est dispositio dispones ꝙ marit⁹& vxor nõ possunt donare,cõtrahere &c.nisi de cõsensu ,pximorũ parentũ:ex q̃ patet ꝙ iste cõsensus est de forma qa est cõditionaliter posit⁹:cũ sit dictio nisi, posita post dispositionẽ cõtractã p verba psentis tẽporis, ,put tenet Bal.in.l.j.ff.de cõdi.& demõ.Si ergo talis cõsensus requirat ,p forma: ergo debet iteruenire in ipo actu,& non põt sequi actũ. stabit ergo decisio do. Bald.vera in.d.l.j.in antepe.col. C.q admitti.quã retulit do.me⁹ Ias.in loco hic añ alleg. scilicet ꝙ i hac cõsuetudine seu statuto, cõsensus requisit⁹ debet interuenire in ipso actu. ¶Et ad argumẽtum suprà factũ rñdeo ꝙ causa pricipalis hui⁹ cõsuetudinis seu statuti nõ ẽ, eo qa ,pximi parẽtes succedere debẽtes ptendũt interesse:sed cã est in donatiõe. de qua p tex.in l.j.&.iij.ff.de dona.inter virũ & vxo.de qb⁹ suprà dixi. ¶Sed qd in alijs.s.in testamẽto legatis à donatione, & maxime in vltimis volũtatib⁹.vbi videt requiri cõsensus ppinquorũ succedere debẽtiũ ,ppter eorũ interesse. cogita:qa si casus eueniret, esset q̃stio pro amico. nã in donatiõe non facio dubiũ ꝙ non possit pstari consensus post actũ:in alijs verò dubitandũ est : maxime per ea quæ suprà dicta sunt in glo.(par testament.)

Consuetudinis hui⁹ causa.

VIde quæ in hoc & similib⁹ dicit Io.lupus in repetitio.rub.de dona.inter virũ & vxo.§.lxviij.nũe. xxvij.vbi dicit ꝙ maritus põt ratificare factum p eius vxorẽ sine eius consensu,& licentia:sed concorda ex dictis hęc,& quæ suprà dixi.§.j.supra eodem titu.

An sufficiat præsentia cõsanguineorũ.

5 SED q̃ro,†nũquid sufficiat ꝙ cõsanguinei sint præsentes:& an talis psentia habeatur pro cõsensu : nõ aliter disputãdo dic ꝙ nõ, prout in specie dicit do.me⁹ Ias.in.l.ij.§. volũtatẽ.in.ij.col.ff.sol.matri. videtur tñ ꝙ
6 sufficeret sola psentia:†qa vbi reqritur volũtas, sufficit psentia.prout facit text.in.d.§.volũtatẽ.quẽ ad hoc notãt docto.¶Tu dic ,p respõsiõe,ꝙ quicqd sit in hoc nostro statuto,tenẽda est opinio Bal.in.l.ij.d.§.volũtatẽ. & in.l.fi.§.necessitatẽ.C.de bonisq̃ libe.& in.l.si sine.C. ad Velleia.dicẽtis ꝙ vbi in cõtractu mulieris requiritur cõsensus propinquorũ:non sufficit qd' sint psentes nisi expsse cõsentiant:ratio est,qa in statutis verba sunt accipiẽda in casu vero, & nõ in casu ficto : vt est in cõsen-
7 su,sola taciturnitas†q̃ habet vim cõsensus ficti nisi i tribus casib⁹.s.in autoritate tutoris,q̃ verbis exprimẽda est.l.j.in fin.ff.de autorita.tuto.& in adoptiõe pris,quæ verbis vel signis interponẽda est.l.si pater naturalis.ff. de adopti.in iussu pris.l.si quis mihi bona.§.iussum.ff. de acquirẽ.hęre.Bal.in.d.l.si sine.C.ad Velleianũ.& hãc decisionẽ Bal.tenet in specie do. Alexã.in cõsilio.cxiij. incipien.visa scripturarũ & processuũ multiplicitate.in iij.col.in.v.volu.¶Hanc etiã decisionem tenet Feli.in.c. nonne bene dicim⁹.extrà de præscrip.vbi ponit materiam,an tacens habeat pro consentiente.& ibi plenè.

Taciturnitas cõsensus fictus.

COntra illã decisionem Bal.quã totus mundus tenet,põdero tex.ineuitabilẽ in.d.l.ij.§.voluntatem. iuncto.§.pcedẽti.in versic.deniꝗ. iungẽdo text.ibi.vbi
8 formaliter dicit tex.nõ aliter †ponderãdo dictiones nõ aliter q̃ importãt conditionẽ si filia voluerit,& cõsenserit:scd'm Bal.in aut.igressi.in.iiij.col. C.de sac.san.eccle. & est de forma scd'm Bar.in.l.fi.in fi.ibi,q̃ro,an ciuitas. C.de vẽdẽ.reb⁹ ciuitatis.lib.x.& dicit do.me⁹ Iason.in l.de pupillo.in.ij.colũ.ff.de noui ope.nunti.& Feli.c.cũ dilecta.in.ix.col.versi.septimũ signũ.extrà de rescrip.ꝙ
9 talia verba importãt ꝙ sit de forma:sed sic est†ꝙ cõditio debet impleri i forma specifica.Bar.& domin⁹ me⁹ Iason in.l.gall⁹.§.& qd si.in. v.col.ff.de nòui ope.nũtia.
10 †& forma debet adimpleri i casu vero & nõ ficto:ponit Alex.in.l.j.ff.de libe.& posth.& tñ est ibi tex.in.d.§. volũtatẽ.qd' sufficit tacita & ficta volũtas:ergo ille tex. multũ facit contra decisionẽ Bal.ibi quã suprà tenui.

Nõ aliter.

QVicquid sit, teneo qd' in casu nostro sit tenenda opinio Bal.quia in casu nro & in consuetudine seu nostro statuto requirit consensus ,ppinquorum ad integrandũ personam mulieris,quæ debet actũ facere propter fragilitatem sexus:ideo talis voluntas debet esse de forma,prout declarat ad aliud ,ppositum Bal.& Areti.in.l.si quis mihi bona.§.iussum.ff.de acquiren. hæredita.in.l.j.§.fuit quæsitum.ff.ad Trebel. post Anto.de butrio.in.c.ij.ne sede vacante:sed in casu d.§.voluntatẽ:cum.§.præceden.voluntas non requiritur ad reintegrandũ personam,sed solùm ratione sui interesse.& ad duo fundamenta suprà facta,primo ad dictionem nõ aliter : quod illud est verũ, quando lex vel statutum simpliciter diceret nõ aliter : & nõ procederet vltra se declarãdo,prout fecit iurisconsultus.in.d.§.voluntatem suprà allegato . Itẽ ibi non requiritur consensus in vim propriè voluntatis,sed in vim contradictionis,nimirũ si sufficit tacita & ficta voluntas:& sic concludendum est,quòd cõsensus propinquorum in casu nostræ cõsuetudinis debet præstari expressè.

11 SED qñ dicatur†pstitus cõsensus expsse : dic quòd trib⁹ modis.Primo qñ exprimitur verbis, dicẽdo, ego cõsentio.,p hoc faciũt dicta Bar.& aliorũ i.l.j.ff.de

Consensus ex psssus qd.

vulg.& pupil.& Ange.aut.si verò expressim.in aut.de hæredi.& falcidia.colla.j. ¶Scd'o qñ non verbis,sed signis exteriorib9 demonstrat.puta qa in agēda pater filio expsse nō consensit, sed duxit aduocatū ad se defendēdū.facit gl.no.in.l.itē qa.ff.de pactis.& est tex.& ibi Guiliel.& Bal.i.l.si pater.ff.de adoptio.& Bal.in.l.fi.§.necessitatē.versic.qro an sufficiat psentia.C.de bonis q̄ liberis.¶Tertio dicit expressus cōsensus qñ ex gñalitate verborū esse cōprehendit ex mēte tacitè loquētis qd' cōsentit:put facit tex.in.l.ptor.in prin.& ibi Bart.ff.de noui ope.nūtia.cū alijs p Soci.in istis tribus allegat,q̄s ponit in cōsi.suo.cxij.incipit.multū abūde & elegāter.repetito in cōsi.clxxij.¶Qñ autē aliqd dicat expssum, ponit do.me9 Ias.in.d.l.ptor.ff.de no.ope.nū.& Feli.in c.trāslato.extrà de cōstitutio.in.ij.colū.& credo q vn9 furat9 fuit alteri, nescio q̄s illorū fuit:qa erāt cōtēporanei.mortu9 tñ est Feli.& nō Iason,q adhuc viuit hoc an- [Iason Mayn9,] no dñi M.cccccix.idē Ias.ponit i.l.j.ff.de vulg.& pupil.& in.l.certū.ff.si certū pet.& idē Feli.in.c.ad aures.extrà de rescriptis.adde q̄ dicit Alexā.in cōsi.lxxx.in.v.col.in j.volu.& in cōsi.suo.cxxxiij.in.iiij.&.v.col.eo.j.volu.

11 [An cōsēsus psumatur.] SED nunqd†talis consensus præsumat fuisse interpositus in contractu mulieris ex diuturnitate tpis: Bal.in.l.j.C.q admitti.dicit q nō.& idē refert & sequit do.me9.in.d.l.j.in.iiij.col.& in.l.sciēdū.in.vij.colum.in versi.cōfirmo istā.ff.de verbo.obli.& vide Bal.in.d.l.j.C.qui admitti.qui format q̄stionē: an tales pximi sint citandi.vbi dicit q nō:tamen est eis denūtiandum.

13 [An pstari possit p procuratorē.] NVnquid†aūt iste consensus possit pstari per pcuratorē:dic q nō:quia est de solēnitate actus.vt tenet Bal.i.d.l.j.C.qui admitti.& Feli.in.c.cū oēs.in.xvij.col.extrà de cōstitu.Panor.in.c.cū parati.de appella.& dñs me9 Iason in.l.j.§.itē acquirim9.in.ij.col.de acqren.pos.& Frāci.de aretio.in.d.l.si qs mihi bona.§.iussum.

14 [Cōsens9 & autoritas i q̄ conueniant.] ff.de acq.hære.†vbi dicit idē esse in autoritate q̄ habet cōuenientiam cum consensu, quādo cōsensus interuenit in aliquo actu pro solēnitate:qa sicut consensus debet interponi expssē, & verbis debet exprimi.l.si pater naturalis.ff.de adoptio.& ita autoritas.l.iij.ff.de auto.tutorū.Itē etiā sicut debet interponi in ipso actu vel incontinenti, ita & autoritas.nec valet in hoc ratificatio: prout dicit Feli.in.d.c.cū oēs.in.xvij.col.& in.c.cū dilecta.in.xiij.col.extrà de rescriptis.idē Bald.in.l.j.in vltima charta.C.qui admitti.†Et differūt hęc duo in modo co:qa cōsensus qui præstatur à superiore q̄ nullū prætēdit iteresse,vel à pari qñ interponitur pro solēnitate.

15 [In quo differāt.] est idem q autoritas:secus qñ interponit a pari: & nō pro solēnitate.vtputa ab illo qui prætendit interesse.

16 [Autoritas pōt sequi ex interuallo.] IN casu†tñ autoritas pōt sequi ex interuallo:puta qñ ex forma statuti nō pōt creari decurio,siue scabinus, siue syndicus,siue autoritate iudicis,puta potestatis vel balliui:qa tunc illa autoritas potest sequi ex interuallo.

17 Bal.& Ang.in.d.§.iussum:dixi aūt.†Et ideo illa autoritas exponit, id est cōfirmatio cū ad vniuersitatē spectat creare syndicū,& ad superiorē cōfirmare.argumēto tex.in.§.interim.in aut.de defenso.ciuitatū.colla.iij.& dicit illud Feli.in.c.edoceri.in.vj.col.extrà de rescriptis.Et istud videm9 singulis annis i vigoberto Heduen.& scabinis,& alijs officiarijs ciuitatis:qa semp post electiones de eis factas balliuus seu ei9 locūtenēs interponit ei9 autoritatē ipsos cōfirmādo in officijs eorū.& dixi suprà hoc eodē ti.§.j.in gl.(& autoritate.)versi.j.

☞ ADuerte etiā ad dictum Barba.in cōsi.j.col.xlvij.ver.nec etiam obstat.in.j.volu.qd' qñ requiritur consensus officialis publici, habet pro autoritate.allegat Bal.in.l.fi.§.necessitate.C.de bonis q̄ liberis. *

18 QVando†aūt reqrat decretū, nunqd debeat interponi añ vel pōst:iura vident in hoc variare: nā [Decret… qñ inter… ponēdū.] tex.in.l.magis puto.§.illud.ff.de reb9 eorū.videt velle q decretū debeat pcedere.& ibi hoc tangit Bal.& idē tenet Archid.in.c.j.de reb9 eccle.nō alie.i.vj.¶In cōtrariū videt facere text.i.l.nō em aliter.in.fi.ff.de adoptio.in verbo,subscribēdū.Bald.in.c.j.§.si miles.de feudo sine culpa nō amittē.distīguit, q si pcessit causæ cognitio debita,pōt pcedere & subsequi.& etiā tetigit in.d.l.fi.§.necessita.C.de bonis q̄ libe.& ista ponit Fraci.de Aretio.in.d.§.iussum.vbi etiā ponit an decretum requirat scripturā: & an stet notario asserēti causæ cognitionē.& etiā iudici.ponit dominus me9 Ias.in.l.nec quicq̄.§.vbi decretū.in.xij.col.ff.de offi.procōsulis.

ADuerte tñ q si apponatur ex arrupto sine causæ cognitiōe,nō valet:ita tenet p plura Barba.i cōsi.suo.xl.incipiēte,præclarè scribit,in.v.col.in.j.volu.

19 QVid de iussu†reqsito à lege vel statuto,an debeat pcedere actū,& de mādato,qa idē sunt & à pari [Iuss9 qñ interue… nire de… beat.] pcedūt:Et dic q iussus debet pcedere:vt est tex.in.d.l.si qs mihi bona.§.iussum.& in.l.si verò nō remunerādi.§.si post creditū.ff.mādati.vbi habet q mādatū debet pcedere.hinc dicit Bal.in.l.si vxore.de cōdi.inser.& in.l.obseruare.§.fi.i prin.cōmēti.ff.de offi.pcōsul.& legati.†q vbicūq; statutū reqrit mādatū pduci à 20 pricipio:ratificatio seqūes nō sufficit ad cōualidādū iudiciū:qa videt hoc requiri p forma.& itellige si supueniat post actū cōsūmatū:secus si post actū iceptū nōdū cōsūmatū.gl.ē sing.scd'm Ang.ibi.i.l.iulian9.ff.q satisdare cogā.& facit gl.in.l.si pupill9.ff.de arbitris.Bar.tñ

21 in.l.& qa.ff.de iurisdi.om.iud.dicit†q mādatū & iuss9 [Differ… tia int… mādat… & iuss…] i vno differūt:qa mādatū finit morte mādātis,sed iuss9 nō.Et itellige de iussu supioris:vt ē tex.i.§.ad hoc.i aut.de māda.princi.colla.iij.sed de iussu priuati hoc eēt falsum:vt.l.q in aliena.§.si liber.ff.de acq.here.¶Itē etiam intellige de iussu q emanauit cū causæ cognitiōe, secus si sine cognitiōe causæ qa finit cū iurisdictiōe iubentis.l.j.C.de postulādo.l.fi.C.depositi.& itellige etiā de iussu priuati,qñ emanauit sup eoqd' iubens tenebat facere pprio nomine:qa nunq; finit morte iubentis.l.fundus.ff.de acq.pos.& p Ang.i.l.& si p copulā.ff.de acq.hære.¶Alia est differētia:qa iussus fit his qui tenent parere,sed mādatū etiā alijs.Bal.in.l.si mādator.C.qd' cū eo.& p Bart.in.l.sæpe.ff.de re iudi.vbi Alex.quandoq; tñ vnū ponit p alio.cle.j.& ibi Car.florē.de iudicijs.& per Alex.in.d.l.sæpe.& p Bar.l.ij.C.cōia de legatis.

22 QVid†de psentia:dic q vbicūq; requirit præsentia [Præse… tia.] illa non potest suppleri p literas.p Archi.c.ij.lxv.distincti.Itē etiā nec pōt ratificari p psentiā sequentē:scd'm Bal.in.l.j.C.q admitti.plene p Feli.in.c.causam matrimonij.in.iiij.&.v.col.extrà de officio delegati.qd' est verū quomodocūq; requirat psentia, siue ad solennitatē,siue ad obligādum præsentē.Bar.in.l.

23 iij.§.si pupill9.ff.de tutelis.†cū ergo in causis fiscalibus reqrat psentia aduocati, intātū q si snia feratur in eius absentia,est ipso iure nulla.l.si fiscus alicui.&.l.iij.§.diuus.ff.de iure fisci.& ibi gl.& docto.nūquid præsentia aduocati possit suppleri per literas alicui subrogando in eius

in ei⁹ locũ per ei⁹ literas.cogita ex his q̃ dicit Archidia. in loco hic añ allegato.& anteq̃ fuissem aduocatus re-
Quo tẽpore autor n̄r effectus sit aduocatus regius Hedué.
24 gius in hoc balliuatu Heduen. †Et fuit Anno domini M.cccccviij.in mẽse Februarij, fui subrogatus per p̄decessorẽ meum do. Guidonẽ de moreault iuris vtriusq; doctorẽ.& fuit facta subrogatio tãtũmodo per literas suas signatas sub signo suo manuali:& fui substitut⁹ p annũ vel circa:postmodũ mihi resignauit officiũ,virtute cui⁹ resignatiõis fui prouisus eodẽ anno in mẽse augusti per christianissimũ regẽ nostrũ Ludouicum.xij.

ADDITIO. Hoc anno dñi M. cccccxxxj. die tertia Augusti christianissimus rex noster Frãciscus hui⁹ nois primus me in cõsiliariũ parlamẽti Parisieñ.vocauit: & p promotionẽ meã ad hmõi officiũ cõsiliarij fuit puisus de dicto officio aduocatiõis, magister Hugo darlay iuris vtriusq; doctor,gener me⁹:q tandẽ in mẽse Maio sequẽte ab humanis decessit,& in mẽse Augusto sequẽte fui puisus de officio p̄sidẽtis in parlamẽto Prouinciæ me existẽte in Burgũdia,vbi sarcinulas meas cõponebã ad eas cõducendas Parisijs:& sic hic mẽsis Augusti fuit i multis mihi ppitius,qm̃ illo mẽse natus sum:illo mẽse fuit mihi collata tonsura clericalis:illo mẽse fui effectus doctor,& vt hic antè dictũ est fui prouisus de multis officijs. *

Quæstio.
25 SED q̃ro,quid qa in sñia ferẽda contra fiscũ requirit̃ p̄sentia aduocati, †q̃ritur vtrũ ista p̄sentia includat virtualiter cõsiliũ vel cõsensũ eiusdẽ aduocati:illud dico pter multa statuta q̃ habem⁹:vbi requirit̃ p̄sentia aduocati.s.in ordinationib⁹ regijs factis p christianissimũ regẽ nostrũ Ludo.xij.videlicet in ordina.cxxij.vbi emẽdæ debẽt taxari in p̄sentia aduocati & pcuratoris regij.Itẽ in ordinatione.cxxvj.vbi dicit q̃ grãe & abolitiões delictorũ debẽt p̄sentari in iudicio,& legi in p̄sentia aduocati & pcuratoris regij.Itẽ i ordinatiõe.cxxxij. vbi ordinatũ fuit q̃ balliuus & locũtenens nõ possunt facere aut instituere officiarios, puta nũtios,aut seruiẽtes regios,nisi i p̄sentia aduocati & pcuratoris. ¶Quæro nũc de duob⁹, primò.s.nũquid p̄sentia includat necessariò reqsitionẽ cõsilij & cõsensus?¶Scd'o si fiant talia sine p̄sentia aduocati & pcuratoris, an debeant dici
Rñdet q̃stioni.
26 nulla?¶Ad primũ dico†q̃ hoc verbũ p̄sentia iducit & icludit,vt reqrat̃ cõsiliũ eius q debet esse p̄sens.& istud tenet Bal.in.l.nã ita diuus. ff. de adoptio.vbi dicit vnũ qd' est notabile: q̃ qñ talis p̄sentia seu cõsiliũ alicui⁹ reqrit̃ ad aliqd opponẽdũ:tũc si qs velit opponere cãs iustas,defert̃ act⁹.l.dotẽ.ff.sol.mat.sed si opponat ambages,habet̃ p cõsentiẽte.& illud videt̃ etiã tenere Bal.i.l. cũ hi.i prin.ff.de trãsactio.vbi dicit,qa in isinuatiõe donatiõis & testamẽti reqrit̃ p̄sentia iudicis:iõ nõ intelligit̃ donatio isinuata,nec testamẽtũ:nisi iudex admittat pductionẽ.& istã opinionẽ suprà relatã tenet gl.in.l.si
Pro contrario.
qs mihi bona.§.si corã.in.j.col.ff.de acq.here.& ibi Frã. de Aretio.q p̄dicta adducit.& p opinione cõtraria q̃dã etiã alia adducit,videlicet q̃ sicut vbũ cõsciẽtia nõ importat neq; cõsiliũ,neq; cõsensũ:vt pbat̃.in.l.oĩm.C.de testa.& ita tenet Bal.i rub.C. de exercito.& in.l.fi.§. necessitatẽ.C.de bonis q̃ libe.licet videat̃ tenere contrariũ Ang.in.d.§.iussũ.s̃.alle.& in.§.nõ aũt aliàs in aut. q̃uo oporteat epi.p illũ tex.sicut ergo cõscientia nõ iportat
27 consiliũ & cõsensum,ita nec p̄sentia,†cũ videant̃ idẽ signare.& iõ tex.in.d.l. oĩm.loquit̃ de actu q fit i p̄sentia principis.¶Et p illũ tex.decidit Bar.i casu n̄ro.in.l.mo-
28 destin⁹.circa princi.ff.de dona. †qd' insinuatio q̃ debet fieri in p̄ñtia iudicis nõ reqrit q̃ iudex eã admittat, sed sufficit sola p̄ñtia.¶Do.Feli.q vidit opinionẽ dñi sui illã voluit ipug.in.c.nõ põt.in.iij.&.v.col.extrà de re iudica.p multa q̃ videre potes: sed vnũ dicit, qd' facit ad ppositũ nostrũ.s.q̃ aliqñ reqrit̃ p̄ñtia aliquorũ:nõ vt p ipsã solẽnizet̃ act⁹:sed vt eorũ cõsilio & cõsẽsu reguleť. vel ab eis resisti possit illicito conatui:vt ẽ in p̄sentia aduocati & pcuratoris supra relati:& tũc nõ est dubiũ,q̃ si ista rõne se opponãt,& eorũ cõsiliũ,& cõsensũ nõ p̄stent,nõ valebit act⁹ i cõtrariũ fact⁹:& p certo dictæ ordinatiões& iuriũ dispositiões reqrẽtes i hoc p̄sentiã aduocati & pcuratoris essent pui momẽti:si posset eis dici,sufficit vos esse p̄sentes:& ita est tenẽdum in his casibus.in alijs verò vbi requirit̃ præsentia,vide Feli.ibi.

ADDITIO. Sola p̄sentia sine cõsensu nõ p̄iudicat,vt tenet Alex.i cõsi.xx.icipiẽte,põderatis his q̃ i themate narrant̃.i.v.col.vꝰsi.sola p̄ñtia i.iij.vol.vbi limitat.§. vẽditio.i.l.sicut.ff.qb⁹ modis pign⁹ vel hypotheca soluit̃. quẽ sequitur Stephan⁹ Bertrãdi in cõsi.suo.clxvij.in.iij.quæsito.in.j.parte. *

SED in p̄dictis casib⁹ si act⁹ fiat sine p̄sentia,nunqd erit null⁹?do.Frãci.de are.latè ponit i.d.l.si qs mihi bona.§.si corã.i gl.fi.ff. de acq.hære.ad quẽ est recurrẽdũ.& ad Feli.c.cãm mrimonij: in.iiij.&.v.col.extrà de
29 of.dele.†Aliqñ reqrit̃ cõsiliũ sapiẽtũ:& tũc si ex forma statuti cã debeat decidi cõsilio sapiẽtũ,vel cõsiliũ sapiẽtũ debet dari:& si iudex petito consilio, & nõ dato fert sñiam suã,sñia ẽ nulla ipso iure: qa cõsiliũ videt̃ p forma & p solẽni.añcedẽte actũ.& hoc tenet Bal.l.j. C. de indi.viduita.tollẽ.& in.l.cũ sñiam.i fi. C. de sentẽ.& interlo.om.iudi.vide Bar.i.l.j.§.sed si plures.versi.iiij.q̃ro dicit statutũ.ff.de exercit.& Bal.i rub. C.de exercitoria. & in.l.j.C.ne liceat i vna eadẽq; causa.¶Sed Ioã.and.in additio.ad Spec.i tit.de requisitiõe cõsilij.§.j.refert duas opiniões.s.illã quã hic añ dixi, quã dicit tenuisse Rofre. Oldra.& Nico.de matarel.i publica disputatiõe.aliam opinionẽ dicit tenuisse p Lãber. de rãpo. & Guido.de suza.q'etiã publicè disputãtes tenuerunt q̃ sñia lata vt dictũ est reqsito cõsilio, & nõ dato est nulla:sed in fine cõcordãdo dicit,videlicet q̃ aliqñ iudex habet iurisdictionẽ ab illo qui cõdidit statutũ: & tũc reqsitio cõsilij à statuto est de forma:& si ferat̃ sñia sine illo cõsilio,est nulla:nã videt̃ dare statutum collegã iudici, qui habet ferre sententiã:& tunc sine illo lata est nulla: & tũc isto casu procedit opinio Bal.& Oldr.& sequacium. Cõsiliũ sapiẽtũ.

ADDITIO. Vide de hmõi dubio Matthæũ de Afflictis i cõstitu. regni Siciliæ,q̃ icipit,vt vniuersis.i.vij.notabili.vbi tenet hãc opinionẽ qd' si à statuto reqrat̃ cõsiliũ peritorũ:si ferat̃ sentẽtia sine illo,est nulla. * ¶Exẽplũ põt poni i ordinatiõe regia facta p christianissimũ regẽ n̄rm Ludo.xij.in ordinatio.85.q̃ incip.(Itẽ & ad ce q̃ nosdictz baillifz,seneschaulz,& aultres)vbi ordinatũ fuit p eũ, q̃ iudices in dãdis puisionib⁹& recredẽtijs debẽt cõuocare & petere cõsiliũ sex aut q̃tuor cõsiliariorũ,q tũc sunt collegæ qa debẽt signare sñiam:& tũc dicẽdũ est in hoc casu, q̃ sñia lata i talib⁹ sine reqsitiõe consilij dictorũ cõsultorũ est nulla:qa dati sunt cõsultores iudici à principe p statutũ suũ & legẽ suã tãq; collegæ:à quo principe iudex habet iurisdictionẽ: quod põt fieri per statutũ:vt dicit Bal.in cõsi.clxx.incipien.Ad euidẽtiam.in.iij.volu.

☞ ADuerte quia ista ordinatio est fundata sup optima rõne iuris: qm̃ iudex principalis, q habet iudicare causas arduas debet cõuocare quatuor ꝓbos viros secũ, & experimẽto causarũ exercitatos, & legũ sciẽtia laudatos, & iustitię obseruatores, vt dicit tex. in aut. de iudicibus. §. quia verò cõpetens. colla. vj. *

30 NVnquid † nũc teneatur iudex sequi consiliũ illorũ qui sunt tãq̃ consultores requirẽdi: Vide Rapha. cuma. cõsi. lv. qđ incipit, Duos habẽtes insimul litigare. vbi notabiliter positis opinionib⁹ contrarijs distinguit: & ad illũ recurrẽdũ est. ¶ Et dicit dñs Iacobin⁹ de sancto Georgio, excellẽs doctor ĩ practica. in. l. maiorẽ. in. j. lectura. ff. de pactis. ꝙ qñ plures cõsultores fuerunt electi ex necessitate iuris, tũc iudex cõsiliũ maioris ꝑtis insequi debet. vt ẽ in ordinatiõib⁹ nostris. Imo est alia ordinatio regia, qđ minor ꝑs cõformare se debet opinioni maioris ꝑtis. Cõcludo breuiter ꝙ ĩ ordinatiõe suprà mẽtionata tenet̃ sequi cõsiliũ illorũ cõsultorũ. Dicã latius in dicta ordinatiõe, vbi meli⁹ ad propositum.

Conclusio.

Quæstio.

SED q̃ro, certũ est ꝙ ꝑ aliã ordinationẽ quæ est. 83. ordinatũ est in materijs possessorijs sup bñficijs ꝓuisiones debẽt adiudicari sup titulis: nisi iudex videat & cognoscat necessariã esse ꝓbationẽ aliquorũ factorum: iudex nũc habet oẽs titulos penes se ꝓductos ab vtraq̃ ꝑte ad finẽ ꝓuisiõis adiudicãdæ, & nõ aliâs, nũ qđ possit sol⁹ sine req̃sitiõe cõsilij ꝓferre se nõ posse adiudicare ꝓuisionẽ absq̃ ꝓbatiõe aliq̃rũ factorũ: appũctãdo ꝑtes ad ꝓbãdũ &c. & si ꝓferat, an talis sñia iterlocutoria sit nulla? Videt̃ ꝙ non: q̃a lex regia suprà allegata dicit solũ ꝙ vt recredẽtiæ possint meli⁹ & securi⁹ adiudicari, petẽdi sunt cõsulti. In hoc em̃ casu nõ est abiudicata ꝓuisio, neq̃ recredẽtia: igit̃ q̃a nũc casus pẽdet iter religiosos viros Io. motin, & Petrũ cadot, q cõtẽdũt de sacristia sãcti Martini Hedueñ. & fuerũt ab vtraq̃ ꝑte ꝓducti tituli ĩ manib⁹ iudicis ad finẽ adiudicatiõis ꝓuisiõis: q iudex irreq̃sito cõsilio dicit ꝓuisionẽ nõ posse adiudicari sine ꝓbatiõe aliq̃rũ factorũ. dr̃ pro ꝑte Io. motin q appellauit ad curiã plamẽti Burgũdiæ, ꝙ talis iterlocutoria est nulla: q̃a requirebat̃ petitio cõsilij consultorũ curiæ in ꝓferẽda tali interlocutoria sñia, q̃ q̃dẽ fuit omissa, igit̃ ẽ nulla: nũc nõ decido: sed lati⁹ scripsi, ibi videri põt in ordinationib⁹ meis regijs, in dicta ordinatiõe. lxxxv. ¶ Aduerte tñ ad vnũ, ꝙ illa ordinatio fuit facta vt securi⁹ iudices possent adiudicare ꝓuisiones q̃ sunt maximi cõmodi. cũ dicat tex. in. §. retinẽdæ. insti. de interdictis. ꝙ lõge cõmodi⁹ est possidere, q̃ petere. quæ ratio videt̃ cessare in casu supradicto.

Casus facti.

AVt verò iudex qui fert sententiã nõ habet iurisdictionẽ à statuẽte, sed à superiore: & tũc quia tale statutũ inferiorũ qđ non potest facere cõsultũ participẽ iurisdictiõis: ideo valet ei⁹ sñia spreta requisitiõe cõsilij: & ita tenet Ang. in cõsi. suo. cxcix. hãc materiã plenè examinat dñs Franci. de aretio. in. l. si q̃s mihi bona. §. si corã. in penul. col. ff. de acqui. hære. q limitat primã cõclusionẽ tribus limitationib⁹. quas vide, cum veniãt ad propositũ. ¶ Vltra eũ limita alio modo. s. qñ esset iudex in casu multũ claro de iure: q̃a tunc nõ requirit̃ requisitio cõsilij, prout dicit Bar. in. l. ille aut ille. §. cum in

Limitatio primæ conclusionis.

31 verbis. ff. de legatis. iij. vbi dicit, † ꝙ si statutũ dicat oẽs causas debere cõmitti cõsilio sapiẽtis, nõ procedit in his q̃ sunt iuris, & nõ habent dubiũ: idẽ voluit Bal. in. l. placet. C. de sac. san. eccle. Alexã. cõsi. xlij. inci. visa facti narratiõe. in. ij. volu. vbi plura ad hoc adducit ĩ vltima col. vide Frãci. de curte antiquũ in cõsilijs suis cõsi. 68. ĩ pe. col. in materia supradicta pleni⁹ q̃ ꝑ aliũ. vide Feli. c. ex parte. extrà de cõstitu. ad quẽ recurrendũ est. ¶ Quãdo aũt consulti sunt cõtrarij, quid facere debet iudex. vide Feli. in. c. cum venerabilis. in. xv. col. de exceptio.

ADde vnũ casum vbi sententia lata sine cõsilio est nulla. s. qñ episcop⁹ destituit abbates & abbatissas sine cõsilio capituli, destitutio est nulla. Tex. est in. c. nouit. de his q̃ fiũt à p̃la. sine cõsensu capi. Et ita dixi in cõtingẽtia facti de suspẽsione facta ꝑ quendam vicariũ alicuius episcopi, qui sine consensu capituli suspẽderat quandã abbatissam ꝓcedẽdo ad reformationẽ: etiam quia nõ poterat reformãdo aliã pœnam imponere, cũ esset excẽpta. c. periculoso. de statu reg. in. vj. dixi alibi.

32 ADde † an qñ inferẽda sñia requiratur cõsilium sapientũ, ab ea possit appellari? dic ꝙ sic, scđm Bal. in. l. j. §. j. per illũ tex. & in. l. ex cõsensu. in princi. ꝑ illum tex. ff. de appel. Bal. in. l. nouũ. & in. l. ex illo. C. de appel. ita dicit & tenet Soci. cõsi. suo. xxiiij. qđ incipit, oĩpotẽs Deus adsit. in. j. & ij. col. & do. me⁹ Ias. in repetitio. l. ad-

An à sen[tentia] lat[a] consilio sapient[um] possit ap[pellari].

33 monendi. in. xvj. col. ff. de iureiu. vbi plus dicit, † ꝙ sñia lata scđm cõsiliũ sapiẽtum requisitũ à lege vel statuto nunq̃ trãsit in rẽ iudicatã. allegat Roma. cõsi. 228. qđ incipit, pro plena defensiõe. ¶ Itẽ si feratur sentẽtia scđm malũ consiliũ alicuius qui requiri debebat, an teneat̃, vide Panor. in. c. cũ in veteri. in pe. colũ. extrà de electio.

34 & Ang. in cõsi. suo. 186. ¶ Sed † an hoc casu si cõsulti malè cõsuluerint, teneant̃ ex cõsilio: prout etiã iudex teneretur, si erratũ sit in iure & in facto? Dic ꝙ sic: vt tenet Philippus decius in regula cõsilij non fraudulẽti. ff. de regu. iuris. post Ant. & Io. de ana. in. c. tua nos. de homicidio. & ibi ponit materiã Deci⁹. an q̃s ex cõsilio teneatur, imo etiã ibi dicit, † ꝙ doctor qui cõsuluit ꝑ imperitiam, si lata sit sentẽtia, tenet̃ satisfacere illi cõtra quem lata fuit sentẽtia. Ad quod pauci aduertunt, & malè.

An m[alè] cõsu[len]tes ten[ean]tur.

35

36 ITEM aduerte † ꝙ si iudex inuita parte assumpsit cõsilium sapientis, ꝙ nihilominus vtraq̃ pars tenetur soluere suã partem salarij sapientis. ista dicit & tenet Alberi. de rosa. in. l. sed & loci. §. in iudicio. versicu. sed & si

37 mensor. ff. finiũ regundo, † idẽ si assumatur aut impetretur iudex delegatus, vt dicit ibi Alberi. ꝑ tex. in. l. j. ff. ad legẽ Rho. de iactu. & c. rescriptũ. §. prouisur⁹. de rescriptis. in. vj. qui debet habere salariũ à partibus in sacris. §. j. C. de proximis sacro. scri. lib. xij. quòd dicit esse verũ Bar. in. l. si postulauerit. ff. de adulte. qñ iudex petit cõsilium quia dubitat de casu: & sic ex ei⁹ ordinatione. vel si vtraq̃ pars petat. secus ꝓ vna parte sentiat, & altera contradicat: aut vna pars tantum petat: quia tunc debet esse expeñ. petentis. vt dicit ibi Bar.

☞ ADuerte quia iudex potest cogere aduocatos ad cõsulendum, mediante tamen mercede, vt dicit Matthæus de afflictis in cõstitutione regni Siciliæ, quæ incipit, vt vniuersis. in princi. vij. glo. dixi suprà in titu. (des iustices) in. §. (messiers & sergens) in. j. glo. in versi. an quis cogatur. *

38 ALiquando † requiritur licẽtia alicuius, & tunc secundum oẽs debet p̃cedere. vt in. c. licet. de regularib⁹. & l. j. C. de sacrosan. eccle. potest tñ præcedere ex interuallo sicut & incontinenti: prout Bal. in. d. l. j. & in rubrica. C. de exercito. ¶ Aduertendũ tamẽ ad vnum,

Licen[tia] requisi[ta] deb[et] præce[de]re.

39 † ꝙ vbi requiritur licentia, non sufficit tacitus cõsensus, prout

prout declarat Io.and.i.c.si abbatē.de electio.qđ dictū est multū notandū.& in regula cū stat.de regu.iuris.in vj.i Mercuriali.& ita dicit Bal.pdicta allegādo in.l.obseruare.§.fi.in fi.ff.de offi.procon.& legati.Corset⁹ singularib⁹ suis in verbo.liceñ. & ꝙ debeat pcedere licentia,imo etiā verbis expssis, tenet Ludo.Roma.in.l.ij.ff. solu.matrimo.& Lapus allega. sua.lxxxvj.Barba.cōsi. suo.xij.in.xj.col.qđ incipit, scribit̃ apud Prophetā clarissimū, bonitatē &c. Et in cōsi.lviij.sapiēter dicit Psalmista.in.viij.col.in.ij.volu. & in.x.col.dicit, †ꝙ vbi re-

Licētia debet dari in scriptis.

40 quirit̃ licētia alicui⁹ in actu pficiendo,nō pōt postmodum p cōfirmationē vel ratificationē suppleri:nec ratihabitio postmodū superueniēs cōualidat actū:nec facit valere qđ actū est. Allegat ad hoc plura q̄ potes vide-

41 re.¶Et aduerte,†qa licētia debet dari i scriptis.Bal.in.l. fi.C.de eroga.mili.anno.& iō nō data in scriptis nō valet,quia non est solēniter cōcessa. Car. florentin⁹ in clementi.fi.de electio.xij.qōne.& ideo probat̃ per literas. Spec.in tit.de instru.edic.§.restat.versi.sed qd produ.

Per pdicta dixi i casu emergēti, cū subditi q dicunt̃ (gēs de poete) nō possint cōparere i iudicio p procuratorē ab eis constitutū,sine licētia dñi:ꝙ si ab initio cōstituerūt pcuratoriū sine licētia dñi, virtute cui⁹ cōparuerunt in iudicio:licet postmodū habuerint à dño cōfirmationē pcuratorij & ratihabitionē:etiā qđ plus ē autoritate iudicis autorizatā post primā cōparitionē factā virtute dicti pcuratorij passati sine licentia dñi:ꝙ pcessus debet dici null⁹ in piudiciū dictorū subditorū q ita cōparuerūt.Lati⁹ dicā.ī.in tit.(Des forestz, pasturages,& riuieres).§.vj.q incipit,(gens de poete.)

An possit reuocari.

42 Nunquid †aūt licētia semel concessa pōt reuocari, aut cadit inter superiorē & subditū,inter q̄s.ſ.cōcedentē,& illū cui cōcessa est, nō cadit obligatio,puta, cōcessa est p superiorē religioso:& tūc pōt reuocari.gl. est i cle.j.de testamē. Et ita dixi i casu emergēti pro nobili ac religiosa dña Claudia de rabutin,abbatissa sācti Ioā.magni in burgo Heduen.cōtra suas religiosas quæ habuerāt quasdā licētias à quōdā dña Perneta de Viena,quōdā abbatissa dicti sancti Ioā. dixi.s̄.in.§.j.huius tit.in gl.(sans licence.)aut cōcessa est ab eo qui pōt obligari illi cui cōcessit,& tūc non pōt reuocari.Ita cōsuluit

43 Ang.cōsi.suo.cclxxxiiij. Per hoc dixi,†ꝙ dñs habēs altam iustitiā qui cōcessit alicui ædificare colūbariū i sua iustitia,nō pōt illā reuocare,illo etiā nōdū incepto.dicā infrà,in cōsuetudine finali hui⁹libri.¶Per hoc etiā cum

No.autoritiā epōrum.

44 certis alijs motiuis dixi,†ꝙ ex quo Heduen. eṗs semel vni vicario cōcesserat licentiā administrādi sacramēta, & deseruiendi alicui ecclesię parochiali,nō poterat amplius eū reuocare.& ideo nō erat opusꝙ singulis annis fierēt(prout fiunt)approbatiōes taliū vicariorū,& ꝙ dicti vicarij qui semel habuerūt vnā licētiā administrādi sacramēta ab eorū eṗo seu officiarijs eiusdē,capiāt singulis annis vnā aliā.¶Sed tñ credo ꝙ istud fieri possit,

Approbatus semel, iterū reprobari potest.

45 †cū semel approbatus possit iterū reprobari, maximè in his q̄ concernūt curā aīarum : vt in terminis & bene ad ppositū tenet Oldra.cōsilio suo.xviij.incipien.circa primū articulū.Et multū facit pro illis approbationib⁹ q̄ fiunt in hac diœcesi Heduen.singulis annis, qđ multis videt̃ durum.& illud cōsilium Oldra.refert & sequitur Pet.de anch.in.c.accepimus.extrà de ætate & qua-

46 litate.¶Crederem tamen istud esse intelligendum, †ꝙ quādo quis est approbatus ad vnū beneficiū, ꝙ si velit habere curam & administrationē alterius,ꝙ debeat iterum examinari.sed ꝙ si fuerit approbatus semel pro vno beneficio,ꝙ singulis annis debeat iterū approbari nō video rōnē,nisi rōne cōmoditatis sigilli, eo quia de qualibet approbatione soluit̃ certum quid.¶De hmōi scd'a approbatiōe aut examinatiōe quę fieri pōt et qñ, vide Feli.in.c.cū venerabilis.in.j.vlt.col.extra de excep.q se remittit etiam ad alia sua loca:quem videas.

Mandatum.

De mādato aūt qñ requirat̃,dixi supra qñ tractaui de iussu.versi.quid de iussu.iō hic nō repeto. vnū nō omitto:ꝙ in casibus in qb⁹ spāle mandatū,sufficit ꝙ fiat mandatū contra certā psonā,& valet:licet nō dicatur sup qua cā.tex.est not.l.q duos.cū.l.seq.ff.de pcu. & facit ꝙ dicit Bar.in.l.illud.§.si talis.ff.de mino. & aliquid in.l.j.§.inter filiū.ff.de falsis.licet in contrarium videat̃ tenere Cy.in.l.j.C.etiā p procuratorē:sed primam opinionē tanꝗ cōem tenet Bar.in.l.filiusfami.in.iij.col. ff.de dona.& Bal.in.l.sed & si quis.§.quæsitū.ff.si quis cautionibus.Pa.c.corā.in vlt.col.extra de in integrū resti.& vide ad hoc Frā. de Aretio in.d.§.iussum.in.j.col. ☞ ¶Sed quid de verbo,volūtas.dic ꝙ vbi requirit̃ sola voluntas alicuius si sit presens,sufficit ꝙ nō cōtradicat. Si verò sit absens,sufficit ꝙ ratificet,aut tacite approbet verbo,vel facto.De ratificatiōe dicit tex.in.l.ij.§. voluntatē.ff.sol.mat.De ṽbo vel facto Spe.in tit.de succes.ab intestato.ver.pone ꝙ omne.Et iō in cōtingētia facti dixi,ꝙ in.§.filijs aūt.in.l.fi.C.de bo.quę libe.sufficiebat ratificatio patris,immo etiā tacita:scilicet ex quo quidā petierit vsumfructū bonorum aduētitiorum post biennium à tpe quo euenerāt matri in bonis,vt dicebat nō alienatis.ꝙ ex hoc visus fuit approbasse alienata p filiā: quia voluntas requisita etiā sufficit,ꝙ fictè aut presumptiue interueniat.do.meus Ias.in.d.§.voluntatem.*

Cōscientia.

47 Quantū†aūt ad verbū cōscientia,dicit Ang.d.§. iussum.ꝙ idē est dicere de cōsciētia & de cōsensu.allegat tex.optimū q bene pbat in aut̃.qūo oportet episcopos.§.nō aūt alias.colla.j.& ita etiā ibi dicit p illū tex.sed in cōtrariū vr̃ facere,ꝙ dicit Bal.in rub. C.de exercitoria.& in.l.fi.§.necessitatem.C.de bonis q̄ liberis.vbi videt̃ dicere:ꝙ p ista ṽba ꝙ satis est ꝙ actus fiat presente eo & sciēte de cuius cōsciētia debet fieri, nisi lex vltrà requireret factū & voluntatē.vt.l.j.in text. gl.C.de bonorū pos.quē dicit dñs Frā. de aretio.allegatū fuisse p do.suū:sed dicit dñs Frā.ꝙ dñs suus non vidit Bal.idē tenentē.in.l.nemo .C. de senten. vbi allegat casum pro predic.conclusione qui optime probat. in.l. omnium.C.de testa.& ibi idem firmat.in fine cōmenti. & de hoc vide plenius eundem Francis.in.d.loco.

Pone ꝙ mulier cōstituat pcuratorem ad cōtrahendum cū marito in eius vtilitatē de cōsensu consanguineorū pximorū.q in psentia cōsentiūt cōstitutioni pcuratoris seruatis solēnitatib⁹:an sufficiat:an ṽo adhuc reqrat̃ ꝙ cōsentiant qñ pcurator cōtrahet.ista materia tractat̃ p oēs in.l.j.§ itē acqrimus.vbi Ias.Areti.& alij scribētes.ff.de acq.pos.& do.meus ibi cōsiderat duos casus,quos notat Fede.de senis.in consi. suo centesimo inci.Abbas subiectus.¶Sed vlterius quærit̃: an vir & vxor licet nō possint donare vnus alteri etiā cū iuramēto,an si donent cū iuramēto,et dicāt:& hoc nō obstāte statuto tali seu tali cōsuetudine derogamus cū iuramēto,an valeat talis derogatio,& an valeat huiusmodi renūtiatio facta huic statuto cū iuramēto.Bar.in.l.si q̄s p

Quæstio.

E

eo.in princ.in verbo mẽbro. ff. de fideiuſ.& in.l.ij.in fine.C.ne fideiuſ.dotiũ dent. & Bal.in.l.ij.i.ix.q. C.de reſcindenda venditio.& in tractatu ſchiſmatis.in.iiij.col.
48 videt̃ tenere ꝙ nõ.& dicit Bald.in.d.l.ij.†ꝙ minores & mulieres facilè ſeducunt̃, qñq; minis,quãdo blãdicijs, & pollicitationib⁹.vt in aut.vt immobilia añ nuptias. colũ.ij.colla.v.& iõ æquiſſimũ eſt hmõi ſtatutũ volens in hoc cõſenſum ꝓpinquorũ:canoniſtæ tñ in.c.cũ contingat.de iureiurã.& Io.and.in additio.ad Spec.in titu. de ſentẽtia.§.vt aũt.verſi.ad hoc.& ea q̃ premiſſa videntur tenere contrariũ. dixi ſuprà in hoc.§.in gl.(Ne peuuent)ꝙ partes nõ poſſunt apponere hanc clauſulã non obſtante.& in pluribus alijs locis.hic non repeto.

Mulieres facilè ſeducuntur.

In textu ibi

Des prouchains parens.

Parentũ appellatiõe qui veniant.

1 QVi dicant̃ ꝓximiores ponit Bar.in cõſi.x.incip.in noĩe dñi.notãter etiã dicit iſta cõſuetudo (prouchains parẽs)†qa ſi nõ fuiſſet dictũ de proximiorib⁹ parentib⁹ ſed ſolũ diceret̃ ꝙ requireret̃ cõſenſus parẽtũ,ſufficerent parẽtes ſeu cõſanguinei remotiores, put in ſpecie tenẽt Bar.& Bal.in.l. tranſactionẽ.in.fi.C. de trãſactio. Ang.cõſi.clxvij.qď incipit, Itẽ ſtatuimus. ¶Tu dic ꝙ veritas eſt in cõtrariũ:qa etiã ſi conſuetudo noſtra diceret ꝙ requireret̃ cõſenſus parentũ ſeu cõſanguineorũ,eſſent requirẽdi ꝓximiores.ita tenẽt Bald.& Sali.in.l.fi.per illũ tex.C.de verbo.ſignifi.plenè per do. meum Iaſ.in.l.non ſolũ.in prin.ff.de noui ope.nun.& in.l.trãſactionem.la ſecõde.C.de trãſactio. & in.l.j.in fi. C.vnde vir & vxor.in.l.fi.in fi.C.de verbo.ſigni.

An i cõtractib⁹ viri & vxoris requratur cõſenſus liberorum.

2 SED q̃ro,ponet†ꝙ marit⁹ & vxor habẽt liberos ꝓximiores ſuccedere debẽtes:vtrũ iſtorũ requirat̃ cõ
3 ſenſus,& ſufficiat,& videt̃ ꝙ nõ:†qa qui autoritate indigent, autorizare nõ poſſunt.l.fi. C. de legi.tuto.c.indẽnitatib⁹.in glo.de electio.in.vj.ſed fili⁹ cõtrahẽdo requirit autoritatẽ patris.l.cũ oportet.§. neceſſitatẽ.C.de bonis q̃ libe.igit̃ &c.¶Cõtrariũ tamen videt̃ eſſe in caſu ſtatuti noſtri:qa verũ eſt dicere ꝙ fili⁹ eſt ꝓxim⁹ ſuccedere debẽs:cũ ſit in primo gradu ſuccedẽdi.§.j.inſtit.
4 de bono.poſ.l.j.C.vñ liberi. †& ꝓximus eſt quẽ nemo p̃cedit.l.ꝓximus.ff.de verbo.ſigni.ergo verificat̃ in eo ſtatutũ. ¶Nec obſtat argumentũ factum pro cõtraria parte:qa cõſuetudo nõ requirit autoritatẽ q̃ ſit de ſubſtantia cõtract⁹,ſed tñ exigit cõſenſum q̃ à filioſa.patri in multis actib⁹ poſſet præſtari,imo debet.text.eſt in.l. ij.§.qď ſi in pr̃is poteſtate.ff.ſolu.matri.no.in.l.fi.§.fili⁹ autẽ.C.de bonis q̃ libe.inter quæſ.autoritatẽ & cõſenſum:eſt differẽtia vt dixi.in gl.p̃cedeñ.& facit pro differentia illud qď dicit Bald.in.l.ſi qñ.§.illud.C.de inoffi. teſta.nunc nihil decido.ideo cogitabunt poſteri.

Proximus qs.

5 SED ponet†ꝙ nõ inueniat̃ niſi vnus:qd fiendũ:dic ꝙ requirendus eſt illi⁹ cõſenſus.ita Bal.l.j.in prin.C. vñ vir & vxor.& do.me⁹ in.l.ſtichũ qui me⁹ erit.ff.de leg.j.p tex.in.§.qď aũt.in aut.de nõ alienandis.colla.ij. vbi dicit text.ꝙ res ĩmobilis eccleſiæ põt dari ĩ emphyteuſim æſtimatione facta p architectos p̃ſentes.dicit ibi tex.ꝙ ſi ciuitas nõ habeat niſi vnũ,ꝙ æſtimatio facta p illũ ſufficit ibi,aut etiã vno,ſi vnũ ſolũ ciuitas habeat.

Quid ſi niſi vnus parentũ iueniat.

6 ITEM q̃ro,ponet†ꝙ ꝓxim⁹ cõſanguineus ſit pupillus:nũquid poſſit dare cõſenſum cũ autoritate tutoris:& an ſi cõtractus ſit geſtus,valeat:Bal.in.l.in cõiunctione.ad finẽ.C.de nuptijs. videt̃ tenere ꝙ ſic:cũ dicat ꝙ ſtãte ſtatuto nr̃o ſeu cõſuetudine ſi cõſanguinei proximiores mulieris ſint pupilli, videt̃ ꝙ eorũ conſenſus nõ ſatiſfaciat ſtatuto ſine autoritate tutoris ſui:qa aliâs dicunt̃ p̃ſentes.l.diem ꝓferre.§.corã.ff. de arbitris.ergo vult ꝙ cũ autoritate tutoris ſui poſſent, qa tũc dicunt̃ p̃ſentes:vt eſt tex.in.d.§.corã. ¶Sed tu dic ꝙ veritas eſt in cõtrariũ:eo qa autoritas tutoris p̃ſtaret̃ ꝓ eo qď nõ eſt in p̃rimonio,vel adminiſtratiõe pſonæ pupilli : ſed in p̃ſtando cõſenſum alteri,meritò talis autoritas nihil facit:cũ q̃ nõ ſunt ĩ adminiſtratiõe p̃rimonij nõ ſpectãt ad tutorẽ vel curatorẽ pupilli.i.l.fi.ff.de curato.furioſi. & in.l.ſeru⁹ furioſi.ff.de manumiſſis.& iſtud tenet Bal. more ſolito ſibi cõtrari⁹ in.l.de pupillo.ff. de noui ope. nun.& ĩ.l.j.circa fi.C.q admitti.ſed p aliã rõnẽ.& idem Bal.ĩ ſuis ſtatu.ĩ v̾bo, cõſanguinei.vbi etiã dicit̃ ꝙ vbi reqrit̃ p̃ſentia cõſanguineorũ, reqrit̃ qď ſint pñtes pſonaliter, nec poſſent ad talẽ actũ cõſtitue. ꝓcura.allegat dicta ſua in.d.l.j.C.q admitti.¶Aduerte ꝙ do.meus in l.de pupillo aſſignat aliã rationẽ,vbi plenè per illum.

Quid ſi.

7 SED ponet†ꝙ parẽtes ſint ita abſentes ꝙ vocari nõ poſſint:qd fiẽdũ:dic ꝙ aut ille cui⁹ cõſenſus eſt requirẽdus dimiſit vicariũ ſeu locũteneñ.& tũc ſufficit reqſitio cõſenſ⁹ vicarij:aut verò nõ dimiſit,tũc nõ põt expediri act⁹ ſine ei⁹ cõſenſu:ita cõcludit Feli.poſt multa. in.c.ex pte.ĩ.iij.&.iiij.col.extrà de cõſtitu.dicit tñ Ludo. roma.cõſi.36.qď cõſanguineis nõ exiſtẽtib⁹ ipſa cõtrahet.& dicit Bal.cõſi.ccj. qď ĩcipit, in Chriſti noĩe.in ꝓuincia Anchonitana.in.j.volu.ꝙ ſi ꝓximiores parẽtes cõſentire debẽtes ſint ita abſentes ꝙ cũ difficultate vocari nõ poſſint,ꝙ ſufficit vocare remotiores & ſequeñ.

Quid ſi parẽtes ſint abſẽtes ita ꝙ non pñt vocari.

8 qď nota.¶Aduerte tñ †ꝙ ſi ſit ĩpoſſibile hr̃e cõſanguineos ꝑpter eorũ abſentiã,aut aliã cauſã:valebit act⁹ ẽt fact⁹ ſine eorũ cõſenſu:cũ ĩpoſſibilitas excuſat ĩ hoc,vt dicit Bal.in.l.turpia.§.j.ff.de legatis.j.& Ludo.roma.in cõſi.36.q̃s allegat cũ multis alijs Hippolyt⁹de Marſilijs in.l.j.§.p̃terea.in.xxj.colũ.ff.de q̃ſtiõib⁹.vbi ponit ma
9 teriã†ꝙ impoſſibilitas excuſat etiã ratiõe peſtis & abſentiæ,& ibi,ꝙ impoſſibiliũ nulla eſt obligatio.

☞ADDITIO. Aduerte qď ſicut impoſſibilitas excuſat,ita etiã debet excuſare difficultas : cũ impoſſibile & difficile æquiparent̃.l. cum hæres.§.j.ff.de ſtatu libe.vt tenet Matthęus de affli ctis in cõſtitutione regni Siciliæ,quæ incipit,generalia. in.iiij.notabili.in.ij.libro. *

10 ITem ponet†ꝙ parẽtes ſint vocati ad cõſentiendũ cõtractui mulieris,& nolint cõſentire,qd fiendũ.vel inter ſe differũt puta:qa qdã dicũt ꝙ nõ dñt cõtrahere ſic: alij dicũt cõtrariũ.qd fiendũ:Bar.in.l.cũ dotẽ.§.eo autẽ tpe.ff.ſol.matri.dicitꝙ qñ cõſanguinei cõtradicũt,ad iudicẽ ſpectat examinare cãm cõtradictiõis : & ſi iuſta ſit, bene qdẽ.aliâs iudex pmittet mulieri cõtrahere,& iſtud etiã refert & ſequit̃ do.me⁹ Iaſ.in.l.j.vij.col.&.l.bonorũ in.iij.col.C.q admitt. Pau. de caſt.l.j.C.vñ vir & vxor. Corſet⁹ in ſuis ſingularibus in lr̃a C.in verbo,cõſenſus. Feli.c.cũ acceſſiſſent.ix.col.extrà de cõſtitutio.Bal.ĩ ſuis ſtatutis in verbo,cõſanguinei.idem tenet Ludo.roma. cõſi.36.incipiẽ.viſa diſceptatiõe.& Panor.cõſilio.55.qď incipit,Chriſti Ieſu eiuſq; pijſſimè matris.in.iij.col.in.ij. volumi.¶Et aduerte qa do.me⁹ Iaſ.l.fi.in.iij.colũ. C.de
11 iudicijs.dicit,†ꝙ qñ parẽtes diſcordant in cõſentiendo, iudex debet ſe intromittere ſcďm Barto.& alios in.d.§. eo aũt tpe,& Panor.c.tuæ. de clericis non reſidẽ.faciendo regulã:

Quid ſi nolint cõſentire.

12 do regulã:† q̃ vbicũq; partes habẽtes eligere aut aliqd simul facere discordẽt, iudex debet se itromittere:eligẽdo, aut aliâs actũ faciẽdo. qđ cõprobat multis decisiõibus idẽ do. me⁹ Ias. in. l. iusiurãdũ & ad pecunias. §. qui iusiurandũ. ff. de iureiu. & in. l. fi. in. iij. col. C. de iudicijs.

Si parẽtes sint fœminę. 13 QVid autẽ † si marit⁹ & vxor haberẽt parẽtes solũmodo fœminas: an reqrat̃ solũ cõsensus istarum fœminarũ: & videt̃ qđ nõ: † qa cõsiliũ & au 14 toritas est ꝑpriẽ virorũ & nõ mulierũ. l. qdã decedẽs. §. Papinian⁹. ff. de administra. tuto. & do rõne: qa cũ mulier sit inhabilis in facto suo, nõ debet autorizare in facto alieno. C. de legiti. tuto. ¶ Videret̃ tñ dicẽdũ cõtrariũ ĩ casu hui⁹ statuti: eo qa statutũ dicit (Prochains parens) q̃ est termin⁹ indefinit⁹ æq̃pollẽs vniuersali, & sic cõprehẽdit fœminas. no. in. l. j. ff. de verbo. signi. & in. l. 15 qcũq;. C. de seruis fugiti. ¶ Facit qa appellatione ꝓximorũ vterq; sexus cõprehẽdit̃ etiã de ꝓprietate sermonis. vt notat Ange. consi. 189. incip. viso facto, & idẽ de appella. ꝓpinquorũ. Bal. cõsi. 334. in. q. lib. iij. * Etiã qa rõ hui⁹ cõsensus est eorũ interesse ꝓpter spẽ succedẽdi: vt satis dixi: qđ interesse hñt mulieres. & iõ qa hoc casu essent successuræ eẽt maior rõ. ¶ Et nõ obstat q̃ cõsiliũ & autoritas est virorũ & nõ mulierũ: qa in casu isto nõ adhibet̃ iste cõsensus ad autorizãdũ: sed tm̃ ad cõsensũ p̃standũ, qđ est secus: vt dixi in gl. ꝓcedẽti nõ obstat. §. Papinian⁹. qa nõ dicit q̃ mulierũ nõ sit cõsiliũ, sed totũ cõtrariũ: sed bene verũ ẽ q̃ ĩ illo casu nõ erat necessariũ consiliũ mulieris. s. mr̃is: qa illo casu nõ potuit esse particeps officij, sed nõ rõne defectus cõsilij. ita Bar. ex tex. ibi nec est verũ qđ mulier sit inhabilis ĩ facto ꝓprio: qa in oĩb⁹ regulariter est legitima ꝑsona, & illarũ in multis exigit̃ cõsensus. vt est tex. i. l. in cõiunctiõe. & ibi Bal. C. de nup. & in. l. j. C. de nuptijs. facit qđ habetur in. l. ij. §. quod si in patris. & in. §. volũtatem. ff. solu. matri.

Si cõsanguinei sint ei suspecti. 15 SED pone † q̃ consanguinei cõsentire debentes sint suspecti vxori, an adhuc vxor teneat̃ eorũ cõsensũ reqrere. Bal. in. l. viduæ. C. de nuptijs. dicit q̃ statutũ loquẽs de cõsensu ꝓpinquorũ intelligit̃ de nõ suspectis, & quæ nõ ꝓcurent ꝓpria cõmoda poti⁹ q̃ cõmoda illi⁹. & ita dicit Feli. c. edoceri. i. vij. & viij. col. extrà de rescriptis. ita Bal. in suis statutis. in verbo, cõtrahere. facit regula de qua p Feli. i. d. c. edoceri. de q̃ dixi infrà in tit. (Des forestz, pasturages & riuieres). §. (gẽs de poete) in glo. (Sans passer ꝓcuration) q̃ est. s. q̃ vbi aliâs requiritur consilium alicuius, si est suspectum omittitur.

Questio notabilis. SED q̃ro de q̃stione quæ põt quotidie euenire. marit⁹ aliqs aut vxor hñt plures parẽtes tres videlicet, aut q̃tuor qui sunt ꝓximiores, & sunt ex vno latere: videlicet ex latere p̃ris: ex q̃ latere nulla sunt antiqua hereditagia, sunt tñ ꝓximiores, ex latere verò mr̃is sũt duo aut tres q nõ sunt ꝓximiores, sed tñ debẽt succedere in antiqs hereditagijs, ex illo latere materno ꝓueniẽñ. per tex. nr̃æ cõsuetudinis. ij. tit. (Des successions). §. (les heritaiges ensuyuent) etiã licet sint ĩ remotiori gradu: an si marit⁹ velit donare vxori ista antiqua hereditagia (vel vxor marito) debeat hr̃e cõsensum istorũ parentũ existentiũ ex latere mr̃is, licet nõ sint ꝓximiores: an verò sufficiat hr̃e cõsensum aliorũ parentũ ꝓximiorũ succedere debẽtiũ in alijs bonis q̃ in dictis antiqs hereditagijs. ¶ Videt̃ p textũ nr̃æ cõsuetudinis, q̃ ex q̃ sunt isti parẽtes & ꝓximiores & tales qui succedere dñt: licet nõ succedãt in illis antiqs hæreditagijs, tñ qa eisdẽ conueniũt verba dispositiõis, q̃ etiã cõuenire debet dispositio: cũ cui cõueniũt verba dispositionis, cõuenit & ipsa dispositio, & ecõtra. l. iij. §. q̃ties. ff. de dãno infect. Alex. in cõsi. suo. xvij. in. j. col. in. j. volu. Barba. ĩ cõsi. suo. ij. in v. colũ. in. j. volu. Et iõ ecõtra cũ parẽtes ex latere matris licet succedãt in illis antiqs hereditagijs ꝓueniẽtib⁹ ex latere mr̃is, tñ qa nõ sunt ꝓximi parẽtes cũ sint alij ꝓximiores, ex q̃ eis nõ cõueniũt verba dispositiõis: ergo ẽt nec ipa dispositio: vt dictũ est añ: igit̃ &c. ¶ Cõtrariã tñ partẽ credo de iure veriorẽ, videlicet q̃ tm̃ hoc casu requirit̃, & sufficit cõsensus istorũ parẽtũ ex latere matris attingentiũ quò ad bona materna in qb⁹ succedere deberẽt: & nõ reqrit̃ in hac donatiõe cõsensus aliorũ ꝓximorũ nõ succedere debẽtiũ. Et hoc sic probat̃. Nã vbicũq; reqrit̃ act⁹ cũ q̃litate: nõ sufficit act⁹ sine q̃litate, nec q̃litas sine actu. Bar. in. l. Fulcini⁹. §. cũ hoc. ff. qb⁹ ex causis ĩ pos. eatur. dixi plenè. s. de hac regula in. §. (Femme mariee.) ĩ gl. j. hoc eo. tit. Nã aliud est esse vnũ simplex, idest qđ dicat̃ parẽs. aliud esse tale. i. cũ q̃litate, videlicet q̃ sit parẽs succedere debẽs: vt dicit Cardi. dict⁹ Præpo sit⁹ ponẽdo p̃dictã regulã in. c. ad id. in. ij. colũ. extrà de spõsa. ¶ Et rõ in hoc multũ cõsiderari debet ad demonstrãdũ seu interp̃tandũ istud verbũ (ꝓuchains parens q doibuẽt succeder). s. interesse succedere debẽtiũ: de q̃ supra dixi: scđm quã rõnẽ debet regulari & restrigi dictũ seu interp̃tari. Bart. in. l. regula. §. si q̃s. ff. de iuris & facti ignorã. Faciũt dicta p do. meũ Ias. in. l. gallus. §. qd si is. in. iij. colũ. ff. de libe. & posthu. Idẽ dñs me⁹ Iason in. l. licet. in. ij. col. C. de pac. & in. l. illã. C. de colla. igitur &c.

16 QVidã mercator Burgũdus me interrogauit de q̃stione q̃ sæpe euenit. † Eius vxor ĩ morte dedit ei quãdã summã pecuniarũ secretè, & eidẽ dixit, qđ donabat, & qđ nolebat qđ vnq; diceret v̾bũ: nec qđ reuelaret p q̃scũq; monitiões q̃rimoniales q̃ fieri possent. Mortua ei⁹ vxore fuit factũ inuentariũ: & in inuẽtario nõ apposuit nec reuelauit talẽ summã, licet iurauerit oĩa bona q̃ erãt cõia inter eũ & ei⁹ vxorẽ tpe ei⁹ mortis ĩ mediũ adducere, & ĩ inuẽtario ponere: post modũ heredes p̃dictæ ei⁹ vxoris ĩpetrauerũt monitionẽ q̃rimonialẽ cõquerẽdo de his q quondã bona p̃dictę vxori q̃ eisdẽ de iure tãq; heredes & successores dñt cõpetere, celãt, detinẽt, occultãt, ac reuelare, & ĩ lucẽ ponere denegãt & recusant. ¶ Aduerte, qa talis ꝓhibitio monitiõis q̃rimonialis, cũ det occasionẽ furandi, surripiendi, & occultãdi bona, est inductiua delicti, & iõ auferẽda: vt p ea q̃ dicit do. me⁹ Iason in. l. ait p̃tor. j. ĩ prin. col. ij. ff. de iureiurã. De hac q̃stione vide Ioã. sanxon in consuetudi. Turoñ. titu. (des donaisons entre les nobles) articu. ij. & Boerium in loco statim allegando. Questio notabilis.

PRædictus mercator zelo cõsciẽtiæ motus declarat & declarauit qđ ei⁹ vxor añ eius mortẽ fortè per mẽsem, eidẽ dedit vnã bursam in q̃ est magna summa pecuniarũ, sed eidẽ dedit hoc mõ, q̃ non intẽdebat nec volebat q̃ reuelaret heredib⁹, & q̃ in hoc derogabat cõsuetudini, erat tñ cõtẽtus eã ponere in lucẽ: ita q̃ inter eos diuiderent̃ p̃dictæ pecuniæ, dicũt hæredes cũ dicta bursa fuit in lucẽ posita, qđ talis mercator ĩcidit in periuriũ, eo qa iurauit oĩa bona cõia in lucẽ posuisse & fecisse in inuẽtario describere: qđ nõ fecit. Quid iuris: an hoc casu iste mercator inciderit in periuriũ. ¶ Et primò vidẽdũ est an potuerit p̃dictas pecunias sic, & eo mõ eidẽ donatas ĩ foro cõscie retinere: & si nõ declarasset se

habere,an fuisset tut⁹ in foro cõsciẽtię? videt̃ ꝙ sic:quia licet deficiat solẽnitas reqsita in donatiõe.s.cõsensus pa rentũ:tñ qa interuenit cõsensus actũ gerentiũ,valet:nec tenet̃ qs in foro cõsciẽtiæ & animæ.Ita dicit Panor.in.c. j.in fi.de restitutio.ĩ integrũ. Hinc dicit Inn.in.c.qa pro pter.de electio.& in.c.si celebrato.de clerico excõmuni.
17 ministran.†qđ electus cõiter ab oib⁹,si cõstet de cõsen su eligẽtiũ,est tutus ĩ foro cõsciæ, etiã si nõ fuerit obser uata forma à canonib⁹ introducta. Et dicit Petr.de an
18 cha.in regula possessor.in.j.q. de reg.iur.in.vj. †qđ hæ res ex testamẽto carẽte solẽnitatib⁹ iuris,& habẽte con sensum purũ testatoris, licitè tenet bona sibi relicta ĩ fo ro cõsciẽtiæ.imo dicit dñs Abbas Panor.in.c.relatum
19 (le premier.)in.ij.col.extrà de testamẽ. †ꝙ cõtract⁹ mu lieris fact⁹ sine fraude valet in foro cõscientiæ, etiã non seruata forma statuti loquẽtis de cõsensu ꝓpinquorũ. qui in terminis videt̃ decidere hũc casum. & ista tenet do.me⁹ Iason in.l.si post diuisionẽ in.ij.&.iij.col. C. de iuris & facti ignorã.& in.l.si non sortẽ.in princip.ff.de cõdic.indebi.& in.§.sed iste.in.14.col.instit.de actiõib⁹. ex qb⁹ videret̃ dicẽdũ qđ iste marit⁹ nõ deierauit pdi ctas pecunias retinẽdo,cũ habuerit iustã causam retinẽ
20 di in foro cõsciæ,& maximè†qa qlibet causa etiã iniu sta excusat à dolo.glo.in.l.j.in fine.ff.de abigeis.cũ alijs allegatis p dñm meũ Ias.in.l.q iurasse in.j.col.ff.de iure iurãdo. ¶Et in iuramẽto faciũt q̃ dicit Alexã.in cõsi. 124.in.j.volu.& in cõsi.39.in.iij. col.in.iiij.vol.& qđ ex cuset à dolo,idẽ Alex.in cõsi.73.in fine.in.iij.volu. Imò oĩs colorata cã excusat à dolo:vt dicit idẽ Ale.in consi. 211.in.iij.colũ. in.ij.volu.intellige tñ p̃sumpto nõ vero,
21 vt ĩfrà dicet̃. * ¶†Sed piuriũ nõ cõmittit̃ sine dolo.d. l.q̃ iurasse.& ibi do.me⁹ Ias.in.l.videam⁹.in.ij.col.de in litẽ iurãdo.Feli.in.c.ij.in.ij. colũ.extrà de rescriptis.& iõ
22 qa†qcqd excusat à dolo excusat à periurio & pœna:vt dicit do.me⁹ in dictis locis.& in.l.si qs id qđ.in.vij.col. ff.de iuris.om.iudi.videt̃ dicendũ hoc casu p̃dictũ mer catorẽ debere excusari à periurio & pœna negantis seu occultãtis res hereditarias.de qua pœna dicam infrà in hoc eodẽ titu.§.xxj.incipien.(& s'il est trouue)&c.

Contrariũ tñ de iure videt̃ dicẽdũ,videlicet primò qđ maritus nõ fuit nec esset tutus ĩ foro cõsciẽtiæ
23 retinere tales pecunias:†qa etiã statuta in foro cõsciẽtiæ seruari debẽt.vt vult gl.in.c.q̃ in ecclesiarũ.de constitu tio.& ibi Bal. ad hoc not:& dicit ꝙ nõ reperit̃ alibi.fa ciunt q̃ dicit do.me⁹ Iason in.d.l.si post diuisionẽ.in.ij.
24 col.C.de iuris & facti ignorã.vbi dicit †ꝙ etiã leges ci uiles & municipales dñt seruari in foro cõsciẽtiæ.& fa cit gl.in.c.ij.de cõstitutio.in.vj.quã ibi notat Dñicus in antepenul.col.q̃ glos videt̃ esse similis gl.in.d.c.q̃ in ec clesiarũ.& illã glo.allegat Feli.in.c.nã cõcupiscentiã.ex trà de constitutio.vbi dicit ꝙ etiã si in lege p̃ceptiua sit apposita alia pœna,tamẽ veniẽs cõtra eã adhuc peccat mortaliter:& vide q̃ dicit Feli.in.c.j.in.x.col.de cõstitu tio.¶Et ad hoc qđ dicit̃ qđ quælibet cã etiã iniusta ex cusat à pœna & piurio:cũ piuriũ nõ cõmittat̃ sine do lo.dic esse verũ à dolo p̃sumpto, sed nõ à vero dolo.vt tenet Alex.in apostil.ad Bar.in.l.j.§.j.ĩ verbo,& p hoc ff.si qs testamẽto liber esse iuss.fuerit.sed qñ qs cõmittit periuriũ,nõ est dolus p̃sumpt⁹,sed verus.notat do.me⁹ Ias.in.l.j.§.nũtiatio.in.viij.col.ff.de noui ope.nun.& in l.iubem⁹.in.ij.colũ.C.de testamentis.igit̃ hoc casu iste mercator nõ excusabit̃ à periurio,& p consequens nec minus à pena legis cõtra occultãtes res hæreditarias:ex quo dixi ꝙ deberet priuari dictis pecunijs,& quòd oẽs pecuniæ debẽt adiudicari hæredib⁹ propter celationẽ & occultationẽ mariti.Faciũt quæ dicit Panor.in cõsi. lxxiij.in.ij.volu.in.v.col.& dicã infrà in.xxj.§.hui⁹ tit. ¶Istã opinionẽ tenet Boeri⁹ in consuetu.septenæ Bitu ricẽn.ti.de cõsuetu.matrimonij.§.j.in gl.j.in.xiiij.col.

25 SED iterũ qro,pone †ꝙ non reperit̃ nisi vn⁹ ex pa rentib⁹ qui succedere debet quò ad bona immobi lia:alij verò sunt quò ad mobilia,marit⁹ seu vxor vult alienare vel donare imobilia, an sufficiat qđ habeat cõ sensum illi⁹ q debet succedere in imobilib⁹? an verò ẽt debeat habere cõsensum aliorũ qui nõ dñt succedere in immobilib⁹? Ista quæstio solui potest ex deductis per Barto.in consi.suo.j.incipi.In nomine dñi Amen.

Quæstio.

In textu ibi

Qui doibuent succeder.

ADuerte qa Bar.in.l.trãsactionẽ.C.de trãsactio.di cit qđ aut statutum dicit qđ mulieres nõ possint cõtrahere sine cõsensu consanguineorũ: & tunc rõ sta tuti est p̃sumptio doli & metus.p dictã.l.trãsactionem. Aut verò statutũ dicit sine cõsensu cõsanguineorũ pro ximorũ,vt hic est:& tũc rõ statuti est rõ spei successiõis: cũ verosimile sit qđ hoc diligẽtius videbunt.Et ita etiã tenet dñs me⁹ Ias.in.l.de pupillo.ff.de no.ope.nun.per tex.l.j.ff.de legi.tut.Et iõ videt̃ ꝙ sufficiebat dicere ĩ cõ suetudine nrã(Prouchains parens) absq; hoc qđ pone rent̃ verba supradicta.sed nota:qa sunt magis declara
1 tiua, & iõ bonũ fuit ponere ea. ¶Sed aduerte,†qa per p̃sentiã cõsanguineorũ, vt hic vides,tollit̃ oĩs p̃sum ptio doli & met⁹,vt tenẽt oẽs in.d.l.trãsactionẽ.Item etiã tollit̃ metus reuerẽtialis, de q̃ in.l.j.§.q̃ onerãdæ.ff.
2 quarũ rerũ actio non dat̃. ¶Adde quòd idem operat̃ p̃sentia iudicis qđ amicorũ vel consanguineorũ:scđm Bar.in.l.frater à fratre,in versic.iij.qro quid de cõtractu emptiõis.ff.de cõdictio.indebiti.Ange.& Imol.in.l.j.§. fuit q̃sitũ.ff.ad trebellia.faciũt dicta p dñm meũ Iaso.in l.singularia. in.vij.colũ.ff. si certũ petatur.& in. §. itẽ si
3 qs in fraudẽ.in.viij.col.instit.de actiõibus. †q̃m ea quæ fiunt ĩ iudicio sunt maioris autoritatis, q̃ꝫ quę extra iu diciũ.& multi effectus oriũtur ex p̃sentia iudicis,de qui bus per dñm meũ Iaso.ĩ aut.nouissima.in.iij.col.C. de pactis.& p eundẽ dñm meum in.l.si cõuenerit.in.iij.& iiij.colũ.ff.de iurisdi.om. iudi.& ponunt̃ septẽ effectus ꝓuenientes ex p̃sentia iudicis.& ponit̃ octauus p eun dem do.meũ Iaso.in.l.j.§.si iussorẽ.ff.de acqui.pos.s.ꝙ citatio facta p nuntiũ in p̃sentia iudicis habet vim per emptorij. ¶Hoc tñ casu,qa expresse requirit̃ cõsensus propinquorũ succedere debentiũ ꝓpter eorum inter esse,nõ sufficit autoritas iudicis. * ¶Et ad id qđ pri mò dictũ est de p̃sentia consanguineorũ qđ multum operet̃:vide eundẽ dñm meũ in.l.interpositas.in.ij.col. C.de trãsactio. in.l.j.in fine. C. eodẽ.& in.§.quadrupli.
4 in.viij.colũ.institu.de actiõibus. ¶Intellige tñ†qđ prę sentia cõsanguineorũ non tollit p̃sumptionẽ metus:& qñ persona quę infert metũ,verisimiliter potest inferre etiã præsentib⁹ parentibus & amicis:vt in tyranno.idẽ Ange.in cõsi.280. quod incipit, reperit̃ in quadã char ta:& facit qa fortior p̃sumptio tollit minorẽ.l.diuus.ff. de in integrũ restitutio.dominus me⁹ Iason.in dicta.l. transactionem.in.j.colum.C.de transactionibus.

¶Et no

Statuta seruãda ĩ foro cõsciẽtiæ.

Præsentia cõ[sangui]neorum t[ollit] p[ræ]s[umptionem] doli,

Nõ[...] tollit [me]tum.

☞ ¶Et notáter dicit (qui doibuent succeder) qm alij quorũ nõ interest nõ possunt ĩpugnare, imò repelleretur p fines nõ recipiendi, vt facit. l. posthu. §. si qs ex his. ff. de inoffic. testa. facit gl. in. c. vt circa. in verbo, alicui. de electio. i. vj. Ludo. roma. in. cõsi. 499. & in cõsi. 380. & 383. & Benedicti in repetitione. c. Raynutius. in verbo, in eodẽ testamento relinquens. nume. 114. de testa. *

In textu ibi

Suppose que lesdictz contraulx ayent estez uallez par serment.

Iuramẽtũ an valid et donationẽ cõiugũ.

1 SED tamẽ istud est cõtra dispositionẽ iuris: †qa iuramentũ de iure validat donationem inter virũ & vxorẽ. ita dicit Guiliel. de cuneo in. l. sed & si possessori. §. itẽ si iurauero. ff. de iureiu. p Bar. & scribẽ. i. l. seius augeri⁹. ff. ad legẽ falci. & l. si qs p eo. ff. de fideiuss. & Alex. cõsi. 8. & consi. 157. incipiẽte, Viso instrumẽto donatiõis. in. iiij. col. in. ij. volu. Frãci. de aretio cõsi. 74. incipiẽ. Diligẽter & maturè põderatis. in. iij. col. Roma. cõsi. 44. & dñs me⁹ Iason. l. pacta q̃ cõtra. C. de pact. vbi disputat. Sed nunquid potuit cõsuetudo nostra, seu statutũ disponere contra dispositionẽ iuris super iuramento.

Ludouicus de soubterram. Nota bene hanc disputationem.

CVm essem in studio in vniuersitate Papiẽ. disputata fuit hæc q̃stio p me, cũ egregio ac nobili viro, nũc vtriusq; iuris doctore, dño Ludo. de soubterrã: qui p certo vir est acutissimi ingenij: nũc magnę autoritatis, pronotari⁹ sedis apostolicæ, prior cõmẽdatari⁹ de montepuys, canonicus Heduẽñ. & Cabilloneñ. & q multo maiora meret pp̃ter eius excellentẽ sciẽtiam, & virtutũ, ac morũ honestatẽ: & fui ei contẽporaneus. Et fuerũt mihi per eũ contra cõsuetudinem nostrã multa subtilia opposita, ad q̃ respondi, & materia plenè p dominum meũ Iaso. in. l. fi. ff. q satisda. cogã. tractat: & per eundẽ in aut. sacramenta puberũ. in penul. & vlti. colũ. C. si aduer. vẽdi. Feli. c. ecclesia sanctæ Mariæ. in. xx. col. extrà de cõstitu. & in. c. ij. in. xij. colũ. extrà de sponsa. & mrimo. Ludo. Roma. cõsi. xij. & cõsilio. cccc. Alex. cõsi. lix. incipiẽte, viso instrumẽto. & tit. q̃stionũ. in. j. vol. & consi. cxxvj. incipiẽ. Et cõsideratis statutis. in. j. volu. per Ludoui. Bolog. cõsi. xliij. vbi plura allegat. in. vj. colũ. Soci. cõsi. lxvj. & penul. in. j. vol. Ita etiã ponit Frãcis. de curte antiquior, in cõsi. xliij. incipi. Sup cõtingentia facti p̃missum nobis fuit q in Burgũdia. vbi dicit† q statutũ laicorum non potest disponere sup iuramento. & ibi dicit ipse Curtius† qd' rex Francorũ christianissim⁹, qui eminet tãq; stella matutina in medio nebulæ meridionalis, sup oẽs reges, non põt tollere virtutẽ iuramẽti appositi in cõtractu. ideo etiã dicit, nec statutũ laicorum: & de hoc vltimo plura allegat q̃ videre potes.

2 Regis Franciæ laus.

3 Statutũ laicorũ non põt disponere sup iuramẽto.

☞ ADDITIO. De huiusmodi artic. vide multa per Mattheũ de Afflictis in constitutiõe regni Siciliæ, q̃ incipit, diuæ memoriæ. in. vij. notabili. in. iij. lib. vbi q̃dã consilia Alexã. ibi allegat, q̃ iam hic allegaui. Et si vis videre cautelas ad faciendum statutũ per laicos, aut ordinationẽ principis, qd' possit tollere iuramentũ, aut saltẽ impedire effectũ iuramenti, vide Thomã ferratium de aduocatis in suis cautelis cautela. xvj. * ¶Dicam amplius in sequenti disputatione, prout dixi in hunc qui sequitur modum.

DIco ergo cõsuetudinẽ nostram ducatus Burgundiæ dictantẽ & clamãtem maritũ vxori donare nõ posse, nec ecõtra: etiam cũ iuramẽto valere, & robur firmitatis obtinere posse, respõdẽdo primò ad obiecta sua. ¶Primò em̃ inc̃tũ pro sui initio & p̃suppositiõe, & ad opinionẽ melius sustinendã adducit, & firmãdo
4 dicit, †certũ esse, donationẽ inter virũ & vxorẽ firmari iuramẽto: & validari p doctrinã Iasonis p̃ceptoris nostri in. l. pacta q̃ contra. C. de pac. p doctrinã Panor. & modernorũ. c. cũ contingat. extrà de iureiurã. & doctrinã Panor. c. fi. extrà de dona. inter vir. & vxo. vbi p modernos. dicit cõis opinio. & dicit se vltra Iaso. in p̃dicto loco allegare Alexã. in cõsi. viij. & Areti. in cõsi. lxxiiij. Sed ego legẽdo Iaso. do. meũ in. d. l. pacta. inueni q illa cõsilia allegat: sed vltra allegata p vtrũq; allego Barto. veroñ. in cautelis suis, cautela. cxxij. q̃ incip. Donatio inter virũ & vxorẽ. Et fratrẽ Ang. de clauasio in sua summa. ti. de dona. versic. ij. cõfirmat dicentẽ istã opinionẽ esse verissimã. Sed in isto nõ facio magnũ fundamẽtũ, quia vt videret bonæ cõsciæ voluit hanc opinionẽ tenere, qa ad statũ suũ pertinet, ea q̃ ad cõscientiã spectãt, semp & indistinctè fouere: & talis põt cõparari scholari Parisieñ. de quo meminit Geminia. post Host. c. j. §. fi. in pe. col. de cõcessio. p̃ben. in. vj. allego vlteri⁹ Ludo. roma. cõsi. cclv. & cõsi. ccxcij. in. ij. dubio: vbi tenet istã opinionẽ, & in cõsi. xliij. Alex. cõsi. xxxvij. in. ij. volu. in ij. colũ. Aret. cõsi. iij. Qui qdẽ oẽs tenent p̃dictã opinionem. ¶Sed ad istud dico q nõ meruit in hoc p̃posito ad decisionẽ causæ allegari: nec ex hoc potest fieri fundamẽtum, cũ istud non sit tutum, sed dubiũ, iuxta doctrinã Bart. in. l. ambiguo. ff. de rebus dubijs. quã alleg. Iaso. in repeti. l. admonẽdi. in. xij. colũ. ff. de iureiuran. & Feli. in rubri. proœmij decretalium in. ij. colũ.

Angelus de clauasio cõsciẽtiar' autor.

ET q ista opinio nõ sit tuta, imò q plus est veritas est in cõtrariũ, probo nouis fundamẽtis, imò si bene aduertat, doctores nõ fuerunt bene informati ĩ hoc, saltẽ tenentes istã partẽ. Et primò anteq; veniã ad fundamẽta mea. volo pro illorũ corroboratione respõdere ad fundamẽta doctorũ in hac opiniõe. Primò enim Bar. (qui fuit ver⁹ legista) voluit tenere opinionẽ cõtrariã. & illã tenuit in. l. j. ff. de dona. inter virũ & vxo. †eo
5 qa ista donatio est cõtra bonos mores, & p cõsequens validari nõ põt iuramento: p tex. vulgatũ. c. nõ est obligatoriũ. de regu. iur. in. vj. sed tenẽtes cõtrariã partẽ ad istud motiuũ conati sunt talẽ qualẽ solutionẽ dare: & vt arbitror Bal. more suo solito somniauit hãc suam distinctionẽ in mõte parnaso. dicit em̃ Bal. audacter in l. pactũ. in. xix. q. C. de pact. quẽ refert Bar. veroneñ. in dicta sua cautela, & post eũ Iason. d. l. pacta q̃ cõtra. C. de
6 pac. †qd' cõtra bonos mores dupliciter cõsideratur. Primò cõtra bonos mores ciuiles: vt in casu nr̃o: & tũc validat iuramento. Scd'o contra bonos mores naturales seu de iure canonico. & hoc est qñ inducitur peccatũ. & tũc illo modo est intelligendũ. c. nõ est obligatoriũ. salua pace dñi Bal. & oĩm hanc suã distinctionẽ tenentiũ, dico illã p̃cedere nõ posse, imò nullo modo verã esse. Primò nõ probatur iure. Erubescim⁹ em̃ &c. l. illam. C. de colla. imò q plus est contrariũ probat: & si bene inspiciat ipse Bal. & ip̃m insequẽtes, seipsos confundunt. Primò em̃ inc̃tũ dicit qd' illud qd' est iprobũ & inhonestũ est cõtra bonos mores de iure ciuili, tale em̃ non põt esse q nõ sit illicitũ, & p cõsequẽs ĩducit peccatũ: si inducit peccatũ, ergo cõtra bonos mores de iure canonico, seu naturales, scd'm suammet distinctionẽ. Probo

Contra bonos mores dupliciter consideratur.

Refutatio distictionis.

sic.Illud qđ est licitũ nõ inducit maleficiũ.tex.i.l.is qui aggressorẽ.C.ad legẽ corne.de sica.quẽ allegat Bal.qui nihil ignorauit.i.l.decuriones.C.de infami. & eũ refert & sequit̃ Feli.in.c.q̃ in ecclesiarũ.in.v.col.extrà de cõsti. Sequit̃ ergo à cõtrario sensu qđ est illicitũ inducit maleficiũ,si maleficiũ, nemo põt negare ꝙ nõ sit peccatũ. ergo cũ illud qđ est improbũ & inhonestũ peccatũ inducit,sequit̃ qđ illud est cõtra bonos mores de iure canonico,seu naturales.¶Scđò fortius ꝓbat̃ ꝙ etiã in casu nr̃o est contra bonos mores de iure canonico.patet, nã donatio inter virũ & vxorẽ inducit ad delinquẽdũ, & sic est ĩductiua peccati.satis bene probãt,imo exp̃ssè dicũt tex.in.l.j.ij.&.iij.ff.de dona.inter virũ & vxo.Et illos tex.ad hoc notauit Bar.in.d.l.j. ergo accipiẽdo verba distinctiõis Bal.nemo sanæ mẽtis inficiabit̃ illã esse cõtra bonos mores de iure canonico. Succedit ergo p̃dicta regula,nõ est obligatoriũ.de regu.iuris.in.vj.

PRædictã adhuc distinctionẽ Bal.ꝓbo nõ esse verã in secũdo suo mẽbro.qñ voluit dicere,qđ illud est cõtra bonos mores naturales,seu de iure canonico,qđ inducit peccatũ: & tale non potest firmari iuramento: nã nemini venit in dubiũ solutionẽ vsurariã inducere peccatũ.tenet do.Ias.in.l.fi.C.de indicta vid.tollen.&.ꝑ cõsequẽs est cõtra bonos mores naturales & de iure canonico:& sic deberet scđm eũ succedere regula, nõ est obligatoriũ.& tñ est tex.ad literã in contrariũ in.c.debitores.extrà de iureiurã. Et sic patet ꝙ ista distinctio est falsa:& ꝑ consequens clarũ est opinionẽ Barto.in.d.l.j. non esse bene sublatam per p̃dictam distinctionem.

ITEM ꝙ p̃dicta distinctio non sit vera,probatur:qa illud qđ est contra bonos mores ciuiles, æquiparatur illi qđ est cõtra bonos mores naturales,quò ad obseruationẽ iuramenti. Nam exhæredare filiũ sine causa est cõtra bonos mores ciuiles:& abdicare vxorẽ suam à se sine causa est cõtra bonos mores de iure canonico, seu naturales: & tamen idem quò ad obseruationẽ iuramẽti.tex.in.c.quintauallis.extra de iureiu.

ALio modo & forti⁹ cõfirmando probo p̃dictam donationẽ esse contra bonos mores naturales,& sic induceret peccatũ scđm qđ tenet Panor.in.c.quemadmodũ.extrà de iureiurãdo. Nã dicit tex.ꝙ ꝓpter tales donationes vnus efficit̃ pauper, & alter locupletior cũ iactura alteri⁹.Ita tex.l.iij.ff.de donatio.inter virũ & vxorẽ.& istud est cõtra ius naturale.Ita dicit tex.in.l.nã hoc natura.ff.de cõdictiõe indebiti.Et sic videm⁹ absurda ex illa donatiõe proueniẽtia, sunt iure naturali prohibita.Ergo si bene cõsiderat̃, ratio rationũ positarũ in dictis legib⁹ est,qa fame suæ honori & vtilitati nõ parcant,sed amore quodã extraordinario seipsos postponũt:& alios præponunt,dicunt̃ facere contra charitatẽ, cũ charitas illa sit & vere dicit̃ bene ordinata,q̃ à seipso incipit,iuxta.l.p̃ses.C.de seruituti.Faciũt tex.in.c.nõ satis.&.c.est ꝓbãda.lxxxvj.distin.& in.c.si nõ licet.xxiij. q̃stione.v.Si ergo contra charitatẽ est,ergo cõtra iustitiam:vt dicit text.in.c.vbi sana.xxiij. q̃stione.j.& dicit

Charitas.

Charitatem spernẽs Deũ prodit.

7 in.c.abijt.xj.quæst.iij.†ꝙ qui charitatis iussa spernunt, Deum vtiq; qui charitas est produnt. Per consequens clarum est prædictã donationem inducere peccatum, & sic esse cõtra bonos mores naturales.ergo &c.

SEcundò adducũt intrepidè doctores tenentes prædictam vestrã opinionem,vnũ fundamentũ quod

8 satis stringit, qđ est:†nã pactum de futura successione est cõtra bonos mores,& tamen validatur iuramẽto.c. q̃uis.de pactis.in.vj.& hoc ꝓbando regulam quã semper adducũt:scilicet quia tale iuramentũ potest seruari sine dispendio salutis æternæ.c.cùm contingat.extrà de iureiurãdo:sed ad illud dabo duas responsiones.

PRima enim responsio est,ꝙ illud qđ dicitur ꝙ pactũ de futura successione validat̃ iuramento. dico illud esse intelligendũ, scđm text.allegatũ ad hoc.nam dictũ doctorum debet intelligi scđm textum quẽ allegat.l.nõ solũ,§.liberationis.ff.de libe.lega. Sed tex.in.c. q̃uis.de pactis.in.vj.dicit ꝙ pactũ qđ non vergit ĩ detrimentũ alterius,nec in dispendiũ salutis ę́ternæ, debet validari iuramẽto. Ergo clarè, vides ex illo textu,ꝙ illud qđ in detrimentũ alteri⁹ vergit,vel in dispendiũ salutis æternæ,nõ põt validari iuramẽto:cũ limitata causa limitatũ effectũ debeat producere.l.in agris.ff.de acquirẽ.re.domi.Faciũt plenissimè dicta per dñm meũ in l.age.C.de trãsact.sed nũc donatio inter virũ & vxorẽ nõ est huiusmodi, qa non põt seruari sine dispẽdio salutis æternæ.qa (vt suprà dixi.) ꝑ eam inuitat̃ ad delinquendũ.¶Item vergit in detrimentũ alteri⁹:nam vt dicit text.in.d.l.iij.ff. de donatio.inter virũ & vxorẽ. vergit in detrimentũ proximorũ coniunctorũ, quorũ fama denigrat̃,& vnus illorũ q̃ erat diues efficit̃ pauper. ☞¶Quæ paupertas est multũ in cõsideratione,cũ sit durior morte,vt dicit Bal.in.l.certa forma. C.de iure fisci. lib.x.& dicit Ang.in.l.cũ & filiusfamilias. qđ sordescit q̃s propter paupertatẽ,& tali vita ẽ suppliciũ, & mors solatiũ.& ibi subdit qđ meli⁹ est mori q̃ indigere.hoc tenet Hippolyt⁹ de Marsilijs cõsi.lxxj.in vlti.colũ. *

9 ¶Et illud docet†rerũ experiẽtia,quæ est rerũ magistra. c.quã sit.de elec.in.vj.& illud detrimentum & interesse cõsiderauit iuriscõsultus in.d.l.iij. & meritò:cũ magnũ dicatur tã ex parte illi⁹ qui de diuite effect⁹ est pauper: Experientia rerũ magistra.

10 †cũ (vt dicit Boeti⁹) ĩter oẽs aduersitates fortunæ infelicissimũ gen⁹ infortunij est fuisse felicẽ.quẽ refert gl.in c.cõsiderãda.56.distin.inuehẽdo cõtra illos q̃ liberalitate vtũtur,qđ de diuitibus efficiunt̃ pauperes. ¶Adde Boeti⁹.

11 †alia tria gñа infeliciũ esse. Nã infelix est q̃ recta docet & viuit iniq̃.c.multi.xl.distinc. Infelix est q̃ pauca sapit spernitq; doceri.38.distinctio.c.vltimo. Infelix est cuius nulla sapiẽtia prodest.xvj.q.j.c.reuertimini.ita dicit Lucas de penna in.l.tribuni.col.iij.C.de re mili.lib.xij. Infelici qui.

EContrario aũt q̃s dicat̃ felix, qui nat⁹ optimis auspicijs vitã honestæ finierit.humanæ ĩquit vitæ cõditionẽ p̃cipuè primus & vltim⁹ dies cõtinet:qa plurimum interest q̃bus auspicijs incohet̃,& quo fine claudatur.dicit.G.bñdicti in sua repeti.c.Raynutius.in verbo,mortuo itaq; testatore.j.nume.14.&.15.de testa.

12 QVod etiã ex parte cõiunctorum ratione eorũ famæ & legis dispositiõe est in consideratione. †& maius est illud detrimentum q̃ si esset detrimentum omnium bonorum,aut maioris partis.quia quando agitur de fama, dicitur agi de graui & magna causa,cũ agatur de eo quod afficit personam,imò fortius nõ agitur de fama vnius solũ,sed totius progeniei & prosapiæ quod maius est. argu.l.cognitionum.post Fama detrimẽ graue.

13 principiũ.ff.de va.& extraordina.cognit.†causa enim infamiæ & causa vitæ æquiparant̃.l.iusta.cum gl.ff.de manu.vindicta.bona glos.in.§.suspectus autem.versic. ob culpam. institutio.de suspe.tuto. Barto. & docto.l. trãsigere.in.j.col.ad fi. C. de trãsact.ergo de maiori dicitur

citur tractari,vbi tractatᷣ de fama,quā ſi de oībus bonis
tractaretᷣ:quia hō debet pluris habere famā,q̃ꝫ oēs facul
tates.l.iulianus.ff.ſi qs omiſ.cau.teſt.arg .l. reprehēden-
da.C.de inſti.& ſubſti.et talis crudelis eſt q famā ſuā ne
gligit.xij.q.j.nolo.¶Et de hmōi fama qūo multum eſt
appetēda & cōſeruāda,& qūo ſit in æſtimatione , vide
G.Benedicti in ſua repe.c.raynu.in verbo,mortuo itaqꝫ
teſtatore.j,nu.322.vſqꝫ ad nu.334.de teſta.dixi amplè in
meo Catalogo bonorū in.j.parte,in multis cōſideratio
nibus.Si ergo multo fortius iſtud detrimentū ſit cōſide
randū,q̃ꝫ honorū,nō erit dubium ꝙ ſicut detrimētum
alterius in bonis impedit quominus iuramentum ope
retᷣ ſuum effectum:ſic etiā iſtud detrimētum faciet qđ
donatio īter virū et vxorē nō poterit validari iuramēto.

ET licet tenētes opinionē cōtrariā voluerint tenere
ꝙ iſtud vbū moribus,poſitū in.d.l.j.ij.&.iij.intelli
gitᷣ.i.cōſuetudine approbatū:vt etiā voluit ibi gl.Accu.
tñ expoſitio eſt mala & cōtra Bal.& Sali.qui dicūt ꝙ ta
lis donatio eſt cōtra bonos mores:& iō tex.intelligitᷣ de
bonis moribus,non de cōſuetudine.¶Et facit ꝓ tollen
Regula notabi. da p̄dicta expoſitione inepta regula multum notabilis
14 †ꝙ vbicunqꝫ lex vtitᷣ illis verbis moribus,etiam intelli
gitᷣ de conſuetudine qñ exprimitur locus, vbi ſunt illi
mores:ſed ſi ſimpliciter vtitur vbis moribus , intelligitᷣ
de bonis moribus,hoc decidit tex.in.l.moribus Lacedę
moniorū.ff.de vulg.& pupi.&.l.more noſtræ ciuitatis.
ff.de acq.here.ita formaliter colligitᷣ ex illis iuribus. cū
ergo.d.l.j loquatᷣ ſimpliciter de bonis moribꝰ, ꝗa dicit
moribus,apud nos receptū eſt,ne valeāt donatiōes in-
ter virū & vxorē:& ſubdit ibi tex.hoc aūt receptū eſt:et
ſic non refert ſe ad conſuetudinē,ſed ad ius:eo ꝗa ſolita-
rię ꝓlatū eſt:igitur intelligitur moribus,id eſt cōtra bo-
nos mores:& ideo dicta gl.non bene loquitur.

15 ITem †vba in dubio debent intelligi ſcđm ſubiectam
materiā.l.plenū.§.equitij.ff.de vſu & habi.l.ex milita
ri.ff.de teſt.mili.quia vt voluit Philoſophus.ij.de aīa. a-
ctus actiuorū ſunt in patiente bñ diſpoſito:ſed ſubiecta
materia.d.l.primę requirit ꝙ iſtud verbū moribus intel
ligatᷣ pro bonis moribꝰ:ꝙ apparet:quia dicit ibi tex.ne
mutuo amore inuicē ſpoliarentᷣ donatiōibus.& in.l.ij.
eo.tit.dr̃.neqꝫ eis eſſet ſtudiū liberos educandi:& idē dr̃
l.iij.ff.eo.ex ꝗbus verbis manifeſtæ colligitur,qđ illud
vbū moribus ibi poſitū ſapit bonos mores cōtra Imo.
& alios.d.c.cū cōtingat.¶Et licet Fede.de Senis cōſ.ſuo
Cā quare dona. inter vir. et vxo. ꝓhibetur.
16 cxlj.inci.punctus qōnis cōtingat.dicat †ꝙ donatio inter
virū & vxorē ꝓhibeatᷣ,ne matrimonia eſſent venialia,
& vt daretur cā diuortij:ꝙ ideo ex quo illa cā diuortij
ceſſat hodie de iure canonico.c.gaudemus.de diuor. ꝙ
etiam ceſſare debet prohibitio:cum ceſſante cā, ceſſare
debet effectus.¶Dicendum eſt ad hoc ꝙ licet ceſſet vna
rō depoſitis.d.l.j.ij.&.iij.nō tñ ceſſant alie rōnes ꝓhibiti
ue:& ꝑ cōſequens remanet prohibitio firma.l.ſi nō lex
eliaſcētia.ff.de here.inſti.l.liberorū.§.notāter.ff.de his q
no.infa.§.affinitatis.inſti.de nup.ſed ſic eſt ꝙ aliæ rōnes
poſitę in.d.l.nō ſunt ſublate:vt iā hic āte dictū eſt de plu
Matrimonij bona tria.
17 ribꝰ.Itē etiā de alijs ſatis cōſtare pōt:nā †bona matrimo
nij q ſunt tria,fides proles & ſacramentū.gl.in.c.fi.de cō
di.appo.poſſent impediri,ſi prædicte donationes vale-
rent:& primo q̃tum ad bonum ꝓlis videretᷣ impediri,
ſi valerent tales donationes: quia potius vacarent vir
& vxor.talibus donationibus , quam educationi libe-
rorum vt probatur in.d.l.ij.ff.de dona.inter vir.et vxor.

ITē etiam impediretᷣ ipſum ſacramentū matrimonij:
ꝗa ſi erāt donationes impediretᷣ ipſum matrimoniū,
& poſtmodum induci poſſet diuortiū.vt.d.l.j.ij. &. iij.
et iō dicit Bal.in.l.fi.C.de dona.ante nup.ꝙ ꝑ talē dona
tionē ſequitᷣ indignatio animorū,et exinde diuortium:
q̄ oīa ſunt contra bonos mores & cōtra bona matrimo
18 nij:†ꝗa matrimoniū nō eſt inſtitutū libidinis cā,ſed cā li
berorū ꝓcreādorū:et iſtud ē bonū ꝙ appellamus ꝓles.
Mrimonīū quare inſtitutum.

ITem eſt inſtitutū matrimonium vt ſit perpetuū,non
vt ſit diuortiū:iō appellatur ſacramētū.Item eſt inſti-
tutū vt inter eos fiat fides non ſolū in eo ꝙ reſpicit pu-
dorem matrimonij,ſed etiā vt in cunctis ſit caſtitas, a-
mor & honeſtas:& cōtra ꝙ bonum directè opponitur
depauperatio.& ꝑ illum tex.refert ꝙ talis donatio cū ſit
cōtra bonos mores,non firmatur iuramento.& ſubdit
etiā ibi Bal.ꝙ eſt dare aliam rōnem ſpālem in vxore do
nante:quia præſumitᷣ decepta perſuaſionibus viri.& al
le.dicta per ſe in.l.j.e.tit.¶Et ita dici poteſt in marito,vt
Mulierū aſtutia et fraus.
præſumatᷣ deceptus fraude & perſuaſione vxoris: quia
vt dicit Seneca in.v.tragedia.inſtruitᷣ oīa fraude fœmi-
nea dolus.iuxta illud:Adam Sanſonem,regem Dauid
& Salomonē Fœmina decepit,quis mō tutus erit?& iō
dicit Bal.ꝙ talis donatio opponitᷣ directo bono matri-
monij:& licet Fede.de ſenis in cōſi.ſ.alle.voluerit & di-
xerit ꝙ talis donatio nō directe impediat bonū matri-
monij:quia ſemper hoc non contingit,ſed ſolū occaſio
naliter cōtingere pōt:vt habetᷣ.d.l.ij.quę ꝗdem occaſio-
nes cū ſint remote nō debent attēdi quin ſeruetᷣ iuramē
tum ꝙ pōt ſine interitu ſalutis ęternę obſeruari: vt not.
in.d.c.q̃uis pactū.de pac.i.vj.ꝓut ē voluit Io.de Imo.ſe
quēdo Ant.de but.d.c.cū cōtingat.tñ ex p̄dictis apparet
ꝙ p̄dicta donatio directe opponitᷣ bono matrimonij.

IMmo etiam & ꝙ plus eſt,qñ ſolū occaſionaliter im-
pediretur bonum matrimonij,ipſa ſola occaſio ſuffi
cit ad impediendum actū:vt dicit Bal.in.c.ꝑ tuas. extrà
de probatio.& in.c.qm̄,extrà de teſtibus.vbi dicit Bal.
ꝙ modica occaſio impedit actū fieri.pro hoc alle. text.
ſingularem in.l.ergo.§.ſi ex die.cum ſua gl.in ver.modi
ca occaſione.ff.de fideicom.liber.

QVanto ergo fortius in caſu noſtro,eo ꝙ non ſolū
eſt modica occaſio,ſed magna:prout.ſ.dictū eſt.
& etiam dicit Bal.in.l.j.de dona.inter virū &
vxorē.in ſuis recollectis:ꝙ ſi eſſet integer amor inter vi-
rum & vxorem,propter amorem ſe ſpoliarent proprijs
bonis,nec aliquem modū ſeruarēt in donando.

ITem ēt ꝗa maius ſtudiū eſſet circa extorquendā do-
nationē,q̃ꝫ circa educationē liberorū:vt iā dictū eſt.
19 ALtera namqꝫ †ſolutio ad predictū motiuum ſcili-
cet de futura ſucceſſiōe:quia pactū de futura ſuc-
Pactum de ſuccedendo.
ceſſione,ꝙ eſt contra bonos mores,validatᷣ iuramento
erit talis,ꝙ ſalua pace dñorum iſtud ita ſimpliciter dicē
tium:ſi bene cōſideretᷣ illud pactum de futura ſucceſſio
ne ꝙ eſt contra bonos mores,ſcilicet affirmatiuum: eſt
nō tam ſolū cōtra bonos mores,q̃ꝫ etiā in detrimentum
alterius:& fortius,quia inuitat hoīes ad delinquendum
ſcilicet quia inducit votū captande mortis.ita tex.in.l.fi.
C.de pac.iō tale non validatᷣ iuramento:per regulā nō
eſt obligatoriū:ſed bene pactū negatiuum,ꝙ eſt contra
bonos mores:vt tenet Iaſ.in.l.pactum.in.ij.col.C.de col
la.ſaltē nō vergit in detrimentū alterius:nam matrimo-
nia per hec impediri nō poſſunt.cùm dicit tex.in.c.q̃uis
pactum.de pac.in.vj.filia dote contenta , & ideo cum

nõ habeat illas cãs prohibitiuas in.d.c.q̃uis.et in.d.c.cũ
cõtingat.ſcilicet,qa nec vergit in detrimẽtũ alterius:nec
in diſpendium ſalutis æternæ:& ita eſt cõis oĩm opinio
in.l.ſtipulatio hoc mõ concepta:& eam dicit ibi cõem
Iaſ.poſt Ale.& Ang.ff.de verb.oblig.& doc.in.d.c. q̃uis
pactum.¶Et ſi contra iſta inſtaret aliquis qđ vergit in
detrimentũ filiorũ poſtea naſcentium vel mariti.¶Dic
iſtud non eſſe principale detrimentum,ſed ſecundariũ,
ꝙ quidem non eſt in conſideratione.gl no.in.d.c. q̃uis
de pac.in.vj.quam quidẽ gl.dicit eſſe ſing. Iaſ. in .l. nec
quicq̃.§.vbi decretũ.in.vj.col.ff.de offi.procon.& in.l.
filiuſfamilias.§.duci.in.vj.col.ff.de leg.j.& in.l.cũ quid.
in.ij.lec.in.iij.col.ver.vij.ff.ſi cer.peta.Feli. in .c.humilis.
in.iiij.col.extra de maio.& obe.& in.c.cũ.M.ferrariẽ. in
xiiij.col.extrà de conſti.¶Ego tñ cõtra illã gl. pondero
vnam gl.cõtrariam nõ ponderatã ab aliquo,inquantũ
dicit gl.in.d.c.q̃uis.ꝙ p̃iudiciũ filiorum eſt præiudiciũ
ſecundarium,ꝙ nõ venit in conſideratione.dico ꝙ glo.
in.c.cũ contingat.in gl.fi.dicit totum contrariũ:quia di
cit præiudicium filiorũ eſſe conſiderandum:ergo ſequi
tur vnum de duobus:aut præiudicium filiorũ eſt prin-
cipale præiudiciũ:& tunc malè dicit gl.in.d.c.q̃uis. qñ
exemplificat pro ſecundario,aut eſt præiudicium ſecun
dariũ:& tunc vna illarum adhuc male dicit.relinquo co
gitandum.¶In caſu tñ noſtro poſſet dici præiudicium
principale:cũ donatio poſſit taliter fieri ꝙ nihil remane
bit:& ſic erit detrimẽtum filiorũ,ſi pater aut mater,erat
diues & filius ſit pauper.vt ſuprà dixi,ꝓpter text.in.l.iij.
ff.de dona.intet vir.& vxo.cũ dicit famæ coniunctorũ
conſulẽtes in caſu verbo.c.q̃uis,non ſic:quia tex.ille loqui
tur ꝑ ablatiuos abſolutos,ſcilicet filia dote cõtenta:qui
qdem importãt cõditionẽ:ergo cũ quælibet cõditio ha
beat in ſe argumentũ à contrario ſenſu. Bart.in.l.j.in.ij.
col.ff.de condi.& demon.ſi non habeat dotem,non va
lebit tale pactũ,etiam iuramẽto vallatum.item in caſu
noſtro etiã ſecundarium detrimentũ eſt in conſideratio
ne diſpoſitione iuris:quia ius cõſiderauit tale detrimen
tum.d.l.j.ij.&.iij.ff.de dona.inter virum & vxorem.

ET per ſupradicta ſatis etiã eſt reſponſum ad capita
Iuramentũ ꝙ ſeruandum. 20 le fundamẽtum,ꝙ facit totus mundus,ſcilicet†qđ
iuramentum ꝙ põt ſeruari ſine interitu ſalutis æternæ
eſt ſeruandum.ꝑ.c.cũ contingat.extra de iureiurã.quia
ille tex.nõ ſolũ dicit ꝙ põt ſeruari ſine diſpendio ſalutis
æternæ.ſed etiam dicit rex.nec vergat in detrimentũ alte
rius.pondero nouiter,ꝙ non ſufficit vnum iſtorũ,ĩmo
alia requiruntur:& hoc ꝓpter dictiones,nec etiam poſi-
tas in.d.c.quæ quidẽ importat incluſam copulatiuã: vt
vult tex.quem ad hoc ponderat & not.Bar.in.l.ſi qs ita
21 ſtipulatus fuerit.ff.de verb.obl.ſed†cũ adveritatẽ copu
latiuæ requiraꝛ vtraq; pars vera:nõ ergo ſufficit vnã eſſe
ex iſtis,ſcilicet ꝙ poſſit ſeruari ſine diſpẽdio ſalutis æter
næ:ſed ẽt alia ſcilicet ꝙ nõ vergat in detrimentũ alterius
quæ qdem in caſu noſtro nõ eſt:vt ſuprà dixi.ergo &c.

ITem alia rõne probatur ꝙ nõ ſufficit vna illarum rõ-
num,immò ad hoc vt habeant locũ prædictæ decre-
tales requiriꝛ ꝙ ambæ ceſſent:immo vna remanente nõ
poterit tex.ille habere locũ:quia habemus tex.in.l.ſi nõ
Regula. 22 lex eliaſcentia.& ibi Bal.ad hoc not.ff.de hære.inſti.†ꝙ
quotieſcũq; in.l.poſitæ ſunt duæ rõnes,nõ ſufficit ceſſa-
re vnam.Et iſtam regulam tradit.Bar.in.l.ij.in.vj.col.ff.
de vulg.& pupil.& ibi Iaſ.& in.l.exigendi.in pe.col. C.
de procu.& in.l.alienam,in fine.C.de procu.

23 ITem†vbicũq; ad validitatẽ alicuius actus duo copula
tiuè reqruntur,oportet illa duo ꝓbare dicenti actũ eſſe
validũ.tex.in.l.ſi hęredi plures.ff.de cõdi.inſti.accedit di
ctũ canoniſtarũ in.c.ij.per illũ tex. extrà de reſcri. ꝙ qñ
duo ſunt copulatiuæ ꝓbanda,nõ ſufficit alterũ ꝓbare:
ſed hic duo copulatiuè reqruntur:vt patet in.d.c.cũ cõtin
gat.& in.d.c.q̃uis.qa reqriꝛ ꝙ nõ vergat iuramentũ in
detrimẽtũ alterius:igiꝛ &c.¶Itẽ ꝙ poſſit ſeruari ſine di-
ſpẽdio ſalutis æternæ.Dicẽti ergo actũ ſuꝑ quo interpo
ſitũ eſt iuramentũ debere valere,debet iſta ꝓbare:ſed in
caſu nr̃o donationis inter virũ & vxorẽ non põt ꝓbare
qa vergit in detrimentũ alterius:vt.s̃.dixi:ergo &c.Videꝛ
tñ ꝙ iſtæ regulæ adinuicẽ cõtrariantur:vt voluit quodã-
mõ ſentire do.Iaſ.i.l.ij.in.j.col.ff.de cõdi.ob cãm.¶Sed
dic ꝙ cõcordãt:qa ad impediẽdũ actũ reqrentẽ plura co
pulatiue ſufficit ꝙ remaneat vnũ: vt actus talis ĩpediatur,
et ita loquũtur iura primę regule:ſed ad ꝓbãdũ actũ vale
re,q qdẽ ꝓ ſui validitate plura copulatiuè reqrit,opus eſt
ꝙ ꝓbet oĩa:et ita loquuntur iura ꝓ ſcđa regula allegata.

DIco fortius ad.c.cũ cõtingat.et realiter intelligẽdo
24 illũ tex.ꝙ†etiã iuramentum appoſitũ in cõtractu
vel pacto ꝙ non eſt cõtra bonos mores,ſi tñ vergat in
pręiudiciũ alterius,non validat ipſum actũ.ita tex.ibi q
nõ fuit factus ad aliud:ſed non põt negari ꝙ donatio in
ter virũ & vxorem vergat in alterius detrimentũ:ergo.

25 FOrtius dico,†ꝙ etiã ſi iuramentũ apponaꝛ in actu
q̃ fit contra bonos mores,etiam naturales ſi nõ ver
gat in alterius detrimentũ validat ipſum actũ. de hoc
eſt tex.multũ not.in.c.debitores.extrà de iureiu.q opti-
26 me ꝓbat:†qa ſolutio vſurarũ eſt contra bonos mores | Solu[tio] vſura[rum] valid[atur] iuram[en]to.
naturales:qa inducit peccatũ:& tñ validaꝛ iuramento:
ſed illa potiſſima rõne:qa nõ vergit in alterius detrimen
tũ.Deberet ergo ad iſtã ſolutionẽ ſuccedere regula,non
eſt obligatoriũ:licet nõ vergat in detrimẽtum alterius.
¶Sed rñdeo multũ notabiliter:& iſta eſt vera ſicut deus:
27 ꝙ ſi iuramentũ cõtinet turpitudinẽ ex parte iurãtis: nõ
põt qs ſe obligare ad pactũ,vt in dicta regula:ſed ſic eſt
in caſu nr̃o cõtinet turpitudinẽ ex parte iurãtis:q̃a vnus
fit pauper,et alter locupletior:ꝙ eſt cõtra ius naturale.
d.l.nã hoc natura.ergo inducit peccatum:vt vult Pa.in
c.quẽadmodũ.extra de iureiur.Turpitudinẽ em̃ negare
non poſſumus:cũ ſi efficiaꝛ pauper,nemo negabit qđ
nõ ſuccedat illud Boetij dictũ ſupra relatũ:vel etiã me-
lius,quia bñ conſiderãdo ex parte vtriuſq; conſideraꝛ
turpitudo:cũ mutuo amore ſe ſpolient:iſtud eſt ex par
te iurãtis:& ſic eſt turpitudo ex parte illius.Itẽ matrimo
nia diſſoluuntur:ꝙ eſt turpe ex parte vtriuſq;. Ecce ergo
qñ in hoc caſu,cũ ſit turpitudo ex parte vtriuſq; ad mi
nus ex parte iurãtis,nõ põt validari iuramento:in caſu
capituli debitores.nõ verſaꝛ turpitudo niſi ex parte reci
pientis:& iſtã ſolutionẽ multũ notabilẽ dedit do.Abb.
Pa.in.c.fi.in fi.extra de pac.Quã qdẽ ſolutionẽ refert &
ſequiꝛ do.Feli.in.c.debitores.in.ij.col.extrà de iureiur.

AD illud fundamentũ ꝙ dicitur ꝙ iuri publico nõ | Rñ[sio] tertio fund[a]ment[o].
põt renuntiari ſimpliciter,& tñ cum iuramento,
ſic,& pro hoc fuit allegatum per vos.c.ſi diligenti.extra
de foro competenti.cum Iaſ.in.l.ſi quis in conſcribẽdo.
C.de pac.in fine.dicat Iaſ.quicquid voluerit & vos poſt
eũ:quia ille tex.mihi ꝓbat contrarium:& ſi Iaſ.cũ ſuis
caſſialupis diceret adhuc decies,dicerẽ ꝙ decies falſum
diceret.Et ſi volueritis tenere cũ Iaſone,reſpondeatis ad
c.ſi diligenti.& ego ero contentus:alˀs non: cum habeã

tex.ita clarum:immo dicit totum contrarium Bar.in.l. Seius Augerius.ff.ad.l.falci.¶Ad illud fundamentũ ꝙ fit donatione facta filio per patrẽ quæ licet de iure non valeat,tñ validat iuramẽto:ꝙ non est admirandũ:quia talis donatio neq; vergit in detrimentũ alterius, scilicet principaliter:neq; tendit in dispẽdiũ salutis æternæ,neq; est contra bonos mores,nimirũ si validetur iuramẽto.

ITem ꝙ dicta donatio etiam iuramento nõ firmetur, facit rõ Ang.in.l.si quis ꝓ eo.ff.de fideiuſ.scilicet ꝙ eo ꝙ lex resistit potẽtię donandi,& dirigit verba sua ꝓhibitiua in ꝑsonas coniugum:eo ꝙ ipsi donãtes videant peccare nõ obediendo ꝑcepto superioris:et sic cum ipsa ꝑstatione iuramenti peccet.talis donatio nõ firmat iuramento:ꝑ rõnem Bar.in.d.l.si quis ꝓ eo.ff.de fideiuſ.

Conclusio.

EX quo cõcludo intrepide cũ Bart.in.l.j.ff.de dona. inter virũ & vxorẽ.cum quo tenent multi pręalle. ꝑ do.meũ Iaſ.in.l.pacta quæ cõtra.C.de pac.Et istã opi. tenent longe plures et excellentiores doctores,& longe maioris autoritatis,q̃ doctores tenẽtes aliam opi.quos alle.cũ pluribus rõnibus do.Soci.cõsi.suo. lxv.in. vj. & vij.col.& etiam dicit Fran.de curte in consi.suo.lxvj. ꝙ ista opi.est cõis & verior,eo quia verificat subtilioribus modis & rõnibus:& tenet per illustriores doctores & prestantiores,pondere,numero,& mẽsura: tenet etiam hanc opi.quidam Io.Papiñ.in quodam suo consi.ꝙ incipit:quidam barbaculi q nesciũt se nimias fabas comedisse,nisi cũ ventrem dolent.loquendo illis qui tenent contrariam opinionẽ.Quod quidem contrariũ allegat per Bartho.Veroñ.in cautela sua.vj.alleg.cũ quodam Raynerio de monte.Et quia Bar.voluit tenere cõtrariã partem in.l.Seius Augerius.ff.ad.l.fal.quia donatio inter virũ et vxorẽ nõ reprobatur,neq; rõne publicę vtilitatis:quia salua pace & rõne turpitudinis cum inuitentur ad delinquendum:& sic est contra bonos mores.

ITem rõne publice vtilitatis:cũ si esset permissa, multi abstinerẽt ab educatiõe liberorũ:& matrimonia multa dissoluerent.vt est tex.in.l.j.ij.&.iij.ff.de dona.inter virũ et vxorẽ:sed ĩterest reipublicę vt matrimonia maneãt & liberi procreent:vt ciuitas hominibus repleat:ita dicit tex.l.j.ff.sol.mat.salua ergo pace dñi Bar.in hoc errauit. ¶Item idem Bar.voluit tenere illam opinionẽ in.l. si q̃s pro eo.ff.de fideiuſ.sed si bene aduertatur ad ea quę supra dixi fundamẽta,Bar.in illis duobus locis cõfundũt illum:quia licet bene cõsiderauerit,non tamen ea bene adaptauit:vt clarè colligitur ex supradictis per me.

Consuetudo nostra valet.

REtenta ergo ista opinione pro vera,clarũ est ꝙ cõsuetudo nostra ducatus Burgundiæ valet , cũ sit cõseruatiua iuris:et si talis cõtractus non rõne consuetudinis nõ veniat annullandus,saltem rõne iuris cõis : nec poterit nocere in hoc statutũ,neq; cõsuetudo:cũ ea quæ exprimi non debent,si exprimuntur etiam inepte nõ viciant.tex.est in.l.j.C.de rei vxo.actio.cum infinitis ꝑ Iaſ. alle.in.l.vinum.in pe.col.ff.si certum petatur.& per eundem in.l.edita.in.ij.col.C.de eden.& per Panor.in.c.examinata.in.vj.col.extrà de iudi.& per eundẽ Iaſ.in.d.l.ij. in.iiij.col.ff.de iuriſ.om.iudi.

SEd ne videar cooperiri sacco inundato,tenendo hãc nostram consuetudinẽ hac sola rõne posita opi. cõi pro vera:videlicet ꝙ donatio inter virũ & vxorẽ validatur iuramento:non tamen fatendo illam in totum, adhuc dico consuetudinem nostram dictantem maritum vxori donari non posse,nec econtra cum iuramẽto valere.Et in hac materia inuenio plures opiniones: anteq̃ tñ recitem eas,volo respondere ad obiectum factũ contra cõem in articulo precedenti:et pro opi.q̃ ego tenui. Quod quidẽ fundamentum dicit dñs Ludouicus de soubterrã esse suum:sed parcat mihi dominatio sua: q̃a (vt infrà dicam,qñ ad illud respondebo.)non creuit originaliter in horto suo.sed Io.de Imol.in.c. debitores. de iureiur.vt infrà dicam.sed credo bene ꝙ non viderat adhuc Io.de Imo.& ideo potuit dicere suum.

Rñdet obiectis.

FVndamentum em̃ tale est.Ratio quare ꝓhibeat donatio inter virum & vxorem ponitur in.l.j.ij.&.iij. ff.de dona.inter virũ & vxorẽ.Sed sic est ꝙ illa rõ habet locũ siue apponatur iuramentum,siue nõ:ergo idẽ ius statuendũ est.Ad illud dico primo ꝙ mihi vr̃ ꝙ tale fundamentum non potest militare.Et probo sic.Illa q̃ sunt penitus diuersa & separata,separatam rationem habere debent:cũ separatorum separata debeat esse rõ:tex.in l.qui fundum.§.si fundũ.ff.pro emp.sed sic est ꝙ donatio inter virum & vxorem simplex,est penitus diuersa & separata à donatione iurata:ergo.¶Quod aũt donatio inter virũ & vxorem simplex,sit penitus diuersa & separata:et sit alia donatio q̃ donatio iurata,probatur. Nam vbicunq; alicui rei aliquid additur vel detrahitur dicitur noua & diuersa res à prima.tex.est not.in.l.j.§.si quis simpliciter.& ibi Iaſ.ff.de verb.obli.tex.& ibi Iaſ.in l.ius aũt ciuile.ff.de iusti.& iure.tex.& ibi Iaſ.in.l.j.§. & post operis.ff.de noui operis nuncia.

ADDITIO. De hac regula vide Mat.de af.in consti.regni Siciliæ quæ incipit, cum circa iustitię.in.viij.not.ꝙ tñ intelligit verum, nisi ꝑ nouam additionẽ derogaretur antiquis iuribus ꝙ est notandum:vt ibi inducit ad casus singulares:q cũ sint extra propositum,nõ insisto.*¶Sed sic est ꝙ donatiõi inter virum & vxorem additur iuramẽtum:ergo dicit diuersa & separata,si diuersa & separata,ergo non mili-
28 tat prædictũ fundamẽtum:†immo,ꝙ plus est iuramẽtum habet hoc ꝑcipuũ ꝙ alterat actũ sup quo interponitur vltra naturam suam,vt.l.j.ver.confirmasti.C.si adver.ven.l.si quis maior.v̾bo:solidauerit.C.de transa.Faciunt infinita quę hic adduci possunt:q̃a actus simpliciter de per se non valent,& tñ cum iuramento valent.

Dicta corroborat.

29 COrroboratur:†nã vbicũq; in aliquo actu simplici addit noua qualitas,illa qualitas facit illũ penitus esse diuersum & separatũ à primo.tex.est ad hoc notabilis in.c.statutum.de electione,maxime iunctis ibi no-
30 ta.per Ioannem Andreę:vbi dicit†ꝙ appellatione ecclesiarum parochialium non veniunt ecclesie parochiales & collegiate.Hinc infert Pa.in rubrica extra de vita &
31 honestate clericorum.†qđ appellatiõe clericorũ nõ veniunt existentes in dignitate. de qua regula multum solenni non fuit oblitus Eeli.qui eam summopere commendauit in.c.licet in corrigendis.in vlti.colũ.extrà de officio ordinarij.& in.c.tua nos.(le premier.)prima col. extrà de iureiur.vbi plenius.& dominus Abbas in.c.j. extrà de institutioni.& in capi.primo.extrà de iuramẽto calum.cum infinitis allega.per dominum Felinum in dictis locis supra allegatis. ¶Item actus iuratus est potentior quàm non iuratus:vt in terminis dicit Boerius in consuetu.septenæ Bituriceñ.titu. de donatio .§. secundo.

ITEM quod sit diuersa , patet alia ratione: nam vt dicit Ioan. de Imol . in .c. debitores . extra de ius-

reiuran. & post eum Feliñ. si vna & eadem rõ sit in accessorio q̃ est in principali, quare nõ ita vitiatur accessoriũ sicut principale: cũ vbi sit eadem rõ idem ius statuendũ sit, ergo in casu nostro si vna est, & eadem rõ in accessorio scilicet in iuramento, sicut in principali: cur non ita vitiatur accessoriũ sicut principale, & sic patet ꝙ istud fuit originale fundamentũ do. Io. de Imo. ad ꝙ quidem dici: ꝙ nõ est eadem rõ in accessorio, scilicet in iuramento, q̃ est in principali: voluit em̃ ipse Io. de Imo. & Fel. inferre, ꝙ cõtractus simplices q̃ sunt inter partes absq; iuramento obligant solũ vnam partẽ ad aliã: & non obligatur promittens nisi soli parti cui ꝓmittit: secus in cõtractib⁹ q̃ fiunt cũ iuramẽto: q̃a parti cui promittitur et Deo obligatur ꝓmittẽs: & licet dicantur cõtinere turpitudinẽ respectu partis, non tñ possunt cõtinere turpitudinem ex parte Dei: & sic cũ euidenter pateat aliam esse rõnem in donatione simplici inter virũ & vxorẽ, & donatione iurata, non põt idem ius statui: & ꝑ consequens nõ obstabit fundamentũ dñi Ludouici: q̃a tñ intentioni mee est veritati adherere: his rñsionib⁹ nõ obstãtibus, dico fundamentũ dñi Ludouici in casu nr̃o militare: & pro opinione mea cõtra cõem multũ mihi seruire. et ad ꝑdictas rñsiones datas ad predictum fundamentũ respondeo.

AD primam em̃ dico ꝙ nõ obstat ꝙ dicitur vbicũq; aliqd additur alicui primo actu, dr̃ nouus actus & diuersus, & ꝑ consequens diuersam rationẽ habẽs: q̃a dico ꝙ illud est verum qñ additur aliquid qđ habet in se validitatẽ: secus aũt si addatur aliquid ꝙ sit nullũ: q̃a certũ est ꝙ id ꝙ nullũ est, nullũ potest ꝓducere effectũ. gl. in. l. si accusatorib⁹. in gl. fi. C. de accu. cũ infinitis adductis ꝑ Ias. in. l. licet. in. ij. col. C. de procu. in. l. vbi pactũ in. vij. col. C. de pac. in. l. ij. §. q̃si in patris. in. vij. col. ff. sol. mat. multa ꝑ Corsetũ in suo repertorio in ℣bo, baptismus. sed nũc certũ est clarũ ꝙ iuramentũ in casu nostro appositum est nullũ & inualidum: vt suprà satis sufficienter ꝓbaui: et adhuc dicã nũc in sequẽti mẽbro: ergo nõ poterit operari aliquẽ effectũ, et ꝑ cõsequẽs nõ faciet actũ in quo apponitur diuersum à primo simplici: & per cõsequẽs remanebit destructa illa regula diuersorũ diuersa & separata debeat esse rõ: cũ isti act⁹ nõ sint diuersi: immo remanebit regula illa nostra: vbi est eadem: rõ idẽ ius statui debet in suo essẽ & robore: immo, ꝙ plus
32 est, †iuramentũ semp sapit naturã actus sup quo interponitur: facit tex. in. l. fi. & ibi Bar. & Bal. C. de nõ numerata pec. ¶ Faciũt et infinita allegata ꝑ do. Ant. baueriã in suo singulari tra. de effectu iuramẽti in. lxxij. priuilegio
33 iuramẽti. ¶ Item ꝙ plus est, †adiectio qualitatis nõ alterat substantiã. l. & an eadẽ. ff. de excep. rei iudicate. l. cũ corpus. ff. de acq. rerũ. do. l. senatoris fili⁹. ff. de sena. l. j. C. de dig. li. xij. gl. pragmatice sanctiõis tit. de colla. §. item placuit ipsi cõgregationi. in gl. in ℣bo, parochialibus.

Adiectio qualitatis nõ alterat substantiam.

AD secundam vero responsionẽ datã ꝑ Imo. et Fel. cõdescendens p̃suppono illud ꝙ voluit Bal. mul-
34 tũ notabiliter in. l. si ad excludẽdũ. C. de rebus credi. †ꝙ vbicunq; ex impletiõe iuramẽti sequeretur iniustitia vt in casu nostro: vt supra dixi: qñ dixi ꝙ est contra charitatẽ & sic cõtra iustitiã: & sic in hoc est dispẽdiũ salutis æterne: ꝙ satis supra ꝓbaui in casu nr̃o: cum ꝑ donationem nr̃am inducatur ad delinquendũ: immo fortius si ex nostra donatiõe inducerentur solũ ad delinquendũ venialiter, adhuc tale iuramẽtũ nõ est seruãdũ: ita tenet Archi. in. c. ij. de pac. in. vj. quẽ multũ apud legistas cõmendat

Iuramentũ pctm̃ generans nõ seruãdum.

Bal. in. c. j. §. itẽ sacramẽta. in vlti. col. de pace iura. firmã. vel etiã ex ipsa impletione iuramẽti sequeretur detrimẽtum alteri⁹ ꝙ in casu nostro negari non põt: vt supra dixi, tale iuramentũ nõ est seruandũ: immo nunc ad ꝓpo
35 sitũ descendẽs †nõ obseruans tale iuramentũ non efficitur periurus. ita tenet Lud. ro. ĩ singulari. suo. cccccx. et Bar. in. l. si qs in prin. testamẽti: in vlt. col. prin. ff. de leg. iij. cũ cõcordã. alle. ꝑ Ias. in. §. itẽ si quis postulãte. in. xiiij. col. insti. de ac. q̃ nõ fuit recordatus de singulari Lud. de ro. cũ alijs etiã concordan. alle. ꝑ Feliñ. in. c. tua nos. in. ij. & iij. col. extra de iureiu. Si ergo non efficitur periurus præstans iuramẽtũ ꝙ nõ est seruandũ, quia illicitũ: cõsequẽter patet ꝙ nõ obligatur Deo: & iõ clare patet ꝙ rñsio Io. de Imo. et Feli. nõ habet locum in casu nostro: cũ tale sit iuramentũ ꝙ non est seruãdum immo est inualidũ.

Non [obser]uans [...] fit per[iu]rus.

REcitato ergo isto fundamento, ad quatuor opiniões quas in materia nostra inuenio, iuxta superius ꝓmissum cõdescẽdo. Et primo inuenio ꝙ Ias. in. d. l. fi. ff. q̃ satis. cog. pro sua prima opinione recitat & in mediũ adducit opinionẽ glo. in. l. adigere. §. fi. ff. de iure
36 patro. q̃ tenet indistinctè †ꝙ sicut papa põt remittere iuramentũ, ita lex seu statutũ: q̃a habet vim apostolici, & illã gl. dicit esse singularẽ Bal. in. c. ij. in pe. col. extra de ꝓbatio. sed salua eius pace nõ viderat gl. in. d. l. fi. q̃ dicit
37 †ꝙ lex ciuilis, & sic princeps secularis põt remittere iuramentũ: & in multis locis tenet Bal. istã opinionẽ. de quibus per dictũ Ias. in. d. l. fi. in. iij. col. ¶ Et vide in materia huius articuli Io. sanxon. in cõsue. Turoneñ. (Des successions de gens roturiers) arti. viij. vbi ample.

Papa [...] test re[...] mitte[re] iuram[en]tum. Et le[x].

38 ET istam putarẽ posse defensari primo, ꝑ ea q̃ dicũt docto. †qđ veniens contra preceptũ principis seu superioris peccat mortaliter: vt ponunt oẽs in. c. cũ con
39 tingat. extrà de iureiu. †quia in omni iuramento intelligitur excepta autoritas superioris: & ꝓ hoc possent adduci. xiiij. decisiones, quas nõ trãscribo, eo quia sunt Ias. preceptoris mei in. d. l. fi. ff. q̃ satis. cog. in. ij. & iij. col. ☞ ¶ Et vide Fely. in. c. constitutus. in. vj. col. extra de rescriptis. & Alex. in consi. cxxiiij. in. j. volu.

ITem vna alia subtili rõne posset sustineri, q̃ꝫ adducit
40 do. meus: †quia pars in cuius fauorem est præstitum iuramẽtum habet vim apostolici. tex. in. c. j. de iureiu. cũ concordan. per eum alle. Sed si pars habeat vim apostolici, ergo multo fortius statutũ. per tex. in. l. fi. in fi. & ibi per Bal. C. de fideius. & hoc maxime qñ est causa rationabilis, vt in casu nostro: quia tunc talia statuta valent, & vim apostolici habent, ita Bal. in. l. ij. in fi. C. de indicta vidui. tollenda.

NEc obstat vt mihi vr̃ somnium Pauli de castro dicentis ꝙ illa gl. est intelligenda de iure ciuili, non de iure canonico: qđ q̃dem est attendendũ: quia dico qđ non potest sic intelligi: immo non est intelligenda quo ad suos, etiam de iure canonico. Et probo per vnã aliam decisionẽ multũ notabilem: nam vt dicit Albericus de rosa. in. l. cunctos populos. in vlti. col. C. de sum.
41 trini. & fide catholica. †qđ si statutũ disponat qđ debitores vel fideiussores ad vsuras cõuenti nõ possint opponere exceptionẽ qđ vsure nõ debeantur: et fideiussor vigore huius statuti coactus est soluere vsuras repetẽdo à debitore principali: nõ poterit debitor opponere qđ male fecit soluere vsuras, quas de iure soluere nõ tenebatur: q̃a postq̃ꝫ de facto seruatur statutũ ꝑ principes factũ q̃ ita volunt de facto seruari: est perinde quo ad subditos ac

De[...] nota[...]

tos ac si de iure valeret.allegat illud ꝙ habetur in.c.peruenit.extra de fideiuſ.& ꝙ no.Inno.in.c.j.et.c.ſalubriter.extra de vſuris cum concordan.allegatis ꝑ Iaſ.in .l. vbi pactum.in pe.col.C.de tranſa.& in.l.dedi.j.§.ſi liber homo.ff.de cõditio.ob cãm.& dicit Alberi.vt refert Iaſ.in dictis locis ita fuiſſe iudicatũ:nãvt claræ patet ex iſta decisione quæ loquit̃ etiã in vſura q̃ eſt de iure canonico prohibita:& ſuper qua non poteſt ſe interponere princeps,quia inducit peccatum:& tñ vides ꝙ tale ſtatutũ eſt ſeruãdũ:ſic ergo in caſu noſtro licet eſſet ꝓhibitum principi diſponere ſuꝑ iuramento:quia ſtatutũ factum ſuper eo per principem & ſuperiorẽ.ſeu approbatũ vel toleratũ de facto obſeruatur perinde eſt habendum & reputandum quo ad ſubditos ac ſi de iure valeret.

Conſuetudo idẽ ꝙ ſtatutum.

42 NEc obſtat illud ꝙ dicitur†ꝙ ſtatutũ & conſuetudo pari paſſu ambulant:quia conſuetudo idẽ eſt ꝙ ſtatutum. Bal.in.l.ij.circa fi.C.de bonis quę liberis:cũ aliis ad hoc allegatis per Iaſonem in.l.de quibus.in vlt. col.ff.de legibus,& in.l.oẽs populi.in prin.in prima lectura.ff.de iuſti.& iure.ſed ſic eſt ꝙ cõſuetudo non excuſat à pœna æterna:vt vult gl.not.in.c.deniq́.iiij. diſtinctione,q̃ allegat Panor.in.c.cum venerabilis.& reputat ſingularem de conſuetudine.& refert & ſequitur Iaſ. in l.qui iuraſſe.in.ij.col.ff.de legi.idem Iaſ.in .l. qui iuraſſe. in.ij.col.ff.de iureiur.& in.l. ait pretor .j.§. iurari. in fine quartę col.ff.de iureiurã.& in.l.ſingularia.in pe.col.ff. ſi cer.petat̃.& in.l.j.in.j.col.ff.ꝙ quiſq́ iuris. ergo nec ſtatutum:& per conſequens nõ ſeruabitur tale ſtatutum.

Statutũ excuſare à periurio ꝓbat.

43 AD iſtud reſpondeo pluribus modis.primo†ꝙ ſtatutum excuſat à periurio,et ſic à pœna æterna.ꝓbatur ſic:nam iuſſus ſuperioris excuſat à mora:text.eſt ſingularis,in.l.fi.ff.de lege cõmiſſo.q̃ reputat ſingularẽ Bal.in.c.fi.in fi.de ſequeſtra.poſ.& fructuũ:ſed ego habeo ꝙ quicquid excuſat a mora,excuſat à periurio.tex. in.c.breui.extra de iureiu.Bar.in.l.ꝙ te.& Iaſ.poſt eũ.ff. ſi certum petatur.& in.l.j.§.& poſt operis.in.iij. colũ.ff. de ope.noui nun.& idẽ Iaſ.in.l.ſi quis maior.in.v. colũ. C.de tranſac.ergo patet ꝙ cum ſtatutum ꝙ de facto ſeruatur,vt eſt iſtud apud nos:eo quia habet in ſe iuſſum principis:qui illa mandat & iubet ſeruare ꝑ totam ſuã patriam:ꝙ tale ſtatutum excuſat à periurio:& ſic à pœna æterna:& iſta reſponſio ſeruit tantummodo qñ noſtra conſuetudo eſſet facta per modum ſtatuti.

Conſuetudo excuſat à periurio

44 SEd poſito pro vero prout eſt qḋ non ſit ſtatutum, ſed ſit vera conſuetudo:adhuc probo † qḋ excuſat à periurio:nã eo qḋ iſta cõſuetudo eſt per ſuperiorem tolerata,non ſolum excuſat à pœna temporali,verumetiam à periurio:& ſic a pena eterna.Probatur per ea q̃ refert Feli.in.c.concupiſcentiã.in quarta col.extra de cõ-
45 ſtitutio.†vbi religioſi comedentes carnes contra eorũ regulas peccant mortaliter:niſi conſuetudo tolerata ꝑ ſuperiorem ſit in contrariũ:quia tunc talis conſuetudo eos excuſat.de hoc infra dicam in vltima opinione.

ITem qñ dicitur qḋ conſuetudo excuſat à pena tẽporali,& non æterna,intelligitur de cõſuetudine iniqua & irrationabili:ſecus autem de conſuetudine rationabili:quia cum conſuetudo noſtra ſit iuſta & rationabilis,quia per eam euitantur abſurda:de quibus in.l.prima ſecunda & tertia.ff.de donatio. inter virum & vxorem.Item etiam ſatis ſupra probaui,qḋ eſt iuſta & rationabilis,& per conſequens etiam debet excuſare à pœna æterna.

46 SEcunda verò opinio in hac materia eſt,†quòd nõ põt ſtatutũ laicorum diſponere ſuꝑ iuramento,cũ illud ſpectet ad eccleſiã, vel ad Romanũ pontificem.c. venerabilẽ. de elect.cũ concordan.allegatis ꝑ Iaſonẽ in d.l.fi.ff.qui ſatiſda.cogan.& iſtã ſic credẽ intellectã non puto eſſe verã, ſed illã cum grano ſalis puto defenſari poſſe:bene em̃ verũ eſt,ꝙ ſi ſuper dicto cõtractu donationis ſit appoſitũ iuramentũ,poſtq̃ eſt ꝑſtitum,ꝙ ſtatutum non põt ipſum tollere, neq́ princeps ſecularis: ſed ꝙ ſtatutũ nõ poſſit facere ꝙ iuramentũ appoſitum in cõtractu donationis habeat̃ pro nõ appoſito,& pro remiſſo, iſtud nõ eſt verũ:imo veritas eſt in contrariũ. facit pro hoc text.notabilis in.l.q̃ ſub conditiõe.§.ſi qs ſub iuſiurãdi.ff.de cõditio.inſtitu. & ita debet intelligi glo.in dicta.l.adigere.§.fi.ff.de iure patrona.

¶Probatur primo argumẽto eorũ quæ dicit Panor.in c.eccleſia ſanctę Mariæ in vlti.col.extrà de cõſtitutio.nã
47 certũ eſt†ꝙ ſtatutũ laicorũ non põt aliquid diſponere ſuꝑ clericos.dicit tñ ibi Panor.ꝙ ſi ſtatutũ iniecerit vinculum ſuũ in perſonam aliquã anteq́ ſit clericus:ꝙ tale ſtatutũ ligat etiã poſteà effectũ clericũ:ſic ergo licet ſtatutũ nõ valeat diſponẽs ſuper cõtractu iurato:qa iuramentũ nõ eſt de his q̃ ſunt in adminiſtratione laicorũ: tñ ſi ſtatutũ iniecerit vinculũ in illo actu in quo nondũ eſt appoſitũ iuramẽtũ,põt facere vt tale iuramentũ q̃tũ ad talẽ actũ non habeat obſtare ſi poſtmodũ apponatur,imò ꝓ nõ appoſito habeatur.d.§.hic antè allega.

Statuta laicorũ non poſſunt diſponere de clericis.

PRobatur ſecũdo hac rõne:qa princeps ſecularis vel ſtatutũ laicorum etiã ſuper tali cõtractu iurato poteſt diſponere:nã ratione donatiõis inter virũ & vxorẽ inuitetur ad delinquẽdũ.faciunt tex.alleg.in.l.j.ij.&.iij. ff.de dona.inter virũ & vxorẽ.Sed ſic eſt nũc ꝙ ad euitandũ delicta nondũ cõſummata,ſed cõſummãda permittunt̃ multa q̃ aliàs nõ ꝓmitterent̃:qḋ ſic ꝓbatur.nã
48 certũ†ꝙ par in parẽ nõ habet imperiũ.text.in.l.ille à q̃. §.tempeſtiuum.ff.ad trebellia.text.in.c.innotuit extra de electio.cũ vulg.& tamẽ in crimine committendo vt euitet̃, vel vt illi obuiet̃ inferior corrigit ſuperiorẽ.glo. eſt notabilis.in.c.ij.de hereticis in.vj.¶Secũdo ꝓbat̃,certum em̃ eſt animalia irrationabilia ſubiecta eſſe hoĩ: vt habet̃ Gene.j.Creſcite & multiplicamini,& dominamini piſcib⁹maris.& etiam apud pſalmiſtã.Omnia ſubiecisti ſub pedib⁹ eius.& ꝑ cõſequens videtis ꝙ non eſt licitum animali irrationali corrigere hominem.tñ habemus Numeri.xxij.de quo tranſumptiue.in .c. nos ſi in cõpetenter.ij.q.vij.et in.c.ſecuti ſunt.§.idẽ cum Balaã.ij. q.vij.& in.c.cum ex iniuncto.extra de hereticis.ꝙ ab aſina fuit reprehenſus Balaam ꝓpheta ſeruulus Dei ſupremi:vt delictum ꝑ eũ conſummandũ euitaret̃.¶Ter-
49 tio ꝓbat̃†quia ſacerdos põt reuelare delictum cõmittẽdum ſibi dictum in confeſſiõe,ſcḋm Inn.in.c.oĩs vtriuſq́ ſexus.extra de peni.& remiſſio.etiã ſi iurauerit tenere ſecretũ.gl.eſt no.& ſingularis ĩ.c.nerui.xiij.diſt.& hoc vt obuietur peccato conſummando. ¶Item alia ſimilitu-
50 dine ꝓbatur.nã certum eſt†ꝙ nõ eſt licitum laicis capere clericũ delinquentem:ſi tamen delictum nondum ſit conſummatum,ſed eſt delictum conſummandum: vt tale delictum euitetur,licitum eſt laico capere clericum. ita tenet dominus Fran.de aretic.in.c.cũ non ab homine.in.iij.col.extrà de iudiciis.

Hominĩ omnia ſubiecta

Balaam ab aſina corrept⁹

ALias octo vel nouẽ deciſiones ad ꝓbationẽ iſti⁹ aſſũpti adducere,poſſẽ,q̃s cã breuitatis omitto;

51 & eas alibi ponã,†Si ergo licitũ ſit in multis recedere à regulis iuris cõis vt delicta euitent̃:licitũ erit in caſu nr̃o recedere:cum ſi hoc fiat,delicta quę cõmittent̃ per tales donationes euitabuntur.nec obſtat ꝙ dr̃,ꝙ iuramentũ iſtud facit ꝙ ſtatutum concernit periculum aĩarũ,quia tunc ſequeret̃ ꝙ iuramentum eſſet vinculũ iniquitatis.

Recedẽdũ à iure vt delicta euitẽtur.

Tertia opinio.

ALiam opinionẽ inuenio et tertiam ordinẽ q̃ eſt, videlicet ꝙ ſtatutũ factũ directo ſuꝑ tali contractu iurato nõ valet,puta in caſu noſtro:ſed ſi eſſet factũ per indirectũ puta ſi dicat̃:quia qũocunq; fiat talis contractus,preſumit̃ ſimulatus:tũc tenent oẽs ꝙ tale ſtatutum valeret:& ꝙ non poſſet talis contractus validari iuramẽto:probatur ꝑ gl.ſingularẽ.in.l.ab emptione.C. plus valere ꝙ agitur,q̃ ꝙ ſimulate concipitur.quã glo. dicit eſſe ſingularem Ang.ibi & vide Iaſ.de ea in dicta aut̃.ſacramenta puberum.in vlti.col.C.ſi aduerſus venditionem.& idem Iaſ.in.§.fuerat.in.xxj.col. inſtit. de actio. & in.l. nemo poteſt.poſt Ale.ibi. ff.de leg.j.&.in.l. iuſiurandum ꝙ.§.procurator.ff.de iureiur.cum concordantĳs,alleg.ꝑ eos ibi.& ꝑ Feli.in.c.adminiſtrationis.in vĳ.col.extra de iureiu.vltra quos allego Ange.in.l.j.C. de dote cauta nõ numerata.Iaſ.in.l.non dubiũ.in.ĳ.col. C.de legi.Ang.de aretio.inſti.de emp.in prin.in.xxxix. col.Cepola in tractatu de ſimulatione contra.in.vĳ.preſumptiõe.Bal.in.l.j.C.de oper.liberto.immo fortius tenet Bal.in.l.rogaſti.§.ſi tibi.in vlti.col.ff.ſi certũ petatur ꝙ qñ iuramentum apponitur ſuper tali contractu,non indiget reſciſſione.& idem Bal.in .l. nec patronis .C. de oper.liberto.ad fi.et illud dictum refert Feli.in.d.c.adminiſtrationis.multa alia ad iſtam glo.adducere poſſem, ſed quia non multum ad propoſitum,ideo nõ inſiſto. ¶Iſte eſt proprie caſus qui ponitur per Ioan.ſanxon in conſue.Turoñ.tit.(des ſucceſſions de gens roturiers)arti.viĳ.in gl.j.in ver.ibi.hic quæro vſq; ad finem.

Contra tertiam opinionem.

SEd mihi videtur ꝙ iſta tertia opinio non poteſt ſuſtineri:primo,nam vt dicit Bal.in.l.fi.in vlti.colũ.C. ſine cenſu vel reliquis.qui allegat Hoſti.& Ioã. andreæ.
52 in.c.poſtulaſti.extra de foro compe.illud†ꝙ prohibitũ
53 eſt vna via,alia non debet concedi.¶Item etiam† ꝙ nõ poteſt fieri directo,nõ poteſt fieri per obliquum ſeu indirectũ.probat tex.in.l.verbis ciuilibus.de vulg. & pupillari.

ITem paria ſunt vel ꝙ contractus non poſſit validari iuramento,vel ꝙ ſit ſimulatus:vt ſuprà dixi per gl.in
54 dicta.l.ab emptione.immo vt dixi,iſta ęquipollent:†ſed non refert quid ex æquipollentibus fiat.l.iĳ.C. de inſti. & ſubſtitu.¶Item ſequeretur vnum aliud:quia ſi iſtud eſſe verum ſequeretur ꝙ lex eſſet impoſita verbis:ꝙ eſt contra.l.ĳ.C.communia de legatis.& per iſta mihi videtur ꝙ iſta opinio non poteſt ſuſtineri.

Opinio quarta.

QVarta opinio eſt quę mihi videtur vera in caſu noſtro:ſcilicet ꝙ ſtatutum noſtrum ſeu conſuetudo non tollit iuramentũ:ſed rõne conſuetudinis poteſt cogi pars iurans,immo tenetur petere relaxationem à iuramento:& ſic iſto caſu conſuetudo talis excuſabit à pœna æterna ratione abſolutionis:per conſequens non obſtabit gl.in.c.deniq;.iiĳ.diſtin.& ſic non tollit poteſtatem eccleſie quam habet circa iuramẽtum & iſta videtur mihi vera & de facto practicatur : & illã putabam inueniſſe niſi poſtmodum legiſſem Iaſonem in dicta.l.fi.ff.qui ſatiſdare cogantur.

ALiam opinionem inuenio quæ fuit Bart. in dicta aut̃.ſacramenta puberum. ꝙ aut verba ſtatuti prohibent perſonam,vt in caſu noſtro,& tunc valet:aut prohibent rem,& tunc non valet:ſed quia iſta communiter & ab omnibus reprobatur,ideo non inſiſto. ¶Ne tamen ſic ſicco pede videat pertranſire circa iſtam noſtrã conſuetudinem,illã defenſare volo duobus fundamentis:& hoc erit pro mea ſexta opinione & nona : quæ ſi bona vobis videatur, non mihi, ſed omnium bonorũ largitori attribuatur.

Opin[io] quinta.

ERIT ergo opinio ꝙ talis noſtra conſuetudo eſt valida:& iuramentum in tali donatione contra conſuetudinem noſtram appoſitum nihil operabitur: immò de prędicto iuramento non eſt neceſſe ꝙ abſolutio aut relaxatio petatur:& hoc non ꝙ iſta conſuetudo iſtud operetur,ſed ꝙ noſtra cõſuetudo fuit ab antiquo tꝑe tolerata per ſuperiores iudices eccleſiaſticos qui ſuꝑ iuramento habent poteſtatem diſpẽſandi:& propterea ratione iſtius tolerantiæ cenſetur eſſe diſpenſatum ſuper hac noſtra conſuetudine per eos:†cum tolerãtia ſuperioris inducat diſpenſationem.gl.not.in.c.quia circa. extra de conſanguini.& affinita.facit illud ꝙ dicit Abbas in.c.cum olim.in.ĳ.col.extra de cleri.coniuga.†ꝙ ſi conſtitutio pape à principio communiter non recipiatur ipſo papa ſciente & tolerante,ꝙ talis tolerantia excuſat à peccato.de quo per Iaſ.in.l.rem non nouam . in ĳ.col.C.de iudicĳs.& per iſtud eſt data alia ſolutio ad gl.in.d.c.deniq;.iiĳ.diſtinctione.

Opin[io] ſexta.

55 Tole[ran]tia ſup[erio]ris ind[u]cit di[ſpen]ſation[em].

56

ET ꝙ in tali noſtra cõſuetudine adhuc non requiratur abſolutio à iuramento per epiſcopum, probo vno alio modo quaſi incidenter:nam dicit Ang.in con
57 ſi.ſuo.clx.in prima parte,ꝙ†quando contractus eſt nullus,non eſt neceſſaria abſolutio à iuramento ſuper eo. immo dicit Bal.in.l.j.C.de oper.libe.ꝙ ſufficit declaratio iudicis qui declarabit contractum nullum:ſed ſic eſt ꝙ contractus donationis factus inter virum & vxorem contra noſtram conſuetudinem eſt nullus:arg.l.de quibus.ff.de lega.& argu.l.non dubium.C.de legi.immo dicit Bal.in.d.l.j.ꝙ miratur de canoniſtis qui reuocant iſtam relaxationem ad ſuum imperium.

ADde ꝙ vbi eſt iuramentum nihil poteſt fieri cõtra contractum,nec probari etiam de dolo, niſi prius habita fuerit diſpenſatio ſeu relaxatio ſuper illo: vt dicit Ioan.milis in ſuo repertorio in verbo,iuramentum relaxari : allegans Oldr.conſil.cxix.& Rotam deciſio.ccccIxxxiiĳ.

AD illud tñ ꝙ dixi de tolerantia obſtat vnum forte contrariũ:quia cum conſuetudo ſit quid facti,per tex.in.c.j.de cõſtitutio.in ſexto.iõ ſuperior præſumetur illam ignoraſſe:& ſic non poterit eſſe tolerantia . ¶Sed dic ꝙ eo quia eſt conſuetudo vulgata & notoria : ideo ſuperior pręſumitur eam ſcire.Iaſ.in.l.imperium.in. vĳ. col.ff.de iuriſdi.om. iudi. ¶Item etiam erit valida , eo quia ſolum diſponit ſuper iuramento præſtando,& nõ præſtito:prout in terminis tenet Dominicus de ſancto Geminiano in .c. quamuis. de pactis. in .vj. vbi dicit,
58 † qnod laici non poſſunt diſponere ſuper iuramento præſtito , ſed bene ſuper iuramento præſtando . Et ita tenet Hippolytus de Marſilĳs ſingulari ſuo . cxciiĳ. vbi multa dicit , quòd differentia eſt inter ius quæſitum,& ius quærendum. ¶Vide Fely.in.c.ſuper his.in ĳ.colum.de accuſa.qui allegat Bald.in quodam conſilio, quod eſt.xj. inter conſilia Anchara. vbi tenet quòd laici

laici non possunt statuere super iure quæsito ecclesię sed bene super iure quærendo.*

NVncvenio ad riuulum nostrę consuetudinis,& dico q̃ nõ solum est consuetudo laicorũ,sed etiã est cõsuetudo personarũ ecclesiasticarũ,que non solum est tolerata p episcopos & alios viros ecclesiasticos, verũ expresse approbata:nã scitis q̃ cũ prædictæ nostræ consuetudines primo,a nũc recolẽde & bone memorie illustrissimo Philippo Burgundiæ duce in scriptis redactæ

Tres status patriæ qui sint. 59 †tres status patrię:puta,status ecclesiasticus:status nobiliũ,& status plebis fuerũt conuocati:vt patet in procemio nostrarũ cõsuetudinũ:q quidem tres status dixerunt & approbauerunt cõsuetudines nostras factas & redactas p quosdã deputatos:qui qdẽ deputati fuerant tam à viris ecclesiasticis,q̃ aliis hoibus illius patriæ facientes alios duos status:postea serenissimus rex Francie & xpianissimus qui post ducẽ Carolũ successit in ducatu,licet cõfirmauerit,& licet adhuc cõfirmẽt hodie singuli reges,nõ tñ sine approbatiõe pdictorũ virorũ ecclesiasticorũ,& aliorum:immò si cõfirmarent,nõ obstaret quia q cõfirmat nihil de nouo dat.l.& quia .ff. de iuris. om.iu.Ecce ergo qũo ista nostra consuetudo non solũ est cõsuetudo laicorũ,sed laicorum & ecclesiasticorum promiscue & simul:que qdẽ valet,licet etiã sit sup iuramẽto:maxime cũ iusta cã & rõnabilis sit:vt supra dixi.

60 ¶Sed nũc ego habeo,†q̃ cõsuetudo inducta in loco tã p laicos q̃ clericos est valida & seruãda,etiam si sit inducta sup his quæ non sunt in ptãte laicorũ:ita est tex.in.c. ad nostrã.extrà de probationi.quẽ ad hoc ponderat Io. de Imo.ibi,& post eũ tenet do.Ant.de but.in.c.ecclesia sanctæ Mariæ:in pe.col.extrà de consti.quem postea sequit Fel.ibi in.xxix.col.Istam tenet Alex.in consi.xci.in vlt.col.in.i.vol.& Fran.de Aretio in.c.q̃ clericus.in vlt. col.extrà de foro cõpe.Et ista sunt quę mihi videntr pro responsione obiectorũ per do.meũ Ludouicũ de soubterrã,cõtra cõsuetudinem superius relatam:& si ista nõ sufficiãt,subiicio me correctiõi vestræ.¶Sed posito qd ista consuetudo debeat seruari quo ad laicos in foro seculari,nunqd debeat etiam seruari in curia ecclesiastica etiã quò ad clericos,etiam primæ tõsuræ,q possunt vxorari,& q gaudere debent priuilegio fori. Cogita ex his quæ dicit Boerius in cõsue.Bituriceñ.tit.de iuris.om. iudi.§.xi.in.i.gl.Et cogita vltra dicta p eum,q̃ hæc consuetudo est non solum inducta per laicos immo etiam per viros ecclesiasticos:vt dictum est antè.igitur.

☞ ADuerte etiã ad vnum,q̃ ista consuetudo non vr habere locũ nisi in casibus in quibus eps põt dispẽsare,& nõ in casibus in qbus solus papa põt sup iuramẽto dispensare:vt in iuramẽto q̃ est ĩter clarissimas psonas,in quo solus papa dispensat,& non eps.c.venerabilem.de electio.& ibi Pa.& Barb.in cõsi.liiii.in.x. & xi.col.qa huic cõsuetudini nõ cõsensit summus põtifex, nec illã approbauit cũ illã ignoret.c.i.de cõsti.sed solum epi patriæ q fuerũt cõgregati tanq̃ existẽtes de vno statu ex trib9,q potuerũt cõsentire quo ad ea q̃ sunt eorũ ptãtis,et nõ quo ad ea q̃ solus summus pontifex põt.*

Iuramentum confirmatorium cõtractus. ADuerte etiã qa istud est iuramentũ cõfirmatoriũ contractus,q̃ solet validare cõtractus, alš de iure inualidos.et istud iuramẽtũ habuit effect9 scd'm diuersa tpa:nã primo scd'm ius fforũ.& ẽt ius antiquũ.C.si cõtra,erat iualidus vel poterat inualidari:tale iuramẽtũ nõ reddebat ipsum validũ:nec ẽt remouebat remediũ inualidãdi qa cum sit accessoriũ,non videbat rõnabile q̃ p ipm cõfirmaret principale:immo nõ valẽte principali, nec ẽt accessoriũ valet:et ita est casus in.l.nõ dubiũ.C.de legi.& in.l.iurisgẽtiũ.§.si.ff.de pac.& in.l.si qs inglinos. §.i.ff.de leg.i.& hoc si actus nõ valebat(vt dicebaf)nec alio mõ valere poterat:sed si poterat quoquo mõ valere, iuramẽtũ opabaf,vt valeret eo mõ quo valere põt.l.cũ pr.§.fili9 matrẽ.ff.de leg.ii.scd'm fuit tempus de iure.C. moderniori:& hoc iure reperif auctus & augmẽtatus effectus iuramẽti:qa si cõtract9 erat validus,sed poterat inualidari,priuilegio minoris ætatis p restitutionẽ in integrũ:tale iuramẽtũ remouebat talẽ modũ ĩpugnandi. l.i.C.si aduersus vẽdit.Si aũt erat nullus,vel alio mõ poterat ĩpugnari:nõ reperiebaf hoc cautũ:& sic erat stãdũ iuri veteri.l.nõ dubiũ.C.de legi.¶Tertiũ fuit ius autenticorũ:de quo in auf.sacramẽta puberũ .C. si aduersus ven.& hoc erat tñ qñ cõtractus erat nullus rõne minoris etatis:sed alio casu nõ reperiebaf iure cautũ q̃ iuramẽtũ validaret.

61 ¶†Quartũ ius,fuit ius canonicũ q vult indistincte iuramentũ seruari quatuor cõcurreñ.Primo q̃ poterit seruari sine peccato ipsius iuratis.c.cũ contingat:extra de iureiur.Scd'o q̃ non sit cõtra vtilitatẽ publicã principaliter.c.diligenti.de foro cõpe.Terrio q̃ nõ sit cõtra bonos mores.c.nõ est obligatoriũ.de reg.iuris. in.vi.Quarto q̃ non tendat in preiudiciũ tertii.c.ii.de pac.lib.vi.Et de his vide Pau.de cast.in.l.si p eo.ff.de fideius.vbi satis ad plenũ per eũ:vbi addit quintũ casum in quo de iure canonico nõ est seruandũ,nec confirmat contractũ,scilicet qñ contractus est simulatus.gl.in.l.ab emptione.C.plus valere q̃ agitur.do.meus Ias.in.l.ii.in pe.& vlt.col.ff.de iureiur.in.l.nõ dubiũ.in.ii.col.C.de legi.in.l.nemo põt.in.viii.col.ff.de leg.i.in.§.fuerat.i. xxi. col.& in.§.itẽ si qs ĩ fraudẽ.in.ii.col.insti.de ac.in.l.ea q̃. in.ii.col.C.de transa.& idẽ dic etiã si nõ interuenit simulatio sed falsitas:do.me9 Ias.in.l.si ex falsis.C. de transac. — Iuramentum iure cano.qñ seruãdũ.

In textu ibi

S'aultrement par traictier de mariage il n'estoit entre eulx conuenu.

NVnquid ista contentio facta in cõtractu matrimonii de iure valeat,vide Boeriũ in sepe expressis cõsue.Bituriceñ.tit.de consue.matri.& doharii.§.i.in. viii. &.ix.col.ibi:sed si fiat pactũ inter coniuges.& vide eundem eodem tit.§.v.vbi quærit,si quis maritauerit filiã suam,& promiserit non auantagiare alias filias: an valeat hæc promissio:vide ibi eundem.

SEd quero,qualiter istud pcedat,& sic est videndũ qualiter p partes possit puideri:cũ statutũ istud sit
1 phibitiuũ & in rõne sui,†& legis ad statutũ:et iuris scripti ad nõ scriptũ(q̃ est cõsuetudo)bonũ est argumentũ cum à pari pcedãt.§.ex nõ scripto.insti.de iure natura. gen.& ciui.Bal.in rub.hic finif lex:deinde regni consuetudines incipiunt.in vsib9 feudo.& dicit Bar.& doc.in l.de quibus.ff.de legi.& in.l.i.C.q̃ sit longa cõsue.& est quoddã ius publicũ vt lex.l.leges gñales.C.de legibus. sed iuri publico pacto priuari renũtiari nõ potest .l. ius publicum.ff.de pac.l.si quis in conscribendo.C.de epis. & cle.&.C.de pac.l.iurisgentiũ.§.si pacisar.& in.§. quia ꝟo.aut in.§.si vnus.&.§.pacta.ff.de pac.&.l.fi.ff.de pac. in.§.quia ꝟo.in auf.vt sine phi.matres &c.colla.vii. — Arg. a lege ad statutum.

¶Aliquid p Bar.in quęstiõe p eũ disputata incipiente,

Lucanæ ciuitatis:sed ample per eum.Bal.& Sali.in.d.l. si q̃s in cõscribeñ.sequit̃:q̃a cũ disponat̃ per statutũ in hoc articulo nõ attingẽdo articulũ:q̃a diffusus est,& satis habet̃ vbiq; p̃ doc.tractatus pro nunc.q̃tũ ad ꝓpositũ nostrũ rñdeo huic obstaculo:ꝙ esto ꝙ scd'm distinctionẽ vbiq; factã de tali renuntiatione essemus in casibus in q̃bus debent valere iure impediente:talis renũtiatio est contraria iuris dispositioni:tñ ex quo lex ꝓhibẽs restringit suã ꝓhibitionẽ cõtrariũ disponendo,& sic determinando:cũ licet ita sit de iure ꝙ introduxit,ꝙ non valeãt tales actus:tñ ex quo restringẽdo p̃ istam vltimã particulã disponit posse ex conuentiõe partiũ valere,licet alia sint cõtra ipsius iuris sic disponẽtis ordinationẽ: quia hoc lex ꝑmittit:valebit talis ꝑmissio allegãdo pro hoc textum:& quę ibi voluit Bal.in.l.nõ dubiũ.C.de legi.& isto casu erit verũ dicere nõ obstare cõtrarium: q̃a partibus aliter volentibus cessat ꝓhibitio dispositiõis: & est verũ dicere hoc potuisse fieri ex partium conuentione,& legis dispositione.et huic solutioni põt applicari illa q̃ habet dispositio huius statuti,de qua hic fit mẽtio:nõ respicit principaliter,& in totũ vtilitatẽ publicã, sed etiã & mulierum coniugatorũ:& aliq̃n in certis casibus eorũ odium,& fauorem propinquorũ:ex quo sequit̃ ꝙ modus in p̃fata distinctiõe declaratus potuit pacto priuatorũ disponi,¶Sed an satis sit filie reseruatũ, si fiat in cõtractu mr̃imonij pactũ ꝙ mr̃imoniũ regulet̃ scd'm dispositionẽ iuris scripti,aut cõis siue fiat talis cõtract⁹ in p̃ria iuris scripti,siue fiat in hac patria ducatus Burgũdiæ q̃ est cõsuetudinaria quo ad hoc cõsului ĩ casu emergẽti & tenui ꝙ partes possunt recedere à statuto & redire ad ius cõe:vt tenet do.me⁹ Ias.in.l. ꝑperandũ: in prin.C.de iudi.& maxime si fiat p̃ extraneũ q̃ non est de patria,q̃ nubat alicui de patria huius ducat⁹:nõ est dubiũ ꝙ quo ad eũ valebit talis cõuentio:q̃a nõ erat tẽpore cõtractus subiectus consuetudini:ideo potuit apponere in suo contractu talẽ conuentionẽ q̃ voluit,maximè se reducẽdo ad ius cõe,ad ꝙ erat astrict⁹,& nõ ad consuetudinẽ localẽ q̃ ignorabat:& ẽt q̃a ex quo reducit̃ ad ius cõe,in hoc est tacita reseruatio seu cõuentio,ꝙ aliter possent iter eos donare,q̃ dictet cõsuetudo,capiẽdo ꝟba cõsuetudinis hic ãte dicta in hac gl.q̃ dictãt,nisi aliter sit cõuentũ,que sunt gñalia:iõ ex quo aliter cõuentũ est q̃ dictet cõsuetudo,scilicet ꝙ fiat scd'm ꝙ iure scripto fieri põt:sumus in casu cõuentiõis aliter q̃ p̃ cõsuetudinẽ:& iõ stãte tali clausula valebit donatio inter virũ et vxorem scd'm dispositionem iuris cõis,scilicet si fuerit iuramento vallata , aut fuerit reciproca,aut alias secundum quod de iure permittitur.*

Limitatio consuetudinis.

2 Ista ẽt ergo vna limitatio ad cõsuetudinẽ q̃ ponit ipã cõsuetudo:scilicet q̃ñ cõuentũ est iter cõiuges in cõtractu mr̃imonij ꝙ possint sibijpsi donare.¶Vel ꝙ possint aliter facere q̃ dictet cõsuetudo ĩ donãdo scd'm ius cõe

Nota.

3 ꝙ satis est.*¶†Sed posset dubitari,an istud ꝟbũ(entre eulx cõuenu)referat̃ tm̃ ad maritũ et vxorẽ:an ꝟo ad parẽtes q̃ debẽt esse p̃ntes ĩ cõtractu mr̃imonij:et si fiat ista cõuẽtio p̃ maritũ et vxorẽ tm̃ in cõtractu mr̃imonij absq; cõsensu parẽtũ succedere debẽtiũ:virtute talis cõuentiõis,marit⁹ & vxor possint postea sibi ipsis facere donatiões,videret̃ ꝙ nõ q̃a rõ statuti nr̃i seu cõsuetudinis est ꝙ cõsentire debeãt parẽtes ꝓpter spem successionis: cũ dicat tex.nr̃æ cõsuetudinis(les ꝓchains parens q̃ doibuent succeder)p̃ ea q̃ dicit Bar.in.l.trãsac.C.de trãsa.&. alle.ergo hec rõ semp̃ militat in contractu mr̃imonij.& idẽ est dicẽdũ.s.ꝙ parẽtes in dicta cõuẽtiõe fienda in cõtractu matrimonij debẽt cõsẽtire:alias videt̃ ꝙ talis cõuẽtio nõ valeat.¶Et facit q̃a verba vltimo posita debẽt equaliter determinare ambo capitula p̃cedẽtia:vt dicit Bart.in.l.centurio.ff.de vulgari & pupillari substitutio. faciũt ea quæ ibi ponit do.meus .Ias.col.xviij.ꝙ qualitas posita in fine q̃ restringit ad oĩa superius mẽtionata refertur,vbi dicit etiam facere ꝙ relatiuũ qualificans refertur ad oĩa precedẽtia etiã ꝙ hoc nõ patiũt̃ p̃ regulã grammaticalẽ.¶Sed veritas est incõtrariũ.q̃a ex quo cõsuetudo nostra est stricti iuris & nõ requirit ꝙ cõsensus cõsanguineorũ præstetur in cõtractu mr̃imonij q̃ñ fit talis cõuẽtio. Ideo nec nos iterpretari vltra debemus, nã solũ donatio ꝓhibet̃ iter eos cõstãte mr̃imonio: q̃ñ aũt cõtrahit̃ mr̃imoniũ,nõ est dubiũ ꝙ non sunt adhuc cõiuges.& iõ non põt dici ꝙ sit donatio iter vir.et vxo. Nec est dicẽdũ ꝙ hec ꝟba in fine posita referant̃ ad oĩa posita in prin.scd'm doctrinã Bar.in.l.j.C.de libe.p̃teri. & in.l.iij.§.fili⁹.ff.de libe.& posthumis.& Ale.in.l.si idẽ cũ eodẽ.ff.de iuris.om.iu.q̃a ẽt vt dicit tex.in.l.ex facto.

4 & ibi gl.& doc.ff.ad trebel.†clausula seu dictio ei⁹ in fine posita nõ refert̃ ad oĩa p̃cedẽtia cũ si noluerit testator ꝙ dom⁹ sua remaneat ad vsũ & habitationẽ dñe Agnetis vxoris ipsius testatoris toto tẽpore vite illius ipsa remanẽte in viduitate:& post mortẽ ipsius ad heredes ei⁹ et successores voluit ꝑuenire:ꝙ dictio ei⁹ refert̃ ad heredes testatoris & nõ vxoris:& hoc est q̃a p̃sumit̃ ꝙ ꝟbũ ei⁹ referat̃ ad incõmodũ ꝓferẽtis et nõ alteri⁹:vt vident̃ tenere Bar.ĩ.l.cũ in testõ.ff.de auro et arg.leg.Ale.in cõs. lvj.in.j.vol.repeti.in cõs.xxiij.ĩ.ij.vol.Hippolyt⁹ de marsilijs in singulari suo.xxj.Cũ ergo ĩ cõtractu mr̃imonij sint cõtrahẽtes,de quorũ p̃iudicio agit̃.& sint ipsi cõtrahentes q̃ loquunt̃:intelligitur de cõuentione illorum,et non alterius tertij.¶Posset adhuc sustentari prima opinio,& dici,ꝙ hæc qualitas in fine posita debeat referri ad oĩa precedẽtia.vt dicit do.meus Ias.in.l.centurio.col.

5 xviij.ff.de vulg.& pupil. substitu.vt dictũ est,etiã†quia vna determinatio respiciẽs plura determinabilia determinat ea æqualiter:vt dicit idem do.meus Ias. in .l. iam hoc iure.in pe.col.ff.de vulg.& pupil.substi.

Eius... ctio,

Aduerte etiã q̃a dictio erga,apposita in cõtractu viri & vxoris ꝓ se & filijs eorũ,extendit̃ etiam ad filios vtriusq; mr̃imonij:eo q̃a principalis cõtractus recipit singularitates.Ita & ẽt accessoriũ:vt dicit Bal.in aut. q̃ rem.C.de epis.& cle.q̃a etiã cõe votũ parẽtũ cõcurrit, vt dicit idẽ Bal.in.l.j.C.de priuile.dotis.in.iij.colũ.idem etiã tenet Soci.in.l.cũ vir.ff.de conditio.& demõstratio.

6 Sed q̃ro†maritus et vxor in cõtractu mr̃imonij faciunt cõuentionẽ de qua hic,q̃ũo debet fieri:an videlicet debeãt dicere ꝙ possint sibijnuicẽ talia & talia donare et taliter:an ꝟo sufficiat dicere ꝙ possint donare sibijnuicẽ.Bal.in.l.fi.ff.de neg.gest.ĩ fi.dicit ꝙ sufficit qd' mulier habeat cõsensum à parẽtib⁹ de testãdo,aut donãdo marito et nõ est op⁹ alia specificatiõe:& hoc nota,iõ ẽt sufficit conuẽtio in genere:ꝙ possint donare inuicẽ &c.

Qua... ter fi... sit ea... uenti

¶Sed si maritus & vxor fecerũt donationẽ alicuius partis bonorũ puta tertie aut dimidie post eorũ mortẽ,vr̃ qd' nõ intelligat̃ hec donatio etiam de futuris ex dictis Bar.do.mei Ias.& Iac.de sancto Geor.in.l.fi.C.de pac.& q̃ dicit Bal.in.l.nulla.ĩ prin.C.de iure dotiũ.vbi ẽt dicit Bal.vnũ singulare,qd' si mulier in contractu mr̃imonij det

det aliqd marito, vr̃ dedisse in dotẽ: & nõ al's nisi al's cõstaret q aliquid esse datum noĩe dotis: qm̃ datum vltra dotẽ non præsumit̃ esse datum noĩe dotis. ¶ Et aduerte qm̃ in istis est habẽda cõsideratio: an maritus sit dignus tãta dote, vt dicit ibi Bal. q̃ oĩa intellige, nisi aliud cõstet de mente et volũtate contrahentiũ, vt puta qa faciunt donatiões inter eos in contractu matrimonij de aliqua parte bonorum, cùm donat pro se & hæredibus: qm̃ ex quo est contra naturã dotis q̃ non est transitoria ad hæredes mariti: sed soluto m̃rimonio repetit̃: ideo hoc casu non præsumitur data in dotem, sed pure & simpliciter, & ita consului in contingentia facti. ✱

Maritus remittere potest vxori fructus dotis.

7 Limita secũdò † hanc nr̃am consuetudinẽ, scilicet qñ maritus remittit vxori fructus sue dotis. de quo est tex. in. l. vir vsuras. ff. de dona. inter vir. & vxo. de cuius intellectu vide do. meũ Ias. in. l. de diuisiõe. in. v. vj. col. ff. 8 sol. mat. & in. §. fuerat. insti. de ac. & tñ habemus † q remittere est donare: immo prohibitus donare prohibet̃ gratis remittere. Bal. & Sali. in. l. j C. de pac. Soci. consil. cxiiij. q incipit, viso testamẽto dñæ Marianę. in. ij. col. dixi. s̃. de hac limitatione in prin. huius. §. & intellige qñ eidem vxor tñ remittit marito vt fiat reciproca remissio. Lud. ro. consi. ccccxvij. in antepe. & vlt. col. quę nota, cum sint multum ad propositum facientia.

Et q̃ obueniunt eis statuto donare põt.

9 Limita tertiò istã consuetudinẽ † non habere locũ in his q̃ eis obueniunt ex forma statuti, quia possunt donare: nam cũ aliquid ad eos puenit ex forma statuti, si illud donãt cũ per hoc diminuit̃ p̃rimonium: quo casu solũ est ꝓhibita donatio inter eos: scilicet ne diminuant p̃rimoniũ. põt poni exemplũ: si mulier donat marito dimidiam partem acquisitorum q̃ sibi ex forma statuti obueniunt, & non sunt de suo p̃rimonio: cũ dos sit p̃rimoniũ ad predicta faciunt que dicit do. Soci. in suo consi. cxiiij in. iiij. col. in. j. volu. ita in terminis tenent do. de Rota decisione. dcccxlij. in antiquis.

10 Limita quartò † nõ habere locũ, qñ mulier renuntiat marito donationẽ eidem factã nondũ per eã acceptatã quia tũc solẽnitas qui requiritur in cõtractib9 mulierũ: scilicet cõsensus propinquorũ, nõ requirit̃ in illa renuntiatione. ita in specie decidit do. meus Ias. in. l. nõ solum. §. morte. in. xij. col. ff. de noui ope. nun. & Fel. in. c. q̃ in ecclesiarũ. in. xvij. col. extra de cõsti. principũ. De alijs limitationibus dixi. s̃. in prin. huius consuetudinis.

11 Limita quintò † scilicet qñ vxor donat marito vt filiã cõem maritet: vel simpliciter donat, & postmodũ donatũ cõuertat in dotem filiæ cõis. text. est ad literã in l. si uxor marito. ff. de do. inter vir. & vxo. q dicit esse singularissimã Frã. de crema. in sing. suo quarto. Et notanter dr̃ de filia cõi: quia si esset filia mariti tñ ex alia vxore: quia onus dotandi spectat ad patrẽ hoc casu cũ tenderet in vtilitatem mariti non valeret.

Maritus an possit filio substituere vxorem

12 Sed adhuc † q̃ro, et pro vltima limitatione, certũ est q maritus nõ põt instituere vxorem: nunqd possit instituere filiũ heredẽ: et ei substituere vxorẽ vr̃ q non: qa p hoc vr̃ fieri fraus legi cõtra. l. scire oportet. ff. de excusa. tut. & l. fraus. & l. cõtra. ff. de legi. sed in specie decidit cõtrariũ Alber. de rosa. in scd'a parte statutorũ. q. cxij. inci. statuto cauet̃ q nullus possit relinquere vxori: istud late examinat do. me9 Ias. i. l. si is q̃. (la premiere.) ff. de vul. 13 et pupi. substi. p regulã illius tex. vbi habet̃ † q ꝓhibitus succedere patri, nõ ꝓhibet̃ fratri etiam ex dispositiõe patris: sic vxor ꝓhibita succedere p statutũ nostrũ marito nõ ꝓhibet̃ succedere filio: etiam ex dispositione mariti: 14 † cũ qñq; qs cõsequit̃ per aliũ, q per seipsum consequi non põt. l. aristo. in fi. ff. que res pig. obli. possunt. l. ij. & ibi notat̃. ff. de admi. rerũ ad ciuita. pertinẽtiũ. ¶ Lucas de pẽna in. l. mulieres. C. de incolis. li. x. ponit. xvj. casus in qb9 valet donatio inter virũ et vxorẽ: q̃ sunt limitationes ad regulã predictã. Et licet iste ꝑdictę limitatiões habeant aliquã apparentiã, tñ mihi vr̃ q in hac patria virtute huius cõsuetudinis nõ habeãt locũ. Et q donatio in hac patria inter virũ & vxorẽ sit tm̃ permissa in hoc casu, scilicet qñ conuentũ est inter partes: quia exceptio firmat regulã in non exceptuatis. Et aduerte q ista reseruatio operat̃ tm̃ q possint facere donatiões reciprocas aut cã remuneratiõis. et qñ fiunt reciproce seruata ęqualitate: al's nõ valẽt vt tenet Ant. de petrutia in suo tractatu de effectibus iuramenti in secũdo effectu. ¶ Et ista inęqualitas respicit tam bona q̃ tẽpus vite vtriusq; ꝑsumptiue: ad minus q presumantur vterq; tm̃ viuere. qm̃ si vnus esset in infirmitate cõstitut9 tali infirmitate de qua moriat̃, & faciãt tunc donationẽ reciprocam, ꝑsumitur fraudulenta. arg. eorũ q̃ dicit Albericus de rosa. in. l. oẽs. §. lucius. ff. q̃ in fraudẽ creditorũ. & dixi. s̃. in. §. iij. huius tituli. in gl. (des heritaiges acquitz.) & istud est verũ de acquisitis in reciprocatione q non sit fraus, neq; dolus: qa hoc casu esset inequalitas que vitiat scd'm dictũ Antonij de petrutia. Et aduerte q ista reciprocatio non est bona, nec vera reciprocatio qñ sibi inuicẽ faciunt donationes superuiuenti, ita q tm̃ superuiuens lucrat̃, & nõ mortuus: quia req̃rit̃ q vterq; participet de donatione, siue viuat, siue moriat̃, al's non est vera reciprocatio. & tñ in Gallia abutimur huiusmodi reciprocatione. ✱

¶ Dicit tñ q si interueniat iuramentũ, q tales donationes etiam inæqualitatem continẽtes validabuntur: nisi versef̃ prçiudiciũ tertij: vt pote liberorũ primi matrimonij. scd'm. l. hac edictali. C. de secundis nuptijs. quia non valet cõtra illã. l. ¶ Facit q dicit Lud. Ro. cõsil. suo. xliiij. incip. ex suprà narrato. ¶ Faciũt quæ dicit Soci. in cõsi. xxxv. in. iiij. vol. & Frã. curtius in cõsi. lxxviij. & do. me9 Ias. in aut. preterea. C. vñ vir & vxo. vbi quęrunt an per statutũ illa lex tolli possit, & tenẽt q non nisi expresse dicat̃, non obstãte tali lege q fit p hanc consuetudinẽ: nã illa lex est introducta propter iniuriã que fit filijs primi m̃rimonij que iniuria non tollitur per hanc consuetudinem, iõ non cassabitur seu annullabit̃ donatio facta cõtra illã legẽ defectu conuentionis non factę: sed ea rõne, quia non est sublata iniuria facta filijs primi m̃rimonij sicut in simili dr̃ per gl. in. l. nulla. C. de iure dotium. quæ bñ ponderata multũ facit in hoc casu: qm̃ vt dicit. d. l. nulla lege ꝓhibitũ est vniuersa bona dare in dotẽ, q tñ si dederit mulier transiens ad scd'a vota vniuersa bona in dotẽ, q reuocabitur scd'm. l. hac edictali supra alle. qa hoc casu illa lex nõ tollit iniuriam factã filijs sed solũ tollit illud obstaculũ de donatiõe vniuersorũ, q̃ alio iure vindebat̃ prohibita. Et ex quo ista cõsuetudo loquit̃ simpliciter nõ tollit dictã legem hac edictali, vt tenet etiam Decius in consi. suo. xix. in. j. volu. quẽ vide. Et ita etiam tenet Alciatus in. j. lib. de verbo. & rerum signi. in. xij. folio: sed in folio. xiij. dicit q est verũ, nisi sit terminus gñalis puta oĩ casu, in quo nõ video magnã rõnẽ ex suprà dictis. ✱ ¶ Et facit qa ex quo est eis ꝑmissum in vim huiusmodi reseruationis cõtra consuetudinẽ: intelligit̃ tñ ꝑmissum scd'm q ante cõsuetudinẽ ex dispositiõe iuris

erat permissum,& nõ plus:qm̃ ex quo etiam cum iuramento non valebat donatio inter virũ & vxorem.& ꝙ hoc sit permissum hoc casu si fuerit reseruatũ: intelligit̃ ergo ista reseruatio in casu in quo al's de iure valeret,scilicet qñ est reciproca,aut cã remunerationis.arg.l.si qñ & ibi not.C.de inof.test.cõsului in casu emergẽti.¶Aduerte etiã,qa si in talibus donationib⁹ inæqualitatẽ continentibus interueniat simpliciter iuramentũ,adhuc poterunt per donantẽ reuocari.Secus si iuramentũ contineat expressæ ꝙ ꝓmittit donans cũ iuramento non reuocare:ita dicit & declarat Bal.i.l.ij.col.ij.ver.iuxta prædicta.ff.de iureiur.& Ant.de petrutia in repe.l.j.ff.de iureiur.in scd'o effectu iuramenti.¶Intelligit̃ etiã ꝙ valebit ꝑ reseruationẽ,si fuerit iuramentũ appositũ:al's non cum de iure siue iuramento non valeat:vt dictũ est ante in gl.(suppose)quia ista concessio intelligitur scd'm ius,& non al's vt dixi igitur.Ex quibus & plurib⁹ alijs in facti contingentia dixi,ꝙ donatio facta ꝑ nobilẽ virũ Claudiũ du boz dñm dicti loci et de cõmunes,Guilliermæ de sainct poin eius vxori in suo testamento.de vsufructu oĩum suorum bonorum:& multa alia in vtilitat em dictæ eius vxoris facta in ipso testamẽto dicti dñi Claudij:ex quo non fuerunt iurata,nec reciproca:licet in eorum contractu matrimonij fuisset reseruatum non valebant,nec erant alicuius effectus.

ADuerte etiã ꝙ in casibus in qbus valet donatio inter virũ & vxorẽ,si fiat donatio ꝑ maritũ vxori habet in se tacitã cõditionẽ ex natura donationis,scilicet si vxor superuiuat post mortem mariti donãtis:ex quo si vxor donataria præmoriat̃ eius marito viuẽte & superstite,talis donatio resoluitur,vt est casus in.l. à marito. C.de dona.inter vir.& vxo.ad idẽ tex.in.l.si inter virũ. ff.de rebus dubijs.notat̃ plene ꝑ Philippũ Deciũ in cõs. suo.ccxl.in.ij.vol.¶Aduerte etiã quia tex.in.d.l.à marito.dicit ꝙ talis donatio infirmat̃ si reuocet̃ per maritũ donatorem:q̃ reuocationẽ credo posse fieri etiã nõ interuenientibus causis vt in.l.fi.C.de reuo.dona.

Questio 15 FInaliter† et vltimo quero de duab⁹ qõnibus: primo videlicet pone ꝙ ego & vxor sumus continuo manentes & habitantes in ducatu Burgundiæ: et ibi sunt oĩa nostra bona:nos tñ recessimus à ducatu,& iuimus in patriã iuris scripti,vbi valet donatio inter vir.& vxo. cũ iuramento:& ibi tales donatiões fecimus:an valeant.

Alia 16 quæstio. ITẽ ꝙ sumus in ducatu Burgundiæ sed habemus bona in patria iuris scripti:& in Burgundia facimus donationẽ adinuicẽ de bonis existentibus extra territoriũ an valeant tales donatiões.¶Breuiter quantũ ad primũ dic tales donationes non valent:quia consuetudo nr̃a est fauorabilis,& in fauorẽ mariti & vxoris introducta scilicet ne mutuo amore se spolient,& iõ ligat subditos existentes etiam in alieno territorio.ita Bar.in.l. cũctos populos.C.de sum.tri.& fide catholi.&.l.ex castrensi.ff. de cast.peculio.& sequit̃ Pet.de Anc. in repe.c. canonũ statuta in.xix.charta.extra de constitutio.

QVantũ ad scd'm dic idẽ,scilicet ꝙ donatio facta ꝑ maritũ Burgun.vxori de bonis existentib⁹ in alieno territorio non valet:eo quia illa nostra cõsuetudo est fauorabilis,& loquit̃ in personam:ergo extendenda est etiam ad bona extra territoriũ.facit.l.propter lites.§.licet.ff.de excu.tut.&.l.ij.C.eo.tit. vbi tutor simpliciter datus à suo iudice pupillo habẽti bona in diuersis territorijs,censet̃ datus ad bona territorij iudicis nõ subiecti.ꝑ plures rõnes multũ singulares & notabiles decidit in specie istas duas questiones.Lud.roma.in consi.suo xxxix.ꝙ incipit,in proposita questione nobilis viri.quem omnino videas.

17 SEd quero,videmus† ꝙ donatio inter virum & vxorẽ non valet:pone ꝙ maritus donet vxori,vel econtra:an ꝑ traditionem rei,perdant possessionẽ.text.est in l.j.§.si vir vxori.ff.de acq.pos.qui dicit ꝙ sic:& põt deci di ex his q̃ dicit do.meus Ias.in.l.is cui bonis.ff.de vbo, obli.& quæ ante dicta sunt eodem.§.in gl. (ne peuuẽt.) Et qũo ista possessio reuocetur,vide do.meum Ias.in.§. sic itaq;.instit.de actionibus. Questi[o]

§.octauo.

SE constitution de douhaire diuis est faicte par traictie de mariage a la femme plus grande & excedant le douhaire coustumier:ladicte constitution dudict douhaire diuis sera ramenee & reduicte audict douhaire coustumier.Et se douhaire diuis,est constitue moindre du coustumier:la femme ne peult auoir,prẽdre,ne demander aultre douhaire.

IDem in comitatu Niuerneñ.in tit.(De douhaire et droictz diceulx).§.ij.in fine.¶Et ita ex hac nostra consuetudine peruenitur ad æqualitatem.ꝑ quo facit aut̃.æqualitas.C. de pac.cõuentis tam sup dote q̃ ante nup.donatio facit l.lege leonis.C.e.ti.et Bal.in aut̃.dos data.C.de dona.añ nup.facit.l.mulier bona.ff.de iure dotium.& optime.l. si stipulatio ista.ff.de verb.obli.& facit pro hac consuetudine ꝙ optima rõne sit introducta in simili tex.& qd' ibi not.Bar.& doc.in.l.j.& in.l.pr̃.& in .l. si totas .C. de

1 inoffi.donatio.vbi si pater fecit in aliquẽ filiorũ inofficiosam donationem,illa nõ reuocatur in totum: sed in Inoffi[cio]sa don[a]tio pat[ris] in filio

2 quantũ est inofficiosa,ita in silit† si maritus constitueret doharium vltra legitimum modũ vxori,illa cõstitutio reuocatur vsq; ad legitimum modum Quicq̃d sit,ista secunda ratio non videtur aliquid facere ad materiam huius.§.nec super ea fuit fundata nostra cõsuetudo:sed super aut̃.æqualitas.cum.l.lege leonis.hic ante alle. tex. multum notabilis ꝑ hac cõsuetudine.in.l.ex annuo. in

3 prin.ff.de dona.inter vir.& vxo.† ꝙ si maritus ꝓmittit aliquid vxori vt se alat:non valet si excedat fructus dotis,& vsq; ad fructus dotis reuocatus:immo etiam si iã percepisset mulier per aliquos annos doharium (diuis) adhuc põt reduci ad doharium cõsuetudinarium.arg.l. ꝙ de bonis.§.j.ad legem falcidiam.quatenus illa qualitas excedat facultates dotis.

4 SEd quero† quid dicatur doharium(diuis?)dic ꝙ dicitur qñ maritus pro dotalitio mulieris dat ei certũ qd percipiẽdum,ꝙ conuenitur inter eos in contractu mr̃imonij:puta pro vsufructu mediæ partis antiquorũ hereditagiorum leuabit mulier & percipiet post mortẽ mariti singulis annis fructus prouenientes ex tali terra, vel tot reditus annuos: puta viginti, aut triginta francos &c.tunc istud dicitur(Douhaire diuis.) Do[harium] diuis quid.

douhaire

Douhaire coustumier quid.

5 (DOuhaire coustumier)†vero dicitur qñ maritus ab humanis decessit nõ cõstituto dohario(diuis) tũc relicta pro dohario cõsuetudinario habet vsumfructum in medietate bonorũ antiquorũ mariti: vt dictũ est supra in consuetudine quæ incipit, (Femme mariée selon la generale coustume.)

Et vnde dicta.

6 VNde orta†sunt hec verba, dohariũ(diuis:ou)dohariũ consuetudinarium.vr̃ esse quædã impropria locutio:cũ scd'm iuris dispositionẽ proprie dici potuisset ꝙ vxor remaneret vsufructuaria in medietate antiquorũ hereditagiorum mariti:nisi eidẽ essent data quędam bona particularia,in quibus haberet dictũ vsumfructum durante eius vita:vñ ergo [...]niant predicte interpretatiões.Bal.in.l.fi.in.vj.col.C.de hære.insti.dicit,ꝙ sunt octo que interpretanť vocabula.& credo ꝙ exvno ex illis octo hec ỽba habuerunt interpretationem prędictam: scilicet ex intellectu cõi istius patriæ & ducatus Burgundiæ:q quidẽ intellectus & vsus cõis patriæ præfertur cuicunq; & oĩ regulę & constitutioni:vt habetur in.l.librorũ.§.ꝙ tñ cassius.& ibi gl.ff.de lega.iij.& nota illa octo ex quib⁹ interpretanť vocabula.¶Aduerte tñ quia gl.in.c.plerumq; extra de donatio.inter virum & vxorem:videtur dicere ꝙ hoc verbum (douhaire) quo vtimur debeat dici dotalitium in sua secunda expositione illius verbi dotalitium.

In textu ibi

Sera ramenee & reduicte.

Questio

QVero,an hec reductio reducatur in totũ ad naturã doharij cõsuetudinarij,an solũ ad valorem: dubiũ est:quia mulier est saisita in dohario consuetudinario,non aũt in diuiso:an hoc casu si fiat reductio,fiat etiam:in oĩbus qualitatibus concernẽtibus naturam doharij consuetudinarij.Videtur ꝙ sic:† cũ istud verbum reductio,videať hoc importare:cum in hoc in quo grauamen est appositum fiat reductio:& iõ reductio dr̃ ad pristinam naturã forme statim ductio: & sic cum de cõsuetudinario fuit factum diuisum si excedat & fiat reductio erit ad cõsuetudinariũ:& sic nõ erit amplius diuisum,sed cõsuetudinariũ:ideo erit cum qualitatibus consuetudinarij.& non diuisi:cũ etiam,vt dicit tex.in.l.iij.§.pe.ff.de iti.actuq; priua.reducere est ad pristinam formam ducere.Et ideo etiam in hoc reductio erit saisita,quẽadmodũ fuisset in cõsuetudinario simpliciter.¶In contrarium vr̃ facere:qa inspiciendoverba nostrę consuetudinis non considerať reductio nisi in eo in quo est excessum:& excessus in nostra cõsuetudine tm̃ considerať in maioritate valoris:ergo ne in plus adhibeatur medicina,aut cura ꝙ̃ sit dolor,non est dicẽdum ꝙ illa reductio extendat effectũ suumvltra dolorẽ & excessum.¶Facit†qa pluralitas priuatorũ requirit pluralitatẽ habituũ:& sequitur,notať per do.meũ in.l. de pupillo.§.si ex pluribus.ff.de noui ope.nun.cogitẽt posteri.¶Facit†qa similis morbus similẽ exigit medicinã. Tex. est not.& gl.in.§.si qs vero nõ habens filios.in auť. qb⁹ mod.nat.effi.leg.colla.vj.& in.§.illud tñ à nobis.in auť. quib.mod.natu.effi.sui.colla.vij.& dicunt Medici,†qď medicina debet esse proportionabilis dolori. ¶Et pro quantitate peccati debet esse plagarũ modus. Deuteronomi.xxv.facit tex.in.c.felicis.§.certũ.de penis.in.vj.vide Mat.de af.in cõsti.regni Siciliæ q̃ incipit,vt delicti finis.in.iij.lib.✳¶†Et pœna nõ debet excedere qualitatẽ

Reductio verbum.

1 (Videtur ꝙ sic) — see line above; 2, 3, 4, 5 as printed in margin.

delicti.l.rescriptũ.ff.de his q̃busvt indi.Iac.de sctõ Geor. in.l.cõis seruus.C.de in ius voc.Et facit vna regula Baldi in.l.vnica.§.sedvt manifesteť.C.de cadu.tollẽ.vbi dicit.†Omne ꝙ decisum est ab aliquo,si ad sua initia reuertatur:taliter reuertitur,qualiter emanauit ab illo. 6 Regula.

In textu ibi

Et se le douhaire diuis est constitue moindre.

QVare est ꝙ si maius dohariũ cõuentionale constituať,ꝙ̃ cõsuetudinariũ,fit reductio ad cõsuetudinariũ:& tñ si cõstituať minus,non fit reductio ad cõsuetudinariũ:sic in hoc nõ seruať equalitas ꝓ mulieribus q̃ grauanť in hoc:nã qui in vno grauať, in alio releuari debet:& ecõtra.q ĩ vno releuať,in alio grauari debet.l.eũ q.in prin.ff.de iureiu.ex quo.em̃ mulieres in hoc releuanť,ꝙ mortuo marito habent dotalitiũ cõsuetudinariũ:nisi habuerint cõuentũ grauanť in hoc ꝙ si habuerint dohariũ(diuis)minus ꝙ̃ cõsuetudinariũ & ꝙ nõ possint vlterius redire ad consuetudinarium.et hoc est ꝙ dicit tex.in.d.auť.ęqualitas.& in.l.lege leonis.
1 C.de pa.cõuẽtis.vbi dicit†ꝙ maior lucri pars ad minorẽ reduci debet:nõ aũt minor ad maiorẽ: & iõ dicit ibi Bal.ꝙ pactum inæquale reduciť ad æquale ꝑ modũ diminutionis,nõ per modũ augmenti.¶Licet videať ꝙ idẽ iuris sit de parte quo ad totũ voluit gl.in.c.meretrices.in ỽbo,phibuit.xxij.q.iij.ꝙ si nõ sint antiqua hæreditagia ad q̃ possit fieri reductio doharij,& ꝙ verba cõsuetudinis sint stricte intelligenda,ꝙ si fuit dohariũ cõuentũ seu diuisum in casu vbi non est cõsuetudinariũ, ꝙ in totũ debeat extingui cõuẽtũ:tñ qa vbi nõ est antiquũ reductio fieri,nõ põt,cũ nõ entis nulle sint qualitates.l.ei⁹q.§.ꝙ si stipulatus.ff.si certũ petať.& si ỽba huius cõsuetudinis nõ cõueniunt,non cõueniet & dispositio.l.iij.§.pretor.ver.toties.ff.de dam.infecto.Fel.in.c.nõ nulli.in.iij.col.extrà de rescriptis.Et sic aliud erit dicẽdũ in dicto casu,q non regulabiť scd'm mentẽ huius cõsuetudinis,nisi à sim̃,ꝙ fiet reductio ad bona q̃ erãt acq̃sita ante cõtractũ m̃rimoniũ:sup q̃bus aut parte illorũ fuit constitutũ dohariũ diuisum,ita ꝙ dimidiã partem illorum nõ debeat excedere,al's fiat reductio.Et si non sint aliqua hęreditagia,nec ãtiqua acq̃sita,& fiat sup nouis acq̃rẽdis,fiet etiã reductio ad dimidiã partẽ.argu.dictæ auť.æqualitas hic ante alle.Nec in hoc obstabit gl.in.d. c.meretrices:qa Bar.tenet cõtrariũ in.l.an pars.ff.pro derelicto.& in.l.ꝑ fundũ.ad finẽ.ff.de ser.rusti.pdio.& do.me⁹ Ias.in.l.q sine.ff.de cõdi.sine cã.vbi limitat.d.l.q̃ de tota.ff.de rei ven.in sex casibus.& dicit illa nõ habere locũ de parte quo ad totũ.Ideo cũ fiat mentio reductiõis & sic partis non habebit locũ in totũ,& sic in extinctione totius,cũ maior sit rõ invno,ꝙ̃ alio.✳¶†Fui pluries 2 interrogatus,nunqdvna mulier possit habere plura doharia pone casum.Bertha in maritũ Titium habuit:iste Titi⁹ab humanis decessit relicta dicta Bertha:q̃ mortuo dicto Titio accepit dohariũ sup hereditagijs antiqs dicti Titij.postmodũ dicta Bertha iterũ copulata est m̃rimonio cũ Petro q quidẽ Petrus iterũ ab humanis decessit:dicta Berthavult iterũ habere dohariũ sup hereditagijs antiqs dicti Petri:& sic de singulis,an possit. ¶Videť ꝙ nõ:ꝑ tex.in.l.dotis promissio.ff.de iure dotiũvbi dicit tex.qm̃ em̃ vulgatũ est dotis ꝓmissionẽ in primis

An mulier possit habere plura doharia

Regula.

3 nuptijs dũtaxat destinari.ex quo facit regula,†ꝙ sermo simpl̄r ꝓlatus intelligit̃ de prima vice.l.bonos.§.hoc sermone.ff.de v̾b.sig.hinc p̱ hoc dicit in sili Bal.in.l.fi.i.iij.col.C.de indicta vidui.tol.ꝙ si testator sub noie appellatiuo relinquat vxorẽ dñam massariã & vsufructuariã & cõdito testõ anteq̃ moriat̃ vxor decesserit,& sic capit testator aliã:ꝙ nõ itelligit̃ de scd'a vxore:sed solũ de prima:& istã decisionẽ cũ regula p̄cedenti multũ late examinauit do.me⁹Ias.in.l.diuortio.§.ꝙ si in anno.in.iij.&.iiij.col.ff.sol.mat.& in.l.duobus.§. si ei q̱.ff.de iureiu.& Fel.in.c.innouamus.in.ij.col.de treuga & pace. hinc ẽt facit ꝙ dicit idẽ do.me⁹Ias.in.l.q̱ liberis.§.hec v̾ba.ff. de vulg.et pupi.et in.l.j.in.ij.&.iij.col.C.de succes.edicto.et
4 in.l.nõ solũ.in prin.ff.de noui ope.nun.scilicet†ꝙ sermo simpl̄r ꝓlatus intelligit̃ de illo actu q̱ fit p̱ prius & nõ p̱ posterius.hinc ẽt dicit idẽ do.meus in.l.si q̱s hæredẽ. in prin.C.de instit.& substi.ꝙ sufficit cõditionẽ semel ad impleuisse:& hec dico ad colorandũ opinionẽ quorundã practicorũ nr̃æ patriæ, q̱ ita tenẽt,& ita mihi plures rñderũt:sed neminẽ inueni q̱ sciret mihi dare rñsionem vbi se fundabant,sed solũ dicebãt ꝙ istud est apud eos certum:ꝙ mulier nõ põt habere duo doharia. tu dic ꝙ istud est verũ ꝙ mulier nõ habet duo doharia:et nõ põt habere nisi vnũ ab vno marito:scilicet aut cõuẽtũ,ꝙ dr̃ (diuis:)aut cõsuetudinariũ:& istud est ꝙ volunt dicere
5 isti practici.¶Sed v̾itas est et nõ est dubiũ:†ꝙ si mulier habeat tres maritos successiue imo decẽ,à quolibet habebit dohariũ aut cõuentũ,aut cõsuetudinariũ: ex quo em̃ dr̃ à quolibet maritata,& maritus ei⁹,licet sit quintus marit⁹,semp̱ est marit⁹:& ipsa semp̱ sit vxor,non est dubiũ,ꝙ eidẽ cõueniunt v̾ba dispositiõis nr̃e cõsuetudinis:ergo & ipsa dispositio:q̱a cui cõueniunt v̾ba dispositiõis,cõuenit et ipsa.l.iij.§. quoties.ff.de dã.isec.Faciũt q̄ dicit Fel.i.c.nõnulli.in fi.prin.i vlt.char.extra de rescr.Et iõ ẽt ꝙ cui nõ cõueniũt v̾ba,nec cõuenire debet dispositio Ale.cõs.xvij.i.j.col.in.j.vol.et i cõs.lv.i.iij.col.i.ij.vol.

Plura à plurib⁹ viris.

☞ ADuerte tñ ꝙ si maritus et vxor essent ita senes,ꝙ nõ esset ampli⁹ spes ꝓlis,ꝙ ex quo nõ dr̃ mr̃imoniũ,sed cõnubiũ: vt tenet Fel.i.c.cũ sit gñale.i.viij.col.extra de foro cõp.iõ q̱a nõ cõueniũt eidẽ v̾ba dispositiõis: iõ videret̃ ꝙ nec dispositio,et sic ꝙ nõ deberet habere dohariũ:qm̃ ex q̊ nõ est mr̃imoniũ,nõ dr̃ maritata:sed nõ credo hoc esse verũ:q̱a scd'm cõem vsũ loquẽdi dr̃ maritata,q̱ in hoc p̄ferret̃ ꝓprię significatiõi,iõ nõ insisto.*

§.nono.

LA femme qui est participant pour la moytie des biens meubles & acquestz communs entre son mary et elle,est tenue apres le trespas du mary de paier la moytie de tous debtz deuz par sondict mary ou par elle: & ne sont point legatz & faitz funeraulx reputez debtz.

IDem in comitatu Niuernensi & Burgundię quo ad debita.

In textu ibi

Qui est.

QVare est ꝙ statuentes vtunt̃ hic relatiuo(qui)dũ dicũt ꝙ mulier q̄ participat &c.vr̃ em̃ ꝙ debuerũt sicut fecerũt in articulo (Fẽme mariee) q̱ est scd's istius tituli) dicere (La femme en Bourgongne est tenue de payer)vt scilicet habeat̃ ꝓ cõstanti ꝙ mulier in Burgũdia ad istud onus teneat̃:& ꝓpterea nõ fuit op⁹ vti relatiuo(qui)rñdeo dupliciter,aut em̃ ad euitandũ istud cõtrariũ.& fatendo istud diceret̃,ꝙ relatiuũ q̱, nõ stat hic relatiue sed declaratiue.sicut est in.l.j.C.de sacro san.eccle.vbi ãple ꝓ hm̃õi expositiõe in sili recitat̃:quia hic nolo referre q̄ ibi ãple potuerũt videri p̱ Bar.Bal.Sali.& Ang.si dicim⁹ ꝙ p̱ istud relatiuũ nõ adijceret̃ qualitas generi hec m[illegible]erũ est copula:tũc solũ stat declaratiue:quasi dicat.mulier q̄ est participãs,ꝓut in veritate est:nihil aliud exp̄sso in Burgũdia tenet̃ ad istud onus. rñdeo & dico ꝙ ista dictio q̱,hic posita stat relatiue: q̱a põt fieri in Burgũdia ex pacto ꝙ mulier nõ sit istius cõmuniõis particeps:& sic ꝙ nõ sit cõio inter virũ & vxorẽ:vñ statuẽtes etiã voluerunt disponere argumento à cõtrario sensu:vt mulier q̄ est particeps bonorũ,sit etiã particeps æris alieni,& nõ al̃s:q̱a si hoc remansisset indecisum,& dictũ fuisset solũ mulier tenet̃ in Burgũdia ad solutionẽ æris alieni:istud incõueniẽs sæpissime accidisset q̱a mulier q̄ ex pactis dotalib⁹ nõ fuisset particeps in cõiõe bonorũ,reperisset se oneratã in solutiõe debitorũ: ꝙ fuisset iniquũ,scd'm ꝙ habet̃ i rubro et nigro.ne vxor ꝓ marito:et ꝙ talis cõuẽtio cõtra statutũ possit inter vir. et vxo.i cõtrahẽdo fieri,dixi.s̃.dicto arti.(fẽme mariée.)

Questio.

Qui relatiuum.

ITẽ maxime q̱a de iure cõi est,ꝙ vxor nõ teneat̃ ad debita mariti:vt i rubro et nigro.C.ne vxor ꝓ mari.Sed p̱tes possũt recede a statuto,et redire ad ius cõe:vt tenet do.me⁹Ias.in.l.ꝓperãdũ.C.de iu.et in.l.oĩum.C.de test.

1 SEd iterũ†iuxta p̄dicta q̄ro,vtrũ possit fieri pactũ ꝙ mulier sit particeps scd'm formã statuti supradicti, et tñ ꝙ nõ teneat̃ ad solutionẽ debitorũ scd'm ꝙ tenet̃ ex forma hui⁹ art.¶Et vr̃ ꝙ sic:cuilibet em̃ iuri ꝓ se itroducto licet renũtiare.l.si q̱s i cõscribẽdo cũ vul.C.de pac. sed istud ius ẽ pricipaliter introductũ i fauorẽ alicui⁹ cõsocij,ergo illi poterit renũtiare:maxime cũ respublica ex hoc nullũ pricipaliter patiet̃ incõmodũ:q̊ casu succedit illa vulgata distinctio:de qua i.d.l.ius publicũ.ff.de pac. ¶Itẽ pacta cõtrahẽtiũ sunt seruãda.l.j.ff.de pac.cõtract⁹ ex cõuẽtiõe partiũ legẽ accipiũt.l.j.§.si cõueniat.ff.depo.

Quęst.

2 QVod v̾o fieri nõ possit,facit.†q̱a ista est q̄dã societas:q̄ habet ex sui natura vt lucri et dãni p̱tes sint equales.l.si nõ fuerint.§. aristo .ff. ꝓ socio. al̃s leonina esset societas:vt dicit ibi tex.& cõtra eq̱tatẽ: de qua.s̃.locut⁹ sum in.d.ij.art.vt.s.q̱ sentit lucrũ,sentire
3 debeat et on⁹.¶Itẽ regula est v̾a:†ꝙ q̱ acceptat emolumẽtũ,nõ põt repudiare on⁹ annexũ.l.neminẽ.et ibi Bar. ff.de leg.ij.l.qm̃.& ibi Bal.C.de nat.lib.sed on⁹ debitorũ soluẽdorũ est annexũ illi lucro de media p̱te questuũ et mobiliũ:ergo lucrũ nõ põt acceptari ex pacto, & dãnũ refutari.¶Nõ obstãt cõtraria:q̱a p̄mo rñdet̃ ꝙ ius dicti articuli de cõiõe respicit fauorẽ publicũ vt mulieres faci li⁹ nubãt̃:scd'm notata i.l.j.ff.sol.mat.Sic ẽt istud ne cõiuges depauperẽt̃:cui⁹ iteresse respicit fauorẽ publicũ.§.j. insti.q̄b⁹ alie.licet.et.§.pe.insti.de his q̱ sui vel alieni iur.
4 sũt.¶Nõ obstat scd'o cõuẽtio p̱tiũ:†q̱a pacta q̄ sunt cõtra vtilitatẽ publicã et cõtra leges,sũt nulli⁹ momẽti.l.pacta q̄ cõtra lege.C.de pa.cũ silib⁹.et ꝙ sit cõtra leges maxime in hac societate:facit q̱a p̱tes dãni & lucri debent corre-

Societ matri monij

Regu

correſpõdere.d.§.ariſt.cũ.l.ſeq.tex.i.l.ſi cũ dotẽ.§.ſi marit⁹.ibi,qd em̃ tã humanũ.ff.ſoluto matri.& ppea illud pactũ habet aliqd fraudis & doli,ex eo qd' eſt cõtra ęqtatẽ illã.l.nã hoc natura.ff.de cõditio indebi.& naturæ ſocietatis.& ſic nõ tenet.l.iij.§.fi.ff.pro ſocio.Cũ em̃ iſti duo articuli de cõione & ſolutiõe æris alieni ſint ex bona fide ſibi inuicẽ colligati, & correſpõdẽtes:& q habet cõmodũ,ſentiat onus annexũ.d.l.nã hoc natura:ſequiť ꝙ pactio cõtraria circa hoc habet i ſe fraudẽ,& dolũ.d.

Bonæ & malæ fidei nullũ mediũ.

5 §.fi.qa nõ eſt ex bona fide : †& inter bonã fidẽ & malã fidẽ nõ eſt dare mediũ,niſi dubitareť ſcđ'm gl.in.l.iij.§.cõtrariã.ff.de acqr.poſ.q̃ dubitatio nõ facit ad hoc propoſitũ.ergo nulli⁹ eſt mom̃ẽti.d.§.fi. Et hęc intelligo tã in viris,ꝗ̃ mulierib⁹:tñ faciet q̃tũ ad mulierẽ me dubi-

6 tare.l.ſi mulier.ff.de pact.dota.q̃ habet†ꝙ pactũ aliâs illicitũ circa iura dotalia, ſi ꝓſit mulieri tolerať, ſiue interueniat in cõtrahẽdo, ſiue poſt cõtractũ m̃rimoniũ. Ex q̃ poſſet dici,ꝙ i cõtrahẽdo m̃rimonio poſſent talia pacta ꝓdeſſe mulierib⁹:p.d.l.ſed nõ viro:& hoc facit fauore dotis. Sed q̃tũ ẽ de tali pacto poſt cõtractũ m̃rimonij, nullo mõ valeret obſtãte articulo p̃cedẽ. qa ſaperet quãdã donationẽ iter virũ & vxorẽ niſi cũ ſolẽnitate: de q̃ ibi. Sed q vellet r̃ndere ad.l.ſi mulier.poſſet dicere ꝙ loquiť i pecunia dotali,cui⁹ fauor eſt ſumm⁹.d.l.j.ff.ſol.mat.ſed caſ⁹ noſter eſt i alijs reb⁹ ꝗ̃ dotalib⁹.ſ.cõicatione:quæ nõ ſunt ſic fauorabilia vt dos:quare &c.

7 QVid autẽ†ecõtra,vtrũ poſſit paciſci in cõtrahẽdo m̃rimoniũ qđ' mulier nõ habeat mediã partẽ q̃ſtuũ & mobiliũ,& qđ' teneať ad mediã partem debitorũ:rõnes in caſu p̃dicto aſſignatæ faciũt etiã pro & cõtra.¶Sed duæ rõnes faciũt me dicere ꝙ nõ valet talis pactio:vna q̃ eſt cõtra dictã.l.qm̃.C.de naturali.liberis.vbi Bal.dicit ꝙ q acceptat onus neceſſario tenetur acceptare emolumentũ illi annexũ, nec põt illud repudiare.cõſtat aũt ꝙ onus ſoluẽdi æs alienũ pro media parte eſt annexũ lucro mediæ partis q̃ſtuũ.ſ.& mobiliũ:ſed cũ onus ſoluẽdi ſit acceptatũ,nõ poterit repudiari emolumentũ.ſi dicať ꝙ cuilibet licet vti re ſua ꝓ arbitrio.l.in re.C.mãdati.etiã abutendo.l.ſed & ſi qs.§.cõſuluit.ff.de peti.hæredi.¶Dic ꝙ hoc nõ licet in p̄iudicium alteri⁹:vt iſto caſu in q̃ creditores hñt dãnũ:vt patet ex ſtatuto ſequẽti.¶Itẽ non licet impunè:qa abuteti fieret interdictio ſuorũ bonorũ.l.is cui bonis.ff.de ꝟb.obli.vel fieret alia ꝓhibitio ꝓ intereſſe reipublicę:quia expedit ne qs ſua re malè vtať.d.§.penul.inſtitu.de his q ſui vel alieni iuris ſunt.Alia,qa eſt contra æquitatẽ & diſpoſitionẽ illi⁹ edicti, ne vxor ꝓ marito, & marit⁹ ꝓ vxore cõueniať.& qđ' in cõtrario ſtatuto diſponit:vt à iure exorbitãs eſt à iure reſtringẽda.l.ſi ſeruiveſtri.C.de noxa.l.viro atq; vxore.§.ſi ꝟo.ff.ſol.ma.cũ vul.&c. Et niſi eẽt illa cõio q̃ eſt iter virũ & vxorẽ,nõ ꝓcederet huius ſtatuti diſpoſitio : vt cõtra ius:ex q̃ ſequiť, ꝙ pacto priuati nõ põt in cõtrariũ fieri:vt.ſ.ceſſante cõione ꝓcederet diſpoſitio hui⁹ ſtatuti ex pacto.qa eſſet cõtra ius publicũ:cũ mulier etiã nõ põt ex pacto expſſẽ renũtiare.tex.eſt ad literã in.l.ob maritorũ.C.ne vxor ꝓ marito.qđ' fortè ſecus eẽt in marito:ſed rõne inæq̃litatis ſeruãdæ inter ipſos,idẽ dicim⁹.Nõ video qđ' rõ hui⁹ conſuetudinis poſſit eẽ ex.l.ꝓ hæredib⁹.C.de hęredi.actionib⁹.nec ex.l.p̄dia. C. ſi cer.pet.cũ nõ ſit verũ ꝙ mulier ſuccedat in media pte:nec diciť hæres, ſed portionaria.

An mu⸗ 8 ¶Sed pone †ꝙ mulier ipſa viuẽte renũtiat acq̃ſtib⁹ & mobilib⁹ etiã poſt cõtractũ matrimoniũ : an poſſit,& an hoc caſu ſi moriať,hęredes ei⁹ ſint liberati à debitis: & ſi mulier nõ renuntiauerit ipſa viuẽte, an ea mortua poſſint hoc facere ei⁹ hæredes,ad effectũ ꝙ ſint liberati à debitis:Quãtũ ad primã dic ꝙ ſic:vt ſuprà dixi i hoc titu.(Femme mariée ſelon la gñale couſtume)in gl.ibi, limita tertiò.¶Quãtũ ad ſecũdã dicã infrà hoc eo.titu. §.(Entre gens nobles:la femme &c.) ¶Et ꝓ ſuprãdicta

lier poſſit renuntiare acq̃ſtibus.

9 q̃ſtione faciũt,†qa maritus & vxor ſunt ſocij diuinę & humanæ dom⁹.l.aduerſ⁹.C. de crimi.expil.hęredi.l.j.ff. de ritu nuptiarũ.Et iõ ſicut partẽ in lucro capit vxor.ſ. in acq̃ſitis,ita etiã particeps debet eſſe dãni : cũ vt dicit tex.in.l.vna.§.pro ſecũdo.in fi.C.de cadu.tollen.qui capit lucrũ,ſentire debet & onus.nã ex quo ſunt ſocij : & tp̃e ſocietatis contractũ eſt debitum:debet ſolui de cõmuni.Ita eſt tex.ad literã in.l.omne æs alienũ.ff.pro ſocio.& ſic nihil facit.l.ꝓ hęreditarijs. C. de hæredi.actio. &.l.j. C. ſi certũ peta.¶Item adducitur alia ratio:quia partẽ capit in debitis paſſiuè:quæ.ſ.marito debentur.l. per hanc.C.de eroga.mili.anno. ergo idẽ erit in debitis actiuè:vt qui ſentit cõmodum,ſentiat & onus.

ADuerte ad vnũ qđ' cõiter ſolet fieri i multis cõtractib⁹ m̃rimonij.nã cõueniť inter cõiuges ꝙ erũt cões i mobilib⁹& acq̃ſtis:an ĩtelligať rõne cõuẽtiõis de acqrẽdis,an de acq̃ſitis& acqrẽdis.¶Tu dic ꝙ ſi ita ſimpliciter dicať in cõtractu,ꝙ nõ eſt dubiũ ꝙ debeat ĩtelligi de acq̃ſitis& acqrẽdis:qa ſcđ'm cõſuetudinẽ acq̃ſt⁹ q̃ fiũt cõſtãte m̃rimonio ſũt cões.Vt ergo cõuẽtio q̃ fit poſtmodũ de aliq̃ opereť,acq̃ſt⁹ facti añ m̃rimoniũ,& q̃ fiũt cõſtãte m̃rimonio erũt cões:cũ ita videať iter eos cõuẽtũ,& nihil tã naturale,ꝗ̃ ea q̃ placuerũt cuſtodire: & iter eos ſeruare.l.j.ff.de pac.Cogita, qa nõ pono pro cõſtãti.& iõ vide q̃ dicã.j.hoc eo.ti.§.xv.in fine.qñ allegaui deciſionẽ Bar.in.l.nõ impoſſibile.ff.de pactis.

In textu ibi

Et acqueſtz.

1 SED q̃ro, †mortuo marito, an bona relicta dicãtur noua vel antiq̃:Præſumptio ẽ ꝙ ſint antiqua.& dicẽti eſſe noua incũbit ꝓbatio.tex.eſt ad literã in.c.j.§.fi. qui eſt,ſi vero de gradib⁹ſuccedẽdi in feudo.dicã infrà in.§.(La femme douhèe)ibi:quæro de vna q̃ſtione.

In textu ibi

De tous debtz.

2 ADuerte†ꝙ qui totũ dicit, nihil excludit.l.Iulian⁹. ff.de leg.iij.ex quo tenetur ſoluere dimidiã partem debitorũ,non ſolum quæ cõtracta fuerũt conſtante matrimonio,ſed etiã quæ contracta fuerãt per maritum ante matrimoniũ contractum inter eos : eo quia dicit(de tous debtz:deuz par ſondict mary & elle.)

Totum quid importet.

INtelliget†debita.ſ.q̃ ſemel exacta nunꝗ̃ debenť:quia talia ſunt debita,& nõ illa pro quib⁹ cõpetit rei vendicatio:ſcđ'm gl.inſti.de act.in prin.in verbo,debeť.Facit gl.in.l.Aureli⁹.§.Meuia.ff.de lib.le.Bal.in.l.cũ neceſ-

De qb⁹ debitis intelligatur.

3 ſitatẽ.C.de fideicõ. ¶Hinc eſt†ꝙ quittatio generalis de omnibus debitis,nõ extendiť ad res reales, & quæ vendicari poſſunt.Iaſon in.§.j.col.xvj.inſti.de actio.& in.l. ſub prætextu.in.ij.col.C. de traſactio.Alex.in cõſi.ſuo xlvj.in.ij.&.iij.col.in.j. volu.Idẽ Alex.cõſi.ſuo.xij.in.ij. col.in.ij.volumi.& in cõſi.ij.in.vj.colũ. in.iiij.volumine,vbi ponit quis propriè dicatur debitor.

SED an hoc casu mulier teneatur ad luitionem pignoris pro parte rerum hypothecatarũ ante matrimonium contractum per eius maritum, aut partem eius mariti cum marito, ĩ quibus habebat reachatum: & sic cum mobilia reputarentur. Dicam infra in fin. glo.huius.§.& in glos.fin.§.sequenti.

ADDITIO. Pone qđ quidam emit aliquod hæreditagium ante cõtractum matrimoniũ,& tẽpus solutiõis differt in tẽpus futurũ, qđ euenit cõstante matrimonio futuro, ita qđ debitũ soluit cõstante illo matrimonio, vel post matrimoniũ etiã dissolutũ:an eo qa fuit facta solutio cõstante matrimonio possit mulier dicere qđ sit acquęstus:videt qđ ex quo collata est solutio seu destinata in aliud tẽpus, qđ debet haberi respect⁹ ad tẽpus solutionis,& nõ ad initiũ contractus:qm̃ bonum est argumẽtũ de loco ad tẽpus.l.si qs.ff.de auro & argẽto legato:sed sic est qđ si fiat cõtractus certo loco,& destinet solutio in alio,habet respectus ad locũ destinatæ solutiõis,& nõ ad locũ cõtract⁹.tex.est & ibi notat per gl.& docto.in.l.qro.ff. de solutio.ergo idẽ erit in tẽpore,cũ si idẽ sit de loco ad tẽpus,idem etiã de tẽpore ad locũ. Bar.in.l.miles ita.ff. de milita.testa.allegat.l.vinũ.ff.si certũ petatur.facit.l. datio.§.qđ si p venditorẽ.ff.de actio.empti.facit qđ dicit glo.in cle.ij.de censib⁹,vbi arguit de loco prohibito ad tẽpus.Et sic si fiat contractus vno tpe,quòd habendus est respectus ad tẽpus destinatæ solutiõis. Ex quo videtur qđ cùm solutio dicti acquæstus sit tpe cõstantis matrimonij destinata,qđ debet haberi pro acqsito. Et maximè hoc videret habere locũ,si fieret renouatio illi⁹ primæ obligatiõis ex aliqua causa, vt in alio scđo cõtractu,puta in fratre q emit bona antiqua sororis certo ptio,eidem sorori soluẽdo tẽpore quo maritabitur, qđ si postmodũ maritetur soror tpe constantis matrimonij postea facti cũ aliquavxore cũ dicto fratre,si ipse frater iterũ & de nouo pmittit summã iam cõuentã in primo cõtractu venditiõis factæ per sororẽ ex prima venditione, videt esse noua vẽditio, & videtur prima renouata, ex q̃ habet respectus ad scđm: qa per scđm actum videt recessum à primo,maximè si aliqd addat aut detrahat in secũdo, vt facit text.in.l.pacta cõuenta. versicu.Paulus.ff.de cõtrahen.emptio.Quod intelligẽdũ est,nisi sit dictũ in scđo, absq; derogatiõe primi cõtractus,qui remaneat in suo robore, & sic sit apposita illa clausula rato manẽte pacto quæ tantũ importat,& hoc casu si nõ sit illi primo derogatũ. Et qđ sit dictum qđ maneat in suo esse ab illo principio,habẽdus est respect⁹;qm̃ cuiuscũq; rei potissima pars est principiũ.l.j. vbi p Iacobũ butrigari.ff.de origine iuris,& dicit Bart. per illũ textũ in.l. Pomponius.la.ij.ff.de nego.gest.qđ initiũ vniuscuiusq; act⁹,seu gestionis actus est inspiciẽdum,etiã si sint plures, dũmodo tendant ad effectũ primi.Et maximè etiã attendimus originẽ rei, qñ non alteratur origo p accidens.l. Iulianus.§. non solum.ff.ad Macedo.l.si filiusfami.la prima C.eodẽ.l.assumptio.ff. ad municipales.imò etiã idem si alteretur, dummodo accidens se referat ad originẽ:& tunc etiã origo inspici debet quãtalibet correcta.l.cũ filius.§.hæres meus.ff.de lega.ij.dixi in alio casu in titulo(des censes).§.iiij.in gl. prima in fine.vbi dixi,an si antiquũ hæreditagiũ detur ad reditũ annuum, debeat semper reputari antiquum hæreditagiũ,an verò nouus acquęstus. Ex quo cùm in

Rei cuiuscunq; potissima pars est principium.

hoc casu ex tali primo tractatu sequat secundum accidens,scilicet qđ fiat secundus tractatus:quia tamẽ primus tractatus nõ alteratur per secundũ,imò etiam si alterat,se retulit & refert ad primũ per clausulã suprà positam.clarũ est,quòd habẽdus est respectus ad originẽ, scilicet ad tẽpus cõtractus,& nõ ad aliud tẽp⁹, quo fuit facta secũda obligatio de priori debito. Imò ẽt ex quo finis scilicet solutio debiti habet necessariã consequentiam ad principiũ & tẽpus eius,maximè causatiuè habetur respectus ad initiũ, & nõ ad finẽ.l.iij.§.Seio.ff.de minoribus.l.j.ff.qui potio.in pigno.habeant. Ex quo non dicet esse talis acquæstus qui cõicari debeat, cùm nõ sit factus constante matrimonio, ex quo in hoc eodem non conueniunt verba dispositiõis: ideo nec ipsa dispositio.l.iij.§.toties.ff.de dãno infecto.Et aliud consuetudo huius patriæ disponit de tẽpore acquæstus, q̃ de debitis,qm̃ acquæstus factus tantũ tempore cõstantis matrimonij est cõmunicandus: & oĩa debita quocunq; tẽpore sint facta sunt communicãda, qđ potest esse,qa licet debita sint cõmunicanda ratione participationis mobiliũ & acquæstuum, & sic cũ ad omnia debita teneatur vxor,videtur quòd etiã participare deberet in omnib⁹ acquæstibus, maximè in quibus est eadem ratio.s.quæ soluuntur tẽpore cõstantis matrimonij.cùm illa solutio debiti præcidentis sit causatiuè consequens ad primũ debitum:ideo cũ sit causatiua illius, videret de illo iudicandũ sicut de alio. Sed hæc potuit esse ratio: eò q̃a in hoc grauatur maritus qđ vxor participet in acquæstibus:qđ est contra dispositionẽ iuris.l. ex pecunia.C.de iure dotiũ, & dixi añ eodem titulo.§. ij.in glos.j.versic. Panor.ideo videt in alio releuari, qđ mulier teneat ad omnia debita: & quia p̃sumptio est quòd ex quo statuẽtes grauauerũt in vno maritos huius patriæ in istis acquæstibus, quòd voluerunt eos in alijs releuare.Et etiã quia illud quod debetur est tantũ pecunia,& sic mobile,de quo marit⁹ potest disponere: etiã constante matrimonio:vt scribit suprà isto titu.§. iij.intantum quod vxor non potest aliquid querelare. Hinc videmus quòd cõsuetudines nostræ in similibus habuerunt respectũ ad initium obligatiõis. vt in.§.penultimo huius titu.vbi si mulier aut maritus retrahant hæreditagia prius vendita sub spe reachatus contracti ante matrimoniũ,quòd vxor non potest aliquid querelare de pecunijs solutis etiam constante matrimonio pro huiusmodi reachatu antè cõtracto,& tamen secus est in retractu qui fit ratione consanguinitatis de hæreditagio vendito per vnũ ex consanguineis mariti:quia mulier habebit partẽ pecuniæ solutæ.ratio est:quia initium cõtractus fit constante matrimonio,ideo inspicitur in hoc casu:secus in alio vbi initiũ debiti fit añ matrimonium,& est solũ quædam tuitio pignoris,aut redemptio rei suæ venditæ ante matrimoniũ,& tempus liberationis illius eueniens cõstante matrimonio nõ est in cõsideratione:sic nec hoc casu esse debet solutio debiti facti ex acquisitione prius facta de aliqua re quæ hoc casu per solutionem pòst factam exoneratur suo onere prius constituto. & ita pluries dixi in contingentia facti.& etiam iam suprà dixi in.§.ij.in hoc titulo in glos. (acquestz.)versic.vlterius quæro de alia quæstione.

In textu ibi

Ou par elle.

Intellige

INtellige noīe suo,& ad suā vtilitatē, aut incōmodū, aut quorū cōmoda & incōmoda respiciūt factū illi⁹ & nō alteri⁹,puta suorū filiorū primi matrimonij:qm̄ licet pro illis debitis q̄ mulier facere pōt etiā sine autoritate mariti.l.penul.C.in qb⁹ causis pignus tacitè cōtraha.sit marit⁹ obligatus,vt tenet Alex.in apostil.ad Bar. in.l.ob maritorū.C.ne vxor pro marito,& ecōtra:tñ in cōtingētia facti dixi qđ qdā reditus annui cōstituti per maritū & vxorē pro mille libris turoneñ. q̄ fuerāt posit æ in redēptionē certorū hereditagiorū ad vtilitatē filiorū vxoris ex primo matrimonio ad ꝓsecutionē dictæ vxoris matris dictorū filiorū primi matrimonij, q̄ ita induxerat maritū,qđ se ꝓ dictis mille libris obligauerat,debebant redimi ꝑ dictā vxorē & suos filios primi m̄rimonij:& qđ heredes mariti poterant cogere dictam vxorē & ei⁹ liberos ad redimendū p̄dictū reditū annuū reachatabilē: eò qa videbaṫ esse q̄dā tacita donatio,quā marit⁹ facere videbaṫ suæ vxori ꝑ indirectū ad vtilitatē filiorū dictæ vxoris ex accōmodatiōe noīs ꝑ.l.multū interest.C.si qs alteri vel sibi. q̄ quidē donatio sicut est directò ꝓhibita īter virū & vxorē, aut quicunq; ali⁹ cōtractus lucratiuus, vt in.§.vij.hui⁹ titu.ita ꝑ indirectū videntur esse ꝓhibiti.l.verbis ciuilib⁹.ff.de vulga.& pupil.substitutio. Et sicut cōmoda dictarum pecuniarū erāt penes filios primi m̄rimonij dictæ vxoris,quorū marit⁹ dictæ vxoris vtiliter gesserat negotia illorū,redimēdo terras eorū venditas,qđ actiōe negotiorū gestorū tenebanṫ ad incōmoda,& ad reddēdum dictū maritū, & ei⁹ hæredes ab hm̄ōi obligatiōe & reditus cōstitutiōe indēnes. Et ī alio casu dixi qđ mulier quæ renūtiauerat bonis mariti, scđm cōsuetudinē īfrà positā in.§.xx.nō erat quitta nec liberata ab hm̄ōi debito,imo qđ creditores nō obstāte dicta renūtiatiōe poterant eā cogere ad soluendū debitū ex cā suorū filiorū primi matrimonij factū,licet marit⁹ cū ea esset obligatus & insolidū:eò qa illud debitū non erat effectualiter debitū mariti,sed erat q̄dam accōmodatio noīs mariti pro securitate creditorū:q̄ quidē noīs accōmodatio videtur in se īportare quādā donationē,quæ ꝓhibita est inter virū & vxorē,tam de iure q̄ de cōsuetudine, imò magis in viro ꝓ vxore ꝓhibeṫ etiā accōmodatio noīs, cū nō inducat p̄sumptionem donatiōis:vt qđ directò fieri nō pōt,fieret ꝑ indirectū.l.cū propria.C.si qs alteri vel sibi.qm̄ esset facere fraudē legi ꝓhibēti donationē inter virū & vxorē si esset ꝑmissa,q̄ fraus euitari debet & illi obuiandū est.l.in fundo.ff.de rei vendic.imò magis reprobāda, cū cōtra legē & illius interpretationē.l. ita fieri.ff.de iure fisci, prout dicit Lucas de penna in.l. vnica,in fine.C.de his qui se defen.libro.x. *

4 ITEM stante hac cōsuetudine†nunq̄d mulier teneatur ad restitutionē mediæ partis rerū malè habitarū, aut ꝑ cōcussionē,seu per furtū subtractarū.Nā vt videmus hic ꝑ tex.nostræ cōsuetudinis,teneṫ vxor ad debita cōtracta cōstante matrimonio:& hoc rōne participatiōis in mobilib⁹ & acquæstis cū marito.Sed sic est q̄ de reb⁹ existentib⁹ penes maritū ex delicto,puta qa furatus,aut qa per cōcussionē.aut aliâs in debito modo non potest dici creditor:qa debitor dicit̄ ex quo habet creditorē:nemo em̄ in hac pecunia furto subtracta,aut per cōcussionē potest dici creditor:qa ex quo nō sponte,sed ex necessitate sequit̄ fidesaliena:nō dicitur ꝓpriè creditor.l.si tibi pecuniā.ff.si certū peta.& ibi Bar.ergo non potest dici debitor in hoc maritus. ¶Imò etiā qđ plus est,si esset adiudicatū cōtra maritum q̄ teneretur ad restitutionem ante eius mortem,videretur adhuc q̄ vxor non teneretur pro dimidia parte:quia in hoc qđ quis teneretur restituere ex delicto non dicitur debitor. Dic plenius vt suprà dixi in eod.titu.§.ij.in gl.in verbo (acquestz) post quintam limitationem.

An mulier teneatur ad restitutionē malè acqsitorum per maritū.

☞ADDITIO. De materia qn̄ mulier teneaṫ ex delicto viri & ecōtra,& pater ex delicto filij & econtra,vide amplè ꝑ Matthæū de Afflictis in cōstitutiōe regni Siciliæ, q̄ incipit,patres ꝓ filijs. & ibi ponit si pater soluat pœnā pecuniariā ꝓ filio, an possit ab eo repetere.Et vide eūdē Matthæū in cōstitutione q̄ incipit, patarenorū.in.xj.xij.&.xiij.col.vbi ponit regulā cū limitatiōib⁹, qn̄ pater puniṫ ex delicto filij,& ecōtra. * ¶De hac m̄ria vide Anto.de but.ī cōsi. vij.in fi.& tex.in.l.cū duob⁹.§.dāna.ff. ꝓ socio.& vide infrà in.§.sequēti.ī gl.j.in additiōe incipiēte,aduerte qa vt suprà dictū est.¶Vide tñ q̄ dicit in cōtrariū Panor.in cōsi.lxv.inci.in facti cōtingentia.in.j.volu.& vide.l.qđ aūt.cū materia quatuor legū sequentiū.ff.pro socio.Et pro hac opinione vide arrestū parlamēti Burgūdiæ.

5 SED qđ†erit de assignatiōib⁹ q̄ fierēt ꝑ maritos & parētes suis liberis:ꝑ modū diuisiōis inter liberos, si fieret de q̄stib⁹:vtrū debeat in totū hr̄e locū,vt sit per modū diuisiōis & partagij īter liberos traditū siue assignatū,debeat decretū apud illos manere:vt mulier debeat,mediā partē bonorū assignatorū deperdere:vidi aliq̄n cōtingere vt.s.pater viuens filijs suū patrimoniū diuidat & assignet.¶Videṫ q̄ hm̄ōi diuisio seu assignatio debeat valere & tenere etiā in q̄stibus in p̄iudicium mulieris:qa pater viuēs habet horū q̄stuū dispositionē per statutū.s.(le mary &c.)Et facit,qa talis assignatio q̄ fit per patrē filio ꝑ modū diuisiōis sapit magis naturā cōtractus quā vltimę volūtatis solēnitate adhibita.l.ex pte.§.fi.vbi tex.ibi & diuisit pater.ff.famil.herciscun.& 6 facit natura†verbi assignare qđ traditionē īportat.l.q officij.ff.de cōtrahē.emptio.facit.§.fi.in.l.j.ff.nau.caup. sta.l.assignare.ff.de assignādis libe.l.assignare.ff.de v̄b. signifi.& sic dispositionē inter viuos scđm notata in.l. luci⁹.ff.de lega.ij.& in.l.legatū. ff. eo.tit. ꝑ quā maritus pōt de quæstib⁹ disponere,& in his mulier nō cōtrariare &c. Et pro hoc videṫ esse casus, imò est in.d.§.fi.d.l. ex pte.vbi habeṫ q̄stio. Pater inter filios diuisit bona: qđ debet intelligi inter viuos:ex eo qđ sequiṫ.& illam testamēto cōfirmauit:qua cōfirmatiōe nō fuisset opus per vltimā voluntatē,si fuisset aliâs vltima volūtas : q̄ etiā minus solēnis valet ad huiusmodi diuisionē,scđm notata in.l.finali.C.familiæ herciscun.& in.l.hac cōsultissima.C.de testamētis.¶Sed hoc inde fuit,qa multùm prodest qđ voluntas & dispositio inter viuos cōfirmetur morte:vt in actu & dispositiōe vltimæ volūtatis:vt notatur in.l.heredes palā.§.sed si notā.ff.de testamētis. Et colligitur etiam ex verbis in dicto.§.positis.ibi,assignauerat.ꝑ quæ & ibi disposita patet, quia pater post illam diuisionem,& assignationem per modum traditionis factam,passus fuerat filium illis bonis vti,& illa possidere.Ex qbus colligitur quòd erat dispositio inter viuos:ex quo sequitur , & patet quòd expositio gloss. ibi,super verbo diuisit.dū dicit in codicillis, non est bona:& est falsa diuinatio,& subauditio ad textum.Si ergo præcesserit talis dispositio & assignatio inter viuos

Assignatio ꝑ maritū liberis facta de quæstib⁹: an p̄iudicet vxori.

Assignare verbum.

per rōnes suprà allegatas.debebit valere in p̄iudicium mulieris:& certè illius ratio patet .i.d.l.ex parte.inq̄tū non violando lr̄am debebit vt simpliciter loquitur, simpliciter intelligi ī dispositiōe inter viuos. Facit nūc circa hūc passum congitare:vt.s.debeat valete talis assignatio:sed pro contraria mouēt plura iura et rationes.

PRima,q̄ oēs legū professores teneant, q̄ oēs leges de huiusmodi diuisionib⁹ per patres factis loquētes,tractātes,loquuntur, & intelligūtur illas diuisiones sapere vltimā voluntatē patris sic diuidētis.l.filiȷ.l.si cogitatiōes.l.fi.C.famil.herciscū.Vbi dicūt oēs p̄ illos tex. tales dispositiōes & diuisiones esse vltimas volūtates: & ex illis quātūcūq̄ minimè solēnibus,& quibuscūq̄ verbis fient:tā ex verbis diuidentis arbitrio robur tales diuisiōes habere.Et vt aliæ vltimæ volūtates subiacere Falcidiæ & aliȷs de vltimis volūtatib⁹ disponētes:quin immo & aliq̄n legata sapere, scd'm notata ibi, q̄ licet sit,apparētia dispositiōis inter viuos, tn̄ lex ipsa exp̄ssè dicit qualitercūq̄ fiat, nō esse dispositionē inter viuos, aut donationē:sed sit disponentis vltimū arbitriū.tex. est ad literā in.l.si filia.§.si pater.ff.familiæ herciscun.

¶Ex q̄bus videt̄ concludendū,q̄ talis diuisio & patris assignatio inter viuos de q̄stibus facta, & vltimū arbitriū patris,& dispositio causa mortis in q̄stib⁹,nō valebit in p̄iudiciū mulieris.¶Et nō obstāt motiua pro cōtraria pte facta:qa talis diuisio inter viuos facta quātū ad apparētiā act⁹ qui p̄sentialiter gerit̄, habet respectū ad id qd' post mortē euenit.s.portiōis filiarū quā sunt habituræ:& sic ad tēpus mortis restringunt̄.Ex quo sequitur,q̄ paria sunt,q̄ aliqua fient aliquo tpe vel alio: sed ad illud referri.l.ī his.ff.de hæredi.institue.l.qd' spōsæ.C.de donatio.añ nupt.Tn̄ ego credo q̄ posset sic inter viuos fieri,q̄ haberet oēs q̄litates cōtractus inter viuos,& valeret:qd' nota ex antedictis.¶Et q̄tū ad assignationē quæ sapit traditionē,dico q̄ hoc ē fictè & nō verè,scd'm Io.fabri in.l.si qs argētū.C.de dona.& in.§. fi.insti.de assigna.liber.q̄ tn̄ esset vera traditio, & facit cessare,oīno excedit terminū assignationis simplicis:& nō habeat̄ respectus ad petitionē successiōis. q̄ est post

Quid valet talis assignatio. 7 mortē,quæ saperet oīno traditionē inter viuos:†dubitando qd valere debeat,& q̄d operet̄ talis assignatio:si fiat in solēni volūtate,vel nō videat̄ Bar. Bal.& Sali.in l.q̄ties.C.famil.herciscū.qa si fiat p̄ modū quotæ in solēni volūtate,habet vim institutiōis:vt ibi.Si verò ī minus solēnivolūtate fiet assignatio nō per modū quote, sed certarū rerū.Si quidē certè ab ītestato sint hæredes: ex q̄ nō refert quali titulo bona habeant:q̄ qualiter habituri sunt,talis assignatio nō īpedit,quin æq̄liter ab intestato succedāt:sed operabit̄ vt quālibet rē suā sibi assignatā p̄ modū p̄legati accipiat ab intestato.& vt dicit Sali.in.d.l.q̄ties erit vltima volūtas ab intestato,pro q̄ ego all'.tex.in.d.§.si pater.¶Sed q̄ro, volūtas codicill⁹ an in alia videat̄ ibi p̄ eos:quia nihil seruit ad p̄positū nr̄m:videatur p̄ eos in.d.l.filiȷ. C.fami.her.& vtrū talis dispositio siue assignatio habeat locū in liberis naturalib⁹.dic vt per Bal.& Sali.in.l.fi.C.fami.herciscun.

In textu ibi

Et ne sont point legatz.

Maritus nō pōt legare de acq̄sitis. 1 QVare est, †q̄ legata facta p̄ maritū non capiunt̄ sup̄ acquisitis constante matrimonio,cū etiā sint in bonis mariti.ratio est:qa vt suprà eodē ti. habemus in.iiȷ.cōsuetudine q̄ incipit(le mary ne peult greuer)marit⁹ in mobilib⁹ & acquæstis in quib⁹ vxor habet dimidiā partē, non pōt grauare vxorē in vltima

2 volūtate:sed sic est q̄ legatū est vltima volūtas:†& appellatiōe vltimæ voluntatis cōprehendit̄ legatū:vt per plura ostēdit do.me⁹ Ias.in.l.seniū.in.vȷ.col.C.q̄ test.fa. pos.ergo faciēdo legatū, si legatū assumeret̄ sup̄ parte mulieris,mulier eēt grauata cōtra cōsuetudinē supradictā. maximè etiā,qa vxor accipit mediā ptē acq̄sitorū & mobiliū tāq̄ suā virtute legis municipalis, & nō in hoc dicit̄ heres,sed legatū dicit̄ onus hereditariū,quod soli heredi est iniunctum.no.in.l.pro hæreditariȷs.C.de hæredita.actio.per gl.& Bal.in.l.ȷ.&.ȷȷ.C.ad Trebellia.

3 QVid aūt†de legato facto de rebus mobilib⁹, aut acq̄stib⁹,& soluto p̄ man⁹ testatoris,ei⁹ vita comite:an mulier poterit vēdicare mediā ptē: nā hoc pōt fieri qd' eius vita comite p̄ manus suas soluat legatū.l.Lucius.la.ȷ.ff.de lega.ȷȷ.& ideo videt̄ q̄ est dispositio inter viuos, & p̄ traditionē videt̄ transire in aliā speciē,& mutare naturā:vt dicat̄ donatio inter viuos scd'm gl.Bar.in.d.l.Lucius.& in.l.legatū.ff.de leg. ȷȷ.nā in vita soluere nō dicit̄ obligationē cōtrahere, sed spe futuræ obligatiōis dissoluere.iō cū marit⁹ possit in vita de talib⁹ disponere p̄ cōsuetudinē suprà positā in §.(le mary cōstant le mariage &c.) sequit̄ ergo q̄ si fecerit vltimā volūtatē & legatū, soluēdo illud videt̄ mutare volūtatē,& de legato facere donationē īter viuos, quā pōt facere:nec pōt mulier cōtradicere:vt.s̄.dictū ē: credo qd' si simpl'r tradat,nihil aliud dicēdo:q̄ p̄sumit̄ ex causa legati:& iō non valet.& poterit vxor vēdicare mediā partē.faciūt q̄ in terminis dicit Bal.in.l.ȷȷ.ibi,sed iuxta p̄dicta q̄ro.C.de iu.dot.& q̄ dicunt doc.post Dy. & alios in.d.l.legatū. & in.d.l.Luci⁹.ff. de le.ȷȷ.nec p̄sumitur volūtas testatoris mutata.iō si qs allegat testatorē mutasse volūtatē,debet probare:vt dicūt ibi docto.

Quid si legatū vel... ues solu... uerit.

4 SED q̄ro, †quid in donatiōe causa mortis: nūquid sit debitū ad qd' teneatur vxor pro dimidia pte: videtur q̄ sic:qa nihil cōsuetudo nostra dicit de dicta donatiōe causa mortis:sed solū de legato:& ideo cū nō distinguat,nec nos distinguere debem⁹.l.de pretio.ff.de publi.mihi tn̄ videt̄ q̄ vxor etiā nō teneat̄ ad donationes cā mortis:qa vt.s̄.dictū est in consuetudine quarta hui⁹ tit.q̄ incipit, (le mary ne peult greuer la femme.) marit⁹ in vltima volūtate non pōt grauare vxorē ī ac

5 q̄sitis & mobilib⁹: sed sic est†q̄ donatio cā mortis est vltima volūtas:igit̄.& q̄ sit vltima voluntas,p̄bat̄:nā

6 videm⁹†q̄ q̄ pōt cape ex testamēto, pōt etiā capere ex donatiōe causa mortis.l.oīb⁹.ff. de dona.cau.mor.& q̄ habet priuilegiū in testādo, vt est miles:habet etiā priuilegiū in donādo causa mortis.l.Marcell⁹.ī prin.ff.de dona.cau.mor.Itē sicut ī legato dn̄ium trāsit recta via in legatariū.l.actio.ff.de fur.idē ī donatione cā mortis. l.ȷȷ.ff.de publi.¶Itē sicut ī vltimis volūtatib⁹ habet locū ius accrescēdi.l.re coniūcti.ff.de leg.iȷȷ.ita etiā in donatiōe cā mortis.text.in.l.vnica.§.fi.ff.de cadu.tol.de q̄ Bar.nō fuit recordat⁹ ī.d.l.re coiūcti.Itē queādmodū in vltimis volūtatib⁹ reuocat̄ iuramētū cōtinēs q̄d turpe ita ī donatiōe cā mortis.l.q sub cōditiōe. §.hoc edictū. ff.de cōdi.insti.Itē distinctio q̄ fit,an p̄ alienationē testatoris intelligat̄ reuocatū legatū.an sit alienatio voluntaria, vel necessaria.l.fideicommissa.§.si rē.ff. de leg.iȷȷ. habet etiam locum in donatione causa mortis dictum singulare

De do... tione... mortis

Dōat... cā mo... tis est... tima... lūtas.

ſingulare Dyn.in.l.Stichũ qui meus erit.ff.de lega.j.qđ dictum Bal.ibi reputat aureum.& alĳ ſequuntur.

☞¶Et iſtud etiã refert & ſequitur Hippolytꝰ de Marſilĳs in ſingulari ſuo. cxxxvj.incipiente,longa profectò. *

¶Ex quibus ſupradictis æquiparationibus apparet,ꝙ donatio cauſa mortis æquiparatur vltimæ voluntati. quas quidem æquiparatiões poſuit dñs meus Iaſ.in.l. ſenium.in.vĳ.&.viĳ.colũ.C.qui teſta.facere poſ.

In textu ibi

Et faictz funeraulx.

Maritus 1 ſepelit vxorẽ expẽſis de dote.

BAL.in.l.qđ in vxorẽ.C.de nego geſt.dicit†ꝙ maritus poſtq̃ vxor eſt mortua:& ſic finitũ eſt matrimoniũ,non tenet̃ eam ſepelire de proprio,ſed de patrimonio mulieris,& de dote tenet̃ eã ſepelire.l.ſic pro rata.ff.de relig.& ſumpti.ſune.nã eo quia eſt mortua,nõ
2 tenet̃ amplius ſubire onera:†ipſa tñ exiſtẽte in infirmitate tenet̃ ſubuenire de alimẽtis,& medicinis, & oĩbus neceſſarĳs:nã cũ durat matrimoniũ, tenet̃ ſubire onera,& ſi nõ ſubit,nõ põt nec ex pacto, nec ex ſtatuto dotẽ lucrari.l.ab hoſtibꝰ.§.ſi vir vxore.ff.ſolu.ma.iõ vt ſit
3 ęqualitas inter virũ & vxorẽ. †idẽ erit ĩ vxore q̃ poſtq̃ maritꝰ eſt mortuus,nõ tenet̃ ad expenſas funeris q̃ dñt extrahi de hæreditate mortui, etiã priuſq̃ ſoluat̃ creditoribꝰ & legatarĳs.l.ſcimꝰ.§.in computatiõe.C.de iure deli.Sed ſic eſt,ꝙ poſtq̃ maritꝰ deuenit ad vltimã voluntatẽ,nõ põt ampliꝰ in media ꝑte acquiſitorũ & mobiliũ p̃iudicare vxori,ergo illa media pars iã eſt acq̃ſita vxori:& ſic nõ eſt de hęreditate.ergo ſup illa nõ eſt detrahẽda expẽſa funeris: cũ etiã vxor illã capiat iure ſo-
4 cietatis & cõitatis,& iure municipali ita dictãte:†dic tñ ꝙ ſi vir habeat vxorẽ indotatã, & q̃ nihil habeat,tenet̃ eã ſepelire:ne iniuria eiꝰ videat̃ quondã eiꝰ vxorẽ inſepultã relinq.ita eſt tex.in.l.qđ ſi nulla.ff.de reli.& ſũpti. fune.Ludo.roma.in cõſi.517.in prin.& vide.l.ĩ eũ.cum multis ſeq.ff.de reli.& ſũpti.fune.ꝙ deduci debet ex hæredi.p̃dicta ĩpẽſa funeris.l.ĩpenſa. ff.eo.& ẽ priuilegiata actio funeraria:vt eſt tex.& gl.in.l.ĳ.ff.de priui.credi.

Expẽſæ 5 funeris añ omĩa ab hæreditate detrahẽdę.

ET iſta†expẽſa funeris añ oĩa eſt deducẽda de hęreditate,priuſq̃ creditoribꝰ & legatarĳs aliq̃d ſolua
6 tur.d.§.in cõputatione.†& adde ꝙ ſicut expẽſa funeris eſt priuilegiata,vt añ oĩa deducat̃: idẽ in expẽſas facta in infirmitate defuncti.tex.eſt no.in.l.ĩ reſtituẽda. C.de peti.hæredi.quẽ ad hoc ibi no.Bal.& adde ſimilẽ tex.in
7 l.legatũ.C.de reli.& ſump.fune.adde†ꝙ idẽ eſt in ĩformatione teſtamẽti:q̃a expẽſa facta in hoc añ oĩa eſt deducẽda.Bar.in.l.nõ ignorat.C.de fru.& lit.expẽ.Anto. de but.in.c.j.in.ĳ.col.de ꝓba.& dicit Bar.ſe pluries vi-
8 diſſe in facto,†q̃n hęres fecit expenſas in recolligẽdo teſtamẽtũ à notario:ꝙ ſi hæreditas nõ ſit ſoluẽdo,tenent̃ legatarĳ cõtribuere partẽ.ꝑ tex.in.d.§.in cõputatiõe.& illud refert & ſequit̃ Panor.in cõſi.cvĳ.inci.hæres q̃ recolligit teſtamentũ.in.j.volu. ¶Et q̃ ſint funeralia, po-
9 nit glo.in cle.dudũ.de ſepul.in cle.†de iure ciuili dicitur ſumptꝰ funeris q̃cq̃d corpꝭ cauſa erogatũ eſt.l.funeris. in prin.ff.de relig.& ſũpti.fune.& vide tex.in.l. at ſi q̃s. §.funeris cauſa. ff.de reli.& ſũpti.fune. q̃s dicat̃ ſumptꝰ funeris,& q̃uõ debet arbitrari.& in.l.ſi q̃s ſepulchrũ.§. ſumptꝰ funeris.ff.eo.& vide p̃dictas leges ad ſciẽdum q̃ teneant̃ ad ſumptꝰ funeris:& quæ actio de iure.& dicit Bar.in.l.qui erat.ꝑ illũ tex.ff.fami.herc.ꝙ iudex ex officio põt facere vẽdi de hęreditate ꝓ ſepultura defuncti.

Sũptus funeris quid.

ita tenet & ſequit̃ Paris de Puteo in tracta. de ſindica-
10 tu.in ver.cõcordia. charta. xxxv.Et aduerte,† q̃a ſepulturæ ſeu homini ſepulto debetur gloria, prout oſtẽdit Inno.in.c.cum liberũ.de ſepul.vbi dicit ꝙ ſacerdos ſpoliatus corpore iã ſepulto,non eſt ante omnia reſtituendus,vt vexatio corporis humati euitet̃.dicam amplius in tracta.meo de gloria, laude,& honore omnium ſtatuum in quinta conſideratione ſecundæ partis.

Sepulturæ debet̃ gloria.

☞ADDITIO. Iſtud eſt ĩ Catalogo gloriæ mũdi.in.ĳ.parte in. v.&.vj.cõſiderationibꝰ.Et vide Hippolytũ de Marſilĳs in ſingula.ſuo. 199.incipiente,in iure exp̃ſſum,& clarum eſt. *

An mulier teneat̃ ad luitionẽ pignoris ꝓ dimidia.

11 SED q̃ro,†dicitur hic in hoc.§.ꝙ mulier quæ habet mediã partem in mobilibꝰ & acquęſtibus tenet̃ ad mediã partem omniũ debitorũ, an hoc caſu teneat̃ ad dimidiã partem redituũ, & aſſignationũ, penſionum, ſeu redituũ venditorũ per maritum ſup omnibus bonis in quibus maritus habebat reachatũ.hoc eſt,an mulier teneatur ad luitionẽ pignoris pro dimidia parte:nã per conſuetudinẽ noſtram infrà in titu.(des rentes vendues a reachat.) artic.j.reditus annui cũ pacto de retrouendẽdo ſunt & inter mobilia cõputant̃:ita ꝙ ſi eſſent quos maritus acq̃ſiuiſſet,vxor eiꝰ haberet dimidiã partẽ.ex quo ergo vxor quæ participat in mobilibꝰ ratiõe illius participationis ad debita cũ in talibus participat: æquũ eſt vt in ſimilibꝰ ſubeat onera,& ſupportet ĩ quibus lucrũ percipit.& audiui ꝙ ita fuit iudicatũ in parlamẽto Burgundiæ nõ ſunt multi anni:ſed neſcio inter quos.ſed ſi hoc ſit verum,quãdo poſſit cogi mulier ad luendũ:cogita ex his quæ dicit Barto.in.l.ſi vt certo.§. nunc videndũ le.ĳ.ff.commodati.¶Sed aduertendum eſt quòd tex.noſtræ cõſuetudinis dicit,quòd mulier tenetur ad debita:& nõ inuenio qđ tales reditus aſſignati ſup re immobili ſint debita,imò videt̃ quòd diſpoſitione iuris nõ ſint debita quò ad mulierem:nã pro talibus annuis reditibꝰ aget ille cui debent̃ actione hypothecaria ꝑſonali: & hoc tantũ contra illum qui promiſit,& qui ſe obligauit,aut actiõe hypothecaria ad rẽ:& hoc proſequẽdo rem hypothecatã:nec agere poterit ꝑſonali cõtra mulierem, cum non ſit obligata.ſed ſic eſt quòd ſi ille cui debẽtur tales reditus agat hypothecaria ad rem,dicit̃ actio realis. Bar.ĩ.l.pignoris. C.de pigno. & ſic nõ dicitur in hoc caſu creditor,cum in actiõe reali non ſit dare neq̃ creditorẽ,neq̃ debitorem.glo.eſt nota.in.§.j.in verſic.debetur.inſtitu.de actio.Alexan.in.l.j. in fine.ff.ſi certum petatur.ergo nõ erit debitum.Bald. in conſilio.cccclxxxv.in.j.parte.& per conſequens non tenebitur mulier,cùm teneatur tantùm ad debita:quia ex quo in iſtis reditibus hoc caſu non conueniant verba conſuetudinis,ergo nec diſpoſitio illiꝰ:cùm cui verba non cõueniunt, nec etiam diſpoſitio.l.iĳ.§.toties.ff. de damno infecto.Alexand.in conſi.xvĳ.in.j.colũ.in.j. volumi.iſta quæſtio fuit deciſa in parlamẽto Burgundiæ,vt dixi.ideo nõ plus inſiſto.ſed dico quòd hoc caſu aget creditor ſi velit cõtra mulierem condictione ex ſtatuto per.§.xj.huius titu.vt ibi videbitur.

An reditus annui ſint debita.

§.decimo.

ET ſemblablemẽt eſt tenu le mary de payer la moitie de tous debtz deuz per ſa femme.

IDEM in comitatu Niuerneñ. ¶Hic articulus incipit, à copula p̄cedente aduerbiũ similitudinis: vt latinè sonet: †quæ copula cõiungit sensus dispositiõis præcedẽtis & sequẽtis. l. si stipuler. §. si in locãdo. ff. de verb. oblig. habetur in. l. reos. §. cũ in tabulis. ff. de duo. reis. in. l. j. ff. de cõdi. & demon. p Bar. & †natura aduerbij similitudinis est æquiparare. l. ad similitudinẽ. C. de episco. & cleric. aut. similiter. C. ad le. Falci. est ergo sensus qđ sicut mulier ex statuto p̄cedenti tenet̃ ad dimidiã partem debitorũ viri: sic maritus tenet̃ ad dimidiã partẽ debitorũ mulieris: & †est ista similitudo directa. ¶Similitudinũ alia est cõtraria, alia directa. Directa est quoties assimilata simul cõueniunt, vt si diceret̃. Sempronius est studiosus, sicut Titi⁹ est studiosus. Cõtraria verò est q̃ fit à cõtrarijs. vt si diceret̃: Titi⁹ est studiosus, sicut Sempronius ẽ vagus. ita docto. p gl. in ver. dñium. ibi: superiore casu. i. l. si qs posthumos. §. si filiũ. ff. de libe. & posth. glo. est in. l. si qs. §. si duob⁹. in verb. neutri. ff. de adimẽ. leg. tex. in. l. iij. cũ gl. in prin. §. si. ff. de acqui. re. domi. gl. in. l. sicut. ff. de pignori. gl. in. l. sicut datã. C. de libe. cau. q̃ glo. hic explicata sibi cõuenit, & est directa. qđ enim in vxore disponit̃ per statutũ præcedẽs, istud recta similitudine disponit̃ hic in marito. & dicunt̃ similia, cũ in eis est omnimoda rõ & eadẽ, imo in hoc casu maior. l. nõ solũ. §. qui primipilũ. ff. de excu. tuto. & licet regula sit iuris † qͥ nullũ simile sit idẽ. l. qđ nerua. ff. deposi. tñ vbi est oĩmoda similitudo, possunt dici eadẽ. tex. est & glos. no. in. l. nemo põt. ff. de duo. reis. vñ cùm in istis casibus sit omnimoda dispositiõis ratio & eadẽ, sequitur qđ non merent̃ dici similia, sed eadẽ. Ex quo põt dici, qͥ & si nõ fuisset p hoc statutũ aliqđ dispositũ de viro, qͥ ex virtute & rõne statuti p̄cedenti ille articul⁹ ad istũ fuisset ampliat⁹, non aũt vt similia, sed vt eadem: & vt æqualitas inter socios seruet̃, sed vt vir ad patriã inducatur. ¶Et qͥ fauor mulieris q̃ admittit extẽsionem de similib⁹ ad similia regula hodie, cũ ibi notatis p Bal. in l. fi. C. de in ius vocan. Et q̃ ad hũc articulũ attinẽt suprà articulo p̄cedenti. amplissime dixi: q licet disponat qũo mulier tenet̃ ad debita viri, & cætera funeralia: & iste dicat qũo vir teneat̃ ad debita mulieris. Tñ ibi ego dixi magis qũo teneat̃ vir ad funeralia vxoris. Applicentur hìc q̃ ibi dicta sunt: & vltrà quantũ ad hoc dicat̃: †qͥ licet rõ similitudinis de qua in hoc articulo velit, qͥ maritus teneat̃ ad medietatẽ debitorũ mulieris: & isti cas⁹ parificati & eorũ similitudo debeat esse oĩmoda. §. itẽ lapilli, & glo. in ver. inuẽtoris. insti. de re. diui. Et sit sensus, qͥ licet in debitis viri nõ cõputent̃ impensæ funeris mariti, vt ad illas mulier nõ teneat̃: sic erit ĩ debitis mulieris: nõ debet ista impẽsa funeris cõputari, vt maritus ad illas teneat̃. Quod debet intelligi: vt dixi suprà artic. proxi. nisi aliqd de dote mulieris habeat, vel ex pacto, vel ex alio modo: p iura q̃ ibi allegaui. Ex q̃ ad practicam nr̃am reducẽdo, dico qͥ si de dote mulieris aliqua pars amobilizet̃, hoc est efficiat̃ mobile: vt ea rõne maritus virtute statuti illius aliqd mediã partẽ lucretur, qͥ pro rata illi⁹ qđ lucratur tenet̃ ad funeris impensas, & cõputabitur inter debita: & erit tũc verum dicere, qͥ nõ erit omnimoda similitudo, qđ non erit mirũ: †qͥ licet aduerbiũ similitudinis referat sequẽtia ad p̄cedẽtia. per d. §. itẽ lapilli. tñ non semper refert cũ suis q̃litatib⁹. hoc est si clausula sequẽs habuerit aliquã clausulã limitatiuam: illa limitatio nõ refert̃ semper ad clausulã præcedentẽ. casus est ad literã in. l. qui bis. ff. de ędil. edi. Et hoc qm̃ clausula limitatiua in sequẽte apposita, nõ põt primò cõueniri. facit glo. in. c. secũdò requiris. extrà de appella. Bar. in. l. si idẽ. §. fi. ff. de iureiurã. †Et si marit⁹ noluerit istas impẽsas pro rata facere, in hoc puniet̃: quia perdet lucrũ qđ habet ex parte dotis amobilizata p iura sequẽtia. alĩ. in gl. in. l. nõ oportet. C. de his qb⁹ vt indignis. & l. fi. cũ aut. hoc ampli⁹. C. de fideicõmis. Et nõ obstat qͥ illa iura loquunt̃ in lucro relicto ab eo q ordinauit: vt. s. nulla alia pœna sit à iure imposita, nisi amissio illi⁹ lucri: & qđ isto casu est lucrũ legale: quia etiã in tali lucro p̄cedit, vt nõ faciens qͥ lex vult puniat̃ in lucro legali: imò etiã dispositio. casus est in. l. sciant. C. de legi. hęre. l. matres. & l. oẽm. C. ad Tertulia. Et videt̃ esse optima ratio, q̃re teneatur marit⁹ soluere mediam partem debitorũ mulieris: & melius q̃ vt vxor viri: quia mulier non potest constãte matrimonio facere debita absqͥ volũtate mariti: per statutũ primũ in hoc titu. & sic videt̃ accõmodare voluntatem suã vt illa soluat per hoc statutũ, imò quodãmodo ipsemet videt̃ illa facere: quæ renũtiauit solùm: ideo in primis factis ad debita tenetur: sed hoc facit ratio suprà dicta æquissima.

Copulæ natura. 1

Aduerbij similitudinis natura. 2

Similitudinum, alia Directa, alia Contraria. 3

Nullum sĩle ẽ idẽ. 4

Maritus tenet̃ ad medietatẽ debitorũ mulieris, sicut econtra. 5

6

7 Pœna mariti non fa[ciẽtis]...

In textu ibi

De tous debtz.

1 INtellige de debitis validis: †qa si mulier fideiussisset p aliquo, licet etiã dicat̃ debitũ. Bar. Alex. & alij in. l. j. ff. si cer. peta. & Ang. & doct. in. l. blãdit⁹. C. de fideius. & in. l. Stichũ. §. qđ vltimo. ff. de sol. tñ marit⁹ nõ tenet̃: cũ etiã mulier iuuaret̃ exceptiõe Velleiani. ff. & C. p totũ. ad Vellei. intelligit̃. Ergo cõsuetudo de debito quod põt exigi ab iuito qđ verè dicit̃ debitũ. Bart. & doc. in d. l. j. ff. si cer. peta. & nõ de illo qđ p exceptionẽ tolli potest: & tñ videret̃ hìc dicẽdũ cõtrariũ. cũ tex. nostræ cõsuetudinis loquat̃ generaliter dicendo (de tous debtz.) vnde qui totũ dicit, nihil excludit. l. Iulianus. ff. de lega. iij. c. solitæ. de maio. & obe. c. si Romanorum. xix. dist.

2 SED tu dic †qͥ generalitas & vniuersitas est intelligenda & restringenda ad actũ ciuilẽ debito modo factũ seu habilẽ: prout est materia vulgata in. l. j. §. nunciatio. p do. meũ Iaso. ff. de no. ope. nũ. & facit qđ dicit Bart. in. l. nõ putauit. §. nõ q̃uis. ff. de cõtratabul. †qͥ statutũ puniens cedentẽ actionem nobili intelligit̃ de successiõe ritè facta, & q̃ est valida. †& statutum qđ imponit gabellã super contractu, intelligit̃ de contractu valido. Bal. in. l. nõ dubium. in. iiij. col. C. de legib⁹. cum infinitis ad hoc allegatis p do. Feli. in. c. ex tenore. in. iiij. & v. col. extrà de rescrip. & in. c. cæterum. in. vij. & ix. colũ. extrà de iudi. & ponit latè domin⁹ meus Iason in. l. ij. §. prætor ait. in. j. & ij. colum. ff. qui satisda. cogan.

3

4

5 ITEM †nũquid si mulier debeat aliquid ex delicto commisso per eã, vel econtra maritus. an dicatur debitum; videlicet quod cõprehendatur sub hoc statuto seu cõsuetudine: vide Alexã. & dominũ meum Iaso. in l. j. ff. si certũ petatur. ¶Aduerte, quia vt suprà dictũ est: marit⁹ & vxor sunt socij. † & socius nunqͥ tenetur ex delicto socij, etiam si essent socij omnium bonorum: & cõdemnatio debet tantũ solui de parte delinquentis, & non de parte alterius. tex. est in. l. si fratres. §. per contrarium. ff. pro socio. Alex. cõsi. suo. lxx. in. v. volu. & vide Iacobinum de sancto Georgio in. l. si seruus. ff. de interroga.

6

De g[eneralitas] debi[ti] sit in[tel]ligen[da]...

Gen[eralitas] restr[ingenda]...

Del[ictum] pro[...] ctis hic pre[...] dan[...] Soc[ius] nõ t[enetur] pro [...] cto

roga.act.dixi suprà.§.ix. eodem titulo.in glos.(de tous debtz.)versicu.item stante.

De iure & secus. ET intelligēda sunt pdicta de cōsuetudine hui⁹ patriæ:secus de iure:†qa de iure maritus non tenetur pro vxore,nec econtra.l.j.& p totū.C.ne vxor pro ma. nisi in vno casu.s.si mulier tutrix nō reddita rône tutelę nupsit tibi:tu obligaris ꝓ ea, casu q̄ nō esset soluendo. tex.est not.de q̄ exclamat Bal.in.l.penul. C.in qui.cau. Pro contrahentibus mrimoniū cum vidua. pig.taci. cōtrahi.vbi subdit Bal. †caue tibi cū cōtrahis mrimoniū cū vidua:vt facias primò ꝙ reddat rationē: & fiat ei quittātia gñalis.pro q̄ facit gl.singu.in aut.sacramēta.C.qñ mu.tute.offici.fun.pōt.& vide q̄ dixi in §.ij.i gl.i ver.(acquestz.)post quintā limitationē.s.hoc eo.tit.& i.§.(la féme q est pticipāt.)in gl.in ver.(de tous debtz.)hoc eo.titu.vbi ex pdictis simul collectis potes videre qūo mulier teneaꝛ ex delicto mariti,& ecōtra.

VIdemus hic ꝙ p hāc cōsuetudinē marit⁹ teneꝛ ad oīa debita contracta p vxorē,& ecōtra:an hoc sit verū,etiā si debita sint facta añ matrimoniū contractū: dixi in. §. pcedēti:ꝙ mulier teneꝛ ad luitionē pignoris rône rei hypothecatæ cōstāte matrimonio, in quo hñt Nota. reachatū:vt hic añ in.§.pcedēti.sed qd si marit⁹ añ contractū matrimoniū hypothecauerit partē suorū bonorum immobiliū pro certo reditu annuo,singulis annis soluēdo in quo habet reachatū, an mulier teneaꝛ post ei⁹ mortē luere pignus pro dimidia parte:an verò hæredes in totū debeāt luere:& si hęredes luant, an luitiōe facta mulier debeat habere in illis bonis si sint antiqua hæreditagia dohariū siue vsumfructū pro dimidia parte.Cogita:qa vidi casum in facto:& multùm pōderaui istud verbū(de tous debtz)qd' verbum comprehendit etiā facta ante matrimoniū,& cōstante matrimonio.

ADuerte,quia dixi in casu emergēti qui ita fuit decisus,ꝙ ad debitū cōtractū per fratrē in sororib⁹ suis maritādis ab eis acquirunꝛ bona paterna añ cōtractū matrimoniū cū aliqua vxore, ꝙ illa vxor nō teneꝛ ad illa debita.Et rō est,qa nec in illis participat : cū sint acqsita añ mrimoniū , nec sunt antiq̄ hæreditagia q̄ ad eā:& sic nō capiet in eis dohariū.Et iō cū nō sentiat in illis aliqd' cōmodū, iō videꝛ ꝙ nō debet sentire aliquod onus.dixi tñ suprà eo.titu.articu.ij.versi.vlteri⁹ q̄ro, ꝙ si qs emat rē imobilē añ matrimoniū:& soluat cōstante mrimonio,ꝙ mulier participabit in lucro.s.in acqsitione facta añ cōtractū matrimoniū in vno casu.s.in patre q acquisiuit bona materna filiæ mediāte certa dote, quā soluit post ea constāte mrimonio secūdæ vxoris.

☞ADDITIO. Ego postmodū mutaui opinionem, & mihi visum fuit quòd mulier nō debet participare in illis acquæstib⁹ factis añ matrimoniū : licet solutio fuerit facta constante matrimonio,quoniā in talibus inspicitur tempus cōtractus. dixi in.§.præcedēti in glo.(de tous debtz.) ✳

§.vndecimo.

ET peuent les creanciers agir cōtre les heritiers du defunct debiteur : pour le tout, s'icelluy defunct est oblige seullement : ou agir contre la femme pour la moytie de la debte,se bon leur semble.

IDEM in comitatu Burgūdiæ quò ad secundum articulū:& idem in comitatu Niuerneñ. ¶Ista consuetudo videtur esse cōtra omnem iuris dispositionem : scilicet ꝙ vxor teneatur pro marito.vt.l.j.&.ij.C.ne vxor ꝓ marito.imò conueniens vnū pro alio debere perdere causam.auꝛ.sed omnino. C. eodem. sed vt iam dixi, istud est eò quia qui sentit commodum &c.

In textu ibi

Contre les heritiers.

1 ADuerte†ꝙ nō sufficit quē probare esse filium,ad hoc vt probetur ꝙ sit hæres:sed requiritur probatio ꝙ se immiscuerit.ita tenet Ioā.Fabri.& docto.ibi in l.j.C.si minor ab hæredi.alleg. Dy.in.l.si cum dotem.§. transgrediamur.ff.soluto matrimonio.

In textu ibi

Contre la femme.

2 SED iuxta pdicta quæro:†nūquid valeat statutum qd' vxor teneaꝛ pro marito,& pater pro filio:& sic vn⁹ pro alio teneaꝛ:tex.in.l.hac diffinitiōe. C. de omni agro deser.lib.x.& in.l.fi.C.de primipi.lib.xij.& in.l.satis.C.in qui.cau.pign⁹ taci.cōtrahatur.videnꝛ facere ꝙ sic.Hinc dicit Bart.in tract. repræsaliarū.in.iij.q.j.partis principalis, ꝙ valet statutū expressē disponēs ꝙ vxor teneaꝛ pro viro.Hinc dicit Bal.in.l.dotis. C.de iure do. ꝙ valet statutū disponēs ꝙ filij mercatorū teneanꝛ ad debita patris,etiā si non probentur hęredes. Imò etiam si constet qd' repudiauerunt expressē hæreditatē : & licet statutū in hoc scd'm eum esset durum,tñ valet:quia pactū valeret.Et cū Bal.transit Pet.de Ancha.in repetitio.c.canonū statuta.in.xviij.charta.in versi.sed quæro vlterius,scriptū est in lege diuina.¶Et de q̄stione ꝙ pater teneaꝛ pro filio, etiā in delictis quò ad pœnā pecuniariam.Ponit latæ do.me⁹ Ias.in.§.actiones.in.x.&.xj. col.institu.de actio.& in.l.si quis in suo.§.legis autem. C.de inoffic.testa.& i.l.de quibus. in.xiiij.col.ff.de leg. & Feli.plenè.in. c.ij.in.ij.col.extrà de cōstitu. & in.c.ius generale.in penulti.& vlti.col.j.distin.do.Ias.in.l.j.in penulti.col.ff.de in litē iuran.Et Soci.in consi.suo.xxxj.in iiij.col.ibi,circa tertiā.in.j.volu.vbi amplè. Statutū ꝙ vnus ꝓ alio teneaꝛ,an valeat.

☞ADDITIO. Et qa ista cōsuetudo videtur esse contra ius cōmune, an potuerit hoc inducere dux Burgūdiæ qui non recognoscit imperatorē in ducatu , sed regē Franciæ recognoscit,vide Matthęū de Afflictis,in præfatione constitu.regni Siciliæ.in.ij.&.xij.q̄stionibus. vbi ponit decem cōclusiōes quomodo statutū non valet cōtra ius cōmune. ✳

2 ET quia†iste articulus in verbis, & in sensu, & substantia habet plurimū obscuritatis.Cū em̄ veniat continuādo materiā statutorū præcedentiū quæ disponūt de debitis viri & mulieris p eosdē soluendis:& ibi sunt factæ illorū similitudines:sequiꝛ ꝙ iste articul⁹ debet disponere i verbis & sensu ꝙ creditores nō possent agere cōtra hęredes viri obligati ꝓ toto.Et similiter creditores mulieris obligatæ nō possent agere cōtra hæredes ipsius etiā ꝓ toto,quēadmodū disposuit infrà:ꝙ si sunt obligati simul , possit agi scd'm formā obligationis:qd' tñ videꝛ esse sic in hoc articulo dispositū:& colligiꝛ ex verbis in vltima clausula.ibi,(ou agir)q̄ disponit aliqd de muliere, videꝛ declarare ꝙ tantùm loquiꝛ Creditores defūcti cōtra quē agere possint, & nota bñ totā hāc glo.

in creditoribꝰ viri, vt possint agere ꝓ toto contra hære-
des viri: & ꝙ aliter sit ī creditoribꝰ mulieris, cū de ea &
de suis hæredibꝰ nihil disponat, imò aliqd postea dispo
nēdo. §. seq. videt̄ illū casum q̄tū ad heredes mulieris in
Sensus cōsuetudinis. hoc nō ꝓcedere. arg. l. cū ꝑtor. ff. de iudi. ¶ Tn̄ ego cre-
do ꝙ talis fuerit mens statuētiū, vt possit etiā tota istiꝰ
articuli dispositio cōuerti, & ī muliere intelligi, tā in pri
ma ꝑticula q̄ scd'a: vt sit sensus: qđ creditores mulieris
possint agere cōtra hæredes mulieris, si ipsa mulier eēt
obligata. Nihilominꝰ etiā ex clausula secūda, possent ēt
agere cōtra virū superstitē & ꝓ media ꝑte: vt sit istorū
parificatorū oīmoda similitudo: sicut in primis duobꝰ
Nota de 3 casibus parificatis. articulis: & facit rō, ꝙ † qn̄ lex antiqua parificat aliqs ca
sus, lex noua supueniēs loquēs in vno etiā intelligit̄ lo-
qui in alio. l. si qs seruo ꝑsuaserit. C. de furtis. l. ij. §. ꝑsua-
dere. ff. de ser. fugi. cū ergo duo prima statutaq̄ possunt
dici lex antiq̄ parificātvirū & mulierē: istud statutū qđ
est nouū debebit ēt eos parificare. ¶ Et ꝙ talis sit mens
statuētiū, facit rō statuti sequētis ibi (& se lesdictz ma-
riez) etiā tn̄ statutū sequēs ꝟbis expressis plus declarat
hūc articulū: q̄liter tn̄ in creditoribꝰ mariti & eiꝰ heredi
busvt habeant recursum cōtra mulierē ꝓ media ꝑte: &
nihil disponit de casu assimilato. s. de heredibꝰ mulieris
hi em̄ hn̄t regressū cōtra maritū: qa ꝑsupponere videt̄
ꝙ mulier ꝓ debito viri possit ī solidū cōueniri: qđ si ta-
lis fuerit mens statuētiū, q̄ fortè ꝑsumēda est, q̄ritur de
rōne, nullā aliā reperire scirē, nisi qa nō ꝑsumet̄ ꝙ mu-
lier cōstāte matrimonio se obliget sola: sed ꝑsumitur ꝙ
maritꝰ se obliget: & sic cōtra eū dat̄ & nascit̄ ex obliga
tiōe actio. Nimirū si cōtra eū ꝓ toto agat̄, qa cōtra obli
gatū agi debet. insti. de acti. ī prin. l. licet. §. ea obligatio.
ff. de actio. & obli. l. si pupillꝰ. ff. de nego. gest. at actio q̄
dat̄ in mulierē nō dat̄ nisi in subsidiū: q̄re &c. ¶ Sed etiā
ista rō non cōcludit: qa etiā mulier potuit hr̄e debita ex
sua obligatiōe tā ante cōtractū matrimoniū, q̄ post, ex
volūtate & licētia siue cōsensu mariti: cōtra quā debet
attēta rōne supradicta agi, & nō cōtra virū: ꝙ tn̄ hìc ali
ter dicēdū est. vn̄ sunt hìc q̄tuor casus, vnꝰ in litera. s. ꝙ
cōueniant̄ ꝓ toto heredes mariti defuncti: aut mulier ꝓ
Casus q̄tuor. dimidia ꝑte. ¶ Secūdus erit huic cōtractꝰ, & erit simili-
tudo cōtraria: de q̄ suprà sum locutus, de q̄ debebit esse
idē iudiciū: qa contrariorū est eadē disciplina. l. inter sti-
pulātē. §. sacrā. ff. de verb. oblig. est aūt ꝙ muliere mor-
tua obligata creditores agāt ī totū cōtra suos hæredes:
similiter aut ip̄e maritꝰ ꝓ dimidia ꝑte cōueniri poterit:
& credo ꝙ sic. & sic esse debet ī rōne huiꝰ statuti. ¶ Ter-
tius erit ꝙ creditores ꝓ tota cōtra maritū viuētē, aut ꝓ
dimidia cōtra heredes mulieris mortuæ. ¶ Quartus ꝙ
creditores agāt cōtra mulierē obligatā ꝓ toto: aut ꝓ di
midia cōtra heredes mariti mortui: & oēs istos casꝰ cre
do esse ꝑ rōnē huiꝰ articuli decisos: vt sic ꝓcedere ī oībꝰ
debeat quēadmodū hìc disponit̄. nō audeo affirmare,
q ista legitis cogitate. sed inq̄tū iste articu. habet ꝙ mu
lier poterit cōueniri: & cōtra eā poterūt agere viri credi
tores ꝓ media ꝑte debiti, videt̄ esse q̊dāmodo iuri cō-
Regula. 4 trariū. Nā certissima iuris est regula, † ꝙ oīs actio ꝑsup-
Actio ꝑsonalis quid. 5 ponit obliga. saltē actio ꝑsonalis, † q̄ est ius ꝓsequēdi ī
iudicio qđ sibi debet̄. īsti. de actio. ī prin. qđ ibi notat̄.
6 † & est mater actiōis: licet. §. ea obliga. ff. de ꝓcu. ꝓ suo
ītveresse & medietate debita. i. qđ iudex est medietas. si-
milis expositio ē in. §. finit̄. insti. de vsufru. ibi, ꝑ modū
& tp̄s in medietate tp̄is. vel erit aliꝰ effectꝰ: qa illa actio
cōpetit ꝓ illa dimidia cōsequēda & interesse ꝑsecutiōis:
qđ erit in sumptibꝰ & expeñ. aliis: q̄ scd'a expositio vi-
det̄ verior: vt. j. patebit. ¶ Dico ergo ꝙ ꝓ ītellectu ma-
teriæ est ꝑsupponēdū id qđ in articulis ꝑcedentibꝰ est
dictū. de rōne q̄re viri & vxoris debita sint cōia & cōiter
soluēda: siue sit illa rō societatis correitatis, societatis ꝑti
cipatiōis in q̄sitis & mobilibus, aut alia: hoc incōcussè
verū est, ꝙ mulier est debitrix ꝓ dimidia ꝑte, & ꝙ pōt
7 cōueniri & exigi ꝓ dimidia ꝑte: † sed q̄a hæredes hr̄e nō Remedium creditoribus contra mulier[em]
pn̄t post dispositionē statuti: ꝓpterea cōgruū fuit ꝙ il-
lis daret̄ remediū contra mulierē ꝓ illa dimidia: qđ re-
mediū est recursus cōtra heredes ipsiꝰ mulieris: q recur-
sus fundat̄ in his q̄ habent̄ ꝑ tex. gl. Bar. Bal. Sali. & no-
uissimos in. l. j. C. de trāsac. ꝑ Bar. in. l. j. §. nūc tractemus.
ff. de tu. & rō. distra. ꝑ eūdē Bar. in. l. Modestinꝰ. ff. de so-
lu. aliqd ꝑ Bal. in. l. j. C. cōia de le. qđ tn̄ remediū, & alia
tria de iure cōi cōtra mulierē heredibꝰ viri totū soluēti-
bꝰ dent̄ etiā cōprehēsis scd'm Mart. ī locis suprà allega-
tis, & cōtradicit̄. vn̄ dr̄ dixisse his actibꝰ aut supflua aut
manca, siue iuris dispositiōi diminutiua, istud remediū
cōcludēdo videt̄ alia velle. l. cū ꝑtor. ff. de iudi. cū simi-
libꝰ. ¶ Ad q̊rū verā intelligētiā est sciēdū, ꝙ seruo scd'o
obligato & solidū soluēte cōpetūt remedia q̄ ponunt̄
in. l. j. C. de trāsactio. sunt aūt diuisiōis ordinis, diuisiōis
actiōis vtilis: etiā vt cōtra tn̄ cæteros fideiussores & tu-
tores diuersimodè cōpetāt, scd'm not. ī. d. l. Modestinꝰ.
in. l. j. & aut̄. ibi posita, vbi q̄tū ad correos videat̄ ꝓba-
re Cy. Bal. C. de duo. reis. ¶ Quātū ad alia remedia q̄ sūt
cessiōis & donatiōis, diuisiōis cessiōis, nihil ad ꝓpositū.
iō me remitto ad notata ī legibꝰ suprà allegatis: sufficit
hr̄e ꝓ firmo & cōstāti, ꝙ arguit̄ de vtili actiōe q̄ succe-
dit in subsidiū & loco actiōis, vt sit verū dicere, cū mu-
lier teneat̄ ꝓ media ꝑte ad solutionē debitorū ꝑ mari-
tū, & nō sit obligata suo noīe: aut si sit ꝑ cōuētionē ex-
ꝑssam scd'm formā articuli seq. q̊ casu pn̄t cōueniri soli.
aut scd'm formā statuti ꝑcedētis eo mō semꝑ declaratū
est. s. cōditione ex. l. & ī hoc sunt vir & vxor, & socij &
mariti heredes cōueniant̄ ī solidū. & agit̄ insolidū cōtra
ip̄os heredes: q̄a licet ꝑ creditores nulla facta fuit cessio,
æquū certè fuit illis ꝓuidere de remedio cōpetēti, qđ ē
ex dispositiōe iuris illa vtilis actio q̄ succedit loco cessio
nis: q̄ vt de iure isto casu & similibus cōpetit, sic etiā de
cōstitutiōe cōpetere debuit ꝑ iura suprà alleg. maximè
ꝑ Barto. ī. d. l. Modestinꝰ. ff. de sol. & istud remediū ista
actio recursoria de q̄ suprà sū loquutꝰ: cū em̄ casu q̊ sol
uēs solidū pōt īplorare bn̄ficiū cessiōis: eo casu si soluēs
nō petat sibi cedi, statim trāsiēt ī ip̄m vtiles actiōes ipso
iure. d. l. Modestinꝰ. ¶ Sed qd opꝰ fuit cauere ꝑ statutū,
cū ꝓcedat ex iuris dispositiōe: dico qđ ꝓdest scd'm qđ
8 nuper dixi: † qa dispositū à iure pōt in consuetudinē re-
duci. vt rectè ꝑ Bar. in. l. j. ff. ad legē Fal. in. l. de qbꝰ. ff. de
legibꝰ. & habet istud statutū fundamētū ī iure ī reo, ꝙ
vnꝰ ex correis habet actionē cōtra aliū licet soluerit vo
lūtariè. intelligēs. l. primā. & ibi not. C. de duo. reis. vn̄
cū vir & vxor sūt cōes & correi: scd'm qđ dixi: Igit̄ &c,
addo etiā si eēt verū dicere mulierē nō esse primò obli-
gatā, qđ tn̄ ostēdi: necesse tn̄ meritò ex natura correorū
dat̄ heredibꝰ viri regressꝰ cōtra mulierē. scd'm notata in
d. l. j. C. de trāsac. Bar. ī. l. vt fideiussor. ff. de fideius. not. ꝑ
Bar. in. iiij. q. princi. in. d. l. j. & aut̄. ibi posita. C. de duo.
reis. posset tn̄ vltra remediū, licet possint hæredes pete-
re à creditoribꝰ quibus soluerint cedi sibi actiōes cōtra
mulieres:

mulieres:scd'm no.p Barto.in.l.cū is.ff.de fideiusso.in.l. Modestin⁹.ff.de solu.cū similib⁹ cū ipsa mulier ꝑ media pte sit obligata modis suprà declaratis.qa si nō eēt obligata,fortè esset secus.& eēt in hoc casu remediū,huius articuli singularissimū:vnū est tñ remediū,ꝙ si cessio posset isto casu ꝓcedere,qd' debitor fieret p credito rē ante solutionē sibi factā:qa post solutionē non valeret,nisi pacto de cedēdo præcedēte.casus est in.d.l.Modestinus.¶Hinc satis apparet hoc remediū hui⁹ statuti vtilis actiōis esse summè necessariū:cū mria cessiōis sit difficilis & intricata.de q̄ vide singularē distinctionē in d.l.Modestin⁹.†& nō est op⁹ q̄rere qd de casu cōtrario: videlicet si mulier totū soluerit, an possit ab hæredibus viri p vtilē actionē medietatē petere p remediū hui⁹ statuti:qa mulier nō pōt ꝑ toto debito exigi,sed tm̄ ꝑ dimidia pte,scd'm ꝙ est dictū suprà.ꝑ q̄ dimidia pte statutū eā obligat:vt suprà amplè declaraui.tñ si volūtariè soluit,qd' pōt accidere:q̄rit̄ qd iuris?& in hoc videt̄ esse difficultas:& omissa illa disputatione de volūtaria obligatiōe vel necessaria,dicem⁹ post Bart.in.d.l. Modestin⁹.in.j.col.ibi,añq; tertiū.ꝙ cū vir & vxor sint socij & correi,& duo correi debēdi,vt suprà declaraui articulo ꝓximo, & tractat̄ de primitiua obligatiōe, ex q̄ cōmodū fuit cōe,negotiū ptinet ad vtrūq;: qd' tūc per creditorē debet̄ cōtra correū debitorē pro illa pte soluta fieri cessio soluēdo.vt notat̄ p gl.in.l.vir vxori.§.fi.ff. ad Velleia.p Bar.in.l.reos.in prin.ff.de duob⁹ reis.& à pari ꝓcedūt cessio,& ista vtilis actio,scd'm notata in.l. j.C.de trāsactiōib⁹. sequit̄ ꝙ isto casu habebit ista mulier vtilē actionē,& remediū hui⁹ statuti cōtra hæredes. & est minor difficultas i hac actiōe vtili,q̄; in cessiōe:qa dissoluit̄ obligatio scd'm qd' declarat Bar.in.d.l.Modestin⁹.q̄ p soluentē volūtariū ē dissoluta:iō cessio videt̄ ipossibilis:cū p solutionē fuit sublata oīs obligatio.institu.qb⁹ modis tollit̄ oblig.l. Papinian⁹.ff.mādati. & hoc si soluēs soluat noīe illi⁹ cōtra quē petit cessionē. & in hoc casu nihil operet̄ pactū p̄cedēs,nec dispositio.d. l.Modestin⁹.¶Sed qd si forti⁹ dico, qd' cessante distinctiōe hui⁹ statuti erat bona rō,& iuris dispositio:ꝙ heredes viri soluētes totū,& cōpulsi soluere repeterēt medietatē ab ipsa vxore tā p supràdicta, q̄; ex natura correorū,ex q̄ iure & natura eorū est verū dicere in casu cōtrario,si mulier soluat, poterit ab heredib⁹ viri repetere,ꝑ q̄ facit qd' voluit Bart.in.d.l.j. & aut.ibi posita.C. de duob⁹ reis.i.30.col.ibi,scd'o q̄ro:†vbi q̄rit,qd si vn⁹ ex eis correis soluit, an repetat? & dicit ꝙ aut duo rei obligant̄ ex mera liberalitate:& tūc aut sūt socij:ꝙ vn⁹ soluēs repetit ab alio actiōe ꝑ socio.aut nō sūt socij:& nullo mō repetit.l.i lege Falcidia hoc obseruādū.ff.ad legē Falci.aut nō obligant̄ ex mera liberalitate:& tunc aut totū negotiū ꝑuenit ad soluēdū:vtqa tota pecunia ꝑuenit ad eū:vel alio mō, & ille nihil repetit,nec negotiū ptinet ad aliū,& iterdū ab alio petit sciēs ad eū ptinere i totū vel in ptē.vt in.l.j.C. de duo.reis.in.l.nec qcq̄;.ff.de exerc.& i.l.habebat.ff.de instituto.actio.& istis casib⁹ cōtraria actiōe agit,scd'm Bar.vbi.s̄.qd' aut oēs sūt obligati ex ꝓpria cōuētiōe,& vn⁹ p̄sente alio,& tūc soluēs repetit ptē actiōe mādati.l.si remunerādi.§.si passus.&.l.qui patitur.ff.mādati.l. Julian⁹.§.j.ff. de verbo. obli.iste articu.est decisio articuli seq̄etis,aut vn⁹ obligatur altero absente:vt fit cōiter, ꝙ vir se obligat absq; muliere:q̄ tñ ex statuti dispositiōe tenet̄ ea obliga.quā

Si mus 9 lier totū soluerit, quid iuris,

1

2 Vno ex 10 correis soluēte, an repetat,

3

suprà articulo ꝓximo declaraui.& tūc si sunt socij,aut sunt socij,vt sūt vir & vxor:& tñ alter ab altero repetet actiōe ꝑ socio.d.l.ne qcq̄;.ff.de exerci.aut nō sunt socij, & nō hn̄t bn̄ficiū diuisiōis:& sic qa negotiū nō poterit expediri ꝑ pte, & si debitū fuerit cōtractū rōne rei corporalis:ita qd' cadit i iudiciū cōi diuidūdo: & iterū repetet p actionē cōi diuidundo.d.l.q habebat.§.fi.ff.de instit.aut fuit cōtractū debitū simplr,vt qa pecuniā acceptā deferūt:& tūc q̄libet cōuertit i suos vsus:& iterū habet locū conditio ex lege.l.j.C. de duob⁹ reis.si verò habebat bn̄ficiū diuisiōis: & sic negotiū poterat expediri p partē.& tūc habet locū actio negotiorū gestorū l.si oēs.ff.de nego.gest.l.heredes.§.itē si vn⁹.ff.fami.herciscū.hęc est distin.Bar.quā sequunt̄ cōiter doct.Bal.in d.l.& Sali.in.d.aut.idē Bar.in ijsdē ꝟbis.in.l.reos.in.ij. colū.ibi, q̄ro qua actiōe.ff.de duob⁹ reis. ex qua poterit colligi ratio hui⁹ statuti & q̄stionis suprà formatæ.

In textu ibi

Oblige seullement.

ADuerte qa hoc casu si marit⁹& vxor essent simul obligati,creditores nō pn̄t agere isolidū ad totū debitū:qa limitata cā limitatū ꝑducit effectū & ēt qa ē tm̄ ꝑmissū creditorib⁹ agere isolidū cōtra heredes mariti:qn̄ marit⁹ ē sol⁹obligat⁹.& iō cōsuetudo nō vltrà extēdat̄,q̄; sit in ea statutū, & satis denotat cōsuetudo sequēs.¶De dictiōe aūt solū & solummodo qd importent:& dictiōe solus & alijs dictionibus taxatiuis, vide Decium.in.l.j. C. de bono.posses.contra tabulas, vide suprà in.§.j.huius titu.in glo.penul.

Dictiones taxatiuæ.

In textu ibi

Pour la moytie de la debte.

SED q̄ro,†q̄ actio det̄ cōtra vxorē mortuo marito i media pte debitorū mariti:nā nō ē dubiū ꝙ nulla dat̄ de iure.C.ꝑ totū,ne vxor ꝑ marito.dic ꝙ petāt creditores ab vxore dimidiā ptē debiti cōditiōe ex lege,q̄ orit̄ ex hac cōsuetudine,q̄ est lex municipalis,maximè cū nō exprimat̄ in hac cōsuetudine cā q̄ cadat in formā cōtract⁹ vel q̄si.ꝑut voluit Bart.in.l.si duo.§.si qs iurauerit.circa mediū versic. vel pone dicit statutū.ff.de iureiur.& dicit Spe.ti.de feudis.§.v.& de istrumē.editio. §.xiij. versicu.sed quo iure. de obligatio.& solutio.§. cęterum.ver.vlteri⁹nota.†ꝙ cōditio ex lege habet locū q̄tiescūq; ex.l.iducit̄ obligatio:nec dr in illa,l.q̄ actione agat̄:sed sic ē ꝙ hîc dr i cōsuetudine,ꝙ mulier mortuo viro q̄ pticipat i acq̄sitis & mobilibus pōt cōueniri, & cōuenit̄ ꝑ dimidia pte debiti:& nō dicit,q̄ actiōe:ergo dat̄ cōditio ex hac lege. & ista cōditio ex lege q̄ orit̄ ex statuto,orit̄ statim ꝙ est cōditū statutū,cū sēp loquat̄ l.Arriani,& ibi Bar.C. de hereticis.sed q̄runt multi,an ista cōpetat ex legib⁹ nouis,& q̄ etiā fuerūt introducte post digestū vetus: q̄re cōpositores iuris posuerunt eā in.ff.veteri.Rofre.in libellis tit.de cōditio.ex lege dicit, ne iō videat̄ ille liber esse iperfect⁹, cōditoresq; illū imperfectū fecisse.licet eīn nullū exemplū possit haberi de hac cōsuetudine in.ff.veteri:tñ cū tractauerūt in illo libro de cōditionib⁹,apposuerunt & de ista.¶Et exēpla huius cōditionis ponit idē Roffre.ibi,quæ habuit à domino Ioāne,& in quib⁹ habeat locū hęc conditio.

Quæ actio det̄ contra vxorē.

Cōditio ex lege quando habeat locum.

CAnonistæ faciūt de hoc regulam dicentes,†ꝙ qn̄ lex indicit aliquā obligationē,& nō ꝑuidet de no

Regula.

mine actiōis,tunc datur cōditio ex lege.vt no.glo.in.c.
cum liberū. de sepultu.& in.c.si canonici. de offi.ordi-
na.in sexto.& de hoc est text.qui facit hanc regulā in.l.
vnica.ff.de cōditio.ex lege.de qua regula vide Panor-
mi.in.c.sæpe.in tertia col.extrà de resti.spolia.

Cōditio ex lege an sit actio ,an officiū iudicis.

4 SED q̄rit†ibi Panor.nunqd cōditio ex lege sit actio,
an officiū iudicis. & facit distinctionē, an detˀ offi-
ciū iudicis,vel actio ex obligatiōe q̄ oritur ex lege.quā
quidē distinctionē habuit à Bar.in.d.l.j.ff.de cōditio.ex
5 leg.& dicit†ꝙ aut ỽba legis referuntˀ ad partes, aut ad
iudicē,aut impersonaliter.primo em̄ casu qn̄ verba le-
gis referuntˀ ad partē, tunc oritˀ actio : & ita vt dicit de-
bet intelligi.l.ij.ff.ad legē Aquil.&.l.itē veniunt.§.pri-
die.ff.de petit.hęredita.& iō cū in casu nostræ cōsuetu-
dinis verba dirigantˀ & referantˀ ad partes:qn̄ dicitˀ(ou
agir cōtre sa femme pour la moitie du debt)ideo datur
actiō,q̄ dr̄ cōditio ex lege.idē etiā dicendū est in omni-
bus interdictis restitutorijs,prout dicit Bar.in.d.l.j.

SEcundo verò casu qn̄ verba diriguntˀ ad iudicē.tu
dic ꝙ glo.est in.l.si soror.C.de collatio.ꝙ qn̄ verba
legis diriguntˀ ad iudicē:tūc datur officiū iudicis.& idē
dicit glos.in.l.si res obligata in glo.vlti.in fi.ff.de lega-
tis.j.& illā glo.multū cōmendat do.me⁹ Ias.in.d.l.si so-
ror quā legit cū.l.ea demū.C.de collatio.& in.l.is apud
quē.in prin.ij.col.C.de edēdo. & in.l.sancim⁹.in.j.colū.
C.de iudicijs.Bar.tn̄ in.d.l.j.ff.de cōditio.ex lege.& Pa-
nor.in.d.c.sæpe.in.iij.col.dicūt illud esse verū qn̄ lex p-
cedit affirmatiuè,secus si negatiuè:qa tunc nō datˀ offi-
ciū iudicis,sed magis datˀ actio ei ad cuius vtilitatē ver
ba fuerūt plata.l.j.ff.qđ metus causa.vbi p̄tor dicit,qđ
met⁹ causa gestū est,ratū nō habebo:licet em̄ verba re-
feruntˀ ad iudicē,tn̄ quia referuntˀ priuatiuè,nō pariunt
officiū iudicis, sed actionē parti ad cuius cōmodū pri-
uatio iducitˀ.¶Et intelligit adhuc p̄dicta do. Panor.qn̄
ỽba legis disponūt circa factū,puta vt aliqd restituatˀ.
si aūt directè disponerēt circa ius agēdi,tūc datˀ actio.si
verò referuntˀ verba ad iudicē affirmatiuè : tūc semper
cōpetit officiū iudicis.l.j.iūcta.l.qđ si minor.in fine.ff.
de mino. & ita intelligēda est gl.in.d.l.si soror.hinc di-
cit Bar.in.l.solēt.in.ij.colū. ff.de alimen.& cibarijs lega.
6 †ꝙ si statutū disponat ꝙ iudex tale qd faciat:ex illo sta
tuto oritˀ solū officiū iudicis,& nō cōditio ex statuto.p
qđ limitatˀ doctrina Bart.in.l.oēs populi.in vlti.q̄stio-
7 ne.ff.de iustitia & iure.dicētis†ꝙ ex statutis oritˀ actio q̄
dicitˀ cōditio ex statuto.facit & adhuc regula gl.in.l.cū
satis.C.de agrico.& cēsi.lib.xj.quā Bar.ibi i.ij.col.mul-
tū notat p statutis dicētibus ꝙ iudex puideat ne dāna
denˀ iuniori,aut inferantˀ. cū vigore illius statuti nulla
nascatˀ actio:sed solū potest officiū iudicis implorari.

SVbdit tn̄ ibi Bart.ꝙ si statutū dicat ꝙ iudex debeat
tueri tales iuniores patiētes:tūc orietur actio ex tali
statuto.& exēplifico p.l.statuas.ff.de acquirē.rerū do.
sed in hoc magna est differētia:qa in secūdo casu verba
pferuntˀ impersonaliter.in primo verò exp̄ssè diriguntˀ
ad iudicē affirmatiuè.iō stat regula firma.do.me⁹ Iason
qui semp scrutatˀ,contra hāc regulam pōderauit duos
tex.scilicet primò tex.i.l.si pascēda pecora. C.de pactis.
vbi verba legis exp̄ssè referuntˀ ad iudicem:& tn̄ datur
actio.domi.me⁹ in.d.l.si pascēda,dicit ꝙ illa regula de-
bet intelligi,qn̄ verba referuntˀ in futurū:puta iudex ta
le qd faciat:sed qn̄ proferuntur in p̄senti prout in.d.l.si
pascēda.qn̄ dicit per iudicē compellitˀ,tūc oritur actio:
sed pro certo do.me⁹ salua ei⁹ reuerētia somniauit illā
solutionē,& nō credo ꝙ multū in ea cogitauerit:qa ex-
pressè tex.quē ipse allegat cōtra dictā regulā facit de di
recto.allegat em̄ tex.in.l.si tibi. C.locati.vbi tex.loquitˀ
in futurū,& verba referuntur ad iudicē:& qđ plus est
psonaliter,& tn̄ datˀ actio,& nō officiū iudicis.Quid er
go dicendū?video satis bonā rn̄sionē in.d.l.si pascēda,
qa loquitˀ ad iudicē impersonaliter,nimirū si datˀ actio
cùm qn̄ verba referuntˀ ad iudicē impersonaliter datur
actio.p.l.ad statuas.ff.de acquirend. rerū domi.& autˀ.
sacramēta puberū.C.si aduersus vēditionē.& ita tenet
Panor.in.c.sæpe.& Bar.in.d.l.vnica.ff.de cōditio.ex le-
ge.cōtra tamen hūc vltimū articulū distinctionis videtˀ
facere decisio dn̄i Cardina.florētini in cle.j.in.xix.q.de
8 re iudica.vbi dicit†ꝙ quotiescūq; statutū vel lex dicūt,
talis nō admittatur per iudicē ad agendū,isto casu iu-
dex debet parte etiā nō petente eū repellere.ergo est in
officio iudicis repellere talē,& nō per viā actionis & tn̄
loquitur impersonaliter,dirigēdo verba in iudicem.

☞ADDITIO. De materia qn̄ verba cōstit.sta-
tuti, aut legis diriguntˀ ad iudi-
cem,ita oritˀ officiū iudicis , qđ debet parti ipartiri etiā
si nō petat.vide amplè Matthęū de Afflictis in cōstitu-
tione regni Siciliæ, quæ incipit,exceptiones.in.vj.quæ-
stione primi notabilis in.ij.lib. vbi dicit qđ si non fiat
per iudicē,& vltra procedatur,actus est nullus. *

ADuerte etiā ad supradictam regulā,ꝙ si plura re-
media imponantˀ alternatiuè in iure in ciuilibus:
etiam si verba dirigantˀ ad iudicem,officiū iudicis ces-
sat:quia datur electio rei.ita Panor.in.c.prout in.iiij.co-
lum.versi.ex p̄dictis nota.extrà de dolo & cōtuma.re-
fert & sequitur Feli.in.c.inter cæteras.in.v.col.versi.vj.
restrictio.extrà de rescriptis. relinquo dubitandum de
contrario facto.per.l.si tibi.C.locati. qđ videtur mihi
multùm restringere,cùm verba dirigantur ad iudicem
expressè,affirmatiuè personaliter,& in futurum.

9 SED quæritur †nunc:an ista actio quæ prouenit ex
dispositione legis sit natiua vel datiua.nā aduerten
dum est ꝙ natiua actio dicitˀ quæ habet materiā suffi-
cientem præexistentē à qua oriatur.datiua verò q̄ non
habet materiā sufficientem à qua oriatur.ita dicit Bart.
in.l.iurisgentiū.versicu.& ideo puto.ff.de pact.& dicit
dominus meus Ias.in.§.j.in.iij.col.instit.de actio.quòd
talis actio datur sine obligatiōe matre præambula.qđ
10 est contra id quod dicitur, †ꝙ obligatio est materia a-
ctionis:quia illud est verum in actione natiua, & non
datiua.sed aliter declarat Ang.in.l.si furioso.ff.si certū
peta.& ista actio quæ hìc datur contra mulierem cum
non habeat obligationem præcedentem quæ sit eius
mater præambula dicitur datiua,& non natiua.vel po
test dici aliter ꝙ alia erit actio quæ ex obligatione le-
gali descendit,non insisto.

§.duodecimo.

ET se les creāciers agissēt pour
le tout contre les heritiers du
mary trespasse, lesdictz heri-
tiers aurōt leur recours pour
leur interest, & pour la moytie du debt
a ladicte femme.

Idem in

IDEM in comitatu Niuernensi. ¶De hac actiõe recursoria dixi plenè in gl. præcedenti ibi:& quia istè articulus. hic nõ repeto.

Quæstio. SED hic posset q̃ri de q̃stione. creditores agent mortua vxore cõtra maritũ ꝓ dimidia parte,& cõtra hæredes vxoris pro alia dimidia:an possint.& an possint hæredes vxoris opponere & dicere ꝙ nõ intẽdunt habere cõitatẽ cum eorũ patre rõne bonorũ:& qđ si casus accidat de morte pr̃is,ꝙ intendũt facere renũtiationẽ quã potuisset eorũ mater, secundũ.§.xix.incipien.(Entre gens nobles)infrà hoc eo. titu.de hoc casu:an possint hæredes vxoris cõueniri cũ marito obligato.nihil disponit cõsuetudo nostra ĩ aliq̃ casu:ergo est ad ius cõe recurrendũ: q̃d aũt sit dicendũ de iure:an possit agi cõtra vnũ ex correis debẽdi,nõ tñ principaliter:aut cõtra hẽredes vnius socij qui nõ erat obligat⁹:dixi amplè in gl.j.p̃cedẽtis.§.&videant̃ notata ꝑ Bar.in.l.Modestinus.ff.de solutio.dixi etiã in.d.§.(Entre gẽs nobles)hic nõ aliud dico:cũ casus sit ĩ facto. Vide etiã statim post in glo.sequẽ.¶Et nunq̃d soluens ꝓ alio habeat actionẽ cõtra eũ ad recuperãdũ illud qđ soluit,gl.in.l.si Stichũ.§.si ab alio.ff.de nouatio.dicit ꝙ nõ.& glo.in.l.soluẽdo.ff.de nego.gest.dicit ꝙ sic.tu cõcorda vt ꝑ Bar.in.d.§.si ab alio. & vide Bar.in.d.l.Modestinus.ff.de solutio.& in.l.reos.ff.de duobus reis.

SED pro hac cõsuetudine aduertẽdũ est multũ in.l. vir vxori.§.fi.ff.ad senatuscõ.Velleia.vbi tex.& glo.
Duo rei debendi inuicẽ fideiussisse præsumuntur. 1 dicũt†ꝙ duo rei debendi vident̃ inuicẽ fideiubere,nisi sint socij.Si ergo sint socij,vir &vxor,& sint debitores: dicunt̃ duo rei debendi:& qđ vnus pro alio soluit,ab alio repetit actiõe negotiorum gestorũ, quæ oritur ex solutiõe:qa fictione iuris vn⁹pro alio fideiussisse videt̃. Cùm ergo hẽredes mariti intrẽt in locũ vnius ex socijs qui dicunt̃ adinuicem fideiussisse:si soluat totũ debitũ, repetit ab alio correo debendi, scilicet ab vxore, vt de hoc facit text.in.l.Vrannius.ff.de fideiusso.

ADuerte etiã qđ dicit Io. And.in.c.fin. de foro cõpetẽ.quẽ sequunt̃ ibi alij:& refert & sequit̃ Soci. in cõsi.xxvj.in.v.colũ.ꝙ si qs soluat penã pecuniariã ꝓ cõdẽnato corpaliter, si nõ soluat pecuniariã põt ab eo repeti.Et idẽ ponit Alex.ĩ apostillis ad Bar.in.l.nõ tm̃. ff.de appel.
Creditores agere põt cõtra donatarios omniũ bonorũ. 2 ¶Aduerte,†ꝙ sicut creditores possunt agere cõtra hẽredes ꝓ eorũ debito, ita ẽt cõtra donatarios oim bonorũ.Ita tenet Guido pape quæstiõe sua.cv.& q̃stiõe.ccccl x.gl.& doctores.in.l.æris alieni. C.de dona.

In textu ibi

Agissent pour le tout.

VT iam dictũ est,marit⁹ & vxor ratione societatis quæ est inter eos sunt rei debẽdi simul:qui videntur adinuicẽ fideiubere:vt facit tex.in.d.l.vir vxori.§.fi. ff.ad Velleianũ.Ergo videret̃ ꝙ ab vno nõ põt exigi totum debitũ,nisi duobus concurrentibus.s.aut vxor sit absens,aut quod deuenerit ad paupertatẽ: ita ꝙ sit ita inops ꝙ ab ea nihil possit exigi.aut̃.hoc ita. C.de duobus reis.Et dicit ibi tex.ꝙ si ambo sint p̃sentes & soluẽdo:& nõ sit conuentũ ꝙ ambo sint conueniendi,ꝙ debent ambo cõueniri.Et tñ hic dicitur & in cõsuetudine præcedenti,ꝙ põt insolidũ vnus cõueniri,& ab eo totũ exigi.¶Tu dic ꝙ istud est,eo quia(vt dictũ est)vn⁹pro alio fideiussisse videt̃.Et ideo ne hæc cõsuetudo sit contraria alteri cõsuetudini nostræ, q̃ est infrà in titu. (Des rentes vendues a reachat) .§.ij.incipiente (Le creancier) vbi est dictũ ꝙ creditor põt cõuenire principalẽ debitorem & fideiussorẽ:æquũ fuit ordinare ꝙ etiã in hoc casu vn⁹ posset cõueniri ꝓ toto debito. Sed hoc casu hæredes habebũt recursum pro cota debiti cõtra mulierẽ: ꝑ quẽ recursum cogent mulierẽ ad idẽtitatẽ illi⁹ mediæ partis per eos solutæ.¶Sed q̃d sapiat hęc vulgata actio recursoria siue regressoria q̃ videt̃ esse multis incognita:& qa statutũ seu cõsuetudo vtit̃ verbo interest,vt.s. ista actio cõpetat hẽredib⁹ viri cõtra mulierẽ pro interesse qđ haberet rõne solutionis isti⁹ mediæ ptis: & interesse materia sit difficilis, & diffusè circa illã insudant doctores,nõ intendo nũc insistere: sed solũ nũc dico ꝙ statuẽtes accipiũt hic interesse ꝓ duplici effectu,vt.s.intelligãt ẽt istã actionẽ ad interesse rõne illi⁹ mediæ ptis q̃ est totale interesse:& copula &,ibi posita stat solũ declaratiuè,vt.s.intelligãt istã esse actionẽ ad interesse, & sic regressus contra mulierẽ,pro dicta media pte tm̃,& nõ plus.dicerẽ ꝙ põt esse actio ad interesse, & ẽt ꝓ media pte soluta:cũ.s.interesse in pluribus põt cõsiderari: qđ.s.si interueniat hẽredib⁹ in soluẽdo plus q̃ꝫ debeãt, puta qa cogant̃ vt accipiãt pecuniã ad vsurã:aut aliud interesse,ꝙ mulier tenet̃ ad tale interesse:& ad mediam partẽ debiti soluti.qa actio ad interesse & solutiõis mediæ ptis ponunt̃ vt diuersa ꝑpter dictionẽ &,cogita. Interesse quõ hic accipiat.

§. *decimotertio.*

ET se lesdictz mariez sont obligez ensemble, lesdictz creanciers pourrõt agir selon la forme de leur obligation.

IDEM in comitatu Niuernẽ.¶Isto enim casu nõ est dubiũ,ꝙ si maritus & vxor sint obligati:ꝙ vnusq̃sꝗ pro parte sua.s.pro dimidia pte debiti põt conueniri. nam tunc virtute obligatiõis adinuicẽ factæ sunt duo rei debendi,ita qđ iure antiquo poterat vn⁹ conueniri pro toto debito.hodie verò quilibet pro parte sua, nisi in casib⁹ de quibus in aut̃.hoc ita.C.de duobus reis.

SED quæro de vna q̃stione de qua fui interrogat⁹: Quæstio.
1 †maritus & vxor sunt simul obligati de centũ ducatis cuidã tertio:cũ aũt maritus ad mortẽ venit, vxor scđm formam cõsuetudinis nostræ hic positæ renũtiat acquæstib⁹ & immobilibus: obseruãdo solẽnitates de qb⁹in dicta cõsuetudine sequeñ.q̃ incipit.(Entre toutes gens nobles)nũquid ex tali renũtiatione sit liberata ẽt de debitis de qbus est obligata cũ marito:an tm̃ de his de qbus maritus est obligatus: ad q̃ virtute cõionis & societatis tenebat̃,licet ad ea nõ esset obligata, videret̃ dicendũ ꝙ non:nã ex quo est obligata,ipsamet vident̃ nunc cessare dispositiões consuetudinũ nostrarũ dicentium:ꝙ sit debitrix in media parte debitorũ mariti,ex quo participat in acquæstib⁹ & mobilib⁹: quia etiam attenta obligatiõe sua si nõ esset cõmunis cum marito & socia,esset tamen pro sua parte rea debendi.nam ex quo est obligata vxor cũ marito,est astricta ad soluendũ ex necessitate,& vinculo iuris:
2 †cũ obligatio sit iuris vinculũ:q̃ necessitate astringimur alicui⁹ rei soluendæ:si est iuris vinculũ, q̃ necessitate astringit̃ ad soluẽdum,est obligatio:si ergo est obligatio,& sit obligata Obligatio iuris vinculũ.

vxor: ergo necessitate & ex iuris vinculo tenet ad soluendũ, ꝑut dicũt tex. & glo. in. §. j. insti. de actio. & maximè cũ sit ꝑsonaliter obligata: & sit obligatio descendẽs ex aliq̃ contractu: q̃ qdẽ obligatio, ꝑsonalis sequit ꝑsonã. Spec. in tit. de emptio. & vẽdi. §. j. versi. sed pone. & nõ solùm partẽ patrimonij, sed acquisita ꝑ eã & maritũ & mobilia: sed etiã totũ patrimoniũ debitoris obligati ꝑsonaliter est obligatũ & hypothecatũ. l. si fideicõmissum. §. tractatũ. & ibi glo. & Bar. ff. de iudicijs. ex q̃ non solũ bona acqsita per eã & maritũ ei⁹ sunt obligata ꝓ tali obligatiõe facta ꝑ ipsam ꝑsonaliter, sed etiã totũ patrimoniũ eius. Sequit ergo ꝙ dimittẽdo & renũtiando partẽ bonorũ nõ est liberata adhuc à dicto debito: nisi totũ ei⁹ patrimoniũ dimittat & derelinquat.

Consuetudo tñ nostra, sequẽs q̃ incipit. (Entre gẽs nobles) suprà allegata videt facere in cõtrariũ: nã dicit ꝙ est liberata à debitis ꝑ maritũ ei⁹ & ipsam. Nõ ẽm facit differentiã an coniunctim vel diuisim, & ideo nec nos distinguere debem⁹. l. de ꝓtio. ff. de publicia.

Qvicquid sit, teneo primã hac rõne: nã mulier quę nõ est obligata, quæ tñ tenetur ꝓ dimidia parte debiti, est solũ ea rõne: qa habet dimidiã partem acqsitorũ que fecit marit⁹: & sic hac rõne sola tenetur. tũ etiã si nõ sit obligata, tenet mulier q̃ se obligat, nõ solùm illa rõne, sed qa se obligauit. Renũtiando ergo acqsitis & mobilib⁹ nõ tollit oẽm causam obligationis, qa remanet adhuc alia. s. qa est ipsamet obligata, & ꝓmisit: ergo si nõ ea rõne & causa qa participat ĩ acqsitis & mobilibus tenet ad debitũ: saltẽ ea ratione, qa est obligata & ꝓmisit. †Nam cũ sint duæ causæ, aut

3 plures, ad min⁹ sufficit ꝙ vna remaneat: quia qñ repeiuntur plures rõnes, licet vna tollat: si alia remanet firma, remanet etiã firma dispositio. Ita notãt doct. maximè dñs me⁹ Ias. in. l. vt liberis. in. vj. col. C. de collatio. & in. l. ĩ testamẽto militis. in. vj. colũ. C. de testa. mili. & in l. ij. in. j. col. ff. de cõdi. ob cau. ꝑ doctrinã Bar. in. l. si ventri. §. in bonis post glos. ibi. ff. de priuil. credi. Ex q̃ ergo vxor est obligata ad dimidiã partẽ debitorũ mariti in casu isto ꝓpter duas causas. s. qa est socia in acquęstib⁹ & mobilib⁹ cũ marito, & etiã qa est cũ ipso obligata: & etiã ꝓmisit soluere cessante vna causa. s. qa nõ participat in acquæstib⁹ & mobilib⁹ ꝑ eius renũtiationẽ: nõ

4 tñ cessat alia. s. eo qa ipsamet est obligata. †Vnũ tamen est qd' me facit vacillare, ꝙ si marit⁹ & vxor vẽdant simul fundũ vxoris: & nescitur ad quẽ ꝑuenerunt pecuniæ, ꝙ in dubio est ꝓ̃sumptio ꝙ peruenerũt semper ad maritũ. Bal. in aut. si q̃ mulier. C. ad Velleia. Ludo. Ro. in. l. si cũ dotẽ. §. trãsgrediamur. ff. solu. mr̃imo. Pau. de cast. in cõsi. suo. xlj. incipiẽ. visis & cõsideratis. in cõsilijs antiqs: ĩ impssiõe noua. Ang. areti. in. §. est & aliud. ĩ. iij. col. istit. de dona. licet Bar. videat cõtrariũ tenere ĩ cõsi. suo. 124. & Bal. in. l. fi. ff. de iure dotiũ. ex q̃ videt ꝙ licet mulier sit obligata cũ marito: tñ est ꝓ̃sũptio ꝙ pecunię peruenerũt ad maritũ: iõ hęredes eius in totũ teneri debent, dicã lati⁹ in dicta cõsuetudine infrà isto tit. §. xx.

ITEM hic habet, ꝙ si marit⁹ & vxor sint simul obligati: ꝙ vterq; tenet. q̃ro, qd si qd simul acquirant: an marit⁹ renuntiãdo possit ꝑiudicare vxori. vide suprà ĩ cõsuetudine seu in. §. iij. incipiẽ. (le mary constãt le mariage) in glo. (soit que lesdictz acquestz) in hoc eo. ti.

5 POsset † hìc q̃ri de marito qui ædificauit domũ in fundo vxoris: an hæredes ei⁹ possint repetere, vel ecõtra: vide per text. in. l. sed si vir. §. si vir vxori areã. ff. de dona. inter virũ & vxo. & ꝑ Alex. & Roma. in. l. j. §. nũc videam⁹. in. iij. & v. fallẽ. ff. de no. ope. nun. & dixi alibi. & ille tex. est cõtra tex. in. §. ex diuerso. insti. de rerũ diuisio. dixi. s̃. in. §. vj. ĩ gl. (neaultremẽt au proufit lũg de lautre) & illa cõsuetudo multũ vrget, ꝙ tale ędificiũ nõ cedit solo: eo qa est iter eos ꝓhibita donatio ꝑ rõnẽ Alex. in. §. nũc videam⁹. in quinta fallẽtia. & Soci. ĩ suis fallẽtijs. ĩ lr̃a E. in verbo ædificiũ. qñ allegant glo. in. l. si vxor filio. ff. de dona. inter virũ & vxorẽ. ¶ Sed qa maritus põt disponere de bonis mobilib⁹ ei⁹ vita durãte: videmus cõiter obseruari, ꝙ tales expẽsæ nõ repetunt. & est magna limitatio ad illã cõsuetudinẽ. & hoc casu qd' vna via ꝓhibetur, ꝑmittit & altera, qd' fieri nõ debet. c. tuæ. de ꝓcuratorib⁹. Nã maritus ꝓhibet aliquid dare vxori, aut aliqd facere, qd' vergat in ei⁹ vtilitatẽ: & tñ videm⁹ ꝙ si ędificauerit domũ in solo vxoris: ꝙ illud ędificiũ acquirit vxori. & in hoc nõ est dubiũ: nec repetit expẽñ. vt videm⁹ cõiter obseruari. nescio tñ qd fieret, si casus eueniret in facto in magna impẽsa. & credo ꝙ magnę impẽsę habeat ratio & cõsideratio, ita qd' repetunt: qa dispositio iuris est: & nihil est decisum ꝑ cõsuetudinẽ nostrã: iõ recurrẽdũ esset ad ius cõe: nec valeret dicere, ꝙ ex q̃ ita cõiter solet obseruari, nõ debet i-

6 munitari. & dicit Alex. in cõsi. xxvij. in. j. volu. †ꝙ non est recedẽdũ à cõi obseruãtia. & faciũt q̃ dicit Panor. in c. cũ ad sedem. de restitu. spolia. & dñs meus Ias. in. l. rem q̃ nobis. in. j. notabi. ff. de acqui. pos. qa ex quo istud nõ est scriptũ in cõsuetudinibus nostris, recurrendũ est ad ius cõmune: nec has nostras cõsuetudines possumus ꝑ aliquã aliam consuetudinẽ, nisi sit scripta in hoc nostro volumine (vt habet infrà in fine seu cõclusione harum consuetudinũ) interpretari. igit &c. Cogita: qa si casus eueniret in ardua causa, esset fortè casus ꝓ amico. ¶ Vide Boerium in cõsuetud. septenæ Bituricẽñ. tit. de consuetudi. matrimonij. in glo. j. ibi: sed quæro maritus.

Aduerte tñ ad id qd' dicit Bal. in. l. j. ff. de rerũ diuisio. in. vij. & viij. q. qd' si vasall⁹ cõstruxit castrũ in re feudali vel ꝓdio. castrũ dicit feudale, ex q̃ dicto & q̃busdã alijs. Ioã. lupus sustinet q̃tũ põt legẽ regni Hispaniæ dictantẽ ædificiũ factũ in re vxoris nõ esse repetendũ. ita dicit in repetitiõe de donatio. inter virum & vxorẽ. §. lxij. vbi etiam dicit vnum singulare: qd' expẽsæ factæ in re subiecta restitutioni possunt repeti. *

PRo interpretatiõe huius articuli est sciẽdũ, quõ vir & vxor possint simul obligari ĩ hac patria consuetudinaria, in qua facit dubiã difficultatẽ: qd' mulier nullo modo põt cõtrahere, vel q̃si esse in iudicio, testari, vel per viã vltimę volũtatis aliqd facere sine licẽtia viri sui. prout amplè dictũ est. s̃. artic. j. hui⁹ rubricæ siue tituli, quinimmo si in casu à statuto ꝑmisso, puta ĩ casu mercãtiæ ab illo statuto excepto: ipse maritus insolidũ tenet. dico ꝙ imò põt mulier obligari ex omni casu: cũ viro, & sine viro: & põt ꝓcedere dispositio hui⁹ articuli: vt puta viro cõsentiẽte scd'm dispositionẽ illi⁹ articuli. j. s̃. eo. tit. q̃ casu procedit hoc statutũ: & erit verũ dicere, ꝙ erũt duo rei & socij: vt amplè declaratũ ẽ suprà articulo ꝓximo. ¶ Itẽ poterit esse qd' ante cõtractũ eorũ matrimonij erũt obligati & simul ꝓ aliqua causa: & licet nõ sint vir & vxor, tamẽ erunt duo rei, vel aliàs secundũ formã suæ obligatiõis & negotiatiõis. vel fortè vnus erit proprio nomine obligatus, alius tanq; hæres obligati

Limitatio consuetudinis

Nõ recedendũ à cõi obseruãtia

obligati & correi cui ſucceſſit:& ſic tanq̄ heres obligati
ſuccedet in obligatione cum altero:& ſic reperirēt ſevir
&vxor obligati ſimul:quo caſu ſuccedit q̄ hic habet̄ in
hoc articulo:q̄ ſcilicet creditores poterunt agere ſcd'm
formā ſue obligatiōis & cautiōis.vtrū velit dicere q̄ ſi
ſint obligati inſolidū,poterūt cōueniri inſolidū : ſi pro
parte,cōuenient̄ et p parte:et ſi ſint correi et ſocij:ſcd'm
ea q̄ habent̄ āple de hac materia correorū in .l.j. & aut.
ibi poſita.C.de duob⁹ reis.& ſcd'm bn̄ficia ſiſiter obli-
gatis cōpetentia,ſcilicet diuiſiōis tā in correis q̄ fideiuſ
ſorib⁹,ordinatiōis cedendarū actionū, epiſtole diui A-
driani,vtilis actiōis:& ſiſium iuriū, & ſimul obligatis
cōpetētiū,cōueniēter tn̄ ſi aut ex natura obligatiōis aut
priuilegij cōpetētis diuiſiōis ordinatiōis ēt vn⁹ ſolus cō
ueniat̄ hoc habet natura ſocietatis.l.cōſenſu cū actione.
ff.de ac.& obli.q̄ ſpecies actionū ſunt multiplices ex q̄-
bus naſcit̄ actio,de qb⁹ in.l.iuriſgētiū.ff.de pac.& p diſ
curſum.ff.de ac.& obli.ſed hic dat̄ in mulierē nullo mō
obligatā:imo cōtra iuris obligationē et iuris diſpoſitio
nē illi⁹ tituli ne vxor p marito:& ex parte creditorū ēt
vr̄ fundatū iudiciū:qa nemo ſine actiōe experit̄.l. ſi pu-
pilli.§.videamus.ff.de neg.geſt.& tn̄ agūt cōtra mulie-
rē,cōtra q̄ nulla eis cōpetit actio.¶Pro declaratiōe iſti⁹
difficultatis duo ſunt p̄mittēda:vnū q̄ voluit Bar.& ſe
quunt̄ nouiſſimi:in.l.iuriſgētiū ver.idē puto.ff.de pac.
7 †q̄ actionū duo ſunt gn̄a.vna eſt datiua alia eſt natiua.
natiua dr̄ q̄ habet materiā ſufficiētē coexiſtentē, à qua
oriat̄,datiua vero:q̄ nō habet materiā ſufficientē à qua
oriat̄:ſicut dicim⁹ de hoīb⁹:nā Adā dr̄ datiuus:alij v̄ō
hoīes ſunt natiui hęc Bar.ibi.ſed Ang.i.l.ſi à furioſo.ff.ſi
cer.peta.hoc āplius declarat,& dat exēplū qn̄ habet pre
exiſtentē materiā,qn̄ oriat̄ ex obligatiōe aliqua harū,
de qb⁹ dicimus in.l.j.p decurſum illius.ff.de ac.& obli.
ſcilicet re v̄bis,cōſenſu,& literis.& habet̄ ſine illa obliga
tiōe à lege,ſiue à cōuentiōe hoīm diriuet̄ de datiua dat̄
exēplū:qm̄ nō habet materiā p̄exiſtentē,vn̄ naſcat̄ : ſed
lex dat actionē,vt patet ī ceſſionario cui dat̄ actio cōtra
eū cōtra quē facta eſt ceſſio,& tn̄ nō eſt obligatus ceſſio
nario:qa nunq̄ ſecū cōtraxit.l.ab anaſtaſio.&.l.p diuer
ſas.C.man.nā actio q̄ eſt in pſona cedētis habet̄ in.l. cū
mota.C.de trāſ.erit ergo actio de qua hic cōtra mulierē
nō obligatā datiua mō ſupra declarato , vel aliter: alia
erit actio q̄ ex obligatiōe legali puenit:nā certū eſt q̄ ſu
pra modos declaratos q̄b⁹ cōtrahit̄ obligatio cōtrahit̄
8 ēt lege.l.obligamur.ibi:lege.ff.de ac.et ob.†& eſt legalis
obligatio q̄ pcedit à lege vel ſtatuto,vt ibi declarat̄.erit
ergo illa actio q̄ cōtra mulierē nō obligatā cōpetit cōdi
tio ex lege ſiue ſtatuto fundata in illa legali obligatiōe.
ex q̄b⁹ ſtatutis & cōſtōnib⁹ principū cōpetit cōditio ex
lege:ſcd'm Bar.i.l.vnica.ff.de cōdi.ex.l.ex illis em̄ indu-
cit̄ obligatio ſtatutaria vel cōſtōalis:ex qua dat̄ cōditio
ex lege:qn īmo ſcd'm magiſtralē doctrinā Bar.ff.de cō-
di.ex.l.quē refert & declarat Bal.i rub.C.e.tit.orit̄ in ca-
ſu hui⁹ ſtatuti pter illa v̄ba(& peuuēt)etiā v̄a actio cō-
tra mulierē p media pte licet nō fuerit obligata:ſed ſol⁹
marit⁹ dicit em̄ q̄ hoc nō ex diſpoſitiōe legis vel ſtatuti,
9 ſed virtute ſtatuti ſeu cōſtōnis orit̄ ius:†qa ſcilicet qua-
druplex eſt legis virtus:vt in.l.legis virtus.ff.de legi.iſta
ſunt v̄ba legis.virtus hec eſt:īperare pmittere,vetare,&
punire.& qa ſolū ad ſtatutū facit ſcd'a virtus,ſcilicet p-
mittere q̄ colligit̄ ex illis v̄bis ibi(& peuuēt acquerir)o-
miſſis alijs virtutib⁹ & effectibus earū:iſtā ſcd'am legis

Duo actionum genera. Natiua. Datiua.

Obligatio legalis.

Quadruplex legis virt⁹.

virtutē amplectamur.dicit em̄ Bar.qn̄q̄ lex pmittit.ad-
uerte aut pmittit aliqd fiendū ab aliquo in ſe vel ī ſuo:
& tūc nō oritur ius agendi:ſed efficit̄ ille actus ſic vali-
dus & impunitus.l.in re mandata.C.man.l.ſi cōſtāte.§.
maritus.ff.ſol.mat.aut permittit q̄ fiat aliqd in alieno
& oritur ius agendi.l.ſi venditor.§.ſi cōſtat.ff.cōia præ-
diorū.l.j.in fi.l.ij.&.iij.in fi.ff.de aqua pluuia.arcē. qn̄q̄
lex permittit aliqd fieri qn̄ nō eſt in loco:hoc eſt vt loco
adhereat:& tūc aut illud venit totū explicandū intra p-
ſonā facientis & nō oritur ius agendi.ponit exēplum in
oībus legibus q̄ deferūt hereditatē ex teſtamento vel ab
inteſtato:quia hoc poſſum ex meipſo expedire ex ſola
voluntate:ſi vero illud veniret explicandū cū alio:tunc
aut venit explicandū propter ſe:& cōpetit ius agendi.l.
ſi lenones.C.de epiſ.audi.l.qdam cū filium.ff.de verbo.
obli.qn̄q̄ venit explicandum pter aliud: & tunc ius
agendi non cōpetit.vt.l.acceptam.C.de vſu.iſta eſt di-
ſtin.Bar.ex qua pōt colligi q̄ cum lex in caſu ſtatuti nr̄i
permittit aliquid q̄ venit explicandum cū alio,pmittit
propter ſe q̄ oritur actio.q̄ clarius declarat Bal.in dicta
rubrica:dum dicit in ſcd'a v̄tute legis q̄ eſt permiſſiua,
q̄ interdum permittit̄ actio,& tūc oritur actio:& patet
vbicūq̄ lex dicit,iudiciū dabo.i.actionē dabo. cū ergo
in caſu ſtatuti noſtri pmittit̄ creditoribus actio: hoc eſt
agit̄ cōtra mulierē p media parte v̄bis expreſſis:ibi (&
peuuēt agir)ſequit̄ q̄ oritur actio ex.l.ſic eſſet ſi permit
teret̄ offm̄ iudicis:qa oriret̄ effectus litis.l.q̄ ſi minor.§.
fi.ff.de minori.aliqn̄ permittit̄ exceptio,tūc oritur exce
ptio.l.j.ff.ad macedo.l.j.ff.ad velleia.Sequit̄ ergo prout
dicit Bar.in.d.l.vnica.in.ij.col.q̄ ex diſpoſitiōe legis vel
ſtatuti q̄uo dicit̄ lex noua,quia ſuperuenit poſt legem
duodecim tab.vel ea rōne q̄ poſuit Bart.ibi q̄ explicat
lex noua in ſtatutis & cōſtōnibus regum et principum
oritur ius agendi.Itē illud ius agendi eſt actio.Itē q̄ iſta
actio vocat̄ actio ex lege,ex qua eſt ſolutum iſtud con
trarium:& erit verū dicere creditores non agere contra
mulierē abſq̄ iure,nec abſq̄ conditione,que eſt cōditio
ex lege.¶Quia tn̄ ſuprà dixi iſtam actionem eſſe dati-
uam,nō natiuam,nō debet intelligi ſimpliciter : prout
ſupra dixi:ſcilicet applicādo prout ego applico ad ve-
ritatē legis permiſſiuam,& ad cōditionē ex lege.quæri-
tur eo caſu quo lex dat actionē,vt in caſu ſtatuti noſtri
illa actio que eſt:an ſcilicet ſit conditio ex.l.an vero alia
actio.& Bart.in.d.l.vnica.col.iij.ibi ſcd'o principaliter
eſt videndū.& Bal.in.d.rub.ibi,quæro qn̄ eſt obligatio
nis inductiua.dicit maxime Bar.q̄ dicit iſtam materiā
intricatam nimium et minus perfecte p gl.in.l.quoties,
ff.de pſcriptis verb.explicatā.& per Cy.in.l. ex placito.
C.de re.permu.& quia iſta pōt videri p Bar. qui multū
bn̄ explicat:hoc ſolū hic dico,q̄ oritur actio:& dr̄ nati-
ua,cuius dr̄ natiuum principiū.declaro:qa ſi vir erat cō
ſenſu exempto,vendito locato obligatus:& contra eū
fuit nata actio ex illo cōtractu:cōtra mulierē erit etiam
exercitio legis nata illa actio,ſic de alijs re,v̄bis et literis
& ī effectu tota illa ſubtilis materia & diſtinctio Barto
li tēdit quo ad ſtatutū nr̄m ad hoc tm̄,q̄a vbi habemus
ius natiuū,nō agemus datiuo:et licet regulariter in eo q̄
pmittit,obligat̄:tn̄ idem eſt in caſu nr̄o,in quo lex obli
gationē nō inducit:ſed iam inductā ī pſona mulieris de
clarat cōpetere:ſcilicet q̄ orit̄ actio ex illis cōtractib⁹:p-
pter q̄ erat obligat⁹ vir ſcd'm diſtinctionē Bar.¶Et q̄-
tū ad pppoſitū nr̄m,credo q̄ oīa ſupradicta procedunt,

Diſtinctio Bar. de pmiſſione legis.

vel ſit etiã rõ, quare mulier poſſit cõueniri etiã nõ obli- gata: qa vir & vxor ſunt duo correlatiua debẽdi & cre- dẽdi, & ſocij correi ex ſtatuto: ex quo ſequit̃ ꝙ quilibet potuit cõueniri, ſcd'm ample notata ꝑ Bar. & ꝑ Bal. in aut̃. hoc ita. C. de duob⁹ reis. & maxime ſi ſint ſocij, ꝓut ſunt vir & vxor ex ſtatuto: q̃ rõ ſocietatis & correitatis operat̃ vt mulier ꝓ parte dimidia poſſit cõueniri: ſcd'm notata ibi eo maxime: qa abſq; eo ꝙ ſint correi, ſi ſint ſocij (vt vr̃ innuere ſtatutũ) tenent̃ & vidẽtur fideiubere vnus ꝓ alio, etiam oĩbus clauſulis renuntiatiõis diuiſionis & aliorũ iuriũ ceſſantibus. l. vir vxori. §. fi. ff. ad velleia. habet̃ in. l. l. Fal. ff. ad legẽ Falci. quare nimirũ ſi ſtatuẽtes hoc ſtatuerũt: qa mulier al's poterat his rõnib⁹ cõueniri ꝓ dimidia parte: vt ample in dicta aut̃. & ꝑ Bar. in. l. arrianus. ff. de fideicõ. liber.

Queſtio notabi. 10 ¶ † Scio non eſſe inutile ſcire vtrũ i caſu ſtatuti quo mulier ꝓ debitis viri potuit ꝓ dimidia parte cõueniri poſſit iuuari bñficio Velleia. vr̃ ꝙ ſic: qa ſcd'm naturã illius ſtatuti ꝓ obligatiõe aliena cõtradicẽtis ꝓuenit ſi ꝓ alio fideiubeat. l. ãtiqua. l. fi. C. ad Velleianũ. l. ij. ff. de fideiuſ. cũ gl. vbi cenſet̃ fideiuſſiſſe ꝓ marito ſcd'm ſupradicta ergo: ſed ꝙ bñficio velleiani ꝙ aduerſus inductũ potuit iuuari: & vr̃ eſſe caſus ꝓ hoc in. l. j. C. ne vxor ꝓ marito. vbi iuuat̃ Velleiano ẽt ſi pro marito exp̃ſſe fideiuſſit: & hoc eẽt ope exceptiõis olim. l. fruſtra. C. ad velleia. hodie ipſo iure ſeruatur illeſa §. illud quoq; in aut̃. vt nulli iu. gl. no. in. d. l. j. C. ne vxor pro marito. & hec eſt noua cõſtitutio ſumpta ex. d. §. illud. de qua in aut̃. ſi qua mulier. C. ad velleia. q̃ tenetur hodie mulierẽ ipſo iure per q̃ gl. in. d. l. j. & Bal. ibi ſolẽt periti tabelliones in inſtrumentis ponere ac noue cõſtitutionis: ꝙ notandũ eſt propter nouam cõſtitutionẽ q̃ 11 ipſo iure tuet̃ mulierẽ. † vñ licet renuntiauerit velleiano cũ iuramento tñ ſi nõ renuntiauit bñficio nouæ cõſtitutiõis, eſt etiam tuta ipſo iure: ꝑ q̃ gl. ſcd'm Bal. forte cõtrariũ eſt verũ: ꝙ ſcilicet mulier nõ poſſit ſe iuuare velleiano: tum ꝙ nõ eſt abſolutũ ꝙ iſto caſu fideiubeat: qa non oẽs correi intelligunt̃ inuicẽ fideiubere ſcd'm ꝙ notat̃ in. d. aut̃. hoc ãplius. Et fideiuſſio iſta eſt expreſſa, ꝙ ſi eſſet forte aliud inductiuũ: ſed qa difficile eſſet in hac patria illã inducere, iõ pro nũc ceſſo: tum qa & ſi ſit fideiuſſio tacita tñ in iſto caſu eſt mulier; ſic ipſa à lege. Et ſicut ample dicet̃, ꝙ ex quo cõſtitutũ velleianũ non extendet̃. Caſus in. l. fruſtra. C. ad velleia. tum qa & ſi ſit aliqua fideiuſſio, & ſit verũ dicere ꝙ ex aliena obligatiõe tueat̃, & iuuari debeat velleiano: tñ illa oligatio habet in ſe quandã legalẽ renuntiationẽ illius beneficij: ꝗ idẽ operat̃ ꝙ expreſſa. renuntiat em̃ ex neceſſitate: nã cum ſtatutũ velit virũ & vxorẽ eſſe ſocios & cões in mobilibus & queſitis: & hac rõne cões in debitis paſſiuis, ex quadã neceſſitate: ꝑ hoc ſtatutũ diſponit mulierẽ teneri & videri huic bñficio renuntiaſſe, aut illo iuuari nõ poſſe: al's eſſet hui⁹ articuli diſpoſitio fruſtratoria: ꝙ eſſe nõ

Lex & natura nihil fruſtra operantur. 12 põt: † qa lex & natura nihil operant̃ fruſtra. l. labeo. ff. de carbo. edi. ¶ Similiter eſt videndũ in muliere, matre, & auia tutelã accipiẽtib⁹ qa etiã illã tacite accipiẽdo ſe obligant: & ſe obligãdo inducit̃ legalis renuntiatio velleiani ex neceſſitate legis, & ſuſcepti officij. l. fi. C. qñ mulier tute. offi. fun. poſſit. Et p̃terea clarũ eſt ꝙ ẽt i fideiuſſiõe exp̃ſſa in caſu q̊ poſſet fieri i hac p̃ria ſi mulier fideiubeat ꝓ marito nõ põt renũtiare bñficio velleiani. aut̃. ſi qua mulier. C. ad velle. eſt verũ, niſi ad ipſam ꝑtineat aliqua vtilitas: qa ſi ꝑtineat, poterit intercedere & renũtiare validè. vt ibi. Cũ ergo ad eã ꝑtineat aliqualis vtilitas in media ꝑte mobiliũ & quæſtuũ, nõ poterit illo bñficio ſe iuuare. Pro his videant̃ dicta Bal. in. l. j. C. ad velleianũ.

Dubiũ ¶ Sed maius dubiũ eſt, vtrum iuuet̃ bñficio vt nõ cõueniat̃ niſi in q̃tum facere põt. Rõnes predictæ faciunt ꝙ non, q̃a eſt ſua obligatio: tñ rõ legis verũ. ff. pro ſocio. ſuadet cõtrariũ. Cũ em̃ ſunt ſocij, debẽt ſocietatis bñficio gaudere. d. l. verũ. Preterea vir & vxor ad impa ria non inducent̃, ſcd'm ſupradicta: ſed maritus, niſi i id ꝙ facere põt cõuenitur: ergo nec mulier. l. maritũ. ff. ſol. mat. Quia hec iura procedunt in exactiõe mutua inter virũ & vxorẽ: ſed in extraneis creditoribus eſt ſecus: nihil enim ad eos de cauſa ſocietatis viri & vxoris, cõtra quos non militat tale beneficiũ: & hoc credo verum.

§. decimoquarto.

La femme mariee ſelõ la generale couſtume du duchie de Bourgongne apres le treſpas de ſon mary eſt veſtue & ſaiſie de la moytie des biens meubles & acqueſtz demeurez du deces de ſondict feu mary.

Idem in comitatu Niuerneñ. et in comitatu Burgundiæ. Ad hoc vt iſta mulier ſit ſaiſita, & iſta poſſeſſiõe fruat̃, tria requirunt̃: q̃ ex iſto textu colligunt̃. ¶ Primũ ꝙ mulier ſit nupta ſcd'm conſuetudinem Burgũdie: vt conſuetudo nr̃a habeat effectũ: quia ſi eſſet nupta alio mõ, expreſſa cõuentione etiã in Burgunda: nõ vteret̃ priuilegio conſuetudinis noſtræ: q̃a illo pacto potuit renũtiare. l. ſi qs in cõſcribẽdo. C. de pac. Et debet punctuari. (La femme mariee ſelon la gñale couſtume.) Ita ꝙ hec ṽba (ſelon la gñale couſtume) iungant̃ principalibus & primis ṽbis vt ſit ſenſus: ꝙ mulier nupta ſcd'm cõſuetudinẽ ducatus Burgũdie &c. Et nõ ꝙ iungat̃ ſeq. vt. ſ. dicat̃ ſcd'm cõſuetudinẽ ducatus Burgũdię eſt ſaiſita. dixi in ſiſ̃i. s̃. ij. §. in- Intel... ctus h... iuscõ... tudin... ci. (Femme mariee ſelon la gñale couſtume) & q̃ ibi dicta ſunt in gl. ij. faciunt ad multos. §. huius tituli, vt ibi ample dixi. ¶ Scd'm requiſitũ eſt ꝙ marit⁹ ſit mortuus colligitur in his verbis, (Apres le treſpas) & iſta poſſeſſio cõtinuat̃ de marito in vxorẽ & naſcit̃ abſq; apprehẽſiõe. ¶ Tertiũ eſt ꝙ illa bona remãſerũt ex bonis mariti: hoc eſt, ꝙ illorũ marit⁹ habuerit realẽ poſſeſſionẽ: qa al's nõ poſſet cõtinuari: ꝙ colligere põt ibi (demeurez du deces & treſpas) & ex quo hec poſſeſſio cõtinuat̃ de marito ĩ vxore, ꝙ mulier nõ eſt ſaiſita de his bonis q̃ realiter erãt mariti, ſi illorũ nõ habebat poſſeſſionẽ, licet haberet dñiũ vel actionẽ ad rẽ qa illa ſaiſina p̃ſupponit poſſeſſionẽ: i marito ex q̊ ſtatutũ ſeu cõſuetudo inducit cõtinuationẽ illi⁹: q̃ cõtinuatio eſſe nõ põt, niſi eã habeat marit⁹ nõ ſic eẽt de dñio qa poſſet cõtinuari: ſcd'm ꝙ habet̃ in. l. ĩ ſuis. ff. de lib. & poſthu. ſed poſſeſſio req̃rit actũ corporeũ & inſiſtẽtiã in re q̃ nõ eſt i dicto caſu. & iõ dic ꝙ eo mõ quo eſt ſaiſit⁹ marit⁹ in his bonis, illo mõ eſt ſaiſita vxor. vt ſi habet maritus ius ad rẽ, ẽt mulier habet 1 ius ad rẽ. & illo iure eſt ſaiſita ꝓut fuit maritus: † quia ꝗ actionẽ habet ad rẽ, ipſam rẽ habere vr̃. l. ꝗ actionẽ. ff. de reg. iur. Simile videmus in alia poſſeſſiõe ciuili q̃ fit ꝑ cõſtitutũ: nam ſi conſtituens ſit ꝑoſſeſſor trãſfert ꝑoſſeſſio

in illum

in illũ noíe cui⁹se cõstituit possidere:& nõ al's:ita tenuit Guido pape in.c.si q̃s p literas.in gl.in ṽbo,possessorio. et dicã.ĵ.i.§.j.in gl.in ṽbo,(saisit)in tit. (Des successiõs.)

EX supradictis videtur q̧ satis fuisset dixisse in consuetudine nr̃a:q̧ mulier haberet ius,vel q̧ mulieri cõpetit media pars bonorum:& satis videbatur dispositum in.§.(Femme mariee)qui est.§.scđ's huius tituli.

¶Eo etiã,quia vbi intentatur consuetudo,inest possessorium & petitoriũ:vt dicit Bal.in.c.cũ ecclesia.extra de cã possessionis & proprietatis.* ¶Tñ dic q̧ si ista cõsuetudo nõ fuisset introducta hęredes mariti fuissent ĩ possessiõe & saisina:p.§.primũ.ĵ.(Des successiõs.) & fuisset difficile mulieri & dãnosum q̧ priuaret̃ possessione, & fuisset aliqñ impedita ab heredib⁹,in sui iuris perceptione:et priuata cõmodo possidendi:q̧ est maximũ:scđ'm §.cõmodũ.insti.de interdi.c.j.in prin.de cõtrouersia inuestiture.cũ concordãtijs q̃ ibi allegant̃.& notat Bal.in c.j.de cõtrouersia inter dñm & fidelẽ.iij.col.& vulgariter solet dici,beat⁹ q̃ tenebit,scđ'm gl.& Bal. in.c. si tres vel plures.de pace tenẽda.* ¶Et magis vtile,q̃ ius petẽdi:quia magis ẽt est rei incumbere,q̃ in personã agere. l.plus cautiõis.&.l.minus.ff.de reg.iur.& iõ statuentes obuiãdo huic incommodo statuerunt et ordinauerunt q̧ de dictis bonis in quibus habet ius esset saisita.

In textu ibi
Meubles.

2 VIdetur ergo† q̧ si mulier turbet̃ in possessiõe bonorũ mobiliũ,cõpetit idem interdictũ vtrobi .ff. vtrobi.l.vnica.& habet eandem naturam & eandem vitã in suo casu,sicut interdictũ vti possidetis.ff.eo.l. vnica.&.§.sed hodie.insti.de interdi.Est tñ aliqua differentia de qua p Bar.in.d.l.vnica.& p Io.fab.in.§.retinẽte.in

3 sti.de interdi.Dicit tñ Bar.† q̧ si q̃s perdiderit possessionẽ rei mobilis,q̧ nullũ amplius datur interdictũ:sed recurrendũ est ad alias actiones ciuiles.notatur in.l.rem q̃ nobis.& ibi per gl.ff.de acqui.possess.

ADDITIO. Aduerte ad materiam qñ spoliatus sua possessione ante oĩa veniat restituendus p Mat.de af.in cõsti.regni Siciliæ quæ incipit,violẽtias.in.x.qõne vbi ponit septẽ casus in quibus spoliatus nõ est restituendus:& de materia.c.reintegranda.vide Soci.& do.meũ Ias.in.l.rem quæ nobis .ff. de acq.pos.& vide Bertrãdi in cõsi.suo.ccliij.parte.j.& consi.lv.nu.3.& consi.cccvij.nu.9.eadẽ parte. & consil. cccl.nu.5.parte.ij.Et qñ quis est spoliatus per magistratum an & qñ veniat restituẽdus acsi per priuatũ fuisset spoliatus.consi.cccxxx.nu.30.parte tertia.*

Questio 4 IVxta† istã cõsuetudinẽ† quero de vna qõne.Pone q̧ post mortẽ mariti & statim vxor emat aliquẽ fundũ vel aliquas terras:nũq̃d heredes mariti debeãt habere dimidiã partẽ,an dicat̃ totũ vxoris:& an sit p̃sumptio q̧ pecunias habuerit vxor à marito mortuo. ¶In hoc casu(q̃ põt singulis dieb⁹ euenire)insequẽdo Ang.in cõsi. suo.cxlj.inci.Sup primo puncto.in.j.vol.faciã quatuor casus.Aut enim vxor emit fundũ constante matrimonio,aut dissoluto:& tunc dissoluto per mortem mariti, aut per diuortiũ.Primo em̃ casu qñ vxor constante matrimonio,videt̃ dicendum q̧ sit vxoris:cũ suo nomine emit,& per traditionem recepit.Et videtur esse casus in l.& si de tua.C.de donation. inter virum & vxorem.& l.si filij.C.eodem.&.l.q̃uis.&.l.cum propria.&.l.multũ C.si q̃s alteri.& de suo soluisse præsumitur: † qui em̃ soluit pecuniam de suo ꝓprio soluere intelligit̃ etiã si sit socius oim bonorũ alicuius.tex.est in.l.ij.C.ꝓ socio.et ibi Bar.notat singulariter illũ tex.vbi dicit esse notandũ,qa seruiret ad mille aureos.Et faciunt q̃ in proposito dicit do.me⁹ Ias.in.l.j.C.q̃ test.facere possunt.& Ale.in consi. xlix.in pe.col.in.j.vol.Idẽ ergo vr̃ dicendũ in vxore: q̃a licet sit socia diuine & humane vite.l.aduersus.ff.de cri. expil.hęre.p̃sumptio est q̧ soluit de ꝓprio. ¶Sed tñ in hoc tene cõtrariũ:qa nõ est dubiũ scđ'm cõsuetudinẽ nostrã supra positã.§.ij.eodẽ titulo,q̧ media pars est mariti:& p̃sumit̃ de iure quesiuisse ex bonis mariti:ad euitãdam suspitionẽ turpis q̃stus.l.quintus.ff.de do.ĩter vir. & vxo. glos.in .c. sicut alterius. & ibi text.q.j.& in hoc non est dubium. — Soluens pecuniã de suo soluisse p̃sumit̃.

QVo ad scđ'm vero articulũ qñ mulier emit aliquẽ fundum mortuo viro:& tũc ante cõtractũ scđ'm mr̃imonium cũ aliquo alio viro,aut post.Si ante & tũc aut infra tp̃s luctus,et sic infra annũ:quo tp̃e in primo mr̃imonio dr̃ esse,cũ nubere nõ possit in aut. de nuptijs.§.solu.ff.de repu.l.si.C. de rei vxoriæ actio. 6 collatio.iiij.§.exactio.in gl.in ṽbo,restituẽdũ.l.vnica.et tunc p̃sumit̃ de bonis viri q̃suisse.† cũ em̃ eadẽ castitas infra tp̃a luctus in muliere desideret̃ per legẽ, quæ desideraт̃ constãte matrimonio:vt in aut.de restitutio.& ea que parit.in.xj.mẽse in rubro & nigro:sicut mr̃imonio constante,ne talis castitas denigret̃, præsumitur omne quæsitũ de bonis viri,si non apparet vñ queri ex alio potuerit.sic & quæsitũ infra tẽpora luctus . & isto casu tenenda est opinio Iacobi de arena in.d.l.quintus.& sic ista est bona ampliatio ad dictã.l.quintus.Ale. tñ in cõsi.suo.xlij.inci.in causa & lite vertente.in.v.vol.& in cõsi.xl.inci.ꝓspectis.his in pe.col.in.iij.vol. q̧ est repetitũ in cõsi.lxxxij.in.iij.vol.ponit ad dictã.l.vnam limitationem:aliã ponit in consi.xxiiij.inci.visis dubijs.in.j. vol. & de materia illius legis vide Bartho.Verõn.in suis cau. cautela.dxiiij.incip.nota cautelã aureã.Et iõ ex supradictis ad propositum redeundo,si mulier statim mortuo marito,& post matrimonij dissolutionẽ per mortẽ mariti:quevidua remansit acquisiuit presumitur acquisiuisse de bonis mariti:maxime si infra tres aut sex menses,vel etiam si infra annũ:quia tam breui tẽpore facta fuit emptio.Ex breuitate em̃ temporis inducit̃ præsumptio.Bar.in.l.si ventri.§.eorũ.ff.de priuile.credi. & dicit do.meus Ias.in.l.de pupillo.§.si quis ipsi prætori .ff. de noui operis nuntiatione. — Rñdet questioni supra positæ.

SI aũt mulier emat elapso tẽpore luctus,quo non ita seruari castitatẽ lex voluit:q̧ apparet,quia nubendi dedit licentiã,nec videtur in primo matrimonio esse: tũc non est presumẽdum q̧ ex bonis mariti acquisierit nec q̧ ille pecunie sint mariti.prout tenet Accursius in d.l.quintus.& tũc hoc casu de suo acquisiuisse præsumitur:al's nulla mulier posset quicq̃ quærere tute:nisi ostẽderet vnde originem pecunia habuit:q̧ nõ est dicendũ. ¶Istud tñ adhuc intellige,nisi mortuo viro mulier remanserit in administratione bonorum viri forsan cum filijs suis pupillis per presumptionẽ huius lucri,nec mulier in delictis incurrit,nec delicto excusatur:iõ non est mirum si nõ potuit aliunde habere ex bonis quondam mariti vel filiorũ,q̧ recurritur ad hanc cõiecturam,scilicet q̧ de suo præsumitur acquisiuisse.

SEd tamen quia supra dixi quòd tempore luctus,

Tp̃s luctus est annus.

7 †ꝙ dicit̃ vnius anni: eo quia lex voluit seruare castitatẽ
prohibendo mr̃imonium contrahi cũ scd'o: & sic pręsu
8 mitur adhuc durare mr̃imoniũ † quid dicendum hodie
cum statim scd'm Apostolum mortuo viro mulier nu
bat in dño. Et sic videtur ꝙ hodie rõ prædicta cesset per
dictum Apostoli: & per consequens cessare debet illud
dictum Iac. de arena. in. d. l. quintus. Cogita.

Nota.

AVt vero vxor emit post tp̃a luctus, & post scd'm
mr̃imoniũ contractũ: & tunc dicit Ang. de are. ꝙ
non inuenit istũ articulum examinatum, neq; tactum:
nunc aũt nõ possum ita dicere, cũ reperiã Ang. tetigisse
Bal. in cõsi. suo. cxxxvij. in. v. parte. Et in isto casu cõside
rauit multũ bñ Ang. q̃ dicit ꝙ ex cõiecturis iudicandũ
est in hoc casu: videlicet ꝙ si possint aliqua indicia vel
cõiecturæ sufficiẽtes apparere: ex cuius indicijs possint
iudicare: ex cuius bonis citius & leuius potuerit mulier
acquirere: vt q̃a vnus maritorũ ditior erat altero: vnus
mercabat̃, alter nõ: vnus in domo pecuniã cõtinuo reti-
nebat, alter nõ: vnus prediligebat eam, & eius guberna
tioni pecuniã & totũ p̃rimoniũ cõmittebat: & alter nõ.
Ex bonis illius qui ditior erat, & qui pecuniã in domo
cõtinuo retinebat: & q̃ eam diligebat, & ei⁹ gubernatio
ni pecuniam & totũ matrimoniũ cõmittebat: presumẽ
dum est quæsitum fuisse: sed si oĩa pariter in vtroq; con
currãt, ita ꝙ nulla presumptio est vehementior in vno
q̃ in altero: tunc dicit Ang. ꝙ eligenda est media via: &
ex bonis vtriusq; præsumat̃ quæsitum. Ex quo cũ præ-
sumptiones sint pares, pariter iudicandũ est de vno si-
cut de alio. l. titius rogatus. ff. ad Trebel. §. cum ergo. in-
sti. q̃ manumi. nõ pos. l. sed & si lege. §. adeo aũt. ff. de pe
ti. here. & l. Nesennius. §. fi. & no. per gl. ff. de nego. gest.
¶Mihi tñ vr̃ ꝙ si pares essent presumptiones ꝓ vno si-
cut ꝓ alio: ꝙ potius iudicandũ est ꝓ scd'o marito .s. ꝓ
illo cũ quo est de præsenti copulata: cũ cõsuetudo nr̃a
in. d. §. ij. dicat: ꝙ acquisitio facta per vnũ ex coniugib⁹
sit cõis inter eos. nã ex quo constat matrimoniũ esse cũ
scd'o, & sic cõstat mulierem acquisiuisse: non est dubiũ
ꝙ iste scd's marit⁹ debet habere dimidiã partẽ. Et sic nõ
stant in firmo dicta Ang. ꝙ iudicandũ est ꝙ ex bonis
vtriusq; acquisierit: q̃a tũc heredes primi haberẽt dimi-
diã, rõne p̃sumptionis q̃ est supradicta per Ang. et scd's
maritus haberet tm̃ dimidiã dimidiæ partis: & sic esset
magna restrictio ad cõsuetudinẽ q̃ dicit ꝙ acquisita per
vnum ex coniugibus cõstante mr̃imonio sunt inter cõ
iuges connumeranda: secus tñ est qñ esset vna fortior
alia: quia primus maritus habuisset pecunias: scd's est
pauper: quia tũc fortior præsumptio tollit aliã. l. diuus.
ff. de in inte. rest. Ias præceptor meus in. l. an hoc iure. in
ij. col. ff. de vulg. & pupi. & Alex. cõsi. ciij. in. v. colũ. in. j.
vol. & fortior tollit minorem. l. excipiuntur. ff. ad silleia.
& facit cõsi. Alex. consi. lxxvij. in. ij. col. in. j. volu.

9 ADuerte † tñ ad vnũ: si vir & vxor habitauerint in
vna domo: & domus sit vxoris: massaritię ibi exi
stẽtes præsumuntur esse vxoris: & si domus sit viri: mas-
saritie presumuntur esse viri. Ita tenent Bal. & Saly. in. l.
ob maritorũ. C. ne vxor pro marito. & Soci. refert in cõ
si. suo. cxxviij. ꝙ incipit, iustissime iudex. in. ij. col. i. j. vol.

10 VLtimo † ỹo casu qñ mr̃imoniũ est solutũ diuortio
tũc presumunt̃ quesita ꝑ vxorem ex bonis mariti:
ꝓut dicit gl. in. l. quintus. ff. de dona. inter virũ & vxorẽ.

VIdemus in hac nr̃a cõsuetudine ꝙ mortuo marito
mulier est saisita & vestita in dimidia parte bono
rũ acquisitorũ & mobiliũ relictorũ per maritũ. Quęro,
11 Pone † ꝙ mulier realiter nõ acceptauit, neq; adepta est
possessionẽ dictorum acquisitorũ mobiliũ: sed anteq̃
acceptauerit morit̃, nunq̃d trãsmittat ad heredes, vr̃ qd'
12 nõ ꝑ. l. cũ antiquiorib⁹. C. de iure delibe. † vbi hæreditas
nondũ adita nõ trãsfert̃ ad heredes. ¶Tu tñ dic ꝙ ỹitas
est ꝙ hoc casu transfert̃ ad heredes: q̃a ista dimidia pars
euenit vxori ex dispositiõe legis et titulo singulari: ergo
trãsmittit ad heredes: ꝓut in simi casu ponunt Sali. Pau.
de cast. Ale. & do. meus Ias. in. d. l. cũ antiquioribus. &
Bal. & do. me⁹ Ias. in. l. si arrogator. in. vij. col. ff. de adop.
13 † vbi dicũt qd' iura singularia et q̃ titulo singulari obue
niunt trãsmittunt̃ ad heredes, etiã ante aditionẽ. ¶Hinc
14 dicũt † qd' stãte statuto, qd' vxore premoriẽte in mr̃imo
nio, maritus lucret̃ dotem vel partem dotis, qd' mortua
vxore si postea moriat̃ maritus: q̃ invita aliter nõ acce-
ptauit, transit ad heredes & dicit Alex. in consi. cl. inci. vi
so themate. in. j. col. in. j. vol. allegãdo Bar. in repe. sua. d.
l. si arrogator. qd' ea q̃ non iure hereditario ad aliquem
☞ perueniunt, trãsmittunt̃ ad heredes sine aditiõe. ¶Qd'
q̃ño ea q̃ obueniunt ex statuto vel consuetudine trans-
mittant̃, vide Bñdicti in repe. c. ray. in ỹbo, mortuo ita-
q; testatore, scd'o. nu. 118. de test. & dicã infra in titu. (des
successiõs). §. j. in gl. fi. vbi posui materiã trãsmissiõis. *
¶Ex quo ergo dicta dimidia pars acquisitorũ & mobi
liũ transfert̃ ad vxorem iure singulari, & non iure hære-
ditario: qd' satis apparet ex his q̃ dixi. s. in cõsuetudine
nostra in. §. ij. q̃ incipit, (Femme mariee, ou duchie de
Bourgõgne) in gl. suꝑ verbo, (est participant) vbi pon-
deraui illud verbũ (est participant) trãsmittit̃ dicta pars
ad heredes, etiã sine agnitiõe: immo sufficiens agnitio
videtur per statutũ seu cõsuetudinem nostram: cũ dicat
cõsuetudo. qd' statim mortuo viro est saisita & vestita
dicta vxor de dicta dimidia parte bonorũ. Quæ quidẽ
verba habent vim ciuilis possessionis: de cuius effectu
nunc nõ dicam, sed dicã. i. in tit. (Des successions). §. j. Et
etiam aliquid tangam in. §. seq. vbi etiam ponunt præ-
dicta verba (vestue & saisie.) Quæquidem habent vim
& effectum ciuilis possessionis.

Andol... riũ no... dũ acc... ptatu... transf... adhær... des,

15 ADuertendum tñ † quod si vendicat ius suum alte-
ri, anteq̃ adipiscatur realem possessionẽ: talis em-
ptor non poterit se dicere vestitum & saisitum: per ea q̃
dicit Bal. in rub. de causa possessionis & proprieta. & di
cam infrà in. §. j. in tit. (Des successions.)

§. *decimoquinto.*

LA femme douhee selon la ge-
nerale coustume du duchie de
Bourgõgne, est uestue et saisie
de son coustumier douhaire.

IDem in comitatu Niuerneñ. (soit en dou-
haire diuiz ou coustumier) Idem in comita
tu Burgundiæ. (soit diuiz ou coustumier.)
1 ¶†Bona viri sunt tacite hypothecata pro
dote, nec propter maleficium viri sunt confiscanda.
Textus est in capitu. ex literis. extra de pignoribus.
2 † non autem extenduntur hæc priuilegia ad bona pa-
raphernalia. l. vltima. C. de pactis conuentis. tam su-
per dote, nec etiam ad donationem propter nuptias.
3 l. vlti. in fine. C. qui potio. ¶ † Hodie tamen pro do-
talitio:

Bon... ritũ... poth... ra p... 16

talitio,ꝙ eſt doharium noſtrũ:ꝙ glo.in.c.plerũq;.extrà
de dona.inter virũ & vxorem.dicit eſſe donationẽ pro
pter nuptias.bona mariti ſunt tacite obligata:immo ꝓ
tali dotalitio eſt veſtita & ſaiſita mulier de bonis mariti
ſtatim ipſo mortuo:ꝙ vr̃ eſſe cõtra.l.vlt.C.de pac. con-
uen.hic ante alle.&.l.vlti.in fi.C.qui potiores in pig.ha-
capiẽdo dotalitium ſcd'm gl.in.d.c.plerunq;.

Dñium dotarij transfert sine traditione.

4 ADuerte ergo,†ꝙ tranſlatio dñij & poſſeſſionis do
harij,licet ſit ſuſpenſum ſub conditiõe poteſt fieri
ſine traditione.facit text.de dominio in.l.dotis fructus.
§.fi.ff.de iure dotium.& de poſſeſſione.in.l.q abſenti.§.
5 j.ff.de acq.poſ.vbi dicit tex.†ꝙ poſſeſſiõis traditio fieri
põt ſub conditiõe:tenet Guido pape deciſi. cccccxxiiij.
& ibi ponit de dñio dotis aſſignatæ qũo transferatur:
& qũo in tali aſſignamento eſt proprietaria & non vſu
fructuaria:vt dicam plenius in conſuetudine.ĩ.que inci
pit,(Femme mariee ne prent point de douhaire.)

In textu ibi

Veſtue & ſaiſie.

ADuerte,ꝗa ex quo iſtud ius vſufructus inhęret ſeu
adheret rei immobili:ip̃a mulier ſi turbetur, põt
intentare interdictũ vti poſſidetis vtile:ſcd'm Io.fab.§.re
tinendæ. inſti.de interdictis.Et licet videaẽ tenere idem
Fabri in.d.§.retinẽde.ibi:ſed nunqd.ꝙ de iure nõ poſſit
intentare hoc interdictũ hoc caſu:niſi cum hoc habuerit
realem poſſeſſionẽ:tñ de cõſuetudine aliud eſt dicendũ.

QVantum ad iſtam poſſeſſionem & ſaiſinã,de qua
hic,eſt eadem ratio quæ in articulo præcedẽti.De
cuius ſaiſinæ effectu dicã ſtatim hic:& latius
in.§.j.in tit.(Des ſucceſſions.)Aduerte ſolũ ꝙ q̃tum ad
iſtũ articulũ eſt vna differẽtia ad articulũ præcedẽtẽ:ꝗa
poſſeſſio de qua in articulo &.§.p̃cedenti cauſat dñium
& ꝓprietatẽ in media parte bonorũ mobiliũ & acquæ

Dñium certa cã poſſeſſionis.

1 ſtuũ ipſi mulieri:& cõſolidaẽ ꝓprietas & dñium:†quia
dñium eſt certa cã poſſeſſionis.Ita dicit gl.in verbo,per
hanc in.§.itẽ per alienos.inſti.ꝑ quas pſonas nobis acq.
tex.eſt & ibi gl.& Bal.in.l.j.C.per quas pſo. nobis acq.
per quẽ tex.apparet ꝙ ex illa poſſeſſiõe de qua ibi:ſi ma
ritus erat dñs,quæritur vxori dñium illorũ bonorũ pro
media parte:& ſi nõ erat vſucapiendi cõditio vt ibi: ſed
in iſto articulo iſta poſſeſſio manet in ſuis finibus,& nõ
procedit vltrà,vt ex illa quæratur mulieri dñium doha
rij:quia eſt tm̃ quidã vſuſfructus qui finitur morte : ſed
2 tm̃ quęriẽ fructuũ & cõmoditatis dñium.†nunq; tamẽ
præſcriberet mulier id ꝙ poſſidet ꝓ dotalitio tanq; vſu
fructuaria:vt per not.per Io.fab.in.§.de his aũt.inſti.per
quas perſo.nobis acq.¶Dixi infra in.§.xviij.huius titu.

Doharij poſſeſſio ciuilis eiuſq; poſſeſſionis effectus.

3 in gl.j.v̾ſi.ſuꝑ quo iure.†& iſta poſſeſſio eſt ciuilis:rõne
cuius poſſeſſionis mulier mortuo marito in ſuo doha-
rio conſuetudinario,facit fructus ſuos.l.iij.§.ex contra-
rio.iuncta gl.in ver.multum.ff.de acquir.poſſeſ. Bar.in
l.ſi titio.in prin.ff.de vſufru.& Pet.& Cy.in.l.certum.in
ij.quæſtio.C.de rei vendi.

4 SEcundò†rõne iſtius poſſeſſionis ciuilis põt mulier
naturalẽ poſſeſſionem apprehendere:etiã reſiſtente
illo & contradicente,qui naturalem habet.l. creditores.
& ibi Bar.in verſi.& predicta.C.de pigno.

ET pro tertio effectu dicit Bar.in.d.l.creditores. ver.
5 diſtingue†ꝙ habens ciuilem poſſeſſionem excuſa-
tur à vitio clandeſtinij.alle.tex.iuncta gl.in.l.cum credi-
tor.ff.de furtis.

6 QVarto aduerte†ꝙ mulier rõne poſſeſſiõis iſtius
quam habet in hoc dohario,& etiã idẽ dicas in
precedenti cõſuetudine in dimidia parte acqui
ſitorum & mobilium poterit ingredi poſſeſſionem per
violentiam:ſic etiã reperiat per alium occupatam .l. clã
poſſidere.§.q ad nundinas.ff.de acqui.poſ.

7 QVinto†quia ciuiliter poſſidẽti datur interdictũ
vnde vi.l.j.§.dr̃.ff.de vi & vi arma.& not.in hoc
hanc ciuilẽ poſſeſſionẽ:quia multũ operaẽ.dicã
latius de ciuili & ciuiliſſima.ĩ.in tit.(Des ſucceſſiõs).§.j.

QVero de vna qõne mulier poſt mortẽ mariti pe — Queſtio
tit ab hæredibus dohariũ & dimidiam partem
acquiſitorũ factorũ in vita eorum. maritus &
vxor ſteterunt & habitauerunt ꝑ multos annos in vna
domo:dicũt heredes ſuꝑ hac domo mulier habebit tan
tummodo dotalitiũ:ꝗa eſt antiquũ hereditagium:dicit
vxor ꝙ vult habere dimidiã partẽ:ꝗa eſt acquiſitũ:quis
illorũ obtinebit.dixi.ſ̃.in cõſue.§.ix.(la femme q̃ eſt par
ticipant.)ꝙ bona relicta preſumunẽ potius antiqua. &
dicenti eſſe noua,incũbit onus probandi.tex. in.c.j.§.ſi
v̾o,de gradibus ſuccedẽdi in feudo.et iõ cũ talis domus
preſumaẽ eſſe de bonis antiquis mariti:mulier habebit
tm̃ dohariũ,& non dimidiã partẽ:niſi probaret illã fuiſ
ſe acquiſitã ꝑ maritũ cõſtante mr̃imonio.¶Aduerte tñ
ad vnũ ꝙ dicit Ang.in.l.q iure familiaritatis.ff.de acq.
poſ.ꝙ refert & ſequitur Soci.cõſi.ſuo.cxxviij.in vlt.col.
ꝙ ſi vir & vxor ſimul inhabitauerunt in aliqua domo,
ꝙ p̃ſumitur poſſediſſe quilibet pro dimidia parte:ergo
cum poſſideat vxor pro dimidia,transfertur onus pro-
bandi in heredes:ꝙ domus ſit antiquum hæreditagiũ,
cum poſſeſſionis ſit commodũ:& transferat onus pro-
bandi in aduerſarium.§.retinendę.ibi:commodum aũt
poſſidendi.inſti.de interdictis.

In textu ibi

De ſon douhaire couſtumier.

DIcitur hic ꝙ vxor eſt veſtita poſt mortẽ mariti de — An vxor mortuo marito ſit veſtita de dohario cõuento.
1 dohario ſuo cõſuetudinario.†quid aũt de conuẽ
to,ꝙ in vulgari nr̃o dr̃(diuiz)nunqd etiã dicatur ſaiſita
& veſtita:vr̃ mihi ꝙ non ſit ſaiſita:per tex.in.l.dotis. C.
ſo.mat.vbi dicit lex dotis actiõe ſucceſſores mariti ſuꝑ
eo qd' in dotis noĩe fuerat datũ conuenire debes . dicit
eñ tex.poſt ꝙ vxor nullã habet facultatem ingrediẽdi
poſſeſſionẽ rerum dotalium hæredibus mariti nõ aſſen
tientibus ſine autoritate iudicis.& vide Alex.in conſi.
ſuo.iiij.inci.videretur inſpectis.in.ij.&.iij.col.in.j.vol.&
Bar.in.l.Pomponius.§.in dote.ff.de acqui. poſſeſſione.
& Cynum in.l.aſſiduis.C.qui potiores in pignore ha-
beantur.& Bal.in.l.j.C.de ſeruo pignori dato manumiſ
ſo.¶Item videtur qd' ex quo conſuetudo noſtra iſtud
ſpecialiter inducit in dotalitio conſuetudinario,ꝙ cum
ſit exorbitans transferẽdo poſſeſſionem ſine traditione
& reali apprehenſione ſolũ facte:ꝙ non debet extendi
extra ſuos terminos:nec videatur ꝙ maior eſſet rõ in
dotalitio cõſuetudinario,ꝙ mortuo marito in vxorem
transferaẽ poſſeſſio:& de eo vxor eſſet ſaiſita & veſtita,
q; de dotalitio conuento.facilior eſt adeptio ſeu appre-
henſio poſſeſſionis propria autoritate q; in dotalitio cõ
ſuetudinario vbi heredes ſunt vocandi ad diuiſionem
faciendã de antiquis hereditagijs:& ideo ex quo à ma-
ioritate rõnis poteſt etiam lex exorbitans & correctoria
extendi.cum vt dicit Fulgoſius in.l.cum de nouo.C.de

legibus.& in.l.non ſine.C.de bonis q̄ liberis.& in.l. de
qb⁹.ff.de legi.ꝙ ex identitate rōnis licita eſt extēſio,etiā
in correctorijs.p̄ tex.expreſſum,cui dicit nō poſſe reſpō
dere,q̄ eſt in.d.l.non ſine.vbi fuit dubitatū, nunquid.l.
iulia. differens lucrū inter maritū & vxorem ad corre-
ctionē iuris extendatur ex identitate rōnis in ſponſo &
ſpōſa:et dicit ꝙ ſic:ergo fiat extenſio de dohario conſue
tudinario ad cōuentū non ſolū ex idētitate, ſed etiā ex
maioritate rōnis,per ſupradicta.¶Et facit pro hac ſen-
tentia,ꝙ dotalitium,conuentū ſeu diuiſum,dr̄ etiam cō

Dotalitiorū diſtinctio.

2 ſuetudinariū.†nā dotalitiorū,aliud eſt conſuetudinariū
ſimpl'r,aliud conſuetudinariū conuētum ſeu diuiſum:
vt dicam in.§.ſeq.in gl.(douhaire couſtumier.)cū ergo
ſit conſuetudinariū,dicendum eſt ꝙ in eo habet locum
iſtud ſtatutū.¶Sed etiā dici pōt ꝙ ex quo vtrunq; de-
betur ex cōſuetudine,ꝙ in vtroq; ineſt poſſeſſorium et
petitorium ex dictis Bal.in.c.cū eccleſia.extra de cauſa
poſſeſſio.& proprieta.vbi dicit qd' vbi intentat̄ cōſue-
tudo,ineſt poſſeſſoriū & petitorium.*¶Poſſet tn̄ dici
hanc conſuetudinem noſtram nō extendendā:quia qd'
de vno dicit̄,de alio negare vr̄:ex eo qd' prohibet.l. cū
prætor.&.l.j.ff.de iudi.& vni⁹incluſio alterius eſt exclu
ſio.c.nōne bene dicimus.extra de p̄ſcriptionibus.l.mari
tus.C.de ꝑcu.Fran.de aretio cōſi.lxix.in.ij.col. & Soci.
in cōſi.xxv.in.viij.col.¶Et ad illud qd' dicit̄ de maiori-
tate rōnis, dic qd' opinio Fulgoſij non eſt vera: & cōis
eſt in contrariū.de qua vide ampliſſime do.meum Iaſ.
in aut.quas actiōes.in.vj.&.vij.col.C.de ſacroſan.eccle.
cogita.¶Tamen dici pōt inſequendo primam opinio-
nem qd' maior videbat̄ rō dubitandi in conſuetudina
rio,q̄ in conuento:quia de conuento non pōt fieri tale
dubiū qd' fit de conſuetudinario:cum ex quo de iure
portio incerta rōne loci & quote non poſſit poſſideri.l.
iij.§.j.&.l.locus.ff.de acqui.poſſeſſiōe.& ibi notatur per
doctores.faciunt que dicit Alex.cōſi.ſuo.cv.&. cviij. in
prin.in.vj.vol.vbi ponit,qūo incertitudo impedit tran
ſlationē poſſeſſionis.videbat̄ qd' tale doharium nō poſ
ſit poſſideri:& ſic qd' mulier non eſſet veſtita et ſaiſita:
qd' ſit incerta,rōne loci,apparet q̄a portio indiuiſa non
pōt demonſtrari.l.meuius.§.duobus.ff.de lega.ij.& de
ſtipulatiōe ſeruorū.l.ſeruus cōis ſit omnium.ff.de ſtipu-
latione ſeruorum et qd' incerta rōne quotæ patet:quia
vſus eſt incertus.l.vſus pars.ff.de vſu & habitatio.ergo
videbat̄ qd' pro medietate indiuiſa nō poterat poſſide
ri.de quo videatur in.d.l.iij.& in.l.ſi quis fundum.ff.de
acqui.poſſeſſione.& in.l.in ſumma.ff.vti poſſidetis. &
iō expreſſe ordinatum eſt de conſuetudinario.

ADuerte tn̄ ad id qd' dicit Decius in conſi.clxxix.
inci.viſo eleganti.poſt Ang.& Paul.de caſt. in.l.
ij.ff.de periculo & commodo reivendite.qd' conſtitutū
operatur in re indiuiſa inter aliquos.& vide do. meum
Iaſ.& Claudium de aquis in.l.iij.§.incertam.& in.l. lo-
cus.ff.de acqui.poſſeſſio.*

Queſtio

SEd quæritur,pone qd' in contractu matrimonij di-
cat qd' mulier habebit dohariū ſup̄ medietate anti-
quorum hæreditagiorū mariti:an iſtud doharium erit
conſuetudinariū,an vero diuiſum.et vtilitas eſt:quia ſi
ſit diuiſum,mulier nō eſt ſaiſita:ſi vero cōſuetudinariū,
mulier erit ſaiſita:qd' aūt ſit diuiſum,& nihil operetur
cōuentio,facit q̄a debemus eſſe cōtenti diſpoſitionibus
legalibus circa aliquos actus.l.fi.ff.de preto. ſtipula. &
ibi Bar.vnde etiā dicimus qd' debemus eſſe contēti pœ
nis legalibus.l.ſi ita ſtipulatio.ff.deverb.obl.notatur in
3 l.fi.C.de ſponſa.†& expreſſio eorum quæ tacitæ inſunt
nihil operat̄.l.iij.ff.de leg.j.& ibi docto.Hinc dicit Bart.
in.l.de quibus.in repeti.ibi:denuo oppo.ff.de legibus.
4 †ꝙ ſi conſuetudo ſit cōformis legi ſcripte & nihil addat
vel detrahat,ꝙ non agitur ex ea:ſed ex lege:quaſi dicat
ꝙ fortior eſt diſpoſitio legis.ſic fit iſto caſu: vt cum ni-
hil aliud quæritur à contrahente niſi id ſolum ꝙ diſpo-
nit conſuetudo:ꝙ nihil operatur talis conuentio,ſed a-
gitur ex conſuetudine,& non ex conuentione:& ſic di-
cetur dotalitium ſeu doharium conſuetudinariū,& nō
diuiſum:quia etiā eſt fortior punitio legis q̄ hominis:
vt hic ſatis conſtat:& facit.l.leges ſacratiſſimæ.cumvul.
C.de legi.& maxime,quia diſpoſitio legis ſubintrat cō
tractum partium,circa id ꝙ diſponit.l.contractus.l.cir-
ca.&.l.legē.C.locati.contrariūvidentur aliqui tenere,et
mouentur:quia ꝙ aliqua lege cauetur & diſponit̄, pōt
in pactum deduci.l.qui mutuam.ff. man. item fortius
eſt nobis ius in promiſſo facto noſtro q̄ facto legis.l.ſi
filius.§.erit.ff.de fideicom.lib.& potius eſt ius ꝙ ex con
uentione nobis datur,q̄ ꝙ ex lege.l.ſi q̄s legatum. §.fi.
& ibi gl.ff.ad.l.corneliā.de fal.et gl.in.l. ſi quid bello.ff.
5 de cap.& poſtli.vnde dicitur†ꝙ lex ſuum tibi non tuū
denegat auxiliū.l.j.& ibi gl.C.ſi aduerſus vendi.gl.in.l.
j.C.ſi per vim vel alio modo.no.in.l.fi.C.qui potio. in
pig.habe.not.in.l.inſulam.ff.de verb.obl.& faciunt no.
per Bar.& do.meū Iaſ.in.l.nō impoſſibile.ff.de pac.vbi
dicunt ꝙ illud qd' datur à lege pōt in pactū deduci. &
iſta deductio aliquid operabitur,quia agetur ex pacto:
ꝙ dictū Bar.allegat Barb.in conſi.j.in.j.vol.col.xv.dicit
tn̄ Bal.in.l.j.C.de ſerui.pig.da.ꝙ ſpālis promiſſio conti
nens id qd' tacite ineſt non plus operatur.¶Eſſet in hoc
videndum,an de neceſſitate iſtud doharium debeatur:
quia hoc caſu expreſſio eorum que tacite inſunt de ne-
ceſſitate nihil operat̄.vt dicit Soci.in.d.l.iij.ff.de lega.ij.
ſecus ſi non de neceſſitate,vt ibi p̄ eum:poſſet etiam fa-
cere pro hac opiniōe illud ꝙ dicit Bar.in.l.j.ff.ad.l. Falc.
de ſtatuto continente id qd' ius commune,qd' dat mo-
dum agendi:& ſic non eſt amplius ius cōe.& qn̄ ex ad-
ditionevel detractione fiat noua res,vide do.meum Iaſ.
in.l.ius aūt ciuile.ff.de iuſti.& iure.et in.l.j.§.et poſt ope
ris.ff.de noui operis nuntiatione.

§.decimoſexto.

LA femme ne peult mettre hors
de ſes mains, ne bailler a aul-
truy ſon douhaire couſtumier
ſans le conſentement des heri-
tiers de ſon mary, auſquelz elle eſt tenue
de le preſenter et bailler, ſe auoir le veul-
lent pour le pris quelle en treuue dung
aultre: & en leur refuz de le prendre, elle
en peult faire ſon proffit des fruictz, ſa
vie durant ſeullement.

IN comitatu Niuerñ. mulier non pōt alie-
nare ſine conſenſu filiorum.Per hanc con-
ſuetudinē datur modus ad priuandū vxo
rē iurevſufructus ꝙ habet in bonis mariti.

Alios

Alios modos priuãdi quem vsufructu ponunt doctores in.§.item finitur,hic statim allegando: sed vnũ aliũ modũ dat Ang.in.§.fi.insti.de vsufructu, scilicet si etiã parua domũcula faciat domũ amplã,aut si edificium inchoatũ per defunctum perficiat,quẽ nõ credo verũ: qa inducta ad augmẽtũ nõ operant̃ diminutionẽ,ideo

1 aliter nõ insisto.* ¶†Ratio hui⁹cõsuetudinis est,qa mulier nõ habet nisi vsumfructũ in bonis mariti.et reputat̃ vsufructuaria in bonis quodã mariti:iõ nimirũ si non possit alienare sine cõsensu heredũ apud quos est ꝓprietas,cũ qua postmodũ cõsolidari debet vsufructus:iõ si alienat sine illorũ consensu,amittit vsumfructũ.insti.de vsufr.§.itẽ finit̃.vbi Io.fab.plene,maxime qñ alienatur ipsum iusvsufruct⁹:p.l.si vsusfructus.ff.de iure do.secus aũt qñ alienat̃ solum perceptio fructuũ ex vsufructu, seu emolumentũ in re vtẽdi penes vsufructuariũ remanẽte:qa nõ amittit̃ vsufruct⁹.l.cũ ĩ fundo.§.ꝙ si mulier. ff.eo.& l.arboribus.§.vsufructuarius.& ibi not.de vsufru.de qua materia plene dixi in consilio qd' feci in casu emergẽti:qñ cõsului,an ꝑ ingressum monasterij mulier perdiderit istud ius:& ibi dixi,an potuerit locare cõmoditatẽ sine cõsẽsu ꝓprietarij.& iõ nõ est mirãdũ si istud inducit consuetudo nr̃a cũ sit iure cautũ:etiã facit in siñ ꝙ dr̃ de emphyteuta qui nõ põt rem emphyteuticã alienare,nisi facta oblatione dño.c.potuit.de loca.l.fi.C.de iure emphy.¶Et facit,qa in iudicio familiæ herciscũdæ post motam cõtrouersiã alienatiões volũtarie extraneis sunt interdictæ.l.j.in fi.C.cõi diui.ff.fami.hercisc.l. alienationes.& est gl.fi.in.l.dudum.C.de cõtrahen.emp.& in cõi diuidundo iudicio post litem contestatam.d.l.j.

In textu ibi

Ne peult mettre hors de ses mains.

Ponere extra manus.

1 Q Vero†qd operent̃ hec ṽba tex.in.c.j.de immu.eccle.lib.vj.vtit̃ istis ṽbis:& dicit ibi Gemi.qa istud ṽbũ est valde latũ:& plusq̃ alia ṽba ibi posita:& dicit ꝙ ẽptor domus ꝓhibit⁹illã extra manũ suã ponere nõ põt illã cõmodare,vel alij seorsum cõcedere: licet aliũ ibi posset secũ recipe.alle.l.iiij.ff.de vsu & habi. & dicit istud esse dictũ Pet.de bella pertica.aduerte,qa etiã idẽ tenet Bal.post Cy.& Albe.de rosa.in.l.si .C.de

Deponere.

2 reb⁹ alienis nõ alienã.vbi dicit Alb.†ꝙ deponere est extra manũ ponere.p.l.j.in prin.ff.depo.& istud etiã dicit Gemi.in dicto loco.ex quo vident̃ doc.inferre in.d.l.fi. ꝙ hoc casu ꝓhibet̃ locatio:sed do.me⁹Ias.in.l.manumissiões.ff.de iusti.& iure.vr̃ tenere cõtrariũ post Bar.ibi ꝑ l.non solet.ff.locati.iõ vr̃ ꝙ tm̃ prohibet̃ alienatio iuris vsusfructus,et cõmoditas illius:ꝙ quõ intelligat̃,dicã.ĩ. in gl.fi.& de hac clausula etiã ponit Spe.in tit.de loca.§. vj.ver.cxvj.Per hec ṽba si fiat hec alienatio cõtra legem erit ipso iure nulla,ꝓpter hec ṽba ꝓhibitiua (ne peult.) dixi.s.ample in.§.(le mary et la femme ne peuuẽt.)vide do.meũ Ias.in.l.q rome.§.coheredes.ff.de ṽb.obli.¶Tu dic ꝙ alio casu etiã alienatio est nulla scilicet qñ fit cõtra

Nota.

3 iuramẽtũ.Pone†mulier iurauit nõ alienare dotẽ nisi solẽniter & cũ decreto:postmodũ alienat eã cũ iuramẽto ꝙ istorũ seruabit gl.multum not.& sing.ĩ.c.licet mulieres.de iureiu.in.vj.tenet pede firmo ꝙ valet primũ iuramentũ:& ꝑ cõsequẽs scd'a alienatio nõ valet.& ita tenet Spe.ꝑ illã gl.in tit.de emp.& ven.§.iij.loco.ver.qd ergo & versi.nota gñale cõsilium cum illa gl.tenet Bar.in.l.si qs pro eo.in.iij.mẽbro principali.ff.de fideius.cano .in c.cum contingat.in.iij.col.extrà de iureiur.& dicit do. Ale.in.l.duobus.§.idẽ pompo.ff.de iureiur.ꝙ ꝑ illa gl. est bonus tex.in.c.intellecto.& in.c.veniẽs.extra de iureiur.& in.c.dilecto.ver.nisi forte.de p̃bẽ.in.vj.de qua gl. facit mẽtionẽ Feli.in.c.cum.M.ferrarieñ.in pe.col.extrà de cõsti.Contra tñ p̃dictam regulã vr̃ facere tex.i.l. duo

4 bus.§.idẽ pomponius.ff.de iureiu.vbi†vltimo iuramẽto standũ est:& vltimũ derogat primo.& idem facit ad tex.in.c.tua nos.extra de iureiur.Lud.ro.põderat adhuc contra dictã gl.tex.in.c.sicut ex literis. extra de sponsa. Et pro solutiõe Imo.distinguit in.c cũ dilecto.de p̃ben. in.vj.& i.l.cũ vir.ff.de vsur.& in.l.si estimatis.ff.sol.mat. ¶Qñ valeat actus factus cõtra iuramẽtũ, vide Boeriũ in cõsue.septene Bituriceñ.tit.de donatio.§.ij.¶Et Bertrandi in consi.ccxxvij.nu.27.in.iij.parte.*

Vltimo iuramento stãdũ.

5 T V vlterius dic,ꝙ cõtra hanc gl.multũ facit†ꝙ si aliquis iurauit in futurũ non facere talẽ actum vel cõtractũ:si postea facit etiam sine iuramẽto,valet secundus act⁹ licet faciẽs sit periurus:q̃to magis valeret scd's actus si interueniret iuramentũ.probatur istud multis. Primo ex eo ꝙ vult gl.sing.in.c.fi.in ver. reuocatus . de

De actis cõtra iuramentũ factis.

6 procu.in.vj.tenet,†ꝙ si iuraui nõ reuocare talẽ ꝓcuratorẽ,& postea reuoco:valet reuocatio,licet sim periurus. de veritate cuius ponit late Feli.in.c.ex parte decani. in v.col.in ver.d.c.extra de rescrip.& aliquid in.c.edoceri. in.v.col.extra de rescri.& in.c.si diligenti.in.ix. fallẽ. extrà de foro cõp.vbi ponit an actus factus cõtra iuramẽtũ sit validus,& an faciens incurrat periuriũ.¶Scd'o facit ꝙ decidit Bar.in.l.oẽs populi.in.iiij.q.ij.qõnis prin-

7 cipalis.ver.circa tertiũ.qñ†primũ statutũ est iuramẽto firmatũ.ff.de iusti.& iure.vbi tenet ꝙ valet scd'm statutũ:p ꝙ reuocat̃ primũ ꝙ erat iuratũ,licet statuẽtes sint periuri.& late disputat Albe.in aut.hoc inter liberos.C. de test.& Bal.in.l.clari.C.de fideic.& Pa.in.c. dilecto. in pe.col.extra de prebẽ.¶Tertio facit ꝙ dicit Io.and.ĩ reg. ꝙ semel.in mercu.& Bar.in.l.si quis in prin.testamenti.

8 in vlt.col.ff.de leg.j.†ꝙ iurãs nõ venire cõtra testamẽtũ tñ si veniat:valet scd'm testamẽtũ: licet incurrat periuriũ.gl.& Archi.in.c.vlt.volũtas.xij.q.ij.¶Quarto facit ꝙ dicit Spe.& Io.and.in tit.de leg.§.nũc tractemus.ver.

9 qd si legatus reseruauit.vbi voluit†ꝙ valet receptio in canonicũ vltra numerũ taxatũ à statuto iurato:licet canonici sciẽter recipientes sint periuri:& ista sunt q̃ dicit do.meus Ias.in.d.§.idẽ põponius.cõtra dictam gl.Quæ oĩa habui a dño Alex.in cõsi.xvj.inci. ponderatis narratis in testõ.in.iij.vol.ꝙ cõsilium est multum notabile in hac materia.Et ex dictis ibi dñs meus adhærendo prędictæ gl.illam tribus limitationibus limitauit.

P Rimo videlicet,vt illa gl.ꝓcedat in casu illo: scilicet qñ mulier iurauit negatiue nõ alienare rem dotalẽ ꝙ iuramẽtũ conueniat cũ dispõne iuris cõis:cũ dispõne iuris cõis sit ꝓhibita alienatio rei dotalis sine decreto:et iõ tale iuramentũ primum ꝙ cõuenit cũ dispositiõe iuris cõis:facit ꝙ actus factus in contrariũ etiam cũ iuramento non sit validus:ita etiã pro hoc facit tex.in.c. intellecto.qui ita est intelligendus,extra de iureiur.

Limitationes prædictorum.

S Ecundo limitat dictã gl.vt ꝓcedat qñ ille cũ quo celebrat̃ scd's actus,sciebat talem scd'm actũ fieri contra iuramentũ prius p̃stitũ:secus si ignorauit : prout in dubio p̃sumit̃ per regulã.l.veri⁹.ff.de ꝓba.qa tũc scd's

H

actus valebit, nō obstante primo iuramēto. ita etiā limitat do. Ale. in dicto consi. xvj. in. iij. vol. s. alle. cū aliis cōcordantiis alle. p do. meū Ias. in. d. §. idem Pomponius.

Tertio limitat non habere locum qn̄ iuramētū fuisset prestitū in manibus alterius non habentis nec sentientis aliqd' interesse: secus si fuit prestitū in manibus patris vel alterius habentis, aut pretendentis aliqd' interesse: qa tunc scd's actus factus cōtra dictum iuramentū est nullus. Bal. in. c. veniens. de iureiur. & Alex. & do. meus Ias. in locis hic ante allegatis.

Quarto limita dictam gl. nō habere locum qn̄ iuramentū est prestitū à diuersis personis: & iō intelligēda est dicta gl. qn̄ tale est p̄stitū ab illamet psona: q̄ scd'o facit scd'm iuramētū cōtrariū primo iuramēto. & ita intelligēdus est tex. in. d. §. idē Pomponius.

Quinto limita & intellige dictā gl. qn̄ primū iuramentū est licitū: secus si illicitū, & scd'm licitū qa tunc scd'm valeret & tolleret primum: ita est intelligēdus tex. in. c. tua nos. extra de iureiu. & hec sunt q̄ dicunt de dicto gl. p supradictos docto. tu adde eūdē do. meum in aut. sacramēta puberū. in. xiiij. col. C. si aduer. & in. §. item si qs postulante. in. ij. col. insti. de actio. & i. d. §. morte. s. alle. que oīa nota, qa sunt notanda. Et fui interrogatus hoc anno quō posset impediri alienatio rei dotalis cuiusdā domicelle q̄ cogebat ad hec maritus: & licet dixerim q erat fiendum scd'm p̄dictā gl. Tn̄ resolutiue dixi q illud nō erat tutum, nec consulebam q ita fieret: nescio tamen quid postea factum fuerit.

In textu ibi

Douhaire coustumier.

Doharij distictio

Quero qd de cōuento nunqd idē sit q in cōsuetudinario Aduertēdū est q istud ius dotalitij, de quo s. dixi in. §. vj. inci. (femme mariee.) in gl. (est douhee.) dr̄ cōsuetudinariū & cōuētū: †sed cōsuetudinariū dr̄ genus ad duas species, scilicet cōsuetudinariū simpliciter, q est sine cōuentiōe ex cōsuetudine, media pars bonorū. de quo est tex. s. in. d. §. (femme mariee. †cōsuetudinariū nō simpliciter q dicit cōuētū: q tn̄ dr̄ cōsuetudinariū, qa citra cōsuetudinē nō deberet: sed iō trāsit in aliā speciē sub ipso gn̄e: qa licet nō possit excedere cōsuetudinariū simpl'r, tn̄ pōt fieri ex pacto minus: & cū consuetudinariū sit i media parte bonorū p indiuiso: istud poterit fieri etiā ex cōuentiōe incerta & specificata re, ppterea nō desinit esse cōsuetudinariū, hoc est ex cōsuetudine deberi: qa nō est incōueniens q id q lege debetur possit in pactū deduci, & ex illo deberi. l. nō impossibile & l. in ēptiōib⁹. ff. de pac. facit. l. q. mutuā. ff. man. l. scd'm rn̄sum. C. de cōtrahen. & cōmit. stip. & dicit Bart. in. d. l. nō ipossibile. q licet cōuētio q̄ ex lege orit dr̄ legitima: si tn̄ etiā i pactū deducat, nō desinit esse legitima: sed dr̄ legitima put si nō fuisset pactū appositū. p. l. legitima. ff. de pac. Sic ergo licet ex cōsuetudie dotalitiū debeat mr̄imonio cōtracto, tn̄ pōt exp̄sse sup illo pacisci: & nihilominus remanet cōsuetudinariū: hoc est cōsuetudine introductū: ex quo seqt q ista cōsuetudo itelligit & loqt de illo dotalitio diuiso & cōuēto: qa vtrūq; dr̄ cōsuetudinariū: immo etiā ex idētitate rōnis: qa in vtroq; vxor dr̄ vsufructuaria: ex quo i vno tenet p̄sentare dn̄o pprietatis ad sīlitudinē. Idē erit dicendū in alio: cū nulla maior sit rō in vno q̄ in alio: imo eadē rō militat in vno sicut in alio: ergo idē ius erit statuendū. l. illud. ff. ad. l. aqliā. et

Consuetudinariū simplex. 1

Consuetudinarium cōuentum. 2

istā partē credo veriorē: licet posset argui in cōtrariū: eo qa statutū est stricti iuris. l. si serui vn̄. C. de noxa. c. dilecti. de dona. & est restringēdū: ita q qcqd omissum est, est oīno omissum. l. qcqd astringēde. ff. de verb. obli. Et exp̄ssio vnius alterius est exclusio. c. nōne bn̄ dicimus. extra de p̄sumptio. l. cū ptor. ff. de iu. et in hoc vr̄ esse rōvrgētissima: ex quo cōsuetudinariū simpl'r debet ex lege municipali, necesse fuit q lex daret puisionē circa illius alienatiōe: cū nulla in illo casu sit partiū cōuētio: sed secus est in alio: cū pcedat ex cōuētiōe partiū, lex cōfidit de ipsis partibus cōtrahētib⁹ q circa hoc puideāt vn̄ si nō fecerint iputet illis. arg. l. veterib⁹. ff. de pac. & p̄sumit lex q partes circa hoc puideāt, vn̄ nimirū si nō puideat: ex quo dicēdū vr̄ q circa illud remanet in dispositiōe iuris cōis: & erit verū dicere q lex nō tibi tuū, sed tibi suum denegat auxiliū. l. celsus. ff. de arbi. & tenēdo hanc partē posset dici q ex quo ad cōsuetudinariū addit conuētū: nō āplius dr̄ cōsuetudinariū simpl'r, & dr̄ aliud à dotalitio cōsuetudinario: cū qn̄ addit qualitas dr̄ nouus et alius actus. facit. l. ius autē. ff. de iustit. & iure. & ibi dominus meus Ias. & in. l. j. §. si qs simpl'r. ff. de verb. obli. & in. l. j. §. & post operis. ff. de no. ope. nun. c. statutū. de elec. in. vj. & Pa. in rub. de vita & hone. cle. & in. c. qa. de insti. & in c. j. de iura. calū. Feli. in. c. licet in corrigēdis. de offi. ordi. & in. c. tua nos. de iureiur.

In textu ibi

Sans le consentement.

1 Quero, † qd si heredes sint absētes: qd fieri debeat Bar. in. l. fi. C. de iu. emphy. videtur tenere q possit alienare: sed Bal. in. c. j. in tit. de vasal. qui contra consti. Lotha. vr̄ tenere cōtrariū. & vide q dicit Spe. in tit. de feudis. §. xxx. seruari. de cōsue. ¶ Videtur tamen q ista consuetudo in hoc sit contra tex. in. l. cum vsusfructus. ff. de vsufru.

In textu ibi

Des heritiers.

1 Aduerte † q heres sumit dupliciter. quidā est hæres sanguinis: alius est heres hereditatis: vt dicit Bal. in c. j. in ti. de eo q sibi & here. suis mascu. et femi. inue. acce. dicā. j. latius in. §. ij. in tit. (des successiōs) ¶ An istud intelligat tm̄ de heredib⁹ sanguinis, cogita ex his q̄ dicit Soci. in cōsi. suo. ccxlix. inci. materia p̄sentis cōsultatiōis. & in consi. cclvij. inci. visis inuestituris romanorū: & in 2 tellige solū de primis heredib⁹: † qm̄ sermo simpliciter platus intelligit de prima vice tm̄. l. boues. §. hoc sermone. ff. de verb. sig. do. meus Ias. in. l. diuortio. §. q in anno. ff. sol. mat. & in. l. duob⁹. §. si ei q. ff. de iureiur. ¶ Et facit q quelibet orō intelligit de primo actu. Feli. in. c. innouamus. extra de treuga & pace. vbi ponit regulā cum septē fallētiis. ✳ ¶ Dic q vr̄ q intelligi debeat etiam de vlterioribus heredibus p tex. in. l. heredis. & in. l. sciēdū. ff. de verb. & rerum signifi. dixi. j. in tit. (des successions.) §. v. in gl. (meilleur de laultre) ✳ si. reassumēdo. dico plus q facultas data Titio & hæredibus ppetuo extēditur vsq; ad quartam gn̄ationē p tex. & ibi Iacobum de bello viso, & Ang. in. §. j. in aut. de resti. fideicom. collatio. ix. do. meus Ias. in. l. fi. in. iij. col. C. de hære. institu. & in. l. voluntas. C. de fideic. faciunt quæ dicit Alex. in consil. lvj. in. j. vol. & xxiiij. in. ij. vol. et in consi. ix. in. ij. col. in. ij. volu. & consului in casu arduo.

Hæres duplex

Sermo simpliciter platus de prima vice intelligitur

In textu

In textu ibi

Est tenue de le presenter.

Pñtatio an ante vel post cõtractũ fieri debeat.

1 NVnquid†ista p̃sentatio debeat fieri ante cõtractũ perfectũ,habendo rescriptũ ad ordinem scriptu re,vr̃ ꝙ hæc presentatio debeat fieri ante contractũ perfectũ.Nam statutũ seu cõsuetudo vult ꝙ nõ possit ponere extra manus suas donec presentauerint hæredibus mariti,ergo vr̃ ꝙ p̃sentatio debet p̃cedere contractum. arg.l.ij.§.prius.ff.de vul.& pupi.substi.Sed ex scd'a parte vr̃ ꝙ cõtractus debet esse factus:cũ dicat(pour le pris quelle en treuue)ex quo vr̃ iam fuisse p̃locutũ de pretio & sic vr̃ tractatus pfectus:& credo ꝙ siue post siue ante dummõ mulier quoquo modo eis denũtiauerit ꝙ est parata ponere extra manus suas:ꝙ sufficit.Ale.tñ in ad di.ad Bar.in.l.vnica.C.de ven.re.fisca.cũ priua.lib.xj.vr̃ innuere ꝙ debeat denũtiare ante cõtractum perfectum. ¶Qñ autem aliquid cõfertur in voluntate alterius qũo intelligitur plene p Bal.in.l.in vendentis.C.de cõtrahẽ. emp.ideo non insisto nunc.Et de verbis importãtibus liberam volũtatem.Vide Bar.in extrauaganti ad reprimendum.in verbo videbitur.

An in iudicio an extra.

2 SEd an†hec presentatio debeat fieri in iudicio,vel sufficiat ꝙ fiat extra iudiciũ.Dic ꝙ sufficit extraiudicia
3 lis presentatio.l.si decem cũ petierit.ff.de verb.obli.†cũ (vbi dicit̃)petitio extraiudicialis constituit debitorẽ in mora.Facit.l.ãplius non peti.ff.de sol.& que dicunt doctores in dictis locis:& ꝙ voluit Bald.in.l.si ex legati.ff.
4 de ṽb.obli.¶Aduerte tñ†ꝙ vbi reqrit̃ petitio seu interpellatio iudicialis,tñ cõgruum est ꝙ fiat ante extraiudicialis.l.qdã Iberus.ff.de ser.rusti.p̃dio dicam infrà in.§.
5 xxiij.¶Itẽ†querit̃,an sufficiat semel p̃sentare vide Bar.in l.qui rome.§.coheredes.ff.de verb.obl.& do.meũ Ias.in his questiõibus in.l.ꝙ te.in.viij.col.ff.si certũ peta.& di
6 cit Bar.in.d.§.coheredes.†ꝙ debet expectari per duos menses post denũtiationem.Ro.consi.clxxxij.& doctores in dicto.§.cohæredes.

In textu ibi

Se auoir le veullent.

EX hoc patet ꝙ ista est facultas:sed an trãseat ad hæredes istorũ heredum.vide Boeriũ in cõsue. Bituricen̄.tit.de consue.retractus.§.iij.vbi quærit : an facultas retrahẽdi transeat ad heredes:sed in hoc casu põt adhuc aliud dici scilicet ꝙ ex quo hæres hęredis mei meus est hæres.de qua materia plene p docto.i.l.fi.C.de hære.insti.& vide Bar.cõsi.cxiiij.inci.Andreas martini cõdidit testamentũ.& Ang.in consi.cclxvj.Old.consi. suo .xxj. ꝙ tñ hec facultas non transit ad hæredem hæredis,facit, quia sermo simpliciter ꝓlatus intelligitur de primo.per ea quæ dixi in additione gl. præcedentis.

In textu ibi

Pour le pris quelle en treuue dung aultre.

ADuerte i sili ad id ꝙ dicit Bal.in.l.ij.in fi.i lectura.
1 C.de rescin.ven.†ꝙ stãte statuto ꝙ in venditione p̃ferant̃ cõsortes:si qs velit rem vẽdere ꝓ qua inueniat quindecim,aut viginti:cõsors velit tñ decẽ dare : q̃a dicat hunc verũ valorẽ rei,non tenet̃ ei vendere pro decẽ: & casu quo noluerit plus dare,poterit alijs vẽdere.ita et notant doc.p tex.in.l.fi.C.de iure emphy.& ibi do.me⁹
2 Ias.in.vij.col.¶Hinc p hoc dico,†ꝙ si heredes mariti nollẽt dare pro cõsuetudinario dohario vxoris nisi.x.dicẽtes illũ esse valorẽ:& mulier inueniret quindecim,quod posset alteri vẽdere : nec coget̃ dare hæredibus mariti: maxime etiã ꝓpter hec verba nostre cõsuetudinis(pour le pris quelle en truue dung aultre.)¶Et aduerte,quia p istud pour le pris)vr̃ ꝙ textus noster tm̃ loquat̃ de venditiõe:qd'verbũ cõuenit tm̃ emptioni & vẽditioni , & non locatiõi,& alijs cõtractib⁹:& sili argumẽto & rõne vsus est Pa.in.c.j.de resti.in integ.in gl.j.in fi.ad ostendẽdum qd' dispositio illius.c.non loquit̃ in vẽditione,sed in locatione ad longũ tp̃s:ex quo vtitur ṽbo,cẽsus,qd' conuenit illi cõtractui:& non ṽbo pretij,qd' cõuenit vẽditioni,& sic gñalitas illorũ ṽborũ extra manũ ponere restringit̃,& restrictionẽ seu declarationẽ accipiet p illa ṽba.(Pour le pris)quę tm̃ verificabunt̃ & habebũt esse cũ ĩvẽditiõe.¶Et qñ p̃tiũ arguit vẽditionẽ,vide Ale.in l.iulian⁹.§.offerri.ff.de ac.emp.Bal.i.l.cũ dotẽ.ver.nota hic argumẽtũ.C.de iure dotiũ.Idẽ Alex.in.l.si qs aũt.ff. de acq.pos.& istud p̃tiũ p hęredes debet incõtinẽti solui p ea quę dicũt gl.& Bal.in.l.j.C. de cõmuni seruo manumisso.mõ q̃rit gl.eo q̃a mulier coacta est vẽdere dictis hęredib⁹.¶Credo tñ qcq̃d hic antè sit dictũ, qd' intelligit̃ in oĩb⁹ contractibus siue locationis,ex quo di
3 cit in fi.(Pour en faire son proffit des fruictz.)¶†Sed pone qd' mulier dixerit maius p̃tiũ,puta q̃a tm̃ inuenit viginti,& vẽdere volebat ꝓ illis viginti:dicit tñ qd' inuenit.xxv.& nõ vult dare ꝓ minori hæredib⁹ ei⁹ mariti,an p hoc debeat priuari suo dotalitio.¶Videt̃ primo dicẽdũ qd' sic:p tex.in.l.eũ q̃.§.cũ igit̃.ff.de in diẽ adie.& facit tex.in.l.sicut nõ vr̃.in fi.ff.quib.mo.pig.vel hypotheca tacitę contrahat̃.& facit decisio Spe.in tit.de locato. §.nũc aliqua.ṽs.xcij.& doc.in.c.potuit.extra de locato. & qd' dicit do.me⁹ Ias.in.l.fi.C.de iure emphy.in.vj.col.
4 †qd' denuntiatio facta p emphyteutã dño,quę non est vera:qñ est de pluri q̃̃ inueniat̃ est perinde ac si nõ esset facta:& iõ si mulier dixerit hæredib⁹ se inuenisse maius pretium q̃̃ fecerit vr̃ qd' denuntiatio facta per ipsam sit nulla,& p consequens priuari debet suo dotalitio,si reperiatur postmodum plus dixisse.

ET ex quo negauit verũ valorẽ,& verũ p̃tiũ inuẽtũ priuari debet iure suo:†cũ propter negationẽ quis
5 priuatur iure suo:ita facit tex.in.l.si dubitetur.§.ita demum.ff.de fideius.cum infinitis alle.p do.Ias.in.l.qd' te, in.xij.col.ff.si certum pet.vbi amplè ponit pœnam mẽdacis.& ibi scripsi latè ad Ias.meum,& etiam Feli. in.c. cæterum.in.vj.&.vij.col.extra de iudicijs.

Propter negationẽ quis iure priuatur.

ADDITIO. Inter alias pœnas quas patitur mendax est,quia amplius si non creditur:vt tenet Mat.de affli.in cõsti.regni Siciliæ quæ incipit,spõte volẽtib⁹.in.v.no.& ibi qũo puniat̃ Et qd' ex eo resultãt multa mala vide eundẽ in constõne pessimã.in.iij.not.Et qd' occidit aĩam,in constõne,inter cætera.in.iij.not.Et qd' ꝓpter mẽdaciũ patronus pdit ius patronatus,in constõne patarenorũ.in.ix.not.Et de negãte depositũ,mutuũ vel cõmodatũ:vide in cõstitutione q̃ incipit,regiæ maiestatis.Et qñ negatio faciat rẽ dubiã vide in cõstõne.inter multos.in.ix.not.*¶Sed tñ teneo contrariũ:q̃a non est expressum in iure,nec p consuetudinẽ dictũ,qd' isto casu mulier priuet̃ suo dotali
6 tio,ergo nõ debet priuari:†cũ nunq̃ habeat locũ pœna

priuatiõis iuris: nisi tex. expresse dicat. tex. est in. §. cũ igitur. in auẽ. de nõ eligendo scd'o nubentes. ꝑ quẽ tex. ita no. Bar. in auẽ. de testamẽto. in. ij. col. C. de sec. nup. dñs meus dicit in. l. diuortio. §. si sciendũ. ff. sol. mat. ꝙ solet ꝑ hoc allegare tex. in. l. & si qs. §. diuus. ff. de reli. & sum pti. fune. sed ante eũ Bal. allegauit ĩ dicta auẽ. ex testõ. & Ale. in. l. etiã. §. j. ff. sol. mat. de qua regula late ꝑ do. meũ in. l. ꝙ te. in. xij. col. ff. si cer. petaẽ. in. l. si quis maior. in. ij. col. C. de transac. & in. l. j. C. de transa. Feli. in. c. translato. in pe. col. extra de cõsti. & in. c. ex parte. in. j. & ij. col. extra de rescriptis. ¶ Adde de mentiẽte in pretio in casu re tractus. de quo Boerius in cõsue. Bituricẽ. tit. de cõsue. retentionis rerum feuda. §. ij.

In textu ibi

Et en leur refuz.

Semel li-centians an possit reuoca-re.

1 POne ꝙ parentes † semel licentiauerunt mulierẽ vt vendat, an postmodũ possint morã purgare re integra: dic ꝙ sic, ꝑ tex. ĩ. l. sicut. §. si volũtate. ff. quib. mod. pig. vel hypothe. soluiẽ. & faciunt ad ꝑpositũ quæ dicit in simi do. meᵘ Ias. in. l. fi. in. vij col. de iure emphy. & ex

2 dictis do. mei. Ias. ibi. in. vj. & vij. col. colliges † ꝙ si mulier fuerit semel licentiata ab hæredibᵘ vendere vsumfructũ cui velit põt qñcũqȝ & cuicũqȝ vendere: & si steterit per multos dies & annos post licentiã ꝙ nõ vẽdiderit, non teneẽ iterũ interpellare heredes nisi morã purgauerint:

3 vt dictũ est q̃ nota. ¶ Et aduerte, ꝙ vĩ † ꝙ si semel declarauerint se nolle emere, ꝙ nõ possunt amplius variare. cũ talis variatio reprobeẽ. l. serui electiõe. ff. de leg. j. sic ẽt si declarauerint se velle emere, possunt cogi ad emẽdũ: qa variatio in talibus, vt dixi, reprobaẽ. d. l. serui electione. & l. statulibero. ff. de leg. ij. l. apud aufidium. ff. de optio. legata. & q̃ no. Bar. & alij ibi & Are. & Lancelotus decius in. d. l. serui electiõe. in qbᵘ locis satis colligiẽ qñ & qñ admittatur variatio. ¶ Et facit ꝙ dicit Bar. in. l. eũ qui. §. q̃ iniuriarum. & ibi do. meus Ias. ff. si quis cautio.

Variatio qñ ꝑmissa.

4 † ꝙ si tu ꝑmisisti mihi non vẽdere domũ tuã, nisi mihi si semel exposueris eam venalem: tu teneris mihi eam vendere, nec poteris variare: vt ergo contrariorũ sit eadem disciplina: & dispositũ in vno correlatiuorũ sit in alio dispositum. l. fi. C. de indicta vidui. tollenda. & in. l. j. C. de cupressis. lib. xij. si ego teneor tibi vendere rem meã: & illa exposita venali dixeris te velle emere sicut in primo casu nõ possum variare: ita vĩ ꝙ in hoc scd'o casu tu non poteris etiam variare: immo ꝙ cogi poteris

Volo vẽdere. Volo emere.

5 ad emendũ. ¶ † Qñ aũt hæc vba volo vendere, & hæc volo emere inducant cõtractũ perfectũ vide ꝑ Bar. Are. & Lancelotũ decium in. l. serui electione. ff. de leg. j. vbi plene ponitur qñ talia verba inducant dispositionem.

ET ibi etiam an qui semel elegit vnam viam possit aliam eligere & dimittere primam electam: & ibi plura quæ hic nõ transporto dicam alibi.

☞ ADuerte tñ ꝙ quando electio datur à iure licita est variatio. l. eum qui certarum. & ibi doctores. ff. de verb. oblig. *

In textu ibi

Sa uie durant seullement.

VIde Franciscum de crema singulari suo. cxxxiij. incipiente, tu scis.

ADuerte tñ ꝙ videreẽ qd' si alienet debeat perdere: vt est tex. in. §. finitur. insti. de vsu. sicut in simi dicit Bal. in. l. cum oportet. §. cum aũt. in fi. C. de bonis quæ liberis. de patre alienante vsufructum quẽ habet in bonis filij qui perdit illum. per. d. §. finitur.

§. decimoseptimo.

LA femme apres le trespas de son mary est saisie des assignaulx a elle faictz en particulier par son mary, pour les deniers de son dot et mariage: & semblablement en sont uestuz & saisiz ses heritiers: & faict ladicte femme apres le trespas de son mary les fruictz desdictz assignaulx siens: sans compter au sort: et au regard des heritiers de ladicte femme ilz comptent les fruictz en sort, s'aultrement n'est conuenu par traictie de mariage ou d'assignal.

IN comitatu Niuernẽsi & in comitatu Burgundiæ idẽ statuitur & ordinatur. ¶ † Per assignamentum seu assignationem transfertur tantũmodo de iure dñium, & non possessio: prout voluit Petrus de bellapertica in. l. j. ff. de assigna. libertorũ. ¶ Contrarium tñ adhuc videretur, scilicet ꝙ non deberet trãsferri dñium: cũ verbum assigno non importat dominij trãslationem, nisi re tradita. ita tenet Io. Fab. in. §. itẽ seruiana in pe. & vlti. col. insti. de actionibus. & in. l. si quis argentum. C. de dona. sed hoc casu cũ fiat ista traditio in euentũ conditionis: & sub conditiõe per obligationẽ, quæ statim facta assignatiõe tunc adueniente cõditione potest transferri & dominium. l. dotis fructus. §. fi. de iure dotiũ. ff. & posses. l. ꝙ absenti. §. j. ff. de acqui. pos. ¶ Et hęc consuetudo est ex eo, quia mulier in bonis mariti habet tacitam hypothecã: & oĩa bona hypothecata ꝑ dote etiã nulla facta assignatiõe particulari. l. vnica. §. & vt plenius. C. de rei vxo. ac. l. assiduis. C. q potiores in pig. habeanẽ. plura ꝑ do. meum Ias. in. §. fuerat. insti. de actio. ¶ Cum ergo sit particularis assignatio vt aliquid opereẽ: voluerunt statuentes & ordinauerũt, ꝙ in dicto assignamento in quo habet dominiũ ꝙ possessio transferaẽ adueniente tpe, scilicet in casu restitutionis dotis. ꝙ qdẽ priuilegiũ, scilicet ꝙ mulier ĩ hoc sit saisita absqȝ reali traditiõe est priuilegiũ inuẽtũ ꝑ cõsuetudinẽ nostrã. ¶ Qñ aũt mulier post mortẽ mariti sit in possessiõe bonorũ sibi donatorũ ꝑ maritũ vel ꝑ dotali bᵘ bonis mariti ãple Philippus deciᵘ in cõs. suo. ccxxxij. in. ij. vol. & Bal. in. l. cũ tibi. C. q po. ĩ pig. habeanẽ. ¶ Qd' nõ credo verũ. quia possessio rei dotalis est penes maritum ipso viuente. Ale. in consi. iiij. in. iij. col. in. ij. vol.

2 SEd tñ † aduerte, qa verbũ assignare varijs modis & scd'm subiectã materiam põt capi: in hoc eñ casu, scilicet in assignatiõe dotis importat dñij trãslationem & possessiõis: dñij eñ translationẽ importat etiam sine traditione, adueniente tñ conditione: vt vult gl. in auẽ. donationem. circa finẽ. C. de iure dotium. quæ gl. ibi ab oĩbus approbatur: & iõ dicit ibi Cy. quod speciale est,

3 † qd' res data mulieri in assignationem dotis adueniẽte cõditione

Assign... tio, tra... fert so... dñium

Rõ c... suetu... nis h...

Assig... verbu... varia... pitur

conditione pōt ab ea vendicari.ita refert & sequit͂ Gui. pape decisio.cccccxxiiij.& sic ex quo habet dominium in dicto assignamento est proprietaria.

ADuerte etiam,an p hanc consuetudinē sit sublata.l.vbi adhuc.& aut͂.donationē.C. de iure dotium.cū notatis in aut͂.q̄ locū.C.de colla.quę disponūt q̄ mulier pōt repetere dotē etiā constante matrimonio si vero maritus vergat ad inopiā:dic q̄ non:eo quia cū hic nihil dicat͂ iō de his recurrendū est ad dispositionem iuris cōis:quia tm̄ hic loquitur in casu mortis mariti.

¶Et qūo debeat cōstare de hac vergentia ad inopiam. tex.in.l si constante.ff.sol.mat.vr̄ innuere q̄ debeat euidentissime constare. Sali.tn̄ in.d.l.vbi adhuc.dicit q̄ sufficit pbare opinionem vulgi esse talem. Et intellige qa mulier hoc casu repetet dotem,nisi maritus vellet dare fideiussorem.c.per vestras.extrà de dona.inter virum & vxo.contra opinionem aliquorum.

SEd pone,pro sua dote q̄ debet habere mortuo marito pro statu suo tenendo,maritus assignat vxori aliquid,nunqd in hoc sit proprietaria vel vsufructuaria durante ei⁹ vita.idem Gui.pape q plura ad hoc allegat dicit q̄ est pprietaria.istud dicit in decisio. ccccxxv. q̄ no. ¶Et dicitur etiam in possessione ipsa viuente: vt dicit Bal.in.d.l.cū tibi.C.qui potiores in pig. habeātur. Sed quicquid sit,habet tm̄ ius in assignali p modū hypothecæ,eo quia nunq̄ præscribit:nec eius heredes ius recuperandi,vt dixi infrà in.§.proximè seq. ¶Hæredes tn̄ sunt tantum vsufructuarij quo ad nos,vt in hac consuetudine. Cùm computent fructus in sortem.

In textu ibi

Par son mary.

☞ INtellige verum etiam si maritus sit minor cum minor possit obligare bona pro dote.l.ij.§.fi. cū .l. seq. ff.de rebus eorum.Io.fab.in suo breuiario in.l.minor. C.de legi.tutela. *

Quęstio QVid si mortuo marito mulier pro sua dote seu p denarijs sui matrimonij sibi aut eius marito pmissis & nōdū solutis capiat aliquā terrā ī solutū,& in assignale:an si hoc casu post ei⁹ mortē eius hæredes pcipiēt fructus ,an debeant cōputare in sortē .Ista questio est in facto,& vltra id,quia post mortem eius mariti multa arreragia debebant͂:pro quibus hæredes eiusdem vxoris habuerunt certam terram in vim constitutionis reditus pro summa p eos conuēta ad causam prædictorum hæreditagiorum:an si pceperint fructus debeant computare in sortē. Quo ad primum dubium dixi infra in gl.(& faire les fruictz siens)ibi,sed quęro de vna quæstione. Scd'o vero an de arreragijs potuerit facere arreragia? Videtur q̄ non:eo quia vsura non facit vsuram.clarior textus in.l.fi.C.de vsuris.

Assigno verbum 4 DE hoc†verbo assigno ponit Bar.in.l.si cōstāte.in antepe.col.& Alex.in xiij.colū.ff.solu.matri.Iaso. pręceptor meus in.l.si rem tradi.in princi.ff.de ṽb.obli. Alex.in.consil.xl.in. ij.col.in. iij.volu.& dicit Bal.in.c.j. 5 in.ij.colū. versi. & adde quid sit inuesti.† q̄ verbū assigno. platū a papa transfert possessionem.vide quæ dicit. Barto.in.l.cū pater.§.pater pluribus.ff. de legatis.ij. 6 Et ideo ex prædictis nota, † quod ex quo per assignationem factam vxori per maritum de dote transfertur dominium in vxorem q̄ si res assignata pereat , q̄ erit periculo mulieris. Ange.in.l.si noxali.§.est autem.

Reassignata pereunte,pereit periculo vxoris.

7 ff. de peculio † ex quo ergo in casu nostræ consuetudinis non transfert dn̄ium nisi aduenīēte conditione.s. morte mariti:si pereat antè nō perit periculo vxoris,sed mariti:& iō bonis assignatis pereptis consultū est vxori in alijs bonis Arch.in.c.si canonici.de offi.ordi.i.vj.& faciūt dicta p Ale.in consi.xl.in.iiij.parte,vbi dicit q̄ ṽbū intelligitur scd'm subiectā materiam. nota dictum cōsi.

☞ ADDITIO. De hoc ṽbo,assigno,qūo operetur traditionē:vide eundem do. meū Ias.in.l.si mora.col.iij.in fine.ff.sol.mat.& vltra eū facit tex.in.l.subsignatū.ff.de ṽb.sig. Idē tex.in.l.j.§.assignare.ff.de lib.agnos.notat Ang.in.l.si nō mortis.ff. de inoffi.testa.vbi dicit se consuluisse.& est eius consi.xcij. idē notat Paulus de cast.in.l.cū quo.ff.ad.l.falci.quē refert & seq̄t͂ Calcaneus in cōs.lxxxj.inci.ad primum.col. iij.ver.sexto.& Soci.in cōsi.cvij.inci.in cā.in.iij.vol.Barba.in cōsi.xxv.col.iij.in.iiij.vol.idē do.me⁹ Ias.in.l.si fundum p fideicōmissū.ff.de leg.j.Guido pape qōne.cccccxxiij.Philippus Frācus in.c.si bn̄ficia.iij.not.de præbē. in.vj.Phillippus corneus in cōsi.xxvj.in.j.vol.& in cōsi. ccxxviij.in litera.B.in.iiij.vol.& dicit idē do. meus Ias. in.d.l.si fundum per fideicōmissum.q̄ idē ṽbum aliqn̄ significat concedo.de quo etiam p Feli.in.c.cum venerabilis.in prin.de exceptio.vbi etiā de ṽbo transfero.& etiam vide Soci.consi.xciij.col.xj.in.j.vol.

8 SEd pone† q̄ mulieri fuerunt assignata bona mariti p dote:an dicta assignatio valeat si fuerit facta nō vocatis creditoribus:pone exemplū in casu q euenire pōt:mulier marito dat mille in dotem q̄ sortiūtur naturam hęreditagij,& debēt p maritū assignari.maritus ante assignationē habet multos creditores.recepit mille:petit mulier vt assignent͂,aut parētes mulieris:marit⁹ de facto assignat nō vocatis creditorib⁹:an valeat dicta assignatio. Tu dic aut re ṽa apparet q̄ dicta mille fuerūt data marito,& tūc adhuc quo ad pīudiciū creditorū non valet dicta assignatio. Bar.in.l.si cōstāte.in vlti.parte repetitiōis.ver.liij.qro.ff.sol.mat.Cy.in.l. vbi.in.xiij.q. C. de iure dotiū.& in aut͂.sed iam necesse.C.de dona. ante nup.arg.etiā.l.primæ.C.res inter alios acta:& ita ēt tenet Io.Pet.de ferrarijs in forma libelli qn̄ mulier agit ad dotē & vsumfructū,in gl.& vxor quondā.ver.sed tn̄ valet quò ad præiudicium mariti vt doctores vbi suprà. Questio Casus positio.

9 SEd quæro,† mulier dedit mille pro dote quæ nō fuerunt assignata:creditores faciunt executionē in bonis mariti:an mulier possit se opponere,dicēdo q̄ maritus vergit ad inopiā,& iō petit dotē sibi restitui, aut in bonis mariti assignari:& ita executiōe creditorū impedire. Tu dic q̄ sic.& ita seruat͂ & tenet Bald.nouellus de dote in trac.dotiū.charta.lxxxviij.in.xxiij.priui. & Io. ☞ Pet.de ferrarijs in gl.hic ante alle.¶Decisio Tholo.cccxxxviij.q̄ incipit,itē fuit q̄sitū,* ¶Et idē Bal. nouellus in.xviij.priuilegio.charta.lxxxvij.vbi dicit q̄ aut bona mariti sunt iā cōsignata seu assignata pro dote: & tunc mulier insurgendo contra creditores faciētes executionē in bonis mariti impediet executionē,etiā nō proposita vergētia ad inopiā:iō cauti aduocati cū vidēt q̄ creditores volūt inquietare maritū debēt facere vt maritus assignet bona vxori p dote. Si vero nō sint adhuc assignata tpe executiōis:tūc vxor habebit pponere vergētiam ad inopiā.& hoc iō ne p creditores opponat͂ qd' nōdū est orta hypotheca vxori in bonis mariti,nisi soluto mr̄imonio:qa ex quo maritus ṽgit ad inopiā: qd' Alia qō.

debet ꝓponere,& offerre incōtinēti ꝓbare:orta est hypotheca:ex quo impediet̄ executio:imo ꝙ plus est, nō audientur creditores offerētes mulieri debitū suę dotis: vt sic habeat eis relaxare dicta pignora:vt voluit singulariter Cy.in.l.cū tibi.C.q potiores in pig.habeant̄.& dicit Bal.nouellus in dicto.xviij.& xxiiij.spāli:immo etiam, ꝙ plus est,nō poterit adhuc in talib⁹ bonis fieri missio in possessionē bonorū ex primo decreto: vt.s. maritus tædio affect⁹ ꝓcuret soluere creditores:ex quo ꝑ talem missionē cōstituit̄ pignus prætoriū:ꝑ Azo.in summa. C.de fundo dotali.ante finē.ꝑ tex.in.l.fi.C.de reb⁹ alienis nō alienā.insti.qb⁹ alie.licet vel nō.in prin.& iudex corā quo ṽtit̄ talis cōtrouersia habebit ante oīa cognoscere de tali vergētia,& sup ea ferre īterlocutoriā: ꝓut tenet Bar.i.d.l.si cōstā.& ple.Bal.i.d.xxiij.spāli. quę vide.

Si aūt non appareat ꝙ realiter maritus receperit, sed solū apparet ꝑ cōfessionē mariti q constāte mr̄imonio confitet̄ se recepisse mille in dotem:postmodū non vocatis creditoribus mulier dicēs dictum virum vergere ad inopiā,vel aīs malē vti sua substantia,facit sibi assignari bona mariti:an talis cōfessio teneat,dixi.s̄.in cōsuetudine q̄ incipit.(Le mary & la femme)& ad ibi dicta me remitto,cū dictis & allegatis in decisiōe Tholo. cccxl.quæ incipit,item maritus constante matrimonio.

Assignatio magni effectus. Aduerte tū̄ ad ꝑdicta:ꝙ ista assignatio q̄ fit ꝑ maritū vxori de dote,recepta debet esse magni effect⁹: quia vt dicit do.meus Ias.in.§.itē seruiana.in.vj.col. in-
10 sti.de actionibus.†Si vir & vxor cōtrahāt inter se matrimoniū:bona viri & vxoris sint tacite hincinde obligata absq; eo ꝙ interueniat factū aliqđ ipsorum circa ipsam hypothecam.l.vnica.ij.& vt plenius,C.de rei vxo.actio. & in tm̄ sunt hincinde hypothecata,ꝙ dicit multū sin-
11 gulariter Bal.in.l.pe.C.de pig.actio.†ꝙ mortuo marito pōt vxor ꝓpria autoritate absq; aliqua licentia iudicis remanere in detentatione domus,q̄; cū marito viuente inhabitabat iure familiaritatis tanq̄; vxor. idem etiam dicit Bar.in.l.pe.in.j.not.C.de nō nume.pecunia. & idē Bal.in.l.cū tibi.C.qui potiores in pig. habeant̄. ꝙ facit ꝓ questiōe q̄; supra dixi,nunqd mulier post mortē mariti sit vestita & saisita in dohario conuento, ꝙ dicitur (diuiz) sicut in consuetudinario.& tenui ꝙ non ꝑ.l. dotis.C.sol.mat.per quem do.meus Ias.videtur idem tenere.in.l.ij.in.iij.col.C.de iure emphy.ꝙ videtur esse contra superius dicta.Cogita.

In textu ibi

Pour les deniers.

Quęstio. Quid si mulier nullos dederit denarios in dotē,sed oīa sua bona mobilia æstimata ad summā mille librarū:pro qb⁹ maritus dedit certa assignalia ꝑ dicta summa.An mulier post mortē mariti sit saisita in dictis assignalib⁹ vr̄ ꝙ non:quia statuta sunt stri-
Nūmus dictio. 1 cte intelligēda.†Sed dictio nūmus stricte accipiēda capitur ꝓ pecunia numerata:vt tenet do.me⁹ Ias.in.l. nūmis in.iij.col.ff.de in litē iuran.Iunctis his q̄ dicit in.l.sin-
Pecunia 2 gularia.in.j.col.ff.si certū peta.In qb⁹ locis dicit†ꝙ pecunia & nūmus capiunt̄ tripliciter,strictē,largē,& largissi-
Denari⁹ 3 mē.†Et licet denarius & pecunia sint diuersa,tū̄ vnū ꝑ alio accipit̄.& ꝓmiscue capiunt̄ clemē. exiui .§. porro,
4 & ibi Cardi.de ṽb.sig.†Cū ergo pecunia seu denarius strictē accipiendo sit,tm̄ pecunia numerata,vr̄ ꝙ prædicta æstimatio non faciat ꝙ illa bona sic strictē donata sint pecunia,seu denarius.¶Tamen quia æstimatio facit emptionē maxime in re dotali.l.si æstimatis.& l.estimatæ.ff.sol.mat.Maxime qñ est certa,ita ꝙ facit trāsire periculū in maritū.docto.ibi.Bar.in.l.si ex certo.§.nunc videndū.ff.cōmodati.do.me⁹ Ias.in.§.actionū.xiiij.col. insti.de actio.Areti.consi.suo.clxx.col.xj.Roma.in cōsi. cccxiiij.ad finem.Bar.& Ale.in.l.quæro.§.fi.ff.locati.& in.l.j.ff.de æstimato.actio.Bal.in.l.j.C.commodati.l.j.& ibi gl.& doc.C.de iure dotiū.Ex quo tū̄ nō amplius bona data in dotē sint dotalia,sed ipsa æstimatiōe sit facta: mulier remanebit saisita ꝓ illa summa q̄ censet̄ esse data ꝓ dote scd'm ęstimationē factam.intellige tū̄ dū tū̄ talis summa sit data loco dotis ꝓ parte sortiente naturā hæreditagiorum.Secus si simpliciter sortiatur naturam bonorum mobilium:quia hoc casu erit confusa cū bonis mariti secundum naturam bonorum mobilium.

In textu ibi

De son dot & mariage.

Quero si mulier dederit aliquā rē in dotē,seu quandā hereditatē,ꝓ qua oportuit lōgo tpe cū aliquo litigare.nūqd iste expēse minuāt dotē.gl.ordinaria dicit ꝙ nō:qm̄ vr̄ tacitē actū cum viro ꝙ oēs sumptus faciat de ꝓpria bursa.ita dicit gl.sing.in.l.j.ff.de impensis in reb⁹ dotalibus factis.Et ita arguit Bal.in.l.j.C. de bonis maternis:sed tandē cōcludit ꝙ si maritus percipiat aliquos fructus ex re dotali ꝙ debent cōpensari in expensis factis pro ipsa re dotali,alias minuitur dos pro illis:ꝙ posset esse verum de iure:sed ex cōsuetudine nostra quæ facit eos participes in acquæstibus seu cōes: facit ꝙ nihil possit petere de talibus impensis.

Quando dr̄ (de son dot & mariage) itellige hoc esse verū ī dote realiter data,sec⁹ in cōfessata tm̄.Quia illa nō habet priuilegia dotis.gl.in.l.assiduis. in ṽbo,data.C.q potiores in pig.habeant̄:& illā reputat sing.Bal.in.c.cōtingit.col.v.extra; de dolo & contumacia.do.me⁹ Ias.in aut.res q̄.C.cōia de lega.in pe.col. ṽsi.ix.limita.plenē ꝑ Io.lupū in repe.rub.de donatio.inter vir.& vxo.§.xv.in prin.vbi plura ad hoc allegat.

In textu ibi

Et semblablement en sont vestuz & saisiz ses heritiers.

An aūt†priuilegia q̄ cōpetūt mulieri ꝓ dote cōpetāt heredib⁹.Bar.nō.distinguit ī.l.j.ff.sol.mat.i.j.& ij.col. & ibi do.me⁹ Ias.idē do.me⁹ Ias.ī.l.diuortio.ī. vij. col.ff.sol.mat.vbi ponit vnū priuilegiū ꝙ cōpetit mulieri ꝙ nō cōpetit hæredib⁹.idē do.me⁹ Ias.ī.§.fuerat.ī.xiiij. et.xv.col.insti.de actiōib⁹.& vidim⁹ hic ī hac nr̄a cōsuetudine ꝙ vnū priuilegiū ꝙ dat̄ mulieri circa dotē trāsit ad hęredes ī hoc scilicet ꝙ sit priuilegiata:ēt nō tm̄ in petitorio:vt possit dos vēdicari ꝑ mulierē,sed ēt in possessorio:ꝙ est notādū.¶In scd'o vo casu ē priuilegiū ꝙ mulier habet ī dote rōne ꝑsone sue scilicet vt alimētet̄,& ī fauorē alimētorū:q̄ qdē alimēta solū ipsi mulieri debent̄, ea rōne.qa mari⁹ illi dare deberet et nō deberēt eē melioris cōditiōis hęredes mariti īmo deterioris et sic fruct⁹ debēt ꝑcipe.vt tenēt do.i.l.diuor.et post Bart. et alios .do. me⁹.Ias.i.iij.col.ff.sol.mat.Si ergo heredes mariti q̄ tenēt alere vxorē nō alāt:si vxor recipiat fruct⁹ dotis illi fructus nō cōputabūt̄ ī sortē,sed cōpēsant̄ ꝓ alimētis eidē debitis

An legi lier dot pet cōp ei' dib

debitis fed ĩ hæredib⁹ vxoris ex q̊ eis nõ debent̃ alimẽta
nimirũ fi p̃cipiãt fruct⁹ dotis q̃ cõputare debeãt in for
tẽ: cũ in aliud nõ fit eis licitũ cõuertere nifi cũ vfura: q̃
omni iure eft ꝓhibita.dicã infrà lati⁹,cũ veniet ad pro-
pofitũ.Et qñ dictũ fuit q̃ alimẽta deberent̃ vxori:intel-
lige,vt per dñm meum latè in.d.l.diuortio.in princi.in
v.vj.&.vij.col.vbi plenè per eum.ff.folu.matri.

Et an ceffionario. 2
ET aduerte†an iftud priuilegiũ trãfeat ad ceffiona-
riũ:pone q̃ mulier vendat aut donet alicui extra-
neo:& cedat ius qđ habet ĩ fuo affignali ꝓ dote, etiam
de cõfenfu viri,& mariti ipfo viuẽte, aut ẽt poft mortẽ
mariti:an ifte ceffionari⁹ cõputet fruct⁹ ĩ fortẽ,an verò
habeat priuilegiũ mulieris:credo ĩ hoc q̃ mulier fit ve-
ftita & faifita fuo affignali:& qđ fit dña illi⁹:q̃ hoc pri
uilegiũ nõ fit pfonale,cũ trãfeat ad hęredes p cõfuetudi
nẽ nrãm.iõ ẽt trãfmittit̃ ĩ ceffionariũ: fed ĩ hoc qđ non
cõputet fruct⁹ ĩ fortẽ eft priuilegiũ pfonale,cũ nõ tran-
feat ad hęredes:vt hîc añ dicit̃:& iõ videt̃ qđ ipfa mor
tua nõ habeat iftud ius ceffionari⁹: imò fruct⁹ p eũ re-
cepti cõputari debebũt ĩ fortẽ.p notata p Bar.& Bal.in
l.j.C.de priuilegio dotis.& ibi Bal.q dixit qđ iftud eft
verũ,nifi ceffionari⁹ vellet agere viuẽte muliere actiõe
directa q̃ remãfit penes mulierẽ cedẽtẽ.& ibi dicit Bal.
q̃ directa ab vtili ĩ hoc differt.idẽ Bar.& Alex.in.l.poft
dotẽ.in fine pricipij.ff.folu.matri.difputãt hãc mãteriam.
dicit tñ ibi Bar.q̃ qñ priuilegiũ datũ doti meret̃ execu
tionẽ à lege vel hoĩe viua muliere, q̃ fi trãfiret dos ad
diabolũ ifernalẽ,trãfiret etiam cũ fuo priuilegio.& idẽ
do.me⁹ Iafon in.§.fuerat.in.ix.col.infti.de actionib⁹.

In textu ibi

Et faire les fruictz fiens.

Fructus q dicantur. 1
PRimò q̃ro qd veniat appellatiõe fructuũ, pẽfiõis,
redit⁹,ꝓuent⁹,& obuentiõis:†& pro ĩtellectu hu-
ius materiæ fruct⁹ ꝓpriè dicunt̃ qui ex re p̃cipiunt̃.l.q
2 fe.&.l.cũ qs.ff.de cõdictiõe ob caufam.†& appellatiõe
fructuũ cõtinent̃ pẽfiões q̃ dñr fruct⁹ ciuiles:fcđm gl.
& Bar.in.l.fruct⁹.ff.de rei vẽdic.& ille tex.videt̃ ꝓbare
in fine q̃ ꝓpriè funt fruct⁹:fed in.l.ancillarũ.in fine.in.l.
mercedes.ff.de petitio.hęredit.pẽfiones viderent̃ fepa-
rari à fructib⁹:qa dicit tex.in.d.l.mercedes. q̃ funt loco
3 fructuũ. cõiter tñ fit mẽtio de fructib⁹. †dicunt̃ autem
fruct⁹ qui nõ capiunt̃ mediatè ex re,fed ꝓpter rem cõ-
prehendunt̃.vt in.l.diuortio.§.non folũ.ff.folu. matri.
& in.l.fruct⁹.ff.eodẽ.notatur & in.l.Iulianus.§.fi fructi-
bus.ff.de actio.empti.& Frãcif.de aretio in cõfilio fuo.
clx.in.j.col.qđ incipit,longa eft ifta confultatio.

☞ADDITIO. Aduerte etiã qa pẽfio bñficij eft
in fructu,& dicit̃ fruct⁹ ex q̊ pẽ-
fionarij tenent̃ ad illa onera ad q̃ tenent̃ veri dñi vt ti-
tulati in bñficio.imò etiã tenent̃ pro rata ad dona pri-
cipũ,& ad decimas papales.& ita fit & obferuat̃ apud
nos.dixi fuprà hoc eo.ti.§.vj.Et qm̃ hîc fit mẽtio de pẽ-
fiõib⁹ bñficiorũ,licet fit extrauagãs,vide Ludo.roma.
in cõfi.379.incipiẽte, circa primum.vbi ponit qñ Papa
poffit ĩponere pẽfionẽ fup vno bñficio,& qñ ẽ iniufta,
quõ poffit & debeat reformari, & quõ & in qb⁹ caufis
cõftituat̃.vide Bñdicti ĩ fua repetitiõe.c.Raynuti⁹.ĩ ver-
bo,fi abfq; liberis.ij.de fideicõmif. fubftitutiõe.nũe.32.
52.53.54.&.55.de tefta. * ¶Et ẽt dic q̃ q̃ nõ renafcunt̃
nõ funt ĩ fructu.d.l.diuortio.§.fi vir ĩ fundo.ff.folu.ma-
☞trimo. ¶Et dicit ibi tex.qđ lapides ĩ Gallia & in Afia
funt in fructu,qa renafcunt̃. * ¶Et ibi Bar.& do.me⁹
4 Iafon.in.l.q̃dã.§.j.ff.de edẽdo.vbi dicũt,†q̃ nõ dicitur Nõ funt in fructu q̃ nõ renafcunt̃.
effe ĩ fructu qđ nõ percipit̃ nifi femel,& nõ renafcit̃:ex
q̊ aliâs dixi in cafu emergẽti,q̃ in fimplici admodiatio
ne fructuũ ex quadã fignoria ꝓuenientiũ nõ veniunt
manufmortuæ,cũ nõ p̃cipiant̃ nifi femel:& nõ renafcit̃
manufmortua q̃ eft efcheuta.cogita. & dicit Bart.in.l.
5 fundi Trebatiani.ff.de vfufruc.lega. †q̃ pẽfiões cõpre-
hẽdunt̃ appellatiõe fructuũ ĩ volũtate teftatoris:& fũt
ciuiles pẽfiões q̃ ex cõmercijs p̃cipiunt̃ occafiõe rei.l.fi
nauis.ff.de rei vẽdi.Bal.in.l.ꝓ onerib⁹.C.de iure dotiũ.
& ibi Bal.ponit q fint fruct⁹ ĩduftriales & naturales.
6 ET fimiliter †fi aliqs petit fruct⁹ in libello,iftæ pen-
fiões cõprehẽdunt̃,fcđm Bal.q hoc declarat in.l.fi
7 traditio.ĩ vlti.col. C. de actio.empti.¶†Et fimiliter ap-
pellatiõe fructuũ in ftatutis cõprehẽdunt̃ tales pẽfiões:
vt tenet Alex.p plura in cõfi.181.qđ incipit,in cã & lite.
in penul.& vlti.col.in.ij.volu. & dicit Bal.ĩ additio.ad
Specu.ĩ tit.de eo q mittit̃ in poffeffionẽ cã rei feruãdæ.
8 verfi.itẽ no.in.d.§.ij.†q̃ fruct⁹ veniũt appella.intereffe,
dicẽdo faluari poffe libellũ q̃ petit̃ res & intereffe:vt cõ
prehẽdat etiã fruct⁹.& vide Bal. ĩ additio.ad Spec.ĩ tit.
9 de locato.verfi.an colon⁹.vbi dicit †q̃ appellatiõe fru- Que veniãt appellatione fructuum. Arbores cæduæ.
ctuũ,veniũt arbores cæduæ. & idẽ tenet Barba.in.c.fa-
lubriter.ĩ fi.de vfuris.¶Et dicit Alexã in.l.diuortio.§.fi
fundũ.ĩ fi.ff.fol.matri.q̃ arbor exficcata,& vi ventorũ
euulfa nõ ẽ in fructu:& vltra ibi dicit q̃ hñs filuã cęduã
ĩ fructu nõ põt eã extirpare,& ĩ vineã cõuertere:nec ar-
bores põt ĩcidere fimplex cõductor.Et dicit Bar.in.l.cũ
10 ĩ plures.ff.locati.†q̃ fructuũ appell.veniũt aues & ferę Aues & feræ.
folitæ capi,qñ null⁹ ali⁹ fruct⁹ ex eo p̃cipi põt.& ẽ tex.ĩ
l.itẽ fi fũdi.§.aucupiorũ.ff.de vfufru.l.vfufructua.vena
ri.ff.de vfufru.& dicit Spe.ĩ ti.de decimis.§.j.verfi.fi.&
11 Bal.in.l.fi.in.iij.col.C. de cõdi.ĩfer.†q̃ fructuũ appella. Palea.
venit palea:p.l.fi vfufructuari⁹ meffem.ver.ftipulã q̃ in
12 meffe.ff.qui.mo.vfuffr.amit.& †etiã venit pratũ.l.pra- Pratũ.
tũ.ff.de ver.fig.ẽt fœnũ ĩmaturũ cęfũ.l.fi abfente.§.fi.ff.
de vfufru.Et dicit Ioã.Pet.de ferrarijs,ĩ forma libelli ĩ a-
13 ctiõe reali.ĩ gl.ĩ ṽbo,fimul cũ fructib⁹.ĩ fi.†q̃ oẽ id qđ In hois vfum inducta.
ad vfũ hoĩs inductũ eft,venit appellatiõe fructuũ: fiue
fint fruct⁹ naturales,vt poma:fiue ĩduftriales,vt frumẽ
tũ,& fimilia.l.fruct⁹.ff.de vfufruc.& ibi dicit,q̃ vua eft
fruct⁹ ĩduftrialis,& fructuũ appella.venit. gl.in.c.cõtra
ius.extra de reftitut.fpolia.& no. Cy.in.l.certũ. C.de rei
14 vẽdi.†& q̃s habitãdo domũ dr̃ fructũ p̃cipere.l.fi is q Habitatio domus.
bona.§.fi ãtiphana.ff.de pignori.l.apud Iulianũ.§.j.ff.
de legatio.l.p̃diorũ.ff.de vfur.& dicit Spec.in titu.de lo-
15 cato.§.j.verfi.fed pone.†q̃ appellatiõe fruct⁹ nõ veniũt An partus ancillæ.
fruct⁹ hoĩm,puta part⁹ ancillæ.l.in pecudũ.ff.de vfur.l.
vetus.ff.de vfufruc.fed appellatiõe redit⁹ fic.l.Paul⁹ re-
fpõdit.§.hęres.ff.de vfur.& fic generalior eft appellatio
reditus q̃ fruct⁹.& dicit etiã Alexã.& alij in.l.diuortio.
§.fi vir.ff.folu.matrimonio.Et Bar.in.l.fi.ff.folu.matri- Pœnæ iurifdictionales.
16 mo.& Roma.cõfi.lxx.in penul.colũ.†q̃ appellatione
fructuũ veniunt pœnæ iurifdictionales. fed Alex.in.d.
§.fi vir.q̃rit de vna quæftione multùm notãda, quam
hoc anno habui in facto.fed nunqd qui emit fruct⁹ iu
rifdictiõis de anno dñi. M.cccccix.habebit cõdẽnatiões Quæftio.
factas fuo anno,q̃ tamẽ iã erãt inceptæ anno domini
M.cccccviij.& ꝓceffus erãt iã inchoati.Dixi folũ remif-
fiuè fuprà titulo.(Des confifcations).§.j.in glof.(& ap-
partient la confifcation)& ad ibi dicta me remitto.

17 ¶Aduerte etiã,†ꝙ si fuerit facta reseruatio fructuũ, de-
bet reseruari pars laborũ : vt tenet Rapha.in.l.in vendi-
tiõe.ff.cõia p̃diorũ.quẽ allegat Io.sanxon in cõsuetudi.
Turoñ.tit.(des droictz de barõnie) articu.xj.Et facit ꝓ
decisiõe Rapha.text.in.l.si à dño.§.fructꝰ.¦cũ.l.seq.ff.de
peti.hẹredi.l.vt fundus.ff.cõi diuidun.notaẽ in.l.si quis
seruũ hẹredis.ff.de leg.ij.Dixi suprà in tit.(des fiedz).§.
j.in glos.(& faire les fruictz siens)in additio.ibi posita.

Reditus appellatiõe q̃ veniant.

18 QVid aũt†veniat appellatiõe reditus,Bar.in.l.fun-
19 di Trebatiani.ff.de vsufruct.legato.dicit†ꝙ fru-
ctus & reditꝰ idẽ sunt:sed Spec.in titu.de lo-
20 cato.§.j.in fi.suprà alle.dicit†ꝙ appellatio reditꝰ est ge-
neralior q̃ꝫ fructꝰ:& idẽ tenet gl.in.c.gñali.ĩ verbo redi-
tus.de elec.in.vj.& ĩ clemẽ.j.in gl.ĩ verbo fructũ.de rebꝰ
eccle.nõ alie.& dicit Cardi.ĩ clemẽ.j.ĩ prin.de exces.p̃la-

Oẽs ꝓuentus.

21 to.†ꝙ ꝓpriè reditꝰ ĩcludũt oẽs ꝓuentꝰ ꝓmiscuæ.Et ad
22 uerte ad id qđ dicit gl.in.§.adeo.ĩstit.de locato.†ꝙ qñ
reditꝰ distinguiẽ à pẽsiõe, significat reditũ vel fructũ q
debeẽ in specie, nõ in quãtitate. ¶Et aduerte ad id qđ
dicit gl.in.c.dudũ.ij.de electio.p.c.postulasti.cũ glo.de

Reditus tenues qui.

23 rescrip.†ꝙ reditꝰdicunẽ tenues vel exiles,q nõ sufficiũt
ad cõmodã sustẽtationẽ.qđ vidimꝰ cõtra gl.ĩ.l.j.§.exer
24 citorẽ.ff.de exercito.†q̃ dicit parui aut magni reditꝰ cõ
prehẽdunẽ sub noĩe obuẽtionũ.& vide in hoc Pau.de
ca.in cõsi.suo.353.in cõsilijs antiq̃s,in impressiõe noua.

Obuentionũ appel.q̃d.

25 QVid aũt†veniat appellatiõe obuẽtionũ?dic ꝙ gl.
est in.l.j.§.exercitorem.ff.de exercitoria.q̃ dicit ꝙ
obuentionũ appellatiõe cõprehẽdunẽ par-
ui & magni reditꝰ.& dicit glo.notabilis in.l.si vrbana.

Obuentiones & fructus q̃ũo differant. decime.

26 circa mediũ glo.q̃ est gl.penul.ff.de cõditio.indebi.†ꝙ
omne lucrũ qđ nõ venit appellatiõe fructuũ venit ap-
pellatiõe obuentionũ, & ibi Bart.& do.meꝰ Ias.ponũt
differẽtiã inter fructꝰ & obuentiones.Panor.tñ in.c.ad
audiẽtiã.de eccle.ædificã.dicit ꝙ obuẽtiões dicunẽ oẽs
reditꝰ cuiuscũqꝫ qualitatis sint.argu.c.ex trãsmissa.ex-
27 trà de renũtiatio.†& cõprehẽdunẽ etiã decimæ appella
tione obuentionũ.Panor.in.d.c.ad audientiã.Aduerte
ad ea quæ dicit Bal.cõsi.cxviij.in fine.in.j.parte.

Prouentuum appella.q.

28 QVid †de verbo prouentus ? dic ꝙ est nomen ge-
neralissimũ comprehendens omnes alios quos-
cunqꝫ fructus, siue reditus, siue obuẽtiones.
Innoc.in.c.pastoralis extrà de dona.Pau.de ca.in dicto
consi.cccliij.hîc antè allega.

☞ADDITIO. Vide Bertrã. in cõsi.suo.cclxxv. incipiẽte, visis Apostolicis literis,in.j.col.in.ij.parte.vbi dicit quòd est verbum generale,& pro eodem accipiuntur prouẽtus & obuentiones,& ibi in.j.&.ij.col.qd de verbo redditus. *

Rõ nr̃æ cõsuetudinis.

SEcundò quæro,qa hîc dicitur ꝙ mulier leuat & ꝑcipit fructus bonorũ sibi assignatorũ pro dote,& nõ cõputat in sortẽ : quæ est ratio?dic ꝙ rõ est qđ ex q̊ sũt sibi assignata talia bona,efficiẽ ꝓprietaria de iure.text. est in.l.Titia.(la premiere).§.fi.ff.de legatis.ij.& in.l.donatiões.§.species.ff.de donatio.&.l.fi.ff.de vsufruc.earũ rerũ quæ vsu cõsumunẽ.& in.l.liberis.& ibi Bart.ff.de alimẽ.& cibarijs lega. & facit glo. posita in.l.si mulier. C.de iure dotiũ.facit qđ in simili dicũt doctores ĩ.c.salubriter.extrà de vsuris.ꝙ si datus sit fundus vxori ĩ solutũ pro dote mortuo marito : quia trãsit dñium in eã per dationẽ insolutũ,fructus quos ꝑcipit ex tali fundo nõ cõputat in sortẽ:secus si tantũ datus sit fundus ĩ pignus,donec restituta fuerit dos:qa tunc fructꝰ computat in sortẽ, aliâs esset vsura:ita tenent omnes in.d.c.salubriter.extrà de vsuris.

Questio multum notabilis.

SED q̃ro de vna q̃stione quæ euenit ĩ facto.mulier quædã post mortẽ mariti petijt ab hẹredibꝰ vt vellent eidẽ restituere dotẽ,aut aliqua hẹreditagia dare insolutũ ꝓ dote,eo quia nullũ factũ fuerat assignale:vna pars hæredũ puta ex qnqꝫ aut sex,duo aut tres dederũt insolutũ dictæ mulieri aliquã terrã q̃ habebat in se plures reditus,cũ promissione qđ facerẽt ratificari cæteris hẹredibus:& qa erãt minores, qđ facerẽt interponi decretũ iudicis.dicta mulier ꝑ.xiiij.aut.xv.annos leuauit fructꝰ dictæ terræ ascẽden. ad talẽ summã quã dos poterat valere. Suꝑuenerũt isti minores, qui ratificauerũt istã donationẽ insolutũ:& post ratificationẽ petierũt à dicta vxore vt vellet restituere dictã terrã:qa fructus ex ea ꝑcepti erãt sufficiẽtes ad æstimãdũ dotẽ ꝑ eã p̃tensã. Dicebat mulier ꝙ fuerat data ĩsolutũ:iõ fructus nõ debebãt cõputari ĩ sortẽ. Dicebãt dicti minores ꝙ illa datio insolutũ nõ erat valida:qa nõ fuerat facta nisi ꝑ duos aut tres ex cohẹredibꝰ,qui nõ poterãt eis p̃iudicare: & qđ plus est,qñ ipsimet dedissent,nõ valebat talis datio insolutũ:qa non fuerat interpositũ decretũ iudicis, qđ requirebaẽ,cũ esset alienatio rei immobilis.Replicabat mulier,& dicebat, ꝙ isti minores ratificauerãt dationẽ factã per alios hẹredes:& istud euenit in patria iuris scripti.Finaliter ĩ hoc casu inueni cõsiliũ Bal.in cõsi. cccxxij.qđ incipit,Vidua petijt restitutionẽ,in secunda parte.Et scđm istud cõsiliũ cõsului, pauca addẽdo,nisi videlicet,an in tali datiõe insolutũ reqrereẽ decretũ iudicis qđ tangã.ĩ.ad aliud ꝓpositũ. Et q̃a iste casus põt sæpe occurrere,recurrendũ est ad Bal.in dicto loco.

ET aduerte, nunquid fructus dotis computẽtur in sortẽ?vide Bal.in cõsi.cxxviij.quod incipit, Quoniam quicquid.in.ij.parte.& in consi.ccclxix.quod incipit,In primo puncto.in quarta parte.

Questio.

29 SE D q̃ro,Pone†ꝙ vxor dedit marito fundũ dota-
lem,quẽ maritus alienauit de cõsensu mulieris,quę
cõfessa est cũ marito se recepisse p̃tiũ:nũc mortuo mari
to dicta mulier vult petere ab hẹredibꝰ pretiũ fundi, an
possit?Specu.in titu.de obliga. & solu.§.j.versi.sed po-
ne vir & vxor.dicit ꝙ nõ solũ ad partẽ prætij,sed ad to
tũ pretiũ agere põt cõtra hẹredes. ¶Nec videẽ sibi ob-
stare cõfessio facta:qa mulier nõ põt licite resistere volũ
tati viri,& p̃sumiẽ ꝙ tota pecunia ꝑuenerat ad maritũ
iõ dicit ꝙ aut tota pecunia ꝑuenit ad maritũ,aut ꝓ par
te,& istud cõstat.Si tota,tũc istud qđ dictũ est hîc antè
est verũ.Si cõstat ꝙ ꝓ parte pecunia ꝑuenit ad vxorẽ,
tũc partẽ prætij tantũ petere põt.Si verò dubiteẽ, tunc
hẹredes debẽt probare pecuniã fuisse versam in vtilita-
tẽ vxoris,aliâs teneñẽ.ita facit tex.in auẽ.si qua mulier.
30 C.ad Velleia.& iõ ex p̃dictis dic†ꝙ si fuerit vẽditꝰ fun-
dus, qui fuerat assignatꝰ vxori ꝓ dote:& mulier renũ-
tiauerit iuri hypothece,qđ idẽ erit dicẽdũ.No.bñ dicta
Spec.qui plura allegat. & ibi etiã Ioã.and.in apostil.&
vide Gemi.in.c.ij.de pact.in.vj.plenè ꝑ Bart.in cõsilio
suo.cxxiiij.qđ incipit,Punctus q̃stionis.vbi amplè tra-
ctat hãc q̃stionẽ.Nõ est dubiũ in supradictis,etiã si non
cõstet ꝙ pecuniæ fuerint versæ in vtilitatẽ mulieris : ex
hoc ꝙ videmꝰ ꝙ cõĩter renũtiaẽ oibꝰ exceptiõibꝰ ; etiã
specialẽ renuntiationẽ requirentibꝰ : qa ꝑ hoc videtur
renũtiatũ.d.auẽ.si qua.& huic legi nostræ municipali,
maximè cũ clausula generalis renũtiatiõis sub his ver-
bis est

bis est tantæ virtutis & efficaciæ q̃tũ si expresse & specialiter esset renuntiatũ. prout tenet Ange. in l. diuus. §. licet. ff. de iure codicillorũ. per textũ multùm singularẽ in l. omnes. C. de præscrip. xxx. annorum. quem ibi ad hoc notant Bal. & Ang. multùm singulariter.

SED q̃ritur iuxta p̃dicta, maritus mortua ei⁹ vxore dedit filijs quẽdã reditũ annuũ pro assignali p eundem maritũ debito matri dictorũ filiorũ, puta dedit eis decẽ libras reditus annui eidẽ debiti per quendã tertiũ pro ducẽtis libris debitis matri; isti filij ex prædicto annuo reditu tot habuerũt & leuauerunt qđ perceperũt & habuerunt p̃dictas ducentas libras: an nũc possit petere rẽdire ad reditũ annuum principalẽ: & dicere filijs, vos tantum percepistis, q̃tũ vobis erat debitum, cum fructus in sortẽ per vos sint computandi eo quia heredes: videretur qđ sic, per tex. nostræ consuetudinis. casus est in facto in hac ciuitate nostra Hedueñ.

In textu ibi

Et au regard.

1 ISTud est regulare de iure † q vbi p̃sonæ cõditio locũ facit bñficio, ibi deficiente ea bñficiũ quoq; deficit. in l. oĩb⁹. ff. de regu. iuris. vbi glos. exẽplificat de priuilegio qđ habet mulier, vt p̃ferat alijs creditorib⁹. illud tñ non datur hæredi. l. fine. C. de priuilegijs credito. nisi filijs prioris matrimonij. l. fi. C. q potiores in pigno. habeant. ¶ Et facit, q̃a mutatione personæ quæ est causa priuilegij, mutat̃ priuilegiũ. l. j. C. de impo. lucra. descriptio. li. x. l. licitatio. §. fi. ff. de publicanis, & quòd voluit Bar. in l. Paul⁹. in fi. ff. de acq. here. Bal. sup rubri. de vsuris. in iiij. q. Ioã. de ana. in c. salubriter. col. vij. de vsu. * ¶ Et iuxta p̃missa q̃rit̃ de q̃stiõe. Titi⁹ habuit p vxore siue ĩ assignale suæ vxoris decẽ libras turoñ. de reditu annuo sibi debitas sup tali domo: morit̃ vxor relictis aliqb⁹ heredibus: q tenẽt illos reddit⁹ annuos tãq̃ assignale vxoris p decẽ annos & pl⁹: & postmodũ illos decem frãcos de reditu annuo cuidã tertio vẽdiderunt: q post duos aut tres annos, q̃a nõ est solut⁹, ille terti⁹ facit vendere p decretũ, & subhastari p̃dictã domũ p arreragijs duorũ aut triũ ãnorũ escheutis post dictos decẽ annos: & pducit ad iustificandũ literas assignatiõis seu dicti assignalis: & cõstat iudici qđ sunt decẽ anni q heredes tenuerũt dictũ assignale: & post dictũ tp̃s vẽdiderũt: an iudex possit talẽ repellere, etiã si nõ opponat̃, cũ experiat̃ sine actiõe, nã q sine actiõe experiat̃ ẽ clarũ q̃a heredes p cõsuetudinẽ cõputãt fruct⁹ ĩ sortẽ: si ergo pceperint istos fruct⁹ p decẽ annos, clarũ est q extinctũ & finitũ est ius eorũ: ergo post tale tp̃s nõ hñt actionẽ: si nõ hñt actionẽ, ergo nec etiã q habet ius ab eis. Credo q hoc casu possit opponi heredi p exceptionẽ excipiendo cõpensationẽ receptiõis fructuũ cũ assignali: ex q̃ p verba cõsuetudinis põt dari cas⁹ replicę ĩ cõtrariũ. s. q̃a potuit aliter cõueniri p cõtractũ mr̃imonij. iõ cũ ip̃o iure nõ tollat̃ illud ius, nec competat, nõ experit̃ sine actiõe, imò habet semp actionẽ in vim primi tractat⁹ & cõsuetudinis: q tñ exceptiõe elidi põt. faciũt q̃ dicuntur & notant̃ in l. si vn⁹. §. pact⁹ nec peteret. ff. de pactis.

Not. hãc q̃stionẽ.

2 ET aduerte, † q̃m q̃nq; priuilegiũ datur hæredibus qđ defuncto non cõpetebat: & ecõtra, q̃nq; hæredi non datur qđ defuncto dabat̃. Sed regulariter heres etiã priuilegio defuncti vti debet. de qb⁹ per gl. in aut. de ecclesiasticis titu. circa principium. colla. ix.

§. decimooctauo.

LE mary, ou ses heritiers peuuent auoir & recouurer toutes & quãtesfois, que bon leur semble, non obstant quelque laps de temps, l'assignal des deniers de mariage de la femme, en rendant les deniers assignez.

IDEM in comitatu Niuerneñ. ¶ Quid ecõtra, pater vxoris dedit marito in dotẽ mille, & p quinq; centum libris dedit vnum pratum, & vnum stagnum: an poterit illud rehabere dando pretium marito. cogita.

VIderetur dicẽdũ q si ex cõuentione partiũ dicat̃, q dat̃ tale qđ in assignale ppetuò redimibile, seu racheptabile qđ idẽ est: eò q̃a ex q̃ dicit̃ qđ est assignale dãdo ei tale nomẽ: vt tot operet̃ oppositũ in opposito, quod propositũ in proposito, secundũ Aristotelẽ. v. Ethico. & l. si vt pponis. C. de nuptijs. Et ita sit q sublato noie sit sublatus effect⁹. gl. in l. j. C. de nudo iure quiritũ tollẽdo. l. à nullo. vbi tex. Bal. Sali. & Alberi. C. de ferijs. vbi ad hoc allegat. c. cor ep̃i. lxviij. di. & c. admonere. xxxiij. q. ij. & dicit Angel. in d. l. à nullo. q qui nõ meretur habere nomen, nõ meretur habere priuilegia nomini cõpetentia. Ita ergo vt contrariorũ eadem sit disciplina dato & cõcesso nomine, datur & cõceditur effectus nominis, maximè adhuc quãdo dato nomine ponit̃ effectus illi⁹ nominis, etiam quem alias de significatione illius haberet: vt qñ dicitur, dantur in assignale ppetuò redimibile, vt de aliquo predicta verba operent̃, & ne sint frustratoria & sine effectu. ¶ Facit, quia qđ põt fieri per statutũ. seu cõsue. põt fieri per pactũ. glo. in rub. C. de decretis decurio. lib. x. qđ argumentũ affirmatiuè maximè valet. dixi infrà hoc eo. tit. articu. xxiij. in glo. j. Cũ ergo hic fiat per cõsuetudinem q assignale sit impræscriptibile, ergo etiã fieri potest p pactũ seu conuentionem partiũ. Maximè quoniã assignale nõ plus importat q̃ hypothecam, vel pignus: eo q̃a assignale est hypotheca particularis, seu pignus particulare, qđ habet mulier p sua dote: seu qđ pater dat filiæ pro suis pecunijs dotalib⁹: & in hoc mulier habet tantum hypothecam: sed in vxore est priuilegium tale, quòd fructus non cõputant̃ in sortem contra naturam pignoris: sed ĩ alio retinet naturã pignoris & hypothecæ, q̃a semper potest recuperari, per modũ luitionis, ita quòd hoc casu etiã de iure nulla currit p̃scriptio. l. nec creditores. C. de pignorat. actio. Ioã. Franciscus Baldus in suo tractatu prescriptionum: in vltima parte, in prima parte illius vltimæ partis. ibi, vicesimussextus & in quarta parte quartæ partis principalis. ibi, tertiò principaliter quero. & Philippus Corneus in consi. xx. in j. volu. per tex. in l. cũ notissimi. §. imò. C. de præscriptio. xxx. vel. xl. annorũ. ¶ Super quo iure est fundata nostra consuetudo: ita qđ videtur per hanc nostram consuetudinẽ, quòd hoc assignale habeat solũ vim & effectũ vsusfruct⁹, cùm dicat cõsuetudo (peuẽt auoir & recouurer) quæ verba vident̃ importare, qđ nõ est trãslatum dominiũ in accipientẽ. Cùm verbũ recuperet, etiã capiatur pro retinere: vt facit tex. in c. quoniã frequenter.

Assignale quid ĩportat.

§. in aliis, extrà vt lite nõ contestata, iũcto verbo habere, qđ videt̃ importare dominiũ. Bar. i. l. j. §. potestatis. ff. de peculio. q̃ verba satis importãt: qđ mulier hoc casu est tm̃ vsufructuaria, & nõ proprietaria, ex quo cùm tantũ sit vsufructuaria, iõ nunq̃ p̃scribere potest, quin maritus & heredes recuperẽt, dando pretiũ & summã conuentã. Quoniã vsufructuari⁹ nunq̃ p̃scribit. l. neq̃ fructuariũ. C. de vsufructu. Io. fabri in. §. de his. institut. p quas personas nobis acquirit̃. Io. Frãciscus Balbus in dicta vltima parte. in loco hic antè allega. dixi suprà in hoc tit. §. xv. in glos. (vestue & saisie.) ¶Ex quo in facti contingẽtia cõsului & obtinui per arrestũ curiæ parlamenti Burgũdiæ pro dña Anna de chastel villain comitissa de mõtreuel, & dña dicti loci de Chastelvillain & de Thil i Alseto, cõtra Ioã. de maulain dñm de Missery, qđ contra eã nulla potuit currere p̃scriptio. in reachato de terris de Prissy, & Vy soubz Thil. traditis Theobaldo de Neufchastel & Bonæ de chastel villain eius vxori, p Ioannẽ de chastel villain. pro q̃ter centũ quinquaginta libris turoñ. in assignale. pro q̃ter mille quingentis libris turoñ. q̃ eidẽ Bonæ restabãt ad soluendũ de denariis sui matrimonii, seu suæ dotis, p Bernardũ de chastelvillain pmissæ, patrẽ dictorũ Ioannis & Bonæ. Ex q̃ dictæ terræ fuerãt traditæ i assignale ad vtẽdũ fruendũ & faciendũ fructus suos, sicut de re sua ppria: donec & quousq̃ dictæ q̃ter mille quingentæ libræ turoneñ. eisdẽ Theobaldo & Bonæ ei⁹ vxori fuissent datæ & traditæ: redimibiles tñ erãt dictę terrę ppetuò, pro se & suis q̃s pecunias recipiẽdo pmiserũt, & tũc pmittebãt dicti de Neufchastel & Bona ei⁹ vxor p se & suis restituere p̃dictas terras frãchas & exoneratas ex dictis assignali & hypotheca. ¶In q̃ cõtractu etiam põderaui qđ dicti de Neufchastel nũq̃ fuerũt dñi, sed tm̃ vsufructuarii, & tenemẽtarii dictarũ terrarũ, tãq̃ creditores p modũ assignalis & hypothecę: & sic qđ licet essẽt elapsi sexagita sex anni, qđ nulla cucurrerat p̃scriptio cõtra dictos de Castelvillain: & plurib⁹ aliis motiuis & rõnib⁹ descriptis i cõsilio meo sup hoc facto incipiẽte (le cas est tel: en lan mil. ccccxxxviii. &c.) Et ibi ẽt ãplè disputatur, an iuri facultatis & offerẽdi p̃scribatur apud nos.

☞ADDITIO. Cõsiliũ meũ est. xj. in ordine cõsiliorũ, * ¶Et in hoc articulo quicquid de iure disputet̃, & qualiscũq̃ fuerit dubitatio de iure, videt̃ cõsuetudo nostra satis disponere, qđ vbicũq̃ hæc verba (toutes & quãtesfois). s. toties q̃ties apponũtur ex pacto, etiã cõtrahentiũ, qđ tollunt præscriptionẽ triginta annorũ, & quancũq̃ aliã seu quencunq̃ lapsum tpis. Cũ ex quo p consuetudinẽ nostrã ius recuperabile toties q̃ties tollat quencũq̃ lapsum tẽporis, & sic p̃scriptionẽ triginta annorũ: vt infra dixi in glo. (Non obstant quelque laps de temps) ideo idẽ videtur esse in iure recuperabili toties quoties p conuentionẽ partiũ: cùm qđ potest cõsuetudo seu statutũ, potest & pactũ affirmatiuè: vt dicit dicta glos. rubricaria. C. de decretis decurionũ. libr. x. de qua p Philippũ Decium in regula. nec ex p̃torio. ff. de regulis iuris: & dixi in plurib⁹ locis. ¶Et nũquid possit dari cautela, vt qui obligat⁹ est ad rẽ vendendã, ad id ppetuò teneat̃: puto qđ sic: dũmodò interpellet̃ ille cui vẽditio fieri debet, q̄ emat & sit in mora p duos mẽses, liberam potestatẽ vendẽdi cui vult habebit. ista est doctrina Dy. & Bar. in. l. qui Romæ. §. cohęredes. ff. de verbo. oblig. & istam cautelam posuit Ludo. roma. in cõsi. suo. clxxxii. quod incip. in casu proposito in fi. illius consilii.

☞ADDITIO. Aduerte advnũ singulare dictũ dñi Iacobini de sancto Georgio in. l. si q̃s nec causã. §. res pignori. ff. si certũ petat̃: quòd fortè faciet honorẽ alicui i practica, qđ illud qđ datur in pign⁹ est tale qđ fruct⁹ ex eo pcepti & qui pcipi potuerunt in sortẽ cõputari dñt. l. j. & ij. C. de pigno. actio. Nec valet pactũ in cõtrarium: q̄a esset pactũ vsurariũ, ita dicit Panor. in. c. j. extrà de vsuris. & dicit idẽ Iacobinus qđ Bald. in cõsi. ccccxx. in. iij. volu. ponit casum de castro caltiã qđ tenebat̃ in pignus per quendã nobilẽ, & habebat pactũ cũ principe de non cõputãdo fruct⁹ in sortẽ, & ibi determinat qđ non valet huiusmodi pactum. Et vt dicit, licet glos. in. l. j. C. de distractio. pigno. teneat cõtrarium, tñ reprehendit̃ per doctores, & nota illam decisionẽ, quia est multũ notabilis: & iudices debent illã semper habere añ oculos. Quæ aũt faciãt præsumere cõtractum vsurariũ, dicetur inferius titu. seq. §. j. Et sic aduerte hic qđ ex quo istud ius est ad hæredes transmissibile, ergo est cessibile, ex notatis p do. meum Iasonẽ in. l. j. §. vsufructuari⁹. ff. de noui oper. nũci. & ex his quę dicit Barba. in simili. de iure redimẽdi, quod est cessibile: vt dicit in cõsi. 51. in. xxiii. col. in. j. volumi. dixi infrà in titu. (des retraictz) §. vj. & istud est satis clarũ: cùm tale assignale habeat tantùm vim hypothecæ pro dote, vt dicam infrà in glos. sequẽ. & sic quia luitio pignoris iure cõmuni competit, ideo est cessibilis. *

In textu ibi

Ou ses heritiers.

QVæro, an fuerit necessaria ista expressio hæredũ: videt̃ q̄ ista facultas est meri facti p̃sonalis quæ non transit ad heredẽ. l. cũ quis. vbi Barto. & Alex. ff. de verb. obli. dixi infrà in. §. seq. in gl. (La renũciation) sed tñ: vt ibi dixi, videt̃ q̄ ista exp̃ssio fuerit superflua: p ea quæ dicit dñs meus Iason. in. l. ij. §. item si in facto. in. ij. col. ff. de verb. obli. & dixi in. d. gl. & in. §. (Le seigneur censier) in glo. fi. infrà in tit. (Des censes.)

In textu ibi

Toutes & quantes fois.

SED q̃ro, an maritus qui dedit vxori assignale pro dote possit ipsum recuperare ab vxore ipsa viuẽte, dando ei vxori pecunias suæ dotis, & eidẽ restituẽdo: videret̃ qđ non, q̄m ex quo dicit̃ in textu cõsuetudinis habere videt̃, qđ istud importet dominiũ, vt añ dixi, quod iã penes se habet: q̄a maritus est dñs rei dotalis. l. doce ancillã. C. de rei vendica. Et facit qđ si marit⁹ constãte matrimonio recuperet assignale suũ. i. retineat, vt suprà dictũ est, videretur i se facere cõtractũ ad vtilitatẽ mariti, qui de pecuniis cõmunibus soluit debitũ suũ, quod nõ possunt facere vir & vxor per cõsuetudinem suprà isto titu. §. vij. descriptũ. Etiã q̄a ex hoc sequerent̃ multa incõuenientia. s. qđ mariti in hoc possent defraudare suas vxores ex cõfessione fienda p vxores, q̃ confiterẽtur assignale fuisse liberatũ & recuperatũ à marito: & fraudib⁹ obuiandũ est, vt est tex. in. c. j. de renũtia. in vj. nec fraudi locus relinquendus est. c. cũ in multis. de rescriptis. in. vj. dixi suprà hoc eo. tit. §. iij. in glo. (des heritages) & si ista consuetudo ita intelligeretur, videretur in hoc correcta consuetudo suprà allegata. in. §. vij. & euitan-

& euitāda est legū correctio, & in hac opinione fuerūt aliqn̄ aliqui aduocati Diuioneñ. Ego tamē semper fui opinionis cōtrariæ q̄ est fundata expresse & in ꝓpriis terminis ꝑ textū nostræ consuetudinis qui est clarus in hoc, & hoc optima rōne: qa assignale nō est dos, sed solum hypotheca specialis & expſſa pro pecuniis dotalibusq̄ non pōt plus importare quā hypotheca tacita de iure, de qua in.l.assiduis. C. qui potiores in pigno.habean. & vt videm⁹ cōsuetudo nō distinguit ex qb⁹ pecuniis: ideo nec nos distinguere debem⁹.l.de p̄cio.ff.de publicia. & à verbis claris legis nō est recedendū.l.non aliter.ff.de lega.iij. Nec obstāt illa friuola lobiecta q̄ adducunt in contrariū, ad tollendā cōsuetudinē, & maximè nō obstat illud qđ maritus nō pōt habere illud qđ iā habet, cū habere iportet dñium, & maritus est dñs rei dotalis, qm̄ assignale non est dos, sed est hypotheca pro dote, ꝑ qua bona mariti sunt tacitè hypothecata, quæ pōt liberare ab hmōi hypotheca ꝑ cōsuetudinem nostrā, quæ eidē hoc ꝑmittit: & sufficit qđ pecuniæ dotales remaneāt saluæ vxori, aliàs semp remaneret hypotheca tacita de iure. Et iō, hæc cōsuetudo nō corrigit aliā de q̄ supra sed limitat eā hoc casu. Et rō limitatiōis est: qm̄ ex quo bona sua sunt hypothecata, pōt luere pign⁹ restituēdo pecunias pro quib⁹ sunt hypothecata bona sua. Nō obstat etiā qđ maritus soluit debitum suū ex pecuniis cōibus: & sic est fact⁹ tractatus inter maritū & vxorē ad vtilitatē mariti: qm̄ hoc nō obstat ex quo facit lege seu cōsuetudine ꝑmittente, tū ex hac cōsuetudine, tū ex cōsuetu. suprà posita hoc eo. titu. §.iij. q̄ dictat qđ maritus potest disponere ipso viuēte, etiā per donationē, de bonis mobilib⁹: sed pecunia est qd mobile: vt ibi dixi. Et ad incōueniētia allegata nō video qđ aliqđ incōueniens euenire possit, dūmodo pecuniæ dotales sint saluę: qđ si nō fiat, semp remanet hypotheca tacita. ex quo semp starē cū cōsuetudine, quā nollē corrigere. bene tñ consulerē, qđ hoc fieret vocatis parētib⁹ vxoris, & qđ in p̄sentia illorū poneret pecunias in tuto, in manib⁹ tertii, aut qđ ꝑ parētes ex suis pecuniis dotalib⁹ de ei⁹ cōsensu, & cū autoritate mariti acquirat aliud hereditagiū in vtilitatē vxoris, qđ erit loco dotis. *

In textu ibi

Non obstant quelque laps de temps.

QVæro, nunq̄d ista facultas quā habent heredes de retinēdo assignale datū vxori ꝑ dote sit sublata spatio.xxx.annorū? videt ꝙ nō. Quia consuetudo nostra dicit, nō obstāte quocūq; lapsu tpis: nā licet dispositiōe iuris nostri municipalis ista facultas redimēdi istud assignale sit data heredib⁹: videt ꝙ sit imprescriptibilis; †cū in his quæ sunt facultatis nulla currat p̄scriptio. glo. in. c. vt priuilegia. in glo. penul. de priuilegiis. Feli. in. c. cū accessissent. in. xj. col. extrà de cōstit. & dñs meus Ias. in. l. fina. in. x. col. ff. de cōstitutio. principum. maximè etiā: quia tollitur p̄scriptio per dictam clausulam positā in consuetudine nostra: quæ quidem præscriptio tolli pōt per statutum seu consuetudinē: vt dicit Ange. in auē. vt decætero nō fiant cōmu. versic. & not. colla. v. & Bal. in. l. ij. C. de constitu. principum.

Præscriptio in his quæ sunt facultatis non currit.

ADDITIO. Vide ad hoc Matthæū de Afflictis in cōstitu. regni Siciliæ, q̄ incipit, si dubitatio. in. v. col. versi. iiij. pōdero. in. iij. lib. & in cōstitutiōe q̄dragenalē. in glo. iiij. in. iij. libro. *

SED tñ videtur ꝙ per hāc clausulā non tollat præscriptio centū annorū: cum vt dicit Bald. in. l. j. C. ne rei dñicę vel tēplorū. & in. l. j. C. de annali exceptio. in. ij. col. & in. l. j. C. de p̄scriptio. xxx. annorū. Alexā. in. l. j. C. de vsucapio. Bald. in. c. j. §. p̄terea. de capitulis corradi. Imò Ioā. And. in additio. ad Speculū in rubrica de feudis. in fine primæ col. dicit, †ꝙ p̄scriptione submota nō tollit p̄scriptio lōgissima. & istud sequit Dy. i suo cōsi. xliiij. Bar. in. l. cū satis. C. de agricol. & cēsi. lib. xj. Alex. i apostil. ad Bal. in. d. l. j. ne rei dñicæ vel tēplorū. Et ita tenet Alexā. in cōsi. suo. xvj. in. vij. & viij. col. qđ incipit, i causa & lite verteñ. in. v. volumi. ꝑ glo. singularē. in. c. j. §. præterea. de capitulis corradi. q̄ dicit qđ intelligit de p̄scriptione. x. vel. xx. annorū. domin⁹ meus Iason. in. l. j. in. viij. col. C. de seruis fugitiuis. & ista est communis.

COntra cōem tñ faciunt q̄ dicit Alex. in cōsi. suo. lx. in vltima col. in. j. volu. & q̄ dicit Frācis. de Aretio in cōsi. suo. xvj. in penul. colū. vbi dicūt, †ꝙ clausula p̄scriptiōe submota, vel nō obstāte p̄scriptiōe tollit solū p̄scriptionē cētū annorū: quæ est p̄scriptio tanti tēporis cui⁹ initii memoria nō extat in cōtrarium. vide Feli. in rubrica. extrà de p̄scriptionib⁹. & ad ibi dicta recurre.

In textu ibi

Et en rendant les deniers.

NOta istud: quia aliàs non possunt hæredes auferre mulieri assignale idem datum pro dote. prout tenuit Bald. in consilio suo. cxxxvij. in. v. parte per text. in. l. ita. ff. de iure dotium. & isti denarii debent incontinenti solui per ea quæ dicit glossa. & Bald. in. l. j. C. de communi seruo manumisso. vbi dicit quòd quando quis compellitur vendere statim & non ex interuallo debet solui pretium, nec potest haberi fides de pretio. ¶Dubiū potest esse: quia quādoq; sunt heredes in mobilibus, quādoq; etiam in immobilibus, an si hæredes immobilium velint redimere assignale datum vxori, possint cogere hæredes mobiliū ad luendum pro parte, & ad soluendum partem pecuniæ pro illa parte pro qua sunt heredes? videtur quod sic. quia de iure datum nomine dotis soluto matrimonio est repetendum via actionis. & istud assignale habet tantum vim hypothecæ pro dote. ¶Istud non est verum: quia etiā istud assignale habet vim antiqui hereditagii: ergo si vult hæres hæreditagiorum redimere, redimat, cùm ad hæredem mobilium non tangat.

§. decimonono.

ENtre gēs nobles, la femme qui uouldra demeurer quitte de payer la moytie des debtz par son mary & elle deuz au iour du trespas de sondict mary. Et qui ne se uouldra entremettre es biens de sondict mary, apres le trespas d'icelluy son mary, sera tenue si elle est ou lieu ou sera trespasse, de faire la renunciation ausdictz biens de sondict mary, en la presence du iuge, ou de notaire, & de tesmoings: ou

en p̄sence du cure, ou du uicaire: du lieu & de tesmoings:en default dudict iuge & de notaire, auant que lon tire le corps du trespasse hors de lhostel,& ſelle n'est audict lieu, elle sera tenue de le faire dedans.xxiiij.heures apres ce que le trespas de sondict mary sera uenu a sa cognoisſance.Et en ce faisant elle sera quitte des debtz par sondict mary & elle deuz : & auec ce ne prēdra aulcung douhaire coustumier ou diuiz sur les biens de sondict mary.

IDEM in comitatu Niuerneñ. sed p̄ consuetudinem nostrā requirit̄ adhuc alia solēnitas:vt videre potes in illis cōsuetudinibus.idē in patria de Lorry, vbi debet vxor dimittere clauē.tamen scd'm consuetudinem patriæ de Lorry dicitur qd' non perdit aliqd' dohariũ.& in cōsuetudine Niuerneñ. nō dicitur qd' perdat aliqd'. dicā latius infrà. vide idē i ducatu Borbonij, vbi pōt facere similē renūtiationē:sed nō requirit̄ tāta solēnitas:& nō facit differentiā inter nobiles & ignobiles. idem etiā in comitatu Burgundiæ,vbi nullā facit differentiam.

In textu ibi

Entre gens nobles.

Doctor an dicat̄ nobilis.

1 QVæro, qui dicant̄ nobiles ad hoc vt sub hac nr̄a cōsuetudine cōprehēdant̄ : †Et primò an cōprehendant̄ doctores:videt̄ q̄ sic,qa sunt nobiles:vt dicit tex.& ibi Bar.in l.iudices. C.de dignitatib⁹. lib.xij.imò plusdicit Cy.in l.prouidēdū.C.de postulā.
2 †q̄ doctor dicit̄ magis nobilis, q̄ ille q̄ est nobilis genere.Et istud refert & sequit̄ Alex.in cōsi.xciij.qd' incipit,cōsideratis his.in.ij.col.in.j.volu. & facit tex.i.l.ij.ff. de excusa.tuto.& hoc ē rōne dignita. quā habet.vt notat̄ in.c.quāto.de magistris.& notāt doctores i prima cōstitutione.C.& in.l.ex eo.ff. de testa.militari.& tenet Alex.in cōsi.& in cōsilia.xv.incipiē.viso p̄cessu.in vlti. col.in.j.volu.& in cōsi.xviij.incipiē.viso p̄cessu causæ i vltimis v̄bis.eo.j.vol.& i cōsi.14.incipiē.aiaduersis his q̄ in themate.i.j.volu.Alex.in.l.cēturio.i.ij.col.ff.de vulga.vbi ponit priuile.doctorat⁹.& dn̄s Car.florēti.i clemen.ij.in.iiij.q.extrà de magistris. ponit vndecim priuilegia.docto.
3 †& qd' sit dignitas:idē tenet do.me⁹ Ias. in.l.si qs in cōscribēdo.in.ij.col. C.de pactis.ego aūt.qa sum doctor nihil aliud cōtra p̄dicta insistendo dico.

Doctorat⁹ ē dignitas.

☞ADDITIO. Vide Matthæū de Afflictis in cōstitutiōe regni Siciliæ, q̄ incipit, constitutione præsenti.in.iij.notabili.vbi dicit qd' spurius tāq̄ infamis & vilis persona nō potest doctorari: & si doctoretur,postponitur cæteris doctoribus. *

Reqsita ad hoc vt qs sit nobilis.

4 ADuerte tn̄ ad tex.multū notabilē i.l.nobiliores. C.de cōmer.& mercatorib⁹. vbi allegat tria quæ reqrunt̄ ad hoc vt qs dicat̄ nobilis, q̄ sit nobilis natalibus,honorū luce cōspicuus, & diues in patrimonio.& istud est qd' Andreas Barba.ex illo text.quē dicit i hoc literis aureis scribendū notauit in cōsi.suo.lvij.qd' incipit,p̄clarè scribit̄ apud.in.v.col.in.ij. vol.Si em̄ ista tria semp reqrerent̄,p̄ certo pauci inuenirent̄ nobiles.dicit tn̄ Bar.in.l.j. C. de dignitatib⁹.lib.xij.qui nō recordat⁹
5 fuit de illo tex.†q̄ nobilis dr̄ qui ex eo qd' habet q̄litatē p̄pter quā p̄ principatū tenentē vel populū qs vltra honestos plebeios accept⁹ est. & facit tex.& qd' ibi nota. Pau.de ca.i.l.q̄ties.C.vbi senato.vel clarissimi.& tradit Io.de Imol.in.c.de multa.in fi.extrà de p̄bēdis. & refert & sequit̄ Soci.in cōsi.suo.cxlvj.qd' incipit,eleganter & subtiliter.& positū est in cōsilijs Frācisc.de curte in cōsi.
6 xviij.†& doctores & alij officiarij principis,amici principis appellant̄.facit tex.i.l.scd'm rn̄sum. C.de cōtrahē. & cōmit.stipula.& etiā parētes principis dicunt̄. facit tex.in.l.ex diui.C.de locato & cōducto.ex q̄ posset per
7 hoc dici, †q̄ doctores iudices & officiarij regij sunt no-
8 biles,& iter nobiles cōputari debēt.†vt est posit⁹ i officio aduocatiōis regiæ, qui rōne officij dicit̄ clarissim⁹, & multa priuilegia tenet. & p̄pter dictū officiū aduocatiōis fisci qs liberat̄ à cōditiōe curiali vel coartali.l.ad uocatos.C.de offi.diuerso.iudicū.& dicit Bar.in.l.sug-
9 gestionē.C.eodē,†qd' aduocato fisci iuramentū debet mitti ad domū tāq̄ ad p̄sonam egregiā.ita tenet Io.de platea.in.l.fi.C.de decurio.libr.x.dn̄s me⁹, in.l.ad egre-
10 gias.ff.de iureiurā.dicit,†q̄ etiā debet mitti doctori.ex quo infert̄ q̄ doctor & aduocat⁹ fisci iter egregias p̄sonas cōnumerant̄.de doctore an inter nobiles cōnumeret̄,ponit amplè Guido pape.q.88.vbi ponit an doctores teneant̄ contribuere in subsidijs dalphinat⁹.& in.q. ccclxxxviij.¶Et q̄ ad nos in subsidijs nostris q̄ dicunt̄ feuagia officiarij regij & consules non cōtribuunt.dixi alibi:& vide Iac.rebuffi.in.l.actores.C.de exacto.tributorū.li.x.vbi apostil.ponit q̄d de doctore aduocatos.
11 QVid aūt†de militia,nunq̄d nobilitet hominē:vide Bar.in.l.ex eo.ff.de testa.militis : & in.j.in.xij. col.versi.iiij.infert̄. C.de dignitatib⁹.lib.xij. & latè,& amplè ponit do.me⁹ Ias.in.l.si qs in cōscribēdo.in.j.col.de pactis.q̄ militia nō est dignitas.& Alex. in.l.diē functo.in.viij.col.ff.de offi.assessoris.& Alberi. in.l.milites.C.locati.¶Vide Io.sanxō in cōsuetu. Turoneñ.tit.(des loyaulx aydes.) articu.v. ¶Vide etiā Matthæū de Afflictis in constitutiōe regni Siciliæ,quæ incipit,cōstitutione præsenti.in primo notabili. *
12 VEl secūdò†ille dr̄ nobilis, q̄ scd'm cōsuetudinē loci nobilis reputat̄.scd'm Bar.in.d.l.j.C. de dignitati.li.xij.bn̄ facit tex.in.l.j.§.j.ff.de muneribus. & sentit Bar.in.l.vnica.C.de mulier.& i q̄ loco.lib.x.& Pau.de ca.in cōsi.126.qd' incipit, dubitat̄.j. volu.cōsiliorū no-
13 uorū.in ipressiōe noua Papiē.vbi dicit, †q̄ aliq̄ possūt esse nobiles i vno loco q̄ nō essent i alio:vt est Venetijs, oēs q̄ sunt de officijs publicis seu de cōsilio sūt nobiles:
14 & tn̄ hoc nō reperit̄ in alijs ciuitatib⁹.¶†Itē i multis ciuitatib⁹ milites sunt nobiles:qd' nō est de iure cōi, nisi sint milites vrbis Romæ. C.de equesti.dignita.l.j.& ibi nota.lib.xij.Nā non oīs militia facit quē nobilē &c.Et ibi dicit Bar.in.d.l.j.in.j.col.C. de digni.& de tali nobilitate quæ habet̄ ex cōsuetudine loci. Ponit Soci.i cōsi. suo.cxlvj.suprà allegato.¶Et de nobilitate q̄ habet̄ ex cōsuetudine seu ex cōmuni opinione,vide Lucā de pēna in.l.mulieres.col.iij.versi.nono ex cōi opiniōe.C.de dignita.lib.xij.vbi etiā ponit de his qui sunt nobiles ex
15 VEl tertiò †dicit̄ nobilis,q̄ ex gn̄e nobili descēdit: loco,quia ex vrbe splendida oriundi. quia à

Nob quis.

Aduo cat⁹ ... clari mus citur

An tiar lite

No ve ru No mi

No gen

quia à parẽtibus nobilibꝰ descẽdit, eò q̃a ex genere est nobiliũ: vt dicit dñs And. sicu. cõsi. lvij. in. j. &. ij. col. in

Gñis ap pel. q ve niant.

16 ij. volu. †vbi plenè dicit q̃d veniat appellatione gñis: & cõcludit q̃ illi dicunt de genere alicuiꝰ, qui sunt de eius cognatiõe in masculina linea: vt ibi p̃ multa. & notat

Nobilis sãguine. Nobilitas.

17 in clemẽ. ij. in prin. de senten. excõ. †q̃ nobilis est qui ex sanguine claro descẽdit: & iõ dicit Aristo. iiij. politicorum.
18 †q̃d nobilitas est virtꝰ, & diuitiæ antiquæ, scd'm Boe. lib. iij. p̃sa. vj. de consolatiõe philosophiæ. Et dicit Aristo. libro. ij. Rhetori. q̃ nobilitas est maiorũ claritas, & honorabilitas p̃genierũ, q̃ attendit scd'm virtutem

Vera nobilitas.

19 generis. ¶ Sed tñ aduerte † q̃ vera nobilitas est, q̃ ex virtute alicuiꝰ p̃uenit: & illa sola est q̃ animũ moribꝰ ornat. de q̃ in. c. venerabilis. de præben. & ibi Hostiẽ. dicit
20 † q̃ disputare de nobilitate gñis est disputare de nobilitate stercoris. cõtra quẽ gl. in extrauagãti execrabilis. in verbo, ac gñis claritatẽ. de p̃ben. & dignitatibꝰ. allegatis.

Prærogatiuæ nobiliũ.

21 ¶ † Sed q̃ro iuxta p̃dicta quæ sint p̃rogatiuæ nobiliũ: domi. Andre. siculus dictꝰ Barba. i cõsi. suo. 35. in princ. in. ij. volu. ponit ibi quasdã p̃rogatiuas: iter alias
22 dicit, † q̃ feuda debẽt dari & cõferri nobilibꝰ: & ideo cũ virtꝰ sola sit q̃ aliũ nobilitet moribꝰ, & ex sciẽtia nobilitas causet. l. ij. §. ampliꝰ. & ibi Bart. ff. de excusa. tuto. & in. l. p̃uidendũ. C. de postulan. iõ vt habet per And.

Nobilis & lratꝰ æquiparantur.

23 sicu. cõsilio supra allega. in. viij. col. † nobiles & literati
24 æquiparant. vbi etiã ponit aliud: † q̃s inter ęqualiter literatos p̃ferat: an qui ex genere claro & nobili descẽdit an qui ex ignobili. Et alleg. gl. singularẽ in. c. nunq̃. lvj. distin. q̃ dicit, q̃ p̃ferri debet q̃ à parẽtibꝰ prorsus alienis à virtutibꝰ, dũ tñ ipse sit virtuosus, illi qui natꝰ est ex bonis parẽtibus: licet etiã sit virtuosus. q̃d tñ videmus cõtrarium obseruari. Et plenissimè hoc examinat Rodericus zamoreñ. i suo Speculo humanæ vitæ. li. j. c. vj. iõ cũ (vt suprà diximꝰ) nobilitas sola sit vnica virtꝰ,

Seneca.

vt ait Iuuena. Et dicit Seneca. in lib. de minoribꝰ. Nobilitas est hoĩs generosus animus. nã nobilitas vel bonitas cognatorũ nõ valet, nisi fuerimꝰ nosipsi boni: vt dicit Cassiodorus in libro epistolarũ lib. ix. epistola. viij. q̃ doctrina facilè exornat generosum, q̃ ẽt ex obscuro nobilẽ facit. ¶ Si vis videre amplissimè materiã nobilitatis, vide Bonũ de curtili Brixieñ. in tractatu nobilitatis, vbi tractat p̃ septẽ q̃stiones. Primò ponit deriuationẽ nobilitatis, & quõ sumat. Secundò ponit diffinitionẽ. Tertiò ponit introductionẽ, & in q̃ nobilitas consistat. Quartò q̃liter cõsecutiuè, & in quos seu ad q̃s trãseat. Quintò ponit nobilitatis priuilegia. Sextò q̃liter in actu practico deducat, & quõ p̃banda sit cũ de ea contentio insurgit. Septimò q̃bꝰ ex causis quõ & q̃liter p̃dat. & latè in meo Catalogo honorũ p̃te. viij. p̃ totũ.

Nobilis p̃pter iurisdictionem.

25 VEl quarto † dicit nobilis q̃ ex priuilegio, vel aliâs habet iurisdictionẽ meri & mixti ĩperij: ita Bald. cõsi. cxxix. in. ij. col. in. ij. vol. sed nihil p̃ hoc allegat. Sed facit p̃ hoc q̃d amplissimè notat Lucas de penna. in. l. mulieres. in. ij. col. versi. iiij. ex comitatu. C. de dignitati

Nobilitas ex nouẽ causatur.

26 bꝰ. lib. xij. & ibi notat, † q̃ nobilitas causat ex nouẽ: videlicet ex sapiẽtia, ex alia virtute, ex dignitate, ex comitatu, baronia, vel dominio hmõi, q̃ homo in hoĩes & fideles censet hr̃e etiã si castrũ habeat vnicũ. ex militia, ex nobilitate p̃genitorũ, ex diuitijs, maximè vetustis q̃ ab antiq̃s p̃genitoribꝰ venerũt, ex loco: cũ ex vrbe splẽdida oriũdi, ex cõi opinione. & istorũ numerꝰ est infinitꝰ. & de q̃libet nobilitatis cã vide amplè ibi, & ibi ẽt

ponit nobiliũ p̃prietas, & ĩ quo cõsistat. cogita de nobilitate gñis & sciẽtiæ ac morũ, & q̃uo ortũ habuit: & an à regũ & principũ sola volũtate & concessiõe rectè acquirat sola nobilitas, ponit Rodericus zamoreñ. in suo Speculo humanæ vitæ. lib. j. c. v. & in. c. vj. de multiplici nobilitate & in. c. vij. de laudibꝰ, p̃conijs & cõmẽdatiõe nobilitatis, & de illiꝰ virtutibꝰ & vtilitate, & in c. viij. de vanitate nobilitatis humanæ, & de vitijs q̃ eã comitant, & de pluribꝰ excessibꝰ nobilium, & de falsa noĩatiõe, & de illiꝰ incõmodis, laboribꝰ, & periculis: q̃

27 hic nolo ponere, q̃a ibi possunt videri. ¶ Aduerte tñ † q̃ feudũ nobile nõ nobilitat rusticũ. Lucas de pẽna i. l. cũ neq̃. C. de ĩcolis. lib. x. & de hmõi nobilitatiõe p̃ feudũ vide q̃ dixi in quodã meo cõsilio incipiẽte, his diebꝰ. *Feudũ nõ nobilitat rusticum.*

☞ ADDITIO. Istud cõsilium fuit mihi subtractũ, cũ pluribus alijs q̃ nõ reperio: sed videat aliud ĩ hoc, q̃d est. lxiij. q̃d incipit, viso p̃cessu moto & agitato ĩ prima instãtia. & videat etiã Guido pape q̃stiõe. cccLxxxv. quẽ ibi allegaui in. ij. col. & de mr̃ia nobilitatis posui in Catalogo gloriæ mundi in. viij. p̃te. & in. xv. cõsideratiõe posui q̃uo feudum nobile nobilitat hoĩem: sed ista est infima nobilitas, vt statim dicam. Aduerte tñ q̃d Matthæus de Afflictis in cõstitutione regni Siciliæ, q̃ incipit, vt vniuersis, dicit q̃d prestatio honoris nobilibus p̃sonis est ex debito, non tamẽ datur aliquod possessorium. dixi alibi. *

SED pone q̃ quidã nobilis accepit quãdã in vxorẽ q̃ erat ignobilis, an cõprehendat in hac nr̃a consue
28 tudine: dic q̃d sic: † q̃a nobilitas viri afficit vxorẽ. Bar. in. l. fi. C. de verb. signi. & tãto tp̃e quo est vidua debet gaudere hoc priuile. l. filij. §. vidua. ff. ad municipales. *Nobilitas viri afficit vxorẽ.*

29 ITEM † nũq̃d nobilis seu q̃ descẽdit ex genere nobiliũ, & p̃uenit ad paupertatẽ cõprehendat in hac nr̃a cõsuetudine: Soci. i cõsi. suo. cxlvj. suprà alleg. dicit q̃d talis nõ est ampliꝰ nobilis: q̃a nobilis dr̃ esse, q̃bus assistunt p̃genitorũ virtutes & diuitiæ. & facit tex. i. l. nobiliores. C. de cõmercijs & mercato. vbi Bal. dicit etiã *Nobilis pauper effectꝰ p̃dit nobilitatẽ.*
30 † q̃ q̃ est ex gñe nobiliũ, si exercet artes mechanicas p̃dit nobilitatẽ. iõ nõ cõprehendet etiã in hoc statuto. q̃ oĩa notanda, cũ possint singulis diebꝰ euenire: iõ dicit *Qui p̃dãt nobilitatẽ.*
31 Guido pape: † q̃ p̃curatores practicãtes in curijs q̃ sũt de gñe nobili p̃dũt nobilitatẽ. ita dicit q̃one sua. 89. vide etiã q̃ dicit idẽ Guido pape q̃stione sua. cxcvj. ¶ Sed
32 quia q̃s † exercẽdo artẽ mechanicã (vt dictũ est) p̃dit nobilitatẽ, an perdat ita, q̃ etiã relinquẽdo exercitiũ artis mechanicæ dicat, & sit ignobilis: an verò tm̃ p̃dat nobilitatẽ p̃ illo tp̃e quo exercet artẽ mechanicã. Crederẽ in hoc esse aduertendũ, an q̃s esset nobilis gñe: & tũc si exerceat artẽ mechanicã tãto tp̃e q̃ illam exercet, q̃ sua nobilitas sit offuscata: sed si dimittat exercitiũ, crederẽ
33 p̃dictã nobilitatẽ nõ esse ampliꝰ offuscatam. † Nã iura sanguinis tolli nõ p̃nt ĩ totũ. l. iura sanguinis. ff. de reg. iur. iõ si q̃nq̃ offuscãtur p̃ aliq̃d obstaculũ, remoto illo obstaculo, iterũ sunt ĩ suo esse generis. ¶ Si verò q̃s esset nobilis p̃ priuilegiũ principis: tũc crederẽ q̃ exercẽdo artẽ mechanicã perdit priuilegiũ in totũ: & sub hac cõsideratione aliâs cõsului in casu emergenti. & vide Ioãnem raymũdi in suo cõprehenso. feudali: in tractatu de nobilitate. folio centesimo. in. vj. quæstione principali. vbi ponit quomodo perdatur nobilitas. *Iura sanguinis non p̃nt tolli in totum.*

ITEM an si q̃s se nobilitare fecerit etiã pendente eiꝰ vita, & postmodũ acceperit quãdã vxorẽ, q̃ tñ semp

vsa est vestib⁹ burgensiũ, & portauit caputiũ mulierũ burgensiũ, & non caputiũ nobilium, licet ei⁹ maritus semp pro nobili se dixerit & nominauerit, nec vllã artem mechanicã exercuerit, sed fuerit iudex & locũtenẽs vnius balliuat⁹, aut etiã fuerit aduocatus: an debeat talis post ei⁹ mariti mortem vti hoc priuilegio, tanq̃ sit vxor nobilis, vel etiã priuilegio. §. iiij. in ti. seq̃uẽ. videt̃ ꝙ sic: q̃a ex quo lex nõ distinguit, nec nos distiguere debemus. l. de pretio. ff. de publicia. & ex quo accepit hominem nobilẽ est nobilis: vt dictum est hic antè.

Contrariũ tñ dixi in casu emergẽti: eo q̃a ex quo se gerebat p burgensi, portãdo habitum burgẽsem nũc in vsu existentẽ, noluit acceptare illã nobilitatem, quo ad ea q̃ sunt in vtilitatẽ illi⁹: & p̃sumit̃ esse burgẽsis ex habitu: †cũ p̃sumat̃ esse talis q̃lis p habitũ demõstrat̃. c. si iudex. de senten. excõi. in. vj. & ibi Geminia. in tex. & ibi Bar. in. l. moueor. C. si seruus exportãdus veneat. & facit singulariter text. in. d. c. si iudex. ꝙ licet sit priuilegiũ introductũ in fauorẽ clerici, tñ intelligit̃ dũmodo incedat in habitu: & si negligat portare habitũ, videt̃ suo priuilegio renũtiare: imo qđ plus est, †plus nocet illa renũtiatio præsumptiua p nõ sumptionẽ habitus, q̃ exp̃ssa. arg. no. in. d. c. si iudex. & in. c. si diligenti. de fo. cõpet. iuncta glo. in. l. si ignorans. ff. locati.

34 Ex habitu qualitas p̃sonę p̃sumitur.

35

ADDITIO. Dixi etiam in Catalogo gloriæ mundi. in. viij. parte in. xvij. consideratione. *

Adde etiã †ꝙ diuitię nobilitãt hoĩem, & p diuitias vilitas p̃sonę tegit̃. plenè p Lucã de pẽna in. l. mulieres. C. de digni. li. xij. & ibi ponit. 36. priuilegia i q̃bus vltra plebeios priuilegiant̃, & septẽ in q̃bus est eorum deterior conditio. Et quæ dixi de nobilitate, vide infrà titu. (des enfans de plusieurs lictz). §. iiij. in. j. glo.

36 Diuitiæ nobilitant.

ADDITIO. Credo tñ qđ ius incq̃tũ dr̃, qđ diuitiæ nobilitẽt, qđ ista nobilitas sit infima: nec est multũ honestũ, qđ nobilitas acq̃rat̃ p rẽ, & non p virtutẽ. ex quo dicit Matthæ⁹ de Afflictis ĩ cõstitu. regni Siciliæ, q̃ incipit, post mortẽ. in. j. notabili. qđ illa nobilitas q̃ p̃cedit rõne feudi est ĩfima: q̃a homo nõ debet nobilitari p rẽ, sed res p hominẽ. *

In textu ibi

Et qui ne se uouldra entremettre.

Quæstio notabilis.

Quæro, mulier aliq̃ nobilis post mortẽ mariti renũtiauit bonis mobilib⁹ & acq̃stibus mariti, vt hic: sub cõditiõe tñ qđ nõ intẽdebat p hoc p̃iudicare alijs suis iurib⁹, sibi cõcessis tã p cõsuetudinẽ q̃ aliàs sibi acq̃sitis & donatis p ei⁹ maritũ cõstãte m̃rimonio, postmodũ reperit̃ subtraxisse plura bona mobilia: an hoc casu valeat renũtiatio p eã facta, ita ꝙ dicatur renũtiasse scđm hãc cõsuetudinẽ: & maneat renunciatio valida sublata cõditiõe: an verò cõditio ĩpediat renuntiationẽ, ita ꝙ renũtiatio sit nulla: ¶ Itẽ si renunciatio sit valida, cũ per eã priuetur dotalitio: an si postmodũ reperiat̃ subtraxisse bona, ex quo certũ est qđ tenet̃ ad debita ac si nõ renuntiasset p consuetudinẽ secundò sequentẽ, an iterũ recuperet dohariũ: & an hoc casu habere debeat dohariũ, an verò eo sit priuata:

Ad primũ videt̃ ꝙ ex q̃ iste act⁹ renuntiatiõis, est act⁹. i. effect⁹ potẽtiæ lege municipali infirmat⁹, seu cõprobat⁹, ex q̃ dicit̃ legitim⁹. l. obuenire. ff. de verb. signi. Io. An. in regula act⁹ legitimi. in Mercuria. ĩ princ. 1 †& ideo cũ act⁹ legitimi nõ recipiunt diẽ neq̃ cõditionẽ. dicta regula act⁹ legitimi, & regula legitimi. ff. de regu. iur. ꝙ ex q̃ hæc renũtiatio facta est sub conditiõe, ꝙ est nulla. & nulli⁹ valoris: & iõ si nulla est hęc renuntiatio, sequit̃ ꝙ ex ea priuari nõ debeat dohario: cũ quod nullũ est, nullũ põt p̃ducere effectum. l. nõ dubiũ. C. de legi. Hinc dicit Bal. in. l. ea q̃dẽ. C. si mãcipiũ ita fue. aliena. ne p̃stitua. ꝙ frustratoriũ factũ pœnã efficaciter nõ cõmittit. Plenè p do. meũ Ias. in. l. ij. §. qđ si in patris. in vij. colũ. ff. sol. matri. Feli. in. c. ex tenore. in. v. colũ. extrà de rescrip. vbi de p̃dicta regula ad saturitatem.

Acti legiti non r piũt ditio

Posset dici p cõtraria pte, ꝙ ex q̃ renũtiatio p dictã mulierẽ est facta, ꝙ suũ debet sortiri effectũ, maximè q̃ ad p̃iudiciũ mulieris. argu. c. qđ in dubijs. extrà de renũtia. vbi renuntiatio etiã inualida p̃ducit effectũ cõtra renũtiantẽ: & si postmodũ fuit apposita cõditio, hęc fuit cõtraria substãtiæ, renuntiatiõis, q̃ nihil debuit opari, cũ videat̃ esse q̃dã p̃testatio facta contraria, ex q̃ tolli debet Pan. in. c. cũ M. ferrarieñ. extrà de cõsti. Bart. in. l. nõ solũ. §. morte. ff. de noui ope. nũtia. maximè cũ hęc q̃ sunt p eã apposita, vident̃ esse facta p modũ protestatiõis, circa ea q̃ nõ depẽdẽt nisi ex potestate iuris. s. municipalis, & sic nostræ cõsuetudinis: q̃a de cõsuetudine nr̃a renuntiãs priuat̃ dotalitio. Si ergo renũtiet cũ p̃testatiõe ꝙ nõ intendit renũtiare dotalitio, hęc p̃testatio nihil operat̃: imo nõ obstãte ista p̃testatiõe, renunciatio habebit effectũ iuris. Ita Bart. in. d. §. morte. in. vij. col. ibi: circa quintũ nota. s. circa ea q̃. Itẽ ad minus ex q̃ in hoc casu sum⁹ ad tollendũ obligationẽ iã cõtractã, nõ valet p̃testatio, nisi intersit consensus partis in odiũ cui⁹ fit hęc renũtiatio: vt tenet idẽ Bar. in. d. §. morte. in v. colũ. ibi: sed q̃ro an etiã ptis cõsensus. & sic ĩ hoc casu valebit effect⁹. s. renuntiationis: nec aliq̃d operabit̃ hæc p̃testatio. ¶ Nec obstat qđ dicitur ꝙ hęc renũtiatio est actus legitim⁹, & iõ non recipit conditionẽ: q̃a ad hæc dico ꝙ plures sunt act⁹ legitimi qui recipiunt diẽ & cõditionẽ: vt dicit Dy. in. d. regula act⁹ legitimi. de reg. iu. in. vj. & ad illã regulã dicit̃ actus legitimi. s. q̃dã, vt sint ibi nominati: de alijs aũt nihil dicit̃, imò sunt plures ibi nominati p Dy. & glos. qui recipiunt cõditionẽ, & qui nõ sunt ibi nominati. Et ideo dicit ibi Dyñ. quòd illa regula intelligitur tantùm de ibi nominatis.

Et ex his sequit̃ decisio secũdi dubij. s. ex quo renũtiauit, & sic p dictã renũtiationẽ priuata est suo iure dotalitij: sed ex q̃ postmodũ subtraxit bona, ex q̃ tenetur ad debita nõ obstãte dicta renũtiatiõe, an ad minus hoc casu cõsequi poterit iterũ ius suũ dotalitij. ¶ Videret̃ ꝙ sic: q̃a p subtractionẽ perinde est ac si nõ renũtiasset, cũ ad debita teneat̃: q̃ casu h̃re debet ius dotalitij: iõ videt̃ ꝙ iterũ redit ad ius suum antiquũ, ita ꝙ illa renũtiatio debet haberi ac si facta non fuisset. ¶ Sed tñ mihi videt̃ cõtrariũ: cũ ex q̃ nõ est dubiũ ꝙ renũtiatio facta ĩfecta fieri non põt. l. in bello. §. factæ. ff. de capti. & postli. & suũ effectũ opata est, cũ p eã sit priuata suo iure dotalitij: vt p tex. nr̃ę cõsuetudinis: & licet nũc priuet̃ dicta mulier iure sibi cõcesso, ne teneret̃ ad debita per subtractionẽ p eã factã, & sic p suũ delictũ: nõ tñ ius dotalitij recuperat, ne ex delicto suo cõsequat̃ cõmodũ: & delictũ ei⁹ eidẽ patrocinet̃: qđ eẽ nõ debet. l. de reb⁹. ff. de arbitris. facit qđ in simili dicit Bar. in. l. iij. §. sed & si q̃s. C. cõia de legatis. 2 †& etiam nemo põt allegare dolũ suũ ad suũ cõmodũ. Bar. in. l. trãsactiõe. C. de trãsactio. ne ex de-

Ne ex co dũ qu be

ne ex delicto cõsequatᷣ cõmodũ.qa tunc hoc casu ꝑ suũ delictũ de quo debet puniri:cũ nõ obstãte dicta renunciatiõe tenetᷣ ad mediã partẽ debitorũ,iterũ haberet ius dotalitij qđ amisit per dictã renuntiationẽ: quod esset absurdum & inconueniens:ideo fieri nõ debet.

In textu ibi

Faire la renunciation.

An mulier possit renunciare bonis viuo marito. 1 QVæro an mulier †possit facere hãc renuntiationẽ etiã viuente marito:dic ꝙ sic:vt dixi suprà ĩ hoc eodẽ tit.§.ij.in glo.fi.ibi,limita tertio.& hoc corroboratᷣ:qa qđ mulier sit particeps acqstuũ & mobiliũ,est tantũ de cõsuetudine,& cõtra ius.l.si pecunia. C.de iure dotiũ.& ꝙ etiã teneatᷣ ad debita mariti est cõtra ius.C.ne vxor ꝓ marito. & ecõtra,& tm̃ per cõsuetudinẽ:põt ergo reduci ad ius cõmune renũtiando cõsuetudini.ita tenet ꝑ plura dñs me⁹ Ias.in.l.ꝓperandũ. in prin.in penul.col.C.de iudicijs.& in.l.oĩm in.iiij.col. C.de testamẽ.itẽ si bene videantᷣ consuetudines nr̃e suprà hoc eo.tit.d.§.ij.& in.§.ix.incipiẽ.(la femme qui est participant.)ista pticipatio est ius introductũ in fauorẽ mulieris,ergo illi põt renũtiari.l.si qs in cõscribendo. & ibi dñs Iason in.vij.notabili. C. de pac.si ergo illi renũtiauerit, cũ tantum teneatᷣ ad debita ratione cõmunionis,d.§.(la femme q est participãt.) ponderando relatiuum qui,vt ibi põderaui.dicendũ est ꝙ etiã viuente marito põt huic iuris cõmunionis renuntiare: & renuntiãdo erit quitta & libera a debitis mariti.cogita.

2 SED vlteri⁹ q̃ritur.Pone†ꝙ mulier ipsa viuente nõ renũtiauit,sed reliquit filios qui post mortẽ eorum matris volũt huic iuri cõionis& participatiõis renũtiare,an sint admittẽdi ad hmõi renuntiationẽ: ita ꝙ liberentᷣ à debitis pro media parte? Videtᷣ primo ꝙ nõ:qa qđ hoc casu mulier sit pticeps vel nõ ẽ in facultate ipsius,cũ habeat ius seu facultatẽ renũtiandi huic cõioni: vt in hoc.§.in morte mariti:ergo multofortius in vita. argu.eorũ q̃.dicta sunt suprà in hoc eo.titu.§.iij.inci.(le

Facultas facti nõ trãsit ad heredes. 3 mary cõstãt le mariage &c.)†sed facultas facti nõ trãsit ad heredes.l.cũ qs.vbi Bar.& Alex.qui legit illã.l.cũ.l. in stipulatiõibus.ff.de ver.obli.& ꝑ Bar.in.l.si stipulat⁹ fuerim.in prin.ff.de verb.obli.& in.l.si qs stipulatus.in prin.ver.vlti.post gl.ff.de solu.ergo hoc casu ista facultas renũtiandi nõ transibit ad heredes.¶Itẽ facit qa qđ mulier possit huic iuri renũtiare videtᷣ esse priuilegium ꝑsonale:cùm ꝑ cõsuetudinẽ nostram solũ fiat mẽtio de muliere.Quæquidẽ cõsuetudo est strictè intelligẽda,& nõ extendẽda.l.qcquid astringẽdæ.& ibi Bar.ff.de ver.

Priuilegiũ psonale non egreditᷣ personã. 4 obli.ergo nõ transit ad hæredes: †cũ priuilegiũ personale nõ egrediatᷣ personã.c.priuilegiũ. de reg.iur.in.vj. ¶Itẽ facit tex.noster hic,cũ dicat ꝙ istud est de volũtate mulieris,an velit esse quitta & libera:q est satis clarus

5 & apertus:sed sic est † ꝙ volũtas morte finitᷣ.l.locatio. q̃ est quarta.ff.loca.ex quo no.Bar.& dñs me⁹ Ias.in.l.

6 centesimis.& in.l.inter stipulantẽ.§.j.ff.de ver.obli,†ꝙ declaratio volũtatis non trãsit ad heredes,qa non egreditur ꝑsonã: & ita etiã est apostilla ad Ferrarieñ.in sua practica libellorũ,in forma respõsionis rei conuenti.in gloss.in verbo,iurisiurãdi.in apostil.in ver.iuramento. igitᷣ in hoc casu nõ trãsibit istud ius declarãdi ad hæredes.¶In cõtrarium posset dici qđ etiã mortua muliere

Arg de facto ad cõsuetudinem. 7 istud ius cõpetere possit ei⁹ hæredib⁹ seu filijs.¶†Et primò sic:nã de pacto ad cõsuetudinẽ bonũ est argumẽtum:cũ qđ potest ꝑ pactũ,põt per cõsuetudinẽ seu statutũ.Glo.in rubri.de decre.decuri.lib.x.C. dñs me⁹ Ias. in.l.ꝑscriptiõe.in.iij.colũ.C.si cõtra ius vel vti.publi.& in.l.iubem⁹.in.j.colũ.C.de iudi.sed si per pactũ mulier haberet istud ius.s.ꝙ posset renũtiare huic iuri, trãsiret ad ei⁹ heredes.l.si pactũ.& ibi Alberi.ff.de ꝓbatio.ergo etiã idem qñ sibi cõpetit ex cõsuetudine. ¶Secũdo sic: iusqđ competit mulieri circa hmõi renuntiationẽ,sibi cõpetit ex statuto nostro,seu nostra cõsuetudine: ergo est cõditio ex lege.Bar.& dñs me⁹ in.l.j.ff.de cõdi.ex lege.dicã infrà in hoc eo.tit.§.(& peuuent les creanciers.) sed cõditio ex lege est actio ꝑsonalis. Bar.in dicto loco. 8 & dicã infrà in ti.(des censes).§.(le seigneur censier.)†& oẽs actiones transeũt in heredes actiuę & passiuæ.l.pro hereditarijs.C.de heredita.actio.igitᷣ.¶Tertiò (vt hic vidimus) mulier in vita põt huic iuri participationis & cõionis renũtiare:ergo facili⁹ debet ad heredes trãsmitti:cũ qđ in vita cedi põt,facili⁹ est ad heredes trãsmissibile:qđ ꝓbat do.me⁹ Ias.de actionib⁹ directis, de iure fideicõmissi vniuersalis, & de rescriptis ad lites, q̃ licet non sint cessibilia,tñ ad heredes trãsmittuntᷣ:vt probat dñs me⁹ Iason sigillatim in.l.j.§.fi.in.iij.&.iiij.col. ff. de noui operis nũtia.facit text.i.l.si stipulat⁹ fuerim,& ibi dñs me⁹ Iason in.ij.notabili.ff.de verbo.obliga.vbi di- 9 cit†ꝙ facultas eligẽdi transit ad heredes,licet nõ sit cessibilis:qđ est verũ.maximè cũ hęc facultas eligẽdi competat mulieri iure suo & pro se,ideo transit ad heredes. Bart.in.d.l.si stipulatus. Quia nũc sic est ꝙ hęc facultas quæ datur huic mulieri,est facultas eligẽdi an velit vti iure cõmuni:& sic esse quitta & libera:anvero iure nr̃o statutario:& sic ꝙ tãꝗ particeps teneatur ad mediam partem debitorum,igitur transit ad eius hæredes.

Omnes actiones trãseunt ad heredes.

ADDITIO. Quando verò facultas transeat ad hæredes ,vide do.meum Ias. in.l.post dotem.nume.50.&.51.ff.solu.matri. *

¶Et si dicatᷣ ꝙ qñ statuentes voluerũt ꝙ facultas transiret ad heredes,istud exꝑsserunt:vt habetᷣ in.§.ꝓcedẽti. vbi illa facultas q̃ datur marito datur etiã heredib⁹:qa hoc expssit statutũ, volens inferre ꝙ si statutũ non expressisset,ꝙ nõ fuisset data illa facultas heredib⁹:vt ibi dixi.Cũ ergo hic nõ fuerit facta mẽtio de heredib⁹:non videtᷣ ꝙ hęc facultas trãseat ad heredes.¶Ad hoc est clara respõsio, qđ imò nõ fuit necesse facere mentionẽ de heredib⁹:cũ expressio heredum sit superflua:qa sine expressione hæredũ transit obligatio actiua & passiua in heredes.l.veteris.C.de cõtrahen.& com. stipula.dominus me⁹ Iason plenè in.l.ij.§.itẽ si in facto.in.ij.col,ff,de verb.obli.imò dicit idẽ dñs meus in.l.diuortio.§.inter- 10 dũ.in.j.col.ff.sol.matri. †ꝙ statutũ pœnale loquens in ꝑsona extẽditᷣ ad hæredes.dicã infra in titu.(des cẽses.) §.(le seigneur censier.)in glo.fi.Nihil aliud nũc dico,cũ nondũ viderim hanc q̃stionem in facto. Et supràdicta posui,vt dem posteris materiã cogitandi. Credo tñ ꝙ si hæredes vellent facere ꝓdictam renuntiationẽ, & qđ prædictum ius renũtiandi haberent,quòd deberẽt obseruare solennitates,de quibus in hoc.§.¶Aduerte etiã pro solutione predicta ad dicta in.§.xvij.istius titu.qui incipit.(la femme apres le trespas de son mary.)in glo, (& semblablement en sont vestuz.)

In textu ibi

En la presence du iuge.

Ad multa ꝓdest iudicis p̄sentia.

1 PRæsentia †tem̄ iudicis multū confert:& maioris roboris & firmitatis sunt,q̄ fiūt in iudicio,ꝙ̄ q̄ extra iudiciū:p plura ꝓbat do.me⁹ Ias.in.l.pacta nouissima. in.iij.col. C.de pac.& i.l.si couenerit.in.iij. &.iiij. col.ff. de iuris.om.iu.faciūt q̄ dicit idē do.me⁹ in.l.j.in.j.colū. C.de pac.& i.l.siue apud acta.in.j.col.C.de trāsactio.

In textu ibi

Ou de notaire et de tesmoings.

Notario sine testib⁹ nō creditur.

1 NOtanter dicit(& de tesmoings.) †qa notario non creditᷣ sine testib⁹:vt in auᷣ.de tabellioni.in prin. colla.iiij.& in auᷣ.de instru.caute. & fide.§.sed si instrumenta.colla.ix.gl.& docto.in.l.iurisgentiū.§. quod ferè.ff.de pact.Alex.in cōsi.xiij. qd' incipit, ex his quæ in themate narrata sunt.in.iiij.colū. in.j.volu.quod est repetitū in consi.xviij.in.iiij.vol.& in cōsi.xcvj.in.j.vol. intellige tñ nisi sint acta iudicij:vt ibi per eum.& dominus meus Iason.in.l.omniū.in penul.col.C.de testa.

☞ADDITIO. Hic ergo vides, qd' notarius nō pōt recipere instrumētū validū sine testib⁹:sed ad validitatē instrumēti per notariū recepti duodecim reqruntᷣ quæ ponit Matthæ⁹ de Afflictis in cōstitutione, quæ incipit, baiulos omnes.in primo libro.in.x.notabili.in octauo requisito. *

In textu ibi

Et auec ce ne prendra.

8 QVæro,†nunqd mulier quæ fecit p̄dictas renūtiationes capiat mediā partē acquæstuū factorum noīe mariti tantū,aut ad minus noīe mariti & vxoris: videndū est qd' dicit cōsuetudo suprà eodē titu.ix.incipiēte,(la femme qui est participant.) Et cum fui interrogat⁹ nesciui, quid respōdere:sed solū dixi,vt mihi videbatᷣ,ex quo nō soluebat debita,ꝙ etiā nō debebat hr̄e dimidiam partē acquæstuū:quia vt videtur per dictā consuetudinē nostrā suprà positā:quæ icipit, (la femme qui est participāt par la moytie &c.)Mulier hac rōne tenetur ad mediā partē debitorū, quia habet mediā partem acquisitorū:& sic cū nunc nō soluat debita,qa grauantᷣ in hoc hꝫredes,q tenentᷣ ad oīa debita: & sic etiā quia releuantᷣ in hoc,cū nō teneatᷣ ad debita: debet in alio grauari.s.qa nō debet capere mediā partē acqsitorū & mobiliū.¶ Videretur tñ ponderando plures cōsuetudines suprà positas,ꝙ p dictā renuntiationē nō priuatur acqꝫstib⁹ & bonis mobilib⁹:& sic nō obstante dicta renūtiatiōe debet hr̄e mediā partē acquæstuum & mobiliū:qa cōsuetudo nostra habet respectū ad hoc ꝙ priuetᷣ bonis mariti:cū dicat(& q ne se voul dra entremettre des biens de sondict mary.)sed sic est ꝙ media pars acquæstū & bonorū mobiliū nō est de bonis mariti,sed vxoris.Sed cū cōsuetudo suprà posita.in §.ij.q̄ facit vxorē participare cū viro in acqstib⁹ & mobilib⁹ dicat, ꝙ vxor(est participāt) & sic loquitᷣ p verbum p̄sentis tp̄is:vt dixi suprà in.d. §.ij.in gl.(est participant.)ex q̄ translatū est dn̄ium ī vxorē statim acquisitiōe facta,& sic ipso iure:ergo cū sint iā bona vxoris de qb⁹ est saisita:vt habetᷣ suprà in.§.xiiij.p̄dicta verba accipiēdo nō se intromittit ī bonis mariti.Itē.§.noster, & sic cōsuetudo nostra tm̄ videtᷣ priuare vxorē renuntiatiōe,de qua in hac cōsuetudine facientē iure dotalitij:nec facit mentionē ꝙ priuetᷣ acquæstib⁹ & mobilibus:ideo etiā nec nos illā p̄dicto iure priuare debem⁹, cū vbi lex nō distinguit,nec nos distinguere debem⁹.l. de p̄tio.ff.de publiciana.vbi Bart.dicit ꝙ p hoc dicēdū

2 est,†ꝙ statutū & cōsuetudo nō recipiūt extēsionem ex idētitate rōnis.do.me⁹ Ias.in.l.nō dubiū.in.vij.colū.C. de legi.De qua mr̄ia plenè p eūdē in.l.q̄uis.ff.de in ius vocand.vbi amplè ponit qñ licitū est distinguere legē seu statutū per rōnē,aut per aliud statutū, seu aliā legē,

3 maxime in pœnalib⁹:sed in priuatione bonorū, †cum nūqꝫ pœna priuatiōis imponi debeat, nisi exp̄ssè dicatᷣ in lege.tex.est in.§.cū igitᷣ.in ver.nec quælibet est lex aliquid tale dicēs, in auᷣ.de nō eli.secū.nub.colla.j.Bal.in auᷣ.ex testamēto.C.de secū. nup.glo.in.c.fi.de iure patro.& ibi Panor. Alex.ī cōsi.ciij.in.vij.col.in.j. vol.do. me⁹ Ias.in.l.diuortio. §. si fundū.in.iij.col. ff.sol.matri. in.l.si qs maior.in.ij.colū.C.de trāsact.in.l.qd' te.in.xij. colū.ff.si cert.peta.vbi alle.cōsi.Alex.hic antè alłᷣ.idem do.me⁹ in.l.j.in fi.C.de trāsac.& in auᷣ.nō licet.in.ij.& iij.col.C.de lib.p̄te. Corse.in sing.suis in ver.arbiter.in quadā addi.Feli.in.c.ex p̄te.in.j.&.ij.col. extrà de rescri. & in.c.trāslato.in pe.colū.extrà de cōsti.Cū ergo(vt añ dixi)mulier in dictis bonis habeat ipso iure dominiū & possessionē mortuo marito, nō debet illis priuari p quācūqꝫ renūtiationē quā faciat in bonis mariti cū nō sit lex q̄ dicat.ponderarē libēter hæc verba ī fine nostræ cōsuetudinis posita:cū dicat(& auec ce ne prēdra aukū douhaire coustumier ou diuiz) q̄ verba videntᷣ importare quòd iā alia bona que poterat capere,quæ tñ non capiet,cogita si casus eueniat. Latius dicam:sed tamen credo(quicquid dictū sit)ꝙ priuatᷣ acquꝫstibus & mobilibus,quæ debebat habere ratione participationis.

Poena priuationis hoḿ non nouum...

Conclusio dit.

In textu ibi

Ou en presence du cure, ou du uicaire du lieu:& de tesmoings en deffault dudict iuge.

Defectu personis necessariis recurritur ad alias.

1 IStud est eo †qa defectu personæ necessariæ ad actū, ad aliā recurritur quod ꝓbatur per tex.in.l.ij.C.quē

2 admo.testa.ape.vbi†testamentū qd' debet aperiri corā testib⁹ si sint absentes, potest aperiri corā honestis personis.etiā est text.in.l.sed si quis ex stigmate.ff.quēadmodū test. ape.& ad hoc faciūt.xij. decisiones,ex quibus ponit sex Ang.in.l.si vacantia,in repeti. C. de bo. vaca.li.x.& sex ponit dn̄s me⁹ Iason in.l.fi.in.ij.colū.C. de iudi.& facit glo.in.c.quoniā frequenter.in.§.in aliis. in verbo,neglexerat.extrà vt li.nō conte.& quod dicit do.meus Iason.in.l.cū filiusfamilias in.j.col.ff.si cer.pet. & in.l.in ꝓuinciali.§.si ego.in.iij.col. ff.de ope.no.nun. & Feli.in.c.ex parte.in.iij.col.extrà de constitu.

§. vicesimo.

ENtre toutes aultres gens se la fēme ueult demeurer quitte & deschargée de payer la moytie desdict debtz de son mary & d'elle:& q̄lle ne se ueuille entremettre és biēs de sōdict mary, elle sera tenue de soy desceīdre, & laisser sa ceincture sur la fosse de son mary: incōtinēt ap̄s lēterrement de

mẽt de sondict mary, s'elle est au lieu ou il sera trespassé: & s'elle ny est, ou q̃lle ait empeschemẽt legitime & notoire, tellement q̃lle ne puisse uenir au lieu ou son mary est inhumé, dedans. xxiiij. heures, elle sera tenue de soy desceindre, & faire renũciation audictz biens de son mary, au lieu auq̃l elle sera, en la p̃sence du iuge du lieu: ou du notaire, & de tesmoings, du curé, ou du uicaire dudict lieu, & de tesmoings dedans. xxiiij. heures apres ce que le trespas de sondict mary sera uenu a sa congnoissance: & en ce faisant, elle sera quitte des debtz deuz par sondict mary & elle: auec ce ne prendra aulcun douhaire coustumier ou diuiz, sur les biens de sondict mary.

IN hac cõsuetudine & consuetudine præcedenti. Idem in comitatu Niuerneñ. & sunt quædam solennitates in comitatu Niuerneñ. quæ non hîc: quædam etiã hîc ponuntur quæ non sunt in consuetudine comitatus Niuernensis, & alijs locis. dicam in glo. fi. huius. §.

In textu ibi

Entre toutes aultres gens.

Potius qs plus mit plebeius, q̃ nobilis.

BAl. in. l. non ignorat. C. qui acc. nõ pos. in. §. colũ. di- 1 citꝙ in dubio q̃s potius præsumitur popularis, 2 q̃ nobilis. & ratio: †quia in qualitatibꝰ quæ nobis non insunt à natura; qualitas nõ præsumitur, nisi probetur. vt per glo. in. c. si fortè. de elec. lib. vj. doc. in. c. fi. extrà de præsum. & in. l. si verò. §. qui pro rei qualitate. ff. qui satisda. cogan. Soci. in consi. cxlvj. qđ est positum de verbo ad verbũ per Fran. Curtium antiquiorem. in consilio. xviij. quod incipit, eleganter & subtiliter.

In textu ibi

Desceindre.

HIc est vnus modus renuntiationis iuris per hanc nostrã consuetudinẽ introductus: qui fit ad ĩstar illius, de quo habetẽ Ruth. iiij. nam antiqtus erat mos in Israel inter ꝓpinquos, vt si quando alter alteri suo iuri cedebat: vt esset firma concessio, soluebat homo calciamentum suũ, & dabat propinquo suo. hoc erat testimonium cessiõis in Israel, vt habetur Ruth. iiij.

Nobili potꝰ desertur, q̃ plebeio.

1 PEr hoc videmus, †quòd defertur nobili potius q̃ alij: quia in hac renuntiatiõe minor solennitas adhibetur per nobilẽ q̃ per plebeium & popularem. vt patet ex hac consuetudine & præcedẽti. ¶In multis em̃
2 alijs defertur nobili. primò †quia ei potius creditur, q̃ alteri. Specu. in titu. de citatione. §. sequitur videre. ver.
3 vtrum aũt. †Item nobilis in liga p̃ferri debet. Innoc. in c. j. de maiori. & obe. Bal. in rub. C. pro socio. & in pace cõstantiæ. versi. in nomine domini. & Alexã. in. apost.
4 ad Barto. in. l. j. ff. de albo scriben. ¶†Itẽ nobilis mitius quò ad pœnam corporalem punitur q̃ ignobilis. Bal. in. l. nemo. C. de summa trini. & fide catho. & Alexã. in apostil. ad Bar. in. l. pedius. ff. de incen. rui. naufra. intellige tamẽ vt per Feli. in. c. pastoralis. in prin. de offic. dele.
5 †vbi ponit sex aut septẽ casus in quibus nobilis ita punitur sicuti ignobilis: scilicet in proditore, in hæretico, in papa, in imperatore, in excessiua contumacia, in illo qui deliquit in officio suo. vide ibi Feli. In qbus nobilis puniat vt plebeius.

ADDITIO. De ꝓditore, vide Hippolytũ de Marsilijs in suis singularibꝰ. xvj. vbi dicit qđ ꝓditores sunt odio Deo, hoibꝰ & iuri: ita qđ nobilis ꝓ ꝓditiõe debet furca suspẽdi. allegat Bal. in. c. cũ quidã. extrà de iureiurã. & etiã de ꝓditore vide eundẽ Hippolytũ in consi. suo. j. in principio. * ¶Vi-
6 de Lucã de pẽna. in. l. j. C. de dignita. c. xij. vbi ponit†ꝙ priuilegia nobilitatis ꝑdunt̃ periurio, falso testimonio, vel delicto. & ibi ponit multa priuilegia nobilitatis, de quibꝰ dixi antè. §. p̃cedeñ. in gl. (entre gens nobles.)

7 ITEM nobilis †succedit homini suo morieñti sine legitimo hęrede. Bald. in. l. j. C. de hęredibus. qđ intelligit ibi Bal. nisi aliter testãdo disposuerit. ¶Nescio vnde ꝓcessit hęc solennitas, quæ videt̃ esse vituperiosa & vilis, & est fictio q̃ habet̃ pro vno actu, nã ista renuntiatio facta & tacita tantũ operatur q̃tũ expressa. ¶Et aduerte ꝙ sicut pôt induci ꝑ statutũ, ꝙ qui renuntiat hæreditatẽ vadat cũ pręcone per ciuitatem, ita etiã potest induci ꝑ hoc statutũ hæc solẽnitas: sed an hoc sit contra bonos, in cõsuetudinibꝰ meis antiquis, quas magister Ioãnes Thierry sibi vsurpauit, allegat̃ consiliũ Alex. in cõsi. suo. xxij. sed parcat mihi: quia Alex. ibi, nec in suis cõsilijs (quod viderim, licet oĩa sua consilia viderim, & ea apostillaui.) dixit qđ faciat ad ꝓpositũ. ex quo em̃ non allegabã nisi vidissem p̃dicta allegata per dictum Thierry, qui ad minus debebat corrigere: volui videre cõsuetudines magistri Ioannis ioffriot, qui eas scripsit Dolæ sunt. xviij. anni: & ĩ illis est allegatũ cõsi. ccxj. sed etiã ibi nihil dicit: sed cõtra hanc consuetudinẽ quò ad hãc solennitatẽ vident̃ facere ea quæ dicit Bald. & Sali.
6 in. l. in omni. C. qui bo. cede. pos. †ꝙ nõ valent statuta terrarũ per quæ q̃s cedendo bonis percutiat lapidẽ cũ natibꝰ. & ista dicit dñs meus Iason in. §. fi. institutio. de actiõi. vbi plura allegat: & ideo cũ hęc renũtiatio videt̃ effectualiter esse quædã cessio bonorũ particularis: videbatur qđ hęc solẽnitas inducens quandã turpitudinem nõ debuit introduci: sed cùm ratio doctorum hìc cessat: quia non nuda, sed cũ aliqua honestate dimittendo solùm zonam: ideo non sumus illo casu: igitur. Ioãnem Thierri reprehẽdit.

ET ratio huius consuetudinis est: ex quo enim mulier ratione cõmunionis & societatis, quam habet cum marito in media parte acquisitorũ & bonorum mobiliũ tenetur ad debita mariti pro dimidia parte: & sic si nõ habeat dictam mediam partem acquisitorum & mobiliũ, non tenebitur ad debita. per rubricã & textum. C. ne vxor pro marito. renũtiando ergo bonis nõ est incõueniens nec inciuile ꝙ nõ teneat̃ ad debita mariti. Ex quo em̃ post mortem separata sunt corpora, nõ est opus nisi separatiõe bonorũ: quæ fit per has renuntiationes: ideo amplius non sunt socij: igitur &c. Consuetudinis nostræ ratio.

SED quæro de q̃stione quã iam suprà tetigi isto titulo. §. xiij. vir & vxor confessi sunt publico instrumento se accepisse centũ ducatos à Sempronio, & quilibet se insolidũ obligauit: & facti sunt duo rei debẽdi: & quilibet oĩa bona sua obligauit creditori: insuper Quæstio.

vxor renũtiauit Velleiano, & legi antiquę, & iuri hypothecarũ, & nouæ cõstitutioni, & omnib⁹ exceptionib⁹ etiã specialem renuntiationẽ requirẽtib⁹, & si de eis specialis mẽtio esset faciẽda, mortuus est nũc vir, vxor renuntiat bonis seruando formã harum duarũ consuetudinũ, nunc dict⁹ Sempronius agit cõtra vxorem nõ solùm de media pte debiti, sed etiã de toto: & qđ pl⁹ est, vult adhuc petere actiõe hypothecaria bona mariti q̃ à muliere possidenť, & fuerunt eidẽ in dotẽ assignata: qd iuris in hoc casu? Specu. in titu. de obligatio. & solutio. in. §. j. versic. sed pone vir & vxor. ponit hãc quæstionẽ, & distinguit soluẽdo: aut tota pecunia ꝑuenit ad maritũ, licet mulier se obligauerit: & tũc actione ꝑsonali nõ põt fideiubere pro alio: qđ ĩ hoc casu ꝑsumitur fecisse. ff. ad Macedonianũ. l. itẽ si fili⁹. §. j. si verò pro parte ad maritũ peruenit, tunc vxor pro parte teneť. l. vir vxori. §. finali. ff. ad Velleianũ. & hoc quando cõstat de prædictis: sed in dubio nõ tenetur mulier: nisi creditor ꝓbet illam pecuniã versam in vtilitatẽ mulieris: quia ꝑsumitur tota pecunia ad maritũ peruenisse. auť. si qua mulier. C. ad Velleianũ. & faciunt quæ dicit Imo. in. c. cum contingat. extrà de iureiurando. & Pau. de cast. in dicta auť. si qua. C. ad Velleianũ. & in reliquis, vide ibi Speculato. & Bartolũ in cõsilio. cxxiiij. incipiente, punctus quæstionis. vbi ponit quæstionem iam suprà tactã. & Paul. de castro in cõsilio. ccclx. incipi. Barto. in quodam consilio. j. in. ij. volu. consiliorum antiquorum.

In textu ibi

Ou qu'elle ait empeschement.

Protestãdũ de impedimento. 1 DE hoc tñ impedimento debet protestari corã testibus: † & nõ potest qs se excusare ꝑpter impedimentũ, nisi de impedimento ꝑtestetur expressè. prout tenet Panor. in. c. sciscitat⁹. in vltimo notabili. extrà de rescript. facit glo. notabilis in. c. cupiẽtes. §. qđ si per viginti. in verbo, ꝓpositũ. de electio. in. vj. quæ vult † qđ vbi quis est impeditus expedire actũ in termino: nõ excusatur, nisi ꝑtestetur quòd ꝑ ipsum nõ stetit: sed propter tale impedimentũ. de qua glos. facit festum dominus meus Iason in. l. de pupillo. §. si quis ipsi prætori. in ij. & iij. colũ. ff. de noui operis nuntiatio. vbi amplè tractat hanc materiã. & in. l. properandũ. §. sin autẽ vterq;. in. j. colũ. C. de iudicijs. & Alexand. in consilio. xix. incipiente: viso processu causæ vertentis. in. ij. colum. in. j. volumine. Barba. consi. xlj. in. xix. colũ. in. j. volumine. Et faciunt de materia impedimenti dicta per Feli. in. c. ex transmissa. extrà de præscript. & plenius per Philippum francum in. c. ex ratione. in. xiij. colum. vbi multa ponit extrà de appellatio. per Francis. de aretio in cõsilio. clxiij. vbi quædam notabilia dicit.

☞ ADDITIO. Et aduerte quòd nõ sufficit protestari de impedimento: sed etiã debet intimari parti: vt est tex. & ibi notatur in cle. causam. de electio. Et etiã de huiusmodi ꝓtestatione impedimenti & eius effectus, vide Cosmam guymier in suo commento, quod fecerat super pragmatica sanctione. in titulo, de pacificis possessionibus. *

Impedimentum affectatũ nõ prodest. 3 VT tñ † caueas ne sit impedimentũ affectatum aut procuratũ, quia affectatum nõ prodest. l. ij. §. similimodo. & ibi Bartol. & alij. ff. si quis cautionibus. clemẽti. ij. in. §. illis. & ibi glo. & Cardi. de pœnis. & faciũt quæ dicit Felinus in. c. fina. extrà de testibus. & Ange. areti. in tractatu maleficiorum. in glos. j. in. iij. colum. in iij. folio. vbi plenè probant ꝙ affectata non prosunt.

4 ET allegãti † impedimentũ incumbit onus ꝓbandi. Feli. in. c. iij. in. iij. col. extrà de offic. delega. † Sed 5 quomodo ꝓbabitur tale impedimentũ? Bart. in. l. ij. §. quod dixim⁹. ff. si quis cautionib⁹. dicit quòd probať per iuramentũ, concurrente tñ qualitate personæ, arbitrio iudicis. Idem tenet Antonius de butrio. & alij in. c. querelã. extrà de ꝓcura. Idẽ Bart. in. l. quęsitum ad finẽ. & ibi Imol. ff. de re iudica. domi. Alex. & Ias. in. §. quod diximus. ¶ Sed dñs meus Ias. contra illã doctrinam opponit ibi de duabus legib⁹. Primò videlicet de. l. illud. circa finẽ. C. de tempori. appellatio. vbi vult quòd impedimentum debeat edoceri euidentissimis probationibus: ergo nõ potest probari per iuramentũ: vt ibi dicit. igitur. ¶ Aduerte tamen, quòd si iudex dicat se alijs negotijs impeditum vel occupatum etiam in terminis generalibus: licet causæ impedimenti in specie non exprimantur, illi crediť, & sufficit. ita dicit Iacob. rebuffi. in. l. vnica. C. de metropoli berito. libro. xj. *Impedimẽtũ ꝓbãdum, & quo ꝓbetur.*

SEcundò opponit de tex. in. l. fina. circa medium. C. de ordi. cognitio. & facit tex. in. c. cupiẽtes. §. quod si per viginti. iuncta gloss. in verbo, plena fides. de elec. in. vj. sed dicunt quidam, quòd ibi probatio plena non requiritur circa impedimentum, sed circa aliud.

ET ideo ex ꝑdictis dicit ibi idẽ dñs meus Ias. quòd est dicendũ, quòd aut impedimentũ verisimiliter potest ꝓbari per testes: tunc nõ sufficit iuramẽtum: sed requiruntur probationes euidentes. per tex. hîc antè allegatum. & est de mente Bar. in. l. si quis ex argentarijs. §. fina. ff. de edẽdo. Aut verò tale impedimentũ verisimiliter nõ potest probari per testes: & tunc si nõ tractatur de magno ꝑiudicio: & concurrat qualitas personæ, tũc bene potest ꝓbari per iuramentũ: per. l. thesaurus. ff. ad exhiben. & l. fi. C. de fide instrumen. Et Pau. de castr. in d. §. quod diximus. sic ergo est vna limitatio ad illud quod dicitur, quòd põt probari per iuramentum, scilicet quando verisimiliter nõ potest probari per testes.

SEcundò limita secundum eundem dñm meum, scilicet quod nõ habeat locum quando ex tali impedimento oritur probanti illud actio: quia tunc debet probare per testes. l. penul. §. docere. ff. ne quis eum. & ita tenet Bal. & Roma. in. d. §. quod diximus. quos allegat dominus meus ibi: sed bene verum est quòd concurrentibus supradictis quò ad consequendam exceptionem sufficit probare per iuramentum. Ita tenent docto. hîc antè allegati in dicto loco.

TErtiò limita quãdo requiritur probatio alicuius impedimenti notorij: quia tũc non sufficeret iu- 6 ramentum: † eo quia notoriũ debet probari per testes: vt dicit Specu. in titu. de notorio crimine. §. iam. versic. obstat. & hoc notoriũ. & versicu. sequen. Et Bald. ibi in addi. versi. testis. & in Spec. eo. tit. §. j. imò ad minus per duos: vt per Abba. in. c. tertio loco. de præscri. & per gl. ij. q. j. c. Deus omnipotẽs. §. fi. Ex quo ergo cum in casu nostræ consuetudinis dicať ꝙ nisi habeat impedimentum legitimum & notorium, ꝙ ex quo requiritur ꝙ tale impedimentum sit notoriũ, ꝙ non sufficit ꝙ probetur in casu nostro per iuramentum: sed requiritur ꝙ sint testes: quod nota, si casus eueniat. *Notoriũ debet ꝓbari per testes.*

QVartò pro limitatione dic ꝙ licet impedimentũ possit probari per iuramentum: tamen hæc probatio

probatio põt annullari per cõtrariam probationem. Ita tenet do. meus Ias. in sua solenni repeti. l. admonendi. in ciiij. col. ff. de iureiu. allegans pro hoc Inn. in. c. quia propter in pe. col. extrà de electio.

QVinto ꝓ limitatiõe seu rescriptiõe aduerte ꝙ licet possit impedimẽtũ ꝓbari, per iuramẽtum, intelligit̃ prouna vice tm̃: & sic semel, & nõ bis. tex. est not. in. l. fi. ff. de bonis auto. iu. pos. scd'm Bal. ibi in lectura antiqua. & Ang. in. l. veluti. §. hec vox. & ibi Bal. in lectura antiqua. ff. de edẽ. & illũ tex. dicit ad hoc singularẽ Lud. ro. ĩ rub. ff. de arbi. ¶ Que aũt sint q̃ possint ꝓbari p iuramẽtũ. vide q̃ dixi in tit. (des iustices). §. v. ĩ gl. (sil na grace) in fine ver. item p hoc staret̃ dicto vnius. in additione sibi posita, quæ incipit, hic vides vnum casum.

SExto pro limitatiõe dic, ꝙ qñ quis fuit semel periurus, ꝙ nõ admittit̃ ad probandũ impedimentũ per
7 iuramentũ: † qa periurus perdit oẽm facultatẽ ꝓbãdi p iuramentũ. tex. est in. c. paruuli. xxij. q. v. & facit ꝙ dicit Bal. in aut̃. ei q iurat in primis ṽbis. C. de bo. auto. iudi.
8 possi. † ꝙ q est periurus si nõ põt satisdare, ꝑdit bñficiũ, nec statur iuratorię cautiõi. de qua materia qñ stet̃ iuratorie cautiõi: & in qb⁹ casib⁹ nõ admittit̃ iuratoria cautio, ponit ample do. me⁹ Ias. in. l. j. in. v. col. ff. qui satisda. cog. vbi ponit. xiiij. casus vbi nõ statur iuratorię cautiõi & istã limitationẽ ponit do. meus Ias. cũ alijs tribus. in d. l. ij. §. ꝙ dicimus. ff. si qs cautio. quem vide post Alex.

In textu ibi

Dedans. xxiiij. heures.

SEd an aduersus lapsum huius tẽporis possit princeps restituere, cũ ista sint positiui iuris vr̃ ꝙ sic, p ea quæ dicit ample Frãciscus de curte iunior in suis cõsilijs feudalibus, cõsi. j. col. ix. & x. vbi p plures rõnes cõprobat ꝙ in his q̃ sunt positiui iuris supremus princeps habet liberã ptãtem disponendi & immutandi. c. proposuit. de cõces. preben. notat Felinus in. c. j. de constitutio. & in his q̃ facit princeps nõ oportet vlteri⁹ disputare. l. disputadũ. C. de crimi. sacrilegij. Nec princeps alicui forme astringit̃, nec est ab eo exqrẽda rõ, cur ita facit. Ecc̃. viij. do. me⁹ Ias. in. l. rescripta. C. de p̃cibus impe. offe. & in eo sufficit ꝓ rõne voluntas. Bal. in. l. ĩpetrata. C. sñiam rescindi non posse. Eeli. in. c. si qñ. in. ix. col. extra de rescriptis. Immo venieñi cõtra factũ principis ꝙ facit ex certa sciẽtia, debet imponi perpetuũ silentiũ vt dicit Bal. in. §. si quis aũt. in verbo, nõ admittimus al's in ṽbo, imperialis clementia. col. vlti. de pace constantie. immo põt tollere ius quesitũ alteri dũmõ nõ sit contra ius diuinũ vel naturale, sed tm̃ positiuum. notatur in. l. fi. C. si cõtra ius vel vtilitatẽ publi. l. quoties. C. de p̃cibus impe. offe. notat̃ per oẽs in. c. q in ecclesiarũ. extra de cõstitutio. maxime qñ est aliquid ꝙ ab eo ꝓuenit. qm̃ etiã priuilegiũ ab eo cõcessum reuocare põt: vt nota. glos. fi. in. c. decet. de reg. iur. in. vj. & Ang. in. l. cõtrouersiã. ff. de priuilegijs credi. maxime qñ p reuocationẽ talis priuilegij fit reductio ad cõe: qm̃ non est dubiũ ꝙ hoc casu princeps põt tollere ius quesitũ p priuilegiũ, ꝙ est cõtra ius cõe: ita ꝙ etiã sentiẽs dãnũ ex tali priuilegio nõ põt cõqueri ꝙ ex hoc rescripto ius suũ lædat̃. ita tenet Fran. de curte in dicto cõsi. j. col. xj. ver. quarta cõclusio. quẽ sequunt̃ multi quos ibi allegat. Sed sic est ꝙ hoc casu illi q possunt prætẽdere dãnũ sũt creditores mariti, q habẽt vxorẽ invim hui⁹ cõsuetudinis obligata ꝓ debitis sui mariti, & sic in vim priuilegij: cũ talis cõsuetudo ĩ hoc sit cõtra ius cõe, p ꝙ vxor nõ tenet̃ ad debita viri, nec e diuerso. toto tit. C. ne vxor ꝓ marito. Tollẽdo ergo p principẽ mulieri obstaculũ. ꝙ erat in ea invim cõsuetudinis, & reducẽdo eã ad ius cõe, ꝙ fieri põt vt dictũ est. nec hęredes, nec creditores possunt talia rescripta impugnare: immo talia rescripta sunt magis fauorabilia, si ex aliqua cã releuet mulierẽ ab omissiõe solẽnitatis fiende p nr̃am cõsuetudinẽ: qm̃ restitutio gñalis ex cl'a, si qua mihi iusta cã vr̃, nunq̃ tollit̃: maxime qñ inserit̃ in rescripto, si de tali cã vobis cõstiterit. l. j. in fi. & l. necnõ. §. qd' ars. ff. qbus ex causis maiores. imo quoties æquitas suggerit. l. sed & si p pretorẽ. §. quoties. ff. quib. ex causis maio. Et quelibet cã dicit̃ iusta q̃ a principe approbat̃, nisi a iure sit ꝓhibita. notat̃ in iurib⁹. s̃. alleg. imo semp in principe p̃sumitur cã: immo sua sola voluntas habet̃ pro cã. Feli. in. c. q̃ in ecclesiarũ. in. ij. col. & in. c. postulasti. in. xv. col. & in. c. ad audiẽtiã. scd'o. extra de rescriptis. do. me⁹ Ias. in. l. si testm̃. C. de test. Ale. in cõs. xliiij. in fi. in. j. vol. & in cõs. xciij. in pe. col. in eo. j. vol. Maxime qñ datur restitutio ad terminũ elapsum: vt notat̃ in cle. j. & ibi p Car. de integrũ restitutio. Cũ ergo in talib⁹ elapsus sit terminus ad faciendũ predictã renũtiationẽ cum solẽnitate hic descripta, põt princeps illã restituere ad illud tp̃s ita ꝙ post tẽpus elapsum possit ita facere predictã renuntiationẽ sicut potuisset in tp̃e præfixo & requisito, seu introducto à cõsuetudine. Quod intellige verũ, dũmodo non se intromiserit pendẽte dicto termino: qm̃ si hoc pmitteret̃ aperiret̃ via delinquẽdi & fraudãdi q̃ semp est tollẽda. l. in fundo. ff. de rei vendi. l. quoties. ff. de reg. iur. do. meus Ias. in. l. ij. C. de indicta viduit tollẽ. faciunt q̃. ĩ. dicent̃ in cõclusiõe harũ cõsuetudinũ. in gl. (interpretees.) ver. xxxij. cõc'o. iõ videm⁹ ꝙ cõiter tales lr̃e regie cõtinẽt clausulã, dũmodo nõ se intromiserit in bonis. & debẽt cõtinere, quia se intromittẽdo vr̃ quasi cõtrahere cũ heredibus & creditoribus mariti, rõne cuius cõtractus vel quasi cõtract⁹ magis obligat̃, & adhuc multomagis si subtraxerit, celauerit, aut occultauerit bona mariti: qm̃ hoc casu priuat̃ iuri renũtiandi vt habet̃ ãple in cõsuetudine sequenti in gl. (ayẽt soubstrait & recele) & in vtroq̃ est triplex vinculũ legis, scilicet municipalis, & quasi cõtractus & substractio. & iõ difficilior est dispẽsatio principis ꝓpter duo obstacula. arg. l. si nõ lex eliasc'etia. & q̃ ibi not. Bal. ff. de here. insti. de quo p do. meũ Ias. in. l. fi. in vj. col. ff. de cõsti. principũ. vbi dicit ꝙ vbi sunt plura obstãtia, princeps debet de oĩbus facere mẽtionẽ: qa plura spãlia facilè tolerant̃ & nõ est ita leuis dispẽsatio cũ vno defectu sint cũ plurib⁹: vt notãt plene doc. in. l. ij. in prin. vbi do. me⁹ Ias. ff. de ṽb. obl. Et ad tollendũ obstacula et obiecta q̃ feci. ĩ. in tit. (des retraictz) arti. j. in gl. j. de restitutiõe fiẽda cõtra cõsuetudines nr̃as bonũ esset ꝙ hmõi impetrationes restitutionũ cõtra cõsuetudines nr̃as ĩpetraret̃ ab ipso principe, & nõ a custodib⁹ sigillorũ apponẽdo clausulã, nõ obstãte tali cõsuetudĩe, cui ĩ casu p̃dicto derogam⁹. ꝙ põt facere princeps: vt ãte dictũ est. *

In textu ibi

Apres que le trespas de son mary sera uenu a sa congnoissance.

EX quo enim hoc in casu requiritur factum hominis: istud tempus merito currere non debet nisi à

1 tpe ſcientiæ:cūvt dicit Bal.in.l.ꝗ̄diu.C.q admit.†ꝙ tp̄s
ſtatutū à lege vel ſtatuto ī quo requirit̄ factū hoīs non
currit ignorāti.Plura ibi & infinita allegant̄ ꝑ do. Ale.
in.d.l.ꝗ̄diu.& vide eundē do.meum Iaſ.in.d.l.ꝗ̄diu.li-
cet tn̄ in hoc noſtro caſu vr̄ eſſe cōtra doctrinā Bar.in.l.
genero.ff.de his q not.infa.vbi tēpus à ſtatuto introdu
ctū currit etiā ignoranti.vide alle.per Ale.in dicto loco.

Tp̄s nō currit ignorāti.

In textu ibi

Par ſon mary & elle.

ECce ergo ꝙ per iſtum textum clare conſtat ꝙ etiā
ſi mulier fuerit obligata cū marito,etiā ſi renūtia-
uerit bn̄ficio diuiſionis,ꝙ faciendo hmōi renūtiationē
eſt liberata ab hmōi debitis:& eſt rō:ꝗa qn̄ maritus &
vxor ſimul vēdūt,ꝓſumitur pretiū ad maritū peruenīſ
ſe.dixi.s̄.in.§.iiij.huius tituli,in gl.(ne auſſi ſemblable-
mēt)ibi,additio,& ſi maritus & vxor.Sed videret̄ ꝙ ex
quo in cōſuetudine p̄cedenti,& in hac etiā ſemper dicit
de debitis per maritum & vxorē factis,& copulatiue lo
quit̄,ꝙ ſi mulier fecerit debita de ꝑ ſe in caſu in quo pōt
obligari,ꝙ nō cōprehendunt̄ in hac cōſuetudine, & in
hac renūtiatiōe,ſcilicet qn̄ cōtrahit tanꝗ̄ tutrix pro de-
bitis,aut pro negotijs ſuorum filiorū primi mr̄imonij,
ꝙ pōt vt dixi.s̄.§.primo,in gl.(contraulx entre les viſz)
in ſcd'a limitatione.immo adhuc hoc caſu maritus eſt
obligatus,vt ibi dixi: & in oī alio caſu ſi nō interuenit
autoritas mariti,aut ſit tacita obligatio mariti:puta qn̄
mulier mercatur de cōſenſu mariti,aut ſciente marito,
non vr̄ hmōi debitū comprehendi ſub hac cōſuetudine
ſed cogita,quia etiam mulier alias non teneretur. *

In textu ibi

Et auec ce.

Queſtio

LIcet iſta cōſuetudo ī p̄cedētibꝰ v̄bis vſꝗ̄ ad hęc v̄ba
ſit in comitatu Niuerneñ.tn̄ hec v̄ba nō ſunt in di-
cta cōſuetudine.Sed iuxta p̄dicta q̄ro:ꝗdā Burgundus
accepit in vxorē quādā Niuerneñ.q̄ poſt eiꝰ mariti mor
tē fecit p̄dictas renuntiatiōes:& tn̄ licet bona eiꝰ mariti
ſint in Burgūdia fuit dictū ī cōtractu mr̄imonij celebra
ti in patria Niuerneñ.ꝙ dictꝰ cōtractus regularet̄ ſcd'm
cōſuetudinē Niuerneñ.an hoc caſu debeat habere doha
riū ſuꝑ bonis exiſtētibus in ducatu,attēta dicta renūtia-
tiōe:hoc eſt q̄rere,an potuerint facere ꝑtes ꝙ nō obſtāte
hac cōſuetudine cōſuetudo Niuerneñ.poſſit & debeat
obſeruari in bonis exiſtētibꝰ in Burgūdia.Iſta qō eſt in
facto inter nobiles & nōdū eſt deciſa. Si inſpiciamus q̄
cōſuetudo in talibꝰ ſit ſeruāda de iure nō exiſtēte cōuen
tiōe,an cōſuetudo mariti an loci cōtractꝰ.ſ.vxoris.Dico
ꝙ īſpiciēda eſt cōſuetudo mariti.l.exigere dotē.ff.de iu.
vbi doctores.Rapha.comē.cōſ.xxvj.& cōſi.clxxij.cū a-
lijs alle.ꝑ do.Lancelotū in.d.l.exigere.& do.meū Iaſ. in
l.j.in.j.lec.in.xiij.col.cū ſeq.C.de ſum.tri.& maxime ſer-
uat̄ cōſuetudo domicilij mariti,ī bonis mariti:vbi ſunt
ſita bona:qn̄ cōſuetudo reſpicit bona:vt eſt ī caſu iſto.
Et de ſiꝉi caſu vide Pet.de anc.in cōſ.ſuo.clxiij. & āpliat
Bal.p̄dictā legē ēt ſi in inſtr̄o cōtractꝰ mr̄imonij ſit dictū
qd' maritꝰ ꝓmiſit dotē reſtituere,tā in loco cōtractꝰ, ꝗ̄
in loco domicilij,& alibi ī quacūꝗ̄ ꝑte terrarū.Quā am
pliationē refert do.meꝰ Iaſ.ī.d.l.j.& dicit ſe nō alibi legiſ
ſe:ſed vr̄ ꝙ Pet.de anc.ī fortioribꝰ terminis iſtud dixerit
in dicto cōſi.clxiij.ī.ij.col.ibi.Scd'o ad qōnē deſcēdēs cū
dicit ꝙ teſtator ꝓſupponit obligationē cōtractā iter eos

Conſuetudo domicilij mariti ſeruāda.

in mr̄imonio contrahēdo:cū cōuētum fuiſſet cū vxore
ꝙ vti poſſet cōſuetudinibꝰ,& vſibꝰ,ſtilis,& iuribꝰ villæ
Pariſieñ.ibi cōſeruatis:& tn̄ ibi dicit ꝙ eſt verū ꝙ pōt vti
illa vxor dictis cōſuetudinibꝰ quo ad bona ſita iuxta ter
ritoriū vbi ē cōſuetudo,& nō extra territoriū:imo ēt ꝙ
cū illa cōuētiōe nihil oꝑata fuit diſpoſitio mariti teſtan
tis vltra bona ſita in territorio dictarū cōſuetudinū. Et
iſta āpliatio cū hic āte dictis videret̄ facere, ꝙ ēt in hoc
caſu ſcilicet in dohario īſpiciēda eēt cōſuetudo loci do-
micilij mariti:maxīe ꝗa bona ſuꝑ qbꝰ vxor petit doha-
riū ſunt ī domicilio mariti:& iō hoc caſu in renūtiādo
nō retinebit dohariū ſed ꝑdet.Et faciūt multa ꝓ hac opi
niōe q̄ dicit Anc.in dicto cōſi.¶Itē facit ī hoc caſu.Sunt
duæ cōſuetudines cōtrariæ:vna naturalis,q̄ eſt cōſuetu-
do ducatꝰ Burgūdie q̄ eſt realis & reſpicit rē,ſeu diſpo-
nit circa rē:& illa cōſuetudo tāꝗ̄ realis:q̄ diſponit circa
bona inſpiciēda ē in bonis exiſteñ.ītra territoriū illiꝰ cō-
ſuetudinis.Alia eſt accidētalis q̄ venit ex volūtate cōtra
1 hētiū.ſ.cōſuetudo Niuerneñ.ſed ſic ē† ꝙ vbi ſūt duę cau
ſe vna naturalis,alia accidētalis:p̄fert̄ naturalis.l.q habe
bat.ff.de teſt.tute.do.meꝰ Iaſ.ī.l.iij.in fi.ff.de oſ.aſſe.igit̄.
2 ¶†Itē vbicūꝗ̄ ſūt duæ cauſe:vna ꝑmiſſiua,alia ꝓhibiti
ua:ſemꝑ attendi debet ꝓhibitiua et nō ꝑmiſſiua.Ita no-
tat Bar.ī.l.iij.in prin.ff.de ſuſpe.tu.ꝑ illū tex.do.meꝰ Iaſ.
in.l.j.§.veteres.ī.ij.col.ff.de acq̄.poſ.& in.l.ſi ruffinus.in
prin.C.de teſt.mili.ſed ſic ē ꝙ in hoc caſu ſunt duę cauſe
ſeu due cōſuetudines:vna ꝓhibitiua et eſt illa q̄ eſt ī do
micilio mariti vbi bona ſunt ſita et q̄ reſpicit bona: vt
hic videmꝰ in fine huiꝰ nr̄ę cōſuetudinis:alia eſt ꝑmiſſi-
ua q̄ eſt cōſuetudo Niuerneñ.q̄ eſt in hoc caſu rōne ob-
ligatiōis inite ītervir.& vxo.in cōtractu mr̄imonij q̄ eſt
ꝑmiſſiua:& iō cū ſint due cōtrarie tenēda ē ꝓhibitiua.ſ.
cōſuetudo nr̄a:in bonis exiſtētibꝰ in ducatu:cū cōſuetu
do ſit realis ꝑ iura.s̄.alle.¶Et hoc eſt,ꝗa licet ſit cōuētū
inter dictas ꝑtes ꝙ dictꝰ tractatꝰ in reliq̄s regulet̄ ſcd'm
cōſuetudinē Niuerneñ.tn̄ ꝑ hoc nō eſt in totū renūtiatū
huic cōſuetudini ducatꝰ Burgūdie nec ꝑ hoc fuit dictus
quōdā maritꝰ exēptus a cōſuetudine ducatꝰ Burgūdiæ
q̄ eſt cōſuetudo originis & domicilij vbi ſunt bona ſuꝑ
qbꝰ petit̄ dohariū.arg.l.aſſump.ff.ad muni.gl.ī.l.j.C.de
muni.& ori.li.x.& ī.l.ciues.C.de incol.li.x.et iō cū dicta
bona ligāt̄ duabꝰ cōſuetudinibꝰ cōtrarijs,tenēda eſt per
p̄dictā doctrinā ꝓhibitiua.¶Licet multa ꝓ hac ꝑte dici
poſſēt:ego tn̄ teneo ꝙ v̄itas ſit ī cōtrariū.& ita in termi-
nis tenet And.ſicu.dictꝰ Barb.ī cōſ.ſuo.iiij.in.iiij.col.ibi
p̄terea cū aduertēdū ꝙ ī dicto cōtractu dotali.in.ij. vol.
ꝑ tex.ꝗ vr̄ ī terminis facere in.c.j.de ſpōſalibꝰ.poſſet dici
ꝙ iſte tex.loq̄t̄ de lege ſeu cōſuetudine reſpiciēte pſonā,
ſeu ipſū mr̄imoniū nō reſpiciēte bona.Sed ad hoc poſ-
3 ſet dici ꝙ idē eſt† ꝗa a pari ꝓcedūt ſortiri forū ēt q̄ ad res
et ſtatutis ligari.gl.ī.c.q̄ cōtra morē.viij.di.& ī.c.illū.xij.
4 diſt.Ale.cōſ.xlj.ī.v.vol.†ſed ꝑtes de cōſenſu eorū poſſūt
ſortiri forū extra territoriū de q̄ agit̄.Bar.et do.meꝰ Iaſ.
ī.l.fi.ff.de iur.om.iu.ergo & ſtatutis alicuiꝰ ligari.Cogi.

Cā naturalis præfert accidentali.

☞ ADDITIO. Aduerte ēt ꝙ vbi ſunt duæ cauſe
vna videlicet q̄ ꝓdeſt,& alia que
nocet ſemꝑ attendit̄ illa q̄ nocet.l.iij.§.fi.& ibi gl.& Bar.
ff.ad Sylleia.l.ij.§.ſi a pupillo.ff.de vſuca.ꝓ emp.l.cū pr̄.
§.meuio.in fi.ff.de leg.ij.ꝙ tn̄ limitat Petrus Giraudi in
ſuis ſingularibꝰ ſingulari ſuo.xlij.incipiēte, nā qn̄ duæ
cauſæ duabꝰ limitatiōibꝰ vna ſcilicet qn̄ cā quæ prodeſt
reducit nos ad ius cōmune,vel qn̄ cū cauſa quæ ꝓdeſt
concurrit

cōcurrit fauor validitatis actus,qn̄ hoc casu sumenda est causa quæ prodest.Et qn̄ sunt plures qualitates contrariæ quæ attendatur,vide Alciatū in.ij.lib. de verbo. & rerum signifi.col.lxxj.& lxxij.*

§ uicesimoprimo.

ET sil est trouue que lesdictes femmes,soiēt nobles ou aultres, aient soubstrait, ou recele aulcuns des biens cōmuns entre leurs marys trespassez & elles:en ce cas elles seront tenues de payer la moytie desdictz debtes non obstant ladicte renuntiation.Et nen tend lon point que par ce ladicte femme demeure quitte des debtes par elles deues,auāt le mariage de son mary trespasse & delle.

Questio

IDem in consuetudine comitatus Niuernen̄. quæ istud idem disponit quo ad solutionem debitorū,& in consuetudine precedenti nihil dicit ꝙ perdat doharium : sed in hac patria sicut perdet doharių̄ renuntiando,vt dictū est in
1 consuetudine precedenti:†an etiam si renuntiauerit,& tn̄ reperiatur aliqd occultasse,ita ꝙ teneatur ad debita p hanc nostram cōsueudinem,an ad minus recuperet doharių̄ ꝙ perdiderat p renūtiationē:vr̄ ꝙ sic cū ex quo renuntiatio per eam facta habeatur pro non facta,nec eidē prodest vt hic dicit̄:ꝙ ēt debet esse in loco illo in quo erat ante renuntiationem:ne ex sua occultatione plus puniatur,ꝙ̄ statutū sit.¶Sed quicqd sit,teneo cōtrariū: & qa hoc non est dubiū ꝙ iam per renuntiationem per eam factam perdidit doharium:& si nūc recuperaret, eius delictū & fraus reportarēt ei cōmodum,ꝙ non est
Dolus nemini patrocinari debet. 2 dicendum†cum fraus & dolus nemini patrocinari debeant.dixi iam supra in consuetu.xix.huius tit.in glos. (& qui ne se vouldra.)

In textu ibi

Ayent soubstrait & recele.

ECce hic qūo mulier seipsam suo iure priuauit:sicut in sili dicit̄ in.c.proposuisti.lxxxij.dist.&vide multos casus p Luc.de pen.in.l.ij.in vlt.col.C.de dilatorib⁹. lib.x.in quibus quis se suo iure priuat, & damnum & iniuriam ex seipso consequitur.ponit nu.xlv.casus : vel plus,in quibus quis seipsum grauat.

LVdouicus romanus in singulari suo.clxvj.inci. sed
3 nunquid condictio.dicit†ꝙ licet cōdictio nō detur dn̄o nisi cōtra furem.l.fi.ff.quēadmodū vsufr.caueat.in §.sic itaqꝫ.insti.de ac.tamen si vxor amoueat res mariti vel econtra,datur condictio.per tex.singularem & vnicum:quem dicit male notatum in.l.si concubina.§. nō solum.ff.rerum amotarum.

ET non est mirādū,si ista mulier q̄ celauit bona mariti priuetur priuilegio sibi cōcesso p legem nostrā municipalē:ꝙ renuntiando bonis sit liberata à debitis
Hæres occultās bona defuncti quō puniendus. 4 mariti:†sicut in sili videmus in hærede qui cōficit inuētariū:qa si bona defuncti occultauerit, punit̄ in duplū
5 l.scimus.§.licentia.C.de iure deliberādi. † Et etiā hæres occultans bona defuncti perdit falcidiā & trebellianicā ꝓut dicit Bar.i.d.§.licētia.vbi dicit ꝙ negās aliquas res esse de hereditate defuncti priuat̄ bn̄ficio detrahendi falcidiā vel Trebellianicam.per tex.in.d.§.licētia.& p tex. in.l.bn̄ficio.ff.ad.l.Falci.vbi etiā Bar.in.l.rescriptū.ff. de his quib⁹ vt indi.& facit in sili tex.multū not.in.l. si ser
6 uum.§.prætor.ff.de acqui.hæredi.†vbi filius occultans vnam rem de hæreditate perdit beneficium abstinendi. & voluit Bar.l.Paulus.ff.ad.l.Falcidiam.

ET in hoc casu non solū priuantur rebus occultatis mulieres,sed in totū priuantur bn̄ficio abstinendi se à bonis acquisitis & mobilibus,& à solutiōe debitorū pro parte occultata,sed in totū tenent̄ ꝓ earum parte:pro quo facit ꝙ not.Bar.& Imo.in.d.l. paulus. & faciunt q̄ dicit Bar.in.d.l.scimus.§.j.in.iij.col.& quę dicit
7 Alex.in.d.§. licentia.†vbi disputat,an occultās res hæreditarias priuat̄ ꝓ parte occultata,an in totū.& dicit qđ cōis est opinio ꝙ priuatur in totum:que est ꝓpter.§.sancimus.in aut.de hęre.& fal.& ibi gl.in verbo,forte.& expresse firmat gl.in eadē authētica in.§.si vero nō faciat. in verbo,lucrari.do.meus Ias.in hoc multa in sili adducit,inq̄tum dicit in.l.ꝙ te.in.xij.col.ff. si certū petatur. Negans rē legatā hæreditariā quō puniendus.
8 †ꝙ heres q̄ negat rem legatā esse hereditariā si conuincatur perdit beneficium detrahendi Falci.per.l.hęreditatē. §.j.ff.ad.l.fal.& ibi ponit multos casus,in quibus negās siue celans,siue occultans aliqd priuatur beneficio. si ꝙ habeat:aut habere poterat:als in dicta re negata,celata, vel occultata.& vide in sili Pa.in cōsi.lxxiij.in scd'o du
9 bio.in.v.col.in.ij.vol.¶Adde†ꝙ mulier tenet̄ cū iuramēto patefacere bona mariti defuncti hæredibus.gl. in verbo,iuncta,in.l.ij.C.qn̄ & quibus quarta pars debet̄, Mulier tenet̄ patefacere bona mariti defuncti.
10 lib.x.†& cōcubina pōt poni ad torturā. Bal.in.l.j.C. de natu.lib.Iac.de sancto Geor.in trac.feudorum.in gl. dictiqꝫ vasalli promiserunt recognoscere.in.vj.col.

In textu ibi

Des biens communs.

Questio

1 QVæro pone†ꝙ mulier portauit in domum mariti quædam bona mobilia,q̄ ei data fuerant in dotem:nunquid poterit mortuo marito, & renuntiatione per eam facta accipere dicta bona:& si accipiat an sit exclusa beneficio renuntiationis per eam factæ.¶Videtur qđ non possit accipere:quia ex quo sunt bona mobilia,statim matrimonio consummato sunt cōia:cum mobilia inter virum & vxorem sint cōia : vt supra .e.tit.§.ij.& licet posset dici ꝙ talia bona,licet sint mobilia,qđ tamen sunt data in dotem:& sic deberent dici dotalia:quæ restitui debent vxori : tn̄ ex quo sunt bona de quibus maritus poterat vti & abuti pro libito voluntatis,& de quibus non tenetur ad periculum: nō sunt dotalia,prout dicit not.Bal.in.l.in rebus.in.iij. col. in prin.C.de iure dotium.

In textu ibi

Et nentend lon point.

RAtio est in prōptu qa separatorū separata debet esse ratio:nam solū tenet̄ mulier ad debita mariti eo quia participat de acqsitis quæ fiunt constante mr̄imonio:de quibus debitis factis constante matrimonio tenet̄ pro media parte:si ergo habeat remedium, & priuilegium quo possit se tueri,ne teneat̄ ad debita mariti scilicet renuntiādo bonis mobilib⁹ & acquestib⁹:illud Separatorum separata ratio.

priuilegium tm̄ extendere debet ad illa debita q̄ debentur occasione bonorū,q̄bus per priuilegiū renuntiādo 2 liberat̄ mulier à debitis:ex quo debita p maritum debētur vna rōne:& debita ante matrimonium consummatum debentur alia rōne,sic illorū debet esse separata rō: ita ꝙ ratio priuatorū debitorū non se extēdit ad scd'a debita marito:si p prędictā renuntiationē licet sit liberata à debitis factis cōstante matrimonio remaneat adhuc obligata primis creditorib⁹, quibus tenebat̄ ante matrimonium cōtractum cum marito.

ET aduerte, q̄a ista clausula que hic ponitur potius debuit poni in.§.precedenti,ꝙ in hoc.§.q̄a hæc verba(par ce)intelliguntur & referuntur ad renuntiationē præcedentē:scilicet hoc dicendo(par ce)scilicet per dictā renuntiationem,de qua superius dictū est: & non (par ce)scilicet p celationem & occultationē:q̄a de hoc nullū esset dubiū:& iō essent in hoc casu frustratoria verba:et illa clausula de nihilo operaret̄:iōvt non sit frustratoria dicendum est,ꝙ refertur ad superius dicta,& nō ad proxima:scd'm notata per do.meū in.l.j.C.de liberis præteritis in.j.limitatione,qm̄ vt hic videmus, nō pōt referri ad proxima,ergo ad compassibilia:& vide notata ibi. dixi alibi de effectu clausulæ in fine positæ.

§.uicesimosecundo.

LA femme ne prent point de douhaire, la ou elle prent assignal.

Intellectus huius consuetudinis. ISta consuetudo ita intelligi debet: maritus aliquis habuit mille ducatos à sua vxore in dotem sortientes naturam hæreditagīj:non est dubiū ꝙ debent assignari scd'm cōsuetudinē nostrā positam infrà eodem ti.§.xxiij.pone ꝙ habet duas aut tres possessiones,seu hereditagia:sup duabus assignauit istos mille ducatos.morit̄ marit⁹ relicta vxore vidua,q̄ petit restitutionem dotis:dicūt hæredes: vos habetis talia hæreditagia sup quib⁹ fuit vobis assignata dos capiatis ea p dote:dicit mulier,sunt antiqua hæreditagia,sup q̄b⁹ ego debeo habere doharium, hoc est vsumfructum pro dimidia parte:& reliqua dimidia parte:& reliqua dimidia pars nō sufficit p dote,nec est assignale:iō tenemini p reliqua dimidia parte dotis: nā cōsuetudo nostra in præsenti articulo disponit ꝙ si mulier aliq̄b⁹ hæreditagīs habuerit assignale dotis:nō pōt super illis habere dohariū,hoc est vsumfructum mediæ partis illorū hæreditagiorū:ideo infero vnum,etiā si hęredes statim & incontinēti mortuo marito restituerint pecunias dotis vxori quæ fuerūt assignatę sup aliquib⁹ hæreditagīs antiquis,ꝙ possunt facere quotiescūq; voluerint:vt dictum fuit.s̄.in.§.xviij.ꝙ super illis hæreditagīs mulier non habebit vsumfructum; ex quo iam fuerat factum assignale:cogita tamen.

ET aduerte ꝙ virtute istius assignatiōis mulier efficitur proprietaria istorū hęreditagiorū sup q̄bus fuit assignata dos:& censet̄ esse loco dotis,& sic p̄rimoniū
2 mulieris;immo etiā,ꝙ plus est,†si maritus assignat vxori aliquā rē ad alimēta,aut p statu suo tenēdo sibi donat vel legat,cēsebit̄ pprietaria.tex.est not,in.l.titia. la.j. §.fi.ff.de leg.ij.& in.l.donatiōes.§.species.ff.de dona. & in.l.fi.ff.de vsufr.ear. rerū q̄ vsu cōsumunt̄.& l.libertis, & ibi tractat hāc materiā Bar.ff.de ali.& cibarīs leg. facit gl.i.l.si mulier.C.de iure dotiū.ita tenet in specie Guido pape decisi.cccccxxv.& in q̄ōne p̄cedenti dicit†ꝙ ex sola assignatiōe vel pmissiōe casu cōditionis aduenięte fit trāslatio rei assignate ī vxorē ēt sine tra.dixi.s̄.§.xvij. Sola assignatione transfertur.

Questio. SEd quero de qua q̄ōne,maritus aliq̄s habet antiqua hæreditagia accepit quādam mulierem in vxorem q̄ dat ei mille francos sortiētes naturā hæreditagīj,tm̄ nō assignant̄,nec ei fit pmissio de assignando:sed maritus dictas pecunias recipiēdo emit fundum:mortuo nunc marito dixit vxor,ꝙ dimidiam partē dicti acquestus facti per maritū debet habere:& ꝙ dos eius ei debet assignari sup alīs antiquis hereditagīs:dicūt heredes ꝙ tm̄ debet habere vsumfructū antiquorū hęreditagiorū: & ꝙ accipiat acquestus factos de pecunia dotali. q̄a sunt loco dotis:quid fiendū:dubiū versat̄ in hoc,nūquid res empta ex pecunia dotali sit dotalis:istā q̄ōnem examinat Soci.in cōsi.suo.ccxxiij.col.j.ver.j.& vr̄ ꝙ sic:p tex. l.res q̄ ex dotali.&.l.si ex lapidicinis.&.l.proculus in fi. cū ibi no.&.l.fi.ff.de iure dotiū.& hoc est qn̄ est empta noīe mulieris,& sit ad suivtilitatē:al's non.l.ex pecunia. C.de iure dotiū.& ita intelligit Lud.ro.ī cōsi.ccj.ꝙ incipit,pro decisione præsentis dubitatiōis:iō cū in casu nostro dictus fundus nō fuisset emptus noīe mulieris,nec esset in eius vtilitatem:dixi ꝙ mulier debebat habere dimidiā partē dicti acquęstus:& ꝙ sup alīs hæreditagīs debebat habere dotē & dohariū.¶Idē dicēdū est si maritus assignauit dotē sup antiq̄s hęreditagīs,aut ēt non assignauit:q̄ q̄dē hereditagia postmodū vēdidit,& alia acq̄siuit:nā ne p̄sumat̄ fraus inter virū & vxorē,siue videat̄ esse facta donatio fraudulēta:nō debet habere dicta mulier mediā partem dictorū acquestorū:sed debēt dicta bona sic acq̄sita ex pecunīs ātiquorū hęreditagiorū reputari antiqua hęreditagia:al's si cōtrariū dicerem⁹ esset in p̄tāte viri(qui cōsuetudine nostra phibente nihil pōt donare vxori,vt cautū est ante eodē ti.§.vij.)vēdere suū p̄rimoniū antiquū:&vt ex illo vxor lucret̄ mediā partē in acquestib⁹ex illa pecunia q̄ puenit ex antiq̄s hereditagīs acq̄rere noua.dixi.s̄.e.tit.in.§.ij.q incipit (femme mariee)in gl.quæ incipit,ibi(& acquestz.)

Questio. SEd quero ponit ꝙ mulier dedit fundū aliquē in dotem marito:& maritus vendidit ipsum de cōsensu mulieris p mille ducatis:morit̄ nunc maritus:nunquid si inueniātur isti mille ducati penes bona mariti, & appareat ꝙ sint ex re dotali,debeāt esse mulieris,put fuisset res dotalis dubiū stat in hoc:an pecunia redacta ex re dotali sit dotalis in hoc iura sunt contraria:q̄a in gl.in l.si ex lapidicinis.ff.de iure dotiū,dicit ꝙ intelligit.d.l.ex lapidicinis.qn̄ hoc agit̄,scilicet ꝙ fit dotalis,& ꝙ sit vtile mulieri.¶Tu dic absq; aliquali superflua relatiōe,ꝙ veritas est:ꝙ si est vtile mulieri:licet nō agat̄ p̄sumit̄ esse actū:eo quia est vtile mulieri:q̄a illa pecunia succedit in locū dotis:vt.l.fi.ff.de iure dotiū.& istud est necesse dicendū maxime in casu nostre consuetudinis supra posite:que prohibet donationē:quia si ista p̄sumptio non esset sequeret̄ ꝙ esset p̄sumptio:ꝙ ista pecunia esset penes maritū ex cā donationis:quæ prohibetur inter virū & vxorem.& istud tenet Ang.in.l.interdum.ff.q potiores in pigno.habeantur.vide vnū verbum in singulari Ludo.Roma.cccccvj.vbi ponit,an res empta ex pecunia dotali sit dotalis:& de re ēpta ex pecunia alterius,an possit p illū vendicari p Bar.et alios i.l.si vt pponis.C. de rei ven.non insisto:quia non est p̄sentis speculatiōis.

§.vicesimotertio.

§.uicesimotertio.

DEniers de mariage assignez ou promis dassigner, & qui ne sont pas payez emportẽt arreraiges cestassauoir .x. pour cent: des le terme passe quilz sont promis de payer: & s'il n'ya terme declaire, des lors que le debteur desdictz deniers sera souffisamment interpelle.

IDem in comitatu Niuernen̄. Idem in comitatu Burgūdiæ quo ad nobiles, & quo ad alios ad quinq̧ pro centum. ¶†Ista est quæstio iuris, nunq̄d sublata hac consuetudine dispositiōe iuris maritus rōne dotis ꝓmissæ non solutæ emolumentū aliquod petere possit: & vr̄ ꝙ non: q̄a qui ꝓmittit dotē noīe vxoris, tenet̄ ad dandū illā. l. dotale prædiū. §. §. dotale. ff. de fundo dotali: †sed in obligationibus dādi nō succedit obligatio ad interesse. l. vbi autē non apparet. cū vul. & l. si seruū in fi. ff. de ꝟb. obli. Bar. tñ in. l. insulā. §. vsuras. ff. sol. mat. tenet ꝙ sic. † iō in hac materia de iure dicendū puto, ꝙ p̄supposita mora in dotis solutiōe cōmissa, aut maritus est talis qui solitus est negotiari: & tunc vltra dotē ꝓmissam sibi non solutam petere potest lucrū seu īteresse cessantis lucri: eo quia soluta dos non est: & sic nō potuit cū illa negotiādo lucrari. probat̄ illud primo ꝑ tex. apertū in. l. fi. §. preterea. C. de iure dotiū. vbi patet ꝙ mora cōmissa in soluendo dotem, q̄ cōsistebat in reditibus q̄ percipiunt̄ ex publico: maritus pōt vltra dotem ciuilis annonæ quæstū petere. hoc est illud ꝙ lucrari potuisset ex dote, si sine mora sibi soluta fuisset. & facit ꝓ hoc tex. in. l. ij. §. fi. ff. de eo ꝙ certo loco. & l. socius q in eo. ff. pro socio. & qđ dicit Bar. in. l. vnica. C. de senten. vbi habet̄† ꝙ debet haberi consideratio lucri cessantis in consueto negociari, q passus est moram in repetitione debiti.

Margin (left): Questio, iuris. — 1

Margin numbers: 2, 3, 4

5 AVt vero† maritus non est solitus negotiari, & tūc pōt petere vltra dotem interesse ꝙ pretendit rōne dāni ꝙ sentit: eo ꝙ præstat alimēta ex ꝓprio vbi soluta dote p̄stitisset ex eadē: & tūc possunt peti vsuræ, q̄a petūtur vt interesse, & loco īteresse succedūt. & ita tenēt multi, maxime Bar. in. d. §. vsuras. & in. l. at q natura. §. non tm̄. ff. de neg. gest. & facit gl. in. c. cōquestus. extra de vsuris. & est tex. ad hoc in. c. salubriter. extra de vsuris. & ibi oēs. Bal. in. aut̄. ei q̄ iurat. C. de bo. auto. iudi. possi. & in l. fi. §. preterea. C. de iure dotium. Ange. in. l. diuortio. in prin. & in. l. Titia. ff. sol. mat. Pa. in consil. xxxix. incipiente, illud de iure quæritur. in sc̄d'o volu. Alexan. in consi. xvij. quod incipit, cōsideratis verbis. in. ij. col. in. iiij. volu. & Soci. in consi. clxxvij. in. ij. col. Alexan. in consilio lxiij. in. ij. col. in. iiij. vol. Ang. de areti. plene in. §. fuerat. insti. de actioni. Pet. de Anc. in consilio. cxliij. incipiente in quæstione quæ vertitur. Ange. in consi. cxlij. Alexan. consilio, lxxiij. cxlj. &. cxlvij. in quinto volu. & consilio lxj. in. iiij. vol. ¶Et in isto consi. lvj. tractat materiam, an hæredes & causam habentes possint per pactum facere qđ ex pecunia dotali debita mortuis vxore & marito soluatur quid annuum per hæredes debentes pecunias dotales: & si fuerit deductū in pactū & solutum tanq̄ in vim arreragiorū pro dictis pecunijs dotalibus, debeat in sortem computari Ego tenui & teneo, ꝙ ille contractus est vsurarius. & ꝙ debent in sortem computari: & consului in facto contingenti.

SEd iuxta prædicta quærit̄: nunq̄d valeat nostra consuetudo dispōnēs ꝙ certū quid detur pro cētenario. Questio

6 &vr̄ primo dicendū ꝙ nō† q̄a ꝙ non pōt pactū, nō pōt cōsuetudo: sed sic est ꝙ licet maritus rōne interesse dotis ꝓmissæ nō solutæ possit petere lucrū cessans: tñ q̄n quis dotem promittit, non pōt se obligare ad certam pecuniā ꝓ cētenario singulis annis: quia est vsura, ꝓut tenet Io. and. & Car. in. d. c. salubriter. extra de vsuris. & ita cōsuluerunt Pet. de anc. in cōsi. suo. cxlix. incipiēte, in q̄one q̄ vertitur. & sequit̄ Lau. de rodulphis in tractatu vsurarū. in. c. consuluit. de vsuris. ꝓut refert & sequit̄ Socinus in consi. suo. clxxvj. in. ij. col. ergo si nō pōt fieri per pactum, ergo, nec per cōsuetudinem: cū qđ non potest pactū, nō pōt & statutū seu cōsuetudo: ꝓut dicit gl. in rub. C. de decre. decu. li. x. & ibi Io. de platea & in specie tenet Io. de Imo. in. d. §. vsuras. & Ang. de aretio. in. d. §. fuerat.

7 †vbi dicit ꝙ cōsuetudo q̄ est in ciuitate Bononiæ, ꝙ ꝓ dote soluunt̄ septē ꝓ centenario, nō est bona: immo iudicantes sc̄d'm illā cōsuetudinē sunt excōicati: ꝓut dicit do. meꝰ Ias. in. d. §. fuerat. in. iiij. et. v. col. insti. de actio. per illud ꝙ dicit Bal. in aut̄. ad hoc. in. ij. col. C. de vsuris. vbi

8 dicit: †ꝙ leges, statuta vel cōsuetudines q̄ ꝓmittunt vsuras etiā in vno nūmo nō sunt licitæ. ꝑ tex. in cle. ex grādi. de vsuris. imo vt dicit Bal. in rub. de vsuris. & in rub. de iudicijs. in antiquis: tenere cōtrarium sapit hæresin. Consuetudo permittens vsurā nō valet.

COntrariū tamen & verius teneo, videlicet qđ valeat nostra consuetudo: quia vt iam dictū est, istud lucrum qđ petitur, non petitur vt vsura, sed vt interesse eo quia maritus supportat onera matrimonij.

9 ET ad illud qđ dr̄, qđ non pōt pactū, non pōt statutū & cōsuetudo: respōdeo† qđ illud argumentum non habet locum negatiue. Bar. in. l. alia. §. eleganter. ff. sol. mat. & in aut̄. sed oīno. C. ne vxor pro marito. ꝓut refert & sequit̄ do. meus Ias. ī aut̄. iubemus. in. j. &. ij. col. C. de iudi. in. l. p̄scriptione. in. iij. col. C. si cōtra ius vel vtilitatē publ. & in. l. properandum. §. sin aūt alterutra. in. ij. col. C. de iudi. & in. l. si q̄n. §. & generaliter. in fine. C. de inoffi. testa. & in aut̄. præterea. in. vj. col. C. vnde vir & vxor. per do. meum Ias. in. §. quædam. in. vij. col. insti. de actio. & Feli. in. c. j. in. ij. col. extra de probatio. Ale. consi. xcvij. in. iiij. col. in primo volu. ergo cum istud argumētum de pacto ad statutū seu consuetudinem sit negatiuum. nō tenet ex prædictis: immo, qđ plus est, dicit Panor. in. c. si diligenti. in. j. col. extra de foro comp. qđ ista regula non est semper vera. ¶Fallit in casu in quo sit aliquid turpe & contra bonos mores. not. plenè ꝑ Deciū in regula, nec ex pretorio. ff. de reg. iur. Et ibi ponit qđ etiam quandoq̧ affirmatiuè non valet. Arg. de pacto ad statutū negatiue nō valet.

☞ADDITIO. De materia huius regulæ, vide ample ꝑ Mat. de af. in præfatione cōstitutionum regni Siciliæ in. ix. q̄one, vbi ponit quinq̧ casus, in quibꝰ pōt pactū, qđ non potest statutum. *

ITem & qđ fortius adhuc tale argumētū affirmatiue sumptum facit pro hac opinione: q̄a valet argumētū pōt fieri ꝑ pactū, ergo ꝑ statutū seu consuetudinē. d. gl. sed sic est qđ pōt fieri ꝑ pactū ꝙ maritꝰ rōne dotis ꝓmissæ nō solutæ habeat decē pro cētenario, aut annuū lucrū

rõne interesse lucri cessantis:ergo põt fieri p statutum seu consuetudinem:& q possit fieri p pactũ,ita q tale pactum valeat,probat primo nam video q cum maritus dotis fructus nõ percipit,in effectu mulieris valida est conuẽtio,vt vxor se suosq alat.l.iiij.in fi.ff.de pac.dota.l.si quis p vxore.§.fi.ff.de dona.iter vir.& vxo.l.fi.in prin.ff.de excep.doli.igitur dicendũ est vt idẽ fit in hoc casu cum rõ diuersitatis reddi non possit,scilicet vt mulieris conuentio valeat,p q̃ maritus dote non recepta vxorem obligat ad quid sibi dandũ,q in ipsa alimenta couertat:tunc etiã & valida sit conuentio,per q̃ pater vxoris morosus in dote soluẽda se astringat ad aliquid vsurarum noĩe dandum marito,q matrimonij suppor tauit onera:dum tñ vsuræ conuersæ non excedãt interesse,q pretendit maritus:& istæ vsuræ nõ petuntur vt lucrum,sed vt interesse:& vtroq iure peti potuerunt. gl.in dicto.c.conquestus.& in obligationẽ deduci possunt.l.fi.ff.de præto.stipula.§.non solũ.insti.de v̾b.obli.

ITem probatur per textum multũ notabilem in.l.si q̃s pro vxore.§.si vxor.ff.de dona.inter virũ & vxo.

Vsuræ dotis.

10 vbi formaliter dicit tex.si†vxor viro dotẽ promiserit,et dotis vsuras:dicendũ est sine dubio peti vsuras posse: quia nõ est ista donatio,cũ pro oneribus m̃rimonij pe tantur.& in hoc tex.notandũ est,q†promissio vsurarũ

11 ex dote non est titulus lucratiuus,sed titulus onerosus ꝓpter onera m̃rimonij q̃ supportat maritus dote non soluta:& ĩ hoc causat̃ interesse mariti:qa supportat onera matrimonij,vbi facta solutione supportaret ex dote.

Correlatiuorum eadem dispositio.

12 ITem alia rõne probatur:†quia correlatiuorũ eadem est dispositio.C.de interdicta viduit.tollen.l.legẽ iu

13 liam.†sed pactum propter q se obligat maritus dotẽ recipiens ad aliquid annuum vel menstruum dandum vxori vt inde se alat est validum.l.si ex annuo.&.l.si id q.§.fi.&.l.si stipulata.ff.de dona.inter virũ & vxo.ergo contra validum esse debet pactũ vxori promissam dotem non soluens ad aliq̃d eandem astringi:vt ex ea maritus eam possit alimẽtare:non em̃ ad alimentationem tenetur maritus,ex quo penes eũ dos promissa nõ est.l. fi.C.ad Velleia.¶De qua questione,an & qñ maritus tenetur alere vxorẽ,vide Cy.& alios.in.l.q in vxorem.C. de neg.gestis.per gl.& doctores in.l.si cũ dotem.§.si aũt in sæuissimo.ff.sol.mat.per Inno.in.c.per nostras. extrà de dona.inter virũ & vxorem.Spe.in tit.qui filij sint legitimi.§.nũc dicamus de vxoris alimẽtis,p Bal.ĩ.l.de diuisione.ff.sol.mat.& in.l.p oneribus.C.de iure dotium. ¶Tu autem in hac materia quę est quodammodo extrauagans fac nouem conclusiones.

Conclusiones pro materia qñ maritus alimentare cogatur vxorem, & quando non.

14 PRima est.†si maritus acceperit mulierẽ absq dote, ita q nulla dos fuit promissa:& tunc maritus eam apud se statim nõ repellere põt:sed alimentare cogitur, ac maritali affectiõe tractare:vt in.§.qm̃.in aut. quibus modis naturales effi.legitimi.& in aut. de nuptijs .§. si quis enim.non em̃ dotibus , sed affectu matrimoniali contrahunt̃.l.fi.C.de repudijs.Ad prædicta est tex.optimus in.l.pe.ff.vt in pos.leg.dicens,q hoc casu etiã post mortem mariti hãc vxorem q̃diu remanserit in viduitate ali debere ex bonis quondam mariti ad instar filię. Hinc per hoc posset inferri,q etiã hæc vxor stante consuetudine nostra habebit vsumfructũ in medietate antiquorum hæreditagiorum mariti post eius mortem qd' dicimus doharium:qd' non est sine dubio: vt dixi suprà in.§.ij.glos.(mariée.)Et facit etiam quod dicitur in l.si nulla.ff.de religi.vbi dicit tex.q si nulla dos sit: maritus tamen tenetur ad sumptus funeris vxori contribuere:ne iniuria eius videatur quondam vxorem insepultam relinqui.Dixi in.§.ix.gl.(& faictz.)

SEcunda est.si maritus habens vxorẽ dotatam promissione,scilicet quia dos est promissa, sed nõdum soluta tunc maritus põt eam expellere,& non aliter.l.fi. C.ad Velleia.non em̃ cogitur vxorem indotatam habere.Dicit tex.in.l.si donaturus.§.j.ff.de condi.causa data. ¶Aduerte tñ ad id q dicit Bald.in.l.fi.in fine.C. de iure dotium.arg.l.q si nulla.ff.de reli.& sump. fune. quẽ refert & sequitur Francis.de curte.consi.suo.lxix.in.ij. col. q vxor non alimentat̃ propter dotem , sed quia sic est a marito alimentanda.

TErtia conclusio est.maritus habens vxorẽ dotatã quæ nondum tradidit dotem,licet sit promissa est in seruitio mariti,& ei cooperando vt debet.l.sicut.ff.de operis liberto.tunc debet ei alimenta præstare,etiãvltra dotis quantitatem.arg.l.q si nulla.s̃.alleg. Ratio est in promptu:qa ex quo maritus percipit commodum seruitij ab vxore,æquũ est vt eidẽ alimenta impẽdat.l.in rebus.§.possunt.ff.cõmo.l.item si serui.§.quas impẽsas.ff. de ædil.edic.l.sed et si qd.j.§.sufficienter.ff.de vsufru.

QVarta cõclusio est.si maritus sit ita seuerus q supportare non possit vxorem,ita q non sit in ei⁹ seruitio:q quidem seruitium compẽsaretur cũ dote promissa,vt hic:tunc tenetur eam alere,licet nullã ab ea habuerit dotem:qa ex quo non stetit p eam quominus seruiat ad hoc vt alimenta percipiat sufficit:put in argumento tex.in.l.labeo scribit si mihi bibliothecã. ff.de contrahẽ.emp.& est expressum in.l.Caio.§. imperator.ff.de ali.& ciba.lega.

QVinta conclusio.mulier que nõ est in seruitio viri culpa sua,puta quia dotẽ promissam nõ soluit:ex quo maritus eã non vult habere secum: & tunc maritus non põt compelli ad alimenta præstanda quia frustra sibi debitũ fieri petit:qui q alteri debet non impẽdit.l.ædiles.ad finem.ff.de edil.edi.l. Iulianus. §.offerri.&.l.q pendentẽ.ff.de ac.emp.plene per Socinũ in consi.suo.cclxxxvj.q incipit,visa protestatiõe facta. ¶Sed quæro,quomodo probabitur q mulier non est in seruitio mariti culpa sua vel mariti.Pet.de anc.in cõs. ccxlvj.incipiente,super primo quæsito . dicit in simili,

15 †q si mulier dicat se non posse morari in domo hæredũ culpa hæredum,& propter iustam causam non potest viuere in domo hẽredum,q debet probare iustam causam:& istud refert & sequitur do.meus Ias.in.l.diuortio in.viij.col.ff.solu.matrimonio.sic in conclusione præce

16 denti . † si mulier dicat se non posse stare in seruitio mariti propter eius seueritatem , debet probare illam causam.

SExta cõclusio si mulier seorsum habitauerit à marito,nõ culpa ipsius,nec mariti,& non seruit marito: puta quia propter aliquod iustum impedimentum nõ põt morari cum marito,& ei seruire:vt quia sit furiosa, aut al̃s mente capta:tunc maritus tenet̃ eã alimentare scd'm reditus dotis.& est tex.in.l.si cũ dotem.§.si aũt in sæuissimo.ff.sol.mat.si dotis reditus sufficiant:sinaũt nõ sufficiant,& q mulier non possit se aliunde alere : tunc maritus de suo etiam tenet̃ eam alimentare,scd'm gl.in d.§.si aũt.arg.l.q si nulla.ff.de reli.& sump.funerum. & l.penul.ff.vt in pos.legatorum.

Additio.

☞ADDITIO. An maritus pendēte lite cū vxore teneatur eam alimentare vide
Mat.de af.in decisi.Neapolitanis,decisione decima.vbi
dicit ꝙ quando est causa recessus & absentiæ vxoris, te
netur ad alimenta lite pendente,alias non.*

EX predictis elicit̃ septima cōclusio,marit⁹ prestitit
vxori nō infirme alimēta,cuius opera & seruitio
vsus fuerit:si nō pōt agere ad repetitionē impēsarū : eo
q̄a tenet̃ ad expeñ.ipsius cā seruitij:vt supra dictum est.

OCtaua cōclusio.si maritus fecerit impēsas vxori
infirmæ etiam vltra fructus dotis,tunc nō pōt re
petere:cū censeat̃ fecisse ex pietate quadā & affectione
maritali.d.l.ꝙ in vxorē.C.de neg. gest. ꝙ intellige,nisi
mulier haberet patrem qui videtur teneri ad alimenta
tionem filiæ in illo ꝙ est vltra fructus dotis:scd'm ꝙ vr̃
innuere Soci.in dicto consi.cclxxxvj.

NOna,ꝙ si socer alimentauerit in domo sua filiam
infirmā post protestationem factam per maritū
qd' volebat eam alimentare in domo,non potest repe
tere à marito dictas impensas etiam vsq; ad fructus do
tis.Soci.in consi.cclxxxvj.& vide ad predicta Ro.in cō
si.suo.cccccxvij.in prin.qd' incipit,in casu ꝓpositæ con
sultatiōis.vnde digressum feceram redeundo, hāc ergo
consuetudinem nostram dico esse validam ex supradi
ctis:sed eam limito quatuor modis.

Consuetudinis limitationes.

PRimo videlicet,in vno casu qn̄ marit⁹ egebat pecu
nia,& accepit ab aliquo quē posuit in locū suum,
non pōt petere vsurā.ita Bal.in rub.C.de vsu.& iō intel
lige istud ꝑ rōnes supradictas tandiu q̄diu vxor est in
domo mariti:& marit⁹ supportat onera mr̃imonij: q̄a
ea mortua ei⁹heredes nō possunt petere arreragia:nam
vsuræ nō debent̃ ex dote nisi ꝓpter onera mr̃imonij:vt
dixi.s̃.& dicā.ĩ.Ex quo ergo cessat cā,cessare debet & ef
fectus.c.cū cessante.extra de appel.Itē istud est exorbi
tās à iure & ꝙ vsure debeant̃:ex quo ergo in vno casu
ꝑmittit̃,tanq̄ exorbitās nō debet extēdi.Fui interroga
tus his dieb⁹ & ita dixi:sed q̄a nulle erāt pecunie nihil
scripsi:volui tñ videre postmodū Bar.in.l.j.ĩ.j.&.ij.col.
ff.sol.mat.& Ias.in.l.diuortio.in.vij.col.ff.sol.mat.& in
§.fuerat.in.xiij.&.xiiij.col.insti.de ac.vbi tractat mate
riā qn̄ priuilegia q̃ cōpetunt mulieri circa dotem cōpe
tent eius hæredibus:& ad illos est recurrendū.Et multū
pro hoc facit decisio Bald.& eius rōnes in dicta rub. de
vsuris in vlt.col.Dicam alibi,& dixi iam in.§.xvij.

LImita scd'o qn̄ mulier aliqd operetur in domo,qd'
posset sufficere ad onera mr̃imonij supportanda:
ꝓbo in simili ex dictis Alex.in.l.post dotem.ff.sol.mat.
& per eundē & alios in.l.si cum dotē.§.si aūt in seuissi
mo.ff.sol.mat.& ꝑ doc.in.l.ꝙ in vxorem.C.de neg.gest.
17 & dixi.s̃.†ꝙ mulier pōt eijci a marito extra domū,si nō
fuerit soluta dos ꝓmissa:q̄a dos dat̃ ad onera mr̃imo
nij supportāda:fallit tñ vt dicit Ale.& alij in locis.s̃.alle.
qn̄ mulier aliquid operat̃ in domo mariti:ꝙ esset æqui
pollens fructibus dotis:ita ꝙ ita bñ supportant̃ onera
matrimonij ex operatione mulieris:sicut supportarent̃
ex fructibus dotis:& hoc probatur.Nam ex quo cessat
ratio,quare debentnr vsuræ:scilicet vt supportent̃ one
ra matrimonij ex fructibus dotis:cessare debet & effe
ctus.c.cum cessante.extra de appel.cū vul.Sed pro cer
to credo ꝙ ista limitatio non sit vera.

LImita tertio nisi dictevsurę deducerent̃ in pactū:pu
ta q̄a sit pactū ꝙ de centū francis debent̃ decē fran
ci:tunc rōne deductionis in pactū istę vsuræ nō possunt
peti,& sapiunt vsurā.Ita tenet Io.and.in.c.salubriter. ex
trà de vsuris.& Soci.in cons.suo.clxxvj.inci.Præsens cō
sultatio.in.ij.col.tamen prædicta limitatio non est vera
ex eis quæ supra dixi hic:quando dixi ꝙ sicut istud pōt
deduci in pactum ita valet consuetudo.

LImita quarto hanc cōsuetudinē nō habere locum
qn̄ maritus per totū tēpus mr̃imonij durantis ta
cet,ꝙ non petit vsuras seu interesse dotis sibi nō solutæ:
quia tūc ipsum silentiū cōtinuū inducit tacitā remissio
nem vsurarū seu interesse.Ita est tex.singularis iūcta gl.
in.l.vir vsuras.ff.de dona.inter virū & vxo.Ita tenet Ro.
in cōsi.suo.cccccxvij.in.iiij.col.& dicit Bal.in consi. suo
ccccIxxiiij.ꝙ incipit,post bienniū à die ductionis. in.ij.
ꝑte.ꝙ si nō fuerūt petitæ ꝑ longū tp̄s ꝙ dr̃ decē annorū
ꝙ presumit̃ remissa petitio vsurarū.alle.l.cū quidam.§.
diuus.ff.de vsuris.sed Lud.ro.dicit ꝙ mirat̃ ꝙ Bal.igno
rauerit illū tex.in.l.vir vsuras.sed hæc limitatio non est
vera prout ꝑ plura tenent Ro.in dicto cōsi.& do. meus
Ias.in.§.fuerat.in.v.&.vj.col.insti.de actio.

18 SEd an valeat cōsuetudo seu statutū†ꝙ si heredes ma
riti post solutum matrimoniū non restituerint do
tē vxori,ꝙ post mortē teneant̃ ad decem ꝓ centenario
pro vsuris.istam q̄ōnem examinauit Pa.in.c.salubriter.
extra de vsuris.Pau.de cast.& alij in.l.diuortio.in prin.
in.v.col.ff.sol.mat.etiam Bal.in.l.fi.§.preterea.C.de iure
dotiū.vbi tenet qd' valet tale statutum seu cōsuetudo.
¶Sed contrariū tenent doctores maxime Pau.& Pa.in
19 locis hic ante alle.cōcludendo†qd' si mulier habet vnde
se alere possit qd' non pōt petere vsuras.de qua materia
vide ꝑ Bar.in.l.insulam.§.vsuras.ff.sol.mat.ꝑ do. meū
Ias.in.l.de q̄bus.in.xvij.col.ff.de legi.ꝑ eundem in.l.j. in
xj.col.in.j.lectura.& in.ij.lectura.in ix.col.C.de sum.tri.
& fide catho.qui ibi plura allegat quæ sunt notanda.

Qn̄ mulier petere possit vsuras dotis.

VIdimus ergo hic ante vnū casum in quo est per
missa vsura:nunquid sint alij.gl.in.c. conquestus.
20 extrà de vsuris ponit quosdam:†tu aūt dic pro regula
qd' vsuræ omni iure sunt prohibitæ,& vtroq; testamen
21 to sunt prohibitæ.†vnde etiam pro redimenda anima
captiui non possunt exerceri.c.quia.c.quoniam.c.super
eo.extra de vsuris.

Vsure oī iure prohibitæ.

☞ADDITIO. Q̄uo sint ꝓhibitæ vsuræ & q̄bus iuribus,& q̄uo sunt puniēdi vsu
rarij.vide ample Mat.de af.in cōsti.regni Siciliæ q̃ inci
piunt,multe leges,& vsurariorū.& ibi an testes singula
res ꝓbēt quē vsurariū.Et q̄uo vsurarij sunt infames no
tat̃ in.l.improbā funeris.C.de his q̄ not.infamia.& Bal.
in singularibus in verbo,alienare.in.v.arti.*

SEd tñ aduerte ꝙ hec regula non habet locū in pluri
bus casibus in quibus vsure sunt ꝑmissæ, iō in illis
recipit limitationes.

22 PRima limitatio†est in casu nr̃æ consuetudinis.s.qn̄
maritus nō recipit dotem sibi promissam:tunc eo
quia sustinet onera matrimonij,pōt licite petere vsuras
c.salubriter.extra de vsuris.dixi supra & vltra p̄dicta ad
quatuor no.Aduerte quæ ponit Bernar.de bustis in pri
ma parte rosarij,sermone.xxvij.in.ij.parte illius sermo
nis in literis.L.M.N.O.

Vsuræ quando ꝑmissæ.

SEcunda limitatio est q̄ ponit Arc.xiiij.q.iij.c.vsura.
Pet.de anc.& Car.in.c.nauiganti.extrà de vsur. do.
me⁹ Ias.in.l.j.in lectura Paduana.in.xij.col.C.de sum.tri.
23 & fide cath.scilicet†qn̄ scholaris habeat libros suos pi

gnoratos sub vsuris: & dum recepisset à patre pecuniã, & vellet luere libros: socius rogauit ꝙ talem pecuniam sibi mutuaret ꝙ pro eo vsuras solueret: certe scholaris tales vsuras à socio licitè petit.

ET vſ pro alia, & tertia limitatione facere ad corroborationẽ precedentis ꝙ dicit Inno. in. c. j. de vsuris & refert do. meus Ias. in. d. l. j. & in. l. nũmis. in ij. col. ff. de
24 in litem iurando: scilicet † ꝙ si teneris mihi soluere pecuniam ad certũ diẽ: & quia nõ soluis capio ab alio tãtundem pecuniæ sub vsuris: tales vsuras licite à te peto: & idẽ si fideiussor occasione debiti soluit vsuras creditori, potest repetere à principali debitore. c. peruenit. extrà de fideiuss. & c. conquestus cum seq. & ponit idem Bernardinus in dicto sermone in litera. O.

QVarto limita i casu. l. curabit. C. de ac. emp. scilicet
25 † qñ venditor tradidit rẽ q̃ vẽdidit, ex qua ẽptor pcipit fructus: si pretiũ nõ soluat̃ in tẽpore, licite petuntur vsuræ propter fructus. d. l. curabit. & l. iulianus. §. ex vendito. ff. de ac. emp. facit. c. cõquestus, & ibi doctores extra de vsuris. & scd'm hãc cõsuluit pluries Soci. vt dicit in consi. suo. ij. in fine in. j. vol. Et ponit idẽ Bernardi. in dicto sermone in litera. P. quem vide.

ADDITIO. Et istud interesse ꝙ habet̃ hoc casu venditor põt alteri cedi: vt tenet Pet. belluga in suo speculo principũ, in tit. de ꝓpositionibus grauaminũ. §. de vsurarijs. nu. 40. sed interesse ꝙ habet maritus rõne dotis nõ solute non põt alteri: vt ibi dicit & dicã. j. Et q̃a hic ante feci mẽtionẽ de quodã consilio ꝙ fecerã in materia. d. l. curabit, reperio illud mihi fuisse subtractũ: sed etiã vide ad materiã dictæ. l. curabit, q̃uo illa lex habet locũ etiã de iure canonico. Stephanũ bertrãdi in cõsi. cix. in tertia pte. vbi satis aple. *

ET in hac lege euenit mihi casus, sup quo multũ late scripsi in hac ciuitate Heduẽn. decessit ab humanis q̃dã mercator Heduẽn. q reliquit suis heredibus plures mercantias vsq; ad valorẽ duorũ mille francorũ: q̃ q̃dẽ mercãtiæ fuerũt vendite per tutores & curatores hæredum, & fuerunt delibrate pro pretio duorum mille frã corũ. lxxv. librarũ turonẽn. duobus mercatorib⁹ huius nr̃æ ciuitatis Heduẽn. tanq̃ vltimis appretiatorib⁹ qb⁹ datus fuit terminus decem annorũ ad soluendũ dictos duo mille francos: postmodũ tutor illorũ hæredũ statim accessit ad dictos mercatores, & fecit eos obligare sibijpsi, non hæredibus, ꝙ ꝓ singulo anno darent dicti mercatores ipsi tutori vsq; ad terminũ decem annorũ pro lucro ꝙ poterat facere ex mercantia eis vẽdita & delibrata p ipsummet tutorem certum quid annuũ: euenit ꝙ dictus tutor post bienniũ ab humanis decessit: petierũt alij tutores in locum ei⁹ subrogati dictũ quid annuũ, ꝙ singulis annis debebat̃ pro dictis heredib⁹ rõne dilatiõis solutiõis de p̃dicta summa: petierũt à me quid mihi videbat̃: dixi ꝙ ex quo p traditionẽ & delibrationẽ dictarum mercantiarũ data dilatiõe ad soluendũ, & habita fide de pretio vsq; ad terminũ decẽ annorũ: quæ fuerat facta dictis mercatoribus: trãslatũ fuerat dñium in dictos mercatores, ꝙ nõ poterant postmodũ obligari ad dandũ certũ q̃d annuũ, ea rõne qua differebat̃ solutio: q̃a ex quo eis fuerat datus termin⁹ ad soluẽdũ, nõ poterãt esse in mora, donec termino elapso: ergo rõne moræ nõ poterãt teneri ad interesse. ¶ Itẽ etiã q̃a p traditionẽ & delibrationẽ factam de dictis mercãtijs & habita fide de p̃tio per eos: eo quia dilatio data fuerat ad soluẽdũ: & sic erant effecti dñi dictarũ mercantiarũ: ãplius ex re, neq; ex pretio ꝙ debet̃ rõne rei q̃d vltra sortẽ exigi nõ poterat, al's cõtract⁹ est vsurarius. ꝓbant̃ p̃dicta ex dictis p Pa. in cõs. lxvj. inci. duo ad clarã decisionẽ. & facit istud ꝙ dr̃ in. c. in ciuitate. p Pet. de anc. & Io. de ana. de
26 vsuris. & p Sali. in aut. ad hec. C. de vsu. † ꝙ dilatiõe data ad soluendũ, non possunt peti vsuræ siue p viam pacti siue al's, per plura tenuit Philippus Decius in consil. suo. cxix. scd'm q̃ opinionẽ cõsului: licet Soci. in consil. suo. clxxvj. teneat cõtrarium. quem vide in hoc proposito: & plura in prædicto casu scripsi, quæ alibi ponam.

27 QVinto limita † qñ princeps vel cõitas cogit subditos ad mutuãdũ pro necessitatib⁹ reipublicæ, puta belli: put faciebãt Veneti, q hoc anno dñi. M. ccccc ix. in mẽse Iunij a christianissimo rege Francorũ Lud. xij. in bello superati & deuicti fuerũt. Nã isto casu vsuræ licite peti possunt. Ad rõnẽ. xvj. pro centenario. ita tenet Albe. de rosate. in rub. C. de vsu. in. j. col. referẽs ita audiuisse determinari in publica disputatione. & ꝙ ita postea de facto obtinuit in collegio iudicũ Bergomi: qb⁹ cõmissa erat ista qõ forte à dñis venetis, q solebãt istud practicare: & rõ est: † quia intẽtio & voluntas
28 faciũt quẽ vsurariũ. c. cõsuluit. de vsuris: cũ ergo coactè mutuãt, ipi non paciscuntur de vsuris: sed princeps vel ciuitas ordinat: ergo tales vsuras licitæ capiũt, nec p hoc sunt vsurarij: & hec dicit do. me⁹ Ias. i. l. j. C. de sum. tri. in j. lectura. in. xij. col. vbi dicit esse notandũ, q̃a quotidie euenit. ꝙ intellige in partib⁹ vltra mõtanis refert & sequit̃ Bernardinus de bustis, in prima parte rosarij in sermone. xxvij. in scd'a parte illius sermonis, in litera. Z.

29 SExto limita † qñ ꝓmittit̃ pecunia mercatori q̃ solitus est mercari & lucrari ad mercantias: tunc lucrũ ꝙ verisimiliter potuit lucrari ex pecunia si fuisset penes ipsum põt licite petere nec dr̃ vsura: q̃a vt interesse petit̃ etiam de iure canonico. ita Pau. de cast. in. l. j. C. de sum. tri. & fide cat. Pa. in. c. cõquestus. & in. c. nauigãti. de vsuris. Pet. de anc. in regula peccati venia. in. vij. q. ad fi. de reg. iur. in. vj. & in cle. j. §. sanę de vsuris. Cy. in aut. ad hęc pe. q. & ibi Bal. C. de vsu. ꝙ intellige qñ mercator q̃ solitus est lucrari habuit pre manibus mercãtiã, in qua potuisset lucrari pecuniã, si fuisset ei restituta pecunia. ita notabiliter intelligit Pau. de cast. in. l. iij. §. fi. ff. de eo q̃d certo loco. & est bonus tex. in. l. queãdmodũ. §. item labeo. ff. ad. l. aquil. & istud tenet idem do. meus Ias. in. l. j. in. j. lectura. in. xj. col. C. de sum. tri. & fide catho.

30 SEptimo limita † non ꝓcedere qñ vsuræ nõ simpliciter ꝓmittuntur. Sed qñ earũ gratia se onerat per pactũ ad aliquid æquale faciẽdũ: hec mutua nõ erat vsura nisi noĩe & ista est licita, quia vicẽ habet ꝑmutationis. ita dicit Sali. in. l. petens. in. xij. col. in. iiij. q. C. de pac. sub dit v nũ valde singulare & notatu dignissimũ post dñm suũ sufficere paritatẽ vsq; ad dimidiã valoris dictarum vsurarũ. p. l. ij. C. de rescin. ven. & sic dũmodo pactũ ex parte creditoris æqualeat dimidia vsurarũ, sufficit: ista refert & sequit̃ do. meus Ias. in. d. l. petẽs. in. vj. col. C. de pac. hic facit tex. in. c. ad nostrã. extrà de rebus eccle. non
31 alie. † qui occasione mutui laborem subijt, in cuius compensationem fructus percipit, non committit vsuras.

32 OCtauo † pro limitatiõe aduerte ad casum in quo est permissa vsura: scilicet ꝙ qñ das pecuniã alicui facias ꝙ ꝓmittat recipiens pecuniã dare illas pecunias tertio infra certũ tp̃s: ꝙ si nõ fecerit ꝓmittit dare noĩe pœnæ

Casus de facto.

Veneti quo tpe a Gallorum rege victi.

næ danti pecunias viginti:possunt licitæ peti:& nõ videtur illa pena adiecta in fraudẽ vsurarum probat̃ p tex. in.l.qui res.§.qui stipulat̃.& ibi Bar.ff.de sol. xij. q. ij.c. fraternitas.&.c.in legib⁹.& extra de arbitris.c.dilecti.in fi.& istud etiã sequunt̃ Io.de Imo.& Cuma.in.l.stipulatio ista.§.alteri.ff.de ṽb.obl.cũ alijs allegatis p do.meũ Ias.in.§.oẽs.in.vij.col.insti.de ac.¶Qñ pena videat̃ esse apposita in fraudẽ vsurarũ:vide Io.sanxon in cõsue.Turoneñ.tit.(des retraictz)arti.ij.vbi ponit quatuor casus in quibus vsura est permissa.¶Vide etiã Guil.Benedicti in repe.c.ray.in verbo,si abſq̃ liberis.ij.de legatis & fideicõmissis.nu.229.de test.vbi p plura tenet q̃ pœnæ adiectio dationi quantitatis inducit vsuram. *

31 Nono†pro limitatiõe quero:nunqd qñ pecunia datur p aliquo annuo reditu,sit cõtractus vsurarius videmus quotidie fieri in partib⁹ Burgundiæ:nam qñ quis indiget pecunia:vadit ad virũ pecuniosum,aut ad ecclesias nr̃as,seu collegia,& cõstituit redit⁹ annuos ad rõnem vni⁹ franci p.xv.francis,vel pro.xx. postmodũ dant rachatũ seu tp̃s redimẽdi pro dicto reditu annuo hypothecant aliquas terras particulariter, aut gñaliter assignant sup oĩbus bonis,vel sup aliqua re particulari. ¶Quero,nunqd tales cõtract⁹ sint vsurarij do.Odoffre. in.l.emptiõe.C.plus valere q̃ agitur:dicit q̃ dñi francigene nunq̃ cõmittunt vsurã & gloriant̃ in hoc: sed tñ bñ emunt aliqd,& percipiunt fruct⁹ & dant tp̃s ad redimẽdũ:sicut etiã in reditibus annuis qui cõstituunt̃: eo q̃ multi differunt realiter vẽdere:sed p certo vt dicit,est vsura:sed dicit Bal.in.c.j.in vlt.col.in tit.si de feudo vasallus fuerit interpellatus q̃ talis cõtractus est licitus: licet multi teneant q̃ est vsura ex quo lucrũ ex pecunia pueniẽs est certũ & infallibile:iõ cõsiliũ est scd'm eũ q̃ agat̃ iter partes,q̃ ex tali pecunia p̃diũ emat̃.tñ subdit caueas ne p tales cautelas aĩam tuã illaquees.idẽ Bal.in l.vnica.in.viij.col.in.iij.q.C.de his que pene noĩe. dicit q̃ iste cõtract⁹ multũ frequentat̃ in ciuitate Asteñ.& eũ multi dubitãt esse licitũ:& pp̃ter lucrũ certũ & infallibile tandẽ cõcludit putare se q̃ cõtractus sit licitus in ciuitate & regiõe in qua frequentat̃ & exercet̃ p bonos graues viros,& legales mercatores.facit gl.in.l.ij.§.fi.ff. de eo q̃ certo loco:& istud tenet Feli.in proœmio. Gregoriano.in.ij.col.vbi allegat vnũ cõsiliũ . Paul.de cast. q̃ non inuenio.idẽ dicit & sequit̃ do.me⁹ Ias.in.d.l.j. in .ij. lectura.in.viij.&.ix.col.C.de sum.tri.¶Ex quo isero, q̃ debet dici.iste cõtract⁹ licitus in ducatu Burgũdię:eo qa oẽs exercẽt & maxime ecclesie & collegia ecclesiarũ q̃ quotidie dant pecunias indigẽtib⁹,dũmodo cõstituãt

Consuetudo nõ excusat à pœna æterna.

34 reditũ annuũ:qcq̃d dicãt Bal.& alij.nõ video† q̃ cõsuetudo excuset à pena eterna,licet em̃ cõsuetudo & obseruãtia excuset à pena tẽporali:nõ tñ à pena æterna.c.denicq̃.iij.dist.do.me⁹ Ias.in.l.q iurasse.ff.de iureiu.in.l.ait pretor.la.j.§.iurari.in fi.iiij.col.ff.de iureiu.in.l. singularia.in pe.col.ff.si certũ pet.& in.l.j.in.j.col.ff.q̃ quisq̃ iuris.in.l.de qb⁹.in.ij.col.ff.de legi.& dixi.s.in.§.vij.huius tit.in gl.q̃ incipit,(supposæ)imo videret̃ q̃ ista frequẽ

35 tatio deberet magis aggrauare delictũ:†cũ nullũ sit veniale peccatum q̃ nõ fiat mortale,si deducat̃ in consuetudinẽ.ita Pa.in.c.nam concupiscentiam.quasi in fine. extra de cõstitutio.& in.c.relatũ.in.ij.col.extra ne clerici vel monachi.nõ em̃ est dubiũ q̃ lucrũ ex pecunia pueniens est certũ & infallibile,igit̃ etiã cogitandũ est,quia agit̃ de aĩa:& in hoc casu dicit Io.de anania in.c.in ciuitate.extra de vsuris sequẽdo Florẽtinũ,Petrũ de anc. q̃ à talib⁹ cõtractibus est abstinẽdũ pp̃ter dubiũ.& istud dicit:& refert Bernardin⁹ de bustis in prima parte Rosarij sermone.xxvij.in.ij.parte illius sermonis in litera.Y. in medio vsq̃ ad finẽ tu dic q̃ hodie iste cõtract⁹ est permissus,p tex.in extrauagãti Clementis quinti:& Calixti tertij.q̃ incipiunt:regimini.in tit.de emp.& venditio.

ADDITIO. Quod intellige qñ assignat̃ sup aliqua re particulari expressæ ad hoc obligata,scd'm mentẽ Martini & Calixti in dictis extrauagãtib⁹ dixi infrà tit.(des censes).§.fi.in gl.(daulcune)& in Catalogo glorie mũdi in.xij. parte. in. xcix. cõsideratione.ver.pro.xxv.limitatione aduerte. *

Sed his tẽporib⁹ nr̃is ab anno dñi millesimo quingẽtesimo vicesimo primo , & scd'o , inoleuit practica p q̃ oẽs intendũt facere declarari oẽs redit⁹ annuos emptos ad decẽ p vno esse vsurarios cõtractus,& petũtur arreragia cõputari in sortẽ:& tñ,vt cõiter videmus,oẽs reditus annui à.xxv.annis citra illo p̃tio emebantur,& nõ maior meliori,vñ tãta diuersitas hoc tp̃e q̃ non fuit visa alio.Et vtrũ de iure tales cõtractus sint vsurarij, ex quo tali pretio emunt̃ Guido pape cõsi.suo.clxxx.inci. circa pcessum in.ij.col.ibi,ex sic p̃suppositis.in. iij. p̃te, dicit q̃ ex quo in quodã cõtractu assertæ vẽditiõis , de quo ibi nõ interuenit iustũ p̃tiũ scilicet cẽtũ frãcorũ p quinq̃ frãcis reditualib⁹,q̃ ille cõtract⁹ est vsurari⁹. Et iõ pcipiẽs fruct⁹ nõ facit suos:vide eundẽ ibi,vbi ponit q̃d sit iustũ p̃tiũ:et idẽ Guido pape singulari suo.dcccc.xxxviij.dixi ample in meo monologio,in ṽbo, vsura.

36 Decimo aduerte†nũqd in alio casu q̃ quotidie frequentat̃ possit esse vsura aliqs habet fundũ aut domũ,aut alia bona.dat illa alicui priuato vel etiã ecclesie,vt quod vixerit teneat̃ eũ alere:& post ei⁹ mortẽ talia bona sint illi⁹ q illũ aluit,vel emit fruct⁹ alicui⁹ fundi ab ecclesia ad vitã suã p mille ducatis: & superuixit tãto tp̃e q̃ fruct⁹ pcepit,q̃ ascẽdũt ad duos mille ducatos:an talis cõtract⁹ sit licitus vel vsurari⁹.¶Dic q̃ licet multos pceperit vltra sortẽ:tñ non est vsura:qa lucrum nõ erat certũ.c.nauigãti.extra de vsuris.Inn.& alij in.c. in ciuitate.extra de vsuris.Lud.ro.in cõsi.ccxxiij.q̃ incipit,p pleniori discussiõe.i tertio dubio,ad finẽ do.me⁹ Iass.& in.l.de fideicõ.C.de transac.& in.l.si p̃r puellæ.in fine.C.de inof.test.& in.d.l.j.in scd'a lectura.in.xiij. col. C.de sum.tri.Et aduerte,qa si vendo tibi fruct⁹ ad tem

37 pus†licet em̃ plus pcipiat ẽptor de fructib⁹ nõ tñ tenet̃ mihi aliud sarcire rõne incertitudinis:vt.C.de vsu.l.si ea lege.&.l.q̃ si in venditiõe.ff.de hære.vel actio.ven.

38 Vndecimo†dic p limitatiõe vsurã esse licitã & permissam in mõte pietatis Florẽtie,Ianuę,& Papie, & alijs locis,& in prestitis Venetiarũ.De hoc vltimo satis.s.dixi in quinta limitatiõe.sed de alijs istud tenet idẽ do.meus in.d.l.j.in.j.&.ij.lec.in.xiij.colũ.C.de sum.tri. vbi plura alle.idem Bernandinus de bustis in dicto sermone.xxvij.in litera Y. Mons pietatis Florẽtiæ

39 Duodecimo†dic q̃ qñ ecclesia accepit in pignus à vasallo suo feudũ,q̃ ab eadẽ tenet,tunc licite pcipit fructus,c.j.de feudis.&.c.cõquestus extra de vsuris vbi notat̃.& hoc tempore vasallus non remanet obligatus ad seruiendum feudũ:& dicũt quidam speciale in feudo ecclesiastico:sed non credo,licet non reperiat̃ scriptũ in alio:& hoc sic probatur:aut istud est licitum aut illicitũ.Si licitum,ergo idem erit dicendum in laico

q̃a' est eadẽ rõ: ergo idẽ ius est statuẽdũ. c. trãslato. de cõstitutio. c. tua. extrà de cõsanguinitate. l. j. C. de libe. preteritis. Si est illicitũ, si nõ conceditᷣ laico, multominus debet cõcedi clerico: cũ licet vsura respectu laicorũ sit exe-cranda, tñ respectu clericorũ est execrabilior: vt in. c. j. &
40 ij. extra de vsuris. †nã & ꝙ fortius est multa licẽt laicis q̃ clericis sunt illicita. lxxxviij. dist. c. fornicari. c. fili⁹. extrà de test. c. j. ne clerici vel mona. Si ergo istud ꝙ dictum est de feudo eccl'iastico sit licitũ, multomagis debet esse in feudo seculari. arg. c. ꝑ tuas. extra de dona. & istud dicit & tenet Pa. in dicto. c. j. extrà de vsuris. dicẽs, ꝙ est opinio Host. in summa. de vsuris. ver. in aliquo casu. vbi ponit multos casus ex supradictis: in qb⁹ est ꝑmissa vsura & alios ẽt quos nõ posui: sed ista rõ & decisio. Host. facit cõtra quosdã, q̃ pluries mihi dixerũt volẽtes insequi

Vsura an ꝑmissa sit ecclesiæ.

41 lecturã Phili. quẽ refert Pa. in dicto. c. j. †ꝙ vsura erat permissa ecclesię, ꝑ alimentatione & sustentatione ecclesie, sed hoc nõ est verũ: imo etiã nõ est ꝑmissa pro redẽptione captiui. c. quia. &. c. q̃m. extra de vsuris. & dixi. s̃. Immo plus dicit Albe. de rosa. in. l. in tm̃. §. vniuersitati. ff.
42 de rerũ diuisio. †ꝙ si vniuersitas dat pecuniã ad vsurã, ꝙ singuli sunt vsurarij. Allegat Arch. in. c. ij. xlvij. dist. ꝙ intellige verũ in his q̃ cõsentiũt. Cogita, q̃a sunt plures canonici in Burgundia, qui in prædictis non cogitant.
43 SEd nunqd †idẽ sit in emphyteuticario, puta emphyteuticari⁹ accepit pecunias mutuo à dño suo, & dat ei rem emphyteuticã in pignus: an dans mutuũ percipiat fruct⁹ ex re sibi pignorata cõmittat vsurã. Hosti. in dicto loco dicit ꝙ nõ est idẽ: vel forte dicit ꝙ papa esset cõsulẽdus. tu dic ꝙ nõ est in hoc cõsulendus papa: quia istud satis põt decidi, etiã vt dicit Ale. in cõsil. cvj. in pe.

Arg. de feudo ad emphyteusim.

44 col. inci. viso themate in. iiij. vol. vbi dicit †ꝙ q̃n i feudis aliqd disponitᷣ vltra ius cõe, & ecõtra regulas iuris cõis: non est bonũ argumentũ de feudo ad ẽphyteusim: nec de vno ad aliud est fiẽda extẽsio: & dicit ita tenere Moder. in. c. j. extra de feud. & idẽ dicit in consi. seq. in. ij. col. sed ista decisio hui⁹ tex. est cõtra regulas iuris cõis diuini & humani, quæ inhibent vsuras: ergo non debet extendi de feudo ad emphyteusim.

ITem põt dici pro cõtraria parte ꝙ de feudo ẽphyteusim bonũ est argumẽtum. Host. in summa. de feud. And. de ysernia in ꝑludijs feudorũ. iij. charta. Franci. cur. in. j. ꝑte feu. in. iij. q. principali. in. iij. col. vbi ponit in quo cõueniũt: tñ etiã ponit in quo differũt: & do. me⁹ Ias. in l. j. in. xj. xij. col. C. de iure emp. sed tu dic ꝙ istud nõ põt ẽẽ in hoc casu: cũ ista decisio ĩ feudo sit exorbitãs à iure cõi & correctoria iuris cõis in hoc casu: in his maxime q̃ cõcernũt aĩam: ergo nõ fiet extẽsio de feudo ad ẽphyteusim: put voluit do. Ant. de butri. in cõsi. xxvj. inci. viso pred. faciunt q̃ dicit do. meus Ias. in aut. quas actiones. C. de sac. san. eccle. hũc passũ ẽt examinat Bernar. de bustis in prima parte rosarij in sermone. xxvij. in. ij. ꝑte illi⁹ sermonis in litera V. in. ij. col. vbi satis ample: idẽ Host. in dicto loco supra allegato. dicit ꝙ q̃dã dicũt esse idem in colonia: sed dicit ꝙ nõ est verũ: tu ergo dic ꝙ nec ĩ emphyteusi & vsufructuario: q̃a vt dicit vnũ est priuilegiũ ꝙ excusat ab vsura: ꝙ nõ loqᷣ in ꝑdictis, sed tm̃ in feudo: ergo nõ erit extendendũ cũ si bñ aduertatᷣ ad rõnes Pa. in. d. c. j. de feudis. propter quas hoc est inductum in feudo, ille rõnes non possunt extendi in prædictis.
45 DEcimotertio †non est vsura ad qđ' percipitᷣ vltra sortem: q̃n nullo pacto ab initio interueniẽte, nec ex actione ex post habita debitor gratis aliquid offerret quia tũc istud recipi põt sine aliqua vsura, dummõ ab initio mala intentiõe caruisset: nullã em̃ maculam oblatio suscipiẽti ingerit q̃ nõ ambiẽtis petitione processit. j. q. ij. c. sicut epm. sed si hac intẽtiõe ductus sum vt aliqd mihi dares tibi mutuasse pecuniã al's nõ mutuaturus, licet in foro iudiciali nõ possit censeri vsurarius, vt in. c. in ciuitate extra de vsuris: tñ ĩ foro penitẽtie inducẽdus sum, vt pecuniã sic receptã restituã: quia ꝑ beatũ Lucã euangelistã, in initio ꝑ dñm dictum est: mutuum date, nihil inde sperãtes. vt in. c. j. de vsuris. & in. c. consuluit. & in. c. si fœneraueris. xiiij. q. iij. ꝑpter ꝙ nescio qd dicere de nr̃is Heduensibus, qui cũ veniunt pulli, aut capreoli, ante festũ paschatis mittunt ad suos debitores. ea sola rõne, vt veniãt manibus pendẽtibus, & cũ donis & muneribus ad iterũ dilationes petendas, an cõmittant vsuram? ¶ Posset dici illud ꝙ dictũ est supra: ꝙ ex quo frequentatᷣ ꝑ bonos & graues viros & legales mercatores in patria, ꝙ non est vsura: sicut dictũ est de emptiõe reditus annui: sed tñ in foro conscĩẽtiæ iudicat oẽs: cũ qcq̃d agant hoĩes intentio iudicat oẽs. Bene verũ est ꝙ si al's essem mutuatur⁹, secundario sperans ꝙ debitor mihi subueniet vel me remunerabit in modico, incido in vsurã. arg. c. qđ proderit. lxj. dist. &. c. si officia. lix. dist. c. cũ in officijs. extra de test. l. sed & si lege. §. cõsuluit. ff. de peti. hæredi. c. tua. de simo. & isto casu q̃n est tm̃ spes remunerationis: si mihi detᷣ, ad minus nõ est opus restitutiõe sed sufficit penitentia. hoc dicit Host. in summa de vsur. §. j. ver. pactione. Vide quæ in hoc dicunt theologi per Bernardinũ de bustis, in sua prima parte rosarij: sermone. xxvij. in secunda parte. in literis a. & b. vbi plene examinat hunc articulum.

Intentio oẽs iudicat.

46 DEcimoquarto dic †ꝙ licet quis vendat plus, rõne dilationis ad soluendũ committat vsurã. in. c. in ciuitate. extra de vsur. illud non est verum, q̃n non est incontinenti venditurus. & ꝑbabiliter dubitatur, vtrũ id ꝙ venditur sit plus vel minus solutionis tpe valiturũ. Idẽ si certe mensure ad tps emanᷣ et ꝑbabiliter dubitatur vtrũ solutiõis tpe plus vel minus sit in mensura. Ita dicit Host. d. c. in ciuitate. debere intelligi. &. c. cõsuluit. ita dicit in summa de vsu. ibi: in aliquo casu. versic. quarto q̃s vẽdit. dicit tñ ꝙ clericis hoc nõ licet cũ sit eis turpe lucrũ vili⁹ emere. & carius vẽdere. c. canonũ. [illegible] iij. q. iiij. &. c. scđ'm instituta. extra ne cleri. vel mona. cõsuluit etiam laicis ꝙ notent mentem verborum. s. q̃n non erant venditurí tempore cõtractus. & vide eum ibi.

DEcimoquinto dic ꝙ etiam in casu licitum est aliquid accipere vltra sortem: & tamen non est vsu-
47 ra: †puta q̃n fit ad redimendum vexationem. i. vt quis accipiat id ꝙ sibi alias debetur: nam vnicuiq; licet redimere vexationẽ. c. dilectus. extra de simo. Et istã regulã ponit Bernardinus de bustis, in prima parte rosarij, in sermone. xxvij. in scđ'a parte illius sermonis in litera. v. vbi ex prædicta regula infert plures casus.

PRimus est ꝙ mutuãs pecuniam rustico vt laboret possessionẽ eius, dũmõ satisfaciat illi de fructibus possessionũ, vel alio mõ est vsura: q̃a nihil preter sortẽ accidit. alle. hoc idem teneñ. dñm Laurentiũ de rodulphis in tractatu suo de vsuris. q̃ allegat dñm Gregoriũ de arimino idẽ tenentẽ: nã (vt dicit) cũ quis dñs intendat sibi operas ꝑstari rõne mutui à rustico: & rusticus propter mutuũ impendat operas al's non exhibiturus: tñ ille

ille opere nõ cedunt lucro dñi,cũ al's iusto pretio emat nec propter hoc aliquid patitur ipse rusticus.

EX quo infert ad aliũ casum,quẽ ponit ipse Gregorius:ꝙ si dñs conducat colonũ ad certum tempus ꝓ certo pretio,& pretiũ tradat anteꝗ̃ colonus incipiat operari:postmodũ vero nolente dño operari:nisi dñs mutuet ei certã summam pecunie:dñs mutuat vt operetur:al's non mutuaturus:talis dñs non est vsurarius: quia duntaxat recipit suũ,id est operas sibi debitas, & nihil ex tali mutuo lucratur:ideo non est vsurarius censendus: nec peccat, nisi ex tali mutuo de iusto pretio operarum detraheret aliquid:aut vltra opas iusto pretio emptas, alia exigeret à rustico rõne mutui: vt dicit Laurentius in dicto tractatu.

INfert,& tertio aliũ casum ex prædicta regula,ꝙ si debes mihi decem quæ non possum habere: & mutuo tibi alia decem, hoc pacto vt de viginti postea satisfacias,non est vsura:vt tenet Hosti.in summa de vsuris. §.aliquo.in fine.

INfert & quartò ad casum positum in capitulo primo. de vsuris. quem posui supra.hic non repeto.

INfert & quintò ad alium casum,quem ponũt doctores in.c.j.de vsuris.& ponit Hosti.in summa de vsuris scilicet qñ accipis vsurã ab eo cui nocere desideras. vt xiiij.q.iiij.c.ab illo.vbi dicit Ambrosius, ab illo exige

48 vsuras cui nocere merito desideras†cui iure inferuntur arma:huic legitime inferunť vsuræ.quem bello vincere non potes,ab hoc vsurã exige.quem non sit crimen occidere:vnde dicitur ꝙ infideli possum tradere pecuniã ad vsuram:dicitur enim Deutero.c.xxiij.nõ feneraberis fratri tuo pecuniam vel aliam rem ad vsuram,sed alieno:hinc est qđ iudei dicunt ꝙ licite recipiunt vsuras à Christianis,& malè:vt dicit Host.in loco hîc antè alle. & iste est.xvj.casus.

49 DEcimoseptimo dic etiã†ex predicta regula inferẽdo,ꝙ qñ laicus tenet iniuste possessionem ecclesiæ,& dat pignori ipsam possessionem rectori ecclesiæ, ipsius talis poterit percipere fructus illius vltra sortem: quia non recipit nisi ꝙ sibi debeť: vt dicitur in.c.j.in fi. extra de vsuris.& tenet Hosti.in loco hic ante alle.& dicit Bernar.de bustis in loco hic ante alle.ꝙ laicus posset idem facere possessione sua ab alio iniuste detenta:ꝓut tenet gl.in.d.c.j.& ibi Vldricus.& habetur in summa cõfessorum li.de vsu.q.xvj.& Richardus in.iiij.senten.dist. xv.ar.vltimo.q.v.

50 DEcimooctauo†qñ vendo tibi rem meam tali pacto,ꝙ si soluo tibi vsq; ad duos annos, res reuertatur ad me:hic enim facit fructus suos:vt.l. commissoriæ.C.de pac.inter empto.& vendi.ꝙ est verum,qñ pretium est iustum:alias committitur vsura.c.ad nostram. extra de emp.& ven.Facit ad hoc.l.si fundũ.C. de pact. inter empto.& vendi.

51 DEcimonono†quid in pacto de retrouendẽdo.Dicam infrà in titu.(Des rentes vendues a reachat) §.j.ver.sed quæro.vbi melius quadrat ad propositum: & dixi suprà.

52 VIcesimo † dic quando pecunia commodatur ad pompam.l.iij.§.penul.& seq.ff.commo.istud tenet Host.in summa de vsur.in loco hic ante alle. & plures de istis casibus continenť his versibus, quos ponit Host.in loco hic ante allegato.

Feuda fideiussor pro dote stipendia cleri.
Venditio fructus cui velles iure noceri.
Vendens sub dubio pretiũ post tempora soluens.
Pœna nec in fraudem lex commissoria gratis.
Dans socij pompa plus sorte modis datur istis.

53 SEd quæri posset,†nunquid cambia mercatorũ sint vsuraria:vt sunt isti q̃ habent pecunias ad bancham do.meꝰ Ias.in.l.j.in.xj.col.in.j.lectura.& in.ij.C.de sum. tri.& fide catholi.dicit ꝙ si sint ęqualia,ꝙ sunt licita:istã q.examinauit.Lau.de Rodulphis in trac.de vsuris.in.iij. parte.illius trac.vbi plene examinauit. An cambia sint vsuraria

54 ITerum†queri posset de vna q̃one ꝗ̃ oẽs Burgundi, maxime huiꝰ nostræ ciuitatis Heduẽ.& in balliuatu Kadrelleñ.& Cabiloñ.sciunt q̃ est de societate seu soccida:de qua in.l.si pascenda pecora.C.de pac.nũquid scilicet valeat pactũ inter dñm,& eum q pecora pascenda suscepit,ꝙ cõmoda inæqualiter diuidanť.Ista est materia quæ pro certo est multũ periculosa in pluribus quia abutuntur & committũt vsurã.In hac materia breuiter & vt paucis absoluã,dicã aliqua pro his q̃ quotidie vtũtur,& vt sciãt qñ & qũo sit licita talis societas seu soccida.Et in hoc est aduertendũ,cũ hec materia magis implicat,& minus bñ sit declarata ꝑ doctores:& tñ est frequentissima & quotidiana,ꝑsertim cũ rusticis,q minus iuris notitiã habent.l.quicuq;.C.qui admi.& iõ cum sit quotidiana & frequẽs,tractãda est.l.legaui.in prin.ff.de Nota de societate in pecoribus.

55 aur.& arg.leg.& iõ aduerte†ꝙ societas seu negotiatio sex modis in his animalibus exerceri põt.Addam fortè septimum in hac nostra patria, qui infinitos ducit ad infernum. Societas in aĩalibus sex modis contrahitur.

56 PRimo†cõtrahiť negotiatio in aĩalibus, qñ dñium aĩalium nullo modo transfertur:& sic aĩalia nõ cõmunicanť,sed sola custodia aliquo dato vel recepto: & tunc isto casu non est soccida sed cõtractus locatiõis & cõductiõis.l.si qs fundũ.§.Celsus.ff.loca.ver.si quis vitulos.&.l.si merces.§.q colũnã.ff.loc.facit.l. nõ solet.&.l.q mercedẽ.ff.e.&.l.naturalis.§.at cũ do.ff.de prescri.ꝟbis. Et iste q recipit custodiã talium aĩalium,teneť de periculo & dãno dato ab alio,ꝙ potuit ꝑ custodiãreparari. ita tex.& Bar in.l.q mercedem.ff.loca.Et nõ sufficit tali custodi ꝙ portet dño pelles aĩalium quæ dicit mortua esse:nisi probet ipsa esse mortua vel naturaliter vel quia occisa sunt ab alio.ita Bal.in.l.cũ ita.§.species.ff.de lega. ij.refert & sequiť do.meus Ias.in.l.ꝙ te.in.iij.col.ff.si certum peta.De ista negotiatione aĩalium non alio modo insisto,quia nihil ad propositum.

57 SEcundo†contrahiť negotiatio in aĩalibus,qñ aĩalia traduntur,vt dñium totum in recipientem transferatur,& ad meliorandũ dantur:& tunc resultat contractus innominatus:& competit actio prescriptis verbis. l.si tibi areæ.ff.de presc.verb.Iste contractus non fit multoties in traditione animalium,sed in traditione areæ, ideo non insto.

58 TErtio†qñ equa:vel asina alteri datur vt cooperiať ab equo,& non aliter ad meliorandũ:tunc dicitur esse contractus innoĩatus.d.l.si tibi areæ. Non credo ꝙ istud sit verũ,quicquid dicat Ang.de Perusio in repeti. l.si pascenda.C.de pac.

SED aduerte,quia sunt multa capitula extrauagãtia in multis libris post feuda:inter quæ inueni vnũ,ꝙ etiã alle.do.Ang.Io.perigly.vbi habeť:si quis dederit iumenta cooperienda ab equo alicuius:oẽs poledri debent esse cõmunes nati in illo anno de iumentis illis:et

ille cuius sunt iumenta debet partiri poledros,& mittere illi electionē cuius est equus:vtrū velit accipere poledrum,an partē pretij,scd'm conuentionē.Vbi aūt conuentio nō esset aliqua facta seruāda esset loci cōsuetudo iō in hac patria Burgūdiæ hec iura extrauagātia nō obseruant̄:quia cōsuetudo loci est in cōtrariū, q̄ apparet: qa ille cui est equus nihil habet de poledro,sed solū scitū tum habebit,eo q̄ locat equū ad cooperiendū iumētum:vbi aūt de cōsuetudine nō apparet,ad arbitriū boni viri recurrēdū esset,maxime ad exonerationē cōscientie:ne qs cū aliena iactura aliqd lucretur.istud em̄ tanq̄ indebitū restituēdū est.l.nā hoc natura.ff.de cōdi. inde.

59 QVarto casu†contrahit̄ negotiatio,qn̄ aīalia æstimata tradūtur,vt cōmodū & incōmodū sit recipiendū:& tunc resultat cōtractus emptionis & venditionis.l.æstimate.ff.sol.mat.in quo casu nihil aliud petere pōt nisi p̄tium.qcq̄d em̄ tūc pecuniæ accideret,esset vsura.c.cōsuluit.&.c.in ciuitate.extra de vsu.nisi emptor aīaliū frustus recepisset ex animalibus emptis, & morā commisisset non soluēdo pretiū,qa tunc vēditor posset petere dictos fructus tanq̄ interesse.l.curabit.§.§.examinaui.C.de ac.emp.q̄ etiā locū haberet de iure canonico.c.cōquestus & ibi gl.extra de vsuris.

60 QVinto casu†qn̄ nō apparet qūo aīalia rustico cōcessa sunt in rōne societatis,vel soccide vel alteri⁹ contractus:q̄ facile cōtingere pōt,p̄sertim qn̄ mortui essent principales cōtrahētes:& mihi in plurib⁹ euenit,q̄ mihi dixerunt post mortē magistri Bartholomei Mugnierij auunculi mei(cui successi)q̄ aīalia quæ habebant ab eo habebant in custodiā & hoc qn̄ multū excrementū erat.Alij dicebāt q̄ emerāt,& q̄ offerebāt pretiū q̄ erat rōne capitalis,& hocvt lucrarent̄ excremētū:& qa qdam famulus furatus fuerat literas obligationū,quas non ausus fuit ponere in lucē timens ne deprehenderet̄.Finaliter oēs in hoc cōueniri feci,& dicebam, q̄ attento qd' apparebat q̄ aīalia erāt penes eos,qd' cō-
61 suetudo patrie erat seruāda:†cū illud q̄ consuetū est in dubio inter ptes actū videat̄.l.q̄ si nolit.§.assidua.ff. de edil.edi.l.si prius.§.placuit.ff.de aqua plu.arc.ex quo ergo in hac patria Burgūdiæ maxime in hoc territorio Hedueñ.cōsueta sunt dari aīalia in soccidā, iō dicendū est q̄ dicta aīalia quæ tenebant debebant reputari esse apud ipsos tanq̄ in soccidam data:& ita obtinui cōtra multos,qui tandem mecum concordauerunt.

SI tamen essemus in loco vbi de cōsuetudine nō apparet,in dubio presumeret̄ cōtractus innominatus l.ij.ff.de p̄scriptis v̄bis.quo casu dicendū est q̄ pretium aīalium sic datorum,si venderet̄ debet esse cōe.l. si tibi areæ.ff.de prescr.verbis.& idem in fructibus.vt dicit gl. in.l.si pascenda.C.de pac.& similiter periculū debet esse commune,sicut vtilitas communis.arg.l. mutius .ff. p̄ socio.& dicam plenius infra.

62 SExtus†casus(in quo pendent leges & p̄phetæ) est, qn̄ expresse facimus cōtractū societatis, q̄ soccidā appellamus& hoc est qn̄ expresse aīalia tradunt̄ gratia societatis cōrahende de illis:vt dicit gl.in.l. si pascenda. C.de pac.Vel etiam qn̄ tacitæ:qa non exprimitur quod gratia vel soccide traduntur.sed vt cōia sint. & sic pro parte dominium remanet apud tradentem,quia tacite p̄ alia parte rōne communis in illum cui communicat̄ etiam sine traditione transfertur dn̄ium.l.j.§.in societate.ff.p̄ socio.& hoc etiam modo societas contrahit̄ siue soccida:prout facit quod dicit Bald.in.l.si pascenda.C. de pactis.

ET isto casu cōsiderant̄ duo casus.primus si contrahat̄ societas in aīalibus grossioris generis,vt bouū vaccarū,iumentorū,seu equorum: quorum fructus in eo anno regulariter nō ascēdit ad valorē matris : vt experientia docet.Aut v̄o contrahit̄ super aīalibus minutis:vt porcis,capris,& mutonibus,& sic de similibus.

PRimo casu adhuc cōsiderādi sunt tres casus:q̄a aut talia aīalia grossioris generis cōicantur socio inæstimata sine alia cōione terre:qa p̄supponendū est q̄ talis societas pōt cōtrahi cū terra & sine terra.gl.in.l.cū duobus.§.si in coeūda.ff.pro socio.¶Aut vero talia aīalia cōicātur socio æstimata cum terra. ¶Tertio vero communicantur æstimata vel inæstimata cum terra.

PRimo casu qn̄ inęstimata sine terra dant̄ aīalia grossioris generis:& tunc dicendū est in hoc casu q̄ aut nullū pactū est inter socios de capitali,aut fructu:& tūc in hoc sunt quædā iura extrauagantia in li.feudo . in fi. x.colla.& in rub.est cōsuetudo societatis iumentorū:in nigro vero est sic.Si qs dederit iumenta iure societatis, ille q̄ accipit debet tenere p̄ quinq̄ annos : si nihil dictū est de tēpore:& oēs poledri debent esse cōes:& id quod quęsierint tēpore triturationis,& in capite quinq̄ annorum separat̄ societas:& ille q̄ dedit debet habere iumentū ante partem:sed si ille q̄ accepit,dedit tertiā partē,scilicet,dicit gl.partē pretij in emendo iumētū:tūc iumenta & oīa partienda sunt p̄ medium:& si amiserit iumenta culpa sua,quia nō bn̄ custodierit:& corium ostendere nō potuerit,vel caudā.emendare tūc debet.¶Et nunqd sufficiat q̄ ostēdat coriū:Dixi.s.q̄ nō : q̄a opus est q̄ p̄bet ea esse mortua:imo qd' plus est,nō sufficeret p̄bare qd' visum fuitvnū iumentū in domo sua mortuū nisi p̄bet̄ q̄ illud fuerat ei datum p̄ dn̄m,aut socium:p̄ ea q̄ dicit Io.and.in.c.auditis.de prescri.vbi dicit se practicasse in ciuitate Bononiæ:& obtinuisse cōtra quendā bidellū habentem equū ad vecturam pro eundo ad certum locum:& p̄bauit p̄ comites itineris q̄ equus quē equitabat naturaliter perierat.Nam dicit Io. and. q̄ ex quo nō p̄bauit q̄ fuerat ille equus quē cōduxit,q̄ probare debebat p̄ signa,q̄ talis probatio eū non releuat. ista decisio ponitur p̄ Ale.in cōsi.cxviij.&.cxix.in.j.vol. quos refert & sequit̄ do.meus Ias.in.l.eū q̄.§.in popularibus.in pe.& vlti.col.ff.de iureiur.& in.l.nō hoc.in.iij. col.C.vn̄ leg.vbi voluit quodammō impugnare hanc decisionē Io.and.sed illā defendit & tenet in.l.ij.in fi.C. de bono.pos.scd'm tab.&vide Fel.in.c.cū Io.in.iij.colū. extra de fide instr.ergo in sili opus est probare q̄ sit tale iumentum datum per signa,& q̄ sit mortuum.

De soccida aīaliū grossioris generis.

ET sequit̄ in hac materia i dicto loco alia rub. cōsuetudo societatis vaccarū,& nigrū dicit sic.Si qs dederit vaccā alicui vt haberet iure societatis,& non dicit de tpe.debet eā tenere p̄ quinq̄ annos:& omnes vituli debent partiri per mediū:et ille q̄ deditvaccā debet eam habere p̄ campo saluo si nihil dictū est:& ille q̄ suscepit non dedit de suo in p̄tio vacce, alioquin si partē pretij dedit:dicit gl.iij.p̄ ea q̄ hic ante dixi in iumentis,oīa debent partiri p̄medium:& si is q̄ accepit amiserit vaccā culpa sua,qa custodiā non misit,vel non bene custodiuit:& propter hoc vacca amissa est:qa fures abstulerūt vel lupus eā comedit:debet etiam emendare suo socio. Satis em̄ videtur hæc consuetudo boni viri arbitrio cōsideranda:

siderãda:quia viri boni arbitriũ in hoc iudicio ꝑ socio
63 versat̃.l.in ꝓposita.ff.pro so.†& qđ cõsuetũ est, videt̃
inter ptes actũ.vt.l.qđ si nolit.§.assidua.ff. de ædil.edi.
&.l.si prius.§. placuit.ff. de aqua plu.arcẽ. & qm̃ dictũ
64 est.s.ꝙ†dñt partiri p mediũ, intelligit̃ p numerũ, nõ p
singula corpa:qa diuisio ꝙ̃ cõmodi⁹ fieri põt debet fie-
ri.facit tex.& gl.i.l.nã & si.§.si seru⁹.ff.si cer.peta.& ibi
plenè do.me⁹ Iason q̃ refert Quintũ Fabiũ fecisse cõtra
regẽ Antiochũ quẽ bello superauerat:nã cũ ex fœdere
inito dimidiã partẽ nauiũ accipere deberet,medias oẽs
secuit,vt eũ tota classe priuaret:sed illa fecit vafricia mi-
litari,non tamẽ fuit iuridica.& istud refert Valeri⁹ Ma-
ximus in lib.vj.in ti.de vafrè dictis aut factis.

Q. fabij cum Antiocho fœdus.

SI verò alia sit cõsuetudo,& tũc si sit æqua,debet ar-
bitrio boni viri cõueniri:& tũc quolibet iure diui-
no & humano seruãda ẽ.Si iniqua,& tũc de iure ciuili
si obtẽta fuisset p vnũ actũ,i.cõtradictorio iudicio ser-
uãda eẽt:vt dicit gl.in.l.j.C. q̃ sit lon.cõsue.& gl.in.l.iiij.
65 in fi.C.de epi.audiẽ.†cũ de iure ciuili lex etiã ꝙ̃tũcũq;
dura seruãda est.l.pspexit.ff.q & à qb⁹. dũmodo tantã
iniquitatẽ nõ cõtineat,ꝙ abusio potius:quã cõsuetudo
dici possit:vt habet̃ in.l.de qb⁹. ff.de legi.& in.c.cũ con
suetudinis.extrà de cõsue.de iure aũt diuino q̃ rigor iu
ris ciuilis nõ attẽdit̃,sed iustitia & æquitas. xiiij. q iij.c.
pleriq;.tũc dicta cõsuetudo iniqua seruãda nõ eẽt:imò
ad restitutionẽ tenet̃ qui ad dãnũ socij cõsentire vellet:
cũ nõ remittit̃ peccatũ, nisi restituat̃ ablatũ.c.peccatũ.
de regu.iur.li.vj.& põt vir bon⁹ arbitrari an æqua vel
iniqua sit cõsuetudo,cõsiderato valore aĩalium cõmu-
nicatorum,& opera socij,& fructu eorũ:& sic qui plus
ponat ꝙ̃ alter.vt dicit tex.in.l.si nõ fuerit.ff pro socio.

SI verò inter ptes fiat pactum,vt in plurib⁹:cũ pacta
plurib⁹ modis fiãt:cũ plura sunt hoĩm negotia, ꝙ̃
legũ vocabula.l.iiij.ff.de pscri.verbis.Et vt breuib⁹ ab-
Regula. 66 soluã,regula est,†ꝙ pacta circa pascẽda pecora sũt ser-
uãda.l.si pascẽda.C. de pac.dic tñ clari⁹ in hoc casu, ꝙ
q̃nq; pactũ inter dictos socios fieri põt circa ip̃m aĩal.i.
capitale qđ i societate inæstimatũ ponit̃:q̃nq; circa fru
ctus eiusdẽ,q̃nq; circa tp̃s quo societas durare debet.

PRimo casu q̃n inæstimatũ datũ est,nõ videt̃ posse
pacisci ꝙ periculũ sit alteri⁹,ꝙ̃ ipsi⁹ q inæstimatũ
dedit qđ regulariter ad ip̃m lucrũ ptineat:vt dicit Bal.
in.d.l.si pascẽda pecora.C.de pac.& vt ęq̃litas seruet̃ in
fine societatis, illud aĩal qđ ꝑ capitali positũ ẽ pcipuũ
debet eẽ ipsi⁹ ponẽtis.l.cũ duob⁹.§.si i coeũda societa-
te.ff.ꝑ so.quodcũq; ergo aliud pactũ qđ circa illud fie
ret nõ videret̃ æq̃le,& equalitatẽ cõtinere & æquitatẽ.si
eñ alter socius pdit capitale suũ,satis est qđ alter pdat
opas suas,iõ cõstat ꝙ nõ liceret illi qui aĩal posuit inęsti
matũ in societate pacisci,vt de primis fructib⁹ capitale
suũ detrahere possit.¶Q̃n autẽ pacta fiunt circa fruct⁹,
tũc siue fiant circa fœtũ,vel lac,vel frumẽtũ qđ ex opa
boũ q̃ri posset, vel equarũ: tũc si talia pacta sint cõsor-
mia iustæ cõsuetudini,seruãda sũt,si de cõsuetudine nõ
apparet,tũc cõsiderato capitali, & opa alteri⁹ socij æq̃-
litatẽ arbitrio boni viri cõtinerẽt:vt ille qui pl⁹ ponit,
plus ferat:& si æqualiter ponũt æq̃liter ferãt:& debet ta
lis societas durare quinquẽnio:vt dictũ est:& si fiat pa-
ctum in minori,nõ videt̃ esse scđm arbitriũ boni viri,
vt dictũ est.¶Q̃n verò aĩal datur æstimatũ,periculũ ca
sus fortuiti inter socios est cõe.vt dicit̃ in.d.l.cũ duob⁹.
§.dãna.ff.ꝑ socio.qa dicta ęstimatio facit emptionẽ.ar.
l.si æstimatę.ff.sol.ma.& habet̃ perinde ac si ille qui dat
dicta animalia mutuasset socio medietatẽ pretij:& ip̃e
posuisset aliã medietatẽ, & cõsequẽter ab ipsis duob⁹
essent empta: & sic nimirũ si q̃libet ꝑ rata de periculo
teneret̃:q̃n sine culpa alteri⁹ sociorũ tale periculũ ꝓces-
sit,illi⁹ solũ dolũ vel culpã cõmittẽtis erit periculũ,per
d.§.dãna.nec aliter videret̃ posse inter socios i foro cõ-
67 sciẽtiæ pacisci:& aduerte†ꝙ quotiescũq; sit pactũ ꝙ ca
pitale sit saluũ,de iure canonico in foro cõsciẽtiæ cõtra-
ctus nõ est licitus: prout tenet Bernardin⁹ de bustis in
j.parte sui rosarij sermone.xxvij.in.j.parte illius sermo-
nis,in lr̃a H.quẽ no.qui alle.Ant.de but.in.c.fi.de vsur.
& intellige supradicta q̃n animal datur sine terra.

Pactũ vt capitale sit saluũ illicitũ.

68 QVid aũt dicẽdũ†est de lucro, seu de fructib⁹ q̃uo
diuidi debeãt inter socios.s.inter dñm dãtẽ dicta
aĩalia & colonũ seu pastorẽ qui iure societa-
tis pascebat:videt̃ prĩo ꝙ ex q̃ ęstimatio facit emptio.
ꝑ medietate:vt dicit Bar.i.l.si vt certo.§.nũc vidẽdũ.ff.
cõmo.& Bal.videt̃ velle i.l.j.C. cõmo.& Bar.de sali.in
d.§.nũc vidẽdũ.& Pau.de ca.i.d.l.cũ duob⁹.§.dãna.ꝙ
de illa medietate q̃ est pastoris nullũ lucrũ sentiat dñs:
quia de re aliena nõ debet cõmodũ reportare:cũ ex ea
nullũ subeat piculũ,nec aliq̃s opas & laborẽ iponit de
pecunia ad quã ille pastor tenet̃ min⁹:qa eẽt vsura, cũ
sit q̃ddã capitale illud p̃tiũ qđ nõ recipit diminutionẽ,
imò stat firmũ,nec ẽ positũ i societate: sed obligat⁹ est
pastor ad soluẽdũ:iõ nõ debet ex eo aliqd conseq, aliàs
eẽt vsura:cũ qcqd accidit sorti, vsura ẽ.nec ẽt põt aliqd
peti ex ea tñ ꝙ̃ pastor sit in mora soluẽdi p̃tiũ.p.l.cura-
bit.C.de acti.empti.qa ex q̃ videt̃ tacitè cõuentũ inter
dñm & pastorẽ vt p̃tiũ nõ soluat,q̃usq; durat societas:
illa dilatio dr̃ facta ad cõmodũ debitoris,& i ei⁹ cõmo
dũ debet iterp̃tari.l.q hoc ãno.ff.de ꝟb.obli.igit̃ nõ dr̃
iterim eẽ in mora,meritò rõne moræ nihil soluat.& sic
non habet locũ hoc casu.l.curabit.patet ergo ꝙ de me-
dietate p̃dicta nihil dño debet̃. de alia aũt medietate q̃
ibi remãsit integrũ fructũ nõ recipit,qa ip̃e ponit dictã
medietatẽ:& colon⁹ seu pastor opas, laborẽ, & victũ:
& videt̃ societas i illa medietate q̃ dño remãsit, i q̃ dñs
ponit aĩalia,pastor seu colon⁹ operã & victũ: quo ca-
su lucrũ cõiter diuidit̃ iter eos.l.cũ duob⁹.§.si in coeun
da.ff.ꝑ so.&.l.si nõ fuerint.ꝑ socio.meritò fructũ quar
tæ ptis dictorũ aĩaliũ dñs pcipiet,nõ aũt medietatẽ: &
sic pastor habebit tres partes lucri: videlicet duas par-
tes rõne medietatis,quã videt̃ emisse ꝓpter æstimatio-
nẽ:& sic rõne dominij sui & vnã partẽ,& sic medietatẽ
alteri⁹ medietatis rõne operarũ & victus:dñs aũt habe-
bit quartã solùm rõne dominij sui qđ sibi remãsit in il-
la medietate:& hoc videnť sentire theologi i arctissima
cõsciẽtia cõstituti.& istud videt̃ tenere domi. Angel.
Ioã.perigly.de Perusio in suo tracta.soccidæ, cũ quadã
tñ distinctiõne:sed tamẽ dicit do. Pe.de vbaldis in suo
tract.de duob⁹ fratrib⁹.in.v.parte pricipali.in.xxiiij.q.
illi⁹.v.ptis.salua meliori determinatiõe,submittẽdo se
correctiõi mr̃is ecclesiæ:ꝙ dñs q posuit vaccas seu aĩa-
lia grossa æstimata debet hr̃e dimidiã partẽ fructuũ:&
colon⁹ seu pastor aliã dimidiã:istud ibi ꝓbat q̃tuor rõ-
nib⁹,q̃s vide:qa iã hęc mr̃ia licet sit q̃dãmõ extrauagãs
& perigrina satis sit ꝓlixa, ad dicta i hoc ibi me remit-
to:eo ẽt maximè,qa istud apud nos obseruat̃.

De lucro aut fructib⁹.

QVando aũt aĩalia grossa cũ terra dant̃ & cõicant̃
socio siue æstimata:siue inæstimata: vtputa

ſi cõico vnũ par boũ vel vaccarũ vt arare debeat certã quãtitatẽ terræ:& tũc ſi inæſtimata tradunt̃: totũ periculũ ſpectat ad dãtẽ. Si verò æſtimata, eſt cõe.l.cũ duobus.§.dãna.ff.ꝑ ſocio.niſi ꝑceſſerit culpa, vel dolus alteri⁹ ſociorũ.vt in.d.§.dãna.& hoc eſt, qa tũc ille cui tradunt̃ videt̃ emere ꝑ medietate:vt ſuprà dictũ ẽ:& iſto caſu fruct⁹ erunt cões: qa ſi dñs ponat terrã & dimidiã partẽ boũ,nõ eſt mirũ ſi habeat dimidiã partẽ fructuũ: ſed qñ aĩalia dãtur inæſtimata à dño q etiã ponit terrã: cũ in dubio oẽ periculũ aĩaliũ ꝑtineat ad ipſum:poteſt tunc dñs paciſci, vt maiorẽ partẽ fructuũ terrę recipiat: cũ ruſticus tm̃ opas ponat:niſi opera ruſtici & ĩduſtria ei⁹ magis æſtimet̃, q̃ fruct⁹ qui venire poſſent ſimul ex bobus & terra: qa tunc nõ ſolũ fruct⁹ terræ æqualibus partib⁹ partiẽdi eſſent:ſed etiã de fructib⁹ terræ iuſta ratiõe,& ſalua cõſciẽtia ruſticus plus hr̃e poſſet.per.d.l.ſi non fuerint.& iſtud totũ relinquit̃ arbitrio boni viri.

SED quid ſi terrã ſuam dederit ad colendũ pro medietate fructuũ, cum hoc ꝙ mutuaret certã quantitatem pecuniæ colono, an ſit vſura? Iſta. q.eſt latiſſimè examinata ꝑ do.Pe.de Vbal.in dicto tract.de duobus fratrib⁹.in.v.parte principali.in.xxiiȷ.q.quã videas.

De ſocietate animalium minorũ.

69 ET iſta †ſunt ſupradicta qñ tradunt̃ animalia groſſioris generis.ſed q̃d dicem⁹ qñ contrahit̃ ſocietas ſuꝑ animalib⁹ minutis? aduertendũ eſt ante oĩa qđ reperit̃ in extrauagãtib⁹ ſuprà noĩatis quædã rubri.quæ incipit, Cõſuetudo ſocietatis caprarũ.& ſequit̃ nigrũ.

SI quis dederit caprã, aut pecudẽ iure ſocietatis: ille q accipit debet tenere ꝑ tres annos:& in vnoquoq; anno debet dare ꝑ capra.xiȷ.formaticos bonos & optimos, ꝑ pecude ſex:& dimidietas caprarum & agnorũ debet eſſe cõis,& medietas lanæ:& ille q̃ dedit capram aut pecudẽ añ partẽ debet hr̃e eã:& ſi ille q accepit, dedit tertiã:tunc omnia partiẽda ſunt per mediũ:ſed ſi ille qui accepit, amiſerit culpa ſua: qui eã non cuſtodierit, vel pecorile nõ bene clauſerit, dño tũc emẽdare debet:& vt dictũ eſt, bonos formaticos dare debet.

SED non ſiquidẽ de vna pecude aut capra: quia ſi 1
dedit tm̃ vnam pecudẽ, aut vnã caprã tantũ, non 2
debet mihi dare talẽ formaticũ, qualis põt fieri de vna pecude, aut capra tantũ:ſed tres aut quatuor iniuncturæ inſimul mitti debẽt, vt bonus formaticus inde fiat: quia ſi dedi alicui.20.aut.xl.pecudes, aut totidẽ capras, debet ne mittere vnã iniuncturã inſimul, & facere vnũ formaticum de tota iniunctura: certè nõ de medietate æſtimatiõis, ita ꝙ nõ fraudetur q dedit, nec qui accepit:ſed ſi agni & caprioli nati nõ fuerunt de vna aliqua capra, aut pecude, nõ debet dare niſi medietatem formatici, quam daret:ſi nati eſſent agni & caprioli.

¶ Sequitur alia rubrica quæ incipit ſic.

¶ Conſuetudo ſocietatis porcorũ. Et ſequitur nigrum.

SI quis dederit porcũ alicui iure ſocietatis,& nõ fuerit dictũ de tpe:tunc ille qui accipit debet eũ tenere ꝑ tres annos: & oẽs porcelli qui nati fuerint partiendi ſunt ꝑ medium ĩ vnoquoq; anno:vel ſi placuerit dño, & ei qui accepit tenere vſq; in capite triũ annorũ:debẽt omnia partiri ꝑ medium etiã porcelli nati de porcellis, & cũ porca fecit porcellos, debet dñs facere adiutoriũ ei qui accepit:& nõ debet qui accepit dare tertiã, aut in cõtrariũ. Et ſi amiſerit culpa ſua, quia porcille nõ bene clauſerit, vel cuſtodẽ cum porcis nõ miſerit:debet dño emendare, vel caſum amiſſionis domino aſſignare.

HAE enim cõſuetudines in locis vbi vigẽt, cũ ſatis arbitrio boni viri cõuenire dicant̃,& æq̃tatẽ cõtineãt, etiã in foro cõſcię ſeruari pñt.ĩ locis aũt in q̃b⁹ de cõſuetudine nõ apparet, pacta ſiue circa talia aĩalia, ſiue circa fruct⁹ ſũt ſeruãda: vt dictũ eſt.s̃.in aliȷs aĩalib⁹ groſſioris gñis:caueat tñ dñs ne paciſcat̃ in oĩb⁹ ꝙ capitale ſit ſaluũ:qa aliâs eſſet vſura. Gl.in.c.pleriq;.xiiiȷ. quæſt.iiȷ.& Petrus de vbaldis in locis hîc antè alle.

Caſus ſeptimus.

ALium & ſeptimũ caſum addo, in q̃ multi errant: & qui verſat̃ in hac pr̃ia, q multos ducit ad inferos, qui eſt talis:videlicet qñ q̃s dat bouẽ ruſtico,& ſẽꝑ remanẽte capitali ſaluo:ita ꝙ nũq̃ morit̃.hinc dicit̃ (les beuſz deſertz.) tenet̃ ruſticus ſingulo anno dare certũ q̃d dño bouis, puta duas mẽſuras frumenti, vel pl⁹, vel min⁹. Et vidi quẽdã accuſatũ de vſura ꝑ ꝓcuratorẽ regiũ, in balliuatu Matiſconeñ. q circa hoc multũ fuit ꝓſecut⁹ tãq̃ vſurari⁹:& meritò, neſcio tñ q̃d inde actum ſit. Et licet hęc mr̃ia ſit multũ extranea & peregrina ad ꝓpoſitũ hui⁹ cõſuetudinis:tñ qa in dicta ſocietate plures cõmittũt vſurã:& ꝙ diſputãt nũq̃d ſit vſurari⁹ contract⁹, hîc tractãdo materiã libẽter volui inſerere. ¶ Vnũ ſolũ volo nõ eſſe obliuiſcẽdũ, ꝙ in hac materia vſurarũ dñi legiſtæ errauerũt in interꝑtatiõe iſtorũ ỽborũ triẽtes, ſemiſſes,& beſſes,& ſic de ſingulis:qñ.ſ.dicant̃ vſuræ triẽtes, qñ ſemiſſes,& qñ beſſes. De q̃b⁹ eleganter & bñ declarat Luci⁹ columella, ĩ lingua latina vir magnę autoritatis ĩ ſuo libro de agricultura li.iiiȷ. Refert & recitat ſubtilitatũ prĩceps dñs Bart.ſoci. ĩ ſua ſolẽni repetitiõe.l.iiȷ.§.itẽ ſi rei publicæ.ff.ad legẽ Falci. quẽ oĩno videas:& hîc ei⁹ dicta nõ trãſporto:cũ ẽt hęc cõſuetudo ſit ſatis ãplè dotata. Et hic ãpli⁹ nõ ꝓſequar mr̃iam vſurarũ, qa ſatis ãplè tractãt ſummiſtæ maximè Hoſti.ĩ ti.de vſuris. Et Bernardinus de buſtis ĩ loco hîc añ alle.& frater Ang.de Clauaſio in ſua ſumma:in verbo, vſura.

In textu ibi

Aſſignez.

Res dotalis q̃n alienabilis.

1 ET aduerte, †qa tũc qñ pecunia ẽ aſſignata ſuꝑ aliq̊
2 fundo, ille fund⁹ ẽ fund⁹ dotalis, ſeu res dotalis: †q̃
alienari nõ põt.ĩſtitu.q̃b⁹ alie.licet vel nõ.ĩ prin.cũ vulgarib⁹.niſi ĩteruenĩat iuramẽ.vt dicit Spe.ĩ ti.de ẽptio. & vẽdi.§.iiȷ.loco.verſi.verũ ſi res.&.c.licet mulieres.de iureiu.ĩ.vȷ.&.c.cũ cõtingat.eo.tit. & ĩ aut̃.ſiue à me.C. ad Velleia.& Bar.poſt glo.in.l.ſi ꝑdia.C.de iure dotiũ. Alex.ĩ.l.Meuia.§.fũd⁹.ff.ſol.mr̃i.Iaſ.in.l.ȷ.in.iiȷ.col.ĩ.iiiȷ.
3 notab.ff.ſol.mr̃i.†qđ ĩtellige verũ, niſi ꝑcedat iura.de nõ alienãdo:qa tũc ꝑ primũ iuramẽ.tollit̃ ſcđm.gl.in d.c.licet mulieres.do.Iaſ.ĩ.l.nõ ſolũ.§. morte.ĩ.viȷ.col.ff. de noui oper.nun.q illã glo.reprobat & limitat.ſed idẽ dñs reprobat q̊dãmõ ĩ.l.duob⁹.§.idẽ Põponi⁹.ff.de iu
4 reiur.†Et ĩtellige ẽt ꝑdicta, niſi vxor vẽdat ĩ eodẽ ĩſtru. cũ viro:nã talis cõtract⁹ nõ firmabit̃ iura.vt dicit Bal.ĩ cõſi.ix.in.iiȷ.volu.quẽ allegat Ant.de petrutia.ĩ repetitione.l.primæ.ff.de iureiurã.in.viiȷ.effectu iuramẽti.

In textu ibi

Ou promis d'aſſigner.

Aſſignare, à promittere aſſignare quo differat.

1 QVæritur, †an ſit differẽtia inter aſſignare, & promiſſionẽ de aſſignãdo? Et põderanda eſt hęc dictio (ou) q̃ tantũ importat quãtũ dictio vel:
2 †quæ eſt alternatiua,& ponit̃ inter æqualia, ſeu parum diſtãtia.l.ȷ.ff.de reb⁹ dubȷs. Bald.in.l.cõuenticulã.in.iiȷ. colũ.C.

colũ.C.de epiſ.& cle.dñs me9 Iaſ.in.l.iiij.§.Cato.i.ſ.col.
3 ff.de verb.obli.†Ex q̃ videref dicẽdũ,q̃ idẽ eſt aſſignare ſeu ꝑmittere de aſſ[illegible]ẽdo,ſeu idẽ eſt vẽdere.ſeu promittere de vẽdendo.Hinc dicit Bald.in.c.in cauſis.in.ſ.
4 col.de electio. †q tractat9 dicif eſſe principiũ rei: adeò q qui tractat de vẽdendo dicif vẽdere.Allegat no.in.l. debitor.in princi.ff.de ſepara.bono.facit text.in.l.fi. C.
5 ad legem Falcidiã. ¶†Quicquid ſit tñ, aliud eſt vẽdere,aliud eſt promittere vendere:vt dicit glo.in.l.in bonæfidei.ff.de eo qđ cer.loc.vbi domin9 me9 Iaſ.hoc latè examinat:ꝓbando ꝑ tres tex. & quinq; deciſiões,q
6 aliud eſt vẽdere, & aliud eſt ꝑmittere de vẽdendo.†Et ideo etiã aliud eſt aſſignare,& aliud promittere de aſſignando: q̃a ex ꝑmiſſiõe de aſſignãdo debet ſolũ oriri actio pſonalis: & nõ eſt nata actio hypothecaria ad rẽ: vt dicit Ang.in cõſi.ſuo.184. incipiẽ.ex forma & ſerie.
Caſus facti. ex q̃ dixi,& cõſului ꝑ nobili viro dño Claudio de rabutin,dño Deſpyry,q ex q̃ ꝑ tractatũ factũ cũ illuſtriſſimo duce de Lõga villa in caſu euictiõis ꝑmiſerat aſſignare ducẽtas libras turoneñ.annui redit9 ſup terra & ſeignoria de Borbilly, qđ poſtmodũ dictus dux malè intẽtauit hypothecariã.ſ.materiã decreti pro arreragijs eſcheutis añ aſſignationẽ factã per dictũ dñm Deſpyry,& ſolũ poterat agere actiõe pſonali, qđ dictus dñs Claudi9 Deſpyry aſſignaret & ad intereſſe,ex q̃ nõ aſſignauerat.Plura alia dixi q̃ hic nõ eſſent ad ꝓpoſitũ: ió ea omitto,cũ etiã caſus nõdum ſit deciſus.Hic tñ videmus in hoc caſu cõtrariũ:cum ex ſola ꝑmiſſione de aſſignando oriri poſſit etiã actio realis:cùm promiſſio de aſſignãdo hic æquiparetur aſſignationi factæ.Cogita.

☞ADDITIO. Adde aliũ caſum.ſ.quo ꝑmittere & dare idem ſunt.ſ.in dãdo pecuniã,vel aliquã aliã rẽ iudici ad eũ corrũpendũ, vel in ꝑmittẽdo,qñ paria ſunt, & tñ punif ex ꝑmiſſione q̃ri ex datiõe,vt ꝑ Matthæũ de Afflictis in cõſtitu.regni Siciliæ,q̃ incipit, capitaneorũ in ꝑenul.colũ.i fine. & ibi de mẽſa, qñ iudici põt aliq̃d dari. & ibi ponit remiſſiuè.qñ dare & promittere,vel vẽdere vel ꝑmittere de vẽdẽdo,idẽ ſunt.& idẽ Matthæ9 in cõſtitu.apud iuſtitiarios.in.viij.notabili, in fine:vbi tñ dicit qđ ꝑmiſſio dotis nõ appellaf cõtract9 dotis:nec ꝑmiſſio de inueſtitura,eſt iueſtitura. Aduerte etiã ad id qđ dicit idẽ Matthę9 in cõſtitu.q̃ incipit, ipõte valẽtib9.in.iiij.nota. qđ ſtatutũ loquẽs de dote data, habet locũ in dote ꝓmiſſa.Et dicit idẽ Matthę9 in cõſtitutio.q̃ incipit,licentiã.in.x.q.i.notabi.in.iij.libro.vbi dohariũ ex illa cõſtitutiõe eſt cõſtituẽdũ,habef ꝑ cõſtituto,ſi fuerit ꝑmiſſum cõſtituere,& ita agẽdũ eſt ac ſi fuiſſet cõſtitutũ.Et dicit idẽ Matthę9 in cõſtitu.q̃ incipit,q̃a frequẽter.in.iij. notabili.in.iij.libro.qđ ita punif extorquens indebitã ꝑmiſſionẽ,ſicut exactor indebiti. Et ad caſũ ſuprà poſitũ de q̃ cõſului,videf qđ vbi ſit ſolũ ꝑmiſſio de aſſignãdo certũ reditũ annuũ ꝑ q̃dã certa ſũma,illa ꝑmiſſio aſſignatiõis ſeu de aſſignãdo videf pſupponere reditũ iã fuiſſe cõſtitutũ,& haberi pro cõſtituto: q̃a aliàs nõ fieret aſſignatio ſi nõ eſſet cõſtitut9: cũ nõ entis nullæ ſunt q̃litates.l.ei9 q.ff.ſi certũ peta.ex q̃ pro illo reditu annuo ꝑmiſſo aſſignari põt agi pſonaliter,nõ tamẽ hypothecaria:donec fuerit facta aſſignatio,& ita debet intelligi arreſtũ latũ anno dñi M.cccccxxxi.ꝑ Carolo turpin,filio Catharinæ leſcorial,cõtra filios fratrũ dictę Catharinæ, qui eidẽ Catharinæ ꝑ ſua parte & portiõe hæreditatis paternæ ꝑmiſerãt certam ſummã pecuniæ infra annũ tũc ſoluẽdã:& in defectũ ſolutiõis ꝑmiſerũt elapſo termino aſſignare reditũ annuũ ad decẽ ꝑ cẽtũ. Et dubitatũ fuit, ex q̃ nõ fecerãt dictã aſſignationẽ, an hęredes dictę Catharinæ q intẽtauerãt pſonalẽ ꝑ arreragijs dicti redit9 annui p̃teritis:& vt deinceps tenerẽtur aſſignare,bñ intentaſſent añ aſſignationẽ:& fuit dictũ qđ ſic,tã eo q̃a iſta arreragia nõ ſolũ debebanf rõne illi9 cõuẽtiõis,ſed rõne itereſſe:eo q̃a fratres dictę Catharinę ꝑceperãt fruct9 dictorũ hęreditagiorũ hæreditatis paternæ dictæ Catharinæ,& tñ nõ ſoluerãt p̃tiũ ex q̃ tenebanf ad itereſſe ſcđm.l.curabit.&.l.fruct9.C.de actio. empti.&.l.ij.C.de vſuris.&.l.Iulian9.§.exhęredato.ff.de actio.empti.& etiã q̃a redit9 annuus p̃ſupponebaf tũc elapſo tali termino cõſtitut9,cũ poſſet tũc cogi ad aſſignãdũ,ſi tñ intẽtaſſent hypothecariã,credo qđ fuiſſent expulſi,& qđ malè intẽtaſſent añ aſſignationẽ factã.*
¶Vide Alex.in cõſi.ſuo.cxxj.incipiẽte,Viſo themate ſuprà ſcripto.
7 †q fruct9 nõ excipiuntur per illũ cui factũ fuit pactũ de vendẽdo ex quo per tale pactũ non transfertur dominiũ.qđ nota,q̃a tibi ſeruiet ad multa.

In textu ibi

Et qui ne ſont payez.

Caſus facti. Venit mihi caſ9.Quidã maritauit ei9 filiã,& i dotẽ ei dedit mille q̃ngẽtos frãcos: ex q̃b9 q̃ngẽti frãci ſortiunf naturã mobiliũ:alij verò mille frãci ſortiunf naturã hęreditagij,& debebãt aſſignari,vt hic dr, ergo iportabãt arreragia ad rõnẽ decẽ ꝑ cẽtenario.Pater deceſſit ab humanis,nõ ſolutis aliquib9 pecunijs:hęredes poſt decẽniũ ſoluerũt q̃ngẽtos frãcos, nõ facta mẽtiõe an ſoluerãt ex his q̃ iportabãt arreragia,an v̄ò ex alijs. Poſt.xij.ãnos dicta filia ab humanis deceſſit:ei9 hęredes ſ.filij petierũt ab hęredib9 dicti quondã p̃ris earũ m̃ris mille libras cũ arreragijs de vigintiduob9 annis p dictis mille frãcis.Dicebãt dicti hęredes q nõ debebãt de xij niſi ꝑ q̃ngẽtis libris,& q ſolutio facta p ipõs debebat diminuere debitũ iportãs arreragia poti9,q̃ aliud. Quid dicẽdũ: Videf primò q ſolutio facta itelligi f facta de pecunijs rõne quarũ bona erãt hypothecata.Nã
1 hoc ꝓbaf:†qñ vnũ debitũ eſt cũ hypotheca,alterũ ſine hypotheca:ſolutio i dubio videf factã ꝑ credito ꝑ q̃ bona ſiit hypothecata:ſcđm Bar.& doct.i.l.cũ ex plurib9. ff.de ſolutio.Et ẽt iſtud videf voluiſſe tex.i.l.j.&.l.illud. vbi Bal.ff.de ſolutiõi. ¶Itẽ q̃a ſẽp debet cedere i ſolutũ illi9 crediti ꝑ q̃ debenf vſurę.l.ſi ex plurib9.§.fi. ff.de ſolutio.& ibi Barto.& docto. & in.d.l.cũ ex plurib9.vbi Bar.ponit veras & notabiles cõcluſiones. Sed iter alias vna ẽ q̃ mihi fuit viſa ſeruire ꝑ vna q̃ eſt ibi:ſi v̄ò quãtitates erãt diſpares,tũc ſolutio cedit ꝑ rata quãtitatis ſortis.l.pupilli.§.cũ i eo.ff.de ſolutio. Et iſta dicit & tenet Soci.i cõſi.ſuo.193.icipiẽte, Præſens cõſultatio.in.ſ. col.Et facit q̃ dicit Raphael Fulgo.i cõſi.vij.incipiẽte, Iã plurib9 annis elapſis.in.ij.col.& q̃ dicit Ludo.roma. in cõſi.xciij.incipiẽte,viſis his.in.ſ.col.Ex q̃ ergo i prædicto debito ſunt pecuniæ q̃ important arreragia, hoc eſt vſuras, & ratione quarũ bona ſunt hypothecata, in illis cẽſeri & iudicari debet ſolutio facta in dubio.

Ego tñ dixi q videbaf q dicti quingẽti frãci deberẽt cẽſeri & p̃ſumi fuiſſe ſoluti ꝑ primis quingẽtis frãcis,qui debebant ſortiri naturã mobiliũ.Tũ primò, quia in contractu matrimonij erãt primò deſcripti &

ratiõe ordinis scripturæ: solutio facta intelligi debet de primis in ordine.l.illud.& ibi Bar. & docto. ff.de solutioni. Tũ secũdò, qa ista est cõis cõsuetudo, & cõis obseruãtia toti⁹ patriæ hui⁹ ducat⁹ Burgũdiæ, ꝙ qñ sunt pecuniæ sortiẽtes naturã mobiliũ in dote, ꝙ primò soluuntur: iõ talis cõsuetudo est obseruãda: cũ id qđ consuetũ est sit attẽdendum.l.qđ si nolit.§.q assidua.ff.de

Argu.à cõsuetis fieri.

2 ædifi.edic. †& à solitis q̃ quotidie fiunt bonũ est argumentũ.l.certè.§.fin.in verbo, quotidie eñ p̃cario.ff.de precario.l.ĳ.§.meritò. ff.ne qd in loco publico.l.vt liberis.circa finẽ.ibi, vt assolet fieri: & ibi notaṫ. C. de colla. Nã qđ cõsuetũ est fieri debet obseruari. Faciũt q̃ p infinita dicũt doctores ĩ plurib⁹ & diuersis locis, maximè do.me⁹ Ias.in.l.certi cõdict.§.nũmos.in.iĳ.col.ff.si certũ peta.p eũdẽ in.d.l.vt liberis.in.iĳ.col. C.de colla. Feli.in c.cũ.M.ferrariẽ.in.iĳ.col.in.iiĳ.nota.extrà de cõstitu.& in.c.ex literis.versicu.vĳ.& vltima.extrà de fide instru. Feli.in.c.cũ oẽs.x.col.extrà de cõstitutio. Faciũt q̃ dicit Alex.cõsi.27.ĩcipiẽ. In causa & lite vertẽte.& in cõsi.28. & ĩ cõsi.105.incipiẽte, reuerẽde dñe.in.ĳ.volu. vbi dicit
3 †ꝙ notari⁹ simpliciter rogat⁹ intelligiṫ apponere clausulas consuetas.& in cõsi.j.in.v.col.in fi.in.v.vol.

☞ ADDITIO. Faciũt q̃ ad hæc dicit Matthæus de Afflictis in cõstitutione regni Siciliæ, q̃ incipit, baiulos oẽs.in.x. notabili. intellige tñ de notario q recipit, nõ de alio q grossat, qm̃ nihil põt addere. Et intellige etiã anteq̃ instrumẽtũ sit grossatũ & incõtinẽti, nõ pòst, vt tenet Hippolytus de Marsiliĳs singulari suo.cxxiĳ.incipiẽte, in iure clarũ est. * ¶Et qđ dicit in cõsi.suo.cvĳ.incipiẽ. Pro inuestigatiõe p̃di-
4 cta.in antepe.& pe.col.in.ĳ. vol.vbi dicit †ꝙ cõuentiones & capitula facta in aliqua p̃ria, intelliguntur facta scđm cõsuetudinẽ & cõmunẽ obseruantiã illi⁹ patriæ: quia qđ cõsuetũ est, attẽdi debet: imò etiã in illicitis excusat. Faciũt q̃ dicit Barb.in cõsi.iiĳ.in.vj.col.in.ĳ.volu.
5 vbi dicit †ꝙ si illud qđ est ĩ obseruãtia, & morib⁹ vtentiũ obseruaṫ est tãtæ efficaciæ qđ tollit statutũ in cõtrariũ. ita do.me⁹ Ias.in.l.rẽ nõ nouã.ĩ.j.&.ĳ.col. C.de iud.
6 & facit †cõsuetudo licitũ qđ aliâs eẽ illicitũ.p do.meũ. in.l.certi iuris.in.ĳ.colũ.de iudic. imò qđ plus dicit in specie Alex.in cõsi.suo.85.incipi. Põderatis narratis.in fi.in.j.volu.ꝙ in solutiõe p̃sumẽda ex qua cã sit solutũ ꝙ attẽdendũ est id qđ cõsuetũ est fieri: puta ꝙ si cõsuetudo est qđ poti⁹ soluaṫ in vnã causam, q̃ in aliã: & nihil sit dictũ in solutiõe: ꝙ p̃sumiṫ in illã causam in quã cõsuetũ erat ita fieri. ex quo ergo cõsuetũ est in hac patria fieri solutionẽ in his primò q̃ sortiunṫ naturã mobiliũ: p̃dicta solutio iudicabiṫ facta p his quæ sortiunṫ naturã mobiliũ, & nõ de his q̃ sortiunṫ naturã immobiliũ. nihil fuit iudicatũ in casu supradicto: qa deuenerunt ad cõcordiã, sed si casus eueniret, esse p amico: nisi ptes inter se cõuenirent: cum ad p̃dicta posset rñderi, ꝙ de his q̃ nõ sunt scripta in cõsuetudinib⁹ nostris est recurrendũ ad ius cõmune: nec potest alia cõsuetudo seu obseruãtia allegari, nisi sit scripta in hoc volu. cogita.

Consuetudo ex illicitis licita facit.

In textu ibi

C'est assauoir, x. pour.c.

LEx taxat in.l.fi.§.p̃terea.C.de iure dotiũ. sed Bald, in cõsi.xciiĳ.in.j.pte dicit ꝙ illi taxatiõi nõ est standũ, sed est cõsiderãdus mos regionis: iõ dicit Bal.in.d.l. fi.§.p̃terea.ꝙ in aliquib⁹ locis sunt statuta, ꝙ præstenṫ decẽ p cẽtenario, vt est in hac p̃ria: & est satis pbabile: qa scđm vsum cõmunẽ mercãtiæ tale lucrũ affectaṫ.c. p vestras literas.extrà de dona.inter virũ & vxorem.

☞ ADDITIO. Et dicit Bar.in.l.in lege Falcidia.iiĳ.ff.ad legẽ Falcidiã, qđ p statuta loci põt introduci tale lucrũ ad decẽ pro cẽtũ. Sed aduerte: qa istud interesse qđ cõpetit marito in hoc casu, nõ põt per maritũ alteri cedi, vt tenet Bal.in rub.C. de vsuris.ĩ quinquagesima q̃stiõe. quẽ refert Petr⁹ belluga in suo speculo principũ, in titu.de ppositiõe grauaminũ.§.de vsurariĳs. nume.xvj. sed vt ibi dicit, secus est in interesse qđ debeṫ venditori fundi pro p̃tio eidẽ nõ soluto p emptorẽ, qui interim pcipit fructus scđm l.curabit.C.de actio.empti.qa põt alteri cedi. *

In textu ibi

Des le terme qu'ilz sont pmis de payer.

SVbaudi (quilz).s. (deniers) & non (quilz).s.(arrerages.) & sic per hũc text.cõstat ꝙ illud tẽpus currit à tẽpore quo pmissa fuerit pecuniæ solutio, & destinata fuerit solutio pecuniarũ assignatarũ, aut pmissarũ assignari: & nõ à tpe q̊ pmissa sunt arreragia solui ex dictis pecuniĳs.& sic istud verbũ (quilz) relatiuũ referṫ ad pmissionẽ solutiõis pecuniarũ, & nõ ad pmissionẽ solutionis arreragiorũ ex dictis pecuniĳs prouenientiũ.

ET Venit mihi casus in facto ad cõsulẽdũ, in quo quidam pmiserat mille ducatos pro dote suæ filiæ, & pmisit soluere quinq; centũ in die nuptiarũ: qđ fecit, alios verò quinq; centũ debebãt soluere eius hæredes post ei⁹ decessum: an hoc casu currãt arreragia statim post decessum: an verò requiratur interpellatio?

Casus facti.

DIcebãt qdã ꝙ à tpe interpellatiõis: q̃a in cõtractu nõ erat assignat⁹ termin⁹ arreragiorũ, & sic non erat pmissũ soluere arreragia à tali tpe: qđ tp̃s solutionis nõ erat determinatũ qđ debebat fieri ĩterpellatio p cõsuetudinẽ nostrã. ¶Dixi ego cõtrariũ: & dico ꝙ illa arreragia currũt seu currere dñt à tpe decess⁹: cũ ab illo tpe fuerit pmissũ soluere dictos quingẽtos ducatos: & sic hoc vbũ (quilz) referṫ ad denarios pmissos: & nõ ad arreragia pmissa. de natura cui⁹ relatiui ponũt Bar. Bal. & do.me⁹ Iason, q facit regulã cũ sex limitatiõib⁹ in.l. cũctos pp̃los.in.j.col.C.de sum.trinita.& fide catholi.

FAcit etiã hæc ratio: qa arreragia nõ veniunt ratione pmissiõis, sed qñ dos certo die pmissa illo die adueniente nõ soluitur: & sic ratione moræ debenṫ dicta arreragia. põderãdo igiṫ verba cõsuetudinis ibi (quilz sõt pmis &c.) satis dilucidè patet istud relatiuũ (quilz) debere referri ad pecunias dotales, & non ad arreragia q̃ veniũt nõ ratione pmissionis, sed pp̃ter morã commissam in solutiõe dotis q̃ suo die nõ soluiṫ: & ita aliâs dixi in cõtingentia facti, & erã huius opinionis.

NVnc verò saluo meliori iudicio dico, ꝙ debet fieri interpellatio post decessum ad hoc vt incipiãt currere dicta arreragia. p̃supposito igitur qđ dicta arreragia debeantur rõne moræ factæ in nõ solutiõe sortis principalis, vt est satis vulgare: moueor hoc fundamẽ-
1 to. †obligatio q̃ est pura ab initio nõ constituit quẽ in mora nisi p interpellationẽ.l.si ex legati causa.ff.de verbo.oblig.l.mora.ĩ principio.ff.de vsuris.ibi, mora dñi fieri intelligiṫ nõ ex re, sed ex psona.i.si interpellaṫ loco opportuno non soluerit &c, sic etiã in p̃senti casu q̃uis obligatio sit in diem: quia hæredes solùm obligantur

Obligatio pura nõ cõstituit in mora.

ad arrera-

ad arreragia post decessũ aduenięte die.i.mortuo patre ipsi⁹ filiæ debet fieri interpellatio:aliàs sequeretur q̃ in puncto q̃ quis obligat̃ per euentũ diei siue conditiõis, illo eodẽ puncto cõstitueret̃ in mora:qđ est absurdũ.l. qđ dicimus.ff.de solu.l.pmissor Stichi.ff.de cõstitu.pecuni.Cy.in.l.in minorũ.C.in q̃bus causis restit.Bart.in l.quoties in diẽ.ff.de verb.obli. Cũ igitur hęredes incipiãt obligari post decessum, & nõ fuerint in mora,nec etiã testator:esset durũ & cõtra ius,vt illo tpe quo incipiũt obligari illo eodem tpe cõstituerent̃ in mora:nec obstat vulgata.l.magnã. C. de cõtrahẽ.& cõmit.stipu-

Dies ĩn interpellat p hoie. la.†vbi dies interpellat p hoĩe.q̃a sanè debet ĩtelligi q̃n dies fuit certa an & q̃n.sed obligatio in p̃senti casu fuit incerta:q̃n cũ dies mortis fuerit incertus:igit̃ extemplò post decessum nõ incipiunt currere dicta arreragia.

Sapiẽtis est reuocare male dicta. 3 ET nõ est†mirãdũ si nũc mutauerim opinionẽ: cũ etiam Papinian⁹ variauerit.l.manifestissimi.C.de fur.& dicit tex.in.c.magnę sapiẽtiæ est reuocare hoĩem qđ male locut⁹ est.xxij.q.iiij.alibi sanũ dr̃ esse cõsiliũ, si q̃s reuocauerit qđ malè fecerit.c.cũ cessãte.de appel. alibi dicit tex.in.c.q̃liter & q̃n.j.de accusa. Non pudeat vos errorẽ vestrũ corrigere, q̃ positi estis vt aliorũ corrigatis errores.alibi dicit solẽnis tex.§.j.ĩ fi.versi.nõ erubescim⁹.ĩ aut̃.de nupt.colla.iiij.nõ ẽm(inquit ĩperator) erubescim⁹,si q̃d in meli⁹ eorũ q̃ statuim⁹ prius ipsi cõpetẽti rõne nec ab alijs expectare corrigat̃,& ideo dicit

4 Bal.in.d.l.manifestissimi †qđ doctor q̃ malè consuluit põt consiliũ emendare,& sic variare.idẽ notat glo.in.l. Labeo.ff.de seruitu.rusti.p̃dio.ad excusationẽ doctorũ qui diuersis tẽporib⁹ diuersa fecerint cõsilia, vel ppter imbecillitatẽ memorię, vel ppter mutationẽ opiniõis. noua ẽm in nobis quotidie generant̃ fantasmata:alibi

Statuta variatur cũ tp̃e. 5 dicit tex.in.c.nõ debet.de consangui.& affinita.†nõ debet rep̃hensibile videri, si scđm varietatẽ tẽporũ statuta variantur humana:cũ etiam ipse Deus ex his quę in veteri statuerat testamẽto,nõnulla mutauit in nouo.

☞ADDITIO. De mutatiõe opiniõis & variatiõe,an sit licita & p̃missa, & sic q̃rendũ est,an.l.j.C.de furtis. &.c.gesta.24.distinc.q̃ dicũt qđ cõtraria allegãs nõ est audiẽdus,pcedat ĩ dictis aduocatorũ & doctorũ cõsulẽtiũ,& maximè ĩ Bal.qui more suo ĩ multis fuit sibi cõtrari⁹& vari⁹.Et breuiter ĩ hoc articulo omissa lõga disputatiõe videat̃ do.meus Iasõ in.l.si ex toto.§.si ita legatũ.ĩ pen.col.ff.de lega.j.& Deciũ ĩ regula iuris,nemo põt mutare.ĩ.ij.col.ff.de regu.iur.& Dy.ĩ regula mutare.de regu.iu.in.vj.& ibi tenẽt qđ nõ pcedit ĩ doctorib⁹ q̃b⁹ licitũ ẽ variare.argu. l.diui fratres.ff.de iure patro. & gl.ĩ.l.qđ sępe.§.ĩ his.ff. de cõtrahẽ.emptio.vbi dicit qđ Bulgar⁹ more sapiẽtis mutauit cõsiliũ,& gl.magna ĩ.l.j.ff.de piculo & cõmo. rei vẽditę ĩ medio.vbi ẽt loquit̃ de dicto cõsilio Bulgari mutato.facit.l. Labeo.ff.de seruitu.rustico.p̃dio.vbi Bal.excusat variationẽ scribẽtiũ.& ĩ.d.l.manifestissimi. ad idẽ ẽ gl.in.c.vides.23.q.6.in versi.opinio.& in. §. disciplinã.ĩ v̾bo,gladijs.45.distinctio.vbi Car.Alex.& in c.q̃d.q̃nquagesima distin.inferẽs qđ leges p̃nt exponi diuerso mõ in diuersis locis,& ita ẽt tenet Lucas de pẽna in.l.pfessio,p illũ tex.C.de munerib⁹patrimo.lib.x. Et istud pcedit tã in lecturis,q̃ ĩ cõsilijs,put dicũt Bal. in.d.l.manifestissimi.§.penul.& Card.Alex.in.d.c.disciplinã.vbi dicũt qđ licitũ est q̃nq̃ ĩ diuersis causis& inter diuersos cõtraria cõsilia ex superuenienti rõne dare:

sed,si inter eosdẽ reuocat̃ primũ consiliũ, debet restitui salariũ habitũ à primo consilio,vt dicit Paul.de ca.in.l. de tutela.p gloss.C.de in integrũ restitu. minorũ.iusta ẽm de cã,vt dicit Bal.ĩ.d.l.fi.doctor põt cõsulere diuersis tẽporib⁹diuersa & varia,& idẽ Bal.in.c.ne innitaris. in fine.de cõstitutio. vbi refert de Augustino q̃ fecit librũ retractationũ.Et de doctore cõtraria cõsulente vide Ange.in.d.l.Labeo.ff.de seruitu.rustico. p̃dio. put etiã fecit q̃nq̃ Bar.vt colligit̃ ĩ.l.si pater.C.de ĩstit.& substi. & in.l.qui Romæ.§. duo fratres.in.iij.q.ff.de verb.obli. ideo se excusat Barbatia. qđ mutauerit opinionem in cõsi.j.charta.viij.lib.j.& in.c.j.col.xxij.de cõstitutio.dicit tñ Ange.in.d.l.Labeo.qđ doctores debẽt abstinere ab ista mutatiõe opiniõis tãq̃ ab igne:q̃a ob malignitatẽ linguarũ talis mutatio in malã partẽ accipitur,& q̃nq̃ non euitãt pœnã preuaricatiõis.l.j. C. de aduoca. diuerso.iudicũ.quã ad hoc Speculator ĩ tit.de aduoca. §.j.Geminianus & Philippus francus.in.c.fi.penul.col. in glo.ij.de testib⁹.libro.vj.& Philippus Deci⁹ in.l.precibus in.ij.col.versic.ij.nota. C. de impube.& alijs substitutio.vbi loquit̃ de Socino.idẽ tenet Albericus in.l. fi.C.de postulã.& dicit Pau.de ca.in.l.fi.C.de aduoca. diuerso.iudicũ.qđ abstinendũ est ab his p̃uaricationibus exẽplo Oldra.qui præ tristitia mortuus est:tñ dñs Iason p̃ceptor meus in.d.§.si ex legat.ponit q̃n consulens potest variare,& Philippus corne.in cõsi.vij.incipiente,reparo me.ĩ prin.in.iiij.volumine.vbi dicit qđ potest doctor cõsulere pro vtraq̃ parte q̃n variatur factũ,& ibi se excusat: & si vnũ dicat̃ in lecturis,& aliud in cõsilijs,excusandus est doctor.adducit̃ text.in.c.decretalis.xx.distin.facit.l.Papinianus.§.sed nec impuberis.ff.de inoffi.testamẽto.& ibi Bart.notat.& in.l.Aurelio.§.fi.ff.de liber.lega.& ĩ.l.naturaliter.§.nihil cõmune.vbi do.me⁹ Iason ĩ.vj.col.ff.de acquirẽda possessio. q̃m contraria in diuersis causis possent allegari,vt dicit Lucas de pẽna in.d.l.pfessio.C.de munerib⁹ patrimo. Et hęc pcedunt in doctore cõsulẽte.Sed quid in principe?nã in principib⁹ variatio & incõstãtia reprobat̃:q̃a in principe tãq̃ in fonte iustitiæ debet esse cõstans volũtas.& principib⁹ cõuenit illud verbũ, Semel locutus est de⁹.&,qđ scripsi scripsi.& iõ princeps debet habere vnũ calamũ,& vnã linguã,& nõ plures: q̃m scriptũ ẽ: q̃ pcesserũt de labijs meis nõ faciã irrita: vñ debet esse immobilis,sicut lapis angularis,& sicut polus in celo. V̾ba sunt Bal.in cõsi.279.incipiẽte,pridie ẽm cõsului.in iij.lib.& ibi cõcludit qđ q̃n princeps etiã pprio motu reuocat id qđ pri⁹ fecit,fingit̃ circũuent⁹, adeò qđ cõtrariũ pbari nõ põt,& ita ampliare videt̃ id qđ dicitur in.c.cũ olim,extrà de re iudicata, & idẽ de.ij.concessiõe alteri facta qđ nõ valeat cõtra primã latè pbat,& tenet Roma.in cõsi.218.incipiente, circa primã, & disputat̃ p Alex.& Lucã de pẽna ĩ locis.s̃.allegatis. p Deciũ in.d. regula nemo põt mutare.vbi multa cõsilia ad hęc allegat̃.dicit tñ Mat.de Afflictis in cõstitu.regni Siciliæ, q̃ incipit,p̃cipim⁹.in.j.libro.qđ in officijs cõcedẽdis & mutãdis q̃nq̃ pmittit̃ pricipi variatio.Et cũ, vt hîc añ vidimus,licitũ sit& pmissum q̃nq̃ mutare opiniones:protestor,scđm qđ etiã ptestatus est Matthæus de Afflictis,in fine cõstitutionũ regni Siciliæ, qđ nõ obstẽt mihi ppria scripta,si dũ vita comite alijs rõnib⁹ videatur mihi aliud dicendũ:q̃a intellectus peregrinus hominis propter varias rerũ figuras nõ est semper vniformis.

Cuius Matthæi dicta in cõmẽto cõſtitutionũ regni Si-
ciliæ hoc anno dñi M.cccccxxxj.me exiſtente in hac ci-
uitate Pariſieñ. remiſſiuè ad hæc mea cõmẽtaria addi-
di.& eius opera ſuper dictis cõſtitutionibus nondũ vi-
deram: & quædã negotia ibi agendo fui nominatus à
curia parlamẽtali ad officiũ conſiliarĳ in dicta curia: ad
nominationem cuius chriſtianiſſimus Rex noſter me
conſiliarium fecit die.iĳ. Auguſti eodem anno. *

Quæſtio.

SED nũquid poſſit maritus petere principalẽ ſortẽ
debitã cum arreragĳs iã incurſis, & pro tp̃e præte-
rito eſchutis: fui interrogat⁹ de hoc caſu: & videt̃ ꝙ nõ:
qa vſura eſt pœna.l.q ſine.& ibi Bart.ff.de nego.geſt.l.
lecta.& ibi Alexã.ff.ſi certũ pet.& dicit ibi do.me⁹ Iaſ.

Arg.de pœna ad vſuram.

6 †ꝙ de pœna ad vſurã valet argumentũ.gl.in.d.l.lecta.
in verbo, pœnæ.& in.l.Iulian⁹.§.idẽq; Papinian⁹.ff.de
actio.& facit tex.in.l.nõ ſolũ.la.ĳ. verſic.vſuras.ff.de li-
ber.legat.tñ Bar.in.d.l.qui ſine. Alex. & Iaſon in.d.l.le-
cta.& Roma.in cõſi.ccxl.faciũt & ponũt aliquas diffe-

Pœna & vſura q̃ mõ differant.

7 rẽtias: †ſed in pœnis cõuentionalib⁹ quis non põt pete-
re & rẽ & pœnã, imò debet altero eſſe cõtentus.l.reſcri-
ptũ.§.ſi pacto.ff.de pactis.& ibi Bart.& alĳ doc. Albe.
8 de roſate, poſt alios ĩ.l.j.C.de iudicĳs. †videt̃ facere aliã
differẽtiã inter pœnã & vſurã: qa vt dicit, pœna nõ põt
peti cũ principali: ſed vſura põt peti cũ ſorte principali:
vt vident̃ doctores innuere ꝑ tex.in.d.l.j.q nihil mihi fa
cit, nec video ꝙ ex illo textu ĩferri poſſit ꝙ ibi fuerit pe-
tita ſors: ſed credo ꝙ mens & intellect⁹ illi⁹ legis eſt, ꝙ
iudicio cepto ſup̱ vſuris p̃teriti tp̃is, ſtipulatio vſurarũ
currentiũ poſt nõ eſt perẽpta: nõ aliter inſiſto: ſed tenen
do opinionẽ cõmunẽ. ¶ Videt̃ ergo dicẽdũ ꝙ aliud eſt
in pœna, aliud ĩ vſura: & qđ vſura etiã peti põt, & prin
cipale ſimul: & hoc eſt etiã iuridicũ in hoc caſu: cum hę
vſuræ de qb⁹ hic fit mẽtio nõ ſint ſimpliciter cõuẽtio-
nales, imò legales: & ꝑ legẽ noſtrã municipalẽ, & ideo

Pœna legalis.

9 etiã peti poſſunt: †cũ pœna legalis peti poſſit cũ princi
pali: vt notãt Bar.& dñs me⁹ Iaſon in.d.l.reſcriptũ.§.ſi
pacto.ff.de pac. & licet dicat̃ ꝙ etiã aliqñ hæc pœna q̃
de iure debeat̃ deducat̃ in cõtractu mr̃imonĳ ꝑ ſtipula
tionẽ, vt ſolẽt multi facere: tñ nõ id inſpicim⁹, ſed idqđ
agit̃ principaliter, hoc eſt id rõne cui⁹ principalr̃ debet̃,
ſcilicet rõne legis municipalis, ita diſponẽtis fauore do-
tis: & etiã iuris cõis.c.ſalubriter.de vſuris.q̃ tñ licet de-
ducat̃ vltra legẽ in cõuentionẽ, ꝑ ſtipulationẽ nõ deſi-
nit eſſe in cõſideratiõe. ſicut videm⁹ in ſimili de iudice
ordinario, cui cõmiſſa eſt cã à principe, qui ꝓ hoc non
deſinit eſſe ordinari⁹. faciunt q̃ dicit Butriga.& Bal.in.l.
qui ꝓcuratorẽ dat.ĩ prin.ff.de ꝓcu.de veritate cui⁹ de-
ciſiõis ponit do.me⁹ Iaſ.in.l.j.§.& poſt opis.ff.de noui
ope.nũtia.& in.l.j.§.ſi qs ſimpliciter.ff.de verb.obli.&
in.l.ius aũt ciuile.ff.de iuſti.& iure.licet regula ꝑ eundẽ
in dictis locis poſita videt̃ cõtradicere, & etiã huic nr̃æ
cõcluſiõi: qa ex q̊ diſpoſitiõi legis cõuẽtio & ſtipulatio
interponunt̃, videt̃ eſſe alterata natura diſpoſitiõis le-

Stipulatio mutat naturã actus.

10 galis: †etiã qa ſtipulatio ĩterpoſita ſup̱ aliq̊ actu immu
tat naturã illi⁹ actus. vt facit tex.in.l.emptio.ff.de reſcin
den.vendi. vbi ſtipulatio interpoſita ſup̱ cõtractu em-
ptiõis & vẽditiõis immutat naturã illi⁹ cõtract⁹. ¶ Fa-
ciunt tñ pro hac cõcluſiõe plura, ꝓ p̱te cõtraria ꝑ dñm
meũ alleg.in rub.ff.de verb.obli. vbi tãdẽ cõcludit, an
ſtipulatio ĩterpoſita ſup̱ aliq̊ actu regulet̃ ſcđm illum
actũ: iõ licet in dicta vſura ſeu pœna debita fauore do-
tis & mr̃imonĳ pro centenario decẽ qui eſt iure debita
interponat̃ in cõtractu matrimonĳ ſtipulatio & ꝓmiſ-
ſio ſcđm formã noſtræ legis, dicẽtis per ea q̃ do.meus
Iaſ.ibidẽ allegat dictã ſtipulationẽ regulari ſcđm natu-
rã nr̃æ legis municipalis: ita qđ & pricipale, & arrera-
gia, hoc ẽ pœna & res ſimul peti poſſint: cũ ꝑ hãc ſtipu
lationẽ ſeu cõuẽtionẽ hęc pœna nõ deſinat eẽ legalis.

ET aduerte, qm̃ põt petere principale debitum iam
eſcheutũ ĩ terminis elapſis actiõe hypothecaria rea
li: & bona hypothecata in p̃ria iuris ſcripti, dñt declara-
ri hypothecata ꝓ dictis terminis elapſis quò ad effectũ
exactiõis.& ꝓ alĳs in futurũ debẽdis nõ pñt peti q̊ ad
effectũ exactiõis ſeu cõdẽna.l.j. C.de fideicõmiſſis. vbi
tex.rotũdus. Barto.in.l.ita ſtipulat⁹.xiiĳ.mihi col.ff.de
ver.obli. Pau.de ca.in.l.j.iĳ.colũ.C.de iudicĳs.& q̊ ad
vſuras ſeu arreragia põt petere bona declarari hypothe
cata ꝓ dictis arreragĳs tã p̃teritis q̃; futuris ſi expreſſe
11 fuerit cautũ inter partes, aliâs nõ. †hypothecatæ em̃ res
pro principali nõ cenſentur hypothecatę pro vſuris ſeu
arreragĳs.l.per retẽtionem. C. de vſuris.l.ſolutum. vbi
bonus tex.iuncta glo.in.§.ſi in ſortẽ.ff.de pigno.actio-
ne.l.grege.§.fi.in fi.verſi.ff.de pigno.

Dubiũ.

12 REſtat †nũc aliud dubium. vtrũ principale & arre-
ragia poſſint ſimul peti in eodẽ iudicio in patria
iuris ſcripti, vbi nõ viget hęc noſtra cõſuetudo: ita vt a-
ctio ꝑſonalis ad principale, & actio ꝑſonalis ad arrera-
gia ĩ eodẽ iudicio cumulent̃: ſic ꝙ vna & eadẽ ſñia poſ-
ſint terminari: iſta q̃ſtio eſt ſubtilis in mr̃ia cumulatio-
nis q̃ affert honorẽ aduocatis eã bñ intelligẽtib⁹, ſcđm
Bart.in.l.fundũ titianũ.ff.de exce. ¶ Et primò videt̃ ꝙ
pricipale & arreragia, ſeu ſors cũ vſuris nõ poſſint ĩ eo-
dẽ iudicio peti, & cumulari: iſta em̃ eſt regula in mr̃ia
13 cumulatiõis, †ꝙ qñ iudicia ſeu duæ actiões ſic ſe hñt, ꝙ
ſñia abſolutoria lata ĩ vna pariat exceptionẽ rei iudica-

Regula.

tę ĩ alia, nõ admittat̃ cumulatio: & hãc regu.ponit Dy.
in regula, null⁹ plurib⁹.de regu.iur.in.vj. Bar.in.l.edita.
C.de edẽdo. Ange.in.§.ſi min⁹.inſti.de actio. Sed ſatis
14 liqdè cõſtat †abſolutoriã latã ſup̱ ſorte parere exceptio-
nem rei iudicatæ, ĩ vſuris: cũ arreragia ſic ſe habeant ad
ſortẽ, vt non poſſint deberi, niſi ſors debeatur. igit̃ pe-
titio ſortis & arreragiorũ non eſt admittenda, ita vt de
iſtis duabus actiõibus poſſit fieri cumulatio.

Præiudiciales actiones non possunt in vnã [...]tari.

15 ITEM †p̃iudiciales actiões nõ poſſunt ſimul in eodẽ
iudicio intẽtari. Sunt em̃ hui⁹ naturæ, ꝙ vna.ſ.magis
p̃iudicialis facit ſilere min⁹ p̃iudicialẽ.l.vnica. C. qñ ci-
uil.actio, p̃tor.§.hoc edicto. vbi amplè Bar.de iſta ma-
teria.ff.vi bonorũ rapt.ſed actio ꝑſonalis ad ſortem, &
actio ꝑſonalis ad arreragia ſunt p̃iudiciales: cũ ſñia lata
ſup̱ ſorte faciat præiudiciũ in vſuris.l.fundi quem. vbi
Pau.de caſt.ff.de exceptio, ergo cũ ſupradictæ actiones
ſint p̃iudiciales nõ poſſunt ſimul intẽtari & cumulari.

☞ ADDITIO. Quæ autẽ ſint exceptiones p̃iu-
diciales ponit Matthæus de Af-
flictis in cõſtitutio.regni Siciliæ, q̃ incipit, ſimiliter agẽs.
in.vj.notabili. vbi ponit an oẽs apud eos ſint correctę,
ex quo illa cõſtitutio tollit exceptiones p̃iudiciales, ita
qđ debet ſimul cũ principali cumulari, prout etiam fit
apud nos in materia poſſeſſoria, in q̃ placitandũ eſt ad
oẽs fines, non habẽdo reſpectũ ad fines non recipiẽdi,
quæ impediunt litis ingreſſum: q̃ primò deberẽt diſcu-
ti, prætereq̃; tñ in cauſa appellationis, vbi fines non reci-
piendi primò ſunt diſcutiendi: an tamẽ cauſa nullitatis
ſit primò diſcutiẽda, vide eundem Matthæũ in conſti-
tutione

tutiõe regni Siciliæ,q̃ incipit,dilatiões.in.iij.notabi.vbi amplè declarat,an deserta appellatiõe per lapsum fatalium sit sublata nullitas,& ibi tenet quòd non. *

Licet prædicta fundamenta sint vrgentia,ita vt his motus Bar.tenuerit pro hac parte.in.d.l.edita.C. de edẽdo.& in.l.ij.C.de peti.hæreditatis. vbi dicit in iudicio particulari non esse admittendam petitionẽ fundi & fructuum in eodem iudicio.

Puto tñ,cõtrarium verũ,scilicet qđ in eodẽ iudicio principale & arreragia iã incursa siue escheuta peti possint:nõ,obstantib⁹ fundamẽtis supradictis.Non obstat igiẽ primũ fundamẽtũ.s.q absolutoria lata &c. qm̃ intelligim⁹ admittẽdã esse cumulationẽ & petitionẽ principalis cũ arreragijs:si modò ĩ eodẽ libello vnũ principaliter,& aliud accessoriè petatẽ: q̃ casu admittiẽ cumulatio in eo.iudicio:regula aũt supradicta itelligiẽ & pcedit qñ in diuersis iudicijs,vel in eodẽ iudicio ĩ diuersis libellis æquè pricipaliter petunẽ principale & arreragia:q̃ casu nõ admittiẽ cumulatio,scđm Dy.in dicta regula.quã sequiẽ Pau.de ca.in.l.j.C.de iudicijs.

Actionũ præiudicialium gña diuersa. 6 Non obstat fundamentũ de p̃iudicialib⁹ actionibus:†qa sunt diuersa genera p̃iudicialiũ actionũ. Quædã em̃ sunt p̃iudiciales actiones rõne maioritatis, aliæ rõne autoritatis:& tales nõ possunt cumulari.& de istis loquunẽ iura in contrariũ allega. Quædã aũt sunt p̃iudiciales adinuicẽ:vt sũt istæ de qb⁹ ẽ cõtrouersia:& de istis loquiẽ tex.in.d.l.fundi quẽ.ff.de exceptio. & tales pñt cumulari ĩ eodẽ iudicio:si ĩ vno libello vnũ pricipaliter,& aliud accessoriè petaẽ. Et p hac opiniõe facit tex.ĩ.§.sed neq;.ĩ auẽ.de fideius.colla.j.vbi admittiẽ cumulatio actiõis hypothecariæ psonalis& realis,& tñ sunt,p̃iudiciales.gl.in.l.q̃ de inofficioso.ff.de inoffic.testamẽ.vbi etiã admittiẽ cumulatio petitiõis hæreditatis & q̃relæ inofficiosi testamẽti : q̃ tñ actiões sunt p̃iudiciales.igiẽ in istis cũ nõ sit maior ratio, admitteẽ cumulatio.¶Ex p̃dictis patet pricipale & arreragia simul peti posse in eodẽ iudicio,& vna sentẽtia terminari.

SED quia argumentũ validius est reseruandũ in fi. 1
scđm Spe.in tit.de alleg.& disputa.§.iiij.p hac opi 2
nione facit tex.ĩ terminis.ĩ.d.l.j.C.de iudicijs. scđm primũ intellectũ gl.q̃ luce clari⁹ innuit sortẽ cũ vsuris præteritis añ litiscõtestationẽ petitã fuisse : ergo principale 3
& arreragia q̃ habenẽ loco sortis & vsurarũ in eodẽ iudicio peti possunt:scđm dictum intellectũ,quẽ approbãt Barto.Pau.de ca.& alij doctores:cui intellectui applaudit alia glo.in.d.l.fundi quẽ.super verbo hmõi.de exceptio.quæ dicit fundũ cum fructibus peti posse.

Aduerte tñ quãdo pœna potest peti cũ principali p docto.maximè Bal.in.l.& si post tres.ff.si quis cautio.

Quæstio. 17 ¶Itẽ quæro:†an dñs census seu redit⁹ possit intentare & actionẽ realẽ & psonalem simul contra principalẽ,aut contra eius hęredes : an debeat esse cõtentus vna? ¶Videẽ q vtrãq; posset intentare per textũ in.§. sed neq;.in auẽ.de fideiusso.colla.j.qđ intellige verum, qñ illud qđ venit ratione actionis psonalis debeẽ officio iudicis,& nõ iure actionis:vt tenet Bal.in.c.cũ dilectus.in vltima col. extrà de causa possessiõis & pprietatis. ¶Itẽ etiã intellige , qñ actio realis seu hypothecaria,intẽtatur principaliter,& personalis accessoriè:secus si vtraq; principaliter, qa esset contra text.in.l.fundi.& in.l.fundũ.ff.de exceptio.Eò qa absolutoria lata in vna parit exceptionẽ rei iudicatæ in alia.l.si differẽte.ff.quibus mo.pign⁹vel hypotheca.dicit Bal.in.l.edita.in.xxj. col.C.de edẽdo.& dñs me⁹ Iason in.ix.col. q ita de cõsuetudine obseruaẽ:vbi plenè tractaẽ materia. ¶Et intellige omnia p̃dicta qñ intentanẽ coram iudice q potest de vtraq; cognoscere,scilicet corã iudice laico:cum ecclesiasticus (cũ sit in rẽ.l.pignoris.& ibi Bar.& Bald. C.de pigno.)cognoscere nõ possit.dixi infrà in.§.j.titu. (Des censes).§.ij.& in.§.vj.in gl.(sans ce quil soit tenu.) Secus aũt si vtraq; intẽtaret corã iudice ecclesiastico:qa vt vnicuiq; sua iurisdictio tribuaẽ,aliâs debit⁹ordo nõ seruareẽ.Debet tm̃ pponere psonalẽ:& si vtraq; pposuerit,debet vnã eligere.Et ista est noua limitatio apud nos ad dictũ.§. sed neq;.suprà allegatũ. Aliâs sequereẽ inconueniens:qa per indirectũ iudices ecclesiastici assumerent cognitionẽ causæ realis, quã nõ possunt de directo assumere.Et ita hac die scđa Mẽsis Nouẽbris anno dñi. M.cccccxx.dixi detẽtus adhuc & fatigat⁹ reliquijs meæ magnę ĩfirmitatis:& nisi timuissem labores mihi nocere,cũ essem adhuc debilis,& nõdũ extra pericula:nec adhuc exierim camerã,in qua sum,sunt q̃tuor mẽses:fortè maiora scripsissẽ.sed sufficit nũc me dedisse cęteris mñam cogitãdi,si alio tpe eueniat casus,vel deẽ opportunitas,fortè maiora scribã.Guido pape tñ ĩ decisiõe sua.cviij.tenet ĩdistinctè admitti cumulationẽ:& dicit se obtinuisse.&vide eũdẽ q̃stiõe sua.cxliij.vbi ponit.An rescissio cõtract⁹,& restitutio in integrũ possint cumulari cũ petitorio petẽdo possessionẽ rei sibi restitui:Ego practicaui,& sup his ĩpetraui literas regias.

☞ ADDITIO. Vide decisionem Tholosanam. cclxix. vbi dicit quòd agẽs ad rescisionẽ contractus non est audiendus, petendo possessorium:sed vt dicit, causa nullitatis & restitutiõis in integrum possunt simul intentari : & etiam rescindens & rescissorium possunt simul intentari. *

In textu ibi

Sera souffisamment interpellé.

Lapsu biennij cõtrahiẽ mora irregularis. Post bienniũ †à die ductiõis vxoris ad domũ mariti debenẽ vsuræ marito:†qa p lapsum biennij cõtrahiẽ mora irregularis.tex.ẽ de hoc multũ notabilis in l.fi.§.p̃terea.C.de iure dotiũ.cõtrarium tñ videẽ tenere glo.in.l.de diuisiõe.in gl.fi.ff.solu.matri.vbi voluit†q mulier q̃ dotẽ pmisit teneaẽ ad vsuras & fruct⁹ ex die cõtractus,nõ expectato lapsu biennij.& licet doctores antiqui impugnẽt illam p textũ in.d.l.fi.§. præterea.tñ Bar.ausus ẽ saluare illã ibi duob⁹ modis.j.vt.§. p̃terea. loquaẽ qñ extraneus dat dotẽ,qa non cõstituiẽ in mora nisi elapso biennio.Secus aũt est in ĩpa muliere dante dotẽ,qa statim cõstituiẽ in mora à die cõtracti matrimonij,eò qa recepit aliqd:& marit⁹ sustinet onera matrimonij:iõ mulier statim est ĩ mora : put tenent cõiteẽ doctores.& Alex.in cõsi.cxliiij. incipien.pfectis instrumentis.in.v.volu.vbi dicit q est cõis q siue dos fuerit pmissa ab vxore,siue à patre eius, etiã si marito possit imputari aliqua negligẽtia,q semp sunt in mora à die quo marit⁹sustinet onera matrimonij,secus si ab extraneo:& dicit hãc esse cõmunẽ, quã secutus est in cõsulẽdo:vide eũdẽ Alexã.in cõsi.lj.in.iij.volu.& in cõsi.liij. eo.iij.volu.¶Vel secũdò posito q dict⁹.§.p̃terea loquatur in muliere dãte dotem,pôt intelligi:vt pcedat quò ad hoc, vt mulier teneaẽ ad vsuras maiores scđm dispositionẽ illi⁹ legis:vt ibi p Bar.& in.d.l.de diuisiõe.&

ibi domin⁹ meus Iason.ff.solu.matri. & istã solutionẽ Bar.tenet Bal.in.d.l.de diuisione.tñ tenet cõtra Bart.in d.§.p̃terea.in penul.colũ.versic. reuoco in dubiũ:pone ꝙ mulier.vbi latè examinat,& ꝑ multas bonas rõnes. ¶Vides hìc vnũ casum in quo bienniꝫ tẽpus obseruatᷣ:
4 aliũ videas in.l.cũ dñi.ff.locati.†videlicet Cũ cõductores domorũ non apparent per biénium possunt dom⁹ aperiri:& bona ibi inuẽta describi. Plures alios,vide ꝑ Dy.in tracta.de præscriptio.ver.est præscriptio duorũ annorum:quos hìc non transporto.

SED ad p̃dictas rõnes respondet Roman⁹,& aliꝫ in d.l.diuisiõe.¶Sed pulchrũ est scire,qa dicitᷣ ꝙ vsuræ debentᷣ post bienniũ à die cõtracti matrimoniꝫ:†qñ dicatᷣ contractus matrimoniꝫ ad finẽ p̃dictũ:videtᷣ qđ à die traductiõis vxoris ad domũ mariti,& nõ aliâs:vt tenet Ludo.roma.in singulari suo.in verbo dos.ꝑ tex. in.l.vnica.§.fi.C.de iure dotiũ.Sed Ludo.Bolognign⁹ in.d.§.fi.dicit ꝙ à die contracti matrimoniꝫ.

5 Contractus matrimoniꝫ quando.

INtellige tñ prædicta, qñ aliâs dos nõ fuisset ꝓmissa ad diẽ certam:qa tũc die lapsa cõtrahitᷣ mora regularis.l.magnã.cũ vulga.C.de contra.stipulatio.& ad hoc facit text.& ibi Bald.in.l.vnica.§.exactio. C.de rei vxo. actio.& in.d.§.p̃terea.ꝑ Bal. Nã à die tali certa incipiãt currere vsuræ,si marit⁹ sustineat onera mr̃imoniꝫ.¶Ad
6 de†ꝙ sicut dies interpellat ꝓ hoĩe, ita etiã iuramentũ: qđ est dictum singulare.ita tenet Francis.de Crema singulari suo.cxxiꝫ.incipien.vbicũqꝫ est iuramentum.

ITEM intellige, nisi aliâs interuenisset interpellatio mariti.iuxta.l.si ex legati causa.cum ibi traditis.ff.de verb.obli.quia tunc à die interpellatiõis incipiant currere vsuræ.& sic istis duobus casibus nõ erit opus expectare biennium, & sic moram irregularem:cùm habemus regularem.arg. no.in.l.in prouinciali.§.j.ff.de no. operis nuntia.ista tenent Ang.de areti. & domi.meus Iason in.§.fuerat.institu.de actio.

Interpellatio cõstituit in mora.

7 ET regulare est, †ꝙ interpellatione qs in mora constituitᷣ.casus est in.l.si ex legati causa.ff.de verbo. obli.l.mora.de vsuris.l.qđ te.ff.si certũ petatur.vbi do. meus Iason.l.Titia.§.vsuras.ff.de legatis.ij.facit qđ notat Alexã.in cõsi.lix.incipiẽ.Christi saluatoris.vbi dicit,ꝙ si statutũ requirit in ferẽda sententia cõsilium sapiẽtis:cõsultor cõstituitur in mora per interpellationẽ: & ideo dicit ꝙ nunqꝫ dicant stetisse per iudicẽ vel consultorẽ,nisi postqꝫ fuerunt interpellati,& non fecerunt. & istud est verum,siue cõmittatur ad effectum periculi interitus.d.l.si ex legati causa. &.l.quod te.siue ad cõmissionem pœnæ.l.si pœnam.ff.quando dies legati.& generaliter quò ad alios effect⁹ ex mora resultantes.de q̃bus per gl.in.l.mora.ff.de vsuris.l.si quis filiũ.§.stipulatio.ff.de colla.bonorũ.ita formaliter dicit Bar.in.l.stipulatio.in.vj.quæstione.ff.de verbo.obliga.

An sufficiat interpellatio extraiudicialis.

8 ET intellige†ꝙ sufficit interpellatio extraiudicialis de constituendo quem in mora.gloss.est in.l. qui Romæ.§.cohæredes.in verbo, testato. & ibi Bar.& doᶜto.ff.de verb.obliga.& in.l.fideiussor obligari.§.fi.in gl.fi.ff.de fideiusso.glo.in.l.amplius nõ petitum.ff.rem ratam haberi.facit text.in.l.denuntiasse.in princip.ff.de adulteriꝫs.& ibi Bar.quam legit sub.l.qui vxori.

SED limita istud pluribus modis.primo videlicet vt ꝓcedat in his quæ debentur iure obligatiõis & actiõis:secus in his q̃ debentur officio iudicis:qa requiritur monitio iudicis.tex.est de hoc singularis secundũ oẽs.in.l.cũ postulassem.ff.de dãno infec.quẽ Barto.ibi dicit singularẽ.& in.d.l.si ex legati.& nõ sufficit iterpellatio ĩ iudicio,sed requiritᷣ ꝙ fuerit deuentũ ad litis cõtestationẽ.ita itelligit Pau.de ca.in.d.l.cũ postulassem. & in.d.l.si ex legati.imò etiã,qđ plus est,nõ sufficeret libelli oblatio.ita Bar.ĩ.l.denũtiasse.§. qđ ergo.ff.ad legẽ Iuli.de adulte.no.Bar.& aliꝫ in rubrica de in ius vocã. Ange.& Roma.in.l.si ex legati cã.ff.de verb.obli.facit tex.in.l.si libert⁹ à patrono.ff.de in ius voc.& istud refert & sequitᷣ do.me⁹ Ias.in.l.vinũ.in.ij. col.ff.si cer.petaᷣ.hinc pl⁹ dicit Bar.in.l.vbi exigitᷣ. §. hęc aũt.ff. de in ius vocã.ꝙ opus est expectare, donec iudex faciat p̃ceptũ in cõuictũ.& ita dicit debere intelligi.d.l.cũ postulassem.Areti.tñ dicit istud nõ iure probari, & ꝓpterea putat ꝙ sola ĩterpellatio in iudicio sufficiet.¶Credo ꝙ opinio Bart.sit vera,ꝑ tex.in.l.nõ iustam.C.ad Trebellianũ.Nam hæres cogitᷣ adire hæreditatẽ ex officio iudicis,& hæreditatẽ restituere.l.nõ est cogẽdus.l.si legatarios.ff.ad Trebelli.l.& sine scriptura. C. eo. & tñ hæres ad hoc vt dicatur in mora cõstitutus erit necessariũ expectare quòd in eũ fiat præceptũ de adeundo, nec plus censetᷣ in mora.l.ille à quo. §. tẽpestiuum.ff. ad Trebellianũ.& ita fuit de mẽte Bart.in.d.l.cũ postulassem. dũ allegat.d.l.nõ iustã. & ita mihi videtᷣ sonare.d.l.postulassem.& istud etiã tenuit Ange. Areti.in.§.j.institu.de actio.dũ dicit ꝙ iudex põt cogere partẽ ad sic faciẽdũ.

De his q debentur officio iudicis.

HAnc limitationẽ sublimita duob⁹ modis.primo vt nõ procedat in materia collatiõis. Nã licet collatio fiat officio iudicis nobili:tñ interpellatus extra iudiciũ ad cõferendum cõstituitur in mora.ita Bal.in.l.si soror.C.de collatio. allegat casum singularẽ in.l.filius. §.fi.ff.de colla.bonorũ vbi dicit ꝙ est mirabile.

Materia collationis.

SVblimita secũdo procedere, quando quis tenetur officio iudicis nobili:sed secus qñ teneretur officio iudicis mercenario:quia sufficit interpellatio extraiudicialis.ita tenet Cy.in.l.j.in.iiij.col.C.de aliena.mutandi iudiciꝫ causa facta. & Roma.in.l.iij.in.ix. colũ. de arbitris.& Bal.in.l.iij.in.j. colum.ff.de iurisdi.omniũ iudicum. & idem dominus me⁹ Iason in.d.l.vinum.in.vij. colum.& in.d.l.j.in.v.col.ff.de iurisdi.om.iudi.

Officio iudicis nobili.

SEcundo limita conclusionẽ supradictã ꝙ interpellatio extraiudicialis etiã constituit quẽ in mora:qđ non habet locum qñ creditor prius fuit in mora:puta qa interpellatus rẽ sibi oblatã recusauit recipere sine iusta causa:qa tunc ad purgandũ morã suã & cõstituendo debitorẽ in mora nõ sufficiet simplex interpellatio extraiudicialis:sed est necesse ꝙ deueniatᷣ ad litis contestationẽ.ita ꝓbat tex.in.l.sed & si alia.ff.de cõstit.pecunia.quẽ reputat ad hoc singularẽ Sali.ĩ.d.l.sed & si alia. & in.l.pacto.C.de pactis.nõ insisto circa istud:qa contrarium tenuit Alexand.in.l.si ex legati causa.& in.l.si insulam.& in.l.qui Romæ.§.cohęredes.ff.de verb.obli. & vide dominum meum Iaso.in.d.l.vinum.

Creditore prius existente in mora.

TErtio limita illud qđ dictũ est,ꝙ interpellatio extraiudicialis cõstituit quẽ in mora:vt sit verũ,qñ alia mora nõ p̃cedebat:sed si debitor pri⁹ erat ĩ mora: tũc interpellatio scđa extraiudicialis nõ solũ cõstituit eũ ĩ mora,sed etiã purgat morã p̃cedẽtẽ:eò qa interpellãdo scđo loco videtᷣ remittere morã.Bar.no.in.l.emili⁹ largian⁹.versi.ex q̃ no.per illũ tex.ff.de mino.do.tñ me⁹ in.l.si ex legati cã.ĩ penul.& vlt.col.ff.de ver.obli. quã legit me audiẽte,videtᷣ rep̃hẽdere Bart.postmodũ saluat

Praeter dicta alia mora.

saluat ipsum ĩ hoc.idẽ do.me⁹, sed nõ ita amplè, videt̃ reprehẽdere Bart.in dicto loco.ita dicit in.l.cũ.§.si dñs. ff.de no.ope.nũtia.& in.d.l. vinũ.in.viij.col.nõ insisto aliter:qa possunt semper videri scripta dñi mei.

Qñ debitor nõ põt solvere.

QVarto limita, qñ debitor tẽpore quo facta est interpellatio nõ poterat soluere:tũc illa interpellatio extraiudicialis non cõstituit debitorẽ in mora.glo.est multùm notabilis in.l.vinum.in glo.magna circa prin.ff.si certum peta.quem ibi notant Ang. Sali.Alexã.domin⁹ meus,& alij.& idẽ do.meus in.d.l. si ex legati causa.ff.de verbo.obligatio.

In eligente viam iudicij.

QVinto limita illud nõ esse verũ,qñ qs eligit viam iudicij,& nõ interpellatiõis:qa etiã si iudiciũ eẽt nullũ,nõ haberet vim interpellatiõis extraiudicialis ad effectũ cõstituẽdi debitorẽ in mora,etiam si fuerit lis cõtestata.p.d.l.ampli⁹ nõ petitũ.ff.rẽ ratã haberi.ex quo eñ pcessus est null⁹:nõ possum⁹ dicere q debitor fuerit interpellat⁹: ex q̃ creditor hãc viã interpellatiõis extraiudicialis, nec etiã tãq̃ litẽ fuerit secũ cõtestatus:qa illud nõ põt.l.iiij.§. cõdemnatũ.ff.de re iudi.l. quoties.ff.q satisdare cogan.l.nõ putauit.§.nõ quæuis.

Actus nullus nullum producit effectum.

9 ff.de cõtra tabulas.†ex q̃ eñ actus est nullus.nõ potest pducere aliquẽ effectũ:vt patet ex hic antè allega.cũ id qđ nullũ est nullũ possit pducere effectũ.l.non dubiũ. C.de legib⁹.& videt̃ deuentũ fuisse ad regulã: qđ potui,nolui.de qua in.l.multũ interest.C.si qs alteri vel sibi.c.cũ sup abbatia.de offi.delega. ¶Cõfirmat̃ p id qđ
10 dicit gl.notabilis in.l.sicut.C.de peti.heredita.†q actus fact⁹ in iudicio,si nõ valet vt agitur, nõ valet vt valere põt. Vñ ex quo nõ põt valere vt iterpellatio iudicialis, nõ debet valere vt interpellatio extraiudicialis p supra dicta.¶Mihi tñ videt̃ q ista limitatio possit ĩpugnari:
11 qa certũ est de iure,†q pcessus nulliter fact⁹ habet vim interpellatiõis extraiudicialis.Iaco.de arena in.l.in minorũ. C. in qb⁹ cau.in integrũ restitu.nõ est necessaria: quẽ refert & sequit̃ Bal.in.c.j.in.iij.col. de milite vasallo q cõtumax est.& Areti.in cõsi.suo.cl.incipiẽ.Visis diligẽter.in penul.& vlti.col.& in.l.si ex legati cã.in vlti. col.ff.de ỽbo.obli.sicut videm⁹ in confessiõe facta corã incõpetẽte iudice,q̃ vim cõfessiõis extraiudicialis habet put dicit Bar.in.l.cũ scim⁹.post gl.ibi. C.de agrico.& cẽsi.lib.xj.& tenẽt Panor.& Feli.c.at si clerici.ĩ princip. extrà de iudi. & Calderi.in cõsi.penul. de cõfessis. quia istud est indubitatũ.Alex.in cõsi.xiij.incipieñ.Ex his q̃ in themate.in.j.vol.& ĩ cõsi.xix.incipiẽ. Ex his q̃ in themate.in.iiij.volu.nõ ausus fuit firmare istud vltimum. Cogita in pdictis:qa fortior est prima opinio:eò quia qđ nõ valet vt ago in iudicijs,nõ valet vt valere põt.

In pscriptiõe interrumpenda.

SExto limita quò ad cõstituẽdũ quẽ in mora sufficit interpellatio extraiudicialis:sed q̃ ad interrũpendã pscriptionẽ nõ,qa istud nõ reperit̃ iure cautũ:sed ad minus requirit̃ citatio,libelli oblatio,vel litis contestatio. Gloss.ordi.in.c.cũ notissimi.C.de præscri.xxx.anno,& dic vt ibi:& p doct.in.l.fi.ff.de eo per quẽ factum est.

12 INtellige secũdò qñ dictũ fuit † q interpellatio cõstituit quẽ in mora:nec requirunt̃ plures.gloss.est in.l. mora.ff.de vsur.& ibi Bar.& tex.in.l.Titia Seio.§.vsuras.ff.de lega.ij. & ibi Bar.Idẽ Barto.in.l.qui Romæ.§. Seia cauit.ff.de ỽbo.obli.Ange.& Imo.in.l.q Romæ.§. cohæredes.ff.de verb.obli. Cano.in.c.ex lrĩs.de cõstitu. Dñs meus Ias.in.l.non solũ.§. morte.in.ij.colũ.de noui

Interpellatio ex...

13 ope.nũtia.¶†Et intellige ista in extraiudiciali interpellatione:cũ vnica vim habeat perẽptorij. Glo.ordi.in.c. si ẽps.xviij.distin.& ĩ.l.si tpa.lib.x. C. de fide instrumẽ. & in clemẽ.prima, in ỽbo,requisierint. de hereticis. Et
14 ita ĩ terminis firmat Bar.in.d.§.vsu.& in.d.l.mora.†secus aũt in iudicialib⁹:qa tres reqrunt̃ interpellatiões.l. ad perẽptoriũ.cũ sequẽ.ff.de iud.l.tres denũtiatiões.C. quõ & qñ iudex.l.de vnoquoq̃.§.j.&.l.contumacia.ff. de re iudicata.vbi Alex.plenè examinat,& ponit decẽ casus,ĩ quib⁹ in iudicialib⁹ sufficit vna interpellatio:& q̃nq̃ aut sex casus,in qb⁹ iudex nõ põt facere vnã citationẽ pro oib⁹. Nõ insisto in pdictis, quia nõ est psentis speculatiõis,& satis amplè examinauit Alexã.in dictis locis:& canonistæ.in.c.consuluit.de offi.delega.

traiudicialis vna habet vim peremptorij. Iudicialis non, tres eñ requirunt.

15 SED qñ dictũ fuit suprà † q sufficit vna interpellatio in extraiudicialib⁹: dic istud non procedere qñ tractat̃ de piudicio personali inferendo:nã tũc trinæ requirunt̃ interpellatiões.aut.si quis ei.C.de adulte.Hinc
16 est q videmus†q in protestatione requiritur scriptura quãdo tractatur de præiudicio personali inferendo.dicta aut.si quis ei.Et tenẽt Roma. & alij in.l.nõ solum.§. morte.ff.de noui ope.nuntia.& Sali.in.aut.si quis ei.

Casus qbus non sufficit vna interpellatio.

17 SEcundò dic istud non procedere,†qñ inferior vult constituere superiorẽ in mora:quia trinę reqruntur interpellatiões.Casus est singularis in.c.j.de supplẽ.negli.præla.quẽ p singulari allegauit dñs Anto.de butri. in.c.cũ causa.extrà de offi.delega.& in.c.ex literis.& ibi Imo.extrà de cõsti.& Feli.in.d.c.ex literis.in.v.colũ.vbi plura ad hoc allegat.Facit glo.in cle.dudũ.in verbo,recusauerit.de sepult.vbi dicit q ad hoc vt ministri & vicarij mẽdicantiũ expostulãtes ab episcopo dari licẽtiã suo religioso audiẽdi cõfessiões in sua diocesi. noscant̃ ipsum cõstituisse in mora:est necesse q ipsum ter interpellauerint.de qua multũ bene Feli.in.d.c.ex literis.& Areti.in.c.ij.in.j.col.extrà de accusa.& Feli.in.c.sciscitatus.in.viij.col.extrà de rescri.& ita tenet Roma.singula. suo.cccc.xxiiij.incipien.Ego dixi.Facit gl.in clemen.j.in verbo,reqsierint.de hæreti.q̃ dicit, q qñ per parem, vt collega collegã interpellat,sufficit vna interpellatio:ergo videt̃ inferre q secus esset,si inferior superiorẽ interpellet:sed cõtra gl.in.d. cle.j.tenet gloss.in.d.c.cũ causa. de offi.delega.& illã sequit̃ Hostien.in.d.c.ex literis.&
18 ibi Anto.& idẽ videt̃ voluisse in cle.j.de deci. †Nã vbi agit̃ de priuando quẽ iure suo,trina requirit̃ monitio. Glo.est in.c.fi.ĩ verbo,tertio.de vita & honesta.clerico. & in.c.j.ĩ ỽbo,tertiã.de milite vasallo qui cõtumax est. sed priuare quẽ officio est pœna.l.testamẽto Centurio. ff.de manumis.testa.ergo ad priuãdũ collegã offic.delegatiõis ẽ necessaria trina monitio.Pet.de ancha.tenet q illa gl.ẽ verior in.d.clemẽ.j.pro q̃ tenet Pau.de leaza. ibi:& Cardi.& Imo.in.c.cũ causa.extrà de offi.deleg.Et Bal.in.l.q crimẽ.in.viij.col. C.q accusa.nõ possũt.& in l.nã ita diuus.ff.de adopti.& ĩ aut.itẽ nulla.C de episc. & cleri.& in.l.fi.in.iiij.q.C.de edic.diui Adri.tollendo.
19 SED istud † intellige & sublimita, nisi superior expressè denegaret:qa tunc sufficeret vnica interpellatio:ideo qđ dictum est hic antè intelligitur qñ superior dissimulat cõsentire:quia tũc non esset satis cõuicta sua cõtumacia& negligẽtia.ita notant Ioã.and.& Hostien. in.d.c.j.de supplen.negli.plato.& est glos.in.d. cle.dudum.in verbo,recusauerint.de sepultu.& sequit̃ Alex. in cõsi.suo.lxxxj.incip.stantibus verbis.in.iiij.volu.vbi dicit,q vbicũq̃ requirit̃ trina interpellatio,si in prima

interpellatione dixerit interpellat⁹ se non velle consentire, sufficit pro omnibus.

20 Tertiò dic†supradictam regulã dicentem sufficere vnã interpellationem nõ procedere in appellãte. Nã ad hcovt videat̃ fuisse diligens in causa appellationis, vt sibi tẽpus non labatur, nõ sufficit semel interpellare iudicẽ, vt causam expediat: sed debet summa ope niti: ꝓpterea talis appellatio debet fieri in instãtia qua petunt̃ apostoli.l.fi.§.illud.in ver.summa ope.C.de tẽpo.appel.& per illũ tex. firmat ibi Salice. & Bal.in aut̃. si appellatiõe. C.eodẽ. de tempo.appel.& sequitur do. Felin.in.d.c.ex literis.allegans Ang.in quodã consilio, qđ est consilium. cxl. qđ incipit, quidã Matthæus.ad de Alex.cõsi.xix.inci.viso processu causæ vertẽtis.in.j. volu.in.iiij.col.& in consi.lxxxj.in.iiij.volu.

21 Qvartò dic†supradictã regulam dictãtem sufficere vnicam interpellationẽ non habere locum in dño requirente vasallũ, vt vadat ad pugnã: nã vt possit priuari feudo est necesse ꝙ ter fuerit interpellatus.glos.in.c.j.§.fi.in ꝟbo, legitima de allodijs. & licet Bal.hanc glo.nõ videtur ibi sequi: tamẽ anno præcedẽti cùm fuissem interrogat⁹ à quodã nobili Sabaudiæ q fuerat interpellatus ꝑ edictũ, clamando (le ban) & iterũ pro secũda vice fuerat interpellatus ꝑ literas illustrissimi ducis Sabaudiæ, vt iret secũ in Italiã ꝑ Christianissimo Rege Frãciæ, qui iuit ad debellandũ Venetos (quos cũ magna victoria superauit:) ꝙ ex quo non fuerat ter interpellat⁹, ꝙ non poterat priuari: & cũ ei talia dixissẽ, petijt à me, si istud esset scriptũ: ꝙ cũ ei dixissem, ꝙ sic: me rogauit vt ei darẽ scripto: qa timebat molestari: qđ feci. & istud fuit ĩ oppido Diuionensi, cũ ibi essem ad sollicitãdũ quẽdã ꝓcessũ in curia parlamẽti.

☞ ADDITIO. Et quòd requirat̃ trina monitio, vide Matthæũ de Afflictis in cõstitutione regni Siciliæ, quæ incipit, mulier quæ dotarium.in.iij.libro. Aduerte tamen ad vnũ singulare, qđ dicit idem Matthæus in cõstitutione regni Siciliæ, quæ incipit, si vasallus à dño. in.v.notabili.qđ in rege sufficit vnica interpellatio ad priuandũ vasallum suo feudo. & istud dictũ fuit allegatum in causa marchionis Saluciarũ, quando fuit priuatus feudo marchionatus, anno domini M.ccccccxxj. *

22 Qvintò dic†supradictã regulam non procedere in casu aut̃.statuimus.C.de epis.& cleri.videlicet in iudicib⁹ recusantibus ministrare iustitiam clericis, qa licet priuentur iurisdictione: non tamen nisi post trinam monitionem: ita tenet Feli.in.d.c.ex literis. in secunda sua fallentia.extrà de constitutio.

23 Sextò dic†idẽ in casu aut̃.licet. C. de episco.& cleri. vbi requiruntur duæ monitiones.

24 Septimò limita†non procedere in casu.l.iiij.ff.de pigno.actio.scilicet quãdo creditor conuenit cũ debitore de pignore nõ vendendo. Nam nihilominus poterit vendere post tertiam denuntiationem. Alex.in.d. l.qui Romæ.§.coheredes.ff.de verbo.oblig. Sed an iste tres denuntiationes possint fieri vna voce, determinat ibi Bar.& dicam infrà.

25 Octauò limita†nõ procedere qñ volo denuntiare seu protestari ꝙ per me non stat, sed impedio per causam aduersarij mei. Nam non sufficit hoc semel, sed finito impedimẽto debeo ei iterũ denuntiare, si per talẽ nuntiationem intendo aliquid noui iuris acquirere. ita not.Bart.l.de pupillo.§.si qs ipsi prætori.per illum tex. & ibi dñs meus Ias.ff.de noui operis nuntiatione.

26 Nonò limita†nõ procedere, vbi quis tenet̃ de leui culpa ex cõtractu: qa nõ dicit̃ fecisse debitã diligẽtiã si solũ semel petijt eã sibi restitui.ita dicit Feli.in.d.c. ex literis.& allegat tex.cũ glos.in.l.fi.in verbo, instãtia. ff.de pign.actio.dicat qcquid voluerit & Bar.& Imol. nec tex.nec glo.in.d.l.fi.dicunt aliquid quod valeat.

27 Decimò limita † nõ procedere in monitione quæ fit, vt qs agat vel accuset.iuxta.l.diffamari. C. de inge. & manumissis.&.l.si ea.§. qui accusare. qa debet esse trina monitio, & nõ sufficeret vna.ita Ange.in.§.si qs aũt non implens.in.ij.colũ.versic. & ex his infero.in aut̃.de hꝫre.& falci.colla.j.& ĩ aut̃.de eccle.tit.§.finaũt. per illũ tex.colla.ix.dicit tñ Feli.ꝙ illud ẽ verũ, nisi monitus in prima monitiõe dicat se nolle accusare: qa sufficit vna monitio.in.c.licet.ĩ vlti.col.extrà de accusa.

28 †sicut in simili dicit̃ de citato q dicit se nolle venire.per ea quæ dicit Inno. in.c.ad petitionẽ. extrà de accusa.& gl. in.c.de illicita.xxiiij.q.iij.& de hac satis suprà dixi.

29 Vndecimò limita†nõ procedere in monitiõe quæ fit ad priuationẽ iuris vel priuilegij: qa ad hoc vt quis priuet̃ iure suo vel priuilegio à iure cõcesso requiritur trina monitio.hinc est ꝙ si clericus non incedat in habitu & tonsura ꝑdit priuilegiũ clericale: intelligitur post trinã admonitionẽ. Panor.in.c.tuæ. de apostatis. in.c.in audiẽtia.&.c.cũ contingit.ij.extrà de sentẽ.excõ. Alex.cõsi.viij.in.iij.colũ.in.j.volu.idem tenet Fulgo.in consi.clvij.incipien.supposito statuto, in fine.

30 Sed quia†suprà diximus multos casus, in quibus etiã in extraiudicialibus actib⁹ requiruntur tres interpellatiões. Quæro, nunquid istæ tres interpellatiões poterunt fieri vno cõtextu: videtur ꝙ sic, per casum in clemẽ.ꝗuis.de appel.vbi licet appellans debeat petere apostolos instãter instantius & instantissime, tamẽ poterit eodem cõtextu petere instantius & instantissime. Dicam⁹ idẽ in ꝓposito.& ita videt̃ tenere Roma.in.d. l.de pupillo.§. si qs ipsi prætori.ff.de no.ope.nũtia.cõprobatur.Nã licet in actib⁹ iudicialibus tres requirunt̃ denũtiationes.l.tres. C. qũo & qñ iudex.l.ad perẽptorium.ff.de iudicijs.tñ vno contextu vna poterit fieri ꝑ omnib⁹.d.l.ad peremptorũ.ita in ꝓposito licet in casibus p̃dictis tres requirantur interpellationes: tñ poterit vna ꝑ omnib⁹ fieri, dicendo interpello te ꝑ trib⁹ vicibus.& ita tenet Roma.singu.suo.424.incipiẽte, ego dixi.do.Alexã.tenet contrariũ in.d.§.si qs ipsi prætori: eò

31 †qa istæ interpellationes q̃ fiunt vno cõtextu habẽtur loco vnius: & potius qs dicitur sæpius loqui, q̃ interpellare.ita not.Bar.& alij.in.l.iiij.ff.de pig.actio.& per

32 illam glos.dicit Bald.in proœmio.C.in penul.colũ.†ꝙ qñ duę confessiones fiunt eodẽ instanti, non dicitur ibi adesse geminata cõfessio.de qua loquit̃ Bar.in.l.censemus.C.de agri.& censitis.lib.x.Nã istud est clarũ in iure

33 †qđ plura eodem impetu facta pro vno reputantur. tex.in.l.fi.in fine.ff.ad legẽ Aquiliã.ita dicit & sequitur domi, me⁹ Iason.in.l.que bis.idẽ in.ij.col.ff.de verborum obligatio.Et hoc probatur pluribus rationibus.

34 Primò, †nã si verba plura iniuriosa vno contextu in vnũ conferuntur, vnicum dicitur cõuitiũ, secus si cũ interuallo temporis prolata fuissent.l.itẽ apud Labeonem.§.conuitium.ff.de iniurijs.& ibi Bar.glo.in.l. nunꝙ plura.ff.de priuatis delictis.

An tres iterpellatio.poss int fieri vno contextu.

Interpellatio.plures vno cõtextu factæ habentur pro vna.

Facit se

Facit secundò qđ decidit Bald.in.c.ex literis.in vlti.
35 colū.extrà de constitutio.†ꝙ stante statuto ꝙ reus in maleficijs ter debeat citari:nō sufficit vna citatio pro tribus etiam peremptoria : sed requiruntur tres separatæ diuersis temporibus factæ.

36 Facit tertiò qđ dicitur, †qa si plures res subtrahantur,vnicum dicitur furtū, qñ vno cōtextu & tempore:secus si diuerso tpe subtractæ forent.l.eum qui.§.idem dicit̄.ff.de furtis.& ibi Bar.inducit ad quæstionē statuti dicētis,ꝙ pro primo furto fustiget̄:pro scđo auricula abscindat̄:pro tertio suspendatur:ꝙ si qs eodem tpe ter subtraxerit,nō suspendet̄,tanꝙ vnum dicat̄ furtū:vt dixi suprà in tit.(Des iustices & droictz dicelles).§.(Se aulcung commet.)in glo.(& s'il renchiet.)

37 Quartò facit †qđ dicimus qđ ad inducendā consuetudinē requirit̄ ꝙ actus fiant diuerso tpe, secundū dñm Anto.de butrio in.c.fi.de cōsuetu.not.in.l.de qb⁹.ff.de legib⁹.& prout est melior text.de iure qui nō est solitus allegari in.l.si triēnio.ff.de statuliberis. quē ad hoc allegauit dñs meus Ias.in.l.si certis annis.in.ij.col.C.de pactis.& ab eo didici.

38 Quintò facit†qđ dicit Bar.in.l.eū qui.ff.de annuis lega.ꝙ licet ex solutiōe.x.annorū presumatur debitū ꝑcessisse.l.si certis annis. C. de pactis.l.cū de in rē verso.ff.de vsuris.tñ illud procedit qñ illa solutio fuisset facta de ꝑ se vnaquaq; singulo anno.secus si vno cōtextu fuisset facta pro decē annis, vel plurib⁹.ita Bal.in.l.ij.C.de dotis ꝑmissiōe.Io. Fabri in.l.ij.C.de fideicōmis.dñs meus Ias.in.d.l.si certis annis.in.ij.col.& in.l.ij.in.xlij.col.C.de iure emphyteu.& in.lxx.col.& in l.j.in.iij.colū. C. de fideicōmis. ¶Ideo etiā emphyteuta ꝑbando se soluisse pro tribus annis presumit̄ retro pro toto tpe soluisse:vt est gl.in.l.ij.C.de iure emphyteu.& est casus singularis scđm scribentes in.l.quicunq;.C.de apochis publicis.libro.x.Tamē illud debet intelligi,qñ istæ solutiōes fuerunt factæ singulis annis : secus si vno cōtextu soluisset vno anno pro tribus,prout dicit Bal.in.d.l.ij.C. de dotis promissio.& in.d.l.quicūq;.dominus meus post alios in.d.l.ij.C.de iure emphyteu.

39 Sextò facit,†qa si plures res donent̄ eodem cōtextu: vna erit insinuatio,si legitimā summā transcēdant, tanꝙ vna dicat̄ donatio : secus si diuerso tempore donarentur.l.sancimus.§.finaūt. C.de donatio.& dictum est per oēs in.l.scire debemus.ff.de verbo.obliga.

Septimò facit qđ not. Ange.in.l.patris & filij.ff.de
40 vulg.†ꝙ si testamentū patris & filij vno contextu fiant,censebit̄ vnum testamentum:& vnica tm̄ erit soluenda gabella:sed si fiāt ex interuallo,duo reputabunt̄
41 testamēta,& duplex soluetur gabella.¶Ideo facit†ꝙ licet plures sint tractatus in vno cōtractu, & quilibet de per se ascēdat in summam centū librarū,ꝙ si fiant vno contextu in vno instrumēto:quòd de quolibet articulo,seu de qualibet venditiōe non soluet̄ gabella tabellionario:qđ an sit verū,dicitur satis in.d.l.patris & filij.

42 Octauò facit†qđ dicit Bart.in.l.in faciendo. §. infans.in fi.ff.de furtis.vbi Bar.inducit ad q̄stionē, ꝙ si statuto caueat̄ ꝙ nuptijs quibuscūq; tantū vocentur.xij.ꝑsonæ,ꝙ si pater & fili⁹ simul duxerint vxores, ꝙ nihilominus nō poterūt inuitari nisi.xij.personæ:qa vnicæ dicunt̄ nuptiæ,qa vno cōtextu fiunt. ¶Ex qbus prædictis videt̄ tenendum cū Alex.qui tenet ꝙ tres interpellationes vno contextu factæ habentur pro vna.

Et ad contraria respondetur. Primò ad textum in clemen.ꝙuis suprà allego.quod illud fuit specialiter inductum ob consuetudinem litigantium.

Secundò ad tex.in.l.ad peremptorium,ꝙ ibi loquitur in citationibus fiendis per iudicem,quas iudex suo arbitrio potest moderare:vt ibi dicitur.

Intellige tertiò qñ dictum fuit suprà ꝙ interpellatio
43 cōstituit quē in mora.prædicta ꝑcedere, †siue interpellatio fiat ꝑ ipsum creditorē,siue per eius procuratorem,vel ei⁹ negotiorū gestorem:qa semꝑ qui interpellatur constituit̄ in mora.l.si qs solutioni.§.mora.& ibi Bar.ff.de vsuris.glo.Bar.& scriben.in.l.sequit̄.§.videamus.ff.de verbo.obli.l.ꝓhibere.in prin.ff.quod vi aut clam.facit qđ no.Bart.ꝑ illū tex.in.l.cū satis.C.de agri.
44 & censitis.li.xj. vbi dicit †ꝙ ꝓtestatio procuratoris facit protestatū incurrere in pœnā, sicut protestatio dñi. Et istud ꝑcedit multis modis:sed alibi dicam.

Interpellatio ꝓcuratoris sufficit.

45 Quartò intellige†ꝑdicta procedere etiā si simpliciter dicat̄,solue,non expressa causa:qa de sua causa & facto certificatus esse debet.l.qđ te.ff.si cer.peta.l. mora.ff.de vsur. qđ intellige pro obligatiōe secum celebrata,secus si ꝑ obligatione ex facto alterius descenden. vt sui ꝑdecessoris vel procuratoris : qa non sufficeret simplex interpellatio:sed ē necesse ꝙ debitor reddat̄ certus de obligatione, legendo instrumentum, vel copiam dando.tex. in clemen.causam.de electio.& in.l.nomen.C.quæ res pigno.obli.est materia Bar.in.l.non solū.§.morte.in materia protestatiōis citatoriæ.ff.de ope.noui nun.& ita tenet do. meus Ias.in.d.l.quod te.in.xiij.col.ff.si cer.peta.& ibi Bar.vbi scripsi cū Bar.quando dictū est ꝙ est necesse ꝙ ostēdatur instrumentum debiti.& adde Pet.de anchar. in consil. cclxxj.Et facit qñ hæres præsumitur scire facta defuncti. Bar.in.l.qui Romæ.§.duo fratres.ff.de verbo.obliga.

Simplex absque causæ expressiōe.

46 Quintò intellige†prędicta procedere,siue interpellatio fiat debitori,siue eius procuratori generali cū libera.iuxta no.per glo.& docto.in.l.procuratoris.ff.de tributoria.& in.l.apud Celsum.§.q̄sitū scđo.de doli mali & metus excep.Bar.tractat materiā.in.d.§.morte in materia ꝓtestationis prohibitoriæ. Et intellige ꝑdicta duob⁹ interuenientib⁹.Primò.s.ꝙ præsentia dñi nō possit haberi.l.aut quid aliter.§.j.cū.l.seq.ff.qđ vi aut clam. Ioan.and.in.c. generali.de elec.in.vj. Secundò ꝙ hoc est verū,qñ lex expressē nō requirit ꝙ denuntiatio nō veniat in plenā notitiam dñi:quia non sufficit ꝙ fiat procuratori.glo. est singularis in clemen.causam.de elec.in verū appellatum. Tertiò requiritur ꝙ fiat in rem:secus si in personā, ad excusandum vitiū: quia tunc non sufficit ꝙ fiat procuratori, nisi procurator intimet domino.tex.est in.l.item veniunt.§.petitā.&.l.ij.ff.de petitio.hæredi.& ita not. Bald.ibi. & idem Bal.in.l.de pupillo.§.morte.ff.de no.ope.nun.

Fieri potest ꝓcuratori.

47 Sextò intellige †ꝙ nō est necesse ꝙ interpellatio fiat ꝑ verba expressē denotātia interpellationem:vt interpello.qđ aliquando fit,prout no.in.l.si ex legati causa.ff.de verbo.obli.& in.l.qđ te.ff.si cer.peta.sed etiam sufficit ꝙ fiat tacitè.vtputa egeo illa pecunia:vellem vt solueres,& similia.ita not. Bar.in.d.§.morte.qđ tamen videt̄ sentire dñs meus Ias.in.l.si ex legati causa.in.vij.col.ff.de verbo.oblig.& intellige,vt ibi per eum.

Tacita.

48 Septimò intellige † etiam si interpellatio fiat die feriato pro actu qui tēpore feriato explicari potest.

Die feriato.

puta quia soluat: qa isto casu, tempus feriatum non videtur obesse. arg. tex. in l. miles. §. sexaginta. ff. de adulte. Facit quod habetur in l. ij. in fi. C. de appel. & in l. j. §. nuntiatio. ff. de noui ope. nuntia.

ALijs autẽ multis modis constituit quis in mora, q̃p per interpellationẽ, puta qñ est assignata dies. Nã cõstituit quem in mora & interpellat pro homine. l. magnã. C. de cõtrahẽ. & l. cõmittenda stipula. imò etiã hora. Ita Bal. in l. j. ij. col. in princi. C. ne liceat tertiò prouocare. Istud nõ examino, quia plenè examinauit dominus meus Ias. in l. si ex legati causa. in glo. deberes. in fi. ff. de verbo. obli. vbi ponit regulã cum quatuor ampliationibus, & nouem limitationib⁹. Alios autẽ modos hîc non ponã: eò quia hęc consuetudo est onerata, sed alibi quando pleni⁹ tractabo materiam more.

§. *vicesimoquarto.*

DEniers de mariage qui ne sont meubles, & qui sõt assignéz ou promis d'assigner, sont heritages pour la fẽme, & pour ses heritiers.

¶IDEM in comitatu Niuernensi.

In textu ibi

Deniers.

Denari⁹ quid. 1 ALexan. in l. singularia. i. vij. col. & Bal. ibi. ff. si certum peta. ponũt multa specialia esse in pecunia, quæ pro nũc omitto. 2 ¶†Sed aduerte, qa denarius dicit̃ decima pars argẽti quæ decẽ valebat: quam singuli offerebãt Cæsari imperatori: qñ durante pace decẽ annis vsq; ad ortũ Christi, Cęsar fecit totũ orbem describi, vt sciret quot ꝓuincias, quot villas, quot ciuitates, quot castra, & quot hoïes haberet sub se: & quilibet solueret vnum argenteũ qđ decem valebat. Vñ dicitur. Exiuit edictũ à Cæsare vt describeret̃ vniuersus orbis. & ibi satis ꝑ doctores theologos explicatur. & etiã in legenda sanctorum in rubri. de natiuitate dñi, in principio.

SED dic q̃ denarius seu numus est fideiussor necessitatis, scđm Aristo. & est vita hominis. tex. & glo. in l. aduocati. C. de aduo. diuerso. iudici. Et q̃ habet pecuniam, habet oẽm rem de mundo: vt dicit Bal. in l. receptitia. in ij. colũ. C. de ꝓbatio. & vt dicit Plautus relatus per Pyrrhum in suo tract. de quæstorijs magistratibus, belli neruus est pecunia. vide Curtium in repetitio. l. vnicæ. C. de sequestrati. pecuniæ.

☞ADDITIO. De laude & excellẽtia pecuniæ, vide q̃ dixi in Catalogo gloriæ mũdi in. xij. parte in. 54. considera. Et qñ pecunia sit de rebus quę seruãdo seruari non possunt, vide Bertrandi in consilio suo. 100. nume. xiij. in. j parte. ✱

In textu ibi

Sont assignéz ou promis d'assigner.

3 QVæro, †nũquid pecunia in emptionem prædiorum destinata sit res immobilis: dic q̃ sic. tex. in l. iij. in. §. qd ergo. ff. de contra. iudi. tute. quẽ Ludo. roma. dicit esse singularẽ in consi. suo. clxxxviij. incipiẽte, in hac causa mihi cõmissa. in fi. & in l. si ex legati causa. ff. de verbo. obli. Et adde ad ꝑdicta quæ dicit Lud. roma. in singu. suo. ciij. incipien. Tu habes. vbi dicit q̃ ipse sol⁹ notauit illũ tex. in d. §. qd ergo. & vide Frãci. de Crema singu. suo. lix. icipiẽ. pecunia. & q̃ q̃tũ esse debeat cã approximata ad effectũ, vt destinatũ dicat̃ pars ei⁹ ad qđ destinat̃: vide Francis. de are. in cõsi. vj. & vide Alex. facientẽ mr̃iam brocardicã in cõsi. suo xcvij. incipi. aliâs de facto cõsult⁹ rñdi. in. iij. volu. And. barba. in rubri. de reb⁹ eccle. nõ alienãdis. & satis amplè dixi. s. in hoc titu. in. §. ij. incipiẽte, (Femme mariée ou duchie de Bourgongne) in gl. in verbo. (De tous meubles) & hîc nõ repeto: aduerte tñ q̃ ista vxor ꝑ istã assignationẽ efficit̃ ꝓprietaria. Guido pape. q. ccccxxv.

In textu ibi

Sont heritages.

1 QVæro, †quotuplex dicat̃ habere p̃rimoniũ vxor: dic q̃ habet seu habere põt bona triplicis generis: primò videlicet bona dotalia: vt ista quę dant̃ marito ꝑ ei⁹ patrem, aut aliũ: & tunc si sint pecuniæ assignatæ aut assignandæ sunt patrimonium vxoris: & in illis bonis per prædictã assignationẽ est ꝓprietaria: prout dicit Guido pape quæstione. ccccxxv. Mulier triplicia hr̃e põt bona. Dotalia.

2 SED q̃ro, pone† qđ mulier habeat amplũ patrimoniũ, & multa bona, & simpliciter nubat, an videat̃ omnia sua bona dedisse in dotẽ: glos. est in l. mulier. ff. de iure dotiũ. quæ videt̃ tenere q̃ sic. sed vide in hoc, ibi Bar. & in disputatiõe sua incipiẽ. quædã mulier habens amplũ patrimoniũ. & vide do. meũ Ias. in auẽ. ꝑterea. in iiij. col. C. vñ vir & vxor. Ang. in cõsi. 335. Pet. de anch. in cõsi. 94. Panor. in cõsi. xlvj. in. ij. dubio. i. j. volu. Alex. in cõsi. suo. 144. in. j. col. in. j. volu. Bal. in l. nulla. C. de iure dotiũ. Idem Alexan. consi. suo. 144. in. v. volumine.

3 SEcundò mulier† dicitur hr̃e bona paraphernalia: & sunt illa q̃ mulier secũ defert in domũ viri. l. si ego. §. dotis. ff. de iure dotiũ. §. si verò q̃sdã. gl. in ṽbo ꝓprias. in auẽ. de exhibẽ. reis. colla. v. & habet̃. in l. fin. C. de iure dotiũ. & de ꝑdictis bonis paraphernalib⁹, vide Roma. cõsi. 145. incipiẽ. ista quæstio. & in cõsi. 77. incipiẽte, in ꝑdicto dubio. & Ioan. de imol. in consi. lxxxij. in fine. Paraphernalia.

☞ADDITIO. Amplè de his tribus generibus bonorum mulieris ponit Bertrandi in consi. suo. xix. nume. xj. in. iij. parte, vbi ponit quomodo fructus ex illis percepti sint mariti, & plura ibi allegat. Sed an pecuniæ in capsa vxoris repertę eius esse præsumantur, vide eundem Bertrandi in consilio clxiij. nume. j. in. iij. parte. ✱

4 QVædã sunt †bona mulieris nec dotalia, nec paraphernalia, veluti ea q̃ sunt extra dotẽ: & extra ea quæ vxor ĩ domũ mariti inducit. l. de his. C. de dona. inter vi. & vxorẽ. Si tñ de his mulier cõcesserit administrationẽ marito, efficiunt̃ paraphernalia, scđm Bar. & alios, maxime Alex. Bal. & do. meũ Ias. in l. maritus. C. de ꝓcu. †sicut ẽt est de bonis q̃ obueniunt vxori ex hereditate, q̃rũ administratio dat̃ marito, qa sũt paraphernalia. Rapha. Cuma. ĩ cõsi. 203. qđ inci. Legatari⁹ certarũ rerũ. cũ q̃tuor cõsilijs seq. Et de ꝑdictis vide do. Alex. in cõsi. suo. xliij. inci. Sup ꝑmisso themate. in. j. col. in. j. vol. & in cõsi. lxiij. inci. sup præmisso dubio. in. iij. col. in. ij. volu. ꝑ Fran. de are. cõsi. clx. ꝑ Ang. in cõsi. lxij. incipi. Titius & Roma. in cõsi. cclxxx. in. ij. dubio. Et in ꝑdictis locis disputatur, ad quos fructus & de quibus bonis tenet̃ fructus restituere maritus: q̃ omnia nota. Neutra. 5

Et aduerte

Pecunia dotalis dicit res.

6 ET aduerte†qa pecunia dotalis dicitur res,& repu- taẽ dotalis,Ita q̄ si cõuertatur in aliam rem,nõ di- citur venditio,sed ꝑmutatio.l.si ei.&.l.seq.ff.de iure do tiũ.&.l.si mulier.ff.de pac.dota.& iõ nimirum si aliqua res ex tali pecunia ematur dicatur res dotalis,tanq̃ em- pta ex pecunia dotali.Cogita.

7 ADuerte†qa res mobilis estimata,& in dotem da- ta:etiam si fuerit cõsumpta per virũ & vxorẽ per- inde est ac si bona viri essent cõsumpta:qa ista consum ptio non diminuit dotẽ.Hinc dicit Bal.in.l.æstimatę.ff. sol.mat.q̄ rustici sepe obseruant illã legẽ:quia mobilia in dotẽ dent:quæ quidẽ appretiant & estimãt. Sed qb⁹ casibus æstimantur, aut æstimari possint bona mobi- lia in dotẽ data ponit Soci.in consi.lvj.inci.cõsiliјs no- stris.in.j.&.ij.col.vbi dicit q̄ sunt septẽ casus in quibus res quæ in dotem tenetur æstimentur.

8 SI tñ†mulier dedit oĩa sua bona mobilia in dotem, cũ inuẽtario,si constãte matrimonio fuerint cõsum pta:an hæredes mariti teneantur ad æstimationem.Bal. not.in.l.de his.per illũ tex.C.de dona.inter vir.& vxo. dicit q̄ arrediũ q̄ portat mulier in domo mariti si con- sumetur,non repetitur:sed tantum illud quod superest

Arrediũ quid.

9 †& dr̃ arredium illud q̄ portat ea intentiõe vt cõsuma tur:vt est cõsuetudo in pãnis lineis.Ita dicit etiã Ang.in l.hac lege.C.de pac.cõuẽtis.Intelligit tñ Ang.ibi,nisi in uita vxore cõsumanẽ.Et vide Franciscũ de crema singu lari suo.cxlj.vbi querit apostilla qñ probentur esse cõ sumpta:& etiã apostilla ad Bal.in.d.l.de his.& vide Pa. in consi.lxxxij.in vltima col.in.ij.vol.

§.uicesimoquinto.

LA femme ne participe point es heritaiges qui sont rachetez par son mary cõstant leur ma- riage: lesquelz heritaiges au- ront este uendus, ou baillez a reachat: ou qui se peuuent racheter par sondict mary, ou ses predecesseurs a reachat: & ne peult ladicte femme apres le deces de son mary, ne aussy les heritiers d'icelle femme aulcune chose quereler ou demã- der es deniers du pris desdictz rea- chatz: ne semblablemẽt es rentes, ou cen- ses, ou aultres charges reales dont l'he- ritage de sondict mary seroit deschar- ge: & pareillement sera faict des he- ritaiges, censes, ou rentes de ladicte femme reachetez, par sondict mary, ou elle.

In textu ibi

Ou demander ès deniers du pris.

Oppugnat con suetudi- nem.

MIhi vr̃ q̄ in hoc sit quedam cõpassibilitas ad.§.ij. supra hoc eodẽ tit qa ibi dr̃ q̄ mobilia & acque- stus cõicẽ inter vir.et vxo.rõ est:quia sunt socij diuinæ & humanæ domus:iõ rõne societatis humanæ domus lucra inter eos cõicari debent:si ergo maritus habuerit pecunias,vr̃ q̄ in quecũq; vsum illas ponat,q̄ debeant esse cões.Ideo crederem q̄ ista cõsuetudo sit quodãmo do in hoc exorbitãs:quia ex quo res vendite fuerũt alie nate,& extra manus istius mariti positæ,ex quo reacha tat seu redimit,videtur noua acquisitio, ꝑ venditionẽ primo factã de tali fundo reditu,aut censu trãslatũ est dñium in emptorem:etiã licet sit gratia redẽptiua:et pa ctum de nõ alienando:ita tenet glos. magna in.l.j.C.de

1 inoffi.dona.q̄ satis apparet:†qa põt emptor in alium transferre dñium,nõ obstante gr̃a redemptiua q̃ erat in prima alienatione,prout no.in specie in.l. q̃ absenti.§.j. ff.de acqui.pos.& ibi Bar.& Alex.& idem Alex.in.l. fi- liussa.§.diui.in.ij.col.in.iij.limitatione.& ibi Io.de Imo. ff.de legatis,primo.

SEd tñ Io.fab.in.§.si cui fundus.insti.de leg.vr̃ dicere vnum q̄ multũ facit ad ea quæ hic ante dicta sunt:

2 †licet em̃ dñium rei alienate transeat in emptorem , ita q̄ possit in aliũ trãsferre:nõ obstante gratia redẽptiua: vt hic ante dixi:& tenet Alex.in.d.§.j.& in cõsil. x.in.ij. col.in.j.vol.tñ quia oblato pretio & reddito contractus rescĩdiẽ:& sic ꝓprietas cõsolidaẽ cũ illo iure q̄ habebat: eo qa ista ꝓprietas q̃ redimiẽ vr̃ esse alia à iure q̄ mari- tus habebat,vr̃ q̄ tanq̃ alia sit iudicanda & de per se:& qa consolidatur de nouo vr̃ de per se iudicari.l.meuius. §.fundo,ff.de leg.ij.ergo si de per se iudiceẽ,vr̃ esse noua

3 acquisitio,nõ reductio bonorum alienatorum: maxi- me qa licet rescindaẽ virtute redẽptiue alienatio: nõ tñ retro transferẽ dñium q̄ fuit translatum in emptorem: ꝑut dicit do.Alex.in.d.cõsi.x.in.ij.&.iij.col.in.j.vol. hic ante alle.¶De hoc dicto Io.fab.in.d.§.si cui fundus vide Io.sanxõ in cõsue.Turoñ.tit.(de pie de fied & de peage) arti.iiij.qui inducit ad aliud propositum.

VIde etiam Guil.benedicti in sua repe.c.ray.in vᵒbo, & hortũ.nu.xvj.&.xvij.de testamẽtis.extra vbi in ducit,q̄ si quis habet domũ liberam,& emat hortũ de- bentẽ seruitutẽ si acquirat eũ etiã vt eũ iungat cum do- mo:nõ per hoc domus debebit seruitutẽ,& econtra. Et de materia an augmentum rei sit eiusdem natureq̃ cũ re augmẽtata:vide Soci.in.l.si ex toto.ff.de leg.j.

☞ ADDITIO. Materiam augmenti:& qñ res augmentata sit eiusdẽ nature cu- ius est augmentum , ample per Albertum brunum in suo tractatu de augmento in.ij.parte. *

Res re- cupera- ta mutat naturã.

5 ET facit ꝑ hac opinione,†q̄ talia bona sic recupera- ta videnẽ esse alterius nature q̃ erant ante primam alienationem:ex quo em̃ diu fuerunt extra familiam:li- cet postea fuerint recuperata virtute pacti de retrouen- dendo in perpetuũ appositi,siue ad tempus. In prima alienatione videretur alterata qualitas bonorum,ita vt non amplius dicanẽ patrimonialia & sic antiqua:& sic apud illũ qui recuperauit videntur esse ex noua cã ven- ditionis:vt in simili facit textus in.l.si à me.ff.ad .l. falci

4 diam†vbi res recuperata nõ diciẽ esse apud recuperan- tem,eo iure quo prius erat:ex quo Bar.infert ibi ad quę stionem de emphyteuta qui rem venditã recuperauit: vt non libereẽ a pœna q̃ alienando incurrit:& ibi latè per Ale.& faciunt quæ dicit Soci.in.l.serui electione.§. cum fundus.ff.de leg.j.

Defẽdit.

5 DIco tamen q̄ quicquid sit ista cõsuetudo est opti me inducta:cũ ita sit dicendum de iure:†quia ex quo res est vendita,aut alienata cũ pacto de retrouẽdẽ-

do:si recuperata fuerit virtute pacti de retrouendẽdo,re tinet qualitatẽ suã,& patrimonialis dicitur,prout ante alienationẽ dicebaẽ:cũ illa retrouenditio fuerit necessaria:& talis res ad suã ꝓpriã naturã redijt.l.si vnus.§.pactus ne peteret.ver.ꝙ & in specie.ff.de pac.ibi:sed forme sue redditur.c.ab exordio.xxxv.dist.& talis res non trãslata,sed reddita vr̃:vt dr̃ i.l.filio quẽ pr̃.ff.de lib.& posthu.facit tex.in.l.volũtate.ff.qb⁹modispig.vel hypo.sol. & in sĩli est bonus tex.in.l. peculiũ est.§.si ære alieno.ff. de pecu.vbi res peculiares dicunẽ:licet totũ peculiũ ære alieno exhaustũ sit,vñ ære alieno dissoluto nõ opus est noua cõcessiõe,origo em̃ cã prima inspicitẽ:vt in.l.ꝗ id in ꝙ.prin.ff.de do.in.l.ij.§.paruiꝗꝫ refert.ff.de priuile.credi.& spãliter in proposito adduci potest:ꝙ dicit Bar. in

6 l.in diem.ff.de aqua plu.arcẽ.vbi inquit,†ꝙ qñ vẽditio est facta alicui cum pacto de retrouendẽdo venditor ad quẽ res vendita vigore dicti pacti reuertiẽ,libere illã recuperare debet iõ si emptor tp̃e quo res apud eum fuit, rem obligauit:facta retrouenditione ius hypothece soluitur:scd'm Bar.i.d.l.in diẽ.ver.tota die cõtingit.ex quo satis videẽ,ꝙ qñ res vendita cũ pacto de retrouẽdendo à venditore vigore dicti pacti recuperatur,vr̃ esse in eadem cã & qualitate,ꝓut erat apud ipsum venditorem tp̃e venditiõis,& nõ tanꝗꝫ res de nouo acq̃sita iudicaẽ; & sic cũ fuit antiqua & patrimonialis,non est æquũ ꝙ mulier participet,aut maritus,qñ est ex parte mulieris, ¶Facit ꝓ p̃dictis dictũ Bal.in.l.ab emptiõe,in prin.ver. ex hoc no.ff.de pac.& est bonus tex.in.l. sequitur .§. itẽ labeo.ff.de vsu.vbi Bar.hoc tenere vr̃. & per prædicta

7 cõsuluit Phi.decius.in cõsi.xxxviij.†ꝙ si q̃s alienauerit rem suam patrimonialem,cũ pacto de retrouẽdendo, & vigore illius pacti illam recuperauerit:si postea iterũ alienauerit,agnati veniant ad retractum, cum sit semp patrimonialis,nec sit noua acquisitio:ꝙ nota.

IDem Philippus Decius cons.suo.cxxxviij.in.ij.col. in.ij.volu.dicit ꝙ res recuperata invim pacti de retrouendendo dicitur hæreditaria,ita ꝙ comprehenditur in fideicommisso.

ADuerte ad vnũ,qñ aliq̃d ꝑuenit ad maritum, vel vxorẽ constante matrimonio ex cã originẽ habẽte de præterito,& ante m̃rimoniũ:an debeat dici lucrũ cõicãdũ inter eos:dixi.s̃.in.§.ij.hui⁹ti.i gl.(& acquestz) Sed ample vide ꝑ Io.lupũ in repe.rub.de dona.inter virũ & vxo.in.§.lxij.nu.xiij.&.xiiij.vbi vr̃ cõcludere ꝙ ea q̃ veniunt ex natura rei q̃ habet originẽ de p̃terito, non cõicanẽ:secus si facto cõiugatorũ.nota ibi,&vide casus per eũ positos q̃ multũ faciũt ꝓ intellectu harũ consuetudinũ.¶Quid si fuit recuperatũ per filium in vim rescissiõis cõtract⁹propter deceptionẽ vltra dimidiã iusti p̃tij,& postmodũ vẽdaẽ ꝑ filiũ:an dicaẽ antiquũ hæreditagiũ:ita ꝙ ei⁹ cõsanguinei & ꝓximi veniant iure retractus ad recuperãdũ,seu retrahẽdũ dictũ hæreditagiũ tanꝗꝫ antiquũ vide.j.§.j.tit.(des retraictz.)in gl.(anciẽ.) Esset in hoc dubio cõsiderandũ:ꝙ iste rescissiones impetranẽ à principe;& iõ cũ impossibiles cẽseanẽ,ꝑ.l. apud iulianũ.§.si.ff.de leg.j.videnẽ apud nos competere iure spãli,ex quo nõ sunt in cõsideratiõe.l.iiij.ff.de fideic.lib. Georgius natã in repe.de.sepe.in prin.in.iiij.not.de vb. sig.& nõ habet locũ apud nos.l.ij.C.de rescin. ven. nisi ĩpetreẽ à principe ꝓpter autoritatẽ sigilli cãcellarie ꝑcedentẽ a principe:q̃ temp apponiẽ apud nos in instrumẽtis:iõ ex quo instr̃m est ligatũ autoritate principis,

Quęstio

Impetrata a principe imssibilia censent.

&vinculo ab eo ꝓcedẽte:equũ est ad hoc vt dissoluaẽ, vt illi⁹ autoritas & p̃tãs interueniat cũ nihil tã naturale &c.Sed cum de facili princeps soleat istud cõcedere: vr̃ esse in cõsideratiõe:ꝑ ea quæ dicit Geor.natam in dicto

8 no.vbi ample prosequiẽ illud dicendum†ꝙ quæ à principe impetrantur,impossibilia esse censentur.

§. uicesimosexto.

SIl aduient que le mary retraye par proximite de lignage l'heritaige, ou rente ancienne uendue par aulcuns des parẽs du mary:la femme dudict mary, icelluy mary trespasse sera rẽboursee de la moytie des deniers payez pour ledict retraict sur les biens des heritiers du mary, ou elle tiendra la moytie dudict heritaige retraict. Et pareillement sera, se l'heritaige, cense, ou rente, uenduz par aulcuns des parens de la femme sont retraictz.

1 DIffert ergo hec consuetudo à p̃cedenti.†Nã illud ꝙ retrahitur iure proximitatis nõ sortitur priorẽ naturam ita ꝙ dicaẽ quasi acq̃sitio:cũ vxor habeat dimidiam partẽ illius fundi retracti iure ꝓximitatis.aut dimidiam partem pe

2 cuniæ date ad retrahendũ vt hic vides:†& tñ in his quæ redimuntur iure reachatus.secus q̃a vxor nihil habet licet pecunie date pro reachatu sint & fuerint cões : ergo dicta reachatio nõ est proprie acquisitio sed antique rei recuperatio.¶Sed quę est rõ diuersitatis & quare secus in iure reachatus ꝗꝫ in iure retractus. Ioan. Galli in suis questionibus ꝑ arresta.q.lxviij.ponit aliquas rões, & dicit ꝙ in casu in quo tm̃ competit actio personalis,& ꝙ res non est realiter tradita,scilicet effectualiter perpetuo:hoc casu non dicitur reemere,nec emere.

ISta cõsuetudo ẽtviget,in patria Senonẽsi:vt patet in cõsue.illi⁹ sub tit.(des retraictz.)arti.lv.Sed pone qd' marit⁹ etvxor in cõtractu m̃rimonij faciũt ꝙ ẽt recuperãda ꝑ eos siue ĩ vim retract⁹siue ĩ vim iuris reachatus erũt cõia,& ꝓ acq̃stib⁹ inter eos cõicabunẽ:anvaleat talis cõuẽtio,si simpliciter fiat,& nõ dicaẽ nõ obstante tali cõsuetudine cõsului in casu emergẽti ꝙ nõ,ẽt si dicereẽ nõ obstante tali cõsuetudine:q̃a inferior nõ p̃ot tollere legẽ superioris.tex.in vulgato.c.cũ inferior.in princi.de ma.& obe.& cõsuetudies nr̃e habẽtvim legis:vt.j.patet ĩ cõclusiõe etapprobatiõe illarũ:dicã forte alibi.Istud tñ sit gñale ad oẽs articulos cõsuetudinis qb⁹ ꝑtes nõ possũt derogare ex exp̃sso eorũ cõsensu:nisi exp̃sse sit dictũ ꝙ ꝑtes poterũt aliud facere si sibi reseruauerũt in dictũ eorũ cõtractu m̃rimonij:et ꝙ hoc permittat cõsuetudo.

fuerit re... ctus & ius re... chatus quo d... ferant.

In textu ibi

La femme dudict mary.

QVerovidemus hic ꝙ consuetudo nostra dat istud: lucrum vxori & marito:quia si fuerit retracta hereditagia vendita per vnum ex propinquis iure

iure proximitatis conſtante matrimonio ꝙ mulier po
teſt repetere dimidiam partem pecuniæ,& etiam reddē
do ſingula ſingulis:pone quod moriatur maritus: &
etiam ſtatim mortua eſt anteq̃ acceptauerit illud lucrū
in illa pecunia aut in hæreditagio retracto:nunquid trāſ
mittat ad hæredes:aut ſi moriatur ante maritum,:nun-
quid motuo marito,hæredes eius poſſint petere illam
dimidiam partem à marito?Dic de hoc vt dictum eſt
ſupra in.§.(la femme qui eſt participant)in gl.fi.& cogi
ta ex his quæ dicit do.meus Iaſ.in.l.cum antiquioribus.
in pe.col.vbi ſe remittit.C.de iure delibe.

Des rentes uendues a reachat & executions dicelles. Rub.v.

Sta rubrica continet duas ma-
terias:materiam ſcilicet reddi-
tuū venditorū cum pacto de
retrouendendo,de qua tractat̃
in.§.j.& materiā executionum
de qua tractatur in.§.ij.& fina.
Quid veniat appellatione redi
tus & prouentus, ponit Pau.
de caſt. in conſil.ſuo. ccliij.in
conſilijs antiquis,in impreſſione noua.

§.primo.

Entes uendues & achatees a re
achat,ſortiront nature de meu
bles, durant le temps du re-
achat.

Reditus annui an reputent̃ p mobilibus an immobilibus.

1 Vantū,ad queſtionē†nunqd reditus annui
ppetui cōputant̃ inter immobilia vel mobi
2 lia:†nā non eſt dubiū ꝙ poſſidēs immobi-
lia releuat̃ ab onere ſatiſdādi:ſed ſic eſt qd'
poſſidēs annuos redit⁹ releuat̃ ab onere ſatiſdādi:ſcd'm
Albericū de roſate in.l.ſciendū.ff.qui ſatiſ.cog.maximè
qa vt dicitur in.l.iubemus nulli.in prin.vbi gl.& doct.
C.de ſacroſan.eccle.qn̄ percipiunt̃ ex fundo ſpāliter ob-
ligato.facit.l.hac edictali.§.his illud.in ver. immobiliū.
vbi Cy.& alij.C.de ſecū.nup.§.vult em̄.colla .ij. in aut.
de non alie.cle.exiui.in ver.cūq; annui reditus.de verb.
3 ſig.Et aduerte qa dicit Bal.in.d.§.his illud.†ꝙ ſi ſint redi
tus annui q nō ſint perpetui, ſed ad modicū duraturi,
inter mobilia cōputant̃:& ad hoc alle.tex.in.l.fi.ff.quo.
bono. vbi ĩterdictum ꝙ datur ad immobilia nō datur
ad reditus modico tempore finituros.& idem tenet in
l.ſi certis annis.C.de pac.& vide eundem Bal.in.c.j.§.fi.
de feud.cogni.in vſi.feud.& nota dicta ibi per eum que
ſint notāda.Fed.de ſenis conſi.xij.ꝙ incipi. fratres præ-
dicatores.Bal.in.c.ad audientiam.de reſcrip.le.ij. Bal.in
c.dn̄o guerram.in tit.hic finitur lex in vſibus feudorū.

Reditus annui panes ciuiles.

Annonæ ciuiles.

4 TV dic breuiter,& eſt verum,†ꝙ reditus annui per
petui diu duraturi:puta quando ſunt perpetui,in
ter immobilia computant̃.l.fi.§.preterea.C.de iure do-
5 tiū.vbi†iſti reditus annui perpetui,appellant̃ panes ci-
uiles,& inter immobilia cōputantur:& videtur de his
tex.in.d.§.p̃terea.& in.l.ij.circa fi.C.de peti.bo.ſubla. li.
x.& tex.in.d.l.iubemus nulli in prin.C.de ſac.ſan. eccle.
vbi lex vtitur verbo,annonas ciuiles & facit multū bn̄
tex.in.d.cle.exiui de paradi.§.cunq;.de verb.ſig. & tex.in
aut.vt hi q̃ obli.ſe haberē p̱hibent res mino.in.§.ſi vero
habeat reditus in gl.in verbo,reditus.colla. vj. & Cy.in
6 d.l.hac edictali.in dicto.§.his illud.vbi dicit†ꝙ q habet
reditū annuū tanq̃ poſſeſſor immobiliū releuat̃ à cau
tione de iudicio ſiſti:vt in aut.de non alie.circa prin.col
la.ij.Sed qn̄ redit⁹annui nō ſunt longo tp̱e duraturi,tūc
inter mobilia cōputant̃:puta eſt datum tp̄s ad redimē-
dū.facit gl.iuncto tex.in aut.de nō alie.in.§.j.& gl.in cle.
7 j.de reb.eccle.nō alie.& Bal.in.d.l.iubemus.vbi dicit†ꝙ
p̃ſtatio cenſus ſi eſt ad magnū tempus vel in perpetuū
dicit̃ quoddam ius immobile abſtractū & conſideratū
de per ſe:& vide ad predicta Ang.in aut.ingreſſi. C. ſa-
croſan.eccle.& in.d.l.ſciendū.ff.qui ſatiſ.cogan.& Cy.in
d.l.ſi certis annis.C.de pac.& Ioan.and.in.c.peruenit.de
cenſi.Bal.in repe.l.ij.in ver.ſciendū aūt.C.de ſer.& aqua.
& in.l.litibus.& in.l.ſi coloni.C.de agric.& cenſi.lib.vj.
vide apoſtillā.j.&.ij.quę eſt ad Panor.in.c.ad audientiā.
le.ij.extra de reſcr.vide Barba.in.l.ſtichum.§.ſtipulatio.
ff.de verb.obli.

Cenſus p̃ſtatio ppetua.

8 LImita hanc noſtram cōſuetudinē qn̄ dicitur†ꝙ re-
ditus annui perpetui inter mobilia cōputantur.qn̄
ſunt venditi aut empti cū pacto de retrouendendo: niſi
poſt.xxx.annos cōputandos à tp̱e interpoſitiōis pacti
de retrouēdendo,qa poſt tale tempus efficiuntur perpe
tui ita notabiliter dicit Ang.in cōſi.lv.ꝙ incipit,Guiliel
mus.&Fran.immo.ꝙ plus eſt,tenuit Pet.de anc.in cōſi.
cccxxxij.ꝙ incipit,viſis diligēter actis & actitatis. in. ij.
9 col.†ꝙ ſi ſit factum pactū ꝙ toties quoties & qn̄cunq;
ſoluatur pretium teneatur redimere:intelligit̃ ſi infra de
cem annos ita refert do.meus Iaſ.in.l.petens.in. iiij. col.
C.de pac.idē do.meus Iaſ.in.l.ſi mater.in fi.C.de inſtit.
10 & ſubſti.vbi&t plus dicit†ꝙ iſtud intelligitur etiā ſi tale
pactum ſit iuratū:& dicit ſe ita conſuluiſſe.nondū vidi
eius cōſilia:licet mihi pluries alias dixerit ꝙ volebat ea
ponere in lucē.& pro hac parte cōſuluit Signorellus de
homodeis in cōſi.ſuo.cxl.inci.caſus talis.& vide Feli. in
rub.de præſcri.in.vj.col.in fine.

Pactum de retrouendendo q̃to tp̱e p̃ſcribatur.

COntrarium tamen tenuerūt & verius,& cōius Ri-
char.& Bartolo.de ſalice. in quibuſdam conſilijs
duobus q̃ fecerūt:& ita etiam tenet Fabianus in trac.de
emp.& ven.in.vij.q.principali.& in.iij.charta.eo maxi
me qn̄ eſt pactū appoſitū de retrouendēdo toties quo-
ties,ſeu perpetuo:p̱ ea quæ cōſuluit do.Ale.in cōſi.xlvj.
in.iij.col.in.iij.vol.Et ita fuit iudicatum in hac ciuitate
Hedueñ.cōtra magiſtros Ioannē Franciſcū & Nicolaū
de montholono:& fuit cōfirmata ſnīa p̱ arreſtum curię
11 parlamenti Burgūdie:†fuit etiā iudicatum in curia par-
lamēti Burgūdiæ ꝙ poſt.xxx.annos tale ius offerendi
ſeu talis facultas redimendi p̃ſcribebat̃,qn̄ incepta erat
p̃ſcriptio cōtra hæredes.¶Ratio eſt in promptu:quia ꝙ
12 iſtud ius nō preſcribatur eſt eo,†quia eſt facultas q̃ non
pręſcribit̃.Feli.in.c.cū acceſſiſſent.col.xiij.extra de præ-
ſcri.& dixi.ĩ.tit.fi.§.pe.ſed ex quo iſtud eſt deuentū ad
13 hæredes,non eſt amplius facultas:†quia facultas nō trā
ſit ad hæredes:vt tenet Bar.in.l.cū qs.& Alex. qui legit
illā legē cū.l.in ſtipulationibus.ff.de verb.obli.dixi.ſ̃.in
tit.(des droictz & appartenances a gens mariez).§.xix.
inci.(entre gens nobles.)in gl.(ſe la renuntiatiō.) ver.ſed
14 vlterius.Cogi.†cū iura quæ competunt defuncto:cōpe
tunt & hæredibus.dixi in dicto loco hic ante allegato.
Et licentia data defuncto cōpetit & hære.Bal.in.l.ſicut.
§.ſi debitori.ff.qb⁹ modis pignus vel hypotheca ſoluit̃.

Facultas non præſcribitur

Nec tranſit ad hæredes.

Iura defuncti cōpetūt hæredibus.

☞ADDITIO. De materia huius dicti ꝑ Ange-
lum in cõsilio supra allegato. vi-
de Petrũ giraldi in suo singulari.xviij.incipiẽte,no.dili-
gẽter.vbi reprobat Ange.et dicit qđ adhuc in duobus
casib⁹ nũq̃ cõtra tale pactũ currit prescriptio,scilicet qñ
cõtractus p̃sumit̃ vsurarius:q̃a est paruitas pretij,& tale
pactũ:vel qñ est interpositũ iuramentũ,q̃m vt dicit hoc
casu nunq̃ p̃scriptio currit inter obligatos.& dat aliam
cautelã in fine ꝙ ponat̃ in contractu ꝙ quoties prescri-
ptũ fuerit,toties ꝓmitto retrouẽdere q̃m vt dicit hoc ca
su præscriptio nõ patrocinaret̃:eo q̃a ex desinẽtia vnius
alterius origo ꝓficiscit̃.& vt dicit istã cautelã in sisi tra-
dit Bal.in.l.ij.j.col.C.vt in pos.legato.& vide dictũ Pet.
ibi,q̃m bene declarat predictum cõsiliũ Angeli, contra
quẽ etiam consului in casu emergenti.& videatur cõsi-
liũ meũ cõsi.xj.vbi ample dixi de hoc pacto de retrouẽ
dendo cũ cl'a,toties,quoties.an tunc præscribatur. ✳

Ioannes de Montholon.

AD quæstionẽ principalẽ,vide Boeriũ in cõsue.Bi-
turicẽ.ti.de p̃scri.§.j.in.fi.j.gl.dñs Ioãnes de mon-
tholon conciuis & contemporaneus noster vnus ex su
pra nominatis,qui hoc anno dñi millesimo quingente
simo vicesimo fecit quoddam Promptuariũ iuris,dicit
15 †ꝙ fuit iudicatũ in curia parlamenti Parisiensis anno
dñi millesimo quingentesimo decimooctauo, qđ tale
ius expirabat spatio tringinta annorũ,& ꝙ credit ꝙ illa
opinio sit verior.& ita dicit in dicto libro inverbo,eme
re.¶ Sed credo ꝙ quicquid sit,& quicquid dicãt Ange.
Pet.de anc.do,me⁹ Ias.& alij supra nominati,ꝙ opinio
Richardi & Bar.de sali.sit verior:& ꝙ melius iudicaue-
rũt dñi de parlamẽto Burgundię q̃ Parisiensi:scilicet ꝙ
talis facultas data ꝑ ista verba toties quoties non prescri
bitur spatio triginta annorũ inter contrahentes nec etiã
inter heredes:nisi integrum tempus sit cõpletum cõtra
hæredes,quo casu præscribitur:vt antè dixi.

An emere redit⁹ annuos sit vsura.

16 SEd quæro de alia q̃õne†nunquid emere reditus an-
nuos sup aliquo sapiat vsurã reperio ꝙ do.me⁹ Ias.
in.l.cunctos populos.in.xiij.col.in.j.lec.in.ix.&.x. col.
in.ij.lectura.C.de sum.tri.hanc.q.tangit,& tenet ꝙ talis
cõtract⁹ est permissus.plura ibi allegat q̃ nolo transpor
tare:q̃a pauci hodie de hoc disputãt propter frequentiã
huius cõtract⁹.quidã Louaniẽ.sed nomẽ ius ignorat̃,
seu nõ declarat̃ disputauit hãc materiã tãdẽ cõcludit ꝙ
talis cõtract⁹ nõ est vsurarius:& istud ꝓbat rõnibus &
autoritatib⁹.q̃tũ ad rões,ad eũ me remitto:sed dico ꝙ
hãc tenẽt plures alle.ꝑ eũdẽ Louaniẽsem.dixi alibi , hic
nõ repeto:ne videar plus & diuersis ꝟbis eadẽ repetere.

Pactum de retrouendendo an sit licitum.

17 AN aũt†istud pactum de retrouẽdendo sit licitum
de iure ciuili videtur ꝙ sit validũ.tex.est in.l.ij.C.
de pac.inter emp.& ven.& ibi ꝑ docto.maxime ꝑ Bal.
& Sali.& per Ang.in.l.ad officiũ.C.cõi diuidun.et facit
tex.in.l.si a te.C.e.de pac.inter emp.& ven.& in.l.si fun
dũ.& in.l.quoties.ff.de in diẽ adie.& dicit Ang.in.d.l.ij.
18 †ꝙ illud pactũ de retrouendẽdo eodẽ pretio ꝙ appo-
nit̃ in instr̃o quotidie valet,& tenet nec ex hoc ꝓbat̃ cõ
tractus pignoratitius vel vsurari⁹:& adducit tex.in. d.l.
si à te.& in.l.fi.ff.de lege cõmis.& in.l.q fundum.& dicit
Albe.de rosate in.d.l.ij.C.de pac.inter emp.& ven.ꝑ illũ
19 tex.& ꝑ tex.in.d.l.q fundũ.ff.de cõtrahẽ.emp.ꝙ† pactũ
de retrouẽdẽdo conuentũ cũ emptione & locatiõe non
redit cõtractũ vsurariũ vel illicitũ si nõ interuenerit fraus
vel simulatio:aut lesio ipsius vẽditoris cui loquat̃:& iõ
licite põt fieri etiã in foro cõscientiæ:& dicit se ita obti-
nuisse.& idem tenet Bal.in.c.j.versi.quæro quibusdam
pact.de feudo dato in vicem legis cõmissorie. in vsibus
feudorũ.& in cosil. suo.xxxix.in vlti.colũ.in.ij. parte.
De iure canonico est tex.in.c. ad nostram.de emp.et vẽ
di.& in.c.illo vos.de pig.vbi talis cõtractus simpliciter
factus nõ reprobat̃ simpliciter,nisi ꝓpter dolũ & frau-
dẽ emptoris.& facit gl.in.c.cõquestus.de vsuris.in ver.
magna.ibi,in fi.nõ tñ est vsura,si vendo tibi fundũ : &
etiã Martinus quintus in extrauagãti regimini.ĩ prima
& scd'a.declarauit autoritate apostolica dictũ cõtractũ
esse ꝑmissum.dixi.s̃.ample in titu.præcedenti in.§.(de-
niers de mariage assignez ou promis dassigner.)nõ am
plius est hic discutiẽda ista materia.¶ Tñ vide Philippũ
20 Deciũ in cõsi.suo.clxvij.vbi ponit†duo esse q̃ faciunt
p̃sumere cõtractũ emptiõis & vẽditiõis esse vsurariũ,sci
licet pactũ de retrouendẽdo.& modicitas p̃cij : & dicit
21 vnũ notabile ꝟbũ ꝙ†onus rei iniunctũ facit illã minus
valere.not.Abb.in.c.in aliq̃b⁹.in.ij.not.extra de deci.&
Phili.deci⁹ in dicto cõsi.quęrit:an idẽ sit in datiõe in so-
22 lutũ.vbi tenet ꝙ nõ.Adde vnum singulare † ꝙ si res sit
empta iusto pretio:si fuerit pactũ de retrouendẽdo ad
tp̃s,nõ admittitur post tp̃s ad rehabẽdũ.Si ꝟo nõ sit em
pta iusto pretio:& sit pactũ de retrouẽdendo ad tẽpus
tm̃,tñ imperpetuũ recuperabitur etiã elapso tẽpore. ita
tenet Bal.in.c.j.in tit.de feudo dato invicẽ legis cõmisso
riæ:& Hosti.in summa tit. de vsuris.§.an aliquo.ver.x.
quos refert & sequit̃ Iaco.de sancto Geor.in.l.mutuum
in.j.col.ff.si certũ petat̃.¶ Et dicit Guido pape cõsi. suo
clxxx.ꝙ talis cõtractus est vsurarius.dixi alibi.& ibi po
nit,q̃d sit iustum pretiũ.dixi.ĩ.tit.(des cẽses).§.iiij.in gl.
fi.dicit tñ Alex.cõsi.suo.cix.in fine.in.iiij.vol.& in cõsil.
xlvj.in.j.col.in.ij.vol.ꝙ pactũ de retrouendendo.& mo
dicitas pretij nõ faciunt p̃sumere contractũ vsurarium.

Quæ faciant cõtractum empt.& ven.præsumi vsurarium.

☞ADDITIO. Vide tñ Bertrandi in consil . suo
lxxxviij.in.ij.parte vbi dicit qđ
pactum & pretij vilitas presumi faciunt ꝙ cõtract⁹ so-
nans in venditionẽ,sit non q̃dã cõtract⁹ venditionis,sed
contractus simulatus,& in fraudẽ factus ꝑ plura q̃ ibi
allegat.& dicit oib⁹ fidelib⁹ esse cõsulendũ ꝙ desistant
ab hmõi cõtractibus.& in cõsi.suo,cxj.in.ij. parte. dicit
ꝙ etiam elapso tempore retrouenditiõis tenet̃ emptor
retrouendere:sed si fuerit facta venditio iusto pretio,nõ
tenetur restituere elapso termino dato ad redimẽdum:
vt dicit idem Bertrandi in cõsi.cxv.in.j.parte.✳

ADuerte ẽt,q̃a do.Iaco.de sctõ Geor.singularis do-
ctor in practica tenet,ꝙ ista duo sufficiũt ad faciẽ
dũ p̃sumere contractũ pignoratitiũ,seu vsurariũ:ita ꝙ
fruct⁹ in sortẽ cõputari debẽt:& ibi plures doctores alle
gat,& dicit ꝙ ista opinio multũ ĩ practica seruat̃:& ita
dicit in.l.si q̃s nec cãm.§.res pignori.ff.si cer. petat̃. licet
etiã dicat ꝙ Bal.in quodam cõsilio per eum ibi allega-
to teneat qđ tertiũ requirat̃ scilicet cõsuetudo fenerãdi.
SEd q̃cq̃d sit sanior ẽ opinio ꝓ cõsciẽtia qđ sufficiãt
illa duo:eo q̃a modicitas p̃tij facit rẽ minus valere,
vt dictũ est supra:ĩmo qđ plus est fuit iudicatũ ĩ parla-
mẽto Parisiẽsi qđ modicitas p̃tij q̃ nõ excedit ad decẽ
pro centũ facit rem ꝑpetuo redimibilẽ & cõtractũ pre-
sumi pignoratitiũ ex quo fruct⁹ cõputari debẽt in sortẽ.

☞ADDITIO. Ista opinio qđ sufficiant duo,
scilicet vilitas pretij , & pactum
de retrouendendo est communis,prout tenet Thomas
ferratius ĩ suis cautelis,cautela.xvij.& ibi ponit cautelã
ad obuiãdum

ad obuiandum ꝙ talia non faciant censeri contractum venditionis vsurarium & simulatũ: scilicet ꝙ faciat emere a rustico qui excusatur ab vsuris: & cessat cõtra eum suspitio vsurarum: vt dicit gl. singularis in. l. cũ allegas. quam ibi sequitur Bal. in. ij. col. C. de vsu. *

Ius reachatus pmissũ iure diuino. 23 Dic tñ † ꝙ istud ius reachatus est pmissum de iure diuino: vt est tex. Leuitici. xxv. vbi dixit dñs filijs Israel. cũcta regio possessiõis vestre sub redẽptionis conditiõe vẽdet, & vide plene p Pet. de Anc. in cõs. suo. xxx. inci. dubitari solet. vbi ample tractat, an valeat emptio census & redit⁹ ad tps ppetuo vel ad redimendũ. & iõ dicit Bar. cepola ĩ tractatu, de simulatione cõtractus, in iij. parte principali. in. xij. p̃sumptione, ꝙ credit ꝙ istud pactũ in foro cõsciẽtie sit validũ, & ꝙ sit pmissum: qd pactũ de retrouẽdẽdo fiat vel ad tẽpus, vel in perpetuũ: & ꝙ ex eo nõ inducat mala p̃sumptio, maxime q̃ præsumat cõtractũ esse vsurariũ vel simulatũ: nã si lex ciuilis & canonica hoc permittãt, & etiã scriptũ sit iure diuino nõ est dicendũ illicitũ: ne inde iniuriarũ nascat occasio: vñ iura nascant. l. meminerint. C. vñ vi. c. qualiter & qñ

Dãnum facere. 24 le. j. extra de accu. & facit. l. ij. C. de indi. vidui. tol. † ꝙ fit lege pmittẽte pœnã nõ meretur. l. gracchus. C. ad. l. iuliã 25 de adul. & † nemo dr̃ dãnũ facere, nisi q id facit ꝙ ius facere nõ habet: vt in. l. nemo dãnũ. ff. de reg. iur. istud idẽ tenet Inno. & post eũ Ioã. and. in. c. ad nr̃am. de emp. & ven. Ant. de but. in. c. cõquestus. extra de vsur. oẽs theologi in. iiij. dist. xv. Ale. de ales. in. iij. pte summe sup. vij. præcepto decalogi. Archi. in. c. plericq̃. xiiij. q. ij. Host. & Ray. in summa. Ang. de clauasio in angelica sua in ver. vsura. j. §. lxvj. & vide do. Guid. pape. q. ccccxvj. vbi dicit hũc cõtractũ esse licitũ. ¶ Et intellige predicta, dũmõ talis emptor non sit cõsuetus fenerari: & ꝙ non sit modicitas pretij: & ꝙ nõ sit pactũ de retrouendendo, tum p̃dictis: ita tenet Bal. in cõs. suo. ccclix. inci. hunc passum tangit. in. v. parte. & ita tenet Bernardinus de bustis in. j. parte sui rosarij, in sermone. xxvij. in. j. pte illi⁹ sermonis, in litera T. & in dicto sermone in tota illa prima pte plene examinat hunc articulũ, in qua q̃dẽ parte in litera C. Secunda querit: an doctor reqsitus an talis cõtractus sit bonus, & consciẽtia fieri possit, debeat respõdere ꝙ sic. & cõcludit finaliter ꝙ sic. aliter (vt dicit) proditor est veritatis. allegãdo dictũ Io. Chrysostomi de quo in. c. nolite. xj. q. iij. nõ vidi obseruari in multis locis: qa qñ opus est dicere aliqd ꝙ tangit aliquẽ particulariter, etiã si sit pro veritate, fingũt oẽs se dormire: aut sanguinẽ narib⁹ emittere: & ppterea pditos ṽitatis dici possunt: iuxta illud dictũ de quo est tex. i. c. nolite. xj. q. iij. vbi dicit tex.

Proditor veritatis qs. 26 † q nõ libere ṽitatẽ pnũtiat, q̃ libere pnũtiare põt: aut nõ defendit ꝙ defendere cõuenit, proditor est veritatis.

Dictum notabile Odoffredi. Dicit tñ Odof. vnũ verbũ ꝙ nolo omittere, ꝙ nõ dicit Bernardinus de bustis: q plene examinauit p̃dictam materiam in loco. s̃. alle. ꝙ dñi Burgenses Franciæ nunq̃ cõmitterent vsurã, bñ tñ faciũt predictũ cõtractũ de retrouẽdẽdo: ideo dicit ꝙ nõ sunt tuti in foro cõsciẽtiæ. & ita dicit in. l. emptiõe. C. plus valere ꝙ agit. sed intellige prout intellexit Bernardinus in loco. s̃. alle.

In textu ibi

Rentes.

Quid de re immobili, puta terra, aut seignoria vendita cũ pacto de redimẽdo, an cẽseat qd mobile, vide infra in tit. (des successiõs des Bastardz) §. v. in cõs. ibi posito. ver. restat nunc aliud dubium. vbi dabo intellectum ad hanc consuetudinem, dixi ꝙ non.

Dubia aliqua. Plura dubia in hac materia, & plusq̃ in alia in primis diebus mee practice mihi euenerunt: & in aliquibus consului: in aliquibus summariæ respondi.

Primum fuit mihi quæsitũ: nunquid pactum de retrouẽdẽdo adueniẽte tpe sit ipso iur e cõcessum, nõ fui longus, nec prolixus in responsiõe: sed solũ dixi qd de hoc me remittebã ad Ale. in cõsi. x. in. j. vol. & qa casus ãplius mihi nõ occurrit, me remitto ad Alex. ibi donec superueniat opportunitas, & cã amplius videndi.

Secundũ est, qd si fructibus pẽdẽtib⁹ redimo fundũ taliter vẽditũ: ad quem debeãt spectare fructus pendẽtes Alex. in. l. q rome. in prin. in vlt. cõl. ff. de verb. obl. decidit hãc. q. & dicit Raph. cuman⁹ in. l. diuortio. ĩ prin. & l. de diuisione. ff. sol. mat. tenet vnã opi. sed reprehendit Cumanũ in dicto loco: & iõ dixi ꝙ tenenda erat opinio Alex. in. d. l. q romæ. scd'm quem consului. ¶ Vide Io. san. in consue. Turoneñ. tit. (de droictz de retraict.) articu. xij. vbi ponit quid in retractu. si proximior fructibus pendentibus rem retrahat: & cõcludit ꝙ in fructib⁹ de proximo recolligendis emptor illos habebit, nec in his põt prætendere ius proximus: & de stagno, & sylua cædua percipiet pro rata temporis: vide Pyrrhum in cõsuetu. Aurelianeñ. tit. de feudis, capite. lxxj.

Tertium est, venditi fuerunt q̃dã annui reditus cuidam pretio ducẽtarũ librarũ turoneñ. & fuit venditio facta pure & simpliciter: postmodũ & vẽditione completa emptor fecit grãm venditori sub signo suo manuali ꝙ dabat ei duos annos ad redimendũ dictos reditus sic venditos, cũ pacto ꝙ anteq̃ redimeret, aut redimere posset, tenet soluere dicto emptori principalem summã cũ arreragijs quę p tpe essent, & non als: euenit casus ꝙ pendeñ. tpe dictus ẽptor vẽdidit dictos reditus annuos cuidã alteri: adueniẽte aũt tpe reachatus venit primus vẽditor offerens, & realiter cõsignãs p̃dictas ducentũ libras cũ ptestatiõe de soluẽdo arreragia si q̃ reperirent: & cũ offerrent primo emptori dicit se nõ ãplius hos dictos reditus tenere, sed illos alteri illum nominando vendidisse: dubitatũ fuit, nunqd illa scd'a venditio facta per primum emptorem impediat effectum iuris reachatus, ita ꝙ primus venditor nõ possit auocare rem per se venditã: an vero dictus primus venditor virtute sue gratie redemptiue veniendo infra tẽpus dicte gratiæ possit illam rem vendicare à secundo emptore.

Pro parte affirmatiua videlicet ꝙ possit dictus venditor auocare rem vẽditã p primũ emptorẽ, & illã
27 vẽdicare videt facere regula vulgata: † ꝙ res transire debet cũ suo onere, acceptariq̃ cũ suis onerib⁹ debet. doc. in. l. cũ fundus. §. seruum. ff. si certũ petat. tex. cũ gl. in. l. si autem. ff. de pactis. l. si conuenerit, §. si fundus. ff. de pigno. actio. ¶ Facit, quia adueniente tempore resoluitur ius primi emptoris. vt per Alexan. in consil. x. in. j. Regula.
volu. qui est dator secundo venditori, ergo etiam re-
28 soluitur ius secundi emptoris: † cum resoluto iure datoris, resoluitur ius acceptoris. l. lex vectigali fundo. ff. de pigno. ¶ Et faciunt quæ dicit Barto. in. l. in diem. ff. de aqua plu. arcen. quem vide. ¶ Item etiam ꝙ fortius est, hæc res vendita primo emptori est subiecta redditioni cum causa scilicet quæ retrofingit: scilicet cum oblatum fuerit pretium: quo casu retransfertur dominium; vt dixi allegando consilium Alexan. in consilio. x.

ergo nõ potuit alienari niſi cũ illa cã.l.vbi aũt.ff. de in
diem adiectio.§.j.l.in diem.ita Bal.not.in.l.& ſi dotis.in
fi.C.de iure dotiũ.vbi dicit idem qñ res ſubiacet amiſ-
ſioni:quia tunc non põt tranſire niſi cũ ſua temporali-
tate,& ſua cã;prout debet intelligi.d.l.lexvectigali ſun-
do.¶Quam qdẽ deciſionem allegaui contra Antoniũ
chappet qui emerat aliquã peciam terre à Guidone gar
debois:cui fuerat donata p quãdam Pernellam relictã
quondam Simonis valot,cũ pacto & conditione qđ
illam teneretur alimentare & nutrire:ita ꝙ ſi hęredes ei⁹
Gardebois,nollent adimplere promiſſa per dictũ Gar-
debois,ꝙ oĩa bona donata p dictamviduam eidẽ Gar-
debois ad ipſam integraliter & pleno iure redirent. Nã
cum mortuus fuiſſet dictus Gardebois:hæredes ei⁹ fue-
runt conuenti ad requeſtam dicte viduæ ad videndum
interinari mandatũ impetratum per eã in forma reſtitu
tionis in integrum,& reſciſſionis contractus ob non ſa-
tiſfactionem promiſſorum per dictũ Gardebois. qui-
quidẽ parentes cõſenſerunt interinationi purę & ſimpli
citer:ex quo non eſt dubiũ ꝙ dicta pecia terræ vẽdita p
dictum Gardebois eidẽ chappet rediÿt & redire debet
ad dictam viduam,ſeu ad habentem cãm ab ea: fui in
proceſſu cum eo tanq̃ habens cãm ab ea.Tandem con
cordauimus;ſed ſi caſus poſtmodũ tibi eueniat,&velis
probare qũo donatarius non obſeruauit promiſſa: in
caſu ſili vide Philip.corneum in cõſil.cx.vbi plene.in.j.
vol.¶Redeundo nunc ad propoſitum nr̃e quæſtionis,
dico ꝙ vr̃ qđ ex quo hæc res vẽdita primo emptori ſub
iacebat redditioni cum cauſa quę retro fingebat,qđ ad
quemcunq̃ vadat debet ire cum ſuo onere.

Caſus facti.

Contrariã partem in hoc caſu cõſului. Primo mo-
29 uebar:†qa non debet eſſe maior potẽtia taciti quã
expreſſi.Tex.eſt cũ ſua materia in.l.cũ quid.ff.ſi certum
petaẽ.¶Sed ſi expreſſe eſſet prohibita alienatio pacto
cõtrahentiũ,ita ꝙ in dicta gratia redẽptiua eſſet expreſ-
ſe dictum & nominatim expreſſum qđ emptor aliena-
re non poſſet:ſi tñ cõtrariũ fecerit,tenebit alienatio. tex.
eſt cũ gl.in.l.j.C.de rebus alie.non alie.gl.& docto. in .l.
ea lege.C.de cõdi.ob cãm.Bar.& doc.in.l.filiuſfamilias.
§.diui.in.iiÿ.col.ff.de leg.j.& ibi do.meus Iaſ.in.x.colũ.
30 vbi dicit†ꝙ qñ res eſt ſubiecta reſtitutiõi per viam con
tractus,poteſt tamen effectualiter in alium alienari, &
ponit Bar.in.d.l.& ſi dotis.C.de iure dotiũ. ¶Facit, qa
per huiuſmodi conceſſionẽ gratie redemptiue oritur ſo
lũmodo vna actio perſonalis contra primũ emptorem,
quia tenetur poſt emptor venditori ad factum:loco cu
ius ſuccedit tantũmodo obligatio ad intereſſe: vt dicit
Ale.in dicto conſi.x.& Fran.de cur.in conſi.ſuo.xÿ.

Tacitũ non debet eſſe potẽtius quam expreſſum

31 Sed obligatio†pſonalis fundi poſſeſſorẽ nõ ſequiẽ,
l.j.§.ſi heres.ff.ad Trebel.Alex.in dicto cõſ.in.iÿ.col.
ibi:ſecundo probatur.Io.de mõte ferrato.in.d.l.filiuſfa-
milias.§.diui.& Rapha.fulgo.in cõſil.cxiÿ.inci.Dña Si-
mona.& Areti.in cõſi.xxv.in.ÿ.col.& Barba. in conſil.
xxÿ.in.v.col.in.j.vol.Alex.cõſi.xvÿ.in.ÿ.col.in.j.vol. &
conſi.xcÿ.in.iiÿ.col.in eodem.j.vol.Et facit ad prædicta
32 tex.in.l.idẽq̃.§.qui igitur.ff.pro ſocio.†vbi ſi pepigero
ne res vendatur:certe non obſtãte tali pacto,ſi vendide
ro:tenet talis venditio.l.in hoc iudicum.§.ſi inter.ff. cõi
33 diui.& in his terminis,†ꝙ pactum de non alienando,
vel de retrouendendo non impediat quominus vendi
tio & dñÿ tranſlatio fieri poſſit in aliũ.Notatur per do-
ctores maxime Bar.& Ale.in.l.qui abſenti.§.j.in.iÿ.col.

Obligatio pſonalis fundi poſſeſſorẽ non ſequitur

ff.de acq poſ.& per Alex.in dicto cõſi.x.& Guidonem
34 pape qõne ſua.ccccclxix.vbi dicit†ꝙ niſi primus vendi
tor reſeruauerit ſibi aliqđ ius reale p gr̃am redemptiuã
ſeu pactũ de retrouẽdendo:non impeditur dñÿ tranſla
tio in ſcđm emptorem:ꝙ eſt maxime in caſu nr̃o, ex
quo realiter & purè primò fuerunt venditi reditus an-
nui.& non facta gratia redẽptiua in ipſo cõtractu, ſed
poſt:ꝓut facit gl.in.l.ab emptiõe.inverbo,cogaris.ff.de
pac.quẽ alle.idem Alex.in dicto.§.j.& iõ dicit Bal.in.l.
35 vbi aũt.§.Marcellus.ff.de in diẽ adie.†ꝙ qñ gratia redẽ
ptiua eſt facta in contractu tũc reſoluto iure datoris,re-
ſoluitur ius acceptoris:ſecus ſi poſt contractũ: quia tũc
dicitur gr̃a facta ex voluntate: quo caſu reſoluto iure
datoris non reſoluitur ius accipientis.

Aduertendum tñ eſt ad illud ꝙ dicit Bal.in .l. p di-
uerſas.in fi.C.manda.Et Franciſ.de cur.antiquior
36 in cõſi.ſuo.liiÿ.in.ÿ.col.vbi†dicit ꝙ ꝓmiſſio de retrouẽ
dendo incontinenti facta facit p̃ſumere ita conuentum
37 fuiſſe p prius:&†dicitur incontinenti,qñ eadem die &
loco & coram eiſdẽ teſtibus.& nota dicta ibi per eum:
quia ſunt multũ vtilia ad faciendũ præſumere cõtractũ
vno contextu factum cũ altero.Sed prædicta pro parte
aduerſa nõ fuerunt allegata cũ caſus mihi eueniſſet: ex
quo nõ amplius inſtiti.¶Maxime etiã facit in caſu nr̃o:
eo quia gr̃a redemptiua eſt facta ſub conditiõe: ſcilicet
ſoluendo principale & arreragia,& non aliter.Quæqui
dem verba important cõditionem.Bal.in auẽ.ingreſſi.
C.de ſacroſan.eccle.Feli.in.c.q̃ in eccleſiarũ.in.xiÿ.colũ.
extra de cõſtitutio.ita qđ in tali gratia eſt data forma.
Bar.in.l.fi.in fine ibi:quæro an ciuitas.C. de ven. rebus
ciuitatis.lib.xj.Lud.Roma.in conſi.ccccÿ.incip. in pro-
poſita conſultatiõe.Iaſ. pręceptor meus in.l.de pupillo.
in.ÿ.col.ff.de noui oper.nun.et.l.non ſolum.§.morte.in
xiÿ.col.ff.eo.de noui operis nuntia.Feli.in.c. cũ dilecta.
in.ix.col.extra de reſcri.Et idem do.meus Iaſ.in.l.ÿ.§.vo
luntate.in ſecunda lectura Papieñ. ff.ſolu.mat. Ex quo
enim iſtud non adimpleuit in forma ſpecifica, cũ non
obtulerit arreragia:ſequitur ꝙ non ſatiſfecit verbis gra
tiæ ſuæ redemptiuæ,et ſic conditio ſeu forma per eũ nõ
fuit impleta:ꝙ tñ fieri debebat.do.meus Iaſ.in .l. diuor-
tio.in.ÿ.&.iÿ.col.ff.ſol.mat.& in.l.cum quid.in.ÿ.lectu-
ra.in.v.col.ff.ſi certũ petatur.& in.l.ÿ.§.prius.ff. de vul.
& pupilla.& in.l.gallus.§.& quid ſi tantum.in.v.col.ff.
de liberis & poſthu.Et per hoc videtur ꝙ etiam nõ poſ
ſit primus venditor agere ad intereſſe contra primum
emptorem.¶Etiam ꝙ non poſſit contra ſcđm empto
rem.Adhuc vna alia rõne probari videtur:nam gl. ha-
bemus in.l.j.C.de inoſ.dona.& ibi Bal.qui vult, ꝙ qñ
ex titulo & traditione trãſtuli dñium in aliquem: licet
titulus reſcindatur, non tamen retro tranſfertur domi-
nium in tranſferentem primo,adeo ꝙ poſſit agere con
tra poſſidentem rei vendicatione. Et etiam videtur te-
37 nuiſſe Ale.in dicto cõſi.j.Ex quo patet,†ꝙ nulla rei ven
dicatio competere põt primo vẽditori contra ſcđm em
ptorem:cum tranſlatũ fuerit dñium in eum, nec retro
transferẽ;ſed ſemp apud eum remanet:licet contractus
38 videaẽ reſcindi.†Item nulla actio perſonalis cõtra eun-
dem:quia nullũ fuit pactum cũ eo:igitur.& ita conſu-
luit in predictis do.Alex.in dicto cõſi.& plenius p Fran
ciſ.de curte cõſi.ſuo.xÿ.inci.Lucius Titius.vbi ponit ca
ſum in ſpecie.Et nota dicta per eundẽ ibi.¶Quid ergo
fiendũ,& qũo ſuccurratur primo venditori:videndum
eſſet

Promiſſio de retrouẽdẽdo qñ dicatur incontinenti facta.

Rei vendicatio nõ cõpetit primo venditori contra ſecundum emptorem.

esset consilium Guidonis pape:ꝙ alle.in decisione sua. cccccIxix.suprà alle.ꝙ nunc taceo cū sit casus de facto corā balliuo Heduē.& sum aduocatus ꝓ primo emptore q vendidit vt impediret effectū gratie redēptiuæ: est tñ periculū pro eo quo ad animam:si istud malitiose fecerit:si vo ꝓpter necessitatem alienauerit,secus est dicēdū.Immo etiā est magna præsumptio fraudis, ex quo vēdidit cuidam,qui statim eius fratri reuendidit:et semꝑ possedit primus emptor:quæ oīa de facili reddūt venditionē simulatā:iō tanꝗ simulata venditio reuocatꝰ:per quæ dicit Barb.in cōsi.xxvij.in.xxiiij.col.cū seq. in.j.vol.Cogita:qa nūc nolo aliud dicere:& ex cā. Sed si casus eueniret ꝙ primus emptor qui emit sub gratia redēptiua:& illa nō obstāte,alteri simpliciter vēdiderit: iterū primo venditori reuēdiderit:nulla mētione habita de vēditione per eum facta tertio:an tūc habito pro cōstāte ꝙ dictus scd's emptor in vim dictæ vēditionis triēnio possederit,sit tutus in possessorio contra primū venditorē,cui facta reuēditio fuit in vim dicti iuris reachatus:an vero iste primus vēditor. Possent multa de supradictis hic allegari que potes videre,& ex illis videre quid iudicandū sit.¶ Vide q̄ in simi dicit Io.sanxon.in cōsue.Turoneñ.arti.ij.in gl.ibi habui ꝓcessum corā me in ti.(Des retraictz.)Et in curia parlamēti Frācie,& etiā Burgūdiæ semꝑ fuit iudicatū pro parte affirmatiua: secundum opi.Pau.de cast.& cōtra opinionē Alex.iō tene primam opinio.Alex.de qua in suo cōsi.x.supra allegato vbi allegat ipsum Pau.de cast.in.l.si cū venderet. ff.de pig.actione.& ibi allegat se ita consuluisse.

☞ Aduerte vt hic due opiniones concordenꝰ ꝙ vnaquæꝗ opinio pōt esse vera:qm̄ opinio Ale.tenētis ex dicto pacto oriri tm̄ actionē personalē pōt esse vera in casu supradicto,qm̄ est simplex gr̄a redēptiua ex gratia & de volūtate emptoris:quo casu nullā sapit realitatē:& ita sunt intelligenda iura ꝑ Ale.allegata:sed qñ gratia redēptiua sapit aliꝗ realitatem,qa respicit rē:aut quia in contractu est apposita hypotheca bonorū pro obseruatiōe ꝓmissionis,tūc habet locū opinio Pau. de cast.qm̄ hoc casu licet habeat aliquā ꝑsonalitatē,ē tñ in rem scripta.¶ Aduerte tñ ꝙ qñ in pacto de retrouendēdo est appositum iuramentum,tenetur emptor præcise ad reuendendū,nec liberatur præstando interesse.ita tenet Philippus corneꝰ cōsi.suo.cclvj.inci.primus.in . iiij. pte.Dixi etiā emptorē rei immobilis cū promissiōe de retrouēdēdo infra certū tp̄s re nō perēpta,sed existente in rerum natura teneri precise ad restitutionē illius precio oblato consignato & deposito penes illum emptorem,aut apud iudicē:nec liberaꝰ ꝑstādo iteresse,ꝑ textū ad literā,qui non est alibi nec fuit factus ad aliud.in.l.ij. C.de pac.inter emptorem & vēditorem.ꝑ quē tex.non solū teneꝰ restituere ipsam rem,imo etiā fructꝰ a tpe pecunie oblate cōsignate & deposite tanꝗ si esset vēditor cū etiā hoc casu daꝰ actio ex vendito,iō teneꝰ precise:vt est gl.not.in.§.pretiū insti.de emp.& ven.qm̄ talis obligatio nō continet merū factum,vt dicit gl.in.l.certi cōdictio.in prin.in gl.iij.ff.si cer.petaꝰ.sed habet cām bonorum annexā.l.in cōuentionalibus.in fi.ff.de vb.obli. & ita tenet do.meus Ias.in.l.ij.§.j.in.x.col.& in.l.stipulatiōes nō diuiduntꝰ in prin.in pe.col.ff.eo.de vb.obl.post alios ibi.& maxime cū hec obligatio in effectu tm̄ cōtineat ꝗtū rē restitui cū ad hoc teneaꝰ ꝓmittēs.d.l.ij.Ideo in ea nunꝗ succedit obligatio ad iteresse nisi re perēpta ꝑ tex.in.l.in re furtiua.ff.de cōdi.furti.vt tenet Bar. lucerna iuris in.d.l.stipulatiōes non diuiduntꝰ.in.vj.q.& ibi Alex.in.viij.& in.x.col.ver.nō obstāt.l.q restituere.ff.de verb.obli.iam alle.maxime cū ista restitutio in casu ꝑdicto sit fiēda & fieri debet ex dispositiōe.l.vt est tex. in d.l.ij.q nō solū dicit emptorē teneri:sed ēt eiꝰ heredes,& iō cū ex necessitate & dispōne legis teneaꝰ,pōt cogi precise scd'm do.meū Ias.in.d.l.stipulatiōes nō diuiduntꝰ.in xxj.col.ver.limita istā cōclusionē vel etiā rē tradi:vt dicit Bar.in.l.cui vsufructus.ff.de vsufr.leg.l.j.&.l.ex ēpto. ff.de ac.emp.& ita tenet Soci.in cōsi.suo.xvj.in.ij. colū. nu.3.& in.iiij.col.nu.22.in.iiij.vol.in qua etiā promissione nō succedit obligatio ad interesse in habēte facultatē rei tradēde vt tenēt oēs post Bar.in.d.l.stipulatiōes non diuiduntꝰ.in.viij.q.Bar.in fine.ff.de verb.obli. Et cū vt dictum est contineat rē restitui,si nō fiat ꝑ illū qui teneꝰ ad hoc est in dolo:vt facit tex.ad literā in.l.si procuratorē dedero.§.dolo aūt facere vr̄ qui id ꝙ pōt restituere nō restituit.ff.man.Et si in dolo sit,inest fraus.l.iurisgentiū.§.dolo malo. in fi.ff. de pac. ne ergo videar aperire viā fraudibꝰ & dolis cōtra.l.in fundo.ff.de rei ven.nollē adherere opinionibus illorū q̄ tenuerūt cōtrariū ad hoc debēt aduertere cōsultores q semꝑ vitatē inseq debēt cū vt dicit Soci.in cōs.viij.in fi.in.iij.vol.legislatores nō solēt iuuare actꝰ in fraude factos:necvt qs ex sua fraude lucrū faciat cōuenire.ff.de pac.dotalibꝰ nec tūc currit ꝑscriptio vt dixi hic āte in prin.huiꝰ.§.i additiōe ibi posita.*

Q Vartū fuit dubiū. Ego & frater meus habemus quandā domū cōem:ꝗ cuidā vendidimus cū pacto de retrouendendo infra terminū:postmodum frater meꝰ me ignorāte venit ad emptorē cū pecunijs petēdo vt retrouēderet ei dictam domū pro parte sua.Dicit dictꝰ emptor ꝙ nō tenebaꝰ ei retrouēdere nisi totā domū,eo qa ab initio nō emisset partē.Quæriꝰ an talis emptor possit cogi ad retrouēdēdum prędictā partē dictæ domꝰ fratri meo absꝗ eo ꝙ retrouēdat Totā hāc qōnē ī ueni determinatā in pluribꝰ locis,maximè ꝑ Bal.in.l.si qs aliā.in fi.ff.de sol.ꝑ Bal.i.l.ij.in fi.C.de pac. īter emp.& vēdi.& ꝑ Bar.in.l.cui vsufructus.vsi.vlt.Facit ad qōnē.ff.de vsufru.leg.vbi Alex.in apostillis. allegat cōsiliū Bar.ꝙ incipit,Angelotus & Andrelous: qd' ēst cōsiliū.xcv.in ordine:& cū casus mihi euenisset cōsului scd'm ꝙ cōsuluit Bar.ibi:sed vltra mihi petitū fuit:scilicet an vnus volēs redimere totum possit,& an sit ei ꝑmissum Dixi ꝙ sic,ꝓut dicit Ale.in.d.l.cui vsufructus. allegādo Raphaelē in.l.si mihi & Titio.ff.de vb.obli.Et faciūt q̄ dicit Pau.de cast.in consi.suo.ccxxij.ꝙ incipit, in hoc processu duo sunt propter quæ.in consilijs antiquis,& in impressione noua Papieñ.

☞ ADDITIO. Hæc materia plenissimè examinatur ꝑ Soci.in consi.suo.xvj.in iiij.vol.per totum illud consilium. *

39 Q Vintū fuit dubiū,& nō sunt multi dies † ꝙ de eo fui interrogatus.s.an ius reachatus ꝙ qs virtute pacti de retrouēdēdo habet possit alteri cedi. Barb.in cōl.suo.lj.inci.Scripsit sapiētiæ fons,i.xxiiij.col. vsi.& sic apparet.j.vol.dicit ꝙ sic.vbi dicit ꝙ sicut ius ingrediēdi fundū debitoris ꝓpria autoritate pōt cedi.l. j.§.vsufructua.ff.de noui ope.nun.vbi dicit Ale. ꝙ non est textus ī mūdo q melius faciat ꝑ hoc:sed tñ Ang.ibi adducit tex.in.l.j.ff.de remissio.& idē And.barb.in.d.cōsi.adducit tex.in.l.j.ꝙ si in diē.§.iulianus.ff.de peti.hęre.

Casus facti.

An ius de retrouendendo possit alteri cedi.

M

vbi est tex.melior de iure ꝙ interdictũ vñ vi põt cedi:ita etiã istud ius redimẽdi põt cedi. Et dicit ꝙ Pau.de cast. in consi.xliij.inci. Videtur dicendũ.consuluit ꝙ tale ius põt cedi:sed non inuenio illud cõsilium Pauli in cõsilijs meis nouiter impressis. ¶ Faciũt ꝓ predictis q̃ voluit gl. singularis in.l.cũ fundũ.in ṽbo,postea.ff.de vi & vi arma.vbi dicit Bar.ꝙ illud ius extraiudiciale ꝙ quis põt incõtinẽti expellere inuasorẽ,põt alteri cedi. Et illã gl.reputat singularẽ Bal.in.c.fi.in.ij.col.extra de iuramẽ.cal.
40 & ꝑ illã gl.dicit Bal.in.c.j.§.j.de pace iura.firmãda.†ꝙ si possum ꝓpria autoritate capere debitorẽ vel ingredi possessorẽ ꝙ illud ius cedere possum. ¶ Sed tñ est aduertendũ†ꝙ si ex forma statuti,vel dispositiõe legis licitũ est se vindicare propria autoritate,vel occidere hoĩem: puta in casu.l.gracch⁹.C.ad.l.Iuli.de adul.non est licitũ cedere illud ius alteri. Ita tenet Bal.in.c.ad nr̃am.de ꝓbatio.& in.c.dilectus,in vlt.col.de appel.& in.c. decætero. de re iudicata.& in.c.ij.in.iij.col.de vita & honesta. clerico. Pau.de cast.& Ale.in.l.si cũ dotẽ.§.transgrediamur.

Ius aliquẽ occidendi an possit cedi.

41

42 in.vij.& viij.col.ff.sol.mat.†ꝙ itellige tñ,nisi sit pr̃ habẽs ius occidẽdi adulterũ inuentũ cum filia,qa põt mãdare filijs vt occidãt,& eisdẽ illud ius cedere. Ita Bar.multũ singulariter i.l.nõ solũ.§.si mãdato.ff.de iniurijs. ver. sed q̃ro qñ est secutũ.ibi certe cũ hoc sit ex priuilegio cõcesso ꝑsone, non põt hoc mandare alteri:nisi forte filijs suis. Ita ẽt tenent Bal.& Sali.in.d.l.gracchus.C.de adul.

Secundo intellige,& nota istud:qa me assidẽte capitaneo iustitie mediolani:iste casus euenit de quodã Placẽtino,q cũ inuenisset vxorẽ adulterãtẽ, illã occidit cũ adultero:sed acclamauit & ei⁹ famulũ vocauit, qui q̃dẽ famulus occidit adulterũ:dubitatũ fuit nũq̃d famulus deberet capitaliter et ad mortẽ puniri. ꝓ certo docto
43 res Mediolanẽ.fuerũt i maxima altercatiõe:sed eo†q̃a licet nõ sit licitũ habẽti autoritatẽ occidẽdi aliquẽ ꝓpria autoritate illud ius cedere:tñ ille cui cõpetit tale ius põt secũ adhibere socios et cõplices ad istũ actũ,q̃ simul cũ eo occidãt:nõ tenebũt̃ de occiso,nec de auxilio ꝑstito. Ita tenet Pau.de ca.post Ia.but.i.l.refectiõis,ꝑ illũ tex.ff. cõia ꝑdio quẽ refert & seq̃t̃ Bar.veroñ.in tra.ser.vrba.in c.xxviij.in vlt.col.vbi dicit se ita obtinuisse,& ẽt se obtinuisse in cõsi.iij.inci.visa q̃rela ꝑdicta,in.iiij.col. que q̃dẽ ṽba Cepole multũ mouebãt doctores ad tenendũ cũ eo:& ita oĩa refert & sequit̃ do.me⁹ Ias.in.l.j.§.vsufructuari⁹.in.iij.&.iiij.col.ff.de noui ope.nun.&.l.ij.i.j.col. ff.de iuris.om.iu.& Fel.in.c.q̃ in ecclesiarũ.in.iiij.col.extra de cõsti.et ꝑ ꝑdicta euasit ꝑdict⁹famulus cũ remissione senatus Mediolani cui facta est grã ꝑ eũdẽ senatum.

☞ ADDITIO. Quia hic fit mẽtio de casibus,in q̃bus licitũ est alicui sibi ius dicere propria autoritate:vide eos amplè ꝑ Mat.de affli. in consti.regni Siciliæ quẽ incipit,pacis cultum.vbi ponit casum de adultero inuẽto per maritum,aut patrem. *

Cõcludit ius redimendi posse cedi.

44 Et sic†cõcludẽdũ est,ꝙ ius redimẽdi põt cedi: ꝑ ea q̃ dicit Barb.in.d.cõsi.quẽ tenui:sed mihi opponebat̃ ꝙ ius retract⁹nõ põt cedi:ergo idẽ erat ĩ iure reachatus.dicã infra tit.(des retraictz).§.vj.(Des censes)vbi ad propositũ ponẽdo rõnẽ diuersitatis vbi multa hic omissa de his q̃ cedi possunt,aut nõ dicam,q̃ nunc omitto.

Sextũ dubiũ fuit pone ẽptor facit pactũ de redimẽdo vẽditori,ita ꝙ possit reemere in decẽ annis:nũq̃d poterit vẽditor redimere statim qñ voluerit mihi videbat̃ ꝙ illud tp̃s erat solũ appositũ grã vẽditoris,iõ non debebit in ei⁹ odiũ retorqueri.l.ꝙ fauore.ff.de leg. ¶ Cõtrariũ tñ ĩueni decisum ꝑ do.Gui.pape q dicit ꝙ debet expectari vltim⁹ annus:sed in qualibet ꝑte vltimi anni põt retinere:ita tenet in qõne sua.ccccxvj.in fi. sed pro certo si adhuc eueniret ille casus,nescio si tenerẽ illã opinionẽ. ¶ Sed Ale.& alij vident̃ tenere cõtrariũ in.l.q romæ.in prin.ff.de ṽb.obli.vide tñ Pa.& Io. and. in .c. ad
45 nostrã.ꝑ illũ tex.dicẽtes,ꝙ†si q̃s faciat in cõtractu ꝙ nõ possit redimere nisi intra tale tp̃s vel nisi ante tale tp̃s, ꝙ cõtractus est vsurarius:sed nũc non recordor:ponã alibi si veniat in mentẽ. ¶ Et vide alia q̃ faciunt præsumere cõtractum vsurarium.per Pet.de anc.cõsi.cclvij.q̃ not. ¶ Et inter alia vide ꝙ si nõ sit emptus reditus iusto pretio dicitur vsurarius.Guido pape consi.suo.clxxx.

Pro septimo quero,aliq̃s vendidit nemus vel syluã cũ pacto de retrouẽdẽdo iuxta.l.scd'am.C.de pac. inter emp.& vendi.&.l.q̃ fundũ.ff.de cõtrahẽ.emp. an iste emptor possit syluã extirpare. ¶ In hac qõne sunt cõsiderãda ṽba pacti de retrouẽdẽdo:si eñ dictum sit,q̃d teneat̃ emptor dictã syluã vel nemus retrouẽdere, tunc nõ põt extirpare:q̃a hoc casu nõ seruaret̃ pactũ de retrouẽdẽdo:aut est dictũ de fundo simpl'r:pone ꝙ vendat̃ terra aliqua seu seignoria in qua est sylua:& nõ fiat mẽtio in sp̃e de sylua:& tũc aut est pactũ ad certũ tp̃s breue puta.v.vel.vj.vel.vij.vel.viij.annorũ,ita ꝙ esset maior vtilitas ẽptoris habere ligna q̃ fructus fundi ad culturã reducẽdi:& maius esset dãnũ venditoris,& tũc nõ posset:aut vero pactũ est ꝑpetuũ:& tũc aut ẽptor sciebat, vel verosimiliter scire debebat, venditorẽ debere retroemere:vt ẽptor cõsequeret̃ maiorẽ vtilitatẽ anteq̃ reuẽderet,fecit extirpare totã syluã vt nõ posset & teneret̃ ad dãnũ & interesse ipsi vẽditori reemẽti. Aut emptor nesciebat nec verisimiliter scire poterat venditorem habere animum de proximo retrouẽdẽdo:& tũc aut venditor cõtradicit emptori volẽti extirpare,quia asserit se velle cito retroemere:& tũc nõ põt dictus emptor extirpare: aut vẽditor:nõ cõtradicit,vel ignorat:& tũc hoc casu distinguẽdũ est vt de emphyteuta:de quo dicã infra in tit. de cẽsibus.§.j.& prout distinguit Cepola in tractatu ser uitutũ rustico.predio.ti.de montibus.q.v.&.vj.vbi ponit hanc quæstionem,& eam expedit:vt dictũ est ãnte.

Item quæro,aliquis dedit reachatum alicui pro tali tm̃,an in hoc casu hæres poterit retrahere.vide ex his quæ dicit do.meus Ias.in.l.j.in.iiij.colũ.ff.si quis ius dicenti non obtemperauerit.

§.secundo.

Le creãcier peult poursuyr son principal oblige, ou son pleige, pour tout son debt, lequel qu'y ueult choisir.

Creditor qui dicatur.

1 O Vero,quis†proprie dicatur creditor. Bart, Ale.& do.meus Ias.ponũt in.l.in pe.& vlti. col.ff.si cer.pet.& ibi ponit do.meus Ias.nũq̃d ille qui habet fideiussorem cũ principali possit dici creditor etiam quo ad fideiussorem,hoc est, nunquid fideiussor dicatur debitor,videas ibi Ias.in fine principij.

☞ *In textu ibi*

Son principal oblige,

Tu dic

TV dic q̄ nō solū obligatus debitorē principalē pōt ꝓsequi, verū etiā debitorē debitoris sui sine cessione: vt facit tex. in. l. si pignori. ff. fami. hercis. & facit, q̄a cessiões in talib⁹ ꝑmittunt̄: vt est tex. in. l. ꝑ diuersas. ibi ex his. C. mā. cōsului in casu emergēti. ¶ An ista cōsuetudo habeat locū i mādatore & spōsore. vide deci. capelle Tholosane qōne. xxiij. i additiōe. vide ēt Pyrrhū ī cōsue. Aurelianeñ. tit. de executio. §. viij. vbi loq̄t de sponsore.

☞ ADDITIO. Anvero q̄s ex cōmēdatiōe alicuius teneat̄ vt fideiussor, vr̄ q̄ nō, ꝑ ea q̄ dicit glos. in. l. q̄ vēditor. ff. de dolo. Barb. in cōsi. viij. in. iij. vol. Bar. in. l. elegāter. §. fi. ff. de dolo. & in. l. cū ostēdimus. §. fi. ff. de fideius. tuto. Alex. in. l. si vero. §. q ꝑ rei qualitate. ff. q satis. cog. Mat. de affli. in cōsti. regni
2 Siciliæ q̄ incipit, post mūdi. i. ij. col. ✳ ¶ †Itē an cōtra creditorē possit opponi qđ cessit debitū alteri si agat post cessionē, cōclusiue tene q̄ nō, nisi in casib⁹ positis ꝑ. l. iij. C. de noua. q̄z adhuc limitat do. me⁹ Ias. in. l. si cū emptore. ff. de pac. vbi āple de materia. ¶ Et ancedēs cōtra principalē videat̄ ēt cedere cōtra fideiussorē. vide Spe. in tit. de cessio. ac. §. j. ver. sed nūq̄d. & ibi Io. and. q tenet q̄ sic.

MIhi vr̄ q̄ dñi deputati & cōmissi ad has nr̄as consuetudines faciēdas potius habuerūt cōsideratione circa ea q̄ solent cōiter fieri, q̄z ad iuris dispositionem scriptā: q̄a vt cōiter solet fieri in oībus cōtractib⁹, solent apponi renūtiatiōes, & maxime renūtiatio bñficij diuisiōis & excussiōis: quo bñficio plures simul fideiubētes tenebant̄, qlibet pro ꝑte: vel etiā q̄n aliq̄s fideiussor erat q fideiusserat ꝓ debitore: q̄a debitor erat primo conueniēdus. aut. ꝑsente. C. de fideiusso. & §. ij. in aut. de fideius. colla. j. nā fideiussor de iure habebat beneficiū excussionis: q̄a scilicet primo excuti debebat principalis quā fideiussor: sed cōiter renūtiat̄ huic bñficio, virtute cuius renūtiationis cōueniēdus est et principalis, & fideiussor æqualiter: vel primo principalis, vel fideiussor scđm voluntatē creditoris propter dictā renuntiationē. q̄ idē est in hac patria ducatus Burgundiæ virtute huius cōsuetudinis, q̄ in hoc est cōtra iuris dispositionem: sed vt dico est, q̄a cōditores considerauerūt id q̄ cōiter solet fieri scilicet. q̄a renūtiat̄ bñficio dictæ aut. ꝑsente: imo ita solet fieri q̄ ꝓcurator cōstitutus ad fideiubēdum potest huic bñficio renūtiare. do. me⁹ Ias. in. l. certi cōditio. §. si nūmos. ff. si cer. petatur. ¶ Sed tñ adhuc idē est q̄n renun-
6 tiat̄ bñficio dicte aut. quia reus est primo cōueniendus. ita Bal. in. d. aut. ꝑsente in fi. dicēdū est ergo q̄ est in totū cōtra iuris dispositionē: iō dubitatū est, quare ita ordinatū est ꝑ cōsuetudinē nr̄am: imo ēt. d. aut. ꝑsente. habebat locū in debitore fisci. Frācis. de crema singulari suo. xliij. inci. an fideiussor fisci. & Ro. singulari suo. dcxxxv.

TV dic q̄ olim istud ius erat, ꝓut dictat nr̄a cōsuetudo vt. l. iure nr̄o. C. de fideius. postmodū fuit correctū ꝑ aut. ꝑsente. C. de fideius. nō est nūc mirandū si dñi cōmissi, habentes ꝑtātem cōdēdi cōsuetudines: vidētes in hac patria cōiter obseruari ius antiquū correxerunt ius nouū: vt obseruaretur ius antiquū. ¶ Faciūt q̄ dicit gl. in. c. ij. de fideius. iuncto. c. non debet. de cōsanguinitate & affinitate. inquātū dicit̄ nō debet irreprehēsibile videri, si scđm varietatē tēporū varient̄ & iura. ¶ Leges veteres inq̄tū possumus tolerare debem⁹ vt in aut. q̄b⁹ modis natura. effi. sui. §. trib⁹. ibi oportet em̄ colla. vij.

ADDITIO. Aduertēdū est ad hmōi renūtiatiões bñficiorū de fideiussorib⁹,
7
ep̄te diui Adriani, cedēdarū actionū, noue cōstitutiōis, & de duob⁹ reis, & alijs hmōi q̄ fiūt cū iuramēto, q̄m debēt renūtiātes certiorari ꝑ notariū de effectu illarū clausularū, al's tales renūtiatiões nihil operant̄: vt ꝑ plura tenet Hippolytus de Marsilijs in tractatu de fideiussorib⁹ nu. 36. & ibi ponit cautela q̄ iudex īterroget notariū: an sciat effectū illarū clausularū: & si nesciat vt dicit Hippolytus, renūtiatio nō est alicui⁹ effect⁹, insequēdo opinionē Alb. de rosate: cōtra tñ opi. Alexādri q tenuit cōtrariū, vide eundē ibi. ✳ ¶ Materiā diuisionū pluriū reorū debēdi, vide plene ꝑ do. meū Ias. in. l. si creditores. C. de pac. vbi ponit q̄n recipiēdo pro ꝑte abvno anvideat̄ renūtiasse iuri petēdi totū: & ibi ponit q̄tuor limitatiōes: vide eūdē Ias. in. l. ij. §. si tñ hominē. col. v. ff. de ṽb. obli.

3 EX hac ergo nr̄a cōsuetudine limita dictā aut. ꝑsente: scilicet q̄ nō habet locū vbi viget cōsuetudo in cōtrariū, vt est in hac patria: & pōt hoc fieri ꝑ statutū, & sic ꝑ cōsuetudinē: vt dicit Bal. in. l. mancipiū. §. j. ff. de euictio. & gl. ibi ꝓut ad hoc allegat Soci. in suis fallentijs in litera. E. in ṽbo, excussio. in vltima fallētia illius regulæ sed nō video q̄ gl. & Bal. ibi hoc probēt. & plene ꝑ do. meū Ias. i. §. itē si q̄s. in. xv. xvj. xvij. xviij. xix. & xx. col. insti. de ac. ¶ Vbi dicit maxime subtilitatē iuris in hmōi excussiōib⁹ nō habere locū in Frācia, nec ēt de iure canonico: vt etiā tenet Guil. bñdicti in sua repe. c. ray. in ṽbo, si absq̄ liberis. ij. de fideicōmissaria substitutione. nu. 52.
4 extra de test. †Itē q̄n est renūtiatum huic bñficio excussionis, prout tenēt oēs in dicta aut. hoc si debitor. C. de pig. & Io. Pet. de ferrarijs in forma respōsionis libelli in actiōe hypothecaria, in gl. in ṽbo, exceptionē excussionis. vbi ponit casus in q̄b⁹ nō est fiēda excussio. ¶ †Ad
5 practicā Aduerte: q̄a vt cōiter videmus pro debito simplici solēt multi facere saisiri debitū debitoris. An ista saisina impediat ne postmodū posset debitor cōueniri ad soluēdū debitū: & idē etiā si fecero excōicari debitorē meū: an possim adhuc petere debitū, vel illud cedere alteri: Dic q̄ neutrū impedit, quin possim petere debitū, & cogere debitorem: vt tenet Guido pape singulari suo. dccclxv. & vide Bar. in. l. mulier. ff. de lege cōmisso. q tenet cōtrariū. de quo vide eūdē Gui. pape singulari suo. dclj. in fi. vide etiam ꝑ do. Ias. in. l. non solum. §. morte. in. xiiij. col. ff. de noui operis nuntiatione.

ADuerte tñ †q̄ licet creditor habeat optionē cōueniēdi aut principalē aut fideiussorem si cōueniat principalē, & fuerit cōdēnatus licet possit adhuc cōuenire fideiussorem si velit: & ipsum cōpellere ad soluēdū virtute prime obligatiōis. l. ēt & i. l. reos. C. de fideius. nō tñ suam sniam obtentam cōtra principalē executiōi demādare poterit cōtra fideiussorē: ita tenet Spe. de executione sniæ. §. sequimur. ṽsi. quid si snia. Alex. in cōsi. suo cxxxj. inci. in causa vertēte coram prætore. in. iij. col. in. ij. vol. & ponit multos casus Soci. in suis fallētijs, in litera E. et in regula. cxxxiiij. inci. excussio ātecq̄ ad fideiussorē vel principalē possessorē &c. vbi limitat aut. præsente. C. de fideius. & aut. hoc si debitor. C. de pig. duodecim limitationibus, ex quibus limitatur hæc consuetudo, & consuetudo. vj. infra tit. (des censes.)

☞ ADDITIO. Mat. de affli. in consti. regni Siciliæ quę incipit. si dñs vasallum. in fi. in. iij. lib. dicit q̄ istud erat iure lōgobardorū introductū. ✳ ¶ Ex hoc infert̄ †q̄ sicut snia lata contra principalem non pōt executioni demandari contra fideiussorē

Limitatio aut. pñte. C. de fideiusso.

Secūda limitatio eiusdem aut.

Pro practica.

sic etiam instrumenta guarenti giata cōtra principalē, non possunt executioni pcisē demandari contra fideiussorē: imo si exceptiōes habeat pōt vti illis.l.à diuo pio.§. si super reb⁹.ff.de re iu.iō via ordinaria agēdū est cōtra fideiussorē:& nō executiua.l.j.C.de execu.rei iu.l. iudicēs.C.de iudi.l.iij.C.de dotis pmissio. vbi cōpetentib⁹

Ex stipulatiōe oritur actio.

8 actiōib⁹ semp est agendū.¶Facit†qa ex stipulatiōe oritur actio pcendente iure obligationis: sed qđ nascatur executio,nō inuenit̄ iurecautū:hoc em̄ solū est attributū sniæ,& sic etiā instrumento guarētigiato in vim priuilegij.

Pro fideiussore de soluēdo vexato.

9 ¶Et aduertendū est,†q̄ si fideiussor sit vexatus vt soluat pōt summatim & corā eodē iudice(licet non sit eius proprius iudex)petere,vt p ipsum reū cōseruet̄ indēnis:& sic eiusdē cōtra reum executio fiet,ne ipse cōpellatur ad soluendū.pro hoc.C.de sententijs & interlocu.om.iudi.l.cū eorū.vbi est casus scđm vnū intellectū, q̄ idē sit iudex:& q̄ possit agi via executiua,est casus C.de vsuris rei iudi.l.fi.& iō vides,ne tollant̄ exceptiōes fideiussori nō est incipiendū cōtra eū ab executione: sicut cōtra principalē obligatū in vim instrumenti guarentigiati.Et iō qn̄ dicit textus nostre cōsuetudinis. (Le creancier peult poursuyr)intellige scilicet via ordinaria, & nō extraordinaria.Et aduerte q̄ fideiussor ppria autoritate de substātia rei soluere potest.l. si procuratorē. §.si ignorantes.ff.mandati.

Limitatio alia eiusdem aut.

10 ITem adde,& sit.xiij.limitatio,†q̄ etiā nō habet locū dicta aut.in campsorib⁹ & mercatorib⁹,qa nō habēt bn̄ficiū excussiōis qn̄ pro alijs fideiubēt.ita notabiliter tenet Bal.i.l.frustra.C.de nō numerata pecunia do.me⁹ Ias.in.l.j.§.creditum.in.ij.col.ff.si certum petatur.idē do. meus in.l.singularia.in.xv.col.ff.si certum petatur.

Alia.

11 ITem.xiiij.†etiam non habet locū in fideiussore indēnitatis,q promittit soluere illud q̄ non poterit excuti à debitore principali.per ea quæ voluit do.meus Ias. in l.si ego,in.j.& ij.col.ff.si certum petatur.

☞ADDITIO. Dicit tn̄ Bal.in.l.pe.in.vj.col.v̄si. nō dubitatur.C.de cōdi.inser.q̄ si defectus solutionis concipiat̄ p v̄ba importātia realitatē,puta si dicat̄:si soluta nō fuerit talis summa, q̄ requiritur executio,si vero defectus solutionis concipiat̄ in psonā,puta si non poterit soluere,q̄ sufficit sola interpellatio:vt in casu emergenti,q euenit in parlamento Parisieñ.anno dn̄i millesimo quingētesimo trigesimoprimo anteq̄ essem cōsiliarius,de quodā qui promiserat in defectū solutionis per principalem tali die,q̄ promittebat soluere.dixi q̄ reqrebat̄ executio,nec sufficiebat iterpellatio:quia defectus solutiōis erat talis q erat respectu rei,aut saltē respectu rei & psone:& hoc tenebā scđm ea q̄ infra dixi in tit.(des censes).§.vj.& videatur Hippolytus de Marsi.in tra.de fideiussoribus.nu.23.vbi ponit alios casus,& ita fuit dictū p curiā in illo casu . Et quid operetur promissio de seruādo quē indēnem vide Mat.de affli.in consti.regni Siciliæ quę incipit,cōiter.in primo not.& ibi dicit q̄ nō v̄r iudicem corrumpere , q̄

12 promittit eum seruare indemnē.✱¶Dic†idem etiam si beneficio aut.presente.C.de fideiussoribus.sup qua fundatur hæc consuetudo renuntiauerit.ita tenet Bal.in dicta aut.præsente.in fi.C.de fideius.

13 ROmanus in consi.ccxlij.vbi etiam dicit † q̄ nūq̄ deueniendū est ad capturam personæ pro debito licet quis sit obligatus,nisi primo facta excussiōe bonorum.per gl.in.l.iij.§.tutores.ff.de suspect.tut. per quam gl.supplet tex.in.l.j.C.qui bonis cedere possunt.¶Intellige dūmodo habens bona sufficiētia ea offerat sua spōte,& non recuset ea dare,aut sit cōtumax.ita tenet Fely. in.c.q̄ ad consultationem.in.vij.col.ver.non deuenitur ad capturā.extra de re iudi.vbi amplè examinat illam glossam in dicto.§.tutoris.hic ante allegato.

☞ADDITIO. Et aduerte q̄ ātequā perueniri possit ad capturam personæ debitoris non solū est necessaria excussio bonorum illius q̄ dicit̄ debitor principalis,sed etiā fideiussoris eius,cū & fideiussoris facultates quo ad effectū solutiōis eius debiti pro quo fideiussit facultatib⁹ ipsius debitoris aggregatæ censeant̄.tex.est notabilis in.l.si plures.§.preterea.le se cond.de fideiussoribus.ita dicit Lud.ro.in consil.cccxx. inci.hęc istorum quinq̄.in prin.sed Hippolytus de Marsilijs in sua practica causarū criminaliū.in. §. attingam. nu.56.et in singulari suo.iij.inci.ad hoc.dicit q̄ istud nō est in practica.Et in dicta practica in loco hic ante allegato.dicit q̄ si debitor habeat bona in alieno territorio q̄ illa etiā sunt excutienda,anteq̄ procedat̄ ad capturā. Sed adhuc aduerte ad vnū singulare q̄ ibi dicit,qđ nunq̄ sequestratio bonorū,& sic apud nos garnimentū in bonis alicuius pōt fieri,qn̄ offertur realiter satisdatio de iudicio sisti,de iudicādo soluendo,& de bonis nō dilapidandis.Et ibi etiam de captura persone q̄ potest fieri cōtra debitorē an possit fieri contra heredem.multa alia de hmōi materia ibidem.Captura tn̄ principalis nō liberat fideiussorē.Hippolyt⁹ vbi suprà nu.55.✱¶Ita tenet Iac.de sctō Geor.in.l.neq̄ ipuberes.C.de in ius voc.

14 Et aduerte qa ibi dicit Iacobinus†q̄ minor. xxv. annis non potest pro debito pecuniario incarcerari.Bal.in.l.j. in quæstione pe.C.qui bonis cedere possunt.

Minor pro debito pecu... non incarcerandus.

☞ADDITIO. De filiofamilias q̄ nō possit p debito incarcerari,vide Hippolytum de Marsilijs in sua practica criminali.in verbo,attingam.nu.69.ibi,quid de clerico.curia tn̄ Parisieñ.obseruat q̄ clericus pōt pro debito incarcerari de muliere & doctore.vide eundē ibi nu.63.& ibi dicit q̄ debitore existente in carceribus pōt petere creditor se mitti in tenutā bonorū debitoris.✱¶Aduerte etiam ad id qđ di

15 cit Iacobinus in.d.l.impuberes.§.qui in ius.†q̄ incarceratus pro debito pecuniario ad instantiam creditoris non potest nec debet relaxari,nisi cū exp̄ssa iudicis licētia:nec sufficeret consensus creditoris,q̄ fecerat eum incarcerari.ita etiā tenet ibi Ang.q̄ est notādū pro custode carceris,q debet prius q̄ relaxet habere bulletā iudi

16 cis:vt dicit ibi.†Aduerte etiā ad vnum casum in quo debitor est incarcerandus etiam si non sit obligatus,qn̄ scilicet vsus est quinquennio.Nec tunc admittitur ad cedendum bonis,sed debet incarcerari.gl.in.l.fi.C.qui bonis cedere possunt.& post quadraginta dies debet dari creditoribus dilacerandus:vt ibi.

Qui... quen... vius n... obliga... incarce... rari pō...

Excussio g... casibus fienda.

DIc tn̄ q̄ excussio est fiēda in multis casib⁹ quos ponit Io.Petrus de ferrarijs in forma respōsiōis libel

17 li,in actiōe hypothecaria,in gl.exceptionē excussiōis†& primo scilicet qn̄ creditor agit hypothecaria cōtra extraneū possessorē rei obligate:vt habet̄ in aut.hoc si debitor.C.de pig.q̄ quō itelligat̄,ponūt oēs,maxime Ang. in.d.aut.hoc si debitor.q̄ solēt aliqn̄ obseruare executores nr̄i q subhastāt p pclamata hereditagia affectata reditus annuis:q̄ ob defectū solutiōis vēdunt̄ p pclamata subhastādo:vt fit quotidie in cācellarijs cōtractuū,& in alijs

in aliis iuriſdictiōibus, vbi interponit̄ decretū: nam ad-
18 uerte† quia primo ſi creditor habeat principalē debito- *Principalis de iure primo cōueniendus*
rē, debet de iure illū cōuenire actione perſonali: & ſi nō
ſit ſoluēdo pōt venire ad extraneū poſſeſſorem rei ſibi
obligate: ita gl. Bar. & doc. in dicta auč. ſed de cōſuetudi
ne nr̄a pōt ad libitū cōuenire tenementariū & poſſeſſo-
rē rei hypothecate omiſſo principali debitore: vt dicā. ĩ.

19 ITem etiam† qn̄ fit excuſſio in bonis immobilib⁹, de-
bent prius excuti mobilia. l. à diuo pio. §. in venditio
ne. ff. de re iudi. & de p̄dicta excuſſione me remitto ad
dicta per Petrū de ferrariis in loco hic ante alle. ¶ Alias
eſt nulla: vt tenet Fely. in. c. cum dilecta. in. vii. col. extra
de reſcriptis. & in. c. ſicut. i. x. col. extra de re iu. Bar. tñ in
dicto. §. in venditione. dicit q̄ eſt appellandū. vidi tñ in
curia tales executiones declarare nullas. ※ ¶ Guido pa- *Qō quotidiana.*
pe ſua. q. cccxlviii. inci. nobilis Petrus quærit de notabi-
li qōne quæ quotidie euenire pōt: videmus hic q̄ credi-
tor habet facultatem conueniendi principalē debitorē,
vel fideiuſſorem, ſcd'm q̄ ſibi placuerit: pone q̄ cōuenit
principalē, ita q̄ poſt debitā perquiſitionē mobiliū fue
runt incantata immobilia per ſn̄iam & decretū iudicis
& dicto creditori deliberata: q tñ de prædictis nō acce-
pit realem poſſeſſionē: & dicta incantatione ſic facta ite
rum cōuenit fideiuſſorem, & dimittit principalē debi-
torem, nunqd poſſit, dicit ibi q̄ nō: quia ex quo p̄ ſub-
haſtationem liberata ſunt bona debitoris creditori, q
in his p̄ debito habet̄ loco emptoris, & vocat̄ emptor.
l. ii. & iii. C. ſi in cām iudicati pignus captū ſit. l. ſi eo tp̄e.
C. de diſtra. pig. & emerat pro eodē pretio ad q̄ aſcēde-
bat debitum: poſtq̄ ergo emit, & habet ius ad rem cōſe
quendā, ſicut emptor nō audit̄ volendo pretiū recupe
rare: ſic nec etiā qn̄ ipſe creditor habet tale ius emptoris
20 non pōt aliquid petere fideiuſſori: † cū oēs exceptiones
q̄ cōpetunt reo principali, cōpetunt & fideiuſſori. ¶ Itē
21 & maxime† qa creditor q in cā iudicati pignus accepit
nō pōt ab eo diſcedere, & in aliud pignus tranſire. l. à di
uo pio. §. ſi pignora. ff. de re iu. & dicit q̄ ita fuit iudica-
tum. ¶ Sed pone q̄ principalis fuit conuentus à credito
re & à iuramento petit abſolui, eo quia dicit cōtractum
vſurariū: an interim pendeñ. illo iudicio poſſit creditor
cōuenire fideiuſſorem. vide Bal. & poſt eū do. meū Iaſ.
in. l. j. C. de diuer. reſcri. Pau. de caſt. in cōſi. ſuo. cccxcvii.
inci. Ad primū quæſitū, in volumine cōſiliorū antiquo
rū in impreſſione noua dicit, q̄ ſi ſint duo obligati inſo
lidū p̄ electionē vnius non liberat̄ alter: ſed ita demū ſi
alter ſoluat: nam licet vnum eligat quouſq̄ ſit ſibi ſatiſ-
factum. habet recurſum cōtra alterū. ff. manda. l. ſi quis
alicui. §. fi. etiā ſi ſn̄iam obtinuerit cōtra primum electū.
l. creditor. in prin. ff. man. facit ad hoc. l. Stichū aut Pam-
philum. §. ſi mādato. ff. de ſol. l. reos. & l. fi. C. de fideiuſ.
in quibus locis hoc clarè probatur.

Nota. FRāciſcus de crema in ſuis ſingularibus dicit vnum
verbum in hac materia, ſcd'm quem conſului pluri
bus vt ita facerent. Nam videmus q̄ qn̄ eſt aliqs debi-
tor pro aliqua pecunia, aut alio debito puta de annuo
reditu, ſolet in hac patria hypothecare quandā particu-
lam bonorum, & illam pro illo reditu annuo effectare:
& creditores volunt iſtud ita fieri: poſtmodū apponūt
gn̄alitatem cū clauſula, ita q̄ ſpālitas gn̄alitati nō dero
get: nec ecōtra. Nam pluribus dixi q̄ iſtud nō eſt bonū
immo q̄ melius fieret ſi ſimpl'r fieret hypotheca gn̄alis
oīum bonorū: quia ſpālis obligatio minorē cōtinet vti
litatem, q̄ gn̄alis facta poſt ſpālem eſt conditionalis &
ſubſidiaria, caſu quo res ſpāliter obligata nō ſufficeret.
caſus eſt ſingularis in. l. ii. C. de pig. ita tenet Fran. de cre-
ma in ſingulari ſuo. liii. inci. obligaui tibi domū. & vide
ad hoc Alex. cōſi. cxviii. circa finem. col. pe. in. v. vol.

ADvnum aliud ſingulariſſimū aduertendum eſt, *Caſus notabi.*
quia videmus q̄ iſta bona hypothecata pro debi
tis, aut alienis reditibus vēdunt̄ per ſubhaſtationē & de
cretum iudicis, & deliberantur vltimo appretiatori, &
22 plus offerenti. pone† q̄ fuerūt tres aut quatuor q̄ appre
tiauerunt: vnus ad mille francos, alter ad mille ducētos,
alter ad mille quingentos morit̄ iſte vltimus, aut al's nō
vult dicta bona: qa renūtiat, & eſt ita pauper q̄ nō eſt
ſoluēdo, aut al's non pōt haberi recurſus cōtra eū. Quæ-
rit̄, an cogi poſſit alter qui ante eū obtulerat. xii. cētum
francos, & ad mille ducentū francos appretiauerat, vt
pro illo p̄tio capiat. Bar. in. l. licitator. ff. de publicanis.
23 dicit† q̄ per oblationē factā à ſcd'o non liberat̄ primus:
iō poteſt cogi aliſvt capiat rē pro tali pretio: & hoc p̄. l.
Sabinus. C. de in diē adiectio. ¶ Bal. vero in quodā ſuo
cōſilio q̄ incipit, quidā Titius de ariminis. tenet contra
rium, & dicit q̄ primus licitator eſt liberatus. & iſtud te
net idem dn̄s Fran. de crema in ſingulari ſuo. xl. inci. tu
ſcis q̄ forma inſtrumenti. q̄ pro hoc allegat tres leges
ſcilicet. l. valerianus. ff. de preto. ſtipulatio. l. ſtipulatus
eſt opus. ff. de fideiu. l. cū in plures. §. lege dicta. ff. locati.
24 vbi† p̄ ſcd'm actum ante rem perfectam videtur recedi
à primo actu. & reſpondet Bal. ad dictam. l. Sabinus. q̄
loquitur in actu perfecto & iam conſummato, puta in
venditiōe facta cū pacto adiectionis in diē: quia tūc cre
ditore inuito per oblationē à ſecundo non reſcindit̄ pri
mus actus venditiōis perfecte: ſecus in caſu noſtro vbi
venditio nō erat perfecta, ſed erat in ſuſpēſo donec plus
offerretur ab alio. & dicit Bal. ſe lucratū fuiſſe centū du-
catos aureos. ſi tm̄ ſcirem lucrari de predicta deciſione,
ſcriberem eam literis aureis. vide etiā ad propoſitū eun
dem Bal. in conſi. cxci. inci. factū ſuper quo conſului po
ſtulatur. in. iii. volu. vbi ponit quid importent hæc v̄ba,
plus offerenti dabitur.

ADuerte advnū in hac appretiatiōe, ſeu incātatiōe *De tertiatione rerū incātatarum*
videmus em̄ q̄ qn̄ fiunt incantationes aliquorū
emolumentorū pro rege, q̄bus venire volens infra tres
menſes audit̄ tertiando: & ita ſe habet conſuetudo, &
cōis obſeruantia: ſed quero, q̄ ſumma debet tertiari, an
primo oblata, vel vltima ſumma pro qua fit libramen
tū. Guido pape ponit hanc qōnem in ſpecie, in deciſiōe
ſua. ccccxxxvi. vbi dicit q̄ prima ſumma debet tertiari
& ille talis q̄ tertiabit ſoluet dn̄o integram ſummam p̄
qua vltimo fuit libramentum factū vna cum eo q̄ aſcē
det tertiamentū reſpectu ſumme primo oblate & fiet
ſibi libramentū: ſed ſi ille cui primo factum fuerat libra
mentū velit offerre duos ſolidos turoneñ. p̄ qualibet li
bra reſpectu totalis ſumme audiet̄, dummodo ſit infra
dictos tres menſes: & dictis tribus menſibus durātibus
ipſi duo cōtenden. videlicet ille q̄ tertiauit & ille cui fa-
ctum primum libramentū audient̄, & non alii anchari
re volentes vnus ſupra alium de duobus ſolidis p̄ qua
libet libra: & lapſis dictis tribus menſibus alter ipſorū,
& non alii audiet̄ plicare volendo totam ſummam cū
incharimētis infra alios tres menſes, & non vltra. & ibi
dicit qd' auditur plus offerens in venditione rei mino-
ris quæ vendit̄ ad incantū. l. & ſi ſine. §. j. ff. de mino.

Queſtio 25 SEd quero † fideiuſſor videns ꝙ debitor principalis diſſipat bona, denũtiat creditori, vt agat cõtra debitorẽ principalẽ, & eũ cõueniat, an teneatur agere. ¶Tu dic ꝙ licet ſcd'm aut. preſente. C. de fideiuſ. teneatur agere cõtra principalẽ: ſecus hodie per hanc noſtrã conſuetudinẽ, per ea q̃ dicit Alex. in. l. fideiuſſor creditori. in apoſti. ad Bar. ff. de ſol. & do. meus Iaſ. in. l. nõ ſolũ. §. morte. in. xvij. col. ver. ſcd'a cõcluſio. ff. de noui operis nun.

ADDITIO. Aduerte ꝙ ille q̃ diu ſtetit in fideiuſſione põt petere à debitore vt eum liberet à fideiuſſiõe. tex. in. l. lucius titius. & ibi gl. ff. manda. & vide Mat. de affli. in conſti. regni Siciliæ quæ incipit, ſi dñs vaſallum. in gl. ij. in. iij. li. vbi ponit plures caſus, in q̃b⁹ fideiuſſor ante ſolutionẽ agit cõtra debitorẽ. Sed ſi debitor velit liberare fideiuſſorem dando aliũ ęquè idoneũ: an creditor cogi poſſit mutare fideiuſſorẽ. Phili. decius in. l. ſi pater. C. de colla. tenet ꝙ ſic ex pluribus rõnibus: ſed illũ reprobat Pyrrhus in diſputatione q̃ facit ſup. d. l. ſi pater. q̃ eſt poſt ſuas conſuetudines. *

Qñ fideiuſſor cogere poſſit principalem vt ſoluat.

26 SEd iterũ † q̃ro principalis debitor & fideiuſſor poſſunt vterq; cõueniri ad volũtatẽ creditoris: an fideiuſſor videns debitorẽ principalẽ diſſipare bona poſſit eũ cõuenire de debito etiã anteq̃ ſoluerit creditori. tex. gl. & Pa. in. c. fi. extra de fideiuſſori. ponunt quatuor caſus, in q̃b⁹ fideiuſſor põt cogere principalẽ debitorẽ ad ſoluendũ anteq̃ ſoluerit. & vide aliquid ꝑ do. meũ Iaſ. in. l. duobus. in. ij. col. ff. de iureiu. vbi videt̃ ponere vnã cautelam ꝓ fideiuſſore ad conueniendũ principalẽ debitorem anteq̃ ſoluerit: & ponit Gui. pape. q̃õne. cxvij.
27 † vbi dicit plus ꝙ ex quo in hac patria ducatus Burgundiæ inſtrumenta nr̃a ſunt guarentigiata, ex quo habent vim ſnĩę ꝙ põt fideiuſſor ſtatim cõuenire debitorẽ principalẽ, vt eũ liberet. vide do. Guido. pape ibi, qui pleni⁹ determinat. & dicit Pa. in. d. c. fi. in fine. extra de fideiuſ.
28 † ꝙ ſi q̃s voluerit ire ad longinquas partes, poterit agere cõtra debitorẽ principalẽ, vt eũ liberet à fideiuſſiõe. arg. l. aut longa. ff. de procu. allegat Spe. in titu. de iudicijs. §. iij. ver. quid ſi fideiuſſor. vbi ponit quid ſi interuenerit inimicitia inter principalẽ debitorem & fideiuſſorem, an poſſit agere contra eũ vt eum liberet à fideiuſſione.
29 ¶ † Sed q̃ro, Titius principalis debitor eſt obligatus de centũ & Seius ꝓ eo de p̃dictis centũ fideiuſſit, nunq̃d ſi creditor velit cõuenire fideiuſſorẽ pro dictis cẽtũ teneat̃ eidẽ fideiuſſori facere fidẽ de inſtrumẽto principalis debiti. ¶Tu dic ꝙ qñ in inſtrumẽto fideiuſſionis eſt facta mẽtio de principali, ſufficit. Bal. in. c. fi. in. v. col. de cõfeſſis. Bal. in aut. ſi quis in aliquo in. ij. col. C. de edẽdo. do. meus Iaſ. in. l. ſciendũ. in. iiij. col. ver. in eadem gl. ibi. l. cũ de indebito. ff. de ṽb. obl. quẽ vide. ¶Quid ſi teſtator in ſuo teſtamento dicat ꝙ vult & intendit ſatiſfieri oĩbus debentibus recipere, ſi teſtator erat obligatus ex fideiuſſoria cã: querit̃ an tale debitũ ſolui debeat ab hærede: & ſi ſit ſolutũ, an poſſit a debitore prĩcipali repe. vide do. meũ Iaſ. poſt Bal. ibi i. l. ſi fideiu. in prin. i. j. no. ff. de leg. j.

Queſtio de codẽ. 30 ADuertẽdũ † eſt adhuc ad vnũ ꝙ nõ eſt omittẽdũ: ꝙ qñ dictũ fuit ſupra, excuſſio habet locũ qñ agit̃ hypothecaria cõtra detẽtores ſeu extraneos poſſeſſores rerũ, ita ꝙ primo ſunt cõueniẽdi principales obligati ꝙ illud eſt verũ qñ eſt obligatio ꝑſonalis. d. aut. p̃ſente. & ibi Bar. Bal. Ang. & Sali. C. de fideiuſſo. ſecus aũt eſt ſi agat̃ pro chargijs, oneribus, ſeu cenſibus, aut reditibus, ſeu arreragijs debitis ſuper aliqua re: quia excuſſio non habet locũ: quia etiã poſſunt conueniri poſſeſſores anteq̃ cõueniant̃ principales debitores. l. cũ poſſeſſor. §. fi. ff. de cenſibus. l. imperatores. & ibi docto. ff. de publica. l. p̃dijs. ff. de iure fiſci: & iure antiquo poterat ſcd'm eius volũtatẽ creditor agere contra poſſeſſionũ obligatarũ detẽtatores. l. diſtractis. & l. ꝑſecutione. C. de pig. & erat in eius electione, an vellet agere actione perſonali cõtra debitorem principalẽ: an vero hypothecaria cõtra poſſeſſores. l. eſt in arbitrio C. de actio. & obli. ſed iure aut. dictus creditor tenet̃ primo excuti principalem debitorẽ, anteq̃ veniat ad poſſeſſores rerum obligatarũ. aut. hoc ſi debitor. C. de pig. §. ſed neq̃. de fideiuſ. colla. j. & in aut. de litigio. §. hoc ſi debitor. q̃ q̃dẽ iura authẽticorũ vident̃ corrigere iura antiqua ꝙ an ſit verũ: vide gl. Bal. Bar. Ang. & Salicetum in. l. perſecutione. C. de pig. ius tñ antiquũ quo ad nos non eſt ſublatum: vt eſt tex. in tit. (Des cenſes). §. vj. que incipit (Le ſeigneur cenſier ou rentier) vbi dixi in prin. illius. §.

Aliaq̃õ. SEd quia vt videmus per hanc noſtram conſuetudinẽ tollitur excuſſio quo ad fideiuſſorẽ, ſic diſpoſitio aut. preſente. C. de fideiuſ. nunq̃d etiam tollatur excuſſio quo ad principalẽ debitorẽ in rebus hypothecatis q̃ ſunt apud tertium poſſeſſorẽ ita ꝙ poſſit agi cõtra tertiũ poſſeſſorẽ rerũ hypothecatarũ ẽt nõ excuſſo principali, contra aut. hoc ſi debitor. C. de pig. Nam vr̃ qd' eſt eadẽ rõ in poſſeſſore extraneo rerũ hypothecatarũ ꝙ in fideiuſſore: q̃a vnũ quodq; fit ad maiorẽ ſecuritatem creditoris: iõ lex noua corrigens in fideiuſſore debet extẽdi ad extraneũ poſſeſſorem rerũ hypothecatarũ: quia ſicut eſt in electiõe creditoris cõuenire fideiuſſorẽ nõ facta excuſſione cõtra debitorẽ principalẽ, ꝑ hanc nr̃am cõſuetudinẽ & cõtra aut. p̃ſente. Ita etiã vr̃ qd' creditor poſſit agere hypothecaria cõtra extraneũ poſſeſſorem, nõ excuſſo principali debitore: cõtra aut. hoc ſi debitor
31 † cũ ex idẽtitate rõnis correctio iuris fieri poſſet: ꝓut tenet Fulgo. in. l. cũ de nouo. C. de leg. & in. l. nõ ſine. C. de bonis q̃ libe. ꝑ tex. quẽ dicit expreſſum & ſcd'm eũ nunq̃ põt rñderi in. d. l. nõ ſine. C. de bonis q̃ lib. vbi fuit dubitatũ: nunq̃d lex Iulia deferẽs lucrũ inter maritũ vxorẽ ad correctionẽ iuris extẽdat̃ ex idẽtitate rõnis: in ſpõſo & ſpõſa, & finaliter dicit ꝙ ſic: ergo eſt ibi tex. ꝙ ĩ correctorijs fit extẽſio ex idẽtitate rõnis: maxime eo quia lex noua corrigẽs reducit nos ad ius antiquũ, ſcilicet ad. l. iure nr̃o. C. de fideiuſ. q̃ lex idẽ volebat ꝙ hæc nr̃a cõſuetudo. Facit gl. in. c. ſtatutũ. in ṽbo, numerãdi. de p̃bẽ. in. vj. Dñs Ant. de But. in. c. olim tibi. de ṽbo. ſig. Alex. in. l. ſi cõſtante. in prin. in. v. col. ff. ſolu. mat. do. meus Iaſ. in. l. ꝓperãdũ. in prin. in pe. col. C. de iudi. & in aut. quas actiões. in. vij. col. C. de ſacroſan. eccle. vbi habet̃ ꝙ lex noua corrigẽs q̃ nos reducit ad ius antiquũ cõſuetũ, extendit̃ ex idẽtitate rõnis etiã ad correctionẽ iuris: cũ res de facili reuertat ad ſuã priorem naturã. c. ab exordio. xxxv. diſtinctiõe. ¶Item etiã quia iſti duo caſus in. l. antiqua æquiparant̃: quia creditor habeat electionem cõueniendi principalẽ debitorẽ, aut fideiuſſorem aut principalem debitorẽ, vel poſſeſſionũ hypothecarũ detentatorẽ: vt ſupra dictum eſt. Ideo lex noſtra noua q̃ reducit iura aut. ad ius antiquum in vno ex parificatis debet etiam reducere in alio: ꝑ ea que dicit gl. in. l. ſi quis ſeruo perſuaſerit. C. de furtis. Et not. do. meus Iaſ. in. l. fi. in. vij. col. C. de edi. diui adria tollen.

Ex idẽtitate rõnis iuris correctio fieri põt.

32 COntrariũ mihi vr̃ de iure dicẽdũ. Primo † q̃a legũ correctio

Legum correctio q̃ iducẽda

correctio nõ debet induci, niſi expſſè dicaẽ, cũ vt dicit gl.in.c.cupiẽtes.§.qđ ſi p viginti.ĩ verbo,patere.de re ſcrip.in.vj.cũ em̃ hoc expſſè reuocatũ nõ inuenit̃,antiq̃ iuri ſtabit̃.Ex quo ergo dicta;nr̃a cõſuetudo nõ expſſè corrigat aut̃.hoc ſi debitor.ſtabit̃ illi.¶Et faciũt q̃ dicit Alex.in cõſi.ſuo.88.in.ij.col.in.j.volu.qñ alleg.dictã gl. vbi dicit,ꝙ qñ in ſtatuto ſunt q̃dã verba quæ ſi repeterent̃ in alio inducerent correctionẽ iuris.qđ nõ debet repeti,ne inducat̃ correctio iuris.¶Facit etiã quicqd dicat Fulg.ĩ locis ſuprà alleg. †nõ induci debet correctio

33 iuris ex idẽtitate rõnis:put tenet p plura do.me⁹ Iaſ.in d.aut̃.quas actiões.& in aut̃.nõ licet.in.ij.&.iij.colũ.C. de liberis ꝑteritis.& iſta q̃ſtio hr̃et locũ,vbi nihil aliud eſſet ſtatutũ,ꝗ̃ hic antè dictũ ẽ:ſed cũ in hac pr̃ia habemus cõſuetudinẽ quæ diſponit ꝙ creditor ꝓ reditu annuo põt ad ſui voluntatẽ agere cõtra tenemẽtariũ,non excuſſo etiã debitore principali:vt in titu.(Des cenſes.) §.vj.incip.(Le ſeigneur cenſier ou rentier)non eſt neceſſaria hæc diſputatio quò ad nos in hac patria.

34 SED q̃ro,†q̃liter fiet hæc diſcuſſio debitoris principalis de iure:dic ꝙ debitore condẽnato p ſententiã vel per ꝓciſam obtentã fortè virtute inſtrumẽti guarẽtigiati fiat excuſſio in debitorẽ,ſi habeat bona:& ſi nulla bona habeat, poterit creditor hr̃e regreſſum ĩ hypothecaria cõtra tertios poſſeſſores bonorũ hypothecatorũ.iuxta aut̃.hoc ſi debitor. imò debet fieri ſũmarię informatiões, nunquid principalis debitor habeat bona mobilia vel immobilia:quę debẽt dari iudici añ libelli oblationẽ:& ipſis viſis declarabit hypothecariã cõpetere creditori cõtra tertios poſſeſſores:& iſtã formã tradit Iac.butri.in.d.aut̃.hoc ſi debitor. C.de pigno.& Ang.ĩ aut̃.de fideiuſ.coll.j.vbi plenè p eũ de actiõe hypothecaria.iſtã formã tradit etiã Guido pape q̃ſtiõe ſua.422. q̃ icipit,ſuprà q̃ſtiõe.cviij.vbi dicit ꝙ hęc forma ſeruat̃ in curia ꝑlamenti Dalphinat⁹,& ĩ illa tota pr̃ia.ꝓ certo nõ video iſtud obſeruari in hac pr̃ia : imò video ꝙ ſtatim& incõtinẽti recurrit̃ ad rẽ hypothecatã ad quẽcũq; ſit:ſed iſtud vidi ĩ reditib⁹ annuis, chargijs,& onerib⁹ ſeu arreragijs,in qb⁹ nõ eſt neceſſaria excuſſio:vt dictũ eſt ſuprà.& faciũt quæ dicit Guido pape q̃ſtiõe.xlij.

ET intellige prædicta qñ agitur hypothecaria cõtra extraneũ poſſeſſorem:qa primò fienda eſt excuſſio añꝗ̃ deueniat̃ ad hypothecariã realẽ cõtra extraneũ poſſeſſorẽ:ſecus ſi cõtra ipſum principalẽ, ſeu ei⁹ hæredẽ:quia põt intẽtari pſonalis & hypothecaria,& ĩ eodẽ libello cumulari qñ poſſidẽt rẽ hypothecatã.vt eſt tex. in aut̃.de fideiuſſo.§.ſed neq;.col.j.& facit circa fi. C.de fideiuſſo.& tenet Ioã.fab.in.§. itẽ ſeruiana.ibi doctores q̃rũt inſtitu.de actio.& dicit Guido pape ĩ q̃ſtiõe ſua. cviij.ſe ita aliàs obtinuiſſe. ¶Aduerte etiã ad ea q̃ dicit idẽ Guido pape q̃ſtione.ix.quæ multũ ſunt notanda.

35 BArto.verò†in.l.Moſchis. ff.de iure fiſci q̃rit de vna quæſtiõe,videlicet pone ꝙ ſunt plures poſſeſſores bonorũ hypothecatorũ : an creditor poſſit eligere quẽlibet quẽ vult, vel debeat quemlibet cõuenire ꝓ ratạ: Quidã dicũt,vt dicit,quẽlibet cõuenire pro rata.p text. in.d.l.Moſchis. cõcluſio eſt ꝙ põt eligere quẽ voluerit ꝓ toto debito:put voluit gl.& Bart.in.d.l.Moſchis.& iſtud obſeruat̃:qđ intellige verũ in debito ſimplici,ratione cui⁹ res eſt hypothecata:ſecus eſt in re hypothecata ꝓ annua pẽſione,vel reditib⁹ annuis : qa agendũ eſt cõtra quẽlibet poſſeſſorẽ pro rata:vt in.c.conſtitut⁹.extrà de religio.domib⁹. & iſtud tenet & ſeruat Ioannes Petrus de ferrarijs in forma reſpõſiõis libelli.in actione hypothecaria.in gl.in verbo, exceptionũ excuſſiõis.& Guido pape.q̃ſtione.ccccxxxij.vbi plenè ponit de hac mr̃ia.Io.fabri.in.§.itẽ ſi qs in fraudẽ.in.x.colũ.verſi.ſed qđ ſi debitor.inſtit.de actio.& ibi Ang.& dñs me⁹ Iaſ. Barba.& alij in.c.ex literis.extrà de pign. Soci.verò,in

36 cõſi.ſuo.lxxv.in penul.col.dicit, †ꝙ qñ qs habet plura bona hypothecata ꝓ debito : qđ põt creditor eligere q̃ bona velit qñ ſunt penes creditorẽ.Caſus eſt in.l.creditoris.ff.de diſtractio.pigno.qđ ſecus eſt,qñ ſunt penes tertiũ,qa tũc pro rata ſunt hypothecata. Allegat.l.hoc ſi debitor.C.de pigno.eò qa vt dictũ eſt, prius eſt cõueniendus principalis,ꝗ̃ deuenire ad tertiũ poſſeſſorẽ:& hoc eẽt verũ de iure:ſed ſtãte cõſuetudine de qua infrà in tit.(Des cenſes).§.(le ſeigneur cẽſier ou rentier)q̃ dat facultatẽ cõueniendi:aut principalẽ obligatũ,aut tenementariũ, non credo diſtinctionẽ Soci.hr̃e locũ in hac pr̃ia,vbi viget ꝑdicta cõſuetudo cõtra dictam aut̃. hoc

37 ſi debitor. ¶Aduerte etiã : †qa pro paruo debito tota res q̃uis magna tenet̃.l.q̃diu.C.de diſtractio.pigno.& ibi Bart.gl.in.l.penul.C.qñ decreto opus nõ eſt.q̃ dicit ꝙ creditor põt ponere manũ ad rem quã velit:qa poſſeſſores & detẽtores nõ habent bñficiũ diuiſionis,ſicut

38 plures fideiuſſores:†cũ hypotheca ſit indiuidua:vt.l.rẽ hęreditariã.ff.de euictio.&.l.pignoris.ff.de pigno.& dicit Bal.in.d.l.q̃diu.C.de diſtra. pigno.ꝙ hypothecaria eſt indiuidua:& illa eſt ĩ hoc caſu opinio Bar.& gl.in.l. Moſchis.ff.de iure fiſci.vt dixi hic añ:quã multi tenent. ¶Video tñ eã eſſe multũ exorbitãtẽ, & valde eſſe cõtra textũ in terminis in.d.l.moſchis. quicqđ dicant oẽs: qa ex illa aliquali interpretatiõe, & extenſione illius dictiõis,nõ debet corrigi illa lex. Et ad tex.in.l.creditoris. dico hoc eſſe verũ , qñ oẽs res hypothecatæ ſunt penes hypothecantẽ:qa poteſt pro toto debito vnũ ex illis eligere:ſed nõ ſic eſt,qñ plures res hypothecatę ſunt penes plures tenemẽtarios & diuerſos, qa oẽs ſunt cõueniendi.tex.eſt inconuincibilis in.d.l. Moſchis.& etiã dicta.l. creditoris:ac etiã.l.ij. C. ſi vn⁹ ex pluribus.loquunt̃ in multis reb⁹pignoratis ꝓ debito.tex.verò in.l.Moſchis. &.c.cõſtitutus.de religio.domib⁹.loquunur in penſione ſeu reditu annuo debitis ſuper plurib⁹ rebus,& aſſignatis:quo caſu quælibet res eſt hypothecata pro rata: vt dicit Guido pape dicta deciſione.ccccxxxij.

ADDITIO. De materia huius.l.Moſchis,vide Matthæũ de Afflictis in cõſtitutiõe regni Sicilię,quæ incipit,ſi qs in poſterũ.in.ix. col.ibi,ſed iuxta hoc q̃ro.vbi p multa tenet qđ de iure in obligatione pſonali inter omnes fienda eſt diuiſio, niſi ſint obligati inſolidũ.in hypotheca reali de rigore quælibet res pro reditu & pẽſione eſt obligata.de ęquitate ſecus : & videt̃ velle ſequi illã æquitatem. Et idem Matthæus de Afflictis in cõſtitutione q̃ incipit, fratribus.in.iij. notabili.in.ij.libro. limitat dictã.l. Moſchis. in tribus caſib⁹.Aduerte etiam quòd habens generalẽ hypothecam nõ debet ſe facere ſatiſfieri de meliori, ſed de mediocri:& ſic prius ad burgẽſatica bona,ꝗ̃ ad feudalia debet fieri executio, qđ an ſit verum, vide Matthæũ de Afflictis in cõſtitutio.quæ incipit, ſi dñs vaſallum.in.iiij.notabili.in.ij.libro. * ¶Quando autem ex pluribus debẽtibus reditum ſeu cenſum ſolutio partis vnius proſit aut noceat alteri, vide q̃ dicit Ioã.de Imo.

Excuſſio qualiter fienda.

Quæſtio.

Hypotheca indiuidua.

in.l.imperatores.ff.de publicanis. Bart.in.l.fraudati.ff. eodē. qui dicit differentiā inter plures hæredes,aut plures possessores,vide etiā Barba.in.l.iiij.§.Cato.ff.de verbo.obli.vbi ponit,an cēsus sit diuiduus,vel indiuiduus,& vide etiā Salic.in.l.ꝓ hæreditarijs.in fi.C.de actio. hæredita.Pau.de cast.consilio suo.cxxxv.Et de materia huius glos.vide Boerium in consuetu. Bituricen̄.tit.de consuetu.hypothe. §.j.vbi ponit q̄stionem Bart.in.d.l. Moschis.hic antè examinatam.& tenet cum Bar.

MVlta alia singularia in hac materia hypothecæ q̄ multū seruiunt ad practicā,& quę sunt videnda ponit Ioā.Petrus de ferrarijs in.d.glo.exceptionē excussionis. & Guido pape q̄stiōe sua. ccccxxxij.iā suprà allegata,q̄ causa breuitatis hic nō insero:ne etiam videar trāsportare dicta aliorū.& plenissimè sūt posita p dn̄m meū Ias.in.§.itē si qs in fraudē creditorū.in.xv.col.cum quinq; seq.institu.de actio.q̄ omnia sunt notanda.

In textu ibi

Son pleige.

1 ADde †qđ qui fideiubet pro aliq̄ dicitur malè vti sua substātia:vt tenet Ange.in.l.persona.§.j.ff.de pact.quē refert Alexā.in.l.si cōstante.colū.viij.ff.soluto mr̄imonio. ¶Et debitor dicit̄ infelix.tex.i aut.de fideiusso.§.cognoscūt.colla.j.& dicit̄ īfelix,eò qa cliens est creditoris.l.iij.C. de nouatio.& dicit̄ ꝓuerbiorū. xxij. qđ qui mutuū accipit,seru⁹ est fœnerātis.scđm Io.an. in.c.cū sint partiū iura.de regu.iur.in.vj. Et aduerte qđ licet exceptiōes cōpetētes principali cōpetant etiā fideius.l.oēs. ff. de exceptio.tn̄ fallit in exceptiōe vsurarū q̄ nō cōpetit fideiussori:ita qđ si reus pricipalis.dixerit in strumentū vsurariū corā iudice eccl'iastico suo noīe & noīe fideiussoris,posteà fuit facta inhibitio iudici seculari,ne ꝓcederet ad capturā dicti rei, hæc inhibitio non ꝓdest fideiussori,qa illa non obstan̄.poterit capi,vt tenet Hippolyt⁹ de Marsilijs singulari suo.cxxv. & istud idē tenet ī tracta.suo de fideiussorib⁹. nu.274.dixi ī hoc §.Et pōt etiā agere creditor cōtra hæredē fideiussoris:eo quia obligatio fideiussoria trāsit ad hæredes.l.iiij.ff.de fideiusso.l.fideiussoris.C.de fideiusso.§.fideiussor.institu.de fideiussorib⁹.habetur in.l.ex cōtractib⁹.& in.l.ex deposito.ff.de actio.& obligatiōi.qđ an̄ nō habet locū in fideiussiōe quæ fit ex maleficio:vt dicit glo.in.d.§.fideiussor.& vide Hippolytū de Marsilijs in singularib⁹ suis,singulari suo.clix.inci.obligatio fideiussoria. *

§.tertio.

MEubles n'ont point de suytes en hypothecque,quāt ilz sont mis hors de la puissance du debteur a qui estoient lesdictz meubles , sy non entant qu'ilz seront de plusgrand ualeur,que le debte du creancier,qui les auroit faict prendre,non obstant priorite ou posterite d'hypothecq̄.

IDEM in sui principio in p̄positoria Parisien̄.& ī Aluernia,& ferè in tota Gallia:idē in comitatib⁹ Burgundiæ & Niuernen̄.

¶Bar.in.l.cū vnus.in fi.principij. ff.de bonis auto.iudicis possidēdis.dicit,†ꝙ qn̄ pign⁹ capitur autoritate iudicis,vel virtute instrumēti guarentigiati (qđ habet vim sentētię)ꝙ nō habet locū regula,q̄ prior

2 est tpe potior est ī iure.& pōt esse rō:†qa rerū mobiliū vilis& abiecta est possessio.l.si rē mobilē.ff.de acq.pos. l.peregrè.ff.eodē titu.ita qđ facilius perditur etiam ab ignorāte.d.l.si rē.& ibi glo.&.d.l.peregrè.& glo.& doctores in.l.si post acceptū.in glo.j.ff.de rei vendica. Prior tē pore po tior iure.

ISta cōsuetudo obseruat̄ quasi in toto regno Frāciæ, & est registrata in curia parlamēti Parisiensis,q̄ solet eā iterpretari:nisi bona mobilia deuenirēt ad detētorē iure hęreditario & successiōis:qa isto casu pn̄t prosequi mobilia.faciūt q̄ dicit Io.fa.in.§.itē si qs in frau.instit.de Quō in telligen da hæc cōsuetu do.

3 actionib⁹.& ratio pōt esse : †qa successor intrat in locū defuncti,cū vna & eadem persona cēsentur,apud quē defunctū poterant prosequi:ergo idē in successore.

ADDITIO. Ista cōsuetudo videt̄ limitāda in alio casu.s.qn̄ debitor ꝑ clausulas p̄carij aut cōstituti cōfitet̄ se tenere bona sua mobilia,& possidere noīe creditoris ꝓ debito:qa ēt hoc casu pōt creditor ꝓpria autoritate facere executionē contra singularē successorē,vt tenet Matthę⁹ de Afflictis ī cōstitutio.regni Siciliæ,q̄ īcipit,pacis cultū.in.vij.col.dixi infrà in ti.(Des cēses).§.fi ī gl.(cōtre le tenementier). *

INtelligenda tamē est hæc cōsuetudo in generali hypotheca pignoris : qn̄ quis generaliter obligat omīa sua bona:qa tunc bene crederē cōsuetudinē nostram habere locū:secus autem quādo est expressa hypotheca alicuius pignoris:quia tūc prosequi potest dictum pignus.l.debitorem. &.l.si tibi notariū.C.de pignorib⁹.

4 †quia hypothecaria actio est in rē persecutio.l.pignoris.C.de pignoribus.l.si fundus.§.in vendicatione.&.l. pignoris.ff.de pignori. Et pro certo si ista limitatio ad consuetudinē est vera est mirabilis,& notabilis.sed nō credo eā veram:qa vbi lex nō distinguit,nec nos distin

5 guere debemus.l.de pretio.ff.de publica.†Item tātum operatur generalitas in suo genere,q̄tum specialitas in sua specie.text.& Bar.in.l.j.& fi.C.quæ res pigno.obli. ¶De materia huius articuli,vide Boerium in consuetudi.Buturicen̄.titu.de consuetu. hypothecæ.§.ij.ibi po

6 nit limitationem hic antè positam. †Et quomodo tot operetur generalitas in suo genere, quot specialitas in sua specie,vide Iaco.de sancto Georgio in.l.imperium. in secunda lectura.in prin.ff.de iurisdi.om.iudi.Alexā. in consilio.cxj.in.ij.col.in.vj.volumine.

In textu ibi

Quant ilz sont mis hors de la puissance du debteur.

1 NOta ista verba:†qa istud nō pōt fieri nisi ꝑ sniam iudicis,mittēdo creditorē in possessionē bonorū ꝓ mēsura debiti:scđm aut.& q. C. de bonis auto.iudi. possi.vel virtute executiōis factæ ꝑ mādatū cancellariæ huius patriæ qđ quidē dari pōt sup instrō obligatorio habēte executionē paratā virtute sigilli & submissiōis. & istud est qđ voluit dicere in.d.l.cū vn⁹.in fi.ff.de bonis autori.iudi.possi.iō si essent obligati debitores alio mō,ita ꝙ non posset dari executio p̄cisa contra eos:sed in casu oppositiōis audirent̄ pēdente ꝓcessu,alij creditores qui venirēt & peterēt audiri collocarent̄ secundū prioritatē temporis,scđm regulā iuris:qui prior est tēpore,po Regula iuris.

pore,potior est in iure.de regu.iuris.in.vj.quã ibi pulchrè notat Dynus,& eã pluribꝰ limitationibꝰ limitat.

Instrumentum guarētigiatum.

2 ET vt solet †fieri instrumētũ in hac pñia,dicitẽ guarentigiatũ virtute submissionis quæ fit cõiter.s.qñ ptes se submittũt coertioni iurisdictiõis cancellariæ cõtractuũ virtute sigilli cãcellariæ in instrumēto appositi,qđ habet executionẽ paratã.Itẽ virtute cõfessiõis,factæ notario postq̃ notariꝰ monet ptes ad soluendũ faciendo eis pceptũ,ita dicit dñs meꝰ Iason in.l.errore.in pe.col.C.de iuris & fac.ignorã.& dicit me audiẽte.i.l.j.§.si qs ita.in fi.ff.de ver.obli.& scripsi sub eo in recollectis meis:sed impressores nõ ita posuerunt,vt retulit.

☞ADDITIO. Vide Albertum brunũ in tract. de constitu.de certis statutis.in verbo,guarentigiam.primo articulo. ✱

ADuerte q̃ executiõe incepta, iploratio officij iudicis q̃ fit apud nos cũ impetrat mãdatũ à iudice contra creditorẽ vt cõpareat, iustificaturꝰ de suis literis obligatorijs & executorialibꝰ auditurꝰ dici, ꝓponi, & allegari causas iustas & rõnabiles, q̃re dictæ literæ nullũ debeant sortiri effectũ,aut cassari debẽt & annullari: nõ impedit executionẽ, nec suspẽdit:eo quia apud nos nõ solùm nõ admittitẽ cõtra talia oppositio,& sic exceptio:nec etiã appellatio,& sic defẽsio:& iõ hoc casu nõ põt implorati officiũ iudicis. Ang.in.l.planè.ff.de petitiõe hęreditatis.si tñ corã iudice ꝓponatẽ dolꝰ in cõtractu,& iustificeẽ:hoc casu põt implorari officiũ iudicis, & tũc iudex põt ihibere ne vlteriꝰ ꝓcedatẽ,scđm Ang. ☞in.l.fi.ff.de petitio.hęredita. ¶Vide apostillã ad practicam Bal.i tit.de offi.iudicis.vide tñ qđ dicat Alexan.in cõsi.cxiiij.i vlti.col.in. v.vol.& Hippolytũ de Marsilijs in singulari suo.88. ✱ ¶Ita tenet G. bñdictꝰ de barzis in suo tracta.de guarentigia ar.iij.in.xx.dubio,& vide eũ i.21.dubio,vbi ponit an restitutio i integrũ ipetrata suspẽdat executionẽ iã inchoatã.& ibi tenet q̃ non.

☞ADDITIO. Aduerte ad exceptiones q̃s põt reijcere iudex.s.malitiosas,falsas friuolas,nõ releuãtes,neq; verisimiles,iuri cõtrarias,calumniosas,exclusas post terminũ:vt videre poteris per Matthęũ de afflictis i cõstitutio. regni Siciliæ,q̃ incipit, lras.in.vj.notabili. ✱ ¶Qũo aũt tale pceptũ faciat instrumẽtũ guarẽtigiatũ,vide Boeriũ in sæpe nominatis cõsuetudi.Bituricẽ. titu.de iurisdi.om.iudicũ.§.xxvj. in fi.glo.& an talia instrumẽta requirant insinuationẽ, vide eundẽ Boeriũ eodẽ libr.titu.de dona.§.fi.in fi.

3 ET talia †istrumẽta possunt mitti executioni cõtra debitorem nõ obstãte oppositiõe,ita ad minus q̃ manus regia sit munita,qđ dicitur cõiter.(La main du roy souffisammẽt garnie.) & tũc isto casu licitũ erit creditori p tale instrumentũ ponere mobilia extra manus debitoris:qbꝰ positis,nõ ampliꝰ poterũt alij creditores se opponere,& ꝓ parte debiti restitutionẽ dictorũ bonorũ petere:nisi in id qđ est vltra mensurã debiti.iuxta dictam auẽ.ei qui.C.de bonis autori.iudi.possiden.

Instrumentum guarẽtigiatũ an ... qui ... cõ ... hęres ...

4 ET nõ est dubiũ,†q̃ istud põt fieri contra debitorẽ pricipalẽ:sed nũqđ possit ẽt fieri cõtra hęredẽ:Bal. 5 in.l.fi.C.si aduersꝰ credito.dicit† q̃ istrumẽta guarẽtigiata nõ possũt exequi cõtra singula.successorẽ.& idẽ do. 6 meꝰ Ias.in.l.ij.i penul.col.ff.de iureiu.†sed cõtra hæredẽ põt mitti executiõi istrumẽtũ habẽs executionẽ paratã.put dicit Barto.in.l.postulãte.ff.ad Trebel.vbi dicit 7 †q̃ si statutũ dicit q̃ debitor possit capi & incarcerari, poterũt etiã capi hęredes debitoris & cũ Bar.transeunt ibi Ang.& Io.de imol.& ad pdicta vide do.meũ Ia.in l.ij.§.itẽ si in facto.ff.de vb.obli.& in.l.diuortio.§.iterdũ.ff.sol.matri.Panor.i cõsi.86.in.j.&.ij. col.i.ij.dubio. in.ij.volu.& p illud dictũ Bar.infert Areti.in.l.mutũ.in vlti.col.ff.de acq.hęre.& do.meꝰ Ias.in.l.j.§.itẽ acqrimꝰ. 8 in.ij.lectura.in.iij.col.ibi,septimò facit.ff.de acq.pos.†q̃ statutũ loquẽs de vera psona trahitẽ ad fictã, q̃ verã re- presentat:qđ nota. ¶Aduerte tñ,†an ꝓ debito ciuili qs 9 possit icarcerari:qm̃ vt dicit Io.fab.& do.meꝰ Iason in §.fi.institu.de actio.q̃ nõ, de cõsuetu.regni Frãciæ, nisi sit ad hoc expsse obligatꝰ.vide Boeriũ in cõsuetudini. Bituricẽ.§.iij.in gl.nota q̃ de iure iniuriatꝰ.titu.de iurisdi.om.iudi.Si tñ qs sit ita obligatꝰ,nõ põt capi i nũdinis:vt dicũt Bal.& Salic.in.l.j. C. de nũdinis.& qđ in mercato,nõ videẽ idẽ.lex tñ in auẽ.vt nõ fiãt pignora. videẽ tenere quod idẽ sit, vide Bertachinũ i tractatu de gabellis.in secũda parte octauæ partis principalis.

An qs ꝓ debito incarcerari possit.

10 ET vtrum †possit quis se obligare ad carceres:vide Lucam de penna.in.l.curiosi.C.de curiosis.& statio.vbi tenet q̃ non.& vide eundem in.l.cùm scimus. in.ij.col.C.de agricol.& censitis.vbi dicit quòd quis se potest obligare multis modis. dicã alibi:& dixi suprà tit.(Des iustices).§.vj.in gl.(messiers) versicu.Et aduerte cum additione ibi posita.

An qs se possit obligare ad carceres.

SED tñ ad dictũ Bar.ponit domi.Socinus quandã intelligentiã in cõsi.suo.ccxcij.qđ incipit,præsens consultatio.in.ij.colũ.de istis instrumentis guarẽtigiatis, q̃ habent executionẽ paratam nihil aliud hic dicã, cũ sit sufficienter tractatum per Benedictũ de barzis in suo tractatu de instrumento guarẽtigiato.& dicam infrà in fine harũ consuetudinũ:& infrà ti.(Des censes).§. 11 (Le seigneur censier)in gl. fi.¶Aduerte tñ†q̃ licet nihil possit opponi cõtra talia instrumenta, tñ potest opponi exceptio nullitatis, etiã proueniẽs ratione falsitatis. 12 †Imò etiã põt talis exceptio opponi cõtra tres sententias cõformes:vt p plura tenet Boeriꝰ in cõsuetu.Bituricẽ.titu.de iurisdictiõe omniũ iudicũ.§.xxvij.vbi pulchra glo.in hac materia.Et dicit idem esse qñ euidenter constat de iniustitia.Et vide Alexan.in cõsilio.xxxiij.in 13 fine.incipiente, viso themate.in.j. volu.vbi dicit† q̃ exceptio nullitatis impedit executionem sententiæ.

Exceptio nullitatis.

☞ADDITIO. Quod intellige verum,etiam licet sit deserta appellatio,vt tenet Matthæus de Afflictis in cõstitutione regni Siciliæ,quę incipit,dilatiões.in.iij. notabili. Et quod plus est etiã si fuerit sentẽtia senatus & parlamẽti à quo nõ appellatẽ, vt dicit Bal.in.l.fi.C.de legi.& in auẽ.quæ supplicatio. C.de pcibus impera.offerẽ. qđ intellige quãdo sententia eẽt nulla ex defectu iuris naturalis,vel ex defectu iurisdictiõis:vt tenet Ang.in.l.falsam.C.si ex falsis instrumentis:secus si ex defectu iuris positiui:vt tenet per plura Matthæus de Afflictis in constitutione regni Siciliæ, quæ incipit,appellationum tempora.in.xij.notabi. ✱ ¶Maximè quando prouenit ex defectu incompetentiæ iudicis.glo.in clemẽ.j.de sequestra. possessio.& fructuum.Alexan.consi.194.in.vj.volu.

14 ITEM intellige qđ talia†instrumenta habeant executionem paratam in liquidis,& nõ in liquidandis. quod an sit verũ,vide dominum meum Iasonem in.l. j.colum.iiij.ff.de edendo.Vide de hoc plenè per Barbatiam in consilio.xviij.in.v.col.in.j.volu.

☞ADDITIO. Et vt dicit Albert⁹ brun⁹ in tra ctatu de cõstitu.in ỽbo,guarẽtigia.i.viij.articulo.alleg.Bal.in.l.ij. C.de executio.rei iudicatæ,qđ obstat exceptio,qđ nõ est liquidũ,non autẽ exceptio pacti nudi. * ¶De materia horum instrumentorũ,vide q̃ dixi infrà titu. (Des censes).§.vj.in gl. fin.Et aduerte post doctrinã in dicta.l.j.de q̃stiõe multũ notabili,de q̃ infra.in.d.§.vj.

15 †Itẽ potest opponi exceptio q̃ cõpetit ex causa ex qua instrumentũ guarẽtigiatũ habet executionẽ,qñ exceptio ĩpedit dictã executionẽ:vt videri põt per Bal.in auẽ.p̃sente. C. de fideiuss. facit qđ dicit Bar.in.l.eũ qui ita.§.q̃ ita.ff.de verb.obli.

16 vbi dicit†ꝙ qñ aliquis intẽtat aliqđ ius qualificatũ,ex ista q̃litate semp obstat rephensio: qa ipsemet se repellit.

17 †& nõ est maior q̃litas in mũdo, q̃ illa quæ importatur p causam finalẽ,sine qua qs nõ erat aliàs cõtracturus,p tex.in.l.si creditor.C.de fideiussorib⁹.vbi etiã idẽ

18 Bal.notat†ꝙ omẽ qđ est de finali, requirit ei⁹ repletionẽ:imò etiã dicit idẽ Bal.in.l.ex his p̃dijs.C.de euictio.

19 †ꝙ cõtra istrumẽtũ guarẽtigiatũ põt opponi exceptio rei nõ traditæ & nõ manutẽtæ,vide B̃ndictũ de barzis in suo tracta.de guarẽtigia.in.iij.arti.in.xvj.dubio. Ex

20 q̃ aliàs pluries dixi†ꝙ obligatus ex aliqua causa,puta p admodiatiõe alicui⁹ rei:si cã nõ sortiat̃ effectũ,nec ẽt obligatio:vtputa, qa admodiãs nõ vsus fuerit admodiatiõe, aut ꝓpter impedimentũ admodiãtis, aut alterius quẽ prohibere potuit admodiãs,& nõ prohibuit. quo casu etiam tenet̃ ad interesse lucri cessantis.l.si fundus quẽ.&.l.si tibi alienam.cum sequen.ff.locati.

Qualitas causæ finalis maxima.

☞ADDITIO. Vide Deciũ in cõsi.cxix. Albertum brunũ in tracta.de cõstitu. in verbo,executio.vbi etiã dicit qđ nõ tollit restitutionẽ in integrũ.allegat Soci.in cõsi.ccxcix.col.ij.versicu. scđm maiorẽ.& ibi ponit multa q̃ possunt opponi cõtra talia instrumẽta,maximè exceptionẽ vsurariã,vt dicit Alex.in.l.iiij.§.cõdẽnatũ.in.vj.col. ff. de re iudica.& exceptiões perẽptorias, vt ibi dicit Et etiã admittit̃ exceptio nõ numeratæ pecuniæ.Brun⁹in tract.de cõstitu. in verbo,guarẽtigia.arti.vlti.& ita etiã tenet Mattheus de Afflictis in cõstitutiõe regni Siciliæ,q̃ incipit,causas per.in fine,vbi amplè. Et ibi dicit qđ exceptio q̃litatis deficiẽtis in instrumẽto,p cuius instrumentũ nunq̃ est exclusa,secundũ Bar.in.l.j.§.parui.ff. qđ vi aut clam.& Alex.in cõsi.iij.in.ij.col.in.ij.volu. Et etiã exceptio quæ prouenit ex facto aduersarij semp põt opponi,vt tenet Hippolytus de Marsilijs singulari suo.xcvj. *

ADuerte,ad hoc ꝙ caueat̃ ꝙ nõ ꝓducat̃ instrumẽtũ,oportet qđ ex visiõe illi⁹ cõstet de vitio: quia hoc casu vitiũ ex tenore ꝓducti apparẽs oẽm illi⁹ executionẽ ĩpedit.l.fi.C.de edicto diui Adriani tollẽ.faciũt q̃ dicit G.b̃ndicti in sua repetitio.c.Raynu.in verbo, & vxorẽ noie adelasiã.nũe.1004.&.1005.de testamẽtis.

In textu ibi

Si non entant qu'ilz seront de plus grand ualeur.

1 IStud est ꝓpter tex.i.d.auẽ.ei qui. C.de bo.auto.iudi. possi. †vbi licet olim creditor poterat occupare oĩa bona debitoris ꝓ suo debito, hodie põt illa occupare, aut mitti in possessionẽ petere ꝓ mẽsura debiti declarari tñ:qđ q̃mõ fiat,ista declaratio, ponit Panor.in.c.q̃m frequẽter.§.in alijs.in.xiij.col.extrà vt lite nõ cõtestata. hodie de consuetudine sufficit ꝙ executori appareat ꝙ debitor ẽ obligat⁹sub sigillo aut notario signãti mãdatũ acceptũ sub obligatiõe:& tũc ꝓ illa sũma ꝓ qua apparet põt executor facere executionẽ paratã ĩ bonis de-

2 bitoris scđm mẽsurã illi⁹ debiti.¶Aduerte,qa†secũd⁹ creditor põt agere cõtra primum creditorẽ ad illud qđ supest de ꝓtio.vt ĩ.l.j.ff.de distra.pigno.& ĩ.l.si prior.ij. rñso.ff.qui potiores in pigno.habeant̃.& in.l.q̃rebatur eo.& qua actiõe ponit Bartol.in.d.l.j.ff.de distractio.

☞ADDITIO. Sed si fiat executio alicui⁹ sñiæ: an debeat citari pars, vide Matthæũ de Afflictis in cõstitu.regni Siciliæ,q̃ incipit,dilatiões.in.iij.notabili.ibi,demũ And.tangit illã cõclusionẽ,vbi post lõgã disputationẽ ponit septẽ conclusiões & in q̃stione sequeñ.dicit qđ est citãdus ad hoc,vt videat & cognoscat si seruet̃ ordo iuris, de q̃ in.l.à diuo pio.§.in vẽditiõe.ff.de re iudi.qui obseruãdus est,aliàs ab excutiõe põt appellari,vt dicit Bar.in.d.§.in vẽditione,licet Feli.in.c.dilecta de rescriptis.& in.c.sicut.de re iudica.teneat qđ executio sit nulla,vt dixi alibi.& vide eundem Matthæũ in loco hìc antè allegato. *

3 VIdem⁹†quotidie ꝙ qñ fit executio ĩ bonis alicui⁹ saisiendo aliquã rẽ particularẽ,terti⁹ se opponit, & dicit illã rẽ ad se ꝑtinere.q̃ro qñ hoc fit: cui incũbat onus ꝓbãdi ad quẽ spectet illa res: dic ꝙ illi q̃ dicit ad se ꝑtinere,nisi eẽt possessor:vt tenet Io.fab.in.l.bona.C. de priuilegio fisci.qđ intellige qñ tenet & possidet:sec⁹ si alter teneret, & terti⁹ diceret se hr̃e ius in possessione: qa nõ admittit̃ ad oppositionẽ.Io.fabri.in dicto loco.

SED exordiẽdo m̃riam tertij se opponẽtis in executiõe siue sñiæ, siue alteri⁹ rei.Primò q̃ro quid incũbat tertio veniẽti, vt admittat̃ ad docẽdũ de iure suo: Secũdò an terti⁹ cõparẽs pro suo interesse admittatur solũmodo ad cõtradicẽdũ, an verò etiã, vt in se litẽ suscipiat. ¶Ad primũ cõclude scđm Ange.& Raphaelẽ in.l.j.ff.de appella.recipi. & Bal.in.l.fin.circa mediũ. C. de edicto diui Adriani tollẽ.& Anto.de Butrio.in.c.cũ sup.de re iudica.qđ si tertius intẽdit consequi legitimationẽ suæ ꝑsonæ,vt admittat̃ in dicto iudicio: sufficit qđ summarie doceat de iure suo respectu alicui⁹ interesse ex trib⁹ interesse de quib⁹nunc dicã.non autem est necesse quòd plenariè doceat:vt ꝓbatur in.c.veniens. (le second)de testib⁹.& in.l.à diuo pio.§.si suprebus.ff. de re iudicata.& intellige prædicta in casib⁹ in quibus

4 tertius admittit̃:†qđ quomodo fiat, & quãdo debeat admitti:istud cõsideratur: q̃m aliquando tertio totalis defensio ꝑtinet, vt in.l.penultima.ff.de re iudica.aliq̃n æquè principaliter spectat ad reum cõuentum,sicut ad ipsum tertiũ:vt in.l.principaliter(la seconde.)C.de libera.causa. aliq̃n ad ipsum reũ spectat defensio, sed tertij posset interesse.¶Et istud interesse põt esse triplex pro-

5 pter qđ quis potest admitti. †Primum qñ ex processu qui fieret cum alio fieret plenũ præiudicium.iuxta.d.l. penul.ff.de re iudica. Secundũ quando tertiò comparenti præiudicaretur in possessione: quia possessio vacans occuparetur,quã diceret ad se spectare: vel ꝑiudicaretur in possessiõe in qua actualiter incumbit.facit di cta.l.à diuo pio.§.si sup rebus.cũ glos.ff.de re iudica.& ibi Bar.& doctores.&.l.ob maritorũ.cũ gl. C. ne vxor pro marito.Tertium propter qualequale præiudicium quod resultat ex præsumptione iuris:vt in.l.sentẽtia.ff. de appel.

Materia tertij se opponẽtis in executione sententiæ.

Pro p[...] ma q[...] stione.

Qñ a[...] mittat[...] tertius.

Interesse triplex propter quod admittitur.

de appel.& in.l.si duo.ff.de iureiurã.prædictam cõclusionẽ ꝙ teneatur summariè ꝓbare de iure suo,probat Feli.in.d.c.veniens.de testib⁹. & in.d.c.cum super.de re iudica.& ibi per Feli.quando tertius se opponẽs possit impedire executionem sententiæ,non insisto.

☞ADDITIO. De tertio se opponẽte,&.de autore laudato q dicit̃ ille q ẽ citatus ad cãm,vide Matthæũ de Afflictis in deci.xv. *

Pro secũda quæstione.

AD secũdum cõclude scd'm Ange.de aretio,plenè tractantẽ hãc materiã in.d.l.sñia.ff.de appellationib⁹.ꝙ aut terti⁹ vult nouã instantiã intrare seu ĩchoare:& põt.l.is à q̃.cũ.l.seq.ff.de rei vend.qđ intellige ꝓcedere dũmõ non sit de casib⁹ in qb⁹ sñia lata cõtra vnũ põt p̃iudicare tertio,de qb⁹ in.l.penul.ff.de rei vẽdi.qa sicut sñia in dictis casib⁹ p̃iudicare põt,ita etiã præiudicãt acta.c.causam q̃.el primo.vbi Innoc.extrà de testib. cũ alijs allega.p eũdẽ Ang.& sic nõ posset inchoari noua instantia in p̃iudiciũ iã actitatorũ,secus tñ extra dictos casus:qa tunc p tertiũ deberet dari nouus libellus, & lis cõtestari.¶Considerandũ est ergo ꝙ aut cõparet terti⁹,primo iudicio expedito:& tũc nõ cogitur prim⁹ victor satisdare possessori de eũ reddendo indẽnẽ si tertius agẽs obtineat sñiam:secus si cõparet tpe quo nõdũ est finitũ primum iudiciũ:q̃ casu satisdare debet.glo.& Inno.in.d.c.cũ sup.& in.d.l.is à q̃.Et hoc intellige verũ, si primũ iudiciũ fuerit totaliter finitũ:videlicet ꝙ executio sit facta,& sñia executiõi demãdata. Nã si post latã sñiam ꝓ primo statim cõparet terti⁹, & velit impedire executionẽ sñiæ vincentis : tũc.l.à diuo pio.§.si sup rebus.ff.de re iudi.habebit locũ.Sed si relicto vincẽte agit cõtra victũ adhuc possessorẽ & nondũ deiectũ:tũc consulit̃ de cautione indẽnitatis.l.à Titio.ff.de verbo.obli. ¶Si verò terti⁹ nolit inchoare nouã instãtiã,sed ĩchoatæ assistere:tũc cõcludendũ est cũ Anto.de but.in.d.c, cũ sup.ꝙ si terti⁹ prætendit tale ius,cui⁹ ad eũ veluti in emptore marito & debitore:primo loco & principaliter spectat defensio:tũc põt ipse terti⁹ tripliciter assistere. Primò assistere,ne fiat collusio.Secũdò liti assistere ipsã adiuuãdo.Tertiò assistere assumẽdo in se litẽ : cũ ad eũ principaliter spectet defensio ; & remouẽdo reũ à ꝓsecutiõe litis iurib⁹ supradi.hoc vltimũ limitat Bar.in.l.si plusorio.§.j.ff.de appel.ꝓcedere qñ à principio & ante
6 litẽ cõtestatã à reo cõuento cõparet:q̃ casu etiã adhibet̃
7 cognitio summaria.put ibi Bar.& doc.i.l.Titia.ff.solu. matri.vbi dicũt idẽ esse,si ignorãs ꝓcessũ cõparet post, litẽ cõtestatã : quia tũc cõtestatio nõ sibi p̃iudicat,sicut nec sñia ignorãti.Si v̀o terti⁹ sciuisset dictã litẽ cõtestari,& nõ cõtradixisset,tũc nõ poterit remouere reũ , nec assistere.l.post litẽ.ff.de ꝓcura.nisi cã iusta supuenerit: vel nisi reus cõsenserit:qa tũc reo inuito poterit assistere,& cãm iuuare:qñ.s.est tale ius cui⁹ defensio pricipaliter spectat ad tertiũ:qa si tale ius est cui⁹ defensio principaliter nõ spectat ad tertiũ, sed æquè principaliter ad vtrũq;:veluti dũ est q̃stio de iure subiectionis:qa æquè interest subiecti ne dominiũ mutet.l.iuit⁹. ff.de fideicõ. liber.& etiã p̃roni vel plati,ne pdat dñium subiectũ.l.si pariter.ff.de libera.ca.tũc terti⁹ ad duplicẽ effectũ poterit cõparere.s.assistere liti,ne fiat collusio,& cãm iuuare d.l.si suspecta.eo qa æquè principalr spectat ad cõuetũ. ¶Sed vbi & tertiò eẽt talis terti⁹,ad quẽ secũdario spectat defensio,& ad reũ cõuẽtũ principalr, vt in vẽditore:tũc poterit vẽditor assistere liti,& eã iuuare ; sed non poterit q̃ ad tertiũ effectũ litẽ in se assumere,saltẽ remouẽdo cõuentũ.Et dic p̃dicta ꝓcedere ex pte rei cõuenti, nõ aũt vẽditoris,qui solũ admittit̃ vt simplex defensor vel vt ꝓcurator in rẽ suã,& sicut defensor necessari⁹.l.si actor.ff.de ꝓcurat. cũ allegat.p Ang.in.d.l.sñia.& hoc etiã inuito actore:& in iudicio moto cõtra emptorẽ : q̃ casu iurabit de calũnia,& totũ iudiciũ ĩ se suscipiet:nõ tñ admittit̃ animo nouãdi,nisi actor velit,scd'm Iac.de are.Pe.& Cy.in.l.j.C. vbi in rẽ actio. cũ alijs allegatis p eundẽ Ang.licet gl.in.l.liberto.§.fi. ff.de neg.gest.dicat istud etiã animo nouandi admittendũ esse, eũ, etiã inuito actore:quã tñ gl.omnes doctores reprehendunt.

Cautela.

TV tñ in practica serua cautelã,qñ vẽditor denũtiatus cõparet:& vult ĩ se assumere cãm:videlicet ꝙ actor ꝓtestet̃,ꝙ nõ ĩtẽdit,neq; vult mutare iudiciũ suũ cõtra reũ iã ĩceptũ,nec cõuẽtũ intẽdit liberare,& semp iudiciũ suũ ꝓsequat̃ cõtra emptorẽ & possessorẽ, vide gl.Bart.& doc.i.d.l.si actor.Illa tñ glo.põt saluari scd'm Bal.in.l.ij.in fi.C.vbi in rẽ act.qđ intelligat̃ de nouatione instãtiæ,hoc est de trãslatiõe dominij in ipsum tãq; in ꝓcuratorẽ in rem suã,& nõ de nouatiõe actiõis quę liberat reũ principalẽ ab actione ꝓposita,cui⁹ effectus magnus est:qa licet fiat nouatio instãtiæ:tñ fiat executio in ipsũ emptorem.d.l.pe.§.sed sciẽtib⁹.ff.de re iudi. sed si nouaret̃ actio,nũq; in emptorẽ posset fieri executio,qa esset liberatus p nouationẽ:qđ est tenẽdũ mẽti.

Tertius assistit reo inuito.

QVod aũt dictũ est tertiũ assistere posse,& cãm iuuare:ĩtelligẽdũ est hoc ẽt ꝓcedere reo ĩuito:adeo ꝙ si reus vellet desistere à lite!, & actoris seu agẽtis intẽtionẽ cõfiteri:posset tñ terti⁹ ꝓsequi.d.l.pariter.in fi.Intellige ẽt p̃dicta ꝓcedere,qñ vult venire ante sñiam:& sic pẽdẽte lite pricipali : idẽ etiã dic ꝓcedere si vellet venire post sñiam suspẽsã p appellationẽ à reo interpositã,qa ẽt posset appellare à sñia, si per reũ nõ fuit appellatũ.¶Aduerte tñ ꝙ sufficit libelli oblatio,& litis cõtestatio facta p reũ:qñ tertius cõparet,& ꝓsequit̃ litẽ ceptã p reũ:qa hoc mõ videt̃ ĩpe terti⁹ approbare om̃e id qđ actũ ẽ ab ĩpo reo,ꝓsequẽdo litẽ p reũ ĩceptã.l.ij. §.sal⁹.ff.rẽ ra.ha.secus si terti⁹ ĩchoet nouã instãtiã,vel ĩpe appellet:qa ẽ noua instã.l.ita demũ. C. de ꝓcu.vbi do.me⁹ Ias.licet Hosti.in.d.c.cũ sup de re iudi.teneat cõtrariũ:†cũ nõ possit terti⁹ nõ suo noĩe gestũ ratificare, dũ illud vgit ĩ sui vtilitatẽ:secus tñ si ĩ sui p̃iudiciũ:†nã qs ratũ hr̃e põt ĩ sui p̃iudiciũ qđ suo noĩe actũ nõ est. tex.peregrin⁹ ĩ.l.si fund⁹.§.j.ff.de pig.¶Ex qb⁹ p̃missis ĩfert̃,qđ si re⁹ ẽ cõuẽt⁹ vti detẽtator:vt est colon⁹ & terti⁹ vt possessor cõpareat añ litẽ cõtestatã,& velit ĩ se assumere litẽ,& reũ remouere, qđ poterit : cũ ad eũ spectet defẽsio:sec⁹ si cõparet post litem cõtestatã à reo,q̃ casu posset suspicere litẽ ĩ se, ad hoc vt re⁹ nõ cõdẽnet̃ ad rẽ restituẽdã,quã ĩpe terti⁹ possidet, licet nõ possit remouere reũ ad hoc vt nõ cõdẽnet̃ ĩ æstimatiõe, qa ĩ ea cõdẽnabit̃,ex q̃ se obtulit liti:& lis ẽ cũ eo cõtestata.ar.l. nec vllã.al's ẽ.l.ẽt si putauit.§.nõ solũ.de peti.hære.& ẽ rõ:qa si,cõuẽt⁹ possideret rẽ,& sic nõ spectat principalr cã quo ad possessorẽ ad tertiũ,licet p̃tẽdat ius ĩ re:tñ nõ põt remouere cõuẽtũ à defensi.d.l.is à q̃ &c.Si aũt re⁹ ẽ cõuẽt⁹ sup iure qđ ĩpe nõ possidet,sed ali⁹ ĩ dicto reo illud i⁹possidet, put ẽ ĩ liberto,q nõ possidet ĩ se ius p̃rona,sed p̃ron⁹ illđ possidet ĩ liberto:tũc p̃ron⁹ põt assistere liti cœptę,& illã iuuare.idẽ ẽ ĩ subie.eccl'ijs,vl' clericis q̃ ad p̃latos.Sed nõ põt p̃ron⁹, vl' plat⁹ remouere subi-

iectũ:nec in se assumere litẽ prędictã,per Inno.& Anto. de but.in.d.c.cũ super eo.qa ęquè principaliter interest ipsi⁹ subditi,sicut ipsius superioris.d.l.si pariter.

Dubiũ. 6 DVbitari tñ posset,†an & qñ agitur contra aliquẽ subiectũ super iure subiectionis,an p̃iudicet superiori subiecti:Inn.in.d.c.cũ super.in glo.mag.in ver.appellatiõi:dicit,aut fuit acta causa subiecto ip̃o superiore ignorãte:& tũc nec ꝓcessus,nec sñia sibi p̃iudicat.si aũt sciuisset:tunc p̃iudicat sibi quò ad possessionẽ,si nõ appellasset à sñia,sed nõ quò ad proprietatẽ,nisi interueniat in iudicio,& causam defendat.d.l.p̃ff.de re iudi.& dũ litera dicit,interueniẽte suppleri debet & defendente,scd'm quosdã ibi,in glo.Sed Roge.glossator exponebat ibi interueniẽte.qd' idẽ si sciat & taceat.glo.tñ in.d.l.penul.in ver.interueniẽte.videt̃ inclinare in partẽ

9 Roge.& illã sequit̃ Bar.& Ang.¶Et pro hoc facit:†qa si debitor patit̃ creditorẽ disputare de iure dominij super pignore in q̃ habet causam à debitore,fit sibi p̃iudiciũ:vt patet in.d.l.penul.ergo eodẽ modo si patron⁹ patit̃ libertũ litigare,de libertate quã habuit à dicto patrono,debet sibi p̃iudicare,& cũ hac opi.cõiter trãseũt legistæ.Quæ oĩa qualiter decidi debeant & cõcordari, & dñi scientia,vel ignorãtia:quõ procedat q̃stio:vide Ang.de Are.in.l.sentẽtia.ff.de appel.plenè & ad longũ

10 tractantẽ & disputantẽ.concorda,vt ibi.¶†Qñ autem inferior se submittit iurisdictioni alterius dñi,an noceat vero dño in possessorio:vide Bart.in.l.qd' meo.in pe.col.ff.de acquirẽ.pos.& do.Iaso.p̃ceptorem meũ in.l.si cõuenerit.colũ.ij.ff.de iurisdi.om.iudi.Et etiã si patiat̃ se trahi in ius,aut exerceri iurisdictionẽ alterius in eum ignorante dño non præiudicat vero domino.Feliñ.& Areti.plenius in.c.cæterum.de iudi.Et ita dixi in casu emergẽti pro ecclesia Heduẽ.contra dñm de Vouldenay.Et aduerte q̃ qñ inquietatur homo in iurisdictiõe aut subiectiõe domini,dñs potest etiã agere pro eo:vt tenet Io.fabri in.l.cũ aliquid.C.vbi causæ fiscales.

11 ITEM†nũqd publicatis testib⁹ & attestationib⁹ cũ principali,poterit terti⁹ alios testes ꝓducere,nõ obstante dicta publicatiõe.Inno.videt̃ i.d.c.cũ sup.tenere cõtrariũ q̃ nõ:sicut nõ posset reus cõuict⁹ sup eisdẽ articulis.vt in.c.fraternitatis.de testi.in.vj.rõ est:quia si sñia cõtra reũ lata p̃iudicat tertio nedũ in possessorio,sed ẽt in petitorio:eadẽ rõne debet p̃iudicare ꝓcessus:vt per Innoc.in.d.c.causam q̃.& ea quæ in.d.l.sñia.de appella.ff.allegat & disputat ad ꝓpositum Ange.de Aretio.

☞ADDITIO. Sed an tertius veniens possit facere articulos eosdẽ vel contrarios,vide Matthæum de Afflictis in cõstitutione regni Siciliæ quę incipit,iurisperitorum.in.iij.libro in primo notabili.in.xj.limitatione.vbi tenet quòd sic. *

Tertius quando appellare possit. 12 QVærit etiã ibi Ang.†qñ terti⁹ possit appellare:Et cõcludit q̃ aut dñs sciuit,vel ignorauit.Si sciuit causam agi in prima instãtia cõtra reum cõuentũ anteq̃ esset cõclusum in causa,tũc potest appellare,vel appellationẽ prosequi:sicũti & reus cõuentus.Si aũt ignorauerit oẽs ꝓcessus,vel sciuit vltimã appellatiõnẽ post conclusionẽ in causa:qa tunc nõ posset suas defensiões formare,poterit tertiò ꝓuocare:qd' reus facere nõ posset:ne ignorantia sua sibi noceat,dũmõ appellet intra decẽ dies,vide eũdẽ Ang.ibi plura allegãtẽ ac ponentẽ cautelã in practica,qñ scilicet appellans dicat.iuro ad sancta dei euãgelia,iuxta.c.pastoralis.extrà de excep.q̃ nuper(& maximè intra decem dies)ad mei notitiã deuenit,q̃ talis sñia pro tali,cõtra talẽ,in tali forma fuit lata,q̃ mihi prędiciũ facit,saltẽ qualequale,& me grauare põt,vñ appello.Nunqd aũt appellatio vel victoria hui⁹ tertij ꝓsit ipsi pricipali.no.Ber.in.l.si q se paratim.ff.de appel.Et an sñia lata cõtra conuentũ,cui terti⁹ pro suo interesse assistat in iudicio noceat illi tertio.vide eundũ Ang.in.d.l.sentẽtia.ff.de appella.

Des enfans de plusieurs lictz.
Rub. VI.

NASCVNTVR TALES filij ꝓpter secundas aut tertias nuptias,q̃ tñ sunt intra annũ die obit⁹ primi mariti vxoribus ꝓhibita:quia intra tẽpus anni mulier debet lugere primũ maritũ.l.j.&.ij.C.de secũ.nup.l.decreto.C.ex qb⁹ causis infamia irrogat̃.vbi plenè. & puniebant̃ vxores transeũtes ad secũda vota añ tps luct⁹,hodie verò mortuo viro nubat in dño.scd'm dictũ Apostoli.j.ad Corinth.vij.cauedũ tñ est,ne ita tẽpestiuè trãseat ad secũda vota,q̃ nõ possit verisimiliter iudicari an partus qui sequit̃ sit primi an secũdi mariti,& sic ꝓpter turbationẽ sanguinis.l.liberorũ.ff.de his qui notan.infa.Sed oẽs pœnæ introductæ de iure cõtra mulieres trãseũtes ad secũda vota intra annũ luct⁹ de iure digestorũ & codicis sunt sublatæ ꝑ dictũ apostoli dicẽtis,mortuo viro nubat in dño.de q̃ in.c.penul.& fin.& ibi plenè Panor.extrà de secũ.nup.ꝑ Feli.post Panor.in c.ecclia sanctæ Mariæ.extrà de cõsti.in.xlj.col.cũ duab⁹ sequẽtib⁹.¶Aduerte,q̃ eo qa videbat̃ aliquibus istud esse ꝓhibitũ,in aliquib⁹ partib⁹ fuit introducta quædã

1 cõsuetudo,†q̃ fiebat & fit(le chariuary) cõtra secundò nubẽtes:sed istud est reprobatũ:ita q̃ decætero facientes tenent̃ actiõe iniuriarũ:nec eos excusat cõsuetudo.ita tenet Io.fab.isti.de iniurijs.i versi.iniuria.& Auffre.in addi.ad decisiões Tholosa.decisio.cxl.& facit contra Cabilonẽses,qui hñt hãc cõsuetudinẽ etiã à talib⁹ vxoratis extorquẽdi quicquid possunt:sed qdã hoc anno dñi M.cccccxviij.fuerũt vocati in curia suprema parlamẽti Burgundiæ ad requestã procuratoris gñalis propter extorsiões in dicto chariuary factas.Aduerte etiã, quia Lucas de pẽna in.l.mulieres.in.x.&.xj.colũ.C.de incolis.lib.x.multũ laudat & cõmendat mulieres post mortẽ primi mariti cõtinentes,quæ antiquitus corona pudicitiæ coronabant̃.Quid autẽ dicat de mulieribus ad secundas nuptias trãseuntibus,vide eundẽ Luc.in.l.quoties.C.de priuile.schola.lib.xij.

☞ADDITIO. Hæ mulieres quò ad filios mariti ex primo mrĩmonio dicunt̃ nouercæ,q̃ semꝑ per falsas suggestiones inducũt maritos:ad iniuriam faciendam sanguini proprio:vt dicit Ange.in.l.nõ enim.ff.de inoffi.testamẽ.& ibi dicit Pau.de cast.qd' præsumuntur inimicæ priuignorum,& qd' pater facit cõtra filios suos habẽtes nouercas præsumit̃ facere suasionib⁹ nouercalibus:hinc nouerca dicit̃,nocens arcus:vt dicit Alberi.in suo dictionario,relat⁹ per Stephanum Bertrandi in consilio suo.cccxxxvj.vltima colum.in.j.parte.qui prædicta dicit. *

§.primo.

1.Ad Corinth. | Le chariuary.

§.primo.

SE l'homme a enfans de plusieurs lictz, la derniere femme suruiuant icelluy son mary elle demeure douhée sur la portiõ de loherie de sondict mary appartenant aux enfans qu'elle a heu de luy seullemẽt, & non pas sur la portion des enfans des aultres lictz, soit en douhaire diuiz, ou coustumier.

ET in hoc plus habẽt filij primi matrimonij q̃ secũdi:qđ nõ est incõueniẽs:prout ĩ notabili casu cõsuluit Alex.in cõsi.suo.clviij. 4 incipi.circa primũ dubiũ.in.v.volu.vbi dicit†q̃ stãte statuto q̃ marit⁹ lucret̃ dotẽ vxore p̃decedẽte in mrĩmonio,nõ habet.locũ in muliere p̃decedẽte in secũdo mrĩmonio superstitib⁹ liberis ex primo matrimonio:qa illa dos reseruabit̃ filijs primi mrĩmonij: & tm̃ marit⁹ habebit,q̃tũ vnus ex filijs primi mrĩmonij.& hoc dicit tenere Bart.Bal.& Sali.in.l.hac edictali. 5 C.de secun.nup.Bald.in.l.j.C.de inoffic.doti.& in pluribus alijs locis.sic ergo idem dicẽdũ est in casu nostro à simili:nã†quia per cõsuetudinẽ nostram suprà positã in tit.(des droictz et appartenãces à gens mariez).§.vj. 6 q̃ incipit,(Femme mariee selõ la gñale coustume)vxor post mortẽ mariti dohariũ, hoc est vsumfructũ ĩ medietate hereditagiorũ antiquorũ:quia illud nõ est intelligendũ in marito p̃decedẽte in secũdo matrimonio superstitib⁹ liberis primi mrĩmonij:qa tunc tantũ habet vxor p̃ dicto lucro sibi p̃ueniente:q̃tum vnus ex filijs primi mrĩmonij de iure. ¶Sed cõsuetudo ad tollendũ istas ambages,voluit alio mõ disponere: q̃ tm̃ potest hr̃e super bonis antiquis eius mariti q̃ proueniunt ad filios p̃creatos ex se & dicto ei⁹ marito:qđ potuit facere:cũ sit æquũ,vt filij primi, mrĩmonij per secũda vota nõ grauentur:nã sicut mulier debet relinquere lucra filijs primi mrĩmonij,& illis reseruare:& earũ rerũ est eis alienatio interdicta.l.gñaliter.&.l.fœminæ.C.de secun. nupt.Frãci.de Crema in singu.suo.74.incip.si maritus legauit mille.& ĩ singu.suo.74.incipi.mulier trãsiẽs ad 7 scđ'a vota.& nota singulariter dicta p̃ eũdẽ de Crema in sing.suo.172.qđ est vltimũ:qđ inci.cõsului pridie in cã elegãti.vbi dicit†q̃ lucra q̃ hñt mulieres & mariti ex statuto vel cõsuetudine dñt reseruari filijs primi matrimonij:licet Bal.voluerit tenere cõtrariũ,sed malè. 8

Qđ vir 1 dotẽlus cretẽgsio intelligẽdum.

De do 2 hario lucrando.

Lucra 3 cõiugũ.

Quæstio.

PVlchrũ esset nunc videre stãte hac nostra cõsuetudine q̃ prohibet vxorẽ dotari sup̃ bonis filiorum primi mrĩmonij:nunqd ista mulier q̃ virtute cõsuetudinis nostræ suprà positæ in tit. (des droictz & appartenances à gẽs mariez). §.xiiij.dat vxori post mortem mariti mediã partem mobiliũ: nunquid ista pars mobiliũ accipi debeat etiã super parte filiorũ primi matrimonij:anverò debeat vxor tm̃ habere mediã partẽ mobiliũ quæ prouenerũt ad filios p̃creatos in secũdo ma- 9 trimonio:sicut habet tm̃ vsumfructũ in parte filiorum p̃creatorũ in secũdo mrĩmonio. Fui interrogat⁹ in casu,q nondũ euenerat à quodã bono filio,qui mihi petijt:si pater ei⁹ moreretur,nunquid ei⁹ nouerca deberet habere mediã partem omniũ mobilium, an verò tãtũ deberet habere mediã partẽ mobiliũ prouenientiũ ad filios p̃creatos ex ei⁹ patre & nouerca. Et iste fili⁹ erat de illis,de qb⁹ Ouidius.in.j.methañ. Filius ante diem patrios inquirit in annos. Absq̃ reuolutione librorũ ei dixi q̃ tm̃ deberet hr̃e mediam partẽ mobilium p̃uenientiũ ad filios p̃creatos ex patre suo & nouerca:& iõ ex idẽtitate rõnis dispositio istius cõsuetudinis circa lucrũ doharij in muliere p̃decedẽte añ maritum in scđ'o matrimonio:habebit locũ in lucro mobiliũ, rõne cõicatiõis & societatis initę inter maritũ & vxorem.Quia nondum euenit casus,nõ alter disputabo:dicã alibi.

ET aduertendũ maximè q̃ consuetudo nostra fundatur sup̃ ęquitate.l.hac edictali.C.de secũ.nupt.q̃ loquitur gñaliter in quocũq̃ lucro siue sit in mobilib⁹, siue in imobilib⁹.Ideo etiã extendẽda erit hęc cõsuetudo in p̃dicto lucro bonorũ mobiliũ: &†etiã omne lucrum qđ capit mulier super marito,intelligit̃ filijs primi matrimonij non extantibus: quia liberi primi matrimonij faciunt deficere cõditionẽ:vt iam dictũ est hĩc añ:& tenet Pau.de ca. in cõsi.suo.ccclvj.inci.suprascriptus dñs.in nouis cõsi.in imp̃ssione noua Papieñ. ¶Et p̃ hac cõsuetudine bene faciunt dicta p̃ Ludo.roma.in cõsi.suo.448.inci. videt̃.j.in.ij.colũ.vbi dicit †q̃ mulier trãsiens ad secũda vota, habẽs filios ex primo mrĩmonio,nõ põt disponere nisi de quarta p̃te bonorũ; ergo idẽ in marito,cũ sint correlatiua.idẽ Ludo.ro.in consi. suo.cccv.inci. p̃suppositis terminis, dicit†q̃ etiã si cõtemplatiõe matrimonij fuerit facta donatio vxori,q̃ p̃ transitũ ad secũda vota,priuat̃ p̃prietate illi⁹ donationis:& reseruat̃ filijs primi matrimonij:& hoc in princi. cõsilij:sed finaliter tenet q̃ etiã non priuat̃ illa p̃prietate.¶Aduerte,qa oẽs pœnæ introductæ de iure ciuili in fauorẽ filiorum primi matrimonij nõ sunt sublatæ.ita q̃.l.fœminæ.§.illud.C.de secund.nupt.habet adhuc hodie locũ in muliere q̃ transit ad secũda vota:vt amplè tenet Philip.deci⁹ in cõsi.suo.ccxxx.in.ij. volu.vbi etiã dicit q̃ illa.l.in illo.§. habet locũ in marito. & ibi plus dicit,q̃ etiã si vnus ex filijs primi matrimonij renũtiauerit in manib⁹ patris,aut matris successiõi eorũ,fratrũ & sororũ,q̃ si tm̃ eidẽ successio alicuius fratris aut sororis ex primo mrĩmonio eueniat matri quæ ad scđ'a vota trãsijt:q̃ post mortẽ matris in totũ acquiret̃ filio primi mrĩmonij,& nõ alijs.¶Aduerte etiã†q̃ si mulier habeat filios diuersorũ mrĩmoniorũ,filij primi matrimonij accipiẽt lucra p̃ueniẽtia ex primo mrĩmonio:& filij secundi lucra p̃uenientia ex secũdo mrĩmonio:& sic de singulis.nota.in.l.si quis.§.talẽ.C.de secun.nup.

SED iterũ †quæro p̃.l.hac edictali. mulier nõ potest plus donare marito,q̃ sit reseruatũ filijs primi matrimonij. certũ est de iure q̃ mulier cõmittens adulteriũ perdit dotẽ.vulgato.c.plerũq̃.de donatio.inter vir. & vxo.an mulier cõmittens adulteriũ in secũdo matrimonio priuet̃ dote:ita q̃ acquirat̃ secũdo marito præiudicium filiorũ primi matrimonij,an verò eis reseruari debeat illa pars q̃ reseruaret̃ si mulier donaret secundo marito:text.in.l.imperator.ff.de fideicõ.lib.dicit,q̃ †istud qđ prohibet̃ alienare p̃ contractũ,sic etiã prohibetur p̃ delictũ:ex quo dicit Corsetus in repeti.rubr.de iureiurã.q̃ in hoc casu tm̃ applicabitur marito, q̃tum mulier potuisset donare:& dicit Fran.de crema singulari suo.lxxxvj.incipiẽ.statuto cauetur,quòd existenti-

AEqtas nostræ cõsue.

Nota.

De filijs diuersorũ matrimoniorum.

Quæstio.

Prohibitũ alienari cõtractu,nec delicto alienat.

bus filiis primi matrimonii ꝑpter adulterium vxoris dos non applicaṫ secundo marito: dixi iam suprà.

DE hac.l.hac edictali.C. de secũdis nuptiis.& de tribus cautelis q̃ possunt dari cõtra eã vide amplè ꝑ Decium in cõsi.clxvi.in.ii.vol.videlicet ꝗ donet oia bona sua donec viuat, vel ꝗ donet filiis nascituris, vel ꝗ reseruata legitima filiis donet residuũ marito, quę tñ nõ sunt tuta, vt ibi: vel ꝗ tertius interueniat qui velit se obligare solẽniter marito: vel ꝗ derogẽt dictæ legi hac edictali: vide ibi eũdẽ Deciũ.& amplè de. d.l.an possit tolli ꝑ statutũ, vel ꝑ cõsuetudinẽ, & q̃uo ꝑ Frãc.Curtiũ cõsi.suo 78. ¶Et ꝑ Soci.cõsi. suo.35.in.4.volu.& ꝑ do. meũ Iaso.in auṫ. p̃terea. C. vñ vir & vxor. vbi amplè. Aduerte tñ ad vnã ex limitationib⁹ positis ꝑ Deciũ in cõsi.suprà allegato, qđ licet mulier nõ possit plus dare scđo marito, q̃ vni ex filiis primi m̃rimonii, põt tñ dare filiis secũdi m̃rimonii, & ita cõsuluit Bal.q truffaṫ de illis q cõsuluerũt cõtrariũ.cũ de hoc dicat eẽ tex.ad literã.d.l.hac edictali.§.illud.& illũ refert & sequiṫ Bertrãdi in cõsi.suo.lxiii.in.i.ꝑte.Et idẽ Bertrãdi ĩ cõsi.suo.clxvi. in.i.ꝑte dat intellectũ ad illã legẽ in eo qđ dicit qđ non põt plus relinquere marito, q̃ vni ex filiis primi matrimonii, qđ si parum, aut nihil relinquat, debet extendi vsq; ad legitimam: qđ est notandum. *

§. secundo.

LA femme du filz qui uient demourer auec le pere & la mere dudict filz, ou auec le pere tant seullement, ne participe point és biens dudict pere: mais luy demeure saulue ce qu'elle y'a apporté, pour le recouurer, & l'emporter: ou l'estimation, au proffit d'elle & de ses heritiers.

IDEM in comitatu Niuernẽsi alia est consuetudo, ꝗ filia hoc est vxor filii acq̃rit cõmunitatẽ: nisi aliud sit conuentum. ¶Quando autẽ & quomodo debeat fieri æstimatio rerũ apportatarum ad domũ patris mariti, vide in.l.plerũq;.ff.de iu.doti.vbi distinguit iurisc̃osultus, an res fuerint æstimatæ, an nõ.& videṫ hæc consuetudo fundata.argu.l.qđ de bonis.ff.de libe.cau. ¶Aduertendũ est†ꝗ scđm iuris regulas ad æstimationẽ recurritur, q̃n id qđ prestari debet desiit extare ꝑ mortẽ, vel cõsumptionẽ.l.item si verberatũ.§.i.ff.de rei vẽdi.l. si seruũ.§.effectus. ff. de verb.obli.l.si q̃s ab alio.in fi.ff. de reg.iur.Io.Petrus ĩ forma libelli in actiõe reali.in gl. & si nõ extãt.& qui valor debeat attẽdi, vide eundẽ in forma libelli in causa venditiõis: in glossa pro pretio.& Cy.& Bar.in.l.ii.C.de rescin. vendi.& idẽ Bart.in.l.p̃tia rerũ.ff.ad leg.Falci. ¶Et q̃uo testis debeat deponere, vide docto.ibi † & debet fieri in numis argenteis & non ære contaminatis.glos.in.l.ii.§.mutui.ff. si cer.peta.vbi doct.†& q̃n dubitatur, an res stet vel sit in esse, põt fieri petitio alternatiua.Bar.in.l.si q̃n. C. vnde vi.& ibi do. me⁹ Ias.Panor.in.c.fi. quod me.cau.& in.c.per tuas.de arbi.& Bar.in.l. stipulationes nõ diuiduntur.ff.de ꝟbo. obli.si tñ sit in esse tempore petitionis, debet peti.l.in re furtiua.ff.de cõdi.fur. & si nõ sit tempore executionis,

Si res q̃ præstari debet interiit, ad æstimationẽ recurriṫ.

1 2 3

iudex condemnabit in æstimatione, licet res fuerit perdita.l.Iulianus.ff.de cõfes.¶Et per quos debeat fieri æstimatio, vide docto.in.l.hac edictali.§.illud. C. de secun, nup.vide quæ dixi suprà in ti.(des iustices).§.vi.in glo. (mesusaige.)

SED quæro, pater aliquis maritauit ei⁹ filium cuidam iuuenculę, q̃ in dotẽ habuit mille frãcos quos pater & filius cõfessi fuerunt recepisse: & pater obligauit se ad restitutionẽ illorũ hoc modo, videlicet ꝗ promittit reddere & restituere dictos mille frãcos: & de hoc obligat oia bona sua solũ suprà partem omniũ bonorum quæ possent spectare & ꝑtinere dicto eius filio de bonis dicti patris: & nõ vltra. Postmodũ tñ in fine obligationis pater vsus est his verbis, cũ filio, videlicet obligando vterq; ipsorũ insolidum, omnia sua bona præsentia & futura. ¶Quæritur de duob⁹. Primum videlicet vtrũ valeat pactum ꝗ pater nõ teneatur vltra partem filio cõtingentem? Secundũ, nunquid à dicto pacto sit recessum per sequẽtem obligationẽ solidi persecutoriã, & omnium bonorũ obligatiuam. Ista duo dubia in terminis disputauit Bal.& in illis consuluit & in consi. suo.cccxxxix. incipiente, pater & filius.in.ii.parte.vbi cõcludit ꝗ valet tale pactũ: & ꝗ nõ tollitur, neq; est ab eo recessum per sequentem obligationem solidi. Si casus mihi eueniret in patria vbi viget hæc nostra cõsuetudo, tenerem contrarium in primo casu: dũmodò constaret patrem recepisse: quia ipsum dicerem esse constringendum in totũ ad restituendum ipsam dotẽ: cùm satis videṫ sonare textus nostræ consuetudinis.

Quæstio notabilis.

In textu ibi

Ne participe point és biẽs dudict pere.

1 QVæro, †nunquid ad minus filius & ei⁹ vxor debeant habere ꝓ obsequio eorũ mercedem à patre? Dic ꝗ nõ, nisi fuerit cõuentum inter eos, ita est text.in.l.obsequio.ff.de neg. gest.& ita tenet Bal. in consi.suo.cccxvi.incipiente, in Christi noĩe amen.in quarta parte.faciunt q̃ dicit Socinus cõsi.suo.cxlii.in.ii. col.& in.iii.†Si tñ sint plures fratres simul habitãtes & cõmunes, qui omnia cõmunia acquirant ex opera & quæsta: & vnus fratrũ habeat filios simul operantes, & acquirentes faciunt illi filii partẽ cũ patre, & aliis auunculis.ita videtur tenuisse idem Bal.in cõsilio.allega.per Petrum de vbal.in tractatu.de duobus fratribus.in.iiii. parte principali.in.ix.&.x.quæst.& ita consului. 2

De pluribus fratribus simul habitantibus.

3 ADuerte etiã, †ꝗ si sint plures cõmunes in bonis: & vnus habeat filias, ꝗ debent dotari de bonis cõmunibus omnibus. Pau.de ca.in consilio suo.ccclv. in impressione noua, in nouis consiliis.

4 ITEM in hac cõsuetudine dic†ꝗ si vxor sit penes filium: dos debet eẽ penes eũ: & tenetur pater assignare dotẽ vxoris ad onera matrimonii supportanda.l.si maritus.ff.fami.herciscũdæ. Quomodo tamen sit conseruandus, ita ꝗ non possit in posterum conueniri: ponit Bal.in consilio suo.cxxix.in.iiii.parte.

NOlo hic relinquere quæstiões per Soci.positas in consil.suo.clxii.quod incipit: considerata contingentia casus.vbi disputat de pluribus.

5 PRimò scilicet, †nũquid si filius lucretur cum pecunia patris, quomodo lucrũ sibi vel patri acquiratur? in hoc gloss.est ordi.in.l.cùm oportet. C. de bonis 6 quæ libe.quæ tenet †ꝗ tale lucrum est in totum profectitium: &

De filio lucrante cũ pecunia pri...

ctitium: & totum patri acquiritur. ista opi. & cōis & communiter tenetur: vt tenet ibi dominus Soci.

7 SEcundò aduertendū est, † qñ filius cū pecunia patris fecit lucrū multū excessiuū qd' attribuit fortunæ poti⁹ q̄ pecuniæ & industriæ: an aūt sit patris, an filij. multū singulariter disputat istū articulū Soci. in dicto cōsilio. Sed aduerte, quia postq̄ doctores firmāt in puncto iuris lucrū esse pr̄is, prout tenet Bar. & Sali. in l. certū. C. famil. hercisc̄u. dicit hęc verba: qd' de æquitate, ne inuidia oriat̄ inter fratres. Et sic frater qui lucrat̄ ex industria, habeat lucrū ex ei⁹ industria factū. & nō deb̄ occasio malignādi & negligēdi sibi cōmissa, vel min⁹ fideliter operādi: dicendū est totū esse cōmittendū arbitris in hoc datis, vt boni viri arbitrio hoc determinent, & medietatē lucri semp cū opera vel industria pēsent, cū multoties lucrū pcedat à fortuna magis q̄ ab industria. Cōsiderent etiā hui⁹ fidei creditū: cùm pter creditū multoties sub fidē pbatū multū fiat lucri absq̄ interuētu pecūniæ, ac etiā q̄tū alij fratres fuerint operati. Ang. tñ in cōsi. suo. cxij. incipiē. In Dei noīe amē. bona

8 acq̄sita. multū dicit esse cōsiderandā industriā filij: † & istud est qñ nō apparet q̄ fili⁹ negotiet̄ de mādato patris, secus aūt qñ de mādato pr̄is negotiat̄: qa oē lucrū acquirit̄ patri. Ang. in cōsi. suo. lxxxv. incipiēte, In Dei noīe amē. Ex themate pposito, qd' allegat Soci. in cōsi.

9 hîc añ alleg. & subdit Ang. † q̄ fili⁹ non pōt petere salaria laborū suorū: qa mandatū solet esse gratuitum, nō assueto ei⁹ opas locare. l. j. i fi. ff. māda. Et istud sequitur Alex. in. l. illud. C. de collatio. & Bal. i aut. ex testamēto. in. x. col. C. de colla. Bar. Bal. & alij in. d. l. cū oportet. intellige pdicta, nisi aliud habeat patrię cōsuetudo: prout dicit Bar. in. l. j. §. nec castrense. ff. de collationibus.

10 ET hæc sunt † qñ fili⁹ simpliciter negotiat̄: sed q̄d si negotiet̄ noīe suo pprio? licet Ludo. roma. in aut. ex testamēto. C. de colla. voluerit tenere q̄ tale lucrū sit filij. argumē. l. idēq̄. §. si mādauero. & l. si vn⁹ ex socijs. §. j. ff. p socio. tñ sua opinio est cōtra mentē oim doctorum, licet tñ loquant̄ qñ filius negotiat̄ simpliciter: tñ

11 † qa in dubio q̄libet p̄sumitur noīe pprio negotiari. l. & magis. ff. de solu. l. si ita stipulatus. §. Chrysogon⁹. ff. de verb. oblig. idē erit dicendū in hoc casu: iō & p alias rōnes Roma. in cōsulēdo recessit ab illa opinione, & tenuit cōtrarium in cōsi. suo. ccccl xix. quē allegat Soci. in dicto consi. quem videas omnino, cū casus euenerit: & vide dñm meum Iaso. in. l. si emancipati. C. de colla.

In textu ibi

Mais luy demeure saulue.

Lucra nuptialia patri acquiruntur.

1 ADuerte, † qa lucra nuptialia quæruntur patri, etiā quò ad vsumfructum: vt est text. notabilis. in. l. j. C. de bonis quæ libe. & vide in. l. ij. & iij. C. eodem. sed

2 tamē dic † q̄ si filius sustineat onera matrimonij, quòd dos debet esse penes filiū. l. si maritus. ff. fami. hercisc̄u. & dixi hîc antè. versi. item.

3 SED mortuo † eius marito qui tm̄ est obligatus de dote recepta, nullis relictis filijs, sed relicto ei⁹ patre, & alijs suis fratrib⁹: an dicta vxor sic maritata q̄ debet repetere dotē possit agere cōtra patrē, & quomodo: distingue vt p tex. glo. Bar. & docto. in. l. si cum dotem. §. transgrediamur. ff. solu. matri. Raphaelē cuma. in consi. xl. in. ij. dubio. & nota dicta p Bal. in cōsi. cccxxix. in. ij. parte suprà allega. & vide Ang. areti. in. §. est & aliud.

4 institu. de dona. vbi dicit † q̄ si pater & fili⁹ in eodē instrumēto cōfessi fuerint recepisse trecētū p dote vxoris filij, q̄ tota pecunia p̄sumit̄ puenisse ad manus pr̄is. Adde de hac mr̄ia Franciscū de curte consi. suo. liij. incipiente, Sępe & frequēter. ¶ Credo tñ per hanc nostram cōsuetudinē q̄ etiam si pater nō sit obligatus, q̄ etiā si probet̄ q̄ pecuniæ dotis vxoris fuerint receptæ in domo pr̄is: & q̄ pater & filius simul habitabāt, qd' pater tenet̄ per hanc consuetudinē. Cogita. ¶ Vide de hoc qñ præsumatur q̄ pecuniæ peruenerint ad manus patris, si pater & filius simul cōtraxerint, per Boerium in consuetu. Bituricē̄. ti. de consuetu. iur. status personarum. §. v. vbi idem de marito contrahente cum vxore.

In textu ibi

Pour l'emporter.

1 POne q̄ † dederit vaccas, & secū adduxerit talis fœmina quæ tēpore huiusmodi habitationis fecerint partus cuius sint: an debeat etiā vxor huius filij secum illos partus reportare. Dic q̄ ex quo qualecunq̄ sit debet restitui si sit in rerum natura, & sic sit partus cum vaccis: vt in simili tenet gl. & ibi doctores in. l. j. C. solu. matri. & ita etiam dixi in facti contingentia. — An vxor vaccæ partū reportet.

2 SED pone † q̄ pater dederit vxori sui filij aliquas vestes quotidianas. s. & festiuas: qūo sit de illis fiedū? dic qd' quotidianę sunt illi pcipuę, sed nō festiuę, prout voluit tenere Bar. in. l. j. §. sed nec castrēse. in penul. colū. versi. vlteri⁹ quæro. ff. de colla. adde ad hanc materiā dicta per Feli. in. c. iurauit. ad finē. de pbatio. per Pau. de ca. in cōsi. suo. ccclv. ante allega. p Anto. de but. in cōsi. suo. lix. in. ij. col. Roma. consi. suo. cxlvj. Anchar. in cōsi. suo. 181. incipi. in. j. dubio. ¶ Faciunt ad hanc cōsuetudinem in argumētū. tex. in. l. de bonis. ff. de liberali causa. vbi q̄ ex seruitute in libertatē proclamati sunt, si ad domū manumissoris bona intulissent, à domo recedēdo bona p eos apportata secum auferunt. facit. l. non sine. C. de bonisq̄ quæ liberis. facit. l. ij. C. eo. facit. l. ij. C. de patria ptāte. faciunt hîc antè dicta ex consi. Soci. * — Quid de vestib⁹.

§. tertio.

LE filz, ou fille estans hors d'eage de pupillarite, tenans feu & lieu en leurs chiefz, & separement de leur pere, est repute emancipé de son pere.

SI ista consuetudo esset in Gallia & in Francia, vt hîc, nō disputaretur an filij Frācigenarum sint in ptāte patris. dicā infrà. ¶ Alius modus emancipationis habet̄ in septena Bituricē̄. vt in cōsuetudine dicti loci, titu. de cōsuetu. iuris status psona. §. ij. & ibi plenè materia emācipationis per eundē Boeriū, in glo. j. Alius modus ponitur per consuetudines Turonē̄. in ti. (d'emancipation) articulo vnico. & ibi Ioā. sanxon ponit quasdam quæstiones practicabiles.

ET iste modus est in cōsuetudine Tholosana: vt refert. G. bñdi. in repeti. c. Raynutius. in verbo: matrē insuper Clerā. nu. xxv. de test. & ibi. nu. xxx. dicit q̄ cōmunis reputatio nō facit haberi pro tali in his in q̄bus requirit̄ habitus personæ quò ad actum gerendū: ideo cōis reputatio q̄ quis sit emancipatus non facit illum

emancipatum ad actum, vbi requiritur emancipatio.

Fili⁹ qñ censeatur emancipatus.

1 DE iure† fili⁹ seorsum habitãs à patre censet̃ emancipatus qñ diu habitauit: qd' intellige.s.x.annis vel.xx.scd'm aliũ intellectũ, prout tex.& gl.in.§.si filiusfa.insti.de obli.q̃ ex quasi delic.nas.& in.l.j.C.de patria pote.& dicit ibi Bal. & idẽ Bal.in.l. post mortem.ff.de adoptio.ꝙ si filiusfami.ꝑ viginti annos vixerit separatim à patre negotiãdo,ꝓsumitur emãcipat⁹:ideo dicit
2 do.me⁹ Iason in.l.fi.in.ij.colũ. C. de ꝟbo.signi.†ꝙ fili⁹ seorsum habitãs à patre nõ dicit̃ esse de familia patris. quã quidem habitationẽ à patre seorsum nõ limitauit nostra cõsuetudo,sed solùm ꝙ seorsum habitet tenẽdo focum & larem. ¶Et ista emãcipatio operat̃ in multis propter differẽtias q̃ sunt inter filiũ in ptãte, & emãcipatũ:†qa filio i potestate nõ põt fieri donatio ꝑ patrẽ, imò si fiat,cõferri debet.aut̃.ex testamento.C.de colla. secus si fili⁹ sit emãcipat⁹:qa valet donatio eidẽ facta ꝑ

Emãcipatio ad qd ꝓsit.

3

4 patrẽ.doc.ibi.intellige†tñ qd' dixi in filio in potestate, nisi in vno casu multũ singulari:de q̃ pluries fui interrogat⁹.s.qñ pater dat in fauorẽ & cõtẽplatiõe mrimoniј:ꝑut tenet in specie Guido pape q̃stione sua.cxlv.& scd'm eã opinionẽ pluries cõsului.sed ꝓ certo mihi videt̃ ꝙ erret,& qd' malè dicat:& si postmodũ cas⁹ mihi eueniat,videbo si poterit veraciter & bñ teneri cõtrariũ sed nũc aliter nõ insisto:plures alios cas⁹ i qb⁹ valet talis donatio,ponit do.me⁹ Ias.plenè i.l.frater à fratre.i.xvij. col.cũ seq.vsq; ad finẽ.in lectura.ff.de condi.indebi.

Filius in ptãte nõ põt esse i iudicio sine patris consensu.

5 ITEM etiã†prodest emãcipatio qa filius in potestate non põt esse in iudicio sine autoritate & licẽtia patris.l.cũ nõ solũ.§.necessitate.C.de bonis q̃ libe.& iudicium cũ eo actũ sine licẽtia & consensu patris est nullũ. Bal cõsi.cxciij.in.iij.ꝑte.qd' an ĩtelligit̃ in minore.xxv. annis.vide Guido pape q̃stiõe sua.liiij.quæ incipit,tpe quo aduocabã:& ibi ponit quosdã casus,in quib⁹non requirit̃ licẽtia & autoritas pr̃is:& vide Ang.areti.in.§. actiões.in.viij.col.versi.qro,an filiusfa.insti.de actio.di-
6 cit etiã Bal.in.d.§.necessitate. †ꝙ fili⁹ vsq; ad litis cõtestationẽ exclusiuè põt cõparere:nec añ requirit̃ cõsens⁹
7 patris:dicit tñ idẽ Bal.in.d.§.in.iiij.col.†ꝙ ꝑceptũ guarẽtigiæ factũ in filiũfamilias sine cõsensu pr̃is nõ valet. ideo nõ põt se obligare filiusfami.ꝑcisé,nec in curia cancellariæ cõtractuũ apud nos,nec i curia ecclesiastica:ex quo etiã si fuerit monit⁹ꝑ notariũ simpliciter,nõ poterit excõicari ꝑ legitimè cõstat,qd' nota.fuit tñ iudicatũ in vxore cõtrariũ per dñm officialẽ Heduẽn.vt dixi suprà in tit.(Des droictz & appartenãces a gẽs mariéz.) §.j.in gl.(cõtraulx entre les visz)& ibi,octauò limita.

ADDITIO. Aduerte etiam qd' iuramẽtum præstitum per filium sine cõsensu patris nõ obligat ipsum, vt dicit Hippolyt⁹ de Marsilijs in singulari suo.xl. *

Dictum notabile.

8 TV adde illud qd' dicit Bal.i.l.ij.in.§.sed vtrũ.ff.de minorib⁹.vbi dicit†ꝙ si filiusfa.de consensu pr̃is se obligauerit,& postea sit in iudicio vigore dictæ obligatiõis,ꝙ nõ requiritur cõsensus patris:qd' dictũ refert & sequit̃ domi.Alexã.in cõsi.suo.lxj.incipiẽ.Donũ redẽptoris,etiã viso ꝓcessu in.ij.col.ibi,ꝑterea posito.in v.volu.Et iõ dicit Panor.in.c.cũ in veteri.in.iij.colũ.ex-
9 trà de electio.†ꝙ si requirat̃ licentia patris ad hoc vt filiusfa.possit agere.Si tñ pater & filius simul agãt, non est necessaria alia licentia patris.istud idẽ tenet Bal.in.l. fi.C.ad Macedo.& in.l.filiusfa.filius.ff.de his q̃ sunt sui vel alieni iuris.Alex.in.l.is q̃ hęres.§.neq; filiusf.in.j.col. ff.de acq.hære.& ibi plura allegat idẽ Alex.in.l.si cõstãte.§.si vxor.in prin.ff.sol.matri. quẽ vide.& istud tenet Bar.in.l.cũ pater.§.libertis.ff.de leg.ij.faciũt q̃ dicit Panor.i cõsi.suo.xj.incipiẽte,Factũ sic ꝓponit̃.in.j.dubio. in.ij.col.in.ij.vol.& istud dictũ Bar.in.d.l.cũ pater.etiã allegat Panor.in cõsi.suo.clx.incipiente, Longa est ista cõsultatio.in.x.col.versic.venio ad octauũ & nonũ.tenuit Ang.de Aretio in plurib⁹ locis.in.§.ius aũt.insti. de pr̃ia potesta.in.§.pupill⁹.in ti.de inuti.stipu.& insti. q da.tuto.possunt.i princi.Idẽ Bal.in.l.Titi⁹.ff.qb⁹ mo. pig.vel hypote.soluit̃.¶Adde de ꝑdictis Boeriũ in cõsuetu.Bituricẽn.ti.de cõsue.iur.stat⁹ personarũ. §.ij.vbi amplè de ꝑdictis.& Io.sanxon i tit. (De emãcipation.) articu.vnico.fol.ccx. &.ccxj.vbi ponit ꝑdictas limitationes.¶Et vide Guil.bñdicti de hoc vltimo articu.qñ pater & fili⁹ simul stãt in iudicio, aut simul cõtrahunt: ꝙ nõ requirit̃ alia licẽtia,in sua repe.c.Raynuti⁹.in verbo,matrẽ insuper Clerã.nume.xliiij.de testamentis.

ADde etiã qd' qñ filius nõ agit iure actiõis,sed tñ implorat officiũ iudicis,põt esse i iudicio sine licentia patris,vt dicit Guilielmus de ludo in suis singularib⁹,singulari incipiente.glo.est quòd filiusfa. *

10 ITEM etiam†nõ requiritur licentia & autoritas patris in causa spirituali.c.si.annum quartumdecimũ. & ibi Archi.& alij,de iudi.in.vj.Panor.in.c. ex parte.in ij.colũ.extrà de resti.spoliato.& in.c.cũ voluntate.in fi. de senten.excommunicationis.

In causa spirituali.

11 QVid aũt†in iudicio possessorio, nũquid requirat̃ cõsensus & licẽtia pr̃is:vide Bal.cõsi.suo.492.incipi.In Christi noĩe.in.iij.ꝑte. vbi ponit etiã
12 qñ requiratur autoritas pr̃is:†& quid in casu criminali se defendẽdo, ponit idẽ Bal.in cõsi. suo. 217.incipi.Verba libelli in.ij.colũ.in.ij.parte. ibi, secũdò principaliter dubitat̃.& Fran. de Are.in cõsilio suo.138.& vide decisionem Tholosanã q̃stione.175.in additiõe. ponit quid de commissiõe impetrata per filiũ,& quid de assecuramento per eũ petito,an requiratur consensus patris.

In iudicio possessorio. In crimi...

13 ALexander verò in cõsi.suo.lix.incipien. Viso processu causæ.in.ij.colũ.in.ij.volu. †videt̃ tenere ꝙ etiã filiofamilias maio.xxv.annis in agẽdo non requiratur cõsensus patris : & ibi etiã dicit ꝙ sufficit generalis cõsensus patris.s.ꝙ pater cõsentit ꝙ filius possit agere & stare in iudicio in oĩbus causis præsentibus & futuris,& cõsensit requisitus à filiofa. & requiritur etiam in summarijs & executiuis causis.

Filiu... maior...

ADDITIO. Aduerte ad vnũ, qd' si filius sit tutor,aut curator,aut ꝓcurator, ex necessitate officij agat contra patrẽ etiã absq; veniæ impetratiõe,excusatur:vt facit tex.in.l.q̃situ.ff.de in ius vocãdo:qm̃ officij necessitas i hoc & multis alijs excusat.vt dicit Alciat⁹ in fine primi libri,de ꝟborũ & rerũ significatio,& facit vltra eũ tex.in.l.post legatũ.§. qui ꝓuocauit.ꝟsic.aduocatũ fisci.ff.de his qb⁹ vt indignis, hæreditas. vbi necessitas officij aduocati intentionem delatoris explanare habentis eum excusat. *

14 ITEM etiã †filius sacerdos in agẽdo nõ tenetur habere consensum patris.glos.notabilis in.c.indecorũ. extrà de æta.& quali.disputat istud.s.nunquid sacerdotiũ liberet filiũ à patria potestate:Bart.in.l.patre furioso.ff.de his qui sunt sui vel alieni iuris. Panor.i.d.c.cum volũtate.Guido pape q̃stione sua.cclxxxij.in fine illi⁹ quæstionis.

Fili⁹ ... cerdos.

quæstiõis.Bar.in cõsi.lxj.incipiente,Filiusfami.p̄sbyter. Geminia.in.c.fi.i fi.de iudi.in.vj.'do.me⁹ Iason in.l.qui se patris.in.iiij.col.C.vnde liberi.& in.d.l.patre furioso.
15 in fi.†vbi dicit q̄ dignitas simplex sacerdotalis non liberat filiū à patria potestate:pater tñ clerici nõ habet in
16 bonis eius vsumfructū:†quia peculia clericorū censentur quasi castrensia.l.sacrosan.C.de episco.& cleri.

ADuerte qūo clerici licet sint in potestate patris,tñ sine eius licentia testari possunt:vt est text.in aut. p̄sbyteros.C.de episco.& clericis.& ponit Guil.bñdicti in sua repeti.c.Raynuti⁹.in verbo,matrē insuper Clerā. nume.xvij.de testamen.& ibi etiā quomodo fili⁹ testari potest,aut donare causa mortis. in multis casibus sine licētia patris.etiā quomodo patri donare potest de eius licentia.dixi ibi,vide Socinum consi. 71.

Fili⁹ episcopus, 17 QVantū†autē ad episcopalē dignitatem secus est: qa per eā filius liberaī à patria potestate.§. palā. in auī.cõsti. q̄ de digni.colla. vj. auī.sed episcopalis.C.de epis.& cle.& intellige q̄ ad sui fauorē & cõmodū:prout dicit Bal.in.l.apud hostes.C.de suis & legi.¶Istud etiā tenet Pyrrhus in cõsue.Aurelianeñ.ti. qb⁹ modis pig.ius p̄riæ pot.soluiī.in fine toti⁹ titu.Et Io.Sanxon.in cõsue.Turoneñ.tit.(des bailz)articu.j.in fine glo.foī.cciij.& in ti. (de emancipation)arti.vnico. folio.ccxj.vbi ponit limitationes hîc antè dictas.

Religio 18 IDEM dicit † qñ quis est ingressus monasteriū, vel aliter effect⁹ est religiosus. Bal.in.l.sac.san.C.de epis. & cle.& do.me⁹ Ias.in.d.l.patre furioso.ff.de his q̄ sunt
19 sui vel alie.iuris. †Item qñ quis adeptus est bñficium, an liberetur.Gemini.in.c.fi.§.j.de iudicijs.in.vj.

Militia, 20 Doctoratus. QVid aūt†de militia,doctoratu,aut simili dignitate:dic q̄ non liberat à patria potestate.Bal.in.l.si marit⁹.C. de patria potesta.& habetur in.§. filiusfamilias. qb⁹ modis ius patriæ potesta.instit. vbi videre potes Ang.& Ioā.fabri.post tex.& glos.poneñ. casus in quibus quis liberatur à patria potestate.

Galli habent filios in potestate. 21 LIcet glo.in.§.j.insti.de patria potesta.dicat†q̄ Galli & Francigenæ nõ habeant filios in potestate.Et etiā idē dicit Alexā.de Britonib⁹ & Gallis,in apostillis ad Bar.in.l.qui in potestate.ff.de testamē. Tñ per hanc nostrā cõsuetudinē secus est:qa ex q̄ ponit vnū modū liberādi filiūfamilias à patria potestate,ergo p̄supponit eū esse in patria p̄tāte:cū priuatio p̄supponat habitū.l.decē.ff.de verbo.obli.cū vulg.& istud qđ dictū est q̄ filij gallorū & britonū nõ sunt in potestate parentū, tenet dñs meus Ias.in lectura.l.frater à fratre.ff.de cõdi. inde.in.xj.colū.& in.l.fin.C.qui testa.face.pñt.¶Sed tñ q̄tum ad britones videī q̄ fuerint sub imperio, p tex. in.l.ij.in.§.prius.ff. de vul.& pupil.substitu. Hoc anno tñ fuit iudicatū per arrestū in parlamētoParisieñ.q̄ filij gallorū & Francigenarum sunt in potestate patris.

Iudæi. Pagani. Hæretici. 22 QVid†aūt de iudæis & paganis,nunquid habeant filios in potestate:Bal.in.l.nam auum.ff.de his q̄
23 sunt sui vel alie.iur.dicit quòd sic:†sed heretici & schismatici nõ:propter crimen læsæ maiestatis diuinæ,argu.authē.Gazaros.C.de hæreticis.

In textu ibi

Et separement.

ADuerte q̄ sufficit nedū q̄ fili⁹ omnino moretur seorsum à patre,ita q̄ quilibet p se moretur. Sed etiā si filius principaliter alicubi habitat,& pater cū eo, qñ eo tunc cū habitet pater cū filio nõ censeī filius habitare cū patre, neq̄ simul habitare:sed fili⁹ principaliter & de p se,& pater accessoriè:qa nihil gerit pater, sed solus fili⁹.l.& habet.§.j.ff.de p̄cario.& qđ no.Bart.in.l. Sempronio.ff.de vsufruc.leg.vñ in tali casu locū habet cõsuetudo:vt dicit G.bñdi.in repe.c.Raynutius.in verbo, matrē insuper Clerā.nu.xxv.de testa.allegat Pau. de ca.in cõsi.suo.clxxiiij.incip.ad primum quæsitum.

In textu ibi

Est reputé emancipe.

Filius in dubio p̄ sumit̄ in p̄tāte.

1 QVid aūt†sit in dubio,qñ non apparet de p̄dictis an filius p̄sumatur emācipatus,an verò in potestate patris? Tex.est de iure in.l.emancipati. C.de colla.q̄ p̄sumiī in potestate:q tex.est melior de iure scđm Pau.& Alex.ibi.facit.l.si fili⁹.ff. de pba.Ang. in.l.sed & si de sua.in glo.j.ff.de acqui.hære.Specu.in ti. de actio.§.j.versi.sed qd post q̄.cū sequē.Io.An.in regula infamib⁹.de reg.iur.in.vj.in Mercurialibus.

2 LImitat†istud Alex.nisi fili⁹esset in quasi possessione essentiæ sui iuris,qa tūc transfert onus pbandi in aduersariū.Glo.est in.l. Titia.in gl.penul.ff.solu.matri.& ibi Bal.& illā sequiī Bar.in.l.is potest.in.vj.col.ff. de acqui.hæredi.cū cõcordan.per Alexā.in.l.si emancipati.¶Sed ista limitatio nõ est vera : & illā reprobant Bal.& Ale.in.d.l.Titia.& idem Alex.in apostil.ad Bar. in.l.si prius q̄.in.v. oppositiõe.ff. de noui ope.nūtia.eo scilicet qa primeuus status naturæ cõtradicit huic quasi possessiõi.l.itē in potestate.ff.de his q̄ sunt sui vel alie. iur.ergo nõ releuat ab onere probādi:iuxta glo. in.l.sicut.§.quæritur.ff.de his qui sunt sui vel alieni iuris.nec etiā onusprobandi in aduersariū transfert:vt ibi.Posset istud saluari i vno casu de iure.s.qñ filius seorsum habitauerit à patre p decēniū:tūc p̄sumiī emancipat⁹ si hoc alleget.Ita tenet Bal.in.l.post mortē.ff.de adop.i fi.& i l.ij.C.si aduersus rē iudicatā.Facit tex.in.l.j.ibi,diu passus.C.de p̄ria potesta.Ista tenet,refert & sequiī domin⁹ me⁹ Ias.in.d.l.si emācipati.in.ij.notabili. C. de colla.& in.l.si prius q̄.in.xiij.col.ff.de noui ope.nun.

☞ADDITIO.Aduerte in hoc,qa non staretur assertioni p̄ris & filij qđ sit emācipatus:vt tenet Soci.in cõsi.suo.xxiij.in.iij.colū.in.iiij. volu.nume.xiij.& dicit nūc.xxij.xxiij.&.xxiiij.qđ consensus p̄stitus ad propriū commodum nõ valet. ✱

ET quid opereī i hoc cõis reputatio,si pbatū fuerit q̄ tenebaī & reputabaī p emācipato.vide eundē G.bñdi.in sua repeti.c.Raynuti⁹.in verbo,matrē insup Clerā.nu.iiij.de test.& dixi hîc antè.in prin.istius.§.

ADuerte qđ in pbatiõe honoris, aut possessionis bñficij nõ sufficit pbare cõmunē reputationē:vt dicit Egidius de bellamera. decisio.cccxxxxij.cū sequē. & meli⁹ in decisio.cccccxij. Sed in impetratiõe bñficij si narreī illud esse curatū electiuū, aut dignitas, sufficit illa pbare p cõem reputationē, famā seu opinionē : vt dicit idē Egidius. deci.ccclxxxix. ¶Vide Ioā.sanxon in cõsue.Turoñ.tit.(D'emancipation.)arti.vnico.fol.ccx. &.ccxj.Lucas de penna in.l.quicūq̄. C.de apochis publicis.li.x.ponit hūc casum p̄sumptionis.s.filij in potestate.in.xxj.casu.& ibi ponit cētū &.lxxx.casus in qb⁹ ☞p̄sumptio habet locū, quos nota. ¶Et de hmōi reputatiõe verbali qūo etiā qñq̄ operaī, vide in.§.fi.instit. de adoptio.in.l.vnica.§.similiq̄ mō, C. de latina liber-

ta.tolleda.Et de reali,qđ multũ operaṫ,facit.l.seruis vrbanis.in princi.&.ij.respõso.ff.de lega.iij.l.si accepto.ff. de iure fisci.l.si qs pater.ff.ad Macedonia.quos text.allegat Bertrandi in cõsi.suo.cxxv.in.iij.parte. *

Cautela mirabi.

SED aduerte ad mirabilẽ cautelã, quã ponit in.d.l. si emãcipati.quæ est posita p Bartho.cepolã in suis cautelis:cautela sua.cxiiij.incipi.quis in dubio p̃sumiṫ. in.xv.fo.& est doctrina Ang.i.d.l.sed & si de sua.ff.de
3 acqui.heredi. videlicet ꝙ eo†ꝙ qs semper p̃sumitur filiusfamilias,donec cõstare possit post cẽtũ annos ꝙ pa
4 ter ei⁹ nõ viuat: †qa in dubio quis p̃sumitur viuere p centũ annos.l.fi.C.de sacrosan.eccle.ꝙ in initio ꝓcessus ꝓtestatio fiat contra aduersariũ dicendo,ꝙ non intẽdit litigare cũ ipo:nisi si & inq̃tũ habeat legitimã personã in iudicio cõparendi,iuxta notata.in.l.inter quos.§.j.ff. de dam.infec.& postmodũ cũ eris in fine instantiæ oppone aduersario tuo ꝙ est in p̃ria potestate:qđ præsumitur:vt hîc añ dictũ est: ideo cùm nõ possit ꝓbare se emãcipatũ: qa tempus nõ semp est ad ꝓbandũ,succũbet in causa: ita tenẽt prædicti.Quæ qdẽ decisio est vera:licet aliqui voluerint eã impugnare: vt ibi potes videre.¶Et hãc decisionẽ multũ bene declaratã,vide per Hippolytũ de Marsilijs in.l.si qs nec quæstio.col.ix.ff. de q̃stionib⁹.vbi videṫ tenere cũ Ang.Aduerte etiã ex tex.nostrę cõsuetudinis, ꝙ talis fili⁹ habeṫ pro emancipato,sed nõ est verè emãcipatus:& ideo videṫ qđ non
5 habeat iura emãcipationis: †qa illud est haberi pro tali,& esse tale vt dicit Bart.in.l.si marit⁹.§. legis Iuliæ.ff. de adulterijs: plenè p dominũ meũ Iasonem in.l.prætor ait.§.siue autẽ.ff.de ope.noui nuntia.si tamen esset dictũ(est tenu & reputé emancipé: ista duo verba propropter geminationem operarẽtur veram emancipationem:per ea quæ dicit ibi dominus meus Iason.

In textu ibi

Emancipé de son pere.

IVxta hãc consuetudinẽ q̃ro de plurib⁹. Primò quid sit emancipare.Car.in cle.j.in princi.in.xv.notabi.de
Emancipare qd. Emancipatio.
1 excess.p̃la.dicit†ꝙ emãcipare est liberare:iõ dicit tex.&
2 ibi Bal.in.l.si vina.§.cũ verò.C.de bo.mater.†ꝙ emancipatio est libertatis cõcessio.ita etiã dicit idẽ Bald.in.l.
3 cũ oportet.§.cũ autem.C.de bonis q̃ libe.†& debet fieri in scriptis.l.emãcipatiõe. C. de fide instrumen.&.l.ij. C.de emanci. libe. vbi notaṫ.Potest tñ probari per testes:vt dicũt docto.ibi.¶Alios aũt casus ĩ quib⁹ requiratur scriptura.ponit glos.in.c.j.in verbo, in scriptis.de censi.in.vj.sed etiã in protestatiõe in quinq; casibus requiritur scriptura.p do.meũ Iaso.in.l.nõ solũ.§.morte. in.xj.col.ff.de noui ope.nũ. Alios ponit idẽ dñs meus
4 in.l.cũ proponas.C.de pactis.& ad oẽs aduerte:†qa in oĩbus casibus in quib⁹ requiritur scriptura, nõ admititur approbatio p testes,nisi sint quinq; & rogati.Dñs
An per procuratorẽ fieri possit.
5 meus Iason in.l.j.in.xiiij.col.C.de iure emphy.¶†Nunquid aũt possit fieri emãcipatio per procuratorẽ? Bar. in.l.post mortẽ.§.fi.ff.de adop. & in.l.gall⁹.§.forsitan. vbi do.meus Ias.ff.de liberis & posthumis. notatur in l.iubemus.circa mediũ ibi: precibus à superiore oblatis.C.de emãci.vbi in omnibus concludiṫ quòd non.
6 ADuerte tamẽ†ꝙ si fiat, & nihil opponatur, ꝙ talis emãcipatio etiam facta per procuratorem tenet. Barto.in.d.§.fina.& Fely.in.c.ij.in.ij. &.iij. colum. extrà de iudicijs.

7 ET potest fieri talis †emancipatio coram magistratus:vt tenet Speculator in.titu.de iurisdi. omnium iudi.ver.ad huius ibi.porrò.& gl.in.l.magistratum.ff. de adopt. imò coram quo iudice debeat fieri emancipatio clerici, vide Rotam decisione.clxxxj.in nouis.& Geminia.in.c.fi.§.j.in fi.primæ col.de iudicijs.in.vj.vbi satis notanter ponit. Coram magistratu.

ET formam emancipationis ponit Spec.in titu.de natis ex libero ventre.§.fi.& insti.de emancipatio. liberorum.est titu.quibus modis ius patriæ potestatis soluitur.§.nostra.

NVnquid autem infans & absens possit emãciparí?& an valeat emancipatio filio postea ratificante?Vide hanc materiã plenè & ad longum disputatam per Franciscum de curte seniorem in consi.suo.iiij.incipien. Punctus de quo queritur. per totum. & in consi. xix.in.ij.&.iij.col.vbi etiam arguendo quærit quid de legitimatione:scilicet nunquid filius infans possit legitimari.Dicam plenius infrà.

8 NVnquid etiam emancipato † possit fieri quò ad vnum actum tantum?Vide Bart.& dñm meum Iaso.in.l.j.§.hoc autem.ff.ad Trebellianum.sed contrarium ei⁹ quod ibi tenuit, tenet in.l.frater à fratre.in sua lectura.in.iij.col.ff.de condi.indebi.vbi tenet ꝙ nõ potest fieri quò ad vnum actum donationis:& tamen in d.§.hoc autem.tenet ꝙ sic. An quo ad vnum acitum tum.

VIde G.benedicti in sua repeti.c.Raynutius.in verbo, matrem insuper Clerã.nume.xxvij.de testa. ꝙ opinio Bal.in hoc est contra Barto.& dicit ꝙ opinio Bald.est communis & verior,ꝙ emancipari quis non potest quò ad vnum actum,& quò ad alium in paterna potestate remanere.

§. quarto.

ENtre gens nobles, la femme apres le trespas de son mary, se peult,se bon luy semble, dire baliste de ses enfans:du consentement de ses parens & amys prochains paternelz de ses enfans: se par le pere n'y est aultrement pourueu:& ha a son profit tous les meubles.Et faict ladicte femme tous les fruictz siens des heritages de sesdictz enfans: iusque a ce que lesdictz enfans soient en eage suffisant: cestassauoir, le filz de.xiiij.ans:& la fille de.xij.ans: parmy ce qu'elle est tenue de acquitter lesdictz enfans de tous debtz & fraictz funeraulx,& alimẽter lesdictz enfans, les uestir, & habiller, maintenir les heritages,bien & souffisamment: & les rẽdre ausdictz enfans en bon & souffisant estat: francz & quittes de tous debtz. Et de ce faire baillera caution souffisante,ladicte femmme.

In textu ibi.

In textu ibi

Entre gens nobles.

☞ AN comprehendatur mulier plebeia quæ nupsit nobili,ita ꝙ post mortẽ eius mariti possit gaudere priuilegio huius cõsuetudinis,an vero requiratꝛ ꝙ sit origine nobilis,sicut eius maritus vꝛ ꝙ sufficit ꝙ eius maritus sit nobilis,cũ vxor nobiliteꝛ per eius maritum vt ꝑ do.meum Ias.in.l.fi.C.de verb.sig.per Pa.in.c.ij.de foro compe.& hoc qa efficitur de familia mariti,& debet fulgere radijs mariti.l.fœmine.ff. de senato.l.j. C. de digni.lib.xij.dicam.ĩ.in.§.vij.in tit. (des mainsmortes,) & iõ ex quo eidem conueniunt verba dispo.statuti,cõuenit & ipsa dispositio.Et iõ econtra si mulier nobilis nubat ignobili,cũ perdat nobilitatem.l.fi.C.de incolis.lib.x.Io.de platea in.d.l.j.C.de digni.lib.xij.bona glo.in d.l.fœminæ.& in.l.cũ ex lege.C.de nup.dixi in.d.§.vij. videtur ꝙ nõ debeat gaudere hmõi priuilegio huius cõsuetudinis.Sed aduertendũ ꝙ cõsuetudo nostra videtꝛ considerare nobilitatẽ vtriusq̃,ita ꝙ ad hoc vt mulier gaudeat isto priuilegio,ꝙ requiritꝛ ꝙ vterq̃ sit nobilis, cum dicat(entre gens nobles)& sic videtꝛ requirere nobilitatem amborũ,sicut si esset cõsuetudo q̃ daret priuilegium simpl̃r mulieri seu fœminæ nobili:qm̃ non sufficeret ꝙ fuisset nobilitata à viro nobili ꝑ matrimoniũ, cũ eo quia hoc casu verbum(noble)adiectũ illi verbo, (femme)debet illud illustrare cũ qualitate adiecta quæ requiritur in v̈bo cui adiungitur,scd'm Bar.in.l.Titius. ff.de test.mili.& Philippum decium in.l. ius nostrũ .ff. de reg.iur.✱¶De materia huius consuetudinis quæ vꝛ esse silis consuetudini septene Bituriceñ.vide Boeriũ in suis cõmentarijs sup prædictis consue.tit.de consue.iur. status personarum.§.vj.xj.&.xij.in quibus ponitur esse ctus huius consuetudinis quo ad matrem.

QVi dicantur nobiles dixi supra.Et que sint prærogatiue nobilium vide Barb.in consi.xxxvj. in.j. col.in.ij.vol.Sed quia nũc adhuc pendet quæstio inter duas mulieres hui⁹ ciuitatis,de præeminentia alterius disputantes inter se,quæ illarũ præferri debeat in oblatiõe.Non omittam ea que dixit Io.fab.in.§.aliã. insti.de bonorũ pos.Nã in casu nostro nobilior vult,vt altera que ditior est ea sedeat,vel,offerat post eã:vel forte pacẽ habeat.Nam Io.fab.in.d.§.quem sequitꝛ Ange. dicit†ꝙ nobilior potest agere vt minor cedat in sedendo & alijs:vt ꝑ docto.& ibi not.in.l.j.&.C.vt digni.ordo serue.lib.xij.& dicit ibi Io.de platea in.l.j.in fi.Tali se de sede,ne dicam,surge,recedere.quinquagesima distinctiõe.c.sicut neophitus.multi em̃ petunt anteferri rõne dignitatis & prioris ꝓmotionis:de quibus dixi in titu. de feudis.s̃.in.§.(le vassal est tenu)& tunc aut ista præeminentia debetur,aut ex iuris dispositiõe:prout est in vasallo seruo:& alijs qui debent præeminentiam domino,aut honorantiam:& tunc in illis datur possessoriũ: aut talis honorantia debetur ex bonis moribus: & tũc non datur possessorium:vt dixi ibi.

Questio[1] facti de præeminentia.

SEd nunc sumus inter duas mulieres q̃ pro certo si inspiciamus ab origine,nulla illarũ est nobilis:vna tñ illarũ vxor vnius officiarij regij:altera vero est ex antiquiori domo:licet in specie de vnaquaq̃ nihil intẽdã dicere:tñ in genere dicam aliqua quæ potuerũt vni illarũ seruire:vt iam de his multa dixi.s̃.in tit. (des droictz & appartenances à gens mariez)in.d.§.xix. inci. (entre gens nobles la femme qui veult demeurer quitte) vbi quædam de nobilitate dixi.

☞ ADDITIO. Ample de laude,gloria & honore nobiliũ posui in Catalogo glo riæ mundi,in.viij.parte.& vide Mat.de afsli.in cõsti.regni Siciliæ quæ incipit,constitutione præsenti.in tertio libro,vt dicit ꝙ officia& dignitates nõ debẽt dari vilib⁹ & humilib⁹ ꝑsonis.& ibi ponit q̃tuor spẽs hoĩum,quas dicit eẽ viles,scilicet villanorũ vt sũt hoĩes manusmortue angariorũ,vt sunt hoĩes correabiles.filiorũ clericorũ,et spuriorũ.ita ꝙ tales nõ possunt doctorari vt ibi dicit.& vide eũdẽ in cõstitutiõe ꝑcedẽte q̃ icipit.diuæ iustitię.✱

2 SEd vt ad ꝓpositũ redeam,dic†ꝙ cũ tales qõnes eueniunt solis nobilibus eorũ genealogiã,& consuetudinem loci & famã inspicimus,seu consideramus:ꝙ debet fieri scd'm Bar.in.l.j.C.de dig.lib.xij.ver. quarto infertꝛ.& hoc est ꝙ cõsuetudo loci allegatꝛ:qa qdã sunt nobiles in vno loco q̃ non sunt nobiles in alio,scd'm Paulum de cast.in cõsi.suo.cxxvj.ꝙ incipit,dubitatꝛ primo. in primo vol.cõsiliorũ nouorum in impressione noua 3 Papieñ.vbi dicit Pau.†ꝙ in aliqbus locis aliqui reputantꝛ nobiles,q in alijs non reputantꝛ nobiles:vt est Venetijs,vbi oẽs officiarij publici reputantꝛ nobiles.et pro hoc facit decisio tex.in.c.vlt.in prin.& quę ibi notantꝛ ꝑ Pet.de anc.& alios de cõsue.lib.vj.& in.l. gñaliter .§. qs ergo.ff.de fideicõmissaria libertate.& tex.in.c. cũ olim. 4 & ibi Bal.extra de consue.†& etiã in loco Tholosæ:vbi 5 consules ciuitatis habentꝛ pro nobilibus:nã†ex loco iedendi consideratꝛ nobilitas & dignitas:quę qdẽ consuetudo assignat loca sedẽdi & standi, & nõ debet præposterari,scd'm Bal.in.d.c.cũ olim.in.j.not.& Ang.in cõs. 5 cxj.inci.ordo cõsuetudinis.†ex quo ergo cõsuetudo in hac ciuitate Heduen.dat primũ locũ officiarijs regijs in sedẽdo & stando:nõ est dubium ꝙ inter nobiles cõputari debent,& ꝙ sedere debeant in altiori loco: est propter officium regale ꝙ habent: propter ꝙ dici debent nobiles,& in dginitate constituti.

7 ET ideo†tanq̃ nobiles & potẽtiores debẽt preferri, & in altiori loco sedere:put dicit Bal.in.l.obserua re.§.anteq̃.ff.de offi.procõsulis & legati.& facit ꝙ not. Fel.post Inno.in.c.j.de maioritate & obedientia.¶Vide q̃ dixit Io.sanxõ in cõsue.Turoñ.tit.(des droictz de chastellenie)arti.ij.folio.xlij.Et si vis ample videre pulchra dicta in materia nobilitatis,vide eũdẽ Sanxon in dicto lib.tit.(des donaisons entre les nobles)arti.viij.fo.cxxxviij.cxxxix.cxl.cxlj.&.cxlij.vide etiã Boerium in cõsue. Bituriceñ.tit.de cõsue.iuris status ꝑsonarũ.§.vj.vbi po8 nit†ꝙ melius est niti propria virtute,q̃ titulis maiorũ: 9 & ibi dicit†ꝙ inter apl̃os fuerũt Paulus & Bartholomeus nobiles:& plures remissiões de nobilitate ibidem ponit:quas vide ꝑ Io.sanxon in dicto loco folio.cxlj. di10 cit†ꝙ qui dicit se esse nobilem,& nõ est,incidit in crimẽ falsi:& idẽ de doctore,& iudice,comite, & notario : vt plene notatꝛ ꝑ Bonum de curtili.in suo trac. nobilitatis, 11 in.ij.parte.nu.165.Ex quibus infert†ꝙ ignobili nõ licet quouismodo arma seu insignia solis nobilibus concessa,& inter nobiles vsitata deferre:& ibi plenissime ꝑ eũ ☞ per duas col.¶Et adde etiam secũdum Bartolum in.l.j. in fi.C.de dig.lib.xij.ꝙ licet nobilitas trãseat ad descendentes:tamen an transeat ad fratres,videtur quod non, per ea quæ dicit Matthæus de Afflictis in constitutionibus regni Siciliæ quæ incipiunt, intentiones nostræ.

Pro qõnibus in te : nobiles de ꝑeminẽtia

Officiarij regij nobiles reputãtꝛ.

Apl̃i qui fuerint nobiles.

Ignobili nõ licet deferre arma.

in.ix.not.& que etiã incipit,prosequentes.in.ix.nota.in vij.q.illius noni notabi.in.ij.lib.& quæ etiam incipit,cõ. stitutione præsenti.in.iij.lib.in fi.*

Iudex nobilis.

12 ET ideo etiam† tanq̃ nobiles debent esse immunes à collectis.Bar.in.l.medicos.C.de ꝓfesso. & medi-
13 cis.lib.xij.Ale.in apostil.ad Bart.in.l.j.C.de dig.† & de iudice ꝙ sit nobilis,est decisio Bar.i.l.iudices.C.de dig. lib.xij.& aduocatus regius inter clarissimos annumeratur.prout faciũt q̃ dicit tex.in.l.& laudabile.&.l.restituẽde.C.de offi.diuerso.iu.& dixi.s̃.in.§.xix.suprà allegato.& plenissime in meo Catalogo gl'ie mũdi.vij.parte.

Aduocatus regi⁹.

14 xxxiij.cõsideratio.†iõ nõ est dubiũ ꝙ ex quo tales inter nobiles cõputant̄,ꝙ debent eximi ab impositiõe talliarum huius patriæ,maxime de aduocato regio,q̃ cũ officio est doctor vt dixi supra in dicto.§.& licet officiarij huius ciuitatis Heduẽ.hoc anno eos imposuerint,qd' vsq̃ nunc non fuerat attẽtatum:nihil tñ ab eis exactũ fuit:& sic hoc mõ cõsuetudo nõ multũ facit pro eis,q̃ fuit vsq̃ nũc obseruata:ꝙ tñ videtur esse contra textum in.l.actores.C.de exac.tribu.lib.x.Et aduerte ad id ꝙ dicit Iacobus rebuffi.in.l.viris.C.de magistris scrinio lib.
15 xij.ꝙ si qs stetit diu†ꝙ nõ soluerit collectas & sup hoc inquietet̄:põt petere à iudice,ne aliqd cõtra eũ innouet̄ ꝙ not.ꝑ aduocato regio & procuratore Heduẽ. q̃ si nũc inquietarent̄ de dictis collectis,possent istud petere à iudice implorãdo eius officiũ:ex quo sunt in diutina
16 possessione†quæ æquiparatur priuilegio:vt ibi dicit.

ITerum ad propositum redeundo forte erat quædam ex dictis mulieribus quæ erat vxor vnius officiarij, ob ꝙ dicebat debere præferri alijs:cogita quid dicendum ex prædictis.

ADuerte aũt ad id ꝙ dicit idem Fabri in.d.§.aliam. ꝙ non solum inter nobiles potest agi de præcedẽtia honoris,sed etiam inter priuatos.

17 SEd nunqd†possit agi actione iniuriarũ de ꝑcedentia honoris,si vnus ꝑcedat aliũ,q̃ scd'm eius dignitatẽ non debebat illi preferri.Io.fab.in.d.§.aliam.dicit ꝙ nõ. per.l.iniuriarũ actio.§.si quis de honoribus.ff. de iniurijs.Bal.tñ tenet cõtrariũ in.l.obseruare.§.ãteq̃.ff.de offi
18 ci.proconsul.immo plus dicit†ꝙ etiam licet resistere de facto armata manu:qa nemo tenetur iniuriam pati vel paruipensionẽ proprij honoris,& maxime scd'm eũ, si sit in quasi possessione,rõne cõsuetudinis existẽtis in loco:vbi aũt non est consuetudo,vt dicit ibi Bal.debet superior assignare loca scd'm qualitatem personarum, ꝙ nota tu:qa plures vidi qõnes in hac ciuitate Heduensi. ¶Hic ponitur vnus casus,in quo potest agi actione in-
19 iuriarũ.¶Adde tñ casum,†in quo non põt agi actione iniuriarum:scilicet qñ improperatur crimen testi, licet non probetur de consuetudine gñali regni Franciæ: vt tenet Boerius in quodam suo consilio posito post sua commentaria in septene Bituriceñ.consuetudines,incipiente,si quis animo iniuriandi:vbi ample ponit materiam iniuriarum.

In textu ibi

La femme.

Mulier q̃n possit esse tutrix.

1 DE iure†mulieres nõ possunt esse tutrices.l.femine. ff.de tute.l.j.C.qñ mulier tutele officio fungi põt. poterat tñ impetrari a iudice spãli bñficio.d.l. fœmine. q̃ est.l.fi.ff.de tut.de iure vero codicis fuit adhuc ãpliata ei⁹ potestas:qa si mater maior erat:& nullus tutor legitimus sit,vel datus non sit in testamento:vel si sit excusatus:põt repetere tutelam filij sui:& ipsa iurabit, ꝙ nõ transibit ad scd'as nuptias:& renũtiat velleiano sub hypotheca rerũ suarũ.l.ij.&.iij.C.qñ mulier tutele offi.fun-
2 gi põt.& est gl.no.in.c.ex parte,M.extra de ap.†vbi dicit ꝙ hodie tñ de iure authenticorum mater præfertur oĩbus tutoribus legitimis & datiuis,sed nõ testamentarijs:renuntiãdo simplici verbo scd'is nuptijs:& non per iuramẽtũ,vt aut̄.matri & auie.C.qñ mulier tute. offici. fungi põt.hodie vero in hac patria ducatus Burgũdiæ etiã si non renuntiauerit scd'is nuptijs,immo ꝑ transitũ ad scd'as nuptias,non perdit vt dicam plenius infra.

Mate[r] præfert[ur] oĩbus tu[to]torib⁹ l[e]gitimi[s]

3 NVnquid†etiam ꝑferri debeat auo paterno & materno Bar.in.l.fi q̃s sub cõditione.ff.de test.tutela. in.iiij.col.dicit matrẽ preferri debere.idẽ tenet in.d. aut̄. matri & auiæ.idẽ tenet Ang.are.insti.de leg.patro.tute. Spe.in tit.de tutore.§.nunc.

An auo

4 ITem nunqd†preferri debeat ceteris agnatis, quibus debebat deferri legitima tutela:qa est cõsuetudo nostra infra (des successions).§.(succession en ligne directe ne mõte point) q̃ disponit ꝙ mater nõ succedat filio nisi in mobilibus,quæ plerunq̃ sunt modica:& alij agnati & cognati succedũt in hereditagijs etiã licet sint in gradu remotiores.& est cõtra ius cõe vt dicã in tali cõsuetudine:& sic in plus succedũt q̃ mater:sed sic est ꝙ qñ consuetudo disponit de successione hæreditatis, vñ etiã disponere de tutela.Bar.in.l.j.&.l.frater.C.de legi. tute. & & in.l.j.ff.de legi.tuto.ergo sicut tales agnati & cognati ꝑferunt̄ matri in successiõe:ita etiã preferri debent in tutela:tu dic ꝙ Sali.in.d.aut̄.matri & auie.& in.l. sicut.C.
5 de legi.tute.tollit istud contrariũ,dicendo†ꝙ licet sit verum regulariter,q preferẽ in successiõe,preferat̄ in tutela:hoc fallit in tutela q̃ defert̄ matri:eo qa tutela nõ defert̄:eo qa venit ad successionem,sed qa mater:ita plene not.do.Alex.in cõsi.suo.cx.inci.viso statuto sub rub.de tutelis.quasi in fi.in.iij.vol.¶De materia huius gl. vide Boeriũ in cõsuetudine Bituriceñ.tit.de consue.iur.statu. perso.§.vij.in gl regulariter mulier.& intellige dummodo sit maior.xxv.annorum ætate vt dicit in dicto loco idem dixi in.§.vj.huius tituli.in gl.j.

An cæteris agnatis.

Prim[a] in su[cces]siõe p[re]fertur [in] tutela.

In textu ibi

Apres le trespas.

1 POne ꝙ pr̃†sit absens vel deportatus,vel bannitus, q̃ desinit habere filios in potestate.vt.l.fi.& ibi docto.C.de sen.passis.nunquid isto casu mater possit habere tutelam & administrationem:& administratio bonorum filij illo casu sit cõmittenda matri.¶Videtur qd' non quia cõsuetudo requirit ꝙ sit vidua & ꝙ maritus sit mortuus:sed tu dic ꝙ iam de hoc satis dixi supra tit. (Des droictz & appartenances a gens mariez).§.vj. in glos. (apres le trespas)vbi multa dixi quę hic faciunt ad propositũ:sed in hoc dic ꝙ Bar.in.l.si quis sub conditione.in fi.ff.de testa.tutela.& Bal.in dicto.§.nos autem.in fine.tenent ꝙ hoc casu admittenda est administratio.
2 iuncta gl.in.l.fi.C.de plagiarijs. que vult † quod paria sunt non habere maritum vel habere inutilem:& faciũt quæ dicit dominus meus Iason in.l.si dari.in primo notabili.ff. de verborum obligatio. & in.l.de quibus. in ix. colum.ff. de legiti. Feliñ. tamen in .c. inter cæteras.
3 in.iiij. colum.extra de rescriptis.dicit † quod arbor sicca est arbor:& Iason in dicta.l.si dari.igitur &c. Cogita.

¶Vide

¶ Vide eundẽ Boerium in loco hic ante allegato in glo. hæc consuetudo generalis est in fine illius gl.

In textu ibi

Baliste.

Balista quid.

NOn inuenio † Istũ terminũ in iure ꝓ hac significatione sed videtur ꝙ idẽ importat ꝙ tutrix: est tñ fienda differẽtia scd'm cõsuetudines nostras: qa balista intelligit̃,& capit̃ ꝓ tutrice & administratrice inter nobiles,& facit fructus suos,& etiam mobilia.tutrix vero inter alios nõ nobiles:& nõ facit neq̃ mobilia,neq̃ fructus suos,sed tenet̃ reddere rõnem:ita tenet cõis vsus lo quendi hui⁹ patrie,q adinuenit hũc terminũ:& non mi
2 rũ:† qa ars & natura nouas deproperat edere formas:vt in tit.q̃ fuit prima cã bñficij amittendi.§.sed qa.in vsib.
3 feu.† Inuenio ꝙ balista scd'm cõsuetudĩes loci(de Montargy)seu baliste dicunt̃ parentes in linea collaterali vt sunt fratres,sorores,patrui,auũculi,amite & matertere, & cognati,germani seu ꝓximiores q ꝓferunt̃ in tutela & faciunt fructus suos administrãdo. ita interpretatur hoc verbum illa cõsuetudo(de Montargy.)

Vocabula noua introducta.

ET videmus ꝙ plura sunt vocabula ab vsu moder no introducta:iõ dicit Bal.in.l.maximũvitiũ.in.iij.
4 col.C.de libe.prete.† ꝙ significationes verborũ sunt aut de iure naturali:vt patet.ff.de capi.dimi.l.tutelas.ĩ prin. aut de iure gẽtiũ:vt pr̃ in.l.manumissiõi.ff.de iusti.& iu re.aut de iure ciuili cõsuetudinario.l.ꝟbis ciuilib⁹.ff. de vulga.& pupilla.substi.& significationes verborũ vulgus adinuenit,vñ dicũt grãmatici,ꝙ ignoramus iuxta vulgare ponamus.l.liberorũ.§.ꝙ tñ cassius.ff.de leg.iij. ideo istud vocabulum,vt videmus,est introductum a vulgaribus nostris.

☞ ADDITIO. In regno Sicilie est sitis dñia inter baiulũ & tutorẽ: qa baiulus est tutor in feudis quaternatis,tutor vero in rebus burgen saticis,& in feudis nõ quaternatis:vt dicit Mat.de af. in cõsti.regni Siciliæ q̃ incipit,si qñ.in.ij.not.in.ij.lib.Et in multis locis Frãciæ vtuntur hoc termino(baille)qui idẽ est ꝙ balius:de quo per eundẽ Mat.in cõstitutiõe regni Siciliæ quę incipit,minoribus.in rub.de iure balij.et ibi in.x.qõne primi notabilis querit:an datus in regno habeat administrationẽ eorum quę sunt extra regnum.*

In textu ibi

Du consentement de ses parens.

DE cõsensu reqsito in aliquo actu qũo debeat pstari:satis supra dixi in ti.(Des droictz & apparteñ. a gens mariez).§.vij.inci.(Le mary & la femme.)in glo. (Se ce nest du cõsentemẽt.)Ideo solũ hic instabo in vno
1 solo arg.† scilicet nũqd teneatur reqrere mater cõsensum parentũ:& sequi si nolũt parentes consentire: an mater eis inuitis & non consentientibus sed contradicentibus poterit habere tutelam suorum filiorum.

An mater teneatur cõsensum parentũ pro tutela gerenda.

DIc ꝙ aut nolunt cõsentire,qa sunt inter eos discordes.& tunc dicit do.meus Ias.in.l.fi.C.de iu.ꝙ iudex debet se intromittere scd'm Bar.in.l.si cũ dotem.§. eo aũt tempore.ff.sol.mat.& Pa.in.c.tue de cleri.non re siden.faciendo regulã ꝙ qñ partes habentes eligere,aut aliquid simul facere, inter se discordant,iudex debet se intromittere eligendo , aut alias actum faciendo . probat hoc text.in.d.l. fina. facit .l. item si vnus .§. principaliter .ff. de arbi.idem domi. meus Ias. in .l. iusiurandum & ad pecunias .§. qui iusiurandum .ff. de iureiur.
5
6
¶ Vide do.Ias.in.l.in ꝓ iudiciali.§.sed si in publico melius.in.l.de publico.in prin.ff.de noui operis nun.& qd si nõ consentiũt neq̃ dissentiũt,vide tex.&ibi doctores in.l.ij.circa medium.ff.sol.mat.

SI aũt parentes in totũ cõtradicãt & nolunt cõsentire ad iudicẽ spectat examinare cãm contradictiõis : & si fuerit iusta,non debet esse tutrix:sinaũt non sit iusta, iudex dabit administrationem matri inuitis parẽtib⁹. faciunt quæ dicit do.meus Ias.in.l.j.in.vij.col.& in.l. bo norum.ij.in.iij.col.C.qui admit.Feli.in.c.cũ accessissent in.ix.col.extra de constitutio.Corsetus in suis singulari bus in litera C.inverbo,consensus.iam satis dixi.s.in.d. §.vij.in gl.(Des prochains parens)& ibi plura dixi,quę hicnon repeto.

CVm hoc anno euenisset casus,eo ꝙ q̃dã parẽtes di cebant ꝙ mater non debebat habere tutelã suorũ filiorũ,eo quia eis dixerat ꝙ volebat cõuolare ad scd'as nuptias:dixi ꝙ ex quo statuentes ꝓuiderũt in hoc dero gando illi causę:vt in.§.fi.j.eo.ꝙ ideo nos debebamus insequi mentem eorum:& ideo illa cã non erat sufficiẽs ad impediendum dationem tutelæ matri.

In textu ibi

Se par le pere n'y est aultrement pourueu.

ISta est † tutela testamentaria q̃ preferri debet legitime
1
& datiue & est † qñ pr̃ in suo testamẽto,vel in codicil
2
lis testamẽto cõfirmatis dat tutorẽ filio.de qua in.l. scili cet,& ꝑ totum titulũ.ff.&.C.de test.tutela.& † quia qñ
3
nõ legitime dãtur tales tutores cõfirmant̃ à iudice. tex. in.l.j.ff.de cõfirmando tutore.nunqd aũt talis tutor con firmatus sit testamẽtarius,aut datiuus.Bar.ponit in.d. l.j.ff.de cõfirmãdo tutore.¶ Aduerte ad ea q̃ cotidiefiũt ꝑ officiarios regios mortuo aliquo relictis heredib⁹ aliquibus,licet habuerint tutorẽ testamẽtariũ:tñ cõueniũ tur parẽtes ad requestã ꝓcuratoris regij,advidendũ de cerni tutorẽ pupillo:& etiã si sit tutor testamẽtarius: tñ tenet̃ satisdare & satisdat:nec vnq̃ vidi cõtrariũ opponere:& anteq̃ fuissem aduocatus regi⁹,semel opposui: sed fui repulsus ꝑ oẽs,q dixerũt ꝙ in publico auditorio istud nõ obseruabat̃:qa tutores quicũq̃ sint debẽt satisdare:iõ tales in hac patria possunt dici datiui scd'm qd' voluit Bar.bñ ponderando ꝟba sua.in.d.l.j.bñ tñ verũ est ꝙ cõfirmanturapud nos tales tutores testamentarij sine inqsitiõe:ꝙ fieri debet scd'm tex.& Bar.in.d.l.j.& ẽt secum datiuũ admittit,si nõ fuerit curator per defunctũ datus per iudicem cum tutore qui dicit̃ datiuus .l. si vt ꝓponis.C.de confir.tut.Bar.in.d.l.j.in fi.

Tutela testamẽtaria aliis præferenda.

SEd pone † ꝙ pr̃ dixerit ĩ testõ,cõmitto filiũ meũ ma
4
tris custodie an videat̃ eã tutricẽ filio suo dedisse: dic ꝙ nõ.casus est singularis ĩ.l.q alienã.§.q̃q̃.ff.de neg. gest.quẽ tex.dicit esse singularẽ Lud.ro.in singulari suo
5
clxiij.inci.cõmitto filiũ meũ &c.† Si tñ dixerit,relinquo filiũ sub ptãte matris:relinqt eã tutricẽ testamentariam. ꝑ hæc verba tex.in.c.ex parte.iij.& ibi Bal.in fi.extrà de appel.do.meus Ias.in.l.j.in.iij.col.ff.de iuris.om.iudi.

ALia est † tutela legitima q̃ illis defert̃ qb⁹ de iure de
6
fert̃ hereditas.l.j.ff.de legi.tut. & tales satisdant ãteq̃ administrẽt ꝓmittẽdo defensionem.l.legiti.& ibi Bar.ff.de leg.tutori.l.vlt.§.defẽsionẽ.C.de admi.tutorũ

Tutela legitima.

immo dicit Bar.in dic.l.legitimos ꝙ vidit multas tutelas cessari:eo ꝙ talia verba non erãt apposita. vide do. meũ Ias.in.l.ꝑtor ait.in.ij.&.iij.col.ff.de noui ope. nun.

Tutela datiua. 7 A Lia est†tutela datiua qua hodie vtimur ĩ tota ista patria,iungendo legitimã cũ datiua,†qa vt vide‐

Tutores qũo ĩ patria Burgũdie petãt̃ et cõfirment. 8 mus petunt̃ tutores dari pupillis mortuo patre:aut matre,aut ambobus:& tũc ad instantiã & requestã procuratoris regij citantur oẽs parentes cõsanguinei corã balliuo:qui cũ inqsitione summaria quæ fit ꝑ parẽtes consanguineos & vicinos inter eos,præstito ꝑ eos sacramẽto in manibus iudicis ꝙ idoneiorem ex eis eligẽt:& tũc eligunt proximiores q essent alĩs legitimi qb⁹dat̃ tutela ꝑ iudicẽ.facit tex.de hoc stilo.in.l.iij.§.fi.ff.de admi. tut. ꝓstita cautiõe ꝑ eos cum promissiõibus in forma,vidẽtur ꝙ sint datiui:eo qa administratio eis decernit̃ ꝑ iudicẽ:& autoritate iustitiæ accipiũt tutelam:vt in hac cõsuetudine,& seqũtibus cõsuetudinibus dicitur. etiã dicit̃ ꝙ nõ possunt administrare:nisi administratio fuerit ꝑ iudicem decreta.l.iij.§.fi.ff.de admi.tuto.q quidem debent facere inuentarium corã iudice.l. tutor q repertorium:& ibi Bar.ff.de admi.tut.¶Vide de hac gl.Boeriũ in cõsuetudinibus Bituricẽ.in tit.de cõsue.iuris status personarum.§.vij.in gl.hæc cõsuetudo videtur.

D Icit tñ Io.fab.in.l.tutores.C.de admi.tut.ꝙ sufficit de cõsuetudine ꝙ fiat corã notario seu greffario: & ita hodie obseruat̃.¶Io.sanxon in cõsue.Turonẽ.ti. (des tuteurs & curateurs)artic.ij.vbi dicit,ꝙ non videt qũo greffarius vel tabellio posset explicare ea q̃ sunt reseruata iudici.iuxta.l. instar obtinere .C.de iure fisci. lib.x.& iõ dicit,ꝙ bonum est ꝙ iudex præcipiat.

S Ed fit in presentia ꝓcuratoris regij & ꝑ ipsum,ita ꝙ intitulat̃ inuẽtarium noĩe procuratoris regij,qui in multis nullum habet greffariũ,tales tñ sunt legitimi:qa legitimus nõ dat̃ ꝑ iudicẽ tñ declarat̃:& eidem administratio decernit̃.d.l.iij.§.fi.immo si iudex decernat legitimũ tutorem,nõ ꝑ hoc vitiat̃ decretũ:nec dr̃ legitimus datiuus.puta si dicat matri ꝑ hec ṽba,cõstituit tutorẽ, qa improprianť:hoc est,datã & cõstitutã declarauit: vt in specie tenet Io.de imo.in cõsi.suo.xcix.incipi.in noĩe dñi amen.in.q.in.ij.col.& tenet do.meus Ias.in.l.si infanti.in.iij.col.C.de iure delibe.

S Ed quia videmus in hac ciuitate ꝙ statim mortuo aliquo si sint pupilli,officiales regij apponunt manũ regiã in bonis defuncti,& de eis faciũt inuentarium & idẽ obseruãt dñi tpales huius patrie in locis in quib⁹ habent altã iustitiã,bassam & mediam,hoc est merũ & mixtũ imperiũ,& infimã iurisdictionẽ: nunqd possint

Officiũ iudicis latissimum. 9 & debeãt istud facere.¶Tu dic ꝙ sic:†qa officiũ iudicis est latissimũ.l.j.ff.de iuris.om.iu.c.j.& ibi gl.& doc. extra de offi.iudicis.& ob hoc ad ipsum spectat & ꝑtinet seruare cõmoda subiectorũ.c.imperialẽ.in prin.de ꝓhibita feu.alie.ꝑ Federicũ.§.deuotos in aut.iusiurandũ ꝙ ꝓstat ab his colla.ij.c.j.& ibi doc.extra de offi. ordi. nec nõ obuiare malitijs & fraudib⁹hominũ.l.in fundo.§.fi. ff.de rei ven.c.auaritia.de elec.lib.vj.c.significate.extra q mr̃imoniũ accusare possunt.& maxime in materia pupillari.& est tex.not.lxxxvij.dist.in.c.defensionis.ꝓprie desolatis auxilio & q̃ suis actibus adesse ꝓ infirmitatis ætate nõ possunt exoratũ pontificẽ decet subuenire : qa pupillis & viduis tuitionẽ etiã diuinitas iussit impẽdi: & iõ Maximo & Ianuario q se solatio parẽtũ vel ꝓpinquorũ asserũt destitutos,auxiliũ ex nr̃a delegatiõe præstabis,vt aduersus improbitates aduersariorũ suorum ꝓtecti,tuę excutiõis nisu noxia cõiũcta nõ sentiãt.¶Erit ergo tex.qũo fraudes aduersus pupillos debent tolli & caueri ne fiãt.sc̃m ergo & iustũ est,vt in bonis decedẽtibus supstitib⁹pupillis se defendere nescietib⁹eo ꝙ qcqd vidẽt ignorãt.l.j.§.fi.C.de falsa moneta.c.cũ ĩ tua.extra q mr̃imo.accu.possunt.c.j.xxx.q.j.scd'o ĩuẽtariũ de bonis eisdẽ relictis fiat,ne malitiosi vidẽtes bona indefensa attẽtarẽt subtrahere & furtũ cõmittere & de facto furarent̃:sicq; cõmoda subiectorũ nõ bñ seruarent̃:ad euitãdũ ergo tales malitias,& ad officiales regios habẽtes onus ꝓuidere ĩ cõmodis subiectorũ spectat facere inuẽtariũ de bonis decedẽtiũ q pupillos heredes reliquũt.facit & in fiñ rõ.l.si qs intra ꝓuinciã.C.de bonis ꝓscri.ibi ne qd rei priuate cõmodis ꝑ gr̃am atq; colludiũ subducat̃ & plena descriptio cõprehẽdat ꝙ spatiũ,& ꝙ sit ruris iugerũ:qd aut cultũ sit,aut colat̃:qd in vineis,oliuis,aratorijs,pascuis siluis fuerit inuẽtũ &c.q̃ lex licet loquat̃ in fisco,idẽ est tñ dicendũ in pupillis,attẽta rõne supradicta:quæ est posita in.d.l.ibi,ne quid.que ratio generalis

10 †ratio enim legis vel canonis potius debet attẽdi quã dictũ legis vel canonis:vt notat̃ ꝑ Archi.in.c. vbi periculũ.in prin.sup ṽbo,rõ.de ele.in.vj.& in.l.cũ pr̃.§. dulcissimis.ff.de leg.ij.&.l.adigere.§.q̃uis.ff.de iure patronatus.lxj.dist.c.statuim⁹.§.sed.sciẽdũ.&.j.q.vij.c.ꝙ ꝑ remedio.facit ꝙ dicit Bar.ĩ.l.regula.§.& licet.ff.de iuris et

11 facti igno.vbi dicit†ꝙ si lex ẽ spẽlis,rõ tñ gñalis,q gñaliter est itelligẽda do.me⁹Ias.de hac regula facit sestũ in l.gallus.§.qd si is.in.v.col.ff.de libe.& posthu.& ĩ.l.sancimus.in.iiij.col.C.de iudi.Gemi.in.c.ij.de rescri.i.vj.idẽ do.me⁹ Ias.in.l.licet.in.ij.col.C.de pa.& in.l.illã.C.de col la.Ale.in cõsi.cxj.inci.põderatis ṽbis.in.ij col.in.j.vol. idẽ Ale.in cõs.lij.in.ij.col.in.iiij.vol.sed est cõsiliũ Barbatie positũ in cõsilijs Alex.vbi scripsit Barb.in cõsi.lvj.in antepe.col.in.ij.vol.& cõsi.lix.in.xij.col.in.ij.vol. Corsetus in singularib⁹suis,in litera A.in ṽbo,alienatio.(le sec cõd.)sed sic est ꝙ rõ dicte legis si qs ĩtra.supra alle.inver. ne qd rei.ita sibivẽdicat locũ in pupillo sicut in fisco.idẽ ergo intelligi debet & extẽdi in eo cũ ea q̃ coueniũt penes eãdẽ iuris dispositiõe,cõuenire debẽt penes eãdẽ iuris dispositionẽ:vt vbicũq; eadẽ rõ sibivẽdicat locũ & ibi eadẽ iuris dispositio.l.illud.ff.ad.l.aq.c.cũ marthe.§.fi.extra de cele.missarũ.& ibi ꝑ gl.c.maiores .§.verũ.extra de bap. cũ ergo eadẽ rõ sit ĩ pupillo sicut in fisco idẽ ius ẽ statuẽ

12 dũ:maxime†cũ respublica,eccl'ia,fiscus & pupillus pari passu ãbulẽt.l.rẽ publicã.C.de iure reipublice. lib.xj.c.j.

13 extra de in integrũ restitutiõe.¶Immo ꝙ plus est in preseruatiõe seu cõseruatiõe bonorum delatorum pupillo ipse pupillus habet maius priuilegiũ & maiorem fauorem quã habet fiscus in bonis sibi delatis.patet primo

14 qm̃ durante pupillari etate nõ currit præscriptio contra minorem.l.sicut.C.de præscriptio.xxx.annorum.c.j.extra de in integrũ restitutiõe.& In.c.auditis.extra de præscri.vbi gl.vbi videas ꝙ si pupillus erat vnius anni, potest excedere quadraginta annos & tñ res & bona delata fisco multo minori tempore præscribũtur.§.res fisci. instituta de vsucapio.& ibi Glo.Host.in summa de vsucapio.§.quæ vero.versi.idẽ põt dici in rebus fiscalibus.

15 præterea†& ꝙ fortius est præscriptiones minores. xxx. annorũ nõ currunt pupillis,immo seruantur ipso iure illesi.l.fi.C.in qbus causis resti.in inte. nõ est necessaria. c.tum ex literis.vbi Innoc.cum glos.penulti.extra de in integrum

Rõleg potior cto.

Præ ptio curr tran rem.

integrũ restitutiōe.& tñ minores prescriptiões currunt cōtra fiscũ:vt habet̃ in.d.§.res fisci.cũ ergo magis de iure sit fauendũ pupillo,q̃ fisco,dicendũ est q̃.d.l.si quis intra habet locũ in pupillo sicut in fisco,maxime cũ rō sit generalis q̃ vẽdicat sibi locũ in pupillo sicut in fisco: iõ sicut in bonis delatis fisco est faciendũ inuentariũ:sic etiã per eandem rõnem in bonis delatis pupillo: sicut em̃ rõne fisci princeps pōt pretendere interesse,ita rõne
16 pupilli:vt eius substantia integra conseruetur.†nã principis interest sub se habere subiectos locupletes.§. volumus.in aut.vt iudices sine quoquo suffragio colla.ij. ¶Nec obstat si q̃ sunt alia iuris remedia. videlicet dare tutores:& curatores:qm̃ hoc(videlicet facere iudicẽ iuẽtariũ)à iure nõ ꝓhibet̃:immo potius ꝑmittit̃ vt ex prædictis apparet,& potissime:quia cum debeat dari tutor vel curator idoneus:interim anteq̃ reperiat̃ talis sicut decet:multe fraudes & furta plura cõmitti possent: & bona pupilli interim dilapidet̃:iõ ad officiũ iudicis spectat sup his ꝓuidere:cũ pupilli & respublice intersit habere plura gña defensionum,& cõseruationũ suorũ bonorum:prout arg.probat̃ in.l.nam reipublice.ff.de noui oper.nun.& in.c.peruenit.extra de immunita.eccle. hæc omnia plene deduxit & allegauit Guido pape in decisione sua.dcxxxj.quæ est pe.vbi dicit qđ istud est tam in officiarijs dominorum habentium ad hoc potestatem,q̃ in officiarijs principis.

Tutelæ datio mixti impe rij.

17 Sed ad vnũ est aduertendũ:†nã tutele datio est mixti imperij.l.muto.§.tutoris.de tutelis.& ibi notat̃ ꝑ gl.& doc.l.nec mandante.ff.de tuto.& cura.datis ab his c.petitio.& ibi Inno.extra de procurato.

18 Qværo nũc,† nunqd Vigobertus Heduẽ. habẽs mixtũ imperium in tota ciuitate Heduẽ.possit date tutores & curatores in ipsa ciuitate, & conficere inuẽtaria:vsq̃ nũc nõ fuit obseruatũ:quia semper procurator regis fecit inuentaria in ipsa ciuitate Heduẽ.& hoc est,quia fit inuẽtarium multoties:vt postmodũ distribuant̃ bona illi qui se declarabit hæredẽ: si ergo nullus esset hæres,succedit fiscus.q ne bona pereãt tam in sui ꝑiudicium,scilicet principis:q̃ alterius hæredis facere debet inuentarium,iõ est q̃ nõ facit Vigobertus Heduẽ.inuentariũ,nec decernit tutores,sed officiales regij.& hoc etiam est,qa vt dicit gl.in.l.j.ff.de tuto.& cura.datis ab his.ille habet ptãtem dandi tutorẽ,cui est data potestas à lege seu à senatuscõsulto, vel priuilegio principis & ponit ibi tex.& gl.q̃ sint illi qui habent ptãtem a lege,inter quos nõ est defensor ciuitatis, ꝓut est Vigobertus:immo dicit expsse gl.q̃ nõ oĩs habẽs merũ imperiũ & iurisdictionẽ pōt dare tutorẽ,sed cui data est ptãs:vt dixi.¶Per q̃ glos.satis apparet q̃ ẽt licet eps Heduẽ.habeat oĩmodã iurisdictionem in ciuitate Heduẽ. ꝑ ꝓuentionẽ cũ rege,& habeat merũ imperiũ:qđ non pōt dare tutores,q̃ tñ sepe attẽtauerũt eius officiales facere:sed fuit obiectũ ꝑ officiarios regios,& bñ : qa vt dicit.d.gl.nõ seqt̃:habeo merum imperium & omnimodã iurisdictionẽ,ergo possum dare tutores: qa tãtũ possunt dare tutores q̃ habẽt ptãtem à lege:de qbus in d.l.j.ff.de tuto.& cur.datis.vel senatscõsulto vel principe sed episcopus nõ est de illis,nec eius officiarij:igitur &c.

19 Sed q̃ro†nũqd secularis possit facere inuentarium de bonis p̃sbyteri defuncti vbi est institutus hæres laicus dic q̃ sic:vt tenet ꝑ plura Gui.pape.q.sua. cclxj. qđ nota:quia vidi altercari in hac ciuitate. ¶Et an iudex secularis possit dare curatorẽ clerico,vel ecõtra eps laico.vide Io.fab.instit.de attiliano tut.& in.l.q̃ dicis.C. q dare tutores vel curatores possunt.¶Dixi infra in.§.vj. huius tit.in gl.(par inuentaire.)in fi.vbi amplius.*

In textu ibi

Et ha a son proffit tous les meubles.

1 Domini de rota decisiõe sua.xviij.inci.fuit dubitatũ,ponũt & querũt†nunqd hec cõsuetudo valeat scilicet q̃ vxor marito habenti bona mobilia, succedat in bonis mobilibus & debitis & creditis:liberis existentibus:vbi cõcludũt q̃ sic.Non disputo aliter: quia satis ibi disputant:sed licet qbusdam videret̃ q̃ nõ valeret,eo qa hereditas debet̃ filio iure naturali.l.iura sanguinis.ff. de reg.iur.l.ius agnatiõis.ff.de pac.l.filius.ff.de suis & le
2 gi.hære.l.scripto.ff.vñ liberi.†sed iuri naturali ꝑ cõsuetudinem derogari nõ pōt,immo dicit̃ potius corruptela. de cõsue.c.cũ tante.xxxij.q.vij.c.flagitia.sed Dy.in regula iuris indultũ,de reg.iur.lib.vj.dicit q̃ verũ est q̃ ius naturale in totũ toli non pōt ꝑ consuetudinem, sed bñ in parte:ipsum,scilicet diminuẽdo ĩ aliqua parte ipsius.

Consue. iuri naturali derogare non potest.

3 Hinc infert,q̃† licet legitima q est de iure naturali in totum tolli non possit ꝑ consuetudinem vel statutum, tñ pōt minui.ita etiã tenet Cynus in .l. sancimus.C.de nuptijs.Infinita ad hoc allegant̃ per decisionẽ Tholo.ccccxxxvij.& vide Guidonem pape decisio.ccccclxxvj.in fi. Adde do.meũ Ias.in.l.extraneum. (la premiere.) in.iiij. col.C.de hære insti.Soci.in cõsi.v.in.j.pte. Bal.in consil. ccccvij.in.j.pte.& in cõsil.cxxxj.in.ij.pte.& in cõsil.cccclxv.in.iij.pte.& in cõsi.cxl.in.j.parte.& in cõsi. cccxxxx. in.iij.parte.Frã.de curte in cõsi.suo.xvj.in.vj.col.¶Dixi infra in tit.(des mainsmortes).§.xiij.in gl.(ne peuent.)*

Attamẽ ex quo cõsuetudo nr̃a non priuat filios in totum à successione & hæreditate paterna sed solũ in parte,scilicet in bonis mobilibus est valida:prout tenent ibi dñi de Rota.¶Que aũt veniant appellatione mobiliũ,dixi.s.tit.(des droictz & apparteñ.à gens mariez).§.ij.in gl.meubles)in fi.& quia ibi dixi de p̃ssorio,
4 tu dic†q̃ pressoriũ magnũ et importabile cedit venditioni domus.l.granaria.ff.de ac.emp.vide.l.primam.§. plane.ff.de vi & vi arma.l.longe.ff.de diuersis & tẽpor. præscri.l.iij.ff.de vino tritico oleoq̃ leg.in fi.cum instrumentũ sit agri vbi est.l.predijs.§.pe.ff.de leg.iij.facit.l.debitor.ff.de pig.ex quo est ibi appositum vt ibi sit perpetuo.Secus si sit paruum & portabile,& nõ cohęreat fundo:vt est tex.& ibi gl.in.l.fundi.ff.de actio.emp.&.l.Titius.ff.de acq.rerum dominio.

Pressorium.

In textu ibi

Et faict ladicte femme tous les fruictz siens.

Istud est contra tex.in.l.lex quæ tutores.& in fi. & ibi glos.&.l.fi.§.fi.& ibi gl.C.de administra.tutorum.tamen si sit in contrarium consuetudo: prout in simili dicit Paul.de cast.in consilio suo:ccclxxj.incipiente, super istis dubijs. in primo dubio. in nouis consilijs.in
1 impressione noua.†vbi dicit quod consuetudo que est Cauodistriæ q̃ tutor habeat fructus omnium bonorum pupilli,est valida.

Consue. Cauodistriæ.

☞ADDITIO. Dicit tñ Petrus de bella pertica in aut.minoris debitor.C.q dari tuto.pos.ꝙ talis consuetudo est odiosa,iõ minime extẽdenda.*¶Cõsuetudo ergo nr̃a istud disponẽs valet:& ibi querit Pau.an habeat mater annuas prestationes extra locum cõsuetudinis nostræ,& sic extra ducatũ Burgundie existẽtes,vbi dicit ꝙ sic:quẽvide.¶Vide Boeriũ in consuetudine Bituricẽ.tit.de cõsue.iur.status psonarum.§.xj.in gl.j.

2 †Quid veniat appellatione fructuũ, an veniant successiões prouenietes ad cãm alicuius manus mortue videreẽ ꝙ non.Cũ ea quę competunt iure spãli nõ sint in consideratione.l.iiij.ff.de fideicõ. liberta. dixi infra in.§.fi.in gl.fi.tit.de succes.in additione ibi posita. Quia sic est nũc ꝙ talis successio ad cãm manusmortuę est spãlis,& iure spãli cõpetit:cũ sit contra oĩa iura successionis naturalis.Credo ꝙ veniant solũ fructus qui renascunẽ:vt dixi ante tit.(des droictz & appartenances à gens mariez).§.xvij.gl.(& faict les fruictz siens.)

Questio 3 SEd q̃ro iuxta †pdicta.si i dictis bonis sit ius patronatus an p̃sentatio spectet ad matrẽ tutricẽ & balistã

4 an vero ad filios,Videẽ ꝙ ad matrem:†q̃a præsentatio est,fructus iurispatronatus, gl.singularis in.c.cũ Bertoldus.de re iudicata.& Inno.in.c.cõsultationibus. de iure patronatus.& dicit Pau.de citadinis in tractatu suo, de iure patronatus in.vj.parte arti.iij.q.xxviij.ꝙest fructus industrialis:ergo cũ faciat fructus suos tutrix, videẽ ꝙ possit præsentare.Dicit tñ Fely.in.c.cũ olim.in.ij.col.extra de maioritate & obed.

5 †ꝙ quando fit mentio de fructibus ad alicuius sustentationẽ,nonvenit præsentatio. Ex quibus omnibus cogita,& aduerte.an pupillus possit præsentare:& quis præferaẽ an tutor vel pupillus:& qñ minor præsentat an requiratur autoritas tutricis vel curatoris.vide Rochum de curte in tractatu de iure patrona.in verbo,competens.q.iiij.

In textu ibi

En eage souffisant.

Tutela qñ finiaẽ ADueniente tali tempore finitur tutela.l.fi.C.qñ tutores vel curatores esse desierint.insti.quibus modis tute.finiaẽ.potestatis.in prin.& ibi ponit alios modos quibus finitur.& in.§.itẽ finiẽ.& hoc de tutela pupilli:sed quo ad alias tutelas & curatelas,q̃a cõsuetudo nostra nihil disponit:recurrendũ est ad ius cõe.¶Et de tutela & curatela furiosi vide Boeriũ in consuetudine septene Bituricẽ.tit.de cõsue.iur.sta.psona.§.viij. vbi plene,& de curatore prodigi p Io.sanxon in cõsue. Turoneñ.tit.(Des tuteurs & curateurs)arti.iij.

1 †Et in hac tutela pupilli licet finiatur pubertate, hoc est adueniente

2 tali tempore:†tñ debent tutores adueniente tali tẽpore petere curatores vel monere,vel instare apud adultos vt petãt curatores,alĩs non liberanẽ.l.admone.C. q pet.tu.vt dicit & tenet idẽ Boerius in prædictis consue.titu.eodem.§.viij.in gl.j.ita qd᷑ si inceperint litem pendente

3 tutela tenentur prosequi.†Et idẽ dicit de procuratoribꝰ fabricæ rerum ecclesiasticarum,vt finito eorum officio pendente lite alios subrogari faciant.Et idem in rectore seu curato alicuius ecclesiæ parochialis:vt ibi dicit.

Malitia qñ suppleat etatem, qñ non. 4 NVnquid†malitia supplet in hoc casu etatem.gl.in c.iuuenis.& in.c.sponsam.extra de sponsali. dicit

5 †ꝙ in sponsalibus malitia supplet etatem.idem in matrimonio.gl.in.c.si pater.de testa.in.vj.ꝙ intelligẽdum est de matrimonio carnali non spirituali,vt habeẽ in.c. ex eo ꝙ.de electio.in.vj.gl.iij.ibi Io.and.ergo in mr̃imo

6 nio spirituali malitia nõ supplet ætatem.¶†Prudentia & labor etiam supplent ætatem.Luc.de pen.in.l.vnicuiq.C.de proximis sacro.lib.xij.

7 HInc etiam videmus†ꝙ quo ad professionẽ faciendam requiritur pubertas.gl.in.c.cumvirum.& in

8 c.postulasti.extra de regula.†sic etiam quo ad ætatẽ requisitam canonico ad habendum vocẽ in capitulo,q̃ est ante.xiiij.annum.gl.iij.& Io.and.in dicto.c.ex eo.Idẽ etiam in ętate requisita ad finiendũ tutelam.l.indecorũ. C.quando tuto.vel curato.insti.quibus modis fi.tute.

9 in prin.gl.istud ponit in dicto.c.ex eo ꝙ †sic etiam malitia non supplet ætatem,requisitam in susceptiõe sacro

10 rum ordinum.not.in.c.j.de sponsa.†Sic etiam nõ supplet in testamẽtis:vt not.in.l.qua ætate.per Bal.ibi.ff.de

11 testa.& not.in.c.fi.de desponsa.impu.†sed bene supplet in mare vt obligetur ex iuramento.not.super gl.impuberes.per Philippũ francũ de testa.in.vj.in.c.si pater. Itẽ in delictis,vt not,in.c.ij.extra de delictis puerorũ.& ibi

12 per doctores.¶†An si tutor fecerit procuratorem, aut actorem pupillo pendẽte tutela si finiatur tutela sit finita ptãs actoris & procuratoris, dic ꝙ sic quo ad noua negotia, sed nõ quo ad incepta que potest pficere.l.ita autem.§.fi.ff.de admini.tuto.notatur per decisiõnẽ capelle Tholosa.decisi.xliij.& ibi etiam per additio.faciũt quæ habentur in dictis decisionibus,decisione.xxxv.& in additione ibi posita.

VIdemus hic ꝙ etas sufficiens faciat terminũ suum quo ad liberationẽ à tutela in masculo in.xiiij.an

13 no & in femina.in.xij.†Sed quare citius finiẽ i fœmina, q̃ in masculo.gl.i.l.qua etate.ff.de test.vbi ponit ꝙ masculus non põt facere testamẽtũ ante.xiiij.annũ,& femina ante.xij.quærit,& ponit istud dubiũ,& dicit ꝙ iõ est quia fœmina est citius sagacior & viri potẽs q̃ masculus:vt in.c.puberes.&.c.fi.de desponsa.impuberum.

14 ET rõ rationis est.†quia mulier citius finitur & consumitur:iõ citius pficitur:& rõ est naturalis, sicut naturaliter videmus in plantis & hærbis & aĩalibus, q̃ sicut cito cõsumunẽ:cito perficiunẽ.ita tenẽt Bal. & aliĩ in.d.l.qua ætate:& iõ gl.in.l.ij.C.de his q veniam ætatis impetra.dicit ꝙ iõ mulier citius perficiẽ:quia mala hærba cito crescit.¶Istud est verũ ꝙ mulier citius perficitur post organizationem & formationem corporis in vtero:sed à tẽpore cõceptus vsq; ad organizationem masculus titius pficitur:quia masculus post eius conceptionem formatur & organizaẽ in vtero post.xl.dies:& in fœmina reqriẽ tempus duplicatũ:& sic reqriẽ.lxxx.dies vt dicit & tenet gl.Leuitici,xij.& habetur.v.dist.c.j.&.c. seq.& ibi Arch.& aliĩ sunt in alia opiniõe videlicet qd᷑ masculus in.xlv.die.de his oĩbus vide Albe.in.l.q invtero.in pe.col.ff.de stat.ho.vbi ample p eum.& vide.s.in rub.(Des iustices)ibi,item etiã qui percutit.

ADuerte ꝙ licet gl.in.l.hæreditatis.ff.ad.l.Fal.distinguat & ponat solum quatuor ętates hominis:melior tamen est gl.in prooemio sexti.in verbo: vt perfe

15 ctus.†quæ dicit qd᷑ sex ætates sunt hominis. Prima est infantia quæ durat vsq; ad septem annos, tam in masculo quam in fœmina.l.si infanti.& ibi glo.C.de iure deliberandi.& ibi do.Alexan.in.c.j.& ibi gl.de desponsa.impube.lib.vj.

16 SEcunda†ætas est pueritia quæ durat vsq; ad.xij.in fœminis.&.xiiij.in masculis.vt habetur in gl.j.in.c. si pater.

si pater.de testa.in sexto.& de pueritia habet̄ in.c.pueri. xxij.q.v.& in.l.pupillus.ff.de verb.obli.& plene per Io. and.in rub.extra de delictis puerorum.vbi ponit quot modis finiatur pueritia.

Adolescentia. 17 Tertia† ætas est adolescentia quę durat vsq; ad.xxv. annum:vt.l.j in fi.ff.de mino.

Iuuētus. 18 Quarta† est iuuētus, q̃ durat vsq; quinquagesimū annū.& de hac habet̄ in.c.iuuenis.extra de sponsa.& in.l.nō aliter.in fi.ff.de leg.iij.& ibi ponitur quot modis finiatur iuuētus.

Senectus 19 Quinta† est senectus, q̃ durat vsq; ad.lxx.& de hac habet̄ in.c.j.&.ij.de renunt.in.vj.&.d.l.non aliter, in fi.& ibi qualiter finiat̄ senectus.

ADDITIO. An hac etate quis p̄sumat̄ gn̄are. Alb.de rosa.in.l.si pr̄.§.fi.ff.de adoptiōibus.dicit q in pcreandis filijs dr̄ senex q est annorū.lv.qa nō est in eo spes pcreandi filios:sed Mat. de af.in cōsti.regni Siciliæ q̃ incipit,post mortē. in .v.not. in.iij.libro iactat se gn̄asse in etate.lx.annorū.Vidi multos in ætate. lxxx. annorum gn̄asse nisi dicatur prout dicebat dominus & præceptor meus do.Ias.q ad dictū Gregorij in registro.de quo per gl.xx.q.j.in summa, q puer nouennij impręgnauerat nutricem: erat addendum,ipse scilicet,vel alius.*

Senium. 20 Sexta† abinde dr̄ senium aliarū etatū terminus: vt.l. ij.C.de sacrosa.eccl.q̃ est centū annorū.post quē terminum nemo p̄sumit̄ viuere,vt est tex.in.d.l.fi.gl.vero
AEtas quot modis finiat terminū suum. 21 in ṽbo,cōpleuit.in.l.j.§.vitiū.ff.de postu.† ponit quot modis etas finiat terminū suū:& q̄tū ad primā que dr̄
Infātilis. infantilis,dic q septēnio finit̄ vt supra dixi:& ista ætas considerat̄ quo ad aditionem hereditatis.l.si infanti .C. de iure deliberā.Itē quo ad cōtrahendū spōsalia requirit̄ etas.vij.annorū pfecta.c.lr̄as.&.c.accessit.de despon.impube.licet malitia i hoc possit supplere ætatē:vt in.c. iuuenis.& in.c.sponsam.supra alle.de spōsali.¶Itē in delictis attendit̄ ista ætas.c.j.&.ij.extra.de delictis puerorū.

Proxima pubertati. 22 Secūdo† est etas q̃ dicit̄ pxima pubertati, & in masculo est decē annorū cū dimidio,scd'm gl. in.l.j. ff. de noua.& post istā ætatē q̄tomagis est ppinquior pubertas tantomagis dicit̄ ætas proxima pubertati.ita intelligi debet gl.in.c.cōtinebat̄.extra de despon.impu.

Puerilis. 23 Tertio† est etas puerilis q̃ in masculis finit̄ in. xiiij. anno,& in feminis.in.xij.vt iā dixi:in ista etate vocant̄ impuberes,& dicit̄,seu appellatur etas pupillaris, vt in.l.pupillus.ff.de verb.sig.& in substitutionibus pupillarib⁹ attēdit̄ hec ætas.l.ij.in prin.ff.de vulg.& pupil. in qua quidē etate finit̄ ipsa pupillaris substitutio.l. pupillari.ff.de vul.& pupil.& in alijs supradictis: in princ. cuius gl.attendit̄ hec etas & in quibusdam malitia supplet hanc ætatem,in alijs non.dixi hic ante.

AEtas xvij. annorum. 24 Quarto† est etas.xvij.annorū & ista attēdit̄ vt aduocatus possit postulare in iudicio, vt in.d.l.j.§. initium.ff.de postu.Itē vt possit esse pcurator d iudicia.vt in.c.qui gn̄ali.in fi.de procu.in.vj.

Plena pubertas. 25 Quinto† est etas.xviij.annorū:vt si relinquunt̄ alicui alimenta vsq; ad pubertatē,intelligit̄ durare pubertas vsq; ad.xviij.annum,vt est tex.in.l. mela.i prin.ff.de ali.& cibarijs legatis.Quod modis aūt dicat̄ plena pubertas,vide p gl.in.l.arrogato.ff.de ado. §.sit itaq;,& ista etas attēdit̄ quo ad susceptionē sacri ordinis.vt in.c.gn̄alem.de eta.& quali.in cle.

Etas.xx annorū. 26 Sexto† est etas.xx.annorū quo ad impetrādū veniā ętatis.l.ij.ff.de his q̃ veniā ætatis impe.Itē quo ad hoc vt possit promoueri ad diaconatū.d.cle. gn̄alem. Itē quo ad hoc,vt qs possit esse iudex delegatus,vt in.c.cū vicesimū.de officio dele.& notatur in.l.qdā cōsulebat .ff. de re iu.Itē quo ad hoc vt possit esse arbiter vt i.l.cum lege. ff.de arbitri.Itē vt possit esse testis i causis criminalibus. l.in testimoniū.ff.de testi.gl.i.l.inuiti.la.ij.ff.de testi.

27 Septimo† est etas.xxv.annorū, & tunc dr̄ finiri minor etas.vt.l.j.ff.de minori.& in.c.in p̄sentia.de probatio.et post talē etatem oēs dicunt̄ maiores.¶Et quot modis qs dicat̄ minor.vide gl.notabilē ponētem mul- Maior ætas.
28 tos modos.xxvij.q.j.in.c.ij.in prin.† & quot modis dicatur legitima etas.vide gl.ordinariam ponentem multos modos.xxij.q.j.in.c.j.de pace iuramento firmāda.si tn̄ in statuto,lege,testamentis,vel cōtractib⁹ fiat mētio de legitima etate vel pfecta intelligitur de xxv.annis:vt Etas legitima.
29 est tex.& ibi gl.l.vlt.C.de his q̃ veniā eta.impe.† & qd si fiat mētio de matura etate vel iusta vel cū adoleuerit, vel cum in suā tutelā peruenerit.vide in.l.cū filio .ff. de leg.iij.q est notabilis ad hoc.¶Et qd si fiat mētio de ætate adulta.vide in.l.fi.& ibi gl.ff.de cri.fu.¶Quæ aūt ętas dicat̄ esse idonea in bn̄ficialibus, scilicet vt quis possit pmoueri ad beneficia.vide gl.& doc.in.c.si eo tempore.de rescriptis in.vj. ¶Præpositum in.c.de his.xxviij. Matura iusta. Adulta. Idonea.
30 distin.*¶†Quæ aūt dicatur legitima ætas quo ad dignitates consequēdas.vide gl.& doc.in.c.cū in cunctis. extra de elec.quæ nunc omitto,cum non sint p̄sentis spe-
31 culatiōis.¶†Sed quis teneat̄ pbare etatē dic q ille q se fundat sup ętate.vt.C.de in inte.resti.l.si minorē.l.cū te. C.de pba.Bal.in cōsi.suo.lxvj.in.j.& vlt.col.in.iij.volu. Cy.& Bal.in.l.cū te.C.de pba.Bar.& Bal.in.l. de ætate. ff.de mino.Canonistæ in.c.in p̄sentia.de proba.Luc. de pen.in.l.j.in pe.col.C.de fide instru.libr.x.& qūo testes debeant deponere reddendo rōnem,vide Iac. de sancto Geor.in.l.de ætate.ff.de proba. Quis probabit ætatem.

In textu ibi

Parmy ce quelle est tenue de acquitter lesdictz enfās de tous debtz.

1 Aduerte† quia vsufructuarius omniū bonorū tenetur ad debita:vt dicit Bar.in.l.fi.de vsufr.leg. Guido pape.q.sua.cccccxlj.cōtrariū tn̄ tenet Ale.in.l.vsumfructū per illū tex.ff.ad.l.fal.sequēdo Pau.de cast.in.l.fi. §.finaūt.C.de bo.que libe.& in cōsi.ccclxxxvij.& ita ēt tenet Paulus de mōtepico preceptor meus in .l. titia cū testamento.§.fi.in.j.q.ff.de leg.ij.¶Vide ample de hmōi reprehēsione Bar.per Gui.bn̄dicti in sua repe. c. ray. in verbo,cætera bona.nu.xl.de testamētis.vbi ponit repre- Vsufructuarius an teneatur ad debita.
2 hēsiones Ale.sed illū tacet.Idem† dic in donatario om- An donatarius.
3 niū bonorū,qui tenetur ad debita† cum donatio oīm bonorū intelligatur ære alieno deducto.glos.& doc.in l.æris alieni.C.de dona.dixi.s̄.tit.precedenti.§. xij. Vide eundē Benedicti loco predicto,nu.xlvj.

In textu ibi

Et alimenter.

1 Videt† q hec consuetudo nr̄a abusa fuerit termino quia alimētari est maiorum : sed debebat dicere (nourir)cū nutriri sit minorū vt in casu nr̄ę cōsuetudinis est:ita notat̄ hæc differētia in.l.si iudex .ff. de his q̃ sunt Alimentari maiorum, Nutriri minorū.
2 sui vel alie.iur.† & de iure & consuetudine tutor tenetur

administrare alimēta secūdum reditus patrimonij pupilli.vt.l.j.&.ij.& ibi gl.& Nicola.de neapoli.ff.vbi pupil.edu.debeat.vt.l.fi.C.de ali.pupil.prestē.nec plus est expendendū,q̄ in reditibus pcipiat.l.mediterraneę ciuitatis.& ibi Io.de platea.C.de anno.& tribu.lib.x.c.sopitæ.&.c.cū nuper.de censi.ne lōgi tpis victū breuis hora cōsumat.c.cū apostolus.de censi.l.iij.ff.vbi pupil.edu.debeat:& debet attēdi cōsuetudo in cibarijs. Corse.in sing.suis in ver.expeñ.& Bal.in ru.de cōsue.extra in.iiij.col.& Signorel.de Homodeis consi.clxix.¶Dic tū qd

Synonyma. 3 †plura sunt q̄ idem important, & sunt synonyma:alimenta,nutrimenta,educatio,& victus.de ṽbo,alimēta habetur in toto tit.de alimen.& ciba.lega.de educatiōe est tex.in.l.fi.ff.de ali.& ciba.leg.de nutrimentis in.d.l.si iudex.ff.de his q̄ sunt sui vel alie.iur.& ibi per gl.q̄ facit differētiā hic ante positā.de verbo,victus.vide in.l.verbo victus.ff.de verb.sig.& de his in.d.l.fi.ff.de ali.& ciba.leg.& ibi etiam de verbo victus.

Alimentorū appel. quæ veniant. 4 SEd quæro†quid veniat appellatiōe alimentorū:dic primo q̄ veniūt medicine.Bar.et Ale.in.l.si cū dotē.§.si naūt.ff.sol.mat.& in.l.legatis.ff.de ali.& ciba.leg.& in.l.literis.la.ij.in.§.j.in.j.q̄.ff.de ali.& ciba.lega.Itē venit habitatio.d.l.legatis.ff.de ali.& ciba.lega.q̄ intelligitur verū,dummodo non sit in transactione.l.cum hi.§.qui transigit.ff.de transac.

Expēsæ studij. 5 ITem†veniunt expense in studio pro disciplina.l.qui filiū.ff.vbi pupi.edu.debeat.Bar.in.l.de bonis.§.non solū.ff.ad carbonia.Soci.in cōsi.suo.clxj.in fi.& intelligitur hoc verum qñ debentur iure nature scd'm Bar.Bal.& Ang.ibi.& dicit Floria in.l.sicut impendia.ff.de vsufru.& quēadmodum quis.q̄ est verum qñ debentur iure sanguinis veri vel præsumpti.

☞ADDITIO. Vide Mat.de Affli.in constitu.regni Siciliæ quæ incipit,comitib⁹ in fine.in.iij.lib. *

6 ET nūquid†pater & mater teneantur filios alimentare iure naturali & sanguinis.Dy.in regula, ignorātia.de reg.in.vj.dicit q̄ sic.l.j.§.huius studij.et ibi doc.ff.de iusti.& iure.§.j.insti.de iure nat.gētiū & ciui.& ibi Fabri.doctores maxime Prepositus in.c.cū haberet.extra de eo q̄ duxit in matri.nā ex quo simplex mater absq̄ eo q̄ habeat bona mobilia filij teneat filiū alimētare & alimētādo expēsas i studio facere:multo ergo fortius in hoc casu vbi habet bona filij cōtra iuris dispositionē.

Vestimenta. 7 ITem etiam†appellatione alimentorū veniunt vestimenta.l.lega.ff.de ali.& ciba.legatis.l.verbo victus.ff.de verb.sig.ergo frustra videtur fuisse appositum verbum vestire:q̄ postea sequitur.

Priuilegia alimētorum. 8 MVlta priuilegia alimentorū ponit Bar.in.l.mela.in prin.ff.de ali.& cibarijs leg.¶Itē aduerte†q̄ alimēta debēt prestari de fructibus prouenietibus ex proprietate:nec debet ipsa proprietas vē.Ale.cōsi.suo.lxx.in.iiij.vol.& in cōs.c.in.j.vol.pro quo tex.in.l.ius alimētorū.circa initiū.ff.vbi pupillus educari debeat.

Questio ITem iuxta pdicta ṽba quero,pone q̄ mater nobilis nutriuit pupillū & infantē p.xij.annos,& soluit eius debita:aut pone q̄ nō soluerit tandē moriē relictis alijs filijs pupillis ex alio marito:an iste pupillus q̄ est nutritus p.xij.annos possit & debeat habere partē mobiliū:an ṽo teneaē ad partē debitorū,& sic est q̄rendū an ista cōsuetudo habeat locū ēt si mater moriaē ante istud tp̄s & iam p maiori pte tēporis nutriuerit & alimētauerit pupillū,& maiorē partē debitorū persoluerit,hodie fui de hac qōne interrogatus in casu contingenti:& q̄a nūc pendet pcessus dico solū q̄ ex quo iam fuit sibi acquisitum ius per dationē & acceptationē tutele:q̄ oia mobilia erūt matri,& q̄ tenebiē ad debita in totū:& qd' si sint alij coheredes matris ex alio marito,q̄ velint habere mediam partem mobiliū tanq̄ competētē dicto scd'o marito:tenebunē ad dicta debita:q̄ mater tenebaē soluere,& ipsum filiū acquittare:& tenebunē etiam alimētare dictū filiū:& in alia dimidia parte mobiliū in qua dicti filij æqualiter matri succedūt,fiet confusio alimentationis,& solutio debitorum pro sua parte.

In textu ibi

Vestir & habiller.

1 ALimenta†de q̄bus.s.& vestimenta de quibus hic debent prestari filijs scd'm facultates filiorū p patrē eis relictas.facit tex.in.l.cū vnus.§.alimētis.ff.de ali.& ciba.leg.¶Et debēt ita expēdi reditus, q̄ aliquid in fine anni supsit:scd'm cōsiliū iuriscōsulti.in.l.ius alimētorum.ff.vbi pupil.edu.debe.Pa.in.c.cum apostolus.extra de censi. Modus alimē adhibē dus.

2 †nec plus expēdendū est q̄ ex reditibus percipiaē.l.mediterraneæ.& ibi Io.de platea.C.de anno.& tribu.lib.x.& vide Boeriū in consue.Bituriceñ.tit.de cōsue.iur.stat.perso.§.xij.in gl.tutor tenetur de iure.& ibi 3 ponit†q̄ in expensa fienda est attēdenda consuetudo Cōsue do at denda 4 loci:†& etiam q̄ cōuentio facta inter prælatum & monachos de alimentis est valida.

5 ET scd'm†dignitatē eorū debebēt vestiri hoc est q̄ meliori veste est vestiēdus in.xij.anno,q̄ in.j.ij.iij.&.iiij.anno:& sic de singulis.faciunt q̄ dicit Ale.in cōsi.suo.lxx.in.iiij.vol.q̄ inci.ponderandū est,& in consi.c.in fi.in.j.vol.facit.d.l.ius alimētorū.§.pubertatem etiā 6 cōtēplari.& ad propositū alias legi Odof.dicētem†qd' scolaris nō debet habere ita pulchras vestes in primo anno sicut in alijs:sed nūc nescio locū:facit q̄a conditio personę & qualitas est inspiciēda & cōsideranda.l.plenum.§.equitij.ff.de vsu & habita.faciunt quæ dicit plene Fel.in.c.cām quæ,in fi.extra de re iud.& aliqua per Ias.in.l.j.in.j.col.C.de leg. Dignitas. Scholarium vestes.

7 SEd quero iuxta pdicta†pone q̄ vnus aut duo ex filijs se alibi alimētauerūt et vestiuerūt,ita q̄ non fuerunt alimētati,nec vestiti a matre:nunquid adueniente tpe etatis.xiiij.annorū in masculo,&.xij.in fœmina poterūt petere alimēta pterita ad q̄ mater eis tenebaē.do.meus Ias.decidit istud in.l.de alimentis.C.de trāsa.vbi dicit,q̄ aut alimenta debenē iure actionis,& tunc præterita possunt peti:aut debenē officio iudicis,vt in alimētis q̄ debētur filijs a patre,tunc nō possunt peti pro preterito tpe.¶Cum ergo hec alimenta debeanē iure actionis,scilicet conditione ex lege vel statuto,seu cōsuetudine nostra:& officio iudicis,q̄d dicēdum.¶Videtur per ea q̄ dicit do.meus ibi de filia nupta & dotata q̄ virtute statuti dotari debeat à patre:q̄ licet sit ab alio dotata,q̄ tū adhuc pōt petere dotē:cū sit debita filiæ iure actiōis p statutum seu consuetudinē:scd'm q̄ tenet Ale.in cōsi.suo.vij.in.ij.vol.et faciunt quæ dicit idē dñs meus in.l.diuortio.in.vij.col.ff.sol.mat.cogita:quia si eueniret in facto,esset dubitabilis quæstio,et pro amico. Que

☞ADDITIO. Aduerte q̄ onus probādi q̄ filij fuerint alimētati ab alio incūbit filijs:q̄m præsumitur qd' alias fuerint alimentati à matre quæ

tre quæ ad hoc tenebatur, vt dicūt Bar. in l. noīa. C. arbitrium tutele. et Salice. in l. qď plerumq̄. C. de alimentis pupillo pr̨stādis. Et vide Mat. de affli. in decisio. suis, decisio. x. vbi dicit q̄ si filius in hoc fecerit se debitorē soluendo, est, debitum p̄ alium, q̄ tenebat̄ eum alimentare vt notat̄ in l. libertis quos. §. j. ff. de adi. leg. ✳

PAu. de cast. in cōs. suo. ccclxj. inci. sup istis dubijs. in nouis consi. in impressione noua. in vltimo dubio. in fi. illius consil quærit†, nūquid tutor teneatur alimētare pupillū in domo sua, & si non alimentauerit stante hac cōsuetudine, per q̄ lucratur fructus bonorū immobilium, debeat perdere dictos fructus: et ibi dicit q̄ si tutor sit talis q̄ pupillo succederet: q̄ melius est q̄ alimētet̄ penes propinquos successores eius successionē non sperantes. l. j. ff. vbi pupi. edu. debeat. l. j. & ij. C. e. dumtn̄ eidem administret victū & necessaria: & si hoc fecerit, vel per eū non stetit debet lucrari fructus: vt ibi p̄ eū. cogita ad dicta sua propter. q. & vide de alimentatione pupilli. Gui. pape. q. sua. ccccxxxix.

In textu ibi

Maintenir en bon & souffisant estat.

DE effectu istorū verborū dixi. s. in tit. (des droictz & appartenances à gēs mariez.) in §. vj. inci. (femme mariee) in gl. (maintenir.) sed aduerte, † q̄a tutor tenetur ad custodiā rerū pupilli, ita q̄ si dicat se nō potuisse custodire, incumbit ei probatio: tex. ad literā in l. tutor scd'm dignitatem. §. j. ff. de admi. tut. † & si videat tutor res suas, & res pupilli in periculo, debet præferre res pupilli. ita est tex. ibi.

Tutor tenet ad custodiā rerū pupilli. 1 2

ET iō non potest alienare immobilia sine tn̄ autoritate pr̨sidis & decreto & cū causæ cognitiōe. iuxta. l. magis puto. §. nō passim. ff. de rebus eorum. etiam transigendo. l. non solū. vbi gl. Io. fab. Albe. & alij. C. de prædijs mino. etiam si res esset dubia. do. meus Ias. in l. mandata. ff. de officio eius cui mandata est iurisdictio, nec exceptiones peremptorias vel renūtiare. Bal. in l. pactū curatoris. C. de pac. & idē do. meus in l. preses. C. de transa. & in d. l. mādata. in fi. dicit q̄ ista causæ cognitio qų requiritur in alienatiōe immobiliū minoris nō pōt alij delegari: nec etiam pōt tutor aliū cōstituere ad petēdū interpositionē decreti iudicis, scd'm tex. singularē secundum Bal. ibi in l. minorū. C. de prædijs minorū. Et si fiat talis alienatio, etiā datur actio p̄sonalis minori contra tutorē. l. magis puto. §. pe. ff. de rebus eorū. & ibi Albe. gl. in l. & si præses. C. de predijs mino. & in l. eum q̄ C. arbitriū tutelæ. ¶ Vide de materia huius gl. Boerium in consue. Bituricē. tit. de consue. iur. stat. perso. §. xiij. in gl. & sic videtur q̄ iste tutor per hoc est dubium an teneatur præstare fidem de feudo: & si non fecerit, vide eundem Boerium in loco hic antè alleg. in gl. hæc consuetudo est generalis.

IStud tamen limitat duabus limitationibus Lud. Ro. in sing. suo. dcxcviij. q̄ habeo allegatum in consuetudinibus meis antiquis. dcciij.

In textu ibi

Caution souffisante.

Cautio idonea q̄ dicatur. 1

QVomō† intelligat̄ cautio idonea sufficiēs p̄lata à lege, vel statuto vide plene p̄ do. meū i. l. iubere cauere. i. j. col. ff. de iuris. om. iu. plenissime p̄ oēs in l. sancimus. C. de vb. sig. & ibi plura & infinita allegā tur q̄ transporto, cū hec cōsuetudo sit iam satis onerata vide etiā Corse. in suis sing. in lr̄a C. in vb. cautio. ¶ Ad de† q̄ cautio cū fideiussoribus est maior, q̄ cū pignore. vide Luc. de pē. in l. quoties. C. de dig. lib. xij. dixi alibi. j. e. tit. §. vj. i tex. ibi (en baillāt bōne & souffisāte cautiō.) 2 *Fideiussoria.*

3 DE cautione † autem iuratoria an possit in hoc casu pr̨stari. vide ea qų dicit do. meus Ias. in l. j. ff. qui satisda. cog. in v. col. in versi. octauo limita. vbi videt̄ tenere q̄ nō sit admittēda in hoc casu: q̄a in officijs administrandis, vt q̄a qn̄ quis est electus in tutorē vel curatorem si nō pōt dare fideiussorem, non statur eius iuratorie cautioni. l. ij. C. de tut. vel cur. idē do. meus Ias. in l. j. in pe. col. C. de procu. & in d. l. j. ponit. xiiij. casus, in quibus admittitur iuratoria cautio. *Iuratoria.*

ET aduertendum est quia do. meus Ias. in d. l. j. ponit xiiij. casus, in quibus nō statur iuratoriæ cautioni: quæ causa breuitatis nolo hic transportare.

4 DOminus Iaco. de scō Geor. in tra. suo feudorū. in ver. Carolus. in prin. dicit† q̄ cū principes impuberes regantur p̄ tutores: q̄ hoc casu sufficiunt fideiussores tales quales reperiri possunt: vn̄ dicit q̄ cū dn̄a Blancha regina Francorū vellet esse tutrix sui filij impuberis: & dedisset quosdā fideiussores: alij dicebant eā repellendam pro tanto regno: sed Hubertus de bobio tūc legēs in studio Vercellensi consuluit eam non repellendā, sed sufficere fideiussores quos dare poterat: alioquin sequeretur q̄ similes principes carerēt tutore: & dicit ista esse verba Albe. de rosa. in l. de creationibus. C. de epi. audi. ¶ Tu dic q̄ idē dicit do. Marti. laudeñ. in tra. suo de officialibus dominorū. in. iij. not. & iō per hoc dico consuetudinē nostram esse intelligendā in cautiōe sufficiēti & idonea, scilicet cū fideiussoribus idoneis in alijs, q̄ in principibus. ¶ Intellige etiam hanc nostram cōsuetudinē, nisi ais esset idonea dicta mater: q̄a hoc casu nō tenet dare fideiussorē. facit tex. in aut. cui relictū. C. de indi. vidui. tollē. in ver. si persona est idonea. & ibi Pau. de cast. & do. meus Ias. in d. l. j. ff. q̄ satis. cog. & idem do. me⁹ Ias. in l. diuortio. §. interdū. ver. adde ad idē. ff. sol. mat. & vide Io. sanxon in siñ cōsue. Turoneñ. tit. (des droictz de basse iustice) arti. xxiiij. & xxv. vbi plura ponit in materia iuratorie cautionis q̄ ponit do. meus Ias. in d. l. j. ff. q̄ sati. cog. hic ante alle. que hic nō repeto. vide etiam ibidē eundem Sanxō. † an dās lapidem pretiosum in pignus excuset̄ ab onere satisdandi, & se remittit ad notata in l. promissor. §. constituto. de consti. pecu. & in c. cū aliquibus. de senten. & re iudica. & ad supradictā decisionem faciunt quæ dicit Boerius in consue. Bituriceñ. tit. de cōsue. retractus. §. iiij. vbi allega. Barto. in l. quicunq̄. C. de fun. patrimo. libro xj. *Tutores pricipū.* *Limitatio cōsue. nr̄æ* 5

6 ADuerte etiā† q̄ cū cautiōe p̄dicta debēt q̄cūq̄ sunt tutores p̄mittere vtilia facere et inutilia p̄mittere. §. fi. in aut. vt hi q obli. perhi. p̄so. mino. col. vj. insti. de satis. tu. in prin. ¶ Nō est verū q̄ tex. in aut. matri et auiæ. C. qn̄ mu. tute. offi. fungi pōt. et in. §. ex his. de here. ab intest. veniē. colla. ix. faciāt dr̄ iam inter nobiles et ignobiles: sed solū fit dr̄a in d. §. ex his. inter catholicos fidei seu 7 christianos et hæreticos, et nō alias. ¶ Sed quæro, † quid si balista cautionem non tradat sufficientē, vr̄ q̄ non habeat actionē, neq̄ faciat fructus suos sicut vsufructuario de iure dr̄, q̄ nō satisdedit. l. si vsufructus legatus sit in prin. cū sua gl. ff. de vsufru. l. vxori. ff. de vsufru. leg. et ibi Bar. idē Bar. in l. si homo. ff. de vsuc. et in l. vsufru. C. de

vsufru.et in.l.hac edictali.§.fi.C.de secun.nup.¶Et qũo repelli possit,et qua actione vsufructuarius si nõ caueat. vide Bar.in.l.si vir vxori.ff.de præscri.ver.et si non cauit à principio,an perdat fructus perceptos: vide Panor. in.c.fi.de pig.et ibi Ant.de butrio, qui ponit quatuor opi.et vide vnum verbum per Feliñ.in.c. si autem. in iiij.col.extrà de rescrip.

§ quinto.

ET aussi entre gens nobles,se le pere des enfãs suruit la femme leur mere:il demeure baliste et legitime administrateur des corps & biẽs de ses enfans:& prent tous les meubles a son ꝓffit et faict les fruictz des heritaiges desdictz enfans siens: iusques a ce que lesdictz enfans soyẽt en eage souffisant,& separez de leur pere:par my ce qu'il supporte les charges semblables que faict la mere declairees en larticle precedent.

Idem in comitatu Niuerneñ.non sic est in comitatu Burgundie:vt dicã.ĩ.¶ 1 †Istud est de iure non solũ inter nobiles,sed etiã ignobiles:vt pr̃ tutelam filiorum suorũ habeat, & administrationem nõ solũ corporũ,sed etiam bonorũ.de nobilibus est tex.& ibi doctores in.l.fi. C. de test. mili.& in.l.cũ filiusfamilias.ff.eo.tit.& in.l.ij.ff. de testa. tute.& pro ignobilibus & nobilibus simul qa loquitur gñaliter.est tex.in.l.j.& per totũ.C.de bo.mater.vbi plene notat.& plene per Io.fab.Cy.Bar.Bal.Ang.Salice.& Ale.in apostillis ad Bar.in.d.l.j.C.de bonis maternis. Vide Boerium in consue.septenæ Bituriceñ.tit.de consue.iur.sta.perso.§.vj.

Pater tutor filiorum.

2 ET dicit tex.in.l.cũ oportet.§.nõ aũt.& ibi Bal.C. de bo.que lib.†ꝙ pater administrationem filij actu & habitu habet,licet eã nõ recipiat ꝑ decretũ:nec tenet facere inuentariũ.dicã.ĩ.eo.ti.in cõsue.seq.inci.(& aussi le pere.) 3 †& in tm̃ pater habet administrationẽ bonorũ filij,ꝙ põt filio in illis preiudicare.gl.notabilis & ibi docto.in.l.de re.ff.de transac. 4 †& in bonis aduẽtitijs ex cõtractu patris acquiritur vtilis filio.gl.notabilis in l.fi legati.ff.de pig.& potest pater in talibus constituere procuratorem sine cõsensu filij.Bar.plene.in.d.l.j.& Roma. cõsi.suo.ccxlj.in.ij.col.incipiente,spectabiles dñi collaterales.decisio capellę Tholosanæ.cv.

Pater administrator bonorum filij

5 ET qñ pater †agit,qũo in talibus debeat formari libellus vel noĩe patris.vel nomine filij,vide Bal. in d.l.j.in.ij.&vlt.col.& Fel.in.c.cũ olim.in.iiij.col.ver.quo 6 aũt nomine.extra de testibus.¶Et intellige prędicta †ꝙ pr̃ habet administrationẽ bonorũ si voluerit:secus aũt si noluerit,quia nõ potest cogi.tex.est & ibi gl. & Bar. in.l.fi.§.finaũt patre recusante.C. de bonis que liberis. Spe.in tit.de actore.§.j.ver.sed & filius.& ver.in præmissis.& ver.sed nunqd.¶Et aduerte,quia illa iura loquuntur qñ patri nihil q̃rit in bonis filij:secus qñ habet vsum fructũ in illis:quia tam de iure q̃ de cõsuetudine nr̃a ha 7 bet regimen & administrationẽ:†immo si vellet cõsentire ꝙ mater ꝑferret,non posset.tex.est in.l.ij.in prin.& in l.fi.i.fi.& ibi docto.C.qñ mu.tut.offi.fungi põt.& tenet gl.Io.fab.Cy.Bal.& alij in aut.matri & auię.C.e.qñ mu. tute.offi.fungi põt.gl.est de hoc et ibi Bar.Bal.in.l.q alie 8 na.§.quanq̃.ff.de neg.gest.¶Et aduerte †ꝙ pater habẽs administrationẽ filij põt recipere solutionẽ:vt per Io.de 9 Imo.in.d.§.quamq̃.q allegat illũ tex.ad hoc †ꝙ habens administrationẽ coniunctæ personæ põt recipere solutionẽ.ita refert & sequitur do.meus Ias.in.l.iij.in.j.col.ff. 10 sol.mat.¶Et intellige †ꝙ pater prefertur matri,qñ filius est legitimus & naturalis,secus si naturalis tm̃:quia tũc mater prefertur.ita Bar.in.d.aut.matri & auie. in.ij. qõ. 11 in.j.col.Nam sicut videmus †ꝙ mater in successiõe filij naturalis prefertur patri.vt insti.ad tertulia. §.fi. sic etiã in administratiõe,faciunt quæ dicit Bal.in.l.si quis sub conditione.in.iiij.col.ver.quid si pater.&.ff.de testa. tute.& Ang.de are.insti.de legitima patrono.tutela.in.iij. col.in fine.& Bal.insti.de attilia.tuto.in.§.nos autem.in iiij.col.& in.l.fi.& in aut.ad hæc.C. quando mulier tute.officio fungi potest.¶Vide eundem Boerium in loco hic antè allegato.

Qñ ma... ter pre... ꝑferat...

12 NVnquid aũt †pater habẽs administrationẽ bonorum filij possit constituere procuratorem in cã filij sine eius consensu.vide tex.gl.& oẽs in dicta.l.j.C. de bonis maternis.& Ang.are.in.§.pupillus.in.ij.col.insti. de inutili stipulatione.&.§.actiones.in.iij.col.institu. de 13 actio.decisio.capellæ Tholosanæ.q.cv.¶Item †an pater agens pro filio caueat de rato & prestet cautionem iudicatum solui.vide gl.Cynum,Bar.& Ale.in.l.fi .§. vbi autem.C.de bonis quæ libe.Spe.& ibi Io.and.in titulo de syndico,ver.sed queritur.Bar.et Bal. in.l. filiussa .ff. qui satis.cog.Io.fab.in.§.eadem.Ange.are.in.§.finaũt.in.iij. col.insti.de satisdationibus.

An p... rato... cõstit... re po... sine f... cõsen...

14 ITem qñ †pater vendit immobilia filij non requiritur decretum,seu iudicis autoritas,ꝙ requiritur in tutore:vt videtur tenere Azo in summa in rub.C.de bonis que liberis ibi:nec puto ꝙ exigatur.& Bal.in.l.j.ff.de rebus eorum qui sub tutela vel cura sunt.& Ang.in.l. de re.ff.de transac.et tenet Bal.ibi faciens distinctionẽ inter filiũ emãcipatũ et in ptãte.¶Credo tñ indistincte verũ ꝙ etiam pater nõ potest alienare sine decreto. p.l. si pupillorũ.§.si pater.ff.de rebus eorum.quæ loquitur indistincte.et ad dictum Bal.et Azo.non haberet locum in hac patria,vbi pater habet tm̃ vsumfructũ vsq; ad tempus etatis legitime.¶De prædicta decisione Azonis vide Guil.benedicti in repe.c.ray.in verbo,duas habens filias.nu.cclv.de test.vbi allegat Bal. Fulgo . Paulum, et Alex.in.l.præses.C.de transac.

In textu ibi

Et legitime administratur.

1 ADuerte tñ †ꝙ si prodigaliter vtatur bonis filij,qd sibi interdicenda est administratio.l.fi.C.de sentẽ. passis.l.imperator.ff.ad trebel.et ita tenet Andreas siculus in cap.venerabili.in fi.extra de offi. dele. Et aduerte ad gl.in.§.si quis autem.insti.de suspe.tuto.et ibi docto 2 res:ꝙ †sicut tutori accusato de suspectione et dilapidatiõe interdicitur administratio,sic etiam interdici debet prælato de dilapidatione accusato quomodo sit intelligendum,vide Barba.in.d.c.venerabili.et que posui in vno consilio meo incipiente,quidam prior conuentualis,Sed quia est differentia in hoc inter tutorem et prælatum:ex

Pat... dig... dici... min... tio b... rũ fi...

latum:ex quo prelatus facit fructus suos,vt ibi dixi: iõ ita faciliter non debet sibi interdici administratio sicut tutori:ita etiã est differẽtia inter patrem nobilẽ qui facit fructus suos & mobilia:qui non ita de facili remoueb.i tur sicut burgensis aut nõ nobilis,qui non facit fructus suos per cõsuetudinem nostram,sed non acquirit mobilia.Et sic in simili de alio tutore qui facilius remoueri debet,q̃ pater qui facit fructus suos.

In textu ibi

Et faict les fruictz des heritaiges.

1 Pr̃ habet vsumfructũ in bonis filij. ISTud est iuris dispositione† q̧ pr̃ habeat vsumfructũ in bonis aduentitijs filij.vt.C.de bonis maternis.l.j.et per totum.C.de bonis maternis.et.C.de bonis que liberis.l.cũ oportet.sunt tñ aliqui casus positi in aut.positis in illa lege,in quibus pater non habet vsumfructum in bonis aduentitijs filij.

2 Pr̃ iudeus nõ. ADde q̧†etiam pater non habet vsumfructum in bonis filiorũ iudeorũ,qui effecti sunt xp̃iani. tex. est in.c.iudeorũ.xxviij.q.j.quia nõ sunt in potestate patris iudæi,& in bonis eorum non habent vsumfructũ. Alex.in consi.lxxj.incipi.ponderatis verbis.in.ij.col. in secundo volumine.

3 Nec furiosus. ITem†etiã in alio casu pater non habet vsumfructum in bonis filij.s.qñ pater est furiosus,licet sit in eius potestate.tex.est & ibi Bar.in.l.cum heres,vbi Pau.de cast. 4 Fräcigena. Bal.& alij.ff.de acq.here.¶†Itẽ nõ habet pr̃ vsumfructũ in bonis filiorum francigenarum qui non sunt in p̃tãte parentũ:vt dixi ante eodem tit.in.§.(Le filz ou fille.)Et istud tenet Ale.in.l.placet.ff.de acq.here. Dixi.s̃.in.d.§. 5 Non in donatis a principe ¶†Item nõ habet pater vsumfructũ in rebus filio donatis p principem.l.cũ multa,& ibi doctores .C. de bonis que libe.quem tex.dicit Alex.in.l.qui in potestate.ff.de testa.non esse alibi.

INtellige etiã q̧ pater habet vsumfructũ in bonis superuenientibus filio,per tex.in.l.quoties.§.fi.ff.de admini.tut.vbi habetur q̧ tutoris dati vis atq; p̃tãs trahit etiam ad bona superueniẽtia:eo quia augmentũ regulari debet scd'm naturã sui preexistentis,seu eius cui accidit.l.etiãvbi Bar.Bal.& doctores.C.de iure dotium.l. inter socerum.§.cum inter.ff.de pac.dotalibus . vt alias ample habetur p Albertum brunum in suo tractatu de augmento,in quinta quæstiõe principali.in.ij.&.iij.col. & in nona conclusione principali.

6 An in feudo. NVnquid†aũt pater habeat vsumfructum in feudo filij iure patrie potestatis.Bal.examinat hanc quæstionem in.l.cum oportet.in.iiij.col.C.de bonis quæ liberis.distinguendo:vt per eum.

QVicquid sit teneo,q̧ & in feudo & in omnibus casibus supradictis pater virtute huius consuetudinis habet commoditatem illius iuris,& facit fructus hæreditagiorum suos durante t̃pe minoritatis:quia iste vsusfructus hic debitus patri nõ debet̃ iure patriæ potestatis,sed solum ratione administrationis: q̧ patet ex consuetudine præcedente,quæ tribuit istud idem ius matri:quæ non habet istum vsumfructũ,sicut & pater:& hoc est,quia ex quo iam dictum est eodem titulo.arti.iij.filij Francigenarum non sunt in p̃tãte parentum.Etiam satis constat quia si filij essent in potestate parentum in minori ætate,essent etiam in eadem potestate post minorem ætatem:post q̃ ætatem pr̃ ãplius non habet vsumfructũ:ergo sequeret̃ q̧ patria potestas finiret̃ adueniente pubertate:q̧ nõ est dicendum:aut q̧ aliud operaretur in minori ætate,q̃ post pubertatem: & iõ est q̧ dicit Bal.in.d.l.cũ oportet.q̧ in casibus dictis per eũ ex quo pater nõ põt habere vsumfructum,habet tñ commoditatẽ illius iuris.Facit.l.fi.ff.de vsufr.& quẽ admodũ quis.&.l.necessario.§.fi.ff.de pericu.& cõmo. rei vendi.¶Item etiam facit tex.in.l.plenũ.§.q̃.q̃.& in.l. 7 filiofami.in fi.ff.de vsufru.& habita.vbi habet̃† qd' qñ est relictus vsus filio,pro indigentia filij tantũmõ: & q̧ coheret p̃sone filij:sed illud patri ius nõ acquirat̃, habebit tñ cõmoditatẽ iuris:vt p Ang.are.in.§.igitur.insti.p quas p̃sonas nobis acq̃rit̃.¶De materia huius glossæ vi de Boeriũ in cõsue.Bituricẽ.tit.de cõsue.iur.sta.p̃sona. §.iij.in duabus gl.ibi positis.¶Itẽ aduerte q̧ pr̃ habens vsumfructũ,in bonis filij si alienet p̃dit illũ:vt dicit Bal. l.cũ oportet.§.cum autem.in fi.C.de bonis quæ liberis.

In textu ibi

Et separez de leur pere.

EVenit hoc anno magna questio in hac patria,rõne huius cõsuetudinis.Erat eñ quidã nobilis q habebat solũ & vnicũ filium:q in minori ætate ab humanis decessit,habens bona in comitatu Burgundiæ:& sic in patria iuris scripti:quo ad hũc casum,& in ducatu Burgundiæ:& sic extra patriam iuris scripti:sed in terminis huius consuetudinis,cuius filij administrationem habebat pr̃ corporis,s.& bonorũ q̃a mortua erat eius mater. Dubitatũ fuit,nunquid pr̃ deberet semp habere vsumfructũ bonorũ illius.¶Videt̃ primo dicẽdũ q̧ pr̃ debet habere vsumfructum: q̃a ex quo semel fuit purificata qualitas seu cõditio.s.q̃a pr̃ habuit filiũ:& illius & bonorũ suorũ administratio semp durare intelligitur: nec est necesse q̧ semp duret:sed solũ sufficit q̧ semel fuerit 1 in prin.actus.Facit tex.in.c.statutũ.de rescrip.in.vj.†vbi papa non delegat cãs nisi existẽtibus in dignitate:tñ sufficit q̧ t̃pe cõmissionis sit in aliqua dignitate, licet non duret.Et facit gl.i cle.& si principalis.& ibi Pa.de rescri- 2 ptis.Facit etiã† q̧ si testator instituit in hæredẽ aliquẽ:& eidẽ substituit si decederet sine liberis:sufficit ad hoc vt substitutus excludat̃ q̧ institutus habuerit filios , licet sint mortui,vt decidit do.meus Ias.in.l.si quis.in.ij.col. p regulã illius.l.C.de insti.& substi.etiam si momento filius institutivixisset:vt tenet Bal.in.c.j.ver.cũ esset episcopum vel abbatẽ.in vsibus feudorũ. sufficit eñ rem fuisse factã,licet non duret.gl.in.l.ex facto.§.fi.ff.de vulgari & pupi.substi.Tex.in.l.videamus.ff.qd' metus cã. & ibi gl. in v̾bo,peruenisse.Old.in consi.cxj.incip.thema tale est.in.j.col.& q̃ dicit Ang.in consil. xxxiiij.inci. cõstantinus.Et q̃ dicit Feli.in.c.ex parte.in tertia intelli- 3 gentia.de foro compe.†vbi in fauorabilibus quis põt appellari filius qui olim fuit:p Bar.& in.l.insulam.ff.de acq.rerũ do.Et faciũt q̃ dicit Bar.Pau.de cast.& do.me[9] Ias.ff.si cer.peta.¶Facit multũ pro hac opinione.l.ambiguitatem.in princ.C.de vsufr.ibi:sub certo t̃pe.& ibi: siue persona de cuius ætate compositum est . Nã in casu illius legis non prospexit ad vitam hominis:sic nec statutũ nouum seu consuetudo:hoc casu prospexit advitã hominis.¶Et facit glos.in.d.l.ambiguitatem.& de hoc est satis dispositio iuris in terminis,& ad literam.in .l. si quis.§.sinuero.C.ad tertullia.vbi dicit textus . Sinuero

Casus multum notãdus.

Sufficit qualitatẽ reqsitã semel extitisse licet non duret.

defuncta persona in sacris patris cōstituta decesserit: pr̄ quidem vsumfructum quem et viuente filio habebat, teneat donec viuat incorruptum.ꝙ intellige verum nō extantibus aliꝭ filiꝭ,scd'm Bal.in auť. defuncto .C. ad tertullianū.¶Et credo ꝙ in bonis quæ sunt in comitatu Burgūdię,hocverū est:& nō est dubiū,ꝗa ibi sunt ī hoc articulo in patria iuris scripti:sed in bonis q̄ sunt sita in ducatu Burgūdiæex cōsuetudine nr̄a q̄ ibiviget,aliud dicēdū est: ꝗa in illis pr̄ advsumfructū post mortē non admittiť.ad ꝓbandū pōdero cōsuetudinē nr̄am hic: qn̄ in ea dr̄(& prēr tous les biēs meubles à son ꝓffit : & faict les heritaiges desdictz enfans siēs iusques à ce qlz soiēt en eage souffisāt et separez de leur pere.) Et in hoc ista cōsuetudo est cōtraria dispositiōi iuris & ip̄am alterat:& p eā dispositiōis iuris cōis derogaťꝗa bn̄ intelligēti cōsuetudo nostra vult ꝙ pr̄ habeat vsumfructū in bonis filiꝭ ipso existēte in minori ætate,& nō separato ab eo.Vult ergo cōsuetudo nostra ꝙ si nō sit in minori ętate,vel ꝙ sit separatus à patre,ꝙ pr̄ non habet vsumfructū in bonis ipsius:& istud probať argumento à cōtrario sensu.Nam si pr̄ habet vsumfructū filiꝭ existentis in minori etate,& nō separati à patre:ergo a cōtrario sensu si non fuerit in minori ætate,vel si fuerit separatus a patre non debet habere vsumfructū.Quod quidem argumentū est validū in iure.l.j.§.huius rei.ff.de offi.eius cui mandata est iurisdictio.Dicā latius infra aliqua q̄ nolui inserere in consilio meo,& ex cā quæ nunc volo præter mittere:& hoc sonat cōsuetudo nostra hoc modo: licet aliter de iure dicendū videatur:& sic est nunc qd' filius mortuus non est amplius in minori ætate, nec de iure præsumitur:immo ꝙ plus est,ad minus est separatus à

Mors oīa soluit 4 patre,†ꝗa mors oīa soluit.vulgato .§. deinceps. in auť. de nuptiꝭ.colla.iiij Quod qūo sitvide plenę p Hippolytū marsiliū.in.l.ꝗ sine.ff.de qōnibus.ergo habet locū tex.nostre cōsuetudinis,& eius cōsequētia cessat: sic de iure debet cessare ei⁹ effectus & dispositio.l.adigere.§.ꝙuis,ff.de iure patrona.l.ita aūt.in prin.ff.de admi.tut.Faciunt que dicit Alex.in cōsi.xvij.in prin.in.j.vol.vbi di-

5 cit†cui nō conueniunt verba dispositionis statuti , nec conuenire intelligiť dispositio eiusdē.l.iij.§.prætor.ver. toties.ff.de dāno infe.Faciūt ad hāc regulam q̄ dicit idē Ale.in consi.suo.lvij.inci.Prospectis testamēto & codicilli .in.iij.col.in.ij.vol.& plenissime p Fely.in.c.nonnulli.in vlt.charta principꝭ.extra de rescriptis.cū ergo mortuo filio non cōueniunt verba statuti nostri seu consuetudinis,quia separatus à patre.ergo nec eius dispositio conuenire debet.¶Immo ꝙ plus est,videreť ꝙ dictum statutū seu cōsuetudo de nihilo operaretur,aut p̄dicta verba in ea apposita essent superflua,nisi ita intelligereť

Statuta ita interp̄tanda. 6 ꝙ nō est dicēdum:†immo etiā statutum ita capiendū est ꝙ aliqd operetur:ne sit superfluum etiam ad correctionē iuris cōis:cum vt dicit do.meus Ias.in.l. senium.

7 in.iij.col.C.qui test.fac.†ꝙ qn̄ lex vel canon nihil operenť in sensu directo ne sint sup̄flui:tūc licitum est sumere argumentum à cōtrario sensu, etiam ad corrigendū ius cōe:immo etiā non solum statutū integrum debet aliquid operari,ne sit superfluū,immo quelibet clausula debet de aliquo opari nec debet eē sine effectu aliqd operandi.gl.in.c.solite.de maiori.& obe.Bal.in rub.C. de cōtrahē.emp.in.ix.q.immo nullū ṽbū debet esse superfluū.Glo.in.c.si roma.xix.dist.in gl.iiij.& faciunt q̄ dicit do.me⁹ Ias.in.l.ī ꝓuinciali.§.si ego.ff.de noui ope.

nun.¶Et ꝙ ita intelligēda sit hæc consuetudo & pōderanda,satis constat ex duobus articulis simul iunctis, q̄ se adinuicē referūt:immo dispositio primi articuli extēditur ad scd'm & similitudinē & equiparationē inter se faciunt.vn̄ tam ex tacita mente statuētiū ꝙ̄ ꝓpter cōnexitatē capitulorū:ꝓpter q̄ diximus in vno dictū in alio censeri repetitū:quia etiā faciunt verba secundi articuli, qn̄ diciť.(En supportant les charges semblables q̄ faict la mere en larticle p̄cedēt.Et dict plus ledict article , que la mere tiendra les heritages de ses enfans estās en minorite iusques a ce quilz soiēt en eage souffisant.)quo casu adueniēte mater teneť reddere hereditagia filiꝭ in bono & cōuenienti statu.Pondero dictionē donec q̄ finitur morte vnius:ꝓut dicit Bal.in.l.fi.in.vj.col.C.de contrahen.emp.Nam si bene inspiciamus,consuetudo nostra

8 datvsumfructū in casu limitato:†eo ꝗa dictio donec est tp̄is limitiua.Car.flo.in cle.iij.§.j.de eta.& qualita.Quæ ꝗdē ergo limitatū debet producere effectū cū limitata cā limitatū ꝓducit effectum.l.in agris.ff.de acq. rerum do.l.age cū Gemi.Et ibi plene do.meus Ias.C.de trāsac. Ex quo limitat cōsuetudo nostra vsumfructum durāte pupillari etate & tp̄e quo non fuerit separatus filius à patre,finito illo tempore debet finiri viusfructus. Donec.

ITem etiā quia ex textu nostrarum cōsuetudinū apparet ꝙ iste vsufructus datur patri tm̄ rōne administrationis,p hanc nostrā consuetudinē:& non rōne patriæ ptātis ꝗa vt iam dictū est hic ante pr̄ in Gallia nō habet filium in ptāte.Cessante ergo cā administrationisvt est ī casu nr̄o cessare debet & effect⁹ resultās ex administratiōe.p tex.ī.l.titia.ff.de ānuis leg.& in.l.stichus.§.titia.ff. de ali.le.ī qb⁹ est exp̄ssū finito legato successiuū tractū habēte finiť et onus successiuū sibi iniunctū:sic in siliṽt

9 dixi. Faciūt q̄ dicit Lud.ro.in cōsi.suo.ccccxvij.†ꝙ ex quo aliquis q custodit castrū aliqd' percipit aliquos fructus:si rō custodie castri.deficiat,ꝙ etiam deficere debet pceptio fructuū.& facit tex.in.l.plane.ff.de operis liber. Finita c… finiuntur … fectus.

10 †vbi finita cā permissionis,finita est permissio. Et facit ꝙ dicunt Bar.& Iacobus rebuffi in.l.diurnos.C.de frumen.Alex.lib.xj.vbi dicunt ꝙ cassato nomine officialium,cassantur officiales.

EX quo nunc cū clare constat nō esse amplius cām administrationis rōne cuius percipiťvsusfructus p patrē,eo ꝗa fili⁹ mortuus estvt dictū est(q̄ mors oīa soluit)& ex quo cessant ṽba cōsuetudinis nr̄æ & sic cessare debet dispositio:ꝙ pr̄ nō debet habere vsumfructū in bonis filiꝭ p̄defuncti,vbi viget hec nr̄a cōsuetudo: scilicet in ducatu Burgūdievbi tn̄ essemus ī patria iuris scripti,pr̄ haberetvsumfructū:p tex.ī.d.§.finuero.¶Ex quo fuit iudicatū ꝙ pr̄ non haberet vsumfructū in bonis q̄ erant sita in ducatu Burgūdie:& ꝓpter hanc nostrā consuetudinem:sed in bonis q erāt in comitatu Burgūdiæ, (vbi nō viget hec consuetudo)fuit iudicatū, ꝙ haberet vsumfructum scd'm dispositiones dicti.§.finuero.

COntra vnumquodqꝫ obstat ꝙ primo cōtra cōsuetudinē:ꝗa vt supra dictū est,consuetudo nr̄a solū disponit ꝙ in hoc casuvsusfructus nō debeať patri mor

11 tuo filio nisi p argumentū à contrario sensu:†ꝙ quidē argumentū non habet locū in statutis,maxime qn̄ per tale argumentū deuenitur ad correctionem iuris cōis. gl.in.c.j.in gl.ij.extra de ætate & qualitate.in.vj.& in.c. significasti in gl.magna.circa medium.de foro competenti.cū aliꝭ allegatis per dn̄m meum. in dicta,l.j.ff.de iurisdic. Argu… cōtrari… sensu.

Omissa in statutis remanent sub iure cōi. 12 iurisd.om.iudi.in.xj.col.vˢ.si.ij.cōclusio:† qa casus omissus remanere debet ī dispositiōe iuris cōis.l.si extraneᵒ. ff.de cōdi.ob cām.l. cōmodissimè.ff.de libe.& posthumis.& satis ī ꝓposito,videt̄ facere vna decisio Bal.i.l.ij. 13 C.de inuti.stip.† q dicit,q̄si statutū dicat qd' minor.18. annis nō possit se obligare nisi cū certa solēnitate:statutū nō videt̄ inferre,qd' post illā ętatē possit se obligare.

ADDITIO. Hunc articulū de casu omisso,q ī dispositiōe iuris cōis remanet, plenè examinat Alciatᵒ ꝑ quinq; conclusiōes.in lib.iij. de vˢbo.& rerū significa.col.52.53.54.56.vsq; ad finē.vbi amplè. * ¶Sic ergo cōsuetudo nr̄a q̄ idē est,qd' statutū disponēs:qd' pater habeat vsumfructū filij existeñ.ī minori ætate & nō separati ab eo:nō debet inducere ꝑ argumētū à cōtrario sensu:qd' si filiᵒ fuerit mortuᵒ:qui est casᵒ omissus,pater nō habeat vsūfructū:qa maximè ꝑ hāc inductionē corrigeret̄ ius cōe positū in.d.§.sinuero.ex q̄ ergo ille casᵒ est omissus,debet succedere dispositio.d.§.sinuero.aliàs seq̄ret̄ absurdū,q ꝑ subauditos intellectᵒ & cōiecturas induceret̄ correctio iuris:qd' est cōtra gl.multū notabilē.in.c.cupiētes.de ele.in.vj.quā allegat Alex.ī cōsi.suo.vij.icip.visis & opportunè cōsideratis.ī.ij.col.ī.ij.volu.q facit ēt p̄dicta motiua,cū ma-
14 ximè dicat gl.in.l.ij.ī gl.fi.& ibi Bal.C.de cōdi.inser.† q argumētū à cōtrario sensu dicit̄ subauditᵒ intellectᵒ.& gloss.in.l.apud antiquos.in princi.& ibi Bal.C.de fur-
Argu.à cōtrario sensu qd dicatur. 15 tis.† q argumentū à cōtrario sensu dicitur cōiectura.

16 ET ad illud † qd' dictū est suprà q statutū debet ita interp̄tari,ne sit frustratoriū,etiā ad correctionē iuris cōis:prout dicit dn̄s meᵒ in loco suprà allega.& in.l. j.in.xj.col.versi. limita istā cōclusionē, qn̄ statutū. & in l.in illa obligatiōe.la.j.in gl.ī verbo, posse.q̄ est in.l.hoc iure.q̄ legit̄ cū.d.l.in illa.ff.de verbo.obliga.responderi pōt qd' illud est verū,qn̄ quis nō pateret̄ damnū indebitè:sed qn̄ quis dānū indebitè pateret̄, meliᵒ est vt sit frustratoriū,& nihil operet̄.gl.est singularis & notabilis in.l.fi.§.in cōputatiōe:& ibi Bar.& Alexā. C.de iure deliberādi. & ibi dn̄s meᵒ Iason in penul. & vlti.col.& idē Iason in aut̄.sacramēta puberū. C.si aduersus vēdi. in.viij.col.& Feli.in.c.edoceri.extrà de rescrip.sed sic est q pater sentiret & pateret̄ damnū:qa priuaret̄ suovsufructu qd' est ei cōcessum à iure in recōpensationē iuris integri, qd' pater habet iure antiq̄ in acq̄sitis ꝑ filiū:qa quicq̄d filiᵒ acqrebat,patri acquirebat.l.placet.ff.de acquirē.hære.¶Nec videt̄ esse verū q p̄ditio seu amissio istius vsusfructᵒ in hoc casu sit lucrū ꝑdere,imò est pati dānū:eo qa amittit illud qd' est suū & sibi debitū de iure eorū tā antiquo q̄.C.ergo est ꝑdere,& sic dānū sentire:cū iste vsusfructᵒ videat̄ solū relictᵒ patri in fauorē filij,& in grauamen pr̄is:qui & vsumfructū & ꝓprietatē habere debebat: per dictā.l.placet.si ergo nō fauore pr̄is separet̄ vsusfructᵒ à ꝓprietate:sed ipsa ꝓprietas separet̄ ab vsufructu fauore filij: dicēdū est ergo q p̄ditio istiᵒ vsufructᵒ per patrē est sentire dānū.¶Itē qn̄ eēt ꝑdere lucrū in hoc casu:nō est dubiū qd' sit idē iudicandū qd' de dāno: qa istud lucrū est iā radicatū in ꝑsona pr̄is ante mortē eiᵒ filij:& ī hoc nō est dubiū:qa viuente filio iste vsusfructᵒ est penes patrē: ergo si ei auferat̄ per mortē filij,si sit lucrū ꝑdit lucrū iā radicatū: qd' idē est qd' sentire dānū.gl.est notabi.in.l.j.§.si q̄s propter in integ.rest.ff.de itine.actúq; priuato.& in.l.si cū dotē.§. eo aūt tp̄e.in glo.j.ff.sol.matrimonio. dn̄s meᵒ Ias.in.l.

Perdere lucrum qd habeat ꝑ dāno.

17 reprehēdēda.in fi.C.de insti.& substi.vbi dicit† q ꝑdere lucrū iam q̄situ(vt est in hoc casu)est pati dānū.¶Et ad hoc qd' dicit gl.i.l.iij.C.de iuris& facti ignorā.& ibi do.meᵒ Iason,& alij.patet respōsio:qa hic vsusfructᵒ nō est apud patrē per modū hęreditatis filij:sed eo qa tā q̄ sibi acq̄sitᵒ iure dictañ.d.§.sinuero.suprà allegato,imò qd' plus est dicit ibi tex.i.d.§.sinuero.q pater habebat illū vsumfructum,& illū teneat. pondera verbū habebat,& verbū teneat:& ideo nō obstat illa glos.in.d.l.iij. ¶Et faciūt ad predicta quæ dixi in tractatu de maledictione creaturarū irrationabilium,in quæstione principali.in.j.parte affirmatiua,in primo fundamento.

ITEM potest aliud respōderi ad p̄dictum motiuū, q statutū nostrum seu consuetudo satis operetur,& non potest dici frustratoriū:cùm saltē ex ea oriatur cōdictio ex statuto:scd'm Bart.in.l.iij.§.si rem.ff.de lega. tertio.& in.l.non solùm.ff.de rei vendi. & ita dicit dn̄s meᵒ Iason in.l.iustitia.in.ij.col.ff.de iustitia & iure.

18 ITEM & ad illud qd' dictum est † qd' in hac nostra cōsuetudine est dictio vsq;,quę est limitatiua.dic qd' ex quo illa dictio est limitatiua tēporis:quia est dictio limitatiua ad tēpus non limitat dispositionē,cui nō est insertum tēpus.ita Bald.per illum tex.in.l.j. C.de lega. cùm ergo hæc dictio hìc apposita sit conditio limitatiua ad tempus:in illa dispositiōe in qua nō est insertum tēpus non est cōditio limitatiua.s.in dispositione dicti §.sinuero.ex quo ergo dicendū est q mortuo tali filio, cùm non sit aliqua limitatio tp̄is,stabitur dispositioni iuris,quæ nō est limitata per appositionē temporis. Vsq;.

COntra verò dictum.§.sinuero.posset dici,q ille.§. habet locū in loco vbi ius scriptū seruatur ratione patriæ potestatis:sed ex quo patria comitatus Burgundiæ est pars Gallię,in qua q̄dē Gallia filij nō sunt in potestate parentū, imò pater nō habet vsumfructū in bonis aduentitijs filiorū Galliæ, per ea q̄ in specie tenet Alex.in.l.placet.ff.de acq̄r.hæredi.& dixi suprà.videret̄ dicendū q pater virtute.d.§. nō debet h̄re vsumfructū: qa dicit tex.in.d.§.sinuero.vsumfructum quē pater viuēte filio habebat teneat donec viuat incorruptū:si ergo viuente filio, nullū habebat vsumfructū pater: nec etiā mortuo filio tenebit: & iō ex prædictis cogita qd sit dicēdū tā in bonis existeñ.in ducatu,q̄ ī comitatu: & istud vltimū fundamentū circa bona existētia in comitatu nō habet locū in bonis existētibᵒ in ducatu:qa cōsuetudo nostra suprà ī hoc tit.ī.§.iij.facit mētionē de vno casu emācipationis: ergo p̄supponit patriā p̄tātē esse in hac p̄ria:qa priuatio p̄supponit habitū.l.decem. ff.de verbo.obliga.cogita quia erat casus pro amico.

§.sexto.

ENtre bourgeoys, marchans, & aultres gens non nobles,la femme apres le trespas de son mary est tutrix,se bō luy semble:& prent la tutelle par autorite de iustice:par laquelle iustice luy sont baillez lesdictz biens par inuentaire:en baillant caution souffisante d'en rēdre compte & reliqua, ausdictz enfās:ou a leurs hoyrs,

quant ilz seront en eage souffisant, tel quæ dessus : se par le pere n'y est aultrement pourueu.

In textu ibi

La femme.

INtellige dũmodo sit maior.xxv.annis, prout notãt Io.fab.Christofor⁹ porcus.& Ang.are.insti.de fiduciaria tute.& notat̃ p̃ doc.in aut̃.matri.& in aut̃.sacramentũ.C.qñ mulier offi.tute.fũgi põt. nũqd aũt adueniẽte ętate.25.annorũ statim recuperat tutelã.¶Itẽ qd si adueniẽte tali tp̃e nõ petierit tutorẽ dari filio, an sit excusanda.Roma.singu.suo.221.incip.Tu habes.l.sciant.

☞ADDITIO. Vide Stephanũ Bertrandi in cõsilio suo.ccclxxxj.in.ij.parte. *

In textu ibi

Est tutrix.

DIxi supra eo.tit.§.iiij.in glo. (femme) ꝙ mater debet de iure hr̃e tutelã filiorũ, aut̃.matri & auię.C. qñ mulier tu.offi.fungi põt.¶Et aduerte†ꝙ licet mater nõ habeat filios ĩ p̃tãte:tex.in.§.fœminæ.insti.de adop. tñ fallit qñ est tutrix filij sui.tex.est singu.cũ glo.in.c.ex p̃te.de appel.quẽ ibi allegat Philip.& do.me⁹ Iason in aut̃.ex testamẽto.in.v.col.in apostilla.ibi.C.de colla.

1 Mater tutrix filiorum.

QVia dicit̃ hic†ꝙ mater habet tutelam suorũ filiorum:qd de curatela?glo.vj.d.aut̃.matri & auiæ. in verbo,tutelã.dicit idẽ esse : q̃a sicut mater habet tutelã sui filij,ita etiã curatelam habere debet.& illam gl.sequit̃ Bar.in.d.aut̃.in.ij.col. versi.venio ad gl. & in.l.si quis sub cõditione.in.iiij.colũ.ff. de testa.tute. Bal.in.§.nos autẽ.institu.de Attilia.tuto. Spec.in tit.de cura.§.fi.versic.sed nunquid. ¶Vide Boeriũ in consue. Bituriceñ.tit.de cõsue.iur.stat. persona.§.vj.in gloss.regulariter mulier.in medio illius glo.

2 An curatrix.

ET hoc est,†q̃a curator largo sumpto vocabulo,& ex larga significatiõe dicit̃ tutor & ecõtra.do.me⁹ Ias.in.l.si tibi pecuniã.in.ij.col.ff.si cer.pet.gl.in aut̃.minoris debitor. C.qui tut.dare. & sæpe tutor p̃ curatore ponit̃.l.pater.§.conditionum.ff.de condi.& demon,& ideo de vno ad alium fiet extẽsio ex identitate rationis prout tenet do.meus Ias.in.l.j.in.j.col.ff.de vulga.& pupilla.& in.l.emãcipata.in vlti.col.C.qui admitti.& in.l. fi.in.vij.col.C.de edi.diui Adri.tollẽdo. ¶Videt̃ in hoc esse text.in contrariũ.in.l.tutores.§.j.ff.de admi.tu.vbi dispositio faciens mentionẽ de curatore non extenditur ad tutorem. ¶Credo ꝙ in hoc casu non sit idem in curatela qd' in tutela propter limitationem ætatis:postquam ætatem tollitur administratio matri.

3 Curator & tutor idem large.

☞ADDITIO. An autem possit esse executrix testamenti.glos.in.l.de tutela.C. de tutelis, videtur tenere quòd non. tñ videtur esse casus quòd possit esse tutrix in.l.filio.in prin.ff.de alimentis legatis.l.filiũ. §. matri.ff.de adimendis legatis.& ita videtur tenere Dyn.in.l.Titium,ff.de administratio.tutorum. *

In textu ibi

Et prendra la tutelle par autorite du iuge.

1 FAcit.l.iij.in.j.§.fi.ff.de admini.tu.& iõ videret̃†ꝙ deberet dici datiua,eò q̃a p̃ iudicẽ dat̃.insti.de Attil. tu.&.ff.&.C.q tutores vel curato.tñ vt habet̃ in.d.aut̃. matri & auię.iuris dispositiõe est legitima,nec p̃ cõsuetudinẽ nostrã sit datiua:vt.s̃.dixi.†Etiõ vt hic videm⁹ mater tenet̃ accip̃e tutelã filiorũ p̃ man⁹ iustitiæ.Et facit tex.i.l.fi. C. arbi.tute.& ꝙ sit legitima licet tutelã capiat p̃ decretũ iudicis, dixi.s̃.in.§.(Entre gens nobles.) hoc eo.tit.in glo.(se par le pere &c.)Et faciũt q̃ dicit Io. de Imo.in cõsi.99.in.ij.col.vbi i specie ad p̃positũ.¶Vidi multos q dicebãt iudices & officiales hui⁹ p̃riæ errare cũ dãt tutores pupillis:eo q̃ vocãt & cõuenire faciũt oẽs parẽtes,& cũ inq̃sitiõe illorũ dant eis tutores,& tñ adhuc eos cogunt satisdare:qd' fieri nõ debet:†cũ datũ cũ inq̃sitiõe nõ satisdat. Aduerte q̃a ista inq̃sitio q̃ fit p̃ istos officiales est sũmaria : iõ ex hoc inoleuit practica, qd' cogũt eos satisdare:q̃ practica ẽ bona,& approbat̃ p̃ gl.C.de tuto.q nõ satisdedit.l.j. & etiã vt dicit Ioã.fabri in.§.j.institu. de satisda.tuto.nõ est, indistinctè verũ ꝙ datum nõ satisdet:& ideo sequere practicam.

An ma- ter sit da- tiua, an legitima tutrix.

2

3

Dat'õ inq̃sitio- ne ... tisdat.

ADhuc tenet̃ alia tria facere anteq̃̃ habeat administrationẽ,scd'm Sali.in.l.tutores.C.de admi.tuto. scilicet q̃a tenet̃ satisdare rẽ pupilli saluã fore.vt.l.j.C.de tuto.vel cura.q nõ satisdedit.& p̃bat cõsuetudo nostra in his verbis(caution souffisante.) Alia dicam infrà qñ venient ad p̃positũ.¶Et aduerte, q̃a ergo vt hic vides, interponit decretũ iudicis:ex quo põt capere salarium: qd' nõ faceret si esset diffinitiua:vt tenet ĩ specie do.me⁹ Ias.in.l.nec q̃cq̃.§.vbi decretũ.in.ij.col.ff.de offi.p̃consul.& leg.qd' dicit verũ esse,nisi sint pauperes.¶Inferẽs

4 †qd' notari⁹ nõ licitè capit salariũ à paupere p̃ instrumẽto qd' pro eo cõficit:imò aduocat⁹ in foro consciæ peccat,si aliqd capiat à paupere:q̃ nota.¶†An autẽ iu-

5 dex secularis possit dare curatorẽ clerico,an v̄ò debeat dare episcopus. Vide Pau.de castro in cõsi.suo.cccxlij. in consilijs antiquis,in impressione noua Mediolanẽsi.

Ad ... nẽ ma- ter p ... bẽda ... minis ... tione.

6 ¶Aduerte†quia etiam debet renuntiare Velleiano.

☞¶Vt est de hoc textus in authẽti.de hęredita.ab intestato veniẽtibus.§.mulierib⁹.collatio.ix. * Et omni alio auxilio iuris & facti eidẽ competenti:& est huiusmodi renuntiatio magnæ efficaciæ in omnib⁹ contractibus mulierũ:vt dicit Boerius in cõsuetu.septenæ Bituriceñ. titu.de cõsuetu.iur.status p̃sona.§.vj.in glo.regulariter

7 mulier:vbi etiã dicit, †ꝙ licet debitor vel creditor pupilli non possit esse eius tutor:tñ fallit in matre & auia. & ibi plura allegat.vide eũ : & materiã beneficij inuentarij posui infrà titu.(des successions).§.vltimo.

Ren... re Ve... iano.

In textu ibi

Par inuentaire.

1 IStud†inuentariũ debet fieri coram iudice : secũdum Bart.in.l.tutor qui repertorium.in.ij.col.ff.de admi. tuto.Ioan.fabri tamen & Sali.vt dixi suprà eo.ti.§.iiij.

2 glo.(se par le pere)dicunt†quòd sufficit quòd fiat corã greffario de consuetudine.

Int... riũ ... iud... end...

☞ADDITIO. Adde quòd saltẽ debet fieri per manus publicas, vt dicit Matthæus de afflictis in cõstitutione regni Siciliæ,quæ incipit,minorib⁹.in prima q̃stione primi notabilis. *

3 ¶Ita dicũt in.l.tutores.C.de admi.tu.†& debet ponere in inuẽtario tutor instrumẽta oĩm rerũ pupilli:debita autem ipsius actiuè nõ debent poni. Bart.ibi in.iij.col.

Francis.

Francis.de Aretio in cõsi.cxlviij.incipien.In q̃stiõe proposita.in.j.col.Debita aũt passiuè de qbus apparet per instrumentũ,tenet̃ ponere,& nõ aliâs.Ita Bar.in.d.l.tutor.in.iij.col.Bar.cepola plenè in repetitiõe sua quã fe-
4 cit sup.l.si fugitiui.i.xiiij.colũ. C.de ser.fugiti.†& si oẽs res pupilli nõ ponat in inuentario, videt̃ dolosẽ fecisse inuẽtariũ:& debet remoueri vt suspect⁹.Bart.in.d.l.tutor.Panor.in cõsi.suo.lxxiij.incip. Iesu Christi etiã.circa primũ dubiũ.in.iij. &.iiij.col.in.ij.volu.vbi posuit necessaria & reqsita ad validitatẽ inuẽtarij:& qũo priuat̃ nõ cõficiẽs inuẽtariũ:& vide de matre q̃ non cõfecit inuẽtariũ in cõsilio Bar.115.dixi.s.& dicã statim.& omia ponunt̃ in.l.fi. C.de iure delibe.vbi est recurrẽdũ q̃ ad
5 reqsita in inuẽtario.¶†Et dicit̃ inuẽtariũ caput omniũ rõnũ.d.l.tutor q reptoriũ.& Frãci. de Curte antiquior in cõsi.suo.lxvj.in.viij.col.versi.scd'm articu.vbi determinat pulchrã q̃stionẽ, videlicet nũquid possit remittere redditionẽ administrationis.Dicam statim.

Inuẽtarium capurationũ.

ADde q̧ tenet̃ de nõ appositis quæ sciebat esse tp̃e administratiõis suscepte, & debent etiã poni que de nouo inueniũtur. Bal. Cy. & Ang.in.l.tutores.ij.C. de administratio.tuto.& in.l.fi.C.arbitriũ tute.

ADuerte etiã an æstimatio rerũ descriptarũ in inuẽtario,in eo inseri debeat:& vt dicit Salice.in.d.l.fi.q̃ incipit,scim⁹.§.finaũt dubi⁹.C.de iure deliberãdi: debet poni.sed do. Iacobin⁹ de sancto Georgio i.d.l.fi. §.notissimũ.i fi.dicit qd' cõsuluit qd' nõ est necesse, qd' apponat̃,ex q̃ de facili heres posset decipi i æstimãdo: & ꝓhoc allegat Bald.& alios in.l.fi.C.de magistratib⁹ cõueniendis.¶Curia aũt nr̃a parlamentalis Burgũdiæ semel ordinauit,ꝓcuratori nr̃o regio,q inuẽtaria cõficit cũ greffario,qd' æstimationẽ hmõi rerũ describeret:qd' & nũc de cõsuetudine apud nos obseruat̃:vocatis aliquib⁹ q in talib⁹ se cognoscũt ad estimationẽ hmõi rerũ in inuẽtario descriptarũ faciẽdã,priustñ p eos p̃stito
6 ad hoc iuramẽto.¶Aduerte†q̧ si tutor agat noĩe tutorio,debet docere de tutela & iuẽtario:licet reus nõ pos-
7 sit ip̃m ĩpugnare:†sicut ĩ p̃latis qui agũt vt p̃lati debẽt docere de institutiõe vel de possessiõe:vt dicit Io.fabri in.l.nõ vtiliter.C.de eo qui pro tutore nego.gessit.

Mater tutrix nõ cõficiẽs inuentariũ quæ incurrat.

8 LVdo.verò Roma.in cõsi.suo.cxviij.incipiẽ.quo ad primũ.in.ij.dubio†ponit quatuor pœnas itroductas cõtra matrẽ que nõ cõfecit inuẽtariũ.Prima est,qa dolosã suspicionẽ incurrit.l.tutor q̃ repertoriũ.ff.de administra.tuto. in.§.tutores.ff. de suspec.tuto.Quæ qdẽ
9 suspicio hæc est:†q̧ sicut heres inuentariũ nõ cõficiens incidit in suspicionẽ furti rerũ hereditariarũ:iure cõi ita præsumẽte:vt in aut.de here. & falci.§.sancim⁹.colla.j.
10 Ita†& à simili incidit tutor in suspicionẽ furti rerũ pu-
11 pillariũ si inuẽtarium non cõficiat.†Quæ qdem p̃sumptio cũ sit iuris,est liquidissima ꝓbatio.l.si tutor.in gl. C. de pericu.tuto.l.licet imperator. ff. de lega.j.ex quo
12 etiã tenuit Roma.in dicto cõsilio †q̧ mater in hoc casu posset poni ad torturã,si bona non reperiunt̃.Secunda est,q̧ in vinculis causa dicit:licet sit de iure secus.

☞ADDITIO. Aduerte ad hoc qd' etiã reprehendit̃ in hoc,quò ad matrẽ qd' in vinculis causam dicat:vt tenet Hippolyt⁹ de Marsilijs in practica causarũ criminaliũ in verbo, attingam. nũe.64.&.65.¶Aduerte etiã q̧ cõtra non cõficientẽ inuentariũ præsumit̃ q̧ bona occupauit,& q̧ fuit in dolo:vt patet in aut.de here.& fal.§.si qs aũt.& notat Bal. i.l.fi.C. de iure delibe. & ita tenet Matthæ⁹ de afflictis,i decisiõib⁹ suis,d ecisi.44. q̃si i fine.& in decisi.13.dicit q̧ inuẽtariũ ꝓbat cõtra tutorẽ.qd' qũo itelligat̃, vide ibi, & qũo admittant̃ ꝓbatio.cõtra inuẽtariũ. ✱ ¶Tertia est,q̧ incurrit infamiã.Quarta est,q̧ p pupillũ iurat̃ in litẽ contra eũ:vt ibi per eũdẽ Roma.plenius habetur.

HIs dieb⁹fui interrogat⁹ de vno casu inter filiũ primũ quondã Matthei pætit ꝓcuratoris regij i balliuatu auxeti, natũ ex Ioãna du breul, q̃ fuit prima ei⁹ vxor:post mortẽ cui⁹ habuit administrationẽ Henrici ei⁹ filij ꝓcreati ex eo & dicta sua vxore,nullũ tñ cõfecit inuẽtariũ.Post mortẽ cui⁹Ioãnæ accepit i vxorẽ dñam Ioãnetã mignot,filiã quondã magistri Ioãnis mignot, ex q̃ habuit filios, postmodũ ab humanis decessit:relicto dicto primo filio ex prima ei⁹vxore,& tribus filijs ex scd'a procreatis.Petunt inter eos fieri diuisionẽ:dicit primò vidua q̧ debet hr̃e dimidiã partẽ mobiliũ oĩm existẽ.de qb⁹ saisitus erat dict⁹ quondã Mattheus eius maritus tp̃e mortis : per cõsuetudinẽ suprà positã titu. (des droictz & appertenãces a gens mariez).§.14.dixit fili⁹ primæ vxoris,qd' debet hr̃e dimidiã partẽ dictorũ bonorũ mobiliũ,q̃ sibi spectant & ptinent ad cãm suæ quondã matris cui⁹ est heres:& q̧ ei⁹ quondam pater semp habuit& possedit talia bona,nulla diuisiõe facta: & q̧ tũc petit fieri diuisionẽ:& p̃cipuè illã mediã partẽ sibi adiudicari.Dicit vidua:doceasq̃ erãt illa bona que erant tp̃e mortis matris tuæ : qa nũc cõstat q̧ pater tu⁹ nuper marit⁹ me⁹ hec oĩa bona tp̃e ei⁹ mortis posside bat:iõ remãsi saisita post ei⁹mortẽ de media p̃te illorũ. Replicat fili⁹ & dicit.Pater me⁹ debuit cõficere inuẽtariũ & nõ fecit:qd' si fecisset,clarè ꝓbassem q̃ fuissent illa bona:ex q̃ ergo nõ cõfecit,p̃sumit̃ cõtra eũ.Quid ergo nũc dicẽdũ:Tu dic q̧ oĩs p̃sumptio dolosa currit cõtra patrẽ:& ip̃e pupill⁹ effect⁹maior põt ĩ litẽ iurare de cõi iteresse,rõne nõ cõfectiõis inuẽtarij cõtra heredes ipsius pr̃is. De q̃ qdẽ cõi interesse fiet cõfusio illi⁹ partis,cui⁹ ipse pupill⁹ est hæres:de alijs aũt tenebunt̃ alij heredes, p ea q̃ dicit Roma.in.d.loco.& p.l.penul.C.de in litẽ iurando.¶Quicqd dicat Ludo.Roma.istud nõ est verũ: qa tñ iuratur in litẽ cõtra patrẽ de dolo ipsi⁹, & nõ cõtra heredes de dolo defuncti.vt dicit tex.gl.& doc.in.d. l.penul.& in.l.fi.C.de in litẽ.& tantũ cõtra heredes agit̃ ad cõe interesse:nisi in casu dictæ.l.penul.scilicet qñ denegat exhibere instrumẽta reperta in hæreditate.

Casus facti.

SED videm⁹ hic q̧ mater tutrix filiorũ tenet̃ facere inuentariũ,& accipere administrationẽ à iudice:vt dictũ est,ponamus q̧ nõ fecerit inuẽtariũ,& ꝓpria autoritate acceperit administrationẽ bonorũ filij:qd fiendũ,qũo debet puniri:Fui interrogat⁹ de hac q̃stiõe me existẽte in studio Taurineñ.à quodã scholari comitat⁹ Burgundiæ,q petijt à me qua pœna debeat puniri mater sua q̃ nõ fecerat inuẽtariũ de bonis suis:q̃dam tunc allegaui:sed postmodũ inueni Fran.de curte, in cõnsi. lxvj.inci.Sapiẽ.optim⁹. i.xvj.col.q cõcludit †qd' debet 13
remoueri ab administratiõe,& priuari successiõe filiorũ,& omni alio cõmodo, qd' habere potest ex dicta tutela.Plenissimè ibi tractat̃:remitto ad dicta per eum.

Alia pœna mr̃is nõ conficiẽtis inuẽtariũ.

ET nõ†solũ priuat̃ p̃dictis iurib⁹ ꝓpter nõ cõfectio 14
nẽ inuẽtarij,sed ẽt si alia omiserit q̃ ponit Sali.i.d. l.tutor qui repertoriũ.ff.de administra.tutorũ.& idem Franciſc.de curte in dicto loco.s.si administrationẽ nõ agnoscat,& tutelã à iudice non accipiat : †quia per de- 15

cretũ debet accipere administrationẽ.l.fin.C.arbi.tute.

Ad quæ teneatur mater tutrix filiorum.

16 †debet iurare vtilia facere,& inutilia ꝑtermittere.l.fi.§.sed cũ antiquitas.C.de cura.furio. Soci.cõsi,suo.ij.in.ij.col.vbi plura allegat,maximè Bar.in.d.l.tutor q reper
17 toriũ.ideo†propter illã ꝓmissionẽ teneť de negligẽtia:& cõcludit ibi ꝑ multa.Et idẽ tenet Francis.de Aretio.in cõsi.suo.xxix.incipiẽ. Diligenter & maturè.in.j.col.
18 versic.hoc ꝑmisso:†& etiã de mala administratiõe tenetur:& bona sunt ad hoc obligata.l.alio.& fin.l.C.de in
19 lit.iuran.imò cõtra eã iurať in litẽ:vt per Are.ibi.†Item etiã debet ꝓmittere defensionẽ pro pupillo suscipere.l.fi.§.oẽm.C.de admi.tut.& ponit dñs me⁹ Ias.in.l.ꝓror ait.j.ij.&.iij.col.ff. de noui.ope.nũ.vbi plenè.Sali.verò
20 in.d.§.oẽm.quẽ refert Curti⁹ in dicto loco dicit†ꝙ põt addi ĩ matre& auia ꝙ fiat ꝓmissio de ꝑdictis cũ expssa hypotheca bonorũ,& cũ renũtiatiõib⁹ de qb⁹ antè dixi.

Vxor tenetur patefacere bõa mariti defũcti.

21 ¶Adde†ꝙ qñ fit inuẽtariũ, vxor defuncti teneť patefacere bona defũcti hęredib⁹ etiã licet nõ fiat inuẽtariũ:& teneť iurare.glos.in.l.ij.in ṽbo,iurata fide.li.x.qñ
22 & qbus quarta.†Sed cõcubina põt poni ad torturã,vt patefaciat bona amasij.Bal.in.l.j. C.de natura.libe.Iacobin⁹ de sancto Georgio in tractatu suo feudorũ.in verbo,dictiq; vasalli ꝓmiserunt recognoscere.in.vj.colũ.

Testator põt remittere cõfectionẽ inuẽtarij.

23 ET intellige †ꝙ mater tutrix teneť conficere inuentariũ:nisi cõfectio inuẽtarij fuerit ei remissa ꝑ testatorẽ,qđ fieri põt.Bar. in.d.l.tutor q repertoriũ.j.ij.col.ff.de admini.tuto.& ꝑ eundẽ Bar.in.l.nemo põt.in.v.q.ff.de legatis.j.vbi dñs meus Iason in.ix.col.cũ sequẽ.
24 †dicit idẽ esse in tutore legitimo & datiuo : ꝙ testator põt eis remittere cõfectionẽ inuẽtarij. Glo.est notabilis & ordinaria in.l.tutores.ij.in verbo,publicarũ.ad fi.C.de admini.tuto.sentit glo.in.l.iij.§. tutores.ff.de suspec.tuto.¶Bal.tñ sentiẽs istud esse iniquũ limitat,nisi testa
25 tor errauerit remittẽdo ex certa cã q̃ nõ subsistit:†vñ iudex(nõ obstãte remissiõe testatoris) põt cogere tutorẽ ad cõfectionẽ inuentarij,si est de eo suspitio:ne supprimat res pupilli. argu.l.primæ.§.j.ff. vbi pupill⁹ educa.debeat.&.l.facultas.aliâs defensiões. C. de iure fisci.lib.
26 x.Bar.tñ in.d.l.nemo.†ponit hãc limitationẽ,etiã in tutore testamẽtario:qñ apparet hãc remissionẽ esse cõtra vtilitatẽ pupilli:iudex nõ debet eã sequi.argu.l.vtilitatem.&.l.in cõfirmãdo.ff.de cõfirma.tuto.Bal.in.l.fi.C.arbi.tut.Ang.in cõsi.cxliiij.qđ incipit,Reuocatur.

27 ET aduerte,qa do.me⁹ in.d.l.nemo potest.in.x.col.dicit†ꝙ nõ sufficit ꝙ testator remittat confectionẽ inuẽtarij tutori : sed oportet exꝑssẽ ꝙ vetet & ꝓhibeat cõfectionẽ inuentarij: put facit tex.in.d.l.fi.C.arbi.tute.qđ an sit verũ,ibi disputat. vide eũdẽ.Et ad quæstionẽ supradictam adde Barba.in cõsi.suo.lxiiij.incipiẽ.Clementissimi.in.iij.col.in.ij.vol.Alex.in cõsi.suo.lxij.incipien.ꝑfatos tutores.in.ij.col.Cardi.florẽ.in cõsi.suo.51.incipiẽ. Titius cõdidit testamentũ.in.ij.col.in.j. dubio.¶Vide de hac glo.Boeriũ tit.de cõsuetu.iur.status psona.§.vij.in glo.hęc cõsuetudo videtur ꝓbari.vide etiã Io.sanxon in cõsuetu.Turoñ.titu.(des tuteurs & curateurs) articu.ij.folio. ccvij.& articulo.iij.fol. ccviij.quæ dicit ꝙ debet fieri descriptio bonorũ non obstãte dicta ☞prohibitiõe. ¶Maximè in Burgundia, & in quacũq; alia patria,vbi est cõsuetudo qđ maritus & vxor non pñt sibijpsis aliquid relinquere,aut qd inter eos facere, qđ vergat in vtilitatẽ vni⁹ siue per cõtractum,siue per vltimam voluntatẽ : qm̃ cùm hęc prohibitio vergat in vtilitatẽ vnius,non valet:& ideo officiarij non debent differre,nisi in casu in quo ordinaretur per testatorem, qđ fieret inuentariũ per tutores aut curatores datos in testamẽto:prohibendo officiarijs ne se intromittãt:sed hæc prohibitio nunq̃ mihi placuit ; qa prohibitio importat aliquã præeminentiã quã non habet priuat⁹ erga officiarios ; intellige tñ etiã nisi in casu in quo frater aut patruus habẽtes bona cõia cũ pupillis & minoribus essent tutores aut curatores eorũ , ex quo fortè ira aut tædio affecti vellent ꝓuocare filios ad diuisionem: qm̃ non tenentur facere inuentariũ, vt dicit Masueri.in sua practica.in tit.de tutore & curatore.col.iiij.&.v.qđ an sit verũ,cogita:quia nõ video rationẽ sufficientẽ ad impediendum hmõi confectionem inuentarij. *

28 QVis aũt†debeat facere inuentariũ de bonis presbyteri defuncti in q̃ laicus est hęres institutus,an iudex ecclesiasticus:an iudex secularis: Vide Guido.pape decisio. sua.cclxj.vbi cõcludit ꝙ iudex secularis:qa bona quæ erãt affecta priuilegio clericali desinũt esse ecclesiastica:& cõditionem hæredũ sequunť, per plura iura ꝑ eũ ibi allegata. ¶Imò plus dicit.G.benedicti ĩ sua repe.c.Raynuti⁹.in verbo, & vxorem nõie Adelasiã. nũe.ccccxxiij. de testamentis.ꝙ epi aut eius officiales ecclesiastici nõ possunt facere inuẽtaria de bonis clericorũ tẽporalib⁹:vide eũ. ¶Aduerte quia iudex secularis dat curatorẽ clerico : vt dicit Paul.de ca.consi. cccxlij.incipiẽ.curator.quẽ allegat Pyrrhus in cõsuetu. Aurelianeñ.tit.de feudis.capite.lxxv.& dixi hîc ante in ☞fine præcedentis gloss. ¶Et suprà in.§.iiij.huius titul. in gloss.quæ incipit,(se par le pere)in fine. *

Inuentarii bonorum ... dotis.

ITEM an virtute iurisdictiõis spiritualis bona clerici mortui capi possint in iurisdictione tẽporali alicuius dñi ; Hæc quæstio aliâs fuit in parlamẽto Parisieñ. placita inter episcopũ Niuerneñ.& comitẽ Niuerneñ. seu ducem Burgundiæ habentem administrationẽ comitis Niuerneñ.& non fuit decisa.Et illã disputat Ioãnes galli in suis quæstionibus per arresta.in quæstione. cxxviij.incipien. an episcop⁹.quia iudex ecclesiasticus virtute iurisdictiõis spiritualis in hac ciuitate Heduen. hoc non facit,non aliter insisto.

Quæstio.

In textu ibi

En baillant bõne & souffisante caution.

QVando autẽ & quomodo tutores & curatores debeant satisdare,nõ isisto:cùm satis sit clarum ꝑ text.in titu.institu.de satisda.tuto.&.C.&.ff. eodẽ.caueant tamẽ magistratus & procuratores regij habentes ex nostra cõi & generali obseruantia onus petendi & ꝓcurandi vt pupillis dentur tutores, ne omittant satisdationẽ tutorum & curatorũ, aliâs in defectu
1 eorũ possent teneri non aliter insisto. ¶Aduerte†ꝙ iste fideiussor debet tantum habere in bonis, quantum valent bona illi⁹ pro quo fideiubet:sicut fideiussor de iudicio sisti tãtum debet habere in bonis immobilibus, quòd ascendant ad valorem causæ pro qua intercedit. Ludouicus Romanus in.l. fideiussor. ff. qui satisdare
2 cogan.†Idem in tutore qui debet tantum habere in bonis, q̃tum pupillus ad hoc vt sit idoneus tutor. §.sed & propter paupertatẽ.institu. de excusa. tuto. vt dicit Ioan. sanxon.in consuetu. Turoneñ.titu. (Des droictz de basse iustice)articulo.xxiiij.folio.xxvj. ¶Et aduerte, quia cautio cũ fideiussoribus est maior,q̃ cũ pignore: vt dicit

Fidei... for q... tũ de... at ha... re in b... nis.

vt dicit Lucas de pęna in.l.quoties.C.de digni.lib.xij.

ADDITIO. Aduerte etiã, quia videretur qđ mater non teneret dare cautionem propter amorẽ quem videtur habere erga filiũ, vt in simili dicit Matthæus de Afflictis in cõstitutione regni Siciliæ, quæ incipit, mulier quæ dotariũ prima. in primo notabili.&.ij.in.vj.notabili. *

In textu ibi

D'en rendre compte.

Mater rõnẽ reddere debet administrationis. Sic tutor.

1 QVæro, †nũquid mater tutrix teneat reddere rõnẽ administratiõis bonorũ filij cuius fuit tutrix: dic q̃ sic.l.hac edictali. §. his illud. C. de secun. nup.l.ij. C. qñ mulier tute.officio fungi põt.l.sciant. C.
2 de suis & legiti.Soci.in cõsi.suo.ij.in.ij.colũ.†& nõ solũ mater tutrix tenet reddere rationẽ, sed etiã quicũq; alius tutor.Spe.in tit.de instrumẽto.versi.omnis executor. per legẽ primã in prin.ff.de tuto.& cura.datis ab his.l. actus.ff.de administra.tuto.l.tutorẽ.cũ similib⁹.C.arbi
3 triũ tute.l.rõnes.C.de administra.tuto.¶†Et si sunt plures tutores vel curatores, vn⁹ non põt reddere rationẽ sine altero: ne ratio diuidat, cũ simul tota reddi debeat ab oib⁹, scđm Bal.notabiliter in.l.si plures. C.de cõdi.
4 insertis.†& non solũ pupillo reddi debet ratio, sed etiã agnatis ei⁹ hęredibus ab intestato.l.si pater.& ibi Bald.
5 C.cõmunia de successi. †nec reddi debet amplius q̃ semel, si is qui reddi habet apocham de redditione reddita.l.semel.& ibi Bar.C.de apo.publicis.lib.x.

Cui reddẽda rõ.

In reddi tione rõnis requisita. Chartæ exhibẽdi debẽt.

6 SED aduerte, †q̃a multa in redditione rationis, q̃ se-
7 riatim hic ponã requirunt. primò †q̃ chartæ rationum exhibeant, & pupillo reddant.l.fi. §.inter cætera. & ibi Bar.ff.de liber.lega.& in.l.si cui libertas. & in.l.cũ seruus.ff.de cõdi.& demõstratio. Bar.i.l.ex testamẽto. C.de testa.manumissis. Bar.in l.j.§. officio.ff.de tute.& rationib⁹ distrahen.sed pleni⁹ Nicolaus de Neapolita. ¶Sed q̃rit Bal.in.l.cũ testamento.C.de testamẽ.manu-
8 missis.†pone q̃ tutor non inuenit debitor in pecunia, nũquid saltẽ debet ostendere codices, & dñm instruere anteq̃ sit liber. Bal.dicit ibi q̃ nõ: quia licet dicat q̃ tutor teneat ad duo.s.ad reliqua, & ad edẽdos codices.i.libros rõnũ: illa duo sunt ꝑpter vnũ.i.ꝑpter reddẽda reliqua.& iõ deficiente eo qđ est principale & cã alteri⁹, q̃a nihil debet: destruet & subseq̃ẽs seu accessoriũ, seu
9 annihilabit. Bal.tñ in principio dicit, †q̃ cõditio rõnũ reddendarũ quatuor cõplectitur: scilicet codices edi, calculũ poni, reliqua reddi, culpã purgari, solutione eius quod debetur. quæ nota, si eueniant in facto.

ET adde q̃ de nouo inuenta non posita in inuentario saltem poni debent in libro rationum.l.fin.§. tali.C.de curat.furio. Specu.in tit.de instru.editio.§.dicto.aliâs iuratur in litem.l.j.§.officio. ff.de tutelis & rationibus distrahen.vbi per glo.& docto.

Reliqua solui.

10 ET ideo †dic secũdò q̃ vltimum positum per Bal. in.d.l.cum testamẽto, q̃ requiritur q̃ soluatur pupillo: & reddatur quicquid soluendum est.l.nõ solum. ij.§. is qui reddere.ff. de liber.leg.facit text.in.l.cum testamento.ff.de testamen.manumissis.

Nota.

11 TErtiò †q̃ ostendat debitores pupilli fuisse idoneos tpe cõtractus initi cũ eis à tutore.l.qui sub cõditione.ff.de cõditio.& demon.¶Aduerte ad vnũ per-
12 petuò tenendũ: †vt tutores vel curatores nõ teneantur ex cõtractu noie pupilli gesto, licet malè succedat pupillo, vt faciant cũ consensu matris pupilli & coniunctorum: vt dicit gl.in.l.ij.in gl.magna in verbo, pupillo.C.de his quibus vt indig. & ibi Pau.de cast.reputat valde singularẽ.& Iason.in.l.j.ante finẽ.C. de transac.& illam gl.dicit esse celebrẽ Boerius in consuetu.Bituricẽ. in ti.de consuetu.iur.status ꝑsona.§.viij.in gl.hæc consuetudo videtur probari.in fi.illius glo.

Ratio reddi.

13 QVartò †q̃ ei cuius patrimonium administratum est ratio reddatur, ostẽdatur & computetur.d.l. cum seruus suprà allega.

Etiã de non gestis.

14 QVintò †q̃ reddat ratio de nõ gestis q̃ geri debuerunt, sicut & de gestis: vt habet.l.si tibi.C.de testamen.tutela.l.scire oportet.in prin.ff.de excusatiõe tutorũ.l.tutores.ff.de tutelis.l.tutor q̃ post.& l.tutor dat⁹.ff.de admi.tut.l.j.in prin.ff.de tute.& rõnib⁹ distrahẽ.l.j.&.ij.C.si tutor vel cura.nõ appella.Soci. in cõsi.suo.ij.in.ij. col.in.j vol.& nõ solũ ipse tutor, sed etiã eius hæredes.l.j.in.ij.& vlti.col.C.de hære.tuto.

Instrumẽta pupillo reddi.

15 SExtò †q̃ instrumẽta reddant pupillo ꝑ q̃b⁹ põt in litẽ iurare cõtra hæredes tutoris dolo vel lata culpa restituẽtes.l.aduersus.&.l.is qui.C.de in litem iuran.

Rõ fructuũ & redituũ haberi.

16 SEptimò †q̃ etiã ratio fructuũ & redituũ habeatur: secundũ quod cõmuniter percipi potuissent.l.si sine.§.Modestinus.ij.l.ij.ff. de admini.tuto.glo.& Bal.in l.cum testamento.C.de manumissis testamento.

ET hæc septẽ requisita ponit Ludo.Roma.in consilio suo.cccxij. incip.omnipotẽtis postulato suffragio: quò ad primum in quo quæritur, an hæres.

Rõ bona fide reddi.

17 OCtauò †adde requiri q̃ ratio reddat plenè & bona fide, secundum Bal.in.l.penulti.vij.colum. C. condi.insertis.

Primò introitus q̃ exit⁹ ostendi.

18 NOnò †q̃ ostẽdat primò introitus, q̃ exitus, scđm Nicolaũ de Neapoli.in.l.spadonem. §.ratiocinatio.ff.de excusa.tuto.& hęc duo addit Bertachinũ.de firmo.in tractatu suo de epis.libro.iiij.in.vj.parte in.xxix. quæstio.quem vide.& etiã istud ponit Ioannes de Pla-
19 tea.in.l.j.in fine.C.de apoc.publicis, lib.x.vbi dicit †qđ hęc duo sunt ita connexa, q̃ cõfessio introitus non pręiudicat, donec acceptetur expensa, & econuerso.l.quæritur.ff.de administra.tutorũ.gloss.in.l.thais ancilla.§. libertatem.ff.de fideicommissa.libertate.

ADDITIO. Aduerte ad vnum, quòd tutor q̃ habet reddere rationẽ de mobilibus cõtentis in inuentario nõ tenetur probare consumptionẽ illorum, sed sufficit ꝑbare qđ tanto tpe verisimiliter debuerũt corrũpi tot ex illis supellectilib⁹, vt dicit Bar.in.l.qđ ad presens.C.de murilegu.libro.xj.& Alexan.in cõsilio.xlv.in.iij.col.in.j.volumine. quos refert & sequitur Matthæus de Afflictis in constitutione regni Siciliæ, quæ incipit, p̃decessorũ.in fine in.iij.libro. vbi dicit qđ pecunia inter mobilia cõputatur. Et ibi, in iij.notabili. quomodo debeat ponere rationẽ corã iustitiarijs finita balista, & quomodo tenet librum rõnis edere. Et in.iiij. notabili.ponit de quibus potest facere exitum, & quid continere debeat ille liber rationum, & ibi quòd nõ est credendum libris eorũ in magnis quãtitatibus. Et qui volunt qđ eis credatur, vocant papelardi: vt dicit Speculator in loco ibi allegato. *

Redditio rõnis ꝑ testatorẽ remitti potest.

20 ADuerte tñ, † qđ mater tutrix tenetur reddere rationẽ administrationis, & quilibet ali⁹ tutor: nisi fuerit eidẽ remissa: qđ fieri põt.Bart.in.l.Aureliano.ff. de liber.leg.si in tali remissione seu liberatione à reddi-

tione administratiõis non venit dolus. Bar. imò etiã tenetur ad cõsignationẽ reliquorũ. Alex. in cõsi. suo. xlv. incipiẽ. Habita sup his i. j. col. in. j. volu. Soci. in cõsi. ij. ẽ. allega. ¶Ex hoc fundatẽ prouisio q̃ in talib⁹ adiudicatẽ in practica q̃ ad nos, ꝙ post redditionẽ cõpoti, pupilli obtinẽt in ꝓuisione reliquorum, quæ debentẽ ex redditione rarionis, & finali cõpoto redditionis rationis.

☞ADDITIO. Quod si inueniatẽ fraus & dol⁹, puniur in duplum. l. ij. ff. de tutel. & rõnibus distrahen. Et etiã aduerte qđ non valet consuetudo, qđ non teneatur reddere rationẽ: vt tenet Matthęus de Afflictis in cõstitutione regni Siciliæ, quę incipit, minorib⁹. in fine in. iij. libro. si tamẽ fuerit negligentia, aut minima simplicitas, valet remissio: vt dicit idẽ Matthæus de Afflictis in cõstitutione quæ incipit, obscuritatẽ. in. vj. notabili. in. ij. libro. Et ibi quomodo illa nimia simplicitas differt à negligentia. ✱

ET ꝙ in tali liberatiõe nõ veniãt p̄dicta, nisi expressẽ sit dictũ, maxime de reliquorũ cõsignatiõe: qđ fieri põt per Alex. in cõsi. suo. xlvij. in. iij. col. in. j. volu. qđ est repetitũ. in cõsi. cij. in. ij. volu. dicit tñ idẽ Alex. ĩ cõsi.

Dol⁹ nõ potest remitti à testatore.

21 suo. lxij. in. iij. colũ. in. iij. volu. †ꝙ negligẽtia & culpa põt remitti p testatorẽ, sed nõ dol⁹, & iõ cõsuluit Pe. de Ancha. in cõsi. suo. cxviij. incipiẽ. Casus talis est. i. ij. col. ꝙ si testator reliquit tutores, & eos absoluit à reddẽda rõne administrationis: & dãnauit suos hæredes debere remittere suis tutorib⁹ id in quo cõdẽnarentẽ rõne dictę administratiõis tutelæ malè gestæ dolo, vel negligẽtia: ꝙ talis liberatio vel absolutio nõ extenditẽ ad ea q̃ tutores dolo gesserũt, vel ad aliqua q̃ sunt penes ipsos tutores. & dicit esse casum in. l. nõ solũ. ij. §. fi. & in. l. si qs rationes. in princ. ff. de liber. lega. & in. l. qdã decedẽs. ff. de administra. tuto. faciũt q̃ consuluit Ange. in consi. suo cxliij. incipiente, Ad primũ dico. vbi testator voluit, ꝙ vxor sua administraret oĩa bona ipsi⁹ eo mortuo, & de fructib⁹ & reditib⁹ percipiendis ex bonis ipsi⁹ testatoris, nõ tenerẽ dicta vxor reddere rationẽ: sed stari voluit cõsciẽtiæ suæ ipsi⁹. s. vxoris vsq; ad pubertatẽ ipsius filij: & tñ tenetur reddere rõnem administratiõis de eo qđ dolo, fraude, vel culpa lata gesserit: & dicit ꝙ illa ꝓhibitiõ rõnis reddẽdę administratiõis importatvt scrupulosa inqsitio non fiat. allegat. l. si seruus vetit⁹. ff. de lega. j. l. cũ tale. §. fi. de cõdi. & demõstra. ff. & l. Põponius ff. de nego. gest. & etiã dicit ꝙ ea q̃ ex fructib⁹ & bonis mobilibus remanserũt apud eã tenetẽ restituere: allegat dictã. l. qdã decedẽs. ff. de administratio. tuto. & l. Aurelio. §. Caius. ff. de libera. legata. imò etiam possunt peti bona imobilia & realia existẽtia penes eã, eò qa vendicari possunt: qa

Libera tio generalis.

22 †in gñali liberatiõne nõ veniũt ea quæ vẽdicari possunt: ita tenet Bar. p illũ tex. in. l. Aureli⁹. §. Meuia. ff. de libera. legata. Alexã. in cõsi. suo. xlvj. incip. visis & accuratè cõsideratis. in. ij. col. i. j. volu. idẽ Alex. in cõsi. xlvij. i. iij. &. v. col. in. j. vol. & i cõsi. cvij. incipiẽ. circa primũ. in. iij. colũ. in. ij. volu. do. me⁹ Iason in. l. sub prætextu. la. ij. in. ij. colũ. C. de trãsactio. & in. §. j. in. xvj. col. institu. de actio. ¶Et ad materiã supradictã qd veniat in tali liberatiõe, vide plenè dñm Frãciscũ de curte in cõsi. suo. lxvj. incipiẽ. Sapienter optim⁹. in. vj. &. vij. col. vbi multa allegat. ¶Vide ad hãc materiã plenè per Philippũ Decium in cõsi. suo. clxxviij. qđ est in secũda parte. & aduerte ꝙ Io. sanxon in cõsuetudi. Turonẽ. tit. (des tuteurs & curateurs) articu. iij. fol. ccviij. videtẽ tenere ꝙ redditio rõnis tutelæ nõ potest p testatorem remitti. vide etiã Boerium in consuetu. Bituricẽ. titu. de consuetu. iuris status personarum. §. xj. in glo. fi.

23 SED q̃ro, †tutor aut curator in reddẽdo rationẽ & reliqua exhibet plures quittãtias p pupillũ eidẽ factas, nũquid debeant admitti, & an faciant fidẽ pro tutore aut curatore: Bar. in. l. tutores. §. ab eo. & Nicolaus de Neapoli. ff. de administra. tuto. & in. l. iij. §. cõtrariũ. post glo. ff. de cõtrario iudicio tutelę, dicũt ꝙ nõ nisi sit cũ iuramento. qa aliàs talis liberatio nõ nocet pupillo, aut minori, nisi sit facta ipsis existentib⁹ in ætate legitima. & facit ad p̄dicta

24 †qa liberatio ẽ donatio. Bart. in. l. si vn⁹. §. pactus. in. iiij. col. ff. de pactis. vbi doctores.

25 †& donare est pdere. l. filiusfami. ff. de dona. igitur &c.

☞¶Scilicet qđ minor donare potest: vt tenet Bal. in fi. C. si maior factus etiam cum iuramento, imò etiam immobilia cum decreto: vt dicit idẽ Bal. in. l. fi. C. si aduersus venditionẽ. & in. l. fi. C. si de momenta. possessio. saltem restituetur: vt dicit ibi Bal. ✱

COntrariũ tñ videtur dicendũ per ea q̃ dicunt Bar. & Alex. in. l. cum dñs. §. filiusfa. ff. de peculio legato. vbi dicũt, ꝙ nocet liberatio filij facta post mortẽ patris, eò quia deuenit à quo incipere non potuit.

In textu ibi

Et reliqua.

☞VIdetur qđ istud verbũ, reliqua sit superfluũ post verba prȩcedentia, (& rendre compte) cũ vt dicit tex. in. l. q̃uis rõnes. & in. l. cum seruus. ff. de conditio. & demonst. rõnes reddere nihil aliud est q̃ reliqua soluere: vel rõnes reddere idẽ est qđ reliqua reddere, nisi dicatur quòd istud fuit ad maiorem expressionem. ✱

1 INtellige, †idest debita ex administratiõe: sic exponitẽ p glo. in. l. cũ seruus. ff. de cõditio. & demonstratio. &

2 ff. de administra. tutorũ. l. Lucius. primo responso. †Et reliquatio est ipsa retẽtio reliquorũ. l. qui nominib⁹. ff.

3 de administra. tutorũ. †& licet vt qdã dicant reliqua q̃ supersunt: vt Calepin⁹ in suo dictionario. ĩ verbo. reliquus, & facit. l. p̄dijs. in princi. & ibi glo. ff. de lega. iij. tñ etiã dicuntur nõ solùm cũ aliquid est solutũ, sed & cùm nihil, p gl. in. l. ij. C. si ꝓpter publicatas pensitatio. Et tenetur tutor reddere reliqua. dicta. l. cũ seruus. ff. de cõdi. & demonstratio. & in. l. cũ testamẽto. ff. de testa. manu

4 miss. vbi Bar. dicit, †ꝙ appellatiõe reliquorũ continentẽ libri rationũ. & dixi in gl. p̄cedẽ. ꝙ tutor ad duo tenetẽ. facit. l. tutorẽ. & ibi notatẽ. C. arbitriũ tutelę. Et inq̃tũ dixi ꝙ appellatiõe reliquorum totũ continetẽ, facit textus ad literã i. l. cũ optio. ff. de optio. legata. & i. l. reliquorũ.

5 ff. de ꝟborũ signi. ¶Et dic idẽ esse in verbo, residui, †cũ appellatiõe residui totũ contineatur. l. qđ si Meuius. ff. de hæredibus instituẽ. l. ij. C. de hæredi. instituen.

☞ADDITIO. Quod facit ad q̃stionem de illo qui cõfitetur recepisse sexaginta sex pro residuo, qa videtur cõfiteri recepisse totũ: vt dicit Matthęus de Afflictis in cõstitutio. regni Sicilię, quę

6 incipit, dohoriæ secreti. in. ix. notabili. ✱ ¶†Et idẽ de verbo, superflui Raphael Cuman⁹ in cõsilio suo. cv. in

7 cipiente, Anto. b̄ndicto filio. †Et idẽ in dictiõe cæterorũ. l. cæterorũ. ff. de verb. sig. quã licet multi dicãt carere singulari, inueni tamẽ in singulari numero cæterã. in. l. cancellauerat. & ibi glos. ff. de his q̃ in testamẽto delen

8 tur. †Sic etiam in dictione amplius, totum continetur.

l. j. §.

l.j.§.hæc verba.& ibi glos.ff.si cui plusq̃ per.l.Falcidiã.
9 † Sic etiã in dictione virilis.† cum si testator instituat
Virilis. 10 duos hæredes in viriles, licet sensus sit, id est æquales: tamen si vnus capere nõ possit, alius totũ habebit.l.viri-
Plus. 11 lis appellatione.ff.de verb.sig.† Idem in dictione plus, secundũ Bar.in.l.seruus legatus.in princ.per illũ tex.ff.
Pars pro toto, & econtra. 12 de lega.j. † Imo fortius appellatione partis totũ continetur.tex.in.l.vxori.in prin.& ibi glo.& Bar.ff.de le.ij.

ADDITIO. Quod intellige, vt dicit Matthæus de Afflictis in constitutio. regni Siciliæ quæ incipit, fratribus.in.v.notabili.in.iij. libro. * ¶ Eodem modo cõtrà totũ ponitur pro parte.l.Titia.Et ibi not.Alex.ff.ad.l. falci.l. Lucius Titius.in verbo, hæreditatẽ.ff.de le.j.Et ibi Bal.ad notabilẽ qõnẽ.

ADDITIO. Vide de hoc Matthæũ de Afflictis in cõstitutione regni Siciliæ quæ incipit, statuimus in fine. * ¶ Et aduerte ad id qđ dicit Sali.in cõsi.suo, in noie saluatoris nostri, de cuius
13 ore.vbi dicit, † quòd si quis obligatus sit ad decẽ pro resta, liberatur in reliquis: & est obligatus ad illa decẽ. facit quòd dicit Barto.in.l.centurio.in antepenul.col.ff. de vulga.& pup.substitu.Et Bal.in.l. ab Anastasio.C. mãdati.Et ad prædicta vide dñm meũ Iaso.in.d.l.ij.C. de hæredi.insti.vbi ponit tres limitationes ad id quòd dicitur q̃ appellatione residui seu reliqui, totũ continetur.Et vide Feli.in.c.ad hæc.extrà de rescriptis.

¶ Aduerte tñ q̃ tutor de reliquis quæ retinuerit tenetur in duplũ.gl.in rub.ff.de tutel. & rõnibus distrahẽ. in.l. j.§.cõsiderandi.& in.l.ij.eo.tit.& etiam de malè alienatis.Specu.in titu.de instrumentorum editione.§. viso. versicu.quid si aliquis res.

In textu ibi

Se par le pere n'y est aultremẽt pourueu.

Dubitari posset, quid importet hæc clausula in fine posita, an referatur ad omnia suprà posita, & omnia ea æqualiter determinet: an verò ad vltimum tantùm.exemplũ: quia dicit̃ in textu nostrę cõsuetudinis, q̃ post mortẽ mariti vxor est tutrix filiorũ suorũ, si voluerit.& dicitur hîc in fine (se par le pere ny est aultremẽt pourueu) nũqd si pr̃ fecerit tutorẽ testamẽtariũ, præferri debeat mr̃i: & sic an illa clausula referri debeat ad illum articulum, & alios sequen. an ad vltimũ tm̃.

Vantũ ad primũ dic q̃ illa clausula in fine posita refertur ad illũ primũ articulũ, quia cõmodè põt referri: † quia dispositione iuris tutor testa-
Tutor testamẽtarius præferri matri. 1 mentarius præfertur matri, cùm mater sit legitima, cui quidem legitimę præfertur tutela testamẽtaria: & ideo bene dicit (se par le mary ny est aultrement pourueu.) & dixi suprà hoc eo.ti.§.iiij.in glo. (se par le pere &c.)

Vantum ad secundũ, scilicet (& prent la tutelle par autorite de iustice) nũquid clausula in fine posita possit referri ad istũ secundũ articulum, hoc est q̃ si pater disponat q̃ mater capiat tutelã, & bona.& administrationẽ sine autoritate iustitię, an possit: Bar.in.l.legitimos.in prin.ff.de legi.tuto.dicit, q̃ istud decretũ quòd requirit̃ in oĩbus tutoribus & in quolibet gñe tutorum põt etiã remitti à testatore: quia testator põt facere q̃ tutor accipiat administrationẽ autoritate propria.per.l.an eorũ.C.de tut.& cura.datis ab his & ita etiã tenet do.Ias.referẽdo Bart.in.l. non dubiũ.C. de legib.Ex quo ergo clausula finalis istius consuetudinis in illo secundo articulo, quia si pater disposuerit q̃ tutor administret propria autoritate, standũ est suæ dispositiõi.& sic clausula in fine posita refert̃ ad pręcedẽ.

Vantum aũt ad secundũ & quartũ articulos, scilicet q̃ cõficiat inuentariũ, & q̃ satisdabit de reddenda rõne administrationis: dixi hîc antè, q̃ põt prædicta remittere, igit̃ nõ est dubiũ q̃ hęc clausula in fine nostræ cõsuetudinis posita refert̃ ad oĩa pręcedeñ.quod regulare est.l.j.C. de libe.pręte. vel exhęreda.vbi dñs meus plenè examinat hãc materiã, ponẽdo regulã cum duodecim limitationibus.adde Alex.in.l. talis scriptura.§.si.ff.de lega.j.& in cõsi. suo.cxxxviij.in fi.in.j.vol.vbi ponit.xiij.limitationes.vide de hoc eundem do.Iaso.in.l.si qs.id quod.in.iij.col.ff. de iuris.om. iudi.& in.l.si.in.vj.col.ff.de cõsti.idẽ Alex.i cõsi.xlviij. in.j.vol.c.secũdò requiris.de app.idẽ Ias.in.l.si idẽ cum eodẽ.§.si sub vna.ff.de iuris.om.iu. Feli.in.c.cãm quæ. in.iiij.col.cũ duabus sequẽ.de rescriptis.Alex.cõsi.lxvj. in.ij.col.in.ij.vol.& in cõsi.cx.in.ij.col.in.iiij.vol.quod est repetitũ in cõsi.ccxiij.in.ij.volu. infinita cõsilia possem hîc allegare quę posui in tractatu meo clausularũ. in litera.C.in.§.clausula.in fi.principio vel medio apposita.videre poteris ad plenum in dicto tractatu. ¶ Iuxta
2 prædicta quero.† pater aliquis fecit testm̃.& in suo testamento ordinauit, q̃ vxor sua esset tutrix suorũ filiorum, & q̃ non teneat̃ accipere administrationẽ autoritate iustitiæ.& q̃ nõ teneat̃ facere inuentariũ, nec q̃ teneatur dare cautionẽ &c.postmodũ dicit, & ordinauit: q̃ vult q̃ prædictæ clausulę in suo testõ appositæ quò ad dationẽ tutelę remoueant̃, & q̃ eas reuocat: an per hoc vxor sua sit exclusa à tutela suorũ filiorũ, quã põt habere de iure: & secundũ hãc cõsuetudinẽ.vide Ange. post Dy.& Bar.in.l.miles.§.sexaginta.ff.de adulte.vbi tenet q̃ nõ, nisi cassando dictã clausulã ꝓhibuerit esse tutricẽ.Cogita, si casus eueniat, qũo fiet cassatio ex di- Questio notabilis.
3 ctis Angeli ibi.† Itẽ simpliciter testator ordinauit vxorẽ suam esse tutricẽ suorũ filiorũ in suo testõ, nõ aliàs di-
4 cendo: an teneat̃ satisdare: videret̃ q̃ sic: † qm̃ licet tutor testamẽtarius nõ teneatur satisdare.notat̃ in.l.in dubium.& in.l.nõ oĩm.C.de tuto.vel cura.qui satisda.nõ debent.& insti.de satisda.tuto.in princ.tñ ex quo capit autoritate iustitiæ bona per consuetudinẽ: & in hoc iu- Tutor testamẽtarius p̃ferẽ matri.
5 ri derogat̃, satisdat, † cũ datiui (hoc est a iudice dati) nõ teneant̃ satisdare: maximè cũ dant̃ per inquisitionẽ: vt in legibus hîc antè allegatis.Idẽ etiã videt̃ si sit data in
6 testamento. ¶ † Credo tamen q̃ ex quo nihil disponit de tutela testamẽtaria: q̃ si mater fuerit data tutrix suorum filiorũ per patrem in testamẽto: quòd non tenet̃ satisdare: ut iuribus hîc antè allegatis.& iste.§.intelligit̃ solùm in legitima, hoc est, qñ nihil est dispositũ à patre: quia si pater eam faciat tutricẽ, satis dicit̃ prouidere aliter quã per cõsuetudinẽ sit prouisum.& sic non est amplius locus dispositioni consuetudinis.

§.septimo.

Et aussi le pere est legitime administrateur des corps & biẽs de ses enfans, et apres le trespas de sa femme prent les biens de sesdict enfans par inuẽtaire, & demeure

oblige de rendre les meubles & herita-
ges à sesdictz enfans: quant ilz seront en
eage souffisant, & separez de leurdict
pere: en faisant les fruitz siens: & mainte
nir lesdictz heritages en conuenable
estat: & en alimentant sesdictz enfans.

In textu ibi

Et aussi le pere est legitime admini-strateur.

QVando autem pater dicatur legitimus admi-
nistrator, & legitimus tutor, ponit dn̄s meus
in.l.si infanti.in.iij.col.C.de iure deliberan.

Pater & mater in qbus differant q̄ ad tutelā filiorū.

1 IN multis † differunt per cōsuetudines nostras pater
& mater habentes administrationem filiorum, quā-
do nō sunt nobiles. primò quia mater capit tutelā au-
toritate iustitiæ, pater nō. Item mater tenet̄ reddere ra-
tionem administrationis: vt dictū est in consuetudine
præcedenti. pater verò nō, sed solū remanet obligatus
de reddendo mobilia & hæreditagia filijs suis aduenīe.
pubertate: & in alio videlicet qn̄ erūt separati à patre.
Item mater nō fecit fructus hæreditagiorum suos, vt in
consuetudine præcedenti: pater verò sic, vt hic. Item ma
ter dat cautionem de reddenda ratione administratio-
nis, pater verò non.

QVantum ad primū dic q̄ licet pater nō capiat
autoritate iustitiæ tutelā: tn̄ non pōt admini-
2 strare nisi decretū iudicis interponat̄: † quia in
omni gn̄e tutorū requirit̄ decretū iudicis in susceptio-
ne administrationis. Bar.in.l.legitimos.ff.de legi.tuto.

Pater nō reddit rōnē administrationis.

3 QVantum † ad secundū & vltimū, videlicet nū-
quid pater teneat̄ dare cautionē de reddēda ra
tione administrationis, & ipsam rōnē reddere:
dic q̄ rōnem reddere nō tenet̄ de iure: vt not. Doc.in.l.
cùm oportet.§.nō aūt.C.de bo.quę lib. per Bal.i.l.filiæ.
in vlti.col.C.fami.herciscū. & idē Bald.in.l.fi.§.paterna
reuerētia.C.de bo.quæ libe. dicit q̄ paterna reuerentia
excusat patrē à reddēda rōne administrationis. & facit
glo.nota.in.l.orphanotrophos.C.de epis.& cle. Soci.in
cōsi.ccliiij.in.ij.col.in ver.ex quibus infero. ¶ Et in cōsi.
☞ xxxiiij.vol.j. * ¶ Vide Ioā.sanxon in cōsue. Turon̄.ti.
☞ (Des tuteurs & curateurs) arti.j.fo.ccvj. ¶ Vide etiam
Boeriū in cōsuetudinibus septenè Bituricen̄.in tit. (des
coustumes & vsages des droictz de lestat des person-
nes.) §.iij.in gl. (administration,) & vide Pet. Giraudi
in suo singulari.lxxxiiij. vbi dicit quòd istud est regu-
lare quòd omnis administrator teneatur reddere ratio-
nem administrationis. *

Nec satisdat.

4 ITem ēt † nō tenet̄ satisdare. & ibi dicit tex. paterna re
uerentia excusante & à rōcinijs, & à cautionibus: &
ibi Ang. & Sali. & ideo dicit Bal. p̱ illū text.in.d.§.non
autem.C.de bo.quæ libe. quia ex quo pater non tenet̄
reddere rationem, q̄ non recipiet administrationē per
iudicis decretum, nec faciet inuentarium.

5 LImita † tn̄ prædictā dispōnē iuris in duobus casi-
bus. primò qn̄ pater administrat vt datiuus, q̄a te
net̄ rōnē reddere.l.si supstite.C.de dolo. vbi Bal.i.l. Au
relius.§. Titius testō.ff.de lib.leg. Bal. verò in.d.l.si sup-
stite. dicit q̄ qn̄ est legitimus tutor q̄ tenet̄ reddere rō-
nem. Bertachi.de Firmo in trac.suo de epo in.iiij.li.i.vj.
parte.in.xxix.q. dicit: q̄ qn̄ administrat, vt datiuus, q̄ te
netur reddere rōnem. dic q̄ qn̄ licet pater administret:
vt datiuus: q̄a administrationē capere debet per decre-
tum iudicis per consuetudinē nostrā. ¶ Quicq̄d dictū
sit hîc antè, tn̄ est tutor legitimus, & nō administrat. &
ideo tenet̄ reddere rōnem. quòd adhuc clarius apparet:
q̄a vt apparet ex cōsuetudine nr̄a, tenet̄ facere inuenta-
rium quòd cōcernit eos qui tenent̄ reddere rōnem, &
nō fit. ad aliud notat̄ in.l.orphanotrophos.C.de epis.et
cle. & Bal.in.d.§.nō aūt.C.de bo.quæ libe. ex quo dicē-
dum q̄ in casu nostræ cōsuetudinis pater ex quo tenet̄
facere inuentariū, & q̄ nō habet administrationē vt le-
gitimus tutor, q̄ tenet̄ reddere rōnē administrationis.

6 SEcundò † limita q̄ nō procedat in filio emācipato:
q̄a pater habēs administrationē filij emancipati te-
netur reddere rōnem. ita tenet Bal.in.d.l.si superstite. &
in.l.licet.in fi.C.ad.l.fal. Bar.in.l.litis.§.fi.ff.de neg.gest.
Fran.de are.in.l.fi.§.j.ff.de verb.ob. decisio. Tholosana.
cv.in fi. Bertachi.de Firmo in trac.de epis.li.iiij.ī.vj.pte.
in.q.xxix. faciūt dicta p̱ Soci.cōsi.suo.ij. suprà allegato.

SEd an pater habēs administrationē bonorū aduen
titiorum filij possit ante litem contestatā cōstituere
procuratorē sine consensu filij: vide plene per decisionē
Tholosanam decisione sua.cv. suprà allega.

☞ *In textu ibi*

Et heritaiges.

SEd an si pater alienet sua bona in quibus filius ha-
bet hypothecam pro dote matris de cōsensu filij,
sibi præiudicet filius in hypotheca. vide Petrum Girau
di in singulari suo.xxxij. incipien. tene mēti. vbi allegat
bonos tex. qui videntur facere quòd non. *

In textu ibi

En faisant les fruictz siens.

COntraria est consuetudo in septena Bituricen̄. vt
per Boerium in cōmento suarum consuetudinū.
titu.de consuetudi.iur.statu.perso.§.iij. vbi ponitur ma
teria harum consuetudinum.

VIdetur per istū tex. per argumentū à cōtrario sen-
su quòd est validū in iure.l.j.§.huius rei.ff.de offi.
eius cui mādata est iur. q̄ si pr̄ nō sit tutor, q̄ nō debeat
habere vsum fructū in bonis mr̄nis filij sui. cōtra tex.in
l.cū oportet.C.de bo.quę lib. credo tn̄ quòd ex quo ar-
gumentū à cōtrario sensu nō habet locū in statutis, qn̄
corrigeret̄ ius cōe, q̄ ī hoc casu nō habeat locū: vt tenet
Alex.in cōsi.suo.xvij.in.ij.col.in.ij.vol. do.meus Ias.in
d.l.j.in.xj.col. p̱ glo.in.c.j.in gl.ij.de ęta.& quali in.vj.&
in.c.significasti.in gl.magna circa mediū.de fo.cōpe.&
in cle.j.in verbo, obseruare.de sentē.excō. facit quòd di-
cit gl.in.c.cupiētes.§.quòd si per viginti. in verbo, pete
1 re.de elec.li.vj. quæ dicit † q̄ per subauditos intellectus
2 nō inducit̄ legū correctio: † sed argumentū à contrario
sensu est subauditus intellectus. gl.in.l.ij.C.de cōdi.īser.
& venit ex cōiectura. gl.in.l.apud antiquos.C.de fur.&
maximè in hoc casu videt̄ q̄ sit recurrendū ad ius cōe,
cū expresse: dicat̄ in fine nr̄arū consuetudinū, q̄ de casu
omisso recurrendū est ad ius cōe. cum ergo hic casus sit
omissus, q̄a nihil dictū remanet in dispōne iuris cōis.l.
cōmodissimè.ff.de lib.& posth.l.si extrane⁹.ff.de cōdi.
ob cau.cū vulg. ¶ Sed aduerte, q̄a ex quo videt̄ q̄ istud
statutū in sensu directo nihil noui operet̄: cū istud esset

Arg. côn sensu

iam

iam de iure statutũ, ꝙ pater facit fructus bonorum aduentitiorum filiĳ suos: & ꝙ est legitimus administrator bonorũ filiĳ per.d.l.cũ oportet. Et ideo est validũ argu. à cõtrario sensu: vt tenet do. meus Ias.in.d.l.j.in.xj.colũ. limita istam cõclusionẽ ad hoc: & dic, ꝙ multũ operatr̃ cùm de iure pr̃ habẽs administrationẽ non tenebatr̃ ad redditionẽ rõnis: tñ sic per cõsuetudinẽ, & tenetr̃ facere inuentariũ: & ideo debet reddere rõnem.not.i.l.orphanotrophos.C.de epis.& cle.& Bal.in.l.cũ oportet.§.nõ autem.C.de bo.quæ libe. ¶Item satis operatr̃ statutum cùm detur conditio ex lege: vt dicit do. meus Ias.in.d.l.j.in.xĳ.colum.cogita.si casus eueniret.

☞ADDITIO. Quia pater habet tm̃ vsumfructum in bonis aduẽtitĳs filiorũ, tanꝗ legitimus administrator, vt.d.l.cũ oportet.& per hunc tex.ideo si vita comite illius nõ perceperit fruct⁹, puta arreragia alicui⁹ reditus annui: aut fructus stagni, aut fructus sint pẽdentes in terra, trãseunt tales fructus ad filiũ proprietariũ, & non ad alios suos hæredes, vt est tex.in.§.is verò ad quẽ.instit.de rerũ diuisio. Guido pape cõsi.suo.clxx.in.iĳ.parte. Ex quo dixi i casu emergenti quòd secũda vxor aut filĳ secũdę vxoris mortuo patre eorũ non poterãt aliquid querelare in arreragĳs redituum prouenientiũ ex bonis maternis filiorũ primi matrimonĳ nondum perceptis, nec leuatis aut solutis tempore mortis eorum patris. ✻

§. octauo.

LA femme qui est baliste, administrateresse, ou tutrix de ses enfans: quant elle se marie, apres le trespas de son mary ne pert point ladicte balisterie, administration, ou tutelle de ses enfans à elle demeuréz de son mary trespassé.

COntraria consuetudo est in comitatu Niuerneñ.& ferè in tota Gallia, vbi si conuolet ad secũdas nuptias perdit tutelã, & melius: quia ista cõsuetudo nostra est contra

Mulier secundo nubẽs perdit tutelam filiorum.

1 dispõnem iuris: † quia de iure mulier per transitum ad secũda vota perdit tutelã filiorũ suorũ. ita est tex. ad literam, & ibi gl.& Doct.in auť.sacramentũ.C. qñ mulier tutelæ officio fungi põt. vbi plenè per Bar.& Bald.

2 ¶†Idem si tm̃ sponsalia cõtraxerit. Spe. in tit.de tuto.§. nunc dicendũ. Bal.in.l.cũ precibus.C.de impu. & alĳs substi.& Bar.in.d.auť.sacramentũ.C.qñ mulier.& Io. sanxon in consue.Turoneñ.titu. (Des tuteurs) artic.iĳ. Ita etiã tenet Boerius in cõsue.septenè Bituriceñ. tit.de cõsuetu.iur.sta.persona.§.ix.qui ponit omnia hìc antè ☞dicta. ¶Imo si tm̃ declaret quód vult trãsire ad secũdas nuptias debet priuari, aut ad illũ non debet admitti, vt tenet Mattheus de Afflictis in cõstitu.regni Siciliæ quæ incipit, honorẽ.in gl.ĳ.in.iĳ.lib.de marito verò an per trãsitũ ad secũda vota ꝑdat lucrũ dotis, vide Lud.ro.in cõsi.suo. clxxxĳ.& cxc.& qd in tutela: qa hìc fit tm̃ mẽtio de mr̃e, qd i pr̃e credo idẽ ex rõne correlatiuorũ. ✻

Idem si luxurietur.

3 IMmò ẽt qd' plus est, vt dicit Bar.† si luxurietur post mortẽ mariti perdit tutelã filiorũ.& ideo si est in concubinatu alicuius non põt esse tutrix filiorũ. ita Bal.in

4 d.auť.sacramentũ: † imo quòd plus est, si vxor luxurietur post mortem mariti perdit dotem, dotalitium & omnia lucra quæ consequitr̃ aut cõsequi posset ex bonis mariti. prout per plura tenet do. meus. Ias.in.l.ĳ.in ĳ.col.ff.sol.matri.& Feli.in.c.pastoralis.in.vĳ.col.extrà de rescrip.vide ad prædicta Alexã. in.l.sororẽ.C. de his

5 quib.vt indig. † imo etiã si luxurietr̃ nõ retinet domicilium viri. Ang.l.cũ quædã puella.ff.de iurisd. om.iu.

☞ADDITIO. Ita per plura tenet Io.lupus in repetitione rub.de dona.inter virũ & vxorẽ.§.67.nu.xlj.& ibi qd' perdit, oĩa sibi relicta siue in testõ, siue per donationẽ. Sali.in l.fideicõmissum. C.de fideicom. imo legatarius aut hæres qui cõcubuit post mortẽ mariti cũ eius vxore perdit legatũ & hæreditatem, ibi suprà num.iiĳ.& v.& in.§.vlti.dictę repetitionis. Et facit ad supradicta qd' priuilegia quæ conceduntur viduis intelligunť de honestis & pudicis. Mathæus de Afflictis in cõsti.regni Sicilię quæ incipit, lege præsenti.in.ĳ.col.alleg. Lucam de pẽ.in.l.iĳ.in.iĳ.col.C. de priuilegĳs scholariũ lib.xĳ.& Bal.in.l.his solis.C.de

6 reuocã.dona. ✻ ¶ † Imò etiam mulier relicta tutrix in testamẽto perdit de iure tutelã & administrationẽ bonorum filĳ si ad secũdas nuptias cõuolauerit, plenè per do. Guid.pape qõne sua.dxxxix. Bal. verò in auť.eisdẽ. C.de secũ.nup.in penul.col.& in.l.fœmine.& ibi Bart. & Bal.C.de secun.nup.& Pau.de cast. in.l.mater.C.ad

Quãuis i'testamẽto relicta sit tutrix.

7 tertul.† tenent ꝙ idẽ est in patre trãseunte ad secũda vota. Alex.in additionibus ad Bar.in.d.auť.sacramentũ.et Sali.in.l.cum à matribus.C.qui petant tuto.& Bart.in l.fi.§.si verò maritus.ff.qui petant tuto.

Idem in patre.

SEd qre est ꝙ iste cõsuetudines sunt cõtrariæ, scilicet ꝙ in vno loco vna consuetudo, & in alio contraria obseruatur: vide rationem in.§.ĳ.in glo.fina.š.in titu. (Des cõfiscations) Et de materia huius glo. vide Boeriũ in consti. Bituriceñ. tit.de consuetu.iuris statu.persona. §.sexto.in glo.regulariter mulier.

8 SEd quia vt hìc antè dicitr̃ de iure † pater perdit tutelam filĳ per trãsitũ ad secũda vota, sicut mater. An sicut hic corrigitr̃ in mr̃e, ita etiã sit apud nos correctum in patre. ¶Crederẽ ꝙ sic, cũ rõ hm̃oi correctionis iuris sit adhuc maior in matre ꝙ̃ patre. argumẽto eorũ quæ dicit Fran.curtius iunior in cõsi.vj.post feuda.& Fran. de are.in consi.cxxx. Nam † ratio quare iura prohibẽt ne mater trãsiens ad secũda vota habeat tutelã suorum filiorum est: qa lex præsumit ꝙ ꝓ secũdo viro mulier excoriaret filios primi viri.l.lex quæ tutores.§.lex em̃. C.de admi.tut. Bar.in auť.matri & auię.in.ĳ.col.C.qñ mulier tutelæ officio fungi potest. quæ ratio nõ ita militare debet in patre, propter eius stabilitatem: quæ nõ est in muliere. Cogita.

9 Rõ eius.

10 SEd quid † si nondũ ei fuit data aut declarata administratio anteꝗ trãsierit ad secũda vota: an ea existente in matrimonio, possit ei dari, videtr̃ ꝙ non: quia multa facta tenẽt, q̃ si fienda essent, nõ permitterenť.c. ad apostolicã.de regula.do.me⁹ Iason in.l.patre furioso.in.iĳ.col.ff.de his q sunt sui vel alieni iuris.& in.l.j.in ĳ.col.ff.de noui ope.nun.& in.l.certi cõdictio.§.qm̃.in v.col.ff.si certũ peta. Licet em̃ pendente tpe secũdi matrimonĳ mulier possit esse tutrix: qa tñ penes vitricũ: hoc est maritũ matris, pupill⁹ educari nõ debeat.glos. in.l.j.in verbo vitricũ.C.vbi pupil.educari debeant.& videretr̃ etiã ꝙ penes matrẽ existentem cũ vitrico pupillus nõ debeat educari. Ita tenet Ange.in.§.eiusdẽ.ꝑ illũ

Quæstio.

P ĳ

tex.in auth.de nuptijs.colla.iiij.ergo etiā illo tpe non debet esse tutrix. ¶Et videret multū bene facere textꝰ cōsuetudinis,cū dicat (ne per point) p̄supponit ergo φ iā habuerit: cū priuatio p̄supponat habitum.l.decē. ff.de verb.obli.cū vulg. Et verba cōsuetudinis, cū sint cōtra dispositionē iuris cōis, debēt intelligi in ꝓprio sensu & significato:nec debēt extēdi.nec est dicēdū qđ habeat ip̄o iure post mortē mariti:qa v̄ba cōsuetudinū.s.positarū aliter sonant.cogita:q̄a vidi pluries in facto.

11 Aduerte etiā† qa pupillus nō debet educari penes tutorē, si sit sibi substitutꝰ, ꝓpter spē substitutionis ꝓbatꝰ in.l.fi.C.vbi pupil.educa.debe.vbi repellitur substitutꝰ ab educatiōe pupilli,vt substitutꝰ suspectus. ad idē facit glos.in.l.qui ventri.ff.de ventre inspi.

ITEM etiā licet qui prior sit in successiōe debeat esse tutor.vt in auth.sicut.C.de legi.tute.non tñ posset esse educator:vt tenet Rayne.in.l. amicissimos. in prin.ff.de excu. tuto.ita tenet dñs Guido pape in.d. q.539.in fi.& de hoc vltimo vidi dubiū inter magnos nobiles de comitatu. Nūquid quidā nobilis qui erat tutor quarundam pupillarū, quibus succedere debebat,illas habere deberet penes se ad educandū? Adhuc pendet quæstio cū multis alijs quæstionibus quæ sunt inter eos.

Quęstio facti.

Filius q̄diu sit alendus à matre.

12 Aduerte etiā† φ filius vsq; ad trienniū & donec lacte nutriēdus est,est alendus ꝑ matrē.tex.cū glo. in.l.penul.C.de p̄ria potesta.Ludo.bologni.in cōsi.x. ¶Et quia tm̄ hic ponitꝰ φ mulier trāsiens ad secūda vota nō perdit tutelam: nunquid ista dispositio extendat effectum suū seu extendatꝰ etiam ad alios casus nō expressos,ex quibꝰ de iure mulier deberet perdere tutelā: vt sunt casus de q̄bus antè dixi in principio.Posset hic argui pro & cōtra. ex cōclusionibus positis in fine harum consuetudinū in materia extēsionis.sed conclusiuè dico,φ si luxurietꝰ mulier post mortem,φ perdit tutelam: qa de hoc casu nihil est statutū per consuetudinem nostrā:ergo recurrendum est ad ius commune.

Aduerte ad dictū Bal.in.l.fin. in fi.C.de bonis maternis:vbi dicit φ lucrū proueniens ex forma statuti mulieri nō perditꝰ per transitū ad secundas nuptias.

☞¶Dixi suprà in titu. (des droictz & appartenances a gens mariéz).§.vj.in glo.(& sera tenue.) *

Des successions. Rub.VII.

Consuetudines an possint disponere circa successiōes.

QVAERO, NVNQVID statuta seu cōsuetudines possint disponere circa successiones? vide Aluaro. in.c.j.§. & qa videmus.in.viij. col.q feuda pos.& ibi Bal.facit.c. Raynutiꝰ. extrà de test.vbi nō apparet de cōsuetudine, standū est iuri cōi.hinc dicunt Barto. Bal.& alij in.l.cunctos populos.C.de summa trinitate.
1 maximè Bar.in.xij.col.versi.sed posset dubitari.† φ cōsuetudo q̄ est in Anglia φ primogenitꝰ succedat,valet. & Bal.in.viij.col.dicit aliā esse in Francia. & Bal.in.l.cū antiquioribꝰ.C.de iure delibe.dicit φ talis consuetudo est in Francia:q̄n docet ius qđ habent reges Franciæ in regno Siciliæ.imò testator nō posset cōtra hanc consuetudinē disponere: vt voluit dñs meus Iason in.l.nemo pōt.in.ij.colum.ff.de lega.j.Bal.in.l.si viua. C.de bonis mater.& dicit Bald.in.c.fi.de aliena.feu.ꝑ illum text.in

2 c.j.de feu.marchiæ.φ†valet hæc consuetudo:φ primogenitus succedat in regno.& istud tenet Io.pe.de Ferrarijs i forma libelli,quo petitꝰ hæreditas ex testamēto.in glos.sup ver.vallatū.in. v.q.& gl.pragmaticæ sanctiōis in procemio,in.§.qbꝰ.in verbo,primogenito.& faciūt q̄ dicit Corsetus in suo tracta.de potestate regia.in.q. lxxiiij.& in.q ix.& seq.& Oldra.in cōsilio.xciiij.¶Vide quę in hoc dicit Io.Sanxon in cōsuetu.Turoneñ.ti. (des successions des fiedz & aultres heritages.)articu.iij.vbi ponit iura primogenituræ. Vide etiā amplè per Boeriū in consuetu.Bituriceñ.tit.de testa.§.vj.& ibi pariter ponit materiam anagij & primogenituræ.

§.primo.

LE mort saisist le uif son plꝰ ꝓchain heritier, habile a luy succeder.

DE materia huius cōsuetudinis, vide Ioā. Sanxon in consuetu. Turoneñ.titu.(Des successions des fiedz & aultres heritages.)artic.ij.fol.clxvj.allegat Barba.in repetitio.rub.de cau.pos.& proprie.in.xxij.colū. vbi plura dicit de hac possessione.

ISTA consuetudo est generalis in tota Francia,& in comitatu Burgūdiæ,imò etiā in multis locis in Gallia.in qbꝰ vtuntur iure scripto:ista cōsuetudo obseruatꝰ: est tñ contra.l.cū hæredes.ff.de acquiren. posses. vbi est
1 tex.glos.& docto.† φ de iure possessio nō continuatur in successorē,maximè in extraneis hęredibꝰ:qa videtur esse de iure ī suis hęredibꝰ:cū sui hęreditatē ad quoscūq; trāsmittant,etiā non agnitā.ita tenet Bart.Bal.& alij in l.si fratris.C.de iure delib.& idē Bar.in.l.in suis.ff.de lib. & posthu.ꝑ gloss.in.l.cū miles.ff.quibꝰ ex causis maiores.qđ an sit verū,plenè examinat do. meꝰ Iason in.l.si infanti.in.vj.col.cū sequē.C.de iure deliberandi.ad quē si casus tibi eueniret in patria iuris scripti recurre:nā vt dicit tex.in.d.l.cū hęredes.licet dominium rerū hęreditariarū acquiratꝰ hęredi,& in ipsum transeat sine actuali apprehēsione possessionis, non tñ acquiritꝰ possessio sine actuali possessiōe facti.¶Consuetudo tñ nostra facit φ etiā possessio cōtinuetꝰ in hęredem:quæ quidē cōsuetudo hoc pōt inducere: ꝓut tenet Cy.in.l.ea lege.in vj.q.C.de cōdic.ob.cau.& Bal.ī rubrica de cau.posses. & ꝓprieta.& in rub.de cōsue.vbi dicit Bal.φ stāte hac nostra cōsuetudine,non per hoc intelligitur sublatū remediū adipiscendæ possessionis executiuū:& ideo licet possessio ipso iure cōtinuetur in hęredē ac si fuisset apprehensa: tñ qa ipsa est possessio iuris pro adipiscenda actuali possessiōe potest intētare remediū.l.fi.C.de edi. diui Adria. tollen.qđ est remediū adipiscendi rē & interdictum quorū bonorū.& istud tenet Alex.in consi. suo.xxxvij.incip.in causa mota.in.iij.colū.in.j.volu.& in.d.l.cū hæredes.in prin.ff.de acqui.pos. & in consilio lxxxij.in.ij.volu.Barba.verò in cōsi.suo.lviij.incipien. sapiēter dicit psalmista. in. xiiij.colū.cū tribus seq.in.ij. volu.dicit φ ꝑ istud statutū non tollitur remediū.d.l. fi.C.de edi.diui Adri.tollen.& ibi plenè examinat hūc articulū.vbi dicit,qđ valet tale statutū,& viget in ciuitate Papieñ.& Mediolani.& dicit Io.de imol.ī cōsi.xvj. φ simile statutū est in ciuitate Imolæ, & do. Franci.de are.in cōsi.clix.in vlti.col.dicit,φ tale statutū viget etiā in ciuitate Senensi.¶Et valet statutū nostrū seu nostra
2 consuetudo; qa solùm disponit† quòd mortuus saisit viuum:hoc

Possessionō continuatur in successorem.

Mort

saisit viuum, qd dictum.

uiuum: hoc est ꝙ possessio defuncti cōtinuetur in hęredem: qđ intellige per actū fictum inductum à statuto: prout tenēt Cy. & Bal. in d. l. ea lege. C. de cōdi. ob cau. secus aūt si diceret expressē ꝙ trāsferat possessio vel acquirat nullo actu vero vel ficto mediante: qa talis consuetudo nō valeret: vt ī specie dicit Fran. de are. in l. j. in prin. in x. col. ff. de acqui pos. & iste act⁹ fictus de stilo & consuetudine gñali regni Franciæ tm̄ operatur, ꝙ in dicta possessiōe acquisita per talē actum fictū cōcludit in interdicto recuperādæ, & intentat casus nouitatis: q̄ quidē practicat in tota Gallia: vt tenet in specie Io. fab. in. §. fi. institu. de hære. quali. & diffe. & Guido pape q. ccccclij. in ij. & iij. col. & idē Io. fab. in §. j. in prin. insti. de interdi. ¶Cōtrariū tñ videt tenere Bal. in aut. defuncto. C. ad Tertullia. Alex. ī cōsi. xxxvij. & do. Iason p̄ceptor me⁹ in l. si sorori. C. de iure deli. & dicit idē do. meus in d. l. actualis possessio p aliū apprehensa, impedit hāc fictam cōtinuationem: qđ tñ non est verū: vt hic añ dixi. ¶Et de hoc articulo an si fuerit p aliū apprehēsa impediatur huiusmodi possessio, vide per. G. bñdicti in sua repetitio. c. Raynuti⁹. in verbo, mortuo itaq; testatore. (le second.) nūe. lxxij. vsq; ad nume. lxxiiij. de test. extrà. Nec in practica obseruat, imò obseruat doctrina Io. fa. & de practica hui⁹ cas⁹ nouitatis in Gallia, vide Guido. pape in dicta. q. ccccclij. vbi dicit ꝙ sanctus Ludouicus fecit statutū casus nouitatis in hāc formā. quærele sup nouis dessaisinis nō veniunt in parlamēto: sed quilibet balliuus in balliuia sua adeat locū debati: & vocatis secum p̄bis viris se informet de saisina & dessaisina sine strepitu & figura iudicij: & si inueniat ita esse, statim loca dessaisiat & ad manū regiā ponat, & ide corā se partib⁹ euocatis ministret iustitiæ cōplementū. Et ibi quo modo practicat casus nouitatis, qui dicit in aliquibus locis arrestū querelæ & quomodo ī aliquib⁹ locis pars auditur: in aliquib⁹ verò nō: vt est in Burgundia apud nos. vide ibidem in supradicta quæstione.

Statutū sctī Ludouici.

Ordinatio Ludouici. xij.

ADuerte tñ, qa anno dñi M. cccccxij. Christianissimus rex noster quondā bonæ memoriæ Ludo. xij. fecit quādā ordinationē quæ est. 51. & 52. in ordinatione suarū ordinationum: per quā ordinauit, ꝙ partes audient: sed quò ad nos nō fuit recepta in obseruātia: licet in curijs nostris fuerint publicatæ: qa semp in illis casib⁹ procedit prout consuetū fuerat añ. & ideo si nō exequant literæ cas⁹ nouitatis scd'm dictā ordinationē,
3 nō erit executio annullanda. †qa statutū quod nō est receptū in obseruātia nullas habet vires. tex. i. c. j. xvj. dist. glo. in. c. j. in ver. statuto. de constitu. extrà. tex. in. c. fi. §. hæc & si legib⁹. iiij. distin. plenè per dñm meū Iaso. in l. rem nō noua. C. de iudi. in l. de qb⁹ colū. viij. ff. de legi. Feli. in c. j. de treuga & pace. Alex. cōsi. vj. incipien. viso themate. col. ij. in. j. volu. & in cōsi. cxxxij. in. j. volu. & in consi. xlij. in. ij. volu. ¶Bonū tñ & melius esset in hoc qđ in dicta ordinatiōe statuitur ꝙ executioni demandetur p iudices loci, aut per aduocatos fieret illorū executio. qm̄ multi sunt casus in quib⁹ & in possessione & in turbio soli seruientes regij nō habent cognitionem: prout vidi in casu emergēti, vbi fuit executiōi demandatū, mandatum casus nouitatis in materia decimarū per laicū contra curatum. & erat solū probatū pro turbio citatio in materia petitoria corā iudice ecclesiastico quæ nō generat turbiū. Panor. in c. audita. de restitutiōe spoliato. ex quo fuit dictū malè executatum.

☞ADDITIO. Et aduerte qđ modus turbij est inserēdus & articulādus ī specie & p̄bādus: nec sufficit gñaliter dicere se turbatū fuisse, vt dicit Matthæ⁹ de Afflictis in cōstitutio. regni Siciliæ, quæ incipit, delationis. in v. notabili. in ij. libro. *

4 ET de hac cōsuetudine memoratur Bal. in l. fi. C. de manu. vbi dicit † ꝙ mortu⁹ aperit oculos viuentis Mortu⁹ aperit oculos viuentis.
☞sine aliquo actu, etiā ficto. ¶Et dicit Bal in l. si fratres. C. de iure deliberādi. & ibi Corne⁹ col. ij. qđ statim qđ spūs exhalat efficit hæres, imò dicit qđ nō est dare mediū inter mortē defuncti, & essentiā sui hæredis. l. iulius
5 noster. ff. de cōditio. & demōstratio. * ¶Idē Bal. † possessionē sic translatā p statutū aut consuetudinē appellat ciuilissimā, vt in l. fi. C. de sacrosan. eccle. de qua per Canonistas in. c. ij. de cōsuetu. & idē Bal. in rubr. de cau. pos. & p̄prieta. appellat artificialē. & dicit Ioā. fab. i. d. §. fin. ꝙ qui est in possessiōe ficta est in vera. & dicit Bald. in rubrica de cau. posses. & proprieta. ꝙ ita practicat in ciuitate Mediolani, imò qđ plus est in Burgūdia intētatur interdictū retinēdæ possessionis. qa vidi in p̄cessu illorū des Hymbelotz cōtra relictam quondā Guilielmi hymbelot, ꝙ hæredes dicti quondā Guilielmi, qui etiā erant in quarto gradu intētauerunt interdictū retinendę cōtra viduā & Nazariū la doue: tenētes & occupantes bona, & cōtra executores testamenti: qbus data erat potestas p testatorē capiendi bona p̄pria autoritate, & illa nō restituere hæredibus: donec testamētum esset executioni demandatū, maximè quò ad legata & donatiōes inter viuos, q̄ erant factæ filijs dicti Nazarij, qui etiā realiter tenebāt dicta bona: & illa acceperat per manus executorū: nā dicti hęredes acceperunt guardiā à balliuo Hedueñ. & seipsos manumittere & guardiare fecerunt in possessione & saisina bonorū quondam Guilielmi hymbelot, in qua erāt per consuetudinē nostram, & obtinuerunt, & fuit lata sentētia anno domini M. cccccvij. nam etiā vt dicit Io. fabri. in. §. alteri in. iiij. colū. insti. de inuti. stipul. ꝙ mortuus ita saisit viuū per consuetudinē, ꝙ nō obstante aliqua clausula huic consuetudini derogatoria in testamēto, etiā cū pœnæ adiectione p testatorē apposita est saisit⁹ de omnib⁹ bonis ipsi⁹ defuncti. & ideo dicūt Io. fabri Cy. Bal. & Sali. in l. nulli. C. de episco. & cle. & Bar. in l. alio hęrede. ff. de alimen. & ciba. lega. & Spe. in titu. de instru. edi. §. nunc
6 verò. ꝙ † executores non possunt exequi nisi hæreditate adita: & ideo obtinere debēt hæredes in possessorio contra executores, etiā si testator fecerit illos possessores rerum hæreditariarū: quod fuit iudicatum contra executores testamenti dicti Guilielmi hymbelot in fauorem hæredum: vt dictum est hîc.

Casus facti.

ITEM etiam fideicommissarij per hoc non possunt opponere cōtra hæredes exceptionem proprietatis, cùm ex tali statuto seu consuetudine competat interdictum: ita per plura tenet Philipus decius in consi. suo lxxxiiij. quem vide in hac materia, cùm casus tibi occurrerit: quia est notabile consilium.

LImita supradictam nostram consuetudinem. iiij. limitationibus.

Consuetudinis nostræ limitationes.

PRimò vt nō habeat locū in feudo cōtra dñm. Bal. in l. cū antiquiorib⁹. C. de iu. delib. sed bene habet locum cōtra oēs alios. Bald. in c. j. in titu. an mutus, vel surdus. in vsi. feudo. & in c. quæ sit inuestitura. do. me⁹ Iason in l. si sorori. C. de iure deliberādi. ¶Et ita se habet

cõsuetudo Turoneñ.vt dicit Io.sanxon in cõmento illarum tit.(commẽt hommage se doibt offrir a son seigneur.)artic.j.folio.lx.nã in hoc casu requirit̃ inuestitura,q̃ multũ operatur in Gallia:vt dicit Io.fab.in.l.quoties.C.de rei vẽdi.& in.§.interdũ.insti.de rerũ diui.quẽ alleg.Boerius in cõsuetu.septenæ Bituriceñ.titu.de consuetudi.feudi.§.iij.Dicit tñ.G.bñdicti in sua repetitio.c.Raynu. in verbo,mortuo itaq; testatore(le second)numero.75.de testamen.ꝙ idem in feudis in Gallia, & in Francia.& facit.s̃.tit.de feudis.§.(en choses feodales.)

SEcunda limitatio est qđ licet continuetur possessio defuncti in hæredẽ per cõsuetudinẽ:tñ hęres potest & debet:vt dictũ est hic antè intentare remediũ.l.fina.C.de edi.diui Adriani tollen.dixi hic antè.nõ repeto.

TErtiò limita,vt nõ habeat locũ hæc nostra cõsuetudo in hæredib⁹ venientibus ex testamento:nisi hæres ex testamẽto sit de proximiorib⁹ venientibus ab intestato,põt se dicere esse in possessiõe pro parte sua.licet em̃ hęc consuetudo nostra simpliciter dicat ꝙ mortuus saisit viuũ,& non dicit an ex testamẽto, vel ab intestato.tñ cõsuetudo comitat⁹ Burgũdiæ dicit ꝙ mortuus(saisist le vif)tam ex testamento,q̃ ab intestato.

¶Prædictã limitationẽ probo esse verã:quia tex.nostrę cõsuetudinis dicit(le mort saisist le vif le pl⁹ prouchain heritier,habile a luy succeder) qđ verbum(succeder)intelligit̃ ab intestato:& verbũ successionis comprehẽdit solũ causam intestati:vt in rubro & in nigro.C.cõia de suc.& maximè qñ est prolatum in statuto vel cõsuetudine:quod demonstratur per id qđ dicitur in.l.iij.§.de illo.ff.pro socio.vbi qñ fit mentio successiõis,intelligit̃ de hæreditate proueniente ab intestato:& nõ de ea quę ꝓueniret ex testamẽto.& istud refert & sequit̃ do.Soci.in cõsi.suo.xxx.in.ix.colũ.idẽ Soci.tñ in consi.suo.cl.in xx.colũ.dicit† ꝙ verbũ successio est gñale,& cõprehendit tam de iure prætorio,q̃ de iure ciuili succedentes:& etiam tã venientes ex testamẽto,q̃ ab intestato.per.l.fi.C.vñ legi.l.j.&.ij.C.de succes.edi.quid dicendum?istud est alibi decisum per aliã consuetudinem infrà quæ incipit(se le testateur dispose &c.)vbi dicam.

Successio verbum generale.

ADuerte tñ, quia si hæres ab intestato qui est saisitus per hanc consuetudinẽ,ita ꝙ statim mitti debeat in possessionẽ realem:licet reperiatur in possessione,põt adhuc ei cõpetere remediũ aliud confirmatoriũ primæ possessionis.s.vt manuteneatur & confirmetur:prout dicunt Ange. & alij in.l.j. C.de Carbo.edi.& ibi dñs me⁹ Ias.qui multa ad hoc alle.& istud est qđ fit in Burgũdia, ꝙ hęres ab intestato saisitus impetrat guardiã in vim simplicis saisine, per quã se facit manutenere in possessiõe iam per eum habita, & non solũ potest istud facere hæres ab intestato,sed etiã ex testamẽto,vt dicit do.me⁹ in.d.l.j.§.iij.C.de Carbo.edi.& dicã in cõsuetudine.iij.& dicit ibi ꝙ pro hoc facit text.qui nõ est alibi:& qđ ibi Bar.notat in.l.si quis.C.de decu.lib.x.ꝙ partes possunt petere à iudice ꝙ cõfirmet cõtractũ per eos factum,qñ dubitat ne altera pars petat cõtractũ infringi ex aliqua causa:puta deceptiõis vel simulatiõis.& idẽ Barto.in.l.Iulianus.§.si qs colludente.ff.de actio.empti.& istud remediũ est extraordinariũ. licet Bal.in c.fi.de phi.feu.alie.p Lotha.voluerit dicere,ꝙ sit quarta species interdictorũ quę debet addi ad.§.sequens.institu.de interdi. volẽdo arguere iurisconsultũ de diminutione : qđ non est verũ, vt dicit dñs meus in.d.l.j.&

videt̃ ꝙ istud sit remediũ q̃ solent vti existentes in possessione dubitãtes turbari : qui petũt se manuteneri faciendo inhibitiones de nõ molestãdo virtute manutẽtionis q̃ in vulgari nostro dicunt̃(guarde en forme cõmune.)sed nõ est dubiũ ꝙ cõprehẽdunt̃ sub interdicto retinẽdæ.est opi.Lud.Ro.& Alex.i.d.l.j.C.de Carb.edi.

LImita quartò hãc nostram cõsuetudinẽ, vt nõ habeat locũ in hęrede vsufructuarij.pono casum qui põt quotidie euenire.tu scis ꝙ in hac patria ducat⁹ Burgundiæ per cõsuetudinem suarũ scriptam añ titu.(des droictz & appartenances a gens).§.vj.vxor post mortem mariti habet dohariũ super dimidia ꝑte antiquorum hęreditagiorũ mariti:& in illa dimidia est vsufructuaria:hæres aũt mariti habet ꝓprietatẽ:pone nunc ꝙ hec mulier habẽs vsumfructũ supradictũ decedit:nunquid ei⁹ hęredes seu successores sint saisiti illis bonis existentib⁹ in vsufructu apud ꝑdictã vxorem:an verò hęredes mariti penes quos remãsit proprietas?videret̃ ꝙ talis possessio cõtinuatur in hęredes illi⁹ vxoris : qa ex quo est vsufructuaria habet naturalẽ possessionẽ vsusfructus.glo.notabi.in.l.possessio.ff.de acquirẽ.possess.l.naturaliter.videt̃ possidere is qvsumfructũ habet.ff.de acqui.pos.ergo illa possessio naturalis cõtinuabitur in hæredes vsufructuarij:imò licet vsusfruct⁹ extinguatur morte vsufructuarij.§.finit̃.insti.de vsufru.tñ adhuc dicitur remãsisse q̃si possessio.arg.gl.in.c.licet episcopus.de præbẽ.in.vj.de quo ꝑ Alex.in.d.l.naturaliter.& per Ang.Areti.in.§.idẽ placet.insti.ꝑ quas perso.no.acqui.

Casus positio.

¶Sed veritas est in cõtrariũ:quia ex quo hæredes mariti habẽtes proprietatẽ ciuilẽ possessionem habent, pñt intrare possessionẽ illiusrei:& ista nostra cõsuetudo cũ sit exorbitãs à iure comuni, eò qa cõtra.l.cũ hęredes.ff.de acqui.pos.& tenet Alexã.in cõsi.xl.in.iij.colũ.in.iij.volu.iõ debet restringi & limitari,ne qs indebitè dãnũ patiatur:ꝑ id quod legit̃ & notatur in.l.ij.C.de noxa.ꝑ Bar.in.l.oẽs populi.in.vj.q. princi.ff.de iustit.& iure.& per do.meũ in.l.fi.§.in cõputatione.C.de iure delibe.iõ debet intelligi quãdo alius non erat qui haberet ciuilẽ possessionem:vnde tũc non est verisimile ꝙ consuetudo voluerit ꝙ possessio naturalis, q̃ est penes vsufructuariũ.qui quidẽ est extinctus ꝑ mortem ipsi⁹ vsufructuarij,transeat in hæredes ipsi⁹ vsufructuarij,cũ id nõ sit rationabile:ex quo ius vsusfructus nõ transit ad hæredes.facit qđ notatur in.l.stipulatio ista.§.si qsita.ff.de verb.obli.vnde,qđ plus est,etiã si dicta possessio naturalis trãsiret in hæredes vsufructuarij:quod non tamẽ, cũ tantũ vsufructuarius naturalẽ habuit,sola naturalis transiret in hæredes. vnde sicut si finitur vsufructus in vita vsufructuarij, licitum fuisset habentibus ciuilem possessionem vigore illius ciuilis apprehẽdere possessionem ꝓpria autoritate.l.clam possidere.§. fi.ff.de acquirẽ.pos.ita etiam hęredibus habentibus proprietatẽ.Et istum casum in specie consuluit.Io.de Imo.qui multum bene examinauit in consi.suo.xvj.incip.in nomine domini:etiam viso casu transmisso.in vlti.col.

DIco plus ꝙ etiã si vsufructuaria in vita alienauerit vẽdẽdo alicui rem i qua habet vsumfructũ:& talis emptor etiã per.xxx.annos possideat,ꝙ adueniẽte morte isti⁹ vsufructuariæ hęredes mariti habẽtes ius ꝓprietatis pñt se facere manutenere i illa re sic vẽdita:qđ sic ꝓbatur,eò quia ad quęcunq; transierit illa naturalis possessio, sẽp remãsit ciuilis penes ꝓprietariũ,& dicta vsufructuaria

vsufructuaria nō potuit plus iuris in aliū trāsferre,q̄ habuerit.regula iuris trita.& cū possessio q̄ dicta vsufructuaria habet tm̄ eius vita durāte durat.Cum em̄ morte finiat̄ vsufructus:vt hic ante dictū est ergo resoluto iure datoris scilicet vsufructuarię p mortē resoluetur ius acceptoris.vulgata.l.lex vectigali fūdo.ff.de pig.¶Nec obstat q̄ medio tpe fuit possessio penes aliū q̄a fuit eo mō quo erat apud vsufructuariā,cū vsufructuaria ciuilē penes ꝓprietariū existentē interuertere nō potuerit sine facto ipsius ꝓprietarij,al's sequeret̄ vnū incōueniens q̄ esset in facultate vsufructuarij p̄iudicare ꝓprietario in suo iure,q̄ nō est dicēdū:quia nihil in preiudiciū ꝓprietarij vsufructuarius facere pōt.¶Et facit,q̄a q̄ nō est trāsmissibile nō est cessibile.l.ex plurib⁹.ff.de admi.tut.q̄ argumētū est validum negatiue vt hoc casu: vt dicit do. meus Ias.in.l.j.§.vsufructuarius.ff.de ope.noui nun. & in.l.cū scd'm.C.de fideicō.sed ius vsufructus non pōt ad hæredes transmitti,q̄a morte finitur.l.corruptionem.C. de vsufructu.&.§.finit.insti.eodē ergo nec etiā reddi. Et iō si fuerit venditus alteri,intelligitur eo modo quo pōt fieri de iure,scilicet viuēte vsufructuario.Immo cū vsufructuarius dicat̄ ꝓcurator ꝓprietarij,Ias.in.d.§. vsufructuarius.ideo in eo habebit locum.l.fi.C.de acqui. pos.

☞ADDITIO. Aduerte tm̄ ad vnū q̄ nunq̄ vsufructus nisi p traditionē rei ipsi⁹ nō amittit̄.gl.est in.l.corruptionē,in ỽbo,altercātibus. C.de vsufr.& notat̄ p Bal.in.l.extraneū C.de here.insti. Alex.in cōsi.lvj.incip.plectis verbis.in fi.in.iij.vol.Soci. in cōsi.suo.cxxxj.in prin.col.iij.in.j.vol.Et iō dixi in cōtingentia facti q̄ donatio vsufructus in qua non erat traditio realis erat nulla in Frācia,vbi viget cōsuetudo qd' (dōner & retenir ne vault)q̄ idē vr̄ de iure dicendū cū de iure donatio sine traditiōe non valeat.l.si quis argentum.§.sitiq̄ modo.C.de dona.de quo dicā in gl.seq. & istud debet multomagis obseruari in vsufructu,in quo maior requiritur traditio:vt dictum est.*

Qvinto limita hanc nostram consuetudinē vt non ꝓcedat,qn̄ possessio fuit p aliū medio tpe apprehensa cū statutū recipiat interpretationē à iure cōi.l.ij.C.de noxali.ita tenet do.Ale.in.d l.cū heredes. in.ij.col.ff.de acq.pos.q non ausus est ibi firmare pedē, sed firmauit in consi.suo.lxxxiij.q̄ inci.visa facti narratiōe.in.j.col.in.ij.vol.facit gl.in.l.cū miles.in prin. in gl. magna,in fi.ff.ex quibus cau.ma.vbi licet possessio defuncti cōtinetur in heredem quo ad vsucapionem complendam.l.nunq̄.ij.§.vacuum.&.l. ceptam.ff.de vsu ca. illud procedit,nisi possessio fuerit per alium medio tpe apprehensa vt exp̄sse dicit ibi gl.¶Facit etiā & scd'o.q̄a consuetudo nostra trānsfert non possessionē nisi p actū fictum:sed sic est q̄ p actum fictū non transfertur possessio,q̄ est penes alium non interueniente facto vel cōsensu illius penes quē est.l.iij.§.q̄ si seruus.ff.de acq̄.pos. faciunt ad predicta:q̄a actus medius impertinēs impedit ratihabitionē retrotrahi.gl.in.l.si indebitū.§.j.ff.rem ra. habe.& ita tenet do.meus Ias.in.l.pomponius.§.quæsitū.ff.de acq.pos.vbi determinat q̄onem.nunquid matrimoniū mediū ipediat legitimationē filiorū per subsequens matrimoniū.& finaliter cōcludit q̄ sic & q̄ non venit ad propositū nostrum,dicā alibi cū venerit. Vide ad p̄dicta limitationē Bal.in.l.defuncto.C.ad trebellia. &.l.j.C.de appellatio.circa fi.Alex.consi.xxxvj.in prin. iij.col.in.j.volu.

☞ADDITIO. Hāc limitationē ponit Bn̄dict.in repe.c.ray.in ỽbo, mortuo itaq̄ testatore scd'o.nu.72.de test.sed illā reprobat stante hac cōsuetudine:eo q̄a heres habilis ꝓximus nō obstāte dicta apprehēsione pōt intētare interdictū recuperādæ. *

Sexto limita nō habere locū ī legitimato p rescriptū p̄ricipis cū dicat̄ legitim⁹ fictę et hęc possessio ē ficta iō ne duę fictiōes cōcurrāt circa idē nō habebit locū hæc cōsuetudo:sed q̄ ad eū reqrit̄ actualis apphēsio ad hoc vt obtineat ī possessorio,dixi.ī.ī ti.j.§.(quāt le p̄stre bastard.)ī vlt.gl.ī cōs.q̄ feci:ibi ex supi⁹ dictis clare patebit.

In textu ibi

Le mort.

Qvomō ꝓbetur mors,vide Bar.in.l.si q̄dē.C. solu. mat.& in.l.ij.§.si dubitet̄.ff.quēadmodū test.ape. & Fel.plene in.c.qm̄ frequēter.§.porro.ī fi.extra vt lite nō cōtest.Alex.in cōsi.xxv.in.iij.vol.& in cōs. iij.in.ij.vol.do.me⁹ Ias.in.l.fi.col.iij.C.de edi.diui adri. Mors quō probetur.
1 tollē.vbi dicit† q̄ heres scriptus ostēdēdo testamentum satis ꝓbat mortē.dixi.s̄.in ꝓœmio,ī gl.(que par mort.)

In textu ibi

Saisist.

1 ADuerte tm̄† q̄ si heres anteq̄ naturalē possessionē apprehēdat vēdiderit hereditatē sibi obuentā, & illā tradiderit p cōstitutū,& non al's,illa traditio ficta nihil operat̄,ne duæ fictiones circa idem cōcurrāt.ita Bal. in rub.de cā posses.& proprieta.& hoc tenet Barba. in cōs.suo.viij.in.xxij.col.in.ij.vol.considera tm̄ quid dicāt dn̄i de Rota in suis decisiōibus nouis deci.lxiiij.Contrarium tm̄ videtur tenere Guid.pape.q.cccccl ij.in.iij.col.

ET de hoc ỽbo est tex.in.c.clericis post mediū.de immunitate ecclīarū.in.vj.& est ỽbū Gallicanū:vt dicit Pau.de cast.in.l.q vniuersas.§.possessionē.ff. de acq. pos.tm̄ īportat,quātū si diceret̄,q̄ heres succedit in possessiōe defūcti.& ista est ciuilis possessio,seu ciuilissima: ꝓut dicūt doctores.s̄.alle.ī principio hui⁹ cōsuetudinis. Possess. ciuilissima
2 ALia ē† ciuilis possessio q̄ fit p cōstitutū.de qua do ctō.ī.l.ab emp.ff.de pac.& ī.l.q̄ meo.ff.de ac.pos. et do.me⁹ Ias.plene ī.d.l.ab emp.et in.l.q̄ties.C.de rei vē. Possessio p cōstitutum ciuilis.

☞ADDITIO. Intellige tm̄ qn̄ ꝓcedit̄ via ordinaria, & nō executiua,vt consuluit Philipp⁹ corne⁹ in cōs.ccxviij.inci.vr̄ in hac.in.iij.vol.& iō aduerte qn̄ est cōstitutū cū c'la q̄ autoritate ꝓpria capiat possessionē opat̄ ēt cōtra tertiū possessorē vt tenet Bal.in cōsi.xlvij.inci.p̄dare.col.vj.in.ij.vol.vbi ponit de resolutiōe cōstituti quid operet̄ in resolutiōe.Et de hac licētia ingredīedi ꝓpria autoritate rem ipsam, vide per Moderniores post Bal.& do.meū Ias.in rub.C.q admitti.& Pau.de cast.in.l.post dotem.ff.sol.mat.Imo.in.c.in nostris.de concessione præbendæ.Pa.in.c.j.de immuni. ecclesia Feli.in.c.post cessionem de conces.præben. *

ET aduerte,q̄ si spoliet̄ possidens in vim c'le constituti,turbet̄,aut al's molestet̄ in hmōi sua possessiōe poterit intētare remediū possessoriū:in quo constituto de p̄dicta c'la cōstituti aut etiā retētiōis vsufructus poterit obtinere.l.ex libris.C.de acq.pos.p quē tex.dicit do. meus Ias.in.§.si qs in fraudē.in.xvj.col.insti.de actio.q̄ si creditor fecerit,vt debitor constituat se possidere bona sua nomine precario ipsius creditoris:si postea alienauerit debitor,poterit creditor viriute dictæ.l. finalis. 6

recuperare possessionẽ suã. ¶ Credere hoc nõ esse verũ in hac patria in prouisiõe seu recredẽtia, q̃ primo adiudicaẽ ante plenũ possessoriũ. q̃ quidem ꝓuisio adiudicaẽ magis ꝓbanti tenutã: vt dicit Io. fab. in. §. retinendæ. in pe. col. ibi curia Frãcie. insti. de interdi. vbi dicit, ꝙ curia Frãcie nõ seruat hmõi solẽnitates, sed tuet in possessiõe illũ quẽ possessorem naturalẽ reperit, seu quẽ reperit habere tenutã, licet appareat de proprietate aut de ampliori possessiõe alterius. facit. c. in literis. cũ ibi not. extra de resti. spolia. ¶ Et hoc est, quia in materia possessoria nõ attendiẽ titulus, sed possessio recens. Boerius in consue. Bituriceñ. tit. de iurisdi. om. iudicum. §. iiij. in gl. fi. & vide Gui. pape questione sua. ccccclxij.

Posses- sio p̃ retẽ tionẽ vsu fructus acq̃sita. Alia est ciuilis quæ acquiritur p̃ retẽtionem vsusfructus. de qua in. l. quisquis. C. de dona. ¶ Ista trãslatio possessionis p̃ retentionẽ vsusfructus nunq̃ mihi placuit, & credo ꝙ tex. in. d. l. q̃squis. est valde cõtrarius tex. in. l. ij. quis argentũ. §. finaliter. C. de dona. & etiã text. in. d. l. quisquis. inducta ad vnũ effectũ operaẽ cõtrariũ effectum, cõtra text. in. l. legata inutiliter. ff. de adi. legat. ꝙ est mirabile, ꝙ retẽtio opeẽ traditionẽ. Cogita tñ, qa practicaẽ. & est tex. legis. Bal. in. d. l. quisquis. ponit rõnẽ decidendi: sed non vr̃ satisfacere huic dubio, seu huic rõni dubitãdi. rõnem aũt huius ponit Boerius in consue. septene Bituriceñ. tit. (Des coustumes touchant donatiõs) §. j. vbi ponit materiã (donner & retenir nevault.)

☞ ¶ Et adde do. meum Ias. in. l. in. l. q̃ dotis in. viij. colũ. ff. sol. mat. vbi ponit rõnem quare mentio mortis in retentione vsusfructus nõ facit donationẽ causa mortis, qm̃ vt dicit, non fit in verbis dispositiuis, sed executiuis. *

ET quia multoties hæ ciuiles possessiões in hac patria practicantur, maxime prima ciuilis q̃ fit p̃ statutum seu consuetudinẽ nostram: de qua in multis nostris consuetudinibus. † quæro quos & quot effectus habeat ciuilis possessio? Guido pape in quæstione sua. ccclvj. ponit effectus, ex quibus posui quinq̃ in. §. xv. incipiente. (La femme douhee selon la generale coustume) in gl. in verbo (Vestue & saisie) suprà (des droictz & appartenances à gens mariez.)

Posses- 3 siõi ciui lis effe- ctus

Impedit missionẽ ex bñficio adriani. Sexto ergo operaẽ ciuilis possessio maxime hæc de qua in hac nr̃a cõsuetudine: qa p̃ eam impediẽ fieri missio, q̃ fieri petiẽ ex beneficio diui adriani: & iõ stantibus heredibus ab intestato si alius sit q sit institutus in testõ nõ abolito, nõ cãcellato, q petat se mitti in possessionẽ ex edicto diui adriani. de quo in. l. fi. C. de edic. diui adria. impediẽ p̃ heredẽ ab intestato q est saisitus, & in possessione ciuili p̃ hanc nr̃am cõsuetudinẽ. ꝙ intellige verum nisi esset heres institutus in duabus partibus bonorũ defuncti: qa talis institutus esset saisitus in illis duabus partibus contra heredes veniẽtes ab intestato: vt dicit tex. nostre cõsuetudinis. ĩ. in hoc tit. §. (Se le testateur dispose. & talis possidẽs ciuiliter (vt dictũ est. s̃.) allegat se esse dñm: & de dñio excipit ꝙ incõtinenti paratũ se offert probare. Istud ponit gl. in. l. ij. ibi, dum, in. fi. j. gl. C. de edic. diui adria. & ibi Bar.

ADde ꝙ simplex confessio de possidendo nomine alterius tantum operatur q̃tum constitutum: vt dicit do. meus Ias. in. l. ab emptiõe. in. iiij. col. ibi questio ergo est: & ibi Ang. ff. de pac.

Trãsfert dominiũ Septimo, quia p̃ ciuilem possessionẽ fit translatio dominij, si vendens aut alio modo donans sit dñs, aut alio mõ transferens. l. quisquis. iuncta gl. & l. si quis argẽtum. §. si quis. C. de dona. l. ꝙ meo. ff. de acq. posse. ꝙ intellige verum, si dñs q retinuit sibi vsumfructũ, vel constituit se alio noĩe possidere, possidebat tempore retẽtionis vsusfructus vel constitutionis, quia si nõ possideret, non posset in aliũ transferre quod nõ habet. l. traditio. ff. de acq. rerum domi. l. nemo plus iuris. ff. de regu. iur. Ita tenet Guido pape in. c. si quis p̃ literas. in glo in verbo, possessio in versiculo, & vltra iustum effectũ. Faciũt quædã quæ dixi suprà in tit. de feudis. §. (en alienation & transport) in glo. in verbo (reale) quasi in fine.

VIde ad predicta Philippũ deciũ cõsi. suo. ccxlviij. in causa magnifici baronis: in. iij. col. in. ij. volu. & in regula contractus. ff. de reg. iur.

☞ ADDITIO. Et aduerte ꝙ istud debet articulari: vt tenet Bertrandi in cõs. suo lxxxv. in. ij. col. in. iij. parte. & in consi. clxxxv. in. ij. col. eadem. ij. parte. * ¶ Adde Frã. de Aretio in. l. interdũ. in fi.
4 ff. de acqui. pos. vbi etiã dicit † ꝙ constitutum nõ extendiẽ ad res futuras, nec de futuro acq̃sitas: licet dicatur in ipso cõtractu, ꝙ nota qa tibi seruiet ad multa. videnẽ tñ tenere cõtrariũ Bal. in rub. C. de cõtrahen. emp. in. xxj. q. qñ ea mente apponereẽ talis c̃l'a vt ipsum faceret possessorẽ. & Ale. post doc. in. l. iij. §. incertã. ff. de ac. pos. ¶ Et idẽ Ale. de precario ꝙ trãsferaẽ ad res futuras in. l. stipulatio hoc mõ concepta. ff. de verb. obl. ¶ Et ibi etiã Io. de Imo. in fi. * ¶ Et an per constitutũ transferaẽ naturalis, vide Alex. in consi. xxviij. in. vij. col. in. ij. vol.

ET aduerte ꝙ constitutũ translatũ post mortẽ non valet. Ang. i. l. q̃uis. ff. de acq. pos. Philippus decius cõsi. suo. ccxlviij. col. ij. in. ij. vol. hic ante allegato. Alex. cõsi. lxxxij. in. iiij. col. in. ij. vol. allegato p̃ Deciũ in dicto consi. in. iiij. col. & vide eundẽ in regula contractus. ff. de

☞ regu. iur. ¶ Intellige tñ nisi in contractu dicereẽ ꝙ cõstituit se noĩe talis donatarij post mortẽ & ex nunc ꝓut ex tunc possidere: qa hoc casu valet cõstitutũ collatum post mortẽ. ita tenet Ale. in cõs. suo. lxxxiij. incipiẽte, visa facti narratiõe. col. vj. in. ij. vol. & cõsului in casu emergẽti. Tñ etiã põt transferri possessio p̃ clausulã constituti in successiõe ex testamento, & etiã in legatis vt dixi infrà in hoc tit. §. iiij. in gl. & sont saisiz. Tu adde ꝙ etiam põt apponi clausula constituti in bñficialibus. facit. c. cũ venissent scd'm vnũ intellectũ. extra de restitutio. spoliatorum. Et iõ cautela est ad euitandũ effectum regule cãcellarie. xxxiij. de publicãdis resignatiõibus. ꝙ resignãs in constitutiõe procuratoris cõstituat se noĩe illius in cuius fauorem resignat possidere: ꝙ licet: vt dicit cõmentator illius regule: sed istud durum esset obseruare in practica: & vsq̃ nunc non vidi casum euenire.

ADuerte etiã qm̃ c̃l'a cõstituti & precarij transit passiue in heredes constituentes, maxime qñ est facta mentio de heredibus p̃ textum in. l. cum precario. §. j. ff. de precario. dicã statim. ita tenet Io. Franciscus balbus in tractatu de p̃scriptio. in. iiij. parte quarte partis principalis, in. xj. q. quasi in fine, ꝙ est notãdum pro intellectu l. ꝙ meo. ff. de acq. pos. Quod an sit verum, vide Mat. de af. in consti. regni Siciliæ q̃ incipit, pacis cultum in. viij. col. vbi ponit, an in vim c̃l'e constituti possum propria autoritate intrare possessionẽ alicuius rei etiam contra singularem successorem, aut vniuersalem. *

LImita tñ istud, & istud, intellige non esse verum in antiqs qa sufficit constitutum possidere, licet non probetur possidere cõstituentẽ. Hoc vr̃ probare Abbas Panor.

Panor.in.c.cū nobis.extrà de præscri.& istud refert & se quitur do.Soci.in consi.clxxxvij.in.v. col. quem vide ☞ quia quedā bona & vtilia dicit in constituto.¶ Decius in cōsi.suo.clxix.inci.viso elegāti.& Claudius de aquis in.d.l.ꝙ meo.ff.de acq.pos.dicunt ꝙ in talibus nō tenet̄ probare,ꝙ is à quo causam habet erat dominus. ✱

ITem & qñ dicitur,ꝙ per constitutū aut retentionem vsusfructus trāsfertur possessio ciuilis:de qua.s.& in.l. ab emptione.ff.de pac.Limita non habere locum in rebus non frācis aut allodialibus, puta in emphyteuticarijs feudalibus,vel rebus manusmortuæ,quia si homo 5 tenēt rē in feudū vel emphyteusim, aut in censum , vel 6 al's alicui debentem seruitutē vendiderit,aut donauerit 7 aut alio modo transtulerit:& in venditione, aut donatione interuenerit cōstitutū,aut retētio vsufructus, non transfert dñium,nec possessionem in donatarium aut emptorem,donec per dñm superiorem ipse donatarius vel emptor fuerit inuestitus,retentus,& laudatus. & si concurrāt duo emptores,vel donatarij:ille præfert̄ qui prius p dictū dñm fuerit inuestitus & laudatus,licet sit posterior:ꝗcꝗ clausula constituti aut retentiōis vsusfructus in contractu alterius apposita fuerit.Ita tenet Guido pape multum notabiliter in qōne sua.xlvj.in.vlti. 8 col.& in qōne.lxxxj.in fi.Ita etiam tenet Guil.benedicti in sua repe.c.raynu.in verbo:& vxorem nomine adelasiam.iiij.decisione.de testa.

☞ADDITIO. Ample quid operetur inuestitura rei feudalis vide Mat.de affli. in præfatione constitutionū regni Siciliæ.in.xxij.qōne. & in constōne quæ incipit,circa violentiarū.vbi ponit an p illā pbet̄ traditio possessiōis.vide Hippo.de marsilijs i singulari suo icipiēte:ille q vult fundare itētionē. ✱

ITem pro scd'a limitatiōe dic ꝙ in cōtractu nullo,aut al's de iure improbato clausula constituti,retentionis vsusfructus,aut precarij nihil operatur: vt per Bar.in.l. 9 post contractum.in prin.ij.col.ff.de dona.

ADde Decium in regula contractus,ff.de reg.iur 10 ibi,vltima conclusio : vbi dicit secus esse in reali que in facto cōsistit:qa operat̄ in cōtractu nullo . Sed ꝙ in cōtractu nullo,nihil operent̄ dictæ cl'æ:facit quia cas 11 sato principali cassatur cōstitutū & precariū. Barbatia. cōsi.suo.xxviij.in.vij.col.in.j.vol.do.meus Ias.in.l. non dubium,C.de legi.dixi alibi.Ale.consi.lxxxj.in.vij.col. in.iij.vol.Albe.in.l.acquiritur.ff.de acqui.rerum do.

ADuerte ad vnū singulare ꝙ notarius de instrumēto rogatus pōt clausulā precarij,seu constituti apponere in cōtractu,si cōsuetum fuerit tales clausulas apponi,ꝗuis de illis nō fuerit expresse rogatus.Spe.in tit. de instru.editio.§.instrumētū.ver.q̄d si a cōtrahē.Fel.in c.cū martinus.de cōsti.extra.do.meus Ias.in.l. certi cōditio.§.si nūmos.ff.si certū petat̄.Secus in successore notarij:vt dicit Guil.benedicti in repe.c.ray.in glo.in eodē testamēto relinquēs,nu.50.de test.dicit tñ Alex.in consi. suo.xxviij.inci.viso præhabito.in.ij.vol.ꝙ si non appareat de constituto in instrumento notarius non potest illud apponere virtute dictiōis &c.Et istud tenet Decius in.l.contractus.ff.de reg.iur.vbi ponit alias limitatiōes ad dictum constitutum,quas vide.

Precarij clausula

ITē adde,ꝙ sicut cl'a p̄carij opat̄ effectus traditiōis & possessiōis in psonā principalē acqrēte,ita in psonā pcuratoris acqrētis noīe alterius:& sicut principalis p se vtute cl'e acqrit̄ possessionē,ita ēt p suū pcuratorē.ita

Bal.in.l.j.C.qñ liceat ab emp.discedere.ver. Quæro, pone ꝙ vēdidi vbi plus dicit,ꝙ ēt si dicat acqro p me & qbusdā quorū sum cōsors:trāsfert̄ virtute illius cl'e possessio in cōsortes,sicut in acqrēte:ꝙ nota:qa vt cōiter videmus,solēt practici & notarij apponere in cōtractibus cl'am cōstituti,cl'am p̄carij,& cl'am retētiōis vsusfructus an sint inuicē repugnātes:& an vna preiudicet alteri:an ꝟo oēs psint: & q̄ illarū sit vtilior:& an vtilius esset tm̄ opponere vnā illarū.Bar.in.l.interdū.ff.de acq.pos.& i.l. si qs ante.ff.e.de acq.pos.vr̄ innuere† ꝙ si clausula cōstituti apponat̄ cū cl'a p̄carij,ꝙ vna ipedit aliā.& ita vr̄ tenere Ale.in cōs.suo.cxxj.in.v.vol.eo qa p cōstitutū trāsfert̄ ciuilis & naturalis possessio.†Et p p̄cariū & retētionē vsufructus transfert̄ tm̄ ciuilis:& retinet̄ naturalis.ex quo sūt ergo repugnātes:qa p vnā trāsfert̄ naturalis, & p aliam retinet̄: vr̄ ꝙ vna impediat aliā propter repugnantiam & incōpatibilitatē.¶ Quo ad istas incōpatibilitates in hoc casu Frā.de are.in.d.l.si qs ante.in.ij. col. facit duo correlaria in hac materia.ex q̄bus cōcludit tales cōtractus sustineri posse.tenui tñ opinionē Bart. al's in cōsulēdo,& obtinui.Georgius natā in repe.cle. sępe, in.iij.col.de verb.sig.limitat Bar.in vno casu.

Cl'aj constituti cū clausula precarij.

ET aduerte† ꝙ in contractibus in diem vel sub cōditione nō reqritur traditio possessionis. Paulus de castro in consi.xxj.incipiente,ad primum.in nouis.

Contractus in diem.

ADuerte tñ ꝙ si fuerit constitutū sub cōditiōe si āte euētum conditiōis res p qua fuit factū constitutū alteri tradita sit,illi ius querit̄:probat̄ ample p Deciū in regula cōtractus.ibi,sexto limitat̄.ff.de reg.iur.¶ Etiam aduerte qa cl'a precarij habet locū in re legata ita qd' si apponat̄ p testatorē,eo mortuo legatari9 poterit ingredi possessionē pppria autoritate.Bal. in.c.ij. de cōfirma. vtili vel inuti.ꝙ tenet & refert Gui.bñdicti in sua repe.c. ray.de test.in verbo,in eodem testō relinquēs.j. nu. 159.

ADuerte tñ† ꝙ si p̄cariū aut cōstitutū fuerit collatū in euentū cōditiōis ꝙ nō acqrit̄ possessio ante euētū cōditiōis.Itē aduerte† ꝙ cōstitutū seu p̄cariū nō trāsit ad heredes nulla facta mētiōe de heredib9.l.cū p̄cario.§. j.ff.de p̄cario.Ale.cōsi.suo.cliiij.in.j.col.in.vj.vol.Vbi ēt dicit† ꝙ absēti nō acqrit̄ possessio p p̄cariū seu cōstitutū,nisi absens postea apprehēdat possessionē:& iō stāte cōsuetudine nostra:de qua hic possessio q̄ erat penes defunctum p cōstitutum aut precariū nō trāsit ad ei9 heredes,nisi fuerit realis possessio.& ita limitat Alex.pdictā cōsuetudinē nostrā.¶ Aduerte ꝙ sunt qdā cōtractus q fieri pn̄t inter absētes p nūtiū,aut ep'am:vt est dōatio.l. absēti.ff.de do.& in.l.absenti.C.e.plene p Lud.ro.in cōs. cccxcv.et hoc casu credo possessionē ciuilē posse trāsferri i absētē p retētionē vsusfruct9 factā i ep'a donatiōis, aut p aliū actū ciuilē.vt ē tex.i.l.q̄dā mulier.ff.de rei vē.& ad pdicta faciūt q dicit Frā.de aretio i cōs.suo.xvij.vbi āple.

VIde plene p Phili.deciū in cōs.suo.ccxxvj.in.ij. col. ibi,scd'o principalr.in.ij.vol.etiā in casu vbi notarius stipulatus fuerat p absente.q̄ not.& ibi etiā dicit ꝙ constitutū nihil operat̄,vbi est incertitudo rōne loci & quote.eūdē Deciū vide i regula cōtract9.ff.de reg. iuris.

☞ADDITIO. Vide Soci.i cōs.suo.cclxij.ici.i cā magnifici petri.i.v.col.vbi dicit ꝙ acqrit̄ possessio p notariū absēti sicut p pcuratorē ꝙ an & qūo sit verū,vide Mat.de af.in cōsti.regni Sicilie q̄ incipit,baiulos oēs.in.xj.not.in.x.q.vbi ponit diuersas opiniōes,tādē facit cōclusionē cū sex limitationibus. ✱

Posses. ciuilis causat præscriptionem

OCtauus effectus ciuilis possessionis: quia p eam causatur præscriptio cum sine ea prescribi nõ possit.c.sine possessiõe.de reg.iuris.lib.vj.l.serui & filij.§.fi.ff.de fur.cũ vulg.nec sufficit sola naturalis.l.acquirit.§.fi.ff.de acqui.rerũ do.iõ dicit Bar.in.l.j.in prin.ff.de acq.
12 pos.†q possessio ciuilis est ius insistendi rei non prohibite possideri, apta producere ciuiles effectus: & ex tali possessione ciuili transfert vera possessio:vt dicit Bar.in l.ab emptiõe.ff.de pac.in ver.vltimo aduertas.vbi vult q licet ex cõstituto sequatur tm̃ ficta traditio: possessio tñ quæ acquitur est vera & propria,dicit do. meus Ias. ibi, & in .d.l.quoties.C.de rei vẽ.& in.§.oium.in.xxiij.col. insti.de actio.vbi ponit,an talis possessio acquisita p constitutum sit propria vel impropria.

Qõ quotidiana.

SEd pone q mortuus reperit possidere tẽpore mortis quasdam res quas donauerat in vita,cũ clausula precarij:quis preferat in possessorio, an donatarius, an pximus.vide quę in sili dicit Lud.ro.in cõsi.suo.ccxlvj. incipiente,clarissime accessor.quotidie iste casus euenit & consului multis,sed nolui decidere.

Tres spẽs possessionis

LIcet ista possessio quæ hic transfertur p consuetudinem nostram sit tm̃ ciuilis:cum tres sint tm̃ species possessionis:vt dicit Bar.in.l.j.in prin.ff.de acq.pos.Bal. tñ in.l.fi.C.de sacrosan.eccle.dicit q est possessio ciuilissima:& est vna alia species q̃ quinta dici põt:tñ q reprobat Guido papa.in.c.si quis p literas.in gl.in vbo. possessio.ver.sed quia.Bar.in.d.l.j.vbi ponit prędictos octo effectus ciuilis possessionis:& nunquid sit verum q cõsuetudo transfert possessionem,vide plene per doctores in.c.ex literis extra de consue.Ang.& Imola in.l.q vniuersas.in prin.ff.de acq.pos.Alex.in cõsi.suo.lxxxij.incipiente,visa facti narratiõe.in.iij.vol.vbi plene.& Alex. in cõsilio supra allegato in.j.gl.¶Quia hic ante dicitur q est quinta possessio:omitto illam materiam : sed tm̃

Possessionum species.

13 volo†q etiam aduertatur,q alia est possessio vacua alia plena,alia libera,& alia pacifica.de quibus p Feli. in.c.
14 cum Ioannes.in.ix.&.x.col.extra de fide instr.†& ibi vide qñ aliquis vendit fundũ liberum,qui tñ est alteri obligatus:q incidit in crimen falsi:& etiam q vbi promittitur dari fundũ simpliciter,tñ intelligitur dari liber.l. si ex predijs.& ibi Bal.C.de euic.cũ alijs allegatis per Feli. in dicto loco in.x.colũ.circa que non multum insisto, cũ sit quodãmodo extra materiã: & qñ fundus debet dari liber,vide do.meum Ias.in.l.si p fundo.C.de trãsa. in.ij.col.¶Hic ante in hac gl.vides quatuor casus,ex q

Casus q bus trãsferẽt possessio.

15 bus trãsfertur possessio: scilicet†p cõsuetudinem istam in suo casu,p retẽtionem vsufructus, p constitutum & precarium.Adde quintum per traditionem instrumenti:de quo per docto.in.l.j.C. de dona. & intellige continẽtis ius rei donate,aut vẽditæ, non de instrumentis alienationis:vt tenet Albericus & alij in.d.l.j.Bal. & Sali.in.l.traditiõibus.C.de pac.&iõ in terminis dicit Gui
16 lielmus de cuneo in.l.licet .C. de acqui. pos.col.iij.†qd verba in instrumento alienationis rei posita, quando dicitur q donans tradit possessionem per traditionem instrumenti,q fit super donatione ; nihil operantur.ita tenet Ioan.de Imo.in.l.iij.in princip.ff. de acqui. possessione.¶Areti.in consi.suo.lxxiij.in.ij.col.dicit quod si in instrumento interueniant iuramentum & stipulatio habeatur pro traditione,& sic pro translatione possessionis:sed quo ad stipulationem de per se non est verum,quia est textus ad literam in cõtrarium in.l. ex stipulatione.ff.de acqui.possessione.Et aduerte in hoc an verbum promitto,simpliciter prolatũ importat stipulationem tam in latino q in vulgari.vide Soci.in cõsil. cclxvij.in.j.&.ij.col.in.ij.vol.*¶Et vide alios casus per do.meum Ias.in.l.traditionibus.C.de pac.in quibus acquirit possessio sine traditione.& ibi dicit,q p inuestiturã vasallus non acquirit possessionem. ¶Et aduerte
17 †q in casibus in quibus transfert dñium sine traditiõe: si rescindat contractus in acquisitione dominij,non requirit traditio.Ita tenet Ale.in cõsi.x.incipiẽte,fortasse, in.ij.col.Et qñ res dicat tradita,vide Io.petrũ Ferrarien. in actione reali.in gl. iure dominij vel quasi in.v.col.

ADDITIO. Contrariũ videt tenere Ste phanus Bertãdi i cõsilio suo cclxxvj. in fine.in.ij.volumine.vbi dicit,quod vbi in contractu requiritur traditio,idem in resolutione. & faciunt quæ dicit Alexand.in consilio.cxxxvij.in secũdo volumine
18 statim allegãdo.*¶Aduerte etiam† q sicut hæres vniuersalis acquirit possessionẽ in tota hæreditate, sic etiã hæres paricularis in sua parte & portione etiã licet sit incerta.ita dicit Lucas de penna. in.l.ij.in.ij.col .C. qñ & quib⁹ quarta pars debetur.libro.x.¶Aduerte etiam ad
16 vnum singulare†q clausulæ cõstituti precarij.aut retentionis vsusfructus,nihil operant:qñ est incertitudo rõne loci,aut quotæ:puta si quis dicat:dono quartã partem oium bonorum meorũ &c. vel dicat, dono quatuor iugera in tali meo fundo:vel dono quicq̃d iuris habeo in fundo.Ita tenet in terminis Philippus Decius in cõsi. suo.ccxxvj.in secundo volu.& vide doctrinam Bar. in l.que de tota.§.incerte.ff.de rei vendi.dixi.s̃.in titu.(des droictz & appartenances à gens mariez).§.xv.in glos. (de son douhaire.)

ADde etiam q per locationem rei empte,aut donatæ si vẽditor eam locat,ab emptore trãsfert possessio in emptorẽ,vt tenet Ale.in consi.xxviij.in.ij.vol.hic ante allegato.p textum in.l.quædã mulier.ff.de rei ven. facit tex.singularis in.l.si pignus.ff.de pig.ac.& q̃ infra dixi.tit.(des censes)in.§.vj.in gl.(contre le tenementier.)

ADuerte tñ,q si primus venditor locator vẽdiderit scd'o,et tradiderit realiter & cum effectu scd'o qui gauisus fuerit,q videtur potior in possessorio , vt videtur tenere Bal.in cõsil.suo.ccccxxv.in.ij.col.in.j.vol. & ita dixi & cõsului in cõtingentia facti.& vide Soci.in consi.cvj.in.iij.vol.vbi de possessiõe per locationem.Et ex ante dictis in hac glossa constat fuisse demonstratũ iam,qño per.xij.aut.xiij.modos acquiritur dominium & possessio sine vera traditione:sed ex modis qui habẽt vim traditionis.¶Addo alios.xiiij.modos q̃ habẽt vim traditionis possessiõis.¶Primus scilicet p traditionem clauium.p.l.clauibus.ff.de cõtrahẽ.emp. q intellige , si alius nõ possideat:quia alias videret iure familiaritatis facta traditio clauium.l.qui iure.ff.de acqui. pos. scd'm dominos de Rota decisi.clxviij.sequitur Soci.in consil. cxxxj.in fi.in primo vol.¶Secundus per tactũ ferreoli seu vectis & porte ecclesie scd'm q dicit Guido pape cõsi.suo.lxix.q est finale prime partis.col.iiij.ver.j.q intelligevt supra nisi alius sit possessor,vel sit alius in ipsa ecclesia,vel loco à quo expelli non possit:quia verus possessor dicit scd'm Bal.in rub.ff.de rerũ diui.col.lxj. circa medium.& in.l.j.C.de officio præfecti vigilum.faciunt quæ dicit Alex.in consi.suo.lxxxiij.in.j.col.in.ij.vol.vbi dicit quod per aspectum loci non acquiritur possessio, quando

qñ alius est in possessione.& ideo ibi vr̃ etiam concludere q aliqñ per aspectũ potest acquiri possessio. ¶Tertius p tactũ anuli,vt dicit Pa.in consi.suo.xcix.in.j. col. in.j.vol.¶Quartus p appositionẽ custodis, scd'm Bal. in.l.traditionibus.C.de pac.per.l.quorundã.ff. de acq. pos.vbi per Ale.& alios,vltra quos aduertẽdũ est ad id q dicit Ale.in consi.suo.ccxxxij.inci.in cã & lite. in. iij. col.in prin in.ij.vol.q p maritũ penes quẽ sunt aliqua bona vxoris vltra dotalia in custodiã acquirit possessio vxori in illis bonis.per tex.in.l.si ego.§.dotis .ff. de iure dotiũ.& in.l.de his.C.de dona.inter virũ & vxo.iuncta l.fi.C.de pac.cõuentis.& vide ad hoc Philippum corneũ in cõsi.clxxxiij.in.iij.vol.¶Quintus est p appositionẽ sigilli aut marchæ:qa in aliquib⁹ casibus sigillare habet vim acquisitionis possessionis rerũ sigillatarũ:vt dicit Bar.in.l.q̃ dotis.in fi.ff.sol.mat.allegat.l.si neq̃.ff. de periculo & cõmodo rei venditæ.& ibi vide Ale.qui de materia sigilli allegat multas cottas. dixi in Catalogo glorie mundi,in.j.parte. in. xxxviij. consideratione . in xxxv.cõclusione illius considerationis, & alibi dicam. ¶Sextus est per patientiam,de qua in.§.interdum.insti. de rerũ diuisiõe.& in.l.minus instructus.C.de acq. possess.Ale.in consi.ix.incip.viso processu.col.fi.in princ.in vj.vol.vbi dicit pcedere qñ possidens pro parte sua impleuit contractũ,post Ang.in.l.circa longi.circa col.pe. C.de præscri.longi temporis.vbi limitat illud q habet in.d.l.minus instructus.per.l.iulianus.§.offerri.ff.de ac. emp.& in.l.ius ciuile.C.de rei vendi.facit dictum Gui. pape.questione.xv.vbi dicit compulsoria reuocanda, si instrumentũ ex quo sunt sumpta non est purificatũ. Et q incorporalibus sufficit vnica patientia facit.l.si cũ fundũ.in fi.& ibi notatur.ff.de contrahẽ. emp. post gl. in aut.sacra.puberum in verbo,custodiatur.C.si aduersus venditionẽ.Sed in incorporalibus & iuribus patientia requiritur toties quoties fit questio illius iuris. p gl. in.l.corruptionem.C.de vsufru.& Alex.in.l.ij.§.j.in.iiij. col.ff.de verb.obli.Et an patiẽtia possidendi faciat præsumptionem dñij,est theorica Bar.in.l.quidam in suo. ff.de condi.instit.q̃ reassumit Bal.& post eum Areti.vt refert do.meus Ias.in.§.sic itaq̃.insti de actio. Et maxime qñ est diutina operatur dñij translationẽ.per textũ singularem in.l.si filius.ff.de acq.hære.tradũt Bar.Ang. Imola & Romanus in.l.qui in aliena. ff.de acqui . hære. Et in beneficialibus q præsumatur titulus ex patientia possidendi ad excludendã intentionem agentis , tradit Fely.in.c.sicut.col.xiiij.de re iudicata . Decius in consil. xxx.col.ij.& in cõsi.cxviij.habetur in cõcordantijs, in titulo de pacificis possessiõibus . vbi dixi post Cosmam Guymier in pragmatica sanctione.Et videmus inuiolabiliter obseruatũ apud nos tam ex ordinatiõibus regijs q̃ ex pluribus cõsuetudinibus patrię & practica vniuersali,q ex patiẽtia annali acquirit possessio in omnibus tam prophanis q̃ spũalibus:ita q post annum non audiuntur prosequentes possessoriũ,& per fines non recipiendi repelluntur. ¶Septimus per verbum,assigno. ¶Octauus p verbum cõcedo.¶Nonus per verbũ,trãsfero:de quibus tribus dixi supra in titulo (des droictz & appartenances a gens mariez).§.xviij.in gl.(par son mary.)¶Decimus qñ quis donat per epistolã,& per eãdem epistolã conduxit rem donatã à donatario , transfert possessiõ in donatariũ,p tex.ad literã i.d.l.j.mulier. ff.de rei ven.Ex quo idẽ est dicẽdum qñ in epistola donatiõis continet q donans retinet vsumfructũ vita eius durante:prout dixi in casu emergẽti. ¶Vndecimus est positus in.d.l.mulier.scilicet si donatarius sit in loco rei donate tempore quo recipit epistolã qui casus est multũ notabilis & singularis.¶Duodecimus est in societate seu cõione in qua acquirit dñium,& possessor socio sine traditione eidem facta,vt tenet Azo in summa in iiij.col.C.pro socio.& dixi supra in tit. (des droictz & appartenãces a gens mariez.§.ij.in gl. (participant.) & infra,in hoc tit.§.v.in gl.(meilleur de laultre,) ver. additio.aduerte ad vnũ in societate.Et aduerte ad id q dicit Ale.in cõsi.suo.cxxxvij.inci.in cã & lite vertente. in. vj. col.in.ij.vol.q sicut in societate trãsit dñium sine traditione,ita in resolutiõe societatis.& sic in diuisiõe. ¶Pro decimotertio casu adde casum,in quo non reqrit adeptio possessiõis,scilicet in possessione bñficij invim tituli inualidi seu nulli:aut incolorati,cui superuenit titulus validus,aut coloratus:quia nõ reqrit alia possessio virtute tituli colorati:vt tenet gl.Cosme guymier,in titulo de pacificis possessio.in verbo,coloratũ vbi ponit fallentiam in titulo colorato superueniẽte ex iure regaliæ, & illã primam doctrinã tenet Bal.in.l.ij.C.de ser. & aqua. quẽ non allegat Guymier.¶Pro decimoquarto casu in quo nõ reqrit traditio in cõtractu inito cũ principe. vt tenet Ang.in.l.j.ff.de rei ven.vbi dicit q transfert possessio ex parte principis sine traditiõe et hoc cõprobat do. meus Ias.in.l.quoties.in.ij.col.ver.scd'o infero .C. de rei ven.habere locũ in priuilegio concesso p principẽ:secus tñ dicit esse in cõtractu:quia idẽ vt in alijs contractibus & ita dixi etiã in Catalogo glorie mundi in.v. parte.in xxiiij.consideratione.in.cxl.priuilegio principis. *

In textu ibi

Le plus prochain.

1 QVæro quis dicatur proximior† dic q in successione ab intestato quatuor aut quinq̃ gradus inueniunt.¶Primo inueniunt liberi q̃ sunt in primo gradu:& isti sunt proximiores q preferuntur oĩbus & intellige q liberi seu descendentes preferuntur oĩbus alijs in successione parentum.¶Secũdus gradus est parentum seu ascendentiũ.De quo dicam infra.§. (Succession en ligne directe.)¶Tertius est transuersaliũ seu collateralium.de quo dicã infra.¶Quo ad istos tres , vide Boerium in consuetudine septene Bituricẽ.tit.de consuetudine retractus.§.scd'o.vbi ponit qui dicantur proximiores quoad ius retractus. Gradus in succe. abintest.

QVartus est coniugum , viri scilicet & vxoris . de quo .C. vnde vir & vxor.&.ff.et dicam infra. ¶Quintus est fisci : de quo dicã albi scilicet. infra.in titu. (Des successions des bastardz.) vbi plene dicam in.§.j.

QVANTVM ad primum gradum successionis reperio scriptum Numeri. xxvij.vbi Moises referens causam filiarum Saphaal ad iudicium domini , petentium ad parentis successionem admitti . Responsum traditur à domino : iustam rem postulant filiæ Saphaal : de eis possessionem inter cognatos patris sui : & ei in hæreditatem succedant : statuentes tunc legem vniuersalem hæreditariæ successionis filijs israel : his verbis . Homo cum mortuus fuerit absq̃ filio : ad filiam eius transibit hæreditas : si filiam non habuerit , habebit successores fratres &c. Lex moisi de succes.

Ex quo p illam legem apparet q̃ prima cā successionis est filiorum & descendentium. de quo plene insti. de hære. quæ ab intest. defer. per totum, vbi ponit, q̃uo succedunt filij & descendentes ascendentibus. Illa tamen lex mosaica seruari hodie nō debet in alijs successionibus scd'm Io. de imo. in consilijs suis, consi. j. ¶ Redeūdo nūc ad primam cām successionis, seu ad primum gradum

Liberi oēs excludunt. 2 scilicet liberorū. † Dic q̃ hic gradus oēs alios antecellit: & preferuntur liberi oībus alijs: cum em̄ sunt liberi, excluduntur oēs alij. l. ij. C. qui admi. aut. in successione. C. de suis & legi. insti. de hære. q̄ ab intesta. deferūt. §. j. & ij. §. qa igit. in aut. de here. ab intest. veniē. colla. ix. cū dicit tex. primā esse disposuimus descēdentium successionē.

Liberorum sex species. Naturales & legitimi. 3 ET aduerte † q̃ liberorū sex sunt species quidā sunt naturales & legitimi: quidam legitimi tm̄: quidam naturales tm̄: quidā legitimati tantum. Horum naturalium & legitimorum quidam sunt in potestate, quidā emancipati. institu. de hæredibus quæ ab intesta. deferunt. sed quia sublata est differētia patriæ ptātis & emancipationis quo ad successionem, non insisto.

Legitimi tm̄. LEgitimorū quidā sunt legitimi, q̄ dicuntur adoptiui, alij arrogati & de his dicitur. ff. & C. de adop. & insti. de adoptio. & dicuntur ex eo q̃ non scd'm ius naturale sed scd'm ius ciuile ad successionem admittuntur & habetur in. l. si arrogator. ff. de adop. dicam infra.

Naturales tm̄. DE naturalibus qa alij sunt spurij, alij bastardi, alij nati ex damnato coitu: dicam infrà. & quomodo succedant, dicam infrà tit. j.

CVm ergo vt dictū fuit, primo filij seu liberi naturales & legitimi succedant: dic q̃ cū ipsi invita eorum patris sint quasi dn̄i rerū paternarum et post mortem eorū patris fiat in filios quædam continuatio: vt in l. in suis. ff. de libe. et posthumis. l. in suis. ff. de suis & leg. l. j. §. q̄ sunt in ptāte. ff. si quis omissa cā testa. l. nihil. C. de vsucap. pro hærede. succedunt em̄ tales filij patri omnibus alijs exclusis. §. j. insti. de hære. quæ ab intesta. deferunt. l. in testamēto. C. de suis & legitimis heredibus. &

4 intantum illis succedunt, † q̃ olim vellent nollent cōpellebant hereditati se immiscere. insti. de here. quali. & diffe. §. sinaūt. sed pretor concessit eis beneficium abstinendi si vellēt. insti. de here. quali. & diff. §. sed & his permittit pretor: sed hodie de iure ciuili sufficit si se non immiscerant. l. j. C. si quis omissa cā test. l. fi. C. de iure deliberā. ibi, presentis legis nostre autoritate. l. j. C. si vt ab hære. se abstineāt. not. Ale. & alij in. l. necessarijs. ff. de acqui. here.

Legitimati. 5 ADuerte ad ea que dicit Alexā. in. d. l. necessarijs. ff. de acqui. hereditate † q̃ necessarius habet bn̄ficiū

6 abstinendi. † q̃ fallit in legitimato per oblationē curiæ: vt de hoc est vnicus textus & singularis in. §. & qm̄ varie. ibi, nō sinimus eos abstinere ab hæreditate patrū. in aut. quibus modis natura. efficiunt sui colla. vij. quem tex. dicit ibi Ang. esse singularem ad hoc. & Bal. in. c. p tuas. ibi, multas dicit extra de maiori. & obediē. & dicit Lud. roma. in. d. l. necessarijs, q̃ illum tex. didicit a quodam, qui aspectu sibi videbatur cathalanus cū iret Romam à quo multa alia singularia didicit. & istud dicit & refert do. meus Ias. in. d. l. vnica. in. xj. col. C. q̄n non petentium partes. & dicit Ang. in. d. §. qm̄ varie. q̃ iste. §. intelligitur in quocunq; legitimato.

BAl. tm̄ in. d. c. per tuas. & dn̄s Alex. in. d. l. necessarijs. & do. meus Ias. in dicta. l. vnica. dicunt q̃ ille. §. non habet locum in legitimato per subseq̄ēs matrimoniū

7 quia legitimatus per subsequens matrimonium nihil differt à veris legitimis. §. illud. in aut. quib. mo. natu. effic. legi. colla. vj. do. meus Ias. plene in. l. gn̄aliter. §. cum autem. C. de insti. & substi. in pe. & vlti. col.

8 TV adde † alium casum in quo filius non habet beneficium abstinēdi, scilicet q̄n aliquid amouet de hæreditate patris. tex. est in. l. si seruum quis. §. prætor. ff. de acqui. hæredita.

ET intellige prædicta de liberis, siue sint emancipati siue in potestate, siue ex masculorum genere, siue ex feminarū descen̄. §. si quis igitur in aut. de hæredibus ab intest. venien. colla. ix. aut. in successione. C. de suis & legiti. De successione tamen feminarum plenius dicam infrà in hoc tit. §. (femme mariee.)

ET quod dictum est de successione filiorum, dic idē in successione nepotum, pronepotum, & aliorum descenden̄. q̄ subintrant locum patris dicam. j. in hoc titulo, in. §. (En toutes successions representation à lieu.) ¶ Quantū ad alios dicam in suis locis et in articulis vbi

9 de eis fit mētio. ¶ Sufficit † q̃ volens venire ad successionē solū probet q̃ est in tertio vel quarto gradu nec tenet probare q̃ nullus ante eū est proximior. vide Lancelotum decium in. l. si auiæ. C. de succes. edic.

In textu ibi

Heritier habile.

BAldus in rubrica de causa possessionis & proprie-

1 tatis, in fi. dicit q̃ tale statutum intelligitur de vero & iusto hærede, & hoc ideo est: † quia quecunq; dispositio etiam gn̄alis intelligitur disponere in casu habili et superhabili. Faciunt quæ dicit dn̄s meus Ias. post Bart. in. l. j. §. nūtiatio. in. iij. col. ff. de noui ope. nun. vbi plene dominus meus. & dicit Bald. in. c. item cum quis. col. j. ver. & præsertim si statutum. de resti. spoliato. & Alex. in consi. suo. xl. in. ij. col. in. iij. vol. q̃ est repetitum in cō-

2 silio. lxxxij. in. ij. volu. † q̃ statutum faciens mentionem de hærede, intelligitur de vero & iusto. Et ita intelligit consuetudo nostra q̄n dicit (heritier habile.) ¶ Et intelligitur hæc consuetudo in quocunq; gradu sit, & in quacunq; linea: quia simpliciter loquitur de hærede tam in linea descendente, q̄ transuersali, dummodo sit successor. Quod quomō intelligatur, & quid importet istud verbum hæres quod est generale, dicam statim. §. proximo, in principio.

☞ ADuerte ad textum nostræ consuetudinis qui nō solum vtitur verbo, hæres. sed dat ei qualitatem habilitatis, ex quo in hoc verbo (habile) est aduertendum, quod ponitur tantum ad exclusionem incapacium successionum, scilicet bastardorum, religiosorum, damnatorum ad mortem, filiarum dotatarum per patrem, secundum consuetudinem infrà positam in. §. (femme mariee) patrum & matrum, in antiquis hæreditagijs, quamdiu sunt ex illa cognatione, aut agnatione: & non ad exclusionem sequentium in gradu exclusis primis: quoniam omnes sunt habiles dummodo sint parentes legitimi & naturales: sed remotiores etiam habiles ad succedendum excluduntur per proximiores, quandiu dici possunt proximiores: & isti sunt qui habent beneficium huius consuetudinis. Nec dicendum est quòd hæc dictio sit posita ad tollendum sequentes in gradu post sublationem primorum non habilium, secundum quod habetur in titulis. ff. &. C.

&.C.de his qb⁹vt indignis hereditates auferunť:qm̄ tales indignitates in Gallia nō obseruať:sed post exclusio nē pcedētiū in talib⁹ admittunť sequētes,nisi in bonis: vbi habeť cōsuetudo ꝙ q̄ cōfiscat corpus,cōfiscat & bona,vt apud nos,& in multis aliis locis Frāciæ.Et iō dicē dū est ꝙ si primus nō sit habilis,ꝙ consuetudo nr̄a saisit sequentē in graduvt dicit Bal.in.c.item cū quis.de resti. spoliatorum.Bn̄dicti in repe.c.ray.in verbo,mortuo ita ꝙ testatore.nu.172.de testamentis.ex quo in facti cōtingentia dixi ꝙ argumēta q̄ fiebant p quosdā aduocatos Diuionen̄.contra hanc consuetudinē ad inducendū ꝙ non saisit filios fratrū ex vtroq; latere contra fratrē vterinū,cū frater vterinus sit ꝓximior,& filius fratris non est ꝓximior nisi p representationem introductā ex priuilegio:vt infra dixi in.§.hoc eodem tit.§.(en toutes successiōs)vbi dixi ꝙ representatio est introducta ex priuilegio in corpore iuris clauso:& ex quo in successione filius præfertur nepoti.l.liberto præterito.§.si libertus.ff. de bonis libertorū.vbi tex.clarus ꝙ qn̄ debetvocari ꝓximior ad successionē fili⁹ nepoti ex alio,fratre premortuo prefertur.& facit.l.ꝓximus.ff.de v͛b.sig.& ad idem est tex.in.l.iubemus.in prin.iuncto.§.fi.C.ad trebel. Ex quo vt dicebant predicti aduocati decidebať,ꝙ vbi fit mentio de proximiore non comprehendiť sequēs, licet ille sit talis qui soleat p̄cedentē representare.& ibi Bal.dicit ꝙvbi fit mētio de filiis & de gradu,nō cōprehendun tur nepotes,sicut in fili dr̄,ꝙ licet qn̄q; appellatione filii cōprehendanť nepotes.l.filii.&.l.iusta.ff.de verb. sig. tn̄ qn̄ filii vocantur cum aliqua qualitate q̄ nō est in nepote,nunq; appellatiōe filii nepos cōprehēdiť.l.fi.C.de naturalibus lib.notat Bar.in.l.liberorū.ff.de v͛b.sig.Alex. in cōs.iiii.inci.ponderatis.in.iiii.vol.¶Qm̄ illi dn̄i aduocati solū ponderabāt verbum(plus prouchain) & non qualitatē illi adiectam,q̄ est eidem data p istudverbum (habile)ex qb⁹verbis simul iunctis constat ꝙ non sufficit ꝙ sit proximior tm̄:sed requiritur ꝙ sit ꝓximior habilis,q̄ habilitas considerať ex consuetudinibus nostris seu dispositionibus nr̄is cōsuetudinariis q̄ reddūt filios fratrum ita habiles sicut fratres & magis filios fratres ex vtroq; latere,q̄ fratrē ex vno latere:quia licet frater vltimus sit proximior in gradu,tn̄ non est habilis: ex quo nepos q est filius fratris ex vtroq; latere est proximus p representationē,& habilis per duplex vinculum erit in vim huius constitutionis saisitus excluso ꝓximiore tm̄ non habili p doctrinam Bal.in dicto.c.itē cū quis. Nec 1 obstat ꝙ iste filius fratris est habitus in loco proximioris p priuilegiū ꝙ nō extēdiť:q̄a ex quo illud priuilegiū est in corpore iuris clausum,diciť ius scriptū. & ita debet de eo iudicari sicut de iure scripto aut cōi : vt tenet Io.And.post Host.in.c.ex parte.le premier. sup verbo, cōis.de decimis.vbi dicunt ꝙ priuilegium in iure clau- 2 sum facit ius cōe inter nominatos:& p plura alia cōprobatur q̄ ponit Fely.in.c.i.in.viii.colū.extra de rescriptis. et etiam iura q̄ vocant illā representationem aliqn̄ v͛bo priuilegium,aliqn̄ verbo ius,aliqn̄ verbo beneficium: ex quo cum sit ius nouissimum,illi adhærendum est.* 3 ¶De materia huius gl.vide Boerium in consuetudine septene Bituricen̄.tit.de test.§.vi.vbi ponit de hoc ver- 4 bo(habile)in simili consuetu.

NOtanter dicitur(habile)quia licet prælati habeant consanguineos,si tamen habeant bona ex suis beneficiis prouenientia non succedunt illis:nec sunt vestiti & saisiti de illis bonis.quia non sunt habiles licet sint proximi,sed successores in beneficiis.per tex. in.c.relatum.le.ii. extra de testamen. ¶Vide Boerium in consuetudine Bituricen̄.tit.de test.§.vi.i fi.vbi ponit:an hæc consuetudo habeat locum in bonis clericorum.

FVit maximū dubium,& maxima altercatio adhuc est in successiōe quondam dn̄i Blasii rolin protonotarii,prioris commendatarii prioratus sancti Symphoriani Heduen̄.quæ nondum est decisa.de qua scripsi infrà in titu.(des successiōs des bastardz)in.§.fina.in consilio quod feci in illa materia.¶Quādo debeat disquiri de psona an sit habilis vel non ad hæriditatem vel legatum capiendum,vide Barto.in.l.non oportet.ff.de lega.ii.& Ioan.fab in.§.in extranes.institu.de hæredum quali.& differentia.vbi ponit quo tp̄e debeat esse habilis.ꝙ etiā ponit impetrante grām expectatiuam ad primū bn̄ficiū vacaturum,q̄ medio tempore non fuit habilis:an si postmodū efficiať habilis,possit obtinere bn̄ficium. dixi in gl.cōcordatorū Fran.titulo,de electione .§. bn̄ficia vero q̄ in quarto mense.Et aduerte ad textū in.c.si eo tēpore.de rescriptis.in.vi.†ꝙ si quis tēpore quo impetrauit grām expectatiuam ad bn̄ficium curatum sit inhabilis:quia minor.xxv.annis,licet postmodū efficiatur habilis,quia maior:non tn̄ prodest ei gratia sua.

Dubiū.

Qn̄ de habilitate disquirendum.

☞ADDITIO. Et aduerte qn̄ considerať habilitas:an ī initio,an in fi.vide Mat.de affli.in cōsti.regni Siciliæ quæ incipit,vt vniuersis. in xi.not.ver.quid si tempore in quo. *

ADuerte ad vnū singulare,ꝙ in successione furiosi, dementis,aut mēte capti quicūq; etiā proximus excluditur p extraneū q̄ illū invita rexit,curauit & aruit ī negligētia p̄dictorū & iure sanguinisvel al's succedere debentiū.auť.liberi.C.de epis.audi.de quo āple p Guil. bn̄dicti in sua repe.c.ray.in v͛bo,& vxorē noīe adelasiā nu.821.de test.et consului in casu emergēti pro Helia iul lier contra parentes Philiberti de montgachot.

In textu ibi

Succeder.

ADuerte ꝙ verbum succedere estverbum gn̄ale,& cōprehendit tam de iure pretorio succedentem,q̄ iure ciuili:& tam ex testō q̄ ab intestato.l.fi.C. vnde legi.li.i.&.ii.C.de succes.edic.Soci.in cōsi.suo.cl.in.xx.col. & in cōsi.cclxxv.in.vi.col.licet cōtrariū videať tenere in cōs.suo.xxx.in.ix.col.circa medium.Dicam alibi†Non tn̄ dicitur succedere qui venit ad legitimā solam: vt habetur in.l.quoties.C.de hære.instituē.per doctores maxime Ang.dum quærit:an sit ius accrescendi inter habentes hæreditatem & habentes legitima. Et per Bart. in.l.si quis filium.C.de inoffici.testamen . & in .l. qui se patris .C. vnde liberi . in quibus locis dicitur†quod legitima est quota bonorum non quota hæreditatis,& sic non successionis : quæ est ius vniuersum .l. hæreditas.ff.de petitio. hæredita.Soci.in consilio prædicto . in xi.&.xiiii.col.

Succedere.

Ad legitimā venies non diciť succedere.

ADuerte † quia defunctus & hæres vna & eadem persona censentur.l.fi.vbi notatur per glo.et doc. C.de hæredibus instituen.†Ita quod si quis promittat guarentisare de facto suo tantum,comprehendiť etiam factum prædecessoris : & sicut tenetur ex persona sua, ita etiam tenetur ex persona eius cui successit.Ita glo.& Barto.in.l.si seruus.la.ii.in prin.ff.de conditione furtiua

Defūct⁹ & heres eadē persona censent.

Q

Alex. ibi in apostilis. qui plura ad hoc allegat, quę nota cum pluries fuerim interrogatus.

SEd quæ sit differentia inter successorē in hæreditate, & successorem in dignitate. Vide per Barb. in consi. viij. in. xviij. col. in. ij. volu. vbi dicit ꝙ successor in dignitate consequitur ex titulo defuncti ab eius promotore. c. ad decorem. extrà de insti.

§. secundo.

ON ne peult exhereder ses vrays heritiers, q̄ on ne leur laisse leur legitime qu'est par coustume reputée la tierce partie des biēs du trespassé: sans charge de legatz, fraiz funeraulx, et des donations faictes en derniere volunte. Si non pour aulcunes des causes d'exheredation declairées en droict.

IN multis locis in Francia non potest quis instituere, sed potest exhæredare. In comitatu Burgundiæ nihil de hoc disponitur: ideo erit recurrendum ad ius commune.

In textu ibi

Vrays heritiers.

VT dictum est hic antè verbum hæres prolatum intelligitur devero. Bal. in. rub. de causa possessionis in fi. & in. c. item cū quis. de resti. spolia. 1 †sed quid comprehendatur, dic ꝙ illud ꝙ comprehenditur apellatiōe successoris, comprehenditur appellatione hæredis: qđ verbum successor, comprehendit oēs hæredes vniuersales. l. quædam. §. is autem. ff. de eden. et ibi doctores. Bar. in. l. gallus. §. etiam si parente. ff. de libe. & posthu. Bart. in. l. pater. §. mater. ff. de lega. iij. ¶ Et appellatione etiam hæredis in dubio intelligitur de vniuersali, etiam extraneo. Bar. in dicto. §. matri. Soci. in consi. suo. ccl. incipiente in causa Bonoñ. que agitatur, in. j. col. & in consi. suo. cclvij. in. iiij. col. dicit ꝙ verbum hæres de proprietate sermonis includit quemlibet hæredem: & verbum successor, quemlibet vniuersalē successorē. Immo etiā dicit in consi. suo. cclxj. in pe. col. ꝙ appellatione hæredum veniunt etiā extranei. vide Pau. de cast. in consil. suo. ccccl. in nouis consilijs in impressione noua. Vide Pa. in. c. in præsentia. de probationibus.

Appellatione hæredis qui veniant.

2 ET aduerte †quia verbū hæres, idē est ꝙ dn̄s Glo. in l. j. ff. si certū petat. vbi dicit gl. hęres, idest herus: hoc est dn̄s. Hinc dicit tex. in. l. item mela. §. legis aquiliæ. ff. ad legem Aquiliam ꝙ legis aquilie actio hero cōpetit, hoc est domino. Et quid contineatur appellatione hęredis. Vide tex. in. l. sciendum. & in. l. hæredum. ff. de verb. sig. & doctores in locis hic ante allegatis. ¶ Et aduerte 3 †ꝙ verbum hæres sumitur dupliciter: vno modo pro hærede sanguinis: alio modo pro hærede hæreditatis: vt dicit Inno. in rubrica extra de iure patronatus. quem refert Bald. in. c. j. in titu. de eo qui sibi & hæredibus suis masculis & fœmi. inuesti. petit: & in his est differentia: qa in hæredibus sanguinis, nomen hæres habet significare qualitatē successoris & ī alijs habet significare qualitatem successionis. ¶ Item iura sanguinis attribuuntur cuilibet successori pro virili: sed iura hereditaria, pro hereditaria portione. Ista sunt verba Bal. in dicto loco. ¶ Aduerte tn̄ ꝙ etiā hęres in certa re cū protestatione ꝙ non teneatur ad debita nisi pro parte tenetur in totum si non sint alij heredes. vide Boeriū tit. de test. §. j. in fi. gl. in suis cōsuetudinibus Bituriceñ.

Hæres idē qđ dn̄s.

Hæres duplr sumitur.

SVccedit alia notabilis quæstio quæ potest euenire, vt habemus ifrà (Des successiōs des bastardz.) princeps succedit bastardo. & sic dicitur eius hæres: an hoc casu si testamentū fecerit bastardus teneatur relinquere principi legitimā, & sic tertiam partem bonorū, posito ꝙ testari possit, De quo articulo dixi infra in dicto titu. §. fi. ¶ Videtur primo ꝙ sic, cū sit loco heredis: vt tenet Bal. in. l. j. in. j. col. C. de bonis quæ liberis. & Bar. in. l. nō intelligitur. §. cum ex cā. ff. de iure fisci. Dixi infrà dicto tit. j. §. j. in gl. in verbo, succedere. ¶ Contrarium tamen posset sustineri: quia verba statuti sunt propriæ intelligenda. l. tertia. §. hæc verba. ff. de nego. gestis. Dominus meus in auť. vnde si parens. in. iij. col. C. de inoffi. testa. nec verba propriæ intelliguntur, cum aliquid habetur pro tali, vel loco talis: vt dicit Bar. in. l. si maritus. §. legis Iuliæ. ff. ad. l. iuliam de adulter. & per plura probat dn̄s meus in. l. prętor ait. §. sine autem. ff. de noui operis nun4 tia. †ꝙ aliud est esse talē, & haberi loco talis: immo si aliqs habeatur loco talis, illud est impropriè esse talem: vt dicit idem do. meus Ias. in. l. patris & filij. ff. de vulga & pupilla. substi. sed in statutis non est assumenda impropria significatio seu interpretatio: vt dixi in pluribus locis: igitur &c. & hæc oīa dixi & multo plura in casu contingente pro defensiōe successiōis cuiusdam, qui tn̄ erat legitimus, licet per inuidiam fuerit oppositum ꝙ esset bastardus: ꝙ tamen non erat verum, immò iustificaui ipsum fuisse legitimum.

Quest. notab.

Habe p tal. esse t differ.

Intextu ibi

Que on ne leur laisse.

☞ ADDITIO. Istud verbum (laisse) gallice platum potest adaptari prolatū aut ad vltimas voluntates, aut ad cōtractus prout dicit Stephanus Bertrandi in consi. suo. ccclxxv. in. ij. parte: sed aduerte, quia hoc verbum hic positum intelligitur per institutionem: prout ita declaratur per consuetudinem sequentem, vbi amplè dicam.

In textu ibi

Leur legitime.

1 VEllem †scire quibus de iure debetur legitima. Bal. in. l. maximum vitium. in vlti. col. C. de liberis pręteritis. dicit ꝙ non debetur nisi venientibus ab intestato ad successionem alicuius, & non debetur transuersalibus nisi in vno casu: scilicet in casu. §. ingratitudinem. in auť. de nuptijs. colla. iiij. videlicet fratri. l. fratres. C. de inoffi. test. & ita dicit Bal. in auť. ex causa. in. ij. col. C. de liber. præter. vel exhæredatis, vbi dicit ꝙ propriè transuersales non dicuntur exhæredati: quia nemo tenetur eos instituere nisi in vno casu: vt hic dicitur. dicam plene de hoc in. §. sequenti.

Leg maq debe

2 ET debetur †legitima filijs iure naturæ, id est, de iure naturali: secundum ꝙ filius debet succedere patri, prima distinctio. c. ius naturale. et Bal. in. l. fi. §. ipsum. C. de bonis quæ libe. Dy. in regula indultum. de reg. iur. in vj. do. meus Ias. in. l. si arrogator. in. xix. col. ff. de adopti. †& legi

Filiis l iure natu rali.

3 †& legitima est quasi debita filio, & in ea dr̃ creditor filius. Alex. in consi. suo. xlvj. in. vj. col. in. j. vol. & Soci. in consi. xxx. in. x. col. ibi. xij. & in consi. suo. cl. in. v. col. vbi 4 dicit† ꝙ i hoc aliqñ appellat̃ legitima, aliqñ debita portio, vt in aut̃. nouissima. C. de inoffi. testa. aliqñ simplex debitum. §. j. in aut̃ de trien. & semisse. aliquando debitũ iure naturæ. l. si totas. C. de inoffi. dona.

Legitima varia nomina.

5 QVo iure† aũt debeatur ascendeñ. Bal. in. d. aut̃. nouissima. in. j. quæst. C. de inoffi. test. dicit ꝙ debet̃ iure naturali. dicit tñ idẽ Bal. i. ll. C. de legi. hære. ꝙ debet̃ rõne naturali. & in. §. ius naturale. insti. de iure naturali gentiũ & ciuili, ꝙ debet̃ iure positiuo nõ naturali: & ideo more solito est sibi in hoc cõtrarius. vide Lud. ro. in consi. suo. xxxij. in pe. col. vbi dicit ꝙ est debita de iure ciuili & positiuo: & iõ vt dicit põt i totũ tolli.

Ascẽdẽtib⁹ q̃uo.

In textu ibi
La tierce partie des biens.

1 ADuerte† ꝙ legitima est tertia pars eius ꝙ proueniret ab intestato debita iure nature ęre alieno deducto, & funeris impensa notãt docto. in aut̃. nouissima. post gl. C. de inof. test. istud est verũ de iure cõi: sed per consuetudinem nr̃am legitima est tertia pars substãtiæ vel patrimonij patris, vel alterius p̃defuncti. & hoc põt 2 statutum seu cõsuetudo que auget in hoc legitimã. † nã põt cõsuetudo & statutum augere & diminuere legitimam. Dynus in regula indultũ. de reg. iur. in. vj. Bart. in l. fi. in prin. ff. de bonis dãnatorũ. do. meus Ias. pręceptor meus in. l. extraneum. in. iiij. col. C. de hære. insti. doc. in c. ray. de testa. Lud. ro. in cõs. suo. xxxij. & maxime ꝙ possit augere, tenet Soci. in cõsi. suo. xciij. in. ix. col. ibi, circa tertiã dubitationẽ. nam ista legitima de qua est secundum diffinitionem Saliceti in dicta aut̃. nouissima. qd' dicit do. meus Ias. posse fieri per statutum, sed de iure cõmuni secus.

Legitima q̃d.

Cõsuetudo minuere potest legitimam.

3 ET ad illud† ꝙ dictũ est ꝙ legitima põt minui p statutum, & an in totũ possit tolli: vide do. Sociñũ in cõsi. suo. v. in. j. col. decisione capelle Tholosane decisiõe sua. cccxxxvij. vbi dicit ꝙ ista est cõis opinio ꝙ põt minui, sed nõ in totum tolli: & dicit Soci. in consi. suo. xxx. in prima & scd'a col. ꝙ hæc tanq̃ humanior & æquior sequenda. plura ad hoc allegans q̃ videri poterunt, idem tñ Soci. in consi. suo. cclxxxviij. in. xj. col. dicit ꝙ cõis est opinio ꝙ statutum põt tollere in totum legitimam.

Sed an in totũ tollere.

4 ¶Credo ꝙ opinio Soci. prima est equior, maxime in legitima debita filijs iure nature, q̃ non potest tolli: quia iure sanguinis debet̃. † q̃ iura minime tolli possunt. l. iura sanguinis. ff. de reg. iur. vt plene dicit idẽ Soc. in dicto consi. xxx. sed alia legitima q̃ debetur ascendeñ. iure positiuo, vt dixi, potest in totum tolli: si tñ casus eueniret, esset disputabilis, & multum dubitabilis.

Iura sanguinis tolli non possunt.

☞ADDITIO. Vide Io. sanxon in consuetudinibus Turoñ. titu. (des successions des fiedz) arti. xxvj. dixi in titu. (Des mainsmortes). §. xiij. in glos. j.

5 ET hanc† legitimam habere debemus ex remedio. c. rinon meliori, nec viliori. Guido pape questione dcviij. & do. meus Ias. in. l. scimus. in scd'a col. C. de inoffi. testa. & in. l. filium quem. in. viij. col. C. familiæ hercis-
6 cun. & dicit do. meus in. d. l. scimus. † ꝙ filius non potest
7 cogi accipere hanc legitimam in pecunia: † & hanc legitimam potest filius accipere propria autoritate. Idem do. Ias. in. l. nõ est dubium. C. de leg. & in. l. nõ amplius. §. fi. ff. de leg. j. Alex. in consi. suo. lxix. in vlti. col. in. j. vol. & infra eodem. §. ver. penul.

ET aduerte ꝙ filius potest in Frãcia se facere manutenere in vim guardiæ in sua legitima sibi de iure debita. Cum in ea sit saisitus in vim consuetudinis generalis q̃ est ꝙ mortuus saisit viuum etiam contra Bar. in. l. ij. C. qñ & quibus quarta pars debetur. libro decimo vt tenet Guil. benedicti in sua repe. c. ray. in verbo, mortuo itaq̃ testatore. (le second.) nume. 74. extra de testamentis.

In textu ibi
Du trespasse.

1 NOta ergo ꝙ in† legitima quãta esse debeat, attẽditur tempus mortis patris defuncti: nec curatur an alijs temporibus habuerit ampliores facultates. l. cum ☞ quæritur. C. de inoffi. testa. ¶Ita ꝙ fructus debentur à tempore mortis. aut̃. nouissima. ibi, sequente: & ibi glo. & doctores in. l. in fideicommissariã. ff. ad trebellianum. Bal. in. l. non est ambiguum. C. familię herciscundæ. qd' est verum quãdo petitur titulo vniuersali, scilicet petitione hæreditatis tanq̃ sit hæres in illa: sec⁹ si peteret̃ titulo particulari, seu singularia, vel officio iudicis: puta qa super ea transegit & petit transactionẽ rescindi ex capite læsionis, hoc casu debet̃ a tpe litiscontestate: quia hæres per transactionem fuit effectus bonę fidei possessor, ex quo hoc casu deueniendum est ad. l. certum. C. de rei ven. & ad. l. ex diuerso. ff. eo. de rei ven. Et in supplemento legitime crederem ꝙ cum aliquid habuerint pro legitima, ꝙ pro supplemento non agat titulo vniuersali, sed singulari, scilicet condictione ex lege. vt tenent doctores, maxime do. meus Ias. in. l. omnimodo. C. de inoffi. testa. ꝙ hoc casu deueniendum est ad. l. certum supra alleg. q̃m qui veniunt titulo singulari veniunt officio iudicis mercennario, ꝙ facilius tollitur: vt dicit Bal. in. d. l. non est ambiguum. & ibi, Salice. & maxime quia supplementum non debetur nisi petatur: vt dicit idem do. meus Ias. in. l. scimus. C. de inoffi. testa. & in. §. in bonæfidei. xxiiij. col. insti. de actio. ✱¶Et istud idem est in legitima patroni. l. etiã. §. si patronatus. & l. si patronũ.
2 §. fi. ff. de bonis liber. ex quo inferendum, † pater inuita sua non tenetur dare legitimam filio: q̃uis dicatur in euangelio Lucæ. xv. Pater da mihi partem substantie quæ me contingit. et ꝙ non teneatur pater, est tex. in. l. j. §. si impuberi. ff. de colla. bonorum. Barto. in aut̃. si qua mulier circa fi. C. de sacrosan. eccle. Bar. in. l. q̃ꝗ. C. ad. l. Falcidiam. Bal. Ang. & alij, maxime do. meus Ias. in. ij. & iij. col. in. ij. not. ff. de vulgari & pupillari substi. nam filij in vita patris habent solam spem succedendi post mortem patris, quę spes non habet tantum ius de pręsenti. ita dicit Bar. in. l. is potest. ff. de acqui. hęreditate. &
3 ideo dicunt Cy. & Bar. in. l. fi. ff. de libe. agnoscen. † quod pater in vita nõ tenetur assignare legitimam filio, quia debet expectare tempus mortis: cum filius in legitima viuo patre nullum habeat ius, contra gl. in. §. si vero nõ
4 implens. in aut̃. de hęredi. & falcidia. † immo ꝙ plus, etiã si pater vendat dissipando bona, non possent petere filij ꝙ iudex cogat assignare legitimam, vel aliquem fundum, prout dicit Bal. in. l. non potest. ff. de adop. ipse tñ Bal. more solito sibi contrarius tenuit contrarium in. l. secunda. C. si quis in fraudem patroni. de quo per do.

In legitima attenditur tp̃s mortis.

Pater, viuens nõ tenet̃ dare legitimã fil. o.

meum Ias.§.item si quis in fraudem.in.ij.col.insti.de actio.& in.l.ait prętor.§.sed & si quis in fraudem.in.ij.col. ff.de iureiu.& in auť.nouissima.C.de inoffi.testa.

QVando† autē pater amisit oia bona in ludo,nunquid filij possent reuocare vsq; ad legitimam tanq; censeať titulus lucratiuus. ponit Bal.in.l.j. in fi.C.si quid in fraudē patro.idem do.meus in.d.l. ait prętor.§.sed si quis in fraudē.in.ij.col.ff.de iureiu.& in.l. filium quem.in.vj.col.C.familiæ hercis.

Prædictarū limitationes.

TEnendo ergo opinionem Bal.in.d.l.ij.C.si quid in fraudem patro.limita hanc præcedentem conclusionem vno casu.s.qn̄ pater dissiparet bona: quia filij possunt petere q eis assignaretur legitima pro alimētis etiam in vita patris:credo q opinio contraria sit verior officium tamen iudicis in hoc multum faceret,si ista fierent iudicis officio.

Pro alimentis.

Amissa ludo.

LImita secundò nisi pater oia in ludo amisisset:quia filius pōt reuocare amissa per eum in ludo illicito vsq; ad legitimam:vt dicit Bal.in.l.j.C.si quid in fraudē patro.ante allega.non pono pro constanti.

Immensam donationē.

LImita tertio nisi pater in vita fecerit immensam donationem:ita q filij ex residuo parum haberent p legitima:quia tunc non inspicitur tempus mortis, sed tempus donationis.ita tex.in auť.vnde & si parens.vbi docto.C.de inoffi.testa.& do.meus Ias.in.l.cum quæritur.C.eo.de inoffi.test.

Ab igrediēte monasteriū

LImita quarto, nisi pater ingrediať monasterium: quia tunc viuo patre adhuc naturaliter debetur legitima viuo patre adhuc naturaliter debetur legitima. tex.est reputatus singularis,& ibi gl.in.c.cum simus.de regula.per quem ita dicit Bald.in auť. si qua mulier.in vlti.col.& ibi Bar.C.de sacrosan.eccl.non per quē tenet ita ibi non recordatus de textu canonistarum in.d.c.cū simus.quicquid sit,in hoc dubitāt legistę.vide ad plenū per do.meum Ias.in.d.auť.si qua mulier.in pe.col.C. de sacrosan.eccl.& per Antonium Corsetum in singularibus,in verbo legitima:quæ nota.

Pro delicto filij.

LImita quinto supradictā conclusionē,nisi esset statutū disponēs q pater teneatur assignare filio legitima pro delicto filij:q statutū valet.c.ij.& ibi docto.de deli.puerorū.do.meus Ias.in auť.nouissima in.fi.ij. col. & in fi.iij.col.C.de inof.test.& in.l.cū queritur.C.e.et an tempus delicti,an cōdemnationis sit inspiciendū, vide do.meum Ias.ibi,non multum insisto,quia non est magnæ efficaciæ apud nos.

Voluntariæ.

LImita sexto predictam cōclusionem,& hic attendendum est,†nisi pater voluntarie assignasset legitimā filio:tunc si postea augerenť facultates patris,non attendereť tempus mortis patris:sed tempus assignatę legitime nec pōt petere aliqd' augmētū legitimæ:ista fuit originalis cōclusio Iac.butriga.in.l.pactū.C.de colla.q̄ pro eleganti refert & sequiť Bal.in.l.ij.C.de reuocā.his quæ in frau.credi.& in.l.fi.circa.iij.col.C.de vsuris rei iudi.& in auť.res que.ver.statuto cauēť.C.cōia de leg.sequitur Ang.in.l.si cum proponas.§. cum hæreditate.ff.de inoffi.test.& idem Ang.in.l.stipulatio hoc modo concepta.ff. de verb.obli.ista opinio videtur esse falsa & reprobatur communiter per text.expressum in.l.si quādo.

Pactum inter patrē et filiū de nō querelando testamentum.

7 §.j.C.de inof.testa.vbi casus ad literam:† q per pactum fieri non pōt inter patrem & filiū,& q filius nō possit querelare testamentū.rōnē ibi assignant docto.& ita p illū tex.Bal.reprobat illā opinionem in.d.l.pactum. in vlti. opinione.C.de colla.& in.l.q̄uis.in fi.C.de fideicom.& do.meus Ias.in.d.auť.nouissima.in.iij.col.& in.d.l.si qn̄ §.j.C.de inof.test.cum alle.per eum in dictis locis.vltra quos addit pro confirmatione mirabilem decisionem Bal.in.c.cū.M.ferrarieñ.in.iiij.col.extra de cōsti.ibi.et est

8 argumentū† q filia quæ recepit dotem pro legitima promisit nihil amplius petere,q post mortē patris poterit filia à fratribus augmentū petere:si excreuerint facultates illius prædefuncti per tex.in.d.c.cū.M. farrarieñ. ista est mirabilis decisio,& fecit me hoc anno multum dubitare in casu emergenti.

Casus facti.

venerabilis & discretus vir dn̄s Iacobus A.nuptui dedit dominam Mariā B.eius neptē & filiā suæ sororis honorabili & sapienti viro magistro C.in legibus licentiato:q̄ quidē desponsauit anno dn̄i. M.ccccl xxxix.Et in contractu mr̄imonij dicta domina Maria B.de autoritate sui mariti renuntiauit omnibus bonis dicti dn̄i Iacobi A.& successionibus ipsius & fratrū dn̄i Iacobi mediante certa summa quam dictus dn̄s Iacobus eidē dn̄e Marie in dotē dedit,& pro eius legitima:qui quidē dn̄s Iacobus tūc tēporis scilicet renuntiationis factę per dictā dn̄am Mariam,non erat multum diues,neq; potens,postmodum effectus est diues & potēs,ita q acq̄siuit bona post dictam renuntiationem factam,excedētia valorem quindecim mille Francorū: & cū cōsuetudo nr̄a ducatus Burgundie dictet q oēs habiles ad testādū debent relinquere veris heredibus legitimam titulo institutionis:q scd'm cōsuetudinem nostrā sunt quicūq; sint in quocunq; gradu,dūmodo sint proximiores,vt erat predicta dn̄a Maria,que erat filia sororis predicti dn̄i Iacobi.et sic per representationem scd'm cōsuetudinem nostram debebat habere legitimā titulo institutiōis:dicebatur ex parte dictę dn̄e Marię,q nō erat instituta,licet esset heres:& sic q testamentum erat nullum:& sic q debebat venire ad successionem per representationē sue matris. ¶In oppositū per fratrē dicti dn̄i Iacobi dicebatur,q ex quo habuerat legitimam in vita dicti domini Iacobi,seu dotem loco legitimę ob q renuntiauerat oibus bonis prædicti dn̄i Iacobi & successionibus mediante iuramento,cū promissiōe de nō amplius aliqd petendo:q amplius ad predicta bona redire non poterat:& sic q predictus dn̄s Iacobus non tenebať eam instituere heredem,& q non pōt rumpere testamentū:cū fuerit exclusa ex parte dicte dn̄ę Marię, & per ei⁹ maritum aduocatū dicebatur,q licet renūtiasset omnibus bonis cū promissione de non amplius aliqd petendo,q tn̄ non erat exclusa à petitione legitime bonorū superexcrescētiū post prędictam renuntiationem. ¶Istam.q.examinat Luc.de pen.in.l.ij.in fi.C.de prędijs & oibus rebus nauiculariorum.lib.xj.vbi tenet q pōt petere augmentum dotis.

QVid dicendū nunquid dicta dn̄a Maria debeat habere legitimā bonorū & facultatū que superexcreuerūt,& an possit petere augmentū in legitima rōne supexcrescētie illorū bonorū & facultatū. ¶Itē etiā aliud est:quia dicta dn̄a Naria habet fratres & sorores qui licet nō renūtiauerint,opponitur tn̄ eis qd' mater eorū renuntiauerat,ex quo sunt exclusi: & sic dicta dn̄a Maria est exclusa duplici de cā, scilicet propter renuntiationē matris,et propter renuntiationem. ¶Sed aduertēdū est q ex quo post dictas renūtiatiōes dictus quondam dn̄s Iacobus acquisiuit plurima bona, q dicta dn̄a Maria et eius fratres,nō obstante p̄dictis renuntiationi

tiationibus, poterũt petere augmentum dotis: per Bal. in.d.c.cũ.M.in.iij.col.extra de cõsti.etiam licet iurauerint nõ amplius aliquid petere in dictis bonis. per text. multũ notabilẽ in.d.c.cũ M.vbi erat certa cõstitutio iurata de certo numero canonicorũ: & ꝙ plus erat cõfirmata ꝑ summũ pontificẽ, cũ clausula decreti ãnullatiua & tñ superexcrescẽtib⁹ facultatib⁹ eccł̃iæ possunt nõ obstãte iuramẽto alij canonici addi: eo†ꝗa iuramẽtũ itelligit reb⁹ sic se habẽtib⁹, put tũc se habẽt.c.cũ inter. extra 10 de renũtia. et dicit ibi†ꝙ iuramẽtũ nõ extẽdit ad futura.

Iuramentum non extendi ad futura.

ADDITIO. Aduerte & itellige de hmõi superexcrescẽtia & augmento, ꝙ ad illa iuramentũ filiæ nõ extendit nisi expsse ad hoc renuntiauerit: & iõ cõsuluit Bñdicti ꝙ qñ fiunt tales renuntiatiões, ꝙ apponatur clausula, etiã si bona patris etiã augmẽtentur qm̃ ex hoc ꝑsumit certiorata: ita tenet p̃dictus Bñdicti in repe.c.Ray.in ỽbo, duas habẽs filias.nu.266. extra de test.vbi ad hoc alle.do.meum Ias.in aut.nouissima.C.de inoffi.test.nõ credo tñ ꝙ istud obseruaretur apud nos in filia dotata scd'm cõsuetudinem nr̃am, sed in legitima secus.*¶De hac clausula vide eundem do. meũ Ias.in.l.ꝙ seruus.in.ij.col.ff.de condi. ob cãm. vbi etiã ponit qñ dispositio gñalis trahatur ad futura. vide Cepolam in tractatu seruitutum vrbanorũ prediorũ.ti.

11 de furno.vbi etiam dicit†ꝙ verba in dubio intelligunt scd'm tp̃s præsens.l.si cũ meus ꝑprius cũ ibi not.ff.si seruitus vendicet.clemen.literas.de rescri.Et faciunt q̃ dicit Alberi.de rosate in.l.rutilia polla.ff.de contrahen. emp.

12 †ꝙ in dubio verba contractus intelliguntur scd'm qd' apparet tempore contractus.

ADDITIO. Et etiã ꝙ iuramẽtũ aut quælibet alia dispositio intelligatur rebus sic se habẽtibus, ponit Mat.de affli.in consti. regni Siciliæ quæ incipit, autoritatẽ.in.iiij.not.vbi dicit ꝙ iuramẽtum alicui prestitũ intelligitur durãte eo cui præstitum est, & remanente in suo statu.*¶Et de clausula & materia illius vide Boeriũ in consue.Bituricen̄. tit. de testa. §.vj.col.xj.gl.illius.§.

ET facit pro hoc tex.in.l.si qñ.§.j.C.de inof.test. quẽ ad hoc ponderauit Bal.in.l.pactũ.C.de colla.in.vj.

13 appositiõe.vbi est text. †ꝙ etiam filia per pactum non

14 potest renuntiare legitime: †ꝗa iuri de futuro renuntiari non potest: legitima em̃ invita patris non debetur.di xi.s.Ideo si renuntietur legitime, iuri de futuro renũtiatur: prout tenet do.meus Ias.in.d.§.j.& hoc tenet contra Iacobũ butriga.q tenuit expresse contrarium: dicendo ꝙ si pater in vita voluntarie assignauerit legitimã: si postea augeant facultates patris, non põt amplius vltra petere.ꝗ decisionẽ secutus est Bal.in plurib⁹ locis: vt dicit ibi do.meus Ias.Sed tñ illa Decisio Iacobi butriga. non põt in hoc casu suffragari: ꝗa dña .D. mater dictæ dñæ Marie, nõ habuit tpe renuntiatiõis factæ ꝑ eam, dotẽ integram: hoc est ascendentem vsq; ad legitimã: & sic minus legitimã habuit ꝑ dote: & etiã dña Maria tpe dicte suæ renũtiatiõis, q̃ tũc iam repr̃sentabat ei⁹ matrẽ, nõ habuit ꝑ sua parte q̃ eidẽ debebat abintestato itegrã legitimã, sed minus habuit.Ex quo ẽt licet renũtiauerit, porit tñ agere ad supplemẽtũ legitime, & ad augmẽtum: ꝑut ita intellexit Imo.in.l.stipulatio hoc mõ cõcepta.in iij.col.ff.de ỽb.obl.Et do.me⁹ Ias.in aut.nouissima.i.iij. col.C.de inof.test.& in.d.§.j.Et iõ ex supradictis dat magna limitatio ad.c.ꝗuis.de pac.in.vj.hãc decisionẽ Bal.

Filia nõ põt renũtiare legitime.

late multe examinat do.Frã.curtius ãtiquus, q̃ p̃dictam distinctionẽ facit i cõs.suo vlt.in ãtepe.& vlti.col. Vide eũ ꝗa multũ bñ examinat.Et ẽt illã ãple examinat Barbatia.i repe.rub.C.ꝗ admit.ad bonorũ possessionẽ possũt.

QVando predicta decisio Bal.esset vera in casu suo, videret adhuc ꝙ nõ posset adaptari ad casum p̃cedentẽ, & de nihilo opat: ꝗa filio fratris & sororis nõ debet legitima: ꝗa nulli trãsuersali excepto fratre primi gradus cõpetit q̃rela.l.fratris vel sororis.C. de inof.test.ergo à fortiori eidẽ dñæ Mariæ, filiæ sororis dicti dñi Iacobi, nõ cõpetit supplemẽtũ: ꝗa nunq; cõpetit supplemẽtũ, nisi ille cui nihil relictũ erat ꝑ legitima haberet q̃relã inoffíciosi: & nũc aliqd modicũ relictũ est.l. oĩmõet.l.si ꝗs filiũ.cũ ibi notatis.C.de inof.test.igit̃[&c.

POsset etiã dici ex alijs causis, ꝙ nõ põt agere ad supplementũ legitime, q̃ dicã infra in hoc ti.§.(Femme mariee.) qñ tractabo materiã, nunquid filia non cõgrue dotata possit agere ad supplementum congruæ dotis. ¶Et ibi allegaui Decium consi.cdxxvj.in.ij.vol.

In textu ibi

Sans charge de legatz, & fraictz funeraulx.

1 NVnquid†valeat statutũ ꝙ ꝗs nõ possit testari aut legatũ facere, seu relinquere (etiã pro aĩa) in p̃iudicium filiorũ: & sic incidimus ad practicã: an scilicet ista cõsuetudo intelligat etiã si sint legata facta ad pias cãs & pro aĩa.Quantũ ad practicã est decisum ꝑ cõsuetudinẽ ꝙ etiã pro aĩa non põt relinquere ꝑ hanc cõsuetudinem nr̃am: ꝑ hec verba (& fraiz funeraulx) sed an de iure valeat Feli, in.c.eccl̃ia sanctæ Mariæ.in ver.ad idẽ adduco ꝙ notat Pet.de anchara.extra de cõsti.dicit ꝙ nõ, allegando tex.in.c.quicũq;.xvij.q.iiij.& intellige illum

2 tex.†in legitima in qua magis fauet filijs, ꝗ ecclesie.Probat tex.i aut.si qua mulier.& ibi Bal.& Sali.C.de sacro

3 san.ecclesijs.¶Aduerte, †qñ dicat qd esse relictũ ad pias cãs, vide Io.sanxon in cõsue. Turon̄.tit. (des donaisons faictes entre gens roturiers) articulo primo. fo.cxxj.vbi dicit ꝙ qcqd sit relictum pro salute anime etiã si diuiti. Itẽ cũ relinquit aliquid miserabilib⁹ ꝑsonis.Itẽ cũ relinquit pijs locis.Itẽ qñ quid relinquitur ꝑ redimendis captiuis.Itẽ pro puellis maritãdis . Itẽ qñ reliquit ꝑ luminaribus vel ornamẽtis eccl̃ie, vel fabrica vel libris, aut alijs rebus q̃ ad diuinũ cultũ spectãt.Itẽ qñ aliqd relinquitur ad custodiã ciuitatis, aut locorũ cõium vel publicorũ.Itẽ qñ ad refectionẽ pontiũ.Itẽ si fiat legatũ pio loco vel pauperib⁹ pro restitutiõe male ablati incerti.de qb⁹ oĩbus ad plenũ videas Io.sanxõ ibi, & ibi ponit multa de pia cã: & de fauore pie cause, vide ample Ro.in repe. aut.similiter.C.cõia de lega.eundem Sanxon tit. (des successions des gens roturiers) arti.viij.qñ ponit de legato facto consanguineo pauperi.

Statutũ ꝙ ꝗs testari non possit in præiudiciũ filij an valeat

Quæ dicant relicta ad pias causas.

ADuerte, quia inquãtũ dicit ꝙ legitima nõ debet onerari impensa funeris: ꝗa legitima accipit deducto ere alieno.& funeris ipensa.l.papinianus.§. quarta aũt accipietur.ff.de inof.test.& do.me⁹ Ias.in.l.fi.§. in computatiõe.in.iij.col.C.de iure delibe. sed bñ verũ est

4 †ꝙ oẽ aliud grauamẽ debet reijci.oĩs cõditio & oĩs dilatio.l.qm̃ in prioribus.C.de inoffi.testa.et ibi do.meus Ias.qui ampliat et extendit duabus ampliatiõibus. PRimo scilicet etiã si conditio adduceret q̃ esset me

Oẽ grauamẽ legitime ipositũ reijciendum.

re potestatiua & facilis: vt puta si pater instituat filium sub cōditione si voluerit.l.iam dubitari.ff.de here.insti.
5 qa talis conditio debet reījci: & rōtqa si filius moriatur anteq̃ declaret se velle hęredem nō trāsmittit ad hęredes l.si ita legatum.§.illi si volet.ff.de lega.j.& sic cū sua intersit q̄ transmittat: iō tenetur scd'm Bal.& alios. in.d.l. qm̄.Imola in.d.l.iam dubitari.

Secundo ampliat & extendit dictam legem etiam si filius esset institutus in alia re cum legitima: quia cō ditio reījcitur vel grauamen, vsq̃ ad legitimā: & in residuo durat.tex.in.l.scimus.§.cum aūt.C.de inof.test.

Tertio amplia etiā si esset apposita clausula q̄ pater iubet filiū esse cōtentū tali relicto: vt tenet do. meꝰ 1 Ias.in.l.si qñ.§.& gn̄aliter.in.j.col.C.de inof.test. & in .l. hæres institutus.C.de impu.& alījs substitutio.in q̄bus locis multa allegat, ad quem recurrendum est.

Idem do.meus Ias.plene examinās hanc materiam, limitat istud octo limitatiōibus: quas nolo hic trāsportare eo quia ad saturitatem posuit in.d.l. qm̄ in prioribus.quas oēs not.C.de inoffi.testa.

Prouisio non. 6 Sed quantum ad primam aduerte † q̄ prouisio filij hoc est conditio in fauorem filij adiecta non reījcit de legitima: per.l.filijs matrē.C.de inoffi.testa.& ibi do. meus Ias.qui ponit hanc materiam.

Sed quæro, nunquid prohibitio alienationis saltem reījciatur in legitima: quia casus est sufficienter examinatus, non insisto. Et illum examinauit Frā.de aretio in consi.suo.xix.in.ij.col.quem vide.

In textu ibi

Des donations faictes en derniere uolunte.

De donā. teinter viuos in testō. 1 Pone † q̄ aliq̄s testator in suo testamento fecit donationes inter viuos: q̄ fieri pōt, per ea que dicit Bar. in.l hæredes palam.§.fi.ff.de testa. Faciunt que dicit do. meus Ias.in.l.cū antiquitas.in.ij.col.C.de testa.& in.l.ij. in.iiij.col.C.de bonorum possessio.scd'm tabulas: an talis donatio debeat etiā de legitima tāq̃ grauamē reījci. Et iste casus nondum mihi euenit in facto: iō solum me remitto ad dicta Bar.in.l.Seia.§.fi.ff.de dona.cā mortis. Et plene p Ang.in consi.xiij.in.j.vol.& in cōsi. lxxxj.in eodem primo vol.vbi ponit qñ donatio facta in vltima voluntate dicatur inter viuos, vel cā mortis. ¶De prædicta gl.quæ est in dicta.l. hæredes palam .§.fi. qūo reprobetur.vide per Georgium Nattan in repe.c. q̄uis in.xvij.col.de pactis in.vj & dixi infrà isto tit.in gl. (ne ordonnance de derniere volunte.) Sed aduerte, quia stante validitate cōtractus facti in testamento, sicut semper potest reuocari testm̄, ita & contractus in eo factus. Gui.benedicti in sua repe.c.Ray.in verbo, testm̄.ij.nu.
2 de testa.¶†Et qñ pater confiteť in testō se esse debitorē alicuius: an ista confessio noceat hæredibus. vide Bart. in.l.cum quis decedens.§.codicillis.ff. de leg.ij. Dominum meum Ias.in.l.ait prætor.la.ij.§.item si quis .ff. de iureiuran.Alex.in consi.xlv.in.ij.col.in.j.volu.& consi. xxvj.in secundo volu.dixi plura alibi.

3 Et qñ†simpliciter dicitur dono p existentem in articulo mortis non facta mentione mortis: an dicatur donatio causa mortis vel inter viuos. Vide que dicit Soci.in consi.suo.cxxx.in.iij.col.in ver.nec secūdo loco. in.j.vol.et in consi.ccxxxv.in.iij.col.in.iij.vol.Non amplius insisto, & ex causa.¶Vide Ant.de butrio. & Barba.in.c.ij.de consuetu.Alex.in.l. quæ dotis .ff. solu. matrimo.vide quæ dixi infrà hoc eodem titu .§. (le testateur) in glos.(ne ordonnance de derniere volunte) in additione ad illam glos.

In textu ibi

Sinon pour aulcunes des causes d'exheredation declairees en droict.

Istud probatur in auť.non licet .C. de liberis præteritis vel exheredatis.& ibi per do.meum Ias.post alios.
Causæ exheredationis quot. 1 ¶†Quæro quot sunt causæ exhæredationis: Dic quod sunt quatuordecim: ex quibus pater potest exhæredare filium: quæ ponuntur particulariter in glos.fina. in c. quintauallis. extra de iureiuran. & in auť. vt cum de appella.cognos.§. causas. collatio. viij. ex his versibus continentur.

Bis septem causis exhæres filius esto.
Si patrem feriat, vel maledicat ei.
Carcere detrusum si negligit, ac furiosum:
Criminis accuset, aut paret insidias.
Si dederit grauia sibi damna, nec hoste redemit:
Testari prohibet, aut det arena locum.
Si prauos sequitur, vel amat genitoris amicam:
Non orthodoxus, filia quando coit.

Ioannes de platea in.§.j.institu.de exhæreda.liberorū ponit has.xiiij.causas seriatim, & alios versus.

Bis septem causis filius potest exhæredari.
Parentes feriat, vel verbum si graue dicat:
Crimen accuset eos, veneno si potat eos:
Detulit in eos: furientes negligit eos:
Non fideiussit pro patre, vel hoste redemit:
Testari prohibet patrem, vel arena se miscet.
Non orthodoxus: vel filij luxurientur.

☞ADDITIO. Et aduerte qd' pro ijsdem causis potest filio alimēta denegare.gl. in.l.si quis à liberis.§.idem iudex.in verbo, detulerat.ff. de liberis agnoscen.Matthæus de Afflictis in constitutione regni Siciliæ quæ incipit, patres pro filijs. in .v. notabili. *

2 Sed quæro†pone quod filius commiserit aliam causam grauiorem vel æque grauem, non tamē est vna de illis.xiiij.puta quia fuit rebellis & proditor: nunquid pater poterit ipsum exheredare licet Martinus laudeñ. teneat quod non, in.l.prima.§.finali in fine.ff.de iustitia & iure.per tex.in dicto.§.causas.taxatiue loquentem in illis.xiiij.causis, quem videtur sequi Alexand. in dicta auť.non licet.C.de liberis præteritis.tamen idem Alex. contrarium tenuit in consulendo in consilio suo. cciij. incipiente, super themate.in.ij.&.iij.col. in secundo volumine. Aluaro.& alij in.c.primo.§.prædictis.&.§.porro.quæ fuit prima causa beneficij amittendi. do . meus Ias.qui multos allegat, & multum comprobat in dicta auť.non licet.Fel.in.c.pastoralis in secunda col.extrà de rescriptis.

☞ADDITIO. Istud etiam tenet Hippolytus de Marsilijs in singularibus suis, singulari.lxxviij.inci.plures sunt causę.*¶Et nota qñ actū
3 est supra in quatuordecim causis exhęredationis, q̄ vna est cā posita in dicto.§.causas, scilicet si grauem iniuriā filius fecerit patri: vtrum istud intelligatur etiam in iniuria An in... inium... verb...

iuria verbali: Alex.in.d.consi.203.hic añ allega.tenet ꝙ sic & nota.d.sua.& faciūt q̃ dicit Bal.i.c.veniēs.in fi.p il
4 lū tex.extrà de iureiu.†vbi dicit ꝙ ex iniurijs verbalib⁹ orit̃ inimicitia capitalis.quē refert & sequit̃ do.me⁹ Ias. in.l.ꝓcuratorib⁹,in finalib⁹ verbis.C.de ꝓcuratorib⁹.

☞ADDITIO. Quādo iniuria dicat̃ atrox, ponit Mattheus de afflictis in constitutione regni Siciliæ,quæ incipit,priusꝗ̃ citatur. *

ADde ꝙ sicut ingratitudine cōmissa cōtra viuentem pōt reuocari legatū vel adimi hæreditas. Idē si fiat eo defuncto:q̄a si ipse viuens cogitasset,verisimiliter reuocasset legatū,vel hæreditatē ademisset per tex. in.l.iij.§.fi.cū.l.seq.ff.de adimen.legatis. Et ita etiā tenet G.bn̄dicti in sua repetitio.c.Raynuti⁹.in verbo,& vxorem nomine Adelasiam.nume.831.de testamen.

An pros turpib⁹ nuptijs contra- ciis.

5 ITEM etiā,†q̄a dicit̃ si contra voluntatē parentū inter arcuarios & mimos ꝑseuerauit:cū pater nō fuerit illi⁹ ꝓfessiōis:nunq̄d si fili⁹ cōtrahat turpes nuptias cōtra volūtatē p̄ris poterit pater eū exhæredare ꝑ illū tex. nā de iure.ff.orū.istud poterat.l.iij.§.si emancipat⁹.ff.de bonorū possessiōe cōtra tabu.

Turpes nuptiæ.

6 †& dicunt̃ turpes nuptię q̄n fili⁹ caperet ī vxorē famulā suā, vel ei⁹ filiā, vel ancillā.l.humilē.C.de incestis nuptijs.Bar.i.l.si rogat⁹.§.j. ꝑ illū tex.ff.de manumissis vindic.l.si libertā.& ibi Bar. C.de nuptijs.sed tñ illa cā nō ita expressē enumerat̃ in illo.§.& videret̃ & sufficiēter esset expressa i illis verbis suprà positis.s.si p̄ter voluntatē p̄ris &c. ¶Aduerte tñ, q̄a Inno.in.c.accedens. de ꝓcurato.tenet ꝙ ꝓpter illam causam non pōt filius exhæredari:& illū refert & sequit̃ Alex.ad aliud tñ ꝓpositū in.l.j.in.xvj.col.ff.solu.matri. & do.meus Iason in.d.aut̃. nō licet.mihi tamē videtur contrariū per illū tex.qui satis exprimere videtur.

Causæ ꝑ q̄s descēdētes exhæredāt ascēdentes.

7 ET sunt p̄dictæ†causæ ex q̄b⁹ ascēdētes possunt exhęredare descēdētes.sed tu dic ꝙ sunt tātū octo ex q̄bus descēdētes possunt ascēdeñ.exhæredare:quæ ponuntur in.d.§.causas.in fi.§.sed hęc q̄dē.in aut̃. vt cum de appella.cognosci.& his versib⁹ comprehendunt̃.

Si pater & ortho fidei conspernet honorem.
Accuset filium:veneno si petat eum.
Coniunctam filij diligat,testariꝗ̃ artat.
Furentem negligat:captum nec hoste redemit,
Consortis vitæ crudeliter insidietur.

ET prædictas causas ponit notabiliter Io.de platea, vbi ponit hos versus. & alios de quibus suprà in §.j.institu.de exhæreda.liberorum.

Quibus frater fratrem.

8 ET sunt†tres ex quib⁹ frater potest exhæredare fratrē:quæ ponunt̃ in. §.ingratitudinē.in aut̃. de nuptijs.colla.iiij.Prima est.s.si ꝓcurauit mortē fratris.Secunda si criminalē inscriptionē.i.accusationē dixit contra fratrem.Tertia si suę substātiæ properauit inferre iacturam.Ioā.de platea in loco hic antè allegato.

Nota q̃ possint exhæredari sine causa. Volens.

9 LImita†tñ hanc nostrā consuetudinē,q̄n dicitur ꝙ nemo verus hęres pōt sine cā in iure exp̄ssa exhæredari:ꝙ nō habet locū q̄n exhęredatio fit volūtate hęredis,puta q̄a dicit pater,exhęredo filiū volentē & contentū exhęredari:vel q̄a fili⁹ aut ali⁹ hæres scribat testamentū in q̃ fuit exhęredat⁹.iuxta.l.nō putauit.§.si quis sua.ff.de bonorū possessiōe cōtra tabulas.q̄a oēs causæ quæ ponunt̃ in.d.§.causas.ꝓcedūt inuito filio.ita Bar. Alex.& alij in.l.si q̄n.§.fi.C.de inoffi. testa.licet glo.ibi latè disputās teneat cōtrarium:sed dn̄s me⁹ Ias.ibi dicit hāc opinionē eē verā.q̄d intellige vt ꝑ eū ibi,& ꝑ eūdē in.l.posth.in.viij.col.C.de bonorū pos.cōtra tabu.s.q̄n filius cōsentit exhęredationi ante testamentū patris,vel tēpore testamēti:secus aūt si sit exhæredatus sine causa, aut p̄teritus verus hæres:quia postmodū etiā si postea cōsentiret,nihil tamē operatur eius cōsensus,secundum Ang.& Imo.in.l.si quis posthumos.§.j.& ibi Alexan. in fine simpliciter sequitur.ff.de liberis & posthumis.

10 LImita secūdò†dictā nostrā cōsuetudinē non habere locū in illis in q̄bus nulla debet de iure relinqui legitima,puta in filijs fratrū & sororū,& in quib⁹ nulla est causa in iure ad eos exhęredandū, imò possunt sine causa exhęredari.ꝑ.l.fratris vel sororis.C.de inoffi.testa. & ideo nō habet locū cōsuetudo nostra ī trāsuersalib⁹, nisi in fratre turpi ꝑsona instituta.l.fratres. C. de inoffi. test.& istud est verū de iure.sed videt̃ ꝙ cōsuetudo nostra sequens deroget,cū loquat̃ ḡnaliter de vnoquoꝗ̃ habili ad testādū:q̄ tenet̃ relinq̄re legitimā veris heredibus, tit.institutio.dicā ibi latius:sed p̄dictā limitationē in hoc casu ponit Bar.i.d.l.fratres.C. de inoffi.testamē. & Bal.in.v.q̄ne. & Imo.in.l.filio p̄terito.in.vij.q̄stiōe. ff.de iniusto rupto.Alexā.& Iason in aut̃.nō licet.in penulti.col.C.de libe.p̄teritis. Cy.tamē videtur tenere cōtrarium in aut̃.ex causa.in.ij.q.C.de liberis præteri.

Trāsuersales.

11 LImita tertiò†hāc nostrā consuetudinē habere locū tñ in filijs primū gradū obtinentibus: q̄a in filijs filiorū,q̄ dicunt̃ nepotes,de iure licet debeant secundū cōsilium.l.velleiani.exhæredari, aut institui:q̄a possent mortuo patre subintrare primū locū:talis tñ exhęredatio pōt fieri sine insertiōe causæ.ita tenet Bald.in repetitione.l.pater filiū.in.v.col.ff.de inoffic. testa. ¶De hoc quid sit de iure, vide alleg.per dominum meum Ias.in aut̃.nō licet.in penul.col.C.de liberis præteritis.

Nepotes.

12 LImita quartò †hāc nostram cōsuetudinem habere tantùm locū in exhæredatione quæ fit mala mente,animo priuādi hæredes hæreditate:& sic i exhæredatiōe odiosa:secus in exhæredatiōe facta bona mente,ad prouisionē filij. textus multū, notabilis qui ponit exēplum.l.multi non notę.ff.de liberis & posthumis.& in l.filijs matrem. & ibi Iason, C. de inoffic. testamen.l.in fideicommissi.§.cum pollidius.ff.de vsur.&.l.si ita relictum.§.pegasus.ff.de lega.ij. Barto.in.l.cum ex filio.in princi.ff.de vulga.& pupil.Alexan.& Iaso.in dicta aut̃. non licet. Francis.de Are.in consilio suo.xix.in.ij. colū. vbi videtur tenere quòd quādo prohibitio alienationis est fauorabilis filio, quòd non tollitur de legitima. qui casus est multum notabilis si eueniret in facto,imò dicit dominus meus Ias.in.d.l.filijs matrem, quòd hæc limitatio habet locum etiam quando filius est exhæredandus cum expressione causæ exhæredationis.de quibus in aut̃.vt cū de appellatio.cognosci.§.causas.vt est hic in hac nostra consuetudine,quod nota.

Sola exhæredatio q̃ fit mala mēte prohibita.

LImita quintò & attēde ꝙ pater nō pōt exhęredare filiū nisi expressa cā, ex.xiiij causis vel maiori.q̄d'
13 istud est verū ad hoc vt valeat testamentū:†q̄a si sit facta exhæredatio filij sine cā,testamētū nō valet,quò ad exhæredationē:tamen si probet̃ per hæredem ꝙ filius cōmisit causam ingratitudinis:ꝑ quā potuit exhęredari:licet pater eā nō expresserit in testamēto:tñ ea ꝓbatā fili⁹ repellitur,vt non possit etiā ab intestato succedere. ita singulariter notat Ange.in.§. ingratitudinē.in.j.notabili.in aut̃.de nuptijs.ꝑ illum text.scd'm primum intellectū gl.& ideo dicit ipse ꝙ aduocat⁹ hæredis scripti

Exhæredatio sine causæ exp̄ssiōe reddit testamen. nullum.

debet eſſe cautus, vt ſemp ꝓbet cauſam ingratitudinis filij ſine cauſa, licet in teſtamēto nō ſit expreſſa: quia ea probata repellit filius etiā ab inteſtato. & iſtud refert & ſequit do. me⁹ Iaſ. in aut. nō licet. in penul. col. C. de lib. ꝑte. & in l. cū mota. in. iiij. col. C. de trāſac. vbi prædicta allegat. ¶ Cōtrariū tñ & melius ſeipſum corrigēdo tenuit idē do. meus Iaſ. in. l. in arenā. in prin. C. de inoffici. teſta. allegando eūdem Ang. tenuiſſe contrariū in. l. j. in fi. ff. de inoffi. teſta. ibi reprobat illam glo.

TEne ꝙ neceſſaria eſt exꝑſſio cauſæ hodie: aliâs teſtamentū eſt nullū. aut. nō licet. & aut. ex cauſa. & ibi doc. C. de libe. ꝑte. & ideo videt ꝙ querela in hoc caſu nō competat, cū detur tantū ad reſcindēdū. l. vt liberis. verſi. reſciſſo. C. de colla.
14 † ſed id qd' eſt nullum ipſo iure reſcindi non pōt. l. nā & ſi ſub cōditione. verſi. poſt defectū. ff. de iniuſto rupto irritóq; teſtamento. & ideo
15 videt † ꝙ hodie querela inofficioſi ſit ſublata ꝑ iura nouiſſima. domi. meus Iaſo. iſtud plenè diſputat in. d. aut. ex cauſa. in. xij. colū. C. de libe. præte. & dicit pro intelligentia ꝙ ſunt conſiderandi tres caſus principales.

Queres la inofficioſi ſub lata.

PRimò quia aliqñ exhæredatio fit ſine inſertiōe alicuius cauſæ. & licet iſta valeret iure. ffo rū. &. C. tñ hodie talis exhęredatio eſt ipſa iure nulla. d. aut. ex cauſa. vbi dicit tex. irritū eſt teſtamentū, qd' intelligit ipſo iure. ꝓbat in. l. j. in fi. ff. de iniuſto rupto & irrito teſtamēto. & probat, eo quia text⁹ vtitur verbo ꝑſentis tēporis. gl. in. l. in criminali. C. de iuriſ. om. iudicū. & hoc caſu ſublata eſt querela: & nemo in hoc contradicit.

ALiquando & ſecundò exhęredatio fit cum inſertione cauſæ legitimæ: & quæ cauſa eſt ꝓbata per hæredem: & tunc querela eſt ſine effectu.

16 ALiquando & tertiò † exhęredatio fit cū inſertione cauſæ: ſed illa cā non ꝓbat ꝑ hęredes qd' neceſſario reqrit. d. aut. non licet. & tūc hoc caſu nō eſt ſublata qrela: ꝓut tenuit Io. i. d. aut. ex cā. & iſtā dicit eſſe cōem ibi dominus me⁹ Iaſ. in. xij. colū. ad quē recurrendū eſt: qui alleg. Bart. & ita oēs ſcribentes in. l. j. ff. de teſta.

Hæres ꝑbare tenet cām exheredatiōis.

17 ADuerte † tñ ꝙ ſi teſtator in teſtamento expreſſerit plures cauſas exhęredationis, ſufficit vnā probare. tex. in. §. ſi legit oēs. in. §. ſi tales. i. aut. vt cū de appel. cognoſci. Bal. in. d. aut. nō licet. & poſt eū do. me⁹ Iaſ. in
18 vlt. col. vbi dicit vnū, † ꝙ licet in exhęredatiōe cā exprimi debeat, tñ nō eſt neceſſe inſerere locū & tp̄s cōmiſſē igratitudinis: licet hęres teneat ꝓbare. ita cōſuluit Bal. i cōſi. ſuo. 89. incipit. Proponit ꝙ tuciarell⁹ in ſuo teſtamento exhęredauit. in. v. parte. quem refert & ſequitur Alex. in. d. aut. nō licet. in cōſilio ſuo. cciij. in. iij. col. in. ij. volu. incipi. Super themate, & dubijs ſupraſcriptis.

Probatio vni⁹ ex pluribus ſuffi cit.

19 COncluſionē † ſuprà dictā in qua dictum fuit teſtatorem nō poſſe exhęredare filiū ſine cā, ſublimita in teſtatore volēte ingredi monaſteriū: qa poteſt filium exhęredare ſine inſertiōe cauſę nec erit teſtamētū nullū: ſed ſolū filius aget ad legitimā cōditione ex lege. Bart. in aut. ſi qua mulier. in. iiij. colū. C. de ſacroſan. eccle. per tex. in. §. j. in verbo, quoquomodo. in aut. de monachis. colla. j. nā ſi hoc licet militi tp̄alis militię, q̄tò magis militi celeſtis militiæ. prout tenēt & ſequunt Bal. Fulg. & Pau. de caſt. in. d. aut. ſi qua mulier. cōtra Bar. tñ tenent Sali. & do. meus Iaſ. ibi, q allegat Io. Fabri tenentē cōtra Bar. ſ. ꝙ tale teſtamētū irritetur: & ſcd'm hanc opinionē cōſuluit Ludo. roma. in cōſi. ſuo. ccxxxvij. incipi. opinionem hāc. & credo iſtā tenendā, quā maior pars legiſtarū tenet. & ſi eueniret in practica, nō eſt dubiū ꝙ ꝓpter generalitatem noſtræ cōſuetudinis teneretur.

20 ITEM † aduerte ꝙ incꝑtū dictum eſt ꝙ teſtator pōt exhæredare filium ex cauſa ingratitudinis, ꝙ ſi filius cōmiſerit cauſam ingratitudinis, tamen per pactū fuerit eidem filio remiſſa cauſa: fili⁹ amplius ex illa cauſa nō poterit exhæredari, ſecundū Ange. & Pau. de caſt. in l. fi. C. de pactis. & tenet dominus meus Iaſon in. d. aut. nō licet. in. ij. col. C. de liberis præteritis.

Propt igrati dinem mel re miſſā pōt e hered filius.

21 IMò plus † vbi dicit ꝙ ſi filius cōmiſerit cauſam ingratitudinis cōtra patrē, per quā poſſit exhęredari, ſi pœnitentiā viuo patre agat: vel ante conditū teſtamentū: nō pōt ex illa cauſa exhęredari à patre. iſtud tenet Alex. in. l. j. in. xvij. col. ff. ſol. mat. ¶ Probat ꝑ ſimile. nā ſi filia peccauerit in corp⁹ ſuū: eſt iuſta cauſa ꝑ quā pater pōt eā priuare dote, & negare alimenta: ſcd'm Speculatorē in titulo q filij ſint legitimi. verſi. ſed qd ſi filia tua. Bal. in. l. fi. C. de dotis ꝓmiſſione. tñ ſi filia agat pœnitentiā, non pōt ampli⁹ dote & alimētis priuari. ita Spec. in. d. loco. verſicu. qd ſi ipa pœnitet. & Bal. in. l. ſi filiā tuam. C. de inoffi. teſta. dominus meus Iaſ. in. l. i. arenam. C. de inoffi. teſta. & i. d. aut. nō licet. ſuprà allega. ¶ Cui adde
22 † ꝙ ſi fili⁹ pœnitētiā egerit: imò etiā ſi gratū ſeruitiū patri fecerit tollit ingratitudo. ita Bal. in. l. fratres. C. de inoffi. teſt. quē refert & ſequit do. me⁹ Iaſ. in. l. ex hoc iure. in penul. col. ff. de iuſti. & iure. & qd' plus eſt, illa recōciliatio filij erga patrē tollit ingratitudinē, ſcd'm Bar. in. l. iij. §. nō ſolū. ff. de adimen. legatis. ¶ Faciūt ad hoc quæ dicit Feli. in. c. eam te, in. vij. colū. extrà de reſcriptis. vbi
23 dicit † ꝙ infidelitas ꝑcedens non nocet conuerſo. imò dicit emendatū præferri bono. cùm gaudiū. ſit Angelis ſuper vno peccatore pœnitentiā agente &c.

☞ ADDITIO. De hmōi reconciliatione & remiſſione q̄ fit multis modis, vide ꝑ Matthæū de Aflictis in cōſtitutione regni Siciliæ, quæ incipit, gñalia iura. in. ij. lib. in. v. notabili. vbi dicit qd' ſi pater exhęredauit filiū, ſi poſtea reconciliauit eū, videtur eſſe ſublata & remiſſa exhæredatio. Et etiam ſi princeps cōceſſit filio alicuius qui cōmiſerat crimen læſæ maieſtatis, videtur ei remiſiſſe quò ad eum.

24 ADuerte tñ † ꝙ ꝑ igreſſum monaſterij, aut religionis nō abolet cauſa ingratitudinis antè cōmiſſa. gl. eſt notabilis in aut. de mo. in prin. i ver. maculā. Cy. & Bal. in. l. Deo nobis. C. de epiſco. & cleri. do. meus Iaſon in dicta aut. nō licet. in. ij. col. C. de libe. præteri.

Ingr relig nō t igrat dine.

25 ITEM † etiā pater arrogādo filiū non videt ei remittere ingratitudinē. tex. eſt notabilis in. l. filio quē pater. ff. de lib. & poſth. Nunqd autē † furor ſuperueniens
26 tollat ingratitudinē prius cōmiſſam, ponit Bart. & alij in. l. ex facto. verſi. ſextò requirit, ff. de vul. & pupil. ſubſti. do. Iaſon in. l. furioſum. C. qui teſta. face. poſſunt.

An f ror.

27 AD ꝑdicta adde † ꝙ pater maledicēdo filiū ex cauſa ſufficiēti ad exhęredationē, nō dicit eū exhęredare. ſicut nec bñdicēdo dicit eū iſtituere. Bal. in proœmio decreta. i vlti. col. vide do. meū Iaſo. i. l. ſi pater tu⁹. in. ij. col. C. de hęre. inſti. & in. l. ſi qs in fundi vocabulo, in. iij. no. ff. de leg. j. & in. d. aut. non licet. vbi plura allegat. & in. §. ꝓximo, in glo. (par droict.) ver. qd ſi pater.

BArtholomæus Veroneñ. qui dicit Cepo. q cautelis byti voluit, in hac materia quandā cautelā adinuenit: ponēdo aliquos caſus, qb⁹ fili⁹ poſſet priuari legitima, cōtra doctrinā Auguſtini dicētis. ſi qs velit Deū inſtituere,

Aug ni dic notal le.

instituere, & filiũ exheredare aliũ quærat pro cõsultore ꝗ̃ Augustinũ:vt habet.c.fi.xvij.q.iõ ĩ suis cautelis cautela.xxiiij.incipiẽ. pater volẽs excludere filium à legitima.posuit quasdã cautelas ad priuandũ filiũ legitima: sed pro certo nihil faciũt ad propositũ,& sunt friuolæ.

Cautelæ p priuã do filiũ legitia.

PRima est ꝙ qs vendat alicui sua bona, & ꝓmittat tradere ea post mortẽ suam.s.vendẽtis:nã tale debitum qđ habet effectũ post mortẽ promissoris censet æs alienũ.l.hereditariũ. ff. de bo.auto.iud.possi.& ideo erit detrahẽdũ anteꝗ̃ legitima filij.l.Papinian⁹.§.iiij.ff. de inoffi.test.do. meus Iason in aut.vñ & si parẽs.in.ij. colũ. C. de inoffi.testa.si tñ apparet de fraude, fili⁹ põt rescindere vẽditionẽ pro sua legitima. & istã cautelam ponit Bar.in.d.l.hereditariũ.& refert Soci.in cõsi.xciiij. in.ix.colũ.& dicit Bar.in.d.l. hereditariũ. & do.me⁹ Iason in aut.vñ & si parẽs.in.ij.col.ꝙ ista cautela est mala,qa inducit peccatũ.& dicit Ludo. Roma.in fin.suo. 610.incipiẽ. qdã cardinalis.ꝙ illa doctrina Bar. volens inducere casum in q̃ fili⁹ posset priuari legitima nõ est vera, nec est tenẽda & aduerte, qa facilẽ põt deprehẽdi

28 fraus:†qa in alienatiõe omniũ bonorũ etiã titu.oneroso ꝓsumit fraus.l.oẽs. §.Lucius.ff. q̃ ĩ frau.credi.q̃ casu si appareat de fraude,poterit fili⁹ rescindere cõtractum etiã onerosum ꝓ sua legitima.de q̃ Io.de Platea in.§.itẽ qs.ad fi.insti.de inuti.stip.vbi plus dicit, ꝙ etiã si pater cõfiteat se pretiũ venditiõis recepisse,ꝙ nõ sufficit q̃ ad p̃iudicium filij , nisi appareat de reali receptiõe ita not. Bar.in.l.ꝑ diuersas.C.mãdati.Io.de Platea in.§.itẽ qs.in fi.insti.de inuti.stipu.mot⁹ꝑ notata ĩ aut.sed iã necesse.

Alienatio oium bonorũ ꝓsumit fraus.

29 C.de dona.añ.nup.imò qđ plus est,†cõfessio p̃ris facta in testamẽto in q̃ cõfiteẽ se debitorẽ alicui⁹,nõ habet p̃iudicare filio,q̃ ad diminuendã ei⁹ legitimã:qa sic aperireẽ via malitijs ad fraudandũ filios legitima,secundũ Bar.in.l.cũ quis decedẽs. §.codicillis. ff.de leg.iij.exp̃ssẽ firmãt Spec.& Ioã.And.in tit.de cõfessis.§.nũc vidẽdũ. versi.sed nũqd p̃ris.Panor.in.c. ꝗ̃uis. de re iudi.cũ alijs alle.ꝑ do.meũ Iaso.in.l.si arrogator.ĩ.x.colũ.ff.de adop. & in.l.ait p̃tor.la.ij.§.sed & si qs in fraudẽ.in.ij.col.ff.de iureiu.Alex.in cõsi.xlv.in.j.volu.in. ij.colũ.& vlti.licet do.me⁹ Ias.alleget cõsi.xliij. qđ non est. & idẽ Alex.in cõsi.xxvj.incip.viso & cõsiderato themate.in.j.col.in.ij. volu.quẽ nõ allegauit do.me⁹ Iason.Bar.in.d.§.codicillis.limitat illã regulã duob⁹ modis.primo, nisi illa cõfessio fieret corã notario recipiẽti & stipulãti ꝓ alio:vel cõfitereẽ in p̃sentia patris.& istud tenet Panor.in consi. suo.lxxxv.inci.facti cõtingentia. &.c.omnipotẽtis.in.j. col.in.ij.vol.Barb.in cõsi.suo.liiij.in.ij.col.in.ij.volu.

SEcundò dicit Bar.talẽ confessionẽ esse validam, qñ iuramentũ interuenit : eò qa habet effectũ clausulæ valeat omni modo quo valere possit.l.cũ pater.§.filius matrẽ.ff.de leg.ij.& istã limitationẽ sequitur Anto.de but.in cõsi.suo.xxxj.in.ij.col.de qua vide Feli.in proœmio Gregoria.in.vj.col.& in.c.olim.ĩ.v.col.extrà de rescrip.ista cautela (vt iã dictũ est) reprobaẽ ꝑ Roma.fin. suo.610.& dicit ipsemet Bar.in.d.l.hereditariũ.ꝙ edificat ad gehennã,cũ sit inductiua peccati mortalis.

Cautela secũda.

ALia & secũda cautela est,ꝙpater instituat filiũ heredẽ in omnibus bonis:& ꝙ alij alteri relinquat vsumfructũ omniũ bonorum:nã valebit talis vsusfructus relictus:& fili⁹ nõ poterit se grauatũ dicere in legitima:vt est gl.notabilis in aut.de trien.& semis.§. ꝓhibendus.collatio.iij.quã dicit Ange.ibi esse singularem sed illa gl.cõfundiẽ, & ei⁹ cautela ꝑ text.in aut.nouissima.C.de inoffic.testamẽ.ꝑ quẽ fili⁹ nõ tm̃ debet h̃re legitimã in ꝓprietate,sed ĩ ꝓprietate & vsufructu simul. & si diceretur grauamen in vsufructu,illud grauamen rejcereẽ quò ad legitimã.ꝑ.l.oino.C.de inoffic.testa.et istud tenet glo.in.d.aut.& in.l.qm̃ in priorib⁹.in glo.ij. sup verbo,grauamen.& ibi Bald. C.de inoffic.testa.cũ alijs allega.per dñm meũ Ias.in dicta aut.nouissima.in xiij.colũ.& hoc intellige qñ nuda ꝓprietas à legitima filij min⁹ valuerit ꝗ̃ vsusfructus:secus si tantũ: vt dicit Ange.in.d.§.ꝓhibemus.& Cepola in dicta cautela : vt voluit tenere glos.in dicta aut.nouissima, in secũda solutione,sed dñs me⁹ Ias.ibi dicit qđ illa solutio non tenetur:imò etiã dicit ibi dominus me⁹ Iason qđ si filius instituaẽ in vsufructu,& alius in proprietate:qđ adhuc quò ad legitimã, poterit dicere quòd eam vult in proprietate & vsufructu:in reliqua verò parte vsusfructus stabit ordinationi & dispositioni testatoris:qđ nota.

30 ADuerte etiã†quòd filius nõ cogiẽ accipere legitimã in pecunia:sed põt dicere nolo pecuniam:sed volo legitimã in rebus hereditarijs.Bal.Pau.de castro. Salic.& dñs me⁹ Iason qui multa ad hoc allega.in.l.scimus.in.ij.colũ.C.de inoffic.testa.& idẽ dñs meus Ias.in l.nõ amplius.§.fin.ff.de lega.j.quã sub eo audiui.adde Alexan.in cõsi.lxix.in vlti.col.in.j.volu.meliorẽ tamen eligere nõ potest pro legitima,sed mediocrem arbitrio iudicis.Bal.in.l.filiũ quem.& ibi dominus meus Iason in.viij.colũ.C.fami.her.& in.d.l.scimus.nec etiam rem alij legatam secundũ Bal.in rub.ff.de re.diui.in.j.col.& do.meus Iason in.d.l.scim⁹. qui dicit ꝙ Pau.de ca.non faciens mentionẽ de Bal.consuluit contrarium.

31 QVæro iuxta prædicta, pone†ꝙ pater in vita legitimã filio dederit, quã postea in ludo amisit, vel malè dissipauit:nũquid possit ampli⁹ petere legitimã? Bal.in.l.scim⁹.in.vj.q.C.de inoffi.testa.fa- Quæstio.

32 cit in simili, †ꝙ si pater dederit dotẽ filiæ, & eam malè dissipauit:pater nõ teneẽ amplius dotare,scđm Bar.& Moder.ĩ.l.si cũ dotẽ.§.j.ff.sol.matri. Bal.Sali.& moder. in aut.qđ locũ.& ibi do.me⁹ Iason in.v.col.C.de colla. idem do.meus in.d.l.scimus.& in.§.fuerat.in.xxix.col. &.xxx.colũ.insti.de actio.Feli.in.c.quæ in ecclesiarum.

33 in.xxvj.col.extrà de constitu. †dicunt tamen secus esse in alimentis:qa etiã si filius amiserit legitimam, aut filia dotẽ tenetur pater eam alimẽtare:quod nota.

§.tertio.

VNg chascun habile a faire testamẽt & ordonance de derniere uolunte , est tenu de laisser a ses urays heritiers, sa uraye legitime, c'estassauoir,la tierce partie de tous ses biens:par droict d'institution:ou aultrement ledict testament , ou ordonnance est nul.

IN multis locis in Gallia hæc cõsuetudo nõ haberet locũ,cùm ius testandi non habeat, seu institutio hæredis non habeat locum. ¶In.§. præceden.dictũ est de exhæredatiõe ꝙ veri heredes nõ possunt exhæredari, sine expressione

alicui⁹ causæ depositiõis in iure:hîc verò loquimur de
Præteris 1 tione te stamẽtũ fit nullũ. p̃teritione.s.†ꝙ si veri hæredes prætereant, testamentũ est nullũ.istud est verum in veris hæredibus obtinentibus primum locum de iure in linea descendenti.

TV pro intelligẽtia prædictũ, & eorum quæ in hoc §.dicuntur p̃suppone†ꝙ exhæredatio est triplex: seu exhæredatio dicit̃ tribus modis.Primo modo dicitur propriè & strictè,q̃n ex verbis & mẽte testatoris filius exhæredat̃:vt q̃n pater dicit,exhęredo filiũ meum, eò quia me verberauit:vt suprà dictum est in.§.præcedenti.& de qua debet intelligi ille.§.præcedens.

Exhære 2 datio tri plex. Stricta.

ADuerte ꝙ † octo requirunt̃ ad hoc vt sit valida. Primò ꝙ fiat purè.Bar.l.j.§.sed si incertum.ff.de ven.in pos.mit.Bar.in.l.iij.ff.de leg.j.vide tñ quid dicat Bal.in.l.si pater.C.de insti.& substi.in.viij.&.ix.oppo. Glo.in.l.j.ff.de cõdi.institu.& in.l.iij.§.purè.ff.de libe.& posthu.¶Secũdò debet fieri noïatim.d.l.iij.§.filius.per illũ tex.ff.de libe.& posth. ¶Tertiò exhæredatio debet fieri à toto gradu,nõ à certa p̃sona.¶Quartò debet fieri ab hęreditate,nõ à re certa. gl.i.d.l.iij.§.fili⁹. ff.de libe. & posth.& ibi Bar.nec à quota p̃tevalet.Bal.i.l.j.in.iiij. q.C.de liber.p̃te. ¶Quintò ꝙ ex testamẽto i quo facta est adeat̃ hæreditas:q̃a ante aditam hæreditatẽ non valet.l.filiũ.& ibi Bart.ff.de bono. pos.cõtrata. ¶Sextò ꝙ fiat de descẽdentibus,& iam natis, & nõ transuersalib⁹ & posthu.Bal.in aut.ex causa.in.ij.col.C.de libe.præte. ¶Septimò ꝙ inseratur vna ex causis positis i iure.aut. non licet.C.de libe.præteri.dixi suprà. ¶Octauò quòd illa causa sit vera,& probetur per hæredem:& his factis exhæredatio propriè & strictè erit valida.

Larga. 4 ALiquãdo & secundò†dicit̃ exhęredatio largè,q̃n fit nõ ex v̄bis,sed ex mẽte testatoris:q̃n p̃r sciens se h̃re filiũ nõ expressè exhęredat,sed eũ silẽtio p̃terit.& ista est de qua hic.§.loquit̃:de q̃ statim disceptabimus. & ista præteritio dicit̃ largè exhæredatio. tex.in.l.si patronus.in prin.in ver.silẽtio exhæredans.ff.de bo.libe.

Largissi 5 ma. ALiquãdo & tertiò †dicit̃ exhęredatio largissimè, q̃n nec ex mẽte patris,nec ex verbis fili⁹ exhæredatur,in effectu tñ reperit̃ priuat⁹:vt est q̃n pater ignorat se filiũ h̃re,& ideo eũ in testamẽto præteriјt: fili⁹ nõ est exhęredat⁹ verbis,nec ex mente patris,ex quo pater eũ ignorat: & sic non dicit̃ exhæredatus p̄priè primo modo,nec largè sc̃d'o modo:tñ largissimè dicit̃ exhæredatus.l.si instituta.§.fi.cũ.l.seq.ff.de inoffi.testamen.

Exhere 6 datio im propria. TV adde†ꝙ aliq̃n & quartò†dicit̃ exhęredatio impropriè,scilicet q̃n exhæredatur filius ex verbis & mente testatoris:quæ tñ non est solẽniter facta:puta q̃n q̃s exhęredatur nõ seruatis solẽnitatib⁹ requisitis in exhæredatiõe:vt quia non fuit inserta causa:quo casu dicatur p̃teritio.l.non putauit.§.non quæuis. ff.de bono. posses.cõtratabu.ita tenet̃ do.me⁹ Iason in aut.ex causa.in.iij.&.xij.col.C.de lib.p̃teri. vel q̃n quis non est nominatim institutus vel exhæredat⁹:tunc dicit̃ propriè p̃teritus.tex.est in.§.eadẽ.institu.de hęredi.quæ ab intesta.defe.& in.l.posthumo.quẽ ibi notat domin⁹ meus Iason.in.iiij.notabili.C.de bono.posses.contratabu.

Præteri tio.

TV adde & quintò ꝙ aliq̃n q̃s effectu reperit̃ exhęredat⁹,etiã licet istituatur vario noïe:& hęreditas est in totũ exhausta:puta q̃a pater nõ habet in patrimonio nisi seruos:& oïb⁹ reliquit libertatẽ.tex.est in.l.Papinian⁹.§.quarta autẽ.& ibi Bald.in.iij.not.ad hoc notat.ff.de inoffi.testa.quem ad hoc alleg.do.meus Iason

in.l.sicut certi.in.iij.col.C.de testamen.mili.

In textu ibi

Vng chascun.

AN dictio†quilibet, sit dictio collectiua,vel distributiua,vide Bar.in.l.hoc artic.ff.de hęre.insti. Et q̃uo verificatur, vide eũdẽ Bar.in.l.si ita.ff.de leg.ij.Et in quo differat ab oĩs, vide eundẽ in.l.si pluribus.ff.de legatis.ij.& in.l.Iulianus.§.cũ plures.ff.de arbitris. Quili bet.

NVnquid ista dictio vniuersalis cõprehendat etiã clericos testãtes de suo peculio q̃si castrẽsi:videt̃ ꝙ nõ:†cũ testamentum clericorũ & presbyterorũ non possit expugnari p̱ querelã,sed debet agi cõdictione ex lege ad legitimã.aut.p̃sbyteros. C.de episco.& cle.c.q̃a nos.vbi Pan.de testa.imò dicit Ange.in.l.j.ff.de inoffi. testa.& istud videt̃ tenere dñs me⁹ Iason in.l.fratres.in vlti.col.C.de inoffi.test.& in.l.vl.i vl.col. C. q̱ testamẽta face.p̃nt.&,hęc faciũt cõtra eos q̱ dicebãt testamẽtũ cuiusdã p̃sbyteri canonici Heduen̄. esse nullũ, eo q̃a ex quatuor nepotib⁹ suis veris suis hæredib⁹, tm̃ instituerat tres,& aliũ præterierat:q̃a dicebã ꝙ p̱ hoc testamentum nõ erat nullũ,sed tm̃ pręterit⁹ cõdictiõe ex lege poterat petere legitimã : nec obstare videbat̃ hęc cõsuetudo g̃naliter loquẽs,eo†quia lex noua g̃naliter loquens aut de nouo inducens,nunq̃ intelligit̃ loqui in casu in quo p̱ leges antiquas erat specialiter p̄uisum.gl.est notabilis in.l.sciendũ.in prin.ff.qui satis.cogan.quã regulam tradit do. me⁹ Iason in mille locis, maximè in aut. ex causa.in.vj.col.C.de liber.præteri.in.l.j.§.sed & si mihi.in.iiij.col.ff.de verbo.oblig. vbi eã didici ipso legẽte illum.§.eandẽ tradit in.l.fratres.in.ij.colũ.& in.l.q̃m in prioribus.in prin.ij.col.C.de inoffi.testa. & in.l.postq̃ tibi.in fine. C. de pac.& in.l.iusiurandũ.in fi.ff.de iureiuran.& in.l.hac cõsultissima.in.iij.&.iiij.colũ.C.qui testa.face.pos.Feli.in.c.j.in. vij. col.extrà de rescri.hinc dicit Panor.in.c.verum.in. v. colũ. extrà de fo.compe.ꝙ eùm clerici habeãt priuilegiũ speciale, non comprehenduntur in lege generaliter loquẽte:quod nota. Testa mẽta cl ricorum nõ quer relãtur.

SI vellem tenere cõtrarium,quod credo verius, dicerem,ꝙ istud statutũ seu ista cõsuetudo comprehendit & ligat etiã clericos per doctrinã Ioã.Andr.in regu. sine culpa.de regu.iur.lib.vj.in mercurialib⁹.vbi dicit, †ꝙ stante cõsuetudine ꝙ primogenitus succedat in regno,vtrũ talis cõsuetudo liget secundò genitũ clericũ. dicit Io.And.ꝙ sic : eò quia cõsuetudo fuit inducta anteq̃ secundògenitus fuisset effectus clericus:& istud dicit & alleg.Barba.in cõsi.suo.iiij.in.viij.col.in.j.volu.q̱ plura allegat faciẽtia ad hanc opinio.ꝙ hæc cõsuetudo comprehendat clericos. ¶Facit etiam decisio Bal.in.c. cum venissent.extrà de eo qui mit.in posses.cau.rei seruan.vbi dicit,†qđ omnia bona etiã clericorum ligantur cõstitutionibus regis Franciæ in regno suo. Et etiã istud videtur esse de iure nouissimo,ꝙ testamẽta presbyterorum subiaceant querelæ in aut.vt cum de appellatio.cognosci.§. sancimus itaq̃. colla. viij.& gl.in.l.cũ lege leonina.C.de epis.& clericis.

In textu ibi

Habile.

ADuerte q̃a etiã si non fuisset posita hęc dictio(habile)tñ debet subintelligi:cũ †omnis generalitas recipiat restrictionẽ de habilitate.do.me⁹ Iason in.l.j.§. nuntiantes.

nuntiantes.in.iij. col.ff.de no.ope.nũtiã. ponit do.me⁹ Iason ĩ.l.ij.§.p̃tor ait.in.j.&.ij. col.ff.q satisda.cogan.& in.l.prouinciali.§.fi.ff.de noui ope.nũ.& in.l.si filiusfamilias viaticũ.in.ij.&.iij.col.ff.si cetũ petatur.imò dicit glos.in.d.§.p̃tor ait.ꝙ licet illa verba gn̄alia sint geminata,& ꝙ multa operari debeat geminatio : tñ debent intelligi de idoneis & habilib⁹:& facit dictũ multũ singulare do.Feli.in.c.ex p̃te.le.ij.ff.de offi.dele.in.iij.colũ.

1 ibi,octauò limita.vbi dicit†ꝙ si statuto caueat̃ ꝙ nihil possit opponi contra instrumentũ guarentigiatũ:illud tñ non habet locũ si opponatur ꝙ p̃sona agens nõ est

3 habilis, qa semper põt opponi qđ non est habilis:†cũ

4 nunc̃ exceptio inhabilitatis personæ tollat̃:†imò etiã contra spoliatũ potest opponi qđ nõ est habilis:vt dicit ibi Feli. ¶Ex qbus dixi, qđ licet sit regula cancellariæ,& pragmaticæ sanctiõis , quòd quicũq̃ nõ violentus,sed habens titulũ coloratum beneficiũ ecclesiasticũ sine titulo possederit,qđ nõ potest inquietari,vt habet̃ in tit.de pacificis possessorib⁹.in princi.habet locum in habili:qa si fuerit inhabilis,puta talis qui non fuerit vigintiquinq̃ annorũ in beneficio curato:vel post annũ nõ fuerit promotus ad sacros ordines, vel sic de similibus.talis non põt se iuuare beneficio dictę regulæ.quia semper intelligitur quilibet,scilicet habilis.

Exceptio inhabilitatis.

In textu ibi

A faire testament.

PRimò quæro quo iure sit introductũ ius testandi. Secundò qui sunt habiles ad testandum.

1 AD primũ dico †ꝙ est inductũ de iure ciuili:vt tenet in specie Christofo.Porcus in. §.j.in.iij.colũ. instit.de testa.Bar.in.l.interdũ.ff.de condic.inde. Dy.in reg.indultũ.de reg.iur.lib.vj. Alex.in cõsi.suo.ij.inci.visa codicilli legitimatiõe.& alijs in.xij.colũ.versi.nec ad hoc obstat.in.j.vol. qđ est repetitũ de verbo ad verbũ in cõsi.lxxxvij.in.ij.vol. Panor.in cõsi.lxij.card.Florẽ.

2 in cõsi.suo.lx.inci.aglorus de bononijs.in.ij.colũ. †vbi dicit idẽ esse in iure succedendi, qa est de iure ciuili.per text.in.l.j.&.iij.ff.de petit. hæredita. ¶Q̃uo testamentũ sit de iure gentiũ, ciuili,diuino,& naturali.vide G. bñdicti in sua repetitio.c.Raynutius.in verbo,testamentũ (le premier)in prin.de testamẽ. & ibi ponunt̃ quatuor rationes,ex quibus vnicuiq̃ permissum est testari.

Ius testandi q̃ iure introductũ.

Ius succedendi quod.

3 AD secundũ videlicet † qui sunt habiles ad testandum.dic ꝙ oẽs dummodo nõ sint prohibiti.sed Io.de platea ponit plures in.§.fi.institu.quibus non est permis.facere.testa.qui continentur his versibus.

Qui habiles ad testãdũ.

Testari nequeunt impubes,religiosus,
Filius in sacris,mortis damnatus,& obses,
Prodigus,ac stultus,dubius,seruus,furiosus,
Crimine damnatus,cum muto,surdus,& ipse
Qui maiestatem læsit,sic cæcus & ipse.

¶Et hos oẽs ponit Philipp⁹ frãcus in repetitiõe.c.si pr̃. de testa.in.vj.ĩ rub.De ĩpubere vel pupillo,vide G.bñdicti in.d.repeti.ĩ v̾bo, adiectę impuberi.nũe.lxvj.vsq̃ ad finẽ.de filio in p̃tãte,an possit testari,& q̃uo,vide in d.repetitio.ĩ verbo, matrẽ insuper Clerã:de dãnatis ad mortẽ:vide in v̾bo,mortuo itaq̃ testatore.vbi amplè.

4 QVærit post hos versus†qd de sodomita,nunquid possit testari:& dicit qđ nõ, ad similitudinẽ dãnati de crimine furioso, scđ'm Ia.de Beluiso in aut.vt nõ luxu.cõtra natu.§.fi.collatio.vj.& ibi Bar. do.Anastasius p̃lat⁹ Mediolaneñ. multũ latè disputauit,cui⁹disputatio posita est in fine primi volu.cõsiliorũ Barbatiæ. vbi p nouẽ rõnes tenet, ꝙ testamentũ sodomitę factũ etiã ante condemnationẽ non est validũ, propter detestationẽ criminis:pessimũ est enim & crimen detestabile cũ scribat̃ Genesis.xxxvij.c.Accusauit inquit eos Ioseph crimine pessimo. & dicit̃ Geñ.xviij. & peccatũ eorum aggrauatũ est nimis.facit.c.clerici.de

An sodomita.

5 excel.pla.†vbi vocãtur filij diffidẽtiæ,quasi de eorũ salute est diffidẽdũ:vt voluit ibi glo.faciat.c.Deus omnipotẽs.ij.q.j.c.flagitia.xxxij.q.vij.de penitẽ.dist.in.j.c.sed &.in.d.aut.vt non luxurient̃ cõtra naturã.facit.l.j.§.remouet.ff.de postulã.vbi illi gẽtiles q Iesum Christũ & verũ Deũ non cognouerunt, tñ hmõi facinus vltimo supplicio affici voluerũt:& iõ De⁹ ,ppter hmõi facinus mittit humano gñi pestilẽtias,tẽpestates,& afflictiões. dicta aut̃.vt nõ luxurient̃ contra naturã.c.vt clericorũ. de vita & honesta.clerico. & cũ alijs allegatis p Barba. in cõsi.suo.lxiij.in.iij.col.in.j.vol.qđ est vltimũ cõsiliorũ.j.vol.vbi ponit multas detestatiões hui⁹criminis,allegãs Paulũ ad Romanos,j.dicentẽ.tradidit illos de⁹ in passiões ignominię:nã fœminę eorũ immutauerũt vsũ naturalẽ. loquẽdo cõtra mulieres se exercẽtes vt viri, q̃ puniunt̃.l.fœdissimã,& ibi gl.C.de adul.q̃ est mirabi-

Crimen sodomiticũ abominabile.

Filij diffidẽtiæ.

6 lis lex.& Barba.ibi detestãdo illud vitiũ dicit:†ꝙ ẽ sufficiẽs cã ad hoc,vt vxor possit dimittere virũ.& post illud cõsi.ponit̃ disputatio Anastasij.q multũ detestat̃ ẽt illud vitiũ.de detestatiõe hui⁹ nephãdissimi vitij,ponit Bernardi.de bustis ĩ.j.p̃te Rosarij sermone.xxiij.p̃te.ij. illi⁹ sermonis lr̃a T.vsq̃ in finẽ, vbi plura dicit. & inter alia ꝙ habet septẽ nomina,q̃ poteris per eum videre.

DE huiusmodi sodomitis an testari possint, & de detestatiõe hui⁹ criminis ponit G. bñdicti in dicta repetitio.c.Raynutius.in verbo,mortuo itaq̃ testatore.j.nu.cxxxiij.vsq̃ ad numerũ.cxl.de testa.& in verbo,cuidã Petro tradiderũt.nu.52. vbi dicit,ꝙ nocte natiuitatis Christi oẽs sodomitę perierũt.& vt qdã dicũt, illa nocte mortuus est Virgilius tanq̃ sodomita,quod tamẽ nolo asserere,cum neminẽ iudicare debeamus.

ITem Io.de platea post p̃dictosversus.s̃.positos q̃rit, qd de excõicato,qd de vsurar.qđ de cleric.& decidit de p̃dictis p̃ticulariter.de oĩb⁹ supradictis ad saturitatẽ ponit Philipp⁹ Francus rub.repetitiõis.c.si pater.de testamẽ.ĩ sexto.vbi plenissimè q̃ aliqs ali⁹,quẽ viderim. ¶Itẽ qd de papa,cardinalib⁹,episcopis,archiep̃is,abbatibus,& monachis:Quid de imperatore, & rege:& qd de oĩb⁹ mendicantib⁹:cũ vbi sit plenissimè tractatũ,& habeat̃ apud nos in impressiõe,me remitto:ad quẽ recurrẽdum est.Itẽ quid de cõdemnato ad ,ppetuos carceres:vide canonistas in.c.tuæ discretiõis.de pœnis.

SEd quia ibi loquit̃ quid de clericis secularib⁹,quæritur qd de priore,aut abbate cõmendatario,tenente bñficiũ regulare in cõmẽdã:an de fructib⁹ ex suo beneficio possit testari:& sic,an sit habilis ad testandũ:cũ casus euenisset de reuerẽdo dño Philippo bouton iuriũ doctore priore cõmẽdatario prioratuũ sancti Petri de monasterio, & sancti Saturnini, cãtore & canonico Heduen.q ad mortẽ veniẽs testamẽtũ cõdidit:dixi q̃dã quæ nõ pono:sed videre poteris in cõsilijs q̃ ego feci in hac materia.¶Et aduerte, an cõmendatarius faciat fructus suos, vide Roma.in consilio suo.cccl. & Gemi.in cõsi.xvij. & an sit verus p̃latus, vide Barba.in consi.ij.

Cas⁹ facti.

in.ij.volu.& dixi infrà in titul.(des ſucceſſions des baſtardz).§.(quant le preſtre.)in cõſil.quod feci de ſucceſſione quondã domini Blaſij Rolin prioris cõmẽdatarij ſancti Symphoriani Heduen. ¶Item quæro.an baſtardus ſit habilis ad teſtandũ:& quia princeps ei ſuccedit, an ſi non relinquat legitimã, teſtamentum ſit nullum, vide hic antè in.§.præcedenti.in glo.prima.

In textu ibi

Eſt tenu de laiſſer.

DE hoc verbo relinquo,qd importet:vide ĩfrà hoc eodẽ.§.in glo.(par droict d'inſtitution.)&:plenè ꝑ Bar. Alex.& alios in auť. nouiſsima.C.de inoffi.teſt. & in.l. centurio.ff.de vul. & pupil.ſubſtit.& qñqꝫ adaptať ad actus inter viuos.l.cũ filiofamilias.ff.de leg.j.

☞ADDITIO. Vide de hoc plenè ꝑ Bertrãdi in cõſi.ſuo.375.i.ij.ꝑte.vbi dicit qđ hoc verbũ(laiſſer)gallicũ qñqꝫ capiť pro lego,qñqꝫ verò ꝑ verbo,relinquo,vt hic.& tunc qñqꝫ adaptatur ad actus vltimæ volũtatis, qñqꝫ ad contractꝰ:vt ibi videri poteſt per eum. in dubio tñ vt dicit potius adaptatur ad cõtractum:vt actus potius valeat quã pereat. ✳

VIde etiã amplè de hoc verbo relinq̃, an trahať ad inſtitutionẽ.per G.bñdicti in ſua repeti.c.Raynu. in verbo,in eodẽ teſtamẽto relinquẽs.in prin.de teſta.

In textu ibi

A ſes urays heritiers.

Sui qui. 1 QVæro qđ cõprehendať ſub hoc verbo, ſuis veris hæredibꝰ. †nã verbũ ſui capiť diuerſimode.i.ſui dicunť qui ſunt in ꝑtãte teſtatoris tpe mortis ipſiꝰ.§.j.&.ij.inſtit.de heredi.q̃ ab inteſtato deferuntur.alij verò extranei eſſe videntur.§.cæteri.inſti.eodẽ.

2 SEcundò†dicunť ſui,id eſt deſcẽdẽ.vſqꝫ ad ſeptimũ gradum.gl.ſingu.in.l.ſi fœmina.C.ad Turpillia.in verbo,ſuorũ.quã pro ſingulari allegat Bal.in.c.poſtremo.de appella.&.l.j.C. qui accuſare nõ poſſunt.Pet.de Ancha.ĩ repetitiõe.c.j.de cõſtitutio.in fin.ꝑ ſex chartas. in verſi.ſolet dubitari, q̃ cõtineanť appellatione ſuorũ. vbi dicit,ꝙ illa dictio ſui poniť etiã aliqñ habito reſpectu ad agnatos & cognatos qui nõ ſunt ſui. Barba.in repetitiõe.l.cũ acutiſsimi.in.65.col.C.de fideicõmiſſis.

☞ADDITIO. Vide ad hoc Matthæũ de Afflictis in conſtitutione regni Siciliæ,quæ incipit,intentionis noſtræ.in.ix.col. ✳

3 TErtio†verò modo poniť dictio ſui ad differentiã prorſus extraneorũ, qui nullo modo ſunt cõiuncti:& ideo dicunť ſui cõiũcti ſanguine vſqꝫ ad ſeptimũ gradũ.prout dicit Ancha.in dicto loco.qui pro hoc allegat gl.in.d.l.ſi fœmina.& Ange.eã ibi dicit eſſe ſingularẽ & vnicã.ſed adde text.formalẽ in.l.petitionẽ.C.de aduo.diuerſorũ iudiciorũ. cõiũcto dicto Bal.ibi dicẽtis ꝑ illum tex.

4 †ꝙ appellatiõe ſuorũ veniũt tranſuerſales vſqꝫ ad quartũ gradũ.& illud dictũ Bal.alleg.And. Siculus dictꝰ Barbatia in repetitione.l.cũ acutiſſimi.in xiij.col.& in.cxxix.col.C.de fideicõmiſſis.facit tex.pro deciſione Pet.de Anchar.in.l.j.in verbo, vel in hæredes ꝓprios iure ſanguinis,vel in extraneos. C. de anno.ciuilibꝰ,lib.x.vbi probať,

Proprij hæredes qui. 5 †ꝙ ꝓprij hæredes dicunť qui veniũt iure ſanguinis:nec reſtringi põt ꝙ ille intelligiť de deſcẽdeñ.ſ.de filijs nepotibꝰ, & pronepotibꝰ,& alijs quia nõ oportuiſſet apponere illa verba iure ſãguinis:

6 & poſtea dicere,vel in extraneos.¶†Et verbũ proprijs intelligiť de ſuis. ꝓbat tex.in.c. officij.in verbo,ꝓpria. de teſta.& in.c.ex ꝑſentiũ.in verbo.ꝓpria autoritate.& ibi doctores exponũt.i.ſua.de pigno.tex.in auť.de non alienã.§.ſi qs igitur. ĩ verſi.proprijs eorũ ſubſtãtijs.iuncto verſi.ſuæ ſubſtantiæ metũ. colla.ij.vbi probatur ꝙ idẽ eſt dicere,proprijs& ſuis.& in.c.ſi priuatũ.xij.q.j.in verbo,proprietatẽ nobis.& in.c.ſi illi.in verbo,ex rebꝰ ſuis.iũcto illo verſi.ex ſuo ꝓprio.& in.c.ſine exceptione.in verſi.vt cõmendatis,non vt ꝓprijs vtatur.& in.c. eps quĩ mancipiũ.in verſi.proprio iuri.xij.q.ij.ex qbus iuribus probatur,qđ idẽ eſt dicere proprijs,qđ ſuis.& proprij hæredes dicunť,qui ſunt iure ſanguinis:vt ſunt conſanguinei etiã tranſuerſales:ergo idem erit dicendũ in dictione ſuis.¶Vide etiã qui dicantur ſui, & quæ requirantur de eſſentia ſuitatis, per Guiliel. Benedicti in ſua repetitio.c.Raynutius.in verbo,mortuo itaqꝫ teſtatore.in.ij.iij.&.iiij.colũ.de teſtamentis.extra. Propri.

In textu ibi

Sa uraye legitime.

1 REgula eſt ergo, †ꝙ legitima debet relinqui veris hæredibus,tit.inſtitutionis:vt ſuprà dictum eſt. ¶De materia huius regulæ vide G.benedi.in ſua repetiti.c.Raynutius.in verbo,in eodẽ teſtamento relinquẽs. in prin.vſqꝫ ad numerum.54.de teſtamen. Legitima in inſtitutionis relinquenda.

LImita hanc cõſuetudinem noſtram nõ habere locum in filijs aut alijs hęredibꝰ bannitis in ære & in perſona:qa ſi tales præterirentur,non per hoc teſtamentum eſt nullum:eò qa filiꝰ talis habeť pro mortuo:nec fiſcus in hoc poteſt rumpere teſtamentũ.ita Bal.in.l.ſi qua pœna.ff.de his qui ſunt ſui vel alie.iur.domi.meus Iaſ.in auť.non licet.in penul.colum.in.viij.limitatione. C.de libe.præteri.vel exhære.

ET iſtam ponit Guiliel. Benedic.in ſua repetitione. in verbo,in eodem teſtamento relinquens.numer. cxl.in.xvij.limitatione.de teſtamentis.extrà.

SEcundò limita hanc noſtrã conſuetudinem nõ habere locũ in filia dotata per patrem & matrem:aut per patrẽ,viuente matre:eo qa cùm per cõſuetudinem noſtram,quæ eſt in hoc titu.infrà quæ incipit,(Femme mariée de pere & de mere)ſit excluſa:nõ poſſet ab inteſtato patri ſuccedere extantibꝰ maſculis:ideo ſi præteriatur,nõ per hoc teſtamentũ eſt nullum,ſcđm Bal.in.l. poſthumꝰ.§.ſi quis ex his.ff.de inoffi.teſta.vbi dicit ſe ita cõſuluiſſe.Ludo.roma.in conſi.xiij.idẽ videtur mihi de iure cõſulendũ.quos allegat do.meus Iaſ.in dicta auť.in ſexta limitatione. ¶Vide de hac limitatione per eundẽ Benedicti vbi ſuprà numero.cxxviij.verſicu.ex his infertur ad nouam dictæ regulæ limitationem.

TErtiò & hic pẽdent leges & ꝓphetæ, dic hanc cõſuetudinẽ cum ꝑcedenti ſolùm habere locum in deſcẽdenti.obtinentibꝰ primum locũ:& in tranſuerſalibus in primo gradu.ſ.in fratribꝰ,& nõ in filijs fratrũ: qa etiam ſi nõ exhęredenť, nec inſtituenť,ſed ꝑtereanť: nõ per hoc poſſunt impugnare teſtamẽtũ,nec alio mõ agere ad legitimã.¶Primò q̃tũ ad primã cõſuetudinẽ ad quã venit hęc ſecũda ampliatiuè cõſiderandũ eſt ꝙ hæ duæ cõſuetudines ſimul iũctæ volũt ꝙ verus hæres non põt exhæredari, niſi relicta legitima,aut ex vna ex cauſis poſitis ĩ iure.& ſi nõ exhæredeť,debet ei relinqui legitima. titu.inſtitu.ad hoc em̃ vt diſpoſitio prædicta habeat

habeat locũ in aliquo requirit̃ ꝙ verba illiꝰ cõueniant illi,cũ cui nõ cõueniunt verba ſtatuti,nec eiꝰ diſpoſitio l.ij.§.q̃ties.ff.de dãno infec.Alexã.in cõſi.xvij.in.ij.col. in.j.volu.Alex.in cõſi.lvij.in.iij.col.in.j.volu.Sed ſic eſt ꝙ filio fratris & ſororis v̄ba dictæ cõſuetudinis nõ pñt cõuenire:ꝗa ſi teſtator.ſ.auunculꝰ vellet eos exhæredare,nõ poſſet,cùm nõ ſit cauſa in iure expſſa ad eos exheredandũ.l.fratris. C. de inoffi.teſta.ergo non cõuenit diſpoſitio iſtiꝰ cõſuetudinis talibꝰ.ſ.ꝗa poterũt exheredari nõ expſſa cã,cũ nulla ſit in iure q̃ exprimi poſſit.q̃ quidẽ exheredatio ſit & eo modo facta dicit̃ preteritio. l.nõ putauit.§.nõ quæuis.ff.de bonorũ poſſeſ.cõtra tabulas.dixi ſuprà ĩ prin.huiꝰcõſuetudinis.ergo iſto modo ꝑteriri poſſunt tales,cũ talis exheredatio ſit præteritio:ſequit̃ ꝙ etiam quocunq; alio modo, cùm q̃n vna via eſt permiſſum, nõ videtur alia via eſſe prohibitũ.l. vltima.C.ſi mancipiũ ita veneat.l.ſcire debemus.ff.de tutoribus & curatoribꝰ.glo.in.c.tuæ.de procura.

ITEM iſtud ſtatutũ gñaliter loquens ſeu cõſuetudo reſtringi debet ad terminos iuris cõis,& ſecundũ ius cõe debet interpretari.l.ij.C.de noxalibus.c.cũ dilectus. extrà de cõſuetudine.Soci.in cõſi.ſuo.xxxviij.incipien. pro deciſiõe.in.iij.col.vbi plura allegat:ſed ſic eſt,ꝙ ius cõe nõ diſponit legitimã debere filio fratris aut ſororis: imò expſſè dicit cõtrariũ.in.d.l.fratris vel ſororis. C. de inoffi.teſtamẽ.ergo illud ſtatutũ,ſeu hęc cõſuetudo debet intelligi ſcd'm ius cõe:vt ꝓcedant tñ dictæ cõſuetudines in caſibꝰ, in qbꝰ ſunt inſertæ cauſæ in iure ad exheredandũ:&,in illis in qbꝰ legitima debet̃,maximè ꝗa hæc noſtra cõſuetudo ſeu ſtatutũ vtit̃ his verbis, q̃bus ius cõe,& eſt recitatoria iuris cõis:& ſic propriè nõ eſt ſtatutũ,ex quo nihil debet addere iuri cõi:ſcd'm glo.& doc.in.c.j.de cõſti.in.vj.Bar.& alij in.l.j.in prin.ff.ad legẽ Falc.quẽ allegat do.meꝰ Iaſ.in.l.ꝑperandũ.§.ſinaũt alterutra.in.ij.&.iij.colũ. C. de iudi.Et ita tenet idẽ do. meꝰ in.l.hęc verba.quæ eſt.iij.in.iij.notabili. ff.de leg.j. ¶Ideo nõ obſtabit illud qd' dicit̃, ꝙ ſtatutũ debet aliquid addere iuri cõi.c.cũ dilectꝰ.de cõſuetudi.do.meus Iaſon plenè in.l.j.in.iij.col.ff.ſi certũ pet.& in aut̃.ſacramẽta puberũ.in.viij.col.C.ſi aduer.vẽdi.& ꝗa vt iã di- ctũ eſt nõ eſt ꝓpriè ſtatutũ.Item etiã ſufficit ꝙ nouã de nouo inducat actionẽ:prout dicit Panor.in.c.cũ ad ſeden.in.viij.col.extra de reſtitu.ſpolia.& ita eſt interpretandũ ſtatutũ:ꝙ minus ledat ius cõe q̃ poſſit,ſecundũ qd' dicunt docto.maximè do.meꝰ.Iaſ.in.l.oẽs populi. in.ij.lectura.in pe.col.ff.de iuſti. & iure.vbi pleniſſimè examinat q̃uõ ſtatutũ debet interpretari ſcd'm ius cõe, imò qd' plus eſt,non eſt dubiũ ꝙ he due cõſuetudines licet vim habeant ſtatuti, & poſſint dici eſſe reductæ in ſtatutũ:vt apparet ex procemio, ex q̃ añ fuerũt cõſuetudines q̃ ſunt approbatæ,nihil inducũt, imò qd' plus eſt,ẽt cõditionẽ ex ſtatuto:ꝑut dicit ſingulariter Ang. in repeti.§.ex nõ ſcripto.inſti.de iure natu.gẽtiũ & ciuili.vbi dicit,ꝙ ſi conſuetudo redacta eſt in ſtatutũ,nihil noui inducit:iõ ſuccubuit aduocatꝰ, qui intẽtauit cõditionẽ ex ſtatuto.Et Rapha.Cuma.in.l.j.ff.ad legẽ Falci. Iſtud refert & ſequit̃ dñs Feli.in.c.j.penul. col.extrà de reſcri.¶Itẽ ſi iſtud ſtatutũ,ſeu hęc cõſuetudo ita intelligeret̃,vt etiã ꝓcederet ĩ filio fratris & ſororis,ſeq̃ret̃ ꝙ ꝑ ſubauditos intellectꝰ, & ꝑ interꝑtationẽ ſeu extẽſionẽ induceret̃ legũ correctio:qd' nõ eſt dicẽdũ:prout dicit gl.notabi.in.c.cupiẽtes. §. qd' ſi ꝑ viginti.de electio.

Statutũ quoiter interpretandum. [left margin note]

in.vj.ĩ verbo, petere.quã allegat do.meꝰ Iaſon.in.l.frater à fratre. in.xij.colũ.in lectura.ff.de cõdi.indebi.& in aut̃.nouiſſima.ĩ.xj.col.C.de inoffi.teſtamẽ.& in.l.emãcipata.in pe.col.C.qui admit.Barba.in cõſi.xij.in.xxij.
2 col.in.j. volu.cũ em̃ dicũt iura & doctores, †ꝙ ſtatutũ debet ita interꝑtari, ꝙ addat iuri cõi:ergo ꝑ ſubauditũ intellectũ nõ debet intelligi:ita ꝙ iura corrigent̃ ꝑ interpretationẽ:ex quo ſi ita intelligeret̃ ꝙ in oĩbꝰ heredibꝰ in quocũq; gradu ſint & in filio fratris, ſequeret̃ quòd per illã interꝑtationẽ corrigeret̃.d.l.fratris vel ſororis. C.de inoffi.teſta.ex quo nõ eſt ſic crudè arguendum.

Statutũ debet addere iuri cõmuni. [right margin note]

ITEM & qd' plus eſt,vt videmus in fine noſtrarum cõſuetudinum dicitur expreſſè,ꝙ vbi cõſuetudo noſtra nõ clarè diſponit,ꝙ recurrendũ eſt ad ius cõe:ſcd'm qd' poteſt conſuetudo noſtra interpretari:ex quo ergo hæc noſtra cõſuetudo nihil de filijs fratrũ, & alijs nihil diſponit,recurrendũ eſt ad ius cõe:& caſus omiſſus remanet in diſpoſitiõe iuris cõmunis.l.ſi extraneus.ff. de cõdi.indebi.l.cõmodiſſimè.ff.de lib.& poſthu.

ITEM ſi hęc interpretatio fieret:& ita interpretarentur dictæ cõſuetudines:ſequeret̃ vnũ aliud abſurdũ, ſcilicet ꝙ plus eſſet priuilegiatꝰ exiſtens in quarto gradu & remotiori,q̃ in primo.& plus eſſent onerati proprij filij & nepotes, q̃ filij fratrũ & ſororũ. ꝗa data vna ex cauſis in iure, poſſent filij & fratres & aſcendeñ.exheredari,& nõ filij fratrũ,& alij remotiores,cũ nulla ſit cauſa in iure ad tales exheredãdũ, imò neceſſe eẽt relinquere legitimã titu.inſtitutio.aut eos inſtituere.ex quo
3 nũc ſequit̃,†ꝙ q̃n ſequit̃ abſurdũ,ſtatutũ nõ debet aliquid addere iuri cõi, imò debet intelligi ſcd'm rõnabilẽ itellectũ,ne abſurditas ſequat̃.l.ſcire oportet.§.aliud. ff.de excuſa.tu.quã allegat dominꝰ meꝰ Iaſ.in.l.properandum.§.ſinautẽ alterutra.in.iij.col.C.de iudicijs.

Secus ſi abſurdũ ſeq̃ret̃. [right margin note]

ET cùm iſte caſus mihi eueniſſet in ꝓprio facto:eò quia quondã do.Bartholomæus munieri canonicus Hedueñ.auunculꝰ meus teſtamentũ ſuum feciſſet, & ſolos magiſtros Antoniũ rami,& Artuſiũ de chaſſeneum canonicos Hedueñ. & me cũ eis inſtituerat, ꝑterita Antonia rami ſorore noſtra,q̃ volebat impugnare teſtamentũ:hęc oĩa ſcripto redegi ad defendendũ teſtamẽtũ auunculi:addẽdo ea q̃ dixi ſuprà in hoc.§.in gl. in verb.(Vng chaſcun)tñ pro bono pacis nolui expellere ſororẽ:ſed & hoc in fauorẽ matrimonij cõtracti cum honorabili viro magiſtro Hugone le Vaſſeur.in vtroq; iure liceñ.& vt dictus Vaſſeur eã in vxorem haberet.

Caſus facti. [right margin note]

SI tñ caſus eueniret ꝑ aliquo ad cõſulendũ,nolo ponere ꝑdicta pro cõſtanti eſſe vera:ſed fortè aliud di-
4 cerẽ.maximè†ꝗa oẽs heredes in q̃cunq; gradu ſint dũmodo ſint ꝓximiores,& ſint cõiũcti ſanguine ſunt ſui: vt dixi ĩ gl.ꝓcedẽti.Si ergo in hoc parificant̃ per cõſuetudinẽ noſtrã:ergo diſpoſitũ ĩ vno etiã ꝑ legẽ antiquã erit diſpoſitũ in alio:ita ꝙ oẽs cauſæ exheredatiõis q̃ locũ hñt in filijs & nepotibꝰ qui ſunt ſui,habẽt etiã locũ in alijs ꝓximioribꝰ,etiã ſi ſint in quarto gradu.probat̃ ꝑ doctrinam glo.de qua.in.l.ſi q̃s ſeruo pſuaſerit.C.de furtis.de qua dixi in pluribꝰ locis,& infrà in fine harũ conſuetudinũ.in glo.(Interpreteẽs)in concluſione.

Heredes oẽs ꝓximiores dñr ſui. [right margin note]

QVartò fallit & limitat̃ iſta noſtra conſuetudo,q̃n pater diſtribuiſſet oẽm ſubſtantiã ſuam inter liberos : ꝗa licet nõ adijciat verbũ inſtituo, tñ valet,ꝑ gl.in fi. C.fami.herciſcun.ſequit̃ Alex.in.l.nam qd'.§.non oĩs.ff.ad Trebel.& dicit glo.in.d.l.ſi.ꝙ quili-

bet neſciret dicere, inſtituo hęredẽ: & iſtud tenet Ange.
& Imo.in.l.j.in.§.ſi ex fundo.ff.de hęre.inſtituẽ. & Imo.
in.l.cẽturio.vbi dicunt illã glo.eſſe ad hoc ſingularem.
Iſtud idẽ tenet do.meꝰ Iaſ.in auẽ. nouiſſima. in.vij.col.
in.vj.limitatiõe. C. de inoffici.teſta. vbi voluit plus di-
Diſtribuo. 5 cere, † ꝙ verbũ diſtribuo ſemp importat inſtitutionẽ.
allegat.tex.quẽ põderat Bal.in.l.licet.C.de natura.liber.
& Bar.in.l.cẽturio.in.ij. q.ff.de vulg.& pupil. ¶ Tu dic
ꝙ Bal.& Bar.hoc nõ dicũt: qa etiã nõ eſt verũ: cũ ṽbũ
Relinq. 6 diſtribuo ſit cõe, † ſicut ṽbũ relinquo: qđ nõ importat
inſtitutionẽ, qñ eſt adiectũ certæ rei etiã collatũ ĩ pſonã
filij: put tenet Alex.ĩ.d.§.nõ oĩs.ff.ad Trebellia.& iſtud
tenet Alex.in cõſi.ſuo.136.in.v.col.in.j. volu.& Cardi.
in cõſi.ſuo.lx.in.j.col.& cõſi.177.in.ij.volu.qđ inci.Viſo
pceſſu themate.in.iiij. col. vbi dicit ꝙ iſta eſt cõis tã de
iure ciuili, q̃ canonico. Idẽ tenet Alex.in cõſi.ſuo.xvij.
in penul.& vlti.colũ.incipieñ.Põderatis his.in.ij.volu.
7 vbi tenet † ꝙ de iure canonico verbũ relinq̊ relatũ ad fi-
liũ vel filiã, etiã in certa re ĩportat inſtitutionẽ: & iſtud
etiã tenet in cõſi.ſuo.cv.incipiẽ. Viſo ac diligẽter cõſide
rato.in penul.col.in.iiij. volu. Quando aũt adduciẽ ad
dotem dicã infrà eo.§.glo.(par droict) verſi.ſed pone.

QVintò limita pdictã noſtrã concluſionem, quan-
do poſt tale relictũ adiecta eſſet clauſula, ꝙ verus
hęres ampliꝰ nihil pętere poſſet: ſecũdũ Bal.
in.l.ſi adulta. C. de hæreditarijs actio. & in additio.ad
Spec.in tit.de inſtru.edi.in verſi.filia. Iſtud nõ eſt verũ:
& contrarium tenet Alexã.in.l.nam qđ.§.nõ omnis.ff.
ad Trebelli.& dominꝰ meus Iaſo.in auẽ.nouiſſima.in
vj.col.in.v.limitatione.C.de inoffi.teſta.

DE huiuſmodi limitatiõe, vide G.bñdic.in ſua re-
peti.c.Raynu.in verbo, in eodẽ teſtamento relin-
quẽs.nũero.lx.ibi, tertiò limitabis de teſta.vbi ſingulr
declarat hãc limitationẽ, dicẽs ꝙ q̃cunq; clauſula q̃ põt
poni poſt actũ nõ põt tollere formã ſubſtãtialẽ.q̃ oĩno
ſeruãda eſt, ita qđ non põt qd fieri cõtra, pter, aut citra.
vt ibi amplè per eũ, & ibi plura adducit, ꝙ forma mã-
dati diligẽter obſeruãda eſt.aliâs actus eſt nullus.

SExtò limita hãc noſtram cõſuetudinẽ, niſi pater in
teſtamẽto, aut quilibet aliꝰ teſtator apponeret clau
ſulã codicillarẽ: quia ſi aliquid relinquit filio aut alio hę
redi, & nõ iure inſtitutiõis, dũmodo dixerit, ſi nõ valeat
Clauſula codicillaris. iure teſtamẽti, valeat iure codicillorũ. vel etiã ſi filiꝰ fue-
rit pteritꝰ, dũmodo illa clauſula ſit appoſita valebit te-
ſtamentũ, & ſuſtinebiẽ. Ita tenet Bar.in.l.j.in.v.col.ff.de
iure codicil.cõtra gloſſ.in auẽ.ex cauſa. C.de libe.pteri.
Bar.in cõſi.xx.incipiẽ.factũ ſic ſe habet: qdã do.Iaco.in
ij.colũ.& in cõſi.204.incipiẽ.Factũ eſt tale, cæcus cõdi-
didit teſtamẽtũ. Tenent oẽs in.d.auẽ.ex cauſa.vbi dñs
meꝰ Iaſon allegat plures cõcordant.Frãci.de crema ſin-
gulari ſuo.xc.incipiẽ.Tu ſcis ꝙ fideicõmiſſum vniuer-
ſale relictũ in teſtamento fratris aut ſororis, nõ ſuſtineẽ
p clauſulã codicillarẽ.de hoc vide Alexã.in cõſi.ſuo.ix.
incipiẽ.viſis ṽbis teſtamẽti, in penul.col.in.j. vol.& in
cõſi.xxvj. incipiẽ.circa primũ dubiũ.in.ij. col.ĩ.j.volu.
¶ Et aduerte, qa vt dicit Pau. de ca.in cõſi.ſuo.333.in an-
tiquis cõſilijs, in noua impſſione, in vlti.colũ.poſt Bal.
8 in.l.quoties.in vlti.col.C.de hęre.inſti. † ꝙ ſi in teſtamẽ-
to apponaẽ clauſula, ꝙ teſtamẽtũ & oĩa ſupradicta va-
leant omni mõ iure & forma quo meliꝰ valere poſſint:
tũc in caſu in quo neceſſaria eſt inſtitutio, intelligiẽ re-
liquiſſe titu.inſtitutiõis. ¶ Et pro hac limitatiõe & clau-
ſula adde, bene facere textũ ĩ.l.codicillis.§.fi.ff.de leg.ij.
& qđ dicit Soci.in cõſi.ſuo.clxiij.in penul.col.vbi dicit
ꝙ iſta clauſula ĩtelligiẽ in teſtamẽto inter liberos: & ibi
ponit aliquẽ effectũ de ea.& ita dicit Frãciſcus de curte
in cõſi.ſuo.lxxv.in.vij.col. Barto.ponit de hac clauſula
in.d.l.j.in.viij.q̃ſtiõe.ff.de iure codicillorũ. ¶ Et iſtud di-
ctum Bal.eſt intelligendũ, qñ talis clauſula referreẽ ad
totũ teſtamentũ: qa ſi totũ teſtamentũ aliquo mõ cor-
rueret, bñ ſuſtinereẽ per illã clauſulã: ſed ſi aliqua parti-
cularis diſpoſitio in illo teſtamẽto cõprehenſa defice-
ret, nõ ſuſtinebiẽ p illã clauſulã: prout dicit Bar.in.d.l.j.
¶ Et ita intelligit hãc limitationẽ do. Claudiꝰ de ſeycel-
lo dictus de aquis.in.l.nã qđ.§.non oĩs.ff.ad Trebellia.
vbi q̃dam allegat de hac clauſula, omni meliori modo
via & forma qbꝰ de iure fieri poterit, q̃ multũ operaẽ
in libello.Iaſ.pceptor meꝰ in.§.omniũ.in.xxv.col.inſti.
de actio.Alex.cõſi.31.in pe.col.in.j.volu. & dicit Pe.de
ancha.in cõſi.lxxiij.in.ij.col.ꝙ hæc clauſula in fine libel-
li importat oẽm actionẽ & omne officiũ iudicis.& do.
Soci.in cõſi.ſuo.cxxviij. col.in fi. & dicit idem Soci.in
conſi.ſuo.clx.in penul.col.ꝙ per dictã clauſulã omnia
iura quæ ex narratione elici poſſunt, ſunt deducta.vide
Panor.in.c.j. de litis conteſta. Feli.in.c. cũ ex officij.ex-
trà de conſtit.de dicta clauſula vide Roma.cõſi.ccxciij.
Bal.in cõſi.cclvij.in.ij.parte. quid aũt operatur in cõ-
tractibꝰ, vide do.Franci.de are.in conſi.ſuo.xvij.

SEptimò limita hanc noſtram concluſionem ſupra-
poſitam in hac noſtra cõſuetudine, ſecundum do-
minum Alex.in teſtamẽto ad pias cauſas, & fortius di-
cunt doctores idem eſſe in teſtamẽto illius qui vult in-
gredi monaſteriũ: & teſtaẽ: prout dicit Bar.ĩ auẽ.ſi qua
mulier.in.ij.colũ.C.de ſacroſan.eccleſijs.& ſequitur ibi
Bal. & Paulus plenè examinat.do.meus Iaſon.in auẽ.
nouiſſima.C.de inoffici.teſta. & dñs Claudiꝰ de ſeyſel-
lo.in.l.inter cætera.ff.de libe.& poſthumis. Poſſent ad-
duci aliæ limitatiões quæ nihil faciunt ad propoſitum:
ideo de his me remitto ad doct.in locis præallega.

OCtauò limita nõ habere locum in clericis, qui nõ
tenentur relinquere legitimã titulo inſtitutionis,
ſcđm Panor.in.c.qa nos.extrà de teſta.Hoc poſſet eſſe
verum de iure, ſed ſecus de conſuetudine noſtra: cũ tres
ſtatus fuerint cõgregati pro cõpilatione harum cõſue-
tudinũ, & in illis conſenſum prebuerũt, & approbaue-
rũt: ideo credo etiã ꝙ clerici ligaẽ hoc ſtatuto, ſeu hac
cõſuetudine, dixi in pluribꝰ locis. Et idem de nobilibꝰ,
quorũ teſtamenta non rũpuntur per præteritionẽ filij,
vt dicit Panor.in.d.c.qa nos. De clerico dixi in hoc eo-
dem.§.in gloſ.(vng chaſcun.) ¶ Hic poſſent addi mille
aliæ limitatiões ex deductis per. G. Benedicti in ſua re-
peti.c.Raynutius.in verbo, in eodem teſtamento relin-
quens.de teſtamẽtis.vbi ponit materiã iſtius regulæ &
limitationem à nu.liiij.vſq; ad nume.ccxxx. vbi ponit
xxvij.limitationes ad prædictam regulam.

In textu ibi

C'eſt aſſauoir la tierce partie.

VTrum iſtud ſit verum, etiam ſi habeat plures q̃
tres filios, aut quatuor: ita ꝙ ſi haberet decem, &
vni relinqueret tertiam pro ſua legitima: an hoc caſu il-
lud tantum poſſit ſuſtineri? videretur ꝙ non, tam de iu
re, q̃ de conſuetudine. de iure, quia dicitur.
Quatuor aut infra damnatis iura trientem.

Semiſſem

Semissem verò dant natis quinq;, vel vltra.de qua doctrina ē tex.gl.& doc.in auẗ.nouissima.C.de inoffi.test. & in auẗ.de triēte & semisse.vñ sumiẗ.colla.iij.Et de cō
1 suetudine nr̄a,†qa testator nō pōt vni ex suis veris hęre dib⁹ pl⁹relinq̄re,q̄ alijs.vt in.§.v.infrà(le testateur &c.) & sic plus relinqueret illi, q̄ alijs & ideo qdam volunt intelligere hāc consuetudinē,ꝗ relinquatur filio vel vero hæredi tertia pars illi⁹ partis quam esset habiturus ab intestato, & non tertia omnium bonorū testatoris: quod;tñ est de directo contra hunc tex.Ideo cogita.

Testator non pōt vni verorū hæredū pl⁹ relinquere, q̄ alteri.

QVæro,videm⁹ ꝗ legitimè debet relinqui titu.institutiōis:& legitima est tertia pars oīm bonorū defuncti tpe mortis:vt suprà dictū est i præ
2 cedēti.§.in gl.(la tierce partie) nunqd†si testator relinquat vero hęredi min⁹ legitima titu.institutiōis:an verus hæres possit q̄relare testamentū:an verò debeat tm̄ agere ad supplementū legitimæ:nā videẗ ꝗ solū possit agere ad supplemētū legitimæ:p text.rotundū & ad literā in.l.omnimodo. C. de inoffi.testa.nec q̄relare poterit testamentū : illud est de iure:sed qa sunt verba annullatiua, nō recederem⁹ in hac patria cōsuetudinaria à textu nostræ cōsuetudinis.Dicā i gl.fi.hui⁹.§.do.me⁹ Iason videẗ istud quodammodo attingere,qñ quærit, nunqd hodie.d.l.oīmodo, sit correcta : eo qa est correcta ratio.s.ne testamenta expugnenẗ, per auẗ.ex causa. C.de liberis p̄teritis. vide eundem in dicta.l.omnimodo.& in.l.si quis filium.in.iij.col.C.de inoffi.testa.

3 SED q̄ro, †stante dispositiōe iuris,& nō statutaria, infra quantū tēpus debet peti supplementū legitimæ?Tu aduerte,ꝗ qñ heres est in totū præterit⁹, nulla pte filij relicta ꝓ legitima,datur ei q̄rela quę finiẗ quinquēnio.Text.est in.l.si qs filiū.in fi.C.de.inoffi.testa. & Bar.in.d.l.dicit idē esse in iure agēdi ad supplemētū legitimæ, cū sit surrogatū in loco q̄relæ,ideo etiā finitur quinquēnio.Idē & plenius tenuit cōsulēdo in cōsi.suo xiiij.incipiẽ. An ius.sed opinio Bar.cōiter reprobatur: prout eā reprobauit Bal.i.d.l.si qs filiū.vbi tenet cōtra Bar.ꝑ tria fundamēta:& ibi plenè do.meus Ias.Idē dñs meus in.l.si eū.§.qui iniuriarū. in.iiij.colū.ff.si quis cau tioni.& in.l.certi cōdictio.in.ix.col.ff.si certū peta.& in §.actionū.in.ij.colū.institu.de act.Alex.in consilio suo cxxviij.incipien.Cōsideratis verbis instrumenti.in.iij. &.v.col.vbi plenè.in.j. volumi.& in consilio.cviij.in.j. volu.ꝗ opinio Bar.est communiter damnata.

Supplementū infra quantum tp̄s petēdū.

4 NVnquid†aūt fili⁹ possit renuntiare q̄relæ:& si renūtiauerit,an valeat testamentū?Tex.est ad literā in.l.si qñ.de inoffici.testa. C.in.§.& gn̄aliter.Dñs meus Iason in.l.heres institutus.C.de heredi.instituen.vbi tenent ꝗ non.& cōsului in facto, quòd trāsactio facta super hæreditate patris erat rescindēda, ex quo filius erat deceptus in legitima:& scripsi plura in quodā consilio incipiente,Viso casu mihi proposito.

An fili⁹ renūtiare possit querelę.

ADuerte etiam ad id qd' dicit do.Iacobi.de sancto Georgio,in.l.inofficiosum in.ij.charta.ff.de inof
5 ficioso testa.vbi post multa dicit†ꝗ si filius agnouerit relictū per patrē in suo testamento, nō poterit amplius q̄relare de legitima sibi nō relicta titu.institutiōis.Et faciunt q̄ dicit Guido pape in suis decisionibus, decisio. sua.clxxj.ꝑ tex.in.l.legatum.ff.de his quib⁹ vt indig.&
6 ibi plenè per Bar. ¶Et aduerte etiā †, ꝗ si venientes ab intestato nō impugnarent testamentū, conualidaretur & esset validū.l.filio p̄terito. cū ibi notatis.ff.de iniust.

7 rup.¶Et dicit Bar.in.l.si impubes.i fin.ff.de Carbo.†ꝗ tacendo ꝑ annum videẗ approbare testamentū,ita qd' nō posset ampli⁹ dicere nullū.& Ang.in.l.fi.C.de bonorū possessio. cōtra tabulas.dicit verū esse, si taceat ꝑ annū,ꝗ excluditur à iure cōtratabulandi, qd' est de iure p̄torio.Ex quo ius prætorium tantū durat anno:sed nō à iure dicendi nullū. quod est cōtra Bar.in.d.l.si impubes. quod an sit verū apud nos, cū talia remedia de iure prætorio sint sublata. dicā in consilijs meis,consi. incipiẽ.Quidam do.Ioan. Vide Benedicti in sua repetitio.c. Raynutius in verbo, in eodem testamento relinquens.j.nu.84.ibi,septimò limitabitis,de testa.

In textu ibi

De tous ses biens.

1 ADuerte ergo,†ꝗ legitima debet relinqui de bonis testatoris & substātia.Tex.est ad literā in.l.sci mus.ibi,repletionē autem fieri ex ipsa substātia patris. C.de inoffi.testa.dicit tamē dominus me⁹ Iason in.d.l.
2 scimus.in versi.quærebaẗ.per illum tex.†ꝗ si pater instituat filium in re aliena, valet institutio re euicta, nec censeẗ præteritus,cùm sibi debeaẗ æstimatio: vt ibi est tex.etiā si pater sciret rem alienā:eo qa est de cōiunctis, cui debeẗ legitima.l.cum rem alienā. C. de legatis.omnes.in.d.l.scimus.Barto.in.l.suus quoq;.in prin.in vlti. col.ff.de hæredi.instituen.vide in sequen.§.glo.j.

Legitima de q̄bus bonis relinquenda.

3 QVid aūt†si testator instituat verū hęredē in re ꝓpria pro sua legitima,puta in dote matris?Dicit ibi do.me⁹ Iason ꝗ censetur præterit⁹. Plura allegat,vide eundem:qa vidit casum in facto,& posset cōtingere.Vide Bñdicti in repetitio.c.Raynu.in verbo, alterochæ filiæ.vltrà numero.x. &.xij.de testa. ¶Adde
4 †ꝗ bonorū appellatio vniuersitatē quandā, & nō singulas res demōstrat.l.bonorū.ij.ff.de v̄b. & rerū signi. &.l.proprie.ff.eodē.Et quid veniat appellatione bonorum,vide Bar.in.l.princeps bona.ff.eodem titu.

Bonorū appellatio.

In textu ibi

Par droict d'institution.

1 ISTA est ergo cōclusio, †ꝗ legitima debet relinqui titu.honorabili,puta institutionis:& si relinqueretur alio titulo,scilicet legati,donationis causa mortis,testamentum esset nullum,& istud tenēt omnes indifferenter in auẗ.nouissima.C.de inoffi.test.& ita tenet glo.& ibi Ang.de Aretio,& alij in.§.tam autē.& in.§.igitur. institu.de inoffi.testa.

Legitima titulo honorabili relinquenda.

2 SED quæro, Pone ꝗ †testator in suo testamēto dicat,Relinquo.x.filio vel hęredi meo pro sua legitima:an sufficiat ad hoc vt nō sit præteritus:an verò requiraẗ ꝗ dicat,& in illis eundē hęredē instituo?Bald.in auẗ.vnde & si parēs.per illū tex. C. de inoffi.testa.tenet ꝗ testamētū valet:idem Bar.& Bal.in.l.peto in, initio. ff.de leg.ij.& istud dicit idē Bal.in.l.humanitatis.in.iiij. colū.C.de impube.& alijs substi.idē esse,si dicatur pro sua parte : prout de hoc videẗ facere tex.in.l.scimus.C. de inoffi.testa. ¶Cōtrarium tenent oēs in auẗ.nouissima.in.vij.&.viij.colū. C. de inoffi.testa. vbi dñs meus plures allegat tenētes istam secundam, maximè Alex. qui ita consulendo dicit hanc esse de iure veriorem : allegat duo,quæ multū stringunt:maximè quia est verbum relinquo,adiectum certæ quotæ bonorum:quod non trahitur ad institutionem:vt ibi plenè per eum.

Quæstio.

Alia q̃ſtio.

3 QVid ſi pater aut teſtator dicat: relinquo filio vel filiæ decē iure benedictionis, vel pro ſua benedictione: an habeat perinde ac ſi relinqueretur iure inſtitutionis? Alex.in.l.nā quod.§.fi.ff.ad Trebellia.tenuit q̄ nō:& in cōſi.lxx.inci. Viſo cōſilio aliâs per me reddito. in.iiij.col.in.ij. volumi.Ita etiam tenet dominus meus Iaſ.in.d.auẽ.nouiſſima.in.viij.col.

CLaudius tñ de aquis in.d.l.nā qđ.§.non oīs.ff.ad Trebellia.tenet cōtrariā opinionē:& illā videt̃ etiā tenere Cardi.Florē.in cōſi.ſuo.lx.incipi. Quaglotus de Bononia.in.ij.col.faciūt ea quæ habentur Geneſ.xxvij. c.& recitatur in.c.q̃ ſit periculoſum.vij.quæſt.j.

4 SED pone q̄ teſtator dicat:relinquo filię centū pro dote, an ſufficiat? Hāc q̃ſtionē late examinat Alex. in rubri.ff.ſolu.matri.in.x.col. vbi allegat Ang.ſibi cōtrariū:dicit tñ ibi Alex.q̄ ex quo dos eſt ius vniuerſale: & ibi p Bar.q̄ verbū relinquo illi adiectū importat inſtitutionē:per gl.in.§.ſi verò nulla.ī verbo,relictis ī auẽ. de here.& falſi.colla.j.& in.l.his verbis.ī princ.ff.de heredi.inſtituē.& dicit do.me⁹ Iaſon in.d.auẽ.nouiſſima. C.de inoffi.teſta.& iſtud tenet Ang.ī cōſi.ſuo.lxxxj.incipiē.Dñā Maria.in.ij.col.in.j.pte. Et iſtud tenet Anto. de Butrio in.c.Raynuti.de teſta.& idē Alex.in cōſi.ſuo. xvij.incipi.Ponderatis his.in.vj.col.in.iij.volu.cōtrariā partē tenuit idē Ang.ī cōſi.ſuo.xcix.inci.Petr⁹ de vrbe. & Alex.illū inſequēdo allegauit ī cōſi.ſuo.lxx.in.ij.volu.vbi etiā tenet iſtā ſecūdā opinionē:tenet etiā in cōſi. ſuo.dcxxvij.inci.Viſo themate.in.iiij.col.ī eodē.ij.volu. Primā dicit eſſe communem Alex.in dicta rubrica.

ADuerte etiā quòd glo.in.l.deniq̄.§.ſed vtrum.in fine.ff.de minorib⁹.dicit quòd cū dote debet inſtitui in duodecim imperialib⁹,aut quinq̄ ſolidis.

5 ITEM pone q̄ teſtator in ſuo teſtamento ſimplicit̃ dicat q̄ reliquit filio centū: poſtea dicat:volo q̄ tale teſtamentū meū dictetur,& fiat ad dictamē & conſiliū ſapiētis:an ſapiens poſt mortē teſtatoris poſſit addere clauſulā iure inſtitutiōis:ita vt teſtamentū valeat? Bar. in.l.illa inſtitutio. ff.de hære.inſti.tenet q̄ non.¶Cōtrarium tñ tenet Bald.in.d.l.illa inſtitu.& in.l.captatorias. in quinta oppoſitiōe. C. de teſt.mili.& in.l.humanitatis.in.iiij.col.C.de impube.& alijs ſubſti.& dicit Cardi. Florentinus in cōſi.ſuo. lx.in.ij. col.q̄ ex quo inſtitutio in legitima nō eſt de ſubſtantia, ſed de ſolennitate: qđ poteſt addi à ſapiente:ad cui⁹ ſenſum debet dictari.

Notari⁹ groſſus.

6 SED iterū quæro,Pone q̄ aliquis groſſus notarius in teſtamēto ſcribit qualiter pater relinquit filio cētū iure ſubſtitutiōis aut reſtitutionis, cū deberet dicere iure inſtitutiōis,an valeat teſtamentū? Bal.in.l.ſi cū ante.C.de donatio.ante nupt.dicit ſe in hoc caſu conſultū reſpondiſſe,qđ valet teſtamentum:& ſic imperitia vel groſſicies notarij nō habet teſtamento officere.per glo. ī.l.fi.C.de fideiuſſo.& iſtud dictū Bal.ſequit̃ And.Sicu. in.c.Raynuti⁹.in.xxv.col.extrà de teſta.Hinc dicit alibi Bal.q̄ ſi groſſus notari⁹ q in inſtrumēto ſcribere debet p ſua legitima,& ſcribat p ſua falcidia, vel ſcribere debet q̄ mulier renūtiat Velleiano,& ſcribit Valeriano,p ſuā groſſiciē:q̄ talis imperitia ſeu groſſicies notarij nō nocet.Ita dicit in.l.īperator.la.j.in.ij.col.ad fi.ff.de ſtatu homi.quē refert & ſequit̃ do.me⁹ Iaſ.in.d.auẽ.nouiſſima.in.viij.col.C.de inoffi.teſta.& in.l.ſi tibi pecuniā.in ij.&.iij.col.ff.ſi cer.peta. Hinc dicūt Innocē. & Hoſtien. in.c.petitio.de pcurato.q̄ ſi quis dicat in inſtrumento. Titius cōſtituit talem aſinū ſuum ad agendū & defendendū,vbi deberet cōſtituo procuratorē &c.valet talis cōſtitutio,& pōt agere,& defendere.Ita dicūt & referūt dñs me⁹ Iaſ.in.d.l.ſi tibi pecuniā.& in.l.teſtamentū nō ideo.in.ij.col.C.de teſtamētis.& dñs Alex. in cōſi.ſuo xlij.incipiē.viſis his q̃ cōtinentur in pceſſu.in.vj.colū. in.iiij.volu.quē allegauit dñs meus Iaſon me audiente. in.l.ſi qs in fundi vocabulo.in.ij.notabili.ff.de lega.j. Adde quæ dicit Feli.in.c.ad audientiā.le premier.in.iij. colū.extrà de reſcriptis.per pdicta dixi his diebus,q̄ licet in quodā inſtrumento donationis eſſet dictū & appoſitū verbum(inſtitut)pro verbo(cōſtitut:)cùm eſſet dictum(a tiltre de ſimple inſtitut,)vbi debuiſſet dixiſſe (conſtitut)quòd iſtud non vitiabat donationem.

☞ ADDITIO. Imò etiā aduerte, quòd etiā defectus in verbis,vbi ſenſus colligi pōt non vitiat.l.cū pater.§.cū imperfecto.ff.de lega. ij.& ſenſus intellectualis orationē perficit quæ in ſuo cōſtructu nō eſt.l.verbū volo.C.de fideicōmiſſis, vide ad hoc Benedicti in repetitione.c.Raynuti⁹.in verbo,clauſula bona.nume.57.de teſt.vbi ponit de defectu verborum,qui ſuppletur ex intellectu ſenſus. *

QVæritur hîc:an ſi fili⁹ fuerit ſimpliciter inſtitut⁹ in legitima,vel etiā ſine expreſſione legitimæ poſſit dicere,ego volo & accepto legitimā:& repudio in reſiduo hęreditatē.Ang.in cōſi.lxxxij.incipiēte, ſubtiliter & elegāter:p.l.j.&.ij.ff.de acqui.hęredi.Alex. in cōſi.ſuo.lxxv.incipiēte, viſis & diligēter proſpectis. in.iij.col.in.j.volu. Bar.in.l.qa poterat.ff.ad Trebellianū.plenè p G.bñdicti in ſua repeti.c.Raynu.in verbo,ſi abſq̄ liberis.ij.de vulga.ſubſtitut.extrà de teſta.vbi ponit quinq̄ limitatiōes.à nume.48.vſq̄ ad numerū.61.

7 VLterius q̃ro, pone q̄ teſtator fecit teſtamētum, & in ſuo teſtamēto reliquit filiæ cētū ſimpliciter, ſed teſtamēto facto dicit, ego volo q̄ relicta per me in meo teſtamēto filiæ meæ ſint eidē relicta p legitima iure inſtitutiōis,& in illis illā hęredē inſtituo:an teſtamentū ſuſtineri poſſit per talē declarationem ſubſequentē? Bal.dicit q̄ nō in.l.non codicillū.C.de teſta.& ſequitur Barba.in.c.Raynutius.in.xxj.col. de teſtamē.dñs meus Iaſ.in.d.auẽ.nouiſſima.in.vij.colū. C. de inoffi.teſta.& dñs Claudius de aquis in.d.l.nam qđ.§.non omnis.

8 SED an ſufficiat relinquere legitimā titu.inſtitutionis? do.Alex.in.l.inter cætera.ff.de liber.& poſthu. & dñs me⁹ Iaſ.in auẽ.nouiſſi.in.vij.col.C.de inoffi.teſt. tenēt,q̄ ſic.p tex.in.l.ſi filiuſfami. ſubſtituat̃. & ibi Bal. ad hoc notat.& dicit nō eſſe alibi.ff.de hęre.inſtituē.& tūc teſtamētū annullato primo gradu inſtitutiōis incipiet & ſubſtitutis:vt ibi eſt tex.ille tex.eſt multū notabilis & peregrin⁹:ſed neſcio ſi obſeruaret̃ hodie ī hac patria iuris cōſuetudinarij:q̃ iure expſſe dicit̃ q̄ debet relinqui titu.inſtitutiōis:

9 nā verba plata ſimpliciter ītelligunt̃ & debēt intelligi p prius & nō per poſterius.ita tenet Bal.in.l.j.C.de ſucceſſo.edic.p tex.in.l.qui liberis. §.hæc verba.ff.de vulga.& pupilla.ſubſtitu.vbi ſubſtitutio pupillaris facta de hæredib⁹ teſtatoris, intelligit̃ de his q immediatè ſunt hęredes ex iudicio defuncti,& nō per mediā perſonā alterius: vt eſt ibi tex.& iō dicit

Verba ſimpli[citer] lata q[uo]m[odo] intellig[en]da.

10 Bar.in.l.hoc legatū.per illū tex.ff.de lega.iij.q̄ quādo verbū pōt intelligi p prius:& per poſterius ſemp debet intelligi p prius.& facit text.in.l.legatis.ff.de lega.ij.faciunt & alia q̃ dicit do.meus Iaſ.ad cōſeruationē huius regulæ

regulæ etiã philosophalis in.d.§.hæc verba.& in.l.non solùm.in prin.ff.de noui ope.nũtia.sed sic est ꝙ substitutio nõ est institutio simplex,sed secũda institutio : vt dicit glo.multũ notabilis in rubri.ff.de vulga.& pupil. substi.& ibi oẽs.ergo illud verbũ institutio positum in consuetudine nostra nõ intelligi potest in substitutiõe, cùm non sit per prius intelligere,sed per posterius.

ITEM si istud esset verũ, sequeret̃ vnũ absurdum.s. ꝙ aliqñ etiam filiꝰ aut hæres haberet in legatis & donatione causa mortis & fideicõmissis legitimã:qa substitutio in eis fieri potest.l.vnica.§.sinautẽ aliquid sub conditione.C.de cadu.tollen.& ita tenet do.meꝰ Iason in rubrica.ff.de vulg.& pupil.substitutio.in.j.colũ.

ITEM omnis conditio debet rejci de legitima.l.qui in prioribus.C.de inoffi.testa.sed substitutio est conditionalis institutio.text.in.l.in ratione.la.j.§.si filio.& §.j.& in.l.qui fundum.§.qui filiũ.ff.ad legem falcidiã. ita tenet do.meus Ias.in rubri.ff.de vulg.& pupil.in.ij. col.in.ij.lectura quam legit me audiente.

11 SED an hæc †legitima,seu hæc tertia pars debeat relinqui noĩatim hęredibꝰ:hoc est an hęredes,& q ab intestato sũt successuri debeãt in hac tertia pte noĩatim institui:an verò sufficiat dicere,instituo illos q mihi ab intestato successuri sunt in tertia parte bonorũ meorũ: tu dic qđ sufficit,quòd dicat, qđ instituit illos q de iure eidẽ succedere debẽt in tertia pte bonorũ suorũ:& ꝑ hoc vident̃ facere q̃ dicit Alex.in cõsi.suo.134.in.vj.col. in.j.volumi.vbi dicit ꝙ licet in testamẽto cæci debeant noĩatim exprimi noĩa hęredũ,tñ sufficiat ꝙ fiat p æquipollẽs.& facit tex.in.l.hac cõsultissima. C. q testa.facere pñt.vbi videt̃,esse singulare ĩ illo casu:ergo in cõtrariũ est ius cõe:imò ẽt licet sit singulare ĩ illo casu,adhuc tñ sufficit ꝙ fiat p æqpollẽs,p gl.ibi allegatã in.d.l.hac cõsultissima.p Alex.ĩ.d.cõsi.q̃ est multũ notab.& p dñm meũ Iaso.& Frãcis.de Aretio in.d.l.vbi ẽt dicit ꝙ q̃litas valde notoria habet̃ ꝑ designatiõe formali,& vide tex. in.l.j.& ĩ.l.noĩatim.ff.de libe.& posthu.cogita,qa sustinent̃ tales ĩstitutio.¶Filiꝰ dicit,legitima nõ est mihi integrè relicta:qũo ꝓbabit cũ sit negatiua: Dic ꝙ debet dicere tm̃ est in hęreditate &c.& q voluerit ꝓbare contrariũ,probet qa legatarij tenent̃ ꝓbare cõtrariũ.ita dicit & tenet Guido pape in.q.cxlij.in fine,quæ nota.

In textu ibi

Aultrement ledict testament, ou ordonance est nul.

1 Aliter & aliâs dictiões q̃d importãt. ISta dictio† aliter & aliâs faciunt vt prædicta quæ apponunt̃ sint de forma:& sint taliter reqsita.ꝙ si non obseruent̃,actus est nullꝰ:ita dicit Bar.in.l.fi.in fine ibi, q̃ro an ciuitas.C.de vendẽ.rebus ciuita.lib.xj.Imò hæc verba ita disponũt circa formam,ꝙ renũtiari non põt. Bar.in.l.de his.per illum tex.ff.de transactio.Felin.in.c. cum dilecta.in.ix.col.extrà de rescriptis.

☞ADDITIO. Vbi amplè mřia formæ qũo sit in oibꝰ seruãda:ita qđ etiã nihil addi põt qđ bonũ videat̃, vt dicit Ambrosiꝰ in libro de paradiso.& si qd addas, videt̃ esse q̃dã p̃uaricatio, maximè in his q̃ mãdant̃ p superiorẽ, cũ fines mãdati sint diligenter obseruãdi.l.diligẽter. ff.mandati.& dicit Bal.in.l.q̃ties in.j.& fi.col.C.de suis & legitimis hęredibꝰ.qđ formæ nihil addi vel detrahi põt. & facit qđ habet Deuteronomũ.in fine,dũ dicit̃ : qđ p̃cipio tibi,hoc facito:nec addas qcq̃,nec minuas.facit gl.in.c.si cui de electio.in.vj.& q̃ dicit Bñdicti in repetitiõe.c.Raynu.in verbo,in codẽ testamen.relinquẽs.nu.67.&.68.de testamẽtis. * ¶Vide q̃ dicit do.meꝰ Iason in.l.de pupillo. in.ij.col.ff.de noui ope.nũtia.& in.l.nõ solũ.§.morte.in xiij.col.ff.eodẽ.de noui ope.nũtiatiõe.& in.l.ij.§.voluntatẽ.in.ij.lectura.ff.sol.mrĩmo.nã si hęc ṽba nõ fuissent apposita:tũc si testator aliter fecisset,nõ p hoc fuisset testamentũ nullũ.ita dicit Iacobinꝰ de sancto Georgio in tractatu de roydis.in.viij.col.ponderãdo statuta,vel cõsuetudines,vt cognoscat̃ an testamentũ sit nullũ,an verò agi possit ad supplemẽtũ. ¶Et sic ex q̃ est hîc posita clausula annullatiua,nõ possunt partes renũtiare. ita in simili,& in pulchro casu tenet Ioã.sanxõ.in cõsuetudi. Turoneñ.titu.(des successions des gẽs roturiers)articulo.viij.vbi amplè dixi antè in glo.(c'estassauoir.)

VIde etiã Guil.bñdicti in sua repetitio.c.Raynutiꝰ. in glo.in eiꝰ testamento relinquens.nũe.xxvj.de testamen.extrà.à nu.cv.vsq; ad nũe.cxxij.vbi ponit,an filiꝰ possit approbare testamẽtũ ptis nullũ.& dicit idẽ Bñdicti in.d.glo. nume.xxiij. qđ istud decretũ irritans nedũ inficit titulũ,sed etiam possessiõe,quod nota.

2 SED iuxta hãc† cõsuetudinẽ p̃cedentẽ q̃ro : an si testator nõ reliquerit integrã legitimã veris hęredibꝰ, ita ꝙ scđm hanc cõsuetudinẽ testamentũ sit nullũ:cætera.s.legata debeant remanere firma, scđm aut̃.ex cã.C. de liberis p̃teritis vel exhęredatis: de iure nõ est dubiũ ꝙ sic,p dictã aut̃.ex causa.¶Nec obstat si dicat̃,ꝙ ex q̃ cõsuetudo debet addere iuri cõi,scđm Bar.ĩ.l.iiij.§.prætor.ff.de dãno infecto.in.l.ij.ff.de vsucapio.p Panor.in c.cũ his.de priuilegijs.ꝙ debet testamẽtũ esse nullũ,nõ solũ quò ad hęredis ĩstitutionẽ, sed etiã quò ad legata, vt addat iuri cõi.¶Quia respõdet̃ ꝙ satis addit iuri cõmuni, qa addit in duobꝰ.Primò ꝙ oẽs veniẽtes ab intestato sint necessario instituẽdi in quocũq; gradu sint cõtra ius cõe.l.quoties.ff.de inofficio.testamẽ. Secũdò in hoc ꝙ testamentũ est nullũ:si venientes ab intestato sunt instituti in minꝰ q̃ legitima his reseruata:vbi de iure etiã filijs institutis in minori portiõe testamẽtũ esset validũ, & ageret̃ ad supplementũ.l.omnimodo. C. de inoffic.testa.vñ hęc cõsuetudo debet recipere interp̃tatiõnẽ passiuam, scđm aut̃.ex cã suprà allega.p suprà dicta.& hoc etiã vt minꝰ lædat ius cõe,q̃ possit qđ fieri debet.l.ij.C.de noxa.c.dilectꝰ:de cõsuetudi.do.meus Iason in.l.ꝑperandũ.§.sinaũt alterutra.in.iij.colũ.C.de iudicijs. ¶Ex quo tñ ista cõsuetudo est cõtra ius, videt̃ ꝙ nõ debeat recipere interpretationẽ à iure, per regulã multũ notabilẽ quam ponit Bal.in.l.maximũ vitiũ.in vj.col.C.de liberis p̃teritis.de qua do.meꝰ Ias.in aut̃.nouissima.in.vj.col. C.de inoffi.testamẽ.idẽ dñs meus in l.oẽs populi,in penul.col.ff.de iusti.& iure.& Panor.in c.causam:de rescriptis. Alex.in cõsi.xix.in.j.volu.Et in hoc casu nostro est clarũ ꝙ p̃dicta aut̃.ex causa,nõ habet locũ in hac patria,& vbi viget hæc nostra aut similis cõsuetudo,† ꝑpter verbũ(ordonnãce)qđ cõp̃rehendit oĩa genera vltimarũ voluntatũ,quę sunt octo,vt in §.v.huiꝰ titu.glo.(n'ordonnance de derniere volunte.) versi.qđ aũt. ¶Et sic p istũ, §,tollit̃.l.omnimodo.C.de inoffi.testa.qa nũq; apud nos agit̃ ad supplementũ legitimæ:sed oĩno testamentũ reddit̃ nullũ:& succeditur in oĩbus defuncto ab intestato.¶Tollitur etiã.d.aut̃.ex

Quæstio.

Consue. nr̃a quæ addat iuri cõi.

3 Ordonnance.

causa.quia qualiscunq; ordinatio vltimæ volũtatis est nulla:si ĩtegra legitima nõ sit relicta titu.institutiõis. & hoc casu nihil operabit̃ quò ad nos clausula,si non valeat iure testamẽti,valeat iure codicillorũ,vel alteri⁹ cuiuslibet vltimæ volũtatis:vbi legitima nõ est relicta.secus verò esset, si testamentũ esset nullũ vt defectu solẽnitatis:& de hoc videt̃ esse tex.ad literã in.l.j.C.de codicillis.gl.tñ & doctores in.d.aut.ex causa. maximè dñs me⁹ Ias.in antepenul. col.dicit q̃ siue rõne solẽnitatis, siue rõne exhęredatiõis,vel p̃teritiõis filij etiam in ptãte semp illa clausula habet vim fideicõmissi vniuersalis: vt est tex.melior de iure ĩter cæteros,vt dicit i.l.gñaliter §.ex testamẽto.ff.de fideicõ.liber.qđ an sit verũ de iure, videas ibi doct.& vt dico, illa opinio videt̃ esse contra tex.ad literã in.d.l.j.C.de codicillis. ¶De hmõi m̃ria,vide plenè p G.Bñdicti ĩ sua repe.c. Raynu.in ṽbo,ĩ eodẽ testamẽto relinquẽs.nu.229.vsq; ad numerũ.248.de testamẽ. ¶Sed q̃cqd sit, q̃ ad nos p cõsuetudinẽ nr̃am,si nõ sit relicta legitima ĩtegra:& sic si veniẽtes ab intestato sint p̃teriti siue ĩ totũ, siue ĩ pte legitimæ:semp testamentũ, & q̃cũq; alia vltima volũtas ẽ nullũ, seu nulla: & in hoc nõ credo dubiũ, & ita q̃ ad nos practicat̃ & obseruat̃:licet cõtrariũ Alex.tenuerit ĩ cõsi.suo.29.inci. Qm̃ abũde in eo.j.volu.credo q̃ cũ nihil dictũ sit de legatis,q̃ currẽdũ ẽ ad ius cõe p cõsuetu.nr̃am.Cogita.

☞ADDITIO. Et licet quodãmodo dubiũ sit ĩ annullatiõe testamẽti q̃ fit p p̃teritionẽ scđm dictã authẽticã ex cã, q̃ tñ limitat̃ in plurib⁹ casib⁹:vt dicit Bñdicti in loco hic añ allegato:tñ in casu in q̃ reuocat̃ testamentũ p pœnitẽtiã,seu exp̃ssam reuocationẽ,si reuocatio sit gñalis,aut indefinita,cẽsentur oĩa in eo contẽta reuocata,scđm Bal.Paul. & dñm meũ Iaso.in.l.omniũ.C.de testamẽ.Barba.in.c.fi.in.xij. col.de successio.ab intestato. Bñdicti in dicta repetitio. c.Raynutius.in verbo, testamentũ.ij.in princi.extrà de testamẽtis,vbi dicit,qđ etiã hoc ita habet locum,qđ si fuerint fruct⁹ percepti ante reuocationẽ,qđ repeti poterunt.l.cũ quis.ff.de cõdictio. ob causam.l.videamus. §.j.ff.de vsuris.& etiã si legata fuerint soluta possunt repeti,vt dicit Bal.in.l.fi.C.de vsuris & fructib⁹ lega.nisi tñ sint pia legata,qm̃ talia nõ censent̃ reuocata,vt dicit Guido pape quæstione sua.cc.in fine,& vide Alexã.in cõsi.xxij.in.iij.volumi. *

Ius dicẽdi nullum. 4 ¶†An ius dicendi nullũ ex potẽtia suitatis ad quoscũq; hęredes trãsmittat̃? Bal.in c.sciscitatus.extrà de rescri.tenet. q̃ sic.& vide do.meũ Ias,post alios in.l.si infanti. C. de iure delibe.dixi ĩ quodam consi.incipiẽ.Quidam dominus Ioannes.

Ade quòd cũ querela inofficiosi testamẽti & donationis pari passu ambulẽt.l.j.C.de inofficiosa dona.& nunc per hãc.l.nouã inofficiositas testamenti reddat ipsum nullũ. vt hic, qđ etiam istud extendetur ad inofficiositatẽ donationis,eo q̃a cùm duo:per.l.antiquã parificantur:si statutũ fiat nouum in vno,extendetur ad aliud:vt dixi ample infra in hoc titu.§.v.in gl. (meilleur de laultre.)numero.lxiiij.& in quodã meo cõsilio incipiente,(veu le proces mehu & pẽdant par deuant monsieur le bailly dauxois.) Quod tñ videt̃ esset secus dicendũ de iure.per.l.si mater.&.l.si liqueat. C.de inoffici. dona. vbi videtur reuocari quatenus modus exceditur:sed cùm cõsuetudo nostra reddat testamentum nullum, videtur etiam qđ reddere debeat donationem ex hoc nouo iure:cogitandum est in hoc.

§.quarto.

Se le testateur dispose des deux partz de ses biens, en aultres personnes qu'en ceulx, q̃ par droict & par coustume luy doibuent & peuuent succeder, faire le peult: & en sont saisiz ceulx qu'il aura institue, heritiers par son testament ualablement faict, & selon raison.

In comitatu Niuernensi põt testari de omnibus mobilibus & acquisitis:de antiquis verò hęreditagijs potest tantùm testari vsq; ad quintam partem.

In textu ibi

Des deux partz de ses biens.

1 Aduerte †quia notãter(de ses biens)qm̃ si instituat aliquẽ in re aliena:institutio nõ valeret: & est testamentum nullũ.facit qđ dicit Bar.in.l.j.in.ix.colũ.C. de sac.san.eccle.facit.c.fili⁹ de testa.facit.l.cũ pater.§.cui ctis.ff.de leg.ij.facit tex.in.l.sicut. §. venditiõis.ff.quib⁹ modis pignus vel hypothe. soluit̃.vbi dicit tex.† q̃ qui permittit de re sua testari,sibi præiudicat:ergo per contrariũ:si nõ consentit, nõ sibi præiudicat.de quo dicto plenè p do.meũ Iaso.in.l.cũ proponas.C. de pact.& in l.de q̃stiõe tali.col.iiij.C.de pact.& in.l.si qñ.§.& gñaliter.in.ij.col.C.de inoffi.testamẽ.& in.l.cũ rem aliená.C. de legatis.vbi dicit in principio.ij.col.in.iiij.limitatiõe: 3 † q̃ bene legatũ rei alienæ valet,sed non hęredis institutio.allegat Bal.in.l.fi.in.xviij. oppositione.C.de hęredi. instituen.vide eundẽ Iaso.in.l.scimus. in.j.colũ. & in.l. quoniam nouella.in.ij.colũ.C.de inoffi.testa.& in aut. nouissima.in.xiij.col. C. eo.de inoffic.testa. dixi aliqua hoc eodẽ ti.suprà.§.iij.in glo.(de tous ses biens.)

Institutio in re aliena non valet.

Legatum sic.

☞ADDITIO. Vide Stephanũ Bertrandi in cõsilio suo.cccxlvj.in.iiij.dubio.in prima parte,vbi dicit quòd in talibus non sufficit tacitus cõsensus per præsentiam aut taciturnitatem, sed requiritur expressus consensus. *

4 Aduertẽdũ est † q̃ hodie legitima hęredis est tertia pars oĩm bonorũ testatoris:quę qdẽ legitima est augmẽtata:vt suprà dixi.§.p̃cedeñ.& illa tertia p̃hibet̃ alienari in testamẽto p cõsuetudinẽ nostrã præcedẽ.& etiã p hãc cõsuetudinẽ: cũ vnius inclusio alteri⁹ est exclusio.sufficiat.c.nõne bñdicim⁹.de p̃sumpt.& cõsuetudo nr̃a q̃ dicit tertiã partẽ debere relinqui, nihil dicit de fructib⁹:ex quo cõsuetudo nostra p̃cedens:& hęc corrigit ius cõe in vno,q̃a vult tm̃ q̃ possit alienare p suum testamentũ duas ptes de suis bonis:vbi plus poterit de iure cõi.ex q̃ ergo in cæteris debet remanere ius cõe incorrectũ.l.si verò.§.de viro.ff.sol.matri.l.si seruũ.§.non dicit p̃tor.ff.de acq̃rẽ.hære.cũ ergo nihil disponat consuetudo nr̃a de fructib⁹,standũ est iuri cõi: quo nemo negaret quẽlibet posse disponere de fructib⁹, cùm hoc p̃hibitũ lege nõ inueniat̃, & vnusquisq; rei suæ moderator est & arbiter.l.in re mãdata.C.manda.l.nemo exterus.C.de Iudæis,& maximè,quia hæc nostra consuetudo est odiosa,eò quia videt̃ contra naturalem æquitatem

Legitima ...
dica...

Rei ... qui... mod... tor.

tatem & ciuilē:quibus licet vnicuiq̧ dn̄o disponere de
rebus suis,& ad libitum frui.l.etiā.§.licet.ff.sol.mat.&
cōtra dispositionē iuris cōis:quia oēs de bonis ad libitū
disponere possunt:exceptis parentibus linee ascendeñ.
q̄bus data est potestas de iure alienandi etiam bona, &
de ipsis disponendi:excepta quarta parte,q̄ debeť filijs
iure naturæ.l.Papinianus.§.quarta.ff.de inof.testa.l.sci
mus.§.repletionē.C.de iof.test.Et p̄ hoc dicit Pe.de anc.
in cōsi.suo.ccclxxx.inci.In xp̄i noīe amen.ante determi-
nationē:q̄ statutū p̄hibēs mulierem non posse dispo-
nere de bonis vltra quartā est odiosum.Ideo cū hæc cō-
suetudo nr̄a sit odiosa,est restringēda,& intelligenda in
verbis p̄ eam prolatis.Ex quo ergo prohibet istud sta-
tutū,seu hec nr̄a cōsuetudo cū precedenti testatorē pos-
se disponere de bonis suis vltra duas partes:& sic odio-
sum,& restringibile:ergo non debet extendi ad fructus
5 maxime† cū dispositio sup̄ principali q̄ est stricte intelli-
genda non trahiť ad fructus & accessoria.Casus est no-
tabilis & ibi Bar.& doc.in.l.fi.§.fi.ff..de cōditio.indebi.
Cū ergo sumus in materia stricta:dispositio sup̄ bonis
& sic super principali non trahitur ad fructus:ex quovi
deť dicendū,q̄ testator disponens de duabus partibus
suorum bonorū,pōt adhuc disponere de fructibus: nec
per hoc vitiabitur testamentum.

Contrariam tn̄ opinionem teneo de iure veriorē,
q̄ immo non possit disponere de fructib⁹, nisi eo
mō quo disponit de bonis:nam cōsuetudo nostra gn̄a-
liter loquitur,ergo gn̄aliter est intelligenda.l.j.§.& gn̄a
Bona vñ dicta.
6 liter.ff.de leg.prǣstan.†non em̄ minus dicunť bona fru
ctus percepti ex ipsis bonis,q̄ ipsa bona:q̄ à beando di
cunť.l.subsignatū.§.bona.ff.de v̄b.sig.nec em̄ pōt dari
7 rō differētiæ.†Fructus em̄ bonorū p̄ducti ab eis debēt
esse eiusdem nature, si consideremus eos accessorios ad
bona:nā vt dicit Io.and.in regula accessoriū.de reg.iur.
in.vj.vt refert Petrus de anchara.in.j. not. accessoriū ex
principali productū vel deriuatū,illius efficacie non de
bet esse cuius est p̄ducēs seu deriuās:& hoc siue loqua-
mur quo ad inesse productionē:siue quo ad eius cōser-
Fructus eiusdem naturæ cu⁹ res à qua p̄ciunt.
8 uationē:siue quo ad eius peremptionē. † Ex quo ergo
fructus q̄ producunť à bonis sint eiusdē nature,quo ad
cōseruationē & perēptionē:cui⁹ sunt res & bona à q̄b⁹
p̄ducunť:idem erit dicēdū de fructibus, sicut de bonis
à quibus producti sunt.Facit tex.singularis in.l.fi.in pe.
versi.ff.de requi.reis vbi patet q̄ dispositio illius tituli,s.p̄
q̄ bona tam immobilia q̄ mobilia absentis citati anno
tanť & cōseruanť, vt si veniat in annū recuperet, inter-
pretanť per diuum Traianum q̄ vēdicat sibi locum in
fructibus.Ita notat Bal in.c.j in fine principij.de pace te
nenda.in vsibus feudorū.¶ Facit & aliud fundamentū.
Nā in reliqua parte bonorum testatoris preterq̄ in di-
ctis duabus partib⁹ p̄ cōsuetudines nostras p̄cedētes,&
per hanc vr̄ esse ius cōstitutū veris hæredibus. Itē ergo
etiā in fructib⁹:cū si mihi sint p̄dia obligata:fructus etiā
percepti,sūt mihi obligati.l.paulus.§.j.ff.de pig.l.q̄uis,
cum alle.in gl.C.in quibus cau.pig.tacite cōtrahitur:ex
quo patet q̄ fructus percepti ex re sunt eiusdem naturǣ
cuius est ipsa res.

Item & vlterius facit:nā cōsuetudo nostra loquiť in
p̄rimonio testatoris,cū dicit:in oīb⁹ bonis,& sic in re
Fructus sūt hæreditaria.
vniuersali:et iō fruct⁹ augēt ipsā rē vniuersalē.l.itē veniūt
§.fruct⁹.ff.de peti.here.vn̄ dicit Iac.butri.in.l.iubem⁹.C.
9 ad trebel.†q̄ fructus cēsenť esse res hǣreditaria, sicut reli
quū p̄rimoniū.Et iō ex his pōt legitima suppleri.Notat
Ang.in.l.cēturio.vbi etiā est bonus tex.ff.de vul.& pu-
pi.Si ergo cēsenť esse in p̄rimonio,sicut alia bona: ergo
idē ius est in eis:& verificabiť statutū seu cōsuetudo no
10 stra in fructib⁹ sicut in alijs bonis.¶ Itē vt dictū est†fru-
ctus augēt p̄rimoniū,ergo debēt esse eiusdē naturǣ cui⁹
& ipsa res principalis.l.etiā.cū plene not.p̄ Bal.C.de iu-
re dotiū.Facit ēt tex.cū ibi nota.p̄ Bar.in.l. si couenerit.
ij.§.si nuda.ff.de pig.ac.¶ Cōfirmať:nā vr̄ q̄ in dote ex
quo sapit vniuersitatē.l.q̄ dr̄.ff.de impē.in reb⁹ dotali-
bus.& notať plene p̄ Bar.in rub.ff.sol.mat.Et est p̄odē-
rādū,q̄ licet tex.i.l.assiduis.C.q̄ potio.in pig. habeanť.
velit,q̄ priuilegia dotis habēt locū tm̄ in dote: vt patet
11 in fi.i v̄bo,ad dotē tm̄.†tn̄ habemus q̄ fruct⁹ p̄cepti ex Fructus dotis eiusdem priuilegia habent.
re dotali āte mr̄imoniū vel post,q̄a p̄cepti eo cōstāte p̄e
tunť vna cū dote q̄a sunt dos:& habēt oīa priuilegia do
tis:vt ē tex.et ibi notāt doc.maxime Pau.de cast.& mo-
derni i.l.si marito.§.si fundū.ff.sol.mat.et sic fruct⁹habēt
eadē priuilegia,sicut ipsa res à qua descēdit.¶ Et facit p̄
corroboratiōe p̄dictorū.tex.est multū singularis ad p̄-
positū i.l.fi.C.de frumētovrbis cōstāti.li.x.vbi habeť q̄
erat deputata certa quātitas pecunie ad ēptionē frumē-
ti tp̄e necessitatis:q̄ officiales nō poterāt minuere, vel
in aliūvsum cōmittere,sub pena dupli:& tn̄ dr̄ ibi:in fi-
ne q̄ lucrū p̄ueniēs ex illa pecunia cōtineť etiā sub eadē
dispositiōe penali:ergo lucrū ex re est eiusdē nature cū
re:& quo ad dispositionē seu solutionē ēt in penalibus:
12 ex quo dicit Bar.singulariter i.d.l.fi.p̄ illū tex.†q̄ si inter
socios sit cōtracta societas ad certū tp̄s,q̄ sicut nō debet
diminui capitale positū in societate:ita nec lucrū,q̄a lu-
crū assumit sibi naturā q̄ habet capitale:& p̄ certo hec
disputatio nō est inutilis,q̄a eā disputauit Soci.de v̄bo
ad v̄bū cōsulēdo in simi casu:& ita cōsuluit in consi.xciij.
in.vij.viij.&.ix.col.licet videať quodāmō extrauagans
ad hūc.§.tn̄ seruiet ad multa alia.¶ Aduerte etiā quia vr̄
q̄ testator instituēdo debeat dicere,instituo talē i tali &
tali re:q̄ sunt due partes oīm meorū bonorū. Nec suffi-
cit dicere:instituo talē in duab⁹partib⁹ totius mee hǣre-
ditatis:q̄a hoc casu rōne incertitudinis nō transferť pos-
sessio:nec vr̄ hoc casu q̄ talis titulus tribuat aliq̄d ius,ēt
quo ad acq̄sitionē possessiōis:vt in simi dicit Ale.cōs.suo
13 cviij.in.vj.vol.vbi dicit†q̄ si venditor vendat q̄cq̄d iu- Verba q̄b⁹ testator instituendo, vti debet.
ris habet in tali re,ille titulus non suffragať emptori pro
pter incertitudinē rei, ratione loci & quote.Nam hic vr̄
incertitudo ratione loci ergo.Tu dic q̄ hoc casu nō vide
tur esse incertitudo neq̧ loci neq̧ quote:cum postmo-
dum possit certificari.& ideo talis titulus operabiť effe
ctum: de quo hic in hac consuetudine. per ea quæ di
cit idem Alex.consi.suo.cv.in prædicto vol.

Philippus Decius plene in consilio suo.ccxxvj.in.ij.
col.ibi, nec obstat quod in casu nostro in .ij. volu.
vbi dicit quod si dicatur tertia aut quarta pars talis fun
di est certitudo: secus si dicatur tertia aut quarta pars
omnium bonorum meorum: quia talis quota non fa
cit certitudinem.vide eundem ample in regula contra
ctus ibi.iij.conclusio prædicta.ff.de reg.iur.vbi dicit q̄d
constitutum nihil operatur quando res est incerta:& iā
suprà dixi in isto tit.articu.j.in gl.(saysiz)ver.aduerte q̄
si precarium.

Sed pone q̄ testator dicat,ego instituo talē j tali fun
do & illū cōfinet p̄ cōfinia sua et postmodū dicat,q̄
cōtinet cētū iugera terræ:& contineat minus, aut plus:

dummodo nõ excedat duas partes:an possit institutus si nõ sint tot iugera,sequi vsq; ad talẽ numerũ:vel si sint plus,dummõ nõ excedant duas tertias partes possit totum cõsequi:ita q; heredes nõ possint repetere.¶Dic q; si præponaĩ numerus,habebitur respectus ad numerũ. si vero postponaĩ,erit solum cã demonstratiõis:& non vitiat,maxime si sint cõfines:qm̃ attendi debẽt confines hoc casu:nec demõstratio numeri falsa vitiat nec minuit corpus fundi cui adijciĩ.l.si fundũ sub cõditione.§.si libertus.l.si seruus legatus.§.q quinq;.ff.de leg.j.l.his verbis.§.paterfamilias.ff.de leg.iij.l.demõstratio falsa.ff. de condi.& demon.& ibi Bar.in prin. ver. quæro quarto quid in contractibus.¶Et facit qa designatio confiniũ rem designat,et qcqd est intus includit.l.ede sacra.§.j.ff. de contrahen.emp.& l.si fines.C. de euictio. & ita tenet Oldr.cõsulendo in consi.suo.cxcvij.inci.in cõfessione cuiusdam.& multi alij quos do. Ale.refert, & sequitur in consilijs suis.cvj.&.cvij.in.vj vol.¶Intellige tñ q; in hac dispositione testamentaria si numerus excedat duas tertias partes quocunq; siue p̃ponaĩ siue postponaĩ vitiat testamentũ:qa as legitima nõ esset relicta:q; fieri debet as testamentũ esset nullum:vt in consuetudinibus præceden.¶De hmõi confinib⁹ qñ est in eis defectus in plus aut minus,vide Gui.Benedicti in sua repe.c.Ray.in verbo,ortum.nu.14.&.15.

In textu ibi

Peuent & doibuent.

Possunt et debẽt, 1 ISta duo†verba simul iuncta important necessitatẽ.c. j.in verbo,possumus & debemus extra vt eccle.bñfi. de.ij.cũ gl.in verbo,debent.de statu mona.facit.l. p̃tor. in prin.ff.de eden.Alex.in cõsi.suo.ccxxiij.in fi.in.ij.vol. & hoc est qñ ponuntur dispositiue:secus autẽ hic cum tantum sint narratiue posita.

In textu ibi

Et sont saisiz.

LIcet em̃ iste hæres sit saisitus,tñ potest adhuc petere se manuteneri in illa saisina et possessiõe:ex quo hodie habemus practicã apud nos, q; hæres siue ex testamento,siue abintestato,statim facit se manuteneri in dicta possessiõe q;(vt dicunt quidã)diciĩ quartum in interdictũ seu remediũ possessoriũ.Dixi.s̃.in hoc ti.in.§.j.i tertia limitatiõe vbi posui,nunqd dicta cõsuetudo simpliciter dictans mortuũ saisire viuum,intelligiĩ tam de herede ex testõ q̃ ab intestato:sed illa est inutilis disputatio p̃pter hunc.§.q disponit hæredem ex testamento saisitũ esse mortuo testatore de his que sibi erunt relicta in testamento.¶Et aduerte†qa etiã possessio põt tradi in vltima volũtate.l.lucius.ff.de leg.ij.Bal.& post eum Barbaria.in.c.ij.in.iiij.col.de consue.in antiquis q; intellige verum in vltima voluntate valida,eo quia clausule apte ad transferendum possessionẽ nihil operanĩ in cõtractu nullo.dixi.s̃.§.j.hoc eodẽ tit.in gl.(saisit)ergo idẽ in vltima voluntate.Cũ bonum sit argumentũ de cõtractibus ad vltimas voluntates.notaĩ in.l.que de legato. per do.meum Ias.ff.de lega.primo.

Possessio tradi potest in vltima voluntate. 1

VIde Bal.in.c.j.de cõfirmatio.vtili vel inutili.allegatum per Gui.Benedicti in sua repe.c.Ray.in verbo in eodẽ testamẽto relinquens.j.nu.254.de testa.vbi dicit q; si testator apposuerit in legato p̃cariũ,legatari⁹ poterit eo mortuo app̃hẽdere possessionẽ p̃pria autoritate.

INtellige etiã predicta habere locũ in instituto in re certa,qm̃ licet habeaĩ loco legatarij:qñ est datus hæres vniuersalis:tñ etiã põt p̃pria autoritate apprehendere,prout institutus vniuersalis: vt tenet do. meus Ias.l.j. quoties.in fi.C.dæredi. instit. vbi etiã dicit idem esse in simplici legatario,qñ cõstat de volũtate testatoris.¶Vide q̃ dixi.s̃.in.§.j.in gl.(saisit)ibi:& aduertere q;. cõstitutum translatum post mortem nõ valet.*

2 SEd iuxta†predicta quero:nũquid substitutus virtute huius cõsuetudinis dicaĩ saisitus mortuo primo hærede vĩ q; sic:qa substitutus est heres,cũ dicatur scd'o institutus:vt notaĩ in.l.j.ff.de vul.& pupil. substi. & in rubrica:& dicit tex.in.l.in rõne.in.j.in.§.j.&.§. si filio.& 3 l.qui fundũ.§.si filiũ.ff.ad.l.falci.†q; substitutio est cõditionalis institutio:ergo adueniente tpe cõditionis,substitutus diciĩ institutus; ergo debet esse saisitus p dictã 4 consuetudinẽ.¶Tu tñ tene contrariũ:†quia substitutus contingente casu substitutionis non diciĩ succedere hæredi defuncto,sed primo testatori.Textus in.l. cohæredi. §.cũ filiæ.ff.de vul.& pupi.Et iõ cũ substitutus nõ succedat vltimo hæredi defuncto,q erat saisitus p morte primi testatoris:non diciĩ eius successor seu hæres:p consequens nõ põt ei cõuenire dispositio dicte cõsuetudinis: quia cui nõ cõueniunt verba statuti,nõ cõuenit & eius dispositio.l.ita aũt.i prin.ff.de admi.tut.l.iij.§.p̃tor. vlt. toties.& ibi Bar.ff.de dam.infec.c.ad nostrã.le. iij. extra de iureiu.Ale.cõsi.suo.xvij.in.j.col.i.j.vol.& in cõsi.lvij. inci.Prospectis testamẽto & codicillis.in.iij.col.in.ij.volu.Et faciũt quæ plene dicit Feli.in.c.nõnulli.invlti.charta principij.extra de rescriptis.¶Itẽ verba debent intelligi per prius, & non per posterius, vt notat Bald. per illum tex.in.l.j.C.de successo.edic. & facit text.in.l.qui hæredi.§.cum hæreditas.ff.de conditio.& demon.vbi di 5 cit tex.†q; conditio dandi q̃ debet impleri ex p̃sona hæredis:intelligiĩ in eo qui p prius est hæres:nõ aũt qui in scd'o effectualiter est hæres iudicio testatoris.¶Faciunt & alia q̃ adducit do.meus Ias.in.l.q liberis.§.hæc v̓ba.in j.&.ij.col.ff.de vul,& pupi.& in.l.non solũ.in prin.ff. de noui oper.nun.& in.d.l.j.C.de succes. edicto. in.ij.&.iij. col.Ex quo ergo substitutus non diciĩ hæres per prius, sed p posterius:iõ non cõprehendetur in statuto faciẽte mentionẽ de hærede.¶Facit etiã,quia sermo simpliciter prolatus intelligiĩ de primo:& dispositio regulariter verificaĩ in prima vice:p tex.in.l.boues.§.hoc sermone.ff. de verb.sig.& in.l.dotis promissio.§.fi.vbi Bar.ff. de iure dotiũ.plene p do.meũ Ias.in.l.duobus.§.si ei qui.ff.de iureiu.& in.l.diuortio.§.q; in anno,in.iij.col.ff.sol. mat. Feli.in.c.innouamus.extra de treuga & pace.Ex quo ergo cõsuetudo nr̃a faciens mentionẽ de hærede est verificata in primo hærede nõ habebit locũ in scd'o herede, & in illo q secũdario diciĩ heres:puta in substituto qui dr̃ scd'o institutus.Et facit p hac parte:quia si aliter esset 6 sequereĩ absurdũ†scilicet quia duæ fictiões simul cõcurrerent:q; esse non põt.Glo.in.l.j.C.de dotis p̃missio.l. si is q.ff.de vsuca.&.l.q substituti.ff.de solu.Bal.in.l.super longi.invlti.col.quasi in fi.C.de præscri.longi tp̃is.& di cit do.meus Ias.in.§.fuerat.in.xij.col. per gl. in dicta.l.j. 7 †q; duo specialia non possunt simul concurrere:q̃ multi dicunt ad hoc singularem:sed ibi domi.meus allegat vnam in.l.cum post.§.gener.in verbo,placuit.ff.de iure dotium quam ad hoc allegat Alexan. in consilio suo. xiij.incipiente.Ex his que in themate.in.iij.col.in primo volumi.

Qu[...]

Su[...] est[...] tion[...] istitu[...]

Fictiões duæ co[...] currere nõ debẽ[...] Nec duo spẽalia

vol.repetito in cōsi.xcvj.in.j.vol.& in cōsi.xix.i.iiij.vol. sed sic est nunc ꝙ cōtinuatio possessionis in hæredē quę fit p consuetudinē nostram est trāslatio ficta: ꝓut dicit Areti.in.l.j.ff.de acq.pos.& vocat̄ talis possessio artificialis:p Bal.in rubrica de cā possessionis & ꝓprieta. in pe. col.& p Alex.in cōsi.xxiiij.in.j.col.inci.attētis his. in.iij. vol.vbi si bn̄ pōderet̄ ei⁹ dicta, tenet filiū obtinere debere in possessorio virtute talis statuti cōtra substitutum, & si talis dispositio extenderet̄ ad substitutū, essent duæ fictiōes:vna in primo hærede, alia in scd'o hærede.¶Sed ad hoc posset dici hoc mō:non cōcurrūt simul, sed diuersis tēporibus:& iō nō sumus in predicta regula q̄ dicit, ꝙ simul cōcurrere nō pn̄t:iō dicit ꝙ vnū est spāle, ꝙ trāsferat̄ possessio in hæredem p statutum:& vna est fictio.

Ver⁹ hæres quis. ¶Itē etiā alia est fictio, ꝙ substitutus sit hæres : cū verus hæres & ꝓprie dicat̄, q est primo institutus:per fictionē ergo iuris substitutus pōt dici hæres:cū vt dicit tex. in.l. si filius.§.ꝙ cū eo.§.pe.& in.l.postulāte.ff.ad trebel.non est heres, sed loco heredis:iō fictione iuris dicitur hæres: & iste duæ fictiones simul cōcurrent: tn̄ ad hoc posset dici:ꝙ iste due oriunt̄ ex duplici fonte:qa vna à dispositione cōsuetudinaria, alia à dispositiōe iuris cōis:et ideo posset dici ꝙ possent simul cōcurrere:prout voluit dicere do.meus Ias.in.l.qm̄ in priorib⁹.in.ij.col.C.de inof.testa.& Felinus in.c.cū M.ferra.in.vij.col.extra de cōstitutio.vbi limitat hanc regulam tribus limitationibus.

Inducta p fictiōe nō extēdenda. 8 ITem facit†quia vbi aliqd est inductū per fictionē: vt est hmōi saisimētū, seu translatio possessiōis i hæredē: standū est primis terminis ipsius dispositionis:nec aliquo mō debet fieri extensio.l.pater.§.fi.ff.de capti. facit 9 lex cornelia.cū gl.ff.de vul.& pupi.†vbi fictio legis cornelie validās testamentū principale nō extendit̄ ad tabulas pupillares:ita dicit Ale.i cōsi.suo.x.ici.vr̄ fortasse. in fi.iij.col.& in.iiij.col.in.j.vol.licet videat̄ tenere cōtrariū per illa iura.Soci.in cōsi.suo.cxj.in.ij.col.ibi, cōfirmatur ēt.& hoc est maxime qa fictio nō pōt sortiri effectū nisi ad ea quæ scd'm naturā possibilia esse possunt.l.deniꝗ.ff.ex quibus cau.maio.& Cy.in.l.siue possidetis.C. de ꝓba.impossibile est em̄ scd'm naturā ꝙ testator qui decessit forte à lōgissimo tpe possit post mortem primi hæredis saisire substitutū:maxime qa requiritur ꝙ saisitus sit in possessione tpe quo saisit:ꝙ non pōt esse in primo testatore, qui nō amplius est saisitus, & istud tenuit Alex.in terminis ꝙ substitutus nō possit se dicere saisitū ꝟtute dictæ cōsuetudinis:ita tenuit in cōsi.suo.xl.inci.ꝓspectis his q̄ à præsupposito.in.ij.& iij.col.in.iij.vol.qd' est repetitū in cōs.lxxxij.in.ij.vol.vbi plene examinat.et iō cōlului in casu emergēti in comitatu Burgūdie ꝙ filiæ dn̄i de champdiues debebāt obtinere in possessorio aduersus dn̄m de chaigni se ꝑtendentē substitutū.& faciūt etiā q̄ dicit idē Alex.in cōsi.xxiiij.in.iiij.vol.§.alle.

Casus notabilis. ET adde ad predicta notabilē decisionē Guid.pape q.cccccxij.vbi quærit, nunqd vna possessio operet̄ effectū circa duos successiue, ponendo casum notabilē. Titius bona sua donauit Caio eius fratri i casu quo ipse decederet sine liberis vsufructu retento & cōstituit se precario noīe ipsius Caij possidere ipsa bona. & casu quo ipse Caius sine liberis decederet ipse talia bona donauit Sempronio, se ēt cōstituēdo ea noīe ꝑcario possidere, et vsufructu retēto ꝓut supra:obijt dictus Titius donator sine liberis:& ita habuit locū donatio in ꝑsonam dicti Caij:q bona possedit:morit̄ deinde dictus Caius et sine liberis relicto certo hærede:et ita casus sub quo donatio fuit facta Sēpronio euenit:cōtra quē heredem Caij egit Sempronius rei vendicatiōe:asserendo sic vt ꝓmittitur donata sibi pertinere iure dn̄ij vel quasi:querit̄ postmodum, vtrū bn̄ agat. vr̄ ꝙ insequendo ꝓdicta debuisset dixisse, vtrū possessio mortuo Caio sit translata penes Sempronium istud esset in casu nostro melius dubitare:qa casus mihi nondū euenit:nō aliud dico q̄ sit dictū per Guidonē pape in dicta qone:& iō ex dictis ibi p eū & supradictis cogita quid in hoc casu dicendū esset, si casus eueniret in facto:& pro certo esset casus ꝓ amico. ¶Aduerte, qa hoc anno dn̄i.M.cccccxviij.xx.die Decēbris fuit iudicatū in curia parlamēti Burgūdię, ꝙ substitutus nō erat saisitus.& hoc pro dn̄o de busly rōne ꝓcessus existētis sup terris & seigneurijs de Selongey, boussenay, le fay, & pluribus alijs terris:& fuerunt repulsi substituti imperrantes in materia guardiæ p fines nō recipiēdi, ex quo fuit iudicatū scd'm opinionē meā hic ante positā & iō non erit amplius dubitandū.Cōtrariū tn̄ iudicauerūt dn̄i de parlamēto Tholosanovt refert Gui. bn̄dicti in sua repe.c.ray.in ꝟbo, mortuo itaꝗ testatore (le second)nu.74.de testamētis.et ego in casu emergenti cōsului scd'm opi.Tholosanā:q̄ credo veriorē, vt euitet̄ ☞ iuris circuitus.¶Et dubiū pōt esse in fideicōmissaria sed in directa substōne mortuus saisit viuū sicut in institutiōe vt dicit idē Bn̄dicti in dicta repe.in ꝟbo, si absꝗ liberis.iij.de & compendiosa substōne.nu.14.de test.

In textu ibi

Ceulx qu'il aura instituez.

NOtanter dicit̄ (instituez) qm̄ si esset legatū, aut alia vltima volūtas nō essent saisiti legatarij, sed capere deberēt p man⁹ hęredū. Textus in.§.legatū.insti.de lega. facit.l.ij.C.e.sed institutus mittit̄ i possessionē de iure.l. fi.C.de edicto diui adria.tol.et iō nō mirū si p cōsuetudinē sit saisitus. Sed qd si errore notarij dicat̄ in testō dono lego, & p institutionē relinquo:dic ꝙ q̄n eidē cōstet de volūtate testatoris ꝙ voluit institutionē hęredis facere, semp tenenda est institutio:qm̄ quecūꝗ ꝟba legatū importantia, vel aliū relicti titulū pōt testator disponere et alterare ꝙ institutionē importent:vt est casus in.l.qm̄ in dignū.C.de test.ibi, dum dicit, sed qbuslibet cōserta sententijs forma institutio valeat si modo p eā liquebit voluntatis intentio.cū ergo hæc verba p institutionem relinquo, satis demonstrāt intentionē testantis, illi standū est ita ꝙ hec verba dono & lego nihil operabunt̄, ne error aut imbecillitas notarij noceat, cū appareat de volūtate testātis.l.errore scribentis.C.de test.& ibi do. meus Ias.facit.l.fi.C.de fideius.vbi imbecillitas notarij non debet nocere partibus. *

In textu ibi

Par son testament uallablement faict.

Testm̄ duplex. 1 LIcet†olim essent plura gn̄a testamentorū: vt patet instituta, de testa.ordinā.tn̄ quia hodie sunt in vsu tantummodo duo testamēta, scilicet in scriptis, & nuncupatiuum:ideo de eis tantummodo faciam mentionem.

Ad testm̄ in scriptis reqsita. 2 ¶†Quantū aūt ad testm̄ in scriptis requirunt̄ plures solennitates. Primo em̄ requiritur ꝙ sint septem testes.vt.in.l.hac consultissima.C.de testamen.sed glo. ibi

ponit aliquos casus, in quibus requirunt plures, & in quibus sufficiunt pauciores.

ADDITIO. Intellige verũ ad probandũ volũtatẽ defuncti: sed ad ꝓbandã solẽnitatẽ defuncti id est, ꝙ testm̃ fuerit factũ corã septẽ testibus, sufficiũt duo testes, vt dicit gl. in. c. deus oĩpotẽs. ij. q. j. Bal. in. l. ij. C. de bono. pos. scd'm tabulas. ꝙ an sit verũ, vide Mat. de af. in consti. regni Siciliæ quæ incipit, in strumentorũ robur. in. iij. qõne. & dicit Hippolytus de Marsilijs singulari suo. dvj. inci. nemo prudẽs ꝙ si testm̃ sit factum corã septẽ testibus, & scriptura sit perdita, sufficit hoc casu probare amissionem illius scripturæ & cõtinentiam ipsius per duos testes probare, ad hoc vt dicatur testm̃ esse plene probatum. ita etiam tenet Guil. bñdicti in sua repe. c. Ray. in verbo testm̃ primo. nu. 92. ibi, plus dico ꝙ si testamentum. de testamentis. *

Septem testes.

ADde alium casum vltra gl. l. in testamento cõdito ad pias causas: quia duo testes sufficiũt. c. cũ esses. & c. relatũ. iij. de test. Item in oĩbus testamẽtis cõditis in terris subiectis eccl'ie, licet nõ ad pias cãs cũ p̃sbytero parochiano. d. c. cũ esses. Spe. in tit. de instrumẽto. editione in. §. cõpendiose. ver. item si p ius canonicũ. dicit idẽ esse qñ sunt quatuor testes sine parochiano. Ias. in. d. l. hac cõsultissima. in. ij. col. ibi plura allegat. vbi ponit casum in peregrinis q̃ vadũt Romã, qui possunt testari corã duobus testibus. ¶ Quomõ testm̃ possit ꝓbari per duos testes, & q̃ñ duo testes in eo sufficiant, vide Gui. bñdicti in sua repe. c. ray. in verbo, testm̃. j. in. xij. fallentia de test.

3 ¶ †Itẽ nunq̃d iste numerus possit tolli per statutũ vel cõsuetudinem, vide do. meũ Ias. in. l. fi. C. de test. post Bar. ibi. ¶ Itẽ nunq̃d propter necessitatẽ, hoc est nunq̃d tpe pestis valeat testm̃ cõditũ corã duobus testibus, do. me⁹ Ias. in. d. l. fi. melius ꝙ viderim disputat & finaliter cõcludit ꝙ sic. nũq̃d aũt iste numerus sit de forma substãtiali: vide p do. meũ in. l. cum q̃s. in. iij. col. C. de iuris & facti igno. & in. l. ij. C. de bono. pos. scd'm tabulas.

An iste numer⁹ testium statuto mirui possit.

4 SEcundo †reqrit̃ ꝙ sint rogati. d. l. hac consultissima. & sic fortuiti nõ sufficerent: & istud non solũ ꝓcedit in testamento in scriptis: sed etiã in testõ nuncupatiuo: vt probat̃ in. l. hæredes palã. §. in testamentis. ff. de testa. gl. in. §. fi. in v̾bo, adhibitis. insti eodẽ. de test. do. me⁹ Ias. in. d. l. hac cõsultissima. i. j. col. regulare tñ est ꝙ testes fortuiti sufficiãt, preterꝙ in quatuor casibus: vt est gl. in. §. j. in v̾bo, iniungat̃. in aut. de tabel. colla. iiij. allegata in §. & licet, in fi. in aut. de testi. colla. vj. ¶ Adde etiam ꝙ testes in matrimonio debẽt esse rogati. gl. in. c. nostrates. xxx. q. v. ¶ Quando tñ dictum est ꝙ testes in testamẽto debent esse rogati limitat tribus modis do. meus Ias. vno modo scilicet ĩ testamẽto cõdito à p̃re inter liberos, glos. est nota. in. l. fi. ad fi. C. de codicillis. & ponitur in. d. l. hac cõsultissima. §. ex imperfecto. alias duas limitationes nõ pono. cùm nõ sint veræ. & dicit ibi do. meus Ias. allegãdo Frã. de Aretio. ĩ. d. l. hæredes palã. §. fi. ff. de test.

Quod testes sint rogati.

Hoc limitat.

5 q̃ illas reprobat. †et debẽt tales testes esse rogati à testatore vel à notario. gl. ꝙ ĩ aut. rogati. C. de testi. et ibi Bal. Ioã. fab. ĩ. §. fi. isti. de test. et istud late disputat do. me⁹ Ias. in. d. l. hac cõsultissima. ĩ. j. & ij. col. et idẽ ĩ. l. sciẽdũ ĩ. xvij. col. ff. de v̾b. obl. & ĩ. l. si ita q̃s. in scd'a lectura ĩ fi. ff. de vul. et pu

A quo rogari debeant.

6 pi. & ĩ. l. serui electiõe. q̃si in fi. ff. de leg. j. vbi dicit †ꝙ sufficit testes esse rogatos incontinẽti post cõditũ testamẽtũ.

7 TErtio †requirit̃ ꝙ testes sint liberi: q̃a serui nõ possunt in testõ testes esse. l. q̃ testõ. §. seruus. ff. de test.

Vt liberi.

8 nisi cõi opiniõe reputarẽtur liberi. l. j. C. de test. ¶ †Quęro iuxta ꝑdicta habemus ĩ hac patria quoddã genus seruitutis, q̃ dicũt̃ hoĩes nr̃i & villani: & sunt hoĩes manus mortue & talliabiles ad volũtatẽ dñi: nũq̃d tales possint esse testes in testamẽto. nã tex. habem⁹ exp̃ssum in cõsuetudinib⁹ nr̃is, q vocat eos seruos: vt est tex. ĩ. tit. (des mainsmortes.) in. §. octauo, inci. (Et se vne femme franche se marie à vng hõme serf &, de mainmorte) nãvt patet per illũ tex. hoĩes manus mortue isti⁹ patrie sunt & possunt dici serui: ergo nõ debẽt admitti in testes in testamẽto, & maxime q̃a si bñ considerẽt natura istorũ hominũ æq̃parant̃ seruis vt dicã in discursu illi⁹ tituli (des mainsmortes) igit̃ &c. mihi vr̃ ꝙ tales hoĩes possũt esse testes in testõ: q̃a vt dicit Bar. in. l. hostes. in. iij. col. ff. de cap. & postli. reuersis. hodie iura captiuitatis & seruitutis inter Christianos non obseruant̃ quo ad ꝑsonas, sed quo ad res tantũmõ, q̃ bñ possunt esse seruæ: & iõ ex hoc facta est nr̃a cõsuetudo in tit. (des mainsmortes.) §. j. in sequẽdo dictũ Bar. q̃ ordinauit nullos esse seruos corpore in Burgũdia: ex quo est eis data ptãs, relinquẽdo res & hereditagia q̃ sunt cõditiõis seruilis, se dicere & noĩare frãcũ & liberũ xp̃ianissimi regis Frãcie nũc ducis Burgundie: vt patet in tit. (Des mainsmortes) . ĩ. in. §. (hõme de mainmorte peult desauouher) p ꝙ cõsuetudinẽ ipsam ponderãdo clare cõstat hereditagia esse tm̃ subiecta conditiõi seruili, & nõ personæ q̃a si ꝑsone essent subiectę requireret̃ manumissio: q̃ non reqrit̃: sed solũ opus est q̃d se dicat et nominet seu aduohet hoĩem francũ. & ex his vr̃ ꝙ possũt esse testes in testamẽto: et nõdũ mihi euenit casus: sed si eueniret, ita dicerem p rõnes supradictas.

An hoies manus mortuæ possint esse testes.

QVid de fratribus mendicãtib⁹ monachis, & alijs religiosis. ponit do. meus Ias. in. d. l. hac cõsultissima in. ij. col. C. de test. Gui. pape. q. ccccxvij.

An mo[nachi]

9 QVarto †reqrit̃ ꝙ sint puberes, & sic maiores. xiiij. annis. dixi suprà ti. ꝑcedẽti. §. iiij. qñ quadrauit ad propositum qui essent puberes.

Vt p[u]beres

10 QVinto †requirit̃ ꝙ sint masculi: q̃a mulier nõ põt esse testis in testõ. l. q̃ testõ. §. mulier. ff. de test. §. testes. & ibi gl. insti. de test. gl. in. c. forus. ad fi. in

Vt m[a]scul[i]

11 v̾bo, femina. de verb. sig. †sic etiã nõ põt esse testis in scriptura priuata trib⁹ testibus subscribẽda. tex. est in. l. scripturas. in v̾bo: virorũ. & ibi Bal. ad hoc notat. C. q̃ potio. in pig. habeant̃. in multis alijs est deterioris cõditionis mulier ꝙ masculus: q̃ nunc nolo dicere: sed eos enumerat Spe. in tit. de procuratore. §. j. in. j. ij. & iij. colũ. vbi ponit. xxxvij. casus in q̃bus vir est melioris cõditiõis ꝙ mulier: in multis etiã est melioris cõditiõis mulier. & ponit Spe. in dicto loco. xj. casus. & in multis paribus passibus ambulãt. et ponit Spe. in. d. loco. xiij. casus, adde ad supradictũ do. meũ Ias. in. l. hac cõsultissima. C. de test. et in. l. fi. in fi. C. de codic. ¶ Alia de subscriptiõe & chordulis ponunt̃ in tex. in. d. l. hac cõsultissima. vbi ãplius vidẽ

De scr[iptura] tes[tamen]tor[um]

12 dũ est q̃d dicat Pau. de ca. q̃ ponit. xiij. reqsita. ¶ †Sed vt ad practicã descẽdamus, ponẽdo formã ipsi⁹ dicam⁹ ꝙ primo debet sic fieri, ꝓut ponit Io. fa. Gallus p̃r practice primo eñ debes scribere testm̃ p te si velis ꝙ null⁹ sciat q̃ in eo scripta sũt: in hoc dicit tex. in. d. l. hac cõsultissima. si nullũ scire voluerint quæ in eo scripta sunt: vel p secretariũ tuũ si magis velis. prout est tex. in aut. & nõ obseruato quæ est posita post. l. iubemus. C. de test. deinde vocabis testes, & dices in eorũ ꝑsentia, ꝙ hoc vis fore testm̃ tuum: & rogabis quod sint tibi testes: & si per te & manu propria

F[orma] te[sta]ti.

nu ꝓpria scripseris:& hoc contineat̃ in schedula, nõ est opus ꝙ plus est scribas:si scribere nescis, octauum adhibeas q subscribat. & hoc est p.l.cũ antiquitas .C. de test. quæ vr̃ in hoc corrigere.d.l.hac consultissima. postmodũ facies ꝙ testes se subscribant in eodem testamẽto: & incõtinẽti, et qñ p te subscribes: erit talis subscriptio: ego talis volo esse huiusmodi chartã testamentũ meũ. & sicut in ea est scriptũ testatus sum:& qñ subscribũt testes debet esse talis subscriptio: ego talis vocatus & rogatus in testem ad testamẽtũ talis ꝙ hac scedula cõtinetur manu propria subscripsi, & tali signo signaui: & ista satis apparent in.d.l.hac cõsultissima.C.de test.et in.l.pe.ff.de test.& fiet sic: quia recipies satis de pergameno, & in prima parte scribes totam ordinationẽ tuam, & plicabis in rotulo et plicato rotulo remanebit tm̃ de pargameno ꝙ sciuerit fieri, subscriptiões:& qñ fuerint facte plicabis totam chartam:& in quadro sicut plicantur bulle curiæ Romanæ:& inuolues ĩ pãno seu lintheo:& illud lintheũ suet̃ ita large ꝙ possint poni chorde ad latera & de subtus: q̃ trãsibũt p lintheũ:& illis chordis pendebunt̃ sigilla:& erit bonũ si ponant̃ duo sigilla ad quodlibet latus & de subtus tria. si non habeas lintheũ, ponas in rotulo totũ, & recipe chordas, vel liteas de pargameno, quas pforato pargameno ponas per vltimã supficiẽ rotuli, & claudas cũ sigillis & sic de cõsuetudiẽ claudũt̃ attestationes, testiũ.& hãc formã ponit de ṽbo ad ṽbũ Io.fab.ĩ.§. possũt.insti.de test.& vide Spe.in ti.de instr.edi.§.vt aũt. ver.testamẽtũ.Io.fab.in dicto loco hic ãte allegato, dicit, ꝙ q̃uis nõ caueat̃, nec sit iure cautũ: erit tñ bonũ apponere diem et locũ: vt notat Azo.in summa de testamentis. ¶Dicit tñ idẽ Io.Fab.in.l.oĩum.C.de test.ꝙ nõ tenet cõsuetudo ꝙ credatur literis sigillatis concernentibus testamẽtũ:& an valeat testm̃ si nõ fuerit signatũ & sigillatũ signis & sigillis testium, vide Boerium in cõsue. septene Bituriceñ.tit.de test.§.j.in gl.magna.

13 Aliud est† testamẽtũ nuncupatiuũ, in quo quidẽ debent esse septẽ testes rogati masculi puberes: et debet fieri ipsis p̃sentibus & audientib⁹ voluntatẽ testatoris.§.p nuncupationẽ.in.d.l.hac consultissima .C. de test.& tale testamentũ obseruat̃ cõiter.dixi.s̃.de forma. c.cũ esses.extra de test.ꝙ habet locum de iure canonico. Guido pape.q.sua.ccccxliij.dicit, ꝙ habet locũ etiam in terris imperij: qñ testator est in graui infirmitate cõstitutus, & ꝙ ex illa infirmitate morit̃, secus si recõualesceret quia tñ credit testamẽtũ illud nõ valere vltra annum, ꝙ scilicet qñ testator testat̃ coram duobus testibus & curato parochiano: addit plus & dicit ꝙ vidit obseruari ꝙ in iure, vel alibi tpe pestis vbi copia testium nõ reperit̃, testamenta corã curato & duobus testibus facta valent & ita vidit obseruari & iudicari in iudicijs: ita in casu emergenti dixi ꝙ valebant: idẽ Guido pape in dicta .q. ponit al's species vltimarũ voluntatũ in dicta qõne. Ad q̃ te remitto: sed aduertendũ ad illam de qua in .l.fi.C. de test.qñ rusticus testatur in rure, vel loco campestri.

ADDITIO. De hmõi fallentia vide plene per Benedicti in repe.c.Ray.in ṽbo, testamẽtũ primo.nu.12.in.ij.fallẽtia ibi posita, de testamẽtis, & ĩ illa tota gl.ponit.xij.fallẽtias seu limitationes ad p̃dictã regulã ꝙ requiruntur septẽ testes, et ꝙ de iure canonico sufficiãt duo testes.vide eundẽ ibi nu.62. *

Sed aliud est dubiũ, an schedula repta in archa testatoris probet testm̃ etiã si non sint testes. doctores in l.fi.C.de fideicõ.maxime do.meus Ias.in.l.hac cõsultissima.§.ex imperfecto.C.de test.Gui.bñdicti plene ĩ repe. c.Ray.in verbo, testamentum primo.in.xij.fallentia:& in verbo in extremis cõstitutus, quasi in fi.de testamẽ. consului pluries, & dixi ꝙ valet, dummodo scriptũ, aut signatum, aut subscriptum manu testatoris.

Sed quia hic tex.noster loquitur, quando quis disponit per testamentũ ꝙ est ei permissum disponere de duabus partibus per testamentũ, & non plus: nunquid aũt si ipso viuẽte, vel etiã ipso existente in loco mortis disposuerit de oĩbus bonis suis, aut saltem ita disposuerit donando inter viuos: taliter ꝙ legitima non sit salua heredibus: an possint tales hæredes reuocare illam donationẽ, tanq̃ sit inofficiosa. iste casus quotidie euenit: & fui a pluribus iterrogat⁹: et qñ tales fiũt statim ãte mortem, & qñ fiunt consanguineis:& de pluribus alijs præsumptionibus. vide.s̃.in tit.(des droictz & appartenãces a gẽs mariez).§.iij.inci.(le mary cõstant le mariage)
14 in fi.& aduerte† q a donatio inofficiosa potest p heredes reuocari: etiam si testator iurauerit.do.meus Ias.in .l. ait Donatio inofficiosa re uocatur.
15 pretor.la.j.in.iij.col ff.de iureiu.†& dr̃ inofficiosa qñ est vltra duas partes totius hereditatis: vt est in testamento secundum nostras consuetudines.

ADDITIO. Quando p̃missum sit heredibus reuocare ꝙ p̃decessor fecit in preiudicium eorum: vide Mat.de Afflĩ.in consti.regni Siciliæ quæ incipit, constitutionẽ diuæ memoriæ. in tertio lib.in.j.& viij.notab. *

In textu ibi

Selon raison.

Cum ergo consuetudo nostra se referat ad ius commune, debet intelligi scd'm ius cõe: & ideo testamentum factum debet habere omnes conditiones que a iure debent esse in testamento: de quibus hic ante dictum est in gl.præcedenti.arg.eorum que dicit Boerius in consuetudi.Bituriceñ.titulo(des prescriptions.)§. vj. in glo.consuetudo vel statutum.Sed quia vt videmus, de generali consuetudine regni Franci⁹ obseruatur ius canonicum.in.c.cum esses.extra de testamen.vt dicit Ioan.Fabri.in.l.j in principio .C. de sacrosanctis ecclesijs. & dicit Oldra.consi.ccxlviij.versicu.ad secundam questionem.quod ista consuetudo est Parisijs: an etiam apud nos sufficiat quod hoc modo fiat testamentum: cogita ex his que dicit Boerius in predicta consuetudi. testa.& de testamen.& vlti.volun.§.j.vbi narrat plures cõsuetudines circa hoc.& vide hic ante in prin.huius gl.

§.quinto.

Le testateur par testamẽt ne ordonnance de derniere uolunte ne peult faire lung de ses urays heritiers, & qui abintestat luy doibuent succeder, meilleur de laultre.

Videtur ꝙ ista cõsuetudo contrarietur dispositioni iuris communis: cum expresse dicat tex.in.l.parentibus.C.de inof.test.& .l. inter oẽs.C.familiæ herciscunde.ꝙ arbitriũ diuidendæ hæreditatis parentibus inter liberos non est adimendum:& valet diuisio, dũtamẽ assignet pro minori

legitimã.qui q̃dem tex.videtur esse contra hãc cõsuetudinem:& etiã vr̃ hæc cosuetudo esse contra tex.§.sivero aliquis.cum sĩlibus.in aut.de triente & semisse.colla.iij. quia aufert liberam testamenti factionem.¶Et ꝙ hęc diuisio q̃ fit ꝑ patrem inter filios sit actus vltime volũtatis,& non actus inter viuos patet,ex quo est tex.in.d.l. parentibus.& in dicta.l.iter oẽs.qui dicũt esse indiciũ, ex quo magis iudicandus est actus vltimæ voluntatis. & facit gl.in.d.l.inter oẽs.in ✠bo,iudicij.dixi suprà tit. (des droictz et apartenances a gens marie).§.ix.in glos. (de tous debtz.)vbi scripsi quòd etiam dicitur esse vltimum arbitriũ : ex quo est actus vltime volũtatis.ideo in hac patria subijceretur huic consuetudini, licet contrariũ fuerit iudicatũ in magno cõsilio regis inter dominos de Villernoult dictos de Iaulconet.Sed q̃d de rebus emptis ꝑ patrem nomine filij,an habeant vim donationis,an vltimæ voluntatis Iacobi.de sancto Geor. in aut.qui rem . colũ.xviij.C.de sacrosan.eccle.& Bal.in.l. filiæ cuius.C.familiæ hercíscundæ.vident̃ tenere etiã ꝙ habeat vim vltime volũtatis.dixi alibi ꝙ vr̃ habere vim

1 donationis.✱¶†In feudo vero pater non pot̃ assignare vni ex liberis fundum integrum,exclusis alijs.de quo per Bal.in titulo,de prohi.feu.alie.per Fede. in .c. imperialem.& Io. Rayne. in dicto.c.imperialem .§. habito.in allodialibus vero põt plus vni dare,q̃ꝫ alteri:vt habetur in.l.j.et secunda.C.de interdi.matri.in.l.cum pater.§.eui ctis.ff.de lega.ij.& do.meus Ias.in.d.l.parentibus .C. de inoffi.testa.tamen,videtur fundata sup æquitate vt dicam infra. ¶Quia hic ante dicitur quid in feudo. vide etiam quid in re emphyteutica ꝑ Iaco. de sancto Geor. in aut.qui rem.in repe.in.xviij.col.C.de sacrosan. eccle.

Auantagium. ¶Aduerte,quia fere in tota Gallia obseruatur cõtrariũ: quia etiam mulier est conditio primogeniti, qui debet habere auãtagium,siue annagium.de quo Io.Fabri facit mentionem.in.§.cæterum.insti.de legiti.agna. succe. & vide consue.Turonen̄.tit. (des successions des fiedz & aultres heritaiges.)arti.iij.& ibi per Io.sanxon.& dixi supra in rubrica,de consuetudine.ꝙ primogenitus succedat.tm̃ tamen importat hæc consuetudo,quantũ cõ

2 suetudo quæ est fere gñalis in tota Francia. † ꝙ quis nõ potest simul esse legatarius & hæres:quia nemo potest à seipso legatũ consequi.de qua per Boerium in.§.vj.x. ☞ col.gl.tit.de testa.& vlt.volunta.¶Ista consuetudo etiã habet locum in ducatu Borbonij,tit. (des successions.) articulo .ij. vt libro consuetudinum prædictæ patriæ scribitur. ✱

In textu ibi

Ne ordonnance de derniere uolunte.

Substitutiões an in burgũdia sint ꝓhibitę. 1 MVlti nostri practici huius patrię dicunt,ꝙ ꝑ hanc consuetudinem sunt prohibite substitutiones in Burgundia:sed non video ꝙ per hoc sit prohibita substitutio vulgaris,pupillaris,& alie,immo habeo tex. in terminis nostrarum ordinationum huius patrie,& que ibi obseruantur,ꝙ etiam substitutiones sunt permissæ: vt est tex.in ordinationibus parlamenti Burgundiæ in tit.(des inuentaires,& au quel cas il se doibuent faire).§. ij.& ideo non est dubium, ꝙ sicut quis in Burgundia potest aliquos extraneos instituere in duabus partibus suorũ bonorũ,ita & substituere:& etiã sicut posset oẽs suos hæredes ab intestato instituere, ita eis substituere, & eos inuicẽ substituere:dummõ sicut non põt ꝑ institutionẽ facere cõditionem vnius meliorẽ,ita nec ꝑ substitutionẽ.& si testator haberet pupillũ:põt eundẽ instituere,& illi substituere extraneum in duabus partibus totius substantiæ illius pupilli:sicut posset ille pupillus instituere aliquem extraneũ in illis duabus partibus:secundũ ꝙ dictum est in.§.præcedenti.si tñ dictus pupillus esset extra pubertatem,et in tali ętate ꝙ facere posset testamentum.& intellige sic de singulis.

2 ADuerte tñ†q̃a substitutio vulgaris vel fideicõmissaria dicetur onus & grauamẽ hæredis.l.cohęredi. §.cũ filiæ.ff.de vul.& pupil.substi.sed substitutio pupillaris dr̃ merus fauor & prouisio filij.dicto .§. cum filiæ: ita tenet do.meus Ias.in aut.res que.in.ij.col .C. cõia de leg.Quid ergo de fideicõmissaria videlicet instituo filiũ meũ,aut talem heredem meũ:& si decesserit sine liberis, substituo ei talem.de hac pendet ꝓcessus in curia parlamenti Burgũdiæ inter illos de domo de Chalõ,ad cãm successionis quondã dñi de Grignõ, cui illustrissimus princeps Orengie dicit se debere succedere,etiã in bonis existentibus in Burgundia:virtute vnius substitutionis fideicõmissarię,nunc non insisto:cum pendeat ꝓcessus. Subst. vulgaris gra... pupil... ...

☞ ADDITIO. Cum iste casus mihi sepe euenerit,ego dixi multis et in pluribus casibus ꝙ substitutiones in Burgundia sunt valide siue sint directæ siue fideicõmissariæ,sicut in patria iuris scripti.Nec tollitur effectus illarum ꝑ hanc nr̃am consuetudinem:cum ita sit.q̃ꝫ verba consuetudinis sint strictæ & proprie intelligenda,et ꝑ prius non ꝑ posterius,vt ante dixi in tit.(des droictz & appartenãces à gens mariez.) §.vj.in gl.(sur la moytie.)nu.24.& sumenda sunt in vero sensu.dixi suprà in tit.(des fiedz).§.viij.in ✠bo, (reale.) nu.4.& in hoc tit.in.§.p̃cedenti in gl.(& sont saisiz.)vbi dixi ꝙ substitutiões nõ comprehendunt̃ in statuto faciente mentionẽ de primo hærede:qm̃ substitutus licet sit hęres primi testatoris:& illi succedat,vt est tex.in.l.cohęredi.§.cũ filiæ.ff.de vul.& pupil.& ibi do.meus Ias.tñ nõ est verus hæres & primus,sed conditionalis,& scd's vt supra dixi.& ita etiam tenet idẽ do.meus Ias. in rub. ff.de vul.& pupil.ideo non cõprehendit̃ in statuto seu consuetudine mentionẽ faciente de vero hærede q dicit̃ proprius & primus.Et etiã quia vbi fit mẽtio de herede intelligitur de illo q̃ est immediate hæres.l.qui liberis.§. hæc verba.ff.de vul.& pupil.& ibi do.meus Ias. ꝙ non est in substituto q̃ nõ est immediate heres,sed post mortem primi heredis:vt dictum est.Et ideo si substituto & scd'o hæredi non conueniãt verba nostræ cõsuetudinis nec ẽt dispositio illius.l.iij.§.ꝓtor t ver.toties.ff.de dam. infecto.Alex.in consi.xvij.in.j.col.in primo vol.& consi.lvij.in scd'o volu.& maxime cum consuetudo vtatur his ✠bis (lung de fesvrays heritiers,& qui abintestat luy doibuent succeder)ꝙ nõ est in substitutis.Et etiam cum in primo casu hæc consuetudo sit exorbitans à iure, tollens in hoc dispositionẽ testatoris ꝙ non possit disponere vni plusq̃ꝫ alteri,ꝙ vr̃ esse contra ius,vt dixi in initio huius.§.ideo satis est ꝙ intelligatur in primo & vero hęrede,& non in alijs hęredibus,qui licet quodammodo possint dici hęredes secũdario & conditionaliter, nõ tñ sunt veri heredes:ideo cum nihil expresse, nec tacitæ de substitutionibus fiat mentio,recurrẽdum est in hoc ad id ꝙ ius cõe disponit,scd'm conclusionem nostrarũ consuetudinum.& ideo aduocati nostri deberent illas practicare , cum in illis sit materia quę implet bursas aduocatorum:

aduocatorũ:vt dicit do.me⁹ Ias.in rub.ff.de vul.et pupi. substitutio.referens dictũ Alberici magni practici Galliæ in comitatu Burgũdie & in patria iuris scriptivtunt his substitutiõib⁹ & cõsului in casu emergẽti in successione illorũ de Verey,vbi erat qõ de quadã substõne fideicõmissaria,in qua cõprehẽdebat terra montis sancti Vincẽtij q̃ est in patria cõsuetudinaria huius ducat⁹ Burgũdię,& comitatus Kadrelleñ.¶ Cogita tñ qa semp dubitaui q̧ substõnes ĩ hoc.§.cõtinent̃ ꝓpter v̈bũ(ordonnãce de derniere volunte)q̧ est gñale:& iõ q̧ tales substõnes pñt tm̃ fieri in casibus in qb⁹ possunt fieri institutiões et legata,scilicet in duab⁹ tertijs partib⁹,ita q̧ semꝑ remaneat quarta debita iure naturę,& cũ hoc fiet detractio quartæ trebellianicæ scd'm tex.& not.in.c.ray.extrà de testamẽtis.¶ Sed posset esse dubiũ,quid in Frãcia in multis locis,vbi est cõsuetudo fere gñalis,vt in ꝓpositura Parisiẽsi,balliuatib⁹ Meldeñ.Senoneñ.Treceñ.Vitriacy en Partoys,Carnoteñ.& in plurib⁹ alijs locis,vbi ꝓhibet̃ institutio hæredis,an sit etiam ꝓhibita substitutio. Sunt aliquę cõsuetudines q̃ nõ solũ ꝓhibent instõnes, sed etiã substõnes,vt est cõsuetudo Aurelianeñ.et in his seruãda est cõsuetudo.In illis vero vbi tm̃ instõnes hęredũ sunt ꝓhibite vr̃ q̧ ẽt sint ꝓhibite substõnes,saltẽ tales q̃ depẽdẽt à prima instõne:quia ꝓhibito antecedẽte vr̃ et consequens esse prohibitũ:sicut cõcesso antecedẽti cõcedunt̃ & ea q̃ ad illa accessiõe veniunt:vt notat̃ per do.meũ Ias.in.l.ij.ff.de iurisdictione oĩum iudicũ.sed sic est q̧ substitutio est scd'a institutio vt dicit gl.et do.me⁹ Ias.in dicta rub.ff.de vul.& pupi.& ita ẽt tenet Masueri in sua practica,in titulo,de succes.vlt.vol.¶ Posset tñ dici q̧ licet illa substitutio q̃ fit in testamẽtis tollat̃ ꝑ has cõsuetudines:non tñ tollitur illa q̃ fit extra testamentũ, vt est in.l.hęredibus.& in.l.j.§.fi.C.de caducis tollẽ.& facit.l.ab eo.C.de fideic.& in.l.j.C.de dona.cã mortis.aut in contractibus scd'm.l.quoties.C.de dona. q̃ sub mõ. de qbus per Gui.Bñdicti in sua repe.c.Ray.in verbo,si absq; liberis.ij.de fideicõ.substõne.nu.19.&.20.extra de testa.vbi ample de substõne que fit in cõtractib⁹,scd'm d.l.quoties que est multũ notãda,& ad q̄ pauci aduertunt in practica.Immo etiã est maxime in hoc aduertẽdum ad illã gñalẽ cõsuetudinẽ Frãcie q̃ est in multis locis,& fere in tota Gallia,q̃ non admittit instõnem hęredũ:seu dicit q̧ institutio hæredũ non habet locũ,qũo sit intelligenda,& vtrũ sit ita passim & indistinctæ vera,q̧ nunq̄ quis possit instituere heredẽ:q̧ si ita intelligatur, inuenio eam maxime exorbitantẽ,cum tollat liberã facultatem testandi.l.j.et ibi nota.C.de sacrosan.eccle.et ꝓ certo esset magna seruitus,q̧ nemo posset instituere hęredẽ:& istud est apud nos spãle in hoibus manusmortue qb⁹ ꝓhibet̃ dispositio ꝑ testm̃,vt.ĩ.in tit.(des mainsmortes).§.xj.q̧ si hæc cõsuetudo gñalis in Frãcia ita passim intelligeret̃ quo ad oẽs, redderet eos seruos quo ad hoc:nisi dicat̃ q̧ debet intelligi scd'm hanc nostram consuetudinẽ,scilicet quo ad illos q̃ succedere debẽt ab intestato:qm̃ institutio hęredis in vno ex illis non habet locũ:sed q̧ in casu vbi aliqb⁹ permittit̃ donare, aut alio modo relinquere,vel disponere de aliqua parte bonorũ q̧ in illa parte non possit hæres extraneus institui,dum mõ sit talis,q̃ nõ sit successurus ab intestato.nõ credo q̧ ille cõsuetudines ita intelligant̃:qa etiã prohiberet̃ vna via,q̧ alia esset ꝑmissum,q̧ fieri nõ debet vt dicit Bal.in l.fi.in vlt.col.C.sine censu vel reliquijs.Et faciũt q̃ dicta sunt.s̃.in tit.(des droictz & appartenances à gens mariez).§.iiij.in gl.ex quo dici posset,q̧ substõnes in talib⁹ casib⁹ valeãt,& sic ẽt instõnes.cogita si cas⁹ tibi eueniat in patria vbi viget talis cõsuetudo.✱¶ Sed iuxta ꝓ̄dicta q̃rit̃,nũquid ꝑ hec verba,si sine liberis decesserit:si sint liberi,cẽsent̃ vocati ex testamẽto vel ab intestato.al's consului Mediolani in cã emergẽti:& inserã in meis cõsilijs.

3 Quot aũt sint gña vltimarũ volũtatũ,ponit Guido pape octo in.q.sua.ccccxliiij.vbi dicit inter alia q̧ donatio cã mortis est vltima volũtas: 4 et hoc est qñ est in esse producta:sec⁹ si ante qa cõtractui æquiparat̃.do.meus Ias.in.l.seruũ.in.vij.col.C.q̃ test.facere pos.& in prin.illius col. ponit æquiparatiões inter donationem cã mortis,& vltimam voluntatem. *Genera vltimarũ volũtatum. Donatio causa mortis.*

☞ADDITIO. Hippolytus de Marsilijs in singulari suo.cxxxvj.inci.lõga ꝓfecto. dicit q̧ sicut legatũ ꝑ alienationẽ voluntariã legãtis reuocat̃:ita ẽt donatio cã mortis scd'm Dy.in.l. Stichũ q̃ meus erit.ff.de leg.j.q̧ dictũ refert Alex.in.l.non oẽs.in prin.ff.si certũ petat̃ subdens q̧ eadẽ rõne si superueniant inimicitię inter donantẽ cã mortis & donationẽ,induceret̃ reuocatio donatiõis,sicut cõtingit ĩ legato.l.iij.in fi. cũ.l.seq.ff.de adi.leg.dixi.s̃.ĩ tit.(des droictz & appartenãces a gẽs mariez).§.ix.gl.(& ne sont point legatz.)✱

Adde q̧ stipulatio facta ꝑ patrẽ stipulando pro se & filio intelligit̃ ordine successiuo, & est quædã donatio cã mortis.Iac.de sctõ Geor.in aut.q̃ rẽ.in.xvij.col.C.de sacrosan.eccle.Et de equiparatiõibus de qbus hic & etiã qũo donatio cã mortis tripl'r cõsiderat̃.Vide ꝑ Gui.bñdicti in sua repe.c.Ray.in verbo,testm̃.iiij.nu. 31.vsq; ad nume.41.de test.Et in fine illius gl.vide qd de mortis cã capione an sit vltima volũtas,& qũo differat à mortis cã donatiõe.¶ Aduerte,qa idẽ do.meus Ias. in l.sciẽdũ.q̃ est in.ij.lec.ff.de ponit vndecim æq̃paratiões inter vltimã voluntatẽ & donationẽ cã mortis.& inter 5 al's dicit † q̧ sicut in vltimis volũtatib⁹ habet locũ ius accrescẽdi ita ĩ donatiõe cã mortis.l.vnica.§.fi.& ibi Bar. & alij.C.de cad.tol.c̃quis sec⁹ sit in cõtractib⁹.l.si mihi et Titio.vbi Bar.& alij.ff.de v̈b.obli.& do.meus Ias.in.l.re cõiuncti.in fi.ff.de leg.iij.Ista cõsuetudo etiam habet locũ in ducatu Borbonij:in tit.(des successions)arti.ij.

Et aduerte,quia si fiat mẽtio mortis ꝓ̄sumit̃ donatio cã mortis.Bar.in.l.seia.ff.de dona.causa mortis Ale.in cõsi.lxxxj.inci.viso instrumẽto.in.ij.col.in.j. vol. hæc dico:qa fui cõsultus de quodã casu:quidã vni suorũ hæredum in suo testõ donauit quendã reditũ annũ hoc modo:dono etiam tali fratri meo tales reditus mihi debitos singulo anno ꝑ talẽ sup tali hæreditate retento mihi vsufructu:& volo q̧ post mortẽ meã vsusfructus reuertat̃ ad ipsum pleno iure:dubitatũ fuit,nunqd valuit hec donatio.videbat̃ q̧ nõ:qa ex quo erat facta in testõ,videbat̃ esse vltima volũtas:sed dixi q̧ etiã cõtractus põt fieri in testõ.l.hæredes palã.§.fi.ff.de test. sed nõ ecõtra:qa institutio hęredis,nec alia vltima volũtas põt fieri in contractu.l.tale pactũ.§.pater.in fi.ff.de pac. do.meus Ias.in.l.inter priuatos.in.ij.col.C.de pac.Itẽ dicebat̃ q̧ in prædicta donatiõe erat facta mentio mortis vt.s̃.dixi:ex quo ergo erat vltima voluntas:q̧ in ea non poterat fieri conditio vnius ex hæredibus melior,& alterius deterior:& sic q̧ dicta donatio tanq̄ causa mortis non valebat.De dicta in gl. quæ est in.l.hęredes palam. §.fi.ff.de test.q̧ cõtractus possit fieri in vltima voluntate *Casus facti.*

vide Georgium Natã in repeti.c.q̃uis.in.xvij.col.ỽ ſic.
circa ſcd'am partem ibi, tertio: quia ſequeretur.de pac-
tis in ſexto.

DIxi ꝙ hec donatio eſt donatio interviuos que põt
fieri invltima volũtate,vt dixi:& licet fiat mẽtio
mortis:iſtud non impedit:q̃a iſta mẽtio mortis non eſt
in ỽbis importãtib⁹ ſubſtantiã donatiõis, ſed in ỽbis
executiuis:quo caſu illa mẽtio mortis nõ facit illã dona
tionẽ p̃ſumi cã mortis:prout tenet Bal.in addi.ad Spe.
in tit.de inſtru.in vlt.col.inver.ſi q̃s dona.& ita dicit eſſe
de mente Spe.in dicto tit.§.porro.ver.aũt forma. & ita
6 tenet Alex.in cõſ.ſuo.xiiij.in.ij.col.in.j.vol.facit†q̃a ỽba
apposita in executiuis nihil operant̃,nec immutãt na-
turã actus.tex.eſt in cle.j.ad fi.de p̃bẽ.quẽ ibi exclamat
Panor. dicẽs illũ tex.neſcire alibi.ita refert & ſequit̃ do.
meus Iaſ.in.l.ius aũt ciuile.in.ij.col.ff.de iuſti.et iure.vbi
plura ad hoc alle.¶Itẽ hec mentio mortis eſt ſolũ facta
cã demõſtratiõis:& iõ non facit ꝙ donatio ſit cã mortis
Alex.in cõſi.ſuo.lxxviij.inci.viſis.in.iiij.vol.¶Et qñ mẽ
tio mortis appoſita in donatiõe facit indicare donatio-
nẽ cã mortis:vide Guil.bñdici in repe.c.Ray. in verbo,
teſtm̃.iiij.nu.xxiij.de teſt.vbi ponit ſeptem modos qui-
bus indicatur ꝙ mentio mortis inducat donationem
cã mortis & ibi ponit an reſeruatio vſuſructus in tẽpus
vite inducat donationem cauſa mortis.

Verba in executiuis.

ET cũ hec dixiſſem licet pro hac opiniõe habuiſſem
Ale.in dicto cõſ.xiiij.s̃.alle.tñ poſt quodãmõ hæſi-
taui ꝓpter quoddã argumentũ cuiuſdã aduocati He-
duẽ.q mihi dixit ꝙ ex eo q̃a vt dictũ eſt donatio cauſa
7 mortis eſt vltima volũtas:†et in vltimis volũtatib⁹ ỽba
poſita in executiõe operant̃.l.q̃b⁹ diebus.§.quidã titio.
ff.de condi.& demõ.Bar.in.l.j.in.ij.col.ff.de cõdi.& de-
mõ.ergo iſtud ỽbũ appoſitũ in executiuis debet aliq̃d
operari.iſtud argumentũ nõ eſt validũ:q̃a vt iã eſt dictũ
donatio ĩ ſua eſſentia facta nullã facit mẽtionẽ de mor-
te:& ſic nõ eſt donatio cã mortis:quia dictũ eſt tantũ-
modo dono,talẽ rẽ tali retẽto mihi vſufructu:iſta eſt do
natio p̃fecta:& ſi poſtmodũ apponat̃ dictio mortis,q̃a
eſt in executiuis & importantibus dilationẽ:& eſt facta
mẽtio p modum dilatiõis : tũc nõ intelligimus donatũ
cã mortis,ſed interviuos:ex quo remaneo in illa prima
mea opiniõe.ſi caſus indigeat altiori indagine,latius in
ſiſtam:ſed nõ aliud nũc dico:ſed tm̃ me remitto ad Ale.
in cõſi.ſuo.lxxviij.in.iiij.vol.hic ante alle.ad quẽ recur-
rendũ eſt:cũ plene dicat niſi fuiſſent hec ỽba:vr̃ ꝙ ſi fi-
lius acceptaſſet relictũ eidẽ factum,non potuiſſet ãplius
querelare de legitima.ita Bar.in.l.poſt legatũ.iuncta gl.
ibi.ff.de his quib.vt indig.licet Ang.& Bal. videant̃ te-
nere contrarium in.l.papinianus.§.ſi cõditio.ff. de inof.
8 teſta.¶Aduerte tñ ad vnum:†ꝙ nunq̃ dicitur donatio
cauſa mortis,etiam licet fiat mentio mortis: & dicatur
ꝙ dat cauſa mortis:ſi dicatur ꝙ donat irreuocabiliter.l.
vbi ita donatur.ff.de dona.cauſa mortis.

Nota.

VIde quatuor ſingulares limitatiões ad.d.l.vbi do-
natur quas ponit Gui.bñdicti in ſua repe.c. Ray.
in ỽbo,teſtm̃.iiij.de teſta.& in.d.gl.vide materiã dona-
tiõis cã mortis & in fine:ꝙ trib⁹ modis ipſo iure reuoca
tur, q̃ oĩa nota. ¶Primo ſcilicet ſi donator ſupuixerit:
aut de periculo in quo erat euaſerit.l.iij.& ibi Bar .ff. de
dona.cã mortis.Scd'o cũ donatorẽ penituerit.l. nõ oẽs.
& ibi Bar.& doc.ff.ſi cer.pet.ꝙ intellige ẽt dũmõ dece-
dẽdo reliquerit heredẽ; qm̃ ſi ſine hærede moriat̃, nihil
opat̃ penitẽtia.Ang.Alex.& alij in.l.ij.ff.de lega.Tertio
ſi donatarius ante donatorẽ deceſſerit.§.j.inſti. de dona
tio.vide Benedicti in loco hic ante alle.*

9 ADuerte tñ†ꝙ ſi duo ſecerint donationẽ adinuicẽ
bonorũ ſuorũ videlicet p̃morięs ſupſtiti:ꝙ dr̃ do-
natio cã mortis vt dicit Io.fab.ĩ.l.j.C.de inoſ.do. & iõ ſi
fiat inter illos q ſuccedere debẽt adinuicẽ eſt periculoſa.
Cõtrariũ tenet Sali.in.l.fi.in.iij.col.ỽſi.iuxta hec quæro.
C.de pac.& etiam Gui.bñdicti in ſua repe.c.Ray.in ỽbo
teſtamentum.iiij.nu.23.de teſtamentis.

ADDITIO. Aduerte tñ ꝙ vt vr̃ tenere Ale.in
cõſi.ſuo.lxxxiij.in.vj.col.ver. ve-
nio ad ſcd'm principalem articulum,in.ij.vol. videt̃ te-
nere ꝙ talis donatio non ſit donatio cã mortis, ſed po-
tius ſapit vim cõtractus:immo etiã videtur tenere ꝙ ſi
ſit oĩm bonorum p̃ſentiũ et futurorũ ꝙ valet.vide dicta
p eũ ibi.Et vide Thomã ferratiũ in ſuis cautelis,cautela.
xxx.vbi ponit cautelam ad illaqueandum donatorem
cã mortis,ne poſſit reuocare donationem.*

SEd adhuc his dieb⁹ mihi euenit caſus de quodam,q̃
donauit duas partes & plus de bonis ſuis vni ex
ſuis hæredibus per donationẽ inter viuos:in qua quidẽ
donatiõe appoſuit hec ỽba:ꝙ nolebat ꝙ teneret̃ p̃dicta
bona donata conferre cũ alijs heredibus:& illa die met
qua fecit dictã donationẽ fecit teſtamẽtũ:in quo iſtituit
donatariũ cũ alijs heredib⁹ approbãdo,ratificãdo,et cõ
firmãdo dictã donationẽ iã p eũ illa die factã: dubitatũ
fuit de plurib⁹.Primo an dicta donatio poſſit dici cauſa
mortis:ex q̃ in ea ꝓhibet̃ collatio cũ alijs hęredib⁹, de-
ductis bonis donatis.cogita ex his q̃ dicit Alex.ĩ cõſilijs
hic añ alleg.dicã.ĩ.in hoc.§.ĩ fi.ibi:ſed ĩ ſequẽdo. Et ad-
uerte,q̃a p̃ſumit̃ eſſe facta cã mortis cũ incõtinẽti eo die
& loco fecerit ſuũ teſtamẽtũ:in q̃ fecit mẽtionẽ de dicta
donatiõe.argu.eorũ q̃ dicit do.Frãci.de curte ſenior in
cõſi.ſuo.liiij.incipi.ſup duob⁹ publicis.in.ij.col.vbi di
cit,ꝙ ꝓmiſſio de retrouẽdẽdo ĩcõtinẽti facit p̃ſumi ita
fuiſſe p pri⁹ cõuẽtũ.all̃.Bal.ĩ.l.ij. C.de ędili.edi.& in.l.p
10 diuerſa.C.mãdati.†& dicit̃ incõtinenti, qñ eadẽ die &
loco,& corã eiſdẽ teſtib⁹:vt ibi.¶Imò dicit̃ vnũ & idẽ
inſtrumẽtũ:vt dicit Bal.in.l.Sẽproni⁹.ff.de lega.ij.& dr̃
ineſſe cõtractui pricipali,ſcd'm Bal.in.l.petẽs. in vltima
charta.C.de pactis.& in.l.penul. §.mulier.ff.ſolu.matri
mo.Alex.ĩ cõſi.xxv.inci.viſo ĩſtrumẽto.in.iiij.col.in.ij.
volumi.* ¶Secũdò an tãq̃ inofficioſa potuerit reuo
cari.cogita ex his q̃ dixi ĩ.§.p̃cedẽti.ĩ fine. ¶Adde ꝙ ex
q̃ eſt facta p exiſtẽtẽ ĩ lecto,& ĩ infirmitate de q̃ morit̃,
p̃ſumit̃ frauduletã.& facta ĩ fraudẽ hęredũ, ita ꝙ debet
reuocari.ita tenet Albe. de Roſa.i.l.oẽs.§. Luci⁹. ff.q̃ in
frau.credi.facit qđ dicit Anto.de but.ĩ.c.ij.de cõſue.vbi
11 dicit†ꝙ act⁹ geſt⁹ ĩ infirmitate p̃ſumit̃ geſt⁹ cã vltimæ
volũtatis cõdẽdæ,vel cã mortis.c.j.&.c.de his de ſepul.
12 EX quo infert̃,†ꝙ donatio facta ab ĩfirmo : eſt do-
natio cã mortis.& licet iſtud dictũ Anto. de but.
videat̃ rep̃hẽdere Alex.in.l.q̃ dotis.ĩ.iij. &.iiij.col.ff.ſo-
lu.ma.poſt Io.de imo.tñ And.Sicul⁹ in.c.ij.de cõſue.in
iiij.col.dicit dictũ Ant.eſſe verũ in illo q credit ſe mori-
turũ ex illa ĩfirmitate,p dictũ Bal.in.l.ij.C.de iu.dotiũ.
qđ p̃ſumit̃ qñ facit mẽtionẽ mortis:vtputa,q̃a exone-
rat donatariũ ad facta funeralia : aut ꝓhibet collationẽ
eorũ q̃ donat:aut alio mõ facit mẽtionẽ de morte.dixi
plenè in q̃dã cõſi.qđ feci in mr̃ia ſucceſſionis Cypriani
de Rabutin:in.vij.dubio.& intellige p̃dicta eſſe vera ẽt
ſi donet,

Caſus fi ctī.

Incõti ti fieri qd dic

Dona tio a firm cã d mor

si donet,ita vt statim fiat accipiētis cui cōuictus immi- nēte periculo donare videat̄.arg.l.ij.ff.de dona.cā mor- tis.Et istā reprehēsionē Ale.ponit Gui.bn̄dicti in sua re pe.c.Ray.in verbo,testamentum.iiij.nu.22.23.de te sta.

Tertio an teneat̄ cōferre nō obstāte dicta ꝓhibitiōe dic ꝙ non ꝑ tex.expssum in aut.ex testō.C.de col- la.Quarto an ꝑ cōfirmationē postea factā in vltima vo lūtate,dicat̄ vltima volūtas:& an capiat vim & effectū ab ipsa hora donatiōis,& ab hora cōfirmatiōis & ap- probatiōis.& qd opet̄ ista cōfirmatio q̄tū ad cōfirma- tionē vr̄ ꝙ nihil operat̄:ꝑ tex.in.l.si donate.§.si sponsus alienū.ff.de dona.inter vir.& vxo.& cogita ex no.ꝑ do. meum Ias.post Bar.& alios in.l.more.in.v.col.cum seq. ff.de iuris.om.iudi.ex quibus possunt decidi prædicta.

Aduerte tn̄ ad id ꝙ dicit Pet.de anc. in consil.suo xxviij.in.ij.col.inci.rōnes inducte vbi dicit,ꝙ in duabus dispositionibus successionis, dispositio sumet effectum & essentiam ab illa quæ se refert ad aliam:non ab illa ad quem fit relatio.

☞ADDITIO. Videt̄ tn̄ ꝙ tex.in.l.si donatio.C. de dona.facit ī cōtrariū vbi dicit ꝙ si donatio īterviuos ꝑ testm̄ cōfirmet̄ habetvim vlti- mevolūtatis,ex q̄ format effectū ab illa cōfirmatiōe:ma xime qn̄ nō apparet scriptura donatiōis:sed ī hoccogita ꝙ si cōstaret de scriptura staret̄ illi scripture donatiōis.*

Sed q̄a hic ante dr̄ ꝙ parēs pōt expssum designare, ꝙ nō fiat dotis & aliorū datorū collatio:an sit satis expssum designatū ꝑ hec ṽba:dono talia filio meo:& volo ꝙ ea capiat ante omnē diuisionē:seu sic (Ie donne mille francz avng tel:lesquelz il prēdra auant tout par taige.)Credo ꝙ sic cū talia ṽba satis denotēt mentē do nātis:q̄ fuit,vt donata seu data essent donatario p̄cipue nō em̄ attēdēda suntṽba,sed effectus.l.iij.C.de insti. & iō sufficit ꝙ effectu ꝑ aliquaṽba cōstet de mēte donan- tis q̄ sint ita æq̄pollētia ꝙ ꝑ ea possit denotari effect⁹,ꝓ- hibitiōis collatiōis:cū nō refert qd ex æq̄pollētib⁹ fiat.l. si mater.C.de insti.& substi.facit ꝙ dicit Ale.in cōsi.suo cxxxiiij.in.iij.v.&.vj.col.in.j.vol.maxime in.vj.col.ibi & ad p̄dictorū cōfirmationē.vbi dicit ꝙ licet aliqd spe- cifice noīatimvel expsse ꝙ idē est fieri debeat:tn̄ idē est ac si,fiat ꝑ æq̄pollēs.alle.gl.in.l.hac cōsultissima.in ṽbo, iudicia.C.q̄ test.facere pos.hinc dicit Bal. in aut. sed cū testator.in.ij.col.C.ad.l.fal.ꝙ licet falcidia debeat expsse ꝓhiberi:tn̄ si dicat̄ ꝑ testatorē:volo ꝙ heres soluat inte- gra legata:idē est.& sic sufficit ꝙ ꝓhibeat̄ ꝑæquipollēs ꝑ gl.singula in.l.decē.ff.de fideicō.libertate.vt tenet Ale. in cōsi.suo.cxxxij.i.ij.col.ī.v.vol.vbi plura ad hoc alle.

AEquipollētia idē operantur.

☞ ¶Vide ad hoc plene ꝑ Corsetū in tractatu de ptāte re- gia,qō.lxxij.in.ij.dubio trebelliani,vbi āple.* ¶Quid em̄ plus opant̄ hec ṽba,nolo talia bona donata cōfer- re ꝑ donatariū q̄ hecvolo ꝙ donatarius capiat data āte oēm diuisionē,certe nihil:cū collatio fiat in ipsa diuisio ne & de his q̄veniūt in diuisiōe est fiēda colla.Bal.ī aut.

13 ex testamēto.in.j.col.C.de colla.cū vt dicit † cōferre est idē ꝙ ponere in diuisiōe.& dicit idē Bal.in.l.si emācipa

14 ti.in vlti.col.C.de colla.†ꝙ collatio fit de his q̄ in cōi po nunt̄ vt de eis fiat diuisio.cū ergo pṽba donātis dona- ta sint capiēda āte oēm diuisionē,& sic in diuisiōe nōve niāt:ꝑ cōsequēs nec in collatiōe:& illud opantur p̄dicta ṽba.& si illud nō opant̄vellē scire qd aliud opari pos- sent:q̄a nō est dubiū ꝙ debēt de aliquo opari.l.si qn̄.ff. de leg.j.c.si papa.de priuile.in.vj.Bal.in rub.C.de cōtra

Cōferre. Collatio

hen.emp.& in noua qōne.¶Sed quid si dicatvolo ꝙ ea habeat p̄cipua & ex auātagio.Nā aduerte,q̄a bn̄ inue- nit̄ in iure istud ṽbū p̄cipua:sed ṽbū(auātage)est vul- gare:& credo qd' idē importāt.& ideo vidēdum est,an ista ṽba importēt qd' sit prohibita callatio:ita ꝙ dona- tarius nō teneat̄ cōferre:videtur ꝙ sic: per hæc āte dicta & satisvr̄ facere tex.in.l.filię.C.familie herciscū.& faciūt dicta ꝑ do.meū Ias.in.l.ptor ait.ff.de noui ope.nun.vbi dicit qd' qn̄ aliquid requirit̄ expssum,sufficit qd' tacitæ colligat̄ ex mēte & idētitate rōnisvt ibi ꝓbat et limitat.

Auantage.

☞ADDITIO. Aduerte tn̄ qd' vbi aliqd debet exprimi expssim,non est satisfa- ctū si fiat verbis gn̄alib⁹,vt ꝑ plura comprobat Mat.de affli.in cōsti.regni Siciliæ quæ incipit,vt de successioni- bus.in gl.in verbo,quolibet.in fi.in.iij.lib.*

15 Sed quia in†impetratiōe bn̄ficij scd'i opus est facere mētionē de primo expsse al's gr̄a est nulla.c.si motu ꝓprio.de pbē.in.vj.sed dubitatū al's fuit nūq̄d si in bul- lis apostolicis esset clausula qd' tenor obstātiū habeat̄ pro expsso:sufficiat ac si esset facta mētio de primo bn̄fi cio videbat̄ quibusdam qd' sic:ꝑ ea que dicit do. meus Ias.in.d.l.ptor ait.in.iij.col.ibi,quid aūt.sed ego dixi & tenui cōsulēdo cōtrariū:per text.in dicto.c.si motu pro- prio.de preb en.in.vj.vide in quodam consi.suo.

Sed iterū vidēdū est,an si pr̄ invita diuidat hæredi- tatē suā seu bona sua,& vnicuiq; suorū filiorū par- tē assignauerit sitvltima volūtas an ṽo sit cōtractus,du biū facit:q̄a si sit vltima volūtas:& in cā expsse dixerit qd' nō poterit de p̄dictis bonis alienare,si postea aliena uerit,nōvalebit alienatio:si vero sit cōtractus, valebit. not.ꝑ doctores in.l.ea lege.C.de cōditio ob cām.ꝑ doc. in.l.filiussa.§.diui.ff.de leg.j.cūvulgarib⁹.Et etiā in casu huius.§.si sit vltima volūtas:& qd' pars seu portiovni⁹ sit melior q̄ alterius,nō valebit hmōi diuisio:vr̄ qd' sit vltima volūtas ex ṽbis.l.parētibus.C.de inof.testa. per ṽbū ibi iudiciū defuncti,qd' magis tēdit advltimā vo- lūtatē,qd' ad cōtractū.& in.l.si cogitatiōe.C.familiæ her

☞ ciscun.¶Et dicit Ale.in cōs.cxxiij.in pe.col.in.j.vol.qd' verbū diuidatur inter filios refertur ad institutionem ꝑ l.quoties.C.familie hercisc.gl.& ibi Bal.& Sali. * ¶Eo quia hæ diuisiones fiunt cogitatione mortis, & futuræ successionis:vt probatur clare ex illis iuribus.

☞ Aduerte,quia hec cōsuetudo prohibet tm̄ qd' fiat cōditiovni⁹ex veris heredib⁹ melior per vltimā volūtatē,ꝑ hoc reducendo eos ad collationē eorū q̄ ha- bēt heredes exvltima volūtate.Sed qd si faciat ꝑ contra ctū puta ꝑ donationē:q̄a plus donatvni q̄ alteri an ētvi deat̄ esse ꝓhibitū vr̄ qd' nō:q̄a ex quo excludit vltimā volūtatē vr̄ includere cōtractū.arg.c.nōne bn̄dicimus. de p̄sumptio.Sed q̄a vr̄ esse eadē rō in vno sicut in alio scilicetrōne æqualitatis seruādę ꝓpter quā ītroducta est collatio.l.vt liberis.C.de colla.q̄vult nō solū relicta in te stamēto &vltimis volūtatib⁹ esse cōferēda,sed etiā ea q̄ ꝑ donatiōes etiā ꝓpter nuptias & q̄uocūq; sit cōferāt̄. ex q̄b⁹ cōstat qd' parificat̄ collatio illo iure & relictorū in vltimis volūtatib⁹& in cōtractib⁹,iō cū antiquo iure parificant̄ dispositū invno iure nouo,scilicet per hāc cō suetudinem videtur esse dispositū in reliquo ex parifica tis iure antiquo.ista est doctrina Bar. in .l. Marcellus.§. ꝙ aūt.ff.ad Trebel.de qua dixi in gl.(meillur de laultre) in versi.ad hoc est clara respōsio.cū ṽsi.seq.& alia rōne, scilicet ne via malitijs aperiatur. tenet in terminis Alex.

in cõſ.lv.in.j.vol.dicam infra in gl.hic ante alle.verſi.ſed inſequendo.vbi ample.✱

In textu ibi

Ne peult faire lung de ſes urays heritiers.

Queſtio 3. Pone q̃ teſtator faciat,an teſtamẽtũ,aut al's vltima voluntas ſit nulla Bal.in.l.non dubiũ.in.ij. not.C.
1 de legi.dicit† q̃ q̃n lex vel ſtatutũ prohibet fieri actũ vel contractũ,licet non ꝓcedat vltra annullãdo:tñ actus eſt nullus:& dicit q̃ hoc probat tex.in .d.l.nõ dubiũ. in dictis duobus locis:ſed vr̃ q̃ in hoc caſu conſuetudo nr̃a nõ prohibet,ſed ſolũ non ꝑmittit.ex quo ſequit̃ deciſio Sali.in.l.fi.ad fi.iuncta cũ ꝓcedenti.C.de ſentẽ. ex pericu
2 lo recitãdis.q̃† q̃n lex vel ſtatutũ loquitur nõ permiſſiue nõ exp̃ſſe prohibendo tunc nõ intelligit̃ annullare actũ niſi expreſſe dicat.ita tenet do.meus Iaſ.in.d.l.nõ dubiũ in.j.limitatione.limitando ſupradictum notabile in.iij. &.v.col.C.de legi.& ibi vide do.meum Iaſ.qui ponit alias quatuor limitationes.

De hac materia dixi.ſ̃.in tit.(des droictz & appartenãces a gens mariez)in.§.j.& in.§.(le mary ne peult)& in.§.(le mary et la femme ne peuent.)q̃ oĩa not.

Ista nr̃a cõſuetudo loquitur generaliter nõ diſtinguẽs inter feuda & allodialia.& tñ longe vr̃ eſſe diuerſum, qa vr̃ q̃ teſtator nõ poſſit vni ex filijs aſſignare feudũ: vt notat Aluarotus in.c.oĩ.ſi de feudo fuerit cõtrouerſia.& tñ teſtator põt vni ex filijs prelegare allodialia. argu.tex.in.l.cũ põt.§.euictis.ff.de lega.ij.& ita dicit Cardi.Alex.qui dicitur Præpoſitus in .c. preterea ducatus. in tit.de prohibita feu.alie.ꝑ Federicũ.vidẽdũ eſt quid dicãt doctores in.l.auus.ff.de pac.vbi Ang.& ibi ponit do.meus Iaſ.q̃n prodeſt prouiſio vni heredũ facta:& q̃n tranſit ad hæredes,& ad dicta ibi recurrendũ eſt.¶Quæ aũt ſint ad hæredes tranſitoria ponit gl.& doc.in.l.ſi pactum.ff.de proba.& ibi eſt tex.dicam latius infra.

De allodialibus

In textu ibi

Et qui ab inteſtat luy doibuent ſucceder.

De donatione facta ei qui alias ſuccedere debet.

1 An legatũ† factum,aut donatio cã mortis facta tali q debet ſuccedere ſit valida,ſi declaret ſe nolle eſſe hæredẽ vr̃ q̃ nõ:quia conſuetudo non ſolũ dicit q̃ non põt facere conditionẽ vnius ex ſuis veris hæredibus meliorẽ,immo etiã illorũ qui debent ſuccedere.& iõ vt illa ṽba de aliquo operent̃:ita erit dicta vltima volũtas reuocabilis in illis q debẽt ſuccedere, licet effectualiter nõ ſuccedant:qa abſtinuerũt ſicut in veris heredib9:qa hoc ſonant verba cõſuetudinis & in hoc multũ eſt ponderãdum verbũ(Doibuent)veritas tñ eſt in cõtrariũ:eo quia cõſuetudo reqrit duo:ſcilicet q̃ ſint veri hæredes:& qđ ſint tales q eiſdẽ ſuccedere debẽt.& paria ſunt q̃ quis à principio non extiterit,vel q̃ extiterit & nõ habuit effectũ:vt qa repudiauit.l.ſi qs ſub cõditiõe.ff.de teſta.tute. do.meus Iaſ.in.l.quoties.col.ij.C.de here.inſtit.& facit, qa ſi ſint filij habẽt bñficiũ abſtinendi:q̃ nõ eſt ſublatũ ꝑ cõſuetudinẽ,iõ remanet ſcđm iuris diſpoſitionem.de qua in.§.ſui.inſti.de heredũ qualitate & differẽtia.ſi ṽo ſint collaterales:tũc ſunt extranei q poſſũt aut adire,aut repudiare:& habẽt tẽpus deliberãdi dicto tit.de heredũ qualitate & differẽtia.§.extranei immo ſufficit q̃ ſe non immiſcuerint:dixi.ſ̃.hoc.e.tit.§.j.in gl.(Le plus ꝓchain) & cũ hic tex.reqrat copulatiue duo,videlicet q̃ ſint veri hæredes,& q̃ ab inteſtato eidẽ ſuccedere debeãt:nõ ſufficit cõcurſus vnius:ſcilicet q̃ ſint tales q ab inteſtato ſuccedere debeãt:imo etiã reqrit̃ q̃ ſint veri hæredes: q̃ nõ ☞ ſunt in hoc caſu ꝑ repudiationẽ:vt ante dixi. ¶Immo, q̃ plus eſt,niſi ꝑ aditionẽ q̃m de iure heres intelligit̃ q̃ ꝑ aditionẽ eſt heres,& nõ al's:vt tenet Ale.in cõſi.ſuo.j. in iiij.col.in.j.vol.Soci.in cõſ.xcj.inci.viſa.in.ij.col.in.j.vol. dicã alibi ãplius de filio q etiã non dr̃ heres niſi ꝑ aditionem.✱¶Si tñ fuerit filio facta donatio inter viuos,aut ei acqſitũ aliud ius ex cõtractu,poterit acceptare & declarare ſe nolle eſſe heredẽ.notat ample Gui. bñdicti in ſua repe.c.Ray.in ṽbo,ſi abſq̃ liberis.ij.de vul.ſubſti.nu. ☞ 54.ibi,quinto limitat̃ dicta gl.de teſta.¶Immo etiam ſi acceptauerit donationẽ et declaret ſe nolle eſſe heredẽ, adhuc põt petere legitimã preter donationẽ vt habet̃ in l.ſi q̃n.§.gñaliter in gl.C.de inof.teſt.ita tenet Amanellus in ſuis ſingularibus.arti.xcviij.Fran.de aretio in cõſ. xvij.in.viij.col.✱¶Et aduerte etiã q̃ quis non põt eſſe legatarius & hæres de cõſuetudine gñali Franciæ, vt dicit Boerius in conſue.Bituriceñ.tit.de teſta.§.vj.in gl. magna.ibi,aduerte tamen &c.

In textu ibi

Meilleur de laultre.

Nota.

1 Sed pone† qđ teſtator in ſuo teſtamẽto dicat & confiteat̃ ſe eſſe debitorẽ in certa pecunie quãtitate vni ex veris heredib9.an hec cõfeſſio noceat veris heredib9. Dic qđ nõ ꝑ ea q̃ notant̃ ꝑ Bar.in.l.cũ quis decedẽs.§. codicillis.ff.de leg.ij.do.meũ Iaſ.in.l.ait ꝓtor.§.itẽ ſi qs. ff.de iureiur.Ale.cõſ.xlv.in.j.vol.&.xxvj.i.ij.vol.Io.fab. tñ in.l.j.C.de inof.dona.dicit valere,ſi ꝓbet̃ debitum ꝑ l.q teſtõ.ff.de proba.Idẽ etiã in donatione facta in lecto mortis,ꝑ ea q̃ dicta ſunt in gl.precedenti. in verbo, (ne ordonnãce)ex dicto Ant.de but.in.c.ij. de cõſuetudine.

☞ADDITIO. Qũo iſta melioritas intelligat̃ an reſpectu bonorũ tm̃ exiſtẽtiũ in Burgũdia,an vero reſpectu totius patrimonij,etiã ſi vna pars ſit i patria iuris ſcripti vr̃ dicẽdũ qđ tm̃ habet̃ i hoc reſpectus ad bona ſita in Burgũdia vbi viget hec cõſuetudo,cũ hec cõſuetudo videat̃ reſpicere ꝑſonas teſtãtis & heredũ:ſec9 ſi tm̃ reſpiceret bona qa ẽt extẽdẽda eſſet ad bona extra territoriũ quo ad illũ q teſtat̃ in Burgundia:vt in ſili cõſuluit Pet.de anc.i cõſ.ſuo.clxij.inci.viſis et diligenter inſpectis.& plures alij de q̃bus.ſ̃.dixi in ſili caſu in.§.ij.in tit.(des droictz & appartenãces a gẽs mariez.)in gl.(ou duchie de Bourgongne)faciũt & alia q̃ dixi in tit.§.vij.in gl.(par teſtament ne ordonnance de derniere volũte)quæ multũ faciunt pro deciſione huius dubij.conſului alias in caſu emergenti.✱

Coheredes antea cõferre ſibi a ſtatore inter vi uos do nata.

2 Ecce ergo qđ teſtator nõ põt vni ex veris heredibus plus aſſignare q̃ȝ alteri.¶†Sed qa hic ante dictũ eſt qđ ſi reliquerit vni ex heredib9 ꝑ cõtractũ donatiõis inter viuos:etiã factũ in articulo mortis valet: an tñ iſtud ſic donatũ,licet habeat effectũ,debeat cõferri cũ alijs veris hæredib9:ſi velit donatarius coheres cũ alijs ſuccedere:de filijs ſiue ſint emãcipati ſiue nõ,tenent̃ cõferre etiã donationẽ ſimplicẽ,& inter viuos.Tenẽt oẽs in aut. ex teſtõ.C.de codici.immo etiã donationẽ ꝓpter nuptias. d.l.vt liberis.de nepotib9 ſimul ſuccedẽtib9 patruis & auunculis,

auunculis,cõferũt & ꝓfectitia et aduẽtitia:qñ tractaẽ de successiõe illi⁹ a quo talia aduẽtitia ꝓuenerũt.d.l.vt liberis.in fi.& hoc est qñ nepotes succedũt simul:secus si succedãt simul cũ patruis & auunculis:qa tunc tenenẽ conferre scd'm disposita.in.l.illã.C.de colla.Sed an nepotes ex filia succedẽtes auo cũ aliĳs filiĳs fratrib⁹ eorũ mr̃is debeãt cõferre dotẽ matris p̃defunctã.Bal.format hãc qõnẽ in.l.qm̃ nouella.in.ĳ.col.C.de inof.test.†vbi ponit septẽ regulas ad cognoscẽdũ q teneaẽ cõferre qs volo hic inserere:cũ doctrina quorũdã in.l.si emanci.C.de colla.

Regulæ de his q cõferre tenẽtur. 3

4 PRima†regula Baldi est:ꝙ nunq̃ habet locũ collatio qñ tractaẽ de successione descendeñ.hoc est qñ ascẽdẽtes succedunt descẽdentibus.Ista regula probaẽ in.l.vt liberis.C.de colla.& in .l. qm̃ nouella.C.de inof. testa.istã tenent omnes in.l.si emancipati.maxime Cy. in antepe.col.Bal.in.ix.col.do.meus Ias.& Alexã.in.d.l. si emanci.in.iiĳ.&.v.col.vbi amplissime tractant hanc materiam,& assignant rationes.

Ascẽdẽtes descẽdẽtibus succedẽtes non cõferunt

Quæstio.

SEd deducẽdo iura patrie nũc ad practicã q̃ro. videmus ꝙ pr̃ & mater nõ succedunt filio in antiq̃s hęreditagiĳs,sed solũ succedunt eis in bonis prouenientibus in eis in & acquestib⁹ factis p eos.pone ꝙ filius aliq̃s habuerit quatercentũ libras de reditu quas acq̃siuit: habet duos fratres patrẽ & matrẽ:quilibet illorũ succedit in capita:hoc est ꝙ tm̃ habebit pater,q̃tũ vnus ex suis fratribus vt habeẽ.in.§.seq.sed ante mortẽ fecit donationẽ patri de ducentũ libris turoneñ.reditualib⁹aut de centum nunq̃d,debeat cõferre si velit succedere cũ fratribus sui filiĳ & matre videreẽ p iura hic ante dicta,& p doctrinas doctorum in locis hic ante alle.ꝙ nõ teneẽ ad collationem dicte donatiõis:& maxime,q̃a hic cessat rõ .l. vt liberis.scilicet vt equalitas serueẽ:quia iã per cõsuetudinẽ nr̃am grauatur pr̃,qui in totum cũ matre deberet succedere.l.iure succursũ.ff.de iure & dot.& tñ succedit solũ in parte cum aliĳs suis filiĳs fratribus dicti defuncti,& iõ si in vno grauaẽ æquum est vt in alio releuetur.

INquantũ possit dici ꝙ ex quo p cõsuetudinẽ nostrã fit pr̃ successibilis filio cũ aliĳs fratrib⁹ ꝙ in hoc illo eodẽ iure quo succedũt fratres succedit & ipse ita ꝙ in talibus bonis sicut fratribus debeẽ legitima:sic etiã patri.q̃ q̃dẽ legitima iure nr̃o municipali,& p cõsuetudinẽ nostrã oĩbus succedẽtib⁹ab intestato & q p consuetudinẽ succedere debẽt relinq̃ debet:& iõ cũ in hoc casu fratres & pr̃ succedũt eodẽ iure et equaliter & sicut vni debeẽ legitima ĩ illis bonis sic ẽt alteri,ꝙ pr̃ deberet cõferre:dicã infra de his duab⁹rõnibus.¶Aduerte tñ q̃a hoc casu pr̃ nõ succedit titulo vniuersali sed particulari & singulari: et iõ nõ teneẽ conferre vt dicetur infra in septima regula.

ITem & maxime,q̃a nõ est dubiũ ꝙ si filius fecisset simile donatonẽ fratri:credo ꝙ teneneẽ ad conferendũ. vt ergo serueẽ equalitas:q̃ est rõ g̃nalis in collationibus d.l.vt liberis.videreẽ dicendũ ꝙ pr̃ deberet cõferre sicut & fratres.q̃cq̃d sit contrarium est verũ:sed ꝙ nõ teneret cõferre:vt hic ante dictũ est:& ad id ꝙ dicitur ꝙ si filius fecisset donationẽ fratri ꝙ teneret cõferre non est verum

Nec collaterales. 5 †quia collaterales non fit colla.vt de his duobus articulis dicam infra in sexta regula Bal.vbi ample.

6 SEcunda regula Baldi est†ꝙ nunq̃ habet locũ collatio nisi bona que petunẽ cõferri ꝓcesserint de bonis illius de cuius hereditate agitur,quando requiritur fieri collatio.probatur ista regula in.l.qm̃ nouella.C.de inof

7 fic.testa.vbi habeẽ†ꝙ dos & donatio ꝓpter nuptias cõputanẽ in legitimã qñ est profecta ex substãtia eius de cuius hæreditate agiẽ.& etiã ꝓbaẽ in.l.vt liberis. C.de colla .vbi dicit ꝙ dos et donatio ꝓpter nuptias debent cõferri qñ tractaẽ de hæreditate illius à quo est ꝓfecta et nõ aliter.& facit istã regulã p eo ꝙ dicit.Bal.in.l.j.C.de

Dos et dona. ꝓpter nuptias qñ cõputeẽ in legitima.

8 legitimis hæredib⁹ .ꝙ statutũ simpl'r disponẽs † ꝙ existãtib⁹ masculis fœminæ dotate nõ succedãt .intelligiẽ in hæreditate dotantis & nõ alterius .ꝙ sequiẽ & nota. dignũ reputat Alex.in.l.j.§.veteres.in antepe. col .ff.de acqui.possef.cũ aliĳs infinitis alleg.p do.meũ Ias.in .d.l. vt liberis.& in.d.l.qm̃ nouella.vbi plené examinat p̃dictũ statutũ,dicam etiam infra hoc eodẽ titu.§.(Femme marie de pere et de mere.)

9 TErtia regula†est ꝙ peculiũ castrãse vel quasi & aduẽtitiũ hodie nõ cõferũẽ.& de peculio castrãsi vel quasi est tex .in.l.j.§.nec castrẽse.ff.de collatio .bonorũ.

Peculiũ castrẽse et aduẽtitium nõ cõferũẽ.

10 de aduẽtitĳs bonis est tex.in.l.fi. C .de collatio.†& sunt aduẽtitia bona quæ ꝓuenerũt filio aliũde q̃ à patre de cuius hæreditate agiẽ:puta sunt bona materna : q̃ olim acq̃rebanẽ patri in totũ:hodie verò quo ad vsumfructũ tm̃ de iure.l.cũ oportet. C.de bonis quæ liberis. sed etiã

11 aduerte.† ꝙ de cõsuetudine nr̃a nõ acq̃runẽ patri quo ad vsumfructũ :nisi tanto tp̃e quo steterit eius filius in sua administratiõe tanq̃ tutor:& sic vsq̃ ad .xiiĳ.annũ vt habem⁹ ĩ ti.(Des enfans de plusieurs lictz).§.(et aussi entre gens nobles)& in .§ .(et aussi le pere)quod erit aduertendũ infra & dixi ibi in casu.

12 SEd querunt † doctores:an istud sit verũ etiã in filiĳs emãcipatis ꝙ aduẽtitia nõ conferant dubiũ facit de qõne.l.fi.C.de colla.loquẽs de collatiõe aduentitiorũ,se refert ad.l.cũ oportet.in prin.C.de bo.q̃ liber.qñ loquiẽ in filiĳs in ptãte:nec in aliĳs põt loq: ergo in eisdẽ loquiẽ,

An idẽ in emancipatis.

13 d.l.fi.†cũ lex referẽs debeat intelligi scd'm legẽ ad quã se refert.in auẽ.de filiĳs ante dota.instrumẽta natis in prin. cõfirmat p tex.in.d.l.fi.vbi dicit tex.res quas parẽtibus acq̃rendas ꝓhibuimus.cũ relatiuũ quas,positũ sine culpa stet restrictiue.l.ea tñ adiectio.ff.de lega.iĳ. ergo illa ỽba restringunẽ ad filios in ptãte, in q̃b⁹ facta fuit illa ꝓhibitio.¶Itẽ etiã facit,q̃a.d.l.fi.est correctoria:cũ videatur corrigere.l.filiæ dotẽ.C.de colla.gl.& docto.in.d.l.filie.ergo nõ debet extẽdi ex idẽtitate rõnis.l.p̃cipimus.in fi.C.de appel.immo nec ex maioritate rõnis . per gl.& doc.in auẽ.quas actiones.C.de sacrosan.ecclesĳs.

TAmen contrarium tenẽt doctores,maxime Ang. & oẽs moderni.in.d.l.fi.& post eos do.meus Ias. moti,eo quia illa lex fi.loquiẽ indistincte, ergo ꝓcedit etiã in emãcipatis. & idẽ tenet Cy.in.l.si emanci.& ibi Bar.in vlt.col.& facit,q̃a id ꝙ dicit tex.in.d.l.fi.de castrẽ siue quasi ꝓcedit etiã in emancipatis.scd'm Bar.in.d.§. nec castrensi.circa principiũ.qui quidem tex. arguit de aduentitĳs ad similitudinẽ castrensiũ.ergo &c.& pro hac parte do.Fran.de aretio addit tex.notabilẽ in.l.Papinianus.§.idẽ respõdet inter fratres.ff.pro socio.vbi iurisconsultus sic arguit:†emancipatus nõ cõfert castrensia : q̃a

14

si esset in ptãte non acquirerenẽ patri:ergo idẽ in aduen

15 titĳs.p eandem rõnem confirmatur:†quia rõ quare hodie inter fratres debeat fieri collatio est rõne æqualitatis

Rõ collationis fiendæ.

faciendę.l.vt liberis.C.de colla.sed in aduentitĳs nõ põt cadere inequalitas.nisi quo ad vsumfructũ.cũ etiam filius in ptãte ea non quærat patri quo ad proprietatem. d.l.cũ oportet.& sic ea non conferat.d.l.fi.C.de colla. & istam opinionẽ dicit esse cõem do. me⁹ Ias.in.d.l.fi. vbi

Regulæ limitationes,

ample respondet,& soluit dubia in contrarium.

SEd tñ dicit prędictam regulã limitandam duabus limitationibus.primo ꝙ prima rgula ꝓcedit,qñ tractat̃ de successiõe patrisvel alteri⁹linee paterne:sed si tractat̃ de successiõe matris,vel auie materne, à qua habita est dosvel donatio ꝓpter nuptias:certe illa debet conferri per dictã.l.vt liberis.de colla.rõ est:quia licet donatio habita à matre vel auo materno q̃uis dicatur aduẽtitia respectu patris:tñ cum non tractant de successione patris,sed matris:certe respectu matris dicitur ꝓfectitia, iõ cõferri debet sicut olim.& sic.l.vt liberis.nõ est correcta per.d.l.fi.C.de colla.allegando Richardũ Malũbre. & Albericũ de rõsate,ita limitãtes in.d.l.fi.& Odofr.in l.illã.C.eo.& ꝙ talis dos ꝓfecta à matrevel linea materna dicat̃ profectitia,qñ tractat̃ de successione matris à qua est profecta.probat tex.in.d.l.vt liberis.in v̓bo,profecta,& ibi Cy.Salicetus,& Alex.& facit tex.alle.p Cy. in.l.profectitia.§.fi.ff.de iure dotium.& in aut.de æqualitate dotis.in fi.& in hac materia collationis dotis fac quinq; conclusiones,quas ponit Soci.in cõsi.suo.lxiiij.

SEcundo limitandavenit regula nostra,qñ dicitur ꝙ aduentitia hodie non cõferunt̃:ꝙ illudverũ est quo ad proprietatẽ:sed tñvsufructus proprietatis debet cõferri:quia debet acquiri patri.d.l.cũ oportet. in prin. & ita probat tex.in.d.l.fi. à contrario sensu, scd'm Rayne. Pau.Alex.& do.meũ Ias.in.d.l.fi.& Bar.in.l pater filiũ. in vlti.col.ff.de colla dotis.& Cy.in.l.si emancipati. in quarta qõne.C.de colla.Bal.tñ in aut.ex testamento. in

De vsufructu aduentitiorum,

16 ix.&.xiiij.col & Ang.C.de colla.†dicũt illud esse verũ, nisi pr̃ permiserit filium cõniuentibus oculis percipere vsumfructũ de bonis aduentitijs,q̃ de iure debet acqri patri.l.j.et p totum.C.de bonis maternis:quia intelligit̃ donare talem vsumfructũ filio:adeo ꝙ mortuo patre, non tenet̃ fratribus cõferre.l.cũ oportet.§.finaũt.vbi singularis tex.de bonis q̃ liberis.do.meus Ias. in dicta aut. ex testamẽto.in.j.col.dicit.ꝙ istud non estverũ:& ꝙ isti boni patres decipiunt̃ & errant:cũ bene verum sit, qd' iste sit vnus casus singularis,in quo donatio inter patrẽ & filiũ in ptãte statim valet,scilicet in vsufructu aduentitiorum.tex.est in.d.l.cũ oportet.& dicit ꝙ in hoc bñ dicũt:sed dum subijciũt ꝙ mortuo patre filius non teneatur cõferre:male dicũt:quia in oĩbus casibus in quibus statim valet donatio inter patrem & filium in ptãte,regulariter filius tenet̃ tale lucrum cõferre : vt tenent oẽs in dicta aut.& maxime Ale.q inter cetera dicit, qd' donationẽ in dicto casu tenet̃ filius conferre:nõ faciẽdo mẽtionem de dictis Bal.& Ang.&[credo hoc esse verũ.

SEd qũo fiet in hac nostra patria cõsuetudinaria,vbi vsufructus debetur tm̃ patri qñ est tutor & administrator bonorũ filij,& nõ al's,&vsq; ad etatẽ perfectã et legitimam:postquam quidem ætatẽnon debetur patri vsufructus bonorũ aduentitiorum:an talisvsufructus si reperiatur donatus filio,veniat conferẽdus post mortem patris:cogita ex antedictis.

☞ ADDITIO. Aduerte advnã cautelã, quã ponit Bal.in sua practica in titulo, de statutis.qõne.xij.ad euitandum collationẽ,vt scilicet ille qui habuit aliquid à patre,illud distrahat,anteq̃; veniat tẽpus collationis,ita ꝙ illo tempore non inueniatur in bonis illius cui fuerat donatum.✱

INsequẽdo Bal.do.meum Ias.& alios qui in dicta.l.fi. C.de colla.materiã precedẽtem inserunt , & tractant aliquas quæstiones circa diuisionem fratrum habentium bona cõia,cum sint quotidianę:& de pluribus fuerim pluries interrogatus:hic aliquas inserere volo.

Qõ prima principalis,

17 PRimo†videlicet quero de vna qõne que quotidie accidit.mortuo patre duo fratres remanserunt in cõione:vnus eorum ex lucro laborum suorum aduentitiorum multas pecunias exposuit in cõi,alius non:nũ quid tẽpore diuisionis debet fratri illa maior impensa computari?Bal.in.d.l.fi.determinat ꝙ non,per tex.in.c. duo fratres.de duobus fratribus de nouo bñfi. inuesti. vbi etiam Bal.idẽ notat Petrus de Vbaldis in tractatu societatis.vbi diffuse Ang.in.d.l.fi fuit sibi contrarius, cumvnum dixerit in vna lectura,aliud in alia.Alex. distinxit vno modo.& Pau.de cast.dñs autem meus do. Ias.aliter distinxit,ad quẽ semp recurro:cum casus mihi euenit:cum discipuli sit opinionem sui præceptoris & doctrinam inquantũ potest sequi: dicit ergo: aut isti fratres sunt socij omniũ bonorum:ꝙ quomodo fit, ponit do.meus Ias.in.l.j.C.qui test.facere possunt.cuiũs doctrinam inseram hic post,cum sit vtilis:dic ergo ꝙ aut dicti fratres sunt socij omnium bonorũ:& tunc hoc casu tenenda est opinio Bal.scilicet ꝙ tunc non curatur an vnus plus expenderit altero:& anvnus lucretur plus altero:quia omnia sunt semper communia:& in diuisione omnia æqualiter procedunt.mouetur per regulam:

Regula de sociis oim bonorum,

18 †ꝙ qñ sunt plures socij oĩm bonorum,non debeat attendi ꝙ vnus faciat maiorẽ expeñ.in domo q̃ alius:vel ꝙ vnus plus lucretur q̃ alter:quia in societate vniuersali hoc non attenditur:sed oĩa sunt æqualiter diuidenda. ita dicit Bal.in tractatu de duobus fratribus.in.vij. col. in fine.per tex.in.l.si socius pro filia.in prin.iuncta glo. ff.pro socio.vbi est melior tex.de corpore iuris.idem dicit Bal.in.l.si patruus in vlti.col.C.communia vtriusq; iudi.Petrus de anchara.in consi.cclxxxix.incip. de qua quæritur non est noua.& Ludo.Roma.in consi. clxxij. ꝙ incipit,in proposito themate.per quam regulam ꝟo

Impensa studij p filio,

19 luit Bal.tenere in aut.ꝙ locum.C.de colla.†ꝙ impensa studij & doctoratus mortuo patre si fratres sint socij omnium bonorum,& cões in bonis,non debet computari alteri fratri partem suam.

LImita tamen prædictam regulam,qñ impensa non est necessaria neq; vtilis ipsi societati:quia tunc imputari debet in partem illius ratione cuius facta dicta impensa.probatur in.l.fi.§.per contrarium.&.l.ideo .§. quod si in alia.ff.pro socio.per quem tex. videtur Lud. Roma.in consi.suo.cxlvj.incipiente,præsentis consultationis,reprobare illam decisionem Baldi de impensa doctoratus & studij facta impensis communibus:cum vt dicit.talis impensa non est vtilis societati ; sed tm̃ illi qui studet:postea cũ erit doctor,quicquid acquiret suũ erit proprium:& non acquirit in cõi.tex.in.l.fi.C. de in offi.testa.iunctis his quæ tradit Bar.in.l.j.§.nec castrẽse. in.ij.col.ff.de colla.

☞ ADDITIO. Adde ꝙ impensa facta pro clerico non confertur:vt dicit Petrus Girardi in singulari suo.liiij.incipiente,tenementi. ✱

Impensæ promaritãda filia

20 PER hanc † rationem etiam dicit Ludoui. Roma. in dicto consilio , quod ex quo impensa facta in maritanda vna filia alterius fratris non est necessaria, aut vtilis societati , sed egredietur societatem: debet computari in partem patris illius filiæ maritatæ: nec debet fieri de communi patrimonio . de qua

quidem

qdem materia plenè per dñm meum Iaso. plura allegantē pro & cōtra, in auē. qđ locū. in. iij. & iiij. col. C. de colla. vbi tenet q nō est maritāda de cōi, p tex. meliorē de iure, in. l. si soci9 p filia. iūcta gl. in prin. ff. p socio. nisi expssè sit cōuētū: vt dicit ibi. & intelligit pdicta pcedere, qñ dos dareē vni filiæ alteri9 fratris in qtitatē, & sic in pecunia numerata. secus si dos cōstitueretē in aliq spe cie q sit cōis patri in aliqua domo, vel in aliq pdio, tūc si alij fratres cōsentiāt fratri dotāti filiā suā de talib9 cōibus bonis, sibi pīudicāt: qa videnē cōsentire aīo donādi: si tñ esset frater minor, restitueretē aduersus talē tacitum cōsensum. Ita dicit & tenet dñs me9 in dicto loco. vide etiā q dicit in. §. fuerat. in. xxvj. col. insti. de act. plenè de hac materia p Soci. in cōsi. suo. ccxcj. vbi amplè. & videē tenere cōtra hāc restrinctionē. ¶ Sed idē Soci. in cōsi. suo. iiij. in. v. colū. nūc. xxiij. in. iiij. volu. tenet cōtrariā opinionē, & in cōsi. v. in eodē. iiij. volumine. *

VIde infrà in tit. (des mainsmortes.) in. §. xij. in gl. vj. & amplè de materia p Philippū deciū. in cōsilijs. lxvj. lxvij. & lxviij. vbi multū pōderat taciturnitatē fratris dotātis filiā de cōi, & nō cōtradicētis, qm videntur donare alij fratres. ¶ Adde Pyrrhū in cōsuetu. Aurelianeñ. titu. de societate. capite. ij. vbi ponit. An filia vni9
22 debeat de cōi dotari. † & de duob9 fratrib9 mortuo patre simul habitātibus cōicantib9, an p hoc inducaē tacita societas: & cōcludit q nō, nisi negotienē. Et hāc materiā societatis ponit etiā Io. sanxon i cōsuetu. Turonē.
23 tit. (De cōmunaulte de biens) arti. ij. ¶ Aduerte etiā † q in societate oīum bonorū nō venit dos aduenīēte diuisiōe, sed debet esse pcipua marito. l. actiōe. §. si vn9 q est. §. fi. ff. p socio. ¶ Dicit tñ Ludo. roma. in cōsi. suo. clxxij. in. j. col. q dos vxoris reddi debet de subsītia mariti, & nō de subsītia fratrū, nisi pbeē versa ī vtilitatē fratrū.
23 & ibi ēt dicit idē de donatiōe pper nuptias. † Secus in lucro dotis qđ euenit tpe cōitatis, qa debet cōicari. Pet. de vbaldis ī tractatu de duob9 fratrib9. in quinta pte.

AVt verò isti fratres nō sunt socij oīm bonorum, nec in cōmunione omniū bonorum: & tūc tenet do. meus Ias. q in ista societate particulari illud qđ vn9 frater expēdit plus altero possit ab alio repeti p. l. sociū qui in eo. §. fi. & l. si vnus. §. si qd. ff. pro socio. & ista tenet Alex. in d. l. fi. bene considerando eius dicta.

Conclu- si et qñ inter fratres simul habitantes pīumaē societas.

24 SED qa thic antè dixi, q erat videdū qñ dicaē cōtracta societas omniū bonorū inter fratres simul habitantes post mortē patris, aut habitantes cū patruis. Vt hæc materia sit clara practicis, illā expediam per cōclusiones & doctrinas doctorū cum limitationibus.

PRima ergo cōclusio seu doctrina ī hac mīia erit, q qñ oēs fratres simul habitātes nō sūt oēs maiores, sed alter eorū est pupill9, alter maior: tūc īter eos nō est cōtracta societas. l. vt ī cōductiōib9. ff. p socio. Bar. ī. l. si patru9. C. cōia vtriusq iudi. Ang. in cōsi. lx. incipiē. De plurib9 fratrib9. Ludo. ro. in cōsi. 28. incipi. In casu ppōsito. Do. me9 Ias. ī. d. l. j. C. q testa. face. pos. q ampliat etiā si tracteē de vtilitate pupilli: qa ei valde cōduceret q intelligereē cōtracta. Ita Bal. in. l. cū oportet. ī prin. ī. iij. col. C. de bonis q libe. & Alex. in cōsi. suo. xlix. in. j. vol. in. j. col. Ludo. ro. tñ cōsuluit pūctualiter cōtrariū: ita cōsuluit in cōsi. 453. qđ incipit, Omnipotētis Dei visa princi pali cōstitutiōe. & dicit dñs Soci. in cōsi. suo. clx. incipiē. Dñs labia mea &c. in præsenti cōsultatione in. v. colū.
25 q opinio. Lud. ro. est sustentabilior & fortè verior, † nā pupillus pōt sibi acqrere sine tutoris autoritate. §. pupillus. instit. de inuti. stipula. sed qđ obligare se nō possit, est in ei9 fauorē introductū: ergo aduers9 pupillum obseruari nō debet: vt dicit tex. in. l. iij. §. diuus. ff. de car
26 bo. edic. † imò etiā si phibeaē p statutū ne pupillus aut minor qd sine tali solēnitate faciat: si tñ faciat in ei9 vtilitatē, sibi acquirit: & valet act9. gl. est quā Ang. ibi singulariter notat ad hoc in. l. ij. ff. de accepti. & pbaē in. l. cū hi. §. si cā. & ibi hoc tenet Guliel. de cuneo. ff. de trāsactio. ad idē gl. & Bal. in. l. quicūq. C. de bonis q libe. & cōsuluit Ang. in consi. suo vltimo incipien. Statutū est q mulier. plura dixi. s. in ti. (Des droictz & appartenāces a gensmariéz). §. j. incipiē. (Femme mariée, soit qlle aye pere) in gl. in verbo. (cōtraulx entre les vifz) in v. limitatiōe. vbi qdam allegaui in oppositū. Ex quib9 cogita quid dicendū de veritate huius decisionis.

27 ET stante prædicta decisione Ludo. roma. in. d. consilio. cccclij. vera, dic ergo † q conclusio, & regula limitari posset, nisi esset vtile ipsi pupillo quòd societas fuisset contracta per supradicta.

Primæ cōclu. limitationes.

LImita secūdò, nisi talis pupill9 haberet tutorē qui cōicaret alijs fratrib9, & alij sibi cōicarent: tūc intelligereē cōtracta societas. tex. est in. l. vt in cōditionib9. ff. p socio. Bal. expssè in. d. l. si patruus. in vlti. colū. C. cōia vtriusq iudicij. & in. l. mādatū. ī scđa opinione. C. mādati. nec obstat, si dicaē, q tutor nō pōt autorizare nisi loqreē, per tex. ī. l. j. ff. de auto. tuto. & notat Dy. in. l. vbi nō voce. ff. de reg. iuris. & Bal. in. l. fine. C. ad Velleia. qa ad hoc respōdet Bar. qđ illud est verū in actib9 expssis & qui verbis expediunē, secus in tacitis, & q factis expediunē. vt dicit Bal. in. d. l. mādatū. & ibi Bartho. de saliceto. in. vij. oppo. & idē Bal. in. d. l. si patruus. argumēto. l. si fistulas. §. si fundū. de cōtrahen. emptio. ita dicunt & tenent dñs meus Iason in. d. l. j. C. qui testa. facere possunt. & Soci. in consi. suo. clx. in. v. colū. ibi respondent etiā & aliter. & Alex. consi. suo. xxxij. in. v. vol. & in cōsilio. xxxvj. & xxxvij. cū tribus sequeñ. in. iiij. volu.

TErtiò limita, nisi pater in vita mandasset cōi noīe exerceri: qa quo noīe iussit testator, eo noīe factū psumiē, non obstāte q aliquis esset pupillus. tex. in. l. q negotiatiōe. in princi. ff. de administra. tuto. quē tex. allegat formaliter Bal. ita limitās in. d. l. nō oportet. ī. iij. col. C. de bonis q liberis. ita tenet do. me9 Iason in. d. l. j. C. q test. facere possunt. Alex. in cōsi. suo. xlix. in. j. volu. repetito in cōsi. xxxvij. in. iiij. volu. in. j. colū. Barba. in cōsi. xxxvj. in. xv. colū. in. ij. volu. & qd importāt hæc verba plata per testatorē, volo q fili9 me9 pupillus viuat cōiter, & moreē vsq ad vigintiq āños cū fratre. vide Bar. in cōsi. suo. clxviij. incipien. quidā habens bona cōia.

QVartò limita dictā cōclusionē pcedere in pupillo, nō aūt in adulto carente curatore. p regulā, si curatorem habēs. C. de in integrū restitutio. minorū. ita in specie limitat domi. Alexan. in consi. suo xlix. in. ij. col. in. j. volumi. repetito in cōsi. xxxvij. in. iiij. volu. vbi dicit qđ maxime quò ad fructus pōt disponere prout maior: & ideo in illis pōt contrahere societatē, vide ibi per eum. & in cōsi. suo. xxx. in. ij. volumi.

QVintò p limitatione dic q licet pupill9 nō posset tacitè vel expssè societatem cōtrahere cum fratribus aut patruis, tñ si aliquid secum cōicatū sit, vel cōmuni nomine factum, poterit pupillus qñ pupillarē ætatē excesserit ratū habere, si fuerit bene gestū.

ita Bal.in trac.de duob⁹ fratribus, quē pfecit post Bar. qui imperfectū dimiſerat: alleg.l.pupill⁹.in princi.ff.de nego.geſt.l.ſi pupilli.ff.de dona.Ita tenēt Alex.in dicto cōſi.xlix.in.j.volu.iā ſuprà allega.& Soci.in cōſi.clx.in v.col.vbi dicit,ꝙ iſta ratificatio colligiť:ex quo factus maior incipit cōiter exercere artē & pſequi.l.iulian⁹.cū materia.ff.q ſatiſda.cog. Et etiam ſi fiat diuiſio lucrorū tanq̄ quæſitorū in cōi ſocietate: vt dicit ibi Soci.& ita etiā tenet Philippus decius in cōſi.ſuo.xxj.in.j.col.

Concluſio ſecūda. 28 SEcunda†principalis cōcluſio eſt qñ oēs fratres ſunt maiores natu,ſed neuter eorū negotiať:qa ſunt nobiles & diuites:& ī hoc cōcludūt doctores:ꝙ licet hęreditatē paternā īdiuiſā poſſideāt:tñ inter eos nō p̄ſumiť cōtracta ſocietas,niſi expſſē ſit dictū.& ita tenet Bar.in d.l.ſi patron⁹.p tex.in.l.ex pte.§.ſi fili⁹.ff.familiæ herciſ. Alex.in cōſi.ſuo,xlix.in.j.volu.& in cōſi.xciij.in.j.vol. inci.Viſis dubijs.qđ eſt repetitū in cōſi.22.in.iij.volu.

Eius limitationes. LImita hanc concluſionē duabus limitationib⁹,Primò videlicet,niſi omnia vndecunq; ſimul cōmunicata fuiſſent: qa tunc per hāc communicationem intelligitur cōtracta ſocietas omnium bonorū. Ita tenet Bal.in.l.ſi pronus.in pen.col.circa finē. C.cōia vtriuſq; iudi.Alex.in.d.cōſi.xlix.in.ij. col.in.j.volu.& plures tenent in hoc cum Bal.cōtra Bart.De quibus per dominum meum Iaſonem in.d.l.j.C.qui teſta.facere poſ.

LImita ſecūdò,niſi ex diuturnitate temporis, & cōi vſu viuēdi & concurrente conuerſione ſanguinis aliud inducat:qa fratres ſunt.Ex iſtis trib⁹ abſq; aliqua negotiatiōe,etiā inter eos cēſebiť cōtracta ſocietas:p regulā.l.pcula.ff.de pba.iūcta.l.q ſeruus cōis.ff.de dona. iter virū & vxo.iūctis his q̄ notantur in.l.q dotē.ff.ſol. matri.Ita tenet Alber.de roſa.ī.d.l.j.C.q teſta.face.pñt. & poſt eū Bal.& do.me⁹ Iaſō,& Sali.ī.d.l.ſi patruus.

Concluſio tertia. 29 TErtia†principalis concluſio eſt:qñ mortuo patre alter ex fratrib⁹ tantū negotiať,alter non: qa tūc inter eos nō eſt cōtracta ſocietas,cū alter nihil ponat.l.j. in fi.ff.p ſocio.& ille qui negotiať magis videť donare q̄ cōtrahere.vñ quęſita per eū qui negotiatur nō debēt cōicari alteri,qui non negotiať.Ita Bar.in.d.l.ſi patru⁹. &.d.l.cū duob⁹.§.ſi tūc fratres.ff.pro ſocio.Et cū Bart, trāſeunt Fulgo.& Pau.de ca.ſed intellige tñ in hoc Bar. qñ alter frater qui nō negotiať nō poneret lucra vndecunq; puenientia in cōi,ſed ea ſibi reſeruaret:ſecus aūt ſi lucra vñcunq; puenīētia,ſiue ex domo, ſiue ex rediti bus beneficiorū in cōi poneret:qa tūc inter eos p̄ſumeretur cōtracta ſocietas.Et ita tenet Bal.cōtra Bar.in hoc: in.l.ſi patruus in vlti.colū.& ī tractatu de duob⁹ fratribus in.viij.col.& Petr⁹ de anchara.& Alex.ī cōſilijs ſuprà allegatis:& ad p̄dicta addendū eſt.d.Bal.in.l.ptor. §.ſed & fili⁹.per illū textū.ff.de edēdo.vbi dicit ꝙ ſi ſūt duo fratres ſimul habitātes mortuo patre,quorū vnus eſt notari⁹,vel aduocatus,vel mercator:& lucrū ſuum ponit in cōi:qđ ex hoc p̄ſumitur & intelligiť quidā ſocialis cōſenſus inter eos:& plus nō dicit.¶ Aduerte etiā 30 ad vnū in ſocietate, †qđ poſſeſſio, nō requiriť,nec traditio in ea trāſlatione dominij.l.j.§.j.ff.p ſoc.& in.l.ſocius.ff.ſi certum petatur.vbi latè moderni.vt dicit Pyrrhus in cōſuetudi.Aurelianeñ.titu. de ſocieta.capite.ij. & adde Iaſonē in.l.de diuiſio.colum.ij.ff.ſoluto matri.

☞ ¶Faciūt quæ dicit Bal.in.l.nulla.in prin. C.de iure dotium.dixi ſuprà in titu. (des droictz & appartenāces a gens mariéz).§.ij.in glo.(participant)& hoc titu.§.j.in glo.(ſaiſit)in additiōe ibi poſita,vbi poſui caſus in quibus non requiritur traditio. *

Concluſio quarta. 31 QVartus & vltimus †caſus ſeu quarta principalis cōcluſio,& cæteris frequētior & vtilior eſt:quando oēs fratres mortuo patre negotiantur ſi- 32 mul,& ī hac fac regulā generalē†quòd inter oēs fratres maiores natu ſimul mortuo patre negotiātes p̄ſumiť cōtracta ſocietas:ſicut ī dubio p̄ſumitur contractū matrimoniū inter virū & mulierē ſimul habitātes.l.in concubinatu,& ibi Bar.ad hoc notat.ī fi.ff. de cōcubi.&.l. in libere.ff.de ritu nuptiarū.& qa eſt actus qui non pōt geri citra ius & nomē ſocietatis. argumē.l.p hærede.in prin.ff.de acquirē.hæredi.ita Bar.in.d.l.ſi patruus. Regula.

Regulæ intellectus. INtellige hāc regulam vt ſit ſocietas cōtracta illi⁹ negotiatiōis vel mercantiæ quæ exerceť,& non omniū bonorū:eo quia actus noſtri volūtarij non extenduntur vltra quā gerantur.l.j.§.ſi quis hoc interdicto, ad finē. vbi Bar.hoc notat.ff.de itinere actúq; priuato.ita Bar. in.d.l.ſi patruus.Panor.in cōſi.lxvj.qđ incipit,attingā breuiſſimè deciſionē huius dubij.in.j.volu.Alex.in cōſilio.lxxviij.in.ij.volumi.incipi.diſcuſſis. Philippus decius in conſi.xxj.incipiente, viſo puncto. Subintellige p̄dicta habere locū & eſſe vera in actib⁹ vniformibus: ſed qñ omnes fratres negotiantes exercenť in eadē mercantia vel negotiatiōe puta,qa oēs ſe exercent ī mercantia pannorū, vel tenent apothecam:tunc verum eſt quòd intelligiť contracta ſocietas tantū illius negotiationis.ſecus aūt in actibus difformib⁹ & varietatē habentib⁹:puta vnus eſt mercator,alter aduocat⁹ aut practicus,alter eccleſiaſticus, & oīa bona vndecunq; prouenientia ex diuerſis exercitijs cōmunicant: quia tunc ex diuerſis exercitijs,& ex actibus ita promiſcuis & indiffereñ.debet p̄ſumi contracta ſocietas generaliter omnium bonorū.ita tenet Bal.in.l.ſi patruus.in vlti.col.& in tracta.de duob⁹ fratrib⁹.ī.viij.col.& ſequeñ.& iſtud ſequiť dñs meus Iaſ.in.d.l.j.vbi dicit ꝙ ſibi plus placet hęc diſtinctio Bal.& dicit ꝙ Ludoui.roma.in conſilio ccxcj.incipiē.cum iſti fratres.cōprobat plenè iſtud per quatuor rōnes,etiā Ludoui.roma.in conſi.ccccl xx.qđ incipit,cū iſti fratres lucra ex negotiatiōib⁹.& plenè de hac diſtinctiōe Bald.p Andre. Sicu.in conſi.ſuo.xxxvj. incip.Scribiť ſapiēter.in.iij.&.v.col.in.ij.volu.vbi maximè dicit,ꝙ etiā inter nobiles qui negotiātur:ſi tamē vndecunq; puenientia communicāt,præſumitur contracta ſocietas:& ibi plenè per eū:ad quem recurrendū eſt,& ad dominum meum Iaſonem in dicta.l.j.

☞ ADDITIO. Aduerte tamen ſi vnus ex ſocijs aliquid emat nomine proprio, an ſit cōmunicandum, vide Bertrandi in conſilio ſuo ccclviij.nume.primo.in prima parte.

ADdentur ad prędicta q̄ dicit Bal.in.l.mandatū in iij.opinio.C.mādati.vbi dicit ꝙ ſi morte pris finita erat ſocietas cū alio ſocio cōtracta,iuxta.l.actiōe.§. morte. &.l.adeo in prin.ff.p ſocio,tamē ſi fili⁹ poſtea cū ſocio pris hiſdem inſtitorib⁹ vtatur ſicut pri⁹, intelligiť ſocietas cū filio renouata, q̄uis fili⁹ fuiſſet pupill⁹ tutorē habēs,cuius patiētia interueniſſet,p id qđ habetur in.l.ſi qs mancipijs.§. ſi impubes.&.l.in eū.§.ſi dominus.ff.de inſtit.bonus text.in.l.cuicunq;.§.fi.eodem titu.qđ dictum refert & ſequiť Barbatia in.c.qa.in.xij. colū.de iudi.& in.c.peruenit. in.iij.colū.de emptio. & vendi. Alexā.conſi.132.in.j.col.incip. perlectis.in.v.volumi.fa

lumi.faciunt & alia q̃ dicitur de hmõi cõtinuatione seu renouatione societatis,per Ioã.lupum in repe.rubri.de donatio.inter virũ & vxorẽ.§.lxij.nu.xxviij.&.xxix.

ADDITIO. Sed qd si viuo patre vnus frater maior negotiet̃, eò q̃a pater est senex:nũqd postmodũ debeat hr̃e salariũ de sua negotiatiõe? videt̃ qd' sic,vt tenet Pet.girardi in suo singulari.lxxxiiij.incipiente,executor vltimæ voluntatis. *

33 ADuertendũ est tñ, qm̃ vt dixi, † societas oĩm bonorũ fundat̃ ex p̃sumptiõib⁹ & actib⁹ q nõ pñt fieri citra ius& nomẽ societatis:vt inquit Bar.in.l.Titiũ & Meuiũ.§.altero.ff.de admini.tuto.& in.d.l.si patru⁹. argu.l.p herede.l.Papinian⁹.ff.de acq.heredi.& tales p̃sumptiões vel cõiecturæ sunt quandoq; graues, quandoq; violẽtæ,qñq; leues scd'm varietatẽ casuũ,vt notat Pet.de ancha.i cõsi.ccciij.incipiẽ.Materia de qua q̃rit̃.& Ange.in cõsi.cxij.incipieñ.Bona acq̃sita.colũ.j.Ad hãc em̃ societatẽ gñalẽ oĩm bonorũ plures p̃sumptiões & coniecturæ requirũtur scd'm Pet.de anchara.vbi dicit plura esse,ex q̃bus videtur esse cõtracta talis societas.

34 PRimò † cõicatio bonorũ post mortẽ patris aut aui. Secũdò cõmuniõis cõtinuatio p.xxx.annos. Tertiò cõis habitatio vtriusq; familię.Quartò cõicatio fructuũ ex possessiõib⁹.Quintò expen.sumptuũ & onerũ imminentiũ circa res & p̃sonas ipsorũ, nunq; inter eos reddita vel inita rõ:licet factæ fuerint de obuẽtionib⁹ in cõi.Ita etiã dicit idẽ Pe.de ancha.i cõsi.clxix.incipi.Plura dubia.Et ita refert Philipp⁹.deci⁹ q fuit p̃ceptor me⁹ in cõsi.suo.xxj.in.ij.col.incipiẽ.viso pũcto.& ex his actibus satis p̃sumitur cõtracta societas. ¶Vide Boeriũ in cõsuetudi.Bituriceñ.titu.de consuetudi. matri.§.iij.vbi in materia societatis allegat plura cõsilia docto.ex quibus plura sunt hĩc allegata. ¶Et vide etiã Soci.in consilio suo.iiij.in.iij.volu. vbi dicit duplicẽ esse societatẽ expressam.s.& tacitã: & ibi ponit plures species societatis,& vide eundẽ in consi.vj.eodem volumi. *

Præsum ptiõ s.p societate oĩm bonorum.

ET aduerte quia oẽs prędictæ societates intelligunt̃ in diuisiõe fienda inter eos qui pretendunt habere cõitatem.Sed in hac patria i qua sunt serui & homines manusmortuæ aliter & alio modo quoad dñm est cõsideranda cõmunitas:cũ semp & omni casu fratres etiã siue sint pupilli,siue nõ,seu si sint cum patruis,siue nõ, censent̃,tenentur,& reputant̃ cõmunes in bonis:etiam post mortẽ patris, & maximè illa in qua pater eorum erat cũ patruis:nisi constet de diuisione bonorũ mobilium & hereditagiorũ,& separatiõe foci, panis,& habitatiõis,vt habet̃ in.§.(gens de mainmorte estans en cõmunion.)in titulo.(Des mainsmortes) nec alij actus de quib⁹ suprà faciunt quò ad p̃dictos effectus præsumere de cõione esse in vna negotiatiõe in qua negotiant̃: & separationẽ in illa in qua nõ negotiãtur nisi quò ad eos tantùm.¶De iure tñ per nõ diuisionem nõ inducitur cõmunitas,nec societas.l.si fratres.ff.p socio,ita dicit Pyrrhus in cõsuetudi.Aurelianeñ.in tit.de societate. capite.iij.Et ibi dicit † q cõfectio inuentarij per fratres post mortem patris est actus cõtrarius societati.

Quid de societate fratrũ manusmortuæ.

35 capite.iij.

36 ET aduerte † notãter dicit̃ suprà in regula,q si simul negotiant̃ mortuo patre:quia si viuo patre negotiabant̃, & mercaturã etiã diuersam, aut vnam eandẽ exercebãt:& omnia lucra simul ponebãt: tamen inter eos non p̃sumitur cõtracta societas:nec ad debita vni⁹ alter tenetur,vel econtra:eò quia cũ viuo patre fructus aduentitiorũ debebant̃ ipsi patri: intelligunt̃ tales filij negotiari p patre:& sic non censeat̃ inter eos aliqua societas cõtracta.Ita limitat Bal.in.l.cũ oportet.in prin.in iij.col.C.de bonis quæ libe.& in.l. certum.in.ij.colũ.& in.l.filię.in.vj.col.C.fami.hercis.& in.l.cum duobus.§. fin.i lectura antiqua.ff.de nego.gest.& p Ludo.roma. in consi.ccccl xxj.incipi.Lucrũ autem.allega.per dominum meũ Iasonẽ in.d.l.j.C.qui testa.facere possunt.

37 SED quid † si vnus fratrum viuo patre negotietur circa possessiones patris,alij verò nõ, & habeat alios fratres nihil negotiãtes:an mortuo patre in diuisione bonorum alleg.ratione negotiatiõis & administrationis factæ per eum,possit petere tantum salarij q̃tum dedisset pater vni negotiorũ gestori? Dominus meus Iason in.l.illud.in.v.colũ.quærit de hac quæstione post Fulgosium: sed satis crudæ eam determinat: & posset melius decidi per hĩc antè dicta. Quęstio notabilis.

ET quando ibi disputat dñs meus Iason, si vnus ex fratribus cõmuniter negotiantib⁹ emerit suo proprio nomine fundũ,licet de pecunia cõmunis negotiationis:an teneatur talẽ fundum communicare.Vide ibi plenè per eũ,& per eundẽ.in.l.j.in fine secundè colũ.C. de furtis.& amplissimè per dñm Andre.Sicul.in dicto consi.xxxvj.in.ij.volumine.Pet. de ancha.in dicto cõsi. cxlix.& consi.ccc ij.suprà allega.Philippus decius in.d. consi.xxj.in.v.col.ibi,quartò vidẽdũ est. ¶Vide de hoc Io.sanxon in cõsuetu. Turoneñ.titu.(de communaulte de biens)articu.ij.folio.cxxix.ibi,hinc dicit Bal. † Quid autem de duobus emẽtibus vnam rem:an in illa re dicantur socij.tex.in.l.ij.in princi.& ibi Barto.ff.commu. diuidun.& Iason in.§ quędam.institu.de actiõn.tenent quòd sic. si animo contrahendæ societatis simul emerint.vide Boerium in consuetudi.Bituricen.tit. de consuetudi.matri.§.ij.in fine glo.¶Et dicit dominus meus Ias.in.d.§.quędam quòd etiam proprietarij possunt inter se diuidere proprietatem rei nõ vocato vsufructuario:sed non præiudicat vsufructuario nisi vocetur, per tex.in.l.is qui fundum.ff.de vsufru.legato:contra tamẽ dictum Nicolai de Neapoli qui dicit quòd nõ possunt diuide re eo non vocato.

38 de biens)articu.ij.

QVia hĩc ergo vidimus quomodo societas omniũ bonorum contrahatur siue tacitè, siue expressè: redeamus ad quæstiões superius promissas tangere, de quibus per dominum meum in.l.fin. C.de colla.expedita ergo prima.

39 QVæro de quæstione † quã annectit Paul. de cast. in.d.l.fina.quã dicit de facto fuisse in ciuitate Paduæ in duobus fratrib⁹ nobilibus:quorum vnus habebat magnã familiam.s.vxorem,filios,nutrices,& similes personas: sed gerebat totã curam rei domesticæ & familiaris:ali⁹ frater qui non habebat vxorẽ nec filios:nullam curam habebat de reb⁹ familiaribus: nunquid tẽpore diuisionis possit iste frater minor natu petere à maiore illã impẽsam vxoris filiorũ & familiæ, quas iste nõ habebat.dñs me⁹ in.d.l.fina.post Pau.de cast.finaliter cõcludit q non.dicit tñ Bald.q in rusticis est verum,qñ filijs illius operant̃ in domo,aliãs non. Secunda pricipalis quæstio.

CRedo q in oĩb⁹ sufficit pro recõpẽsatione dictarũ impẽsarũ cura & sollicitudo,seu administratio illi⁹ fratris habẽtis filios circa rẽ domesticã & familiarẽ.

40 SVbnectit † idẽ do.me⁹ in.d.l.fi.qd ecõtra,videlicet si duo fratres mortuo patre stãt i cõione bonorũ paternorum: Tertia q̃stio principalis.

ternorũ: vnus frater habet filios qui tota die lucrant̃ & exponũt ĩ cõi lucrũ: alter frater nullos filios habet: nunquid iste frater tp̃e diuisionis q habet tot filios laborãtes, habebit pl⁹ altero, qd' verisimiliter lucrati sunt ei⁹ filij. Istã q̃stionẽ examinat ibidẽ do. me⁹ Iason & ĩ. §. sequẽs. in penul. & vlti. col. insti. de act. & breuiter cõcludit insequẽdo Ange. in. l. ex duob⁹. ff. de nego. gest. qd' debet haberi rõ operarũ illorũ filiorũ: & iõ dicit Bal. in tractatu de duob⁹ fratribus. in. ix. col. ꝙ si duo fratres rustici teneãt terras ad laborãdũ, & vnus eorũ habeat duos filios laborãtes, alius nullos, ꝙ fructus ex cultura ꝑcepti tp̃e diuisionis debẽt diuidi in capita, & nõ stirpes: & sic ille frater q habebat duos filios habebit tres partes, & alius vnã. Et vide eundẽ Bal. in. d. tracta. in vlt. colũ. vbi dicit, tales fruct⁹ ꝑcepti ex opera debẽt diuidi arbitrio boni viri, iuxta verisimilẽ operarũ qualitatẽ. Plus dicit idẽ Bal. in. l. j. in. xj. q. C. ꝓ soci. vbi dicit ꝙ si duo fratres mortuo patre habeant p̃dium cõe, & cõduxerunt duo p̃dia ad laborandũ: & vnus istorũ fratrũ habebat duos filios laborãtes, alius nullũ habebat: & ex fructib⁹ prædiorũ multa acquisiuerũt, quòd quò ad lucra ꝓuenientia ex prędio cõmuni medietas attribuitur ꝓprietati: & alia æqualiter diuidit̃ per capita, non solùm fratrũ, sed filiorum: qa est natura societatis quòd diuidant lucra per capita. De alijs verò fructibus perceptis ex prædijs conductis ad laborandũ, tenet ꝙ lucrum diuidatur per capita fratrum & filiorum: & sic ille frater qui duos filios laborantes habebat cõsequetur tres partes, & alius vnam. & istã decisionem allegat & sequitur dominus Alex. in cõsilio suo. cxxxiij. in. ij. volu. & in alijs locis allegatis per dñm meũ Ias. in. d. l. fi. C. de collatio.

ADuerte quia videret̃ ꝙ istud intelligi deberet in fructib⁹ perceptis: sed si fiat diuisio hęreditagiorũ fructibus pendentibus, videt̃ ꝙ cedere debeant fundo. Quia fruct⁹ pendentes pars fundi esse censent̃. l. fructus penden. ff. de rei vendi. dixi in plurib⁹ locis. Credo etiã ꝙ si fiat diuisio iter fratres habẽtes hęreditagia seu prædia cõia fructibus pendentib⁹ iam cultiuata, & seminata ꝑ fratres & eorũ filios: ex quo ius est iã quæsitũ filijs fratrũ qui iam laborauerũt & cultiuauerunt, ꝙ sine voluntate & cõsensu eorum cũ iam ius est quæsitũ per dictam culturã & laborẽ non põt fieri præiudiciũ in fructib⁹, in quib⁹ debent habere portionẽ per capita laborantiũ. Quoniam diuisio ꝓprietatis nõ præiudicat habenti ius in fructib⁹. d. l. is qui fundũ. ff. de vsufr. le.

41 Regula quarta Baldi. QVarta regula Bal. est† ꝙ donatio facta filios ĩ potestate: qa habet vim relicti cũ cõfirmet̃ ꝑ mortẽ nõ confert̃: qa id qd' post mortẽ ei⁹ (de cui⁹ hęreditate agit̃) q̃rit̃, nõ confert̃. vt. l. j. §. si impuberi. ff. de colla. bono. sed si est donatũ emãcipato tp̃e emancipatiõis cõfertur. s. vt liber. §. fin. C. de colla. Si vero post emãcipationẽ hoc prius nõ acto, non fit collatio nisi in duob⁹ casib⁹: vt in. l. illud. §. fi. C. de colla. & hoc in simplici donatiõe: †sed in donatiõe remuneratoria nõ fiet collatio: qa nõ est mera dona. l. Aqli⁹ regul. ff. de dona. auť. si parẽs. C. de inoffi. testa. †Donatio verò ꝓpter nuptias bñ cõfert̃: vt ꝑ tex. Bal. & doc. in. l. q̃m nouella. C. de inoffi. testa, & in. l. oĩmodo. §. fi. C. de inoffi. testamẽ. Ita dicit Bal. in. d. l. q̃m nouella. ¶ Sed pro clariori intelligentia hui⁹ regulæ aduertendũ est ad tria dubia.

42 Donatio remuneratoria.

43

Dubia tria. PRimum, vtrũ donatio simplex facta filio debeat cõferri: & istud diuidet̃ in duo dubia. Primũ, vtrũ donatio facta filio in potestate debeat cõferri. Secũdũ, vtrũ donatio facta filio emãcipato debeat conferri.

SEcundum, vtrum donatio remuneratoria debeat conferri.

44 TErtium, †vtrum donatio propter nuptias debeat conferri. De ista non aliter insistam, quia est satis clarum vt dixi: vt per Bal. & docto. in. l. q̃m nouella. C. de inoffi. testa. & in. l. omnimodo. §. fi. C. de inoffi. testa. & etiam vndecunq; procedat, dummodo procedat de bonis illius de cuius hæreditate agitur: quia semper debet conferri. do. meus Ias. in. d. l. quoniam nouella. Donatio propter nuptias.

AD primum omissa disputatione doctorum, de qua in auť. ex testamẽto. C. de collatio. maximè per do. meum Ias. Fac regulã & communem conclusio-
45 nẽ, †ꝙ donatio facta per patrem filio in potestate, non debet conferri: quia morte confirmatur: & sic videtur esse quæsitum post mortem patris. Ista est communis conclusio, & regula doctorum in dicto loco. Regula cõis.

LImita primò istã cõmunem conclusionẽ quò ad nos, & in patria nostra cõsuetudinaria Burgũdię, nõ habere locũ generaliter dictam cõem cõclusionẽ: qa cũ sit filius: & sit vnus de debentib⁹ succedere, & de veris successorib⁹: ꝙ nõ põt eidem aliqd relinqui plus q̃ alteri: qa testator per cõsuetudinẽ nostrã nõ põt pl⁹ vni relinquere, q̃ alteri per quacũq; vltimã voluntatẽ: qd' tñ fieret, si ita esset ꝙ talis donatio haberet vim relicti. Et ideo quomodocũq; sit, semp in patria nostra cõsuetudinaria donatũ filio ĩ potestate nõ põt ei esse p̃cipuũ imò semp est ponendũ in hęreditate: & qlibet filiorum habebit partẽ: qa aut confirmat̃ morte: & tũc qa habet vim relicti nõ valeret per cõsuetudinem nostrã, aut nõ cõfirmat̃ morte, & tũc reperiret̃ in ipsa hęreditate ex q̃ erit inualida: & ideo diuidet̃ inter omnes hęredes.

ALias tres limitatiões ponit gl. in auť. ex testa. C. de collatio, ponẽdo tres casus, vbi donatio simplex facta filio in potestate debet conferri: vt ibi per glo.

DOminus me⁹ Iason in. d. auť. ponit alias quatuor limitatiões ad dictã conclusionẽ, quas nõ repeto hîc: sed tñ pono vnã: videlicet quæ est ꝙ in oĩbus casibus in qbus donatio facta ꝑ patrẽ filio ĩ potestate, valet statim in oĩbus illis casibus donatio debet cõferri cũ fratribus, cũ statim valeat: vt tenet Alex. in. d. auť. in iij. col. qui aũt sint casus in qb⁹ donatio facta per patrẽ filio in potestate valet: ponit dñs meus Iason in. l. frater à fratre, in litera in. xviij. col. vsq; ad finẽ. & in repetitione. in fine. ff. de cõdictio. indebi. & omnes illos casus ponit Soci. in suis fallentijs. in litera D. in centesimaterria regula fallentiarũ. vbi in apostil. ponuntur remissiones ad hanc materiã: ideo cum hic. §. sit iam satis oneratus, non insisto: sed ad ibi dicta me remitto.

ADuertendum est tamen ꝙ cùm vt videmus donatio quæ fit filio in potestate fauore & contemplatione matrimonij valet, vt tenet Guido pape in decisione sua. cxlv. debet cum fratribus conferri per limitationem hîc antè positam.

46 DE donatiõe †aũt q̃ fit filio emãcipato clarũ est ꝙ debet cõferri: cũ statim valeat: & iõ debet cõferri. & ita tenet do. me⁹ Ias. in. d. auť. ex testa. in. v. col. vsq; ad finẽ. vbi ponit disputa. huius q̃stio. deinde facit regulã cũ q̃tuor limitatiõib⁹: sed tu dic ꝙ qcqd fit sẽp ĩ hac patria tenet̃ cõferre: nisi ĩ casu primæ limita. s. qd' nõ vult succedere: qa tũc hoc casu nõ tenet̃ cõferre: & nisi fuerit expresse di-

expressè dictũ per donatorem ꝙ non vult talem donationem conferre:per tex.in.d.auṫ.ex testamento.

Donatio remuneratoria an cõferri debeat.

47 AD secundũ †vtrũ donatio remuneratoria cõferri debeat cũ fratrib⁹:nam remuneratoria q̃ fit filio in potestate ꝑ patrẽ statim valet: vt tenent doctores in auṫ.vñ si parẽs.C.de inoffi.testamẽ. Bar.Soci.in consi. suo.ccxv.incipiẽ. visa.versic.cõfirmo etiã. ergo videṫ ꝙ debeat conferri per limitationẽ præcedentem: tu tñ dic cõtrariũ,cũ;talis donatio censeṫ peculiũ aduentitiũ quasi quæsitũ industrȷ̃s filȷ̃, scd'm glo.in.l.si donatione.C.de colla.vbi dñs meus Ias.in.iȷ̃.col.sed aduentitia hodie nõ conferuntur:vt in.l.fi.C.de colla.igitur.

48 ET dicit ibi †dñs meus Iason ꝙ tria copulatiuè requiruntur ad hoc vt dicaṫ donatio remuneratoria:primò ꝙ talia merita verè appareant:nec in hoc staretur assertioni patris. docto.in.d.l.si donatione.& dominus Soci.in consi.suo. ccxcv.in.iȷ̃.&.iiȷ̃.col.qui posuit in hac patria sex casus multùm notabiles, quos hìc inseruissem:nisi hic. §. iam satis fuisset oneratus:sed vide eum cùm casus ibi euenerit.

ADuerte,si merita nõ appareant, an saltẽ valeat vt donatio simplex: videtur ꝙ nõ:quia tanq̃ simulata nõ transit posses.in donatariũ.text.sing.i.l.emptor. ff.de aqua plu.arcenda. Ang.in.l.j.§. si pater.ff.pro donato.& in.l.si donatione. C. de collatio. Cepola cautela.cxlix.licet contrarium teneat Bar.in.d.§. si pater.dixi plenè in meo monologio in verbo,donatio.

49 SEcundò requiriṫ †ꝙ talia merita sint ęquiualẽtia rei donatæ,hoc est ꝙ fili⁹ fecerit tale meritũ patri: ꝙ si fuisset extraneus,tñ fuisset lucrat⁹.c.relatũ.in versi.iuxta seruitȷ̃ meritũ.de testa.aliâs illud donatũ qd' excedet meritũ nõ esset aduẽtitiũ:nec valeret, scd'm Bal.& Sali. in.l.illud.C.de sacrosan.eccle.& latè Imola in.l. Aquili⁹ regul⁹.ff.de donatio.ex quo reprehendiṫ Bal.in auṫ.ex testamẽto.in.iȷ̃.colũ.C.de colla.quẽ sequiṫ Roma.in.d. l.si dona. vbi dicũt ꝙ sufficit ꝙ benemerita filȷ̃ nõ sint infra dimidiã rei donatæ:q͞a illud reprẽhẽdit Alex.in.d.l. si donatiõe.& post eũ domi.me⁹ Iason.& idẽ dñs me⁹ in.l.petẽs.in.vj.C.de pactis.& in auṫ.vñ si parẽs.i vlti. col.C.de inoffi.testamẽto. Alex.in cõsi.lv.in.iȷ̃.col.in.j. volumine ponũt qũo merita debent esse æquiualẽtia.

50 TErtiò requiriṫ †ꝙ talia merita seu talia seruitia nõ sint obsequialia ad q̃ tenetur filius:q͞a nõ exigunt remuneratiõnẽ.l.filia.C.de patria potestate,scd'm Bal. & oẽs modernos.in.l.filiæ cui⁹.C.fami.herciscundæ. & istis concurrẽ.si fiat talis donatio ꝓpter benemerita q̃ diciṫ remuneratoria,nõ fiet collatio, nec veniet cõicanda cũ alȷ̃s fratrib⁹.plura alia specialia habet huiusmodi donatio remuneratoria:de quib⁹ per do.meũ Iaso.in.l. ex hoc iure.in.xȷ̃.col.ff. de iustitia & iure.& in.l.si non

51 sorte.§.libertus.ff.de condictio.indebi. ¶Aduerte,†q͞a si pater dederit filio aliquid pro titulo vt ꝓmoueaṫ ad sacros ordines,nõ teneṫ cõferre.vt in terminis tenet Io. Fabr.in.l.si emãcipati.in suo breuiatio.C.de colla.& in §.igitur quartam.instit.de inoffi.testa.& rõnem ibi assignat:quia nõ põt vendi,nec ad hæredes transmitti.

Regula quinta Baldi.

52 QVinta regula Baldi est, †qd' illud quòd acquirit filius ex titulo nõ lucratiuo sed oneroso non venit in collatiõe.l.j.§. nec castrense. ff.de colla. bonorũ.versi.hæc enim propter onera:quia non videṫ adesse cũ tantum sibi absit de proprio q̃tùm quęsiuit. argumen.l.quia i pretio.ff.de vsufru.& si plus valeret, istud censetur ex industria.ff.ad legẽ Falcidiam.l.si hæres.& sic aduentitiũ, ideo nõ conferendũ. ista sunt verba Bal.in.d.l.quoniã nouella.in sua quinta regula.

QVò ad istã regulã aduertendũ est, qñ fili⁹ aliquid lucratur,aut lucraṫ ex pecunia paterna:seu illius de cui⁹ hęreditate agiṫ:& tũc hoc casu dubiũ est,an tale lucrũ debeat conferri.& tũc dicit Bar.in.d.l.j. §.nec castrẽse.ff.de colla.bonorũ.in.iȷ̃.col.ibi,& hoc tene mẽti ad q̃stionẽ quã vidi de facto cõsueuit esse quęstio &c.ꝙ aut fili⁹ lucraṫ cũ pecunia paterna, & acq̃rit sine aliquo onere,vel sine opere,& tũc illud lucrũ attribuiṫ pecunię:& ideo taq̃ ꝓfectitiũ debet cõferri & cõicari:sed si lucraṫ cũ pecunia paterna & ope suo:tũc dic ꝙ illud lucrũ qd' attribuiṫ pecunię taq̃ ꝓfectitiũ debet cõicari.ita loquiṫ gl.in.l.cũ oportet. C. de bonis q̃ libe. sed id qd' attribuiṫ personæ nõ cõicatur,q͞a est aduentitiũ.d.l.cũ oportet.in princi.& instit.ꝑ quas ꝑsonas nobis acquiraṫ.& dicit Bart.& cõis cõsuetudo est ꝙ medietas lucri deṫ ꝑsonæ,aliæ pecunia. C.ꝑ socio.l.j.& de hoc vide plenè ꝑ dñm Soci.in consi.clxȷ̃.& per Panor. in cõsi.suo.xxxvj.in.j.col.incipi.In Dei noĩe amen.circa primum dubiũ.in.ȷ̃.volumi.dixi aliquid suprà in titu. (des enfans de plusieurs lictz).§.(la femme du filz qui vient demeurer)ideo amplius hìc non insisto.

53 SExta regula Bald.est†ꝙ nunq̃ collatio fit nisi decedentibus illis de cuius hęreditate tractatur,& personis expressis in iure,& non aliter.l.fina. C. communia vtriusq̃ iudicȷ̃. Regula. vj.Bal.

AD istam regulã aduertendũ est, quia Bar.examinat istud membrũ in.l.emancipati.in vlti.col.C. de colla.& latius dñs me⁹Ias.in.d.l.si emancipati.in.iiȷ̃.

54 col.vbi dicit†ꝙ si penit⁹extraneus succedat cũ filio,nõ tenetur illi cõferre:& de hoc est glos.in.d.l.si emãcipati. quẽ tenẽt Bar.& oẽs in.d.l.si emãcipati.& Bar.in.l.pater filiũ.in vlti.col.ff.de colla.dotis.& hęc regula inspecto iure nouissimo etiã nostrarum cõsuetudinũ habet Extraneus nihil confert.

55 vtilitatẽ:†q͞a extraneus succedens ex testamẽto cũ filȷ̃s institut⁹ in duabus partib⁹ totius hęreditatis nõ cõfert. & in hoc vt dicit Fulgo.in.d.l.si emãcipati.dicta gl.est singularis.& do.me⁹ Iason ibi dicit de hoc esse textũ in §.illud.in verbo, oĩb⁹ alȷ̃s.in gl.in verbo.omnino.i fi. in auṫ.de triẽte & semisse.& ibi glo.expressè dicit ꝙ regula.d.l.fi.C.cõia vtriusq̃ iudicȷ̃.qd' extrane⁹ nihil cõferat,nõ est hodie correcta.& idẽ tenet gl.in.d.l.fi.i verbo,oĩno,& sic stat cõclusio ꝙ nedũ olim,sed etiã hodie extraneus succedẽs simuṫ cũ filio nihil teneṫ cõferre.do. me⁹ Iason in.d.l.si emãcipati confirmat istud per vnã

56 regulã,quæ est†ꝙ collatio nunq̃ habet locũ inter alias ꝑsonas nisi solũ inter descenden. succedẽ.ascendẽ. & nõ inter alios.& istud adhuc nõ habet locũ nisi tria copulatiuè cõcurrant.allegat do.me⁹Iason.tex.in.§.illud. in verbo,oĩno.in fine.in auṫ.de triente & semisse.& ibi glos.expressè dicit,ꝙ regula.d.l.fi. C.cõia vtriusq̃ iudi. qd' extraneus nihil cõferat, nõ est hodie correcta. & idẽ tenet gl.in.d.l.fi.i verbo omnimodo.& dicit quòd isto modo sunt intelligẽdæ oẽs leges loquẽtes de collatiõe, in titu.de colla.ff.&.C.hinc est vt dicit qd' inter trãsuersales succedẽ.trãsuersalib⁹ non habet locũ collatio.& ponit exẽplũ.sunt tres vel quatuor fratres:moriṫ vnus: alȷ̃ fratres succedunt fratri prædefuncto ab intestato: nunquid bona quæ habuerunt in vita illius præmortui teneantur cõferre? certè non: quia inter transuersa- Regula. Nec trãsuersales.

les nõ est locus collationi quãdo succedunt transuersali.glo.est singularis in.l.prima.in glo. fi.C. de legitimis hæredi.quam sequitur Pau.de ca.ibi,& in.d.l.si emancipati.& hoc credo esse verum de iure.

Quid in Burgundia, vbi trãsuersalib⁹ debet legitima.

57 SED quid† dicẽdũ erit in hac pr̃ia ducatus Burgundiæ, vbi oẽs in infinitũ etiã transuersales vsq; ad decimũ gradũ qñ sunt ꝓximiores tenẽt locũ primi hæredis & filij: ita ꝙ eis debet legitima ac si essent filij: an si sint trãsuersales debeant cõferre, ex quo ꝑ cõsuetudinẽ habenẽ vt sui, qa eis debet legitima: ita qđ si vni plus relinquat ꝙ̃ alteri ꝑ testamentũ: testamẽtũ est nullum, etiã si sint in quarto & quinto gradu, & sic de similib⁹: & ideo cũ illis ꝓteritis competat cõtra tabulas, est locus collatiõi.glo.in.l.vt liberis.i gl.fi.circa mediũ.C.de collatio.cũ etiã cõsuetudo nostra vult æqualitatẽ inter eos seruari, ac si essent filij: q̃ est potissima rõ collatiõis fiendæ. ista q̃stio mihi euenit pluries. & qcqd sit, semp mihi visum fuit, ꝙ tales nõ tenenẽ cõferre: qa licet eis debeat legitima, & efficiantẽ sui, nõ tñ ex hoc video ꝙ efficiantẽ descẽdeñ. qđ necessario requirit ad hoc vt teneanẽ conferre: & ad id qđ dicit quod eis debet legitima, est verũ ergo necessariò sequit ꝙ inter eos sit locus collatiõi, nõ est verũ: qa ascendeñ. etiã debetur legitima.l.nã & si parentib⁹.ff.de inoffi.testamen.& tñ inter ascendeñ.nõ habet locũ collatio: vt dixi in prima regula Bald, & qñ

Qđ nõ cõferãt.

58 dicit Bal.in.l.si emãcipati. † & si oĩa iura percunctatus fueris, nunq; reperies ꝙ fiat collatio nisi inter eos inter quos deberet legitima. dicit dñs meus Iaso.in.d.l.in.v. col.ꝙ Bal.vult loqui quo ad descendeñ.tantùm.

ITEM etiã nõ sequit affirmatiuè, istis debet legitima: ergo iter eos est locus collatiõi: sed tm̃ illa regula Bal.ꝓcedit negatiuè: ita dicit do.me⁹ Iason limitãdo illam regulã in.d.l.si emãcipati.in.viij.col.C.de collatio.

ITEM etiã ad id qđ dicit ꝙ talib⁹ transuersalib⁹ cõpetit cõtra tabulas: ergo inter eos est locus collationi. ad hoc dico ꝙ etiã nõ sequit: qa ascendeñ. cõpetit cõtra tabulas ipsis ꝓteritis, vt dictũ est ante: & etiã i successiõe matris vel lineæ maternæ de iure.fforũ.&.C.nõ cõpetit bonorũ possessio cõtra tabulas.l.illud.§.ad testamenta. ff.de cõtrata.& tñ habet locũ collatio.l.illã. C. de colla.

59 †ex his patet, ꝙ neq; inter trãsuersales, neq; inter ascendeñ.est locus collatiõi. sed solũ est locus collatiõi inter descendeñ.trib⁹ concurrẽ.s.primò ꝙ veniant ex primo capite.s.vñ liberi. Secũdò qđ sint in primo gradu. Tertiò ꝙ succedãt titu.vniuersali: qa si succederẽt titu.particulari, puta acceptarẽt legatũ fideicõmissum, vel donationẽ eis factã: & aliter nollẽt esse hęredes vniuersales pr̃is: & certè nõ tenerenẽ cõferre, ista tria latè examinat do.me⁹ Iason in.d.l.si emãcipati. ad quẽ me remitto. & de vltimo Bal.vide i.d.l.qñ nouella. ¶Ego nũc sum in

Contrariũ opi. supioris.

60 cõtraria opiniõe, & credo† ꝙ teneantur cõferre: & moueor ꝑ tex.ad literã hui⁹ nr̃æ cõsuetudinis hoc eodẽ.§.

61 iũctis.§.ij.&.iij. †vbi iure nr̃o municipali oẽs etiã qcũq; sint trãsuersales parificanẽ suis: nõ solũ q̃ ad legitimã: q̃ ad ius dicẽdi testamẽtũ nullũ: imò etiã q̃ ad collationẽ eorũ quæ in testamẽto, vel ꝑ quãlibet aliã vltimã volũtatẽ relinquunẽ. Cũ dicat hic textus noster (le testateur par testamẽt ne ordonance &c.) ex quo textu euidẽter apparet, ꝙ iura nostra municipalia voluerũt, statuerũt, & ordinauerũt, ęqualitatẽ seruari debere in quibuscũq; hęredib⁹, dummodo sint i ꝓximiori gradu: & talesqui abintestato succedere debẽt, æquiparãdo transuersales suis, & suos trãsuersalibus. Cũ ergo illa ratio æqualitatis seruãdæ sit potissima rõ collatiõis fiendæ: q̃ & habet locũ per cõsuetudinẽ nostrã tã in trãsuersalib⁹, ꝙ̃ i suis, idẽ ius erit in vtroq; statuẽdũ.l.illud.ff.ad legẽ Aquiliã l.à Titio.in fine.ff.de ṽb.obli.l.his solis in verbo, tacitè putam⁹.C.de reuocan. donatio. quẽ tex.Bal.in rub.C. de nautico fœnore, dicit meliorẽ de iure. ad hoc cõfirma

62 tur ex theorica multũ notabili, † ꝙ qñ i plurib⁹ casib⁹ ẽ eadẽ rõ: tũc vna & eadẽ rõ numero decidit oẽs cas⁹: nõ ꝑ extensionẽ, vt multi credũt, imò sicut gen⁹ cõprehendit species, sic gñalis ratio comprehẽdit diuersas species casuum emergentiũ: vt pulchrè dicit dñs meus Ias.in.l. j.§.itẽ acquirimus.col.iij.ff.de acqui.possessio.

Theor. canonica bilis.

ET si dicat ꝙ illa æquiparatio trãsuersaliũ & suorũ in ratiõe æqualitatis seruandę: est tantũ introducta per cõsuetudinẽ nostram in his quæ relinquunẽ ex testamẽto, vel vltima volũtate: nõ autem in his quæ relinquuntur ꝑ donatiõnẽ inter viuos. Et ideo cũ sit correctoria iuris cõis quò ad transuersales, habebit tm̃ locũ

63 in suo casu expresso. †Cũ lex correctoria iuris cõis debet ita interꝑtari: vt minus lędat ius cõe, ꝙ̃ possit. Alex. consilio suo.lxxviij.in.j.volu. Et etiã idem videt expressum ꝑ consuetudines nostras, in cõclusione illarũ: cùm dicatur ꝙ de his q̃ nõ sunt scripta in volumine nostrarum cõsuetudinũ, sit recurrẽdum ad ius cõe. & ideo cũ de dote, donatione ꝓpter nuptias, & donatiõe inter viuos: nihil sit dispositũ per cõsuetudines nostras, videtur ꝙ de his recurrendum sit ad ius cõmune.

Lex correctoria quomodo interpretanda.

64 AD hoc est clara respõsio ꝑ plures notabiles cõclusiones, maximè† ꝙ qñ duo casus parificanẽ vt regulę antiquę: tũc statutũ disponẽs aliquid in vno parificatorũ, extendit ad reliquũ, ista fuit cõclusio Bar. in.l. Marcellus.§.ꝙ aũt.ff.ad trebel.& Ang.in.l.si quis seruo C.de furtis. facit tex.c.trãslato. extra de cõstitutio. tex. in aut.de nõ eligẽdo scđo nubẽtes.§.j.ver.ꝙ vero. vbi dici

Statutum extenditur ad paria [...]

65 tur† constitutiões extẽdi ad extranea pluries assimilata, & in pluribus partibus iuris cõparata. & sic etiã intelligit gl.in clemen.j.de etate & quali. in verbo admittẽdus Cum ergo rõne ęqualitatis seruãde sicut conferunẽ relicta in vltima volũtate, ita etiã in donatione, in casibus in quibus est locus collationi de iure antiquo.l. vt liberis.C.de colla. Et sic nunc nouũ statutũ disponens collationẽ in alio casu in his q̃ relinquunẽ in vltima volũtate ex eadẽ rõne extendetur ad ea que relinquunẽ siue per dotem, siue donationem ante nuptias, siue inter viuos.

ET facit alia multũ notabilis & singularis cõclusio,

66 scilicet† ꝙ qñ duo æquiparanẽ per legẽ antiquã in oĩbus & per oĩa: tũc statutũ nouum corrigens in vno, intelligit etiã corrigere in alio. & ꝙ plus est, etiã in materia penali: vt probat in.c.si postq;.de ele.in.vj.cũ gl. vbi docto.ꝑ Pa.in.c.de multa. per gl. ibi de præben. per do. meum Ias.in.l.transigere.colũ.v.C.de transac.& in.§.ex maleficijs.col.x.insti.de actio.

Conclusio notabilis.

EX quo ergo sicut collaterales & transuersales nõ tenebanẽ iure ãtiquo cõferre dotes, donatiões ꝓpter nuptias, & donatiões inter viuos: eo qa nõ cõferebãt relicta i testamẽto seu i vltima volũtate rõne parificatiõis, cũ ergo illud corrigat eo qa tenenẽ cõferre relicta i testamẽto rõne equalitatis seruãde. Cũ illa eadẽ rõ habeat locũ in donatiõib⁹ extendet huiusmodi statutũ etiã correctoriũ ad dotẽ, donationẽ ꝓpter nuptias, & donationẽ inter viuos. Cũ sit eadẽ rõ in vno sicut in alio. Eo etiam

maxime

67 maximè, †qa statutum extendit ad casum nō contentū in statuto, qn̄ est eadē ratio: probat per glo. in c. oēs. in verbo, apostolicæ de ferijs. per gl. in clemē. ij. de iudicijs, in verbo, beneficijs. Sed sic est quòd eadem est ratio quò ad collationē fiendam inter illos, inter quos debet fieri collatio in donatione, sicut in relictis in testamēto, seu vltima volūtate: scilicet vt qualitas seruetur. d. l. vt liberis. C. de collationibus. igitur &c.

ET si dicat, q ex quo statutū nostrum tm̄ disposuit de his q̄ relinquunt in vltima volūtate: & iō videt exclusisse ea q̄ relinquunt p donationē inter viuos, aut aliàs. Cū vni9 inclusio sit alteri9 exclusio. notat in c. nō ne bn̄ dicim9. extrà de p̄sumptio. ¶Quia ad hoc respō-
68 deo, †q illa interp̄tatio nō est fienda: p quā via malitijs aperit. l. in fundo. ff. de rei vēdica. l. q̄ties nihil. ff. de reg. iur. do. me9 Ias. in l. ij. C. de idicta viduita. tollēda. hinc dicit i terminis do. Alex. cōsi. lv. incipi. cōsideratis verbis statuti. in j. vol. q stante statuto q tertia pars debeat relinqui heredib9: tn̄ ne via fraudādi aperiat, intelligi debet siue p vltimā voluntatē, siue p donationē, qa etiā si grauent hæredes p donationē, reuocabit donatio. Cū ergo rō, æq̄litatis seruādæ tollat, si fiat donatio: ac si relinquat p vltimā volūtatē: q̄ qdē rō æqualitatis seruādæ cōsiderat in relictis ex vltima volūtate: idē erit etiā in donatiōe: ne p hoc via malitijs aperiat, p quā p̄dicta ratio æqualitatis seruādæ tollat, q̄ est potissima rō statuti nostri, & collatiōis fiendæ. & ita cōsului in facto cōtingenti: vide cōsilium meū, qd' incipit, Nobilis quondam vir domin9 Cyprianus, in decisione noni dubij.

Regula septima Bal. 69 SEptima †ergo & vltima regula Bal. est, q nunq̄ tenetur cōferre, nisi ille q vult p rata sua vniuersaliter succedere. vt. ff. de colla. dotis. l. siue quæstiōis. & ista est septima regula Bal. Hinc dicit do. me9 Ias. in l. si emāci-
70 pati. in pe. col. C. de colla. †q succedētes tit. singulari nō tenent cōferre. tex. est i l. à p̄re. scd'm verū intellectū: & in l. filiā fratrib9. C. de colla. iūcta l. fi. ff. de colla. & ita tenet Alberi. de Rosa. in d. l. si emācipati. in ij. col. & ē tex. in l. ex cā. & ibi not. Bal. C. familiæ herciscū. & hæ sunt septē regulæ Bal. quas posuit i mr̄ia collationū: sed etiā in hac mr̄ia posuit. 26. capitula q̄ satis explicata & determinata vident p has septē regulas: & quasi vident esse q̄dā exēpla ex vna parte ad regulas p̄cedentes, & q̄dā obiecta ex alia parte, de qbus per eū in aut. ex testamēto. C. de colla. & p Bart. in l. j. §. nec castrense. ff. de collā. bonorū. ad quos de prædictis me remitto.

SED in hac materia collatiōis an i casu in quo qs tenebat cōferre, possint alij heredes veniētes ab intestato intentādo interdictū vti possidetis, seu se faciēdo manutenere in aliqua pte eisdē debita de iure, & sic intentādo interdictū retinēdæ possint petere ea q̄ donatarij & heredes simul p̄tendunt q cōferant & possint hęc simul intētari. s. interdictū retinēdæ, & petitio collatiōis de donatis, seu simul in eodē iudicio cumulari: & vtrū iudex ius reddere debeat, & sup vtroq; pnūciare: videt q sic. Cū ex quo donatari9 se dicebat cohæredē est ius alteri cohęredi q̄situ tale q ipse donatari9 tenet cū eodē conferre, in quo ex officio iudicis cōpelli potest, qd' semp implorat in quocūq; iudicio. l. si soror. C. de coll. Imo nō cōferēti actiōes denegant. Et ex quo petit partē hęreditatis, collationē offerre debet. l. filię licet. C. de collatiōi. imò dicit Bal. in l. posthu. C. de colla. quē allegat Alexan. in l. vir bon9, in apostillis ad Barto. ff. iudicatū solui. q hęc exceptio. Tu es frater, & nō confers bona q̄ debes cōferre, impedit pcessum: dixi amplè in quodā meo consi. incipi. (veu le proces mehu & pendant.)

REassumendo materiā. §. nostri posset q̄ri, an ista cōsuetudo habeat locū etiā si testator relinqueret aliqbus hęredib9, seu filijs hæredū testatoris: dn̄s meus Ias. & p̄ceptor in l. qui liberis. §. hęc verba. in ij. colū. ibi Quæstio.
71 tertiò nota. ex hoc tex. ff. de vul. & pupil. dicit† q verbū hęres platū à testatore intelligit de primo hęrede: sed si pferat à lege vel statuto, intelligit nedū de primo, sed etiā de oib9 in infinitū. l. surdū. & l. hęredis appellatiōe. ff. de vbo. signi. imò qd' plus est Bar. & post eū do. me9 Iason in l. paterfamilias. in j. col. ff. de vulg. & pupil. substit. dicit q ēt si vbū pferat cōditionaliter, ita q debeat ipleri in forma specifica: tn̄ si impleat in hęrede hęredis, dicitur adimpleri cōditio, etiā in forma specifica. Plura ad istud ppositū adducit do. me9 Ias. in dictis locis, & in §. actionū. in xxxj. colū. insti. de actio. Sed vide dn̄m Alex. in cōsi. suo. lvj. in iij. col. in j. volu. plenissimè per Hæres verbū: quō intelligendum.
72 do. meū Iaso. in l. fin. C. de hęredi. institu. †vbi ponit: an hęres hęredis mei, sit meus hæres: & quia i prædictis locis plenè examinat hāc materiam, nō examino: sed cogitent posteri. Aduertant tn̄: quia tex. vltra procedit dicendo (vrays heritiers & qui ab intestat &c.)

SED insequēdo materiā huius nostri. §. qa neq; per testamentū, neq; vltimā voluntatē testator potest facere cōditionem vnius ex suis veris hęredib9 meliorē
73 quæro de q̄stiōe. †Aliquis vita sua comite, facit vni ex veris suis hęredib9 donationē purā & simplicē, & inter viuos, & phibet ne de huiusmodi donatione fiat collatio, adueniēte illius successione, cū alijs hęredib9: an ista donatio rōne istius phibitionis sapiat vltimā voluntatē: an verò sit accessoria ad contractū inter viuos: ita q sit valida donatio, & q nō debeat conferri. Nā vt dicit tex. in aut. ex testamēto. C. de colla. ex testamēto & ab intestato cessat dotis & aliorū datorū collatio: si hoc parēs expressum designauerit: & p illū tex. ibi pōt prohiberi collatio dotis, & aliorū datorū tam succedentibus ex testamēto, q̄ ab intestato: sed ille tex. nō dicit q illa phibitio possit fieri in cōtractu seu in donatiōe: sed solū dicit qd' hoc pōt facere parēs. Esset ergo videndū de iure an possit fieri huiusmodi phibitio collatiōis datorum i cōtractu: & vlteri9 si fiat in cōtractu, an habeat vim vltimæ volūtatis, cū faciat mentionē de morte, & puideat de bonis post mortē: ita quòd per huiusmodi puisionē, conditio vni9 ex veris hęredibus sit melior, & ecōtra. Nam primò videt q ista phibitio sit q̄dam vltima volūtas, seu actus cōcernens vltimā voluntatē: cū videt trahere effectū suū in tēp9 mortis, & post mortē, cū si nō fiat huiusmodi phibitio: dicta donatio post mortē non operabit suū integralē effectū, cùm licet valeat, tn̄ debebit cōferri: vt notat in d. aut. ex testamēto. ergo si fiat huiusmodi phibitio: ista phibitio faciet q nō fiet collatio post mortē: ergo cū fiat mētio de morte, dicet donatio cā mortis, & sic vltima volūtas. Ita videt facere. l. seia. §. fi. ff. de dona. cā mortis, cū alijs allegatis p Alex. in cōsi. suo. xiiij. in j. colū. in j. volu. & in cōsi. lxxxj. in ij. col. in eodē j. volumi. vbi expresse dicit post Bar. & illū insequendo in l. fin. C. de pactis, quòd qn̄ fit donatio, & cōfertur post mortē: semp intelligit esse donatio causa mortis, & sic vltima voluntas. ¶Decisio Tholosana. ccccliij. i prin. vbi allegat Io. Fabri practicū

Quæstio.

T

Frãciæ expreſſe dicentẽ qđ illud qđ non cõfertur poſt mortẽ, per conuentionẽ, aut aliâs præſumitur donatio cauſa mortis, qm̃ omnis diſpoſitio iudicatur ſcđ'm id tempus, in qđ cõfertur ipſius effect⁹. l. quod ſponſæ. C. de donatio. ante nuptias. Bart. ĩ cõſi. lxxvj. ſed hoc modo per hmõi prohibitionẽ collationis effectus cõfertur poſt mortem: quia aliâs nõ valeret, igitur &c. *

ITEM ſi iſtud eſſet permiſſum, ſequeref vnũ qđ hęc noſtra cõſuetudo eſſet tantũ impoſita verbis & non rebus, & ꝙ nõ haberetur reſpectus ad effectũ, ſed tantũ ad verba: quod nõ eſt dicendũ. l. ij. C. cõmunia de lega. quia idẽ eſt ꝙ fiat aliquid ꝓhibitum tẽpore permiſſo vel prohibito, & cõferatur ad tẽpus permiſſum. l. in tẽpus. & ibi Bar. ff. de hęre. inſti. vel qđ tempore licito cõferatur illius effectus ad tẽpus prohibitum: vt tot operetur oppoſitũ in oppoſito quot propoſitũ in propoſito: ſcđ'm philoſophum quinto Ethicorum. l. ſi vt proponis. C. de nuptijs. l. ſi ex toto. ff. de legatis primo.

Prohibitũ in termino ꝓhibetur in via.

74 ITEM prohibitũ† in termino ꝓhibetur in via. Dñs me⁹ Iaſon in. l. ij. in fine. ff. de iuriſdi. om. iudi. Si ergo ꝓhibeatur teſtatori facere cõditionẽ vnius ex ſuis hęredibus meliorẽ in morte, & ſic in vltima volũtate, ergo idẽ erit antẽ, & ſic in via. Et dicit Bal. in. l. j. in. ꝗ. qſtione. C. de cõtrahen. emptio. quòd tempus in qđ confertur, non in quo fit mandatũ inſpicitur: igitur &c.

COntrariũ tamen videtur, ſcilicet ꝙ poſſit fieri iſta prohibitio inter viuos: & ꝙ licet cõferaf in tẽpus mortis, eſt tñ actus iter viuos. Et ad primũ ꝙ poſſit fieri inter viuos, faciũt in argu. text. in his noſtris cõſuetudinibus, poſiti ſuprà in tit. (Des droictz & appartenãces à gẽs mariéz) in. iij. & iiij. ꝗ. vbi ꝓhibentur quædã in vltima volũtate quæ nõ prohibenf iter viuos. Et infrà in titu. (Des mainſmortes) in. ꝗ. x. & xj. Et faciũt quæ dicũt docto. inſti. de lege fuſia canina tollenda. & ꝗ dixi ſuprà in dicto tit. (Des droictz & appartenãces a gens mariéz.) ꝗ. iij. & iiij. & etiã quia qđ põt fieri per vltimã voluntatẽ, poteſt fieri etiã per cõtractũ. Per plura tenet dñs meus Iaſon in. l. ꝗ delegato. ff. de legatis primò. vbi amplè. & ideo cũ de iure iſta prohibitio poſſit fieri in vltima voluntate, poteſt etiam fieri in contractu.

SED ſic eſt nũc deueniendo ad ſecundũ ꝙ ſi fiat in contractu inter viuos, & ſic ſit actus inter viuos, licet cõferatur in tẽpus mortis: nihil repugnat quin ſemper ſit actus inter viuos. l. j. C. vt actiones ab hærede & contra hęredẽ. l. hereditagijs. ff. de bonis autori iudi. poſſiden. Expreſſius. l. nã ſi cũ moriar. ff. de cõdictio indebi. dñs Alex. in dicto conſi. xiiij. in. j. colũ. ibi, nec obſtat ſecundum eũ. in primo volumine. Et faciunt multa ibi adducta per eũ. ¶ Hinc dicit Oldra. conſi. ſuo. cxxxix.

Nota.

75 †ꝙ talis cõuentio ꝙ vnus ſuccedat alteri in certa re, nõ dicitur vltima volũtas: ſed quædam promiſſio ob iuſtã cauſam facta: quæ etiã valet, licet fiat per verba importantia inſtitutionẽ. plura allegat. & cõſului in facto contingẽti in ardua cauſa. & vide do. meum Iaſ. in. l. ſtipulatio hoc modo concepta. ff. de verbo. obliga.

76 EX quibus concludif, †ꝙ donatio inter viuos collata etiã in tempus mortis, nõ dicitur vltima voluntas: ſic etiã licet hæc prohibitio videaf conferre effectum ſuum in tẽpus mortis, nõ dicitur donatio eſſe vltima voluntas: ſed diceſ eſſe quædam clauſula acceſſoria ad donationẽ inter viuos, ſeu donationem propter nuptias, vel in fauorẽ matrimonij: quæ regulabif ſecũdũ naturã ſui principalis. regula iuris acceſſoriũ. de re

77 gulis iuris. in ſexto. vbi amplè ꝑ Dy. Ex quo dicitur† ꝙ iuramentũ interpoſitũ ſuper cõtractu, regulatur ſcđ'm naturam ipſi⁹ contractus. per do. meũ Iaſonem in. l. qđ te. in. viij. colũ. ff. ſi certũ petatur. Plenius in. l. ſi conuenerit. ff. de iuriſdictiõe omnium iudicũ. ¶ Quomodo iuramentum reguleſ ſecundum naturã contractus, aut quã ſapiat, aut alteret naturam cõtractus ſuper quo interponitur, vide ampliſſimè per Marcum anto. baueriam in ſuo tractatu de effectu iuramenti. arti. lxxij.

Iuramẽtũ regulatur ſcđ'm naturam cõtrac.

PRO certo hæc quæſtio nõ eſt ſine dubio: & fui his diebus interrogatus de donatione cuidã fratri per alterũ fratrẽ fienda: & qa erant quatuor fratres qui ſuccedere debebãt vni, qui volebat facere donationẽ inter viuos, vni ex alijs, dixi ꝙ daret idem duas partes oĩum ſuorum bonorũ, & ꝙ prohiberet collationẽ: qđ fecit. Sed mortuo illo fratre, quidã cõſuluerunt iſti fratri habenti donationẽ ꝙ non gereret ſe pro hęrede: quia erat dubiũ ꝙ teneretur conferre, & eram in cõtraria opinione. Dixi aliquid ſuprà in gl. ſecũda huius. ꝗ. Iunge prædicta cũ his dictis, & cogita in his ſi caſus eueniat.

Caſus facti.

☞ ADDITIO. Ego pluries fui in hac opinione, & ſemꝑ mouebar ex rõne huius cõſuetudinis ꝗ nõ põt eſſe alia, niſi vt æqualitas ſeruef inter liberos & ſimul ſuccedẽtes. l. vt liberis. C. de colla. ꝗ quidẽ illo iure antiquo. ſ. codicis añ has cõſuetudines ita cõſideraf in cõtractib⁹ lucratiuis ſicut in actib⁹ vltimæ voluntatis: ergo videf qđ diſpoſitũ in vno ex iure nouo ex illa rõne extendaf ad aliud ex illa eadẽ rõne, ꝗ ita habet locũ in vno ſicut in alio, ex ꝗ ſuccedet illa extẽſio, de qua dixi infrà in cõcluſiõe harũ conſuetudinũ, in verbo, (interpretées.) in. iij. cõcluſiõe de qua ſuprà dixi in hoc. ꝗ. in gl. (n'ordonãce & dernire volũte.) in fine. & de qua etiã ꝑ Alexã. in cõſi. lxxxix. in. ij. & iij. colũ. in vj. volu. & ita dixi in cõtingẽtia facti pluries, vbi ſemꝑ tenui qđ hmõi prohibitio collatiõis reddit donationẽ nullã, ſaltem talẽ qđ venit in collatione. ex quo ſemper dixi qđ volens ſe iuuare ex dicta donatiõe, debet ſe declarare nolle eſſe hæredẽ, niſi velit conferre. *

ADuerte tñ, quia in fratre videref minus dubium ſcđ'm aliquos ꝙ̃ in filijs: tñ idẽ eſt ſcđ'm noſtram cõſuetudinẽ: qa oĩbus hęredib⁹ ab inteſtato debef legitima titu. inſtitutiõis. aliâs teſtamentum eſt nullũ: & ſic oẽs ſunt ſui in Burgũdia, dũmodo obtineant primum locũ & ſint proximiores: etiã ſi ſint in quarto & quinto gradu: & ſic de ſimilib⁹. dixi ſuprà in. ꝗ. ij. & iij.

Nota.

In textu ibi

A ſes urays heritiers, & qui luy doibuent ſucceder.

EVenit caſus de quadã filia habẽte patrẽ: qui ſcđ'm cõſuetudinẽ noſtrã nõ ſuccedit in antiqs hęreditagijs: vt. ſ. ꝗ. (ſucceſſion en ligne directe.) ſuccedit tamẽ in mobilib⁹ & acqſitis: & ſic ꝗ ad qd eſt hęres quo ad qd nõ eſt hęres. Prædicta filia fuit maritata ĩ comitatu Burgundiæ, & ibi fecit ſuũ teſtamentũ, inſtituẽdo patrem in duab⁹ partib⁹ bonorũ ſuorũ antiquorũ exiſtentiũ in ducatu, & in alia tertia parte illorũ bonorũ inſtituit quẽdã ei⁹ cõſanguineũ, qui eidẽ ſuccedere debebat ab inteſtato: & in oĩbus alijs ſuis bonis quę habebat, & de quibus non diſpoſuerat, inſtituebat maritum.

Caſus

Dubitatum

DVbitatũ fuit de plurib⁹. Primò videlicet ex quo in dicto testamento non erat mariti autoritas, ꝙ tale testamentum esset nullum: ad minus quò ad bona existentia in ducatu: ex quo per cõsuetudines ducatus, mulier nõ potest testari sine autoritate mariti; tñ secus est de cõsuetudine comitatus, secundùm quam mulier potest testari sine licentia & autoritate mariti.

ITEM etiã si dici possit nullũ quò ad bona existentia in ducatu: ex quo nõ reliquit titu. institutiõis tertiam partẽ omnium bonorũ suorũ suo vero heredi: eò qa nihil eidem relinquit de bonis mobilib⁹, sed videt̃ ea reliquisse suo marito, cũ dixerit: & in residuo omniũ aliorũ bonorum meorũ de quib⁹ nõ disposui, instituo maritũ meũ: & de mobilib⁹ existentib⁹ in ducatu non disposuerat. igit̃. ¶Itẽ etiã quia pater dicit̃ vnus ex heredibus, saltẽ quò ad qd. Et ideo filia nõ potuit facere cõditionẽ suam meliorẽ ꝙ̃ alterius cõsanguinei succedere debẽtis: vt hoc. §. quò ad istud vltimum, nõ video magnũ dubiũ, & est casus de q̃ fit dubiũ in hoc. §. nã certũ est† ꝙ pater simpliciter nõ est heres filij, sed scd'm qd: vt videm⁹ in d. §. (succession en ligne directe.) sed sic est† ꝙ qñ seu vbicũꝗ aliquid est tale nõ simpliciter, sed scd'm quid quò ad aliquẽ respectũ, illud nõ dicit̃ propriè sed impropriè & fictè, nõ aũt verè. tex. & ibi Bal. in. l. cũ ex rõne. ff. de excu. tu. do. me⁹ Iason post Areti. in. l. pris & filij. in. §. notabili. ff. de vul. & pupil. substi. sed sic est ꝙ statutũ nostrũ, seu nostra cõsuetudo hîc loquit̃ de herede simpliciter, & ergo nõ habebit locũ in hærede scd'm quid, qa verba statutorũ ꝓpriè & verè capiunt̃, & intelligũtur, & nõ impropriè & fictæ. & qd' verba nõ trahant̃ ad casum fictũ, vide do. meũ Iaso. in. l. j. in. ij. col. ff. de vulg. & pupil. substi. & in. l. oẽs in repetitione feud. in. ij. lectura. in fine. ff. de iusti. & iure. & in. l. qui se pris. in. xxij. col. C. vñ libe. & ꝓpriè capiunt̃ verba statutorũ nec ad sensum ĩpropriũ trahunt̃. Bar. in. l. qcquid astringẽdæ. ff. de verbo. obliga. do. me⁹ Iason in. d. l. qui se patris. in. xxiij. col. doct. in. c. in nostra. de iniu. & Cardina. Zabarel. in. c. cũ dilect⁹. xiij. q. de cõsuetudine. igit̃ videtur ꝙ ꝑ hoc tale testamẽtũ non potuit nec potest dici nullũ. & facit etiam, qa aliud est esse vnũ simplex, id est quod dicat̃ heres simpliciter: aliud est esse tale, id est cũ qualitate: videlicet ꝙ sit heres in mobilib⁹ & acquæstis: vt dicit Car. dictus Præpositus, ponendo quandam regulam in. c. ad id. in. ij. colum. extrà de sponsa.

QVantũ verò ad primũ casum in q̃ dicit̃ ꝙ debet esse nullũ: ex quo nõ interuenit autoritas mariti, quò ad bona existẽtia ĩ ducatu, dico ad hoc ꝙ ex q̃ de iure mulier põt testari, nec requirit̃ in hoc autoritas mariti si habeat patrẽ. vt in hoc casu. prout dixi amplè in titu. (des droictz & appartenãces a gens mariéz.) in. §. j. ꝙ̃tũ ad hoc ꝙ filia maritata habẽs patrẽ remanet in potestate prĩs de iure: & ꝙ̃tũ ad hoc ꝙ de iure mulier põt testari, dixi in. §. (le mary & la femme.) ꝙ ex quo fecit extra ducatũ Burgũdiæ, & in loco vbi scd'm iuris cõis dispositionẽ potuit testari sine licẽtia mariti: qd' testamentũ ibi factũ trahit effectũ suũ ad bona sita in ducatu: licet cõtrariũ ibi sit dispositũ: qd' nõ est sine dubio, vt dixi de hoc in. §. (le mary & la femme.) in titu. (des droictz & appartenãces a gens mariéz) in glo. in verbo (par testamẽt.) vbi satis amplè: & ibi feci distinctionẽ. aut statutũ loquit̃ in rem, aut in ꝑsonã. possit in hoc facere dubiũ, ꝙ ex quo consuetudo comitatus etiã disponit, qd' mulier maritata potest testari sine licẽtia mariti, ꝙ videt̃ testata fuisse scd'm statuta & cõsuetudines illi⁹ patrie, & nõ scd'm ius cõe. & iõ ꝙ tale testamẽtũ factũ scd'm illã cõsuetudinẽ non traheret effectũ suũ ad bona sita extra territoriũ statuentiũ: scd'm opi. Iaco. de are. de qua ꝑ Bar. in. l. cũctos populos. i versi. vij. q̃ro. ibi postea superuenit. C. de sũma trini. & fide catholi. & ꝑ Alex. in cõsi. suo. xxxj. incipiẽ. viso tit. q̃stiõis p̃missæ. in. ij. col. in. §. volu. sed tu dic ꝙ illa opi. reprobat̃: vt per Bart. in dicto loco: & ibi do. me⁹ in vlti. lectu. in penul. & vlti. col. q multũ bene explicat hanc materiã: dicit tñ ꝙ cõis opinio est pro Bar. cõtra Iac. de arena. & adhuc in hoc casu facit, qa illud statutũ comitatus disponit id qd' ius cõe, & ideo est ius cõmune: vt dicit Bar in. l. j. ff. ad legẽ falcidiam. Alexã. in. l. si stipulatio ita facta fuerit. ff. de verbo. obli. dixi in plurib⁹ locis, igitur &c.

ET ex p̃dictis põt etiã solui secundũ dubiũ. ex quo videret̃ dicendum, ꝙ tale testamentũ sit validũ, & quòd trahet effectũ suum ad bona sita in ducatu. quidam tamẽ aduocati Heduẽ. tenuerũt ꝙ nõ valet, quò ad bona, sita in ducatu: per doctrinã Alex. in apostil. ad Barto. in. q̃stio. sed dubitari põt in. d. l. cũctos populos. ¶Aduerte ad hãc consuetudinẽ: quia vidi ꝙ multi volentes huic cõsuetudini derogare, ordinant in suo testamento qd' casu quo aliqui ex suis heredib⁹ velint ĩpugnare testamẽta eorũ, aut aliquo modo eis cõtrauenire, qd' instituunt principẽ in parte cõtrauenientium. Notabile dictũ.

☞ADDITIO. Et istud fit ꝑ modũ adiectionis pœnæ, q̃ valere videt̃ tam in testamẽto, codicillis, ꝙ̃ fideicommisso, vt notãt docto. in aut. hoc ampli⁹. C. de fideicõmissis, & in rubrica & tit. C. de his q̃ pœnæ noĩe. facit insti. de codi. §. fi. Et faciunt q̃ dicit Alex. in cõsi. cxcix. incipiẽte, hodie. in. ij. parte. & cõsi. lvij. incipiẽ. ꝑspectis. G. b̃ndicti in repetitiõe. c. Raynuti⁹. in verbo, si absꝗ liberis, artic. de leg. & fideicõmissis. nũe. 217. vsꝗ ad finẽ, de testamẽ. dicit tñ ibi idẽ Benedicti, qd' si testator legauerit alicui certã quãtitatẽ quã iusserit dare infra certũ tẽpus, aliâs qd' heres tale qd det noĩe pœnæ, puta decẽ aut quinꝗ ꝓ cẽtũ, talis adiectio pœnæ nõ valet, qa est vsura: vt tenẽt Bar. & alij in. l. j. C. de his q̃ pœnæ noĩe. clarius in. l. ij. ff. eo. tit. & in. l. iij. §. fi. ff. de annuis legatis. Et faciũt dicta ꝑ eũ vbi, qd' vbicũꝗ qs tenet̃ ad dationẽ quãtitatis, si adijciat̃ pœna est vsura. Et pluries dixi ꝙ contractus qui quotidie apud nos fiunt, in qb⁹ qs ꝓmittit soluere certã summã infra certũ tẽpus, & si infra illud tp̃s non soluat, tenebit̃ extunc soluere ad rõnẽ de centũ quinꝗ aut decẽ, vel qd aliud vltra sortẽ principalẽ, sunt vsurarij, nec tenẽtur ad arreragia obligati: qd' crederẽ esse verũ, qñ origo obligationis ꝓuenit ex pecunia. secus si ex hereditagio quod dat̃ alicui pro certa summa soluẽda intra certũ tẽpus, post qd' in defect⁹ solutiõis cõstituitur reddit⁹, qm̃ hoc casu debet rõne interesse fructuũ ꝓuenientiũ ex hereditagio. argu. l. curabit. C. de actio. empti. l. ij. C. de vsuris. l. Iulian⁹. §. ex vẽdito. ff. de actio. empti. gl. & docto. in. c. cõquest⁹, extrà de vsuris. dixi infrà in simili casu in titu. (des censes). §. iiij. in gl. (parmy rẽdant) & ibi feci mẽtionẽ de duobus arrestis curiæ parlamẽtalis Parisieñ. ✻

¶Dixi tñ in multis. ꝙ nõ obstãte dicta pœna, possunt heredes q sunt grauati vltra dispositionẽ statutariã, aut iuris cõis allegare nullitatẽ seu inualiditatem eorũ quæ gesta fuerunt ꝑ patrẽ aut testatorẽ, nec tenentur habere

Pater heres filij secundum quid.

ratũ id qđ eſt factũ ĩ fraudẽ eorũ, nec incidũt in aliquã pœnã.ita no.gl.in.l.ſi p̃ronus.§.patronũ.ff.ſi qd ĩ frau. patro.& Bal.in.l.j.in.iiij.col. verſi.qro vtrũ iuramentũ. C.de inoffic.dona.& faciũt q̃ dicit do. meꝰ Iaſ.in.§.fuerat.col.xviij.inſti.de act.& in.l.j.§.ſi qs ita.in fi.ff.de verbo.obli.aliàs ſeq̃retur incõueniẽs, ꝙ per adiectionẽ talium pœnarũ qs poſſet derogare conſuetudinibus noſtris:quod nõ poteſt.arg.l.nemo poteſt.ff.de lega.j.

Hæres hæredis mei meꝰ eſt hæres. 3 SED pone ꝙ relinquat hẹredi hẹredis:an valebit tale relictũ,videť ꝙ ſic:qa†hæres hæredis mei meꝰ eſt hæres.l.fi.C.de hære.inſti. vbi amplè tradiť materia,ꝙ hẹres hẹredis mei meꝰ eſt hẹres.ſed credo qđ hẹc verba intelligi debẽt de primo hẹrede.& ſic p prius,& non p poſteriꝰ dixi hìc antè in.§.p̃cedenti.ĩ gl.(& ſont ſaiſiz.)

4 Aduerte tamẽ ꝙ†diſpoſitio teſtatoris pœnalis quò ad hæredẽ non extenditur ad hẹredẽ hæredis vt per plura tenet Alex.in conſi.ſuo.cxl.in.vj.volumine.

§.ſexto.

SVcceſſion en ligne directe ne monte point,c'eſt aſſauoir que le pere, ou la mere, ne ſuccede point a ſon filz ou fille, n'aux enfans de ſon filz ou fille quãt aux heritages anciens paternelz,ou maternelz.

Mais le pere ſuccedera ſeul & pour le tout és biens que ſes enfans aurõt heu de luy:& pareillement y ſuccedera la mere comme le pere és biens uenans d'elle.

Au regard des aultres biens meubles & acqueſtz faictz par leſdictz enfãs,leur pere & mere y ſuccederont auec leurs freres & ſeurs, & les enfans des freres & ſeurs, & non aultres ſelon la forme de droict:& en ce cas ledict pere & mere demourront ueſtuz & ſaiſiz deſdictz biens eſq̃lz ilz ſuccederõt a leurſdictz enfans.

IDEM in comitatu Burgundiæ, & in comitatu Niuernenſi,& in patria deLorry,& Aurelianenſi, titu.(des droictz des ſucceſſions).§.ccxlij.idẽ in præpoſitura Pariſienſi,articu. cxxxviij. &. cxxix.in patria Aluerniæ in titu. (des ſucceſſiõs).§.ij.&.iij.idẽ in balliuatu Meldenſi.idẽ in ducatu Borbonij. ¶De ducatu Aurelianẽſi habetur per Pyrrhũ in dictis cõſuetu. Aurelianeñ.ti.(des ſucceſſions.)capite.ij.& ibi ponit qũo iſta conſuetudo eſt cõtra ius:& de ratione huius conſuetudinis ibi ponit.

DE STATVTO Florentiæ quo mater excluditur à ſucceſſione filiorum extantibus agnatis vſq; ad tertium gradum, vide Barto.in.l.ij.§.videndũ. ff.ad Tertullia.& apoſtil.Alex.plura allegant.Et de ſtatuto excludente matrem propter agnatos, amplè per Guillel. Benedicti in ſua repetitio.c. Raynutius. in verbo,& vxorem nomine Adelaſiam,nume.viij.per plures colum.de teſta.extrà.

In textu ibi
Ligne directe.

Linea duplex. BAL.in conſi.cclxxj.in.iij.libr.dicit, quòd duæ ſunt lineæ,recta ſcilicet,& inflexa,ſeu tranſuerſalis. vide per Boerium in conſuetudi. Bituriceñ.titu. de conſuetudi.retractus.§.ij.

In textu ibi
Ne monte point.

☞ ADuerte ꝙ ex quo ſtatutum priuat aſcendentes ſucceſſione deſcendentium eſt pœnale, & ideo odioſum : vt dicit Paul.de caſtro in.l.ſi is qui hæres.ff. de vulga. & pupil.ſubſtit.& ibi dominus meus Iaſon. quod facit ad multa. *

In textu ibi
Ne ſuccede point.

INtellige ſcilicet ab inteſtato ; qm̃ verbum ſuccedere intelligitur in ſtatutis ſtrictè & p̃priè, prout capitur in titu.C.de legitimis hẹredi.qđ an ſit verum,vide quę dixi ſuprà in.§.j.in glo.fi.hoc eodẽ.tit.& in.§. v.in glo. (prent les heritages)in titu.ſeq.vbi dicitur qđ verbum ſuccedere eſt generale,& cõprehendit tam ex teſtamento q̃ ab inteſtato:ex quo videť dicendũ quòd filius nõ poteſt in talibus antiquis hẹreditagijs inſtituere patrẽ, aut matrem,qđ crederẽ nimis durũ.Sed cùm in talibꝰ antiquis hẹreditagijs reputãtur extranei:non facio dubium,qđ poſſint inſtitui in duabus tertijs prædictorũ bonorum antiquorũ,ſecundũ tex.in.§.iiij.huius titu.

☞ ADDITIO. De materia huius conſuetudinis,vide Matthęum de Afflictis in conſtitutione regni Siciliæ, quæ incipit,vt de ſucceſſionibus.in.ij.libro. vbi multa de hac materia quæ faciunt ad hanc conſuetudinem. *

Conſuetudo nſa contra ius naturale et humanum. IN hoc.§.tractať de ſucceſſione aſcẽdente,hoc eſt qũo aſcẽdentes ſuccedant deſcẽdentibꝰ:& in hoc iſta conſuetudo cõtrariať ĩ antiqs hẹreditagijs paternis & maternis,his q̃ ſunt à iure introducta:cũ iure ſuccurſum ſit patri,& matri,vt filio vel filia amiſſa ſolatij loco ſuccedãt.l.iure ſuccurſum eſt. ff.de iu.dotiũ.imò qđ plꝰ eſt,

1 dicit Bal.in q̃dã ſuo cõſil.†ꝙ ſtatutũ per qđ mater priuatur à ſucceſſiõe filij eſt iniquũ,& contra ius humanũ & naturale.i.contra naturalẽ rõnẽ,ita ꝙ cũ ſit inhumanũ & cõtra ius naturale, nõ valet:nec p cõfirmationem

2 ſuperioris validũ reddiť,eo†qa in cõfirmatiõe ſtatutorũ nõ intelligunť cõfirmata niſi iuſta,ſcđm Cy.in.l.j.ff. de his q̃ ſunt ſui vel alie.iur.& Dy.ĩ.l.legata inutiliter.ff. de lega.j.ita tenet & cõſuluit ſing.Bal.ĩ cõſi.ſuo.lxxxiij. incipi.p̃mitteñ.in.v.pte ſuorũ cõſi.& dicit ꝙ p tale ſtatutũ ius cõe tolli nõ debet.dicit tñ Albe.de roſate in.j. pte ſtatutorũ.q.lx.& in.ij.pte.q.cx.†ꝙ valet ſtatutũ ſeu 3

cõſuetudo ꝙ pater & mater certũ qd habeãt de bonis & ſucceſſiõe filiorũ decedentiũ. Amplè vtrũ ſtatutum per qđ mater excludiť à ſucceſſione filij extãtibꝰ agnatis ſit odioſum vel fauorabile,vide p G.benedicti vbi ſuprà numero.xv.vſq; ad numerũ.xxxv.¶Vide de hac cõſuetudine ea quæ dicit Boeriꝰ in p̃dicta conſuetu.tit. de teſta.& vltimis volun.§.iij.vbi plenè.& plura ibi allegat,maximè Alberi.in dicto loco.

De ſucceſſione aſcẽdentium. 4 QVomodo†autẽ de iure ſuccedať, videndũ eſt:nã in hoc cõſiderandi ſunt quatuor caſus:quia quando di-

quando dicit̃ ꝙ aſcendẽtes ſuccedunt deſcentibus:aut ſunt aſcendẽtes legitimi & naturales,aut naturales tantùm:aut legitimi tantũ,aut naturales tantùm,qui poſt modum effecti ſunt legitimi parentes.

5 PRimo caſu †dic ꝙ ſi nõ ſint aliqui deſcendẽtes qui ſint legitimi & naturales,vel legitimi tm̃ : vt adoptiui,vel tm̃ naturales:q ſint tales q poſſint in aliq̃ ſuccedere ab inteſtato excluſis aſcẽdẽtib⁹, ꝙ qualiter ſit dicam infrà in tit.(des ſucceſſions des baſtards.)tũc vocãtur aſcẽdentes ꝓximi in gradu ad ſucceſſionẽ ab inteſtato,vide de hoc tex.in.§.j.& in.§.nulla.in auț.de hęre.

6 ab ĩte.veni.& hoc iõ eſt, †qñ decedit fili⁹ ſine liberis & fratrib⁹ ex vtroq; latere cõiũctis:qa tũc vocant̃ parẽtes ipſi⁹ filij in gradu ꝓximiores, tã maſculini q̃ fœmini. ſexus,extruſis oib⁹ alijs agnatis & cognatis : & ſi plures eũdẽ habẽt gradũ:ex ęquo inter eos hęreditas diuidit̃:& medietatẽ qdẽ accipiant oẽs a patre aſcẽdentes quãticũq; fuerint : medietatẽ vero a matre aſcẽdentes, quãtoſcũq; inueniri eos cõtigerit.caſus eſt in auț.de hęre.ab inte.venięti.§.cõſequẽs aũt.vſq; ad.§.ſi verò cum

7 aſcẽden.colla.ix.in q̃ qdẽ.§.ſi verò.decidit†ꝙ ſi ſupſint fratres ex vtroq; latere cõiũcti ipſi defuncto, & ſupſint parẽtes:vocantur fratres vel ſorores p̃dictæ vnà cũ parentib⁹ in gradu ꝓximiorib⁹,ita vt æquiores fiant portiones,ſublata omni differẽtia ſexus & patrię ꝑtãtis:& in dicto caſu vocant̃ dicti fratres ad vſumfructũ illarũ portionum, quẽ pater nõ habebit, quare vt ipſe partẽ ꝓprietatis cõſequent̃:vt ꝓbant dicta iura:& iſta ẽ vna limitatio ad.l.cũ oportet.C.de bo.quælib.&ex illo tex. ſumpta eſt auț. defuncto.& auț.item hęreditas fratris. C.ad Tertul.vbi eſt materia quomodo ſuccedant aſcẽdentes & deſcendẽtes cum fratribus defuncti.

Limitatio ad.l. cũ oportet.C.de bo.q̃lib.

LImita p̃dicta multis modis.Primo inq̃tũ gñaliter dicit̃ ꝙ aſcẽdẽtes ſuccedũt deſceñ.hoc eẽ verũ,niſi aſcẽdeñ.luxurioſe viuerẽt,qa tũc priuant̃ bñficio ſuccedendi deſcẽdeñ.hoc ꝓbat̃ arguẽdo à maiori iuxta auț. multomagis. C.de ſacroſan.eccle.& in.l.quãto magis. ff.de iureiu.& in.c.cũ in cũctis.extrà de elec.nã ſi aſceñ. ꝑ tranſitũ ad ſecunda vota priuant̃ ſucceſſione deſceñ. vt ſtatim dicã : quãtomagis debent priuari luxurioſe viueñ.ne luxuria plus habeat,q̃ caſtitas.§.cũ agitur in auț.de nõ eligen.ſecũ. nuben. §.vnum quidẽ.in auț.de reſtitu.& ea q̃ parit.auț.ijſdem pœnis.C.de ſecun.nup.

LImita ſecũdò in matre quæ nõ petijt tutorem dari filio pupillo ĩfra annũ,qui in pupillari ætate mortuus fuiſſet:nã tũc eſt indigna ſucceſſiõe eius filij, & illa debet priuari.l.ſciant.C.de legi.hęredita. §.fi.inſtitu.ad Tertul.poſuit Bart.in.l.ij.§.qđ ſi fortè.ff.ad Tertul.vbi dicit plus ꝙ nedũ priuatur hęreditate filij delata à lege, ſed etiã delata à ſtatuto vel hoie,ſi fuiſſet ſubſtituta per teſtatorem filio : qa hodie de cõſuetudine mater eſt tutrix:crederẽ iſtud habere tantùm locũ quãdo mater nõ fuit requiſita ad ſurreptionẽ tutelæ ꝑ cõſuetudinẽ noſtram:de qb⁹ dixi ſuprà tit.ꝓxi.per ea quæ dicit Ludo. roma.conſi.cxxviij.de quo ſuprà fecit mentionem.

LImita tertiò qñ parentes aſſumpſiſſent tutelam filij,& poſtea trãſiuiſſent ad ſecunda vota nõ petẽdo dari tutorẽ filio:nam tũc non ſuccedunt filijs ab inteſtato.tex.eſt in. §.ſi autem tutelam.in auț.de nuptijs. collatio. iiij. & credo ſatis hanc pœnam eſſe ſublatam per cõſuetudinem noſtram ſuprà poſitam in titu.(des rentes vendues à reachat).§.fi.

LImita quarto qñ parẽtes tranſeunt ad ſecũda vota.l.fœmine.§.illud.C.de ſecũd.nup.intelligit̃ hoc in bonis ad filiũ à patre prouẽtis,& etiã ĩ lucris nuptialib⁹,q̃ mulier lucrata eſſet,&;poſtea dediſſet filio:qa de illis ꝓprietas filio reſeruat̃:qa tũc ĩ illis tm̃ ſuccedit mater ĩ vſufructu:in alijs aũt aliunde q̃ſitis ſuccedit mater etiã q̃ ad plenã ꝓprietatẽ.ita tenet Ang.ꝑ illũ tex.in.§. hinc nobis.in auț.de nup.colla.iiij. & hæc diſtinctio de bonis à patre ꝓuẽtis,& aliunde quæſitis fit ꝑ hanc noſtram cõſuetudinẽ.ſed aliter diſponit̃:vt infrà dicam.

SED nunq̃d hæc pœna ſit hodie ſublata ꝑ dictum Apoſtoli,& per cõſuetudinẽ ducatus Burgũdię.de qua in limitatione p̃cedẽti feci mẽtionem:videt̃ ꝙ nõ: per ea quæ dicit Oldra.cõſi.ſuo.xxxiij. quidam habuit vxorem:ſed ꝑ Fran.de areti.conſi.xl.incipiẽte, quæſtio ſupponit̃ in facto,ꝙ quidã Augetus. videtur deciſum ꝙ per tranſitũ ad ſecũda vota mater non perdit ſucceſſionem filij.vide etiã Romanum conſi.clxxxij.& in cõſilio.cxc.vbi ponit an maritus per tranſitũ ad ſecunda vota perdat lucrũ dotis. ¶De materia huius quartæ limitationis,vide ampliſſimè per Philippum decium in conſilio ſuo.ccxxxix.vbi dicit.§.illud.habere locum in patre.de quo vide ſuprà in tit. (des enfans de pluſieurs lictz).§.j.ver.& aduertendũ.in fi.in addi.ibi poſita.

LImita quintò prædicta etiã non procedere quãdo mater nõ petijt dari curatorem ventri.text.eſt in.l. ſecunda.§.quod ſi prægnans.ff.ad Tertullia.& voluit Bal.in.l.matres.C.ad Tertul.& has fallẽtias poſuit Bolognin⁹ in addi.ad tracta.Matthæi de Matheſillanis ſuper ſucceſſio.ab inteſtato. in.iij.folio in prima additione ſecundi articuli principalis.

ADuerte qa hoc caſu ſublata & remota matre admittuntur alij qui de iure eidem ſuccedere debẽt. text.eſt in dicta.l.ij.§.fi.ff.ad Tertullia.

SExto limita quando dictum eſt ꝙ aſcenden. ſuccedunt pro æquali portione ſecundum proximitatem gradus : & tam parentes maſculini ſexus q̃ fœminini:vt ex æquo hæreditas inter eos diuidatur, hoc eſt ꝙ meditas ad parentes ex linea maſculina : medietas verò ex linea fœminina deueniat.hoc eſſe verum in bonis aliunde quæſitis q̃ à patre vel matre:quia in prouenientib⁹ à patre ſuccedet pater in totũ:& in prouenictibus à matre,mater ſuccedet.ita eſt tex.in.l.qđ ſcitis.ſecundũ intellectum Bar.C.de bonis quælib.& ita intelligit Matthęus Matheſil.in loco hic antè allegato.& ita etiam diſponitur per conſuetudinem noſtram.

8 ET prædicta procedunt†quando ſunt pares in gradu:ſinautem ſint diſpares in gradu, tunc inter eos nulla diuiſio fiet,ſed ſuccedunt in totum proximiores: & proximior excludit remotiorem in gradu, vt mater auum paternum etiam quò ad bona quæſita à patre: & pater auum maternum etiam quò ad bona quęſita à matre.prout declarat gloſ.in.§. conſequens.in auț.de hære.ab inte.veni.& in auț.defuncto.C.ad Tertul.& ibi no.in gl.tertia quam docto.ſequuntur ſecus autẽ eſt in deſcendente.ſed de rõne diuerſitatis non inſiſto, cũ ſatis ample tractent docto.in.d.auț.defuncto.& ponit dominus Alex.in conſi.ſuo.cxv.incipiente,ſer Ant.in prin.in ij.volu.& idem Alex.in cõſi.ſuo. octogeſimo.in prima col.in primo volumine.

Semper proximior remotiorẽ excludit.

ISTAM etiam opinionem ſequitur Barba.in conſi. quinquageſimo,incipit.Deum Chriſtum.in.v. colũ.

in.iiij.volu.Corneus in consi. vij.in.iij.vol.& Nicolaus de Vbaldis in tracta. successio.ab intestato. in.ij.parte. col.xxxiiij. ver.sed circa prædicta quæro primò. & oēs videntur sequi opinionē Salice.in aut.itaq;. C. cōmunia de successio.& de hoc est tex.in.d.§.consequens.

EX quo ergo vt dictū est, pater & mater deberent succedere filijs de iure,qñ nulli sunt alij descēdentes & trāsuersales,|& hoc iure turbato.vt in aut.defuncto.& iure succursum est patri vel matri, vt filia amissa solatij loco succederet:ne & amissę & successiōis priuatione sentiret.l.iure succursū est.ff.de iu.dotiū.videt ꝙ hęc cōsuetudo nō sit iuri cōsona:sed p̄dicta quę dixi,qñ dixi ꝙ pater & mater succedūt aut succedere debent filio,est intelligendū qñ nulli sunt fratres aut sorores:sed quando sunt fratres cū patre & matre,statim dicam.

PAnor.in consi.suo.lxxv.in.j.vol.ponit casum in q̄ consuluit in statuto Señ.vbi multū bene explanat hanc materiā.& quia per illud statutū mater excluditur à successione filij, quærit an per hoc sit priuata legitima debita:tenet do.meus Ias.multa allegando in.l.si quādo.§.fi.in pe.& vlti.colū.de inoffi.testa.

In textu ibi

C'estassauoir.

ISta dictio tantū importat quantū.s.vel videlicet,quę non solū sint declaratiuæ,sed etiā restrictiuæ.domin⁹ meus Ias.in.l.si pluribus.in vltimo notabili:ff.de lega.j. Et idē de dictione ita tñ,ꝙ in casu huius consuetudinis lati⁹ declaraui in quodā cōsilio qđ feci,incipien.decessit ab humanis : vbi posui verū intellectū istius articuli nostræ cōsuetudinis:quicquid dicāt aliqui,ꝙ semper & omni casu excludunt pater & mater,auus paternus, & auia materna:qđ qñ sit,& quō,ibi amplè declaraui, & vide etiā īfrà isto arti.i gl.(auec leurs freres & seurs.)

In textu ibi

Mais le pere succedera seul & pour le tout.

ITta est aduersatiua sed sine copula posita quę diuersitatē in iure & in facto ponit secundū glo.in.l.sed & si lege.ff.de petitio.hered.dominus meus Ias.in.l.patris. in.ij.col.ff.de vulga.& pup. & quādoq; etiam denotat idem ius,licet diuersum factum idem.dñs meus Ias.in aut.quod locum.in prima col.C.de collatio.

Qñ pater solus succedat, IStud est†scđm doctrinā Bart.in.l.qđ scitis.C.de bo. quę libe.& istā sententiā Bar.dicit Ludo.Ro.esse veriorē de iure.ita cōsulendo dicit ꝓbando tribus rōnib⁹ in consi.suo.xl.inci. visis ac decisis pūcto & cōstitutio. in vlti.colū.quem no.& ita etiā cōsulendo tenet Bar.in consi.suo.xviij.inci.in nomine dñi &c.viso testamēto. istam etiā opi.dicit esse rōnabiliorem Pau.de ca.in aut. post fratres.in.j.colū. C.de legi.hæredi.vbi dicit ꝙ licet Bal.teneat cōtrarium,quòd tñ hæc magis cadit in mente cuiusq;. ¶Et istud est ordine turbato, qđ pater succedat filio:quoniam Ordine turbato succedis Bulgarenato.gl.in.l.nam & si parentibus.ff.de inoffi.testa.

☞ ILlud erat iure ffor ū. qđ pater succedebat filio ordine turbato, & in totū excludebant fratres defuncti. d.l.nā & si parentib⁹.ff.de inoffic.testa.sed iure authēticorū aliud fuit ordinatū.s.qđ pater & mater succederēt vnà cū fratrib⁹ defuncti:& illud ius indistinctè loq̄bat in oībus bonis:sed cōsuetudo nostra nō ita indistinctè voluit illa iura habere locū,imò illa quodāmodo correxit primo.s.faciēdo distinctionē bonorū scilicet antiquorū hęreditagiorū paternorū aut maternorū, qm̄ in illis nullo modo succedūt pater aut mater,cōtra dispositionē iuris & antiqui & nouissimi. Aut verò bonorū ꝓuenientiū ab eis,vt sunt cōiter dotes q̄ dant filiabus, aut donatiōes añ aut ꝑpter nuptias q̄ dant filijs,vt nomen dom⁹ & familię cōseruēt,aut maiores dom⁹ vxores inueniant,& hmōi bona ab ipsis p̄ri aut matri ꝓuenientia,ne totū ꝑdāt, voluit cōsuetudo nostra ea reseruare patrib⁹ & ꝓ dote.facit tex.in.l.iure succursum est p̄ri, vt filia amissa solatij loco succederet , si redderet ei dos ab ipō ꝓfecta.ff.de iure dotiū , qa etiā dos à patre ꝓfecto ad patrē redire debet.l.dos à p̄re ꝓfecta.C.solu. matri.nota.plenè p docto.i.l.ij.&.iij.ff.solu. mr̄imo.de donatiōe nō est dubiū,qđ aliq̄ donatio ī Burgūdia nō pōt hr̄e effectū iter patrē & filiū nisi sapiat vim vltimæ voluntatis:qa si fiat sine clausula inhibitiōis collatiōis, tenebit fili⁹ cōferre,aliàs nō erit hęres.dixi.s̄.in.§.v.huius tit.ī gl.(meilleur de l'aultre) & si habeat clausulā inhibitiōis collatiōis,sapiet vim vltime volūtatis,vt dixi. s̄.in.d.loco:& iō si sapiat vim vltimæ volūtatis, nō est dubiū si cadat in cām q̄si caducitatis, scđm tex.in.l.vnica,in.§.in.j.itaq; ordine.& ī fine.C. de caducis tollēdis, vbi est tex.qđ taliter donata si donatari⁹ moriat añ donantē,donata & relicta p eū ad eūdē redeunt.Et maximè qñ fiūt sub aliq̄ cōditiōe ꝓut exēplificat si vxorem ducat,ꝓut cōiter fit in donatiōib⁹, q̄ fiūt masculis sub ea cōditiōe & cōseruatiōis domus & familiæ:iō in hoc statuētes habuerūt cōsiderationē, ad id qđ cōiter fieri solet ī Burgūdia,& ad p̄sumptā mentē patrū & matrū facientiū donatiōes filijs q p̄sumunt illas facere,vt per filios nomē dom⁹ & agnatiōis cōseruet,aut vt vn⁹ ex eorū filijs,in aliq̄ maiori domo,aut ditiori ponat & alliget:& iō cū morte illi⁹ deficiat & cesset p̄sumpta volūtas patrū & matrū p mortē filiorū añ patrē aut matrē,donata habent ꝓ nō scriptis,& ī cām q̄si caduci cadūt:& iō ad illos à qb⁹ ꝓcesserūt redire dn̄t,& istud est æquū & iuridicū.Nā sicut videm⁹ qđ ī donatiōe facta iter virū & vxo.donatio censet reuocata & ꝓ nō facta, si prior ꝑsona q̄ liberalitatē accepit reb⁹ hūanis sit exēpta:vt dicit tex.ī.l.à marito.C.de dona.iter virū & vxorē.ꝑpt̄ p̄sumptā mētē & volūtatem donātis.s.viri qđ vult tm̄ suæ vxori donare, aut vxoris, qđ vult tm̄ suo marito donare,& qđ vterq; magis vult post se qđ ad vnūcūq; ꝑueniat si moriat, ꝙ̄ ad alios suos hęredes:sic ēt ī p̄re & m̄re p̄sumēdū est:qđ licet voluerint & velint bona eorū deuenire ad aliquē ex eorū filijs:tñ videt cessare p̄sūpta mēs & volūtas p mortē illorū,ex q̄ nō mirū si donatio nō habeat effectū q̄ ad hęredes illorū,imò redeāt bona vñ ꝓcesserūt p modū q̄si caducitatis, aut aliàs ī hoc limitādo ius nouissimū,ꝓ qđ p̄r & m̄r succedūt cū frib⁹. & redeūdo ī hoc ad ius cōe antiquū, q̄ p̄r aut m̄r ī totū filijs succedebāt, saltē dicet qđ hæc cōsuetudo nr̄a ī bonis q̄ ab eis ꝓueniūt limitat & restringit ius cōe ī illis bonis,cū ēt grauent p̄res & matres ī alio: scilicet in successiōe antiquorū hęreditagiorū,à quibus totaliter excludunt,imò in eis succedēt fratres, aut alij eorū hęredes,iō in alijs releuant.s.in prouenientib⁹ ab eis:vt dictū est:& tātū remanet illud ius nouissimū in mobilibus aliunde prouenientib⁹ ꝙ̄ à patre & matre, & in acquæ

& in acquestibus in q̃bus seruatur dispositio iuris: ꝑut dicit cõsuetudo nostra in his tm̃ seruari debere formam iuris, de qua.s̃.dictum est que est in.d.§.consequens. in aut.de here.venientibus:& sic per hanc nostram consuetudinẽ non corrigitur dispositio.l.iure succursum est.ff. de iure dotiũ.de qua supra feci mentionẽ que tm̃ loquitur in dote que vt dictũ est prouenit à patre.l.fi.C.de dotis promis.iõ merito si in illa succedat pater exclusis fratribus. Et idem in matre, qñ dos procedit ab ea, qm̃ hoc casu dicitur profectitia respectu matris: vt dicit do. me⁹ Ias.in.l.vt nemini.in.ij.col.C.de colla. Consuetudo comitatus Burgundie videtur aliud dictare in donationibus ab eis ꝓuenientibus: qm̃ vr̃ qđ vult ꝙ in eis prout in mobilibus & acquæstibus succedatur scd'm dispositionẽ iuris cõis, cum ita dictet (Succession ab intestat ne mõte point en ligne directe se ce nest au regard des meubles acquestz & donations faictes par les pere & mere, ou par lung deulx a leurs enfans, & successiõ collateral aura lieu selon disposition de droict cõmun.) ¶Quia ista cõsuetudo est ita intelligenda ꝙ primo ponat regulam excludentem patrem & matrem in oĩbus bonis indistincte, & post subiungit exceptionem seu limitationem in bonis mobilibus, acquæstibus & donationibus ab eis factis: & in istis bonis non determinat quomõ succedant pr̃ & mater in illis, ex quo videndum est an sint cũ eis collaterales, hoc est fratres filiorũ, aut nõ: si em̃ nõ sint, clarũ est ꝙ deueniendũ est ad effectũ limitationis q̃ est cõformis dispositiõi iuris antiqui, scilicet ꝙ pr̃es & matres succedãt filijs tam ordine turbato, q̃ in bonis ab eo ꝓueniẽtibus. Aut em̃ sunt cum dictis filijs collaterales, puta fatres, aut fratrũ filij: & tũc dispositio iuris cõis habet locũ q̃ est in.§.cõsequens.s̃.alle.& sic in dictis bonis mobilib⁹ acquestibus & donationibus succedũt scd'm dispositionem iuris cõis, que est, scilicet qđ succedãt cũ fratribus & sororibus pro æquali scd'm dispositionem iuris cõis, q̃ est in.d.§.cõsequẽs.cum sit ius nouissimum cui standum est, cum leges posteriores prioribus derogent.l.sed & posteriores. & ibi notatur. ff. de legi.glo. in.c.j. de constitu.in.vj.& si ita non esset de nihilo operaretur illa clausula sequens (& succession collateral aura lieu selon disposition de droict cõmun:) q̃a satis clarum est ꝙ per illã exceptionẽ succedũt in totum pater & mater in illis bonis prius exceptuatis, ꝙ intelligendum non existenti successore collaterali: qm̃ tũc si sit successor collateralis, q scd'm dispositionẽ iuris cõis succedere põt cum patre & matre, non tollitur illa successio collateralis, immo reseruat̃ dispositiõi inter cões. Quia cũ ita sit ꝙ existentibus fratribus defuncti cũ patre & matre ꝙ succedunt cum eis pro equali portione scd'm dispositionẽ iuris cõis.iõ ad dictum.§.recurrendũ est, scd'm quẽ cũ patre & matre succedant fratres etiã in donationib⁹ ab eis prouenientibus: ꝙ est contra consuetudinem nr̃am: sed istud importat cõsuetudo Comitat⁹ bñ intellecta: & ita dixi in contingentia facti.✻ ¶Itẽ q̃a dicit̃ hic, ꝙ pr̃ succedit filio: quid si mater & filius simul moriant̃: aut filius parũ superuixerit: an faciat locũ, ita ꝙ ei succedat pr̃.vide.ĩ.ti.(des mainsmortes).§.xvij.ĩ fi.

Quãdo pater fi... filio succe... dit turs... ...tur or... do.

QVid si sint pr̃ & auia materna, an excludẽt fratres matris defunctæ an vo q̃a nihil est dispositum de auia materna relinquatur dispositioni iuris cõis vide per do.meum Ias.in.l.de quibus.in.vj.col.ff.de legibus.Alex.in consi.lxxx.in.j.vol.

In textu ibi

Et au regard des aultres biens.

ISTVD idem est in comitatu Campaniæ: quia hoc casu mater aut pater succedit in totũ fratribus & sororibus exclusis. idem etiam in ducatu Aurelianensi. vt in titu. (des successions.) capite.xvij.& ibi Pyrrhus de bonis mobilibus quò ad hanc consuetudinem. vide Paulum de castro consilio.lxvj.in nouis. & Alexand. in consilio.cxxvj.in.ij.volumine.

1 IN hoc†succedunt parentes cũ fratribus & sororibus secundũ dispositionẽ iuris quæ est in.§.consequens. in aut̃.de hꝫre.ab intest. veniẽtibus.& in aut̃.defuncto. C.ad tertul.hoc est videlicet ꝙ si filius moriat̃ relicto patre & fratribus, & sororibus vtrinq; cõiunctis: ꝙ vocant̃ cũ ascendentes in gradu proximis, & viriles partes hoc quot est & quot erũt, tot fiant portiones. Qñ pater cum fratrib⁹ succedat

SEd quid erit dicendũ de acquæstibus factis per patrẽ & matrẽ simul, & mortuus sit pater: ex quo media pars euenit matri virtute nostræ consuetudinis, & media tribus filijs: exquibus moriuntur duo post patrẽ vnus videlicet post alium: quia non est dubium ꝙ mater succedit cum fratribus sui filij in bonis mobilibus pro æquali portione: an etiam succedere debeat in bonis immobilibus acquisitis per ipsam cum patre dictorum suorum filiorum, quæ non sunt antiqua paterna, sed acquisita per eorum patrem cum matre earum: dixi in prin.huius.§.ꝙ istud statutum seu ista consuetudo est contra ius commune: ergo non est extendẽda extra suos terminos: & potius restringenda q̃ amplianda: cũ ergo regula bene sit in bonis antiquis paternis & maternis: non est extendenda ad acquisita, immo in casu in quo non est dispositum per consuetudinem nostrã: recurrendum est ad ius commune: de quo hic ante dixi in glo.præcedenti.

IMmo ꝙ plus est, si bñ aduertatur, videt̃ ꝙ tex.nostræ consuetudinis disponat ꝙ pater & mater succedat in acquꝫstibus, ibi (& au regard des aultres biens meubles & acquestz.) & ideo ꝙ mater etiam debeat succedere in acquæstibus etiam factis per patrem constante matrimonio, in quibus participat.igitur. Si tamen dicatur ꝙ quando hic fit mentio de bonis acquisitis: ꝙ debet intelligi ꝑut textus intelligit, scilicet de acquisitis per filios, & non per matrem. ex quo non debent comprehendi bona acquisita per patrem & matrem simul. ¶Ad hoc potest dici quod acquisita facta per patrem & matrem simul constante matrimonio dicuntur bona prouenisse ex patre & matre simul: in quibus tamẽ succedere debet. Sed istud non multum me mouet, sed solum me mouet: quod ex quo in hoc casu nihil est dispositum per text. nostræ consuetudinis, quod recurrendum est ad ius commune: quod fieri debet per textum in fine conclusionis harum consuetudinum, incipiente. (Et il soit ainsi) ibi, (& auec ce voulons & ordonnons) quo quidem iure communi mater succedet dicta.l. iure succursum est.ff. de iure dotium. & istud cuidam dixi causa disputandi tantum: sed teneo quod bona acquisita per patrem & matrem simul constante eorum matrimonio mortuo patre quo ad filios sunt antiqua hæreditagia pro illa parte quæ eis obuenit: & ideo in illis non succedet mater. ¶Facit id quod dicit dominus meus Iason. in præludijs feudorum. col. xxix. post me-

dium.versi.aliã quoq; adde.referens Bal. ita tenere in.l. ‡.in.iiij.q.ff.de rerũ diuisio. vbi dicit ꝙ illud dicitur ãtiquũ hæreditagiũ qđ a successione procedit & deriuat̃ pro quo facit qđ voluit Ioan.fabri in prooemio institutionũ,in verbo,Iustinianus vbi facit differentiam inter acquęstus & ea quæ ex successione obuenerũt.dixi.s̃.in titulo(des droictz & appartenances à gẽs mariez).§.ij. in glo. (acquestz) & facit etiam quod dicit Bal.in.c.j.§. si de feudi cognitiõe.vbi dicit qđ filius succedens patri non acquirit,sed acquisitum capit,dicẽs id tenẽdũ mẽti et pulchrũ ac sapidum modum loquẽdi esse & ista sepe allegaui in consulendo & scribendo,& in spẽ in hoc casu.ita in terminis tenet Io.galli in suis q̃onibus ꝑ arresta q̃one.lxx.vbi dicit ita fuisse decisum.* ¶ Nõ insisto aliter q̃a nõ vidi magnũ dubiũ:et si eẽt dubiũ posset dici, ꝙ ex quo hec interp̃tatio reducit nos ad ius antiquũ ꝙ sequẽda est:vt dicit gl.singularis in.c.statutũ.in ṽbo,numerãdi.de p̃bendis.in.vj.Soci.in consi.suo vlti.in fi.

2 An auus succedat cũ fratrib⁹ vtriq; cõiũctis

Sed aduerte q̃a tex.de iure dicit ꝙ fratres vocant̃ cũ ascẽn.ꝓximis hec nr̃a cõsuetudo dicit & tm̃ facit mẽtionẽ de patre et patre.†Quero si moriat̃ aliqs relicto auo tm̃ vel proauo cũ fratrib⁹ vtrinq; cõiũctis:ñ ũqd iste auus succedet cũ dictis fratrib⁹,an ṽo fratres tm̃ ipso excluso.Pone sic:decessit Ioãnes sine liberis patre & matre relictis.Petro & Guilielmo fratrib⁹vtrinq; cõiũnctis,& Antonio ei⁹auo,hoc est patre sui patris an dictus auus succedet vna cũ dictis fratrib⁹in bonis dicti Io.ista q̃o est multũ dubia in iure,Iac.de Beluisio ĩ aut̃.de here.ab intestato.§.si ṽo colla.ix.tenet ꝙ frater excludit auũ,ꝑ illũ tex.ibi ita etiã tenet Bal.in aut̃.defuncto.in .xiiij. col.C. ad Tertul.& istam opinionẽ credo de iure veriorẽ,quã multi tenuerũt,& illam comprobat Ludouicus bologninus in dicto suo tractatu,in apostillis ad Mattheũ. do.meus Ias.in.l.de quibus.in.vj.col.ff.de legi.Alex.cõsi.lxxx.in primo volu.

ADDITIO. Per opinionem Fulgosij in .l. de quibus.ff.de legi. q̃ allegat do. meus Ias.ibi videret̃ tñ dicendum ꝙ in hoc articulo si nõ sint pr̃ aut mater,sed sint auus aut auia à q̃b⁹ bona aliqua ꝓcesserint.ꝙ in illis debent succedere auus aut auia ex idẽtitate rõnis,cũ hic cõsideret̃ à quo bona ꝓcesserint:q̃ quidem rõ militat in auo & auia,iõ idem esset dicendũ.& iõ vidi consultũ per aliquos nostros aduocatos in contingentia facti ad exclusionem cognatorũ & patruorum,& fui huius opinionis insequendo rõnẽ nostræ consuetudinis,q̃ considerat originẽ vnde processerũt talia bona:q̃ quidẽ rõ cum militat in auo & auia. idẽ ius in eis est statuendũ,ex quo matre & patre deficientibus,de iure succedũt auus & auia tanq; existẽtes in scđo gradu:ne ergo in totũ excludant̃ sed solũ in casib⁹ in q̃bus pr̃ & mater excludunt̃ iõ matre & patre exclusis,æquum est vt ꝓximiores post eos in locum eorum ponant̃,& ita succedant nepotibus,ꝓut successissent pr̃ & mater scđm consuetudinẽ,licet de eis non fuerit facta mentio:quia fiet extensio consuetudinis nostræ ad simile ex idẽtitate rõnis,cũ idẽ sit de nepote q̃ de filio,notat̃ in.l.liberorũ.ff.de verb.& rerũ sig.ergo idẽ de auo sicut de patre,maxime in casibus vbi militat eadẽ rõ in auo sicut in patre,vt est hoc casu,scilicet à quo bona ꝓcesserunt:& etiã quia auus est in gradu post patrẽ,q̃ est scđs gradus.l.iurisconsultus.§.scđo gradu.ff.de gradibus.et insti.eo.tit.§.scđo gradu.&.xxxv.q.v.§.scđo gradu.Et hoc casu maxime fiet extensio de patre ad auum in hoc ꝙ admittantur ad successionẽ taliũ bonorũ ab eis prouenientiũ,cũ in hoc sit fauorabile duplici rõne,naturali scilicet & æquitatis,vt ante dixi.& in contrariũ est odiosum.ideo conuenit ampliari id ꝙ fauorabile est, & restringi ꝙ odiosum.regula iuris,odia restringi, de regulis iuris.in sexto. *

3 Dictum est hic ante†ꝙ fratres vtrinq; coniuncti admittuntur cũ parentibus:quid de fratre ex vno latere tm̃,an succedat fratri vna cũ patre & matre. tex. est in.l.si q̃s vel si qua.C.ad tertu.q̃ dicit ꝙ sic.ibi,si quis vel si qua matre superstite & fratre legitimo,vel sola cognationis iura habente intestatus vel intestata decesserit:nõ excludi,à filij successione matrẽ,sed vna cum fratre mortui vel mortue &c.Sed q̃cq̃d sit.tene cõtrarium:quia illa l.corrigit̃ per aut̃.sequẽtem:quæ tm̃ loquitur in fratrib⁹ ex vtroq; latere coniunctis:& etiã in .d. aut̃. de hęre.ab intestato.§.consequens.ita tenet Bal.in.d. aut̃. & Ang. in aut̃.de non eligen.scđo nubentes.in princ. colla.j. ita etiam tenet Barba.in consi.suo.xxxvij.inci.scribit̃ sapiẽter Paralipomenon.in.xxij.col.cum seq.in.ij.volu.

Frate ex vn late succe cũ pa

Vide etiam tex.in.l.fi.C.cõia de succes.& in.l.quicũq;.C.de bonis q̃ lib.vbi de iure ciuili frater ex vno latere preferebat̃ patri aut matri:sed vt dictum est, fuit post correctũ.Ego consului contra Bal.Ang.et Barb.ꝙ d.aut̃.nõ corrigit prædictã .l. si quis. eo quia licet dicat d.aut̃.defuncto,ꝙ ex vtroq; latere cum patre & matre admittantur,non tñ excludit alios:& ideo est deueniendum ad aut̃.post fratres.C.de legi.hære.vide in cõs.meo incipi.casus sic proponitur.

ADDITIO. Illud consiliũ est cõsiliũ nonum in ordine meorum consiliorũ.*

Quæro,an per istam nostram consuetudinem sit sublata lex si infanti.C.de iure deliber.dic ꝙ sic:ꝑ ea quæ dicit do.meus Ias.in.d.l.in.iiij.col.licet dicãt plures hanc quæstionem esse mirabilem:non insisto,quia plene ponit.

In textu ibi

Meubles.

Intellige de mobilibus prouenientibus aliunde,q̃ à dictis patre & matre:q̃m si pater fecerit donationẽ filijs de plurib⁹ bonis mobilib⁹, in illis succedãt soli: nec succedant fratres cum eis : cum in articulo præcedente loquatur indefinite in bonis ab eis prouenientibus appellatione quorum bonorum simpliciter comprehenduntur mobilia & immobilia & hic sequens articulus intelligitur tantùm de mobilibus aliunde, videlicet ab aliqua successione prouenientibus:& ita debent cõcordari hi duo articuli . *

Quæstio

Quæro de q̃one: q̃dam filius habẽs hereditagium antiquũ.seu quẽdã fundũ antiquũ,quẽ vendidit Titio ; quidã ex proximioribus retraxit iure retract⁹ post mortẽ dicti Sempronij dictũ fundũ : nunc pr̃ vult habere partem in pretio oblato tanq; sit mobile proximioris(vt sunt fratres)dicunt ꝙ non.Bal.in.l.ea demum.C.de colla.mouet hanc quæstionem in sisi casu:& dicit qđ debet reputari mobile.& cum sit ius ad mobilia,mobile debet reputari.l.ex facto .§. hæredum. ff.de hære.insti.& quia hoc casu vt in casu Bal.istud ius retrahendi habet originem & causam inter viuos:& ꝙ consuetudo magis accedit contractui quam vltimæ voluntati:

voluntati:& ex cōtractu acquiritur ius spei ab initio:iō initium inspicitur.l.ij.§.id quoq;.ff.de colla. Quicquid dicat Bal.ego credo cōtrariū in hoc casu,eo qa in hmōi successionibus an bona sint mobilia,vel immobilia inspicitur tempus mortis.

In textu ibi

Et acquestz faictz par lesdictz enfans.

NOtāter ponunt̄ hic verba(acquestz faictz par lesdictz enfans)qa si sint acquestus facti p patrem aut matrē,dicuntur bona paterna aut materna,in qbus nō succedunt pr̄ & mater,vt in prin.huius textus in his v̄bis(paternelz ou maternelz)cū cōsuetudo in sui principio excludat patrē aut matrē ab antiqs hereditagijs, & a bonis paternis aut maternis:qm̄ nō oīa antiqua hereditagia sunt tm̄ paterna aut materna: qa aliqua possunt esse auita,aut ab alijs p̄decessoribus prouenientia: sed oīa paterna & materna etiā dicunt̄ antiqua, & in talibus paternis et maternis que ab eis fuerūt acquisita.*

In textu ibi

Auec leurs freres & seurs.

1 SEd pone†q̄ non habeat fratres nec sorores,sed solū matrem & alios collaterales vltra fratrū filios:an mater succedere debeat in totis bonis mobilib⁹,ista qō clare decidi potest ex his quæ hic in prin.huius.§. dixi.in.§. &.ij.col.vbi recurrendū est:& ideo ex quo nihil statuit vltra fratres & filios fratrum, immo exp̄sse dicitur, qd̄ non extendit̄ hec successio consuetudinaria vltra illos, q̄ alij casus sint omissi: de illis recurrendum est ad ius commune.de quo dixi in prin.huius.§.

☞ADDITIO. Et ita etiam tenet Bal.i.l.j.in fine commenti.C.de sc̄d'is nuptijs.et Albericus brunus in tractatu de statuto per q̄ filia dotata excluditur à successione. articulo.ix.q.x.ibi, prædicta conclusio declaratur.*

VIdetur tñ dicendum,q̄ ex quo est aliud statutum gnāle seu cōsuetudo gnālis sequens in arti. viij. q̄ loquit̄ in oībus antiqs hereditagijs vbi agnati succedūt & cognati,exclusis oībus alijs, q̄ mater etiam excludi debeat in illis extātibus agnatis & cognatis:ad q̄ faciūt dicta p Gui.Bn̄dicti in repe.c.Ray.in verbo, & vxorem noīe adelasiam.nu.[illegible] vsq; ad.xxxv.et in nu.44.extrà de test.& dixi in quodam meo consilio hic ante.in ver. qd si sint alleg.¶Et cū casus euenisset de Ioāne de nouailles q nullos parētes habebat ēt in.x.gradu:fuit qō inter matrē & fiscū de successione illius : qa fiscus dicebat matrē esse exclusam p cōsuetudinē:& sic q̄ ex q̄ nulli alij erāt hæredes,q̄ fiscus succedere debebat.dictū fuit q̄ mater in totum eidē succederet:q̄ & fuit factum excluso fisco. Casus facti.

☞ADDITIO. Pro hac decisiōe facit dictū Bal. in terminis,in.l.j. in fine cōmēti. C.de sc̄d'is nuptijs.de quo p Albertū brunū in tractatu de statuto excludente feminas.articulo nono.in.x.qōne illius articuli.vbi dicit q̄ tale statutū excludēs matrem p̄pter aliquos,ītelligitur si sint tales q possint vel velint succedere p plura q̄ ibi allegat:ex quo nō est fine dubio q̄ mr̄ filij manusmortue q nullos habebat parētes secū, q succedere eidē possint potius debeat succedere filio, q̄ dn̄s manusmortue si repiat̄ habitare cū filio ī cōitate tp̄e mortis.nec eam excludit hoc casu hæc consuetudo: immo si sint fratres aut sorores, vr̄ q̄ eos reappellat in præiudicium dn̄i.dicam.j.in titu.(des mainsmortes.)*

¶De materia huius consuetudinis vide Boerium in cōsue.septene Bituriceñ.tit.de test.§.iij.

In textu ibi

Et les enfans de ses freres.

QVia dicit cōsuetudo q̄ succedūt fratres & filij fratrū cū patre & matre sc̄d'm dispositionē iuris:vidimus qñ sunt tm̄ fratres et ascendeñ.de iure:vidēdū qñ sunt ascēdētes fratres & filij fratrū:qūo debeāt succedere.†Videt̄ q̄ filij fratrū excludūt̄ à successione suorū patruorū existētib⁹ ascēdētib⁹ & fratribus patrui eorū p̄defuncti:p tex.q vr̄ de iure apertus ī.§.finaūt defūcto.i aut̄.de here.ab itestato veniētib⁹.colla. ix. vbi dicit tex.q̄ qñ morit̄ aliqs relicto patre et fratrib⁹& filij fratrū:q̄ illi filij fratrū excludūt̄ à fratrib⁹et ascēdētibus. Cas⁹ est ī.d.aut̄.§.finaūt cū fratrib⁹.vbi ē text⁹ ad literā. 1 Fratrum filij an succedāt cum patruis & ascēdētibus patruo mortuo.

TV dic q̄†licet ille textus sit de hoc formalis:tñ veritas est q̄ succedūt filij fratrū ad illā portionē ad q̄ pr̄ eorū successisset de iure.cas⁹est aptus ī.§.hoc itaq;.in aut̄.vt fratrū filij.colla.ix.nec obstāt ille tex.ī.§.finaūt cū fratribus.s̄.alle.qa corrigit̄ p istū vt exp̄sse dicit imperator in aut̄.vt fratrū filij.Nō em̄ piget suas leges corrigere,vbi vtilitatē subiectorū inuenire vult:& qñ filij fratrū succedant in stirpes,vel in capita ponit glo.& doctores in aut̄.cessante.C.de suis & legi.here.& Bar.in.l.post cōsanguineos.ff.de suis & legi.here.vbi satis ample p eū: sed casus gl.& doc.in.d.aut̄.cessante. & Bar.in.d.l. post cōsanguineos est:qñ sunt plures filij fratrū pluriū fratrū ita q̄ ex vno fratre sint duo aut tres:ex alio forte vnus. ¶Sed q̄d qñ non sunt filij fratrū:sed tm̄ filij vnius fratris q̄ volūt succedere hoc casu cū patre,aut matre:an pr̄ debeat habere dimidiā partē:an vero quilibet filiorū faciat vnā partē,ita q̄ pater tm̄ succedat ī filij parte:in qua vnus illorū filiorū fratris defuncti ad successionē cuius veniūt.Alb.de rosate in aut̄.defuncto.C.ad tertullianū, vr̄ tenere q̄ hoc casu filius fratris,seu filij fratrū excludātur de iure in totū:& q̄ solus pr̄ succedet:sed hoc nō est verū,per.d.aut̄.vt fratrū filij:& etiam vr̄ esse derogatū p hāc cōsuetudīnē:q̄ nō est sine dubio:sed posito q̄ succedant hic pendēt leges & prophetæ.Si sint plures qūo eidē patruo cū patre succedant:an in stirpes vel in capita.Et credo q̄ succedant cū eorū auo in stirpes: qm̄ licet videant̄ succedere in hoc casu ex capite eorū:tñ qa dispositiōe iuris pr̄ filij mortui:& sic auus istorū filiorum fratris debuisset succedere in totum:in solatiū filij amissi.d.l.iure succursum.vt hæc nr̄a cōsuetudo minus ledat ius cōe q̄ possit:dicendū est q̄ predicti filij fratres succedant patruo pro illa parte pro qua successisset eorū pr̄: non est tñ fine dubio.cogitent posteri si casus eueniat.

ADuerte ad vnum singulare q̄ mater q̄ succedit filio cū alijs filijs debet illud reseruare post mortē filijs primi mr̄imonij si trāsierit ad sc̄d'a vota:ita est tex.in l.fœminæ.§.illud.C.de sc̄d'is nup.immo q̄ plus est filia q̄ renuntiauit bonis paternis & maternis in fauorem aliorum nō priuat̄ hoc iure succedendi matri post eius matrē q̄ habuit ex successione suorum filiorum tēpore quo transierat ad sc̄d'a vota.ita in terminis tenet Philippus decius in cōsi.suo.ccxxx.inci.proponit̄ q̄ ex Petro brolas.dixi.s̄.in rub.(des enfans de plusieurs lictz.)

Questio

SEd quæritur, Titius et Sēpronius fratres habēt filios & vxores, & multa antiqua hereditagia & mobilia. Titius relictis duob⁹ filijs morit̄ & relictavxore moriūt̄ deinde duo filij relicta vxore dicti Titij matre dictorum & filijs filiorū sui fratris: nā vxor succedit in mobilibus & sunt plura mobilia, pauca v̄o antiqua hereditagia: filij vero fratris succedūt in istis bonis antiquis, & sic in hereditagijs antiquis: mater v̄o in mobilibus tm̄: quis istorū tenebit̄ ad debita, an mater q̄ successit in bonis mobilib⁹, an vero cōsanguinei hoc est filij fratris q̄ succedūt in ātiquis hereditagijs ista qō vr̄ esse decisa p̄ tex. in.l.ex facto.(La grande)ver.vn̄ scio quesitū.ff.de here. insti.& ex his q̄ infra allegaui.in.§.seq.ibi:sed q̄ro iuxta predicta.videret̄ tn̄ dubitādū, q̄ ex quo creditor debet prius excutere bona mobilia, tex.in.l.à diuo pio.§.invēditiōe.ff.de re iudi.q̄ mater tenet̄ primo soluere vsq̄ ad valorem mobiliū:& si mobilia non suffecerint, deueniēdum erit ad immobilia.arg.illius tex.

An i feudalibus ascendē. succedāt descēdētibus.

3 PRedicta oīa quæ dicta sunt habent locū in allodialibus.†Sed quero quid dicendum de iure in bonis feudalibus: nunquid ascendentes succedant descendentibus.tex.est formalis q̄ non in.c.j.in prin.de natura successionis feudi.

ADDITIO. Vide de hac materia Præpositū ibi, & etiā vide Iacobū ardizoni in sua summa feudorū, in.iij.parte in.x.q.et Ioānē blanchū in sua summa.in.iij.parte.in prin.¶Aduerte primo

4 †q̄ allodialis res.dicitur que p̄tinet ad plenū & directū dñium alicuius: vt tenet Pau.de cast.in cōsi.suo. clxj. &

5 dicit Oldra.†q̄ allodiū.i.p̄priū, vn̄ dicit Bal.in.c.inter filiā.si de feudo fuerit cōtrouer.q̄ allodiū ē q̄dā p̄prietas que nō recognoscit̄ nisi a solo deo:& iō dicit̄ allodialis i.libera nec p̄sumit̄ res esse feudalis.Alex.cōsi.cxxxix.in j.vol.¶Que aūt sint bona allodialia vide āple per Gui. bn̄dicti in repe.c.Ray.in v̄bo, & vxorē noīe adelasiā in ij.deci.nu.297.vsq̄ ad nume.310.de testa.dixi.s.plenius: sed q̄a vt videmus, ascēdētes in allodialib⁹ succedunt descendentibus & non in feudalibus q̄ est rō diuersitatis, doctores in.d.c.j.assignant plures rationes.

6 PRima rō†est quia non præsumitur q̄ pater & ascēdentes recipiētes feudū tāq̄ seniores possint ita bn̄ adiuuare dn̄m, sicut descendentes iuuenes: cū virtus in iuuenibus sit potētior, q̄ in senibus.l.j.C.de athletis.lib. x.et istā rōnem tradunt Iac.de belui.& Nico.de Neapo. in dicto c.primo.sed Aluarotus in.§.hoc quoq̄ sciēdū. qui feudum dare possunt.impugnat hanc rōnem: quia possibile est q̄ ascendens sit potētior ad seruiendum q̄ descendēs.& iō dicit q̄ melior rō quæ potest esse est rō

7 gl.in.d.c.j.de natu.succes.feud.scilicet†quia istud est de natura feudi, q̄ in isto casu vincit legē: sed adhucvidetur q̄ hec ratio non esset valida: quia esset nūc quærere, quare hæc natura data esset feudo: ideo voluit dare aliā rōnem: scilicet q̄ hoc est ex natura, effectu, & viverborum exp̄ssorum: vel quæ tacite subintelliguntur in inuestitura: q̄a p̄uidet̄ vasallo & heredibus suis: nā in natura feudali hæres capitur p̄ filio.c.j.§.& si clientulus.de alie.feudi.Et inde vr̄ q̄ solū p̄uideatur descendentibus, vt dicit q̄ ita voluit Bal.in.d.c.j.de natura successiōis.Ista ratio est adhuc quodammodo debilis, & laborat eo morbo quo præcedens: quia nunc esset respondendum, quare verbum hæres solum capiatur pro filio, & non pro ascēdētibus.Et ideo me audiente audiui dn̄m Fran.de curte iuniorē dicentē sibi plus placere primam rōnem supra assignatā: eo maxime, quia licet quandoq̄ & possibile sit q̄ senior sit aliquando potentior ad seruiandū q̄ iuuenis: tn̄ lex adaptat se ad ea quæ magis cōiter accidunt.l. nā ad ea.ff.de legibus.& hāc materiam me audiente & sub eo dicta sua scribēte multùm bene explicauit: extēdendo prædicta non solùm habere locū feudo seculari, verūe iam in feudo ecclesiastico: p̄ut decidit Bal in aut. defuncto .C.ad Tertulianum. quē sequitur Aluaro. & cōiter alij in.d.c.j.de natura sucessio.feud.& dicit Bald.

8 in dicta aut.defuncto.†vnū mirabilius, idem esse in emphyteusi ecclesiastica, in qua succedunt soli descendētes, non autem ascendentes. In ēphyteusi ecclesiastica soli descēdētes succedūt

LImita prædicta non p̄cedere qn̄ pater renuntiasset feudo in manibus dn̄i, cum pacto vt filiū inuestiret ea cōditione vt morienti filio posset pater succedere: q̄a tunc succedit.Ita dicit Iac.ardizoni in.d.c.j.de natura succes.feu.arg.l.si p̄r qui in fi.C.de eman.lib.& dicit esse casum in quibusdā capitulis extraordinarijs.i.§. quedā visa.Et istā limitationē sequitur Alua.& Præpositus in

9 dicto.c.j.Ex quo generaliter infert̄†q̄ ascendeñ.possunt ex pacto succedere in feudo: prout etiā ex pacto succederet quilibet extraneus: iuxta .c.j. de feudo non habente propriam naturam feudi. Ascēdē. ex pacto succedūt in feudo.

10 PRo secunda limitatione†dic idem, si p̄ consuetudinē fiat q̄ in feudo succedant ascendeñ.quia poterūt succedere: p̄ut est in hac patria ducatus Burgūdie, & in tota Gallia: i qua quo ad successionem feuda sunt redacta ad instar patrimonialiū: vt habetur in tit.de feudis. supra.§.(En choses feodales & mouuans de fied les heritiers ab intestat peuēt succeder cōme en aultres choses) vbi disponit̄ q̄ de cōsuetudine huius patrie, feuda quo ad successionē sunt redacta ad instar p̄rimonialiū: ergo sicut pater in allodialibus in aliq̄bus casibus succedit filio, ita & in feudis: vt supra dixi in dicto .§.(En choses feodales) & hoc est: quia vt videmus, istud pōt fieri per pactum: ergo etiam per statutū vel consuetudinē prout not.Bal.in.l.p̄scriptione.in.vij.col.C.si cōtra iusvel vtilitatē publicā.faciunt q̄ allegant̄ p̄ do.meum Ias.in.d.l. prescriptione.in.iij.col.& in.l.p̄perandū.in princ.in penul.col.C.de iudi.Feli.in.c.j.in.ij.col.de proba.do.meū Ias.in aut.iubemus.C.de iudicijs. Ex cōsuetudine.

11 TErtio†limita prædicta nō habere locum qn̄ filius esset inuestitus contēplatione patris, & amore paterno propter seruitia patris, sequunt̄ & tenent hāc limitationē Alua.& alij in.d.c.j.de natura succes.feu.argu.l. dedit dotē.ff.de colla.bono.l.auus .ff. de iure dotiū.l.fi. C.devsufr.facit tex.& notata in.l.sed & si plures.§.in arrogato.ff.devul.& pupil.vbi parificat q̄ aliq̄d p̄ueniat ad filiū ex re patris vel contemplatione patris: intellige scd'm doctrinam Bar.in.d.§.in arrogato.

EX hac limitatione posset inferri advnū notabile: ex nostra consuetudine videmus q̄ quantum ad successionē ascendentium fit distinctio, an bona sint acquisita p̄ filium, an prouenerint ab ipsis ascendentibus: q̄a in prouenictibus à patrevel à matre succedunt p̄r et mater soli respectiue: in acquisitis succeduntvna cum fratribus in capita.pone q̄ fuerunt quædā donata filio contemplatione patris & amore paterno & p̄pter seruitia patris: an pater debeat in totū succedere: cogita ex his que hic ante dicta sunt, & quæ ponuntur per doctores, in dicto.§.in arrogato.

Quarto

11 In feudis antiquis QVarto limita prędicta vt ꝓcedāt in feudo nouo, ſecus aũt in feudò antiquo: quia tunc ſuccedunt aſcenden. ſiue ſint ꝑ directā lineā: ſiue ꝑ tranſuerſalē ꝓut tenet Iac. ardizo. in tit. de ſucceſſio. feud. ſub rubricella, an aſcendentes ſuccedant. per tex. in. c. j. in tit. imperator Lotharius Eugenio pape in fine. ſed de hac limitatiōe dubitat Aluaro. in. d. c. j. de natura. ſucceſ. feu. dicens eā eſſe verā in aſcendeñ. trāſuerſali: ſed non videt qũo poſſit adaptari in aſcendeñ. per lineā directā cum ſemp in tali feudo antiquo aſcendēs ſit potior ad habẽdum dictum feudũ, ꝙ deſcendens: quia feudũ paternũ non pōt ꝑuenire ad filiũ patre ſuperexiſtēte: quia pater prior admittiť, niſi ſaluetur ſcd'm eum, qñ filius primo poſſidet dictũ feudũ de voluntate patris, ꝙ emācipaſſet ipſum filiũ, & feciſſet ipſum inueſtiri: dũmodo oĩno nō refutaſſet ius ſuum: quo caſu moriēte filio bene reuertiť ad patrē. ſed non iure ſucceſſionis, ſed antiquo iure ſuo. arg. l. filio. & l. filius. §. j. & i fi. ff. de liberis & poſthu. l. ab hoſtibus. C. de captiuis. Et iō dicit ꝙ iſtud eſt ꝙ dicit ꝙ feudũ reuertiť aſcēdeñ. ſed nō iure ſucceſſiōis: ſed tu dic ꝙ ꝑ noſtram cōſuetudinē ex quo ꝓuenit a patre ſuccedet in eo iure ſucceſſionis: vt dř ĩn hac noſtra conſuetudine ibi. (Mais le pere ſuccedera) &c.

SEd iuxta p̄dicta quęro: nunqd pater in prędictis bonis viuente filio habeat vſumfructum, poſt p̄dicta ponit hanc qōnem do. Fran. de curte in tractatu feudorũ. in. iij. parte, in. iij. charta. ver. quarto, circa intelligētiā huius materię: & alias in hoc caſu aliqd dixi cũ dubitatũ fuit: nunqd pater habens vſumfructũ in bonis aduētitijs filij ipſo viuente, habeat etiam eo mortuo dixi. š. tit. præcedenti. §. (Entre gens nobles) & vide Bal. in. l. cũ oportet. in princ. in. iiij. col. verſic. quia eſt de feudo. C. de bonis quæ liberis. & in. l. ſi vxorem. in fine. C. de conditio. inſtitutio.

☞ ADDITIO. Vide in hac materia Frā. curtiũ iuniorē quē. š. allegaui ĩ ſuo tractatu feudorũ, i. iij. parte, charta. xxx. in. iij. parte. vbi ample ponit hanc materiā ſucceſſiōis aſcēdentiũ in feudo, & facit regulam cum quatuor limitationibus.

Queſtio HEri fui interrogatus de quadā qōne. quidam pater manuſmortuæ habebat tres filias duas ſcilicet maritatas extra domũ, qb⁹ dedit dotē aliam in domo ſua: iſta quę eſt in domo ſua moritur abſq; liberis, qa habet bona diuerſi generis, videlicet antiqua hereditagia ꝙ ei cōpetebāt ad cām ſuorum p̄deceſſorũ ex linea materna habet bona acquiſita per eius maritũ cōſtante m̃rimonio: & alia quæ fuerant in cōtemplatiōe m̃rimonij eidē à ſuo patre data. Quæriť, qũo in eis ſuccedatur, ꝙtum ad ea ꝙ prouenerũt ex patre non eſt dubiũ qd' ſuccedit pater in totũ per conſuetudinē noſtram ibi. (Mais le pere ſuccedera) ꝙtũ ad acquiſita & mobilia ſuccedũt aliæ ſorores in capita: cũ pater ꝗ eas vocat, & ſic conſequuntur ꝑ aliũ ꝙ ꝑ ſeipſas cōſequi nō poſſent vt habeť in tit. (Des mainſmortes). §. (Quāt gens de mainmorte vont de vie a treſpas) nũc eſt dubiũ de antiquis hæreditagijs: nam př in eis nō ſuccedit: vt hic in princi. noſtre conſuetudinis: ergo nō vocabit filias exiſtētes extra cōionem. cũ tex. cōſuetudinis dicat. (Lung de leurs parēs ꝓchain ꝗ leur doibt ſucceder) př in iſtis ſuccedere non debet: vt dictũ ē ergo nōvocabit illas: ex quo ſeqť ꝙ dñs manuſmortue in illis antiqͥs hereditagijs debet ſuccedere: ſed in hoc eſt dabilis ſolutio ꝑ ea ꝙ dicit do. me⁹ Iaſ. in. l. hmōi. §. ſi titio & meuio. ff. de lega. j. vbi dicit ꝙ ad hoc vt ꝗs faciat partē alteri, nō reqriť ꝙ eodē iure admittať: ſed ſufficit ꝙ alio iure diuerſo partē habere vel retinere poſſit. cogita cũ caſus euenerit vř etiā ꝙ dñs manuſmortuæ in oīb⁹ debet ſuccedere: qa ſi bñ aduertať ad cōſuetudinē ſupra allegatā dicit. (Quāt gēs de mainmortevōt de vie à treſpas ſuruiuāt lung de leur prochain parēt qui leur doibt ſucceder demeurāt auec eulx en cōmunion) ponderā vbũ (en cōmunion) qa reqriť ꝙ ſint cōes in bonis, aľs nōvocat alios exiſtētes extra cōitatē: ſed ſic qď inter patrē & filiā nulla eſt cōio. Bal. in. l. cũ oportet. ver. q̃ro quare fratres. C. de bonis ꝙ liberis. & in. l. certũ. in. ij. col. C. familie herciſ. in. l. cũ duob⁹. in lectura ſua antiqua. ff. ꝓ ſoc. Ale. cōſ. ſuo. xlviij. in. j. vol. Lud. bologninus plura allegās in cōſi. ſuo. vij. in. j. col. igiť &c. cogita: quia eſt ſpes de litigio in bona & opuēlta ſucceſſiōe. ¶ In hac cogitatiōe illā decidēdo aliud dubiũ & maius deciditʳ, ꝙ eſt: ſi in iſtis bònis & hæreditagijs antiqͥs nulli ſint fratres filij defuncti, aut eorũ filij: ſed tm̃ př: an pater in illis ſuccedat excluſo dñō: an vō dñs excludat patrē videreť ꝙ dñs patrē excluderet: cũ tex. nře cōſuetudinis infra de ſcriptus. tit. (des mainſmortes). §. xiij. dicat ꝙ vn⁹ hō manumortabilis alteri ſuccedere nō pōt niſi ipſis exiſtētib⁹ in cōione & ſocietate, & ꝙ ſimul morenť: ſed ſic eſt qď př & fili⁹ nullā inter ſe habēt cōionē: vt hic āte dixi: item př nō eſt de illis ꝗ ſuccedere debēt, cũ ſit excluſus ꝑ conſuetudinē vt hic & qa ſemel excluſus ſemp vř excluſus. Dubiũ.

QVicquid ſit, licet multi ſint in hac opiniōe: poſſet tñ dici. ꝙ hoc caſu př ſuccedet. Nam vt videmus hæc noſtra cōſuetudo eſt multũ contraria diſpoſitiōi iuris: & eſt cōtra ius naturale: vt dixi in prin. & iō tanꝙ odioſa & iniqua eſt ſolũ intelligēda in ſuo caſu ꝑ eā diſpoſito: ſcilicet qñ ſunt fratres filij defũcti, aut eorũ filij: & cũ in fauorē tm̃ illorũ ſit ĩtroducta: vt dicit textus noſtre cōſuetudinis, in illis vbis. (& non aultre) vř ꝙ in alio caſu non exp̃ſſo ſit ad iuris cōis diſpoſitionē recurrendũ. Cum caſus omiſſus remaneat in diſpoſitione iuris cōis. l. ſi extraneus. ff. de condi. ob cām. l. cōmodiſſime. ff. de libe. & poſthu. Cum ergo de iure cōi pater in oībus caſib⁹ ſuccedere debeat filio in ſolatiũ filij amiſſi: vt ſupra dixi. ſi excipianť aliq, remanet regula firma in alijs: & vt videmus, cũ hec excluſio patris ſit mutata in caſib⁹ ſupradictis tm̃ vř ꝙ nō vltra ſuos fines progredi debeat cum limitata cā limitatũ ꝓducit effectũ. l. age cũ geminiano. & ibi do. meus Iaſ. C. de tranſac.

PRædicta oīa que dicta ſunt habent locũ in aſcēdeñ. ꝗ ſuccedunt deſcendeñ. legitimis & naturalibus. de ſuccedentibus aũt legitimis tantum aut naturalibus tm̃ aut legitimatis dicam inferius ſuo loco.

In textu ibi

Leur pere & mere y ſuccederont.

INtellige tamen ſcilicet ab inteſtato. Sed quid ſi filius fecerit teſtamentum, & inſtituerit fauore agnationis in oībus bonis ſuis etiam mobilibus & acqueſtib⁹ præterito patre. vel matre pręterita: an poſſit querelare teſtamentum, & reddere illud nullũ, ſaltē quo ad bona mobilia & acqueſtus: intellige ſcd'm cōſuetudines p̄dictas, ꝙ ex quo fili⁹ habet heredes in quocũq; gradu, ſemp teneť reliquere tertiā partē: iō hec qō facile quo ad nos decidi pōt. Sed in comitatu Burgundie vbi quis teſtari poteſt ſcd'm iuris cōis diſpoſitionem hec qō non eſt ſine

dubio:& ſup ea conſului in caſu emergēti,ꝙ conſilium 2
incipit,ſtante cōſuetudine comitatus Burgūdiæ.tñ.l.cū
filiū tuum.C.de inoſ.teſt.facit;ꝙ poteſt ꝓponi querela
inofficioſi teſtamenti:& etiā tex.in auť.in teſtamēto.C.
ad ſenatuſconſultum Tertulianum.

In textu ibi

Selon forme de droict.

QVæ eſt in.§.conſequens.& in.§.ſi vero.in auť. de hæredi.ab inteſta. venientibus.de qua ſupra dixi in principio.

§.ſeptimo.

QVant lhōme,ou la femme uont 3 de uie a treſpas delaiſſāt enfans de pluſieurs lictz & mariages, ledictz enfans y ſuccederont par teſtes, ſelon diſpoſition de droict eſcript.

Conſue-1 tudinis hui9 ſenſus.

IDem in comitatu Niuernen̄.ſed cōtrarium in comitatu Burgūdię.¶De hac diſpoſitione eſt tex.in.§.ſi quis igitur.in auť. de hære. ab inteſta.veniētib9.colla.ix.dic in hoc † ꝙ de iure quātū ad bona & lucra nuptialia ꝓuenientia à primoviro filij primi mr̄imonij debēt habere p̄cipua. l.cum alijs.in prin.C.de ſcd'is nuptijs.& hoc ſiue adeāt hereditatē maternā,ſiue paternā:ſiue repudiētvtrāq;,ſiue alterā tm̄.& hoc niſi ex cā ingratitudinis remoueant̄ vt in auť.hæres.C.de ſcd'is nuptijs lucra vero nuptialia à ſcd'o viro ꝓuenientia filij ſcd'i matrimonij debent habere præcipua.d.l.cū alijs.ver.tātummodo filij:& hoc intellige verū qn̄ adiuerūt hereditatē ſcd'i viri:ſed ſi repudiauerūt,tunc filij primi & ſcd'i matrimonij veniunt ad prædicta lucra,ſi oēs adiuerint hereditatē matris.l.ſi qs prioris.§ talē.C.de ſcd'is nuptijs.& intellige prędicta nō ſolū lucris nuptialibus prouenientibus facto hoīs,puta ex pacto:ſed etiā ſi ꝓueniant ex cōſuetudine,vel ſtatuto,ſcd'm Bal.ī auť.vxore.C.de ſcd'is nuptijs.& ſenſit Ang.in.§.hæc nos.in auť.de non eligendo ſcd'o nubentes.colla.j.vbi p̄dicta dicit alia vero bona ad matrem venientia,pariter diuidunt̄ inter filios primi & ſcd'i matrimonij ab inteſtato venientes: per.d.§. ſi quis igitur.ſ. alle.& hoc eſt ꝙ vult dicere textus noſtræ cōſuetudinis.

IN hac materia qn̄ lucra nuptualia debeāt reſeruari filijs primi matrimonij,qn̄ ſunt à primoviro,& a ſcd'o viro filijs ſcd'i matrimonij.Quærit Fran.de crema duas qōnes.prima eſt in ſingulari ſuo.lxxiij. inci. ſi maritus legauit.videlicet ſi maritus legauit mille vxori ſi vitam viduam ſeruauerit,& quingenta caſu quo nupſerit: an poſtea mulier tranſeundo ad ſcd'a vota teneat̄ cōſeruare illa mille filijs primi mr̄imonij cōcludit ꝙ non: quia ſunt propria ipſius vxoris.ita tenet Bal.in.l.j.C.de ſecūdis nuptijs.qui dicit ſe cōſuluiſſe in perſona dn̄i Malateſte de Arimino,& ꝓ hoc effectus fuit ſuus ſeruitor.¶De materia huius cōſuetudinis, vide Boeriū in conſue.ſeptene Bituricen̄.tit.de teſta.§.ij.in gloſ.& ibi quō filij ſecundi matrimonij ſuccedant matri in lucri ſibi obuētis ex conſuetu dine,ſtatuto,vel pacto.

Queſtio alia.

ALia eſt qō,dicitur ꝙ mulier trāſiens ad ſecundas nuptias perdit oīa lucra percepta à marito,ſaltem quo ad dn̄ium:qa debent reſeruari filijs primi matrimonij.l.femine.&.l.gn̄aliter.C.de ſcd'is nuptijs. pone † qd' multa donata fuerunt vxori cōtēplatiōe primi mariti: poſtea illo mortuo illa mulier tranſit ad ſcd'a vota nūquid perdat dicta donaria & lucra & debeāt cōſeruari filijs primi matrimonij:hāc qōnē determinat Frācis.de crema notabili ſuo.lxxxij.incip.tranſiens ad ſcd'a vota, vbi cōcludit poſt Lud.roma.quē dicit ita cōſuluiſſe, ꝙ non.ꝑ tres rōnes quas allegat.¶Sed iuxta p̄dicta quero qd ſi maritus relinquit vxori mille,ſi vitā vidualem ſeruauerit,aut caſte,vel honeſte vixerit:an ſi mulier trāſierit ad ſcd'a vota perdat illud ius ſeu illud relictū.Ale. in l.mulier.§.cum ꝓponeret.in.iij.&.iiij.col .ff. ad Trebel. vbi ample.Et dixi in clauſulis meis hic non repeto.

QVæro,† nunqd pr̄ poſſit prouidere aliquo modo ꝙ filij maſculi ex ſcd'o matrimonio nō ſuccedāt cū liberis primi mr̄imonij iſta qō poſſet contingere,qn̄ liberi primi mr̄imonij ſunt nati ex nobili: alij vo ſunt nati ex ſcd'o ignobili.diſtinguēdū eſt de iure,ꝙ aut ſumus in bonis feudalib9,aut in allodialib9.in feudalib9 nō poſſet.c.j.§.& gavidem9.q feudū dare poſſunt.c.j.in prin.de ſucceſ.feudi.c.j.de grad.ſucceſſ.in feudo.c.j.de natura.ſucceſ.feudi.in allodialib9 pr̄ pōt emācipare liberos primi mr̄imonij,& eis dare oīa bona ſua ſalua tn̄ legitima filiorum ſcd'i matrimonij. vt habetur in.l.j.&.ij.in.l.ſi totas.&.l.ſi liqueat.C.de inoſ. donatiōibus.& ita dicit Aluaro.in.c.ſi filij.in ſi.in tit.ſi de feudo fuerit cōtrouer.ſed per dicta in cōſuetudine præcedenti & in conſuetudine.(En toutes choſes feodales)in tit. de feudis.dic eſſe idem in bonis feudalibus.

Queſtio

SEd pone ꝙ pr̄ q accepit ſcd'am vxorē fecit pactū cū ea ꝙ filij nati ex ea vt hic ante dictū eſt,nō ſuccedāt in feudis cū filijs primi mr̄imonij:an poſtmodū poterūt poſtea mutare voluntatē:& ꝑ cōtrarium pactū padſci ꝙ ſuccedāt vnā cū liberis primi mr̄imonij Iac. Alua. in.c.ſi filij.ſi de feudo ſue.cōtrouer.tenet ꝙ ſic.ꝑ notata. in.c.ſi facta.in gl.ſi de feudo ſue,cōtro.alle.ēt.l.ſi pro patre.§.verſum.ff.de in rēverſo.ita tenet Iac.de ſcō Geor. ī tractatu feudorū.in gl.& vnus ex dictis vaſallis habēs q̄ eſt gl.ſi.vbi q̄dā ponit de mr̄imonio ad morganicā cōtracto:hoc eſt de pacto ꝙ filij nati ex ſcd'a vxore nō ſuccedāt in bonis feudalibus cum filijs primi matrimonij.

In textu ibi

Selon diſpoſition de droict eſcript.

PEr hanc cōſuetudinem iuncta p̄cedente in his vbis (ſelō la forme de droict)& in.§.v.in titu.(des fiedz) & concluſione harū conſuetudinū q̄ ſe refert ad ius ſcriptum,vbi nihil eſt diſpoſitum in cōtrariū,inferēda ſunt plura.Primo ꝙ patria ducatus Burgundiæ eſt patria iuris ſcripti, his que non ſunt diſpoſita expreſſe & ſp̄aliter in conſuetudinibus patriæ. Scd'o ꝙ ex quo approbāt hæ noſtræ conſuetudines ius ſcriptū,& ſe illi referūt qd' conſuetudines noſtræ in minus intendunt corrigere ius cōe,ꝙ fieri poſſit,immo ſcd'm illud in dubijs ſunt interpretandæ vt dixi in pluribus & diuerſis locis. Tertio ꝙ ꝑ hanc conſuetudinē iura diſponētia de filijs primi mr̄imonij remanēt in ſuo eſſe,& illis ſtādum eſt quo ad bona patrū & matrū reſpectu filiorū q̄ cōſuetudo indubitāter demonſtrat ꝙ.l.hac edictali.C.de ſcd'is nuptijs.nō eſt ſublata per quancūq; cōſuetudinem gn̄alem,de quo dixi in.§.vij.in gl.(ſe aultremēt,)ver.ſed adhuc quero.ſ. tit.(des droictz & appartenances à gens mariez.)*

§.octauo.

§.octauo.

LEs heritages ensuyuent en succession la ligne du tronc de laquelle ilz sont yssuz: cestassauoir que les heritages procedãs du coste & ligne partenel retournent aux heritiers du defunct du coste paternel, et ceulx du couste et ligne maternel retournent aux heritiers du defunct du coste maternel, soit en prochain ou loingtain degre.

IDem in comitatu Burgundie & Niuerñ. idem in patria de Lorry & Aurelianeñ. arti.ccl.idem in patria Aluernie.tit. (Des successions.)§.iiij.v.&.vj.immo in illis non habet locum(Double ligne.)de quo dicã infra.§.xj. ¶Idẽ in septena Bituriceñ.& vide de materia huius consuetudinis Boerium tit.de testa.§.ij.in prædictis consue.¶Et Pyrrhum in consuetudinibus Aurelianeñ. sub titulo, de successionibus.c.x. *

In textu ibi
La ligne du tronc.

HOc est dicere scd'm verũ sensũ istorũ verborum,ꝙ sequunť lineã trunci à qua exierũt:intellige scilicet linea,& non à quo,scilicet trunco:& sic hic fit differẽtia inter lineã & truncũ:qm̃ ex trunco descendit linea,& ex linea descendunt seu exeunt bona.Et aduerte ꝙ hæc cõsuetudo est vera,stantibus parẽtibus ex vtraq; linea:sed si deficiant, parentes ex latere patris succedũt in totum parentes ex latere matris scd'm gradus prærogatiuã: & hoc satis colligiť a simili alterius nostre cõsuetudinis,q̃ est infra in titu. (des retraictz).§.iiij .vbi si deficiant parentes ex illo latere ex quo hæreditagiũ antiquũ processit alij admittuť & à pari ꝓcedũt ius succedendi & ius retrahẽdi.dixi.ibi,& cõsului in casu emergenti etiam in feudis,cum sint redacta ad instar patrimonialium.

AD declarationem huius statuti, seu cõsuetudinis, Bal.ponit vnum casum multum notabilem sup quo cõsuluit in consi.suo.ciiij.in.ij. parte.& vide Ioã. de Imo.in cõsi.cxiij.vbi ponit simile statutum esse in ciuitate Lucana.

ET dicit Paul. de cast.in auť. post fratres. (la premiere).C.de legiti.hæredi.ꝙ hæc successio prælatiua est extraordinaria & contra naturã vniuersalis successiõis: quæ est vt pariter in omnibus vocentur.& facit censeri defunctũ habere plura patrimonia:qd' est regulare contra omnia iura præterq; in milite: cùm nullus dicať habere nisi vnum patrimoniũ.l.iurisperitos ,ff. de excusa. tuto, & facit separationem bonorum iam cõiunctorũ: contra.l.sed & si plures.§.si filio.ff.de vulga.& pupil.Et ideo tractans de successione fratrũ qñ non sunt coniuncti ex vtroq; latere,sed solum ex vno, dicit ꝙ simul ad successionem admittuntur:& cũ eis admittũtur filij fratrum & sorores:ꝙ dicit esse verum in bonis acquisitis per ꝑsonam defunctam aliunde, q̃ ex latere patris, aut matris:secus si haberet aliqua bona acquisita à patre vel ex eius latere:quia in illis ꝑferreť frater, aut filius fratris ex latere patris tm̃ coniunctus, & econuerso: ꝑ tex. in.l. de emancipa.C.de legi.hære.de quo tex.facit mentionẽ
1 Lud.bolog.in cõsi.suo.lxix.in.j.col.vbi dicit ꝙ fratres cõsanguinei præferuntur in bonis paternis,& vterini in bonis maternis,& etiam alij vlteriores:quem vide pro hac consuetudine.Et intellige hanc consuetudinem,siue tractet de successione descendeñ.siue ascendeñ. vt supra dixi in præcedenti.§.Et tenet Matthæus Matthesillanus & Bologninus in apostil.ad Matthæum in tractatu successionũ ab intestato.in.iiij.fo.in.j.col.ibi:aut supersunt parentes secundi,aut tertij gradus.

De successione fratrum.

In textu ibi
Sont yssuz.

EVenit dubium de hereditagio dato ad reditum annuum cum iure reuertendi ad dñm in defectum solutionis:an semper quo ad dantem debeat dici tale qd' dicatur exijsse & processisse à trunco suo,ita ꝙ hæredes ex illo trunco in illo succedant:an vero dicatur acquæstus,ita ꝙ priores in gradu succedant,aut ꝙ hæredes tã ex illo latere , q̃ ex alio simul in eo succedant: vñ dicendum ꝙ heredes ex illo trũco à quo exijt & processit succedant:cũ non sit ex hoc mutata natura antiqua & originalis illius ex hmõi datione ad reditum:qm̃ licet titulus actionis ad consequendũ prædictum reditum annũ sit nouatus,tñ causa debiti est semper hæreditagiũ:quæ quidem causa non titulus actionis respiciẽda est: vt est textus in.l.tutor.ff.de fideius.Nam etiam ꝙ nouatũ est non à nouatione,sed ab origine consideratur, maxime qñ nouatum etiam per accidens alterando naturã originalis se refert ad originem: vt est textus in.l.cũ filius.§. hæres meus.ff.de lega.ij.nec enim vt dicit tex. in totum falsum videtur ꝙ veritatis primordio adiuuať. & facit tex.in.l.filiusfamilias prima.in fi.C.ad Macedo.vbi tex. dicit ꝙ potius origo obligationis q̃ titulus considerandus est:maxime cum in totum non deficiat substantia obligationis originalis,sed remanet vsq; ad debitum reditum annuum,seu debitum reditus annui hypothecata,& sic non videtur quid esse nouatum de præcedenti natura originali rei:vt facit tex.in simili in.l.si ex precio. C.si certum petatur.facit etiam tex.pro hac decisione in l.si qui id ꝙ.ff.de dona.vbi est text. multũ notabilis ad hoc qd' nouatio prioris rei originalis nõ mutat substantiã et effectũ illius rei originalis:qm̃ vt ibi constat: quia donator non põt conueniri,nisi inq̃tum facere põt: & non insolidũ,ꝙ idẽ voluit iurisconsultus etiã si donatio fuerit mutata & nouata ꝑ cõstitutũ ex stipulatiõe:qm̃ licet ex illo titulo agi possit,tñ illud semper est scd'm originalẽ naturã ipsius rei originalis,scilicet cũ ea natura q̃ erat prius in donatiõe inq̃tũ facere põt,& nõ isolidũ.Et facit qm̃ id ꝙ ex originali revenit etiã si esset nũmi,ipsa res originalis cẽsetur.vt facit.tex.in.l.si ex lapidicinis.ff. de iure dotiũ.vbi ꝙ ꝓuenit ex re dotali,cẽseť esse de dote.Sic ergo hoc casu cũ iste reditus annuus ꝓueniat ex ipso antiquo hæreditagio censeť esse de ipso ex quo maxime in totũ oẽ ius à se non abdicauit:sed quodammõ cũ directo dñio adhuc ius ad se reuertẽdi illud vtile dñiũ ꝙ transtulit quodammodo,cũ illud voluerit in suo primo esse resolui debere in casu defectus solutiõis dicti annui reditus,& voluit illud dñiũ vtile certo casu esse cõsolidandũ cũ dñio directo ꝙ penes se remãsit.Et etiã si nõ fecisset illud ius retẽtũ:qa ẽt prima cã originalis quo ad

ius succedēdi remanere debet:ex quo nō pōt dici acquestus cū nō sit neq; ex opa,neq; ex solertia,neq; ex industria alicuius:sed ex ipsa re originali acquestus annui aliter nō,vt dr̄:vt dictū est.s.in.§.ij.in gl.(acquestz)in tit.(des droictz & appartenāces.)& dicit Bal.in cōsi.ciij.in j.lib.& nō id φ originalr̄ venit ex trūco successiōis:sicut in fili dicit Io.fab.i pœmio istitutionū. in ṽbo,Iustinianus.φ si qs acqrat illud φ erat ex successiōe sibi vēturū, nō censet cōquestus:nam semp inspicit origo vñ pcedit.Ad min⁹ nō pōt esse quin nō sit dictus annuus reditus in locū dicti hæreditagij subrogatus, ex quo sapere debet naturā illius.l.fi.cū.§.q iniuriarū.& ibi do. meus Ias.ff.si quis cautio.c.ecclesia.vt lite pendēte.facit tex. in l.si donate res.§.si spōsus.ff.de dona.inter vir.et vxo.l.filiæ.§.titia vxor.ff.de cōdi.& demō.ex quo Bal.in.d.§.si spōsus.in ātiqua et noua lectura.et in cōsi.xc.col.vj.ver.& prædicta sunt vera.lib.iij.tenet ex illis iuribus φ si alter cōiugū vendat hereditagiū φ habebat,& pecuniam illi⁹ in alio hæreditagio cōuertat,nō dr̄ inter eos cōquæstus:qa acqsitio q̄ fit de scd'o subrogat in locū primi hereditagij.Multo fortius hoc casu, cū si in arido hoc est in casu in quo in totū fuit extincta prima substantia,qd in viridi hoc est in casu vbi clare & notoriæ sine dubio remanet prima cā,& prima substātia.ex quo nō est dubiū φ debet scd'm hæreditagiū in locū primi subrogari,& naturā illius semp sapere debet.Ex qb⁹ indubitanter credo verū φ hoc casu cū cōquestus nō sit,& si sit est subrogatus in locū primi cui⁹ substantiā & naturā retinet,φ debet tanq̄ retinēs naturā hæreditagij a trūco paterno puenictes seu pcedētes heredib⁹ paternis adiudicari.& faciūt ṽba cōsuetudinis (yssuz) q̄ determināt & respiciūt originē rei.& ita dixi in cōtingentia facti in cōsuetudine Flandreñ.quæ vtitur verbo(procedens.) ✻

Dic hanc nr̄am consuetudinē habere locū tā in feudalibus,q̄ in allodialib⁹,p ea q̄ dicta sunt.s.in ti.de feudis.§.(En choses feodales)ṽsi.vij.✝Aduerte tm̄ qd de iure frater vterinus tm̄ nō succedit in feudo.Ita tenet Alua.in.c.j.§.hoc quoq; sciendū.q feu.dare possunt. in vsibus feudorū.Martinus laudeñ.in dicto tit.§. & quia videmus.Ang.in cōsi.cvj.inci.Sanctissima & illustrissima regina.sed secus de consuetudine nostra:cū fœminę in feudo succedāt.vt.s.dixi in tit.de feudis.§.v.

Frater vterinus nō succedit in feudo.

Quęstio

Sed quero iuxta pdicta videmus hic φ hæredes ex linea materna habēt bona materna,& ex linea paterna habent bona paterna.Pone φ pauca sint bona materna & plura paterna:nulla sunt aut mobilia, aut acqsita:plura ṽo debita:qūo debeāt solui hec debita,An vero hæredes ex linea materna debeāt soluere debita pro media parte,an ṽo p portiōe hæreditaria.Cogita,quia hec qō pōt euenire.Sed p decisiōe est recurrēdū ad tex. in l.ex postfacto.la grāde.ver.vñ scio quesitū.ff.de here.insti.&vide āplissime Mattheū & Lud.bolog.i apostil.in tractatu successiōis ab intestato.in.xxxix.col.ṽsi.tertio dubitari pōt.Et vide ad plenū Iaco.de sctō Geor.in ☞ tractatu de roydis.in.vj.&.vij.col.¶Post Paul. de cast.in.l.peculiū.la.ij.§.pōt aūt.ff.de pec.Guil.tm̄ de cuneo in d.l.qrit.§.pōt.ff.de pec.quē ibi refert & seqt Ang.& Alex.in cōsi.xxxj.inci. viso titulo qōnis. in pe.col.ṽsi.& ad ostēdendū in.j.vol.dicit φ qñ est vnū pr̄imoniū debita solui debēt pro rata bonorū.Et illos seqt Albertus in tractatu de statutis excludētib⁹ feminas.in.vj.q.xj.articuli principalis.✻¶Quia hec nr̄a cōsuetudo fundatur sup.l.de emācipatis.§.exceptis.C. de legi.here. q quidē §.tm̄modo loquit in fratrib⁹ & filijs fratrū.¶Pro intellectu.d.§.dic φ etiā habet locum in bonis pueniētibus ab auo paterno,vel auia paterna quo ad cōsanguineos tm̄:& quo ad vterinos tm̄.Intellige etiā de bonis puenietibus ab auo materno,vel auia materna,pter idētitatem rōnis.Ita tenēt docto.in.d.§.exceptis.pro quo optime facit tex.in.l.ij.C.de bonis mater.& in.l.φ scitis.versi.finaūt.C.de bonis q̄ libe.& iā supra dixi,& de intellectu.d.l.φ scitis vide Rapha.cuma.in cōsi.suo. ccxxij.incip.qualiter admittatur auus paternus.

Sed quero,nunqd dictus.§.q loquit in fratrib⁹,& filijs fratrū & alijs asceñ.habeat locū in alijs trāsuersalib⁹ vlteriorib⁹ in gradu:puta si qs decederet relicto patruo.i.fratre patris,& relicto auūculo.i.fratre m̄ris, q pariter succedūt,qa sunt in pari gradu:nūqd patruus pferet in bonis habitis à patre:& auuncul⁹ in bonis puenientibus à matre.Bar.in aut.itaq;.C.cōia.de succe.dicit φ nō habet locū in alijs trāsuersalib⁹ vlteriorib⁹ in gradu:& istud etiā tenet Matthæus matthesillanus in.d.suo tractatu successiōis ab intestato.dū loquit de fratrib⁹& filijs fratrū in inter medio.Pau.de cast.in.d.aut.post fratres.& Sali.in.d.aut.itaq;.ver.q̄ro ab extra.idē tenet idē Matthæus q̄to ad bona pueniētia ex trāuersalib⁹ ascendeñ.in.d.suo trac.in.xxviij.col.ṽsi.ij.dubitari solet.&in pcedeñ.col.dicit se cōsuluisse de his q̄ ante hic dixi:et cōsuluit in cōsi.suo.xlix.supra alle.sed fundat se in dicto cōsilio sup q̄busdā statutis quæ non cōcordāt,neq; dispositiōi iuris,neq; dispositioni nr̄æ cōsuetudinis:iō nō aliter insisto:sed in casu nr̄o dico φ licet de iure prædicta successio plātiua habeat tm̄ locum in fratribus & filijs fratrū,& nō in transuersalibus vlterioribus in gradu tā q̄ extraordinaria,tñ de consuetudine nr̄a extenditur ad quoscunq; p hec verba ibidē posita.(Soit en prouchain ou loingtain.)quæ quidem debēt de aliquo operari.l.si quando .ff. de lega'.j.cum vulga.

Quęstio

In textu ibi

Du couste maternel.

Aduerte quia pcedētes ex linea paterna seu sexu masculino dicunt agnati.notat insti.de legitima agnatorū succes.facit.l.filius.ff.de suis & legitimis hære. q vero iungunt per lineam fœmininā dicunt cognati. ff.&.C.vñ cognati.sed tñ oīs agnatus est etiam cognatus,& non ecōtra.l.inter cognatos.ff. vñ cogna.hinc ex cōivsu loquēdi oēs agnati & cognati in vulgari Gallicano vocantur(cousins.)Et q dicant ex linea paterna,et q ex linea materna,& an patruus dicatur ex linea paterna,vide Albertū brunū in tractatu de statutis excludentibus fœminas.in.xix.q.xij.articuli principalis.✻

In textu ibi

En prochain.

Super hac nr̄a cōsuetudine euenit quædam qō multū notabilis:ex Sēpronio descenderūt Ioānes & Petrus,ex Petro Philippus,ex Ioanne Titius:hic Titius habet parentes ex latere matris in tertio gradu,& ex latere patris in quarto gradu:q tñ descenderūt ex dicto Philippo,& non ex dicto Ioāne.mortuus est Sēpronius:mortuus est Ioānes:qui quidē in vita sua acquisierat multa bona & hæreditagia:mortuus est,tandē Titius eius fili⁹ relictis suis parētibus ex latere patris i quarto gradu:et relictis

Quęstio notabilis.

relictis aliis ex latere matris in tertio gradu: dicũt hæredes ex latere patris, ꝙ ꝑ hanc nr̃am cõsuetudinẽ debent succedere oĩbus bonis ꝓuenĩetibus a dicto Ioãne, etiã si dictus Ioãnes illa acquisiuisset: qa ex quo agiť de successione Titij eius filij, sunt quo ad eum bona seu antiqua hæreditagia, licet sint in vlteriori gradu. Dicunt hæredes ex parte matris qui sunt in tertio gradu, qđ licet bona Ioãnis patris Titij, de cuius successiõe agiť, sint antiqua hæreditagia quo ad Titiũ, tñ nõ sunt bona ꝓuenientia ex trũco cõsãguineorũ, seu parẽtũ ex latere patris, qa truncus oĩm est Sempronius, & nõ dictus Ioannes: & sic si parẽtes ex latere patris velint succedere bonis ꝓuenĩetibus ex Sempronio æquũ est, qa ꝓueniũt ex illo trunco ex quo descẽderũt, sed nõ possunt succedere bonis descen̄. tm̃ ex trũco Ioãnis: qa nõ ex illo trũco descenderũt. Casus est in facto: & ꝑdictam nr̃am consuetudinẽ dic ꝓcedere & habere locũ in bonis q̃ ꝓuenerũt ex linea ascen̄. secus aũt si aliqua bona peruenerunt ad vnũ ex cõsanguineis ex trãsuersalib⁹: qa q̃uis talia bona sint ex latere paterno, si tñ moriať in talibus bonis, succedãt ꝓximiores in capita scd'm gradus prerogatiuã: & non veniãt talia ad consanguineos ex latere patris. Istud notabiliter tenuit Ang. in. §. si plures. ver. scd'o dubitari solet. insti. de leg. agna. suc. ꝓbat ꝑ tex. in. l. ꝙ scitis. §. finaũt C. de bonis q̃ libe. vbi dicit tex. ex matre, vel ei⁹ linea. s. ascenden̄. vt ꝓbať in. l. ij. C. de bo. mater. ꝓbat etiã, quia ante Iustinianũ bona q̃ acqrebanť filiofamilias, & trãsuersalib⁹ sibi cõiunctis ex linea materna p̃ri acq̃rebanť pleno iure: licet sec⁹ esset in linea ascen̄. d. l. ij. C. de bonis mater. & not. gl. j. in. l. cũ oportet. in prin. C. de bo. q̃ liber. Itẽ ꝓbat, qa dicit ꝙ est rõ dñæ: qa bona ascen̄. sunt quasi debita descenden̄. l. ij. cũ filijbus. C. de bonis q̃ lib. secus ĩ trãsuersalib⁹. l. j. et seq. ff. de inof. test. l. fratres. C. de inoffi. testa. & cùm casus mihi occurrisset, ita dixi: nescio tñ q̃d fuerit iudicatum. ¶ Et ita tenet Guil. Benedicti in sua repetitiõe. c. Raynutius. in verbo: & vxorẽ noĩe adelasiam. nu. dclxv. de testa. ¶ Ista cõsuetudo vr̃ cõtrariari cõsuetudini infra posita. ibi (double ligne) et eas cõcordãdo dic hoc nõ habere locũ in fratribus vtrinq; cõiunctis, & eorũ filijs, vt iura iurib⁹ cõcordẽť: & vide Io. fab. in auť. itaq; mortuo in suo breuiario. C. cõia de succe. q ponit ĩtellectũ harũ cõsuetudinũ. ¶ Et aduerte ꝙ seq̃ẽs §. positus infra in hoc eodẽ tit. §. (double ligne) vr̃ impedire inclusionẽ fratrũ ex vtroq; latere, ne scilicet in hoc §. includanť: ꝙ fieri põt de iure. arg. textus & eorũ q̃ dicunt Alb. de rosa. & Io. de imo. in. l. cũ in testamẽto. §. q tres. ff. de hære. insti. vbi dicũt † ꝙ scriptura spãlis seq̃ẽs restringit præcedentem gñalem, vt nõ includat illud ꝙ erat apta includere: & sic non corrigit, sed impedit inclusionem: secundum Bal. & Ang. ibi, ꝙ nota.

In textu ibi

Loingtain degre.

Questio — AN isti existẽtes in gradu remotiori q̃ debent succedere in antiquis hæreditagijs possint se dicere saisitos in vim cõsuetudinis supra posite videlicet. (Le mort saisist le vif) &c. §. j. vr̃ ꝙ nõ: qa licet sint habiles ad succedendũ, nõ tñ sunt ꝓximiores: ꝙ requiriť ꝑ textũ nostræ cõsuetudinis. iõ cũ nõ conueniãt istis v̾ba dispositionis nec etiã dispositio. l. iij. §. quoties. ff. de damno infe. maxime qa aliud ẽ esse vnũ simplex, & aliud cũ qualitate, vt dicit Cardina. Alex. in. c. ad id. in. ij. col. extra de spõsa. & hoc cũ ista successio sit extraordinaria, & cõtra naturã vniuersalis successiõis vt dixi in prin. huius. §. vr̃ ꝙ ẽt alia cõsuetudo q̃ est supra posita in. §. j. q̃ est etiã contra dispositionẽ iuris: vt ibi dixi: trahat effectũ suũ, & extendatur ad hãc successionẽ: ne plura spãlia circa idẽ cõcurrãt. ¶ Et facit, qa ex quo hic est v̾bũ (retournẽt) ꝙ est cõe et nõ directũ nõ trahiť ad hoc ꝙ sint hæredes: sed videnť ꝙ sint loco legatarij: vt hr̃ satis ꝑ Bar. in. l. cẽturio in pe. & fi. col. ff. de vul. & pupi. substi. & etiã cũ fratres sint heredes & cognati in re certa, habẽť tales cognati & agnati loco legatariorũ. arg. l. quoties. C. de hære. insti. ¶ Et etiã dicit Pau. de cast. i. d. l. peculiũ. §. põt. ff. de pecu. non sunt hæredes, nisi sint ꝓximiores: alij aũt nõ ꝓximiores nõ sunt hæredes sed capiũt in vim cõsuetudinis. * ¶ Ex quo debẽt capere ꝑ manus hæredũ, & iõ nõ sunt saisiti. Cogitã, qa posset dici ꝓ cõtraria parte: ꝙ nec etiã hæredes ꝓximiores, & q in oĩb⁹ alijs succedũt, nõ erũt saisiti de ꝑdictis antiq̃s hæreditagijs. Nam licet sint ꝓximiores, nõ tñ sunt habiles: ergo nemo erit saisit⁹. Sed ad hoc dico, ꝙ istud nõ est incõueniẽs. igiť &c. Et cogitaui qđ in alijs duob⁹ casibus vbi videbať esse dubiũ de ꝓximitate & habile exp̃sse est dispositũ de saisina. s. eodẽ ti. vt in. §. (se le testateur) & in. §. (successiõ en ligne directe.) Et tñ hic nihil est dispositũ, licet nõ possit cõprehendi sub primo. Ergo vr̃ ꝙ cũ talis casus sit omissus ꝙ remãsit in dispõne iuris cõis. arg. l. cõmodissimæ. ff. de libe. & posthu. & dispositio iuris cõis nõ trãsfert possessionẽ ĩ hæredes. l. cũ heredes. ff. de acq. pos. dixi. s. in prin. primi articuli hui⁹ tituli: et plene dixi in cõs. q feci ĩ casu occurrẽte.

ADDITIO. Illud cõsiliũ est. xxxij. ĩ ordine et incipit, stante cõsuetudine ducatus Burgundiæ: sed vr̃ ꝙ prima opinio sit verior & etiã magis practicať ꝙ tales sint sansiti tãq; heredes habiles & proximiores ex prædictis. *

SEd nunq̃d ꝑ hæc v̾ba (En prouchain ou loingtain degre) excludanť fratres vterini quo ad hæreditagia paterna ꝑ agnatos existẽtes in remotiori gradu vr̃ ꝙ nõ ꝑ tex. i. §. fi. ver. toties igiť dicim⁹ insti. de seruili cogna. ꝑ regulã ibi positã. q̃ est ꝙ semꝑ fratres præferunť quibuscũq; agnatis & cognatis. Et facit ẽt tex. in. §. j. in prin. insti. de succes. cogna. & hoc interꝑtando cõsuetudinẽ nostrã scd'm ius cõe: q̃ quidẽ ita debet iterpretari. l. ij. C. de noxa. c. cũ dilectus. de cõsuetudine. & interpretationem à iure cõi recipere debet. do. me⁹ Ias. plene in auť. nouissima. col. vj. C. de inof. test. Alex. cõsi. suo. xix. & cõsi. xxix. in. j. vol. ¶ Immo debet esse iusta & rõnabilis: vt dicit Ale. cõsi. lxxx. in. iij. col. in. j. vol. & ita vt prauus sensus excludať, vt dicit Bal. in. l. quecũq;. in antepe. colũ. C. de seruis fugiti. & i. l. oẽs populi. in. xiij. col. ff. de iusti. & iure. * ¶ Et min⁹ debet ledere ius cõe q̃ possit. l. ꝙ v̾o. ff. de legi. l. si v̾o. §. de viro. ff. sol. mat. Soci. cõs. suo. xxxj. col. j. ĩ j. vol. Et iõ dicit idẽ Ias. i. l. oẽs ꝑpli. ĩ scd'a lectura. col. pe. ff. de iusti. & iure. & i. l. fi. §. ĩ cõputatiõe. ĩ. fi. C. de iure deliberã. † ꝙ correctio iuris cõis nõ debet induci ꝑ statutũ nisi q̃tenus ĩ eo exp̃sse dr̃. Cũ ergo dispositiõe iuris cõis paterna paternis, & materna maternis tm̃ sit q̃ñ fratres succedunt fratri habẽti diuersa bona scilicet paterna & materna: hoc est qđ frater consanguineus succedit in totũ hereditagijs paternis, & vterinus bonis maternis. l. de emãcipatis. §. exceptis. C. de legi. hære. & in oĩb⁹ alijs casib⁹ post fratres, hoc est q̃ñ nulli supsunt fr̃es: videlicet ꝙ bona cognatorũ ad cognatos, & bona agnatorũ ad

Nota.

Correctio iuris.

agnatos,etiã si longissimo gradu sunt:vt dicit tex.in.d.
§.fi.hic ante allegato.Ideo vr̃ ꝙ hæc cõsuetudo debeat
intelligi scd'm prædicta iura,& nõ vltra.& facit, quia
cũ exp̃sse non reuocet̃,quare nõ stare ꝓhibet̃.arg.l.san-
cimus.C.de testa.&.l.p̃cipimus.in fi.C.de appella.& fa
cit gl.in.c.cupiẽtes.§.ꝙ si p viginti.in ỽbo,petere.de ele.
in.vj.Et cũ videt̃ illud esse valde durũ & absurdũ,ꝙ p
illa ỽba gñalia excluderentur fratres ex vno latere tm̃,
& præferentur illis cognati in tertio,quarto,aut quinto
gradu.& ideo nõ est fiẽda talis interpretatio ex illis ver
bis gñalibus:cũ statuta ita debeãt interpretari ne sequa
tur absurdũ.l.scire oportet.§.aliud.ff.de excusa.tut. do.
meus Ias.in.l.properandũ.§.finaũt.col.iij.C.de iudi.

ET si dicatur ꝙ cõsuetudo seu statutũ debet aliqd ad
der e vltra ius cõe.Bar.in.l.dies.§.p̃tor ait.ff.de dãno
infe.do.meus Ias.in.l.j.col.iij.ff.si certũ petat. Ale. consi.
suo.xlix.in fi.in.j.vol.Ad hoc põt dici,ꝙ sufficit ꝙ istud
statutũ ꝙ est hic positũ introducat actionẽ de nouo ex
hoc statuto ĩ his q̃ sunt disposita quoad casus q ita pos-
sunt de iure adaptari.arg.eorũ q̃ dicit Panor.in.c.cũ ad
sedẽ.col.viij.extra de resti.spoliatorũ.Vel etiã dici põt,
ꝙ satis istud operat̃,si post fratres sunt alij cognati vlte
riores in gradu agnatis:qm̃ hoc casu etiã tollit̃ in vno
dispositio iuris cõis:q̃ habet ꝙ priores in gradu præfe-
runt̃,sublata differentia agnatiõis & cognationis, vt
habet̃ in tit.de legitima agnatorũ successio.in prin. ibi.
Non tñ oĩbus.facit.§.si vero neq̃.in aut̃.de hære.ab in-
testa.colla.ix.& aut̃.post fratres.C.de legi.hære.

Priores ĩ gradu p̃ferũtur

☞ADDITIO. Vel etiã dici põt ꝙ hoc multum
operatur:quia p hanc cõsuetudi
nem fit extẽsio hui⁹ successiõis extraordinariæ vltra fra-
tres & fratrũ filios:ꝙ fieri nõ deberet:vt.s̃.dixi in.j. glo.
ver.quæro.cũ p eã inter cognatos & agnatos in infini-
tũ seruet̃ hec cõsuetudo ex qua multa corrigunt̃ vt an-
te dictũ est,& dicã infra in.§.x.in gl.(en pareil degre.)Et
fiat extẽsio ad fratres,p hmõi interpretationẽ priuãtur
fratres sub hac gñalitate verborũ iurib⁹ suis eisdem per
ius cõcessis,ꝙ nõ est,cũ sub gñalitate verborũ alieni iu
ris priuatio,& lucri debiti pceptio nõ cõprehẽdant̃ in
loco publico test.militis.l.ex facto.in prin.ff.de vulg.&
pupil.Et iõ sufficit ꝙ in casu p̃dicto tutor cognatos &
agnatos tm̃ corrigat ius cõe nõ ꝙ in casu ita clare tollat
ius alteri⁹,sicut in sili dicit Bar.in.l.gallus.§.etiã.ff.de li-
ber.& posthumis.Paulus de cast.in cõsi.clxxxviij. & a-
lij,quos allegat Georgius Natã in repe.c.q̃uis pactũ.in
fine.de pactis.in.vj.* ¶Vel etiã põt dici ꝙ vtili⁹ est ꝙ ta
le statutũ nihil addat iuri cõi,& ꝙ solũ sit recitatoriũ iu
ris cõis,q̃ ꝙ ex eo ita intelligẽdo q̃s indebite dãnum pa
tiatur,ista ꝓbat gl.in.l.fi.§.in cõputatiõe.in glo.magna
ad finem.C.de iure delibe.do.meus Ias.ibi.& in.l. ꝓpe-
randũ.§.finaũt.col.ij.C.de iudi.Itẽ in aut̃.sacramẽta pu
berũ.coll'.vij.C.si aduersus venditio.& in.l.cãsvel lites.
col.ij.C.de transac.& in.l.j.col.iij.ff.si certũ petat̃.& hoc
casu etiã statutũ gñaliter loquens debet restringi.Alex.
cõsi.suo.lij.col.ij.in.j.vol.scilicet ne q̃s indebite dãnũ pa
tiat̃.Et nũc ex hac interpretatiõe gñali frater vterinus in
debite damnũ pateret̃,cũ excluderet̃ à successiõe sibi de
bita de iure:vt in locis suprà alle.Igit̃ &c.¶Vel etiã dico
ꝙ ex quo cõsuetudo nr̃a vocat eos hæredes,cũ dicat(re-
tournẽt aux heritiers)ꝙ ex quo habẽt nomẽ,habẽt etiã
& effectũ dato noĩe,dat̃ et effectus:vt dicit Ange.in.l. à
nullo.C.de ferijs.& ibi Bal.Sal.& Alb.de rosa, facit tex.

in.c.corep̃i.lxviij.distin.& ĩ c.admonere.xxiij.q.ij.& iõ
cũ sint hæredes habiles p cõsuetudinẽ.& ꝓximiores in
hac successiõe cũ nemo eos p̃cedat p cõsuetudinẽ,eo q̃a
habilitas cõsiderat̃ alio respectu:vt dixi.s̃.in.§.j.huius ti
tuli,in ỽbo(habile)iõ erunt saisiti.nã oẽs alij quo ad il-
la bona sunt exclusi.ergo nõ faciunt gradũ,vt dixi infrà
in tit.(des mainsmortes),§.xvij.in gl. & sic constat eos
esse hæredes p consuetudinẽ,& habiles respectu habili-
tatis cõsuetudinis,& ꝓximiores in suo casu:iõ in eis ha
bebit locũ consuetudo, de qua.s̃.in.§.j. huius tituli. ita
ꝙ erunt saisiti,& istud semp mihi visum fuit securius.*

ET licet hoc casu etiã cõsuetudo nostra sit correcto-
1 ria iuris†cõis tñ debet interpretari scd'm ius cõe:ꝙ
est post illud ius correctũ introductũ,scilicet scd'm.§.a-
motis.ver.toties.s̃.allegat.scd' m quẽ.§.oĩa iura dicẽtia
ꝙ bona materna maternis,& paterna paternis deferant̃
ĩ successiõe cognatorũ & agnatorũ,habẽt locũ post fra
tres scilicet in cognatis & agnatis, etiam si longissimo
gradu sint:vt dicit tex.q̃ verba tm̃ intelligunt̃ in cogna
tis & agnatis post fratres:p illũ tex.scd'm quẽ tex.etiam
debẽt intelligi verba gñalia nr̃æ cõsuetudinis in his ver-
bis,scilicet(soit en prouchain,ou loingtain degre) & nõ
est incõueniẽs ꝙ etiã statutũ seu cõsuetudo derogãs iu-
ri cõi scd'm illud ius in aliquo interpretet̃,vt in minus
ledat q̃ possit:vt tenet Ale.in.l.nã ꝙ.§.nõ oĩs.ff.ad treb.
ĩ.l.iter cetera.ff.de libe.& posthu.Et ita tenet do.me⁹ Ias.
ĩ.d.aut̃.nouissima.col.vj.cõtra tñ Bal.C.de inof.test.Idẽ
etiã tenet Alex.in cõsi.suo.xxix.in penul.col.in.j.vol.

Hec cõsuetudo q̃uõ interpretãda.

2 ET facit†q̃a p ỽba gñalia nõ est fiẽda correctio di-
spositiõis iuris,maxime spãlis vt est in casu dicti.§.
cũ q̃ spãli ãnotatiõe notat̃ maiorẽ firmitatẽ habẽt,& iõ
gñali reuocatiõe nõ reuocant̃:p ea q̃ dicit gl. nota.in.l.
3 sciendũ.ff.q satis.cogan.vbi habet̃,† ꝙ qñ lex gñaliter
loquit̃,aut aliqd disponit gñaliter:nunq̃ tñ intelligitur
disponere ĩ casu spãli.de qua regula vide Sali.ĩ.l.in testa
mẽtis.C.de test.do.me⁹ Ias.in.l.j.§.sed si mihi.ff. de ỽb.
obli.& in.l.postq̃ liti.in fi.C.de pac. dixi in.§.ij.in glo.
(quelque part q̃ ce soit)infra ti.(Des mainsmortes)cum
etiã videmus illa ỽba gñalia nõ tollunt aliũ casum spã-
lem iam spãliter exceptuatũ,scilicet in fratrib⁹ ex vtroq̃
latere cõiũctis:vt dixi hic ãte ĩ fi.gl.ordinarie. Ergo &c.

Verbis gñalib⁹ nõ debet corrigi ius.

Regula.

☞ADDITIO. Et dicit Bal.in.l.filiũ quẽ haben-
tẽ in.xiij.col.ver.& opponit̃.C.
familiæ herci.ꝙ id ꝙ ante est spãliter prouisum nõ tolli
tur p gñalem prouisionẽ.& istud multis iuribus et deci
sionibus cõprobatur p Mat.de aflli.in cõsti.regni Siciliç
quæ incipit,q̃ ad decus.in vlti.col.facit dictũ Bal.in.l.ti-
tia.§.fi.ff.de leg.ij.ꝙ per gñalia verba testatoris non est
verissimile testatorem à spãli prouisiõe recessisse:de quo
per Mat.de aflli.in dicta constitutione,& in cõstitutiõe
quæ incipit,qui iustitiam.in fine. *

FAcit ꝙ in casu multum notabili dicit Barba. consi.
4 lviij.col.v.in primo volu.vbi dicit†ꝙ id quod eue-
nit ex lege aut legis dispositione non potest tolli nisi no
minatim exprimatur.per.l.fi.C.de indicta viduita. tol-
len.quem textum ad hoc allegat Lud.Roma. in repeti-
tione in aut̃.similiter.C.ad legem Falcidiam.Cum ergo
in proposito agatur de hæreditate fratris tollenda fra-
tri,quæ est ei de iure debita.d.§.amotis.& aut̃.post fra-
tres suprà allegatis. non est dubium quod debuit per
verba specialia tolli:quoniam vt dicit ibi Barba.debitũ
futurum per legem nõ potest remitti per verba gñalia.
dixi

dixi infrà hoc eodem tit. §. duodecimo. in glos. (Ne les descendans delle.) in fine, in additione ibi posita, incipiente quod dicatur.

ETiam constat q̃ iã illa gñalitas huius. §. nõ est vniuersaliter vera, immo iam recipit instantiam p̃ cõsuetudinẽ nostrã in. §. xj. hoc eodẽ tit. Ex quo sequtur, q̃ cũ instãtia sit data, nõ habet locũ cõsequẽtia vniuersalis ad tollendã cõsequentiã sufficit dare instantiã. gl. in. c. sicut vrgeri. j. q. j. gl. in. l. manumissiões. in ỽbo, gña. ff. de iusti. & iure gl. in. l. ij. §. incertã. in ỽbo, Titius. ff. de acq. pos. gl. in. l. illud. C. de colla. gl. in. l. j. C. de p̃scri. lõgi tẽp. & in. l. j. C. de seruis fugiti. in. c. fi. in ỽbo, q̃uis. de p̃cu. in vj. regula Aristotelis. viij. topicorum. Et iõ non est dubium, q̃ si iam patiatur vnam limitationem, q̃ etiã aliam pati nõ possit: q̃ est de iure: vt dictũ est igit̃ &c.

IMmo etiam ex quo hic hoc casu est tm̃ indefinita, & tex. nostræ consuetudinis indefinitæ loquantur, & nõ gñaliter, nec vniuersaliter: nõ comprehendit ille casus spãlis, de quo vt dixi spãliter est prouisum in sili materia Arg. textus in. l. cũ in testamẽto. §. q res: & eorũ q̃ dicit Bar. ibi. ff. de hæredi. insti. vbi dicit † q̃ indefinita non cõprehẽdit casum de quo spãliter est prouisum. Cũ ergo in illo. §. etiã sit exp̃sse decisum, q̃ cognati in bonis cognatorũ p̃ferant̃ agnatis, etiã priorib⁹ in gradu, exceptis fratrib⁹: & indefinite seu etiã gñaliter disponat̃ in illo casu gñali non facta mentiõe de dicto. §. spãliter disponente: dicendũ est q̃ illa generalis dispositio non tollit illum casum specialem: ibi, in dicto. §. specialiter positum. Et ita vt dictum est dictus. §. amotis. interpretat̃ & declarat similia verba, etiã si longissimo gradu sint: que idem important quatũ hæc verba: vidilicet, (soit ẽ prouchain ou loingtain degre) ideo tali interpretationi in hoc casu standum sit. † Cùm statuta recipiant interpretationẽ legis & nõ hominis vt dicit Bal. in. l. oẽs populi. col. ix. ff. de iustitia & iure. do. me⁹ Ias. in. l. q̃uis. ff. de i ius vocãdo. & vt ibi dicit talis interpretatio est necessaria.

5 Indefinita casum spãle nõ cõprehẽdit.

6 Statuta legis nõ hois recipiunt interpretationem.

ITEM etiam aduertendũ est, quicquid velint dicere quidã arguẽtes de vniuersalitate & gñalitate: quia iste §. nõ continet gñalitatem, nec vniuersalitatẽ. sed solũ indefinite loquitur † q̃ indefinita non æquiualet vniuersali in statutis: vt tenet Bal. in. l. fi. §. in cõputatiõe. C. de iure deliber. & p̃ Old. cõs. clxxij. Bar. in. l. q̃ edificiũ. ff. de seruit. vrba. prædiorum. Maxime q̃ ex tali æquiparatiõe sequeretur absurditas seu iniquitas: vt dicit Bart. in. l. oẽs populi. in. vj. quest. principali. in. iij. q. illius sexte questionis principalis. ff. de iustitia & iure.

7 Indefinita non æquipollet vli in statutis.

☞ ADDITIO. Facit, q̃a lex ita debet intelligi ne cõtineat absurdũ. l. scire oportet. §. aliud. ff. de excu. tut. Et absurdũ dr̃ alienũ à iure. l. pomponius. ff. de neg. gest. l. aliud. §. absurdũ. ff. de reg. iur. * ¶ Cũ ergo in hoc casu sequeret̃ absurditas & iniquitas. vt dictũ est: eo q̃a cõtra regulã vniuersalẽ successiõis remotior p̃ferret̃ posteriori vltra q̃ sit de iure dispositũ vt dixi: et sic in odiosis, quia cõtra dispositionẽ iuris. s̃. alle. & aut. post fratres. supra etiam allegatã. † Cum in odiosis indefinita non æquipolleat vniuersali: vt dicit Bar. in l. ij. in fi. ff. de liber. & posthumis.

8 Nec in odiosis.

ITem etiã si esset vniuersalis et q̃ hęc indefinita æquipolleret vniuersali: q̃ nõ credo, adhuc non cõprehenderet fratres defuncti ad succedendũ cũ agnatis † eo q̃a vniuersalitas non predicatur de pluribus differentibus specie, sed solũ numero vt in sili dicit Bal. in. c. quãto. in

9 Vniuersalis de q̃bus p̃dicetur.

10 penul. col. extra de iudicijs. vbi dicit † q̃ in concessione oĩs iurisdictionis nõ continet̃ merum imperiũ: eo quia merum imperiũ non continetur sub noĩe iurisdictiõis. Sic ergo hoc casu: licet vniuersalis posset p̃dicare de pluribus differentibus numero inter agnatos & cognatos q̃ sunt eiusdem speciei: aut inter plures fratres, qui sunt eiusdẽ speciei, licet numero differẽtes: tñ nõ de pluribus differentibus spẽ: vt inter agnatos & fratres: q̃ differunt non solũ numero sed etiam specie: quia alia est spẽs & successio fratris: alia agnati: nõ solum p̱pter diuersitatẽ numeri gradus, sed etiã propter diuersitatẽ speciei successionis. de qua in locis hic ante alleg. igitur &c.

ITem etiã aduertẽdum est, q̃ si voluissent statuentes hunc. §. seu articulũ loqui gñaliter seu vniuersaliter, apposuissent dictionem vniuersalẽ seu gñalem: scilicet dicẽdo (toutes successions) hoc pacto (les heritages ensuyuent en toutes successions &c.) prout fecerunt in pluribus alijs articulis, maxime in. §. x. hui⁹ tit. Et q̃ fortius est: licet dictus articulus, seu. §. decimus loquatur gñaliter & vniuersaliter per dictionem vniuersalem: restringitur tñ ad successiones collaterales in suo casu, ita q̃ non cõprehendit successiones descendentium p̃ hec ỽba (en toutes successions) licet sint gñalia ex rationibus supradictis, scilicet ne quis damnum indebite pateretur.

11 FAcit etiã, † q̃a verba gñalia debent restringi ne p̃iudicent iuri tertij, notat̃ in. c. cũ olim. de cõsue. Io. fab. in suo dictio. in. l. si q̃n. C. de inof. testa.

Verba gñalia restringenda, ne tertio p̃iudicent

ET faciunt etiam rõnes de quib⁹ alias honorabilis & sapiens vir magister Petrus Bonifidelis ample fecit mentionẽ in quodam suo cõsilio ab eo facto super p̃dicto. §. x. q̃ inserui in meis cõmentarijs infra: q̃ rõnes multum faciunt in hoc casu: & vident̃ à fortiori hũc casum decidere: q̃m ex quo ỽba gñalia non cõprehendũt casum ex quo quis dãnũ indebite pateret̃: vt dictũ est supra, multominus verba indefinita igitur &c.

EX quibus vr̃ dicendum: q̃ p̃ hanc nostrã consuetudinẽ in successione fratris vterini, aut consanguinei nõ sunt p̃ferendi agnati, aut cognati fratribus vterinis, aut consanguineis: sed solũ q̃ in successiõe cognati quo ad bona prouenientia ex latere matris preferunt̃ cognati etiam si longissimo gradu sint q̃ agnati, & ecõtrario.

☞ ADDITIO. Et hec interpretatio dubia vr̃ tenenda, cũ per illã lædatur minus ius cõe, vt dicit Albericus de rosa. in suis statutis. in prima parte. q. cliiij. incip. Io. and. in nouella. Et ista interpretatio potius est sumẽda, q̃ alia: q̃m mens statuti debet cõsiderari, sicut mens testatoris. l. si ita. facit. ff. de manumis. testã. l. labeo. ff. de statulibe. l. q̃ filiũ. in fi. ff. ad Trebel. Sed gñalis mens testatoris interpretat̃ & restringitur potius ad id q̃ ius cõe disponit, q̃ ad aliud: q̃m quis præsumitur velle id q̃ ius disponit: qua quidem dispositione frater præfertur, vt dictum est ante: ergo idem in cõiecturata mente statuti, q̃ ita est capienda vt potius verba restringant̃, q̃ quis indebite offendatur. notat̃ in l. adigere. §. q̃uis. ff. de iurepatro. l. ij. C. de noxa. p̃ Imo. in. l. si vero. §. de viro. ỽsi. circa principium. ff. sol. mat. facit. l. siue oportet. §. aliud. ff. de excusa. tuto. immo dicit ibi Bal. q̃ quotiescũq̃ ex verbis simpliciter prolatis prefertur iniquum æquo, tunc recedimus à verbis & stamus menti: & hoc casu mens præferenda est verbis. l. si q̃s filiũ. C. de liberis p̃teritis. ibi, vbi manifestus sensus est, nusq̃ interpretatio verborum tm̃ valet, vt mens &c.

& bonus tex.in.l.qm̃ indignũ.C.de testa.ibi,reflexis ver bis &c.& Lud.Roma.in cõsi.suo.clxxix.incip.ãplissime doctor.in.iiij.col.ꝙ intelligẽdũ nõ solũ qñ mens est in lege expressa,sed etiã qñ in lege nõ est expressa, dũmodo illa mens vel rõ presinita sit naturalis,& naturaliter ꝑ similem rõnẽ posset imaginari.l.scire oportet.§.fuissent ibi,& ex ipsa naturali iustitia.ff.de excu.tut.ad idem .l. mulier.iũcta gl.ff.sol.mat.vbi cõiecturat̃ mens contra ipsius ꝟba.Ad idem in.c.intelligẽtia.de ꝟb.sig.ij.q.j.c. marchion.l.scire leges.ff.de legi.nam vt inquit notanter Bal.in.d.l.scire oportet.sicut hõ constat non solũ ex aĩa, sed corpore:ita lex ex mẽte seu rõne & verbis:&verba se habent vt corpus & supficies,rõ aũt se habet sicut spũs & aĩa,& hæc magis debet attendi,ꝙ̃ supficies verborũ. d.l.scire oportet.cũ similib⁹.Ad coniecturãdũ vero rõnem vbi nõ est expressa,debemus cõsiderare qua rõne fuisset motus vir sapiens,cũ talis præsumatur legislator nam lex debet esse rõnabilis.iiij.distin.erit aũt lex.& dixi ante,& bonũ est argu.à tacita mente statuti.l.milites agrũ .ff.de test.mili.nã mẽs & rõ idẽ est,siue ĩ hoĩe idẽ ẽ mens & rõ,scd'm Bal.in.d.l.maximũ vitiũ .C.de libe.pter.facit gl.in.l.tale pactũ.§.fi.ff.de pac.* ¶Cogitẽt posteri qd voluerit:& si bñ dixero,accipiãt dicta mea:sin autẽ male me sapientiorẽ reddãt ex rationib⁹,motiuis & responsionib⁹ eorũ ad meas rões supra deductas.

ET licet hæc opinio videat̃ verior in pũcto iuris,nescio tñ si in iudicando obseruaretur.Eo quia multi aduocati Diuioneñ.dicũt se contrariũ cõsuluisse,& cõiter in practica obseruat̃,ꝙ fratres vterini & cõsanguinei excludunt̃ in tali casu,etiã ꝑ remotissimos in gradu: ex quo à practica recedi nõ debet:& minime mutãda sunt quæ certam interpretationẽ habuerunt & receperunt. dixi supra in rub.(des confiscations).§.j. versiculo, pro hac secunda parte.

AD hoc tñ posset adhuc dici ꝙ illud debet intelligi, qñ interptatio est declarata ꝑ sentẽtias iudicũ et est obseruata ĩ iudicio cõtradictorio.Nõ aliud dico, nisi ꝙ cogitent posteri eo qa nunc super his sunt de nouo qdã processus in breui moturi inter magnates: in qbus erit quæstio & de magno:& forte latius scribã & insudabo.

ADDITIO. Ego consului in multis casibus emergentibus et semp tenui contra cõem practicã cũ opinio illa cõtra practicã mihi visa fuit verior in iure & sustentabilior:& vnũ ex consilijs meis est positum in consi.xxxij.ꝙ incipit,stante consuetudine ducatus Burgundiæ.*

Questio — QVid de acquestibus factis ꝑ matrem cuiusdã filie que decessit relictis duabus sororib⁹ sue matris, & duobus suis fratribus consanguineis tm̃: quis istorum debeat succedere in istis acq̃stibus factis ꝑ matrem.Non est dubiũ,ꝙ sorores matris succedãt in antiquis hæreditagijs,per cõsuetudinem nostram.Et licet quidam aduocati voluerint tenere ꝙ idem in acquæstibus factis per dictam matrem,eo quia sunt antiqua hæreditagia quo ad filiam.Ego tñ dixi & dico, ꝙ ex quo nõ exierũt a trunco,a quo succedere debent in antiquis hæreditagijs:q truncus dr̃ esse pater & mater matris, & suarũ sororũ:ꝙ nõ habebit locũ tex.nr̃æ cõsuetudinis:et iõ ꝙ recurrendum est ad ius cõe,quo disponitur,ꝙ proximiores in gradu succedant.Cogita qa dicta in primo commentario vident facere pro opinione dictorũ aduocatorum,sed vide gl.sequentes, & concorda omnia.

§.nono.

SIlz sont plusieurs enfans de plusieurs lictz, freres,ou seurs, qui uiennent a la succession de leurs oncles,ou tantes ou aultres en ligne collateral:ilz succedent par ligne,nõ pas par teste.

IDem in comitatu Niuerneñ.¶Istud est de 1 iure cõi†cũ filij fratrũ quos patrueles vocamus succedãt in stirpes, non aũt in capita, scd'm cõem sñiam ꝑut est gl. cõiter approbata in aut.cessante.C.de legi.hære.& ista est cõis ꝙ̃ tenẽt Iac.de beluiso:& Ang.in.§.reliquũ.post gl.ibi,ĩ aut. de here.ab intest.veniẽ.colla.ix.Bar.in.l. post cõsanguineos.§.agnati ff.de suis & legi.& licet Azo voluerit tenere cõtrariũ,scilicet ꝙ succedãt in capita: ita tenet in.d. aut.cessante.& in.§.itẽ iure nouissimo.ꝟsi.item illud in summa.de legi.hære. & illud Iac.but.in.d.aut.cessante. & Bal.ibi dicit,ꝙ hec vr̃ magis amica litere & nature: sed tñ cõsulẽdo tenẽt cõtrariũ:idẽ tenuit Hosti. in summa in ti.de succes.ab intestato.§.viso.ver.ij.qd si fratrũ. sed tñ qcqd sit,teneas primã opinionẽ de iure:ꝙ̃ etiã tenet nr̃a cõsuetudo illã approbãdo.¶Et licet hoc sit satis clarũ:qñ filij fratrũ succedũt patruis & eorũ auũculis:tñ magis dubiũ vr̃ qñ succedũt simul, nec supest aliqs de scd'o vel tertio gradu,q ipsos possit excludere:sed tñ ad huc idẽ est:vt tenet Bar.ĩ.d.l.post cõsanguineos.§.agnati in fi.ff.de suis & legi.& hoc ꝑ rõnẽ gñalẽ ꝙ̃ ponit tex. in.d.§.reliquũ.& ita ẽt cõsulẽdo tenuit ĩ cõs.suo. clxxiij. inci.sup hereditate dñę nole.¶Quicqd al's dixerim: nec Bar.ĩ dictis locis,nec tex.ĩ.§.reliquũ.loquũt̃ de successione fratrũ ex vno latere tm̃ qũo succedãt vni adinuicẽ:sed bñ loquũt̃ qũo filij fratrũ succedãt fratrib⁹,nec ẽt ita intellexerã ꝑut erat in prima ĩpressiõe cũ eẽt error ĩmpssoris.Sed vr̃ ꝙ ꝑ hãc nr̃am cõsuetudinẽ in his ꝟbis(ou aultres en ligne collateral)ꝙ si fratres ex vno latere succedãt fratri ex vno latere,ꝙ succedãt ĩ stirpes & nõ in capita. hoc ẽ ꝙ si frater aliqs aut soror habeat frẽm vnũ ex latere m̃ris:& duos aut tres ex latere p̃ris,ꝙ tm̃ habebit vn⁹ frater ex latere matris,ꝙ̃tũ duo aut tres ex latere p̃ris.Et hoc ꝑpter ꝟba gñalia cõsuetudinis nr̃ę q̃ sũt hec ꝟba(ou aultres en ligne collateral.)Et multi tenebãt hãc opiñ.ꝑ Lazaro Ioffriot filio Antonij ioffriot,ꝙ tm̃ deberet hr̃e ĩ successiõe Pierrotę broichot quõdã vxoris honorabilis & sciẽtifici magr̃i Claudij du chateau locũteñ.gñalis in balliuatib⁹ Heduẽ.& Mõtisineri sororis dicti Lazari ex latere m̃ris q̃tũ Gilbert⁹ & Petr⁹ broichot ei⁹ fr̃es ex latere p̃ris:fundabãt se solũ ex ţex.nr̃ę cõsuetudinis:et ex supradictis hic ãte:sed dixi ꝙ p̃dicta,hic ãte nõ bñ ꝑbãt.

ET iõ videdũ ẽ qd de iure:et qũo hęc nr̃a cõsuetudo 2 sit ĩtelligẽda.Nã primo regula est iuris veteris,†ꝙ oẽs trãsuersales veniũt ĩ capita : vt ĩ.l.duodecim tabularũ.C.de legi.here.imo p̃dicta regula nõ repiet̃ correcta vel modificata qñ filij fratrũ veniũt cũ ascẽdẽtib⁹ trãsuersalib⁹ ĩ gradu ꝑximis vel cũ recta linea ascẽdẽte,vt dicit Bal.ĩ aut.cessãte.ĩ.ij.col.ibi,nã r̃a iuris ẽ.C.de legi.here. ex q̃ ibi dicit ꝙ si aliq veniãt soli et ꝑ se:tũc qa sũt pari agnatiõe licet nũero dispari:iõ q̃t capita,tot portiões: qa nõ ẽ rõ qre ĩ natura pari,sed multiplicatio q̃libet nõ debeat de-

Patrueles ĩ stirpes succedunt.

Nota.

Casus in facti.

Regula.

Nulla p̄latio i pari natura.

3 beat deferre p̄tē suā pari mō.† Nā ī natura pari nulla ē naturalis p̄latio.Cū ergo ī hac successione qlibet fratrū succedat de p se:nec sint aliq q veniāt ex p̄sona alteri⁹:iō nō ī stirpes:sed ī capita & pari iure succedēt:vt sit locus regulę de q̄ supradictū ē q̄ ēt vt ibi p Bal. ī vlteriori gradu extēdit:igit̄ &c.Et iō dicit Sali.ī aut.itaq;. C.cōia de

De successione fratrū in bonis acquisitis.

4 successio.†q̄ ī bonis q̄sitis à fratre vł sorore oēs pariter succedēt.& facit tex.ad lrām ī.l.j. C.de legi. hęre.vbi est
5 tex.†q̄ ī successiōib⁹ q̄ deferunt̄ proximiorib⁹ frater & soror pariter admittunt̄,licet nō sint nati ex eadē m̄re: & pari iure(vt dicit ibi gl.ī. d.l.j.)succedēt:& sic nō ī stir
6 pes,sed p capita.Et ītellige p̄dicta in bonis acq̄sitis:†secus aūt in bonis p̄uenietibus ex latere:qm̄ in his succedit frater vterin⁹ exclusis fratribus cōsanguineis : vt est tex.in.l.de emancipatis.§.exceptis.C.de legiti. hæredi

In bonis matris.

In bonis patris.

7 bus.†& ecōtra fratres consanguinei succedūt in bonis prouenietibus à patre.argumēto illius tex.licet de illis nihil dicat:sed tamen est eadem ratio:vt dicit Ange.de aretio,in sua materia testamētorū:in glo.nolēs intestatus decedere.in.viij.col.vbi dicit,q̄ per dictum.§.exceptis,limitari debet ille.§.reliquū.in hoc, vt ibi per eū.

NVnc restat r̄ndere ad textū n̄ræ cōsuetudinis,quæ videt̄ gn̄aliter loq,saltē indefinitè. & ideo videt̄ cōprehendere oēs alios casus in successione collaterali. Cū ergo successio fratrū sit successio collateralis,vt habet̄ in locis supradictis:vr̄ q̄ etiā hęc verba cōprehendant p̄dictā successionē:qm̄ indefinita æqpollet vniuersali.l.si p̄rib⁹.ff.de leg.ij.qd̄ quō sit,ponit.d.me⁹ Iason

Dispositio gn̄al' oēs cas⁹ cōprehēdit.

8 in.l.ij.ff.de lib.& posthu.†& vniuersalis dispositio seu gn̄alis cōprehēdit oēs casus & includit: licet maior rō in vno casu,q̄ȝ in alio videat̄.text.notabilis in.l.j.§.qd̄ aūt.ff.de aleato.facit tex.ī.l.fi.§.vxori.ff.de auro & arg. leg.in.l.j.§.gn̄aliter.ff.de leg.p̄stan.facit.l.Meui⁹.§.eū q. & ibi Bar.ff.de leg.ij.& in.l.Titia.§.Luci⁹.ff.eo.tit.Floria.in.l.si seru⁹ seruū.§.ingr.ff.ad.l.Aql.& in.l.doli clausula.ff.de ver.obl.Philipp⁹ deci⁹ in cōsi.suo.v.in.ij.col. in prin.& in cōsi.lxj.in.j.col.Ex quo videret̄ q̄ hæc vniuersalitas debeat etiā cōprehēdere p̄dictū casum,etiā si

Etiā priuilegiatos.

9 esset priuilegiat⁹:†cū dispositio gn̄alis cōprehēdat ētiā casus priuilegiatos:vt tenet Bal.ī.l. ī fraudē.in fi.ff.de testa.militis.Phili.deci⁹ in cōsi.p̄dicto.lxj.¶De hmōi gn̄alitate qd cōp̄hēdat,vide amplè Basculotū in arbore diuidui & īdiuidui,ī declarati. tertię cellulę.Cū ergo hoc casu p consuetudinē aut aliàs nō reperiat̄ fratres priuilegiati,videt̄ q̄ succedere debent scd'm formā & tenorem nostræ cōsuetudinis. & ex his motiuis plures aduocati huius patriæ tenēt hanc opinionē etiam in oībus casibus quicūq; sint,vbi pōt adaptari cōsuetudo.
10 †qm̄ vbi nulla sit exceptio p legē nec fieri etiā debet p hoiem,vel iudicē:vt dicit Bal. ī loco hīc añ allegato.

LIcet ad p̄dicta mihi videat̄ r̄nsio clara.Primò q̄ in textu n̄ræ cōsuetudinis non est nec vniuersalis nec gn̄alis dispositio:vt cuilibet ītuēti patet.& licet sit īdefinita,tñ nō ęqpollet vniuersali,cū p hoc fieret correctio iuris,q̄ est odiosa.& in odiosis indefinita non ęqpollet vniuersali:vt tenet.d.me⁹ Ias.in.d.l.ij.ff.de lib.& posth. ītē etiā ista gn̄alitas si gn̄alitas eēt,nō esset nisi in casib⁹ priuilegiatis.cū nūq; fiat mētio de successiōe ī stirpes: nisi vbi qs p̄tendit priuilegiū.vt no.p Bal.& Sali.in.d. aut.itaq;.C.cōia de successionib⁹.&.d.aut.post fratres. C.de legi.hæredi.qm̄ dicit Ang.de are.in dicto tractatu de testamētis.in gl.ī verbo,nolēs intestatus.in.vij.et.iij.

col.q̄ qñ filij fratrū aut cū patruis veniūt,aut aliàs succedūt iure sp̄ali,& ex priuilegio iuris nouissimi: eo q̄ patrui dicunt̄ esse in gradu p̄ximiori,& tñ cū eis succedunt:qd̄ facere non deberēt scd'm regulā gn̄alē successiōis.q̄ q prior est ī gradu,potior est in iure succedēdi: Regula.
& ideo hæc dispositio priuilegiata vltra ius cōe : & vt dicit,licet hoc sit quodāmō dubiū ī casu p̄dicto qñ succedūt simul cū patruis & eorū auūculis:tñ mai⁹ est dubiū qñ succedūt soli filæ fratrū,nec supest aliquis de secundo vel tertio gradu , qui ipsos posit excludere:tñ adhuc hoc casu succedūt in stirpes:per rōnē gn̄alē,quā ponit tex.in.d.§.reliquū.versi.hui⁹.& ibi in suorū parentū iure succedāt. & per.§.si verò.nec fratres à cōtrario sensu.q text.videt̄ multū declarare p̄dictā materiā: Regula.
vt dicit Ang.in dicto tractatu.Et iste erit casus,qui cōprehendet̄ sub his verbis(ou aultres)vel etiā quādo succedunt plures filæ fratrū vni filio fratris , vt cōsuetudo n̄ra de aliquo operet̄,& extendat̄ ad similia aut minora expresis,nō ad maiora:quod fieri nō debet,quoniā
11 ista est regula,†q̄ dispositio quātuncunq; gn̄alis,nūq; extenditur ad maiora expresis. Feli.plenè & amplissimè in.c.sedes.de rescriptis.hic enim casus esset de maioribus,cū esset in casu claro,vbi nūq; est q̄stio de successione in stirpes:nec est verisimile q̄ ad talem casum de quo non est dubium,imò est clarum: disponentes cogitauerūt.& ideo non est referenda illa dispositio quantuncunq; esset generalis.dominus meus Ias.in.l.Titius. §.Lucius.ff.de liberis & posthumis.

CVm ergo talis successio p stirpes sit priuilegiata & specialis:vt dictū est,nō debet extēdi & multi
12 plicari†:& in dubio à cōmuni regula nō est recedendū, A cōi regula in dubio nō recedendū.
per glo.in.c.omnis diffinitio.ff.de reg.iur.& in rubrica de reg.iuris.in.vj.Decius in dicto consil.v.in.ij.col.j. volu.maximè cùm per hoc & per talem interpretationem induceret̄ correctio iuris: qd̄ nō est dicēdū:vt per glo.in.c.cupientes.§.quod si per viginti.in glo.petere.
13 de electio.in sexto.†vbi per subauditos intellect⁹ interpretationes seu subauditiones non sunt corrigenda iura:de qua glo.do.meus Ias.in.l.frater à fratre.in.xij.col. in lectura.ff.de condictio:indebiti.& in aut.nouissima. in.xj.col.C.de inoffi.test.in.l.emācipata.in pen.col.C.q admitti.Barba.in cōsi.xij.in.x.col.in primo volu.

ITem & qd̄ plus est,ista dispositio nostræ cōsuetudinis q̄ indefinitè loquit̄,nō est gn̄alis,eo quia est affir
14 matiua:†qm̄ indefinita affirmatiuè p̄lata nō æqpollet vniuersali.l.si seruitus.ff.de seruitū.vrba.prædio.Barto. Indefinita affirmatiuè.
in dicta.l.si pluribus.ff.de leg.ij.Philippus decius in cōsilio suo tertio,in.iiij.col.in primo volumine.Et ad id quod dicitur quòd dispositio generalis comprehendit etiā actus priuilegiatos,dicit Bal.hoc esse verū ; nisi in casu in quo infringeret̄ priuilegiū:qd̄ est tenendū mēti.& ita etiam dicit intelligēdum.idē Deci⁹ in cōsi.v.in j.vol.Imò qd̄ plus est,†qñocunq; tex.gn̄aliter loquat̄, nūq; intelligit̄ cōprehēdere casum sp̄alē,in quo sp̄aliter est de iure p̄uisū.gl.ī.l.sciēdū.ff.q satisd.cog.& Phil.decius ī.d. cōsi.v.d.me⁹.Ias.ī.l.postq; liti.C.de pactis.dixi īfrà ī.§.seq.igr̄ ex p̄dictis vr̄ q̄ hęc v̄ba n̄rę cōsuetudis nō p̄nt cōp̄hēdere p̄dictū casū.cogita.q̄ casus ē in fctō.

ALia rōne cōsuetudo p̄dicta in hoc casu nihil operat̄:cū Lazarus ioffriot nō sit frater Petri & Gilberti broigot,& ex quo nō sunt inter se fratres venientes ad successionē prædictam,verba cōsuetudinis illius

non cōueniunt, & per cōsequens nec dispositio illi⁹ facit tex. in l. tertia. §. toties. ff. de dāno infec. Alex. in cōsi. xvij. in .j. col. in .j. vol. Barba. in cōsil. ij. in .v. col. in .j. vol. Et facit, quia vbi requirit actus cū qualitate nō sufficit act⁹, nisi & qualitas, & ecōtra. Bar. in .l. Fulcini⁹. §. cum hoc. ff. qb⁹ ex causis in poss. eatur. dñs me⁹ Iason in .l. nō solū. §. sciēdū. ff. de no. ope. nun. & dixi in plurib⁹ locis.

Quid in feudis. 16 SED nunqd prædicta † habeāt locū in feudis? videt ꝙ non: quia succedere debent in capita: per ea q̄ dicit Bal. in aut. cessante. C. de legiti. hæredib⁹. & assignat rōnem. nā sicut seruitiū feudi diuidit per capita: ita & debet diuidi successio arguēdo à porportione cōmodi & incōmodi. l. secundū naturā. ff. de reg. iur. & istud idē tenuit Iaco. ardizo. in summa sua. in titu. de succes. feudi. & idē Cald. in .l. ij. C. de suis & legitimis. dicēs ibi ꝙ ita cōmuniter tenet & pro hac opiniōe adducunt duo textus multum stringētes. primò text. in .c. j. §. his verò deficiētibus. de successione fratrum vel gradi. succedentium in feudo. vbi textus dicit, qđ deficiētibus descēdētibus, admittunt fratres, & filij fratrū, vlterioresq; &c. & facit etiā tex. in .c. decedenti militi. in tit. de capitulis extraordinarijs. qui titulus cōmuniter nō habet: quia Iaco. ardizoni collegit titulos & capitula extraordinaria, & etiā Aluarot⁹ post feuda: & tamen ille text. non reperit: sed verba illius tex. refert Bald. in .§. & quia vidimus. in .j. col. qui feudum dare possunt.

☞ADDITIO. De hac materia successiōis feudorū qūo in eis succedat collateralis, vide Matthæū de afflictis in cōstitutione regni Siciliæ, q̄ incipit, vt de successionib⁹. in .xj. nota. vbi ponit quinq; qōnes. in .iij. lib. & vide etiā Iaco. de ardizone in summa feudorū. in .iij. parte. in .ix. qō. & etiā vide Franci. Curt. in tractatu suo feudorū à certo tēpore impresso. in .iij. parte, charta. xxxj. vbi amplè. & vide etiā Io. blancū in summa feudorum. in .iij. parte. *

17 SED Tu dic ꝙ veritas † est in cōtrarium: sed ꝙ succedunt in stirpes. & ita tenet Bal. more solito sibi contrarius. in .c. j. in prin. de successio. feudi. pro qua opinione facit tex. d. §. & quia vidimus. in fine. & idē Bal. in .c. primo. de succes. fratrū vel gradi. succedentiū in feudo. vbi refert se ita cōsuluisse. & ita cōsuluit: in cōsi. ccxciij. incip. Primò dicā de bonis feudalibus. in nouiter impressis. idem Bal. in .§. hoc etiā. instit. de legitima agna. successio. & in additio. ad Speculū in titu. de succes. ab intestato. j. col. vers. ante. Bal. tenuit hāc opinionē And. de isernia. in dicto. c. j. de successio. fratrū vel gradi. succedentiū in feudo. & ibi Aluaro. post eū & Car. Idē Aluaro. & Cardi. in .d. c. j. de succes. feudi. Io. fab. in .§. ceterùm. insti. de legi. agna. dicit hanc esse cōmunē opinionem Matthæus mathesilla. in tractatu suo successionū. & ibi Ludo. bolognīnus in appostillis. in .iij. articulo principali dicūt hanc esse cōmunē. Alex. cōsuluit, & cōsulēdo tenuit hāc opinionē. Ita cōsuluit in cōsi. suo. lv. incipiēte, Prospectis his q̄ in themate. vbi sunt duo cōsilia q̄ sunt simul interiūcta: sed credo ꝙ vltimū fuit potius consiliū Barbatiæ. Istud idē tenuit Frācisc⁹ de Aretio in consilio suo. clxiij. incipiēte. Et mature. in .j. & .ij. col. Idem tenet Alex. in cōsi. suo. xxix. in .j. col. in .v. vol. Idē tenet Raphael fulgo. in consi. suo. xij. incipi. De quo quæritur. Idē tenet Iacobinus de sancto Georgio in sua inuestitura feudali. in glo. in verbo, præsentes & recipiētes pro se & eorū filijs: vbi respōdet ad fundamenta in contrariū adducta. Primò ad tex. in .c. j. §. his verò deficientib⁹. dicit ꝙ ille tex. nō meret allegari, quia non dicit qđ succedāt in capita vel stirpes: sed simpliciter dixit ꝙ succedunt: vn̄ debem⁹ sanè intelligere, vt habeat interpretationē de iure eorū: & sic vt succedant eo modo quo succedūt de iure cōmuni: quia regula est ꝙ casus omissus relinquit dispositioni iuris cōmunis. l. si extraneus. ff. de condict. ob cau. l. cōmodissimè. ff. de libe. & posthu. ad tex. in .d. §. præcedenti. dicit ꝙ illud capitulum reperit in paucis libris: & est apocryphū, id est nō allegabile & ita etiam respondet domi. Franci. curtius iunior p̄ceptor meus in tracta. suo feudorū. in .iij. parte principali. in .xxxj. folio. versicu. quarto circa istā materiam. vbi respondet ad argu. Bal. in .d. aut. cessante. Regula.

ET finaliter limitat prædictam opi. non procedere, quando non tractatur de successione auunculi vel patrui aliorum collateralium, prout dicit probari. in .d. aut. cessante. & in .§. sed neq; fratres. in aut. de hæredi. ab inte. venien. colla. ix. & dicit ita tenere Barto. in .d. l. post consanguineos. §. j. ff. de suis & legi. & pulchrius p Ioā. de lig. in cle. plures. de iure patro.

CRedo ꝙ tex. noster sit corrupt⁹, & ꝙ in principio illud vbū (lictz) qđ est appositū in plurib⁹, & q̄si in oīb⁹, sit corruptè appositū, & debeat tm̄ esse, aut debeat dici (s'ilz sont plusieurs enfans de plusieurs freres ou seurs q viēnēt &c.) qa si diceremus ꝙ illud verbum (lictz) deberet apponi, & dicerem⁹ (s'ilz sont plusieurs enfans de plusieurs lictz, freres ou seurs.) nō posset stare litera, imò in totū cōtraria iuri: & nō posset verè dici casus in q̄ nō violaret ī totū ius. Et ponēdo casū scđm ꝙ staret illud vbū (lictz) clarè cōstat ꝙ est supfluè & corruptè appositum. Pone casum. Ioāna musnier habuit duos maritos, primum videlicet Ioānē Ramy, ex quo tres filios habuit, & scđm Anto. de Chasseneū: ex quo p̄creati sunt duo: videlicet venerabilis & discretus vir magister Artusi⁹ de chasseneū sanctæ sedis a[illegible]cæ ptonotari⁹, canonic⁹ Hedueñ. & ego. Cū aūt decessissent dicta Ioāna mater nr̄a & patres prædictorū: tandē decessit venerabilis ac discret⁹ vir magister Bartholomæus munierij, canonic⁹ Hedueñ. auūcul⁹ noster, & frater dictæ Ioānæ matris supranominatorū, ad successionē cuius venimus oēs. Nam nō est dubiū, ꝙ si iste tex. fuisset cum verbo (lictz) duo ex secundo marito tm̄ importassent: q̄tum tres ex primo: & tm̄ non est æquū, quia oēs successimus per capita: hoc est tm̄ vnus nostrū importauit, q̄tum alter: & si al's fieret, esset contra dispositionem iuris cōis: nec eramus in diuersis lineis, sed in vna quō ad illū: ideo illa linea cū sint plures, succedūt in capita. sed sublato illo verbo (lictz) ponat casus qui seruit literæ, & secūdū quē debet intelligi hæc nr̄a cōsuetudo: retēto casu hīc añ posito, ponat ꝙ auuncul⁹ nr̄ habuerit aliū fratrē, ex quo nat⁹ fuerit vn⁹ fili⁹ tm̄. Iste solus veniet ad successionē auūculi nr̄i cū alijs qnq; filijs sororis dicti auūculi: & tm̄ importabit ipse sol⁹, q̄tum alij qnq;, quia faciet vnā lineā: & illa linea succedet in media parte, etiā licet sī tm̄ vn⁹, & in alia linea, sint plures, vt dicūt iura hīc añ allega. in hac nr̄a cōsuetudine. Corrige textum. Casus.

In textu ibi

Qui uiennent.

NOtanter dicitur (qui viennent) quia nō omnes filij fratrū aut sororum succedūt patruis, aut auunculis: cum

culis: cum primò præferant filij fratrũ, aut sororum ex vtroq; latere coniunctorum: vt habetur in.§.(double.) hoc eo.ti.infrà qui est conformis dispositioni iuris cõmunis.aut.cessante.C.de suis & legi.vt ibi dixi.

§. decimo.

EN toutes successiõs repræsentation a lieu: quant la personne representée est a pareil degre, auec celluy de ligne & branche, auec lequel il succede, & aultrement nõ. Et c'est ce quon dist en Bourgõgne: q̃ ce qui eschiet au pere, eschiet au filz.

IN comitatu Burgundiæ repræsentatio in successiõe collaterali habet locũ secundum dispositionẽ iuris: & non vltra: & sic sc̃d'm aut.post fratres.C.de legi.hæredi.Idẽ in comitatu Niuernensi, nisi quò ad mobilia & acquæstus: quia in illis succedunt ꝓximiores. In præpositura Parisieñ.repræsentatio habet locũ in linea directa. In patria Aurelianeñ.& de Lorry repræsentatio nõ habet locum nisi de consensu succedentiũ, & sic præcedentiũ interesse. In patria verò Aluerniæ repræsentatio habet locum in omni successione vsq; in infinitum.

1 IVxta prædicta q̃ro,†nunqd filius repræsentans psonã patris veniat ad successionẽ eius aui ex psona sua: an verò veniat rep̄sentãdo psonã p̃ris: Nã Bar.in.l.si auus. in fi.C.de libe.p̃te.dicit q̃ succedit ex psona sua,& non p̃ris: & iõ nõ videt̃ succedere p repræsentationẽ.& istud tenet Alex.in cõsi.suo.iiij.in.iiij.col.in.iiij.volu. vbi dicit: q̃ ex ꝓpria psona succedit, & non ex psona p̃ris, sed solũ in gradu.idẽ Alex.in cõsi.xx.inci. viso ꝓcessu causæ.in.iij.col.in.j.vol.& dicit Bal.in.l.fi.i.iiij.col.C.de pac. q̃ nepos natus ex filia, mortua matre sua succedit auo paterno ex ꝓpria psona sua, & nõ per repræsentationẽ matris: & etiã dicit Bart.in.l.ij.ff.de lib.& posthumis.

2 EX quo videt̃ dicendũ† q̃ si esset statutũ q̃ primogenitus succederet ĩ regno: q̃ filius primogeniti non deberet excludere sc̃d'o genitũ: qđ tñ cõtrariũ est verius: vt dicit & tenet Io.fa. in.§. cũ filius filia ve.insti.de hęre.q̃ ab inte.vbi videt̃ eẽ tex.ꝓ hac nr̃a cõsuetu.& cõtra opinionẽ p̄dictã: qa tex.est ibi, q̃ nepos succedit ĩ locũ p̃ris sui: & dicit Ioã.fab.q̃ nepos rep̄sentat psonã p̃ris sui. Et iõ sicut si pater viueret excluderet secũdogenitũ, ita eius filius.& hæc multùm latè explicauit ĩ notabili ꝓposito Fran.de are.subtilitatũ princeps in cõsi.suo.clxiiij.inci. & maturè. ¶De hac mr̃ia qñ nepos excludat patruũ, vide Boeriũ in consue.Bituriceñ.tit.de testa.§.ij.

LAncelo.Decius videt̃ in hoc ponderare contrarietatẽ Bar.in.l.gallus.§.& quid si tm̃.in penul.col.ff. de liber.& posthu.quia vt dicit Lancelo.decius in.d.§. videtur q̃ Bart.ibi dicat quòd nepos succedit p repræsentationem patris, & non ex persona sua: ex quo videtur q̃ Bar.sit sibi contrarius.

3 ITem Io.fabri in.d.§.cũ filius.dicit q̃ p̄dicta repræsentatio habet locũ in filijs filiorũ vel filiarũ. Et sic in nepotibus, nõ aũt ĩ pronepotibus: puta vt dicit† si auus habeat nepotẽ, & ex alio nepote defuncto ꝓnepotem: q̃

Pronepos non succedit cum nepote.

4 ꝓnepos nõ succedit cum nepote: †qa repræsentatio nõ extendit̃ vltra psonas nepotũ. ita est tex.in.§.huiusmodi.in aut.de hęredi.ab inte.venięt.colla.ix. Et sic ideo videt̃ q̃ ille pronepos excludit̃.& ita tenet Specu.in ti.de suc.ab inte.ver.qd si aliquid. Sed tñ idẽ Ioã.fab.in.§.fi. insti.de hęre.q̃ ab inte.defe.dicit q̃ hoc est verũ qñ pronepotes veniũt ad successionẽ patruorũ cum ascendentibus: secus aũt est qñ ꝓnepotes succedẽtes ascẽdentibus sint in pari gradu, vel etiã qñ succedunt collateralibus: vt ibi p eũ. Per hãc decisionẽ.Io.fab.aliàs dubitaui quo dãmodo de casu emergẽti. Quidã reliquit filios fratrũ & sororũ: ex quibus erãt nõ solũ filij, imò ex vna sorore reliquerat filios filiorũ sororis: ex alia sorore erãt ꝓnepotes, hoc est filij nepotũ, oẽs isti nepotes & filij fratris p̄tendebant successionẽ istius patrui seu auunculi ĩ stirpes ex vna sorore: neptis dicebat q̃ sola debebat admitti, & excludere ꝓneptem: qa veniebãt oẽs per repræsentationẽ filij fratris, aut sororis defũcti: de cuius successione agebat̃. Et ex quo nõ erat psona rep̄sentata p proneptẽ in pari gradu cũ illis cum quibus succedere debebat ꝓneptis: quia erat neptis eius ꝓneptis, mater erat repræsentata per eã: & tñ non erat in pari gradu cũ alijs filijs fratrũ dicti defuncti: videbatur q̃ nõ debebat admitti. fuit tñ dictum & cõclusum q̃ etiã ista ꝓneptis succedere t vna cũ nepte, quæ erat ꝓximior ĩ vna linea: & q̃ in illa linea psona rep̄sentata p proneptẽ erat neptis: quæ erat in pari gradu cũ dicta nepte cum qua succedebat proneptis. Et hoc fuit maximè: qa oẽs alij filij & nepotes aliorũ fratrũ & sororũ cõsentiebant q̃ dicta proneptis in sua stirpe admitteret̃. Et videtur q̃ hoc est sc̃d'm tex.nostrę cõsuetudinis: & hoc est qđ dicit nostra cõsuetudo (quãt la personne representée est au pareil degre, auec celluy de branche auec lequel il succede, & aultremẽt nõ.) qa qñ nõ est in pari gradu, nõ est locus rep̄sentatiõi: & iõ qñ dicit̃ q̃ hęc repræsentatio nõ habet locũ nisi in successiõe ascẽdentiũ. vt in aut.cessante.& in aut.

5 post fratres.C.de suis & legi.hęredi. Et† q̃ nõ extendat̃ hęc repręsentatio vltra nepotes: vt tenet Nico.de vbaldis in tracta.suo successionũ ab intestato.in.iij p̃te principali: in.iij.col.p.d.aut.post fratres.& ita videt̃ ibi tenere Pau.de ca. inducẽdo ad vnã notabilẽ quæstionẽ de filio primogenito q succedere debet in regno. Istud est sc̃d'm cõsuetudinẽ nostrã quæ aliter disponit. Et iõ be

Reputatio nõ extenditur vltra nepotes.

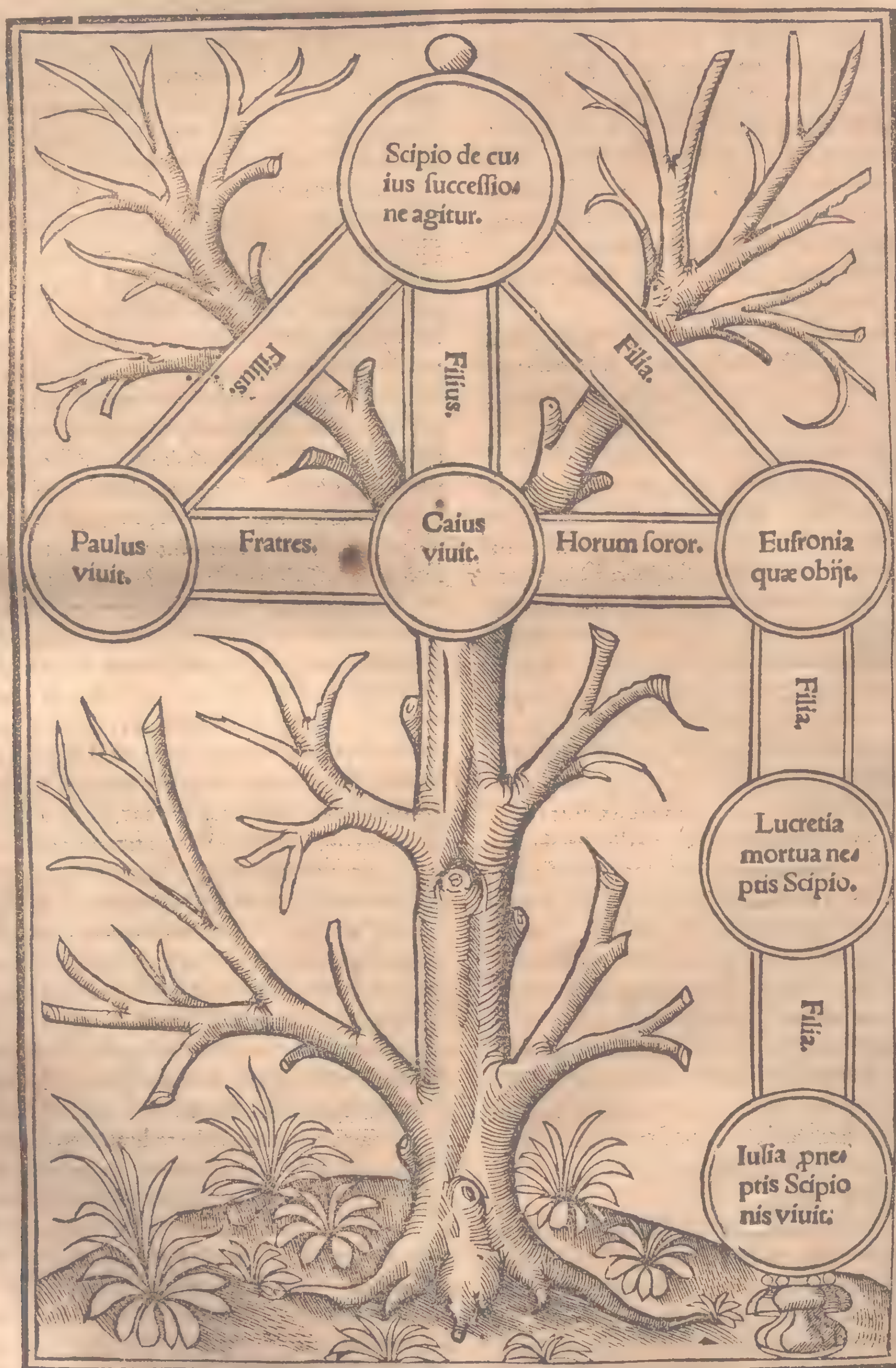
6 ne verũ est† qđ nepos repræsentat psonã patris, & succedit loco p̃ris, vel filij: qñ tractat̃ de successione patrui vel auunculi: seu amitæ vel materteræ: nã tũc filius vel nepos succedit loco p̃ris, & simul & semel admittit̃ cũ alijs patruis æqualiter. ¶Quantum aũt ad alios trãsuersales filius vel nepos nõ succedunt in locũ patris pręmortui, imò excludunt̃ per patruos qui viuũt. tex.est in.d. aut.post fratres. & ibi Bart.& Cyn.in.d.aut.cessante.in fi.& Bal.in.l.ij.C.de legi.hęredi.Io.fab.in.d.§.cũ filius. qđ verum est de iure, sed secus p cõsuetudinẽ quę aliter disponere videtur, etiã in successione collateralium: cũ dicat (en toutes successions.) Sed quæ est ratio diuersitatis q̃ quãdo tractat̃ de hæreditate descendentiũ filius & nepos, & deinceps æqualiter succedũt cum patruis. d.§.cum filius.secus qñ tractatur de successiõe aliorum collateraliũ: vt hîc añ dixi. Nico.de Neapo.in.§.j.instit. de legiti.agna.suc.& Ioã.fab.in.d.§.ceterùm insti. de legi.agna.suc.dicit q̃ hoc est, qa ita non debet̃ successio transuersaliũ, sicut ascendentiũ. Sed dicit do.meus Ias. in.l.si auiæ frater.C.de succes. edi.in.ij.col.q̃ hęc rõ non est bona: & errãt p̄dicti in fundamento, qa qñ dicit̃ qđ

Casus facti.

filius vel nepos succedit in locũ patris præmortui.d.§. cùm fili⁹.intelligit̃ ꝗ succedit in locum, hoc est in gradum, ac si esset in eo gradu in quo erat pater: sed nõ succedit ex persona patris: nepos ergo dato ꝗ subintret locum patris nõ succedit vt pater, sed vt nepos, ita declarat Bar.in.l.j.§.si sit nepos.in.j.colũ.ff. de collatio.dotis. & in.l.j.§.si filius.ff.de cõiun.cum eman.libe.

ET ideo dicit dñs meus Ias.post Bald.& Sali.in.l.si auus.C.de lib.pręteri.qđ aliquando quis succedit in loco alterius remotiuè: id est remoto eo qui erat in primo gradu alius succedit: & tunc iste qui succedit, non succedit ex persona primi, sed ex sua, & hoc est qđ dicit tex.& ibi Bar.in.d.l.si auus. Aliquando quis succedit loco alterius per trãsmissionẽ: quia primus transmittit ad secundũ.& tunc necesse est ꝗ succedat ex persona primi.l.qui in alteri⁹.ff.de reg.iur.facit.l.Caius.ff. de manumis.& ideo ex prædictis cogita, † ꝗ repræsentatio non habet locũ in linea ascendente: cũ repræsentatio sit tantum qñ quis succedit ex ꝑsona alterius, & nõ ex sua: sed ascẽdentes succedunt descendentibus ex ꝑsona propria, & non per modum repræsentationis: & ita fuit iudicatum in parlamento Burgũdiæ: vt mihi dixit magister Ioannes baillet, iuriũ doctor: & postmodùm inueni consilium cuiusdam magni aduocati defuncti, qui in hoc casu consuluit quod sequitur: & fuit consilium magistri Petri boni fidelis Diuionensis.

7 Repræsentatio nõ habet locũ in ascenden.

Casus ex prædicta arbore sequitur.

Positio casus.

SCipio decessit ab humanis relictis Paulo & Caio filijs suis naturalibꝰ & legitimis, & reliquit Iuliã proneptẽ ex Lucretia, & neptẽ Eufroniæ eiusdẽ Scipionis filiæ, ac sororis dictorũ Pauli & Caij, inter quos, scilicet inter ipsum Paulũ & Caiũ, & Iuliã vertit̃ q̃stio de bonis hereditatis ipsiꝰ Scipionis. Ipsam ẽm Iuliam præfati Paulꝰ & Caius excludere volũt: vti distet nimiũ gradu remoto ac distãti ipsi Scipioni, eãq; hereditatẽ duo p̃libati fratres ab hoc ex ĩtegro sibijpsis cuilibet ꝑ medietate spectare credentes. ¶ Præfata Iulia in cõtrarium dicens, & tenens locũ auiæ seu Eufroniæ, id est gradũ ipsius in successiõe dicti Scipionis: videlicet asserens ei deberi tertiã partẽ hæreditatis ipsius Scipionis: an sibi non nocet persona Lucretiæ ipsius Iuliæ matris quæ sit vita functa: vnde quæritur quid iuris?

IMprimis satis colorate posset dici supradictã Iuliam p̃facti Scipionis (de cuiꝰ successiõe agit̃) proneptẽ ab ipsa successiõe esse repulsam, tãq; sibi attinentẽ in tertio consanguinitatis gradu: ad illãq; supradictos Paulũ & Caium (qui sunt in primo cõsanguinitatis gradu ipsiꝰ Scipionis) esse admittendos pro tota hereditate:
1 †nã vt iura volũt in quacũq; successione, siue ab intestato, siue ex testamẽto delata, liberi primũ locũ obtinent. l. vt intestato. meliꝰ in aut. in successione. C. de suis & legi. lib.
2 †& edictũ p̃toriũ habet locũ ĩ eo q est gradu ꝓximior l. j. C. de suc. edic. ¶ Itẽ in successionibꝰ cõsiderat̃ gradus ꝓrogatiua, que semp salua remanet. aut̃. post fratres. C. de legi. here. Cũ itaq; prædicti Paulꝰ & Caius sint proximiores ipsi Scipioni eorum patri, q̃ sit dicta Iulia: sequitur quòd in illius successiõe veniunt præferendi.

Liberi i omi succes. primũ obtinẽt locũ.

SEcundò pro hac parte multũ facit cõsuetudo ducatus Burgũdię ĩ isto articulo posita, dũ dicit (en toutes successions &c.) Puis q̃ doncques Iulia par representation de sa mere Lucresse ne seroit attenant a Scipion son grant ayeul (de la succession duquel lon traicte) en si prouchain degre, cõme sont Paulus & Caius ses enfans, ains fauldroit par necessite pour paruenir a ce que ladicte Iulia rep̃sentast Eufronia son ayeulle maternelle: que seroit en toute apparance double representation. Il sensuyt doncques que ladicte Iulia ne faict a recepuoir a ce: du moins quelle ne peult quereller ne pretendre aulcune portion ou droict, soit petitoire au possessoire ės biens de la succession dudict Scipion.

TErtiò lon peult raysonnablemẽt alleguer a ce propos vne aultre coustume dudict duchie escripte ou p̃nt tiltre, article p̃mier, faisãt moult au ꝓpos, dictãt par exprės q̃ le mort saisist le vif &c. Or est il q̃ ladicte Iulia attenãt audict Scipiõ son grãt ayeul ou proaue ou troysiesme degre de cõsãguinite, nest & ne se peult dire si ꝓchaine de luy q̃ sont lesdictz Paulꝰ & Caiꝰ enfans dudict Scipiõ, & cõsequẽmẽt attenãs a luy au p̃mier degre de cõsãguinitė: ꝑquoy lõ peult necessairemẽt inferer, q̃ ladicte Iulia ne se peult dire ne maintenir en facon q̃lconque estre saisie des biens dudict Scipiõ son proaue.

QVartò toutes les coustumes escriptes & redigées ꝑ escript au liure coustumier du duchie de Bourgongne en la rubrique des successions. (loquunt̃ ꝑmiscue tã de successiõe directa, q̃ collaterali.) parquoy fault bien dire q̃ la coustume dessus alleguée cõmencant Et toutes successiõs &c. est inscripte audict liure en ladicte rubrique, a lieu: & doibt estre entendue tant en succession directe, que collaterale.

QVintò ladicte coustume cõmẽcãt, En toutes successiõs &c. ꝑle generallemẽt, & par motz vniuersaulx en toutes &c. et ẽ iscripte, posée & articulée au milieu des coustumes estãs de ladicte et soubz ladicte rubriq̃: ergo elle se doit referer a toutes lesdi. coustumes, parlãs tãt de succession directe, q̃ collaterale.

SExto en ladicte coustume sõt nommeemẽt posez & inscriptz ces motz, De sa ligne & branche &c. parquoy elle parle clerement & apparẽment, tãt en succession directe, q̃ collateralle, veu & cõsidere q̃ selõ lentendemẽt daulcũs, ces motz, de sa ligne, sentendent en directe ligne: & ces motz branche, en ligne collaterale.

3 ADde tꝙ verbũ simpliciter prolatum intelligit̃ de prima vice tãtùm. tex. in. l. boues. §. hoc sermone. ff. de ver. signi. l. dotis ꝓmissio. versi. si. ff. de iu. dotium. dñs meus Iason plenè in. l. diuortio. §. quod in anno. in iij. colũ. ff. sol. matri. & in. l. duobus. §. ei qui. ff. de iureiu. & Feli. in. c. innouamꝰ. in. ij. col. de treuga & pace. ideo hoc verbũ (representation.) positũ in nostra consuetudine debet intelligi de prima, & non de secunda.

SVpradictis tñ & alijs nõ obstantibus putarẽ intrepidè prædictã Iuliã locum & gradum Eufronię eiꝰ auiæ tenere: & cõsequenter in ipsiꝰ Scipionis proaui sui in stirpes vnà cũ prædictis Paulo & Caio patruis magnis ipsius Iuliæ hæreditate admittẽda: ad quod sic dicendum me vrgent multùm & stringũt sequentia.

4 PRimò †ꝙ in successiõe decedentium descendentes ascẽdentibus præferuntur. l. si matre. C. de suis & legi. liber. vbi est casus ꝙ nepos p̃fertur: quamq̃ autem moriẽtis filius sit ei in primo gradu: nepos aũt in. ij. §. j.
5 & ij. insti. de gradi. †Ea rõne quia ĩ successionibꝰ ab intestato potior est causa descẽdentiũ, in quocũq; gradu cõsistat, q̃ ascẽdentiũ, vel collateraliũ. insti. de here. quæ ab intesta. defe. circa prin. & in aut. de litiga. in princ. ¶ Aduerte, qa parũ aut nihil facit ad istũ casum. l. si matre. hic alleg. qa loquit̃ qñ nepos venit ad successionem aui, & filiꝰ ad successionẽ patris: viua matre ipsiꝰ q est pater respectu vnius, auus respectu alteriꝰ. Nam si ipsa mater eiꝰ filij de cuius successione agit̃ velit venire ad successionẽ filij cum eius nepotibꝰ, qui sunt filij eius filij: & sic descẽdentes, ipsa autem ascendens: tũc potior est cõditio descendentium, secũdùm dictam. l. si matre. Sed in casu istius cõsilij non sic est: quia respectu eiꝰ Scipionis de cuius successione agitur, nulli sunt ascendentes: sed omnes descendentes, tam Paulus, Caius, q̃ ipsa Iulia: licet gradu remotior: vnde non sumus in casu in quo cum descẽdentibus supersunt ascendentes.

In succes. descẽdẽtes p̃ferunt̃.

6 SEcundò †liberi dicunt̃ filij. ff. de verbo. signi. l. liberorum. Itẽ & neptes. institu. qui da. tut. pos. §. fin. Itẽ omnes descendẽtes vsq; ad trinepotem: vt est glo. in. l. neq;. C. de decurio. lib. x. & in. d. l. liberorum. vbi Bar. & in. l. ij. §. qui autem. ff. de excusa. tuto.

Liberi q dicantur.

7 TErtiò †nepos conceptus post mortem aui nõ succedit ex ꝑsona sua, sed ex ꝑsona patris vel matris. l. si. vbi glo. Bart. & Bald. C. ad orfici. ratio est: qa nunq̃
8 fuit suus hæres auo. †qa ille est solus suus hæres qui reperitur vel tẽpore mortis, vel desertionis testamẽti obtinere primum gradũ. l. cum autẽ. institu. de hæredita. quæ ab intesta. defer. quod quemadmodũ p̃supponi

Suus heres qui.

tur,in caſu de quo ad preſens q̄rit̃,in quo p̄ſupponitur
Lucretiam matrē Iuliȩ,& Eufroniam auiā tēpore mor-
tis dicti Scipionis filius proaui,vita functas fuiſſe.

Denepote poſt mortem aui conceptio.

9 QVartò†nepos cōceptus poſt mortē aui, nihil at-
tinet auo,& ei nō ſuccedit.tex.& Bar.in.l.Titius.
aliâs eſt.l.itē prætor.ff.de ſuis & legiti.hæ.&
p Bal.in.l.ſi qs filio.ī prin.ff.de iniuſt.teſt.& no.in.l.j.§.
10 in filijs.ff.de decu.gl.doc.& Bald.i.l.fi. C.ad orfi.†ꝙ eo
caſu nō ſuccedit ex perſona ſua,ſed ex trāſmiſſiōe. dicit
Bar.in.d.l.fi.& Bald.in.l.j.de his q an̄ aper.tabu.¶Hinc
11 eſt†ꝙ nepos cōceptus poſt mortē aui nō rumpit eius
12 teſtamētum:vt dicit Bar.in.l.nā ad ea.ff.de legi.†& ne-
pos cōceptus poſt mortē aui bāniti,nō debet bāniri vi
gore ſtatuti,ꝙ qs banniatur cū filijs & nepotib⁹.ſcd'm
13 Bar.in.d.l.itē prætor.ff.de ſuis & legi.here. † ſed nepos
natus vel cōceptus viuo auo poteſt vt dignitate & pri
uilegio aui,ex pſona ipſius aui:vt dicit Bar.in.l.eman-
cipatum.§.ſi qs.ff.de ſenato.Ita in propoſito &c.

Au⁹ qn̄ teneatur relinq̄re nepoti.

14 QVintò†licet auus nō teneat̃ qcq̄ relinq̄re nepoti,
ſi fili⁹ eiuſq̄ pater viuit tpe mortis aui.Si tn̄ fili⁹
ideſq̄ pater illo tpe reperiretur mortu⁹, ipſe
auus teneret̃ relinq̄re nepoti,ſcd'm Bal.in.l.penul.C.de
15 adop.hinc iure deciſū eſſe legit̃, †ꝙ ſi nepos ex filio vel
filia p̄tereat̃,q per mortē p̄ris viuo auo,cepit primū lo-
cum tenere,rūpit teſtamētū:vt eſt caſus in.l.ſi auus. C.
16 de libe.p̄te.†mortuo itaq̄ patre viuente auo nepos in-
cipit tenere locū patris,& efficit̃ ſuus hȩres,adeò ꝙ hoc
caſu p̄teritione nepotis tanq̄ agnatiōe poſthumi rum-
peretur teſtamētū aui.d.l.ſi auus.§.poſthumorū.inſti.
de exhæreda.libe.&.l.poſthumorū.ff.de iniuſto rup.

Nepos qn̄ rumpat teſta mētum.

17 SExtò facit:†nā appellatione nepotū veniūt pnepo-
tes:& idē de pronepote appellatiōe neptis:vt dicit
Bar.in.l.gall⁹.§.inſtituens. &.§.idē credēdū.ff.de lib.&
poſthu.i.l.cui eorū.§.j.ff.de poſtulādo.& in.l.liberorū.
vlti.colū.ff.de verbo.ſigni.p Bal.in.l.j.C.de ſucceſ.edic.
Et p Alex.in.d.§.inſtituens. q infinita ad hoc allegat.&
ibi voluit exp̄ſſè Bar.ꝙ appellatiōe nepotis contineret̃
18 pnepos,& abnepos,& ſimiles:nāverè quilibet eſt†ne-
pos.i.nat⁹ poſt.Et ſolū addit̃ p̄poſitio:vt decernat̃ pri-
mus à ſcd'o,& ab vlteriori.eſt tex.ad hoc in.l.cui eorū.
§.j.ff.de poſtulādo.l.nur⁹.l.ſocer.l.generi.ff.de verb.ſi-
19 gnifi.Lex em̄ in.d.l.cui eorū.in fi.vult, †ꝙ appellatiōe
nurus cōtineatur pnurus.qui text.vtitur v̄bo,cōtineri.
& ſic ex p̄pria ſignificatiōe vocabuli,nō extēſione:per
quē tex.Bar.dicit ſe rep̄hendiſſe gl.in.d.§.inſtituēs.que
dicit ꝙ appellatiōe nepotis nō continet̃ pronepos:quȩ
falſum dicit p illum tex.dicēs ſe ex eo cōſuluiſſe, ꝙ licet
lex dicat ꝙ tutela ſolū deferat̃ matri & auiȩ, intelligitur
20 etiā de proauia;†nā proauia auia eſt, licet addatur prȩ-
poſitio,pro,vt dicit tex.in.d.l.cui eorum.§.fi.

Nepos vnde dictus.

Textus aut.

SEptimò allegat̃ tex.in aut̃.de hære.ab inteſta.veni.
colla.ix.q̄ videt̃ aptè decidere p̄ſentē caſū in.§.j.vbi
dicit tex.ſic tn̄,vt ſi quē horū deſcēdētiū filios relinquē-
tē mori cōtigerit:illi⁹ filios aut filias,aut alios deſcēdē-
tes in pprij parētis loco ſuccedere ſiue ſub ptāte deſun-
cti,ſiue ſuæ ptātis inueniant̃:tn̄ de hȩreditate morientis
accipiētes,quāticūq̄ ſint:q̄tū eorū pater ſi viueret ha-
buiſſet.vbi maniſeſtiſſime decidit text.qd' deſcēdēs q̄-
tūcunq̄ remotiſſim⁹ venit ad ſucceſſionem deſcēdētis
vnà cū gradu immediato, neq̄ i hoc ordine,ſeu ſucceſ-
ſiōe aſcendētiū attendit̃ gradus, & dicit text.in his ver-
bis;hoc em̄ ordine gradum quæri non volumus &c.

Textus inſt.tu.

OCtauò ad idē allegat̃ tex.inſti. de here.q̄ ab inteſt.
deſe.§.cū fili⁹.vbi dicit̃,cū fili⁹ filia ve,& ex altero
filio nepos neptisve extiterit,pariter ad ſucceſſionē vo-
cant̃:neq̄ gradu pximior vlteriorē excludit:æquū em̄
eē vr̄ nepotes nepteſq̄ ī p̄ris ſui locū ſuccedere pari rōe:
& ſi nepos neptiſq̄ ex alio filio,& ex nepote pnepos&
pneptis ſim̄l vocant̃. & qa placuit nepotes & neptes,
itē pnepotes & pneptes ī parētis ſui locū ſuccedere:cō
ueniēs eē viſū ē nō ī capita,ſed ī ſtirpē hære.diuidi &c.

NOnò multū facit tex.in.l.iuſta iterp̄tatiōe.de v̄b.
21 ſig.ff.vbi dr̄,†iuſta iterp̄tatiōe recipiēdū ē, vt ap-
pellatiōe filij ſicuti filia cōtineri ſæpe rn̄dim⁹:ita & ne-
pos videat̃ cōphēdi.¶Et p̄ris noīe auus q̄q̄ demōſtra-
22 ri intelligit̃.facit tex.in.l.filij.ff.de verbo.ſigni. †vbi di-
citur filij appellatiōe omnes liberos intelligimus.

Liberorū appellatio qs cōprehendantur.

DEcimò facit ſolēnis tex.iuriſcōſulti Pauli in.l.libe-
23 rorū.de verb.ſignifi.†vbi dicitur liberorum ap-
pellatiōe nepotes & pronepotes ceteriq̄ ex eis deſcen-
dentes cōtinētur:hos enim oēs liberorū appellatiōe lex
duodecim tabularū cōprehendit:nec viſum fuit Papy-
rio iuriſconſulto,quē ſine liberis deceſſiſſe,q nepotem
reliquit:& natura nos docet filiorū appellatiōe oēs
qui ex nobis deſcēdunt cōtineri : nec em̄ dulciori noīe
poſſumus nepotes noſtros noīare, q̄ filios appellare.
etenim idcirco filios filiasve cōcipimus atq̄ edimus:vt
ex prole eorū earumve diuturnitatis memoriā in æuū
relinquamus:vt dicit tex.in.d.l.liberorum.

Fili⁹ vn̄ dictus.

24 VNdecimò †facit, qa filius dicitur a philos qd' eſt
amor : & ſæpenumero nepotes plus diligim⁹, q̄
filios:meritò ſcd'm alluſionē vocabuli filij appellatiōe
cōprehendunt̃ nepotes.ex quo pbabiliter infert̃ qd' de
25 propria ſignificatiōe verbi cōprehendunt̃ nepotes.†&
oēs leges quæ dicūt filiorū appellatiōe nepotes nō cō-
tineri,loquunt̃ ſecūdum cōem vſum loquendi:vt dicit
glo.in.§.fi.inſti.qui da.tuto.poſ. & in aut̃.de nō eligen.
ſecūdò nuben.§.cū igitur.colla.j.ita dicit Bart.in.d.l.li-
26 berorū.in.iiij.colū. †vel poteſt dici filiū deriuari a filo,
qa per eum filū & ordo generatiōis conſeruetur in po-
ſteris:vt pbatur in tex.d.l.liberorū.vt dicit ibi Bar.

Patris appellatiōe auus cōprehēditur.

27 DVodecimò†facit:nā ex benigna iterp̄tatiōe mos
& cōſuetudo hui⁹ v̄bi pater eſt ꝙ cōphēdat auū
vel proauū,& alios aſcendētes.d.l.cui eorū.§.j idē ergo
de filio dicendū eſt,vt cōprehendat quoſcunq̄ deſcen-
dentes:& correlatiuorū eadē ſit natura & diſciplina .l.j.
C.de lati.liber.tol.& ꝙ ita fieri debeat eſt tex.in.d.l.libe-
rorū.pro quo multū facit,qa in diuerſis locis ſacræ ſcri-
pture Adam appellat̃ parēs noſter:et tn̄ nō eſt tritauus
ſed lōge ſupior in gradu:ſic etiā Xp̄s dr̄ filius Dauid: &
tn̄ nō fuit ei⁹ trinepos:ſed lōge inferior facit.l. qq̄.ff. de
28 in ius vocā.vbi dr̄†ꝙ appellatiōe parētis veniūt oēs aſcē-
dentes & deſcendētes.p.d.l.liberorū.vbi Bart. & ponit
gl.in cle.j.de bapti.Hoſt.in.c.ſi.de pœnis.& tex.in.l. filij
& in.l.iuſta.ff.de verb.ſig.q̄ nimo gl.multū elegans ad
ppoſitū.inſti.de ſucceſ.liber.in.§.multis aūt alijs caſib⁹.
ver.qn̄tū gradū exp̄ſſe firmat pedēhis q̄ ſuperius dicta
ſunt:addo ꝙ oīa iſta ſūt ſcripta ex Pan.qui ita dicit in.c.nā
29 & tex.de v̄b.ſig.†ſed aduerte qa in odioſis appellatiōe
matris nō cōtinet̃ amita vel auia.ad hoc eſt text. notab.
quē ibi pōderat Bal.in.l.l.Iulia.in prin.ff.de ritu nup.ſed
in contrariū eſt tex.in.l.iiij.ff.de in ius vocā. hæc ille. ſed
poteſt dici ꝙ ibi eſt odium rationabile:ita dicitur in ad
dit.ad Panor.in.d.c.nam & tex.

Adā parens. Chriſt⁹ fili⁹ Dauid.

Matris appellatiōe qui.

Decisio casus non sciti.

SED ne diutius intēdamus argumētationibus aut allegationib⁹ similitudinariè inferri vidētibus, pro decisione præsentis casus allegatur decisio Bar. & aliorum post Dy. in tracta. suo succes. ab intest. vbi incōtinenti post prin. sic inquiūt. gradus successionū in hos gradus diuidunt, supiores, inferiores, et trāsuersales. inst. de gradi. §. j. & insti. de succes. quæ ab intesta. §. j.

Graduū succes. diuisio.

29 Circa primū gradū sciēdū est scd'm eos† q̄ si qs ab intestato moriēs habet liberos: succedūt liberi exclusis parētib⁹ & trāsuersalib⁹, & succedūt æqualiter & indistictè hodie: licet oli: sec⁹, siue sint sui iuris, siue emācipati, masculi vł fœminæ. isti. de hære. q̄ ab itest. dese. §. j. et i aut. §. j. & itelligas liberos vsq; ad ifinitū. ff. de vb. sig. l. liberoꝝ. q iō vocant liberi, q̄ si ex vno filio p̄mortuo sit nepos, vel p̱nepos vnà cū alio defuncti filio vocant. insti. de hære. q̄ ab intest. dese. §. cū fili⁹. q̄ ita debet

30 intelligi scd'm p̄fatos doc.† q̄ nepos vel p̱nepos vnus vel plures tm̄ accipiāt de hæreditate aui vel p̱aui, quātum acciperet eius pater si viueret. est tex. in aut. de hære. quæ ab intesta. defer. §. j. versic. tamen. colla. viij.

Questio

SVbsequēter ad idē ē clara & idubitabilis decisio ad p̄ntē casum scripta & firmata p̄ Sali. i aut. in succes sione. C. de suis & legit. liberis. in fi. verbis. vbi q̄rit de

31 tali q̄one.† Titi⁹ relicto filio ex filia p̄mortua reliqt p̱neptē: an p̱neptis succedat cū filio: & rn̄det q̄ aut neptis mater hui⁹ p̱neptis viuit, & tūc illa est ipedimēto p̱nepti si adeat: qđ pōt, aut tūc nō viuebat tp̄e mortis Titij, sed solū erat superstes fili⁹: & ista p̱neptis ex filia, & tunc succedit. casus vł in corp̄e q̄ in hac linea descendētium grad⁹ non curet: sed loco sui parētis admittat p̱neptis cū priore in gradu. §. j. versi. sic tm̄. in aut. de hære. q̄ ab intest. dese. licet in linea collateraliū hoc priuilegiū

Allegaō.

cōpetat filio fratris tm̄, & nō vlteriori gradu. in eo aūt §. si igit̄. versi. si verò. ad idē est decisio Ang. areti. insti. de inoffi. testa. in gl. super verbo, nolēs intestat⁹ decede

32 re. vbi format q̄stionē sequē.† aliqs morit̄ sup̄stite vno suo filio, & duobus nepotib⁹ ex alio filio iā p̄mortuo, & quatuor nepotib⁹ ex altero filio præmortuo: an isti oēs succedant patri auo & proauo, & decidit q̄ sic: & succedēt in stirpes, nō in capita. p̄ tex. in. d. §. cū fili⁹. isti. de hære. quæ ab inetsta. defer. vn̄ fient de hæreditate defuncti tres p̄tes, quarūvnā hēbit fili⁹, aliā duo nepotes, aliā verò ipsi q̄tuor p̱nepotes. addēs q̄ isto casu sublata ē oīs dr̄ia sex⁹ & p̄riæ p̄tatis. & etiā sublata ista differētia an isti cōiūgant defūcto p̄ masculū, an p̄ fœminā.

EX quibus dictis indubitabiliter relinquit̄ decisio præsentis casus, quæ in se videtur habere dubij colorem: vt ex superius deductis & allegatis ad oculum videri potest.

33 NEc obstat primū argumentū suprà formatū pro cōtraria parte:† q̄ scilicet in successionib⁹ ab intestato attendit̄ prioritas, & posteritas gradus: & q̄ in gradu priores posteriorib⁹ præferunt̄: quia ōnd̄etur illud verū esse in successione collateraliū: non aūt lineæ, directæ in qua nō attendit̄ prioritas gradus: quicūq; ex ipsa linea directa descēdens in successiōe cuiuscūq; ascēdēt, obtinet iure suo, & ex p̄sona sua locū primi sui parētis, q̄ si viueret, veniret ad successionē defuncti: & ad quā ex eo venit p̱nepos vel p̱neptis in locū sui aui: vt

34 supra dictū est: & dicetur in sequen.† in linea em̄ descēden. gradus non curatur, sed in locum primi parentis quicunq; iure suo & ex propria persona admittitur.

Gradus ... [illegible]

NOn obstat cōsuetudo suprà allegata q̄ incipit (en toutes succeßiōs &c.) q̄a illa rectè intellecta loquitur tm̄ in successiōib⁹ collateralib⁹, & nō i succes. descēden. q̄ dicunt̄ directæ: & q̄ ista sit veritas, venit cōside-

35 randū,† q̄ rep̄sentatio de iure nō habet locū vltra filios fratrū, aut. post fratres. C. de legi. hęre. vbi hr̄ q̄ filij fr̄m rep̄sentāt fratres defūctos i successiōe fratrū sine liberis defunctoꝝ, q̄ est collateralis. & hęc est vera rep̄sentatio, q̄a sunt i gradu remotiori: & tn̄ iuris rep̄sentatiōe succedunt cū alijs i gradu p̱ximiori. et vltra illū casum iuris dicta cōsuetudo addit q̄ in oī casu successiōis collateralis rep̄ntatio habet locū vnica solū p̄sona rep̄ntata, tā i cognatis germanis q̄ in alijs collateralib⁹ etiā remotiorib⁹: vt videbit̄ in casib⁹ illis: semp fili⁹ rep̄sentet p̄sonam patris. & hoc notat finis dictæ cōsuetudinis, dū dicit. (Et cest ce que lon dit en Bourgōgne, que ce qui eschiet au pere &c.) per repræsentationē in successionibus collateralib⁹, quæ de iure cōmuni nō admittūtur.

Rep̄ntatio in q̄bus habet locū.

36 VErum qn̄† nepos vel pronepos succedit auo vel p̱auo paterno vel materno, nō succedit ex p̄sona patris sui, sed ex p̄sona p̱pria quo casu non est representatio, sed ex p̱pria persona ad hereditatē admissio, vt firmat Bar. in. l. si auus. C. de libe. p̄te. vbi ipse notat ex illo tex. q̄ licet nepos ex p̄sona patris sui succedat, & sic nō p̄ rep̄sentationē: q̄ dicit apparere ex eo: q̄a si ex persona patris nepos succederet, non rumperet testamentū aui, in quo ipse reperit̄ p̄teritus: & filius idē q̄ p̄r institutus. cōtra casum. l. gallus. in prin. & §. nūc de lege. ff. de libe. & posthu. & d. l. si auus. q̄ ergo dicit tex. nepos succedit in locū patris, intellige scd'm Bar. hoc est in gradu: q̄a sicut fili⁹ tenebat primū gradū, itē nūc tenet nepos filio subducto de medio: ex p̄sona tn̄ sua succedit: vt dicit formaliter & in p̱prijs terminis Barto. in dicta. l. si auus. & idem voluit in. l. j. §. si sic. circa prin. ff. de colla. do. & in l. j. §. si filias. ff. de coniugen. cum emā. lib. Adde Bald. in d. l. si auus. vbi ipse opponit q̄ nepos nō rūpit testamētū aui: q̄a vt ibi dicit text. succedit in locū patris sui: sed ille q̄ succedit in locū alterius vtit̄ eo iure quo vti poterat ille. l. q quadringēta. §. si hęres. ff. ad trebel. sed fili⁹ nō poterat dicere testamētū nullū: q̄a institutus, ergo nec nepos in locū eius succedēs. Soluit q̄ nepos nō succedit in locū alterius: sed ex p̄sona p̱pria, remoto obstaculo q̄ sibi videbat̄ obstare. l. gallus. §. & q̄d si tm̄. ff. de libe.

Nepos auo ex p̱pria p̄sona succedit, nō patris

37 & posthu. quēadmodū nos dicimus scd'm eū:† qđ qn̄ morit̄ habēs prebendā succedit sequēs in locū eius, nō tn̄ ex primi p̄bendati facto obligat̄: q̄a ex persona propria succedit: vt no. Imo. in. c. fi. ne pre. vi. suas.

ADdat̄ Sali. in. d. l. si auus idē dicēs q̄ q succedit alicui p̄ remotionē seu priuationē: vt fili⁹ q succedit in locū patris auo suo, amoto obstaculo. s. patre suo, q̄ ei habeat obstare: nō dicit̄ succedere ex p̄sona patris, sed ex p̄sona sua. idē voluit Alex. in. d. l. si auus. & ibi Sandi lus, q̄ exponit tex. dicentē q̄ nepos incipit tenere primū locum. i. efficit̄ suus hæres auo, nō autem intelligas qđ succedat in locum patris p̄ representationem: quia si ita esset, nō rumperetur testamentum. d. §. si heres. ad trebe.

38 NEc obstat alia cōsuetudo supra allegata. (le mort saisist levif &c.) q̄a vltra superius dicta pōt dici† q̄ pronepos mortuis suis patre & auo incipit tenere primū locū i successiōe p̱aui. est tex. in. l. sed & si in cōdi. §. nepotes. ff. de hęr. insti. vbi Bar. & alij. hinc est q̄ eo casu pronepos debet institui vel exhæredari: alioquin rum-

Pronepos.

peret teſtamentū ,paui ipſo iure,vel p cōtratab.l.j.§.fi-
liū.ff.de cōtratab.&.d.§.idē credendū.in.d.l.gall⁹.facit
ꝙ dicit Albe.in.l.ſi qua pœna.ff.de his qui ſunt ſui vel
alie.iuris.dū exponit tex.ibi dicētē,ꝙ nepos i locū filij
auo ſuccedit.i.ꝙ ille q erat nepos auo mortuo p̄re ſuo
īcipit eſſe fili⁹,& tenere locū filij ſui ſeu primi grad⁹ ad
auū.p tex.in.d.§.nepotes.hic decidūt Albe.Bal.& alij

Fili⁹ bāniti ſuccedit auo.

39 in.d.l.ſi qua pœna.p dictū tex.†ꝙ fili⁹ exbāniti(q pro
mortuo hr̄.l.actione.§.publicatiōe.ff.p ſocio.&.l.j.§.q
filiū.ff.de cōtratab.ibi,deportatos em̄ loco mortuorū
habēdos)i locū p̄ris ſui exbāniti ſuccedit:& ītrat illico
iura ſuitatis ad auū:quo fit vt bona aui non cōfiſcant̄.

AD qđ multū bn̄ facit tex.in.l.cū ita.§.in fideicō-
40 miſſo.ff.de leg.ij.†vbi ad fideicōmiſſum factū fa-
miliç admittunt̄ primo noīati,poſteà verò ,pximiores
in gradu:niſi poſteriores fuerīt vocati.& gl.ibi ſup ver
bo ,pximiores.q̄rit:an ad tale fideicōmiſſum pariter ad
mittant̄ frater,& filij alterius fratris,& vr̄ ꝙ nō,ex quo
lex vult illos ad fideicōmiſſum p̄ferri, q ſunt ,pximio-
res in gradu:ſed ſic eſt ꝙ frater eſt in ,pximiori gradu,
q̄ ſit fili⁹ fratris:ergo debet illi p̄ferri.nec obſtat auť.ceſ
ſante.C.de legi.hęre.q̄ admittit filios f̄ris cū altero fra-
tre ad ſucceſſionē patrui.q̄a illa auť.loquit̄ qn̄ frater &
fili⁹ fratris veniūt ex legis diſpoſitiōe:tūc em̄ admittun
tur ex diſpoſitiōe hoīs, euitat̄ correctio iuris cōis,vt in
caſu nr̄o:tunc debet ſtrictiſsimè interpretari:& ſic ſtri-
ctè interp̄tando lęderet̄ ius cōe: tūc largiſsimè debet in-
terp̄tari,vt eſt tex.in.d.c.cū dilect⁹.de cōſuetudine.vbi i
ſtatuto vel cōſuetudine de qua ibi v̄bū electio accipit̄
largiſsimè ,p cōfirmatiōe ne ledat̄ ius cōe.faciunt no.
41 per Bar.in.l.nō dubiū.C.de legi.vbi dicit†ꝙ ſi v̄ba vel
ſenſus ,ppri⁹ alicui⁹ ſtatuti vel diſpōnis cōtineāt abſur-
ditatē,tūc recedēdū eſt ab illa.l.ſcire oportet.§.aliud.ff.
de excu.tut.¶Ad qđ facit notabile dictū Bal.p illū tex.
42 qui eſt bonus ad hoc.in.l.j.C.de pac.pig.vbi dicit,† ꝙ
actus vel diſpoſitio debet dici poti⁹ ſupflua,q̄ iuri cō-
traria. vn̄ cū dicta cōſuetudo læderet & corrigeret ius
cōe in duob⁹ caſib⁹,ſi intelligeret̄ loq i ſucceſsiōe aſcē
dentiū:debet ſtrictè itelligi quātūcunq; gn̄aliter loqua
tur:& reſtringi ad ſucceſsiōes collateraliū:vt min⁹ læ-

Verba i materia exorbitāti quō accipienda.

33 dat ius cōe q̄ ſit poſsibile,p ſuperi⁹ dicta:nā†vbi i ma-
teria exorbitanti v̄ba largè & ſtrictè accipi p̄nt,ſtrictè
accipiēda ſunt.l.ſi furioſi.C.de nuptijs.&.c.Rodulph⁹.
de reſcri.vbi multū notabilr̄ dicit Panor.in.j.col.i verſ.
44 & ex hoc tene mēti p illū tex.†ꝙ vbi vnū v̄bū pōt ca-
pi i gn̄e ſuo,nō in certa ſpecie illi⁹ gn̄is:ſi ſum⁹ in mate
ria odioſa,debet capi in ſua ſpecie,& nō in gn̄e.verba
itaq; cōſuetudinis dicētis(En toutes ſucceſsiōs &c.)ex
quo p̄nt capi in gn̄e loquēdo de omni ſucceſsione tam
aſcendentiū,q̄ collateraliū,& etiā in certa ſpecie illius:
ergo ſcilicet in ſucceſsiōe collateraliū tm̄ debent intelli-
gi & capi in iſta ſpecie,& nō in gn̄e:cum ſumus in ma-
teria correctoria iuris cōis,q̄ eſt odioſa:vt.l.vnica.C.de
inofficio.do.c.cū expediat.cū ſimilibus.de elect.in.vj.

ET ꝙ talis conſuetudo gn̄aliter intellecta corrigeret
ius cōe nō ſolum in vno,ſed in duob⁹:ſi intelligat̄
habere etiam locū in ſucceſsione aſcēdentiū probat̄:nā
in primis clarū eſt ꝙ corrigit ius cōe,inq̄tū vult repræ
ſentationē hr̄e locū i omni ſucceſ.in qua rep̄ntat⁹ eſt in
pari gradu ad illū cū quo rep̄ſentās vult ſuccedere:et ſic
aptè admittit rep̄ntationē i ſucceſsiōe trāſuerſaliū vltra
fratrū filios:& ibi nō ageret̄ de ſucceſsiōe patrui et auū
culi,ſed etiā vlteri⁹ in gradu: qđ eſt cōtra diſpoſitionē
iuris cōis:q̄a i ſucceſ.collateraliū vltra p̄dictos fratrū fi-
lios q prior eſt ī gradu ad defunctū potior eſt ī ſucceſ.
vn̄ patru⁹,vel auūcul⁹ p̄fert̄ in ſucceſ.filij fratris alteri⁹
fratris,q eſſent p̄res patrueles defuncto:q̄a ipſe eſt po-
tior ī gradu.l.auūculo.vbi caſus.C.cōia de ſucceſ.et vo
lunt doc.ī auť.itaq;.eo.ti.in auť.poſt fratres.& in corpe
vn̄ ſumit̄.C.de legi.hære.corrigeret etiā & lęderet dicta
cōſuetudo generaliter intellecta in ſucceſsione aſcendē-
tiū ius cōe:in eo ꝙ nō admitteret,ſed excluderet eos q
de iure cōi debēt venire ad ſucceſsionē aſcēdentium: vt
ſunt oēs deſcēdentes per vnā lineam quātuncunq; ſint
remotiores in gradu deſcendētibus per illā lineā:vt eſt
tex.in.d.§.j.in auť.de hære.q̄ ab inteſt.& in.§.j.inſti.eo.

ET ſi dicta cōſuetudo ita gn̄aliter vt v̄ba prima fa-
cie ſentire vident̄ itellecta vocaret nō vocatos à iu
re cōi,ſed expulſos:& excluderet vocatos ab ipſa lege:
qđ eſſet abſurdiſsimū dicere,q̄re venit reſtrigēda dicta
cōſuetudo ad ſucceſsionē trāſuerſaliū tm̄ & ſic nō acci-
piēda in gn̄e:ſed in ſpecie cū ſit cōtra ius p ſupradicta,
quib⁹ accedit.l.qđ vero cōtra.ff.de legi.cū ſīlibus.quā-
tuncūq; ergo dicta cōſuetudo loquat̄ in oī ſucceſsiōe,
debet illa gn̄alitas reſtringi ad habilitatē & idoneitatē:
ne ſequat̄ correctio iuris.d.l.ſi qn̄.i prin.ff.de inoff.teſt.
&.l.vt gradatī.§.et ſi lex.ff.de munerib⁹.ſcribit̄ plenè p
Bar.& alios.in.l.j.§.nūtia.ff.de no.ope.nun.& ponunt
ſcribētes omnes in.l.j.C.de ſacroſan.eccl.¶Qđ ita de-
beat intelligi dicta cōſuetudo,& reſtringi quātuncūq;

Statuta reſtrictiuè interpretanť.

45 gn̄aliter loquat̄ vltra p̄dicta facit,†quia ſtatuta vel cō-
ſuetudines quātuncūq; gn̄aliter loquant̄ recipiūt iter-
pretationē reſtrictiuā:ne aliq̄s dānū patiat̄,aut afficiat̄
iniuria.l.ij.iuncta gl.vbi Alberi.Bar.& doc.C.de noxa.
actio.Bar.in.l.oēs populi.ff.de iuſtitia & iure.idē Bart.
in.l.fi.ad fi.C.in q̄b⁹ cauſis reſti.in integ.nō eſt neceſſa-
ria.in.l.,pſpexit.ff.qui & à quib.in.l.nō eſt dubiū.C.de
legib.Io.de imol.in.l.ſi verò.§.de viro.ff.ſol.mat.facit.l.
quæſitū.de teſti.ff.de prob.& in.l.adigere.§.q̄uis.ff.de
iure patro.Sed ſi dicta cōſuetudo nō reſtringeret̄,et in-
telligeret̄ gn̄aliter dicta Iulia debitè afficeret̄ iniuria,&
pateret̄ dānū,& remoueret̄ ab hæreditate & ſucceſsiōe
ſuorū parentū aſcēdentiū,ad quā tn̄ vocat̄ de iure ab
inteſta.d.§.j.i auť.de hære.q̄ ab inteſta.deſe.q̄ dicit̄ ſibi
debita.l.fi.§.pe.C.de codi.Accur.& doc.in.l.iij.C.de iu-
ris & fac.ignorā.adeò ꝙ talis hæreditas dicit̄ legitima:
vt.l.lege obuenire.ff.de verb.ſig.ſed etiā appellat̄ iuſta
ex quo q̄s ad illā de iure vocat̄.l.j.§.de illo.vbi tex.ff.p

Concludit.

ſocio.¶Quare relinquit̄ clariſsimè cōcludēdū ex p̄di-
ctis,ꝙ dicta cōſuetudo q̄tūcūq; gn̄aliter loquat̄ nō de-
bet extēdi ad hereditatē.Scipiōis aſcēdentis:ſed reſtrigi
ad ſucceſsiōes collateraliū:ne dicta Iulia idebitè dāno
afficiat̄,ſi gn̄aliter intelligeret̄ de oī ſucceſsiōe etiā aſcē-
dētiū.¶Et ꝙ dicta cōſuetudo ita debeat itelligi & limi-
tari,vt.ſ.min⁹ ledat̄ ius cōe:hoc exp̄ſſè vult tex.in fine
dictarū cōſuetudinū deſcript⁹,q̄ cauet̄ exp̄ſsi⁹ ī modū
q ſequit̄.(Et s'aucūs cas aduenoiēt,q ne fuſſēt cōprins
es dictes couſtumes p nous approuuees,cōe dit eſt,ou
q̄ par icelles ne ſe puiſſe decider,no⁹ voulōs & ordon-
nons q̄ lon y ,pcede,& q̄ lon y face ſelō diſpoſition de
droict eſcript &c.et auec ce voulōs & ordōnons q̄ leſ
dictes couſtumes ainſi p nous autoriſées ne ſoiēt iterp̄-
teés p aulcūs faictz ou vſaiges q̄ lon pourroit ,ppoſer
& alleguer ſur icelles:et q̄ a iceulx faictz ou vſages alle-
guez

guez pour linterp̃tation d'icelles, lex parties ne soient aulcunemẽt receues, mais soiẽt reboutées p̃ fin de nõ recepuoir, & q̃ icelles coustumes par no⁹ ainsi auctorisees, soiẽt declarées, & itẽrp̃tées selõ droict escript, & nõ aultremẽt &c.) ¶ Mõ clarũ est, vt suprà fuit ostẽsum ad oculũ, ꝙ dicta cõsuetudo intellecta ĝnaliter tã in successione directa, q̃ collaterali esset correctiua iuris cõis in duobus supradictis: sequit̃ ergo necessariò ꝙ solùm venit intelligẽda in successiõe collaterali, & nõ directa.

Qvantũ ad scd'm quo superi⁹ dicebat̃ ꝙ dicta cõsuetudo est posita et scripta i medio consuetudinũ positarũ sub dicto tit. (Des succeßiõs) q̃re ad oẽs illas tã añ q̃ post eã scriptas debet referri &c.

Clausula inter plura capitula posita ad q̃ta referẽda sit.

46 respondet̃ † ꝙ q̃stio, illa qua queri solet, an clausula seu qualitas posita in aliqua dispositiõe habẽte sub se plura capitula referri debeat ad proxima vel præcedentia, vel sequẽtia, vel ad oĩa, nõ est sicco paßu terminanda: in decisiõe em̃ illi⁹ varij varia dicũt, ģnimo glossę glossis, doctores doctoribus obstãt: queadmodum diffusè multũ & varijs i locis vtriusq; iuris tactũ reperit̃: quorum allegatiões magis tædiosæ q̃ vtiles esse vident̃: illud tñ vident̃ fateri oẽs: et ꝙ si aliq̃ clausula alicui⁹ qualitatis ponit̃ iter vnũ capl'm tm̃: tũc ad illud solũ refert̃: si aũt ponit̃ iter plura capl'a, tũc refert̃ ad oĩa scd'm doctrinã iuriscõsulti. in.l.j.§.fili⁹ inter medias.ff.de libe.& posth. qd' venit intelligendũ sanè: videlicet si nõ est rõ, quare magis trahat̃ ad vnũ, q̃ ad reliquũ.l.j.C.de libe. prete. si aũt subesset rõ vl' cã q̃re cl'a nõ posset referri ad q̃dam, ad illa nõ referret̃: & causę p̃nt esse multę, scd'm Bar.& alios i.l.talis scriptura.§.fi.ff.de leg.j.& i.l.p̃tor. ij.§.eritq; hęc dr̃ia.ff.vi bo.ra.& iter al's illa est iusta cã, qñ id ad qd' q̃ritur referri est exorbitãs à iure cõi, scd'm gl.in.d.§.fi.& Bart.in.locis suprà alleg.allegãtes. Spe.in tit.de istru.cõcep.§.nũc aũt.ver.excep.l.vxori.§.vxori. ff.de leg.iij.cũ itaq; dicta cõsuetudo esset plusq̃ exorbitans à iure cõi, si referret̃ ad cõsuetudines loquentes de succeßiõe directa: vt suprà clarè oñsum est, sequit̃ necessariò ꝙ solũ debet referri ad illas cõsuetudines q̃ de successionibus transuersalium loquũtur, queadmodũ loquitur consuetudo immediatè illa præcedens que incipit. (Silz sont enfans de plusieurs lictz &c.)

Nec obstat cũ dicebat̃, ꝙ sępè dicta cõsuetudo loquitur tã in succeßiõe directa, q̃ collaterali i his v'bis in ea descriptis. (De sa ligne & brãche) et ꝙ istud verbũ (de sa ligne) refert̃ & verificat̃ solùm in linea directa. & istud verbũ (De sa brãche) i linea collaterali &c. q̃a salua dicentiũ pace, istud verbũ (De sa ligne) põt ita eq̃ verificari et ificiari in linea collaterali queadmodũ i linea directa:

Triplex linea graduum.

47 vt clarè decidit Io.an.in arbore cõsanguinitatis: † vbi dicit ꝙ est triplex linea graduũ: ascendẽtiũ, descẽdẽtiũ, & collateraliũ, scd'm gl.i rub.de suc.edic.C.q̃ vult

48 † ꝙ i duob⁹ cõsistat edictũ successoriũ principaliť. Primò qñ est succeßio de capite i caput: scd'ò qñ de gra-

Gradus quid.

49 du i gradũ: † est aũt grad⁹ dinumeratio p̃sonarũ i vna linea existẽtiũ seu cõsistentiũ, p̃ supius & inferi⁹, vel ex

50 latere.l.iuriscõsult⁹.§.gradib⁹.ff.de gradi. † caput aũt nihil aliud est, q̃ digreßio ab vna linea ad alterã lineã, vt de linea descẽdentiũ in lineã agnatorũ et i lineã cognatorũ.

Caput.

Linea.

51 ¶ Item ex alio clarè videri põt, † ꝙ sepenumero in dictis consuetudinibus linea ponit̃ p̃ gradu collaterali: & ꝙ ita sit, est cõsuetudo volẽs (Que les heritages en suyuẽt en succeßiõ la ligne du tronc.) vt hr̃.§.viij.s̃.eo.

Ex quib⁹ v'bis & iurib⁹ suprà alleg. clarè cõstat, ꝙ hęc verba (de sa ligne) verificant̃ i gradu collaterali: & cõsequẽter ꝙ cõsuetudo suprà sępi⁹ allegata verificatur in succeßiõe collaterali: & in ea venit solũmõ itelligẽda: & nõ in directa. Præterea est alia cõsuetudo immediatè p̃cedẽs suprà dictã cõsuetudinẽ exp̃ssè volẽs (que silz sont enfans de plusieurs lictz freres & seurs quilz viẽnẽt a la succeßiõ de leurs oncles: ou aultres en ligne collateral, ilz succederont par ligne, & non pas par teste) ex quib⁹ intrepidè relinquit̃, ꝙ dicta verba (de sa ligne) verificantur in succeßione collateralium.

Et pro vno efficacißimo fundamẽto hac in parte diligẽter põderat̃ ꝙ p̃ tractatũ mr̃imoniũ auię dictę p̃neptis sæpe dict⁹ Scipio ipsi⁹ p̃neptis pauus expressæ noĩatim reseruauit succeßionem suã dictæ auiæ filiæ suæ, necnõ quascũq; alias succeßiones tã directas q̃ collaterales sibi tunc & in futurũ obtingentes.

Omißis itaq; q̃buscũq; alijs prolixiorib⁹ argumẽtationibus & allegationib⁹, quæ ad reuolutionẽ librorũ facilè in mediũ adduci poßent: ego ex supi⁹ dictis dico ꝙ dicta cõsuetudo q̃ incipit (en toutes succeßiõs) loquit̃ & habet locũ in succeßiõe collaterali tm̃: in qua habet locũ rep̃ntatio, nõ aũt loqtur i succes. directa descẽdentiũ, in q̃b⁹ nõ habet locũ rep̃ntatio: q̃a i talib⁹ succedẽtes succedũt ex iurib⁹ et p̃sonis eorꝫ p̃prijs, & nõ ex fictiõe, vl' rep̃ntatiõe aliarꝫ p̃sonarꝫ: vt.s̃.dictũ est. Et i p̃prijs terminis legi clarißimũ doctorẽ p̃ceptorem meũ.d.Ansel.de marẽchijs ita decidisse: & p̃dictã cõsuetudinẽ ita itellexisse i aut.i succes.C.de suis et legi.here.

Concludit̃ itaq; supradictã Iuliã dicti Scipiõis pronepte ad illi⁹ succeßionẽ p̃ tertia p̃te vnà cũ dictis Paulo & Caio esse admittẽdã: illiusq; tertię p̃tis esse saisitã vigore cõsuetudinis q̃ est prima in ordinatiõe sub d.rub. (des succeßiõs) volẽtis p̃ modũ cuiusdã regłę generalis (q̃ le mort saisist le vif &c.) Quæ quidẽ cõsuetudo sub forma dictę regulę ĝnalis tradita venit referẽda ad q̃scũq; cõsuetudines sub.d.rub. (des succeßions) positas & descriptas ex multũ elegãti theorica Bar.i.l. prætor.la.ij.§.eritq; hæc differẽtia.ff.vi bo.rap.exp̃ßius

Conclusio casus principalis.

52 volẽs † ꝙ vbi vna lex, cõsuetudo, vel statutũ p̃cedit p̃ modũ regulę intelligit̃ in oĩb⁹ alijs sequẽtib⁹ repetita. arg.l.regula.circa fi.ff.de iur.et fac.igno.& l.de vnoq̃q; ff.de re iudica.vbi ponitur regula, ꝙ in vnoquoq; negotio debet pars citari. posteà supuenit lex.ij.al's.j.C. de sen.ex picu.rescin.q̃ tradit formã qualr̃ sit formãda seu ferẽda s̃nia: & nõ repetit de citatiõe p̃tis, itelligit̃ tñ repetitũ: q̃a in alia lege per modũ regulę est statutũ, p̃ qd' dicit Old. determinasse q̃stiõe: dicebat primũ statutũ, ꝙ iudex debeat ferre s̃niam cũ cõsilio sapiẽtũ. deinde aliud statutũ dicebat, ꝙ in q̃buscũq; casib⁹ iudex debeat p̃cedere summariè: certe intelligit̃ repetitũ ꝙ iudex debet p̃cedere summariè cũ cõsilio sapientũ: q̃a illud primũ statutũ p̃cedit p̃ modũ regulæ. Idẽ voluit Bart.in.l.j.§.ij.ff.ad.l.falci.& in.l.oẽs p̃pł̃i.in.iiij.q.vj.ar. prin.ff.de iusti.& iure. Bal.i.l.j.C.ne liceat ter.prouo.est bona gl.in.cle.sępè.sup verbo, nõ obstãtibus, de verb. sign.& in cle.j.in ver.curã.vbi Ant.& Imo.de supplen. negli.pla.cũ multis alijs cõiter alleg.p̃ Alex.i.d.§.eritq; dr̃ia, q̃ oĩa cũ venia & correctione quorũcunq; dixero.

De statuto p̃ modũ regulę p̃cedente.

Prædicta de rep̃sentatiõe nõ habent locũ in iure patronatus. quia nepos nõ succedit in locũ patris p̃mortui. Tex. est in.l.si libert⁹ p̃terito.§.j.ff.de bo.lib.et i

l.duob⁹.ff.de ope.libe.Rōnē diuersitatis ponit do.me⁹ Iason in.d.l.si auiæ.frater.C.de succes.edic.in.ij.col.

Q̄o de rep̄ntatione filiæ.

IOannes Fabri in.d.§.ceterū.insti.de legi.agna.succes sione ind.ixit hāc materiā de rep̄sentatione ad duas q̄ones.†Primò videlicet filia de cōsuetudine nō succedit in baronia,imò masculus:etiā scd'ogenit⁹ eā excludit,pone q̄ q̄dam baro habuit duos filios quorū primogenit⁹ in vita patris morit̄ relicta filia,morit̄ baro relicto filio scd'ogenito superstite et filia primogeniti: mascul⁹ ille scd'ogenit⁹ vult excludere filiā à baronia, dicēdo,vos nō debetis pl⁹ habere q̄ si essetis filia p̄ris mei,q̄ estis neptis:sed si essetis filia,ego vos excluderē, ergo multo fortius vos neptē:dicit neptis, ego rep̄sento personā p̄ris mei,q̄ te excluderet si viueret:ergo ego te excludā.& cōcludit q̄ mulier nō succedet extātibus masculis,licet rep̄sentet p̄sonā ei⁹ p̄ris:q̄ pater filiū masculū scd'ogenitū exclusisset.

Alia q̄o. 54 †Scd'ò induxit ad aliā q̄onem.in regno Frāciæ in plurib⁹ locis masculis primogenitus habet Enagiū inter nobiles,& si vn⁹ sit mascul⁹ habet Enagiū,q̄uis habeat sorores antiq̄ores & primogenitas,modò aliq̄s nobilis habuit frēm primogenitū qui morit̄ i vita p̄ris relicta vnica filia:nunq̄d illa habebit Enagiū,vel fili⁹ mascul⁹ etiā scd'ogenit⁹ sup̄stes,dicit q̄ cōiter tenetur & de cōsuetudine i Frācia obseruatur,q̄ filia repellit̄ ab Enagio: crederē hoc esse verū:si ius nōdū esset q̄sitū filio priogenito,q̄a.s.mortu⁹ est añ p̄rem,secus si ius Enag̃ esset iā q̄sitū:p ea q̄ dicit do.Iason in.l.maximū vitiū.in.ij.col.C.de libe.p̄ter.vbi tractat materiā:nunq̄d nepos præferat̄ patruo in regno.

Enagiū.

Q̄o notabilis. 55

IVxta p̄dicta † posset q̄ri de multū notabili q̄one,videm⁹ hic q̄ p rep̄ntationē fili⁹ fratris admittit̄ simul cū alio fratre:nunq̄d istud habeat locū in fideicōmisso relicto familiæ:an filius fratris simul admittat̄ cū alio fratre p auč.cessante.C.de legitimis hære.q̄ vult q̄ fili⁹ fratris admittat̄ cū alio fratre:& p hāc cōsuetudinē q̄ dicit q̄ in successionib⁹ fili⁹ rep̄sentat personā p̄ris p̄mortui.glo.in.l.cū ita.§.in fideicōmisso.ff.de lega.ij.dicit & vult q̄ i tali fideicōmisso fili⁹ fratris simul admittit̄ cū alio fratre.per.d.auč.cessante.quā gl.sequut⁹ est Bal.cōsulendo in cōsilio suo.cccclxxxviij.in.iij.parte,incipiente,casus talis est.q̄dā Titi⁹ decessit.in impressiōe noua: licet tñ voluerit impugnare illā in.d.§.in fideicōmisso. & hanc gl.sequut⁹ est Alex.in cōsi.suo.lxxxviij.in.j.volu.quod repetitum est in consilio.cxxxvij.in eod.j.volu.& cōsi.suo.xxvj.in.iij.vol.incip.videt̄ fortasse.in.iiij.&.v.col.in.iij.vol.sed idē Alex.sibi cōtrarius tenuit cōtra gl.in cōsi.suo.cciiij.incip.cōsideratis.in.iij.col.in.ij.volu.& in consi.iiij.in.iiij.vol.incip.ponderatis.quam quidē opinionē Alex.in dictis duo.cōsi.vlt.alleg.videtur sequi do.me⁹ Ias.in.l.ij.in.ij.col.C.de succes.edicto. allegādo quosdā alios.¶Istam scd'am opinionē sequutus est Soci.in cōsi.suo.cclij.col.ij.in fine.Et facit,q̄m q̄n testator vocat filios suos,intelligit̄ eos appellare q primum locū occupant,& scd'o loco nepotes:vt pulchrè Alexā.in.d.consi.lxxxviij.q̄m in hoc etiā attēdit̄ mens & affectio testatoris quæ p̄dominant̄ in substitutionibus.l.cū virū.C.de fideicō.Alex.cōsil.xcj.col.j.&.xciij.col.ij.in.j.vol.q̄ colligitur ex hoc q̄ nō tāta versat̄ dulcedo in nepotibus,quāta in filijs nobis appropinquantibus magis:vt dicit Ang.consi.suo.cxviij.incip. quia p nepote,circa fi.Et quando versat̄ dubiū, an testator voluerit duos aut vnū vocare,attēdimus quaten⁹ eorum sit testatori maiori dilectione cōiunct⁹.l.si seru⁹.ff. de legatis primo.Barbatia.consil.ij.in.vj.col.in.ij.volu. ergo non nepos.l.iuriscon.§.ij.&.iij.gradu.ff.de gradi. affinitatis.l.proxim⁹.ff.de verbo.& rerū sig.¶Et p hac parte dicit̄ esse casus.in.l.peto.§.fratre.ff.de leg.ij.hanc dicit esse cōmunē do.meus Ias.in.l.gall⁹.§.quidā.recte.col.iij.in versi.j.cōclusio.ff.de libe.& posthu.dicēs notatu dignū,q̄a vtile & practicabile,q̄ vbi testator instituit aliquē et ei⁹ liberos,q̄ primò admittunt̄ filij,deinde nepotes.alle.Ang.ita cōsuluisse cōsil.xxxviij.idē Alex.cōsi.ccxxj.i.ij.vol.¶Et p filijs ad exclusionē nepotū ex p̄defuncto filio facit regula Philippi,q̄ habet,q̄ vbi aliq̄d dr̄ de duob⁹,de vno p pri⁹:de altero p posteri⁹,intelligere debemus de eo qd' fit p prius:hāc refert & sequitur Signorol.consi.xxix.& est qd' dicit Bart.in.l.hoc legatum.ff.de leg.iij.& est tex.in.l.legatis.ff.de leg.ij.qd' verbum semper debet intelligi per prius:& sunt referēda verba ad personā magis imediatā & magis proximam ipsi testatori.¶Et facit regula,quā ponit Bal.in.l.j.C.de succes.edicto.quod verbū simpliciter prolatū et in materia indifferenti,intelligendum & accipiendū est per prius,excluso pōsteriore:& idē vult in.l.vt vim.ff.de iustitia & iure.vbi statutū loquēs de offenso verificat̄ i imediatè offenso.clarior est ad id eiusdē decisio. in.d.l.cū ita.§.in fideicōmis.ff.de leg.ij.vbi grauat⁹ restituere fratrib⁹ testatoris,si viuo testāti morit̄,ex illis relictis liberis illi nō veniēt cū alijs fratribus,sed erūt exclusi ratione affectionis præsumptæ testantis,quæ iudicatur prædilexisse fratres filij fratrū:& verba substitutionis intelligi debent per prius,hoc est scd'm prioritatem gradus.idem Cuma.cōsi.vij.incip.mulier instituit maritum.Areti.consi.clxiij.incip.diligenter & maturè.

Fideicōmissari⁹ dicit̄ successor.

56 TV dic,†q̄ ex quo qui venit ad bona alicuius per fideicōmissum dicit̄ successor,cū habeat̄ loco hæredis.l.qui quadraginta.&.l.postulāte.ff.ad Trebel.cū in eū iura defuncti actiuè & passiuè transeāt.l.j.in princip.&.l.restituta.&.l.facta.ff.ad Trebel.vt per hoc tenet Soci.cōsi.suo.ccxlix.incip.Materia præsentis cōsultatio
57 nis.in.ix.col.in.ij.vol.†& scd'm cōsuetudinē nostrā in omi successione repræsentatio habet locū: q̄a dicit tex. nostræ cōsuetudinis(En toutes successions)nā qui totum dicit nihil excludit.l.Iulianus,ff.de leg.iij.c.solitæ. de maio.& obe.q̄ in tali fideicōmisso in hac patria filius repræsentabit personā patris: & sic obseruatur,hic illa glo.in.d.§.in fideicōmisso.q̄ est vera:quicq̄d dicāt Bal.& alij.¶Ego cōsului in casu emergenti,q̄ in substitutiōe fideicōmissaria facta per materterā filiæ sororis, & eius liberis in comitatu Burgūdiæ,q̄ cū dicta filia sororis substituta decessisset añ cōditionis euētum: ita q̄ substitutio debuit habere locū in liberis illi⁹:q̄ ex quo erant filij ex vno latere,& ex altero filij filiorū,q̄ simul deberēt admitti ad p̄dictam substitutionē fideicōmissariā:eo quia in dicto comitatu Burgūdiæ est cōsuetudo,q̄ in successione collaterali rep̄sentatio habet locū, prout de iure: sed de iure filij fratrū rep̄sentant fratres in successione collaterali.auč.post fratres.C.de legi.hæredi.Ergo cū illo casu liberi seu filiæ sororis reperirent̄ substitutæ,& sic succedere materteræ primæ testatrici, non matri: vt amplè cōsului.Ideo illo casu ita admitti debuerūt filij liberorū dictæ filiæ sororis primò substitutæ,sicut liberi illius etiā substituti,& in hoc etiā seruatur gl.in.d.§.in fideicōmisso.Secus autem dicerē in casu in

su in quo essemus in successione ascendentiũ: qm̃ hoc casu tenenda esset opinio suprà relata: qm̃ de iure ĩ illis nõ habet locũ, repsentatio: vt dictũ est in cõsilio hîc añ posito: & in hoc casu nõ habet locũ illa, glo. nec est vera hoc casu tã in pña iuris scripti q̃ in patria vbi habet locũ repsentatio tm̃ scd'm iuris cõis dispositionẽ. Sec⁹ verò, vbi repsentatio habet locũ in oĩ successione: vt in hac pña, qm̃ semper habet locũ, prædicta gl. vt añ dixi. ¶Quid aũt in donatiõe facta per matrẽ filio primogenito. & in defectũ illius scd'ogenito nato ex mr̃imonio tũc existẽte inter matrẽ donantẽ, & ei⁹ maritũ viuentẽ & stipulãtẽ pro suis liberis, & eorũ hęredib⁹: An si primogenit⁹ moriaꝶ añ donantẽ relictis filiis pferẽdus sit in tali donatione scd'ogenit⁹: An verò filii primogeniti: consului, in casu emergenti cõsi. incip. Nobilis & potens dña &c. Sed de differẽtia in relicto cõditionali alicui in spe ex vltima volũtate, aut ex contractu, videaꝶ Oldr. cõsi. ccxxiiij. incip. istę sunt allegationes. in. vj. col. post princ. vbi dicit q̃ relictũ sub conditione ex cõtractu transmittiꝶ, etiã si ante cõditionis euentũ moriaꝶ ille cui debeꝶ. §. ex cõditionali. insti. de verb. obli. l. is cui. ff. de actio. & obli. qd' sec⁹ est in relicto ex vltima volũtate. d. l. vnica. §. sin aũt sub cõditione. C. de cadu. tol. Et qm̃ in defectum scd'ogeniti res donata deuenire debebat ad filiã: potuerit iterim scd'ogenit⁹ alienare ĩ tertiũ, et si alienauerit, an filia q̃ est post eũ, & cui est donatũ ĩ defectũ illius poterit vẽdicare, cõsului etiã in dicto cõsi.

58 SED posset † hîc q̃ri, si pater & filius vocanꝶ simul, an veniant sine ordine successiuo: an verò simultaneè: Alex. & alii post Bart. & Bald. in. l. cũ quidã. C. de verbo. significa. dominus Claudius de Seisello dictus de aquis, nunc episcopus Laudensis & Massilieñ. ponit hanc materiam multùm amplè. in. l. gallus. §. quidã rectè. in. iij. col. ff. de liberis & posthu.

☞ *In textu ibi*

Representation.

ADuerte q̃ si iure repsentatiõis, ergo p̃ priuilegiũ, in corpore tñ iuris clausum, qd' nõ est eiusdẽ effectus si esset de iure cõi, & istud priuilegiũ est. in. §. si aũt defuncto, ibi. hmõi priuilegiũ ĩ auꝶ. de hære. ab intesta. veniẽ. colla. viij. qd' vt dicit Bñdicti in repetitiõe. c. Raynutius. in verbo, & vxorẽ noĩe Adelasiã. nu. 616. de testa. scire pdest ad multa, maximè qa nõ ita extẽdiꝶ priuilegium, q̃ ius cõe: & facili⁹ tolliꝶ priuilegium, q̃ ius cõe. & idẽ Bñdicti in eodẽ loco nu. 625. dicit q̃ talis repsentatio est stricti iuris, veluti ex priuilegio in corpe tñ iuris clauso, & ideo nõ venit extendẽda. & qũo cognoscaꝶ priuilegiũ ĩ corpore iuris clausum, ponit Bal. in. l. j. C. de petitio. hære. vel meli⁹ diciꝶ omne id qd' est supra, contra, vel pter ius cõe. idẽ Bal. in. l. j. pe. col. versi. vñ quæriꝶ. C. de furt. iuncta sua doctrina in. l. j. C. de thesauris. lib. x. & Bar. in. l. nulla. ff. de legi. in versi. oppo. de l. si vna. vel ad qd' addit vel detrahit iuri cõi. l. ius ciuile. ff. de iusti. & iure. & Bal. in Margarita sua in verbo, priuilegiũ. Aduerte tñ q̃ priuilegium insitũ in corpe iuris regulaꝶ vt ius cõe, vt not. Gemi. in. c. ignorãtia. xxxviij. dist. Feli. in. c. j. in. viij. col. ibi, fallit. iij. et. c. cũ ordinẽ. ĩ pe. col. extra de rescri. imò dicit do. meus Ias. in. l. j. in fi. col. ff. de constitu. princip. & in. l. sicut certi. in pen. col. C. de testa. mili. q̃ per clausulã quantuncũq; generalẽ nõ obstante non tolliꝶ priuilegiũ in corpore iuris clausum, per gl. in auꝶ. qua ĩ prouincia, vbi de crimine agi oportet. C. & adde Io. de imol. in consil. suo. cvij. *

In textu ibi

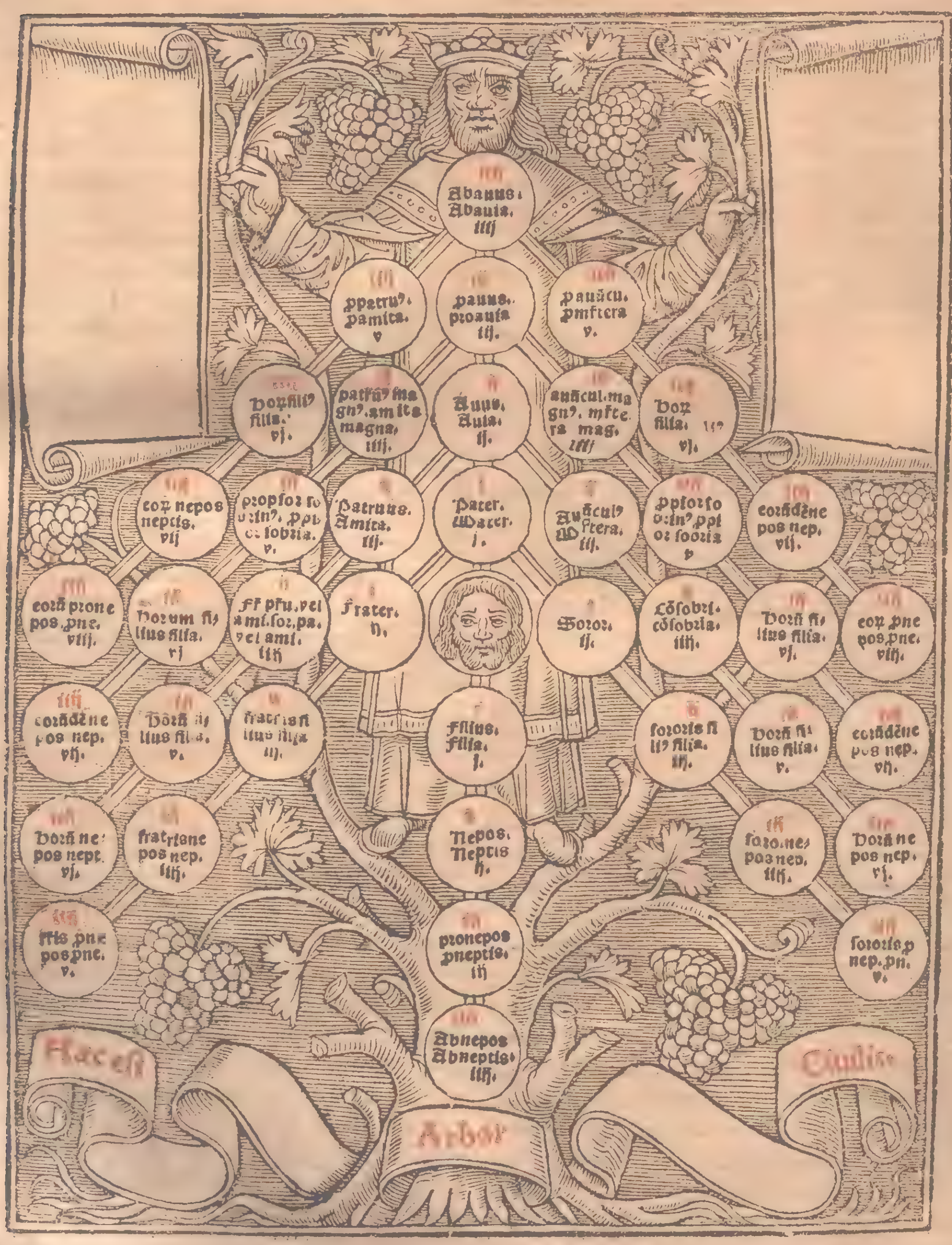
En pareil degrey.

☞ ADDITIO. Aduerte tñ q̃ ista paritas grad⁹ non tm̃ ispiciꝶ rõne pximitatis simplicis, sed etiã rõne proximitatis cũ habilitate: qm̃ licet frater ex vno latere videaꝶ proximior, & ĩ pari gradu cũ fratrib⁹ ex vtroq; latere, nõ tamen est habilis, stãtib⁹ fratribus ex vtroq; latere. auꝶ. defuncto. C. ad Tertullia. & auꝶ. cessante. C. de suis & legiti. & etiã p cõsuetudinẽ sequentẽ, q̃ incipit, (duoble ligne) q̃ reddit fratres ex vno latere inhabiles, stantib⁹ fratrib⁹ ex vtroq; latere, aut filiis fratrũ. Et sic videreꝶ q̃ esset quodãmõ cõtrarietas inter has tres cõsuetudines, qm̃ pcedentes q̃ incipit, (les heritages) determinat q̃ oĩa hæreditagia ex trunco paterno proueniẽtia cõpetunt hæredib⁹ ex illo trũco, siue sint in pximiori gradu, siue ĩ remotissimo, et tñ cõsuetudo sequens vult q̃ fratres ex vtroq; latere succedant fratrib⁹ in oĩbus bonis, & sic iã excludit fratres vterinos tm̃ à bonis maternis, & cõsanguineos tm̃ à bonis paternis etiã quæ deuenerũt ad fratres. Et hoc in casu qñ succedunt fratres adinuicẽ: sed qñ succedunt filii fratrũ de per se, qa cõseruanꝶ bona materna, & nihil in illo textu deciditꝶ qñ filii succedunt patruis cũ patruo, vtrũ patruus hoc casu excludaꝶ à bonis maternis quæ habuerat frater, qui est frater patris, filiorũ volẽtiũ sucedere illi ex vtroq; latere: nã non est exclusus hic patruus per cõsuetudinẽ sequentẽ: cũ consuetudo sequẽs tm̃ det oĩa bona fratrib⁹ ex vtroq; latere adinuicẽ succedẽtibus alteri fratri: vt patet in. j. arti. illius cõsuetudinis. Et quo ad scd'm articulũ, qui est ibi (& aussi a lieu) loquiꝶ tm̃ quãdo est quæstio de filiis fratrũ inter eos, ita q̃ nõ est aliq̃s patru⁹, cũ dicat (entre les enfans desdictz freres & seurs.) cũ dictio inter includat tm̃ in sua oratione cõprehẽsos, & excludit nõ cõprahẽsos: tanq̃ sit dictio, cũ sit terminus hñs respectũ ad noĩatos: vt tenet Albe. de Rosa. in auꝶ. qd' ius. C. de pcu. vbi ponit dictiones inclusiuas & exclusiuas. Et illo casu scd'o remanent salua bona materna vnicuiq;, et sic nõ est q̃stio de oĩbus bonis, put in. j. arti. & ita est intelligẽda illa consuetudo: sup intellectu cui⁹ alĩs dubitaui: vt infra videri põt. Sed qñ est q̃õ de successiõe filiorũ fratris ex vtroq; latere tm̃ ex vno latere, verbũ multũ ĩ illa cõsuetudine, & sic ille casus vr̃ esse omissus, ita q̃ nõ excludiꝶ q̃ consuetudinib⁹ pcedẽtib⁹, saltẽ p illũ tex. nõ ipediꝶ iclusio ĩ dictis cõsuetudinib⁹. s. octaua q̃ incipit (les heritages) & in hac cõsuetudine. & qa ibi nõ est cõphẽsus, & sic omissus remanet in aliis dispositionib⁹ iuris, qd' videꝶ esse duplex: scilicet q̃ dicꝶ ius scriptũ, de quo in. d. auꝶ. cessante, defuncto, s. alleg. & auꝶ. itaq; mortuo. C. cõia de succes. de quib⁹ dicã in cõsuetudine sequẽ. Ex quib⁹ decisionib⁹ iuris iũcta auꝶ. Post fratres. j. C. de legi. hęre. videꝶ q̃ filii fratrũ ex vtroq; latere sunt in pari gradu cũ fratrib⁹, & sic q̃ idẽ iudicandũ est de hoc casu omisso prout de primo: sed in hoc aduersaꝶ cõsuetudo suprà mẽtionata, q̃ icipit, (les heritages ensuyuẽt) & hęc cõsuetudo q̃ admittit repræsentationẽ cũ eisdẽ qñ sunt in pari gradu: sed videꝶ q̃ paritas gradus sit cum patruo ex vno latere tm̃, quò ad bona quæ proueniũt ex suo latere, pter cõsuetudinẽ q̃ vult hæreditagia redire ad trũ-

cum vñ ꝓceſſerũt,q̃ eſt octaua hui⁹ titu. Et ideo ꝙ in illis patruus etiã in vno latere ſuccedere debet cũ filijs fratrũ ex vtroq; latere; quia alias ꝑ caſum nõ expreſſè cõtentũ in cõſuetudine corrigeretᷣ p̃cedens octaua con ſuetudo, & ſic duæ cõſuetudines corrigerentᷣ ꝑ caſum omiſſum,& ſic ꝑ ſubauditionẽ:qđ nõ eſt dicẽdũ, imò poti⁹ vna cõſuetudo debet interp̃tari ꝑ aliã: vt ſcilicet hę cõſuetudines cõpręhẽdãt illũ caſum omiſſũ:qa vna cõſuetudo debet ꝑ aliã interp̃tari:vt dicit Bar.in extrauagan.ad reprimendũ.in verbo,nõ obſtã.Ro.in conſi. cccxcix.incip.p̃ſens cõſultatio.& Alex.in cõſi.lxxx.in.j. vol.dicã infra.Et videtᷣ ꝙ tex.in.d.cõſuetu.viij.gñaliter diſponat in oĩbus caſib⁹,vbi eſt qõ de ſucceſſione bonorũ ex diuerſis truncis,& qđ hæc cõſuetudo,nec con ſuetudo ſequẽs corrigant illã, ſed impediũt incluſionẽ in illo in caſib⁹ ꝑ eos exp̃ſſis ex doctrina Io.de imol.in l.cũ teſtõ.§.q tres.ff.de hæredi.inſti.de qua dixi in.d.cõſue.viij.ĩ gl.(ꝓuchain.)ĩ fine illi⁹ gl.Ex quo ſemꝑ fui in hac opinione,ꝙ patruus ex vno latere ſuccedet cũ filijs fratrũ ex vtroq; latere quò ad bona ꝓuenientia ex ſuo latere,& ſic hæ tres cõſuetudines debẽt intelligi, & vna ꝑ alias interpretari,ne implicent in ſe cõtrarietatẽ, & vnaquæq; ſit vera & habeat effectũ.Et ideo nõ ſine cã cõſuetudo voluit relinq̃re illũ caſum,nec de illo voluit facere mentionẽ cũ non potuiſſet illũ aliter decidere,q̃ hoc modo,aliter reſtrinxiſſet illam cõſuetudinem octauam in duobus caſibus,& hãc in vno,& ſic multę fuiſſent correctiões:& ſufficit vna correctio q̃ fit ad cõſuetudinem per.§.ſequẽtem inq̃tum diſponit ꝙ bona ex vno trunco proueniẽtia non truncant nec redeũt ad illũ truncũ vñ ꝓceſſerũt,qñ eſt qõ de ſucceſſione fratrũ ex vtroq; latere propter duplex vinculum. *

VT cognoſcatur paritas aut imparitas gradus, & quomodo vna perſona repręſentatur per aliam, vt non recurratur alibi, arborem iuris Ciuilis hîc addere volui.

Arbor Ciuilis.

In textu ibi

En toutes ſucceſsions.

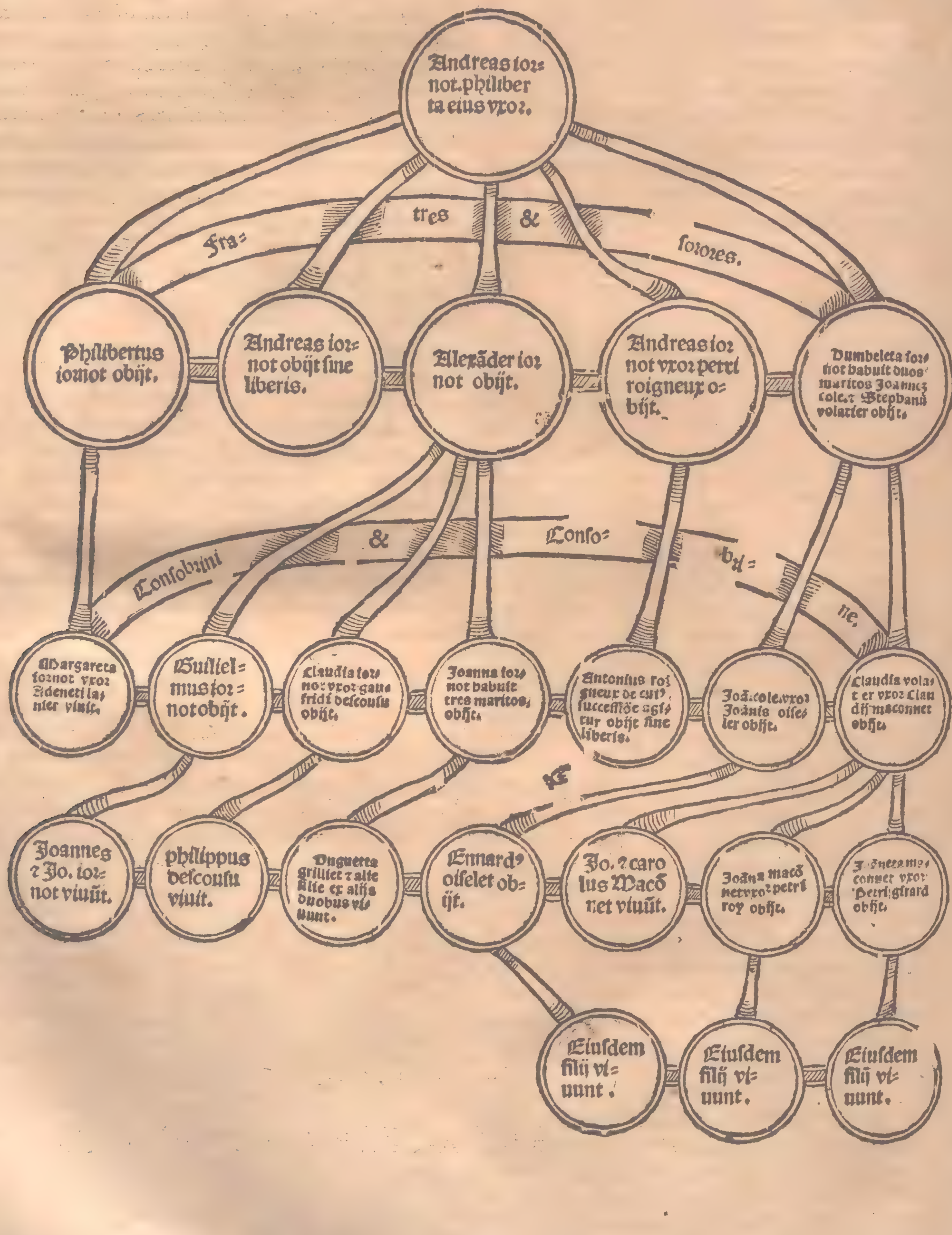
HEC verba non ſunt ſine magno miniſterio: ſed quicquid dicant plures, q̄ hec repreſentatio ſit tm̄ in prima linea: & ſic q̄ tantum poteſt eſſe vnica repræſentatio, & nō plures. Dico q̄ poſſunt eſſe in vna ſucceſſione plures repræſentationes & dicunt illi hoc caſu plures repræſentationes reſpectu plurium ſuccedentium vni. Immo etiam vſq; ad ſeptimum gradum ſemper repræſentatio habebit locum, ſi caſus dari poſſet. & iſtud dixi & tenui in caſu qui euenit in facto: vbi erant tres repręſentationes: iō arborem illius hic etiam nouiſſime inſerere curaui: ne amplius ſuper hoc fiat dubium aut dubitent qui ſe fundabant ſuper iſtis v̄bis (ligne & branche) poſitis in textu que crude intelligunt: vt in gl. ſequente patet, que incipit, iſte terminus.

An repręſentatiōi ſit loc⁹ in ſucceſ. ex teſtamēto.

Vtrum iſtud habeat locum etiam in ſucceſsiōe ex teſtamento, ſicut in ſucceſsione ab inteſtato, hoc eſt, † ſi Titius fuerit inſtitutus in aliqua parte per quendam extraneum, aut ſubſtitutus: ſi moriatur ante teſtatorem, aut ante euentum conditionis: an iſtud ius tranſmittatur ad hęredes. videlicet primo ad filios, qui repreſentant perſonam patris: & vtrum hoc caſu ſit locus repreſentationi vī q̄ ſic: quia verbum ſucceſsionis adaptatur & compręhendit tam ſucceſsionem ex teſtamento, q̄ ab inteſtato l. ſi. C. vnde leg. l. j. & l. ij. C. de ſucce. edicto. Soci. in conſi. ſuo. cl. & dixi ſuprà in hoc tit. §. j. in verbo, ſuccedere: & maxime propter hanc generalitatem quæ hic ponitur: cum dicat (toutes ſucceſsions) cum qui totum dicit nihil excludit. l. iulianus. ff. de lega. iij. dixi hic ante. Item vtrū iſtud ſit verum etiam ſi filius nō ſit hęres patris, ſed ſucceſsioni patris renuntiauerit, an etiam in alia ſucceſsione collaterali in qua deberet ſuccedere per repreſentationem patris ſuccedere debeat, an vero excludatur à ſucceſsione collateralium, in qua ſuccedere debeat per repreſentationem videretur q̄ non, p̄ ea que dixi in. §. (femme mariee) infra hoc eodem tit. in glo. (tant quil ya filz) & per ea que dicit do. meus Iaſ. in auť. vnde ſi parens. in. iij. col. C. de inof. teſta. Sed quia qn̄ ſuccedit cum patruis, au t auunculis, videretur ſuccedere ex perſona patris: hoc poſſet eſſe verum: ſecus ſi ſuccedat cum filijs patrui aut auunculi, cum ſuccedat ex perſona ſua: conſului in caſu emergenti.

Typus vero dicti casus est talis:

Pater & mater.

In textu ibi

De ligne & branche.

ISte terminus(branche) tm̃ importat in vulgari noſtro quantum in iure terminus linea. Ideo ſic intelligendū eſt(ligne & branche;ligne,)ſcilicet,& hoc eſt.i.(branche) Cum in iure noſtro non ſit dabilis dictio brancha. Ideo non poteſt capi niſi pro illo ad quem pōt adaptari,& qui eſt pręcedenti ſimilis & æqualis: cū ſi caperet̃ pro minori quā linea,& ſic pro partibus linee non poſſet hoc importare dictio &,que potius augmentat ꝙ diminuet,l.ea tm̃ adiectio.ff.de leg.primo.do. meus Iaſ. in l.ij.col.v.C.de ſucceſ.edicto.& ſi hic caperet̃ pro alio ꝙ pro linea non poſſet eſſe niſi per modum acceſſorij ad lineam:ſed nunꝙ dictio(&)venit acceſſoriæ,ſed principaliter:vt dicit Bar.in.l.iij.col.iij.ff.de lega.primo.Alex. in apoſtillis ad Bar.poſt ipſum in.l.j.ff. ſi pendente appellatione mors interuenerit:vt ergo verbū iſtud (branche)ſit idem et eque principale ſicut linea,dicendum eſt ꝙ dictio(&)hic capitur pro ideſt:ꝙ etiam ſit in iure, qñ cadit inter duo,quorum vnū de neceſſitate ineſt alteri: vt dicit Bar.in.l.j.ff.de pac.quoniam alias niſi ita eſſet ſe querentur etiam inconuenientia:de quibus ſupra & cū (branche)inſit in linea, et ſit idem qđ aliud, dicendum eſt quòd hæc dictio (&) hic ponitur pro ideſt: prout etiam ſit in.l.ſi in venitione.ff.de euictio.in.c.cupientes. in prin.de elec.in.vj.per Archi.& per eundem in.c.j.xxj. quęſtione prima:& in.l.j.ff.de tranſ.&.§.cum autem. in ſti.de tutelis.& in pluribus alijs locis.¶Ex quo concludendum eſt ꝙ hec repreſentatio ſemper habet locum dummodo perſona repreſentata ſit in pari gradu de linea cum quo ſuccedit,abſꝗ eo ꝙ fiat vis in hoc verbo (branche)ꝙ nō eſt aliud niſi linea:& ita dixi pluries. Et ꝙ ita ſit:ſi aliqui velint dicere ꝙ brancha ſit idē ꝙ ſtirps ſecundum ꝙ dicitur.ꝙ ſuccedendum ſit,aut in capita, aut in ſtirpes:vt in aut.ceſſante.C.de legi.hære. Tamen linea capitur per cōſuetudines noſtras pro ſtirpe; vt eſt textus ad literam in articulo nono huius tituli ſuprà incipiente.(ſil y a pluſieurs enfans &c.)qui,quidem textus indubitanter facit,ꝙ linea capitur pro ſtirpe,& ſic(branche)&(ligne)idem ſunt hoc caſu.

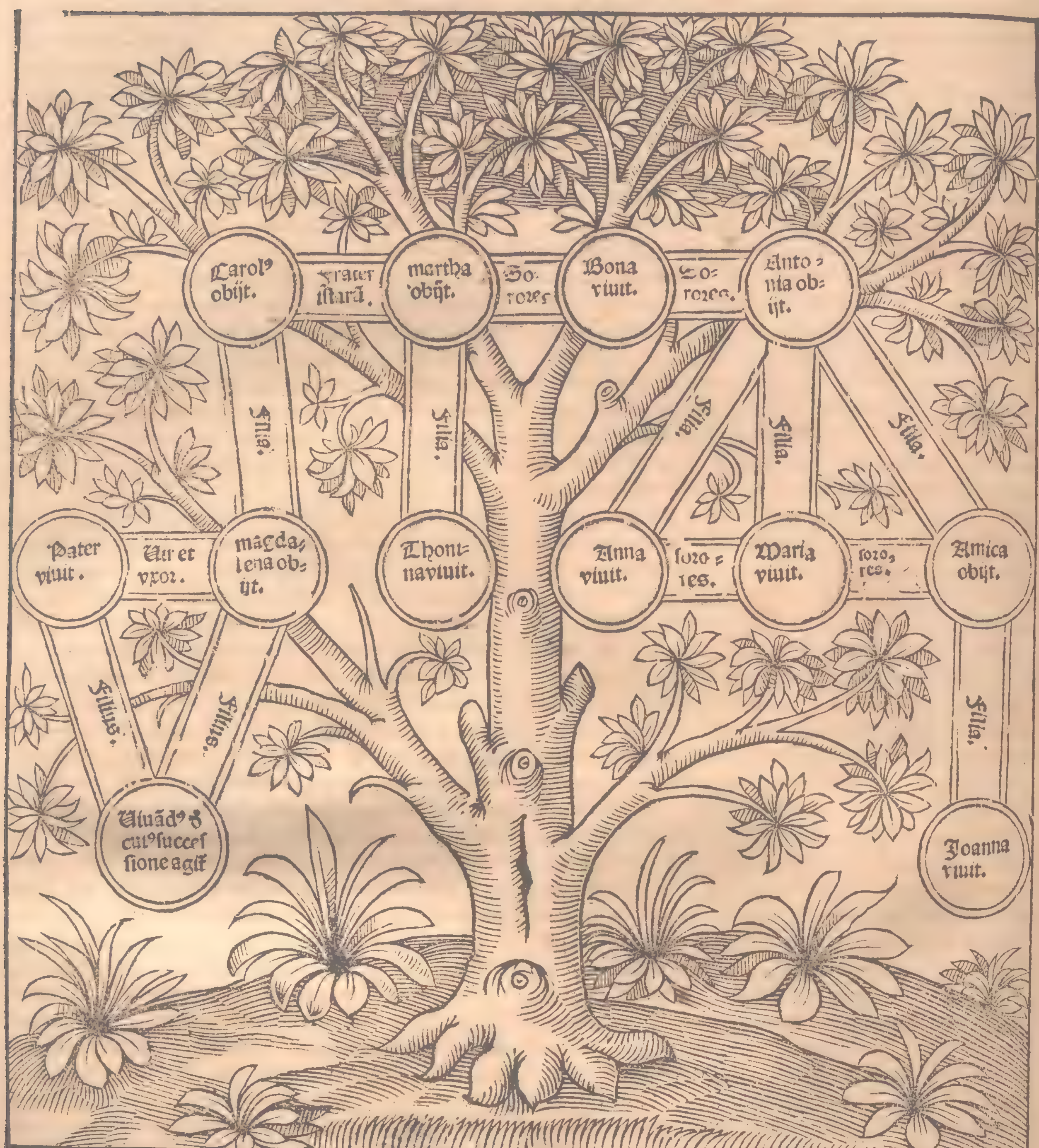
☞ADDITIO. Aduerte,qm̃ vnuſquiſꝗ ex fratribus propriam lineam facit:& frater licet ſit collateralis,et ſic de latere patris,non tm̃ eſt de latere,nec de linea fratris:vt dicit Nellus de ſancto geminiano in tractatu bannitorum.in.ix.queſtione primi tēporis.circa finem.Et etiam aduerte quomodo linea duplicíter accipiatur.Vno modo in qua eſt mater reſpectu patris vel aui:& ſic collaterales hoc caſu dicuntur de eadem linea.Alio modo intelligatur de linea que à matre vel à patre procedit,& tunc non veniunt collaterales,et ſic in materia ſtricta,vt eſt ſtatutaria,et conſuetudinaria debet ita intelligi,vt dicit ibi Nellus,& Soci.in conſilio xxxiij.incip.circa preſentem conſultationem:col.vj.lib. iij.Et hoc confirmatur:quia linea proprie intelligit̃ illa quę eſt recta ſurſum & deorſum:vt notat Bal.in conſi. cclxxiij.inci.teſtō cauetur.lib.iij.alleg.l.qui liberis.§.hec verba.ff.de vul.& pupil.ſubſti.facit textus in.l. iuriſconſultus.§.parētes.ff.de gradi.cog.&tradit Soci. ī loco hic āte alle.& ibi dicit,ꝙ licet auus & proauus matern⁹ ſint linea materna.C.de bonis mater.deſcēdentes tm̃ ab auo & proauo non dicuntur de linea materna.allegat Bart. in conſi.lvj.incipiente,in qōne prædicta.refert & ſequitur Decius in conſi.ſuo.ccclxxix.inci.requiſitus pro cōſi.in.ij.vol.Et an patruus dicatur de linea paterna,vide Albertum brunum in trac.de ſtatu.excludeñ. fœminas in.xxix.q.xij.articuli principalis.*

In textu ibi

Que ce qui eſchiet au pere.

NAm iſtud eſt de iure†ꝙ ſi nepos vocatur ex perſona patris,debet ad illam portionem vocari, ad ꝙ vocaretur pater ſi viueret. Textus eſt optimus in.l.ſi viua matre.C.de bonis mater.ad idē tex.optimus in.l. diuo marco.C.de queſtio.& in.l.tria predia.ff.de ſer.ruſti. predio.& ꝙ notat Bal.in.l.j.C.de cōdi.inſer.ita tenet Soci.conſi.ſuo.cclj.in.viij.col. † Stante ergo cōſuetudine ꝙ primogenitus ſuccedat in regno , ſi moriatur relicto nepote & eius fratre:quia ſi primogenitus viueret,ſuccederet in regno:ideo nepos ſuccedet excluſo patruo . De qua queſtione late doctores in infinitis locis, maxime Ioannes and.in additio.ad Spe.in rub.de feudis.& Old. in conſi.ſuo.ccxxiij.vbi ꝓbat per multa ꝙ nepos prefertur.Bal.in.l.cum antiquitas.C.de teſta. dicit: ſoluat Apollo.ſed vt dicūt multi,hec queſtio fuit deciſa: vt dicit Alex.in conſi.ſuo.iiij.in quarto vol.Ponit hanc qōnem Antonius in tractatu de poteſtate regia, queſtione.ix. & ſeq.& qōne.lxxiij.fuit alias hec queſtio deciſa,etiam iudicio gladiatorio:vt refert do.meus Iaſ.in.l. maximū vitium.C.de libe.preteritis.Mihi multum placent motiua & rōnes Oldradi in dicto conſi.ccxxiij.Et idē Oldr. tenuit in conſi.xciij.ſed melius in alio:& plura conſilia allegat domi.meus Iaſ.in.d.l.maximum vitium,quem vide.

In alio caſu emergenti in materia huius conſuetudinis, quæ eſt ſcabroſa & difficilis, multis ſcripſi & conſului: prout patet ſub hac figura.

Sequitur caſus ex arbore præcedenti.

Casus facti.

VIuandus quidam filius cuiuſdam Magdalene que fuit filia cuiuſdã Karoli, qui ab humanis deceſſit relicto eius patre tm̃ ex vna: relictis etiã ex latere mr̃is Bona ſorore dicti Caroli, patris dictæ Magdalenæ & aui dicti Viuandi, & etiam Anna & Maria filiabus legitimis & naturalibus quondã Antoniæ ſororis dicti Caroli: ac etiam Ioanna filia amicæ: quæ quidem Amica erat filia dictæ quondam Antoniæ: & relicta etiam Tonina filia Marthæ ſororis dictarũ Bonæ Antoniæ & Caroli. ¶Quæſitum fuit, quomodo tales ſuccedere debebãt dicto Viuãdo quo ad patrẽ: in hoc caſu dico, ꝙ ſuccedit quo ad bona mobilia & acqueſtus, & bona prouenientia ex parte patris ſuccedit in his bonis q̃ ſunt in ducatu Burgũdie: in his vero q̃ ſunt in comitatu & patria iuris ſcripti ſuccedit pater in totũ: cum iure ſuccurſum ſit patri & matri vt filio vel filia amiſſa ſolatij loco ſuccedant. l. iure ſuccurſum eſt. ff. de iure dotiũ. & quo ad vſumfructũ vtrũ debeat habere filio mortuo: licet de iure videatᷣ ꝙ ſic; vt eſt text. in. l. ſi qs. §. ſinuero. C. ad tertul. tñ per conſuetudinem noſtram ducatus Burgundie pater amittit vſumfructũ filio exiſtente extra pubertatem, vel ſeparato ab eo vt eſt cõſuetudo s. in tit. (Des enfans de pluſieurs lictz) in. §. (Et auſſi entre gẽs nobles) & in hoc non eſt dubiũ: cum per mortẽ ſit ſeparatus à patre; igitur pater perdit vſumfructũ: & quia ibi dixi non repeto ea quæ in conſilio dixeram.

Reſpon ſio ad c ſus qua ſtionem

Et quia

Repræsentatio collateralium.

ET quia maior difficultas pendet in alio articulo, videlicet: an dicta Ioanna filia Amicæ succedat cū dictis Maria & Anna sororibus dictæ Amicę matris dictę
1 Ioanne: & videtur primo ꝙ nō: †quia de iure in successione collateralium non admittitur repræsentatio vltra filios fratrum aut sororum. l. auūculo. C. cōia de succes. volunt doc. in auț. itaqȝ. eod. tit. & in auț. post fratres. & in corpore vnde sumitur. C. de legi. hære. & ita credere esse de iure cōi, & sic in bonis existentibus in comitatu burgundie dicta Ioanna excludetur cum in comitatu in successione collaterali succedatur per eorum consuetudinem secundum dispositionem iuris.

SEd quantum ad bona existentia extra comitatū, & in ducatu Burgundiæ & patria consuetudinaria, dico hanc Ioannam debere admitti per textū consuetudinis nostræ ponderando illa verba quæ sunt generalia: et iō cum hoc casu dicta Ioanna represențet Amicam eius matrem, quæ erat in pari gradu cum Maria & Anna, debet cum illis succedere: per textum nostræ consuetudinis ad literam: qm̄ alias de nihilo seruiret nobis dicta consuetudo in his verbis generalibus: quia tm̄ debet intelligi & intelligitur in successione collaterali, & non directa: & ꝙ intelligatur in successione collaterali, patet: quoniam repræsentatio de iure non habet locum vltra filios fratrum. dicta auț. post fratres. C. de legi. hære. vbi

Repræsentatio vera.

2 dicit textus †ꝙ filij fratrum repræsentant fratres defunctos in successione fratrum sine liberis defunctorū, quæ 3 est collateralis. & hæc est vera repræsentatio: quia sunt in gradu remotiori: & tñ iuris repræsentatione succedunt cum alijs in gradu proximiori: & vltra illum casum iuris consuetudo nostra addit, ꝙ in omni casu successiōis collateralis representatio habet locum, tam in cognatis germanis, ꝙ̄ in alijs collateralibus, etiā remotioribus, vt videlicet in casibus illis semper filius aut filia repræsentet personam patris, aut matris: & hoc notat finis huius consuetudinis, dum dicit. (Et cest ce que lon dit en Bourgongne, que ce qui eschiest au pere, eschiest au filz) per repræsentationem: & sic dicta cōsuetudo addit ad ius: quia admittit repræsentationem in successionibus, quæ de iure communi non admittuntur.

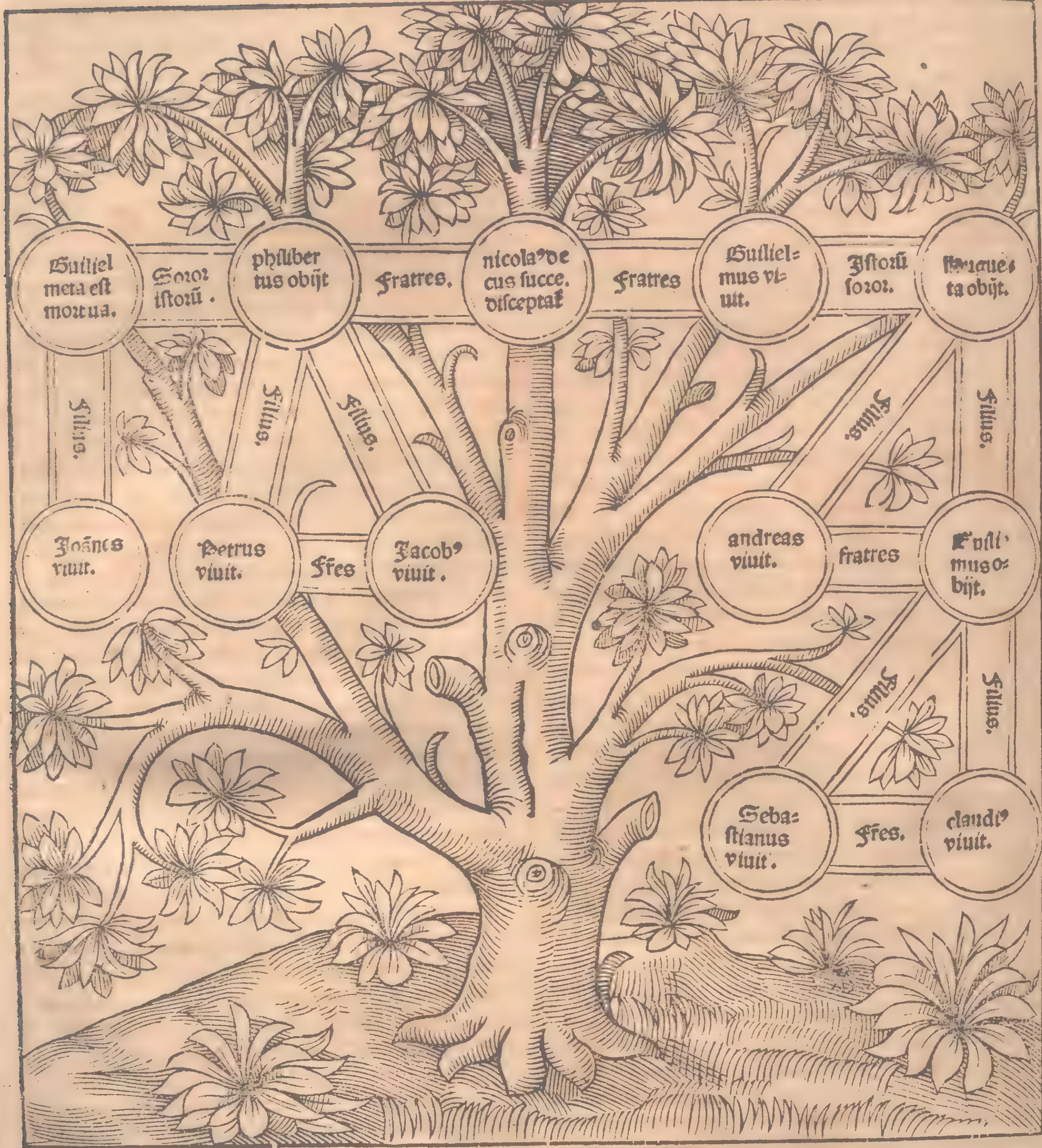
ET si dicatur ꝙ illud est verum vnica solum persona repſentata: sed in hoc casu sunt duæ pſone represențate, scilicet Amica, que veniret ad successionē illius Viuandi si viueret per repræsentationem Antonie sue matris: & nunc est alia: quia dicta Ioanna vult per aliam repręsentationem succedere dicto Viuando in locū matris: & sic videatur tm̄ debere intelligi de vna. l. boues. §. hoc sermone. ff. de verb. signi. plene per do. meum Ias. in l. diuortio. §. ꝙ in anno. ff. sol. mat. l. duobus. §. si ei qui. ff. de iureiu. Felinus in. c. innouamus. de treuga & pace. cum ergo in hac successione sit vna representatio, quia Maria & Anna que sunt priores in gradu veniūt ad successionem prædicti Viuandi per representationem, vr̄ ꝙ alia & secunda representatio non debeat esse ad hoc est clara responsio: quæ etiam datur per textum nostræ consuetudinis. cum dicit (En toutes) quo casu non solum vna sed etiam plures admitti debent p verba ipsius consuetudinis subsequentia (Quant la personne represențee est en pareil degre auec celuy de ligne & branche auec lequel il succede) nam dicta Ioāna succedit cū Anna & Maria in tertia parte bonorum dicti Viuandi: quę est in pari gradu cū Amica repræsentata: & sic habent locū verba dispositionis, & conueniunt huic casui: ergo etiā debet cōuenire dispositio huius cōsuetudinis. l. iij. §. toties. ff. de damno infe. & hoc est etiam ex verbis dictæ consuetudinis (Ce qui eschiest au pere &c. ¶Ex quibus verbis coniecturatur, ꝙ consuetudo voluit intelligere etiam de pluribus repręsentationibus, per illa verba: quæ alias fuissent frustratoria, nec de aliquo seruirent, immo viderentur superflua: cū alias non possent facere dubium, nisi in scd'a representatione: ex quo voluerunt statuentes, ꝙ dispositio etiam multiplicetur cū casuum multiplicatione que contingere potest scd'm Bar. in. l. ꝗ bona. §. fi. cum lege seq. ff. de dam. infe. & faciunt dicta p Ant. de but. in consi. xxx. in. j. dubio. Et maxime ex dictis verbis aptis ad casuum multiplicationē: ex quibus toleratur etiam infinitas. l. si ita stipulatus fuero a seio. ff. de fideius. l. in annalibus. C. de lega. l. si duo in fi. ff. de arbi. quæ iura allegat Bar. in dicto. §. fi. supra allega.

ITem etiam Antonius de butrio in consi. xxx. satis videtur restringere illam regulam, qñ solum loquitur simpliciter: secus si indefinite cum equipolleat vniuersali: multo ergo fortius qñ loquitur generaliter † quoniā generalitas generaliter intelligi debet.

ET ꝙ ita sit ꝙ dicta Ioanna succedat dicto Viuando cum dictis Maria & Anna, & non cum alijs, patet quia alie nihil querunt, nec querere seu pretendere possunt in tertia parte bonorū dicti Viuandi: que tertia sic remanet dictis Maria & Anna: & hoc casu non succedit illa Ioanna in sua parte illius partis cum Bona: quia si cum ea succederet, excluderet eam in illa parte: & eidem Bonæ acquireretur, ꝙ non est dicendum: ex quo hoc casu dicta Ioanna consequitur per dictas Mariam & Annam ꝙ per seipsam consequi non posset si esset successura dicto Viuando cum dicta Bona & Antonia: & hoc est: quia prędictis Maria & Anna solis existentibus succedant cū eis per representationem Antonie matris illarū. & Amice matris dicte Ioanne ꝙ non est absurdum: sicut in simili videmus de filio emancipato propter aliū nepotem in potestate, consequitur vt ei per patruum emancipatum conferri debeat, ꝙ non consequeretur si solus esset: per Bar. & do. meum Ias. in. l. si emanci. in. iij. col. cum sequentibus. C. de colla. vbi multa ponit quæ quis consequitur ex persona alterius quæ ex sua consequi nō posset. & faciunt etiam quæ dicit idem do. meus Ias. in. l. j. in. ix. col. ff. de acqui. posses. per. l. qui patri. ff. de acquirenda hæreditate.

EX quibus dixi prædictam Ioannam debere admitti ad prædictam successionem cum dictis Maria & Anna, vt dictū est ante. cogitandum est, quia non est sine dubio: & si casus adhuc eueniret in facto in successione magna & opulenta, forte latius insudarem.

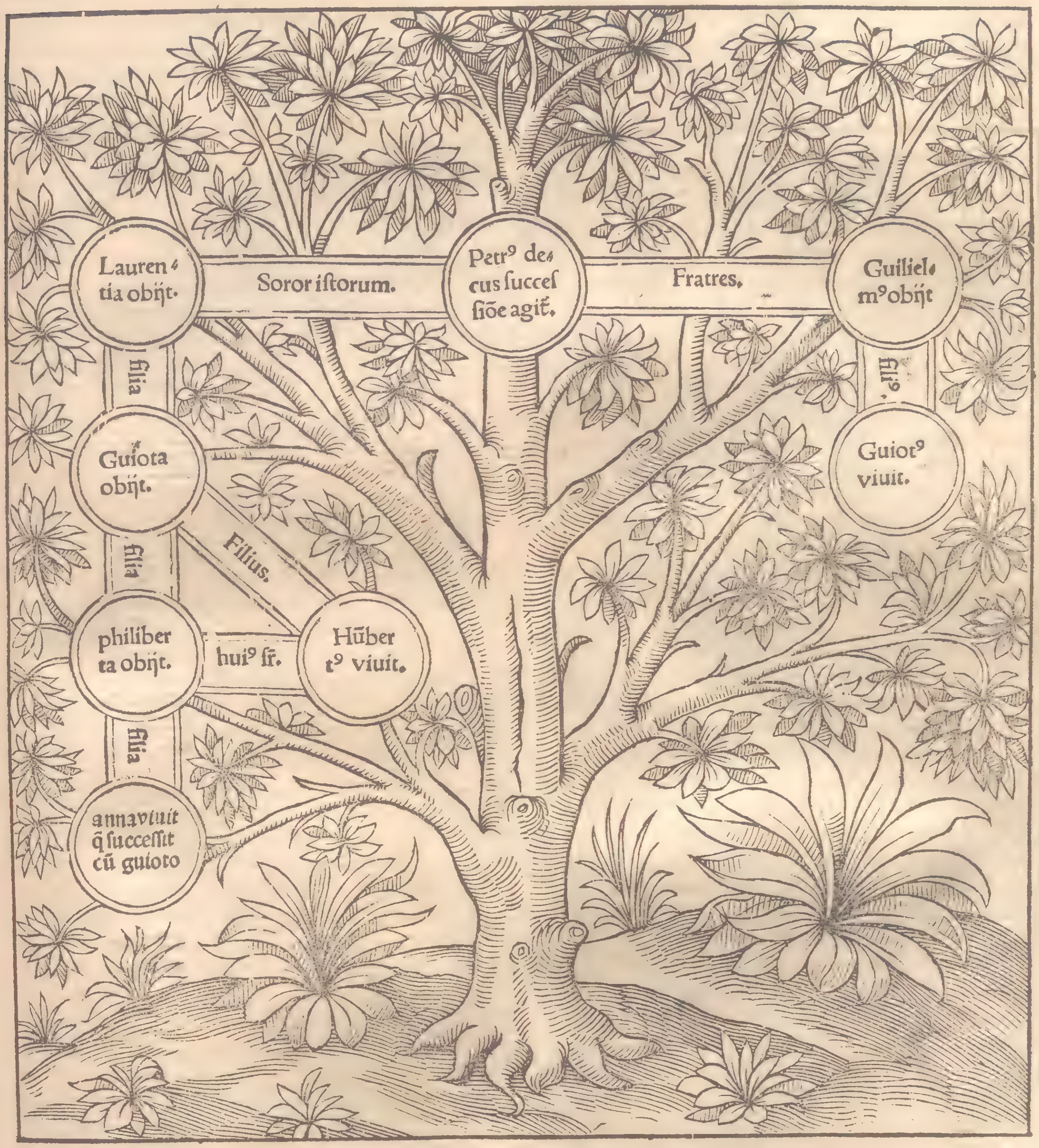
Ex typo ſequente, etiam orta eſt quæſtio ſubſequens, in qua ſcripſi: & iterum ut inferius patebit.

Scripſi etiam, & tenui in ſimili caſu in ſucceſſione domini Nicolai Deſſertot He- dueñ. qui ab humanis deceſſit, relicto Guilielmo Deſſertot ſuo fratre: relictis filijs Philiberti Deſſertot, & filijs Guilielmetæ de ſſertot: & etiam quondam Hugueta eius ſoror habuerat duos filios Andream ſcilicet & Guilielmum Bricard: quiquidem Guilielmus ab humanis deceſſerat: relictis Sebaſtiano Bricard, & quibuſdam alijs fratribus dicti Sebaſtiani: quæſitum fuit & dubitatum: nunquid dictus Sebaſtianus cum ſuis fratribus repræſentet perſonã Guilielmi Bricard ſui patris ad ſuccedendũ cum Andrea Bricard: dixi et tenui quod ſic, per motiua ſupradicta: eo quia perſona repræſentata, ſcilicet Guilielmus Bricard eſt in pari cum Andrea Bricard: cum quo ſuccedunt dicti Sebaſtianus & eius fratres, in ſucceſſione dicti domini Nicolai in quarta parte totius illius ſucceſſionis: quæ quidem quarta pars inter eos diuidetur.

Euenit

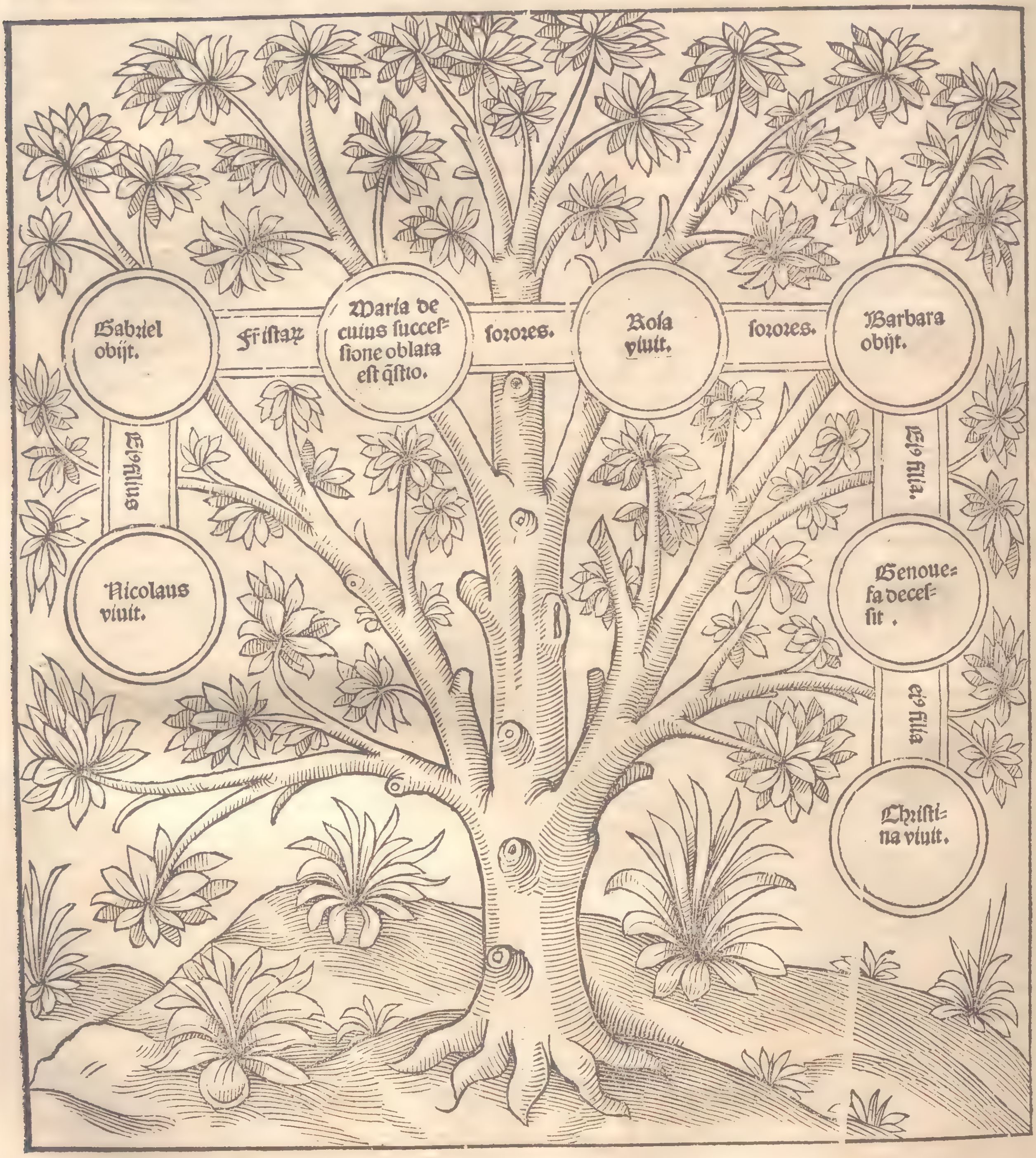
¶Euenit mihi alius caſus hic figuratus, in quo conſului, ꝙ repræſentatio ita habuit locum, qđ exiſtens in quarto gradu, non fuit excluſus per exiſtentem in ſecundo gradu; hoc modo, videlicet.

Et ita obtinui per arreſtum curiæ parlamenti in caſu ſupradicto, & talis eſt caſus.

*Magiſter Petrus Bouteillier habebat Guilielmum Bouteillier eius fratrem, ex quo de*ſcenderat Guiotus Bouteillier: habuerat & Laurentiã eius ſororem, ex qua deſcenderat Guiota Iaquier, & ex dicta Guiota Hũbertus lãguet & Philiberta viguier: ex dicta Philiberta deſcẽderat Annavaultrillier: nunc agiť de ſucceſſiõe p̃dicti, M. Petri: et ſunt ſuperſtites ex predictis dicti Guiotus filius Guilielmi: Humbertus languet filius Guiote: et Annavaultrillier filia Philiberte: & proneptis Laurẽtio. Ego dixi & tenui ꝙ iſta Anna repreſentabat Philibertam, q̃ erat in pari gradu cũ Humberto languet: & ꝙ ipſe Humbertus repreſentabat Guiotã que erat in pari gradu cũ dicto Guioto: et ſic ꝙ debebat ſuccedere dicta Anna ꝓ prædicto. M. Petro: & ita fuit dictum ꝑ arreſtũ dicte curie.

Ex abundanti ut clarius hæc materia succeßionis demonſtretur & intelligatur, Arborem ſequentem ſuprapoſitis & figuratis addere uolui.

*Ex prædicta figura ſumitur iſte caſus: ſcilicet an præfata Chriſtina proneptis di*ctarum Marie & Roſe ſororum ipſius Barbare auiæ eiuſdem Chriſtine poſſit & debeat venire ad ſucceſſionem prænominate Marie decedentis ſine liberis, vna cum Nicolao filio predicti Gabrielis. In hoc (vt paucis dicam) non eſt dubium: vt hic ante dixi, cum perſona repræſentata que eſt Genoueſa, eſt in pari gradu cum ipſo Nicolao, cum quo ſuccederet prelibata Genoueſa ſi viueret.

In textu ibi

In textu ibi,

Echiet au filz.

ISTud est propter identitatē que est inter patrem & filium, cū pater & filius eadē persona censentur.l.fi.C. de impu.& alijs substi.ita ꝙ filius viuo patre dn̄s paterne hereditatis quodāmodo cēseť seu existimať.l.in suis.ff.de libe.& posthu.vt tenet Hippolytus de Marsilijs singulari suo cētesimo.lx.et dicit Philosophus.v.et.vj.Ethicorū.ꝙ filius est aliqd p̄ris, immo est pars ei⁹.cui cōcordat tex.in.l.cū scimus.C.de agri.& censi.lib.xj.vbi habetur ꝙ filius est portio paterni corpis, ad minus dr̄ fil'is patri:qm̄ vt habeť Eccl'iastici.xxx.Mortuus est pater ei⁹ & quasi nō mortuus, reliquit em̄ filiū similē sibi post se in vita.In filium em̄ licet portio sit diuersa in nouū hominē propter nouā et diuersam aīam:remāsit tn̄ vna caro & corpus p̄ris & hoc negari non pōt:qm̄ vt dicūt naturales, p̄r p̄bet formā in ꝓcreationē filij, & mater p̄bet materiā scd'm Philosophū.ij.de gn̄atiōe aīaliū.et cū forma dat esse rei et substātiā.l.adeo.§.insula.ff.de acq.rerū dn̄io.l.iulianus.§.si qs rē.ff. ad exhibēdū.iō qa p̄r p̄bet formā q̄ nobilior est, fili⁹ cū eo cēseť esse idē.Aīa tn̄ filij nō est aīa patris:qm̄ vt dicit Bal.in.l. siquidē.in fi.C. de exceptio.sciētia patris non est sciētia filij, vt in titulo de notis feudorū.in fi.dicit ꝙ cōsciētia filij nō est cōsciētia patris defuncti aut viuētis, & in patre et filio nō esse idē intellectus:vt dicit Bal.in.l.fi.§.sed & si qnis.in fi.C.cōia de leg.Ista tn̄ idētitas ex multis cōprobatur:ꝓut ample ponit Bn̄dicti in sua repe.c.Ray.in verbo, mortuo itaqꝫ testatore scd'o.nu.20.vsqꝫ ad nume.55.de test.vbi etiā dicit ꝙ est talis idētitas ꝙ nō dicit quis libere relaxatus de carcere, qn̄ cogiť relinquere ꝓ obside.allegat cōsiliū Mariani soci.cōsi.liij.inci.magnifice capitanee.dixi in cōsi.liij.incip.ex facto hic ante deducto.nu.5.vbi dixi ꝙ fili⁹ est portio corpis paterni.& in cōsi.lxvij.nu.31. ¶Et aduerte etiā ꝙ ponderāda est hic nostra cōsuetudo in his v̄bis q̄ introducit & approbat trāsmissionē iuriū cōpetentiū patri in filiū etiā ipso patre mortuo trāsmissione quadā legali seu cōsuetudinaria, qualis est transmissio hereditatū q̄ sola iuris autoritate fit:et est illa de qua hic nostra cōsuetudo loquiť & intelligi debet, & sic fit tam iuris autoritate, qꝫ in vim huius cōsuetudinis, per quam v̄r ampliari etiā ad nepotes, immo etiā vltra vt visum est supra in pluribus casib⁹.Et huius trāsmissionis tres sunt species, quas licet Bal.vno modo tractet in.l.iij.C. de here.insti.& alio modo in.l.cū antiquioribus.in.viij.qō.C.de iure delibe.tn̄ alio stylo eā examinauit Gui.benedicti in repe.c.Ray.in verbo, mortuo itaqꝫ testatore.scd'o.à nu.105.vsqꝫ ad nume.189.de testa.& hoc insequēdo doctrinā Bar.in.l.ventre.ff.de acq.here.& quia dicta Benedicti in oibus nō habēt locū quoad nos, & in hac patria ex multis cōsuetudinibus nostris & etiā in Gallia:iō eius theoricā assumēdo vidēdū est de prima transmissione que fit iure suitatis in vim cuius filius trāsmittit ad quoscūqꝫ hereditatē sibi delatā, siue sciat siue ignoret anteqꝫ etiā adeat.l.apud hostes.C.de suis & leg.here.l.ex militari.§.fi.scd'm Bar.ff.de test.mili.Lud.Ro.i cōsi.lviij.inci.visis narratis in puncto.facit.l.Lucius.ff.de iure fisci.l.q in alie.§.interdū filij sine additiōe.ff.de acq.here.textus recēter ponderatus in.l.cū q nouissimus.ff. ad trebel.cū pluribus alijs iuribus, quos allegat Pyrrhus in suo paruo tractatu, de suitate & hereditate trāsmittēda ꝑ fictionē.Predictā regulā ampliat multis modis. ¶Primo vt habeat locū etiā si filius nō sit in p̄tāte patris t̄pe mortis, sed etiā si sit extra p̄tātem patris odio patris: vt tenet Barb.in rub.de peculio clericorū.& dicit Pyrrhus in dicto tractatu in.vij.qd' quòd hodie emancipati transmittunt cum hodie succedāt ad sil'itudinem suorum sublata differentia suitatis & emancipationis.l.meminimus.C.de legi.hæredi.§.nullam vero.in aut.de hęre.ab intestato veniētib⁹.¶Scd'o ampliat, vt nō solū hec trāsmissio sit quo ad ius, sed etiā quo ad possessionē vbi est cōsuetudo gn̄alis ꝙ mortuus saisit viuum: qm̄ etiā hoc casu fit trāsmissio possessionis, vt dicit Benedicti in loco supra allegato.& dixi.s̄.in.§.j.hui⁹ tituli.Intellige tn̄ istud nisi alius sit in possessione ante mortē ꝑ aliquē actū:prout ample tractat Alex.in cōsi. suo. lxxxiij.in.ij.vol.¶Tertio ampliat in supplemento legitimę de iure, de quo ibi ꝑ eum:sed quia supplementū legitimæ nō est in practica quo ad nos, cū si legitima nō fuerit integrè relicta est locus querelæ, cū testamentū sit nullum ꝑ cōsuetudines nostras vt in.§.ij.s̄.eo.tit.& in patria vbi non est sil'is consuetudo recurre ad Bn̄dictū ibi.Et vltra eum ad dubiū:an istud habeat locū etiā in morte ciuili patris, scilicet ingrediēdo monasterium:an filius possit petere legitimā, & impugnare testm̄, ac si p̄r mortuus esset v̄r ꝙ sic.ꝑ tex.& gl.cū qua transeūt antiqui patres in.c.cū simus.de regularibus, licet Bar.teneat cōtrarium in auť.si qua mulier.C.de sacrosan.eccle.de veritate cuius vide Fely.in.c.in presentia.in.xxiij.& xxiiij. col. ver. octauo queriť.extra de proba.& post eum Pyrrhus in dicto tractatu, de suitate.qō.iiij.¶Quarto ampliat etiā si filius fuerit heres institutus sub conditione casuali vel potestatiua:qm̄ anteqꝫ adimpleuerit conditionē, si moriať, transmittit illā hereditatē ad quoscunqꝫ heredes saltem quo ad legitimam.l.qm̄ in prioribus.& ibi Sali.& Pau.de cast.post Bal.C.de inof.test.¶Quinto āpliat habere locū in relicto pro dote qn̄ nupserit, etiā si moriať anteqꝫ nubat.Ale.in cōsi.lv.inci.viso titulo qōnis.in.iiij.col.in.ij.vol.& in cōs.cxxxj.inci.trāsmissum est.in.j.vol. ¶Sexto ampliat in facultate se dotandi de bonis paternis restitutioni subiectis, qꝫ habet filia scd'm terminos.auť.res q̄.C.cōia de lega.vt tenet Pau.de cast. in.d. auť. res quæ.¶Septimo ampliat quarta Trebellianica q̄ nō agnita per filiū trāsmittiť.l.qꝫqꝫ.C.ad.l.falcidiam.qa in Burgūdia nō vtunť substitutionib⁹, licet vti possent vt supra dixi in.§.v.huius titu. ideo parū seruiet hæc ampliatio quo ad Burgundos.¶Octauo ampliat in fideicōmisso vniuersali filio relicto, vt eo moriēte trāsmittať ēt an̄ aditā hęreditatē scd'm Bar.& doc.to i.l.cū filio.i.v.quæstione.ff.de legatis.j.& probať in.l.cū quidē ita in testamēto.ff.ad Trebelli.Et per cōsequens ius seu facultas cogēdi hæredem adire & filio fideicōmissa.hæreditatē restituere, sine quib⁹ fideicōmissū esset inutile transmittiť.& vide eundē Benedicti in dicta repetitione. in verbo, si absqꝫ liberis scd'o.in materia substitutionis fideicōmissariæ.v̄si.& hęc substitutio fideicōmissaria.nu.62.dixi in cōsilio hic ante ꝑ me alle.¶Nono āpliat in fideicōmisso particulari seu legato.& in hoc non v̄r esse dubiū, qm̄ illud trāsmittiť ad quoscunqꝫ heredes: cum mortuo testatore illico recta via dn̄ium rei legatę trāseat in legatariū:iō moriēte legatario priusqꝫ ei tradať, ipsū trāsmittit ad quoscunqꝫ heredes.l.cum quædam. la.ij.ff.de lega.ij.l.q̄ legata.ff.de regulis iuris.¶Decimo am-

pliari pōt in fideicōmisso etiā conditionali,& ꝙ adhuc est in spe,scd'm gl.in.l.solitariū in.l.is cui sub cōditiōe. ff.de actio.& obliga.ꝙ an sit verū. vide eundē Bñdicti in loco hic ante allegato.& etiam dixi in dicto consilio liij. hic ante allegato. ¶Vndecimo ampliari posset in substitutiōe vulgari & pupillari,que cū non multum sint apud nos practicabiles:iō me remitto ad ea q̄ dicit Bñdicti in casu dispositiōis iuris scripti in loco hic ante allegato,in materia vulgaris & pupillaris substitutiōis: tñ quia oīs vltima voluntas apud nos est valida quo ad extraneos in duabus partibus oīum bonorū, credo ꝙ in tali casu non extenderet̄ ad aliū casum non conten tum in verbis substitutionis:ne fiat preiudiciū veris he redibus,ex quo hoc casu nō fieret trāsmissio. ¶Duode cimo ampliari pōt in substitutione q̄ fit in donatione, scd'm.l.quoties.C.de dona.que sub modo.quę etiā trāsmittitur ad heredes,scd'm Bal. in.d.l. quoties. in fi. hæc ampliatio pōt extendi & ampliari in oībus contractib⁹ in q̄bus habent locum.l.cū auus.ff.de condi.& demon. l.cū acutissimi.C.de fideicō.l.gñaliter.§.cum aūt .C. de insti.& substi.vt in terminis tenet Soci.ī.d.l.cum auus, in.lxvj.col.& dixi in dicto consi.liij.versi. decimotertio facit,hic ante allegato.& in v̄siculo,decimo dixi,& etiā duodecimo,ꝙ pactū donationis appositum in perso nam alicuius est trāsitoriū ad heredē:vide que ibi dixi, q̄ non repeto.¶Decimotertio ampliat Bñdicti in legiti ma seu quarta que filio debet̄ arrogato ex constitutiōe diui Pij,q̄ non agnita in quoscunq; heredes transmittit̄ scd'm Bar.in repe.l.si arrogator.in.v.oppositione.ff. de adop.quē ibi sequit̄ Bal.in.ij.oppositiōe.& post Alex. do.me⁹ Ias.q plene examinat in.d.l.si arrogator.& in .l. si emācipata.C.q admit.& vide etiā Pyrrhū in dicto tra ctatu,de suitate.ī tertia q̄ōne.¶Decimoquarto pro am pliatiōe insurgit dubiū q̄d de iure introducto per cōsue tudinē,vel statutū:q̄a suprà disputaui in tit.(des droictz & apparrenances à gens mariez) .§.xiiij.in glos.fi.& in §.xij.huius tituli.in gl. (ou enfans masles) nō insisto: & etiā examinat Bñdicti,in dicto verbo,mortuo itaq; te statore.nu.228. ¶Decimoquinto posset esse dubiū de iure,q̄d in iure accrescendi,an transmittat̄,& licet de iu re nō sit transmissibile de per se,vt dicit Ang.in .l. ex fa cto.ff.de hære.insti.tñ iunctum cū substitutione vulga ri transmittit̄.l.qui ex duabus.ff.de acq.hære.vel q̄ñ ve risimiliter cognoscitur ius sibi obuenturū saltem in par te,vt q̄ñ est institutus in re certa,& illā acceptasset prius q̄ decesserit,cū ius accrescendi sit hoc casu transmissibi le ad heredes simul portiōe adita .l. hec scriptura.§.fi.ff. de condi.& demon.Et de hoc iure accrescendi q̄ūo sit transmissibile,dixi in cōsi.lxij.& in cōsi.lxvij.¶Decimo sexto habet locū transmissio,etiā in his q̄ competunt iu re spāli,vt est,in restitutione in integrum,quæ ad hęre des etiam maiores ex beneficio minorum transmittit̄. tex.est in.l.non solum.ff.de minori. ¶Decimoseptimo vltra Bñdicti dic ꝙ ius dicēdi nullum transmittitur ad hæredes,scd'm Baldum in.c.sciscitatus.in penul. col. de rescriptis.per textum in.l.ij.secundó responso.C.de hæ re.insti.& ita tenet do.meus Ias.in.l.emanci.in.ij.lectura in fi.C.qui admitti.licet videatur tenere contrarium in dicta.l.si arrogator. in.v.colum.ff.de adoptio.& in.l.sci mus , §. finali.C. de inofficiosi testamenti . & in .l. cū notabi. in.iiij.colum.C. de transactio. & vide eundem ample in.l.si infanti.in.vij.col.C.de iure delibe. & non dubitarē apud nos p̄pter gñalitatē huius cōsuetudinis (ce que eschiet aut pere,eschiet au filz.)¶Decimoocta uo amplia in querela inofficiosæ donationis non præ parata quæ ita transmittitur sicut querela inofficiosi tē stamenti,secundum Bal.in.l.j.in penul.col.C. de inoffi. dona.quem sequitur idem do.meus Ias.in.d.l. emanci pata.hic ante allegata.in fine secunde lecture. ¶Hec re gula gñalis limitatur tribus modis per eundē Benedicti ī dicto loco in v̄bo,mortuo itaq; testatore suprà allega to.¶Primo scilicet vt non habeat locum in bonorum possessione scd'm tabulas, quam filius non agnitum non transmittit scd'm Alexā.in.d.l.eman.in penul. col. versi.non obstat textus in.d.§.C.q admit.vbi dicit hoc esse subtile:sed quia huiusmodi bonorū possessio apud nos non est in practica,cum omnis heres scd'm consue tudines nostras sit saisitus:ideo huiusmodi limitatio nō videtur esse alicuius effectus:& ideo credo ꝙ consuetu do nostra vt operetur vltra ius cōe illud operatur qd' oē id ꝙ euenire pōt patri siue in petitorio siue in posses sorio,euenit filio,& in eum transmittitur,licet non fue rit agnitum.¶Secūdo limitatur,nisi mortuo patre fuis set filio heredi statutus terminus à superiore ad delibe randum,an velit esse hæres patris,vel non, q̄m eo tunc si decedat filius intra terminum sibi datum ad delibe randum censetur esse tanq̄ extraneus,ita ꝙ non trans mittit ex potentia suitatis ad quoscunq; nisi residuum temporis dati à iudice,scd'm Bar.in.l.ex militari.§.fi. in fi.ff.de testa.militis.p tex.in.l.cum antiquioribus .C. de iure delibe.Sed aduerte,q̄m ille textns est aliter intelli gendus & cum grano salis:scilicet quando sumus in ca su vbi habet locum ius deliberandi, qd' non est apud nos,nisi in casu,in quo nullus reperitur hæres simplex, sed cum beneficio inuentarij qd' debet impetrari intra annum à die mortis.Nec video ꝙ hæres institutus pos sit priuari iure sibi quæsito in vim institutiōis,nisi post xxx.annos.[&]licet induci possit consuetudine aut sta tuto,ꝙ heres institutus debeat intra certū tempus adire hereditatē sibi delatam ex testamento:al's post tempus erit exclusus scd'm Bar.in.l.sciendum.ff.de suis & legi. hære.& Ang.in.§.eadem.habetur insti.de hære.quæ ab intestato deferuntur.non tñ credo idem q̄ñ est sibi sta tutus terminus à iudice ꝙ adeat:quia iudex non potest eū priuare iure suo nisi post triginta annos:immo etiā princeps non posset tollere ius alteri quesitum.l.fi.C.si contra ius vel vtilitatem publicam.multominus iudex qui si non directo,nec etiam per indirectum: cum etiā tale tempus.xxx.annorum introductum ad priuandū quem iure suo non possit iudex abbreuiare,cū sit deter minatum à iure nostro municipali & consuetudine, ꝙ oēs prescriptiones sunt reducte ad.xxx.annos.& in de terminatis à superiore non habet potestatem inferior. Et hanc opinionem tenet Pyrrhus in suis disputationi bus positis post suas consuetudines in disputatione su per titulo,de successorio edicto.C.vbi concludit resolu tiue ꝙ solū pōt statui tempus,vt detur interim curator bonis,p quem satisfiet interim creditoribus,& non al's. ¶Tertio limitatur p̄dicta regula q̄ñ filius primum locū suitatis tenēs,cui hæreditas est delata abstinuit seu eam repudiauit in vita sua:quia eo tunc eam non transmit teret adeundam,ne plus iuris in aliū transferret q̄ in se habeat,scd'm Bar.& cōiter docto.in.d.l.vetre.ff.de acq. hære.& in.l.fi.ff.de test.militis.Ita dicit Bñdicti in dicto loco

loco,in verbo,mortuo itaq; testatore.q tñ dicit ꝙ filius in vita sua q semel hæreditate patris abstinuit,reuocare potest abstensionem suam, dummodo intra terminū & ꝙ res sit integra.textus est solennis in.l.fi.C.de repu. vel absti.hæreditate.de quo textu ibi facit magnū festū declarādo & limitādo tribus modis.¶Alia & scd'a species transmissionis q̄ fit nō rōne suitatis,sed solum rōne sanguinis bñficio.l.vnice.C.de his q ante apertas tabulas.nā si moriatur aliqs descendens quisq; sit hæreditate ascēdentis nō adita,nec repudiata illam trāsmittit ad quoscunq; descendentes.hec in multis discordat à præcedenti,& in aliqbus concordat:vt declarat Bñdicti in dicto loco,mortuo itaq; testatore à nume.152.vsq; ad nu.159.post do.meū Ias.i.d.l.emācipata.in scd'a lectura. vbi ponit has tres spēs trāsmissiōis.& de hac facit mētionem Bar.in.d.l.ventre.ibi,quintus casus.& doctores in dicta.l.j.C.de his q ante apertas tabulas.& ad Pyrrhum in dicto tractatu de suitate.in.viij.qōne.ad quæ loca recurrēdū est,si sit qō in patria iuris scripti:sed quoad nos in Burgūdia & in Gallia,vbi est cōsuetudo ꝙ mortuus saisit tam ex testamēto q̄ ab intestato:vel etiā vbi est cōsuetudo ꝙ institutio hęredis non habet locū, illa transmissio nihil operat̄:qm̄ in casu vbi est consuetudo qd' mortuus saisit viuū ex testamento,statim mortuo testatore transfert̄ hęrediras ad institutū,qui eā nō aliter aditam transmittit,dummō sit delata ante mortē instituti. quia al's caderet in caducitatē,scd'm tex.in.l.vnica.C.de cad.tollē.in casu vero vbi institutio hæredis non habet locū,vt est in multis locis in Frācia,etiā hec transmissio nihil operatur:qm̄ sicut non prodesset institutio,ita nec ei⁹ heredi.cū non possit plus iuris in alium transferre,q̄ ꝙ ipse habeat.Sed tñ semp mihi visum fuit,ꝙ illa cōsuetudo gñalis est aliter intelligēda,vt dixi supra hoc eodem tit.in.§.quinto huius tituli,in gl.(ne ordonnāce)in additiōe ibi posita.vbi dixi ꝙ debet intelligi i casu vbi sunt hæredes ab intestato.ꝙ institutio hæredū inter eos nō habet locū,ne plus relinquat̄ vni q̄ alteri:& vt inter eos seruet̄ æqualitas:sed ꝙ vnusquisq; nō possit aliquē extraneū qui eidem ab intestato succedere nō debet hæredē instituere in illis portionibus in qbus pōt alio mō disponere scd'm illas consuetudines p donationes , aut alias:non videtur ꝙ non sit cōprehensum sub huiusmodi consuetudine gñali quia si vna via vni permittit̄,cur non alia?argumento eorum q̄ dicuntur de lege fusia canina tollēda.de quo dixi in.§.iiij.i gl.j.in ti.(des droictz & appartenances à gens mariez.)& iō hoc casu posset hr̄e locū hec trāsmissio scd'a. ¶Tertia species transmissionis est q̄ fit bñficio.l.cum antiquioribus .C. de iure deliber.de qua Bar.in.d.l.ventre ibi,septimus casus. & p do.meū Ias.in.d.l.emācipata.& in dicta.l.cū ātiquioribus.vbi dicit ꝙ habet locū tam in successione que obuenit de iure ciuili,q̄ de iure pretorio,& non solū procedit in hęrede directo,iure directo succedēte: immo ēt in succedente via substitutionis,prout est de vulgari casu i.l.coheredi.& de pupillari in.l.paterfamilias primis tabulis & vtrobiq; Bar.& docto.ff.de vulg.& pupillari substi.sed etiā in fideicōmissario vniuersali,cui fideicōmissaria hereditas est restituēda,p gl.in.l.cū filio.§.retentura.ff.de legatis primo.quē sequunt̄ ibi Bar.& Ange. & Bal.in.l.filium quem habentem.C.familie herciscunde.& do.meus Ias.in.d.l.cū antiquioribus.& Benedicti in loco hic ante allegato,vbi ponit in quo hec tertia species transmissionis est plenior,et vtit̄ quo ad qd ꝙ sint due præcedentes,& in quibus due præcedentes sint vtiliores.¶Visum tñ mihi fuit ꝙ iste textus non loquitur de istis tribus transmissionibus,& ꝙ ista nostra consuetudo sit gñalior:quia hæc nostra consuetudo & hæreditatem iam delatam,& deferendam patri si viueret,quæ eo mortuo filio defertur p representationē: quæ eadem persona in hoc censetur cum patre iam defuncto,& ista est maior:quia etiam priuilegiata contra regulas iuris in pluribus,vt dixi:& tñ eodem modo etiā in saisina ciuili filius admittitur,prout pr̄ admissus fuisset, si vixisset:ideo maior est huiusmodi representatio quàm transmissio.¶Sed quia huiusmodi verba vident̄ importare idē ꝙ dictum Pauli dicentis.Si filius,ergo hęres.de quo meminit gl.in.l.si necessarijs.ff.de acq. hęre. Quæri pōt nunquid filius statim mortuo patre teneatur effectualiter creditoribus,& statim sit fundata intentio creditorū contra eum,nisi probet se abstinuisse hæreditatē. glo.in d.l.necessarijs,tenet ꝙ gl.in.c.j.de solutio. distinguit an fecerit inuentarium necne.q̄uis ille textus in dicto.c.primo videat̄ in his verbis,sicut filius debita patris soluere tenetur,ita prælatus debita prędecessoris pro ecclesie necessitate contracta facere pro opinione affirmatiua quā recitat gl.in.d.l.necessarijs allegando.§.sui.insti.de hære. quæ ab intestato deferuntur.Bar.vero in.d.l.necessarijs. tenet opinionem gl.immo plus ꝙ etiam nisi constet de immissione filij in hęreditate non tenetur ad debita . & istud etiā tenet Pyrrhus in tractatu de suitate. in quinta qōne.vbi ponit doctrinam Bar.in.d.l.in necessarijs . & vltra eum faciunt que dicit Alex.in consi.primo.in.iiij. col.in.j.vol.& Ludo.Roma.in consi.cliiij.in prin.& Soci.in consi.xcj.in.ij.col.in primo volu.vbi hæres dicitur per aditionem,& non alias:immo est probanda aditio: vt dicit Romanus in dicto loco.& vide Ale.in.l.nō hoc in.ij.col.C.vn̄ legi.faciunt q̄ dicit Areti. in cōsi.cxxxvj. in prin.& quia istud est clarū apud nos ꝙ requiritur additio seu immistio cū habeat beneficium abstinēdi, nō aliter insisto.dicit tñ Lud.Roma.in.d.l.in necessarijs.qd' legitimatus non habet bñficium abstinēdi, per textum in.§.qm̄.in aut.quibus modis naturales efficiūtur legitimi.quam dicit se didisse à diabolo. *

§.undecimo.

DOuble ligne à lieu entre freres & seurs germains. Au regard de tous leurs biens , & aussi a lieu entre les enfans desdictz freres & seurs germains : sauf le droictz des heritiers maternelz desdictz enfans, & non plus auant.

IDem in comitatu Niuernensi,& in comitatu Burgundiæ seruatur dispositio iuris , vt hic:& contrarium obseruatur in patria Aluerniæ:idem in ducatu Borbonij.

ISta consuetudo conuenit dispositioni iuris, vt habetur in aut.cessante.C.de suis & legi.here.& in aut. defuncto.C.ad tertul.& vide Io.fab.in suo breuiario.i aut. itaq; mortuo.C.cōia de succes.vbi ponit quomodo fratres succedant simul,siue sint vterini consanguinei, siue sint vtrinq; coniuncti.& vr̄ contrariari consuetudini.§.

positæ in i.§.viij.&videtur ꝙ hęc ỽba(sauf le droict &c.) etiam videant importare distinctionē ỽborū illorū(au regard de tous les biens,)dicam infra in gl.fi.

In textu ibi,

Et aussi a lieu entre les enfans desdictz freres.

ET intellige siue qñ est questio ꝙ fratres succedant alteri fratri:siue ꝙ vnus succedat alteri: siue ꝙ filij fratrum succedant patruo,aut altero filio fratris:siue ꝙ vnus filius fratris debeat succedere fratri,aut alteri filio fratris,& essent alij proximiores:puta patruus exvno latere:ꝙ videtur esse contra doctrinam Bar.in.l.post consanguineos.§.legitima.ff.de suis & legi.& Alexā.in cōsi.suo.clxvj.in.v.vol.¶Et Pauli de castro in consi.ccclviij.*¶Sed hoc est qa istud operantur hæc verba nostræ consuetudinis, que sunt satis clara:vt consuetudo nostra aliquid operetur,& aliquid addat iuri communi:scd'm Bar.in.l.ij.ff.de vsuca.Et maxime inter filios fratrum ꝙ vnus succedat alteri,faciūt hæc ỽba(& aussi entre les enfans desdictz freres.)q̄ non possent esse magis clara:ex quo in facti contingentia consului filium sororis ex duplici vinculo preferri debere filio sororis paterno ex vno latere tantum dicta tñ in fine huius gl.videntur contrariari huic decisioni.cogita.

QVæro quid in filijs filiorum fratrum, consului in casu emergenti decessit ab humanis quidam Ioānes.N.filius dñe Claudie filiæ dñi Ludouici: qui quidem Ludouicus habebat quinq; sorores: quæ quidē oēs descenderunt à quodā Guilielmo,sed ex duabus matribus videlicet Henriota,& Ludouica ex domina Alba prima vxore dicti quondam Guilielmi: & dictus Ludouicus Bona & Aliza ex domina Eusancia secunda vxore dicti quondam dñi Guilielmi. dictus Ludouicus auus dicti Ioannis,& Claudia eius filia mater dicti Ioannis ab humanis decesserunt relicto dicto Ioanne:quiquidem postmodum ab humanis decessit: relictis dictis Bona & Aliza sororib⁹ germanis dicti quondam Ludouici,aui dicti Ioannis defuncti & Henriota Margarita & Aliza sororibus consanguineis scilicet ex latere patris tantum dicti quondam Ludouici aui dicti Ioannis.

Casus.

Questio

MOdo queritur,quis succedere debeat huic Ioanni & quomodo videtur primo dicendum ꝙ dicta Bona et Aliza succedere debeant in totum eidem Ioanni,

1 †cum duplici vinculo iungantur:& sic præferri debent his qui sunt eidem Ioāni iuncti vno vinculo tm̄. p tex.in.d.aut.cessante.& in aut.defuncto.§.alle.& p hanc nostram consuetudinē.nam vt dicit tex.in.§.si igitur defunctus.in aut.de here.ab intesta.veniē.& gl.ibi in ver.si

2 igitur.col.ix.†potiores ergo sunt q duplici iure vtuntur q̄ qui vno.& iō reliquis præponuntur.tex.in.§.si vero neq; fratres.in aut.de hęre.ab intest.veniē.ibi.vt vicinio res gradu ipsi reliq̄s præponantur.¶Per istum tex. satis

3 probat regula q̄ habet,†ꝙ duo vincula sunt vno fortiora.de quo satis āple in repe.do.mei Ias.in.l.re coniun

4 cti.col.iiij.in vlti.not.ff.de lega.iij.vbi etiā ponit†ꝙ due rationes vincunt vnam,& duo iura vnum.

Duplici vinculo iūcti pręferuntur iunctis vnico.

Regula.

NAm etiā dicit tex.in.d.aut.cessante.super quo fundata est cōsuetudo nostra:quia cessante successione descendentiū primo vocantur fratres ex vtroq; latere, aut filij fratrum:ꝙ videtur etiam extendendum ad nepotes:licet tex.dicant tm̄ in filijs fratrum.p ea que dicit Bar.in.l.liberorū.in.vj.col.ver.remanet ergo in hoc

5 ius cōe.ff.de verb.et rerū signi.vbi dicit†ꝙ qñ beneficiū aliquod conceditur p statutum filijs,ꝙ iam est introductum dispositione iuris cōis,transit ad nepotes : sed sic est ꝙ per consuetudinem nr̄am quæ idem operatur ꝙ statutū,conceditur ꝙ(double ligne ayt lieu entre enfans de freres & seurs germains,)ꝙ iam dispositione iuris disponebatur per dictam aut.cessante.igitur.

ET istud in specie tenuit Bologni.in addi.ad Matthe sil.in tractatu successionum ab intestato. in tertio articulo principali.in.ix.fo.ver.ỽa hec est decisio do.autoris:in fi.ꝙ hec est veritas allegādo Iac.de Beluiso.

6 SEd quicquid sit,tenui cōtrariū esse verius scilicet†ꝙ dicta aut.cessante.non habet locū in vlterioribus, hoc est in nepotibus qui sunt vltra filios fratrum.& hoc tenuit gl.multum notabilis in aut post fratres.C. de legi.hęre.vbi dicit Pau.de cast.ꝙ si quis decedat sine ascēdentibus & descendentibus in directa linea,& sine fratribus vel filijs fratrū,relictis patruis seu etiam fratrib⁹ aut sororibus aui aut proaui,licet alter ex ipsis sit ipsi auo vel proauo vtrinq; coniunctus:alter ex vno tm̄: admittuntur tm̄ pariter non facto delectu duplicitatis vinculi:sunt enim in eodē gradu licet sint duplici vinculo: sed id nō curatur vltra fratres germanos eorumq; filios. allegat Bar.in.l.post consanguineos .§. hæreditas.ff. de suis & legi.& istud est magis clarum per consuetudinē nostram,que dicit,ꝙ non vlterius extēditur duplicitas vinculorum:vt patet per hec verba (& non plus auāt.) quæ quidem verba declarant consuetudinem nostram per ea quæ dicit Panor.in.c.prudentiam.de offi.dele. et Io and.in mercurialibus in.c.accusatus.de hæreti.in. vj. nam prædicta verba respectu nominatorum in ipso articulo stant inclusiue.l.cum vltra.C.de non numera. pecu.per.l.si vltra.C.de fideius.& respectu non nominato

7 rum exclusiuē.l.j.ff.de inof.testa.& etiam facit†qa inclusio aliquorum est aliorum exclusio.l.cū prætor.ff.de iudi.c.nonne bene diximus.extrà de præsumptio.do. me⁹ Ias.in.l.j.in.iij.col.ff.de legi.& Alex.in.l.j.in fi. in.iiij.col. ff.de lib.& posthu.¶Nam ex quo hæc nostra consuetudo est in hoc limitata,quia non procedit vltra fratrū filios:limitatum producere debet effectum .l. in agris.ff. de acqui.rerum domi.& do.meus Ias.in.l.age cum Geminiano.C.de transac.& in.l.ius ciuile.in. iij. colum .ff. de iusti.& iure. & sic cum in hoc simus in nepote,& in filijs fratrum:omnes prædictæ sorores succedant & in capita simul:cum sint pares & in pari gradu, & hoc in omnibus bonis quæ eidem Ioanni obuenerant ex latere paterno incipiente à stipite originario : hoc est à dicto Guilielmo abauo vsq; ad personam ipsius quondā Ioannis defuncti , de cuius successione agitur:& hoc est quod vult nostra consuetudo rectē intellecta:& hoc nō facta differentia , nec habito respectu ad hoc quod aliquè ipsarum sint ab vtroq; latere coniunctæ:& hoc maximè in casu isto in bonis prouenientibus & à trunco principali dicti Guilielmi:eo quia omnes supra nominatę ab illo descendunt:q̄tum autem ad alia bona exceptis bonis maternis vndecūq; prouenerint,idē est dicēdum:p ea maxime que dicit Pau.de ca.in.d.aut. post fratres. vbi vult ꝙ agnati vel cognati post fratrū filios succedāt,non facta distinctiōe qualitatis bonorū:& hoc in tantum

Aut.cessante.

Conclusio, vnius exclusio alterius

intantũ verũ est, ꝙ etiã procedit in bonis q̃ ipsi Ioanni essent quæsita ex aliquo suo trãsuersali ex linea sua materna: nã licet Henriota, Margareta, & Aliza nõ sint cõiũctæ, nisi ex latere paterno, tñ admittent̃ ad talia & huiusmodi bona, & sic q̃sita: quia licet dicat̃ materna maternis, & paterna paternis: vt. s̃. dictũ est in hoc ti. §. (les heritages ensuiuẽt &c.) hoc tñ verũ est in linea directa. ita pulchrè Ang. in. §. si plures versi. ij. dubitari solet. insti. de legi. agna. succes. vbi dicit ꝙ nõ reperit̃ iure cautum, ꝙ illud habeat locũ in bonis q̃sitis ex transuersalibus. & ꝓbat ꝑ tria motiua, de qbus. s̃. dixi in. d. §. (les heritages.) ĩ fi. ¶ Ex qb⁹ supradictis tenui p̃dictas qnq; sorores debere venire ad successionẽ dicti Ioãnis ĩ capita in oĩbus prouenientib⁹ à. d. Guiliel. & alijs paternis, & ĩ bonis etiã maternis à linea trãsuersali sibi obuẽtis.

INtellige tñ, qñ sunt tm̃ vlteriores post fratrũ filios: quia si fili⁹ fratris haberet aliũ filiũ fratris: & ex filio fratris aut sororis mortuæ filiũ aut filiam, succederet dicto filio fratris suæ matris aut sui patris cũ alio filio fratris per rep̃sentationẽ, quę etiã hoc casu haberet locum in omnibus bonis p̃ter materna illius filij fratris sui patris aut matris quæ competere deberent fratribus maternis dicti filij fratris defuncti, eò quia rep̃sentatio habet locum in omnibus successionib⁹: vt supradictum est. iste casus sæpe euenit, & ita dixi pluries contra multos qui tenuerunt contrarium: sed ista est veritas.

QVantũ aũt ad alia bona materna, aduertendũ est ꝙ sunt in triplici numero. Primò sunt bona matris dicti quondã Ludouici, qui fuit auus dicti Ioãnis q̃ erat abauia dicti Ioannis, & sunt bona Eusanciæ, q̃ fuit sc͠da vxor dicti quõdã Guil. & mater Bonæ & Alizæ. Sc͠dò sunt bona vxoris dicti quondã Ludouici, q̃ fuit auia ipsi⁹ Ioãnis. Et tertiò sunt bona dñe Claudiæ filiæ dicti Ludouici, matris dicti Ioãnis quantum ad bona q̃ sunt ex linea materna, scilicet ex linea Eusanciæ, non est dubiũ: qd̃ dña Bona & Aliza debẽt in his succedere, exclusis alijs, per tex. nr̃æ cõsuetudinis in. §. (les heritages ensuiuent &c. soit en prouchain, ou en loingtain degre.) Idẽ dicendũ est de bonis Claudiæ, q̃ habuit à quondã Ludouico ex latere materno: hoc est ex ipsa dña Eusancia ei⁹ Claudiæ auia, q̃tũ autẽ ad bona auiæ ipsi⁹ Ioãnis vxoris, scilicet dicti quondã Ludouici cõsuluerũt ꝙ tanq; ꝓximiores Bona & Aliza debent in illis succedere, quia dicunt̃ esse de trũco materno, ex quo dixi & dico, ꝙ in talib⁹ neq; Bona & Aliza, nec aliç tres sorores debẽt in istis succedere, sed parẽtes illi⁹ vxoris quondã dñi Ludouici in quocũq; sint gradu: per tex. ad literã in. §. (les heritages ensuiuẽt &c.) s̃. eo. tit. ibi (soit en prouchain, ou en loingtain degre.)

Rñdet obiectis

SEquit̃ ergo ex p̃dictis ꝙ (double ligne) vltra filios fratrũ nõ considerat̃ tã de iure, q̃ de consuetudine.

Appel. filiorum cõprehẽdi nepotes: quo intelligẽdum.

ET ad obiecta in cõtrariũ facilis est rñsio. primò ad illud qd̃ dictũ est, ꝙ Bart. in. d. l. liberorũ. in. v. col. ff. de verb. sig. † dicit ꝙ appellatiõe filiorũ cõtinent̃ nepotes in statutis: qñ ꝑ statutũ disponit̃ id qd̃ iam erat de iure cõi introductũ. ad istud dico, ꝙ istud crederem esse verũ: qñ ius cõe disposuisset idẽ esse in illo casu in nepote sicut in filio: quia tũc si statutũ disponeret postmodum in qd̃ iam erat dispositũ de iure cõi in filio: licet de nepote nullã fecisset mentionẽ, ꝙ tunc statutum deberet extẽdi & interpretari, vt etiã intelligeret̃ in nepote. Sed qñ nõ est statutum de iure cõi in nepote, imò est expresse decisum in cõtrariũ, ꝙ nepotes in hoc casu nõ cõpræhẽdant̃, hoc casu statutũ nõ faciet ꝙ appellatione filiorũ cõtineant̃ nepotes: & maximè q͡a ꝑ hoc sequeret̃ correctio iuris. ex quo sequit̃ ꝙ tũc appellatiõe filiorũ nepotes nõ cõtinent̃: nã vt dicit Bar. in. d. l. liberorũ. in. v. col. 9
9 † illud qd̃ dicit̃ ꝙ appellatione filiorũ cõtinent̃ nepotes: istud est ex interp̃tatiõe extẽsiua, qd̃ satis bñ probat text. in. l. iusta interp̃tatione. ff. de vbo. & rerũ sig. sed iniquũ esset ꝙ ꝑ interp̃tationẽ tolleret̃ successio illis quib⁹ debetur ex. l. & dispositione iuris: scilicet, aut. post fratres. C. de suis & legi. & ita in simili arguit Alexã. in apo. ad Bar. in. l. Luc. la. ij. ff. de hære. insti. imò etiã si hoc esset verũ in hoc statuto, sequeret̃ ꝙ per subauditionẽ & interp̃tationẽ corrigerent̃ iura, de qb⁹ s̃. qd̃ est cõtra gl. multũ notabi. in. c. cupiẽtes. §. qd̃ si ꝑ viginti. in ver. petere. de elec. in. vj. quã alleg. d. me⁹. Ias. in. l. frater à fratre. in. xij. col. in lect. ff. de condi. inde. et in aut. nouissima. in. xj. col. C. de inoffi. test. & in. l. emãcipata. in pe. col. C. qui admit. Barba. consi. xij. in. x. col. in. j. vol. nam ex quo in hoc est cõsuetudo q̃ scripturã limitat, ita vt nõ extendat̃ vltra filios fratrũ, per verba in ea posita (& nõ plus auant.) cũ sua limitatione debet intelligi: nec põt amplius restringi, aut ampliari: per ea q̃ dicit Francis. Cur. antiquus in consi. suo. xiij. in. iij. col. & cõsi. xxxv. in. x. col. imò etiã qñ talia verba nõ essent in
10 consuetudine nr̃a, adhuc idem esset dicendũ: cũ † mens statuti nunq; præsumit̃ cõtra iuris dispositionẽ. l. ij. C. de condi. inser. l. fi. C. de senten. pas. l. Titia. §. idem respõdit. ff. de verbo. obliga. & Francis. Cur. antiquus in cõsil. suo. xxvij. in. iij. col. & ideo etiã si in cõsuetudine nostra nõ essent talia verba (& non plus auãt.) q̃tũ ad nepotes relictum esset & omissum per consuetudinẽ nostram, ex quo recurrendũ est ad iuris cõmunis dispositionẽ. l. si extraneus. ff. de condi. ob cau. l. si cũ dotis. in prin. ff. solu. matri. l. cõmodissimè. ff. de liber. & posthu. Or sic est nunc ꝙ de iuris cõmunis dispositione nepotes non cõpræhẽderent, vt. s̃. dictũ est in prin. per glo. & docto. in. d. aut. post fratres. & Iaco. de Beluiso. in. §. si verò neq; fratres. in aut. de hære. ab intesta. venienti. & Nic. de Vbal. in suo trac. successionũ ab intest. in. ij. pte principali. in. iij. col. igit̃ &c. ¶ Imò exp̃sè in hoc casu aut. vñ sumit̃ dispositio aut. cessante excludit vltra filios cum dicat, hm̃õi verò priuilegiũ in hoc ordine cognationis solis præbem⁹ masculorũ & fœminarũ filijs aut fratrib⁹, nulli alij ex hoc ordine venienti hoc ius largimur, & sic ibi ius tm̃ disponit, q̃tum consuetudo. *

Mẽs statuti non p̃sumit̃ cõtra dispositionẽ iuris.

QVid dicendũ ad Bologninũ in addi. ad Matthæũ mathesi. quę. s̃. allega. dicentẽ ꝙ veritas est ꝙ cõcludat̃ vltra nepotes: ꝑut tenet Iac. de bel. dico ꝙ corruptè eũ allegauit: & ꝙ debuit eũ allegare pro opiniõe cõtraria: & ita eũ alle. Paul. de ca. in. d. aut. post fratres. vbi doc. istud tenẽt post gl. Quæ quidẽ cũ cæteris melius intelligat, tenẽda est, prout dicit Bar. in cõsil. suo qd̃ incipit, Andrisiol⁹. & dicit idẽ Bar. in. l. vt vim. ff. de iusti. & iure. ꝙ autoritas glo. est maior cæteris. &
11 Bal. in. l. cũ hæreditas. C. deposi. dicit † ꝙ autoritas glo. oẽs alias antecellit. & idẽ Panor. in. c. j. de consti. plura ꝑ do. meũ Ias. de autoritate gl. & per dominum Claudiũ de aquis, in repeti. l. vt vim. in antepen. col. ff. de iusti. & iure. quæ hic non trãsporto, cum non sit necessaria.

Glossæ autoritas magna.

12 LImita † hunc. §. cum dicta aut. cessante. non habere locum in feudalibus. Bald. & aluaro. in. c. j. in fi.

Aut. cessante.

de ſucceſsio.fratrum & gra.ſucceden.in feu.Alexan.cõſilio.ix.ad fin.in.v.volumi.Iaco.de ſancto Georgio in ſuo tract.feudorũ.in glo.ꝑ ſe & eorũ filijs.Frãci.Cur. in tract.feudorũ.in.iij.pte pricipali.in.xxxij.char.verſi. vj.q̃ro.ſed licet iſtud ſit verũ de iure,credere cõtrariũ eẽ de cõſuetudine nr̃a, ꝑ tex.nr̃æ cõſuetudinis.& ea q̃ ibi dixi i.§.(en choſes feodales.)s̃.tit.de feudis.vbi dixi ꝙ feuda ĩ regno Frãcię ſunt redacta ad iſtar pr̃imonialiũ.

Conſuetu. limitatio.

Limitatur tñ ſupradicta nr̃a cõſuetudo, quãdo tractatur de ſucceſsione deſcẽdentiũ: vt puta Titi⁹ habuit duas vxores,ex prima Meuiũ & Sẽproniũ frẽs cõ ſanguineos & vterinos,ex ſcd'a habuit filiã Corneliã. Meui⁹ deceſsit relicta Alexia ei⁹ filia:q̃ demũ obijt: & de ei⁹ ſucceſsione agit̃ inter filios Sẽpronij volẽtes tãq̃ cõiuncti defunctæ duplici vinculo excludere filios Corneliæ,cõiunctæ ex vno parente tm̃modo,ſcilicet ex pte pr̃is:dubitatũ fuit qd iuris,& videbat̃ ꝑ tex.hui⁹ cõſuetudinis,ꝙ filij Sẽpronij debent excludere filios Corneliæ,ꝓpter duplex vinculũ cõſideratũ ĩ cõſuetudine noſtra gñaliter,& ſine diſtinctiõe.& ideo ita intelligendũ erat arg.l.de pretio.ff.de pub.et gl.in rub.C.etiã ob chi rog.Sed cũ caſus eueniſſet in facto in ꝑlamento Burgũdiæ fuit deciſum cõtrariũ,ad vtilitatẽ honorabilis ac ſapiẽtis viri magiſtri Philip.le lieure aduocãtis & patrocinantis in.d.curia:eò qa duplex vinculũ nõ cõſiderat̃ in ſucceſsiõe deſcẽdẽtiũ,ſed tm̃modo grad⁹:vt in terminis voluit Bar.in.l.poſt cõſanguineos.§.legitima.ff. de ſuis legiti.hære.ꝑ.§.ſinuero nec̃ fratris,in ver.ſcd'm grad⁹ prærogatiuã.in aut̃.de hęre.q̃ ab inte.deſe.colla. ix.idẽ ſoluit Bal.in.aut̃.ceſſante.C.de legi.hære.Pau.de ca.in aut̃.poſt fratres.eo.ti.Alex.in apoſtil.ad Bar.in.d. §.legiti.& facit in.§.hmõi verò priuilegiũ.in aut̃.de hæredi.q̃ ab inteſt.deferũ.vbi dicit tex.ꝙ eſt priuilegiũ fratribus & eorũ filijs coniunctis duplici vinculo ſiue parente vt præferant̃ in ſucceſsiõe fratris mortui alijs cõiunctis vno vinculo tm̃modo:ſi ergo eſt priuilegium, non eſt vltra caſum extendẽda.l.qd' verò cõtra.&.l.ius ſingulare.ff.de legi.Et ſic iſta cõſuetudo ꝓcedet qñ agitur de ſucceſsione aſcẽdentiũ,non deſcẽdentiũ,vt in caſu ꝑdicto,quia cũ ſit dubia,venit declaranda ſcd'm ius cõe.l.ij.C.de noxalib⁹.cũ ſimilib⁹.& expreſsè ita cauet̃ intrà in fine harũ conſuetudinũ.& ſi dicat̃ ꝙ ita intelligendo iſtã cõſuetudinẽ nihil ad ius cõe addet,cõtra doctrinã Bar.& docto.in.l.ij.ff.de vſuca.dic ꝙ hoc nõ videret̃ nouũ cũ habeam⁹ plures cõſuetudines quæ nihil addũt ad ius cõmune.Et ideo melius vt cõſuetudo ſit nulla q̃ ſit iuri cõtraria:vt dicit Bal.in.l.j.ꝑ illũ text.C. de pac.pign.¶Adde Alex.in cõſi.ſuo.clxvj.in.v.volu. vbi videt̃ alio mõ limitare hãc nr̃am cõſue.de q̃.s̃.dixi ĩ gl.ij.Sed qũo hoc caſu ſuccedãt filij fratrũ filio fratris, an ĩ capita,aut ſtirpes: dic ꝙ ĩ ſtirpes,vt tenet cõſuetudo nr̃a.s̃.poſita ĩ hoc ti.§.ix.ici.(s'ilz ſont pluſieurs)in his verbis,(ou aultres)& eſt etiam de iure:vt ibi dixi.

In textu ibi,

Sauf le droict des heritiers maternelz deſdictz enfans.

Iſta cõſuetudo in his videt̃ in ſe implicare cõtrarietatem in gñalitate ſui diſpoſiti,& in hac limitatiõe.Nã ſi duplex vinculũ habeat locũ in filijs fratrum in oĩbus bonis:qũo poteſt habere locũ ꝑdicta limitatio in filijs fratrũ in bonis maternis,q̃ ſcd'm illã debent illis remanere ſalua:& adhuc me magis facit dubitare illud verbum(tous)eũ q totũ dicit,nihil excludat.l.Iul.ff.de leg. iij.Cogitet alter,& ſoluat.¶Cogitãdo ſolutionẽ iſtius dubij,nihil aliud dicere poſſum,niſi ꝙ eſt error.Et poſt hæc verba(Maternelz)debent poni hæc verba(ou paternelz)& hoc modo bñ ſtabit conſuetudo , & poterit habere locũ:aliàs de nihilo operarentur talia verba.

Qvicquid ſic,hæc verba hui⁹ cõſuetudinis pñt ſtare,& vidi caſum in terminis de duob⁹ filijs duorum fratrũ,quorũ vn⁹ habebat fratres ex latere materno,q mortu⁹ eſt relicto filio fratris ſui pr̃is,et relictis ſuis fratrib⁹ vterinis.Nã fili⁹ fr̃is ſui pr̃is ſucceſſit in oĩb⁹ bonis præterq̃ ĩ bonis maternis,in qbus ſui fratres vterini ſucceſſerũt.Et ita dixi ĩ caſu emergẽti,ꝓpter hæc verba hui⁹ cõſuetudinis q̃ nõ ſunt fruſtratoria:nec implicãt cõtrarietatẽ:quicqd alias ego dixerim.

☞ Et ſic hoc modo eſt dabilis ali⁹ itellect⁹ ad hãc cõſuetudinẽ:ſcilicet ꝙ hęc cõſuetudo habet duos articulos diuerſos & ſeparatos,q ſunt diuerſi & ĩ iure,& in facto:vt videri põt:qm̃ prim⁹ eſt cõtẽt⁹ in his verbis (double ligne a lieu entre freres & ſeurs germains au regard de to⁹ leurs biẽs)ſcd's verò eſt cõtent⁹ in his ꝟbis ſequẽ.(Et auſsi a lieu entre les enfans deſdictz freres & ſeurs germais ſauf le droict des heritiers maternelx deſdictz enfãs & nõ pl⁹ auãt.)& hic ſcd's caſus loquit̃ tm̃ qñ eſt qõ de ſucceſsiõe filiorũ fratrũ iter eos:vt ſatis denotat̃ ꝑ dictionẽ iter,q̃ icludit noĩatos,et excludit alios & ĩ hoc caſu voluit ꝙ duplex vĩculũ habeat locũ,cũ reſtrictiõe tñ ad.§.viij.inci.(les heritages enſuyuẽt) ꝑ hãc clauſulã(ſauf le droict des heritiers)q̃ caſu nõ eſt qõ de oĩbus bonis,ꝓut ĩ prĩo:& ſic etiã videt̃ ꝙ ꝑ hãc cõſuetudinẽ nõ ſit cõpræhẽſus caſus,qñ filij fratrũ ſuccedũt cũ patruis,ex q̃ in hoc caſu nõ ĩpediet̃ incluſio illi⁹ ĩ.d. §.(les heritages enſuiuẽt)qquidẽ.§.eſt gñalis cõphẽdẽs oẽs caſus in qb⁹ eſt qõ de ſucceſsione bonorũ ꝓueniẽtiũ ex diuerſis truncis:& qa hic.§.ſequẽs ponit caſum ſpecialẽ in quo nõ trũcãt:ſcilicet in ſucceſsiõe fratrũ ex vtroq̃ latere,in illo caſu impedit̃ incluſio gñalis in.d. §.vt dixi.s̃.in.d.§.(les heritages)in gl.(en prouchain)in fine.& in.§.ꝑcedenti,in gl.(en pareil degrey)ex quo ergo ali⁹ caſus,ſcilicet qñ filij fratrũ ſuccedũt cũ patruis, nõ eſt ſpãliter cõpræhẽſus poſt regulã gñalẽ illi⁹.§.(les heritages enſuiuẽt)remanebit cõprẹhẽſus ſub illa gñalitate ꝑ interꝑtationẽ iſtorũ ſtatutorũ in eo.vol.ne vnũ contrariet̃ alteri:& ita debet fieri interꝑtatio de plurib⁹ ſtatutis in eodẽ vol.cõtentis:ita ꝙ vnũ debet interꝑtari per aliud:vt dicit Bar in extrauag.ad reprimendũ.in verbo,nõ obſtañ.Ro.in conſi.cccxcix.incip.vt:præſens cõſultatio.Alex.in cõſi.lxxx.in.iij.col.in.j.vol.& in con ſil.cxlj.in.iij.col.i.ij.vol.ex quo nõ remanebit ille caſus tanq̃ omiſſus ſub diſpoſitione iuris cõis:quia ſatis eſt cõpræhẽſus in cõſuetudinibus noſtris , cõtra opinionẽ tñ aliquorũ aduocatorũ & Diuioneñ.& Pariſieñ.pro opinione quorũ videt̃ facere cõſiliũ Alex.in cõſi.clxv. incipien.ſuper propoſita quæſtione.in.v.volu.ſed ibi non habet ſimilem conſuetudinẽ prout habemus. *

In textu ibi,

Et non plus auant.

☞ Et fundant̃ hęc ꝟba ĩ aut̃.de hęred.ab inte.veniẽtibus.§.ſi igit̃ defunctus,in verſ.hmõi verò priuilegium

gium in hoc ordine cognationis solis præbemus &c.
de quo videri potest Bar.in.l.ij.§.legiti.ff.de suis & legi
timis.& videatur Alexã.in consil.suo.clxv.incip.super
proposita quæstione.in.v.vol.hic antè alle.qui allegat
consilium Pau.de ca.quem videas in dicto consi. *

QVid operetur hæc dictio,& nõ vltra,videatr̃ am-
plè per.G.Bñdicti in sua repetitio.c.Raynuti⁹.in
verbo,altero chæ filiæ:de testamentis.extrà.
vide tamẽ casum hic antè positũ,vbi prædicta succes-
sio vltra extendatur ꝓpter repræsentationem, quæ ha-
bet locum in omnibus successionibus.

§.duodecimo.

FEmme mariée de pere & de
mere par mariage diuiz ,ui-
uans,ses pere & mere, & a la
quelle est cõstitué dot & ma
riage diuiz per lesdictz pere & mere,
ou par ledict pere seulement,uiuãt ladi
cte mere, ne retourne poĩt a la successiõ
desdictz pere & mere,ne les descendans
d'elle.tant qu'il y ait filz ou enfans mas-
les descendans dudict filz,s'il ne luy est
expressement reserué par ledict trai-
ctie.Et n'entẽd on point par ce priuer la
fẽme de successiõ collateralle, ne d'aul-
tre donatiõ q̃ ses pere ou mere luy uoul
dront faire,sans tiltre de hoyrie.

Accusatores naturæ.

IDem in comitatu Niuernẽ.& Burgũdię.
idẽ ĩ patria Aluernię.Idẽ in ducatu Borbo
nij.¶Hi em̃ q talia p cõsuetudinẽ introdu-
xerũt naturę accusatores dicunt̃.l.maximũ
vitiũ.C.de liber.præte.Si em̃ vitiũ est mulieres nasci:id
potius patri q̃ matri ascribendũ est.l.lege.xij.tabularũ.
C.de legiti.hęre.imo expedit vt mulieres nascantur,ad
hoc vt alios masculos possint cõcipere.Sed ꝓ certo cre
dendũ est hæc disposita esse nõ propter odiũ mulierũ:
1 sed poti⁹ ꝓpter fauorẽ masculorũ:†videt̃ em̃ honor do
mus & familiæ magis cõseruari,si hęreditas veniat ad
masculos,q̃ si ad fœminas.Ad hoc bene facit tex.in.§.
qđ ad fœminas.insti.de legiti.agna.succes.ibi,qđ ideo
constitutũ erat:qa cõmodius videbat̃ ita iura cõstitui,
vt plerũq; hæreditates ad masculos cõfluerent. Et ideo
videt̃ ꝙ mens statuentiũ fuit fauere agnatis , vt agna-
tioni salua sit dignitas.l.ab oĩbus.circa princi.ff.de leg.
j.l.j.§.si seru⁹.ff.de vẽtre inspiciẽ.l.sup statu.C.de q̃stio.

Rõ q̃re hr̃ditas poti⁹ ad masculos,q̃ fœmias deueniat.

2 †Cõstat autem ꝙ per diuitias familię cõseruant̃:& ho-
nestas perit ꝓpter inopiã.l.j.ff.de custo.reorũ.in aut.de
defen.ciui.in prin.§.j.coll.iij.&.l.si creditores.ff.de priui
3 le.credi.l.pietatis.C.de suspec.tut.†imò egestate sordẽ-
tibus vita est suppliciũ,& mors solatiũ.l.qsquis.C.ad
4 l.iul.maiest.†familia em̃ ꝓpriè cõsistit ĩ agnatis.l.pro-
nuntiatio.ff.de verb.signi.& ideo dicit Soci.in cõsi.suo
5 xxx.in.iij.col.†ꝙ statuta excludẽtia à successione fœmi
nas dotatas existẽtibus masculis,sunt introducta in fa-
uorem agnationis & familię.Et dicit Fran.de Curte in
consi.suo.xl.in.v.col.incip.Dñs labia &c.vim pręsenta

Egestatis incõmoda.

Nota de statu,excludẽn.

6 tis.†ꝙ talia statuta quæ excludũt fœminas ꝓpter ma-
7 sculos,cẽsent̃ moueri rõne agnatiõis cõseruãdæ:†q̃ per
masculos cõseruat̃,non p fœminas,cũ trãseãt in alienã
familiã.l.cũ in adoptionis.C.de adop.Et Soci.i.d.cõsi.
suo.xxx.& dicit Soci.in cõsi.suo.xxxj.ꝙ licet hęc rõ sit
omissa à statuto,tñ debet haberi ꝓ exp̃ssa.Idẽ tenet Lu
do.Ro.in cõsi.suo.xvj.incip.Viso themate cõsultatiõis
in.ij.col.& ĩ cõsi.xxxij.Et plura ad hoc alle.Frãci.de cur
te senior ĩ cõsi.suo.lxxx.in.iij.&.iiij.col.vbi plenè & ad
saturitatẽ.Barba.verò in cõsi.suo.xiij.& in cõsi.xiiij.&
in cõsi.iiij.in.j.vol.multũ bñ explicauit hãc rõnẽ huius
statuti,disputãdo an sit rõnabile,vel irrõnabile.Et licet
Bal.in.l.iij.C.si pẽden.appella.mors interue.in fi.dicat
8 †ꝙ talia statuta sunt cõtra naturalẽ rõnem.& idẽ Bal.
9 in.l.intestato.ff.de legi.tut.dicat†ꝙ tale statutũ p qđ fi
lia dotata nõ succedit,nõ est rõnabile:& ita etiã dicit in
c.j.de feu.cognitio.& ideo dicit Bar.in.l.j.C.de sum.tri
10 ni.& fide ca.in.vj.q.†ꝙ tale statutũ tãq; odiosum & ir-
rationabile nõ debet extendi ad bona alibi sita. & Frã.
de curte in cõsi.xliiij.inci.Statuto seu cõsuetudine.i.xij.
11 col.cũ seq.in.xij.col.†dicit talẽ cõsuetudinẽ restringen-
dam ad personas mentionatas,nec extẽdendã,cum sit
odiosa & irrationabilis:qđ tenent multi doctores alle-
gati per eundẽ Curtiũ.in.d. cõsi.lxxx.in.ij.col.

fœmias propter masculos.

☞ADDITIO. Matthæ⁹ de Afflic.in cõstitutio-
ne regni Sicilię,q̃ incipit,in aliq-
bus.in.ij.nota.in.iij.lib.dicit ꝙ tale statutũ est cõtra oĩa
iura,vt ibi declarat.& in.iij.q.dicit ꝙ tale statutum est
odiosum.Alber.Bru.in tract.de statu.excludẽte fœmi-
nas à successione,q̃rit de multis.Primo,& in.j.articulo,
an talia statuta valeant.& est fol.ij.Scđo v̇ò,& est fol.
iiij.quærit de origine horũ statutorũ.Et tertio eodẽ fo.
iiij.q̃rit qua rõne sint facta talia statuta. Quarto vero
fo.v.q̃rit,an talia statuta sint fauorabilia aut odiosa.*
¶Tñ Barba.in dictis cõsilijs,maximè in cõsi.iiij.s̃.alle.
12 †dicit illud esse fauorabile duplici de cã.Primò rõne cu
iusdam recõpensationis,& ex cõsuetudine modernorũ
temporũ:ex qua cõsuetudine probabiliter sequitur cõ-
iectura mentis,& rõ statuẽtis.l.si sumus.§.fi.ff.de leg.j.
Est em̃ cõsuetudo moderna,vt supstites agnati subeãt
onera defunctorũ ad propulsandum iniurias actiuè &
passiuè,& ad similia multa onera,& incõmoda. Est er
go æquum,vt ibi collocent̃ cõmoda prouenientia ex
agnatione , vbi collocant̃ incõmoda.l.j.§.fi.ff.de aqua
pluuia arcen.hæc ratio nõ multũ militat,nisi in feudis,
in quibus mulieres sunt incapaces:quia in allodialib⁹
& alijs negotijs,possent fœminę subire onera aut p se,
aut p alios:ideo p̃dicta non mihi vident̃ multũ seruire.
¶Scđa ratio est,q̃ supra dicta est,scilicet ꝓpter publicã
vtilitatẽ,quæ expostulat facultates suas singulis agna-
tionibus conseruari:vt familiarum salua sit dignitas,et
honor.d.l.j.§.si seruus.cũ alijs suprà alleg.quia maio-
res diuitiæ necessariæ sunt masculis ad agnationem, &
honestaten familiæ conseruandã.l.Titia cum testamen
to.§.Lucius.ff.de lega.ij.Et ibi Bald.dicit hãc esse ratio-
nem talium statutorum.Et etiam dicit Alexand.in cõ
silio suo.xx.in.ij.col.& in consilio suo.lx.in.j.col.inci-
piente,Stat statutum. Et ideo dicit Aug.de ciuita.Dei
13 lib.iij.†quòd per diuitias in familijs decus & honor cõ
seruatur. Et apud Iuuenalem satyricũ præclarè scribit̃.
Haud facilè emergũt quorũ virtutib⁹ obstat Res angu
sta domi.Et ideo hac rõne debet dici dicta cõsuetudo

Qđ talia statuta sint fauorabilia.

Augustinus. Iuuenalis.

14 rationabilis, maximè etiam † quia honores & munera publica portionibus & honestioribus indicẽda sunt. l. 15 honores. ff. de decur. † interest em̃ reipublicæ p ditiores & digniores regi, nõ p pauperes & abiectos. d. l. honores. & i auẽ. de defen. ciuit. in prin. &. §. j. & cõstat honores & munera publicorũ gerẽdorũ officiorũ ad virilẽ sexũ ptinere. l. fœminæ. ff. de reg. iur. Igiẽ p̃dicta rõ fuit bene cõiecturata, maximè etiã: qa istud est de iure diuino & lege Mosaica: vt excluderenẽ sorores ad succedẽdum, existentib⁹ masculis: vt habeẽ nu. xxvij. homo cũ mortu⁹ fuerit, absq; filio, ad filiã ei⁹ trãsibit hæreditas: ergo si habeat filiũ, nõ trãsibit hæreditas ad filiã. De hoc textu facit mentionẽ. d. m. Ias. in. l. q se p̃ris. in. v. col. C. vñ liberi. vbi q̃rit, an hodie i succeßsionib⁹ illa lex Mosaica seruetẽ: Intellige tñ p̃dictã esse rõnabilẽ, qñ mulier seu filia est dotata: put est i casu nr̃æ cõsuetudinis: vt dicit & tenet Ioã. de imo. in. l. Titio centũ. §. j. ff. de cõdi. & demõ. & doctores. s̃. alleg. i plurib⁹ locis, maximè Barba. in dictis cõsilijs. & Frãcis. de Curte in locis. s̃. allega.

Mosaica lex excludit fœminas à successione.

16 † Et ideo dicit Bal. in. c. j. de feudi agnitiõe. q statutũ disponẽs q filia nõ succedit, sed sit dote cõtẽta, stãtib⁹ masculis agnatis: tenet. Et idẽ voluit in. l. cũ lege. C. de epi. & cleri. idẽ Bal. in cõsi. suo qd' inci. Marti. Ioã. de Florẽtia. qd' est positũ inter cõsilia Angeli, nu. lxviij. & Barba. in. c. sicut cõsuetudo. in. xvj. col. extrà de pba. & plenè per eũ in rub. de succes. ab intesta. vbi tenuit † q illa l. maximũ vitiũ. C. de liberis p̃teritis tenet indistinctè: & statuta terrarum in contrarium sunt abusiua.

L. maximum vitium.

In textu ibi,

Femme.

1 QVęro † qd de vno filio, q̃ habuit viuẽte p̃re donationẽ pter nuptias: videẽ q sit idẽ: qa correlatiuorũ est eadẽ ratio. Dic q nõ est verũ: quia nõ est eadẽ ratio in vno sicut in alio: vt tenet in specie do. me⁹ Ias. in rubrica de acqui. posses. ff. in fine.

De filio q habuit bona propter nup.

2 ITẽ quid † de nepte maritata p auũ. vide Bal. in cõsil. suo. xxx. incip. Pręsupposito statuto q filia à p̃re dotata in. j. volu. in. ij. col. et vide Franci. de curte in consi. suo. xxxiiij. in. v. &. vj. col. vbi dicit: q idem est in filia fratris quę est neptis, dotata ab auo quod an sit verũ, dicam, infrà in conclusione harum consuetudinum, in glo. (qu'ilz ne fussent comprins.)

De nepte.

In textu ibi,

Mariée.

1 QVæro, quid sit † fuerit despõsata: Bal. post Iaco. de Rauẽ. & Pet. in. l. non sine. C. de bo. quæ lib. quærit hanc qõnẽ, & dicit: aut statutũ dicit: mulier dotata nõ succedat. & tũc itelligiẽ siue sit maritata, siue nõ: siue sit dotata in testamẽto p̃ris, siue añ: aut statutum dicit q mulier maritata & dotata: & tũc nõ sufficit q sit desponsata, sed requiriẽ q sit maritata. Et ita etiã videtur tenere Soci. consi. suo. xxx. in. ix. columna.

De desponsata tantum.

☞ ADDITIO. Et intellige qd' sufficit q semel sit dotata, qm̃ si perdat dotẽ, nõ tenetur iterũ frater post mortẽ patris dotare, aut dare dotẽ: vt videẽ tenere Matthæ⁹ de Afflictis in cõstitutione regni Siciliæ. q̃ icipit, fratrib⁹. in. ij. q. j. notabilis. i. iij. lib. Et de supradicta decis. q etiã nõ sufficit q sit despõsata p verba de p̃senti, ex quo text. dicit, maritata, vide Hippoly. de Marsil. in cõsi. suo. lxj. i. ij. col. vbi plura ad hoc alle. plenè de hoc arti. vide Alber. Bru. in suo trac. de statuto excludẽte fœminas. in. vj. art. pricipali. in. iiij. arti. illi⁹. vj. & in. vij. quæstione dicti. iiij. articuli vbi amplè. & q nõ sufficit q sit dotata simpliciter, nisi sit maritata. vide eundẽ Albertũ. in. xviij. quęstione illius. iiij. articuli, quæ est in. vj. articulo principali. *

ET quia dicit ibi Bal. q si statutũ seu cõsuetudo diceret simpl'r q sit dotata, intelligiẽ q sit dotata tpe mortis dotare debẽtis. Ita tenet Bar. in. l. q pupillã. ff. de adul. & i. l. cũ plures. §. fi. ff. de admi. tu. Idẽ Bar. i. l. Titio centũ. §. fi. ff. de cõdi. & demõ. Faciunt q̃ dicit Feli. i rub. procemij Decre. i. iij. co. qñ dicit, q̃ dicaẽ dotata: de quo dicã ifrà eo. gl. (viuãs ses pere.) et sufficit q sit dotata i testõ: vt p Soci. in cõsi. suo. xcij. ici. circa primũ. i. iij. col.

2 ITem † q̃ro: pone q aliqua filia igrediaẽ monasteriũ, 3 an ei debeat cõstitui dos, ad hoc vt sit exclusa, à succeßsione p̃ris: dic q sic: & an illud qd' offertur supra altare dicatur esse loco dotis: dic q nõ. p̃dicta dicit Feli. in. c. ecclesia sanctæ Mariæ. in. xxvij. col. extra de cõstitu.

De ingrediente monasterium.

☞ ADDITIO. Vide amplè Geor. Natã i repetitio. c. q̃uis. de pac. in. vj. in. xij. q. ij. qõnis principalis. Et Matth. de Afflic. in cõsti. regni Siciliæ, quæ incipit in aliqb⁹. in. vj. q. iiij. nota. in. iij. lib. & vide Alber. Bru. in. vj. artic. principali. in. v. q. iiij. articuli illius. vj. principalis. *

4 PRædicta † quæ dicta sunt de sponsa possent intelligi de spõsa de futuro, quia non diciẽ maritata: qd' requiriẽ: eo quia statutũ seu cõsuetudo dicit (Fẽme mariée) prout dicit etiã Panor. i rub. de spon. & matrimo5 nijs † sed quid de spõsa de præsenti, nunquid si sit dotata, an excludaẽ à succeßsione, multa dicta sunt suprà in tit. (Des droictz & appartenã. a gens mariez.) in. §. vj. qui incipit. (Femme mariée selõ la generale coustume) vbi q̃situm est: an spõsa de p̃senti debeat gaudere priuilegio illi⁹ cõsuetudinis: Et cõclusum est q sic: & ibi posita & allegata sunt plura cõsilia q̃ nunc omitto. Soci. in consi. suo. lxiij. in. v. col. versi. item quia dicit aliqd in specie. cogita tñ ex his quæ dicta sunt. s̃. in. d. §. (Fẽme 6 mariée.) ¶ Videm⁹ † vt in plurib⁹ (ne dicã oĩbus) locis q filiæ sine cõsensu patris & matris se maritant, & accipiunt maritos. An hoc casu post matrimoniũ cõsummatum poßsit pater tali filiæ sic maritatæ sine voluntate & consensu suo dotẽ constituere, ad finẽ & effectũ q sit exclusa in vim hm̃oi cõstitutiõis dotis. Videẽ q sic cũ à fortiori i tali casu videreẽ q p̃r posset eã exhæredare: vt dicit & tenet Pau. de ca. in. l. si filiã. C. de inof. test. quã alle. Deci⁹ in regula, nuptias. ff. de reg. iu. vbi dicit q valeret statutũ p qd' pœna filijs cõtrahẽ. m̃rimoniũ sine cõsensu p̃ris imponereẽ, scd'm Bal. in. l. oẽm. C. ad Tertu. & faciũt q̃ dicit Bar. i. l. adducim⁹. C. de murile. lib. xj. in fi. & q̃ dicit idẽ Bal. i rub. extrà de cõsue. ergo hoc casu multo fortius dotẽ cõstituere: & eidẽ cõstituẽdo repellere eã à sua succeßsiõe põt. Credo † q licet seip7 sam maritauerit, & sit m̃rimoniũ consummatũ, etiã sine cõsensu p̃ris: q põt petere dotẽ. glo. i. c. fi. xxxij. q. ij. 8 i gl. j. versi. nũqd ergo. &. xxxvj. q. j. i. c. de rapt. † nec est verũ q hoc casu poßsit exhæredari. vt p p̃la tenet Pet. de anch. i cõsi. suo. xx. alex. i cõsi. xcvij. i. j. vol. Deci⁹ i. d. 9 reg̃a nuptias. ¶ † Sed veniẽdo ad ppositũ, si etiã iã sit maritata filia sine cõsensu p̃ris, põt eidem p̃r cõstituere dotẽ: & eidẽ dare p sua pte & portiõe qd: & iubere eã eẽ cõtẽtã scd'm formã cõsuetudinũ: qa al's ex suo actu illicito

Sponsa de futuro.

De præsenti.

No. de liab... benti... citra ... litate patris.

illicito & prohibito cõsequeretur cõmodum: qđ non est dicendũ, imò vt dicit Bal.i.l.fi.col.iij.quẽ sequit̃ do. me⁹ Ias.in.vj.col.C.de pac.ꝙ ad hoc vt filia dotata excludatur a successione sufficit ꝙ eidem offeratur dos. 3

☞ADDITIO. Vide.G.Bñdicti in repetitione. c.Raynu.in verbo, duas hñs filias. nu.clxviij.de testa.& ibi plura tractat de materia hui⁹ statuti seu cõsuetudinis. Et qđ de filia quæ nõ vult dotari vt non excludatur, vide Albertũ Brunum in dicto suo tractatu, de statuto excludẽte fœminas.in.xij. quæst.iiij.articuli illius.vj.articuli principalis.& dicam infrà.in glo.(par lesdictz pere & mere.) *

Adde q̃ dicit do.me⁹ Ias.in.l.ij.§.ꝙ si in pr̃is ptãte.col.vj.ff.solu.mat.vbi q̃rit, an filia q̃ nupsit sine cõsensu patris exheredari possit, Et dixi alibi in meo Catalogo gloriæ mundi, in vltima parte, in consideratione quæ de præceptis iuris tractat.

Aduerte ad vnũ, ꝙ iustitiarij debẽt ponere ad manum suã pupillas, & facere inhibitiones ne copulentur in matrimonium: vt dicit Ioannes Fabri.in.l.cũ de nuptijs.C.de nuptijs.quod not.

In textu ibi,

De pere & de mere.

Aduerte quia officiũ pr̃is est dotare filiã.dixi ĩfrà hoc eo.§.in glo.(ne retourne point.) sed plene per G.Bñdicti in sua repeti.c.Raynu.in verbo, dotẽ quã ei dederat.in prin.de testa.vbi etiã dicit ꝙ pater tenet̃ & cogi põt assignare filio nubẽti donationem ꝑpter nuptias: & ibi, qñõ pater põt cogi ad dotandũ. Et ibi qđ de pr̃e naturali, & in fine, qđ de patruo: an teneat̃ dotare neptẽ, quid de matre, vl̃ auo materno: qđ de filio an teneat̃ dotare mr̃em: & an frater sororẽ, qđ etiã de clerico bñficiato an teneat̃ dotare sororẽ de fructib⁹ sui bñficij: vbi dicit qđ sic.de supradictis dixi ĩfrà.ĩ gl.s̃.alleg.

☞ADDITIO. Sũt aliq̃ consuetudines q̃ dicũt qđ debet dotari à pr̃e & matre, & tũc si dotat̃ ab vno tm̃, nõ est exclusa à successiõe alteri⁹ etiã licet renũciauerit: vt tenet Deci⁹ in.d.l.pactũ.ĩ iiij.col.in.iiij.limitatione.C.de colla.& amplè per Alber.Bru.in tractatu suo.iiij.iiij.artic.vj.articuli pricipalis. Et qđ de maritata ab auo, patruo, et alijs vide ibidẽ. & per Matthæũ de Afflictis.in cõstitutiõe q̃ incipit, vt de successionibus.in.iij.q.xj.notabilis.in.iij.libro. *

In textu ibi,

Viuans ses pere & mere.

1 Nota ergo † ꝙ requirit̃ ꝙ sit dotata tp̃e mortis eorum. Bar.in cõsi.xxxj.incip.In noĩe dñi.& si tẽpore mortis nõ reperit̃ dotata, venit ad successionẽ, ita tenet Soci.in cõsi.ccxcvj.& Bal.consil.cxcvj.in.iij.parte. vide Alexan.in consil.xiij.in.iij.volu.vbi plenè. (Tẽpore mortis debet eẽ dotata.)

☞ADDITIO. Vide do.meũ Ias.i.l.fi.in.vj.col. C.de pac. Corneũ.in cõsil.clxxj. in litera C, & D.i.iiij.pte.plenissimè p Alber.Bru.ĩ tractatu de statuto excludẽte fœminas.in.iiij.arti.vj.articuli principalis.in.xvj.quæstione illius.iiij.articuli.

2 SED ponet † ꝙ testator in suo testamento dicat: volo ꝙ filia mea habeat dotẽ, vel partẽ de iure sibi prouenientẽ: an intelligitur exclusa, intantũ ꝙ dando sibi dotem intelligitur exclusa à successione: vide do.meũ Iaso.in.l.oẽs populi.in.j.lectu.in.ij.col.ff.de iusti.& iure.adde † an si pater dotauit filiã in testamẽto: an filij teneant̃ eã alimẽtare de suo donec nubat: vide Nicol.de Nea.in.l.qui filium.ff.vbi pupillus educari debeat.

4 Adde etiã † si pater dicat in suo testamẽto: volo ꝙ filia mea habeat centũ pro sua dote cũ erit nubilis etatis: an possit petere ante tẽpus. do.me.Ias.in.l.extraneũ.in.iiij.col.C.de hæredi.insti.& Bal.in cõsi.cxcvj. in.iij.parte. Et aduerte (quia vt dicit domi.meus Iason in.l.ij.in.iij.col.C.de insti.& substi.in verbo, conditio.) potest petere post tres annos pubertatis.

In textu ibi,

Et a laq̃lle est constitue dot & mariage.

QVare hĩc dicit (dot & mariage) vtrũ ista duo verba sint diuersa. An verò dictio (mariage.) idẽ sonet qđ verbũ (dot,) Nã vtrũq; de ꝑ se est verbum iuris: qm̃ dos est termin⁹ legalis, de quo habet̃ p Bart.in rub.ff.solu.mat.in.iij.q.vbi dicit ꝙ est quoddã ius vniuersale. ☞ ¶ Et dicit Deci⁹.ĩ cõsi.cvj.in.j.vol.ꝙ dotare significat effectũ iuris. * Et v̾bũ (mariage) est proprie termin⁹ vulgaris ex vulgo introduct⁹, & sumpt⁹ ab actu principali qui fit rõne cuius dos cõstituitur: & quasi vident̃ vnũ et eundẽ effectũ importare, & sic dictio, &, posita inter ista duo exponet̃ pro id est, scd'm Bart.in.l.j.ff.de pactis.& nõ scd'm qđ capit do.me.Ias. in.l.ij.in.v.col.C.de successo.edicto: scilicet augmentatiuẽ: qa nõ posset ĩ hoc casu dari augmẽtatio: nisi diceret̃ ꝙ dos intelligat̃ quò ad mobilia: & maritagiũ quò ad ĩmobilia: qđ fieri non põt: cũ per hoc tolleret̃ effectus isti⁹ dictionis dos: cũ dicatur quoddã ius vniuersale: vt dictũ est: quod non est dicendũ per huiusmodi interp̃tationem satis friuolam nec iuri cõsonam: igitur &c.

IN pl̃ib⁹ casib⁹ vidi multos rusticos, q cũ suas filias maritãt, nũq; faciũt cõtractũ de cõstitõne dotis. Postmodũ vidi post aliqđ tp̃s, volebãt filie venire ad successionẽ: opponebãt fr̃es, ꝙ sorores eoꝝ fuerũt maritatę p patrẽ & matrẽ, & viuẽtib⁹ pr̃e & mr̃e: sed semp eos interrogaui: poteritis ꝑbare ꝙ fuerit eis cõstituta dos diuisa: & ꝙ fuerit maritatę p maritagiũ diuisum: hoc ẽ ꝙ habuerit dotẽ diuisam: certe paucos vidi q hoc possẽt ꝑbare: ex q̃ nõ est dubiũ ꝙ nõ sunt exclusę à successiõe 1 pr̃is & mr̃is, etiã existẽ. masculis: † nã vt videm⁹ hęc cõsuetudo nr̃a seu statutũ mr̃tas q̃litates reqrit, ad hoc vt filia sit exclusa à successiõe pr̃is et mr̃is. Prĩo reqrit̃ ꝙ sit maritata. Scd'ò ꝙ sit maritata viuẽte pr̃e et mr̃e. Tertiò ꝙ sit dotata à pr̃e & mr̃e, vel à pr̃e viuẽte mr̃e: & iõ ad hoc vt qs possit iuuare dicta cõsuetudie vl̃ statuto, debet deducere & ꝑbare qualitates ab eo reqsitas, scd'm Bar.i.l.j.ff.de cõdi.ex lege.no.Io.an.ĩ c.j.de homicidio. li.vj.Bal.i.l.hi q ad ciui.C.de ap.ang.ĩ.l.fideicõ.§.tractatum.ff.de iud.sed cõsuetudo nr̃a reqrit filiã esse dotatã: ergo nisi ꝑbet̃ ꝙ filia etiã maritata à pr̃e, et mr̃e sit dotata, & habuerit dotẽ diuisã: nõ hẽbit locũ dictũ statutũ, seu dicta cõsuetudo nr̃a. facit † qa qñ lex vnũ p̃suppo 2 nit: et aliud decidit nõ habet locũ decisio, nisi ꝑbet̃ præsuppositũ.gl.est no.ĩ.l.mãci.in v̾bo aduocãdũ.quã ad hoc põderat Ia.bu.et Ful.C.de ser.fu. Sed ĩ casu nr̃o, et ĩ nr̃a cõsuetu.p̃supponit̃ filiã eẽ dotatã: & decidit cõsulẽdo eã excludi supexisteñ.masculis: ergo nõ habet locũ dispositio dictę cõsuetudinis, nisi ꝑbet̃ ꝙ filia fuerit dotata: prout reqrit & p̃supponit cõsuetudo.& ita dicit & tenet Soci.in cõsi.suo.lxiij.in.iiij.colũ.versic.capiẽdo

(Reqsita ad hoc vt filia excludatur.)

etiam ſcd'am viã.et Alex.in cõſi.ſuo.xiij.in.v.&.vj.col.
3 in.iij.vol.¶Iſtud eſt iuridicũ:†cũ qd nõ põt fieri p pa-
4 ctum,nõ põt etiã fieri per ſtatutũ.ſed ſic eſt† ꝙ non põt fieri per pactũ,ꝙ filia renũciet ſucceſsioni pr̃is,aut hęreditati paternę,ſi nõ habuerit aliqd:vt tenet Petr⁹ de ancha.in cõſi.xxxix.inci.Pro clariori deciſiõe.& facit tex. in.c.q̃uis pactũ.de pac.in.vj.Cũ dicat,dote cõtenta.Et ita tenet & p multa cõprobat Anto.de petru.in repetitio.l.j.ff.de iureiu.qñ ponit effectus iuramẽti:in quinto effectu iuramẽti:ibi,ad vnũ tñ aduertendũ eſt.quẽ vide.Et ideo cũ talis renũtiatio fieri nõ poſsit per pactũ,
5 niſi filia dote cõtẽta:ęquũ eſt vt idẽ ſit per ſtatutũ.†cũ qd' nõ põt fieri per pactũ,nec etiã per ſtatutũ.glo.eſt in rub.C.de decre.decu.li.x.d.m.Iaſ.in.l.p̃ſcriptiõe.col.ij. C.ſi cõtra ius vel vtilitatẽ publicã.Fel.i.c.j.de ꝓba.&c. Et ex iſtis orit̃ practica q̃ includit,ꝙ plures filiæ dotatę nõ cõgruè ĩpetrant reſcripta:de qb⁹ ponit practicã Anto.de Petru.in.d.loco hîc añ allegato.quare vide eũdẽ.

Vide G.Bñdicti in.c.Raynu.in verbo, duas hñs filias.nu.cciij.de teſta.vbi dicit ꝙ filiæ ꝓpter enormiſsimã læſionẽ reſtituunt̃,& cõtractus reſcindit̃:dicit tamen nume.cxlix.ꝙ poſt renũtiationẽ pendente proceſſu reſciſionis contractus non admittitur ad petendum prouiſionem pro alimentis.

De dotata nummo.

6 SED ponet ꝙ fuerit dotata vno nũmo: an ſufficiat ad excludẽdum eã a ſucceſsione:Bal.in.c.ſi ꝓponẽte.de reſcrip.dicit ꝙ ſic:& ita etiã tenet & refert do.me⁹ Iaſon in auť.qui rẽ.in.v.col.C.de ſacroſan.eccl.nũc aũt nõ examino de his nũmis:cũ.d.m.Iaſ.in.d.auť.qui rẽ.dicat aliquid,vbi nũmis curat̃.& plura per do.Ant.Corſetum in tracta.ſuo de poteſtate regia.poſt quartam quæſtionem.vbi fecit tractatum de nummis.

7 ADuerte,†quia maior dos in vidua requirit̃,q̃ in
8 virgine.†Et dicit̃ magna,q̃ eſt de mille florenis. vide Boeriũ in cõſuet.ſeptenę Bituricẽn.tit.de cõſuetu. matri.§.v.Et facit id qd' Luci⁹ Apulei⁹ nõ min⁹ elegãter q̃ veraciter dicit in libro de magia.in ſcd'o.virgo formoſa & ſi ſit oppidò pauper:tñ abũde dotata eſt,affert qppe ad maritũ nouã animi indolẽ,pulchritudinis grãm,floris rudimentũ ipſa,virginitatis cõmẽdatio iure meritoq; oĩbus acceptiſsima eſt ;maritis.Nã qd'cũq; aliud in dotẽ acceperis,potes cũ libuerit ne ſis bñficio obſtrict⁹ omne vt acceperas retribuere pecuniã remunerare,mãcipia reſtituere,domo demigrare:p̃diis cedere.Sola virginitas accepta eſt,reddi neq̃,ſola apud maritum ex rebus dotalib⁹ remanet.Vidua autẽ talis nuptijs venit, talis diuortio digreditur, nihilo affert impoſsibile,ſed venit iam alio præflorata.

Lucius Apulei⁹ de virginitate.

☞ *In textu ibi*

Conſtituer.

EX hoc textu cõſtat ꝙ ſufficit ꝙ ſit cõſtituta & ſic promiſſa:licet nõdũ fuerit ſoluta:vt tenet Matthę⁹ de Afflictis in cõſtitutione regni Siciliæ,q̃ incipit,vt de ſucceſsio.in.j.q.x,notabilis,vbi parificat in hoc promiſſionẽ & ſolutionẽ.Et in.d.cõſtitu.in.iij.q.decimi notabilis ponit caſum de duob⁹,quorũ vn⁹ dat filiã ſuã filio alteri⁹:& alter dat filiũ ſuũ filiæ alteri⁹:an vtraq; filia ſit a ſucceſsione patrũ excluſa:& diſtinguit,aut dos eſt vtriq; cõſtituta,& tunc vtraq; eſt excluſa:aut nõ eſt cõſtituta,& nõ eſt excluſa.Et intellige etiam dũmodo ſit apta ad matrimoniũ cõtrahẽdũ:qa aliàs talis cõſtitutio nihil operaret̃ vt tenet Alber.Brunus in tractatu de ſtatuto excludẽte fœminas.in.iij.et.iiij.q.iiij.articuli. vj.articuli principalis.quẽ vide.et tñ aduerte ad ea q̃ dicit in vlt.q.illius.iiij.articuli.ꝙ quãdo ſunt plures qualitates omnes debẽt cõcurrere vt hîc,ſcilicet ꝙ ſit maritata,& ꝙ docetur à patre & matre,vel à patre viua matre vt in.xxvij.quæſt.xij.articuli principalis. *

In textu ibi

Par leſdictz pere & mere.

1 ADuerte,†qa ad hoc vt ſit excluſa,reqrit̃ ꝙ ſit dotata p patrẽ & matrẽ:& tale ius dotãdi nõ tranſit ad hæredes ꝓpter hęc verba(Par leſdictz pere & mere) ꝓut in ſpẽ tenet.d.m.Iaſ.in.l.cũ mota.i.v.col.C.de trãſac.ſecus ſi cõſuetudo diceret ſimpliciter:ꝙ filia dotata ſtãtibus maſculis non ſuccedat.& ibi plene p do.meũ.

Quod doteur à pr̃e & matre,

☞ ADDITIO. Vide ĩ hoc Matthæũ de afflictis in cõſtitutione regni Siciliæ q̃ incipit,in aliquib⁹.in.v.nota.in.iij.li.vbi ponit.xv.q̃ones in hac materia.& in loco hîc antè allegato tenet ꝙ requiritur ꝙ ad hoc vt excludat̃ à ſucceſsione alicui⁹ ꝙ ſit dotata de bonis illius.ita etiã tenet Alber.Brunus in tractatu de ſtatuto excludente fœminas,in.xlj.q.octaui articuli principalis.dixi in cõſilijs meis,in cõſilio vlti. *

2 ITem an ſufficiat ꝙ pater offerat etiã ſi filia nolit accipe dotem:vide ex his q̃ dicit dñs me⁹ in.l.fi.in.vj. col.C.de pac.vbi dicit ꝙ ſi ſtatutũ dicat,ꝙ debeat dotari à patrib⁹,nõ ſufficit ꝙ offerant,niſi velit dotẽ.& intellige ꝙ ſit dotata à pr̃e & matre:vel à pr̃e viuẽte matre de bonis eorum:ſec⁹ ſi de bonis aliorũ,puta auũculi:vel alicuius alteri⁹:prout dicit.d.me⁹ Iaſ.in.l.quoniã nouella.in.ij.col.C.de inoffi.teſta.& in.l.vt liberis.in.ij. col.C.de colla.Barba.in cõſil.xxxviij.in.j.vol.in prin.q̃ nota.faciunt quæ dicit Alexã.in cõſilio ſuo.xiij.in.vj. colum.in.iij.volu.Franciſ.de Crema.ſingu.ſuo.clxvij.

An ſufficiat dotare patrem...

☞ ADDITIO. Si tñ conſuetudo diceret ꝙ etiã ſit excluſa à ſucceſsione patris,licet à pr̃e aut matre ſit dotata: vt eſt cõſuetudo Borbonij & Aluernię:valet:vt dicit Bal.in.l.j.C de legi.hæredibus,vt refert & ſequit̃ Georgi⁹ Natã in repe.c.q̃uis pactum.in.xvj.q.verſi.vj.de pac.in.vj.& do.Iaſ.in.l.vt liberis.i.ij.col.C.de collatio.vbi dicit ꝙ ſi ſtatutũ ſpecificet pſonas à quarũ ſucceſsiõe mulier dotata excluderetur:puta qa diceret,mulier dotata nõ ſuccedet pr̃i vel tali:tunc ſi eſſet dotata ab vno iſtorũ,ſufficit vt ab oĩm illorũ ſucceſsione excluderet̃.alle.Pau.de ca.conſi.cccxxxix.ita limitantẽ deciſionẽ ſupradictã.& vide Phili. Corneũ cõſi.cxxiij.col.j.& cõſi.cccxxiij.in.iij.pte.& cõſil.xlij.in.v.col.in eadẽ.iij.pte,in qb⁹ alle.Bal.& Pet.de Anch.ita cõſuluiſſe.& in ſiñi cõſuetudine Borbonij cõſului ĩ cõſi.lv.& ad hoc etiã plura alle.idẽ Alber.Brun⁹ in loco hîc añ alleg.ſcilicet in.d.xvj.q.vij.articuli pricipalis.verſi.niſi ſtatutũ vltrà ꝓcedat.& ĩ fine q̃rit,ſi reperiatur dotata,& neſcit̃ à quo,qñ̃o pſumendũ ſit à quo ſit dotata:Aduerte tñ quod idẽ ſi mandato patris aut eis contẽplatione fuit dotata,vt tenet idẽ Albertus brunus in dicto tractatu in.j.q.iiij.articuli.vj.argumẽ.principalis in.iij.col.illius quæſtionis. *

3 SED ponet ꝙ pater dederat filiæ dotem tanq̃ bene meritæ,an ſit excluſa:videtur quòd non:quia talis dos eſt aduentitia.dominus meus Iaſon.l.filiæ dotem. in prima colum.C.de colla.ſed iſtud ſtatutum non intelligitur

Dos b... merita data a... exclu... dat.

telligitur qñ filia habuit dotem aduentitiã:vt tenet dñs meus Ias.in l.qm̃ nouella.in.ij.col.C.de inoffi.testamẽ.

In textu ibi,

Viuant ladicte mere.

1 SED qd†si mortua matre pater collocauerit in matrimonio filiã suã:et eidem dotem dederit,an in dubio pater videaṫ ipsam filiã dotasse de bonis paternis: an verò de bonis maternis:an de cõibus: Dic ꝙ de bonis maternis.text.est in.l.fi.C.de dotis ꝓmissio.& ibi Bar.Bal.Sali.et Ias.in auṫ.res q̃.C.cõia.de leg.& i.l.j.col.iiij.ff.sol.mat.& ꝑ p̃dicta ita tenuit Io.Sanxon in cõsuetu.Turoneñ.ti.(des douhaire de femme noble)art.j.i fi.

VIde tñ contrarium amplè per G.Bñdicti in sua repetitio.c.Raynutius.in verbo, dotem quã ei dederat.nu.xxj.&.xxij.de testa.vbi dicit ꝙ requiriṫ expressa renuntiatio bonorum maternorum.

☞ ADDITIO. Ita etiam tenet Petr.Giraudi in singul.suo.lxxj.& vide Alber. Bru.in suo tractatu de statuto excludente fœminas. ✱

¶Sed adhuc est aliud dubiũ,si pr̃ maritauerit filiã viuẽte mr̃e,et i absentia mr̃is renũtiauerit filia successiõi matris,an noceat filiæ & ei⁹ hæredib⁹ talis renũtiatio q̃ ad bona materna,ex quo mr̃ nõ cõsensit,per cõsuetudinẽ nr̃am nõ requiriṫ cõsensus mr̃is:sed de iure credo ꝙ requireret cõsensus illius successiõi cui⁹ renuntiat.ꝑ text. in.l.fi.C.de pac.vide decisionem Tholosanã.cccclviij.

In textu ibi,

Ne retourne point a la succession.

SED iuxta p̃dicta primò q̃ro.qd si filia nõ fuerit legitimè dotata an possit agere ad supplementũ do-

1 tis: Aduerte†ꝙ dos succedit loco legitimæ.l.qm̃ nouella.C.de iof.test.Alex.cõsi.suo.cxxxj.ici.trãsmissũ est ad me nup cõsiliũ.in.j.vol.& i cõsi.vij.in.ij.co.i.ij.vol.vbi

2 etiã dicit,†ꝙ succedit loco alimẽtorũ: vt notãt Cy.& Bal.in.l.mr̃.C.de iure dotiũ.& idẽ Alex.i cõsi.suo.lxix.

3 in.j.vol.in.ij.col.vbi vr̃ tenere,†ꝙ filia q̃ nõ est bñ dotata põt agere ad supplementũ dotis,sicut posset agere

4 ad supplementũ legitimę:& ita cõsului:dicẽdo†ꝙ dos nõ poterat cõstitui min⁹ legitima.ꝑ ea q̃ dicũt Alex.i cõsilijs.s̃.alle.Ang.in cõsi.ccclvij.inci.do.Greg.& i specie ita dicit Bal.in.l.fi.in.ij.col.C.de dotis promissio.&

5 Bar.in.l.si filius.ff.de leg.iij.dicit tñ ibi Alexã.† ꝙ si statutũ dicat ꝙ filia debeat esse contẽta dote data à patre, ꝙ non potest agere ad supplementum legitimæ. Hæc quæstio est plusꝗ amplissimè disputata per Soci.in cõsil.suo.cl.inci.Dñs labia mea.qd' qdem cõsiliũ est positum ꝑ Alex.i addi.in lec.suis sup ti.de excep.ff.post ei⁹ lectu.& in fi.illi⁹ cõsilij ponit qnquaginta doc.asserentes,ꝙ dos non debet esse min⁹ legitima,& ꝙ filiæ põt agere ad supplementũ.Alios tenẽtes opiniones cõtrarias ponit,quos si casus euenerit in magna materia potes videre:& vide etiã q̃ dicit Franci.de Curte in consi.suo.xvj.in.vij.col.ibi,& in alijs cõsului,q̃ omnia nota.

Dos loco legitimæ succedit, Et loco alimẽtorum.

☞ ADDITIO. Vide Mattheum de Afflictis in constitutione regni Siciliæ quæ incipit,in aliquibus.in.viij.col.in.iij.libro. ✱

6 SED vt meli⁹ sciaṫ,†nunqd filia q̃ est exclusa ꝑ statutum vel cõsuetudinẽ extãtib⁹ masculis,sit exclusa à legitima,seu supplemento legitimæ, & si sit dotata,an possit petere supplemẽtum congruę dotis, considerandi sunt quatuor casus secundum quod diuersa possunt esse statuta,seu consuetudines.

Nota casus qñ filia sit exclusa à legitima.

7 PRimus†est,qñ statutũ simpl'r diceret filiã debere excludi extãtib⁹ masculis,nec mãdaret eã dotari: & decedit pater intestat⁹ filia nõ dotata:tũc i isto casu filia nõ est exclusa à legitima, vt tenet Cy.post eũ.Sali.i l.sancimus.ad fi.C.de nuptijs.alle.tex.i.l.si qñ.§.& gñaliter.C.de inoff.testa.†vbi fili⁹ qui simpliciter renũtiat 8 vel facit pactũ,in dubio non dicitur renuntiare legitimæ.& illã decisionẽ Cy.alle.do.meus Ias.in auṫ.nouissima.in pe.col.C.de inoffi.testa.eundẽ Cy.alleg.Bal.in consi.ccccxxvj.inci.antiquũ ciuitatis statutũ.in.ij.parte,dicẽdo istud per dictũ.§.& gñaliter. & per notata ꝑ Guiliel.de Cu.in.l.gñaliter.ff.de transac.vbi vult ꝙ renuntiatio filij nõ includit legitimã,nisi de ea exp̃ssè dicatur:& p̃dicta etiã tenet Sali.in.d.auṫ.nouissima.in penul.qõne.Imò dico ꝙ nõ valeret talis renuntiatio neqꝫ ꝑ pactũ,neqꝫ ꝑ statutũ:vt tenet Ant.de Petru.i repeti.l. primæ.ff.de iureiu.in quinto effectu iuramenti:qñ ponit effectus iuramenti.& dixi antè in glo.præcedenti.

Casus primus.

Renunciatio filij nõ includit legitimã.

☞ ADDITIO. Vide ad saturitatẽ Alber.bru.in trac.de statuto excludẽte fœminas in.ix.art.principali.in.j.q.illi⁹ noni articuli,vbi amplissimè tractat hãc materiam, & allegat ifinitos doct. tandẽ eã cõcludit sub distinctione duorũ mẽbrorũ. ✱

SED hæc opinio corroboraṫ ꝑ glo.in.l.precib⁹.in gl.fi.C.de impu.& alijs substi.per quã dicit ibi An-

9 ge.& alij†ꝙ filius per fideicõmissum grauat⁹ à patre, in dubio nõ censeṫ grauat⁹ restituere legitimã,etiã i casibus in quib⁹ potuisset in ea grauari:& idẽ voluit Oldra.in consi.cvij.inci.quidã Pontius,do.meus Ias.in.d. auṫ.nouissima.in vlt.col.dicit ꝙ Alex.in hoc est sibi cõtrarius:quia in cõsi.suo.vij.in.ij.vol.s̃.alleg.tenet hanc opinionẽ.& tñ in.l.gallus.§.& quid si tm̃.in.xv.col.ad fi.& seq.ff.de libe.& posth.dicit ꝙ fuit pluries reqsit⁹: & ꝙ nunꝗ voluit cõsulere ꝓ illa pte:et ꝙ contrariũ putat verũ,per rõnes Bar.& aliorum in.d.§.& quid si tm̃.

ET hæc sit,si filia talis q̃ sit exclusa ꝑ statutum prætereaṫ,nõ põt dicere testamentũ nullũ,ergo nõ videtur ꝙ ei legitima debeaṫ:quia p̃teritio eius annullaret testamentũ:vt dicit Bar.in.d.§.& quid si tm̃.nam vt tenẽt oẽs,non põt cõtratabulare testamentũ:ergo eius præteritio nõ annullabit testamentũ:& isto modo arguit Pau.de ca.in consi.ccxiiij.incip.si dicta dña.in cõsilijs antiqs.in impressione noua.& in consi.v.in consilijs nouis.in imp̃ssiõe noua.qd' incipit,sup eo de quo quæriṫ,tali eñ filiæ in testamẽto p̃teritæ nulla debeṫ legitima,vt expressè vult Bald.in.l.maximũ vitiũ.C. de libe.præter.& ideo dicit Bald.in.l.sancimus.C.de nup. ꝙ stãte tali statuto ꝙ filia excludaṫ ꝑ masculũ:si fiat ei relictũ pro dote sub cõditione,valet tale relictũ,nec tollitur cũ tale relictum non sit loco legitimæ: quia tunc tolleretur conditio:quia ex quo nihil ei debeṫ,si dos ei constituaṫ:non est loco legitimæ:secus aũt esset,qñ statutũ diceret,ꝙ filia dotata excludaṫ à successiõe existẽte masculo:quia tũc si fieṫ legatũ ꝓ dote in testamento sub cõditione,nõ valeret:quia illa dos habeṫ loco legitimæ:& qd' pl⁹ est,etiã requiriṫ ꝙ sit dotata tẽpore mortis.Ita dicit Bar.i.l.Titio centũ.§.Titio genero.ff.de cõdi.& demõstra.& ita cõcordat Bar.& Bal.Pau.de ca.in consi.suo.v.incip.Super eo de quo quæritur in cõsilijs nouis, in impressione noua.Infert etiam ex prædictis

Alexã.in.l.si emãcipati.C.de colla.ꝙ cũ legitima filiæ non debeaẽ,sic exclusa statuto nõ tenebiẽ cõferre.¶Ex quo cõcludunt doctores,ꝙ stãte tali statuto,tolliẽ legitima filiæ:& ideo repelliẽ ad dicendum de nullitate testamẽti.Et istud tenet do.me.Ias.in.l.Gall⁹.§.& quid si tñ.ꝗ plura.alle.ff.de lib.et posth.Et tenẽdo istã scd'am partem rñdeo ad fundamẽta pro parte cõtraria.Primò non obstat tex.in.d.l.si qñ.quia rñdetur duob⁹ modis.

PRimò ꝓut rñdet Raphael Cuma.i.cõsi.suo.clxxxviij.incip.Spectabilis miles.scilicet ꝙ ille tex.loquitur in filio agnoscẽte legatũ post mortẽ p̃ris,& sic post ius iam quæsitũ filio:sed tale statutũ tendit ad impediẽdum ius quærẽdũ,cũ viuẽte patre legitima cũ esset nõ sit debita filiæ:& ideo etiã simpliciter pactũ demõstrando factũ viuente patre excluderet filium à legitima debenda.c.q̃uis pactũ.de pactis.in.vj.habeẽ per Bart.in l.j.§.qui habebat.ff.de bono.pos.contra tabu.in.iiij.q.

10 SEcundò respõdeo,†ꝙ legitima filij dum est vnita cũ reliquo patrimonio p̃ris,nõ consideratur separatim & diuisim à reliq̃ patrimonio,sed tanq̃ pars ei⁹. Et hinc est ꝙ si fili⁹ simpliciter repudiat hæreditatẽ:nõ põt petere legitimã:ꝓut tenet Cy.in.l.hæres istituta.C. 11 de impube.& alijs substit.†nec etiã fili⁹ repudiãdo hæreditatem põt ab illa legitimã separare:vt ꝑ doct. post Bar.in.l.quia poterat.ff.ad Trebel.& ideo si excluditur simpliciter à successione:intelligiẽ etiã exclusa à legitima:ne vna res diuerso iure censeaẽ.arg.l.eũ qui ædes.ff. de vsuca.Pro certo ista rñsio nõ videẽ mihi suffragari, nec tollere fundamẽta partis aduersæ:& si statutũ vigeret in hac patria,nollẽ cõsulere pro hac parte:& q̃tũ ad primã responsionem vbi dicit ꝙ aliud est in.d.l.si qñ.§.j.qa ibi filius renũtiat iuri iam q̃sito:hic verò per illud statutum renuntiaẽ iuri quærẽdo:qđ potest fieri, vt habetur in.d.c.q̃uis pactũ ad hoc dico ꝙ illud fundamẽtum non videtur multùm stringere nec militare.

NAm licet legitima nõ sit debita filio,est tñ quasi debita filio.Dñs me⁹ Ias.in.l.si arrogator.i.xviij. col.ff.de adopt.& in ea dicitur fili⁹ creditor.Alex.in cõsi.suo.xlvj.in.vj.col.in.iiij.vol.Soci.in cõsil.suo.xxx.in x.col.ibi,duodecimo.& in cõsi.suo.cv.i.v.col.vbi dicit ꝙ etiã diciẽ debita portio filij,& etiã simplex debitũ iure naturæ.§.j.in auẽ.de trien.& semis.coll.iij.& in.l.si totas.C.de inoffi.dona.nõ valet argumentũ qđ fit de pacto.per.d.c.q̃uis pactũ.quia dictũ doctoris debet intelligi scd'm legẽ quã allegat:ꝓut dicit Bart.in.l.Aureli⁹. §.liberationis.ff.de libe.legata.sed ille tex.loquiẽ qñ filia dote cõtenta fecit pactũ,ꝙ tunc nõ amplius põt redire ad bona paterna:sed nõ inuenio ꝙ sit tex.in mundo qui dicat ꝙ filia aut fili⁹ possint renũtiare oĩbus bonis paternis,nisi habeãt legitimã:& si renuntiãt oĩbus bonis cum pacto,nõ credo ꝙ sint exclusæ à legitima.

ET quantũ ad scd'am rñsionẽ nihil facit:quia nõ est verũ ꝙ fili⁹ repudiãdo hęreditatẽ simpliciter non possit petere legitimã,imò põt quicq̃d dicat Cy.in.d.l. hæres instituta.vt tenẽt ibi Bal.Sali.Alexã.& do.meus Ias.& Lud.in.l.j.ff.de acqui.hæredi.qui quidẽ se fundat in hoc,ꝙ nunq̃ intelligiẽ renuntiatũ legitimæ,etiã per gñalem renuntiationẽ,nisi specialiter de ea fiat mẽtio, igitur nõ valet illa secunda rñsio.¶Pro certo istud mihi videẽ multũ iniquũ,ꝙ statutũ in totũ possit tollere legitimã.de quo ꝑ Cy.in.l.sanci.C.de nup.ꝑ Bar.i.l.Titio centũ.§.Titio centũ.ff.de condi.& demõ.& ideo dicit Soci.in cõsil.suo.xxx.incip.q̃uis.ex his q̃.s.narrata sunt.in.j.col.ꝙ opinio ꝙ ꝑ statutũ nõ possit in totum tolli legitima est humanior & benignior:scd'm quã iudicarẽ,si casus mihi eueniret.& in cõsi.suo.cl.inci.Dñs labia mea aperiat.in.j.col.Multos docto.allegat in hoc dubio,vbi postmodũ ita taliter disputauit materiã,ꝙ vix posset melius disputari:et quantũ ad hũc casum,recurrendũ ad eum in.d.consi.maximè in.viij.ix.x.xj.xij. vsq; ad.xx.col.vbi ita amplè disputat hanc materiã,ꝙ difficilè est addere:& dicit ꝙ tot doctores cõsuluerunt pro vtraq; ꝑte,ꝙ nescit in quã partẽ inclinare.Hunc tñ casum aliẽ nõ disputo,eò qa nõ est casus nr̃ę cõsuetudi. Statutũ nõ põt totũ tollere legitimam.

12 SEcũdus casus†principalis est,qñ statutũ filias simpliciter nõ excludit:sed filias dotatas:& vltra procedẽdo dicit,ꝙ vult eas esse cõtentas quacũq; dote:ita ꝙ ampli⁹ petere nõ possint.Dñs meus Ias.in.l.hæres instituta.C.de impu.et in.l.si qñ.§.& gñaliter.i.ij.nota.C. de inoffi.testa.dicit,nota casum quotidianũ:ꝙ si pater reliquit aliquid filio ꝑ sua legitima,& mortuo p̃re fili⁹ simpliciter acceptauit illud relictũ,& fecit quittationẽ gñalem hæredibus:per hoc nõ ꝓhibetur petere supplementũ legitimæ,imò pater in tali relicto apposuit clausulã,ꝙ iubet eũ esse contentũ:ita ꝙ nõ possit plus habere vel petere occasione legitimæ,vel alia qualibet rõne: tñ filius simpliciter acceptans põt petere supplementũ legitimæ.tex.est nota.in.§.cæterũ.in auẽ.vt cũ de appella.cog.coll.viij.Plura ad hoc alle.idẽ do.me⁹ in.§.& generaliẽ.& in.l.oĩmodo.in.j.col.C.de inoffi.test.Bald.tñ in auẽ.res q̃ in.iij.col.versi.q̃ro statuto caueẽ.C.cõia de lega.dicit ꝙ etiã stante dicto statuto nõ põt filia agere ad supplementũ cõgruæ dotis,etiã licet statutũ sit iniquum & rigorosum.per.l.ꝓspexit.ff.qui & à quib⁹.& dicit ꝙ ita seruaẽ cõsuetudo.Et ita etiã tenet in.l.fi.versi.sed pone ꝙ ista filia nõ est cõgruè dotata.C.de dotis ꝓmis.Et istud videẽ tenere Alex.i.l.gall⁹.§.et qd si tñ. ff.de liber.& posthu.pro certo,Et ista opinio mihi videtur esse contra tex.in dicto.§.ceterũ.& cõtra tex.in.d.§. & generaliẽ.Et decisionẽ doctorum suprà allega.propterea si casus eueniret,nescio si consulerẽ scd'm opinionem Bal.& Alex.Sed quia istud statutũ seu hæc cõsuetudo non viget in hac patria non aliter insisto. Casus secund⁹.

13 TErtius casus†in quo pẽdent leges & prophetæ:qa cõsuetudo hui⁹ p̃riæ est,scilicet qñ statutũ seu cõsuetudo vult filias dotatas excludi existentibus masculis nõ vltrà ꝓcedẽdo:& hic est casus nostræ cõsuetudinis.Et tunc isto casu videnda & discutienda sunt duo dubia.Primũ vtrum filia nõ legitimæ dotata possit petere supplementũ legitimæ.Secundũ vtrum saltẽ possit petere supplementum congruæ dotis. Casus tertius. Dubia.

AD primũ in hoc casu repiunẽ varię opiniões doctorũ.Bal.verò i.l.gall⁹.§.et qd si tñ.ff.de libe.et posthu.sentit & tenet†ꝙ exclusus à successiõe,diciẽ exclusus à legitima,cũ legitima sit quota successiõis.l.Papinia.§.quarta aũt.ff.de inoff.testa.hęc eñ verba(ne retourne point a la successiõ)q̃ sunt indefinita videnẽ ęq̃pollere vniuersali.iuxta.l.si p̃lib⁹.cũ ibi no.ꝑ Bar.ff.de leg.ij.à q̃ vniuersali negatiua nihil excipi solet.l.legitimos.an ergo.ff.de legi.tut.Et istud etiã sequi vr̃ Ioã.de imo.i.d.l.gall⁹.§.& qd si tñ.Et hãc opi.vr̃ tenere Bar.i l.j.§.si p̃r.ff.de cõiũg.cũ.emãcipatis libe.& in.l.j.§.scien 14 dum.ff.de suis & legi.vbi dicit†ꝙ filia exclusa à statuto nõ est sua.idẽ.d.m.Ias.i.l.si emãcipati.in.ix.col.C.de colla. Filia e clusa statutu nõ e[st]

colla.& in.l.si arrogator,i.viij.col.ff.de adop.ex quo ergo nõ põt querelare testm̃,qa nõ est sua:nõ admittitur ad petitionẽ legitimæ;q põt q̃relare & rũpere testm̃ qñ est p̃terit⁹.l.oĩmodo.&.l.si qs filiũ.C.de ioffi.test.sed filia sic exclusa p statutũ nõ põt q̃relare testm̃,scd'm magis cõem in.d.§.& qd si tm̃.& Bal.in.l.maximũ vitiũ.C.de libe.præte.Igit̃ etiã ex quo(vt dictũ est)nõ est sua, ergo est ad istar extranei redacta:sed extraneo nulla debetur legitima, igit̃ nec supplementũ legitimę.istã etiã opin.tenet Bar.in.l.Titio centũ.§.Titio gño.ff.de cõdi.& demõ.Istud idẽ vult Pau.de ca.& Bal.i aut.res q̃.C.cõia de leg.idẽ etiã vult Bal.in.l.scim⁹.i fi.prin.C.de inoffi.testa.¶Cõfirmat̃,tot operat̃ oppositũ i opposito,

16 quot ꝓpositũ i ꝓposito.l.si vt ꝓponis.C.de nup.†Sed vbicũq; lex admittit aliquẽ ad successionẽ,cẽset̃ vocare.arg.l.si defensor.§.q̃ iterrogat⁹.ff.de interro.actio.ergo eodẽ mõ qñ excludit dr̃ insolidũ excludere.bñ facit

17 tex.in.l.j.C.de natura.libe.†nã qñ tex.aliquẽ excludit à successiõe,excludit in totũ etiã à legitima:vt patet in filio q ꝓpt̃ emãcipationẽ excludit̃ à legitima à lege.xij.tabularũ.§.emãcipati.isti.de hęredi.q̃ ab inte.deferunt̃.ergo idẽ in statuto qd' recipit interp̃tationẽ à iure cõi.vt per Bar.in.l.oẽs populi.ff.de iustitia & iure.Soci.in cõsi.suo.cl.s̃.alleg.allegat viginti doctores & vltra,qui tenuerũt hãc opini.¶Et licet dicta pluriũ doctorũ i pluri b⁹ locis suaserũt hãc partẽ,& in illã videant̃ iclinare.

ADDITIO. Adde q̃ filia dotata est intm̃ exclusa,q̃ nõ põt dicere testm̃ nullum etiã si sit p̃terita,vt tenet G.Natã in repeti.c.q̃uis pactũ.de pac.in.vj.in.xiiij.q.iiij.q̃onis principalis.& in xv.q.dicit q̃ nec etiã põt venire de iure p̃torio petẽdo bonorũ pos.cõtratab.quod latè & amplè disputat. *

IN contariũ tñ tenẽt plures doct.famosissimi,q̃ sunt quinquaginta & vltra,quos refert dictus Soci.in dicto cõsi.qui pro hac parte cõsuluerũt,& secundũ hanc asserit pluries fuisse iudicatum in pluribus casibus.

ET vlteri⁹ dicit q̃ ꝓ hac parte suadet humana rõ:& q̃ ꝓ hac opinione,q̃ nõ excludat̃ à petitione supplemẽti legitimæ facit,quia statutũ mandãs filias dotari,nõ põt intelligi min⁹ legitima,prout tenet Sali.& Raphael.Cuma.i aut.res q̃.C.cõia de leg.Alex.refert multos in cõsi.lxvj.in.j.vol.& in cõsi.vij.in.ij.volu.& in cõsil.lxxxiij.in.iiij.volu.qui alle.Bald.& Ang.in q̃busdã cõsilijs.idẽ tenuit Bñdict⁹ capra in cõsil.lxxvj.idẽ tenet Frãci.de Are.in cõsi.suo.xvij.col.xij.¶Et istud videt̃ satis tenere.d.m.Ias.i.l.q se p̃ris.i.ij.col.C.vñ liberi,qñ di

18 cit†q̃ filię exclusę à statuto nõ sunt suę:q̃ hoc nõ ẽ verũ qñ debẽt dotari:quia dos succedit tũc loco legitimæ.l.qm̃ nouella.vbi Sali.C.de ioffi.test.Si ergo succedit loco legitimæ,& decisum est:qa vbi legitima debet̃ q̃ si non sit relicta integrè,q̃ põt agi ad supplementũ legitimæ.l.oĩmodo.&.l.scimus.C.de inoffi.testa.ergo nõ est dubiũ q̃ si dos nõ sit vsq; ad legitimã,q̃ poterit agere filia ad supplementũ legitimę.Ex quo cũ debẽt dotari per statutum,nõ dicunt̃ exhæredatę:sed remanent suę, prout dicit Ange.Et ibi ad hoc notat tex.in.l.Papin.§.si quis mortis.ff.de inoffi.testa.Et pro certo q̃cquid sit, ita mihi videt̃ dicendũ in foro cõscientiæ,& ita iudicarem:iunctis his q̃ statim dicã in arti.seq.¶In hac opi.remansit.Io.Sanxon in cõsuetu.Turonen.tit.(Des successiõs des fiedz.)art.xxvj.col.viij.&.ix.Et idẽ tenuit alex.in cõsi.suo.lxxxviij.col.iij.imò etiam dicit ibi,q̃ in isto supplemento dotis vsq; ad legitimam possunt peti fructus percepti ex legitima.

19 ADde scd'm videlicet casum†an scilicet filia nõ cõgruè dotata possit agere ad supplemẽtũ cõgruè dotis:Reperio Bal.i.l.scim⁹.in fi.principij.C.de inoffi.testa.& in.l.si defunct⁹.in vl.col.C.de suis & legi.hære. qui dicit q̃ filia incõgruè dotata põt agere ad supplementũ cõgruè dotis.Pau.de ca.in consil.suo.cccc.inci.visis & põderatis omnibus.in cõsilijs nouis.in impressione noua.dicit q̃ aut est dotata à p̃re,& tunc nõ posset agere ad supplementũ cõgruè dotis:qa nõ credit̃ q̃ p̃r eam incõgruè dotauerit,ꝓpter paternã affectionẽ, p̃sumit̃ eñ q̃ p̃r bonũ cõsiliũ accipiat ꝓ filia.l.nec i ea. Incongruè dotata agit ad supplementum.

20 ff.de adult.†Et fatu⁹ est fili⁹ qui aliud cõsilium petit q̃ p̃ris,cũ meliorẽ amicũ inuenire nõ possit q̃ patrẽ.glo.in.l.quidã cũ filium familias.ff.dè hæredi.institu.vt tenet Alex.cõsi.suo.xxxiij.in.iiij.vol.Francis.de cur.in cõsil.suo.xliiij.incip.statuto seu cõsuetudine.in.xj.col.ibi, ad tertium argumentum. ¶Ista etiam tenet Decius in consi.clxxxj.col.ij.in.iij.volumine. *

VIde in hoc.G.Bñdicti in sua repe.c.Raynu.in verbo,duas hñs filias.nu.cclij.&.ccliij.de testa.vide eundẽ.in.d.repeti.in verbo,Raynu.de clera.in fi.illi⁹ gl. dixi.s̃.in rub.(des iustices.)versi.itẽ qa dictũ est. ¶Vide Philip.Deciũ in cõsi.suo.xxxv.in fi.& i.d.cõsi.ponit q̃ Dos immẽsa an reuocari possit.

21 ecõtra†si p̃r cõstituat maiorẽ dotẽ filiæ q̃ liceat,an possit reuocare:& si nõ reuocauerit,an ei⁹ hæredes possint reuocare:eo mõ quo reuocarẽt ioffîciosam donationẽ, et cõcludit q̃ nõ.Crederẽ i casu suo verũ eẽ:sed si esset imẽsa,ita q̃ esset vltra duas ptes toti⁹ hęreditatis,crederem cõtrarium,per ea quæ dicit Alexan.cõsi.suo.lv.in j.volu.& dixi in pluribus locis de donatione immensa.& facit tex.ad literam.C.de inoffi.dotibus.

ADDITIO. An saltẽ possit restitui si dedit nimis magnã dotẽ,vide Matth.de Affli.in cõstitu.regni Siciliæ q̃ icipit,obscuritatẽ.in viij.nota.i.ij.lib.vbi tenet q̃ sic p.l.siue g̃nalis.ff.de iure do.& gl.i.l.vnica.C.si aduersus dotẽ.& idẽ i restõne dotis,in qua qs lędit̃ põt restitui.Aduerte tñ q̃ sicut p̃r posset reuocare vsq; ad legitimã,posset etiã hęres,vt tenet idẽ Matth.i cõsti.q̃ icipit,cõstitutionẽ diuę memoriæ.in.j.&.viij.nota.in.ij.lib.Et in eadẽ cõstitutione in glo.vij.dicit qd' donatio q̃ reuocatur ꝓpter superueniẽtiam liberorũ reuocat̃ vsq; ad legitimã tm̃.credo hoc esse verũ ꝓ hęredẽ:sed videt̃ q̃ ꝓ donantẽ possit in totũ reuocari,per tex.in.l.si vnq̃.C.de reuocãdis dona.qui videt̃ exp̃ssus ad hoc,cũ dicat,totũ qcqd largit⁹ fuerat reuertat̃.& dicere cõtrariũ est cõtra tex.ad tex.ad literã, qui non põt cauillari:cũ qui totũ dicit,nihil excludat.l.Iulia.ff.de leg.iij.c.cũ Marthe.de celebra.missarum. *

AVt verò est dotata à fratribus,vel alijs agnatis:& tunc si nõ sit cõgruè dotata,põt agere ad supplementũ cõgruè dotis.Imò etiã restituit̃ si sit decepta vltra dimidiũ iusti p̃tij,vt dicit Greg.Natã,in repeti.c.q̃uis.in.ix.col.ibi,sexto limita.de pactis.in.vj.Et istud de patre dic esse verũ,nisi dos esset incõgrua in magno excessu:ita q̃ dolus patris possit redargui re ipsa arg.l.vñ & si neruæ.ff.ꝓ socio.sæpe eñ parẽtes malignè se hñt erga filios:prout dicit Pau.de ca.in cõsi.suo.cx.inci.Super primo q̃sito.circa septimũ dubiũ cõsultationis. sed pro certo hęc distinctio non est bona inq̃tũ facit differentiã in filia dotata à patre,vel ab alijs:qa in hoc qd'

dicit ꝙ filia dotata à patre non poſsit conqueri de incō gruitate dotis,videtur eſſe cōtra id qđ voluit Bal.in.l. fi.C.de dotis promiſsio.& in locis hic ante allegatis.

ET cōtra ea q̄ alle.G.Bn̄di.in ſua repeti.c.Raynu.in verbo,duas hn̄s filias.nu.cclxiij.&.cclxiiij.de teſta. vbi plene cōcludit,ꝙ vbi eſt minor ætas & enormiſsima lęſio,aut dol⁹:ſeu met⁹ p̄ris ſi ignorauerit tpe cōtractus dānum,ꝙ ſi ex cōtractu ſeu renūtiatiōe etiā iurata reſtituit̄:alle.Pau.de ca.ita tenere in cōſi.clxxvij.inci.cōtra ſuperi⁹ cōſulta.Panor.ī cōſi.xij.inci.caſus talis eſt in prima pte.vbi dicit ſec⁹ eſſe ſi ſciuiſſet dānū.Fel.in.c.in p̄ſentia.in.iiij.col.extrà.de ꝓba.Pet.de anch.cōſi.lxxxij. incip.viſis diligēter.Bal.in rub.C.de rerū permutatio.

☞ ADDITIO. Vide pulchrā qōnē p Matth.de Affli.in cōſtitutiōe regni Sicilię quæ incipit,fratrib⁹.in.iiij.notabili.in.iij.libro. *

22 ET aduertendū eſt† ꝙ arbitriū boniviri in hac congruitate dotis debet multū verſari:videlicet ꝙ debeat haberi cōſideratio ad multa in arbitrādo cōgruā dotē.Primò ad quantitatē patrimonij patris.hoc probatur per.l.ſi filiæ.ff.de leg.iij.l.quæro.cū ſeq.l.cū poſt. §.gener.ff.de iure dotiū. Secūdo ad numerū liberorū. Tertiò ad qualitatē perſonæ ipſi⁹ patris:& ſic etiā filiæ dicto.§.gener.&.d.l.q̄ro.& intātum debet attēdi conditio pſonæ,ꝙ etiā ſi legitima nō ſufficeret ſcđm cōditionem & nobilitatē pſonæ ad hoc vt ipſa dos ſit cōgrua, pōt & debet excedere ipſam legitimā.vt notabilr̄ ꝓbat tex.ī auť.de reſti.& ea q̄ parit.in.§.quāobrem.colla.iiij.

In dotis congruitate quę conſiderāda eſt.

ET eodē modo pōt dici,ſi cōſuetudo patrię,& maximè familię p̄ris & ſuorū maiorū eēt ab antiquo vt dos fœminarū dictæ dom⁹ eſſet exceſsiua legitimæ: nā tunc ſine dubio nō diceret̄ dos cōgrua,ſi nō excederet legitimā,dūmodo ſuppetant facultates p̄ris.arg.l. imperatores.ff.de cōtrahē emptio.l.nūmis.ff.de leg.iij. &.l.qđ ſi nolit.§.q aſsidua.ff.de edil.edic.&.l.Titian⁹. ff.qđ cū eo.cū ſilijb⁹.cōiter tn̄ mos regionis regulat̄ in plus vel min⁹ ꝓut ſe habet cōditio pſonarū,& vires patrimonij paterni,& numer⁹ liberorū:& ī his debet verſari & arbitriū boni viri,nō curādo an nō cōmēſuretur cū legitima,vel nō,ex quo ergo patet ꝙ vltra menſurā legitimæ poterit arbitrari p ſupradicta,maximè p tex. multū notabilē ī.d.§.quāobrē.p̄dicta dicit Bal.nouell⁹ in ſuo trac.de dote.ī.xxxj.charta,cū.vij.aut.viij.col.ſeq. vbi multū bn̄ explicat hanc materiā de cōgruitate dotis,cōſiderās finaliter,ꝙ etiā cōgruitas dotis pōt ęſtimari & taxari habito reſpectu ad alimēta q̄ per patrē huic filiæ debebant̄ quaſi talis dos ſuccedat loco alimētoꝝ. ſed iſtud nō multū placet Carolo ruyno p̄ceptori meo ſubtiliſsimo ī repeti.§.& qđ ſi tm̄ .ē.alle.quā ſub eo ſcripſi:eo qa ſequeret̄ ꝙ ſicut filia diues nō debet ali.l.ſi qs à liberis.§.ſed & ſi fili⁹.ff.de liberis agnoſc.ita nō deberet dotari cōtra.l.fi.C.de dotis ꝓmiſsio.& etiā pōt ipugnari illud dictū,per ea quæ dicit Alex.in.l.j.ff.ſol.mat.

23 SVbdit ibidē Bal.nouell⁹ de dote in.xxxij.char.† ꝙ etiā ſi tpe quo pater dotauit filiā non erat multū diues: adeò ꝙ ſcđm illud tēpus dos illa erat tunc competens:& tēpore mortis fuerūt ſatis auctæ facultates patris:poterit dicta filia petere ſupplementū congruè dotis:inſpectis facultatib⁹ p̄ris,q̄ erāt tpe mortis:qa ſtatutum nolēs ꝙ filia dotata à p̄re ſtātib⁹ maſculis nō ſuccedat,intelligit̄ de cōgruēter dotata.& iſta q̄litas debet eſſe tpe mortis ei⁹ de cui⁹ hereditate agit̄,arg.l.in delictis.

Qđ tp̄s attendendum ad dotis cōgruitatē.

§.ſi exrrane⁹.ff.de noxalibus.iſtā queſtionē iam examinaui,& vidi in facto in caſu de quo dixi an̄ eodē ti.§.ij. inci.(Lō ne peult exhereder)in gl.in v̄bo(du trepaſsè.)

☞ ADDITIO. Aduerte etiā ꝙ in hac cōgruitate dotis multa ſunt cōſiderāda, q̄ ponit Matth.de Afflic.in cōſtitu.regni Siciliæ,q̄ incipit,in aliqbus.in.xij.q.in.iij.lib.vidi & audiui multos habētes cōſiderationem etiā ad id qđ euenire poteſt in patre dotāte filiā,ad impediendū ne reſtitutio poſtmodum habeat locū,per.l.diuortio.ff.de neg.geſt.p.l.ſi qs demū.§.j.ff.locati & de hoc arti.qn̄ īſpicit̄ id qđ euenire pōt,vide eūdē Matth.in cōſti.regni Siciliæ,q̄ icipit, clemētię.in.v.nota.in.iij.q.vbi ponit,an ſit inſpiciendū id qđ euenire pōt,ſed nō crederē in hoc eſſe inſpicīēdū. dicā alibi.& de hmōi reſtitutiōe filiarū,vide Deciū ī cōſi.cclxxij.ī.ij.vol.vidi tn̄ multoties obſeruari,ꝙ qn̄ filię ſunt dotate à patre & matre,aut patre viuēte matre ꝙ non audiuntur ad petēdum ſupplementum dotis. *

SED aduerte quia Bal.nouellus de dote allegat cōſiliū Pau.de ca.in cōſi.ſuo.cxxxj.inci.licet iſta dn̄a Liſia.in prin.ſed nō loquit̄ ꝓpriè ī hoc caſu:qa loquit̄ in caſu,ſcilicet qn̄ filia nupſerit viuēte patre ſine dote: nā ſcđm eū poſt mortē p̄ris dos taxari debebit iuxta menſurā bonorū tpe mortis:qa cū p mortem patris incepit habere actionē contra hæredes,debet ſcđm tēpus mortis dotari.d.l.in delictis.§.ſi extrane⁹.ff.de noxa.ſed aduerte ꝙ opinio dicti Bart.nouelli.in dicto loco & aliorum ſequacium,nō videtur verà,& quæ etiā tenet expreſſæ Bald.in auť.res quæ. verſi.quæro,ſtatuto caue tur .C.cōmunia de legatis. p qua opinione facit,quia dos à patre eſt debita tēpore matrimonij:ideo illud tēpus tantum debet attendi. & quia pater eo tpe dotādo filiā cōgruè ſemel fuit liberat⁹:ideo obligatio ſemel extincta nō debet reuiuiſci.l.cū res.§.arcā.ff.de ſolu.ſed legitima ē debita tpe mortis.l.j.§.ſi ipuberi.ff.de colla. bonorū.meritò in ei⁹ taxatiōe tp̄s mortis debet attēdi.

SED quia hìc antè dictū eſt,ꝙ ſi filia nupſerit viuente patre ſine dote ꝙ dos debet taxari ſcđm tempus

24 mortis.†Aduerte ꝙ filia præ rubore virginali nō auderet petere ſe maritari & dotari,et pater eſſet negligēs vl̄ fortè expreſſe renitēs:vt aliquando contingit vel fortè noluerit dotare decēter & cōgruè ſcđm qualitatem ſuę pſonæ & vires ſui patrimonij:certè poterit cogi ad id explēdū,& quidē p̄cisè mulcta idicta,vel pignorib⁹ captis,etiā ſi opus erit ponēdo ipm in carcerib⁹.& hoc filia petēte à p̄tore,implorādo ei⁹ officiū.l.q liberos.ff. de ritu nupt.&.l.fi.C.de dotis ꝓmiſsio.¶Facit,qa ſicut pater pōt cogi ad p̄ſtandū alimenta filio.l.ſi qs à liberis.§.ſi quis ex his.ff.de liber.agno.ita etiā tenet̄ dotare filiā,cū dos loco alimētoꝝ ſuccedat.& p̄dictā reqſitionē pōt facere filia cōtra p̄rem honeſto mō cupiēdo maritari,dicēdo, volo mr̄ fieri, volo filios ꝓcreare: prout ſimilis locutio ponit̄ in.c.j.ad finem.de frigi.& malefi.

Pr co... pōt v... dotet ... liam.

25 ET ſi filia† præ rubore pudicitiæ non auderet per ſe ipſam cōparere corā iudice: tunc pn̄t cōſanguinei & cognati in hoc caſu ſine alio mandato cōparere coram iudice,& petere talem patrem debere cogi ad maritandum,& congruè dotandum dictā filiam ſuā,cùm ratione cōiugij aliàs poſſunt cognati adire prætorem: vt in.l.ſi cum dotē.§.ſi autem in ſæuiſsimo.ff.ſolu.matri.& ita dicit & tenet Bald.nouellus in tractatu ſuo de dote,in.xxiiij.charta.in fine.xvij.priuilegij.

Et aduerte

16 ET aduerte q in eadem charta, in.xviij.priuilegio dicit plus:†q etiã si filia nõ auderet adire prætorẽ: & cognati nollent etiã pro ea adire: põt & debet iudex etiã illa non petẽte impartiri officiũ suũ in cogẽdo patrẽ cõstituere dotẽ cõgruã filiæ.tex.est ad lrãm & multùm notabilis i.l.iij.post prin.ff.de iure dot.sed p certo hoc nõ inuenio in illa.l.nec i aliis seq.nisi dicas.l.v.post initiũ.versi.sed & si pponas.facere p hoc.postmodũ dicit,q istud est spãle cõtra regulã,de qua i.l.iij.§.cũ aũt.ff.de dã.infec.aliud spãle ibi ponit.sed qa nihil ad ppositũ,nõ refero.¶De materia aũt qñ pater teneat dotare filiã suã,aut qñ auus neptem,aut quãdo frater sororem:vide allegata per decisionẽ Tholosanã.cclxxxix.& Stepha.Aufrerij ibi,in additiõe p eũ posita:vbi plenè.& adde Bal.i.l.fi.§.j.ff.de his q i frau.cred.vbi ponit,an pater iplicitus oneribus debitorũ teneatur dotare filiã.

ET etiã amplissimè vltrà loca.s.alleg.vide.G.Bñdicti i sua repet.c.Raynu.in verbo,dotẽ quã ei dederat.nu.xij.vsq ad.xliij.de testa.vbi ponit oia ista,& plura alia in materia dotis,quam pater tenet̃ dare filię non solũ vna vice,sed etiã scd'a:& etiã si fuit deperdita non culpa mulieris:& nõ solũ si sit maritata de cõsensu patris,sed etiã si eo inuito:imò etiã si marit⁹ eã acceperit sine dote,qm̃ adhuc poterit cogere patrẽ vt ei dotẽ det:et in fine illius gl.vide quomodo patruus seu auus maternus neptem,mater filiam, filius aut filia matrẽ, frater sororem dotare teneatur.

ADDITIO. Vide ad hoc Matth.de Afflic.in constitu.regni Siciliæ q incipit, fratribus.in.iij.q.j.notabilis,in.iij.lib.Et in hoc aduerte q si soror petat legitimã,aut dotem,est interim alimẽtanda:vt tenet idem Matth.decis.xj. *

37 QVartus†& vltimus casus est,qñ pater reliquit in testamẽto filiæ exclusę statuto min⁹ tñ legitima: an ad supplementum legitimæ agere possit, etiã in casib⁹ in qbus suprà cõclusum est,q legitima in totũ sit sublata vel diminuta: Salic.i.d.auc.nouissima. in fi.ver.scias q si statutũ.C.de inoff.test.tenet q sic.qa sicut statutũ nõ phibet illã succedere ex testamẽto, ita nec supplementũ ex cã testari petere.& qa iste casus est omissus.Itẽ qa cã testati & intestati cõtrariãtur.l.gñaliter.C.de cõdi.insti.plures alias rõnes alle.Carol⁹ Ruyn⁹ in.d.§.& quid si tm̃.in.lxxj.col.p hac pte: sed finaliter tenet cõtrarium p rationes & iura allegata p eum: quæ nõ refero:quia nõ est casus nostræ consuetudinis,ad eũ me remitto: & adde Bald.consil.cccclxv.in.iij.parte.

Casus vltimus.

38 SED quæro,†qd si legatũ fuerit factũ filiæ nõ ascendẽs ad cõgruã dotẽ,& illud acceptet filia,an ex hoc videat̃ renuntiasse iuri petendi supplementũ congruæ dotis Pau.de ca.cõsi.cxxxj.s.alle.quod incipit,licet ista dña Nisia.tenet q non.pro quo facit quod not.Imol.& Pau.de ca.& Alex.in.l.quod de bonis.§.cũ fideicõmissum.ff.ad legem falcid.& plus subdit Paul.in dicto 39 consi,† q à supplemento etiã nõ excludetur per generalem quittationem:quæ omnia sunt notanda.

ADde etiam q per quittationẽ gñalẽ de oĩbus his quæ sibi debent̃,ista quittatio nõ extendet̃ ad res reales:do.meus Iason in.§.j.in.xvj.col.insti.de actio,

SED qro,nunqd filia sic dotata q excludit̃ à successione pr̃is cõputetur in numero liberorũ ad augẽdum cæteris legitimam.vide dñm meum Iaso.in auc. nouissima.in.xiij.&.xiiij.col.C.de inoffi.testa.

Questio

ADDITIO. Vide Pau.de ca.in consil.clj.Rapha.Comẽsem.in cõsi.xlv.in fine.& aliqd consi.cxix.pen.col.Bñdictũ caprã in consi.xxxj.col.ij.et consi.lxviij.col.j.Philip.corneũ in consil.cl.in.j.vol.& consi.ccciij.col.ij.in litera F.in primo vol.et vt consului in casu emergenti consilio.liij.in fine. *

30 VLterius q̃ritur†pone q reperient̃ duæ filiæ cum vno filio masculo:quarum vna est dotata:altera indotata.filia dotata est præterita in testamẽto:an testamentũ sit ipso iure nullũ:hoc est vtrũ ab intestato dicatur prædicto casu filia dotata exclusa: an verò succedat ab intestato bñficio filiæ indotatę.Et videtur primò q bñficio filiæ indotatæ filia dotata succedat.per.l.ij.§.si sit cõsanguinea.ff.ad Tertu.per quẽ tex.in simili voluit Bar.in.l.j.§.si filium.ff.de bono.posses.cõtra tabu.q soror vtrinq cõiũcta exclusa à fratre cõsanguineo ex forma statuti beneficio matris,cũ ea succedat excluso fratre ex patre tm̃.& idẽ vult Bal.in.l.si quis filiũ. ad finẽ. C.de inoffi.testa.Pet.de Anch.in.c.canonũ statuta.circa fi.versi.inter consilia quæ habeo &c.de cõstitu.& ibi 31 refert fuisse cõsultum p collegiũ Perusinum,†q mater q̃ excludebat̃ à patruo ex forma statuti bñficio sororis vtrinq cõiunctæ quã patruus nõ excludebat succedere possit cũ sorore patruo excluso.per dictũ.§.si sit cõsanguinea.qd' consiliũ habet̃ inter cõsilia Ang.in cõsi.ccx.incip.statutũ supradictũ:& ideo dicit Bal.in.l.qui-32 cunq.in.iiij.col.C.de ser.fugi.†q auus matern⁹ per statutum à patruo exclusus succedet vna cũ auia exclusa 33 eius bñficio:†qa iuclusus trahit ad se exclusum,& non ecõtra.& q in terminis exp̃ssæ qõnis filia dotata beneficio alteri⁹ nõ dotatæ excludat agnatũ transuersalẽ,tenet Philip.Corneus in.l.fi.in vlti.colũ.C.ad Tertul.vbi refert se cõsuluisse per dictum.§.si sit cõsanguinea.s.alleg.& per dictum Bald.in.d.l.quicunq.s.allega.

Quæstio notabilis.

Inclusus ad se trahit exclusum.

SED veritas est in contrariũ:put tenet Pau.de ca.in l.illã.C.de colla.& facit qd' voluit Bar.in.l.ij.§.videdum.ff.ad Tertul.dũ vult q portio exclusi applicetur illi cuius cõtemplatiõe fuit exclusus.per.l.ij.§.cũ domino.le.ij.ff.de collatio.bono.cũ ergo filia dotata excluditur cõtẽplatione masculi,eius portio illi soli defert̃ & applicat̃.ita tenet dñs Carolus ruynus in repetitione d.§.& quid si tm̃.in.lviij.col.suprà allegata.

ADuerte etiã,q si vna sororum renũtiauerit,si habeat fratrẽ sororẽ,intelligitur renuntiasse in fauorem fratris:vt dicit decis.Tholosa.i decisio.cccclviij.i fi.

34 DIctum est hic añ†q si filia fuerit icõgruè dotata, q põt agere ad supplementũ legitimæ:si dos nõ sit vsq ad legitimã:eò qa nõ dicit̃ renuntiatũ legitimę, nisi specialr̃ fiat de ea mẽtio:p tex.in.d.l.si qñ.§.& gñaliter.C.de inoffi.test.vtrũ hoc sit verũ,etiã si filia dotata renũtiauerit cũ iuramẽto successioni pr̃is & matris, vi-35 deret̃ q sic:† quia vbi nõ valet principalẽ,nec iuramentum:qd' est accessoriũ põt extendi vltra actũ principalem.per ea q̃ dicit do.Ias.in.l.non dubiũ.C.de legibus.& per multa q̃ tenet idẽ do.meus Ias.in.l.sed & si quis.§.quæsitũ.in pen.col.ff.si quis cautionib⁹.idem tñ dñs meus videt̃ tenere cõtrariũ in.d.§.& gñaliter.vbi dicit 36 †q iuramentũ habet vim exp̃ssam.idẽ tenet in.l.sub prætextu.la.ij.in.ij.col.C.de trãsac.& i.l.si cõuenerit.i.iij.co.ff.de iurisd.om.iud.& pleni⁹ q̃ alibi.in.l.sancim⁹.C.de testa.vbi dicit q iuramentũ in gñali renuntiatione habet vim expressi.cogita etiã,quia videt̃ dicere cõtrariũ

De ea q̃ renũtiauit successioni pr̃næ cũ iuramento.

Iuramẽtum habet vim exp̃ssã.

in aut.vnde & si parens.in.ij.col.C.de inoffi.testa.

37 SED posito† q filia renũtiauerit cũ iuramẽto: an salte si sit læsa enormiter poterit petere relaxationẽ a iuramẽto: Pet.de anch.in.c.canonũ statuta.in.xj.arti. pricipali.in ver.qd dices de iuramẽto.extrà de cõstitu. dicit se cõsuluisse in ciuitate Senarum in pulchro casu, vbi dicit q consuluit q sic.ita dicit & refert do.me⁹ Ias. plenè in aut.sacramẽta puberũ.in.ix.&.x.col.C.si aduersus vẽditionẽ.vbi plures doc.allegat pro vtraq; parte.ad ibi dicta me remitto.& vide eũdẽ in.l.ait prætor. §.si minor.in prin.ff.de iureiu.Aduerte tñ q idẽ Pet.de ancha.sibi cõtrarius consuluit contrariũ.vt habet in cõsi.suo.ccccxxxiij.quod incipit,postq; ista domina.

COnsideraui vnũ, qd' i casu nostræ cõsuetudinis si filia fuerit dotata à patre,& q adhuc renũtiauerit cũ iuramẽto,q ex quo sunt duo q̃ obstãt,q nõ poterit talis filia relaxationem à iuramẽto petere, p ea q̃ dicit do.meus Ias.in.l.fi.in.vij.col.ff.de cõsti.princi.vbi dicit, q qñ sunt duo obstã.princeps nõ põt illis derogare.p regulam nõ obstañ.& dicit q requirit q fiat mẽtio de vtroq; i specie,& vnicuiq; derogetur.p tex.multũ singularem.in.l.si nõ lex eliascẽria.ff.de hẽre.insti.quẽ Bal.ibi multũ notat.qd' an sit verũ,cogita.¶Aduerte,qa videmus q hodie hæ restitutiões practicant: nã cũ filia dicit se fuisse læsam vltra dimidiã iusti prætij,impetrat restitutionẽ.scd'm.l.ij.C.de rescinden.venditio.relaxatione habita de iuramento. & ita fit & practicatur.Imo etiã non debet filia certiorari de beneficio.l.pactum qd' dotali.C.de collatio.vt tenet Guido pape decisio.sua.ccxxvij.Idẽ tenet G.Bñdicti in sua repetitio.c.Raynutius. in verbo,duas habens filias.nu.cclx.de test.

☞ADDITIO. Quod mihi vr esse cõtra id qd' dicit apostilla Panor.in.c.si dili gẽti.in verbo.Ant.Frãci.de foro cõpet.licet videat dicere q opinio contraria sit cõis in practica.Et idẽ Bñdicti eodẽ loco.nu.cclxv.dicit qd' læsio enormissima nihil operat,qñ filia est certiorata,qd' nõ credo verũ:qa nũq; maxim⁹ excessus est sublat⁹,vt tenet Deci⁹ in consil. ccciij.i.ij.parte.Imò iuramẽtũ nihil operat,qñ est enormissima lesio:vt tenet Philip.Corne⁹ cõsi.clxvj.inci. circa.&.dxxxix.inci.in p̃senti.Nec est hoc casu necessaria absolutio à iuramẽto,vt ibi p eũ.Et vide i cõsi.cclviij. incip.quãq; i lr̃a E F.& H.in.iiij.parte.idẽ vbi est dol⁹ aduersarij.idẽ Corne⁹ in cõsi.clxj.in lr̃a H.& P.in.ij.parte.Sed qñ subest enormis læsio:an insit dolus,vide eundem Corneũ cõsi.ccxxxvj.in lr̃a H.& in cõsi.ccxciij.in iij.parte.Et vide etiã Stepha.Bertr.in cõsi.suo.ccxxxvj. in.j.pte.vbi dicit q in enormissima læsione p̃sumit dolus,& paria sunt adesse dolũ ex pposito vel re ipsa, & his casibus dat restitutio in integrũ. Et aduerte etiã q qñ est enormissima læsio dat restitutio post quadrienniũ,vt tenet Soci.i cõsi.cclxvj.nu.xxiiij.in.ij.vol.& etiã in tali casu nõ sunt pbandæ minæ si interfuerint.idem Soci.consi.cclxiij.nu.iiij.in.ij.vol.Et de hmõi restitutionibus mulierũ qũo restitui debent in talib⁹ renũtiationibus,vide per Matth.de Affli.in cõstitu.regni Siciliæ. quæ incipit,obscuritatẽ.in.ij.lib.Et qũo aduersus sententiam etiã mulieres restituunt tã rõne doli,q; rõne falsæ causæ:& q interim snĩa non põt mãdari executiõe, ponit ibi Matth.in.iiij.notabi.in.j.q.&.ibi in.ix.q.ponit q dat restitutio in integrũ mulieri,& minori etiã post cõclusionẽ in cã.& in.x.&.xj.q.q restitutio pdest aduersario.& qñ minor possit restitui cõtra minorẽ,vide ibi in.x.q.Aduerte tñ q põderando tex.in.l.Luci⁹.§.fi.ff. ad Treb.etiã in trãsactiõe non dr enomissima lesio, nisi excedat quadruplũ.Sed aduerte q vr iste excessus sit in arbitrio iudicis,ex his q̃ dicit Bertrã.in cõsil.ccxxxvj.in ij.parte.¶Aduerte etiã q si sit geminata renũtiatio, nõ restituit:vt dicit Philip. Deci⁹ in cõsi.ccxvj.in.ij.vo.qd' intelligerẽ,nisi princeps dispẽsaret cõtra vtraq;, & qd' de vtraq; fieret mentio,qm videt qd' ea facilitate qua fuit inducta ad primò renũtiãdũ,eadẽ facilitate p̃sumitur iducta ad secundo renuntiandũ.& ideo cautius fiet si in rescripto fiat mentio de vtraq;,& super vtraq; obtineatur rescisio per principem et dispensatio.

¶Aduerte etiam q vbi geminata est renuntiatio nunq; restituitur etiã ex enormissima læsione:vt tenet Decius in cõsi.suo.ccxvj.in fi.in.ij.vol.Sed in casu in quo fit rescisio cõtractus ex enormissima lesione an debeãtur fruct⁹:videtur q sic per tex.in.l.quod si minor.§.restit.ff.de mino.& per tex.in.l.videam⁹.ij.§.in fauiana. ff.de vsur.& p ea q̃ dicit.d.m.Ias.in.l.fi.i.vij.col.ff.de cõstit.princip.dixi i tit.(des iustices).§.vj.in gl.(s'il n'a grace.)Sed aduerte ad tex.& doctrinã doctorũ Bar.& aliorum i.l.ex diuerso.ff.de rei vẽdica.& i.l.certũ.& ibi Bal. C.de rei vẽdica.q pter titulũ vr esse bonefidei possessor ex quo excusat vsq; ad litiscontestationẽ:qd' obseruat i Gallia:& crederẽ hoc esse verũ,nisi cõstaret de dolo ex pposito:qa p hoc nũq; posset dici bonefidei possessor. * ¶Et qñ vltra cõsuetudinẽ interuenit renũtiatio filię,vide Bar.in.l.fi.ff.ad Tert.& in.l.qui pupil.ff.ad l.iul.de adul.et i.l.si au⁹.C.de libe.pter.Old.cõsi.cxxxv. Plenissimè de hac renũtiatiõe cũ iuramẽto p Guil.benedi.in.d.sua solenni repeti.c.Rayn.in verbo,duas hñs filias.nu.ccxlvij.vsq; ad fi.illius glo.extra de testamen. Quæstio.

☞ADDITIO. Et qñ renuntiatio matris nocet filijs, si mater premoriat, vide Bar.Pau.de cast.& Imol.in.l.quæ superstitis.ff.de acquirenda hæredi.Bertrandi consi.lxxvij.in.iij.parte.dixi in consilio.xlvij.in.iiij dubio.& ibi tenui contra Barto.& alios.& vide Guido.pape decisione sua.ccxxviij.statim allegat.in glo.sequen. *

38 SED iterum quæro,† q filia sic dotata per patrem, & pater postmodum instituat eam in legitima: an ista dos cõputari debeat in legitimam? Domin⁹ meus Iason in auten.præterea.in.vij.col.C.vnde vir & vxor. dicit q sic.intellige prædicta quando non extaret tale statutũ:secus quãdo extaret:quia credo tũc q filia fuerit dotata:et adhuc pater instituat eam in legitima q dos non imputabitur in legitima. quod satis videtur pbari per ea quæ dicit dominus meus Ias.in.l.si emãcipati.in.vij.&.viij.col.C.de collatio.& in.l.filię.C.de collatio.post Alexand.in dicta.l.si emancipati.vbi dicit q stante tali statuto si filia dotata fuerit instituta cũ fratre,non tenetur cõferre dotem.Aduerte quia duo sunt penitus diuersa & separata,& de vno ad aliud non infertur:& quælibet decisio patet & est vera.

ITem quęro,quia dicitur hic antè in hoc.§.quod filia dotata &c.nõ venit ad successionẽ patris, quæro an istud intelligatur etiam in feudo & emphyteusi? Ad-
39 uerte:†quia si filia renũtiauit expresè hæreditati pr̃is, non dr renũtiasse feudo,nisi expsè etiã fecerit mẽtionẽ de feudo & emphyteusi:prout dicit Cardi.Alex.& Aluaro.in.c.j.de eo qui finem fecit agnatio.sed statuta & Quid feudo emphy.
consuetudines

consuetudines recipiumt interpretationem à iure cõi: & si non cõprehendant feuda & emphyteusis in expressa renuntiatiõe: multominus in tacita q̃ fit p consuetudinem nr̃am. & istud tenuit do. meus Fran. de curte: quẽ audiui cum legebat. §. rursus. in. c. j. qb⁹ modis feudũ amittatur. do. meus Ias. in. l. gallus. §. quidam recte. in pe. col. ff. de libe. & posthu. & in. l. si nõ sorte. §. libert⁹. in penul. & vlti. col. ff. de cõdi. indebi. & in aut. vñ & si pares
4 in. iij. col. C. de inof. testa. vbi dicit† q renuntiãs hæreditati paterne non dicit renuntiasse feudo & emphyteusi. ¶ Teneo pro firmo q etiã scd'm consuetudinem nr̃am dr̃ renũtiasse feudo & emphyteusi: & ita practicat scd'm q ita consulẽdo tenuit Pet. de anc. in consi. cccc xxxiij. in primo dubio, vbi disputat hanc qõnem in emphyteusi.

Questio 41 SEd quæro, pone q pr̃ dotauit filiam, vt dictũ est, et cum hoc adhuc filia renuntiauit successiõi patris & fratrũ, an pr̃ postmodũ eã instituere posit in testõ. Feli. in. c. si diligenti. in penul. colũ. extra de foro cõpe. & do. meus Iason. in. l. fi. in. vij. colum. in fi. cũ seq. C. de pac. tenent q sic: allegãt Bal. ita tenentẽ in. c. ad nr̃am. le secõd. in. iij. col. extrà de iureiur. facit tex. in. c. ij. de renun. & ita dicit do. Ias. in. d. l. fi. in. iiij. col. & in. x. not. & plene notat idẽ do. meus Ias. in. l. stipulatio hoc mõ concepta. in. vij. col. ꝟsi. ij. & adhuc fortius amplia. ff. de ꝟb. obli. In cõtrariũ vident facere quę dicit do. meus Ias. in. l. nemo põt. in. ij. col. ff. de lega. j. eo qa videtur ius esse acquisitum filio: sed responde per ea quæ dicit idem do. meus Ias. in d. l. fi. C. de pac. vbi plenè.

☞ ADDITIO. Intellige tñ hanc consuetudinem si sit filius vtriusq: sed si esset fili⁹ ex scd'o mr̃imonio. & ex alia vxore q̃ prima, licet fuissent tẽpore cõstantis mr̃imonij maritata & dotate quædam filiæ viuente quodam filio masculo, si postmodũ moriatur dictus filius, & mater etiã moriatur: & pater conuolauerit ad secundas nuptias, & habuerit filiũ masculum natum in scd'o mr̃imonio: hic filius non excludit sorores prius maritatas à succesione matris earũ. ita tenet Bal. in. l. j. C. de legi. hære. & Pau. de cast. in cõsi. viij. & xcij. in nouis quos refert & sequit Pyrrhus in consuetudinibus Aurelianeñ. in tit. de succesionibus. c. x. qd' nota: quia: pluries vidi occurrere. & vide Albertũ in tractatu de statutis exclu. fœminas. in. xxxiij. qõne. xij. articuli principalis. dixi infrà in gl. (tant quil ya filz.) Intellige etiã de bonis existentibus extra territoriũ huius consuetudinis: vt p plura tenet Albertus brunus i tractatu, de statuto excludente fœminas. in. xxv. q. octaui articuli: eo quia vt vides p tex. hic positũ priuat à successiõe, q est quid intellectuale, & vide Ioannẽ campeziũ in tractatu suo de statu. exclu. feminas. q. xlix. & q statutũ attendat an domicilij patris, an bonorum illius: vel an domicilij patris, vel filiæ. qõne quinquagesima. arti. vj. ✱

In textu ibi

Ne les descendans d'elle.

HAEC verba videntur superflua: qa vt dicit Ang. in. §. neq illo. in aut. de triẽte & semisse. colla. iiij. q nepos vocat ex psona patris, in ea portiõe in qua vocaret pater si viueret. hinc vt dicit facit ad statutum, † q filia dotata nõ succedat, q nepos ex ea q̃ fuit dotata non succedet, intellige qñ iam fuit dotata mater scd'm cõsuetudinem nostram, scilicet dando dictæ filiæ dotem diuisam: quia tunc nepos ex ea non amplius succedet:

Nepos ex filia dotata nõ succedat.
1

si fuisset ita dotata q fuisset exclusa à successiõe: etiã excludit eius nepos. faciũt que dicit Aluarotus, & Cardi. Alex. in. c. j. §. hoc aũt notandũ. qui feudũ dare possunt.
2 †q sicut fœmina nõ succedit in feudo ita nec nepos ex ea. dixi plene in tit. de feudis. s. in. §. (En choses feodales) quasi in fi. prime gl. ver. sed in cõtrariũ est veritas; & ad prædicta faciũt q̃ dicit Bal. in. l. fi. C. de in ius vocan. vbi dicit, q ex quo neptis repr̄sentat psonam q̃ excludebat debet, etiam excludi. ita etiã tenet do. Soci. in consi. suo xxxj. in. ij. col. ver. tertio probatur. allegat Bar. ita tenere in. l. ij. §. videndum. ff. ad Tertullia.

☞ ADDITIO. Vide Mat. de af. in cõsti. regni Siciliæ quæ incipit, in aliqb⁹. in. iiij. qõne. in tertio lib. ✱ ¶ Sed quid si filia renuntiet, an filij eius possint venire: Guido pape decisione sua. ccxxviij. Alexan. in cõsi. lxxv. in pe. col. in. j. vol. & etiã Ang. in cõsi. cccij. & Areti. in cõsi. clvij. & cxliij. G. Bñdicti in sua repe. c. Ray. in ꝟbo, duas habẽs vxores. nume. ccxxxvj. de testa. Pau. de cast. in. l q supstitis. ff. de acq. hære. facit differentiã: an filia supuiuat patri, an non: qm vt dicit si moriat ante patrẽ nõ nocet eius renũtiatio filijs: dixi plene in. §. (en toutes successiõs representatiõ à lieu) qui est in ordine decimus. s. hoc eodem tit. ¶ Sed quid
3 †si p matrẽ aut patrẽ alicuius nepotis fuit renũtiatũ successiõi aui: an si pr̃ aut mater moriant ãte auũ, nepos sit exclusus à successiõe aui, & an talis renũtiatio p̃iudicet nepoti: vide Ale. et alios i. l. pactũ q dotali. C. de colla. & in. l. pactũ. C. de pac. et ponit Ale. in. l. si actiõe. C. de pac. An si vnus ex fratrib⁹ maritauit sororẽ, q̃ ei cessit oĩa sua iura, an debeat ad sui commodũ pro oĩb⁹ alijs fratrib⁹.

An nepos põt p̃iudicet renũtiatio patris.

SEd pone q frater et soror equaliter succedẽt: puta qa soror nõ fuit dotata p patrẽ et matrẽ: sed frater vult facere post aditã hęreditatẽ q soror excludat ab hæreditate ei cõstituẽdo dotẽ: qũo debet fieri. do. me⁹ Ias. post Pau. de cast. in. l. sicut. C. de repu. hære. dicit q nõ sufficit q filia dicat, repudio hæreditatẽ: sed opus est q renũtiet hæreditati paternæ, seu oĩ iuri q habet, in hæreditate patris. Et iõ dicat notarius q filia renũtiat oĩ iuri q habet in hæreditate patris: & oẽ ius q habet donat fratri mediãte dote &c. ¶ Pone q dicat in cõtractu mr̃imonij, q pr̃ dat filiæ suæ in dotẽ mille p iuribus patris & matris vniuersis p̃sentib⁹ et fututis, et sint tm̃ aliæ filiæ. An p hoc sit exclusa dicta filia vel q vnus ex filijs renũtiet mediãte summa mille librarũ p appanagio oĩb⁹ iuribus patris & matris p̃sentib⁹ & futuris. An p hoc sit renũtiatũ futuræ succesiõi patris & matris hoc est q̃rere.
4 † An talia verba, renũtio oĩbus iuribus patris & matris p̃ntibus & futuris importẽt renũtiationẽ futuræ hæreditatis. Istud dubiũ sępe euenit in p̃ria Matisconeñ. vbi notarij solẽt tm̃ p̃dicta ꝟba apponere. Et ista qõ fuit in facto p honestissimo ac sapiẽti viro magistro Petro pallebo, q mediãte summa duarũ mille librarũ renũtiauit oĩbus iurib⁹ paternis & maternis, p̃sentib⁹ & futuris. dubitatũ fuit postmodũ post mortẽ suorũ patris & matris, an esset exclusus à succesione eorũ p̃ris & matris ab intestato aut ex
5 testamẽto. † qa etiã renũtiãs exp̃sse succesiõi futuræ, nõ intelligit renũtiare succesiõi ex testõ, vt dicit Bal. in. l. fi. col. iij. C. de pac. dixi. ĩ. in gl. fi. in additione. sed quia hoc casu nõ expresse renuntiatum est futurè succesioni, sed solum p verba gñalia, de quibus supra. Addita tñ post prædictam renuntiationem clausula (reserue succesion collaterale & lealle escheute.) An ista renuntiatio gñalis

Quõ fieri debeat renuntiatio.

Dubiũ.

Casus facti.

De renũtiãte successioni ex testõ.

comprehẽdat successionẽ ab intestato Bar. soluit istud dubiũ in terminis, in l. q rome. §. duo fratres. in prima so
6 lutiõe prime oppositiõis. & ĩ. l. vj. q. ff. de ꝟb. obl. †in gñali renuntiatione oĩum iurium patris et matris q̃ competunt & cõpetere possunt: ꝙ nõ importat renuntiationẽ successiõis ab intestato: qa illa ꝟba cõpetere possunt, seu q̃ quis sperat habere: que sunt de futuro intelliguntᷣ ex aliqua cã subsistẽte de pñti: non si ex noua cã: vt tenet etiã Philippus decius in cõsi. suo. ccxxx. vel nõ ex dispositione legis: & iõ cũ vt dicit idẽ Bar. in d. §. duo fratres. in prima solutiõe prime oppositiõis.) cũ successio ab intestato nõ debeatᷣ ex cã subsistente de pñti, nõ cõprehenditᷣ in renũtiatiõe gñali: p iura p eũ ibi allegata facit id ꝙ dicit And. Barb. in cõsi. suo. xlviij. in v. col. in. j. volu.
7 vbi dicit †ꝙ id qdˀ euenit ex lege, vel legis dispositione, nõ põt tolli nisi noiatim exprimatᷣ. l. fi. C. de indicta vidu. tol. quẽ tex. ad hoc alle. Lud. in repe. aut. similiter. C. ad legẽ Fal. & ad hoc Barba. in. d. loco allegat plura iura.

Gñalis renũtiatio.

☞ ADDITIO. Ad hoc faciunt q̃ dicit Hippolytus de Marsi. in cõsi. suo. lxxvj. in fi. ꝙ ea q̃ ueniunt ex cã de futuro nõ cõprehenduntur in gñali pmissiõe: quia semp intelligitᷣ cl'a rebus sic. stantibus. faciũt q̃ dicit Boerius in cõsuetudine Bituriceñ. tit. de test. §. vj. col. ix. magnæ glossæ. ✱ ¶ Cũ ergo in pposito agatᷣ de hereditate tollẽda seu successiõe patris debita ab intestato filio legis dispositiõe. l. scripto hærede. ff. vñ legi. §. j. insti. de here. quali. & diffe. & §. j. insti. de hære. q̃ ab intesta. defe. nõ est dubiũ ꝙ debet p ꝟba spãlia tolli. & sic cõcludit ibi Barb. ꝙ illud debet tolli spãliter: qa debitũ futurũ p legẽ nõ põt tolli p illa ꝟba: remisit oẽ ius ꝙ habere sperat, ꝙ tm̃ est dicere: renũtio oĩbˀ iuribˀ patris & matris pñtibus & futuris: vt clare patet ex dictis Barbatiæ ibi. ¶ Et si dicatᷣ ꝙ filius nullũ habebat ius tũc in bonis patris. Ad hoc respõderi põt, ꝙ imo ius querelãdi habebat cõtra patrẽ ex quo pr̃ eidẽ assignabat partẽ: vt habitaret seorsum ab eo: vt dicit Ange. in l. quidã cum filiũ. in. ij. col. ff. de ꝟbo. obli. vel etiã quia pr̃ eiˀ fecerat immensam donationẽ alteri filio, ex quo poterat alius querelare cõtra patrẽ, vt daret ei p alimẽtis, vt dicit gl. in. §. si qs vero nõ implẽs. in aut. de hære. et falcidi. colla. j. dixi s̃ eodẽ in tit. (Des successions). §. ij. in gl. (Du trespasse.) Sed in casu proposito quia opposita fuit hæc clausula. (Reserue successiõ collaterale) videbatᷣ ꝙ hæc exceptio debeat firmare regulã, & sit de regula: ita ꝙ p eã amplietᷣ et cõprehẽdat illa q̃ al's nõ cõprehẽderet: p ea q̃ dicit do. meus Ias. in l. nũmis. col. iij. ff. de in litẽ iurãdo. Quia adhuc tñ predicta non obstãt: quia Alex. vr̃ tenere cõtrariũ in cõsi. suo. xxviij. in pe. col. in. j. vol. cũ dicat,
8 †ꝙ exceptio nõ facit ꝙ regula extẽdatᷣ vltra q̃ de sui natura debeat. cogita ex dictis p doctores allegatis. consului in casu emergenti, vbi tenui contrarium.

Exceptio firmat regulam.

In textu ibi,

Tant quil y a filz.

SI etiam hæc consuetudo loqueretur in plurali, & nõ esset nisi vnus: adhuc esset exclusa fœmina. ita Bald. in l. j. C. de cõdi. insertis. do. meˀ Ias. in aut. si qua mulier.
☞ in. ix. col. C. de sacrosa. eccl. ¶ Et vide Georgiũ in repe. c. q̃uis pactum. in. iiij. q. iij. qõnis principalis. Albertum brunum in tractatu de statuto exclu. fœminas, in duodecimo arti. in. xiij. qõne ilius. xij. art. ✱ ¶ Aduerte ꝙ aut statutũ excludit fœminas dotatas simpliciter: & tũc isto casu fœmine dotate ppter superexistentiã masculorũ sunt ppetuo excluse, adeo ꝙ licet postea moriatᷣ filiˀ masculˀ sine filijs masculis, tñ fœmine dotate nõ reintegrãtur ad partẽ à qua ppter masculos sunt exclusæ vt tenet Bal. i aut. sed et si qs. ver. Et p hoc inferᷣ. C. de scd'is nup.
1 vbi dicit †ꝙ si statutũ disponit ꝙ filia dotata nõ succedat, si supest filiˀ masculus cũ filia q postea decesserit sine prole: ꝙ pptera nõ reintegratᷣ filia ad hereditatẽ paternã, idẽ ẽt voluit in l. qbˀ. C. de scd'is nup. vbi dicit ꝙ si filia dotata excluditᷣ ab hereditate ppter filiũ masculũ, sufficit ad ipsam excludẽdã ꝙ filiˀ masculˀ post mortẽ pr̃is vixerit. ita dicit do. meˀ Ias. plura alia allegãdo i. l. si arrogator. in. ix. col. ff. de adop. & in l. si qs. in. ij. col. C. de insti. & dicit Bal. ĩ. §. qn ẽt epm vel abbatẽ ꝙ sufficit vno mom̃ẽto vixerit. et deci. Tho. cccclix. vbi de hac materia.

Nota de filia dotata exclusa simpliciter.

☞ ADDITIO. Et vide Albertũ Brunũ hoc tenentẽ in suo tractatu de statutis
2 excl. feminas. ĩ fi. vij. qõnis. xij. arti. principalis. ✱ ¶ †Sed si statutũ seu cõsuetudo loquatᷣ tpaliter, seu p dictiones tpales, tũc secus: puta p dictiões donec, q̃diu, quousq;: qa tũc finito tpe in ea designato, aut adueniẽte cã, filia tũc etiã dotata succedet: si ergo, nulli supessẽnt masculi aut descẽdẽtes ex eis, filia ẽt dotata succederet. ita dicit & tenet do. Soci. in cõsi. suo. v. in primo vol. plenius Pet. de anc. in consi. suo. ccxx. inci. hæc quæstio iam vulga.

☞ ADDITIO. Idẽ do. meˀ Ias. in l. si qs posthumus. §. si filiũ. ff. de lib. & posthumis. & Soci. consi. lxiij. xcij. & cclxiiij. Ego tñ tenui & cõsului cõtrariũ in casu cõsuetudinis Borbonieñ. quæ idẽ importat ꝙ nr̃a in his ꝟbis, consiliũ est. lv. ꝙ incipit, stante cõsuetudine ducatus Borbonij. & vide ad hanc materiã Alber. Brunũ in tractatu, de statu, exclu. feminas. arti. x. q. v. ✱ ¶ Et hoc est, qa hec cõsuetudo debet etiam intelligi hoc modo: si supersint masculi: prout dicit Barb. in consi. suo. ij. in antepe. & penul. col. in. j. vol.

De exclusa cũ cõditione.

BAr. ãple in l. fi. ff. ad tertu. ad quẽ oẽs recurrũt. Pa. in cõs. xcij. i fi. in. ij. vol. In Aluernia ꝟo cõsuetudo loqᷣ tpaliter: & ex hoc, & etiã, qa in cõtractu mr̃imonij dñæ Anne de beaufort fuerãt apposita ꝟba tpalia i dotatiõe fuit magna qõ post mortẽ Iacobi de beaufort fr̃is dicte Anne dotate p Ludouicũ eiˀ patrẽ: sed qa post dicta verba tpalia apposita ĩ ipsa dotatiõe fuerat apposita clausula renũtiatiõis gñalis et postmodũ reseruatio de succedẽdo ipsi Ludouico pr̃i i casũ quo decederet sine liberis masculis, aut eorũ masculi sine masculis, ꝙ nõ euenerat: qa supuixerat Iacobus dalorz, q de bonis suis disposuerat p donatiões in fauorẽ Iacobi de mõtboissier fuit magna altercatio ĩter dñm vicecomitẽ de Turania, & dñm de Rochebarõ: q despõsaueuerãt filias dicte anne, ex vna & dictũ dñm Iacobũ, comitẽ de laix: sed tãdẽ fuit facta cõcordia iter eos ĩ vrbe de Riono vbi fuerũt vocati plures valẽtissimi doctores: et fui vocatˀ p parte dicti dñi de Mõtboissier ĩter arbitros ipsiˀ cũ dñis de mõtechauderõ cõsiliario parrisieñ. & pluribˀ alijs: & tandem licet prædicta reseruatio non potuisset impediuisse alienationes postea factas: tamen dicti vicecomes & Rochebarum habuerũt certũ quid, vt ĩter eos maior fouéretᷣ cõcordia.

☞ ADDITIO. Batol. in d. l. e. fi. ad tertulia. q̃rit an dicta filia possit petere à filio cautionẽ de non dissipãdo aut dilapidẽdo bona, ac de hæreditate retinẽda & cõseruãda sed nõ soluit, & dicit solũ, cogitabitis. Bal. ꝟo in l. si qs filiũ. C. de inof. testa. col. iiij.

col.iiij.tertio quærit.decidit ꝙ sic.p.l.impatores.trebe.et l.inter oēs.ff.q satis.cog.& ita tenet Io.de Imo.in.l.ei qui col.fi.ff.de hære.insti.Et vide Ample Mat.de affli.in cōsti.regni Siciliæ quæ incipit.in aliquibus in.viij.qōne.in iij.lib.& Albertum brunū in trac.de statutis excluden. fœminas.arti.x.*

5 INtellige etiā dummō filius masculus effectualiter sit heres:prout dicit Bar.in.l.ij.§.sed & si sint sui.ff.ad tertul.do.Ale.in cōsi.suo.xx.in scd'a col.in.j.vol.Frā.de aretio.in cōsi.suo.clxj.ꝙ incipit,in præsenti consultatione videndum est,in antepenul.& pe.col.quos refert & sequtur do.meus Ias.in.l.si qs hæredē.in.ij.col.C.de insti.& substi.vbi plura ad hoc allegat,maxime ī apostillis suis.

☞ADDITIO. Vide Io.campeziū in tractatu de statuto exclu.fœminas qō.xxiiij. vbi dicit ꝙ debet ītelligi de filio successibili.&vide eundē & Mat.de affli.in cōsti.regni Siciliæ q̄ incipit,in aliqb⁹ in.j.&.ij.qō.iiij.not.in tertio lib.et Georgiū natā in dicta repe.c.q̄uis pactum.in.vij.qōne.ij.qōnis principalis.de pactis.in.vj.& Albertū brunū in tractatu de statutis exclu.fœminas.in.xij.arti.i.v.q.vbi ample:& vide ad hoc vj.q.vij.& octauam qōnem illius.xij.articuli.& in.x.q. qd de filio hermofrodito:& ibi etiam quid de mōstruosis & pdigiosis.*

An frater vteri nus tm̄ excludat sororem 3 ¶†Sed pone ꝙ si tm̄ frater vterinus, an in oīb⁹ excludat sororem,dic ꝙ si statutum loqueret simpliciter,esset dubium:p ea q̄ dicit Soci.in cōsil.j.in.j. vol.q̄ cum nō faciant ad propositū nostræ consuetudinis,non refero.sed cum statutū dicat ꝙ debet dotari à patre & matre,vel à patreviuente matre,debet intelligi de filio ex vtroq; parēte:quia al's non dicerent conueni re v̄ba cōsuetudinis,iō nec dispositio ipsius:cū em̄ non cōueniūt v̄ba nec ei⁹ dispositio.l.iiij.§.toties.ff.de dāno infec.¶Hanc.q. vide ample disputatam per Soci.consi. suo.ccxlj.in.viij.col.cum tribus sequentibus.

☞ADDITIO. Et p Georgium Natā in repeti.c. q̄uis pactū.in.x.qōne.tertiæ qōnis principalis.de pactis.in.vj. Et qū appellatione fratris veniat tm̄ vterinus,vide Soci.in cōsi.suo.j.in.j.vol. & Mat.de affli.in consti.regni Siciliæ q̄ incipit,fratribus in.j.not.& Albe.brunū in dicto tractatu in.xviij.q.xij. articuli principalis.& in.xxxiij.qō.Et aduerte ad hāc cōsuetudinem ꝙ in tm̄ hoc ius acquirit masculis, ꝙ si sint duo fratres & vnus repudiet sua portio accrescit alteri, fratri & non sorori exclusæ:vt tenet Albertus Brunus in suo tertio vol.in litera L.in v̄bo,accrescere.& ample in suo tractatu de statutis exclu.fœminas.in.iij. qōne.xiij. articuli principalis.i.vij.col.illius quæstiōis. vbi tn̄ dicit ꝙ non p modum iuris accrescendi,sed p modum exclusionis,eo quia filia est ab illo iure exclusa.*

An legitimatus tantum. 4 ¶†Sed iuxta prædicta quæro,nunquid hæc nostra consuetudo habebit locum in filijs masculis legitimatis tm̄ videretur ꝙ sic:cum vt dicit Bal.in.l.eam quam .in .viij.col. & in l.acutissimi vbi etiam Pau.de castro.C.de fideicōmissis. & ibi do.meus Ias.qui dicit hoc esse verum in legitimatis per subsequens matrimonium,q perinde censent ac si essent verè legitimi.ita etiam tenet per multa do.me⁹ Ias.in.l.generaliter.§.cum aūt.in penul. & vlti.col.C. de insti.faciūt que dicit do.meus Ias.in.l.vnica.in.xj.&.xij. col.C.qū non petentiū partes.& in.l.q se patris.in.xxij. col.C.vn̄ libe.de hac qōne plene per Philippum deciū in cōs.suo.cl.& Franciscū curtium in consi.xiij.&.xxxv. vbi vident tenere contrariū.non insisto:quia dicā in materia legitimatorū:q̄ tit.seq.§.v.ample tractabo in quibusdam consilijs.& per do.meum Ias.in repe.l. si is qui pro emptore.in.lxij.col.ff.de vsuca.

☞ADDITIO. Vide de hoc eūdem Philippum decium in consi.cccxcij.in.ij.col. in.ij.volu.*

An arrogatus. 5 ITem†adde ꝙ ista nostra consuetudo nō habet locū in filijs arrogatis,quia non sunt vere filij.ita cōsuluit Io.de anania in consi.suo.xxvij.incipiente,Viso casu mihi proposito.& do.meus Ias.in.l.generaliter.§.cum aūt. in.v.col.C.de insti.Phili.decius consi.ij.

☞ADDITIO. Vide Geōrgiū natā in repetitiōe.c.q̄uis pactū.in.j.ij.&.iij.q.tertiæ qōnis principalis,de pactis i.vj.vbi ponit qd de natura lib⁹ tm̄,de legitimatis,& de adoptiuis.& Ioānē campeziū in suo iā dicto tractatu,de statutis exclu.feminas.qōne.xxxix.& in qōne.xl.de adoptiuo & arrogato.& Albertū Brunū de arrogato in suo tractatu, de statutis exclu.feminas.in.xij.articulo.in prima qōne de emācipato.in.ij.de naturali.in.iij.qōne. de legitimato. in quarta qōne.*

An sacerdos. 6 ¶Sed quero,pone ꝙ talis fili⁹ masculus sit clericus seu sacerdos.An ēt excludere debeat sororē de clerico simplicis tonsuræ videret ꝙ sic:qa adhuc pōt in eo agnatio cōseruari cū vxorem ducere possit.extrà de clericis cōiu.etiā nisi sit subdiaconus.c.primo & scd'o. extrà qui clerici vel vouentes:sed cū sunt subdiaconi, ex quo āplius non pōt cōtrahere mr̄imoniū: & iō nullā gn̄atione habere possunt,dico possunt de iure:qa id possumus ꝙ de iure possumus:ergo vr̄ cessare rō nostræ consuetudinis,de qua supra.Panor.tn̄ in.c.cōstitutus.extra de in integrū restitu.dicit ꝙ stante tali statuto ꝙ etiā clericus masculus excludit sororē.Et ita tenet do.Feli.in.c. ecclesia sancte Marie.in.xxvij.col.extrà de consti. vbi plures allegat istud tenentes,quos videre potes.

☞ADDITIO. Vide āple p Albertū brunum in suo tractatu de statutis exclu.fœminas.in.xij.arti.in.xj.qōne.& Georgiū natā in repet.c. q̄uis pactū.in.xvj.qōne,tertiæ qōnis principalis.de pactis.in sexto.*

An religiosus. 7 ¶Qd' intellige esse verū,nisi sit frater minor ordinis scti Fran.Bal.in auť.ingressi.C.de sacros. eccle.& ita tenet Nic.de vbaldis in tractatu suo succes.clericorū.in.ij.col.Idē vr̄ dicendum de oībus alijs religiosis p tex.cōsuetudinis infra posite i hoc tit.§.(au regard des religieulx)vbi dr̄†ꝙ religiosi nō succedūt:ergo filia dotata eos excludet.Et de clerico vide Bal.in cōsi.suo. xxx. inci.psupposito statuto ꝙ filia à patre dotata.in.ij. col. in.j.vol.

Nota. 8 ¶Sed pone†ꝙ pr̄ et mater habeant tm̄ vnicā filiam,& eidē in dotē dederint oīa eorū bona:an p superuenientiā liberorū reuocet illa donatio,p.l.si vnq̄.C.de reuoc.dona.vide Boeriū plura ad hoc allegantē in consue.septene Bituriceñ.tit.de cōsue.matri.§.j.in gl.prima, in penul.col.vbi nihil cōcludit.sed tu dic scd'm mētem docto.in.d.l.si vnq̄.ꝙ talis donatio reuocatur pro parte contingente filio nascituro,quæ eidem competijsset, ac si iam natus fuisset ante contractum matrimonium.

☞ADDITIO. Hic āte dictū est de filia exclusa p hāc nr̄am cōsuetudinē tandiu q̄diu masculi viuūt.Quid de exclusa p testm̄ pr̄is mediāte certa sūma p dote i fauorē filiorū masculorū et q̄diu viuūt videret idē eē,cū de statuto ad testatorē,et ecōtra sit bonū argumētū.notat do.me⁹ Ias.in.l.seruo legato.§.si testator.ff.de lega.j.& in.l.nemo pōt.in.ij.lec.nu.9.ff.eo.

& in.l.q̃ de legato.ff.eo.de leg.j.ſed q̃a teſtator non pōt facere qđ vno tp̄e vnus ſit hæres,& alio tp̄e alius: vt eſt tex.in.l.ei q ſoluēdo.ff.de hęre.inſti.& in.l.& ſi ſine.§.ſed ꝙ Papinianus.ff.de mino.vt etiã ex illis iuribus tenuit do.me⁹ Iaſ.in.d.l.ſi q̃s poſthumos.§.ſi q̃s filiũ.ff.de libe.& poſthu.iõ dicerem aliud eſſe dicendũ.¶Sed q̃d de filia excluſa p̄ donationē patris factã filio maſculo ſub cõſideratiõe cõſeruatiõis nois,armorũ & honoris domus appoſita in præfatiõe donationis,in qua donat tm̃ filio ſuo pro ſe & hæredib⁹ dicti filij maſculis numerãte certa ſumma pro dote dictæ filiæ:an data validitate dictæ donationis ſi filia poſtmodũ acceptãdo illã dotem renuntiauit ſub predicta cõſideratione,immo etiã ſimpliciter:& filius poſt acceptã hęreditatē patris relictis filiabus tm̃ & nõ hęredibus maſculis:an dicta filia q̃ ſine dote cõtenta & renuntiauit poſſit nũc redire ad diuiſionē bonorũ ſuorũ patris & matris cũ filiab⁹ dicti filij. Et in hoc eſt aduertendũ,ꝙ licet hõ vel teſtator nõ poſſit facere p̄ teſtm̃ ꝙ vnus ſit vno tp̄e hæres,& alio non: tñ fieri pōt ꝙ donatio vno tp̄e valeat,et alio nõ.l.ſi rerũ tuarũ.C.de dona:q̃ ſub mõ,vel conditione,vel certo tp̄e cõſeruent̄.Et iõ ſiue dicta v̄ba ponant̄ in p̄fatione donatiõis ex quo denotãt cãm finalē.l.ſi.ff.de hære.inſti.& reſtringunt & limitãt Bar.& Bal.in.l.cũ hi.ff.de tranſac.& declarant mentē donatoris ſeu donantis vt dictũ eſt ſuprà in procemio huius voluminis,in prima gl.Et etiam cã impulſiua ſatis donatur ex illis v̄bis, pro cõſeruatione agnatiõis,ſcđm tex.in.§.itē vetuſtas.inſti.de legitima agnato.ſucceſ.dixi.s̄.in hoc.§.in gl.ſiue etiã apponant̄ in diſpoſitione pro cã impulſiua & finali:ꝙ ceſſantib⁹ illis cauſis ceſſare debebat effect⁹.c.cũ ceſſante.cum vulg.de appel.& ſicut cum cauſa cõſeruatiua durat ſemp̄,dr̄ durare effectus.c.tua.§.affinitatis.in.q.vij.&.c.cõſtat.j.q.j.ita vt oppoſitũ idē operet̄ in oppoſito qđ ꝓpoſitũ in ꝓpoſito,ſcđm Ariſto.v.Ethycorũ.&.l.ſi vt ꝓponis.ij.C.de nuptijs.ideo quia cã cõſeruatiua donationis ceſſante ceſſare debet & effect⁹.Et etiã q̃a reſtricta ad limitata ad maſculos tantũ pro conſeruatione domus,ideo limitatũ producere debet effectũ.l.in agris.ff.de acquir.rerũ domi.l.age cũ geminiano.& ibi do.meus Iaſ.C.de tranſ.Et quia etiã in cõtractib⁹ verba nõ extedũt̄.l.veterib⁹.ff.de pact.ita qđ appellatione liberorũ nõ veniunt nepotes:nec maſculinũ in cõtractib⁹ cõcipit fœmininũ:vt tenet do.meus Iaſ.in.d.l.veterib⁹ poſt Bar.& in.l.liberorũ.in.vj.col.ff.de verb.& rerũ ſig.& idē do.meus Iaſ.in.l.ſi q̃s id ꝙ.ff.de iuriſ.om.iudi.maxime qñ fit ꝓpter maſculos ex rõnibus ſupradictis;q̃m etiã licet ſit donatio in qua latior ſit interpretatio,q̃ in teſtes,& q̃ fauorabilior eſt.c.cũ delicti.extra de dona.vt dicit do.me⁹ Iaſ.in d.l.ſi q̃s id ꝙ.in.vj.col.ibi q̃rto tu limita ꝓpter dictionē maſculos ĩ dicta donatiõe q̃ poſita nunq̃ trahit̄ ad fœminas:vt p̄ plura tenet idē do.me⁹ Iaſ.i.d.l.ſi q̃s id ꝙ.in v.col.in.xj.limita.ex qua reddit̄ intentio cõtrahẽtiũ clara,& nõ obſcura,neq̃ ambigua;ſcđm quã loquit̄ tex.in.d.l.veterib⁹.& in claris nõ eſt opus coniecturis.l.continuus.ff.de v̄b.obli.& vt dicit idē Iaſ.in.d.xj.limitatione,etiã hoc caſu nõ fieret extenſio ad pias cãs,& in fauorabilibus,multominus hoc caſu vbi eſt odioſa ex parte filie:vt dixi.s̄.in hoc.§.in prin.et ceſſat fauor agnationis iõ multomagis donatio remanebit in ſuo eſſe ſine extēſiõe,ita ꝙ non extēdet̄ ad hęredes dicti filij maſculi,niſi ſint maſculi,q̃m de fœminis nõ cãtat donatio:immo p̄ exp̄ſſam admiſſionē maſculorum cenſentur filiæ excluſæ.Et etiam conſiderandũ eſt ꝙ v̄ba importantia diſpoſitionē donationis habēt tractũ ſucceſſiuũ ad filios maſculos donatarij,ex quo req̃rit̄ implementũ cõditionis ſeu qualitatis.aduerte in eavt in fil'i faciunt q̃ dicit Ale.in conſil.liij.in.vj.vol.Ex quo in caſu cõtingenti dixi ꝙ filia illo caſu debebat admitti ad ſucceſſionē patris & matris prout feciſſet ante donationē,cũ filiabus tñ dicti filij pro illa portiõe cũ qua admiſſa fuiſſet cum filio.*

In textu ibi,

Ou enfans maſles deſcendãs dudict filz.

ISTud dicit Bal.et poſt eũ Pau.de ca.in.l.venia.C.de in ius voc.vbi dicit,†ꝙ ſi maſculus excludat ſororē dotatã,ꝙ ẽt nepos maſcul⁹ ex maſculo ſororē excludet.Idē Bal.ãple in.l.maximũ vitiũ.i.ij.&.iij.col.C.de libe.p̄te. 1 Nepos excludit amitam dotatam

☞ ADDITIO Vide Georgium Natã in.c.q̃uis pactũ in.xj.q.iij.q̃onis principalis.de pac.in.vj.¶†Sed q̃d ſi ſit neptis ex filio, an excludat amitã,hoc eſt ſororē patris videret̄ ꝙ nõ:quia vnus incluſio alterius eſt excluſio.c.nonne bñ dicimus.extrà de pręſum.Itē facit deciſio Pet.de anc.in repe.c.canonũ ſtatuta.in.xiiij.q.principali.ver.dicto de filijs & nepotibus extrà de cõſti.vbi decidit:ꝙ†ſtatutũ loquēs de fratre non cõprehendit ſororē:qñ cõprehendendo fœmina remotior excluderet ꝓximiorē.& adducit not.p̄ Dy.in l.j.ff.de v̄b.ſig.& tex.in.l.aſſiduè.C.q̃ po.in pig.habe.(q tex.ſolet allegari ꝙ non debet diſcooperiri altare ſcti Petri ad cooperiendũ altare ſcti Pauli.) ergo cũ in caſu remotiori fœmina excluderet ꝓximiorē,quia neptis excluderet filiã:nõ.eſt dicendũ ꝙ ſub v̄bis(enfans maſles deſcendans dudict filz.)cõprehendat̄ neptis eo maxime quia ſequeret̄ abſurdũ:ex quovalet argumentũ ab abſurdo,ne ſcilicet incõueniens ſequat̄,ſiue loquat̄ in contractibus,ſiue in teſtamẽtis,ſiue in ſtatutis,l.nã & abſurdũ.ff.de bo.lib.l.ſcire oportet.§.aliud.ff.de excu.tu.l.furti.§.pact⁹.& ibi Bar.ff.de his q not.infa.c.dudũ.§.j.de p̄bẽ.lib.vj.Bar.in.l.oẽs populi.ver.iuxta p̄dicta q̃ro.ff.de iuſti.& iur.ſed ſic eſt ꝙ ſtatutũ videret̄ ꝓtuliſſe neptē ꝓprijs filijs,& eas feciſſe melioris cõditiõis,q̃ filios,nãvt vult tex.l.ſiviua matre.C.de bo.mater.nõ eſt credēdũ teſtatorē plusvoluiſſe diligere neptē ex filio,q̃ ꝓprias filias:& eas eſſe deterioris cõditiõis q̃ neptis.vbi tex.loq̄t̄ de filijs & nepotib⁹:ſed ſic eſt ꝙ bonũ eſt argumẽtũ de ſtatutis ad vltimas voluntates,& cõtra.do.me⁹ Iaſ.in.l.nõ ſolũ.§.morte.i.xxj.col.ff.de noui ope.nun.ſi ergo ſit credēdũ,ita dilexiſſe filias ꝓprias q̃ neptes:idē erit ĩ ſtatuto. ¶Dico in hoc†ꝙ filius adiuerit hęreditatem poſt mortē patris,ꝙ etiãſi nõ habet filiũ ſed filiã:qđ illa q̃ eſt neptis reſpectu aui defuncti.excludet amitã dotatã.ita tenet in ſpē Cy.in.l.j.de adul.& hoc eſt,quia non eſt amplius hęreditagiũ,aut p̄rimonium au,ſed patris.ita refert & ſequitur do.Frã.de curte antiquus in conſi.ſuo xliiij.in.ix.col & in cõſi.lxiij.in.xiij.col.cũ ſeq.col.allegãdo practicã Papieñ:ita tenere in forma libelli quo agit̄ pro legato rei ſingularis.ver.quæritur,ſi ſtatuto caueatur.& multũ bene explicat hanc materiam Fran.de curte te in dictis conſilijs.& etiam Fran.de curte iunior & nepos alterius in conſi.ſuo.xj.poſt feuda ibi:tertio princi.vbi ponit aliũ caſum ſimilem:†ſed ſi moriatur pater relicta filia nepte ex filio: illa neptis non excludit amitam ſuam,ita tenet Paul.de caſt.in conſilio ſuo.xlvij.incipiente,

[Right-margin notes beside the lines above, cut off at the page edge, in order: "An nep." (note 2); "Arg. ab abſurd." (note 3); "Ne... qñ ex... data... tam... tat: n..." (note 4).]

incipiẽte,proponit in castro in cõsi.antiqs in impressio ne noua.Et istam etiã distinctionẽ facit do.meus las. in d.l.venia.in.ij.col.in fi.C.de in ius vocã.vide de hac qõ ne Fran.de are.in consi.suo.clix.in.j.&.ij.dubio. & cõsi. clx.in.j.col.& aliquid in cõsi.seq.& sequẽ.in.vj.col. Ale. in consi.xiij.in.iiij.dubio.in penul.col.in.iij.vol.ꝙ inci pit,circa primum dubium quo queritur.

ADDITIO. Adde Soci.i cõs.cliij.& Georgiũ natã in repe.c.ꝗuis pactũ.in.xiij. q.tertie qõnis principalis.de pac.in. vj. *

6 SEd nunc quæro de multum notabili & ardua qõne in iure quæ si eueniret,esset pro amico:ponet ꝙ pr̃ aliqs habeat filiũ & filiã:& ex filio p̃dicto neptem : dotat filiam scd'm hanc nostrã cõsuetudinẽ: postmodum moritur ipse pr̃:moritur & filius ante aditam hæredita tem patris sui:videmus per hãc nostram cõsuetudinẽ, ꝙ mortuo patre filius succedit in tota hæreditate,eo qa eius soror est dotata.Quæro,nunqd dictus filius transmiserit hereditatẽ patris non agnitã ad filiam suã, que tota sibi debetur virtute statuti seu consuetudinis:ita ꝙ filia succedat in totũ,an ṽo eius amita succedat cum ea nõ est dubiũ ꝙ si fili⁹ adiuisset,ꝙ ex quo esset proprium patrimoniũ filij per aditionẽ,ꝙ in totũ succederet eius filia:per.§.cũ filius.insti.de hære.q̃ ab inte.deferũ. & dixi hic ante:sed qa dr̃ ꝙ filius nunꝙ adiuit hæreditatem: dubiũ stat in hoc:nũqd ad filiã suã transmittat do.me⁹ Ias.q(vt credo)nihil ignorauit mouet hãc qõnẽ in.l.emã cipata.in.ij.col.C.q admi.sed illã non decidit.illã etiam mouet in.l.si arrogator.in.vij.col.ff.de adop.& ibi eam plene examinat:& dicit ꝙ ꝗtum ad partem hereditatis q̃ sibi deferẽ de iure cõi,transmittit ad filiam ex potẽtia suitatis,scd'm cõem sniam:& in illa parte succedit filia sine dubio:sed stat difficultas in alia parte:nunqd in ea fili⁹ dicatẽ suus,ita ꝙ trãsmittat ad heredes ex potẽtia sui tatis,etiã licet non fuerit agnita,In hac materia subtili et ardua qõne sunt due opiniones:vna est Sali.in.l.j.C.de adul.q tenet ꝙ hec pars media nõ est transmissa ad neptẽ,ex quo nõ est agnita per filiũ:& in ea succedit soror mouetẽ tribus fundamẽtis. Aduertit tñ primo do.me⁹ Ias.ꝙ in hoc casu,scilicet in hac transmissiõe cessat rõ finalis statuti seu nr̃æ cõsuetudinis:q̃ fuit, qd' masculus excludit fœminas dotatas fauore agnatiõis,vt bona cõ seruẽtẽ i linea masculina.l.j.§.pe.ff.de vẽ.inspi.vt ibi p eũ.

SI ergo defuit rõ,cã finalis statuti cesset:iõ primo videtẽ,ꝙ in hoc casu debeat cessare ipsa cõsuetudo seu statutũ:prout etiam dicit Soci.in cõsi.suo.ccxcvj.in fi.j. col.& fi.ij.col.ver.tertio principaliter ꝓbatẽ:nec est dicẽ dum qd' hec parua filia neptis ex ꝑsona patris masculi subintret eius locũ.d.§.cũ filius.insti.de hære.q̃ ab inte. defe.& nõ ex ꝑsona patris succedit:sed bñ eius loco po nitur:sed postea ex sua persona succedit:ex quo conside ratur qualitas ipsius filie & neptis,& non ipsius patris: prout dicit Bar.in.l.j.§.si filius.ff.de cõiun.cũ eman. lib. idẽ Bar.in.l.j.§.si sint.ff.de colla.bono.& alibi plene do cto.prout dicit idem do.meus in.l.q se patris.C. vñ lib. Si ergo considerentẽ dicte neptis qualitates(vt dictũ est) non reperitẽ habere qualitates cõsuetudinis,ꝑpter quas possit excludere eius amitã filiam:si ergo non cõueniat ṽba nostre consuetudinis,nec eius dispositio cõuenire debet:& istud primum fundamentum satis militat etiã

NVnc pro opinione Saliceti et aliorũ sequacium re 7 statvidere fundamẽta.Et primo ꝓ ei⁹ opiniõe facit† qa qñ aliqua portio cõtra ius cõe deferẽ ex iure spãli:ita de mum habet locũ ius spãle cõtra ius cõe,si portio sit expresse acceptata:al's non.l.eman.C.q admi.l.j.§.ibidẽ.ff. de colla.bono.sed sic est in ꝓposito,qd' dictus filius nõ acceptauit necꝙ agnouit dictã portionem sibi delatã de iure spãli:igitur &c.¶ Scd'o quia lex statuit ꝙ descẽden tes trãsmittant hereditatẽ patris non agnitã, nec aditã, ne fraudenẽ debita portione,ꝗtũ ad illam q̃ deferẽ de iure cõi:& in ista ne fraudẽẽ habet locũ trãsmissio:ergo cũ esset rõ fraudatiõis in alia parte statutaria,cõsequẽter debet cessare trãsmissio:tñ illud est leue fũdamẽtũ:vt dicit do.me⁹ Ias.¶ Vltimo mouetẽ Sali.qa qñ filius transmittit,ex potẽtia suitatis transmittit:nõ tanꝙ aditã, sed adeundã.d.l.vnica.C.de his q ante apertas tabu. & est melior tex.de iure in.l.si quis filiũ.in prin.ff.de acq.here. si ergo portio statutaria transmittitẽ tanꝙ adeunda, & neptis nõ reperiatẽ illius qualitatis ꝑ q̃ possit excludere amitã,ergo adire poterit:& ꝑ cõsequẽs videtur dicẽdũ ꝙ nõ succedat.¶ Hãc eandẽ sniam tenet Lud.Ro.in.l.vẽ tre.ff.de acq.here.ꝑ duo fundamenta q̃ ponit do. meus Ias.i.d.l.si arrogator istud idẽ tenet Soci.i cõs.suo.cxvj.i vj.col.ver.tertio hęc opinio.& ver.quarto hæc opinio. Ale.in cõsi.suo.xx.in.j.vol.cõsulendo arguit ꝓ hac parte:pro qua adducit nouẽ fundamẽta,qbus tñ non obstantib⁹ tenet cõtrariã partẽ ꝑ alia nouẽ fundamenta:et finaliter respõdetad nouẽ prima fundamẽta.Frã.de are. tenet hanc contrariã partẽ in.d.l.ventre.in.xiiij.col.ff.de acq.hære.videlicet ꝙ transmittit in totũ:& hoc si nõ est dubiũ ꝙ filius illius qui moritẽ apud hostes non est pro prie suus sed ficte.ita dicit tex.notabilis in.l.l.cornelia.in fi.ff.de test.& sic hereditas sibi deferẽ ex lege corne.de iu re.spãli:& tñ ista ficta suitas operatẽ trãsmissionẽ.l.apud hostes.ff.de suis & legi.ꝑterea vt dicit pro ista cõclusiõe est casus notabilis et forte singularis in.l.j.§.idẽ Iulianus ait.ff.de colla.bono.tam in.j.ꝙ in.ij.respõso.vbi dr̃ ꝙ si post petitas cõtratabulas abemãcipato ꝑterito,fili⁹ suus institut⁹ decessit,trãsmittit hereditatẽ ad heredẽ suũ:et tñ filio istituto cõseruatẽ portio ꝑ edictũ ꝑtoris expugnato testamẽto.l.hi qui in ꝑtãtem.ff.de leg.ꝑstã.do.me⁹ Ias.etiã tenet hanc opi.eo quia cõis snĩa est,ꝙ filius suus trãsmittit ex potẽtia suitatis hereditatẽ patris:ergo sicut trãsmittit illam partem que deferẽ ex iure cõi, ita debet transmittere etiam partem quę defertur iure statutario, ne al's sequatur absurdum:qd' iste filius pro parte dicatẽ suus,& quò ad partem non:& sic in parte transmittat, in parte:non contra cõiter notata in.l.j.&.ij.ff.de acqui.

8 here.† & quia eadẽ res non debet diuerso iure cẽseri.l.eũ qui ędes.ff.de vsucapio.& ita ꝑ istud fundamentum te nuit Bal.in cõsi.suo.inci.factũ proponitẽ sub hac forma. & Lud.Ro.in.d.l.ventre.refert & etiam tenet Soci.in cõ si.suo.cxcvj.in.ij.col.vbi plene hãc.q.examinat.hãc partem credo veriorem de iure,& in practica seruaretẽ: alia fundamenta do.meus Ias.in.d.l.si arrogator.& Alex.et Soci.in dictis cõsilijs hic aliter non refero,cum satis poterunt videri,cum casus euenerit.

ADDITIO. Adde qd' etiam cõtra Sali. & ꝑ hac opiniõe vltima tenet Georgius natam in repe.c.ꝗuis pactũ.in.viij.q.iij.quęstionis principalis.de pactis. in. vj. *

9 ITEM † quia hic fœmina excluditur propter filios tantum masculos , quæro , nunquid frater

Quõ notabilis.

Opiniones duæ.

Prima.

Secunda opinio.

An patruus excludat filiam dotatam.

Filia dotata non exclusa ẽ si nõ sint filij.

patris possit excludere istam filiam sic dotatam,cogita quia nisi essent ṽba hic posita,videret ꝙ sic.& ad ꝓpositum faciunt quedã dicta per do.meũ Ias.in.l.j.in.iij.col. C.de succes.edicto.Hanc qõnem etiam plene examinat Guil.Bñdicti in sua repe.c.Ray.in ṽbo,mortuo Itaqȝ testatore scđo nu.118.&.119.de testa.& ibi abunde de ma
10 teria transmissionis & suitatis.¶Aduerte,†qa si nõ sint filij,aut ex eo filio descendẽtes:& fuerit simpliciter dotata,nõ est exclusa:nisi renũtiauerit expresse future successioni simpliciter ad vtilitatem suorũ patris & matris,et suorum hæredum:quia ista renuntiatio excludet etiam filiam renuntiantem,ne succedat cum alijs filiabus.

☞ADDITIO. Aduerte ꝙ contrariũ tenuit Decius in.l.pactũ ꝙ dotali.i.iiij.col. in.iiij.limitatione dict[1].c.ꝙuis.C.de colla.qm̃ ex quo renuntiauit filio viuẽte,presumitur renũtiasse propter filium.*¶Sed an sufficiat ꝙ dicat,ꝙ dotem dictus pr̃ dedit dicte filie ꝓ oĩbus suis iuribus paternis & maternis, reseruata successiõe collaterali dixi ꝙ nõ et cõsului.& vide que dixi hic ante in additione glosse precedentis.

ADde tñ ꝙ si soror fuerit maritata à fratre,& fecerit pactũ de non petendo hæreditatẽ paternam ipsi fratri,intelligitur de portione spectante ipsi fratri:vñ ab alijs fratribus poterit petere portionẽ sibi contingentẽ. Ita dicit Bal.in.l.si actionẽ.C.de pac.dicit tñ Iac.de sancto Georgio post eũ in .d.l.qđ si soror maritať ab vno fratre et simpliciter renũtiet hæreditati paterne:tũc portio sua tanqȝ deficiens accrescit omnib⁹ fratrib⁹qñ talis renũtiatio est facta añ aditã hæreditatẽ ꝑ sororẽ. Secus si iam adiuisset hæreditatẽ & renũtiasset hereditati paterne vni ex fratribus,qui maritauit eã.Nam tũc nõ haberet locum ius accrescẽdi,per regulam. l.primæ.§.fi.ff.de vsufru. accrescẽdo. & ideo omne emolumentũ ꝙ pertinebat ad istã sororẽ acquiritur illi fratri cui renũtiauit, scđm Pau.de cast.in.d.l.si actionẽ & in.l.plane.§.si duobus.ff.de lega.j.Io.and.in additio.ad Spec. in tit.de test. in additio.magna.Et dicit ipse Iacobinus optimus practicus,ꝙ talia sunt notãda,quia sunt quotidiana.

☞ADDITIO. Aduerte tñ ad vnũ qđ frater minor admittẽs sororẽ exclusam ꝑ statutũ nõ restituitur.Bal.in.l.ꝑ numero.in lectura antiqua.C.ad officianũ.Soci.in cõsi.ccvij.allegat⁹ ꝑ albertũ brunũ in tractatu de statu. excluden. fœminas .arti .xij. in.vij.quæst.illius.xij.articuli.¶Aduerte etiã qđ hæc cõsuetudo habet locũ etiã si nascatur fili⁹posthumus post mortẽ patris:vt tenet in terminis Mat.de affli.in cõsti.regni Siciliȩ quȩ incipit,vt de successiõibus.in.iiij.not.ibi iuxta hoc quero.& in qõne sequẽti ponit quid;si nascať filia.& ibi cõcludit ꝙ cõceptus habeť pro iam nato: de quo articulo plene ꝑ Guil.Bñdicti in repe.c.Ray.in verbo,& sobolem qȝ gestabat in vtero. de testamentis. *

In textu ibi,

Sil ne luy est expressement reserue.

QVæro,nunqd ista reseruatio seu pactũ ꝙ facit pr̃ cũ filia ꝙ succedet cũ alijs possit validari per cõsuetudinẽ:ita ꝙ si pater fecerit talẽ reseruationem,sit taliter astrictus ꝙ ãplius testari nõ possit in præiudiciũ ipsius filie.Bal.in.l.cũ archimedorã.C.vt in pos. lega.tenet ꝙ sic,ꝑ tex.in.c.filij nati.& ibi expresse Cardi. Alex.si de feu.fue.contro.inter dñm & agna.idẽ tenuit Bal.in.l.pactũ.in.ij.oppo.C.de colla.& in.l.de qb⁹.in.ij. col.ṽsi.i tẽ nõvalet pactũ .ff. de legi.¶Cõtrariũ tñ tenet idẽ Bal.in.l.ij.in.iij.col.C.q̃ sit lõga consue.& Alex. in.l. pactũ.in.j.col.C.de colla.& do.me⁹ Ias.i.d.l.pactũ.in.ij. col.& in.iiij.limi.idẽ Alex.in ꝯpostil.ad Bal.in.d.l.cũ archimedorã.do.me⁹ Ias.in.l.de qb⁹.in.xvij.col.ver.& an cõsuetudine possit validari.ff.de leg.idẽ ẽt tenet do.me⁹ Ias.in.l.pactũ.in.ij.col.C.de pac.ex qb⁹ vidimus,ꝙ licet hodie in plurib⁹locis,maxime in hac patria ducat⁹ Burgũdie plures in cõtractib⁹ mr̃imonij & fauore seu cõtẽplatiõe mr̃imonij faciãt pacta,& cõueniãt inter eos qđ succedãt sibi adinuicẽ:& ꝙ pr̃ aut alius ꝓmittit dare hȩreditatẽvni,vel aliquẽ instituere:ꝙ talis cõuẽtio nõ va-
1 let:†qa hȩreditas ꝑ pactũ dari non põt.l.hereditas.C. de pac.cõuẽ.tam sup dote.nec ꝑ cõtractũ.l. tale pactũ.§.fi. ff.de pac.do.me⁹Ias.in.l.licet ĩter priuatos.in.ij.col.C.de pac.Io.de Imo.in rub.de test.in pe.& vlt.col.¶Vbi dicit ꝙ ẽt quota hȩreditatis ĩ cõtractu dari nõ pȯt.Sed aduerte,ꝗa pactũ de futura successione singulari & particulariualet,vt dicit Lãcelo.Decius in.l.pactũ ꝙ dotali.C.de pac.& cõsuluit Ale.in.iij.ꝑte cõsiliorũ.q.xxviij.inci. põderatis ṽbis cõuẽtionũ.alle.ꝑ Guil.bñdicti in sua repe. c.Ray.in verbo,duas habẽs.nu.217.de testamentis.

Hæreditas non põt dari ꝑ pactũ.

☞ADDITIO. Aduerte:ꝗa vr̃ ꝙ isti boni patres notorie errẽt in hoc,cũ cõtra tex. ad literã in.d.l.fi.C.de pac.q loquiť in hereditate & successiõe singulari & particulari,vt ibi patet in his ṽbis, pactaqȝ inter eos inita ꝓ aduẽtura hereditate.qb⁹ spãliter declarabať,si ille mortuus fuerit.et paulopost,qa adhuc superstite eo de cui⁹ hȩreditate sperabať.& iterũ ibi cõposita sunt,si ille mortu⁹ fuerit.¶Dicit tñ idẽ do.me⁹
2 Ias.in.d.l.licet inter priuatos.†ꝙ si duo fratres habẽt bona communia ꝙ possunt sibi inuicẽ donare in cõtractu post mortẽ:immo talis donatio nõ indiget insinuatiõe.

ADuerte in hoc ꝙ in duobus casibus valet pactum de futura successione:& potest quis fieri hæres in contractu in duobus casibus,societatis scilicet,& matrimonij:vt tenet Guil.Bene.in.c.Ray.in ṽbo,& vxorẽ nomine adelasiam.nu.160.de testa.

☞ADDITIO. Aduerte ꝙ istud est sane intelligendũ,scilicet in casu mr̃imonij, scđm.l.cũ hȩreditas.C.de pac.cõuẽ.scilicet qñ bona sũt titulo dotis obligata,& nõ sub simplici pacto,qđ vltra dotẽ in illis succedẽt.Et in casu societatis qñ inter socios est cõuentum ꝙ hæreditates eisdẽ obueniẽtes veniãt in cõiõe,scđm tex.in.l.iij.§.de illo.ff.ꝓ socio.q tex. sunt ad
3 hoc ita intelligendi.*¶Et aduerte ad supradicta†ꝙ tale pactũ,reseruatiõis est ita efficax,ꝙ etiã p̃textu ingratitudinis,nõ põt reuocari:vt dicit Frã.de are.in.l.de qõne tali.in.ij.col.C.de pac.ꝙ est notandũ si sit verũ,dicã statim.¶Phili.Decius cõsi. suo. clxxxiiij. querit, an valeat pactũ de nõ auantagiando filiũ vltra fœminã.vide ea q̃ ibi dicit,& Boeriũ in cõsue.Bituriceñ.ti.de cõsue.matri. & doharij.§.v.col.iij.& eundẽ Ceciũ cõsi.suo.ccxxv. in ij.vol.vbi ponit de pacto ꝙ succedat quis in certa re.

Pactum reseruationis ca.

DE hoc dubio vide Gui.Bene.in sua repe.c. Ray.in ṽbo.duas habẽs.nu.147.de test.ibi:scđo fallitvbi ponit regulã,ꝙ pactũ de succedẽdo nõ valet,cũ nouem fallẽtijs.& de pacto decõseruãda hære.nu.218.Et de hæreditate certo mõ diuidẽda,nu.235.vbi plene.& nu.237.poniť,de pacto de nõ succedẽdo.ꝙ dicit nõ valere ex qnqȝ aut sex causis.& ibi ponit septem fallẽtias ad illam regulam:& inter alias multum bene explicat illam qñ quis renuntiat

renũtiat succesśiõi cũ iuramẽto: qđ quo intelligatur, & quid importet, plenè ibi. & etiã vide Georgium natã in repe. c. q̃uis. in. xvij. col. cum seq. de pac. in. vj.

ADuerte ꝙ cũ hec nr̃a cõsuetudo habeat vim legis, eo q̃a cõfirmata & approbata à superiore: ꝙ etiã si esset cõtra legẽ, ꝙ debet obseruari ꝓ lege: qñ princeps facit de facto obseruari ꝓ quo facit regula, q̃ ꝑdit Alb. in. l. cũctos populos. in vlt. col. C. de sum. trini. & fide ca

Regula. 4 tholi. vbi dicit, † ꝙ si aliqd de iure non valet, tñ princeps facit de facto obseruari: est perinde quo ad subditos, ac si de iure valeret. vbi ꝑ hoc determinat, ꝙ si statutũ disponit ꝙ debitores vel fideiussores cõuẽti ad vsuras non possint opponere exceptionẽ, ꝙ vsurę nõ debeanť: & fideiussor vigore isti⁹ statuti coactus est soluere vsuras, si eas repetet à debitore principali: nõ poterit debitor opponere ꝙ male fecit soluere vsuras, quas de iure soluere nõ tenebať: q̃a postq̃ de facto seruať statutũ, perinde est acsi fideiussor fuisset de iure exactus. istam regulã tradit do. me⁹ Ias. in. l. vbi pactũ. in. vij. col. C. de transac. & in. l. dedi. la. j. §. si liber hõ. ff. de cõdi. ob cãm. & dicit do. me⁹ Ias. in. d. l. vbi pactũ. ꝙ hęc regula est signãda, q̃a seruiet ad multa: licet ergo de iure possit dici talis reseruatio, seu tale pactũ fieri nõ posse ꝑ pactũ cõuẽtũ inter partes. vt. l. pactũ ꝙ dotali. C. de colla. & l. pactum. & l. fi. C. de pac. & ita tenet Bar. ꝑ illũ tex. in cõsi. suo. cccxl. in prima parte, in ĩpresśiõe noua Mediolanẽsi. & sicut nõ põt fieri ꝑ pactũ, ita videreť ꝙ nec ꝑ statutũ & cõsuetudinem, ꝑ gl. in rub. C. de decre. decu. li. x. q̃a ad hoc dr̃ ꝙ ex quo hæc cõsuetudo seu statutũ de facto obseruať, & ꝙ princeps ita facit obseruari: ꝙ habeť ꝓ lege ita qđ nihil põt opponi in cõtrariũ. posset etiã dici ꝙ nõ valet argumentũ doctorũ dicentiũ ꝙ talis reseruatio nõ põt fieri ꝑ pa-

Arg. de pacto ad statutũ. ctũ, ergo nec ꝑ statutũ vel cõsuetudinẽ: q̃a vt dicit Panor. in. c. si diligẽter. in. j. col. extra de foro cõpe. tale argumẽtũ nõ est sempverũ, maxime nõ ꝓcedit negatiue. ꝓut tenet do. me⁹ Ias. in. l. ꝑscriptiõe. in. iij. col. C. si contra ius vel vtili. publi. & in auť. iubemus. i. j. col. C. de iudi. Feli. in. c. j. i. ij. col. extrà de ꝓba. ex q̃b⁹ ꝑdictis teneo hãc reseruationẽ validã hac nostra consuetudine: ita ꝙ nihil põt opponi cõtra eã: q̃cquid dicãt supranominati alij.

5 SEd semel fui interrogatus: pone † ꝙ pr̃ in cõtractu mr̃imonij maritãdo filiã reseruauerit: ꝙ filia succedet cũ alijs fratrib⁹: an si postmodũ voluerit facere testamentũ, possit p̃iudicare filie in illa parte reseruata. ¶ Videť dicẽdũ ꝙ nõ. & ꝓbo sic. primo ꝑ tex. in. l. si cõstãte. ver. exceptis. C. de dona. ãte nuptias. ꝑ quẽ tex. dicit ibi Bal. esse solẽnẽ ad hoc ꝙ ius q̃sitũ re vel spe ex tuo facto nõ tñ ex tua dispositiõe, sed ex dispositiõe legis vel statuti nõ põt aliquo mõ ꝑ te mihi auferri: sed sic est qđ hæc pars q̃ est filiæ reseruata est acquisita ꝑ filiã ex facto pr̃is nõ ex sua dispositiõe, sed legis municipalis: ergo nõ põt eidẽ filiæ ꝑ patrẽ auferri. ita allegat ad hoc illũ tex. Frã. de aretio in cõs. suo. lxxiiij. in. v. col. ver. ꝓ ista cõclusiõe. Facit tex. in. l. si post mortẽ. § fi. ff. de bono. pos. cõtra ta-

Not. pulcram q̃stionẽ de patre reseruãte filię succesśione cũ alijs.

6 bu. quẽ allegat do. me⁹ Ias. in. l. fi. in. v. col. C. de pac. † qđ ius mihi q̃sitũ ex ꝑsona tua nõ potes mihi auferre: ergo min⁹ qñ est q̃sitũ ex dispositiõe statuti, seu cõsuetudinis.

☞ ADDITIO. Aduerte ad id ꝙ dicit gl. in. l. itẽ labeo. §. j. ff. fami. herciscũ. & Bal. in. l. terminato. C. de fructi. & litiũ expẽ. & Mat. de af. in cõsti. regni Siciliæ q̃ incipit, siĺr agẽs. in. ix. nota. vbi dicũt ꝙ reseruatio opať effectũ cõseruatiuũ ac si tpe reseruatiõis actus fuisset factus. facit. l. ꝑtor. §. si cõtrouersia. ff. de dãno infe. & gl. in. l. j. §. si qs argẽtũ. ff. deposit. & l. itẽ põponius. §. fi. ff. de rei vẽdi. Et q̃ dicit idẽ Mat. in dictis cõstõnib⁹, in constõne q̃ incipit, exceptiões. in. ij. lib. in. iij. nota. ⁂ ¶ Immo etiã dicit Areti. in. d. l. fi. ꝙ tale pactum ꝑtextu ingratitudinis nõ est reuocabile. Faciũt & plura alia q̃ ad istud ꝓpositũ adduci possent que ponit idẽ do. me⁹ Ias. in. d. l. fi. in. v. col. Vide decisiõnẽ Tholosanã. cccclij. vbi ãplisśime meli⁹ q̃ alibi, cũ fuissem iterrogatus in studio, dixi ꝙ bonũ esset qđ filia faceret & vt in cõtractu mr̃imonij in illa parte reseruata pr̃ constitueret se posśidere p̃catio nõie filiæ, cui illa pars est reseruata: q̃a ꝑ illã constõnem p̃carij, transfertur dñium & posśesśio. notať in. l. q̃uis. §. si conductor. & in l. qđ meo. in prin. ff. de acq. pos. Bal. in. l. j in. ij. col. C. qñ liceat ab emptio. disce. & in. l. quædã. post gl. ibi. ff. de rei ven. do. me⁹ Ias. in. l. quoties. in. iiij. col. C. de rei vendi. & in. §. omniũ in. xxiiij. col. & in. xxv. insti. de actio.

CVm hæc dixissem, me exisẽte in studio Ticinẽñ. q̃dã socius me⁹ vir peritus ꝓ certo nũc doctor, nõie Philibertus florẽte locũ tenẽs in balliuatu Matisconẽñ. q̃dã cõtra hec dicta & scripta mea i hoc passu opposuit, volẽdo sustinere ꝑdictã constõnem p̃carij de nihilo operari. primo sic. nã ista reseruatio est pactũ de succedẽdo affirmatiue: ꝙ est à iure reprobatũ, q̃a cõtra bonos mores. notãt Bart. & alij in. l. fi. C. de pac. conuẽ. & i. l. pactũ. C. de colla. si ergo nõ valet actus principalis, scilicet ipsa reseruatio, ergo nec ipsum cõstitutũ: ꝓut dicit Bal. in. l. ex testõ. C. de fideic. idẽ Bal. sub dubio. in. c. ij. ante fi. de feud. da. invicẽ legis cõmis. Alex. in cõsi. suo. lxxxj. in. vij. col. in. iij. vol. inci. lecto et discusso. Albe. de rosate in. l. acquiriť. ff. de acq. re. do. Faciũt q̃ dicit do. me⁹ Ias. in. l. non dubiũ. in ãtepe. & pe. col. C. de legi. & in. §. fuerat. i. xviij. col. insti. de actiõi. & in. l. certi cõdictio. §. si nũmos. i. vij. col. ff. si cer. peta. faciũt q̃ dicit idẽ do. Ias. p̃ceptor me⁹ in

Disputatio pulchra & vtilis.

7 l. j. §. si qs ita. in finalib⁹ v̸bis. ff. de verb. obli. † vbi tenet, ꝙ si nõ valet principalis cõtractus: iõ nec cõstitutum nec p̃cariũ in eo appositũ: ex quo voluit tenere p̃dictus do. Philibertus, qđ principalis cõtractus nõ valebat scilicet reseruatio de succedẽdo cũ alijs: sic p̃cariũ i eo appositũ nõ valeat, iuncto qđ clausula cõstituti seu precarij non trãsfert dñium nisi p̃cesserit titulus habilis ad trãsferẽdũ dñium. vulgata. l. traditiõib⁹. cũ ibi not. C. de pac. sed sic est qđ in casu nr̃o ista reseruatio non est titulus habilis ad transferendũ dñium, immo reprobatus à iure: vt dixi. s. in locis hic ante alle. nec põt validari statuto vel consuetudine: vt tenent aliqui: vt dictum est. s. igitur &c.

ITem vr̃ qđ ista reseruatio sit titulus lucratiuus donatiõis q̃ inter patrẽ & filiũ est ꝓhibita. l. donationes. C. de dona. inter vir. & vxo. rõne em̃ patrie p̃tãtis. ¶ Sed dixi qđ hæc fundamẽta nõ multũ obstabãt: q̃a ad primũ istud est p̃supponere, qđ cõsuetudo nõ posśit validare talem reseruationẽ: qđ non est verũ: vt ante dixi. ex quo ergo de iure talis reseruatio attenta cõsuetudine est valida: igiť constitutũ seu p̃cariũ in eo appositũ operabitur suũ effectũ. ¶ Et q̃tũ ad hoc qđ diciť qđ est donatio q̃ non valet inter patrẽ & filiũ: dic qđ istud non arguit de necesśitate: q̃a posset filia emãcipari. Itẽ talis donatio facta in cõtractu mr̃imonij & cõtẽplatiõe matrimonij valet: prout tenet Guido pape deci. sua cxlv. ex quo supra dicta fundamẽta nõ vrgẽt, & maxime in tali casu posśent pr̃ & mater facere donationes filiæ, vt est tex. nostrę

cõsue.ĩ fi.¶ Adducebat p̃dictus do. Philiber. socius et cõtemporaneus meus aliud fundamentũ, scilicet q̃a dicebat q̄ p̃r non potuit sibi imponere legẽ, quominus voluntas ei⁹ esset ambulatoria vsq; ad mortẽ, & posset libere testari. l. stipulatio hoc mõ cõcepta. & ibi p̄ doc. ff. de verb. obli. & in dubio est p̄sumendũ q̄ p̃r voluit, & intellexit dictã reseruationẽ facere ab intestato, nõ aũt ex testõ: vt res potius valeat, q̃ pereat. l. quoties. cũ si. ff. de rebus dubijs. sequeret̃ eñ ex tali reseruatiõe, q̄ p̃r non posset testari, nec disponeret etiã de eo q̄ post dictã reseruationẽ & cõstõnẽ acquisiuit, saltẽ p̄ parte ad dictã filiã contingẽte cũ dicta legitima seu hæreditas intelligitur debita scd'm quãtitatẽ p̃rimonij defuncti, q̄ habe-
8 bat tpe mortis. tex. in. l. cũ quærit̃. C. de inof. test. sed † idẽ iuris est de parte q̃ ad partẽ, sicut de toto quoad totum. l. q̃ de tota. ff. de rei ven. cõfirmabat p̄ dictũ Bar. in. l. hæredes mei. §. cũ ita. ff. ad trebel. q̄ refert & seq̃ do. meus Ias. in. l. ex facto. xiiij. col. ff. de vul. & pupil. substi. scilicet
9 † q̄ volũtas testatoris censet̃ esse cõformis dispositiõi iuris: sed sic est q̄ dispositio legis est q̄ q̃s possit libere testari: vt dictũ est. igit̃ v̄r esse dicendũ q̄ sit intelligẽda p̃dicta reseruatio ab intestato: cũ ipsa filia iã habuerit dotẽ q̃ succedit loco legitime. do. me⁹ Ias. in aut. nouissima. in pe. & vlti. col. C. de inof. test. p̄ plura p̄ eũ ibi allegata.

AD hoc dico, q̄ licet verũ sit q̄ aliq̃s nõ possit ipõnere legẽ sibi, à qua recedere nõ possit: verũ est ex sua dispositiõe in vltima volũtate, sed in cõtractu etiam põt: q̃a licet fuit ab initio, volũtatis, ex post facto tamẽ sunt necessitatis. l. ab initio. C. de actio. & obli. et nũc hęc reseruatio habet vim pacti, qd' p̄ cõsuetudinẽ põt validari: vt dixi supra. igit̃ &c. ¶ Item hæc reseruatio nõ tollit ĩ totũ facultatẽ testandi, sed solũ in parte reseruata, ex quo nõ seq̃t̃ qd' nõ valet talis reseruatio cũ habeat p̃r a-
10 lia bona vñ possit testari. ¶ Et facit in siñ, † qd' si q̃s fecerit donationẽ oĩum bonorũ p̄sentiũ & futurorũ, dempta aliquali parte, qd' p̄pter talẽ partẽ reseruatã valet talis donatio: q̃a nõ tollit̃ oĩno libera testãdi facultas: cũ habeat aliquã partẽ in qua testari possit. ita tenent oẽs, maxime do. Ale. et Ias. in. l. stipulatio hoc mõ cõcepta. ff. de v̄b. obl. ¶ Et q̃ñ debeat fieri talis reseruatio, & an dici debeat, de sua poterit disponere in vita & in morte: an v̄o in morte tm̃: & si in vita disponat an prima, an scd'a sit nulla: vide Philippũ Deciũ in cõsi. cclj. in. ij. vol.

ADuerte, q̃m si fiãt in Aluernia tales reseruatiões in cõtractu m̃rimonij nõ ãplius in p̄iudiciũ filiæ poterit p̃r disponere p̄ vltimã volũtatẽ, sed bñ p̄ contractũ inter viuos, & p̄ donationẽ. In patria v̄o iuris scripti si fiãt tales reseruatiões, habet vim pacti cõseruãde hæreditatis: qd' est validũ et de iure: & est huius effectus qd' tollit seu remouet obstaculũ qd' põt esse in vim renũtiationis: & sic hoc casu habilitat̃ ad hoc qd' poterit postmodum succedere in illa p̃te ĩ qua successisset si nõ renũtiasset: vt dicũt Bar. & Bal. in. l. fi. C. de pac. & in pluribus alijs locis, vt supra dixi allegatis, ex quo si ante mortẽ disponat valebit dispositio: q̃a successio intelligit̃ de bonis q̃ reperiunt̃ tpe mortis. ¶ Et iõ nõ est hic eadẽ rõ de parte quo ad partẽ, sicut de toto quo ad totũ ex quo nõ p̄cedit regula. l. q̃ de tota. ff. de rei vẽdi. put est gl. in cle. si vna. in versi. defensor. de reb. eccle. non alie. gl. in. l. quæ hoĩem. in prin. ff. de sol. do. me⁹ Ias. q̃ hãc regulam plene examinat ãpliãdo & limitãdo in. l. q̃ sine. ff. de cõdi. sine causa. licet Cuma. & Alex. in. l. serui electiõe. ff. de lega. j.

voluerint aliquid dicere de p̃dicta gl. seu limitatione. Et ex supradictis v̄r mihi q̄ nõ obstant fundamẽta adducta p̄ predictũ. d. Philibertũ de q̃b⁹. s̃. feci mẽtionẽ: ad q̃dam alia nõ insisto cũ nõ multũ vrgeãt. Ex quib⁹ teneo qd' tm̃ hec v̄ba operãtur, q̄ ista filia ĩ parte reseruata succedet patri cũ alijs filijs: sicut ergo succedunt alij filij, ita & ipsa filia: ex quo posset dici q̄ si tm̃ p̃r relinq̃ret alijs filijs legitimã, q̄ etiã tenet̃ tm̃ reseruare predictẽ filie legitimã. Sed cogita in hoc ex his que dicta sunt hic ante. ¶ De hac q̃õne vide Boeriũ in cõsue. septene bituricẽsi, titu. de cõsuet. m̃ri. §. v. in gl. & vide Phili. deciũ in cõsi. clxxxiiij. s̃. alle. in prin. hui⁹ gl. de pacto facto cũ p̃re de nõ auantagiãdo filiũ vltra fœminẽ. de quo etiã p̄ Deciũ
11 ĩ. l. pactũ. C. de colla. ¶ Sed † si p̃r dotauerit filiã scd'm formã huius cõsuetudinis, nulla facta reseruatione in contractu m̃rimonij: an postmodũ possit facere pactũ cũ ea nõ obstan. dicta cõsuetudine q̄ eidem succedet vide Iac. de sancto Geor. in. l. fi. in vlti. col. C. de pac. q̃ tenet q̄ non. Pactu patris filia d... succe... do.

SEd aduerte qd' si pater filię reseruauerit qd' succedat sibi & fratribus deficientibus masculis, nõ valet in vim institutionis. l. filiusfamilias. §. vt q̃s heredẽ. ff. de lega. j. sed valebit in vim fideicõmissi. tex. est in. l. q̃ filium, in. l. sceuola. & in. l. ex facto. in prin. ff. ad Trebel.

☞ ADDITIO. De hmõi reseruatione & eius effectu vide Albertũ brunũ in suo tractatu, de statuto exclu. fœminas. articu. iiij. vj. articuli principalis. in. xiij. q. illius. iiij. articuli. ✱

12 SEd ponet † qd' p̃r & mater dotãdo filiã reseruauerũt ei qd' succedet cũ alijs, reportãdo dotẽ, à patre et m̃re datam: an patre tm̃ moriente, aut matre tm̃ possit venire filia ad successionẽ illius defuncti an debeat expectare qd' ambo morianẽ ad hoc vt possit venire ad successionem reportando vt dictum est. Quæstio

ADuertendum est, qd' est cõsiderandũ q̃ñ fit hæc reseruatio q̃a aut d̃r, qd' post mortem p̃ris & matris veniet filia ad successionẽ eorum: & tũc q̃a est copula, & ad ei⁹ veritatẽ requirit̃ cõcursus oĩm copulatorũ. §. penul. insti. de hære. insti. & tũc requirit̃ qd' p̃r & m̃r sint mortui: ad hoc vt filia possit venire ad successionẽ eorũ reportãdo: aut v̄o loquit̃ p̄ v̄ba alternatiua, sic dicẽdo. Filia veniet ad successionẽ post mortẽ patris aut matris: & tũc hoc casu si vnus illorũ morieẽ, veniet filia
13 ad successionẽ: eo q̃a † ad veritatẽ disiunctiue aut alternatiue sufficit alteram partem esse veram iuribus. s̃. allegatis, cum ibi notatis per doctores.

AVt vero alio mõ fuit facta dicta reseruatio: puta filia talis dotata veniet ad successionẽ nostrã reportãdo post mortẽ cuiuslibet nostrũ: & tunc q̃a est v̄bũ qd' licet attribuat cuiuslibet insolidũ: vt no. Bart. in l. hoc articulo. ff. de hære. insti. non sufficit qd' vnus illorũ sit mortuus, sed requirit̃ cõcursus oĩm distributorũ: eo q̃a dictio (q̃lz) est distributiua simplex, & natura istorum est vt req̃rat̃ cõcursus oĩm ad quos refert̃, al's esset falsa oratio. l. nõ distinguemus. §. cũ plures. ff. de arbi. l. si creditores. C. de pac. & l. si plurib⁹. ff. de leg. ij. Si tñ diceret̃ in cõtractu p̄ patrẽ & matrẽ: si q̃s ex nobis moriatur volum⁹ qd' filia n̄ra dotata veniat ad successionẽ reportãdo: tũc post mortẽ vnius veniet filia ad successionem
14 illius: † q̃a dictio si q̃s, est dictio distributiua, nõ requirẽs cõcursum oĩm distributiuorũ, sed v̄ificat̃ in vno. vt probat̃ in. l. si necessarias. §. si annua. in fi. ff. de pig. act. Ita dicit Bar. ĩ. d. l. hoc arti. ex cui⁹ dictis possunt similes q̃ões decidi. Si quis dictio.

15 decidi.¶†Sed q̃ro q̄d ecõtra si pr̃ reseruauerit filiæ qđ
Quæstio
succedat sed eã simpl̃r dotauerit,taliter ꝙ sit exclusa ꝑ cõ
suetudinem nr̃am:an poterit postmodũ pr̃ eã reuocare
seu reappellare ad successionẽ suã.Ale.in cõsi.suo.xxix.
inci.Preclare subtiliter.in.iij.vol.vr̃ innuere ꝙ sic.¶Cre-
do ꝙ posset eã instituere hæredẽ in duabꝰ partibꝰ totius.
hæreditatis.Cũ etiã posset instituere extraneũ:vt.s̃.hoc
eo.arti.iiij.nec tunc est deveris heredibus,cũ sit exclusa,
sed ꝓ extranea:& iõ põt illã instituere de ꝑ se in aliqua
parte:sed ꝙ simpl̃r possit eã reappellare dicẽdo,volo ꝙ
nõ obstãte tali cõsuetudine veniat ad successionẽ meam
cũ filio qđ nõ possit:q̄a ius est acq̄situ filio ꝑ cõsuetudi
nẽ:cui inferior nõ põt derogare:vt dicit do.meus Ias.in
l.nemo potest.ff.de leg.primo.& dixi in pluribus locis.

ADuerte,q̄a stante statuto seu cõsuetudine simpl̃r
disponẽte ꝙ filia dotata existẽte masculo nõ suc-
cedat,ꝙ pr̃ in preiudiciũ filij nõ poterit dotando filiã ei
dẽ reseruare ius succedendi,cũ al̃s sit hoc ꝓhibitũ:vt te-
net.G.Bñdicti in sua repe.c.Rah.in ꝟbo,duas habẽs fi-
lias.nu.219.de testa.Si sit dictũ in statuto aut cõsuetudi-
ne ꝙ nõ possit illã instituere,q̄a nec etiã succedẽdi ius ꝑ
pactũ reseruære:& iõ notãter hic fuerũt apposita p̃dicta
ꝟba.(sil ne luy est exp̃ssemẽt reserue.)¶Vide in hoc Boe
riũ in cõsue.Bituricẽ.ti.de test.§.vj.in.x.col.gl.magne.
Adde ꝙ si hoc casu instituat̃ hæres in aliqua parte,qđ
nõ tenebit̃ cõferre cũ fratre dotẽ,& alia sibi donata,vt
tenet ĩ terminis do.meus Iason,in.l.si emãcipati.in.vij.
col.C.de colla.eo q̄a licet sit de descẽdẽ.& ĩ primo gra
du,tñ ẽ tãq̃ extranea,cũ sit ꝑ cõsuetudinẽ exclusa.¶Ad
Effectus reappellationis ad successionem.
uerte tñ,q̄a ẽt eidẽ relinquere ꝓhibet̃ titulo hæreditario:
& ideo non valeret institutio:sed alio modo posset ei
relinquere,eidem donando sine titulo institutionis cũ
16 hoc dictet consuetudo.¶†Et de effectu hmõi reappelli
seu reuocatiõis,qũo fieri possit,& in quo casu.vide Iaco
binũ de sctõ geor,ĩ.l.fi.in vlt.col.C.de pac.& ꝑ Georgiũ
natã ĩ repe.c.q̃uis pactũ.iiij.col.ver.limita hãc decre.de
pac.in.vj.& cõsului plene in casu emergẽti in cõsi.incip.
(noble seigneur Helie de polignac.)In quo ĩdistinctè te-
nui ꝙ ĩ casu ĩ quo filia aut soror est solũ exclusa ꝑ pactũ
& nõ ꝑ statutũ ẽt ad cõmodũ cõtrahẽtis et aliorũ,ꝙ cõ-
trahẽs põt illi pacto renũtiare & illã reappellare sine cõ-
sensu aliorũ,ĩ fauorẽ quorũ ẽt cõtrahẽs stipulatꝰ fuerat.

☞ADDITIO.Consiliũ de quo hic ãte est facta
mẽtio est nume.28.& ad hoc vi-
de etiã Alex.in consi.cciiij.in.vij.vol.& decisio Tholo.
ccccliij.& ita fuit dictum ꝑ arrestum curie parlamẽtalis
Parisiẽ.anno dñi.M.cccccxxxj.in mense Martio.*

ADuerte etiam ꝙ frater cui est acquisitum ius in
præiudicium creditorum potest reuocare soro-
rem dotatam.Bal.in.l.maximum vitium.in.iiij.col.ibi,
sed pone ꝙ frater.C.de libe.præte.vel exhære.

In textu ibi,

Et nentend lon point priuer la femme de
succession collaterale.

NAm etiã si istud cõsuetudo nr̃a nõ disponeret,ad-
huc ꝑ renũtiationẽ factã cũ dispositiõe statuti seu
nr̃æ cõsuetudinis nõ diceret̃ renũtiare nec esse exclusa à
successiõe collateraliũ & sic fratrũ suorũ.ꝑ ea q̃ dicit do.
meꝰ Ias.in.l.eiꝰ q.§.qđ si stipulatꝰ.in.v.col.ff.si certũ pe
ta.vbi plura ad hoc allegat:& allegat Ale.Frã.de are.&

1 Lud.ro.q̄ ita cõsuluerũt.†Et iõ dicit,si vis facere qđ filia
nõ succedat fratribꝰ,fac ꝙ renũtiet successiõi faterne cũ
iuramẽto.idẽ tenet idẽ do.meꝰ in.l.q̄m nouella.in.ij.col.
C.de inof.testa.idẽ tenet in.§.actionũ.insti.de actio.vbi
Hæreditas adita non plus dicit hæreditas.
idẽ etiã tenet idẽ do.meꝰ in.l.j.§.veteres.iij.col.ff.de acq.
2 pos.per glo.ibi quæ dicit † ꝙ hæreditas postq̃ est adita
nõ dicit̃ amplius hæreditas,nisi large,& impropriæ:eo
quia vnit̃ cum patrimonio hęredis,et totũ sit vnitum
patrimoniũ hæredis.l.sed & si plures.§.filio.ff.de vulga
ri et pupil.l.j.§.p̃terea.ff.de separa.facit tex.ĩ.l.Titij testõ.
ff.de his q̄bꝰ vt indi.melior tex.de iure insti.de hæredũ
qualita.& diffe.in prin.& insti.de q̄bꝰ licet manumitte
re vel nõ.§.j.cũ alijs alle.ꝑ doc.in dictis locis.¶Ex quibꝰ
3 iuribus cõsuluerunt doctores,†ꝙ filia exclusa à succes-
siõe patris,nõ tñ excludit̃ à successione fratris,etiã si fra
ter nõ habeat in suo pr̃imonio nisi bona paterna.ita cõ
suluit Roma.in cõsi.suo.clxviij.in primo dubio.vbi lo-
quit̃ in renũtiatiõe facta.idẽ cõsuluit Frã.de aretio in cõ
4 si.suo.clxj.in.ij.col.vbi dicit†ꝙ etiã si frater nondũ suc-
cesserit patri,sed trãsmiserit ius adeũdæ ad hæredes:so-
ror quæ est exclusa ab hæreditate paterna,poterit succe-
dendo fratri ex iure trãsmisso adire hæreditatẽ paternã.
Et idẽ etiã tangit in cõsilio immediatè sequẽti,in.v.col:
vbi loquit̃ de renũtiatiõe:de q̄bꝰ cõsilijs facit mentionẽ
ipse Areti.in.d.l.j.§.veteres.vbi dicit se al̃s cõsuluisse:&
istud etiã tenet idẽ do.meus Ias.in.l.venia.in fi.ij.col.cũ
seq.C.de in ius voc.vbi alle.Bal.in.c.j.§.cũ esset.in titulo
ep̃m vel abbatẽ.& vide cõcordã.ꝑ Ale.in cõsi.suo.xxix.
in.iij.col.in.j.vol.vbi dicit hoc esse verũ,nisi statutũ di-
ceret,ꝙ ẽt filia dotata nõ succedat patri,matri et fratribꝰ
q̄a tũc hoc casu ĩdistincte excluderet̃,ẽt si ab illis nõ esset
dotata:vt dicit Bal.in.d.l.j.C.de legi.hære.allegans tria
cõsilia Pau.de cast.idẽ tenet Lud.Ro.ĩ cõs.suo.ccclxxxv.
in.j.dubio.Et ad p̃dicta vide Gui.pape decisio.ccxxxj.

☞ADDITIO.Vide q̄d in hoc dicat Mat.de af-
fli.in consti.regni Siciliæ quæ in
cipit,in aliq̄bꝰ.in.ix.q̄õne.iiij.nota.in.iij.lib.*¶Aduer-
te ad hic ante dicta,q̄a est q̄õ de pacto de futura succes-
De renũtiatione successioni fraternæ.
sione facto ꝑ filiã cũ patre mediante dote sibi cõstituta.
5 †An valeat hæc renuntiario etiã si filia mediante prædi-
cta dote constituta renũtiauerit successioni faterne,&
vident̃ tenere quidã ꝙ nõ:& qđ decreta seu.c.q̃uis pa-
ctũ.de pac.ĩ.vj.nõ habeat locũ ĩ alio casu q̃ in filia renũ
tiante patri in fauorẽ sui pr̃is,& suorũ filiorũ:sed ꝙ nõ
extẽdit̃ ad successionẽ fratrũ,ĩmo etiã si fuerit factũ pa-
ctũ fratri:ꝙ vident̃ tenere aliq̄:sed ꝟitas est in cõtrariũ:
vt tenet ꝑ plura Georgius natã in repe.c.q̃uis pactũ.in
xj.&.xij.col.de pac.in.vj.¶Vide etiã decisio.Tholo.cccc-
lvij.&.cccclviij.vbi quæritur de predictis quæstiõibus.

SEd q̃ro,an ista superius dicta ꝓcedãt,q̄n bona de q̄
bus agit̃,& q̃ de patre ꝑuenissent ad fratrẽ,fuissent
subiecta restitutiõi fideicõmissarie:q̄a ista filia esset sub-
stituta ꝑ fideicõmissum à patre,nõ vr̃ dubitandũ:quin
tũc ipsa soror excluderet̃,si venit ex substitutiõe fideicõ
missaria:cũ ꝑ illã succederet̃ patri.l.coheredi.§.cũ filiæ.
ff.de vul.& pupil.bñ faciũt notata in.l.si is q.ff.de vul.et
pupil.& not.ꝑ Moder.in.l.j.C.de pac.in gl.magna.ĩ.iij.
opi.Et hæc dicit & tenet do.Claudius de seysello dictus
de aquis.post do.meũ Ias.Are.& Alex.in.d.§.veteres.

In textu ibi,

Collaterale.

Collateral. ADuerte quia ỿbū (collaterale) comprehēdit maſculos & fœminas.not.ī de.j.de ele.ſcd'm Pet.de anc. in conſi.ſuo.cxij.incip.ſuperſtite.in.ij.col.

ITem q̄ro an valeat pactū factū inter fratres diuidētes hæreditatem, ꝙ vno ex eis ſuperſtite, vel extātibus filijs maſculis ex eis, fœmine non ſuccedant: Vide Barto. in conſi.lxxij.& nihil aliud nūc dico: cum video proceſſum in breui ſuper hoc caſu moturum.

In textu ibi,

Ne aultre donation que ſes pere & mere luy uouldront faire.

IStud idem diſponitur per conſuetudinem Aluerniæ: quia ſi fuerit pactum cum filia ꝙ non ſuccedet, poterit tamen pater ei donare.

In textu ibi,

Sans tiltre de hoyrie.

1 QVæro, nūq̄d ꝑ hęc ỿba (par tiltre de hoyrie) ſit ſublata donatio cā mortis: Nam videmus hic† ꝙ p̄r in ſuo teſtō nō pōt ꝑ viā inſtitutiōis relinquere filie dotatę, niſi ſit exp̄ſſe reſeruatū: ꝑ quoddam argumētū à cōtrario ſenſu, ſed bñ pōt donare: nūq̄d aūt poſſit donare cā mortis, vr̄ ꝙ nō. ꝑ regulā.l.j.§.j.ff.de tute.et

Regula. 2 rō.diſtrahēdis.q̄ habet† ꝙ q̄ nō pōt teſtari, nec pōt donare cā mortis: ſicut ergo filie dotale nō pōt relinq ꝑ teſtm̄ ita nec ꝑ donationē cā mortis: & ille tex.eſt ad hoc ſingularis ſcd'm Imo.i.l.ij.ff.de leg.j.& ſcd'm Bal.i.c.cū oēs. in.xvij.col.extrà de cōſtitu.¶ Cōfirmat̄ ꝑ tex.in.l.diſcretis.in ỿſi.neq; mortis cā donatiōe.C.q teſt.facer. poſſūt. ¶ Itē facit, q̄a vt hic apparet, ꝓhibet̄ relinquere filię dotatæ in vltima volūtate ſed donatio cā mortis eſt vltima volūtas.l.fi.C.de dona.cā mortis vbi tex.æquiparat ꝑ oīa donationē cā mortis, & vltimā volūtatē. ¶ Facit &

Legatū, fideicōmiſſum, & dona. cā mort. eqparantur. 3 tertio† q̄a legatū: & fideicōmiſſum, ſeu donatio cā mortis 4 æqparant̄.l.legatū.ff.de leg.j.† licet q non pōt teſtari, nō pōt legare, aut fideicōmittere.ff.de leg.j.ergo etiā nō debet poſſe donare cā mortis. ad hoc facit tex.in.d.l. diſcretis.C.q teſt.facere poſſunt.q hæc tria æquiparat.¶ Faciūt & quarto, q̄a in multis æqparant̄ vltima volūtas, et donatio cā mortis.primo videlicet, q̄a videm⁹ ꝙ q pōt capere ex teſtō, pōt etiā capere ex donatiōe cā mortis: & ecōtra.l.marcellus.in prin.ff.de dona cā mortis.vt ergo tm̄ operet̄ oppoſitū in oppoſito, q̄tū ꝓpoſitū in ꝓpoſito.l.ſi vt ꝓponis.C.de nup.q nō pōt capere ex teſtō, nec ex donatiōe cā mortis.& q non habet priuilegiū in teſtādo, nec etiā in donādo cā mortis: ex quo dicendū eſt, ꝙ ſicut filia dotata, cui nō eſt reſeruatū in cōtractu mr̄imonij, nō pōt capere q̄ ei relinquunt̄ ꝑ patrē in teſtō, ita nec i donatiōe cā mortis.et ſicut p̄r nō habet priuilegiū eidē filio in relinquēdo in teſtamēto, ita nec in donatione cā mortis.¶ Itē queadmodū in legato dñium trāſit in legatariū recta via.l.actio.in.fi.ff.de furtis.ita in donatiōe cā mortis.l.ij.in prin.ff.de publi.& queadmodū in vltimis voluntatib⁹ habet locū ius accreſcēdi.l.re cōiuncti.ff.de leg.iij.ita etiā in donatiōe cā mortis.tex.eſt in.l.vnica.§. fi.C.de cad.tollē.¶ Itē queadmodū reijcit̄ in vltimis volūtatib⁹ iuramētū q̄d turpe cōtinēs, ita in donatiōib⁹ cā mortis.l.q̄ ſub cōditiōe.§.hoc edictū.ff.de cōdi.iſtit.¶ Itē diſtinctio q̄ fit an ꝑ alienationē teſtatoris intelligat reuocatū legatū: an ſit alienatio volūtaria, vel neceſſaria.l. fideicōmiſſo.§.ſi rē.ff.de leg.iij.habet etiā locū ī donatiōe cā mortis.dictū fuit ſingulare Dy.i.l.Stichū q̄ me⁹ erit.ff. de leg.j.ꝙ dictū Bal.ibi reputat aureū.& ita ēt dicit do. Iaſ.in.l.q poſt.in.ij.col.C.de leg.& in.l.femine.in.vij.col. cū ſeq.C.q teſta.face.poſ.vbi ex p̄dictis arguit, ꝙ ſicut fili⁹ nō pōt teſtari etiam cū conſenſu patris, ita etiā nō poterit donare cā mortis.¶ Itē qd' plus eſt dicit Soci.in

5 conſi.ſuo.xix.in.iiij.col.† cui data eſt ptās ſimpliciter donandi, non pōt donare cā mortis: immo requirit̄ ꝙ de ipſa donatiōe cā mortis fiat mētio.l.filiusfa.& ibi Io.de imo.ff.de dona.multo ergo min⁹ q̄n eſt ꝓhibitū donare in teſtō: cū ſatis videatur excluſa donatio cā mortis.

MIhi tn̄ vr̄ in hoc caſu ꝙ ſi p̄r dederit filiæ dotate aliq̄d ꝑ donationē cā mortis, ꝙ filia poterit capere nō obſtāte hac nr̄a cōſuetudine, q̄a primo ſi bñ inſpicia mus ỿba nr̄æ cōſuetudinis, ꝓhibet̄ tantūmō relinquere

6 titulo inſtitutiōis:† cū ỿbū heres tantūmō referat̄ ad inſtitutionē: aut al's ad eū cui de iure defert̄ hæreditas ab inteſtato: q̄a hæreditas dari non poteſt in donatione cā mortis.l.licet.C.de pac.vbi gl.& do.meus Iaſ.& Bar. in l hæreditas.C.de pac.conuentis.& do.meus Iaſ. in.l.iij. quæ legitur per eum cum.l.j.C.de codicillis.

SI ergo filiæ det̄ aliq̄d de bonis patris in donatiōe cā mortis: non pōt dicere filia ſe habere aliq̄d de hæreditate p̄ris: q̄a ad hoc vt hæreditas aut aliq̄d de hæreditate det̄, reqrit̄ ꝙ ſit in teſtō & titulo iſtitutionis: nec pōt dari aliq̄d ꝙ ſit titulo hæreditatis: imo reqrit̄ ꝙ in teſtamēto det̄. Idē notāt Bal.& Ang.in.d.l.licet.& iō notat̄ ꝙ ſi q̄s dicat in inſtrumēto: dono tibi hæreditatē meā: ꝙ nō valet iſta donatio, prout tenet do. meus Iaſ. in.d.l. licet. in.iij.& .iiij.col.& in.l.fi.in vlti.col.C.de pac.maxime q̄n dat̄ hæreditas, aut aliq̄d de hæreditate tanq̄; ius ſuccedēdi: prout dicit ibi do.meus Iaſ.in.d.l.licet.in.iiij. col.

7 ET ad iura ſuprà allegata pōt reſpōderi.† Primo ad regulā.l j.§.j.ff.de tut.& rōdiſtra.vbi dr̄ ꝙ q̄ nō pōt teſtari, nō pōt donare cā mortis: ꝙ illa regula eſt ỿa q̄n q̄s ꝓhibet̄ teſtari ſeu relinquere ꝑ teſtamētū ex defectu naturæ: vt eſt in pupillo ꝓpter imbecillitatē intellectus: eodē mō in eo qui eſt ſurdus et mutus à natura.l.diſcretis.C.q teſt.face.poſ.ſecus in eo q prohibet̄ teſtari ꝓpter diſpoſitionē legalē: vt eſt in filiofamilias. Et i iſto patre in hoc caſu, q̄n vult relinquere filie dotate in ſuo teſtō. ita tenet & rñdet do.me⁹ i.d.l.ſeruū.in.viij.col.C.q teſta. face.poſ.& in.l.fi.in.iiij.col.C.eo.titu. Ex quo infert do.

8 meus Iaſ.in.d.l.ſeruū.† ꝙ filius in his in q̄b⁹ p̄r nō habet vſumfructū pōt donare cā mortis, etiā ſine conſenſu patris. Ex quo apparet ꝙ illa regula.l. primæ.in.§.j.§. alle. non eſt vera omnino, ſed ſolum in caſu antedicto.

AD alia fundamēta in q̄b⁹ dixi donationē cā mortis æqparari vltimæ volūtati, dic ꝙ iſta ē cōis ſnia: ꝙ donatio cā mortis poſtq̄; eſt ineſſe deducta cēſet̄ vltima volūtas: patet q̄a nō habet effectū niſi poſt mortē donātis: nimirū ſi tūc regulat̄ regulis vltimarū volūtatū: et

9 ita oīa ſupradicta ꝓcedūt & intelligēda ſunt.¶ † Sed donatio cā mortis ꝓut in eſſe deducit̄ æqparat̄ cōtractib⁹ patet, quia requirit̄ p̄ſentia donatarij, & ei⁹ ſtipulatio.l. inter mortis.ff.de dona.cā mortis.& tn̄ eſt ſecus in vltimis volūtatib⁹, q̄a poſſunt fieri abſenti & ignorāti.l. cū p̄r.§.ſurdo.ff.de leg.ij. Iſta eſt doctrina gl.in.l.ij.in prin. ff.de dote p̄lega.plenè ſcribit̄ in.l.ij.ff.de leg.j.¶ Item nō ſequit̄: donatio cā mortis habet vim vltime volūtatis, ergo eſt vltima volūtas: ꝓut dicit do.me⁹ Iaſ.in.d.l. licet in iiij.col.

Hæ verba

Donatio cā mortis æqparatur cōtractib⁹.

in.iiij.col.C.de pac.aliquid habetvim testamẽti,non se quitur ꝙ sit verè testamentũ:cũ aliud sit esse tale & haberi pro tali.l.mercis.cũ filiibus.ff.de ꝟb.sig. ¶Itẽ hic arguitᷣ à siﬁ:ꝙ qdẽ argumentũ est sub auditus intellectus put colligitᷣ ex verbis do.mei Ias.in.l.de qb⁹.in.iij.colũ. ff.de legi.

Argu.à simili.

10 Ex quo dicit,†ꝙ in cõsuetudine nõ est sumendũ argumẽtũ à siﬁ ad corrigendũ legẽ scriptã,& maxime qa statutũ debet ita interpretarivt lèdat minus ius cõe ꝙ̃ possit.l.ꝙ vero.ff.de legi.l.si vero.§.de viro.ff.sol. mat.l.ij.C.de noxa.Soci.cõsi.xxxj.in.j.col.in.j.vol.& iõ dicit do.me⁹ Ias.i.l.oẽs populi.in scd'a lectura.in penul. col.ff.de iusti.& iure.ꝙ correctio iuris cõis nõ debet induci p statutũ,nisi quatenus in eo expsse dicitᷣ.l.sancimus.C.de testa.l.pcipimus.in fi.C.de appel.ex quo scili cetvt dictũ est hic in hoc.§.in gl.in ꝟbo(ne retourne point à la succesiõ)in finalib⁹ꝟbis:etiã de iure põt pr̃ talẽ filiã instituere:ergo ex quo p cõsuetudinẽ seu statutum nõ corrigitᷣ in hoc ius,nõ debet extẽdi correctio p argumentũ à siﬁ:p ea q̃ hic antè dixi.De hoc tñ argumẽto à siﬁ:vide dñm meũ in.l.creditori.i.ij.col.ff.de noui ope. nun.& dicit do.me⁹ Ias.in.l.ij.in.iiij.col.ff.de iureiur.qd'

De extẽsione virtute equiparatio nis.

11 †ad hocvt possit fieri extẽsio virtute æqparatiõis, oportet ꝙ eqparatio sit i illa materia de qua agitᷣ, al's nõ valet argumẽtũ à siﬁ.allegat gl.in.c.j.in ꝟbo,declaramus. ne clerici vel mona.in.vj.& in.c.licet canoñ.in ꝟbo,parochialis.de ele.in.vj.Faciũt et alia allegata p eũ in dicto loco.¶Ad pdictũ argumentũ à siﬁ adde q̃ dicit Felinus in.c.trãslato.post Panor.ibi extra de consti.& Panor.in rubri.procemij decretalium in.c.qm̃ frequẽter.in.§.fi.in penul.col.extra vt lite nõ contesta.vbi dicit ꝙ valet argumentũ à simili dummõ similitudo sit in rõne:sed aduerte quia debet esse omnimoda in iure in rõne. Panor. in.c.cum dilectus.in.iij.col.extra vt lite non contesta.

Aduerte etiã:qa non esset sine magno dubio,an pr̃ p hæcꝟba possit in testamẽto legare filiæ,vel i codicillis relinquere:vel alio mõ:dummõ nõ sit tit.institu. quia videtᷣ ꝙ sic.per verba nostræ consuetudinis. ibi.(a tiltre de hoyrie)que sunt stricte interpraetanda & nõ extẽdenda per ea quę dicta sunt superius.nõ insisto aliter.

Pro cõplemẽto hui⁹ cõsuetudinis q̃ habet materias multũ notabiles quero nũqd effectus huius cõsuetudinis extẽdatᷣ ad bona sita extra ducatum Burgũdiæ in quib⁹ nõ habet locũ hæc cõsuetudo,necviget.Frã.de Zabarellis i ipẽ cõsuluit talẽ cõsuetudinẽ porrigere effectũ extra territoriũ.Ita cõsuluit i cõs.suo.xliij.posito sub rub.de test.ꝙ incipit,Satuto Ferrariẽsi cauetᷣ. In cõsilijs Ioã.calde.vbivult ꝙ si statutũ Ferrariẽse excludat filias feminas ab hęreditatevel successiõe pr̃is dotãtis:& cõtingat ꝙ totũ pr̃imoniũvel maior pars pr̃imonij ipsius defuncti sit extra territoriũ Ferrarie,ꝙ tale statutũ excludit eas ẽt à pr̃imonio existẽte extra territoriũ statuẽtiũ: si tales filiæ erãt subiecte statuẽtib⁹:qa statutũ priuãdo eas statuerit i psonã priuẽdã et subiectã statuẽti illo iure itel lectuali,scilicet hæreditate opatᷣ ꝙ ille filiæ aliqua bona cõsequi nõ possũt,nec extra nec itra territoriũ statuẽtiũ quia filiæ nulla bona capere possunt nisi vt hæredes:vñ si priuantᷣ potentia cõsequẽdivniuersale sub quo pticularia cõtinentᷣ,videntᷣ etiã priuate potẽtia cõsequẽdi oĩa particularia inclusa sub vno.l.si qs cũ totũ.in prin.§.fi. ff.de excep.rei iudi.& Bal.satis inclinat i hãc partẽ in repetitiõe magna.l.cũctos populos.in.xij.col.ꝟsic.quinto qritᷣ,statutũ: & istud maxime qñ filia est nupta in loco vbi viget psens cõsuetudo,qa tunc illi legi obedire debet:secus si non esset subiecta rõne originisvel incolatus putvoluit dicere Ale.in cõs.suo.xvj.in.ij.col.in.j. vol.q cũ hac vltima adiũctionevr̃ quodãmõ adhęrere huic decisioni.¶Ex quo ergo p cõsuetudinẽ nr̃am priuantᷣ filie successione.Quæ qdẽ cõsuetudo disponit in psonas: vr̃ dicendũ ꝙ hæc cõsuetudo extẽditᷣ ad bona sita & situata extra ducatũ Burgũdie.Ale.tñ in dicto consilio tenet cõtrariũ:& dicit,ꝙ magis cõis opinio,est in contrariũ. Ita etiã tenet in consi.suo.cxxviij.incip.consideratis verbis instrumenti.in.j.col.in.j.vol.q non facit ibi mẽtionẽ de decisione Fran.de Ramponibus:licet bñ faciat mentionẽ in consi.xvj.Quid dicendum? Soci. subtilitatum princeps hanc materiam plene examinauit,qui non facit mentionem de prædictis docto. & multum ample distinguit,ideo ad eum me remitto,donec casus euenirettita plene examinauit in consi.xxxvj.

ADDITIO. Vide etiam plene p Georgiũ natam in repe.c.q̃uis pactũ. in.ix. qõne quartæ quæstionis principalis.de pac.in.vj. *

Videtᷣ istud p hæcverba(sans tiltre de hoyrie)esse cõtra dispositionem,iuris,nisi intelligatur(Sans tiltre de hoyrie ex testõ:quia de iure si renũtiasset successioni & hęreditati patris,intelligitᷣ ab intestato,& nõ ex testõ,quia successioni ex testõ, etiã p iuramentũ renũtiari non põt:cũ hoc esset auferre testamẽti factionẽ homini sanæ mẽtis:ꝙ est contra naturalẽ eqtatẽ, & bonos mores.ex qb⁹ dicit Bal.in.l.fi.col.iij.C.de pac.qd' gñales renũtiationes mulierũ nõ referuntᷣ ad ea q̃ ipsis relinquũtur p testamentum:& ideo vr̃ ꝙ sicut non potest fieri p pactũ,ita nec per statutum,p gl.vulgarẽ in rub.C.de decretis decurionum.lib.x.de qua per Feli.in.c.j. de pbatio.in.ij.col.Sed aduerte quia talis regula non pcedit negatiue:vt dicit do.me⁹ Ias.in.l.prescriptione.col.iij.C. si contra ius vel vtilitatem publi.in aut.iubemus.in.j.col. deiudicijs.Alex.consi.suo.lxxix.in.j.vol.col.iij. Si non esset consuetudo etiã licet filia renuntiasset,tñ pater posset eã in testamento vocare,& illam instituere hæredẽ.

Succes. ex testõ renũtiari non põt.

ADDITIO. Et ita tenet etiam Mat.de afili.in consti.regni Siciliæ quæ incipit, in aliquibus in.vj.quæstione.iij.not in.iij.lib.Et Decius in.l.pactum ꝙ dotali.in.iij.col.in.j.limitatione.ad.c. q̃uis pactum.C.de colla.*¶Vide Boerium in consuetu. Bituricẽn.§.vj.in.x.col.magnæ gio.

An hæc cõsue.extẽdatur ad bona extra Burgũ. sita.

Videtur tamen ꝙ tale statutũ in hoc non valeat: qa eo non obstante poterit pater filiã exclusam à statuto instituere hæredem:vt dicit.G.bñdicti in sua repe. c.Ray.in verbo,duas habens filias.nu.181.de testa. & decisio Tholosa.ccccl vj.vbi ample.

§.decimotertio.

SE aulcuns se ueulẽt porter pour heritiers par benefice dinuentaire ilz sont tenuz de limpetrer du prince.

Aduerte,quia in regno Franciæ qñ impetratᷣ istud priuilegium de se gerendo hæredem beneficio inuentarij consueuit in mandato regio apponi ista cl'a (Pourueu quil ny ait aultre qui se porte heritier simplemẽt.) ¶Sed quæro de duobus.primo si hæc clausula non apponatᷣ,an debea.

De clauſulis i reſcriptis apponi ſolitis.

haberi pro appoſita vel nõ appoſita. Scd'o ſi ſit appoſi
ta vel nõ appoſita, & habeat̃ pro appoſita: an extraneus
vel etiã conſanguineus virtute talis clauſulæ poſsit ex-
cludere priorem in gradu, ſi velit ſimpl'r ſe gerere hære
dem. ¶ Ad primũ dico q̃ cũ hec cl'a ſit de cõſuetudine
apponi ſoleat debet haberi ꝓ appoſita, etiã ſi ſit omiſſa.
Faciunt q̃ dicit tex. & ibi Ant. de but. ad hoc notat in. c.
accepimus. extra de æta. & quali. & in. c. cũ M. ferrarieñ.
1 de cõſtitutio. † q̃ clauſulæ ſolitæ apponi in bullis Apo
ſtolicis ſubintelligunt̃ in eis, q̃uis non ſint ſcriptæ. Ita
refert & ſequit̃ do. meus Iaſ. in. l. ij. in. viij. col. C. de iure
emphy. & in. l. certi condictio. §. ſi nũmos. in. ij. col. ff. ſi
cer. petat̃. Idẽ do. me⁹ i. l. vt liberis. i. ij. col. C. de colla. Ale.
in cõſi. xxvij. & i cõſ. cvij. i pe. col. i. ij. vol. Et dicit plus Pa
nor. in. c. ex parte. le. ij. in fi. extrà de offi. deleg. & in. c. ij.
2 in tertio not. extrà de reſcriptis. † q̃ reſcriptũ impetratũ
cõtra cõſuetudinem principis eſt falſum. recordor al's
audiuiſſe à quodã venerabili & diſcreto viro dño Ioã-
ne ſaulnier cõſiliario regio in parlamento Burgũdię, q̃
ita fuerat deciſum p arreſtũ plamẽti Burgũdiæ: & poſt-
modum poſt eius mortẽ vidi conſuetudines eiuſdẽ, in
q̃bus erat ſcriptũ in margine: nota q̃ in regno Franciæ
qñ impetrat̃ iſtud priuilegiũ de ſe gerẽdo hæredem p
beneficiũ inuentarij, cõſueuit in mãdato regio apponi
iſta clauſula (pourueu quil ny ait aultre q ſe porte heri-
tier ſimplement.) ¶ Quid ſi non apponat̃ iſta clauſula.
Ego vidi decidi per arreſtum parlamẽti Burgundiæ, q̃
3 iſta cl'a habet̃ pro appoſita: † nã clauſula in l'ris apponi
cõſueta ſemp intelligit̃ ad hoc. c. cãm. de reſcriptis. c. ij.
& c. cũ oporteat. de accuſa. Panor. i. c. accepimus. in. v.
4 not. de eta. & qualitate. † & ſi l're iudicis aliq̃d vltra aliq̃
cõſuetudinem cõtineant: p̃ſumunt̃ erroneæ, nec eis eſt
credẽdũ. l. p̃cepimus. C. de canon. largitio. titulorũ. lib.
x. & eſt lex ſil'is q̃ ita ſummat̃. iſta ſunt v̾ba q̃ reperi in
margine cõſue. dicti magiſtri Ioãnis ſaulnier: credo qd'
ſuperius dicta bñ feciſſent ad propoſitũ in hac materia.

Nihil debet eſſe otioſum in reſcriptis.

MIhi vr̃ q̃ ſi hæc clauſula p principem apponat̃, q̃
debet habere & operari effectũ, ne ſit fruſtrato-
ria: & v̾ba de aliquo opant̃. l. ſi qñ. ff. de leg. j. c. ſi papa.
de priuile. in. vj. notat do. meus Iaſ. in. l. ait prætor. la. j. in
5 prin. ff. de iureiu. vbi dicit † q̃ nedũ cl'a, immo nulla di-
ctio, nulla ſyllaba debet eſſe ſine effectu aliq̃d operandi.
gl. in. c. ſolitæ. in verbo, tanq̃. ad finẽ. extra de maiori. &
obed. immo adhuc iſtud nõ eſt ſine dubio: q̃a in hoc læ
ditur ius tertij, ſcilicet prioris in gradu: q deberet eſſe hæ
res cũ hoc bñficio à iure eidẽ cõceſſo: q q̃dẽ prior in gra
du excludit̃ à bñficio iuris: eidẽ cõceſſo virtute hui⁹ cl'æ,
p̃ter oẽm diſpoſitionẽ iuris q̃ de ea nullã facit mẽtionẽ:
& iõ poſſet ſuccedere illud ad q̃ allegat̃ gl. nota. in. l. fi.
§. in computatiõe. in gl. magna, ad fi. & ibi Bar. in fi. C.
de iure delibe. & ibi do. meus Iaſ. & in. l. cãs vel lites. in. ij.
col. C. de trãſac. & in aut. ſacramẽta puberũ. in. viij. col.
C. ſi aduerſus venditionem. ſcilicet quod potius debe-
6 mus intelligere † q̃ v̾ba ſtatuti vel reſcripti ſint ſupflua et
fruſtratoria q̃ tollat̃ ius alicuius: vt ergo ius prioris in
gradu nõ ſit leſum, q debet ſuccedere cũ bñficio inuẽta
rij ſi voluerit: q̃ q̃dẽ bñficiũ eſt ei à iure cõceſſum: nec ẽt
priuet̃ ſuo bñficio, & iure ſibi cõceſſo: potius debet illa
cl'a eſſe ſupflua & fruſtratoria, q̃ q̃ opet̃ effectũ. Cogit.

SInaũt dicta cl'a non fuerit appoſita, multo minus ex
prædictis debet illa clauſula ſubaudiri: ne p ſubau-
ditiones iura corrigant̃: q̃ fieri non debet, p glo. in. c. cu
pientes. §. q̃ ſi per viginti. de elec. in. vj. quam do. meus
Iaſ. allegat in. l. frater à fratre. in. xij. col. ff. de condi. inde-
bi. in aut. nouiſsima. in. xj. col. C. de inof. teſta. in. l. eman
cip. in penul. col. C. qui admitti. Barba. conſi. xij. in. j. col.
in. j. vol. Immo & adhuc fortius, quia ſi verba in reſcri-
ptis appoſita debeant potius eſſe ſuperflua, q̃ qd' ius
tertij ledat̃: multo fortius verba nõ debent ſubaudiri ad
lædendũ ius alicuius, cũ turpius eijcit̃ q̃ nõ admittitur
hoſpes, ꝑut dicit tex. in. c. queẽadmodũ. extra de iureiu.

AD ſcd'm dubium ſupra queſitũ, ſcilicet an virtute
huius clauſulæ extraneus aut remotior in gradu
poſſit excludere priorem in gradu, q vult ſe gerere hære
dẽ bñficio inuentarij à iure ſibi cõceſſo q̃tum ad extra-
neum aut remotiorẽ in gradu vr̃ q̃ hæc cl'a nihil debe
ret opari: q̃a dicit cl'a (Pourueu quil ny ait aultre) põdera
hanc dictionem (aultre) quæ eſt repetitiua ſimiliũ: prout
dicit gl. in. l. ſi fugitiui. & ibi Alex. in apoſtillis. C. de ſer- Aultre,
uis fugitius. Feli. plene i. c. ſedes. in vlti. col. extra de reſcri
ptis. do. meus Iaſ. in. l. q̃cunq̃. C. qui admit. ex quo ergo
eſt repetitiua ſimiliũ requirit̃ q̃ qui voluerit excludere
adeuntẽ hæreditatẽ beneficio inuentarij ſit in ſimili gra
du cũ eo: ex quo põt intelligi tm̃, q̃ ſi ſint plures in vno
gradu qui debeant eſſe hæredes: ſi aliqui voluerint impe
trare bñficium inuentarij, alij vero voluerint eſſe hære-
des ſimpliciter: iſti qui volunt eſſe hæredes ſimpl'r virtu
te dictæ clauſulę excludẽt alios, qui etiã de iure deberẽt
eſſe hæredes: & in hoc ſatis operatur iſta clauſula: cum
etiam ſufficit q̃ clauſula de aliquo modico operetur: vt
minus infringẽtur iura, q̃ fieri poſſit, prout dicit Panor.
in. c. ex queſtione. in tertia col. extra de reſti. ſpolia. & iõ
ex prædictis uidetur q̃ extraneus aut remotior in gra-
du non excluderet priorem virtute huius clauſulæ.

CRedo tñ qd' contrarium obſeruatur in toto regno
Francię: & iõ durum eſſet recedere ab hac commu
ni obſeruãtia: cum vt dicit Panor. in. c. cum ad ſedẽ. in
7 ix. col. extrà de reſti. ſpolia. † q̃ minime mutãda q̃ certã
interpretatonẽ ſemp habuerunt. l. minimè. ff. de legi. nec
facilè diſcedi debet ab eo q̃ diu ęquum viſum eſt, argu
mẽ. l. in rebus. ff. de conſtit. princi. & quia alias ſic pra-
cticatum extitit. notat Lapus allegatione ſua. lij. aqua
practica recedi nõ debet. l. cũ de interpretatiõe. ff. de legi
bus. & dicit Alex. in conſi. ſuo. xxviij. incip. Viſo libello.
in. iiij. col. q̃ non eſt recedendum à communi obſeruã-
tia. & do. meus Iaſ. in. l. rem quæ nobis. in primo notabi
li. ff. de acq. poſ. q̃ minimé mutanda ſunt q̃ in practica
certam legem habuerunt. interrogaui plures practicos
& aduocatos antiquos, an viderint iſtud practicare in
extraneo, dixerunt mihi q̃ non, ſed q̃ bene in cõſangui
neo remotiori in gradu: ꝓpterea ſi eueniret caſus in ex-
traneo, cogita q̃d eſſet dicendũ ex p̃dictis. ¶ Vidi poſt-
modum q̃dã & plura impetrata reſcripta à principe: q̃
tñ dicũt (Pourueu q̃ ſil ya aultre du lignage du defunct
q ſe vueille porter heritier) ex quo dicerẽ, qd' tm̃ conſan
guinei excludunt talẽ, & non extranei: & iſta eſt veritas.

In textu ibi,

Si aulcuns ſe ueullent porter pour heritiers.

QVia hic textus loquit̃ pluraliter de pluribus volẽ
tibus ſe gerere hæredes bñficio inuentarij, idem
erit dicendũ, ſi vnus tm̃ ſe velit gerere pro hæ-
rede

rede beneficio: quia pluralitas etiā verificari potest in vno, vt dicit Barto.in.l.ait prætor.§.negotia.ff.de neg. gest.licet videretur dicendū, q̄ pluralitas in vno verificari nō posset, p tex.in.l.j.ff.de optio.legata, de quo articu.suprà dixi in rub.(des iustices & droictz d'icelles) versi.cōtrariā partē in casu nr̄o. Et etiā pōderanda sunt hæc verba ad aliud, qđ ex quo statuētes seu hāc cōsuetudinē introducētes habuerūt in cōsideratione q̄ istud bñficium pōt plurib⁹ cōcedi, si à plurib⁹ impetret̃ pro vna & eadē successione, qm̄ oībus p sua pte & portione cōcedendū est scđm qđ videt̃ velle tex.in.l.scim⁹.in prin.versi.cū igit̃ ibi, siue ex asse, siue ex pte.C.de iure deliberandi.& sic qđ videt̃ surrogatū illud ius in locū aditionis simplicis hæreditatis ppter timorē onerositatis, & sic q̄ si sint plures hæredes vni⁹ defuncti, & vnus illorū hęredū bñficiū hmōi simpl̃r impetrauerit, nō faciēdo mētionē de aliȷ̃s cohęredibus, nō p hoc intelligit princeps iuri aliorū petere debētiū eorū partes & portiōes derogare, aut p̄iudiciū afferre, ita q̄ si velint postmodū simile bñficiū ipetrare, q̄ nō debeat eis concedi: qa princeps nō p̄sumit̃ rescriptū i p̄iudiciū et i iniuriā tertiȷ̃ cōcedere.l.ij.§.merito.ff.ne qd in loco public. Nec præsumit̃ velle qd cōcedere vltra id qđ ius cōe disponit.do.m.Ias.in.l.iustitia.ff.de iusti.& iure. Ex quo videtur q̄ vni cōcedēdo nō p̄iudicat cæteris, nisi inq̄tū constat aut cōstare pōt postmodū de eorū repudiatiōe & refutatione tacita, aut expressa.& ideo ad hoc vocant̃, videlicet ad videndū interinari seu integrari lr̄as principis cōtinētes bñficiū inuētariȷ̃, vel ad dicēdū cōtra, aut cōtradicendū hmōi interinationi seu integrationi. Et si nollēt cōsentire, certū est q̄ aut debēt, aut p̄nt simile bñficiū impetrare pro eorū parte & portione, qđ p̄nt, eo qa ius in hoc nō acquirit̃ fisco seu pricipi, nisi post declaratiōnē q̄ voluit impetrare bñficiū inuentariȷ̃, eò q̄ habēt hęreditatē suspectā: vt satis innuit do.m.Ias.in.d.l.scimus.in fine principȷ̃. Et qa ne alteri per alterū iniq conditio afferat̃: qđ fieri nō debet, scđm clausulā iuris, non debet.ff.de reg.iur. per declarationē ex plurib⁹ hæredibus, seu pximiorib⁹ ad succedēdū habilibus nō acquirit̃ principi seu fisco portio alteri⁹ non declarantis: qui anteq̄ priuentur eorū iure, necesse est vt eorū aīm non adeūdi declarent, & antè simile bñficiū est eis concessum per cōsuetudinē nostram, ideo illud impetrare p̄nt à principe, qui nō pōt plus vni q̄ alteri denegare. & si nolint impetrare, portio eorū tanq̄ non petentiū accrescit petenti. scđm etiā teñorem dictarū literarū regiarum quæ hoc importāt. vel etiam si velint esse hæredes simpl̃r. hoc declarando, portio oīm eis accrescit secundū tenorē clausulę positę in dictis literis: de qua in p̄cedenti glo. Nec in hoc videt̃ q̄ vnus possit esse hęres pro pte simpl̃r: & alius bñficio inuētariȷ̃: vt infrà dicā: sed redeūdo vñ digressi sumus, si nullus se gerat hæres, aut simile beneficiū inuentariȷ̃ impetrauerit, etiā si pro parte tantùm impetrauerit, aliȷ̃s repudiantibus, aut iacentibus, acquiritur totū per ius accrescēdi, vt tenet in terminis do. meus Ias.in.d.l.vnica.col.iiȷ̃.C.qñ non petētium partes &c. vbi dicit q̄ in hoc decretum iudicis interpositū super pte trahit̃ ad totū p ius accrescēdi, qđ scilicet pcedit etiā in iure fisco cōpetēte: vt tenet Alex.i l.j.ff.de reg.iur.& Lud.ro.in.l.j.ff.de acqr.hære.cōtra gl. in.l.ea sola.ff.de regu.iur. & Lud.ro.in.l.j.ff.de acquir. hæreditate. & in.d.l.vnica. Et ideo cùm vt dicit sit per ius accrescendi, intellige scilicet quādo habet locum ius accrescēdi, scilicet qñ nulli sunt qui partes eorū petāt, & quando succedūt eodē iure, & data paritate gradus. Et sic cum videat̃ q̄ succedens simpliciter & succedēs per rescriptum principis in forma beneficȷ̃ inuētariȷ̃ nō succedant eodē iure: eo quia succedēs simpliciter dicit̃ succedere ex legitima successione, & sic de iure ciuili, vt satis vident̃ innuere & declarare tex.& doc.in.d.l.vnica. Et succedēs beneficio inuētariȷ̃ videt̃ succedere de iure p̄torio: quia tale ius est annale.d.l.scimus etiā quia rescripa principū sunt annalia ex stylo Francię qui stylus ius prætorium est: vt dicit Bal.in.l.certū.col.iȷ̃.C.vñ legiti.& de iure canonico, c.plerunq̄.de rescriptis, & quę annalia sunt vident̃ esse iuris p̄toriȷ̃. Bar.in.l.v.in prin. ff.de verb.oblib.& in.l.j.in prin.ff.de bono.posses.& in l.fi.ff.de pœnis.& in.l.ij.§.fi.ff.p emptore. Et etiā quia hęres beneficio non fit in pari gradu, q̄ hæres simplex: quia per eū excludit̃ etiā ex dispositione literarū principis, & quia hęres simpliciter est proprius hęres, & ali⁹ impropri⁹: vt infrà dixi in tit.(des retraictz).§.j.in glo. (son heritage) si essent plures hęredes, quorū vterq̄ de per se impetrasset beneficiū inuentariȷ̃, si aliqui illorum vellēt vti quo ad se dicto beneficio, & quo ad partem aliquorum se dicere hęredes simplices, q̄ non possent: quia hoc casu cū sit in parte hęres simplex, videt̃ q̄ tenetur in totū simpliciter adire: scđm.l.primā & secundam.ff.de acqui.hęredita.&.l.quidā eulogio.C.de iure deliberan.& ne vna & eadem res diuerso iure censeat̃: quod esse nō debet.l.eum qui ædes.ff. de vsuca. quę ratio videtur esse Aretini in.d.l.j.ff.de acquirenda hæreditate. ad hoc q̄ vnus non potest adire pro parte, & pro parte nō. Et etiā facit, quia hęres in parte nullo dato sibi cohęrede ęqualiter succedente in paritate gradus, & per eundē modum est heres in totū.l.si quis priore.ff. ad treb.l.j.§.si ex fundo.ff.de hęred.instit. Et videt̃ tenere do.me⁹ Iason in.l.quoties.in scđa limitatione.C.de hæredib.instituē.& tam ex volūtate principis cum semel ius est quæsitum per declarationem se nollētis primo succedere simpliciter: sed cum beneficio inuētariȷ̃ declarat̃ imparitas grad⁹, cū pręferat hęredes simplices aliȷ̃s, ergo aliȷ̃ sunt posteriores, q̄ etiā ex eo q̄ hęres simplex est proprius hæres, & hæres beneficio inuentariȷ̃ improprius, & sic p fictionē: cui fictioni & īproprietati pręfertur veritas & pprietas: vt notat̃ per Barto.in.l. si is qui p emptore.ff.de vsuca.& facit.l.fi.ff.de pbat. Et ita dixi in contingentia facti debere fieri, licet quidā tenuerint contrariū: eò quia in hoc est fauor defuncti, scilicet q̄ ad min⁹ habet heredē simpl̃r in parte & etiā fauor creditorū: qa ad minus pro illa pte satisfactū erit in totū.arg.l.cū hęreditate p̄sens.ff.de acq.vel amit.hęredi. et etiā id qđ introductū est in fauorē istoꝝ hęredū bñficio inuētariȷ̃ trahatur in eoꝝ odiū, & ne etiam scilicet actus agentiū operētur vltra eorū voluntatē in hoc q̄ actus isti⁹ gerentis se pro hæreде simpliciter in pte operabitur in eius odiū in aliȷ̃s partib⁹: sed illa iura nō tollunt iura specialia in aditiōe hęreditatis simpliciter pro parte quæ trahitur ad totum iuribus supradictis. *

In textu ibi,

Par benefice d'inuentaire.

INuentarium† est descriptio omnium bonorum defuncti, facta corā iudice, citatis quorum interest: ex — Inuentarium qd.

forma tradita in.l.fi.quæ incipit,ſcimus.C.de iure deli-berandi. Et aduerte,quia in inuẽtario faciendo eſt ſum ptus plerunq; maximus,& qui hæreditatis portionẽ exhauriat.vnde dicit Bart.in.l.mediterraneæ.C.de an-
2 no.& tributis.lib.x.ꝙ nõ eſt faciendũ inuentarium, qñ plus ſumptus fieret,q̃ vtilitatis afferret.ita dicit Pyrrh⁹ in conſuetudine, Aurelianeñ.titu.de ſucceſsionibus.ca pite.xviij.vbi eſt conſuetudo,ꝙ hæres ſimpliciter præ-fertur hæredi cum inuentario.

Semel audiens an poſsit repudia re,et ecõ tra.

3 SED quæritur,†an qui ſemel adiuit poterit repudia re:vel ſi aliquis repudiauerit hæreditatem alicuius, an poſsit poſtmodũ illam agnoſcere:Io.Petrus de Fer-rarijs in forma libelli quo petitur hæreditas.in glo.pu-ræ inſtituit,dicit ꝙ non.l.ſuus.&.l.ſicut.C.de repud.hę
4 redi. Niſi fuerit filius†qui poſt repudiationem adhuc admittetur ad adeundum vſq; ad trienniũ,ſi res ſint in eodem ſtatu.l.fi.C.de repudi.hęredi.vel niſi hæres fue-rit minor.xxv.annis,quia beneficio reſtitutionis in in tegrum auditur,etiam ſi res non ſint in eodem ſtatu.d. l.fi.vel niſi alius cohæres repudiet partem ſuam,quo caſu ille qui prius hereditatem adiuerit poterit partem ſuam ac cohæredis eius repudiare.vt in.l.cum hæredi-tatem.& ſequen.ff.de acquiren.heredi.

☞ ADDITIO. Vide tamen Benedicti in repeti-tio.c.Raynu.in verbo, mortuo itaq; teſtatore,ſcd'o.numero.cxxvij.vſq; ad numerum cxl.de teſtamentis.vbi ponit caſus in quibus filius po-teſt reuocare abſtenſionẽ hæreditatis factam per eum.

HIc tractatur de inuentario, de quo in.l.ſcimus.§. ſinautẽ dubius eſt.C.de iure delibe.ibi ẽm tantũ-modo inuentariũ ab ipſo cõficiat.& de quo in.§.ſi ve-rò expſſum.in aut.de hęredi.& Falcid.colla.j.vbi plenè doctores,maximè Ang.in.d.§.q ponit ordinẽ qui de-bet obſeruari in cõfectione inuentarij.& de illi⁹ forma ponit Bar.in.d.l.ſcimus.§.cũ igitur dñs Abbas Panor. ponit requiſita in cõfectione inuentarij,in cõſi.ſuo.lxx-iiij.in.ij.col.incip.circa primũ dubium.in.ij.vol.et dñs meus ponit nouẽ requiſita in cõfectione inuẽtarij.Di-cunt tñ Bal.Pau.de caſt.& do.meus Iaſ.in.d.l.ſcimus.in princ.ꝙ tot ſolẽnitates nõ obſeruant:ſed ſufficit ꝙ fiat ſcd'm conſuetudinẽ notariorũ.& dixi amplè.ſ.tit.(des enfans de pluſieurs lictz).§.vj.in glo.(par inuentaire.)

Vtilita-tes inuẽ tarij.

ET aduertendum eſt ꝙ ſeptem vtilitates reſultant ex confectione inuentarij, quas ponit dominus meus in dicta.l.ſcimus.§.& ſi præfatam.in.j.&.ij.colũ. C.de iure deliberan.aliam vtilitatẽ ponit domin⁹ me⁹ Iaſon ex deciſione quæſtionis poſitæ per eum in dicta l.§.in cõputatione.in.iij.col.ibi, ſed in tertia parte glo. ¶Aduerte:quia iſtas ſeptẽ vtilitates poſuit Io.ſanxon in ſuis cõſuetu.Turoñ.tit.(des droictz de moyenne iu-ſtice)articu.vj.fol.xxxiiij.quas habuit à Iaſone,vt dicit.

Pricipa lis vtili-tas.

5 ITem & maximè,quia principalis vtilitas eſt eo:†qa non conficiens inuẽtarium tenetur creditoribus & legatarijs etiam vltra vires hæreditarias, vt ibi,per eũ, aduertendũ tamẽ ꝙ ſunt plures caſus in quibus hæres etiã non cõficiens inuentariũ nõ tenetur vltra vires hæ-reditarias.& ponit dominus meus Iaſon ſeptẽ in dicto §.& ſi præfatã.quos videre poteris per te,cum ſint cla-ræ poſiti.¶Adde ꝙ in eccleſia inſtituta idem eſt, quia non tenetur vltra vires hæreditarias:imo quod plus eſt iſtud videtur eſſe generale de iure canonico Felin.in.c. cum,M.Ferrarieñ.in.xviij.col.extrà de conſtitut.¶Ad-de alium,quando hæres dolo inductus adiuit hæredi-tatem,Bald.in.l.fi.ff.de dolo.

ADde alium,quãdo teſtator dicit ꝙ volebat om-nia ſolui de bonis ſuis:ita Bar.in.l.vnica.C.de his quæ pœne nomine in teſtamento relin.

ADde alium,ꝙ ſi relictũ ſit eccleſiæ eccleſia non po teſt petere vltra vires hæreditarias.Bar.in.l.j.C.de ſacroſanc.eccle.ratio quia eccleſia debet viuere ſecun-dum forum conſcientiæ.c.nouit de iudicijs.

ADde alium,in inſtituto grauato,vt oĩa bona di-ſtribuat inter pauperes.Io.and.in addi.ad ſpecu-lum.in titulo de inſtrumento.editione.§.inter aliqua. in additione quæ incipit,Iacobus de arena,

ADde aliũ in marito,& alijs q nõ poſſunt exigi ni ſi quaten⁹ facere poſſunt.iſtũ caſum ponit Vita-lis de Cãpanis in tractatu ſuo clauſularũ,in.xxiij.chara ta.in clauſula.nil nouari inuentarij confectione penden te.in.xiiij.col.illius clauſulæ:qui quidem multũ elegan ter & notabiliter poſuit materiam inuentariorum.

6 ADuertẽdũ†ꝙ in.xv.col.ibi dicit ꝙ multiplex eſt ſpecies inuentariorũ:eſt ẽm quodã inuentarium qd' fit de bonis cõfiſcatis.de quo in.l.ſi quis poſthac,et in.l.ſi quis intra.C.de bonis proſcrip.& in.l.fi.C.de bo nis vacãtibus.lib.x. ¶Itẽ aliud eſt inuentariũ,qd' fit ab epiſcopo in caſu.l.nulli.C.de epiſco.& cleri.Item aliud qd' fit per curatorẽ datũ ventri.de quo habeť de vẽtre in poſſeſ.io.mittendo.l.j.§.penul.& notať de cura.bo-nis dãdo.l.j.ff.item aliud qd' fit per curatorẽ datũ bo-nis.de quo in.d.§.pen.& in.l.j.ff.de cura.bonis dando. nunquid aũt curator dat⁹ liti teneať conficere inuenta rium:dic ꝙ nõ,de cõſuetudine.vt not.glo.in.l.de crea-tionibus.C.de epiſco.audien.& in.l.actor.& ibi Bar.ff. rem ratã haberi.& notať in deciſionibus capellæ Tho loſanæ.q.ccxlvij.¶Itẽ aliud eſt qd' fit à creditorib⁹ de bonis debitoris.de quo.ff.de bonis autori.iudic.poſsi-den.l.fi.circa medium.Item aliud quod fit per curato-rem adulti,vel tutorẽ pupilli.de quo in.l.tutor qui re-pertorium.ff.de adminiſtra.tuto. & in.l.tutores.C.eo. de adminiſtratio.tut.Et iſtud differt ab inuentario hæ-
7 redis.de quo in hoc.§.†quia contra inuentarium factũ per hæredem admittitur probatio in cõtrariũ.l.fi.§.licẽ tia.C.de iure deliberã.vbi eſt mirabilis modus per tex. gl.& doc.probãdi negatiuam.de quo etiam per domi num meũ in.§.itẽ ſi quis in fraudem.in.xvj.col.inſtitu. de actio.& per Alexã.in conſi.xxj.incipiente.viſo pro-
8 ceſſu.in.iij.col.in.j.vol.†ſed contra inuentariũ quod fit per curatorẽ adulti vel tutorem pupilli nõ admittitur probatio.in cõtrariũ notatur in.l.fi.C.arbi.tutelæ.Item differũt:quia in inuentario qd' fit per hæredẽ non inſe-runť tenores inſtrumentorũ,ſed ſolum deſignãtur:ſed in inuẽtario tutoris ſic.l.chirographis.ff.de adminiſtra tio.tuto.cum glo.de quo inuentario tutoris dixi ſuprà in titu.(Des enfans de pluſieurs lictz).§.(Entre bour-geois marchans)in glo.(Par inuentaire)& vide Vitalẽ in loco hic antè allegato.in.xvj.colum.

Inuenta riorum plures ſpecies

9 ET aduertendũ eſt,†ꝙ donec hæres intendit inuẽta rio nõ debet ingetari à qbuſcũq; creditorib⁹, ſiue cõueniať vt hæres, ſiue tanq̃ alius, prout dicit Cy.in.d. l.fi.§.donec.C.de iure delibe.licet aliq dicãt ꝙ habet pri uilegiũ illi⁹.§.donec.qñ cõueniť vt heres,& nõ aľs, per l.de eo.§.fi.ff.ad exhibendũ.Tu dic ꝙ ille.§.habet tñ lo cũ qñ conueniť vt hæres:& iſtã tenẽt oẽs.in.d.§.donec. Limita

He... teri... iuſt... cõſi... nõ ... quo... dua...

LImita ergo pdictum.§.donec.in tribus casibus,in quibus etiam conuenitur pendente cõfectione inuentarij.Primò fallit si non conuenitur vt hæres,sed vt simplex possessor: fortè reali iudicio:qd' intentari potest contra quemlibet possessorẽ,etiã non hæredem.ff. de re iudica.l.Nesennius.§.fundum.

SEcundò fallit,si vexatur pro legatis ad pias causas factis,quæ nõ requirunt dilationem:vt legata alimẽtorum pauperib⁹ relicta qui moriantᷣ interim fame. vt tenent Cy.Bal.& alij in dicto.§.donec.

TErtio fallit in restitutione malè ablatorũ:vel vsurarum,quibus,non restitutis anima testatoris affligeretur pœnis.Ita Cyn.& Bald.in dicto.§.donec.

QVartò fallit in his q sunt relicta p funere faciẽdo, quia ante confectionem inuentarij debẽt extrahi de hæreditate.Cy. & Bald.in.d.§. donec.

QVintò limita,si ipse alios inquietat vt hæres,quia illa dilatione pẽdente poterit conueniri vt hæres pubefactus ab eod.Argumen.optimũ.ff.de iudicijs.l.ij.§.legatis.& in aut.consequẽter.C.de sen.& interlocu.om.iudicũ.Ita tenet Vitalis in dicta clausula. in.j.col.vbi sublimitãdo hanc limitationẽ dicit hoc esse verũ,nisi alios cõueniret necessitate cõp. llsus: eò quia dilatio est periculũ allatura:vt quia debitores hæreditarij cũ pecunia fugiũt:† & hoc est,qa vbicũq; mora siue dilatio est piculũ allatura recedit a regulis iuris cõis,et remittitᷣ iuris dispositio etiã phibitiua:vt tenuit p multa do.me.Ias.i.l.de pupillo.§.si qs riuos.ff.de noui ope. nuntia.¶ Aduerte tñ ad dictum Bal.& do.mei Iasonis post Bal.in.l.debitor.C.de pac.q si creditor adeat hæreditatẽ debitoris cũ beneficio inuẽtarij põt citatis citã dis implorare officiũ iudicis,vt sibi assignet aliquã rẽ hæreditariã p suo credito,de q̃ possit libere disponere.

Demora periculum allatura. 10

SExto limita,nisi esset in cõmodato facto defuncto, scđm Paul.de ca.in.d.l.j.§.hæc stipulatio.xij.col.ff. si cui plus q̃ per legẽ Falci.& ita refert & sequitur decisio.capellæ Tholosanæ . questione.cclviij.

11 ET aduerte† q ista exceptio,q qui est infra tẽp⁹ cõficiendi inuentarium impedit litis cõtestationem, vt apparet ex tex.in.d.§.donec.cũ dicat q quãdo quis est infra tẽpus conficiendi inuentarij,non põt inquietari,quia per hoc impedit processum:vt dicit do.Vitalis in dicto loco.Et do.meus Ias.in.§.licẽtia.in.d.l.fi.vbi legit.§.donec.cũ.§.illo.ita etiam tenet Guido pape decisio.dlxxj.in.iij.col.ibi, vtrũ hæc exceptio.& decisio capelle Tholosanæ.q.cclviij.¶ Et limita etiã pdicta in supradictis casibus quos ponit Ang.in tractatu suo inuẽtarij,scilicet p restitutione malè ablatorum pro funere faciendo quando alios inquietat . Item si inquietetur actione reali quæ datur cõtra possessorẽ,hoc casu nõ dicatur inquietari vt hæres,cũ sequatur possessorem.l.nesennius.§.fundum.ff.de re iudicata.

PEr hoc aliàs dixi,q exceptio,scilicet q triẽnalis possessor sine lite nõ põt inquietari in petitorio & possessorio,per regulam pragmaticæ sanctionis.in titu.de pacificis possessorib⁹.in princi.impedit litis ingressum seu pcessum,pter illud verbũ iquietari,seu molestari.

QVæ autẽ sint exceptiones impediẽtes litis ingressum.Ponunt Bar.& Alexã.in apostil.in.l.ampli⁹. ff.rem ratã haberi.dominus me⁹ Iason in.l. ait prætor.la.ij.in.ij.col.ff.de iureiur.Ang.de Aretio in titu.de exceptio.§.appellantᷣ.in.xvij.col.ponit aliquas regulas ad cognoscendum quando exceptiones impediunt litis ingressum . Et illas vide per decisio. capellæ Tholosæ.q.lxvij.¶ Aduerte etiã quia talis exceptio potest opponi post sententiã in executione illi⁹ decisi. Tholosa.cccxxj.qđ' intellige verũ : vt ibi in additione.

Exceptiones impediẽtes litis ingressũ.

MOdum autẽ opponendi tales exceptiones ponit do.me⁹ Ias.multũ singulariter in.d.l.ait pᷣtor.in fi.ij.col.ff.de iureiu.Vide etiam Panor.in.c.olim.le.ij.in penul.col.extra.de resti.spolia. An exceptio inopiæ & paupertatis impediat litis ingressum.

ET ideo ex quo dicta exceptio q quis est infra tempus cõficiendi inuẽtariũ, impedit litis ingressum.

12 Et per hæc tota die practicaᷣ,† q executio instrumẽtorum non sit cõtra hæredes infra tẽpus cõficiendi inuẽtariũ.Tenet Bal.in.d.l.fi.§.& si præfatam.& dñs meus Iason.in.d.§.licẽtia.Vitalis in dicto loco.¶ Iuxta pdicta q̃ro:nũquid instrumẽta guarẽtizatoria.hoc est q̃ habẽt executionẽ paratã in hac patria ducatus Burgũdiæ virtute sigilli cancellariæ vel in curia ecclesiastica virtute monitionis factæ in instrumento per quandã clausulã solitam apponi per notarios curiæ ecclesiasticæ : q̃ est, monit⁹ fuit:possint mitti executioni ad requestã & instantiam hæredis creditoris,vel contra hæredẽ debitoris:ita & eo modo quo contra principalẽ debitorẽ vel quo ad instantiã principalis creditoris.¶ Videᷣ primò q sicut possunt mitti executioni cõtra principalẽ debitorẽ,ita etiã contra hæredẽ,per ea q̃ dicit Bar.in.l.postulante.ff.ad Trebel.† q si statutũ dicit q debitor possit

Quæstio.

13 capi & incarcerari:poterit etiam capi hæres debitoris, & incarcerari hæres pmissoris:quia statutum debet recipere interpretationem à iure cõmuni:per regulã.d.l.

14 postulante.quæ vult † q dispositio loquens de aliquo habet locum in eius hærede,argu.glo.in.l.si quis seruo. C.de fur.& dicit Pau.de castro in.d.l.postulante.quando statutũ loquitur de debitore descripto in instrumẽto,q fit extensio ad hæredem,qui eadem persona reputatur.Et ad prædictum tex.& doctrinam Barto.faciunt quæ dicit dominus meus Iason in.l.ij.§.item si in facto. in primo notabili.in fine secundæ colum.ff.de verbo. obli.& in.§.fuerat.in.xiij.col.institu.de actio.in.l.diuortio.§.interdũ.ff.sol.matri.Panor.in cõsilio suo.lxxxvj. in.ij.col.in.ij.volumine.Soci.consi.ccxciij.in.ij.col.

SI ergo hæres debitoris possit carcerari pro debito: multo fortius instrumentum guarentigiatum potest mitti executioni contra hæredes debitoris,& maximè:quia vt dicit Io.de Imol.in dicta.l.postulante.idem esse in promissore.

COntrarium tamen est verum in hoc casu nostro: quia per nostra instrumenta non potest quis excommunicari præcise:nec nostra instrumenta habeant executionem paratam:nisi ex pacto et consensu partiũ se obligantium , scilicet quando se submittunt iurisdictioni cancellariæ , vel quando consentiunt in eis fieri præceptum:quo casu non potest fieri executio contra hæredem,sicut cõtra debitorem,per ea quæ dicit dominus meus Iason in.l.si decesserit.in.iij.col.ff.qui satisda. cogan.vbi dicit aliud esse in statuto,aliud in pacto : & rationes diuersitatis ibi assignat.

15 ET dicit dominus meus Iason in.l.certi cõdictio.§. quoniam.in.v.col.ff.si cer.peta.† q instrumentum guarentigiatũ habet executionem paratam cõtra principalem debitorem,non contra tertium possessorem.

Infra guarentigiata.

ET etiã qñ executioni demandaṫ, habet executionẽ paratã ad instantiã principalis creditoris, & nõ alterius, quõcunq; eius intersit. Ita etiã tenet idẽ dñs me⁹ in.l.si quis nec causam.in.ix.col.ff.si cer.pet.per doctrinam Bal.in.l.si pro te.C.de dotis promissione.

ET ideo videm⁹, q̄ talia nr̄a instrumẽta de cõsuetudine et practica solẽt cõtinere oppositionẽ, qñ mittunṫ executiõi cõtra hęredes, aut ad petitionẽ hæredis: quæ practica est obseruãda.l.minime.ff.de legi.& dicit Panor.in.c.cũ ad sedẽ.in.ix.col.extra de resti.spoliato. Infinita alia circa cõfectionẽ inuentarij, ponit Vitalis in dicto loco vbi tractauit per quinq; folia. & dominus meus Iason post alios in.d.l.fi.C.de iure deliberan.quę materia cùm sit amplè ibi discussa, non ampli⁹ insisto.

Inuentarium bonorũ clerici.

ADuertendũ† solũ ad vnũ, qs debeat facere inuentariũ de bonis p̄sbyteri defuncti, vbi est hęres laicus ĩstitut⁹, an iudex secularis, vel eccl'iastic⁹: Vide Guido.pape.q.cclxj, vbi dicit q̄ debet fieri p curiã scl'arẽ: qa mutatiõe p̄sonę bona q̄ erãt affecta priuilegio clericali desinũt esse eccl'iastica, & cõditionẽ hęredum sequunṫ. Casus est singularis in.l.Paulus respõdit per p̄curatorem.in.§.j.ff.de acquiren.hæredi. Et istud voluit dicere Spec.in tit.de cleri.coniugatis.§.j.versi.ad huiusmodi. ibi, dũ dicit, aliàs non tenetur ecclesiasticus: quia mutata persona mutatur status rei &c.vide ibi per eum.

In textu ibi,

Ilz sont tenuz de l'impetrer du prince.

1 NOn video vñ hæc cõsuetudo p̄cedat: cũ† frustra p̄cibus ĩploraṫ qd' iure cõi cõcediṫ.l.vnica.C.de thesau.lib.x.d.m.Ias.in.l.de pupillo.§.si is cui op⁹.ff.de noui oper.nun.gl.in.c.fi.ff.de decimis.

Nota. 2 ¶Et aduerte† q̄ ea q̄ à principe impetranṫ, censenṫ impossibilia.l.apud Iulianũ.§.fi.ff.de leg.j.& ideo cũ tanq̄ iure speciali cõpetant, nõ sunt in cõsideratione.l.iij.de fideicõ.liberta. notaṫ plene per Georgiũ natã in repetitio.clemẽ.sæpe. de ver.sig.in prin.in.iij.notabi.vbi etiã ponit† q̄ ea.q̄

3 princeps faciliter cõcedere solitus est, nõ sunt impossibilia.vide eundẽ ibi, & dixi alibi ad aliud propositũ.

☞ADDITIO. Sed q̄cquid sit, q̄litercũq; facil'r cõcedaṫ à principe, nõ tñ ita faciliter impetraṫ à pricipe si simpl'r à iudice impetranṫ: q̄ potuit esse cã admonẽdi tres stat⁹ p̄riæ ad cõsentiendũ hmõi artic.i quo scilicet cõsentiũt q̄ id qd' eisdẽ de iure simpl'r cõpetebat, sibi priceps reseruaret, vt tolleret huiusmodi facilitas aditiõis hęreditatis p hmõi bñficiũ inuẽtarij: q̄ vr̄ q̄dãmodo eẽ et defuncto & hęredi opprobriosa, & creditorib⁹ dãnosa. Nec p hęc dicendũ est q̄ istud ius sit ita reseruatũ pricipi, q̄ possit sibi applicare absq; q̄ teneaṫ cõcedere petẽti, qm̄ etiã de iure põt ĩpetrari à pricipe, ita q̄ priceps nõ põt denegare.d.l.scim⁹. §.& hoc qdã.C.de iure delibe.scd'm quẽ tex.iã erat ĩ altercatiõe, an deberet à pricipe ĩpetrari.* ¶Et aduerte ẽt q̄ aliq̄ñ p̄cib⁹ ĩploraṫ qd' iure cõi concediṫ.vt.c.qa in causis.extrà de p̄cu.ca.ex tuarũ.de vsu pallij.c.ij.de do. vt p p̄sa corroborat Luc.de pen.i.l.oẽs.col.iij.C.de castrẽsi oĩm palat.peculio.li.xij, vbi ponit p̄les rõnes: ex q̄b⁹ hęc cõsuetudo nõ p̄t dici supflua, nec frustratoria.

Quæstio. 4 ¶Et etiã aduerte: †qa ĩ his q̄ iure cõi disponunṫ põt princeps mãdare sine causę cognitione.& hoc qa solet plus teneri qd' sp̄aliter polliceṫ, q̄ qd' g̃nali expressione concludiṫ.xxiij.dist.c.q̄q̄.& ita dicit Lucas de pen.in.l.iij. C.de mãcipijs & colonis patrimo.lib.xj. ¶Itẽ etiã quæri posset, vtrũ istud beneficiũ principis sit perpetuũ vel annale: hoc est q̄rere, an debeat ĩpetrari infra annũ: an verò etiã possit ĩpetrari post annũ vsq; ad.xxx.annos à tpe mortis illi⁹ de cui⁹ successiõe agiṫ.tex.ĩ.d.l.scim⁹. §.similiq; mõ.cũ.l.seq.vr̄ tenere: q̄ qñ res sunt p̄ntes, q̄ post.xxx.dies debet ĩchoari, & finiri post.lx.& sic sunt tres mẽses. Si verò sint absentes, infra annum debet finiri: & si impetreṫ à principe, istud debet esse infra annum, et pro anno tantũ.ita dicit tex.in.d.l.scimus.§.fin. autem à locis.C.de iure deliberandi. Et ideo quia consuetudo nostra nihil disponit de tẽpore, est recurrendũ ad dispositionem iuris.& ideo si impetratur post illud tẽpus, debet etiã impetrari q̄ releueṫ de tẽpore elapso, et ita semp vidi fieri, practicari, et cõmuniter obseruari.

§. decimoquarto & ultimo.

AV regard des gẽs de religion profes qui pretẽdẽt uenir a succession de pere & de mere, & aultres collateraulx : la chose demeure en telle usance qu'elle a peu estre par cy deuãt. Et pour ce q̄ lon ueult dire q̄ p ordõnãce & coustume du royaulme, gẽs de religion profes, ne peuẽt succeder a pere, ne a mere, a autres collateraulx, & q̄ les religieux de l'ordre de cisteaulx diẽt auoir priuilege & usance au cõtraire, lon s'en informera: pourueu l'information en estre ordõnée par mõdict seigneur ainsi qu'il appartiendra.

IN baliuatu de Chaulmont & bassigni succedunt parẽtes clericis secularibus, non autem religiosis, nec religiosi ipsis: idẽ in baliuatu Meldeneñ.

1 AN autem† valeat statutum seu cõsuetudo, q̄ ingredientes monasterium non succedãt, vide per dominum meũ Iasonem in.l.fi.in.vij.col.C.de pac.vbi plenè disputat hanc materiam. et per dominũ Feli.in.c. ecclesia sanctę marię.in.xxvj.col.extra de cõstitutio.& quia nolo impugnare consuetudinẽ seu statutum, nihil aliud dico. ¶Aduerte etiam, q̄ consuetudo non potest facere q̄ monachus possit testari. Bal.in auṫ.ingressi.in.j.colum.C.de sacrosanctis ecclesijs. Idem ergo de canonico regulari, cum prohibita in monacho censentur prohibita in canonico regulari.gloss.j.in.l.j.C.quæ sit longa consuetudo.

QVantum ad hanc materiã, quid de iure dicendũ sit, domin⁹ Nico.de Vbaldis in tractatu suo successionum clericorũ tam regularium, q̄ secularium dicit† q̄ duplices sunt religiosi. quidam mendicantes, quidam non mendicantes. de mendicantibus dicit plenè scilicet de fratribus minoribus, qui sunt fratres ordinis sancti Francisci: de quibus etiã vide Roma.consi.cclxviij. Religiosi duplices. 2

DE prædicatoribus, & fratribus sancti Augustini an possint habere immobilia Ro.consi.ccxxxv.

Nunquid

NVnqd aũt succedãt,ponit Abb.in cõsi.suo.xxvij.in.ij.vol.de pdictis mẽdicãtibus,& alijs nõ mẽdicantibus,cũ plenè ponat Nico.in.d.loco,non aliter insisto,sed cũ dubium in prædictis euenerit,ad eũ recurrendum est.¶ Vide etiã Lucam de penna in.l.certa forma,C.de iure fisci.lib.x.& ibi,an si mendicãtes fuerint spoliati,possint officio iudicis restitui & reintegrari.Et ibi etiam quid de excommunicato spoliato.

DE Carmelitis an possit habere pprium,ponit ang.in cõsi.xcj.incip.sancta Carmelitarũ religio.De qbuscũq; verò religiosis quecũq; ordinẽ pfitẽtib⁹,videatis Feli.in.c.in pñtia.extrà de pba.& per G.Bñdicti in sua repetitio.c.Raynutius.in verbo,mortuo itaq; ter statore,j.nu.ccxlvij.vsq; ad.ccciij.de testamen.extrà.

In textu ibi,

Religieux profes.

INtellige,scilicet expsse qa analogiũ pse positũ stat i suo famosiori significato.l.j.§.q i ppetuũ.ff.si agerve ctigalis vel emphyteutecari⁹ petat,facit.c.pe.extrà.de sentẽ.excõ.sed qa in hoc casu cõsiderat,an qs sit religiosus,aut nõ,ita q debeat aut possit relinqre religionem: crederẽ q etiã itelligi debeat in psesso tacitè post annũ pbõnis à tpe assumptiõis habit⁹ psessorũ,cũ tales i genere religiõi obligent.c.cõstõnẽ,et ibi notat.extrà de regularib⁹.in.vj.faciũt notata in cle.res.eo.ti.Et vñ q tacitè psessus cõcurrẽ.illis de qb⁹ p Panor.i.c.ad nrãm.extrà de regularib⁹.habet p religioso.& est taliter obligatus,q nõ põt ampli⁹ redire ad mundũ,ex quo non est ampli⁹ successibilis actiuè & passiuè.Et itellige etiã q religiosi.nõ succedũt etiã si cõuentũ & religionẽ reliqrint apostatãdo,vt tenet Lud.Ro.in cõsi.cclxviij.incip.in casu pposito.ita tenet Bñdicti in repeti.c.Raynu.in verbo,in eodẽ testamẽto relinquẽs.nu.cxxiij.& i verbo.& vxorẽ noie Adelasiã.nu.ccxxv.vsq; ad nu.ccxxvij.de testa.Aduerte tamẽ,qm vt dicit Bar.in.l.cũ hęredes.§.fi.ff.de acquirẽ.posses.cõuersi sunt liberi,& succedunt.Et tñ conuersa nubere non põt:vt videtur de hoc esse glo.in.l.mulieri & Titio.in verbo,pderit.ff.de condi.et demon.qđ quomodo intelligat,vide Panor.in.c.consulti.extra de regula.& transeunt.ad religio. *

In textu ibi,

Coustume du royaulme.

ET sic videm⁹ q hęc pñia tãq; inferior & depẽdẽs à regno Frãcię subijcit & regi debet legib⁹ supioris qđ fieri debet.Cũ pñia iferior regi debeat legib⁹ supioris.§.fi.vbi doc.notãt,& ibi tex.insti.de satisd.& est gl.ordinaria i.l.ex ea.ff.de postulã.tenet Io.an.i addi.Spe.in rub.de treuga & pace.j.q.& Bal.i.l.cũctos pplos.C.de sum.tri.G.de cug.in.l.ingenuũ.ff.de statu hoim,Io.bap.et moderni i repe.l.oẽs ppli.i.j.q.prĩcipali.i primis chartis,ff.de iusti.& iu.facit.c.cũ oli.de cõsue.et.c.de his xij.di.vbi dř q ecclię iferiores dñt gubernari scđm ius et cõsuetudinẽ ecclię supioris,de q latè p Soci.i cõsi.vij.

ET aduerte q tpe quo hæ cõsuetudines fuerũt i scriptis redactæ nondũ cõstabat de cõsuetudine gñali Franciæ q habet q religiosi nõ succedũt.Cũ tunc consuetudines in regno Frãciæ,nec approbatæ erãt à prĩcipe,nec i scriptis redactæ:sed cũ hodie de his notoriè cõstet tenendũ est pro firmo,q religiosi etiã apud nos nõ succedant parẽtibus etiã patri aut matri,nec alijs qbuscunq;.& quod nunc non est opus alia informatione.

EX quo dixi in cõtingentia facti q venerabiles viri Abbas & cõuentus.S.Stephani Diuioneñ.de ordine canonicoꝝ regulariũ.S.Aug.impetrãtes in materia guardiæ & saisinę,& frater Droyn⁹ gastereaul adiũct⁹,ad cãm successionis quondã honorabilis viri magistri Ioã.gastereaul ei⁹ fratris,repellendi erãt p fines nõ recipiendi in prædicta materia cõtra pximos parẽtes illius defuncti,maximè ex quo primo quò ad dictos abbatem & cõuentũ,vba cõsuetudinis nostræ suprà descriptæ in.j.arti.hui⁹ ti.q dicũt.(Le mort saisist le vif:le pl⁹ prochain habile a luy succeder)nõ illis cõueniũt,qa nõ sunt proximi:ergo nec eis cõuenit dispositio.l.iij.§.toties.ff.de dam.infec.Etiã qa recta via & sine medio possessio p dictos Abbatẽ & cõuentũ prætensa nõ põt trãsire in ipsos,sed tm̃ medio dicti fratris Droyni religiosi,& sic essent duo specialia circa vnũ et idẽ q nõ cõcurrũt simul circa idẽ:vt notat in.l.j.C.de dotis pmissiõe.Maximè in possessione ciuili à statuto seu cõsuetudine introducta:vt dicit Bald.in rub.extra de cã posses.& proprietatis.& in hoc casu etiã opus fuit facto,scilicet aditione dicti fratris p licentiã expssam abbatis:etiã facto ipsius abbatis post.Cũ ex quo per aliũ,& nõ p se non sufficit nuda voluntas:vt dicit glo.fi.in simili.in.l.si solus hæres.§.fi.ff.de acquir.vel amit.hereditate.

NEc eisdem suffragari põt dispositio iuris cõis:qa possessio nõ trãsfert ex dispositiõe iuris nisi p apprehẽsionẽ facti:vt est tex.in.l.cũ hæredes.ff.de acq.posses.Nec etiã dictũ Bal.in aut.licẽtia in.ij.col.C.de epis.et cle.q dicit q qñ morit plat⁹ trãsfert ciuilis possessio in ecclĩam:qa nõ,credo hoc esse verũ,eo qa ecclia nõ habet loco filij nisi p fictiõnẽ & repñtationẽ:q non põt cadere cũ alia fictiõe:vt dictũ est:vł etiã:qa si sit vera doctrina Bal.in suo casu,eò qa ibi succedit per se ecclesia,& non per aliũ,ex quo sufficit nuda voluntas:sec⁹ vbi succeditur per alium.& hoc casu vt dictum est suprà.

NEc etiã ipse frater Droyn⁹ põt dicere se saisitũ,nec ptẽdere aliqđ possessoriũ i successiõe dicti Gastereaul ei⁹ frĩs:eo qa hoc casu hřet possessionẽ ciuilẽ sinę aio:qđ eẽ nõ põt.l.iij.§.i amittẽda.ff.de acq.vł amittẽ.posses.Cũ sit religios⁹,& sic nõ hñs velle neq; nolle.tex.in.c.si religiosus.de elec.i.vj.&.c.fi.de sepul.eo.li.Et certum est eos nihil hře aut possidere:vt est tex.i.c.nõ dicatis.xij.q.j.& cũ nõ habeãt ppria et renũtiẽt sclo cẽsent mortui.vt i aut.igresi,vbi gl.j.q his vbis vtit.C.de sacrosan.eccl.Et iste anim⁹ nõ põt declarari,nisi ex expssa lnia abbatis q debuit pcedere actũ manutẽtiõis et guardię.Nec potuit itẽrare actionẽ de p se.notat.i.c.licet.de regłari.extra i.c.i pñtia.de pba.Feli.i.c.cãm.eo.ti.et notat in.l.j.C.de sacrosan.eccl.Corset⁹ in singłarib⁹ suis.in vbo,licẽtia.et debuit esse expssa:nec sufficit tacit⁹ cõsensus.put declarat Io.an.i.c.si abba.de elec.in.vj.& dixi.s.i ti.(des droictz & appartenãces a gẽs mariez)art.vij.in gl.(se ce nest du cõsentemẽt)vbi.aliqñ reqrit licẽtia &c.q bñ faciũt ad istud,vbi et dixi q debet dari in scriptis:de q expssa lnia nõ cõstabat in discursu pcess⁹,nec i scriptis:ex q nõ sufficit illa cõparitio facta p dictos abbatẽ et cõuentũ cũ dicto fratre Droyno,qa nõ sic idẽ in licẽtia,sicut i autoritate & cõsensu:de qb⁹ ibi dixi:& habet per G.Bñdicti in sua repeti.c.Raynutius.in verbo,matrẽ insuper Clerã.nu.xliij.de testa.quã.s.allegaui in.§.iij.in glo.j.titu.(des enfans de plusieurs lictz.)

PRo repulſione etiā dictorū Abbatis & conuētus, & religioſi multū mouebat ex hac cōſuetudine,q̄ in totū ſe conformat in hoc in oībus religioſis cōſuetudini gñali Frāciæ,de qua tūc non cōſtabat:niſi quia ita dicebat̄ apud illos q̄ cōſuetudines nr̄as cōpilauerūt,p̄terq̄ in religioſis ordinis Ciſtercieñ.q̄ tūc dicebāt ſe habere priuilegiū in contrariū:de qbus tūc fuit ordinatū,ꝙ ſuper his fierēt informationes:vt tādem ordinaretur per principem ſuper hoc,prout iuris eſſet & rationis.

ADDITIO. In hoc em̄ ꝙ hęc nr̄a cōſuetudo ſe refert cōſuetudini Frāciæ ſtandum eſt oībus illi cōſuetudini:cū oīa q̄ ſunt ī termino ad quē fit relatio cū qualitatib⁹ ſuis,cēſent̄ eſſe ī termino referēte.l.à filio.§.pr̄.ff.de alimē.& cibariꝭ leg.& p Bar.i.l.ſancio.leg.ff.de pœn.& in.l.ſi ita ſcripſero.ff. de cōdi.& demō.& facit regula q̄ habet ꝙ oēs interp̄tatiōnes q̄s recipit lex interp̄tata,recipit etiā lex interp̄tās.in aut̄.de filiꝭ ante dotalia inſtrumēta natis.in prin.& in l.nihil.& ibi Bar.ff.de cōiungendis cū emancipatis liberis.Soci.in cōſi.cclxxxviij.in.ij.col.in ſecundo vol. *

OR nūc cum de generali cōſue.Frāciæ cōſtet ex cōſuetudinibus regni Frāciæ de nouo approbatis per principē,et in ſcriptis redactis:ex quo ſunt notorię, nō eſt ampli⁹ hæſitandū ꝙ hæc cōſuetudo oēs religioſos excludit à ſucceſſiōe parentū p̄terq̄ Ciſterciēſes,de quib⁹ nihil adhuc eſt diſpoſitū,cū etiā adhuc de priuilegio eorūdē nō cōſtiterit.Et ſic nūc apud nos ꝓ firmo haberi debet ꝙ cōſuetudo gñalis Frāciæ ad quā fit relatio p noſtrā eſt obſeruāda,etiā in Ciſtercieñ.donec cōſtiterit p̄cipi de eorū priuilegio & ordinatiōe ſup hac per principē facta:de qua gñali cōſuetudine etiā faciūt amplē mentionē Māſueri⁹ in ſua practica.G.Bñdicti ī loco hîc añ allegato,et Nico.Boheriꝭ in cōſue.Bituricē. tit.de teſtamētis.in fi.Et dicit exp̄ſſe idē G.Bñdicti ꝙ in regno Frāciæ nō habet locū diſpoſitio.d.aut̄.ingreſſi. C.de ſacroſanc.eccleſ.nec.l.fi.C.de epiſ.& cleri.Imò per ingreſſum religionis habent̄ pro mortuis:ita ꝙ eis ſuccedit̄ ac ſi mortui eſſent:vt dicūt ſuprànominati G.Benedicti & manſuerius.¶Et Benedicti in dicta repetitione,in dicto verbo,& vxorem.nume.ccxxiij. *

ET ſi etiā ita eſſet ꝙ religioſi ſuccederēt ī regno Frāciæ,& cōſequēter eccleſiæ vbi religioſi eſſent: eſſet anihilatio tpalitatis in republica:cū ſemp religioſi ad ſe traherēt oīa tpalia,nec aliqd ab eis haberet̄:qa ſuccederent laicis:et laici eis nō ſuccederēt:ſed eorū Abbates,et ſic eccl'iæ,et cōuent⁹.iō nulla ęqlitas obſeruaret̄,& attraheret ſucceſſiue ad ſe eccl'ia oīa tpalia:qd' eſſet in grāde p̄iudiciū ſeu detrimentū reīpublicæ. Ex q̄ ſunt ordinationes ī regno circa admortiſationes,ſeu admortiſamēta:ꝙ.ſ.tpalia ad hoīes mortuos,q̄b⁹ laici nō ſuccedūt, nō trāſferant̄ ſine licētia et p̄miſſione principis.Ex quo gētes regiæ ī talib⁹ ſucceſſionib⁹ vbi ſunt tpalia:q̄ hoc modo deueanirēt ad eccleſias debēt inſurgere,& illis cōtradicere,niſi cōſtet de exp̄ſſa licētia & p̄miſſiōe principis:qa aliâs ſequerent̄ incōueniētia ī republica: de qb⁹ hic antè.¶Nec etiā in hoc eiſdē ſuffragari poſſet,ꝙ ſi eccleſia nō ē capax aliū,ſaltē religioſ⁹,ei⁹ vita comite: q̄a in hoc ſequeret̄ aliud icōueniēs, ꝙ ei⁹ vita comite eſſet dn̄s & poſſeſſor,& ſic haberet ꝓpriū:qd' ē cōtra ſubſtātiā regulę monachalis,et cōtra iura p̄allegata:et finalr̄ ſemp poſt mortē illi⁹ deueniret ad primū icōueniēs, ꝙ eidē religioſo ſuccederet Abbas,& ſic deueniret ſucceſſio ad eccl'iam,cōtra iutereſſe reipublicæ de q̄.ſ̄.Ex q̄ cū monachi et religioſi ſint mortui mūdo,ita ꝙ eis nō ſuccedit̄ p laicos ei⁹ parētes,etiā illis ſuccedere non debēt.

QVicqd ſit cōſuetudo eſt ferè gñalis ī toto regno, ꝙ religioſi nō ſuccedūt ſuis parētib⁹:& hāc cōſuetudinē allegauit & approbauit p̄nceps,ſcilicet dux Burgūdię ī ei⁹ p̄ria tāq̄ exiſtētes de regno,vt hîc videm⁹.¶Vr̄ ꝙ hęc cōſuetudo nō valeat:p gl.i.c.p̄ſens.xx.q.iiij.ī v̄bo,in locū.ī fi.qm̄ vr̄ eſſe cōtra libertatē eccl'iaſticā.ſ.cōtra aut̄.C.de ſacroſan.eccl.igreſſi.& contra.l.fi.C.de epiſ.& cle.& aliꝭ plib⁹ modis poſſet īpugnari.Māſueri⁹ tñ in ſua practica,ī ti.de ſucceſ.teſta.& vltimis volū.§.itē p cōſuetudi.regni.facit mentionē de hac cōſuetudine gñali Frāciæ,vbi dicit,†monachos in Frācia haberi ꝓ mortuis:ita ꝙ nec p ꝓfeſſionē eorū bona eccl'ię dedicant̄ tacitè q̄ a ſucceſſiōe parētū añ igreſſum religiōis habuerāt vel acqſierāt:et per ꝓfeſſionem aliꝭ accreſcunt parētibus in gradu parētelę proximioribus,&de iure proximioribus de iure ſuccedere debētibus.facit.l.ſi quis præſbyter.C.de epiſco. & clericis.ſi epī aliter pri⁹ nō diſpoſuerit,aut expræſsè bona illa nō dedicauerit,qa fingunt̄ poſtq̄ ſemel ꝓfeſſi fuerint,nūq̄ fuiſſe hęredes:aut bona habuiſſe. †Nec poſſet papa diſpēſare,vt monachus ſuccedat in tpalib⁹, etiā ſi talis monachus fact⁹ eſſet epſ:vt dicit ipſe Māſueri⁹.Et ſic in regno Frāciæ nō babet locū diſpoſitio dictæ aut̄.ingreſſi.C.de ſacroſan.eccle.Nec etiā.l.fi.C.de epiſ.& cleri.

ET talis cōſuetudo cōtra p̄dictas leges diu ī regno Francię obſeruata ī foro cōſciētie eſt tenēda: ita ꝙ etiā denegātes ꝑtagiū religioſis ī foro cōſciētię nō peccant:& qa ſic viuere cōſuetū eſt ī Frācia.faciūt q̄ ī ſiñ dicit Card.zaba.ī.c.cū ad mōaſteriū.de ſtatu mona.†vbi loquit̄ de religioſis comedētib⁹ carnes cōtra eoꝝ regulam exvſu īmemoriali ī monaſterio.et etiā de monialibus:q̄ de clauſuris cōſtōnē nō receperūt:qa ſi vſu īmemoriali ī mōaſterio fuerit obſeruatū,nō peccāt:ita etiā tenet Feli.ī.c.nā cōcupiſcētiā.col.iij.in.ſ.fallētia.extrà de cōſti qm̄ vident̄ p̄dictas cōſtōnes nō recepiſſe.Ex q̄ ergo Galli & Frācigenæ nō receperūt p̄dictas leges.ſ.aut̄. ingreſſi.&.l.fi.ſ̄.alle.nō ligāt eos,qa nō fuerūt p eos receptæ ī obſeruātia,& ideo nō ligāt:vt tenet gl.nota.i.c. ſ.de treuga & pace.Et ibi plenè Feli.&.d.m.Iaſ.ī.l.rē nō nouam.col.ſ.C.de iudi.& in.l.de quib⁹.in.viij.col.ff.de legi.Alex.in cōſi.vj.in.ij.col.in.ſ.vol.& in conſi.cxxij. eodē.ſ.vol.& in conſi.xviij.in.ij.vol.¶Et etiā†qa cùm ſint leges Romanæ ſeu Romanorū imperatorū,non ligant Gallos cū nunq̄ a Gallis fuerint receptæ,imò eas exteras leges appellant,prout etiam ſummi pontifices eas ita appellant.c.de accuſationibus.iij.q.v.

ADDITIO. Vide de hoc plenè per Matth.de Afflic.in p̄fatione cōſtitutionū regni Siciliæ.i.xx.q.Sed an abbas poſſit monachū ſui monaſteriꝭ diſpēſare ad ſuccedendū ſuis parētib⁹ & de bonis diſponendū,vide Bertrādi.ī.cōſi.xlj.in.iij.p̄te. * ¶Et ē talis cōſuetudo tolerata p ſummos pōtifices & totū clerū,q̄ tāto tp̄e q̄ vſi fuerūt nō cōtradixerūt.ex q̄ ſatis ad euitandū peccatū, ſcd'm glo.in.c.gratia.de reſcrip.lib.vj.in ver.de iure.pro qua facit tex.in.c.qd' trāſlationē.de offi.ordi.& gl.in.c.qm̄ vt ait ſcriptura.de vita & honeſta.cleri.& in.c.vir aūt.de ſecun.nupt.de qua tolerātia quid operet̄,vide do.meum Iaſo.in.l.omnes populi.in.ij.lectura.in.x.col.ff.de iuſti.& iu.& in dicta

1 Mo... chuha... tur p... mortu...

2 De reli... gioſis carnes cōtra r... gulā co... medēn... bus.

3 Leges romanæ à Galli... nō rece... ptæ.

4 Tolera... tia quid operet.

l.rem non nouam.in.ij.col.& glo.in.c.quod ſuper.extrà de cõſangui.dicit ꝙ inducit diſpenſationem,contra tamẽ Panor.in.c.iam dudum.& ibi tex.extrà de præb.

ET videtur hæc cõſuetudo ſatis eſſe fundata iure diuino Deuteronõ.xviij.vbi dicit̃.Non habebunt ſacerdotes & leuitæ,& omnes qui de eadẽ tribu ſunt,partem & hereditatem cũ reliquo Iſrael,quia ſacrificia domini,& oblationes eius(id eſt bona eccleſiaſtica)comedent,& nihil accipiãt de poſſeſsione fratrum ſuorum, dominus enim ipſe eſt hæreditas eorum.

ET hanc conſuetudinẽ generalẽ ſatis approbãt dñi de Rota deciſione ſua.j.in tit.de cõſuetu.in antiqs
5 incip.ſuppoſito de cõſuetudine.vbi dicunt,†ꝙ ſi cõſuetudo excludat â bonis paternis ꝓfeſſum,ſi exinde apoſtatando exeat monaſteriũ, & de facto matrimoniũ cõtrahat,adhuc remanet ad ſuccedendũ inhabilis virtute cõſuetudinis.ex quo p̃ſupponũt talẽ cõſuetudinẽ valere.cũ quibus ſine alio fundamẽto trãſit Felin.in.c.eccleſia ſanctę Marię.in.xxvj.col.extra de conſtitu.ver.ſextò quęro.idẽ tenet Pet.Iaco.in tit.de cauſis ex qbus vaſal.debe.amit.feu.verſi.& ſi quæſtio ſit,an monachus.Nec talis cõſuetudo eſt cõtra libertatẽ eccleſię,qa nihil eccleſię auferẽ:ſed eidẽ non deferẽ,cũ bona tpe cõſuetudinis adhuc ecclię q̃ſita nõ erãt:vt dicit Bar.i cõſi.ſuo.xxxv.incip.qdam cola.Pauli.dixi infrà in tit.(des ſucceſsions des baſtards).§.v.i gl.j.i fi.vbi dixi ꝙ princeps põt ſtatuere ſuper iure quærẽdo eccleſiæ,non ſuper iure q̃ſito.

Des ſucceßions des baſtardz. Rubrica. VIII.

1 AN BASTARDI†POSſint fieri ſucceſsibiles ꝑ cõſuetudinẽ ſeu ſtatutũ. vide Alua.in.c.j.§.et quia videm⁹.in viij.col.qui feud.dare pñt.in vſibus feudo.& vide Bal.in l.j.C.de iure aureoꝶ annulo. qui dicit ꝙ ſic.& Calde.in cõſi.iiij.incip.an valeat. ſub rubri.de conſti.& do.Abb.in.c.per venerabilẽ.in.viij.q. extrà qui filij ſint legi.qui tenent ꝙ ſic.Pe.de anch.in regula poſſeſſor.de reg.iur.li.vj.teneat cõtrarium.& etiã primam opinionẽ tenet Bart.in.l.hęredib⁹.§.Titius.ff. ad Treb.vide Barba.in cõſi.xxxiiij.in antepe.& pe.col. in.ij.vol.& Card.Alex.in.c.cùm haberet.extrà de eo q duxit in matrimoniũ quam polluit per adulteriũ. pleniſsimè per Pau.de ca.in conſi.cccclxv.incip.viſo puncto.in.j.ij.&.iij.col.& ꝑ totũ.in cõſilijs nouis.in impreſſione noua.notaẽ plenè per aliquos in.l.teſtamenti factio.in.iij.iiij.v.&.vj.col.ff.de teſtamen.¶Vide Boeriũ in conſuetu.ſeptenę Bituriceñ.tit.de teſta.§.vij.dicit tñ Lucas de penna.in.l.mulieres.col.vj.C.de incolis lib.x.
2 †ꝙ fornicatio in minus puniẽ q̃ alia crimina:quia natura humana facilè labiẽ ad delicta carnalia. &(vt dicit)quia difficile eſt cõtinere.& pauci ſunt continentes.
3 ET aduerte†ꝙ baſtardus & naturalis idẽ eſt,vt dicit glo.in rub.ff.de cõcubinis.quã alleg.Alexã.in conſi.cxxviij.in penul.col.ibi,& baſtardus et naturalis.
4 in.j.volu.Et aduerte†ꝙ ſeptẽ ſunt genera filioꝶ,quidã ſunt legitimi & naturales, quidam legitimi & ciuiles, quidam legitimi & ſpirituales:quidam naturales tantùm:quidam naturales:ſed ex poſtfacto naturales & legitimi:quidam ſpirituales tantùm:quidam neq; naturales,neq; legitimi,vt ſunt ſpurij,vt ſunt inceſtuoſi:vel ex dãnato coitu, ſcd'm legem humanã nati.& q̃ differentia ſit inter ſpurios natos,& mãſeres ponit oĩa p̃dicta Hoſti.ĩ ſumma,qui filij ſint legiti.in prin.gl.tñ in.§.j.in inſti.de adop.ponit tantùm quinq; genera filiorũ.

Baſtardi ſucceſſibiles fiũt ſtatuto.

Fornicatio.

Baſtardus et naturalis idem.

Filiorũ genera.

§.primo.

SE ung baſtard, ou baſtarde ua de uie a treſpas ſans hoirs legitimes de ſon corps, monſeigneur le duc luy ſuccede en tous ſes biens,quelque part qu'ilz ſoyẽt aſsiz,ou ſoyẽt en lieu de mainmorte, ou aultremẽt,en payãt et ſupportãt par mõ dict ſeigneur les charges reales des heritages,& payãt les debtz,& en demeure ſaiſy mõdict ſeigneur,lequel eſt tenu de mettre hors de ſes mains les heritages de la mainmorte dedãs lan et iour apres le treſpas dudict baſtard ou baſtarde.

1 BAld.in.l.certũ.in.v.col.C.vnde legitimi,et vnde cogna.dicit † ꝙ ſpurio ſeu baſtardo filius ſpuri⁹ non ſuccedit,ſed fiſcus,& dicit tex.in.l.ſpurius.ff.vnde cognati. ꝙ ſpurio iure conſanguinitatis & agnationis non ſucceditur ab inteſtato,ſed bene iure cognationis ſeu proximitatis, mater aut frater ex eadem matre ei ſuccedit:ex quo bonorum poſſeſsionẽ vnde cognati petere põt.facit.l.hac parte.ff.eodem.vnde cognati.& dicit Barto.in.l.fi.in.j.col.ff.de his quibus vt indignis.qd' eo modo quo ſuccedunt ſpurij parentibus,eo modo ſuccedunt illis parentes.allegans Azonẽ iſtud dicendum in ſumma.C. de legitimis hæredibus.refert & ſequitur Alex.in conſi. cl.incip.viſo themate ſupraſcripto.in.j.&.ij.col.in.ij.vo
2 lu.vbi dicit.†ꝙ ſicut ſpurius non ſuccedit patri.auẽ.ex cõplexu.C.de ſecund.nup.& in.l.j.C.de naturali.liber. ita nec econtra pater põt ſuccedere filio ſpurio, ita domi,meus Iaſon in.§.pœnales.in.x.col.inſti.de actio.

CVm ergo vt dictum eſt de iure parẽtes ſpurio nõ ſuccedant,ſuccedet fiſcus.†ſed quæro, nũquid tutor ſpurij pupilli excludet fiſcũ.ponit Bal.in.l.nutritoribus.C.cõmunia de ſucceſsio.tenet ꝙ ſic: ſed Bar.ibi tenet cõtrarium.non inſiſto cum nihil poſsit ſeruire.

QVæro,plures ſunt dñi Barones,& alij epĩ: qui dicunt ſe habere oĩmodã iuriſdictionem in aliquibus locis in Burgundia cum duce ſeu principe per præuentionem: ita ꝙ ſi præueniant, dicunt ſe vti poſſe eadem poteſtate qua princeps: vt eſt epiſcopus Heduenſis in aliquibus locis ciuitatis Heduenſis: nũquid ſi moriaẽ ibi in illis locis ſpuri⁹ ſine filio legitimo & naturali: ſi tales præueniant in occupando bona ſpurij,debeant illi ſuccedere?¶Dic breuiter ꝙ non: quia exceptio præuentionis iuriſdictionis non habet locum in fiſco ſucceſſore:vt tenet Ang.in.l.cum quædam puella.in princip.ff.de iuriſdic.om.iud.quẽ alleg.

Spurius ſpurio nõ ſuccedit.

Pater nõ ſuccedit filio ſpurio.

Queſtio

Martinus de Laude.in tractatu ſuo de fiſco.verſi.cxj.

In textu ibi,

Succede.

Fiſc⁹ hæres.

DIc ꝙ in hoc fiſcus eſt loco hæredis,non filiorum prout tenet Bal.in.l.prima.in.j.colum.C.de bonis liberto.& Barto.in.l.non intelligitur.§.cum ex cauſa.ff.de iure fiſci.& in.l.inter eos.§.fina.ff.de fideiuſſor. & Martinus de Laude.in tractatu ſuo de fiſco.verſicu. lxxxvj.Sed an intelligatur iſtud verbum,tam ex teſtamento quàm ab inteſtato:vide infrà eodem titu.§.fin. in glo.fi.vbi plenè.

☞ ADDITIO. Aduerte ꝙ ſuccedere hic ponitꝰ impropriè,& tantũ eſt dicere ꝙ ponitur in locum hæredis,cùm vere nõ ſit hæres,ſecundum quod dicit glo.in.l.ſi hæreditas.§.qui filium.ff.de teſta.tutela.& ſimiles expoſitiones vide per Matthæũ de Afflictis in conſtitutione regni Siciliæ quæ incipit, poſt mortem.in.v.notabili.in tertio libro. *

SED quia vt hic dicitur eſt hæres fiſcus:& hæres habet ius deliberãdi.vt.l.cum antiquioribus.C.de iure deliberan.nũquid etiam fiſcus ſeu procurator regi⁹ qui loco fiſci hodie habetur habeat ius deliberandi:& ita ad eum trãſmittatur ſicut ad hæredem? Cyn.in addi.in.l.ſi quis mihi bona.§.ſi quis planè.ff.de acquirenda hæredita.quem ibi allegat & ſequitur Bald.& tenet ꝙ ſic:quod nota.

In textu ibi,

En paiant & ſupportant par mondict ſeigneur les charges reales.

Res trãſit i fiſcũ cum ſuo onere.

1 PEr hoc apparet ꝙ hæreditas tranſit in fiſcum cum ſuo onere:† & ideo fiſcus ſuccedens priuato præſtat onera quæ priuatus præſtabat.l.fiſcus.ff.de iure fiſci.ex quo plus dicit Spec.in tit.de feudis.§.ij.verſi.xx

2 iiij.quærit,†ꝙ ſi res ſuccedat alicui ſuo feudatario, qui tenebatur facere homagiũ ſuo ſubdito & feudatario: ꝙ etiam rex Frãciæ tenetur illi ſuo feudatario facere homagium pro illo feudo in quo ſucceſsit:quia res tranſit cum ſuo onere.l.ij.C.de prædi.nauicul.lib.xij.c.recolentes.extrà de ſtatu monach.c.cum nõ ſit.extrà de decimis.Spec.in.d.§.ij.verſi.ix.quæritur.in fi.

NVnquid autem tranſeat hæreditas in fiſcum cum onere legatorum? text.eſt & ibi Barto.in.l.ſi ſeruus plurium.§.ſi quis.ff.de lega.j.vbi habetur ꝙ ſic qđ intellige vt per dominum meum Iaſonem in dicto.§.ſi quis ante.& in.l.eam quam.C.de fideicommiſsis.

ADuerte etiam, quia publicatio fit cum ſua cauſa. Alerand.conſi.xxiij.incipien.Opportunè conſideratis.in primo volu.

☞ ADDITIO. Quomodo res trãſeat cum ſuo onere & ſua cã, vide Matth.de Afflic.in cõſtitutione regni Siciliæ q̃ incipit,hac edicta li.in.ij.nota.in.iij.lib.ad ,quẽ recurre in hoc articulo. *

In textu ibi,

En paiant les debtz.

1 FIſcus enim†ſuccedens tenetur creditoribus, cũ per aditionem hæreditatis videatur quaſi contrahere cum creditoribus:vt dicit Bar.in.l.j.C.de bonis vacã. lib.x.¶Quomodo autem ſucceſſor ſiue ſit vniuerſalis, ſiue generalis,ſiue ſingularis,ſiue ĩ dignitate,ſiue in bonis,teneatꝰ ad debita prædeceſſoris,vide Lucã de penna in.l.ij.C.de fundis rei priuatæ.in.iij.iiij.&.v.col.lib.xj.

SED an princeps teneatur & ſit obligatus ex ſuo cõtractu? do.meus Iaſ.in.l.ſi ciuitas.in.iij.colum.ff.ſi certum petatur.& in.l.j.ff.de pactis.&.in.l.j.ff.de conſtitu.princip.& in.l.ſi teſtamentum.C.de teſta.Felin.in.c. quæ in eccleſiarum.in.xxj.colum.extrà.de conſtitutio. Barba.in conſilio primo.in.iiij.colum.in.j.volumine. & in.xliij.col.& Iacobin⁹ de ſancto Georgio in ſua inueſtitura.in verbo, princeps.

SED quæro,quid ſi creditores cum debitore principali habeant fideiuſſorẽ,nunquid cùm vident principalem debitorem non eſſe ſoluendo,vtputa quia bona ſunt confiſcata,vel nollunt agere cõtra fiſcum,quia difficillis conuentionis:an poſsint prius excuti fideiuſſorem de iure? vide quid dicat tex.in.l.non rectè.cõiuncta authentica ſua.C.de fideiuſſoribus.do.meus Iaſon in.l.ſi ego.in ſeptima colum.ff.ſi certum petatur.Martinus de Laude.in tracta.de fiſco.§.ccxxx.ſed credo ꝙ apud nos,& ſecundum noſtram conſuetudinem quæ eſt ſuprà.in titulo.(Des rentes vendues à reachatz).§.(Le creancier.)creditor poſſet pro libito conuenire vel fiſcum,vel fideiuſſorem. Queſtio

In textu ibi,

Et en demeure ſaiſy.

1 BArt.in.l.j.§.an bona.ff.de iure fiſci.dicit † ꝙ quando fiſco defertur hæreditas,bona non acquiruntur ſine aditione: vt per tex.& glo.ibi,ſecus autem quãdo applicantur fiſco per confiſcationem quæ fit ipſo iure, vel per ſentẽtiam:quia tunc acquiruntur fiſco ſine aditione.l.quiſquis.C.ad legem Iuliam maieſt.& facit.l.cõmiſſa.ff.de publica.glo.in.l.cũ duobus.§.idem reſpondit.ff.pro ſocio.quã allegat Martinus de Laude.in dicto tract.§.cclxvj.& dicit idem Martinus in.d.tractatu. §.xxij.ꝙ quando fiſcus eſt hæres ex teſtamento:ꝙ non acquirit:ſine aditione:ſecus quãdo ab inteſtato.Tu dic ꝙ per conſuetudinem noſtram,ex quo dicit textus ſuccedit:quod ſiue abinteſtato ſiue ex teſtamento, ꝙ ſemper eſt ſaiſitus defuncto illo cui ſuccedit:vt dictum eſt ſuprà titu.præcedeñ.§.j.

☞ ADDITIO. Quãdo dominum rerum quæ acquiruntur fiſco,& etiã poſſeſſio transferantur ſine traditione, vide Matthæũ de Afflictis in conſtitutione regni Siciliæ quæ incipit,ſi dubitatio.in.v.&.vj.col.ibi,quintò pondero,vbi facit duas concluſiones.in.iij. libro. *

In textu ibi,

Lequel eſt tenu de mettre hors.

FAciunt quæ dicit tex.& glo.in.§.ſi verò contingit in autꝰ.de alienatio.& emphy.colla.ix.& Sali.in.l.ſi quis præſbyter.C.de epiſc.& clericis.vbi quærũt:an cõfiſcata re emphyteutica fiſcus teneatur ad petitionẽ domini illam vendere priuato.& vide Ioan.de platea.in.l. fundum.in fin.C.de fundis patrimonia.lib.xj.

ADuerte etiã ꝙ ſi feudũ fuerit principi cõmiſſum, non debet princeps illud retinere, ſed debet aliũ nobilem de illo feudo inueſtire:vt dicit Andr.de Barulo in.l.murileguli.C.de murileg.lib.xj.qđ tamẽ intellige in paruis feudis,& nõ in dignitatibus ducalibus & aliis

aliȷs magnis feudis: vt amplè tenet. G. Bñdicti in sua re peti. c. Raynutius. in verbo, & vxorem nomine Adelasiam. nu. dccdvij. vsq; ad. dccclx. de testa.

§. *secundo.*

SE les enfans legitimes du bastard, ou les enfans d'iceulx enfans, ou aultres descendans du bastard uont de uie a trespas sans hoirs legitimes de son corps: mondict seigneur aura seulement les heritages procedans du tronc du pere bastard, ou grād pere bastard: ou de la mere, ou grād mere bastarde: & les aultres heritiers collateraulx auront le surplus des biens.

Frater naturalis succedit fratri

VIdim⁹ hic antè ꝙ nemo pōt succedere spurio seu naturali præter filium legitimū & naturale m. de iure tamē videtur† ꝙ etiam frater naturalis posśit succedere fratri. l. si is qui ex bonis. ff. de vulg. & pupil. & ibi Bar. not. gl. in §. si. in aut. quib. mod. nat. effi. sui. colla. vij. Spec. in titu. de succes. ab intesta. versi. quid si pater. quia nullū est vitiū in fratre. & ponit Alex. in consi. suo. lxxiiij. in. ij. vol.

In textu ibi,

Les heritages procedans du tronc du pere bastard.

POne ꝙ filius ipso viuente vendat hęreditagia pr̄is bastardi, & ea cōuertat in mobilib⁹, puta in pecunia: postmodū moritur absq; filiȷs, supstite tñ matre, q̄ in eis succedere debet cū aliȷs hæredib⁹, nūquid mater succedet in illis mobilib⁹, seu in illis pecuniȷs, q̄ ꝓuenerunt ex hæreditagiȷs patris bastardi vēditis, an verò succedet princeps: ¶ Videtur primò ꝙ princeps succedat:

Pretiū succedit loco rei.

1 quia pretiū succedit loco rei. gl. est in. l. labeo. & Sabin⁹ §. i. ff. de verb. signi. no. Bar. in. l. quæ a debitore. ff. quę in frau. credi. & in rub. ff. sol. mat. dñs meus Ias. in. l. si eum seruum. in. iij. col. ff. si cer. peta. vbi infert admirabilē decisionē. si ergo pretiū loco rei succedat, et in eius locum subrogeť, debet sapere naturā illius rei in cui⁹ locū subrogať. l. eum qui. §. qui iniuriarū. ff. si quis cau. q ex tota die ad hoc allegať, sed nō bene probat. melius ꝓbat tex. in. c. ecclesia. extrà vt lit. pen. plura tñ ad prædictam regulā alle. do. meus Iason in. d. §. qui iniuriarum.

SI ergo dictæ pecuniæ succedāt loco hæreditagiorꝝ, & in eius locū subrogenť, & sint de natura hęreditagiorū, videť ꝙ vadāt ad principē: & ꝙ in eis princeps succedat ergo erit dicendū in pecuniȷs q̄ prouenerūt ex venditione dictorꝝ hęreditagiorū, non pono hāc q̄stionem sine misterio, qa vidi eā in facto: & in ea cōsului. 1

Casus facti.

CVm enim quidā Petrus des pierres bastardus reliquisset filiā vnicā legitimā & naturalē, haberetq; 1 dictus des pierres multa hęreditagia ab ei⁹ vxore in cōteplatione matrimonij eidem donata: eo defuncto Ioāna Banlon mater dictæ filię quondam des pierres habuit in maritū Matthæum petit: qui quidē Matthæ⁹ de authoritate tutorū & curatorū dictæ filiæ quondā Petri des pierres ab eadē emit oīa sua bona paterna mobilia & imobilia pretio sex viginti francorū: tandē dicta filia ab humanis decesśit nullis relictis hæredib⁹, superstite tñ matre: quæ tandē mortua est: relicto eius filio legitimo & naturali Hērico petit filio etiā dicti Matthęi, dictus verò matthę⁹ postmodū accepit in vxorē Ioannam Mygnot: & cōstante eorū matrimonio impetrauit à principe dict⁹ Matthęus petit succesśionē dictę filię quondā Petri des pierres: deinde mortuus est dict⁹ Matthęus, qui tēpore suę vitę erat ꝓcurator regis in balliuatu Auxeti. relictis scilicet tribus filiȷs ex dicta secunda vxore, & dicto Henrico petit ex prima vxore, q̄ fuerat mater filię Petri des pierres. dicebat nunc scd'a vxor Matthęi petit, ꝙ bona p̄dictę filię Petri des pierres: quæ processerant à dicto Petro des pierres erāt principis, & ꝙ in eis succedere debebat princeps: & ideo cū ei⁹ maritus Matthę⁹ illa acquisiuisset cōstante eorū matrimonio, ꝙ in illis bonis debebat habere dimidiā partē virtute consuetudinis nostræ suprapositę tit. (des droictz & appartenāces a gens mariez). §. ij. & ꝙ alia dimidia pars debebat diuidi inter filios dicti Matthęi pro æquali portione. dicebat Henricus petit fili⁹ dicti Matthęi ex prima eius vxore, q̄ iam fuerat Petri des pierres: ꝙ bona prędictæ filiæ Petri des pierres fuerant acquisita constāte matrimonio ei⁹ matris. Et ideo ꝙ tanq̄ hęres matris debebat habere dimidiā partē dictorū bonorū seu hęreditagiorum quondā Petri des pierres. Itē & quod plus est sex viginti franci qui erāt filiæ Petri des pierres debiti debebāt eidē spectare: cū in eis tanq̄ mobili successisset ei⁹ mater. quid dicēdū, cogita ex p̄dictis. ¶ Dixi tamē ꝙ secūda acquisitio nō valebat, imo prima: & ꝙ filia potuit vēdere omnia bona sua: & ideo dict⁹ Hēricus debebat habere mediā partē hæreditagiorū quōdam Petri des pierres, cū fuerint acquisita cōstante matrimonio ei⁹ matris cū dicto Matthęo: sed quò ad summam sex viginti francorū ꝙ scd'a vxor debebat habere dimidiam partē: quia illa pecunia quę succederet loco rei fuerat impetrata à principe per Matthęum petit: qui quidē priceps succedere debebat: vt dictū est: quia fuit vendita hęreditas patris, quæ est quid vniuersale: & in vniuersalibus pretiū succedit loco rei: vt dictū est. & faciūt pro decisione huius q̄stio. q̄ dicit Alex. in cōsi. xlix. incip. viso ꝓcessu. prima cōsideratione. in. iij. volu.

§. *tertio.*

LE bastard, ou bastarde ne uiēt abintestat a la succesśion de pere ne de mere.

ISta consuetudo est vniuersalis in toto regno Francię et cōformis iuri: vt hic pòst dicitur. ¶ Quid aūt de iure, an bastardi & illegitimi succedāt parentibus: & quomodo dic ꝙ in hoc distinguendū: quia aut sunt naturales tantum, hoc† est nati ex concubina vnica retēta in domo, vel aliàs indubitato effectu coniuncta, & inter solutum & solutā: vt not. in rub. ff. de concubi. & in. l. si. per Bar. ff. de concu. † & isti sunt naturales, seu vocantur naturales tantùm: quia natura eos genuit, non honestas coniugij. xxxij. q. iiij. in. c. liberi dicti sunt. ibi, naturales autē filiȷ dicuntur ingenuarum cōcubinarum filiȷ quos sola natura genuit, non honestas coniugij: & appellantur

Natura les qui.

Naturales vnde dicti.

isti bastardi:vt per glo.in rub.ff.de concubi.prout dicit Alex.in cōsil.suo.cxxviij.in pe.col.i.j.vol.¶ Itē pñt etiā appellari spurij isti nati in cōcubinatu:prout dicit glo. in.c.cum pridē.§.sanè.extrà de renun.sed propriè sunt naturales:vt tenuit Io.and.in addi.ad Spec.in tit.qui filij sint legi.circa prin.in versi.q̄stionē de statuto.licet dicat scd'm cōmunem vsum loquēdi eos appellari naturales,qui sunt ex soluto & soluta. & ita refert & sequit̃ Anto.de Butrio in.c.per venerabilem.in penul.charta. extra qui filij sint legiti.quo dicit esse bene notandum ad statuta quæ faciant mentionem de naturalibus.

Bastardi.

3 An succedāt parentibꝰ.

ET an†isti nati succedāt parētibꝰ est vidēdum:quia aut loquimur de parentibus per lineā masculinā, hoc est de patre & auo,seu alijs ascēdentibꝰ,aut p lineā fœmininā.primo casu aut extant descendētes legitimi & naturales,vel legitimi tantū, vt sunt adoptiui.et tūc tales filij naturales nō succedūt.§.cōsideremꝰ.in aut̃.de triente & semisse.colla.iij. aut̃.licet.C.de natu.liber.in aut̃.quibus mod.natu.efficiun.sui.colla.vij.aut nō extant descendentes:& tunc aut extat vxor defuncti legitima:& sic nouerca filiorum naturaliū:& idē est vt nō succedant in aliquo, debent tñ ali ab his q̄ veniunt ad successionem boni viri arbitrio,siue sint fratres,siue extranei scd'm Bal.in aut̃.licet.C.de natu.libe.& not.in.c. cum haberet.extra de eo q̄ duxit in matrimo.quā pollu.per adulte.intellige quādo est filius natus in cōcubinatu,vbi plura requirunt̃:vt dicit Bal.in.d.aut̃.aut vero non extāt descēdētes,nec vxor:& tunc succedūt vna cum eoꝝ matre in duabꝰ vncijs,hoc est in duabus partibus hereditatis:quę in duodecim vncias diuiditur.§. hereditas plerunq;.institu.de here. quali.& diffe.prędicta probantur in.d.§.consideremus.& in.d.aut̃.licet.

☞ ADDITIO. Et aduerte q̄ multa requirunt̃ ad licitū concubinatū,q̄ rarò in vnum cōueniunt.Bal.in cōsil.cclxij.in prima parte. *

DE hac successione bastardorum,vide amplè per G.Bñdicti, in repeti.c.Raynu.in verbo,& vxorē nomine Adelasiam.nume.cccccclxxvj.vsq; ad numerū 726.extrà de testa.vbi multa singularia adducit.

VTrum istud sit verum de iure canonico,vide per Anto.de Butri.& Abba.in.c.lator.qui filij sint legiti.& per Hostieñ.ibi.& per Abba.in.c.tanta.eo.tit.& per Nico.de vbaldis in tracta.successionum.in.xiij.col. ibi,circa secundam speciem liberorum.

AVt verò quærimus an succedāt naturales ascendentibꝰ per lineā fœmininā hoc est matrē: & tūc succedit matri.§.vulgo quęsiti.institu.de succes.agna.l. si qua illustris.C.ad orficianū.§.nouissimè.& ibi glos. instit.ad orficianū.¶ Sed quoniā hoc est verū de iure, quęro nunqd tollat hæc cōsuetudo ius cōmune:videretur q̄ non quò ad illū casum spālem,scilicet in naturalibus tm̄:quoniā licet statutū debet aliquid vltra ius cōmune addere.no.per do.meū Ias.in.l.oēs populi.in penul.col.ff.de iusti.& iure.tñ debet interpretari scd'm ius cōmune.l.ij.C.de noxa.c.cū dilectus.de consuetu.ita vt minus lędat ius cōmune,q̄ possit.ita do.meꝰ Ias.in dicto loco.& dicit Panor.in.c.cām.in vlti.colū.q̄ sufficit q̄ inducat nouum remedium agendi.& ideo cum hic casus in naturalibꝰ tm̄ quò ad matrē videatur esse spālis,videretur etiā q̄ per hāc consuetudinem gñaliter loquentē nō cōprehēderet̃ hic casus, per regulā.Sali.in.l. in testamētis.C de testa.de qua dixi in titu.(des mainsmortes).§.ij.in glo.(quelque part que'ce soit.)&.s.ī tit.(des cōfiscatiōs).§.j.in glo.fi.in quadā additione:& qd' solū intelligeretur hęc cōsuetudo in casibus in quibꝰ de iure bastardi nō succedūt : vt fiat interp̃tatio scd'm ius cōmune.scd'm.d.l.ij.C.de noxa.Eo tñ quia hic loquit̃ de bastardis simpl'r,& idē est q̄ naturalis:vt dixi in rubrica.credo q̄ etiam cōprehēdat naturales:& hunc casum hic antè dictū.¶ Sed fui interrogatꝰ de dubio seq. Matisconenses vtunt̃ iure scripto:dicunt tñ q̄ in quibusdam locis qui sunt de electione Heduen.vtunt̃ cōsuetudinibꝰ ducatꝰ Burgundię in tribꝰ,scilicet in successionibus,mr̄imonijs,& retractibꝰ.an si hoc casu eueniat q̄ aliqua mulier habeat filios naturales tm̄ ī illis locis debeat seruari hęc cōsuetudo.dixi in casu emergenti q̄ nō quia ex quo hæc cōsuetudo est priuatiua iuris cōcessi legitimo p dispositionē iuris cōis, nō extēdet̃ extra ducatum Burgūdię argumēto eorū q̄ dicit Bart.in.l.cunctos populos.in.vij.quæstio.princi.C.de summa trini. & fide catholica. multa alia dixi in casu emergenti.in quo consului:quæ hic non repeto breuitatis causa.

Dubiū

4 AVt verò†sunt spurij non tñ ex dānato coitu de iure ciuili nati:& isti non succedunt patri, aut alijs descēdentibꝰ.l.hac parte.&.l.si spuriꝰ.ff.vñ cogna.imò nec valeret statutū q̄ tales succederent patri ex testamēto,vel ab intestato.Bar.in.l.testamēti factio.ff.de testa. Nico.de vbaldis in trac.successionū ab intesta.in.xiij. col.ibi,succedit tertia species liberorū.matri verò tales spurij succedunt,per.l.j.§.sed si vulgo.ff.ad senatuscon. orficia.§.nouissime.insti.ad orfi.etiam si extarēt legitimi:vt tenet Ang.in.§.fi.in aut̃.quib.mod.natu.effi.sui. colla.vij.& hoc verū,nisi mater esset illustris:quia tunc non veniunt spurij vnà cū legitimis:sed si legitimi non extarent succederent tales spurij,etiam matri illustri:vt videtur probari ex tex.in.l.si qua illustris.C.ad orficia. & videtur sentire glo.in dicto.§.nouissimè.

Spurij nō ex dānato coitu nati,

☞ ADDITIO. Qūo spurij succedunt mr̄i,vide Matth.de Affli.in cōstitu.regni Siciliæ quæ incipit,sicut accepimus.in.ij.notabili. *

5 AVt sunt†spurij ex dānato coitu nati:vt sunt adulterini,sacrilegi,nepharij, incestuosi, & similes, & isti sunt abominabiles , & exosi omni iure:& p̄pterea dicit̃ in.c.si gens Anglorū.lvj.dist.q̄ diuulgatū est tales īcestuosos et adulterinos,nec bello sc̃ari esse fortes, nec ī fide stabiles,nec honorabiles hoībꝰ,nec Deo amabiles,sicut sunt gētes Hispanię,& Prouincię, & populi Burgūdię:prout etiā dicit Fran.cur.in cōsil.xxvj.in.vj. col.in versi.nō sunt.& ī cōsi.xvj.in.vj.col.& dicit Azo 6 in summa.C.ex qui.cau.infa.irroge.†q̄ spurij sunt infames infamia facti,de quibꝰ per Dy.in regu.infamibus. de reg.iur.in.vj.& p Nico.de vbaldis in dicto suo trac. successionū.in.xvj.col.ibi,sequit̃ quarta species : prout refert Alex.in cōsi.cxxviij.in pen.col.in.j.vol.do.meus Iason.in.l.fratres.in fi.C.de inoffi.testa.& tales patri nō succedunt.§.j.in aut̃.quib.mod.natu.effi.legi.col.vj.& in.§.vlt.ī aut̃.quib.mo.nat.effi.sui.col.vij.l.qui cōtra.& l.si qs īcesti.& ī aut̃.ex cōplexu.C.de ince.& inuti.nup.

Spurij nati ex dānato coitu nato.

Spurij infames.

☞ ADDITIO. An sint ita īfames q̄ nō admittant̃ ad testimoniū, vide Mattheum de afflic.in cōstitutiōe regni Siciliæ quæ incipit, sicut accepimus.in.iij.notabili.& de infamia talium bastardorum,vide amplè quæ dixi in Catalogo gloriæ, mūdi.in.xj.parte,in.xv.consideratione,vbi posui quomodo

modo legitimi sunt præferendi bastardis. *

ADuerte, quia licet doctoratus non sit dignitas: ita ꝙ infami & excõicato cõferri possit. Bal. in. l. j. C.
7 de summa trini.†Tamẽ doctoratus spurio conferri nõ potest. Cardi. Alex. in procemio decreti. Card. zabarel. in cle. ij. de magistris. secus dicit in legitimo. vide apostil. ad Salic. in. l. j. C. de summa trini.

Christ⁹ vide de scẽderit.
8 ADuerte tñ†quia licet dictũ sit. s. ꝙ adulterini sint abhominabiles oĩ iure, ꝙ dñs noster Iesus Christus nõ solũ ex alienigenis cõmixtionib⁹, sed etiã adulterinis nasci voluit. Iudas eñ patriarcha concubuit cũ Thamar nuru sua: ex illo cõcubinatu nati sunt Phares & Zaram: ex quo Phares descẽdit origo Christi. c. do. noster Iesus Christ⁹. lxvj. distin. legitur Geñ. xxxviij. vi-

Illegitimi acutiores in genio.
9 demus†tẽ semp istos naturales & illegitimos seu spurios esse acutiores ingenio, & perspicatiores legitimis: cũ scientiæ seculares humanæ seruituti deseruiẽtes fuerunt inuentę ab illegitimis & adulterinis. nã vt videm⁹ Genesis. iiij. Lamech. habuit duas vxores, nomen vni Ada, & nomẽ alteri Sella. genuitq; Ada Iabel qui fuit pater habitãtium in tentorijs atq; pastorum, & fuit pater canentium cithara & organo.

SElla verò genuit Tubalchain, qui fuit maleator in cũcta opera æris & ferri. nec est dicẽdũ ꝙ potuit habere duas vxores, q̃a dicit̃ Geñ. ij. Relinquet homo patrẽ & matrẽ, & adherebit vxori suæ, & erunt duo in car-

Salomõ Romul⁹ Alexan. magn⁹.
ne vna. Salomon qui etiam natus est ex ea q̃ fuit Vriæ, & ex adulterio: vt habetur. ij. Reg. cap. xj. & tñ sapiẽtior cæteris, vt habet̃. iij. Reg. iij. ca. Nonne etiã Romul⁹ qui

Hercules. Iepte.
vrbem Romanã cõdidit, et Alexandex rex potẽtissim⁹ orbisq; dñator. & Hercules qui tã grãdia ac fortia peregit: atq; q̃ plures nobiles habent̃, qui adulterio fuerũt geniti. similiter & Iepte qui tot tantaq; laudabilia egit

Barto.
pro populo Israel, fuit filius meretricis Iudicũ. xj. ¶Voluerunt & aliq̃ dicere Bar. fuisse expositũ, ex dictis suis in. l. quidam cũ filium. ff. de verb. obl. sed mihi videt̃ ꝙ istud nõ bene aperit, prout dicit Feli. in. c. inter cæteras. in princ. extrà de rescrip. q quidẽ fuit inter doctores sciẽ

Iason.
tiæ nostræ excellẽtissimus: nunc ætate nostra habemus ꝓceptorẽ meũ do. Ias. qui cęteros ĩ sciẽtia legali excellit.
10 ¶Addet†ꝙ talib⁹ nihil põt relinqui, siue per institutionem, siue p legatũ, siue etiã p donationẽ inter viuos. vt per plura tenet Calcane⁹ i cõsi. suo. lviij. inci. repit̃ facta donatio. imo etiã nec emere à pr̃e. qđ an sit verũ, vide do. meũ Ias. in. l. si is q solidũ. ff. de vulg. & pupil. substi.

VIde Guil. Bene. in sua repeti. c. Raynu. in verbo, & vxorẽ nomine Adelasiã. nu. 691. de testa. vbi dicit ꝙ filius spurius nõ põt aliquid capere à patre ex cõtractu lucratiuo aut oneroso per se aut interpositã ꝑsonã. scđm glo. Cyn. Bar. Bal. & Salic. in. l. j. C. de naturalibus liberis. licet vt ibi dicit glo. in. l. de testibus. ff. de proba. teneat cõtrarium in contractu oneroso: sed tamẽ malè, vt ibi per eundẽ Benedi. qđ tñ intellige in bonis iã patri acquisitis purè, & absolutè & in eum translatis Secus si cũ bona patri concedũtur & acquiruntur, fiat pactum ꝙ spurij succedant in eis, quia valet. Bal. in. l. ij. C. de iure emphyteu. & idẽ Benedi. vbi. s. & dixi in consi. meis, cõsi. incip. nobilis quondã vir do. Cyprianus &c.

Naturales an debeant alimẽtari à
11 ET intellige†ꝙ naturales non solũ excludunt̃ à successione parentũ, sed etiã ab alimẽtis. in aut. quib. mod. natu. effi. sui. §. vltra siquidẽ. ibi, neq; alendus à parentibus. aut. licet. C. de natu. lib. aut. ex complexu. C. de incest. nup. no. in. c. per venerabilẽ. extrà qui filij sint legi. & ista sunt de iure ciuili, sed de iure canonico sec⁹: parentibus.
quia spurij & naturales alimentari debent à parẽtibus. c. cũ haberet. extrà de eo qui duxit in matri. quã polluit per adulter. Soci. in consi. suo. clxj. incipien. pro decisione præsentis cõsultationis. in. ij. col. & loquitur ibi Soci. in natis in dãnato coitu. ex quo videtur confundi limitatio Bal. in. d. aut̃. ex cõplexu. prout etiã dicit Nico. de vbal. in tracta. suo successio. in. v. charta. in. xvij. col.

AMpliat ibidẽ Nico. de vbaldis, ꝙ sicut parẽtes tenent̃ alere filios spurios, ita etiã nepotes & pronepotes & deinceps ex filijs descẽdẽtes. arg. l. fi. C. de natura. libe. & in aut̃. quib. mod. naturales efficiuntur sui. §. si quis igitur habens filios. colla. vij.

AMpliat scđ'ò ꝙ sicut parẽtes tenẽtur ipsos naturales & spurios alere dũ viuũt, ita poterunt eis donare vel legare ꝓ alimẽtis, ex ratione. d. c. cũ haberet. tenet Bar. in aut̃. ex cõplexu. C. de ince. & inuti. nup. Ro. cõsi. suo. xliij. in. ij. dubio. ¶Intellige tñ dummodo nõ relinquant vnã magnam partẽ hereditatis pro alimentis, quod transcenderet modũ alimentorũ, attenta quãtitate facultatũ, & qualitate personarũ, q̃ in his attendi debet. l. si qs à liberis. §. deniq;. ff. de liber. agno. quo casu tũc tm̃ valebit vsq; ad modum alimentorũ, & nõ vltra. ff. de exercito. l. Lucius. nec tale relictum transibit ad hæredes spurij: quia nõ legatur nec donatur ꝓprietas, sed tm̃ vsus ratione alimentorũ, qui cũ vita finit̃. ff. de transactio. l. cũ hi. §. modus. ff. de vsufru. l. domi. §. fi. & quaten⁹ excedit modũ alimẽtorũ statim heredibus applicatur. Bald. in. l. eam quam. C. de fideicom.

12 ET aduerte†ꝙ sicut pater põt donare filio spurio ꝓ alimentis, ita filiã spuriã dotare põt. arg. l. j. ff. solu. An spuria dotari.
matri. l. cũ post. §. gener. ff. de iure dotiũ. & valet argumentum de alimẽtis ad dotẽ. Bar. & Alex. in apostil. in l. fi. in. ij. col. ff. de his qui vt indi. Nico. de vbaldis in dicto loco. & Panor. in cõsi. suo. l. i. ij. vol. & i cõsi. suo. cxl. in. ij. vol. dũmodo tamen nõ excedat modũ: vt dicit ibi Panor. & etiã ꝑdicta tenet Præpositus q̃ fuit Car. Alex. in vsibus feudo. in. c. j. §. similiter. de capitu. corradi.

ADDITIO. An dictũ. c. cũ haberet, habeat locum de iure ciuili. Alex. in cõsil. lxxiij. in. iij. vol. tenet ꝙ non: sed cõtrarium tenet Mattheus de Afflictis in cõstitutione regni Siciliæ quæ incipit, dohariȩ secreti. in. v. notabili. *

13 SED iuxta†prędicta q̃ro: nunqd patre dotãte possit talis dos filię spurię per patrẽ data p heredes pr̃is repeti. Bar. in. l. fi. §. si à socero. ff. de his quæ in frau. credi. dicit ꝙ heredes nõ possunt reuocare à viro, quia habet dotem ex titu. oneroso, secus si ad filiã sit reuersa: quia tunc poterũt reuocare ab ea. scđm quod cõsuluit in cõsi. suo. cxix. incip. dñs Dominicus magistri Theobaldi. qui videbatur sibi cõtrarius: sed illã cõcordauit Nico. de Perusio in dicto tracta. in. xvij. col. cum sequenti.

14 BArba. i. c. j. de cõstit. i. vj. q. q̃rit, †nũqd pricipes possint dotare filias suas spurias de plenitudie ptãtis: vbi cõcludit, ꝙ sic, q̃tũ ad modũ alimẽtoꝝ, hoc est, dũmodo dederit in dotẽ eaten⁹ quaten⁹ sufficit ad alimẽta: per iura supradicta. Dicit tñ ꝙ etiã si princeps tyrannus cognouerit virginẽ per suã tyrãniã. ex qua habuit filiã spuriã: ꝙ etiam vltra modũ põt illã dotare. ꝓ ea q̃ dicit Bald. in. l. eam quã. C. de fideicõ. ¶Et idem Barba. quærit ibi, nunquid seculares de plenitudine potestatis

poſsint donare magna exiſtentia in regnis ſuis, amaſijs eorum,& concubinis:ſed vt dicit,quia res eſt periculoſa,non decidit,nec ego decidam.

An pr̄ poſsit relinquere nepoti ex ſpurio.

15 SED quia vidimus hic antè,† ꝙ pater nō pōt relinquere filio ſpurio.& naturali,nunquid aūt poſsit relinqre filio ſpurij qui quidē eſt legitimus & naturalis: q dicitur nepos ſuus: Bar.in conſi.cxviij.incip.editius corneti.in 16 ij.col.tenet ꝙ ſic.quia vt dicit,† pœna patris nocet filio tantùm in his quæ deſcendunt ex perſona patris: ſecus in alijs quæ aliunde obuenerint:vt dicit tex.in.l.ij.ff.de interdi.& relega.ad idem facit text.in.l.emancipatum. in fine.& quod ibi no.ff.de ſenato.

ADDITIO. Qūo pœna pr̄is noceat filio,vide regulā negatiuā cū.xij.limitationib⁹ p Mattheū de afflict.in cōſtitu.regni Siciliæ q̄ incipit,patarenorū in gl.q̄ incipit,ſuper ipſorū.* ¶Sed iſte nepos inſtitutus ab auo non capit à ſuo patre:ergo & maximè,quia hoc caſu videtur nepos inſtitut⁹ occaſionaliter ꝓpter aliū,ſed principaliter ꝓpter ſe.arg.tex. in.l.ſociū q in eo.ff.pro ſocio.pluirib⁹ alijs regulis ꝓbat hanc cōcluſionem Bar.in dicto loco:& do.meus Iaſon in.l.gallus.§.quid ſi is.in.iij.col.ff.de lib.& poſthu.facit aliam diſtinctionē Alex.in conſi.ſuo.lxxiiij in.iij.volu. plenè examinat Rapha. Fulgo.in conſi.ſuo.xxiij.in.iij. col.cum ſeq.& iſta q̄ſtio deciditur per tex.& gl.in.l.fi.C. de natu.lib.vide ſupra dictos doct.cum caſus euenerit.

Baſtardi an dicantur de parētela patris.

17 IVxta prædicta q̄ro,vidimus hic antè:ꝙ baſtardi nō ſuccedūt patri & matri:q̄ro,†nūq̄d ad min⁹ poſsint dici de genere,ſeu agnatione,familia,vel domo patris, vt ſic gaudeant priuilegijs & ꝓrogatiuis illorum qui ſunt de genere,familia,domo vel agnatiōe:iſta q̄ſtio eſt latiſsimè diſputata per doct.in.l.fi.C.de verb.ſig.& in.l. cū legitime.ff.de ſtatu homi.& plenè no.per Nicol. de vbaldis in ſuo tract.ſucceſsio.ab inteſta.vbi dicit ꝙ nō ſunt de genere,nec de agnatione:nec de familia : prout

An retineant nobilitatē patris

18 ibi cōcludit.& ideo dicit Pet.de Anch.†ꝙ etiā nō ſunt nobiles,nec retinēt nobilitatē.ita tenuit in cōſi.cccxcix. incipiēte,viſis diligēter iuribus.in.ij.col.& ſicut baſtardus nō eſt nobilis,ſic etiā nepotes legitimi & naturales ex baſtardo deſcendentes:quia nulla conſequentia pōt eſſe legitima ex illicito naſcendi principio,& radice corrupta:vt dicit tex.j.q.j.c.principat⁹.ꝙ ex infecta radice fructus non producitur:& nō bono peraguntur exitu quæ malo ſunt inchoata principio.dixi.ſ.& dicit Bald.in.l. nuptiæ.ff.de ſtatu hominū. ꝙ baſtardus non eſt de parētela nobiliū:quia ſordes nō mouentur inter principes.

An arma nobilium deferre debeant.

19 plus dicit ibi,†ꝙ baſtardus non pōt portare nobilium inſignia , licet ex cōmuni vſu habeatur in cōtrariū . Et ideo etiam tenent doctores, ꝙ baſtardi(vt dictū eſt)nō ſunt de domo:tenent Ioan.and.in addi.ad Specu.in titu.qui filij ſint legiti.ſuper rub.& Bart.in.l.tutelas.ff.de capi.diminu. Bald.in.c.nōnulli.§.j.de reſcriptis.Barba. in cōſilio ſuo.xxviij.in.xxj.col.in.j.volu.Anto.de Butr. in conſilio ſuo.liiij.incip.Ieſu Chriſti & matris eius &c. videtur primò dictū ſpurium.Panor.in.c.in præſentia.& ibi Bal.& in.c.p tuas.de proba.& Feli.in.d.c.in pſentia. in.x.col.Cardi.Alex.in.c.per venerabilē.in.iiij.&.v.col. 20 extrà q filij ſint legi.& ibi quęrit,†an appellatione filij, vel nepotis,vel liberorū cōtineantur baſtardi, & naturales,& qd in teſtamēto,in cōtractib⁹,in ſentētia,in ſtatuto,in priuilegio.vide Bar.in.l.ex facto.§.ſi qs rogat⁹.ff. ad Treb.& ibi plenè per Io.de Imo.Feli.in.d.c.in pſentia.do.m.Iaſ.in.§.pœnales in.x.col.inſti.de actio.ponit tū Card.Ale.in.d.c.p venerabilē.ſex caſus i qb⁹ veniūt baſtardi appellatione liberorum , quos videre poteris.

21 ADuertēdū eſt†ꝙ licet dictū ſit ꝙ baſtardi nō poſſint portare iſignia dom⁹: tū videm⁹ ꝙ ī hac patria & in tota Gallia baſtardi reputantur nobiles, & portant nomē & arma dom⁹ :ſed tū cū aliquali differētia: ſcilicet ſupaddēdo quādam barrā per trāſuerſum q̄ incipit a ſiniſtris & ducit ad dextrā.verbi grā:arma nobilis & poteñ.viri dñi Frācīſci rolim balliui Heduen.ſunt tres claues aureæ in cāpo azureo:ſi em̄ de domo ſua eſſet alius baſtard⁹ portaret illa arma cū vna barra q̄ inciperet à ſiniſtris,& tēderet ad dextrā:quæ denotaret illū eſſe baſtardū.& hoc bene.ne ſordes computentur per er- 22 rorē inter principes:† & ſunt hęc arma ad cognoſcēdū familias & pſonas:vt dicit Bart.in tractatu de armis.

ADde etiā ad pdicta q̄ dixi i Catalogo glię mūdi in.38.cōſideratiōe.in.xxiiij.cōcluſione, vbi dixi qūo baſtardi portāt arma domus.& de legitimatis an portēt plana,vide ibi i.lxxvij.cōcluſiōe.& in.xlj.cōcluſiōe ꝙ arma ſunt adinuēta ad cognoſcēdas familias.Et aduerte ꝙ delēs arma alicui⁹,turbat ei⁹ poſſeſsionem. Matth.de afflic.in cōſti. regni Sici.q̄ incipit,priuilegia & inſtra.in.ij.li.in.ij.nota.et vide q̄ dixi i Catalogo gloriæ mūdi,in.j.parte in.d.cōſideratione.in.29.&.49.cōcluſionib⁹. * ¶Aduerte , qa Io.ſanxō in cōſue.Turoneñ. tit.(Des droictz de chaſtelénie) arti.j.ponit hęc antedicta de baſtardis.& ex doctrina Bar.i trac.de inſig. & armis.facit i materia armorū.vij.cōcluſio.& qs color i armis dicatur eſſe nobilior:vide ibi p.v.cōcluſio.Et de materia armorū,vide etiā Bonū de curtilli i ſuo trac.nobilitatis.in.ij.pte.nu.clxviij.cū decem ſeq.Et q̄ hic antè relata ſunt de baſtardis,etiā ponit idē Bonus de curtili eodem tract.in.iiij.parte.nume.iiij. cum quatuor ſequen.

ADuerte tamē,quia qn̄ illa barra incipit à dextris, & tendit ad ſiniſtrā non ſemp deſignat genus il- 23 lud infectum:prout†eſt videre in armis illorū de Borbonio,qui ſunt de ſanguine regio, ſeu de ꝓſapia regali:& ex ꝓſapia ſancti Ludouici regis:cū ex dicto Ludouico deſcēdit Robert⁹ ei⁹ filius comes Claromontan⁹, agri Beluacēſis,& dñs de Borbonio qui habuit in vxorem dominam Beatricē de Borbonio : ex quibus deſcēdit Ludouicus de Borbonio eorū filius,qui fuit primus dux de Borbonio,& ex dicto Ludouico et Maria filia comitis de Henault ei⁹ vxore deſcendit Petrus de Borbonio eius filius , ex quo Petro & Iſabella ſorore Philippi de Valoys regis Frācorum deſcēdit dux Ludouic⁹,qui dict⁹ fuit(Le bon duc)ex quo & Anna delphina comitiſſa de Foreſt ei⁹ vxore deſcendit Iohānes de Borbonio dux.ex quo & Maria de berry eius vxore deſcendit Carolus de Borbonio dux:& ex eo & Agnete de Burgundia eius vxore deſcenderunt Ioannes de Borbonio dux,qui habuit in vxorē Ioannam filiā Caroli regis Francorum ſeptimi,& ſororem Ludouici regis Francorum vndecimi , qui fuit dux de Borbonio: & Petrus eius frater,qui poſt mortem dicti Ioānis fuit dux,& habuit in vxorem dñam Annā de Francia filiā Ludouici regis Francorum vndecimi , & ſororē regis Caroli octaui:ex quibus ſcilicet Petro & Anna deſcendit Suſanna de Borbon filia quæ nunc viuit,& etiā dicta Anna,et copulata eſt matrimonio cum Carolo de montpenſier,qui poſt mortem dicti Petri pretendebat

Ducatum

Quo ... mae ... ab ... diſti ... guen...

Borbonia do mus deſcēdit ꝓſapia regali.

Ducatū ad se spectare:eo q̄a fœminæ in eo nō succedūt: sed ꝑ cōcordia & amore pacis fuit factū mrīmonium inter dictū de Montpensier,& dictā dominā Susannā. ¶ Aduertēdū tñ est ꝙ Beatrix de Borbonio successit in dñio de Borbonio medio cuius Robertus filius sancti Ludouici habuit dñium de Borbonio.dixi.s̄. titu. (des fiedz).§.v.in gl.j.ver.qd de ducatu Borbonīj.Et oēs isti de Borbonio habent istam barrā sup tribus lilijs Franciæ,quæ etiā incipit à dextris & tendit ad sinistrā: & tñ nō sunt de sanguine reprobato,immo sunt de vera pro

Q̄ño sit! benda. 24 sapia regali:vt dixi in alio loco. ¶†Sed ꝓprie nō debet dici barra,sed benda que in armoria debet esse sine pendente nec tactura in parte superiori & etiā inferiori:hoc est nō debet tangere partem superiorem, nec inferiorē.

Licet sit dictū supius ꝙ filij spurij nō possunt esse hæredes.Cepola tñ in cautelis suis,cautela.xxxvij.incipiente,nūc videamus cautelas,in.v.fo. ponit multas cautelas ad instituēdū filiū spuriū.quā allegat do.Claudius de aquis in.l.gallus.§.institues.ff.de libe.& posthu. vbi quærit:an spurius possit institui hæres sub cōditione si legitimet̄.vide eas.Et cogita ex illis in casu emergē

25 ti qd fiendū.¶Et†ꝙ ex cōsuetudine in Gallia tales retineant nobilitatem & portent nomē & arma domus.vide Gui.pape decisione sua.cccccclxxx.& ideo in hoc consuetudo generalis Franciæ derogat iuri:sed apud nos nescio si casus eueniret,quid fieret:cum non possint allegari consuetudines,nisi sint scriptæ in hoc libro: & in non dispositis per nostras cōsuetudines recurrimus ad iuris dispositionem:vt infra in conclusione harum consuetudinum videre poteris.

In textu ibi,

Ab intestat.

Qværo quid ex testamēto:puta si pr̄ instituat filiū spuriū,an possit succedere dixi.s̄.ꝙ nō ꝑ.l.j. C. de nat.lib.quare ergo hic dicit(ab intestat)cūvnius inclusio alterius sit exclusio.c.nonne bñ decimus.de ꝑsumptio.Bal.tñ in.l.lucius.& post eū Ale.& do. Clau

1 dius de aqs.ff.de vul.& pupil.substi.tenet† ꝙ sicut filius naturalis pōt hęres in totū institui,nō existēte legitimo. ita etiā si fuerit legitimus q̄ effectualiter nō sit hæres puta q̄a renūtiauerit,aut al's fuerit exclusus.Et iō dicit Ludo. Ro.in cōsi.suo.xiiij.incip.ad primū quæsitū,ꝙ sicut pr̄ pōt totā suā substantiā filijs naturalibus relinquere, qñ non sunt legitimi & naturales.aut.licet.C.de natu. libe. & in aut.vnde sumit̄.& dicit idē si non sint nisi filiæ q̄ renuntiauerint successiōi patris:pōt pr̄ relinquere totā substantiā filio naturali.& sic ex ꝓdictis patet,ꝙ pr̄ pōt relinquere filio naturali ex testamēto,scilicet eū instituē do:intellige scilicet nō extātibus legitimis et naturalibus.

Videt̄ in hoc tenere cōtrariū do.meus Ias.in.l.j.in.xvj. col.C.qñ non petentium partes &c.G. Bñdicti in sua repe.c.Ray.in verbo,& vxorem nomine adelasiā.nu. 205.&.206.de test.vbi dicit ꝙ legitimatus nō poterit in plus pr̄i succedere,nec pōt ei plus relinqui q̄ vni de legitime natis cui minus relinquit̄.Ita ꝙ filia dotata excludit eū,nisi in id ꝙ pōt ascēdere vsq; ad dotē dictæ filiæ.

☞ADDITIO. Aduerte qd' licet pr̄ non possit instituere bastardū,tñ potest instituere filiū eius,& sic nepotē suū legitimum. ita tenet Alex.in.l.gallus.§.quid si is,in finali col.ff.de lib.& posthu.do.meus Ias.in.l.hęreditas.C.de his qbus vt indignis

& ita etiam tenet Bñdicti in repe.c.Ray.in verbo,condidit.scd'o.nu.15.de test.dummodo vt dicit,nō habet liberos.*¶Quia hic ante dictū est ꝙ filius spurius nō succedit:an sit indistincte verum,etiam si fuerit legitimatus, tu aduerte pro intelligenda qd' pluribus modis spurius legitimatur. Quibus modis spurius legitimetur.

2 Primo†em legitimat̄ spurius seu bastardus ꝑ subsequēs mrīmoniū.§.fi.insti.de nuptijs.in aut.q.mo. nat.effi.sui.§.primus ita.colla.vij.c.tāta.q filij sint legi. & tales dicunt̄ sui.§.ij.insti.de hære.q̄ ab intestato deferunt̄. & tales non solū sunt legitimati quo ad mrīmoniū cōtrahēdū,& iura legitimorū quoad ipsos suscipiūt sed etiā quo ad ascēdētes,& descēdentes,& transuersales scd'm Ang.in consi.suo.xvij.incip.comes brandisius.in ij.col.ibi,primus modus est in cōsi.suo.xx.incip.Simon de quarrata.plura ibi allega.& dicit plus ꝙ etiā siue superlint alij legitimi & naturales tēpore quo cōtrahitur mrīmoniū,siue nō:vt dictis iuribus,& in aut.q.mo. natu.effi.legi.§.si vo solūmō. & hic modus est potentior Per subsequens mrīmonium.

3 cæteris.hinc est†ꝙ talis legitimatus habet iura suitatis, & dr̄ verè legitimus:vt ꝑ Bar.in.l.si is q ꝓ ēptore.in. xiiij. col.& ibi do.meus Ias.in sua repe.ff.de vsu.idē do.meus Ias.in.l.moribus in.v.col.ff.de vul.& pupi.& in.l.q̄ se patris.in.iiij.col.C.vñ lib.& in.l.hac consultissima.in.§. ex imperfecto.in.j.col.C.de test.Ale.in cōsi.xvij.in.v.colū. in.j.vol.do.tñ meus Ias.in.l.vnica.in.ix.col.C. qñ nō petentiū partes.& in.l.gñaliter.in penul.colū.C.de institu. Et tales sunt sui.

4 & substit.dicit†qd' est verū in legitimato ꝑ subsequens mrīmoniū:secus in alijs,put infra dicā:q̄a alij nō habēt bñficiū abstinēdi.§.qm̄ vane.in.d.aut.q.mo.natu.effic. sui.prout dicit Lud.Ro.in.l.necessarijs.ff.de acq.hære.& dicit se didicisse illum text.a quodam viro qui ex aspectu videbatur sibi Catelanus dum iret Romam , a quo multa alia didicit.& istud refert domi. meus Ias.in.d.l. vnica.in.xj.colum.C.quando petentium partes. Habent bñficiū abstinendi.

5 ¶Item etiam vt videmus legitimati non succedunt in feudo.§. naturales. si de feudo fuerit controuersia.Et ꝙ legitimati ꝑ subsequens mrīmoniū succedūt in feudo.Iac.de Beluiso & Bal.in.d.§.naturales.& Host.& Io.and.i.c.lator. q filij sint legi.Ale.in.l.ex facto.§.si qs rogatus vbi dicit ita cōiter teneri.ff.ad Trebel.do.meus Ias.in.l.gñaliter.§. Succedunt in feudo.

6 cū aūt:in penul.col.C.de insti.& substi.¶†Itē etiā ibi dicit ꝙ tales legitimati admittunt̄ ad ēpatum,eo q̄a mrīmonium subsequens abstergit oēm maculam præcedētem.& dicit textus in.§.dubitatū.in aut. de incestis nuptijs.colla.ij.ꝙ per matrimonium subsequens perinde censetur ac si ab initio matrimonium fuisset cōtractum, & ideo vt dictum est,admittitur ad episcopatum. gl.in Admittunt̄ ad ēpatum.

7 c.innotuit.in verbo,coniugata.de electio.¶†Item etiam admittitur ad emphyteusim ecclesiasticam.Io. de imo. in.l.ꝙ dicitur.in antepenul.col.ff.de verb.obli.& Pet.de anchara. in consi.ccxlj. incipiente,ex tenore priuilegij. Et ad ēphyteusim ecclesiasticā.

8 IMMO etiam†tales legitimati rumpunt testamentum conditum:prout dixit domi.meus Iason.in.d.l. qui se patris.& in rubri. C.de posthumis hæredibus instituendis. & ideo hic .§. non habet locum in istis bastardis sic legitimatis , quia succedunt patri , & matri, & alijs parentibus sicut filij legitimi & naturales.§. ij. institut. de hæredi. quæ ab intestato deferuntur. Rūpunt testamētum.

☞ADDITIO. Aduerte ad vnū singulare qd' si filius naturalis moriat̄,āteqū pr̄ cōtrahat mrīmoniū cū mr̄e sua,nō tñ legitimat̄ nepos ex

illo filio naturali,nec tranſibit in ptãte aui, vt dicit Hippolytus de marſilijs in ſingulari ſuo.cxxj.incip.credo te ſcire.& q pōt hoc modo legitimari,nūq̄ pōt legitimari per reſcriptum principis:vt tenet idem Hippolytus ſingulari ſuo.cxxx.& Pet.Gyrardi ſingulari ſuo.lx. *

Per oblationē curię.

9 SEcundus†modus legitimandi eſt per oblationē curiæ.& aduerte qa aut filius ſeipſum offert curiæ patre defuncto,& tūc legitimus efficit̃.in aut̃. quib. mod. natu.effic.ſui.§.j.&.§.ſi quis igit̃.colla.vij.& hoc intelligit̃,qñ nō ſupereſt legitima proles,nā aliter nō poſſet ſe offerre.in aut̃.quib.mod.nat.effi.legitimi.§.ſi qs vo nō habens.colla.vj.aut pr̃ offert filiū,& tunc dicit,idē.§.primus.vſq; ad.§.tribus.in aut̃.quib.mod.natura.effi. ſui. & de iſtis ponit̃ p doc.ī.c.p tuas extra qui filij ſint legit.

Modus offerēdi ſe curiæ.

10 †& fiebat in hunc modū:cū curia ſeruiētibus indigeret, paucis ad eam accedentibus:fuit conſtitutum,vt darentur talia priuilegia ad offm̄ curiæ venieñ. quia remittebatur macula per peccatū libidinis contracta:& efficiūtur legitimi tales oblati:ſicut remittuntur peccata euntibus vltra mare.hi aūt†offerri poſſunt p patrem,etiamſi 11 alij legitimi ſint:ſed ipſi nō poſſunt ſeipſos offerre alijs legitimis exiſtentibus,niſi illi cōſentiāt.d.§.ſi quis vero nō habens.in aut̃.quib.mo.natura.effi.legi.& prædicta legitimatio nihil valet,inq̄tum filij cōtradicunt oblationi factæ per patrem.§.gñaliter.in aut̃.quib.mo.natura. effi.ſui.

Hęc oblatio qđ nō ſit hodie ī vſu.

Sed hodie etiā talis legitimatio nō eſt in vſu,put dicit Ang.in.§.j.in aut̃.quib.mo.natura. efficiuntur. & non mirū:quia etiam ſi fieret talis oblatio hodie nō valeret niſi p curiales acceptetur:cū non ſufficiat ſimplex oblatio,ſcđm Ang.in.§.item ſcriptus.in aut̃.quib.mo. natura.effic.ſui.& non mirum ſi hodie non fit in vſu ca. cū hodie nō ſit penuria curialiū ſicut olim:propter quā penuriam fuit inuentus dictus modus legitimandi, vt melius inuenirentur qui deſeruirēt ſed pro certo hodie tot ſunt,ꝙ quaſi oēs currunt ad illam: de miſerijs quorum me refero ad Eneam Syluium in quodam ſuo paruo ſingulari tractatu, de miſerijs curialium.

☞ADDITIO. Et ſi p oblationē curiæ tpali ita etiā per oblationē curiæ ſpūali et eccleſiaſticæ,cū etiā ſpurius p ingreſſum religionis efficiat̃ legitim⁹,vt dicit Guil.de cugno in.l.j.C.de ſacroſā. eccle.& alij quos allegat. refert & ſequitur Hippolytus de marſilijs in tractatu,de fideiuſ.nu.123.*

De horū ſucceſſionibus.

12 QVomodo†aūt & qualiter legitimati hoc mō ſuccedant parentibus videndū eſt:& dic ꝙ patri ab inteſtato,& ex teſtamēto,& ex vltima voluntate ſuccedunt.l.qm̄ deſideria.C.de natura.libe.quinimmo talis nō habet bñficium abſtinendi.§.ꝙ qm̄ varie in aut̃.q.mo.natu.effi.ſui.quo aūt illi ſuccedat̃.Vide tex.in dicto.§.& qm̄ varie cognoſcendū. & in verſi.ſi vero. & in.§.gñaliter.vſq; ad.§.tribus.in aut̃.quib.mo.natu.effi. ſui.Cardi.Alex.in.c.per venerabilē.§.qđ vero.in.ix.col. 13 extrà qui filij ſint legitimi,†vbi dicit idē eſſe in filia illegitima que copulatur matrimonio officiali curiæ ciuitatis de qua eſt oriunda. vel ciuitatis metropolitane: quia eſt legitimata,& ſuccedit cum legitimis:tex.in.l. ſi quis ſeu liber.verſi.ſi filiam .C. de natura.libe.& in.d.§. & quoniā varie.gl.in.§.fi.inſti. de nup.et iſte eſt tertius modus legitimandi.

Per nominationem.

14 QVartus†ergo modus legitimandi eſt ſcilicet nominando filiū naturalem legitimū,qa p hoc efficit̃ legitimat⁹:& hoc dupliciter aut noīādo ipſū in teſtō ſeu vltima volūtate,ſeu ī inſtrumēto.primo caſu,aut illū inſtituēdo hæredē,aut nō:ſi inſtituēdo hæredē,tūc p hoc cēſet̃ legitimatus.aut̃.ſi qs.C.de natu.lib. Bal.tñ vr̃ hoc limitare in.c.innotuit.extrà de elec. in. iij. col.verū eē,qñ pr̃ nominat filiū adiectiōe ſuū quaſi tūc velit eū dicere in ptãte,& p cōſequēs legitimū. Et vide plene de hoc mō p Card.Alex.in.d.c.p tuas.extra q filij ſint legi.& vide etiā Pa.in.c.fi.in.iij.col.extrà de mutuis peti.& do.meū Iaſ.in.l.neq; pfeſsio.in.ij.col.C. de teſta. ¶Aut nominat ſimplr̃:& tūc dic ꝙ aut eſt fili⁹ quē pr̃ habet ex cōcubina,q̄ poſsit habere ī vxorē:& nominat legitimū in teſtō ipſum inſtituēdo:qa iſte actus eſt ſolū 15 pportionabilis filio legitimo.†Et aduerte vt dixi:qa requirit̃ ꝙ vt p aliquē modū noīationū fili⁹ legitimet̃:reqrit̃ ꝙ cōcubina ſit mr̃imonio digna:ſcđm Ang.ī.§. ſed ad aliud.ī aut̃.qb⁹ modis natu.effi.legi.colla.vj. put tenere 16 vr̃ Car.Ale.in.c.tāta.extra q filij ſint legi.¶†Itē intelligit̃ dūmō cōcubina ſit viua:ſec⁹ ſi eēt mortua:put not.ī. d. c.p tuas,p do.Car.eo qa fictio legitimatiōis nō adaptat̃ ad īpoſsibile.ſcđm not.ī.c.is q.extra de ſpōſali.Et p Bar. in.l.ſi is q p ēptore.ff.de vſuc.Vtrū aūt ſi hæc cōcubina ſit mortua,p hoc īpediat̃ legitimatio p noīationē.Vide p doc.maxime Car.ī.c.p tuas.extra q filij ſint legitimi. ¶Aut vo hęc noīatio de filijs fit in publico inſtrumēto vel ſubſcriptiōe teſtiū:et tūc iā nominatus eſt legitimus vt in.§.ad hæc.in aut̃.vt liceat matri & auię.q̄ alij etiam nō nominati:nec pro nuptiarū fide alia pbatio reqrit̃ dūmō inſtrumentū ſit conſcriptū manibus triū fidedignorū.d.§.ad hæc hic ante allegato.¶De quo vide etiā Guil.Benedicti in ſua repe.c.Ray.in verbo,& vxorē nomine Adelaſiam.nu.204.extrà de teſta.

AVT vo nec in teſtō,ipſum ſcilicet inſtituēdo nec in inſtrumēto publico:ſed alio mō dicit pr̃ filiū q eſt naturalis velle ſuccedere,et poſtmodū princeps illud approbat p mortē patris:qa licet hic nō noīauerit filiū legitimū:tñ eſt legitimat⁹ p tex.in.§.ſi vo ſolūmō ī aut̃.q. mo.na.effi.leg.& dicit Ang.ī.d.cōſ.xvij.ꝙ p̄dicta nō pcedūt,niſi plura cōcurrāt videlicet primo ꝙ nō poſsit mr̃imoniū contrahere cū muliere ex qua ſuſcepit filiū naturalē:vel nō poſsit honeſte ſcđo ꝙ nulli legitimi ſupſint ꝙ nō poterit legitimare filiū p reſcriptū principi:qa forte multū diſtabat:vel nō poterat atriū principis ītrare vel ēt forſitā ignorabat.¶Itē ꝙ talis ſit legitimat⁹ poſt mortē pr̃is oſtēdet principi teſtm̄ aſſerēs ſe velle iura legitimorū cōſeq.hec habet̃ bñ intuēti.in.§.ſi vo ſolūmō naturaliū filiorū.ī.aut̃.q.mo.nat.effi.legi.colla.vj. iūcto §.ſi vo is.ī aut̃.qb.mo.nat.effi.ſui.colla.vij.& oēs p̄dicti ſuccedūt actiue & paſsiue vt legitimi p reſcriptū ſcđm Azo.in ſūma in tit.qb.mo.natu.effi.ſui.§.ī ſucceſ. & de hoc mō plene p do.Car.in d.c.p tuas.& in.c.p venerabilē.in.§.ꝙ aūt.vbi de p̄dictis facit quinq; modos, ſcilicet in.vj.vij.&.ix.col.& iſtū modū ponit Ang.ī.d.cōſ.xvij.

17 QVintus†modus eſt ſcilicet ſi marito legitimo & naturali copulatur vxor naturalis non ſortitur cōditionē mariti & efficit̃ legitima ſcđm Ang. in aut̃.qui.mo.natu.effi.ſui.in.§.ꝙ vero.¶Refert & ſequitur Decius in.l.ij.col.ij.ff.de reg.iur.& Bonus de Curtili in ſuo trac.nobilitatis,in.iij.parte.nu.191.

☞ADDITIO. Quod intelligit Alciatus in.l.ſpecioſas.in glo.vtriuſq; ſexus.ff.de vbo.et rerū ſig.vt eas dignitates conſequi poſsit fœmina naturalis nupta viro legitimo quas aliæ legitimo

concubitu

concubitu orte ex mariti psona habent, scd'm.l. si quis. C.de naturalibus liberis.in fi. *

Per rescriptũ princi pis.

18 Sextus†modus legitimãdi(& hic pẽdẽt leges: qa hic solus est invsu cũ primo)est p rescriptum principis puta qñ pater deficiente legitima prole offert pces prin cipi petendo filios suos restitui nature,& antique inge nuitati,& iuri legitimo,& eum fieri legitimũ: & prin ceps eas admittat,scd'm Ang.in.d.consi.ad hãc autem non venitur extantib⁹legitimis:nisi dicat, non obstãte l.nec etiam cũ muliere possit cõtrahi matrimoniũ:aut si pr honestè,qa non possit:qa viuit forte meretricio mo re:oportet aũt tali legitimatiõi filios consentire à princi pio,vel ex postfacto.dicto ti:quib.mod.natura.effi.sui. §.illud tñ.&.§.gñaliter. quinimo dicit Ange.ibi forsitã sufficit nõ cõtradicere expresse.allegat pro hoc gl.in di cto tit.quib.mod.natu. effi.legi.colla.vj.in.§. licet igit.

ET nota q non impedit ratificatio legitimationis: etiam si fiat post mortẽ eius de cuius facto agit: vt dicit Alex.in consi.suo.cxxxix.incip.eleganter fuit con sultũ.in vlti.col.in.j.vol.Aduerte tñ ad hoc q hic antè dictum est,q sufficit q filius non contradicat.

COntrariũ tenet Lud.Ro.in sing.suo.ccccdxxxviij. inci.tu scis q ego dixi.& faciũt quæ dicit ipse Lu

Legitimatio dã nosa filio.

19 do.Ro.in.l.q̃ dotis.ff.sol.mat.in.xxij.col.vbi dicit†q li cet certo respectu legitimatio sit damnosa filio,quia per dit libertatẽ,& non est amplius sui iuris:tñ attenta vti litate q̃ resultat ex recuperatione iuris nataliũ præsumi tur potius consentire,q̃ dissentire.Et allegat Ludo.Ro. in singulari suo supradicto gl.in.l.in adoptiõibus. quã dicit esse singularem ad hoc.Do.tñ Ias.præceptor meus in.l.ij.§.voluntatem.in.j.col.ff.sol.mat. dicit q sibivr q illa gl.dicat contrarium.pro opinione Ludo.Roma.fa ciunt quæ dicit Bar.in.l.fi.C.de eman.libe.vbi dicit qd' filius infans põt legitimari.De qua qõne an sitverũvide do.meum Ias.in.l.posthumo.in.j.col.C.de bono.pos.cõ tra tabu.& in.l.eã quam.in.v.col.C.de fideicõ.Ang. de are.in prin.insti.de legi.pa.tutel.Barba.in cõsi.xxxiiij.p totum.in.ij.vol.vbi plusq̃ amplissimè disputauit hanc materiam.& dicit ibi do.Barb.in.ij.vol.q quatuor re quiruntur in legitimatione quæ fit per rescriptum.

Impetratio hæc à quo fienda.

20 AQuo†aũt debet hæc legitimatio impetrari.Text. est in.§.fi qa ergo non habens filios. in aut. qbus modis natura.effic.legiti.qui dicit,debet ab imperatore impetrari precibus eidem p patrem oblatis.& facit: qa est restitutio natalium,q̃ debet ab imperatore impetra

21 ri.l.j.C.de nata.resti.†sicut em̃ imperator restituere põt natalibus,ita etiã famæ.l.j.§.de qua.ff. de postu. Notat Inno.in.c.cum te.de re iudi.Ita etiam creare tabelliones vt.c.cũ.P.tabellio.p Innoc. & alios.extra de fide instru mento.Ita Barb.in consi.xxxiij.in.xxv.colũ. in secundo volu.¶Et aduerte ad id qd' dixi,precibus per patrẽ ob latis:vr q pater debet preces principi offerre:& vr face re tex.in.§.illud tñ.in versiculo,sit igitur liceñ.in aut. q bus modis naturales efficiuntur sui.colla. vij. vbi Bart. & Sali.in aut.item si quis.C.de natura.libe.& Alex.in.l. gallus.§.& qd si tm̃. ivlti.col.ff.de libe. et posth.dixi hic ante q sufficit in talib⁹ ratificatio.¶Sed aduerte,qa hic passus est vtilis quod impetratio & concessio legitima tionis valet & tenet:dummodo pater & filius consen tiant,vel ante impetrationem vel tempore impetratio nis,vel post:quia in materia legitimationis sufficit ratũ habere.Et legitimatio potest ratificari iuribus hic ante

allegatis.p tex.maxime in.§.& gñaliter.vbi Iaco.de bel uiso.Idem tenet Rozillus in tractatu legitimationum.in scd'o libello.sub rubrica de cã materiali vel subiectiua. versi.vlterius quæro.an absentesvel ignorantes possint peti à principe legitimari:&sub rubrica de causa forma li.ver.vlterius vidi dubitari. vbi cõcludit sufficere qd' cõstet devoluntate patris:per tex.in.d.§.generaliter.& p tex.in.§.si quis igitur ex qualibet.eod.tit.ibi,vt sivel nõ pater offerat.idem tenet Pau.de cast.scd'm antiquã im pressionem in consi.ccxxiiij.inci.Dicendum est.idem te net Ang.in consi.lxix.incip.Arbiter & arbitrator.idem Ang.in dicto consi.xvij.Bar.& alij in.d.l.gallus .§. & si forsitan.ff.de liber.& posthu.Ant.in dicto.c.per venera bilem.in. xxix. col.

22 NVnquid aũt†rex Franciæ possit legitimare dic qd' sic:quia vt dicit And.de isernia in.c.primo.in titu An rex Franciæ possit legitimare

23 lo,de vasallo decrepite ætatis.†q rex in regno suo tan tam habet potestatem, vel maiorem quã imperator in imperio:cum imperator non transmittat imperium ad hæredem,sed rex regnum suum.c.licet.extra devoto.ita dicit And.de isernia.in dicto.c.primo.in fi. ibi excepto imperatore vel rege.Et dicit Bal. singulariter in titulo de prohibita feu.alie.per Fede.in vlti.col.q rex Franciæ est tanq̃ stella matutina in medio nebule meridionalis eminentis:& qui quo ad subditos suos est tanq̃ qui dam corporalis Deus, & est lex animata in regno suo. Bal.in.l.hoc amplius.versi.quæro an filij regis .C. de fi deicommissis. Franciæ Regis laudes.

ADDITIO. De laude,excellẽtia,& honore re gum dixi ãple in Catalogo glo rie mundi in quinta parte:& ibi de laude regis Frãciæ.in

24 xxx.&.xxxj.cõsiderationibus.*¶Aduerte:†qa rex seu princeps est in terris sicut Deus est in celo.in aut.de in stru.cautela.in prin.& in aut.constit.q̃ de digni.§.illud. quos tex.allegat Luc.de pen.in.l.contra publicam.in.v. col.de re militari.lib.xij.C. Priceps Deus in terris.

25 ET dicit Bal.in.l.exẽplo.C.de pba.†q rex in regno suo dicitur imperator regni,q potest p se iudicare, et scripturam suo sigillo ad probandum roborare:cum habeat supremam iurisdictionem in suo regno.& ita te net Franci.cur.in consi.suo.xlix.in.xxxiij.&.xxxiiij.col. ibi nono ostenditur.& tenet & sequitur Antonius cor setus in apostillis ad Panor.in.c.quæ in ecclesiarum. in secunda col.in apostilla quæ incipit,ciuitas nõ recogno scens superiorem.extra de cõsti.maxime cum in tẽpo ralibus non recognoscat superiorem.c. per venerabilẽ. extra q filij sunt legitimi.gl.pragmaticæ sanctiõis in p œmio,in prima & secuda gl.ex quo ergo non recogno scit superiorem,potest exercere ea quæ sunt imperij. ita Alexand. in consilio secundo. in quarta colum. in pri mo volumine, quod est repetitum in consilio.lxxxviij. in secundo volumine.& faciunt quæ dicit Felinus in di cto.c.quæ in ecclesiarum.in.xij.colũ. extrà de constitu tio. ¶Faciunt ad prædicta quæ notanter dicit Oldra. in consilio suo.lxix.incipiente,consueuit dubitari. vbi disputat,nunquid omnes reges sunt subiecti imperato ri. & ibi vide quomodo reges de iure antiquo & nouo sunt approbati ante imperatorem. Et qd' rex eandem habeat potestatem in regno suo,& maiorem quam ha beat imperator in imperio,tenet Cardi Alex.in .c. pri mo,quæ sunt regalia,in vsibus feudorum. & dicit So ci.in consi.suo.lxvij.in prima col.in cõsil.suo.clxv.in.ij. Rex dr imperator regni.

col.ꝙ qlibet rex i suo regno est monarcha, & tantã aut
maiorẽ potestatẽ habet in suo regno, quãtã imperator
in imperio suo: maxime istud est dicẽdũ de rege nostro
Francorũ: qui inter ceteros est excellẽtissimus.c.excellen
tissimus.xj.q.iij.& etiã gloriosissimus dr̃.c.hæc quippe
iij.q.vj.& etiã quilibet illustris.c.nouit.extra de iudi. &
c.nouit.extra de appel. Ita dicit Alua.in.c.j.in.vj.col.in
tit.qs dicat̃ dux marchio.¶ Et ad ꝓpositũ ꝙ rex possit
legitimare, faciunt q̃ dicit Ale.in cõsil.suo.lxvj.in prin.
in.j.vol.ꝙ est repetitũ in cõsi.suo.cxcv.in.ij.vol.& dicit
26 do.Alex.in consi.j.in.vij.col.in.v.vol. † ꝙ reges duces
& alij principes q̃ sunt ꝑpetui habẽt iura imperij, ita ꝙ
possunt derogare cũ cl'a.nõ obstãte.ꝙ not.qa dicit Bal.
in cõs.suo.ccxviij.in.iij.parte.in consilijs nouiter impres
sis. Quod amplius de persona quidẽ regis Francorum
nil aliud dici potest, q̃ ꝙ dr̃ de polo antartico: & dicit
ꝙ super oẽs reges Christianorũ obtinet coronã liberta-
tis & gloriæ: & ibi, & in cõsilio præcedenti disputat, an
ab iniusta sñia regis Frãcorũ possit supplicari ad papã.

Duces an possint legitimare.

27 QVid aũt † de ducibus an in suo ducatu possint le-
gitimare. Plures doctores tenuerũt ꝙ sic, & cõsu-
luerũt de duce mediolani.vt ꝑ Fely.in.c.q̃ i ec
clesiarũ.in.xij.col.extrà de cõsti.ꝑ Alex.in cõsi.ij.in.iiij.in
col.in.j.vol.per Barba.in consil.xxxiiij.in.xxv. colum.
ij.vol.ꝑ Frã.de aretio.in cõsi.suo.xlviij.in.xxxiij.colũ.s.
alle. Idem Alex.in cõsi.xv.in.ij.col.in.v.vol.& etiã cõsu-
luit. Et ita ꝑ plura cõsuluit Pau.de cast.in cõs.suo.cxcvj.
in cõsilijs nouis.in impressione noua: ꝙ incipit, sup pri
mo dubio.¶ Hæc qõ fuit ał's in parlamento Burgũdiæ,
nunqd dux Burgũdiæ potuit legitimare filiã naturalẽ
nobilis & potentis viri dñi de Coulches, & plures Itali
cõsuluerũt, & ex aliqbus cõsilia vidi. Nihil aliud dico, cũ
scio ea in breui esse in lucẽ & dicã latius in fine huius ti
tuli.in cõsi, ver.& primo vidẽdũ. Tamẽ ꝙ dux aut alius
princeps recognoscẽs aliquẽ in superiorẽ: puta dux Bur
gundiæ qui regẽ Franciæ recognoscebat in superiorem
nõ potuit legitimare cõtra dispositionẽ iuris cõis: quæ
est lex sui superioris: cũ inferior nõ possit ꝑiudicare legi
sui superioris: & sic contra.§.naturales.si de feu.fue.con
tro.non potuit legitimare. Pau.de cast.in consi.cxcvj.in
iij.col.in nouis cõsilijs.in impressiõe noua.¶ Et istud est

Legitimatio reseruata supremo principi.

28 clarũ † ꝙ legitimatio est de reseruatis supremo principi
scd'm Ant.& oẽs in.c.ꝑ venerabilẽ.extra q̃ filij sint legi-
ti. Albe.de rosa.in.l.imperiũ.in.x.col.ff.de iuris.om.iud.
& Cano.in.c.cũ P.tabellio.extra de fide instru.& in gñã
li concessione ducatus & comitatus: non transeũt spãli-
ter reseruata principi: sed requirit̃ spãlis concessio.l.j.in
prin.ff.de offi.ei⁹ cui mãdata est iuris. Bal.& docto.per
textũ ibi, in ꝓposito.in.c.qd' translationẽ.extra de offi.
dele. Pau.de cast.in cõsi.ccxxv.inci.sup primo dubio.in
j.col.& ꝓbat tex.cũ gl.in.§.fi.in aut.qb⁹ modis natura-
les effi.sui.colla.vij.sed nõ est aliqs princeps q̃ sit supre-
mus in tota Gallia nisi christianissimus rex, q̃ in tẽpora
libus superiorẽ non cognoscit.c.ꝑ venerabilẽ.q̃ filij sint
legitimi: & est imperator in suo regno: iõ leges vt impe
rator tollere põt: & contra eas dispensare, cũ habeat iura
imperij: sed in his q̃ tangunt cõmodum aut incommo-
dum ducis Burgũdie, puta vt in.§.huius tituli, scilicet ꝙ
bastardo succedat̃ cõtra dictũ.§.quia est tm̃ preiudiciũ
ipsius & hoc credo verũ. Non est opus nũc istud dispu-
tare: cũ christianissimus rex Franciæ sit dux Burgundiæ.
Dixi ante de eo vide. ¶ Credo ego ꝙ dux Burgundiæ
tanq̃ dux assumpsit sibi hanc potestatem in ducatu de
facto, & quia legitimabat in comitatu Burgundiæ, in
quo non recognoscit superiorem. Visum erat multis ꝙ
etiã poterat i ducatu & a fortiori: sed errabãt: qa in duca
tu recognoscebat superiorẽ, scilicet regẽ Frãciæ: & in co
mitatu nõ recognoscit superiorẽ. Sed dubiũ esset nũc, an
legitimatio facta in comitatu de ꝑsona ibi subiecta tra-
hat effectũ suũ ad bona existẽtia in ducatu, dixi alibi: et
quia non est præsentis speculationis, non insisto.

DVbium aliud erat in dicta cã: videlicet nunqd legi
timatio poterat reiterari, eo quia dux Burgũdiæ
legitimauerat: & post eũ rex Francie tanq̃ superior: an
saltẽ si nõ valuit legitimatio ducis potuit valere legiti-
matio regis Francie de hac materia satis ãple fuit dispu
tatũ ꝑ doctores cõsulẽtes in illa materia & plenè ponit
Francis.cur.in cõsi.suo.lxxiij.incip.sup memorata facti
narratione.in.xj.xij.xiiij.col.vbi ãple disputat materiã.
Non insisto.¶ Paulus de cast.in cõs.suo.ccxxvij.inci.vi-
so testa.circa fi.quẽ Decius in regula quoties.ff.de reg.
iuris.allegat, dicit ꝙ qs põt se tueri ex pluribus legitima
tionibus. Et aduerte ꝙ actus reiterabiles & non reitera-
biles ponit Luc.de pen.in.l.j.col.iij.C.de cõsulibus, &
non spargendis ab his pecunijs.lib.xij.

ET facta fuerũt hæc dubia: eo qa dicta filia sic legiti-
mata volebat succedere in feudis: cõtra.§.naturales
si de feudo fuerit controuersia inter dñm & agnatum.

29 QVomodo † aũt tales sic legitimati succedãt, dic ꝙ
in nullo à veris legitimis differũt. Tex.est i.§.illud
§.sin aũt liceñ.in aut.quib.modis natura.effi.
legi.colla.vj. Omnib⁹ ergo descendẽtib⁹ ex latere agna-
scunt̃: & oĩb⁹ illis actiue & passiue efficiunt̃ legitimi suc
cessores: vt tenet Ang.ĩ.d.cõsi.xvij. Vide Bal.in.l.si te pa
rens.C.de suis & legi.& Plene dicã .ĩ. in consilio posito
in fine huius tituli. Non possunt tñ habere ex testamen
to vel ał's plus q̃ vni filiorum fuerit datũ qui minus ha
buit.§.& qm̃.in aut.quibus modis natura.effi.sui.col.
vij. Bal.in cõsi.suo.ccvj.in.iij.parte.do.meus Ias.in.l.vni
ca.in.xj.&.xij.col.C.qñ non pet.partes.& licet dicatur
qd' legitimati nõ differant à veris legitimis. Franciscus
curtius in cõsi.lxxiij.in.xv.col.ponit multas differẽtias.

Legi... mati... scri p... nõ di... runt a... ris leg... mis.

30 Adde alium † qd' licet legitimatus non debeat amplius
appellari bastardus: vt vult Bar.et est de mente gl.in.l.
imperialis.C.de nup.tñ est minus dignus legitimo. Ita
Bal.in.c.ꝑ tuas.extra de maiori.& obedien.

QVid aũt debeat exprimere petẽs legitimari ponit
amplissime Cardi. Alex.in.c.per venerabilem.in
§.ꝙ ꝟo.in.x.xj.cũ seq.col.extra q̃ filij sint legi
timi.et q̃ spẽs illegitimitatis debeat exprimi. Ponit Feli-
nus in.c.postulasti.in quarta col.extra de rescri. Dicit ta
men do.meus Ias.in.l.præscriptione.in penulti.colum.
C.si contra ius vel vtilitatem publicam.qd' petens se le-
gitimari tanq̃ natus ex soluto & soluta, cum natus esse
ex adulterio complexu: non vitiatur ꝑ hoc legitimatio.
vbi allegat Angelum istud tenentem.

31 AN autem † habens potestatem legitimandi spu-
rium, possit legitimare spurium & incestuosum?
Dominus meus Iason post alios in.l.ij.in.iij.iiij.&.v.co
lum.ff.de verbo.obligatio. Felinus in.c.at si clerici.§.de
adulterijs.in.iiij.columna.extra de iudicijs.& ponit do-
minus meus Iason in dicta.l.ij.in.v.columna.an comes
Palatinus habens potestatem legitimandi spurios,
possit legitimare spurias, allegans Signorolum de
homodeis

homodeis in cōsi.suo.clxxxvj.qui cōsuluit p sex fundamēta ꝙ non.Idē do.meus in l.gallus.in.xj.col.ff.de liber.& posthu.& in.l.si qs id ꝙ.in.ij.col.ff.de iurisd.om.iudic. ¶De legitimato aut a comite,probatur per Alex.in cōsi.lxxvij.in.v.col.in.j.vol.& in consi.xciij.in.iij.colū.in primo volu. ¶Dominus meus Ias.post Alexā.& alios ponit plura circa materiam legitimationis.in.l.gallus.§.et quid si tantum.ff.de liber.& posthu.vbi tria principaliter examinat.

PRimumvidelicet nunquid legitimatio trahat̃ retro vbi plenè per eum.Et per eundem in.l.ij.in.v.volu.ff.de vulga.& pupil.

SEcundum,an legitimati auferant hæreditatē venientibus abintestato.Vide quæ dicit Barb.consil.xxvij.in.xxj.col.&.xxvij.in.j.vol.

TErtium,an in legitimatione naturalium requirit̃ citatio aliorum legitimorum & agnatorū:de quo etiam p eundē in.l.publicati.in fi.C.de testa.vide Fran.de curte.in consi.suo.lxv.in.xv.col.vbi plene distinguit & faciunt q̃ dicit in cōsi.xvj.in.ij.col.& in consi.xvij.& in consi.lxxiij.in.xxx.col.vbi dicit ꝙ in vita patris non est necessaria citatio agnatorum.

NVnquid aūt possit legitimari quis pro parte,& p parte non.Vide Barb.in consi.j.in.xxxvij.col.in.j.vol.&vide do.meū in.l.j.in.xij.col.vsi.pro hac eadē parte.C.de iure emphy.& in.l.pactū.in.ij.col.C.de colla.& Alex.in cōsi.xxv.inci.Circa primum.in.iij.col.in.j.vol.vbi dicit ꝙ pōt legitimari filius qd' in nihilo succedat,vel in hoc ꝙ placuerit patri:licet cōtrariumvr̃ tenere Feli.in.c.postulasti.in.xj.col.extrà de rescriptis.

CVm casus euenerit tibi ad impugnādum legitimationē:vide q̃ dicit plenissimè Fran.cur.consil.suo lxxiij.vbi ponit decē quæ possunt apponi cōtra legitimationē:q̃ sunt multū notāda.¶†In tota Gallia vr̃ vnū esse:ꝙ est in obseruantia,ꝙ etiā legitimati p principem nō solēt succedere:sed vr̃ ꝙ legitimatio eis tm̄ ꝓdesse:debeat quoad iura principis .s.ne princeps eidē succedat.Et maxime in Burgūdia vbi visæ fuerunt prædictæ legitimationes habere tm̄ effectum vt operentur cōtra ius principis:de quo in isto titulo,& non alias.Cogita.

Legitimatio qd sit in Gallia. 32

In textu ibi,

De pere & de mere.

QVID econtra,an sicut filius spurius non succedit patri.ita etiam pater spurij eidem non succedit siue ex testamento siue ab intestato.Azo.in titu.de hæredi.instituen.dicit quod sicut pater filio spurio relinquere non potest,sic nec econuerso spurius patri,cum indignior sit filio:& ita etiam dicit .C.de legitimis hæredibus.quem sequitur Barto.in.l.fi.ff.de his qbus vt indi.do.meus Ias.in.§.pœnales.in.xij.col.insti.de actio.Guil.Benedicti in sua repe.c.Ray.numero.695.de testamentis.

§. quarto.

SE ung bastard forfaict corps et biens par crime par luy cōmis: ses biens sont au seigneur hault iusticier, soubz lequel ilz sont

SIcut ergo domino habenti altam iustitiam applicantur bona delinquentis,quæ confiscari debent qn̄ est legitimus & naturalis q delinquit:ita etiam quando est naturalis tātum seu bastardus.Maior tamen esset ratio ꝙ hæc bona bastardi confiscata fisco,hoc est regi & principi supremo applicarentnr:quia etiam si non delinquat,iam in illis succedere debet:vt in hoc tit.§.j.& etiam de iure cōfiscationes ad principem spectare debent:vt dixi.s̄.(des confiscations).§.j.ibi:(& appartient la confiscation) & ideo cum specialia circa idem concurrant deberent potius hæc bona applicari principi,quam baroni habenti altam iustitiam.

Casus.

FVi interrogatus semel de quodā casu multum notabili.Aliquis commisit crimen læsæ maiestatis ob ꝙ fuit condemnatus ad mortem,& bona eius confiscata:quæritur,nunquid debeant applicari domino habenti altam iustitiam,an vero supremo principi,in personā cuius commisit crimen læsæ maiestatis:vel si bona eius sint feudalia:an ad dn̄m feudi redire debeāt:an ad fiscū.Spe.in.tit.de feudis.§.qm̄.versi.xl.queritur,ecce P.tenēs.vbi ponit plures opiniones:sed quia casus est in facto,ex quo consului nō decido:& etiā hunc casum decidit Guido pape in qōne sua.cccxlj.quam allegaui.s̄.in titu.(des confiscations).§.j.ibi.(Et appartient la confiscation.)Audiui ꝙ aliàs fuit iudicatum,qd' talia bona debent applicari principi in cuius persona delictum fuit commissum:& vide Henricum Bohic in.c.in quibusdam.extrà de priuileg.

☞ADDITIO. Quantum tn̄ ad feuda videt̃ ꝙ dn̄o feudi debēt applicari:vt tenet Mat.de afli.in cōsti.regni Siciliæ q̃ incipit,si qn̄ contingit.in.v.not.in.iij.lib.sed quicquid sit credere idē in feudis apud nos,cū sint redacta ad instar patrimoniorum vt.s̄.dixi & comprobaui in pluribus,in titulo(des fiedz).§.incipiente,(en choses feodales.) *

DE bonis vero presbyteri delinquentis cui debeant confiscari.vide glo.& docto.in.c.quia diuersitatē in verbo,præter.extrà de conces.præben.

PEr istum.§.satis denotat̃ ꝙ bona bastardi ei⁹ vita comite p ipsum bastardum possunt per quācunq; spēm alienationis alienari etiā inuito principe.¶Nunquid autem de his possit testari.dixi infra in.§.fi.

§. quinto.

QVant le prestre bastard ua de uie a trespas,mondict seigneur le duc prent les heritaiges du dict prestre bastard, & au regard des biēs meubles ilz sont & demeurent a leurs prelatz,ou ordinaires qui les ont accoustume d'auoir.

QVOMODO succedatur presbytero legitimo,nō hic insisto:quia plene examinauit do.Nicolaus de Vbaldis in tractu suo successionum ab intestato clericorum regulariū & secularium.ibi,finita tantum successione.ibi,scd'm membrum fuit,quomodo succedatur ipsis clericis:vbi plenè distinguit vsq; ad finem sui tractatus.

AD quem aũt ſpectet ꝓbare an defunctus ſit preſbyter, vel non cũ diſputatur de eius ſucceſsiõe. vide ex his quæ dicit idem do. Nicolaus in tractatu ſuo ſucceſsionum ab inteſtato, in fi. vbi dicit qđ ſi per curiã ſecularem negetur defunctum fuiſſe clericum, debet plenè ꝓbari preſbyteratus: nec ſufficit probare ipſum fuiſſe in poſſeſsione preſbyteratus.

NVnquid aũt iſta cõſuetudo ſeu ſtatutum ſit cõtra libertatẽ eccleſiaſticã vr̃ ꝙ ſic. per tex. in. c. nouerit & in. c. graue. extra de ſenten. excõ. nam ex quo tales baſtardi ſunt clerici & pſbyteri, ſicut ſũt exẽpti à iuriſditiõe tpali: ita ſtatuta principis eos nõ ligant: vt ibi, ita etiam nec eorũ bona: cũ clerici in eorũ bonis ſint etiã priuilegiati: †& bona clericorũ gaudeant priuilegio eccleſiarũ: vt dicit gl. in. c. ex literis. extra de pig. & contra hanc cõſuetudinẽ eſt tex. i. c. ſancto. extra de ſucceſ. ab inteſtato. dic tñ ꝙ iſtud non eſt vniuerſaliter verũ: ꝓut dicit Panor. in. c. ſi diligẽti. circa finẽ. de pſcri. vbi dicit poſt Ant. de butrio, ꝙ niſi ſit iure expſſum vel ſubſit oĩno eadem rõ, non gaudebunt bona clericorũ eodem priuilegio, cum bonis eccleſiarũ. hoc etiã tenet Panor. in. c. j. de pignoribus. plene p Fely. in. c. eccleſia ſanctæ Mariæ. extrà de cõſti. Et aduerte, qa vt dicit idem Feli. in. d. c. in. xxvij. col. ibi ſcđ's caſus, ſaluãs opinionẽ Bar. †qñ ſtatutũ ſeu cõſuetudo eſt promiſcuè inducta tam p clericos ꝙ̃ per laicos, ligat etiã clericos, nec dicitur cõtra libertatẽ eccleſiaſticã: vt tenet Bal. in. c. cũ veniſſent. in pe. col. extrà de eo q mittit̃ in poſſeſsionẽ cã rei ſeruãdæ. iſtud idẽ tenet Alex. in cõſi. ſuo. xcvij. in vlt. col. in. j. vol. ¶Ex quo dixi, ꝙ cũ hæ nr̃æ cõſuetudines ſint factæ & approbate p viros eccleſiaſticos: cũ tres ſtatus patriæ fuerint ad hoc cõgregati: ꝙ cõſuetudo nr̃a ſupra poſita ĩ tit. (Des droictz & apparteñ.) §. (Le mary & la femme) in eo ꝙ diſponit in iuramento valet: & idẽ dicendũ eſt de hac cõſuetudine. Fran. de are. ponit aliqualem doctrinam in. c. ꝙ clericis. in. iij. & iiij. col. extrà de foro cõpe. qñ ſcilicet ſtatuta laicorũ ligent clericos: & ponit Feli. in d. c. eccleſia. dicit etiã Fran. curti. in cõſi. ſuo. xxviij. in. xj. col. †ꝙ clericus in pr̃imonialibus cenſet̃ vt laicus. cogita tñ qa hec cõſuetudo vr̃ cõtra tex. in. l. ſi qs preſbyter. C. de epiſ. & cle. ¶Dicerẽ ꝙ ex quo hęc bona ſunt baſtardo, q ex quo eſt preſbyter etiam erat baſtardus quo tpe iam erant affectata principi qđ p preſbyteratũ ſuperuenientẽ princeps nõ debet perdere ius ſuum qđ anteà habeat in baſtardũ: vt tenet Are. in. d. c. ꝙ clericis. in fi. & hoc ſatis voluit intelligere Bal. in. c. cũ veniſſent. in pe. col. extra de eo q mittit̃ in poſſeſsionem cã rei ſeruãdæ. vbi dicit ꝙ valet conſuetudo ſeu ſtatutũ regis Franciæ ſeu ordinatio ſup bonis clericorũ in forma: eo qa oẽs res in Frãcia ſunt de territorio regis Frãciæ: & iõ dicit ꝙ in actionibus realibus etiã inter clericos iudicat̃ in Francia ſcđ'm cõſtõnem regis. & dicit ꝙ hoc etiã eſt ius cõe: quia de hoc dicit eſſe tex. in. d. c. cũ veniſſent. vbi iudicat̃ īter clericos ſcđ'm cõſuetudinẽ populi, ꝙ̃ ſummus põtifex approbat. et iſtud tenet Guido pape in q̃oneſua. lxxix. p alia iura. Bal. ĩ. d. l. ſi qs pſbyter. in. j. col. C. de epiſ. & cle. q dicit, ponet† qđ ſacerdos aliqs habebat filiũ ſpuriũ, & relinquat ille ſacerdos fratri cũ cautiõe ſecreta de reſtituẽdo tali ſpurio pſbyteri, et ſic nõ capaci: cũ nũc hęc hęreditas debeat auferri ab eo tãꝙ̃ idigno, cui debeat applicari, an fiſco ecclĩæ, an fiſco principis ſecularis. Bal. ibi cõcludit ꝙ fiſco principis ſecularis: qa bona auferunt̃ de manu hæredis: q eſt laicus, & cui erat ius q̃ſitũ: iõ applicari debẽt fiſco principis ſecularis. Dicerẽ etiã, ꝙ ex quo hæc cõſuetudo diſponit de iure q̃rendo. & nõdũ eccleſie quęſito, ꝙ princeps ſecularis potuit diſponere. arg. eorũ q̃ dicit Hippolytus de Marſilijs in ſingulari ſuo. cxciiij. vbi dicit † licet laici nõ poſſint ſtatuere ſup iure quęſito eccleſiæ: tñ poſſunt ſtatuere ſup iure quærẽdo. Et nota iſtud ad multa: & dixi ſuprà tit. (Des droictz & appartenances à gens mariez). §. vij. in gl. (ſuppoſe) verſi. ad illud tamen.

Margin notes: 1 Bona clericorum gaudent priuilegijs eccleſiarum. — 2 Nota. — 3 — 4 — 5

In textu ibi,

Prent les heritaiges.

EX hoc dubitari poſſet, an hoc ſit verũ etiã ſi moriatur taſtamento condito, †& ſic quæro an preſbyter baſtardus teſtari poſſit, & vr̃ dicẽdũ qđ nõ: quia textus noſtræ cõſuetudinis loquit̃ indiſtincte, nõ facta mentione ſi deceſſerit ab inteſtato, vel teſtamento cõdito: ergo vr̃ ꝙ etiã indiſtincte debet intelligi: cũ vbi lex nõ diſtinguit, nec nos diſtinguere debemus. l. de ꝑtio. ff. de publ.

ITem etiã princeps ſuccedit baſtardo: vt dicit tex. in. §. j. huius tituli: ꝙ verbum ſimpliciter prolatum intelligitur tam ex teſtamento, ꝙ̃ ab inteſtato. dixi in. §. j. in gl. fi. ſupra tit. præcedenti: ergo generaliter debet intelligi. Soci. conſi. cl. in. xx. col.

COntrarium tñ de iure vr̃ dicẽdum, & hoc ſic ꝓbat̃ nam edictum de teſtamentis eſt prohibitoriũ, ita qđ quilibet põt teſtari qui nõ reperitur ꝓhibitus: vt patet. C. de teſt. & qui teſta. face. poſ. & Hoſt. eo. tit. p totũ: & iõ cũ nõ reperiatur ꝓhibitus teſtari, vr̃ ei permiſſum ꝙ teſtari poſsit. facit. l. ab ea parte. ff. de ꝓba. & ꝙ ſit edictum ꝓhibitoriũ tenet Philippus frãcus in rubrica de teſta. in. vj. in repeti. c. ſi pr̃. in. iij. col. vbi circa tertiũ principale. vbi enumerat oẽs & latè diſputat materias illorũ q non poſſunt teſtari. & iſta eſt gñalis cõſuetudo in tota Frãcia. pro qua fuit latum arreſtum in parlamẽto Pariſieñ cõtra ꝓcuratorẽ regiũ p quodã Luca de mailleno, Anno dñi. M. cccc xxvij. Et iõ cum non reperit̃ prohibitum expreſſe p cõſuetudinẽ noſtram, nõ dicet̃ qđ p hęc ṽba ita gñalia reperiatur prohibitus teſtari: immo etiã ſtatutũ hoc prohibens expſſe nõ valet, immo eſſet iniquum. Pau. de caſt. & alij in. l. ex facto. in prin. ff. de vul. & pupil. Alex. in cõſi. clv. inci. viſis & accuratè. in vlti. col. in. ij. vol. do. meꝰ Iaſ. in. l. non idcirco. in. j. col. C. de codici. & iõ ſi non poſsit expſſe diſponi, ꝙ nõ poſsit teſtari: multominus ſumet̃ ex interpretatione ſup p̃dictis ṽbis. cũ ſtatuta debeant ita intelligi & interpretari ꝙ nõ ſequat̃ abſurdũ. l. ſiue oportet. §. aliud. ff. de excu. tut. do. meus Iaſ. in. l. ꝓperandum. §. ſinaũt alterutra. C. de iudi. & dicit Felinus in. c. cognoſcẽtes. in. vj. col. extrà de conſtitu. ꝙ verba gñalia ita debent intelligi, ne ſequatur abſurdum, ſed abſurdũ eſſet ita interpretari iſtud ſtatutũ vt dictũ eſt: igit̃ eo etiã quia ꝙ nõ põt fieri in ſpẽ, non põt fieri in gñe. facit tex. in. c. tua. de decimis. & in. l. de obli. ff. de pig. pro qua regula plura allegaui in tractatu meo de maledictione creaturarum irrationabiliũ. in quarto p̃ſuppoſito principali. ibi contra: immo teneo ſed ſic eſt ꝙ per ſtatutũ non poſsit in ſpẽ determinari qđ baſtardus teſtari non poſsit ſi ſit ſanè mentis, vt dictũ: eſt et iõ etiam non fiet per prædicta verba in textu noſtro poſita, licet ſint indiſtinctæ prolata interpretatio, qđ p hoc ſit ꝓhibitus teſtari, & ſic qđ princeps capiat bona quæ reliquit alicui per ſuum teſtamentum.

Margin note: 1 An preſbyter baſtardus teſtari poſſit.

Item

Succedo verbū.

ITem & ad id q̄ dr̄,q̄ verbū succedit est vbum gn̄ale cōprehendens tam ex testō,q̄ ab intestato:cōtrarium tenet Soci.in cōsi.suo.lxxx.in.ix.col.vbi videt̄ tenere q̄ solum cōprehendit ab intestato:hoc ꝓbando ex rubro & nigro.C.cōia de succes.vbi verbū successio cōprehendit solum cām ab intestato:ergo fortius si statutū hoc exprimat,non continetur cā,testati. per id q̄ legitur & notatur in.l.ij.§.de illo.ff.pro socio.vbi qn̄ fit mētio successionis,intelligitur de hæreditate proueniente ab intestato,& non de ea quæ prouenit ex testamento.

ITem & facit,qa in vtroq̄.§.dr̄ qn̄ bastardus decedit simplr̄:q̄ vbū decedit simplr̄ ꝓlatū intelligit̄ ab intestato vt ꝓbat̄ in.l.in delictis.§.si extraneus.ff.de noxa: quē ad hoc allegat Soci.in dicto consi.xxx.in.ix.col.

ITem ad dictū Soci.in cōsi.cl.in.xx.col.q̄ etiā dicit in cōsi.suo.cclxxvj.in.vj.col,respondendū est vt ꝑ eundem Soci.in cōsi.suo.xxx.in.x.col.ibi,decimoquinto,q̄ ex quo est verbū gn̄ale,q̄ ciuiliter intelligendū.l.si cui.ff.de ser.l.pe.ff.ad exhi.& vt minus corrigat ius cōe qd̄ fieret vt dictū est hic ante igit̄.& prædicta scripsi in casu meo ꝓprio cū fuit mihi oppositū q̄ quondā auūculus meus cui successerā esset Bastardus:q̄ nō erat verū immo probaui ipsum esse legitimum.¶Vide Boerium in consue.septene Bituricen̄.tit.de testa.§.vltimo.

In textu ibi,

Et au regard des biens meubles.

ADuerte.quia penes prelatū mortuo presbytero, vel penes ecclesiā mortuo prælato transfertur ciuilis possessio:& sic habet locū.§.j.s̄.(des successiōs.)ita tenet Bal.in aut̄.licen̄.in.ij.col.C.de epis.& clericis.

SEd iuxta prædicta quæritur de casu multum notabili q̄ euenit de facto:de quo cōsuluivt hic post patet.

Proposi tio casus

FActum tale est.Reuerēdissimus quōdam pater dn̄s Ioannes Rolin,cardinalis presbyter tituli sancti Stephani in Celio mōte, ep̄s Heduen̄. habuit ex Anna de goix,tunc soluta,ex nephario & incestuoso coitu duos spurios,Petrū scilicet & Sebastianū Rolin. Qui q̄dē Petrus fuit p̄sbyter,prior de Borro regulari et archidiaconus Heduen̄.protonotarius sanctę sedis apostolicę.Et adsui supplicationē Anno dn̄i Millesimo quadringētesimo sexagesimo quarto,ꝑ Philippum tunc ducem Burgundie legitimatus.Cuius legitimationis tenor sequitur.

Copia legitimationis.

PHilippe par la grace de Dieu duc de Bourgongne,de Lothier,de Brabant,& de Lembourg.Cōte de Flandres,Dartoys,de Bourgongne,Palatin de Haynault,de Hollande, de Zelande, & de Namur, Marquis du sainct empire. Seigneur de Frize,de Salins,& de Malines.

SCauoir faisons a tous presens et aduenir, que a lhūble supplicatiō de Pierre Rolin ꝓtonotaire du sainct siege apostolique,filz illegetime de tresreuerend pere en Dieu.missire Iehan Rolin , cardinal & euesque Dostun, engendre ou corps de damoyselle Anne de goix, non mariee.Lequel Pierre est vng ieune filz bien morigine de bonne vie & cōuersation,et à grand volūte de bien faire,& apprēdre sciēce & de demeurer soubx nous: sil nous plaist icelluy legitimer.et sur ledict default de sa natiuite impartir nr̄e grace.Nous attendues les choses dessusdictes:de grare especial & certaine sciēce auons ledict Pierre Rolin suppliāt legitime & legitimōs: et ledict default de sa natiuite abolissons,& effacons par ces presentes:& luy auōs octroyé & octroyons de nostredicte grace quil puisse cōme personne legitime succeder & venir à toutes successions quelconques,tant directes, q̄ collaraulx,qui luy cōpetent & cōpeteront,ou luy pourront cōpeter cy apres,& retenir pour luy ses hoyrs & successeurs à tousiours : tous les biens qui luy aduiendront desdites successiōs & aultremēt,& quil à acq̄s & acquerra.Et quil peult faire testamēt & ordonner de ses biens par testament,ou aultremēt cōme bon luy semblera: & soit receu aulx estatz,honneurs,offices,faictz legitimes seculiers,& reputè doresenauant pour ꝑsonne legitime ainsi comme sil estoit ne en loyal mariage.Et que apres son trespas nonobstant ladicte bastardie,ses plus prouchains de lignage succedēt à luy,& a ses heritaiges possessiōs & aultres biens acquis & à acquerir: ainsi & par la maniere(nō aultrement)quilz feroient ou pourroiēt faire:se il fust né & procreé en loyal mariage,sans que à cause de ladicte bastardie nous ou noz successeurs y puisions demāder ou reclamer aulcū droictz,ou tēps aduenir:nonobstāt quelconques, droictz, coustumes, statuz vsage ou obseruance au contraire. Moyennant toutesuoyes & parmy ce que ledict suppliant sera tenu rendre & payer pour nous la somme de cēt escuz dor, du pris de quaranteneuf gros de nostre monnoye de Flādres la piece:ou aultre monnoye à lavalue,a nostre amé et feal secretaire & commis à recepuoir gn̄alement tous les deniers applicquéz à nostre espargne maistre Tristan ianexone:q̄ sera tenu den faire cōpte & recepte à nostre proffit.Si donnons en mandemēt à noz amez & feaulx les gēs de noz comptes à Dijon:q̄ ladicte somme de cent escuz telz que dictz sont,ou aultre monnoye à la value,premieremēt payeé ainsi que dict est,dont il apperra par lettres de receptes dudict maistre Tristan faicte & signée comme il appartient en tel cas: & en registrent ces presentes ainsi quil est accoustume:et icelles verifient,enterinent & accomplissent de poinct en poinct,selon leur forme et teneur.

¶Mandons aussi a noz baillisz de Dijon,Ostun,Chalon,& a tous noz aultres baillisz iusticiers , et officiers presens & aduenir , ou à leurs lieutenans, et à chascun deulx si comme à luy appartiendra:que de nostre presente grace et legitimatiō,ilz facēt,souffrēt et laissent ledict Pierre Rolin suppliāt,ses hoyrs et successeurs plainemēt et paisiblemēt iouyr etvser, et cōtre la teneur dicte ne les cōtraignent, molestēt, ou empeschēt, ou souffrēt estre contrains,molestez,ou empeschez dorsenauāt en aulcune maniere:& affin que ce soit chose ferme et estable à tousiours:nous auōs faict mettre nostre seel secret à ces presentes:sauf en aultre chose nostre droict & laultruy:en toutes.Donné en nostreville de Lisle,le.xij.iour du moys de Iuing.Lan de grace Mil. cccclxiiij.

¶Et in plica illius legitimationis , par monseigneur le duc,leuesque de Tournay,le sire de Croy,conte de Pourray,messire Pierre conte de gonx,Pierre bladelin, maistre Iehā iaquelin,et aultres presens. Ainsi signe.I.Milet.

ET etiam est scriptum in eadem plica . expedita et registrata in camera compotorum domini ducis Burgundiæ Diuioni, virtute præsentium . et mediante summa centum scutorum auri arbitrata per dominum ducem pro summa hmōi legitimationis, et soluta magistro Tristanno ianeZone gn̄ali receptori patrimoniæ

ipsius dñi ducis:prout constat p literã recepte dicti magistri Tristanni.Quæ qdẽ litera recepte cum copia p̃sentiũ retinet et ponit ĩ loco ad hoc ĩ dicta camera ordinato.Scriptũ in eadẽ camera, die.xxiiij.mẽsis Aprilis.Anno dñi.M.ccccl xiiij.post pascha.sic signatũ.I.le vbatier.

ITEM quædam attachia secretarij dictæ legitimationi attachiata,cuius tenor sequitur.

¶Ie Tristan ianezone, secretaire & cõmis à recepuoir gñalement tous les deniers applicquez à lespargne de mõseigneur le duc de Bourgongne & de Brabãt.cõfesse auoir receu de Pierre rolin protonotaire du sainct siege apostolicque filz illegitime de tresreuerẽd pere en Dieu messire Iehã Rolin cardinal Dostun, la somme de cent escuz dor de quaranteneuf gros monnoye de Flãdres la piece:quil debuoit a mondict seigneur pour la finance de sa legitimatiõ:q̃ mondict seigneur luy à p̃sentemẽt aduouee:comme peult apparoir par lettres patẽtes de mondict seigneur sur ce faictes:seellées en las de soye, & & cire verd.Donnees le.xij.iour de Iuing, lan mil.cccc. lxiiij.pour cõuertir icelle somme en faict de ladicte espargne.De laquelle somme de cẽt escuz dor dudict pris de xlix.gros de Flandres la piece,ie suis cõtent. Tesmoing mon seing manuel cy mis,auec le signet de Pierre bladelin garde dudict espargne. Le.xiij.iour de Iuing, lan M.cccclxiij.ainsi signé.T.ianezone. ¶Collatio huius trãscripti cũ literis originalibus signatis & sigillatis vt supra facta fuit in camera compotorum dñi ducis Burgundiæ Diuioni. xxiiij. mensis Aprilis. Anno dñi.M. cccclxv.post pascha:sic signatum .I.le vbatier.

DIctus vero Sebastianus Rolin fuit secularis & legitimatus anno dñi.M.cccclxiij.p Phillippũ ducẽ Burgundiæ:cuius legitimationis tenor sequitur.

Copia alterius legitimationis.

PHilippe par la grace de Dieu duc de Bourgongne,de Lothier,de Brabant,& de Lembourg.Cõte de Flandres,Dartoys,de Bourgongne,Palatin de Haynault,de Hollande, de Zelande, & de Namur, Marquis du sainct empire. Seigneur de Frize,de Salins,& de Malines.

SCauoir faisons a tous presens et aduenir, que a lhũble supplicatiõ de Bastiẽ Rolin filz illegetime de tresreuerẽd pere en Dieu, missire Iehã Rolin, cardinal & euesque Dostun, engẽdre ou corps de damoyselle Anne de goix,nõ mariee.Lequel Bastiẽ estvng ieune filz biẽ mõ rigine de bõnevie & cõuersatiõ,et à grãdvolũte de bien faire,& apprẽdre sciẽce & de demeurer soubx nous: sil nous plaist icelluy legitimer.et sur ledict default de sa natiuite impartir nr̃e grace.Nous attendues les choses dessusdictes:de grace especial & certaine sciẽce auons ledict Bastien suppliant legitime & legitimons: et ledict default de sa natiuite abolissons,& effacons par ces presentes:& luy auõs octroyé & octroyons de nostredicte grace quil puisse cõme personne legitime succeder & venir à toutes successiõs quelconques,tant directes, q̃ collateraulx,q luy cõpetent & cõpeteront,& pourront cõpeter et appartenir cy apres,&retenir pour luy ses hoyrs & successeurs à tousiours:tous les biens qui luy aduiendront desdites successiõs ou aultrement, quil à acq̃s & acquerra.Et quil peult faire testamẽt & ordonner de ses biens par testamẽt,ou aultremẽt cõme bon luy sẽblera:& soit receu aulx estatz,hõneurs,offices, & q̃lconques faictz legitimes seculiers, & reputé doresenauãt pour personne legitime ainsi cõme sil estoit ne en loyal mariage.Et q̃ apres son trespas nonobstant ladicte bastardie, ses plus prouchains de lignage succedẽt à luy,& a ses heritaiges possessiõs & aultres biẽs acq̃s & à acquerir: ainsi & par la maniere (& nõ aultremt)quilz seroiẽt ou pourroiẽt faire:se il fust né & procreé en loyal mariage,sans que à cause de ladicte bastardie nous ou noz successeurs y puissions demãder ou reclamer aulcũ droictz,ou tẽps aduenir:nonobstãt quelconques droictz, coustumes, statuz vsages ou obseruances a ce contraires.Moyennãt toutesuoyes & parmy ce que ledict suppliant sera tenu rendre & payer pour nous la somme de cẽt escuz dor, du pris de quaranteneuf gros de nostre monnoye de Flãdres la piece:ou aultre monnoye à lavalue,a nostre amé et feal secretaire & commis à recepuoir gñalement tous les deniers applicquéz à nostre espargne maistre Tristan ianexone:q sera tenu den faire cõpte & recepte à nostre proffit.Si donnons en mandemẽt à noz amez & feaulx les gẽs de noz comptes à Dijon:q̃ ladicte somme de cent escuz telz que dictz sont,ou aultre monnoye à la value,premieremẽt payeé ainsi que dict est,dont il apperra par lettres de receptes dudict maistre Tristan faicte & signée comme il appartient en tel cas: & en registrent ces presentes ainsi quil est accoustume:et icelles verifient, enterinent & accomplient de poinct en poinct,selon leur forme et teneur.

¶Mandons aussi a noz baillisz de Dijon,Ostun,Chalon,& a tous noz aultres baillisz iusticiers, et officiers presens & aduenir, ou à leurs lieutenans, et à chascun deulx si comme à luy appartiendra:que de nostre presente grace et legitimatiõ,ilz facẽt,souffrẽt et laissent le dict Bastiẽ Rolin suppliãt,ses hoyrs et successeurs plainemẽt et paisiblemẽt iouyr etvser et cõtre la teneur dicelles ne les cõtraignent, molestẽt, ou empeschẽt, ou souffrẽt estre contrains,molestez,ou empeschez dorsenauãt en aulcune maniere:& affin que ce soit chose ferme et estable à tousiours:nous auõs faict mettre nostre seel secret à ces presentes:sauf en aultre chose nostre droict & laultruy:en toutes.Donné en nostreville de Lisle,le.xij.iour du moys de Iuing . Lan de grace Mil. cccclxiiij. & en marge au dessus par mon seigneur le duc, leuesque de Tournay,le seigneur de Croy, messire Pierre seigneur de gonx.Pierre bladelin,maistre Iehan iaquelin, & aultres p̃sens.ainsi signe.I.milet.Et au dessoubz en la marge.¶Expedita & registrata in camera compotorũ dñi ducis Burgũdiæ Diuioni,mediãte summa centũ scutorũ auri,p dictũ dñm ducẽ arbitrata,solutaq; magr̃o Tristãno ianezone:receptori gñali parcimoniæ ipsius dñi ducis:p̃ut cõstat p literã receptæ:dicti receptoris.q̃ qdẽ lr̃a cũ copia p̃sentiũ retinet,& ponit in loco ad hoc in dicta camera ordinato.Scriptũ in eadẽ camera.iij.mẽsis Augusti,anno dñi.M.cccclxiiij.Ainsi signe.I.levbatier.

HAbuit etiam dictus Cardinalis ex Alexia Regnier tunc soluta Blasiũ Rolin spuriũ q postmodũ fuit ꝓtonotari⁹ apostolic⁹ p̃sbyter prior cõmendatari⁹ sancti Simphoriani,curat⁹ de drassey o:q; est bñficiũ regulare depẽdẽs à dicto prioratu,curatus sc̃ti Ioãnis de lusia,seu sc̃ti emiliani,& decanus eccl̃ie collegiate sanctorũ Andochij Titij & Felicis de Sedeloco:q̃ qdẽ duovltima bñficia sunt de oĩmoda ꝓuisiõe reuerẽdi dñi ep̃i Heduẽn. q quidem Blasius anno dñi.M.ccccxciiij.ipso iam adepto ordinẽ p̃sbyteratus illũ tñ tacẽdo legitimatus fuit à christianissimo rege Carolo dei gratia Francorum rege & duce

& duce Burgundiæ, cuius legitimationis tenor sequit.

CArolus dei gratia Francorũ rex, ad futurã rei memoriã. Rege liberalitatis clemẽtiã ad illos libenter extẽdimus quos virtutũ adiuti suffragijs digne sibi vẽdicãt, premia meritorũ. Notũ igit facimus vniuersis p̄sentib⁹ & futuris, q̄ licet magister Blasius Rolin cõmẽdatarius scti simphoriani extra muros Heduẽn. decretorũ doctor ex quondã bonę memorię Io. Rolin cardinalis Heduẽn. vulgariter dicto. et Alexia regnier muliere tũc soluta copula illicita originẽ traxerit, ad imitẽda tñ ꝓborũ vestigia: sit ẽt intẽtus q̄ in ipso merita supplẽt & virtutes originis hmõi defectus ꝑut veridico relato didicimus nos dictũ Blasiũ ei⁹ supplicationi nobis sup hoc factæ benigne annuẽtes de nr̃æ regiæ p̄tatis plenitudine certa sciẽtia & gr̃a sp̄ali legitimauimus ac legitimamus: necnõ legitimatiõis titulo decoramus p̄ p̄sentes, ipsumq̄ i iudicio & extra deinceps ꝓ legitimo reputari & haberi volum⁹: p̄sentes cõcedẽtes eidẽ, & cũ eo dispẽsantes: vt ipse bona mobilia & imobilia q̄cunq̄ acqrere & iã acq̄sita possidere, ac de eisdẽ iter viuos i testamẽto & al's dispo nere ad suæ libitũ volũtatis, ad successionẽ quoq̄ parentũ et cõsanguineorũ suorũ ac aliorũ quorũlibet ex testamẽto vel ab ĩtestato succedere valeat, dũmõ de eorũ volũtate ꝓcesserit: nisi alteri ius foret iã q̄sitũ: insup qđ ad quoscũq̄ honores, officia & actus legitimos admittat: ac si esset de legitimo m̃rimonio ꝓcreatus: quodq̄ tota ei⁹ posteritas de legitimo m̃rimonio ꝓcreata seu ꝓcreãda in bonis suis q̄buscũq̄ eidẽ iure hereditario succedãt & succedere valeãt: nisi aliud q̄ defectus nataliũ p̄fatus repugnet p̄dicto defectu, quẽ prorsus abolemus iure, cõsuetudine, lege, statuto, edicto vsu gñali vel reali regni nr̃i, ad hoc cõtrarijs nõ obstãtib⁹ q̄buscunq̄: absq̄ eo tñ q̄ idẽ Blasius aut sui successores vllã ob hoc finãciã nobis, aut successorib⁹ nr̃is q̄õlibet soluere teneant. Quã q̄dẽ summã quotquot æstimari vel arbitrari possit seu posset eidẽ Blasio nõnullorũ nr̃orũ sp̄aliũ seruitorũ, cõsanguineorũq̄ suorũ q̄ sup hoc nos instãter req̄siuerũt intuitu donauimus, & quittauim⁹, donamusq̄ & quittamus, ꝑ p̄ñtes manu nr̃a signatas: quo circa dilectis & fidelib⁹ gentib⁹ cõpotorũ nostrorũ Diuionẽn. gñaliũ oĩm finantiarũ nr̃arũ ordinariarũ & extraordinariarũ patriæ & ducatus nr̃i Burgũdiæ balliuo Heduẽn. ceterisq̄ iustitiarijs & officiarijs nr̃is, aut eorũ locũtẽn. p̄ñtibus & futuris, & eorũ cuilibet ꝑut ad eũ ꝑtinuerit per hæc scripta damus in mãdatis, quatenus p̄fatũ Blasium nr̃is p̄ñtib⁹ legitimatiõe: cõcessiõe gr̃a quittãtia dono: & alijs p̄missis vti et gaudere faciãt & ꝑmittãt, absq̄ impedimẽto: qđ si forsan illatũ foret tolãt & reparẽt indilatæ visis p̄ñtib⁹, q̄b⁹ vt ꝑpetuæ firmitatis robur obtineãt, nostrũ fecimus apponi sigillũ: nostro in alijs & in oĩb⁹ q̄libet alieno iure semp saluo. datũ Lugduni mẽse aprilis. anno dñi. M.ccccxciiij. & regni nr̃i vndecimo sic sigñ. Charles. ¶Et in plica illi⁹ legitimatiõis p regẽ sigñ. primaudave: & etiã est scriptũ in eadẽ plica, visa. Itẽ etiã est scriptũ. Lecta & publicata in camera cõpotorũ dñi nr̃i regis Diuionẽn. & ibidẽ virtute p̄sentiũ lr̃arũ p dños dictorũ cõpotorũ formã et tenorẽ dictarũ literarũ absq̄ finãcia, expedita & registrata: quarũ q̄dẽ lr̃arũ & hmõi expeditiõis copia vt assuetũ est in p̄fata camera collationata, & in camera retinet, & ponit in loco ad hoc ordinato scriptũ in eadẽ camera. xxiiij. die Martij. anno dñi. M.ccccxciiij. añ pascha, sic sigñ. Regnault: & est scriptũ & signatũ cõtentor villebresme. ¶Dicta vo Alexia Regnier postmodũ fuit m̃rimonio copulata cũ Francisco cotinet: ex qua descẽdit Ioãna ei⁹ filia nata in vo & legitimo m̃rimonio: q̃ q̄dẽ fuit m̃rimonio copulata cũ honorabili & sapiẽn. viro Antonio garnier locũteñ. gñali nobilis & potẽtis dñi balliui Heduẽn q̃ quidẽ m̃rimonio cõstãte tres filios legitimos naturales habuerũt: videlicet Ioãnẽ, Blasium, et Annã garnier, q̃ sunt minores annis. ¶Dictus aũt Blasius prior cõmendatarius sancti Simphoriani ex Nazaria iaquelin q̃ tunc erat matrimonio copulata cũ Thoma Boquini habuit Barbarã filiã eius spuriã: q̃ postmodũ fuit ad suĳpsius Barbare supplicationem p christianissimum regem Ludo. xij. legitimata, cuius legitimationis tenor sequitur.

LVdouicus Dei gr̃a Francorũ rex ad ꝑpetuã rerum memoriã. Illegitime gẽtis quos vite decorat honestas naturę vitiũ minimè decolorat: cũ decor virtutis absterget ĩprobe maculã geniturè & pudicitia morũ, pudor originis abolet. Notũ igit facim⁹ vniuersis p̄ñtib⁹ & futuris, q̄ licet dilecta nr̃a Barbara Rolin filia naturalis magistri Blasij rolin ꝓtonotarij p̄sbyteri prioris sancti Simphoriani, & Lazaræ iaqueline solute ex illicita copula traxit originẽ: talib⁹ tñ virtutũ donis & morũ venustate coruscat, q̄ i ipsa supplẽt virtutes & merita, id qđ ortus odiosus adiecit: iõ q̄ sup defectu nataliũ hmõi q̄ patit gr̃am quã à nobis humiliter postulauit debet obtinere. hinc est q̄ noshis attẽtis de nr̃a regię p̄tatis plenitudine autoritate, & sp̄ali gr̃a eadẽ barbarã legitimauimus & legitimamus: ac legitimationis titulo decoramus & dotamus p p̄ñtes: volẽtes vt ipsa deinceps in iudicio & extra ꝓ legitima habeat: ac eidẽ cõcedentes, ac cũ ea dispẽsãtes: vt q̄c̄q̄ ipsa de coitu p̄dicto traxerit originẽ: bona mobilia et ĩmobilia acqrere. & iã acq̄sita retinere & pacifice possit & valeat, ac de his disponere inter viuos, in testamẽto, & al's ad suę libitũ volũtatis: ad successionẽ quoq̄ p̄ris et matris, cæterorũq̄ parẽtũ & amicorũ suorũ, ac aliorũ quorũlibet ex testõ vel ab intestato: & dũmõ de eorũ ꝓcesserit volũtate: & nisi iam alteri ius foret q̄sitũ, & ad quoscũq̄ honores & actus legitimos admittat: ac si eẽt de legitimo m̃rimonio ꝓcreata: quodq̄ ẽt si liberi si quos habet aut in futurũ habeat, totaq̄ ei⁹ posteritas de legitimo m̃rimonio ꝓcreata et ꝓcreãda in bonis suis q̄buscũq̄ iure hereditario succedãt & succedere valeant: nisi aliud q̄ defectus nataliũ repugnet p̄dicto defectui, quẽ prorsus abolemus iure, cõstitutiõe, statuto, vsu gñali vel locali regni nr̃i ad hæc cõtrarijs nõ obstãtib⁹ q̄buscũq̄: soluẽdo tñ nobis ꝓ hac vice dũtaxat financiã moderatã: quocirca dilectis & fidelib⁹ gẽtib⁹ cõpotorũ nr̃orũ Diuionẽn. balliuo Heduẽn. seu eius locũtenẽti cæterisq̄ iustitiarijs et officiarijs nr̃is aut eorũ locũtenẽn. p̄ñtib⁹ et futuris seu eorũ cuilibet ꝑut ad eũ ꝑtinuerit p̄sentiũ tenore mãdamus, quatenus p̄dictã Barbarã, & ei⁹ posteritatẽ nr̃is p̄sentib⁹ legitimatiõe cõcessiõe, et gr̃a vti gaudere pacifice faciat et permittat absq̄ quouis impedimẽto: q̄ si illatũ foret id reparẽt, et ad statum pristinũ reducãt seu reduci faciãt indilate: qđ vt firmũ et stabile in ꝑpetuũ perseueret, his presentibus nostrũ duximus apponi sigillũ: saluo in cæteris iure nostro, et in oĩb⁹ quolibet alieno. datũ Blesijs i mẽse Octobris. anno dñi. M.ccccix. et regni nostri duodecimo.

PEr regẽ magistro Claudio de seisel magistro requestarũ ordinario hospitij et alijs p̄ñtib⁹ subsigñ. des

Tenor legitimationis.

laudes.registrata in camera cõpotorũ dñi nr̃i regis Diuioneñ.li.chartarũ foliȷ̃s.xviiȷ.& xix.& ibi expedita mediãte finãtia sex scutorũ aureorũ cugni regis ꝑ dños cõpotorũ taxata & arbitrata,habita prius informatiõe sup facultatibus dicte Barbare: q̃ q̃dẽ summa soluta fuit Gualtero damas receptori ad hoc cõmisso, vt cõstat ꝑ literã recepte dicti receptoris, q̃ litera cum dicta informatiõe retẽte sunt & positæ in sacco in eadẽ camera ad hoc ordinato.scriptũ in eadẽ camera die.xxvȷ.mẽsis Februariȷ̃.ãno dñi.M.cccccix.sic sigñ.Noblet le mareschal.

IE Gaultier damas cõmis à recepuoir les deniers venans des amortissemẽs, affranchissemens, anoblissemẽs legitimatiõis,francs fiedz,& nouueaulx acquestz es pays de Bourgõgne,cõfesse auoir eu & receu de Barbe rolin fille naturelle de maistre Blaise rolin ꝓtonotaire & prieur de sainct Simphoriẽ Dostun la' somme de six escuz dor,à laquelle somme par messieurs les gens des cõptes du Roy nr̃e sire à Diȷon apres deuẽ information faicte sur la faculte & cheuãce de ladicte Barbe Rolin,à este tauxé & arbitre la finance deuẽ au Roy nostre dict sire,& cause de la legitimatiõ faicte par icelluy seigneur à icelle Barbe,ainsi q̃l est biẽ au long declairé es lettres patẽtes dudict seigneur dõneés à Blays ou moys Doctobre dernier passé.de laquelle sõme de six escuz dor ie suis cõtẽt,& en quitte ladicte Barbe rolin & tous aultres, tesmoig mõ seing manuel cy mis le.xv.iour du moys de Feburier,lan mil.cccccix.ainsi sigñ.G.damas.

COllation à este faicte à ioriginal des lettres cy dessus trãscriptes estans en la chãbre des comptes du Roy nr̃e sire à Diȷon le.xxvȷ. iour de Feburier lan Mil cccccix.par nous ainsi signe Noblet fremiet.Quę q̃dẽ legitimatio cũ fuisset dicto quondã Blasio p̃sentata, & ꝑ quendã ei⁹ capellanũ lecta in p̃ñtia triũ aut quatuor capellanorũ seu seruitorũ dicti quondã Blasiȷ̃ post lecturã c'e dũmõ de eorũ ꝓcesserit volũtate,& interpretationẽ ỽborũ illius cl'æ dicit & attestatus est dictus quondam Blasius pr̃ dictę Barbarę ꝙ talis erat sua volũtas ꝙ dicta Barbara in oĩbus bonis suis eidem succederet.

DIctus vero Blasius ei⁹ vita comite multa bona habuit,fuit eñ spatio.xxv.annorũ.& vltra prior cõmendatarius sc̃ti Symphoriani Heduen̄. valoris mille francorũ:& vltra fuit curatus de draceyo ꝙ est bñficiũ regulare dependens à dicto prioratu spatio decẽ annorum & vltra curatus sancti Emiliani, & decanus ecclesiæ collegiatæ sanctorũ Andochiȷ̃ Thirciȷ̃ & Felicis de Sedeloco,q̃ quidem bñficia sunt de omnimoda prouisione epi Heduen̄.reuerendissimus quondã Ioan.Rolin cardinal' eius pr̃ eidẽ dedit cessit,trãsportauit et donauit ãno dñi.M.cccc.summã duodecim cẽtũ librarũ turoñ. eidẽ tũc debitarũ ꝑ quõdã Nicolaũ bastardũ de la haye.

DEfuncto aũt dicto Frãcisco cõtinet primo marito dictæ Alexiæ regnier matris dicti Blasiȷ̃, & dictæ Ioãnæ cõtinet:dicta Alexia fuit mr̃imonio copulata cũ nobili viro Nicolao bastardo de la haye:q constãte mr̃imonio inter ipsum & dictã Alexiã emit & acq̃siuit terrã & seignoriã de marigny in territorio Belneñ. p̃tio & summa duorũ mille & centũ librarũ turoñ.cũ pacto de retrouendẽdo:tandẽ mortuus est & ab humanis decessit dictus bastardus de la haye relicta dicta Alexia eius vidua portionaria ꝑ dimidia parte mobiliũ & acq̃sitorũ sc'd'm cõsuetudinẽ ducatus Burgũdię:cui tãq̃ bastardo in hæreditagiȷ̃s successit princeps:a quo seu ei⁹ officiariȷ̃s dictus quondã Blasius emit successionẽ & hæreditatẽ dicti bastardi.postmodũ ỽo dicta terra de Marigny fuit virtute pacti de retrouẽdendo reempta à dicto Blasio:q p̃dictã terrã & seignoriã retrouẽdidit, & pecunias integraliter recepit,scilicet summã duarũ mille & cẽtũ librarũ turoñ.de qua sũma nullũ cõputũ reddidit dictæ Alexię seu ei⁹ hęredib⁹:licet dimidia pars eidẽ cõpetiȷ̃sset,tanq̃ fuisset acquestus factus ꝑ dictũ quondã bastardum De la haye eius maritũ constãte mr̃imonio.

ACquisiuit etiã dictus bastardus eius vita comite plura bona t ã feudalia,q̃ allodialia,& inter alia terrã et seignoriã sc̃ti Symphoriani Heduen̄.p̃tio et summa tredecim centũ librarũ turoneñ.cũ pacto de retrouẽdẽdo.tandẽ anno dñi millesimo quingẽtesimo decimo dictus Sebastianus ab humanis decessit,relictis Ludouica de Mõtreu ei⁹ vidua,Ioãne Petro Barbara,& Ioanna suis filiȷ̃s legitimis & naturalib⁹ natis in ỽo & legitimo mr̃imonio ex dictis Sebastiano Rolin & Ludouica de Mõtreu.eodẽ ãno mortuus est dictus Petrus rolin prior de Baro regulari archidiaconus Heduen̄. & curatus de Braux:post cuius mortẽ dictus quõdã Blasius bñficio inuentariȷ̃ se gessit pro hærede:& illo die quo literæ regales cõtinentes bñficium inuẽtariȷ̃ interinabanẽ,& quasi illa hora ꝑ locũtenentẽ bailliuatus Heduen̄. dictus Blasius morte subitanea & inexcogitata ab humanis decessit,ab interinatiõe tñ quarum literarum regiarum procurator reuerendi domini epi Heduen̄.appellauit.

NVnc mortuo dicto Blasio p̃dicta Barbara a balliuo Heduen̄.mandatũ guardię in forma simplicis saisine impetrauit ỽtute cui⁹ se manutenere fecit in oĩb⁹ bonis q̃ habebat dictus quondã Blasius,& de q̃b⁹ mortuus est vestitus & saisit⁹.hinc guardiæ et executiõi illius se opposuerunt dictus Ioães,Petrus,Barbara & Ioãna filiȷ̃ legitimi & naturales dicti quõdã Sebastiani Rolin fratris dicti quondam Blasiȷ̃ ex parte patris tantum.

SEcundo se opposuit honorabilis ac sapiẽs vir magister Antonius garnier noĩe tutoris Ioãnis,Blasiæ & Annę garnier suorũ filiorũ in corpore dictæ quondam Ioãne cõtinet sororis legitime & naturalis dicti quondã Blasiȷ̃ ꝓcreatorũ in vero & legitimo matrimonio,& tãq̃ manucapiens pro eius filiȷ̃s cum sint minores annis.

TErtio se opposuit reuerendus in christo pr̃, & dñs dominus Iacobus hurault miseratione diuina & sanctæ sedis gratia episcopus Heduen̄. tanq̃ prælatus.

QVarto se opposuit reuerẽdus pater dñs Petrus de marcilly,q eidẽ Blasio ĩn prioratu sc̃ti Symphoriani successit tãq̃ prior et successor ĩ bñficio.

QVinto se opposuit honorabilis ac sapiẽs vir ꝓcurator regius in balliuatibus Heduen̄.& Mõticineriȷ̃,petens hęreditagia & imobilia xp̃ianissimo regi adiudicari:cũ hęreditagia p̃sbyteri bastardi in q̃b⁹ succedere debet tanq̃ princeps virtute cõsuetudinis huius ducatus Burgũdię.& cũ sim aduocatus regius in dictis balliuatib⁹ ꝑ debito officiȷ̃ volẽs iura regis tueri vt melius veritas hui⁹ materiæ elucescat,de iuribus omnium prædictorũ ꝙ fieri posset hæc scribenda censui.

Christi nomine inuocato.

ET primo quantũ ad dictã Barbarã vidẽdũ est,an habeat aut habere possit aliq̃d' ius in p̃dictis bonis,siue ĩ petitorio,siue ĩ possessorio,siue in totũ,siue in parte:& vr̃ ꝙ sic q ex quo

ex quo est legitimata succedere debet patri ex testō et ab intestato.l.si te parēs.vbi Bal.C.de suis & leg.hęre.& ad illā successionē ex testō vel ab intestato q̄ habēt veri filij & naturales admittuntur legitimati.§.reliqui.in auť. q.mo.na.effi.sui.colla.vij.vbi dicit tex.semel em̄ eos efficientes legitimos damus habere etiam successiones illas quas habent hi, qui ab initio legitimi sunt. & facit tex.in.§.dubitatum.in auť.de incest.nup.colla.ij.

Corroboratur istud pluribꝰ rōnibus.primo q̄a legitimatus dr̄ vere legitimus:vt dicit Bar.in.l.si is q ꝑ ēptore.in.xiiij.col.ff.de vsu.& iō dicit† ꝙ legitimatio est veritas,& nō fictio:istud idē tenet Bal.in.l.eam quā. in.xiij.col.C.de fideic.& in.l.nuper.C.de nat.li.Ale.cōsi. ij.in.v.col.ibi:cōprobať.in.j.vol.ꝙ est repetitū in consi. lxxxviij.in.ij.vol.Et ꝙ sit verè legitimus probatur.

Legitimatio ve ritas. 1

Legitimū esse est iuris. 2

Primo q̄a† aliquē esse legitimū vel illegitimū est iuris:non enim hoc ab ipsa natura dicebatur.§.liceat.in auť.q.mod.natu.effi.legi.colla.vj.§.naturales. et §.q̄d.i auť.q.mo.na.effi.sui.colla.vij.sed sic est ꝙ lex inanimata disponēs circa ea q̄ sūt iuris veritatē induxit,nō aūt fictionē,vt ꝓbať in.l.si vnus.§.pactus.ff.de pac. ibi nō tolliť ipso iure,sicut stipulatio ꝑ stipulationē: q̄a in stipulatiōe patris ius vr̄ esse:ergo idē est dicēdū q̄n princeps disponitvel legitimať,quia ipse est lex aminata.in auť.de cōsuli.in fi.hinc dicit do.meꝰ Ias.in.l.j.in.ij.col.C. de bonorū pos.cōtratabulas.& in.l.hac cōsultissima.§. ex imperfecto.in.j.col.C.de test.q̄a filius legitimatus dicit vere legitimꝰ.facit & ad corroborationē alia rō: q̄a oē legitimum est iuris.l.legiti. ff.de pac.§.liceat.in auť. q̄b.mo.natu.efficiunť legi.sed ea q̄ sunt iuris q̄ per legē inanimatam inducunť verè inducuntur & non ficte:vt dictū est:ergo idē q̄n ꝑ principem qui est lex animata. itavr̄ arguere Curtius in consi.suo.xiij.in.vij.col.

Priceps lex aiata

Legitimati sūt sui.

Secundo probať:q̄a legitimati dicunť sui:vt est tex. in rub.auť.q.mo.nat.effi.sui & in.§.j.in ver.suorum iura nacisunť.insti.de hęre.q̄ ab inte.deferū.& i.§.liceat igiť.ibi,& suos decetero & sub potestate habere.in auť. quib.mod.natura.effi.legi.ex quo dicit do. meus Ias.in l.hac cōsultissima.§.ex imperfecto.i.j.col.ꝙ legitimatus diciť suus,sc̄m Bal.& in.l.eam quā.in.ij.col.C.de fideicom.& idē do.meus Ias.in.l.moribus.in.v.col.ff.devul. & pupil.dicit ꝙ habet iura suitatis.idē tn̄ in.l.qui se patris.i.iiij.col.C.vn̄ lib.dicit se alibi nō legisse,nisi in Bal. ꝙ legitimatus dicatur suus & in dicta rub.sed minor ꝙ nōvidisset tex.in.d.§.liceat.aut nō pōderauerat ad hoc. 3

Tertio facit tex.multū not.in.§.sit igiť licētia.inver. nihil à legitimis filijs differen.& tex.in.§.& q̄m varie.in ver.nihil dissimilis legitimis.in auť q.mo.nat.effi. sui.vbi sunt tex.ꝙ legitimati ī nullo differāt:à legitimis, cū ergo in nullo differāt:& ex quo in oībꝰ et ꝑ oīa cōparatio facta esse dr̄:ergo q̄cq̄d inueniť statutū ī legitimo attribuiť legitimato.l.j.& ibi Bar. & do. meus Ias.ff. de leg.j.l.ij.C.cōia de leg.& maxime in hoc pōderanda est dictio vniuersalis negatiua posita in dictis iuribus q̄ debet vniuersaliter verificari:al's oratio redderet falsa.l. si is q̄ ducenta.§.vtrū.ff.de reb.dub. Bar.& Bald.in.l.j.C. q̄ō & q̄n iudex.in prin.Alex.in apost.ad Bar.in.l.legitimos.§.in legitimis.ff.de legi.tut.do. meus Ias.in.l.naturaliter.§.nihil cōe.in.iiij.col.ff.de acq.posses.¶ Aduerte tn̄,q̄a contra hanc regulā vr̄ esse tex.in.c.licet, vniuersis.extrà de testibꝰ.in fi.ibi,nulla cā iudicio vnius testis decidi pōt.et tn̄ sunt multi casus,in quibus sufficit vnus testis.non insisto,quia extra propositum.

Quarto facit:quia sicut legitimis in bonis allodialibus debeť legitima,ita etiā legitimatis. Bal. not. in.c.de causis.in penul.col.extra de offi.dele. Io.and.in addit.ad Spe.in tit.de succes.ab intest. circa finem Benedi.de Plumbino in dispu.sua quæ incipit,statuto Pisano cauetur.in.j.&.ij.dubio.

Habent legitimā i allodialibus.

Quinto facit:quia sicutvidemus ꝙ filius preteritus rumpit testm̄,ita & legitimatus,q̄n reperiť ꝑteritus.ita est tex.in.§.ḡnaliter.in auť.q.mo.nat. effi.sui.iuncta.l.filius à patre.§.j.& ibi hoc not. Bal.ff.de lib.& posthu.cū infinitis cōcordātijs allegatis:q hoc plene disputauit.quos alle.do.meꝰ Ias.in rub.C.de posthu. hære.insti.& in.l.q se p̄ris.in.iiij.col.C.vn̄ libe.& idē do. meꝰ Ias.in rub.ff.de liber.& posthu. Frā.de curte tractat plenè hāc materiā in cōsi.suo.xxxv.in.iij.col. ibi & dicit Pet.de anc.in cōsi.suo.ccxcij.inci.ī successiōe ab intestato.& cōsi.Curtij incipit,statuto seu in capitulis ianuis. idē Curtius in cōs.suo.xiij.in.iiij.col.ibi adde ꝙ p̄r legādo.ꝙ īcipit,statuto Ianue caueť vbi plura ad corroborationē p̄missorū alle.Rapha.fulgo.in consi.suo.lxv. in fi.

Rūpunt testm̄.

Sexto facit nam etiā s̄nīa arbitratoris q̄ laudauit ꝙ titius toto tēporevite sue daret & solueret centū florenos Sempronio & eius filijs suis legitimis & naturalibꝰ intelligitur etiam in legitimatis.prout cōsuluit Ang. in consi.suo.lxxj.ꝙ incipit,arbiter & arbitrator.de quo ꝑ Curtium in consil.suo.xxv.hîc antè alle.

Septimo facit:q̄a sicut p̄r pōt disponere cū filio de bonis suis corā duobus testibꝰ.l.hac cōsultissima.§. ex imperfecto.C.de test.ita etiā cū filio legitimato.ita Bal. in.c.de causis.extra de offi.dele.ita extēdit do.meus Ias. ī.d.l.hac cōsultissima.C.de test.in.d.§.ex iperfecto.& ī.l. moribꝰ.i.v.col.ff.devul.et pup.et dicit se alibi nō legisse.

Octauo facit† q̄a statutū excludēs fœminas à successiōe parētū extātibꝰ masculis cōprehēdit legitimatū:ita ꝙ legitimatus excludit fœminā dotatā. istud est dictū Bal.in.l.cū acutissimi.in.ij.col.C. de fideic. vbi do.meꝰ Ias.istud tenuit.istud tenet idē Bar.in.l. eā quā. in.vj.col.i fi.ver.itē fuit quęsitū à me.& in.x.col.ver.sed pone statutū.C.de fideic.& ista alle.Phili.deciꝰ.in consi. suo.50.in prin.Pau.de cast.in.l.sed si hac.§.patronum.ff. de in ius voc.quē alle.Curtius in cōs.suo.xxxv.in.ij.col. Frā.de are.in.l.vt liberis.C.de colla.& i.l.gallus.§.si eius, ad fi.ff.de libe.& posthu.multi tn̄ tenēt cōtrariū & melius:& cōis est in cōtrariū:quia multi tenent istam vltimā.idē tenet Pau.de cast.in cōsi.cxcvj. in cōsilijs nouis, in impressiōe noua.inci.sup primo dubio.in.ij. col. tenuit idē Pau.de cast.in cōsi.suo.cclij.inci. q̄ō ista determinať in cōsilijs nouis,in impressiōe noua:idē tenet idē Pau.in.l.fi.C.de his qui.veniam ætа.impetraue.&.in.d. l.cum acutissimi.istā etiam tenuit Benedi.de Plumbino in sua disputatione q̄ incipit, statuto pisano. idē etiā tenuit Fran.curtius in cōsi. suo.xiij.inci. statuto Ianuæ. & in consi.xvj.incip.clarus vir Iacobus.in.ij.&.iij. col. & in consi.xxxv.in.v.col.& in cōsi.lxxiij.inci.super memorata facti narratione. in.xix. colum. ibi, transeamus modo.ibi multa de prædictis allegat. idem tenuit Philip.Decius in dicto consilio suo.50.incipien.viso eleganti consilio.vbi dicunt omnes istam esse communē. do. Socinus in consilio suo.ccxlvj. in penultima columna. versi.sed restat nunc videre q̄d de filiabus.Non aliter insisto,q̄a nō est de dubijs principalibꝰ huius cōsultatiōis.

Co.

NOno facit illud qđ dicit do.me⁹ Ias. in auť. si qua mulier.in pe.col.ibi.pulchrũ dubiũ est.C.de sacro san.eccle.vbi tenet ꝙ illa auť.habet locũ in legitimatis.

Succedunt agnatis.

DEcimo facit:qa legitimati nõ solũ succedunt patri sed etiã in hereditatibus agnatorũ iure agnatiõis, sicut faciunt legitimi & naturales succedũt.Ant.de but. in.c.ꝑ venerabilẽ.q filij sint legit.quã tractat an legitimatus habeať pro legitimo quo ad agnatos.Bar.& Bal.in l.cõiun.C.de natu.liber.Ang.in.§.filiũ.in auť.q.mo.natu.effi.sui ꝑ illũ tex.& ibi tenet indistincte ꝙ legitimati succedũt agnatis,istud etiã tractauit Panor.in consi.suo lxxxviij.inci.in qõne quævertitur inter iulianũ:in.ij.col. & Marti.lauden.in.q.per eum disputata quæ incipit,augerius.in.xx.col. per tex.in.§. quapropter hoc à nobis. in auť.quib.mod.natu.effi.sui.

4 VNdecimo facit:†quia ꝑ restitutionem factam natalibus efficiť nouus hõ,sicut per restitutionẽ factam de pœna.l.intercidit.ff.de cõdi.& demon.Itẽ ꝑ manumissionẽ.ff.de adi.leg.l.si seruus.§.j.ff.de sol. q res .§. areã.igitur efficitur legitimus vere & non fictè.

5 DVodecimo facit†qa libertos facere ingenuos, & illegitimos legitimare,paria & similia iudicanť: & de vno ad aliud ꝓcedit argumentatio : sed princeps restituẽdo natalibus vere facit libertum ingenuũ.l.quęritur.ff.de na.resti.no.gl.in.l.manumissiones.in penul.gl. ff.de iustitia & iure.ergo &c.

DEcimotertio facit:qa si ꝑ fictionẽ efficiť legitimus interim retrotraheret.l.si qs exhęredato.§.pe.ff.de iniu.rup.& irri.test.l.retro.ff.de cap. sed legitimatio retro nõ trahiť.not.doc.in.l.gallus.§.& qd si tm̃ .ff. de lib. & posthu.l.fi.C.de sen.pas.igiť hæc tria fundamenta cũ tribus slijs,facit Bñdi.de plumbino in disputa.sua.inci. statuto Pisano.in.j.dubio.in.ij. col.

DEcimoquarto facit:qa plus est esse legitimatũ ꝙ̃ adoptatum: qa legitimatus habet naturalia primordia q̃ nõ habet adoptatus scđ'm Bal.in.l.si te parẽs.

Legitimatio fauorabilior adoptatiõe.

6 C.de suis & legi.Item†fauorabilior est legitimatio,quã adoptio scđ'm Bal.in.l.neq; absens. circa fi.ff. de adop. ergo arguẽdo à maiori & fortiori.auť.multomagis.C. de sacrosan.eccle.cũ per adoptionem efficiať filius vere legitimus,ergo fortius per legitimationem.

DEcimoquinto facit:qavt dicit Bal.in.l.imperialis. C.de nup.argumento illius tex.in.§.j.ibi: nam oĩ macula.spurius legitimatus non debet amplius vocari spurius,ac perinde est,ac si esset legitimæ conceptus.

DEcimosexto facit ꝙ notabiliter dicit Bal.in.l.manumissiões.ff.de insti.& in.ij.opi.ꝑ tex.& glo.vbi

Spurio inest naturalis legitimitas

7 dicit†ꝙ nullus est adeo spurius quin ei insit legitimitas naturalis:& cũ legitimať est legitimus nõ factus,sed natus.i.nõ de nouo factus:sed detectus.et ĩperator seu princeps legitimando remouet nubeculam quæ dicebatur spurietas.Bal.tñ videtur tenere contrarium in addit.ad Spe.in tit.de succes.ab intesta.circa finem.

ET hoc maxime,qa dicta Barbara est legitimata seu dispensata cũ cł'a,motu proprio,ex quo est fauorabilis,& extendiť,& est ãplianda:vt dicit Ant.de but. in c.at si clerici.§.de adulterijs.in.v.col.extra de iud.facit.c. olim.& ibi Inno.extrà de ꝟb.sig.Car.Alex.in.c.ꝑ venerabilẽ.in.§.ꝙ vero.in.xj.col.extra qui filij sint legi.

ET iõ cũ ex supradictis sit dicta Barbara & reputeť ꝑ vera legitima,ita ꝙ succedere possit ab intestato & ex testõ:ex quo dictus quondã Blasius ei⁹ pr̃ declarauit voluntatẽ suã esse dictã Barbarã filiã suam legitimatã debere succedere in oĩb⁹ bonis suis corã tribus , aut quatuor testib⁹:ꝙ talis declaratio habeat vim testamẽti cũ vt dicit Bal.in.c.de causis.in penul.col.extra de offic.

8 dele.†ꝙ sicut pr̃ põt instituere filiũ legitimũ & naturalẽ corã duob⁹ testibus.& est tex.in.l.hac cõsultissima.§.ex imꝑfecto.C.de test.ita etiã legitimatũ:vt tenet etiã do. me⁹ Ias.in.d.§.ex imꝑfecto.sequiť ꝙ dicta Barbara possit & debeat succedere in oĩb⁹bonis dicti quõdã Blasij ei⁹ pr̃is:& iõ tanꝙ̃ ꝓxima & habilis vr̃ ꝙ possit facere se manuteneri in oĩbus bonis de q̃bus mortuus est vestitus & saisitus dictus quondã Blasius eius pr̃ virtute nostræ consuetudinis positæ in tit.(des successions.)§.j.

COntrariã tñ partẽ credo de iure veriorẽ,scilicet qđ dicta filia non habeat ius in dicta hęreditate nec in possessorio,nec in petitorio:& primo ad id ꝙ dr̃ ꝙ est vere legitima:dico ꝙ nõ est verũ,ꝙ ꝓbo multis rõnib⁹.

Vera legitima

9 PRimo†quia filij dicũtur vere legitimi q ex iustis nuptijs sunt procreati.l.filiũ eũ diffinimus.ff.de his q̃ sunt sui vel alie.iur.§.legitimi.in auť.q̃.mo.nat.effi.sui.c. liberi dicti sunt.xxxij.q.iiij. sed in bastardo legitimato non interuenerunt nuptiæ:igitur &c.

10 SEcundo facit:†qa diuersitas nominũ inducit diuersitatẽ effectuum.l.si idẽ.C.de codicil.c.ad audientiã. & ibi Pa.in.ij.not.de deci.l.a nullo.C.de ferijs.sed verus filius appellať legitimus:iste aũt legitimatus:vt not.gl. insti.de adop.in prin.&.l.cũ legitime.in glo.j.in.fi.ff. de sta.homi.&.l.fi.C.de municip.lib.x.igitur &c.

TErtio probať:à quo remoueť antecedens remouetur & cõsequẽs:l.seruus.§.fi.ff.de remissio. sed ad principẽ secularẽ nõ spectat disponere sup m̃rimonio. c.lator.c.ꝑ venerabilẽ.extra q fi.sint legi.cũ ergo nõ possit matrimonium legitimare,ergo nec filios qui ex inter dicto matrimonio sunt procreati legitimatos facere.

QVarto qa vna & eadẽ res nõ debet diuerso iure cẽseri.l.eũ q ædes.ff.de vsu.l.titię si nupserit.ff. de cõdi.& demon.sed legitimatus à principe,licet quoad successiões in allodialib⁹et in aliq̃b⁹possit dici legitim⁹,i aliq̃b⁹ tñ nõ cẽseť legitim⁹:cũ princeps nõ possit quo ad oĩa legitimare.§.naturales si de feu.fue.cõtro,

11 PRo quinto fundamẽto istud patet†qa legitimatus à principe non potest dici legitimus quoad dignitates ecclesiasticas:vt not.doc.in.c.ꝑ venerabilem extra q̃ fi.sint legiti.Prædicta dicit Bñdi.de Plumbino in disputa.sua incipien.statuto Pisano.in.iij.col.& do. And. Barba. in consi.suo.xxvij.in.xxj.col.in.j. volu. & Fran. de curte in consi.suo.xiij.

SExto facit pro corroboratione prædicti quarti fundamenti tex.in.c.naturales.si de feudo fuerit cõtrouersia.vbi legitimatus nõ dicitur legitimus quoad feuda.dicam latius infra ad propositum suum.

SEptimo legitimatus non diciť legitimus quoad emphyteusim ecclesiasticã,scđ'm Baldum in.l. g̃naliter §.fi.C.de insti.& substi.q̃a nõ suntvere legitimi.gl.in.c. innotuit.de electio.idem Baldus,& melius quam alibi in.c.quæ in ecclesiarum.in.xviij. colum. & sequenti extra de constitutio.idem in additione ad Speculatorem, in titu.de loca.in.x.col.versic.emphyteusis ecclesiastica. Ioã.de Imo.in.l.quod dicitur,in antepenultima colum na.ff.de verbo.obliga.Alexan.in.l.ex facto.§.si quis ro gatus.ff.ad Trebellia.& in consilio suo.xciiij. in. iij. col.

12 ibi,ꝑ hoc adducit.in primo vol.vbi dicit†ꝙ naturales non

non admittunť in emphyteusi ecclesiastica, ppter nobilitatẽ ecclesię cõcedentis, q̃ taliter natos abhorret: cũ haberi nõ pñt sine pctõ mortali. idem tenet idẽ Alexã. in cõsi. cxxviij. in. j. col. i. j. vol. Idẽ tenet Pet. de anch. ĩ cõsi. suo. cccc vj. inci. in Christi nomine, circa primum q̃sitũ.

OCtauò facit: quia statutũ excludens filiã dotatã extantibus filijs masculis descendentibus nõ cõprehẽdit legitimatũ: vt dixi. s. per ea quæ tenuerũt Frãcis. de curte in cõsil. xiij. & cxxv. & Philip. Decius in cõsilio suo. l. quem. s. in opi. præcedẽti allegaui cõtra Bal. in. l. cum acutissimi. C. de fideicõ. & istud etiã tenet Rapha. fulgo. in consi. xij. per totum.

NOnò facit: quia etiã legitimat⁹ nõ est legitimus: cum vt dicit Alex. in consi. xciiij. in. ij. col. in. j. volu. legitimati sunt infames: vt not. Azo. in summa. C. ex quibus cau. infa. irroga. & idem Alex. in consi. xxv. in. j. volu. & tamen legitimi non sunt infames.

DEcimò facit: quia habem⁹ tex. ĩ. l. si vnq̃. C. de reuo. dona. ꝙ per superueniẽtiã liberorũ legitimorũ reuocatur donatio, & tñ nõ reuocať per superueniẽtiã naturaliũ: etiã si postea legitimanť. ita no. Bal. in. l. ij. ad fi. C. si quid in frau. patro. d. meus Ias. in. l. gallus. §. & quid si tm̃. in. xvij. col. ff. de lib. & posthu. & in. l. cũ acutissimi. in. j. col. C. de fideicõ. & in rub. C. de posth. hære. instit. Marti. Laudeñ. in. q. per eũ disputata, inci. Augerius. in. ij. col. Francis. de Cur. in cõsil. suo. lxxiij. in. xxxj. col. & Sal. in. l. si totas. C. de reuoc. dona. tamen Bar. Soci. in cõsi. suo. cxxvj. consuluit tenendo contra Bald. & Sali. & ad rationes eorum respondet, non insisto.

VNdecimò facit illud qđ dicit Sali. per illũ tex. in. l. fi. C. de his qui veniã ætа. impe. Alex. ĩ. l. ex facto. §. si quis rogatus. ff. ad Treb. & in consi. lx. incip. visa legitimatione. in. ij. col. in. ij. vol. vbi dicunt ꝙ si sit relictũ alicui aliquid pro se & filijs legitimis naturalibus, nõ comprehenduntur legitimati.

Tanq̃ legitimus. 13 DVodecimò facit illud qđ notat glo. in. c. innotuit in ver. coniuga. de elect. vbi dicit† ꝙ legitimatus non dicitur legitimus, sed tanq̃ legitimus: illa dictio tanquàm, denotat improprietatẽ. glo. in. c. solitę. de maio. & obedien. Bar. in. l. si verò. §. item quicquid. ff. solu. matri. dñs meus Iason. in. l. j. in. ij. col. ibi. glo. in ver. tanq̃. C. de hære. instituen.

DEcimotertiò facit illud qđ dicit Salice. in. l. etiam per illũ tex. C. de appel. ꝙ imago rẽpsentata put est in legitimatione non est essentialiter ipsa res: & ideo dicit ibi Bal. ꝙ legitimat⁹ est similis ei q accepit vsum togæ. l. sed si accepto. ff. de iu. fis. & dicit idem Bald. in c. j. in. v. col. extrà de consti. quem refert & sequitur do. Legitimatio similis alchimiæ. 14 meus Ias. in. l. cũ acutissimi. C. de fideicom. ꝙ† legitimatio est similis alchimiæ, q̃ facit apparere qđ nõ est: & ideo legitimat⁹ figurã legitimi gerit, sed nõ habet eandem substantiam: & dicit Bald. in. c. fi. in. ij. col. extrà de trãsla. pla. ꝙ legitimatus assimilať homini medicato à morbo: in quo semp remanent aliquæ cicatrices: ita dicit Francis. Cur. in consi. lxxiij. in. xxvj. & seq. colum.

DEcimoquartò facit: quia etiam legitimatus non comprehenditur in consuetudine quæ habet ꝙ primogenitus in regno pręferatur in successione, cum consuetudo illa respiciat naturalem veritatem, & non fictionẽ, quæ est in legitimato. ita tenet per multa do. meus Iason in. l. quoties. in. x. col. C. de rei vendi. Anto. de But. in. c. tanta. qui filij sint legitimi.

DEcimoquintò facit: qa vt dicit. d. me⁹ Ias. in. l. prætor ait. §. siue aũt. ff. de noui oper. nunt. aliud est esse legitimũ, aliud haberi pro legitimato: put no. Sali. in. d. l. etiã per illũ text. C. de appel. & ibi plura dicit ad propositũ exemplificando in pluribus. Et ideo ex quo visum est ꝙ legitimatus non est simpliciter legitimus, sed scđm quid, nõ dicitur postea legitimus, sed improprie, per ea quæ dicit domin⁹ meus Iason in. l. patris & filij. in. j. nota. ff. de vulg. & pupil. substi.

DEcimo sextò facit: qa ex quo qs est natus spurius nõ põt verè desinere esse spuri⁹: sicut q semel fuit hęres nõ põt desinere esse hęres. l. sed si sine. §. sed qđ papini. ff. de mino. gl. in. l. in substitutiõe. ff. de vul. & pup. & facit, qa semel facta ĩfecta fieri nõ pñt. l. in bello. §. factæ. ff. de capti. & postli. reuer. imo Deus hoc solo priuatur: vt dicit. d. me⁹ Ias. in. l. j. §. si vir vxori. in. ij. lectu. quã audiui sub eo. ff. de acquir. posses. si ergo quis fuerit semel spurius, ex quo adhuc dici debet talis, ne duo contraria simul cõmorentur & sint in eodẽ subiecto: cõtra l. j. C. de furt. & c. sollicitudinem. de appella. si dicať legitimus, debet intelligi per fictionẽ, & nõ per veritatẽ. ita dicit Andre. Barba. in consi. suo. xxvij. in. xxij. col. — Facta infecta reddi non possunt.

15 DEcimoseptimò† facit: quia ex separatis non fit illatio. l. eũ actum. ff. de neg. gest. sed filius legitim⁹ naturalis est separat⁹ à filio legitimato: qa vt dicit Bal. in. c. tibi. in fi. si de feudo fue. cõtrouer. ꝙ triplex est genus hominũ. primò legitimorũ: scđo illegitimorũ: tertiò legitimatorũ. & istud refert Curtius in consi. xiij. in ij. col. ergo sequiť ꝙ dispositio faciẽs mentionẽ de filio legitimo & naturali non comprehendit legitimatum.

DEcimooctauò facit: quia restitutio principis & postliminij seu potestas legitimandi æquiparantur. l. si quis filio exheredato. §. quatenus. & ibi doct. ff. de iniusto rup. & irrito testamẽto. no. doc. ĩ. l. gall⁹. §. & quid si tantũ. ff. de liber. & posth. sed vis postliminij cõsistit in fictione. l. postliminiũ. ff. de captiuis. et no. in. l. si is qui p emptore. ff. de vsucapio. ergo ita legitimatio, quę fit per restitutionẽ naturalium. dictum est enim ꝙ legitimatio fingit retro, & reducit ac si esset legitim⁹, & fingit medio tpe nõ fuisse spuriũ nec illegitimũ. l. fin. ff. de nata. restituẽ. §. illud. in auť. quib. mod. nat. effi. sui. nã legitimatio dicif quædam restitutio primis natalibus, in quibus natura erat cõmunis: & oẽs legitimi nascebãtur. in auť. quib. mod. nat. effi. legiti. §. liceat. & istud fundamentum facit And. Sicu. in dicto consilio. xxvij. — Textus.

DEcimononò facit: quia istud videť satis pbari p tex. multũ, vrgẽtes. primò per tex. in. §. filium. in auť. quib. mo. natu. effi. sui. vbi dicit tex. ꝙ legitimatus est: cognat⁹, velut ex quadã machinatione. & tex. in. §. generaliter. eo. titu. vbi dicit tex. siue per aliã quamlibet machinationẽ. ergo cõstat ꝙ nõ est verè legitimus, sed per quãdam machinationẽ, & sic per fictionẽ. ad idem est tex. in. l. qui in prouincia. §. diu⁹. in fi. ff. de ritu nup. ibi, perinde ac si legitimè nati fuissent. facit tex. in auť. de incest. nup. §. si verò. colla. ij. ad idem est text. in. c. cũ inter. extrà qui filij sint legiti. vbi tex. dicit, legitimi habeantur: ergo non sunt verè legitimi: quia tex. dixisset, legitimi sunt. & facit text. in. l. ij. C. de iure aureo. annulo, in verbo, imaginem non statim legitimatis præstat.

VIcesimò & vltimò pbať autoritatibus multorũ, q ita tenuerũt: scilicet ꝙ legitimati nõ sunt verè legitimi, sed p fictionẽ. primò p Iacob. de beluiso. in. §. — Autoritates.

tribus.in aut.quib⁹ modis nat.effi.legi.& adducit tex. in.l.j.§.ſi ꝗs filiũ.ff.ſi tabulæ teſta.nullę extabunt.idẽ tenet Iaco.butri.in prooemio.C.idẽ tenet Bal.in.l.eã quã. C.de fideicõmiſsis.& in.l.quoties.C.de rei ven.& i.c.j. in vlt.col.extrà de cõſtitu.& in additio.ad Spec.in ti.de ſucceſsio.ab inteſtato.ad fi.&.l.fi.C.de his ꝗ veniã ętatis impetrauerũt.& in.l.gall⁹.§.ſi eius.ad fi.ff.de libe.& poſth.& in.l.ſi ita ꝗs.§.cui.ff.de leg.ij.Barba.in cõſi.ſuo xxvij.in.xxj.& ſeq.col.in.j.vol.Soci.in cõſi.ccxlvj.in fi. maximę qñ eſt ſimpliciter diſpenſatum cũ eo ad ſuccedendum:vt eſt in caſu noſtro.& dicam latius infrà.

QVid dicendũ ad tex.ĩ.§.ſit igiť licẽtia.in verbo,nihil à legitimis filijs differẽtes,& ad alios tex.alle, in.iij.fundamento primę ꝑtis primi dubij. And.barba.in cõſi.xxvij.in.xxij.col.ibi,decimò facit.ĩ j.vol.dicit ꝙ ex quo in nihilo ſunt diſsimiles à veris fi-
15 lijs,ergo ſunt ſimiles:†ſed nullũ ſimile eſt idẽ.Bart.in.l. qđ nerua.in.ij.col.ff.depoſiti. Feli.in.c.capitulũ ſanctæ crucis.in.iij.col.extra de reſcri.¶Et do.me⁹ Iaſ.in.l.qui liberis.ff.de libe.& poſth.& G.bñdicti in ſua repetitio. c.Raynu.in verbo,mortuo itaq; teſtatore.ij.nu.xxxvij. &.xxxviij.de teſta.vbi ponit de idẽtitate patris & filij. & in diuinis & ĩ naturalib⁹ an illa idẽtitas ſit oĩno idẽtitas,an vero ſimilitudo. & ibi ꝗd dicatur ſimilitudo.

Nullũ ſimile idẽ.

PLus doctores in hoc diſtinguũt:ſed reperio ꝙ Bñdict.de Plũbino in ſua diſputa.inci.ſtatuto Piſano. fecit vnã notabilẽ diſtinctionẽ,quã recitat et approbat Frãciſ.de cur.in cõſi.ſuo.lxxiij.incip.ſuꝑ memorata facti narratiõe.in.xxij.col.& dicit,ꝙ aut q̃rimus an legitimat⁹ ſit verè legitim⁹ vera & originaria legitimatiõe: quę ex mrĩmonio(qđ eſt facti)ꝓcedit,ſcđm.l.filiũ diffinimus.ff.de his ꝗ ſunt ſui vel alieni iuris.& dicendũ eſt ꝙ nõ.ſcđm.l.ꝗ in ꝓuincia.§.diu⁹.ff.de ritu nu.& iõ cõcludit etiã idẽ Bñdictus,ꝙ licet appellet natos ex mrĩmonio putatiuo legitimos.c.ex tenore.ꝗ filij ſint legiti. tñ iſtud intelligiť fictę nõ verè.prout no.glo.in.§.ſi verò hęc nr̃a lex.in aut.de inceſtis nuptijs.nã ex quo ad iſtã & originariã legitimationẽ reꝗriť mrĩmoniũ, qđ eſt facti.d.l.filiũ.iuncta.l.cõſilio.§.fi.ff.de cura.furio. & iuncta.l.Pau.cũ gl.ff.de ſtatu homi.& ea q̃ ſunt facti nõ pñt per principẽ ĩduci niſi mediãte fictione.arg.l.ĩ bello.§.factæ.ff.de captiuis.Bar.in.d.l.ſi is ꝗ ꝓ emptore.& per fictionẽ vię veritatis nõ delenť.l.in reb⁹.C.de iure do.glo.in.c.ſuſceptũ.de reſcri.li.vj.ĩ verbo,nõ morte.cũ exgo ab imꝑatore ſeu alio principe habẽte eandẽ ptãtẽ remoueať añcedẽs,ſcilicet diſpoſitio ſuꝑ matrimonio: vt dictũ eſt:parimodo remoueť cõſequẽs,ſcilicet ꝓpria & vera legitimatio:q̃ reſultat ex mrĩmonio.& iſto modo malè loquiť Bar.in.d.l.ſi is qui ꝓ emptore.cũ ſuis ſequacib⁹.¶Aut verò loq̃mur de alia legitimatione ĩ genere,qñ inhabilitas ꝓcedit de iure ciuili:vt in.l.ſi cõtra. cũ glo.C.de inceſtis nup.& toto tit.de iure do.&.l.j.C. ſi rector ꝓuincię:& tũc prĩceps legitimãdo cõfert verã legitimationẽ:& ſic debet intelligi Bar.in.d.l.ſi is ꝗ pro emptore.¶Rõ quia princeps natos ex matrimonio interdicto de iure ciuili verè facit legitimos,ac ſi legitimi cõcepti fuiſſent.l.imperialis.ver.itaq;.& verſi.nã oĩ macula.C.de nup.d.l.qua ĩ ꝓuincia.§.diu⁹.ff.de ritu nup. ſec⁹ ſi vitiũ legitimationis introduceret de iure diuino vel canonico:vt eſt ĩ caſu nr̃o,in quo nati ſunt dicti Blaſius pater.d.Barba.& Barbara ei⁹ filia:vt dicã lati⁹ infrà qui ſunt ambo ſpurij ex nephario coitu.Et iſto caſu

Not. qñ pricipis legitimatio ſit vera vel ficta.

princeps ſecularis hñs ptãtẽ legitimãdi nõ facit eos legitimos verè,ſed fictè,cũ quo ad oĩa nõ ſint legitimi : vt dixi,imò & qđ fortius eſt cũ ſimplr̃ nõ ſint legitimati: ſed tm̃ cũ.d.Barbara eſt diſpenſatũ quò ad ius ſuccedẽdi:ex quo nõ põt dici verè legitima:vt tenet Soci.in cõſi.ſuo ccxlvj.in fi.dicã lati⁹.¶Soci.in cõſi.ſuo.ccxxvj.in ij.col.dat aliã diſtinctionẽ,dicẽdo ꝙ legitimat⁹ à tꝑe legitimatiõis,vt extũc,dr̃ verè legitim⁹,vt tenet Bal.in.l. eã quã.C.de fideicõ.dicẽs ꝙ extremũ tꝑis q̊ legitimať eſt verũ,licet quò ad extremũ tꝑis neceſsitatis ſi traheretur retro diceret fictè legitim⁹.vñ dicit Io.an.in regula, ſine culpa.de reg.iur.in.vj.ꝙ iura q̃ dicũt ꝙ legitimati nõ differũt à legitimis intelligi debẽt:vt ex nũc tꝑe legitimationis.d.m.Iaſ.in plr̃ibus locis videlicet in.l.vnica. in.xj.&.xij.col.C.qñ nõ petẽtiũ ꝑtes.& in.l.gñaliter.§. cũ aũt.in.vj.col.C.de inſti.& ſubſti.dicit ꝙ legitimati ꝑ ſubſequẽs matrimoniũ nihil differũt à veris legitimis: ſecus in alijs.hinc dicit ibi ꝙ tales ſuccedũt ĩ emphyteuſi eccľiaſtica:& in feudo.qđ an ſit verũ,dicã latius . ſed ad propoſitũ nr̃m melior eſt diſtinctio Bñdi.de Plũbino:ex qua ſatis cõſtat Barbarã filiã.d.Bla.rolin nõ eſſe verè legitimã,cui eſſet vitiũ de iure canonico,imò etiã de iure diuino,cũ adulteriũ cõmiſsũ fuit cũ dicta Iaq̃lina ex quo tũc erat copulata cũ.d.Thoma.¶Et maximè facit adhuc diſtĩctio Soci.ĩ.d.cõſi.ccxlj.in fi.ex quo ſolũ eſt cũ ea diſpẽſatũ de iure ſuccedẽdi.¶Et in hoc eſt aduertendũ:ꝗa tenor diſpenſationis eſt conſiderãdus. & facit tex.in.l.ad ꝓbationẽ.C.de ꝓba.et ĩ.l.ſanci.C.de fideiuſ.dicit em̃ tex.legitĩatiõis ꝙ.d.filia poterit ſuccedere dicto quõdã ei⁹ prĩ,dũmõ de ei⁹ ꝓceſſerit volũtate, de qua quidẽ volũtate,nõ apparet.dicam ſtatim lati⁹.

EX ſuperius dictis primò videndũ eſt,an dicta Barbara legitimata poſsit virtute noſtræ conſuetudinis.(quæ eſt in tit.(Des ſucceſsions).§.j.ſe ſaiſiram & in poſſeſsione omniũ bonorũ (de quibus pater eius mortuus eſt veſtitus & ſaiſit⁹:ſicut ſi eſſet filius legitim⁹ & naturalis)dicere,& ſe manumittere facere.

IN hoc omiſsis ſupradictis:& pro intelligẽtia hui⁹ eſt aduertendũ ꝙ dicta noſtra cõſuetudo ſupradicta eſt contra.l.cũ hęredes.ff.de acquirenda poſſeſsione.nã vt dicit tex.in.l.cum hęredes.licet dominiũ rerum hęreditariarum acquiratur,non tamen poſſeſsio hæredi,& in ipſum trãſeat ſine actuali apprehẽſione facti,dicit tamẽ Cy.in.l.ea lege.in.vj.q.C.de cõditio.ob cauſam.& Bal. in rub.de cauſa poſſeſsio.& proprieta.ꝙ cõſuetudo poteſt inducere ꝙ poſſeſsio cõtinuetur in hęredem.& dicit etiam Andre.Barba.in conſilio.lviij.incipiente, ſapienter dicit Pſalmiſta.in.xiiij.col.cum tribus ſequentibus.quòd talis conſueutdo,ſeu tale ſtatutũ viget in ciuitate Papieñ.& Mediolani:vt dicit Ioan.de Imo.in cõſi.xvj.quod viget etiam in ciuitate Imolæ.& dicit Franciſ.de Aretio.in.conſi.clix.in vltima colum.ꝙ tale ſtatutum viget,etiam in ciuitate Tuderti.et talis poſſeſsio eſt iuris:vt tenẽt omnes in dicta.l.cũ hęredes. & Aretinus in.l.j.ff.de acquiren.poſſeſsio.imò dicit Bal.& Cy. in dicta.l.ea lege.C.de cõdictio.ob cauſam:quòd quãdo dicitur ꝙ mortu⁹ ſaiſit viuum:hoc eſt poſſeſsio deficientium continuatur in hæredem, intelligendum eſt per actum fictum,ſeu per apprehenſionem factam inductam à ſtatuto.imò dicit Franci.de Are.in.d.l.j.in.x. col.ff.de acquir.poſſeſ.ꝙ ſi conſuetudo noſtra diceret, quòd trãsferať poſſeſsio nullo actu vel ficto mediãte,

Mo
faiſi
uũ
telli
du

talis

talis cōsuetudo,nō valeret.Ex quo ergo talis possessio quæ transfert virtute huiꝰ cōsuetudinis est ficta,& per actū fictū transfert.Et vt iā.s.cōclusum est,dicta Barbara est legitimata tm̄,& sic ꝓxima nō verè,sed fictè,non pōt se dicere vestitā & saisitā in bonis quōdā sui pr̄is legitimati,ne duę fictiōes circa vnū,& idē concurrāt:cōtra gl.in rub.C.de dotis ꝓmissio.& Bal.in.l.sup longi.in vlt.col.quasi.in fi.C.de p̄scri.lōg.tēp.& licet,illa gl.allegetur aliqn̄ pro singulari ad hoc,habet tn̄ sociā in.l.cū post.§.gener.in verbo,placuit.ff.de iure dotiū.quā gl.allegauit ꝑ cōsocia Alex i.cōsi.suo.xiij.i.xiij.co.inci.Ex his quę in themate.in.j.volu.repetito.in consi.xcvj.in.j.volumi.& in consi.xix.in.iij.vol.& dominus meꝰ Iason in.§.fuerat in.xij.colum.institu.de actio.nec est extendendū b̄n̄ficiū principis legitimātis ꝙ cōprehendat etiā cōsuetudo nr̄a legitimatū in hoc:qa ex quo cōtineret in hoc plura sp̄alia,imò non solū duo,sed etiā tria.s.quia ista filia legitimata rep̄sentaret verè ꝑsonā legitimi:qđ nō est verè sed fictè tm̄ rep̄sentat.¶Itē pater illiꝰ rep̄sentaret ꝑsonā veri & legitimi patris:qđ nō est dicēdum:cū pater & filiꝰ sint correlatiua:ex quo filiꝰ alicuius legitimatꝰ quò ad eū non pōt dici verè legitimꝰ filius:sic,nec pater legitimatꝰ quò ad filiū legitimatū potest dici verè pater legitimus.¶Itē & tertiū scilicet ex possessiōe fictę haberet idē ius ac si esset vere filiꝰ legitimus:& ideo cū plura sp̄alia in hoc cōcurrerēt:nō est ita interp̄tandū priuilegiū principis ꝙ oīa cōprehēdat.Faciunt q̄ plenissimè dicūt Bal.& do.meus Ias.in.l.fi.i.vj.col.ff.de cōsti.prin.Ex quo dicit do.meꝰ Ias.in.d.l.fi.iij.

Pater & filiꝰ correlatiua.

17 col.cum seq.†ꝙ vbi cōcurrunt duo sp̄alia in aliqua materia,vel plura obstantia:nō sufficit ꝙ princeps ponat clausulā,nō obstāte.qa illa clausula sufficit:qn̄ vnū tm̄ obstat:sed qn̄ sunt duo vel pl'a obstātia,tūc nō sufficit clausula,nō obstāte.sed requirit ꝙ vnicuiq; i specie derogetur:& i dubio nō p̄sumit derogatū.Ita ꝓbat tex.val de solēnis i.l.si nō lex eliascētia.ff.de hęre.isti.Istāmet regulā not.Bal.in.l.eā quam.C.de fideicō.& in.l.j.in pe.col.C.de fur.& Io.an.in.c.j.de filijs presbyt.in.vj.in nouella.Feli.in.c nōnulli.in.xxv.col.in versi.quinta cōclusio.extrà de rescri.& Alex.in cōsi.lxij.in.iij.col.in.j.vol.

18 ITem†cū dicta nostra cōsuetudo sit correctiua & exorbitans â iure communi: cōtra.l.cum hęredes.ff.de acqui.possess.nō debet extēdi etiā ex idētitate rōnis:vt in simili voluit Bal.in.l.ij.§.creditū.ff.si cer.pe.Facit qđ no.Bal.in.l.fi.versi.vlti.quero.C.cōia vtriusq;.iudi.Bal.in l.post dotē.ff.sol.matr.& sic licet legitimati sint similes veris legitimis,ita ꝙ succedāt pr̄i:vt.s.dixi.& no.in.l.si te parēs.C.de suis & legi.tn̄ istud est intelligēdum quo ad ea q̄ sunt iuris cōis.& non in his quæ sunt correctoria vel exorbitantia à iure:nam ex quo talis cōsuetudo seu statutū est exorbitans a iure cōmuni:vt dictum est,non extēdetur ex similitudine rōnis.vt tenet Anto.de But.in cōsi.suo.xxvj.incipiente, viso legato.

Consue. correctiua iuris cōis non extendēda.

NEc obstat id qđ posset dici ad primū fundamentum:qa ex quo hę duę fictiones ꝓcedūt ex diuerso fonte:cū vna ꝓcedit ex cōsuetudine seu statuto,altera verè ex priuilegio principis,ꝙ pn̄t cōcurrere simul:vt tenet Card.in cle.qđ circa.in.xx.q.de elect.& i cle.ij.in.viij.q.vt lite pen.Feli.in.c.cū.M.ferrarien.in.vij.colū.extrà de cōsti.do.meus in.l.qm̄ in prioribꝰ.in.ij.col.C.de inoff.test.¶Quia ad hoc dico,ꝙ adhuc remanet tertium sp̄ale seu tertia fictio:qa sicut legitimatus ꝑ rescriptum principis nō dicit verè filiꝰ legitimus:vt.s.dixi,sic pater etiā legitimatꝰ,q aīs nullos hęredes habuisset ab intestato de agnatione ꝓpter illegitimitatē:vt hr̄ in hoc.§.fi.in ti.(Des succesśiōs des bastardz)ex quo princeps huic tanq̄ bastardo successisset in imobilibꝰ,& ꝑ latus in mobilibꝰ:sed nūc per fictionē habet hæredē ex testamēto & ab intestato:qđ non pōt esse nisi ꝑ fictionem,cū pater & filiꝰ sint correlatiua:& statū in vno habet locū in alio.l.fi.C.de indicta viduitate tollē.vbi do.meꝰ Ias.ergo cū tot sint obstantia,necesse fuit de omnibus facere sp̄alem mentionē,vt dictū est:qđ nō fuit factū:cū in legitimatione ip̄m tm̄ dictū sit, qđ q; tota eiꝰ posteritas de legitimo matrimonio ꝓcreata seu ꝓcreāda in bonis suis quibuscūq; eidē iure hereditario succedant & succedere valeāt:ecce ergo qūo nō est exp̄ssum aliud obstaculū seu alia fictio q̄ est in dicta Barbara:scilicet quia licet sit de eiꝰ posteritate,nō tamē est de legitimo matrimonio verè sed fictę:igit.¶Itē hęc duo sp̄alia non ꝓcedūt ex eodē fonte:scilicet ex lege vnū videlicet ex.l.mortua:aliud ex.l.viua.sed semꝑ est lex:quia princeps est lex animata in terris.tex.in aut.de cōsulibus.§.fi.colla.iij.& ideò cū hæc duo specialia semꝑ ꝓcedant,ex lege,dicuntur procedere ex eodem fonte. Cogita.

ITem & ꝙ nec ex testamēto,nec ab itestato succedat patet,primò ab intestato non succedit,quia fuit legitimata sub pluribus modificationibus. primò scilicet sub clausula,dūmodo de eorum processerit volūtate.

19 PRo intelligētia cuiꝰ clausulę†aduerte ꝙ hęc dictio dūmodo,tm̄modo & similes faciunt conditionē.c.fi.de translatio.prælatorū.c.ex tenore.ibi Ioan.An.& Card.de autoritate & vsupallij.q̄ iura allegat Io.and.post glo.ibi,in verbo,retinere.in.c.cū nō pōt.de p̄ben.lib.vj.l.dūmodo.cū glo.ff.de ꝓcura.l.ij.§.siue ipse vēditor.ff.de hęre.vel actio.vēdita.& est de mēte Bar.in.l.j.versi.sed principaliter quæro.ff.de condi.& demō.Bal.in.c.dudū.le.ij.extra de elec.Ant.de But.& alij in.c.verum.extrà de cōditio.appo.ex quo ergo dicta v̄ba important cōditionē(vt dixi)dicuntur esse de forma.Bal.in auf.mātri & auię.in.j.col.ibi,quidā tn̄ dicūt.C qn̄ mulier tute.offi.fungi pōt.Dn̄s meꝰ Ias.in.l.ij.§.qđ si pr̄is.in.j.&.ij.lect.ff.sol.mat,& in.l.Gallꝰ.§.& qđ si tm̄.in.v.col.post Bar.ibi.ff.de lib.& posth.& in.l.cū qd.in.ij.lec.ff.si cer.pe.i.vj.col.et i.l.ij.§.priꝰ.i.ij.col.ff.de vul.et pup.substi.cū ergo forma sit seruāda:& opus sit ꝙ cōditio existat.l.p̄tor.i pri.ff.de colla.ad hoc vt dicta filia succedere possit.d.Blas.eiꝰ patri,opꝰ est ꝙ cōstet de eiꝰ volūtate:et qđ ius nō foret alteri iā q̄sitū.Quia nūc cōstat de eius volūtate:imò v̄r qđ ex quo dicta legitimatio fuit facta ad supplicationē ipsiꝰ filię & non pr̄is:ꝙ pater sit ignarꝰ,cū ignorātia potiꝰ p̄sumat q̄ scientia:imò dicit Bar.i.l.sup seruis.C.qui mili.pos.li.xij.& in.l.socij.§.j.ff.de accus.ꝙ ignorātia stati probat,qa sciētia nō ꝓbat.

Dūmō Tm̄mō.

SIc ergo ex quo nō apparet de mente & volūtate dicti Blasij ꝙ voluerit ꝙ ei succederet debeat ab intestato vel ex testamento defuit conditio.& sic forma illius.ex quo actus non seruata forma,est nullus.c. cum dilecta.vbi Felin.extrà de rescriptis.

☞ ADDITIO. De hmōi impugnatiōe legitimationū ponit Bertrādi in suis cōsi.cxij.in.ij.parte.vbi cōsuluit in casu nobilis dn̄e Ioannæ de mōte acuto,vxoris tūc nobilis viri Hugonis de Rabutin,dn̄i Despiry.& cōsuluit contra eā ex multis.& in

ter alia ſe fundat primò ex quadā falſa latinitate: ſed in hoc errat in facto, cū in vero originali legitimatiōis nulla ſit falſa latinitas. & fuit caſus deciſus in Burgūdia cōtra eā, ꝓ qua multi ſcripſerūt, videlicet dn̄s Lancelotus decius, Sthephan⁹ thyard. Cadreſ. q poſtea fuit p̄ſidēs in parlamēto comitat⁹ Burgūdię. & etiā ſcripſit dn̄s & p̄ceptor meus do. Iaſ. & multi alij, & de falſa cā in infantibus apposita, qn̄ dicit̄ ꝓpter boneſtatē vitę morū vltra Ancha in cōſil. cxlij. infrà allegato, videatur Barba. in conſil. xxxiiij. in. ij. vol. & dixi in cōſi. meo. xxxix. ✳

Tem et qđ forti⁹ eſt in legitimatione patris dicit̄ ſeu apponit̄ hæc clauſula. qđ q̄ tota eius poſteritas de legitimo matrimonio procreata, in bonis ſuis quibuſcunq; eidē hereditario iure ſuccedāt. Et pōderāda ſunt hæc verba de legitimo matrimonio: q̄ non cōprehēdūt legitimatū. Prout tenuit Bartho. de ſalice. in diſputatione ſua q̄ incipit, Mediolaneñ. quidā. & Frāciſ. curt. in cōſi. ſuo. xiij. in. vj. col. & ideo ne plus extendat̄ dictę legitimationes: q̄ ſit de mēte principis, dicēdum eſt q̄ prædicta filia legitimata huic patri legitimato non poterit ſuccedere ab inteſtato: nec i hoc aliquid operant̄ dictæ clauſulæ ex certa ſciētia, & motu proprio, & de plenitudine poteſtatis, q̄ ſunt appoſitę in legitimatione ſeu diſpēſatione. d. Barbarę. qa dictę clauſulę nō operātur aliquid vltra intentionē ſcribētis, †imò gr̄a cōtra intētionem principis nō valet, q in dubio nō vult alteri p̄iudicare, vbi non eſt certificatus de iure illius. Panormi. in c. cauſam. le. ij. in. ij. col. extrà de teſti. Facit gl. in cle. ſi romanus. in verbo, validā. de prę b. Io. And. in. c. ſi motu proprio. de præben. in. vj. Dn̄i de Rota in ſuis cōcluſionibus: cōcluſione. cxj. & cxij. in nouis. Panor. in. c. cū noſtris. in. iiij. col. extrà de cōceſ p̄bē. & in. c. cū olim. extrà de re iud. in. vij. col. verſi. cū aūt ipediat̄ collatio. & in. c. ad aures. circa. iij. col. verſi. & hęc ꝓcedūt extrà de reſcri.

Gratia cōtra intentionē pricipis nō valet.

20 quid vltra intentionē ſcribētis, †imò gr̄a cōtra intētionem principis nō valet,

21 vbi dicit formaliter, †q̄ mot⁹ ꝓprius principis non firmat gratiam cōtra volūtatem, nec in præiudiciū tertij.

ET ideo etiā nō obſtāt illa verba poſita in legitimatione: acſi eſſet de legitimo matrimonio ꝓcreata: quia illa verba intelliguntur nō extātib⁹ alijs legitimis agnatis & cognatis: quia priuilegia cōtra ius & in p̄iudiciū tertij tēdentia ſtrictiſsimè interp̄tant̄. c. olim. le. j. & ibi docto. extrà de verb. ſign. gl. in. l. fi. §. in cōputatione. & ibi Bal. C. de iure delibe. in ſpecie. Frāci. de cur. in dicto ſuo conſi. xiij. in vlti. col. ex quo ergo ſunt alij cognati de quib⁹ nō eſt facta mētio in legitimatione, qđ fieri debebat, imò citari debebāt: vt ſtatim dicet̄: igit̄ talis legitimata nō admittetur ad ſucceſsionem dicti ſui patris legitimati in præiudicium ſuorum cognatorū.

ITem maximè quia vt dixi hîc antè in legitimatione dictę filiæ nō fuit facta mētio agnatorū & cognatorum, de quib⁹ erat nō ſolū faciēda mētio, imò etiā erāt citandi: & q̄ de eis eſſet fienda mentio, tenet expreſsè Ia. de Beluiſo in. §. qm̄. & in aut. quib⁹ modis natu. effi.

22 ſui. vbi dicit †q̄ ſi pater facit legitimari naturalem tantū, & habet alios agnatos ſucceſſores, q̄ debet fieri de his mētio. alàs ſi hoc non foret expreſſum princi, nō valeret legitimatio in p̄iudiciū ipſorū agnatorū. idē tenet Pau. de ca. in cōſil. ſuo. ccxxv. incip. ſup eo ſolo. Alex. in cōſi. ſuo. lxvij. & in cōſi. xciiij. i. j. vol. & ita dicit et tenet Marti. Laudē. in tracta. ſuo legitimationū. in. xv. & xj. col. & in col. xix. allegans Antoniū de Butrio in. d. c. per venerabilē. in. xvij. col. ita etiam tenet Roſellus in tract.

In impetratione legitia, mentio agnatorum fienda.

ſuo de legitimatione, in q̄ſtione ſua. lxxvj. col. lv. d. me⁹ Iaſ. in. l. gallus in. §. & qd ſi tm̄. xv. col. ff. de lib. & poſth.

QVod aūt eſſent citādi, ſatis probabit̄: nā vt cōſtat per legitimationē ipſi⁹ filię dicta filia ad ſui ſupplicationē fuit legitimata, & nō ad ſupplicationē patris: ex quo nō eſt dubiū q̄ p ſuā legitimationē non excludunt̄ veniētes ab inteſtato, & ſic agnati ſeu cognati deficientibus legitimis et naturalib⁹: vt eſt tex. & ibi Ang. in vlti. nota. in. §. ſi q̄s igitur primo. in aut. quib. mod. natu. effi. ſui. Et ita tenent oēs maximè dn̄s me⁹ in. d. l. gall⁹. §. & qd ſi tm̄. in. xv. col. ff. de lib. & poſt hu. ibi, ſcđo limita iſtā cōcluſionē. iſta eſt cōis à qua ne

23 mo diſcrepat, vt dicit Soci. i cōſi. ccxxvj. in. ij. col. ¶†Itē in Burgundia oēs agnati & cognati, dūmodo ſint ꝓximiores pro ſuis & legitimis per cōſuetudinē noſtrā habent̄ & reputant̄ eò, quia oībus debet̄ legitima: vt eſt tex nr̄ę cōſuetudinis in. §. (vng chaſcun habile a faire teſtament) in titu. (Des ſucceſsiōs.) Et ideo ex quo eis debetur legitima ex teſtamento: & ſi aliquis legitimaret̄, prę iudiciū eis in hoc fieret: nō eſt dubiū quin i tali legitimatiōe debeāt cōſentire. Per ea q̄ no. Bal. in aut. p̄terea. C. de natu. lib. & in. l. nā ita diuus. in. j. q. ff. de adop. et

In Burgun. oēs agnati et cognati habētur p ſuis.

24 in. l. ij. in. xj. col. C. de ſerui. & aqua. vbi dicit † q̄ baſtardi non pn̄t legitimari exiſtentib⁹ legitimis, niſi eis conſentientibus. Et aſsignat rōnem: quia eis p̄iudicaret̄ in ſucceſsione: nā iſta ratio militaret in hoc caſu. ſ. in agnatis & cognatis hui⁹ patrię, qui pro ſuis & legitimis reputant̄, & eis prę iudicaretur: igitur &c. ¶Facit tex. in. l. ij. in fi. iuncta. l. penu. & fi. ff. de nata. reſtit. Nā dicit̄. in. d.

25 l. ij. in fi. †q̄ liberto natalib⁹ reſtituto, patron⁹ nō ſuccedit: ideo princeps nō ſolet natalib⁹ reſtituere, niſi patrono conſentiēte, & inuito p̄rono & nō cōſentiēte nō pōt reſtitui. d. l. pe. & fi. qa patrono debet̄ legitima nō extātibus filijs, qua priuari nō pōt. Et ideo cū ſit idē i agnatis & cognatis, q̄bus p cōſuetudinē nr̄am p regē approbatam debet̄ legitima: nō extantib⁹ filijs dicendū eſt q̄ legitimari nō pōt baſtard⁹ ſeu naturalis i p̄iudiciū eorꝫ ipſis nō citatis & nō cōſentiētib⁹ per illā. l. fi. facit qđ dicit in ſimili Panor. in. c. cū olim. extra de re iud. & ſentit Io. de imo. i. c. niſi cū pridē. §. ꝑſonę verò, extra de renū.

IMò etiā ſi p̄dicta filia fuiſſet ad ſupplicationē patris & inſtantiā legitimata, adhuc hoc caſu non præiudicat agnatis & cognatis: quib⁹ legitima debet̄ ex teſtamēto ipſis non citatis & nō conſentientib⁹, quia vt cōſtat ex verbis ipſi⁹ legitimationis, dicta filia quò ad honores bene eſt legitimata, ſed nō quo ad ius ſuccedēdi ex teſtamēto vel ab inteſtato: ſed tm̄ eſt cum ea diſpenſatum: vt ſuccedere poſſit patri: & alijs cognatis: dūmodo de eorum ꝓceſſerit voluntate: nā ex quo nō in hoc eſt legitimata ſimpliciter, ſed cum conditione: non dicitur ꝓprie legitimatio: ſed diſpēſatio, vt dicit Anto. in c. per venerabilē. in. iij. col. verſi. item requirit̄ q̄ ſimpliciter. extrà q filij ſint legi. & ſequit̄ ibi. d. Card. Alexan. argumē. c. j. de filijs natis ex matri. ad morga. contra. & hoc no. Pau. de caſt. in rub. de iure aur. annulo. & in. l. ſi ab eo. C. de legi. hęredi. & in. l. ſolet. ff. de iuriſ. om. iud. et in. l. pactum. vbi Alex. C. de colla. & Cepola in cautela cxiij. incip. cautela quā ſæpe dedi parētibus. in. xiiij. ſol.

☞ADDITIO. Vide Deciū in. d. l. pactū. nu. xv. C. de colla. ✳ ¶Et ideo in hoc caſu ſemp requirit̄ citatio agnatorū & cognatorū, qui aliqđ p̄iudiciū p̄tēdere poſſent, vt tenet Pet. de anc. in conſilio

26 consi.suo.ccxlij.incip.Ex tenore priuilegij.†qa ergo est dispẽsatio,regrit causę cognitionẽ, vt no.i.c.de multa. de pb.c.cũ ad monasteriũ vbi notat i nouella.de statu mona.Pet.de ancha.in.d.consi.sed vt dicat̃ aliqd factũ cã cognita requirit̃ citatio illorꝝ qui lędi pñt.l.nam ita diuus.ff.de adopt.in.l.i causæ.§.cã cognita.ff.de mino. c.j.de cã pos.& ꝓprieta.Soci.i cõsi.suo.ccxlvj.in.ij.col. ibi,primò cõsiderãdo quod aliud est. Cũ ergo hìc tractet̃ i tali legitimatiõe de p̃iudicio cognatorꝝ & aliorꝝ legitimorꝝ:cũ eis de iure debeat̃ legitia:imo nõ pñt exheredari,seu p̃teriri,nisi eis reliquat̃ legitia:ꝑ cõsuetudinem ducat⁹ Burgũdię,nõ est dubiũ ꝙ nõ debuit legitimari,nec potuit,in p̃iudiciũ agnatorũ ipsis nõ citatis.

Dispẽsatio reqͣrit ca se cognitionem

ET maxime etiã pater ipetrãdo legitimationẽ ꝓ dicta filia nõ potuisset dictis cognatis p̃iudicare: cũ tex.nr̃æ cõsuetudinis ꝓhibẽs veros hęredes exhæredari posse absq; eo qd' relinquat̃ legitima,loquit̃ ꝑ negatiuam,q̃ ponit̃ antè verbũ põt,cũ dicat tex.in.§.ij.in tex. (Des succeßions)in libro nostrarũ consuetudinũ(lõ ne peult exhereder ses vrays heritiers.)Ex quo inducit̃ oĩs necesśitatis,& priuatio oĩs potẽtię.Glo.i.c.j.de reg.iur. in.vj.Bar.& doc.in.l.Gall⁹.in prin.ff.de libe.& posth.in l.fi.ff.de fer.in.l.cũ lex.ff.de fideiuſ.Bal.in.l.j.in.vlt.col. C.qui admit. Ex quo ergo per legem id fieri debebat per dictũ Blasiũ patrẽ dictę filiæ nec fieri poterat aliter: quia tenebat̃ ad factũ negatiuum ꝑ cõsuetudinẽ Burgũdie debuit curare & facere id ꝑ legẽ vel hoiem fieri. Ita colligit̃ ex doctrina Bar.i.l.si ita qs.§.ea lege.in ṽsi. ꝓcedo vlteri⁹.ff.de verb.obl.in simili materia, & quasi in terminis Frãcis.cur.in cõsi.suo.lxxiij.in.xxxij.col.ibi, septimò pricipaĺr.ex qbus satis cõstat ꝙ dicta legitimatio q̃ fuit facta ad supplicationẽ dictę Barbarę,non potuit p̃iudicare dictis filijs mag.Anto.garnier:q sunt filij Ioãnę cõtinet,nati ex legitimo et vero mr̃imonio,ex dicto garnier et.d.Ioãna q̃ erat soror dicti q̃dã blasij rolin,nata ex Alexia regnier i vero & legiĩo mr̃imonio.

ETsi dicat̃ ꝙ prędicta ꝓcedũt qñ nõ cõstaret de voluntate dicti quõdã Blasij patris dictę Barbaræ & ab intestato.secus aũt in hoc casu, ꝓut dixi in positiõe casus:& in prima pte cũ di.Blasio fuisset lecta & interpretata dicta legitimatio,& clausula,dũmodo de eorũ ꝓcesserit volũtate:dicit & declarauit ꝙ ita intendebat: & ꝙ volebat ꝙ ei succederet in oĩbus suis bonis,in p̃sentia pluriũ personarũ fidedignarũ,qd' sufficere videtur: quia vt iam dictũ est,sicut per.§.ex imperfecto in.l.hac

Testim i ... legitl ... nõ ... gnatio ... itatẽ.

27 cõsultißima.C.de testamẽtis.†qñ pater testatur inter filios legitimos & naturales,nõ requirit̃ aliqua solennitas,imo defectu solẽnitatis omissæ non vitiat̃ testamẽtum inter liberos:ita etiã qñ testatur inter legitimos.Et põt pater coram duob⁹ testibus instituere filiũ etiã legitimatũ:vt dicit Bal.in.c.de causis.in pen.col.extrà de offi.deleg.Et do.meus Ias.in.d.§.ex imperfecto.¶Et videtur ꝙ talia verba tm̃ important q̃tũ si dixisset:instituo eã:sicut tm̃ est dicere:volo legare, q̃tũ lego: vt tenent Bart.& Ang.in.l.serui electione.ff.de leg.j.Multa tamẽ sunt quæ faciũt in cõtrariũ.de quib⁹ ꝑ Philip.de-

... olo le ... & ... idẽ ... itat.

28 cium,in cõsi.suo.clix.in.ij.col.vbi ponit†ꝙ talia verba declaratiua volũtatis nõ iportãt istitutionẽ:etiã(vt dicit)quò ad pias causas: ergo adhuc minus hoc casu.

SED ad hoc rñdeo,ꝙ adhuc istud nõ potest ꝓdesse: nec ꝑ hoc succedit dicto quondã Blasio eius patri: quia ille.§.intelligit̃ qñ nõ est defect⁹ ex parte patris testantis:ne duo specialia simul cõcurrant.Contra glo.in l.j.C.de dotis promiſ.& in.l.cũ post.§.gener.ff.de iure do.Et ita dicit dñs meus Iason in.d.l.hac cõsultißima. §.ex imperfecto.in.ij.col.Sed in hoc casu est defectus ex parte patris, cùm etiam legitimat⁹ cũ dicta clausula,ꝙ tota eius posteritas de legitimo matrimonio procreata eidem succedere posit.Nam etiam si hęc filia Barbara eidem succederet,multũ extenderet sua legitimatio: qd' fieri non potest:vt statim ampli⁹ dicam:igitur &c.

ITtem quia dictus Blasi⁹ hñs administrationẽ de bonis ꝓueniẽtib⁹ ex bñficijs in quib⁹ habebat administrationẽ:etiã si testatus fuisset scd'm ius cõe, adhuc nõ

29 valuisset testamentũ:quia cleric⁹ habẽs administrationem in bñficio,nõ põt testari de bonis ꝓuenientib⁹ ex fructibus beneficiorũ.glo.ordi.in.c.p̃senti.in verbo, reseruari.de offi.ordi.in.vj.quã gl.sequit̃ Alex.in.l.diuortio.in.ij.col.ff.sol.mat.Io.de ana.i.c.fi.ne pla.vices suas. sequunt̃ doct.allegati per Panor.in repeti.c.cũ esses.de testa.Barba.in.c.requisisti.de testa. & in.c.fi.de peculi. cle.ex quo ad minus q̃ dicta sunt,ꝓ parte dictæ filiæ nõ possent habere locum in bonis prouenientibus in fructibus suorũ beneficiorum.Non pono istud pro confiãti,quoniã infrà dicã latius:†quia credo ꝙ quicquid di-

An clericus de bonis ex bñficio ꝑceptis testari poßit.

30 cant doctores,clericus secularis etiã prelatus põt de fructibus ex suo beneficio ꝑceptis testari de cõsuetudine generali:de qua per Philippum Francum in repetitio. d.c.cum esses.in.xxv.col.& seq.de testa.in.vj.vt infra dicam ad aliam quæstionem quam incidenter tangam.

ITem etiã & qd' plus est, quando p̃dicta cessaret,adhuc dicta Barbara eidẽ Blasio siue ex testamẽto, siue ab intestato succedere non põt:siue in possessorio siue in petitorio:quia sua legitimatio est surreptitia & obretitia ex suggesta falsitate in plurib⁹.¶Primò quia princeps in sua legitimatione narrat,ꝙ attentis virtutũ donis & venustate morũ qbus coruscat ipsa Barbara , ꝙ in ipsa virtutes & merita supplent id qd' ortus odiosus adducit:gratiã legitimatiõis debet obtinere.& tñ istud non põt esse verũ:quia illo tẽpore quo fuit legitimata erat in infantia:sed p̃dicta nõ pñt cadere in infante:cũ talis ętas qd' videt ignorat:& neq; scire neq; discernere talis ętas aliqd põt.l.j.C.de falsa mone.l.pupill⁹.C.de acqui.hęre.Ex hac falsa causa qua mouet̃ princeps ad cõcedendũ dictam dispẽsationem,videt̃ dispensatio vitiari:vt in.c.quod circa.extrà de consangui.& affinit.Nã

31 & ibi dicit Io.And.in nouella.†vbi.ũq; dispensatio est necessaria,oportet ꝙ ostẽdatur nõ suspecta:vt patet in eo qd' legitur & no.in.c.j.de rescri et in.c.ij.de schisma. Surreptitia aũt nõ est sine suspitione.c.dudũ.le.ij.de electio.§.insuper.& præsumitur princeps circũuent⁹.c.cũ olim.extra de re iudica.Cũ ergo in rescripto legitimationis siue dispensationis dictæ filæ dicatur prædictam filiam quæ erat infans supplicasse: & ꝙ in eam non cadant merita & virtutes:nec apparet ꝙ ei⁹ nomine ali⁹ impetrauerit:hæc sua dispensatio redditur de falsitate suspecta & concessa ob falsam causam,ergo nulla.sic et sententia & aliæ dispositiones vitiantur ex defectu causæ finalis.l.qui testamẽto.ff.de excu.tuto.l.fi.ff.de hære. instit.c.ex parte Astensis.& qd' ibi nota.in nouella.extrà de cõcesſ.pręb.Et ita in terminis tenet Pet.de anch.in consi.suo.ccxlj.incip.Ex tenore priuilegij.in.ij.col.

ITem etiã dicta dispensatio implicat in se contrarietatem:qa dicit dicta filia se fuisse procreatã ex Naza-

ria laquelin & Blaſio Rolin, ꝓtonotario ſctẽ ſedis apoſtolicę & p̃ſbytero: & tñ dicit ſe tm̃ eſſe naturalẽ: qđ nõ eſt verum: nã fili⁹ preſbyteri dicitur ſpuri⁹. Ita dicit Bar. in.l.fi.in.j.col.ff.de his q.vt indig.& dicit Bal.in.l.ij.C.

Inceſtuoſus.

32 de epiſ.& cleri.†ꝙ natus ex clerico in ſacris dicitur inceſtuoſus.quem Alex.in apoſtil.ad Bart.in.d.l.fi.allegat:

33 †ſed ſic eſt ꝙ tales inceſtuoſi & ſpurij non merentur legitimari per reſcriptũ principis: vt in aut̃ quib⁹ modis natura.efficiantur legiti.circa finẽ.& ita tenet Pet.de ancha.in dicto conſilio.ccxlj.in princi.igitur cum falſum expreſſerit, & ſe dixerit naturalem cùm ſit ſpuria & inceſtuoſa, non debet eidẽ prodeſſe dicta ſua diſpenſatio.

ITem etiam dicta Barbara in ſua ſupplicatione dicit ſe eſſe natã ex Naxaria iaquelin ſoluta tũc: & tñ non eſt verũ: qa dicta Nazaria erat tũc deſpõſata & copulata m̃rimonio cũ Thoma boquin: ex quo dicta filia eſt adulterina, qđ nõ expoſuit in ſua ſupplicatiõe: & ideo dicta diſpẽſatio eſt ſurreptitia: vt tenet in terminis Pet. de anch.in cõſi.ſuo.ccccxxvij.incip.Circa primũ q̃ſitũ in.j.col.& Bal.in.l.p̃ſcriptione.C.ſi cõtra ius vel vtilit. publicã.imò ex quo eſt ſpuria & inceſtuoſa ex duplici vitio cum tanq̃ filia clerici inceſtuoſa, & tanq̃ nata ex cõiuncta adulterina, & ſic ex vtroq̃ modo ſpuria q̃ dicitur duplicata non valet ſua legitimatio: cũ hęc tacuerit.non em̃ ſic faciliter diſpenſat̃ in duplici, ſicut in ſimplici.facit tex.in.c.ſi motu ꝓprio.de p̃ben.in.vj.& cle.j. eo.tit.j.de fil.p̃ſbyte.lib.vj.& difficili⁹ rumpit̃ funicul⁹ duplex q̃ ſimplex.c.j.de treuga & pace. imo qñ ſunt plura obſtãtia, non ſufficit clauſula nõ obſtañ.ſed reqũritur ꝙ vnicuiq̃ deroget̃ in ſpecie, & in dubio non p̃ſumitur derogatũ.do.meus Iaſon in.l.fi.in.viij.col.ff. de conſtitu.principũ dixi ſupra amplè: & hoc verũ quidquid dixerit Ang.in cõſi.ſuo.cciiij.inci.quidã Bartho. quẽ allegat do.meus in.d.l.p̃ſcriptione.in pe.col.ff.ſi cõtra ius vel vtilitatem publicam. Præpoſitus dictus Cardi.Alexan.in.c.per venerabilẽ.§.qđ aũt.in.xiij.col.qui filij ſint legiti.nã tales adulterini nõ poſſunt legitimari per reſcriptũ principis, niſi cũ clauſula derogatoria. vt in.d.aut̃.quibus mod.naturales effici.legitimi.colla.vj. & dicit Pet.de ancha.in.d.loco ꝙ non ſolũ requirit̃ expreſſio illius qualitatis, ſed etiã derogatio illius legis.

ITem etiam dicta filia Barbara nõ expoſuit in ſua legitimatione ſeu diſpẽſatione dictũ blaſiũ fuiſſe aliàs legitimatũ & natum fuiſſe ex nephario coitu, ſcilicet ex dicto Ioãne Rolin Cardi.& epiſ.quod ſi expreſſum vel expoſitũ principi fuiſſet, nõ ita de facili diſpenſaſſet cũ dicta filia: et ideo ĩ hoc videt̃ vitioſa dicta legitimatio, per notata per tex.Panor.& doc.in.c.poſtulaſti.in.j.nota.de reſcrip.Alex.conſi.cxiiij.incip.Ponderatis his quę narrant̃ in themate.in.ij.col.in.j.vol.do.meus Iaſon in l.j.in.ij.col.C.ſi contra ius vel vtilitatem publicã.nõ eſt em̃ præſumẽdũ ꝙ princeps ita de leui cõceſsiſſet ſi fuiſſet ei narratum et expoſitũ ꝙ iam dict⁹ Blaſius eius pater ſimilẽ gratiã ab eo habuerat, & ꝙ erat legitimatus:

34 quia princeps nõ præſumit̃ velle vltra id qđ ius diſponit: et p̃ſumit̃ volũtas prĩcipis talis qualis eſſe debet: vt dicit dñs me⁹ Iaſ.in.l.iuſtitia.ff.de iuſti.et iure.ſed ſic eſt ꝙ de iure in materia reſtringibili, puta in materia legitimationis ſpuriorũ quos iura abhorrẽt.§.fi.cũ gl.in aut̃. quib.mod.natu.effi.ſui.c.ſi gens Anglorũ.lvj.diſtinc. diſpoſitio debet reſtringi ad primam vicẽ, & primam diſpoſitionẽ.Alex.in cõſil.xlj.incip.Breuiter.in.iiij.vol. dominus meus Iaſon.in.l.diuortio.§.quod ſi in anno. ff.ſol.matri.& in.l.duo.§.ſi ei qui.ff.de iureiuran.

ET hoc ſatis videt̃ eſſe de neceſsitate principis: qui intelligere p̃ſumitur, nec velle ꝙ legitimatus ſuccedat legitimato, cũ in legitimatiõe ipſi⁹ patris ſit appoſita hęc clauſula, quodq̃ tota ei⁹ poſteritas de legitimo matrimonio ꝓcreata ſiue procreãda &c.p q̃ verba nõ cõprehendunt̃ legitimati: vt.s̃.dixi, igitur &c.aliàs videtur dare princeps materiam delinquendi, cũ ſi ſemp de vno ad ſequentẽ ſucceſsiuè fieret legitimatio: vñ iura naſcunt̃ aut ꝓueniunt: naſceret̃ occaſio delinquendi

35 qđ fieri nõ debet: †nã vitium naturale debet refrenari: & nõ ampliari: vt dicit Card.Alex.in.c.p venerabilẽ.§. qđ verò.in col.vj.xx.q.xij.extrà qui fil.ſint legi.& dicit Bal.in ſuis ſtatutis.in verbo, ſpuri⁹.in.v.§.tales iceſtuoſos ac iniurioſos refrenãdos: cũ ex illis crimina oriãtur.

Vitium naturale refrenandum.

EX quib⁹ omnib⁹ ſupradictis cõſtat dictã Barbarã nõ potuiſſe nec poſſe ſuccedere dicto quondã Blaſio ex teſtamẽto vel ab inteſtato, ac ſi fuiſſet legitima aut debitè legitimata, imò debet excludi à prædicta ſucceſsione in poſſeſſorio, ſiue in petitorio.

ITem & qđ pl⁹ eſt, nõ eſt dubium quãdo p̃dicta omnia ceſſarent adhuc dicta filia non ſuccederet in feudis: cum non ſit expreſsè dictũ ꝙ poſſet ſuccedere ad quæcunq̃ bona etiam feudalia: vt tenet Philip.Decius in conſilio ſuo.lxxvj.in.j.&.ij.col.

NVnquid ad min⁹ debeat dotari, aut aliq̃d habere pro alimẽtis de iure ciuili: videt̃ ꝙ ſic, cũ ſit naturalis, & ideo tanq̃ naturalis debet alimentari.aut̃.licet. C.de natu.lib.Et dicit etiam Bart.in.l.ſi quis à liberis.§. vtrum.ff.de liberis agnoſcen. quod debet alimentari, imò dicit idem Barto.in.l.vxor.§.pater naturalis.ff.de

36 leg.iij.†ꝙ filia naturalis eſt dotanda.& ita tenet domi. meus Iaſon.in.§.fuerat in.xxiij.col.inſtitu.de actio.maximè quando filia non habet vnde ſe alat aut̃ dotetur: vt dicit Barto.in dicto.§.pater naturalis.tamen quia vt ex ſupradictis conſtat & apparet ꝙ eſt ſpuria: & ex nephario coitu nõ debet ali neq̃ dotari à patre, & per cõſequens nihil habere poterit de iure ciuili: vt eſt text.in aut̃.ex complexu.C.de inceſtis nuptijs.

Filia naturalis dotanda.

DE iure tñ canonico videt̃ ſecus: quia vt dicit tex. in.c.cũ haberet.extrà de eo qui duxit in matrimonium quã polluit per adulteriũ.vbi gl.fi.& dicit Bal.in

37 l.fi.§.ſi à ſocero.ff.quæ in fraudem credi.†ꝙ de ęquitate canonica pater põt donare ſpurio vt habeat ꝓ alimentis, & poteſt eidẽ legare vt pro alimẽtis habeat, vt dicit Cy.in.l.non etiã.C.de admi.tu.& Imo.in.l.lucius.§.j.ff. ☞ de leg.ij.ꝙ ſpuria debet dotari.¶Qñ autem pater poſſit donare filio ſpurio, & qñ non, & qũo, vide amplè per Calcaneum in conſi.ſuo.lx.& in conſi.lviij.Et ſi pater donauerit filio ſuo ſpurio, cui applicetur: vide in.l.j. C.de natu.liber.de cuius intellectu: vide Philip.corneũ in.l.hęreditas.C.de his quib⁹ vt indig.& ꝙ nõ ſit ſublata lex illa ĩ cõcubina, et ĩ ſpurijs ex cõcubina, tenet Azo in ſumma eo.tit.Albe.& Odofre.in.d.l.j.& Bar.in cõſi. cxix.incip.do.Dñicus.* Guido.pape quæſtione ſua cclxxx.q dicit ꝙ vidit iudicari ꝙ nõ, & conſului in caſu emergenti in cõſi.incip.Nobilis quõdã vir Cypria.&c.

Spuria de iure canonico alimentari.

IMo plus dicit Martin.Laudẽ.in titu.apud iudicem vel domi.queſt.feud.ĩ.c.j.& Card.Alex.in.c.j.§.ſimi-

38 liter.de capi.corradi†ꝙ ſtante ſtatuto vel diſpoſitione, quòd vaſalli teneant̃ pro maritanda filia dñi ꝙ etiam imponi

imponi pñt ꝓ maritãda filia spuria: qđ est notãdũ: cũ filia spuria debet alimentari, & per consequens dotari: cum bonum argumentum sit de alimentis ad dotem, prout tenent dicti doctores.

Ecce nũc ꝙ iura ciuilia & canonica sunt cõtraria in hoc: sed vt dicit gl. in d. l. cũ haberet. extrà de eo q duxit in mrĩmoniũ. in fi. ꝙ ex quo dispositio iuris ciuilis est rigorosa, & sit hoc dispositũ de rigore iuris ciuilis, ꝙ videt̃ inductũ in detestationem criminis. Dispositio verò canonica est inducta de ęqtate canonica, quę vigorẽ sumit à iure naturali: à quo educatio filiorũ est. pria distin. c. ius naturale. & ex instinctu naturæ ꝓcedit ꝙ dispositio canonica p̃fertur dispositioni iuris ciuilis, & hoc etiã est: quia de iure ciuili equitas p̃fertur rigori. l. placuit. vbi docto. C. de iudi. c. j. de transac. & hæc etiã tenent Card. Floreñ. & Alex. in d. c. cum haberet. & docto. ibi: ideo videtur ꝙ dicta Barbara ad minus de bonis dicti quondam sui patris debet dotari.

Egtas rigori p̃ferẽda.

SED quid habebit ꝓ dote, & qũo debeat dotari? cũ de iure ciuili naturalib⁹ tm̃ duæ vnciæ ex substãtia debeant̃. tex. in aut. licet. C. de naturali. liberis. & hoc ꝓ alimẽtis cũ ibi dicat tex. hmõi em̃ naturales filios pasci boni viri arbitrio est necesse. † Et de alimẽtis ad dotem sit bonũ argumentũ: vt dicit Cardi. Alex. in d. §. similiter. & de iure canonico idẽ sit in natis ex dãnato coitu: quod quidẽ ius canonicũ de æquitate ꝓcedens præfertur iuri ciuili. d. c. cũ haberet. & ibi glo. & doc. ¶ Dicendum est ꝙ p̃dicta Barba. ad minus ꝓ sua dote habebit duas vncias ex substãtia tota dicti quõdã Blasij sui patris: & erit illa dos loco suorũ alimẽtorũ ĩ vita filij post mortẽ: aut ipsius dos erit agnatorũ quib⁹ põt relinq: ita tenet Martinus Laudeñ. in tract. suo legitimationũ. in. xxij. col. ibi, an pater possit filiam spuriam dotare.

39

Arg. de alimẽtis ad dotẽ.

SEcũdò vidẽdũ est, an dicti Io. Barbara, Pierrota, Petrus, & alij filij legitimi & naturales dicti quondam Sebastia. Rolin eorũ pr̃is legitimati habeãt iustã cãm se opponẽdi executiõi guardiæ in bonis dicti quõdã Bla.

40 ET primò † videndũ est de legitimatione dicti quõdam Sebastiani eorũ patris, q̃ fuit facta ꝑ Philippum ducẽ Burgundię an sit valida: hoc est primò: an dux Burgũdię habuerit ptãtẽ legitimandi: certum est ꝙ dux Burgundię recognoscebat christianissimũ regẽ Francorũ in superiorẽ, cum esset de parib⁹ Francię, & primus inter pares Francię, & ideo aduertendũ est cũ quęritur, an duces possint legitimare & habeãt potestatem legitimãdi: Pau. de ca. in cõsi. suo. cxcvj. in consilijs nouis, in impressione noua incip. Super. j. dubio, cõsuluit in hac materia de duce Mediolani Francis. de are. in cõsi. xlviij. in. xxxiij. col. Barba. in cõsi. xxiiij. in. xxv. col. in. ij. vol. Felin. in. c. quæ in ecclesiarũ. in. xij. col. extrà de constitu. Alex. in consi. ij. in. iiij. col. in. j. vol. sed concludẽdo in hoc dico, ꝙ aut dux Burgundię habuit ex priuilegio christianissimi regis Frãcorũ, & tunc nõ est dubium ꝙ potuit: quia istud licet sit reseruatum principi, potuit tamẽ cõcedere rex Frãcię licet hęc sunt reseruata. c. qđ trãslationem. extrà de offic. deleg. sed quia nõ apparet de priuilegio, cũ nunꝗ fuerit, nõ est ampli⁹ disceptandũ, vt credo: nec ista ptãs legitimãdi venit in gñali cõcessione ducat⁹: ita tenet Pau. de cast. in. dicto cõsil. cxcvj. nam vt dicit, duces perpetui ex sua potestate ordinaria quò ad bona sita in eorum territorio etiam si superiorẽ recognoscãt pñt legitimare: hoc est habilitare siue dispensare, secundũ Ant. de but. in. c. per venerabilem. extrà qui filij sunt legitimi. & dicunt domini de Rota decisione sua. cc. incipiente.

An duces possint legitimare.

41 ITem ꝙ † inferior à papa vel imperatore nõ põt legitimare quò ad hæreditates, aut alia. Pau. in. d. consi. dicit ꝙ aut dñi tẽporales seu sclares et ꝑpetui volũt legitimare nõ obstãte aliquo ĩpedimẽto à lege vł cõsuetudine ipsius ducatus vel comitatus, & sic pñt, vt habetur in. c. per venerabilẽ. §. insuper. extrà qui filij sint legiti. et tunc per hęc posset dici ꝙ dux Burgundię potuit legitimare quò ad hunc. §. fi. quò ad p̃iudiciũ suijpsius, inꝗtum dicitur in isto. §. ꝙ in bonis presbyteri bastardi succedit princeps in hæreditagijs. aut volũt legitimare nõ obstãte impedimẽto introducto à iure ciuili, scilicet ꝙ legitimati p̃ferant̃ agnatis & cognatis, & alijs ab intestato venientib⁹: & tũc nõ possunt legitimare cõtra tale impedimentũ, nec etiã in iurisdictione & territorio eorum habilitare: ita tenet Cardi. Alex. in. c. per venerabilem. §. quod autẽ. in col. cxj. extra qui filij sint legitimi.

EX quibus supradictis cõcludẽdo ꝙ legitimatio facta per Philippũ ducẽ Burgundiæ nõ est tãtę efficacię ꝙ per illã dictus quondã Sebastian⁹ Rolin successisset, si nunc esset viuus. d. Blasio in p̃iudiciũ agnatorũ & cognatorum: sed tamẽ in præiudiciũ ipsi⁹ ducis seu tenẽtis ducatũ, scilicet quia eidẽ Blasio dictus Sebastianus succedere potuisset in hereditagijs in præiudicium ipsius principis qui succedere debet: ꝑ text. in hoc. §. fi. intellige p̃dicta, nisi aliud obstaret, prout statim dicã: dixi de p̃dicto dubio alibi pleni⁹, scilicet in. §. p̃cedenti.

SED quis istorũ p̃ferri debeat nõ est dubiũ ꝙ null⁹ istorũ excludit agnatos & cognatos. Sed an dicta Barbara nõ extañ. alijs agnatis & cognatis excludere deberet dictos Ioañẽ, & Petrũ, & alios filios dicti quondam Sebastiani qui veniũt tm̃ per repræsentationẽ, & nõ aliàs per cõsuetudinẽ nostrã: an verò deberẽt excludere dictã Barbaram: vidimus hîc antè legitimationẽ dictę Barbarę esse surreptitiã in plurib⁹, & legitimationem dicti Sebastiani viribus carere ꝓpter defectũ potestatis legitimãtis: & credo ꝙ q̃ñ dicta legitimatio non fuisset surreptitia, quia in nullo deficiebat quo ad legitimantem: quia (vt constat) fuit christianissimus Ludouicus. xij. Francorũ rex & dux Burgũdię: qui p̃dictã Barbarã legitimauit, qui potestatẽ legitimãdi satis habere dicitur in suo regno, & in hoc non est dubiũ: maximè quò ad tpalia: & hoc nõ eundo per mẽdicata suffragia. est tex. ad literã in. d. c. per venerabilẽ. extrà qui filij sint legi. in. §. insuper. vbi exprĩsè hoc tenet Ant. de But. per illum tex. Et hoc maximè, quia de facto imperatorẽ nõ recognoscit, nec aliquẽ superiorẽ in tpalibus, Et maximè legitimãdo dispensatiuã legitimationẽ facere põt: hoc est dispẽsare ꝙ non obstañ. vitio illegitimi ꝙ talis succedat, vel habeat alia iura legitimatiõis: q̃ legitimis dãtur & deferunt̃. Ita tenet Cardi. Alex. in. d. c. per venerabilem. §. quod aũt. in. cxi. col. extrà qui filij sint legiti. sed fortius dico ꝙ rex Francię est monarcha in suo regno. Plenè dixi in. §. ij. eo. titu. (Des successions des bastardz) in versic. nunquid aũt rex Franciæ, igitur &c.

Rex frãcię monarcha in suo regno.

SED iterũ incidẽter hîc quærò an hæc legitimatio q̃ est per christianissimum regem nostrum facta de p̃dicta Barbara, sit & p̃suma t̃ facta tãꝗ per regẽ: an vero tanꝗ per ducẽ? In hoc credo ex quo ducatus Burgũdiæ peruenit ad regem nõ tanꝗ ad Ludouicũ, sed tan-

quam habentē coronā regni,ꝙ tunc non teneat ducatū de per ſe,nō ꝙ dicat̄ dux Burgūdiæ:ſed veniat ſub corona:ex quo deberet regi regulis & legib⁹ coronæ. ꝗa addita fuit hęc patria regno acceſsiōe:ita ꝙ eſt vnū regnum cū primū:& tūc qn̄ princeps quid facit ī hac patria,non dicit̄ facere tanꝗ dux,ſed tāꝗ rex: & ideo deberet regi regulis & legib⁹ regni Frācię,& hiſdē regulis & priuilegijs qbus regnū regitur eſſet gubernāda:quia regnū ē qd̄ vniuerſale.Ita no.Bar.i.l.ſi cōuenerit.§.ſi nuda.ff.de pigno.actio.ſecus qn̄ ꝓuincia nō addit̄ acceſſorię:puta ducatus Mediolaneñ.quē nunc chriſtianiſsimus rex Frācię tenet,quia non tenet tanꝗ rex,ſed tanꝗ Ludoui.Aurelianeñ.qui de iure ꝑ ſucceſsionē huic ducatui tanꝗ ꝓximior ſuccedere debebat:& ideo illa patria nō debet regi nec gubernari legib⁹ & regulis regni Frāciæ,ex quo adhuc in lr̄is regijs q̄ ſunt in ducatu Mediolaneñ.& q̄ ſtatū ducatus Mediolani tangūt nō dicitur ſimpliciter Ludouic⁹ dei gr̄a Frācorū rex,ſed cū additiōe:dux Mediolani &c.Et ideo ſemp dicitur in literis regijs illius patrię,Ludouic⁹ dei gr̄ia Fracoꝝ rex, dux mediolani,imò ſigillat ibi rex ī cęra rubea, qd̄ nō facit in ducatu Burgundię:quia ſimpliciter dicit(Loys par la grace de Dieu roy de Frāce.)nec aliqd aliud additur:et ſigillat̄(de cire iaulne)q̄ dr̄ cęra crocea.Et ideo nō eſt dubium ꝙ ea q̄ facit in ducatu Burgūdię,facit tanꝗ rex,nō tanꝗ dux,nec debet dici rex Frācię,dux Burgū-
42 dię:†cū non ampli⁹ ſit ducatus:ſed nunc cū ſit addita regno acceſſoriè ꝑdidit nomen ducat⁹:et cōtinetur ſub appellatione regni Francię:& ideo cū hęc Barbara ſit legitimata à rege:ſua legitimatio eſt maioris autoritatis, ꝗ legitimatio dicti quondā Sebaſtiani.& intellige pręd icta ſi nō eſſet ſurreptitia:ſed ex quo eſt ſurreptitia nullius eſt efficacię & momenti:vt dictum eſt hìc ante.

Regnū qd vīe.

Ducat⁹ Mediolani.

Ducat⁹ Burgundiæ non plus ducatus.

SEqueret̄ ergo ꝙ ad ea q̄ cōpetere poſſunt regi aut principi,ſeu duci Burgūdię ex ſucceſsiōe dicti quōdam Blaſij cū fuiſſet presbyter baſtard⁹,ſcilicet quò ad hęreditagia,ꝙ poti⁹ deberet pręferri quondā Sebaſtianus Rolin ſi viueret.Et ſic nūc ei⁹ filij ꝗ dicta Barbara, cùm ſua legitimatio ſit ſurreptitia,q̄ ſi eſſet valida in allodialib⁹ eſſet nociua principi:cū legitimatio ex parte concedētis eſt fauorabilis.cū tractatur de p̄iudicio cōcedentis:quo caſu latè interpretat̄. Notat Lapus in.c.fi. de filijs p̄ſbyter.in.vi.Anto.de but.& Panor.in.c.at ſi clerici.de adulterijs.Cardi.Alex.c.per venerabilē.extrà qui filij ſint legiti.in.ij.col.ex quo ſequit̄ ꝙ ſi dicta Barbara fuiſſet debitè legitimata,ꝙ in hoc ſucceſsiſſet. Ex quo ergo nō eſt debitè legitimata,ꝙ alij filij dicti quōdam Sebaſtiani ſuccedere debēt in his quę competunt principi tantū:& non aliàs:nihil tangendo de agnatis.

SED tamē videt̄ adhuc dicendum ꝙ ſicut dicta Barbara nō pōt aliquo modo p̄tendere ſucceſsionē dicti quondā Blaſij ſui patris: ita nec min⁹ pn̄t filij dicti quondā Sebaſtiani:nā vt dictum eſt, ſupradict⁹ Sebaſtia.fuit filius ſpurius reuerendi dn̄i Io.Rolin Cardinalis,natus ex Anna de goix,& dictus Blaſius ex Alexia regnier:licet em̄ ſint ex eodē patre,tn̄ ſunt ex duab⁹ cōcubinis ex quo adinuicē ſuccedere nō pn̄t: licet ambo legitimati.Glo.eſt multū notabi.in.l.hac pte.ff.vn̄ cognati.quā ad hoc alleg.Ang.de Aretio in tracta.ſuo de teſtamētis.in glo.in verbo,inteſtat⁹ decedere.in.ix.col. Matthę⁹ Matheſilanus in ſuo trac.ſucceſsionū ab inteſtato.in.iij.col.Idem Ang.in.§.j.inſti.de inoffi.teſta.Ex quo ergo pater dicti Io.Rolin & aliorū huic' Bla.ſuccedere non potuiſſet:ideo nec ipſi ei⁹ filij ab eo deſcendētes:et ſi dicatur ꝙ iſti nō ſunt huiuſmodi, nec ſuccedūt aut ſuccedere intelliguntur per repręſentationē ſui patris, ſed tāquàm exiſtētes de ei⁹ poſteritate in legitimo mr̄imonio ꝓcreata:ex quo ſuccedere pn̄t dicto Blaſio, virtute clauſulę in ſua legitimatiōe appoſita: qd̄ꝗ tota eius poſteritas de legitimo matrimonio ꝓcreata ſiue procreāda in bonis ſuis qbuſcūꝗ ei iure hęreditario ſuccedant & ſuccedere valeāt.Et ſic hoc caſu non ſuccedunt ex perſona patris, ſed ex ſua: cū pater ſit ſublatus de medio:& ſic ſolū ſubintrant locū patris,hoc eſt gradum:ita ꝙ ſuccedūt aut ſuccedere pn̄t ęqualiter cū alijs patruis.Ioa.Fab.in.§.cæterū.inſtit.de legitima agna.ſuc ceſsi.&.§.cum filius.inſtit.de here.qui ab inteſta.defe.

AD hoc dico & rn̄deo ꝙ iſtud non pōt eſſe in hac patria ducatus Burgūdię:cū in caſu ſuccedat̄ per repſentationē:vt eſt tex.§.(En toutes ſucceſsions).ſ̄.tit. (Des ſucceſsions.)¶Itē hoc non pōt eſſe verū nec habere locum,etiā:quia qn̄ dicit̄ ꝙ filius ſubintrat gradum patris,iſtud debet intelligi qn̄ pater faciebat gradū,aut facere potuit:cū priuatio p̄ſupponit habitū.l.decem.ff. de verb.ob.Cū ergo pater nō habuit gradum:qūo filij pn̄t ſubintrate gradū,qui nūꝗ fuit in eſſe,nec in rerum natura:nam etiā quia excluſo ancedēti, excludunt̄ deſcendētes ex illo:vt eſt tex.in.l.fi.C.de natu.liber.q̄ tex. eſt multū exp̄ſſus.vbi ſi filij naturales excludunt̄ à ſucceſsione filij filiorū naturaliū:& alij deſcendentes etiā ſi ſunt legitimi & naturales excludunt̄.Hinc & per illum tex.dicit Bal.& do.meus.Iaſ.in.l.gall⁹.§.quidē rectè.ff.
43 de libe.& poſth.†ꝙ ſicut pater ꝓhibetur aliqd relinqre filio ſpurio,ita nepoti,ꝗuis legitimo & naturali. Iſtud tenet Pau.de ca.in.l.gallus.§.qd ſi is.ff.de lib.& poſth. no.Alex in conſi.ſuo.lxxiij.in.ij.vol.quod incipit,Circa primum dubiū.Et iſtā dicit eſſe veritatē dn̄s & p̄ceptor meus dn̄s Iaſon veritatis amator,in.l.hęreditas.in ij.col.C.de his quibus vt indig.Faciunt q̄ dixi.ſ̄.in tit. (Des fiedz).§.(En choſes feodales)in q̄ſtiōe:nūquid fœmina ſuccedat in feudo.vbi dixi ꝙ ſicut nō ſuccedit ī regno Frācię:ita nec maſculi ex ea deſcēdeñ.& dicit Bal.
44 in.l.j.C.de ſum.trini.& fide catho.†ꝙ nō plus virtutis pōt eſſe in cauſato,ꝗ ꝓcedat ab influēti potētia cauſæ. & ideo dicit Raphael Fulgo.in cōſi.ſuo.xij.ꝙ mortifera radix non pōt ſtipitē vel ramū fructiferum vel virentē facere.Facit tex.in.§.ex diuerſo.in aut̄.de hære.ab inteſt. & ita etiā tenet Lud.Bologni.in addi.ad Matheſillanū, in tract.ſuo ſucceſsionū ab inteſta.in.lj.co.Ex quo ergo dicti Ioan.Barbara & alijs filij dicti quondā Sebaſtiani Rolin,cauſant̄ ab infecta radice,& q̄ admitti nō poſſet ad ſucceſsionē dicti quondā Blaſij etiā ſi ambo viuerent,nō pn̄t eſſe melioris cōditionis ꝗ dict⁹ Sebaſtian⁹ à quo cauſant̄.Ex his ergo ſupradictis excluſa eſt dicta Barbara,& pariter dicti filij quondā Sebaſtiani Rolin.

An p... ter po... ſit relin... re nepo... tex ip... rio.

EX quo nunc videndū eſt,an filij dictę quondā Ioannæ Regnier ſororis legitimè & naturalis dicti quōdam Blaſij ſe debitè,& iuſtè oppoſuerūt,ita ꝙ iuſtam cauſam habuerūt ſeipſos opponendi cōtra dictā Barbaram & filios dicti quondam Sebaſtiani:& taliter ꝙ poſsint obtinere in poſſeſſorio cōtra dictam Barbarā & filios dicti quondam Sebaſtiani Rolin.

ET videt̄ ꝙ ſic:quia vt dicit tex.legitimatiōis dicti quondā Blaſij,dict⁹ Blaſi⁹ fuit legitimatus à chriſtianiſsimo

stianisśimo rege Francorũ cũ clausula de qua.s̃.dictũ est sæpe quodq́; tota ei⁹ posteritas de legitimo m̃rimonio ꝓcreata seu ꝓcreanda in bonis suis quibuscũq́; eidem iure hæreditario succedāt & succedere valeāt: nisi aliud q̃ defect⁹ nataliũ, p̄sat⁹ repugnet p̄dicto defectu quem prorsus abolem⁹ iure, cõsuetudine, lege, statuto, edicto: vsu generali vel locali regni nr̃i ad hoc cõtrariȷ̃s: nõ obstañ. q̃buscunq́;. Nā non est dubiũ ꝗ existẽtes de eius posteritate in legitimo m̃rimonio ꝓcreati p̄nt & debẽt venire ad successionẽ dicti quondā Blasiȷ̃. Sed sic est ꝗ filiȷ̃ dictę quondā Ioanæ Regnier sunt de ei⁹ posteritate: cùm in successionibus & substitutionibus cõprehendant̃ tam nati ex linea fœminina q̃ masculina. l. generaliter. C. de institu. & substitutio. l. cũ acutissimi. C. de fideicõmissis. Philippus Francus in repetitione. c. si pater. in quinquagesima col. de testa. in. vȷ.

45 Item †posteritas & gen⁹ idẽ sunt: vt dicit alex. i addi. 46 ad Bar. in. l. ȷ. ff. de iure imuni. †sed appellatione gñis continet̃ & frater. l. cũ qd. de interdi. & releg. & Philip. Franc. in. d. l. si pater. in. l. col. Si ergo frater, ergo & filiȷ̃ fratrũ: cũ filiȷ̃s per rep̄sentationẽ eadẽ iura cõsignant̃ in successionib⁹ q̃ & p̄ri, vt. s̃. dictũ est: ergo cũ contineat̃ frater seu ex eo descendẽ. ergo & ipsa soror seu ex ea de-

Posteritas & genus idẽ.

47 scendẽtes: †cũ appellatiõe fratris cõtineat̃ soror. l. luci⁹. §. q̃situm. ff. de leg. iȷ̃. l. tres fratres. vbi. d. m. Ias. plenè. ff. de pac. Et põderanda sunt hęc verba: eidẽ iure hęreditario succedāt: quę cõprehẽdunt̃ tā ex testamẽto q̃ ab in-
48 testato: †hęreditatis appellatione idẽ continet̃ ꝗ successionis. l. quędā. §. is aũt. ff. de eden. Bart. in. l. pater. §. mater. ff. de leg. iȷ̃. Soci. in cõsil. suo. ccl. in pen. col. sed q̄n fit mẽtio simpl'r de successore, aut ꝗ talis succedat: poti⁹ debet intelligi de successiõe ab intestato q̃ ex testamẽto: vt ꝓbat̃ ex rub. iuncto nigro. C. cõia de succes. Soci. i cõsi. suo. xxx. in. ix. col. ad minus si cā testati cõprehẽdatur, non est dicendũ ꝗ etiā cā intestati non sit cõprehẽsa, imò potius cõprehẽdit̃ q̃ cā testati. Ex quo videt̃ dicendũ, ꝗ dicti cognati deberẽt p̄ferri aliȷ̃s p̄cedentib⁹: scilicet dictę Barbarę & filiȷ̃s dicti quõdā Sebastiā. Roli, & sic ꝗ sunt ꝓximiores habiles ad succedendũ: ex quo sunt saisiti de bonis de q̃b⁹ mortu⁹ est vestit⁹ & saisit⁹ dict⁹ quondā Blasi⁹ eorũ auunculus: ex quo cõtra p̄dictos deberẽt obtinere in possessorio & etiā i petitorio.

VNum est qď multũ obstat inter alia: quia vt i positione casus dictũ est, dictus quondā Blasi⁹ tp̄e suæ legitimationis factę erat cleric⁹, & in sacris prior cõmẽdatari⁹ sancti Simphoriani: ex quo iā p̄lato ius erat quęsitũ in bonis mobilib⁹: cũ dicat tex. nostræ cõsuetudinis, ꝗ bastardo p̄sbytero decedẽti succedit p̄latus in mobilibus, & princeps in imobilib⁹: nā per cõsuetudinem nostrā ius acquirit̃ p̄lato i bonis mobilib⁹ defuncti p̄sbyteri tale ꝗ declaratur ei⁹ hęres habilis & ꝓxim⁹ ad ei succedẽdum in mobilib⁹: & ideo cũ per cõsuetudinem nostram succedere debeat in talibus, eidẽ debetur ad minus ex testamento legitima: cũ verò hæredi, debetur legitima titu. institutionis: vt dicit textusmet nostrę consuetudinis, in titu. (Des succesions. §. iȷ̃. qui incipit (Vng chascun habile a faire testament.)

EX quo ergo cũ si esset bastard⁹ simpl'r tp̄e mortis successisset p̄latus: nũc verò sup legitimatione excluderet̃ p̄latus, aut ecclesia q̃ eidem succedere debet, sequeretur ꝗ talis exclusio esset prælato aut ecclesiæ præiudiciabilis ipso nõ citato & nõ consentiente: qď videt̃ fieri non posse. argu. tex. in. l. iȷ̃. & fi. iuncta. l. pen. & fi. ff. de nata. restituẽdis. nam dicit̃ in. d. l. iȷ̃. ꝗ liberto natalibus restituto patron⁹ nõ succedit: ideo princeps nõ solet natalib⁹ restituere, nisi patrono cõsentiẽte & inuito p̄rono, & nõ cõsentiente nõ p̄ot restitui. d. l. pe. & fi. q̄a p̄rono debet̃ legitima non existentib⁹ filiȷ̃s: sic etiā debetur p̄lato legitima ad min⁹ in bonis p̄sbyteri bastardi: ex quo dicendũ est, ꝗ non potuit legitimari in præiudicium ipsi⁹ p̄lati, eo non citato & non consentiente.

49 Item etiā †qď fortius est dict⁹ Blasi⁹ nõ potuit legitimari à rege, cũ princeps secularis nõ possit legitimare clericũ bastardum: qď ꝓbatur primò. quia legitimatio est volũtarię iurisdictionis: ꝓut tenent doc. in. c. ꝑ venerabilẽ. extrà q̃ filiȷ̃ sunt legiti. vbi Anto. de But. in. iiȷ̃. col. Panor. in. iȷ̃. col. Anto. de rosellis in trac. de legitimatione. in. iȷ̃. libello. col iiȷ̃. Signorol⁹ de homodeis in cõsi. suo. cxxxȷ. incip. Factũ sic se habet. in. v. col. ꝑ tex. In. §. & gñaliter. in aut. quib. mod. natura effi. sui Raphael cumanus in cõsi. clxviȷ̃. incip. Reuerẽdus pater. in pe. col. in prin. in clericũ exerceri nõ p̄ot. quia clerici etiā i minoribus iurisdictioni laicorũ nõ subueniũt. c. iȷ̃. de foro cõpe. c. cũ nõ ab hoĩe. de iud. c. null⁹ cleric⁹. xȷ. q. ȷ. imò i cõtrariũ nõ valet cõsuetudo. c. clerici. extrà de iu. & hoc etiā habet locũ in iurisdictione volũtaria. prout tradit Pet. de anch. in consi. suo. cccxxȷ. incip. Primũ dubium non est vanũ. vbi dicit ꝗ regula q̃ ponit̃ in. l. fi. ff. de iurisdi. om. iud. habet etiā locũ in volũtaria iurisdictione. per tex. in cle. ne romani. §. porro. de elec. & idem tradit Alex. i cõsi. lxviȷ̃. inci. Cõsideratis. i vlti. col. in. ȷ. vol. & facit, q̄a act⁹ volũtarię iurisdictiõis debẽt fieri corā iudice cõpe. l. ȷ. & l. fi. C. de emãci. lib. l. sc'd'm dñm. C. de dona. ergo sequitur ꝗ laic⁹ clericum legitimare non potest.

An laicus clericũ legitimare possit.

50 COnfirmat̃, †quia legitimatio arrogationi ęquiparatur. Bald. in. l. ȷ. in. iiȷ̃. col. versi. itẽ q̄ro. C. de iure aureo. annulo. alleg. l. iubem⁹. C. de natu. libe. tradit Ro. consi. cxciiȷ̃. incip. in ꝓposita. in. iiȷ̃. dubio. vñ sicut decretũ non p̄ot princeps secularis interponere inter non subditos, ita videt̃ in legitimatione: & ita arguit Bald. in. d. l. ȷ. C. de iure aureo. annulo. facit ad hoc, quia autoritas quę debet p̄stari clerico in bonis ecclesiasticis, de-
51 ber prestari per Iudicẽ ecclesiasticũ, & nõ secularẽ: †vnde tutor datus à iudice seculari nõ haberet p̄tãtem i bonis sp̄ualibus vel ecclesiasticis, nec posset integrare personam pupilli clerici, vt no. Pe. de Anch. in. c. fi. de iudi. in. vȷ. per glo. ibi in verbo, eiusdẽ. & sequunt̃ ibi Dñic⁹ de sancto Geminiano, & Philip. Fran. de Perusio. ad minus vt dicit Bal. in. l. gñaliter. in fi. C. de episc. & cleri. &
52 ideo cũ ista legitimatio respiciat personā: † quia legitimatus restituit̃ natalibus & famę: vt no. Bal. in. d. l. ȷ. C. de iure aureo. annulo. & habilitatur ad honores & dignitates: ista non vident̃ posse fieri in personā dicti Blasiȷ̃ à principe qui nõ habuit autoritatem in personā ei⁹ tanq̃ sit persona ecclesiastica: & maximè vt sit legitimatus quò ad bona ecclesiastica: hoc est ad bona quæ dictus Blasius habuit & habet: quę prouenerũt ex beneficiȷ̃s suis, q̃ ecclesiastica dicunt̃: ita ꝗ prelatus in illis succedere debet: & ꝗ princeps secularis nõ habeat potestatem legitimãdi clericũ, tenet Ant. de But. i. c. per venera-
53 bilem. in. iiȷ̃. col. extrà qui filiȷ̃ sint legi. †vbi concludit ꝗ actus legitimationis non potest in non subditũ exerceri, per illum tex. & idem Bal. in. d. l. ȷ. C. de iure aureo. annulo. col. iȷ̃. dicens ꝗ licet legitimatio sit voluntariæ

Tutor datus a laico nõ habet p̄tãtẽ in bonis ecclesiæ.

iurisdictionis, non tñ põt fieri de non subiectis. & idem
Bal. in. l. qui in ꝓuincia. §. diuus. ff. de ritu nup. nec in ta
li casu habet locũ ꝓrogatio, cũ legitimatio sit de reser
uatis principi: vt dicit Ant. de But. in. d. c. per venerabi
lem. in. iiį. col. versi. ij. act⁹ legitimationis. per illũ tex. in
verbo, insup. & idẽ Panor. ibi. in. iį. col. & latius in. vį.
col. vbi inducit illũ tex. in. §. insup. & idẽ tenet Pet. de an
54 cha. in cõsi. cccxxį. s̃. alleg. †sed sic est ꝙ in reseruatis pri
cipi non põt fieri prorogatio: tradit Anto. de But. in. c.
į. &. ij. in pe. col. extrà de offic. deleg. ergo sequit̃ ex p̃di
ctis ꝙ christianissim⁹ rex Frãciȩ qui dicit̃ imperator in
suo regno & monarcha tanq̃ princeps secularis nõ po
tuit legitimare dictũ Blasiũ clericum, cũ non esset suæ
iurisdictionis, maximè in bonis ecclesiasticis, hoc est
prouenictib⁹ ex bñficio: ex quo cũ prælatus in illis suc
cedere debeat: non est dubium ꝙ non potest dicta legi
timatio sic facta prælato præiudiciũ afferre: & ista vide
tur esse conclusio Philippi decij in cõsilio suo. cl. qui ad
plura motiua pro parte contraria facta respondet.

Reserua ta princi pi, non pñt pro rogari.

IN alijs verò patrimonialibus q̃ nõ sunt bona eccle
siastica, sed p̃rimonialia nunqd valet legitimatio? vi
detur ꝙ sic, per ea ꝙ dicit Bald. in. l. eam quã. in. vij. col.
C. de fideicõ. versi. cõsueuit esse q̃stio. & Raphael cuma.
in cõsi. clxviij. cũ respiciat ĩ hoc bona q̃ sunt sub rege: &
ideo dicit Bal. in. c. cũ venissent. in pen. col. extrà de eo q
mittitur in possessionẽ causa rei seruandæ. ꝙ rex Fran
ciȩ põt ordinare super bonis clericorũ in Frãcia: cũ oẽs
res in Frãcia sint de territorio regis Franciæ: & ideo di
cit ꝙ in actionib⁹ realibus etiã inter clericos iudicatur
in Francia scd'm cõsuetudinẽ regni. ¶ Posset dici ꝙ ad
huc hęc legitimatio q̃ fit de clerico p̱ principẽ secularẽ
quò ad ius succedendi sit valida. Nã licet princeps non
possit habere iurisdictionẽ in clericũ, vt dictũ est: si tñ
sit in eo aliqd' obstaculũ introductũ per suã legẽ, põt
illud obstaculũ remouere etiã in pręiudiciũ tertij: istud
probat̃. in. l. quęris. de nata. restituẽ. ff. eo. maximè quia
hoc casu tollit quoddã obstaculũ datũ à lege, qd' põt,
vt per plura tenet Franci. de curte. in cõsi. suo feudali. cõ
si. į. in. x. & . xį. col. ¶ Et ꝙ sit valida quo ad bona, maxi
mè in qb⁹ princeps succedere debet, hac rõne ꝓbat̃: nã
aut sunt bona ĩmobilia: aut mobilia, si ĩmobilia, & tũc
etiam per consuetudinẽ nr̃am sunt bona q̃ cõpetunt &
spectãt principi de quo legitimauit: illa legitimatio q̃
est donũ principis. Bal. in. l. į. C. de iure annulo. in. į. col.
& in. l. ij. circa fi. si quid in fraudẽ patro. vbi alleg. tex. in
aut. item si quis. C. de natu. libe. siue bñficiũ cũ sit act⁹
cuiusdã facultatis. Calderinus in consi. iij. circa fi. in ti. q
filij sint legi. debet in pręiudiciũ ipsius principis latȩ in
55 terpretari: & largissima interp̃tatio est fienda cõtra cõ
cedẽtem. no. Inno. in. c. dilecti. de donatio. & ideo si prin
ceps cõcedat bona vacãtia, videt̃ cõcedere, cũ instrumẽ
tis mancipijs & oĩbus pertinentijs eorũ: vt dicit Bal. in
l. beneficium. ff. de constitutio. principum. & ibi domi
nus meus Iason, & plura per Feli. in. c. causam. in. ix. &
x. col. de rescrip. ita ꝙ teneat legitimatio in præiudiciũ
ipsius principis: qui si non legitimasset dictũ Blasium,
illi in dictis bonis patrimonialibus succesśisset, per tex.
consuetudinis ducatus Burgundiæ in hoc. §. fi.

ET si dicatur ꝙ istud ius, scilicet ꝙ p̃sbytero sacerdo
ti, succedat princeps in bonis immobilibus seu hȩ
reditagijs est ius fisci: cũ fisc⁹ in hoc sit successor, ex quo
non reperit̃ dign⁹ q talia bona iure successorio habere
possit: & ideo ex quo exp̃ssè princeps de hoc non fecit
56 mentionẽ, ꝙ nõ videtur per hoc præiudicare fisco: †cũ
princeps in dubio nõ p̃sumat̃ velle derogare iuri fisci,
nisi intm̃ q̃tum expressam fecerit mentionẽ. c. sup eo.
de offi. delega. Alex. in cõsi. suo. lxxxvį. in fi. in. į. vol. alle
gans Ant. de But. in. c. vt debit⁹. de appel. ex quo ergo
princeps in sua legitimatione nõ exp̃ssè fecit mentionẽ
de iure cõpetẽti fisco p̱ talẽ cõsuetudinẽ, videt̃ ꝙ hęc le
gitimatio nõ sit fisco p̃iudiciabilis, & sic ipsi principi.
¶ Ad hoc põt rñderi, ꝙ de hoc satis exp̃ssam fecit men
tionẽ cũ dixerit iure, cõsuetudie, statuto, vsu gñali vl' lo
cali regni nr̃i ad hoc cõtrarijs nõ obstãtib⁹ qbuscunq̃.

Priceps nõ p̃su mit vel le dero gare iur fisci,

AVt verò sunt bona mobilia, & in hoc idẽ videt̃,
quia vt dicit Panor. in. c. cũ dilecti. extrà de iure
patro. quẽ refert & sequit̃ Francis. de curte antiquior in
57 cõsi. suo. xxvij. in. xį. col. in fi. †ꝙ cleric⁹ in bonis patri
monialib⁹ censet̃ vt laic⁹. idẽ voluit: idẽ Panor. in. c. cõ
stitut⁹. extrà de religi. domib⁹. post Anto. & Io. de imo.
in cle. į. vt lite pendente, nõ distinguẽs, an sint mobilia
aut ĩmobilia: ex quo nec etiã nos distinguere debem⁹.
argu. l. de p̃tio. ff. de publicia. †& maximè cũ in bonis
patrimonialib⁹ nõ succedat nec ecclesia, nec p̃latus: nec
illa futuro successori reseruẽtur: imò in illis succedũt pa
rentes cõsanguinei: vt est tex. & ibi doc. in. c. relatũ. le. ij.
extrà de testa. & doct. in. c. į. de succe. ab intest. vt habet̃.
xij. q. iij. c. quicunq̃. vt statim infrà dicã: ex quo ergo in
talibus princeps secularis habet ptãtẽ, cũ in illis clerici
non gaudeãt priuilegijs eisdẽ cõcessis, imo subsunt im
peratori seu principi: & in eis iudicari debet scd'm con
stitutiones & ordinatiões principis: vt dictũ est suprà:
non est dubium ꝙ in talibus valebit & tenebit legiti
matio principis secularis: licet legitimatus sit clericus.

De bo nis p̃ri mo, de rici,

EX his ergo antedictis videtur ꝙ legitimatio dicti
quõdã Blasij quò ad bona patrimonialia sit vali
da, & sit præiudiciabilis & principi legitimãti, & p̃lato
seu ecclesię, qui in hoc nõ potuerũt cõtradicere, cũ nul
lum prætẽdere pñt dãnũ aut interesse: cũ vt dixi & sta
tim dicã in illis non succesśissent nec succedere possent,
sed videndũ est q̃ sunt illa q̃ sint patrimonialia: & mihi
videt̃ ꝙ duodecim centũ franci eidẽ quondã Blasio do
nati p̱ quondã dñm Cardinalẽ ei⁹ p̃rem sint & debeãt
cõputari inter bona p̃rimonialia: nã non sunt bona ex
bñficijs dicti quondã Blasij ꝓuenientia: & hoc satis vr̃
esse clarũ cũ esset eidẽ quõdã reuerẽdo Cardinali debi
ta per Nicolaũ bastardum de la haye, qui nũq̃ tenuit
dicta beneficia q̃ tenuit dictus quondã Blasi⁹: cũ ergo
clarũ sit ꝙ dictus Blasius habuit dictas. xij. centũ libras
ab alio, q̃ à suo beneficio, nõ est deueniendum ad cõie
cturas, cum in certis & non certis locus sit coniecturis.

ITẽ alia sunt bona p̃rimonialia, seu bona q̃ certissimè
constat nõ esse ex fructib⁹ suorũ bñficiorũ: scilicet ex
duobus mille & centũ libris q̃ prouenerũt ex terra &
seignoria de Marigny, q̃ fuit redẽpta per eũ tãq̃ habẽs
ius à christianissimo rege qui succedere debebat dicto
quõdã Nicolao dicto bastardo de la haye: ex q̱b⁹ mille
& q̱nquaginta librȩ cõpetebãt & spectabãt Alexię re
gnier matri dicti quondã Blasij: eò quia dicta terra fue
rat acq̱sita per dictũ quõdã bastardũ de la haye ei⁹ ma
ritũ cõstante matrimonio inter ipsos: ex quo per cõsue
tudinẽ nr̃am ducat⁹ Burgũdię dimidia pars dictȩ Ale
xię cõpetebat & spectabat, & postmodũ iure succesśio
nis dictæ quondã Ioannæ cõtinet, eius filiæ legitimæ &
naturali:

naturali:& sic nunc dictis eius filijs qui sunt cognati & pximiores legitimi & naturales qui in talibꝰ videlicet in dictis.xij.cētum libris habēt ius succedēdi:vt satis facit gl.in aut.licentiā.C.de epi.& cleri.& in mille &.l.libris habēt ius q̄relandi & petēdi tam dicto quodā Blasio si viueret, q̄ nunc hęredibus eius seu successoribus.

ET in his bonis patrimonialibꝰ nō succedūt,nec succedere pñt,aut saltē ius nō habēt,neq; p̄latus, neq; ecclesia,neq; successor in bñficio:cū vt dixi in bonis patrimonialibꝰ clerici succedāt primò descendētes,si sint, & post eos collaterales agnati seu cognati,etiā vsq; ad decimū gradū,& maximè qñ sunt clerici seculares : vt est tex.in.§.si quis autē.in aut.de eccle.titu.colla.ix.xij.q.v.c.si.Dy.in tracta.succesio.ab intestato.in vlti.col.de cleri.&c.Matth.mathesil.in tracta.suo succes.in.xlij.col.& Nico.de vbal.in tract.de succes.clerico.tam regularium & secularium.in.x.&.xj.col.per no.in.c.j.de successio.ab intestato.& p not.per Inno.in.c.cū tibi.extrà de verb.sig.& in aut.de eccle.tit.§.presbyteros.& in.d.aut.licentiam.inde sumpta.C.de episco.& cleri.

ET in istis bonis patrimonialibꝰ & aliū de quæsitis non debet haberi rō expēsarū:sed tm̄ expeñ.debēt deduci & detrahi de bonis ecclesię:q̄a cū seruiat ecclīæ ab illa debet alimēta pcipere.c.cū scd'm.extrà de præb. ita tenet Io.de imol.in.c.ī officijs.ī.vj.col.extrà de testa.

IN alijs aūt bonis puenientibꝰ ex fructibꝰ suorū bñficiorū,q̄s succedere debeat : dic q ex quo plura bñficia habebat,videlicet prioratū sancti Symphoriani, ī loco cuius post eius mortē est vnus tm̄ ordinādus:videretur q bona q̄sita ex fructibus illius beneficij reseruantur futuro successori:& quòd in bonis illis successor in beneficio succedere debet:seu bona illa illi debent reseruari.c.relatum.le second.extrà de testa.

IN alijs aūt beneficijs,puta in beneficio curato sancti Ioannis de Luzia seu sancti Emiliani , & in decanatu sanctoꝶ Andochij & Felicis de Sedeloco q̄ habet & habuit à solo epo,succedit solus ep̄s:& bona ex fructibus illorum beneficiorum quæsita sunt episcopo,& in illis succedere debet.ita facit tex.in.d.c.relatum.& ibi in terminis Henri.bohic arg.eorū quæ no.in.c.vnico.§.pen.& si.vt eccle.benefi.debet tamen inter eos fieri diuisio per congruam æstimationem:vt in simili dicitur in.c.cum in officijs.& in.c.requisisti.extra de testamen.

EX his ergo videt̄,q cū prioratꝰ sancti Symphoriani Heduē.sit multū pinguis,& valoris mille librarum:& beneficiū curatum sancti Ioannis de lusia cum decanatu de Sedeloco sit valoris seu reditus singulo anno ducentarum librarum, q episcopus de duodecim centum libris debebit habere ducentas libras,facta diuisione secundum congruam æstimationem.

ESt aduertendū q habebat aliud bñficium , scilicet de Draceyo , qd' est valoris sex viginti librarū turoneñ.singulo anno,quod quidem beneficiū est beneficium,regulare spectans ad p̄sentationem prioris sancti Symphoriani , & ad institutionē epi Hedueñ.quis in bonis prouenietibus ex fructibus talis bñficij succedere debeat:an successor prior,an verò p̄latus?videt̄ q inter eos de his est fiēda diuisio æqualiter,argu.c.cū in officijs.&.c.requisisti.extrà de testa.& ita videt̄ tenere Henri.bohic in.d.c.relatum.ibi,aut ab episcopo & cōgregatione.et tūc diuidunt inter se.sed tu dic q ex quo in talibus beneficijs simplicibus ex priuilegio & cōsuetudine regularibus illius ordinis episcopus non succedit,quod priuilegiū vidi q prior & couentus sancti Symphoriani succedant in talibus.

MIhi tñ videt̄ dicendū q etiā omnia bona ex fructibus dicti prioratus prouenientia sint & cōpetant epo,& non reseruent̄ futuro successori.Nam vt dictum est in principio in positiōe casus, dictus quondā do.Blasius tenebat dictum prioratū sancti Symphoriani in cōmendam:& ideo cū vt dicit Ludo.Roma.in cōsi.suo.cccl.incip.in casu ppositæ cōsultationis.in.ij.col.& in vtilitatē cōmendatarij fuit facta cōmenda:vt in casu hodierno oēs fiunt cōmendæ:vt dicit idē Lud.& cōstat etiam ex his verbis in l̄ris ap̄licis,appositis,& de residuis illius fructibus reditibꝰ,& prouētibus,iuribꝰ,& obuētibus liberè disponere & ordinare,prout veri ipsius priores disponere potuerūt : qñ dat̄ beneficiū p̄laturæ in cōmendā ad vtilitē cōmendatarij,fructꝰ seu bona prouenientia ex fructibus,non reseruant̄ futuro p̄lato:sed cōmendatarius facit fructus suos ad instar depositarij,ad cuius gratiam seu vtilitatem factum est depositum:& ex deposita re fructꝰ perceptos sibi lucrifacit, nisi post moram postq̄ pceptos dare debet deponent, casus est in.l.die spōsaliorum.§.qui pecuniam.ff.depositi.& ita dicit debere intelligi glo.in.c.nemo deinceps.de electio.in.vj.& hoc consilium allegat etiam Domini.de sancto Geminia.in consilio suo.xvij.

Cōmendæ fiūt ī vtilitatē cōmēdatarij.

SED nūc ex quo bona nō reseruant̄ futuro successori,cū nō dicat̄ p̄latus,vt vult glo.in.d.c.nemo deinceps:de ele.in.vj.ergo ei succedit ep̄s,cū per consuetudinem nostram ba stardo sacerdoti succedit ep̄s seu pręlatus.¶Sed quicquid dicat Ludo.ro.mihi videt̄, q veritas est in contrariū:videlicet q licet dictus prior tenuisset & habuisset prioratū in cōmendā,q nihilominꝰ bona prouenietia ex fructibꝰ dicti prioratꝰ debēt futuro successori reseruari:& hoc,q̄a nō videt̄ q cōmēdatariꝰ posset dici magis priuilegiatꝰ:q̄ proprius intitulatꝰ ; q̄ censet̄ in morte potiꝰ vsurariꝰ q̄ dñs:vt tenet Nico.de vbaldis in tracta.suo succes.ab intestato cleri.regula.& secu.in.xij.col.Et hoc rōne probat̄.Nā vt constat ex tenore bullæ ap̄licæ dictus quondā do.Blasius ptonotarius nō erat cōmēdatariꝰ ad minꝰ tpalis:de quo loq̄tur gl.i.d.c.nemo.imò ppetuꝰ obtinēs iura veri prioris dicti prioratꝰ:ergo vt dicit dicet̄ p̄latus. & iura loquētia in vero p̄lato habebūt locū in dicto cōmēdatario : nec in hoc casu habebit locū gl.in.d.c.nemo.nec Domi.de scto Gemi.& Federi.de senis in tracta.de permutatiōe,
19 q.xv.vbi dicit†q finita cōmenda bñficiū non dicit̄ vacare per mortē cōmēdatarij:quia cōmenda nō facit eū prælatū:quia illa iura habēt locū in cōmendatario tpali,& nō perpetuo.& q iste do.Blasius ptonotarius fuerit cōmēdatarius perpetuꝰ,& q p vero priore habeat̄, ita q omnia iura loquētia de p̄lato habeāt locū in eo, demōstratur ad oculum ex tenore eius bullæ apostolicæ,nam vt dicit text.in.l.sancimus. ibi , nisi pacti tenore reclamauerit.C.de fideiu.& in.l.ad probationem.C.de proba.in versic.tenor designat.& in.c.tenor.& in c.recepimus. de priuileg.c.ex tenore.de testamen.c.ex
60 tenore.de foro competen.† & verborum tenor seu series demonstrat omnis dispositionis naturam & substantiam.facit, quia vis verborum & tenor inuestituræ sequendus:vt dicit Bal.in proœmio feudo.& in.c.j.de duobus fratribus à cap.inuestitis.

Verborum tenor demōstrat dispositiōis naturam.

ADDITIO. De hmõi tenore ĩueſtituræ qũo: ſit tenẽdꝰ & ſeruãdꝰ, vide Mat-
thæũ de Afflic.in conſti.regni Siciliæ q̃ incipit, ꝓbatio-
nũ defectus.in fi.in.ij.lib. * ¶Or ſic eſt nunc ꝙ dictus
Blaſiꝰ ꝓtonotarius habuit vera iura veri prioris.& il-
lam ptãtem quã habere debet aut põt verus p̃latus:igi
tur &c.et ꝙ iura veri prioris habuerit pater, cũ dicat̃ in
principio bullę aplĩcę vacationis incõmodo deplorare
noſcunt̃.ex q̃bus verbis cõſtat ꝙ papa ꝓuidet vacatio
ni illiꝰ bñficij:ergo non dicebat̃ ampliꝰ vacare:& ſic di
ctum bñficiũ non poterat dici vacans tp̃e quo dictus
Blaſius tenebat in cõmendam:quod eſt cõtra naturam
cõmendatarij tẽporaliter:vt habetur in.d.c.nemo dein-
ceps.de electione.& Fedcricꝰ de Senis in dicto tractatu.

ITem dicitur in dictis literis apoſtolicis ſeu bullis cõ-
mendæ:ſeu hęc verba ponũtur: nos de gubernatiõe
vtili & idoneo eidem monaſterio &c.Ex quibus ver-
bis apparet, ꝙ dictus quondã dominus protonotariꝰ
erat gubernator dicti prioratus.

ITem etiã dicit̃ ĩ dictis literis aplĩcis ſeu bullis cõmẽ
dę,& de reſidui illiꝰ monaſterij ſeu prioratꝰ fructibꝰ,
reditibꝰ,& ꝓuẽtibus, iuribus & obuentibꝰ vniuerſis
liberè diſponere & ordinare, prout veri ipſiꝰ prioratꝰ
priores diſponere potuerũt,curã,et adminiſtrationẽ di
cti prioratus ſibi in ſpũalibus & tẽporalibus plenariè
cõmittẽdo ac faciendã ſibi à cõuentu obedientiã ac re
uerentiã debitas & deuotas in ſeruitia & iura ab eis ſi-
bi debita exhiberi.Ex quibꝰ verbis, ſi bene põderant̃,
ſequit̃ ꝙ in eo habẽt locũ omnia iura loquentia de ve-
ro priore & p̃lato:& ꝙ oĩa iura loquẽtia de p̃latis veris
habent locum in iſto cõmendatario quẽ papa fecit ve-
rum p̃latum,facit qđ voluit Bart.in.l.ſi is q̃ ꝓ empto-
re.ff.de vſuc.& in.l.ſi maritus in magiſtratu.§.legis.ff.
de adul.& in.l.iij.§.ſi emancipatꝰ.ff.de cõtratab.& qđ
voluit Bal.in.l.ſi quis.C.de natu.lib.& in.l.ciues.C.de
appel.& in.l.Ruffinus.C.de teſta.mili.& in.l.ſiue poſsi-
detis.C.de proba.& in.l.ex rõne.ff.de excu.tuto.& in.l.
ij.C.de iure aure.anulo.& per p̃dicta ita tenuit in termi
nis And.ſicu.in cõſi.ſuo.ij.in.ij.vol.inci.ſapiẽter et p̃cla
rè ſcribitur.vbi quò ad fructꝰ non facit dubiũ,imò qđ
plus,etiam dicit,ꝙ hoc habet locũ quò ad iuriſdictio-
nem:quia vt ibi dicit,cõmendatariꝰ abbas ſub verbis
p̃dictis dicit̃ verus p̃latus,etiã quò ad iuriſdictionẽ:qđ
eſt multũ notandũ.Et hoc cõprobat:quia vt dicit,non
eſt dubiũ ꝙ cõmendatariꝰ ſub verbis p̃dictis dicit̃ ve-
rus prælatus quò ad fructꝰ,ita ꝙ liberè de his diſpone-
re poſsit:idem erit quò ad iuriſdictionẽ : cũ iuriſdictio
cõnumeratur inter fructꝰ prelaturæ et bñficij,per id qđ
voluit glo.quã doc.cõiter reputant ſing.in.c.cũ olim.
61 extrà de ma.& obe.qui voluit † ꝙ collatio beneficij cõ-
numeret̃ inter fructꝰ p̃laturæ:ergo ſequit̃ ꝙ multò for-
tius cõnumeret̃ inter fructꝰ exercere iuriſdictionẽ.arg.
eius qđ voluit gl.ſing.in.l.de iure.ff.ad munici.& ideo
dicitur verus p̃latus.¶Facit,quia dicitur in bullis com
mendę ꝙ papa cõmittit ei curã & adminiſtrationẽ di-
cti prioratus in tẽporalibꝰ & ſpiritualibꝰ plenariè ver-
bum plenariè alterat diſpoſitionẽ,& videt̃ facere com-
62 mendatariũ verum p̃latum dicti prioratus: † verbũ em̃
plenariè importat plenã liberã & abſolutã adminiſtra
tionẽ.vnde dicit gl.valde ſing.c.ij.xj.diſt.ꝙ iuriſdictio
ep̃orũ eſt ſemiplena:ſed certũ eſt ꝙ iuriſdictio papæ eſt
abſoluta.c.cũcta per mundũ.ix.q.iij.ergo apparet ꝙ ſi-

Collatio bñfi. fructꝰ p̃laturæ.

Plenariè verbum qd iportet,

gnificatũ teneat illud verbũ plenariè.& adducit qđ vo-
luit tex.i.c.p̃terea.de offi.dele.vbi v̄bũ plenariè ĩportat
liberam ptãtẽ:& ſic cũ habeat plenariã adminiſtratio-
nẽ in ſpũalibus & tp̃alibus,ſequit̃ qđ eſt verus p̃latus.
Et ideo cũ ſit p̃latus:quia nõ eſt dubiũ ꝙ bona ꝓueniẽ-
tia ex fructibꝰ dicti prioratꝰ debẽt reſeruari futuro ſuc-
ceſſori:ꝑ iura hîc añ alle.cõtra Lud.Ro.in.d.conſil.q in
hoc ſatis male locutꝰ eſt.& qñ gl.in.d.c.deinceps.dicit
ꝙ cõmendatariꝰ nõ eſt p̃latus,intelligit̃ de tp̃ali cõmen
datario,& nõ de perpetuo:vt dicit Sicu.i.d.conſi.¶Ex
q̃bꝰ cõcludẽdo dico,ꝙ ep̃s nõ ſuccedit niſi ĩ bonis ꝓue
niẽtibꝰ ex fructibꝰ aliorũ bñficiorꝝ q̃ tenebat dictꝰ pri-
or,& nõ ĩ bonis prouenĩẽtibꝰ ex fructibꝰ dicti prioratꝰ:
cũ talia reſeruent̃ futuro ſucceſſori.Audiui tñ trãſactio
nẽ eſſe inter ep̃m Heduẽñ.& religioſos ſancti Sympho.
talẽ,ꝙ ep̃s nõ ſuccedit dictis religioſis bñficiatis:ſeu ha
bẽtibꝰ bñficia regularia depẽdẽtia à dicto prioratu.ſed
illã nõ vidi:& ideo poſſet viſa illa trãſactione dubitari,
an deberet ep̃s ſuccedere ĩ bonis ꝓueniẽtibꝰ ex cura de
Draceyo,quã tenebat dictus quondã Blaſiꝰ:qđ quidẽ
bñficiũ eſt regulare depẽdẽs à dicto prioratu : an verò
prior dicti prioratꝰ nihil dico cũ nõ viderim trãſactio-
nẽ.qcqd ſi tñ in hoc caſu ſcio ꝙ ep̃s ſucceſsit pro rata.

REſtat nunc aliud dubiũ:quia ep̃s ſeu alius p̃latus
ordinariꝰ ſuccedit dicto Blaſio in mobilibꝰ:nũ-
quid ſuccedãt q̃libet in parte ſua & pro rata in terris &
ſeignorijs ſancti Sympho.de Beba & de Maſieres em-
ptis ꝑ dictũ quondã Blaſiũ à nobili & potẽti viro do.
Frãciſco Rolin balliuo Heduẽ.eò maximè quia fuerũt
tales terrę et ſeignorię emptę cũ pacto de retrouẽdẽdo:
videret̃ ꝙ ſic.quia habemꝰ tex.nr̃æ cõſuetudinis in tit.
(des rentes vendues a reachat).§.j.qui dicit ꝙ(rentes vẽ
dues a reachat ſont meubles.)ex quo ergo hîc eſt pactũ
de retrouendendo,debent inter mobilia computari.

SED credo ꝙ in hoc caſu non habeat locũ tex.dictæ
cõſuetudinis:quia cõſuetudo cũ ſit ſtricti iuris, non
deberet extendi,nec verba illius interpretari.

SED ſic eſt ꝙ lex nr̃æ cõſuetudinis loquit̃ tm̃ in redi
tibus vẽditis,& nõ in terris et ſeignorijs,q̃ ſunt mul
tum diuerſa.nã tex.dictę cõſuetudinis poſſet habere lo
cum,qñ eſſent venditi reditus ſimpliciter ſuper aliqua
terra:puta ſi dictus Blaſiꝰ emiſſet centũ libras turoneñ.
ſuper dictis terris cũ pacto de retrouendẽdo ipſas ter-
ras ad hoc hypothecando & affectãdo,tũc hoc caſu in-
ter ĩmobilia cõputarent̃:ſed ſecus eſt in hoc caſu:cũ rea
liter dictas terras & ſeignorias q̃ ſunt ĩmobilia vẽdide-
rit:nec eſt dicendũ qđ pactũ de retrouendendo appoſi-
tum potuerit alterare et mutare naturã illarum rerum,
cũ ſit natura illiꝰ rei & naturalis ꝙ ſit ĩmobilis:natura
lia em̃ mutari non poſſunt.§.ſed naturalia.inſti.de iure
63 natu. † & ars imitat̃ naturã inquantum poteſt.§.mino-
rem.inſti.de adop.ſed ſic eſt ꝙ natura fieri non põt ꝙ
terra ſeu ſeignoria ſimpliciter ſit res mobilis:cũ ſua na-
tura habeat & territoriũ & iuriſdictionẽ:ex quo cũ ha-
beat territoriũ,non põt fieri mobile.ergo nec ars iſtud
facere poteſt:qđ ſecus eſt in reditibus annuis ſimplici-
ter venditis ſuper aliqua terra,quia videtur eſſe quod-
dam ius abſtractũ,& nõ ipſa res:& ideo diſputãt doc.
de iure,an reditus annui ꝑpetui inter mobilia vel ĩmo-
bilia cõputent̃:ſed nõ diſputant,an pactũ de retrouẽdẽ
do appoſitũ in vẽditione rei ĩmobilis,faciat illã mobi-
lem,nõ credo etiam ꝙ hoc poſsit fieri cũ(vt dictũ eſt)
ars

Ars ... tatu ... turã ... quã ... pot ...

ars imitet̃ naturã: & iõ cũ de natura rei sit ꝙ res sit imobilis, q̃ non põt mutari, ꝑ ipsã naturã: iõ nec ꝑ artẽ: & iõ in dictis terris et seignorijs seu dñijs acq̃sitis nõ succedet p̃lat⁹ tãq̃ ĩ re mobili, cũ nõ sit res mobilis ĩmo ĩmobilis.

SEd nunc videndũ est, an saltẽ succedet prælatus qui eidẽ succedere debet: ex eo ꝙ dicat illas terras & seignorias fuisse acquisitas ex bonis ꝓuenientib⁹ ex fructibus bñficiorũ. & quid p̃sumendũ est videlicet ꝙ fuerint acq̃sitæ ex bonis ꝓuenientibus ex fructib⁹ suorũ bñficiorũ, an vero ex suo p̃rimonio: Videt̃ dicendũ quo ad bona acq̃sita ex fructib⁹ prouenientibus ex bñficio, ꝙ in eis succedit ecclesia: ꝑ nota. ꝑ docto. in. d. c. relatũ. le secund. extra de test. vñ facit tex. in. c. sacerdotes. xij. q̃one iiij. ꝙ acquisita de bonis ecclesie põt vendicare. & facit tex. in. c. j. xij. q. iij. vbi indistincte dicit text⁹ de quolibet clerico ꝙ q̃cunq̃ acquisierit de bonis ecclesiæ, debet ecclesie conferre al's punitur, vt ibi not. & faciũt q̃ not. in c. ep̃s. x. q. ij. & xij. q. vlti. c. fixum. & q̃ not. c. inquirendũ. extra de pecu. cle. & faciunt q̃ not. in. c. clericus. in. c. duo sunt gñа. xij. q. j. & c. q̃a tua. in fi. eadẽ cã & q̃one. & not. Archi. in. c. statutũ. §. assessorẽ. de rescriptis. lib. vj. Io. de lig. in clemẽti. gratię. de rescriptis. ĩ clemẽ. et hãc partẽ tenet Panor. in repe. c. cũ esses. in. viij. col. extra de testa. ꝑ plura iura q̃ ibi ad ꝓpositũ adducit: vbi plus dicit, qd' de dictis bonis nõ põt clericus testari: q̃ñ sunt bona ꝓueniẽtia ex bñficio ex quo habet administrationẽ: immò, qd' plus est, etiam Panor. ibi vr̃ idẽ tenere esse in nõ habente administrationẽ: ꝙ cũ nõ sit ad ꝓpositũ, nõ in sisto: sed ex quo sumus ĩ casu in quo dictus quõdã Blasius habebat administrationẽ: & vr̃ eẽ de iure ꝙ bona ꝓueniẽtia ex fructib⁹ suorũ beneficiorũ reseruari debẽt eccl'ię, ĩmo de illis nõ posset testari, et sic ꝙ q̃sita in talibus bonis etiã futuro successori reseruari debent vt dictũ est.

IStud vr̃ esse de iure: sed tñ vr̃ esse aliud de cõsuetudine huius ducatus Burgũdiæ: q̃a hæ nr̃æ cõsuetudines fuerũt factæ, in scriptis redacte, & postmodũ approbatę ꝑ tres status huius patriæ, scilicet ꝑ nobiles, ecclesiasticos, & plebeios, & postmodũ post talẽ approbationẽ fuerũt cõfirmate a principe: & eis data fuit vis & autoritas legis, ita ꝙ ꝓ lege habent̃: q̃ vsq̃ nunc fuerũt obseruatę tam in bonis seculariũ, q̃ȝ ecclesiasticorũ maxime clericorũ seculariũ & nõ regulariũ: ita ꝙ vsq̃ nũc obseruatũ est ꝙ in illis succedũt parẽtes & cõsanguinei ꝓximiores & habiles ad succedẽdũ. Et sũt saisiti de bonis relictis ꝑ viros ecclesiasticos, ac si essent relicti ꝑ seculares, vt videmus. ex quo ergo idẽ dicẽdũ est qd' cõsuetudo nr̃a ducatus Burgundiæ in tit. (des successiõs.) in. §. j. habebit locũ in bonis ecclesiasticorũ: ita qd' ꝓximiores habiles ad succedẽdũ sunt saisiti post eorũ mortẽ de oĩbus bonis relictis ꝑ eos: & esset nimis larga restrictio ad dictũ. §. j. in tit. (des successions.) dicere ꝙ dicta cõsuetudo tm̃ intelligit̃ de bonis laicorũ: cũ hæc consuetudo fuerit facta tam ꝑ clericos q̃ȝ laicos: & sic eo q̃a ꝓmiscue fuit facta, debet ligare & laicos & clericos etiã in his q̃ nõ sunt in ꝑtãte laicorũ. Frã. de Areti. in. c. qd' clericis. in vlti. col. extra de fo. compe. Feli. post Ant. de but. in. c. ecclesia sanctæ Mariæ. xxix. col. extra de cõsti. Ale. in cõsil. suo. xcj. in. j. vol. Et quia multi practici dicũt istam esse cõem obseruantiã, ita ꝙ (vt dicũt) vident obseruari qd' clerici habentes administrationem de bonis prouenientibus à fructibus bñficiorũ, in q̃bus habent administrationẽ testent̃, videret̃ ꝙ etiã iura cõsuetudinaria in successione abintestato seruarent̃, & seruari debeãt in successiõibus eorũ, sicut in successiõe ex testõ: hoc est, ꝙ sicut de bonis ꝓuenientib⁹ ex fructib⁹ taliũ bñficiorum possunt testari sicut de alijs bonis ꝓueniẽtibus ex suo p̃rimonio: vt his dieb⁹ vidi obseruari in reuerẽdo dño Philippo de bouton priore sancti Germani & sancti Saturnini de bosco, & priore prioratus sc̃ti Petri de monasterio: q̃ testatus est de oĩb⁹ suis bonis, maxime ex bñficijs suis ꝓuenientib⁹ nõ dimittendo, nec relinquẽdo ꝓ rata successorib⁹ in bñficijs scd'm text. in. c. relatũ. le. ij. extra de testa. ꝙ etiã in talib⁹ debẽt succedere eorũ consanguinei habiles ad succedendũ, sicut succedũt in bonis ꝓuenientib⁹ ex p̃rimonio. & hoc nõ est sine dubio, an potuerit dictus prior sancti Petri de monasterio & sanctorũ Germani & Saturnini testari de fructib⁹ ex dictis prioratibus, in q̃b⁹ erat tm̃ cõmendatarius dixi suprà quod prior seu prælatus commendatarius ita facit fructus suos, ꝙ nõ reseruant̃ futuro successori: ergo de his potuit testari. ¶Sed aduerte, quia prelatus habens administrationẽ in vita æquiparat̃ vsufructuario: ergo disponere põt eò fructib⁹ ex suis bñficijs ꝑceptis: vt tenet gl. in. c. præsenti in ver. reseruari. de officio ordi. & ita se habet cõis cõsuetudo & cõis obseruantia: de qua Inno. in. c. cũ in officijs. ꝑ illã gl. extra de testa. & Hugu. in. c. ep̃s. xij. q. v. & Philippus francus in repe. c. cũ esses. in. xxv. col. xxvj. & seq. de testa. in. vj. & licet cõsuetudo gñalis p̃dicta approbet videlicet ꝙ p̃lati seculares de fructib⁹, ex suis bñficijs perceptis testari possint: nõ ꝓpterea sequit̃ ꝙ si non testati fuerint, ꝙ ꝓximiores eis succedant ab intestato: immo deciditur totum contrariũ: vt dicit gl. in. d. c. præsenti. per tex. in. d. c. relatum. le. ij. extrà de testa. ex quo non credo ꝙ dicta nostra consuetudo in. §. j. in tit. (des successions.) habeat locũ in bonis ꝓuenientibus ex fructib⁹ bñficiorũ, in q̃bus clerici & beneficiati habẽt administrationẽ, & in bñficijs in quibus habent successorẽ, qui de iure succedere debet ab intestato: scd'm. c. relatum. le. ij. extra de test. quia licet cõsanguinei possent dici tali viro ecclesiastico proximi & ꝓximiores: non tñ in talibus bonis proueniẽtibus ex talibus bñficijs possunt dici habiles ab intestato: cũ expresse dicant iura superius allegata, ꝙ in illis consanguinei nõ sunt habiles ad succedendũ abintestato, immo ecclesia & successores in bñficio: & sic cũ non simus in terminis illi⁹ cõsuetudinis, nõ debet habere locũ illa cõsuetudo: nec seq̃t̃ possunt de illis testari, ergo ĩ illis ab ĩtestato succedũt cõsãguinei ꝓximiores: q̃a ĩ morte & post vitã tales reputant̃ vsuarij et sic trãseũt ad successores: vt dicit gl. in. d. c. p̃sen. in gl. reseruari. et Imola Phillipp⁹ frãcus et alij ĩ locis hic añ alle. ¶Vide Boeriũ in cõsuetudine septene Bituriceñ. ti. de test. §. vj. ĩ fi. vbi loq̃t̃ de hac gñali cõsuetudine q̃ȝ maxime dicit esse gñalẽ in regno Frãcię.

NEc obstat ꝙ dicta cõsuetudo fuit facta à laicis & viris eccl'iasticis simul ergo debet ligare viros ecclesiasticos, verũ est ĩ illis bonis in q̃b⁹ cõsanguinei ꝓximi sũt habiles: q̃a cõsuetudo debet ĩtelligi scd'm ius cõe l. ij. C. de noxa. c. cũ dilectus. de cõsuetu. ergo cũ de iure cõi cõsanguinei nõ sũt habiles, ĩ talib⁹ bonis nõ fiet extẽsio vltra et cõtra dispositionẽ iuris cũ cõsuetudines nr̃æ debeãt ĩterpretari tãtũmõ scd'm dispositionẽ iuris et nõ vltra, nec cõtra nec p̃ter: vt habet̃ in fine seu cõclusione nr̃arũ cõsuetudinũ et multũ eẽt hęc cõsuetudo cõtra libertatẽ eccl'iasticã si fieret talis interp̃tatio seu extẽsio vt

haberet locum etiã in talibus bonis,ex quo non valeret: cũ talia bona prouenientia ex talibus bñficijs ſint priuilegiata,nec ſint de iuriſditiõe principis laici licet alia ſint vt dixi in pluribus locis:& habet per Bal.in.c.cũ veniſſent.extrà de eo qui mitti.in poſſeſ.cauſa rei ſeruandæ.

QVoad acqſita vero ex alijs bonis q̃ habebat, aut habere poterat,puta ex donatiõe,legato,vel alio mõ ex ſuis parẽtibus aut propinquis in hoc caſu:vt.s̃.dixi in talib⁹ ſuccedẽtibus ꝓximi & ꝓpinqui cõſanguinei ipſo extãte legitimo:vt.s̃.dixi. & ꝓbat in d.c.relatum.& in.c.j.de ſucceſsiõi.abinteſtato. & iõ etiã in bonis acqſitis ex talib⁹ bonis p̃rimonialibus ſuccedunt aut ſuccedere debent eius conſanguinei proximiores:qñ certum eſt ꝙ ex bonis p̃rimonialibus acquiſiuit facit.c.quicũq̃.xij.qõne.iij.& notatur in dicto.c.inquirendum.extra de peculio clerico.& in.c.ſint manifeſtæ. xij.qõne.j.Philippus francus in repe.c.cũ eſſes.in. xxvj. col.de teſta.in ſexto ſed quia in caſu noſtro nõ eſt certũ ꝙ ex talibus acquiſiuerit,ſed ſolũ aduertendũ eſt ꝙ verificetur per proceſſum,ꝙ dictus Blaſius habuerit dicta bona:de qb⁹.s̃.ſcilicet duodecim centũ libras turoneñ. ex donatione eidẽ facta per reuerendiſsimum quondã dñm Ioannem Rolin eius patrem,& viginti vnũ centũ libras ex reachatu terre(Et ſeigneurie de Marigny)& tũc dictus quondã Blaſius fuerit in culpa,ita permixtũ vtẽdo rebus eccleſiæ & ꝓprijs.vt in.c.ſint manifeſtæ. xij.q. j.illa bona præſumunt acqſita tam ex ſuis bonis p̃rimonialibus,q̃ ex bonis eccleſiæ:& iõ debẽt diuidi inter eccleſiam & cognatos clerici,q̃ in talibus ſucceſsiſſent, vt dictũ eſt:& hæc intellige qñ facultas dictorum bonorũ patiebatur illam acquiſitionẽ:iuxta nota.ꝑ Inno.in.c.cũ in officijs.extra de teſta.& facit ꝙ in ſimili not. gl.i.l. cũ oportet .C.de bonis q̃ lib.& Spe.in tit. de accuſatio. §.j. ver.quid ſit de peculio.& ita tenet Panor.in dicta repetitione.c.cũ eſſes.in.x.col.extra de teſta, & in his debet arbitrari iudex quantũ ſit p̃rimoniũ clerici,& quot ſint eius reditus,& quantum potuerit lucrari de artificio: et quot ſint bona & reditus eccleſiæ:vt de his plene notatur per Imolam in.c.cum in officijs.& Philippum Francum in repe.c.cũ eſſes.in.xxvij.col.de teſtamentis.in.vj. cũ ergo dictus quondam Blaſius habuerit duodecim cẽtũ libras ex donatiõe ſui patris,et mille libras & quinquaginta quas tenebat dare & reſtituere dictæ quondã Alexie ei⁹ matri:& ſic per conſequẽs Ioanne continet, eius ſorori matri filiorũ dicti magiſtri Antonij garnier qui ius habebant in dictis mille francis & quinquaginta præſumitur acquiſitio facta de dictis mille francis & quinquaginta primo vt tollatur ſiniſtra ſuſpitio cõtra eũ:ne videret velle retinuiſſe id ꝙ non erat ſuum, ſed alienum.Et poſtmodũ reliqua acqſita præſumant ꝓ medio fuiſſe acquiſita tam de bonis ſcilicet eccleſiæ quàm de duodecim centũ libris:& qđ in dubio præſumendũ ſit qđ acqſita fuerint ex dictis mille libris & quinquaginta q̃ fuerunt per dictũ Blaſium acquiſita, probatur, nam vt dictũ eſt hic ante illa ſpectabant & pertinebant primo dictę quondam Alexiæ regnier cũ ſit certũ ꝙ tẽpore acquiſitionis dictę terrę & ſeignorię per baſtardũ de la haye dicta quondã Alexia erat ei⁹ vxor ex quo cũ conſtãte m̃rimonio fuerit facta acqſita,media pars ſpectabat ad eã:& iõ cũ fuerit poſt mortẽ dicti baſtardi ei⁹ mariti redẽpta et reachata licet rex illi ſucceſſerit, & ſic dictus quondã Blaſius ex iure regio ꝑ eũ empto dimidia pars pretij tm̃ regi ſpectabat.& altera dimidia dictæ Alexiæ:& ſic ex duob⁹ mille & centũ francis q̃ fuerunt dati pro reachatu dictæ terræ mille & quinquaginta debebant cõpetere et ſpectare dictę Alexiæ,et ꝑ conſequẽs Ioanne continet,matri dictorũ filiorũ.& ſic illi mille frãci & quinquaginta quoad dictũ Blaſium erant alterius & non ꝑtinebãt ſibi ipſi,immo iniuſte erãt apud ipſum & iniuſto titulo detinebat:& iõ cum appareant dicti filij,q̃ ſatis docent illas pecunias q̃ eiſdem competebant fuiſſe penes illum nec videat iniuſte acquiſiuiſſe pro eccleſia:potius ſunt præſumenda talia acqſita fuiſſe ex illis bonis,q̃ ex alijs.Et ideo talib⁹ repetẽtib⁹ debẽt dari & reſtitui,et primo,et principaliter adiudicari,iuxta notata per Panor.in dicto,c.relatũ.le ſecond.in fi.extrà de teſta.& hoc maximè ne eccleſia q̃ ſicut proprias res amittere nõ debet,ita rapacitatis ardore alienas inuadere nõ debet:vt dicit Gregorius in regiſtro,& ne eccleſia q̃ cultrix iuſtitiæ eſſe debet aliqd faciat,aut fieri patiatur contra iuſtitiã.de alie.feud.c.j.§.primo.in vſibus feudorũ. & ibi Aluaro et in hoc caſu eccleſia locupletaretur cum aliena iactura: qđ ius naturale non permittit .l. nam et natura.ff.de condictio indebiti. Grego-rius,

DE reliquis aũt acqſitis q̃ excedunt dictam ſummã dicendũ eſt,qđ præſumunt acquiſita tam ex alijs bonis ꝓprijs ſibi donatis, q̃ ex bonis eccleſię: et ſic fiet diuiſio pro media parte,et quo ad heredes dicti quondam Blaſij pro media parte:et quo ad eccleſiã pro alia media parte, vt dixi,licet videat dicendũ qđ debet haberi ratio redituũ bñficij et patrimonij, et debet dari ꝑ rata portio heredibus.per no.in.c.j.xij.qõne.iij.alia aũt portio quę debet dari eccleſię debet diuidi inter plures eccleſias vt ei plus detur à qua maiores reditus percipiebat,q̃a qñ nõ conſtat ex qb⁹ reditib⁹,debet præſumi ex reditibus cuiuſlibet:vt vult textus et Panor. in dicto.c. relatũ in vlti.col.in gl.fi.extrà de teſt.¶ Aduertant tamẽ eccleſiaſtici:q̃a tex.in dicto.c.relatum.le ſecond,de teſta. non loquit de bonis acquiſitis ꝑ eccleſiam.Et multum differũt:et ad textũ in.c.primo.de ſucceſsiõe ab inteſtato,dicit tex.cũ gl.qđ ſi fuerint acquiſita intuitu perſone ſpectant et tradantur in ius alterius cui deficiunt,ſi non habeant conſanguineos et agnatos.cogitandũ eſt. Sed cui incumbat onus probandi , an hęredi qđ ſint bona ꝓuenientia aliũde q̃ ex bñficijs:an vero prelato,in hoc caſu crederem qđ hęredes tenentur probare qđ habuit bona ꝓpria aliunde q̃ ex bñficijs:et hoc probatio, pręſumptio erit qđ acquiſitio fuit facta ex illis. ita tenet ꝑ multa Soci.in conſi.ſuo.ccxvj.incipiente,accuratè,profecto diligenter,in.j.col.et ibi ponit etiam qñ habet plura beneficia,qũo ſit pręſumendum ex fructibus cuius bñficij acquiſiuerit,recurre ad eum,ſi caſus euenerit.

SEd dicere poſſent officiarij regij qui ſe oppoſuerũt prædictæ gardie,quod quecunq̃ dicta ſunt pro filia,ſcilicet pro dicta Barbara impubere in materia gardię habent locum in allodialibus,& non in feudalibus vt ſunt acqſita per dictum quondam Blaſium:quia in eis non ſuccedunt naturales etiam legitimati:vt eſt textus. in .c. primo .§. naturales.ſi de feudo fuerit controuerſia.in vſibus feudorum.Et quia hæc materia fuit alias ſatis diſputata in caſu emergenti, & multi conſuluerunt,non inſiſto. Sed qđ plus:immo etiam ſi dicta filia fuiſſet bene legitimata & inſtituta in oĩbus bonis etiam ſi fuiſſet legitimata expreſſe ad feuda cum cl'a nõ obſtante

obstante.§.naturales.si de feudo fuerit cōtrouersia. adhuc in terra seignoria sancti Symphoriani quæ est de feudo ecclesiæ scilicet prioratus sancti Simphoriani nō potuisset dicta filia succedere: qa vt dicit Bal.in .l. gñaliter. §.fi.C.de insti.& substi.& Frā.cur.in cōs.xiij.in fi.ij. col.

Priceps nō legitimat quo ad ēphy teu.ecclesiasticā.

64 †princeps nō pōt legitimare quo ad emphyteusim ecclesiasticā.& bonū est argumētū de emphyteusi ecclesiastica ad feudū ecclesiasticū,per ea q̄ not.Spe.in ti.de feudis.§.qm̄.ver.xl.vbi dicit ꝙ feudū & emphyteusis,sunt eiusdē conditiōis & nature.de qua materia p do. meū Ias.in l.j.&.x.xj.&.xij.colū.C. de iure emphy.& qa non multū vrget:ex quo vt dictū est dicta legitimatio dictæ Barbare nō valet:nec ex ea succedere possit etiā in allodialibus vt dixi supra:multo ergo minus in feudalibus & emphyteuticis ecclesiasticis,non amplius insisto.

SEd ad quos debeant pertinere hęc bona feudalia,an ad ꝓximos cognatos inq̄tū ex pecunijs eorum seu ꝓprijs pecunijs dicti Blasij fuerunt acqsita: an vero ad principē seu dn̄m feudi,videret ꝙ ad regē cōpetere deberent:qa vt dcit Azo in rubrica,qb⁹ mo.nat.effi. legi

Feudatarius Val valor.

65 ti.& Alex.in cōsi.suo.ij.in.iij.col.in.j.vol.†naturales etiā legitimati sunt infames:& dn̄s cōcedens alicq̄ rem alicui in feud'.dicit ei cōcedere dignitatē cūvt dicit Alua.in.c. quis dicat dux comes.§.primo in procemio feudorū.

66 †feudatarius dr̄,idest fidelis,vel valuasor dicit:quasi dignus stare ad valuas dn̄i,& eas intrare propter bn̄ficiū ꝙ à dn̄o accepit.Et iō cū tales sint infames: & porte dignitatū infamibus non pateant .l.ij. C. de digni.lib.xij. ideo non possunt tenere feuda prædicta. dicit Alua. in locis hic antè allegatis.& do.meus Ias.in procemio feudo.in.x.col.in vsibus feudo.

In Francia soli nobiles pñt tenere feuda.

67 ITem†nemo pōt tenere in toto regno Frāciæ & maxime i ducatu Burgūdiæ feudū nisi sit nobilis:& istud obseruat notoriē in toto regno.Sed bastardi & naturales nō sunt nobiles:vt dicit Bal.in.l.humilē.C.de incest. nup.Alua.in.c.j.§.cęteri.in.iij.col.qs dicat dux marchio

68 comes.†nec per legitimationem eis dat nobilitas:cū sit præminentia q̄ à principe conceditur.& dicit feudū antiquum,qd' est nobile:hoc est sunt multi anni ꝙ est factū vt sunt terræ & seignoriæ debeba:nec nouū feudū dicit nobile:qa nemo ictu oculi fit nobilis.no.gl.in.l. stēmata.ff.de gradi.nisi p principē:& iō cū in hac patria ducatus Burgūdiæ feuda non dant nisi nobilib⁹,talia feuda dant & concedūt dignitatē:cū vt dicit Bal.in.c.cū dilectus.in.vj.col.extra de fide instr.do.me⁹Ias.in procemio feudo.in.xxxv.col.feudū nobile nobilitat possessorem qd' nō pōt facere in hoc casu,cū nō habuerit licentiam à principe acqrendi feuda.Cū ergo tales bastardi, etiā legitimati sint infames:& sic eis non pateāt porte dignitatū,non possunt tenere nec acqrere feuda : imo si tales acqsierint,tūc ex quo est apud idignos debet ab eis auferri & fisco applicari:argumēto eorū q̄ supra dicta sūt.

ITem etiam adhuc sicut reqrit qd' legitimatus ad hoc vt in feudis succedat qd' expresse fiat mētio:vt tenet Philippus decius in consi.suo.lxxvj.Ita etiam qn̄ legitimat,vt qs ei succedere possit:nec sufficit gn̄alis & vniuersalis:cū tal' feuda nō cōprehēdat,vt tenet Deci⁹ in dicto loco allegās Signorolū de homodeis in quodā cōsi.

NIhil aliud dico,sed transeo ad aliud dubiū: an scilicet dictus magister Antonius garnier noīe suorū filiorū & tutorio nomine illorū filiorū q prætendūt hæreditatem eis delatam potuerit propria autoritate occupare oīa bona dicti quondā reuerendi do. Blasij Rolin, & illa occupando inciderit in penam.l.si qs in tantā.C. vn̄ vi.& in.l.extat.ff.ꝙ metus cā.Io.de imo. in .c. cū in officijs.in.vj.col.post Ant. de but. extra de testa. prosequit & examinat hanc materiā.Et facit duos casus principales.Vnus est & primus qui est in terminis nostris,

69 †qn̄ scilicet decesit p̄lat⁹ seu clericus secularis abintestato:& tūc dicit qd' si hæres clerici vel p̄lati occupat ea q̄ constat fuisse clerici & p̄lati,clarū est qd' potuit,& nullam pœnam incurrit.Aut occupat illa q̄ cōstat esse ecclesiæ,vel de qb⁹ est dubiū an fuerint ecclesiæ,& tūc nō pōt occupare:aīs cadit in cōstitutionē si qs in tantā .C. vn̄ vi.& in edictū diui Marci de quo in.l.extat.ff.ꝙ metus cā.¶Sed nūc iacent hic leges atq; prophete,q̄ bona dicant esse ecclesię,& q̄ clerici,& q̄ prēlati:nam si sint aliqua bona q̄ cōpetant ecclesie puta calices,ornamenta literæ,reditus ecclesiæ,aut alia mobilia expresse & spāliter pertinētia ad ipsam ecclesiā:tūc in hoc casu intelligit dictū Imolæ:si vo sint aliqua bona puta pecuniæ vel alia supellectilia q̄ ad ornamentū suæ personę fuerūt empta ex pecunijs prouenientib⁹ ex fructib⁹ suorū beneficiorū iam perceptis,vel alia acqsita ex talib⁹ pecunijs, tūc sunt illius clericis:& fuerūt illius p̄lati. ita qd' effecti sunt domini,& per consequens ad hæredem spectent: quemadmodū si essent de bonis suis patrimonialibus: & in hoc casu nō incidūt in cōstitutionem.l.si qs in tantam.nec in alijs pœnis supradictis:& hoc est,qa in talibus filij dicti Antonij vident esse hæredes,etiam ab intestato:cū vt dictū sit supradict⁹ Blasius ꝓtonari⁹, erat cōmēdatarius ad vtilitatē sui̇psius ita qd' fructus fecit suos taliter ꝙ futuro successori reseruari nō debet: vt dicit Lud.Ro.in.d.cōsi.cccl.incipiēte,in casu ꝓpositę cōsultatiōis.et posset respōderi ad id ꝙ dicūt doc.post tex.et gl.in.c.relatū.& in.c.cū in officijs.extra de testa. & in .c. fi.de peculio clerico.vbi Imo.& alij ꝙ textus in iure dicētes ꝙ p̄latus successor in bn̄ficio succedit ab intestato p̄lato in bonis ecclesiæ vel in bonis acqsitis intuitu ecclesię non dicūt ꝙ succedūt in fructibus suorū beneficiorū iam receptis:qa tales non sunt bona ecclesie nec acqsita intuitu ecclesię:sed sunt bona clerici & prelati q effectus fuit dn̄s dictorū fructuū pceptorū:vt dicit Io.& Lau.in c.duo sūt.xij.q.j.facit.c.peruenit.extra de fideius.¶Si verū sit,est magna limitatio ad p̄dicta iura:sed credo verū sic:cū vt iam ante dixi tex.in.c.relatū.tex.in.d.c.j.de successio.ab intestato.nō dicāt ꝙ bona acqsita ex fructib⁹ bn̄ficiorū acqrant futuro successori in bn̄ficio:immo dicit tex.in.d.c.relatū.ꝙ bona acqsita per ecclesiā reseruāt futuro successori.et tex.in.d.c.j.de successio.ab intestato dicit ꝙ si sint acqsita per clericū & intuitu ei⁹ p̄sone si de illis nō disposuit ivita ꝙ altari cui deseruit sanctificet,et in ius ei⁹ tradant,nisi habuerit cōsanguineos et agnatos: qa tales succedūt ab intestato et admittunt ad successionē,& nō ecclesia.vt est textus in.c.vltimo.xij.q.ne vlt. & xij.q.iij.c.qcūq;.&.§.si qs episcopus.i auc.de ecclesia.tit. & gl.exp̄sse in dicto.c.j.et cōiter oēs illam sequunt.cū ergo in successiōe,dicti quondā Blasij nō sint aliqua bona q̄ possint dici res ecclesie:sed solū q̄dā mobilia intuitu ei⁹ personæ acqsita:et alia bona immobilia non intuitu ecclesiæ ēpta,nec de rebus ecclesie ēpta,sed de suis ꝓprijs pecunijs,et maxime de pecunijs supradictis scilicet de duodecim cētū libris eidē donatis,et de pecunijs habitis ex reachato de Marigny: licet dict⁹ magister An

Casus.

No.quæ bona dicātur ecclesiæ, q̄ clerici et quæ prælati.

tonius prædicta bona occupauerit, non incidit in ali-
quam pœnam.

AVt vero dictus prælatus deceſsit ab humanis con
dito teſtamẽto:& tũc quia nihil ad propoſitũ,dic
vt per Io.de imo.in.c.cũ inofficijs.§.alle.in tit.de teſt. Et
prædicta mihi viſa fuere ſcribenda in prædicto caſu ſine
ſalario:ex quo ſi quid minus bñ dictũ parcendũ eſt: cũ
ſi pecunie pro præmio & ſalario fuiſſent,forte latius in
ſudaſſem:ſed tm̃ hæc pro ſtudio camerario & extraordi
nario paucis diebus in hanc formam redegi.

SEd proſequendo materiã huius.§.q̃ro Pone ꝙ pre-
ſbyter delinquat:cui debeant bona eius q̃ veniunt
cõfiſcanda applicari. vide gl.& doc.in.c.quia diuerſita
tem.in verbo,præter.extrà de conceſ.præben.

Des mainſmortes. Rub.IX.

HOſtienſis in ſumma.tit.de natis ex libero ventre.
ver.ſi.& Cy.in auť.ſed epiſcopalis dignitas .C. de
epiſ.& cleri.quærit quid dicatur manuſmortua.& vide
Gui.pape quæſtione ſua.cccxj.

Seruitus quo iure inuenta. 1

QVAERITVR†primo quo iu
re fuit inuẽta ſeruitus.Tex.in.c.
vj.die.xxxv.diſtin.dicit,ꝙ inuẽ
ta fuit ꝓpter ebrietatẽ. Bart.ce-
po.in tractatu ſuo ſeruitutũ, in
prin.in.ij.&.iij.col. dicit ꝙ põt
dici ꝙ fuit inuenta diuerſo iure
diuerſis reſpectibus. vide eum.
¶Et quia hic dicit (des mainſ-
mortes.) Aduerte qa vt dicit Spe.in ti.de feudis.§.ij.v.ſi.
ij.quærit.Iſta vocabula magis morib⁹ ciuitatũ et vten-
tiũ intelligũť emanaſſe,q̃ à iure ſcripto:qm̃ natura quo
tidie noua nomina edere deproperat.l.ij.§.ſi quid.C. de

Noĩa diuerſa colonorũ ſeruientium. 2

vete.iure enucle.†Et ideo aduerte,quia plura ſunt noĩa
colonorum & ſeruientium.Nam quidam ſunt aſcripti
tij,quidam ſunt cenſiti,quidam perpetui,quidam con-
ditionales,quidã inquilini,quidam originales quidam
ſimplices:quidam ruſticani,quidam liberi.

ET de his oĩbus ponit gl.in rub.C.de agrico.& cen-

Aſcriptitij. 3

ſi.lib.xj.Sed aduerte†quia aſcriptitij ſunt qui p ſcri
pturam ſolo aſcripti ſũt.i.cõſcripti:quaſi aſcriptitij.i.ad

Reqſita ad hoc vt qs ſit aſcriptitius. 4

ſolum per ſcripturã aſtricti.Sed dic ꝙ ad hoc†ꝙ quis ſit
aſcriptitius plura requiruntur.Primo qđ plublica ſcri-
ptura interueniat:in qua ſcriptura hoc contineatur qđ
expreſsim ꝓmittat dño ſoli,ꝙ nunq̃ a ſolo recedet,nec
puncto quidam à ſolo ſeparari debet.vt .C. de agric.&
cenſi.l.cum ſcimus.§.primo.&.l.colonos nunq̃. lib. xj.
¶Secundo qđ interueniat ſecundo alia ſcriptura poſt
illam ſcripturam in qua confiteatur vel deponat ſe aſcri
ptitium eſſe.quæ confeſsio interueniat ſine omni neceſ-
ſitate:& tunc ex vtroq; genere obligationis, id eſt pri-
mæ ſcripturæ & ſecundę ſcilicet confeſsionis talem eum
eſſe qualem inter acta depoſuit:vt in prædicta.l.cum ſci
mus.§.j.nec enim ſola ſcriptura ſufficit,nec ſola confeſ-
ſio,nec aliud adminiculum,niſi illa duo prædicta inter-
ueniant:vt in prædicta.l. cum ſcimus.ex quo cum plu-
ra deſiderentur ad conſtitutionem alicuius actus:ſi vnũ
tantum interuenit,non ſufficit.l.Fulcinius.§. cum autẽ.
ff.ex quibus cauſis in poſſeſſio.eatur.¶Ex quo apparet

Qđ aſcriptiti⁹ non ſit ſeruus. 5

quod aſcriptitius non eſt ſeruus:cùm vt dicit text.in.l.
nec ſi volens .C. de libera. cauſa. qđ ſcribens ſe ſeruum
cum eſſet liber multum preiudicium ſibi generat. facit
tex.in.l.liberi.&.l.interrogatam.C.de libera.cauſa.eodẽ
titulo hic ante allegato.

PAtet etiam alijs modis ꝙ aſcriptitius nõ eſt ſeruus
immo eſt liber:quia vt conſtat,ſeruus vendi poteſt
ſine peculio & cum peculio.l.quoties .ff. de contrahen.
emp.l.ne diutius.C.de agrico.& cenſi.lib.xj.aſcriptitius
autem nunq̃ venditur ſine terra.l.ij.C.de agri. & cenſi.
¶Item quis poteſt eſſe aſcriptitius ſine peculio:& tamẽ Aſcrip glebæ.
aſcriptitius nunq̃ eſt ſine terra.d.l.cũ ſcimus.&.l.ij.C.de
agri.& cenſi.Hinc eſt ꝙ dicitur aſcriptus glebæ. ita qđ
nunq̃ à terra etiam puncto recedet.d.l.colonos.C.de a-
gri.& cenſi.Item aſcriptitius teſtatur:vt facit textus in.l.
ſi preſbyter.C.de epiſco.& cleri.ſeruus aũt nullo modo
põt teſtari.§.ſeruus.inſti.q teſta. facere poſſunt. ex quo
dico qđ iſti homines manuſmortuæ huius noſtræ pa-
triæ potius aſſimilentur in hoc ſeruis q̃ aſcriptitijs,quia
etiam teſtari non poſſunt:vt infra hoc eo.tit.§.(Lhom-
me de mainmorte ne peult diſpoſer) tu dic ꝙ etiã aſcri-
ptitius de his quę habet à dño teſtari non põt,ſed tm̃ de
ſuo:vt habeť & no.in prędicta.l.ſi quis preſbyter. inter
viuos etiam non alienat aſcriptitius.l.penul.C.in qbus
cauſis colo.dominos &c.lib.xj.ꝙ tñ facit homo manuſ
mortuæ,prout infrà dicetur in hoc tit .§. (Lhomme de
mainmorte peut vendre)vbi plene.¶De his aſcriptitijs
ponit.G.Bñdi.in ſua repeti.c.Ray.in verbo, & vxorem
nomine Adelaſiam.nume.456. de teſta. vbi ponit etiã
de alijs colonis infrà poſitis.

6 ALij coloni†ſunt cenſiti,qui dicunť quaſi cenſibus Cẽſiti
aſcripti conſtituuntur vt aſcriptitij ſcilicet gemi-
na ſcriptura interueniẽte:licet quidã dicant ꝙ vnica ſcri
ptura ſufficiat in qua ſcriptura requiritur ꝙ obligetur
7 ad certum cenſum præſtandum:†& differunt cenſitus
& aſcriptitius,qa cenſitus tenetur ad certũ cenſum præ-
ſtandũ,aſcriptitius autem ad incertum: puta tertiã vel
quartã partem fructuum ex fundo ꝓuenientium q̃ di-
cuntur de cenſito.probantur per.l.ij. C. in qbus cauſis
colo.lib.xj.& per.l.iij.C.de appari.magi.mili.lib.xij. &
l.omnes omnino.C.de agri.& cenſi.lib.xj.&.l.quicũq;.
C.de re mili.in quibus iuribus maxime in.d.l.ij.proba
tur ꝙ in hoc caſu requiriť ſcriptura. Et an tales poſſint
8 teſtari Videtur†ꝙ nullo mõ poſſunt teſtari per.l.vlt.C. An p ſint te ri.
in quibus cau.colo.l.quẽadmodum.C.de agrico.& cen
ſi.lib.xj.& in.d.l.ne diutius.& ſic idem ſunt cenſiti, qđ
cenſibus aſcripti.Et iõ poſſet dici ꝙ de terra quam labo
rant ad cenſum ꝙ nullo mõ poſſunt teſtari.Alij dicunt
ꝙ poſſunt inter ſuos teſtari,q ſcilicet ſunt de ſua familia
inter extraneos nõ.l.cognouimus.C.de hæreti.& mani-
che.l.ſi quis.C.de inceſtuo.et inutili.nuptijs.

SEcundũ prędicta vř ꝙ quilibet q recipit terram ad
certũ qd præſtandũ,qđ poſsit dici colonus cenſitus
ideſt cenſib⁹ aſcriptus,ex quo non amplius poſſet teſta
ri.Sed dic ꝙ hoc non eſt verũ:quia ad hoc vt qs fiat co- Cen rius
lonus cenſitus,requiritur qđ ſit ſcriptura geminata: vt Cen lis.
dictum eſt in aſcriptitio: alias non dicitur colonus cen- Col
ſitus,ſed tm̃ erit cenſuarius,aut cenſualis:prout infra di ppe
cetur:qui differt ab hoc colono cenſito.

9 TErtiò†dic,alij ſunt coloni ꝑpetui de quib⁹ loquiť
tex.in.l.vnica.C.de mẽdicantibus vali.lib.xj.Mira
bilis pro certo eſt hæc ſeruitus.Nam cũ olim eſſent ſta- Non mẽd tium lidor
tuti certi reditus ex publico deſignati, tempore famis
pro miſeris & debilibus perſonis: quidam validi erant
& bene ſani & fortes in membris, ſimulabant miſeriã
corporum

corporum & dementiã,& debilitatem partẽ redituum percipiebãt:alˀs verum panem debilibus et miſeris au ferebant diminuẽdo p̃bendam aut alˀs victũ veris miſe ris:quos tales Ioãnes de platea ĩ rub.C.de mẽdicã. vali dis appellat ſpalnaldos,gatiatos,& goliardos,ſiue truã dos in vulgari galiaſſos appellat.Si tales reperiebantur aut in lucẽ ꝑderenť ꝑ aliquẽ tali inquiſitori q̃ hãc ſimu lationẽ in publicũ deduxerat:ſi erãt liberi q talia finge bant,in ſuo ꝑpetuo habebãt colonatũ:ſi erãt ſerui, pri mus dñs eis carebat,& delatori aſſignabanť:& hi diffe rũt à ſeruis:q͞a hi ſeruiunt perpetuo & nõ eius filij: ſerui vero & eiꝰ liberi ſunt ꝑpetuo.l.diffinimus.C.de agri.& cenſi.lib.xj.Et iõ vt tales truãdi euitenť,debet rector ꝓ uinciæ quærere cõditiones ꝑſonarũ in ciuitate exiſten tiũ:& quos inuenit agricultores,vel ad officia aptos ad illa eos exercenda remittere debet: & eorũ ſegniciẽ ad meliorẽ mutare vitã,vt in auť.de queſtore.§.volumus. cũ pluribus.§.ſeq.col.vj.q tex.loquiť de his q ſolũ ſunt vagabũdi,& nullã debilitatẽ habẽt licet ſimulent. Hoc em̃ xp̃ianiſsimus rex Frãcorũ Ludouicus duodecimus ſuo tp̃e ad practica deduxit. Videns em̃ multos in ſuo regno eſſe tales truãdos,ipſos pluries ꝑ prouincias in terpellare fecit:vt ſe exercerẽt q̃buſdã artificijs:q ſi non ꝑ eos eſſet factũ,ꝓuideret poſtmodũ.Videns autẽ tales nolle à ſua laſciuia & truãdia diſcedere,nec ſe velle exer cere ad aliqua artificia,plures iuſſit mittendos & ducẽ dos ſuis ꝓprijs expẽſis & ſtipẽdijs cuidã naute ſeu capi taneo maritimo noĩe Preiehan,ad puppim trahẽdã: q vulgariter dr̃ (mener en galee pour tirer la rame) & ſic pluribus ſpanaldis,galiaſſis, & truãdis ꝓuinciã ſeu re gnũ ſuũ purgauit:q ꝑ certo pluſq̃ ęquiſsimè & ſanctiſ ſimè factũ credo plures tales mendicãtes ſeu truãdi his diebus currũt,q ſe ſimulãt debilitatos in corp̃e, & ſub colore petẽdi eleemoſynã furanť,& burſas ſeu crume nas ſcindũt:& vt dixerũt q̃dã, capti in carceribꝰ huius ciuitatis pro talibꝰ delictis ſunt plures q ſe inuicẽ intelli gunt,cũ tñ capiunť per nos,capi aut cognoſci poſſunt, acriter puniuntur.Et etiã his diebus fuerunt quinq; aut ſex fuſtigati per hanc ciuitatẽ Heduẽ.& alius ad mor tem condemnatus propter plures reiterationes.

10 Quartò dic†q ſunt alij coloni,q dicunť cõditiona les:q ꝓprie ſunt coloni,colonariæ cõditionis : q ſcilicet p̃cedente ꝓmiſsiõe in ſcriptis vel ſine ſcriptis,ꝑpetuo iure coloni ſe eſſe,in fundo ꝓmittãt: vt poſtea ꝑ.xxx.annos in fundo permaneãt.Facit tex.in.l. cũ ſatis.§.cũ aũt.C.de agri.& cenſi.¶Hodie v̈o ꝑ hanc nr̃am cõſuetudinẽ aut quis morať in loco,& promittit eſſe hoĩem,& ſtatim efficieť hm̃oĩ cõditionis.Aut vero nõ p̃ceſsit ꝓmiſſio:& tũc reqriť ãnus:vt.ĩ.hoc eo.tit.§. (Lhõme frãc q va demeurer.)Primo et ſcd'o ſũt aliq̃ dif ferẽtię inter aſcriptitiũ & cõditionalẽ q̃s nõ curo referre.

Coloni conditio nales.

11 Quintò dic†q alij ſunt coloni q ſunt ſimplices , q aut ſunt partiarij aut nũmis colunt:& tũc cũ tales nulla cõditiõe teneanť,nõ inſiſto.dico tñ qd' ſunt q colũt terrã alicuius,aut certa mercede cõſtituta, aut certa parte fructuũ:ꝑut facit tex.in.l.cũ in plures.§. meſſem.ff.locati & cõdu.& idẽ de inquilinis ſimplicibꝰ.

Coloni ſimplices. *Inquilinus ſimplex.*

12 Sextò dic,†q etiã ſicut dictũ eſt q ſunt coloni cõdi tionales:ita ẽt ſunt inquilini cõditionales,q parum 13 differũt à colonis cõditionalibꝰ.†Sed tu dic q eſt diffe rẽtia:q͞a ꝓprie colonus cõditionalis eſt q cũ ſua familia in fundo inhabitat ſicut ſuperius dictũ eſt,nec à fundo recedere põt.Inquilinus v̈o cõditionalis eſt ille q͞ colens fundũ alibi inhabitat.Dicit em̃ tex.in.l.diffinimus.C.de agri.& cenſi.q licet in noĩe differant: tñ pene illorũ eſt eadẽ conditio:iõ dicit pene q͞a inquilinus cõditionalis ſe p̃ſcriptiõe.xxx.annorũ defendit, q͞a cũ alibi habitet, nõ põt dici q eiꝰ agnatio vel cognatio in fundo rema neat.l.eũ q.C.de ſun.rei priuatæ.l. oẽs .C. de p̃ſcri.xxx. vel.xl.annorũ,q nõ eſt in colono:q ex quo eiꝰ agnatio vel cognatio in fundo remanet non põt ſe p̃ſcriptione defendere:vt.l.cũ ſcimus.§.vltimo.C.de agri.& cẽſi.lib. xj.¶Qñ aũt colonus poſsit p̃ſcribere:vide Bal.in.l.ma le agiť.C.de p̃ſcri.xxx.vel.xl.annorũ & ibi apoſtil.Alex.

Inquilini conditio nales.

14 †Dic q inquilinus dr̃ q conduxit domũ vt ibi ꝑpetuæ moretur:& ſtetit ꝑ triginta ãnos dicitur conditionalis: colonus vero qui fundum conduxit:vt dictum eſt. Fa cit ad hanc differentiam.l.rẽ pignoris.ff. de acqui. poſ. Faciunt q̃ dicit do. meus Iaſ. in.§.item ſeruiana.in.iiij. col.poſt Aretinum inſti.de actio.

Colonꝰ et inquili nus quo differãt.

15 Septimò dic†q ſunt alij coloni q dicunť originarij, q ex aliq̃bꝰ conditionibus nati ſunt:& proprie eſt q non ex ſe,ſed quia rõne ſuæ originis,ideſt ſuorũ præde ceſſorum à quibus habet originem, vendicat aliq̃s ius in eo tale q habebat in ſuos p̃deceſſores. De iſtis origi narijs loquiť textus in.d.l.cũ ſcimus.circa finẽ.vbi diciť q in rure nati.& in.l.cũ ſatis.§.cũ aũt.C.de agri.et cenſi. lib.xj.& in.l.mulier.& in.l.originarios.& in.l.quẽadmo dum.C.eo.& in.l.edicimus.C.de murilegulis.lib.xj. Di cam.ĩ.in hoc tit. (en lieu & condition de mainmorte.)

Origina rij.

Nunquid aũt reqritur q ſint nati in fundo, vel ali bi,faciunt textus in.d.l.cum ſcimus.&in.l.cũ ſatis. Dicã infra in dicto.§.Hos ſupra nominatos ponit Ioã. de platea in.l.fi.C.de agri.& cenſitis.

16 Octauò dic†q ſunt alij q dicunť villani:& iſti aut ſunt reddẽtes,aut manẽtes aut angarij aut peran garij:aut hoĩes aliorũ,aut recommendati. Rofredus in libellis ſuis in iure ciuili.foľ.cxv.in tit. (des villains) ita eos nominat:ſed poterunt hoĩbus huius patriæ in ali quibus adaptari cum his quæ ſtatim dicam.

Villani.

17 Dicit em̃†primò Rofredus in dicto loco: & hæc ſit ꝑ nona ſp̃ẽ ſeruiẽtiũ,q reddẽtes ſũt q nihil aliud dño faciũt,niſi q reddũt gallinas vel ſpalas porci , vel porcum,vel agnũ,vel librã piperis,vel cære,vel aliqd ta le in paſchate dñi,vel in natiuitate dñi:& hos reditus q dam prę̃ſtant pro p̃dijs q̃ habent à dñis:& eſt cõtractus do vt des.Quidam p̃ſtant pro perſonis,& nulla prędia habent a dñis:vt dicit Rofredus in dicto loco q de his vidit in pluribus partibus:& nullũ aliud ſeruitium prę ſtant:nihil tamen pro prædictis allegat.

Redden tes.

18 Manentes†ſunt q in ſolo alieno manent in villis quibus nec liberis ſuis inuito dño licet recedere: ſicut(vt dicit Rofredus)ſunt multi & Bononiæ & in vil lis Neapoli. Iſti manẽtes preſtant aliquos credo certos reditus,& faciũt certa ſeruitia.¶Item etiam vt dicit,ma nentes ſunt qui.xxx.annis in ſolo alicuius ſuperſederũt: & dñs ſoli eos pro manentibus habet:& manentia ſer uitia,vel reditus,vel operas,vel collectas & pro maritã da filia, & pro alijs.ſicut dictum eſt ſupra de iuſtitiarijs in titulo(Des iuſtices).§. (Le droict de indire) ab illis ꝑ triginta annos receperũt & ſcientibꝰ et patientibus ipſis põt dici ſcd'm cõſuetudinem noſtrã ſi ſteterint & man ſerint per annum:per tex.noſtre conſuetudinis , in hoc 19 titu.§.(Lhomme franc.le ſecond)vbi dicitur, † quod ſi

Manen tes.

homo frãctus mãſerit in loco manuſmortuæ per annũ, efficitur illius cõditiõis:& tenetur ad illa ſeruitia & onera ad q̃ alij tenent̃:puta ad corueas,tallias,& alias opas. dicit ẽt Rofredus,ꝙ ſi tales mãſerint alibi volũtate dñi:ſi tñ dñs ſemp retinuit ſeruictia,manẽtia ſunt manẽtes,& poſſet dici in hac pñia,ꝙ oẽs qui rõne foci & loci ſoluũt aliqd dño,ſunt manẽtes:puta in pluribus locis debent̃ cenſus rõne foci & loco gallinæ,coruea tæ,et alia hmõi. De prædictis etiam nihil allegat Rofredus.

Angarij. 20 ANgarij†ſunt qui ſeruitiũ ſaciunt ꝓprijs expenſis, puta tot operas in ſeptimana:& dicit Rofredus ꝙ vulgariter in multis partibus dicit̃ angaria.Et tales villani qui faciũt operas cum pſona & ſuis expẽn.vulgariter vocant̃ angarij:& ꝙ faciant ſuis expenſis, eſt arg.ff. de oper.libe.l.ſuo victu.vnde dicit̃ in paſsione dñi. Et angariauerũt quendam Simonem cyreneum.

Perangarij. 21 PErangarij†ſunt q̃ faciũt operas ſuis expẽſis, & etiã ſoluũt reditus primonij.De iſtis habemus in.l.ij.§. ad perangariã.C.de epiſ.& cle.& habemus p doc. in.l. nemine.C.de ſacroſã.eccle.Et de angarijs habetur in tit. quẽadmo ad ciuilia munera indicunt̃.C.l.j.lib.xj.&.ff. de mune.& hono.l.munerũ.§.primoniorũ.& ꝙ ibi dicit de angaria,itelligas de perangaria.De his pſtationibus quæ propriè in vulgari noſtro dicuntur corueatæ, dicã infrà in hoc ti.§.(Gens de cõditiõ mainmortable.)

☞ADDITIO. De his vide p Mat.de affli.in cõſti.regni Sicilie q̃ incipit,erroris in.iij.lib.vbi ponit,an tales poſsint clericari ſine licẽtia ſuorũ dñorũ,prout eſt de hoc cõſuetudo Niuernẽn. *

Hoïes aliorũ. 22 HOmines†aliorũ dicunt̃ vulgariter hoïes feudi, q̃ non ſunt reddẽtes aliqd:nec ſunt manẽtes,nec angarij,nec perangarij:ſed ſunt fideles & vaſalli:& tales nihil præſtant,niſi quantũ reuera vaſalli:de quibus ſupra dictum eſt tit.de feudis per totum.

Recommẽdati. 23 REcommendati†ſunt qui veniũt de aliqb[9] partib[9] & habitare volunt in ciuitate aliqua eligunt patronũ dñi ciuitatis:& ſe eſſe ſuos recõmendatos, vt habeant defenſionẽ dñij:& eidẽ ſingulis annis ſeruiant in paſchatæ,in natali ſcilicet dãdo gallinas,vel librã piperis,vel qd aliud.& dicit Rofredus ꝙ de iſtis multi inueniuntur apud Neapolim in villis eorum, & Bononiæ: iſti nihil de iure debent cõferre:ſed Neapolitani ab illis multa exigũt,& ferè oïa quę dñi exigũt à vaſallis,prout dicit Rofredus in loco hic ante allegato. De vaſallis nihil hic dico,cũ ad plenum dixi.ſ.in tit.de feudis.

Hoïes de manſata. 24 NOno dic†ꝙ ſunt alij hoïes,q̃ dicunt̃ hoïes de mãſata:qñ ſcilicet dñs dat alicui mãſum cũ diuerſis poſſeſsiõibus: & ꝑpter hoc ille facit ſe hoïem dñi,& ad certũ ſeruitiũ tenet̃.& talis hõ de mãſata q̃ eſt rõne poſſeſsionũ pſona tñ ei[9] erit libera ſcd'm cõſuetudinẽ regni Frãciæ,ſi dimiſſa mãſata aliæ,ſe trãſſerat:ꝑut dicit Spec. in tit.de feudis.§.qm̃.ver.decimonò quærit̃. ibi, eſt aũt

Manus mortuę. 25 mãſata:†& ꝑpriæ ſunt hoïes huius patriæ q̃ dicunt̃ manuſmortuæ:ꝑut dicit in.§.primo hui[9] tituli: q̃a nulli in hac patria ſunt ſerui corpore,ꝑut nec hoïes de manſata q̃ ſunt tm̃ ſerui rõne poſſeſsionũ,& dimittendo poſſeſſionem efficiunt̃ liberi,vt habetur infra in.§.(Lhomme de mainmorte peult deſauouher ſon ſeigneur)de natura iſtorum infrà proſequendo titulũ dicam amplius.

ET aduerte qd' in pſecutione huius tituli videmus de hoïbus ſubiectis quadruplici ſubiectione: aut quia ſunt iuſtitiabiles,aut talliabiles aut manumortabiles,aut coruea biles,aut ſunt ſubiecti vna ſubiectiõe,aut ex tribus,aut ex duabus,aut ex vna tantum: de quibus omnibus dicam infrà in hoc titulo.§.(Gens de conditiõ mainmortable.)

§.primo.

OV duchie de Bourgongne n'a nulz hommes ſerfz de corps.

VIde hoc ꝙ in comitatu Niuernẽn.ſunt ſerui corpore:cũ ſit rubrica in eorũ conſuetudinibus.(Des ſeruitudes corporelles)et tñ eſt ꝓpinqua huic patriæ:& etiã eſt comitatus dependẽs à ducatu:rõ eſt in promptu,ſcd'm qd' dici põt, q̃a vna pñia põt eſſe magis priuilegiata q̃ᵹ alia:nã de iure poſſunt eſſe ſerui q̃ aut fiunt,aut naſcunt̃:ſcd'm ꝙ habet̃ in.§.ſerui.inſti.de iure pſonarũ & tñ vt dicit Bar.in l.hoſtes.in.iij.col.ff.de captiuis & poſtli. reuerſis. ſcd'm mores moderni tpis,& cõſuetudinis antiquitus obſeruate inter xp̃ianos q̃tum ab pſonas hoim nõ obſeruantur iura captiuitatis & poſtliminij,vel vendunt̃:nec habent̃ ſerui captiui:ſed q̃tum ad res: ſic cui cõſuetudini (vt dicit)ſtandũ eſt:& hanc cõſuetudinẽ obſeruãt Bur-

1 gundi tanq̃ᵹ veri xp̃iani†q̃ etiã fuerunt primi xp̃iani totius Galliæ:immo rex Clodoueus fuit xp̃ianus hortatu & pſuaſione Clotildis ei[9] vxoris, q̃ erat neptis Gaudobaldi Burgundionũ regis, vt refert Guaguinus in ſuis

2 hiſtorijs:†qui cũ eſſent primo xp̃iani,& eis in baptiſma te ſal in ore apponeretur dicebantur per Gallos ſallati: ꝙ nomẽ hac de cã vſq̃ᵹ nunc retinuerunt,cũ per Gallos dicant̃ et appellent̃(Bourguignons ſalez.)¶Vel etiã dici

3 põt†ꝙ ex differentia locorũ põt q̃nq̃ᵹ diſcrimen induci. gl.in.l.ſuperuacuã.C.de tẽp.in inte.reſti.petẽdæ:ꝙ tñ dicit ibi tex,eſſe abſurdũ:vide.l.ideoq̃ᵹ.ff.de eo ꝙ certo loco.&.ff.de offi.procõ.& leg.l.j.&.ij.vide Bald.& Sali.in d.l.ſupuacuã.qui nõ ſoluunt cõtrarium, ſed reſident in hoc ꝙ diuerſitas locorũ nõ debet iuducere diuerſitatẽ iuriũ.Tu dic ꝙ ſicut medicus obſeruat tẽpora & loca, ita ẽt iuriſcõſultus.dixi.ſ.in ti.(des cõfiſcatiõs).§.ij.in fi.

MIhi vr̃ ꝙ hæc cõſuetudo cõtrariat̃ conſuetudini ſequẽti,in.§.(Lhomme de mainmorte peult deſauouher ſon ſeigneur)q̃a vt videmus p illam cõſuetudinẽ ſemp hõ manuſmortuæ eſt manuſmortuæ,& ſeruus corpore:niſi renuntiauerit dñm:& petierit ſe eſſe francũ hoïem principis:priuatio em̃ præſupponit habitum.l. decẽ.ff.de v̾b.obli.l.ſi decẽ.ff.de ſolu.c.ad diſſoluẽdum. extra de deſpõſa.impuberũ.c.cũ acceſsiſſent.extra de cõſtitutio.cũ vulga.ex quo ergo eſt ſeruus ãte deſauouhamẽtũ:ꝙ patet,q̃a efficit̃ liber p tale deſauouhamentũ: dicendũ eſt ꝙ vr̃ ꝙ hæc cõſuetudo nõ ſit vera. ¶Tu dic qd' eſt verũ ꝙ nullus eſt hõ ſeruus corpore perpetuo & incommutabiliter:ſed bene eſt ſeruus corpore tempore per ſpatiũ temporis,ſcilicet pro tp̃e quo tenet hæreditagia exiſtentia in loco manuſmortuæ: eo quia præſtat operas perſonales,& in multis aſsimilatur ſeruis vt inferius ſuis locis oportunius dicetur.Ioan.fab.in.§.fi. inſti. de donatio.dicit quod homines talliabiles ad voluntatem non ſunt ſerui quo ad perſonam:quia poſſunt libere diſcedere,bonis tamen dimiſsis,& dicit quod videt̃ quoddam genus ſeruitutis,quod non poſſunt recedere niſi bona dimittãt.l.ij.C.de donatio.dixi plene infra in §. (Lune des ſeigneuries naquiert point ſur laultre) in gloſ.

Burg... dẽ prim... chriſtia... ni Gali...

Burg... dẽ ſalu...

Dña... corũ ... ſcrim... an in... cat in... riam.

glo.in v̄bo(va demeurer en aultre lieu de mainmorte.)

☞ADDITIO. Sed q̄a sunt diuersæ cõsuetudines in regno Franciæ ita q̄ sunt aliquæ quibus cauetur q̄ hoīes eorum vbicūq; accedāt sunt quolibet anno talliabiles in certa summa vt in patria Niuerneñ. in qua dñi volunt prætendere q̄ possunt quolibet anno imponere talliā sup suos subditos,& in quẽlibet illorū vsq; ad qnq; solidos vbicūq; sint:an illa cõsuetudo extendat̃ ad eorū subditos existentes extra eorum territorium,tenui & consului in patria nostra q̄ non,scilicet q̄ hoīes serui existentes in ducatu Burgundiæ,& ibi manentes,non possunt talliari scd'm cõsuetudinem patriæ Niuerneñ. q̄a consuetudo non cõprehendit subditos extra territoriū,p̄ut nec statutum:vt tenet Rochus de curte,in repe.c.fi.in.cxxviij.col.versi.xij.q̄ro de consuetudine.de quo per Hippolytū de Marsilijs in repe.l.fi.nume.242.de iurisd.omnium iudicum.✱

§.secundo.

LHõme de mainmorte ne peult prescripre franchise et liberte contre son seigneur, par quelque laps de temps, qui face demeurance & residence hors du lieu de mainmorte,quelque part que ce soit.

IDem in Comitatu Burgundiæ. ¶Si nulli sunt serui corpore in Burgundia.vt in.§.preceden.dictum est:& solum sint serui ratione possessionū,ex quo possunt dici de mansata:& ideo dimittendo possessionẽ efficiuntur liberi, vt dictum est in rubrica:q̄uō possit stare hæc nostra cõsuetudo:mihi v̄r q̄ debet solum intelligi q̄n hõ manusmortuæ: tenet hereditagia existentia in loco manusmortuæ:q̄a p quẽcunq; lapsum temporis non potest præscribere libertatem:cū sit seruus rõne possessionū & hæreditagiorū.ex quo ergo semper tenet hæreditagia seruilis conditionis:licet non moretur in loco seruilis conditionis,sed franco non põt præscribere libertatem.

In textu ibi,

L'homme de mainmorte.

NOtãter † dicit(lhõme de mainmorte) q̄a p hoc nõ phibet̃ q̄n filij nati ex hoīe manusmortuę dūmõ sint nati in loco frãco,q̄ ibidẽ accepit vxorẽ francã, possint tpe effici frãci,& p̄scribere libertatẽ:immo credo q̄ tales statim & incõtinenti q̄ sunt nati ex ventre libero, & in loco frãco,sunt liberi cū filius in Burgūdia non sequatur conditionẽ seruilem patris,nisi sit natus in loco seruili:vt dicit̃ in cõsuetudine sequẽti:ibi(En lieu & condition de mainmorte)& multū ponderãda sunt illa verba:& faciunt pro hoc casu multa quæ dixi in.§.seq.

Filij manusmortuæ loco frãco nati sunt liberi.

QVero,q̄d † de hoīe talliabili an possit se p̄scriptiõe xxx.vel.xl.ãnorū à tali tallia tueri.& pone casum quem ponit Guido pape. Titius recognouit se esse hoīem talliabilem alicuius:postmodū ex eo natus est Sempronius:qui ignorauit dictum Titium eius patrem cognouisse se esse hoīem talliabilem,sicut pbabiliter potuit ignorare:postq̄; eam recognitionem non fecit.l.fi.in.fi.ff.pro socio.l.qui in alterius.ff.de reg.iur.q quidem Sempronius fuit in quasi possessiõe libertatis spatio.xl.annorum,absq; eo q̄ dictum seruitiū, vel aliquã talliam soluerit:& pro hoīe franco,& libero,& nõ talliabili se gessit:an dici debeat liber & francus à tali talliabili cõditiõe.tex.in.l.ij.cū gl.sup verbo, bona fide.C. de p̄scri.longi tpis q̄ pro libertate v̄r facere q̄ sic:& ibi hoc tenet q̄õne.iij.in summa.ita tenet Guido pape q̄õne sua.cccxvj.vbi dicit qd' ex hoc talliabilis põt parificari hmõi ascriptitio,q acquirit libertatem spatio.xl.annorū vt per gl.in.l.oẽs.C.de p̄scrip.xxx.vel.xl.annorū. quã Bal.& Ang.ibi approbant,q̄ tñ v̄r tenere contrarium. Rofredus in libellis suis in iure ciuili,in titulo de cõditionalib9 colonis vbi dicit, q̄ serui seu coloni cõditionales possunt acquirere libertatẽ p̄scriptione:& tales possunt ęquiparari illis qui sunt serui & hoīes manusmortuę,scd'm q̄ dicitur in hoc eo.tit.§.(Lhomme franc qui va demeurer.le second.)de hac consuetudine vide Cynū in.l.j.in.ij.q̄õne.C.vbi cã status agi debet.vide Paulum de castro in.l.si is qui pro emptore.§.si seruus.ff. de vsu. vbi ponit quando dominus amittit seu perdit possessionem serui existentis in fuga.

Talliabilis an se præscriptio. tueri possit.

In textu ibi,

Ne peult prescripre.

DVbitari posset,an hoc sit verū in hoīe manusmortuę,q est tm̄ homo manusmortuę p habitationẽ vnius anni in loco manusmortuę.de quo in.§.vj.huius tituli incipiente(Lhomme franc,& videretur qd' nõ: ex his q̄ dicit Alex.in consi.suo xxxiiij.in.v.vol. vbi cõcludit † q̄ licet ciuis origine non possit sua voluntate se liberare,& ei renuntiare:nõ tñ sic est in ciue rõne incolatus & domicilij,q̄a põt se liberare,se & sua transferendo. in aliū locū.l.incola.la secõde.&.l.domiciliū.&.l.nihil .ff.ad muni.cogita:q̄a v̄ba nr̄ę cõsuetudinis sunt satis ḡnalia.

Ciuis origine & rõne incolatus.

In textu ibi,

Par quelque laps de temps.

QVero,nunqd † per hęc verba nõ obstãte p̄scriptione vel p̄scriptione semota tollatur p̄scriptio xl.annorū,de qua in.l.oẽs.C.de p̄scrip.xxx. vel.xl.annorum.vbi dicitur q̄ ascriptitius põt p̄scribere libertatẽ spatio.xl.annorum.& ibi gl.Bal.& Ang.in.l.si quis decurio.C.de decu.li.x.dicit ad tex.ibi,nulla p̄scriptione:subaudiendum esse:nisi sit p̄scriptio. xl. annorum.vt.C.vbi decurio.vel coarta.l.si q̄s coartalis. &.d. l.oẽs.C.de p̄scri.xxx vel.xl.annorum.& hoc est notabile,scd'm eundẽ q̄ statutis dictantibus,q̄ institutionis dotiū nulla currat p̄scriptio,intelligatur em̄ nisi sit p̄scriptio.xl.annorum:vt in.d.gl.& ibidem Ang.in.l. cū satis.C.de agri.& censi.lib.xj.in tex.ibi quicūq; emerit. dicit p̄scriptiõe tñ.xl.annorū liberatur:scd'm gl.ibi qd' est notandum:scd'm eundem Ang.ad q̄õnem dicit statutum † q̄ instrumẽta dotalia executioni demandentur nulla p̄scriptione obstante:quantuncūq; anni effluxerūt:q̄ nõ obstante his v̄bis obstabit p̄scrip.xl.annorū. pro quo facit.l.j.C.de coarta.lib.xij.& q̄ notat̃ in.l. si q̄s decurio.la.iij.C.de decu.lib.x.& hęc dicit Vitalis de campanis in tractatu suo clausularū,in quinto fol.ver.clausula nulla p̄scriptiõe obstante:sed volui videre Angelū in dictis locis,q nihil dicit:beneverum est q̄ Ioannes de platea in.d.l. si quis decurio.& in.d.l.cū satis.hoc tenet, melius tñ in.d.l.si quis decurio.tenet p̄dicta.¶Aduertendum tamen est ad ea quę dicit in dicta.l.si quis decu

Nõ obstan præscri.clausula hæc an tollat p̄scri. xl. anno.

4 rio.vbi dicit†ꝙ ſi lex aut ſtatutum dicat ꝙ actiones ſint
perpetuæ:ita ꝙ nõ p̃ſcribant̃ ꝙ tũc p̃ſcribi poſſunt ſpa-
tio quadraginta annorũ:ꝓut dicit.d.l.oẽs.C.de p̃ſcri.tri
ginta vel quadraginta annorũ.ſed ſi dicat̃,nulla p̃ſcri-
ptiõe obſtante:ꝙ etiã p̃ſcribi non poſſunt ſpatio qua-
draginta annorũ:& tũc ceſſabit diſpoſitio.l.oẽs .s̃.alle-
gatę cũ opinionib⁹ Ang.& aliorũ.¶Adde Io.Frãciſcũ
balbũ in tractatu ſuo de p̃ſcrip.in.v.parte quintæ partis
principalis.col.lxxvj.&.lxxvij.ibi nono q̃ro.vbi plenè.

An præſcrip. centum annorum.

5 ET ad hoc vide Ang.in.l.j.C.ne rei dñicè vel tẽplorũ
vbi plus dicit,†ꝙ etiã ſi ſtatutũ dicat ꝙ nulla præ-
ſcriptiõe obſtãte vel p̃ſcriptione ſubmota:ꝙ ꝑ hoc non
excludit̃ p̃ſcriptio centũ annorũ.Idẽ Lud.Ro.in.l.j.ff.de
vſu.& hoc ꝑ tex.in.l.j.C.ne rei dñicæ vel tẽplo.Nã vt di
6 xit Ale.in cõſi.ſuo.lv.in fi.in.j.vol.ſi ſtatutũ dicat†ꝙ in-
ſtrumẽta poſſint executiõi demandari,nulla tẽporis p̃-
ſcriptione obſtãte,nõ poterãt tñ mitti executioni poſt
tẽpus centũ annorũ.Vide ad p̃dicta Bal.in.l.oẽs.C.de p̃-
ſcrip.xxx.vel.xl.annorũ.Et in.c.j.§.p̃terea.in tit.de capi-
tulis conradi.Alex.in.l.nemo põt.in fi.de leg .j. Ang. in
l.nõ ſolũ.ff.de vſu.Gui.pape.q.ſua.ccccix.Faciunt q̃ ple
ne dicit Ale.in cõſi.xvj.inci.In cã & lite vertẽte.i.vij.col.
in.v.vol.Et facit tex.multũ ſingularis quẽ oẽs allegãt vt
decetero nõ fiãt cõmutatiões.in.§.j.cũ gl.in ṽbo , p̃ſcri-
ptiõe colla.v.&vide adhuc do.meũ Iaſ.in.l.j.in.viij.col.
C.de ſeruis fugi.Vide Frã.de are.in cõſ.ſuo.xv.in pe.col.

Lex cõis tollit omnem præſcrip. ſtatutum non.

7 ADuerte†qa qñ lex cõis ꝓhibet pręſcriptionẽ,tollit
etiam præſcriptionem tanti temporis cuius initij
memoria nõ extat in cõtrariũ.Pano.in.c.cum ex officij.
extra de p̃ſcri.Io.and.in.c.cũ inſtantia.extra de cenſi.Pa-
nor.in.c.ſuꝑ eo.extra de parochijs.Si ṽo ſtatutũ vel pa-
ctum tolleret præſcriptionẽ in materia p̃ſcriptibili,non
tollit hanc p̃ſcriptionẽ tãti tẽporis cuius initij memoria
nõ extat in contrariũ.Bal.in.l.j.C.ne rei dñicæ vel tẽplo.
Bal.in.l.oẽs.C.de p̃ſcrip.xxx.vel.xl.annorũ.Feli.in .d.c.
cũ ex officij.in prin.extrà de p̃ſcri.Florianus in terminis
in.l.hæc aũt iura.ff.de ſerui.vrba.p̃dio. Credo ꝙ in hoc
caſu ſumus in caſu p̃ſcriptibili:cũ de iure hõ talliabilis à
tali cõditione p̃ſcriptiõe poſſit liberari. Guido pape .q.
cccxvj.dixi.s̃.in tit. (Des iuſtices & droictz dicelles) .§.
(Le droict de indire)in gl.(nouelle cheualerie.) Faciũt q̃
8 infra dicentur:†ex quo ꝑ præſcriptionẽ tanti temporis
cuius initij memoria non extat in cõtrarium tolletur cõ
ditio ſeruitutis,& franchiſia acquiri poſſet.

☞ADDITIO. Aduerte tñ ꝙ ex quo cõſuetudi
nes noſtræ habent vim legis vt
patet in cõcluſione & approbatiõe facta ꝑ principẽ, ꝙ
in caſibus in q̃bus prohibet̃ præſcriptionẽ: idem eſt ac
ſi prohiberetur ꝑ ius cõe:cum ibi ſit lex:vt tenet Frãciſ-
cus balbus in ſuo tractatu de preſcri.in.v.ꝑte quintę par
tis principalis.in.iiij.qõne.ibi, ſi vero prohibitio fiat ꝑ
ſtatutum.dic idẽ ꝙ in prohibitione legis: qa ſtatutum
eſt lex in loco.c.ius ciuile.j.diſtin.Et aduerte maxime ꝙ
qñ afficitur res,hoc eſt ꝙ præſcriptio introducitur rõne
rei q̃ non eſt apta ad præſcribendum,etiam tollitur præ
ſcriptio centenaria & tanti temporis &c. de qua qõne
amplæ,per Franciſcum balbum in dicto tractatu,in di-
cta quinta parte quintæ partis principalis. in. ix. qõne,
vbi plures allegat,quos vide.Et vide etiam Mat.de affli.
in conſtit.regni Siciliæ quæ incipit,cum ſatis.in.ij.nota-
bili,vbi videtur tenere ꝙ talis præſcriptio tanti tempo-
ris non tollitur. *

Præſcriptio a... poſſit ... li ſtatu... to.

9 NVnquid aũt†per ſtatutũ poſſit fieri ꝙ nulla præ-
ſcriptione poſſit ſeruus aſcriptitius aut al's ſeruus
liber fieri:contra.l.oẽs.C.de p̃ſcri.xxx.vel.xl. annorum:
vbi habet̃ ꝙ ꝑſona poſſit vti pręſcriptiõe.xl.annorũ cũ
gl.quæ eſt ibi:q̃ dicit ꝙ ſeruus aſcriptitius põt fieri liber
p̃ſcriptiõe quadraginta annorũ.Ang.in.l.j.C.ne rei dñi-
ce vel tẽplo.dicit ꝙ valet ſtatutũ ꝙ nulla p̃ſcriptio oppo
10 natur:†immo licet princeps nõ poſſit facere ꝙ p̃ſcriptio
non currat,niſi cum cl'a non obſtante tali lege:vt habet̃
in aut̃.quas actiões.C.de ſacroſan.eccle.tñ lex munici-
palis ſiue ſtatum põt hoc facere ſine prædicta cl'a,ſcd'm
Baldum in dicta aut̃,quas actiones. Et iſtud per multa
tenet Vitalis de cambanis in dicto tractatu,in loco hic

An pacto.

11 ante allegato.vbi etiam querit,†an ſicut ꝑ ſtatutũ põt
tolli p̃ſcriptio,ita etiam ꝑ pactũ poſſit tolli.De quo am
pliſsimè ꝑ Feli.in rub.extrà de p̃ſcrip.in.v.&.vj.col.vidi
ſcriptũ in quibuſdam cõſuetudinibus meis quas al's in
ſtudio ſcripſi:quas ſibi vſurpauerũt Io.thierry,& Hugo
decouſu:ꝙ al's fuit iudicatũ in parlamẽto Belneñ.& cõ-
firmatũ in Frãcia,ꝙ hõ manuſmortuę põt p̃ſcribere frã
chiſiam ſeu libertatẽ ſi moretur aut manſerit in loco frã
co per triginta annos tam ꝑ ſe q̃ per ſuos prædeceſſo-
res:& dicit̃ ꝙ fuit iudicatũ in cã hæredum Ioãnis iulliot
pro ſucceſsione Ioannis hardi contra dñm du rux:anno
dñi.M.ccccxxvij.Quicquid ſit,nõ credo ꝙ ita fuerit iu-
dicatum:quia iſtud eſt contra hanc conſuetudinẽ, quæ

Franchiſia.

12 omnino ſeruanda eſt cũ habeatur pro lege.†Ideo ex pre
dictis apparet ꝙ ſpatio triginta annorũ non põt pręſcri
bi franchiſia.¶Itẽ & maxime,qa non erat in ꝑtãte dñi
agere contra hoĩem manuſmortuè de ſucceſsione quæ
nondum euenerat:ergo non valenti agere non potuit
currere p̃ſcriptio contra dñm,qui non habebat cãm a-
gendi in manumortua.¶Facit.l.j.§. ſi quis aũt propter
inundationem.ff.de itinere actuq; priuato.facit .l. cum
notiſsimi.§.illud.C.de preſcrip.xxx.vel.xl.annorũ. dixi
ample infrà in tit.(des cenſes).§.ij. *

13 CRederem†ꝙ ſi hõ manuſmortuæ ſteterit aut man-
ſerit per ſe,aut ſuos prædeceſſores in loco franco
per.xxx.annos nulla hereditagia manuſmortuæ tenen-
do ꝑ ſe aut ſuos negotiatores et familiares:ꝙ pręſcripſit
franchiſiam ſeu libertatẽ : ſecus ſi tenuerit hæreditagia
manuſmortuæ ꝑ alterum.qa etiam ſi ſteterit per.xl. an-
nos in loco franco,ꝙ adhuc non põt dici p̃ſcripſiſſe frã
chiſiam.Facit ad prædicta.l.cũ ſcimus.§.j.C. de agri. &
cenſi.lib.xj.& q̃ dicit Roſredus in libellis ſuis ſuꝑ iure ci
uili:in tit.de conditionalibus colonis.

In textu ibi,

Hors du lieu de mainmorte.

QVid ſi ſteterit†ꝑ quadraginta ãnos in loco ma-
nuſmortuæ,& nulla onera manuſmortuæ p̃ſtite
rit dño:puta qa ibi fuerit tẽtus & reputatus li-
ber & frãcus:an hoc caſu p̃ſcripſerit libertatem contra
dñm ? Dixi al's incontingentia facti ſcribendo pro a-
mico:& ponderabam hanc conſuetudinem in illis ṽbis
(hors du lieu de mainmorte) ꝙ ex quo nihil erat diſpo-
ſitum qñ morabatur tanq̃ liber & frãcus in loco ma-
nuſmortuæ,qd' iſte caſus remanebat in diſpoſitione iu
ris cõis:cũ eſſet omiſſus à cõſuetudine nr̃a tam ꝑ.l.cõmo
diſsime.ff.de lib.& poſthu.& ꝑ.l.ſi extraneus.de condi.
indebiti.q̃ qa ſcriptũ eſt in fine noſtrarũ conſuetudinũ
in cõcluſione ibi(& oultre plus) q̃ de caſib⁹ non expreſ-
ſis in

sis in consuetudinibus nostris recurrendum est ad ius
2 cõe.Or nũc est† q̃ de iure cõi libertas præscribi põt per quadraginta annos.l.oẽs.vbi gl.& doc.C.de p̃scri. triginta vel quadraginta annorũ. Guido pape.q.cccxvj. dixi.s̃.in gl.p̃cedenti.¶Itẽ põderabam.§.quartũ in hoc
3 titulo incipiẽte,(Vng meix assis.)vbi habet† q̃ mansus manusmortuæ põt per vsantiã effici liber:ergo & hõ existens i eo:al's cõsuetudo prima q̃ vult q̃ nulli sunt serui corpe in Burgũdia,non esset vera:& dicebam q̃ si esset ita q̃ talis hõ qui moratur per triginta aut quadraginta annos in loco & manso manusmortuæ,non p̃scriberet libertatẽ,nunq̃ ille.§.iiij.haberet locũ:& illa cõsuetudo in hoc esset frustratoria,& corrigeret̃ q̃ nõ est dicendũ: q̃a al's sequeret̃ q̃ per extensionẽ & subauditionẽ q̃ fieret ad hãc cõsuetudinem corrigeret̃ ille.§.iiij.in illo articulo quo ad vsantiã:& iura sic nõ debẽt corrigi.gl.in.c. cupientes.§.q̃ si per viginti.de ele.do.meus Ias.in.l.emãcipata.C.qui admi.& in aut.nouissima.in.xj.col.C.de inoffi.test.Barba.con.xij.in.x.col.in.j. volu.

Libertas præscribitur xl.annis.

ITem q̃ de vno dicit̃,de alio negare vr̃.l.cum maritus vbi doctores.C.de procu.c.susceptũ.de rescri.Et dicit Bal.in.l.ij.circa mediũ.C.de sacrosan.eccle.q̃ vno reprobato reliqua cõfirmant̃.Et dicit etiam tex.in.l.tribunus in.§.fi.ff.de test.mili.Cũ ergo hic neget̃ seu p̃hibeat̃ præscriptio in vno casu,scilicet q̃n morat̃ extra locũ manusmortuæ,ergo est permissa in alijs casibus,scilicet q̃n moratur in loco.Faciunt plura que dicit Feli.in.c.nonne bene dicimus.de præsump.& do.meus Ias.in.l.sed & si q̃s. ff.de vulga.& pupilla.substi.

In textu ibi,

Quelque part que ce soit.

1 DIc q̃d' ista consuetudo nõ habet locum,si hõ manusmortuæ mãserit Romæ:†ex quo ad eam cõfugiẽtes sunt liberi.in aut.vt liberti decetero.§.fi.colla.vj. &.l.in vrbe.& ibi gl.& doc.ff.de statu hoiũm.Et ita etiã tenet do.meus Ias.in.l.Barbarins.in.j.col.vbi põdera pri
2 mo.ff.de offic.præto.post Fulgo.& Albericum ibi†Idẽ est in ciuitate Tholosana & Bituriceñ.quia serui ad eam cõfugientes non possunt prosequi à dominis:scd'm cõsuetudines earum:immò ibi sunt liberi.

Romã fugiẽtes sunt liberi.

3 IVxta prædicta quæro,†Quidam seruus manusmortue terre castri canini(qui sunt serui sequele:ita q̃d' p̃sequi possunt etiã si morẽtur in loco frãco vsq; ad q̃nq; solidos singulo anno)iuit ad ciuitatem Romanam, vel ad ciuitatem Bituriceñ.vel Tholosanam:& ibi mãsit p̃ multos annos:tandẽ moritur habẽsbona in dictis locis scilicet in loco manusmortue, & in loco mansionis, & alibi in alio loco franco:q̃s succedet illi, & quomodo, Nõ est dubium q̃d' in bonis existẽtibus i loco manusmortuæ, q̃d' dñs succedit si nõ habeat alios parẽtes in sua communiõe.¶Quãtum ad alia bona quę sunt in loco habẽte immunitatem & priuilegiũ frãchisiæ distinguendum esset, an illa immunitas scilicet priuilegium sit introductum de iure ciuili, vt est in ciuitate Romana:& tunc hic dicitur (quelque part que ce soit) an hæc verba videantur comprehendere locum immunem seu priuilegiatum de iure,etiam licet nõ dicatur,nõ obstante tali lege.Cogita ex his quæ dicit Bald. in authentica, quas actiones.C.de sacrosan.eccle.

Questio

COgita tñ:q̃a vt dicit gl.quę ad hoc allegat̃ in.l.sciẽdum.ff.q̃ satisda.cogan.& ibi do.me⁹ Ias.in principio.iiij.col.& in.l.j.§.sed si mihi.in.iiij.col.ff.de verb.ob
4 li.& in.l.postq̃.in fi.C.de pac.†licet lex generaliter loquatur,nõ tñ intelligit̃ loqui in materia, in qua habemus legem particularem & sp̃alem.Et istam eandem regulam tradit idem dñs meus in.l.fratres.in.ij.col. C. de inoffi.testa.& in.l.iusiurãdum.in fi.ff.de iureiurã.& in.l. hac cõsultissima.in.iij.&.iiij.col.C.qui testa. facere pos. Feli.in.c.j.in.vij.col.extra de rescrip.Et ita tradit p.l.in te
5 stamentis.vbi Sali.C.de testa.¶Hinc est q̃ cũ clerici priuilegium specificũ & particulare seu sp̃ale habeant: lex quantũcunq; g̃naliter loquẽs nõ comprehendit eos.Sic ergo ex quo ciuitas Romana habet priuilegium sp̃ale in hoc introductum de iure:licet lex noua particularis g̃naliter loquatur,non tamen videtur comprehendere illum locum specialiter priuilegiatum,licet dicat generaliter(quelque part que ce soit.)

Regula.

DIcerem idẽ esse in incolis hui⁹ nostrę ciuitatis Hedueñ.ex quo ciues illius reputantur liberi,& etiã iuribus nobilium vtuntur cũ feuda tenere & acquirere possunt,put.s̃.dixi in tit.(des fiedz.)§.vij.(& selõ la nature dicelluy)vbi etiam dixi q̃d' incole gaudent priuilegijs ciuium.Et vt habetur in fine harum consuetudinũ in conclusione,princeps non intendit per has consuetudines prẹiudicare illis qui habent priuilegium speciale in contrarium.Ex quo dicendum est q̃ hęc verba nõ excludunt illos qui ad nostram ciuitatem Hedueñ. confugiunt,& ibi per longum tempus acquirunt incolatũ & consului in casu emergenti.

AVt vero istud priuilegium est introductum p̃ cõsuetudinem loci particularis.puta in ciuitate Bituriceñ.& Thosoñ.& tunc arguendo in quẽ.l.comprehẽdendo vtrunq; locum priuilegiatum,videtur primò dicendum q̃ dominus possit accipere bona sui hominis etiam existentia in loco priuilegiato:in quo etiam deces
6 sit prędictus homo manusmortuę: † nam seruus in fuga existens ea quę acq̃rit,acq̃rit dño.l.j.§.per seruũ qui in fuga est.ff.de acq.pos.l.arboribus.§.de illo,circa.fi.ff.
7 de vsufru.†& idem in monacho qui rõne monastice obedientię,etiam si fugitiuus sit acquirit monasterio. vt est bonus tex.in.c.quanto.de offic.ordi.& in.c.abbates xviij.q.ij.& est gl.in.c.j.de infanti.& langui.expo.ponit Inno.in.c.cũ olim.le.ij.de priuilegijs.do. Abbas in.c.fi.
8 de regularibus.†idem ergo dicendum est in hoie manusmortuę vt id q̃d' acquirit etiam extra territoriũ dño acquirat,& facit ad propositum cõsuetudo nostra.in fi. (Quelque part que ce soit)quia ex hoc semp reputatur hõ manusmortue,quo ad dñm censendus est tanq̃ fugitiuus.Scd'o:quia habemus vt dictum est consuetudinem Burgundię:vt in tit.isto.§.xvj.q̃ dicit q̃d' dñs capit in loco frãco & mobilia & hęreditagia,nam ex quo simpliciter dicit in loco frãco,itelligit̃ quocũq; sit ille locus
9 frãcus,siue ex originali statu sui:cum†ab initio oẽs res censerẽtur libere vt infra dicam.§.(Vng meix assis &c.) siue p̃ priuilegiũ,vt ante dictũ est:q̃a ex quo indefinitè loquitur,quę ęquipollet vniuersali:etiam in statutis maxime q̃n nõ est maior rõ in vno q̃ i alio,vt tenet Bar.in l.qui edificiũ.ff.de serui.vrba. p̃dio.cũ ergo consuetudo nostra quo ad effectũ sit vniuersaliter intelligẽda,comprehendet etiã casum priuilegiatũ vt est tex.valde notabilis.quẽ ibi Bal.not.in.l.in fraudẽ.§.fi.ff.de testa.militis quidam doctores aduocati in hac ciuitate Hedueñ. tenuerunt,hanc opinionem,& dixerunt mihi se ita in fa

Seruus fugitiu⁹ acquirit dño.

cto conſuluiſſe:ſed non vidi conſilia eorum.

10 EGO teneo contrarium videlicet † q dñs manuſ mortuæ non poſſit capere bona exiſtentia in loco franco, qũocunq; ſit priuilegiatus: dũmõ ille locus ſit ex tra territoriũ ducatus Burgũdiæ pluribus rationibus.

Caſus.

PRimo quia diſpoſitio nræ cõſuetudinis huius duca tus Burgũdie non põt extendere effectũ ſuũ extra territoriũ ſuum: vt eſt bonus caſus in.l.ex ea cã.ff.de po ſtu.p quẽ tex.ita in notabili caſu dicit Bar.in.l.j.i.xj. col. C.de ſum.trini.& fide catho.& iõ in caſu noſtro emer gẽti, cũ quidam terræ caſtri canini habitaſſet p quadra ginta annos & vltra tam p ſe q; per ſuos pdeceſſores ex tra dictũ locũ: dixi & cõſului q ſtatutũ cõſuetudinariũ illius loci non poterat extendere effectũ ſuum extra ſuũ territoriũ legibus vul. ſcilicet.l.extra territoriũ.quæ eſt.l. fi.ff.de iuriſ.om.iudi.l.j.cum ibi not.per doctores.C.de ſumma trini.c.vt aĩarum periculis.de cõſti.in.vj.c.a no bis.de ſnĩa excom.in antiquis: virtus eñ & potẽtia cau ſæ efficientis inſpicienda eſt vt poſſit agere in paſſum et in ſuſcipientem materiam: nec põt cã finita producere effectum infinitũ: ſed ſicut limitat potentia cauſe ſic effe ctus debet etiã limitari.ff.de adop.l. ſi arrogator. & de tut.& cura. datis ab his.l.pupillo.de excu.tuto.l.iuriſpe ritos.§.cũ oriundus.facit multũ ſing.tex.in.l.cũ vnus.§.

11 is q.ff.de bo.auto.iudi.poſſi.vbi tex.facit † q diſpoſitio gñalis non extenditur ad bona ſita extra territoriũ. fa cit q notatur in.l.non ſolũ.§.& q teſtõ.ff.de excuſa.tut. ſed potentia & autoritas cõſuetudinis ſeu ſtatuti huius patriæ non ſe extendit vltra proprios faſces.l. duumui rum.C.de decu.lib.x.ergo nec effectus eius vltra ptrahe tur: nam extra territorium ſuũ quilibet rex cenſet vt pri uatus,& ad inſtar priuati habet,& tũc lex ei9 vel cõſue tudo ſuæ gẽtis nõ ſe ptendit ad loca q non ſunt ſuæ di tiõis.ita dicit Lapus Abbas in ſuo cõſi.xxxvj. q ſituat immediatè poſt allegationẽ.xcj.in ſuis allegatiõibus.

Liberta ti in im petratio nibus fa uendum

12 ITem etiã aduertendum eſt † q in interpretatione ali cuius diſpoſitiõis dubiæ ea interpretatio facienda eſt que fauet libertati cũ ſit oĩbus rebus ineſtimabilis liber

13 tas & fauorabilior.l.libertas.ff.de regu.iur. † cũ libertas

14 dicatur pia cauſa.& † bonum ſit argumentum de liber tate ad piam cauſam.notat Bart. in.l.pxime.ad fi.ff.de his q in teſta.delen.& in.l.ſi vnus.C.de teſta.& eſt tex.in l.j.circa finẽ.ibi ad hanc pietatis rõnem.C.de ſeruo pig. dato manumiſſo.vbi Bal.ad hoc notat.ita etiã ad præ dicta allegat do.meus Iaſ. dicta iura in.d.l. ſi vnus. vbi plene.C.de teſt.& in.l.quidam æſtimauerunt.in.iij.col. ff.ſi certum peta.& in.l.j.§.ſi quis ita.in quinta col. ibi, circa illud.ff.de vb.obli.& in.l. ſi ſtipulatus eſſem abs te.in quarta col.ibi, in qõne Bar.ff.de verb.obli.& in.l. ſi priuſq.in.xvij.col. ff.de noui operis nũtiatione.& in l.j.in.ij.col.C.de procu.& in.l.dedi.la.j.§.idem erit.ff.de condic.ob cãm & in.l. captatorias.in penul.colũ.C. de

Si fitrer et pie cauſe

15 teſta.mili.† & in dubio fauendũ eſt pie cauſæ.l. ſi pars. ff.de inoffi.teſta.& pro ea fienda eſt interpretatio tam in iudicando, q in conſulendo.c.fi.de re iudi.l.ſunt per ſonæ.ff.de reli.& ſump.funerum do.meus Iaſ.in.l.centu rio.in.xviij.col.ff.de vulga.& pupil.vt ergo faueatur li bertati interpretandæ ſunt noſtræ conſuetudines, vt nõ ſe extendant ad locum illum priuilegiatum, ſeu ad quẽ cunq; locum exiſteñ.extra territorium huius ducatus Burgundiæ. ¶ Sicut videmus q etiam in multis aliis

16 fauetur libertati. † Nam ſi ſeruo moueatur qõ ſuper cã. ſtatus ſeu libertatis lite pendeñ.pro libero habebitur.l. ordinata.in prin.ff.de libera. cã.l.ſi is qui.§. ſi ſeruus.ff. de vſu.l.lite ordinata.C.de liber.cauſa.

☞ ADDITIO. Vide Mat.de affli.in conſti.regni Siciliæ, q incipit, probationũ de

17 fectus.in.viij.&.ix.notab.in.ij.lib. * ¶ † Item etiã ſi fiat confeſsio contra libertatẽ, non valet, quia facta contra naturam.i.contra naturalẽ ſtatum hominis introducta fuit: & ideo vt mere odioſa venit reſtringenda . regula

Cõfeſſ contra bertatẽ nõ vale

18 odia reſtringi.de regulis iuris.in.vj. † Item fauore liber tatis quis poteſt licitè venire contra proprium factum ſuum: vt notatur per Bal.in.l.j.C.de libera. cauſa. quod alias regulariter de iure non licet.l.mortem.per illũ tex. cum ibi not.ff.de adop.

Cõtra bertatẽ non põ præſcri bi vllo pore,

19 ITem etiam † in tantum fauet ius libertati vt poſsit p ſcribi: vt dicam infra ſtatim: nec tñ cõtra ſcilicet liber tatem vllo tpe præſcribi poteſt etiam per mille annos: videlicet vt hõ liber ſeruus fiat, vel in ſeruitutẽ redigat ex tempore.l.fi.C.de long.tempo.præſcrip.quæ pro li bertate.iuncta gl.in.l.ij.C.de inge.manumiſ.quẽ de mil

20 le annis facit mentionẽ: & eſt rõ: † quia præſcriptio ſine poſſeſsione non procedit: ſed liber homo non põt poſ ſideri: igitur, etiam dicam latius infrà.§. (Lhomme frãc qui va demeurer) qui eſt.§.vj.qui videtur ſtatuere con trarium in hac patria: & faciunt q dicit Martinus de fa no.in ſuo tractatu, de homuſia.in.ij.q.

Liber tas cõtr ſeruitu pſcribi tur.

21 ET licet † vt hic ante dicit non poſsit pręſcribi cõtra libertatem: tñ de iure cõi libertas aduerſus ſeruitu tem præſcribitur ſpatio.xx.annorum, etiam ſine titulo: vt eſt tex.valde notabilis in.l.ij.C.de præſcri.longi tem poris, quæ pro libertate competit. quem commendat

22 Panor.in.c.licet.in fi.extra de coniug.ſeruo. † & ad illam preſcribendum ſufficit ſolummodo negligentia non petẽtis, vt in.l.ſi is qui pro emptore.§.ſi ſeruus.ff.de vſu.

23 l.j.C.de longi temporis præſcrip.quæ pro liberta. † im mo ad pręſcribendũ libertatẽ ſeu liberationẽ ab aliquo iure nõ requiritur poſſeſſio vel quaſi: prout dicit Bar.in l.ſicut.in fi.in ver.ſed ad præſcribendum.C.de præſcrip. xxx.vel.xl.ãnorũ & vide Bar.in.l.ſi ædes.ff.de ſerui.vr ba.pdio.& in.l.j.C.de ſerui.& aqua.ergo hæc noſtra cõ ſuetudo eſt cõtra ius cõe: ſic ergo eſt interpretãda, vt mi nus lædat ius cõe q fieri poteſt, faciunt quæ dicit Alex. in.l.fi.§.in computatione.& ibi dñs meus.C.de iure de libe.cum vul.ſatis ergo eſt q hæc cõſuetudo operetur in territorio huius conſuetudinis, hoc eſt in patria hui9 du catus Burgũdiæ, nec extra territorium extendatur. ¶ Et iõ ex prędictis dicerẽ q ſi aliquis haberet bona extra ter ritorium ducatus Burgundiæ, q etiam poſt viginti an nos dñs non poſſet capere in illo loco: ſi vero haberet in ducatu Burgundiæ poſt quadraginta annos: ſi ſem per ſtetiſſet in libertate, tam per ſe q per ſuos prędeceſſo res, poſſet præſcribere libertatem intellige dimittendo hæreditagia: quia licet non fecerit renuntiationem cum ſolennitate: de qua infrà in.§.nono incip.(Lhomme de mainmorte tñ ex diuturnitate temporis præſumitur vt dicam in.d.§.ix.vbi ad plenum dicetur.

Caſu

ET ideo cũ ſemel eueniſſet caſus in hac ciuitate He dueñ.de quondam , qui ex quo eius auus erat ori gine de loco caſtri canini; qui quidem receſſerat à qua draginta annis à dicto loco, dimittẽdo hæreditagia & iura ad locũ Voulenay prope Belnã: qui qdẽ locus de Voulenay eſt francus liber,& immunis ab oĩbus ſerui tutibus

tutib⁹,ꝑstatiõib⁹:& ab omni seruitute,& in illo loco dictus ei⁹auus mãserat:in quo qdẽ loco natus fuerat ipse q inquietabaẽ, & eius pr̃: qui qdẽ inquietabaẽ à quodã dño illius terrę de castro canino sup eo ꝙ dicebat, qđ hoĩes illius loci erãt ita serui qđ posteri in infinitũ ad quẽcunq; locum se transferant:singuli tenebuntur dare & soluere dño quinq; solidos: tñ quia negligentia dñi non fuerãt soluti ꝑdicti quinq; solidi à quadraginta annis citra:fuit dictũ cõsulendo,ꝙ talis ꝑscripserat libertatem contra dñm:& ꝙ ꝑsumptio erat ꝙ se aduohauerat hoĩem francum principis cũ solennitate de qua in .d.§. ix.infrà eodem.tit.quę quidem solennitas presumi debebat ex diuturnitate temporis:tamen nihil fuit decisum per sententiam,sed per compromissum: que nota, cum casus euenerit.

24 Faciunt ad decisionem supradictę qõnis, † quia ex quo quis;mansit in aliquo loco ꝑ multos annos,puta per decem,aut pone per triginta,dicitur ibi cõstituisse domicilium.gl.in.l.ij.C.de incolis.li.x.Panor.& Areti.in.c.ꝙ clericus.in.ij.col.extra de foro compe. plene ꝑ Feli.in.c.dilectus filius.le.ij.extra de rescri. plenissime ꝑ Marianũ Soci.in.c.fi.extra de foro compe.in.iij.iiij.v.& vj.col.nõ aliter disputo:sed sic est ꝙ locus domicilij potius inspicitur,ꝙ̃ locus originis:ita ꝙ si sit alia cõsuetudo in loco originis,& alia in loco domicilij:inspiciẽ cõsuetudo domicilij:ita tenet do.me⁹ Ias.in.l.si arrogator in.xvij.col.ff.de adop.cũ ergo cõsuetudo sit in ciuitate Bituriceñ.ꝙ habitans ibi sit liber:attendenda est ꝑdicta consuetudo quo ad eũ,maximè quo ad bona ibi existẽtia et istã partẽ tenuerũt plures aduocati Heduẽñ. quorum opinionem credo esseveriorem, quicquid sit scriptum hic ante.si casus eueniret'esset quęstio pro amico.

Nota. ET per prędicta etiam dixi ꝙ mulier serua quę exiuit ex patria Niuerneñ.& fuit nupta ĩ ducatũ Burgũdię homini franco,licet ab humanis decesserit sine liberis in domo eius mariti:ꝙ dominus originis nõ potuit nec potest venire ad locum francum virtute cõsuetudinis nostrę,& ibi capere successionem illius mulieris quia consuetudo Niuerneñ.non habet locũ extra suũ territorium:vt dictum est ante:& effecta est illa mulier franca per consuetudinem vbi eius bona sunt sita quę sunt franca:ideo non erit locus manusmortuę: quis ergo illi mulieri succedet,parentes eius ei non succedunt, qui sunt in patria Niuerneñ. quia seruus non succedit franco.crederem qđ si non habeat parentes francos in Burgundia,aut alibi,qđ succedet vir:per text. C. vnde vir & vxor.& post eum fiscus.

IN consuetudinibus meis antiquis est allegatus Parpaille,qui fuit pręceptor meus Taurini: & allegatur in.l.j.C.de seruis fugi.scio ꝙ non est impressus: & tñ eũ allegat Ioãnes thierry q nunq; eum vidit, nec audiuit, nec ei⁹ dicta legit:cũ sit adhuc studẽs invniuersitate Valentinavt ipse dicit in sua epistola,in fi.& licet eundem Parpaille audiuerim,tñ nolui eũ allegare,cũ nõ habeã: nec illum audiuerim super.d.l.j.C.de seruis fugi.

§.tertio.

EN lieu & cõdition de mainmorte l'enfant ensuyt la cõdition du pere,& non pas de la mere.

IDem in comitatu Burgundię & in multis locis regni Frãcie est hęc cõsuetudo:vt dicit Rofredus in loco infra allegã.Cõtrariũ est in comitatu Campanię:quia partus sequitur ventrẽ:nisi vnus illorũ sit nobilis quo casu filius sequitur conditionem illius.

MArtinus de phano multũ singulariter & amplissimè hãc materiam disputauit in tractatu suo, de homusia.in.iiij.qõne.& illũ refert Guido pape, & allegat in decisionibus suis,qõne sua.cccxij.& dicit Rofredus in libellis suis super iure ciuili.folio.cxv.in tit.de ori-
1 ginarijs colonis.†ꝙ de cõsuetudine regni si hõ me⁹ accipiat fœminã tuam:& nascitur filius:ꝙ talis natus ex tali tua fœmina erit hõ meus:ꝓbant hæc multa iura ꝑ eũ in dicto loco inducta:post quorum iurium allegationẽ Martinus de phano in loco hic ante allegato concludit
2 †ꝙ filius mei hominis natus & conceptus anteq̃ pr̃ existeret meus hõ:ex hoc solo ꝙ pr̃ suus meus'est,nõ debet meus censeri filius.argu.l.ij. C. de libertis & eorum libe.si vero natus est filius ex hoĩe iam facto meo scđm cõsuetudinẽ,meus hõ est,& fortunam paternam agno-
3 scit.dicã infrà.§.v.&.vj.†sed scđm dispositionẽ iuris distinguẽdũ est:an natus sit ex matre libera:an ỽo ex matre q̃ est fœmina alterius:si ex matre libera & filius liber erit:vt in.l.fi.C.de agri.& censi.li.xj.Si ỽo ex matre quę est tua fœmina:iura plus fauẽt dño patris q̃ dño mr̃is. l.ne diutius.C.de agri.& censi.& ita cõcludit multũ notabiliter Martinus de phano in dicto loco post lõgam iurium disputationem:quę omitto,cum habeatur satis apud nos:vide etiam ad prædicta quę dicit Lud. Ro. in consi.suo.cclvj.vbi videtur dicere quędam quę faciunt contra hanc consuetudinem.

Filius mei hominis an sit meus

QVomodo aũt de iure partus sequatur conditionẽ pr̃is vel matris,vide Io.de platea ĩ.l.eos.C.de decurio.li.x.¶Sed qa hic in tex.diciẽ (En lieu et cõdition de mainmorte)quid in alio loco puta in loco frãco nasciẽ fili⁹ ex plebeio & ex muliere nobili,an erit iste filius nobilis,an plebeius tantum,dicam infra in.§.(La femme de mainmorte)vbi tractabitur an nobilitas trahatur ex parte matris.

De nato ex patre plebeio & matre nobili.

☞ ADDITIO. Vide in hoc Mat.de affli.in consi.regni Sicilię,quę incipit, diuinę iustitię.in.iij.lib.in fi.vide etiã ample Benedicti in repe.c.raynu.in verbo,de clera. *

4 QVia etiam hic diciẽ,ꝙ partus sequiẽ cõditionẽ patris.dic tñ†ꝙ in aĩalibus fœtus sequiẽ matrẽ,non patrẽ.l.idem Pomponius.§.idẽ scribit scđo. ff.de tei ven.¶Quæro in curia mea semp cõuersaẽ gallus Philippi de campo florido:& gallina vna alba q̃ est honorabilis viri Antonij chappet ꝓcuratoris regij quæ fecit ibi ouum:qđ fouit,& ouisauit ibi gallina nigra q̃ est Leonardi regnault,ex quo natus est pullus in curia mea:quæriẽ cui⁹ sit pullus,an mihi cõpetat,an ỽo Philippo de campo florido dño galli:an Antonio chappet dño gallinæ q̃ ouum fecit,an Leonardo regnault dño gallinæ q̃ ouum ouisauit & fouit.Signorolus de homodeis in cõsi.clxviij.tetigit hanc qõnem,& concludit,qđ dño gallinę Leonardi q̃ ibidẽ ouũ ouisauit & fouit: & licet elegãs & multũ subtile cõsiliũ in hoc casu fecerit: nescio tñ quid intendebat sup hoc tempus occupando cũ cõsilia non fiant nisi in his q̃ in facto eueniunt:&vbi est ꝓ labore præmium.¶Vidi postmodũ Boerium alle

Fetus sequiẽ matrem. Qõ curiosa de pullo.

gãtem illud conſilium in cõſue.ſeptenẽ Bituricen̄.tit.de conſue.prædio.§.v.in fine gl.fina.

In textu ibi,

En lieu.

VIde textum in.l.cũ ſatis.ibi ſancimus.& ipſum ſemel in fundo nata &c.C.de agri.& cenſi.lib.xj.

1 MEritoeti ã dicit̃(En lieu & cõdition de mainmorte)qa ſi libera mulier nubat homini ſeruo aut manuſmortuæ in loco tñ frãco cõmoranti,partus efficit̃ liber:qa iſta conſuetudo regrit duo copulatiuæ:videlicet

De nato ex ſeruo et libera in loco ſerui.

1 ꝙ illa mulier nubat homini manuſmortuæ: & qđ ille hõ ſit ĩ dicto loco manuſmortuę:qa tũc cõtra iuris diſpoſitionẽ ſequit̃ patrem,vbi de iure ſequi deberet ventrẽ: & hoc eſt,qa mulier nõ ignorat mariti cõditionẽ, & iõ vr̃ ſe illi adaptare.cũ maritus ſit in loco manuſmortuæ commorans,& non põt ignorare mariti cõditionem. Sed vbi mulier ignorat vinculũ ſeruitutis:ei⁹ignorãtia facit partũ liberũ.c.fi.extra de clandeſti.deſpõſa.¶Sicut 3

De filijs p̃sbyteri cõiugati

2 †videmus ſi p̃ſbyter in loco in quo ignorat̃ ꝙ ſit ſacerdos nubat mulieri ei⁹ ſacerdotiũ ignorãti,liberi nati ex illo matrimonio erũt legitimi,ꝓpter ignorantiam alterius coniugũ,qa contraxerũt in facie matris eccleſiæ. facit tex.ĩ.c.ex tenore.extrà q̃ filij ſint legitimi.ibi tñ gl. vr̃ arguere in cõtrariũ:ſed vide q̃ dicit ibi.¶Fui iterrogat⁹ 4

Caſus facti.

à dño de Alonna:q ſucceſsionẽ petebat cuiuſdã filiæ, q̃ erat filia ſui hoĩs,& cuiuſdã mulieris liberę,q̃ acceperat eũ ĩ ciuitate Hedueñ.ꝓ hoĩe frãco:et ſemp eũ reputauit liberę cõditio.ex q̃ dixi ꝙ ei⁹ filia nõ poterat ſeq cõditionẽ pr̃is ſed ſolũ mr̃is.poſſet tñ dici ꝙ ipſe & ſua poſteritas ſunt manuſmortuę vſq; ĩ infinitũ.facit ĩ argumẽtũ.l. cũ ſcim⁹.§.illud.C.de agri.& cẽſi.li.xj.&.C.de murile.l. fi.lib.xi.ꝓ opiniõe tñ p̃ced.facit ius cõe.l.fi.C.de libe.cã. l.part⁹.C.de reivẽ.l.mulier.&.l.ne diuti⁹.C.de agri.& cẽſitis.Spe.ĩ ti.de feudis.§.ij.ver.q̃nto cogita.cũ caſus euenerit.¶Audiui a qbuſdã ꝙ fuit iudicatũ contrariũ:ſcilicet ꝙ etiã ꝓnepos natus in loco franco vbi ei⁹ pater & auus nati fuerãt,ex hoĩe manuſmortuæ:q ibidẽ acceperat vxorẽ frãcã,debebat reputari manuſmortuæ.Sed dixi ꝙ nõ eratverũ nec ꝙ poſsibile erat ꝙ talis ꝓnepos natus ĩ loco frãco,in quo ei⁹ pr̃ & auus erãt:eẽt talis cõditiõis cui⁹erat ꝓauus qa licet ſua origo eẽt nata loco manuſmortuę:nõ tñ iſta origo deſcẽdebat ad ꝓnepotes cũ nati eſſẽt ĩ loco frãco:et ex hoĩb⁹ libere cõditiõis:qa fili⁹ manuſmortuę nõ ſeqt̃ conditionẽ pr̃is de iure qñ pr̃ eſt ſeru⁹ſed tñ iſtud de cõſuetudine.Et iõ cõſuetudo debet ĩtelligi,ꝓut ſonat:ſcilicet qñ nat⁹ eſt ĩ loco manuſmortuę & nõ in loco frãco:vt hic ãte dixi.¶Sed ex motiuis p̃cedẽtib⁹vr̃,†ꝙ ſi naſcat̃ ẽt in loco frãco ex muliere tñ ſerua ſicut ex hoĩe ſeruo,et ſic ex pr̃e et mr̃e manuſmortuę ꝙ debeat reputari ſeru⁹:ex q̃ ad minus debet ſeqventrẽ ꝑ rõnes hic ante dictas,et hoc cũ ſit caſus omiſſus,remanet ĩ diſpoſitiõe iuris cõis vt dixi in ĩfinitis locis & diſpoſitiõe iuris cõis partus ſeqt̃ ventrẽ.dixi hic ãtẽ in.j.gl.ſed hoc caſu an erit ſeruus dño manuſmortuæ pr̃is: an vo dño mr̃is, cogita ex his q̃ dixi hic ante in.j.gl. huius.§.

Nat⁹ ex ſeruo & ſerua ĩ loco frãco quem ſequatur.

§.quarto.

VNg meix aſsis en lieu de mainmorte, & entre meix mainmortable eſt repute de ſemblale cõdition q̃ les aultres mainmortables dudict lieu ſ'il n'ya tiltre ou uſance au contraire.

In textu ibi,

Vng meix.

QVis dicatur manſus,vide Bar.in.l.ſi ita.in fi.ff. de auro & argento lega.vbi dicit† ꝙ manſus dicit̃ quantũ quis cum vno pari boũ laborare poteſt:vt in.c.j.extra de cenſi. & habetur de hoc termino in.c.j.§.ſi quis de manſo.ſi de feu.fue. controuer in vſibus feu.ſi tñ legetur manſus & aliquid ſit additum,an veniat in legato:vide ibi.

Manſus quis.

ISta cõſuetudo eſt introducta,eò qa illud†ꝙ eſt intra fines alicuius territorij:præſumit̃ eſſe de finibus illius territorij cuius ſunt fines:vt vult Bal.in rub.C.de cõtra hẽ.emp.in.xxij.q.per.l.res ſacra.§.fi.ff.de cõtrahen.emp. accedat qđ dicit Pau.de caſt.in.l.j.ff.de acq.poſ.vbi elicit†ꝙ loca q̃ ſunt intra fines,præſumũtur eſſe commu nitatis cuius ſunt fines.accedat etiam ad hoc:nam ille q̃ fundat ſe in toto territorio,ſiue in tota curia , fundat ſe in qualibet parte territorij ſiue curiæ,qa idem iuris eſt de toto quo ad totum:ꝙ eſt de parte quo ad partem.l. q̃ de tota,ff.de reiven.& in.c.ſi diligẽti.de præſump.per quem tex.dicit ibi Hoſti.†ꝙ cõitas & dñi temporales fundant intentionem ſuam de iure cõi quo ad res ſitas intra limites ſuæ terræ,faciũt not.per Io.and.in.c.j. in fi. de offi.archi.iſta dicit Soci.in conſi.ſuo.lxxxvj.in.ij.col. ꝙ eſt repetitum in conſi.ſuo.clxvj.dic tamen in his eſſe habendam conſiderationem ſequentem. 2 3

Deeo ꝙ eſt intra fines ters ritorij.

NAm aliq̃n deſignantur fines in rebus ſeu p̃dijs priuatorũ.& tunc de natura finiũ eſt includere quicquid eſt intra fines.& ita loquit̃ Bal.in dicta rub .C. de contrahen.emp.ex quo in dubio res incluſæ intra fines præſumuntur eſſe illius naturæ cuius eſt ipſa res.

De finibus priuatorũ.

ALiquando et ſecundò res ſunt infra fines territorij alicuius domini vel caſtri, nec poſsidentur per aliquem: nec apparet cuius ſint:& tũc dominus illius territorij habet intẽtionẽ ſuam ſuhdatam,ꝙ ſunt illius domini,& eius conditionis & naturæ cuius ſunt res ipſius territorij:& ita eſt intelligendum dictum Pau.de caſt.in l.j.ff.de acqui.poſſeſ.neſcio tamen ſi iſtud in caſu iſtius conſuetudinis poſſet intrepidè affirmari : cũ mirabile ſit quod vna res libera (cùm omnis res præſumatur libera) præſumptione iudicetur ſerua. Et ſic cùm hic duæ ſint præſumptiones, videretur ex quo prima eſt fortior: ſcilicet quod omnis res præſumatur libera, eo quia prouenit ex originali ſtatu rei:prout dicit dominus meus Iaſon in.l.ſi priuſquam.in.ix.col.in prima lectu, & in .ij. lectu. in .xiij. col.ff. de noui operis nunciatione.quod aliam pręſumptionem tollet:† cum fortior pręſumptio tollat aliã.ita do.meus in.l.iã hoc iure. in ſcđa col.ff.de vul.& pupi.Alex.conſi.ciij.in.v.col.in j.vol.niſi eſſet hęc nr̃a conſuetudo q̃ tollit primã pręſumptionem.Crederem ꝙ potius illi ſtandũ eſt p̃ſumptiõi ſupradictę:eo tamen quia noſtra conſuetudine corroboratur,ſtandum eſt huic preſumptioni. 5

De finibus dñorum.

Oiſrẽ p̃ſumit libera.

ALIQVANDO & tertiò res ſunt ſitæ infra fines alicuius territorij , & præſumuntur eſſe illius cuius ſunt fines quò ad iuriſditionem , non autem quò ad dominium rerum particularium: & ita loquitur Hoſtien . in dicto .c. ſi diligenti . quem ibi ita

declarat

declarat Panor.vbi amplè Henri.bohic,qui facit duo membra inter dominos temporales & eccleſiaſticos.

ALiquando & quartò ꝑdia ſunt ſita intra fines territorij & cuiuſdã dñi:& poſsidenť p aliquas pſonas pticulares,etiã nõ ſubditas,& nõ habitãtes in territorio dicti dñi:& tunc hoc caſu dñs nõ habet intẽtionẽ fundatam quò ad dominium rerum particulariũ quæ per alios poſsidentur.ita tenet in terminis Panor.in.d.c.ſi diligenti.bene tamen reſpectu iuriſditionis habet intentionem fundatã.probat p multa Sozi.in con.ſuo cxxvij.in.ij.col.quod eſt repetitum in cõſi.ſuo.clxxxij.

ALiquãdo & quintò & vltimò ſunt aliq hoĩes tenentes & poſsidẽtes prædia in territorio alicuius dñi:& dñs petit q illa recognoſcãt tenere in feudũ, vel in emphyteuſim,vel in cẽſum,vel q ſint tributaria,vel q ſint manuſmortuæ,aut aliâs:& tunc hoc caſu videndum eſt qd dicendũ.Nã primò inſequẽdo conſuetudinem noſtrã, ſi oẽs hoĩes ad cuius territorij teneãt ꝑdia eorũ tributoria & manuſmortuæ cõditionis ꝑter vnũ aut duos vel tres:& tũc dñs illius territorij habebit intẽtionẽ ſuã fundatã cõtra iſtos duos aut tres:q eorũ prędia & hęreditagia erũt illius cõditiõis cui9 ſunt alia.ita eſt intelligenda hęc nr̃a cõſuetudo.facere videť tex.in.l.ij.C.in quib.cau.coloni.lib.xj.Et iſtud videť tenere Io. Fabri in ſuo breuiario in.l.j.C.de ſum.tri.& fide catho.

6 in.ij.col.ibi:ſed tu potes dicere q quilibet.vbi dicit†q quilibet q habet territoriũ limitatũ ab antiquo,eſt fundatus de iure cõi infra metas eiuſdem ad exercendũ in qualibet pte ei9,qď in toto vniuerſaľr exercet.ff.de ver.ſigni.l.pupill9.§.territoriũ.ff.ad munici.l.qui ex vico.l.forma.§.ſi qs veniã.ff.de cẽſi.l.ius dãdi.ff.de tu.& cura.da.ab his.l.duumuirũ.C.de decu.li.x.imò plus dicit q oĩa cẽſenť teneri à dño territorij.ſcď m Spec.in tit.de loca.§.nũc aliqua.verſi.lxxxvj.et in.§.fi.qb.mo.feu.amitta.& videť ſatis expſſum in.c.quo iure.viij.diſt. ¶Aut verò nulli hoĩes ſoluũt cẽſum,aut tributũ,vľ ſunt cõditionis manuſmortuæ.Et ideo ſi dñs velit eos cogere vt ſe tales recognoſcãt,nõ põt.& iõ dicit Hoſt.i.c.min9.ex

7 trà de iureiu.†q etiã q ſi qs poſsidet ꝑdia iter regnũ & ꝓuinciã alicui9 dñi nõ põt aſtrigi ad fidelitatẽ,qa non ꝑſumiť feudatari9:niſi ꝓbeť.nã ſcďo eũ iure primæuo naturali oĩs pſona & oĩs res ꝑſumiť eſſe libera.c.iuſgẽtium.j.diſt.facit qď no.gl.in.c.ꝙꝙ.de cẽſi.li.vj.Et iõ di-

8 cit Panor.in.d.c.min9.†q reges,duces,& alij dñi tpales nõ habẽt intentionẽ ſuã fundatã ſuper ſingularibus rebus ſituatis & extãtib9 in eorũ dñio, niſi aliter ꝓbent.

Caſus facti. ☞ADDITIO. Vide in hoc Bertr.i ſuis cõſilijs.cõ.ij.nu.x.in.iij.pte.✱¶Ex quo cũ ſemel fuiſſent vocati tenentes in feudũ in hoc bailliuatu Heduen.qď vulgò dicitur(le ban & arriere ban pour faire les mõſtres.)ex quo tenebã et teneo terrã et ſeignoriã De prelay:fuit mihi dictũ per dñm bailliuũ, q ego tenebar ꝑſtare fidelitatẽ:ex quo erat iuriſditio ĩ.dicta terra : quia tñ vt ei dixi oĩs res præſumiť allodialis:& etiã ꝑdeceſſores mei tenuerãt illã terram tanꝙ allodialem:qď dicitur vulgariter(de frãc alleu)dixi q ad principem ſpectabat ꝓbare talẽ terrã eſſe feudalẽ:& nõ mihi incũbebat onus probãdi ipſam eſſe allodialẽ, qa habebam ꝑſumptionẽ pro me, quæ ex originali ſtatu prouenit.& faciunt quæ dicit do.me9 Iaſ.in.l.ſi pri9.in.xiij.col.in.j.volu.& in ſi.lectu.ff.de noui oper.nun.& in.l.ex hoc iure.in.ij.col.ff.de iuſti.& iure.& ideo di-

9 cit Bal.in.c.cæterũ.in finalibus verbis.extrà de iudi.†q nulla res ꝑſumitur eſſe feudalis,niſi probetur. faciũt & alia quæ adduxit ad notabilem quæſtionem:de qua in hoc vlt.artic.Iacobi.de ſancto Georgio in tractatu ſuo.feudorum,in ſua inueſtitura. in ver.dictiq; vaſalli promiſerũt.in.iiij.colum.vbi plenè,quæ omnia nota, quia ſunt notanda.¶De materia huius glo.vide Boerium in cõſuetudine Bituriceñ.titu.de conſuetu.reten.rerum feu.§.vlti.in glo.an rex, & alij dñi temporales. ¶Vide Benedicti amplè in ſua repetitio.c.raynutius.in verbo, & vxorem nomine Adelaſiam.in.ij.cõcluſione.nume.cccxj.vſq; ad.cccxv.de teſta.extra.

10 SED tamen idem Iacob.in dicto tracta.in ver.de caſtro rubrimontis.in.iij.col.dicit†q ſi in caſtro ſit iuriſdictio annexa,ratione iuriſdictionis ꝑſumitur feudale:crederem hoc eſſe verũ,niſi hoc eſſet præſcriptũ per tantũ temp9 cuius initij memoria nõ extat in cõtrariũ. Caſtrũ qñ ꝑſumať feudale.

11 Quo†quidem tempore præſcribuntur etiam reſeruata principi.dixi plenè ſuprà in tit.(des iuſtices & droictz d'icelles.)§.(le ſeigneur hault iuſticier.)in glo.(& la preue eſtre ſienne.)

QVærò,pone q quidam ruſtic9 capiat à domino quendam mãſum ſub aliquibus chargijs & oneribus deſignatis : poſt quarum ſpecificationem dicitur in literis conuentionis,q ſoluendo dictas chargias,dictus ruſtic9 tenebit mãſum(franchement & quittemẽt, ſans aultre charge ou ſeruitute quelcõque.) an per hoc ille manſus ſit liber à manumortua: licet ſit ſituat9 inter alios manſos manuſmortuæ.Caſus eſt in facto inter dominum Dalonne & de Villiers cõtra Antonium guinet : & dixi q illa clauſula generalis tollit quaſcunq; alias ſeruitutes non ſpecificatas nec deſignatas: & ideo cũm non ſit dictum in principio q teneret illum manſum ad manũ mortuam,q per illam clauſulam generalem ſublata eſt manuſmortua:quia ſumus in caſu in quo eſt titulus in cõtrarium : & ideo talis nõ reputabitur.plura dixi quæ alibi dicam. Quęſtio Caſus facti.

In textu ibi,

De mainmorte.

DIc idẽ in fundo decimali:vt videť facere tex.in.c.ſ.de pręſcri.in.vj.& in.c.ij.de reſti.ſpolia.in.vj.licet in cõtrariũ videať facere notabile Panor.in.c.cũ in tua.

1 extra de deci.vbi dicit q†pſcribens decimas oĩm prædiorum parrochię excepto vno:ꝑſcriptio non extenditur ad illud prædium.& Inno.in.c.tua.extra de deci.& hoc quia tantũ præſcriptũꝙtum poſſeſſum.quod extẽdit Panor.in exercente vnũ actum iuriſditionalẽ,an videatur acquirere vniuerſalem iuriſditionem.qď.s.dixi in rub.(des iuſtices.)in fi.ſ.glo.in addi.,ibi poſita incip.aduerte quia iudex.dixi amplius in caſu emergenti.

In textu ibi,

S'il n'ya tiltre.

1 POne q† aliquis homo moriať in aliquo loco manuſmortuæ,& habet titulum exemptionis ſeu frãchiſię à domino q ipſe & omnia bona ſua ſunt franca: an intelligiť tam de futuris ꝙ de ꝑſentibus.Fui interrogat9, & inueni conſiliũ Bar.multũ ad propoſitũ,in cõſilio.ſuo.lix.inci.cõmune.& illud poſtea inueni allegatum per Barba.in conſil.ſuo.lj.in.vij.colum.in.ij.volu.ubi allegat ad ſoluti.q.videlicet,an qui poteſt tenere De hñte titulũ exceptiõis.

quæcunq; animalia in paſcuis poſsit tenere etiã futura animalia:& vide eũ ibi plene.vide etiã Guido pape.q. ſua.ccccclxxxix.Iſte caſus fuit mihi propoſitus de quodam qui fuit manumiſſus,& tẽpore manumiſsiõis poſſidebat vnũ mãſum, an ſi poſtea acq̃ſierit aliũ mãſum ſeruilis cõditionis efficiat̃ in pte ſeru⁹,& in pte liber,an verò in totũ liber,an in totũ ſeruus.cogita ex his dictis per doct.in locis hìc ante alle.& per ea q̃ dixi in.§.vj.huius tit.in glo.(& ſa poſterite a naiſtre.)in fi.& vide q̃ trahant̃ ad futura per do.meũ laſo.i.l.ij.§.illud quoq;.ff. qđ quiſq;.de quo feci mentionem.in.§.j.š.de cõfiſcationibus.quãdo dubitaui,an cõfiſcatio trahat̃ ad futura.

In textu ibi,

Ou uſance au contraire.

QVomodo põt ſtare hæc cõſuetudo cũ ſecũda huius titu.cũ hìc dicat q mãſus rõne cuius homo in Burgundia eſt ſeru⁹,& nõ ratione perſonæ.vt.š.§.j.poteſt vſantia effici liber & francus:& tñ in illa ſecũda cõſuetudine dicitur q homo manuſmortuę non poteſt pſcribere libertatẽ contra dñm.cur tam variè & qũo talia poſsint concordari:dixi aliqua in.§.ij. eo.titu.ſed nõ mihi ſatiſfaciunt:& vt dixi iſte.§.multũ facit q ſi homo manuſmortuæ ſteterit per.xxx.annos in loco manuſmortuæ non præſtando ſeruitia q præſcribit libertatem.dixi in.d.§.hìc non repeto.

§.quinto.

L'Homme franc qui ua demeurer en lieu de mainmorte & il prent meix & deuient par cõuention homme de ladicte condition, il demeure incontinent homme mainmortable pour luy, & ſa poſterite a naiſtre.

IDem in cõmitatu Burgundiæ, & in cominatu Niuernenſi.

In textu ibi,

L'homme franc.

QVi dicant̃ frãci hoies:Guido pape in deciſio.ſuis q.ſua.cccxiij.dicit † q franci hoies dicunt̃ duplici ter:vno modo qui liberi ſunt à pſtatione alicuius homagij: ſic quod tali conditione nunq; fuerint aſtricti.inſti.de inge.in princ.vel ſi ſunt aſtricti,ſed pacto ſeu remiſsione,aut principis reſcripto:vel pſcriptione fuerunt à tali cõditione liberati, pacto ſcilicet & remiſsione:vt habet̃ inſti.de liberti.in.§.j.& in.§.multis. Pricipis reſcripto.vt hr̃ in.l.j.&.ij.C.de iure aureo.anulo.& de nata.reſti.Pręſcriptiõe ſcilicet,vt p tex.in.l.ij.C. de lon.tem.pſcrip.quæ ꝓ liber.& dixi.š.in.§.ij.hui⁹ tit.

Franci hoies q. 1

ALio modo dicunt̃ franci qui recognoſcunt ſe homines alicuius nulla cauſa adiecta, & homagiũ ſimplex faciunt alicui bannéreto, vel militi, vel alteri nobili:ſiue ſe aſtringendo ad aliquod ſeruitium. & de iſtis hominibus videtur loqui Martinus de fano in tractatu ſuo de ho.& homagijs.in.ij.quæſtione.

2 VErbum † enim frãcum idem eſt q liberũ, prout dicit gloſ.nota.pragmaticæ ſanctionis in procemio.in verb.francorum.quæ multum bene explanat, Frãcus. 3 vnde dicti ſunt Franci,† ſeu vnde dicta eſt Francia: ex quo ibi dicit, q Franci dicti ſunt liberi quia noluerunt ſubijci imperatori,nec eidem tributa ſoluere: vel aliâs dicũtur Franci,eò q Valentinianus imperator eos Frãcos appellauit.i.feroces & fortes.vnde Iſidorus etymo- Frãci q̃ dicti.

4 lo.lib.ix.† Roma. graues generat Grecia leues, Africa verſipelles,Gallia natura fortes,ingenioq; acres,prout latius ponit glo.hìc antè allegata. Iſidor.

In textu ibi,

Demeurer.

INtellige q ſufficit q ibi continuè conuerſetur cultiuando manſum quem accepit,etiam ſi teneat focũ & larem in loco franco:faciunt quæ dicit Felinus in.c. dilectus.ij.in.vij.col.de reſcrip.& in.c.quoniã.de offic. ordinarij.dixi in meo monologio,in litera.H.ante.A.

In textu ibi,

Meix.

QVi dicatur manſus,vide in.c.j.extrà de cenſi.& in §.ſi quis de manſo.de controuer.inueſti.in vſib⁹ feud.dixi.š.non repeto.

In textu ibi.

Et deuient par conuention homme mainmortable.

1 VIdemus hìc q ex cõſuetudine nr̃a q̃s efficit̃ hõ manuſmortuæ p pactũ ſeu cõuentionẽ.Quæro † qd de iure nunqd hõ frãcus ſeu liber poſsit fieri ſeru⁹ p pactum ſeu cõuẽtionẽ:Marti.de fano in dicto trac.de homa.in.j.q.diſputat hãc.q.ad partes.Ideo nõ aliter diſputo.& vide Guido.pape.q.ſua.ccxv.vbi quærit:an ſi hõ cõfiteat̃ & recognoſcat ſe eſſe hoiem talliabilẽ, an talis ſimplex cõfeſsio p̃iudicet,& qd operet̃ iuramentũ: vide ibi.et idẽ Guido pape in.q.ſua.cccxiij.videt̃ ſatis cõcludere q quis põt fieri ſeruus pacto & cõuẽtione.Specu.in titu.de feu.§.qm̃ ſuper homagijs & fidelitatis.lo. fab.in.§.penul.inſtitu.de iure perſona. Liber an poſsit fieri ſeruus pacto.

☞ADDITIO. Aduerte q i recognitiõe pſonali requirit̃ cã,in reali nõ.& qñ talis cõuẽtio valeat,vide Mat.de Affli.in cõſtitu.regni Siciliç, q̃ incipit.ꝓbationũ defectus.in.j.nota.in.ij.lib. ✱

VIde amplè de materia hmõi per.G.bñdicti in ſua repetitio.c.Raynu.in verbo, & vxorẽ noie Adelaſiã. de teſta.nu.987.vſq; ad.1022.vbi ampliſsimè qũo probetur talis ſeruitus,aut per ſimplicem ſcripturam, aut per recognitionem,ſeu per confeſsionem.

2 QVid autẽ † ſi q̃s ſine cã adiecta ſimpliciter ꝓmittat mihi eſſe homo me⁹:nunqd valet talis ꝓmiſ- 3 ſio cũ effectu,† nã pacta & cõuentiones ſine cauſa nõ valent.tex.& do.me⁹.Iaſ.in.l.creditori tuo.C. de pac.hãc q̃nẽ examinat Spe.i ti.de feu.§.qm̃.ver.iiij. quærit̃.vbi cõcludit q etiã talis ꝓmiſsio valet ſine cã: quia cã ꝓmiſsiõis ſeruitiorũ itelligit̃ eſſe homagiũ.per tex.tamẽ nr̃æ conſuetudinis ad hoc vt fiat hõ manuſmortuæ p cõuentionem duo alia requirunt̃, videlicet q in loco manuſmortuæ reſidẽtiam faciat,& q ibi capiat manſum:et ideo nõ credo q ſi q̃s fieret ſimpliciter homo manuſmortuæ per ſimplicem cõuentionem & promiſsionem abſq; cauſa, quòd talis promiſsio vale- 4 ret.& ideo etiam dicit tex.in.l.ij.C.de agrico.& cẽſi.† q aſcriptitius Pacta ſine cã non valent.

ascriptitius sine gleba' pacto acquiri non potest. Ita etiam homo manusmortuæ sine manso.

In textu ibi,

Et sa posterite.

Istud videtur esse cõtra tex.in.l.trãsactione matris.C.
1 de trãsact.vbi dicit tex.†ꝙ trãsactio matris super statu non nocet eius filijs.& ideo dicit Bal.in.d.l.& Salic.
2 †ꝙ licet quis se recognoscat in vasallũ alicui⁹ istud nõ præiudicat filijs.facit.l.iij.§.pen.ff.de iureiur.¶De recognitione q̃ fit per aliquẽ de aliqua re,an præiudicet hæredibus suis:vide Iacobi.de sancto Georgio, in tracta. feudorum in sua inuestitura. in verbo. dictiq; vasalli promiserunt recognoscere.in.viij.col.ibi,subsequenter est quærendũ vtrũ.& in tota illa glo.recurre ad eũ.quò ad materiã recognitionis qd importat recognitio:vide ad ꝓpositũ hui⁹.§.quæ dicã in.§.seq.in gl.in his verbis (et sa posterite a naistre.) Adde Guid.pape.q.sua.cccxv.

§.sexto.

L'Homme franc qui ua demeurer en lieu de mainmorte, & tiẽt feu & lieu par an & iour cõtinuellemẽt, & paye en son chief au seignr dudict lieu les debuoirs que font les aultres hõmes dudict lieu, demeure pour luy, & sa posterite a naistre de ladicte condiction dudict lieu de mainmorte.

In textu ibi,

Par an & iour.

QVæro,nũquid ex longinquitate tẽporis quis homo alteri⁹ efficiat:videtur primò ꝙ sic.l.eũ qui. C.de fundo patrimo.li.xij.& l.cũ satis.§.cũ
1 autẽ.C.de agrico.& censi.li.xj.vbi dicitur†ꝙ stans per xxx.annos in fundo efficitur colonus.& dicit text.in.l. ij.C.de agri.& censi.ꝙ licet ascriptiti⁹ sine gleba pacto
2 effici nõ possit:tñ potest ꝑscribi spacio tẽporis.†et multa sunt quæ licet fieri non possint pacto:tñ acquiri pñt præscriptione,vt dicit Spec.in tit.de feu.§.qm̃.versi.ij. quæritur.& Marti.de fano in dicto tracta.in.ij.q.vbi li-
3 cet in contrariũ arguat,tñ finaliter cõcludit,†ꝙ spacio triginta vel quadraginta annorũ potest quis effici homo alterius,nõ aũt vt dicit spatio decem vel.xx.annorum:quia vt dicit in tali ꝑscriptiõe requiritur titulus.l. diuturna.C.de prescrip.longi temp.decem vel viginti annorũ.sed de homine libero nõ põt titul⁹ interuenire, quia ei⁹ nullũ est cõmerciũ.ff.de cõtrahen.emptio.l.si emptio.§.j.& ij.insti.de inut.stipu.ex quo ergo spatio decem vel viginti annorũ non põt quis liber fieri seruus,mirandũ est de hac nr̃a cõsuetudine:quę indicit ꝙ spatio vnius anni qs possit fieri homo manusmortuæ.

4 ADuerte,†quia non solũ spatio tẽporis efficitur seruus & homo manusmortuę,sed plura alia requiruntur:scilicet ꝙ habitauerit per annũ in loco manusmortuæ.Item ꝙ ibi teneat focum & larem et per annum & diem continuè: & ꝙ in suo capite & suo noĩe soluat debita dño manusmortuæ:q̃ soluunt alij hoĩes dicti loci:his cõcurrentibus efficitur hõ manusmortuæ.

ET ideo dixi ꝙ licet dñs Simon de aygne presbyter de ysiaco epĩ homo liber & liberæ cõditionis habitauerit etiam per.xxx.annos in loco qui dicit (sainct Emilian) qui est locus manusmortuę,& ibi tenuerit focum & larẽ:tñ quia nullas terras ibi possidebat,nec debita soluit dño,sed tm̃ ibi erat tanq̃ vicarius cuiusdam capellæ fundatæ a dominis despyri dñis dicti loci sancti Emiliani:dñs illis nõ poterat nec debebat succedere:sed eius parẽtes,siue in bonis mobilibus existẽtibus in dicto loco sancti Emiliani,siue in qbuscũq; alijs bonis mobilibus vel ĩmobilibus existẽtib⁹ in loco frãco: quia ibi plura copulatiuè requirunt, scilicet ꝙ soluat debita assueta dño:qđ nõ faciebat dictus dñs Simõ ex quo nulla hæreditagia habebat:& sic nõ tenebat locũ, ex quo potuisset soluere debita dño ĩ suo capite: quod requirit textus consuetudinis bene ponderatus.

Casus facti.

In textu ibi,

Et paye en son chief.

1 QVid†de locatore q tenet aliquã domũ titulo locati:vel quadã terrã ab hoĩe manusmortuæ,et in cõtractu locatiõis est appositũ,ꝙ tanto tpe quo tenebit dictã domũ & terrã soluet debita seruitia dño,siue sint ꝑsonalia, siue realia:& soluit talia debita nõ solũ ꝑ annũ,verũ etiã per decẽ,&.xx.an.per hoc efficiat seruus & homo manusmortuæ. ¶Videret ꝙ sic,ꝑ tex.huius nr̃æ cõsuetudinis:dico tñ ꝙ nõ.primò em̃ nõ sufficit tẽpus.xx.annorũ,sed plura requirunt:de quib⁹ in tex.nr̃æ cõsuetudi.vnũ videlicet ꝙ soluat debita in suo capite:& sic cũ non in suo capite,sed alterius soluit: videtur ꝙ per hoc non efficitur homo manusmortuæ.

Nota de locatore

Habitare an dicatur conductor domus.

2 ¶Aduerte tñ†ꝙ etiam qui habet domũ conductã dicitur habitare:vt habet,infrà in titu.(des forestz & pasturages).§.v.incip.(les habitãs.)in glo.j.& qũo debeat intelligi verbũ (Demeurer) ẽ positũ,an secundũ dispositionem iuris,an verò secundũ ꝙ idiotę intelligunt: vide Bal.in.c.j.in prin.de successio.feudi.& Alex.in consi. suo.lxxxv.col.iij.in.iiij.vol.quos allegat Boerius in cõsuetu.Bituricẽ.tit.de iurisdi.om.iud.§.xxvj.in fi.gl.vltimæ.vbi ponit qũo verba prolata a statutis vel cõsuetudinibus debeant intelligi,an secundum dispositionẽ iuris,an verò secundum ꝙ idiotæ intelligunt.

ITem qđ de illo qui venit ad capiẽdũ vxorẽ manusmortuæ, in domo pr̃is vxoris,& ibi morat ꝑ duos aut tres annos cũ sua vxore & pr̃e vxoris,non tñ se intromittit de negotijs dom⁹,nisi taq̃ famulus: frater tñ vxoris suæ associauit,dictũ talẽ seu affraternizauit ĩ bonis suis aduẽtitijs iã eidẽ & vxori illius obuentis existẽtib⁹ ĩ dicto loco manusmortuę,an ex q̃ cũ pr̃e suę vxoris & etiã fratre tenuit focũ & larẽ dicat aut dici possit homo manusmortuæ.ita qđ dñs illius loci manusmortuæ,eidẽ succedat aut succedere debeat etiã ĩ bonis existẽtib⁹ in loco franco:eò maxime,quia illa bona vbi pr̃ suæ vxoris habitabat & se tenebat, erãt bona matris dictæ vxoris,& fratris illi⁹ vxoris q̃ iam eidẽ obuenerant per mortem matris:gubernabat tamen ea pater prout si mater illorũ vixisset:in hoc casu nõ est dubiũ ꝙ licet pater administret & gubernet oĩa existentia in domo, tñ quia nõ est dñs bonorũ maternorũ: vt sunt omnia immobilia dictorũ suorum filiorum,quæ prouenerũt ex matre illorum defuncta; cùm solùm dicitur habere

Qõ notabilis.

Prescribitur q̃ pactofie nõ possunt.

Regsita tẽps efficiat hõ manusmortuę.

adminiſtrationē ſeu vſumfructū bonorū aduentitiorū ſuorum filiorū quorūcūq;, ꝙ filij ſunt dñi & penes eos dicit̃ eſſe ꝓprietas: penes verò patrē ſolū vſufructus.l.j. &.ij.C.de bonis maternis.l.cū oportet.C.de bonis quę liberis. imò hodie iure noſtro municipali pater habet ſolum vſumfructū filio exiſtēte in minori ætate ſeu pupillari ætate: vt eſt tex.in.§.(Et auſsi entre gēs nobles) et in.§.(Entre bourgeoys).s.i tit.(Des enſans de pluſieurs lictz) & ibi dixi ꝙ poſt pupillarem ętatē nō amplius habet vſumfructū: imò filij ſunt veri proprietarij & vſufructuarij: & ſi pater habeat adminiſtrationē, nō tñ per hoc eſt dñs dictorum bonorū aduentitiorū: & ideo nō dicebatur pater illorū facere caput, & ſic ſoluere in ſuo capite: cū filia eſſet extrà pupillarē ætatem, & ſic viripotens: & quæ iam contraxerat & cōſummauerat matrimoniū, & ideo eius maritus dicebatur facere caput: et ſic onera quæ ſoluebant̃ ex illa domo ſoluebantur pro dimidia parte pro tali qui ibi acceperat vxorē: & ſic ꝑ annum ſic ſtando effectus fuit homo manuſmortuæ: ſecus autem ſi bona immobilia ex quo prætenditur ſeruitus prouenisſent ex latere patris: quia patre viuēte filius nō dicitur dominus bonorū patris: & ſic non facit caput. quod intellige verum, niſi pater ipſe (vt cōmuniter fieri ſolet) aſſociaret filiam ſuam, aut eius talem maritū francum in aliqua parte ſuorū bonorū, quia ratione illius partis dicitur facere caput: & ſic poſt annū efficeretur homo manuſmortuæ: & ita dixi in contingentia facti.

In textu ibi,

Et ſa poſterite a naiſtre.

DIcit enim Specu.in titu.de feudis.§.quoniā.verſi.v.quia ibi in hac quæſtione dicit Martinus de fano, qui allegat Martinū de fano dicentem in ſuo tracta.q.iiij.ꝙ filius hominis mei natus & cōceptus anteꝗ̄ eius pater fuerit homo meus, nō eſt homo meus.arg.l.ij.C.de liber.& eorū liberis.&.c.cū redemptor.xij.q.ij. Sed ſi eſt natus ex homine iam facto meo, ſcd'm cōmunem vſum hō meus eſt, & paternā fortunā agnoſcit. Et ideo bene dicit tex.noſtræ cōſuetudinis.(Et ſa poſterite a naiſtre.) Dicit tamen diſtinguendum ſecūdum ius quando natus eſt ex matre libera, vel ex homine meo & tua fœmina.dixi.s.in.§.(En lieu & cōdiction de mainmorte) dicit tñ Iacobinus de ſancto Georgio in tract.ſuo de homagijs.in.ij.col.ibi, ſecundò quæro, ꝙ ad pleniorem declarationē huius materię, faciendi ſunt quinq; caſus.

1 PRimus caſus † eſt, quando aliquis fecit mihi homagium: & in emendam alicuius iniuriæ cōſtituit ſe hominem meum: & hoc caſu filius eius non erit homo

2 meus: quia delictum patris non debet nocere filio. Ex quo dicitur filius non portabit iniquitatem patris. & toto titulo, ne filius pro patre.& facit.l.ſancimus.C.de pœnis.&.c.quęſiuit.extra de his quę fiūt à maiori parte capituli. Si enim ꝓpter delictum patris filius nō debet perdere bona, cùm ſit ſpeciale in caſu.l.quiſquis.C.ad legem iuliam maieſt. vbi filius portat iniquitatē patris: multominus debet perdere ſtatum & dignitatem ſuam.§.fina.in aut.vt nulli iudi.collatio.ix.

Caſus ꝓ declaratione qñ aliqs dicat̃ hō alterius.

3 SEcundus caſus † eſt, ꝙ non ſolū in emendam iniurię fecit ſe hominē meum ſed etiā ſe ſubiecit mihi & bona ſua: quo caſu videt̃ mihi ea tradidiſſe, & in meo dñio trāſtuliſſe, & iterū poſtea à me recepiſſe.l.quiſqs.C.de noxali.& hoc caſu ſi velit abſtinere ab illis bonis: nō tenebit̃ ipſe filius mihi p̄ſtare homagiū, nec erit mihi ſubditus: ſed ſi agnoſcat illa bona, tenebitur prout alij homines conditionis illius loci, vbi ſunt bona: quia illa bona tranſeunt cum ſuo onere.arg.l.via cōſtitui.§.ſi fundus.ff.de ſerui.ruſti.prædi. dicit em̄ Iacobinus, ꝙ hoc caſu dñs vēdicabit illa bona rōne directi dominij. Et ſi ipſe excipiat ꝙ pater ſuus erat vtilis dñs: replicabit dominus, ꝙ ſi velit habere illa bona debet ſupportare onus ad quod pater erat aſtrictus.l.ij.C.ſine cēſu vel reli. Ex quo ergo videmus multos in iſtis locis manuſmortuæ tenere hęreditagia in loco manuſmortuę abſq; ſolutione cenſus: cum omnia alia hæreditagia ſint cenſualia: poſſumus vendicare hæreditagia: vt hìc antè dictum eſt. quod vidi ſæpe in practica.

4 TErtius caſus † eſt, qñ quis cōſtituit ſe hoīem meū, quia dedi ſibi aliqua bona in feudū vel in emphyteuſim, vt debeā eū defendere: & tunc perſona principaliter aſtringit̃: & bona dicunt̃ interuenire gratia cuiuſdā remunerationis.l.ſi remunerādi.ff.mādati. vñ qa veriſimil'r ita voluit ꝓuidere filijs ſuis ſicut ſibi.l.ſi pactum.ff.de ꝓba. Et ideo hoc caſu filius tenebit̃ ad homagium, ꝗ̄tuncūq; velit refutare illa bona: nā queadmodum poſſum ꝓuidere filio meo paciſcēdo vel ſtipulādo.l.& hæredi.§.nos aūt.&.§.Iulianus.&.l.auus.ff.pac. ita poſſum ſibi ꝓuidere cōſtituēdo me hominē alicuius

5 potētis: ita vt ego & filij mei ab eo defendamur. † magnū eſt em̄ ius priæ ptātis: qa videmus ꝙ ꝓpter neceſsitatem pr̃ pōt vēdere filiū.l.ij.C.de prī.q filios diſtraxerūt.

6 ITem † pater poteſt filium impuberem ſub ptāte tu-

7 torum ponere.l.j.ff.de tutelis. ¶ † Item etiā poteſt filium conſtituere ſub poteſtate & dominio alicuius domini, vt ab eo defendatur.

Ius patriæ poteſtatis magnū.

8 QVartus caſus † vt dicit, eſt qñ aliquis conſtituit ſe hoīem meū cum dictione dūtaxat, vel cū dictione ſolū: ex iſto caſu filius eius non tenetur mi-

9 hi p̄ſtare homagiū: † quia iſtæ dictiōes taxatiue ſunt excluſiuæ cęterorū. Ad hoc alle.pulchrū tex.in.l.nō ſolū.§.tale.ff.de liber.lega. habet̃ in.l.qui in futurū.§.ſi ex altera.& in.l.iuriſgē.§.pactorū.ff.de pac.& ita exp̄ſsè determinat Io.rey.in.c.iperialē.§.fi.in antepe.charta.verſi.quęro videmus, de prohibi.feudi alienatio.per Federicū.

Taxatiuæ dictiones

10 QVintus caſus † eſt, quando quidam ſimpliciter cōſtituit ſe hominem meum ligiū nihilo ſibi dato: & tunc ſi nō liquet nobis de cauſa quare factum fuit illud homagiū; quia nulla cauſa expreſſa in dubio præſumitur ita feciſſe, vt defendatur à domino ſuo: vt ſic eius liberi ſint aſtricti ad homagium: vt etiā ipſi defendantur ab ipſo domino: & vt res potius valeat ꝗ̄ pereat.l.quoties.ff.de rebus dubijs.&.c.inter dilectos.§.cæterum.extrà de fide inſtrumentorum. ¶ Aduerte etiam ad id quod dicit Bald.in.l.j.C.de patri.qui filios diſtraxerunt.ꝙ per homagium patris filius non ſit homo alterius. intellige hoc eſſe verum, niſi filius poſſideat rem ratione cuius debetur homagium, quia tūc erit homo illius cuius ſunt res: prout & erat eius pater. ¶ Item prædicta omnia intellige, quando ſcilicet pater factus eſt homo alicuius, ſcilicet per pactum & conuētionem: quia tunc hoc caſu filius non obligatur per recognitionem patris ſimpliciter factam, niſi poſsideat rem ratione cuius factus eſt pater homo, ex quo ſatis eſt enucleatus hic.§.in his verbis (& ſa poſterite) vt dixi (a naiſtre) vt in.§.precedenti.

Aduerte

Originarij.

11 ADuerte † ꝙ tales filij qui ſunt ſerui poſt eorũ pa-
tres dicuntur originarij: de quibus ſatis amplè di-
xi in rubrica huius tituli.

§. *ſeptimo.*

LA femme de mainmorte qui ſe ma-
rie a homme franc, eſt franche.

Mulier nubens nobili efficit nobilis.

IDem in comitatu Niuerneñ. & in comita-
tu Burgundiæ: & in pluribus locis in Fran-
1 cia. ¶ Bar. in. l. fi. C. de ver. ſigni. dicit † ꝙ mu-
lier popularis nupta in domo nobilis dicit̃
nobilis: & ibi do. me⁹ Iaſ. Et notat̃ per Panor. in. c. ij. ex-
trà de fo. cõpe. & hoc eſt, quia efficit̃ de familia mariti:
2 † & debet mulier fulgere radijs mariti. l. fœminę. ff. de
ſenato. l. j. C. de digni. lib. xij. l. mulieres. C. de incolis. lib.
3 x. † Et hũc honorem retinet etiã mulier ſoluto matrimo-
nio, cũ remanet vidua. c. licet. §. mulier. de ſepul. lib. vj. l.
fili⁹. §. vidua. ff. ad munici. c. de vxore. de ſepul. c. ex par-
te. de foro cõpe. Barba. in conſi. vj. in. v. col. in. j. vol. Ioã.
de Platea in. d. l. mulieres. C. de inco. & in. l. origine. C.
de municip. et origi. li. x. De hac materia vide plene per
Bonũ de curtili in ſuo tractatu nobilitatis. in. iij. parte.
nu. clxxxiij. Et ibi dicit vnũ ſingulare, ꝙ mulier natura-
lis tm̃, ſi nupta ſit viro legitimo & naturali efficit̃ legi-
tima. tenet Decius in. l. ij. col. ij. in prin. ff. de reg. iu. & di-
xi. s̃. tit. proxime p̃cedenti. §. iij. in gl. (ab inteſtat) verſic.
4 quint⁹ modus. † e cõtrario verò nobilis mulier nubens
ignobili viro ꝑdit nobilitatẽ. l. fi. C. de incolis. lib. x. Ioã.
de Platea in. l. j. in prin. C. de digni. li. xij. gl. in. l. fœminę.

Mulier nobilis ignobili nubens ꝑdit nobilitatẽ.

ff. de ſenato. & in. l. cũ ex lege. C. de nuptijs. dicit tñ Bal.
in. l. cũ q̃dam puella. ff. de iuriſ. om. iud. ꝙ nõ ex toto no-
bilitatẽ ꝑdit, quia in aliq̃bus retinet. Felin. tãgit in. c. no-
5 uit. in. j. col. de iudic. Nec † nobilitas filiorũ cõſiderat̃, ex
patre mr̃is. Bal. in. l. fi. C. de ſeruis fugi. d. me⁹. Iaſ. in. l. j. in
principio. ff. de verborum obliga. Pet. de anchara. conſi-
lio. ccclxxxix. incipiente, viſis diligẽter iuribus. Bonus
de curtili in ſuo trac. nobilitatis. in quarta parte, nume-
ro. xxiij. cum quatuor ſequen.

ET ideo cũ anno dñi. M. ccccv. fuerint impoſita fe-
uagia in ciuitate Heduẽſi, & ſuper hominibus hu-
ius ciuitatis Heduenſis: quo tempore viuebat quondã
honorabilis ac vir ſapiẽs magiſter Petr⁹ ſeurre in vtro-
q; iure licentiat⁹ aduocatus regius in hoc balliuatu He-
duen̄. & Montiſſinerij: ex quo tãq̃ officiario regio nõ
poterat imponi in hac ciuitate Heduen̄. prout ita con-
ſuetum eſt fieri. Quæ quidem fuerunt exacta & leuata
Anno domini milleſimo quingenteſimoſexto: quo tẽ-
pore ab humanis deceſsit dictus Seurre: primus marit⁹
Pernetæ languet nũc vxoris meæ: ꝙ tali tẽpore ex quo
erat adhuc vidua, nõ poterant feuagia exigi ab ea: quia
tẽpore impoſitionis viuebat adhuc quondã eius ma-
ritus, qui gaudebat priuilegio ne imponi poſſet: & tẽ-
pore exactionis erat adhuc vidua. Ex quo ſuſtinui in
ꝓceſſu ꝙ poſt impoſitionis tẽp⁹ & exactiõis nõ potuit
dicta Perneta inq̃etari de p̃dictis feuagijs. Et ita obtinui
cõtra Heduen̄. ſed fui in anno ſequẽti aduocat⁹ regi⁹ in
hac ciuitate Heduen. & ideo immunitatẽ quã habebat
quondã magiſter Petrus Seurre habui, & illa vſus ſum
prout mei prædeceſſores in tali officio vſi fuerant.

SED hîc videmus quòd mulier manuſmortuæ effi-
citur franca ſi nupſerit huiuſmodi franco: ſed nun-
quid hoc poſsit nocere quòd vxorem manuſmortuæ
acceperit? Dic quod non: vt̃ per tex. in. l. ſi liber. C. de li-
berali cau. et in. l. fi. C. de agrico. & cen. & l. ex ingenuo.
C. de agricol. & mancipijs dominicis. & l. ancillę. C. cõ-
munia de ſucceſsio. & ita dicit & tenet Specu. in titu. de
feudis. §. quoniam. verſic. xx. quæritur. & Martinus de
fano. in tractatu de ho. in vltima quæſtione in fine.

§. *octauo.*

ET s'une femme franche ſe ma-
rie a ung homme ſerf & de
mainmorte uiuãt ſon mary,
elle eſt tenue & reputée de
mainmorte: & apres le deces de ſon ma-
ry elle ſe peult departir du lieu de main-
morte, & aller demeurer en lieu frãc s'el-
le ueult: & demeure franche cõme elle
eſtoit aut parauant ce qu'elle uenist de-
meurer audict lieu de mainmorte, en de-
laiſſant dedãs l'an et le iour apres le treſ-
pas de ſon mary le meix, & tous les he-
ritages de ſon mary eſtans audict lieu
de mainmorte.

In textu ibi,

Et apres le deces.

1 LIcet vxor † tranſeat in domicilium mariti. l. exigere
dotem. ff. de iudicis. l. cum quædã puella. ff. de iu-
riſdictio. omnium iudicum. tamen originem naturalẽ
quæ inſeparabilis eſt non amittit. argumen. l. cũ in ado-
ptiuis. in penulti. colum. C. de adopti. per plura tenet
Bald. in conſi. ſuo. cxxxix. in. v. parte. & ideo bene ordi-
nauerunt & ſtatuerunt ſtatuentes, ꝙ hoc caſu mulier
poſsit redire ad priorem originem.

Homagiũ debet̃ ne mr̃imonij.

PRæpoſitus nũc cardinalis Alexandrinus in prœ-
2 mio feudorũ, in. xxj. colum. dicit † ꝙ quis tenetur
ad homagiũ ratione matrimonij: quia vxor hominis
mei efficitur mea fœmina, ex quo ſequitur ſortem viri.
l. fœminæ. ff. de ſenato. l. fina. §. item reſcripſerunt. ff. ad
municipa. & l. mulieres. C. de dignit. lib. xij. cum ſimili-
bus & iſtud idem tenet Iacobinus de ſancto Georgio
3 in tractatu de homagijs. in. v. colum. ibi. † Item proba-
tur ſecũdum quoſdã homagium ratione matrimonij.
dicũt tamẽ ꝙ Spec. in tit. de feudis. §. quoniã. verſi. xx.
q̃ritur. determinat cõtrariũ, multũ bene determinauit
hãc quæſtionẽ Martin⁹ de fano in tractatu ſuo. de ho.
in vlt. q. qui omnia dicta per Specu. in dicto. §. ponit.

4 ET hoc † quia licet mulieres ſplendeant fulgore viri.
in aut̃. de cõſulib⁹. §. ſi verò. colla. iiij. & C. de nup.
l. fi. non tñ debent eius infortunio affici. l. res vxoris. C.
de donatio. inter virum & vxo. extra de conſuetu. c. ex
parte. extrà de pigno. c. ex literis. & ideo eſt tex. in. l. ſed
5 ſi iuris. ff. de donationibus inter virum & vxorem. † ꝙ
ex periculo viri nihil vitij mulieri accidere poteſt: ta-
men quia per cõſuetudinem quis efficitur manuſmor-
tuæ, ratione hęreditagiorum quæ tenet in loco manuſ-
mortuæ: ex quo vxor eſt in loco manuſmortuę cũ eius

marito,ex quo ſunt cõmunes in bonis,eſt æquũ ꝙ tanto tẽpore quo ſteterit cum ei⁹ marito,& ibi domiciliũ cum eo habuerit,ꝙ ſit illius cõditionis cui⁹ eſt marit⁹, cũ quis ꝑ cõſuetudinẽ nr̃am efficiaṫ hõ manuſmortuæ ꝓpter habitationẽ ĩ loco & domiciliũ vt dictũ eſt in.§.(L'hõme franc)primo & ſecũdo.& mulier ſequiṫ domiciliũ mariti.l.cũ quædã puella,cum no.per doc.ff.de iuriſd.o m.iu.Nimirũ ergo ſi poſt mortẽ mariti dimittẽdo hæreditagia,& ſic domiciliũ iterum redeat ad priorem ſtatũ ſuum,vt eſt tex.nr̃ę cõſuetudinis.Et hęc q̃ hic dicunṫ per textũ noſtræ cõſuetudinis in prin.erãt olim introducta per legẽ Longobarbã:vt habetur in glo.in l.fi.C.de agrico.& cenſi.vt etiã ibi notaṫ per Io.de platea:quod tm̃ de iure erat contrariũ:per.d.l.fi.C.de agrico.& cenſi.& ꝓ rõne hui⁹ cõſuetudinis facit tex.in.l.ingenue.& ĩ.l.edicim⁹.C.de murile.lib.xĳ.& q̃ dicit Bal.ĩ l.cum quædã puella.ff.de iuriſ.om.iud.Dicam in fine.

Questio

QVęro de vna q̃ſtione.Pone ꝙ mulier franca nubens cũ hoĩe manuſmortuę fecerat pactũ cũ marito in cõtractu matrimonĳ,ꝙ nihil habebit in bonis mobilib⁹ & acq̃ſtibus:quod eſt cõtra cõſuetudinẽ poſitã.ſ.in tit.(Des droictz & apparteñ.a gẽs mariez).§.(Fẽme mariée ou duchie de Bourgõgne.)Poſtmodũ motiṫ dicta mulier:cui ſuccedit dñs an habebit medietatẽ mobiliũ & acquiſitorũ non obſtañ.p̃dicta conuẽtione.Hẽri.bohyc in.c.requiſiſti.in fi.extrà de teſta.tenet ꝙ ſic,eo ſolũ quia ptes in p̃iudiciũ dñi nõ pñt renũtiare legi vel cõſuetudini,arg.l.quos ꝓhibet.ff.de poſtulã.¶Ego teneo totũ cõtrariũ,eo qa tpe cõtractus nullũ eſt ius q̃ſitũ dño,ſcilicet tpe renũtiatiõis:ergo poſ
6 ſunt renunciare legi.†C.de pactis.§.ſi verò.in auṫ.de hęredi.& fal.col.ĵ.auṫ.ſed cũ teſtator teſtamẽta.C.ad legẽ falci.qđ quidẽ tp̃s inſpicimus in cõtractib⁹,& ideo nullum eſt p̃iudiciũ:nec obſtat.c.requiſiſti.&.c.tua nobis. de teſta.quia illud fauore animę & eccleſię:vt ibi diciṫ.

In textu ibi,

En delaiſſant.

1 ISTud eſt æquũ,†vt videm⁹ per tex.nr̃æ cõſuetudinis in princip.hui⁹ tit.§.ĵ.In hac patria nulli ſunt ſerui corpore,ſed ſolũ ſerui ex quo tenent bona ſeruilis cõditionis,& tenent focũ & larẽ in dicto loco:ſi ergo ſit mulier ſolùm homenga rõne hęreditagiorũ exiſtentiũ in loco manuſmortuæ:ęquũ eſt,vt dimittendo hęreditagia iterum redeat ad priorẽ ſuũ ſtatũ.cũ res de facili reuertiṫ
2 ad ſuam priorẽ naturã:& etiã†quia ſi impoſitũ ſit alicui aliqđ onus,& incertũ rõne alicuius rei,dimittendo rem debet eſſe ĩmunis à tali onere.ſec⁹ aũt ſi on⁹ ſit certum.Faciũt q̃ dicit Bar.in.l.is cum quo.ff.de aqua plu. arcend.¶Lud.Ro.in.d.l.is cũ quo.videns ꝙ Io.de imo.

De onere rõne rei ipoſito.

ponderauerat Io.and.& Bar.eſſe cõtrarios,volẽs poſtmodũ eos cõcordare dicit cõcordiã Io.de imol.eſſe falſam:quia vt dicit Bart.in.d.l.qñ eſt impoſitũ onus ratione rei,certũ ꝙ quis nõ põt renũtiare:& cedẽdo ꝙ nõ libereṫ per text.in.l.quicũq̃.C.de fund.patrimo.lib.xĵ. Io.an.in additio.ad Spe.in tit.de emphyteuſi.§.nunc aliqua.verſi.cxxviĳ.dicit ꝙ poteſt renũtiare rei,& cedẽdo liberatur.Et iſtud videtur tenere Albericus de Roſa.in l.& ſi fortè.§.etiam de ſeruitute.ff.ſi ſerui.vendicetur. vbi dicit:nota ꝙ hanc ſeruitutẽ non debet homo,ſed res:& ideo relinquẽdo rem liberatur à ſeruitute:& multum facit pro hac cõſuetudine,ꝙ pſonę non ſunt ſerui lis cõditiõis,ſed res.ex quo relinquẽdo res liberanṫ ho
3 mines manuſmortuę à ſeruitute.†Et pòſt ſubdit,qđ eſt argumentũ ꝙ emphyteuta & vaſallus rẽ relinquẽdo pñt ſe liberare.De quo dicit ipſe Alberic.in.l.cũ fructuarius.ff.de vſufruc.& in.l.ſicut ab initio.C.de actio. & oblig.& in.l.ĳ.in pe.col.ibi,itẽ quęro nunquid.C.de iure emphyteũ.Io.de Imol.ĩ.d.l.is cũ quo.voluit cõcordare Bar.& Io.and.dicendo ꝙ quędã eſt obligatio realis,ex eo quia ſequitur poſſeſſorẽ.Tñ trahit originẽ ab obligatiõe perſonali voluntarię contracta:vt eſt videre in accipiente in emphyteuſim tũc fiſcalẽ pro certa mercede.De quo caſu loquiṫ.d.l.quicũq̃.& glo.in.l.ĵ.C.de fundo patrimo.li.xĵ.& tũc procedit opinio Bart.aliqñ eſt onus reale impoſitũ per ſuperiorẽ à principio,vt in cenſu & tributo,& tunc procedit opi.Ioã.And.Et ideo dicit ipſe Io.an.in dicta additione:ſec⁹ in tributis quorum onus eſt reale:vt.l.impatores.ff.de publicanis.Sed vt dicit Ludo.Roma.in.d.l.hęc diſtinctio Io.de imo.eſt
4 ſalſa:& ideo dicit ꝙ debemus ſic dicere:†ꝙ aut qs vult cedere prædio ad euitãdã ſolutionẽ collectę,eo quia eſt pauper:& hoc caſu eſt de neceſsitate fiẽda ipſa ceſsio,eo quia excuſaṫ paup ab exactione collectarũ.l.ĳ.in.gl.fi. C.de annonis & tribu.li.xĳ.& bñ facit.l.fi.C.eo.ti.Et iõ facit illđ vulgatiſsimũ.(La ou il nya riẽ,le Roy pert ſon droict)pro quo facit.l.nã inanis eſt actio,quam communis inopia excludit.ff.de dolo malo.

Not. q̃ qs relinq̃re po ſit rẽ pro pter quã obligat⁹ eſt,

AVt quis vult cedere prædio ad euitandũ collectã, & prædiũ transfert in aliũ idoneũ ad ſolutionem collectarũ,Et hoc põt:vt voluit Bart.in.l.incola.la.ĳ.ff. ad municip.& aliàs ſi illud prędiũ nõ eſt idoneũ,teneṫ ipſe trãsferens ad ſolutionẽ collectarũ,licet ipſe nõ poſſideat:quia nõ potuit ex ſua ceſ ione fiſco obeſſe:vt patet.Vt eſt tex.notabilis in auṫ.ſed & periculum.C.ſine cenſu vel reliquis.

AVt vult quis cedere prædio in aliũ transferendo: & tunc aut fiſcus illud occupãdo magis lucraṫ, q̃ ſi ille cedẽs toto tpe vitę ſuę collectã ſoluiſſet:et tunc hoc eſt clarũ ꝙ poteſt per ceſsionẽ euitari collecta:vt in fi.dictę.l.is cũ quo.ff.de aqua plu.arcẽ.ſ.alle.aut fiſc⁹ tantũ non cõſequeṫ:& tũc dicit ꝓpter ceſsionẽ de prędio factam quis à ſolutione collectę nõ liberetur.Dicit pro hoc eſſe caſum mirabilẽ,quẽ nemo allegauit in.l. ꝓpter.C.qui bo.cede.poſ.facit.l.hi qui.C.de reſcin.ven.

TV aduerte ꝙ oẽs tex.& omnia iura.ſ.alle.loquuntur in emphyteuſi,cẽſu,tributo,& collecta,q̃ debentur fiſco,& ſic principi:et maximè in.d.l.quicunq̃. vbi ſe fundat Bar.et alĳ.Sed nõ video ꝙ aliqđ pticulariter tãgat quid in emphyteuſi vel cenſu,vel reditu qui debetur priuato,aut alicui domino inferiori.

EX quo dic ꝙ cũ nulla ſeruitus in hac patria ſit perſonalis,ſed realis:ꝙ ſemp q̃libet cẽſuarius,emphyteuta:aut cuiuſuis alterius cõditionis:cedendo rem rõne cuius debeṫ cẽſus:ꝙ liberari debet ab onere,dũmodo ſoluat vſq; ad tp̃s ceſsiõis.faciũt ineuitabiliter text. d.l.cũ fructuari⁹.& ibi Bar.ff.de vſufru.& ĩ.l.ſi fortè.§. etiã.ff.ſi ſeruit⁹ vẽdiceṫ.Et ideo dicit Alber.de roſa.ĩ.d. l.ĳ.in fi.pe.col.C.de iure emphy.qđ emphyteuta cũ teneaṫ ad certã penſionẽ,ſe liberare põt cedẽdo rem.et in hoc multũ opaṫ cõſuetudo,& cõis obſeruantia locorũ.

Caſu

ET ideo cùm ſemel caſus mihi eueniſſet in facto,in cauſa illorum de Leſpinaſſe,contra eorum dominum,qui dicebatur dominus de Mauleurier qui prætendebat

tendebat ab eis decē solidos singulis annis, à quolibet tenēte logiā in quodā castro de lespinasse: in cēsum siue seruitiū: eo quia dicebat eos esse obligatos ꝑticulariter pro tali seruitio seu censu ratione prędictarū logiarum: dixi ꝙ debebant renuntiare seu cedere domino illas logias, ne amplius soluerent prædictum censum: ad quod dicebam eos debere admitti, attēta cōmuni obseruātia, quæ erat in dicto loco, & locis circumuicinis: attento etiam ꝙ predecessores prædicti domini coegerant & compulerant dictos habitantes ad ita se obligādum per vim et oppresiones: & metu oppresionum non fuerant ausi contradicere.

ITem & quod plus: erant prædictę logię eis datę tempore Guerrarum Burgundię: & hoc pro tuitione & conseruatione rerum & corporum: ꝙ ex quo nunc cessabat causa impositionis dictorū census & seruitij: debuit etiā cessare impositū quia guerra cessauit. ¶Itē castrum est dirutum, ita ꝙ amplius logiæ seu cellulę ibidem existentes de nihilo prodessent dictis habitātibus: & ad hoc plura allegaui ad propositum facientia, quæ ponit Lud. Roma. in consi. suo. cccxvij. vbi plenè eū videas. Et cū peteretur à dicto domino appunctuari per iudicem, ꝙ prouisio ei adiudicaretur tēpore processus: eo quia dicebat esse de reditibus ordinarijs domini: ex quo scd'm ordinationes regias prouisio debebat adiudicari. Dixi & opposui in cōtrarium pro dictis habitātibus, ꝙ attenta renuntiatione & cessione rei quę debebat admitti secundū ius & cōmunem obseruantiam illius loci, & aliorum locorū circunuicinorū. Quæ quidem fuit plenissimæ comprobata: & ꝙ etiam non erāt redit⁹ ordinarij, sed extraordinarij per vim, & metum, & oppresionem impositi: ꝙ nulla prouisio adiudicari debeat domino. Et ita fuit iudicatum per honorabilē virū Anto. garnier, locumtenentē generalem balliuatus Hedueñ. de consilio nobilis ac sapientis viri domini Ludouici debusseul. iuris vtriusq; doctoris. A qua quidem sententia fuit per domicellam de Changy, relictam domini de Mauleurier appellatū. Et nunc pendet processus in curia parlamenti Burgundiæ: nescio quid adiudicibatur. Plura alia fuerūt pro parte dictorum habitantium allegata, quæ nunc omitto.

IVXta hanc nostram consuetudinem quęro: quia hîc dicitur ꝙ mulier relinquendo hęreditagia & locum mariti non amplius manusmortuæ erit.

5 Nota. NVnquid† ad minus habebit eius vita durāte doharium, hoc est medietatem vsusfructus bonorum antiquorum & hæreditagiorum mariti. Cogita: quia mihi videtur quòd non: & reperi postmodùm scriptum in consuetudinibus quondam magistri Reginaldi Lambert, qui erat peritissimus in iure: quòd tempore suo ita fuerat iudicatum & decisum: ꝙ solum mulier habet medietatem mobiliū & acquisitorū nō existētium in loco manusmortuæ: nihil ad hoc allegat.

ET aduerte, quia nimirum si remaneat franca & libera: quia mulier post mortem mariti non debet affici infortunio mariti. l. res vxoris. C. de donatio. inter virum & vxorem. c. ex parte. de consuetudine. c. ex literis. de pignoribus. dicit tamen text. in. l. ingenuæ. C. de murilegu. lib. xij. perdit splendorem generis quæ nubit minori et eodem titulo. l. edicim⁹. dicit quòd perdit natiuum decus. Bald. in. l. cùm quædam puella. ff. de iurisdictione omnium iudicum.

§. nono.

L'Hōme de mainmorte peult desauoher son seigneur, & soy aduoher homme franc de mondict seigneur le duc, & se doibt faire ledict desaueu par hōme de mainmorte en la personne de son seigneur, s'il le peult apprehender, & en ql que lieu que trouuer le pourra, et se trouuer ne apprehender ne peult sondict seigneur a sa personne, il le fera au domicile de son seigneur, ou a la personne du chastelain, ou iuge du seigneur du lieu dont il est mainmortable, & doibt auoir ledict homme auec luy ung sergent de monseignr le duc garny de mādement desaueu du bailly, ou du balliage ouql est assiz ledict lieu mainmortable duquel ledict homme est extraict: & en faisant ledict desaueu ledict homme doibt renoncer a son meix, & aultres biens meubles, heritages qu'il a soubz ledict seigneur au lieu de mainmorte, lesquelz en ce cas sont & demourrōt au seigneur de la mainmorte.

IDem in comitatu Burgundiæ: & hæc consuetudo est in Francia: vt dicit Spe cul. in loco statim allegando.

CArdinalis Alex. in procemio feudorum dicit, homagiū seu seruitus finitur multis modis. vno modo scilicet renuntiatione seu refutatione. & cōcludit† ꝙ in hominibus qui tenentur ad homagium, hoc est qui sunt serui aliquo modo ratione rei tantùm: ꝙ tales possunt fieri liberi renuntiando rei, seu cedendo rem domino. dixi satis in præcedenti. §. Or nunc nulli homines in Burgundia sunt serui corpore, sed tantū ratione rei: nō est mirum si dimittendo rem efficiantur liberi: & ideo tales poterunt dici de mansata: eo quia ratione possesionum sunt tales: persona tamē eius est libera, si dimisso manso alibi se transferat: ita dicit Cardi. in dicto loco. in. xxiiij. col. & dicit Spec. in tit. de feudis. §. quoniā. versi. xix. ꝙ de consuetudine regni Francię talis dimittēdo mansum efficitur liber, et liberatur à tali cōditione. vide etiam ad hoc Ioan. Fabri in. §. fi. instit. de donatio. — 1 — Homagio quō qs liberetur.

2 SED aduertendum, † quia vt dicit Barto. in. l. is cum quo. ff. de aqua pluuia arcend. & notat Cardinalis in dicto loco hîc antè allegato. quando quis est homo alterius, ita ꝙ tenetur ei præstare censum vel reditum ratione possesionis ex obligatione tamē personali traxit originem obligatio realis: ꝙ in hoc non liberatur cedendo rem & renuntiando: per. l. quicunq;. §. in præceden. §. alleg. ¶Sed pone ꝙ quis sit effectus homo manusmortuæ & sit obligatus ad certum censum & serui

tium ratione rei ſeu manſi quod tenet promiſsione tamen vel cõuentione interueniente: vt eſt ſupradictum in hoc titulo.§.(Lhomme franc le premier)an hoc caſu poſsit etiã cum hac ſolennitate de qua hîc ſe facere iterum liberum renuntiando rem? ¶Videretur ex prædictis ꝙ non:eo quia obligatio realis traxit originem, vt videtur ex perſonali obligatione ratione obligationis & conuentionis per quam ſtatim efficitur homo conditiõis illius loci vbi mãſum capit.¶Sed tu dic ꝙ etiã poteſt fieri & fit liber ſeruata ſolennitate de qua hîc.qa vbi lex nõ diſtinguit,nec nos diſtinguere debem⁹.l.de pretio.C.de publicia.in rem actio.igitur.

In textu ibi,

Et ſoy aduoher.

1 INtellige hoc†ꝙ ſit de minore ad mai⁹:ſed ſi dux aut rex haberet homines eorum manuſmortuæ:nõ poſſunt ipſi homines conſequi libertatem ex deſauohamẽto,ſed ſolùm ex volũtate principis:quia in vim huius aduocati ſeu aduohamenti ſeruiens ducis aut regis remittit hominem de ſuperiori ad inferiorem: quòd non poteſt fieri de maiori ad minus.argumen.eorum quę dixi infrà in tit.(des adueuz)vbi nõ fit remiſsio de maiori ad minorem.¶Et ideo homines abbatiæ & monaſterij ſancti Martini Hedueñ.cũ ſint homines regis, eo quia dicta abbatia eſt de fundatione regali:nõ poſſunt ſe aduohare homines ducis,& nunc homines regis,qa eſſet reincidere in idem:quod fieri nõ debet. ¶Et facit: 2 †quia iſte terminus aduohare tãtum eſt quod ad ſe vocare.quod propriè dicitur aduocare.i.ad ſe venire. vt dicit text.& glo.in.l.mãcipia.C.de ſeruis fugitiuis.vbi dicit,ꝙ talis aduocatio non poteſt fieri de vno ad aliũ. Ideo multominus de ſuperiori ad inferiorem:& ſic etiã 3 de vno ad alium.†Sed quod de inferiori ad ſuperiorẽ fieri poſsit: facit quod dicit Lucas de penna.in.l.vna. col.xvj.C.vt nemo ad patrocinium ſuſcipiatur.lib.xj. ꝙ baro,vel comes nõ poteſt inhibere ſubditis ne reclament aut reclamare poſsint ad ſuperiorem.¶Et de hoc iure dicunt præfati abbas & conuentus ſancti Martini eſſe in poſſeſsione & gaudẽtia:dixi infrà hoc eodem.§. in glo.(Leſquelz en ce cas.)

A maiori ad minorẽ nõ põt fieri aduohatio.

Aduohare qd.

Aduocare.

In textu ibi,

Et ſe doibt faire ledict deſaueu.

1 ADuerte quia hęc eſt ſolennitas extrinſeca † quæ non præſumitur.l.quæcunq;.§.fi.ff.de publicia. volu.aliâs dicere ꝙ veritas erat in contrariũ:ſcilicet qd ſolennitas extrinſeca præſumebatur: per tex.cum gl.in c.ea noſcitur.extrà de his quæ fiunt a prælato ſine con-2 ſen.capituli.vbi habetur † ꝙ in geſtis a prælato præſumitur interueniſſe conſenſus capituli.facit tex.in.l.fina. C.de fideiuſſoribus.quem allegat Bald.in rubrica de 3 fi.inſtru.C.in.iij.colum.vbi dicit†ꝙ ſolennitas quæ eſt de his quæ ſolent fieri præſumitur.& ad textum in dicta.l.quæcunq;.§.fi.ff.de publiciana.reſpondebam ꝙ ille caſus erat ſpecialis fauore minoris:ſicut in.l.cũ oſtẽdimus.§.fina.ff.de fideiuſſo.vbi ſtipulatio præſumitur fauore minoris.& hæc dixi in circulis cùm legeretur.l. ſciendum.per dominum meum Iaſonem.ff.de verbo. obliga.inſequendo tamen veſtigia prædeceſſorũ meorum dico,ꝙ talis ſolennitas nõ præſumitur.facit.l.ſi ita ſtipulatus.§.Griſogonus.ff.de verbo.oblig.& ideo per

Solennitas extrĩſeca non p̃ſumit.

hoc reprobatur glo.in.l.actor.ff.rem ratam haberi.quæ tenet ꝙ in dubio præſumitur decretum iudicis interceſſiſſe.& illam reprehendit Bartol.ex quo ergo dic, ꝙ ſi reperiatur hanc refutationem ſeu renũtiationem factã fuiſſe:& nõ reperiatur ꝙ ſeruiens ſeu apparitor habeat mandatum à balliuo vel a balliuatu,ex quo eſt ſolennitas extrinſeca,nõ preſumetur hęc ſolennitas, ſi expreſ-4 ſe:de eo non appareat,ſicut in ſimili videmus,†ꝙ ſi reperiatur inſtrumentum tranſactionis:& in eo nõ contineatur ꝙ datum eſt vel retentum ex cauſa tranſactionis non valet:quia eſt ſolennitas extrinſeca,quæ nõ pręſumitur.C.de tranſact.¶Et aduerte ad prædicta: quia ex quo aliqua qualitas vel ſolennitas extrinſeca requiritur in aliquo actu:ad validitatem illius non ſufficit ꝙ pars illam in contractu apponat: nec illi ſtandum eſt: quia videtur eſſe appoſita in modum confeſsionis per verba enuntiatiua, quæ non probant qualitatem: ſine qua aliâs actus eſſet inualid⁹. hanc regulam ponit do. meus Iaſ.in.l.ſi donatione.in penul.col.C.de colla.debet ergo apponi per notarium aliâs facientem actum.

Regula.

PEr illam ergo regulam reprobatur etiam glo.in.c. ea noſcitur.ſ.alleg.& illã reprehẽdit Bal.in.l.actor. in vlti.col.ff.rem ratã haberi.illã etiã reprehẽdit Soci.in conſi.ſuo.xxviij.in.v.colũ.in.j.volu.quę nota.intellige tamen,niſi notarius faceret mentionem de tali cõſenſu in ſuo inſtrumento: qui quidem potuit interuenire tẽpore confectionis inſtrumenti.per glo.in.l.j.C.de fide inſtrumẽ.& iur.haſtę fiſcalis.lib.x.per quam infert plura dominus meus Iaſon in.d.l. ſciendum.in.v.col.ff.de verbo.obliga.cui addo,ſi notarius dicat in ſuo inſtrumento ſanus mente,licet infirmus corpore:ꝙ adhuc ei non creditur:ita do.meus Iaſ.l.ſanũ mente.C.de tranſactio.¶Item etiam ſi notarius dicat in actis,Titius nuntius publicus retulit ex ſpeciali commiſsione ſe citaſſe: ꝙ per hoc nõ probatur commiſsionem præceſsiſſe: ita dicit do.meus in.§.quadrupli.in.iij.col.inſtit.de actio. ſed quęro,pone ꝙ epiſcopus in ſuis literis dicit ſe inſtituiſſe talem in beneficio ad pręſentationem talis patroni:an per hoc probetur præſentatio & ſtetur in hoc? dominus meus Iaſo.in repetitiõe.l.admonendi.in.v. col. ff.de iureiu.allegan.Ludo.Roma.in.d.l.ſciendum.et domin os de Rota deciſione.cccciiij.Tu dic ꝙ eſt in deciſione.ccccxxiij.in impreſsione noua.dicit quod ſic.

SI ergo notarius qui facit inſtrumẽtum de prædicta renũtiatione, aut ſeruiens qui facit ſuam relationẽ dicat in ſuo inſtrumento vel in ſuis expletis omnia ſupradicta in textu noſtræ conſuetudinis ſtãdum eſt illi: ſed ſi non dixerit, & in inſtrumẽto non appoſuerit prędictas ſolennitates,interueniſſe non pręſumuntur.

INtellige prædicta primo niſi poſt talem renuntiationem ſic factam interceſſerit diuturnitas tẽporis: quia propter diuturnitatem ſolẽnitas extrinſeca præſumitur præceſsiſſe,per textũ quẽ ad hoc doctores reputãt ſingularem in.l.ſi filius.C.de petitio.hęredi.facit tex.in.l. qui in aliena.in princip.in verſi.ſed & ſi nõ adierit.vbi Ang.& alij.ff.de acq.hęredi.Hoſtien.Ioan.And.& cõmuniter canoniſtę.in.c.Alberi.de teſti.& dicit Alexan. in.l.ſciendũ.ſ.allega.ꝙ iſta eſt cõmunis:iſtam etiam dicit eſſe cõmunem Soci.in conſilio ſuo.clxxxvij.in.iij. col.à qua non eſt in iudicando & in cõſulendo recedẽdum.do.meus Iaſ.in.d.l.ſciendum.in.vij.col.vbi illam corroborat & confirmat nouem notabilibus deciſionibus.

nibus.faciunt q̃ dicit Alexand.in consi.cxiij.in.ij.&.iij. col.in.j.volu.faciunt etiã quę dicit idẽ dñs meus.in.l.si certis annis.in.iij.col.C.de pac.faciunt etiã quę dicit idẽ do.meus Ias.in.l.cũ aliquis.in fi.ij.col.C.de iure delibe. 5 vbi dicit,† ꝙ in antiquis & ex antiquitate solẽnitas extrinseca probatur per verba enuntiatiua:& istud tenet Alexan.in consi.vj.incipiente,viso themate.in.vlti.col. in.j.volu.dominus meus Iason.in.l.ex his verbis.in.ij. col.ibi quartò stringit.C.de testamen.militis.

Solennitas extrinseca quõ in antiqs pbetur.

VNum dicit singulare verbũ Alex.in d.l.sciendũ, & in.l.q in aliena.in prin.ff.de acqui.heredi.& in cõsi.j.inci.põderatis his de qbus in themate.in pen.col. in.iiij.vol.qui alle.ad hoc Bal.in.l.j.de rebus nõ alienã. & in.l.ij.C.si ex falsis instrumen.& in.l.qui fundum.ff. 6 de vsucapio.† ꝙ etiam tẽpus mille anno.non facit praesumere solennitatẽ mandati requisiti.& Soci.in consi. suo.ccliiij.istud dicit & tenet.i fi.ij.col.do.me⁹ Ias.in.d. l.sciendũ.in.viij.col.dicit ꝙ illud dictũ est cõtra text.ad literã.in.d.l.si filius.cogita qa autoritas Ale.est magna.

ET ista est vna limitatio ad regulã suprà positã,scilicet ꝙ solẽnitas extrinseca nõ p̃sumitur, scilicet ꝙ fallit,nisi elapsum sit longũ tẽpus, vt dixi:de quo etiã per Soci.in cõsi.ccliiij.in.ij.col.& in consi.ccclxx.vbi di- 7 cit ꝙ pfessio seu licentia transeundi de vno monasterio ad aliud,p̃sumitur ex diuturnitate tẽporis. Vidi tñ in curia plamenti Burgundię ꝙ nõ fuit adhibita p̃sumptio pro religioso etiã per.lx.annos ꝙ fuisset pfessus, imò succubuit,quia nõ probauit se pfessum fuisse:cre- 8 do ꝙ hoc fuit† quia in pfessione requirit̃ scriptura.xx. q.j.c.vidua.xxvij.q.j.c.oẽs.Specu.in titu.de regula.licet Abb.teneat contrariũ in.c.nup nobis.extrà de testi.& in his in qbus requirit̃ scriptura,nõ probat̃ solennitatẽ interuenisse ex diuturnitate tẽporis,nisi pbetur p scripturã.Ita tenet Feli.in.c.j.in prin.extrà de litis cõtesta.et apostilla.ibi ad Panor.qui allegat Paul.de cast.in consilio.lj.in suis consilijs primò impressis.

Professio reqrit scripturam.

PLures alias limitationes ad p̃dictam regulam,ponit do.me⁹ Ias.in.d.l.sciendũ.in.v.vj.vij.&.viij.col. vbi ponit vndecim limitationes. Quantũ aũt ad quintam limitationẽ positã per eũ in qua dicit ꝙ etiã nunꝙ 9 presumit̃ solennitas extrinseca.Dic† ꝙ aliqñ praesumit̃ rõne probitatis personę egregię actũ exercentis, scd'm Panor.in.c.nisi essent viri prouidi.in.j.nota.per illũ tex. de preb.Facit tex.in.l.si à bone fidei possessore. per illũ tex.ff.de rei vend.Faciunt q̃ dicit Feli.vltra allega.p do. meum Iaso.in.c.j.in princ.extrà de litis contesta.& q̃ dicta sunt amplè per eundẽ dñm meum in aut.iubemus in.ij.&.iij.col.C.de iud.vbi dicit multa quę sunt introducta propter legalitatẽ psonę.Prędicta oĩa ponit Feli. in.c.super his.in fi.extrà de excusatio.per do.meum Ias. in repet.l.admonẽdi.in.lxvij.col.ff.de iureiu.per And.si cul.in.c.insinuãte.in.j.col.extrà de offi.deleg.cõtra quẽ tamẽ vident̃ facere q̃ dicit idẽ do.meus in.l.qui iurisdi tioni praeest.in pen.& vlt.col.ff.de iurisdi.omniũ iudi.

QVantũ ad sextam limitationem dñi mei inq̃tum dicit ꝙ p̃sumitur pro iudice faciẽte actum iudicialem,vel interponẽte decretũ:quia pro eo praesumit̃ solennitas extrinseca:vt est tex.in.l.ab ea pte. ff.de probatio.cũ alijs alleg.per eũ.Adde eũ in rub.C. qui admitti.in.ij.&.iij.col.vbi multa allegat. ¶Quid autẽ si iudex dicat: ego ex cã necessariae absentiae delego talẽ cãm q̃ est meri imperij,an ei credatur de absentia necessaria:vide eundẽ do.meũ in.l.si donatione. in vlti.col.C.de collatio.et quia dicit̃ in iudice faciẽte actũ iudicialẽ:quid dicendũ in eo qui facit actum extrà iudicialem:vide Panor.in.c.conquerẽte.in fi.extrà de offic. deleg.Praedicta succinctè posui, quia non multùm ad propositum,ideo nec alia tangere intendo.

In textu ibi,

A l'homme de mainmorte.

1 QVaero,nunquid† hoc facere possit per pcuratorẽ habentẽ speciale mandatũ,ad hoc,videtur ꝙ nõ: cũ uerba statuti sint propriè intelligẽda:nec ab illis est recedendũ.l.iij.§.hęc verba.ff.de nego.gest. cum sint stricti iuris.l.j.§.si is q̃ naue.versi.in re dubia. ff.de exer.Bar.in.l.qcquid astringẽdae.ff.de verb.oblig. ¶Contrariũ tñ videt̃ per glo.in.c.vt circa.in fi.in verb. 2 per propriũ.de elec.in.vj.† vbi si quis teneat̃ iurare per propriũ iuramentũ:admittitur procurator habens speciale mandatũ.Et ex cõclusione Gemi.Pet.de ancha.& Philip.franci super dicta glo.põt dici,ꝙ ex quo in hoc tex.nõ dicit̃ in propria psona,ꝙ hęc facere põt per procuratorẽ hñtem spãle mandatũ.Sed tex.in.c.fi.de offic. deleg.in.vj.& glo.in clemen.j.in verb.publicè.de vita & honesta.cleri.Et Io.And.in.c.sicut dignũ.in glo.quae incipit:nota quod.s̃.de homicidio.videtur tenere & facere ꝙ etiã nõ admittitur pcurator specialis: cũ vbi qs 3 tenetur ad aliquid psonaliter,vel† vbi verba statuti dicunt ꝙ aliquis faciat aliquid in persona,nunꝙ verificatur si fiat per aliũ:etiam cum speciali mandato: & pluries dixi ꝙ nõ sufficit procuratorium speciale Cogita.

An desauohamẽtum fieri possit p procuratorem.

ADDITIO. Et ideo etiã videt̃ ꝙ cũ tutor habeat liberũ & plenũ mandatũ, vt dicit Bar.in.l.neq;.in fi.C.de pcuratorib⁹, ꝙ habet vim specialis mãdati:vt notat̃ in.l.iusiurãdũ qd' ex cõuẽtione.§.pcurator.ff.de iureiurãdo,ꝙ talẽ renũtiationẽ cũ desauohamẽto facere possit p pupillo, maximè si sit vtilis pupillo,argumẽto eorũ quae dicũt doctores maximè Ang.i.l.mutũ.ff.de acqui.hęre.licet videat̃ ꝙ tex.in.l.si fundus.ff.de rebus eorũ faciat in cõtrariũ per ea quę ex illo textu dicit Bar.in.l.cũ hi.§.cum aũt.ff.de transactionib⁹.dixi.s̃.in titu.(des droictz & appartenances a gens mariéz).§.j.in glo.(contraulx entre les visz) versi.limita quintò.vbi dictũ est ꝙ cõtract⁹ facti ad vtilitatẽ minoris nõ requirunt aliquã solẽnitatẽ.* ¶Ad- 4 uerte,† quia imò sufficit:cum tex.hic nõ dicat ꝙ homo manusmortuae debeat facere desauohamentũ in ppria persona:sed tm̃ dicit, ꝙ debeat facere in personã dñi si reperiri possit.Et ideo ex quo nõ dicit̃ ꝙ debeat facere ĩ ppria persona, pcurator spãlis sufficiet,p doctrinã Gemi.hic antè allegatã.& ideo non est amplius cogitãdũ, quia quicq̃d dxerim,sufficit procuratorium speciale.

In textu ibi,

En quelque lieu que apprehender le pourra.

1 HOdie, die decima mensis Augusti,anno dñi.M. ccccxxj.curreñ.fui à quodã interrogat⁹.† in quo loco sufficit facere diligentiam de ipsum dñm inueniendo:¶Licet videret̃ dicẽdũ ꝙ debeat perquiri p omnia loca toti⁹ patrię vbi cõsuetudo nr̃a habet locũ.in locis maximè in quibus verisimiliter cõuersat̃:per ea q̃ dixi

Quę diligentia sufficiat ad ipm dñm iueniendũ.

§.tit.des fiedz).§.j.in gl.(Sil est au pays.) Tñ conclusiue dixi & tenui,ꝙ sufficiat ꝙ eũ ꝓquirat in toto balliuatu,& in locis ipsi⁹ bailliuat⁹,vbi verisimiliter cõuersat̃: ꝗa cõsuetudo nr̃a hoc denotat, cũ dicat ꝙ talis hõ debet habere mãdatũ balliuat⁹ in quo res & loc⁹ manusmortabilis situat̃, & in quo ipse natus est & originem sumpsit,cũ vno nũtio seu seruiẽte dicti bailliuatus. Or sic est ꝙ de vno balliuatu ad aliũ nõ fit ꝓrogatio iurisditiõis.Nec seruiẽs vni⁹ balliuatus põt exequi mandatum sui balliuat⁹ in alio balliuatu.Ergo cũ nõ haberet talis seruiens alibi iurisditionẽ:bene ꝓspexit cõsuetudo nostra,qñ ita ordinauit & constituit ꝙ tale desauohamentũ fieret per ipm̃ hoĩem supradictę cõditionis vnà cum seruiente illi⁹ balliuat⁹, vbi locus manusmortuæ est situat⁹.Ex quo sequit̃,ꝙ nõ est vltra inquirẽdũ,†cũ extra suũ territoriũ ius dicẽti nõ paretur.l.fi.ff.de iurisd.om.iu.cũ vulga.Et sic satis põt cognosci:ꝙ nõ erat magna difficultas:ꝗa illa verba gñalia,scilicet(En quelque lieu)dñt restrigi scd'm subiectã materiã:& ne absurdũ sequat̃,et ꝑ ꝟba post ea sequẽtia,et scd'm naturã illoꝝ.

In textu ibi,

Lesquelz en ce cas sont &c.

Priusꝙ fiat aduohatio reddẽda rõ administrationis.

1 2 Dic tñ†ꝙ si debeat aliquid dño primò debet solui.l.imperator.ff.de libera.cau.vbi dicit text.†ꝙ quis non põt cõsequi libertatẽ,nisi prius rõnes administratiõis quas(cũ esset in seruitute)gessisset, reddiderit. Facit.l.fi.in prin.C.qui.ad liber.procla.non licet.Et aduerte,qm̃ vt dicit Io.fab.in.§.fi.in fi.insti.de donatio.sicut est aperta via dño manusmortuæ per mortẽ, ita ꝑ
3 renuntiationem oĩm:†quia(vt dicit)spoliatio oĩm bo-
4 norum est similis morti:et dicit ibi Io.fab.†ꝙ hoĩes tallabiles ad volũtatẽ sunt serui,sed nõ quò ad personã: quia possunt liberè recedere à loco, bonis tñ dimissis: ex quo videt̃ esse quoddã genus seruitutis,cũ non possint recedere.l.iij.C.de domesticis.li.xij.Quę quidẽ perdit.l.j.C.de ingenu.manu.& ꝙ bona quæ habet sub priori domino perdat, facit tex.in.l.certa.C.de iure fisci.libro.x.& in.l.j.C.de inge.manumis.

Abbas & cõuentus sancti Marti.Heduẽ.dicũt & asserunt, ꝙ hoĩes eorum manusmortuæ sunt ita ascripti ꝙ nõ possunt se desauohare scd'm hãc cõsuetudinẽ:quia vt dicũt,dicta abbatia est de fundatiõe regali:& ideo cũ essent hoĩes regis seu ducis:nõ possunt illũ desauohare:& si ita fieret,diminueret̃ fundatio principis:nõ vidi casum euenire in facto,nec dubiũ in facto: sed si eueniret nõ credo ꝙ ꝓ eis iudicaret̃ cõtra hãc consuetudinẽ:quæ est approbata ꝑ tres stat⁹ huius patriæ, in quib⁹ cõnumerant̃ viri eccl'iastici. ¶Hoc anno dñi Millesimo quingẽtesimo.xxj.euenit casus in facto ꝓ dictis abbate & cõuentu sancti Martini contra Franciscũ Robelin ciuẽ Heduẽ.natũ et oriundũ ex loco de Thil supra arrotũ:qui quidẽ locus est de manumortua prædictorũ dñorũ religiosorũ sancti Martini,contra quem tanꝙ balliu⁹ & iudex dicti sancti Martini scripsi ad impugnandũ quoddã desauohamentũ per eũ factũ prædicto anno.Et mihi ex parte p̃dictorũ venerabiliũ religiosorũ furũt ostensa & exibita arresta in tali casu per eos obtẽta.Et mouebar vltra prius per eos allegata ꝙ sunt in tali iure per priuilegiũ à christianissimis regib⁹ Frãcię,& ducibus Burgũdiæ eis cõcessum,ꝙ hoĩes eorum non pñt se desauohare.Et ad hanc cõsuetudinẽ rñdebam,ꝙ in fine harũ videlicet in cõclusione dicit̃ expressè & declarat̃,ꝙ dux Burgũdię Philip.has cõsuetudines approbãdo nõ intẽdebat derogare aut ꝑiudicare his qui habebant priuilegiũ in contrariũ:vt ibi videri põt.Et etiã quia tũc dux Burgũdię nõ habebat ꝓtãtẽ derogãdi iurib⁹ regis,& his qui habebãt ius à rege, de
5 quo vsi fuerãt per tẽpus imemoriale:†& quia inferior non derogat iurib⁹ superioris,& habentib⁹ priuilegiũ à superiore.Igitur &c.Casus est in facto supradicto. dicam amplius pro sustentatione iuris prædictorum dominorum religiosorum visis dictis sententijs.

Casus.

Si istud esset verũ & qd' obseruaret̃,videret̃ etiã dicendũ,ꝙ nec etiã abbas & cõuẽtus possent manumittere seu affrãchisare seruos suos sine licẽtia pricipis. Et de hoc est quædã ordinatio regalis q̃ multũ consonat opiniõi Io.fab.in.§.sed si gregis.insti.de rerũ diuisi.
6 quæ dicit†ꝙ prælati & rectores ecclesiarũ non pñt manumittere seu affrãchisare seruos suos,& maximè q̃ ad nos sine licẽtia principis,scd'm quãdã ordinationẽ seu instructionẽ regalẽ:de qua infrà in cõsilio sequẽti,et hic apposito dicam: cũ in casu emergenti cõsuluerim pro dicta decisione Io.fab.& pro p̃dicta ordinatione seu instructione regali:& tamẽ fuit iudicatũ in contrarium.

¶Sequitur consilium in quo consului.

Casus positio.

Reuerend⁹ quondã dñs Ioãnes Rolin protonotari⁹ sanctę sedis ap̃licę,cõmendatarius & administrator ꝑpetuus monasterij sancti Marti.Heduẽ.qui postmodũ fuit eps̃ Heduẽ.Anno dñi.M.lxxxiij.manumisit discretũ virũ do.Ioannẽ Poichin presbyterũ:cui quidẽ manumissioni cõsensit capitulũ seu conuẽtus sancti Martini,cuius quidẽ manumissionis & præstationis consensus sequitur tenor: videlicet.

Nous Iehan Rolin ꝓtonotaire du sainct siege apostolique commendataire & administrateut ꝑpetuel,du monastere de sainct Martin d'Ostun.

A Tous ceulx q̃ ces pñtes lettres verront & ourrõt salut.Scauoir faisons q̃ auiourdhuy date de cestes:est venu a nr̃e ꝑsonne messire Henry Poichin prestre: filz de Guiot Poichin: iadis natifz de Verrieres soubz Roussillõ disant et affermãt estre nostre hõme a cause de nostredict monastere,serf de serue cõditiõ,taillable,de poursuite,& de mainmorte,selon la cõditiõ et nature des aultres serfz,& de serue cõditiõ de nr̃e terre de Moruãt.Au moyẽ de laq̃lle seruitude il pert son aduãcemẽt tant en benefices q̃ aultremẽt:no⁹ priãt & req̃rant a ioinctes mains q̃ le voulsiõs affrãchir & exmpter de ladicte seruitude.Laq̃lle requeste ainsi ouye.No⁹ ledict abbe cõsiderãt aussi & attendãt la saincte escripture qui dict q̃ du cõmencemẽt du mõde toutes personnes naissoiẽt frãches:& que par le droict du ciel toutes estoiẽt cõmunes, & q̃ seruitude a este introduicte par droict des gẽs.Considerãt aussi q̃ nr̃e seignr̃ Iesuchrist, salueur de toute humaine creature,voulust descẽdre & prendre chair humaine ou ventre de la benoiste vierge Marie:& souffrir mort & passion pour deliurer & reacheter toutes humaines creatures des seruitudes & liẽs de lenemy denfer:esquelzs tout le mõde estoit encheut pour la desobeissance & peche Dadã le premier hõme, & nous restablit tous a liberte & franchise.Et pour ce nous pour la consideration des choses dessusdictes,en

pitie

pitie & aulmosne,& affin q̃ ledict messire Henry Poichin puisse estre auãce & mieulx pourueu en saicte eglise,& pour plusieurs aultres causes & raisons a ce nous mouuãs,de bõ gre,pure frãche & liberale volũte,pour nous et noz successeurs Abbez aduenir oudᵗ monastere,icelluy messire Hẽry poichin auõs affrãchi & manumis:& par ces p̃sentes affrãchissons & manumettõs,de tout biẽ & charge de seruitude, coruees : tailles,mainsmortes,questz:actiõs,exactiõs,& aultres seruitudes q̃lconques,en quoy ledᵗ messire Hẽry est et pourroit estre tenu a nous & a nosdictz successeurs aduenir en q̃lque maniere que ce soit.Et par ces p̃sentes le deliurõs,exemptõs et nanumettõs de toute subiectiõ de mainmorte, a no⁹ & a nosdictz successeurs cõpetãs & appartenãs, ou q pourroiẽt cõpeter & apptenir,tant sur luy que sur ses biens ou tẽps aduenir:sans retenir sur luy ne sur lesdictz biẽs aulcune actiõ,successiõ,escheute ou mainmorte:a cause de luy & aultres droictz de seignorie quelcõques.Et auec ce auõs voulu & cõsentu,voulons & consentõs p cesdictes p̃ntes,q̃ ledict messire Hẽry desmaintenant pour desormais iouisse et vsu de toutes libertez & frãchises.Et qu'il puisse disposer,vendre,donner, & aliener de ses biẽs acquis & a acquerir hors de nostredicte terre,tout ainsi & par la maniere q̃ p̃sonnes frãches peuent & doibuẽt faire,& q̃ vsent les citoyẽs de Rõme, de Paris,& d'Ostun.Et tout ainsi & par la forme et maniere q̃ s'il fust frãchemẽt né:& tousiours demeurer en liberte & franchise.¶ Et pource p̃mettons nous ledict Abbe,en bõne foy par nostre sermẽt pour no⁹ & nosdictz successeurs,& soubz l'exp̃sse obligatiõ des biẽs tẽporelz de nostredict monastere p̃sens & aduenir q̃lconques,ce p̃sent affrãchissemẽt & manumissiõ,& toutes aultres choses cy dessus escriptes,& narrées & diuisées en icelle maniere auoir et tenir,p̃petuellemẽt ferme & estable vallables & aggreables sans corrũpre & contre icelles,aulcunes d'icelles ou la teneur de ces p̃sentes lr̃es nõ iamais venir,faire de ce ne cõsentir venir p no⁹, ne par aultres en iugemẽt,ne dehors en q̃lque maniere que ce soit:en renõcant quãt a ce a toutes actions,exceptions,deceptiõs.baratz,fraudes,cautelles, cauillatiõs, & aultres allegations qui tant de droict q̃ de coustume cõtre ces p̃ntes pourroiẽt estre dictes,p̃posées,ou alleguées,ou aultrement obiicées,& mesmemẽt au droict disant generale renũtiatiõ nõ valoir se l'especial ne precede.en tesmoing desq̃lles choses nous auõs faict mettre & seelle ces p̃ntes de nostre seel Abbatial en telle maniere accoustume mettre, cy mis le.xvij.iour du moys d'Auril apres Pasques, lan mil.cccc.quatre vingtz & trois.Presens venerable & discrete personne maistre Iehan de la Rochette doyen d'Aualon & chanoine d'Ostun,messire Iehan brideault cure de sainct Forgeu, & Clement chanot prestre, & Iehan richard chastelin de Rosilon: & aultres tesmoings a ce appellez & requis: & selle a cire verde a double queue.

Deinde sequitur tenor præstationis consensus per capitulum.

Nous Loys de montiournault grãd prieur de l'abbaie de sainct Martin d'Ostun:tout le conuẽt dudict lieu pour ce assemble au son de la chloche : cõm'il est de coustume de faire en tel cas.Scauoir faisons a tous ceulx q ces presentes lr̃es verrõt & ourront,q̃ nous de noz certaines sciẽces,pures,frãches & liberales volũtez,veues les lr̃es d'affrãchissemẽt de messire Henry poichin p̃stre filz de feu Guiot poichi iadis natif de la verriere soubz Rosillon nostre hõme a cause de ladicte abbaye ausq̃lles ces nos p̃sentes sont attachées icelles lr̃es d'affrãchissemẽt, manumissiõ,& tout le cõtenu en icelles auõs louées ratifiées,cõsentues & affermées & approuées, & par ces p̃sentes louõs,ratifiõs,cõsentõs,affermõs,& approuõs de poinct en poinct selõ la forme & teneur: & y dõnõs nostre cõsentemẽt.Et entãt q̃ mestier est,& no⁹ touche ledict messire Henry affrãchissons & manumettõs selõ la forme & teneur desdictes lr̃es d'affrãchissemẽt:et promettõs par no⁹,& par noz successeurs en bõne foy par noz sermẽs,& soubz le veu de nostre religiõ,& soubz l'obligatiõ des biẽs tẽporelz dudict cõuent ledict affrãchissemẽt,ratificatiõ,& cõsentemẽt,& de toutes les choses cõtenues esdictes lr̃es auoir et tenir p̃petuellemẽt fermes,estables,& aggreables sans corrũpre & nõ iamais venir a lencõtre,faire,dire,ne cõsentir venir par no⁹ ne par aultres en iugemẽt ne dehors taisiblement, ne en apert,ne par q̃lque aultre voye ou maniere q̃ ce soit:en renũcãt quãt ad ce a toutes actiõs,exceptiõs,deceptiõs baratz,fraudes,cautelles,cauillatiõs,& allegatiõs q̃ tãt de faict cõme de droict & de coustume cõtre ces presentes pourroiẽt estre dictées,ou alleguées ou aultrement obiicés,et mesmemẽt au droict disant generale renũtiation nõ,valoir se l'especial ne precede:en tesmoing de ce nous auõs faict seeller ces p̃ntes de nostre seel cõuẽtuel cy mis le.xvij.iour d'Apuril apres Pasq̃s.Lan mil.cccc. iiij.vingts & iij.Presens venerable & religieuse p̃sonne frere Pierre cothinõ prieur de sainct Roch, messire Clement Chaulmier prestre,& Bartholome Bordeaul.de la cõmaille, tesmoings ad ce requis les an & iour que dessus,est signé & seellé a cire verde a double queue.

Or nũc decessit ab humanis dict⁹ quondã do.Ioã. Rolin sunt.x.anni.Nũc verò anno dñi.M.ccccc. xj.decessit ab humanis dict⁹ Poichin taliter manumissus reuerẽdis.in Christo p̃re dño Tristãdo de salezar archiep̃o Senonẽ.existẽte abbate.s.Martini Heduẽ.q q̃dẽ manutenere se fecit in oĩbus bonis dicti quondã Poichin,cui q̃dẽ se opposuerunt cõsanguinei dicti Poichin.

Quæritur nũc,an dicta manumissio sit valida, ita quod reuocari nõ possit per reuerendissimum dñm Tristandũ de salezar nũc abbatem cõmendatariũ sancti Martini Heduñ.an verò nulla:ita quod contra cõsanguineos dicti quondã do.Hẽrici poichin presbyteri manumissi per quondã reuerendũ do.Ioã.rolin tunc abbatẽ cõmẽdatariũ sancti Martini Heduẽ.possit ipse dñs Tristandus tanq̃ dñs manusmortuæ non obstante dicta manumissione obtinere in possessorio.

Christi inuocato suffragio.

Ntecq̃ ad articulum principalẽ condescendam, Videndum est primò an dict⁹ quõdam Ioãnes Rolin abbas cõmendatarius fuerit talis qui habuerit potestatẽ alienãdi: & sic an dictus Rolin fuerit verus abbas & verus prælatus: & videt̃ primò quod non,

prout dicit glo.in.c.nemo deinceps.in verbo cõmẽda
1 re.de elect.vbi dicit glo.†cõmendatari⁹ non est ꝑlatus,
ſed ꝓcurator.& ideo dicit Federi.de Senis in tract.per
2 mutationũ.q.xl.†ꝙ finita cõmenda nõ dicit̃ vacare ec
cleſia per mortẽ cõmendatarij:quia cõmenda nõ facit
cõmendatariũ prælatũ,ideo dicitur vacare ꝑ mortẽ ꝓ
lati qui fuit abbas illi⁹ abbatię:& ſic durat antiqua va
3 catio:†quia quãdiu nõ est prouiſum eccleſiæ de præla
to,eccleſia dicitur vacare,vt per gl.in cle.j.vt lite pendẽ
te,ex quo infert ꝙ ſi bñficiũ cõmendatũ tẽpore cõmen
dationis vacabat ĩ curia,ꝙ ceſſante cõmẽda bñficiũ va
4 cabit in curia.arg.dictę cle.†& penes talẽ cõmẽdatariũ
nõ est neq; ꝓprietas,neq; quaſi poſſeſsio iuris monaste
5 rij,ſed ſolũmodo detentatio:†quia cõmendatari⁹ non
est niſi depoſitari⁹,vt.l.cõmendare.ff.de verb.ſig.l.Lu
cius.ff.depoſiti.c.j.depoſiti.xxij.q.ij.c.ne quis arbitret̃.
ſed certũ est penes depoſitariũ nõ eſſe neq; proprietatẽ,
neq; poſſeſsionẽ,ſed ſolũmodo detentationẽ.gl.in.c.ſi
conſiſterit.de accuſa.ex qua rõne dicit glo.in.d.c.nemo
6 deinceps.& in.c.q plures.xxj.q.j.†talem non dici verũ
prælatũ eccleſię,ſed ꝓcuratorẽ cũ legitima administra
tione.c.cũ nobis.de electi.c.is cui.de elect.lib.vj. & ideo
tenetur reddere rõnem ſuæ administrationis.argu.x.q.
7 iij.c.j.voluit Archid.in.d.c.is cui.†& facit,quia cõmen
datarius ad nutũ cõmendãtis remoueri põt:licet cõceſ
ſio bñficiorũ cõferẽs ius in re ſit ꝑpetua.c.ſanctorũ.lxx.
diſt.c.j.de capellis monacho.lib.vj.glo.in.c.paſtoralis.
vij.q.j.& ꝙ cõmendatari⁹ nõ ſit ver⁹ ꝑlat⁹ tenet Dñic⁹
in.d.c.j.cũ ergo nõ ſit ver⁹ ꝑlat⁹:videret̃ ꝙ nõ potuit di
ctus do.Ioã.Rolin manumittere dictũ ꝑſbyterũ:cũ ma
numiſsio ſit alienatio.l.fi.C.de reb⁹ alienis nõ alienan.

Cõmendatarius dicit̃ ꝑlatus.

Vacare qñ dicat̃ eccleſia.

Cõmendata. dicitur ſolum depoſitarius.

Cõmenda.remoueri põt.

SED credo ꝙ hæc parum aut nihil obſtare poſsint huic manumiſsioni: cũ oĩa iura ſuperi⁹ alleg.loquã tur in cõmendatario tpali:quæ nõ vendicãt ſibi locũ in dicto dño Ioãne Rolin,qui erat cõmendatarius perpe tuus:& qualis fuerit ei⁹ poteſtas poterit demõſtrari,& apertius ex bullis apl̃icis. Primo eñ ſunt hęc verba in bullis appoſita:vacatiõis incõmodo deplorare noſcun tur.ex q̃bus verbis apparet ꝙ papa ꝓuidet va[illegible]oni ipſi⁹ monaſterij,ergo nõ dicit̃ ampli⁹ vacare:& ſi mo naſteriũ eo tẽpore nõ dicebatur vacãs,poſtmodũ dici tur vt gubernatorũ vtiliũ fulciant̃ ꝑſidio:& iterũ : nos de gubernatore vtili & idoneo eidẽ monaſterio.ex q̃ bus verbis apparet ꝙ dict⁹ do.Ioã. Rolin erat guberna tor dicti monaſterij:& poſtea dicitur,& de reditibus il lius monaſterij,fructib⁹ reditib⁹ & ꝓuentibus,iuribus & obuẽtionib⁹ vniuerſis liberè diſponere & ordinare: prout veri ipſius monaſterij abbates diſponere potue runt,curã & administrationẽ dicti monaſterij ſibi ĩ ſpi ritualib⁹ et tpalib⁹ plenariè cõmittẽdo:ac faciẽdã ſibi à conuẽtu obediẽtiã & reuerentiã debitas & deuotas: et ſeruitia & iura ab eis debita exhiberi.modò ſi poneren tur ꝑdicta v̾ba,ꝙ de reſiduo fructuũ & redituũ poſsit diſponere vt veri abbates:ſequit̃ ꝙ oĩa iura loquentia de veris abbatib⁹ habent locũ in dicto dño Ioãne Ro lin cõmendatario:quia cẽſendus erat ver⁹ abbas & oĩa iura loquẽtia de veris abbatib⁹ habere debent locũ in tali cõmẽdatario quem papa fecit verum abbatẽ.facit quod voluit Bart.in.l.ſi is qui ꝓ emptore.ff.de vſuc.& in.l.ſi marit⁹ ſit in magiſtratu.§.legis iuliæ.ff.de adulte. faciũt & infinita alia q̃ in ſimili adducit Andr.Sicul.in cõſi.ſuo.ij.in.ij.vol.videt̃ tñ quodãmodo tenere Dñic⁹

de ſancto Gemi.in cõſi.ſuo.xvij.ꝙ iſtud debeat intelli gi quoad diſpoſitionem fructuum tantùm.

SED quia in his nõ cõſiſtit vis & effectus huius cõ
ſultationis ſed ſolũ an dicta manumiſsio fuerit va
lida,an verò nulla.Et primò est tex.q vidct̃ facere ꝙ nõ
est valida.in.c.nulli.de reb⁹ eccleſię nõ alienãdis.vbi di
cit tex.ꝙ nulli alienare licet rẽ imobilẽ eccl̃ię ſiue agrũ,
ſiue rusticũ mancipiũ.vbi dicit tex.de ſeruis.põderãdo
8 illũ tex.prout põderat ibi Panor.†ꝙ ſeruus rusticus in
ter immobilia cõputat̃.¶Et ideo Henric⁹ bohic in.d.c.
nulli.in prin.decidẽdo an liceat res eccleſiæ alienare,di
cit aut de imobilibus,aut de mobilib⁹ loquendũ est.ſi
9 de imobilibus,tũc aut quæris de ſeruis eccleſiæ,†& tũc
quęris,an ꝑlatus poſsit alienare ſeruos manumittẽdo:
& tũc aut ſunt benemeriti,& tunc põt, licet nihil cõtu
10 liſſent.vt in.c.ſi quos.de ſeruis.xij.q.ij.†Et ſunt beneme
riti qñ aliqd insigne ſeruitium fecerũt eccleſiæ: vt dicit
ibi gl.& intellige vt dicit̃ de cõſenſu ſupioris.xj.q.ij.c.
placuit extrà de natis ex libero vẽtre.c.vnico.& notant
Bernar.Inno.& Hoſt.in.c.cõſenſus.extrà de reb.eccl.nõ
alie.& hoc ſcilicet in nõ exẽptis,ſed in exemptis de con
ſenſu & autoritate ſummi pontificis: vt dicam infrà.

Res eccleſię nõ alienãdę.

Serui eccleſię qñ poſsint manumitti.

AVt vero tales ſerui nõ ſunt benemeriti, & tũc dat duplum ęſtimationis ſerui:aut aliq̃d de ꝓprio,& põt aliâs nõ:vt hîc antè dictũ est,eo maximè qñ manu mittit̃ nõ vt promoueat̃ vt hîc:cũ iam eſſet promot⁹: imò forti⁹ est tex.in terminis de manumiſsiõe ſerui ec cleſiæ,q̃ non põt fieri niſi per illũ qui etiã ex ꝓprio con tulerit aliq̃d:vt est tex.in.c.ep̃i.de rebus eccleſię nõ alie nan.vbi dicit tex.ep̃i qui nihil ex ꝓprio eccleſię Christi conferũt liberos ex famulis eccleſię ad cõdẽnationẽ ſuã facere nõ ꝑſumãt.Impiũ est eñ vt q̃ res ſuas eccleſię nõ attulerit damnũ inferat:imò dicit tex.in fine tales igit̃ liberos ſucceſſor ep̃s abſq; aliqua oppoſitiõe ad ius ec cleſiæ reuocabat.& est idẽ tex.ĩ.c.atſi illi.xij.q.ij.imò di cit Io.fab.in.§.ſed ſi gregis.inſti.de rerũ diui.ꝙ rectores ſeu ꝑlati eccleſiarũ non pñt affranchiſare ſeruos eccl̃iæ.

PRoperandũ est ergo ꝙ ad validitatẽ actus manu miſsionis ſerui eccleſiæ requiritur qualitas.ex quo ſequitur,ꝙ dato actu ſine qualitate non valet actus:cũ vt dicit Bar.in.l.fulcinius.§.cum hoc.ff.quibus ex cau ſis in poſſeſ.ea.quãdo lex requirit actum cũ limitatio ne ſeu qualitate actus de per ſe non valet ſine qualitate ſeu limitatione:quẽ ad hoc allegat do.meus Iaſ.in.l.nõ ſolum.§.ſciendũ.in.j.col.ff.de noui ope.nuntia.Panor. in.c.ij.in.ij.col.& ibi Felin.xij.col.extrà de reſcriptis.ſed ſic est ꝙ non conſtat ꝙ talis fuerit benemeritus, aut quod prælatus dederit aliquid de proprio eccleſiæ,aut duplum æſtimationis illius ſerui:ergo cum talia ſint fa cta quæ non præſumuntur niſi probẽtur.l.in bello.§.fa ctæ.ff.de captiuis & poſtli.dicam infrà nõn est dicendũ quòd de prædictis conſtet.

ET ſi cum ex his cõſtat ꝙ manumiſsio ſerui ſimpli citer nõ est permiſſa:ex quo in caſu nostro ſumus in caſu non permiſſo de iure maximè etiã cum nõ fue rit cum debitis ſolennitatib⁹ à ſacris canonibus requi ſitis celebrata:qd̾ requiritur : vt traditur.xij.quæſt.ij.in ſumma.&.c.ſine exceptione.& per totum.&.c.j.de re bus eccleſiæ non alienand.lib.vj.&.c.nulli.de rebus ec cleſiæ non alienand. est nulla.& facit, quia ad validi tatem alienationis eccleſiæ exigitur veritas cauſæ & ſolennitas forme.xij.quæſtione.ij.c.ſicut eccleſia.§. his omnibus.

omnibus.vnde existentia alterius nõ sufficeret:vt tradi tur in dictis iuribus.notat Archi.x.q.ij.c.hoc ius.& docto.in dicto.c.j.de rebus ecclesiæ non alienandis. & clarius infrà dicetur.

SEd in prædicta manumissiõe neutrũ pdictorũ interuenit:nõ necessitas autvtilitas monasterij,non solẽnitas,ergo pdicta alienatio seu manumissio nonvaluit.

Alienatio cõprehẽdit seruorum manumissionẽ.

11 †Probat̃:nã præsupposito alienatiõis vbo cõprehendit̃ mancipiorũ manumissio.l.fi.C.de rebus alienis nõ alienan.facit tex.in materia.in.c.nulli extrà de rebus ecclesiæ nõ alienan.Sed advaliditatẽ alienatiõis ecclesiasticæ in primis reqrit̃ aut exigẽtia,q̃ duplex est:necessaria scilicet autvtilis:vñ nec necessaria nec vtilis fuit in hoc casu: ergo nõ debebatvalere.notat̃ in.d.c.nulli.de rebus ecclĩæ nõ alienã.& in.c.cũ apostolica.de his q̃ fiunt à plato. & in.c.tua.eo.tit.& in.c.j.&.ij.de reb⁹ ecclĩæ nõ alienã. xij. q.ij.c.sine exceptiõe.& in clemẽ.j.de rebus ecclesiæ nõ alienã.

Vtilitas ecclesiæ.

12 †vbi est expssum q̃ reqrit̃ qđ subsit vtilitasvel necessitas monasterij, ad hoc vt possit fieri manumissio. & est tex.in terminis q̃ ex manumissiõe serui ecclĩæ infert̃ damnũ ecclesiæ.in.d.c.epi.de rebus ecclesiæ nõ alienã.ibi,impiũ est em̃ vt q res suas ecclĩę nõ attulerit damnum inferat,reddẽdo rõnem quare phibet̃ platis ne psumãt manumittere seruũ ecclĩę,nisi de pprio aliqd erogaret ecclĩę. Vnde posito q̃ oẽs debitę solẽnitates à sacris canonib⁹ reqsitæ in dicta manumissiõe interuenissent:ex quo tñ non pbat̃ q̃ subesset vtilitas vel necessitas:talis alienatio nõvr̃ valuisse:vt not.gl.in.c.q̃ in ecclesiarũ.de cõsti.gl.in.c.j.de in inte.resti.& in.c.j.ne sedevacante.& tenẽt docto.in.c.nulli.de rebus ecclesię nõ alienan.& in.c.cũ apostolica.de his q̃ fiunt à plato sine consensu capituli.Io.and.in.d.c.q̃ in ecclesiarũ.& dicit Barba.in consi.suo.xl.in.j.&.ij.col.in.j.vol.q̃ ista est cõis à qua in iudicãdo nõ est recedendũ,scilicet q̃ regrat̃ q̃ sit vtilitas ecclesię,& q̃ sit euidens.¶Qđ aũt non interuenit necessitas autvtilitas ecclesiæ manumittẽdo dictum seruum nõ apparet:& facta nõ psumunt̃ nisi probent̃. l.in bello.§.factæ.ff.de capti.de consecratiõe dist.ij.c.solẽnitatẽ.l.asseueratio.C.nõ numerata pecunia.c.cũ in iure peritus.de offi.deleg.cum similibus:igitur.

CVm ergo nõ interuenerit necessitas aut vtilitas: vt patet ex supradictis:nõ sumus in casu pmisso,et si solẽnitates fuerint obseruatæ:qđ si nõ vt statim dicam: dicta alienatio est nulla:cũ talia ita sint necessaria vt dictis iuribus:&.xij.q.ij.c.liberti.§.pro remuneratione. & c.quicunq̃ suffragio.& notat̃ per Io.and.in additio. ad Spec.in tit.de rebus ecclesiæ nõ alienã.super rub. & in.l. iubemus.& ibi Bar.C.de sacrosan.eccle.q̃ dicta manumissio aliter facta est nulliusvaloris & momenti.scđ'm doc.in.d.c.nulli.& in.c.cũ apostolica.vbi Io.de imo.hoc tenet,& etiã gl.in.d.c.j.in penul.gl.extrà de in integ. restitutio.& ibi Io.de imo.& Panor.& etiam tenet gl.ij.in c.penul.de rebus eccle.non alienan.vbi Panor.Archid. Ioã.And.in.c.ij.de rebus ecclesiæ non alienan.in.vj.vbi est bonus tex.qui vr̃ velle q̃ copulatiue requiratur qđ alienatio sit facta in casu permisso,et cum debita forma iuris:ergo si alterum prædictorum deficiat,ipso iure nõ tenet:

Copulatiuæ veritas.

13 †cùm ad veritatem copulatiuè requiratur concursus vtriusq̃ copulati.l.si heredi plures.ff.de hęred.instituendis.cum vulg. Ad idem facit glo.in dicto.c.quæ in ecclesiarum.de cõstitutio.& in dicto.c.j.ne sede vacãte. & Host.in.c.ad nr̃am.de rebus ecclesię nõ alienan.& in sua summa.& ad gl.in summa.xij.q.ij.& in.c.sine exceptione.cum opiniõe Damasceni dicẽdum est q̃ ille gl. cũ illa opinione debent intelligi prout intelligunt do-

Ecclesia læsa restituenda.

14 ctores,†q̃ qñ ecclesia est læsa ex contractu facto in casu permisso & solennitatibus,q̃ tũc ecclesia debet restitui. sed hic fuit facta alienatio in casu nõ permisso:ergo contractus est nullus,ex quo nõ requiritur restitutio. Ita in terminis tenet Soci.in consil.suo.xxix.incipiente, viso quodam instrumento. in.iij.colum. dicens dictas opiniones ita debere concordari tenendo communem & indubitatam conclusionem,qđ contractus rei ecclesiasticę in casu,nõ permisso,& sicvno ex prædictis deficiente sit nullus.

MVlto ergo fortius in hoc casu debet dici dicta manumissio nulla & nullius valoris,cum sit in casu nõ permisso:nec sit necessitas autvtilitasverũetiam solẽnitates a iure requisitæ nullo mõ obseruatę fuerunt.qđ cum ita sit:vt dicã infra nõ est dubiũ q̃ pręlatus debet obtinere in possessorio:qñ scilicet tales alienationes fiũt in casu nõ permisso,& solẽnitatibus non obseruatis:immò in terminis de seruo ecclesię manumisso non data aliqua re de proprio patrimonio manumittentis,prelatus successor reuocabit quo ad proprietatem & possessionem:vt in terminis tenet Archi.in.c.at si illi.xij.quæstione.ij.Bal.in.l.iubemus.la seconde. in fine principij. C.de sacrosan.ecclesijs.Socinus in consi.xxix. supra allegato.in.ij.col.

15 ¶Et facit†quia in rebus ecclesię ex actu nullo hoc est ex cõtractu inutili nõ trãsfertur possessio. vt tenẽt Bar.Ias.præceptor meus,& alij in.l.j.§.sivirvxori.ff.de acqui.possess. Et q̃ ita sit quod solennitates non fuerint obseruate clare constat:cum vt dicit Hostiensis

Reqsita in alienatiõe rerũ ecclesiæ.

16 in summa de rebus ecclesię non alienandis. † plures solennitates in alienatione rei ecclesiasticę requirũtur: quę si omissę fuerunt,contractus super ea factus est nullus: vt statim dicam.

Cãæ cognitio.

17 PRimò enim requiritur†q̃ interueniat causę cognitio:an scilicet expediat ecclesię seu monasterio talẽ manumissionem fieri,argumento notatorum per Innocentium in fi.vt ecclesiastica beneficia.& per Archidiaconũ.xvij.q.iiij.c.in venditionibus.q̃ probat̃ maximè in hoc casu,nam non oĩ casu est permissa manumissio serui ecclesię.vt.c.epi.de reb.eccle.nõ alienãdis.c.at si illi. xij.quęstione .ij. Hostiensis in summa de rebus ecclesię non alienandis.§.ij.cum ergo in quibusdam casibus sit permissa dicta manumissio:causę cognitio exigitur,vt cognoscatur : an sit ille casus in quo est permissa dicta manumissio ; sed prędicta causę cognitio non interuenit:igitur &c.

Interuentio tractatus.

18 ET quod non interuenit satis constat:†quia dicta manumissio fuit facta nullo prędecente tractatu: qui quidem prędecedere debebat, ad hoc vt dicta manumissio valeret, & possit dici esse facta solennitatibus obseruatis;put dicit Ioanes andreę in.c.j.de his q̃ fiunt a plato.de quo remittit ad not.in.c.j.de rebus ecclĩę nõ alienã.li.vj.Et q̃ plus aduertendũ est q̃ ex quo tales monachi illius abbatię scti Martini Heduẽsis sunt monachi nigri & ordinis sancti Bñdicti reqrit̃ tractatus,non solũ vnius diei,sed duorũ dierũ:prout expressevoluit Io.andreę in additiõi.ad Speculatorẽ in tit.de loca.§.ij.versi. & scias.allegando constitutiones Benedicti.& sequitur Io.de Imo.in dicto.c.primo.de his quę fiunt a prela . fine consensu capituli.

19 † & qđ interuenire debeat tracta-

tus in alienatione rei eccleſiaſticæ,tenet Alex.de Imo. in conſi.ſuo.xliij.inci.viſo inſtrumẽto.in.j.col.in.iiij.volu. alle.no.in dicto.c.cum apoſtolica.& in.c.tua de his quæ fiunt à prælato.&.xij.quæſtio.ij.c.ſine exceptione.&.c.ij.
20 de rebus eccle.non alienan. in ſexto,cum ibi notatis.†q quidem tractatus præcedere debet cũ magna delibera- tione & maturitate,d.c.ſi.e exceptione.& Bal.in conſi.
21 ſuo.ccclxxviij.in.iij.parte.†qui quidẽ nunq̃ præſumit̃ interueniſſe.c.j.de rebus eccle.nõ alienan.in ſexto. & ibi not.Soci.in conſi.xxix.in.vj.col.

Conſenſu capituli aut cõuentus.

22 ITem etiam†non interuenit cõſenſus monachorũ debite,nec eo mõ quo præſtari deberet:qui quidẽ requiritur:vt eſt tex.apertus in clemen.j.de rebus eccle.nõ alienan.ibi,dum dicit,conuentus ſui.maxime cum conuentus ſit regularium.notat Panor.in.c.niſi cũ pridem . de præben.maxime quia dicit ſui.Et ꝓbatur optimè in .c. j.de his q̃ fiunt à prælato ſine cõſen.capi.vbi etiã hoc tenent Inno.& Panor.in.c.edoceri. de reſcrip. facit text. & qd' ibi not.Io.de imo.in.c.j.de rebus.eccle. nõ alienan.et hoc idẽ expreſſe voluit Spe.in tit.de locato.§.ij.in verſi. & ſcias.vbi in forma alienationis ponit tractatũ & con
23 ſenſum cõuentus.& ibi Io.and.in addi.†Quẽ quidẽ cõſenſum præſtando debent oẽs monachi adeſſe, & eſſe p̃ſentes:nec ſufficit q̃ dicat totum capitulũ cõſentit:ſed requirit̃ & eſt neceſſe exprimere oia nomina monachorum in huiuſmndi conſenſu:vt tenet in terminis Archi. xij.q.ij.c.ſine exceptiõe.i fi.qd' nõ fuit factũ in cõſenſu p̃ſtito p conuentũ,ſeu monachos cõuẽtus:vt.ſ.videri po
24 teſt:igitur nulla eſt præſtatio conſenſus † Paria em̃ ſunt aliquid nõ fieri vel non fuiſſe factũ legitimè.l.quoties.et ibi doctor.ff.qui ſatiſdare cogã.facit q̃ dicit Bal.in.c.Nicolao.de appel.q̃ paria ſint nõ cõparere,vel nõ cõparere legitimè.facit ad p̃dicta.l.nulla.ff.de auto.tut .l. q̃uis. §.ſi conueniret.vbi Bar.no.ff.ad velleia.& in.l.nõ putauit §.nõ quæuis.ff.de bono.poſ.cõtratab.& facit tex.ibi

Nihil & inualidũ cõparãt.

25 Bal.in.l.ſi añ nullum.C.de legi.hære. vbi dicit † q̃ nihil & inualidum cõparantur.faciũt dicta per do.meum Iaſ. in.l.j.in prin.in.ix.col.ff.de noui ope.nun.& in.l.ij.in.iij. col.C.de ſucceſ.edicto.igitur.

Autoritas ſuperioris.

26 ITem etiam†nõ interuenit autoritas ſuperioris quæ requiritur.c.abbatibus.xij.q.ij.&.xvij.q.iij. Inno , in c.ij.de tranſac.notatur in clementi.ij.de reſcriptis.Archi. xij.q.ij.c.alienatiões.notatur in.c.nulli de rebus eccle.nõ alie.puta in hoc monaſterio excẽpto autoritate ſummi pontificis:vt in terminis tenet Alex.in conſi.ſuo.xliij.in iiij.volu.q̃ incipit,viſo inſtrumento.& Bal.in conſi.ſuo ccclxxviij.in.iij.parte.Quinimo ex quo prædictus quõdam dñs Ioannes abbas commendatarius,in ſua inſtallatione iurauit de nõ alienãdo,inconſulto ſummo põtifice:put ſoliti ſunt iurare oẽs tales ꝓuiſi à ſummo põtifice:& hoc ſint oẽs cõmẽdatarij ꝓpter clauſulã in bullis cõmẽdatariorũ appoſitã:ſcilicet alienatiõe quorũcunq; immobiliũ & mobilium p̃tioſorum eidem interdicta: et ſic p̃ſtant iuramentũ adminiſtrare ſcd'm tenorẽ bullę apoſtolicæ:ex quo nõ potuit alienare hoc eſt manumittere dictũ ſeruũ ſine licentia ſummi põtificis: ſcd'm Ioã. and.quẽ ſequit̃ Io.de imo.et Ant.de but.in.c.paſtoralis. de his q̃ fiunt.à prela.Io.and.& Henri.bohic.in.c.tua.de eccle.edificã.ꝓbat̃ in.c.aduerſus.de immuni.eccle.faciũt no.p gl.in clemẽ.j.de rebus eccle.nõ alienan.ita tenet Soci.in cõſi.ſuo.xxix.ſ.alleg.& Bal.in dicto cõſ.ccclxxviij.
27 ¶Et credo†q̃ de hoc in terminis,maxime q̃ de alienatione fienda p abbatẽ exemptum requiratur autoritas ſummi pontificis.eſt tex.non põt cauillari.in.c. ij. de rebus eccle.non alienã.in ſexto.vbi text.ponit ſolẽnitates q̃ de iure reqrunt̃ in alienatione rei eccleſiaſticæ:q̃ qdem autoritas nec tractatus,nec conſenſus capituli debitę nõ interuenerũt in huiuſmodi manumiſsiõe q̃ eſt alienatio rei,q̃ inter immobiles computat̃:nec inſtrumẽtũ faciẽs mentionem de his probaret illas interueniſſe.Barb.con ſi.xl.in.v.col.in.j.volu.igitur.

QVare cum p̃dictæ ſolennitates nõ interuenerunt, immo penitus defecerũt ſequit̃ q̃ contractus fuit ipſo iure nullus,tam ex regula gñali quę vult
28 †q̃ deficiente forma deficiat actus,c.quia ꝓpter. de ele. j.q.j.c.detrahe.c.maiores.de baptiſ.l.cũ hi.§.p̃tor.&.l. de his.ff.de trãſac.no.in.c.cũ dilecta.extra de reſcri,q̃ etiam q̃a in terminis ita annullauit iura alienationes aliter factas.c.j.&.ij.de rebus eccle.nõ alienan.in ſexto.c.j. de his q̃ fiunt a p̃la.immo etiam qñ dicta alienatio & ſic manuſmiſsio dicti pręſbyteri eſſet facta in caſu permiſſo & ex cã vrgentiſsima et neceſſaria,ſcilicet q̃a aut talis Poichin fuiſſet bñ meritus:aut dictus quondã Rolin dediſſet duplũ æſtimationis:q̃ requirebat̃ ex quo nõ fuit,vt ordinaret̃.Cũ iam eſſet ordinatus:vt dicit Henri.Bohic in.d.c.nulli.qd' cũ non probetur,vt dixi, tñ quia dictæ ſolẽnitates ſunt omiſſæ contractus eſt nullus.clemen.j. c.j.de rebus eccle.nõ alienan.vbi duo copulatiuæ requiruntur:vt.ſ.dixi.& not.in.c.nulli.Feli.in.c.cãm quæ.in v.col.extra de iudicijs.

Regula.

29 VIdeo†cõtra hic ante ſcripta Goffre.& Inno.conantes hanc manumiſsionẽ ſuſtinere:& dicentes,amice prædicta q̃ dixiſti ſunt vera & habent locum de mera iuris diſpoſitione , & nulla exiſtente conſuetudine: quia tunc ſtante tali conſuetudine qd' nõ obſeruantur ſolennitates valebit alienatio ſine dictis ſolennitatibus: cũ conſuetudo alicuius loci particularis inferioris ab eccleſijs cathedralibus tales ſolennitates loci tollere poſsit & ſtandum eſt conſuetudini loci quantum ad dictas ſolẽnitates.ita dicit & tenet ipſe bonus pater Goffre. in .c. nulli.extra de rebus eccle.nõ alienã.et dicit idẽ Inno.qd' ſtandum eſt conſuetudini quæ ſeruatur in illa eccleſia cuius res alienat̃ dummõ non ſit p̃teritus,& nõ ſit grauoſa eccleſiæ,al's non teneret.vt .c.j.de conſue.c.cum cã. de re iud.iſti duo patres voluerũt me turbare in hac manumiſsiõe:ſed faciliter ad oculũ demonſtrabit̃ qd' dicta eorũ parum proderũt dicto p̃ſbytero nulliter manumiſſo:qd' dicta illorum non faciant valere dictã manumiſſionem,nec illi robur et effectum dare potuerunt.

An ſtan[te] cõ[n]ſuetudi[ne] ecclẽ ſie illius cuius re[s] alienatu[r]

PRimo quia nõ coſtat qd' in dicto loco ſancti Martini ſit conſuetudo qd' tales ſolennitates in alienatione rei eccleſiaſticæ, & maximè in manumiſsione ſerui eccleſiæ nõ obſeruantur.Quæ quidem cũ ſint facti & in
30 facto conſiſtat.c.j.de conſti.in ſexto probanda eſt†cum facta non pręſumantur niſi probentur.l.in bello.§.factę
31 ff.de capti.& poſt limi.reuer.Dixi.ſ.nec alicui†atteſtanti in loco eſſe conſuetudinem creditur,etiam ſi eſſet doctor immo etiam ſi gl.vt dicit Bal.in .l. ſi quis.§.j.ff. de pigno.in lectura antiqua & in.l.conſentaneum.C. qũo & qñ iudex.in.vj.col.in.v.oppoſi.immo nõ reſultat ex tali aſſertione præſumptio,q̃ ſit potens ad transferendũ onus probandi in aduerſariũ.ita tenet Alex.in.l.poſt dotem.in.xxiij. col.ff.ſol.mat.Plures doctor.tenent hãc cõtra Bart.in.l. de quibus.in .xl. col.ff. de legibus . quam dicit

Facta [non] p̃ſum[an]tur.

dicit esse veram.do.meus Ias.in.d.l.de quibus. & quod plus est,nō credo ꝙ sit cōsuetudo:maxime ꝙ nō regrat̄ autoritas superioris.cū plures viderim manumissiōes etiam factas ꝑ dictum Rolin: in quibus interuenerunt & autoritas superioris,scilicet summi Pontificis,& etiā Christianissimi Regis.

ITem ad hocvt talis cōsuetudo possit esse valida requiritur ꝙ sit obtenta in cōtradictorio iudicio.l.cū de consuetudine.ff.de legi.vbi est tex.ad literam.& glo.in.c.cū causa.extra de re iud.Bal.in.l.de quibus post gl.ibi.ff.de legi.& gl.in ver.consuetudinē.in.c.frustra.viij.distin.ꝙ tñ nullo modo fuit factum:igitur &c.

ITem & ꝙ plus est,adhuc talis consuetudo in hac patria ducatus Burgundiæ nō pōt allegari vbi sunt bona:& ꝑsona q̄ ꝑtendit se fuisse manumissam:cū vt constat in cōsuetudinib⁹ huius patriæ, in fi. vbi tres status patriæ ad cōsuetudines nr̄as in scriptis redigēdas cōuocati,voluerūt & cōsenserūt,ꝙ oēs aliæ consuetudines q̄ non reperirent̄ in libro nr̄arum cōsuetudinū essent abolitæ,et nullas haberēt vires:immo in his q̄ emergerēt ad iuris cōis dispositionē recurrendū esset sublatis dictis cōsuetudinib⁹ & remotis.Quæ qdē consuetudines cū sint mixtæ:& tam ꝑ viros ecclīasticos approbatę:ꝙ ꝑ laicos ligant etiā clericos,& ecclīasticas ꝑsonas.Fel.in.c. cū cā. de re iud.& in.c.ecclīa sanctę marię.in.xxix.col.extra de consti.post Io.de imo.in.c. peruenit.de fideius.Alex.in consi.xcj.in vlti.col.in.j.vol.Fran.de are.in.c. ꝙ clericis. in vlti.col.extrà de foro competenti.

ITem & ꝙ plus est:qñ ꝑdicta oīa cessarent,adhuc non nocet obstaculū factum de opiniōe ꝑdictorum cum
32 cōis conclusio & opinio sit oīum scribentiū,ꝙ†cōsuetudo alicuius ecclesiæ in alienatiōibus rerum ecclesiasticarum nō possit tollere solēnitates introductas de iure canonico,& sic solēnitates introductas ꝑ.c.sine exceptiōe xij.q.ij.& ꝑ.c.j.&.ij.de rebus ecclesiæ non alienan.ita est tex.cū gl.in.c.cū cā.de re iudi.& in.c.ij.de cōsuetud.not. in.c.q̄ in ecclesiarū.de cōstitutio.Panor.& Imo.in.c.nulli.extrà de rebus ecclesiæ nō alienan.Host.in dicto.c.nulli.& in summa ꝑ.c.primū.de rebus eccle.nō alienan. Io. and.in.d.c.nulli.vbi oēs concludunt ꝙ solēnitatē introductā de iure canonico nō pōt tollere consuetudo.secus aūt de solennitate introducta ꝑ aut̄.hoc ius porrectum. C.de sacrosan.ecclesijs.¶Et ꝙ non possit tollere solēnitatem introductā de iure canonico est quia al's esset grauosa ecclesiæ & contra vtilitatē ipsius ex quo ꝑdictam opinionē Goffre.reprobat etiā Archi.in.c.in vēditionibus.xvij.q.iiij.& in.c.nemini.sup ver. monasterio. xvj. q.vij.dū seremittit ad nota.in.d.c.invēditiōibus.¶Dn̄s vero meus do.Ias.in.l.de qbus.in.xlj.col.ff.de legi.quærit,nunqd cōsuetudo alicui⁹ ecclesiæ possit inducere,qđ in alienatiōib⁹rei ecclesiasticæ immobilibus non regrat̄ autoritas superioris:& licet ꝑ q̄dā videat̄ allegare ꝙ sic, scilicet gl.in.l.diuturna.ff.de legi.& in rub.C.q̄ sit longa cōsuetudo in gl.ibi,tñ cōcludēdo tenet ꝙ nō ꝑut tenēt Bar.& Sal.in aut̄.hoc ius porrectū.in fi.de sacrosā.eccle. sed dicit ꝙ Pau.de cast.in.d.l.de qb⁹cōcordando distinguit,vt ibi ꝑ eū cōcludēdo tñ & cōem insequēdo, dicit
33 et tenet†ꝙ solēnitates itroductę in alienatiōib⁹rerū ecclesiæ ꝑ.d.aut̄.hoc ius porrectū pōt cōsuetudo tollere & diminuere:patet vt dicit,qa ecclīa oēs nō admisit,sed solēnitates introductas ꝑ.c.sine exceptiōe.xij.q.ij.nō potest consuetudo clericorum tollere,ita vt dicit cōiter cōcludunt doc.post Inno.in.d.c.nulli de rebus eccle.non alienan.firmat Imo.in.c.j.in .vij.col.extra de his q̄ fiunt à ꝑlato.Panor.in.c.cū in officijs.extrà de testa.Fede.de senis in consi.suo.cxxxvij.prædictam etiam opinionē contra Goffre.tenet Henri.bohic in.d.c.nulli.in.ij.col.& in.c.ceterū.de donatio.quæ q̄dem opi.cū sit cōis,sequenda est nec ab illa discedendū:& illam sequi debemus,q̄a ꝑsumitur vera in iudicando,nō est discedēdum:cū testimonio plurimorū doctorum comprobetur.l.j.versiculo,sane.& ibi Bal.ff.de officio quæsto.& Ant.de but.in.c.nouimus.de verb.signi.& dicit Alex.in consi.suo.xcv.inci
34 piente:visis ꝓcessibus circa lites.in.ij.vol.†ꝙ à communi opinione in iudicando non est recedendum , immo præsumitur per imperitiam iudicare q inhæret singulari opinioni relicta cōi sn̄ia scd'm Bal. in .l. præterea. per illum textum .ff.de senatoribus.

Solēnitas ius introductæ iure canoni.non possunt tolli consuetudi.

Introdu...æ per aut. hoc ius pōt tolli.

A cōmuni opinione nō discedendum.

35 SEd hoc verū†quo ad diminuendum solēnitates de iure canonico introductas,quo ꝗ̄o ad augmentandum consuetudo pōt addere solēnitatibus introductis de iure canonico.ita dicit Sali.in dicta aut̄.hoc ius porrectum.in prin.& in fi.C.de sacrosan.ecclesijs. Io. de imo. post Io.And.in.c.nulli.de rebus eccle.nō alienā. ex quo cū in dicto loco sit cōsuetudo ꝙ in talibus manumissionib⁹sit autoritas Christianissimi regis,tanq̄ patroni dicti monasterij,cū non fuerit obseruata,ꝙ adhuc magis debet dici dicta manumissio nulla:iustum em̄ & æquū est,vt illius autoritas intersit:ne ius suum patronatus diminuatur:ꝙ fieret si tot fierent manumissiones : immo ꝙ plus est.vr̄ propter hoc esse hō regis,ita ꝙ ei succedere debeat:cū sit instructio pro iure regio reperta ī camera computorū,que est hmōi(Se aulcun homme de condition serue daulcuns seigneurs religieulx ou aultres se font racheter de leursdictz seigneurs,& non pas du Roy ces hommes ou femmes sont & demeurēt enuers le roy de telle condition quilz estoient enuers leurs seigneurs iusques à ce quilz soyent rachetez du roy nostre seigneur.)Et iō per hoc videbat̄ ꝙ manumissio talis erat nulla,tñ non redibat ius in abbatē, & conuentū sancti Martini,sed acq̄situm fuerat regi.Et iō in hoc insurrexit ꝓcurator regius in balliuatu Diuionensi,q se opposuit ꝑtendendo dictam successionē competere Regi ; sed ex parte abbatis opponebant̄ plura.Primò fuit oppositū
36 ꝙ oēs terræ sancti Martini erant amortizatæ.†Et iō per hoc nullū ius amplius competebat Regi: cum ꝑ talem amotizationem fiant res q̄ erāt feudales,aut al's aliquo iugo seruitutis subiectæ allodiales.& pro certo quidam practici Galliæ in hoc grauauerūt ecclesias regni inq̄ā
37 tum adinuenerūt hoc,†ꝙ ecclesia non possunt habere res immobiles in regno sine amortizatione:vt dicit Petrus Iacobi de Aureliaco in suis libellis,in titulo, de causis ex q̄bus vasallus quātum est de iure amittere debeat feudum.in.vij.folio.in.xxvj.colū.ibi:quidamvero spretis iuribus:sed quicquid sit hoc iure vtimur qđ ecclesia aliquid ꝙ sit feudale acquirere non possit sine amortizatione.Et hæc erat responsio Abbatis tam ad id ꝙ dictum est,quàm etiam,quia dicebat procurator regius ꝙ ex quo ꝑlatus & Abbas sancti Martini tenent plura bona feudalia,immo quasi oīa,ꝙ rōne dictorum feudo
38 rum sunt subiecta regi†cū etiam ecclesia tenens aliquid in feudum à principe eidem subijcitur:vt tenēt.Textus in.c.solitæ.§.verum:ꝙ sequitur ibi,quod autem.& in.c. verum.de foro competenti.

Consue. addere pōt solēnitatib⁹ a iure introductis,non autē detrahere.

A mortizatio efficit res feudales allodiales.

ADuerte etiã, quia de iure epiſcopi poſſunt habere ſeruos, & illos manumittere. vt in.l.iamdudum. C.de his qui in eccleſijs manumittunt.cùm ibi imperator ſcribat epõ prothogeneñ.ꝙ ſeruos ſuos manumittere poſſet: & dicit tex.in.l.quæ religioſa.C.eo.ibi,clericis autem amplius concedimus quòd clerici poſſunt dare libertatem ſuis ſeruis.

IMmo etiam omnia bona temporalia clericorum & eccleſiarum in regno Frãciæ ſunt ſubiecta & ſubijciũtur regi:vt tenet Bal.in.c.cũ veniſſent.extra de eo q mitti.in poſſeſ.cã rei ſeruãdæ.Et ideo rex ſup illis poteſt facere leges & ordinationes quibus ligantur dicta bona: vt tenet Bal.in dicto loco.

CVm ergo ex ſupradictis ſtat firma & indubitata cõcluſio,ꝙ dicta manumiſsio ſit nulla,tam ex defectu cauſæ,& quia nõ in caſu permiſſo, ꝗ̃ ex defectu formæ:et ſic quia ſolẽnitates non fuerunt obſeruatæ:ſequitur neceſſario dicendum,ꝙ prætendentes ius virtute dictæ manuſmiſsionis nullũ conſequi poſſunt: cum ex actu nullo nullus ſequi poſsit effectus.l. non dubiũ. vbi do.me⁹ Iaſ.C.de legi.idẽ Iaſ.in.l.ij.§.qđ ſi in pñs.in vj.col.ff.ſol.mat.& in.l.cauſas.in.fi.ij.col.C.de trãſactio.

ITem & maxime quia ꝙ plus eſt,nõ reperiet ꝙ dictus Porchini ſuas ſcripturas manumiſsionis huic dño abbati pſenti inſinuauerit infra annum à tẽpore ſuæ pmiſſionis:ꝙ facere debebat;put eſt tex.ad literã in.c.longinquitate.xij.q.ij.vbi dicit ꝙ ſi nõ inſinuauit, ꝙ eius chartulæ manumiſsiõis ſunt inanes &vacuæ:& ꝙ perpetuò ſunt redditi ſerui.quæ oĩa important ipſo iure elapſo, ſcilicet anno.Or nũc eſt ꝙ eſt annus elapſus immo ſunt pluſꝗ̃ ſeptem aut octo:igitur redditus fuit ſeruus perpetuo,& in illa origine in qua erat.

EX quo parentes dicti Porchini manuſmiſſi nõ poſſunt virtute dictæ manumiſsionis obtinere in poſſeſſorio contra dictum dñm Abbatem ſucceſſorẽ, aut ſaltem contra procuratorem regium:ꝙ non decido ad quem ſcilicet iſtorum ius competat.

ET iſta dixi & cõſului in caſu emergẽti:ſed nõ potui tm̃ clamare:qn dictus Porchini obtinuerit cõtra dictum pcuratorem regiũ,& pdictũ dñm reuerẽdiſsimũ abbatẽ ſancti Martini, maximè in poſſeſſorio: quia ex quo cõſtabat de manumiſsiõe & cõſenſu monachorũ: dicta manumiſsio operata fuit effectũ in poſſeſſorio: nec habuerũt iudices reſpectũ ad prædicta:neſcio quid eſſet in petitorio.Vidi etiam ꝙ curia parlamenti Burgũdiæ in cã Arthauldi bouthier,ꝗ emerat pratum quoddã à priore Anziaci,nullis ſeruatis ſolẽnitatibus adiudicauit gaudentiã dicto Bouthier de dicto prato,cõtraꝗ procuratorẽ regiũ:eo ꝙ appunctuauit, ꝙ pẽdente pceſſu contra eũ gauderet pdicto prato:& ſic nõ habuit reſpectũ ad ſuperius dicta.Et hoc eſt;qa curia Franciæ reſpicit in poſſeſſorio ſolum gaudentia facti vt dicit Io.fab. in.§.retinendæ,inſti.de interdi,col.penul.& dixi.ſ.in tit. (des ſucceſsions).§.j.in gl.(ſaiſiſt.)

§.decimo.

L'Homme de mainmorte peult uẽdre et aliener ſon heritaige aſsiz en lieu, de mainmorte aux gens de la ſeigneurie & condition dont il eſt. Et ne les peult uendre a hõme de franche condition, ne d'aultre ſeigneurie, ſe ce n'eſt du conſentement du ſeigneur de la mainmorte: & n'entend on point preiudicier a ceulx qui ont les lieux particuliers par cours ou uſage du contraire.

ISTE.§.poſſet diuidi in duas partes principales,ſcd'm ꝙ ponit duas regulas principales vel in quatuor,ſcd'm ꝙ ponit duas regulas,& duas exceptiones:ponit ergo vt videmus duas regulas:vnã permiſſiuã,aliam prohibitiuam ad prohibitiuam ponit duas exceptiones.

1 REgula permiſſiua†eſt ꝙ hõ manuſmortuæ poteſt vendere & alienare hæreditagiũ ſeu manſum ſuũ ſitũ in loco manuſmortuæ hoib⁹ illius cõditiõis cuius eſt hæreditagiũ ſeu mãſum: & durat prima pars in qua ponit regula affirmatiua vſꝗ ad v̓ſiculũ(et ne les peult.) *Prima regula tex.*

2 REgula prohibitiua†eſt ꝙ nõ põt vendere homini franco,vel homini alterius loci ꝗ̃ illius loci mẽſurati.facit pro vtraꝗ regu.tex.in.l.quoties.C.de agric.& manci.dñi.lib.xj.& ibi Io.de Platea.ibi,alij aũt vbi habetur†ꝙ ſi aliqs ex colonis principis vult vendere agrum ſuum:requirendi ſunt alij q ſunt de ſiſi origine ſeu iure: nec admitterent alij ad emendũ:qa potius inter colonos debet fieri vẽditio fundi colonarij,ꝗ̃ inter extraneos. et facit tex.in.l.j.C.non lice.habi.metro.lib.xj. vbi dicitur †ꝙ metrofici.i.illi q ſunt poſiti in quadã villa mẽſurata prohibentur trãſferre eorum poſſeſsiones quocũꝗ alienationis titulo in alios,ꝗ̃ in homines illius loci menſurati.& in hoc homines manuſmortuæ aſſimilantur hominibus metroficis† qui proprie ſunt qui de vno loco mittuntur ad alium locum menſuratũ,aſſignẽdo eis locum ſeu villam,à qua non audeant recedere:prout faciebant Romani qñ ſubiugabãt aliquam terram eis inimicam,potiores & meliores homines illius loci ſeu terræ ablatis ſibi bonis ſuis tranſmittebant ad alium locum, quem ſibi aſſignabãt:ſcd'm ꝙ notatur in.l.certa forma. C.de iure fiſci.lib.x.& in.l.vnica.in prin. de latina liber. tollenda.& in.l.fi.C.de exactio.tributo.lib.x.& tales qui ibi mittebant poterãt vẽdere terrã eis aſſignatam hoib⁹ illius terræ & loci,et nõ extraneis. & pdictam tranſmiſſionẽ practicauit &ad effectũ deduxit xpianiſsimus rex Francorum Ludouicus.xj.cum accepiſſet ciuitatem Atrebateñ.ibi miſit Pariſieñ.aſſignando eis terram: & in loco Atrebati accepit hoĩes potẽtes & meliores, quos tranſmiſit in Galliam & Franciam,eis in pluribus villis & ciuitatibus aſſignãdo poſſeſsiones tales,eñ non poterant vẽdere pdictas poſſeſsiones hoĩbus alterius cõditiõis,aut alterius loci:ſed credo ꝙ pdictę tranſmiſsiones non fuerũt vtiles. pptereа bñ dicit Io.de Platea in dicta rubrica,nõ licere habitato.ꝙ talis trãſmiſſio ſublata fuit quia generabat ſcandalum, & ciuile bellũ, vidi adhuc in Italia in ciuitate Mediolani vbi fui aſſeſſor capitanei iuſtitiæ Mediolani,†ꝙ nemo põt emere hęreditagia aut domum in dicta ciuitate niſi ſit originarius ciuis illius loci ſeu illius ciuitatis ex quo cũ ſemel dixiſſem me velle habere quandam poſſeſsionẽ in dicto loco per donum principis, mihi fuit dictum per aliquos ex maioribus ciuitatis,

Secũda.

Metro ficiq...

Me... lañ... ſue...

ciuitatis,ꝙ opus erat impetrare priuilegiũ ciuitatis ad illas possessiões tenendas vltra annũ:q̃a tñ nõ multum curabã.nõ inquisiui vlterius.& de hoc statuto Mediolani loq̃r And.Siculus in cõsi.suo.xiiij.in.vij.col.in.ij.vol.

QVantũ ad scd'am regulã quę est ibi(En ne peult) pone ꝙ vendiderit aut alienauerit, an alienatio sit nulla,dic ꝙ nõ:immo alienatio poterit reuocari dño petẽte.faciũt q̃ dicit Bar.et post eũ do.Claudius de aqs in.l.si qs ita.§.ea lege.in.vj.col.ff.de v̾b.obli.vbi dicit†ꝙ ꝓhibitio alienatiõis ꝑ statutũ vel legem impedit dñij translationẽ.plura ibi ꝑ Alex.& do. Claudiũ de aqs.& dicit tex.in.l.j.C.nõ lice.habita.ꝙ sicut de facto ꝓcessit,de facto rescindet̃.¶Tu dic ꝙ tenet alienatio donec sit ꝑsona reuocare volẽs, scilicet dñs: vt tenet Bal.in consi.suo.clxxiiij.in quinta parte.in.ij.col.Sed aduertendũ,q̃a ex quo statutũ non priuat eos amissione rei,tenet̃ reuocare volens restituere pretium:& põt res retineri,donec restituat̃ pretiũ.ita in terminis Bal. in .l. fi.§.fi.ibi,& hoc facit ad statutũ.C.cõia de lega.ꝑ.l.si nõ sortem.§.si centum.ff.de condic.indebiti. ¶Vide Aluaro.in.c.j.§.notãdũ.in.ij.de his q feu.dare possunt.ꝙ qui petit rescindi contractum tenet̃ restituere pretiũ:nisi cõtractus iam fuerit de se reuocatus ex lapsu temporis, ꝙ nota:in hoc:an prohibitio alienationis impediat dominij translationem,considerandi sunt tres casus:quos infra dicam.

Prohibitio alienationis q̃n impediat dñij translationem. 7

8 *An valeat nr̃a consuetudo.*

SEd quæro,†an valeat tale statutũ ꝙ tales res nõ possint alienari nisi in subditos.Bar.in.l.filiusfami.§.diui.in.iij.col.ff.de lega.j.mouet hanc quæstionem, & facit duo membra.Primũ videlicet,nunquid hoc statutũ valeat respectu non subditorum laicorum:Scd'm videlicet,an valeat respectu ecclesiarum, & an comprehendat clericos & ecclesias.

AD primum cõcludit et tenet ꝙ sic:ꝑ tex.in.l.vnica C.nõ licere.lib.xj.s.alle.& ꝑ.l.dudũ.C.de cõtrahẽ. emp.& dicit ꝙ ita disputando tenuit Oldr.Ita etiã tenet Bar.in.l.fi.C.de sacrosan.eccle.& in.l.filiusfamilias.§.diui.ff.de lega.j.Istã partẽ secut⁹ est Bal.in.l.ea lege.C. de cõdic.ob cãm.& in.l.ij.de iuris.om.iudi.& in.c.clerici.extra de iudi.& in.l.si in emptione.§.oium.ff.de contrahẽ. emp.& in.l.dudũ.C.de contrahẽ.emp.Istã partẽ sequit̃ Pet.de anc.in cõmẽto.c.canonũ statuta.ver.q̃ro vlterius statutũ Perusij de cõstitutio.Barba.in consi.xiiij.in.xiij. col.in.j.vol.Fortificat̃ hęc opinio pluribus rõnibus per eundẽ Barba.in repetitiõe rub.de rebus eccle.nõ alienã. Fabianus de mõte sancti Sabini,in tractatu de emptiõe & venditiõe,in.ij.q.principali.ver.xxj.quęro.ponit ample.Io.de monte ferrato in repetitione.§.diui.in .l. filiusfami.in.xxvj.col.ff.de lega.j.Io.and.in addi.ad Spe.in titu.de rerũ permuta.sup rub.dicit hoc esse verũ:tñ si apponatur pœna amissionis rei: ꝙ nõ valet nisi esset statutũ supremi principis:q̃a ꝑ statutũ inferioris non potest tolli dñium a priuato etiã ex cã.Vide quę dicit do.Claudius de aquis in.d.l.filiusfamilias.§.diui.in.v.col.

STat ergo cõclusio ex ꝓdictis ꝙ valet istud statutũ seu hęc cõsuetudo ꝙ hõ manusmortuę nõ possit alienare hereditagia manusmortuę nisi in hoies illius cõditiõis illi⁹ loci vbi sunt sita hereditagia.vt hic añ dictũ est.

AMplia ꝙ ex quo alienatio est ꝓhibita, ꝙ etiam homo manusmortuę super talibus hęreditagijs contra hominem francum hoc est inhabilẽ ad tenendũ talia hæreditagia, non poterit iuramentum iudiciale deferre sine consensu dñi.Probatur in.l.iusiurandum ꝙ ex cõuentione.§.tutor.quã ad hoc vr̃ summare Bart.ff. de iureiur. Et idem Bart.in.l.eum qui.§.si libertus.ff.de iureiuran.immo talis homo manusmortue cõtra francum non posset rem in iudicio deducere:ita ꝙ snĩa præiudicaret dño in fauorẽ cuius sit hec consuetudo.ꝑ tex. in.l.ait ꝑtor.in prin.ꝙ notat Bar.ff.de iure delibe. Spec. in tit.de acto re.ver.item ꝙ est tutor.& in versi.quid de clericis.Panormi.in.c. in.iij.col. extra de rescriptis.& si fiat talis alienatio, impedit dñij translationẽ,eo quia est prohibitio facta à lege .l. quidam.ff.de acq.rerũ do.dicit tñ Io.de imo.in.l.si ita qs.§. ea.l.in.iij.col.ibi,circa.ij.ff.de v̾b.obli.ꝙ sunt in hoc cõsiderãdi tres casus:q̃a aut prohibetur alienatio simpliciter,aut in certas personas,aut in certum genus personarum.primo casu scilicet quando prohibetur alienatio,tunc non impeditur dominij translatio titulo vniuersali.Et ideo non prohibetur hæredis institutio.l.j.C. de fundo dota.

AVt vero fit prohibitio in certas personas vel in certum genus personarum:& licet Ioãnes de imo.faciat duo membra,dico idẽ esse:ꝓut ipse etiam fatetur post:& tũc dic ꝙ aut per contractum fit prohibitio: & tũc non impedit dñij translationem per textum.in.d.§. ea lege.fallit tñ in duobus casibus:primus q̃ñ alienatio esset irreuocabilis.vnde impeditur manumissio & dedicatio in factum.l.ea quidem.cum ibi not.C.si mancipium ita fuerit alienatum.

9 ADuerte†ad hoc quia cũ semel mihi euenisset casus,nunq̃d maritus posit manumittere seu affrãchisare seruum dotalem,dixi ꝙ sic per decisionem Ioã. fabri in.l.& si dotis.& ibi tex.C.de iure dotiũ.sed mihi vr̃ ꝙ posset sustineri contrariũ.& ita tenui ꝑ hic ante dicta,maxime ꝑ tex.in.l.fi.C.de rebus alienis nõ alienan. vbi habet̃ ꝙ appellatione alienationis continet̃ manumissio.sed maritus nõ põt alienare res dotales.insti.quibus alienare licet.in prin.& talis seruus computatur inter immobilia.Io.de platea in.l.fi.in vlti.col.C. de agri. & censi.lib.xij.dicam latius infrà.

An maritus possit manumittere seruum dotalem

FAllit scd'o q̃ñ stipulator retinuit aliqd' ius in eo .l. ij.C.de iure emphy.& est casus singularis in.l.si creditor.§.fi.ff.de distractio.pignorũ.vt dicit ibi litera nullam esse venditionẽ:& ita tenet Fabianus de monte sancti Sabini in quarta q̃one principali in.xxiiij.col.illius q̃onis.& ista est vera:q̃cq̃d dicat gl.in.l.ea lege.C. de cõdic.ob cãm.& dicit Ioannes de imola in dicto.§.ea lege in scd'o not.ꝙ prædicta verba nullam esse vẽditionem vidit in libris pandectarũ.alias quinq; limitatiões ponit ad hanc conclusionem Ioannes de monte ferrato in repe.§.diui.in.xxxj.&.xxxij.col.vbi amplissime tractat hanc materiam.non alter hic insisto:sed si materia tibi euenerit recurras ad eum.

AVt vero fit alienationis prohibitio per legem et testatorem:& tunc dic ꝙ impeditur dñij trãslatio titulo vniuersali,adeo ꝙ nec ꝑ hęredis institutionẽ, nec per successionem abintestato poterũt deuenire res prohibite alienari ad tales personas, vel ad tale genus personarum:quia fieret contra ꝓhibitionẽ .l. codicillis §.matre.ff.de leg.ij. vñ per hoc est notorium † ꝙ etiã si hõ manusmortuæ haberet hęredes q̃ nõ essent suę conditionis, & illius cuius sunt hæreditagia, non possent illi succedere neq; ex testamento,neq; abintestato.

An phi-tio alle-nationis ĩpediat transla. poſſeſ.

11 QVia hic dicit̃ ꝙ†hec ꝓhibitio impedit dñiј trãſlatione,nunqd impediat translationẽ poſſeſsionis Bal.in.l.ij.ff.de iuriſ.om.iud.dicit.§.tale ſtatutum non ꝓcedit in nuda poſſeſsiõe facti tm̃,limitando dictũ ſtatutũ non habere in ea locũ:& moueť per tex.in l.j.§.ſi vir vxori.ff.de acq.poſ.Tamẽ poſſeſsio iuris transfert:vt tenet in.d.l.ij.& Lud.Ro.in.l.j.§.ſi vir vxori.ff.de acqui.poſſeſ.Dominicus de ſctõ Geminia.in.c.fi.in vlti.col.vt lite pendente.in.vj.dicit per illũ tex.ibi,etiã poſſeſsiõis attentatio:& ſicut tex.ibi prohibet collationẽ fieri, ex quo non valet:ita etiã poſſeſsionis aſſecutio: & dicit ꝙ ita tenent dñi de rota deciſiõe ſua.ccc.xxiiij. quã allegat Frãciſcus de aretio in.d.l.j.§.ſi vir.i.iij.col.ff.de acq.

12 poſſeſ.vbi dicit†ꝙ ſi lex vel canon impediat translationẽ dominij,eo modo impedit translationem & acquiſitionem poſſeſsionis.videtur tñ dicendum ꝙ non impeditur tranſlatio & acqſitio poſſeſsionis in hoc caſu noſtræ conſuetudinis,ſed nec etiam dominij tranſlatio.

Dño nõ cõtradicente valet alienatio.

13 CVm ex†quo ad hoc vt hæc alienatio dicat̃ inualida ſeu nulla reqrit̃ contradictio dñi: anteq̃ ergo cõtradicat,nõ eſt contractus ſeu alienatio nulla: & iõ ex cã legitima anteq̃ dñs cõtradicat,põt transferri dñium. ſicut in ſiñ dicimus in.l.ſancimus.ff.de in diem adie. & in.l.ij.in prin.ff.de lege cõmiſſoria.Et ita vr̃ tenere Frã. de aretio in.d.§.ſi vir.Ex quo dicit eſſe cãm ꝓpter quã cõtra emphyteutam non põt tertius opponere qd' ipſe ceciderat à iure ſuo:qa verè non cecidit, niſi dñs declaret ſe velle:vñ nõ poteſt à tertio excludi:ex his q̃ no.Bar. in.l.ij.ff.de excep.rei iudica.ex quo em̃ cõſenſus dñi requiritur in prædicta alienatiõe:vt hic ante dixi,contemplatione dñi tm̃ ſit ꝓhibita alienatio: admitteť tñ dñs ad reuocãdũ hãc alienationẽ:vt tenet Bar.in.l.peto.§.fratre.ff.de lega.ij.& faciunt quæ plenè dicit Soci.cõſi.ſuo v.in.ij.col.ver.duodecimo.Cõſidera tñ quia tex.noſtrę conſuetudinis dicit ꝙ ad hoc vt valeat talis alienatio requirit̃ ꝙ conſenſus dñi interueniat:ergo debet probari hæc qualitas ſeu limitatio.ſ.ꝙ dñs cõſenſit huic alienationi:vt videtur eſſe poſitio illius in quem alienata eſt:

Niſi dictio.

14 †qa dictio niſi poſita poſt negatiuã in lege ſemꝑ ponit ne lex ſit incerta.l.ſtichus.§.titio.ff.de ali.& cibarijs legatis.l.ſi eũ.§.q̃ iniuriarũ.ff.ſi quis cautiõibus.& ibi Albe. in.viij.& x.col.q̃ multũ ample poſuit de natura illius dictionis niſi ꝑ do.meũ Iaſ.poſt Bar.in.l.actione.C.de trãſac.cogita quid dicendũ:ergo ex quo dictus conſenſus dñi requirit̃ ad perfectionẽ actus,ꝙ debet eſſe ſimul cũ ipſo actu,& actus cũ qualitate:ſcd'm ꝙ dicit Bart.in.l. fulcinius.§.cũ hoc.ff.ex qb⁹ cauſis in poſſeſsionẽ eatur. do.meus Iaſ.in.l.nõ ſolũ.§.ſciendum.in.j.col.ff.de noui operis nun.ergo ſequitur ꝙ per talem alienationem impedit̃ translatio:qd de poſſeſsione, et dic vt ante dixi: ex quo fac vnã limitationẽ ꝙ ſcilicet per tale ſtatutũ impediat̃ dñij translatio:tñ nõ impeditur acquiſitio poſſeſsionis,q̃ eſt facti.¶De hac poſſeſsiõis trãſlatione non obſtante tali ſtatuto Iacobinus de ſctõ Georgio in.l.ſi tibi pecuniã.ff.ſi certum petatur.tranſit cum Bal.in.d.l.ij. ff.de iuriſdic.omnium iudicum.

Limitatiões noſtre conſuetudinis.

LImita ſcd'o hanc conſuetudinem noſtram non habere locum qñ alienatio fuit facta in hoiem francum,q erat francus tempore alienationis, ſed poſtmodùm effectus eſt cõditionis illius cui⁹ ſunt hæreditagia: puta qa habilitatus fuit ꝑ aliud ſtatutũ:pono caſum q mihi ĩ facto euenit,q̃dam Titia mulier donauit oĩa ſua bona cuidam Sempronio:q̃ qdem erat francus tẽpore donationis:& poſtmodũ illã deſpõſauit,& iuit ad morãdũ cũ ea ĩ loco manuſmortuæ,vbi ſtetit cũ ea ꝑ annũ & vltra:& poſtmodũ mortua eſt dicta Titia eius vxor: dñs illius loci ignorãs donationẽ prius fuiſſe factã,vult occupare oĩa hereditagia illius tũc exiſteñ.in loco manuſmortuæ.dicit nũc talis Sempronius donatarius,talia bona fuerũt mihi donata ꝑ dictã Titiam ante matrimoniũ.Et licet eſſem francus tpe donatiõis,ego tñ effectus ſum hõ cõditionis:ita vt nũc ſim habilis ad tenẽdũ ꝑdicta hæreditagia:replicat dñs & dicit ꝙ reqrit̃ ꝙ fuerit habilis tẽpore cõtractus pro donatario.facit qd' dicit

An habilitas ſuperueniens cõfirmet cõtractũ nullũ ꝓpter inhabilitatẽ.

15 Bar.in.l.murileguli.C.de murilegu.lib.xj.vbi dicit†qd' ſtante ſtatuto ꝙ res non poſsit alienari in forenſes,ſi illa res deferať forenſi ex aliquo titulo:& ipſe ſit effectus ciuis,& ſic illius cõditiõis q̃ põt acqrere tales res,ꝙ illam poterit cõſeq.& iſtud tenet et ſeqt̃ Frã.de aretio,& poſt eũ Claudius de aqs in.d.l.ſi ita qs.§.ea lege.in.iiij.col.ff. de ꝟb.obli.¶In contrarium,& pro dño tñ facere vr̃ tex. in.l.j.C.de contrario iud.& in.l.fi.C.ſi maior factus ſine

16 decreto.vbi eſt expreſſum†ꝙ alienatio facta illi q preeſt iuri reddendo vel ꝑ minorẽ ſine decreto non cenſeť reconualeſcere,eo ipſo ꝙ ſupuenit inhabilitatis ceſſatio: puta qa minor etas defecit,vel tẽpus officij: ſed neceſſe eſt oſtendere de ratihabitione ꝟbis vel ſignis,vel de taciturnitate quinquennali poſt lapſum tempus officij,vel minoris ætatis:ad idẽ,facit.l.ſi minor.ff.de ſeruis expor

17 tan.†vbi manumiſsio nulla ꝓpter reſpectũ ꝑſone minoris ætatis non cenſeť reconualidata ob hoc ꝙ ceſſet inhabilitas:qa deficit minor ætas.Ad hoc facit text.in.c.

18 ſi eo tpe de reſcriptis.lib.vj.†vbi conceſsio ꝑ principẽ facta nulliter,eo qa inhabili propter defectũ ætatis non recõualeſcit,eo ſolo ꝙ inhabilitas ceſſat: vt qa ſupuenit maior ætas.Facit textus multũ notabilis in.l.inter ſtipulantẽ.§.ſacrã.& in.l.cõtinuus.§.cũ qs.ff.de verb.obliga. & inſtitu.de inuti.ſtipu.§.idem iuris.vbi eſt expreſſum

19 †qd' ſtipulatio ab initio nulla propter inhabilitatẽ rei ab initio in ea conducte,cuius non eſt commerciũ,non reconualeſcit ꝓpter ceſſationẽ inhabilitatis facto ſuperioris:& ſic ſiue in caſu noſtro inhabilitas in hoc caſu conſidereť ex parte ꝑſonæ:ſiue ex parte rei,nunq̃ recõualeſcere vr̃ alienatio facta ab initio inhabili ex inhabilitate ceſſante.Et facit,quia vt dicit text.in.d.§. cũ quis.

Regula.

20 ꝙ ſtipulatio æſtimare debet factũ ꝑteritũ.Hic eſt†ꝙ notiſsima eſt regula ꝙ in cõtractib⁹ inſpicimus tp̃s quo cõtrahimus.l.nõ oẽ.ff.de reg.iuris.l.fi.ff. de ſtipu.ſeruo.

Regula.

21 l.filiusfa.ff.de ꝟb.obli. Facit regula†ꝙ ab initio nõ valuit,tractu tpis nõ cõualeſcit.c.nõ firmať.de reg.iuris. in vj.l.ab initio.ff.de reg.iur.do. Claudius de aqs mentione habita de his cõtractib⁹dicit,ꝙ ſi ſtatutũ iponat pœnam amiſsiõis rei,ꝙ dictũ Bar.nõ eſt verũ.Et dicit hanc eſſe opinionẽ Frãciſci de are.ipſe ꝟo dicit vltra Areti.ſi licet ꝙ ſi nõ imponať pena amiſsiõis rei:dũmõ annullet cõtractũ factũ cõtra ꝓhibitionẽ:vel ꝙ plus ſimpl'r ꝓhibeat:ꝙ idẽ eſt Moueť ꝑ ea q̃ dicit Ale.poſt Pe.& Cy. in

22 l.ſi rem meã.ff.de ꝟb.obli.vbi dicit̃†ꝙ ita demũ valebit talis cõtractus illo inhabili effecto habili:ſi cõtractus eſt factus ſub illa cõditiõe:licet Raphael cuma.tenuerit ẽt ꝙ nõ valet ſub illa cõditiõe.Dicit ẽt in.l.fi.in pe.col.ff.de regu.catonia.

23 †ꝙ ita demũ valebit talis alienatio ſi inhabilis efficiat̃ habilis ãte traditionẽ.¶Tu dic ꝙ ex quo in caſu nõ imponit̃ pœna admiſsiõis rei,nec annullať cõtractus, nec

ctus,nec prohibet simpliciter,sed cũ limitatiõe:scilicet ni si dñs cõsentiat:ꝙ si inhabilis efficiat postmodũ habilis tenebit,etvalebit alienatio:nec poterit inualidari p dñm. Et cũ casus euenisset ita obtinui:allegãdo doctrinã Bar. ego tñ dubitabã multũ,ꝙ ea q̃ hic añ allegaui allegaret tur in cõtrariũ:& in casu nr̃o multũ faciebat:qa p aliud nostrum statutũ,seu p aliam nostrã cõsuetudinẽ iste frã eus seu hõ liberę cõditiõis poterat ita cõprehẽdi etiã per alienationẽ,ꝙ in eũ poterat fieri alienatio:qa donatio ei facta,fuit facta fauore mr̃imonij,vt iret ad manendũ et habitãdum in loco,ex quo poterat cõprehendi ꝙ effice ret illius cõditiõis:scd'm ꝙ cauet in vna nostra cõsuetu dine.§.posita in hoc titulo,q̃ incipit.(Lhõme franc.)le.ij. Et sic ex quo per dispositionẽ illius nostrę cõsuetudinis posset in futurũ cõprehẽdi esse sñis cõditiõis,valere de bet alienatio in eũ facta tali mõ:vt dictũ est. ¶Scd'o qa vt dicit Pet.de anc.in.c.canonũ,statuta.ver.quæro vlte
24 rius statutũ.extra de cõsitu.†qñ ex dispositiõe alterius statuti.põt cõprehẽdi inhabilis:ita qd' fiat quoquomõ habilis,qd' tale statutũ non cõprehẽdit eum.Et iõ dicit ꝙ ex quo dictat statutum Perusij,ꝙ forẽsis nõ possit ac quirere possessionẽ Perusij:alio statuto eiusdem muni cipij cauet,ꝙ quarta pars bonorũ homicidę debeãt ap plicari ꝓximiori cõsanguineo occisi:ꝙ si talis cõsangui neus sit forẽsis,poterit acqrere quartam bonorũ in reb⁹ immobilibus:& dicit se vidisse in facti cõtingẽtia. Bart. cõsulentẽ:& postmodùm refert sevidisse & habuisse si milem qõnem Teruisij.Statuto Teruisino cauebat,qd' forẽsis nõ possit acqrere immobilia. Aliud statutũ di ctabat,ꝙvxore p̃decedẽte in matrimonio vir lucret do tem:mõ vxor Teruisina p̃decessit marito forẽsi:fuit du bitatũvtrũ ille maritus forẽsis possit lucrari dotem cõ sistentẽ in immobilibus,& dicit se consuluisse ꝙ sic. Et idẽ voluit in.c.statutũ.§.cũ aũt.de rescri. lib.vj. mouet:
25 †qa statutũ debet in dubio intelligi,vt nõ deroget alte ri.Alle.Bar.in.l.j.§.p vim.ff.ꝙ vi aut clã.ita Barba.in re petitiõe rubricæ de rebus eccle.nõ alienã.in quarta limi tatiõe.Cogita si sint vera q̃ hic añ dicta sunt. ¶Ad p̃di cta vide q̃ dicit Boerius in consuetudine septene Bituri
26 cen.tit.de cõsue.feudi.§.xxj.vbi dicit†ꝙ si fiat præceptũ ne vendatur res extraneo : si vendatur alicui extraneo qui velit effici de iurisdictione dñi facientis pręceptum valebit venditio facta in eum.

Limita tertio prędictam nostram cõsuetudinem nõ habere locum in alienatiõe quę fit in hoiem frãcũ cum hac cõditiõe vt illamvẽdat & capiat sibi pretium: qa tũc poterit.Facit pro hoc ꝙ Io.dicit de imo.i.l. apud
27 iulianum.§.fi.ff.de lega.j.†ꝙ licet mẽdicãtes nõ possint acquirere immobilia:si tñ eis relinquãtur,possuntvẽde re.Et ita etiã tenet Bal.in.l.cũ quęstio.C.de lega. allegãt gl.singularẽ in.c.j.de religi.do.lib.vj.immo videt plus dicẽdum,ꝙ etiã si dñs velit habere talia hęreditagia, ꝙ tenet dare ęstimationẽ:cũvt dicit Bal.in aut.si qua mu lier.C.de sacrosan.eccle.canoniste in.c.in p̃sentia. de re
28 nun.Bar.in.l.filiusfami.§.si quid alieni.ff.de lega.j.†ꝙ si leget,fundus nõ allibrato in ciuitate:vbiviget statutũ ꝙ nõ allibratus nõ possit acqrere immobilia,ꝙ ei debebit ęstimatio.per illũ tex Itavoluit Bal.in.d.§.si qd alieni.ff. de leg.j.vbi ponit exemplum ad illum tex.relinquit fun dus alicui forensi:stãte statuto ꝙ forẽsis acquirere non põt immobilia.Ita etiã tenuit Albe.in tractatu suo sta tutorum,in secunda parte q.ij.in.j.col.

Limita quarto nõ habere locum in alienatiõe neces saria,puta in donatiõe in solutũ creditori si debito re exacto in iudicium fiat.Ita facit tex.& ibi plene Albe ri.de rosa.in.l.alienatiões.ff.familie hercis.alle.ibi ea quę dicit in quęstiõibus statutorum,maxime qñ fit a ꝓuo cato ad iudicium,& iudicis autoritate.Idem Albericus in.l.senatus in prin.ff.de leg.primo.Credo etiam ꝙ ha beat locum in alienatiõe necessaria:quia vtvidemus qñ dicimus ꝙ princeps nõ potest alienare subditos suos eis inuitis & sine eorum cõsensu p gl.in.l.inuitus.ff.de fidei com.liber.Do.meus Ias.in.l.debitorum pactiõib⁹.C.de pac.& in.l.ij.in.xxiij.col.C. de iure emphy. intelligitur etiam in alienatiõe necessaria:ꝙ patet:quia vt dicit Bal. in.l.ij.argu.illius tex.C.de libe. qd' sit inter duos nobi les sit cõtentio de iurisditione alicuius castri: & sentẽtia feratur pro vno,qd' nõ nocet populo illius castri:etiam (qd' est longè pręclarius)scienti causam de se agi,nisi ci tatus fuerit:quia eius interest pro suo consensu pręstan do:sicut in consuetudine nostra interest dñi pro pręstã do consensum. ¶Item facit quod dictum est supra in
29 ampliatiõe huius regulę,†qd' prohibita alienatiõe ali cuius rei sine cõsensu domini,non potest res in iudicio deduci sine eius cõsensu.l.ait prętor.in princi.& ibi Bar.
30 ff.de iure deliber.†immo super ea nõ potest deferri iura mẽtum iudiciale .l. iusiurandum , quod ex conuẽtiõe. & quod ibi Barto.ff.de iureiurã.Et ideo videmus quo tidie cum isti rustici huius patrię qui sunt homines ma nusmortuę , cum cedũt bonis propter eorum debita: creditores nõ accipiũt bona & hęreditagia existẽtia in loco manusmortuę , sed domini loci manusmortuę: ☞ quod est iuridicum. ¶Et hoc quia in cessione bono rum nõ veniũt bona prohibita alienari : vt dicit domi. meus Ias.in.§.fi.in penul.colum.insti.de actio. & cessio bonorum habet vim mortis:vt faciũt ea quę dicit Ioã. fabri institu.de dona.in fi.dixi infra in hoc eodem titu lo.§. xvj. in glos. (& la mainmorte a lieu.) Et sic etiam hęc cõsuetudo habet locum in alienatione necessaria de quo tamẽ etiamvideri possunt ea quę dicũtur per Soci. in consilio suo.xxv.in.ij.columna.in.iij. volumine . *
31 ¶Quãdo † statutum facit mẽtionem de vẽditiõe an cõ prehendat dationem in solutum : vide Philippum de cium in cõsi.suo.clx.& cõsil.clxviij.& ad dicta per eum ibi recurre.& Lud.bologninũ cõsil.suo.xxv.in.iiij.colũ.
32 vbi†facit differẽtiam inter dationem in solutum volũ tariã & necessariã:qm̃(vt dicit)volũtaria habet pro vẽ ditiõe.dicit etiã Io.de mõtholono cõtemporaneus & cõ ciuis noster Heduę.i suo promptuario.In ṽbo,vẽdere &
33 vẽditio in gl.vẽdidisti.†ꝙ si ṽbũ vẽditio simplr̃ ꝓferat seu si simplr̃ ꝓhibeat intelligit ꝓhibitus oĩs alius cõtra ctus:secus si ꝓhibeat vẽditio cũ pretio,hoc est mẽtione facta de ꝑtio,qa tũc itelligit solũ ꝓhibitavẽditio.Ita di cit sentire Panor.in.c.ex parte:in fi.de postulã.et in.c.j.in j.not.de his q̃ fiũt a p̃lato sine cõsen.cap.& in.c.fi.in vlti. not.de accu.& facit.in.l.fi.C.de p̃dijs curialium.lib.x.
34 Quid†aũt in diuisione,nunqd possint diuidere mã sum manusmortuę inuito dñõ.Videtur ꝙ non.l. cõi diuidundo.in prin.ff.cõi diui. Videt tñ in cõtrarium per ea quę dicã infra in tit.(Des retraictz).§. (En vendition)vbi dixi ꝙ ex quo est alienatio necessa ria,non venit appellatione alienationis.

Limita quinto p̃dictã nr̃am cõsuetudinem nõ habe re locum,si hõ manusmortuę locauerit hęreditagia

Datio in solutũ.

Datio in solutum an cõprehendat appel.vẽdit.õis.

De diuisiõe mansi manusmortuæ.

Locatio an comprehēda tur ap pel. alienationis.

ſua exiſteñ.in loco manuſmortuæ: † q̄a ſub v̾bo vēditiōis & alienatiōis nō cōprehendit̄ locatio. Tex.eſt not. in.l.codillis.§.inſtituto.ff.de lega.ij.immo plus dicit gl.
36 in v̾bo,extitiſſet ꝙ ꝓhibitus alienare pōt locare in centū vel mille ānos. Do.meus Iaſ.in.l.manumiſsiōes.ff.de
37 iuſtitia & iure.dicit,† ꝙ ſi fiat locatio vltra decē annos, ꝙ trāſfertur vtile dñium: per.l.j.§.qui in perpetuū.ff.ſi ager vecti.vel emphy.peta.ꝑ Bar.& docto.in.d.§.inſtituto.ff.de leg.ij.reprobata gl.ibi. Vide ad hoceūdem Iaſ. in.l.ex hoc iure.in.vj.col.ff.de iuſtitia & iure.in.l.in prouinciali.§.ſi ago.ff.de noui operis nun.in.l.iij.in.cxxxij.col.C.de iure emphy.Feli.i.c.q̄ in eccleſiarū.in.xxxj.col. extra de cōſti.& in.c.plerūqꝫ. extrà de reſcriptis. Immo
38 plus dicit do.me⁹ Iaſ.in.d.l.manumiſsiōes. † ꝙ locatio ad nouē ānos cum pacto de reuocādo eſt alienatio,per textū in.§.neqꝫ illud.iūcto.§.emphyteuſim.in.aut.de nō alienā.Ad hoc vide Alex.in cōſi.lxviij.in.j.vol.ꝙ eſt repetitum in cōſi.clxv.in ſcd'o vol.Et quia ibi facit mētionem de quodam cōſi. Aretini. Dic ꝙ eſt eius cōſilium in ordine.cxj.incipieñ.Cōſideratis diligēter.And. Barbatia in repetitiōe rubricę de rebus eccle.nō alienā.in.v. vj.& vij.col.Hāc queſtionē late diſputauit: nō inſiſto.

ADuerte tñ ad dictum Bart.in .l. ſi domus .§.fi. ff.
39 de lega.primo.† ꝙ ſi fiat locatio ad longum tempus cum pacto ꝙ dñium nō trāſeat in cōductorē,valet talis locatio:et nō eſt alienatio.vide ēt q̄ dicit Fabianus de mōte ſcti Sabini ī tractatu ſuo de emp.& vēditiōe.in iiij.q̄one princi.ver.circa tertiū.ibi notāter determinat.

☞ADDITIO. Vide Mat.de Affli.in cōſti.regni Siciliæ quæ incipit,poſt litem.in vj.not.in.j.&.ij.q.vbi ponit,an prohibitus alienare poſſit vendere fructus rei prohibitæ alienari aliquo tempore,& quo tempore. ✳

LImita ſexto prædictam noſtram cōſuetudinem nō habere locum in datiōe pignoris ſeu hypotheca-
40 tiōe rei,† quia nō cōprehenditur ſub verbo vēditionis. Ita Bar.in.l.in quorum.ff.de pig.maxime quia cōſuetudo noſtra loquitur in perſonā q̄ prohibet̄ vēdere: & iō ſi fiat vēditio valet:vt tenet ibi Bar.& do.meus Iaſ. in.l. principalibus.in.iij.&.iiij.col.ff.ſi certū petatur. ¶Item etiam Bar.facit aliā diſtinctionē,ꝙ ſi res eſt tm̄ hypothe
41 cata † qd' nō eſt ſpes luitiōis:& tunc appellatiōe vēditionis comprehēditur hypothecatio ſeu datio pignoris aut eſt ſpes luēdi,& tūc ſecus.Prędicta procedūt in v̾bo vēditiōis:et hæc procedūt in cōſuetudine, vbi eſt verbum vēditiōis etiam ꝓlatū negatiue:ꝙ eſt fortius:prout Spe. in tit.de emp.& vēditiōe.§.nūc dicēdum.le.ij.verſi. ſed pone ſtatutū.& ibi ſequitur Io.And.tex.in.l.fi.C.de re-
42 bus ali.nō alienā.dicit † ꝙ appellatiōe alienatiōis cōprehēditur pignoratio:& ſic ꝓhibita alienatiōe ꝓhibet̄ hypothecatio,ſeu pignoris datio:& gl.ibi exponit de.d.l. in quorū.ff.de pig.& ſoluit.Et dicit ꝙ lex fina.loquitur in ꝓhibitiōe facta a teſtatore vel lege:ſed.l.in quorū.loq̄tur in ꝓhibitiōe facta à iudice.Iſtud eſt diuinare ad textum & cōtra textum i.l.ſeruus hac lege.ff.de manumiſ.
43 titulo gn̄ali: † vbi ꝓhibitio alienatiōis facta à lege, teſtatore,iudice,& cōtrahēte:paſsib⁹ ambulāt.Nicolaus de Neapo.in.d.l.ſeruus hac lege.et Bal.in.l.ea,l.C. de codi. ob cau.dicunt ꝙ illa æq̄paratio loquit̄ in illo caſu tm̄.

ITem aliud eſt dicere ꝙ ꝓhibita alienatiōe ſit ꝓhibita pignoris datio & hypothecatio, ſeu redit⁹ cōſtitutio. aliud eſt dicere qd' prohibita vēditiōe talia comprehēdant̄:cum aliud ſub v̾bo alienatiōis,aliud ſub v̾bo vēditiōis cōtineat̄:vt tenēt docto .in locis ſuprà allegatis. & iſtud eſt multùm ponderandum in hac cōſuetudine noſtra,quæ in regula negatiua prohibet tm̄ venditionē & non alienationem.

Caſus facti.

CVm mihi caſus eueniſſet in facto ꝑ venerabilibus religioſis abbate & conuētu ſcti Martini Heduen. cōtra dños de coulches,q̄ q̄dē abbas & cōuentus emerent octo francos ānui reditus à Petro & Philiberto pariſot de Nyon ſoubz coluches,q̄ q̄dē aſsignauerant dictos octo frācos ſuꝑ plurib⁹ hęreditagijs q̄ dicti dñi de coulches dicebāt eſſe in loco manuſmortuæ,& iō ꝙ nō poterāt hypothecari per cōſuetudinem nr̄am:dicebatur ꝑ dictos abbatē & cōuentum in cōtrarium, ꝙ illa loca & hæreditagia hypothecata erāt in loco frāco:& ꝙ plus eſt ꝙ etiā ſi eſſent in loco manuſmortuæ,ꝙ nō per hoc debebāt collocari ſuꝑ dictis hæreditagijs pro eorū reditu annuo:& ad cōſuetudinē reſpōdendo dicebā pro eis ꝙ cōſuetudo noſtra eſt ſtrictè interpretāda vt dicit Bal. in.l.fi.C.de rebus alienis etiā in ſpecie v̾ba in ſtatutis & cōſuetudinibus debēt propriè intelligi,nō interpretatiuè aut impropriè.Bar.in.l.q̄cq̄d aſtringēdæ.ff.de verb. obli.ſed appellatiōe alienatiōis ꝓpriè nō venit hypothecatio,ſed interpretatiuè:ꝙ ꝓbatur primò ꝑ tex.in rub. de rebus alie.nō alienā.aut in ſpāli hypothecatiōe dari: vbi propriè appellatiōe alienatiōis nō venit obligatio pignoris:quia aliàs ſuperfluo fuiſſent appoſita illa v̾ba qd' non eſt dicēdum.c.ſi Romanorum.xix.diſtinctio. ¶Scd'ò ꝓbatur per tex.in aut.de nō alienādis colla.ij.§. nos igitur.in v̾ſi.nec per ſpālis pignoris occaſionē tradētur creditoribus & poſteà ſubdit in.§.alienatiōis aūt. nomē gn̄ale ideo poſuimus,vt inhiberemus & vēditionē,& donationē,cōmutationē,& in ꝑpetuū extenſam emphyteuſim,quæ nō procul ab alienatiōe cōſiſtit.qui tex.ꝓbat mirabiliter ꝙ de gn̄ali ſignificato alienatio nō comprehēdit pignoris obligationē:iuncto dicto verſi. hic ante alle.nec ꝑ ſpāle:& nō video ad illum textū bonum reſpōſum.¶Tertio facit text.multū notab.in.l.iij. C.de his q̄ veniā ætatis impetra.in verſi.alienationē: ſed etiā hypothecā.nec obſtat ꝙ ī fine tex. vtit̄ diſiunctiua vel q̄a nihilominus nō propter hoc receditur à proprio ſignificato vocabuli:vt ꝓbat̄ in prin.illius legis. & illū
44 tex.† allegat Sali.in.l.fi.C.de rebus alienis nō alienan.
45 ¶Quarto facit tex in.l.alienatum.ff.de verb. ſigni.† vbi alienatum nō ꝓpriè dicit̄,qd' adhuc in dominio vēditoris manet:ſed per obligationem pignoris remanet: dominus rei pignoratæ:vt eſt gloſſa quæ allegat ad hoc iura in.l.ſciēdum.§.creditor.ff.qui ſatiſdare cogantur.et faciunt q̄ ibidem dicit do.meus Iaſ.in.d.l.ſciēdū.§. poſſeſſor.ff.q̄ ſatiſda.cog.¶Quinto facit,text.in.c. abbatibus. xij.q.ij.vbi alienare & obligare ponūtur vt diuerſa.¶Et licet ꝑdicta ꝓcedāt in pignore cōuentionali,vt mihi dictum fuit:tñ videret̄ ꝙ nō habeāt locū in pignore iudiciali tm̄ Albericus de roſa.in.d.l.fi.C.de reb⁹ alie.nō alie. vr̄ tenere ꝙ idē ſit:q̄a vt dicit ſi ſtatutū ſit in ciuitate qd' nō forēſis nō poſsit acq̄rere immobilia ſubdito: tñ creditor nō ſubditus alicuius ſubditi pōt petere ſe mitti in poſſeſsionē rerū immobiliū illius debitoris ſubditi, & ſibi in cām adiudicari aſsignari.¶Ex q̄b⁹ apparet ꝙ appellatiōe alienatiōis nō cōprehēdit̄ de ꝓprio ſignificato & ſtricto hypothecatio,ſed de īproprijſsimo & largiſsimo ex interpretatiōe: prout dicit Iacobus de beluiſo in aut.de

Pignoratio ſeu hypothecatio an cōprehēdatur ap pel. alienationis.

aut. de nõ alienã. §. nos igitur. qui dicit quod ita debet intelligi. l. fi. C. de rebus alie. nõ alie. & istud dicit Fabianus de mõte sancti Sabini in tractatu de ẽpti. & vẽdi. in quarta qõne principali. in. xvij. col. illius quæstionis. ibi circa quartũ vbi dicit ꝙ in statutis in qbꝰ strictè fit interpretatio appellatiõe alienatiõis non continetur pignoratio: & ita etiã tenet Frãciscus de aretio in consilio suo cxxiiij. in. ij. col. & ꝑ prædicta tenui & scripsi, ꝙ per consuetudinem nostram dicti abbas & conuẽtus nõ poterãt excludi à prædicto reditu prætẽso ꝑ eos super bonis dictorũ Parisot. ¶ Itẽ etiam quia ista costitutio reditus super talibꝰ hæreditagijs erat solum alienatio reditus seu fructus prouenĩ. ex eis q̃ qdẽ alienatione ꝓhibita est per missa. l. codicillis. §. instituto. ff. de leg. scd'o & etiã quia vr̃ solùm comprehẽdere partem fructuũ ex re prouenientium: ꝙ ꝓmissum est alienare etiam alienatione ꝓhibita. l. in ędibus §. ex rebus. ff. de dona. notat Bald. i. c. j. in prin. de successio. feudi. & in. c. j. §. donare. qualiter olim feudum poterat alienari. non soluo ꝑdicta nũc: quia nõdum est finitus processus: sed tñ And. barba. in repe. rubricæ, de rebus eccle. non alie. in. xv. colũ. post ꝑdicta vr̃ adducere quandã solutionẽ ad prædicta, quam videas: & si casus mihi eueniret, scio in iudicãdo quid dicerem.

45 Donatio an cõprehẽdatur appellatiõe alienationis. VTrum aũt † possit donare. vide Bald. in consi. suo ccxxxv. in. ij. parte. vbi dicit quædam q̃ faciũt in ꝓposito. sed istud decidit in dubio videlicet an sub vbo alienationis comprehẽdatur donatio: & semper dixi in pluribus casibus mihi consultis ꝙ sic, ꝑ ea quæ dixi in §. fi. in gl. q̃ incipit. (En alienation) ibi. quid aũt in donatione. in tit. (Des fiedz.) Vide Bal. in terminis in. l. voluntas. C. de fideicom. Alexã. consi. lxxvij. col. ij. in. v. volu. Ludo. Bologni. consi. xxj. in penul. col. vbi dicunt idem in permutatione.

PLures alias limitationes ponit And. Barb. in. d. rub. ad quem te remitto. & vide Fabianum in dicta qõne quarta principali. v fi. xxj. vbi plura ponit quid veniat appellatione alienationis. quasdam limitatiões addidit Ioãnes de monte ferrato in repe. d. §. diui. xxv. cum tribus sequentibus columnis.

ADDE an alienatione ꝓhibita sit ꝓhibitũ cõpromissum, vide Phili. deciũ in cõs. suo. ccc. in. ij. vol.

46 Semel fctã alienabilia, semper sunt alienabilia. SEptimo limita † non habere locũ in re q̃ semel fuit facta alienabilis in hoiem frãcum. puta qa iam fuit alienata sunt plures ãni ꝑ hoiem manusmortue hoi frãco, q illam tenuit & possedit ꝑ multos ãnos: qa ex quo semel facta est alienabilis, semꝑ est alienabilis. l. pater filium. §. quindecim. ff. de lega. iij. faciunt quę dicit Philippus decius in consi. suo. lxxxviij. in penul. & vlti. col. nõ pono pro constanti, ideo non insisto.

EX quibus pro octaua limitatione dic hãc nostram consuetudinem non habere locum qñ mulier nubẽdo alicuius territorij dat oĩa sua bona immobilia in dotem, q̃ non est capax aut habilis propter prohibitionem statuti: & hãc limitationẽ probat sic. cõstitutiones municipales potius æquiparãtur legibus loquẽtibus de vltimis volũtatibꝰ, q̃ de contractibꝰ. l. seruus hac lege. ff. de manumis. gl. in. l. j. C. de his quibus vt indi. quã ad hoc ibi ponderauit Bar. allegat etiã modernos post Bal. & Nicolaum de Matarellis in. l. penul. C. de verbo. signi. & Baldum in tit. de pace cõstantiæ, in vbo, nos Romanorũ. & in. l. ea demum. C. de colla. Lud. Ro. in consi. lxv. inci. viso themate proposito & in. l. iiij. §. cato. ff. de verb. obli. & in consi. cxxiij. incip. circa primũ. & in consi. cxc. incip. vt ꝑsentatio. Pet. de Anc. in consi. clxij. inci. visis & diligẽter consideratis. in. ij. col. sed in cã dotis bona possunt alienari non obstãte ꝓhibitione testatoris: prout firmãt Bar. & alij in. l. filiusfamilias. §. diui. hic ante allega. ergo in casu istius statuti poterit fieri alienatio talium bonorum in casu dotis. alias limitationes nõ tãgo, quia credo eas nõ obseruari in hac nostra consue-

47 tudine. ¶ † An si res cẽsualis aut emphyteutica detur in dotẽ debeãtur laudemia: vide Boeriũ in cõsue. septenæ Bituriceñ. ti. de cõsue. feudorũ. §. xx. Tamẽ de consuetudine Frãciæ in pluribus locis, vt est in ꝑdicta septena, & in pluribꝰ alijs, debenť laudemia ex re data in dotẽ.

48 PRo complemẽto dico, qd' statutum disponẽs † ꝙ alienatio non possit fieri in hoĩes alterius cõditionis habet locum in muliere originaria & oriũda loco vbi sũt dicta bona ꝓhibita alienari, q̃ tñ alibi nupsit, scilicet extra territoriũ illius loci: qa licet retineat domiciliũ originis, & nõ dicať forẽsis, scd'm Bar. in. l. fi. §. idem rescripserũt. ff. ad munici. cẽsetur tñ non subdita: cũ ipsi collecta seu alia munera ꝑsonalia imponi nõ possint. l. rescripto. §. fi. ff. de mune. & hono. ita tenet Ioãnes de monte ferrato in dicta repet. §. diui. in. xxviij. col.

SEd qa talia hæreditagia alienari non possunt: an possint præscribi: vide Alex. in consi. j. in. vj. colũ. in. iiij. volu. vide Soci. in suis fallentijs, in verbo, alienare. in. v. charta vbi plenè.

☞ ADDITIO. Faciũt ad hãc materiam quæ dicit Panor. in. c. cũ non liceat. col. ij. & iij. v si. & circa istã primam partem de pręscriptio. vbi distinguit. q̃ distinctionẽ ample examinat Ioã. Frãciscus Bal. in tracta. ꝑscriptionũ, in. v. parte quartę partis principalis. in. iiij. q. ad quẽ recurre. Ego tñ consulẽdo tenui cõtrariũ, & adhuc teneo ex quo est actus cõtra legẽ: quæ cũ semꝑ sit in viridi obseruãtia, semꝑ facit actũ nullum: iõ talis nullitas actus, & etiam mala fides acquirẽtis qui semꝑ scit aut scire debet rẽ esse prohibitã alienari in hoĩes suæ cõditiõis impediãt ꝑscriptionẽ inchoari. Et facit pro hoc text. ineuitabilis i. l. si in emptiõe. §. j. ff. de contrahẽ. emp. ꝑ Ioãnẽ Frãciscũ Balbum suprà alle. ibi, quas vero vel mores ciuitatis commercio exerceãt, earum nulla vẽditio est, & cũ in cõmercio nõ existãt moribus ciuitatis nõ ꝑscribunť. Cũ ergo hæreditagia manusmortuæ moribꝰ nostris in cõmercio hoium frãcorum non existãt, vr̃ qd' sint ꝓhibita alienari: vt sit eadẽ ratio de parte quo ad partẽ sicut de toto quo ad totũ. Et ista nõ sunt sine dubio: ex quo in fine huiꝰ cõsuetudinis vr̃ esse ꝓmissa ꝑscriptio ꝑ hęc vba (ou vsaige au contraire.) Et sine illis vbis tales res nõ essent ꝑscriptibiles: sed cum expsse consuetudo ĩ hoc approbet ꝑscriptionẽ, non est amplius hęsitãdũ: & tenẽdũ est ꝓ firmo ꝙ ꝑscriptio in talibus habet locũ ꝓbata vsantia: sed crederẽ ꝙ non sufficeret vsãtia vnius, sed requirit vsantia pluriũ in loco. *

49 AD scd'm superius dictum qd' tãgit Bart. videlicet † nũquid istud statutũ nostrum seu consuetudo comprehendat ecclesiam, seu ecclesiasticas ꝑsonas: ita qd' in eis nõ possit fieri alienatio taliũ hæreditagiorum existẽtium in loco manusmortuę. dicit Bar. in. d. §. diui. ꝙ non comprehẽdit ecc'ias, nec ecc'iasticas ꝑsonas. allegat Oldra. in sua disputatione: eò qa vt dicit est contra libertatẽ ecc'iasticã. vt in aut. cassa. C. de sacrosã. eccles. & sic realiter non attingit an tale statutum com- An consuetudo ista comprehendat ecclesiam.

prehēdat eccleſias & eccleſiaſticas pſonas,ſed ſolū attingit an valeat:ſed tu dic ꝙ tale ſtatutū non comprehēdit eccleſias ſeu eccleſiaſticas pſonas:vt tenet Bar. in.l.fi.C. de ſacroſan. eccle.& in.l.dudū.C.de cōtrahē. emp. & in l.fi.C.de ſacroſā.eccle.& in.l.fi.C.de exactio.tribu.lib.x. Io.And.in.c.fi.de immuni.eccleſiarū.lib.vj.Panor.in.c. relatū.de teſt.Feli.in.c.q̄ in eccleſiarū.in.xvij.col.extrà de cōſtitutio.& in.xxv.&.xxvj.col.Panor.in cōſi.ſuo.xxvj. incipiēte,caſus quidā officialis.& in cōſi.cxj.inci.Saluatoris Ieſu chriſti.in.ij.col.in.ij.volu.Federicus de Senis in conſi.ſuo.lxxxvj.incipieñ.ſtatuto ciuitatis Peruſinæ & arguūt oēs:eo quia cōtra libertatē eccleſiaſticam. Io. and.i.d.c.fi.de immuni.eccleſia.eo qa eſt cōtra priuiligia eccleſijs indulta p ſummos pōtifices & impatores.& faciūt q̄ dicit Inn.in.c.nouerit.de ſentē.excō.ſed cōceſſum eſt in priuilegiū eccleſiæ ꝙ poſſit emere,& ex ſolo cōtractu abſqꝫ traditiōe acqrat dñium.l.fi.C.de ſacroſan.eccleſijs.ergo ſtatutū in cōtrariū nōvalet:ita etiā tenet Pet.de anchara.in cōſi.ſuo.cliij.incipiēte,Optimis rōnibus. & Ange.in.d.§.diui.dicēs ꝙ hoc hodie eſt deciſum per.c. fi.& ibi p Io.And.de immuni.eccle.in. vj. ¶Aduerte,

50 †qa etiā illa ſtatuta dicunt cōtra libertatē eccleſiaſticam q̄ auferūt eccleſijs id ꝙ eſt eis cōceſſum de iure cōi:quod difficilius tollit ꝙ ſpāle.l.eius militis.§.militia miſſus.ff. de milita.teſta.vide de hoc rōnem per Lācelotum deciū in.l.ij.§.j.in fi.ff.de iudi.& eſt gl.in.c.ſi ſup gratia.de offi. dele.lib.vj.do.meus Iaſ.in.l.cēturio.in.iij.col.ff.de vulg. & pupi.ſubſti.¶Et qđ ita ſtatutū dicat cōtra libertatē eccleſiaſticā,qñ aufertur eccleſijs id qđ eſt eis cōceſſum de iure cōi,tenet Imola in.c.nouerit.de ſentē excommunica.Raphael in aut.caſſa.C.de ſacroſan.eccle.Ale. in cōſilio.xvij.in quarto volumi. Bald.in conſi.ſuo.clxxiij. in quinto volumi.Fac in hoc caſu tres concluſiones Prima

51 eſt† qđ ſtatutum laicorum ꝓhibēs alienationē fieri poſſe ſpāliter in perſonas eccleſiaſticas ſeu in eccleſia nō valet,& eſt cōtra libertatē eccleſiaſticam:ita loquuntur oīa iura allegata ad hoc,& oēs docto.diſputantes hanc materiam:de quibus ante dixi.¶Fallit & limitatur niſi illa ꝓhibitio fieret fauore filiorūvt qa diſponeret ꝙ pr̄ non poſſet teſtari niſi pro tali parte etiā in piam cām:& hoc ſcilicet fauore filiorū: qa etiā ſi teſtator diſponeret in ecclīa,nō teneret illa diſpoſitio.Ita decidit Pet.de anc. in cōſi.xxv.inci.Videt prima facie dicendū.vbi ſatis ample ꝓſequit iſtud.Idem cōſulendo tenuit Panor.in cōſi. ſuo.lxiij.incip.Stante quadam cōnſtitutione.vbi in terminis illius ſtatuti conſuluit.

Cōcluſiones q̄ ſtatuta ſint contra libertatem eccleſiæ.

52 Secunda cōcluſio † eſt ꝙ ſtatutū prohibens gñaliter alienationem certo caſu fieri valet,& comprehendit eccleſiā.Ita tenet Fede.de Senis in cōſi.ſuo.xxv. & iſtud eſt ꝙvoluit dicere Bar.in.d.l.diui.Et ꝙ multū ꝓlixè examinauit & tenuit And.ſicu.in.d.repet.rubricæ.in ver.accedo nūc ad ſcđm in.xxxij.col.de rebus eccl.nō alie.vbi ꝓbat tale ſtatutūvalere p.xxv.rōnes multū ſubtiles.Idē Barb.in conſi.ſuo.xiij.in.vj.col.cum ſeq.in.ij.vol.

53 Tertia cōcluſio† ꝙ ſtatutū ſeu cōſuetudo mixta clericorū.ſ.& laicorū ligat eccleſiam & eccleſiaſticas perſonas.Et iō in hoc caſu erit valida nr̄a conſuetudo, cū ſit mixta laicorū,ſcilicet ſimul et clericorū:iō comprehendit eccleſias & eccleſiaſticas pſonas:ꝓut dicit And. Sic.in.d.repet.in.xxv.col.vbi dicit ꝙ iſta eſt reſponſio & doctrina oīum doc.in dicta aut.caſſa,& in.c.eccleſia ſanctæ Mariæ.extrà de conſtitutio,

Ex quibus omnibus conclude indubitanter, qđ ſi hō manuſmortuæ alienauerit hæreditagia exiſtentia in loco manuſmortuæ eccleſiæ vel preſbytero:ꝙ dñs poterit cōpellere eccleſiam & pſonam eccleſiaſticam ad ponendum illa hæreditagia extra manus ſuas intrà annum,prout poſſet quemlibet alium.

54 Fortius dico,† & in hoc attende,quia pluries fui interrogatus:qđ tenēs aliquam rem cenſualem in cenſum ab aliquo dño,non pōt illam rem alienare in eccleſiam ſine autoritate ſuperioris dñi cenſualis.Idem dic in feudo. Et iō dicit in ſpecie Henricus bohic in.c.ex literis in fine ſcđæ col.extrà de cōſuetu.ꝙ in regno Franciæ qñ eccleſia tales res acquiſiuit tenetur intra annū à die monitiōis ei factę ponere eam extra manum ſuam:& dicit ꝙ hæc notat Aſtēſis in lib.vj.tit.xxx.de immuni. eccleſia.arti.vj.ꝙ nota:qa ex hoc videmus ꝙ eccleſiæ ſolēt impetrare à principe admortiſſamenta vſqꝫ ad certam ſummā,vt inde poſſint acquirere & feuda,& res cenſuales:ſed credo ꝙ iſta admortiſſamēta nō præiudicāt niſi principi,& nō alijs dñis habētibus feudum ſeu cenſum: quia priuilegiū principis intelligitur eſſe cōceſſum ſine pręiudicio tertij.Tex.gl.& Bar.in.l.ij.§.merito.&.§.ſi qs à principe.ff.de locis & itine.publi.Feli.Panor.& alij in c.ſup eo.de offi.dele.do.meus Iaſ.in.l.fi.in.iij.colū.ff.de conſti.prin.Alex.in cōſi.ij.in.vij.col.in.j.vol. ¶De iſto iure in plurib⁹ locis eſt cōſuetudo in Frācia,vt in patria Turoñ.vt dicit Io.Sanxō in conſue.Turoneñ.tit.(De indēnite & de iniunction).§.primo. Et ſi alienetur feudū in eccleſia,qūo intra annū debeat reuocari:vide Barba. in.c.cū.M.ferra.de cōſti.c.ex tenore.c.plerunqꝫ.c. dilecta de reſcriptis.quē Pyrrhus in cōſuetudinib⁹ Aurelianeñ. ☞ tit.de feu.capite quarto allegat. ¶Et vide eundem Pyrrhum in dictis cōſuetudinibus in tit.de ſucceſsionibus. c.xiij.vbi ponit:an valeat tale ſtatutū ꝙ extraneus non poſſit acquirere immobilia,ꝓut Mediolani. & allegat Barba.in rub.de rebus eccle.non alie.& plures. & vide Alber.Brunum in tracta.de conſtitutio.decretis,& conſuetudinibus.in verbo,forenſis.⁂

Cēſualia res non pōt alienari in eccleſiā ſine autoritate dñi.

Admortiſſamenta.

55 Sed quęro† videmus quotidie qđ multi ſunt hoīes manuſmortuæ q̄ ꝓmouentur ad ſacerdotiū,ex quo ſtatim efficiūtur liberi.c.ex antiquis.liiij.diſt.c.ex ſeruorū.& ibi gl.& doc.extra de ſeruis ordi. an talib⁹ poſſint vendi hæreditagia manuſmortuæ & an dñs poterit eos cogere ad ponēdum illa hæreditagia extra manus ſuas Cogita:qa licet ſint ſerui origine,tñ per preſbyteratum ſeu ſacerdotiū efficiūtur franci & liberi. Et ideo ſequit illud ꝙ dixi ſuprà poſt limitationes.Quicquid ſit, dico

56 idē eſſe in perſonis eccleſiaſticis:†quia ſcđm conſuetudinem noſtram ſacerdotium nō liberat quam à conditiōe ſeruili:vt infrà dicam.¶Io.fab.inſti. quibus modis

57 ius pat.poteſta.ſolui.quærit:nunquid† ſi moriatur pr̄ manuſmortuæ habēs bona in loco manuſmortuæ relicto vnico filio ſacerdote:an ille fili⁹ ei ſuccedere debeat, an vero,dñs.Et dicit ꝙ filius etiā in illis bonis:qa licet p ſacerdotiū ſit extra ptātem dñi:Tñ iſtud eſt quo ad ſui pįudicium,& nō quò ad ſuā commoditatē &vtilitatē.

Queſtio

Ex quo aduertendū eſt,ꝙ nō eſt ſine dubio,an dñi debeāt dictis preſbyteris ſuccedere in his maximè quæ ſunt acquiſita p eos extra locū manuſmortuæ, & in loco frāco:quia ex quo ſunt liberi & franci dicerē ꝙ nō.vidi tñ obſeruari contrarium:& hoc eſt:quia de hoc cōſuetudo noſtra in hoc titulo infra.(Le ſeigneur prent la ſucceſsion

la succession du prestre) quæ pro certo mihi videtur esse contra libertatem ecclesiasticam: vt ibi dicam.

In textu ibi,

Et ne les peult.

Questio Quæro, quia in hoc. §. sunt duę clausule seu duę orationes, scilicet prima affirmatiua, scd'a scilicet negatiua, ibi: (& ne les peult) & i prima ponunť duo ÿba. scilicet (vendre & aliener:) in scd'a ÿo ponitur tm̃ ÿbum (vẽdre) an istud verbũ (aliener) positum in prima sit & videať repetitũ in scd'a clausula. Dubiũ est, qa magna est differẽtia inter ÿbum (aliener) & ÿbum (vendre) & plura comprehẽdit (aliener) q̃ ÿbum (vẽdre.) Dico q ex quo sunt duæ oratiões quę reguntur a diuersis ÿbis, q ÿbum positum in prima non cẽsetur repetitũ in scd'a: per doctrinã Bar. in. l. pretor. §. erit q̃ hæc differẽtia. ff. vi bono. rapto. & de materia ponit quædam do. meus Ias. in. l. transigere. C. de transac. & maxime, quia scd'a conclusio est odiosa: cùm sit contra iuris communis dispositionẽ: vt dixi hic ante prima vero est fauorabilis: cum sit quodammodo iuri consona, in hoc scilicet q permittit alienationem.

☞ ADDITIO. Vides hic vnũ casum in quo prohibetur alienatio bonorũ suorũ Adde alium in administratore reipublicæ, qui non põt alienare bona sua ãte q̃ reddiderit rõnem, & reliqua, vt tenet Luc. de pen. in. l. vtilitas. C. de primipilo. lib. xij. & notať in. l. satis notũ. C. in q̃bus causis pignus tacitẽ cõtraha. Item in iudicijs vniuersalibus qñ quæstio est mota prohibetur alienatio: vt dicit Bar. in. l. alienatio. ff. familiæ hercis. & in iudicijs post litẽ contestatã, & qñ possit prohiberi alienatio per statutũ. vide Mat. de Aflli. in consti. regni Sicilię quę incipit, si qñ cõtingit. in. vij. not. in. iij. li. * ¶ Aduerte tñ: q si fiat talis vẽditio i hoiem alterius conditionis: & tradať possessio: in eum transferť possessio. Ita in terminis tenet Bal. in. l. ij. in fi. ff. de iurisd. om. iud. quẽ refert & sequitur Alex. in cõsi. suo. cij. in fi. in. vj. vol. 1 † Quia nullitas tituli etiã ex statuto pueniens non impedit acquisitionẽ possessionis: vt ibi dicit idẽ Alex. in pdicto consi. dixi alibi in simili casu. *

In textu ibi,

A homme de franche condition.

1 Pone q † non inuenit aliquem illius conditionis q̃ velit emere, an poterit tũc alteri vendere, vr̃ q sic: per ea quæ tenet Bar. in. l. q Rome. §. coheredes. ff. de verbo. obli. Contrarium tñ tenet Ioannes de ana. in consil. suo. xlvij. Et vide Oppizoni in repeti. §. diui. in. l. filiusfamilias. ff. de lega. j.

In textu ibi,

Et n'entend on point.

Consuetudo ergo particularis loci in illo loco derogat cõsuetudini gñali. Bal. in. l. & puincia. ad finẽ. C. de serui. dicit tñ ibi, q hoc est maxime qñ est fauor ecclesiæ. Bar. in. l. sed si lege. §. de eo. in fi. ff. de peti. hæred. & Bal. in. c. j. §. notandũ. in tit. q feu. dare pos. & Bar. in. l. ne mo. §. tẽporalis. ff. de reg. iuris. dicũt † q cõsuetudo posterior tollit priorẽ intellige qñ est p̃scripta: quia p̃scripta intelligiť per nõ præscriptã. Bal. in. c. j. in. j. col. de feu. cognitio. Io. And. tñ in. c. cum ecclesia. de electio. dicit hoc esse verum in petitorio, non in possessorio.

Cõsuetudo posterior qñ tollat priorem 1

Nvnq̃d ista consuetudo particularis in aliquo loco possit pbari p testes singulares: Vide Alex. in cõs. lxxij. inci. visis & optimẽ discussis. in penul. col. in. ij. volu. Faciunt dicta Bal. in. l. j. in. iij. col. C. de test. vide eundem Alex. in consi. lxxij. in. ij. col. in. j. vol.

Qvomodo fuit istud q ista vsantia particularis alicuius loci operetur effectum contra hanc consuetudinem: cũ in fine nostrarum consuetudinũ diciť, q aliæ vsantiæ particulares non possint proponi & allegari contra has consuetudines: & hoc expresse voluit & ordinauit princeps. Cogita.

Sed iterũ quæro, quid si tẽpore quo fuerũt factæ hæ consuetudines nõ erat aliqua vsantia in quodam loco, sed postmodũ superuenit, & ita durauit q est p̃scripta: an etiã habeat vim cõtra hanc nostram cõsuetudinem & sic est q̃rere, an sit opus pbare q illa vsantia fuerit in loco particulari, ante q̃ hæ cõsuetudines fuissent in scriptis redactæ & confirmate per principem. Questio

Non credo q hic sit intellectus huius cõsuetudinis, & q sic debeat intelligi. s. q per hãc derogeť locis particularibus, q̃ habent vsantiam in cõtrarium: sed credo q sic intelligať: q si sint loca aliqua quorum vnũ habeat sup aliovsantiã: hoc est q hoĩes vnius loci manusmortuæ vel etiã frãci, habeãt vsantiã in alio loco manusmortuæ q possint acq̃rere talia hæreditagia, etiam licet nõ sint illius cõditiõis, sed alterius, aut frãci aut liberi: vt vr̃ in pluribus locis, maxime in loco de Vitello, q̃ licet sint franci & liberi, & non illius cõditiõis cuius sunt hoĩes de Posange: tñ ibi possunt habere & acquirere heredita gia: licet ille locus sit locus manusmortuæ. Cõsuetudinis huius intellectus.

Et inquatũ dicit (par cours) credo qđ intelligať qđ hoĩes vnius terræ manusmortuæ possunt habere hereditagia in alio loco manusmortuæ pter cõnexitatẽ loci: & etiã hoĩes illius terræ possint habere hæreditagia i alio loco: & hoc est in q̃busdã locis particularibus pter cõnexitatẽ loci. Quę q̃dẽ vr̃ istud operari: & istud ÿbũ (par cours) vr̃ istud sonare, cũ sit q hoĩes diuersarũ iurisditionũ & diuersorũ territoriorũ q aľs de iure p hibenť habere aliqđ ius vnus scilicet sup aliũ: tñ pter cõnexitatẽ & pximitatẽ loci vt simul se adiuuẽt pmittitur eis vnus sup aliũ habere: sicut videmus in tit. (Des forestz pasturages & riuieres.) in. §. (Les habitãs dune ville) vbi ad plenum declarabitur iste terminus.

In textu ibi,

Par cours.

Aduertẽdum est ad quos referať iste terminus (par cours) nam requiritur q in vtroq; possit verificari: scilicet q vterq; sit manusmortuæ: iõ vr̃ qđ tm̃ referri debeat ad id qđ dicitur (ou d'aultre seigneurie) qm̃ in hoĩbus frãcis ad respectum seruorũ nõ põt esse par seu æqualis cursus, ita qđ vnus cõcurrat supra alium: hoc est q si vnus ex vna terra possit tenere terrã manusmortuæ in casu phibito, ita alius in alio. Et iõ videtur reddẽdo singula singulis, aut adaptãdo prædicata subiectis, vt talia sint subiecta, qualia prædicata demonstrãt qđ esse debet, vt facit tex. in. l. stipulatio ista habere licere. §. hi q sunt. vbi Ias. ff. de ÿb. obli. scilicet q quoad hoĩes frãcos q possint istud ius habere ex vsantia i cõtrariũ quę põt introduci, ita q pter vicinitatẽ hoĩes frãci possunt acq̃rere hæreditagia manusmortuæ cõtra regulã huius §. & quo fines alterius dñi q vnus supra alium põt ac

quirere hæreditagia alterius dñi in vim iuris paris ſeu æqualis curſus,& ſic pari mõ ſeu ęquali cõcurrũt in emptione hmõi hæreditagiorũ.Et iõ debet aduertere aduocati,qñ in talibus ſcribunt & articulant,vt vtant̃ ṽbis magis aptis ad caſum ſcd'm diſtinctionẽ & diuerſitatẽ ſupradictã:ſed multi non aduertentes ponunt vnũ pro alio,& potius ex errore eorũ q̃ alias:nec in hoc eos excuſare potuit cõisvſus loquẽdi quorũdam,cũ ſit notoriæ erroneus,vt patet ex hac conſuetudine.*

§.undecimo.

L'Homme de mainmorte ne peult diſpoſer de ſes biẽs meubles et heritaiges par teſtamẽt n'ordonnance de derniere uolunte,ſans le cõſentemẽt de ſon ſeigneur.

IDem in Comitatu Burgundiæ,& Niuernẽ.& in pluribus locis Franciæ.

In textu ibi,

Et ne peult diſpoſer.

ET ſic iſti ſerui nõ dicunt̃ inteſtabiles,nec dicunt̃ mori abinteſtato:q̃ aũt ſit differẽtia inter inteſtabilis et

Inteſtabilis & inteſtatus an differant. 1 inteſtatus, ponit Bal.i.c.j.§.j.i.iij.col.de ſucceſ.feu.†& iõ eſt caſus de ẽpõ Heduẽn.q̃ dicit ſe debere ſuccedere oĩb⁹ clericis & presbyteris bñficiatis ĩ ſua diœceſi q moriunt̃ ab inteſtato:& hoc iure vtitur per doctrinã doctorũ in c.relatũ.le.ij.extra de teſt.& in.c.cũ in officijs.extra eodẽ tit.mõ cũ ab humanis deceſsit qdã preſbyter curatus q erat manuſmortuæ,teſtõ nõ condito:& dubitatũ fuerit an in iſto caſu ẽps ei ſuccedere debeat,an ṽo dñs manuſmortue.¶Dixi q̃ vr̃ q̃ ex quo erat pſbyter & bñficiatus & q̃ mortuus eſt teſtõ non cõdito,q̃ intẽtio ẽpi eſt fundata &c.¶Ego tñ credo totum cõtrariũ:cũ hic ſit tex.ad literã q̃ homo manuſmortuę nõ poteſt teſtari ergo ſemp moreret̃ teſtõ non condito:& per cõſequẽs ſemp ſuccederet ẽps:& tñ eſt tex.ad lr̃am quivr̃ facere in cõtrariũ in.§.xx.incip.(Le ſeigneur de la mainmorte)infra in hoc eodẽ tit.¶Iſtud iacet in hoc articulo:an qui non põt facere teſtm̃,dicat mori inteſtatus de quo ſatis ĩ terminis huius qõnis per Io.fabri,& Io.de platea in.§.j.in prin.inſti.de hęre.quæ ab inteſta.deferunt̃ de qua materia an & qñ inteſtabilis cõprehendat̃ ſub ṽbo inteſtatus.Bar.in.l.j.ff.de ſuis & legi.Alc.in.l.gñaliter.in prin.in.ij.iij.et iiij.col.C.de inſti.& in cõſi.cxv.in.ij.vol.dicam alibi plenius.Bal.in margarita,in verbo,inteſtatus.& idẽ Bal.in d.c.j.§.j.iij.col.de ſucce.feudi invſibus feudo.hic añ alle.¶Vide Boerium in conſue.Bituricẽn.tit.de teſt.§.iij.in gl.in ver.ſed quæro de qõne multum ſingulari.¶Et de huiuſmodi conſuetudine quę eſt odioſa appellatiõe inteſtati non continetur inteſtabilis.G.bñdicti in ſimili caſu,in ſua repe.c.Raynu.inverbo,&vxorem nomine adelaſiam.nu.xviij.&.xix.extrà de teſta.

Manuſmortuæ cõdi.nõ ſunt aſcriptitij. 2 EX hoc patet † qd' ſerui huius patrie q dicunt̃ homines manuſmortuæ nõ ſunt aſcriptitij:cùm aſcriptitius teſtari poſsit,facit ĩ.l.ſi quis presbyter.C.de epiſ.& cler.dixi in rub.huius tit.ſed ad quæſtionem huius.§.videlicet an ſeruus teſtari poſsit.vide Spe.in tit.de feu.§.qm̃.verſi.decimonò quæritur.vbi poſt ſuã diſputationẽ dicit,q̃ cõſuetudo in hoc vniuſcuiuſq; regionis ſeruanda eſt.& iſtud etiam dicit in ver.xxvij.Martinus de fano diſputat etiã qõnem ĩ tractatu ſuo de homuſia.ĩ.viij.qõne.

HAEC em̃ conſuetudo vr̃ ꝑcedere cõtinuatiue ad p̃cedentẽ qa dicit̃ in p̃cedenti q̃ hõ manuſmortuę nõ põt alienare manſum manuſmortuæ:& ſup hoc doctõ.diſputãt,nunqd ꝓhibitus alienare poſsit hæredẽ inſtituere:vt hr̃ per doc.in.l.ſi ita qs.§.ea lege.maxime per do.Claudium de aquis poſt Alex.ff.de ṽb.obl.& p̃ Barba.in repe.rub.de reb.eccle.nõ alie.ſed illa diſputatio doctorum eſt hic apud nos per conſuetudinem noſtrã deciſa:ideo non eſt amplius inſiſtendum.

3 POne† q̃ hõ manuſmortuę vidẽs q̃ de bonis ſuis nõ põt teſtari qñ eſt in lecto egritudinis,facit donationẽ de bonis ſuis aliqb⁹ ex ſuis parẽtib⁹,ne manuſmortua ſit apta dño:& ne bona ei⁹ veniãt ad dñm iure manuſmortuę:an talis donatio poterit inualidari.Io.Pet.de ferrarijs mouet hãc qõnem in forma libelli ꝓ hęreditate ab inteſtato delata,in gl.nulliſq; ſupſtitib⁹.in.viij.colũ.illi⁹ gl.poſſent hic adduci ea q̃ dixi.s̃.in tit.(Des droictz & apparteñ.a gẽs)in.§.(Le mary cõſtant le mariage) in gl.ibi,(Et des heritages.)Vide de hoc tex.in.l.j.in prin.et in.l.viuus.ff.ſi qd in fraudẽ patro.& vide Ant.de but.et ibi Barba.in.c.ij.de cõſuetudine,qui dicunt, q̃ actus factus per aliquem cõſtitutum in infirmitate,de qua ipſe moritur dicitur actus vltimævoluntatis. Queſtio

VIde G.Bñdi.in ſua repe.c.ray.in verbo,& vxorem noĩe Adelaſiã.nu.956.de teſt.vbi dicit q̃ tales nõ poſſunt diſponere maximè donãdo.l.j.vbi Io.de platea & doc.C.nõ licere habitato metropo.loca ſua ad alios transferre.lib.xj.vide q̃ dixi in meo monologio,in ṽbo donatio.vbi dixi q̃ donatio facta per infirmũ ex peſte,q ſtatim morit̃ nõ valet,& eſt actus vltimæ volũtatis.

ADuerte tñ ad text.in.d.l.viuus ſupra alleg.q̃ tales hoĩes manuſmortuæ nõ poſſunt donare niſi bene merẽtib⁹ęqparãdo eos libertis:cũ tñ adhuc ſint deterioris cõditiõis:& iõ ſi donẽt alicui tãq; bñmerito, ꝓbãda ſunt illa bñmerita:al's donatio eſt nulla tanq; ſimulata.Ang.in.l.j.§.ſi pr̃.ff.ꝓ dona.& cõſului in caſu emergẽti.

In textu ibi,

Par teſtament n'ordonnance.

1 POne† q̃ pr̃ emat aliqd noĩe filij,& eidẽ tradat eo viuo:an hoc caſuvaleat,& ſit p̃cipuũ filio,vide tex.in l.filiæ cui⁹.& ibi Bal.C.fami.herciſ.& q̃ dixi.s̃.in ti.(Des droictx & apparteñ.à gẽs mariez) in.§.(Femme mariẽe ſelon la gñale)ĩ gl.(acqueſtz)& qd de diuiſiõe q̃ pr̃ facit ĩter liberos aſſignãdo eorũ cuilibet ſuã partẽ:vide in tit.(Des droictz & apparteñ.à gẽs mariez)in.§.(la femme q̃ eſt participãt)et ex ibi dictis cogita qd dicẽdũ eẽt in hoc caſu,ſi pr̃ ſic faceret:ĩtellige quo ad extraneos, & in p̃iudiciũ dñi:qa quo ad ſuos,aut alios ſecũ manẽtes, & q al's eidẽ de iure ſuccedere debẽtvel ſcd'm cõſuetudinẽ,põt teſtari,arg.l.ſi qs pſbyter.C.de epiſ.& ita tenet Io.fab.in.§.ſeruitus eſt conſtitutio.inſti.de iure perſonarũ.

In textu ibi,

Sans conſentement de ſon ſeigneur.

QVAERO de queſtione multum notabili, quidam homo manuſmortuæ & eiusvxor in contractu intervivos et pacto inter eos inito faciũt ſe adinuicem hęredes hoc modo ſcilicet,q̃ volũt q̃ vnus ſit hæres alterius ſuperuiuentis, caſu quo non habeant filios Queſtio notabi.

filios ex proprio corpore natos, in præsentia eorũ dñi consentientis,& præstantis cõsensum:an si postmodũ vnus illorum moriat̃,sit aliter heres:dixi in casu emergenti,†ꝙ cũ hereditas in contractu dari nõ possit.Bar. in.l.tale pactum.§.fi.ff.de pactis.& pacto inter viuos quis fieri hæres non potest.l.hæreditas.C.de pactis cõuentis.do.me⁹ Iason in.d.l.tale pactum. & in.l.licet inter priuatos.C.de pactis.Io.de Imo.in rub.de testamẽ. in pen.& vlt.col.vbi dicit idẽ,si in donatiõe,inter viuos aliquis dat partẽ hereditatis,ꝙ talis cõtractus nõ valet.

Hereditas non pôt dari pacto. 1

2 ¶†Si tñ fiat quis hæres in cõtractu in certa re secus: vt cõsului in casu emergẽti in successione nobilis viri Cypriani de rabutin.consi.incipien.(vt iã suprà dictũ est.) Nobilis quondam vir dñs Cyprianus de rabutin allegando Oldr.consi.suo.cxxxix.vbi multa pulchra dicit. & istam opinionẽ sequunt̃ multi,quos allegat.d.me⁹ Ias.in.l.stipulatio hoc modo concepta.ff.de verbo.obl.

ADDITIO. Consilium suprà allegatũ est in ordine meorũ cõsiliorũ.xxxix. & incipit,factum tale est: nobilis quondam vir. *

NEc in hoc facit seu aliquid operatur consensus domini:quia iste consensus domini non potuit supplere defectum solennitatis testamenti,& defectum cõtractus ratione psonæ cũ inter virũ & vxorem de iure & cõsuetudine sint prohibiti tales cõtractus: imò solus princeps superior põt tales defectus supplere confirmãdo aut aliâs consentiendo.doc.maximè Anto. Panor. & Bal.in.c.j.de transactio.domi.meus Iaso.in.l.& quia. quam legit cum.l.more.in.vij.col.ff.de iuris.om.iud.& ideo dñs est hæres,& apta est manusmortua domino.

EGo nunc credo cõtrariũ:& ꝙ cõsensus dñi in hoc facit valere tale pactum:sicut dicim⁹ de eo cui succeditur,qđ de eius volũtate põt fieri pactum de futura successione,vt dicit do.meus Ias.in.l.fi.in.vij.limitatione.C.de pac.¶Sed quid in casu,qui sæpe euenit:vbi vna filia vnius domus exit extra domũ patris:& in locum illius ponit̃ altera, q̃ remanet in societate,an hoc casu reputabit̃ filia cõis,& ita illi succedat̃,sicut si esset vera filia naturalis & legitima:aut an succedat talis filia in domo alterius recepta,patri,& matri alteri⁹ filiæ, in cuius locum est posita?¶Videtur ꝙ nõ:quia licet sit cõmunis in bonis per hmõi associationem:quæ fit ponendo eam in locum alterius,non tamẽ est propriè de proximis parentibus:ex quo eidẽ nõ conueniunt ea q̃ sunt necessaria,ad hoc vt qs succedat alteri: ideo videt̃ in ea deficere ius succedendi quò ad illos,cũ quibus est in cõmunione,& quo ad suos proximos parẽtes, quia nõ est,in societate cum eis:ex quo videtur ꝙ si in dicta domo vbi est,sint aliqui parentes,cũ debuisset succedere filia in locum cuius est posita,ꝙ hæc illis non succedet,nec illi succedũt,existentes in cõmunitate cum ea, nec eius parentes:& sic ꝙ in his est aperta dño manusmortua:eo quia si nõ valuit expressè pactum de succedendo alicui,cui non succedit̃ de iure:vt hîc ante dictũ est,multominus tacitè saltem nec tacitè,cum par sit virtus taciti & expressi.l.cum quid.ff.si certum petatur. ¶Sed quicquid sit,ego credo ꝙ quo ad ius filiationis, scilicet quò ad patrem & matrem alterius filiæ in cuius locũ est posita,aut ius fraternizationis in locum cuius sororis est posita,ex consensu et voluntate alterius,quę exijt domum:& aliorum proximorum parentum filię exeuntis:ꝙ talis filia quæ in locum illius est posita habet iura & filiationis & fraternizationis ex conuentione & tractatu inter eos facto,per.l.quidã cum filium. ff.de verbo.obligatio.ita ꝙ sicut filia naturalis & legitima,si semper in domo remansisset illis successisset, & dominum manusmortuæ exclusisset:ita etiam hęc filia in locum illius posita, illis succedere debet. Eo etiam quia qui in locum alterius ponitur, habet illa & eadẽ, iura,quæ habebat ille in cuius locum ponitur: vt dicit Alex.post alios in.l.qui quadringenta.ff.ad Trebellianum.& idem Alexã.& do.meus Iason in.l.in prouinciali.§.primo.ff.de operis noui nũtiatio.Ex quo enim dicta filia est in locum alterius posita:quid operaretur hoc,nisi ꝙ illa iura quæ habebat altera filia,in cuius locum ista est posita,fuit in locum suum translata: quoniam illa positio,seu traductio in locum alterius non debet esse frustratoria:eo etiã quia surrogatũ sapit naturam illius in cui⁹ locũ surrogat̃.vulgata.l.si eũ.§.qui iniuriarũ.ff.si qs cautionib⁹.aliâs sequeret̃ ꝙ altera filia remaneret indotata.cogitatis,quia non est sine dubio:& consului amplè in casu emergenti:hîc tamen nõ firmo:sed materiam cogitandi habebunt posteri.

§.duodecimo.

GEns de mainmorte estans cõmuns en biens s'ilz se separẽt & diuisent,ilz ne se peuẽt reunir nè remettre ensemble sans le consentemẽt du seigneur du lieu de la mainmorte:& s'entẽd la separatiõ entre gens de mainmorte, quant il ont party & diuisé leurs meubles & heritages: & qu'ilz sont separéz d'un feu & d'ung pain.& font demeurance separée chascun en son chief.

ISta cõsuetudo etiam obseruatur in comitatu Burgundiæ,& in comitatu Niuernenen.imò in comitatu Niuerneñ. vno separato:omnes dicuntur separati.

In textu ibi,

S'ilz se separent & diuisent.

QVæro,an in hac diuisione veniant vestes quotidianæ & festiuæ & quõ in talib⁹ debeat fieri: dic ꝙ quotidianæ sunt omnib⁹ habentibus pręcipuè,sed festiuæ sunt diuidendæ: habebit tamẽ qlibet suas festiuas si voluerit:sed debent estimari non quantum cõstiterunt,sed quantũ tẽpore diuisionis valebũt, ita in simili Bart.in.l.j.§.sed nec castrense.in penul.col. versi.vlterius quęro.pone ꝙ pater.ff.de colla.bono.& ita tenet Paul.de ca.in cõsi.suo.cclv.inci.Ad primũ vr

De vestibus quotidianis & festiuis.

1 in impssiõe noua.vbi etiã dicit†ꝙ dotes filiarũ alicui⁹ ex socijs debẽt sup cõitate solui & accipi,p p'la per eũ alleg.et allegat Bal.i trac.suo de duob⁹ fratrib⁹.añ finẽ, in duob⁹ locis.Vide amplè Decium in consi.suo.lxvj. lxvij.&.lxviij.in.j.volu.vbi de materia idem tenet Soci.in.cõsi.suo.ccxiij.in.v.col.ibi,circa aliã dubitationẽ:

2 †si tñ vn⁹ ex socijs accepit vxorẽ,et ex ea habuerit dotẽ ante omnia debet deduci de societate,& detrahi de bo

nis cōmunib⁹ tanq̄ æs alienū:ita tenet Specul.in tit.de iudi.in.iiij.parte.in.§.ſequit̄.verſi. quid ſi à cōmuniōe, & Soci.in.d.conſi.ccxiij.i.v.co.hic antè alle.¶De materia cōmunionis & diuiſionis bonorum cōmuniū dixi s̄.in tit.(Des ſucceſsions).§.(Le teſtateur par teſtamēt) in glo.(meilleur de lautre)verſi.inſequēdo qđ dicit eſſe verum Bal.in cōſi.ſuo.ccclxxxvij.in.iij.vol.ſi probetur dotem fuiſſe verſam in vtilitatē cōmunem, aliâs non.

In textu ibi,

Ne ſe peuuent reunir ne remettre.

NAm hoc eſt,eò quia ſtatim diuiſione facta ius eſt acquiſitū dn̄o,ex quo amplius non ſunt in communione:& ideo ſine eius cōſenſu ſeipſos reunire non poſſunt.facit in ſimili qđ dicit Ang.in.l.iuriſgentiū.§.
1 adeò.ff.de pactis.vbi dicit† q̄ ſi ex cōtractu debeat̄ gabella fiſco,cōtrahētes non poſſunt recedere à cōtractu in præiudicium fiſci,cui debet̄ gabella vel laudimiū.argu.l.inſulam.§.fi.&.l.ſi mulier diuertit.ff.ſolu.matr.faciūt quę dicit Iacob.de ſancto Georgio in tractatu ſuo
2 de roidis ſiue operis.in.ix.col.vbi dicit,ponet† q̄ domi-
Nota. ni terrarum per cōſuetudinē vel ſtatutū ex venditione habeant aliquod ius ventæ ſeu laudimij:duo hoīes alicuius domini celebrauerūt cōtractum vēditionis,deinde ex interuallo receſſerunt ab illo:an poſsint in preiudicium domini:cōcludit per multa q̄ nō:quia per vēditionem ius eſt iam quæſitū domino:faciunt quæ dicit Ioan.Fab.in.§.j.in prin.inſti.de emp.& vendi.

LImitantur tamen prædicta vna limitatione,ſcilicet niſi poſt cōtractum celebratum inter partes,ipſæ partes incontinēti per pactum reſoluerēt ipſum cōtractum,quia tūc per hoc non pōt prætēdere dn̄s ius fuiſſe ſibi quæſitum ex primo contractu.arg.l.pleriq̄.ff.de ritu nup.& dicit Pau.de ca.in.d.l.iuriſgētiū.§.adeò.ff. de pact.q̄ dicerentur incōtinēti reſoluere,qn̄ reſoluunt antèq̄ diuertant ad extraneos actus.facit optimè text. cum glo.in.l.duos.§.fi.ff.de duobus reis.vel diceretur incontinenti feciſſe,iuxta ea quæ habentur in.l.bonæfidei.C.de pact.faciunt quæ dicit do.meus in.l.lecta.ff.ſi certum petatur.in.x.&.xj.col.vbi plenè.

SED quæro,quid ſi poſt factam diuiſionē & executam denuo communiter & pro indiuiſo poſsideāt oīa eorū bona:an cēſeat̄ inter eos inducta recōmunio ſicut pri⁹:videt̄ q̄ ſic.per tex.in.l.itaq̄.ff.p̄ ſocio.et pro certo hoc verum eſt in hominibus liberè conditionis: vt dicit Ludo.Roma.in conſi.ſuo.ccccxviij.incip.in eo quod quęritur:ſed per cōſuetudinē ſecus in hominib⁹ manuſmortuæ & ſeruilis conditionis:credo tamē q̄ ſi fuerint per.xxx.annos q̄ eſt inter eos cōmunio in petitorio,& per annum in poſſeſſorio.per ea q̄ dixi.s̄.in.§. j.& in tit.(Des ſucceſsions)in duobus aut tribus locis.

Queſtio ITem quia text.dicit(reunir & remettre)quæro,an ſicut qui ſemel fuerint in cōmuni ſi ſe ſepararūt nunq̄ poſſunt ſe reunire:ita etiam ſi qui primò nunq̄ fuerūt in cōione poſsint ſe in cōione ponere ſine licētia domini:videtur q̄ non:cū à pari iudicent̄ actus cuiuſq̄ cōfectio atq̄ reſolutio.l.ab emptione.ff.de pactis.l.ſi ad reſoluendam.C.de prædijs minorum.Ludouic⁹ Roma. in dicto conſilio,credo tamen q̄ cùm ſtatutum noſtrū ſit exorbitans in hoc à iure communi,q̄ non extendetur in caſu non expreſſo:& q̄ caſus omiſſus remanebit in diſpoſitione iuris communis.

EX quo etiam dixi,q̄ licet aliqn̄ fiat aliqua ſeparatio bonorū mobiliū aut acquęſtuū,puta q̄a vnus habet bona mobilia & acquæſtus ſeparatim à ſuis fratribus & cōibus in bonis,ſi tn̄ nō ſit ſeparatio bonorū etiā immobiliū,ſcđm tex.nr̄æ cōſuetudinis,q̄ ſi vnus ex illis habeat domiciliū ſeparatū,& faciat acqſitiones ſeparatas,imò etiā fuerit facta ſeparatio mobiliū tm̄,et habeat aut poſtpoſuerit aliquē ex ſuis parētib⁹,qui eidem ſuccedere debet,eundē tanq̄ parentē & p̄pinquū mittendo q̄ per hoc videt̄ eundē ſecū reunire, & iterū ſecum aſſociare:qđ pōt hoc caſu:eo quia ad hoc vt ſit prohibitus reunire,requiritur ſeparatio mobiliū & immobiliū q̄ non interuenit in hoc caſu:conſului pluries.

In textu ibi,

Et s'entend ſeparation.

DE hoc verbo intelligit̄ qualiter debeat capi in ſtatuto:vide Alberi.in ſuis ſtatutis in prima parte, quæſtio.xij.Vide do.meū laſo.in.l.Item acquirimus.in v.notabili.ff.de acqui.poſſeſ.vbi quādoq̄ importat veritatem,quandoq̄ fictionem. Intelligit̄ verbū.

QVæro de q̄ſtiōe de qua fui interrogat⁹.quidā ab humanis deceſsit relicto filio quodā cū matre ſuperſtite,fecit diuiſionē bonorū mobiliū cū matre:imobilia aūt ipſe & ei⁹ mater dederūt in ſolutū creditorib⁹ quondā ſui pr̄is et mariti ei⁹ matris,& ſepatim habitauerūt,nūc morit̄ mr̄:petit filius ſucceſsionē illi⁹:dicit dn̄s manuſmortuæ q̄ loc⁹ eſt manuſmortuę, eo q̄a nō ſunt cōes in bonis,& q̄ diuiſerūt eorū bona, & ſepatim morant̄:replicat̄ ex pte filij q̄ cōſuetudo q̄tum ad diuiſionē & ſepationē dicit pl'a eſſe reqſita copulatiuè ad hoc vt dicat̄ ſepatio:ſcilicet q̄ fiat diuiſio bonorū mobiliū et hæreditagiorū:nā nō fuit facta diuiſio hęreditagiorū,ergo nō cōueniūt verba conſuetudinis:p̄ cōſequēs nec diſpoſitio illi⁹.replicat̄ ex pte dn̄i,q̄ illa cōſuetudo debet intelligi qn̄ ſunt bona mobilia & imobilia q̄ veniūt in diuiſione:ſed hic cū nō ſint imobilia cū ſint data ī ſolutū,igit̄ de illis nō fiet diuiſio:cū priuatio p̄ſupponat habitū.l.decē.ff.de verb.obl.cū vulg. cogita.q̄a dixi q̄ erat aperta manuſmortua domino. Queſtio

VTrum hæc clauſula(Et s'entēd ſeparation)intelligat̄ etiā in.§.ſequēti:hoc eſt dicere,q̄ ſi hoīes manuſmortuæ nō ſimul morant̄:ſed ſit vn⁹ q̄ faciat habitationē ſeparatā,nō tn̄ in ſuo capite,ſed vt mercenari⁹: an dicatur ſimul morari cū ſuis parentib⁹,ita q̄ ei ſuccedat̄ ſi moriat̄ ab inteſtato:hoc quotidie videm⁹ euenire in plurib⁹ qui vadūt ad famulandū:vel etiam qui deſeruiūt in bn̄ficijs tāq̄ vicarij:ex quo tales ibi faciūt habitationē ſeparatā:an ſit apta manuſmortua dn̄o in talib⁹:ex quo cōſtat eos habere aīm redeūdi,cū ſint ibi ad tp̄s:etiā ſi per decēnium ibi manerēt nō contrahunt domiciliū,ſcđm Feli.ī.c.j.cū dilect⁹.(Le ſecōd)extra de reſcrip.& Barb.in.c.qđ clericis.in.viij.col.extra de foro cōpe.¶Itē ex quo ſemel fuerūt in cōione bonorū & habitationis:adhuc p̄ſumunt̄ eſſe,niſi cōſtet eos eſſe ſepatos:qđ nō pōt eſſe quo ad bona,niſi diuiſerint quo ad habitationem:niſi quilibet faciat habitationem ſeparatam in ſuo capite:vt dicit hic tex.quod non facit mercenarius aut vicarius alicuius beneficij, igitur cogita. dicam infra plenè.in.§.ſequen.in caſu emergenti.

ADuerte licet hic dicatur & ponat̄ exēplum in illo qui tanq̄ vicari⁹ aut mercenarius ſeruiuit in aliquo

quo loco non dicitur à suis parẽtibus separatus ratione habitationis & domicilij. Tñ idem mihi videtur dicendum etiam in illo qui in alio loco franco moratur, & ibi habet domũ propriã quam emit, aut aliâs: & ibi tenet focũ & larem separatum ab alijs suis parentibus: quia etiam hoc casu non dicitur ita separatus nisi fuerit facta realis separatio bonorum ꝙ non debeant eidem succedere proximi parentes. Cùm licet ibi habeat domicilium ratione incolatus: tamen non per hoc amisit domiciliũ originis: quod est hîc in consideratione. Ita quod quis non dicitur perdere illud nisi per illam separationẽ bonorũ, aut per expressam renuntiationẽ quæ non interuenit hoc casu. Et nõ est inconueniens ꝙ quis habeat plura: vt dixi infrà in. §. sequen. in glo. (sinon.)

In textu ibi,

Qui sont separez.

Questio QVæro de quæstione. Pone ꝙ pater aliquis habet filium, & filiam quam maritauit dote ei data: ita ꝙ fuit exclusa aut virtute statuti, vel virtute pacti, vel aliâs: quia pater iussit eam esse tacitam & cõtentam. Ita ꝙ amplius nihil petere possit, & illam dotẽ acceptauit: erat tamen adhuc in domo cum fratre, mortuo patre dicti frater & soror se volunt reunire sine cõsensu domini, an possint? ¶Videtur ꝙ sic: quia textus nostræ consuetudinis expressè ponit per plura requisita quæ copulatiuè requiruntur ad hoc vt dicantur separati seu diuisi: nam primò consuetudo dicit ꝙ homines separati & diuisi non possunt se venire sine consen- 1
su domini: & postmodùm ponit declarationem istius separationis, declarando ꝙ separatio in hoc casu intelligitur pluribus interueniẽtibus, quæ quidẽ copulatiuè sunt posita: ex quo requiritur concursus omnium copulatorum. l. si hæredi plures. ff. de hære. institu. §. si plures. insti. de hæredi. instituen. l. si stipulatus fuerit. x. aureos. ff. de verborum obligatio. maximè quia istæ copulatiuæ ponuntur circa plures orationes respectu certi dispositi in diuiduo: prout dicit Barto. & dominus meus Iason in. l. j. in princip. in. iij. & iiij. colum. ff. de iustitia & iure. Or nunc ponuntur istæ copulatiuæ respectu certi dispositi: scilicet ad denotandum quid dicatur separare & diuidere: ergo omnium copulatiuè ad id requiritur concursus. plura ibidem dominus meus allegat ad propositum. Sed vide Feli. in. c. ij. in. x. col. extrâ de rescriptis. & in specie quasi videtur decidere Alexã. in consilio suo. xlviij. incipiente, rubri. de vacatione patris & filij &c. visis & optimè digestis. in. j. volu. quod est repetitũ in consilio. ccxiiij. in. ij. vol. vbi dicit ꝙ si requiratur habitatio patris & filij, & cõmunio per copulatiuam: ꝙ requiritur concursus vtriusq;, ex quo ad finem separatiõis requiratur diuisio bonorum & habitationis: non sufficeret in casu nostræ consuetudinis vnũ illorum. Cũ ergo in casu nostro non fit diuisio habitationis, non sumus in casu nostrę consuetudinis. Et ideo hoc casu se reunire possunt sine consensu domini.

§. decimotertio.

GEns de mainmorte ne peuent succeder l'ung a l'aulrre sinõ eulx demeurans ensemble, & estans en cõmunion de biẽs.

IDem in Comitatu Burgũdiæ & in comitatu Niuerneñ. ¶In comitatu verò Campanię est diuersitas hoĩm manusmortuæ: quia aliqui sunt q̃bus parẽtes succedũt; alii quibꝰ dñs in mobilibꝰ & hæreditagijs, aliqui quibus dñs in mobilibus, aliqui in hęreditagijs tm̃ et ideo quilibet dñs debet probare cuiꝰ istarũ cõditionum seu specierũ sint eorũ hoĩes: vt habetur. [illegible] j. §. ij. iiij. v. & vj.

LIcet ergo simul habitent, si tñ nõ sint cõmunes in bonis, vnus non succedit alteri: vt tenet Iacobi. de sancto Georgio in tract. suo de roydis. seu opis. in. viij. col. ibi, quid de tali casu. vbi ponit casum multũ notabilẽ, videlicet stante hac cõsuetudine seu statuto: si pater habeat filiũ & filiam: & filia contenta vel aliâs per pactum sit exclusa à successione, si moriatur pater relicto filio: deinde filiꝰ relicta sorore, qui semper habitauit cum eo: ex quo nõ sunt ĩ bonis cões: nõ succedit soror fratri: qđ nota: q̃a est hic copulatiua: cuiꝰ vtriusq; copulati requirit̃ cõcursus. dixi hîc antè. §. pxi. in fi. & multũ in hoc casu facit decisio Alex. hîc in cõsuetu. p̃cedẽ. alle. scilicet ĩ cõsi. xlviij. i. j. vol. repetito ĩ cõsi. ccxiiij. in. ij. vol. vbi dicit ꝙ si req̃rat̃ habitatio & cõio p copulã: req̃rit̃ cõcursus vtriusq; ad verificationẽ dispositi. faciũt ea q̃ dicit. d. m. Ias. i. l. j. ĩ prin. ĩ. iij. & iiij. col. ff. de iusti. & iure.

SED an hæc cõsuetudo habeat locũ in filio vel filia seorsum habitãte à patre: ita ꝙ etiã sit exclusus filiꝰ vel filia à successiõe, vel etiã a legitima? videt̃ ꝙ hęc cõsuetudo nõ habeat locũ in filio: & ꝙ si haberet locũ in filio, nunq̃ filiꝰ succederet: †quia inter patrẽ & filiũ nulla est cõitas: vt dicit Bal. in. l. cũ oportet. versi. q̃ro. C. de bonis q̃ libe. dixi. s̃. in tit. (Des successions). §. vj. in glo. pen. ergo nunq̃ filiꝰ succederet pr̃i suo manusmortuæ, licet etiã habitaret cũ patre, cũ illa pars copulatiuæ scilicet (Et estans en cõmunion de biẽs) nõ posset in filio verificari: ergo sequit̃ ꝙ hæc consuetudo in filio nõ habet locũ: quia cũ nõ conueniãt verba dispositiõis, nec etiã dispositio. tex. in. l. iij. §. toties. ff. de dã. infec. Alex. ĩ cõsi. xvij. in. j. col. in. j. vol. Barba. ĩ cõsi. ij. v. col. in. j. vol. ¶Sed sic est ꝙ in filio hęc verba non cõueniũt scilicet (& estãs en cõmunion de biẽs.) cũ ĩter patrẽ & filiũ nulla sit cõmunitas, ergo nec illa dispositio. ¶Item etiã seq̃ret̃ ꝙ si haberet locũ in filio, ꝙ nunq̃ filiꝰ excluderet̃ per habitationẽ: q̃a habitatio pr̃is est habitatio filij: vt dicit Bal. in. l. j. §. illud. C. cõmu. de manu. & d. m. Ias. in. l. filiꝰ paciscẽdo. in. j. col. C. de pac. Alexã. in cõsil. xlviij. in. ij. col. in j. vol. & ibi multa dicit Alex. q̃ multũ faciũt ad corroborationẽ vel impugnationẽ huius nr̃æ cõsuetudinis.

Inter patrẽ & filiũ nulla cõmunitas.

2 ¶†Itẽ aduerte: q̃a dicit̃ ꝙ inter patrẽ & filiũ nulla est cõmunitas, imò videt̃ ꝙ sic, cũ dicat̃ ꝙ estimũ patris censetur estimum filij. gl. est no. in. l. ij. C. qñ & à qui. lib. x. do. meus Ias. in. l. filius. & Felin. in. c. asserte. in. ij. col. extrà de præsum. & Alex. in dicto consi. xlviij. in. ij. col. & do. Feli. in. c. j. de magistris. ex quo videt̃ quod quò ad hoc hæc clausula (& estans en cõmunion de biens.) põt in filio verificari: ex quo si sit cõmunio, ergo põt esse diuisio. & satis ad hoc faciunt dicta Alex. in dicto consil. xlviij. hîc añ allegato. ¶Itẽ si hoc esset verũ ꝙ filia seorsum habitans à patre esset exclusa in totũ tam à successione, q̃ à legitima: sic statutũ quod non põt directò in totum tollere legitimã filijs. Bal. in. l. j. C. de summa trini. & fide catholi. Alberi. de Rosate in. l. quoniã in prioribus. C. de inofficio. testa. Socin. in consilio. suo. xxx. in

col.j.tolleret per indirectũ.& ſic quod nõ põt fieri dire ctò,fieret per indirectũ: cõtra tex.in.c.tuę.de ꝓcur.glo. in.c.j.de cõſan.& affini.de qua regula dixi in trac.meo, de maledictiõe creaturarũ irrõnabiliũ.in.iiij.principali dubio.ibi,tertiò ad hãc ꝑtem accedat.¶†Itẽ nũcq̃ vr̃ tolli legitima ꝑ ſtatutũ,niſi expreſſé de ea fiat mentio.Sali.in.l.ſancimus.C.de nup.Franciſ.de curte in cõſil.ſuo xxxix.in.iij.&.iiij.col.ſed hìc nulla eſt facta mẽtio de legitima,ergo filia et fili⁹ etiã ſeorſum habitãs à patre,et nõ exiſtẽs in cõmunione ſaltẽ nõ excludentur à legitima.& faciunt q̃ dicit Soci.in conſi.ſuo.ccxxx.in.ij.col. verſi.confirmatur hoc idem.vbi poſuit an diſpoſitio excludens à ſucceſſione, excludat etiam à legitima.

Legitĩa 3 nõ videt̃ tolli ſtatuto.

☞ ET multũ ſunt ponderãda verba hui⁹ cõſuetu.qñ dicit(ne peuẽt ſucceder)qm̃ ꝑ hęc verba videt̃ eſſe ſublata legitima,cũ ex quo nõ poſſint filij ſuccedere,ergo nec hęreditatis petitionẽ intẽtare,ſine qua hęreditas peti non põt.l.j.&.iij.ff.de peti.hęredi.ſed ipſa hęreditatis petitio tolli põt cũ ſit iure ciuili inducta.l.itẽ veniũt. §.cũ aũt.ff.de peti.hęredi.ergo ſublata via ꝑ quã venit̃ ad bona,tollunt̃ & ipſa bona.ſublato em̃ medio ſine q̃ ad extremũ ꝑueniri non põt:& ipſum extremũ in effectũ ſublatũ eſſe videt̃.Nã ſublata querela ꝑ quã ꝑuenitur ad hęreditatis petitionẽ ipſa hęreditatis petitio ſublata eſſe videt̃.l.ſancim⁹.§.vl.C.de inof.teſta.& ſublato iure reſtitutiõis:ꝑ qđ venit̃ ad reſciſſoriã, & ipſa reſciſſoria ſublata videt̃.l.in honorarijs.§.ſed cũ reſciſſa.ff.de actio.& oblig.& etiã ſublato iure offerẽdi ꝑ qđ venit̃ ad pignoratitiã,ſublata videt̃ ipſa pignoratitia.l.cũ notiſsimi.C.de p̃ſcrip.xxx.vel.xl.annoꝝ.& notat̃ in.l.ſi finita.§.poſtea aũt.ff.de dam.infec.Et ex his vident̃ quidam tenere ꝙ etiã legitima põt tolli in totũ:de qua materia dixi remiſſiue.s̃.ĩ ti.(des ſucceſsiõs).§.ij.ĩ gl.(la tierce ꝑtie des biẽs.)Sed magis ad ſaturitatẽ,vide Paul.de ca.&.d.meũ Iaſo.in aut.nouiſsima.C.de ĩofi.teſta.Dy. in regula indultũ:de reg.iur.in.vj.Bal.& Sali.in.d.l.ſancimus.C.de nuptijs.Bal.in.l.cũ lege.C.de epiſc.& cleri. Bal.in.l.j.§.ius naturale.ff.de iuſti.& iure.Ang.in.l.qđ de bonis.§.ſi.ff.ad legẽ Fal.Federi.de Senis ĩ cõſi.lxxv. & conſi.cclxxv.Lud.Ro.cõſi.ccxxxij.& in conſi.xxxij. Pau.de ca.in cõſi.lxxvj.& in conſi.ccxxxij.Old.in cõſi. clxx.Albe.de roſa.ĩ trac.ſtatutoꝝ,in.ij.ꝑte.q.ciiij.Paul. de ca.poſt alios in.l.Titio centũ.§.Titio genero.ff.de cõdi.& demõſt.eũdẽ Pau.in conſi.lxxviij.incip.ꝑ clariori reſpõſione.vbi dicunt ꝙ qñ quis à ſucceſsione alicuius excludit̃,etiã eidẽ non debet̃ legitima etiã ſi ſit de deſcẽdentibus:q̃ deciſio eſt ad literã,ad clarè inducendũ per tex.huius cõſuetudinis ꝙ etiã dictis filijs cũ ſint excluſi à ſucceſsione non debet̃ legitima:licet expreſsè nõ fuerit dictũ ꝙ ſint excluſi à legitima,cũ vt dicit Bñdicti in loco hìc ſtatim allegãdo:nu.50.habet locũ etiam in filijs,ex quo approbat ſtatuta etiã in foro conſciẽtiæ deferẽtia oẽm ſucceſsionẽ primogenito,& priuãtia alios filios legitima.q̃ cũ habeat aliquã rationẽ ſcilicet fauoris & cõſeruationis domus,tñ non mihi placent,& mihi vident̃ multũ iniqua:licet vnus ex filijs illo caſu hæreditatẽ paternã accipiat:multò magis debet ſtatutum hmõi iniquũ cenſeri,in quo fili⁹ in totũ excludit̃,& hæreditas ꝑueniret ad extraneũ in totũ:& ideo qcquid ſit, credo ꝙ hmõi ſtatutũ:ita intelligẽdo eſſet iniquiſsimũ. Et ideo cũ multi ſint tenẽtes opinionẽ contrariã,videlicet ꝙ legitima in totũ tolli nõ põt:vt Richar. malũbre, de quo ꝑ Cy.in.l.ſancim⁹.C.de nupt.cũ quo trãſeũt et ſequunt̃ cõiter citramõtani,quos Itali vocãt vltramontanos in.d.l.ſancim⁹.& etiã Albe.de roſa.ĩ ſuis ſtatutis, q.ciiij.Bal.in.l.cũctos pp̃los.C.de ſum.trini.& fide catho.& in.l.cũ lege C.de epiſ.& cle.& in.d.l.ſancim⁹.Anto.de Butr.in.c.Raynu.de teſta.deciſio Tholoſana.qõ. ccccxxxvij.& plures hincinde alle.Soci.in conſi.ſuo.cl. in.j.&.ij.col.in.j.vol.vbi videt̃ concludere ꝙ cũ aliqua rõnabili cã poteſt in totũ tolli puta ingratitudinis vel familiæ cõſeruandæ,& agnationis,ſcđm Bal.in.d.l.cũ lege.& Io.de imol.in.d.l.Titio centũ.§.Titio genero.ff. de cõdi.& demõſt.& in hac opinio.videt̃ eſſe Deci⁹.in conſi.ſuo.cvj.in vlti.col.& in conſi.xix.in pen.& vlti. col.in.ij.vol.Et cũ in hoc caſu non ſit cã rõnabilis, cùm non ſit q̃ſtio de conſeruãda familia & agnatione, nec ſit ratio aliqua q̃ poſsit eſſe valida ꝙ extrane⁹ admittatur añ filios ſaltẽ in legitima:nõ video hanc cõſuetudinem eſſe iuſtã et rationabilẽ ſi intelligat̃ etiã ĩ filio qui nihil habuit à patre ꝑ legitima,ita ꝙ hoc caſu non obſtañ.dicta cõſuetudine ſi nihil habuit à patre puta dotẽ aut donationẽ ꝓpt̃ nuptias,poterit petere legitimã,& in ea ſe facere manutenere in Gallia:vt dixi.s̃.in ti.(des ſucceſsions)in.§.ij.in gl.(la tierce ꝑtie de ſes biẽs.)Quicquid adhuc ſit,non credo ꝙ cũ conſeruationis familiæ, & agnationis non ſit legitima & ſufficiens ad tollendũ in totũ legitimã iure nature debitã: qm̃ iura naturalia per iura ciuilia immutari non pñt.✱Quid dicendũ,cogita.Ang.tñ in cõſi.ſuo.cv.incip.ſtatuto cauet̃ ꝙ ſi ali
4 quis.in ſi.dicit,ꝙ qñ dicit†ꝙ qñ qs eſt ſucceſſurus ab inteſtato alicui:ſi non relinquat̃ ei legitima,põt illã petere,& hoc caſu videt̃ ꝙ per ſtatutũ tolli nõ poſsit: ſed qñ non eſt ſucceſ.tunc ei legitima non debet̃.exemplũ ponit in filio deportato: ſic ergo videt̃ idẽ dicendũ in iſto filio,qui nõ eſt ſucceſſur⁹ ab inteſtato per iſtud ſtatutũ,ergo etiã non debet̃ legitima.hęc nõ mihi ſatisfaciũt ad oĩa ſupradicta:ſi caſus eueniat ĩ facto & ſint pecuniæ ꝑ ſalario fortè lati⁹ inſiſtã.cõis obſeruãtia tñ in hoc multũ operat̃,q̃ etiã idẽ in filio & filia q̃ in alijs ita obſeruat̃,ſcđm quã itꝑ̃tabit̃ hæc cõſuetudo:vt dicit Socin.in conſi.ſuo.cxj.in.iij.col.¶Credo quicqd dicat̃ de obſeruãtia, ꝙ fili⁹ aut filia ſeorſum habitãs à pr̃e,et hñs ſeparationẽ diuiſam,vł etiã habeat bona alibi nõ cõia cùm pr̃e,ſi petat ſucceſsionẽ in totũ ꝙ male agit ſi verò petat legitimã ſibi iure nature debitã, optiè agit cũ hęc cõſuetudo ea ſolũ excludat à ſucceſsiõe:et nõ a legitia.& iõ quo ad hoc recurrẽdũ eſt ad ius cõe.& iſtud eſt veriſsimũ de iure.ꝙ ĩtellige verũ dũmõ nõ habuerit legitimã viuẽte pr̃e:puta ĩ filia q̃ viuẽte pr̃e fuerit maritata,& habuerit dotẽ q̃ habet̃ loco legitiæ,put.s̃.dixi tit.(des ſucceſsiõs.)§.xij.in gl.(ne retourne point.)ver.j.

Nota.

IN contrariũ faciũt q̃ dicit.G.bñdi.in ſua repe.c.Raynu.in verbo,& vxorẽ noĩe Adelaſiã.nu.xlv.&.xlvj. extrà de teſta.vbi tenet ꝙ excluſus à ſucceſsiõe ꝑ ſtatutũ,aut cõſuetudinẽ ẽ etiã excluſus à legitia. dicit tñ idẽ ibidem.nu.lxiij.ꝙ ſtante tali cõſuetudine liberi nõ excludunt̃,ſed ſolũ alij parentes: qm̃ vt dicit cũ ſucceſsiones ſint de iure poſitiuo: vt dicit Bal.in.l.meminimus. C.de legiti.hære.conſuetudo in eis multùm poteſt: niſi reperiatur prohibita derogare iuri communi.

In textu ibi,

Si non eulx demeurans enſemble.

Hæc

1 HEc dictio †(si non) tm̄ importat q̄tū nisi. ¶Quęrō qn̄ dicant̄ simul morari: vide Bar.in.l.quint⁹. ff.de annu.lega. Alex.plenè in cōsil.suo.lxxvj.cū seque. vbi plures i hac materia cōsuluerūt.in.iij.vol.ad quos recurrendū,est cū casus euenerit: & communiter dominus meus Ias.pręceptor meus in.l.j.C.de transactio.

☞ADDITIO. Aduerte ꝙ talis cōmoratio de qua i hac cōsuetu.debet esse corporalis: vt facit in sim̄ tex.i.c.fi.de clericis nō resid.& vide in hoc Matth.de Afflic.in cōstitu.regni Sicilię q̄ incipit,vt participatio.in.ij.col.dicit tamē Alber.brun⁹ in tracta.de cōstitu.in verbo,forēsis.versi.statutū.ꝙ forēsis: nō fundat ꝙ filia nupta extra locū originis non mutat primū domiciliū.alleg.Bart.in.l.fi.§.pen.col.j.ff.ad municipales.✱¶Sed q̄ro,†qd de clerico residēte in beneficio vel in bn̄ficio deseruiēte tāq̄ vicario,aut alicui nobili aut p̄lato seruiente,qui tn̄ nō diuisit bona cū cōsanguineis vel parētibus,an dicatur seorsum habitare, an semper cū ipsis habere domicilium, cogita ex his q̄ dicit Felin.in.c.dilectus filius.le.ij.extrà de rescri.dicam statim in casu emergēti.Ista quęstio de qua hic,fuit decisa per curiā supremā parlamenti Burgundiæ, contra dn̄m balliuū Cadrellen̄.p̄tendentē manummortuā cuiusdā vicarij mortui i loco bn̄ficij: & hoc fuit anno dn̄i M.cccccxx.in arrestis pronuntiatis in natiuitate dn̄i.

Quęstio

2

ADuerte tn̄, quia in curato videt̄ ꝙ faciat habitationem separatā in suo capite, qđ requirit̄: vt dicitur in.§.p̄cedēti.quod tn̄ non facit vicarius,qui est in bn̄ficio vt mercenari⁹ & famul⁹: & cū tales nō possint dici facere habitationē i suo capite,nō sunt diuisi: & iō succedūt adiuicē.dixi hic an̄ i.§.p̄cedēti.i gl.(et s'entēd.)

Casus.

HOdie fuit interrogat⁹ de casu q̄ sæpe euenit.Quidam p̄sbyter manusmortuæ ad cām terræ Perreciaci venit ad habitandū in loco de Montmort,qui est etiā manusmortuæ: & stetit in cōmēdataria sancti Antonij de Tholono,tanq̄ admodiator,sunt decē aut q̄nidecim anni: sed fuerūt plures & diuersæ admodiatiōes: tādē ibi mortu⁹ habēs pl'a bona mobilia: sed nūq̄ diuisionem fecit cū fratribus & nepotib⁹: multa bona etiā immobilia,saltē terras & possesiōes in dicto loco vbi morabat̄ acquisiuit.Nunc dn̄s de Clugny tanq̄ prior Perreciaci dicit se eidem debere succedere.Dn̄s de Monmort,dn̄s dicti loci vbi mortu⁹ est,petit bona existētia penes se: dicunt hęredes ꝙ debēt esse hęredes: eo ꝙ nūq̄ fuit facta diuisio inter eos,& ꝙ dicunt̄ semp simul morari,ex quo nō perdidit nec amisit domiciliū originis per illam solā habitationē quā fecit talis in dicto loco tanq̄ admodiator.quid iuris? ¶Videt̄ primò dicendū ꝙ in hoc casu loc⁹ sit manusmortuæ: & ꝙ manusmortua est aperta dn̄o: qm̄ ex quo talis moratus fuit in dicto loco manusmortuæ,& seorsum à suis parentib⁹: videt̄ ꝙ nō habeat q̄ sunt req̄sita per cōsuetudinē: quia requirit̄ (vt hic videm⁹) ad hoc vt vnus succedat alteri ꝙ morent̄ simul.cōstat em̄ ꝙ morabat̄ alibi: ex quo maximè ibi stetit p decē annos,& cōtinuè cōuersatus fuit, rōne cuius cōuersationis & habitationis acquisiuit domiciliū.facit tex.in.l.j.C.de inco.lib.x.maximè qn̄ stetit per decēniū.facit qđ dicit Bart.in.d.l.lex cornelia.§. domū.ff.de iniur.& Bal.in.l.j.C.de inco.lib.x.vbi dicit †ꝙ ad acqrendū incolatū seu domiciliū p incolatū sufficit decēniū.no.gl.in.l.hęres absens.ff.de iudi.et ideo ꝙ ex quo stetit p decenniū alibi,ꝙ nō dicit̄ ampli⁹ morari cū suis parentib⁹: & ideo nō est loc⁹ consuetudini.faciunt q̄ dicit Feli.in.d.c.dilect⁹ filius.le.ij.in.vij.col.ibi, ad domiciliū sortiendū.extrà de rescri.Et sic videt̄ ꝙ ex quo stetit in dicto loco de Mōtmort per decēniū,ꝙ ibi acq̄siuit domiciliū: & sic ꝙ nō amplius dicit̄ morari cū suis parentib⁹,ex quo dn̄s illius loci de Mōtmort,vbi mortuus est, debet habere ea q̄ sunt penes se,p tex.nr̄æ cōsuetudinis in hoc eo.tit,arti.x.& dn̄s originis debet habere alia bona.¶Dico tn̄ ad vtrūq̄ ꝙ null⁹ p̄dictoꝝ dn̄orum debet aliquid habere in successione dicti p̄sbyteri: q̄tum em̄ ad dn̄m loci vbi mortu⁹ est: audiui ꝙ ille locus non est manusmortuę.& ꝙ hoīes de Tholono possidēt ibi terras & possesiones tāq̄ existentes in loco de Labergemēt,quē tenent & reputāt frācū quo ad eos & illa vtunt̄,& audiui ꝙ al's fuit lata sententia: & ideo ex quo cōmēdataria sancti Anto.est ibi posita,dicendū est ꝙ nō est mortu⁹ in loco manusmortuæ. Sed etiā p̄dictis cessantibus dico,ꝙ p hoc null⁹ istorū dn̄orum pōt excludere parētes: etiā licet steterit & habitauerit extra domū suę originis per decē,quindecim aut viginti annos,cū ibi nō steterit aīo cōtinuo habitādi, sed tanq̄ mercenari⁹,& sic aīo recedēdi mercede finita: & ideo cū ibi steterit per tēpus determinatū sine declaratione animi,nec actu significatiuo ꝙ ibi velit ꝑpetuò manere,nō dicit̄ acq̄siuisse incolatū seu domiciliū p incolatū.ita Bald.in.l.est verū.C.de incolis.lib.x.& Ang. in.l.hęres absens.§.j.ff.de iudi.per.l.ex facto.§.fi.ff.de hęre.instit.& l.nihil.ff.de capti.& hoc tenet Maria.in.c.fi. extrà de foro cōpe.& Feli.in.d.c.dilectus filius.et Feli.& Maria.in dictis locis satis respōdent ad iura q̄ dicunt,ꝙ per incolatū per decēniū acquirit̄ domiciliū: q̄a soluūt ꝙ in aliquo casu pōt esse: sed nō est incōueniēs ꝙ quis habeat pl'a domicilia: & ꝙ p̄ualeat: ponūt ibi amplè,& etiā alijs modis soluūt q̄ i mediū adduci cū fuisset qō: sed pn̄t ibi videri,iō nō repeto: et q̄a i cōsilio meo scripsi ne videar bis occupasse mēbranas,nō isisto: sed oīa videri pn̄t p Maria.in.d.c.fi.q multa in hoc dicit,q̄ sunt necessariæ videnda,cū sim̄is casus occurrit,& ex p̄dictis
4 cōclusiuę dixi ꝙ †cū mercenari⁹ seu admodiator videat̄ morari i loco suę admodiatiōis,ad tp̄s determinatū: secundū suā admodiationē ꝙ nō dr̄ ibi acqrere domicilium p icolatū,etiā's p decēniū .in hoc casu multū iuuāt ꝙ nullas possesiōes ibi acq̄siuerat,nec antiq̄s q̄s i loco origīs hēbat alienauerat: imò semp illas cōes tenuerat.i sim̄ casu de vicario i bn̄ficio seu admodiatore i bn̄ficio, seu alijs reb⁹ fuit iudicatū i Burgūdia: vt audiui et dixi s.,pxi.§.in gl.(et s'entēd.& iō nō ē a iudicato recedēdū.

☞ADDITIO. Aduerte qđ p̄sbyter bn̄ficiat⁹ nō dr̄ hr̄e domiciliū in bn̄ficio qđ tenere facit ꝙ vicariū si habeat aliud bn̄ficiū i quo resideat.p plura tenet Bertrā.in cōsi.suo.cj.in.iij.pte. ✱

Quantū tēpus requirat ad acq-

rendum domici-lium per incolatu.

Mercenari⁹ an acquirat domiciliū p incolatū.

In textu ibi,

Et estans en communion de biens.

1 ADde ꝙ †appellatiōe cōium i bonis cōtinent̄ solū & cōprehēdunt̄ illi q sunt i oībus bonis cōes,nō aūt q sunt in certis bonis cōes,adeò ꝙ statuto loquēte de cōibus i bonis,solū cōprehēdunt̄ illi q sunt i omnibus bonis cōes.ita tenet Alex.consi.suo.xl.incip.inspe-
2 ctis verbis statuti.in.ij.vol.Et aduerte,ꝙ †per cōmunicationē fructuū non censent̄ aliqui contrahere societatem vel cōmunionem.Alexā.in addi.ad Bar.in.l.si pa-

Qui dicant̄ cōmunes i bonis.

truus.C.cõmunia vtriusq̃ iudi.idem Alex.in consilio suo.xxiij.incip.visis dubijs.in.j.vol.quem vide ibi.

§. decimoquarto.

LE seigneur demeure saisy dés biens de son hõme mainmortable, quant le cas de la mainsmorte aduient.

IDem in comitatu Cãpaniẽ.¶Ista est possessio ciuilis de qua ad plenum dictum est in.§.(le mort saisist le vif.) in titu.s̃.(des successiõs.)et põt dñs dicere se vestitũ et in possessione post mortẽ sui hoĩs.et per hoc videt̃ q̃ tenetur tanq̃ successor ad oĩa debita sui hoĩs:de quo dicam infrà in.§.seq.¶De hac saisina.vide G.benedi.ĩ in sua repe.c.raynu.in verbo:& vxorẽ noĩe Adelasiã.nu.950.de testa.dicit tñ ibi.nu.951.q̃ subditus nõ põt intentare casum nouitatis cõtra dñm ĩ his q̃ ritè gerit,ĩ vim suę iurisditionis. ¶Quid in admodiatore alicui⁹ terræ, qui habet oẽs fruct⁹ & emolumẽta à dño,an possit dicere se saisitum cõtra quoscũq̃,videt̃ quod nõ,eo quia non põt dicere se saisitũ nisi ex iure cesso:& ideo videt̃ q̃ hæc possessio nõ trãseat in ipsum:vt dixi.s̃.titu.(des successions.)§.j.in glo.(saisist.)in princi.& etiã quia videtur esse solũ locator,qui non possidet quo ad extraneos:vt dixi infrà titu.(des censes.)§.vj.incipiẽte(le seigneur cẽsier.)in gl.(cõtre le tenemẽtier &c.)vidi tamen in quibusdã q̃ tales admodiatores in talibus casib⁹ se fecerũt manutenere.sed bonũ esset q̃ in eorꝫ admodiatione apponeret̃ q̃ quo ad omnes fructus percipiẽdos dñs constituit procuratorẽ specialem,& in rem suam.

De admodiatore terræ alicuius.

VIdet̃ tñ q̃a ex quo est admodiator q̃ habet aliqđ ius in fructibus saltẽ custodiã qđ pl⁹ ad vtilitatẽ suã ideo in vim hui⁹ iuris & custodiæ vr̃ habere gñale mãdatũ,sicut ĩ simili dicim⁹ de vsufructuario,vt p do. meũ Iasõ.l.j.§.vsufructuari⁹.ff.de no.ope.nun.Cogita.

☞ ADuerte tñ quoniã ex quo dñi terrarũ percipiunt successiões suorũ hoĩm manusmortuæ,q̃ similiter prĩceps in casu simili debet habere ius successiõis in vim manusmortuæ sup dñis habẽtib⁹ talia iura:vt dicit Guido pape.q.sua.562.ad qđ deberẽt aduertere dñi terrarũ.¶Aduerte etiã q̃ si sit q̃stio de libertate aut seruitute in qua qs p̃tẽdit se liberũ:& aliqs dñs p̃tẽdit eũ seruũ,q̃ p̃uisio seu reuerẽtia maxiẽ ĩ casu dubio debet potius adiudicari p̃tendẽti se liberũ,q̃ dño p̃tendẽti eũ seruũ,per tex.qui multũ faciunt in.l.lite ordinata.C.de liber.causa.& in.l.ordinata.C.eo.cũ etiã libertati sit fauendũ.dixi.s̃.in.§.ij.hui⁹ titu.ĩ gl.q̃lque part q̃ ce soit.) ¶Dixi etiã in quodã consilio qđ feci,qđ est nu.liiij.& incipit,ex narratis.in consi.lxvj.inci.aliqua terra.nu.54.

In textu ibi,

Saisy.

HIc patet q̃ dñs põt p̃pria autoritate bona sui hominis capere, cũ habeat possessionẽ ciuilẽ: vt tenet Frãcis.de are.in cõsi.suo.xxj.inci.si diligẽter.& tenet Spec.in titu.de acto.§.j.& Bal.in.l.certa forma.C.vt in possessionẽ legato.tenẽtes q̃ possidẽs naturalr̃ et ciuiliter põt p̃pria autoritate quẽlibet possidentẽ & detẽtorem deijcere,maxiẽ ex quo habet iuridi.ĩ subditũ:quo casu põt sibi ius dicere p̃pria autoritate:vt dicit Bal.ĩ.l. ij.in ṽbo, cõquere.C.vñ vi.¶De q̃.d.Bal.in.d.l.ij.Vide Matth.de afflic.in constitu.regni Siciliæ,q̃ incipit,pacis cultũ.ĩ.ij.notab.ibi,scđo licet.& vide eundẽ ibi,ĩ versi.xix.Aduerte tñ q̃ Bar.in.l.j.§.necessario.ff.si mulier ventris noĩe.tenet cõtra Bald.& Specu.in locis.s̃.allega.sed Alex.ibi allegat Lud.Ro.in.l.p̃egre.§.q̃b⁹ explicitis.ff. de acq.posses.eos cõcordãtẽ.Et facit p̃ hac opinione q̃ posset p̃pria autoritate:q̃a tex.ĩ.§.sequẽs,vtit̃ ṽbo p̃tẽdere,qđ idẽ ẽ qđ capere,qđ ĩportat p̃pria autoritate, vt dicit Deci⁹ in regula iuris,nõ vr̃ q̃sq̃.ff.de re.iur.et dixi.s̃.in titu.(des iustices).§.ij.in gl.pen.Sed tñ prædicta ĩtellige hęc tm̃ habere posse locũ,qñ bona sunt certa & liquida , hoc est qñ sunt de p se,& nõ sunt cũ alijs cõia: qm̃ rõne cõionis requirit̃ volũtas oĩm,& sic tã illorũ q ad hmõi bona succedere deberẽt defuncto,vt sunt p̃ximi parẽtes,q̃ illorꝫ q possunt hr̃e cõitatẽ & societatẽ cũ defuncto.prout vr̃ facere tex.ĩ.l.j.§.si alter ex hæredib⁹. ff.quorũ legatorũ.Et etiã intellige p̄dicta nõ apparente cõtradictore resistente:qm̃ vt dicunt Bar.& Salice.in.l. creditores.C.de pig.licet aliqñ sit data facultas alicui p pactũ qđ possit bona debitoris p̃pria autoritate pro mensura debiti occupare & accipere,illud tñ intelligendum qñ debitũ est liquidũ,& q̃ nõ fiat ei resistẽtia:qm̃ tunc adeundus est iudex.Et cũ euenisset casus in curia de domi.de Lẽcoux p̃tendẽte sibi cõpetere ius & facultatem capiendi bona suorũ hominũ mortalia seu manusmortuę post eorũ mortẽ p̃pria autoritate,qui post mortem cuiusdã sui hoĩs occupauerat & acceperat bona illius propria autoritate p ei⁹ officiarios nullo iuris ordine seruato:imo nõ obstañ.oppositiõe formata tã per illos q̃ prætendebãt se esse heredes q̃ p cõmunes in bonis cũ dicto suo hoĩe eo viuẽte,q̃ etiã p eius vxorẽ quæ p̃tendebat medietatẽ mobiliũ.ex quo dicti p̃tendentes se esse heredes & cões in bonis q̃ impetrauerant literas regias in forma remedij.c.reintegrãda.iij.q.j.licet expulsi fuissent primò & in prima instãtia per balliuum Biturice.tam rõne et in vim dictæ consuetudinis pretẽsæ per dictũ dñm,q̃ etiã eo quia vt dicebat dictus iudex cõstabat per p̃cessum q̃ dicta bona sibi cõpetebant:& sic q̃ etiã licet non potuisset illa propria autoritate capere:tñ quia eidẽ erãt statim & incõtinenti restituẽda,per exceptionẽ doli debebant repelli,cũ dolo faciebãt petere qđ statim erãt restituendi.l.dolo.ff.de exceptio doli.l.in condẽnatione.§.dolo.ff.de reg.iur.q̃ regula etiã habet locum in possessorijs,quãdo incõtinẽti p̃batur de iure illã exceptionẽ opponẽtis,vt ibi gl.et in.l.si doli.ff.de iudicijs.& voluit Ang.in.l.ille à quo.§. si de testamẽto.ff.ad treb.& Matth.de Afflic.in cõsti.regni Siciliæ q̃ incipit,circa violẽtiarũ in.ix.notab.vbi dicit q̃ dicta gl.habet tm̃ locum in interdicto adipiscẽdæ possessionis,scđm Bart.in.l.j.C.quorũ legato.et p dicta gl.facit dictũ Bal.in.l.meminerit.C.vñ vi.vbi dicit q̃ exceptio dolo facis petere nõ habere locũ qñ possessio est statim restituẽda: tamẽ per curiã anno dñi.1531. fuit dictũ malè iudicatũ,et bene appellatũ,& cõdemnatus dictus dñs de Lẽcoux ad restitutionẽ eorũ q̃ p̃pria autoritate occupare siue capere fecerat,et ei⁹ officiarij, ad expẽsas,dãna & interesse:tum quia erat qõ de vi,de qua primò erat iudicãdũ.l.si de vi.ff.de iudi.nec obstabat illa cõsuetudo q̃ nõ erat bñ p̃bata,imò etiã si p̃bata fuisset,debet ĩtelligi ĩ casu rõnabili,vt sit rõnabilis scilicet si bona fuissent separata & de per se,& q̃ non erat

interesse

interesse tertij resistentis: imò in Gallia & in omni casu adeũdus est iudex pro iure nouo habendo: nec est permissa facultas alicui sibi dicere ius propria autoritate: quod etiã ꝓhibitũ est de iure, iurib⁹ vulgatis, de quib⁹ per Matthęũ de Aflli. in dicta cõstitutione, pacis, cultũ. §. allegata. vbi amplè quõ sit semp adeũdus iudex. *

§. decimoquinto.

Le seigneur quant escheute & succession a lieu, prent les heritages estans en sa seigneurie mainmortable: sans pour rayson d'iceulx payer les debtes de son homme mainmortable. Et s'il prent les meubles estans en ladicte mainmorte, & dehors, & les heritages estans en lieu franc demeuréz de ladicte escheute: il est tenu de payer sur iceulx les fraitz funeraulx de sondict homme: & apres ce se payera de ce que sondict hõme luy debuoit au temps de son trespas. Et au surplus payera les aultres debtes de sondict homme tant & si auãt que lesdictz meubles estãs au lieu de ladicte mainmorte, et dehors, & les heritages en lieu franc se pourront estẽdre, ou les habãdõner aux creãciers.

In textu ibi,

Mainmortable.

Casus. Evenit casus de quodã dño, qui quidẽ habuit hæreditagia sui hoïs manusmortuæ existentia in loco manusmortuæ: & illa tenuit & portauit ꝑ quatuor aut quinq; annos, sed illa postmodũ dedit ad reditũ cuidã pro summa quatuor francorũ annuatim soluendorũ: quæ erat summa debita super prædicto hęreditagio antequ ad manus suas deuenisset: non facta mentione de seruitute manusmortuæ & alijs seruitutib⁹. an istę aliæ seruitutes de quibus non est facta mentio cẽseantur in ista donatione ad reditũ repetite: an verò videatur prædicta hęreditagia esse liberata ab illis alijs seruitutibus: videtur ꝙ ex quo illa hęreditagia deuenerunt ad man⁹ domini, & illa tenuerit, ꝙ liberata sint ab omni seruitute: eo quia res sua nemini seruit. l. vti frui. ff. si vsusfruc. peta. l. cũ in fundo. ff. de iure do. in. l. quicquid. C. cõia prædiorũ. l. qui ædes. & l. qui binas. & l. i re cõi. ff. de seruitutibus. Soci. in consi. primo, in. ij. col. in. iiij. volu. * ¶Odof. de Senoñ. in tracta. de interdic. titu. de interdic. quo. bono. & Decius in regu. neq; pignus. ff. de reg. iuris. & Feli. in. c. dilectos. de fide instru. Soci. in suis fallentijs. & ibi addi. domi. Iaso. in. §. sic itaq;. col. iiij. instit. de actio. ex quo cũ simpliciter dederit alij ad reditum, videtur illa dedisse eo modo quo in non expressis in contractu: & imputãdum est illi, quare non magis expressit, vel apertius legem dixerit. l. veteribus. ff. de pactis. ¶Istam quæst. satis apertè declarat Guido pape. quæst. sue. dlxxv. vbi distinguit aut res sua peruenit iure ordinario, quia cecidit in commissum: & tunc seruitus antè imposita extinguitur, aut iure emptionis, aut donationis, & tunc secus.

In textu ibi,

Sans pour rayson d'iceulx.

Aduerte, quia ex hoc patet ineuitabilis declaratio ad q̃stionẽ. §. eo. tit. factam in. §. (l'hõme de main morte peult vẽdre.) in versi. limita sextò prædictam nostram consuetudinem. Nota. 1 †quia ex hoc patet ꝙ hæreditagia existentia in loco manusmortuæ non possunt hypothecari seu dari in pignus pro debito hominis manusmortuæ in præiudicium domini: quia ea potest dominus vendicare, etiam absq; solutione debitorum cõtractorum per hominem manusmortuæ adueniente casu manusmortuæ.

In textu ibi,

Et les heritages en lieu franc.

Quæro de vna multũ notabili quęstione: quidam homo meus habitat in territorio meo, habet tamen debitorẽ suum in alieno territorio alicuius dñi, scilicet manusmortuæ: morit̃ ille homo me⁹ absq; liberis, ita ꝙ est aperta manusmortua: nunqd succedere debeã in illo debito: an vero dñs manusmortuę vbi est nomẽ debitoris obligatum: ¶Ista quæstio põt singulis dieb⁹ euenire. ideo insisto: & dico ꝙ videt̃ primò ꝙ illud nomẽ debitoris spectare debeat dño illius loci vbi est debitor, non dño vbi habitat ille homo cui dñs successit. primò ꝑ theoricã Bar. Bald. & aliorum in 1 l. cunctos populos. C. de summa tri. vbi dicũt† ꝙ quando confiscatio bonorum fit non iure cõmuni, sed iure speciali, talis confiscatio non extẽditur ad bona sita in alieno territorio. ista theorica ꝓbatur per multos, quos recitat Alber. de rosate in materia statutorũ in. ij. parte. in. ij. c. Io. and. in addi. ad Spec. in tit. de accu. §. sequit̃. in quadã addi. inci. felices Nicolai. Anto. de But. in. c. postulasti extrà de fo. cõpet. sed sic est ꝙ dñs terræ nõ succedit homini suo de iure cõi: cũ multæ sint ꝑsonę q̃ in successione excludũt fiscũ. l. j. C. vnde vir & vxor. & patet ex his q̃ habentur in. l. j. C. de bo. vacã. lib. x. & in. l. j. C. de hęre. decu. & etiã multi sunt qui ꝓferuntur patrono de iure: quoniã tm̃ debet habere certã partẽ: vt habetur de successio. lib. insti. & ff. ergo hæc successio est de iure speciali. s. per has nostras cõsuetudines, ergo nõ debet extendi extra territorium: & per cõsequens non debet succedere domin⁹ illius loci vbi habitat ille homo. Qõ notabilis.

Theorica Bart. & Bal.

2 Secundo† pro hac opinio. facit theorica Bald. in. l. ex facto proponebat̃. ff. de hęre. insti. vbi dicũt ꝙ si aliquis habeat bona in diuersis territorijs, quorum territorium quodlibet habet bursam fiscalem distinctã & separatã: & ille cõmittat tale delictũ ꝓpter quod bona sua vbicunq; sita veniant confiscanda: vnusquisq; fisc⁹ capiet bona q̃ sunt in suo territorio: vnus nõ impediet se de bonis sitis in alieno territorio: sed æqua portione quilibet ipsoꝝ occupabit bona sui territorij. & sic cũ fiscus habeatur loco hæredis, l. tutoris. C. ad. l. iul. de vi pub. vel priua. & l. recusare. §. si fisco. ff. ad Treb. & l. nõ intelligit̃. §. cũ ex cã. ff. de iure fisci. quilibet ipsorũ aget contra debitores in suo territorio: & sic ꝓfati fisci qui sunt diuersorũ territoriorũ dicunt̃ succedere in diuersis hæreditatibus, sicut in simili habemus in. l. si certarum. Alia theorica Bal.

§.j.ff.de teſta.mili.non aũt dicent̃ coheredes vnius & eiuſdẽ hereditatis.qđ ꝓbatur:quia ſi alter ipſoꝝ repudiaret:portio ſua nõ accreſceret alteri fiſco alterius territorij.iuxta no.per eundem Bal.in.l.iuriſperitos. §.cum oĩbus.ff.de excu.tu.nã fiſcus ꝓpriè nõ eſt hęres.ita no. Bart.in.l.quoties.ff.de noua.no.in.l.inter eos. §. fi.ff.de fideiuſ.ſic etiã dicendũ eſt in ꝓpoſito:ꝙ dñs terræ q ſuccedit hoĩ habitãti in territorio ſuo nulliter debeat ſuccedere ꝗtũ ad nomẽ debitoris exiſtẽtis i alieno territorio.

De tutoribus ad miniſtrationẽ diuiſam hñtib⁹.

TErtiò pro hac opi.facit:quia ſi ſunt duo tutores q habeant adminiſtrationẽ diuiſam:puta quia vni fuit aſſignata adminiſtratio bonorũ exiſtentiũ in territorio comitatus Burgũdiæ,alteri verò in territorio ducatus Burgũdiæ vnus nõ debet ſe intromittere de adminiſtratione alteri⁹.l.inter tutores.ff.de admi.tuto.l.ꝗro.ff.de ſol.vnde in ꝓpoſito videt̃ ꝙ dñs terræ qui ſucceſſit hoĩ ſuo nõ debeat ſe intromittere de noĩe debitorum illius qui habitabat in aliquo alieno territorio.

¶Corroboratur iſta ſnĩa:quia ſi tutores habeãt adminiſtrationẽ diuerſam,& cõtingat aliquẽ habitantem in comitatu vbi vni ex tutoribus eſt aſſignata adminiſtratio eſſe debitorẽ pupilli reſpectu bonorũ exiſtentiũ in territorio ducatus Burgũdiæ vbi alter tutor habet adminiſtrationẽ: tñ poteſtas cõueniendi illũ debitorẽ ſpectabit ad tutorẽ habentẽ adminiſtrationẽ bonorũ pupilli in territorio comitatus exiſtentiũ.l.tutores.§.hęres. ff.de admi.tut.& iſta ſunt fundamẽta Iacobi de ſancto Geor.in tract.de roydis ſeu operis.in.iiij.&.v.col.vbi tenet cõtrariũ prædictis nõ obſtãtibus.& ad prędicta fundamẽta reſpõdendo:quicqd ſit mihi videtur ꝙ iſte caſus nõ habet in ſe difficultatẽ,ſed eſt deciſus per textum noſtræ cõſuetudinis ſequẽtis.Sed ex fundamẽtis Iacobini poterit inſurgi quæſtio magis dubitabilis:de qua dicã in.§.ſeq.eo quia magis quadrat ad propoſitum.

ITem etiã prædicta fundamenta nõ videntur mihi facere ad ꝓpoſitã quæſtionẽ,ſed tñ faciunt ad dubiũ, manuſmortua aperta in illo loco trahat effectũ ſuũ ad bona ſita alibi:qđ ſatis eſt deciſum per textũ noſtrę cõſuetudinis.s̃.in.§.(Lune des ſeigneuries &c.ſed ꝓ ſolutione prędicta an ſcilicet nomẽ debitoris ſit de loco vbi eſt debitũ,an verò de loco vbi eſt creditor,dixi.s̃.plenè in ti.(des cõfiſcations.)in.§.j.in gloſ.(& appartient.)

In textu ibi,

Et ſur iceulx les fraiz funeraulx.

LIcet hîc nihil dicatur:credo etiã qđ ſi homo manuſmortuæ nõ habeat,neq; mobilia,neq; hęreditagia i alio loco ꝗ manuſmortuæ,qđ dñs manuſmortuæ capiens hęreditagia,etiã in loco manuſmortuæ tñ tenetur ad eũdem hoĩem ſuũ ſepeliri faciendũ,& in terra ſancta inhumãdũ,ſcđm ritũ & morẽ & ad onera cõſueta q̃ facerẽt aut facere tenerent̃ eius hęredes, ſi dicta bona acciperẽt iure ſucceſſionis.Aliâs eſſet quid inhumanũ qđ bona illius haberet dñs,& denegaret eidem gratiã,hoc eſt ſepulturam, & credo quod conſuetudo noſtra ſit in hoc diminuta, & ſi non eſſet in hoc diminuta, & quod ita crudè deberet intelligi,eſſet iniquiſſima.Sed cũ ſit diminuta in hoc,&nihil diſponat:ideo recurrendum eſt ad ius cõmune ſi ſit:& ſi nõ ſit ad rationem & equitatẽ naturalẽ quę allegari poteſt vbi deficit ius.c.fruſtra.viij.diſt. &.c.ſanè quippe.ix.diſtin.&.c.vt quis.de elec.in.vj.& gloſ.in.c.ex eo.de elect.in.vj.qm̃ vt dicit,lex eſt oẽ qđ rõne cõſiſtit.c.cõſuetudo.j.diſt.hinc, vt dicit Seneca ad Lucillũ epl'a.xxxviij. Si vis oĩa tibi ſubijcere,ſubijcias te rõni.de qbus per do.meũ Iaſonẽ in.l.dedi.j.§.ſi liber.ff.de condi.ob cãm.& in.l.quoties. col.vj.&.vij.C.de rei vẽdi.& in.l.illã.C.de colla.& ibi per plures rõnes ꝓbat̃ qđ rõ naturalis ſequẽda eſt,vbi deficeret lex.imo reſtringit̃ lex gñalis per rõnem naturalẽ,ſcđm Abba.in.c.ꝓpoſuit.de appel.Ex quibus deciſionibus ibidẽ poſitis quas nõ trãſporto putarẽ dicẽdum,qđ rõne naturali dñs qui quodã iure ſpeciali colligit id qđ ſi parẽtes colligerẽt tenerent̃ ad obſequia funeralia defuncti ſuper dictis bonis. Cũ hęres teneat̃ ad expẽſas funerales quæ deduci debẽt ex hęreditate.l.impenſa.ff.de religio.& ſumpti.fune.notatur in.l. ſcimus. §.in cõputatione.C.de iure deliberã.multòmagis dñs manuſmortuæ qui in hoc caſu loco hęredis eſt,imò excludit hęredẽ ſanguinis q̃ eundẽ p̃cedere deberet:nõ mirum ſi ad tales expẽſas funeris teneat̃ ad q̃s teneret̃ iure ſanguinis,cũ ex quo in locũ illi⁹ videatur eſſe ſubrogatus ſeu poſitus,naturã illius ſapere debet iurib⁹ vulgatis,ſcilicet.l.eũ qui.§.qui iniuriarũ.ff.ſi quis cautio. &.c.eccl'ia ſanctæ Marię.extrà vt lite pendente.imò cũ hęreditas teneat̃ ad funerales expẽ.& ex illa deduci debent ad quoſcũq; vadat cũ ipſa res ſit ad hoc onerata: vt dictum eſt,trãſit ad quecũq; cũ ſuo onere.dixi.s̃.in tit.(des ſucceſsiõs des baſtardx).§.j.in glo.(en payant et ſupportant.)Et maximè in hoc debet multũ operari fauor religionis ſepulturæ q̃ eſt multũ priuilegiata, ſitq; illi multũ fauendũ,vt dicit tex.in.l.ſunt pſonæ.in fi.ff. de religio.et ſumptib⁹ funerũ.q̃ cõcernit intereſſe reipublicę,qm̃ vt dicit Bal.in.l.fi.C.de neg.geſt.nõ min⁹ expedit reipublicæ mortuos humari,ꝗ viuẽtes cõſeruari.dixi in Catalogo gloriæ mũdi in.ij.parte,in.v.cõſideratiõe.Et ideo cũ interſit reipublicæ,vt mortui inhumenť debent cogi ad hoc q̃ magis tenent̃: ſed vt dictũ eſt,cũ hęreditas defuncti ſit ad hoc onerata:ex quo ex ea primò debet deduci ĩpenſa funeralis,cogẽdi ſunt ad hoc qui hęreditatẽ capiũt, vt ſunt p̃dicti dñi in hoc caſu,qui habent̃ loco fiſci,& ſic vt hęredes,aut ſaltẽ loco hęredis huic ſucceſſores dicunt̃.vt dicit Alex.in cõſilio lxxxviij.in.iij.col.in.iij.vol.ſaltẽ eſt loco extranei hæredis:vt dicit Panor.in cõſi.xxix.incip.in q̃ſtione p̃ſenti, in.ij.col.in.ij.vol.ex quo debet facere prout feciſſent hęredes extranei,q etiã ad hoc tenerent̃.Et ſi dicat̃ ex parte dñorum ꝙ hæreditagia eorum capiunt tanq; ſint ad eos reuerſa p mortẽ ſuorũ hoĩm qui erãt tñ coloni,ad minus non negabũt,ꝙ ſi hoc eſſet verũ ꝙ ex quo colebant hæreditagia dñorum ꝙ erãt de eorũ familia: ideo tanq; familiares debẽt ab eis ſepeliri:vt facit tex.in arg. in.l.familiaria.ff.de religio.& ſumpti.funerũ.in qua impenſa funeris cõtinent̃ ea de quib⁹ in.l.funeris ſumpt⁹. ff.eo.de religio.& ſumptib⁹ funerũ.& etiã ea q̃ ex cõſuetudine gñali toti⁹ patrię:primò cũ in dubio quis videt̃ velle id qđ patria ſua.l.qđ ſi nolit.§.ſi mãcipiũ.ff. de edili.edic.Et reſpectu loci cũ,vt dicit Bal.i.l.p̃cib⁹.C. de ĩpu.& alijs ſubſtitu.quis p̃ſumit̃ velle,id qđ ſtatutũ & cõſuetudo loci vult: & p̃ſumit̃ quis velle id qđ eſt cõſuetũ fieri.dixi.s̃.in ti.(des droictz & appartenãces à gens mariéz).§.ij.in gl.(ſelõ la generale couſtume.vbi etiã dixi ꝙ bonũ eſt argu.de lege ſcripta ad nõ ſcriptã, et dicit̃ non ſcripta,qñ eſt q̃d conſuetũ fieri in loco qđ nõ reperit̃ iure ſcriptũ:& ideo tenet̃ dñs ad ea q̃ cõſueta ſunt

Seneca.

ta sunt fieri in loco vbi fit sepultura, ex quo tenet ad sepulturã, scilicet qa tenet eidē facere administrare sacramēta quæ sunt præambula, vt corp⁹ Christi, & extremã vnctionē, & eo mortuo & defuncto debēt eũ ducere facere ad ecclesiã, cũ ꝓcessiõib⁹ & sepeliri in cœmiterijs, vbi hoïes talis cõditionis & status solēt sepeliri, & eidē debēt fieri oratiões & suffragia scd'm ꝙ solitũ ē fieri sibi bus ĩ loco vbi mortu⁹ est. Qm̃ ꝓ oibus mortuis debēt fieri suffragia: qa debēt sepeliri cũ psalmis & cãticis ecclesiasticis. c. q̃ diuina. xiij. q. ij. Et ita tenet dñs ad hoc ius sepulturę: ꝙ si ꝓ illo debeat aliqđ ius curato, ĩ vim laudabilis cõsuetudinis, de qua in. c. ad apřicę. extrà de his q̃ fiunt à p̃lato sine cõsensu capituli. poterit dñs cogi ad istud ius ꝑ curatũ, ꝑut potuissent hęredes defuncti, si hęredes habuisset. Et vt dixi, inspicieda est coditio & stat⁹ ꝑsonæ iuxta tex. in. l. plenũ. §. equitij. ff. de vsu et habita. de quo ꝑ Feli. in. c. cãmꝗ. col. xij. de rescri. ꝑ Corsetũ in suis singularibus, in litera. C. in verbo, cõditione personæ. Et ꝙ ad hoc teneat dñs etiam suadet æquitas: vt ex quo percipit bona ad hoc subiecta, æquũ est vt subeat onera illorum: quæ quidē æquitas vbi ꝓditum non est ius semper debet procedere. c. j. de transactio. l. qđ si Ephesi. ff. de eo quod certo loco gl. fi. in. c. pastoralis. de causa possessio. & proprieta. Et ita dixi in facti cõtingentia: sed domini hoc recusant facere & malè. *

In textu ibi,

Et au surplus.

SED qualiter isti dñi tenebunt ad æs alienũ, & ad debita, cogita ex his q̃ dicit Bal. ĩ. l. ex facto ꝓponebatur in. iij. col. ff. de hęred. insti. & hoc est de iure: sed cõsuetudo nr̃a hic disponit, qũo solui debeant debita: sed an soluere debeat dñs manusmortuæ capiens mobilia & hæreditagia in loco franco etiã illa debita q̃ sunt facta in territorio alteri⁹ dñi manusmortuæ, vbi ille dñs capit hęreditagia ibi existẽtia: an verò dñs illi⁹ territorij: Dicit ibi Bal. ꝙ ille dñs territorij capientis hæreditagia ibi existentia soluet debita ibi contracta, quod not.

HIc videm⁹ ꝙ adueniente casu manusmortuæ dñs capit hęreditagia hoïs sui manusmortuę existẽtia in loco manusmortuæ: an possit sibi ea retinere, & suo p̃rimonio applicare extiguēdo mansum sui hoïs, & focum & larē ipsi⁹: Quo ad hęreditagia cẽsualia & reditualia, aliq̃b⁹ existẽtia in loco frãco clarũ est ꝙ tenet ea ponere extra man⁹ suas intra annũ & diē à die obitus sui hoïs, vt est de hoc cõsuetudo hoc eo. tit. §. xix. sed ibi nihil dicit, nec hic, nec toto hoc tit. de hęreditagijs existētib⁹ ĩ loco manusmortuę. ideo est videndũ qd de illis. Et videt ꝙ cũ sibi spectēt & ꝑtineant, ita ꝙ etiã sit saisitus: vt habet. in. §. ꝓcedēti, & illa dñs capit: ꝙ est intelligendũ ꝓpria autoritate, vt dixi ĩ. §. p̃cedēti. in gl. fi. põt ad libitũ disponere: cũ rei suę q̃libet sit moderator & arbiter. l. ĩ re mãdata. C. mãdati. Imò cũ sit illoꝶ dñs, nõ tenet illa alienare, nec vēdere si nolit, nec ad hoc põt cogi. l. inuitũ. C. de cõtrahē. emp. notat in. l. nec emere. C. de iure deliber. Ex quo maximè vr̃ ꝙ hęc hęreditagia habuerũt originē à dño qui vr̃ ea dedisse ea cõditione: & ideo vident reuerti ad dñm, & sic ad priorē eoꝶ naturam: qui qdē regressus fauorabilis est: cũ res de facili reuertat ad priorē naturã. l. si vn⁹. §. pactus. ff. de pac. Et quia. §. xix. includit tm̃ hæreditagia existẽtia in loco frãco alijs cẽsualia & reditualia, ideo videt alia excludere: cùm vni⁹ inclusio sit alteri⁹ exclusio. c. nõne bñ dicim⁹. extrà de p̃sump. l. cũ p̃tor. de iudicijs. do. me⁹ Ias. in. l. j. in. iij. col. ff. de leg. ij. & quia hic casus de hm̃oi hęreditagijs est omissus per cõsuetudinē, ideo remãsit in dispositiõe iuris cõis. l. si extrane⁹. ff. de cõdi. ob cãm. l. cõmodissimè. ff. de li. & posth. q̃ qdē est, ꝙ imò cogit contrahere & vēdere. d. l. inuitũ. Ego tñ semp fui ĩ cõtraria opiniõe: scilicet ꝙ dñi tenent iterũ ponere extra man⁹ suas dicta hæreditagia manusmortuę, tã ꝓ cõseruatiõe suorum iuriũ sibi debitorũ, q̃ aliorũ q possent p̃tēdere interesse, vt est in Gallia: princeps suprem⁹ q habet talliã ordinariã sup oẽs tenētes focũ & larē etiã licet sint sub ducibus, comitib⁹, & alijs principib⁹, in Burgũdia habet et ex cõsuetudine ius ꝑcipiēdi quoddã mun⁹ ꝑ modum mutui extraordinarij: qđ nũc fit ordinariũ. & fit de triēnio in triēniũ, qđ dicit ius fouagiorũ, hoc est tallia q̃ cõceditur ꝑ tres status patriæ, & imponit postmodùm ꝑ focũ & larē: q̃ iura hoc casu diminui possent si oibus dñis ꝓmitteret retinere oïa hęreditagia manusmortuæ ad seipsos veniẽtia. Et est etiã iteresse oïm subditorũ: qm̃ ex quo sunt multi tenētes focũ & larē, cõceditur magna summa q̃ postmodũ imponeret sup paucis: ita ꝙ reperiret talis loc⁹ vbi erãt centũ hoïes tenētes focũ & larē, & nũc tm̃ sunt. lxxx. per suppressionē mansorũ manusmortuæ, q̃ erãt penes dños qui nõ subijciũtur talibus tallijs aut fouagijs, seu collectis, rõne quorũ interesse põt princeps ad euitandũ hm̃oi incõuenientia quæ possent gñare scandalũ ĩ ppl'o, si videret se ita suppressum à dñis cogere dños tales manusmortuę ad ponendũ hęreditagia manusmortuę q̃ ad eos deuenerant extra manus suas, & dare alijs qui eadē teneãt sub onerib⁹ cõsuetis, tam ad subueniendũ hm̃oi indēnitati reipublicę & sic regis, q̃ alijs subditis, imò credo ꝙ officiales regij nõ debēt ꝓmittere ꝙ dñi tpales extiguãt focos & domos suorũ locorũ, & demanijs seu patrimonijs eorũ appropriēt, qm̃ istud est in p̃iudiciũ p̃ncipis, aut saltē eos cogere debēt ad talem talliã quã solueret, aut soluere cõsueuerat. qui talē focũ, & larē tenebat: eo quia cũ talia onera debeant rõne foci & laris sequunt forũ & larē. arg. l. fi. C. sine cẽsu vel reliquis. hinc in sibi videmus, ꝙ ex quo fiēda sunt obnoxia & affectata reipub. ꝙ rex nõ põt retinere feudũ sibi cõfiscatũ, nec suo patrimonio applicare: sed tenet illud alteri cõcedere: vt tenet Bal. in. c. j. ĩ prin. qual'r olim fundũ poterat alienari. dixi. s̃. in tit. (des cõfiscations). §. iij. in. glo. (sont au seigneur) qđ video fundatũ optima rõne: tum qa in hoc debilitaret vis reipublicę, q̃ habet ꝓ defensione fienda, cũ data fuerint olim ꝓ stipēdijs nobiliũ. dixi. s̃. in rub. (des fiedz) & sic vidim⁹ cũ q̃stio est de inuasione subitanea patrię aut p̃cipis, statim cõuocant nobiles feudatarij, & fit ꝓclama qđ dicit (ban & arriereban) & tenent cõparere in armis, & defendere rẽpublicã, cui princeps nõ põt p̃iudicare, quia est ꝓ vtilitate publica: contra quē princeps nõ põt rescribere. toto titu. in rubro & nigro, maximè ĩ. l. fi. C. si cõtra ius vel vtilitatē publicã. & etiã oẽ rescriptũ seu priuilegiũ intelligit seu intelligi debet sine p̃iudicio tertij. l. ij. §. si q̃s marito. ff. ne qd ĩ loco publico. & ĩ hoc fieret p̃iudiciũ alijs vasallis q ĩ hoc essent debiliores, si supprimeret aliq̃s ponẽdo feuda aliquorũ vasalloꝶ ad manum suã qui tenebant cũ alijs deseruire, & rẽpub. defendere, qđ est onus qđ imponit rõne reipub. & ꝓ republica, qđ nõ põt tollere p̃nceps.

quoniam etiã ſicut nec vaſallus põt qd facere in feudo in p̃iudiciũ dñi,ita nec dñs in p̃iudiciũ vaſalli,& ad paria iudicãt̃,vt i.c.j.de forma fidelitatis.In hoc tñ Matthę.de Afflic.i cõſti.regni Siciliæ q̃ icipit vaſall⁹ â dño. in.vij.nota.dicit ꝙ hoc nõ habet locũ in pricipe:tñ mihi videt̃ ꝙ quo ad alienationẽ videt̃ idẽ eſſe obſeruandum:eo qa ſicut ꝓhibet̃ vaſall⁹ alienare fundũ ſine cõſenſu dñi:ita etiã non põt alienare dñs vaſallũ ſine eius cõſenſu.qđ habet locũ etiã in principe.dixi.s̃.in ti.(des fiedz).§.v.i gl.j.ideo hoc caſu videt̃ idẽ dicendũ.Ex q̃bus etiã i caſu dixi ꝙ rex nõ põt remittere ſeruitiũ militare,qđ debet̃ rõne ſeudi pro defenſione reipub.& qđ non obſtã.remiſſiõe facta p̱ principẽ p̃nt alij vaſalli inſtare cõtra tales remiſſiones,& ſuffocatiões feudorũ q̃ fiũt:p̱ quaſdã admortiſatiões.dixi.s̃.in titu.(des fiedz) §.iiij.in glo.j.vbi multũ cõſideraui intereſſe aliorũ vaſallorũ:ſicut in hoc caſu in ſuffocatione & extinctiõe ſocorũ hoĩm manuſmortuæ eſt multũ cõſiderãdũ intereſſe aliorꝝ ſubditorũ,qđ põt eſſe in multis tam ſcilicet vt dixi in tallijs & fouagijs,q̃ etiã in corueatis,vbi debent̃ ad placitũ ad qd faciẽdũ:puta ſi deberẽt oẽs ſubdicti ire ad ligna pro caleſaciẽdo dñm qm̃ ſi pauci ſint plus onerabunt̃:& ideo p̃nt alij remanẽtes ꝓ eorũ intereſſe iſtare cõtra dños vt hæreditagia manuſmortuæ ad ſe reuerſa ponãt in man⁹ ſimiliũ pſonarũ habiliũ & taliter,& eo mõ quo erãt:ſcilicet ꝙ nõ extinguat̃ focus et lar,hoc eſt ignis et dom⁹.Aut ſaltẽ ꝙ ꝓ illis ſoluãt tallias & fouagia,ꝓut ſoluebãt hoĩes manuſmortuę:qñ illa tenebãt,et ꝓut ſoluerẽt ſi tenerent̃.Et ꝓ hoc facit,qm̃ etiã ſi dñi vellẽt directo remittere talib⁹ tenẽtib⁹ mãſos eorũ manuſmortuæ corueatas nõ p̃nt in p̃iudiciũ aliorum:vt dicã infrà in.§.xviij.in hoc eo.tit.i gl.(taillables hault & bas)ergo nec p̱ indirectũ.& ibi poſui qñ imunitas cõceſſa alicui noceat cæteris tenẽtib⁹ ad idẽ onus. Et credo hoc caſu parẽtes q̃ aſs ceſſante manuſmortua eis ſucceſſiſſent ꝓ ſiſi p̃tio eſſe p̃ferẽdos.arg.gl.i.l.ij.§.p̱mittit̃.ff.de aq̃ quoti.& æſtiua.de qua dixi ifrà i tit.(des cẽſes(.§.v.i gl.(ſans pl⁹ eſtre tenu),ꝓut etiã in ſiſi de feudo ad dñm reuerſo.idẽ dicit Matth.de affli.in cõſtit.regni Siciliæ q̃ incipit,vt de ſucceſſionib⁹,in.xviij.notab. in.iij.lib.quã tñ gl.&.§.limitat ibi idẽ Matthę⁹ in duobus modis,prout etiam dixi in loco hîc antè alleg. *

§.decimoſexto.

L'Vne des ſeigneuries mainmorte n'acquiert poĩt ſur l'aultre:qu'eſt à entendre q̃ s'ung hõme ou une femme de mainmorte ua demeurer en aultre lieu de maĩmorte q̃ de ſon ſeigneur,& la mainmorte ha lieu,chaſcun ſeigneur prend et a ce que eſt en la ſeigneurie mainmortable tãt en meubles,q̃ en heritages:et ce q̃ eſt en frãc lieu tant meubles q̃ heritages eſt au ſeigneur de cuy ſeigneur mainmortable il eſt hõme ou femme originellemẽt.

Seruus plurium dñorũ. 1 Ex hoc colligitur† ꝙ iſte hõ eſt homo manuſmortuæ ſeu ſeru⁹ pluriũ dñorum de iure:qđ nõ eſt inconueniẽs.& hoc caſu dicitur habere plura domicilia: quod nõ eſt incõueniẽs.Marianus in.c.fi.in.vj.col.de foro cõpet.& qđ iſtorũ p̃ualeat,idẽ Maria.in.vij.col.vbi plenè.& qũo quis põt eſſe pluriũ conditionum reſpectu plurium dicã alibi:& etiam quæ inconueniẽtia p̃nt euenire,qñ quis eſt homo pluriũ,reſpectu diuerſorũ iurium,puta qñ eſt cenſatarius vni,& alteri feudatari⁹,& alteri reditualis,& alteri manuſmortuæ: q̃ cauſa iſtorũ ſit potior,cogita ſecundum caſus exigentes.

In textu ibi,

Va de meurer en aultre lieu de mainmorte.

Qõ notabilis. Qværo de q̃ſtione:hîc videm⁹,ꝙ ſi homo manuſmortuæ acq̃rat bona in alio loco manuſmortuę. ꝙ illa bona ſunt de iuriſdictione illius dñi vbi ſunt acquiſita:ita ꝙ ſi habeat locũ manuſmortua, ꝙ dño illi⁹ loci vbi ſunt bona ſuccedet in illis.†quæro, 1
nunc aliquis eſt homo manuſmortuæ nobilis & potẽtis dñi Frãciſci Rolin balliui Heduẽ.qui acquirit multa bona in loco manuſmortuæ abbatis & cõuent⁹ ſancti Martini Heduẽ.nunc affranchiſat̃,& manumittit̃ per dñm ſuũ originalem:an illa manumiſſio trahat̃ ad bona exiſteñ.extra territoriũ manumittentis,& effectũ ſuũ porrigat ad bona exiſtẽtia in alio loco manuſmortuæ,ita ꝙ ſi moriat̃,hẽredes eius eidẽ ſuccedant, tam in bonis exiſtẽtibus in alio loco manuſmortuæ q̃ dñi originalis,qui manumiſit,q̃ etiã in bonis exiſtẽtib⁹ in loco manuſmortuę illi⁹ dñi qui manumiſit:& ſic an ſufficiat tm̃ manumiſſio dñi originalis,an verò oĩm dominorũ vbi bona ſunt ſita,ad min⁹ illius dñi vbi fuit ad habitandum,& ibi acq̃ſiuit bona:& ſic eſt q̃rere:an manumiſſio alicuius dñi extendat & porrigat effectũ ſuum ad bona ſita extra ſuũ territoriũ, quæ tenebat & poſſidebat eius homo manumiſſus.¶Videtur primò dicendũ ꝙ nõ quia extra territoriũ ius dicenti non paretur.l.fi.ff.de iuriſdictio.om.iudi.&.d.l.habet locũ etiã in iuriſdictione voluntaria.Philip.Decius in conſil.ſuo cl.in.ij.col.& faciunt multa quę dixi.s̃.in tit.(Des cõfiſcations).§.j.in glo.(Et appartiẽt)& ibi ſatis amplè deducit̃,ꝙ ſi pſona q̃ eſt principalis habilitata ſit, ſunt & habilitata bona tãq̃ acceſſoria.& etiã faciũt dicta p̱ Io. de imo.& Panor.in.c.cũ olim.extrà de cleri.cõiug.& dixi plenè in quodã cõſilio quod feci in materia bñficiali.Sed nũc in hoc caſu ſi aliq̃s manumittat̃ p̱ dñm originalẽ,non habilitat̃ perſona cũ in Burgũdia nulli ſint ſerui,corpore.§.j.s̃.hoc eod.tit.ex quo ergo dicendũ eſt ꝙ ex quo iſta manumiſſio reſpicit rẽ,& nõ pſonã,cùm priuatio p̃ſupponat habitũ.l.decẽ.ff.de verb.obli.c.ad diſſoluendũ.extra de ſponſa.cũ ſi pſona nõ ſit ſeruilis cõditiõis:vt dicit tex.in dicto loco,igit̃ nõ põt manumitti:ergo habilitat̃ res,& nõ pſona.ſi habilitat̃ res.nõ eſt dubiũ ꝙ iſta manumiſſio dñi originalis nõ trahit effectũ ſuũ ad bona ſita extra ſuam poteſtatẽ.quia.l.fi. ff.de iuriſdi.om.iudi.habet locum quãdo quis etiã excedit.iuriſdictionẽ ſuã in re:vt dicunt Albe.de roſate,et do.meus Iaſ.in.d.l.fi.ideo vnuſquiſq̃ dominorum ſub quo ſunt bona debet conſentire manumiſſioni. faciũt quæ dixi in dicto conſilio quod hîc inſerere volui. Cõſiliũ.

An diſpẽſatio legati ex... Nvnquid diſpẽſatio†ad beneficia incompatibilia, & ad bñficiũ regulare de pſona ſeculari facta per legatum

legatum de latere in prouincia sibi decreta,& de persona sibi subiecta ratione originis, hoc est existẽte origine de prouincia sibi decreta extẽdat effectum suum ad beneficia sita extra prouinciam decretã dicto legato, sic extra territorium dicti dispensantis.

Tendatur extra prouinciam sibi decretam.

ET videt̃ primò dicendum ꝙ sic† cũ dispẽsatio sit actus iurisdictionalis ꝓut tenet Anto.de But.in.c. at si cleri.§.de adulterijs.in versi.ex parte ꝑsonę.extrà de iudicijs.& dicũt Pet.de anch.& Gemi.in.c.cũ ex eo.de elec.in.vj.ꝙ est iurisdictionis.& faciũt q̃ dicit Lud.Ro. in cõsi.cccxxv.in fi.iij.col.vbi dicit ꝙ dispensatio est de lege iurisdictiõis.siue ergo dicam⁹ ꝙ sit volũtariæ iurisdictionis,qđ videt̃:cũ in ea nõ reqrat̃ citatio alicui⁹:vt tenent Io.an.Inno.et alij.in.c.veniẽs.de fili.ꝑsbyte.trahit effectũ suũ ad beneficiũ sitũ extra territoriũ: cũ actus iurisdictiõis volũtariæ in ꝑsonã subditã trahat effectũ suum ad res sitas extra territoriũ exercẽtis actũ iurisdictionis volũtariæ in ꝑsonã sibi subditã rõne originis.l. magis puto.§.illud.ff.de reb⁹ eo.q sub tut.vel cura.vbi

4 per Alber.de rosa.qui ita tenet ꝑ illũ text.diceñ.†ꝙ decretum interpositũ per iudicẽ originis super alienatione rei minoris,extendit̃ ad res sitas extra territoriũ iudicis interponeñ.decretũ,qa ꝑsona subdita tanq̃ dignior & principalior trahit ad se res illius.& facit qđ dicit Inno.& alij post eũ in.c.per venerabilẽ.qui filij sint legiti.

An consensus epi sup alienatione rerũ eccle.

5 †ꝙ si eṗs dispenset illegitimũ ad ordinẽ clericatus suscipiendum,poterit etiã sic dispẽsatus suscipere ordinẽ clericalẽ,& ꝓmoueri in alia diœcesi,& sic effectus illi⁹ dispensationis trahit effectũ suum extra territoriũ dispensantis.Et facit qđ dicit Inno.in.c.pastoralis.extrà de priuile.& Bald.in aut.hoc ius porrectũ.C.de sacrosan.ec

6 cle.& in.l.j.C.de contahen.emp.†ꝙ consensus episcopi diœcesani alicui⁹ ecclesiæ dat⁹ in alienatiõe rei ecc̃liasticæ,trahit effectũ suũ ad res & possessiões etiã sitas i alia diœcesi,& extra territoriũ illius epi diœcesani pręstãtis

7 consensum.†Incorporalia em̃ vbiq̃ suũ effectum extẽdunt:vt dicit Alber.de rosa.in.l.fi.ff.de iurisdic.omniũ iudi.per tex.in.l.fi.C.de præscrip.longi temporis.

SIue etiã dicamus ꝙ sit iurisdictionis contentiosæ:in hoc casu vellẽt aliq dicere ꝙ ex quo est facta ab inferiori à principe,scilicet à legato facta,habẽte potestatem à summo põtifice iure speciali:vt infrà lati⁹ dicã:ex quo in ea requirit̃ causæ cognitio:imò si fiat talis dispẽsatio sine cã,nõ valet,prout tenet Inno.in.c.dudũ.le.ij. paulò ante fi.de electione.quem sequitur Feli.in.c.postulasti.xv.col.de rescrip.vbi dicit esse notandum perpetuò in foro cõtentioso ad infringẽdas mille dispensationes quas faciũt legati super incõpatibilibus cũ personis indignis,puta nõ sublimibus,vel literatis. Et idẽ Feli.in.c.ad audientiã.le.ij.in.v.col.de rescri.¶Videtur etiam ꝙ effectũ suum trahat extra territoriũ.dispen.cũ

An snia priuatiõis bñficiorum.

8 vt dicit tex.in.c.postulasti.de foro compe.†sententia priuatiõis beneficij trahit effectũ suũ ad beneficiũ sitũ extra territoriũ iudicis ꝓferentis sententiã.Et facit text.in

9 l.propter litẽ in.§.j.ff.de excusa.tuto.†vbi tutor simpliciter datus per sententiam iudicis pupillo habẽti bona in diuersis territorijs,censet̃ dat⁹ etiã ad bona territorij iudicis nõ subiecti,& sic extra territoriũ iudicis dantis tutorem:& ratio illi⁹ est:quia snia dirigit̃ principalr̃ in personã in cuius cõsequentiam veniunt etiam bona alterius territorij.l. si fideicommissum.§.tractatus est.ff. de iudicijs.

10 ET facit ꝓ hac snia.l.cũ vn⁹.§.is q.cum gl.ff.de bo. autori.iudi.pos.l.à diuo pio.§.j.ff.de re iudic.†vbi snia iudicis cõtra condẽnatũ promulgata,trahit̃ etiam ad bona alteri⁹ territorij:& hoc ex quo snia in illis locis magis afficit personã q̃ rem:ex quo hoc casu extendit effectũ suũ etiã ad bona existẽtia in alieno territorio:vt tenet Ludo.ro.in cõsi.suo.xxxix.ꝑ iura hìc añ alleg.& per tex.in.l.ex ea.cũ glo.ff.de postulã.& per tex.in.c.postulasti.extrà de foro compet.& tñ nulli dubium est ꝙ ꝓlatio sentẽtiæ,seu sentẽtia est cõtentiosæ iurisdictiõis, cũ in ea requirat̃ citatio partis.notatur in.l.ꝓlatã.C.de senten.cũ ergo nõ videat̃ esse ratio diuersa in hoc casu, scilicet in hmõi dispẽsatione quæ videtur respicere ꝑsonam inhabilẽ,scilicet illã habilitando.Idẽ dicendũ est ꝙ etiã effectum suũ trahat extra territorium dispensantis.

Snia iudicis cõtra cõdẽnatum.

11 ET facit mirabilis decisio Io.de imo.& Panor.i.c.cũ olim.extrà de cleri.cõiu.ꝑ illũ tex.vbi dicũt†ꝙ vbi agit̃ de habilitate ꝑsonę si sit habilitata i vno loco,intelligit̃ et̃ habilitata i alio loco:vbi etiã al's reputaret̃ ĩha

12 bilis.cũ tex.ibi dicat†ꝙ nat⁹ i sacerdotio apud græcos nedũ apud illos reputat̃ legitimus,verũ etiã apud latinos:& tñ si apud latinos nat⁹ esset,oĩno illegitimus natus esset vt notat̃ in dicto loco,& illegitim⁹ reputaret̃.

An habilitatio ꝑsonæ.

CVm ergo habilitas ꝑsonæ in vno loco trahat effectum suũ ad aliũ locũ etiã non subiectũ, vr̃ ꝙ iste talis Gall⁹ habilitat⁹ i Gallia & Frãcia sit etiã habilitat⁹ effectualiter extra locũ subditũ habilitanti,cũ maximè fuerit fact⁹ habilis ex potestate summi põtificis vniuersalẽ iurisdictionẽ habẽtis in toto orbe.ix.q.iij.in.c.cuncta per mundũ.q tales dispeñ.satis approbat,cũ ad hoc ptãtẽ dederit.Ideo etiã intelligit̃ vbiq̃ habilitata ꝑsona ex potestate summi põtificis habilitata,& maximè quo ad loca existẽ.sub sua iurisditione:vt sunt bñficia existeñ.i Sabaudia ꝑ doctrinã Io.de Imo.in.d.c.cũ olĩ.

ITẽ & vlteri⁹ facit:qa licet dicat̃ ꝙ dispẽsationes sunt odiosę.c.j.in fi.de fil.ꝑsby.in.vj.etiã dicit gl.i.c.ordinarij.ĩ verbo,dispẽsatiões.de officio ordinarij.in.vj.ꝙ iste est vn⁹ casus scilicet ĩ dispẽsatiõe vbi bñficiũ principis strictè interpȓtat̃,etiã si neminẽ lædat nisi ius cõe.dicã latius infrà:tñ etiã vr̃ ꝙ dispẽsatio facta de ꝑsona trahere

Statuta.

13 debet effectũ suũ extra territoriũ:†cũ statuta q̃ sunt stricte itelligẽda.Bar.in.l.quicqd astringẽdæ.ĩ fi.ff.de verb. obli.recipiãt interp̃tationẽ etiã in reb⁹ existẽtib⁹ extra territoriũ statuentiũ:vt tenet Bar.in.l.j.ĩ.vij.q.pricipali. C.de sum.tri.& fide caho.allegãs tex.in.l.oĩm.in fi.C. de testa.& p̃res alias rõnes q̃ faciũt ad corroborationẽ illi⁹,ergo idẽ,ĩ dispẽsatiõe,cũ nõ videat̃ maior rõ ĩ vno q̃ in alio ,& sic ex p̃dictis vr̃ dicendũ,ꝙ talis dispẽsatio facta à legato de ꝑsona sibi subiecta trahat effectũ suũ extra ꝓuinciã decretã dicto legato.¶Hãc opinionẽ primam.sequuti fuerũt multi cõsulẽtes,q cõsuluerũt ĩ hac materia:quoꝝ quidẽ cõsilia videre adhuc nõ potui.et inter alios hãc tenuit opi.Philip.deci⁹,q in hoc casu cõsuluit:vt videre poteris in cõsi.suo.ccvij.qđ fuit impsum anno dñi millesimo.dxix.Ego tñ consului & tenui contrariũ:& fuit in hac opinione Ioãnes parui Ioãnis officialis & canonicus Heduen.& archid.Flauignei doctor egregius:& multi alij q hãc opinionẽ primã tenuerãt,mutauerũt eorũ opinionẽ post visionem eorũ quæ scripserã:& tandẽ obtinuit ille pro quo scripserã.

COntrariã tñ partem credo de iure esse veriorẽ in casu mihi ꝓposito:videlicet ꝙ dicta dispẽsatio fa

cta à legato de persona sibi subiecta dispensando secularem sibi subiectũ ad vnam regularem cõmendã: & ad duo incompatibilia non trahat effectum suum ad secundum beneficium regulare existens extra prouinciam decretam dicto legato.

ET primò pro clariori intelligẽtia pſupponẽda est ptãs dicti legati habẽtis facultatẽ dispẽsandi cũ seculari ad vnũ bñficiũ regulare in cõmendã, & ad duo incõpatibilia: quę quidẽ potestas fuit sibi data his verbis. Alexã. episco. &c. dilecto filio Georgio tituli sancti Sixti pſbytero cardinali Rotomageñ. in regno Franciæ nostro & Apostolicæ sedis legato, salutẽ & apl̃icã bñdictionẽ. Cũ nos hodie te in regno Franciæ, pro nõnullis magnis & arduis vniuersalis ecclesiæ, & toti⁹ reipublicæ Christianæ negotijs legatum nr̃m de latere &c.

EX quib⁹ verbis satis cõstat & apparet ꝙ sua ptãs non extendit̃ extra regnũ Frãcię, & ꝙ habet ptãtẽ ĩ reguo, imò etiã illã exercere nõ potuisset extra regnũ & limites existẽdo: cũ in facultate sibi data sint hęc verba: ĩ eodẽ regno & limitib⁹ tuę legatiõis existẽdo.

Regula. 14 †Cũ ergo sit regula ꝙ extra territoriũ ius dicẽti nõ paret. l. fi. ff. de iuris. om. iu. c. vt aĩarũ. de cõsti. l. vj. Quę qdẽ lex habet locũ siue qs exerceat iurisdictionẽ suã in pſonã nõ sibi subiectã, siue in re siue ĩ loco, siue tpe, put dicit Albericus de rosa. & post eum do. meus Iason in. d. l. fina.

☞ ADDITIO. Imò vt dicit Lapus allegatione sua. xcj. ĩ pe. col. quilibet rex extra suũ territoriũ censet̃ ad instar priuati. * ¶ Et hoc casu dict⁹ legat⁹ excederet suã iurisdictionẽ re, scilicet dispensando quo ad bñficia sita extra suã prouinciã, non est ei parendũ: licet etiã dici posset ꝙ dispẽsatio est iurisdictionis volũtarię: cũ etiam dicta. l. fi. locũ habeat in iurisdictione volũtaria: vt dicit & tenet Alex. in consi. suo lxvij. in vlti. col. in. j. vol. quod incipit, Cõsideratis. Facit tex. in clemẽ. ne romani. §. porro. de elec. & tenet Philip. decius modern⁹ doctor in consi. suo. cl. in. ij. col. Et facit multũ in ppósito qd' dicit Gemin. in. c. cũ ex ea. de electio. in. vj. notabi. ex glo. ibi, in verbo, subiect⁹.

15 †ꝙ ep̃s originis vel domicilij nõ vtit̃ iurisdictione voluntaria in cõcernentib⁹ beneficiũ alibi sitũ prout dicit do. me⁹ Ias. in. d. l. fi. in. j. col. de iuris. om. iudic. Quæ quidẽ decisio Geminia. videt̃ indubitãter apponere manũ ad solutionẽ, & determinationẽ hui⁹ dubij: cũ dicat Gemin.

16 †ꝙ qñ debet fieri dispẽsatio pſonę respectu rei per pſonam detentę: nõ ep̃s habẽs personã subiectã rõne originis: sed ille qui habet subiectã rem debet dispensare. vñ præsupposito ꝙ ep̃s dispẽsare possit super bñficio simplici: si haberes bñficiũ simplex, videt̃ sufficere dispẽsatio epi habentis subiectũ scd'm beneficiũ: quia secundũ beneficiũ est illud quod inducit impedimentũ primi: & illã decisionẽ refert & sequitur Feli. in. c. dilectus fili⁹. in. iiij. col. in. ix. conclusione. extrà de rescriptis.

DVm ergo in hoc nostro casu debeat fieri dispẽsatio personæ, respectu rei in vtraq; dispẽsatione: in dispẽsatiõe. s. ad duo incõpatibilia: quia impedimentũ nõ prouenit ex pte personæ, sed ex parte rei, cùm scd'm beneficiũ sit illud qd' inducat impedimentũ primi, & nõ persona detinens, vt dicit Gemi. in dicto loco. cũ vt dicunt tex. gl. & doctores in. c. de multa. de præbẽ. & in extrauaganti execrabilis. vacat primũ per adoptionẽ secũdi: ergo scd'm beneficiũ est qd' dat impedimentũ, & non pſona. Et in dispensatione de seculari ad bñficiũ regulare, cùm per huiusmodi dispensationẽ alteretur & mutetur natura ipsius beneficij, & nõ persona dispẽsata. de beneficio enim regulari & titulato fit beneficiũ seculare, sine titulo: cùm sit dispẽsatus talis secularis ad tenendum beneficiũ regulare in cõmendam: nõ est em̃ dicendum ꝙ talis secularis per hanc dispensationem sit effectus regularis nisi fictitiæ: quæ fictio in talibus non admittitur. c. vt clerici. de regularibus. dicendum est ergo ꝙ alterata est natura beneficij: & mutata est natura illi⁹, cùm de regulari factum sit beneficium seculare: & de benficio titulato factum est beneficium commẽdatiuum, non debuit talis dispensari ad beneficiũ existẽs extra prouinciam legati per dictum legatũ: licet dispensatus esset origine de prouincia decreta dicto legato: sed debuit dispensari ab habente potestatem dispensandi super huiusmodi beneficio, scilicet à summo pontifice, qui solus hanc potestatem habet: igitur &c.

☞ ADDITIO. Si vis amplè videre ea q̃ spectãt ad solũ summũ pontificẽ: vide Io. de Selua in suo trac. de bñficio, in. ij. parte. q. iij. vt ibi ponit etiã ea q̃ spectãt ad legatũ de latere. * ¶ Philip. decius in cõsi. ccvij. s. allegato tenet in hoc casu ꝙ dispẽsatio ad duo incõpatibilia fit respectu pſonę tm̃ & non respectu rei: sed vt hic antè dictũ est: clarè cõstat de contrario: qm̃ inhabilitas vnius bñficij nõ puenit respectu personæ sed respectu alterius beneficij: & sic pſona est inhabilis, nõ respectu suipsius, sed respectu rei. Et ideo dicerem standum in hac opinione contra Decium.

17 HInc videm⁹ † ꝙ legitimatus ab imperatore non succedit in bonis existẽtib⁹ in terris ecclesiæ. Nec legitimat⁹ à summo põtifice succedit in bonis existẽtibus in terris imperij. Legitimatio iurisdictionis voluntariæ.

18 †Or licet legitimatio sit volũtarię iurisdictionis. Ant. rosellus in trac. legitimationis, in secundo libello. Signo. de homodeis consi. cxxx. incip. factum sic se haber, per text. in. §. & gñaliter. in aut. quib. mod. natura. effici. sui. colla. vij. Cuma. in consi. clxviij. incip. reuerendus pater. in penul. col. Tamẽ ex quo dispensatur persona respectu rei non trahit effectum suũ extra territoriũ dispensantis. ita cõmuniter tenẽt docto. in. c. per venerabilem. qui filij sunt legiti. tamen licet sit quædam altercatio inter doctores de legitimatione facta per summũ põtificem, cùm vniuersalẽ iurisdictionem habeat in toto orbe. ix. q. iij. cũcta per mundũ. Tñ nullũ est dubiũ in legitimatione facta ab vno inferiori à principe vel ciuitate: quia talis sic legitimatus nõ succedet in bonis existẽtibus in alieno territorio: prout tenent Inno. & Cardi. Alexan. in dicto. c. per venerabilẽ.

NEc obstat si dicat̃ ꝙ collatio hmõi secundi beneficij regularis facta est per collatorem non subiectum dicto legato: qui in hoc cum illi tm̃ fieret præiudicium rõne extẽsionis dispeñ. per dictum legatum factę ad beneficiũ situ extra prouinciã dicto legato decretã, videtur seu visus est prогasse iurisdictionẽ dicti legati: quod facere potuit, cũ (vt dixi) dispeñ. sit volũtariæ iurisdictionis. In qua quidẽ iurisdictione volũtaria habet locum progatio. l. j. vbi Bal. C. de emãci. lib. Bal. in. l. repetita. C. de episc. & cle. Ant. de But. in. c. p. &. g. in pen. col. C. de offi. deleg. in versi. iiij. quid in iurisdictione voluntaria. Ang. in. l. est receptum. ff. de iurisd. om. iudic.

QVia ad hoc dico ꝙ ĩ hoc casu nõ potuit fieri progatio: cũ ptãs dispẽsandi ĩ talib⁹ casib⁹, scilicet super incõpatibilitate bñficiorꝝ nõ cõpetat, nec

nec sit data dicto legato iure ordinario, immo est de reseruatis summo pōtifici: vt tenēt dñi de Rota, decisione sua.cclxxxvj.in nouis. Tenēt Panor. & alij in.c.de multa de prebēdis. Nec etiā data est potestas dicto legato iure ordinario ꝙ possit dispensare secularem ad bñficiū regulare, cùm per hoc immutet̄ substantialis natura rei: ꝙ pōt solus papa. Spe.in ti.de legato.§.nūc ostendendū in.ix.col.ver.xlij. De natura em̄ substātiali bñficij regularis est ꝙ cōferat̄ regularibus.c.fi.§.ꝑcipimus.de statu monachorum.c.cū de bñficio.de p̄bēdis.in.vj. & iō cū si secularis teneat bñficiū regulare sit contra ius: legatus de latere sua ordinaria potestate illud tollere nō pōt, maxime cum videat̄ etiam non solū ꝑ summos pontifices verū etiā ex cōsilio gñali statutū: cùm vt habet̄ in.c. in

Natura bñficij regularis.

19 noua.xvj.q.vij. fuit statutū & ordinatū, † ꝙ in vno eodemq; officio nō debeat esse dispar professio: cū sit scriptum lege diuina. Deutero.xxij. Non arabis in boue simul & asino.i.hoīes diuerse professiōis in vno officio simul non sociabis. Et iō cū seculares sint inhabiles ad tenendū beneficiū regulare: legatus de latere sua ordinaria ptāte illos habiles facere non potest. Spec.in tit.de lega.§.supest.ver.sed nūqd. Alex.in apostil.ad Bar.in fi.ff. de pe. Cū ergo facultas dispen.sup talibus sit de reseruatis summo pontifici: nō pōt in illis fieri ꝓrogatio. Ant. de butri.in.c.p.&.g.de offi.deleg. Decius modernus in cōsi.cl.in.iij.col. ¶ Et facit, q̄a cū summus pōtifex dicto legato facultatē dispensandi dederit in casibus supradictis in regno Franciæ tm̄, in alijs locis vr̄ sibi reseruasse illā potestatem: ex quo ergo sibi reseruauit illā potestatem, non pōt fieri prorogatio.i.extēsio iurisdictiōis ad illū locū sibi reseruatū. Inno.in.c.inter dilectos.de excessibus p̄latorū. Alex.in apostillis ad Bar.in.l.ij.ff.de iudi. Et facit etiā: quia cum potestas legati sit in prædictis extraordinaria, nō ordinaria, non est ampliāda, sed restringenda.gl.in cle.ij.de officio ordinarij, in ṽbo, volumus. Philippus decius in consi.cxxviij.in.ij.col.

FVit tñ mihi (postq; iam prædicta scripserā) dictum, ꝙ collator erat subiectus origine dicto legato, & sic ꝙ potuit inter ipsum & dispensatū fieri prorogatio de bñficio existente extra iurisdictionē legati. Sed tñ vt dixi ex quo p̄dicta sunt de reseruatis principi, non habet locū prorogatio: maximè quia si talis prorogatio fieret esset facta in p̄iudiciū superioris, scilicet summi pontificis: cum ad neminem spectet dispensare sup talibus nisi ad principem. Cùm ergo ex priuilegio Apostolico dictus legatus habuerit ptātem & facultatē dispēsandi in regno Frāciæ, si fieret prorogatio illius iurisdictiōis, hoc est extensio extra regnum Franciæ esset in p̄iudiciū superioris: cū inferior extenderet suā facultatem extra locum sibi limitatum: & iō talis prorogatio fieri nō pōt, cum istud esset in p̄iudicium superioris: cū iurisdictio sua limitata extenderet̄ extra suā intentionē: & in plus læderet ius cōe, q̄ suæ intētionis esset. Et iō talis prorogatio non valeret. Ita Bal.in.l.ij.versi.sed nunqd ciuitas. C.de oper.liber. & etiam potestas extraordinaria extēderetur: ꝙ fieri non debet, vt dixi hic ante.

ITem si dicat̄ ex quo in iurisdictiōe attendit̄ initiū & nō finis: hoc est ꝙ attendit̄ seu attēdi debet in ꝑsona cui⁹ deberet principiari & initiari iurisdictio: vt not.doctores i.l.more.ff.de iuris.om.iudi. & notat Pau.de cast. in.l.j.§.q mandatū.ff.de offi.ei⁹ cui mandata est iurisdictio. Et sic ex quo iurisdictio huiusmodi bñficij principiat̄ in ꝑsona subiecta dicto legato, ꝙ et potuit ꝓuidere de dicto bñficio: & sic ꝑ consequēs ꝙ eius dispēsatio trahitur ad bñficiū situm extra suam ꝓuinciam: cū habens ptātem conferendi sit de personis sibi subiectis in personis cuius habet iurisdictionem principalē. Ergo cū iurisdictio illius collatoris habētis ptātem sup dicto bñficio principiet̄: & sit in sui principio de iurisdictiōe dicti legati: vr̄ ꝙ fiet extensio etiā ad rem existentē fina

20 liter de territorio alterius: † q̄a nō finis in iurisdictiōe inspicit̄, sed initiū. Ponit quasdā decisiōes ad hoc.do.me⁹ Ias.in.d.l.more. & in.l.si ideo.C.de his quibus vt indig.

In iurisdictione inspicit̄ initiū nō finis.

SEd q̄a hæc nō multū faciūt ad propositū, nō multū insisto: cū hoc possit tm̄ intelligi in prouisiōe q̄ possit fieri de bñficio ꝑ legatū ex sua ordinaria ptāte: non aūt in hoc casu q oīno est dissimilis: q̄a hic agit̄ de iure cōcesso ꝑ legatū: ꝙ non sibi cōpetit neq; spectat sua ordinaria ptāte, sed solū ex priuilegio apostolico: de his q̄ sunt supremo principi reseruata in signū supreme potestatis, q̄ non prorogant̄, vt dictū est: nec extendunt̄, vt dicit gl.i dicta clemē.ij. maxime cū istud in p̄iudiciū sit superioris: cū ei⁹ potestas extenderet̄ vltra ei⁹ volūtatē: ꝙ fieri nō debet: cū actus agentiū vltra eorum volūtatē operari nō debet. vulg.l.nō omnis.ff.si certum petatur.

ET maximè istud esset minus q̄ iuridicū, ꝙ dispēsatiōes q̄ sunt plusq̄ odiosæ, cū etiā si tm̄ ius cōe lædant, & nō sint in p̄iudiciū alterius, tñ debēt strictæ interpretari vt dictū est suprà: maxime cū talis dispēsatio fiat ab inferiore: q ex ꝑmissiōe summi pōtificis dispēsat cōtra legē: cui aīs ipse subest: nā hoc casu etiā in materia fauorabili, nō pōt extēdi. Ita tenet Feli.in.c. postulasti. in xij.col.extra de rescriptis. allegās quendā Modernū magne autoritatis, q mouet̄ ꝑ tex.in.c.ꝙ dilectio. extrà de cōsan. & affi. vbi dispēsatio in materia fauorabili facta per legatū de latere, strictæ interpretat̄: maxime q̄a si fieret hæc interpretatio, videret̄ ꝙ legatus vteret̄ omnino plenitudine ptātis q̄ haberet cōcedēs: ꝙ nō p̄sumit̄ cōcessum vt dicit Inno.i.c.dudū.le.ij.ad fi.ibi itē si papa.de

Dispēsationes plusquā odiosæ.

21 ele. † nā dispēsando quē ad duo incōpatibilia sine cā, est vti plenitudine ptātis vt dicit Feli.in dicto loco: ꝙ non debet facere papa: si ergo faciat legatus sine causa, vt est videre in hoc casu, & velit extendere extra suam prouinciam: esset nimis infringere ius cōe: qd' non potest legatus in talibus, vt suprà dictum est: igitur &c.

Dispēsatio ad duo incōpatibilia sine cā.

ITem dico ꝙ hoc nō obstat: q̄a licet collator sit de prouincia sibi decreta, tñ in hoc nō est vis: quia in talibus nō attendit̄ locus: vū est is ad quē spectat beneficij collatio: sed locus vbi situm est beneficiū: vt dicit tex.in clemētina.j.&.ij.de supplen.negli.prelato.quos ad hoc allegat Lud.Ro.in consil.suo.ccclxj.in.ij. col.

☞ ADDITIO. Illud consilium cum vno alio refert & sequitur Feli.in.c.postulasti.in fine.extrà de foro cōpetenti. q̄ consilia vide cū multum faciāt ad ꝓpositū. ✱ ¶ Cū ergo huiusmodi bñficiū sit situm extra ꝓuinciā decretā dicto legato: & illud cōferre nō posset dictus legat⁹ ergo nec sup eo disponere pōt.

Legati ptās.

22 ET faciunt † pro hac opinione: quia legatus non pōt exercere potestatem suam extra prouinciā sibi decretam: prout tenet Spe.in tit.de legato.§.nunc videndū ꝙ faceret, si effectus suæ potestatis traheretur extra suam prouinciam: cum effectus in omnibus sit inspiciendus. notatur in.c. nuper. de bigamis. & Specu.in titulo, de calumia. in fine.

Item facit: quia ut dictũ est potestas dispensandi ad duo incõpatibilia: & qđ secularis possit habere beneficiũ regulare: licet illa dispensatio fiat in personam dispẽsati, tñ vr̃ effectualiter inspicere locũ: et sic aut bñficiũ regulare, aut scđm respectu primi: ut supra dixi: & iõ si tale bñficiũ sit extra territoriũ dispẽsantis, non comprehendetur in dispensatione: cũ ut dicit Albe. de rosate in d. l.

Indulgẽtiæ. 23 fi. de iurisd. oĩum iudi. †ꝙ indulgẽtiæ datæ ꝑ episcopum suis subditis pro opere ꝙ fit extra suã diœcesim nõ prosunt etiam suis subditis: licet dare indulgẽtias sit voluntariæ iurisdictionis: cũ licet dentur ꝑsonis: tñ quia principaliter inspiciunt loca, nõ prosunt ętiã subditis. Sic etiã hec persona sic habilitata ad tenẽdum beneficiũ regulare: tñ qa ista habilitatio in hoc principaliter videtur inspicere beneficium seu locum: per ea quæ supra dixi: vr̃ ꝙ trahere non possit effectum suum extra suum territorium, hoc est extra territorium dispensantis.

Habilitatio ꝑsonę. 24 Et facit †ꝙ dicit Bar. in l. j. C. de sacrosan. eccle. in vij. q. ibi, quærit̃ an talis persona, ꝙ si habilitet̃ persona inhabilis ad aliquẽ actum faciẽdum, q̃ alias de iure erat inhabilis: si talis habilitatio fiat ab inferiori â principe, nõ trahit effectum suum ad res sitas extra territorium.

Legitimatio. 25 †Et iõ legitimatio facta ab iferiori a principe vel ab vna ciuitate nõ extendit̃ ad bona sita extra territoriũ illius ciuitatis. Ita Bar. ibi & Inno. in dicto. c. ꝑ venerabilem.

ADDITIO. Ita etiam tenet Bal. in suis statutis in verbo autoritas. in fine. *

¶ Et Io. de imo. & Panor. in dicto. c. cũ olim. satis respõdent ad doctrinam Bar. in d. l. j. in ver. ibi, septimò suprà pro parte contraria alle. quę non multũ obstat ut cõstat ex distinctio. doctorum. Ibi plura alia fundamenta possent fieri de doctrina Barto. in dicto loco: quæ pro certo omnibus bene consideratis non multùm stringunt in decisione huiusmodi dubij.

Facit etiam pro hac mea opiniõe illud ꝙ dicit Ant. de but. in c. per inquisitionẽ in fi. de electio. quẽ re-
26 fert Feli. in c. postulasti. in. ij. col. de fo. cõp. vbi dicit, †qđ legatus non põt habilitare, ita ut habilitatio operet̃ ali-
27 bi: & iõ ut dicit ibi Felinus †habilitatio bñficij facta rõne loci læsi non operatur effectum vltra illum locum.

Habilitatio beneficij. Respondet obiectis. Ad capitulũ magis puto. Restat nunc respondere ad alia fundamẽta ꝑ parte cõtraria adducta, scilicet ad l. magis puto. §. illud. & l. ꝓpter litẽ. §. j. & l. cũ vnus. §. is q. & c. postulasti. Di-
28 co †qđ illa iura nihil faciunt ad propositũ: cũ illud faciant ptãte ordinaria, quæ est multùm fauorabilis: non aũt sic deber esse in ptãte concessa dicto legato, q̃ est delegata in his duobus casibus, in facultate dispẽsandi ad duo inconpatibilia, & dispẽsatione pro seculari ad regularem. Et sic cum hæc potestas seu facultas sit odiosa: cũ sit contra ius & priuilegiata, non debet extendi extra limites sui priuilegij, & sic non extẽdere effectũ suum extra limites suæ ptãtis. ut in c. statutum. in fi. extra de priuilegijs. Et Soci. in suis fallentijs, in verbo, iurisdictio voluntaria, in. cxj. regula. et dicit gl. multũ notabilis in c. cũ ordinẽ. extra de rescri. quã adhuc notat ibi Feli. ꝙ limitata cã priuilegij facit priuilegiũ nõ posse trahi extra limi-
29 tes suos, cũ dicat gl. iũcto tex. †ꝙ priuilegiũ ordini Cistercieñ. cõcessum sup decimis nõ extendit̃ ad res acquisitas post concilium: cũ priuilegiũ sit limitatum ad decimas super rebus quas tunc habebant tẽpore concilij. facit regula vulgaris, ꝙ limitata cã & c. l. i agris. ff. de acqui. rerum do. quam regulam extollit Feli. in d. c. cũ ordinem. & in. c. cæterum. in. iiij. col. extra de rescriptis. & do. meus Ias. in l. age. C. de transac.

ADDITIO. Facit, quia priuilegium non trahitur ad res post acquisitas. c. cũ capella extra de priuilegijs. de quo arg. vide ample Mathæũ de affli. in consti. regni Siciliæ quæ incipit: circa violentiarum. vbi ponit quid in priuilegijs & pręscriptiõe. Et qd in contractibus, vide eundẽ Mat. in cõsti. regni Siciliæ quę incipit, dignum, in quinto nota. in tertio lib. *

30 Item etiã †põt dici in illis casib⁹ principaliter senteñ. seu decretum tangit ꝑsonã. & non rem: & iõ persona tanq̃ dignior trahit ad se rem: & idẽ dicendum est de. c. postulasti: quia sñia magis afficit personã q̃ rem ut in oĩbus similibus dicit Lud. Ro. in cõsi. suo. xxxix. vbi dicit esse hanc rõnem prædictorũ cũ ergo in talibus sñia seu decretũ nõ fiat respectu rei principaliter, non est mirũ si trahat effectum suũ extra territoriũ proferentis seu exercẽtis talem actũ: ꝙ secus est in casu nostro: non ẽm rõne talis aut talis bñficij quis dispensatur ad duo incõpatibia, sed dispensat̃, eo qđ scđm est incompatibile cũ primo: qa nõ persona dat impedimentũ ad tenẽdũ tale bñficiũ, sed scđm est impedimẽtũ respectu primi, dicit Geminia. in d. c. cum ex eo. de ele. in. vj. quæ decisio pro certo decidit hunc casum in terminis iunctis his quę supradicta sunt: nõ sic est in alijs casibus: qñ ẽm datur tutor nõ dat̃ respectu rei, sed respectu ꝑsonæ qñ interponitur decretũ in alienatiõe: nõ fit ꝙ res de ꝑ se sit nõ alienabilis, sed ex quo est in manibus pupilli q ꝓhibetur alienare. Itẽ qñ profert̃ sñia priuationis bñficij nõ respectu bñficij qđ bñficiũ sit impedimentum ꝓpter qđ debeat illo priuari tenens: sed persona q̃ tale quid commisit ex quo priuari debet beneficio: & ista sunt plusq̃ clarissima quæ euidenter apparent & demonstrant̃ ad oculũ.

31 Ad decisionẽ †Innoc. in d. c. ꝑ venerabilẽ. ꝙ eps dispẽsans illegitimũ põt vbiq; ꝓmoueri: nõ est dubiũ ꝙ respicit solũ ꝑsonã: & nõ fit respectu rei: ut in hoc Rñdet decisiõi Innocen. Ad Io. de Imo.
32 casu nostro: ꝙ satis clarũ est. †ad tex. & decisionẽ Ioã. de imo. in c. cũ olim. extra de cle. cõiug. ille tex. nõ nocet: qa ille talis natus in sacerdotio apud Grecos est approbatus legitimus ꝑ summũ pontificem habentẽ ptãtem & vniuersalẽ iurisdictionẽ in toto orbe, ut supra dixi: sed nõ est sic in legato, cũ nõ habeat nisi in sua ꝓuincia per priuilegiũ. Nã eandẽ ptãtem habet papa apud Latinos imò maiorẽ q̃ habeat in hoc apud Græcos. ergo si talẽ apud Græcos habilẽ reputauit, nõ est dubiũ ꝙ etiã reputari debet habilis apud Latinos: ꝙ nõ est sic ĩ legato, nõ ẽm haber legat⁹ in Frãcia aliq̃ ptãtẽ extra Frãciã, & sic in Sabaudia: ergo licet reputet aliquẽ legitimũ & habilẽ ibi, scilicet in Frãcia, nõ seq̃t̃ ꝙ alij suæ iurisdictioni nõ subiecti illũ reputẽt habilẽ. Si ẽm illi de Sabaudia reputarẽt talẽ habilitatũ à legato Frãcię habilẽ ĩ Sabaudia approbarẽt iurisdictionẽ legati in eorũ patria ĩ hoc casu, scilicet in hmõi dispẽsatiõe ad duo incõpatibilia lędẽdo ius rõe vltra voluntatẽ summi põtificis: & sic prorogarẽt iurisdictionẽ in his q̃ sunt reseruata summo pontifici, qđ fieri non potest, ut supra dixi: & etiã in hoc fieret prorogatio in his quæ summus pontifex sibi reseruauit: qđ nõ potest: ut suprà dixi, & in præiudiciũ supremæ potestatis: cum vltra intentionem suam: ꝙ fieri non potest, ut suprà dixi: igitur &c.

Ad aliã decisionẽ Inno. Et ad decisionẽ Inno. in c. pastoralis extra de priuilegijs. et Bal. ĩ auc. hoc ius porrectũ. C. de sacrosã. eccl. & in l. j.

& in.l.j.C.de cõtrahen.emp.hæc decisio est multũ notabilis in hac materia, maximè ex quo mihi fuit relatũ, ꝙ collator est de prouincia decreta dicto legato: sed tñ vr contra .l. si prædiũ.C.de prædijs.& iõ in hoc vacillauerũt Io.And.Panor.& Henricus Bohic, qui multas opiniones recitauerũt: sed tñ aliud est hic in casu nostro: cũ si ibi sufficiat autoritas episcopi, vbi ecclesia est sita quę alienat rem, etiã existentē in aliena dioecesi: est qa eps dioecesanus ecclesiæ habet curã illius ecclesiæ cũ sua do te.x.q.j.c.regenda.&.c.decretum.eo.iõ ipsius principaliter interest ecclesiam non depauperari: & iõ non eps prędij, sed ipse visitat & ꝓcurat, facit.c.fi.de cẽsibus.& ideo non est mirandum. si in hoc casu sufficeret autoritas dioecesani: & tñ adhuc licet ex pdictis videret dicendũ, ꝙ si collator esset immediate subiectus summo pontifici: & ꝙ in alienatiõib⁹ fiendis per dictũ collatorẽ requireretur autoritas summi pontificis: ꝙ etiã iste legatus in Francia tm̃ potuisset dare autoritatem alienandi res existentes extra suam prouinciam, & sic apponere manũ ad res existentes extra suam prouinciam: & sic videtur ꝙ idem sit dicendum in hoc casu.

TAmen adhuc in hoc casu aliud est: & est ratio penitus diuersa: quia in casu nostro non competit facultas legato dispensandi ad duo incompatibilia: vt dixi, nec dispensandi secularem de beneficio regulari: vt dixi supra: sicut competit dioecesano ordinaria potestate interponere autoritatem in alienatione rei ecclesiæ facta p inferiorem.c.abbatib⁹.xij.q.ij.c.in vẽditiõibus. xvij.q.iiij.immo prædicta competunt dicto legato iure speciali, scilicet ex priuilegio sibi cõcesso à summo pontifice: quæ non extendere debet effectum suum extra limites dicti legati, ne absurda supradicta sequãtur: quia fieret prorogatio de reseruatis summo pontifici.

ITem quia volũtas summi põtificis extẽderetur vltra eius velle: & sic facultas dispensandi in talibus q̃ est odiosa extenderet effectum suum contra oĩa iura mundi volẽtia dispensationes non debere extẽdi etiam si tm̃ ius commune lædant: vt suprà dixi.arg.nunc est ꝙ istæ dispensationes ledunt ius commune: igitur &c.

ITem in illa decisione videnť Henricus bohyc & alij plus tenere cõtra Inno.cũ autoritas vtriusq; requirať. Itẽ etiam illa res sita in alio loco est accessoria ad ecclesiam sitam & dioecesim: non aũt sic est in hoc casu: cùm vnaquæq; ecclesia sit principaliter de per se cõsiderãda: & sic cũ sit de per se considerandũ tale bñficiũ habẽs suã administrationem distinctam: cura illius spectat ad dioecesanum, vbi situm est. faciũt tex.& doctores in clemẽ. quia regulares.§.eadẽ.de supplenda negligentia prælatorũ.cũ his quæ dicit Henri.bohic in dicto.c.pastoralis.

Finis cõsilij.

ET ita dico & cõsulo ego Bartholo.de chasseneũ iuriũ doctor aduocatus regius i balliuatib⁹ Hedueñ. & Mõtiscinerij, saluo saniori cõsilio: et ita obtinuit ille ꝑ q̃ cõsului cõtra opiniões multorũ q cõtrariũ cõsuluerũt.

AD qõnem tamen suprapositam redeũdo ad ꝓpositũ, videreť adhuc insistendũ: et posset dici, ꝙ etiã ista manumissio dñi originalis facta de seruo trahat effectum suũ ad bona sita extra suum locũ & in alio loco manusmortuæ: cũ etiã videať quodammõ respicere habilitatẽ psonæ in his q̃ sunt ordinata per cõsuetudines: puta in successiõe, in alienatione rerũ manusmortuæ, in pscriptione libertatis, in rei vnione, in testificatiõe: & in alijs actibus in qbus hoïes manusmortuæ vltra francos oneranť: & in illis actibus vr̃ etiam ꝙ persona sit subiecta seruituti, cũ semp textus nostri loquanť in personã et in rẽ: qa semp dr̃ (L'homme de mainmorte) vel (Gens de cõdition &c.) quæ ꝟba potius denotant psonam esse subiectã oneri, q̃ res: ad minus ꝙ sicut res est subiecta, ꝙ etiã psona est subiecta: & iõ si persona tanq̃ subiecta est habilitata: illa habilitatio trahet effectũ suũ etiam extra territoriũ: maxime cũ seruus origine alicuius dñi nõ possit fieri seru⁹ alterius dñi habitatiõe aut pacto, quin remaneat prima seruitutis macula: quia qñ diciť ꝙ aliquis põt fieri seruus alicuius habitatiõe tẽporis, aut pactione: intelligiť de hoïe franco: vt satis colligiť ex textu nostrarũ cõsuetudinũ, eo.tit.in.§.v.&.vj. Et ad.§.primũ huius tituli. vbi diciť, ꝙ nulli sunt hoïes serui corpore in Burgũdia respõderi põt ꝙ illud est verũ ꝙ incõmutabiliter & ꝑpetuò nulli sunt serui corpore: qa dimittendo bona possunt esse & fieri liberi sine alio facto dñi: vt dicit Io.fab.in.§.fi.insti.de dona.sed tm̃ quantũ inhærẽt rei & tenẽt, & possidẽt res sunt serui corpore: alś viderenť in hoc titulo multi articuli contrarij. de quibus .s̃. dixi.

¶Nondũ vidi euenire casum in facto: sed si eueniret, credo qđ multi essent huius opiniõis, ꝙ sufficeret manumissio seu affranchisatio dñi originalis: & multũ faciũt q̃ dicta sunt in dicto cõsilio, in prima parte: maximè qa dñs orignis manumittendo seruũ suũ manumittit ordinaria potestate, & iõ trahit effectũ suum ad res & bona sita extra territoriũ.d.l.magis puto.§.illud.ff.de reb⁹ eorum.d.l.cùm vnus.d.l.ex ea.c.postulasti.s̃.allega.

EX quo spolatio seu cessio bonorũ habet vim mortis, & est filijs mortiut dicit Io.fab.in.§.fi.insti.de donatio.iõ vr̃ ꝙ cùm ꝑ hmõi desauohamentũ quis fit spoliatus oĩbus bonis existentibus in locis manusmortuæ, ꝙ ideo in oĩbus locis est aperta manusmortua dñis, iõ ꝙ habet locum effectus huius consuetudinis.

SEd quæro, quid si hõ meus manusmortuę vadat ad morandũ in loco frãco, et ibi plura bona acquirat, & etiã plura bona acquirat in alio loco manusmortuæ, non tñ ibi habitat, nec̃ est hõ manusmortuę illius loci: sed solũ ibi acqsiuit bona: cui⁹ sunt hec bona an dñi originis an dñi illius loci vbi sunt bona cui⁹ nõ est hõ nec̃ origine, nec̃ habitatiõe, vr̃ ꝙ non sint dñi originis: qa capit tm̃ bona in loco franco existentia, & in loco originis: vr̃ etiam ꝙ nõ sint illius dñi vbi sunt bona: qa cõsuetudo nostra nõ cõsiderat acquisitionẽ bonorũ i hoïem manusmortuæ, nisi sit hõ, aut origine, aut habitatione: iste quo ad illum dñm vbi tm̃ acqsiuit bona nõ est huiusmodi: igiť quia ex quo ei nõ cõueniunt ꝟba huius nostræ cõsuetudinis, ergo nec dispositio.tex.in.l.iij.§.toties.ff.de damno infecto. Alex.in ꝯnsi.xvij.in.j.colũ.in primo volu. Questio

¶Hęc quęstio, non sunt multi dies euenit in facto in successiõe cuiusdam hoïs dñi Dalonne & de villers, q̃ est dñs originis: dicebat ꝙ oĩa bona vbicunq; essent deberẽt ad ipsum spectare cũ semp habitauerat in loco frãco: nõ est dubiũ ꝙ iste casus nõ est decisus ꝑ cõsuetudinẽ, iõ remanet in dispositiõe iuris cõis.l.cõmodissimè.ff.de lib.et posthu.l.si extraneus.ff.de cõdi.ob cãm sed ẽt dispositiõe iuris vr̃ dicẽdũ ꝑ motiua in qõne tacta in.§.pce.qđ quilibet dñs acciperet id qđ esset penes eũ: sed tñ cõiter tenetur contrariũ. Et ita iudicatum fuit per curiã, qđ si vadat ad habitandũ qđ dñs vbi bona acqsiuit nihil habet nisi ibi hab itauerit: sed dñs originalis illa capiet: etiam si sint in lo co manusmortuę: qđ nota.

Alia qō.

SEd fortior inſurgit quæſtio. Pone ꝙ homo meus manuſmortuæ origine vadit ad habitãdum in alio loco manuſmortue,& ibi acquerit bona:acquerit etiam in alio loco manuſmortuæ in quo non habitat:nec etiã eſt homo origine ad quẽ ſpectent exiſtentia in tertio loco,an ad dñm illus loci vbi ſunt, an ad dñm habitatiõis: an ad dñm originis.¶Quantum autem ad dñm loci vbi ſunt ſita & ſituata bona immobilia & mobilia videt̃ ꝙ nullo modo ad dñm loci,vbi ſunt ſita & ſituata ſpectent:quia cõſuetudo noſtra cõſiderat ſolum quo ad acquiſitionẽ ꝙ ſit homo aut habitatiõe,aut origine, q̃tum ad illum dñm non eſt hmõi: igitur &c. Quantum ad dñm loci originis,vr̃ ꝙ ad ipſum non ſpectent: quia conſuetudo noſtra tm̃ loquitur & diſponit,ꝙ capiat bona q̃ ſunt in ſuo loco manuſmortuæ, & in loco franco:iſta non ſunt huiuſmodi:igitur &c. 1

QVid dicendum in hoc caſu.cõis vſus & practica habet,ꝙ quilibet dñs capit ea quæ ſunt in ſuo territorio,etiã licet ibi nõ habitauerit, nec ſit hõ illius loci origine:& facit,qa dñs loci originis ſuccedẽs per ſtatutũ non capit,niſi ea q̃ ſunt in ſuo territorio: ita etiam dñs habitationis:ergo ad illũ tertium dicunt̃ pertinere:& hoc eſt q̃tum ad bona immobilia & mobilia.

SEd quid de nominibus debitorũ,Bartholo. de Sali. in.l.cunctos populos.C.de ſum.trini.& fide catho.

Actiões & noia adhæret̃ perſonæ creditoris.

33 dicit†ꝙ actiões pſonales inhæret̃ pſonę creditoris adeo ꝙ ab eius pſona euelli nõ poſſunt.l.iij.& ibi bona gl.ff. pro ſocio.l.qs ergo caſus.ff.de pecu.& dicit Soci in conſi.ſuo.xxxvj.in.iiij.col.per illud dictum Bartholo.de ſa-

34 lice.†ꝙ actiones & noĩa etiam extrà cõtracta nõ dicunt̃ bona extra territoriũ ſita:cũ nõ occupẽt locũ, nec circũſcribant̃:ſed ſunt iura pſonæ creditoris cohærentia,et eiꝰ oſsibus affixa.d.l.iij.&.d.l.qs ergo caſus facit.l.j.§.heres. ff.ad trebel.& etiã talia bona cenſet̃ eſſe intra territoriũ, vbi eſt perſona, licet veræ nõ ſint in loco ſeu non circũſcribant̃ loco:vt.l.caſus.ff.de lega.ij.&.l.fi.C.de pręſcrip. longi tempo.Tñ adhærere oſſibus creditoris intelligũt̃ & ſic in loco in quo creditor eſt defunctus vident̃ fuiſſe: & ex iſto fundamẽto Iacobi.de ſctõ Georgio ĩ tractatu,

35 deroydis,in.iiij.& in.v.col.videtur concludere,†ꝙ noĩa debitorũ ſpectãt ad dominũ loci,vbi mortuꝰ eſt ſeruus creditor,& nõ ad dñm loci vbi ſunt debitores,vr̃ tñ facere aliquam differentiã,an dicta nomina cõpetant pro re mobili:& tunc ſit verum illud ꝙ dicit: an pro re immobili,& tunc ſecus, qa ex quo coierunt in territoriũ, ſecus eſt dicendũ ſcripſi in his duabus qõnibus & cõſului.Et quia caſus non ſunt deciſi,nõ aliud hic infero:ſed videbuntur conſilia,cum tempus affuerit.

LApus allegatione ſua.xcij.inci.in Chriſti noĩe,amẽ In primis videndũ eſt in fine dicit ꝙ noĩa debitorũ ad illum locum pertinẽt vbi exactio de iure & de facto fieri poteſt:quia ſi ibi eſt collata ſolutio,& ibi reperitur debitor.l.ex facto.§.rerum aũt.ff.de hære.inſtit.l. quero. ff.de ſolutio.contra opinionem illorum qui dicunt nomina debitorum non debere eſſe localia,ſed eſſe vbiq; locorum:per.l.ſi fideicommiſſum.§.tractatum.ff.de iudi. Cùm iura incorporalia vbiq; videantur eſſe.l.fi.C. de longi temporis pręſcriptio.l.ad hoc.ff.de leg.ij.in gl. ibi,in principio.

In textu ibi,

Et la mainmorte a lieu.

QVæro†qñ dicat̃ habere locũ manuſmortua. Primò dic ꝙ habet locũ qñ morit̃ aliquis hõ manuſmortuę nullis relictis filijs aut liberis in ptãte illius,aut nullis hæredibus habitantibus cum dicto defuncto,& nullam cõionem habeñ.in bonis:vt dictũ eſt. Idẽ dic ſi renũtiauerint bonis ſuis:vt dicit Io.fabri in fi. inſti.de donatiõibus.Idem ſi bona hoĩs manuſmortuæ confiſcantur:vt.§.fi.s̃.de confiſcationibus. 1

Manuſ mortua qñ habe at locũ.

In textu ibi,

Tant en meubles.

Mobilia cuius loci cenſeãtur.

AN iſtud ſit verum,ſiue ſint ibi perpetuo mãſura, ſiue non.Bal.in.c.j.in prin.de pace tenẽda. ꝑ illũ tex.quẽ dicit eſſe ſingularẽ ad hoc,dicit†ꝙ mobilia cenſent̃ eſſe de territorio loci vbi reperiunt̃ qđ eſt contra illud ꝙ dicit Bal.in.l.mercatores.C.de cõmercijs & merca.vbi dicit†qđ bona mobilia cõcernũt perſonã,& nõ locũ vbi ſita ſunt.de quo per Alex.in conſi.ſuo.xxxj.in j.vol.& idẽ Alex.in cõſi.ſuo.xvj.in.iij.col.in.j. vol. dicit †ꝙ mobilia q̃ non ſunt ibi perpetuo mãſura.ſcđ a d tps puta mercantiæ non cenſent̃ eſſe res illius territorij vbi reperiunt̃,per.l.ſi ita legatũ eſt.ff.de leg.iij.l. debitor.ff. de pigno.l.ex facto.§.rerũ.ff.de hære.inſti.ſecus ſi ibi ſint perpetuo mãſura.Credo illud eſſe verum de iure,ſed de cõſuetudine nõ credo ꝙ ad hũc effectũ fieret hæc diſtinctio.¶Dixi in caſu emergẽti,ꝙ licet quidam hõ manuſmortuę habuiſſet multa bona & debita tam in loco originis,quam in loco habitationis:tamen ex quo dominus habitationis vbi mortuus eſt dictus homo erat debitor illius hominis, ꝙ dñs originis ſuccedet in illo debito per dñm loci manuſmortuæ vbi mortuus eſt: quia ex quo dñs eſt francus,dicitur eſſe debitum in loco franco debitum.Et faciũt quæ dixi in.§.xv.in gl.ij.et in.§.primo in titu. (des confiſcations) vbi poſui quõ ſit accipiendum nomen debitoris,& cuius territorij,an territorij creditoris,an debitoris. 1 2 3

In textu ibi,

Homme ou femme originellement.

Origina liscã accidẽtali præfert.

IStud eſt,quia†cã originalis pfertur accidẽtali.l.ꝗ habet.ff.de tutelis.l.filio quem pater.ff.de liberis & poſthumis.Barba.cõſi.xxvij.in.vj.col.in.j.vol.Faciunt quæ dicit Io.de Imo.in conſi.ſuo.xxv.vbi ſunt duo conſilia in vno: vbi vr̃ quodammõ limitare prædictam regulam.& etiam do.meus Iaſ.in.l.ſi arrogator.in. xvij. col. ff.de adop.vbi contra hanc regulã adducit gl. multùm notabilẽ in.c.ſtatutum.§.cum verò.in verbo,vnã dietã de reſcriptis in.vj.quæ dicit,†ꝙ vbi reperitur locus originis & domicilij,ſemper haberi debet reſpectus ad locum domicilij,et nõ originis:de qua gl.ibi do.meus Iaſ. & Fran.de Aretio in conſi.ſuo.lxxvij.incip. Ratio ſcribendi.diſtingue tñ vt per Marianum in.c.fi.in.v. vj. & vij.col.extra de foro competenti. 1 2

An locꝰ originis an domicilij ſit pferendus.

ADVERTE tamen ad textum multum notabilem in .l. libertus .§. præſcriptio . ff. ad municipales, vbi habetur † quod præfertur locus originis. & not.& vide do. meũ Iaſ.in dicto, loco.& in .l. iij.ff.de offi.aſſeſ.¶Fui hodie interrogatus de qõne tali.mulier aliqua frãca fuit maritata ĩ loco manuſmortuę,& ſtetit ſolũ cũ eius marito per ſex menſes:tandẽ mortua eſt: q̃ habet bona in loco franco.Queritur,an dominus talis loci manuſmortuæ, eidem in bonis exiſtentibus in loco 3

Quæſtio

loco franco succedere debeat, vr̃ φ nõ, per consuetudinẽ nostram: quia ex quo ille dñs loci in quo mortua est, nõ est dñs originis, non eidem succedere debet. qm̃ vbi nõ coueniũt verba, nec etiam couenit dispositi o. l. iij. §. hoc aũt. ff. de neg. gest. dixi alibi. ¶ Ego tñ dixi φ dñs illius loci vbi dicta mulier incepit esse manusmortuæ: & sic vbi manusmortua originẽ habuit succedet dictæ mulieri etiã in bonis existẽtibus in loco franco: & cũ fuerit maritata homini seruo, est serua. Et sic seruitus habet originẽ in loco vbi fuit coiugata: ex quo dñs illius loci succedit etiã in bonis existentibus in loco franco. Itẽ cõsuetudo nostra debet intelligi in casu in quo põt esse hõ manusmortuæ origine & domicilio vt satisvideri põt: sed hic est alius casus nõ decisus p cõsuetudinẽ. ecõtrario deueniẽdũ est ad alias q̃ dictant φ dñs manusmortuæ succedit in totũ hoĩ suo, cũ non habeat alium dñm p̃tendentem ius. Sed in hoc videret̃ obstare illud φ dictũ est in gl. (& les heritaiges. s̃. hoc eo. §. vbi dicitur φ vnusquisq; dominorum capit φ in suo territorio est, ita φ si vnus repudiat non accrescit alteri.

Questio S Ed quæro Pater aliqs manusmortuævenit ad morãdum in locũ de Prelay: q est etiã terra manusmortuæ. Et ibi accepit vxorẽ, ex qua habet liberos: vnus ex istis liberis efficit̃ sacerdos, & vadit ad morandũ & habitandũ in loco franco: vbi acquirit plura bona an hęc bona sint: & in eis succedat dñs manusmortuæ originalis sui patris, an ṽo dñs originalis illius loci de Prelay, in cuius terra natus & cõceptus est dictus sacerdos. Habui hanc qõnem in proprio meo facto, sed tñ huic successi: tanq; dñs originis filij, & nõ patris. Ex quo nihil aliud dico: si casus eueniat pro amico, scio quid sim dicturus.

§. decimoseptimo.

QVant gẽs de mainmorte uont de uie a trespas, suruiuant lung de leur parent prouchain qui leur doibt succeder demeurãt auec eulx en communion: les aultres qui semblablement pour raison doibuent estre leurs hoirs, & leurs doibuent succeder uiennẽt a leur succession, auec celluy qui demeure auec eulx par le moyent d'icelluy.

Casus q[1] bus qs cõsequit̃ p aliũ φ p seipm consequi non põt. ET sic quis† consequit̃ per alium φ per seipsum consequi non potest: sicut videmus de filio adoptiuo, qui cùm de iure digestorum non succedat patri naturali abintestato: si sit institutus potest intentare contratabulas alio cõmittente edictum: prout est ibi tex. in. l. non putauit. §. in adoptionem. ff. de contratabu. quẽ ad hoc ponderauit Bart. in. l. si emancipati. in vlti. col. C. de colla. Et do. meus Ias. allegat in. l. gallus. §. & quid si tãtum. in. ix. col. ff. de libe. & posthumis. & ideo etiamvidemus φ nepos emancipatus propter alium nepotem in p̃tate cõsequit̃ vt ei per patruum emancipatum conferri debeat: φ nõ consequeretur, si solus esset emancipatus, p Bar. & do. meum Ias. in. d. l. si emanci. in. iij. & iiij. col. vbi multa ponit quæ quis consequitur ex persona alterius quę ex sua consequi non posset. Faciunt quæ dicit idem do. meus in. l. j. in. ix. col. ff. de acqui. pos. per. l. qui pater. ff. de acq. hęre. de qua per do. meum Ias. in. l. emancipata. in. iij. col. C. qui admit. ad boñ. & idem do. meus Ias. in. l. posthumo. in fi. ij. col. C. de bono. pos. contratabulas. Facit tex. in. l. illud. §. j. ff. de bono. pos. contratabulas. ¶ Simile est in legato, vbi non capax capit propter capacem. notat gl. in. l. si qs duo. ff. si quis cau. & facit pro hac consuetudine tex. in. l. cum scimus. §. illud quoq;. C. de agri. et censi. lib. xj. qui textus qui multum facit pro rõne huius cõsuetudinis. facit quia inclusus trahit ad se exclusum. dixi s̃. i. tit. (Des succesiõs). §. xij. i gl. (ne retourne point.) versi. vlterius quærit̃. Et facit etiã tex. in. l. aristo. in fi. ff. quæ res pig. & in. l. ij. & ibi not. ff. de admini. tut. dixi supra titu. (Des droictz & appartenances a gẽs mariez). §. vij. in gl. fi. versi. sed adhuc.

SEd quæro de vna qõne. Moritur aliquis q habet aliquẽ ex suis parentibus in cõione cum ipso: qui cum morit̃ habet alios in eodem gradu, qui per seipsos eidẽ succedere non possent: sed solùm succedunt medio illius qui est in cõione: dicit se nolle esse hæredẽ. nec velle succedere: an alij possint eisdẽ succedere, rõ obstante eo φ dictus existens in cõione non vultvti iure suo. ¶ Videt̃ φ sic, p tex. in. l. si post. §. fi. ff. de bono. pos. cõtratabulas. vbi dicit tex. Cùm em̃ semel beneficio aliorum fuerint ad id bñficium admissi, iam non curant: petant illi necne bonorũ possessionem contratabulas. Et ita vr̃ tenere do. me⁹ Ias. in. l. posthumo. in. iij. col. C. de bono. posses. contratab. vbi dicit φ ex quo institutus bñficio p̃teriti põt cõtratabulare testm̃, non tñ posset pręteritus approbare testm̃, ita φ impediat institutũ cõtratabulare. In cõtrariũ facit: quia lex in. l. nõnunq;. ff. de leg. præstandis. facit† φ qñ nõ priuilegiatus cõsequeretur priuilegium rõne priuilegiati: si priuilegiatus nõvult vti iure suo, nõ priuilegiatus non poterit vti: & iõ institutus q bñficio præteriti cõtratabulas tenet̃ solũ ad legata cõiunctis: si p̃teritus velit contratabulare: al's eo abstinẽte tenet̃ ad legata oibus: vt est tex. in. d. l. nonnunq;. q tex. ad hoc allegat̃ per do. Ias. in. d. l. posthumo. in. iij. col. iõ aliter nũc decido: sed relinquo cogitandũ de responsione ad illũ tex. si teneatur contrarium: φ credo verius.

ITem his diebus fui interrogatus de quadam quæstione multum notabili: erant tres fratres in vna domo: quorumvnus habebat filiam & filium: filia se maritauit: extra domum patris: & à domo recessit sine licentia sui patris: vel omnibus bonis p̃rnis, maternis, fraternis & sororinis, renuntiauit: morit̃ pater istius filiæ: moriuntur & fratres illius patris, relictis tñ filijs & filiabus, moritur & frater illius filiæ: dicunt filij fratrum patris dicti filij mortui: nos debemus succedere isti filio: quia sumus in cõione cum eo, & semper habitauimus cum eo dicit eius soror: ego medio vestro licet non habitauerim cum eo, tñ debeo ei succedere: quia fui vocata p vos & sic cũ sim vocata per vos, debeo ei succedere, & vos oẽs excludere. dicunt alij consanguinei, qui sunt fratres patrueles, istud essetverũ si esses in pari gradu nobiscũ sed ex quo non es in pari gradu, sed diuerso, immo tali ex quo si te vocaremus essemus exclusi: non potes per nos vocari: quia p hoc priuilegium nostrum & ius nostrum esset nobis damnosum. Questio notabi.

QVid dicendum: tu ex prædictis collige tria dubia. Primum, nunquid soror vocetur per istos fratres patrueles.

SEcundũ, nũqd ad minus iſti fratres patrueles ſuccedere debeãt ea ſorore excluſa: an cũ ipſa, et ꝓ qua, pte.

TErtium an ſit in hoc caſu manuſmortua aperta domino in ſucceſsiõe huius fratris, & iſtud reſultat ex ſolutione aliorum.

AD primum vr̃ dicendum ꝙ iſti fratres patrueles vocant ad ſuccedẽdũ prędictam ſororẽ q̃tum ad ſucceſsionẽ fratris ſui prędefuncti: intellige etiã ſiue ſint patrui, ſiue filij patruorũ, quia idem cũ nullos alios añ ſe habeãt, & veniãt per repreſentationẽ: vt ſupra dictũ eſt in tit. (Des ſucceſsions). §.x. & ꝙ dicti patrui ſeu ei⁹ filij vocẽt ſororẽ defuncti exiſteñ. extra cõionem ſatis cõſtare põt: nam ſtatutum ſeu cõſuetudo noſtra requirit tria copulatiuè ad hoc vt vnus ex parentib⁹ vocet aliũ, primũ ꝙ vocãs ſit cõis in bonis cũ defuncto, & ꝙ ſit de ꝓximis parẽtibus. Tertio qď ſit de illis qui ei ſuccedere debẽt: nã cũ filia ſit cognita, licet ſit de ꝓximis parẽtib⁹ nõ eſt tñ de illis q ſuccedere debẽt, ergo alij ſunt de illis: quia vno gradu excluſo, ſequit̃ alius q ſubintrat locum primi: & dicit̃ ꝓximus in gradu. cũ ergo cõcurrãt in patruis ſeu filijs eorũ, nõ exiſtentibus patruis: nõ eſt dubiũ ꝙ iſta filia vocabit̃ per eos & ſtatutũ ſuũ ſortiet̃ effectũ.

QVicquid ſit teneo contrarium: & dico ꝙ oĩa requiſita in ſtatuto nõ ſunt in patruis, ſeu eorũ filijs. Pri

3 mò qa de iure ciuili nõ eſt dubiũ† ꝙ ꝓximus eſt ille quẽ nemo p̃cedit. tex. in. l. ꝓximus. ff. de ṽb. ſigni. ſed iſti patrui ſiue filij eorũ nõ ſunt ꝓximi: qa ſoror eos antecedit in gradu, cũ ſit de iure ciuili in ſcď'o gradu cũ fratre: patruus in tertio: fratres patrueles in quarto. ¶Itẽ non ſunt tales q ſuccedere debẽt cũ ſorore: q̃a ex quo ſoror p̃cedit eos in gradu debet ſuccedere, & non ipſi: ex quo cũ eis nõ cõueniãt ṽba ſtatuti: ergo nec diſpoſitio illius. l. iij. §. toties. ff. de dam. inſe. Alex. in conſi. xvij. in. j. col. in. j. vol. Barb. in cõſ. ij. in. v. col. in. j. vol. cum ſi͂ibus.

Proximus qs dicatur.

NEc obſtãt adducta in contrariũ p quendã q voluit dicere ꝙ iſtud ṽbũ (prouchain) poſitũ in ſtatuto ſeu cõſuetudine noſtra debet intelligi ſcď'm cõem vſum loquẽdi: eo qa verba ſtatuti debẽt intelligi ſcď'm cõem

4 vſum loquẽdi: †cũ cõis vſus loquẽdi ſit p̃ferẽdus omni regulę, ſeu oĩ cõſtitutiõi. gl. no. in. l. liberorũ appellatiõe. §. ꝙ tñ caſſius. in ṽbo, nõ cõtinebunt̃. ff. de leg. iij. ꝓ qua gl. facit text. in. l. ſemp in ſtipulatiõib⁹. la. j. ff. de regu. iur. Bar. in rub. ff. de noui ope. nun. cũ vul. ſed de cõi vſu loquẽdi iſtud ṽbũ (prouchain) nõ intelligit̃ de illo q alios antecedit ĩ gradu ſed de illo q eſt cõſanguine⁹ vel affinis dato ꝙ ſit remotior ĩ gradu: vt eſt videre p ipſum vſum igit̃ eſt verũ dicere ꝙ iſta qualitas vendicat ſibi locũ in iſtis patruis et fratrib⁹ patruelib⁹, attẽto cõi vſu loquẽdi.

Vſus loquẽdi p̃ferẽdus omni regulæ.

ITem proximus eſt qui eſt primus poſt repudiationem alterius præcedentis: vt dicit tex. in. l. poſt cõſanguineos. §. interdum. in fi. ff. de ſuis & legi. hęre. ſed ſic eſt ꝙ nulla eſt melior repudiatio q̃ illa quæ fit per renuntiationẽ in caſu p̃dicto. Cũ ex quo ſe ponit per renuntiati onẽ extra cõionem videtur repudiare ſucceſsionẽ aliorum exiſtentium in cõione: ergo per hãc repudiationem ſequens eſt proximus, ex quo in eo habent locum verba cõſuetudinis vt in iſto. Cogita: quia non eſt ſine magno miniſterio in filia renuntiante.

AD primum reſpondeo, & dico ꝙ non eſt verũ ꝙ communis vſus loquendi ſit de illo qui non eſt proximior, ſed etiam remotior, dummodo ſit cõſanguineus vel affinis: qa per hoc eſſet interpretari conſuetudinem noſtram: ꝙ non eſt ꝑmiſſum, immo prohibitum, niſi ſcď'm diſpoſitionẽ iuris: & tunc diſpoſitio iuris eſt in cõtrariũ, vt dictum eſt: igit̃ non eſt ꝑmiſſa talis interpretatio, et maximè quia cõis vſus loquendi eſt extrinſecus ĩtellectus: ꝓut dicit Iac. butriga. in procœmio, ffor ũ, & in. l. j. in aliqbus lecturis. ff. de fide inſtru. ex quo dicit

5 do. meus Iaſ. in rub. ff. de noui ope. nun. in. iij. col. † ꝙ ſi in ſtatutis eſſet clauſula ꝙ ſtatuta intelligerent̃ nullo extrinſecus addito vel qď ſtatuta ꝓpriè ĩtelligerent̃ abſq̃ aliqua interpretatiõe, niſi ſcď'm iuris diſpoſitionem: qď cõis vſus loquendi non præfertur ſignificationi ṽborũ appoſitorũ in illis ſtatutis: ex quo ergo ſtatuta nr̃a nullo mõ poſſunt interpretari niſi ſcď'm diſpoſitionẽ iuris: & diſpoſitio iuris eſt ꝙ ꝓximus eſt ille quẽ nemo antecellit in gradu: nõ eſt dicendũ ꝙ hic cõis vſus loquendi p̃ferat̃ ſignificatiõi hoc caſu: maxime quia vt dixi nõ reperiet̃ talis cõis vſus loquẽdi apud peritos: ꝙ requiritur cũ periti cõdiderint ſtatuta noſtra: ita Feli. in procœmio decretalium, in. v. col. & ex dictis Feli. ibi conſiderandũ eſt qũo cõis vſus loquendi poſsit probari: & ꝙ qui eũ allegat probare debet: vt ibi per eum.

Cõmunis vſus loquẽdi q̃n nõ p̃feratur.

ITem non obſtat illud ꝙ dicit idẽ aduocatus: ꝙ licet patrui & fratres patrueles nõ ſint tales qui ſuccedere poſſunt abinteſtato prædicto filio eorũ fratris: & de iure, ꝙ tñ impropriandum eſt verbũ vt ſuccedere poſsint ſcilicet ex ſtatuto, & non ex diſpoſitione iuris.

BReuiter vt oĩa fundamenta p eum adducta tollant̃: neceſſariũ eſt dicere ꝙ iſtud ṽbũ ſuccedere intelligitur aut ex teſtamẽto, aut abinteſtato ex teſtamẽto non poteſt dici: quia hõ manuſmortuæ nõ põt teſtari de bonis ſuis, ergo dicitur ab inteſtato: quia omne verbũ intelligitur per prius, & nõ per poſterius. do. me⁹ Iaſ. poſt Bal. in. l. j. in. ij. &. iij. col. C. de ſucceſ. & tunc non eſt nunc dubium ꝙ iſtud verbũ ſuccedere ſcilicet ab inteſtato intelligi debet ſcď'm diſpoſitionẽ iuris: niſi reperiat̃ ſtatutum in cõtrarium in hoc diſpoſitioni iuris: ꝙ non inuenitur in noſtro libro conſuetudinũ ſeu ſtatutorum: nec eſt fienda aliqua interpretatio niſi ſcď'm diſpoſitionem iuris vt habemus in fine nr̃arum conſuetudinum: ſed de iure non reperiet̃ cautum, ꝙ patrui & fratres patrueles ſint ꝓximi ad ſuccedendũ de iure exiſtẽte ſorore defuncti: cum ſoror pręcedat, igitur eſt proxima: ex quo ſuccedere debet: ſi ergo ſit proxima q̃ ſuccedere debeat ſcď'm diſpoſitionem legis, & ſit excluſa p ſtatutum noſtrũ ſeu conſuetudinem: non eſt dubium quod iſti patrui ſeu fratres patrueles non ſunt proximi qui ſuccedere debẽt ergo eis non cõueniunt verba ſtatuti, ex quo nec debet conuenire diſpoſitio, & ſic ſtabit concluſio ꝙ non vocabunt patrui ſeu fratres patrueles ſororem: quia nõ ſunt proximi ſuccedere debentes cum ea.

Succedere verbũ.

EX prędictis patet ſolutio ſecundi dubij: ꝙ ex quo iſti patrui non ſunt proximi parentes qui ſuccedere debent mortuo: ꝙ non ſuccedunt iſti defuncto, ſed excluduntur: & per conſequens ſolutio etiam tertij dubij, ꝙ domino in ſucceſsiõe huius eſt aperta manuſmortua excluſis patruis fratribus patruelibus, & ſorore defuncti. & audiui quoſdam aduocatos vidiſſe in facto.

Ad aliud dubium ſuprapoſitum de repudiatione quę videtur facta per renuntiationem pręcedentem cogitabis: quia non eſt ſine dubio.

SEd tenẽdo ꝙ iſta filia vocet̃ dic duo: primò ꝙ p hoc patrui ipſa vocata non debẽt excludi: licet ſit prior in gradu:

in gradu:eo quia vt dicit Bar.ꝑ illũ tex.in.l.si post mortem.§.fi.ff.de bono.pos.cõtratabu.& in.l.amicissimos.
6 §.fi.ff.de excu.tut.†bñficio mihi cõpetenti ex iure alterius nõ possum vti cõtra eũ:ex quo ergo hæc soror erat exclusa per statutũ,quia nõ erat in cõione cũ fratre, & nunq̃ fuisset admissa ad hæreditatẽ fratris nisi medio illorũ:nõ est dicendũ ꝙ posit vti illo beneficio contra eos.¶Multum obstat in hoc successoriũ edictum: quia primo vocant̃ priores in gradu:post quos admittũtur sequẽ.& non añ nisi dicatur ꝙ ex quo aliud obstat,scilicet statutũ ꝙ vult ꝙ isti vocantes succedunt vnà cum illis vocatis:vt vr̃ elicĩ ex statuto,ex illis verbis(Viennẽt à successiõ auec celluy)ponderãda sunt hæc ṽba(Auec celluy)ꝙ ille qui vocat alios succedat simul cum vocatis.& fuit ita prioritas gradus offuscata per statutum.et si dicatur ꝙ inferat̃ iniuria huic filiæ, eo quia sequẽtes in gradu admittant̃ cũ ea vr̃ ꝙ immo est summa æquitas,ꝙ benefacienti benefaciamus.l.sed & si lege.§.cõsuluit.ff.de peti.hẽre.ex quo ergo statutà vidẽs qđ ista filia habuit istud beneficiũ à patruis,voluit ꝙ in aliquo patrui recõpensarentur & iõ illos vocat ad successionẽ defuncti vna cum filia:& sic non erit successorium iuris scilicet in quo considerat̃ prioritas gradus,vt prædixi: sed erit successorium edictũ ipsius statuti:vbi talis prioritas non vr̃ considerari, sed tm̃ communio. pro certo ista est truffa,& est mirabile successorium edictum,qđ nunq̃ fuit excogitatũ à statuentibus:& etiam q̃a essent plura spãlia quæ circa vnum cõcurrerent:ꝙ est prohibitum de iure.gl.in.l.j.C.de dotis ꝓmis.esset em̃ vnum speciale ꝙ ille qui non est proximus succederet.

Benefacienti bñ faciendũ

ITEM ꝙ admitteretur remotior in pari gradu cum proximo.

Nimia iterpretatio euitãda,

ITem ex omnibus supradictis esset nimia interpretatio verborum q̃ est prohibita in statutis.do.meus Ias. in.l.non dubium.C.de legi.fuit tñ dictum per dictum aduocatũ,ex quo vr̃ sequi absurditas & inĩqtas: eo q̃a priuatur quis successione quæ sibi cõpetit scđm dispositionem:ꝙ vr̃ ꝙ ista interpretatio sit permissa:prout videtur tenere Alex.consi.suo.lij.in.j.volu.

SEd pro certo dictum est ex quo in fine nostrarũ consuetudinum prohibitum est consuetudines nostras interpretari nisi secũdum dispositionem iuris:tollentur illæ interpretationes & impropriationes quæ sunt contra omnem iuris dispositionem.

REstat nunc videre pro qua parte & portione admittet̃ filia ad succedendũ cũ patruis & filijs patruorũ,si casus esset ꝙ admitteret̃,tangit in fine sui consilij:sed ex quo non teneo ꝙ admittat̃ nec ꝙ patrui nec filij patruorũ succedãt illi defuncto,sed dñs manusmortuę,non insisto:ne tñ videar occultator alienæ laudis hic post insero opinionẽ illius aduocati, quem videas.

CIrca casum mihi transmissum duo vertunt̃ dubia. primũ est nunquid filia maritata & separata à dño virtute cõionis patruorũ suorum vocetur ad hæreditatem fratris sui mortui.Scđm est & quidẽ indifficile pro qua portiõe admittetur si vocata sit per patruos.

QVo ad primum mihi vr̃ ꝙ nulli dubiũ, quin ista filia vocetur & repellatur per patruos suos ad hęreditatẽ fratris sui mortui licet separata: moueor primò:quia omnes qualitates requisitæ in statuto nostro in illo articulo.(Quant gens de mainmorte)in titu.(Des mainsmortes)verificãtur & habent locũ in patruis istius filiæ:igitur cũ oĩa requisita à statuto cõcurrant:nulli dubiũ quin locus sit statuto,& ꝙ requisita à statuto cõcurrant patet:q̃a est verũ dicere ꝙ isti patrui sunt cões in bonis cũ fratre sororis.Itẽ sunt ꝓximi istius defuncti.Item sunt de illis qui debẽt succedere. Igitur cũ ista concurrant nec plura requirunt̃ à statuto: nulli dubiũ quin statutum suũ sorcietur effectum: nec mirũ ꝙ ista filia possit per alios quod per seipsam nõ posset: q̃a sic videmus in casu.l.illud.in.§.j.ff.de bonorũ possessio. contra tabulas.vbi filius qui est institutus nunq̃ posset habere bono.posses.cõtra tabulas nisi bñficio posthumi nati vel nascituri præteriti:q̃ quidẽ posthumus preteritus aperit edictũ huic filio instituto sic ĩ simili ista filia q̃ erat penitus incognita ꝑ statutũ,eo q̃a nõ erat in cõione virtute cõionis patruorũ suorũ admittet̃ ad hęreditatem fratris sui pręmortui:quia statutũ videns ꝙ erat valde iniquum,et nequaq̃ consonũ,immò iuri cõtrarium qđ illi qui erant successuri ab intestato priuarent̃ hæreditate ꝓximorum suorũ:ob id qđ non erãt cões in bonis illud restrinxit & limitauit,vt haberet locũ in oĩno separatis tm̃:ita ꝙ nulli ꝓximi reperirent̃:qđ tũc statutũ vires suas obtineret:secus ṽò vbi aliqui ꝓximi reperirentur cões in bonis quia virtute cõionis istorũ ꝓximorum alij ꝓximi qui erãt successuri abintestato vocarent̃ Igitur dato ꝙ istud non esset de iure:cũ statutũ expresse concedat illis illud beneficium:non recedemus à verbis ipsius statuti:cum in claris non sit opus coniecturis.

ITem cũ statuta nostra debeãt intelligi prout iacẽt & ad literã:vt cauetur in fine statutorũ:immo dico fortius ꝙ isti patrui nõ possent in pręiudiciũ istius filiæ repudiare istã hęreditatẽ,& facere qđ esset locus manusmortuę.moueor ꝑ vnam notabilem & cõem decisionẽ doctorũ quã ponunt.in.l.posthumo.maximẽ do.meus do.Ias.may.in.iij.col.post mediũ.C.de bono.pos.cõtra
7 tabu.vbi dicit qđ cõis opinio doctorum est,†qđ filius p̃teritus nõ posset approbare testm̃ in quo ipse est preteritus in p̃iudicium filij instituti:& sic facere qđ alius institutus nõ possit cõtratabul.mouetur ꝑ textum notabilem ad literam,in.l.si post.§.fi.ff.de bono.posses.cõtratabu .vbi dicit text.ad literã.cũ em̃ semel bñficio aliorum fuerint ad id bñficiũ admissi,iã nõ curãt,petant illi necne bonorũ pos.cõtratabu.Nõ obstat modo si diceretur ꝙ immo non est verũ:qđ oẽs qualitates requisitę,a statuto cõcurrant in istis patruis:& sic ꝙ non sit locus statuto,sed manuimortuę:q̃a licet vna ex tribus qualitatibus requisitis cõcurrat in illis,scilicet cõio bonorum:tñ alię duę in illis deficiunt:quia isti patrui nõ sunt ꝓximi prout requirit statutum ꝓpter istam sororem q̃ illos antecellit vno gradu.illi enim dicũtur ꝓximi,quos nemo antecedit.tex.in.l.proximus.ff.de verb.sig.vbi dicit text. ꝙ proximus est ille quem nemo antecedit:igitur &c.

Decisio notabilis

Proximi qui.

ITem deficit in eis alia qualitas quia non erãt successuri abintestato huic defuncto,prout requirit statutũ:et si diceretur qđ statutũ non vtitur isto vocabulo ab intestato,dicendum est qđ satis intelligitur:eo ꝙ in statutis verba debẽt capi propriẽ:& strictẽ.l.iij.§.hęc verba cum
8 vulgaribus.ff.de neg.gest.†sed verbum succedere ꝓprie & stricte capiendo intelligitur ab intestato:vt in titulo de legiti.hęre.C.igitur &c.

Succedere.

ET istis nonobstantibus dico qđ istud verbũ(prouchain)redactum in statuto debet intelligi secũdum cõem vsum loquendi:nam verba statuti debent intelligi

Cõis vsus loquendi.

ſcđm cōem vſum loquendi: cōis em̄ loquendi vſus eſt præferendus omni regulæ omnięꝗ cōſtitutiōi.gl.eſt no. in.l.librorū appellatione.§.ꝙ tñ̄ caſſius.in verbo, nō cōtinebuntur.ff.de lega.iij.pro qua gl.bñ̄ facit tex.in.l.ſemper inſtipulatiōibus.la prima.ff.de reg.iur.Bart.in rub.ff.de noui ꝑe.nun.Et idē Bar.in.l.labeo.ff.de ſuppellectili lega.do.Iaſo.in.l.ij.§.appellata.in.fi.ff.ſi cer.peta.cū vul.ſed†de cōi vſu loquendi iſtud ṽbū (prouchain) nō intelligitur de illo q alios antecellit in gradu : ſed de illo q eſt cōſanguineus vel affinis,dato ꝙ ſit remotior in gradu:vt eſt videre ꝑ ipſum igiť eſt verū dicere ꝙ iſta quali tas ṽdicat ſibi locū ī iſtis patruis attēto cōivſu loquēdi.

Prouchain qs dicatur. 9

Secundo nō obſtat ꝙ dicitur de ṽbo ſuccedere:ꝙ intelligiť ab inteſtato ꝑpriè:ſed in ſtatutis ṽba debēt capi propriè igiť &c.Quia reſpōdeo ꝙ illud ꝙ diciť qđ in ſtatutis ṽba debent interpretari ſtrictè,et ꝑprie eſt verū qñ̄ per talem interpretationē minus recederet à iure cōi:ſi ṽo recederemus à iure cōi capiēdo verba ꝑpriè, tunc largo mō & impropriè debēt capi: vt reuertamur ad ius cōe.argumēto eius ꝙ notat do.Ale.in.l.ſi cōſtante.in.iij.colum.poſt prin.ff.ſol.mat.eſt quaſi deciſio do: Abbatis,in.c.dilectus.in.ij.col. de conſuetudine, ſed ſic eſt qđ ſi caperemus iſtud verbū ſuccedere ꝑpriè,vt intelligať ab inteſtato,eſſet locus manuſmortuę:& ſic corrigereť ius cōe in duobꝰſcilicet in ſucceſſiōe & libertate: igitur &c.¶Item et ſecundò iſtud ſtatutum cū ſit dubiū debet intelligi ſcđm precedens ſtatū:quo caueť qđ qui ſunt cōes in bonis & ſimul habitātes poſſunt ſibi adinuicem ſuccedere,aľs ſecus:igiť ṽbū ſuccedere in ſtatuto poſteriori poſitū, debet intelligi de ſucceſſiōe q̄ defeřť à ſtatuto,ꝑpter cōionē bonorū & habitationē cōem:nō
10 aūt de illa q̄ defeřť abinteſtato:†qa ſtatutū poſterius recipit interpretationē declaratiuā ꝑ aliud p̄cedens,ne in eodē ſtatuto reperiant̄ contrarietates:ita not.Bal.in.l.fi.C. ꝑ quas perſo.no.acqui.ſed in eo.tit.(des mainſmortes.) eſt vnus articulus(que gēs de mainmorte ne peuent ſucceder l'ung a l'autre:ſi non eulx demeurās enſemble & en communion de biens.)igitur verbum ſuccedere,poſitum in poſteriori articulo ipſius ſtatuti debet intelligi ſcđm precedens ſtatutū: vt intelligať verbū ſuccedere ex ſtatuto ꝑpter cōionem,ne videant̄ ſtatuta contraria: ꝙ profecto eſſet,ſi intelligeremus ṽbū(ſucceder) abinteſtato quia inde nō eſſet locus ſtatuto ſed manuſmortuę & eſſet ſublatū pręcedens ſtatutū:ꝙ nō eſſet dicendum.
11 †Itē verba dubia accipiūt intellectū a p̄cedentibus, vt.l. ſi ſeruus pluriū.&.l.q filiabus.ff.de leg.j.Abb.in.c.multa.devoto.¶Itē verba ſequētia debent intelligi ꝑ p̄cedētia,& ſcđm qualitatē verborū p̄cedentiū.arg.c.ꝙ ſedes de reſcri.&.l.fi.§.cui dulcia.ff.de vino triti.oleoꝗ lega.

Verba dubia in ſtatuto quōintelligenda.

12 ¶Item †qñ̄ aliquod ṽbū dubiū repeřiť in ſtatuto,ſicut eſt iſtud ṽbum ſuccedere:ꝙ poteſt intelligi proprie videlicet ab inteſtato, vt dixi & impropriè , videlicet ex ſtatuto & ex teſtamēto:licet regula ſit ꝙ in ſtatutis ṽba debent capi ꝑpriè.vt.l.nō aliter.ff.de leg.iij.&.l.j.§. ſi qs nauem.ff.de exerci.ver.ſi in re dubia & in dicta lege.iij. §.hęc ṽba.ff.de neg.geſt.tñ̄ iſtud fallit,ſi de mente diſponentis aliud appareat:vt.d.l.non aliter.ff.de leg.iij.

☞ADDITIO. Et faciunt ad hoc q̄ dicit Mat.de Affli.in conſti.regni Sicilię quæ incipit,poſt citationē.in.ij.not.in.ij.lib.Et quō in talibꝰ poſſit apparere de mente ſtatuentiū vltra ꝑprietatem verborum, vide ibidem eundē Matthæum,vbi etiam pōderat abſurditatē,vel iniquitatem.✻¶Sed ſic eſt qđ de mente diſponentis diciť ſatis apparere,ſi capiēdo ꝑpriam ſignificationem talis ſignificatio induceret iniquitatē & abſurditatem:tunc certè nō eſt talis ſignificatio ꝑpria capiēda:ſed impropria etiam,in ſtatu.iſta eſt nota.deciſio Bar.in repe.l.oēs populi.i.xx.col.in fi.& prin. ſeq.ff.de iuſti.& iu.& ſic eſt ꝙ ſi acciperemus ꝑpriā ſignificationē iſtius vocabuli ſuccedere, ꝙ ītelligiť ꝑprie abinteſtato reſultaret maxima iniquitas : qa eſſet locus manuſmortuę,& priuarentur conſanguinei hæreditate iſtius predefuncti:ꝙ eſt de directo contra dicta iura: qa hæreditas debetur proximis & cōſanguineis ſcđm gradus prærogatiuā:per totū tit.C.de legi.hære.& habetur in tit.de hære.quæ ab inteſta.defe.inſti.

Item capiēdo talē ſignificationē corrigerent̄ duo iura,ſcilicet ius ſucceſſionis,& ius libertatis:ꝙ nō eſt in dubio dicendū.per legem præcipimus.C.de app.

13 Item dato†qđ ſtatutū debeat interpretari ſcđm ius cōe:ſcđm Alb.in.c.cām.de reſcriptis.& ꝑ Bar.in dicta repe.l.oēs populi.in.xx.col.ī prin.tñ̄ iſtud limitat Bald. notā.in.l.maximū vitiū.in. vj.col.C.de lib.p̄te.eſſe verū niſi appareat qđ ꝑ talē interpretationē corrigať ius cōe ſed ſic eſt ꝙ ſi interpretaremur iſtud ṽbū ſuccedere ſecūdum ius cōe,corrigeretur ipſum ius duobus,vt dixi,ſcilicet in ſucceſſiōe & in libertate:igitur &c.

Interpretatio ſtatutorum quō fienda.

14 Item†in ſtatutis debet accipi illa interpretatio q̄ nos reducit ad ius cōe,etiā ſi talis interpretatio ſit impropria.arg.eorum q̄ no.do.Alex.in.l.ſi cōſtante.in.iij.col. poſt prin.ff.ſol.mat.¶Ex iſtis videtur ꝙ prima difficultas ſit penitus ſublata:& ſic ꝙ talis filia voceť ad hęreditatē fratris ſui virtute cōionis patruorū ſuorū ꝑ ſtatutū.

Quo ad ſcđm videť primò dicendum, ꝙ iſta filia poſtęꝗ fuit vocata qđ debeat excludere patruos ſuos qa eſt in ꝑximiori gradu:puta in ſcđo, patrui vero in tertio: ſed ſucceſſoriū edictū defeřť oībꝰ ꝑximis ſcđm tñ̄ gradus p̄rogatiuā:ita ꝙ ꝑximiores in gradu excludūt poſteriores:vt no.in.l.j.ꝑ totū tit.C. de ſucceſ.edi.& latiſſimè ꝑ doc.in.l.qui ſe p̄ris.C.vnde lib. ¶Or iſtis non obſtātibus puto,ꝙ immo iſta filia nō ex
15 cludat patruos ſuos:moueor,†quia bñ̄ficio mihi cōpetenti ex iure alterius nō poſſum vti cōtra eum.d.l.ſi poſt mortē.§.fi.ff.de bono.poſ.cōtratabu.& ibi late Bar.l.amiciſſimos.§.fi.& ibi Bar.in pulchro caſu.ff.de excu.tuto.ſed ſic eſt ꝙ iſta filia erat penitus excluſa ꝑ ſtatutū,eo qa nō erat in cōione cum fratre:& nunꝗ fuiſſet admiſſa ad hęreditatē fratris ſui , niſi bñ̄ficio iſtorū patruorum: igitur &c.¶Nec obſtat ꝙ dr̄ de ſucceſſorio edicto:quia dico illud habere verū,niſi aliud obſtaret:ſed ſic eſt qđ obſtat ſtatutū,qđ vult qđ iſti vocātes ſuccedāt vna cū illis vocatis:vt clarè eliciť ex ſtatuto in illis ṽbis (vienent a ſucceſsion auec celluy)pōdera verbū(auec celluy) vult ergo ſtatutū ꝑ iſta ṽba(auec celluy)qđ ille qvocat alios ſuccedat ſimul cū vocatis:& fuit iſta prioritas gradus offuſcata ꝑ ſtatutū.¶Nec dicēdū eſt ꝙ aliqua iniuria inferat huic filię:imo eſt ſumma eqtas qđ bñ̄facienti & nos bñ̄faciamꝰ.l.ſed & ſi.§.cōſuluit.ff.de pet.hęre.igiť ſtatutū vidēs qđ iſta filia habuit iſtud bñ̄ficiū a patruis voluit ꝙ patrui ī aliquo recōpēſarent̄,et illos vocat ad hęreditatē iſtius defuncti ſimul cū iſta filia:et ſic non erit ſucceſſoriū edictū iuris ī quo cōſideraťprioritas gradus vt p̄dixi:ſed erit ſucceſſoriū edictū ipſius ſtatuti vbi talis prioritas nō cōſiderať:ſed tm̄ mō cū ſtatutū illis expreſſe concedat

cōcedat istā facultatē succedēdi simul cū vocatis: vt di¬xi. ¶Restat postremo dubiū, pro qua parte & portione admittatur talis filia cū statutū nō assignet illi portionē, in hoc dubio dico, q̄ cū statutum illā admittat virtute cōionis patruorū, nec sibi assignat partem: q̄ intelligit illā vocare pro virili parte portione. Moueor in sīli: q̄a vi¬demus q̄ in dubio plures intelligunt viriliter obligari & viriliter stipulari vñ si plures stipulant summā vnā, intelligunt stipulari viriliter. & sic p̄ æqualib⁹ portiōi¬bus. l. reos. §. cū in talib⁹. ff. de duob⁹ reis. sic etiā est dicē dū in casu nr̄o. ¶Itē q̄n lex vocat aliquos ad successio¬nē, in dubio vocat eos pariter & æqualiter. l. j. cū ibi not. C. cōia de succes. p̄ ea q̄ not. in. §. si plures sunt gradus. in sti. de leg. agna. succes. igit̄ &c. ¶Itē & tertio q̄a videmus q̄ si plures cōdemnant vna snīa, non censent in dubio condēnari insolidū, sed tm̄ pro virilibus partibus, dato q̄ quilibet teneretur insolidū. l. paulus. la. ij. cū ibi not. p̄ Bar. ff. de re iudi. & l. j. C. si plu. vna sentē. &c. et sic etiam vr̄ dicendū in statuto, cū nullam faciat mentionē de por¬tionibus, & illas admittat ad successionē. In dubio est dicendum p̄ prædicta, q̄ vult illos admitti pro virilibus portionibus. Ita vr̄ mihi dicendum per prædicta, salua tm̄ opinione melius & sanius intelligentis.

Dubiū.

In textu ibi,

Les aultes.

Aliȷ̄ dictio.

ADuerte q̄a ista dictio aliȷ̄ est repetitiua similiū. gl. in. l. si fugi. C. de ser. fugi. dixi supra tit. (des iustices & droictz d'icelles. §. vij. ver. & aduerte. Ergo itelligēdū est q̄ tales q̄ vocant p̄ alios sint hoīes manusmortuæ, et nō fraci aut liberæ cōditiōis vt posset esse in sorore hoīs manusmortuę nupta hoī frāco, aut als. In Campania tm̄ licet habeāt cōsuetudinē, q̄ seruus nō succedit frāco nec ecōtra: si vnus reuocet alios i successiōe hoīs manusmor tuæ vocat et frācos: & ita practicat̄, vt vidi in pluribꝰ p̄cessibus: licet videat̄ cōtra illā cōsuetudinē. Cogita si ca sus euenerit, q̄a nō est sine dubio. ¶Euenit casus hodie ex quadā muliere q̄ decessit ab humanis, & in mortis ar ticulo habuit filiū q̄ superuixit tm̄ p̄ dimidiā horā: et bñ p̄bat̄ q̄ illo die dicta mulier habuit filiū q̄ fuit baptiza tus: sed q̄s eorū superuixerit nō p̄bat̄: & iō dñs manus¬mortuę dicit q̄ debet dictę mr̄i succedere. Pater v̄o dicti filiȷ̄ dicit q̄ debet succedere eiꝰ filio in mobilibꝰ. et cōsan guinei dicti filiȷ̄ existētes in cōione cū eo in hęreditagiȷ̄s, et sic volūt expellere dñm manusmortue. Bar. i. l. q̄ de pa riter mortuis. ff. de reb. dub. dicit q̄ in dubio p̄sumit̄ filiꝰ primo mortuus: & iō incūbit hęredibus p̄bare cōtrariū. et de materia p̄batiōis huiꝰ articuli, & q̄d p̄sumēdū sit: vide āple in cōsi. meis cōsi. ici. nobilis dñs Ant. de busful. 2

Casus

§. decimooctauo.

GEns de condition mainmorta¬bles, talliables hault et bas, cor ueables a uolunte, iusticiables en toutes iustices, ne sont point receuz en tesmoignages pour leur sei¬gneur duquel ilz sont hōmes & subiectz des dessusdictes conditions, ou de troys, ou de deux d'icelles.

COnsuetudo tamē comitatus Niuerneñ. ha¬bet (Que gens de seruile condition sont re¬ceuz & admis en tesmoignage en tous cas, & tant pour leur seigneur, cōme contre leur seigneur: excepte en matiere criminelle contre leur sei¬gneur, & en matiere de franchise pretēdue par alcun des hommes de condition contre le seigneur.)

In textu ibi,

Mainmortables.

VT dictū est in rubrica, cōsuetudo nostra facit men tionē de quatuor cōdtionibus hominis subiecti: quare aūt subiecti, quia dñs habet in eis iurisdictionem tm̄: de quibus p̄ gl. & doc. in. l. idonei. ff. de testi. canoni¬zata. iiȷ̄. quæst. iȷ̄. c. si testes. §. idonei. & facit. l. eos quæ est. l. iiȷ̄. C. de testi. canonizata. iiȷ̄. q. iȷ̄. dicto. c. si testes. ver. eos. Et ideo vr̄ ibi dicere Albe. de rosa. †q̄d si rex ha beat cām q̄ nullus de regno possit testificari pro eo, te¬net tñ oppositū cum Cyno q̄ tenuit contrariū in. d. l. & in. l. etiā. C. eo. vbi dicit q̄ istud q̄ dicitur in. l. idonei. nō habet locum in rege, duce & comite, puta hoc esset du¬rum & incōueniens: quia sequeretur maximū absurdū q̄d tales principes & dñi persæpe de iure suo p̄bare nō possent. facit. l. q̄m i fi. C. de hæreti. ¶Et ad. l. idonei. respō dent oēs q̄d loquitur in subdito rōne dominicæ, vel pa triæ p̄tātis, non autem iurisdictionis tm̄. & ita dicit Cy. tenere Pet. in. d. l. eos. & Bar. in. l. idonei remittendo se ad no. per Cy. in. d. l. eos. idē tenet Spe. & Io. And. in titu. de teste. §. j. ver. nunq̄d ergo socer. & ver. nunq̄d vasallus. et ita etiā tenet Ant. de But. in. c. in literis. extra de testi. & ita refert & sequit̄ Alex. in cōsi. suo. lxxxviij. inci. q̄m oē datum optimum. in. iȷ̄. col. in. v. volu. vbi dicit q̄ ita de consuetudine obseruatur. ¶De vasallo aūt ponit Spe. in loco hic ante all'. & Albe. de rosate in. l. idonei. ff. de testi. ¶Sed q̄ūo famulus possit esse testis pro dño suo, & in quibus casibus: vide plene in deci. Tholosanis, decisio. iiȷ̄. vbi plenè p̄ Auffre. quem vide. ¶Sed an dñs pro sub dito possit esse testis: vide Bar. in. d. l. idonei. & no. in. c. cām q̄. extrà de offi. dele. ¶Quid aūt de ascriptitiȷ̄s: vide Io. fab. in. §. testes aūt. insti. de test. ¶Et de seruitoribus vi de Panor. in. c. in literis. extrà de testi. Et an p̄hibitus te¬stificari in cā sui subditi contra Titium: possit pro illo deponere. vide Bar. in. l. legibus. ff. de testi.

1

Subditꝰ an possit testari p̄ dño.

ET ideo clarè patet q̄d consuetudo nostra habuit hunc respectum, q̄ subditus rōne iurisdictionis tm̄ non sit prohibitus testificari pro dño: quia in fine dicit, q̄d sit subiectus ex duabus conditionibus de prædictis hic enumeratis.

AVt vero †sunt subiecti q̄a talliabiles ad volunta¬tem. Io. fab. in. §. si nō aliquis ex testibus. ff. de te¬sta. videtur tenere quod homines nostri corpore aut tal liabiles ad voluntatem non possint esse testes pro eo¬rum dominis. tu dic hoc esse verum, quando sunt ad¬huc subiecti in alia cōditione: vt dicit consuetudo. ¶Et aduertendum, quia consuetudo nostra dicit talliabiles (hault & bas) q̄ quidem hoīes sunt in hac patria tallia¬biles: & horum duplex est conditio: quia aliȷ̄ sunt tallia¬biles ad voluntatem, aliȷ̄ abommati.

Talliabiles ad voluntatē.

3 LIcet enim †vt dicitur & sonat vocabulū, dominus possit talliare homines suos ad voluntatē, non po test tamen vltra modum consuetū. facit. l. j. & ibi Ioā. de platea. C. in qui. cau. colo. censi lib. x. & in. l. cum satis. §.

caueat.de agri.& cẽſi.lib.xj.C.et dicit Roffre.in libellis ſuis ſuper iure ciuili.in tit.de offi.iudi. quo ſubuenitur cenſito & vaſallo ſi dominus exigit vltra quam debeat exigere:ꝙ ad hoc vt poſsit tale officium implorari, requiruntur duo. Primò ꝙ ſit cenſitus vel alias ſubiectus hoc eſt talliabilis. Secundo, quod exigatur aliquid vltra quàm ſit conſuetum.

Talliabiles qui. 4 ET dicuntur† talliabiles qui ita ſe recognouerũt, quibus propterea imponi põt tallia:qa ad ea & aſtrinxerunt:& ſic dicitur tallia alludendo etymologiæ vocabuli, vt ſic nomẽ ſit cõſonans rei:et horum hominũ modus ſeu vſus potius moribus & ex vſu antiquo ꝙ̃ alio iure naturali vel gentiũ fuit introductus & aduetus:& talis modus fulcitur iure poſitiuo, ꝓpter pactiões & ſtipulationes q̃ interueniunt, qbus mediantibus qs obligare pſonam & cõditionẽ deteriorem facere non põt.l. cũ ſcimus.C.de agri.et cenſi.li.xj.ita tenet Guil. de monte Lauduno, & Zabarel.in cle.paſtoralis.§.rurſus.de re iudi.vbi loquuntur in genere de ſubiectione & de obligatione perſonæ. quos refert & ſequitur Guido pape quæſtio.ſua.cccxiij.

Qui dicuntur abommati. 5 ABommati† ſunt q̃ oẽs de vno villagio debent certam ſummã determinatã & taxatam dño:& per ipſos de villagio cuilibet imponiť portio ſcd'm magnitudinẽ prædiorũ:quia illi qui poſsident magna prædia plus debẽt portare, ꝙ̃ illi qui poſſidẽt minora.l.ꝓ locis.ff.de anno.& trib.li.x.& dicit ibi Io.de platea ꝙ magnitudo conſiderať reſpectu fructuũ qui ex illis locis percipiuntur.l.fi.C.de allu.ff.de euic.l.j.ff.de cenſi.l.cũ poſſeſſor.ibi.pro mõ prædiorũ.& huius conditionis ſunt homines de Auxeyo iuxta ciuitatẽ Heduenſem, q ſunt ſub ditione venerabilibus viris dñis de cano & capitulo Heduẽſi in omni iuſtitia:& cũ hoc debẽt talliam abommatã. ¶Quæſitũ fuit, & adhuc nũc dubitatur: nunquid poſſint eſſe teſtes pro procuratore dictorum dominorũ in loco Dauxei. Dixi ꝙ ex quo de quatuor conditionibus hic ante in conſuetudine noſtra nominatis, nõ erat niſi vna, ſcilicet quia ſunt iuſtitiabiles:ꝙ poterãt eſſe teſtes: quia licet ſint talliabiles:non tñ ſunt ad voluntatem:ꝙ requirit conſuetudo noſtra.cum dicit(hault & bas.)ſed abommati iõ poſſunt & debent eſſe teſtes: & edictum de teſtibus eſt prohibitorium, ideo non eſt extendẽdũ extra ſuos proprios terminos.

Quõ ſoluant tallias. 6 SEd quæro† in prædictis abõmatis an licet ſoluẽs nõ poſsit cõueniri ꝓ ſe, an poterit cõueniri pro alijs, q nõ ſoluerũt. Tu dic ꝙ ſi talis talia ĩponať villagio ſimiľr pro rebus, abõminatis, ꝙ tunc illud ꝙ non põt ſoluere vnus, ſoluet totũ villagiũ:qa ad hoc totũ villagiũ remanet obligatũ.l.proponebať.ff.de iudi.l.mancipiũ.ff.qd' cuiuſq; vniuerſi.no.& ꝙ ꝑ vnũ non ſoluitur, alij cogentur ſoluere. ſed eis aſsignabiť poſſeſsio ꝓ qua ſoluitur. l.iiij.C.de agri.& cenſi.lib.xj.& C.de exacto.tribu.l.fi.ſecundũ Bar.in.l.ſemel.C. de apochis.lib.x.ſi ꝟo cuilibet de vniuerſitate imponať:vnus pro alio non teneť ipſo iure.l.legatorũ.in prin.ff.de leg.iij.& l.j.circa prin. C. vt nullus ex vicarijs pro alienis debitis teneať.lib.xij.ſed ꝓpter defectum nõ ſoluẽtium poſſet fieri ſuperindictum nouũ:& ſic ꝑ conſequẽs alij grauarẽtur, vt not.in rubro & nigro.C.de ſuperindi.lib.x.& ita loquiť gl.i.l. ſemel. C.de apo.lib.x.& ita etiã debet intelligi.l.actores.C. de exac.trib.lib.x.¶Sed an ſinguli pro toto debito vniuerſitatis vel collegij poſsint cõueniri vide Albericũ de roſa.in.l.j.in fi.ff.ꝙ cuiuſq; vniuerſitatis no.vbi etiã ponit quõ ſit conſulẽdum creditoribus vniuerſitatis qñ nihil habet in cõi:& vide quæ dixi.s̃.tit.(des iuſtices.§.iiij. in gl.(ſur ſes hommes)ver.ſed iterũ dicit tñ Alber.in .d.l.ſ. ꝙ pro debito vniuerſitatis non põt fieri executio realis aut perſonalis contra ſingulares perſonas.

ALij ſunt hoĩes manuſmortuæ, & ſunt hi quibus de conſuetudine noſtra domini ſuccedunt quãdo moriuntur ſine liberis vel parentibus exiſtentibus in communione cum eis.de quibus dicam infrà in hoc tit.§.(le ſeigneur prent la ſucceſsion de mainmorte.) Manuſmortuæ qui,

In textu ibi,

Taillables hault & bas.

HIC ante vidimus ꝙ dñi in hac patria habent alios hoĩes quos talliare poſſunt:nam iſtud ius eſt
7 ius regale, quæ ſunt regalia in vſibus feudorũ.† Sed quęro nunqd iſtud ius ſit de iure licitũ:hoc eſt nũquid princeps ſeu alius habẽs ius principis in hoc poſsit exigere tallias ab hoĩbus ſuis. Bal.in.l.neminem.C.de ſacroſan. eccle.dicit ꝙ principes debent ſe primo præmunire de eorum marſupio:& ſi marſupium eorum nõ ſufficiat poſſunt ſubditis imponere collectam:idem Bal.in.c.cõquerente.ad finem.extra de offi.ordi.dixi.s̃.in titu.(des iuſtices & droictz d'icelles).§.(le droict d'indire & impoſer.)in.j.gloſ. An liceat principibus talliare ſubditos,

ADuertendum tñ ad dictũ Alberi.in .l. de quibus.
8 in penul.charta.ff.de legi.vbi tenet ꝙ† nedũ principes à vaſallis feuda tenẽtibus, ſed etiã ab alijs ſuis ſubditis poſſunt exigere collectam pro defenſione ſuæ patriæ:& dicit Ang.in conſi.ſuo.ccvj.inci.inter ordinamẽta ꝙ princeps ſeu habẽs alia iura regalia ꝓpter neceſſitates publicas patriæ poteſt a ſubditis ſuis etiam inuitis exigere præſtantias:& ideo vt videmus in hac patria,
9 †cum Chriſtianiſsimus rex noſter Frãcię in ducatu Burgundiæ nullas tallias exigat, tñ de triennio in triẽnium pro neceſsitatibus ſuis exigit præſtantias, quæ dicuntur in vulgari noſtro(empruntz.) Emprũtz.

10 SEd quæ† poſsit eſſe cauſa quare principes & duces Burgũdiæ, & nũc reges Francię, qui ſunt duces, nullas exigãt tallias in Burgũdia, nã vt videmus hæc patria eſt talliabilis ſubditis & feudatarijs principis, cum oẽs habeant ſubditos ſuos talliabiles:& ſi iterum talliarenť duplici onere grauarẽtur:ꝙ non debet fieri.l.nauis onuſtæ.§.cũ aũt.ff.ad leg.rhod.de iactu.l.titia.§. qui inuita. ff.de leg.ij.& iõ dicũt And.de iſernia, & Alua.in.c.j. in tit.quæ ſunt rega.in vſibus feu.qd' allegat Iac.de ſancto Georgio in trac.homagiorũ.in.x.col.ꝙ licet imperator vel rex poſsit imponere ſubditis ſuis ſuper indictũ ſubſiſtente publica neceſsitate.l.j.C.de ſuperindi.li.x.tamen vt ſubditi teneantur dominis ſuis in ſimili cauſa pręſtare indictum, certè imperator vel rex non poteſt à ſubditis illorum dominorum exigere ſuperindictum:ne ipſi homines duplici onere grauentur. Et ideo vt videmus princeps ducatus Burgundiæ, tallias ordinarias in Burgundia non exigit, cum debeatur dominis: ſed cùm præſtantiæ, non debeantur dominis, nec fieri poſsint per dominos ſuper ſuis ſubditis: ideo duces Burgundiæ poſſunt illas facere: ſed debent fieri pro defenſione patriæ, & publica neceſsitate, & ſic cum cauſa: aliàs princeps peccat: vt tenet Andre. in rubrica, quæ ſunt regalia.

Circa

Questio 11 Circa hanc† materiam talliarũ quæro de vna q̃one. videmus ꝙ licet Christianissimus rex Frãciæ q̃ est dux Burgũdiæ, in ducatu Burgũdiæ, ꝑut in aliis ducatibus & comitatibus sui regni nullas exigit tallias: tñ de tribus annis in tribus annis ꝑstantias quæ dicunt̃ (emprunts) exigit, an ad tales ꝑstãtias teneant̃ nobiles hui⁹ patriæ. 12 †aduertẽdum est ꝙ hæ pręstantię dicunt̃ in vulgari nostro (fouages) ideo dicunt̃ à foco, hoc est qđ quilibet tenens focũ & larem tenetur ad has pręstantias. Et iõ si teneant focum & larem vĩ ꝙ teneant̃ ad dictas pręstantias. 13 Nam† si imponat̃ onus patrimoniale, tenẽtur etiam nobiles pro his q̃ possident: & etiam si imponat̃ collecta pro rebus, tenẽtur nobiles pro his rebus q̃ sunt in illo loco: prout tenet Albe. in rub. ff. de muneri. & honori. circa. xj. char. ibi, sed quęro nunqd nobiles excusantur à muneribus. ¶ Mouet̃ primo per tex. in. l. & qui originem. in. §. j. ver. cæteri. & per. l. rescripto. §. fi. ff. de muneri. & honori. ¶ Scđ'ò mouet̃: quia nobiles tenent̃ ad onera personalia. §. penul. in aut. de defenso. ciuita. ergo multomagis debent teneri ad munera patrimonialia: q̃a persona est dignior cunctis rebus. l. sancimus. C. de sacrosan. eccle. ¶ Tertio facit: quia nobiles circa commoda & honores communitatis participãt: quia adæquati sunt nobiles plebeis. l. ij. §. deinde cum post. ff. de origi. iuris. Cùm ergo participant in commodis, dignum est & iustũ ꝙ etiam participent in oneribus & incommodis. l. scđ'm naturã. ff. de reg. iuris. 14 † Et tñ aduerte ꝙ doctores legẽtes gaudent immunitate ꝙ ad ꝑdicta munera non tenent̃. l. medicos. C. de professo. & medi. lib. x. 15 ex quo videret̃ dicendũ, † ꝙ nobiles genere deberẽt etiã prædicta immunitate gaudere. l. ꝓximos. C. de proxi. sacro. scrinio. lib. xij. ¶ Dic tñ ꝙ non sequit̃: quia priuilegia debẽt esse suis limitibus contẽta. licet ergo concedat̃ à iure immunitas doctori legenti: non tamẽ sequitur ꝙ eodem priuilegio debeãt gaudere milites. ex quo videt̃ dicendũ, ꝙ si fiat collecta ꝙ nobiles tenentur ad contribuendum: putarẽ hoc esse verum qñ nobiles possident allodialia: quia credo qđ pro illis possunt collectari: secus aũt si possident feudalia, vel de ꝑtinentiis feudaliũ: ex quo in illis iam in pluribus grauantur erga principẽ vt dixi in tit. de feudis. §. (le vassal est tenu.) in gl. j. ne ergo duplici onere grauentur, non tenentur ad aliquod onus rõne bonorum feudalium. ita videt̃ tenere Iacobinus de sancto Georgio in tractatu homagiorum. in penul. col. vbi videtur etiam facere quandam distinctionẽ & ponere quandam theoricam, qñ nobiles volunt se ꝑtendere immunes a prestatione collectarũ: aut scilicet ꝑscriptione vel cõsuetudine: & ipse dicit ꝙ cõsuetudo patrię multũ in hoc facit. cùm ergo de consuetudine huius patriæ nobiles nõ teneantur ad ꝑdictas collectas: nõ aliter insisto. & dixi aliqua supra ti. (des enfans de plusieurs lictz). §. iiij. in gl. j. in prin. Et vide etiam Albe. de Rosate in rub. ff. de mune. & hono. in. vij. col. ver. sed pone qđ aliq̃s habet homines censuales. Cõcludit etiam ibi Iacobi. de sancto Geor. ꝙ consuetudine põt induci ꝙ dñi terrarum possint cogere subditos suos vt veniant ad faciẽdum custodiam in eorum castro nocturnam, vel diurnam: licet de iure videatur quodammodo impugnare.

Nota. 16 Item dictum est hic ante ꝙ † sunt aliqui dñi qui habẽt aliquos suos subditos q̃ eis sunt talliabiles: alij ad voluntatẽ, alij abommati: puta q̃a omnes de vno villagio tenentur singulis annis ad quinquaginta libras: dñs cõcedit immunitatem vni ex illis qui tenentur singulis annis ad certam talliam rõne prædiorũ in eorum villagio existentium: an illa immunitas seu exẽptio pręiudicet aliis, ita ꝙ teneant̃ insolidũ soluere illam quantitatem de quinquaginta, an vero ipse dñs terræ tãtominus capiet a dictis hominib⁹ suis. Bal. in. l. si vnus. §. sed si generaliter. ff. de pac. & Ang. in. d. l. si vnus. §. item si pactus. dicunt ꝙ talis immunitas seu exemptio nõ præiudicabit cæteris. Et istud tenet Spe. in tit. de censibus. §. nunc dicẽdum. ver. quid si vniuersitas. Henricus bohyc in. c. pastoralis. extra de priuilegiis: melius istud examinat̃ per Panor. in. c. accedentes. in penul. col. extra de præscriptio. Et vide Feli. in. d. c. accedẽtes in penul. & vlti. col. qui ponit nouẽ conclusiones. mihi tñ plus placet doctrina Panor. qui distinguit: quia quando dicit̃ ꝙ quando onus imminet pluribus non insolidum, sed pro virili portione: & tũc aut incumbit ex contractu, aut vltima volũtate, aut ex dispositiõe iuris cõis, aut ex consuetudine. ¶ Primo casu vno exẽpto per creditorem, alij tenent̃ pro virili portione, & non insolidum. faciunt dicta Spe. in loco hic añ allegato. facit. l. j. C. si plures vna sñia secus aũt si fuissent obligati insolidũ. vt. l. fi. ff. de duobus reis. nota. Barto. in. l. ab omnibus. ff. de lega. primo facit text. in. l. vnica. C. vt nullus ex vicario. pro alienis vicari. debi. teneatur. lib. xj. vbi tex. dicit ꝙ exigere onera ab vno pro facto alterius est contra naturalẽ æquitatem. ¶ Scđ'o vero casu principali qñ ex vltima voluntate: tunc exẽptio cõcessa vni aggrauat alios: ita ꝙ alij aliqñ tenebunt̃ insolidũ. tex. est in. d. l. ab oĩbus. in prin. ff. de lega. j. Tertio 17 casu principali qñ ex dispositione iuris dicit Panor. † ꝙ solus imperator in tẽporalibus, & papa in spiritualibus possunt immunitatẽ & exemptionẽ in ꝑiudicium aliorum cõcedere: alij vero inferiores q̃ nõ habẽt iura imperialia licet possint cõcedere in ꝑiudiciũ ipsorũ cõcedentiũ: tñ in ꝑiudiciũ aliorum hoc facere non possunt. per not. per gl. in. l. vacuatis. C. de decu. lib. x. per Bart. in. l. ij. ff. de iure immunitatis. cùm ergo Christianissimus Rex Franciæ habeat iura imperij: cum nullum in temporalibus recognoscat superiorem. c. per venerabilẽ. extra qui filij sint legitimi. si concedat exemptionẽ alicui: ista concessio erit in ꝑiudicium aliorũ, & nõ in ꝑiudiciũ ipsius: nam Rex habet iura imperij: quia sicut in omni iuramẽto intelligitur excepta persona imperatoris. §. fi. de pace iura. firman. & dicit ibi Bal. ꝙ idem in Rege.

Distinctio Panormi.

Immunitatẽ in ꝑiudiciũ alterius q̃s cõcedere valeat.

Aduerte ad ea quæ dicit And. de isernia in. c. j. in titu. de vasallo decrepite æta. de quo memini in tit. (des successions des bastardz.) §. iij. in gl. (ab intestat) qñ disputaui, an rex Franciæ possit legitimare. & faciunt quæ dicit Corsetus in apostillis ad Panor. in. c. quæ in ecclesiarum. in. ij. col. extra de constitutio.

Si vero virtute statuti sint obligati: puta, quia statuto cauetur qđ ciuitatenses teneantur soluere salarium potestati ciuitatis: tunc si vna villa eximatur ab illa obligatione, reliqui vero ciuitatenses tenebunt̃ soluere in integrũ salariũ. ita tenet Bart. in. l. ab oĩbus. in prin. ff. de lega. j. plenè per And. siculum dictum Barbatiam in cõsi. suo. xiij. incip. sapiẽter scripsit Plato in Thimeo. in. ij. vol. vbi plene examinat ꝑ duas col. ꝑ Ang. de aretio in §. sed nostra in. ij. col. insti. de succes. libertorum.

Qvarto casu principali quando tenentur virtute cõsuetudinis: dicit Panor. in. d. c. accedentes. qđ idẽ est sicut si erant obligati ex contractu, allega.

not.p Io.and.in additio.ad Spe.in preallegato tit.de cenſibus.§.nunc dicendum vbi dicit,ꝙ ſi virtute conſuetudinis foreſes qui veniūt ad habitandum in ciuitate ſunt immunes ab omnibus oneribus per ſtatutum nouiter cōditū,non poterit fieri ꝙ obligentur ad onera eis inuitis:p not.per Bar.in.l.qđ ſemel.ff.de decre.ab ordine faciēdis.Et iſtam diſtinctionem refert & ſequitur Iaco.de ſancto Geor.in tracta ſuo de homagijs.in.xij.col.

Queſtio

VLterius quærit,dictū eſt hic ante ꝙ multi ſunt domini q habent homines eorū talliabiles, & imponitur tallia per æs & libram. Pone nunc quod quidam dominus vel baro habet quoſdam homines qui conſueuerūt ſoluere annuatim eidem certam quantitatem pecuniarum,puta centum:& illa centum conſueuerunt homines ſoluere per æs & libram: modo contingit qđ dominus dietim de bonis immobilibus deſcriptis in æſtimo acquirit pro quibus ſoluebatur illa penſio.

QVæritur nūc,an ipſe dn̄s p rebus acquiſitis à ſuis hoībus teneatur contribuere in omnibus,vel ſaltem tantominus accipere de illa penſione ꝗ̄ poſſent ſupportare de onere collectæ dicta p̄dia p eum acquiſita Iacobinus in tractatu de roydis ſeu operis, in xij.col.cū ſequēti.decidit hanc qōnem p deciſiones Ioā. andreæ in.c.nō minus.extra de immunitate eccleſiarū. vbi dicit,ꝙ ſi dux,marchio,vel comes recipiat ab aliqua cōitate.certam penſionē,puta cētum ānua:& poſt modū eximat aliquā pſonam de illa cōitate ab onere p̄dicto,debebit tantominus percipere de illa penſione quantū potuiſſet illa perſona exēpta dare:& ad deciſionem Io.de imo.in.l.ab oibus.ff.de leg.j.ſatis reſpondet: ex qua deciſiōe Io.andree cōcludit,ꝙ dn̄s terræ debet tātominus pcipere ꝗ̄tū poſſunt ſupportare p̄dia p eū acquiſita:qa facto ſuo fuit diminutū eſtimū populariū vn̄ ſicut qn̄ cōcedit immunitatē vni vel duobus,tātominus debet pcipere,ita & iſto caſu:cū culpa ſui fuit diminutū æſtimum.dicit tn̄ ſe dixiſſe in qōne facti ꝙ ſecus eſſet ſi p̄dia emphyteutica q̄ tenebant ab illo dn̄o cecidiſſent in cōmiſſum ,pter nō ſolutū canonē,vel alia rōne:tunc dn̄s terræ nō deberet tātominus pcipere de annua penſione:qa culpa emphyteuticorū vtile dn̄ium fuit cōſolidatū cum directo.iuxta.l.ij.C.de iure emphy.non pono hoc pro cōſtanti:quia credo ꝙ veritas eſt in contrariū: cū res tranſeat cum ſuo onere etiam in fiſcū:dixi ſuprà.

In textu ibi,

Corueables a uolunte.

EX hoc infero,ꝙ ſi habeāt hoīes corueabiles,non tn̄ ad volūtatē,ſed ad certas corueas limitatas,ꝙ non ſunt à teſtimonio repellendi:cū tex. tm̄ loquat de corueatis ad volūtatē.Mat.de affli. vocat hos angarios & perangarios,& hos dicit à teſtimonio repellēdos:& idē dicit de villanis q dicunt illi q in rure habitāt & faciūt opa ruralia.ita dicit in conſti.regni Siciliæ, in cōſti.quæ incipit,proſequētes.in.vj.&.vij.not.in.ij.lib.Sed redeūdo ad noſtros corueabiles ſeu angarios,an tales debeāt admitti ad teſtimonium ferendum dic quod.*

Villani q dicātur.

AVt verò†ſunt corueabiles tantum vel etiam cum alijs duabus conditionibus,vel cum vna ex prædictis,& iuxta prædicta quæro de quinq̃.

Corueabiles. Coruata quid.

19 PRimò videlicet†quid dicat coruata, tu dic ꝙ nihil aliud vr̄ niſi vna opera coadiuuans: iō coruata dr̄ de coadiuuo:& eſt ,pprie coadiuuatio diurna id eſt vna

20 opatio diurna.l.j.ff.de ope.lib.vbi dicit†ꝙ opa eſt vnū diurnū offm̄:& itellige artificialiter,hoc eſt reſpectu diei artificialis.l.ij.ff.de ānuis leg.iūcta.l.ij.§.fi.cū ibi not.per

Opera quid.

21 gl.ff.de ꝟb.ſig.†q obligat ad operā ſiue coruatā, tenet eā p̄ſtare de die,et nō de nocte:vt iurib⁹.s̄.alle.niſi tn̄ obligat⁹ reperiret ad p̄ſtādū de nocte,qm̄ tūc hoc facere teneret,iūcta.l.ſi pri⁹.in prin.ff.de aqua plu.arcēda.Ita dicere.vr̄ Bar.ſatis exp̄ſſe in.l.ſi nō ſorte.§.libert⁹.ff.de cōdi.indebi.l.j.q.Ita dicit Guido pape qōne ſua.cccclxxij.

22 vbi etiā dicit ꝙ harū coruatarū,†aliæ ſunt officiales: q̄ ſine doctrina alteri⁹ ſciunt:vt eſt arare fodere ſecare blada,falcare:fœna recolligere et ſic de ſilib⁹.Et iſte ſunt mere pſonales,qa a pſona dūtaxat p̄ſtant. ¶Quę ſunt de iure ,phibite & ideo vident eſſe odioſæ vt dicit G.bn̄di. in ſua repe.c.ray.in ꝟbo cōdidit.j.nu.xxvj.extra de teſt.

Corueæ te officiales.

23 ALiæ ſunt†artificales q̄ cū doctrina alteri⁹ ſciunt vt eſt ſcribere pingere:ædificia cōſtruere:& ſic de ſilibus.Et iſte ēt ſunt mere pſonas:hoc pbat in.l.legatis ſeruis.§.ſi ex officio.ff.de leg.iij.¶De diuiſiōibus operarū vide Io.fab.inſti.de acq.p arrogationem.in prin.ibi ſcire debes.& in.l.nō ſorte.§.libertus.ff.de condi.indebi.

Artificiales.

ETiā de his diuiſiōibus oparū vide Iac.de.ſ.Geor.i.l. liberti liberteq̃.C.de ope.lib.vbi dicit ꝙ quædam ſunt officiales ſeu obſequiales.Et iſtæ debent pſonæ,vt ſeruire in mēſa,aſſociare p ciuitatē,aſſurgere venienti &c. Aliæ ſūt fabriles,& artificiales,iter q̄s facit drīam:& iubēte patrono libert⁹ inuit⁹ tenet alteri p̄ſtare, licet non poſſit cogi ad ſe obligādū alteri,ꝙ an ſit verū vide iſra ī ver.Quarto q̄ro.Et p iſtis dn̄s ,ppter neceſſitatē ſuā pōt exigere pecuniā ab hoīb⁹ ſuis et cōuertere ipſas opas ad pecuniā:ſed ſi nō ſubſiſtēte ſua neceſſitate vellet cogere hoies ſuos ad ſibi p̄ſtādū pecuniā in recōpēſationē taliū coruearū hoc facere nō poſſet de iure,imo tāꝗ̄ male tractās ſuos ſubditos poſſet priuari feudo vt dicūt Bal.& Pau.i.l.j.C.de ope.lib.alle.p eūdē Iacobi.i loco.s̄.citato.

Reales.

24 ALiæ ſunt†ope ſeu coruatę q̄ ab aīalib⁹ et p aīalib⁹ fiunt:vt eſt ducere blada p aſinos vel boues charreare molas molendinorum,vel materias pro ædificio caſtri vel fortalitij:& tales vident mere reales: quia à rebus hoc eſt animalibus præſtantur.

Mixta.

25 ALiæ ſunt†q̄ ab hoib⁹& ſuis aīalib⁹ p̄ſtant iſimul vt ꝙ hō habēs aīalia:ipſe aīalib⁹ ſuis teneat dn̄m adiuuare:& tales dici pn̄t mixte:ſicut diximus in ſili materia munerū.l.mune.i prin.§.mixta.ff. de mu.et hono. Ita dicit do.Gui.pa.in.d.q.ſua.q. q dicit ſe recollegiſſe ex his q̄ not.p Azo.i ti.de ope.lib.Et p Cy.i.l.liberti.C.e.et i gl.i.l.ſi nō ſorte.§.lib.ff.de cōd.inde.et q̄ ibi notat p Bar.

QVantum ad hos hoīes corueabiles ſunt i hac p̄ria diuerſarū cōditionū.Et inter alios ſunt q̄dā in terra & ſeignoria de faulinis: q̄ eſt iuxta yſiacū epi,diſtās à dicto loco p vnā leucā vbi ſunt q ſunt ita corueabiles,ꝙ de tribus dietis debēt vnā dn̄o: & ſi ſint tres hoīes in domo vn⁹ debet cōtinuè ſeruire & facere opas dn̄o:& de trib⁹ gerbis debēt vnā dn̄o.Cōcluſiuè dn̄s pcipit tertiā p̄te oīm fructuū ,pueniētiū ex operib⁹ ſuorū hoīm.Et dicunt in vulgari noſtro ad cōditionem(de parcerāt)neſcio aliud intelligere nec iſtū terminū ſcirem alio mō interpretari,niſi ꝙ dicat ꝙ ſint coloni partiarij.

Parcerāt

26 SEcundo quæro,†cuius ſumptib⁹ debeāt p̄ſtari ope ſan ſumptib⁹ dn̄i:an ꝟo ſumptibus hoīs & ſubditi. Bal.in.l.liberti.in fi.iij.colū.C.de oper.libert. diſtinguit, aut operæ præſtantur ex curialitate,et tunc ſubditus & homo

Sumptibus cuꝰ p̄ſtande ſint operæ.

homo debet habere recõpensatione in alimentis.arg.l. in rebus.§.possum.ff.cõmoda.Aut verò opæ præstantur ex necessitate:& tũc debẽt pstari sumptib9 & expẽ. ipsi9 hoïs & subditi.l.suo victu.ff.de ope.liber.& istã distinctionẽ refert & sequit Iac.de sancto Geor.in trac.de roydis,in.ij.col.ibi,cuius aũt expeñ.dicit tñ Bald.in.d. loco,& Iacobi.vbi.s.ꝙ multũ attẽdi debet cõsuetudo q̃ in hoc multũ operat:ita etiã dicit Guido pape q̃stione sua.ccxvij.Alber.verò de rosa.in.d.l.liberti.in.ij.col. dicit ꝙ operarũ q̃dã sunt certæ: quædã incertæ;opæ certè pstant patrono,incertè pstant victu liberti:qđ tñ non firmat,eo quia cũ libert9 in opis certis scit qd debeat opari:& ideo põt sibi puidere de victu:in incertis non sic.dicit etiã ꝙ Iaco.de arena,& alij moderni tenẽt ꝙ libertus semp suo sumptu stat operas. tu dic in hoc multũ operari consuetudinem q̃ attendẽda est:vt dicit Guido pape in.d.q.ccxvij.& faciunt q̃ dicit Hostien.in summa,titu.de cẽlibus.§.quibus census soluendus sit in.iij.col.faciunt etiã ad prædicta quæ dicit do.meus Iason in.l.si nõ sortem.§.libertus.in.x.col.vbi etiã quærit an vasalli teneant ire ad exercitum sumptibus domini.

27 TErtiò quæro,†an dñs possit cogere hoiem suũ vt vadat ad faciendũ opas extra territoriũ & iurisdictionẽ ipsi9 dñi:Iaco.de sancto Geor.i.d.trac.de roydis: in.ij.col.dicit se pluries cõsuluisse ꝙ nõ.qa in pmissiõe operarũ tacitè intelligit ꝙ præstent in loco seu territorio vbi cõsueuit habitare hõ & subditus suus.alleg.tex. quẽ dicit optimũ in.l.qđ nisi.cũ.l.seq.ff.de ope.liberto.

An quis cogi possit præstare opas. extra territoriũ.

☞ADDITIO. Vide Matth.de Afflic in cõstitu. regni Siciliæ q̃ icipit,quia frequẽter.in.iiij.notabi.in.ij.lib.& vbi ponit ꝙ si subdit9 deneget pstare talia seruitia,ꝙ põt p dñm incarcerari,qđ non credo verũ quo ad nos,qa tenet via ordinaria & per iudicẽ cõpellere subditũ ad hoc aliàs est vis.vt est tex.nota.in.l.credit.ff.ad.l.iul.de vi priuata.* ¶Adde

28 ad pdicta duo.vnũ videlicet†ꝙ si homo debẽs tres coruatas seu opas vadit ad certũ locũ p præstãdo,& pdictas correas faciẽdo,& tam in eundo q̃ redeũdo exponit vnũ diẽ,ꝙ talis dies cõputabit in numero coruatarum quas facere debet.per.l.qđ nisi.§.ex puincia.ff.de ope.libert.ita tenet Guido pape.q.sua.ccxvij.in.ij.arti.

29 ITem adde,†ꝙ si homo & subditus pstando operas destruat instrumenta sua arabilia, puta ligones vel aratrum,domin9 non tenet ad refectionem.glo.est notabilis in.l.quoniã liberi.in fi.C.de testi.quæ allg.text. in.l.ij.ff.ad legem rhodiam de iactu.Ita tenet Iacobi.de sancto Georgio in tracta.suo de roydis,in.iij.col.& dominus meus Iason in dicto.§.liber.in.xj.colum.

30 QVartò quæro,†de q̃stione q̃ sepe euenire põt.Homo me9 qui tenebat mihi singulis annis pstare vnã operã seu coruatã decessit relictis trib9 filijs q̃ etiã sunt hoïes mei, & se diuiserũt,ita ꝙ diuisim & separatim habitãt,vtrũ quilibet ipsorũ fratrũ insolidum mihi tenebit ad vnã operã: an vero qlibet eorũ teneat pro virili,an vero p hæreditaria portione: Guido pape format hãc q̃stionem in q̃stione sua.ccccIxxij. & se remittit ad Martinũ de fano,in trac.suo.de homusia.Spec.istud latè examinat in tit.de feudis.§.qm̃ sup homagijs.in.xvij.q.amplissimè Iacob.de sancto Georgio in.d.suo trac.de roydis.in.j.ij.&.iij.col.vbi finaliter cõcludit ꝙ aut operæ debent rõne alicuius mansi, seu rõne aliquorũ pdiorũ:puta quia certè opere sunt assignatæ sup ipso mãso vel sup pdijs:& tũc ille ad quem trãseunt pdia: tenebit ad illas operas,aut operę debent rõne homagij seu rõne psonę obligatæ ad homagiũ:& tunc quilibet filiorũ tenebit insolidũ qñ habitant diuisim & separatim:& an operæ debeant rõne prædiorũ, vel rõne homagij:deprehendi põt ex visione consignamentorũ q̃ sunt in manibus dñorum vel receptorum.

ADuerte etiã ad vnũ qđ dicit do.meus Iason in.§. item seruiana.in.xxj.col.institu.de acti.ꝙ dñs in casu necessitatis põt exigere pretiũ loco oparũ seu coruearũ, & i illo casu opę incertè trãseũt ad extraneos.

31 QVintò quæro,†an si homo meus debeat duas vel tres operas vel correas,vtrũ me iubẽte possit cogi eas præstare alteri: Cõclude ꝙ sic p.l.non sortem.§.libert9.in fi.ff.de cõdi.indebi.& ibi dñs meus Iason in.x.col.vbi plenè per eũ. & per Iacobi.in trac.de roydis,in princ.Contrariũ fuit iudicatum in curia parlamenti inter homines de Brangijs,& dominã de Lugny,qui cũ plures homines qui tenebãtur ad correas, cùm suas correas & sufficieñ.per vnã partem suorum hominũ fecisset facere qđ volebat, ꝙ adhuc alia pars faceret suis officiarijs,imò aliquãdo compellebat illos qui iam fecerãt fuit dictũ ꝙ nõ tenerent ad correas nisi pro antiquis hęreditagijs:& si viginti homines sufficiebant vno anno nõ poterat cõpellere triginta illo anno,sed expectandũ erat p alio anno:nec poterat alijs cedere ius dictarũ corueãrũ.¶Et quia dicit tex.prædictæ nostrę cõsuetudinis.(Corueables a volunte.) Intellige,

Questio

32 quia dicta volũtas sit iusta,licita,& ordinata.†Cũ oïs gneralis & indeterminata concessio debet referri ad iusta & licita.per ea quę dicit Io.fabri.in.§.pretium.insti. de emptio.& venditio.ibi, & hęc procedunt.facit glo. in.l.penul.ff.de receptis arbitris.in verbo,imperare.& quãdo sunt excessiuæ,debet recurri ad arbitrium boni viri,& sic ad iudicem:vt in simili dicit de procuratione ad voluntatem:vt nota.in.c.quãto.in glo.in verbo, indulgemus.extrà de censi.& faciunt q̃ dicit Bart.in.l. thais.§.sororẽ.ff.de fideicom.liber.& vide Feli.i.c.j.col. xvj.extrà de cõstitutio.& per dominum meum Iasonem in.§.in bonefidei.in.v.vj.&.vij.col.insti.de actio. ¶Sed in terminis & in proposito quales debeant fieri huiusmodi coruatę,videat tex.in.l.eius.cũ quatuor legibus sequẽtibus.ff.de operis libertorũ.vbi etiã tangit per glo.de operis certis & incertis.& in dictis legib9 satis declarat quæ sint consideranda in pstatione dictarũ corueatarũ.¶Vide plenè per G.Benedicti in sua repetitio.c.Raynuti9.in verbo, cõdidit,j.nu.xxj.vsq; ad.xxv. de testamen.& intellige ꝙ sine turpitudine & periculo vitę præstari possint.l.hic demum.ff.de ope.liber.

ET ideo vt dicit Bonus de Curtili in suo tracta.nobilitatis,in.iij.parte.nu.cxiij.p.l.interdũ.ff.de oper. liber.si homo manusmortuæ, efficiat doctor,aut etiã notarius principis,nõ tenetur ad prędictas correas.notatur in.l.patron9.C.de oper.liberto.ꝙ dignitas superueniens liberat à pstatione operę seruilis:& idẽ Bald.in l.quisquis.in fi.versi.vlti.C.de epi.& cleri.ꝙ dignitas superueniẽs quãdoq; facit & operat vt quis se excusare possit ab eo qđ promisit.¶Hinc per hoc videret dicẽdum,ꝙ comes subditus duci si efficiat rex, ꝙ excusatur ab homagio & fidelitate:sed tamen vt dicit Bal.in l.procura.C.de edendo.dignitas superueniens nõ operatur in his quæ iam ordinata erant: dicam alibi.

☞ ADDITIO. Aduerte etiā ꝙ hoīes literati nō ſunt exēpti à debitis obſequijs & iuſtitijs exhibēdis dño tpali. Panor.in.c.pen.de cle. coniug. Et facit: quia dignitas ſupueniēs nō liberat ſeruum à ſeruitute.l.non idcirco minus.&.l.nō mutat.C. de liberali cauſa.etiam ſi dominꝰ ſcripſerit ſeruo, vt habenti dignitatem.l.iubemus.C.de liberali cauſa.intellige ergo tm̄ prædicta in operis perſonalibus quæ honeſtæ fieri non poſſunt à conſtituto in dignitate. *

33 ADde an ſi homo meus ceſſauerit à p̄ſtatione operarū mihi debitarū per duos vel tres annos poſſim agere cōtra eū ad ipſas opas p̄teritas. Vide Bar.in.l. ſtipulationes non diuidunt.ff.de verb.obli. Et do.meū Iaſo.in.l.ſtipulationibꝰ.ſup.§.operarū.quā legit ſimul cum.d.l.et Iaco.de ſancto Geor.in trac.de roydis.i prin. vbi cōcludit ꝙ ad ęſtimationē operarū p̄teritarū agendum eſt,& nō ad ipſas operas.intellige qñ fuerunt neceſſarię,&' petitę fuerūt tēpore debito,& per hoīem ſue runt recuſatę: quia tūc pōt agi ad pretiū ſeu ęſtimationem illarū: al's verò ſi aliqs haberet ducētos hoīes debētes ſibi corueas,& ſufficiāt ei centū coruee, nō pōt petere alijs eſtimationē illarū, ſed tm̄ debet illos reſeruare in anno ad ſubleuandū & ſupportandū alios q anno p̄cedenti fecerāt corueas.ita fuit iudicatū in curia plamenti Burgūdię.anno dñi.M.cccccvij.pro hoībus de Brangijs,cōtra dominā dicti loci.& ideo dic ꝙ dictę corueatæ,ſeu opæ debent̄,ſi dñs indigeat & operari faciat: & pro mēſura ſeu qualitate rei requirētis operā: & nō al's.

In textu ibi,

☞ Iuſticiables en toutes iuſtices.

HIc patet ergo ꝙ hoīes ſubditi rōne iuriſdictiōis repellunt̄ à teſtimonio ꝓ dñis eorū, vt dixi in.j.gl. huiꝰ.§.dicit tñ Panor.in.c.ij.vt lite nō cōteſtata.ꝙ ſubditus in cauſa dñi admittitur: qd' eſt notandū, vbi non eſſet hæc cōſuetudo, prout in multis locis in Francia. Et in caſu huius conſuetudinis requiritur quod ſint. *

Iuſtitiabiles. 34 AVt verò ſunt† iuſtitiabiles in omni iuſtitia & tūc dñs habet ptātem coercēdi eos,& pœnas & mulctas eis īponēdi: vt patet ex no.p Bar.i.l.pōpo.ſcribit ſi vni.ff.de re iud.& ī.l.j.ff.ſi qs ius dicēti nō obtēpera.&

Mulctæ cōmoda iuriſdictionis. 35 ibi Bar.do.meꝰ Iaſ.† pœnę em̄ & mulctæ ſunt cōmoda iuriſdictiōis.no.Bar.i.l.ſi.ff.ſol.mat.& Lud.Ro.in cōſi. ſuo.lxx.inci. Viſis themate &.q.in.iiij.col.in vlt.dubio. & videmus ex hoc ꝙ in hac patriā dñi habētes iuriſdictionē ſolēt habere vtilitatē rōne defectuū quos cōmittunt & faciūt ſubditi: ſcilicet ꝓ qualibet cōtumacia ſimplici.vij.ſolid.cū dimidio.de.qua vtilitate facit mētionem Ioā.fab.in.l.cūctos ppłos.in.viij.col.C.de ſum.tri. & fide catho.& faciūt q̄ notant Cy.Bal.& Sali.in.l.j.C. de requi.reis.& quæ dicit Bal.in.l.j.C.de fructibus & litium expen.in.ij.col.vbi dicit ꝙ bāna dñi ſunt fructus iuriſdictionis.faciunt q̄ dicit Azo in ſumma.C.de pœnis. Et dicit Albe.de roſa.in.l.ſi verò negotiū.in.iiij.col. ff.ſolu.matri.ꝙ tales cōdēnationes ſunt in fructu iuriſdictionis: ideo nō immeritò ſi non faciat fidē pro dño.

SED q̄ro, nūqd dñs habēs merū & mixtū imperiū, & infimā iuriſdictionē in ſubditū ſuū q̄ dicit̄ tūc iuſtitiabilis in oī iuſtitia, an poſſit hoī & ſubdito ſuo imponere pœnā mortis: & cōfiſcationē bonorū, ſi q̄litas delicti hoc expoſcat. Raphael ſul.in cōſi.ſuo.j.inci.illuſtris dñs Comes Papiæ.cōſuluit i facto emergēti ꝙ ſic Iaco.de ſancto Geor.in trac.ſuo de roydis,in.iij.col.alle. vltra Fulgo.glo.quā dicit optimā.in.l.vnica.C.ne ſine iuſſu prin.certi.iudi.liceat cōfiſcare. Et aduerte ꝙ ſicut abbas pōt vēdicare monachū ſuū, ita dñs hoīem ſuū. Ang.& Bal.in.l.j.§.p hāc.ff.de rei vēdi.& Albe.ibi ponit de modo formādi libellū: vbi dicit ꝙ pōt aliqs petitanq̄ ſuꝰ ſubiectꝰ ī gñe, nō declarādo cauſas ſubiectionis, in ꝓceſſu tñ declarari oportet: vt no.p Inno.in.c.cū inter nos.extrà de re iudi. Et ita etiā dicit in.l.ſi in rē.ff. de rei vēdica.& de medio concludendi ponit etiam Iacobi.de ſancto Georgio in loco hìc antè allega.

ET ſic videmꝰ de his quatuor cōditionibꝰ,& aliqui aliqñ reperiunt̄ hr̄e has quatuor cōditiones, aliqñ reliquas dimiſſa manumortua: et illi dicunt̄ liberi, quia ſuccedūt adiuicē: nec ſuccedit dñs niſi ī defectu heredū: quia tūc ſunt bona vacātia: aliqñ dñs nō habet iuriſdictionē etiā ī illis cōditiōibꝰ manuſmortuæ, ſcd'm diuerſa loca prout practicè poterit practicans conſpicere.

SED qa hìc dr̄ in hac p̄ria hoīes talliabiles ad volūtatem, ꝙ dr̄ (hault & bas) an dñs aliqs īponēs hāc talliam ſingulis annis poſſit illā īponere etiā clericis primæ tōſurę: Iſta q̄ſtio nūc vētilat̄ ī balliuatu Auxeti, inter venerabiles dños abbatē & conuentū Reomeñ.qd' dicit̄ mōtier ſainct Iehā, cōtra aliquos ex ſuis hoībꝰ p̄tēdentes ſe exēptos, ex eo qa vt dicūt ſunt clerici primæ tōſuræ. De qua materia vide Spe.ī ti.de cle.cōiu.§.j.& vide q̄ dicit Abbas antiquꝰ in.c.ex pte.de cle.cōiu.Bal. ī margarita, ī v̄bo, clericꝰ. Bertha.de Firmo ī ſuo ſing. trac.de epiſ.i.vij.pte pricipali, i.iiij.col.v̄ſi.itē verū niſi ſit cōiugatꝰ. Scripſi plenè ī cōtingētia facti: ſed quia tūc erat q̄ſtio de poſſeſſorio: ex q̄ iuſtificabāt hoīes dicti loci ꝙ ita vſi fuerāt, nō potui obtinere ī poſſeſſorio. Dicā latiꝰ in cōſi.qd' feci ī materia: qd' ponā in cōſilijs meis. Quæſtio

☞ *In textu ibi,*

Ne ſont point receuz en teſmoignage.

VIdes hìc hos angarios, hoc eſt corueabiles: et talliabiles,& iuſtitiabiles,& manuſmortuæ nō eſſe admittēdos in teſtimoniū ꝓ eorū dñis. Alios multos à teſtimonio repellēdos ponit Matth.de Afflic.in cōſtitu. regni Sicilię q̄ icipit, mores diſſolute.in.ij.li.vbi ponit xlij.caſus in qbus repellit̄ teſtis à teſtimonio. Et inq̄tū ponit de famulo, qui nō admittit̄, limita in duobꝰ caſibus vt per Hippolytū de Marſi.in ſingularibꝰ ſuis, ſingulari qntò incipiēte, regula eſt ꝙ familiaris. Sed pone ꝙ fuerūt recepti & examinati, an faciāt aliquā ꝓbationem: videt̄ ꝙ ſic: qm̄ vt dicit Bal.in.l.maritus.in prin. verſi.vlteriꝰ q̄ro.ff.de q̄ſtio.teſtis qui nō debuit examinari examinatꝰ facit indiciū. & dicit idē Bald.in.c.j.de confeſſis, circa princ.ꝙ minor qui rōne ætatis nō debet examinari, examinatus facit indiciū ſolēne.& ad hoc faciunt plura alia q̄ per Hippolytū de Marſilijs in ſingu. ſuo.198.incip.teſtis q nō debet.vbi tandē cōcludit ꝙ ſi anteq̄ examinet̄, nō fuerit oppoſitū de inhabilitate teſtis ſi examinet̄, valet eiꝰ dictū: ſecꝰ ſi fuerit oppoſitum anteq̄ examinet̄, ꝓut cōiter fit: ſed tñ in caſu huius conſuetudinis,& in oībus alijs vbi ius ꝓhibet teſtimoniū aliquorū negatiuè crederē ꝙ etiam ſi non fuerit oppoſitum niſi gñaliter, prout fit cōiter, ꝙ etiā iudex nō debet ſtare dicto talium teſtium ſic ꝓhibitorū negatiuè.

¶ Et de materia, quādo probatio quæ nō debet admitti ſi admittatur valeat: vide eundē Hippolytū in conſi. ſuo

ſuo.xxij.nu.xxiiij.& do.meum Iaſo.in.l.ſi poſthumus. §.ſi quis ita.ff.de lib.& poſth.¶ Hęc cõſuetudo tñ videtur eſſe limitãda,& reſtringẽda i caſu,vbi aliàs ꝓbatio haberi nõ poſſet ad eruendã veritatẽ,ꝑ tex.in.l.ſerui rñſo.ff.de teſti.faciũt ad hoc q̃ dixi.ſ.in ti.(des iuſtices).§.v.in gl.(s'il n'a grace du prince.)nu.173.&.174.vbi dixi ꝙ vbi aliàs ꝓbatio eſt difficilis, admittunť teſtes,qui aliàs non admittunť,& iſtud cõprobat ex multis Hip. de Marſi.in conſi.ſuo.v.nu.xxj.& in cõſi.xxvij.nu.x.& in conſi.xliij.nu.viij.& in conſi.lxj.nu.26.& in cõſi.115.nu.x.& in.cõſi.127.nu.35.qđ tñ intellige ſcđm qđ dicit Hippoly.in conſi.102.nume.vij.niſi teſtis diſponat ſuꝑ eo qđ fecit,qm̃ nunq̃ eidem crediť,etiã licet probatio ſit difficilis,aliâs admitti non deberet. *

In textu ibi,

Pour le ſeigneur.

INtellige etiã ſi dñs eorũ nõ ſit in cã principalis pſona,ſed tm̃ habeat cõmodum, aut affectionẽ.arg.eorum quę dicit do.meus Iaſ.in.l.dictantibus.in.ij.col.C. de teſta.vbi dicit ꝙ in caſu teſtis non admittitur,ſi cauſa eum principaliter tangat.idem ſi habeat cõmodum aut affectionem,vt de procuratore,aduocato,proxeneta,fideiuſſore,& ſimilibus.Cogita cùm caſus euenerit

§.decimonono.

LE ſeigneur de main morte q̃ a prins les biẽs de ſon hõme de mainmorte,redeuable,ou cẽſable a aultruy,qu'il auoit en lieu franc,en ſon uiuant:eſt tenu les mettre hors de ſes mains dedans l'an & le iour apres le treſpas de ſondict homme de mainmorte.

Cenſuales dñi priuilegia.

VNde hoc ꝙ dñs q̃ nõ põt dici ſeruilis cõditionis ſed frãcus hęreditagia ſui hoĩs in loco franco exiſtẽtia nõ põt retinere in manibus ſuis,ſed ea debet extra manus ſuas ponere intra annũ ſi ſint cẽſualia:qa dñs cẽſualis ꝑ cõſuetudinẽ noſtrã non cogiť habere aliũ niſi ſibi obligatũ: vt in tit.(Des cẽſes).§.ij.&.iij.Nã dñs cenſualis eſt multum priuilegiat⁹ in hoc,ꝙ nihil poteſt in re cẽſuali fieri in ſui pręiudiciũ expſsè:dicto.§.ij.ergo nec etiã tacitę.

In textu ibi,

Redeuable ou cenſable.

FAcit ad hoc qđ habetur in.c.vlt.extrà de decimis, ibi,committantur alijs excollendæ,& faciunt quæ dixi ſuprà titu.(Des baſtardz).§.j.in glo.ſi.

In textu ibi,

En lieu franc.

Queſtio 1

QVæro an dñs capiat bona ſui hoĩs manuſmortuæ exiſtẽtia in ecclia.Iſta q̃ſtio plurib⁹ & diuerſis vicib⁹ euenit i Burgũdia:& audiui nobilem et potentẽ virũ.d.Fraciſ.Rolin balliuũ hui⁹ balliuatus Heduẽ.diceñ.ſe aſs obtinuiſſe ꝙ ſic cõtra do.Ioan. d'Amboiſe epm Lingonẽ.in cã cuiuſdã ſui hoĩs pſbyteri,q erat hõ manuſmortuę,ad cãm loci & terræ de Sauoiſy,& erat vicari⁹ loci,q multas pecunias abſcõderat in ecclia,q̃ poſtmodũ reuelatæ ꝑ quendã cõſanguineũ dicti pſbyteri dictũ fuit ꝙ ex q̃ erãt pecunię dicti pſbyt. cui ſuccedere debebat dñs,ꝙ etiã in his q̃ erãt in ecclia ſuccedere bebebat.Et faciũt q̃ dicit Alex.i cõſi.ſuo.cxj. incip.Põderatis verbis.in.j.col.in.j.vol.vbi dicit,ꝙ licet ecclia ſit exẽpta ſeu loc⁹ ecclię,tñ ſemp remanet de territorio.Et iõ(vt dicit)iudex ſclaris punit delictũ cõmiſſum i ecclia ſcđm legẽ ſuã.illud cõſiliũ alex.ad pła alia iduxi,q̃ nũc omitto,maxiè ad ceruũ vł aprũ q capiunť in ecclia:an dñs ſclaris debeat hře ius ſuũ:ſicut ſi caperenť in alio loco ſuæ iuriſdictionis.Cogita ex addictis.

§.uiceſimo.

LE ſeigneur prent la ſucceſsiõ du preſtre de mainmorte en meubles & en heritages: s'il n'y a parens qui luy doibuent ſucceder, demeurans en communion auec luy.

Queſtio

IDẽ in comitatu Burgũdię.i tit.(Des main mortes)vbi ſeruatur iſta cõſuetudo.Et an hęc cõſuetudo ſit cõtra libertatẽ eccliaſticam:et hoc potuerũt ſtatuere ſtatuẽtes.Dixi.ſ.i tit.(Des ſucceſsiõs des baſtardz).§.(Quãt le preſtre baſtard.)¶ Sed q̃ro,eps Hedueñ.habet ex cõſuetudine obſeruata i toto ducatu Burgũdię,ꝙ ſuccedit oĩbus pſbyteris ſuis bñficiatis decedẽtib⁹ ab inteſtato:an ſi q̃s pſbyter manuſmortuę bñficiat⁹ moriať,teſtamento nõ cõdito,ſit eps heres:an vero dñs manuſmortuę. Dixi.ſ.in.§.xj.inci.(L'hõme de mainmorte.)ſed ꝑ epo tex.i fine harũ cõſuetudinũ,i his vbis(Et auec ce declairons q̃ no⁹ n'ẽtendõs poĩt ſoubz vmbre deſđ couſtumes deroguer aulcunemẽt ne ꝑiudicier en aultres choſes a noz droictz,ne auſsi aux droictz de noz ſubiectz qui ont & peuẽt auoir par priuilege de no⁹ ou de noz ꝑdeceſſeurs:& deſq̃lz ilz ſont en iouiſſance & poſſeſſeurs paiſibles.)Cũ ergo eps Hedueñ.ſit vſus tãto tẽpore &c.vř ꝙ hęc cõſuetudo nõ debeat i bñficiatis hře locum:ne ſit contra priuilegiũ epi,cũ tm̃ tps habeat vim priuilegij &c.ſed ſolũ debeat itelligi i ſimplicib⁹ pſbyteris:iuncto eo ꝙ hęc cõſuetudo in bñficiatis vř eſſe cõtra libertatẽ eccliaſticã,ſi eſſet platus:& ſic cõtra.c.relatũ.ij. extrà de teſta.Audiui in pſbytero curato fuiſſe iudicatum cõtra epm Lingoneñ.ꝑ dño manuſmortuę ſcđm hãc cõſuetu.i curia plamẽti Burgũdię. Nõ aliter iſiſto, cùm nõ fuerim rogat⁹ ſcribere ꝑ epis.¶ De qua cõſuetudine meminit Io.fab.i.§.cũ aliq̃s.inſti.de teſta.vbi dicit ꝙ teſtamentũ hoc caſu ꝓbať ꝑ duos teſtes.Et Guido pape i cõſilijs ſuis cõſi.ccxliij.qđ eſt i.ij.vol q̃ alle. Cy.in auť.ſed epalis dignitas.C.de epi.& cle.& i.l.voluntarię.C.de excu.tut.& Inn.i.c.accedẽtib⁹.extrà de priui.

HOc tamẽ ius qđ prætẽdit eps Hedueñ.hře ex cõſuetudine fuit limitatũ et declaratũ ꝑ ſupremã curiam parlamẽti Burgũdiæ in caſu in quo bñficiat⁹ non haberet ꝓximos parẽtes:ſed tm̃ eſt intelligenda & põt habere locũ ꝑdicta cõſuetudo qñ bñficiatus eſt albin⁹, in quo caſu põt ꝑtẽdere ius albanagij per principẽ: qm̃ ſi ſit ſacerdos,eps in mobilibus dicit ſe debere ſuccedere:ſi verò habeat parentes ꝓximos,clarũ eſt ꝙ debent ſuccedere de iure.tex.eſt in.c.j.de ſucceſsio.ab inteſta.

& facit.c.relatũ.le second.extrà de testa.¶Et faciunt' dicta p.G.bñdic.in sua repeti.c.Raynu.in verbo,& vxorẽ nomine Adelasiã.nu.xviij.&.xiij.extrà de testa.vbi dicit hanc cõsuetudinẽ esse odiosam,& cõtra iuris dispositionẽ.c.quicũq.xvij.q.iiij.vbi parentes præferũtur ecclesiæ in bonis aliũde q̃sitis.Et facit quod dicit Panor. in.c.quia diuersitatẽ de cõcesio.p̃bendę.in fi.vbi dicit

Ecclesia succedit clerico sine cõsangui.decedenti.

1 †q clerico decedente sine cõsanguineis,ecclesia vbi fuit intituiatus succedit.Loco cuius ecclesię ẽps prætendit se habere ius. Et ideo non est dicendũ q etiã excludat parentes: cùm dispositio iuris sit in contrarium.& dixi s̃.in titu.(Des successions des bastardz).§.v.in cõsi.ibi posito,quasi in fi.Et ita fuit dictũ in causa hęredũ quorundam decani Belneñ.de corrobeuf.Nec etiã talis consuetudo quã dicũt ẽps Heduẽ.& alij p̃tendẽtes habere ius super suis bñficiatis põt allegari in Burgundia in vim consuetudinis,cùm non sit scripta in libro nostro. Et ideo cum dispositio iuris sit in contrarium existentibus p̃ximis parentibus nihil operatur illa cõsuetudo.

ET de hac etiam decisione est tex.in.l.licentiã.C.de epis.& cle.et intelligo hoc tantũ procedere posse in bonis mobilib⁹:quia in immobilib⁹ officiarijs nõ patiũtur q ecclesia succedat,vt dicit.G.benedicti in loco præallega.nu.834.&.835.extrà de testa.vbi ponit quomodo hoc casu sit probãdus clericatus,seu alia qualitas,in vim cuius ponitur successio.quæ nota.

Questio

HOstiẽsis in summa,in titu.de natis ex libero ventre:seu de agricolis,in fi.

2 †quærit cõsuetudo est in aliquibus castris & locis,q si rustic⁹ decedat sine filio, vel descenden.dñs totũ occupat iure peculij,an valeat ipa cõsuetudo?& dicit q si p̃scripta sit seruãda est:qa et Iudei p̃pter loci cõsuetudinẽ habẽt sub suo dñio Christianos:vt notat ipse de Iudeis,in rub.de seruis iudęorũ & saracenorũ.Põt em̃(vt dicit)dñs allegare q ab initio hoc pacto fuerit sic nat⁹:ad qđ probandũ inducat consuetudinẽ,

Consuetu.legũ iterpres.

3 †q̃ optima est legũ & dubiorũ interpretes. extrà de cõsuetudine.c.cum dilectus.& in.l.cũ de in rẽ verso.ff.de vsur.& dicit tex.exp̃ssè in.l.si de interptetatione.ff.de legi.& faciũt q̃ notat idẽ Hostiẽ.in summa, de censi.§.quis cẽsus.Et ad hoc in Leuiti.xxv.c.vbi dicitur.Terra quoq nõ vendeẽ in p̃petuum:quia mea est: et vos aduenæ:& coloni mei estis.Et dicit frater Ioãnes in summa confessorũ,in titu.de succes.ab intest.q.cxxj. Quid si sit de cõsuetudine terrę q mortuo hoie sine filio,dominus totũ accipiat.Et dicit ibi talẽ cõsuetudinẽ esse seruandã,insequẽdo opin.Hostieñ.& p̃dicta refert & sequitur Guido pape.q.sua.ccclxj.& dicit Bal.in.l.j. C.de hære.decur.naui.cohar.militũ.q nobiles habẽtes hoĩes succedũt ipsis descẽdentib⁹ sine legitimo hærede: quia cui⁹ ipsi sunt,ei⁹ oĩa sua esse recognoscãt.l.fi.C.in quib.cau.colo.do.accus.pos.lib.xj.dictũ est.s̃.antè eo. tit.§.xv.sed hîc latius extendit,quia etiã loquiẽ de hoie suo sacerdote.Dicã i fi.Aduerte etiã qm̃ vt dicit Io.fab. insti.quib.mo.ius patrię p̃tatis soluiẽ.q mortuo subdito sine hęrede succedit dñs terrę iure manusmortuæ.

In textu ibi,

Questio

Demeurans en communion auec luy.

QVæro,pone q pater aliquis habeat filiũ legitimũ & naturalẽ,qui tñ nõ habitat secũ,sed seorsum et separatim,an succedat patri, an verò dñs? Videẽ per textũ nostrũ q nõ succedat,eo quia est p̃tit⁹, diuisus et separat⁹ à patre.Et ita tenet cõis practica hui⁹ patriæ:sed mirandũ in hoc casu q per istud statutũ fili⁹ priuetur legitima in totũ:qđ videẽ esse cõtra dispositionem iuris,& contra cõmunẽ omniũ tenentiũ filiũ non posse priuari legitima per statutũ in totũ,vt tenet Bal. in.l.j.C.de sum.trini.Alber.de rosa.in.l.qm̃ in priorib⁹. C.de inoffi.testa.Salice.in.l.sancim⁹.C.de nup.de quo per Soci.in cõsi.xxx.in.j.col. ¶Et ideo cũ euenisset casus sequens:de quo fui interrogatus,videlicet cũ essent tres fratres manusmortuæ existẽtes in cõmunione,qui oẽs habuerunt liberos:vnus tñ illorũ habuit tm̃ duas filias,q̃ fuerunt maritatæ extra domũ,& ibi steterũt per multos annos,anteq eorũ pater ab humanis decessisset:mortui sunt tandẽ tres fratres relictis filijs duorum aliorũ fratrũ in cõmunione,& mortuus est vltimo loco pater dictarũ duarũ filiarum q̃ sunt extra cõionem, & q̃ non moranẽ in cõmunione cũ patre,volunt succedere patri:dicũt cõsanguinei filij fratrũ q ipsi succedũt, & non dictę filię,dicunt dictę filię q vocanẽ per eos.Et posset hîc poni disceptatio,de qua dixi.s̃.eo.in.§.xvij. incip.(Quãt gens de mainmorte vont de vie a trespas) ibi.Item his dieb⁹ fui interrogat⁹.vsq ad finẽ.Sed vlterius põt dici,q ex quo istæ sunt filiæ legitimæ,& naturales,quib⁹ debetur legitima,q non põt eis tolli legitima per statuta seu cõsuetudines nr̃as,cũ legitima in totum tolli nõ possit per statutũ,vt tenẽt cõmuniter doc. maximè Bal.in.l.j.C.de sum.trini.& fide catho.Soci.in dicto.consi.xxx.¶Ego dicerẽ in hoc casu, q licet dicaẽ q non existentes in cõmunione, & nõ simul habitãtes non simul succedãt:q tñ si filius aut filia nõ habitẽt cũ patre,q licet non succedãt vniuersaliter patri, tñ debẽt habere legitimã.Et q hoc sit verũ probo:nã licet cõsuetudines nostræ dicãt q habitatio separata excludat filium aut filiã à successione patris: nõ per hoc excludeẽ filius vel filia à legitima, ex quo specialiter de legitima nõ facit mẽtionẽ:p̃ut dicit Sali.in.l.sancim⁹.C.de nup. alleg.l.si qñ.C.de inoffi.testa.Et ita tenet Frãcis.de Cur. senior in cõsi.xxxix.incip.Visis diligẽter animaduersis. in.iij.&.iiij.col.vbi dicit q si statutũ excludat filiã simpliciter à successione patris,si nõ specialiter excludat eã à legitima non diciẽ exclusa â legitima:ergo idem erit in hoc casu:dixi.s̃.in.§.xiij.incip.(Gens de mainmorte ne peuent succeder)nihil vlteri⁹ insisto,cũ sim circa alia impeditus q̃ mihi mai⁹ lucrũ afferẽt.Aduerte tñ ad dicta per Franci.de aretio in consi.suo.xix.ij.col. vbi prohibitio alienationis non extenditur ad legitimam.

Casus.

SED pone q pater aliq̃s manusmortuę habeat filiũ sacerdotẽ,nunq̃d succedere debeat patri? vide Io.fabri insti.quib.mod.ius patrię pote.solui.in prin.& Iacobi.de sancto Georgio in trac.de roydis in.iiij.col.imò dic q etiã dñs succedit homini suo manusmortuę, etiã si sit clericus,presbyter,vel in dignitate cõstitut⁹:& hoc tam de iure vt in.c.ex antiq̃s,liiij.dist.in gl.in verbo,peculij.faciunt q̃ notãt Inno.Hostiẽ.& Io.And.in.c.de seruorũ.de seruis non ordi.& in.c.j.de succes.ab intest.vbi tex.glo.& doc.de consuetudine habemus hic in hac cõsuetudine,& nõ est mirũ si hîc disponaẽ sup bonis clerici : quia de consuetudine regni Franciæ oẽs res sunt de territorio regis:vt ibi dicit Bal.i.c.cũ venissent.ĩ.iij.col. extra de eo q mitti.in possessio.causa rei seruãdæ.dixi latius.s̃.in titu.(Des successions des bastardz).§.fi.Dixi in casu emergẽti,q si pater habeat filiũ sacerdotem habitantem

Filius sacerdos an succedat patri manusmortuæ.

habitantem seorsum à patre, & in quodã bñficio deseruientẽ: qđ si moriaṫ filiꝰ talis, licet nullã cõmunionẽ cum patre habeat, vt dixi pluries: tñ pater & eiꝰ fratres eidem succedãt, & non dñs. Quia licet nõ habeat communionẽ cũ eis existentẽ in esse, habet tamẽ naturalẽ, à qua non fuit facta aliqua separatio, vide antè in. §. xiij.

ADDITIO. In comitatu Niuerneñ. est cõsuedo q̃ dictat ꝙ hoĩes seruilis cõditionis nõ possunt facere eorũ filios clericos, nec pſbyteros sine expſſo cõsensu dñorum, & si faciãt, sunt emẽdabiles arbitrariæ, imò qđ plus est dictat cõsuetudo Niuernẽ. ꝙ põt cogi p dños ad defaciẽdũ, vt vtar verbis consuetudinis (a deffaire) id qđ fecerũt sine dicto cõgenio & liceñ. quantum ad simplices clericos, qđ non est possibile sine degradatione: quia p tõsurã clericalẽ imprimiṫ character, qui nõ debet ita de facili tolli: & hîc inuenio cõsuetudinẽ satis irrationabilẽ. idẽ, videtur esse in regno Siciliæ & Neapolitano, vt in cõstitutione regni Siciliæ, quæ incipit, ascriptitios & errores. in. iij. lib. & ibi Matthæus de Afflictis ponit quid de iure dicendum. *

§. uicesimo primo.

ES lieux ou lon a accoustumé prendre feur mariage, le seigneur de la mainmorte prẽt pour le feur mariage de la femme maĩmortable, les heritages qu'elle a soubz luy: & ou lieu de sa mainmorte: ou autant uaillant qu'elle emporte en mariage, ou choiz de ladicte femme.

RAtio huius cõsuetudinis: quia ex quo ista mulier se trãsfert extra locũ, dñs perdit mulierem suam: & ideo sicut per mortẽ occuparet oĩa sua bona, vt dictũ est: ita etiã qñ perdit eam: idẽ dic esse si in loco dñi se maritaret homini alterius cõditionis: quia semp his casibus dñs perdit suam mulierẽ, cũ sequatur conditionẽ mariti: & omnia quæ habet mulier p̃sumunṫ esse illius dñi cuius est mulier. l. fi. C. in quibus causis coloni dñs accusa. possunt lib. xj. in. l. j. C. de hẹredi. decurio. nisi tamẽ homo alteriꝰ cõditionis vellet esse illius cõditionis cuius est mulier, & manere erga vxorẽ: quia tũc nõ erit locus cõsuetudini (de feur mariage) argu. l. j. C. de impo. lucra. descript. lib. x. & l. murileguli. cũ ibi nota. C. de murileg. lib. xj.

3 QVæro de q̃stione q̃ quotidie euenit: fit pmutatio de vna filia ad aliã i aliquo loco: puta aliqs capit filiã in vna domo & dat sororẽ suam in illa domo: & sunt ambo in loco manusmortuæ, nunqd in hoc casu sit locꝰ cõsuetudini (de feur mariage) tu dic ꝙ ex quo nihil pdit, quia loco suæ fœminæ habet aliã, ꝙ non: & ita cõiter obseruaṫ. sed plꝰ audiui, ꝙ si fœmina nunc manusmortuæ q̃ ex pmutatiõe est translata in aliũ locũ manusmortuæ: moriaṫ ibi sine filijs, ꝙ manusmortua nõ est apta alicui dño: & practici mihi dixerũt ꝙ ita obseruaṫ: nescio vñ hoc: nondũ tñ vidi in facto. Quęstio

4 NEscio tamen quæ ratio possit eos mouere, nisi ꝙ vna est subrogata in locum alterius: & ideo vnaquæq; sapit naturam illius in cuius locũ subrogatur. Notatur plenè per. d. meũ Ias. in. l. si eã. §. qui iniuriarũ. ff. si quis cau. sed hoc casu nulla potest esse subrogatio, imò solũ est permutatio iuris vniꝰ mulieris ad aliam. ex qua pmutatiõe vnaquæq; pdit rem quã habebat in loco suę originis. Et ideo est locus huic iuri (de feur mariage) cũ illa pſona quæ erat illiꝰ domini fit alteriꝰ, & ecõtra. ex quo sequitur effectus alienationis. Et ideo habebit locũ dispositio huius. §. cũ permutatio sit alienatio. l. fi. C. de rebus alie. non alie. Ex quo dixi ꝙ adueniente morte vnius post matrimonium consummatũ aperta est manusmortua illi domino qui est dñs mariti. cũ sit effecta illiꝰ conditionis cuius & maritꝰ p matrimonium: vt dixi. s̃. in pluribus locis: igitur &c. Dicam alibi plenè per ea quæ consului in casu emergenti.

In textu ibi,

Au choiz de ladicte femme.

1 ADuertendum est, ꝙ hîc est alternatiua: & ideo merito si ponaṫ in electione mulieris: cùm sit in hoc debitrix talis iuris. †et ideo cũ in alternatiuis sit electio debitoris. l. plerũq;. §. fi. ff. de iure dotiũ. l. si in emptiõe. §. penul. ff. de cõtrahen. empt. materia plenè tractaṫ in. l. lucio. in glo. j. ff. de leg. ij. & ibi Bart. notabiliter faciens distinctionẽ Bal. in. l. qui duos. ff. de leg. ij. & Io. de imo. in. l. plenè. §. penul. ff. de lega. Dyñ. in regula, in alternatiuis. de reg. iuris. in. vj. Et in hac materia in contractibus limitãda est regula pdicta: nisi alternatiua esset adiecta in fauorẽ creditoris. Istud voluit singulariter Bart. post Guil. de cug. in. l. q̃uis. in prin. per illum tex. ff. de pign. acti. Et propterea infert ibi Bart. ꝙ si pmisisti mihi soluere centũ in paschate, vel dare pignus sufficiẽs: ꝙ ego possum p̃cisè te cogere ad soluendũ: quia illud de dandis pignoribus fuit adiectum in fauorẽ mei creditoris: vnde electio non debet esse debitoris: qa aliâs illud qđ esset appositũ in meũ fauorẽ, redundaret in meã læsionem: qđ esset cõtra illam. l. q̃uis. & contra. l. quod fauore. C. de legi. ¶ Et ex his potest decidi quæstio quã decidit dominus meꝰ Iason in. §. huic autem. in. iij. col. insti.
2 tu. de actio. de illo: †qui promisit alicui ꝙ possit accipere vnum aut duo plaustra lignorum de nemore suo: vtrum sit in electione promissoris impedire ne secundum capiat: Et hæc possunt etiã fundari super eo quòd ex quo ista permissio est beneficiũ seu gratia: an in beneficijs seu gratijs alternatiuis sit electio debitoris. De quo per Ange. in dicto. §. huic autem. & Bart. in dicta. l. lucio. Bal. & Imol. in. l. qui duos. qui allegant text. in. l. ij. C. de castrensia. libro. xij. quem dominus meꝰ Iason in dicto. §. vbi dicit esse mirabilem, & fecisse ei maximum honorem. †Et ibi ponit dominus meꝰ Iason, an vtrunque sit in obligatione: & an vtrunq; possit peti, & vsq; ad quantum tempꝰ possit eligere ille qui habet electionem: quando non est statutus terminꝰ: vbi dicit quòd etiam post sentẽtiam, & in ipsa executione. Et quia hoc casu admitteretur libellus domini petẽtis, aut hẹreditagia sua sibi adiudicari: aut tantũ eidem sibi dari quantum fuerit eidẽ datum in matrimonio: vt videṫ tenere in similibus dominus meus Iason in. l. stipulationum quædam. §. qui illud aut illud. ff. de verborum oblig. in fi. illius. §. allegando Spec. in titu. de libelli oblatio. §. sequiṫ. versi. quid si libellꝰ. Et quia Io. fab. & Io. de platea, & Ang. †ponunt sex alternatiuas, videlicet alternatiuã rerum, & ista huiꝰ. §. est huiusmodi: quia debenṫ hẹreditagia: aut tantũ quantum maritata importat à domo.

In alternatiuis ẽ electio debitoris.

An idẽ sit in beneficijs.

Electionem habẽs vsq; ad quantum tpš possit eligere.

Alternatiuæ sex Rerum.

Personarum. Alternatiuam personarū seu inter psonas positā quæ quidem propriè, quandoq; tñ resoluētur in coniunctā, de qua per tex. & glo. in. l. cū quidam. C. de verb. signi. Tēporis. Alteram & tertiam alternatiuam temporis, de qua in l. si stipulatus fuero decem, aut. xv. ff. de verb. obliga. & in. l. si ita relictū. §. fi. ff. de lega. ij. Quartā locorum, vt in l. iij. §. qui stichū. ff. de legatis. ij. Locorū. Quintam locorum et rerum simul. d. l. iij. §. perinde. ff. de legatis. ij. Locorū & rerū simul. Sextam rerū personarum & locorū. Rerum persona. & loco. Et in omnibus his alternatiuis aut in pluribus alijs q̄ possunt esse si electio sit creditoris, quod sæpe fit in plurib⁹ iurib⁹ debitis vni alternatiuæ, vt in dño censuali: qui habet ius aut retinendi aut laudemia habendi, tenetur vnū eligere: nec pōt alternatiuè concludere. l. vbi autē non apparet. § qui illud. & quod ibi Bart. ff. de verbo. oblig. l. Stichum aut Pāphi-
5 lum in princ. ff. de verb. obli. †Et vnum simpliciter petendo videtur vnum eligere. l. si is qui. ff. de legatis. ij. faciunt quæ dicit do. meus Ias. in. d. l. stipulationum quę-
6 dam. §. qui illud aut illud. ff. de verb. oblig. †vbi ponit an valeat libellus, peto talem rē coram vobis dño iudice, aut vestro locūtenente & ibi vtrum admittat̄ ista alternatiua. & licet Raphael Comēsis in consi. lxiij. incip. Vicarius quidam, cōsuluerit q; non. Ita q; processus inde factus corruat: quoniā libellus est incertus rōne personę iudicis ad quē fit relatio. tamen do. meus Iason ibi tenet contrariū, per tex. ad literā quem dicit pro hoc facere. in. c. cōstitutus. extrà de in integrum restitu. vbi dicit admitti talem libellum, peto talem venditionē nullam: vel me restitui ad redimendū rem venditam inq̄tum vēditio teneret. & ille tex. quotidie allegat̄ ad hoc
7 †q; quādo quis probabiliter dubitat de iure sibi competente, potest alternatiuè plura remedia in libello concludere. Et sequit̄ ibi Abbas in vlti. col. in prin. Idē Abbas in. c. cum olim. le second. in. x. notabi. per illū tex. de priuileg. & tenēt Io. fabri, Ang. & alij in. §. sed iste. insti. de actio. etiā tenet Guido pape in quæstio. sua. cliij. vbi dicit indistinctè admitti hanc alternatiuā: peto talē contractū rescindi: & si rescindat̄, peto in integrū restitui. de qua decisiōe dixi. s̄. in tit. (dés droictz & appartenāces a gens mariés). §. vicesimotertio. in glo. (dès le terme.)

§. uicesimosecundo.

GEns de mainmorte q̄ se absentent de la seigneurie de mainmorte peuēt retourner a leurs heritages & les recouurer dedans dix ans : durant lequel tēps de dix ans le seigneur peult mettre desserueurs esdictz heritages, & faire les fruictz siēs, & iceulx dix ans passéz lesdictz heritages demeurent au seigneur, pour en disposer dés lors en auant ainsi que bon luy semblera.

ADuerte, quia de iure quando prædia deserta p peregrinatores alicui assignant̄, antiqui dñi per edicta vocantur, qui intra sex mēses venientes p̄dia recuperāt, & debita cuncta persoluunt: sed per dictum tēpus si cōtumaces extiterint, is cui facta est assignatio ppetuò possidebit, et soluet tributa futura, non p̄terita. est tex. & ibi docto. maximè Io. de platea, in. l. locorū dñi. C. de omni agro deser. lib. xj. sed si non fuerit citatus, habet biennium ad recuperādum. l. qui agros. C. eo. de omni agro deser. li.
1 xj. & ideo dicit Ioā. de platea, †q; in prædijs tributarijs præsumitur obliuio possessionis, & animus desinendi possidere per biennium: vt vult glo. fin. in. l. licet. C. de acquir. possessio. secus autem in alijs quæ non sunt tributaria. l. clā possidere. §. qui ad nūdinas. ff. de acquirē. posses. nisi tñ diuturnitas tēporis vt decem annorū illud induceret: vt no. gl. magna. in fi. in. l. j. C. de seruis fugiti. & l. furtū. §. fundū. ff. de vsucap. & d. l. licet: ex quo ergo per consuetudinē nostram imponitur tempus. x. annorum : non est disputandū an talia prædia sint tributaria: vel nō: quia quomodocunq; sit: semper est statutum tēpus. x. annorum ad hoc vt priuentur isti colo-
2 ni: & dicit ibi Io. de platea, †q; aliud est agrum derelinquere: aliud deserere. qui eñ ipsum derelinquit ipsum ex pœnitentia non reuocat. l. j. ff. p derelicto. sed qui deserit, reuocat intra biennium, si sit tribitariū de iure sed de cōsuetudine intra decēnium: vt hîc antè dictum est. Obliuio possessionis. Derelinquere agrum, & deserere differūt.

¶Sed si dominus manusmortuæ nullos percepit fructus per decēnium, an ante decennium volens recuperare teneat̄ ad tributa præterita? dic q; sic. secus si dominus fruct⁹ perceperit, aut tributa ab alio exegerit : quia non est æquū (d'ung sac prendre deux moultures.) Vide de hac consuetudine Id. fabri. in. §. fi. in fi. instituta de
3 donatio. vbi dicit †q; homines talliabiles ad voluntatē possunt recedere bonis dimissis, & non sunt ampli⁹ serui. & dixi. s̄. hoc eo. titu. §. nono. in prima glo.

ADuerte etiam, quia dominus manusmortuæ, potest cogere hominē suæ manusmortuæ, aut quēcunq; alium colonum, vt terras suas colat, vt in suo dominio maneat, relinquendo terras alienas: vt dicit Lucas de penna. in. l. secūdà. C. de censib. libro. xj. quod intellige verum, nisi sit vsantia generalis in contrarium in vim (de par cours) quòd homines vnius terræ & dominij possunt habere terras in alieno dominio ppinquo. quæ vsantia in similib⁹ habet locum in manumortua §. iiij. s̄. hoc eodem titulo.

☞ADDITIO. In regno Sicilię & Neapolitano habet aliā consuetudinem, quia possunt eos reuocare intra tres mēses si sint in prouincia: & si extra prouinciā intra sex mēses, vt habetur in cōstitutione regni Sicilię, q̄ incipit, quisquis. in. iij. libro. Et ibi Matthæus de afflictis ponit priuilegia rusticitatis, & etiam in quib⁹ sunt deterioris conditionis. & etiā posui priuilegia rusticitatis in Catalogo gloriæ mūdi. in. xj. parte. in. xxxvij. consideratione. *

In textu ibi,

Demeurent au seigneur.

Questio. QVæro, an si post decennium antèq; tamē dñs disposuerit de hæreditagijs existentib⁹ adhuc in manu sua hō manusmortuæ redierit, possit se iterū intromittere in dictis hæreditagijs, & illa vt prius habuerat tenere: et si se intromiserit, an tertius possit eū expellere, volēs soluere canonem: aut saltem possit dominus eum expellere?

ADuertēdū primò q; ex quo iterū est parat⁹ soluere canonē, q; terti⁹ nō pōt ei opponere de canone non

non soluto: nisi cõstiterit de voluntate dñi, qui declarauerit q̃ vult dicta hereditagia cecidisse in cõmissum, & q̃ vult ea remanere sua, ita vident velle in simili de emphyteuta cessante soluere canonẽ p̃ trienniũ Bar. Bal. & Sali. in. l. ij. C. de iure emphyteu. & do. meus Ias. in. ij. col.

Q̃no cessans soluere canonẽ perdat rem emphy. 1

vbi etiã tenet † q̃ p̃pter canonem nõ solutũ post trienniũ res emphyteutica non reuertit ad dñm ipso iure, sed ita demũ si dñs voluerit, & volũtatẽ suã declarauerit: & ita vr̃ tenere gl. parua in. l. ij. ff. si ager vectiga. vel emphyt. plura ad p̃dicta alleg. do. meus Ias. ibi. ¶ Et vr̃ multũ facere tex. in. c. potuit. extrà de locato. sic inducẽ
2 do: † nã quotiescunq; qs priuatur ipso iure suo, nõ admittit ad purgationẽ moræ iuxta no. in. l. fi. in summa. ff. de verb. obli. & in. l. si post tres. ff. si qs cautio. Sed sic est q̃ vbi quis priuat iure suo per cessationẽ solutionis canonis põt purgare morã: vt est tex. in. d. c. potuit. extrà de locato. ergo qñ qs priuat iure suo p̃pter cessationem solutionis pẽsionis non intelligit ipso iure: sed si dñs voluerit. ita etiã tenet Bal. in. l. solẽnib⁹. C. de rei vẽdica. Panor. in cõsi. clxxiij. incip. in cã q̃ vertit. & Alex. in cõsi. clxxiij. incip. Viso themate & scripturis. in. ij. volu. ex quo ergo purgauit morã, antequ dñs declarauerit volũtatẽ suã: vr̃ q̃ dñs nõ possit eũ expellere mora purgata. ¶ Credo ergo q̃ veritas sit ĩ cõtrariũ, ex q̃ tex. nr̃æ cõsuetudinis dicit. (Demeurẽt au seigneur) q̃ sunt verba p̃sentis tp̃is, ex quo priuat ipso iure: nec req̃rit sentẽn. scd'm gl. in. l. amissiõe. §. q̃ deficiũt. ff. de capitis diminutiõe, & maximè qa dicit tex. (Pour en disposer des lors en auant) q̃ verba satis denotãt q̃ nõ requirit sñia, imò ipso iure priuat iure & ideo nõ poterit purgare morẽ.

SED iterũ quæro, an talis hõ manusmortuę quę fuit per decem annos extra locũ manusmortuę, & stetit in loco frãco: si hęreditagia ei⁹ sint alteri data post decẽ annos efficiat liber & francus, ex quo amplius nõ habet hæreditagia manusmortuæ? Si dicat q̃ non est cõtra tex. in. §. j. š. in prin. huius tit. vbi dicitur q̃ in Burgũdia nulli sunt serui corpore, videt ergo q̃ sunt serui ratione rei: cũ ergo talis non habeat aliquam rem manusmortuæ, videtur q̃ nõ debeat dici seruus, & p̃ cõsequẽs frãcus. si dicatur q̃ sic: ego sequit q̃ præscribitur libertas contra. §. secundum, supra hoc eodem titu.

Des Retraictz. Rubrica x.

1 ISTud ius retractus † dicit ius p̃tomiseos, id est ius cõgrui, p̃ut dicit And. de barulo in. l. prædia. C. de locatio. prædio. ciuilium. li. xj. super quo iure Federicus cõstitutionẽ nouã edidit q̃ incipit sancim⁹ amodo in omni p̃uincia, & in oĩ ciuitate: q̃ si qs forte ex parẽtela cõem agrũ habeat quã quidẽ constitutionẽ cõmenti sunt Mattheus de afflic. Neapolita. & Bal. de Perusio. de quib⁹ in hoc tit. suis locis opportunis faciã mentionem: nec laudẽ eorũ occultabo, ne par furi videar. ¶ Et vtrũ sit p̃missum, ponit quædã Roma. in cõsi. suo. xxij.

Ius contractus p̃tomiseos.

2 dicam infrà. ¶ Sed aduerte, † q̃ triplex est retract⁹. Quidam cõsuetudinarius: vt hic, & de quo fit mẽtio in. c. cõstitutus, de in integ. restit. & in. l. dudum. C. de cõtrahẽ. emptio. & in. c. Titius. si de feudo defuncti fuerit cõtrouer. & in. l. j. ff. de priuile. creditorũ. & in. l. imperatores.

Retractus triplex. Consuetudinarius.

cum glo. & ibi Bar. ff. de pac. & in. l. milites p̃hibent. ff. de re milita. in. c. j. in princ. de aliena. feudi paterni. & in c. j. §. porrò. quali olim feudũ poterat alienari. ¶ Alius est legalis, de quibus in multis casibus vt infrà dicet: scilicet in dño census, in emphyteuta, in fisco, & in prædijs metrophicis: de q̃bus dixi iam in hac rub. in prima expositione. ¶ Tertius est conuentionalis, de quo in. l. ij. & . l. si à te. & ibi doc. C. de pactis inter empto. & vendi. de quo dixi suprà tit. (des rentes vẽdues a reachat). §. j. & in quodam consilio quod feci super hac re.

Legalis.

Conuentionalis.

ET ex hac cõsuetudine nostra vt infrà videbim⁹, est hic vnus casus, vbi quis præfert in emptione alicuius rei: nã hic cõsanguineus p̃fertur cæteris. alius est in xvj. inci. (La femme ne peult mettre hors de ses mains) suprà ĩ tit. (Des droictz & appartenãces a gẽs mariez) alius est in casu. l. j. C. de metalla. lib. xj. vbi princeps præfertur in emptione metallorũ. & dicit ibi Bar. q̃ per illã legẽ colonus debet poti⁹ vendere fructus dño, q̃ alteri & ita etiã tenet Ludo. Ro. in. l. j. ff. sol. matri. ¶ Sic etiam est alius casus in fisco vendente rẽ cõmunẽ cũ priuato: quia socius p̃fert. l. ij. C. de cõmuni. re. aliena. l. vnica. C. de vendi. rerũ fisca. cũ priuato. li. x. Et ibi dicit Alexã. in apostil. q̃ fiscus debet pri⁹ req̃rere sociũ. ¶ Itẽ hęres emphyteutę debet p̃ferri in renouatione inuestiturę, vel cõmissiõis emphyteusis. Dixi infrà in tit. (Des cẽses). §. fi. in gl. fi. ¶ Ali⁹ est in. l. cõgruit. & in. l. p̃dia. C. de locatione p̃diorũ ciuiliũ. lib. xj. vbi p̃fertur colonus in talibus prædijs. ¶ Itẽ metrophici p̃ferunt in prædijs metrophicis. vt per tex. in. l. j. non lic. habita. lib. xj. Et facit textus in. l. quemadmodum. C. de agrico. & censi. lib. xj. ¶ Itẽ est alius casus in. c. ex rescripto. extrà de locato.

§. primo.

QVant l'homme ou femme a uendu son heritage ancien: le plus prouchain du lignage, du costé dõt meut l'heritage, le peult reacheter dedans l'an & iour en rendãt le pris, & les fraitz raisonnables.

DE hac consuetudine & glo. j. vide Boerium in cõsuetudi. septenę Bituriceñ. tit. de consuetudine retractus. §. j. vbi ponit super quo sit fundata.

ISta cõsuetudo est quasi gñalis in tota Gallia. ¶ Super hac consuetudine gñali regni Frãciæ cõsuluit in pulchro casu Ludo. Bolog. in consi. suo. xxv. qui dicit in. iiij. col.
1 q̃ est magis scd'm ius cõmune q̃ cõtra ius: † nã licet de iure cõmuni regulariter quis non cõpellat emere vel vẽdere, nisi ad votũ suum. l. nec emere. C. de iure deliberã. tamẽ rõne cõsanguinitatis & cõiunctiõis, lex cõis vult, q̃ magis vendat propinquis, q̃ extraneis iusto pretio. l. ad officium. & ibi Bald. C. cõmuni diuidun. Et voluit Salice. in. l. dudum. C. de contrahen. emptio. Et voluit Bald. in. l. ij. in fine. C. de rescin. vendi. vbi dicit hoc esse verũ, dũtamẽ det iustum pretium. & idẽ voluit etiam Ludo. Ro. in. l. j. in. ij. col. ff. de in ius vocan. vt eant. vbi ponit priuilegia coniunctionis. & est bonus text. in. l. j. ff. de priuileg. credi. vbi coniunctus præfertur extraneo licitatori pignoris. & ideo valet hæc cõsuetudo, contra d. l. dudum. C. de contrahen. emp. Et q̃ valeat probatur

Iure cõi nemo cogit emere nec vẽdere.

Per textũmet in.d.l.dudum.cùm dicit, nisi specialiter. vnde dicit ꝙ istud ius ꝓhibitũ est gñaliter:nisi specialiter vel specialis loci cõsuetudo hoc promittat. Ergo ex quo est cõsuetudo, seruãda est:& ita tenet Bald.ibi,& Host.in.c.cõstitut⁹.extrà de resti.in integ.Et Bald.in.l.j. C.cõi.diuidũ.vbi dicit ꝙ etiã per pactum põt cõmitti istud ius.l.qui Romę.§.coheredes.ff.de verb.obl.l.iiij.§. vbi verò.ff.de pign.actio.Ergo etiã põt per cõsuetudinem & ꝓscriptionẽ cũ ęquiparant̃,scd'm Bald.in.l.j.C. de serui.& aqua.& qd' põt pactũ,põt & cõsuetudo,seu statutum.Facit glo.in rub.C.de decretis decurio.lib.x.

ADDITIO. De materia qñ qs cogat̃ vẽdere, vide do.meũ Iaso.in.d.l.nec emere.vide etiã qõnẽ Tholos.ccccxlvj.vbi qs põt cogi ad vẽdendũ victualia,maximè frumẽtũ tpe caristię. *

Et videtur esse fundata hęc cõsuetudo de iure diuino:cũvt habeat̃ Hiere.xxxij.c.vbi dicit̃.eme agrũ, tibi.em̃ cõpetit ex propinquitate vt ẽmas:vt habet̃ Leuiti.xxv.c.vbi dicit̃.Si atenuatus fuerit frater tu⁹,& vẽdiderit possessiunculã suã:& voluerit propinquus ei⁹ põt redimere qd' ille vendiderat.etiã habet̃ Ruth.iiij. c.nã nostra interest habere res maiorũ & ꝑdecessoꝝ nostrorũ,scd'm gl.in.l.j.in verbo,& reipublicę interest.ff. solu.matri.q̃ alleg.l.libertus qui soluendo.ff.de bonis liber.& l.j.§.si qs in fraudẽ.& in.§.& alias videam⁹.ff.si quid in frau.patrono.& l.si in emptionẽ.ff.de minori. q̃ tex.est multũ notabilis ad hoc ꝙ minor ĩ hoc restituitur.& tex.in.c.cõstitut⁹.extrà de in integ.restitu.Et illã affectionem seu interesse cõsiderauit Barba.in cõsi.suo xiij.in.ij.col.in.j.volu.allegando.d.l.si in emptione.

Consuetudo nostra fundatur lege diuia.

Aduerte,quia etiã filij in honorẽ & memoriã, patrum & suorum ꝑdecessorũ tenent̃ cõseruare hæreditatẽ:& illis lares paterni dulces videri debẽt exemplo Naboth,de quo habet̃.iij.Reg.c.pe.qui cùm à rege Achad,vt vineã,quam iuxta palatiũ habebat,accepta meliori.aut pretio iustiori,ei vẽderet, accersitus fuisset rñdit.ꝓpitius sit mihi dñs,ne dem hęreditatẽ patruum meorũ tibi.& de his vide.G.Bñdi.in repeti.c.Raynu.in verbo,in eo.testamẽto relinquens.nu.xxxiij.&.xxxiiij. de testa.¶Vide ad hoc Io.sanxon in cõsuetu.Turoneñ. tit.(dés retraictz).§.j.in gl.j.vbi etiã ponit an' currat minori,& an minor in hoc restituatur. Aduerte tñ, quia oportet agnatos esse aduisatos:quia istud tp̃s labit̃ silẽtio.Boeri⁹ in ꝑdictis cõsuetudi.tit.de cõsuetu.retractus.

§.j. ¶Et ꝙ minor restitui possit,videt̃ esse tex.ad literã in.d.c.constitutus.extrà de in integrum restitutio. *

Adde ꝙ vsq; ad hæc tẽpora nõ videram in hac patria impetrari restitutionẽ in integrum in tali casu etiam in minore: sed his diebus domicella Claudia martin impetrauit vnã a custode sigillorum pro rege in vrbe Diuioneñ.in fauorem suorũ filiorũ minorum, contra venerabiles viros dños decanum & capitulũ ecclesiæ Hedueñ.hinc scribens pro ecclesia dixi videri primò dicendum, ꝙ talis restitutio in integrum dari nec concedi possit,saltem per simplicem custodem sigillorum:et mouebar his rationibus.

Primò eo quia cõsuetudines nostræ ducatus Burgundiæ sunt approbatę à Christianissimo rege nostro,& illas iurauit obseruare pro legib⁹, & fuerunt factę in cõuocatione trium statuum patriæ,& de cõsensu illorũ,& sic trãsierunt in vim pragmaticę,ex quo nõ potest illis derogari ꝑ quãcũq; clausulã q̃ apponi possit.notatur per glo.in aut̃.qua in prouincia.in verbo, omni priuilegio.C.vbi de crimine agi oportet.iuncta gl.in.l.iubem⁹ nulli. & aut̃.sed & ꝑmutare.C.de sacro sanc.eccle.Et ex quo etiã sunt cõfirmatæ, per principẽ, non pñt tolli,nec illis derogari:cũ clausula non obstan

2 te.†Cũ clausula non obstante nõ possit tollere cõsuetudinem seu depositionẽ cõfirmatam per principẽ:vt tenet Felin.in.c.constitutus.col.iij.extrà de rescriptis. Faciunt quæ dicit Alexan.in consi.cxxv.in.x.col.in.j.vol.

Cl'a non obstãte.

ADDITIO. Adde Matth.de Afflic.in cõsti.regni Siciliæ,q̃ incipit,clemẽtiæ.in.ij.notabi.Et aduerte ad vnũ ꝙ princeps iurat seruare statuta patrię,per tale iuramentũ dicit̃ cõfirmare statuta & cõsuetudines patriæ,vt tenet Hippol.de Marsilijs singulari suo.lxxij.incip.iuramentũ. * ¶Et etiam quia cõsuetudines nr̃e sunt iuratę per principẽ,qui iurauit in introitu & aduentu patrię,seruare statuta, priuilegia nostra,& cõsuetudines,ideo nõ ꝓsumit̃ tollere etiã per clausulã nõ obstañ.plenissimè ꝑ do.meũ Iaso.in.l. fi.C.si cõtra ius vel vtilit.publicã.& Ro.cõsi.suo.vij.Eo etiã quia elapso anno est acq̃sitũ ius emptori antiq hæreditagij incõmutabilr̃:ideo nõ põt tolli ꝑ pricipẽ.notatur ꝑ doc.in.d.l.fi.C.si cõtra ius vel vtilita.publicã.Et si non põt princeps,nisi tñ ex plenitudine ptãtis hoc faciat:qd' an facere possit,nõ ĩsisto ex doctrina doctoꝝ,

3 in.d.l.fi.†tñ plenitudo ptãtis nunq̃ præsumit̃ nisi expressè dicat̃.notat̃ ꝑ do.meũ Ias.in.l.q̃cq̃.col.ij.C.de te

4 sta.mili.& ibi dicit†,princeps debet rarò vti hac clausu

5 la.alle.Bal.in.l.ij.C.de cõmuniũ rerũ aliena.&†ꝙ ppl's Roman⁹ nunq̃ vsus fuit:nec hęc forma reperit̃ in iure ciuili:vt dicit Bal.in ti.de pace constantiæ.in.xxvij.col.

Plenitudo ptãtis non præsumitur.

ADDITIO. Faciũt plura q̃ in simili adducit Matth.de afflic.in cõstitu.regni Sicilię,q̃ incipit,instrumentorũ robur.in.xij.q.j.notabilis,vbi q̃rit,an princeps possit dispẽsare cõtra suas cõstitutiones,etiã iuri cõi contrarias,& reducere ptes ad ius cõe,qñ est iã ius q̃sitũ parti,et in ꝑiudiciũ ptis cũ ius est quęsitũ,& ibi ꝑ multas bonas rõnes,tenet ꝙ nõ,nisi ex graui & rõnabili cã:quẽ vide cũ casus euenerit de rescripto pricipis,cõtra suas cõstitutiones post ius q̃sitũ pti. Sed tñ in hoc casu videt̃ tenere in alio loco ꝙ possit restituere minorẽ,vt habet̃ in cõstitutiõe q̃ incipit,minorum iura.q̃ est in.ij.li.in.j.notab.ex quo ibi querit,intra quod tẽpus minor debeat petere talẽ restitutionem. *

Et ideo multominus potuit custos sigillorũ hanc in integrũ restitutionẽ cõtra cõsuetudinẽ nostrã cõcedere,q non põt esse nisi legat⁹,nõ a rege,sed à cãcella

6 rio tm̃,†qui q̃stor.dr̃,aut ꝑfect⁹ ꝑtorio simpliciter.†Cũ

7 etiã ipse cancellarius,hoc est,ꝑfectus ꝑtorio,non potest vti hac clausula nõ obstañ.quia peculiare est soli⁹ principis esse supra leges.no.Ang.& Imo.& do.me⁹ Ias.i.l.

8 nemo põ.ff.de lega.j.q quidẽ ibi tenet ĩ col.ij.†ꝙ ꝑfect⁹ ꝑtorio,q æq̃parat̃ regib⁹ nõ põt vti cl'a nõ obstañ.imò põt sol⁹ princeps nõ recognoscẽs superiorẽ:vt est Christianissim⁹ rex noster.c.ꝑ venerabilẽ.q fil.sint legi.Et so Ius in hac p̃ria põt vti hac clausula non obstañ.dicit tñ

9 tex.ij.glo.in.l.j.ff.de offi.ꝑfecti ꝑto.†ꝙ ꝑfectus ꝑtorio,

10 & sic cancellari⁹,põt restituere in integrũ.†Card.tñ qui ęqparat̃ regib⁹ scd'm gl.ĩ.d.l.j.etiã si sit legat⁹ de laterę, non põt vti tali clausula:vt notat̃ ꝑ do.meũ Iaso.in.d. l.nemo põt.& in.l.oẽs ppl'i.j.lectura.ff.de iusti.& iure. & per Corse.in apostil.ad Panor.in.c.j.in.j.notabili.extrà de

Cãcellarius est q olim ꝑfectus ꝑtorio. Prefect⁹ pretorio æq̃parat̃ regib⁹.

Cardinales ęqparant̃ regibus.

11 trà de rescrip.& ibi Feli.qm̃ vt ibi† dicit omnia tendentia ad violationem iuris sunt prohibita legato.

12 ET si dicat̃ ꝑ parte dictæ restitutionis: ꝙ princeps põt in hoc ex plenitudine ptãtis†: cũ etiã priceps possit tollere dñiũ alteri ex plenitudine ptãtis.not.per do.meum Ias.in.d.l.fi.C.si contra ius vel vti pub.Et eo quia est apposita clausula in dicto rescripto non obstãte consuetu.ducatus Burguñ.di(s)tãte in contrariũ:quæ habet vim clausulæ de plenitudine potestatis: vt tenet do.meus Iason in.d.l.ꝗꝗ.in.ij.col.C.de testa.militis.

ET ꝙ ex quo est cõmissa custodia sigillorꝝ alicui,videtur ei princeps dedisse talẽ ptãtẽ quẽ habet cancellari⁹:cũ vt dicit Bal.in.c.scripta.extrà de fide instrumẽto.in fi.ꝙ omnia quæ cõsueuerũt cõmitti cãcellario imperatoris,vident̃ & præsumunt̃ cõmissa ei cui imperator cõmittit sigillũ suum tanꝗ̃ propria persona.

Sol⁹ princeps derogare potest.

AD hoc est facilis rñsio:primò vt satis cõstat ex ordinationib⁹ regijs,& ex ptãte,& cõmisione,quã hñt pdicti custodes sigillorũ nõ hñt eãdẽ ptãtẽ quã cãcellari⁹,imò limitatã in his solũ,ꝗ cõcernũt mãdata iustitiæ,& nõ priuilegiorũ,aut derogatiõis illorũ:qm̃ ad solũ principẽ superiorẽ spectat derogare ꝑ eũ concessis aut cõfirmatis:ergo multo forti⁹:cũ non est verisimile ꝙ tales custodes sigillorũ ꝑ quantũcũꝗ gñalẽ & liberã administrationẽ quã habeãt aut hr̃e possint,etiã in derogãdo iuri,possint iuri spãli ꝑ principẽ iurato, & qđ trãsit in contractũ,& i pragmãticã derogare:qa ex hoc sequeret̃ illicitũ,qđ nũꝗ esset cõcedendũ,vt aliqd illicitum fiat.arg.l.si ꝓcurator post mediũ in verbo,qm̃ nihil de hoc mãdasse vr̃.& ibi doc.ad hoc notãt.ff.de condi.indebi.Nã huic cõsuetudini iuratę derogãdo vr̃ facere incidere pricipẽ in piuriũ:& sic in pœnã:ex quo non extendit̃ nec extẽdi põt ei⁹ ptãs,licet sit gñalis.nota.ꝑ Alberi.de rosa.in.l.ij.§.ꝓcurator.ff.ꝙ qsꝗ iuris.et ꝑ.d. meũ Ias.in.l.iusiurandũ qđ ex cõuẽtiõe.§.ꝓcurator.in ij.col.ff.de iureiu.& etiã qa vt dictũ est cãcellari⁹ etiã talem clausulã nõ obstãte apponere nõ põt hoc casu,igitur nec custos sigillorum.Et qm̃ vt dixi sunt pr̃a obstãtia,videlicet qa cõsuetudo trãijt i pragmaticã,& est iurata & confirmata ꝑ principẽ,nõ sufficit vna cl'a non obstañ.sed reqrunt̃ pr̃es:scilicet nõ obstã.tali cõsuetudine iurata cõfirmata ꝑ nos:& cõsensu ꝑ nos pstito de nõ illi derogãdo.arg.eorũ quæ no.Bal.in.l.si nõ lex eliascẽtia.ff.de hære.insti.quẽ alleg.do.meus Ias.in.l.fi.in.vij. col.& in.l.j.in.iij.col.ff.de constitutio.principum.

Literæ cõtra stili curiæ impetratę suspectæ.

ET etiã quia talis restitutio in integ.est cõtra solitũ stylum restitu.in integ.eo quia dicit non obstante cõsuetudine ducatus Burgũdiæ:qđ non est solitũ fieri cũ vt dicit do.Anto.de but. & Panor.in.c.qđ sup his.
13 de fide instru.†literæ contra stylũ curię impetratæ sunt suspectæ de falso,ꝑ tex.ibi.j.c.cũ teneamur.de prębẽ.faciunt plura alia ꝗ dicit Feli.in.c.ex pte.versi.stylus curiæ.extrà de rescript.c.ꝗꝗ graui.de crimine falsi.facit.c. porrecta.de confirmatio.vtili vel inuti.¶Ex qbus dixi pdictam restitutionẽ in integ.etiã fauore minoris ætatis impetratã nõ esse interinandã.Nescio qđ tandẽ fiet: qa sub iudice lis est:& cõsului amplè in prædicto casu. Facit etiã,qa ex quo minores tractãt de lucro captãdo,& nõ de dãno vitã.ꝙ nõ sunt restituẽdi: vt tenet Paul. de ca.i.l.fi.C.in qb.cau.in integ.restit.nõ est necessaria.

☞ ADDITIO. Ex quò ad tex.in.d.c.cõstitutus.extrà de in integ.resti.est facilis respõsio:qm̃ ibi illud ius retractus solũ cõpetebat:ex ꝗdam consuetudine simplici,ꝗ non habebat vim legis,ꝑut hęc nr̃a cõsuetudo,saltẽ nõ habebat vim pragmaticæ,nec iuramẽto firmata erat,ꝑut est nr̃a cõsuetudo,ꝗ est maioris roboris & efficacię,ꝗ̃ simplex cõsuetu.Et licet vt in fi.harũ nr̃arũ cõsuetudinũ,& in cõclusione dicat̃ ꝙ habet vim legis,ideo põt cõtra illã rescribere priceps,ꝑut faceret contra legẽ cũ clausula non obstañ.vt notat̃ in.l.fi.C.si contra ius vel vtilitatẽ publicã.& ibi per do.meũ Iaso.post alios.& ꝑ Feli.in.c.ꝗ in ecclesiarũ. extrà de constitutio.tñ quia est facta cũ consilio curiæ,& ꝓcerũ,vt habet̃ in fine harũ cõsuetudinũ:ideo reqrit̃ clausula expssa non obstañ.faciẽs mentionẽ de hmõi cõsuetudine:vt dicit Archi.in.c.j.de consti.in.vj.& post eum Bal.in.l.humanũ.C.de legi.dixi infrà in.d.conclusione,in glo.in verbo,(en grand nombre.) *

14 ADuerte† qa interesse rõnem vicinitatis cõsiderat̃, ꝑut dicit gl.i.d.l.si in emptione.ꝗ alle.l.si cui fundus.ff.de leg.ij.& dicit Bal.in.l.si fundũ.C.de rei vẽdi. ꝙ in cõdẽnatione fructuũ habet̃ rõ vicinitatis loci.Facit tex.in.l.hoc iure.§.si aqua quoti.& estiua.vbi alue⁹ fluminis recedẽtis rõne vicinitatis acqrit̃ ꝓximo vicino.Multò ergo forti⁹ si habeat̃ cõsideratio rõne consanguinitatis & affinitatis:nec est mirandũ si qs primò cõpellat̃ vẽdere cõsanguineo ꝗ̃ extraneo:quia multa specialia sunt introducta fauore cõsanguinitatis ꝗ nõ sunt in extraneo:de quib⁹ aliqua ꝑ Feli.in.c.lr̃as.i pe.col.extrà de psump.per Lud.Ro.in.l.j.in.ij.col.ff.in ius vocã. vt eant.per Matth.de Afflic.plenissimè ꝑ quatuor colũnas & vltra,in cõmento cõstitutiõis Fede.sup iure ꝓmiseos.sup rubrica illius constitutionis nouiter editæ. Rõne vicinitatis consideratur in interesse.

COmmunio etiã & connexitas multũ operant̃:vt patet ꝑ ea ꝗ dicit do.me⁹ Ias.in.l.j.C.de trãsact.& in.l.si qñ.C.de inoffi.testa.Faciunt ꝗ dicit Feli.in.c.j.extrà de præscrip.Quia non multũ ad propositum non insisto,ne propriam materiam derelinquam. Cõio & connexitas.

In textu ibi,

L'homme ou femme.

1 QVæro qđ† si eccl'ia emat,vel si clericus vẽdat aut emat,an habeat locũ ius retract⁹.primò qñ res ecclesiæ vendunt̃: vel qñ eccl'ia emit, videt̃ ꝙ nõ habeat locũ ius retract⁹:qa lex ciuilis vel laicorũ cõsuetudo nihil põt disponere de reb.eccle.vt in.c.ꝗ in ecclesiarũ.& in.c.eccl'ia sanctæ Marię.extrà de cõstitu. ¶Tu dic ꝙ si eccl'ia emat,ꝙ etiã cõsanguine⁹ ꝓxim⁹ habebit ius retract⁹:quia istud est approbatũ ꝑ ecclesiasticos ꝗ fuerũt vocati qñ hæ nr̃æ cõsuetudines fuerũt in scriptis redactæ:cũ vt appareat in initio seu ꝓœmio,tres status huius pr̃iæ fuerũt cõuocati.Sed an possit fieri ꝑ statutũ ꝙ istud ius non cõpeteret clericis.Philip.decius in cõsi. suo.cclxxv.in.ij.& iij.col.in.ij.vol.tenet ꝙ sic.¶Itẽ ex quo statuit̃ in regno Frãcię ꝑ pricipẽ sup hæreditagijs: tale statutum ligat etiam terras & hæreditagia ecclesiæ, cùm omnes res sint de territorio principis in regno Frãciæ,prout dicit Bald.in.c.cum venissent.in.ij.col.extrà de eo qui mitti.in pos.causa rei seruandæ. Ius retractus an habeat locũ i rebus ab ecclesia emptis, seu venditas.

SEcundò verò qñ cleric⁹ emit vel vẽdit ꝓ seipso, & nõ pro eccl'ia:vr̃ adhuc ꝙ idẽ sit ꝙ in eccl'ia.Ex quo ius qđ est in reb⁹ ecclię,est in bonis clericorũ: vt notat Inno.in.c.fi.extrà de vita & hone.cleri.¶Itẽ quia laici nihil possunt disponere cõtra psonas ecclesiasticas.xcvj.

distin.c.bene quidē.& doc.in.c.fi.extrà de vita & hone
sta.cleri.& in.c.ecclesia sanctę Marię.extrà de cōsti.facit

Lex municip.nō continet clericos.

2 doctrina Hosti.in.c.fi.de solutio.vbi dicit†ꝙ lex muni
cipalis etiam fauens clericis vel ecclesiasticis psonis nō
continet personas eccl'iasticas,nisi sit approbata per pa
pam.d.c.bene quidē.&.c.q̄ in ecclesiarū.extrà de cōsti
tu.secus in legib⁹ imperialib⁹,quia illæ ligāt, etiā si nō
sint approbatæ,per papā,dūmodo sint fauorabiles ec
clesiis.x.dist.c.j.&.ij.xxxvij.distinc.c.si quid.de priuile
giis.c.ij.de noui oper.nun.c.j. & hoc firmat Cyn.in.l.j.
circa fi.C.quæ sit longa cōsuetu.vbi concludit ꝙ cōsue
tudo papæ non ligat clericos.Et hoc videtur tenere In
nocen.in.c.auditis.extrà de in integrum restitutio.

IN contrariū tñ ꝙ clerici ligentur hac cōsuetudine:&
si emant, ꝙ consanguineus habebit res emptas per
eos iure retract⁹,probat̄:quia hæc cōsuetudo nō est ini
mica canonib⁹,ergo est etiam seruāda quo ad clericos:
vt dicit glo.in.c.cæterū.de appellatio.quia etiā appella
tione ciuis veniunt clerici:vt no.Bart.in.l.j.ff.ad muni
3 cip.¶Item etiā facit:†quia lex municipalis disponens
per verba gñalia,nō infrigens ecclesiasticā libertatem,
stringit eccl'iasticas psonas.Ita dicit Bar.in.l.j.C.de sum
ma trini.& fide catho.per.c.cū venissent.extrà de eo q
mit.in posses.cā rei seruā.& per.c.cū causam.extrà de re
iudic.¶Item & in hoc casu allegat̄ decisio in terminis
in.c.constitutus.extrà de restitutio.in integrū vbi con
suetudo ciuitatis sup iure congrui seu retractus cōpre
hendit etiā clericos illius ciuitatis : & hoc videt̄ tenere
Cy.in.l.necq̄.C.de hęredi.institu.quē refert ibi Bal.Io.de
imo.tñ.& Panor.in.d.c.cōstitut⁹.intelligūt hoc esse ve
rum,qñ ius cōgrui seu retract⁹ respicit cōmodum cleri
corum.alleg.Io.de imo.qđ no.Io.And.in.c.dilecti.ex
trà de foro cōpeten.& in.c.fi.de offic.deleg.lib.vj.Et sic
4 videt̄ scđm Io.de Imo.†ꝙ cleric⁹ posit ab alio petere
ius congrui seu retract⁹,sed ab eo peti nō posit.Et pro
hoc facit qđ no.gl.in.c.nouit.sup verbo,quicūq̄.de iu
5 diciis.† vbi ecclesia pōt inducere legem cū pro ipsa fa
ciat sed eā in se recipere nō teneat̄.x.dist.c.lege.Sed pro
certo isto modo cleric⁹ nō seruaret ęqualitatē q̄ seruari
debet,iuxta ea quę habent̄ in.l.fi.C.de fructi.& litiū ex
peñ.& esset cōtra illud præceptū:patere legē quā tu ipe
tuleris.Dicit tñ glo.in.c.intelleximus.de noui ope.nun.
6 †ꝙ leges q̄ canonib⁹ nō cōtradicūt tanq̄ canones sunt
seruandæ,& intelligunt̄ à papa confirmat.d.c.bene q
dem.& ibi Bar.Et tenet Fede.de Senis consi.xcvij.

Cleric⁹ ligat̄ iure congrui.

7 EX quo concludendo sequit̄†ꝙ clericus ligatur iu
re cōgrui seu retract⁹:cū tale ius nō sit cōtra cano
nes,imò pmissum.vt in.d.c.constitut⁹.& hoc cōmuni
ter sequunt̄ doctores maximè hoc esse debet:quia cle
rici subsunt pricipi:quo ad tēporalia.aut̄.presbyteros.
C.de episco.& cleri.maximè in regno Frāciæ,cum oēs
res in regno Frāciæ sint de territorio principis: vt tenet
Bal.in.c.cū venissent.in.iij.col.extrà de eo qui mitti.in
posses.causa rei seruandæ.Et prædictas q̄stiones voluit
examinare Matth.de Afflic.in dicto trac.de iure proto
miseos,in.§.j.&.in.§.vlti.vbi amplissimè de ecclesia, &

Quęstio

psonis ecclesiasticis:an in eis habeat locū istud ius con
grui seu retract⁹:& dicit Bal.de vbaldis in cōmento de
iure ptomiseos,in.iiij.col.ꝙ consuluit isto anno cōtra
clericū.Satis facit cōtra ecclesiā & clericū consiliū Bal.
ccc.in.j.parte,in impressione noua. Qñ statuta laicorū
seruentur in curia ecclesiastica vide Boeriū in consuetu
dine Bituri.tit.de iurisd.omnium iud.§.xj.in gl.prima.

Quęstio

ITem quæro de q̄stione quam vidi de facto Pater ha
bens filiū minorem etiā in ætate sex aut septē anno
rum,vendidit aliquod hæreditagiū antiquū suorū pa
rentum:quidā ex cōsanguineis existētes in pari gradu
cùm patre emerunt illud hęreditagiū:post dictam em
ptionem pater noīe filij impetrauit à principe literas re
gias,per quas princeps illū fecit habilem ad acquiren
dum,& illū emācipat pater in vim dictarū literarū:dā
do ei in præmiū emancipationis certā summā pecunia
rum,postmodū ex illa pecunia sic eidē data in pręmiū
emancipationis vult retrahere nomine dicti filij dictū
hæreditagiū sic emptū à consanguineis etiā existētibus
in pari gradu cū patre,an posit?Et credo ꝙ non,nā ta
lis infans est minor septennio, vt est in casu posito:&
ideo de iure cōtrahere non potest:quia non multū à fu
rioso distat.§.pupill⁹.instit.de inuti.stipulatio.¶Et ma
ximè si sit infans qui fari nō posit etiā ad sui vtilitatē.
l.mulier.& ibi doct.ff.de verb.oblig.l.seruū.ff.rem pu
pilli saluā fore.Ang.& alij in dicto.§.pupill⁹.in vl.col.
IMò facit tex.in.l.si vēditor.§.sed & si pupillus.vel fi
lio quē in ptāte habet. & ibi,quia nō est emptio.ff.

An filius minor posit retrahere rem per patrem venditam.

8 de in diē adiectio.vbi est†ꝙ filiusfa.non potest emere
fundum à parētibus venditū:& ratio est:quia pater &
filius eadē persona cēsentur.l.cū seruus.§.fi.C.de impu
be.& aliis substitutio.§.ei verò qui tuo iuri.insti.de in
uti.stipulatione.¶De maiore verò an posit rem vēdi
per patrē retrahere,satis amplè per Henricū bohic,in.c.
constitutus.de in integ.restitu.& per Ludo.Bolog.in
consi.suo.xliij.vbi tenent ꝙ sic:sed in minore in hoc ca
su credo alias esse incapacitates:quia scilicet ex quo pa
ter seu mater vendiderunt:si filius acquirat̄, videt̄ acq
rere patri au matri:eo maximè,quia pecunia prouenit
ex patre,qui donauit in præmiū emācipationis,in qua
pater succederet per consuetudinē nostrā.s.in tit.(Des
successions).§.vj.vbi pater & mater succedunt filio in
bonis proueniētibus ex eis:nec pdest habilitatio facta
per principē,cū sit facta post venditionē factam, & sic
in pręiudiciū alteri⁹ proximi,quo casu non tenet rescri
ptum principis.l.ij.§.merito.ff.ne quid in loco publi
co.nec potest rescriptum principis in præiudiciū tertij
retrotrahi.Alex.cōsi.xxxv.i.iiij.volu.nec etiā capacitas
superueniēs prodest,quæ cōsiderari debet tēpore vēdi
tionis:vt dicit tex.nostrarū consuetudinū infrà.§.v.in
cipien.(ledict an & iour a compter &c.)non autem illa
quę supuenit,aut superuenire pōt pēdente anno,scđm
Bart.in.l.vsufructus.in fi.ff.de stipula.seruorū.vbi dicit

Habilitas à q tēpore cōsideranda.

9 †ꝙ si quis sit inhabilis tpe electionis,non iuuat̄ ex habi
litate quę superuenit anteq̄ administret.& Feli.i.c.post
cessionem.col.j.de proba.dicit ꝙ habilitas personæ de
bet cōsiderari tpe quo actus incipit:& personæ applica
tur:idē & amplius in.c.cū dilectus de accus.vbi decidit
10 per multa†ꝙ capacitas personæ consideratur eo tēpo
re quo dispositio sortitur effectū:& ideo cū tēpore ven
ditionis dict⁹ minor non fuerit capax,nō potuit post
modū fieri capax ad effectū retrahēdi,maximè in hoc
casu per priuilegiū principis in præiudiciū tertij : aliâs
hoc casu sequeret̄ absurdū:et statuta debent intelligi in
capace & habili:vt dicit Bald.in.l.j.§.fi.ff.quod cuiusq̄
vniuersi.noīe.& hoc casu si capacitas superueniēs pen
dēte anno repelleret pximos,cōsuetudo esset in pēden
te,& dependeret à voluntate tertij : qui vellet se efficere
capacem:

capacem:quod fieri non debet,cū statutum debet sortiri effectum à tēpore ordinato,non aūt esse in pendenti.ita Bart.in.l.ij.ff.de in diē adiec.Alex.amplè in additio.& Bar.in.l.fi.ff.de regula Catoniana.Itē etiā capacitas superueniēs nihil operat̃ post ius alteri q̄situm.tex. & ibi Bar.in.l.fi.§.qđ si fortè.C.de episco.& cle.& fuit statim à tēpore vēditionis alteri capaci ius q̄sitū:& ille tūc minor exclusus cū nō esset capax:& sic cū semel exclusus per admisionē alterius imperpetuū excludit̃: licet postea sit sublatū impedimentū.l.quādiu.la.iij.ff.de acqui.here.l.æquissimū.ff. de bono.posses.scđm tabu. l.Titi⁹.ff.de testa.militis.¶Faciūt ad p̄dicta.l.si filiusfa. ff.de verb.oblig.l.quæ legata.ff.de reg.iur.l.si alienum. §.in extraneis.ff.de hæredib.institu.quia cùm in initio sit alteri ius quæsitum,non poterit istud quæri decætero.argu.l.vsusfructus.ff.de stipu.seruo.

Alia est incapacitas q̄ reddit filiū inhabilem ad retrahēdū rem venditā per patrē,scilicet si fuerit ingrat⁹,vt tenet.G.Bn̄di.in sua repeti.c.Raynu.in verbo, in eodem testamento relinquens.ij.nu.xxvij.de testa.

In textu ibi,

Vendu.

INtellige ꝙ vendiderit & tradiderit:quia si vēditionē fecit à qua statim discessum est,nō haberet locū ius retractus,vt dicit Io.fab.in.§.j.in princ.insti.de emptio. & vēdi.dicā infrà in.§.fi.in tit.(des cēses.)vr̄ tñ ꝙ p solā venditionē sit completa vēditio.insti.de emptio.§.j.facit.l.quidā.ff.de fideicōmis.liber.ff.de i rē verso.l.si pro patre.§.idem q̄rit.&.l.j.§.si rem.ff.deposi.q̄ oīa allegat Io.Fab.in dicto loco.¶Quid si dederit in solutum?dic idem:vt per Philip.Deciū in consi.suo.clx.col.x.idem tamē Decius cōsi.clxvij.tenet ꝙ in casu.c.ad nostrā.de emptio.& vendi.†datio in solutū non sit venditio: nec idē iudicat̃ de vno sicut de alio.Cogita in casib⁹ emergentib⁹ ex dictis suis quid dicendū:vide tex.in.l.si prædium.C.de euictio.ibi,nā hmōi cōtractus vicem venditionis obtinet.& ibi Ioan.Fab.qui dicit,†ꝙ sicut ꝓximior pōt de cōsuetudine rem venditā retrahere, ita & in solutū datā.arg.l.elegāter.in prin.ff.de pigno.actio. Sed cū verba statuti seu cōsuetudinis sint strictè intelligenda.Bart.in.l.quicquid astringendæ.ff.de verb.obli. videret̃ aliud dicendū in hac nostra cōsuetudine,q̄ videtur esse contra dispositionē iuris:vt dixi.s.in prin.vide Ludo.Bolog.in consi.suo.xxv.qui dicit hoc esse verum in datione in solutū voluntaria.¶Item aduerte†ꝙ si detur vna species inæstimata pro alia æstimata dicit̃ venditio:ita ꝙ habet locum hęc cōsuetudo.vt dicit idē Bologninus in prædicto consil.col.iij.& ideo hoc casu habet locum in permutatione,vt ibidem dicit.

Datio in solutum 2 an sit vēditio.

1

An si datur res æstima 3 ta p alia æstimata sit venditio.

ADDITIO. De huiusmodi materia estimationis,q̄n faciat emptionē, vide Bal.& alios,& do.meū Iaso.in.l.ex conuentione.C.de pactis.vbi facit regulā cū quatuor limitationibus.eundem Bal.in.l.si inter virum.C.de iure do.vide Bar.amplè,& post eum Alexā.in.l.si vt certo.§.nunc videndū. ff.cōmodati.vide tex.multū notabilem in.l.fi.ff.quib⁹ ex causis in posses.eatur.vbi ponit quatuor casus quos assimilat emptori.& inter alios,q̄n est quæstio inter aliquos de aliqua re q̄ est in lite,si detur vni æstimata habetur ꝓ empta,maximè quādo datur autoritate iudicis & vocata pte,quia aliàs si pars esset absens,requiretur licitatio,scđm Bal.in.l.ordo.C.de executio.rei iudicatæ.Et maximè habet̃ ꝓ empta,q̄n ista dat̃ ꝙ non ipsa res restituat̃,sed pretiū:vt tenet Bar.in.d.l.si vt certo.§.nūc videndū.& ibi Alex.ff.cōmodati.Soci.in cōsi. lvij.inci.stantib⁹.versi.tertius casus.& in cōsi.ix.incip. ꝓsequēdo ordinē.versi.viij.& versi.xij.& i cōsi.cclxxxix.incip.difficultas nō parua in prin.in.ij.vol.Aretin.in consi.lxxxiiij.& idē Soci.in suis fallentijs.in regula.cxlj. versi.æstimatio.Bertrandi in consi.cclxij.in.iij.parte.*

4 ¶Itē intellige de vera venditione,nō de nulla:vt tenet Boerius in consuetu.Bituricen.ti.de cōsuetu.feudorū.§. xviij.per ea q̄ ibi dicit in gl.quasi in fi.¶Quid†si dimittatur penes posidentē ex cā transactionis aliquo dato vel recepto?dic ꝙ nō est alienatio vt dixi infrà tit.(des cēses)§.j.in gl.in verbo(retenue.)In additiōe ibi posita. & tit.(des fiedz.)suprà posito.§.fi.in gl.(en alienation.)

ADDITIO. Vide in hoc Bertran.in cōsi.suo.cccxxj.in.j.parte.* ¶Dicit tñ Philip.deci⁹ i cōsi.ccc.ꝙ ꝓhibita alienatiōe ꝓhibet̃ &

5 cōpromissum.¶†Quid i donatiōe?dic ꝙ si est mutua, ꝙ sic:q̄a dr̄ vēditio.Guido pape singu.suo.dccclxxviij. ibi,si duo donent sibi.& idē in donatione ob cām idē Guido pape.q.xlviij.quoniā ex ea debetur laudemiū.

QVid si detur ad reditū annuū?vide ifrà i ti.(des cēses).§.iiij.in gl.ibi,in ꝟbo,(sur heritage)in fi. vbi allegat̃ Io.fab.i.§.j.insti.de emptio.& vēditione.¶Quid si vēditio annulletur seu declaret̃ nulla? Io.fabri in.l.ij.C.q̄n liceat ab emptione discedere. dicit ꝙ si declaret̃ nulla,ex causa de præterito,ꝙ non debentur laudemia:secus si ex causa de futuro. *

An donatio sit vēditio.

In textu ibi,

Son heritage.

ADuerte quia ista dictio suū, debet intelligi de illo qui est ver⁹ dn̄s,et qui habet verū dn̄iū: cū verba in statutis debeant capi ꝓpriè,& in ꝓprio significato, & non fictæ seu impropriè.l.si quis aliqđ dari.C.de his qui veniā etatis impetra.vbi dicit ꝙ verba debēt intelligi naturalr̄, & nō ciuiliter.Et ideo aliàs volui dicere,

1 †ꝙ hęres bñficio inuētarij si vēdat rē hęreditariā i vim bñficij inuētarij nō vt ꝓpriā,ei⁹ ꝓxim⁹ nō debet hr̄e eā in vim hui⁹ retract⁹:q̄a nō dicit̃ ꝓpriè dn̄s:sed improprie,ex quo nō est simplr̄ heres,sed cū adiectiōe.p ea q̄ dicit Frācis.de are.& post eū do.meus Ias.in.l.p̄ris & filij.in.j.nota.ff.de vulg.& pup.¶Et sic etiā q̄a nō est hęres naturalis,sed ciuilis.¶Itē†in multis differt à simpli-

2 ci.vt no.in.l.scim⁹.§.& si præfatā.C.de iu.delib.vbi do. me⁹ Ias.ponit septē casus in q̄bus differt à simplici:si ergo differunt in aliq̄bus,nō sequit̃ ꝙ vn⁹ sit ali⁹. Cū si sit dissimilitudo in aliq̄bus,& similitudo i aliq̄b⁹,ergo

3 nō est idētitas:cū†nullū simile sit idē,Bar.i.l.qđ nerua. ff.depo.ergo si sit silr̄itudo,ergo est improprietas, cū vt

4 dicit idē do.meus in.l.de quib⁹.ff.de legi.†silr̄itudo est subauditus intellect⁹:& ideo p impropriationē.¶Item aliud est vnū simplex,aliud cū qualitate:vt dicit Præposit⁹ in.c.ad id.de spōsa.vt ibi.¶Itē ex doctrina Bart. in.d.l.scimus.§.si præfatā.sit differētia an hęres bñficio inuētarij vendat rē vt hęres,an simplr̄ vt ꝓpriā.ex quo

5 videt̃ innuere,†ꝙ si vēdat vt hęres,ꝙ nō est ꝓpria: & ideo nō vr̄ ꝙ si dn̄s.& illā distin .Bart.sequunt̃ ibi oēs. ¶Itē glossator Accur.in.d.l.fi.in cōputatione.in gl.con

6 fundant̃.†vocat eū quasi heredē,ergo non est ver⁹ hæ

Suū dictio q̄ntū intelligēda.

Nullum sile idē.

Quasi dictio.

res: cùm dictio quasi, denotet improprietatẽ. l. ait p̃tor. §. item. & ibi gl. ff. ex qui. cau. ma. & dicit etiã Bal. in. d. l.
7 fi. §. eo. † ꝙ heres beneficio inuẽtarij non habet merũ nomen heredis, sed bene habet vtilitatẽ & effectũ: & satis probat eo quia nõ repellit̃ à vendicãdo rẽ propriã alienatã per defunctũ, ex eo ꝙ heres nõ possit venire cõtra factum defuncti, sed ex eo ꝙ intantũ consequit̃ ex bonis defuncti. & sic ex regula: ex qua ꝑsona quis sentit lucrum &c. sed nõ est idẽ esse talẽ, & haberi ꝓ tali. Bar. in l. si marit⁹. §. legis Iuliæ. ff. de adul. do. meus Ias. in. l. prætor. ait. §. siue aũt. ff. de no. ope. nun. vbi dicit ꝙ aliud est esse dñm, aliud loco dñi. al'. l. interdũ fur. §. qui tutelã. ff. de fur. l. qui fundũ. §. si tutor. ff. d' emptore. ¶ Itẽ istud ius qd' quis habet ex bñficio inuentarij est ius speciale apud nos, cũ à principe impetret̃: vt. s̃. titu. (des successions). §. si ergo nõ ita solidum nec firmũ sicut ius veri heredis. Est tñ quędã apostil. ad Bal. in impressione noua, in. d. §. & si præfatã. q̃ tenet ꝙ est verus dñs. & videt̃ pro hac opi. facere dictũ Bar. in. l. debitori. in prin. C. de pac. vbi dicit ꝙ actio quã heres beneficio inuẽtarij habet cõtra defunctũ est extincta ipso iure: sed ꝓpter bñficium inuẽtarij durat effectus &c. consului amplè in casu emergenti pendẽte in curia parlamenti Burgundiæ.

8 EX hoc patet † ꝙ non habet locum ius congrui seu retractus in rebus mobilibus, nisi sint affixè domui, prout dicam infrà.

Ius retract⁹ an hẽat locũ i vẽditiõe fructuũ pẽdentiũ.

9 SED iuxta hoc † q̃ro, an habeat locũ si vẽdant̃ fruct⁹ pendẽtes: videt̃ ꝙ sic: qa fruct⁹ pendẽtes inter imobilia cõputant̃, cũ pars fundi esse cẽsetur. l. fructus. ff. de rei vendi. Bar. in. l. ij. §. prædiũ. ff. de pig. idẽ Bar. in. l. j. §. cũ filiusfami. sub cõditione. §. cũ fundum. ff. de verbo. obli. Ang. in cõsi. cccxxxj. inci. pro cõsultatiõe. intm̃ etiã ꝙ actio q̃ datur ad fundũ, scilicet rei vẽdicatio, dat̃ ad fructus: sed hic dicitur de hereditagijs, ergo idẽ dicendũ de fructibus pẽdentib⁹ in eis. Bal. in. c. j. in vlti. col. de pace tenen. dicit ꝙ † si fructus sint pendẽtes: puta si vendatur frumentũ in herba, vel nõdum secatũ à terra, vel vinum existens in vua: tũc iudicandũ est de eis ac de fundo, & inter res immobiles cõputãtur. si aũt sint separati à solo, licet nondũ sint de spica excussi: vt̃ de vuis nõdum sit expilsum vinũ, idem dicendũ est, prout de mobilibus: & tunc in hoc non habet locum ius retractus.
10

Quęstio

11 ITem q̃rit Bald. de pulchra q̃stione in. l. ea demũ. C. de colla. stãte hac cõsuetu. ponam⁹ ꝙ inter aliquos post mortẽ sint bona mobilia ad vnũ: imobilia ad aliũ: modò euenit ꝙ aliquis Sẽproni⁹ emit quendã fundũ Titij quẽ proximior põt retrahere, sed tñ ipso viuẽte Sempronio nõ retraxit: sed eo mortuo retrahit & offert pretium: an istud debeat iudicari mobile: an verò imobilẽ. Bal. dicit ꝙ debet iudicari mobile per tex. in. l. ij. §. id quoq;. ff. de colla. bono. eo quia istud ius retrahẽdi habet originẽ & cãm inter viuos: vñ cõsuetudo talis magis accedit cõtractui q̃ vltimæ voluntati. nota ea q̃ ibi dicit, quia quotidie in infinitis casib⁹ euenire possunt.

An i pedagijs vẽditis.

ITem q̃ro, quid si vendant̃ in pretiũ pedagia, guidagia, salmagia, & gabellæ: an in istis habeat locũ ius retractus: videt̃ ꝙ sic: quia ista veniũt rõne imobiliũ: vt patet ex no. ꝑ Bal. in. c. ij. de feu. cogni. i vsi. feu. & i. c. j. q̃ sint regalia. istę em̃ gabellę soluunt̃ rõne soli publici ex trãseuntib⁹. vt in. c. sup. de verb. signi. & i. l. j. ff. de publicanis. & soluunt̃ ꝓ securitate itinerũ: secd'm Bal. in. d. c. j. quæ sint rega. vbi dicit referẽdo Odofr. i. auc. habita. C.

12 ne filius pro p̃re. † ꝙ soluẽs pedagia nõ potest capi pro represalijs. facit qd' dicit idem Bald. in. c. j. conuenticulas. de pa. iur. firmã. † ꝙ colligens pedagia debet tenere itinera tuta, aliàs tenetur de robaria, vel exhibere malefactorem. & idem dicit ipse in. c. j. in. vij. col. de his qui feu. da. pos. prędicta dicit Mattheus de Afflictis in commen. suo super iure protomiseos, in glo. tota hæc lex. in iij. col. cuius verba hic inserui.
13

☞ ADDITIO. Vide et̃ Guido. pape. q. ccccxiij. & dixi. s̃. in titu. (des iustices). §. iiij. in gl. (indire & imposer) versi. adde Bal. in titulo. ⁂

14 QVæri vlteri⁹ idẽ Matth. † an istud ius cõgrui seu retract⁹ habeat locũ si vendat̃ vsusfruct⁹ fundi: & dicit ꝙ sic: quia vsusfruct⁹ pars fundi est & cõsequẽter est res immobilis, vt in. l. iiij. ff. vsufr. quẽadmo. cauea. in. l. abeuntes. ff. de lega. ij. l. cũ fili⁹. §. dñs. ff. de verbo. obli. & l. quã tuberonis. §. in peculio. ff. de pecu. & in hoc casu concurrit consanguineus cũ ꝓprietario. arg. eorũ quæ dicit Guil. de cu. in. l. imperatores. ff. de pac. & facit. l. fi. C. de iure emphyteu. ista dicit Mattheus de Afflictis in dicto suo cõmento super iure protomiseos in glo. quæ incipit, tota hęc lex. in. iij. col.

An i vẽditione vsusfructus.

QVid autẽ si vsufructuarius acquirat proprietatẽ an cõsanguine⁹ preferat̃ illi. Bal. in. l. si marit⁹. C. de inoffi. test. Pau. de cast. in cõsi. clxxxix. incip. videt̃ dicendũ dictam dominã. ¶ Vide Boerium in consuetu. Bituricẽ. tit. de consuetudi. recractus. §. iij. & Franciscum de crema singulari suo. lvij.

ITem quid si vẽdatur vsus, habitatio, vel vsusfruct⁹. Alex. in consi. lij. in. j. parte. in fine.

15 QVæro vlterius, † aliq̃s habet in domo sua vnã magnam colũnam affixã, vel habet statuam, & vult illam vendere: an habeat locũ ius retractus? videtur ꝙ sic: quia ista omnia sunt immobilia, eo ꝙ affixa sunt tertiæ. l. datio. ff. de actio. emp. l. & rerũ mixtu. ff. de vsur. l. fideicõmis. §. pen. ff. de leg. ij. maximè si perpetuò ad vsum ædificij sunt deputata. vt in. l. fundi. in princ. & in. §. labeo. ff. de actio. empti. ¶ Cõtra tñ videtur verius quando sunt separatę ab ędificio, nam tunc tanq̃ res mobiles dicũtur & iudicant̃. per id quod no. glo. in. d. l. fundi. & ideo non habet locum ius retractus quando separantur à domo, & venduntur separatim, ita dicit Matthęus de Afflictis in dicto loco. in. vj. colũ. ¶ Vide Pyrrhum in consuetudine Aurelianeñ. titu. de retract. venditionis. capite. xxiiij. ¶ Vide etiam Albericum de Rosate. in. l. prima. §. si quis. de naui. ff. de vi & vi armata. vbi dicit quòd mobilia solo affixa censentur vt immobilia: ex quo dicit ꝙ vẽdita vinea videtur venditum torcular solo affixum.

Retractus an ꝓ parte fieri possit.

16 ITem quæro, vtrũ † proximior possit rem retrahere pro parte? & videretur esse dicendum ꝙ sic: quia cui permittit̃ qd' plus est, à fortiori qd' est minus: sed ꝓximiori permittit̃ totũ fundum redimere, ergo à fortiori partẽ: cũ etiam habeam⁹ regulam ꝙ idem iuris est de parte quo ad partẽ, sicut de toto quo ad totum. l. quæ de tota. ff. de rei vendicatio. cum similibus.

COntrariũ tñ credo verũ: quoniam emptio & venditio fuit cõtracta vno pretio: quia non tenet̃ reuendere nisi totũ reuendat. l. quod autẽ. §. fi. ff. de in diẽ adie. Nõ em̃ est verisimile emptorẽ ꝑtem vnã velle, si aliã nõ haberet: cũ res nõ afferat tantã vtilitatẽ in parte respectu ꝑtis, quanta cũ toto respectu totius. Præterea si res

rea si res posset ꝑ parte redimi, sequeretur ꝙ q̄s inuitus in communione stare cogeretur. cōtra. l. si non sortē. §. si centum. ff. de condi. indeb. l. si. C. commu. diui. immò non valet pactum factum in contrariū. l. in hoc iudicio. §. si centum. ff. commu. diuidun. facit etiā: qa cōsuetudines & statuta sunt stricti iuris, scd'm Bar. in. l. cōstitutionibus. ff. ad munici. Bar. in repe. l. cæsar si est. Bar. in. viij. ff. de publicanis voluit Bal. in. l. j. C. de succes. edicto. licet aliqn̄ statuta sint bonæfidei, qn̄ sunt interposita sup aliqua materia q̄ est bonefidei. puta super cōtractu bonæ fidei illum approbādo: vt voluit Bal. in. c. j. extra de cōsti. qui idem dicit esse in officio iudicis. Si ergo statuta & cōsuetudines regulariter sunt stricti iuris: ista cōsuetudo quæ loquit̄ in toto non erit in parte extendēda cū sit odiosa, quia contra ius cōe, & sic restringēda. l. cū filius. ff. de lib. & posthu. c. odia. de reg. iuris. in. vj. & ꝙ res empta vno pretio non posit pro parte redimi, voluit Bar. in terminis, in. l. cui vsusfructus. in fi. ff. de vsufru. lega. idem Bar. in. l. si quis aliam. ff. de sol. Bal. in. l. ij. C. de pac. inter emp. & vēdi. appositis. & ꝙ res non posit ꝑ parte redimi, fuit pronuntiatū arrestū in parlamento Burgundiæ ad vtilitatē greffarij, contra Ioannem Mongin. ¶ Vide Boeriū in consue. Bituriceñ. tit. de consuetudine retractus. §. vlti. in fine: & post eundem Boeriū vide Io. sanxon in consue. Turoneñ. tit. (des retraictz.) arti. xxij. fo. xcix. Et Pyrrhū in cōsue. Aurelianeñ. tit. de retrahendis venditionibus. capite. xxx. ibi est consuetudo talis ꝙ retractus non pro parte, sed insolidum fit.

In textu ibi,

Ancien.

Antiquū hæreditagiū quid dicatur. 1 QVæro, † quid dicat̄ antiquum hereditagiū dic qd' dicit̄ illud ꝙ est acquisitum ab aliquo ex antecessoribus nostris: sicut dicit̄ feudū antiquū esse ꝙ est acq̄sitū ab aliquo ex antecessoribus. Ita tenēt & dicunt oēs, maxime Bal. Alua. Præpositus, & do. me⁹ Ias. in procemio feudorū, in sexta diuisiōe feudorū. Et qūo istud posit ꝓbari, vide Phili Deciū in cōs. suo. lxxxviij. in. j. & ij. col. vbi notabiliter. ¶ Si in statuto esset v̄bū patrimoniale, nō cōprehenderet acq̄sitū à patruo, vel alijs transuersalib⁹. vt tenet Phili. decius in cōsi. cclxxv. in vlt. col. in. ij. vol. Et qd dicatur antiquum, dixi. s̄. in tit. (des droictz & apparteñ. à gens mariez). §. vj. in gl. (anciēs.)

ITem quæro pater aliquis & eius vxor cōstante eorū matrimonio acquirunt aliquā domū: moritur pater relictis pluribus filijs & filiabus, & maxime relicta quadam filia maritata, q̄ fuit dotata viuēte patre & matre, & renuntiauit bonis paternis & maternis: relicta ēt eius vxore q̄ tanq̄ tutrix vēdidit dictā domum sic acquisitā: nūc qa ista domus fuit vendita noīe dictæ vxoris & suorū filiorum cui ius est acq̄sitū in illa domo pro dimidia parte: vult nūc altera filia q̄ renūtiauit bonis paternis retrahere dictā domū, an posit illā retrahere pro dimidia parte tm̄: an vero in totū. Ista qō est in facto: & quo ad mediam partem nō est dubiū, ꝙ illud dicit̄ antiquū hæreditagiū quo ad filios. ex quo ergo noīe illorum fuit vēdita, nō est dubiū ꝙ ꝑ illa media pte retrahere potuit tanq̄ ꝓxima & proximior quo ad totā domū. ex quo cōmode diuidi nō posset, vr̄ adhuc ꝙ cōpetat ius retractus. cogita ex his q̄ dicit Pet. de Ancha. in cōsi. suo. clx.

Quęstio SEd quęro aliq̄s cōsanguineus meus ꝓximior emit à me quoddā antiquū hæreditagiū: non est dubiū ꝙ est acquisitum: quia est cōtractus emptionis factus in vita prædecessoris: immo vxor haberet dimidiā partē si esset acquisitum constante matrimonio vult post modum talis cōsanguineus vēdere alicui extraneo: an vnus de consanguineis habeat in illo hæreditagio ius retractus: videret̄ vt dictum est ꝙ nō: quia dicitur esse nouū acquisitum factum ꝑ illum cōsanguineum qui vendit. ¶ Tu dic ꝙ etiā si transiret per mille manus, ꝙ semper cōsanguineus si veniret intra annum debet habere ius retractus. Et pōt vendicare ab vltimo emptore: nā bene verū est, ꝙ si ille cōsanguineus q emit ab antecessore si tenuisset in manibus suis. ex quo erat ꝓximior non potuisset ab eo vendicari. Sed ex quo iterum vēdidit extraneo: poterit alius cōsanguineus virtute iuris retractus redimere, etiā si per mille manus trāsiret. arg. glo. in. l. ij. C. de rescin. ven. & i. l. minor. in prin. ff. de euic. et in. l. in causis. in. fi. ff. de mino. per quas ita tenet Ludo. Bologni. in consilio. suo. xxv. in. iij. col. ¶ Vide Boerium in consue. Bituriceñ. tit. de consue. retractus. §. j. in gl. ij. Nota.

ITem etiam aduerte: ꝙ si quis vendiderit hæreditagiū antiquū cum pacto de retrouendēdo, & vigore dicti pacti illud recuperauerit. si post recuperationē sic factā iterum vendiderit: agnatus in hac scd'a venditione habebit ius retractus: cū res recuperata virtute dicti pacti qn̄ est necessaria rei venditio dicitur eadē res, & retinet priorem naturam dixi. s̄. in. §. xxv. incip. (la femme ne participe point aux heritaiges.) in tit. (des droictz & appartenances a gens mariez.) & tenet Philippus decius per plura in consi. suo. lxxxviij. ¶ Sed quid si recuperauerit filius per rescisionē, eo quia fuerat pater deceptus vltra dimidiam iusti pretij, & hoc post annum à tēpore venditionis, an sit iterum antiquum hæreditagium, cōsului in casu emergenti, & tenui ꝙ non: eo quia post primam venditionē ex quo fuit annus elapsus, exijt extra familiam: ita ꝙ semel extinctū est ius retractus quo ad illos de illa agnatione, & maxime hoc casu: cum si recuperetur per hæredem, eo quia deceptus vltra dimidiā non est necessaria rei vendicatio: sed voluntaria: ex quo erat in facultate emptoris supplere verum valorem, & non restituere hæreditagium. tex. gl. & doctores in. l. ij. C. de rescindenda vendi. amplè dixi & consului in casu emergenti consi. inci. ex processu moto &c.

In textu ibi,

Le plus prouchain.

SEd quid † si sint plures ꝓximiores, q sint in eodem gradu, & velint retrahere oēs rem indiuisibilē, puta camerā vnam q̄ est indiuisibilis: quid fiendum: dic qd' istud inter proximiores est sorte dirimendum quis admittat̄. arg. not. ꝑ Bar. in. l. si duobus. C. cōia de leg. & ꝑ Feli. in. c. capitulū sanctæ crucis, col. xviij. extrà de rescriptis. & ita tenet Io. sanxon in consue. Turoneñ. titu. (des retraictz) articulo. vij. & arti. v.

ET sic iste numerus singularis comprehēdit plurale: vt in fili dicitur de primo currente in brauio, ꝙ qui primò ingressus fuerit castrum habeat tm̄. Nam si plures simul ingresi fuerint habebūt præmium oēs: idem si detur præmium occidēti hoīem talem, nam si plures eum occidant, habebunt omnes præmium: vt habetur per Guiliel. Bene. in sua repeti. capituli. Raynu. in verbo, & vxorem nomine Adelasiam. numero. 608. 609. & 610. extra de testamentis.

ADuerte quia etiam si dictũ fuisset simpliciter q̄ cõsanguineus vẽditoris haberet rem venditã iure retractus, q̄ nihilominus adhuc intelligeret̃ de proximiori. per Bal. Sali. & do. meum Ias. in l. fi. C. de v̄b. signi. plenissimè hoc disputat do. meus Ias. in l. non solũ in prin. ff. de no. ope. nun. aliquid p eundem in l. j. in fi. C. vnde vir & vxor. & in l. trãsactione. la. ij. C. de trãsa. ¶ Nunqd aũt filius possit retrahere rem alienatam p patrem: quia Henri. bohic. plene disputauit hanc materiã in c. cõstitutus. extrà de in inte. resti. non aliter insisto. vbi cõcludit q̄ sic. istud etiã tenet Lud. bolog. in cõsi. suo. xiiij. ¶ Sed

An ipse met vendens retrahere possit rẽ venditã.

2 quæro, † an ipse hõ qui vendidit retrahere possit, si nullus alius veniat intra tẽpus debitum ad retrahendum: videtur q̄ sic: quia nullus est magis ꝓximus sibi: modo consuetudo loquitur de proximo, ergo retrahet. argu. l. iij. C. de contrahen. & cõmit. stipu. ¶ Contrarium tñ est verius: vt. l. post mortẽ. ff. de adop. faciũt no. in c. nosti. de elec. & l. j. C. ne fiscus rem quã ven. lib. x. & l. ratas. C. de rescin. vẽdi. & l. cum pater. §. libertis. ff. de leg. ij. & l. si mandauero. & ita tenet Raynun. de marliano in suo tra.

3 de retractu. ¶ Itẽ aduerte † q̄ si cũ ãtiquo hæreditagio in vna venditiõe sint mobilia & acquisita: oĩa veniunt in retractu p consuetudinem Aurelianeñ. & qd de iure vide Pyrrhũ in cõsue. Aureliã. ti. de retractu vendi. capite xxiiij. dixi in gl. p̃ce. ¶ Item si filius vendiderit rem p̃ris, & ei succedat, an possit retrahere vide Boeriũ in loco hic ante alle. tit. de consue. retrac. §. iij. in fi. glo.

4 SEd pone q̄ † sunt duo fratres, quorũ vnus est maior natu, alter minor. & simul volũt habere ius retract⁹ dicit tñ maior natu: ego debeo habere: quia ex quo sum maior natu, sum p̃ferẽdus. Io. fab. in §. si plures sunt gradus, insti. de leg. agna. succes. soluit dubia q̄ in prioritate gradus solui possunt: & dicit fratres cõsanguinei simul admittunt̃: sed ex vtroq̄ latere præfert̃ his q̄ sunt ex vno latere tm̃. vide eũdẽ ibi q̄ dicit q̄ primo admittuntur illi ex parte quorum deuenerũt bona vẽdenti quod dicet̃ infrà. vbi de hoc est cõsuetudo: & hic. ¶ Qñ ꝓximiores sunt pares, qs eorũ præferat̃: vide Alex. cõsi. xxvij. in iij. dubio. in vj. vol. vbi dicit, q̄ si vnus est magis coniunctus seu proximior, ille prefertur: si verò sunt pares: sed vnus sit coniunctus & cõsors, præfert̃: alias pariter admittunt̃: nisi vnus preoccupasset litem contestando: qa tunc melior est conditio sua: & præfertur ceteris. Pau. de cast. in cõsi. suo. cccxxxiij. incipien. In Christi nomine: in

Ius retractus est indiuiduum.

5 hoc passu duo sunt. & mouetur: † quia tale ius redimendi rem alienatã est indiuiduũ. notat Bar. in l. cũ vsus fructus. ff. de vsufruct. legat. & p consequens acquiritur cuilibet in solidũ. l. ij. ff. de verborũ obligatio. & p cõsequens debet esse locus p̃occupationi p litis cõtestationẽ l. si pluribus. ff. de leg. j. l. ex duob⁹. la. ij. ff. de duob⁹ reis.

An bastardus habeat ius retractus.

6 SEd quæro † an bastardi veniãt ad ius retractus virtute huius statuti, dic q̄ nõ quia barstardi nõ habẽt iura sanguinis scd'm Bar. i. l. fi. C. de v̄b. sig. nec possunt dici agnati vel cognati. l. spurius. ff. vñ cognati. nec appellatione cõiunctorum veniunt bastardi, scd'm Io. and. & Inno. i. c. nulli. de rescriptis, nec arma domus possunt portare, scd'm Bal. in l. gñaliter. C. de insti. & substi. dixi s̃. tit. (Des successiõs des bastardz.) §. (Le bastard ou bastarde) in prima glos. Mat. de affli. tamen in commento constitutionis super iure protomiseos in j. §. in penulti. col. limitat hoc duobus modis.

PRimò nisi sint legitimati qm̃ legitimatio tollit oẽm maculam & omnem defectum. §. si quis verò filios in aut. quib. mod. naturales efficiuntur legitimi. & in §. si quis verò. in d. aut. colla. vj. dixi plene. s̃. in tit. (Des successions des bastardz.) in §. iij. cuius initium est. (Le bastard ou bastarde) in fine. do. meus Ias. in l. gallus. §. & quid si tantum. ff. de libe. & posthumis.

SEcundò limitat, nisi al's se haberet cõis vsus loquendi, q̄ in regione versef̃. q̄ bastardi portãt arma domus, et cognominant̃ cognomine domus suorũ parentũ, seu vocant̃ de casata, putà † in regno Frãciæ bastardi

Bastardi in Frãcia sunt de familia.

7 gloriãtur in hoc q̄ vocent̃ bastardi talis domus, & portant arma domus. vñ dicit q̄ apud tuscos bastardi sunt de domo: & hoc est vt dicit, qa cõis vsus loquẽdi præfertur proprie significationi. l. cũ de lanionis. §. asinam. ff. de fundo instructo instrumentoq̄ leg. l. librorum. §. q̄ tñ cassius. ff. de leg. iij. non credo q̄ scd'm hanc limitationẽ obtineret bastardus ius retractus in iudicando. Cogita quid fiendum, si casus eueniret.

PLenè de hac quæstione per Philippum Decium in consi. suo. cclxxv. in iiij. & v. col. in ij. vol. vbi tenet q̄ non. Et eius opinionem credo veriorem: quam tenerẽ in iudicando, etiã in legitimatis. ¶ Qd' bastardi in Francia sint de domo & familia, & q̄ cognominent̃ sub cognomine domus, tenet Gui. pa. deci. sua. cccclxxx. Aduerte qa Boerius i suis cõsue. Bituriceñ. ti. de cõsue. retractus. §. j. i gl. fi. v̄r tenere q̄ ẽt naturalis admittat̃ ad istud ius, & ẽt adoptiuus: itellige de naturali, nisi sit feudũ: vt tenet Io. Sanxõ in cõsue. Turoneñ. tit. (Des retraictz). §. j.

An legitimi nati ex bastardis.

8 SEd quid † de legitimis & naturalibus natis ex parẽtibus bastardis, an habeãt ius retractus tanq̄ consanguinei dic q̄ nõ: quia nulla cõsequẽtia dr̃ legitima ex cã corrupta siue ex illegitimo nascendi principio: vt in l. fi. C. de naturali. libe. Et ita tenet p plura Mat. de affli. in loco hic añ allegato, in xij. col. faciũt quæ dixi in tit. de feudis. s̃. §. v. inci. (En choses feodales) in prima gl. qñ dixi: an sicut fœmina excluditur à successione feudi: ita eius filij masculi debeant excludi. Et ibi conclusi q̄ sic.

9 SEd quæro, † sunt plures veniẽtes per ordinẽ: primus nõ vult redimere rem vẽditã: quid fiendũ sit p aliũ. Cy in l. manifestissimi. C. de fur. dicit q̄ vltimus debet instare, vt præcedens vtat̃ iure suo, & petere à iudice vt præfigat̃ sibi tp̃s ad vtendũ iure suo intra q̄ si non vsus fuerit primus, poterit scd's redimere rem venditã iure retractus. arg. l. penul. ff. de cura. bonis dando. ita dicit Albe. de rosa. i prima pagina suorũ statutorũ q̃ne sua. xc. ☞ ¶ Istud tñ non v̄r mihi tutum: vt dixi infra in §. seq. * ¶ Vide Ioannẽ sanxon in consue. Turoneñ. titu. (Des retraictz) arti. v. in gl. ibi, oritur & alia quæstio.

10 NEc põt † primus facere p pactum cum emptore q̄ nõ retrahet. Et si fecerit tale pactũ non nocet scd'o in gradu. ita tenet Cy. ibi, ita etiam tenet Mat. de affli. in dicto suo cõmẽto, in §. primo, in decima col. vbi ad plenum. nam si vnus ex parentibus noliit vti tali iure, accresit volentibus vti. argu. l. si ex pluribus. ff. de legi. hære. et l. penul. C. quando non petentium partes. ita dicit Mathæus in loco hìc antè allegato.

Quæstio

11 SEd quæro, † proximus quidam in priori loco accepit ab emptore ne retraheret viginti francos, vel qd aliud: secundus non videns quòd proximus non retrahit vult retrahere: an teneatur soluere emptori illos viginti francos datos proximiori ne retraheret? videtur q̄ sic: quia ex quo retinuit rem venditam, & pro illo iure

iure soluerit dictam summam,vř ꝙ debeat recuperare
ab alio retrahente. argumento text . in.l. emptor.ff.de
rei vendicatio. & .l. cum autem .§. iulianus. &.§.fina.
cũ.l.sequeñ.ff.de ædil.edicto.¶Teneo contrarium:quia
ex quo habemus consuetudinẽ nostram infra qđ ꝓxi-
mus nõ potest cedere alicui ius retractus in præiudiciũ
remotioris in totum,sic nec in parte:cum idem sit de to
to quo ad totum,sicut de parte quo ad partem .l. quæ
de tota.ff. de rei vendica.

CAutius ageret si retraheret à primo emptore, &
iterũ eidem venderet,sed esset fraus,cui est obuiã-
dum:& si fieret statim venditio præsumeretur fraudu-
lẽta ex breuitate temporis:do.meus Ias.in.l.de pupillo.
.si quis ipsi p̃tori.ff.de noui.ope.nun.& dixi.s̃.in titu.
(des droictz & apparte.a gens mariez.)§.iij.in gl.(des
heritages.)Vide Boerium in dictis consue.tit.de consue
tu.retractus.§.iiij.

12 SEd quæro.†an agnatione proximioris excludatur
ille qui erat proximior tempore cõtractus initi, hoc
est tẽpore venditionis factæ,qui tñ nondũ petierat ius
retractus vř ꝙ sic:qa huic ꝓximiori nõdum erat ius q̃-
situm,cũ nõdum ceperat agere.§. ꝙ si facto testamẽto.
13 insti.de leg.agnato.successio.¶†Et iõ si nascatur aliquis
proximior ipsi vẽditori q ante eius natiuitatem habet
alium proximiorem,quærit̃, quis istorum pręferatur?
vř ꝙ ille q erat proximior eo tẽpore quo ius retrahendi
defert̃.l.j.§.ꝓximus.ff.vñ cognati.facit ꝓ hac parte.l. si
filiusfa.ff.de ꝟb.obli.dixi.s̃ in hoc eo.§.in gl.(L'homme
ou femme.)versi.Item quæro de quæstione . Et adde q̃
notantur.xviij.q.j.In principio:maxime si post mortẽ
vẽditoris sit filius natus:quia nõ dicit̃ vnq̃ fuisse.in p̃ris
ptãte.l.j.ff.de colla.dotis.l.si pr̃.ff.de suis & legi.l. fi.ff.de
assigna.liberto.Quidã dicere vellent ꝙ neuter retrahet
ꝓpter perplexitatem.l.si titius.ff.de verb.obli.Alij dice
rent ꝙ is q prius agere cepit.d.l.si titius & seius.ff.eo.l.si
vero.ff.de pecu.l.quoties.C.de rei ven.¶Videtur ꝙ im
mo filius,qa vix fieri põt quin esset cõceptus.& iõ quo
ad sui cõmoda habet̃ ꝓ iam nato.l.qui in vtero.l.penu.

Proximior dr̃ etiã ille qui est ĩ ventre,

14 ff.de statu homi.†Et etiã dicitur proximior qui in ven-
tre est.l.j.§.si quis proximior.ff.vñ cogna.& sic haberet
prædictum ius.facit.l.quid cõsanguineo.§.ꝓximũ.&.l.
si vino.ff.de suis & legi.&.l.fi.ff.vñ cogna.etiã si proxi-
mior iam retractasset per supradicta.

SEd maius est dubiũ,si appareat filiũ tempore ven
ditionis nondũ fuisse cõceptum.argumẽto.l.primę
§.si quis ꝓximior.ff.vñ cog.&.l.titius.ff.de suis & legi.
hære.quo casu fortè venit dicẽdũ esse locũ præuentio-
ni retractando. dicta.l.si titius & seius. &.l. si vero .&.l.
quoties.s̃.allega.hic tamen nihil conclusiue dico sed tm̃
causa dandi materiam cæteris cogitãti consului in casu
emergẽti:nihil nunc dico:& ex cã.vnum verbum dicit
Boerius in cõsue.Bituriceñ.tit.de consue.retractus. §.ij.
☞ ¶Intellige scilicet dũmodo al's sit habilis ad succeden-
dum,qm̃ si esset monachus,aut alias inhabilis ad succe
dendum,non haberet ius retractus,vt dicit.G.bñ.in re-
pe.c.Ray.in gl.&vxorẽ noie adelasiam.nu.22.de test.*

In textu ibi,

Dont meut l'heritage.

Proximitas respectu cuius attendi debeat,

1 QVæro†an recte sentiant qui dicũt non debere ha
beri respectus in retractu quo ad proximitatem
ad venditorem : scilicet vt intelligatur cum
loquit̃ de ꝓximiore,ꝙ nõ sit ꝓximior vẽditoris:sed in
telligit̃ de proximiore illius à quo originaliter ꝓcessit
hæreditagiũ:verbi gratia.Titius dñs fundi tusculani de
cessit relictis duob⁹ filijs,Meuio,scilicet & Sempronio:
qui sibi successerũt,& p̃sertim ipse Sempronius in dicto
fundo tusculano.Sempronius deinde decessit relictis et
duobus filijs,scilicet Petro & Ioanne : qui Ioannes sibi
successit in dicto fundo tusculano.tandem dictus Ioan
nes vendidit cuidã extraneo dictum fundum: ad cuius
retractũ cõcurrunt dicti Petrus frater dicti Ioãnis,et ipse
Meuius ipsorũ fratrũ patruus:nunquid in hoc casu de-
beat pręferri dictus Meuius,& an sit ꝓximior? vř ꝙ sic
quia est ꝓximior Titij à quo primordiabiliter fundus
processit,quia illius filius:& hoc videntur determinare
illa ꝟba(Le plus prouchain du lignage du costę dont
meut l heritaige).Et multũ facit rõ propter quã fuit in
troducta hæc consuetudo:quia interest nostra habere
res maiorum nostrorũ.de qua.s̃.dixi in.j.gl.huius.§.

COntrarium tñ est verũ,scilicet ꝙ ꝓximitas debet
attendi & cõsiderari ad illũ à quo mouet̃ fundus
per venditionem,& sic ad vẽditorem:nec verba aliter
sonant, immo hęc verba solũ fuerunt apposita ꝓpter
hoc:quia põtesse qõ inter duos proximiores, ex qbus
vnus non esset ex latere,ex quo processit fundus. ꝟbi
gratia.Ioãnes de quo supra habet alium fratrem ex la-
tere matris,q̃ nihil attingebat Sempronio & Titio,qđ
tamẽ faciebat Petrus,qui erat frater Ioãnis ex latere pa
tris:ex quo voluit cõsuetudo,ꝙ in hoc p̃serretur ille q
erat ex latere illius à quo primordialiter descendit & ꝓ
ximior tñ venditoris dummõ esset ex latere a quo pri-
mordialiter ꝓcessit fundus.¶Et facit,qm̃ ex quo ad Io

Quęstio

annẽ ꝑuenit,non amplius dicitur ex bonis Sempronij
per aditionẽ(quæ semper est in Burgũdia statim mor-
tuo defuncto)nec hæreditas:vt tenet do.meus Ias. in.l.
eius .§.ꝙ si stipulatus.ff.si certũ peta.& in.l.j.§.veteres.
ff.de acq.posses.Sed dicit̃ nũc esse ex bonis & in bonis
Ioannis.idem do.meus Ias.in.l.re coniuncti.ff.de leg.iij.
vbi dicit ꝙ aliud est hæreditas,& aliud sunt bona.Et iõ
cũ sit de bonis ipsius Ioãnis,& vendat:debet cõsiderari
proximitas illius qui vendit,habendo respectum ad li-
neã ex qua dicitur antiquum hæreditagiũ immediatè
& nõ mediatè;qm̃ inspicimus causam immediatam.

In textu ibi,

Le peult racheter .

AN ista facultas trãseat ad hæredes,vide Boeriũ in
consue.Bituriceñ.ti.de cõsue.retractus.§.iij. Et an
facultas transeat ad hæredes:vide q̃ dixi infra.§.fi.huius
libri ante conclusionẽ,in gl.fi.Et hæres venditoris põt re
trahere.Ioãnes sanxõ tit.(Des retraictz).§.sexto.fo. xcij.

Rachapta actione a-get,et coram quo iudice.

1 QVæro,qua†actione,an personali,an reali, an mix
ta,& hoc seruit ad videndum quis in hac materia
est iudex:an iudex loci vbi res est situata, an
iudex contractus,an vero iudex vbi persona à qua de-
bet fieri retractus habet domicilium,& sic iudex do-
micilij personę debentis facere transportum rei sibi ven-
ditæ proximo in vim huius consuetudinis.Et videtur
primo quod actione personali: quoniam vt certum est

Cõditiones oẽs ꝑsonales

2 †omnes conditiones sunt personales . § . appellamus.
instituta de actioni. Specula . in titulo , de primo , &
secundo decreto .§. quinto.versiculo. sed nunquid mis
sus.sed ista actio quæ cõpetit proximiori est cõditio ex

cõsuetudine: qa nõ est cautũ quo genere actiõis, agatur: sicut declarat lo. fab. in. §. ex nõ scripto. in. iiij. col. ibi, circa quartũ. insti. de iure natur a. gentium & ciuili. Spe. in tit. de feu. §. fi. circa mediũ. Gui. pa. decisiõe sua. cclvij. ibi sed nõne in casu ꝓposito. Et facit tex. & ibi Bar. in. l. vnica. ff. de condi. ex lege.

3 ¶ Secũdo facit† qm̃ per actiões psonales petimus id ꝙ nobis debetur, & sic agimus ad id ꝙ non est nostrũ, sed nobis debitum. do. meus Ias. in §. quædã. in. iiij. col. circa finem. insti. de actio. cũ ergo ꝓximior agat id ꝙ non est ꝓpter cõtractum venditionis factum cum emptore: sed petat ad id ꝙ sibi debetur, est dicẽda psonalis. ¶ Tertio facit: quia constat emptorem esse obligatum ipsi proximiori ad rem restituẽdam: & licet non ex cõtractu, tñ ex quasi cõtractu: ex qua nascit̃ actio personalis mediante obligatione. §. itẽ si inter aliquos. insti. de obli. q̃ ex quasi contractu nascunt̃. iuncta l. iij. §. est aũt. & ibi gl. magistralis. ff. ad exhi. nec põt dici

Actiões reales psuppo nunt dominium.

4 realis: cũ† actiões reales presupponunt dñium, vel quasi ex parte agẽtis. l. in rem. ff. de rei ven. ꝙ non habet proximior, sed emptor rõne vẽditionis: igit̃ &c. & ideo non erit iudex situationis rei cũ nõ sit realis: nec etiam iudex loci vbi cõtractus fuit celebratus: eo quia agit̃ ad rescissionem & resolutionem cõtractus, vt tenent singulariter Bal. & Pau. de cast. in. l. ij. C. vbi & apud quos restitutio in integrũ peti possit. vbi dicit ꝙ primo anno quo fuit

Quod corã iudice domicilij.

5 Paduæ respondit doctori† & iõ erit iudex loci domicilij cũ sit gñalis & ordinarius. cle. j. vbi gl. in ṽbo. subditos. de foro compe. Immo etiã si sit absens poterit citari coram eo qa est semp ordinarius. Panor. in. c. fi. in. xiij. col. de foro compe. ibi, scd'o casu principali. Pau. de cast. in l. fi. C. vbi in rem actio. Dicam latius infra. §. xj.

Sed an proximus debeat se facere: an vero requiratur procuratorium spãle ad petẽdũ hmõi ius vr̃ ꝙ sufficit ꝙ sit ꝓcurator tm̃ gñalis, cum persona ꝓcuratoris psonam dñi representet. l. ita autẽ. §. gessisse. ff. de admi. tu. dixi. s̃. ti. (des droictz & appertenã. a gens mariez.) §. v. i. prin. Quidã tñ dicere voluerũt ꝙ reqrit̃ ꝓcuratoriũ spãle ex quo est qõ de paciscẽdo in genere, & de faciẽdo actus obligatorios ex parte vtriusqꝫ: qd' fieri nõ potest sine mandato spãli. tex. est in. c. q ad agẽdũ. §. ꝓcurator. de ꝓcu. in. vj. do. meus Ias. in. l. transigere. C. de trãsa. Bal. in. l. mandatũ. in. ij. col. C. mãda. Spe. in ti. de emp. & vendi. Et si reqratur spãlitas: tunc psona, res & cã sunt exprimendæ: vt dicit Bar. in. l. si qs mihi bona. §. sed vtrũ. ff. de acq. hære. & in. l. filiusfa. ff. de dona. & in. l. j. §. inter filiũ. ff. de falsis. Ex quo etiã vr̃ ꝙ persona cõiuncta pro coniuncta nõ admittetur etiam cum cautione de rato. do. meus Ias. in. l. exigẽdi. C. de ꝓcu. Et in hoc casu ratificatio post annũ nihil operaret̃: ex quo actus debet fieri intra annũ, ꝑ tex. in. l. bonorũ. ff. rẽ ra. habe. l. fi. ff. qs ordo in bonorũ possesione seruet̃. c. nõ solẽt. ij. q. vj. Alex. cõsi. cxxxv. in. ij. vol. Bal. in. l. j. in. xiij. col. C. qui admitti. & ibi Bar. & Bal. in. l. fi. C. ad Macedonianum. ¶ Aduerte ad vnũ ꝙ dicit Bal. cõsi. suo. ccclxxxv. inci. Visis oib⁹. in

6 iij. vol. & Decius in cõsi. suo. ij. in primo vol.† ꝙ si consuetudo vel statutũ dat spãlem iurisdictionẽ, vel iudicẽ in aliquibus causis, exclusis qbuscũqꝫ alijs iudicibus, ꝙ etiã vr̃ exclusus habens, iurisdictionẽ ordinariã & gñalẽ de quo vide Boeriũ in cõsue. Bituricẽ. tit. de iuris. om. iudi. §. ij. in gl. fi. quasi i fi. Ex quo vr̃ dicẽdũ, ꝙ apud nos in causis cõcernẽtibus sigillũ cancellariæ balliuus sit exclusus: ꝙ nõ est verũ, ꝑ. l. iij. ff. de offi. præsid. & in his cũ sint pares, est locus præuentioni. Et cũ iurisdictio cancellariæ videatur esse quædam iurisdictio delegata ad cãs concernentes sigillum potest cõueniri per ordinarium, per tex. scd'm communem intellectum, & ibi Panor. & Car. Alex. in. c. vt debitus honor. extrà de appellatio. vide Areti. in. c. cæterum. col. iij. de iudicijs. faciunt ad prædicta quæ dicit Paris de puteo in tracta. de sindicatu. in litera. A. in verbo, arbitrium. folio. xxij. Nota quia ita alias allegaui in proposito. & faciunt ad prædicta contra iudicem cancellariæ quæ dicit Boerius in consuetu. Bituricẽ. titu. de iurisdi. om. iudi. §. v. in glo. licet de consuetudine.

In textu ibi,

Dedans lan & iour.

Terminus hic a iure inductus.

Dominus meus Ias. in. l. ij. in. xxix. col. C. de iure emphy. dicit hunc terminũ vnius anni esse inductum à iure. per tex. in. c. si titius. si de feudo fuerit cõtrouersia. per quẽ dicit Bal. notandum esse & tenendũ mẽti pro agnatis proximiorib⁹ seu ꝓ cõsortibus qui habent ex dispositione iuris, legis, vel ex forma statuti ptãtem reuocãdi alienata ꝑ alios agnatos vel cõsortes, qa perdũt ius suum: nisi illud intra annũ cõsequant̃: cũ alioqn silẽtio cõtractus cõfirmetur. Faciunt q̃ dicit idem do. meus Ias. in. l. ptor. §. si aliqn̄. in. iiij. col. ff. de noui. ope. nun. & iõ dicit Bal. in. d. §. Et refert do. meus Ias. in dictis locis, ꝙ oportet parẽtes esse sagaces & bñ aduisatos, ne patiant̃ labi tp̃s anni Philippus Decius in cõsi. suo. cclxxv. in fi. in. ij. vol. Idem do. meus Ias. in. l. petens. in. iiij. col. vbi addit alios tex. C. de pac. Feli. i. c. q̃ in ecclesiarũ. in. xxij. col. extra de consti.

Silẽtium annale.

1 † Nam annale silentium habet vim resutationis, sciẽtia scilicet mediãte. Tex. in. §. porro. qualiter olim feudum poterat alie. & in. l. ij. ff. qs ordo in bono. pos. serue. & in. l. j. §. largius. ff. de succes. edicto. & tex. in. l. iiij. C. qui admi. Facit tex. in. d. c. si titius. vbi est casus similis ad propositum. & in. l. j. C. de anna. excep.

☞ ADDITIO. Aduerte, qm̃ ex quo hic assignat̃ certus terminus ad hoc faciendũ post terminũ vr̃ esse prohibitũ: vt tenet Mat. de afflic. in cõsti. regni Siciliæ q̃ incipit, pœnã eorũ. in. ij. not. in. ij. q. in. viij. reqsito. in. ij. lib. & istud docet in pluribus. Et aduerte, quia vt dicit idem Mat. in consti. regni. Siciliæ q̃ incipit, prædecessorũ. in. iij. lib. dicit ꝙ hic terminus vnius anni constituitur à iure in multis casibus. * ¶ Et quia dicitur scientia mediante: vidẽdum est an istud tp̃s currat à die scientiæ tantùm, an à die contractus. Dicam infra in. §. v. inci. (ledict an et iour est à compter.)

Sed quero: quidã consanguineus habens facultatem redimendi, vltima die comparet, & præsentat pecunias emptori qui quidem emptor recusauit recipere: an poterit facere citare de nocte corã iudice ad recipiendũ dictas pecunias, & ad faciendũ eidem transportũ in vim iuris retractus, tractant oẽs in. l. nõ minorẽ. C. de transa. q actus fieri possint de nocte. Quãtũ ad hũc casum licet videat̃ ꝙ citatio de nocte fieri non possit regulariter: vt not. in. d. l. non minorẽ. Credo tñ ꝙ hoc casu fieri possit: nã licet citatio die feriata fieri nõ possit. l. more. ff. de iuris. om. iud. tñ hoc fallit qñ res esset tẽpore peritura. l. j & . ij. cũ ibi not ff. de fer. Faciũt notata in. c. cõsuluit. de officio dele. & in sili tenuit Sali. in. d. l. non minorẽ. in solutione q debet fieri circa diem: quia põt offerri pecunia de nocte: & operabit̃ illa oblatio interruptionẽ præscriptiõis statutariæ:

2 statutariæ, aut ex pacto. †Et facit, quia qn̄ periculū est in mora, recedit a regulis iuris cōis, vt per plura tenet do. me⁹ Ias. in. l. de pupillo. §. si qs riuos. ff. de ope. noui nun. & in. l. si priusq̄ in vlti. col. ff. eo. tit. faciūt quæ dicit Feli. in. c. ex parte. in. ij. col. & in fi. extra de offi. deleg. Faciūt q̄ dicit idē do. me⁹ Ias. in. l. ij. in. v. col. ff. de iuris. om. iud.

Sed quæro aliqs vēdit aliq̄ rem extraneo, & lapsum est tēpus redimendi, post tp̄s lapsum emptor vocauit ꝓximum vt veniret ad redimendū: nunquid possit postmodū ei opponere ꝙ tēpus redimendi est lapsum. Bar. veroneñ. in cautelis suis cautela sua. lxxxviij. q̄ incipit: si petēs se mitti. dicit ꝙ nō, & refert do. meus Ias. in. l. de pupillo. §. seruo. in. j. col. ff. de noui ope. nun. qui dicit ꝙ istud est verum & notatu dignum.

Sed an istud tēpus currat minori, vide Gui. pape. q. sua. cclvij. ibi, sed an illud tp̄s. Dicit tñ Alex. in cōsil. suo. xxiiij. in fi. in. iiij. vol. †ꝙ tale tp̄s a statuto vel lege 3 municipali p̄fixū nō pōt consensu partium prorogari: ꝙ not. ¶Istud idem tenet Io. sanxon in cōsuet. Turoñ. tit. (Des retraictz.) arti. j. vbi prædicta alle. Et quomodo currat istud tp̄s: vide Boerium in loco hic antè alle. titu. de consue. retractus. §. j.

Item aduerte ꝙ ex quo est p̄scriptio annalis q̄ est inducta à statuto seu consuetudine: qd' nisi in hoc casu ꝓximus retrahere volens contestatus fuerit litem, sed solum aut extraiudicialiter interpellauerit, aut etiā cōuenerit emptorem, & non prosecutus fuerit, & steterit absq̄ alia ꝓsecutione per annū, ꝙ hæc p̄scriptio annalis statutaria nō erit ꝑpetuata, sed solū interrupta: & sic si currat aliud tm̄ tempus quātum erat ab initio absq̄ eo ꝙ fuerit ꝓsecutus ius suum retractus, & exclusus erit a dicto iure: ꝑ ea q̄ dicit Bal. in. l. sicut in. j. &. ij. col. C. de p̄scri. triginta vel quadraginta annorū Bal. & Ale. i. l. si seruū. §. seq̄ de eo videre. ff. de v̄b. obli. vbi dicit de interpellatione extraiudiciali, an interrūpat p̄scriptionē statutariā. Et vide do. meū Ias. i. §. penales. i. xxj. & xxij. col. isti. de acti.

☞ADDITIO. Vide Mat. de affli. in consti. regni Siciliæ quæ incipit, minorū iura in. j. not. & etiam de qōne præcedēti vide Bar. & Sali. in d. l. sicut in rem. vbi est materia. & ita dixi pluries in cōtingentia facti de multis qui intētauerant ius retractus, & ante litē contestatā dimiserāt prosecutionem per annum integrum, quòd ius eorum retractus amiserūt. * ¶Ex quibus semel dixi, ꝙ cū quidam interpellasset emptorē hereditagij antiqui & pecunias p̄sentasset, & cōsignasset in manib⁹ notarij recipiētis instrumētū de interpellatiōe & cōsignatiōe, ex quo nō fuerat ꝓsecutus ius suū nisi post tres aut quatuor annos a tēpore interpellatiōis, ꝙ nō debebat audiri. Et aduerte etiā: quia vt dicit 4 Ias. p̄ceptor meus in. l. si. ff. de eo per quē factū erit. †ꝙ ꝑ interpellationē extraiudicialē nō interrumpit p̄scriptio statutaria. Et idē do. me⁹ Ias. in. d. §. pœnales. in. xxij. col.

Credo tñ ꝙ si fuerit in processu, & sic habuerit actionem nouam subrogatam in locum primæ per vocationem emptoris in ius ꝙ erit ꝑpetuata, scd'm tex. singularem in. l. qd' debitori. ff. de donatio. cā mortis. de quo ꝑ do. meum Ias. in. l. certi condictio. in fi. viij. col. ff. si cer. petatur. Sed credo qd' hoc tantū casu esset, quando post annum elapsum cōsentiret emptor qd' consanguineus adhuc posset retrahere: quia tūc facta postmodum oblatione intra illum secundum annum illa actio esset perpetuata.

Fvi interrogatus de casu sequenti. quidam tam noīe suo q̄ fratris se fortem faciendo pro eo promittēdo facere ratificari venditionem per eum factam vendidit aliquod hæreditagium antiquum pro pretio trecenta librarū turoneñ. frater vero noīe cuius in parte fuerat vēditum ratificat dictam venditionem mediante summa quinquaginta librarū turoneñ. an cōsanguineus retrahens dictum antiquū hæreditagiū teneat̄ restituere dictam summā quinquaginta librarū turoneñ. cū dictis trecētis libris: ¶Credo ꝙ non nam nō est dubiū ꝙ primus venditor frater se fortem fecit pro fratre, & promisit facere ratificari contractū vēditionis ꝑ iuramentum ꝑ eū præstitū ex quo tenetur præcisè. gl. est in. l. si pecuniā. §. si seruū. in verbo, necesse. ff. de condic. ob cām causa data. de qua per do. meum Ias. §. item si quis postulāte. col. ij. insti. de actio. Et iō, ex quo iurauit tenetur præcisè ratificari facere: si ergo frater ratificauerit etiam licet quid vltra habuerit est in cōsideratiōe. Item etiā ex quo vēditio fuit facta per fratrem noīe fratris, & sequuta est ratificatio: retrotrahitur et maxime ratihabitio negotiorum ad illud tempus reducitur seu refertur in quo contracta sunt. l. donationes. C. de dona. inter virum & vxorem. facit regula ratihabitionem. de reg. iuris. in. vj vide infra hoc eodem ti. §. v. ¶De hac dictione infra an sit exclusiua vel inclusiua, vide in. c. j. de clericis cōiuga. & in c. pia. de exceptio. & quæ notant̄ & dicuntur per Albericum de rosate in. l. ꝙ ius. C. de procu. vbi ponit dictiones exclusiuas & inclusiuas. Casus

In textu ibi,

En rendant.

Aduerte, quia debet offerre, & in eius recusationē debet pretium consignare, & deponere in manibus iustitiæ, vt. l. acceptam. & ibi Cy. Io. fab. Bal. Ang. et Sali. C. de vsu. & l. si rem alienam. §. fi. & ibi Bar. & Ale. in additio. ff. de pig. & l. si obsignatiōe. & ibi doc. C. de solu. & dicit Io. fab. in. §. ex nō scripto. in. ij. co. versi. circa quartū. insti. de iure naturali. ꝙ q̄rit̄ dn̄o & proximiori ius in re vēdita per oblationē & cōsignationē pretij: sed tu dic ꝙ in hoc casu ex quo ꝓximior vult aliquod ius cōsequi debet offerre, consignare, & deponere: & qn̄o fieri debeat, vide do. meum Ias. in. l. si ita quis promiserit. §. seia cauit. in tertia parte. ff. de verb. obli. ☞ ¶Et si realiter offerat consignet & deponat, & immediate recuperat vr̄ renūtiasse depositioni & cōsignationi: vt dicit Io. fab. in. d. l. acceptā. alle. l. debitor. ff. de vsur. & l. j. C. q potio. in pig. habeantur. & l. si priusq̄. C. de distra. pig. & dicit Ang. de perusio in. d. l. j. qd' si recuperet̄ pecunia deposita est, est perinde ac si nō fuisset cōsignata. Et aduerte ꝙ cōsuetudo loq̄t̄ ꝑ gerundiū, qn̄ dicit (en rendāt) ꝙ idē est ꝙ reddēdo, & tñ gerundiū importat necessitatē, ꝓut ample docto. in rub. C. de edendo. & ibi do. me⁹ Ias. post alios: & etiā importat cōditionem. Bar. in. l. j. in vlti. col. ff. de condi. & demon. & in. l. si tu ex parte. ff. de acqui. hære. debet illud necessario & in forma specifica adimpleri, alias si sit defectus in pretio non habet proximus actionē cū statuta sint stricti iuris: & qui cadit à syllaba, cadit à toto. iō caueant retraherevolentes ne deficiant in consignatiōe sortis principalis etiā in modico quia non obseruarent formam, ex quo actus esset nullus. * ¶De materia huiusmodi oblationis plene dixi in consilio statim allegando in gl. seq.

In textu ibi,

Le pris.

INtellige φ istud ꝑtiũ sit de pecunia vsuali:qm̃ si esset declamata oblatio & cõsignatio,non esset valida: & etiam si pecunia esset falsa.notãt docto.post gl.in.l. oẽs in verbo,nõ habet.C.de hære.Bar.Bal.& Alex. in apostil.ad Bar.in.l.elegãter.§.qui reprobos.ff.de pig. actio. Io.fab.in.§.itẽ ꝑtiũ.insti.de emp.& vẽdi.& ibi Ang.are. ¶De cursu vero monete declamate in Frãcia siue sit debilis,siue nõ,vide Io.fab.in aut.hoc nisi debitor.C.de solutio.¶De materia huius gl.vide Boerium in consue.septenæ Bituriceñ.tit.de cõsue.retentionis.in.§.ij.in gl.fi. Et de mentione in pretio vide eundem in dicto tit.§.ij. ☞ ¶Vide etiã eundẽ Boeriũ in dicto tit.§.iiij.vbi dicit φ qñ pretiũ est certũ & liqdatum,tenetur cõsignare realiter id φ certũ & liquidũ est,si vero sit incertũ & nondũ liquidatũ sufficit cõsignare, & offerre soluere residuũ φ liquidabitur,ꝑ tex.multũ singularẽ & peculiarẽ in hoc apud practicos Galliæ in.l.statuliber rõnẽ.ff.de statuliber.& istud not.quia seruiet tibi ad multa, maxime ad illã oblationem gñalem quæ cõiter fit in talibus consignationibus:quia nihil operatur,nisi qñ pretium nõ est certum,et ita pluries dixi in contingentia facti.*

1 Pretij appel.qd veniat. QVæro,quid†veniat appellatiõe ꝑtij dic φ cõtinet quicquid datum est,etiã si nõ sit pecunia.ff.de cõtrahen.emp.l.fundi partem dimidiam.Et ibi Bal.qui plura ad hoc allegat.l.tenet.§.j.ff.de actio.emp. facit tex.in.l.debet.ff.de ædili.edicto.l.in tm̃.cum duab⁹ legibus seqũtibus.ff.de liberali cã.l.si vẽditor.ff.de seruis exportã.facit tex.in.l.si nõ fuerit.§.j.ff.pro socio.et in l.si ea pactiõe.C.de vsu.& in.l.penul.ff.de here.vel actio. vendita.tñ hic non cõtinetur datum proxenet:ex quo datur nõ ex volũtate venditoris,sed emptoris. facit tex. in.l.ij.ff.de proxene.immo dicit Albe.de rosa.in.d.l.fundi partẽ.φ preces q̃ quãdoφ fuerũt circa vẽditionẽ sũt pars pretij.j.q.j.c.sunt nõnulli.& dicitur cõcordare illud φ vulgariter dicit.nulla res carior est q̃ quæ pretio empta est.& ꝑ hoc.l.si sterilis.§.si tibi.ff.de actio. emp. l. cũ duob⁹.ff.ꝑ soc.¶Et iõ al's dixi,φ pretiũ datũ etiã nõ scriptũ,vel si qd sit solutũ ꝑ viuis cõiter esse solet ĩ vẽditionib⁹ φ debet solui & reddi,& sic offerri.vide.ĵ.eo.tit. in gl.fi.& cõsului in casu emergẽti.vide ẽt Boeriũ in ꝑdictis consue.tit.de consuet.retentionis rerũ feudaliũ. §.ij.

Vulgare dictum.

Quæstio 1 SEcundo q̃ro iuxta ꝑdicta:multi faciũt in contractu venditionis apponere certum pretiũ,& residuũ valoris rei etiã æstimatũ ad certam summam donant emptori.quærit qũo consanguineus poterit isto mõ redimere,cũ†in donatione non habeat locũ ius retractus:er

2 go ex quo vr̃ φ vna pars rei est donata,vr̃ φ in illa parte non habeat locũ ius rectractus.dicit tñ Panor.i.c.fi.in iij.col.extra de alie.mutandi iudicij.φ qñ pars rei vẽditur:& pars donatur φ presumit contractus simulatus. ¶Ex ꝑdictis hic ante dictis videret φ hęc cl'a,& φ plus valet,dono,apposita in contractu sit pars pretij.ꝑ.l.fundi partem.ff.de cõtrahen.emp.& per dictum Albe. ibi.

3 NVnquid†autem hæc clausula,& quod plus valet dono,impediat rescissionem contractus, in quo quis est deceptus vltra dimidiam iusti pretij.Bar. & alij in.l.si quis cum aliter.ff. de verbo.oblig.vide Panor.in c.cum causam.extrã de emp.& vendi.vbi dicit φ qñ dicit φ plus valet dono,siue in parua,siue in magna quãtitate:qd' tunc impedit rescissio cõtractus.Et dicit etiam Alex.in consi.cxxv.incipieñ.visis & cõsideratis statutis in.vij.col.in.j.volu.φ etiam si scienter donet,impedit rescissionem cõtractus.ex quo dicit φ cautela est,φ in cõtractu apponatur ex certa scientia,sciens talẽ rem valere plus,donat illud plus.& dicit Bal.ita dixisse in.l.ij.in septima qõne.C.de rescinden.venditione.de hac quæstione vide Bal.in cõmẽto constitutionis super iure ꝓmiseos.in finalibus vbis.vbi dicit,φ qñ est data certa quãtitas pretij,& reliqua est donata,φ videtur φ pro rata pretij recepti debeat solui.ita videt not.glo.in .l. penul. ff.de ædili. edic.& videtur in.l.si φ ex Pamphila.& in.l. qui solidum.§.primo.ff.de lega.ij.

Clausula,& qd' plus valet dono.

☞ ADDITIO. De hmõi maiori valẽtia in cõtractu vẽditiõis an donari posit,vt ꝓpter hoc cõtractus nõ ꝑsumat illicitus, vide Bertrãdi in cõsi.suo.clxvij.in.j.parte,quasi in fi.& dicit idẽ Bertrãdi in cõsi.suo.ccclxxxiiij.in.ij.parte φ maior valẽtia etiã in excessu dupli põt irreuocabiliter donari ꝑ minorẽ,et valet nisi in hoc qd' appareret eũ plus donare, q̃ crederet.Et etiã idẽ Bertrãdi in cõsi.suo.lxix.eadẽ pte.ij. dicit φ illa maior valẽtia in contractu ꝑmutationis etiam si in triplo excedat potest donari.dicit tñ idem Bertrandi in consi.ccxxxvj.in.ij.parte φ hæc clausula,φ plus valet donat,facit præsumere contractum simulatum.*

4 SEd an retrahens†possit petere fructus rei emptæ ab emptore.Io.fab.in.§.actionũ in.ij.col.ibi. Et ista faciunt scd'm eum ad qõnem.insti.de actio.dicit φ nõ,nisi a tẽpore litis cõtestatæ:cũ fructus nõ veniãt in actione stricti iuris nisi a tẽpore litis cõtestate & cõditio ex cõsuetudine ẽ stricti iuris.Et hoc verũ,vt fructus sedvt itẽ esse seu partẽ rei sic:saltẽ a tẽpore more.vide plene Alb. de rosate in prima pte suorũ statutorũ qõne sua.xcvij. Gui.pa .in qõne sua.cclvij.ibi,sed nõne in casu ꝓposito. ¶Dic hoc esse verum,nisi retrahens esset in mora prosequẽdi:& discõtinuata esset instãtia ex mora & negligẽtia retrahentis:vt dicit Pyrrhus in cõsue.Aurelianeñ. tit. de retactu venditionis.capite.xxxj.

Fructus an petiꝗ possint in retractum.

5 QVia dicitur†(En rẽdant le pris)an sit necessaria cõsignatio vide ex his q̃ notantur in.l.si à te. C. de pac.inter empto.& vẽdito.& in.l.ij.§.fi.C.de iure emphy.vbi docto.ponunt maximè do.meus Ias.in lxxxv.& sequenti col.qñ sufficit sola oblatio ad euitandum pœnam.¶Faciũt ad materiam quæ notantur per oẽs in.l.acceptã.C.de vsu.vbi Alex.in apostillis.ad Bar. q̃rit,an sufficiat pecuniã offerre in sacculo. vide ad hoc Bar.in.l.cum seruus.ff.de condi.& demonstra. Alex. in consi.cij.in.iij.col.in.j.volu.Romanum cõsi.cccx. &. cij. in fi.dixi al's & consului in casu emergenti, q nondũ est

An requiratur cõsignatio pecuniæ.

6 decisus.¶Adde†φ etiã sufficit offerre de nocte dummõ sit vltimũ tps,seu vltima nox anni,qa habet annũ integrũ.ita dicit Sali.i.l.nõ minorẽ.C.de trãsac.et dixi plura de hac materia oblatiõis in cõsi.meo inci.qa casus.& vide Boeriũ in locis hic ante alle.tit.de cõsue.retẽtiõis feu

Põt offerri de nocte.

7 dorũ.§.iij.¶†Et aduerte etiã,qa si nesciat verum pretiũ: sufficit offerre certas pecunias,& offerre ꝑficere si maiori ꝑtio reperiat rem fuisse emptam.vide Boeriũ in loco hic ante alle.tit.de consue.retractus.§.iiij. ¶Aduerte tñ φ oblatio gñalis nihil opat vt dixi in dicto cõsi.& vide Iac.de sancto Geor.in.l.qdã æstimauerũt.ĩ fi.ff.si cer.pet.

8 ADVERTE† tamen ad supradicta:quia ex stilo & consuetudine pecunie realiter consignantur,& deponuntur

deponuntur penes curiam, immo remanēt penes curiā: & ita se habet communis vsus, styllus & consuetudo q in hoc ita obseruantur. dixi in gl. præcedēti. sola oblatio tñ sufficit ad cōstituēdū quē in mora. Alex. in cōsi. cxxx. inci. in cā strazarolorū. in. iiij. col. in. iiij. vol. & debet esse ꝑdicta oblatio realis: quia verbalis non prodest: vt dicit ibi Alex. & in cōsi. seq. in vlti. col. & in cōsi. xxj. incipieñ. viso ꝓcessu satis lōgo. in penul. col. in. j. vol. Barba. in cōsi. xxxvj. in. xviij. col. & seq. in. ij. vol. Roma. cōsi. clxiij. in fine. & ad superius dicta vide Fran. de aretio. consi. lxiij. Ancha. consi. cccxxxj. & Alex. in consi. cvj. col. vij. versi. nō obstat. & consi. xcviij. col. penul. in. ij. volu.

Quale pretiū restituatur

9 Sed quæro † quale sit istud pretium ꝙ debet reddi & restitui, an verò istud ꝑtiū scd'm valorē rei, an verò pretium ꝙ inuenit venditor ab emptore pone casum. Sempronius aliquis vendidit rem pro. xv. vel. xx. cōsanguineus petit illam iure retractus: & offert decē pro valore, dicēdo esse verum valorem rei: dicit emptor ego inueni o viginti: ego volo tm̃: quid iuris Bal. in. l. ij. C. de rescinden. vēditio. in lectura dicit hunc cōsanguineum debere dare pretium ꝙ vēditor habuit ab emptore: sed vr̃ dicere contrariū in. l. ad officiū. C. cōi diuidun. do. meus Ias. in. l. ij. in. vij. col. ver. & propterea ꝑ hunc textum. C. de iure emphy. Dicam latius infrà in. §. fi. huius tituli.

ADDITIO. Vide Mat. de aflli. in cōstit. regni Siciliæ quę incipit subiectorum nostrorum. in. iiij. nota. in tertio lib. *

In textu ibi,

Les fraiz raisonnables.

Expeñ. in re retrahēda facta reficiendæ.

1 Nam istud est æquum, † ꝙ sumptus reficiat, si qui facti sunt in re empta. facit tex. in. l. intra vtile. §. fi. ff. de mino. Et ideo dicit Albe. de rosa. in. d. §. fi. qui incipit, vēdentibus. ꝙ ille textus facit, ꝙ si res vēdita extra agnationē possit recuperari per proximiorem agnatum ex cōsuetudine: & emptor in re empta fecit expeñ. vtiles & necessarias: ꝙ volens recuperare tenetur eas refundere. Ita etiam dicit in prima parte suorum statutorū, qōne sua. xcvj. Et sicut minor repetit iure speciali cōtra ius cōe, & refundit expeñ. vt in dicto. §. fi. sic & ille qui vult recuperare ex consuetudine vel statuto recuperat contra ius commune. l. dudum. C. de contrahen. emp. facit ad prædicta. l. si sine hærede. §. interposito. ver. itē respō-
2 dit, ff. de admini. tuto. l. penul. in prin. ff. locati. † si tñ iste emptor in fraudem volens recuperare faceret nimis magnas expeñ. & onerosas, tunc secus esset. l. si seruos. ff. de pig. actio. l. sed an vltro. §. j. ff. de neg. gest. l. in fundo. ff. de rei vendi. & in. l. imperatores. ff. de in diē adiectione. Et iō dicit Albericus in dicto loco, ꝙ putat cautum & vtile volenti recuperare, si denūtiet emptori ꝙ nullas faciat expeñ. qm̃ eas recuperare intēdit. arg. eorū quæ ipse notauit in. l. si fundi. C. de rei ven. ¶ Vide etiā ad prædicta Io. de platea in. l. excellētia. C. de eroga. milita. anno. lib.
3 xij. vbi dicit † ꝙ tales expeñ. qñ sunt magnæ debent ꝓbari ꝑ scripturā, vel alio legitimo mō, per illū tex. secus aūt si sint paruæ, quia statur iuramento, scd'm Bar. in. l. j. §. officio. ff. de tutelis & ratio. distrahēdis. ¶ Et quomō probentur expeñ. per iuramentum, vide do. meum Ias. in. l. fi. §. in computatione. in. ij. col. C. de iure delibe. & in repeti. le. admonendi. in xlviij. col. ff. de iureiur. Alex. in

Proxenetæ data non reficiuntur.

4 consi. xlv. in. ij. col. in. j. vol. † Si autem interuenerit mediator seu proxeneta, cui emptor aliqd dederit nō teneť soluere ꝓximus. ꝑ tex. in. l. debet. ff. de ædil. edic. Et in. l. ij. ff. de proxenetis. Ang. areti. in. §. duplū. in penul. col. insti. de actio. & in. l. j. §. videamus. ff. de vsu. vbi ponit materiā qñ teneať proximus ad expeñ. ¶ Et nunquid ille a quo resvēdicatur teneať fructus restituere. vide Gui. pa. decisione. cclvj. in. ij. col ¶ Vide quæ dixi supra tit. (Les rentes vendues a reachat). §. j. ibi, scd'm est. in additione.

Expē. in soluēdo vinum.

5 ¶ † Quid de expeñ. quæ fit ex cōi vsu patriæ puta quæ fit in bibendo: vt sunt vina quę soluuntur per emptorē an proximus teneať soluere. Nam apud nos licet nihil dicať, nec sit aliquid scriptū in consuetudinibus nostris: tñ cōiter solent emptores & vendirores aliquarū rerum semper apponere vina: & solent emptores soluere talia vina. Et iō cùm cōtractus simplr̄ factus intelligať scd'm cōsuetudinē: licet vina nō sint apposita in instrumento, tñ qa de consuetudine solēt solui per emptorem: teneť cōsanguineus retrahere volens illa soluere. arg. nota. per Bar. in. l. nemo est qui nesciat. ff. de duobus reis. vbi dicit ꝙ cōtractus simpliciter celebratus intelligitur scd'm cōsuetudinem, faciunt infinita allegata per do. meum Ias. in. l. certi condictio. §. si nummos. col. iij. ff. si certum petat. Barba. cōsi. suo. lxvj. col. iij. & in. c. cum. M. Ferrarieñ. in. xvj. charta. col. lxj. extra de cōstitu. et ibi Feli. in. iij. col. & in. c. ex literis. col. vij. extrà de fide instru. Et iō licet pretium tale nō sit in instrumēto, debet tñ solui: qa plus valet ꝙ agitur & c. l. j. C. plus valere ꝙ agitur. ¶ Idem etiā si sit aliud pretiū revera, quod nō est positū in instrumēto. Sali. & in. l. fi. & ibi do. meꝰ Ias. C. de iure emphyteu. consului in casu emergenti. ¶ Dic etiam ꝙ aggeres & fossata sunt impensæ necessariæ. Ioan. sanxon in consuetudi. Turoneñ. tit. (Des droictz de retraict) articulo. xiiij.

An instrumentum emptionis.

6 Item quæro, † an parens ꝓximus q petit rem venditā ab emptore sibi restitui iure retractus debeat soluere instr̄m emptionis. Albe. de rosa. in. l. dissolutæ. C. de condi. ex lege, dicit ꝙ expeñ. instrorū & chartarum spectant ad ipsum: & de iure emptor teneť soluere instr̄m ēptionis: quia istud instrumentū ad probationē iurium suorū stare debet penes ipsum emptorē. vt in. c. j. extra de probatio. ex quo videtur ꝙ retrahens nō teneť illas soluere eo quia ad ipsum emptorem spectant. faciunt ad prædicta quæ dicit Bar. Veroneñ. in tractatu de simulatione contractuum. in sexta pręsumptione.

Tamen aduerte qa ex quo hic de consuetudine nr̃a tenetur facere cessionem seu transportum de iure suo acquisito per emptionē Et cedendo seu transportādo tradit literas emptionis, tenetur coniunctus soluere illas chartas seu instr̄m. ¶ Et aduerte ꝙ retrahēs teneť soluere: & ab eo petēdi sunt, & non a vēditore. facit tex. in l. titius. la premiere. ff. de actio. emp. vbi loquiť in euictione. vide Pyrrhū in cōsue. Aurelianeñ. tit. de feudis. capite qnto. vide pariter Boeriū in cōsue. Bituriceñ. tit. de consue. feudorū, & cēsus. §. iij. & dixi infra in tit. seq. §. j. in gl. longa. in additione ibi posita. & in tit. de consue. retractus. §. iiij. vbi ponit quas expeñ. & missas possit repetere. & vide ibi quid in datis proxenetæ seu mediatori.

§. secundo.

Se ung aultre du lignage dont procede ledict heritage uendu & q ne soit point le plus prouchain au reacheteur, & ueult

reacheter ledict heritaige uendu dedans l'an et le iour: le plus prouchain dudict lignage le peult retraire & reacheter de luy, ou de lacheteur, dedans le premier an & iour.

Ista consuetudo est quasi gnalis in tota Gallia. videtur tn̄ in aliquibus contrariari cōsuetudo Niuerneñ. & multæ aliæ cōsuetudines cū diceret ꝙ in venditione facta vni ex consanguineis etiam in vlteriori gradu non est locus iuri retractus.

Proximiore recusante retrahere, locus est remotiori.

1 Concludit Io. fab. in. §. si plures. insti. de leg. agnato. successio. †ꝙ proximior semper præfertur: pōt etiā tn̄ remotior retrahere si primus nō retrahat: et pōt remotior interpellare proximiorem vt retrahat, vel declarat animū suum, an velit retrahere: q si recusauerit, sequens non habet annum integrum computādi à repudiatiōe sed residuū anni. argumēto. l. fi. C. q admit. ne in infinitū tempus extēdat. l. xj. §. si quis decē. ff. de leg. iij. q bona. §. fi. C. de sacrosan. ecclesijs. cū silibus. Vide q̄ in hoc dicit Gui. bene. in sua repe. c. Raynu. in verbo, & vxorem nomine adelasiam. nu. 156, &. 606. vbi dicit ꝙ in consuetudine Parisiensi præfertur q primo citari fecit. ¶ De materia huius. §. & qñ sunt in eodem gradu, quis præferatur vide Boeriū in consue. pdictis. tit. de consue. retractus. §. ij. vbi ample ponit quis dicat ꝓximior: & quō remotior potest interpellare ꝓximiorem: dixi. s. §. primo huius tituli. in gl. (Le plus prouchain.) Et an remotior post repudiationem proximioris habeat tm̄ residuū temporis, vel integrum annum. ¶ Et aduerte ad ea quæ ibi dicit idem Boerius, ꝙ dictū Io. fab. debet intelligi qñ fratres simul veniunt: secus si vni primo fuisset deliberata: quia tunc alij non admitterentur.

☞ Aduerte tn̄ ꝙ ista interpellatio non vr̄ esse alicuius effectus quia ex quo ꝓximiori datur annus ad retrahendum p bn̄ficiū ꝙ à consuetudine vim legis habente sibi datur, non est illi auferendū. regula iuris in dultum. de regu. iuris. in. vj. nec credo ꝙ talis terminus posit per iudicem abbreuiari: nec eidē posit per iudicem præfigi minus tp̄s: quia hoc casu inferior tolleret legem superioris. & quicqd dicant alij, ego semper fui in hac opiniōe: sed in hoc prouideat sibi remotior ꝙ offerat añ annū non expectata oblatione ꝓximioris. et hoc casu anno elapso si proximior non superueniat, ius est acquisitum remotiori qui obtulit. *

Questio

2 Sed ponet†ꝙ vnus cōsanguineus vult retrahere, puta remotior, & citare facit emptorē ad recipiendū pretium: offert pecunias: cōsignat & deponit prout solitū est añ annum: oritur quæstio inter eos: eo quia ille qui emit allegat ꝙ non emit. interim labitur tempus vnius anni: an istud tempus currat isti consanguineo. Bald. Sali. & Pau. de cast. in. l. contra maiores. C. de inof. testa. ex notatis per eos videntur ibi tenere ꝙ non: eo quia nō habet scientiam certam & firmam añ exitum cōtrouersiæ. & Bal. ibi in specie quærit de hac qōne quā decidit: vide eū. Vide etiam Gui. pa. q. sua. cclvij. in prin. ¶ Vide Boerium in consue. Bituriceñ. tit. de consue. retractus. §. primo. in gl. j. & §. tertio. in gl. magna, vbi dicit ꝙ proximior agnatus qui recepit venditionem pro se & alio agnato remotiori præiudicat sibi in iure prioritatis retra

Questio

ctus. ¶ Sed iterum quæro: an si Sempronius emerit antiquum hæreditagium à Meuio, & possederit p sex menses: & postmodum eidem Sempronio moueatur quæstio per Titium super proprietate aut possessione dicti fundi: ita ꝙ necesse fuerit fecisse expeñ. An si cōsanguineus velit retrahere, teneat ad tales expensas, Io. sanxon in consue. Turoneñ. tit. (des retraictz) arti. v. fo. xcij. mouet hanc quæstionem, vbi tenet ꝙ sic.

§. tertio.

Se l'heritage est uendu a ung du lignage, qui ne soit du coste dont il est mouuant ou que ce soit uendu a l'ung du lignage, & du coste mesme dont il est party: s'il ya plus prouchain parent que lacheteur, & du coste dont est mouuant ledict heritage il le peult reacheter dedās ledict premier an & iour: en rendant le pris & les fraiz raisonnables.

Ista consuetudo viget etiam in multis locis Franciæ, & maximè in comitatu Niuerneñsi. ¶ Ioannes fabri in. §. ita demum. instit. de hære. quæ ab intesta. deferun. dicit † ꝙ, si res sit 1
vēdita alicui de genere in remotiori gradu. ꝙ ꝓximior potest retrahere virtute consuetudinis. & dicit ꝙ ille. §. facit ad hoc. Et dicit etiam istud esse expressum in feudis. §. Titius. si de feudo defuncti contentio sit. facit. l. vnum ex familia. §. j. ff. de leg. ij. cū ibi no. Et faciunt ad prædicta quæ dicit Pet. de ancha. in consi. suo. ccclxxj. ꝙ incipit, Ante oīa videndum est. cum sequenti consi. ¶ Boerius in consue. Bituriceñ. ti. de cōsue. retractus. §. iij. allegat Pet. de ancha. hic allegatum, & non Ioannem fabri. vide allegata per eum.

Questio

2 Sed quæro, an iste secundus†emptor, seu cōsanguineus qui est proximus in gradu, qui retrahit ab alio remotiori, qui iam retraxerat ante annū, teneatur soluere consanguineo remotiori à quo retrahit añ annum et diem expeñ. factas per eum in retrahendo, scilicet in instrumentis, & chartis confectis super primo iure, an vo tm̄ expensas factas per primum emptorem: nam proximus consanguineus habuit annum ad retrahendū de iure, in quo non potuit præiudicare remotiori in totū ipsum auferendo, ergo nec in parte illius commodi qd habebat: ex quo in facto dixi. ꝙ cum remotior nō interpellauerat proximiorem, sed absꝗ interpellatione ante annum retraxerat remvenditam per consanguineū, ꝙ consanguineus proximior veniens ante annum non tenetur soluere expeñ. factas in dicto retractu per ipsum remotiorē. facit. l. si quis domum. §. idē quærit. ff. locati. & in. l. quibus diebus. §. j. ff. de condi. & demon. qa dicit tex. in. d. §. idē quærit. hoc euenire posse, ꝓspicere debuit ꝙ not. dixit tamē mihi quidam ꝙ istud erat contra textum nostræ consuetudinis. Cogi.

Quia hic dicitur (Se l'heritaige est vēdu a vng du lignage qui ne soit du couste dont il est mouuāt.) Aduerte ꝙ si fiat vēditio alicuius fundi proximiori. ꝙ alij remotiores non possunt petere ius retractus. ¶ Primò quia in hoc casu rō statuti cessat, quæ est

vt non

vt nō exeat extra agnationem: nam ex quo est in manu proximi de agnatione, non habet locum dicta consuetudo. & hanc dicunt Albericus de rosate & alij esse rōnem huius cōsuetudinis seu statuti ita dicunt in.l.ad officium.in fi.C.cōi diuidūdo.
3 ¶Scd'ò,†quia non dicitur alienari qñ transfertur in proximum consanguineum: ꝙ patet. videmus ꝙ si testator prohibuit rem alienari, dando sorori non vr̄ alienare.l.cum voluntas.C.de fideicō. l.vnum ex familia.§.ij.ff.de leg.ij.l.peto.§.fratre.ff.de lega.ij.gl.in.c.apostolica in ẜbo, alienare extra de his quę fiunt à prælato sine consensu &c.

§.quarto.

SE l'heritaige uendu n'est retraict par parent du lignage dont il est mouuant: l'ung des parens de quelque coste que ce soit le peult retraire dedans l'an & iour, se ledict heritage est uendu a homme qui ne soit du lignage.

IDEM in Comitatu Niuerneñ.et in multis locis Franciæ.Io.fab.in.§.si plures.insti.de legi.agnato.succes.in fi.dicit ꝙ ille.§. inducit̄ ad quæstionem: de†cōsuetudine proximus pōt retrahere remvenditā à suo ꝓximo extraneæ personæ: pone ꝙ sunt plures qui veniunt ad retractum, q sunt eiusdem gradus: quidam tm̄ attinent ex parte partis, alij qui ex patre matris: quis eorum præferetur? dicit qd' si sunt plures in quibus sit eadem rō, omnes admittuntur vt si sint eiusdē gradus. Et qui æquè ad successionē admitterentur: & in hoc vtrinq; coniunctus excluderet fratrem ex vno latere tm̄. Et si nulli sint vtrinq; coniuncti, tunc agnati in quæsitis ex parte partis, agnati in quæsitis ex parte matris.l.de emancipatis.C.de leg.hære.vltra fratres & fratrū filios succedunt proximiores pro æquali portione.aut̄.post fratres.C.cōia de succes.sic dicit esse seruandum in retractu de iure: sed dicit ꝙ de cōsuetudine si sint æquales: vt fratres cōsanguinei, vel ex eis descēdeñ.ꝙ æqualiter admittentur.si non sint coniuncti consanguinei, tunc illi qui attinent ex parte illius à quo bona deuenerunt vendēti admittentur. Si vero nulli sunt attinentes ex illo latere: alij ex alio latere non veniūt ad prædictū ius. Et dicit ꝙ ita seruat̄ de consuetudine. Tu tamen hic vides ꝙ in hoc vltimo casu consuetudo nostra est in contrarium: quia si non sint ex parte illius à quo deuenerunt bona admittuntur alij qui non sunt ex illa parte, dummodo sint parentes: & in hoc casu proximi etiam præferuntur cæteris.

Quid si plures eiusdem gradus retrahere volunt. 2

PEr hanc consuetudinem quę post agnatos in bonis agnatorum admittit cognatos, & econtra dicerem ꝙ cum ius retractus & ius succedendi quo ad proximitatem æquiparentur: ita ꝙ consuetudo supra posita in tit.(des successions.§.viij.ex identitate rōnis istius habet tm̄ locum qñ sunt parētes ex latere patris quoad bona paterna, & sic in bonis maternis: qm̄ si deficiāt parentes ex vno latere, admittunt̄ alij ex alio latere in omnibus bonis vndecunq; prouenientibus.

☞ADDITIO. Albericus de Rosate super statutis quęstione.xcviij.in prima parte dicit quòd si maritus vendāt fundum vxoris, quòd nec consanguinei mariti veniunt ad retractum, quia nō est fundus eorum antiquus, nec consanguinei vxoris: quia vxor non vendidit: sed non credo istud verum: eo quia maritus vendens fundum vxoris non potest vendere nisi nomine vxoris: & ideo si venditio teneat, consanguinei vxoris veniant ad retractum, & ita consului contra Albericum, in casu vbi mulier ratificauerat venditionem, cum venditio assumat effectum a ratificatione, vt dixi in.§. sequenti, in glos. prima. vbi etiam dixi quòd actus non est actus primi gerentis, sed ratificantis.✱

§.quinto.

LEdict an et iour est a compter des le iour du uendage de l'heritage uēdu sans auoir regard a quelque reachat qui soit donne par l'acheteur.

IDem fere in tota Gallia quoad ius reachatus, quia non impedit ius retractus. In comitatu tm̄ Niuerneñ.currit tempus a tempore adeptæ possessiōis: & à tpe reachatus passati, si sit reachatus. ¶Quid de iure, vide Boerium in consue.Bituriceñ.tit.de consuetudine retractus.§.j.in gl.prima.& quę dixi infra in gl.fi. ¶Sed quęro, pone ꝙ venditione facta mouetur quęstio inter emptorem & venditorem, quę longo tēpore durat. An interim currat tempus proximiori vide eundē Boeriū in eodē lib.eo.tit.et §.& glo.quibus supra.vbi videtur concludere qd' non, scd'm Cy.in.l.contra maiores.C.de inoffi.test.& dixi in §.ij.huius tituli. Quęstio

QVis dicatur annus: dixi supra in tit.(Des fiedz).§.primo. Sed quęro quid dicat̄ dies, & qñ incipiat, Io.fabri in.§.primo insti.de emp.&venditio.
in prin.dicit†ꝙ post perfectam venditionem & traditionem secutam, ius retractus competit proximiori, non obstante pacto & tractatu de retrouendendo: si tm̄ venditio esset conditionalis cōputatur a die euentus conditionis.l.cum notissimi.§.illud.C.de prescrip.xxx.vel.xl. anno. ¶Ita tenet Albericus de Rosate in suis statutis, quęstione.xcviij.in fine, in prima parte.✱ ¶Faciūt quę dicit Guilielmus de cug.in.l.j.ff.quando actio de peculio est annalis.per illum tex.& per.l.Caius.ff. de excusa. tuto.et facit.l.bouem.§.si sub conditione.ff.de ędili.edi. Et ita facit Bal.in commento constitutionis super iure protomiseos in.iiij.col. in contrarium allegat quędam Gui.pape in quęstione sua.cclvij.vbi plenè per eum. Et contra hanc consuetudinem est cōsuetudo Niuerneñ. quę dicit tempus incipere a die reachatus passati, & nō antè.& plenè per Mat.de Affli.in suo commento constitutiōis super iure protomiseos.in gl.licet enim supradictis. in septima col.

A quo die cōputetur ille annus.

SEd quęro.maritus aliqs vendidit die nona mēsis Februarij fundum seu antiquum hęreditagiū suę vxoris, se fortem faciendo pro sua vxore: promittendo ratificari facere per eius vxorē: vxor postmodū noluit ratificare, nisi mediāte summa qnquaginta librarū turoñ. an ista summa debeat restitui p cōsanguineū retrahentē, & an tp̄s currat a tempore primę venditiōis aut ratificatiōis. ¶Quo ad primū dixi in primo.§. huius tit.in gl.(dedans l'an.)sed adhuc vr̄ aliud esse in vxore: quia Quęstio

in illo casu tenuit vẽditio,cũ res aliena vẽdi possit.l.rem alienã.ff.de cõtrahen.emp.in hoc vero casu non tenuit prima vẽditio.§.j.insti.quibus alie.licetvel non.& nota tur ibi amplè per docto.¶Immo etiã maritus vendẽdo rem mulieris,licet teneatur de euictione:tñ poterit ipse rem per eumvenditã vendicare,veniendo contra factũ suũ:vt tenet Alex.consi.suo.cix.in.iij.vol.dixi alibi.

ET ideo vr̃ ꝙ ratificatio sit illa quæ dat robur cõtractui in hoc casu mediante iuramento mulierisvt tenet Ang.& Porcus in dicto.§.primo.& dixi.s̃.in.§.xiij. incip.(Deniers de mariage assignéz)in gl.fi.in tit.(Des droictz & appartẽñ.a gẽs marièz)cum ergo ex hac ratificatione mediãteiuramento oriat̃ actio:& ius acquiratur emptori,& non alias:dicitur negotium perfici ex isto secundo actu:& non ex primo ergo cõsanguineus debet cõsequi ius suũ retractus ex secundo contractu,et non ex primo:quia etiam hæc ratificatio facit ꝙ negotium ratificantis dicitur,& non primi vẽdentis.vt tenet Spe.in tit.de iudicijs.§.ij.ver.ratihabitione.de iudicijs.et Bart.in.l.si pecuniam.C.de nego.gestis. ¶Quod satis etiam apparere potest ex eo ꝙ faciendo ꝙ in se est etiã si pœna fuerit apposita,tñ debet excusari promittens factum alienum:qm̃ sufficit ꝙ procuret,& non sit in mora.per plura tenet Decius in consi.suo.cccxiij.in secunda parte in.iij.col.in.ij.volu.& ideo actus non est actus primi gerentis,sed ratificantis.※¶Ideo in casu emergenti dixi ꝙ consanguineusvolens habere ius retractus qui non consignauit prædictam summam quinquaginta librarum datam secundariò pro ratificatione non sufficienter consignauit:sed tamen Gui.pa.finaliter concludit ꝙ istud est de iure melius,per textum quem dicit bene facere inducẽdo suo modo in.l.ij.§.biduũ.ff.quando appellãdum sit.¶Cùm ista quæstio mihi in facto scd'o euenisset,in quo maritus vendiderat nominevxoris,pmittẽdo illã ratificari facere:dixi ꝙ ex quo†ratihabitio negotiorũ reducitur seu refertur ad tempus in quo contracta sunt.l.donationes.la premiere.C.de dona.inter virum & vxo.& eo ꝗa†ratihabitio retrotrahitur, & mandato comparatur.c.ratihabitionem . de reg.iur.in.vj.ꝙ erat inspiciendum tempus contractævenditionis,& nõ ratificationis.Sed ex quo in hoc casu maritus non põt vendere rem immobilem vxoris suæ sine eius consensu qui debet interuenire in ipo actu certo tempore,scilicet tempore venditionis:ratihabitio sequens non retrahit̃ vt actũ cõfirmet.vt in.l.qd ergo.ff.de his q notan.infa. vbi Bar.& dixi plura in tit.(Des droictz & appartẽñ.à gens marièz).§.viij.in gl. (Se ce n'est du consentemẽt) ꝙ hoc casu ex quo ratihabitio nõ retrotrahit qd' dicta venditio habebit effectum à ratificatione,& non a primo contractu.Et idẽ dixi in casu sili , qñ mulier vendit rem suam immobilẽ sine autoritate sui mariti: ꝗa tempus currit a tempore autoritatis interpositæ.&nõ a tempore venditiõis:quia vẽditio fuit nulla sine autoritate.

Ratihabitio mãdato æqparatur,

2

3

EO etiã quia licentia & autoritas mariti vr̃ esse data pro forma cõtractus in.§.j.s̃.tit.(des droictZ & apparteñ.a gẽs mariez.)ergo cum nõ interuenerit forma ratihabitio sequẽs non facit recõualescere actum nullũ. vt tenet per plura Barba.in consi.xlij.in.viij.col.in.j.volu.Et aduerte ad vnũ ꝙ dicit Decius in regula , semper qui non prohibet.ff.de regu.iur.in fi.ibi,quarto regula principalis:ꝙ actus nullus non potest ratificari vt valeat a tempore,quo nulliter factus fuit:sed bñ potest ratificari,vt valeat ex nũc tempore ratificatiõis ergo inspiciendũ est tẽpus autoritatis interpositę.Sedvideretur ꝙ hoc casu si nulla estvenditio:ergo & autoritas sequens, quæ nõ interuenit in ipso contractu nihil operabitur.

VLterius facit ꝓ hac scd'a opinione,ꝙ ex quo oib⁹ integris manẽtibus conuentum est de augendo pretio in ratificatione,ꝙ recessum est à priore cõtractu: & noua emptio intercessissevr̃:vt dicit tex.l.pacta conuenta.ver.Paulus notat.ff.de contrahen.emp.Et iõ petens ius retractus debet petere id ꝙ est in ista scd'a ratificatione,dummodo fiat anteꝗ̃ sit ius acquisitum cõsanguineo.ꝙ est ex requisitiõe iuris retractus. ¶Facit pro hac vltima opinione ꝙ dicit Luc.de pen.in.l.ij.col.ij.C. de iure fisci.lib.x:ꝙ quotiescunꝗ̃ ex consensu alicuius pendet vt aliqd valeat:si ei⁹ consensus accedat tacitus vel expressus , dummodo tale sit quod a iure non reprobetur ꝙ prius factum , sit etiam si primo non valeat : tamen modo quasi ex nouo consensu valere incipit:vt ex nunc non ex tunc valet.l. obseruare.§. fi.ff. de officio procon.l.sed & si.ff.ad Trebel.l.cũ hic status.§.si maritus.ff.de dona.intervirũ & vxo.l.ij.C.cõia vtriusꝗ̃ iudicij.Et precedens consensus ad huncvltimum trahit̃. l.per fundum.ff.de ser.rusti.prædiorũ.Ex quo cũ contractus de quibus hic suum effectũ & vigorem capiant a ratificatione & consensu mariti autvxoris respectiue:dicendum est ꝙ habebitur respectus ad contractum vltimum,& non ad primum.Cogita,quia ita tenui & consului:licet quidam voluerint tenere contrarium.

4 SEd an istud†tempus vnius anni currat a die venditionis factę an a die scientiæ,an a die'dẽñtiationis, Tu aduerte ꝙ consuetudo comitatus Burgũdiæ,& Niuerñ.declarant tempus,scilicet a die possessionis adeptę & bñ quia non dicitur alienatũ nisi tradita possessione dixi supra de feu.§.(En alienation)Mat.de affli. in commento constitutionis super iure ꝓtomiseos.in.§. vt intra triginta dies.plenissimè examinat hanc materiam.

An à die scientiæ an vendi tionis.

5 ¶Videtur tamen ꝙ currat etiam ignoranti:†quia tempus præfixum in fauorem alicuius currit etiam ignorãti.gl.in.c.statutum.de præben.in.vj.Panor.in.c. quia diuersitatem.extra de concessio. præben.ibi, nota tertio. Et etiam quia istud tempus est cõtinuum: ideo vr̃ currere ignoranti.Bar.in.l.genero.ff.de his qui not.infa.do. meus Ias.in.§.rursus.in.xiij.colũ.insti.de actio. Et facit, quia hæc consuetudo est ius non scriptum, & cõtra ius vt hic antè dixi in.§.primo huius titu.non immerito si currat ignoranti.argumento.l. mariti .§.quinquenniũ. ff.de adul.Et ista est veritas in practica.¶Et istã opinionem tenet Boerius in suo cõmento cõsue.Bituriceñ.tit. (Des retraictz).§.j.in gl.j.& fi.& Io.sanxon.in cõsue.Tu roneñ.in tit.(Des retraictz).§.j.quæstione.viij.

Tps fat notabile currit ignorãti.

COntrarium tñ ꝙ non currat nisi a tẽpore scientiæ, vr̃ facere gl.in.c.j.qualiter olim feudũ poterit alienari.super verbo,per refutationẽ.Et vr̃ bonus tex.in.c.j. quo tpe miles.Et ibi gl.in ꝟbo,annum q̃ est notabilis. Nam ex quo istud tps tacitè.inducit quandam tacitam refutationem,non currit ignoranti:vt in.§.porro.in tit. qualiter olim feu.pote.alienari.in vsibus feudorum.facit.l.annus.ff.de calum.Facit,quia is qui nescit experiendi ptãtem non habet.d.l.annus.in fi.&.ij.q.vj.biduum. &.ff.de ędil.edic.l.cum sex menses.& qñ tempus statutum a lege vel statuto currat ignoranti,vel nõ,vide dõ. meum Ias.in.l.ꝗ̃diu.post Alex.in.iij.col.C.qui admitti. eundem

eundem Alex.in cõsi.suo.xiiij.in.ij.col.in.ij.vol.

ET licet hic dicatur tm̃ a dievenditionis computari terminum,intelligi debet scilicet scientiæ:& ita interpretari.arg.tex.in.l.iij.§.si quis hæredi.ff.de statulibe. & ita dicit Bar.in.d.l.genero.in vlti.col.

ADDITIO. Quomodo & in pœnis & in contractibus ignorantia excuset, vide Alciatum in tractatu,de verborũ & rerũ signi. quasi in fine primi libri.*¶Cogita tñ ad dictum Boerij in loco hic ante allegato.tit.de consue.retentio.§.primo,vbi dicit,ꝙ oportet agnatos esse aduisatos,ne patiatur labi tempus:vt iam supra dixi hoc eodem titu.§.j.in prima glos.in princi.

ADuerte ꝙ non sufficit scire factum, nisi sciat eius modum & quantitatem plena enim scientia requiritur:& ꝙ facti series nõ ignoretur.vñ si parentes sciant factam esse venditionem,& ignorent de certo pretio,nõ currit tale tẽpusvnius anni:qa sine pretio cõtractusvẽditiõis esse non potest.Notat Cy.in.l.j.C. de cõtrahẽ.emp. §.ptiũ.Insti.de emp.& vẽ.qa debet certificari de ptio ille cui cõpetit ius retractus.arg.l.fi.C.de iure emphy.qa eo ꝙ non habet notitiam eorũ quę sunt de substantia,non dicitur sciuisse,sed ignorasse.l. multum .ff. de condit. & demonstra.l.si quis extraneus.§.fi.ff. de acquir. hæredi. Idem si proximus sciret factam esse venditionem, sed ignorat esse perfectam.

Perfectio venditionis triplex.

6 ET aduerte†ꝙ triplex est perfectio.Prima est quoad conuentionem:hoc fit cum contractus à partibus est absolutus siue cõditionaliter,ita ꝙ nõ liceat pœnitere.l.sicut ab initio.C.de actio.& obli.Secunda est perfectio quo ad dationem & obligationẽ quæ etiam rei periculum ad se trahit.ff.de periculo & commo. rei vendi.l. necessario. Tertia est perfectio quo ad agnationem,quo ad rei traditionem et pretij numerationem,et ista est postrema & finalis perfectio, & plus dicitur perfectio ꝙ̃ aliæ supradictæ:quia.i.perfectum,ꝙ ex oĩbus eius partibus constat esse perfectũ.ff.de origi.iur.l.j. & ff.de pac.l.ab emptione.&.l.j.&.ij.C.qñ non liceat ab emptione discedere.Rebus ergo integris existẽtibus aut nondum perfectis,non incipit currere tempusvnius anni ex antedictis.Considera ergo ꝙ requiritur vera scientia facti,scilicet contractus perfecti.¶Adde†ꝙ perfectũ
7 non est quod in vsu esse non potest:& pluribus modis alijs dicitur.Ex quo notarius dans instrumentum non perfectum non dicitur falsarius. de his omnibus vide Lucam de penna in.l.prima.vt nemo ad suum patrocinium: libro vndecimo.C.

Scientia facti duplex. Vera.

8 SEd quæro qualiter pbabitur ista sciẽtia facti,dic†ꝙ duplex est scientia:quædã est vera,quædam est præsumpta.Vera scientia est ad quã peruenitur per sensum corporis:& ista dicitur vera scientia,quæ dicitur infallibilis notitia:& veritas quę per sensum acquiritur:scd'm Bal.in.l.scire leges.ff.de legi.vbi dicit ꝙ scientia est infallibilis notitia veritatis: & scientia consistit in medulla rationis,& non in cortice scripturarũ.j.q.ij.c.marchion. Faciunt quæ dicit Bar.in.l.admonendi.ff.de iureiur.allegans.l.qui testamento.in fine.ff.de testa.&.l.testium.C. de testibus.

Præsumpta.

9 ALia est†scientia facti præsumpta quæ aliqñ sumitur ex consanguinitate.l.octaui.ff.vñ cog.l.de tutela.C.de in integrum resti.mino.Aliqñ ex vicinitate.l. si vicinus.C.de nup.& in.l.filium cum.ff.de his q̃ sunt sui vel alie.iu.Aliquando ex eo ꝙ publicè scit vel publice scitur scd'm gl.si tutor.C.de peri.tut.& in aut.qui semel.C.quõ & quando iudex.Aliquando ex fama, siue ex eo quod publicè dicitur:vt in.l.cum quidam.§.ꝙ dicitur.ff.de acqui.hære.& ibi Bart.in.l.is potest .ff. de acqui. hæreditate.

Gradus intercietiam & ignorantiam. Dubietas.

10 SEd aduerte†quia scientiæ veræ terminus oppositus
11 est in scientia siue ignorantia†inter quæ extrema.s. scientiam et ignorantiã sunt gradus intermedij.Primus quidem gradus est dubietas,quæ per inuestigationem causatur.Hęc qdem nõ est species,sed est quoddam medium per ꝙ peruenit̃ ad inuestigandũ.gl.est in.l.j.C.de procu.& in rub.de iuris & facti ignorãtia.& in.l.si testa
12 tor.ff.de testa.& in.l.iij.C.qui.ad libe.pcla.nõ licet†dubitans tñ magis comparatur ignoranti ꝙ̃ scienti,scd'm ꝙ dicit Bart.in.l.fi.in.§.j.C.de fur.plenissime p do.meũ las.in.l.ꝙ̃diu.in.ij.col.C.qui admi.per eundem in.l.iij.§. genera.ff.de acqui.posses.in.l.error.in prin.C.de iuris & facti ignorantia.in.l.si per errorem.in fi.ij.col.ff.de iurisdi.omnium iudicum

Suspitio

13 SEcundus gradus est†suspitio,p quam animus incipit adherere,p tex.in.l.in lege aquilia si delictum.ibi ad suspitionem iudicẽ adducam.ff.ad legem aqui.& in l.absentem.ff.de pœnis.ibi,suspitionibus condẽnari.& in.l.iij.§.eiusdẽ.ibi ꝙ aut cui credas.ff.de testi.& hoc tangit Bar.in.l.fi.ff.de quęstioni.

Opinio.

14 TErtius gradus est†q dicitur opinio:p quã animus iudicis maximè adheret & nihil deest nisi confessio partis:vt habetur in tex.in.l.j.post principium.ff.de quęstioni.ibi,dum dicit ad qõnem tunc deuenitur cum suspectus est.Ita dicit Bar.in.l.admonendi.in.iiij.col. ff. de iureiu.Et sic opinio dicitur illa q̃ non per sensum,sed
15 per probationes,& media concludendi acquiritur † & vocatur vehemens opinio,seu credulitas,scd'm Bart.in l.pater.ff.de acqui.hęre.& de opinione est textus in .l.j. ff.de interro.actio.vbi pro hoc dat intellectum ad.l.ij.§. quod obseruari .C. de iura.calum.vbi est verbum credit:quod ita exponitur.

Vehemẽs opinio. Credulitas.

ADDITIO. De huiusmodi credulitate põt testis deponere etiam in alio casu: vt dicit Hippolytus de Narsilijs in singulari suo.xix. incipiente,tu scis clarum est. Et aduerte ꝙ hec vehemens opinio consonaveritati idem operet̃ ꝙ certitudo,scd'm gl.in.l.si quis extraneus.§.sciendum.in gl.fi.et ibi Bal.ff. de acqui.hęred.de qua Hippolytus de Marsilijs in consi.liij.numero.15.*

16 SEd an†possit peti istud ius retractus tẽpore fructuũ colligẽdorũ: Vide q̃ dicit Ale.in.l.q Rome.in prin. in vlti.col.ff.de verb.obli.¶Vide Gui.pa.decisione sua. cclvij.in.j.col.vide etiam quę dixi supra titu.(des rentes vendues à reachat).§.j.ibi, secundum est.

SEd an quis possit purgare morã post breue tẽpus? Vide Alex.in cõsi.suo.xxiiij.inci.Inspecto processu. in penul. col.in.iiij.vol.& in.d.cõsi.dicit in fi.ꝙ tale tempus à statuto pfixum,vel lege municipali non põt consensu partium prorogari:& plura ad hoc allegat.

In textu ibi,

Sans auoir regard.

IStud non vr̃ esse iuridicũ:ex quo donec sit tẽpus reachatus transactũ nonvr̃ esse res vendita extra familiã & agnationem incommutabiliter & incõmutabiliter.

Et ideo vr̄ ꝙ non sumus in casu rōnis huius consuetudinis, vt antiquum hæreditagium non exeat familiam & agnationem: & hac prædicta rōne videmus ꝙ in multis locis Franciæ non currit tale tempus nisi post tempus reachatus. Cur tam variè & quare secus hic et secus alibi. ¶ Credo ꝙ statuentes nostri habuerant respectū ad id ꝙ cōiter practicatur & solet fieri in hac patria: scilicet qđ perficitur vt cōiter contractus: & contractu, pfecto datur gratia redēptiua: que cū nō sit de cōtractu nec in eo apponať, non vr̄ impedire perfectionem contractus: vt vr̄ tenere Alex. in consi. suo. x. in. j. vol. Et Francis. curtius consi. suo. xij. & dixi. s̄. tit. (Des rentes vendues a reachat). §. j. ver. tertiū est &c. Et iō cōtractu perfecto est ius petendi acquisitum consanguineo, ex quo non est expectandum tempus reachatus.

Gratia redēptiua.

Questio

Sed iterum quæro: an si sim in processu contra cōsanguineum meum de fundo, quem dico ad me spectare: & consanguineus vendat: an si succumbā, possim venire ad ius retractus etiam post lapsum anni, videtur ꝙ sic, ex his q̄ dicit Io. fabri. in. §. qui aūt. insti. de excu. tut.

Sed si ius reachatus retinuit, vendat post modū illud an tunc consanguineus habebit ius retractus in illo iure sic vendito: vr̄ ꝙ sic: quia ex quo venditor sibi retinuerat ius reachatus, seu ius redimendi, res non erat incommutabiliter apud emptorem: & sic non erat incommutabiliter extra familiam, ex quo erat spes qđ ad familiam redire posset in vim iuris redimendi retenti. Cū ergo nunc in vim venditiōis huius iuris res vēdita exit extra familiam: vr̄ ꝙ vnus ex consanguineis pōt retrahere illud ius sic venditum, ac si vnus ex proximis iam retraxisset qui iterum venderet. ¶ Ego tñ semper dixi cōtrarium, eo quia tale ius redimēdi non impedit retractum: ergo cum sic fuerit amissum pro parentibus, tale ius non habent amplius recursum si vendatur post annum à tempore primæ venditionis.

§. sexto.

Le parent ne peult uendre ne aliener a aultruy le droict de retraict de l'heritage s'il n'est du lignage.

Idem dicunt consuetudines comitatuū Burgundiæ, Niuernensis. et in consuetudinibus Aluerniæ titu. (Des retraictz ou retenue). §. xij. & dicit cōsuetudo balliuatus de Chaulmont en Bassigny (Que lon ne peult faire paction ou conuention au preiudice du prouchain lignage.) Alio modo limitatur & intelligitur consuetudinibus ducatus Aurelianeñ. vt habetur in titu. (Des matieres de retraictz lignagier.) §. cclxxvj. & sequeñ. Et istud ꝙ hic dicitur est de iure: quia vt dicunt Albe. de rosate & alij in l. ad officium. C. commu. diui. in fi, ꝙ cessaret ratio statuti & cōsuetudinis, si cederetur illud ius tertio. Et ita etiā ibi Bal. & Sali. in. d. l. ad officium. Idem tenet do. meus Ias. in. l. j. §. fi. in. iiij. col. ff. de noui ope. nuntia. Et Barba. in consi. lj. in. xxiiij. colum. in. j. volu. allegat Pau. de cast. in quodam consilio, sed aduerte: quia est consilium nouum, in prima parte consiliorum nouorum. in impresione noua: qui plenè ponit diuersitatem inter hæc

1 duo. †Et quia non est cessibile, an sit transmissibile. Vide do. meum Ias. in. d. §. fi. in. iij. col. & Mat. de Afflictis in commento constitutionis super iure protomiseos. in §. vt intra triginta dies. in. ix. colum. ¶ Sed aduerte, quia vt textus nostræ consuetudinis dicit quod est cessibile in consanguineos, ideo etiam erit transmissibile: quia tunc hoc casu non cessat ratio statuti seu consuetudinis. Et vide ad supradicta Roma. in consi. ccccłxxxiiij. in

An ius retract⁹ sit transmissibile

2 cipienie. Hoc ꝙ vicinus. ¶ Barba. in dicto consi. lj. in. j. volu. in. xxiij. col. quærit, † quid de iure redimendi, qđ datur alicui virtute pacti de retrouendendo, an tale ius possit cedi alicui, & concludit ꝙ sic. probat per tex. in. l. j. §. vsufructuarius. ff. de noui oper. nun. vbi habens ius ingrediendi in fundum debitoris propria autoritate, potest illud cedere. & ibi Bar. dicit illum tex. melius ad hoc facere: ꝙ tex. de mundo. Plura ad hoc allegat quæ

Ius redimēdi an sit cessibile.

3 multum faciunt, quem videas.

Nvnquid † autem istud ius possit cedi fisco? Dic ꝙ non: quia istud est priuilegium concessum contra ius commune consanguineo: qđ quidem non pōt cedi fisco p priuatū. Ista est glo. in. l. res. §. lites. ff. de iure fisci. Ita dicit Frā. luca. de Parma. in. lxxij. priuilegio fisci.

An fisco possit cedi.

§. septimo.

Se le parent qui reachate l'heritage uendu, uend l'heritage reachete par proximite a aultre qui ne soit du lignage: le plus prouchain, ou aultres parentz successiuement comme dessus le peuuent reacheter en maniere, que dessus est dicte.

Idem in Comitatu Niuerneñ. & ferè in oībus locis Franciæ vbi vigent consuetudines retractus. ¶ † Nam ius retractus compe-

1 tens coniuncto vel consanguineo adeò est fauorabile, ꝙ etiam si transiret per mille manus potest vendicari ab vltimo emptore. arg. gl. in. l. ij. C. de rescinden. venditione & in. l. minori. in prin. ff. de euic. & in. l. in causæ. in fine. ff. de minori. ex quo vt ante dictum est in præcedenti. §. non potest cedi extraneo. Ita dicit Ludouicus Bologninus in consilio. suo. xxv. in. v. col. quem videas.

Ius retractus ꝙ fauorabile sit.

In textu ibi,

Vendu.

Intellige in venditione vera, & non nulla scilicet quia non interuenerit pretium, aut alias vt videre poteris ex his quæ dicit Boerius in consue. septenæ Bituriceñ. tit. de consue. feudorum. §. xviij.

§. octauo.

Semblablement retraict a lieu en uendition de rentes & censes: & aussi se ung homme baille son heritage ancien a cense ou rente annuelle et perpetuelle, en payant les rentes, & censes, et aultre prys & charges telz qui seront.

¶ Idem

IDem in comitatu Niuerneñ.& ferè in oib⁹ locis Franciç vbi vigẽt cõsutuedines retractus.¶Vide Boeriũ in cõsuet.septenæ Bituriceñ.tit.de consuetu.retractus.§.j.in glo.j.

In textu ibi,

Rentes & censes.

ISTud videtur esse in reditibus perpetuis non emptis ad tẽpus:quia redit⁹ empti cũ pacto de retrouẽdendo inter mobilia cõputãtur:vt.s.in tit. ¶Des rentes vẽdues a reachat)vbi plenè dixi,qñ redit⁹ annui cõputantur inter immobilia:& ponit Matth.de afflic.in cõmento constitutionis super iure ꝓmiseos,in glo.tota hęc lex.in.iij.col.& hoc etiã dicit tex.nostræ consuetudinis: & ibi qrit:an habeat locũ in re emphyteutica & feudali:vbi concludit ꝙ sic.dicã infrà,qñ dicã infra ꝙ etiam proximus parens præfertur domino cẽsuali & feudali.

In textu ibi,

Et aussi s'ung.

Questio SED quæro,de q̃stione multũ notabili,maritus & vxor dederũt eorũ hęreditagiũ ad reditũ,vel vendiderunt certũ reditum super eorũ hęreditagijs pro certo pretio,& se insolidũ obligauerũt,ac oia bona sua: hoc acto ꝙ essent duo rei debẽdi.auth.de duobus reis.colla.vij.venit vn⁹ de gñe vẽditoris,& offert pretiũ,& vẽdicat solidos reditus:venit & ali⁹ de genere alteri⁹,& sibi vendicat etiã offerẽdo pretiũ,quærit̃ qs eorũ admittit̃ primus:an ambo,Io.fab.i.§.fi.in vlti.col.insti.de duobus reis.mouet istam quæstionẽ,& dicit esse notabilẽ.

ET cum semel hæc q̃stio disputaret̃ ĩter quosdã aduocatos Heduẽ,dicebã ꝙ ex quo oia bona mariti & vxoris erãt isolidũ obligata,ꝙ vnusq́ſq; ex parẽtib⁹ admitteret̃ ꝓ media pte,nec est cõtra cõsuetudinẽ: qa reditus põt diuidi:hoc est ꝙ qlibet illorũ habebit dimidiã partẽ redituũ:intellige p̃dicta si vxor habeat hæreditagiũ antiquũ,puta quia habebat hæreditagia, aut pecunias datas in dotẽ sortiẽtes naturã hæreditagij: & etiã marit⁹ habeat antiqua hęreditagia:quia si vn⁹ illorum nõ haberet antiqua hæreditagia,nõ admitteret̃ ad retrahendũ:sed parẽtes alterius.& dixi hoc cõtra Io.fab. & quia dixi me non legisse alibi,hãc q̃stionẽ, dixit mihi quidã aduocat⁹ ꝙ Albe.de rosa.in.j.pte statutorũ.q. xcviij.decidit hãc qõnẽ,& dicit ꝙ neuter admittit̃: sed

Questio parcat mihi ei⁹ autoritas:quia credo ꝙ multũ erret.cogita si casus eueniat.¶Hęc cogitatio est facilis:quia essent cõsiderãda q̃ hic añ dicta sunt: & si vterq; haberet bona antiqua,ꝙ parẽtes vniuscuiusq; admitterent̃ pro rata cõtra Albe.si verò vnus tñ haberet antiqua hæreditagia,parẽtes illius admitterent̃.¶Sed iterũ quæro: pone ꝙ quis vẽdidit reditũ annuũ super suo fundo antiquo seu hæreditagio,qui intra annum non fuit retractus per parẽtes proximos:postmodũ vẽditor vendidit prędictũ fundũ,seu antiquum hęreditagiũ emptori annui reditus:et pretio dicti annui reditus cõputato cũ certa alia summa.an si parẽtes illius velint prædictum

Res sua nemini seruit. fundũ retrahere,possint etiã retrahere reditũ annuũ,an verò prędict⁹ redit⁹ annu⁹ qui fuerat emptus antè debeat remanere emptori:Bal.in.l.si vẽdidisset.C.si antiquior credi.pignus vendi.dicit ꝙ licet res sua nemini seruiat.l.in re cõmuni in fundo.ff.de seruí.vrbanorum præ.cum vulg.& sic ꝙ ex quo habebat seruitutẽ factus est dñs,videtur ꝙ seruit⁹ sit extincta: tñ hoc casu quia non est factus dñs,incõmutabiliter remanet seruit⁹ & hypotheca.Quidam aduocatus mihi semel dixit, ꝙ ex quo erat augmẽtatio pretij in vẽditione,ꝙ nõ erat amplius habẽdus respectus ad primã vẽditionẽ,sed ad secundã:& sic ꝙ secunda venditio fundi cõprehendebat totũ,in quo erat ius retract⁹ tam ex duob⁹ francis annui reditus primò vẽditis,q̃ in fundo.p.l.pacta cõuenta.versi.Paul⁹ notat.ff.de cõtrahẽ.empt.sed ille tex.nihil facit:qa sunt duę vẽditiones duarũ rerũ,vna scilicet annui redit⁹ duorũ frãcorũ,& altera fundi,nec vna habet aliqd i alia,ex q̃ tps anni q̃ ad reditũ annuũ erat transactum:ꝙ retrahẽdo fundũ postea venditũ nõ erat loc⁹ iuri retractus quo ad dictos duos frãcos annui reditus.

COntra etiã dicta Bal.in.d.l.si vẽdidisset.s.alleg.videnẽ facere dicta Bal.more solito sibi cõtrarij in.l. si marit⁹.C.de inof.test.quẽ.s.alle.vbi†si habẽs vsumfructũ emat proprietatẽ,& cõsanguine⁹ retrahat ꝓprietatem,retrahit etiam vsumfructũ.Sed Pau.de cast.veritatis amator in lecturis,licet fuerit satis periculosus in consilijs, tenet cõtra Bald.ibi:& etiã Cy.tenet ꝙ vsufructus reuiuiscit,nec extinguit̃ cũ proprietate recuperata per cõsanguineũ,maximè in vim nostræ cõsuetudinis, q̃ nõ trãsfert ius in cõsanguineũ,sed solũ facultatẽ retrahendi,quo adhuc est min⁹ q̃ si rescinderet cõtractum: quo casu,vt dicit Bal.in.d.l.si marit⁹.non confundetur vsusfructus,qñ rescisio nõ extendit̃ vltra rẽ vẽditam. cõtrar⁹.l Paul. de cast.veritatis amator.

ET facit cõra Bal.doctrina Albe.de rosa.in.l.dominus.ff.de vsufructu.vbi dicit,†ꝙ si reuocatio contractus habet cãm p̃cedentẽ veram,vel p̃sumptam de iure,reuocato iure ꝓprietatis nõ extinguit̃ vsusfruct⁹. per.d.l.si maritus.vt est etiã hoc casu vbi habet causam p̃cedentẽ pręsumptã,ex iure nostro municipali.& ideo reuocata ꝓprietate nõ extinguit̃ vsusfruct⁹,aut nõ habet cãm præcedentẽ de iure verã vel pręsumptã: & tũc hoc casu reuocata proprietate reuocatur & vsusfruct⁹. Reuocatio contractus an extinguat vsũfructũ.

ET hanc opi cõtra Bal.in casu statuti de quo hic tenet Ang.in.d.l.si maritus.in fi.Vel etiam secundũ Salice.in.d.l.si maritus.eo quia rescisio cõtractus est soluto pretio & mediãte solutione pretij:cũ tantũ sit pretium de ꝓprietate solutũ:ideo tñmodo retrahet̃ proprietas:cũ si nõ fuerit vendit⁹ vsusfruct⁹,ergo non põt de eo reddi pretium.& sic nõ habent locũ verba cõsuetudinis in vsufructu,per cõsequens nec cõsuetudo: ex quo semper remanebit vsusfructus, licet retrahat̃ proprietas,vt tenet Salice.in dicta.l.si maritus.in fi.Et opi. contra Bald.dicit ęquiorem & tenendã Boerius in consuetu.Bituriceñ.§.iij.versiculo, quæritur, vnus habet. ¶Aliam solutionem ad id quod dicitur, quòd res sua nemini seruit,ponit Guido.papę decisio.sua.ccccxxv. quam.s.retuli in titu.(Des mainsmortes.)§.xv.in glo. addita.in verbo(mainmortables.)

§.nono.

EN uenditiõ d'heritage anciẽ, uendu par decret,retraction a lieu comme en aultre uendition,en la maniere dessusdicte dedans l'an & le iour a compter du iour de l'interposition du decret.

IDem in patria Turoneñ. ¶ In comitatu Burgundiæ est consuetudo contraria quo ad parentes, qui non habent ius retractus in hoc casu, quo ad dñm autẽ censualem & dominũ fundi secus: quia dominus habet ius prælationis: aut capit laudemia ad eius voluntatem.

Questio

QVid in hac patria, an si vendatur per decretũ res cẽsuales, & dñs sit opponẽs in subhastatione, an posit habere ꝑlationis, ius aut laudemiorũ: ista q̃stio est in hac ciuitate Heduẽn. & videt̃ ꝙ habeat ius laudemiorũ: quia ex quo est vẽditio seu alienatio, dñs in prædictis debet habere laudemiũ. per text. in. l. fi. C. de iu. emphy. & ꝑ consuetudines nr̃as in titu. seq. dicam ibi fortè latius: quia credo ꝙ q̃stio ista in hac ciuitate Heduẽn. his dieb⁹ terminabitur. tñ aduertendũ est ad id qd' decidit Alberi. de rosa. in. d. l. fi. in pen. col. ibi, quęrit etiã. & dñs meus Ias. in. d. l. fi. in. xij. col. in. ij. q. ibi, ista decisio est multũ singularis. multa pro vna parte adduxi, quæ hîc non infero: & ex causa. dixi tñ si domi nus non sit emptor, licet sit opponens: ꝙ si vẽdatur res per decretũ, ꝙ habebit dñs ius laudemij, imò ꝙ pl⁹ est:

Laudemiũ à retrahente soluẽdũ.

1 & in hoc pẽdent leges & prophetæ, † si res alienata per decretum redimat̃ iure retractus ab emptore per cõsanguineũ, ꝙ adhuc ab isto consanguineo debet solui laudemium dño censuali: & ꝙ sit verũ ꝓbat̃: nã si res adiudicetur per iudicẽ alicui, adhuc dñs potest eam retinere secundũ additionẽ Petri Iacobi in titu. de actione in rem pro re emphyteu. q̃ cecidit in cõmissum. in. j. ad di. si ergo seruetur in hoc ius pro dño censuali, cur non etiã ius laudemij, cũ ius retentionis & laudemij à pari procedũt: quo ad volũtatem dñi. Alberi. de rosate in. j. parte statutorũ. q. xcv. dicit ꝙ ꝓximus retrahẽs ab emptore extraneo debet adhuc soluere laudemiũ. facit q̃a est noua venditio. l. si seruus. §. cũ igitur. ff. de euictioni.

Laudemia quã debeant & quã non.

¶ Alberi. in dicto loco facit quandam distinctionẽ: sed quo ad nos nõ facit ad cõsuetudinẽ nostram. idẽ Albe. in. l. si duob⁹. §. sed quæritur. C. cõia. de lega. sed quo ad nos dicendũ est ꝙ non debet̃ laudemium: ex quo nõ dicitur per consuetudines ꝙ ex omni vẽditione rei censualis debeat̃ laudemium, sed dicit solum ꝙ an debeat̃ laudemiũ, vel non: & quomodo inspiciendus est vsus patrię & regionis, cũ ergo ex vsu patriæ non debeatur in tali casu: & ita obseruatum est, nõ est recurrendũ ad ius cõmune: eo quia in hoc disponit approbãdo vsum & obseruãtiã p̃rię in suis locis. Audiui in aliquib⁹ locis obseruantiã esse: ꝙ media tm̃ laudemia soluunt̃: nõ vidi illã obseruantiã probatã, ideo non insisto. Boeri⁹ in cõsuetu. Bituriceñ. ti. de cõsuetu. retract⁹. §. v. vt dicit ꝙ
2 de cõsuetudine obseruat̃ opin. Alber. vbi pl⁹ dicit, † ꝙ etiã laudemia debent̃ dño, si ꝓximior q̃ttauit ius suũ emptori mediante pecunia. Idẽ etiã si emptor suppleat iustum pretiũ: quia ex suppletione, debẽtur laudemia.

Ius retract⁹ an et q̃n habeat locũ in insolutum datione.

SED videt̃ facere in contrariũ qd' dicit dñs me⁹ Ia
3 son in. d. l. fi. in. xj. col. vbi dicit̃ † ꝙ ex alienatione necessaria non debet̃ laudemium: prout etiã dicit Bar. & Albe. in. l. & ideo. in prin. ff. de condi. furti. ¶ Sed alienatio q̃ fit ex adiudicatione est necessaria: vt est tex. in. l. si pignori. quasi in fine. ff. familię erciscundæ igitur &c. ¶ Item plus videtur facere istud quod dicit idem dominus meus Iason in. d. l. fi. in. x. col. ibi, sed anteq̃ veniam
4 ad quæstiones, vbi dicit † ꝙ quando secundus emphyteuta emit à primò de consensu domini, nõ requiritur alia reuocatio: nec debet solui laudemium: & ita quod Io. de ana. ita consuluit in consi. xc. & Pet. de anchara. in consi. lxiij. inci. motiua iudicis. ex quo ergo erat dominus in processu si consensit interpositioni decreti per iudicem in vltimum app̃ etiatorem, videtur ꝙ non debeat habere laudemium cogita in hoc: quia ad hoc dico, ꝙ hoc est verum, quando alienatio esset necessaria ex parte emptoris, seu illius in quem possesio rei transfertur per titulnm, puta in diuisione: nam ille qui cogitur diuidere ex quo ei adiudicatur vna pars, tunc in casu cum necessariò teneatur habere illã, per textũ ex illo titulo non soluit laudemium: secus autem in venditione rei censualis, quę vendetur propter non solutum canonem: quia ille qui emit nõ est emptor necessarius: etiam si esset qui caperet in solutum, adhuc tenetur soluere laudemium: idem ergo fortius in proximo qui retrahit, quia non est emptor necessarius: secus est in diuisione, vt infrà dicam plenius, quando dicam an in diuisione habeat locum ius retractus.

5 SED quæro. † pone ꝙ aliqua res detur insolutũ creditori, an in hoc casu habeat locum ius retractus: videtur quòd non: quia ex quo consuetudo loquit̃ in emptione & venditione, non debet extẽdi ad alios cõtractus. & ita tenet Spec. in terminis. in tit. de emptio. & vendi. §. ij. incip. nunc dicendum est. in. v. col. versic. sed pone statutũ est in aliquo loco. ita tenet Philip. decius in cõsi. xviij. in. ij. col. dominus meus Iason. in. l. j. in iiij. col. ff. de re. permuta. Alberi. in. l. j. ff. de fun. dot. & in. l. peto. §. predium. ff. de leg. ij. & in. j. parte statutorum. q. sua. lxxxviij. Guido pape quæstione sua. cclvij. in fi.

VIdetur in hoc casu fienda considiratio, aut hæc datio insolutum sit voluntariè, aut sit necessariè, si fiat necessariò, puta in casu subhastatiõis rerum pignoratarum seu hypothecatarum: tunc videtur ꝙ de iure non habeat locum ius retractus, per ea quæ nota. consoluit Roma. in consilio suo. cvij. incip. circa id de quo quæritur. ex quo dicit Alberic. de Rosate. in. ij. parte statutorum in quæstio. ccvj. & Bal. in. c. j. in fine. in titu. de
6 alie. feud. † ꝙ statuta loquentia de vẽditione vendicant sibi locum in datione insolutum. ita etiam tenet Ioan. Fab. in. l. si prædium. C. de euictio. & idem etiam tenet Pau. de cast. in consi. suo incip. in Christi nomine, amẽ. super primũ videtur dicendũ. quẽ refert & sequitur do. Lud. Bologni. in consi. suo. xxv. in. iiij. col. ¶ Sed aduerte: quia credo istud esse de iure, secus de consuetudine nr̃a: quia idẽ in alienatione necessaria, vt hic in hoc tex. nr̃ę cõsuetudinis. sed põt dici ꝙ istud debet intelligi q̃n datur res insolutum æstimata: per ea quæ dicit Pau. de cast. in. l. j. C. de re. permu. & per Bal. ibi, & Sali. vbi plus
7 dicit, † ꝙ q̃n in cõtractu interuenit species non æstimata ex vna parte, & ex alia species æstimata ꝙ est contract⁹ emptionis & venditionis. per. l. pretij causa. C. de rescinden. venditio. ita per plura Ludouicus Bologni. in dicto consilio. xxv. & plenius in consilio xxj.

ET ibi rñdet & dat solutionẽ ad doctrinã Specu. & Io. and. in dicto loco hîc añ alle. quia ibi Spec. loq̃tur q̃n non interuenit in datione insolutũ neq; pretiũ, neq; spẽs æstimata q̃ habet loco pretij: vt ibi dicit: et cũ videas: sec⁹ autẽ vbi interuenit pretiũ: puta q̃n dat̃ aliqua res alicui creditori insolutũ ꝓ tali summa: nã i hoc casu est pretiũ ex quo est emptio, vt ibi ꝓ eũ. faciũt ad hanc q̃stionẽ quæ dicit Alex. in cõsi. suo. lij. in. j. vol. & Bald.

Bald.in consi.ccc.in.j.parte.Raphael cuma.in cōsi.xxix. in fi.incipien.quidam florentinus.Alexā.qui plenè disputat in consi.suo.lij.in.j.vol.Fulgo.in cōsi.cxxxiiij.in ij.col.plura alia all'.Bologni.in dicto consil.xxj.in fi.in specie decidit hanc q̄stionē Io.de Platea in.l.j.C.de fun. patrimo.lib.xj.faciunt q̄ dicit Fran.de Aretio.in consi. xxxij.col.ij.versi.nec obstat.& in consi.cxxiiij.versicu.

9 concedo æquiparationē.†nam quicq̄d dicitur aut statuitur in emptione,habét locū in datione insolutū.Cy. Bal.& Sali.in.l.libera.C.de senten.plus dicit Bald.in.l.à diuo pio.§.si pignora.ff.de re iud.& ibi Alexā.ꝙ sicut non valet emptio & venditio sine pretio.instit.de contrahen.emp.§.pretium.ita etiam datio insolutū.faciunt ad prædicta quæ dicit Pau.de ca.in consi.clx.in nouis consilijs.Io.de Imo.in consi.viij.in vlt.col.versi.circa tēpus.¶Aduerte,quia Io.sanxō in cōsuetu. Turoneñ.tit. (des retraictz.)arti.xxiiij.vbi est cōtraria cōsuetudo, allegat dictū Spec.& stat cū eo,& cum Luc.de pēna in.l. fi.col.ij.C.de p̄di.curia.li.x.ex quo est cōsuetudo ꝓ eis.

An in per⁹mutatione. QVid aūt in pmutatione:†an in ea habeat locū ius retract⁹:Alex.in consi.suo.lxxvij.incip.inChristi saluatoris noie.in.ij.col.in.v.vol.alleg.Bal.

10 in.l.j.C.de re.pmu.in ver.scias.dicit†ꝙ statutū loquens in permutatione non cōprehendit venditionē:quia statuta sunt stricti iuris:licet contractus permutationis,& vēditionis sint similes.l.fi.ff.de re.permu.l.ij.C.de rerū permu.ergo idem erit dicēdum ecōtrario:cū eadem videatur esse ratio in vno sicut in alio.dicit tamē ꝙ illud non est verū,q̄ñ statutū prohibet venditionē cōtra ius cōmune:quia tunc statutū prohibēs venditionē contra ius cōmune cōprehēdit etiā permutationē.ita dicit esse glo.singularis,ad hoc in.l.fi.C.de prædijs curia.lib.x.& ita tenet Bal.in aut.ei qui.circa vltimā chartā.C.de bo. auto.iudi.possi.cū alijs per eū ibidē alleg.Sed sic est ꝙ in casu nostrarum consuetudinū prohibetur venditio in extraneos,nisi requisitis parētib⁹ cōtra ius cōmune, scilicet contra.l.dudū.C.de cōtrahē.emptio.ergo statutum seu cōsuetudo nostra ꝓhibens venditionē in hoc casu,etiam cōprehēdit permutationē.Istud est magnū fundamentū.sed tñ Matth.de Afflic.in cōmento constitutionis super iure ꝓtomiseos,in gl.Licet enim supradicta multū vrgeant pro hac opi.tñ veritas est in contra-

11 rium in pmutatione: & hoc probat.†decuriones prohibentur vēdere res immobiles eorū, sed pmutare & donare pñt.l.iij.C.de prædi.curia.lib.x.plura alia fundamenta ad hāc partē adducit Marti.de afflic.in dicto suo cōmento super iure ꝓtomiseos.in gl.licet enim in iiij.col.ibi,nono nota ex text.ex q̄bus tenet ꝙ nō habet locū ius retract⁹ in pmutatiōe: q̄a nō est emptio.& ita etiā tenet Io.de platea in.l.fi.in.ij.col.C.de prædi.curia. li.x.p̄dicta dic esse vera,nisi interueniret fraus: prout tenent oēs hic antè alleg.maximè.Lud. Bolo.in cōsi.suo xxv.vbi plenè.¶Videq̄ dixi īfrà.§.fi.i gl.(font eschāge.)

An in donatione. 12 SED quid†in donatione,an in ea habeat locū ius retract⁹:Alex.in dicto cōsi.lxxvj.in.v.vol.dicit idē esse in donatione,sicut in permutatione. Sed Federi.in sua cōstitu.super iure cōgrui seu ꝓtomiseos,dicit' p̄dictum ius retractus nō habere locum in donatione inter viuos,cā mortis &c.vbi dicit,causa verò dotis,vel donationis ꝓpter nuptias,vel simplicis donatiōis,vel donationis cā mortis,vel ex testamēto,vel ex pmutatiōe, vel ex trāsactione,parētes & extranei oēs pñt alienare: & de singulis istud est iuridicū.de permutatione dictū

13 est de donatione simplici:facit,†quia prohibita venditione nō est prohibita donatio.facit tex.in.l.j.C.de fun. patrimo.li.x.quē alleg.Bal.ibi facit tex.in.l.fi.C.de prędi.curia.li.x.& ita etiā tenent Cy.& Bal.in.l.volūtas.C. de fideicō.& ita tenet Marti.de afflic.in dicto cōmento. in.§.licet enim.in.iiij.col.vbi idē dicit in donatione cā mortis.¶Adde ꝙ Bñdictus de Plumbi.in.l.si vsumfructum.ff.de libe.cau.dicit,ꝙ etiā p̄dictū ius retractus habet locū etiā si donetur vel in dotem det,per illum tex.

14 QVid in trāsactione an habeat locū ius retractus? Marti.in dicto loco,in.viij.col.dicit ꝙ nō:q̄d' pa- An in trāsactione.

15 tet:quia†sub noie vēditionis nō cōprehēditur trāsactio:sicut in siñ dicim⁹,ꝙ licet feudū nō possit alienari sine cōsensu dñi,tñ de eo pōt fieri trāsactio.c.si vasall⁹ de suo feudo.in ti.si de feu.fue.cōtrouer.vide tñ ibi And.de Iser.in pen.col.& vide p̄dicta in.c.j.de controuersia inter vasallū & aliū de beneficio.& per Spec. in titu.de arbi.§.restat.versicu.sed nunquid vasallus.

ADDITIO. Vide Ioā.Saxon in cōsuetu.Turoneñ. in titu. (des retraictz) in xxiiij.arti.Sed vltra eum tu dic ꝙ dimissio rei existētis in lite ex cā transactionis nō est alienatio.text.est & ibi doctores, maximè do.meus Iason in.l.si pro fundo.C. de transactio.dixi in tit.(des censes).§.j.in gl.(retenue.) Et facit, quoniam vt dicit Bart.in.l.ij.C.de rescindē.vēditione.& in.l.si quis cum aliter.ff.de verborum obli. remedium dictę.l.ij.non habet locum in transactione. Et an ex ea debeantur laudemia,vide Bertrandi.in consilio.cccxxj.numero.ij.in prima parte. *

16 ITem quærit Marti.in dicta.viij.col.q̄d†in cōpēsatione an habeat locum ius retractus seu congrui:& dicit ꝙ aut p̄cedit aliquis contractus in quo habuit locū ius retractus:& in partem pretij vult debitū compensare:& tunc habet locum ius retractus seu congrui vtilis tantùm.ff.de liber.cau.aut nullus contractus præcessit: An in cōpēsatiōe.

17 tunc nō habet locū ius retractus:†quia compensare est donare:vt in.l.Iulianus ait.ff.de cōdi.& demonstratio. no.docto.in.l.si fundum.§.Titio fundum.ff.de leg.j.& in.l.dedisse.ff.de verborum significatio.¶Aliâs in casu emergenti dixi, ꝙ habens aliquos reditus emptos per eum aut ei⁹ p̄decessorem super hęreditagio,si postmodùm acquirat hæreditagium pro aliqua summa,ita ꝙ non amplius teneatur ad reditū:ꝙ in illa emptione noua hęreditagij habet locum ius retractus ex hac noua venditione,quæ comprehendet etiam reditus antè emptos:quia illi reditus dati seu compensati dantur loco pretij:quod sufficit,vt dixi antè,in glo.(le pris).§.j.huius tit.& istud secundū pactum hic appositum ꝙ reditus prius empti sint extincti ratione huius venditionis est loco pretij.l.fundi partem dimidiam.ff.de contrahen.emp.ita ꝙ est noua venditio.l.pacta conuenta.versicu.Paulus.ff.de cōtrahen.emp.& ibi per docto.¶De huiusmodi.l.pacta conuēta.versicu.Paul⁹,vide amplè per Albert.Brunū.in suo tract.de augmēto rebusq; additis,in.iiij.cōclusione subalterna tertiæ cōclusiōis principalis,vbi copiosè multa adducit.q̄ faciunt ad huiusmodi materiam.Et dicit Bal.in argumen.d.l.fundi partem dimidiam, ꝙ qui petit restitui aduersus seu contra contractum,videtur petere restitui contra pactum vel clausulam appositam in contractu.& vt dicit Ioan.

18 fabri in.§.pretium.in princi.insti.de emp.& vendi.†ꝙ

illud quod promittit in contractu de satisfaciẽdo cum pretio est loco pretij. & ideo si emo rẽ mihi hypothecatam pro minori ꝑtio rõne hypothecę cũ pacto ꝙ sit extincta, illud pactũ est loco pretij. ita etiã dicit Ioã. fab. in §. itẽ pretiũ. instit. eo. vbi vltrà dicit ꝙ si sit actũ in vẽdẽdo rẽ ꝙ satisfacias creditorib⁹: ꝙ si pretiũ nõ sit certum non debẽtur ventæ, neq; laudemia. secus ergo si pretiũ sit certum. argu. eorum quę dicit in d. §. pretium.

An in diuisione.

19 ITem quæritꝰ, quid † in diuisione an habeat locũ ius retractus. puta si vni venit in pte vna dom⁹, an habeat locum ius retract⁹? Posset poni casus qui posset euenire in facto. Sunt plures cõsanguinei simul in cõmunione qui veniũt ad diuisionẽ, fortè sunt in quarto gradu cũ duob⁹ fratrib⁹. Istis cõsanguineis in partẽ datur domus antiqua: veniũt cõsanguinei istorũ duorũ fratrũ qui nõ erant in cõmunione, sunt tñ proximiores, & petunt illam domũ iure retractus: nũquid debeant habere? ¶ Videtꝰ ꝙ sic: quia diuisio vicẽ emptionis continet. C. cõia vtriusq; iudi. l. diuisionẽ. cum l. vij. ff. cõmuni diui. nam † & quod prohibetꝰ alienare, ꝓhibetur cõmuni diuidũdo agere. ff. de castrẽ. pecu. l. ex castrẽsi. dicũt aliq ꝙ eo ꝓcurãte est alienatio: secus si socius ꝓuocat. arg. l. ij. C. de fundo dotali. ꝙ. l. cum in fundo. §. si fundũ. ff. de iu. do. & l. inter oẽs. C. de præd. mino. sed hoc nõ est verũ: quia regulariter nemo cogitur stare in cõmunione, l. fi. in fi. C. de litigio. ff. de cõdi. inde. l. si fortẽ. §. si centum. l. iubemus nulli. j. responso. C. de sacrosan. eccles.

Casus.

20

ITem quia per diuisionẽ aliqd obuenit alicui qui dicitur habere partẽ suam quã primò in cõmuni posside bat: iuxta notata in l. ij. ff. cõmunia prædiorũ. † & sic diuisio non est alienatio: quod patet etiã, quia feudum non põt alienari &c. Sed diuidi sic, nisi feudũ marchiæ, vel ducat⁹. §. præterea ducatus. de prohibi. feu. aliena. ꝑ Federic. Facit. l. j. §. j. ff. de rebus eorũ. l. fisci. §. pen. ff. de petitio. hæredi. & vide Lud. Roma. in cõsi. suo. clxxxij. qui dicit, ꝙ de diuisione soluitꝰ gabella, stante statuto ꝙ de omni alienatione soluatur gabella. ¶ Vide quæ dixi. s. tit. (des fiedz). §. fi. in glo. (en alienatiõ) versi. videndum est. & in additiõe ibi posita. vide etiam Guido. pape. q. xlviij. ¶ Et an ex diuisiõe debeatur laudemiũ: vide quæ dixi. s. tit. sequen. §. fi. & Boeriũ in consuetu. Bituriceñ. titu. de consuetu. feudi & census. §. vj. in glo. magna. vide domi. Iaso. in l. fi. col. xij. C. de iure emphy.

21

Questio

ITem quæritur vlterius, quid si alienatur res per aliquem ex cõsanguineis alicui emptori quæ quidẽ res sit cẽsualis: si proximus postea retrahat, an iste emptor à quo retrahitur, & proximus retrahens teneantur soluere laudemia de proximo? vide quæ dixi hic antè in principio huius. §. de emptore. vide Albericum de rosate. in l. si duobus. §. sed quia nostra maiestas. C. commu. de leg. & in prima parte suorum statutorũ. q. cxv.

§. decimo.

AV reachat & retractiõ de heritages soyẽt cẽsables ou feodaulx uenduz, le lignagier sera preferé au seigneur feodal, ou cẽtier, toutes & quantes fois que l'ung dés lignagiers a faict diligẽce d'auoir la retraicte de l'heritage uendu, le uendeur & l'acheteur ne peuent faire cõuention ensemble pour empescher ladicte retraicte au preiudice du lignagier.

ISta consuetudo est in comitatu Niuernensi, & ferè in omnibus locis Franciæ, vbi vigent cõsuetudines retractus.

IDem in consuetudinibus quasi totius Francię scilicet ducatus Aurelianeñ. in titu. (Des retraictz). §. cclxxxvij. Et in ducatu Aluerniæ titu. (De retraict ou retenue). §. xv. Et vide de hoc articulo in consuetudinibus vicecomitatus & præpositurae Parisieñ. in titu. (De retraict lignagier). §. clxxxiij. & §. clxxxv. & in consuetudinibus Bituriceñ. in titu. (Du retraict lignagier). §. vlti. Idem in consuetudinibus balliuatus Meldeñ. in titu. (De retraict). §. cxiiij. Et q̃tum ad vltimũ articulũ ꝙ nõ potest fieri pactio in præiudiciũ proximi. Idem in consuetudinibus balliuatus de Chaulmont en basßigny. ¶ Idem in consuetudinibus Turoneñ. & vide Ioãnem Sanxon in suo commento super dictis consuetudini. titu. (Comme hommage se doibt offrir a son seigneur) c. fi. in fine. vbi videtur tenere contrarium stante consuetudine nostra & Turoneñ. in locis vbi viget talis consuetudo.

In textu ibi,

Au seigneur feodal.

1 PEr istum textum põdero duo. † Primum ꝙ etiam ius reachatus & retentionis competit domino feudali per consuetudinem: ad quod multi nõ aduertunt: & etiam videtur ꝙ istud sit de iure, per tex. in. §. porrò. in titulo, qualiter olim feudum poterat alienari, tamen dominus meus Iason. in l. iij. in. iiij. colum. ibi, iuxta suu pradictum notabile. C. de iure emphyteu. voluit tenere contrarium, videlicet quòd dominus præfertur consanguineo. Et ita tenet etiam Albericus de rosate. in l. imperator. la. ij. ff. de pactis. Sed licet illud posset sustineri in emphyteusi, non tamen idem est in feudo & censu. & aduerte quia textus in dicto. §. porrò. nihil facit ꝙ de iure communi habeat dominus feudi, sed tãtùm allegat quandam consuetudinem quæ tunc erat, quã nõ approbat. Dicam alibi.

Ius reachatus cõpetit dño feudi.

DIcit tamen Guilielmus Benedicti, in sua repetitio. c. Raynutius. in verbo, & vxorem nomine Adelasiam. numero. 858. de testamen. ꝙ in ciuitate Caturceñ. est consuetudo ꝙ domini feudales non habent ius prælationis, quia etiam non possunt retinere feuda. eo quia tenẽtur alios inuestire vt ibi amplè etiam de principe qui non potest retinere feudum sibi confiscatum. Sed videtur ꝙ iste textus non probet quòd ius retentionis competat domino, sed solum ius reachatus & retractionis, quæ sunt diuersa: licet videatur ꝙ nunq; potest alio modo intelligi iste text. nisi ꝙ dominus non præfertur in iure retentionis habenti ius retractus aut reachatus. ergo à contrario si non sint qui habeant tale ius retractus aut reachatus, videtur ꝙ domin⁹ sit admittendus in iure quod sibi competere potest, quod nõ potest esse aliud nisi ius retentionis. ¶ Et quantum

2 ad hoc † ꝙ dominus habeat ius retentionis, an istud sit à tempore contractus, an à tempore denuntiationis & notificationis, & intra quod tempus, an intra annũ, an verò intra. xl. dies. Nam neutrum istorum video decisum,

Ius retentionis à quo tpe competat domino.

sum, neq; per dispositionẽ iuris, neq; p cõsuetudinẽ: nisi arguam⁹ à simili: qđ pōt esse in vtroq;. Nam primò pōt esse consuetudo, ꝙ intra annū possit qs retinere. §. Titius. si de feudo defuncti cõtentio sit. &. §. porrò. qualiter olī feudū poterat alienari. Sed hic expsse nihil decidit per cõsuetudinẽ nostrā: †nisi dicam⁹, ꝙ ī hoc. §. ius retractiōis & retractus seu reachat⁹ æquiparanẽ. Ex quo ergo ius retractus est vnius anni: ideo etiā videreẽ idẽ esse in iure reachat⁹, qđ meli⁹ diceret ius retẽtionis. Sed in hoc dic, ꝙ hic ī hoc. §. nō parificanẽ ius retentionis & ius retractus: sed tm̄ parificanẽ ius feudi, & ius cẽsuali: ideo tp̄s determinatū in iure retẽtionis census extendetur ad retentionẽ iuris feudalis, vt dixi in fine harum cõsuetudinū, in cõclusione, in gl. (interpretées) versi. decima conclusio. & ideo etiā curret tale tp̄s à tẽpore denuntiationis. Cū ergo in Burgūdia tẽpus iuris retẽtionis in censu sit quadraginta dierum post denuntiationem, idem erit in tempore iuris retẽtionis in feudo.

Secundò †ꝙ in p̄dicto iure retẽtiōis dn̄s feudi p̄ferri debeat dn̄o cẽsuali, posito ꝙ sit res feudalis & censualis vni. qđ an possit esse, dicā infrà in tit. (Des cẽses) §. iij. inci. (Lon peult mettre cẽse sur cẽse) et hoc hic probatur ex ordine lr̄æ seu scripturę, qm̄ vt dicit Bal. i. l. aduersus. C. de fur. †ꝙ q prior est ī ordine scripturę, p̄sumitur prior ī tpe. & Bal. ī. l. j. C. de impub. & alijs substitu. ꝙ in dubio daẽ regula ex ordine verborꝶ. Et vide Feli. in. c. cū dilecta. in. iij. col. in versi. ordo scripturę. extrà de rescrip. vbi plura allegat ad hanc materiā. Dicit tñ vnū post Bal. ī. j. l. C. de edicto diui adria. tol. ꝙ si vna res nō pōt cõpetere nisi vni, & sint p̄res noīati: ille primus nominat⁹ erit p̄ferendus. Cogita. ¶ Et de materia ordinis scripturæ, vide do. meū Ias. in. l. ij. §. prius. ff. de vulg. & pupil. substitu. in penul. col. & Francis. are. in consi. cliij. Panor. in. c. dilectus filius. extrà de præbendis.

Aduerte tñ ad tex. ī. c. decernim⁹. extrà de iudi. vbi non attendiẽ ordo scripturæ. Et vide Bal. in fi. C. de hęre. insti. et in. l. j. in. iiij. oppo. C. de his q̄ pœnę noīe. vbi dicit †ꝙ potius ordo intellect⁹ debet attẽdi, q̄ ordo scripturę. Cogita. ¶ †An ex vẽditiōe rei feudalis debeanẽ laudemia dn̄o, de cõsuetudine nr̄a nihil disponitur: ergo ad ius cōe recurrendū est: vt in fine cõclusionū istarū cõsuetudinū dicit: & etiā quia casus omissus remanet in dispositiōe iuris cōis. l. cõmodissimè. ff. de lib. & posth. l. si extraneus. ff. de cõdict. ob cām. Quid ergo dicẽdū est de iure: an dn̄s debeat habere laudemia: dic ꝙ nō: vt videre potes per Boeriū in cõsuetu. Bituriceñ. tit. de cõsuetu. feudi. §. v. valeret tñ consuetudo ꝙ aliqs dn̄s exigeret ꝑ inuestitura rei feudalis, posset etiā argui ꝙ sic: cū ex re emphyteutica debeanẽ: & de emphyteusi ad feudū bonū est argu. plenè per do. meum Iaso. in. l. j. col. x. C. de iure emphyteu. dixi in prin. huius glo.

Quæro de q̄stione q̄ euenit his dieb⁹ in hac ciuitate Heduẽ. Aliqs vendidit quādā domū antiquā extraneo: añq; consanguine⁹ venditoris peteret dictam domū sibi dari iure retract⁹, ille extrane⁹ emptor iterū reuendidit primo vẽditori cõsanguineo: post quā reuenditionẽ iterū primo venditori factā per extraneū, cõsanguineus fecit citare extraneū qui prius emerat: petẽdo p̄dictam domū sibi trāsferri iure retractus: dicit extrane⁹: nō ampli⁹ sum dn̄s: ego iterū reuendidi primo vẽditori: agas cū eo. queriẽ, an hęc scd'a reuenditio possit impedire et tollere ius retractus qđ fuit 1 acquisitum: cõsanguineo per primā venditionẽ factā, dictum fuit ꝑ aliquos ꝙ dict⁹ extrane⁹, & prim⁹ vẽditor tenereẽ iurare, an ista scd'a venditio nō fuisset facta ī fraudẽ iuris retract⁹: et iuramẽto p̄stito si cessaret fraus ꝙ ex quo rō cõsuetudinis cessat (q̄ est vt bona antiqua exeāt familiā & agnationẽ,) quod cessare debet cõsuetudo: cū cessante cā, cessare debet & lex. c. cum cessante. de appel. & ideo nullū erat ius retract⁹, quia redierat ad illū qui est in pari gradu, imò potiori gradu. hęc q̄stio fuit in terminis facta ꝑ do. Alber. de rosa. in prima pte 8 suorum statutorū, in. lxxxvij. q. vbi dicit †ꝙ si añq; fuerit oblatū pretiū emptori p illos de agnatione primus venditor redemerit, ꝙ sit potior cõditio ipsi⁹ redimentis per. l. fi. C. de rerū permu. p. l. qđ dicit. §. sed si impensis. ff. de impẽsis in reb. dota. factis. l. fi. ff. rerū amota. l. si mulier. ff. sol. mat. l. ex hoc edic. §. si qs. ff. de aliena. mutā di iudicij cā facta. si verò agnati p̄uenerunt pretiū emptori offerẽdo, tūc nō est licitū vẽditori redimere: quia præuẽtus est. alleg. in argu. l. si quis postea. ff. de iudi. l. si post mortẽ. §. fi. ff. de bono. possess. cõtra tab. l. insulā. in fi. ff. sol. mat. l. stipulatio. ff. de iure do. l. filio. ff. de lib. & posthu. l. si vnus. §. qđ in specie. ff. de pac. l. is qui. ff. de cõfes. & l. qui pœnitet. & ff. de in ius vo. l. q̄uis. & hanc q̄stionẽ allegaui, ex quo cessauit ꝓcessus. ¶ De hac recuperatiōe qd opereẽ, & qñ debeat fieri: vide p Philip. deciū consi. suo. clx. in fi. vbi dicit ꝙ debet fieri ante litẽ motā, vel anteq; aliquis ex proximiorib⁹ obtulerit pretium. vide Boeriū in consuetu. Bituriceñ. titu. de cõsuetudine retractus allegātem Alberi. hic per me allegatū.

In textu ibi,
A faict diligence.

Quæritur de q̄stione q̄ euenit inter nobiles & potentes viros. Quidā nobilis & potens vir vendidit venerabilib⁹ dn̄is decano & caplo Heduẽ. quater cẽtum libras annui & ꝑpetui redit⁹, cū pacto de retrouendendo ad annū tm̄, quos assignauit in genere super omnibus suis bonis: & cū hoc fuerūt plures rustici qui fuerūt fideiussores & principales: & quilibet illorū insolidum vendidit super omnib⁹ suis bonis &c. Et cū tandẽ hoc deuenisset ad notitiā cuiusdam cõsanguinei pr̄dicti nobilis venditor: venit ad hanc ciuitatem Heduẽ. & ibi applicuit die. xx. Februarij, & die sequẽti q̄ fuit. xxj. de mane in capitulo p̄dictorū venerabiliū expressè ꝑ hmōi negotio congregato petijt transportū sibi fieri, offerẽdo & cõsignando pecunias pro summa debita: sed ante hmōi requisitionẽ per eum factam in ip̄o capitulo, & in introitu, & initio quidam ex canonicis rogauit dictos dn̄os de capitulo: vt pro et nomine nobilis vẽditoris eidem vellent dare & prorogare terminum redimẽdi dictas quatuor centū libras ad decenniū: qđ & fecerūt. Quæritur, an ista ꝓrogatio termini seu datio de nouo ad redimendū intra decẽniū noceat alteri retrahenti in vim iuris retractus: videẽ ꝙ non: quia ex quo dictus consanguineus fecerat suā diligentiam, emptor & venditor nō potuerūt quid facere in præiudiciū prædicti iuris. Or sic est nūc, ꝙ satis fecisse dicitur suā diligentiā, cū à loco Cabiloneñ. vbi morabatur huc & ad hāc nostram ciuitatẽ Heduẽ. applicauerat & venerat ꝑ hmōi negotio: & sic iam facto suā voluntatẽ declarauerat, qđ magis est q̄ verbo: vt dicit do. me⁹ Ias. in. l. de q̄b⁹. col. viij. ff. de legib. †vbi dicit nō

Marginal notes:
- retẽ... & ... ... 3 ...pa... ...tur.
- Feuda. 4 ... cẽsua ... p̄ferri retẽtiōe.
- Ordo 5 scriptu...
- Ordo in tellect⁹. 6
- 7 Laudemia an ex vẽditione rei feudalis.
- Quęstio
- Vẽditor qñ p̄feratur agnatis.
- Qō notabilis.
- Volūtatẽ declarati verbo aut facto an differāt.

esse differentiã an declaretur voluntas verbis in factis. per illum tex.& per tex.in.l.Paulus.ff.rem ratã haberi. ita vt dicit ꝙ fortior est appellatio q̃ interponit̃ ad papam facto q̃ verbo,puta accipiẽdo iter ad papã.c.dilecti.et.c.vt debit⁹.de appel.hic dicit,† ꝙ facta sunt fortiora ad declarãdũ voluntatẽ q̃ verba,q̃ sæpe ꝓferunt̃ cõtra intẽtionẽ ꝓferẽtis.in.c.dilecti.de appel.& in.c.æstimant.xj.q.iij.scd'm Panor.in cõsi.ccxxiij.incip.Illud de iure q̃rit̃.in pen.col.in princ.& facit tex.in.l.si tñ.§.ei.ff. de ædili.edic.& dicit Bar.& post eum do.me⁹ Iason in l.de pupillo.§.si quis ipsi p̃tori.ff.de noui oper.nun.ꝙ etiã vbi requirit̃ factũ,scilicet in nũtiatione noui opis, ad impediendũ ne qd postea fiat,aut in appellatiõe vt impediat̃ postmodũ:& q̃ facta fuerint post tanq̃ attẽtata reuocent̃ ; sufficit arreptio itineris ꝑ plura iura ibi per eũ allegata.Ex quo videt̃ dicendũ,ꝙ etiã hoc casu p̃dictus dñs volens retrahere,satis,& ad sufficientiã videt̃ fecisse diligentiã ꝑ arreptionẽ itineris ad actũ faciẽdum et deueniẽdũ:ita vt post hmõi diligẽtiã vẽditor et emptor nõ possint qd ampli⁹ facere in p̃iudiciũ iuris retractus.Et multũ faciebat in hoc casu ꝓ retrahẽte,ꝙ venditor & retrahens sunt de balliuatu Cabiloneñ.& dictus retrahẽs ad huiusmodi actum faciẽdum à loco Cabilonẽ.secum adduxerat locũteneñ.ipsius balliuatus Cabiloneñ.Ex quo satis videbat̃ facta protestatio corã iudice partiũ ꝙ accipiebat iter ad huiusmodi negotiũ.quod multũ operatur:vt dicunt Bar.& Iason in dicto.§.si quis ipsi prætori.ff.de noui operis nuntiatio.

Ergo tñ crederẽ dicendum,ꝙ ille nobilis in hoc casu nõ debeat habere ius retract⁹,nisi sub cõditiõe reachatus.Primò q̃m vt cõstat,q̃a dicti dñi venerabiles dederũt p̃dicto vẽditori ius reachat⁹ anteq̃ dictus consanguine⁹ petijsset illud trãsportũ sibi fieri,& sic nõ est eidẽ ius q̃sitũ : vt tenet Alber.de rosa.in.j.p̃te suorũ statutorũ.q.lxxxvij.de qua dixi in gl.p̃cedenti.Ex quo vẽditor & emptor potuerũt inter eos facere q̃cq̃d voluerint:imò etiã posset cogi cõsanguine⁹ singulis annis dare reachatũ vẽditori soluẽdo arreragia debita,ꝓpter infallibilẽ obseruãtiã & modũ cõsuetũ & solitũ fieri infallenter à t̃pe cuius initij memoria nõ extat in cõtrariũ in dicto capl'o Heduẽñ.scilicet ꝙ ĩeternũ & ꝑpetuò dat̃ reachat⁹ vẽdẽtibus reditũ annuũ dictis venerabilib⁹. Et istud vsq̃ nũc,& vsq̃ ad hęc t̃pa sine aliqua difficultate apud.d.capl'm fuit obseruatũ.Ex quo nobiles p̃riç facilius audẽt eisdẽ venerabilib⁹ vẽdere redit⁹ annuos.Et ideo q̃a qd' solitũ est fieri ꝑ eos debuit obseruari.argu. eorũ q̃ de solitis dicunt̃:vt p.d.m.Ias.in.l.certi cõdictio. §.si nũmos.ff.si cer.pet.Et facit† q̃a frequẽtia actus facit ꝙ actus irreuocabilis sit reuocabilis.l.si olĩ.in fi.C.locati.Io.de imo.in.l.si finita.in prin.ff.de dãno infe.sic ergo hic ĩ hoc capl'o,licet cõtract⁹ vẽditionis redituũ post annum & reachatũ sit in p̃ria cõsuetudinaria,& de iure irreuocabilis:tñ frequẽtia actus in p̃dicto capl'o facit ꝙ semꝑ sit reuocabilis,soluẽdo principale & arreragia:q̃ frequẽtia act⁹ obligat dictos dños de capl'o,ergo & illos ad quos trãsit res,cũ res trãseat cũ suo onere:nec pl⁹ iuris in aliũ q̃s trãsferre põt,q̃ habeat iurib⁹ vulgatis. & ideo cũ istud sit in obseruãtia in hoc loco,& morib⁹ vtentiũ obseruet̃,est tantę efficaciæ ꝙ toleret statutũ in cõtrariũ.Ita tenet ꝑ multa do.meus Ias.in.l.rẽ nouã.in j.&.ij.col.C.de iudicijs.& sic cum dicat̃ ꝙ post annum primũ reachat⁹ vẽditor sit exclusus,ita ꝙ emptor possit semꝑ retinere rem vẽditã:intellige nisi aliud sit de cõsuetudine introductũ,scilicet ꝙ etiã semꝑ sit cõsuetũ in loco fieri trãsportũ de re empta,nõ obstañ.lapsu reachatus.Cũ sicut ea q̃ de cõsuetudine & cõi obseruãtia p̃sumunt̃ esse apposita,ita etiã oĩa intelligunt̃ exceptuata q̃ de cõsuetudine solẽt esse & fieri.do.me⁹ Ias.in.l.ij.in viij.col.C.de iure emphyteuti.In ꝓposito facit vna singularis decisio Bal.ĩ addi.ad Spec.ĩ rub.de loca.quã alleg.& sequit̃.d.m.Ias.ĩ.d.l.si nũmos.ꝙ locatio ĩ emphyteusim simpl'r facta ꝑ platũ tñ censet̃ facta ĩ tertiã gñationem,si erat ita cõsuetũ:sic etiã emptio redit⁹ annui per illos de capl'o simpl'r facta intelligat̃ cũ reachatu ꝑpetuo,cũ ita sit cõsuetũ fieri.Multa alia hic dici possent q̃ omitto : cũ nõ fuerim alio modo cõsult⁹:& sub iudice lis est.Vnũ tñ nolo hic omittere qd' iã suprà dixi,† ꝙ annuus reddit⁹ vendit⁹ nõ iusto p̃tio etiã post lapsum tẽpus reachat⁹ est ꝑpetuò reachatabilis & redimibilis. ita tenet Iacobi.de sancto Geor.in.l.mutuũ.in.j.col.ff.si cer.peta.dixi.s.in tit.(Des rẽtes vẽdues a reachat.)§.j.in additione incipiente,tamen vide Philippum Decium.

In textu ibi,

Le uendeur & l'acheteur.

1 Ecce ergo ꝙ† non p̃nt facere emptor & vẽditor ꝑ pactum ꝙ cõsanguineus nõ habeat ius retractus. ¶Imò etiã nõ possunt facere partes ꝙ ꝓximus habeat maius temp⁹ q̃ anni & diei,qd' quidem tẽpus partes ꝓrogare nõ possunt ad instar temporis instantiæ causæ: vt tenet Alexã.in consi.xxiiij.in fine.in.j.volumine. multominus diminuere,ex his quæ notantur in regula indultum,& ibi per Dyn.de regulis iuris.in.vj. *

Questio notabilis.

1 SED quæro,† quid de q̃one multũ vtili.quidã vẽdidit domũ cũ pacto vt nõ trãseat dñm ĩ emptorẽ,nisi quousq̃ sit solutũ pretiũ:an interim cõsanguine⁹ ꝓximus possit domũ petere iure congrui seu retract⁹.Martinus de afflic.in dicto suo cõmento.§.licet enim.in.vj. col.quærit de hac quæstione:& dicit ꝙ vr̃ ꝙ sic:nã licet tex.in.l.cũ manu sata.§.nemo.ff.de cõtrahẽ.emptio.dicat ꝙ per dictum pactũ desinit esse vẽditio,& ꝙ transit in aliũ contractũ,scilicet pignoratitiũ vel cõmodatitiũ: vt dicit glo.tñ hoc est verũ quãdo illud vltimũ pactũ potest transfundere p̃cedentẽ contractũ in aliquẽ validum contractum:sed quãdo per hoc pactũ annullatur primus cõtractus,nec fit transfusio in aliquẽ:tũc annullatur pactum,& remanet prim⁹ contract⁹.Martinus dicit ꝙ hoc habuit à quodam dño Ioãne de bentiuolis, qui allegabat quoddã consiliũ Pau.de cast.qd' dicit se nõ vidisse:qui quidẽ Pau.cõsuluit,ꝙ si fiat donatio cã mortis vxori p̃sentiũ & futurorũ cũ iuramento & pacto ꝙ nõ possit reuocari donatio:ꝙ si illud pactũ facit illã donationem inter viuos,ꝙ ex quo tolleret liberã testandi facultatẽ,ꝙ non cõuertet̃ in donationẽ inter viuos:sed remanebit donatio cã mortis:et tolletur pactũ, & remanet pactum nullũ.Licet Martinus nõ alleget illud consiliũ est tñ cõsilium Pauli.lxxvj.qd' incipit,notandũ est ꝙ p̃fatũ statutũ.in cõsilijs nouis.in impressione noua.sic ergo in casu isto de quo q̃rit̃ nõ põt resultari aliq̃s cõtract⁹ valid⁹ remanẽte dicto pacto meritò cõtractus erit ꝑfectus:vt cõsanguine⁹ possit petere dictã domũ iure retractus,nõ obstãte dicto pacto.¶Facit ad hoc quod voluit Ang.in quodam suo consi.ij.ad illud propositũ de venditione facta pacto apposito ꝙ non transeat

Marginal notes in left column: 2 (beside "ꝙ facta sunt fortiora"); 4 (beside "Vnũ tñ nolo"); Frequẽtia act⁹. 3 (beside "Et facit† q̃a frequẽtia actus").

transeat dominiū.& quod no.idem Ang.in.l.iurisgen-
3 tium.§.sed cū nulla.ff.de pac.vbi dicit† ꝙ contrahentes nō possunt facere ꝙ vera stipulatio nō sit stipulatio,licet pñt facere vt habeat effectū nudi pacti.& sic nō possunt facere ꝙ vera emptio nō sit emptio,licet pñt aliqd diminuere de eius effectu:& sic patet ꝙ hoc casu habebit locum ius retractus.& licet videat̃ quodāmodo dictum Bal.in rub.C.de contrahen.emp.in contrariū:tñ Matth.ibidē plenè respōdet,cōcludēdo ꝙ non obstāte dicto pacto,proximus habebit domum iure retractus: aliâs vt dicit esset aperta via fraudibus: nam qui vellet fraudare proximū iure retractus emeret cum dicto pacto & secretò , postea solueret pretiū : & sic nunꝗ ꝓximus haberet ius retract⁹:qđ nō est cōfitendū , cū semp fraudibus sit resistendū,ne aliqbus fraudes prosint.l.ij. C.qui milita.non possunt.lib.xij.cum vulg.& ibi p eū.

Quęstio ITem quero,pone ꝙ quidā vēdidit domū iusto pretio,prout declarabit Titius,vel ꝗti ptij Titi⁹ æstimauerit,scđm qđ not.in.l.fi.C.de contrahē.emp.an istud pactum tacitè impediat ius retract⁹ si Titi⁹ sit mortu⁹ anteꝗ declarauerit:videtur primò ꝙ nō impediat ius retractus:imò ꝙ cōsanguine⁹ habebit ius retract⁹:quia valet vēditio pro decē,& ꝗti plus valet.vt in.l.hęc venditio.§.fi.ff.de cōtrahen.emp.¶Contrariū tñ videt̃ verius de rigore iuris:nam iste cōtractus non est cōtract⁹ emptionis,sed est innominatus:ex quo orit̃ actio pscriptis verbis:& sic non habet locū ius cōgrui.ꝓ hoc facit qđ dicit Bal.in.l.cōtract⁹C.de fide instru.in.ij.col.ibi, quæro de secūda perfectione.vbi dicit ꝙ ex quo pretiū nō est specificè declaratū,non est vēditio:& dicit ꝙ ita dicit Azo in summa.insti.locati.& dicit ꝙ hoc dictum nō est alibi:ex quo ergo pretium nō est specificè declaratum,nō est venditio.vt in.§.pretiū.insti.de emptio.et venditio.& in.l.fi.C.de rescindeñ.venditione.& iste cōtractus resoluit̃ in cōtractum innominatū hoc modo: do tibi rē hāc,vt pretiū eius mihi iustā dones:& sic cōtra eū cui res data est agere possum ad illud ptiū actione pscriptis verbis:vt dicunt Azo & Bal.ita tenet etiā Lud.Ro.in.l.sciendū in tertia charta.ff.de verb.obli.sed ipse multū miratur de Bal.qui non allegauit ad ꝓpositum glo.in.l.si vt certo.§.nunc videamus.in verbo , locato.ff.cōmodati.tex.in.l.si tibi polliēnda.ff.de pscrip. verbis.insti.de locato.§.& quę res diximus.ver.qua de
4 causa.vbi decidit† ꝙ si res sit locata ꝓ mercede(q postmodū inter contrahētes iusta fuerit declarata)iste contractus nō erit locato,sed cōtractus innominatus do vt des:& ideo ad pretium declarandū agitur pscriptis verbis.& ideo cōcludit Matthæus de afflictis in dicto loco suprà allegato ꝙ non habebit locum ius retractus.

LIcet istud possit esse verū de iure , tñ de cōsuetudine nostra videt̃.ꝙ etiā in tali cōtractu habeat locū ius retractus.nā habemus consuetudinē hîc antè positam dictantē,ꝙ si aliquis dederit hæreditagiū suū antiquū alicui vt singulis annis ei det certū qđ annuū, habebit locū ius retract⁹:ita ꝙ ꝓxim⁹ dādo illud annuū habebit rē datam hoc modo:& tñ est cōtract⁹ innominatus do vt des.vt in.§.viij.ergo sicut statuit̃ & disponitur per cōsuetudinē nostrā ꝙ ius retractus habeat locum in tali cōtractu innominato do vt des:idē propter similitudinē erit dicendū in omnibus cōtractibus inno-
5 minatis do vt des:prout est i hoc casu nr̃o:†cū cōsuetudo loci ꝓcedēs in certo casu ꝓcedit ad casum similē ex identitate rationis etiā contra ius cōmune:multo ergo fortius in hoc casu cū non sit cōtra ius cōmune,sed pręter:& faciūt ad propositū q̃ dicit Fulg.in.l.de qbus.ff. de legi.de quib⁹ do.me⁹ Ias.in.d.l.in.ij.col.ibi sol⁹ Ful. hic.& hęc materia posset multū amplè disputari, & esset casus pro amico si euenerit in facto . sed reuertendū esset in hoc fundamēto ad dominū meum Ias.in dicto loco:quem nūc aliter non decido:ne fortè in casu emergenti mihi præiudicare posit.

In textu ibi,

Au preiudice du lignagier.

BEne tñ pōt facere in pīudiciū sui:& etiam aduerte,
1 †ꝙ emptor anteꝗ proxim⁹ petierit ius retract⁹ potest dare licentiā vēditori de retrahēdo:qa est dñs rei sibi vēditę,& pōt facere in re sua quicqd vult.l.in re mandata.C.mādati.l.etiā.§.licet.ff.sol.mat.de qua regula p do.meū Iaso.in.l.j.i fi.C.qui testa.facere pñt.&.C.ne fi- Nota.
2 scus vel respu.†& facit etiā,quia ꝓximus nō habet ius in re vēdita nisi a tpe petitionis & oblationis pretij:sed post oblationē factā et receptionēpetitā nō pōt emptor vēditori terminū dare,siue reachatū ad habēdū suā rē: quia per petitionē ius est q̄situm petēti in re,taliter etiā ꝙ cōstituitur in mora.l.q dicere.ff.de sol.& sic in pīudicium retrahētis nō pōt aliqd emptor facere.l.electio.§. si absente.ff.de noxa.c.à nobis.cū ibi no.de simonia.

SED quæro,pone ꝙ cōsanguineus proximus dedit licentiā suo cōsanguineo vēdēdi cui velit:an iste talis qui dedit talē licētiam posit postea agere iure retractus cōtra emptorē, videt̃ ꝙ sic:quia nōdū cōpetebat eius retractus ante venditionē : ergo ei iuri qđ nondū cōpetebat renūciari non potuit.l.est repudiāda.l.qui su supstitis.ff.de acqui.here.l.si ita scriptū.§.si sub cōditione.ff.de leg.ij.l.speciē.C.quæ res pigno.obli.pñt.itē qa cum emptore nihil actū est:ergo emptor nihil pōt accipere de pacto facto cum venditore : cùm res inter alios acta &c.& credo hoc esse verū licet Mat.de afflic.teneat cōtrariū in suo cōmento,in gl.j.in.xiiij.col.eo qa pactū factū vēditori ꝓdest etiā emptori.ff.de pac.l.si tibi decem millia.§.pactū.& idē in duob⁹.§.psonale.&.l.iurisgentiū.§.pactorum.ff.de pac.cogita si casus eueniret. Quęstio
3 ¶†Itē quæro,si ꝓxim⁹ dicit emptori ꝙ nolebat retraheret:an si iste emptor iterū vēdat alicui alteri:an tunc iste ꝓximior posit hr̃e ius retract⁹:licet prio emptori renūtiasset:Iac.rebuf.in.l.vnicuiq.i fi.C.de ꝓximis sacrorū scrinio.li.xij.post argumēta hincinde concludit q' sic.

§.undecimo.

LE lignagier qui ueult faire la retraicte dudict heritage uendu , peult agir contre l'acheteur , ou detentur dudict heritage.

In textu ibi,

Contre l'acheteur.

IN hoc dat̃ ꝓximo cōditio ex.l.q̃ qdē est personalis.§.fic itaq; discretis.insti.de actio.& cōcludit in hac actiōe cōtra emptorē hoc modo videlicet,ꝙ est verū ꝙ Titi⁹ à tpe vni⁹ anni seu ab anno ci- Modus cōcludē di cōtra emptorem.

trà vendidit ei talẽ domum pro centũ scutis. Itẽ ꝙ talis domus est antiqua, & antiquũ dicti Titij hereditagiũ. Itẽ ꝙ cõsuetudine cauet̃ ꝙ proxim⁹ rem antiquã vẽditam p cõsanguineũ põt intra annũ retrahere, offerẽdo pretiũ & fruct⁹ rõnabiles. Itẽ ꝙ talis est ꝓximus cõsanguine⁹ Titij. Itẽ ꝙ verũ pretiũ vẽditionis est summa cẽtum scutorũ. Itẽ ꝙ illud pretiũ offert realiter, & de facto cõsignat seu deponit offerẽdo eidẽ emptori dare & solvere fretus rõnabiles, quos fecit dict⁹ emptor i emptione dictæ rei: ex quo petit & requirit ꝙ dictã rẽ emptã p eum velit dict⁹ Titi⁹ eidẽ retradere, accipiẽdo pretiũ & fretus: et de eadẽ eidem facere trãsportũ seu cessionẽ virtute dicti iuris retract⁹ sibi cõpetẽtis ex cõsuetudine. Et ita in terminis tenet Io. fab. in. §. ex nõ scripto. in. iij. col. ibi circa quartũ. institu. de iure naturali gentiũ & ciuili.

Questio SED quæro, an iudex cãcellariæ nostræ hui⁹ ducat⁹ Burgũdiæ sit iudex cõpetẽs in hoc, qñ instrumentũ venditiõis & emptiõis est receptũ sub sigillo cãcellariȩ, quia aliàs nõ esset iudex cõpetẽs: & hoc est clarũ: sed cũ tale instrumentũ est receptũ sub sigillo: an cõsanguine⁹ possit petere ius retractus corã iudice cancellariȩ. Et ibi ꝓsequi, nã satis dixi. s. in hoc eo. tit. §. j. in glo. (Peult reacheter) ꝙ hȩc actio contra emptorẽ est ꝑsonalis, q̃ competit ex quasi cõtractu & cõditione ex lege. Et cũ hoc casu agatur ad dissolutionẽ cõtractus, ꝙ iudex cõtract⁹ nõ est iudex: vt dicit Bal. & Pau. de cast. in. l. ij. C. vbi & apud quem. cõtrariũ tñ vidi aliqñ obseruare: quod nõ mihi videbat̃ iuridicũ. ¶ Per istã decisionẽ aliàs volui dicere, ꝙ qñ debitor in vim alicui⁹ cõtractus impetrabat mandatũ cõtra creditorẽ ad iudicialiter exhibẽdũ, & exhiberi videndũ lr̃as obligatorias: & ad audiendũ dici, proponi, & allegari causas, ꝓpter quas dictȩ literȩ obligatoriȩ debẽt cassari, annulari, aut cõtractus rescindi: ꝙ hoc casu creditor nõ põt obtinere prouisionẽ debiti per eũ ꝓtensi, contra eius debitorẽ: q̃ solet adiudicari creditorib⁹ in vim sigilli cãcellariȩ, scd'm ordinatiões regias: eo q̃a cũ tali casu agatur ad dissolutionẽ contractus, videt̃ esse sublata ptãs iudicis cãcellariȩ. ¶ Ego tñ vidi in cõtrariũ iudicare ꝓ Ioãne de la barre mercatore Diuioneñ. contra Benignũ de cyre etiã mercatorẽ dicti loci. Et ita iudicauit nobilis & sapiens vir magister Andreas brocard, tũc locũtenẽs cãcellariȩ in dicto loco Diuioneñ. & nũc cõsiliari⁹ in plamẽto Burgũdiȩ. & istud fuit factũ de cõsilio nobiliũ ac sapiẽtũ virorũ magistrorum Iacobi arbaleste, Ioannis. de loysie aduocatorũ fi-

Regula. scalium in prædicto parlamẽto, et Philip. le lieure: et ita etiam cum prædictis me subscripsi et subsignaui, & hoc quia competit ius per modum agendi, multò magis per modum excipiẽdi. regula iuris.

In textu ibi,

Ou detenteur.

Casus. 1 ISta est decisio † qõnis. Sẽpronius aliqs extrane⁹ emit à consanguineo meo antiquũ hereditagiũ, postmodum illud vẽdidit ante annũ: an possem illud retrahere ab illo scd'o emptore virtute iuris retractus? videt̃ primò ꝙ nõ: quia à primo emptore nõ possum retrahere cum nõ habeat: transportũ eñ mihi facere nõ põt de illa re, q̃a nõ habet, nec illã retradere. argu. l. ij. §. si mulier. ff. ad tertul. qui eñ sine revadit, nulla res sibi cadit. l. hodie. ff. de capi. diminutione. nõ eñ a scd'o emptore videtur, q̃a scd's vẽditor nõ mihi cõiungit̃: nec est meus consanguine⁹: igit̃. ¶ Itẽ videt̃ mihi imputandũ ex quo non retraxi à primo. arg. l. ij. §. si quis. ff. si q̃s cautio. ex quo etiã res nõ est integra. arg. l. qd' si minor. §. Scæuola. ff. de mino. ¶ Sed tamẽ dic cõtrariũ esse verũ: quia ex quo in tali re ante annũ est cõditio ꝙ possit retrahi per proximiorẽ, ad quẽcunq; vadat trãsit cũ illa cõditione. arg. tex. in. l. via. §. si fund⁹. ff. de seruitu. rusti. ꝓdio. imò etiã trãsit cũ suis priuilegijs. c. cũ nõ sit. extrà de deci. c. ex lr̃is. extrà de priui. Et etiã alienatio fit cũ sua cã. l. alienatio. ff. de cõtrahẽ. emp. l. emptorẽ. ff. de actio. empti. facit i simili. l. sed vbi. ff. de mino. facit tex. i. l. minor. ff. de euict. vbi agit̃ ad restitutionẽ cõtra scd'm emptorẽ. Et intellige ꝓdicta ꝙ recuperabit à scd'o emptore ꝓ ꝓtio pro quo prim⁹ emptor emit, & nõ ꝓtiũ qd' vẽdidit. facit tex. in. l. postliminiũ. §. si is qui emerat. ff. de capti. & postlimi. reuersis. ¶ Et ideo nõ est verũ id qd' dicit Mathȩ⁹ de afflic. in trac. de iure ꝓtomi. in cõstitu. Federici. §. licet eñ. ibi: sextò nota. vbi dicit, ꝙ si prim⁹ emptor donauit tertiò ꝙ non põt aduocari ab isto tertio. ¶ Vide Boeriũ in consuetudine septenæ Bituriceñ. tit. de cõsuetudine retractus. §. ij. vbi ponit de materia huius. §.

2 SED qua † actiõe aget cõtra detentorẽ hoc est scd'm emptorẽ? tex. in. l. minor. ff. de euictio. ibi, facit ꝙ sicut proponit restitutionẽ in integrũ contra primũ, ita cõtra scd'm. et ideo videt̃ ꝙ sicut cõsanguineo seu ꝓximiori datur cõditio ex. l. contra primũ emptorem, sic etiã cõtra detentorẽ. crederẽ tñ dicendũ ꝙ ista actio sit personalis in rem scripta: & hoc probo. † actio eñ in rẽ scripta semp cõcomitat̃ rei possessorẽ sicut actio realis. l. iij. §. est aũt. ff. ad exhi. Et ibi gl. l. metũ. §. fi. ff. qd' met. cau. l. j. §. fi. ff. de interdic. do. me⁹ Ias. in. §. q̃dam. insti. de actio. sed ista est hmõi, q̃a dat̃ contra possessorẽ seu detentorẽ, nõ quia possidet simpl'r, sed quia ꝑ consuetudinem est obligat⁹ ex possessiõe: ergo est in rẽ scripta: nec est dicẽda ꝑsonalis mera: † quia tales ꝑsonales actiones nõ egrediunt̃ ꝑsonã. l. actionũ gñа. ff. de actio. & obli. hinc dicunt̃ seq ꝑsonã, sicut lepra leprosum. do. me⁹ Ias. in. §. oĩm. in prin. isti. de actio. Cũ ergo hȩc egrediat̃ personam, & det̃ cõtra possessorẽ rei dicit̃ in rẽ scripta, & non merè ꝑsonalis: sed tñ illa quæ datur contra emptorem, dicitur merè personalis, vt dixi in glo. prȩcedenti. Actione qua contra detẽtorẽ agẽdum. 3 4

SED iuxta ꝓdicta posset querí q̃d de iure retract⁹: an si quis dederit ius retract⁹ alicui de re eidẽ vẽdita si eã trãsferat alteri: an possit prim⁹ vẽditor agere cõtra scd'm emptorẽ, qui nihil eidẽ primo vẽditori promisit iam suprà dixi in tit. (Des rẽtes vẽdues a reachat.) in. §. j. in glo. (rentes) ibi. tertiũ est venditio. dixi aliquid: sed iste tex. mihi videt̃ facere cõtra opinionem Alex. in cõsilio. x. & Franci. Curtij. in consi. xij. & in casu emergẽti propter illum text. in dicta. l. minor. dixi ꝙ etiam poterat agere primus vẽditor cõtra secundum emptorem. Questio

§. duodecimo.

POurce que souuent aduient que aulcũs pour frauder le parent & le lignagier de son droict de retraction de la chose transportée par son parent font eschãge, & apres reachetent l'eschange: se la fraude est trouuée par preuue souffisante, ou

te,ou par le sermēt des cōtrahans qu'ilz
seront tenuz a en iurer, se la partie s'en
raporte a leurs sermens,ledict parent ou
lignagier aura la retraction s'il la ueult
auoir selon la coustume.

IDem in Comitatu Niuerneñ.& in multis
locis Francię.¶Quia sæpę hæ fraudes fiūt:
ideo de his tractandum est.vt illis obuiari
posSit,& vt euitentur, cùm vt dicit tex.in
l.ij.C.qui milita.non possunt.lib.xij.semper fraudibus
est resistendum:imò conditori legum fraudes multùm
displicent.C.de repudijs.l.iij.

In textu ibi,

Font eschange.

Questio 1
VIdes hîc†q in pmutatione non habet locū ius re-
tractus:q an sit verū de iure,vide Lucā de pēna,
& Io.de platea in.l.fi.C.de prædijs curia.lib.x.Et p eun-
dem de platea in.l.j.col.xj.C.de fundis patrimo.lib.xj.
quos alleg.Boerius in cōsuetudi.Bituriceñ.tit.de cōsue
tu.feudorum.§.xviij.in glo.pro hac cōsuetudine.¶Sed
2 †quid si vēdatur per permutantem res permutata,an
in ea sit loc⁹ retractus? Idem Boerius in dicto lib.tit.de
consuetudine retractus.§.j.vbi tenet q non,& ibi alle-
gat Albericum de rosate ad primam quæstionem hic
antè positam.& vide Ludo.Bolo.in consilio.suo.xxv.
& dixi plenè in.§.ix.huius tituli suprà posito.

In textu ibi,

Et apres reachetent l'eschange.

Contractus simulati.
ISta est præsumptio simulationis contractus,qñ sta-
tim res permutata retrouenditur permutanti:de qua
simulatione multum amplissimè dñs Ludo.Bolog.in
consi.suo.xxv.in.ij.col.vbi in casu emergenti super cō-
suetudine generali Franciæ consuluit.& quibus p̄sum-
ptionibus præsumantur contractus simulati, ponit ibi
plures Ludouicus Bolog.amplissimè per Bart.Cepo-
lam in tractatu suo de simulatione contractuū.vbi po
nit.xxvj.præsumptiones simulationis,& inter alias po
nit hanc simulationē in.xxv.præsumptione.vide etiā
Bart.in consi.suo.lxv.incipiente, Petrus nicole.vbi sa-
tis amplè.¶In hoc casu tantū:quādo dicitur q non est
permutatio:licet partes fecerint permutationem, tenē-
tur iurare,& non in alio:eo quia cōsuetudines sunt stri
cti iuris.do.meus Iason in.l.fi.C.de indicta viduita.tol-
1 len.Et ideo cùm hæc cōsuetudo sit contra ius:†quia ha
bens instrumentū non tenetur iurare.c.ij.de probatio.
Instrūm habens non tenetur iurare.
2 †& qui fraudē dicit,fraudem probare debet.vt in glo.
seq.dixi in casu:q cùm semel quædā res immobilis fuis
set vendita,cuius petebatur ius retract⁹ per proximū:
quæ tamē anteq̄ proximus eam petijsset retrahi fuit re
cuperata per venditorem in vim pacti de retrouenden
do,quod ex quo dicebatur per proximum q illa recu-
peratio fuerat facta in fraudem:q neq̄ venditor, neq̄
emptor tenebantur iurare in vim huius cōsuetudinis:
quia ille casus erat diuersus à cōsuetudine ista, quæ nō
erat extendenda vltra suum casum.

In textu ibi,

Se la fraude est trouuée.

NAm qui fraudē dicit,fraudē pbare debet.Spec.in
titu.de appel.§.nūc tractem⁹.versi.sed scd'm præ-
missa.& idē Spec.in ti.de dona.§.j.versi.itē pone aliqs.
1 per.l.quoties.§.q dolo.ff.de pba.¶Adde†q in.ccxxiij.
casib⁹ positis per Lucā de pēna in.l.quēadmodū.C.de
agric.& cēsi.li.xj.pręsumit fraus,dolus,& malitia,q̄ no
ta,cū sint multū singularia.& ibi plenè qūo p̄sumat:et
qūo pręsumat esse,extra malitiam aliâs presumptam.
Fraus qñ præsumat.
2 ADuerte tñ,†quia contractus simulati probātur
per cōiecturas,indicia,& p̄sumptiones,cū huius-
modi simulatiōes occultè fiāt:& alter de altero cōfidat,
ita habetur in.l.nō oēs.§.à barbaris.ff.de re militari. &
in.c.illo vos.de pigno.c.ad nostrā.extrà de empt.& vē-
ditio.& no.glo.in.l.j.ff.de pba.& in.l.qui ex liberis.in
princ.ff.de bono.posses.scd'm tabulas.per Inno.in.c.cū
officij.extrà de testa.&|per Alexā.de Imol.in consi.suo
lvij.in.v.volu.cū alijs alleg.plenissimè per do.Lud.Bo
Contractus simulati qūo probentur.
3 log.in consi.suo.xxv.in.ij.col.†& probatio per cōiectu
ras dicitur euidētissima probatio.l.si tutor.cū ibi no.in
glo.C.de periculo tuto.l.licet imperator.ff.de lega.j.Io.
de anania in consi.xl.incipiente,visis statutis.Feli.in ru
brica de probatio.in.j.col.& Ludo.Bolog.in dicto cō-
silio.xxvj.Soci.consi.xviij.col.ix.& in consi.cclxiiij.col.
ij.versi.sed ad præmissa.¶De hac simulatiōe cōtractuū
in hoc casu vide per Ioā.sanxon in consuetu.Turoneñ.
☞titu.(des retraictz)arti.xxiiij.folijs.cj.&.cij. ¶Et etiam
Alciatum in.l.si maior.C.de transactio.vbi ponit.xvj.
coniecturas,ex quibus probatur & cōiecturatur fraus
in alienationib⁹,& in instrumētis.dixi aliqua in consi.
xxv.inci.ex multis.& in consi.xxxiij.nu.xv.& in consi.
xxxix.nu.54.vbi dixi q donatio excedēs maiorē quā-
titatem respectu donantis & donatarij est fraudulenta:
Probatio p cōiecturas
& quia Alciatus in dicto loco addit decē ex se,quas re-
perio vtiles in practica post alias sex,q̄ sunt cōmunes:
ideo hîc illas decē iserere volui.¶Prima ergo cōiectura
seu primus casus ex Alciato,est qñ in alienatione legiti
mę solēnitates minus obseruatę pponunt.l.si quis.C.
de rescindenda vēditione.vel cōmunis stylus neglect⁹.
notatur per Feli.in.c.ij.in.vij.col.extrà de rescrip.insoli-
tæq; clausulæ adducuntur.c.q̄ graui.de crimine falsi.l.
constitutionibus.in fi.ff.ad municipales:qñ & minimę
cautelę fraudis meditationē arguunt, scd'm glo.in.l.si
quis sub cōditione.ff.de conditio.institu.de qua per Fe
li.in.d.c.ij.in.vij.col.extrà de rescri. & in.c.causam quę,
in fine.de testi.& per do.meum Iaso.in.l.testamentū nō
ideo.C.de testa.Barba.in consi.j.in.xlij.col.in.j.volu.di
xi.s.in proœmio,in prin.& in consi.xxv.s.alleg.versi.
vij.ex eo.¶Secundus quando in alienatione aliqua ex
causa celebrata sententiā partes mutassent, & alium ti-
tulum pretexuissent,præsumitur ex variatiōe fraus.gl.
in.c.j.vt bñficia ecclesiastica,qd' & in bigama muliere
sancitum est constitutam semel dotem renuente,vt est
tex.in aut.de nuptijs.§.de augmentis.iuncta glo.in ver
bo,vitricum.¶Tertius quando alienatio facta sub no-
mine vēditionis esset nullo pretio corporaliter interue
niente.l.j.§.si mutuam.in fi.&.§.quid si lite.ff.si quis in
fraudē patroni.vel modico numerato.l.p diuersas. &
ibi Bar.in.ij.q.C.mandati.de qua vide do.meū Iaso.in
§.fuerat.in.xvij.col.insti.de actio.Roma.in cōsi.lxxxvj.
col.ij.in fi.et seq.Panor.in.l.fi.pen.col.de aliena.mutādi
iudicij cā facta.Et adhuc adde vnū singulare,quod di-
cit dominus meus Iason in.l.si arrogator.in.ix.colū.ff.

de adoptio. q non valet confessio patris de debitis in fraudem legitimæ, nisi cõstet de reali numeratione. idẽ etiam in casu supradicto: qñ interuenisset pretium, sed deinde pfecto cõtractu restitutũ fuisset. l. qui sic. ff. de solutio. vbi dicit tex. qui sic soluit, vt recuperet nõ liberatur, quẽadmodum nõ alienanť nummi qui sic danť vt recipiantur. ¶ Quartus qñ alienatio mixtim titulo donationis vẽditionisq; celebrata fuisset: vt sicut tali casu cessio actionũ est nulla, annulatq; cõtrahẽtes ius suũ. l. ab Anastasio. C. mandati. ita in aliis cõtractib⁹ saltẽ si fraudis suspicio oriať. ¶ Quintus quoties alienatio cõditionẽ haberet ex volũtate alienantis resolutoriã. arg. l. si ita quis. in fi. ff. de leg. ij. Guil. Bal. & Cy. in. l. si tibi. in prin. ff. de pac. idem si collata esset reuocatio in alicuius voluntatẽ, qui aliàs suspectus esset, puta matris vel cõiũcti. arg. l. si quis integras. in fi. ff. qui & à qbus. ¶ Sext⁹ quando alienatio inter psonas prohibitas celebrata est l. qui testamentũ. ff. de proba. tunc enim nec cõfessioni quidẽ iurate standũ esset. l. cum quis decedens. §. pen. ff. de lega. iij. ¶ Septimus quãdo ante alienationẽ aliqua verba quis effutisset, vnde dolus argui posset. Bar. in. l. si ventri. §. fi. ff. de priuileg. creditorũ. ¶ Octau⁹ si alienatio priuatis chyrographis celebrata apparet suspecta est. l. non intelligiť. §. tacitè. ff. de verbo. signi. tum quia clandestina, tum quia anticipata, seu (vt veteres dicũt) repetita die fieri potuit. l. j. ff. de fide istru. interimq; chyrographum penes alienantẽ esset. l. scripturas, & auť. si quis. C. q potiores in pigno. habeanť. ¶ Nonus qñ alienationis instrumentũ eo tẽpore exhibetur, quo & notarius & testis in eo descripti in humanis esse desierũt, vel qui superstites sunt magna amicitia ei iunguntur, cui id instrumentũ bonum est: vt tenet Curtius in cõsi. suo. liiij. in. vj. col. vbi dicit q instrumẽtũ diu occultũ præsumitur simulatũ, scd'm Bal. in. l. fraus. ff. de legi. allegando Iacobũ de arena ita tenere in. l. filio. ff. solu. matri. Alciatus alleg. consi. lvj. qd' nõ inuenio: sed pro hac presumptione adducta per Alciatũ facit dictũ Bald. in loco hic antè allegato, & dictũ do. mei Iasonis in. l. sub prætextu. col. ij. C. de trãsactio. vbi dicit q relatio instrumentorum est mala & malã præsumptionem inducit. ¶ Decimus vt dicit Alciatus, quando ex qualitate personæ vel rei natura alienatio seu promissio suspecta est: qualitas enim personarum præsertim inspicienda est. l. cũ hii. §. sed & pars. ff. de pactis. vt cum quis humilis, & deploratę vitę obligationẽ exhiberet minoris summæ quã verisimile eã speraturũ fuisse. l. si quis ex argẽtariis. §. j. ff. de edẽdo. alleg. idẽ Alciatus Curtium in dicto cõsilio. lvj. in fi. sed non inuenio q aliquid dicat. ¶ Adde vndecimum casum quãdo non reperitur protocollũ: quoniã tunc instrumẽta reddunť suspecta, vt dicit Bal. in. l. cassius. ff. de senatoribus. pro qua opinione dicit Iacobinus de sancto Geor. in. l. fi. nu. 28. C. de edicto diui Adria. tollẽ. ita vidisse iudicari. dixi in consi. lxiij. versi. & q reperiatur suspecta. ¶ Duodecimus quãdo instrumenta sunt recepta à notario non fideli & malè famato, quoniã in talibus diminuitur de fide instrumẽti, vt dicit Bal. in. l. iubem⁹. in fi. C. de proba. dixi in dicto cõsil. lxiij. hic añ alleg. ¶ Aduerte q si in vẽditiõe apponatur clausula. Et qd' plus valet, donat. psumiť fraus & simulatio. Bertrã. cõsi. 236. in. ij. parte. Aduerte etiã ad id quod dicit idẽ Alcia. in. d. l. si maior. in. ix. casu. q psumitur fraus, etiã si alienatio priuatis chyrographis apparet. quod idẽ est si fiat coram notario & duob⁹ testib⁹ multũ domesticis, per ea q̃ dicũt Ang. & Pau. de ca. in l. in tacitis. ff. de leg. j. qd' nota: qa est multũ singulare. *

Ex gestis antè vel in cõtractu.

4 ¶ Et aduerte, etiã, † q simulatio seu fraus probať ex his q̃ gesta fuerũt ante cõtractũ, vel in ipo cõtractu: nõ saltẽ ex his q̃ post contractũ fiũt aut gerunť. ita tenet Bal. in l. j. versi. x. qro si seru⁹. ff. si qd in fraudẽ patroni. & Bart. Veroneñ. in cautela sua. clxxj. do. me⁹ Ias. in. §. itẽ si quis in fraudẽ. insti. de actio. in euidẽtialib⁹. versi. vltrà præmitto. ¶ Dixi in casu emergẽti, q idẽ dicendũ est si fiat incõtinẽti pòst scilicet qñ eodem die, & corã eisdẽ personis: vel etiã die seq. per ea quæ dicit Francis. Curti⁹ senior in cõsi. suo. liiij. & per multa alia q̃ hic non repeto.

Per testes.

5 ITem etiã † probatur p testes: & istis testib⁹ crediť cõtra instrumentũ, scd'm glo. in. §. si verò tale. in auť. de fide instru. colla. vj. & in. l. illicitas. §. veritas. ff. de offic. psi. licet aliter dicat gñaliter. C. de nõ nume. pecunia. tñ Iaco. butrig. ibi. & Bal. in. l. j. C. plus valere qd' agiť. te-
6 nent † simulationẽ instrumẽti posse pbari per testes. faciunt q̃ dicit Imo. in. c. ad nostram. de emptio. & venditio. facit. l. multũ. C. si quis alteri vel sibi. & l. non est. C. de dona. inter virum & vxo. & in. l. si filii eod. titu. ¶ In-
7 tellige † prędicta duob⁹ modis: primo nisi cõtractus sit in scriptis: ita q scriptura esset substãtia ipsius cõtract⁹: quia tunc non posset probari contrariũ, nisi per. cõtrariam scripturã; vt notatur in. d. l. generaliter. C. de non
8 numera. pecunia. † nã eadẽ solẽnitas quæ requiritur in actu gerẽdo & perficiendo: eadẽ requiritur in actu destruendo. auť. econtra. C. de repudiis. sicut enim in perfectione illius cõtractus requiritur scriptura, ita in destructione. ¶ Et qualiter prædicta intelligantur, vide dominum meum Iaso. in. l. sciendũ. in. iiij. col. ff. de verb. obliga. vbi dicit hoc esse verum, quando quis vult probare contra tenorem instrumẽti: secus si contra solennitatem, vel præsumptionem: quia sufficiunt testes.

Probatio cõtra præsumptionẽ iuris.

9 SEcũdò † intellige si ex scriptura resultaret psumptio iuris & de iure: quia cõtra talẽ non admittitur probatio in contrariũ. vt notať in. c. is qui. extrà de sponsa. vbi Panor. dicit hoc verũ esse indirectè, sed nõ directè: quia indirectè potest admitti probatio in contrarium.

ADDITIO. Aduerte q habẽs pbationẽ per scripturã põt adhuc pbare per testes: vt dicit Matth. de Afflic. in constitu. regni Sicilię quę incipit, cordi nobis est. in. xiiij. notabili. *

ITem et quod pl⁹ est, licet. pbatio nõ debeat admitti, tamen si admittiť valebit: vt dicit Inno. in. c. fraternitas. & de isto dicto facit sestũ Ludo. Roma. l. certi conditio. §. quoniam. ff. si certũ pet. & hoc est, quia probatio quæ nõ debet admitti, si admittatur, valet do. meus Iason in dicto. §. quoniã. in. v. col. & Alex. in. ij. col. Et idẽ dominus meus Iason. in. l. j. ff. de noui ope. nuntia.

Probatio p cõfessionẽ partis

10 SED adhuc † prędicta intellige, nisi admitteretť probatio per cõfessionẽ ptis: quia hoc casu etiã si esset psumptio iuris & de iure cõtra quẽ nõ admittiť pbatio in cõtrariũ, admittiť tñ confessio partis. ita Panor. in. d. c. is qui. do. meus Ias. in. l. admonẽdi. in lec. in. xviij. col. ff. de iureiurando. & in. l. cum te. C. de transactio. & Felin. in. c. quoniam contra falsam. in. xiiij. col. extrà de. proba. de qua dicam statim. Et dicit idem Felin. in. c. v. ultra tertiam. in fi. extrà de testi. q post elapsas omnes dilationes potest quis probare per confessiones aduersarii quæ possunt fieri in quacunq; parte iudicii.

Et aduerte

11 ET aduerte,†quia ex quo cõtrahentes habẽt instrumentũ pro se,hahent præsumptionẽ ꝓ eis:ex quo onus probandi trãsferunt in proximũ, quia p̃sumitur pro instrumẽto.l.cũ precibus.C.de proba.do.meus Iason in.l.post diuisionẽ.in principio.C.de iuris & facti ignorantia.Et in repetitione.l.admonendi.in.lvj.col.ff. de iureiuran.& in.l.sciendum.in.iiij.notabi.ff.de verb.
12 oblig.Et ideo dicit ibi dominus meus in.iiij.col.ꝙ†ex quo quis habet præsumptionẽ pro se: volens probare contrariũ debet probare per tres testes idoneos,au per duos multũ excellẽtes.allegat Spec.ita dicentem]in tit. de proba.§.si versi.vlt.nota.¶Et dicit Hippo.de Marsi.
13 in singulari suo.lxj.†ꝙ instrumentũ non põt reprobari nisi per tres testes.alle.Io.de imo.in.c.cũ Ioã.extrà de fide instru.& Alex.in consi.suo.xciij.incip.In causa & lite.in.v.vol.Et dicit idẽ Hippoly.in singulari suo.lvj.ꝙ ad valitudinẽ instrumenti requirunt̃ tres testes.Nisi in casu q̃n fit in publico:quo casu nõ requiruntur testes.

[Quot testes requiruntur ad probationẽ instrumenti]

EX quo ergo videtur ꝙ ad probandum contra instrumentum tres testes requirantur, aut duo excellentes,imò quod plus est,dicit glo.in verbo,adijciatur.in dicto.§.si verè tale.in aut̃.de fide instru.in.§.restat.versi.sed pone.dicit ꝙ duo sufficiunt,per.l.vbi nu-
14 merus.ff.de testi.inde est†ꝙ dicitur,ꝙ si ego probo per instrumentum Titium contraxisse mecum Neapoli:& tu probas per duos testes ꝙ eodem die fuisset Romæ, præualent isti duo testes instrumento.Idem tenet Bal. in.l.in exercendis.C.de fide instrumen.

[De vno teste.]

15 QVid aũt de vno teste an sufficeret?Dicit†ꝙ vnus testis facit semiplenam probationem secundum glo.in.l.admonendi.ff.de iureiuran.& in.l.
16 in bonefidei.C.de rebus credi.& iureiurando.†Et ideo si esset vnus testis de veritate,& duo de fama ꝙ cõtractus in veritate fuit de vendendo:licet dicat de permutatione,probata esset semiplenè ipsa simulatio: vt dicit Bald.in simili in.c.j.de controuer.inuesti.& Ludoui.in dicta.l.admonendi.vt no.glo.in.c.j.de appellatio.& in l.ij.vbi Bar.ff. de excusatio.tuto.& in Specu.tit.de test. §.restat.versiculo quinto.

17 ITem si testes dicant†ꝙ præcessit tractatus de vendendo,& postea incontinenti secuta fuit permutatio: tractatus enim præcedens facit præsumere contra permutationem incõtinenti secutã,& illã fuisse factam in fraudem iuris retractus,secundũ quod in simili notant Hostiensis & Anto.de Butrio in.c.ad nostrã.extra de emptio.Bald.in.l.multũ.C.si quis alteri vel sibi.Guilielm⁹ de Lauduno in clementi.ex grãdi.in.§.cæterum.de vsuris.faciunt & quę dicit plenissimè Bart.Veroneñ.in tractatu suo,in prima p̃sumptione fraudis vel simulationis cõtractus.& ponit Matthæ⁹ de Afflictis in dicto cõmento,in glo.nisi quis.in.iiij.col.& ibidẽ domin⁹ Mattheus plures alios modos cognoscendi fraudẽ.de quibus vide in locis allegatis per eũ , maximè in illa quæ est quando quis habet domũ habentem vnum introitum & duo latera:si vendat medietatẽ domus retentis duob⁹ laterib⁹:quia ꝓpter domus indiuiduitatẽ q̃ nõ habet nisi vnum introitum:& ad illas partes laterales non habent̃ introitus nisi per ianuam q̃ vẽditur:signũ est ꝙ fuit facta venditio in fraudem iuris retractus:ibidem adducit fundamenta Petrus de ancharano,in consilio suo.clx.incipiente,præsupponitur in themate.quẽ videas.

In textu ibi,

Par preuue souffisante.

1 QVia pluribus†modis p̃sumitur fraus,de quibus per Bar.in.l.post contractũ.& ibi p Io.de imo.& alios.ff.de donatio.& in.l.oẽs.§.lucius.ff.q̃ in fraudem credi.& per Bar.in.l.si pupillus.ff.de auto. tuto.&.s̃.dixi.An vna ex illis p̃sumptiõib⁹ sit sufficiẽs probatio ad hoc vt sit loc⁹ huic cõsuetudini.cogita ex his quę dixi.s̃.in ti.(Des iustices.§.(L'amẽde de simple recousse)in fi.illi⁹ articuli.& hic antè in glo.præcedẽti.

[Fraus q̃n præsumatur.]

In textu ibi,

Ou par le serment des contrahans.

ECce quomodo cõsuetudo nostra dat consiliũ defendi iuramentũ,quia credit nullũ suæ salutis esse immemorem.l.fi.C ad legem iuliam repetun.

ISte est vnus mod⁹ probãdi contractũ fuisse factũ in fraudẽ iuris retract⁹,videlicet ꝙ ꝓxim⁹ posit exigere iuramentũ à vẽditore & emptore:an cõtractus permutationis aut donationis fuerit in fraudẽ iuris retractus simulatè cõceptus.Et si ipsi iurauerint timeñ.eorũ conscieñ.& periuriũ ꝙ in veritate inter eos agebat̃ de vendẽdo,sed vt fraudarent proximũ iure retract⁹ fecerunt cõtractũ ꝑmutationis:isto modo ꝓbata est fraus:
1 †quia nulla melior est ꝓbatio q̃ per confessionẽ partis aduersæ.l.qui de inoffic.in fi.ff.de inoffi.testa.c.q̃m per confessionẽ.extrà de priuileg.& alibi dicitur ꝙ tm̃ valet probatio ꝑ confessionẽ partis,q̃tũ per testẽ:vt in.d. l.qui de inoffi.& in.l.Titia.ff.sol.mat.&.l.ij.in fi.C.de in ius vocan.& in.l.cum te.C.de trãsactio.& in.l.si de possessione.C.de transac.Et no.And.de isernia in.c.j.in fi. de milite vasal.qui cõtumax est.in.c.j.qui testes sunt ne
2 cessarij in vsibus feudorũ.†imò q̃n pars cõfitetur, non sunt necessarij testes scd'm Andreã in dicto loco : vt habetur.xiiij.&.xxv.ibi,quid adhuc egemus testib⁹? pro quo est tex.in.l.illã.ibi,quid op⁹ est testib⁹.C.de dona. nam cõfesio partis est ita sufficiẽs probatio,ꝙ licet cõtra præsumptionẽ iuris & de iure ꝓbatio nõ admittat̃: tamẽ admittitur cõfesio ꝑtis.dixi in præcedẽti glo.Et ita tenet Bar.in aut̃.sed iam necesse.C.de dona.ante nuptias.do.me⁹ Ias.in.l.cũ te.C.de transac.vbi plenè.& in l.si priusq̃.in.xiij.col.ff.de noui oper.nun.& in.l.si duo patroni.§.idem iulianus.in.ij.colũ.ff.de iureiuran.in.c. quoniam contra falsam.in.xiij.col.extrà de probatio.

[Modus vn⁹ ꝓbãdi fraus dẽ ꝑmutationis.]

[Probatio ꝑ cõfesionẽ partis.]

☞ADDITIO. Et faciunt q̃ dicit Bñdicti in repetitio.c.Raynutius.in verbo,si absq; liber.ij.de fideicom.substit.nu.50.de testa.vbi dicit ꝙ si constet de veritate facti per confessionẽ partis quæ est melior probatio,etiã nõ habet̃ respectus ad incertitudinẽ libelli,aut nullitatẽ ꝓcessus,quæ ad sententiam procedatur,maximè per curias parlamẽtales,quę plus habẽt respectũ ad veritatem facti,q̃ ad formalitates.Imò plus dicit Matth.de Afflictis in constitu.regni Sicilię quę incipit,in causa depositi.ꝙ si quis recognouit signaturam suam,vel schedulam factã in scriptis habet vim instrumenti plublici:ita ꝙ super ea in vim cõfessionis potest condemnari, ita dicit idem Matthæus in dicta constitutio.in.iij.q in.ij.libro. *

3 ET istud†intellige de cõfesione partis q̃ fit in præsentia partis q̃ acceptauit : quia confessio facta in absentia partis non acceptata non præiudicat.Bart.in

[Confesio i p̃ñtia ꝑtis facta.]

l.certum.§.si qs absentē.ff.de cōfessis.vbi plenè.de qua materia vide ꝑ Feli.i.c.si cautio.in.iiij.&.v.col.extrà de fide instru.Et per Panor.cū apostil.in.c.mulieri.i fi.extrà de iureiu.do.meus Ias.hāc materiā plenè examinat in repetitione legis admonendi.in.lviij.col.cū seq.ff.de iureiur.Et de cōfessione in præsentia partis nō acceptata per partē:ꝑ eundē in dicta repe.in.lx.col.& in.l.post ꝗ̄ liti.C.de pact.Aliàs scripsi consulendo:non insisto.

4 ADuertendū†est tñ,ꝙ licet cōfessio facta in absentia partis nō inducat obligationē,nec sufficiat ad obligationē inducendā,tñ est potens ad ꝓbationē faciendā:vt no.Cy.in.l.nec quicꝗ̄.§.vbi decretū.ff.de offic.procōsul.& legati.& in.l.gñaliter.C.de nō nume.pecunia.per.l.publia.in fi.ff.depositi.Et no.glo.in.l.cū de indebito.in fi.ff.de ꝓba.Ex quo ergo nō hîc disceptat̄ de validitate iuris agēdi ex cōfessione extraiudiciali,& in absentia,sed solū de ꝓbatione actus,sufficit ad probandū contractū fuisse simulatū,cōfessio extraiudicialis partiū,scilicet cōtrahentiū,facta i absentia ꝓximi:cū illa vim ꝓbationis habeat,ꝗ̄ solū proximo requirit̄,&
5 maximè†quia cōfessio facta in absentia ptis est valida,qñ tendit ad declarationē actus ꝗ̄ erat ambigu⁹,scd'm Bart.in.l.cū quis decedens.§.codicillis.ff.de leg.tertiò.

ADDITIO. Imò etiam aduerte ꝙ post oēs dilationes potest ꝓbare per cōfessionem aduersarij, vt tenet Hippolytus de Marsilijs in singulari suo.ix.incipien.communis doctorum. *

ITem ex his ꝗ̄ dicit qs extra iudiciū parte absente inducitur vera ꝓbatio causa sui:vt dicit glo.in.l.fulcinius.§.quid sit aūt.ff.qbus ex cau.in possessionē eatur. Faciunt ꝗ̄ dicit Barba.consi.xj.in.xiij.col.in.j.vol.& gl. in.§.aliæ.insti.de actioni.vbi dicit,ꝙ in his ꝗ̄ dependēt ex volūtate nr̃a,statur dicto nr̃o plenè cum iuramēto. Ex quo sequit̄,ꝙ si partes iurauerint esse contractū vēditionis,ꝙ illa est plena ꝓbatio.sed si dixerint extra iu-
6 diciū absq̧ iuramēto,est semiplenè probatū:†quia ad min⁹ cōfessio extraiudicialis facit semiplenā probationem.Dñs meus Iason in.d.repeti.l.admonēdi.in.lviij. col.¶Aduerte etiā:quia vt dicit Matth.de Afflic in dicto cōmento.in.§.nisi quis.in.ij.col.cōfessio extraiudicialis trāsfert onus ꝓbandi contrariū in cōfitentē,& cōsequenter inducit ꝓbationē:vt dicit Bal.in.l.cā falsa.C. de iuris & facti igno.plures alios effectus confessionis extraiudicialis ponūt doc.s̄.alleg.& Panor.& Feli.in.c. at si clerici.i prin.extrà de iudicijs.¶Si tñ talis cōfessio fuerit iudicialis,valet etiā sine cā exp̄ssa.Pau.de ca.i.l.j. C.de cōfessis,vbi dicit ꝙ habet vim cōdēnatiōis vł ab-
7 solutiōis.* ¶Quæro:†an si iuramentū fuerit p̄stitū sine tactura euāgeliorū valeat,vł̄ ꝙ nō,ꝑ gl.in aut̄.iusiurandū qđ p̄stat̄.colla.ij.c.hortamur.ij.q.ix.&.c.si de iuramen.cal.eo quia tale iuramentū videt̄ esse delatū à iure.faciunt ꝗ̄ dicit do.meus Ias.in aut̄.sacramēta pube-
8 rum.in.iij.col.C.si aduersus vēditorē.Et facit:†quia ꝓpriè iuramentū dicit̄ qñ tangunt̄ sacræ scripturæ. Bal. in.l.pe.§.his de p̄sentib⁹.C.de reb⁹ credi.Iaco.de sancto Geor.in.d.aut̄.sacramenta puberū.in.j.col.C.si aduersus venditionē.dicit ꝙ valet etiā iuramentū si iuret̄ super alio libro:vt tenet do.meus Ias.in.d.aut̄.ꝑpter consuetudinem ꝗ̄ hoc approbare pōt.Et vide ꝑ Panor.& alios in.c.fi.de iuramē.cal.& ꝑ Io.de imo.in.c.cū cōtin-
9 gat.extrà de iureiu.†Et an valeat iuramentū in fide corporis,aut in manibus notarij,vel per dæmonē vel afs.

Confessio extra iudicialis.

An valeat iuramentū sine tactura euāgeliorum.

vide Guidonē pape consil.suo.xxxj.in.vij.viij.ix.&.x. col.vbi tenet ꝙ sic.Et de huiusmodi materia poteris videre Lucā.de penna in.l.iij.de vēdēdis rebus ciuitatis. col.iij.lib.xj.C.vbi multa succincte comprehendit.

ADDITIO. Vide Matth.de Afflic.in consti. regni Siciliæ ꝗ̄ incipit,puritatē. in.iij.notab.vbi dicit ꝙ in iuramēto p̄stando ꝑ officiarios iustitię requirit̄ tactura euangeliorū,idē in iuramēto testis corā iudice:vt dicit idē Matth.in cōstitutione, eo qui sciēter.in.ij.lib.sed qūocūq̧ iuret̄,est piurus, vt ibi dicit.Aduerte etiā ꝙ i Frācia obseruat̄ ex cōsuetudine gñali ꝑpter reuerētiā fidei ne violet̄,ꝙ ꝓmissio sub fide tm̄ operat̄ ꝗ̄tū iuramētū:& iō vt videm⁹ ꝙ pactū filię mediāte dote de nō succedēdo cū iuramēto est validū.c.ꝗ̄uis pactū.de pactis.in.vj.in Frācia obseruat̄,ꝙ idē si fiat pactū cū ꝓmissione sub fide in manu notarij de nō cōtraueniēdo,& ideo iudicatū fuit ꝑ curiā parlamentalē anno dñi.1531.in mense.Martio.& dictū per arrestū curiæ ꝙ renūtiatio facta ꝑ Mariā du breullat successioni p̄ris & matris mediāte dote sibi cōstituta erat valida,licet nō exp̄sse iurasset,sed tm̄ ꝓmisisset per fidē propter hoc p̄stitā in manib⁹ notariorū non cōtrauenire per hęc aut similia verba(promettant par leurs foy pource dōnée és mains des notaires &c.) *

SED quæro,pone ꝙ ꝓxim⁹ detulit in iuramētū emptori & vēditori an cōtract⁹ inter eos fact⁹ & passatus sit simulat⁹:& vēditori fatet̄ simulationē:emptor verò nō,& nō appareat aliud de simulatione,ꝙ valet cōfessio vēditoris.Dic ꝙ si aliud nō sit i fauorē emptoris: i cōtrariū:illa cōfessio faciet semiplenā ꝓbationē:& tūc hēbit locū iuramentū suppletiuū.iuxta notata in.l.i bonæfidei.C.de reb.cre.& iureiu.& i.l.admonēdi.ff.de iureiu.¶Pōt tñ opponi i cōtrariū cōtra cōfessionē vēditoris:puta qa fact⁹ est iimic⁹ vēditor:vł qđ aliud ad repulsandū ip̄m iuramentū,ꝙ diminuat de fide ipsi⁹ vēditoris.Nā si cōtrarię ꝓbatiōes adducant̄, extenuāt fidē ipsius vēditoris.no.glo.in.l.j.C.qui & aduersus ꝗ̄s.ita tenet Matth.de Afflic.in dicto cōmento.§.nisi quis.in fi.

NVnquid aūt si iuratū fuerit ꝑ cōtrahē.cōtractum nō esse simulatū,an ꝓxim⁹ adhuc post delationē iuramenti posset ꝓbare cōtrariū:¶Videt̄ primò ꝙ nō:
10 †quia exceptio iusiurādi est exceptio litis finitę,& ideo ipedit litis ingressum,c.j.de litis cōtest.in.vj.no.do.me⁹ Iason in.l.ait p̄tor.la.ij.cū qua legit.l.nā & postea.ff.de iureiu.vbi dñs meus ponit practicam proponendi dictas exceptiones ad finem impediendi litis ingressum.

ADDITIO. Matth.de Afflic.in cōstit.regni Siciliæ,ꝗ̄ incipit:exceptionis.in ij.lib.in.j.nota.dicit ꝙ istę exceptiōes ꝓponunt̄ ꝑ fines nō audiēdi:hoc est ꝙ dici debet,tu nō debes audiri.qđ tm̄ est,qđ illis denegat̄ audiētia:qđ qñ fit,& qūo, videri pōt per eundē Matth.in cōstitu.violētias.in.ij.notabili.in.j.q.versi.quintus casus de exceptione tua non interest qūo impedit litis ingressum.vide decisionem Tholosanam,decisione.lxviij.ibi.v.regula, & ꝙ exceptio partium sit exceptio litis finitæ, & impediat litis ingressum, vide Hippolytum de Marsilijs in consi.suo
11 cviij.col.ij. * ¶†Item iuramentum habet vim diffinitiuæ.vt in.l.ij.ff.de iureiu.& ibi notatur.& in.l.si duo
12 patroni.§.itē si iurauero.ff.de iureiurand.sed sic est†ꝙ sentētia p̄textu instrumentoꝝ de nouo repertorū nō retractatur.l.sub specie.C.de re iudicata:ergo nec etiam ex dispo

Questio

Exceptio iurisiurādi

Iuramētum habet vim diffinitiuæ.

ex dispositione testiũ, aut quauis alia probatione cũ in exercẽdis litibus eandem vim habẽt testes & instrã. vulgata. l. in exercendis litibus. C. de fide instru.

ADDITIO. Aduerte ꝙ sublata ꝓbatione & exclusa nõ tollitur ꝓbatio q̃ põt fieri ꝑ instrumentũ: vt tenet Mat. de affli. in cõsti. regni Siciliæ q̃ incipit, exceptiões. in. vj. qõne. ij. not. in. ij. lib. et in cõstõne q̃ incipit, in pecuniariis. in. vij. not. in. ij. lib. ✻

13 ITem iuramentum †habet vim probationis: vt notat̃
14 in. l. non erit. §. dato. ff. de iureiur. †immo cã iureiurando decisa retractari nõ potest. l. j. C. de iureiurã. nunquid aũt iuramentum sit propriè probatio. nõ aliter insisto cùm ponat do. meus Ias. in. l. iurari. in. iij. col. ff. de. iureiuran. & in. §. quadrupli. in. vj. col. insti. de actio. & in. l. fi.
15 §. licentia. C. de iure deliber. ¶ †Dic prædicta esse vera in iuramẽto voluntario & iudiciali, secus aũt in iuramento necessario: quia tunc potest probari contrarium in. l. admonẽdi. ff. de iureiur. & d. l. j. C. de iureiur. nam ex quo lex seu statutũ nostrũ, vel cõsuetudo compellit emptorem & venditorem ad iurãdum vr̃ ꝙ proximus poterit probare cõtrarium, ego dicerẽ ꝙ ex quo hoc iuramẽtũ nr̃æ cõsuetudinis habet vim ꝓbatiõis: qa dr̃ ꝙ si fraus fuerit ꝓbata ꝑ testes vel iuramẽtũ q̃uo dicit ꝙ iuramentũ est ꝓbatio: ergo ex quo est ꝓbatũ de veritate cõtractus per verã ꝓbationẽ, ꝙ non est amplius vltra quærendũ.

ET maximè quia ex quo proximus nõ cogitur deferre iuramentũ cõtrahentibus nisi ex sua voluntate: iõ vr̃ voluntarium, ex quo nihil vlterius q̃rendũ est, per ea que ante dixi. Et iõ dicit And. de ysernia in. c. j. §. sacramentũ. le. ij. in additiõe. de cõsuetudine recti feudi. in
16 vsib. feud. †ꝙ pretextu piurij nõ retractatur negotiũ decisum ex sacramẽto: sed periur⁹ sciẽter puniri debet de periurio, qñ periuriũ est alij nociuum. c. quicũq;. vj. q. j.

Nota.

ADDITIO. Videtur tñ dicendum ꝙ si probata fuerit fraus & simulatio sufficienter, & postmodũ deferatur in iuramẽtũ rei licet iurauerit aliter esse q̃ ꝓbatum fuerit, nõ est sublatus effectus vere ꝓbationis: qđ iuramentũ ꝙ habet vim ꝓbationis. l. nõ erit. §. dato. s̃. alle. & ibi Alex. & alij ficte tm̃, tñ Bal. in. l. iij. C. de ꝓbatiõibus. nõ extinguit aliam ꝓbationẽ verã & sufficientẽ: cum inducta ad vnũ effectum nõ operent cõtrariũ. l. legata inutiliter. ff. de adimẽ. lega. & ficta seu ꝑsumpta probatio nõ tollit vera. Immo per oppositũ vera ꝓbatio ꝑfertur fictè & præsumpte: vt est tex. in. l. fi. ff. de ꝓbatio. ex quo maxime consuetudo loquit̃ alternatiue sufficit ꝙ actor habeat vnã ex probationib⁹ alternatiuæ mẽtionatis in cõsuetudine cũ ad veritatẽ alternatiuæ sufficiat alterã partẽ esse verã. l. si is q ducta. §. vtrũ. ff. de reb. dub. l. cũ qdã. & ibi notat̃. C. de verb. sig. nec hoc casu de alio opabit̃ iuramẽtũ q̃ ad docẽdũ de piurio iuratis, vt tenet Ale. in. d. l. aſs. q̃ legit cũ. §. ꝓcurator. q̃ est in. l. iusiurãdũ ꝙ ex cõuentiõe. ff. de iureiu. sup ver. nec multũ interest. vbi dicit, itẽ nota ꝙ si ꝓbat̃ vel iudicat̃ veritatẽ aliter se habere, q̃ iuratũ fuerit videt̃ doctũ de periurio: & iõ cauere debẽt rei si videãt actorẽ habere facultatẽ ꝓbãdi, aut iam fecerint ꝓbationẽ ne iurent: imo hoc casu recusare possent iuramẽtũ ex quo ꝑ ꝓbationẽ factã aut fiendã põt detegi piuriũ. Bal. & post eũ do. me⁹ Ias. in. l. manifeste turpitudinis. ff. de iureiur. et Alex. in. d. l. aſs ꝙ legit cũ dicto. §. ꝓcurator. vbi dicit, ꝙ vbicũq; põt ꝓbabiliter reus timere, ne ꝑ quãdã consequentiã suũ ꝑiuriũ arguat̃, nõ cogit̃ iurare. Et iõ si ꝓcurator simplex q non habet spãle mandatũ ad deferẽdũ iuramẽtũ vel gñale cũ libera, vel. nõ est ꝓcurator in rem suã deferat iuramẽtũ, nõ cogit̃ reus iurare, cũ talis dilatio nõ sit valida. d. §. ꝓcurator. & solũ operabitur: qa docetur de periurio rei: vt dictũ est: ex quo maxime cõstat de veritate in cõtrariũ ꝑ ꝓbationem quę nõ est extincta ꝑ illã dilationẽ iuramẽti: & ita dixi in cõtingẽtia facti. ✻

DE iuramento aũt ꝙ ex cõsuetudine vel statuto: defertur alicui q ad hoc cogitur ex forma statuti: an possit probari contrariũ, scripsi supra in tit. (Des iustices & droictz d'icelles) in. §. (Messiers & sergens, in glo. (Sont creux par leurs sermens.)

17 SEd ponet ꝙ contrarium eius ꝙ cõtrahentes iurauerãt reperit̃, an possent puniri de periurio Andr. de ysernia in. d. c. primo. §. sacramentum. le second. hanc materiã plene explicat: & quia quotidie versatur in curiis, iõ subnectã hic eius dicta. & dicit ꝙ scd'm vtranq; cõem opinionẽ non punit̃ de periurio. prima est: qa aut iuratur super contractu seruando & implendo: aut de iuramẽto ad obligationẽ cõtrahẽtiũ faciẽdo aliquid: et tũc si nõ facit est piurus. facit text⁹. & ibi Bar. in. l. fi. ff. de crimi. stellio. nõ tñ est infamis in illo casu qñ de ꝓterito vel ꝑsenti iurat, sec⁹ aũt si de futuro ꝓmittit: qa tũc est piurus & infamis. l. lucius. ff. de his q notant̃ infamia. l. si qs maior. C. de transac. vbi plene per do. meum Ias.

Periur⁹ qñ puniat̃ de periurio

AVt iuratur sup lite decidẽda: vt in hoc casu nr̃o, & in. d. §. sacramentũ. vbi cogitur iurare se inuestiuisse vel non. Et tũc hoc casu non punitur de periurio sed solũ deum habet vltorẽ. l. ij. C. de rebus cre. & iureiu.

ADDITIO. Aduerte ꝙ q̃ ad ptẽ q̃ in iuramẽtũ detulit parti aduersæ istud est indubitatũ apud curiã ꝑlamentalẽ Parisieñ. q̃ ita iudicauit ãno dñi. M. cccc. xij. die. x. Octobris. & hoc iuridicũ est: qm̃ iureiurãdo delato nõ aliud q̃rit̃ q̃ an iuratũ sit vel nõ remissa qõne, an debeat̃ quasi ꝓbatũ sit iureiurãdo. & facit tex. in. l. nã & posteaq;. ff. de iureiu. & in. l. j. C. de reb. credi. vbi cã decisa iureiurãdo a pte delato et ꝑstito ꝓtextu partiũ retractari nõ põt: imo ꝙ plus est etiã si pars nõ opponat iudex nõ debet admittere, cũ iudex id agere debeat ne de iureiurãdo cuiusq; q̃rat̃. l. aduersus. vbi tex. ad lr̃am. ff. de excep. Et sic cũ ꝑ transactionẽ sit remissa actio. vt dicit tex. in. d. l. nã & posteaq;. iõ nec etiã reipublice cõpetit accusatio: qm̃ vbicũq; nõ nascit̃ pti actio ciuilis: nec etiã reipublicæ cõpetit actio criminalis vt ꝑ plura tenet Hippolytus de Marsi. in cõsi. liij. nu. 12. vbi plura alle. & vide ad hoc Sali. in. l. si abducta. in vlti. col. C. de fur. & Bar. i cõs. suo cẽtesimo inci. audiui a dño Cyno. & hoc est indubitatũ quoad ptẽ. Istud tñ arrestũ fuit ãno dñi. M. ccccj. declartũ hr̃e tm̃ locũ quoad fiscũ in casu i quo ex actu sup quo iuratũ est nõ resultat delictũ publicũ, sed tm̃ priuatũ: ꝙ est in oĩ casu vbi est tãtũ qõ de restõne alicui⁹ rei, cũ denegatio restitutiõis reycit furtũ. dixi. s̃. in tit. (des iustices & droictz d'icelles). §. v. in gl. j. qm̃ ex quo hoc casu nõ admittit̃ pars, iõ nec fisc⁹ cũ in delictis priuatis vbi pars nõ admittit̃, nec etiam fiscus: vt dictũ est ante. Sed in casu in quo ex actu super quo iurat̃ resultaret delictũ publicũ ex quo in hoc respublica lederet̃: tunc si de contrario appareat: põt fiscus rõne illius delicti, ꝙ orit̃ ꝓsequi nõ solũ delictũ publicũ sed etiã piuriũ. argu. l. vim passam. §. ꝑscriptione. ff. ad. l. iuliã. de adulte. Ex quo anno domini. M. ccccc. xxxj. in mense Octobri fuit iudicatum per curiam, quod licet

Ioannes fleuret seruiens regius fuerit remissus & absolutus contra Michaelẽ le breton sup eo qđ inquietabatur p̱ eũ de periurio, eo q̃a iurauerat se nõ habuisse à dicto Michaele le breton quandã obligationẽ de summa octo librarũ & decẽ solidorũ ad executãdũ Ioannẽ faulcõnier p̱ dicta summa quã debebat dicto le breton. Ex quo cõstabat de cõtrario p̱ informationes. & iõ ex quo tanq̃ seruiẽs regius in hoc decoxerat in officio, & male versatus fuerat fuit dictũ q̃ fiscus admitteretur ad prosequendũ dictã decoctionẽ seu malã versationem in officio cũ dicto periurio: q̃ quidẽ periuriũ rõne dictæ decoctionis nõ est extinctũ, put in sili dicit̃ de adulterio qđ rõne incestus cõiuncti cũ eo nõ extingit̃ p̃scriptiõe quinq̃ annorũ: q̃ tñ secus esset, si adulteriũ esset de p̱ se vt in d. §. præscriptione. cũ ibi nota. Et hoc mõ concordanda sunt dicta duo arresta q̃ alias viderentur sibiipsi esse cõtraria quoad fiscũ: cũ vno casu fiscus fuerit admissus, alio non: sed pro certo declaratio p̱ scđm arrestum facta, est valde subtilis: iõ in dubio standũ esset primo. In alio etiã videbant̃ dicta duo arresta contrariari: eo quia primo pars agens p̱ periurio fuit condemnata ad omnia damna, expeñ. & interesse. & tñ in scđo arresto fuit tm̃ condemnata ad certa dãna & interesse à tpe exhibitiõis cuiusdam pretensę transactiõis per dictũ Fleuret ex quo transegerat cũ dicto le breton, non poterat aliq̃d p̃tendere cõtra dictũ le breton de p̃teritis ante transactionẽ, ex quo fuit tm̃ condemnatus dictus le breton de dãno & interesse post transactionem inter eos factam. *

SEcunda est opinio aut iuratur de p̃terito vel p̃senti: vt rem meam esse vel fuisse, & solum deũ habet vltorem: & non punitur, licet efficiatur infamis. Albericus de rosa. in dicta. l. j. ff. de crimi. stelliona.

AVt de futuro implendo, & tunc punitur de piurio & tunc q̃ plus est, efficitur infamis. d. l. lucius. & l. si quis maior, hic ante alle. nã qñ sup lite decideñ. rõ est; quia cõsidarandũ est ad quid agitur, qñ iudex vel pars defert in iudicio ob litem dirimendã ad hunc effectum defert: vt constat p̱ suum sacramentum de veritate eius rei de qua est lis: & vt scđm suum iuramentum ad litis

18 decisionem procedatur. Et ideo dicit ibi And. † q̃ idem in teste reprobato vel periuro excipiendo: quia non est infamis licet videatur tenere contrariũ do. meus Ias. in §: item si quis postea. in. xiij. col. insti. de actio.

Quis cõq̃ri possit de periurio.

19 ET aduerte † q̃ nemo cõqueri potest de periurio nisi is cuius interest: cũ sit priuatum delictũ: nisi iudex reperiat periuriũ coram se factum vt dicit Andreas de isernia in dicto. §. sacramentum in additiõe. in fine Et dicit Ale. in apostil. ad Bar. in. d. l. fi. ff. de crimine stelliona.

Periur9 qua pœna puniatur.

20 † q̃ iudex secularis põt declarare quem esse periurũ. Et vide Panor. in. c. cũ sit gñale. extra de foro cõpe. vbi tractat coram quo iudice sit disputandũ de crimine periurij. Et vide quæ dicit Gui. pape. q. sua. clxxviij.

21 SEd qua † pœna puniat̃ periurus, dic primo, aut loqmur in eo q deũ blasphemat, & sanctos, & dicit aliquod v̾bũ maledicum in contemptum Dei vel sanctorum: & siue sit verum, siue falsum, qñ habet ex cõsuetudine blasphemandi, puniri debet pœna. §. primi in fi. in aut. vt nõ luxurient contra naturã col. vj. plene do. me9 Ias. in. l. iij. §. fi. ff. de iureiur. aut loquimur in iurante per Deũ, vel sacras scripturas, vel aliter & periurante hoc est

Periur9 ex iracũdia.

22 falsum iurãte. & dic † q̃ aut iurauit p̱ iracundiam, & excusat̃, notat̃ in. l. ij. C. de rebus credi. facit. l. q̃ calore. ff. de reg. iuris facit ad calorẽ iracundiæ q̃ dicit do. meus Ias. in. l. filiã tuã. C. de inof. test. Et Feli. in. c. dilecti filij. extrà de excep. in. vij. col. vbi calor iracundiæ excusat. q̃ quõ sit intelligendum, ponit do. meus Ias. in. l. si duo patroni. la seconde. in. j. col. ff. de iureiur.

☞ ADDITIO. Et etiã vide Mat. de affli. in cõsti. regni Siciliæ q̃ incipit, blasphemantẽ. in. iij. dubitatiõe in. ij. lib. vbi ponit quõ punit̃ p̱ mẽdaciũ Deum blasphemãtẽ. Et de materia periurij. vide ample p̱ eundẽ Mat. in cõsti. regni Siciliæ q̃ incipit eos q̃ sciẽter. & ĩ rub. et ipsa cõstõne. & ĩ fine illius ponit quõ periurus in vno nõ admittit̃ in alijs: & in constõne q̃ incipit: blasphemãtibus in prima dubitatiõe. dicit qđ amplius periurio non credit̃. Et dic idẽ in mentiente: vt dicit idem Mat. in consti. quæ incipit, sponte violẽtibus in. v. not. vbi ponit pœnas mendacij. *

Deliberate.

AVt deliberatè quis iurauit, & tũc aut nullius p̃iudicium respicit aut respicit prçiudiciũ tertij primo casu puta qñ iurauit nũq̃ comedere carnes & si postea comedat, an puniat̃. gl. in. l. ij. C. de rebus credi. dicit qđ non hoc mõ exemplificãdo. q̃ docto. sequũtur. Et istud est verum, & cõis est opinio. licet Ang. in aut. scænicas non solum fideius. coll̃. v. teneat q̃ etiã isto casu debeat per iudicem extraordinariè puniri.

SEcundò verò casu qñ iurat in p̃iudicium tertij, tũc debet puniri extraordinariẽ arbitrio iudicis. d. l. fi. cũ gl. ff. de crimi. stelliona. & poterit iudex eum facere fustigari: vt in. d. l. si duo. §. si quis iurauerit. vel facere mithrari. vel poni ad cathenã. prædicta intelligit do. meus Ias. in. d. §. si quis iurauerit. in. ij. colũ. quantum ad pœnam criminalem.

Periurii pœna in foro conscientiæ.

23 QVid aũt † fieri debeat in foro conscientiæ, & q̃ pœna sit periurio, textus est in. c. quicunq̃. vj. q. j. vbi dicit q̃ debet ieiunare p̱ quinquaginta dies,

24 & dicit tex. in. c. prædicandi. xij. q. j. q̃ † pœnitentia periurij est veult homicidij.

Pene ciuiles.

Priuatio ois actionis iuris.

25 CIuiliter † aũt agendo do. meus Ias. in. d. §. si quis iurauerit. in. ij. col. inuenit septẽ pœnas. ¶ Prima est qđ aliquis iuret in contractu compromisso, vel transactione, & postea non obseruat iuramentũ, cadit in pœnas. l. si qs maior. C. de trãsac. q̃a ipso iure priuat̃ ab oĩ iuris actiõe: vt plene p̱ do. meũ Ias. in. d. l. si qs maior. per Alex. in cõsi. suo. lxxvj. in. v. vol. vbi dicit q̃ illa lex intelligit̃ in quocũq̃ alio cõtractu. faciũt & tenet idem do. meus in. d. l. in. ij. col. & in. l. q̃ te. in. viij. col. ff. si cer. pet.

Infamia iuris & facti.

26 SEcunda † pœna est: q̃a est infamis in facto & iure. c. infames. vj. q. j. notant Bar. & Ang. in. l. lucius. ff. de his qui not. infa. do. meus in. d. l. si quis maior. in. v. col. ideo dicit Cicero lib. ij. de legibus periurij pœna diuina exitium, humana dedecus.

Priuatio dignitatum.

27 TErtia pœna est q̃ seq̃t̃ ex p̃cedẽti, q̃a ex quo est infamis nõ ãplius admittit̃ ad aliq̃ dignitatẽ. l. quoties. C. de dig. li. xij. Bal. in. l. ij. C. de reb9 cre. infamib9 ẽm porte dignitatis nõ pateãt. dicit tex. ĩ regula iuris. lib. vj.

Repulsio a testificando.

28 QVarta † etiam pœna sequitur: quia periurus amplius non admittitur ad testimonium. c. paruuli. xvij. q. v. c. quicunq̃ fratres. vj. q. j. c. testimoniũ. c. sicut de testib9. c. literas. de p̃sumptio. cũ alijs allegatis per dñm meum in. d. §. si quis iurauerit. faciunt q̃ dicit idẽ do. meus in repe. l. admonẽdi. in. xxvj. col. ff. de iureiuran. facit gl. in. l. lucius in fi. ff. de his qui not. infa. hinc dicit do. Ale. in cõsi. suo. cxxxiij. in. vj. col. in primo volu-

29 volu.†ꝙ periurus in vno nō admittitur in alijs. Intelli-
ge p̄dicta etiam si nondum sit p senteñ. condemnatus
scd'm Bal.in.l.si veteris.C.de fide instru.vtrū istud proce
dat etiā si egerit pœnitentiam de suo delicto.do. meus
Ias.in dicto.§.si quis iurauerit.et plenius in.l.in arenam.
C.de inof.testa. ¶Immo non statur cautioni iuratoriæ
illius qui est periurus:vt dicit do.meus Ias.in.l.j.ff.qui sa
tis.cogā.Io.sanxon in consue.Turoneñ.tit.(Des droictz
de basse iustice)arti.xxiiij.fo.xxvj.

30 QVinta†pœna est:qa periurus ab agendo repellit̄.
gl.est in dicto.c.paruuli.xxij.qōne.v.ꝙ sanè ītelli-
ge et limita:vt per gl.et doc.in.c.dilect.de fo.
cōp.vt dicit dñs meus in dicto.§.si quis iurauerit & di-
31 cit Ant.de but.in.c. dilecti.in.iij.col.de exceptio.† ꝙ ex-
ceptio periurij est exceptio litis finitæ, Ita ꝙ īpedit litis
ingressum:ꝙ esset multum notabile, si esset verum.

[agen / repul] [eptio / iurij;]

ADDITIO. Aduerte ꝙ omnis exceptio,per
quā altera trium psonarū scilicet
iudicis,actoris vel rei,vel horum p quos litigāt remoue-
tur à limine iudicij impedit litis ingressum seu proces-
sum causæ principalis.Immo qñ vna ex tribus prædi-
ctis psonis funditus est inhabilis hæc exceptio reddit iu-
diciū retro nullū, & non p̄cludit̄ via tali exceptiōi quin
semp posit opponi:vt tenet Mat.de affli.in cōsti.regni
Siciliæ quæ incipit,dilatiōes.in.ix.not.Et qūo opponēs
exceptiōes impediētes litis ingressum debet offerre in-
cōtinenti eas ꝓbare,vide Mat.de affli.in consti.quæ in-
cipit,exceptiones.in.ij.nota.in.ij.lib.*

32 SExta†pœna periurij,est quia periurus perdit omnia
bñficia legum,& canonū,& statutorum,quibus ca
uetur ꝙ credi debeat iuramēto alicuius.tex. est in dicto
c.paruuli.Bal.in authē.ei qui.C.de bonis autoritate iu-
dicis posidē.Panor.in.c.qōnum.de appellatio. cū alijs
alle.p do.meum Ias.in dicto.§. si quis iurauerit.

[iuatio / ficio / legū / canō / m,]

33 SEptima†pena est:quia clericus bñficiatus ꝓpter per
iurium remouet̄ à bñficio.ca.ij.& ibi doctores, de
rescriptis.& dicit Bal.ꝙ illud clarius alibi non habetur
sed dicit do.meus in dicto.§.si quis iurauerit qđ similis
est tex.in.c.cū quidam.& in.c.querelā.extrà de iureiur.
34 †vbi dicitur idē esse in episcopo,qui propter periuriū
priuari debet ep̄atu.notat gl.in.c.fi.de iureiur.in.vj.Bal.
35 in.l.ij.C.de iureiur.& dicit Bal.in.d.c.cum quidam†qđ
etiā doctor ꝓpter periuriū potest deponi à doctoratu.

[ificia / a bene / io re / otio,]

36 OCtaua†pœna est:qa collatio bñficij eccliastici fa
cta periuro est mero iure nulla,scd'm Fede.de se-
nis cōsi.l.inci.an colla.allegātē Host.in.c.cū inter.de ex-
cessibus p̄latorū.cū alijs allegatis per do. meū in.d.§. si
qs iurauerit.Et istud etiam tenet Decisio Tholosana.q.
xvij.vbi ponit præd'. pœnas do.meus in.d.§.dicit Za-
barella in.d.c.querelā.de iureiur.& Imo.in.c.auditis.ad
finem de elec.tenent ꝙ non est nulla ipso iure.

[ollatio / is bene / cijanul / tio,]

37 NOna†pœna periurij est,quia periurus potest dici
fallarius cum falsum cōmittat.tex.et gl.in.c.illud.
extrà de exces.prælatorum.

[eriur? / icit fal / riius,]

38 DEcima†pœna:quia tenētur ad satisfactionē dam
ni illati parti ex eorum periurio& ad illud potest
agi contra eos.l.qui noīe.ff.de fal.scd'm Pau.& Io.and.
in.c.j.de falsis.& tenet do.meus Ias.in.§.item si quis po-
stulante.in.xij.col.insti.de actio.

VNdecima: quia apud AEgyptios pœna capitis
mulctabantur periuri vt refert Diodorus Siculus
lib.primo relatus p.G.bñdi.in sua repeti.c.raynu.in ver
bo,testamentū.iij.nu.45.de testam.Et de vinculo iura-
mēti ꝙ est maxime obseruandum præcipuæ apud prin
cipes,vide apud eundem ibi,nu. 42. 43. & .44.

ADDITIO. Multantur etiā immo puniūtur
pœna corpali,scilicet āputatiōis
manus apud Neapolitanos:vt habetur in consti. regni
Siciliæ quæ incipit,eos q sciēter.& ibi p Mat. de afflic.
post Andream de yser.qui illas cōstitutiones Siciliæ cō-
mentauerunt in.iij.lib.vbi est materia piurij.ibi,in.viij.
q.ibi,octauo quero,quid pōt opponere reus.& ibi po-
nit multa quæ excusare possunt à periurio. *

39 ET prędicta intellige de parte periurāte. quid†autē
de teste periuro do.meus Ias.in.d.§.in fi.ponit qua
liter sit puniendus.& Felinus in.c.cōstitutus.in.viij.col.
extra de rescriptis.Sed aduerte ꝙ testis dicens falsum in
cā criminali venit puniēdus illa pœna qua puniri debe-
ret pars,si verū esset dictum testis.do.meus.Ias.in.d.§.si
qs iurauerit.in fi.& in.l.& si legi.in fi. C. si cōtra ius vel
vtilitatē publicam.& in.§.itē si quis postulante.in. xiij.
col.insti.de actio.Ex quo anno dñi.M.cccccxv.in curia
parlamēti Burgundiæ,fuit ad mortē condēnatus q̄dā,
q in cā capitali ad suggestionē cuiusdā dixerat falsum
testimoniū:ꝙ ꝓ certo iuridicū fuit,& plusq̄ meritoriū
vt ceteris cedat ī exēplū,q tale delictū ausi sunt ppetrare

[De teste periuro.]

ADDITIO. Vide de pena falsi testis in mate
ria criminali & alijs materijs per
Hippo.de marsi.in sua practica causarū criminaliū. in
verbo,supest.nume.xvj.¶Hoc anno dñi.M.ccccc.xxxij.
xp̄ianissimus rex noster Erācilcus.xij.ꝓpter frequentiā
hmōi delicti falsitatis testiū & notariorū fecit ordinatio
nē seu cōstōnem,p quā cōstituit & ordinauit oēs falsos
testes & notarios passim & indistinctè ad mortē condē
nandos,siue sit in cā ciuili,siue in cā criminali,siue ī par
ua causa,siue magna,non habita distinctiōe ad magni-
tudinē delicti,vel paruitatē,nec ēt habita distinctiōe ad
vilitatē,& paruitatē psonæ aut nō scd'm ꝙ de iure ha-
bebat̄,& fuit publicata in mēse Aprili in curia plamēti
Parisiensis.Et quia intēdo hmōi ordinationē seu cōstō-
nem commentari seu glossare,non aliter hic insisto.*

In textu ibi,

Qui seront tenuz a en iurer.

INntellige dūmō deferēs nō assumpserit in se onus ꝓ-
bandi p testes,& exclusus fuerit,qa hoc casu etiam est
exclusus à ꝓbatione p iuramētū.l.in cōtractibus.§. illo.
C.de nō nume.pecu.ita etiam tenet do.meus Ias.in.l.ait
prætor.§.iurari.in.iij.col.ff.de iureiur.cum dicat ꝙ præ
clusa via omni probationi non postea admittitur iura
mentum.& ibi ponit,an iuramentū sit vera ꝓbatio. &
idē Ias.in.§.quadrupli.in.vj.col.insti. de actio.Item etiā
intellige ꝙ tales cōtrahētes tenebunt̄ iurare, vel scilicet
referre in iuramētū deferētis.p.l.manifestæ turpitudinis.
ff.de iureiur.dic tñ ꝙ in hoc casu nō admittit̄ dilatio:qa
coguntur præcisæ iurare:cùm sit de facto.eorum.notat̄
in.d.l.manifestę turpitudinis:qa etiā hic dicit̄ ꝙ tenebū
tur iurare cōtrahentes in odiū fraudis commissæ p eos.

Des censes. — Rubrica. XI.

Differūt cōtractus cēsualis emphyteuticarius,
pcariè,liuellarius,cōductionis,& locationis
prout expsse ponit do.meus Ias. in sua em-
phyteusi in .l.j.C. de iure emphy. ¶Dicen-

Contractus censualis qs
1 dum est tñ† ꝙ contractus censualis est propriè, qñ quis
vendit vel alienat ius ꝙ habet in re: vt si sit directo dñs
vẽdit directum: vel si habet vtile, vẽdit illud vtile domi
nium: & sic ius ꝙ habet: puta pro centum: cum hoc qđ
sibi præstetur annuus census, puta duorum denariorũ,
Ita est tex. in. c. constitutus. extrà de relig. domi. Bar. in. l.
j. §. j. ff. de publica. & in hoc differt à concessione in em-
phyteusim, vel in superficiem vel in liuellum: in quibus
concedẽs non trãsfert ius qđ habet in re: & ita declarat
Inno. in. c. ad audientiam, in. ij. col. extrà de rebus eccle-
Dña inter ẽphyteutã & cẽsatariũ
2 siæ non alienan. vbi subiunxit fortius, qđ † si in instru-
mento dicatur, concedo tibi rem in emphyteusim pro
annuo censu: & omne ius quod habeo in illa re: iste nõ
esset cõtractus emphyteuticus, sed contractus cẽsualis.
Et illa verba concedo in emphyteusim starẽt impropriè
quod ipse reputat multùm notandum, maximè pro-
3 pter effectum sequeñ. videlicet quia † emphyteuta eccle-
siæ si cessat ꝑ biẽnium soluere, cadit a iure suo. auẽ. qui
rem. C. de sacrosan. eccľ. c. potuit extra de locato. emphy
teuta aũt priuatur per triẽnium. l. ij. & ibi docto. C. de
4 iure emphy. † tamẽ si cẽsualis staret nedum ꝑ triẽnium
sed etiam ꝑ mille annos quod non solueret, non tamẽ
caderet à suo iure. Tex. est iuncta glos. in dicto. c. consti-
tutus. & idẽ tenet Ioã. fab. in. §. adeò. in penul. colum. in
sti. de actio. ¶ Et hoc est, quia ponitur natura cõtractus
5 rei cẽsualis, non emphyteute: † & ad iudicandum quali
tatẽ contractus non inspicitur sonus verborum, sed effe
Verba contractus.
6 ctus rei: † quia verba potius deseruiunt naturæ contra
ctus, q̃ natura ꝟbis: vt dicit Phili. Decius consi. suo. clx.
☞ colum. ij. & consilio. clxiiij. col. iij. ¶ Et facit: quia ver-
ba debẽt deseruire intẽtioni. l. in conditionibus primũ
locum. ff. de conditio. & demonstra. Plura per Bñdicti
in repetitio. c. ray. in verbo, eidẽ impuberi succederent.
numero. xviij. de testa. amplissimè per Decium in con-
si. ccclxxiiij. in. ij. colum. in. iij. volu. Aduerte: tamen qđ
defectus verborum suppletur per sensum: vt dicit Bñ-
dicti in dicta repetitione, in verbo, cetera bona. nume.
57. de testamentis. ✱

7 ET aduerte † quia in dubio præsumitur potius con-
tractus cẽsualis, q̃ emphyteuticus: prout dicit do.
meus Ias. in sua emphyteusi, in. xxxv. col. q̃ est. xij. col. in
ij. l. C. De iure ẽphy. Soci. in cõsi. suo. cclxvj. in. iij. col. Di-
cam latius infra. Hosti. ꝟo in summa, in titulo de cã pos
sessio. & proprieta. §. fi. in fi. ponit quid propriè sit cẽsus
& nota ꝙ aliqñ denotat subiectionem, aliqñ exceptio-
nem, aliquando protectionem. Feli. in. c. ad audientiam
in. vij. col. de præscriptio.

§. primo.

AV regard des cẽses q̃ on dict porter loux, retenue, & amende, on ne declaire point estre de coustume gñale pour la diuersite des usaiges, q sont en diuers lieux, esquelz, plusieurs seigneurs & aultres ont censes, lesquelz useront desdictes censes, & desdictz loux, retenue, seigneurie, & amende ainsi qu'il ont par cy deuant use.

1 DE generali † cõsuetudine totius regni Fran-
ciæ omnes census dominorum soluuntur
in Martio in die annuntiationis beatæ Ma-
riæ virginis: sunt tamen quædam loca par — Census quo tpẽ soluãtur in Frãcia
ticularia quæ ex conuentione, aut alias ex vsantia ha-
bent alium terminum: conclusiuè vt dicit tex. nostrẽ cõ
suetudinis insequendæ sunt consuetudines etiam parti-
culares, si sint prout dicit Bal. in rub. de consuetudine.
in. iiij. col.

In textu ibi,

Loux.

1 NOta ergo ex tex. nostro, † ꝙ census aliq in hac pa — Vẽte & laudemiũ idẽ.
tria sunt ex qbus debeẽ laudemiũ: nã vt dicit Io.
fab. in. §. j. insti. de emp. & vẽdi. de cõstitutiõe regni Fran
ciæ debẽtur vẽte, dño cẽsuali qñ res cẽsualis vẽdiẽ, vo-
cantur vẽtæ alicubi, & alicubi laudemiũ. Et in his attẽdi
tur cõsuetudo, scilicet q̃tum solui debeat. arg. l. domini
prædiorum. Et ibi Io. de platea de agri. & cẽsi. lib. xij. C.
2 & tenet Bal. in rubrica de consuetudine extrà. † ex quo — Laudemiũ qđ.
ergo licet de iure laudemium sit quinquagesima pars
pretij, ꝑ tex. in. l. iij. C. de iure emphy. tamẽ q̃tum sit ho-
die in hac patria attẽdendæ sunt consuetudines & vsan-
tiæ locales, sećm quas soluendum est laudemium.
3 ¶ † Et debẽtur ista laudemia ab emptore: vt dicit glo. in
dicta. l. iij. & ibi Ias. colum. xj. versi. primo quæro. C. de
iure emphy. & vide Boerium in consuetudi. septenæ
Bituriceñ. in tit. de consue. feudi & cẽsus. §. iij. Et de ma-
teria huius glos. vide eundem Boerium in. d. tit. §. xviij.
☞ vbi allegat Io. fab. hic ꝑ me allegatũ. ¶ Stephanus Ber-
trandi in consi. suo. cccxxj. in. j. parte. & in consi. iij. in. ij.
parte. dicit ꝙ laudemia debẽtur ad cãm transportus seu
alienationis dominij vtilis ꝙ habet ẽphyteuta in re em-
phyteutecaria, & pro labore seu pœna quã assumit dñs
directus pro inuestitura emphyteutæ & missione in po
sessiõe eiusdem, cum omnis labor optat præmiũ: & iõ
cum dñs retineat dñium directum, vt dictum est, vr̃ ꝙ
censatarius habeat tantùm vtile dñium apud nos. ✱
¶ Et aduerte, qa ista cõsuetudo est satis cruda: & qa cõi-
ter in Burgũdia ista laudemia capiunẽ ex vẽditiõe. intel
lige istud habere locũ ex vera vẽditione, & nõ ex nulla:
vt dicit idem Boerius in loco hic antè allegato. §. xviij.
☞ ¶ Cui adde Io. fab. in. l. ij. C. qñ liceat ab emptione disce
dere. qui facit differẽtiam an cõtractus resoluatur ex cã
de preterito, an ex cã de presenti, vel futuro. Et etiã adde
id ꝙ dicit Bertrãdi in consil. suo. xlv. in prima parte. vbi
dicit qđ laudemium habitum ex prima vẽditione ad-
ueniente casu resolutionis cõtractus non debet ꝑ dñm
retineri, sed debet restitui ex secunda. ✱

ET aduerte ad id qđ dicit Barto. in. l. si vir vxori. §.
cuidam. ff. de conditio. & demonstra, & do. meus
Ias. in. l. fructus. in vlt. col. ff. sol. mat. & in. l. cum quidam.
4 §. quoties. ff. de iuris. oĩum iudicũ, † ꝙ vbi de aliquo con
tractu soluitur ab ẽptore de ꝑtio rei vẽditæ tm̃ pro libra
si fundus fuerit vẽditus centum, & in proxenetis & pro
clamatibus fuerint expensæ viginti libræ, ꝙ gabella tm̃
debet solui de octoginta: q̃uo sit intelligendum: ponit
Bar. in d. §. cuidam. qui est cum. l. sed si hoc.

SEd quæro pone quod sint plures domini cẽsuales, — Questio
qui ratione cẽsus eidẽ debiti debẽt habere laudemia
vnus tamen habet de quatuor partibus vnam: alius
duas, alius aliam: quomodo debeant diuidere lau-
demia

demia ex dicto censu ꝓueniētia? Dic qđ quilibet dominus habebit laudemia,& alia iura census pro illa parte pro qua habet in re censuali.facit textus in.§. exp editũ. insti.de socie.l.si vsus.§.fi.ff.vsufru. quēadmo.ca.facit.l. si fundus.§.si duo.ff.de pig.§.seruus.insti.de stip.ser.l. q pecuniã.ff.de statulib.l.si plures sint.ff.devul.& pupil.l. vtrum.§.fi.& ibi no.ff.de reb.dub. ¶Item quæro, † an

5 laudemia debeantur proprietario,an vsufructuario vide.s̃.in tit. (des droictz & appartenñ.a gẽs mariz.) in.§. (femme mariée selon la gñale coustume.) in gl.in verb. (pour en iouyr sa vie durant.) Albe.de rosa.in.l. vsufructu leg.ff.de vsufru.Old.consi.ccxl.& Gui.pape.q. cccclxxvij.¶Item quæro,†an si frater vendat fratri partem

6 suã rei censualis q̃ habet indiuisam cũ dicto fratre,an debeat laudemium dño: vr̃ ꝙ nõ p ea q̃ dicit Bal.in.l.voluntas.C.de fideicõ.vbi dicit,†ꝙ si frater vẽdat fratri rẽ

7 emphyteuticã: non est seruanda solẽnitas quæ debet seruari in venditiõe rei emphyteuticæ quia nõ requirit cõsensus dñi.& ad ꝓpositum de laudemio,vide Ang. de clauasio in sua summa,in ver.emphyteusis.ibi terti⁹ casus est.prope finẽ.qui sequit opi.Bar.in.l.& iõ.ff. de cõdi.fur.alle.in hoc.§.in gl.(retenue.) in fi. ¶Itẽ an†si dñs

8 retinuerit,debeat habere laudemias dic ꝙ non : vt tenet Boerius in tit.de cõsue.retẽtiõis rerũ feuda.§.ij.in glo.ij.

9 QVia†istud ius concomitatur rem: & debet à possidente rem & tenemẽtario,seu ab illo q illam tenuit & possedit,dicit ius reale.Et iõ etiã inter ecclesiasticas psonas iudex secularis debet esse iudex ĩ hac cã petitionis vẽte & laudemiorũ: qa oẽs res sunt de territorio regis: & valet consuetudo ꝙ de rebus etiam clerici agatur corã iudice seculari: vt tenet Bal.p illum tex.in.c. cum venissent extra de eo q mit.in pos.cau.rei ser. ¶Sed quæro,an saltẽ posit agi coram iudice ecclesiastico contra tenementariũ & emptorẽ rei censualis ad exhibẽdũ acquẽstus rei censualis,vt postmodum possit cognosci & probari q̃tum pro laudemijs sit petendũ,dixi semel ꝙ non: quia ex quo dicta actio est ꝑparatoria ad actionem in rem: sicut iudex secularis debet esse iudex causæ illius realis,& sic etiã debet esse iudex cãæ ꝑparãtis. ꝓut dicit Feli.in.c.super literis.in.xj.col.ibi: tertio facit qđ nota.Car.extra de rescri.nã ista cã exhibitionis literarũ ad prædictũ effectum est de depẽdentia seu connexis à cã reali: q põt dari cõtra tenementariũ,ex quo tenditur ad preparandas probationes ad ius reale,ꝙ debetur p tene

10 mẽtariũ: ergo dicitur depẽdens à iure reali: cum†preparatorium dicat de dependẽte & connexis ipsius ꝑparãdi.& probatur in.l.ordinarij.inver.ab eodẽ iudice.C.de

11 rei vẽdi.†vbi ille qui fuit iudex in ꝑparatorio.i.in possessorio,debet esse iudex in petitorio seu in cã proprietatis quia ꝑparatoriũ & preparatum dicuntur adinuicẽ continẽtia seu connexa.Et quia exhibitio scripturæ semp petitur,vel incidẽter in cã principali, vel ad preparationẽ alterius: ꝓut declarat Bal.in.l.j.in vlt.col.C.de edẽ.semp exhibitio scripturæ vr̃ de depẽdẽtibus ab ipso principali.Alex.in consi.lviij.in fi.j.vol.repetito in cõsi.cxcvij.in ij.vol.& iõ cum iudex secularis debeat esse iudex causæ principalis,debet etiã esse iudex causæ connexę & depẽ

12 dentis.& facit tex.in.l.vbi cœptũ.ff.de iudi.qa†vbi cœptũ est iudiciũ,ibi finiri debet: ne ergo sequat vnũ incõueniẽs,scilicet ꝙ aut derogeť.d.l.vbi ceptum.aut iudex ecclesiasticus cognoscat de actione reali,qđ facere non põt: debet hęc causa inchoari coram iudice seculari,cum coram eo debeat finiri.

NVnquid aũt iudex ecc̃liasticus cognoscere possit de arreragijs dixi alibi: sed aduerte ad id ꝙ dicit in quodã libro,q dicitur.Stylus parlamẽti. in quarta par-

13 te.arti.xlix.vbi dicit ꝙ fuit latum arrestum,†ꝙ quęstio arreragiorũ est psonalis: & iõ cognoscere põt iudex ecclesiasticus.cõtrariũ fuit iudicatũ ãno dñi.M. ccclxxxv. vt habetur p Ioannẽ galli in qõnibus p arresta,quęstiõe quinquagesima.vbi plenè disputat materia. ¶Aduer- *Arreragiorũ qõ est personalis.*

14 te,qm̃ istud est clarũ,†ꝙ hypothecaria est realis etiã si agatur ex conuentiõe: qa ex illa nuda conuẽtione causat ius reale: ita ꝙ sicut plati in regno Francię nõ possunt cognoscere de reali,sic nec de hypothecaria ita tenet Io.fab. in.§.item seruiana.col.ix.insti.de actio. *Hypothecaria est realis*

15 ADuerte etiã†ꝙ si vẽdatur res cẽsualis sub gratia redẽptiua,non debẽtur laudemia.Ioã.fab.in.l.fi.C. communia de leg. qđ intellige qñ gratia redẽptiua est temporalis,secus si gñalis & ꝑpetua,vt dicit Io. sanxon in cõsue.Turoneñ.tit.(de pie de fied & de paraige.) arti. v.fo.lxxj.& Boerius in consue.Bituriceñ.titu.de consue. feu.§.xviij.& vide infrà hoc eod.tit.§.vij.qui est fina. in glo.j.in versi.fina.

AN consuetudine particulari aliquorũ locorum in Burgundia posit introduci ꝙ tallia abomata importet laudemiũ aut ius retẽtionis,vr̃ ꝙ sic, quia p pactum & conuentionem fieri põt: sicut videmus in ẽphyteusi q̃ fit ex conuẽtione partiũ illius naturę.l.j.C. de iure emphy.ergo idẽ in tallia.Tamẽ quo ad nos nulla alia cõsuetudo põt istud introducere nisi sit census, ex quo est ꝓhibitũ p consuetudinẽ: cũ non possint aliæ cõsuetudines allegari q̃ nõ sint descriptę in hoc volumine: sed recurrẽdũ est ad ius cõe: dixi plenè in meo monologio.

In textu ibi,

Seigneurie.

QVid importat hoc ṽbum (seigneurie.) & q̃d vult dicere consuetudo nostra,quę dicit ꝙ cẽsus important dñium: nam nullum dominium remanet penes dominum censualẽ: immo omne ius qđ habet dñs censualis trãsfert in cẽsuarium: vt dixi in rub. igitur videtur ꝙ istud verbum sit superfluum: dic prędicta esse vera de iure,sed de consuetudine secus. *Cẽsus solutio an inducat subiectionem*

1 AN vero†solutio census seu pręstatio inducat proprietatem subiectionis,aut quasi possessionis. Tu dic breuiter,ꝙ si vna ecclesia soluat censum alter ecclesię certo loco,& aliquo tẽpore certo & determinato quo plures ecclesię soluunt censum in signum subiectionis, ꝙ ex hoc dicitur ex pręstatione census illius ecclesię probata quasi possessio subiectionis . ita Panor.in.c.fi.in.j. col.extra de cã possessio.ex quo dixi,cũ casus euenisset de curato de Brexis,qui renuebat soluere quandã pręstationem annuam ecclesie Heduẽ.ꝙ ex quo producebantur libri censuales contra ipsum,ꝙ debebant facere fidem,eo quia erat ecclesię cathedrali.Heduẽ.subditus quod satis constabat,eo quia tenebatur eidem ecclesię soluere ius quod dicitur crucum certo tempore, & certo loco , vt alię ecclesię: amplissimè scripsi consulendo *Casus facti.*

2 pro ecclesia : non hic insisto. ¶Aduerte†quod dominus census in Francia retinet dominium: vt dicit Ioannes fabri. §. adeo. institu . de loca . & Boerius in consuetudine Bituriceñ. titulo. de consuetudine feudo .§. xxiij.

In textu ibi,

Retenue.

Retẽtionis ius.

1 IStud†ius retentionis est ius qđ habet dñs censualis iure censuali: quod si vendatur, post eam retinere pro pretio. l. fi. §. sed nec hac occasione. C. de iure empyteu. & hoc iure ꝑlationis quod dictus dominus habet in re censuali: intellige tamen quòd poterit eam retinere pro se: non tamen pro aliquo cui cedere vellet: quia hoc ius ☞ prælationis cedi non post. tenet Guido pape. quęst. sua. ccccxj. ¶ Prouinciales tamẽ habẽt constitutionem contrariam per quam disponitur quod tale ius prelationis potest per dñm cedi & transportari in aliũ: qđ intelligerem verũ in feudis, qñ venderet aut cederet capaci & habili: quia non esset sine dubio si dñs cederet ius prælationis seu retentiõis feudi nobilis alicui nõ nobili, & sic nõ capaci, qđ expellere posset nobilem emptorẽ feudi, & sic capacẽ ad tenẽdum feudum: nisi esset princeps q etiã cederet incapaci, quem sciebat incapacẽ: qm vr̃ cum eo dispẽsare per. l. quidã cõsulebat. ff. de re iudic. sed hoc nõ affirmo: sed cogitãdũ esset, si casus eueniret. ✻ ¶ Idẽ Gui.

2 pa. deci. sua. xlviij. vbi dicit, ꝙ†non habet locum ius retentionis in donatiõe, vide quæ dixi infrà. §. fi. in gl. j. hu ☞ ius tituli. ¶ Et intellige etiã qđ dñs habeat huiusmodi ius retẽtionis seu prelationis nisi alia iura sequẽtia & futura receperit, scilicet censum futurum, & alia iura: quia per hoc renuntiasse vr̃ huic iuri: vt facit tex. in. l. post diẽ: ff. de lege cõmis. ꝑ quem textũ ita tenet gl. in. l. ij. in v̄bo, expellere. C. de iure emphy. Et ibi do. meus Ias. qui tenet quòd si dñs emphyteutecarius habeat ius cõmissi ꝑ nõ solutionẽ canonis ꝑ triennium, si tñ recipiat iura futura vr̃ illi iuri renuntiasse: & ita tenẽt ibi multi, quos refert & sequitur do. meus nu. 124. Quod intellige verũ in vero dño: sed an in hoc tutor aut administrator possit dño minori preiudicare: cogita ex his quę dicit Feli. in. c. fi. de præscriptio. Et quid in receptore qui habet solum potestatẽ recipiẽdi reditus, an possit in hoc præiudicare dño vr̃ qđ non, ꝑ ea quæ dicit Henricus Bohic in. c. vigilãti in fi. extra de præscriptio. vbi dicit ꝙ vicarius non põt quid facere in præiudicium dñi seu rectoris. ✻ ¶ Et nunquid res cẽsualis possit sine consensu dñi alienari idem Boerius vt. s̃. §. xxiij. & idem eo. libro de cõsue. retentionis rerum feudaliũ. §. j. vbi ponit q̃dam ex dictis in hac gl. & ponit certos casus in quibus non habet locum ius retentionis. tit. de consue. retractus. in gl. de iure tamẽ. §. iij. tenet ꝙ tale ius non potest cedi.

POssunt tñ facere contrahẽtes inter se ꝙ dñs non habebit rẽ censualẽ iure prælationis, puta si vendatur res inter eos: si dñs laudauerit, prout tenet Gui. pa. q. sua xlviij. & ccccxj. & ponit Bar. in. l. qđ sępe. §. si quis amico. ff. de contrahẽ. emp. prout alle. Gui. pa. in dicto loco: sed ibi nihil dicit & ideo dicit Pet. Iaco. de Aureliaco in suis libellis, in tit. de actione in rẽ quę pro re emphy. quę cecidit in commissum. in. x. col. ibi quid si dñs directus.

Ius prælatiõis et retẽtiõis cedi non potest.

3 †qđ si dñs directus vẽdiderit ius ꝑlatiõis & retentionis alicui tertio, & ius laudandi ꝙ ipse habet: ꝙ ille emptor non poterit retinere rem sicut dñs directus: immo qđ plus est semp remanet pignoris obligatio, nec hoc casu euanescit: qa istud ius ꝑlatiõis est ius spãle, ergo in suis terminis tenẽdũ, scilicet ꝙ habeat locũ in ipso dño directo, & nõ in aliis, licet cãm habeat ab eo, qa cũ tale ius retinẽdi sit odiosum, ergo restringẽdũ et non ãpliandum.

4 SEd ponet ꝙ sint duo domini directi censuales, quorum vnus vult retinere rem censualẽ venditam iure ꝑlationis, alter vero nõ, sed vult inuestire emptorẽ: quid fiendum: videtur ꝙ quilibet vtetur iure suo arg. l. j. §. si alter ex hęredibus. ff. quorum legatorum. Albe. de rosa. mouet notabiliter hanc quæstionem in fortioribus terminis in. l. per fundum. in. iij. col. ver. vlti. facit. ff. de serui. rusti. prędio, vbi dicit. Pone ꝙ quis tenet in emphyteusim quędã molendina à quodam capitulo pro octaua parte, & à quibusdã nobilibus pro septẽ partibus: iste vendidit molendina cum consensu capituli & nobiliũ excepto vno qui vult partem suam quam etiam habet pro indiuiso retinere, an possit: Dicit ꝙ sic, ꝑ. d. l. nec possunt alij consortes impedire ius retentionis isti pro parte: nec est fienda alia æstimatio pretij. & nota quia dicit, qđ euenit in facto: sed credo ꝙ adhuc eueniet intra paucos dies. ¶ Hãc q̃onem examinat Io. berberij in suo viatorio iuris, tit. de loca. quęritur etiam ecõtrario. vide do. Io. sanxon. in consue. Turoneñ. tit. (comme hommage se doibt offrir à son seigneur.) arti. fi. in. ij. col. & in fine, titu. (des retraictz). xxij. arti. vbi alle. Boerium, qui examinat in cõsue. Bituriceñ. tit. de consue. retentionis rerum feudalium. §. j. & in ti. de consue. retractus.

Casus.

IN contrarium tamen videtur facere. l. ꝙ si vno. §. Celsus. ff. de in diẽ adie. per quem tex. ita tenet Guido pape in. q. sua. ccccxj. in fi. & ideo etiam per illum tex. dicit in quæstio. sua. cccccviij. ꝙ si aliquis emat vnum tenementum plurium rerum, in quo sunt q̃ plures & diuersę possessiones de censu & emphyteusi plurium diuersorum dominorum mouentes: ꝙ quidem tenemẽtum emit vno pretio: & alter dñorum censualiũ vult aliquã rem, qui de suo censu mouet retinere iure ꝑlationis, qđ non potest: quia oĩum rerum est vna venditio de facto de oĩbus rebus insimul facta. l. scire debemus. cũ ibi no. ff. de verb. obli. Ex quo ergo si talis dñs retineret, videretur esse prejudiciabile censuario vendenti & etiam emptori: cum in hoc casu nõ cogeretur emptor alias res in ipso tenemẽto recipere nisi oẽs haberet. l. si quis duos. ff.

5 de cõtrahen. emp. & iõ ibi concludit Gui. pape, †ꝙ dñs non põt habere illud ius retentions seu prelationis: qñ per eum prejudicaretur censuario seu emphyteuticario vendẽti. l. fi. C. de iure emphy. ¶ Ista quęstio est nunc in ciuitate Heduen. inter nobilem virum dñm Dygornay, & nobilẽ & sapientẽ virum magistrum Ioannem Milot locumtenentem gñalem horum balliuatuũ Hedueñ. & Montissinerij. Cùm ita sit qđ prędictus magister Ioãnes Milot emerit hoc anno terrã & seignoriã de Vergoncey, in qua sunt plures partes feudales diuersorum dñorum: et inter alias est quędã parua pars quę est de feudo dñi Dygornay: q̃ vult habere iure retẽtiõis: an sit audiẽdus. ¶ Multa opponit cõtra eũ predictus locũtenẽs & maximè supradicta. Opponit etiam ꝙ sunt sex mẽses ꝙ emptio seu acquisitio dictę terrę de Vergoncey fuit ei denuntiata: & ꝙ debuit venire intra quadraginta dies post talem denuntiationem scđm ꝙ tenetur etiam in simili casu dñs censualis post quadraginta dies vt infrà. §. iij. qui in hoc etiam ꝑ consuetudinẽ nostrã videntẽ equiparari: ꝑ. §. x. inci. (au reachat & retraction). s̃. titu. j. Ad minus qđ tm̃ debet habere duos menses à tempore denuntiationis de iure, cùm tm̃ habeat censualis dominus. vt notãt docto. maximè Bar. Ang. Imo. Pau. de cas. Alex. in. l. q̃ Romę. §. cohęredes. ff. de verbo. obli. decisiones

Questio de facto.

nes doc.in dicto loco nihil faciunt ad propositum:quia tñ loquuntur de eo qui non potest vẽdere nisi tali: qa debet interpellari,& debet expectari post interpellationem per duos menses.& tex.in.l.fi.C.de iu.emphy. vbi tex.loquitur de duobus mensibus.dic ꝙ ille tex.loquitur in re emphyteutica,& non in feudali,in qua aliud specifice decisum est:scilicet in.§.porrò.qualiter olim feudũ poterat alienari:in quo est annus quo ad dñm feudi:immò dicit Præpositus Mediolaneñ.dictus cardinalis Alexandrinus in.d.§.porrò.ꝙ stante statuto ꝙ vasallus possit alienare feudum.vt.s.in ti.(des fiedz).§.(en alienatiõ & trãsport,)ꝙ dominus habebit ius redimẽdi scd'm.d.§.porro.scd'm quem datur tẽpusvnius anni:igitur &c. ¶Posset dici ꝙ cum nec vere,nec expresse sit statutum tempus in feudis immò solum quodammodo fit mentio in.d.§.proro.de tempore non dispositiue,sed exceptiuè ad regulam precedentem ꝙ in hoc casu bonũ erit argumentum de emphyteusi ad feudum.de quo argumento satis ample per do.meũ Ias.in.l.j.in.xj.et.xij.col. C.de.iure emphy.Et iõ cũ in emphyteusi sint tantũ duo menses,ꝙ etiam idem erit dicẽdum in feudo. dixi plus ꝙ in Burgundia dominus feudi habet tantum quadraginta dies ad retinendum seu redimendum rem feudalem venditam. Qui quidam quadraginta dies currunt à tempore denuntiationis & nõ ante.Et hoc probo sic. vbi duo casus parificanturvi regule antique,tunc statutum disponens aliquid in vno parificatorum extenditur ad reliquũ.ista fuit cõclusio Bar.in.l.Marcellus.§. ꝙ aũt.ff.ad Trebel.& Ang.in.l.si quis seruo.C.de fur. dicã plene in fine harũ consuetudinũ ibi,decima cõclusio est sed sic est ꝙ dñs feudi & dñs censualis,quo advnum casum scilicet ius retentionis ęquiparantur:vt in.§.(en reachat & retraction).s.(des retraictz.)ergo etiam in tẽpore statuto ad dictum ius retentiõis in vno per nouũ statutum fiet extensio ad alium:sed sic est ꝙ in dño censuali sunt statuti quadraginta dies per consuetudinem nostram post denuntiationẽ:vt.j.eo.ti.§.iiij. Ergo idẽ erit dicendum in dño feudi,qui tñ debebit habere quadraginta dies.¶Multum facit in contrariũ id ꝙ dicitur infrà in fine harũ cõsuetudinũ,ꝙ in his q̃ non sunt disposita ꝑ has nostras cõsuetudines recurrendum est ad ius cõe. Sed põt dici ꝙ satis statutũ est & ordinatũ tẽpus ꝑ has nostras cõsuetudines,scd'm ꝑdictam regulã.igitur &c. cogita,quia non est sine dubio.Dixi etiam ꝙ adhuc videbatur ꝙ cũ nõ erat ius retractus in dicta terra & seignoria de Vergoncey,ex quo est de franco allodio,& nõ est locus principalis feudalis,q quidẽ inspiciendus est:vt tenent Guil.de cug.Bal.& Alb.de rosa.in.l.j.ff.de offi.prefecti augusta.& Phili.francus in.c.cõmissa.de ele. vbi di-
6 cũt†ꝙ ille dicitur possidere bñficium q possidet ecclesiã, & sic locũ principalẽ:non aũt ille qui possidet possessiones,seu dependentia ab ecclesia principali:ꝙ nec etiam debet esse in dependentibus & accessorijs seu membris illius terræ.Et iõ semel etiam dixi, qd' cum esset ecclesia principalis in comitatu Burgundie,et annexa cũ oĩbus parochianis in ducatu nostro, ꝙ talis ecclesia non erat subiecta nominationib⁹invim pragmaticæ sanctionis. ¶Aduerte ad cautelã,ad euitãdũ ꝙ nõ habeat dñs ius retẽtiõis:ꝙ iter duos litigetur super re censuali:et tandem fiat trãsactiovt res apud aliquẽ remaneat dãdo certã pecuniæ summã alteri:tunc hoc casu nõ erit ius retẽtionis: qa dimissio rei existentis penes aduersariũ ex cã transactionis aliquo datovel recepto nullã inducit translationem dñij vel alienationẽ:vt est tex.vnicus & sing.in.l.si pro fundo.& ibi docto.maximè Bar.C.de transac. iuncta gl.in.l.penul.C. ꝓ emp.& vide in hoc Io. sanxon in cõsue.Turoneñ.ti.(cõme hommage se doibt offrir a son seigneur.)arti.fi.fo.lxviij.dixi.s.tit.(des fiedz).§.fi.in gl. (en alienatiõ & transport.)ibi nunqd aũt vasallus possit sup feudis trãsigere.dixi etiã.s.titu.(des retraictz).§.ix. vbi dixi ꝙ in transactione nõ habet locũ ius retractus.

Item etiã nõ habet locũ ius ꝑlatiõis ex remissiõe seu diuisiõe q̃ fit inter sociosvel cohæredes de re cõi:nec et laudemiũ debetur,scd'm Bar.in.l & iõ.ff.de cõdi.furti. & Ale.in cõsi.x.inci.vr fortasse.i.ij.col.in.j.vol.Gui.pa.qõ xlv.dixi in.§.fi.hui⁹ti.&.§.ix.s.(des retraictz)quasi in fi.

ADDITIO. Aduerte ꝙ in iure sunt alia iura retentionis:vnũ de quo habetur in l.j.C.etiã ob chyrographariã pecuniã. & ibi Albericus fecit pulchram distinctionem,quã vide. Aliud de quo in.l.fi.C.cõmoda.& in.l.in rebus.§.possunt.ff. cõmodati.vbi cõmodatarius põt retinere cõmodatũ ꝓpter impensas in re cõmodata factas,nõ tñ pretextu debiti põt retinerevt dicit tex.in.d.l.fi. Aliud est de quo in.l.si non sortem.§.si centum.ff.de cõdi.indebi. Aliud est de quo in.l.j.§.ꝙ aũt.ff.de superficiebus.& in.l.cum dñs.ff.de regu.iur.Bal.in.l.cũ & soluta.C.de condi.indebiti.*

In textu ibi,

Amende.

Sed quæro,quæ sit ista emẽda,dic ꝙ vr̃ ꝙ sit arbitraria,ꝑ ea q̃ dicitBar.in.l.j.ff.de iure deliberan.Ex quo tñ non est statuta a iure nec determinata:vr̃ ꝙ mitior debeat imponi,cum in pœnis mitiorẽ pœnam adiudicare debemus.l.interpretatione pœnæ.ff.de pœnis.que quidem mitior est de septẽ solidis in hac patria.Tu dic scd'm tex.nostræ consuetudinis seruandã esse cõsuetudinẽ loci vbi est talis census,rõne cuius debetur emenda.

1 Item quæro,pone†ꝙ censuarius vult soluere pro viginti annis simul,vt euitet emendam:an possit:dicvt per do.meũ Ias.in.l.ij.in.xlj.col.C.de iure emphy.& adde quæ dicam infrà in.§.iiij.super gl.j.versi.dixi supra. Quęstio

Item quæro de casu q mihi euenit in facto.Ego prętẽdebam quẽdam annuum reditum siue censum mihi deberi ꝑ tenemẽtarios cuiusdã fundi: alter pretendebat etiam sibi deberi:& quilibet nostrum dicebat se emisse illũ censum a quodã qui prius habebat:proponebã me esse priorẽ cui facta fuerat venditio,& dicebã me esse in possessiõe ꝑceptionis illius cẽsus,& ꝓbabã ꝑ quãdam cõfessionẽ,quã mihi fecerat tenemẽtarius:ꝑ quã constabat ꝙ cõfitebatur se fecisse cõputũ mecũ de dicto censu pro octo,aut nouẽ annis,de qbus se obligabat & promittebat soluere.Postmodũ ꝓbabam ꝙ hoc anno dñi millesimo quingentesimo decimo, ipse mihi soluerat summam mihi cofessatam & promissam pro dictis nouem ãnis effluxis.Ex aduersa ꝑte ꝓponitur ꝙ licet fuisset scd's emptor:tñ erat prior in possessiõe,& sic cui fuerat res tradita,& sic ꝙ debebat obtinere,per.l.quoties.C.de rei.vendi.& iustificabat ꝙ anteꝗ̃ mihi fuisset facta confessio de receptis,ꝙ iam actualiter & realiter dictũ censum habuerat a dicto tenemẽtario,& sic ꝙ videbatur ꝙ deberet obtinere:ꝑ ea quæ plenè tradit do.And.Sicu.in
2 cõsi.viij.in.xxiij.xxiiij.&.xxv.col.in.ij.vol.†vbi ꝑ actualem solutionem pensionis acquiritur quasi possessio,&

Casus.

ossides beneficium quis tatur.

autela.

non per cōfessionem de recepto:sed tñ quia paria sunt soluere,aut promittere soluere.l.fi.C.de cadu.tollen. ex quo dictus tenementarius non solum confessus est me recepisse immo ꝙ plus est,mecum computum fecit, & promisit soluere a die cōputi facti incepit possidere: & iō non video quare nō debeam obtinere: nō video adhuc mihi moueri processum:sed si moueatur,scribā amplè pro iuribus meis conseruandis.¶ Aduerte: quia in cōtractibus in qbus ius quærit̃ ex solo titulo,vt in duobus qbus fuit diuersis temporib⁹ hypothecata eadē res cum ex sola cōuentione ius hypothecæ absq; traditione possessionis trāsferatur.l.j.ff.de pig.actio.iō est præferendus is cui primo res est hypothecata,non cui prius fuerit tradita,vt per doc.in.c.q prior.de reg.iu.&.l. potior. &.l.qui balneum.ff.qui po.in pig.habe.& ita tenēt Cy. Bal.Sali.& Pau.de ca.in.l.quoties.C.de rei ven. de qua materia vide Io.sanxō in consue.Turoneñ.ti.(des hypotheques,& comment elles se diuisent.)arti.ij.fo.cxxj.

Questio SEd iterum quæro,qūo potero ꝓbare ad habēdum laudemiū,ꝙ talis emptor emit a tali,talē rem mihi censualē:dic ꝙ debet peti vt exhibeat̃ instrumentū emptionis & vēditiōis:& coget̃ emptor per iudicem ad exhibendum & edendum:vt dicit Bal.in.l. qua quisq;. q̄ est prima practica.§.editiões.in.iiij.col.ibi, ecce quartū exemplum.ff.de eden.& ita practicat̃ in curijs nostris. ¶ Adde Spe.in tit.de emphy.ver.cxlj.intellige dūmodo cōstet ꝙ illa res sic vēdita sit cēsualis:ꝙ nō ꝑsumit̃:quia oīs res ꝑsumit̃ libera dixi.s̄.§.iiij.tit.(des mainsmortes) in gl.j.& in.§.iiij.ti.(des fiedz.)in gl.(apres ledict hommage.)ibi:sed nunquid quælibet res.& iō cū sit præsumptio contra prætendentem rem esse censualem, tenetur probare saltem per tres testes:vt dicit do.meus Ias.in.l. sciendum col.iiij.ibi,in eadem ibi, an admittatur .ff. de
3 verb.obli. Aduerte tñ†quia qualitas proposita in libello tribuens iurisdictionē iudici nō debet ꝓbari ante litē contestatam.Lap.allegatione sua.lix.&.lxvj.

☞ ADDITIO. Contrariū tenet Bar.in.l.præscriptione.C.si cōtra ius vel vtilita. publicā. & Imola in.c. super literis.de rescriptis.de quo per Mat.de Affli.in consti.regni Siciliæ quæ incipit, capitaneorum.in.ij.notabili *

POne ꝙ pluribus dñis debetur census ꝑ plures censuarios ex vna re censuali:& vnus censuarius soluit vni dño partem suam,& non alteri:an emēda debeatur integraliter,an pro parte:de hoc vr̃ casus in.c. suā. extrà de pœnis.vbi dicit ꝙ obligatus ad certā quantitatē certo die sub pœna soluēda,si partem intra terminū soluit, ad pœnam integram non tenetur.& ibi plenè ponit q̄ sit obligatio diuidua & indiuidua.de qua materia plenè per scribentes ibi,et in.l.stipulatiões non diuiduntur. & in.l.iiij.§.cato.vbi do.meus Ias.ff.de verb.obli.&.l.in executione.ff.eo.l.ij.§.ex his.cum duabus sequentibus. ff.de verb.obli.¶ Et si debeo partē ab vno soluente, an alijs non soluētibus preiudicēt soluenti.gl.in.c.fi. in gl. magnā.circa finem.extra de locato et cōducto.c.si vnus non est soluēdo,an alij soluentes teneantur.vr̃ ꝙ non.argumento.l.ij.in fi.ff.de ali.& cibarijs leg.

In textu ibi,

Qui en ont par cy deuant use.

IN hoc ostenditur ꝙ istud ius ꝙ dñi censuales habent in re censuali.percipiendi laudemiū,seignoriā,ius retentionis,& emendā:istud habeāt ex cōsuetudine præscripta,seu ex ꝑscriptiōe:& iō considerans cōsuetudo ꝙ tm̃ prescriptū q̄tum possessum.l.j.§.Iulianus primo .ff. de itinere actuq; priua.& ibi notat gl.quam Bart.ibi. in §.si quis hoc interdicto.dicit semper notādū.faciūt plura quæ dicit do.meus Ias.in.l.de quibus.in.vij.col.ff. de legi.in.l.nō dubiū.in.ij.col.C.de legi.Barba.in.l.j.in.§.si stipulanti.in.xij.col.ff.de verb.obli.Feli.in.c.auditis. de præscrip.do.meus Ias.in.l.iij.in fi.principij.C.de iure emphy.ponit ad hanc regulam aliquas limitationes.adde eundem dominum in.l.ij.in scd'a col.& in.l.imperium in.xj.col.ff.de iuri.om.iu.voluit ꝙ in hoc vterentur dñi locorum particularium prout hactenus vsi fuerant, & non aliter:ꝙ iuridicum est.

§.secundo.

ET semblablement se fera au regard des coustumes,bledz,uins & aultres choses.

SOlent in Burgundia multū vsitari hæ annuæ præstationes bladorū,vini & aliarū rerū maximè granorū:& dicūt̃ (coustuma) ex quo materiam annuæ præstationis am-
1 plectens.†Primo quæro an annua pensio possit imponi super re quæ non est potens ad supportandum pensionem:& quid fiendum si fuerit imposita super re quę est diminuta ita ꝙ non potest amplius supportare, dic ꝙ promittēs certum annuum reditum, vel pensionem super aliqua re quæ non potest supportare redditū siue pensionem,ꝙ cōstituens pensionem debet supplere sup alia re,per.l.lucius titius.ff.de alimentis & cibarijs legatis. & tenet Ioannes fabri in.l.si quis argentum.in principio.C.de dona.& dicit Gui.pape quæstione sua. viij. ꝙ ita fuit conclusum. Annua ꝑstatio.

INtellige prædicta in eo qui dicit rem quam onerat reditu,aut pensione esse sufficientem mediante pecunia,aut alia re:secus vero si alicui daretur aliqua res mediante pensione tali anno quolibet super ea præstanda: qm̄ hoc casu si non possit supportare pensionē, aut gacasmate perijt:aut alio mō fuerit deteriorata,poterit renuntiari dño tex.in.l.j.C.de iure emphy.

2 ET aduerte†ꝙ annua præstatio constituitur per cōtractum inter viuos: & hoc modo acquiritur per quencunq; contractum de iure approbatum,& per vltimam voluntatem:vt infrà dicam.

3 SEd an†acquiratur annua præstatio ex diuturnitate tēporis, ista quęstio amplissimè tractatur ꝑ Bar. in.l.cum de in rem verso.ff.de vsuris.per doctores in.l.j. C.de fideicom.per Alex.& docto in.l.si certis annis. C. de pac.vbi amplissimè per dñm meum do.Ias.qui procedit per regulas & limitationes. An annua præstatio ex diuturnitate tpis acquiratur

SEd vt hæc materia quę est multum vsitata in Gallia et in Burgundia plenissimè discutiat̃ intendo prius discutere doctrinam Bar.in.d.l.cum de in rem verso.ff. de vsu.post illam etiā non omittā doctrinam magistri & præceptoris mei domini Iasonis in hac materia dispersam in multis locis.

DIco ergo sic:qn̄ quæritur,an ex diuturnitate tēporis acquiratur annua præstatio:ꝙ aut qs fundat intentionem suam ex tēporis cursu,cuius initij memoria non extat in contrarium:& tūc sufficit.l.ex hoc iure. §.ductus

§.ductus aquæ.ff.de aqua quotidiana & æstiua.l.j.in fi. ff.de aqua plu.arcẽ.facit tex.& quæ ibi notantur in .c.j. de pręscriptio.in.vj.Panor.exp̃sse & in specie in cõsi.suo vij.incip.Iesu Christi saluatoris.in scd'o dubio.in.v.col. in.ij.vol.& in cõsi.suo.xxvj.inci.in q̃one quę ad præsens vertitur.in.iij.col.in.ij.vol.alle.Io.And.in.c.peruenit. de censibus.vbi Henricus bohyc,& Panor.post alios.¶Et faciunt ad corroborationẽ,quia tali tempore probato probatum est dñiũ.do.meus Ias.in.§.omnium.in.xiiij. col.insti.de actio.†& habet tale tẽpus vim priuilegij & concessionis,etiã in his q̃ sunt principi reseruata.c.sup quibusdam.§.propterea.de verb.signi.do.meus Ias.in l.de quibus.in.x.col.ff.de legi.Alex.in consi.xxxv.in.ij. vol.Sozi.in consi.cxxvij.in penul.col.& consi.cclx.col. penul.faciunt quæ,dicit Panor.in consi.xx.in.j.volu. &
5 Ludouicus Bolognignus in consi.suo.lxxvij. † immò nõ est necessaria tituli allegatio in hoc tẽpore.Alexã. in consi.suo.vj.in.ij.col.in primo vol.& in consi. cxxv. &
6 sequenti,in.ij.vol.†nec etiam requiratur in præscriptiõe tanti temporis scientia eius cõtra quẽ præscribitur. do. meus Ias.in.l.imperium.in.viij.col.ff.de iuris. om. iudi.
7 †immo probata præscriptiõe tanti temporis nõ admittitur probatio in contrariũ.Feli.in.c.cũ nobis.in.iij.col. extrà de præscrip.& Barb.in consi.xlj.in.xj.col.in.j.vol.

8 SEd nunc†stat difficultas,quomodo p̃babitur tanti temporis p̃scriptio:gl.istud determinat in.c.j.de pręscriptio.in.vj.in verbo memoria.& vide quæ dicit Frã. de are.in consi.clxvj.& in consi.suo.xxxvj.Panor.in .c. cum nobis.& ibi Feli.in.v.col.extrà de præscrip.vbi ponit multos modos.

AVt verò quis fundat intentionẽ suam ex minori tempore,& tũc distingue:aut est tempus.xxx.vel xl.anno.aut decem,aut triũ annorum.Primo casu q̃tũ ad tempus.xxx.vel.xl.annorum . In hoc aduerte : vr̃ in
9 hoc q idem sit q in p̃scriptione tanti tẽporis:†qa post tale tempus non põt allegari p̃sumptio male fidei , vt dicit Bar.notabiliter in.l.fi.in fi.C.vñvi.tex.in.c.placuit. ij.ver.q si mala fide.xvj.q.iij.do.meus Ias.in.l.clàm pos sidere.§.qui ad nundinas.in.ij.col.ff.de acqui. pos. Feli. in.c.si diligenti.in.ij.col.ver.idem Imo.de præscri. faciũt quæ dicit Panor.in cõsi.lxxxix.in.iij.col.in.j. vol. Barb.
10 in cõsi.xlj.in.xiij.col.in.j.vol.†vbi dicit hoc esse verum q̃n est solum p̃sumpta mala fides:qa tunc tempus.xxx. annorum tollit illam præsumptam malam fidem:secus vbi appareret de vera mala fide:quia tunc hæc præsumptio non tollit veritatem.¶Dicerem in hoc casu nostro q in casibus nõ prohibitis a iure,puta in his præstationibus annuis bladi,vini,pecuniæ,præstationũ annuarũ soluunt̃ sufficit tempus.xxx.annorum tam per prædicta,q̃ etiam per cõsuetudinem nostram,quęreducit oẽs præscriptiones ad tempus triginta annorum:dũmodo sint de his quę pręscribi possunt:vt est in predictis casibus:nec requiri titulũ:ex quo in predictis casibus, non dicerẽ esse necesse allegare titulum dicam forte latius.j. in fi.¶Faciunt ad p̃dicta quę dixi de pręsumptione bonefidei:que dicit Barba.cõs.quinquagesimo.in.xiij.col. in.j.vol.Aduertendũ tñ est ad ea q̃ dicit Soci.in cõsi.suo cclxvj. in.iij.col.& consi.suo.cxxvij.in penul. col. & ad supradicta faciunt q̃ dicit Ale.consi.cc.in.ij.col.in.ij.volu.& in cõs.lxxj.in.ij.col.in.j.vol.do.me⁹ Ias.in.§.sed iste in.xxj.col.insti.de actio.& scripsi ad Ale.meũ in.d. cõsi. lxxj.Bar.tñ in hoc casuvr̃ dicere hoc esse verũ quo ad li-
11 berationẽ inducendã.sed non quo ad obligationẽ † qa vt vr̃ dicere quidã,nunq̃ per tẽpus obligatio inducit̃.l. creditor.C.devsu opis.ff.de ope. li.l.fi.&.l. obligationũ fere.§.placet.ff.de actio.et obli.scd'm Cy.in.l.si certis annis.C.de pac.intellige tñ p̃dicta vera p se:sed†qa per tẽ
12 pus.xxx.annorũ pręsumit̃ oĩs negligẽtia q̃ quidẽ negligentia cũ tempore.xxx.annorũ est potens ad acquirendum ius,vt iuravolũt.ff.&.C.de pręscri.& insti.de vsuca.sic etiam dicendũ est,q p̃statio annua cũ tpe obligationem inducit,scd'm Hosti.Gaufre.Vinceñ.& Henricũ bohyc in.c.puenit extra de censibus.& Archi.in.c.serui
13 tiũ.xviij.q.iij.in gl.fi.sicut etiã videmus†q patiẽtia cũ tpe obligationẽ inducit.l.si qs diuturno.ff.si seruitus vẽdice.& multo fortius in hac p̃scriptione.xxx.annorum cõtra quam nõ põt opponi mala fides: vt dictũ est hic antè:nec etiã p consuetudinẽ nr̃am:vlterius qd quęrendum est in his q̃ pręscribi possunt qa in talibus p̃scriptio xxx.annorum estverus titulus:cũ ergo in pręstatiõibus annuis sit dabilis pręscriptio:& sint de his q̃ p̃scribi possunt nõ est hęsitandũ,q alia cã seu alius titulus requirat̃ in prestatione annua post triginta annos:q̃tum aũt ad liberationem inducendam q̃n ius cõe non resistit non facio dubium,prout tenet Bar.in.d.l.cum de in remverso.per.l.omnes.&.l.sicut.C.de prescri.xxx.vel.xl. anno. si vero ius cõe resistat,tunc secus.l.comperit.C. de pręscrip.xxx.vel.xl.anno.dicam latius infra.

AVt vero loquimur de pręscriptione minoris tẽporis,q̃ scilicet tanti tpis triginta annorum,& sic de alia minori:& tũc in hoc dic aut est p̃scriptio triũ annorum:de qua in.l.j.C.de fideicõ.& tunc hęc p̃statio nihil facit,nisi sit titulus allegatus cum fauore vltime voluntatis:vt latius infra dicam:aut vero loquimur de pręscriptiõe decẽnali:& tunc q̃n quis fundat intentionem suã ex illa pręscriptione solum nõ allegando titulum , nihil facit.ista est cõis in.l.cũ de in rẽ verso.ff.de vsu.& in.l. si certis annis.C.de pac.& hoc quantũ ad obligationẽ inducendã:q̃tum vero ad liberationem inducendam,tũc aut ius cõe resistit,vt dictum est:& tunc non inducitur, aut non resistit,et tunc ex solo cursu temporis põt induci liberatio,secundum diuersas naturas actionum:quia quædam tolluntur minori tempore : quædam maiori .l. sicut.&.l.omnes.C.de p̃scrip.xxx.vel.lx.anno .& l.cũ sex.ff.de edil.edic.& quod notatur in.l.j.ff. de diuer. & tempo.pręscri.Tu dic q hodie per cõsuetudinẽ nr̃am nõ sufficit tẽpus.x.annorũ,aut aliud maius ad inducendam liberationẽ:qa oẽs p̃scriptiões minores.xxx.annorũ sunt redactę ad p̃scriptionẽ.xxx.annorũ:vt .j. dicã in fine harũ cõsuetudinũ.§.pe.vbi vr̃ decisum q p̃scriptio triũ annorũ & decẽ sint sublatę p cõsuetudinẽ nostram.

AVt vero & secundarie principaliter quis fundat intentionem ex titulo & pręstatione decẽnali:& tũc distingue:qa aut ille titulus est iualidus, aut legitimus. Primo casu q̃n qs fundat intentionẽ suã ex titulo inhabili & p̃statione:videndum est an pręstatio sequens cõfirmet titulum inualidũ.Bar.in.d.l.cum de in remverso distinguit,an titulus sit inualidus fauore præstantis, an fauore eius cui pręstantur.&vide vt ibi per eum.

ET q̃uo habẽs huiusmodi titulũ inualidũ nõ debeat illum occultare & caueant aduocati ne cõsulant q occultet̃.a:s ędificant ad gehennam:vide Gui.Bñdi. in sua repe.c.ray.in verbo,& vxorẽ noĩe adelasiã.nu.1004. &.1005.de test.vbi dicit̃ qd' periculosum est q̃nq̃ pro-

Margin notes (left): Tẽporis ... no ... vij (4); Præscri- ... tem ... ris tan ... mos ... lis ... o pro ... tur (8); Talesis ... i præs ... mptio ... i tolla ... r. (9)

Margin notes (right): Obligatio nõ inducit̃ p tempus. Negligẽtiæ p̃sumptio. — De præscrip. minor.xxx. annorũ.

ducere titulum: quia vitium ex tenore producti apparens omnẽ executionem impedit, vt ibi.

AVt titulus præcedẽs est inhabilis autoritate iuris publici, puta propter solẽnitatis defectũ vel quia ius ei non assistit: & tũc aut loquimur de inducẽda obligatiõe aut de inducẽda liberatione. ¶Primo casu aut ibi versatur fauor vltimæ voluntatis, vel alimentorum aut simul: & tunc p præstationem trium annorũ confirmatur. l. j. C. de fideicom. & nota q̃ Bar. in d. l. cum de in remverso, extẽdit dictam. l. j. vt ꝓcedat in alijs casib⁹ habeñ. similem fauorẽ: vt est cã dotis, vel ad diem refectionis. Idẽ tenent alij videlicet Bal. Alex. et do. meus Ias. in. l. si certis annis. C. de pac. licet videať tenere contrariũ Ang. in. d. l. si certis annis. in repetitione extendit dictã. l. primam, in legato facto pro redemptione captiuorũ, vel alijs pijs causis. Do. meus Ias. ibi confirmať quibusdam rõnibus subiungens

Triennalis p̃stat io.

14 †q̃ sicut sufficit p̃statio triennalis ad inducendã obligationẽ in casu fauorabili. d. l. j. ita sufficit ad inducẽdam liberationem in casu odiovsurarum. l. aduersus. iuncta gl. ij. in fi. & ibi Bal. C. de vsu.

ITem dicit q̃ gl. in c. ecclesia sutrina. in verbo ipsorũ. de cã possessio. & ꝓprieta. per illam. l. primam dicit

15 †q̃ qui triẽnio possedit rem, præsumitur ius habere: sed dicit q̃ illa gl. poterat allegare meliorẽ tex. i. c. j. §. si verò vasallus. in tit. q̃d sit inue. vbi p possessionẽ triennalem præsumitur ius feudale. & etiam quicũq; nonviolentus sed habens coloratum titulũ pacificè, & sine lite prælaturam, dignitatẽ, bñficium, vel offm̃ triennio proximo possedit, vel in futurum possidebit, nõ põt postea in petitorio vel possessorio à quocũq; etiam rõne iuris noui ter impetrati molestari, prout est tex. ad literam in pragmatica sanctione, in tit. de pacificis possessoribus. Et ibi gl. multum notabilis, in verbo. triennio. quæ alleg. prædictam legem primam. Et ideo dicit text. in clemen. j. de sequestra

16 †q̃d' triennalis possessio pacifica impedit sequestrationem.

DOminus tñ meus in. d. l. si certis annis. limitat illã legem primam. C. de fideicõ. octo limitationibus quas hic nõ transporto: cum ample p eum ponantur.

ADuerte tñ ad id q̃ dicit Bal. in. l. nõ idcirco. C. de iuris & facti igno. q̃ si quis soluit per multos annos censum, non tñ per hoc probatur censuarius. Et vide dicta Bal. ibi, quæ non transporto.

Vide de solutiõe triennali

17 AVt verò loquimur de inducenda liberatione. Et tunc Bar. distinguit: dic vt per eum. †Aduerte tñ q̃d' qui tribus annis ꝓximis ostendit se soluisse præsumitur vsq; retro postea semp soluisse. tex. est no. in. l. quicunq;. quẽ Bar. reputat ibi singularẽ. C. de apochis publi. lib. x. Et illam. l. ad hoc reputat aureã Bal. in. c. literæ. ad finem. extra de dilatio. gl. in. l. ij. & ibi Sali. & alij. C. de iure emphy. do. meus Ias. in. d. l. si certis annis. C. de pac. ¶Vide Boerium in consue. Bituriceñ. tit. de præscriptio. §. iiij. in gl. & si erit tutus pro p̃teritis. & etiam Ioã. sanxon in consue. Turoneñ. tit. (des censes & rente censiere) arti. ij. in fi. fo. cxv.

AVt verò allegať verus titulus & legitimus, & probatur. Et in hoc non est dubium: tenent oẽs in. d. l. cum de in rem verso. & in. d. l. si certis annis.

AVt verò allegatur titulus, non tñ ꝓbatur, sed tm̃ præstatio decennalis: an ex hoc sit sufficiẽter probatũ ad obtinẽdũ in talibus præstationibus annuis, & hic pendẽt leges et ꝓphetæ: iõ est aduertendum plenius. Nam primò vr̃ q̃ probata præstatione decennali p̃sumẽdus est titulus: ita q̃ debitor possit in futurũ cõpelli ad dictã præstationẽ annuã. Ita tenent oẽs in. d. l. si certis annis. C. de pac. Faciunt ad hanc cõem cõclusionẽ multa. Primo tex. in. l. si fili⁹. C. de peti. here. quẽ Bar. dicit ibi esse singularẽ, & nescire alibi: de possessiõe decennali q̃ in filio facit p̃sumi iussum p̃ris, & aditionem: et ecõtra, tex. est in. l. q in aliena. in prin. de acqui. here. ex q̃bus iuribus cõsuluit Ale. in cõsi. cv. in. iij. vol. inci. Viso & diligẽter cõsiderato themate, in penul. col. Et ad p̃dictã cõclusionẽ faciunt q̃ dicit Panor. in. c. fi. extra: de cau. pos. & ꝓprie. Faciunt ad hoc plura q̃ dicit do. meus Ias. in. l. sciendum. in. vij. & viij. col. ff. de verb. obli. vbi plura dicit q̃ præsumuntur ex præstatione decennali.

18 BAr. †verò distinguẽdo in. d. l. cũ de in rem. verso. in hoc casu an presumatur titulus ex prestatione decẽnali, dicit: aut ius cõe resistit, & non presumiť titulus. l. cõperit. C. de p̃scri. xxx. vel. xl. anno. c. j. de p̃scri. i. vj puta in decimis: si vnus eps̃ colligeret in episcopatu alieno. vt in. d. c. j. vel si laicus possideret decimas, q̃ est contra ius cõe: tũc hoc casu ex diuturnitate temporis nõ p̃sumereť titulus. Andreas Siculus limitauit hanc singularem doctrinam Bar. nã vt dicit Barb. in cõsi. suo. xxxv. inci. Sapiẽter scribiť Paralipomenõ. in. vij. col. ibi, & si quispiã

Qñ præsumať titulus ex p̃statiõe decẽnali.

19 dixit. in. ij. vol. qñ Bar. voluit dicere †q̃ p easdẽ regulas, & ex eisdẽ causis ex q̃bus inducitur p̃scriptio: eodẽ mõ induciť p̃sumptio tituli q̃ solet acquiri ex diuturno tempore: & iõ sicut in reb⁹ sp̃ualibus) vt sunt decime) laicus est incapax nõ p̃sumitur p̃scribere: eodẽ mõ non p̃sumatur p̃sumptio tituli: quia (vt dicit) hoc est verũ, qñ actus est omni tẽpore informis, & tũc sit vera doctrina Bar. vt sicut nõ p̃scribitur ex tempore diuturno de cuius initio non extat memoria: ita & eodẽ mõ non p̃sumatur concessio tituli: sed vbi actus nõ est informis omni tẽpore, sed variatur ex tempore: tunc iudicatur scd'm tempus sibi cõgruens: q̃a actus actiuorum sunt in patiẽte bene disposito. plura ibi adduxit multũ singularia, q̃ in bñficialibus & diuturnitate tẽporis inducitur p̃sumptio tituli. ¶Aut ius cõe non resistit: & nunc queritur vtrum p̃sumatur cõtra facientẽ, vt puta contra soluentem, aut cõtra patientẽ. Primo casu, scilicet contra soluentẽ p̃sumiť titulus vt est tex. in. d. l. cũ de in rem v̾so. & iste est casus q plus practicať, q̃ q̃cunq; alius: ex quo videndũ est q̃ diuturnitas tp̃is faciat p̃sumere titulũ allegatũ: q̃a non p̃sumereť etiã ꝓbata p̃statiõe decẽnali. nisi esset allegatus p agentẽ: put tenet Ias. in. d. l. si certis ãnis. in. iij. col. p. l. si adulteriũ cũ iceste. §. idẽ pollioni. ff. de adul. Faciũt q̃ dicit Bar. in. l. cũ q̃d. in vlt. col. ff. si certũ peta. & p illũ tex. plura ibidem. in. ij. lec. in. v. col. Dñs meus ponit q̃ nõ p̃sumũtur nisi allegenť: & etiã Feli. i. c. cũ ordinẽ. in. xj. & xij. col. extrà de rescriptis. Faciunt q̃ dicit Alex. in consi. inci. Viso themate. in vlti. col. in. j. vol. Et dicit do. Gui. pa. in q̃õne sua. ccccviij. q̃ cã debet allegari q̃ ꝓbatur p p̃statione annuã. Caueat tñ aduocatus aut alius ne hoc faciat q̃a multi aduocati aut alij p̃dunt aĩam allegando cãm quã nõ vidẽt, nec ꝓbare sciẽte nisi ꝓbando p̃stationẽ annuam fuisse factam per longũ tẽpus ita dicit Albe. de rosa. post Odoffredũ in. d. l. si certis annis. & itellige q̃ allegeť i libello aľs nõ sufficeret postea ꝓbari, scd'm Sali. in d. l. si certis ãnis. in pe. col. Do. me⁹ Ias. in scd'a limitatiõe.

Regula.

Casus practicatus.

SEd quero, q̃ tempus requiratur, an decẽ annorũ, an vero quadraginta vel triginta, vr̃ p ea q̃ dicit Bart. in. d.

in.d.l.cũ de in rem verſo.ꝙ ſufficit præſtatio decẽnalis: & ſic ſufficit tempus decẽ annorum:& iſta vr̃ eſſe ſnĩa legiſtarũ Canoniſtæ verò videntur tenere ꝙ requiritur tempus.xl.annorũ.de hac diſputatione quid dicendum de iure:vide per Gui.pape in quæſtione ſua. ccccvij. & ſequenti.& vide Bal.in.l.ſolent.§.non vero.in totum.ff. de offi.procon. & legati.

...s præ... vni... men. 20 SEd ſtante conſuetudine ducatus Burgundię que eſt infra in fine dictãte†qđ omnes præſcriptiones ſunt vniformes:& redacte ad præſcriptionẽ.xxx.annorũ: an hodie in hac patria requiratur allegatio præſtatiõis annuæ p.xxx.annos:an verò ſufficiat pręſtatio decẽnalis cum allegatione tituli ſeu cauſæ.Et hæc quæſtio eſt multũ neceſſaria,maxime quia in Burgũdia frequenter his præſtatiõibus annuis vtimur,videlicet cenſu,reditu couſtuma,tallia,vel reddebentia,tachia vel tertia, de q̃bus ſupra dixi.¶Et aduertendum eſt,quia vt videmus,Bar. in.d.l.cũ de in rem verſo.dicit,ꝙ ex eiſdem cauſis ex quibus inducitur p̃ſcriptio,ex illis induciť p̃ſumptio tituli. De qua regula Andreas Siculus dictus Barb.in conſil. ſuo.xxxv.in.vij.col.in.ij.vol.ſupra allegato.Sed non inducit præſcriptio in Burgundia,niſi ſpatio.xxx.annorũ per conſuetudinẽ noſtram:ergo etiã minori tẽpore nõ induceť p̃ſumptio tituli:q̃ ſi nõ inducatur per ꝓbationes p̃ſtationis annuę cũ diuturnitate temporis non poterit agi,vt cogatur debitor in futurũ igiť &c. Sic ergo ex quo Bar.non facit differentiã inter inductionẽ p̃ſcriptiõis,& p̃ſumptionẽ tituli dicẽdum eſt ꝙ ſicut in Burgundia p̃ſcriptio non induciť minori ſpatio.xxx. annorum:ſic dicẽdũ erit in inductiõe p̃ſumptionis tituli.Cogita,q̃a neſcio ſi caſus eſſet pro amico an poſſet teneri cõtrarium.¶Cogitaueram cautelam,videlicet ꝙ intentetur condictio ex.l.cũ de in rem verſo.ff.de vſu.vel.l. ſi certis annis.C.de pac.ſed dictum Bar.in loco hic añ allegato me reddidit dubium in hoc:& ꝙ iſtud nõ eſſet tutum,niſi ſit tp̃s. xxx. annorum.

REgulam hic añ enucleatam extendunt quidam vt etiam locum habeat in eccleſia,q̃tum ad res tẽporales,ſcđm Sali.in ſeptima quęſtione,in illa.l.cum de in

Quid in eccleſia. 21 rem verſo.p rõnem:†quia eccleſia vtiť iure cõi, niſi appareat de cõtrario.gl.in.c.puenit.de cenſibus.facit tex.in c.j.de alie.feudi.Et ita tenet do.meus Iaſ.in.d. l. ſi certis annis.ꝙ intelligitur:ſed tamen do.And.Sicu. in conſil. ſuo.ix.incip.Sapienter doctiſsimus.in.xv. colum. in ſecundo volumi.

☞ADDITIO. Non tamen habet locum quando fit in piam cauſam, vt tenet Hippolytus de Marſilijs in ſingulari ſuo. ccxcij. incipi. diuturna præſtatio.✱

In fiſco quid. 22 QVid aũt in fiſco?do.meus Iaſ.in.d.l.ſi certis annis dicit†ꝙ ſicut habet locum in eccleſia,ita in fiſco cũ fiſcus & eccleſia ęquiparẽtur.l.fi.C.de ſac. ſan.eccl.¶Item quia pręſumitur ſpeciale in fiſco,niſi lex ſpecialiter dicat.glo.in.l.item veniunt.in prin.ff.de peti. hęre.& in.l.j.C.de peti.hęre.

In ruſtico et muliere. TErtiò extendit do.meus Iaſ.dictam.l.cum de in rẽ verſo.in ruſtico & muliere:& in hoc allegat Alex. ita tenentem in conſi.cxxiij.in.iiij.vol.& vide do. meũ Iaſ.in.l.ij.C. de fideic.Spe.tñ in.§.nũc dicendum ver. q̃d dices.de reſti.ſpoliato.tenet cõtrariũ:et cũ eo tenet And. Sicu.in conſi.ſuo.ix.in.xv.col.in.ij.vol.hoc eſt:quia pręſumitur violentia facta ruſtico per do.ita tenet Gui.pa. quęſtione ſua.ccccvij.in.iij.col.

PRo quarta extẽſione.d.l.cũ de in rem verſo. Aduerte admirabilẽ deciſionẽ Sali.in.l.filię cuius.in. ij. q.

13 C.fami.her.vbi dicit,†ꝙ ſi filius mortuo patre dicat certum fundũ ſibi fuiſſe à patre donatũ,eo q̃a p decenniũ viuo patre & patiẽte poſſedit de fructibus ꝓ libito voluntatis diſponẽdo:hoc modo ꝓbabitur donatio: iſta extenſio non multum facit:quia ſumus in caſu ſoluentis aliquid annuum.& non in caſu patientis:de quo dicam infra.Item etiã.l.cum de in rem verſo.non habet locum qñ allegatur donatio:vt dicam infra.

14 QVomõ†aũt p̃ſumatur donatio ponitur in.l.Procula.ff.de ꝓba.ꝙ eſt trib⁹ cõcurreñ.vt p Ale.cõſi. xlvj.in fi.in.j.vol.& in.l.quę dotis.in.vij. col. ff.ſol.mat.& in cõſi.lvj.in.iiij.vol.Feli.in.c.literas.de pręſum.Roma.conſi.cxliij. Præſumptio donationis.

SVPRADICTAM regulã limita pluribus limitationibus. Predicte regulæ limitationes.

PRimò limita.d.l.cũ de in rem verſo.nõ habere locũ qñ pręſtatio eſſet inęqualis:quia vno anno vnum par caponum,alio anno vnũ par gallinarũ, alio anno vnũ par anſerum:q̃a tunc illa p̃ſtatio diuturna nihil operať.p gl.in.l.ſeio.§.medico.ff.de annuis leg.quẽ ad hoc allegãt Bal.Ang.in.l.male agitur.in.ij.col.& in.l.oẽs.in ij.col.C.de pręſcri.xxx vel.xl.anno.¶Vide plene p Bar. in.l.ſolent.§.nunc verò.ff.de offi.proconſulis & legati.

SEcundò limita nõ habere locũ qñ pro multis annis fuiſſet facta vna ſolutio pluriũ pręſtationũ annuarũ quia tũc probatio illius p̃ſtatiõis nõ inducit p̃ſumptionem tituli,ita limitat Io.fab.in.l.j.C.de fideicom.in ſuo breuiario.Cy.in.d.l.ſi certis ãnis.in.vj.q.do.me⁹ Iaſ.in.l. ij.in.xlj.col.C.de iure emphy.& in.lxx.col.vbi amplè.et in.d.l.ſi certis annis.in.ij.col.C.de pac.¶De his duabus limitatiõibus vide G.Bñdi.in repe.c.ray.in ꝟbo,ſi abſq; liberis moreretur.ij.nume.181.vſq; ad nume.190.vbi ponit effectus pręſtationis annualis.extra de teſta.

LImita tertiò vbi agiť de p̃iudicio tertij,tunc requiruntur.xxx.anni:ita vr̃ tex.ſingularis cũ gl.in.d.c.peruenit.& ibi canoniſte maxime Imo.in.vj.col.ſequitur do. Alex.in cõſi.j.in.iiij.vol.cum alijs alle.p do.meum in.d. l.ſi certis annis.in.v.limitatione.vbi allegat eundem Alex.tenentem in hoc contrarium:& pręđicta reprobant in.l.qui in alie.in prin.in.iiij.col.ff.de acqui.hęre.

LImita quartò p̃dicta vbi agiť de obligãdo aliquẽ ad ſeruitiũ pſonale.puta ad ius vaſſalagij vel ſubiectionis:tunc requiruntur triginta anni, ſcđm Bar. poſt ãtiquos in.l.litibus.C.de agri. & cẽſi.lib.xj.& in.l. cũ de in rem verſo.in fi.& in.d.l.ſolẽt.& Bal.in.d.l.ſi certis annis.& Ant.de but.in.d.c.peruenit.

LImita quintò pręđictã.l.non habere locũ in eccleſiaſticis & gñaliter in ſpũalib⁹:vt tenet Bal.in.c.ex parte ade.in.j.col.de reſti.ſpolia.et in.c.contingit.in.xiij. col.extra de dolo & cõtu.& do.me⁹ Iaſ.in.l.ſi certis ãnis.

LImita ſextò nõ habere locũ qñ allegať titulus donatiõis,quia talem titulum non ꝓbat ex p̃ſtatiõe decẽnali,nec p̃ſumitur,cũ habeat iuris p̃ſumptionẽ in cõ-

25 trarium:ꝙ†nemo p̃ſumitur donare & ſic iactate ſuũ.l. cũ de indebito.§.fi.ff.de ꝓba.& ita limitat Bald.in.l.fi. C.de ſtatu defuncto.per gl.in.l.ſolent.§.fi.ff.de offi.procõ.& legati ſupradictas limitatiões cũ alijs excepta prima.ponit do.meus in.d.l.ſi certis.annis.& in.§.pręiudiciales.in.xiij.xiiij.&.xv.col.inſti.de actio. Nemo p̃ſumitur iactare ſuum.

Sed vna limitatiõe gñali limita nõ habere locum in Burgũdia minori tempore.xxx.anno.vt dictum est propter consuetudinẽ sequeñ.in fine nostrarũ consuetudinum:ꝙ an sit verum, latius dicam ibi.

Si nescia tur cã, qũo agẽ dum.

Dictum est hic añ,ꝙ cã debet proponi:& ex illa cã ꝓposita agetur quę ꝓbabitur ꝓbata p̃statiõe diuturna.Io.fab.vltra procedendo in.§.præiudiciales.in.ix. col.insti.de actio.q̃rit:pone ꝙ nullam cãm scio, nisi qa ego & p̃decessores consueuimus recipere ab antiquo, qua actione agam:nam vt dicit si falsa cã supponatur, vr̃ esse periculosum animæ:prout etiam dicit Odofre.et Albe.in.d.l.si certis ãnis.quia,vt dicit qũo poterit actor salua conscientia iurare cãm q̃ non credit,vel non scit, & iõ dicit ꝙ si cãm nescias verã,est aduertendũ : aut qs agit ad annuũ certũ,vel seruitiũ:ꝙ dicit deberi rõne certæ rei immobilis q̃ ad hoc est effecta:sicut ad canonem vel censum,vel alia:autvero non dicit rẽ ad hoc effectã.

Primo casu qñ agitur de reditu ãnuo tm̃, & dicit ꝙ credit ꝙ põt agi ex consuetudine:& sufficit ꝓponere ꝙ ita præstare cõsueuit rõne talis rei,maxime si ponatur tempus de cuius initio non extat memoria in contrarium:immo etiam sufficeret longum tẽpus de iure canonico,vt dicit idẽ etiam de iure ciuili:vt.l.litibus.C. de agri.& censi.lib.xj.idem etiã de consuetudine:qa pręscriptione triginta annorum acquiritur ius:quia omnis p̃scriptio est ad hoc tempus ꝑ nostram consuetudinem redacta:etiam p̃dicta tenet gl.in.c.fi.de cõsuetudine. & Inno.in.c.cum ecclesia sutrina.de cã possessio.& proprieta.nec obstat.c.peruenit.de censibus.& alia iura q̃ dicũt cãm reqri:quia satis est cã cõsuetudo.Itẽ res ꝑ qua præstatur habetur pro cã:& dicit se de hoc scripsisse in.d.l.si certis annis.idem vr̃ dicẽdum si non dicam rem affectã quia etiam sufficiens est cã consuetudo:caueat tñ aduocatus,ne dicat ꝙ rõne certæ rei tibi soluerit olim datę ad cẽsum vel emphyteusim:qa oportet te ꝓbare præstationes:& ꝙ rõne illius soluerit:& iõ si hoc non põt ꝓbari, solum alleganda est præstatio diuturna:nec faciẽda est mentio de aliqua ratione cuius præstetur.

Cõsuetudo suffi ciens cã.

Et prędicta intellige in petitorio:sed qd in possessorio:Pet.Iacobi.in tit.sup pensiõe seu reditu libellus
26 in ver.item credo,dicit†ꝙ in acquirẽdo quasi possessionem annuæ p̃statiõis sufficiunt duo anni.& illũ allegat Gui.pa.qõne sua.ccccvij.in.fi.Lud.Ro.in cõsi.suo.cccxj. in fi.dicit textũ esse iuris ciuilis.vbi ex duabus seu trib⁹ quietis solutiõibus acqritur possessoriũ : licet ibi videatur concludere ꝙ sufficiat vna solutio:cogita.

An agi posit possessorio ꝑ annua p̃statione.

27 Sed quæritur†nunqd posit agi possessorio pro annua p̃statione.Io.fab.hanc qõnem determinat in.dicto.§ præiudiales,in.ix.col.insti.de actio.& vr̃ cõcludere,ꝙ vbi pręstatio annua præstat̃ rõne certe rei ꝙ detur possessorium:sed qñ debetur simpliciter,tũc nõ põt agi possessorio,legistæ & canonistę in hoc cõtrariant̃,vt dicit ibi:qa canonistę tenent ꝙ agat̃ possessorio:legistę vero nõ:sed vt dicit,opinio canonistarum seruat̃ in curiis. de hoc vide eundẽ Io.fab.in.§.retinẽde.in.v.&.vj.col.insti.de interdictis.& plenè ꝑ decisionem capelle Tholosanæ qõne sua.lix.& Lud.roma.in.d.consi.suo.cccxj. Philip.Dec.in consi.suo.cxxxvj.in.ij.col.

An inter dicto re cuperan de.

28 Nunquid aũt†pro annua pensione seu præstatione posit agi interdicto recuperandæ contra successorem illius qui consuetus erat soluere præstationem annuam:Gui.pa.hanc materiam multùm bene explicauit in qõne sua.dcxxix.& licet ibi ꝓponat ꝙ illud interdictum fuit intentatũ corã officiali viẽnæ,tñ non posset intentari simul interdictũ corã officiali Heduẽn.ex quo non põt cognoscere de actiõe reali aut realitatẽ tangẽte vt est hoc interdictũ,ꝙ est in rẽ scriptũ, licet sit ꝑsonale: nõ est tñ sine dubio ex quo dr̃ ꝙ si soluat̃ annua p̃statio simplr̃ stylo curiarũ Frãciæ põt intentari interdictũ possessoriũ:qa hoc casu nõ est in rẽ scriptũ:sed merè ꝑsona le:igit̃ cogita quid dicendũ: de consuetudine tñ & cõi vsu nõ intentant̃ interdicta in Gallia, nisi corã iudicib⁹ laicis & officiariis regiis,ex quo vocantur leges regiæ.

29 Et aduerte,†qa licet de iure annua p̃statio nõ sit seruitus,nec realis,qa non debetur à prędio:nec ꝑsonalis,qa non debetur à ꝑsona personę.arg.l.gaius.ff. de annuis lega.ideoq; non causet ius in re nec tertiũ possessorem singularem,vt posit agi contra eũ,innuit.l.fi.§.fi. ff.de cõtrahẽ.emp.l.fundi trebatij.ff.de vsufru.leg.& sic non sequit̃ fundũ.l.liberto.in prin.ff.de annuis leg.Ale. in consi.suo.x.in.iij.col.in.j.vol.& cõs.xvij.in.ij.col.in.j. vol.& cõsi.xcij.in.iiij.col.in.j.vol.¶Tamẽ de cõsuetudine & vsu Burgundię si sit certa res assignata siue obligata ꝑ reditu vt cõiter fit creat ius in re,& adhęret adeò ꝙ sequit̃ rem & fundi possessorẽ:ꝙ est valde equũ.arg.l. iperatores.ff.de pub.ita vt etiã teneat̃ possessor ad onera pręterita:& hoc dicit in specie cõsuetudo nostra infra ibi(Le seigneur cẽsier ou rentier)et ibi dicã amplissimè.

Annua p̃statio non est seruitus.

Item quia dictũ est suprà ꝙ allegato titulo,& ꝓbatà prętatione diuturna pręsumitur cã seu titulus allegatus:quęro q̃ sit hęc pręsumptio,& an tollat probationẽ in contrarium:Cy.in.d.l.si certis annis.in.x.quęstiõe. & Pau.de cast.& Bal.in.l.ij.C.de dotis ꝓmisio.& Io.and. in.c.fi.de cã posses.& proprie.& do.Alex.in consi.cxiij. in.iij.col.in.j.vol.dicunt ꝙ est p̃sumptio iuris tm̃ & nõ iuris et de iure,ex quo põt ꝓbari cõtrarium:ꝓbando ꝙ solutũ fuit per errorẽ,vel ex mala cã:vt ostẽdit Cy.ꝑ plures rõnes in.d.l.si certis.C.de pac.& ita tenet do.me⁹Ias. in.d.l.si certis annis.in.iiij.col.

Et iõ aduerte ꝙ volens probare cõtrariũ tenet̃ probare ꝑ euidentissimas ꝓbatiões:de quibus ꝑ Spe. in tit.de ꝓbatio.§.fi.ꝑ do.meum Ias.in.l.sciendũ.in.xiij. col.ff.de ỽb.obli.ibi in eadẽ gl.ibi.Item an admittatur ꝓbatio in cõtrariũ.¶Dixi.s.in.j.§.huius tituli,ꝙ nõ sol-

Quęstio

30 uens in termino tenet̃ ad emendã:q̃ro pone†ꝙ Sempronius debet singulis annis duos denarios de censu,quos debet soluere in festo sancti Martini vel annũtiatiõis nr̃ę dñę,q̃ est in martio sub pœna emendę.ij.solidorũ : nũc vult soluere ꝑ centũ annis,dando ducẽtos denarios simul:an dñs census posit cogi ad recipiẽdũ dixi iam in §.j.supra hoc eo.tit.in gl.in ỽbo.emẽdę,sed vt clarius decidat dico ꝙ q̃tum ad p̃stationem annuã vel pensionẽ ꝙ vr̃ ꝙ sic,ꝑ tex.in.l.ꝙ in diem.ff.de sol.l.eum q kalẽdis §.quoties.ff.de ỽb.obli.l.ꝙ quis.ff.de actio.& obli.

Sed q̃tum ad censum vel emphyteusim vr̃ ꝙ nõ:qa ex quo habet emendã dñs cẽsus,si nõ soluatur in termino:vr̃ appositum tp̃s in fauorem creditorũ.Et idem etiam in emphyteuta:quia si cessauerit ꝑ triẽniũ a solutiõe canonis,cadit a iure suo.Et ita tenet Bart.ĩ.l.eum q. ff.de annuis lega. & notant doct.in.l. qui Romæ.ff.de verbo.oblig.& in.l.stipulatio ista.§. inter certam.ff. de ỽb.obli.Spe.istud tenet in tit.de locato.§.nunc aliqua. ỽli.xlij.& seq.& ibi Io.and.in addi.cõcludũt in ẽphyteuta ꝙ dñs nõ cogit̃ recipe solutionẽ tot anoꝝ.et Cy.tenet in.d.l.ij.

in.d.l.ij.C.de iure emphy.cũ plurib⁹ alijs alleg.per do. meũ Ias.in.l.ij.&.xlij.col.C.de iure emphy.vbi hãc con clusionẽ limitat primò ex doctrina Bart.in.d.l.eũ qui. vbi dicit ꝙ si dñs prætẽderet aliqđ interesse ex tali solu tiõe pluriũ,ꝙ emphyteuta admitteretur ad soluendum ꝑ plurib⁹ annis,si vellet etiã soluere interesse qđ posset ꝑtendere dñs:si eñ dñs ꝑtendat interesse ad ꝓbandũ re cognitionem dñij faciet emphyteuta dño instrumentũ in quo eũ recognoscet in dñm:qđ multũ notãdum di cit ad obseruantiã practicę,vt ꝑ multis annis solui pos sit.do.me⁹ Ias.in.d.l.ij.dicit hãc limitationẽ nõ esse gña lem,& solũ ꝓcedit qñ istam solutionẽ tot annoꝝ factã añ tp̃s nõ posset ꝑtendere aliud interesse:puta qa pẽsio soluẽda esset in vino & frumẽto : & sua interest ꝙ sol uat suo tpe:qa fortè erit cari⁹ vno anno,q̃ alio:vel etiã qa:vt dixi,si nõ soluat certo die habebit emendã:tũc vt dicit indistĩctè tenẽdũ est,ꝙ solutio nõ põt fieri ꝑ mul tis annis.mouet̃ vltrà ꝑ vnã singularẽ doctrinã Guil. de cug.in.l.pñs apochis.quã Bal.ibi ad finẽ cõmẽdat,
31 i fi.C.de fide istr.vbi vult,†ꝙ ille q debet recipe vinũ vł bladũ ad tp̃s,nõ cogit̃ recipe añ tp̃s:nec aliqd aliud qđ cursu tẽporis deteriorari posit:& illã doctrinã sequit̃ & cõmendat Ang.in.l.si Titi⁹.ff.q̃ res pig.obli.pñt. & fuit doctrina ordinaria gl.i.d.l.stipulatio.§.inter certã. in gl.j.ff.de verb.obli.& in.l.in annalibus.C.de legatis.

SEcũdò limitat.d.me⁹ Ias.dictã cõclusionẽ ex doctri na Bar.in.l.statuliberis.§.fi.ff.de statulib.vt nõ ꝓce dat in tribus annis datis emphyteutæ:quia emphyteu ta potest soluere saltem pro trib⁹ annis futuris,per tex. in.l.placuit.C.de fundis patrimonialibus.lib.xj.

SVbsequẽter dicit do.meus videndũ ad prædictã cõ clusionẽ illud qđ dicit Bart.in.l.si cũ pfinitione.ff. qñ dies legati cedit.vbi ꝑ illũ tex.singulariter voluit,ꝙ
32 †si testator reliquit alicui vnã corbã frumẽti annuatim vsq; ad decẽ annos,ꝙ hęres põt primo anno soluere ꝑ toto tẽpore decẽ annorũ:quæ decisio videtur facere cõ clusionẽ pdictam.Sed dñs me⁹ vidẽs eam cõtra prædi ctam cõclusionẽ,dicit ꝙ nõ est vera.& cõtra Bar.tenet Bal.in.d.l.in annalib⁹.C.de lega.& facit regula Bal.po sita in.l.plures apochis.C.de fide instrumento.in fine. vbi dicit ꝙ quis non tenetur recipere ante temp⁹ illud quod cursu temporis posset deteriorari.

TV dic hoc esse verũ,qñ tẽpus esset appositũ in fa uorem creditoris:vt in casu Bal.in.d.l.plures apo chis.& in casu conclusionis supradictæ:sed qñ tp̃s esset appositum in fauorẽ debitoris,vt est in casu.Bar.in.d.l. si cum præfinitione.vbi temp⁹ censetur appositum in fauorem ipsius hæredis causa eum exonerandi: ideo non mirum si potest soluere vno anno pro pluribus.

33 SE D iterũ quæro,pone ꝙ qs fuit negligens in solu tione pẽsionis ꝑ.xxx.vel.xl.annos:& dñs negligẽs petere:an talis erit tut⁹ pscriptiõe cõtra dñm cẽsus, do minus Guido pape in qõne sua.cccxvj.vbi vł tenere opinio.Martini:in.l.cũ notissimi.§.fi.C.de pscrip.xxx. vel.xl.anno.Sali.verò dicit indistĩctè annuas pstatio nes pscribi spatio.xxx.anno.¶De hac materia vide Io. Saxon in cõsue.Turoneñ.ti.(De pscription en coustu me)arti.ij.vbi facit tres cẽsus:& etiã Boeriũ in cõsue.Bi turicę.tit.de pscri.§.iiij.fol.liiij.&.lv.& Pyrrhũ in cõsue. Aurelianeñ.ti.de laudemijs.c.x.Et qñ census debetur aliquãdo in signum subiectionis,& aliquãdo in signũ assumptæ solius protectionis . vide Boerium in loco hîc ante allegato.titu.de consuetudi.feudorum.§.xvij.

Questio (left margin, beside 33)

SE D aduerte,quia videt̃ dicendũ ꝙ census cõtra do minum nõ pscribatur,quia præstat̃ in signũ subie ctionis,seu recognitiõis supioritatis,honoris, & digni tatis:vt in.c.oĩs aĩa.& ibi docto.extrà de cẽsibus.& te net Bal.in.l.itẽ si verberatũ.§.si quis.in.ij.nota.ff.de rei vẽdica.do.meus Ias.in prælu dijs feudorum.in.xiij.col.

BReuiter dic ꝙ vbi subiectio nõ est pscriptibilis cõ tra dñm:vt est in pricipe,per.l.cõperit.C.de pscrip. xxx.vel.xl.anno.ita nec cẽsus eidẽ debit⁹.per doctrinã Panor.& Feli.in.c.ad audientiã.in.vj.col.ibi incpitũ ab bas.extrà de pscrip.Sed cũ subiectio in priuato sit præ scriptibilis,ideo & census:vt tenet ibidem Panor.& Fe lin.& ideo expresè dicit gl.in.c.tua.de decimis.quam alleg.Feli.in loco hîc antè allegato,ꝙ.l.cõperit.nõ ꝓce dit in censu debito priuato.Et ideo loquendo de censu priuato teneo indistĩctè,ꝙ põt pscribi per tẽpus.xxx. annorũ:quia non dicit̃ in illis debet rõne subiectionis aut superioritatis,sed solũ debetur pricipi habẽti supe rioritatẽ.& ita tenet Raphael.fulg.in consi.suo.clxvj.in ij.col.incip.in qõne quæ vertit̃.Et ideo nunc aduerte in hoc censu priuato:quia aut querit̃,an censuarius acq sierit directũ dominiũ , quod de cõsuetudine remanet penes dñm census:vt dictũ est suprà:& tunc dic ꝙ nõ: quia sine possessione non currit præscriptio.l.malè agi tur.Et ibi notat̃ de præscriptio.xxx.vel.xl.anno.C.nisi censuari⁹ interuertisset possessionẽ dominij : tũc enim ab illo tẽpore incipit pscribere.xxx.annis. ¶Qualiter autẽ interuertat possessionẽ, ponit Cy.in.l.j.C.cõia de
34 vsucapio.& Albe.de rosa.qui dicit†ꝙ si colonus dñm ad fundũ reuertentẽ non admittat,interuertit possessio nem:sic etiã si cẽsuarius deneget dño petẽti solutionẽ, ex tunc interuertit possessionẽ,& præscribit.faciũt q̃ di cit Specu.in tit.de locato.§.nũc aliqua.versi.xliiij.in fi. & hũc vltimũ casum ponit Iaco.de arena,in.l.cõpetit. C.de præscriptio.xxx.vel.xl.anno.arg.l.si quis rẽ.ff.de acqui.pos.l.j.§.quæsitũ.ff.quorũ lega.l.colonus.&.l.cũ fundum.ff.de vi & vi armata.& ita etiã tenet Alberi. de rosa.in.d.l.malè agit̃.in.ij.col.& in.d.l.cõperit.vbi di cit Alberi.ꝙ cẽsus debitus priuato præscribitur.& ideo si fuerit interuersa possessio dominij præscribitur tan tùm ius non soluendi spatio.xxx.annorum . Et idem intellige in colono ecclesiæ.aut.quas actiones.C.de sa crosan.eccl.Spec.in ti.de locato.§.nunc aliqua.versi.xij.

SE D quæro,dicitur hîc in fi.ꝙ quãdo cẽsuarius nõ interuertit possessionẽ,ꝙ non præscribit directum dominium,sed tantũ ius non soluendi:quæro de duo bus:primò,an pscribat̃ in totũ ius nõ soluendi in per petuũ,an verò tm̃ sit præscriptũ pro annis elapsis per xxx.annos,hoc est ꝙ posit petere reliquũ.istud dispu tant & determinãt doct.in.l.cũ notissimi.§.in his.C.de pscrip.xxx. vel.xl.anno.de quo per Guido.pape,in.q. sua.cccvj.& per decisionem capellæ.Tholosanæ in de cisiõe sua.cccxliij.ego iudicarẽ in hac patria ꝙ sufficiat vna præscriptio pro omnibus,quicquid dicant plures.

SEcundò quia vt dicitur in prima consuetudine , ꝙ census habet alia iura , scilicet ius retentionis,& ius laudemiorum , & ius dominij : nunquid præscriptio iure non soluendi per tempus quadraginta annorum sint præscripta alia iura , scilicet ius retentionis,vel per cipiendi laudemia:dictum est hîc antè quòd dominiũ quod remanet penes dominũ de cõsuetudine nõ præ

¶Qñ & cõtra q̃s lem do minũ cẽ sus pscri bi pos sit.

Interuer tere pos sessionẽ.

scribitur per nõ solutionẽ:nisi cẽsuari⁹ interuerterit pos sessionẽ.idẽ ergo erit dicendũ in aliis:quia si nunq̃ tali tpe ius retentionis,aut percipiẽdi laudemia fuerit dño denegatũ per cẽsuariũ,nunqd tale ius p̃scribit̃,credo q̃ aut tale ius euenit,& dñs ignorauit se esse dñm , & sua negligẽtia nõ petiit:et tunc dicit̃ esse p̃scriptũ,vel etiam petiit,sed ei fuit denegatũ:aut tali tpe nõ euenit : & tũc credo q̃ nõ sit p̃scriptũ:quia ex quo nõdũ euenit in re
35 rum natura,nõ potuit p̃scribi†cũ nõ valenti agere non currat p̃scriptio.l.j.§.si quis aũt ,ppter iundationẽ.ff.de itinere actuq̃ priuato.etiã licet p̃scriptum sit ius nõ sol
36 uendi,†quia p̃scriptio nũq̃ extẽdit̃ extra suũ articulũ.l. j.§.si qs hoc interdicto.& ibi Bar.ff.de itinere actuq̃ pri uato.Et ideo tm̃ p̃scriptũ q̃tũ possessum.Feli.i.c.audi tis.in.vj.col.extrà de p̃scri.do.meus Ias.in.l.de q̃bus.in vij.col.ff.de legi.et in.l.iij.in fi.princip.in.ij.lec.ff.de acq. posses.vbi ponit tres limitationes ad hoc.vide eũdem do.meũ in.l.imperiũ.in.xj.col.& in.l.ij.in.ij.col.ff.de iu risdi.om.iudi.Barba.in.l.j.§.fi.stipulãti.in.xj.&.xij.col. ff.de verb.obli.& faciunt etiã q̃ dixi.s̃.in tit.(Des iusti ces & droictz d'icelles).§.(Le droict d'indire)in gl.i ver bo(Nouuelle cheuallerie)ibi:sed iuxta istã nostrã cõsue tudinẽ.vbi dixi q̃ nunq̃ tollit̃ lex,vel statutũ,vel ius p non vsum,qñ casus nõ accidit.Et ibi per plura cõpro baui : & in casu emergenti allegaui pro barone (De la moute sainct Iehan)contra suos homines:vt ibi.

Præscriptio non valẽti agere non currit. Tm̃ p̃scriptũ, q̃tũ possessum.

ET aduerte,quia videt̃ q̃ huic iuri retinẽdi nõ p̃scri bitur,cũ cõpetat dño p modũ facultatis:cui nõ p̃ scribit̃ añ oblationẽ et p̃ntationẽ iuriũ scd'm Bal.Bar. & Sali.i.l.cũ notissimi.§.j.C.de p̃scrip.xxx.vl'.xl.anno.

Qõ de facto.

NVnc succedit alia q̃stio sup qua cõsului,& q̃ sæpe accidit de facto.Titius vẽdidit Philip.vnũ francũ de reditu annuo,quẽ assignauit sup duob⁹ iugeribus terræ,ipsa hypothecãdo et affectãdo ppetuò ,p dicto frã co de annuo reditu:postmodũ dict⁹ Titi⁹ vẽdidit Sẽ pronio dicta duo iugera terræ frãca & libera ab oĩbus chargiis,seruitutib⁹,& annuis p̃statiõib⁹,qui quidẽ Sẽ proni⁹ illa tenuit & possedit spatio.xxx.annorũ & pl⁹ frãca & libera,& absq̃ q̃ fuerit solut⁹ dictus frãcus seu ipsa p̃statio annua vni⁹ frãci p ipm Semproniũ,nec q̃ fuerit ei petitũ,& semp ita bona fide possedit per dictũ tẽpus.Quo quidẽ tpe.xxx.anno.dictus Titius primus venditor dictæ annuæ p̃stationis vnius frãci,& ei⁹ hæ redes soluerũt dictam pẽsionẽ seu reditũ illius frãci vẽ ditũ eidẽ Philippo:nũc euenit q̃ post illud tp̃s hęredes dicti Titii denegant soluere eidẽ Philippo,seu eis hære dibus p̃dictam pẽsionẽ seu reditum annuũ:ex quo ipe Philipp⁹ seu eius hæredes vidẽs q̃ p lr̃as cõstitutiõis re ditus dicta duo iugera sunt hypothecata:& dictũ est in contractu vẽditionis,q̃ in defectum solutionis dicti an nui reditus ipse Philip.poterit recurrere ad dicta duo iugera,impetrat mandatũ in curia cãcellariæ Belnę vbi casus fuit , & in quo loco solent vti mandato.(De re cours)in formã (De recours)virtute cuius facit leuare fructus illorũ duorũ iugerũ pro trib⁹ terminis vltima tè elapsis:dictus verò Sẽpronius tenens & possidẽs di cta duo iugera bona fide frãca et libera se opponit exe cutioni hui⁹ mãdati,& dicit q̃ ex quo tenuit & posse dit bona fide dicta duo iugera p.xxx.annos frãca & li bera est tut⁹ p̃scriptione cõtra oẽs quoscũq̃. ¶Querit̃, quid iuris:casus est in facto i cãcellaria Belnæ:& ,p vna parte consului ad requestã cuiusdã amici mei.Et videt̃ primò q̃ dictus Sẽproni⁹ sit tut⁹ p̃scriptione:quia pri mò est tex.nostræ cõsuetudinis,qui dicit̃,q̃ omnes res p̃scriptibiles p̃scribuntur in hac patria spatio.xxx.an norũ.Facit.l.oẽs.et.l.sicut.C.de p̃scrip.xxx.vel.xl.anno. Sed sic est q̃ ista est annua pẽsio seu annuus redit⁹ de bitus ex cõtractu,qui quidẽ p̃scribi põt:& sufficit vna p̃scriptio.l.cum notissimi.§.in his.per Bar.& Bal.C.de p̃scrip.xxx.vel.xl.anno.Io.and.Abb.& Feli.in.c. audi tis in fi.versi.vlti.dum tãgit:extra de p̃scriptio.dixi hîc antè Alexã.& alii in.l.de pupillo.§.si pluribus.ff.de no ui ope.nun.Decisio.capellæ Tholosanæ.q.cccxliij.

* ITem ista duo iugera dicit̃ pign⁹ ,p dicta pẽsiõe an nua seu annuo,reditu,qd' põt p̃scribi & extungui per p̃scriptionẽ:vt dicit Pau.de ca.in cõsi.suo.x.in princ.in cõsiliis antiquis,in imp̃ssione noua Mediolani.Imò in terminis dicit Ioan Fabri.in.l.j.C.de bonis maternis.q̃ hoc casu currit præscriptio,sed datur restitutio.

Alias, Itẽ ista domus.

EX quo ergo dictus Sẽproni⁹ frãca & libera posse dit illa duo iugera,& tenuit p.xxx.annos, videtur p̃scripsisse p consuetudinẽ nostrã,imò post tale tp̃s nõ põt allegari mala fides:prout dicit Bar.multũ notabilr in.l.fi.in fi.C.vñ vi.& est tex.in.c.placuit.ij.ver.si.q̃ si ma la fide.xvj.q.iij.do.meus Ias.in.l.clã possidere.§.qui ad nundinas.ff.de acqui.pos.Feli.in.c.vigilanti.in fi. extrà
37 de p̃scriptio.†q̃ si ille q excipit in cã ciuili est i possessio ne libertatis:& exceptio sua reddit dubiã intentionem actoris,q̃ standum est pro libertate.Ex quo ergo dict⁹ Sẽproni⁹ est in possessione libertatis,& excipit , videt̃ q̃ standum sit pro hac libertate. Henricus Bohyc opti mus canonista tangit hãc quæstionẽ,& mouet in.c.vi gilanti.extra de p̃scriptio.Et etiam Specu.in titu.de lo cato.versic.xliij.& titu.de p̃scriptio.versi.pone, colon⁹. vbi videtur declinare in hãc partem,tenẽdo q̃ talis Sẽ pronius sit tutus præscriptione longissima contra Bri xiensem,Vincen.& Tancre.qui tenuerunt contrarium.

DIcunt tñ Spec.Io.fab.& bohyc,q̃ talis contra quẽ p̃scriptũ est restitueret̃ de ægtate ex generali clau sula:si qua mihi iusta cã videbat̃.l.j.ff.ex quib.cau.ma io.in integ.Et ideo videt̃ bonũ esse in hoc casu lr̃as re gias in integ.restitu.impetrari:tñ sup dictis lr̃is regiis,et sup interinatione illarũ fieret nouus ,pcessus.In supradi cto casu tenui et cõsului q̃ nulla currit p̃scriptio contra dictũ Philip.de dicto frãco:ita q̃ nõ poterit hoc modo recurrere ad rẽ in defectũ solutiõis:nam(vt cõstabat ex ,pcessu)dict⁹ Philip.& sui hęredes semp fuerũt soluti de dicto frãco singulis annis à dicto Titio,et suis hęredib⁹: & solũ fuerit cessatũ à solutiõe ,à duob⁹ annis:ex q̃ nõ poterat dictus Philippus nec ei⁹ hæredes ad rem recur rere defectu solutionis:vt cantabãt literæ assignatiõis: quia vt cãtant lr̃æ nõ poterat ad rẽ recurrere,nisi in de fectu solutionis : & sic actio realis ad rem non erat ad huc nata,ex quo contra eum non poterat præscribi.

QVomodo ẽm poterat p̃scribi actio realis ad rẽ, cũ nondũ erat nata,ex quo sequit̃ q̃ cũ non valẽ ti agre nõ currat præscriptio.l.j.§.si quis au tem propter inundationẽ.ff.de itinere actuq̃ priuato.l.
38 j.in fi.C.de annali exceptione.Et ideo dicit Bal.in.l.j.in iiij.oppositione de bonis maternis:†q̃ si quis impedia tur rem in iudicium deducere , non currit contra eum præscriptio . Et dicit Bald.in.l.in rebus.in.ij.colum.C. de iure dotium q̃ impossibile & præposterum est pri⁹ præscriptionem currere , q̃ posse agere, considerando q̃ non

Præscriptio contra impeditũ rem i iudiciũ deducere nõ currit.

ꝙ non posset agere contingit pluribus modis, primò: quia actio nõ est nata siue creata. Et tũc non currit præscriptio. cũ ergo actio quã habebat dictus Philip. quia poterat recurrere ad rẽ defectu solutiõis nondũ fuerat creata siue nata pendente dicto tp̄e: quia sem̄ eidẽ fuit satisfactũ: & nõ fuit defectꝰ solutiõis: sequit̃ dicendum ꝙ cõtra eum ad dictã actionẽ non potuit currere p̄scriptio. Item facit p̄scriptionẽ nõ currit nisi à die qua quis actionẽ mouere põt. c. quia diuersitatẽ. extrà de cõcessio. p̄bẽdę. eo maximè qñ impedimentũ cõtingit anteq̃ ĩchoata esset p̄scriptio, quia de iure agere nõ potuit. Bar. ĩ. l. senatꝰ. ff. de offi. p̄sidis. & tenet Barba. ĩ cõsi. viij. in. iij. col. & cõsi. xlj. col. xv. ver. & si q̄spiã. Qđ est verũ, etiã si impedimentũ ꝓueniat cũlpa nõ valẽtis agere, ꝑ tex. ĩ. l. cõtra minores. C. de ĩoffi. test. licet Ro. in cõsi. suo ix. cõtrariũ tenere videat̃, in. j. vol. sed sic est ꝙ in hoc casu dictꝰ Philip. nõ potuit vsq; ad denegationẽ solutionis ad rẽ recurrere, & expiri actiõe recursus. ergo hactenus p̄scriptio ad dictã actionẽ nõ habuit locũ cõtra eũ.

ET si aliquis diceret, dictus Philip. egisse potuit ad rem: cũ vt dicit tex. nr̃æ cõsuetudinis, eo. tit. (des cẽses) in. §. pen. ibi, (le seigneur cẽsier ou rẽtier) vbi dicit ꝙ dñs cẽsualis vel reditus põt agere ad rẽ ꝓ arreragijs sibi debitis: ergo ex quo Sẽproniꝰ tenebat rẽ sibi hypothecatã, debebat eidem petere singulis annis arreragia: seu poterat cõuenire tenemẽtariũ ꝓ arreragijs: & ideo ex quo agere poterat cõtra Sẽproniũ tenementariũ, vr̃ ꝙ sit p̄scripta dicta actio recursus: cũ vt dicat Alberi. de rosa. in. d. l. senatꝰ. ff. de offi. præsi. in fi. ij. col. ꝙ qñ occurrit impedimentũ eius contra quẽ currit p̄scriptio: & ita est impedimentũ actiõis, siue ius agẽdi. vt est tex. in. d. l. senatꝰ. tunc siue sit inchoata p̄scriptio, siue inchoetur, nunq̃ currit cõtra impeditũ agere. d. l. j. C. de anna. excepti. si verò impediat cõmodè agere, sed nõ ꝓrsus: tunc currit inchoata & inchoãda, sed dat̃ restitutio: vt in. d. l. senatus. & in. l. ij. §. pen. ff. de iudic. Ex quo ergo hîc Philippus licet cõmodè egisse nõ potuisset: tñ videt̃ ꝙ aliquo modo potuisset compellere tenementarium aut ad soluendum, aut ad faciendum recognitionem de nouo. & sic videtur ꝙ contra eum currit præscriptio.

AD hoc tripliciter rñdeo: & omnia videntur in idẽ reincidere. Primò videlicet ꝙ ex quo facta est solutio debiti principalis, non põt creditor intẽtare actionem hypothecariam contra tertiũ possessorem. l. soluitur. cum. l. sequẽ. ff. quibus mod. pignus vel hypotheca solui. quia eatenus extinguit̃ actio hypothecaria, quatenus solutum est. gl. in. l. intelligere. C. de luitio. pigno.

SEcundò dico & rñdeo, ꝙ si bene videat̃ tex. nostræ cõsuetudinis dicit ꝙ põt agere cõtra tenemẽtarium pro arreragijs debitis: sed nõ apparet ꝙ aliquo tp̄e fuerit Titius aut eiꝰ hęredes in mora soluẽdi: ex quo non põt dicere ꝙ potuisset agere ꝓ arreragijs debitis. ¶ Itẽ vt dicit Feli. in. c. ex transmissa. in pen. col. in fi. extrà de
39 præscrip. †sicut impedito agere non currit præscriptio, ita nec illi qui si ageret repelleret̃ exceptione: allegãdo Petrũ de ancha. in consi. v. quod dicit esse nouũ & pulchrũ. Sic ergo cũ solutiõe eiꝰ quod debetur tollat̃ obligatio, ex quo dictus Phillippus sem̄ fuit solutus nullam actionẽ habebat: & sic si egisset, fuisset repulsus hac exceptione: scilicet ꝙ ei fuit solutum quod ei debebat̃.

ITem & tertiò dico, ꝙ in hoc casu non põt imputari creditori quare nõ petierit suũ annuũ reditũ à posses-
40 sore hypothecę: †quia negligentia nõ põt allegari cõtra alquem, qñ eiꝰ diligẽtia nihil sibi ꝓfuisset. Tex. est in. l. fi. versi. sed quid noceat. ff qs ordo in bono. poss. seruetur. quẽ tex. ad hoc no. Pau. de ca. in. l. ij. §. fi. ff. si qs cautio. Sed in casu nostro nõ profuisset creditori agere cõtra possessorem hypothecæ: vt patet ex superiꝰ dictis: igit̃ &c. Nec etiã valet si dicat̃ ꝙ creditor debebat aliquãdo ad cõseruationẽ iuris sui nõ accipere solutionẽ sibi oblatã, vt dictũ est: sed petere debitũ suũ à possesso
41 re hypothecæ: quia ad hoc dico, †ꝙ creditor inuitꝰ tenetur accipere solutionẽ factã noĩe debitoris à quocunq; sibi offerat̃ solutio. Est tex. quẽ ibi ad hoc no. do. meus Ias. in. l. tale pactum. §. post diuisionem. ff. de pactis.

ET pro corroboratione huius meæ opinionis facit: quia præscriptio est introducta partim in fauorẽ posidẽtis, partim in odiũ negligentis: sed hîc Sempronius nõ põt dici possessor huiꝰ actionis & iuris, cũ semper Philip. receperit, ex quo etiã non põt dici negligẽs. Et ideo cũ hęc duo cessent ꝓpter q̃ est introducta p̄scriptio. c. p̄scriptionũ. xvj. q. iij. facit qđ no. Bart. in. l. j. ff. de vsucapio. Dy. in regula possessor. de reg. iur. lib. vj. Bar. in. l. nemo põt. ff. de leg. j. cessare debet p̄scriptio. domi. meus Ias. in. l. fi. in princ. ff. de eo per quẽ factũ est. in. l. fi. ad finẽ. C. de annali excep. imò etiã quod plꝰ est ex quo si diceret̃ ꝙ dictus Sẽpronius fuit possessor: tñ ex quo Philip. non fuit negligens, nõ currit p̄scriptio: cũ & vbi concurrãt duæ rõnes, nõ sufficit cessatio vniꝰ. §. affinitatis. ĩsti. de nup. ex quo dicit ĩ specie Feli. ĩ. c. vigilãti. ĩ. iij. co. extrà de p̄scri. ꝙ nõ sufficit ad p̄scribẽdũ possesio p̄scribentis & fauor. sed reqrit̃ odiũ negligẽ. vt ibi ꝑ eũ.

CVm ergo in hoc casu dictꝰ Philip. de aliqua negligentia notari non põt: ergo deficit fundamẽtum suꝑ quo fundata est p̄scriptio, meritò nõ debuit contra eum currere. facit quod in simili legit̃ & notatur in. l. j. Bart. ff. quod vi aut clam. quis enim eũ incusare potuit cùm non egerit hypothecaria: cũ si voluisset agere non potuisset: vt suprà sufficienter demonstratum est.

COnstat ergo clarisimè ꝙ præscriptio iuris cõis non habet obstare dicto Philippo, maximè cùm tex. in. l. j. C. si aduersus credi. põderet & fundet se super diuturno silentio creditoris hypothecariã intentantis, & sic respicit illum qui potuit proclamare, & negligentia siluit: quæ verba adaptari non pñt ad eum qui ꝓclamare non potuit: †non enim põt dici silere qui nõ põt loqui: eius enim propriè est silere qui nõ potest, sicut in simili dicit tex. ꝙ eius est nolle qui potest & velle. l. eiꝰ. ff. de regu. iuris. & ille dicitur intestatus qui potuit condere testamentum. l. j. ff. de suis & legitimis.

Nõ dicit̃ silere q non põt loqui.

ET ꝙ contra creditorẽ habẽtem hypothecariã iusta cã impeditũ nõ currat præscriptio est casus scđm vnum intellectum. in. l. cùm postulassem. §. fin. ff. de dã. infec. & no. glo. in dicta. l. j. C. si aduersus creditorem. & in terminis in hoc casu videtur tenere Alexan. in consilio suo. lviij. in fine. in quintò volumine.

☞ ADuerte tñ ꝙ cõtra Alex. videt̃ tenere Io. Francis. balbꝰ ĩ trac. p̄scrip. in. iij. q. iiij. ꝑtis principalis. *

¶ Et sicut in talibꝰ nõ obstat præscriptio iuris cõis, ita nec statutaria: cũ statutũ reduci debeat, q̃tũ fieri põt, ad terminos iuris cõis. vt. l. ij. C. de noxa. acti. & . c. cũ dilectus. de cõsuetu. no. Inno. in. c. cãm. de p̄scri. Bart. in. l. oẽs ꝓpli. ff. de iust. & iure. & ita in terminis tenuit & cõsuluit Panor. in consi. suo. xxij. in. ij. vol. vbi plenè dispu

...ñ ne- ...gẽtia ...ō pos- ...allega

tat hāc materiā: ad quē recurre: & dicit in terminis Soci. in consi. suo. cxxj. in. ij. col. ꝙ etiā præscriptio statutaria non currit contra non valentem agere. & sequit̄ Feli. in. c. ex transmissa. de præscript. Bald. in authen. nisi tricennale. circa princip. C. de bonis maternis.

AD cōfirmationem tū & vltra superius allegata, cū in terminis ꝓprijs cōsuluissem pro Ioanne Patin qui p̄tendebat talem reditū sibi deberi: nō obstañ. prædicto temporis lapsu, dixi vltra panor. confirmādo prædictā meā opinionē, ꝙ verū erat ꝙ nulla currebat p̄scriptio pluribꝰ alijs nouis fundamētis. Primò: qa vt hîc videmꝰ in hoc casu nr̄o agit̄ hypothecaria reali ad cōfirmationem iuris realis. Sed sic est ꝙ ad cōfirmationem iuris realis non refert à quo soluat̄, aut qūo, aut cuius nomine solutio fiat. tex. est in. l. qui fundū. ff. quēadmo. seruitus amitta. & in. l. forma. §. si cum ego. ff. de cēsibus. per quos tex. istam theoricam tradit dn̄s meꝰ & preceptor dn̄s Ias. in. l. ij. in. xxiij. col. in. q. xxv. C. de iure emphy. vbi per eā infert, ꝙ si qs extraneꝰ soluat canoñ. emphyteuticum suo noīe: tñ per illam solutionē verus emphyteuta retinet ius suū: nec pōt dn̄s directus eū expellere post trienniū quasi ipse nō soluerit. ergo in casu ꝓposito ad cōfirmationē iuris hypothecariȩ qđ est ius reale. §. itē seruiana. insti. de actio. & dixi suprà sufficit solutio facta per principalē debitorē, & tñ debet operari, ac si ipse possessor & dominꝰ hypothecæ soluisset.

SEcundò facit tex. in. l. fi. C. de anna. excep. vbi interruptio p̄scriptiōis in actione p̄sonali ꝓdest & valet respectu actionis hypothecariæ: sed in casu nostro semper fuit interruptio præscriptionis in actione personali, imò etiam semper fuit impedita ne intraret per realem solutionē principalis: vt dictum est suprà ergo interim non currebat præscriptio in actione hypothecaria.

43 TErtiò pro hac† sententia facit, quia p̄scriptio sup annuo reditu nō incipit currere nisi ab eo tēpore quo cessatum est in solutione. l. cum notissimi. §. in his. C. de præscrip. xxx. vel. xl. anno. ponunt moderni. in. l. Stichum. §. stipulatio. ff. de verb. oblig. sed non dicitur cessatum in solutione, qñ aliquis etiā nō principalis, soluit. l. soluēdo. ff. de nego. gest. l. solutionē. ff. de solu. cùm igitur principalis debitor solueret, nō potuit tertiꝰ possessor hypothecæ p̄scribere liberationē à p̄statione annui reditus. accedat ꝙ solutio simpliciter facta p̄ principalem debitorē in dubio censet̄ facta noīe omniū qui couenire possent: vt sic oēs liberent̄. l. modestinꝰ. & ibi plene notat̄. ff. de solutio. insti. quib. mod. tolli. oblig. in princi. ¶ Quartò pro ista p̄te ꝙ nulla posit obijci præ-

Præscriptio annui reditus qñ incipiat currere.

44 scriptio per istū possessorē hypothecæ bene facit: † quia licet ad p̄scriptionem rerū corporaliū non requirat̄ sciētia aduersarij: currit tñ talis præscriptio cōtra ignorātes. l. fi. C. de longi tempo. p̄scrip. l. sicut. C. de præscrip. xxx. vel. xl. anno. tñ ad præscriptionē incorporaliū: vt sunt iura. instit. de rebus corpo. & incorpo. in prin. requirit̄ scientia aduersarij: aliâs p̄scriptio ipso iure nō curret. l. ij. vbi gl. & latè Bal. C. de serui. & aqua. Bar. i. l. j. §. deniq̄. ff. de aqua pluuia arcēda. do. meus Ias. in. l. imperiū. col. xij. ff. de iurisd. om. iud. ergo ad p̄scribendum ius libertatis cōtra cōstitutionē hypothecæ requirit̄ scientia creditoris, vt scilicet sciat q̄s velit p̄scribere istud ius cōtra eum: sed in casu nr̄o creditor istud ignorabat, quia nesciebat debitorē principalē alienasse rē hypothecatam, prout de iure p̄sumit̄. l. veriꝰ. ff. de ꝓba. & est talis ignorātia ꝓbabilis, cū sit de fc̄tō alieno. l. fi. ff. ꝓ socio. d. meꝰ Ias. plenè post gl. i. l. si res obligata. ff. de leg. j. igit̄ pendēte tali ignorātia nō currit p̄scriptio libertatis contra eū.

ET ad dictū Spec. Henrici Bohyc, & Io. fab. s̄. alleg. dico ꝙ nō est opus restitutiōe in integrū: & sic nō est opus impetrare lr̄as regias. primò, quia frustra p̄cibus implorat̄, qđ iure cōi cōcedit̄. l. vnica. C. de thesau. lib. x. l. quæ sub cōditione. §. fi. ff. de cōditio. insti. & licet

45 sic est † ꝙ cōtra impeditū impedimēto facti currat præscriptio: & opus sit restitutione in integrū, ex clausula gn̄ali, si qua mihi iusta cā videbitur. l. & attilicinus. ff. de seruitu. rustic. prædio. tamen contra impeditum, impedimēto iuris nullo modo currit p̄scriptio, sicq̄ nulla restitutiōe opꝰ est. ista ēst doctrina Barto. in. d. l. & attilicinus. refert, & sequit̄ Philip. Decius in. c. ex rōne. col. ij. de appel. Or sic est ꝙ præfatus actor impediebat̄ agere contra tertiū possessorem impedimento iuris: quia pro tēpore quo soluebat̄ suū debitū annuū, non cōpetebat sibi actio contra tertiū possessorē: vt superiꝰ cōclusum est: & nō habere actionē est impedimentum iuris: cū nemo sine actiōe reperit̄. l. si pupilli. §. videamꝰ. ff. de neg. gest. l. si Titiꝰ. vbi plenè per do. meū Ias. ff. de verb. obli. igitur iste actor ipso iure & sine literis regijs tutus est.

Impedimētū iuris nō impedit p̄scrip. facti sic.

ITem quia in illa decisione Specu. emptor qui emit à colono fundū conductum non tenebat̄ aliqua actione ad pensionē soluendā dn̄o: nam fundus non erat hypothecatus domino pro pēsione. nemini enim res sua obligari potest. l. neq̄ pignus. ff. de regu. iur. l. ex sextante. §. latinus largus. ff. de exceptio. rei iudica. & sic pēsio ratione fundi cōducti debebat̄ per primū colonū tm̄modo actiōe personali descēdente ex cōtractu locationis: sed actio personalis nō sequit̄ singularē successorē, & sic istum emptorē. l. fi. in fi. ff. de contrahē. emptio. l. j. §. si hęres. ff. ad Trebel. & sic nullo modo tenebatur iste emptor dn̄o fundi. vñ solutio ipsius pēsionis facta per venditorē nō potuit impedire p̄scriptionem ipsiꝰ fundi initiandi & complēdam per emptorem istum nouū possessorem, qui ad ipsam pensionem non tenebatur, nec ad eam soluendam cogi poterat aliqua actione.

SED in casu de quo agit̄, emptor seu nouus tenementarius poterat ad solutionē annui debiti pro quo erāt obligata prædia cōpelli per actionē hypothecariā: qui cum sit realis sequit̄ rem q̄cunq̄ vadat: & cōseruat̄ per solutionē factam per principalē debitorē: vt suprà probatum est: cū ergo isti casus sint diuersi & multum differētes, de vno ad aliū nō infert̄. l. papinianus exuli. ff. de mino. l. inter stipulantē. §. sacrā. versi. sed hęc diuersa sunt. ff. de verbo. oblig. ¶ Itē in casu speciali dn̄s non impediebat̄ agere rei vendicatione cōtra emptorem: licet pensio sibi soluerer̄ per primum colonum: quia istæ actiones tēdunt ad diuersa: ergo vna impedit aliam. l. si domus. ff. de serui. vrbanorū prædio. nimirum si currit præscriptio cōtra dn̄m qui potuit agere & reuocare rē suā ab isto emptore, licet ꝓpter eius iustam ignorantiā restituatur in integrū. iuxta glo. l. j. C. de patri. potesta. Bar. l. j. §. si quis aūt. ff. de iti. actuq̄ priua. cū similibus: sed in casu nr̄o creditor nō potuit aliquo mō agere contra possessorē hypothecę, qa diu fuit sibi solutio facta p̄ principalē debitorē iuribus. s̄. alleg. ideo ipso iure non currit p̄scriptio: & sic nō est opus literis regijs ad eam

46 reuocādū: † quia qđ nullū est, retractari nō pōt. l. nā & si sub cōditione. in prin. ff. de iniusto rup. cum vulgari.

¶ Ad

¶Ad minus qñ actus est nullus,debet pnuntiari sup nullitate,vt tenet Bar.in.l.j.C.de thesauris.lib.x.& in.l. quæ sub cõditione.ff.de cõditio.institu.Roma.cõsi.xc. Vide ad hoc Matthæũ de Afflic.in cõstitutio.regni Siciliæ q incipit,fratribus.in.vij.notabi.in.iij.lib. * ¶Dicit tñ Philip.Francus in.c.j.de suppleda negligẽtia prælatorum.in.vj.q id quod est nullum potest retractari.

Ex quibus oĩbus supradictis cõcludo pscriptionẽ non cucurrisse in casu supradicto:& huic meæ opinioni plures fuerũt aduocati adhærẽtes,dicentes etiam nullas literas regias debere impetrari.si tñ casus eueniret in facto meo,ego impetrarẽ lr̃as regias:& scd'm hãc meam opinionẽ quã primò solus attentaui,(contra tñ opinionem multorũ)fuit iudicatũ,velut per nobilẽ & egregium iuris vtriusq doctorem dñm meũ dñm Iacobum arbaleste.& primũ aduocatum fiscalem parlamenti Burgundiæ,& locũtenentem generalem cãcellariæ Burgundiæ pro dicto Patin:& ex hoc meo consilio habui vnam fillhetam optimi vini de chassaigne.

In textu ibi,

Blez,uins,& aultres choses.

1 An sup sterilitas census minui debeat. Quæritur†primò an si fuerit sterilitas in vno anno,debeat diminui cẽsus seu pensio in cõducto:

re:dic'q sic.l.ex conducto.§.si vis maior.ff. locati.dixi infrà,in fine nostrarũ cõsuetudinũ post conclusionẽ illarũ in taxatione literarũ cãcellariæ.ibi,duodecima erit q̃stio.vsq ad finẽ toti[9] gl.Sed de cẽsatario, vide p do.meũ Ias.in.l.j.in vlti.notab.C.de iure emphyteu.in.iij.& iiij.col.& in dictis locis quæ dicatur sterilitas.& in.c.ppter.p Panor.extrà de locato.& de tributario,vide in.l.quicunq.C.de fun.patri.lib.x.¶Aduerte

2 Sterilitas futura quomodo cognoscatur. etiam†qñ cognosci põt an in anno sequenti erit sterilitas.Nã Macrobi[9] in saturnalib[9] dicit.Cũ ea est anni tẽperies serena sit,solstitium verò hymbricũ,fructus optimè proueniũt.Et Lucas de pẽna in.l.ij.C.de agrico.& cẽsitis,col.iij.li.xj.dicit q interuenit hoc rusticũ vet[9] cãticũ.Hiberno puluere verno luto grãdia farra Camillemetes.dicit etiã se audiuisse virũ fide dignum dicentem,q si die.xv.nouẽbris,qui est quart[9] post festũ beati Martini,in aurora,cũ signum tauri occidit,aer est turbidus,paratus ad imbres & pluuias,non est bonũ fere re fruges:nã vt plurimũ eo anno cẽtesimo die cõtinuo vel interpollato futuræ sunt pluuiæ siue niues:ita q facta inundatione aquarũ & niuiũ corrũpũtur. vbi autẽ aer est lucidus & serenus tunc bonum est.Nã per cõtinuum ipsum diẽ vel interpollatũ aer sine pluuijs erit, Bernar. itaq satæ segetes coalescẽt.vnde Bernardus sup cãticũ Salomonis,prosequẽs illud.Imber abijt & recessit.imber qui inundatione facta operiebat terram,culturasq impediebat,vel sata necabat,vel seri vetabat.is inq̃ imber excurrit,abijt,& recessit.ideo dicit Prouerb.xxviij. In imbre vehementi parat fames.& agricolæ nouerũt segetibus pbere quasdã opportunitates vt nascant:vt habet.xxvj.q.v.c.nec mirũ.§.sicut nec.&.c.nõ licet.Ex quo iusta rõne opportuno fauore sunt agricolæ cõfouendi:vt dicit idẽ Lucas in dicto loco.vbi multũ commendat agriculturã. Quicqd sit,ego firmiter credo, q

Cũ superior sterilitatis ... sterilitas seminũ,interitus pecorũ & animaliũ, proueniat à volũtate diuina,tãq a superiori cã:& hoc ppter pctã gentiũ:patet Iohelis primò.qñ ppter pctã populi dicitur.Dissipata sunt horrea,dissipatæ sunt apothecæ,confusum est triticũ:ingemuit aĩal,mugierunt greges armenti,quia non sunt pascua eis:sed & greges pecorũ disperierũt.Et Aggæi primo.Ponite corda vr̃a super vias vr̃as,dicit dñs,seminastis multũ,& collegistis parum:&comedistis,&nõ estis saturati,bibistis,& non estis inebriati.& infrà.Respexistis ad ampli[9],& ecce factum est min[9]:et intulistis in domũ,& ex sufflaui illud. propter hoc,inquit,sup vos phibiti sunt celi ne darent rorem:& terra prohibita est ne daret germẽ suũ,& vocaui siccitatem super terrã,& sup montes,& super triticum,vinum,& oleum,& quæcũq profert hum[9],& super hoĩes & iumenta,& super oẽm laborẽ manuũ vestrarũ.&.ij.c.dicitur. Percussi vos vento vente,& eruginæ,& oĩa opera manuũ vestrarũ,& non fuit qui reuerteret ad me.Hęc etiam preueniũt ex constellatione cælorũ,qui diuersimodæ influũt,scd'm q deo seruim[9] vel non.vñ Leuitici.xxvj.dicit.Si nõ feceritis mandata mea,dabo vobis cœlũ desuper ferreũ, & terrã æneam: & consumet incassũm labor vester.Si aũt in pręceptis meis ambulaueritis,dabo vobis tẽporib[9] suis pluuiã: & terra gignet germẽ suũ.Et ex his cõstat q semina nõ veniũt nec sunt cõsideranda vt veniant à casu: vt dicit Lucas de penna,sed ex dispositione diuina,scd'm merita aut demerita nr̃a.dixi amplè in tractatu meo de maledictione creaturarum irrationabilium, in vlti.parte.

Aggæi.i.

Leuitici xxvi.

§.tertio.

On ne peult mettre cẽse sur cẽse,au piudice du premier seigneur censier, & s,il aduient que l'on y uende rẽte,le seigñr censier a la retenue de ladicte rente, s'auoir la ueult:en rẽdãt le pris du uendage de ladicte rẽte,et les fraitz raisonnables, dedans l'an & iour, apres ce que l'achat de ladicte rẽte sera denõcé par l'acheteur de ladicte rente, ou cas que le seigneur censier n'aura consentu a ladicte rente.

Idem in comitatu Niuerneñ. & in comitatu Burgundiæ.Idem in ducatu Borbonij, in.j.articu. q̃tum ad primum articulum.

In textu ibi,

Cense sur cense.

1 Seruitus seruitutis†esse non põt.text.in.l.j.ff.de vsu. & vsufruc.legato.& Bar.ibi,in fine plures rõnes assignat q̃ sunt multũ subtiles.& etiam Albe.de rosa,qui nihil addit ad dicta Bar.¶Et sicut seruit[9] seruitutis esse

2 non põt,nec talis inuenit:ita†etiã nõ inuenit vtile dominiũ vtilis dominij:quia duo insolidũ possidere non possunt:nec duo domini directi aut vtiles esse possunt: notatur in.l.si vt certo.§.si duobus vehiculũ.ff.cõmodati.vide q̃ in simili dicit Ioan.Sanxon in consuetu.Turoneñ.in titu. (De pie de fied)articu.v.fol.lxx.&.lxxij.

3 Et ideo dicit Feliñ.in.c.licet causam.in.viij.col.extrà de proba.post Bal.†q hoĩes mei non possunt se facere censuales alterius sine cõsensu meo. alleg.Bal. & Hostieñ.in dicto loco.sic etiã dñs non põt absq con

sensu subditorũ illos alienare,& in aliũ trãsferre.plene per do.Feli.in.c.j.in.j.notabi.in versi.ij.declara.extrà de probatio.per do.meũ Ias.in.l.debitorũ pactionibus.C.

4 de pact.& hoc est,†qa eadẽ res duplici onere nõ debet affici:qđ intellige eodẽ onere simili,puta,censu: quia quilibet haberet directũ dñiũ:qđ est cõtra.d.l.si vt certo.§.si duobus vehiculũ.ff.cõmodati.& in hoc est vnũ spãle in cẽsu.aliud speciale est de cõsuetudine:qa remanet dñs directus & cẽsuarius vtilis, vt dicit in cõtractu emphyteutico:vt in.l.j.&.ij.C.de iure emphy.Ioã.Fab. insti.locati.§.adeo.qđ est cõtra ius:quia qui dat ad censum,transfert dñium directũ & vtile in censuariũ:vt.c. cõstitut⁹.extrà de religio.domib⁹.¶Tertiũ spãle dictũ est in.§.p̃cedenti: quia si nõ soluat cẽsuari⁹ in die statuta,soluit emendã dño de.vij.solidis:& hoc est introductum in loco pœnę cessationis p̃ triẽnium:qui emphyteuta dicit̃.l.ij.C.de iure emphy.¶Quartũ,qa dñs põt pro suo cẽsu nõ soluto siue autoritate,siue mãdato iudicis capere fruct⁹ rei cẽsualis,vel bona cẽsuarij quousq̃ fuerit persolut⁹,qđ regulariter est cõtra ius.argu.C. ne qs in sua cã.p̃ totum.& notat̃ p̃ Cy.in.l.ea quidẽ.C. de accusa.l.fi.C.de exhiben.reis.¶Quintũ & vltimum de laudemio & retentione dictum est in.§.præcedenti.

Quid autẽ si censuarius vẽdat ius suũ quod habet in censu,& facit alterum dñm cẽsus:quis habeat iura cẽsualia,an primus,an iste scđs? est hîc textus q̃ nõ valet talis scđs census,sed de iure Ioã.Fab. in.§.adeo.in.ij.col.insti.de locato.mouet hanc q̃stionẽ, qui cõsuetudinẽ regni Frãciæ alleg.Sali.& do.meus Iason in.l.iij.in.iiij.col.de iure emphy.¶Aduerte,quia iste cẽsus qui ponit̃ aut cõstituit̃ sup aliũ cẽsum videt̃ constitui per modũ recognitionis:& ideo dubitandũ est, quid operent̃ tales recognitiones,an scilicet p̃iudicent̃ priori dño,& dicendũ est q̃ non. per tex.nostrũ hîc.secũdò an præiudicẽt recognoscẽtibus?vt dixi suprà pluribus locis,maximè in.§.iiij.in glo.(apres ledict hõmage faict)titu.(Des fiedz)in additione ibi posita.Et aduerte etiã q̃ nõ sufficit vnica recognitio,sed requirunt̃ duæ:quod fallit in tribus casibus:vt dicit Guido pape in sing.suis,sing.decclxxvj.Et ad vltimũ qđ dicit ĩ reali sufficere vnicã recognitionẽ:dicit tñ hoc esse verũ si à dño rei fiat,secus si non fiat à dño rei. & dicit q̃ debet constare recognoscẽtem fuisse dñm rei tẽpore recognitionis.quod nota perpetuò,quia vidi in facto.Aduerte etiã si fuit antiquus census,& ab initio positus,qui fuit sublatus præscriptione,nunquid si imponatur nouiter illa impositio seu recognitio,ita q̃ præiudicet dño census nunc existentis in esse.vide ex his quæ dicit Panor. in.c.significauit.extrà de cẽsi.De materia p̃cedenti:vide Boerium in cõsuetu.Bituriceñ.tit.de cõsuetu.feudo.

5 §.xij.vbi dicit,†q̃ confessio possessoris seu detentoris prodest etiã parte absente:& non solũmodo nocet cõfitenti,sed etiã successoribus:vt tenet Fran.de aretio cõsi. suo.xxxvj.col.ij.& plures alij p̃ eundẽ Boeriũ ibi alleg. Materiã recognitionũ,& quid operet̃,vide p̃ G.Bñdicti in sua repeti.c.Raynuti⁹.in verbo,& vxorẽ nomine Adelasiã.nu.1004.de testa.vbi ponit quõ probat etiam si constet solũ per declarationem factã per venditorem vendo rem quam dicit esse oneratam alicui tali censu.

In textu ibi,

Au preiudice du premier seigneur.

1 Facit pro hoc tex.in.l.per colonum.C.de agrico.& censi.lib.xj.Et sic patet,†q̃ si censatarius vẽdat rem censualẽ retento iure census,q̃ laudemia debentur primo domino,& nõ secundo,vt tenet Boerius in consuetudi.Bituriceñ.in tit.de consuetudi.feudorum.§.xxiij. ☞¶Et etiam aduerte q̃ si vendatur census aut reditus super re quæ non potest supportare reditum aut cẽsum, tenetur vendens satisfacere de residuo.l.Lucius Titius. ff.de alimentis & cibarijs legatis:vt tenet Io.fab.in suo breuiario,in.l.si quis argentum.in princip.C.de donatio.relatus per Guido.pape quæstione sua.viij. *

Quia hîc dicitur q̃ non põt esse census super censum in præiudicium primi domini censualis:an per hoc si ponat census super re iam cẽsuali,sit extinctus secũdus cẽsus,an verò trãslatus in simplicem reditũ?an verò valeat vt cẽsus in præiudiciũ cõstituentis?& nõ primi domini censualis.¶Nam videtur primò q̃ possit talis constituens censuariũ esse plurium dominorum censatarius: cùm etiam quis possit esse seruus plurium.l. proinde.l.cõmunis seruus.&.l.si seruus cõis.ff.de stipu.ser.Et ideo videt̃ q̃ hoc casu si sit aliquod ius in quo nõ præiudicet̃ primo dño,q̃ poterit istud conseq scđs dñs censualis,& videt̃ satis facere tex.nostræ cõsuetudinis.¶Crederem in hoc casu cõtrarium,& dicerẽ q̃ scđs census cõfundit̃ quo ad iura censualia,& mutat̃ in naturã simplicis reditus: quia aliàs sequeret̃ vnũ incõueniẽs.s.q̃ duo essent dñi directi insolidum,contra.l.si vt certo.§.si duobus vehiculũ.ff.com

2 mo.quoniã vbi habemus.s̃.in.j.§.huius titu.census in Burgũdia habet istud speciale qđ importat dñium directum:vt dictũ est hîc antè:semp fui in hac opiniõe.& multũ facit opinio Bal.de qua per Feli.i.d.c.licet cãm. in.viij.colũ.hîc antè allegat.extrà de probationibus.

Sed iuxta prædicta q̃ro,vñ hoc q̃ vna & eadẽ res possit esse diuersæ naturæ,qualitatis,seu speciei:etiã nõ solum respectu vni⁹,sed etiã respectu pluriũ? Nam vna & eadẽ res non debet diuerso iure censeri.l.is qui ædes.ff.de vsuca.& tamen videm⁹ contrariũ: quia vna res põt esse censualis vni reditualis alteri,talliabilis alij, etiam alij coruеabilis, & vni alteri manusmortuæ: an hoc esse possit?& q̃ sunt cõditiones quæ simul possunt cõcurrere circa vnã & eandem rem. Nam q̃ sit feudalis vni,& q̃ debeat alteri seruitutẽ siue ĩ specie manusmortuæ,siue corueatarũ,siue talliarũ,siue ratione census:siue rõne redit⁹,istud videtur esse dubiũ:tñ dixi.s̃. in tit.(des fiedz)in.§.fi.incipien.(en alienation & transport.)vbi dixi.an vasallus possit cõstituere seruitutem super re feudali in præiudicium primi domini.Cogita super istis,& maximè in manumortua, quæ non potest alienari in hominem alterius conditionis:an possit super ea cõstitui reditus,aut census,aut coruea,aut tallia,satis dixi in titulo.(des mainsmortes.§.x.incipiente. (l'homme de mainmorte peult vendre.)

In textu ibi,

Et s'il aduient que l'on y uende rente.

3 Pone q̃ quidam consanguineus†tenet aliquã rem censualẽ & vẽdit reditũ annuũ sup ea,p̃ximus parens vult habere dictum reditũ annuum iure retractus, per tex.nostræ consuetudi.s̃.in tit.præce.(des retraictz) §.viij.incip.(semblablemẽt retraicte &c.)dñs etiam censualis non vult consentire q̃ res sua censualis oneretur

reditu

Margin notes: On⁹ oneris nõ imponẽdũ. — De cẽsu sup censu constituto. — Nota. — Questio — In retractiõe reditus annui vẽditi q̃s p̃feratur an dñs an consanguineus.

reditu, ex quo prædictũ reditũ annuũ vult habere pro retentione virtute hui⁹ cõsuetudinis: quis istorũ præfertur. ¶ Videtur ꝙ idud sit decisum ꝑ tex. nostræ cõsuetu. s. tit. ꝓxi. §. x. incip. (au reachat & retractiõ) vbi decidit ꝙ ꝓximus in retrahẽdo hæreditagia censualia aut feu-
2 dalia † ꝓfertur dño cẽsuali seu feudi. ¶ Videt tñ contrarium esse dicendũ, imò scilicet ꝙ dñs præferat ꝓximo, q̃tum ad reditũ annuũ constitutũ super sua re censuali: quia cõsuetudo nr̃a. s. posita quæ dicit ꝓximus præfertur dño, est exorbitãs iure cõi: vt tenent doctor. ferè oẽs in. l. imperator. la. ij. ff. de pac. dñs debet ꝓferri ꝓximiori. ita tenet do. meus Iason in. l. ij. in. iiij. col. C. de iure emphy. ideo extra suos terminos non est extẽdenda cũ statutum corrigẽs ius cõe extẽdi non debeat. plenè per do. meũ Iaso. in. l. oẽs populi. in. ij. lectu. in pen. col. ff. de iusti. & iu. ideo Bar. plenissimè examinãs hãc materiã in. d. l. in. xx. col. ibi, quartò quæro vtrũ statuta recipiant interꝓtationẽ. dicit ꝙ cũ statuta sint stricti iuris.
3 l. constitutionib⁹. ff. ad munici. † & in his q̃ sunt stricti iuris casus non exꝓssus habet ꝓ omisso. l. quicqd astringendæ. ff. de verbo. obli. & casus omissus relinquit dispositioni iuris. l. si cũ dotem. in prin. ff. solu. matri. l. cõmodissimè. ff. de libe. & posthu. l. si extraneus. ff. de condi. indebi. ex quo cũ in supradicta consuetudine tantũ sit dictum ꝙ in venditione hæreditatis proximus ꝓfertur dño censuali, non fiet extẽsio ad reditũ annuũ super re cẽsuali: cũ ille casus videat esse omissus, ideo reliquendus est sub dispositione iuris cõmunis: cũ ergo de iure cõmuni dñs præferri debeat proximo: vt tenẽt doc. in d. l. imperator. dicendũ videtur in hoc casu dñm præferri debere ꝓximo. ¶ Itẽ facit, nam dicta cõsuetudo. s. posita ꝙ cõsanguineus ꝓferatur dño loquitur in retentione rei & gñali alienatione: hic verò loquitur in casu speciali, vbi expressè & spãliter deciditur ne dñs habeat rẽ suam censualẽ hypothecatam alteri: qđ emere possit re-
4 ditum cõstitutum de nouo super re sua cẽsuali. † Et cũ generi per speciem deroget. iuxta. l. sanctio legũ. ff. de pœnis. l. vxorem. §. felicissimo. ff. de lega. iij. igitur &c.

Generi speciẽ deroga-

QVicquid sit, credo ꝙ etiam consanguineus præferatur: & primò sic. nã vt vidimus. s. in ti. (des retraictz.) hæreditagia antiqua, & constitutio reditus annui, super illis parificantur in iure retract⁹: vt habetur in dicto tit. §. (semblablement retraicte a lieu.)
5 sed sic est † ꝙ in iure retractus consanguineus præfertur domino. text. est in dicto titu. (des retraictz). §. (au reachat & retraction d'heritage.

NEc est verũ ꝙ sit contra ius hęc cõsuetudo, ꝙ con-
6 sanguine⁹ præferat dño, imò est scd'm ius: † quia in antiquo seu paterno feudo consanguineus præfert dño, tex. est ad literã in. c. j. §. potior. in tit. qualiter olim feudũ poterat alienari. vbi dicit tex. in ꝓhibẽdo aũt vel redimẽdo potior erat ꝓximi agnati, q̃ dñi cõditio, qa feudum erat paternũ: & ibi considerat illa rõ propter quã ius retract⁹ est introductũ: quia scilicet interest nr̃a habere res maiorũ nostrorũ. dixi. s. in ti. (des retraictz.) §. j. ¶ Aduerte, ꝙ idẽ dicendũ est in quacũq; alia seruitute imposita sup re cẽsuali, rõne. s. posita. videt tñ ꝙ alia seruit⁹ q̃ reditus annui non possit imponi per habentẽ vtile dñium inuito dño directo, arg. eorũ q̃ dicit Bald. in ti. de inuesti. de re aliena facta. §. quid ergo. vbi videt esse tex. & hoc exẽplo vsufructuarij: de quo in. l. sed & si quid. §. si. ff. de vsufru. ita etiã videt tenere Io. Sanxõ in consuetu. Turoneñ. tit. (de pied de fied & de paraiges) artic. v. in fi. ¶ Item quid si detur per dñm vtilem hæreditagium alicui ad reditum annuũ: an hoc casu debeatur laudemia domino habenti censum super tali hęreditagio: vide infrà. §. iiij. in gl. j. in additione ibi posita.

7 ITem quæro, nunqd † possit fieri pactũ inter dñm censualẽ & censatariũ ꝙ nulla chargia seu nullus reditus imponi possit per censatariũ, & si imponat an sic valeat: Hãc quæstionẽ de facto habui in ꝓprio casu contra Nicolaũ esperon ciuẽ Hedueñ. Et licet videretur dicendũ, ꝙ onus impositũ seu reditus valeat, vt per tex. nostrę cõsuetudinis: hic eo maximè: quia vt cõstat dñs ꝓfert in hypothecaria, cũ sit prior: ꝑ totũ. ff. & C. q potio. in pig. habean. vt tñ clari⁹ hec materia habeat, vidẽdum est an de iure pactũ de nõ alienãdo impediat dñij translationem: ¶ Vide Boerium in consuetudi. Bituriceñ. tit. de consuetu. feudorũ. §. xxiij. vbi per eũ amplè.

De pactis inter dñm cẽsualẽ & censatarium.

ET in hac materia illam expediẽdo videtur primò dicendum ꝙ impediat dominij trãslationẽ pluri-
8 bus rationib⁹. Primo sic. † Prohibitio facta à lege testatore, seu cõtrahẽte equiparant. l. ille seru⁹. §. fi. ff. qui & à qui. manumissi. l. fi. C. de re. alie. non alienã. Sicut ergo prohibitio testatoris de nõ alienãdo impedit dominij translationẽ, Bart. in. l. filiusfamilias. §. diui. ff. de lega. j. ita illam impediet si fuerit à contrahente facta.

SEcũdò moueor per tex. qui videt multũ formalis in. d. l. fi. C. de re. alie. non alie. vbi dicit ꝙ siue lex, siue testator alienationẽ inhibuerit, siue pacto contrahẽtium istud admiserit non solùm dominij translatio inhibetur, sed etiam pignoris nexus penitus aboletur.

TErtiò pro hac ꝑte adducit tex. in. l. fi. C. de pac. inter emp. & vend. tripliciter inducẽdo. Primò quia dicit ꝙ si quis paciscat vt nouo dño non liceat in loco vendito vel alio modo sibi cõcesso monumentũ cõstituere: tale pactũ est seruandũ, & immutilatũ, & firmũ debet permanere: cũ ergo debeat tale pactũ immutilatum manere: ergo impedit dominij translatio. & sic̃ dicatur ꝙ ille tex. loquit de alienatiõe q̃ non põt retractari: Non mirũ ergo si impediat dominij trãslatio: vt dicam statim, per tex. in. l. ea quidem, C. si manci. fuerit ita alie. ne ꝓstitua. quia dico ꝙ ille text. in. d. l. fi. loquit etiã de alienatione quæ posset retractari: vt qñ fuit pactum de non alienãdo fundũ. istud patet ex verbis illius tex. dum dicit: multũ enim eius intererat, ne ei vicinus quẽ nollet aggregetur. iuncta glo. super ver. aggregetur.

SEcundò inducitur ille text. ad probationem huius opinionis, in fi. dũ dat rationem decisionis illi⁹ tex. & dicit cũ enim venditor non alia lege ius suum transferre passus est, nisi talis fret⁹ cõuentiõe: quomodo ferẽdum est eum aliquam captionem ex varia legum pati interpretatione: quæ quidem ratio cũ sit generalior dicto, secundũ eam extenditur dispositio. l. nomen. §. fi. ff. de lega. iij. l. regula. §. penul. ff. de iu. & fa. igno.

TErtiò inducit ille tex. nã apud veteres fuit dubitatum: an pactũ de quo ibi esset validũ vel ne: et ibi impator statuit ꝙ hmõi pactũ maneat firmũ et stabile: sicut valet pactũ de nõ alienando: ne quis sortiat vicinum quẽ nollet habere. sicut ergo in casu illo de quo apud veteres erat dubitatio pactum impedit dominij translationem, ita & in casu in quo fit pactum de non alienando: aliàs non bene argueretur de pacto de non alienando, ad pactum de quo ibi.

QVartò & vltimò ꝑ hac pte adduco tex.in.l.ea lege.C.de condic.ob cau.in ver.ne alteruter eorũ prsus alienaret.& sic ibi ꝑ pactũ impeditur dominij trãslatio, & solutio quã ibi tradit glo.ad illũ tex.non videt̃ militare,quia per eã destruitur ille tex.

Pactum de non alienando an impediat dñij trãslationẽ.

9 VEritas tñ est in cõtrariũ,scilicet† ꝙ pactum de nõ alienando appositũ in cõtractu non impedit dominij translationẽ.& ista est cõclusio quã oẽs tenẽt.ita tenẽt Bar.Bal.in.l.ea lege.C.de cõdi.ob cau.Bart.Aret.& alij in.l.q absenti.§.j.ff.de acqui.vel amit.possess.Pau.de cast.in.l.fi.C.de pac.inter empto.Bar.Alexan.do.Iason,& dñs Claudi⁹ de aquis ꝓceptores mei in.l.si quis ita stipulatus.§.ea lege.ff.de ver.obl.Alex.in cõsi.suo.x.in.j.vol.Frãc.de curte in cõsi.xij.inci.Titius.Raph.Fulg.in cõsi.ccxiij.incip.dña Simona.& ꝑ hac cõclusiõe est tex.in.d.§.ea lege.& i.l.si sterilis.§.si tibi.ff.de actio.emptio.vbi dat̃ actio ex stipulatu,vt̃ ex vẽdito ad itereſſe.

QVantũ autẽ & quale sit tale intereſſe,dicunt doc.in.d.l.ea lege.C.de cõdi.ob cãm,post gl.ibi.quæ est æstimatio rei.Cuma.verò post in.d.§.ea lege.& rectius qđ est intereſſe extrinsecũ: & si petatur, debet probari.& potest intereſſe,puta quia ille qui stipulatus est nõ alienari in certã personã hęc alteri promiserat sub pœna.vt in.l.liber hõ.§.fi.ff.de ver.obli.Bene tñ verum est ꝙ cessante intereſſe ageret̃ ad rem cõdictione ob cãm: & si res nõ posset ꝓstari,daretur æstimatio.ita ꝑcedit tex.cũ gl.in.d.l.ea lege.vt tenet & firmat do.Claudi⁹ de aquis post alios i.d.l.ea lege.in.iij.col.

Conclusio.

STat ergo cõclusio,ꝙ pactũ de non alienãdo appositum in cõtractu nõ impedit dominij trãslationẽ. ¶Amplia ꝓdictã cõclusionẽ etiã si sit apposita pœna in prohibitione alienationis ne fiat.ita dicit Bald.in.l.vnica.in penul.col.in fi.C.de his quæ pœnæ nomi.

Conclusionis limitationes. Pactum pricipis.

10 HAnc conclusionẽ ab oĩbus approbatam† limita xij.limitationib⁹.Primò nõ habere locum in contractu principis,vel alterius habẽtis potestatẽ legis cõdendæ:quia talis cõtractus habet vim legis.l.pen.C.de dona.inter vir.& vxo.l.cessat.ff.de publi. Et ideo cum prohibitio facta lege impediat dominij trãslationẽ, ita videt̃ idẽ esse in contractu principis,qui habet vim legis.istud tenet dñs Claudius de aquis in d.l.ea lege.in vj.col.q dicit istud esse de autoritate Cy.Bal.et Sali.in.l.ea lege.C.de cõdi.ob cau.vbi formãt.q.de eo qui habebat castrũ allodiale,& dedit alteri cũ pacto,vt neminẽ recognosceret:in qua q̃stione cõcludunt,ꝙ tale pactũ nõ impedit,quominus possit directum dominium in alium transferri recognoscendo: quia iste inferior licet non recognosceret de facto,tamen de iure recognoscere debebat.l.deprecatio.ff.ad legem rhodiam de iactu. præsupponũt ergo ꝙ si esset pactũ supremi principis, impediret alienationẽ.¶Sed dicit aduertendum, quòd idem est in alio principe, qui de facto neminem recognoscit,ꝑ ea q̃ dicit Bart.in.l.hostes.ff.de capti.& in.l.j.§.de qua re.ff.de postu.& Canõ.in.c.cũ te.de re iudi.cũ cõcordã.all'.per Alex.in.l.à Titio.in.iij.col.ff.de ver.obli.Idem videt̃ esse in ciuitate,q̃ põt statuere, vel alio principe inferiore recognoscẽte superiorẽ,si sint de illis qui possunt statuere.de quib⁹ ꝑ Bar.in.l.oẽs populi.in.j.q.principali.ff.de iusti.& iu.quia cõtract⁹ taliũ habẽt etiã vim legis.& notabiliter dicit Bar.in.l.ciuitas.i.j.col.ff.si cer.peta.& in.l.iiij.§.actor.ff.de re iudi.dicit tamen domin⁹ Claudi⁹ in.d.l.ea lege.ꝙ aliqui in hoc vltimo tenent contrariũ.Ego aũt in oĩbus tenebo cõtrariũ,qđ mihi videt̃ verius: attamẽ ad superiorẽ limitationem facit qđ dicit notabiliter Ang.in.l.officiũ.ff.de rei vendi.

Dñium nõ ꝓbat solo instrumento cõtractus.

11 †ꝙ licet per solũ instrumentũ contract⁹ nõ probetur dñium sine alijs adminiculis:tñ istud fallit in instrumẽto cõtinente donationẽ principis, quia trãsfert dñium ad libitũ voluntatis absq; alia traditione.& hãc limitationem tenuit Barba.in.c.Raynal.in.xxiiij.charta.extrà de testa.Sed breuiter(vt dixi)teneo cõtrariũ:quia vt dicit Bal.in.c.j.§.inuestitura.de no.forma fideli.in vsibus feudo.

12 †qñ contrahit̃ cũ principe seruandũ est ius cõe: ita vt post contractũ celebratũ obligant̃ principes ad tradendũ:& añ traditionẽ nõ acquirit̃ dñiũ,nec possessio.vnde.l.omnes.&.l.bene à Zenone.C.de quadrien. præscriptio.debent intelligi interueniente traditione.

Contractus principis habet vim legis.

13 ET ad illud† ꝙ dicit̃,cõtract⁹ a principe celebratus habet vim legis:dic hoc ꝑcedere qñ talis cõtractus fieret aĩo condendi legẽ:& adhibita forma q̃ requiritur in.l.condẽda.ita dicit Bal.in.l.j.C.ne fili⁹ ꝑ patre.& ita alle.do.me⁹ Ias.in.l.ciuitas.in.iij.col.ff.si cer.pet.& ideo

14 dicit Bal.in.d.c.j.§.inuestitura.ꝙ si princeps alicui concedat aut donet aliquid per gratiam,ꝙ tunc trãsfertur dominium absq; traditione:quia ista est natura collationis gratiosæ:vt ibi per eum,quicquid sit:si casus eueniret pro principe,ego credo ꝙ prima opinio seruaretur:licet hæc secunda mihi videtur melius iuridica.

Pactum cũ iuramento.

15 SEcundò limita ꝓdictã cõclusionẽ nõ habere locũ,† si in tali pacto apponeret̃ iuramentũ:istud operet̃ ꝙ quis posset præcisè cogi ad factũ.gl.in.l.si pecunia.in ver.necesse habeas.ff.de cõdi.ob cau.notat̃ per Canoñ.in.c.ꝑ tuas.de iureiur.do.meus Ias.plenè in.d.l.si pecunia.& in.l.si cõuenerit.in.ij.col.ff.de iurisdi.om.iudi.& in.l.eum qui.§.si iurauero.ff.de iureiuran.& in.§.item si quis postulante.in.ij.col.insti.de act.& ideo dicit Feli.in.c.j.in.iij.col.extrà.de iud.q.l.si conuenerit.ff.

16 de iurisdi.om.iud.†nõ habet locũ qñ interpositũ est iuramentum:quia non potest pœnitere,qui promisit cũ iuramento tenet̃:scilicet præcisè.& dicit Alexan.in consilio.xij.in.ij.col.in.ij.vol.quia vbi iuramentũ est appositũ,non põt opponi aliqua exceptio,quia ꝓcisè tenet̃.

17 FAcit etiã tex.in.c.dilecto.extrà de iureiu.& no.per glo.in.c.licet mulieres.de iureiu.li.vj.q̃ vult, † ꝙ si mulier iurauit nõ alienare fundũ dotalẽ: alienatio post modũ per eã facta est nulla:licet sup ea fuerit iuramẽtũ interpositũ,et hoc ṽtute pacti ꝓcedẽtis iuramẽto firmati.ꝑ qua q̃dẽ gl.(licet nõ sit multũ ad ꝓpositũ)faciũt q̃ dicit do.me⁹ i.l.nõ solũ.§.morte.i.vij.col.ff.de no.ope.nun.vbi etiã approbat,& limitat vno casu.idẽ do.me⁹ in.§.itẽ si qs postulãte.in.ij.col.insti.de act.& in aut.sacramenta puberũ.in.x.col.C.si aduer.vẽdi.de prædicta gl.vide multa all'.per Feli.in.c.cũ.M.ferrariẽsis.in pen.col.extrà de cõstitu.Idem tñ do.meus Iason in.l.duob⁹.§.item Põponius.in.ij.col.ff.de iureiu.illam reprobat.

18 FAcit etiã ad ꝓdictã limitationẽ: q̃a† iuramentũ regulariter alterat naturã cõtract⁹ sup quo interponitur.aut.sacra puberũ.C.si aduer.vẽdi.c.cũ cõtingat extrà de iureiu.c.quãuis.de pac.li.vj.& semp aliquid addit actui,sup quo interponit̃,ꝑ plura quæ dicit do.me⁹ Iason in.l.si conuenerit.in.iij.col.ff.de iurisdi.om.iudi.

Iuramẽti vis.

19 FAcit vlterius: † quia iuramentũ habet vim iudicij.l.qui iurasse.in fi.ff.de iureiuran.sed pactum de non alienando factum in iudicio impedit dominij translationem

tionem,secundum Bal.in.l.fi.C.de pac.inter empto.& ven.di.ergo idem erit quando iuramẽtum apponetur.

20 CONtrarium tñ credo de iure dicendũ.†Primò,qa iuramentũ appositũ i cõtractu regulat̃ scd'm natura illi⁹ cõtract⁹.l.fi.cũ simi.C.de nõ nume.pecu.do. meus in.l.qd' te.i.viij.col.ff.si cer.pe.Sed sic est ꝙ de natura huius pacti nõ est ꝙ impediat̃ dñij translatio:ergo regulãdo iuramentũ scd'm naturã illi⁹ pacti nõ impediet̃ dñij translatio.¶†Itẽ iuramentũ interpositũ sup

21 contractu tẽdit ad illũ cõfirmandũ:& vt illi det robur (si fortè esset inualid⁹:)sed cõfirmatio quæ interponit̃ in aliqua dispositione illã validat,sed vires illi⁹ nõ extẽdit.l.aurelius.§ testamento.ff.de libe.lega.per quã tex. ita no.Bald.in.l.iij.C.si aduer.rem iudi.& in.l.nominationes.C.de appel.& dicit do.meus Ias.in.l.morem.in.vj.

22 col.ff.de iuris.om.iudi.ꝙ†de natura confirmationis est adhibere robur actui,non autem illum extendere.

ADDITIO. De materia cõfirmatiõis cui⁹ rebus & effectus sit,vltra do.meũ Iaso.in.d.l.mors videatur Matth. de Afflic.in cõstitu.regni Siciliæ q̃ incipit:de qõnibus,quas in.ij.notab.Et qd operet̃ cõfirmatio,vide eundẽ Matth.de Afflic.in cõstitu.q̃ incipit,si qñ.in.viij.nota.vbi dicit ꝙ tria operat̃ & inter alia ꝙ dat robur actui.Et i cõstitu.q̃ icipit, dignũ. in.iiij.notabi.in.iij.lib.ponit qñ dicat̃ esse facta ex certa sciẽtia,intellige,tñ dũmõ actus nõ sit falsus: quia cõfirmatio nõ operat̃ supplemẽtũ defect⁹ rõne falsitatis,vt dicit Hippoly.de Marsi.in singu.suo.clxiij.incip.crimẽ falsi.Et idẽ Hippolyt⁹ in sing.suo.196.incip.cõfirmatio superioris,dicit ꝙ si cõfirmatio fiat in actib⁹ validis & inualidis,extendit̃ tm̃ ad actus validos. * ¶Pro quo etiã est tex.loquẽs de iuramẽto,i.c.pen.extrà de iureiu. & ideo dicit do.meus Ias.in.l.j.§.& post opis.in.iij.col.

23 ff de iureiur.†ꝙ iuramentũ circa vnum nõ extendit̃ ad aliũ,etiam expresso consensu partiũ,per illũ tex.in.d.c. penul.idẽ do.meus Ias.in.l.scire debemus.in.j.notabili. ff.de ver.obli.in.l.Gallus.§.idẽ credendũ.in.iij.col.ff.de liber.& posthu.& in.§.fuerat.in.xiij.col.instit.de actio.

SED si diceret̃ ꝙ hmõi pactũ virtute iuramenti impediret dominij trãslationẽ:vires ipsius pacti extenderetur vltra naturam ipsius pacti:quem effectum nõ potest operari iuramentum:vt hic antè dictum est.

NEc obstant fundamẽta in contrariũ adducta.Primò nõ obstat illud qd' dicit̃,ꝙ iuramentũ istud operat̃ ꝙ quis cogit̃ præcisè ad factũ,ita ꝙ non est aliqd' interesse:quia ad hoc dico,quia bñ verũ est ꝙ pcisè cogit̃ ad factũ primordiale,sed ad factũ accidẽtale nõ. probat̃ in simili in.l.itẽ veniũt.§.item pdixim⁹.ff.de peti.hære.gl.notabi.in.l.certi cõdict.in prin.in gl.magna. circa fi.ff.si cer.pet.nã si promittat̃ factũ, primordialis natura est ad factũ:sed casu quo nõ fiat bene accidẽtaliter, succedit obligatio ad interesse:ita in simi arguit do. me⁹ Ias.in.d.l.si pecunia,i.viij.col.ff.de condic.ob cau. sic ergo à contrario,vt cõtrariorũ sit eadem disciplina: si promittatur non alienare,primordialis natura est ad non alienandum.Si tamen alienaretur accidentaliter, succedit obligatio ad interesse.

SEcundò nõ obstat aliud fundamentũ dictæ gl.in.c. licet mulieres.quia ideo ibi pactũ de nõ alienando fundum dotalẽ impedit alienationẽ,quia habet concursum iuris cõmunis:cũ de iure cõmuni fundus dotalis alienari nõ possit.l.j.in.§.& cũ lex iulia.C.de rei vxo. act.non est ergo mirum si impediatur alienatio.§.sancimus in aut.de aliena.& emphy.colla.ix.

TErtiò non obstat illud quod dictum est, ꝙ iuramentum alterat naturã contractus, quia per hoc tamen vires illius non extendit: vt satis probaui.

NOn obstat & quartò ꝙ iuramentũ habet vim iudicij,prout dicit Bal.quia Bal.ibi loquit̃ qñ fuit factũ in iudicio,& iudice interponẽte suã autoritatẽ,& decernẽte irritũ & inane,si qd cõtra factũ fuerit: nõ aũt loquit̃ quando simpliciter fuit factum de nõ alienando cum iuramento.& ita tenent Io.de imo.in.c.cũ contingat.in.xxvj.charta.extrà de iureiuran.Aretin.& do. Claudius de aquis in.d.l.ea lege.allegantes ita tenere Specu.in tit.de emptio.& vendi.§.iij.loco.versic.quid ergo.Archidia.& Io.And.in.c.si à sede de rescrip.in.vj.

24 TErtiò limita prædictã cõclusionẽ nõ habere locũ †quãdo phibet̃ res alienari ex dispositiõe cõtrahentiũ,q̃ tñ ex dispositiõe iuris cõis est phibita alienari:nã tũc cõcurrẽte ista duplici phibitiõe nõ poterit fieri alienatio i casib⁹,al's à iure pmissis:& sic ipediet̃ trãslatio dñij.§.sãcißimas.in aut.de alie.& emphy.colla.ix.

25 QVartò†limita nõ habere locũ,qñ pactũ fieret i iudicio iudice interponẽte decretũ seu autoritatẽ, & decernẽte irritũ & inane,si qd cõtra factũ fuerit.Ita limitat Bal.in.l.fi.C.de pac.iter empto.& vendi.rõ est:quia cũ iudex huic pacto de nõ alienãdo autoritatẽ suã interposuerit,cẽset ipse phibuisse.arg.l.j.in.§. oĩa.de vete.iure enucleã.&.c.si apr̃icæ.de præbẽd.li.vj. Ideo talis phibitio impedit dñij trãslationẽ.l.fi sciẽs.ff. de cõtrahen.empt.Bar.in.l.filiusfami.§.diui.ff.de leg.j. De pacto in iudicio facto.

26 ¶Cõfirmari posset pdicta limitatio:†quia act⁹ facti in iudicio sunt maioris roboris & autoritatis q̃ illi q fiũt extra iudiciũ.l.cũ ostẽdimus.§.fi.ff.de fideiusso.tuto.l. eum p quo.ff.de in ius vocã.faciunt q̃ plenißimè dicit do.me⁹ Ias.in.l.pacta nouißima.in.iij.col.C.de pac.& in.l.si conuenerit.in.ij.&.iij.col.ff.de iurisdi.om.iudic.

27 QVintò†limita,nisi dicat̃ in pacto ꝙ nullo mõ posit alienari:qa hęc cõditio ipediet̃ dñij trãslationẽ cũ habeat vim decreti irritãtis. ita dicit Imo.i cle.j.i.viij.col.de seque.posses.& pprietatis.refert & sequit̃ Feli.i.c.at si clerici.§.de adul.in.iij.col.extrà de iud.q̃ quidẽ clausula istud iportat,qd' quicqd fit,postmodũ sit nullũ;& nullius valoris,imò nõ põt talis act⁹ cõfirmari.facit in argumen.tex.& gl.in.c.quorundã.in fi.in fina.gl.de elec.quia ex quo tex.ibi dicit ꝙ si elect⁹ fuerit qs à minori pte in illo.c.& in.c.idẽnitatib⁹.de electio,ꝙ talis electio est nulla:ita ꝙ elect⁹ nõ põt præstare cõsensum electioni de se factæ.& cũ dicit tex.si'qd attentatũ fuit in cõtrariũ,oĩno sit irritũ & inane: ex quo dicit gl. fi.ꝙ si etiã cõfirmatio sequeret̃,nihil operaret̃ ; qa dicit Clausula decreti irritantis.

28 irritũ & inane:ecce ergo qũo clausula decreti irritantis operat̃ qcqd fit,postmodũ nulli⁹ est valoris:& sic si apponat̃ dictio nullo mõ,cũ habeat vi decreti, qcqd fiet postmodũ erit nullũ,& nullius valoris,ex quo si nulla fuerit alienatio non põt ex ea trãsferri dñium:cũ ex eo qd' nullũ est null⁹ põt pduci effect⁹.l.nõ dubiũ.ff.de legib⁹.l.si cũ nullũ,ff.de legi.hęre.cũ vulg.cogita si istud sit verum,quia nunc non pono pro constãti:sed solũ dixi ne dimitteretur:idẽ ergo posset dici de alijs dictionibus de quibus per Feli.in.d.c.at si clerici.§.de adulte.

29 SExtò†limiat non habere locũ in pacto de retrouendendo,qd' impedit dominij translationem,scd'm Pactum de retrouendendo.

Pau. de ca. in l. si cū vēditor. ff. de pig. actio. per illū tex. vbi dicit q̄ vēditor cui fuit factū pactū de retrouēdendo, pōt dictā rē vēdicare à quocūq; possessore illi oblato prætio: etiā si prim⁹ emptor vēdidisset rē alteri nōdū sibi oblato p̄tio: q̄a intelligit̄ cū sua causa. l. lex vectigali. ff. de pig. Sed aduertēdū, q̄a istud dictū Pauli impugnat Alex. in cōsi. suo. x. in. j. vol. p ea quæ not. Bar. in l. filiusfa. §. diui. ff. de leg. j. & in l. ea lege. C. de cōdi. ob cām. De p̄dicta materia satis & ad plenū consuluit etiā Frācíscus curti⁹ antiqu⁹ in cōsi. suo. xij. & cōsului in casu emergēti. vt. s. dixi in ti. (Dés rētes vēdues à reachat) §. j. ibi, tertiū est vēditi fuerūt &c. ¶Nec obstat ad p̄positū tex. in. d. l. si cū vēditor. quia loquit̄ in creditore alienāte pignus qui nō transferebat dominiū in accipientem, sed dūtaxat ius pignoris. istud patet ex tenore pacti initi inter creditorē, vendentē, & emptorē, dum fuit dictum q̄ liceret debitori oblato prætio rem suā vendicare. & ita respōdit Fulg. in. d. l. si cū venditor. & Alexand. in dicto consi. x. & quod Curtius consi. xij. domi. meus Ias. in. l. ab emptore. in. iij. & iiij. col. ff. de pac.

Pactum post contractum appositum.

SVblimita hāc prædictā limitationē, nisi pactū fuisset appositū post contractū: q̄a vt dicit Bal. in l. vbi aūt. §. sed & Marcellus. ff. de in diē adiectiōe. q̄ aut pactū de retrouēdendo fuit appositū in obligatione primi cōtractus: & tūc resoluto iure datoris &c. d. l. lex vectigali. vt hic antè dictū est. aut fuit appositū post obligationē primi cōtractus: & tūc tenet pignoris cōstitutio seu alienatio. Bal. verò in l. & si dotis. in fi. C. de iure do. facit aliquā differētiā, an res sit subiecta amisiōi in casum alienatiōis, an verò redditiōi: & q̄dā dicit q̄ nūc non refero cū de illis habeā necesse agere in p̄prio casu.

Pactum factū cū verbis resolutiuis cōtractus.

30 SEptimò † limita p̄dictā cōclusionē nō habere locū, qn̄ dictū fuit q̄ eo casu quo deuentū fuerat ad aliquē actū alienatiōis, res sit inempta: vel vēditio seu donatio habeat̄ pro nō facta: quia istud pactū resolutiuū habet vim pacti legis cōmissoriæ: ex quo trāsfert̄ dn̄iū ipso iure. l. cōmissoriæ. C. de pac. inter empto. & vēdi. p gl. notabilē in. l. j. i v̄bo mortis. ff. de dona. cā mor. ita limitat Bal. in ea lege. C. de condi. ob cām. Alex. & alij in d. l. qui absenti. §. j. ff. de acq. vel amit. posses. & fuit pri⁹ limitatio Ia. butri. in l. traditionibus. C. de pac. & Cy. in l. fi. C. de reb⁹ alie. nō alienā. ¶Hæc limitatio patit̄ eandem sublimitationē quā præcedens: sed quia ista limitatio est vera, quādo pactū tale fuit factū incontinēti, secus si ex interuallo. glo. est reputata singularis in l. ab emptione. ff. de pactis. quā ibi cōmendauit Fulgo. Ange. & Pau. qui dicūt illā gl. esse singularē & menti tenēdam perpetuò, quia declarat totā materiā tituli. ff. de lege cōmisso. & de in diē adiectio. ita dicit do. meus Ias. in d. l. ab emptio. in. iij. col. ff. de pact. vbi dicit quòd vltra p̄dicta Bal. in. l. ij. in. ij. notabili. C. cōia de legatis. & in l. traditionib⁹. in pe. col. & ibi Sali. C. de pac. notat illā gl.

ITem dn̄s meus in. d. l. intelligit prædictā limitationē, scilicet qn̄ fit per verba quę directo concernūt resolutionē contractus, puta quia dicitur, sit inempta, vel sit infecta: tunc ipso iure operant̄ resolutionē, vt est glo. in d. l. ab emptione secus si essent verba obliqua, puta q̄ res ad me reuertat̄, vel mihi restituat̄: tūc non transfert̄ dn̄ium ipso iure, si pactū fuit incōtinēti appositū, producit actionē personalē, nec habet vim pacti legis commissoriæ. gl. est notabilis & melior de iure. l. j. & ibi Bar. in vlti. col. ff. de dona. Bal. Sali. & Pau. de cast. in. d. l. ab emptio. Bal. in l. j. C. qn̄ lice. ab emptio. discedere. & in d. l. ij. in. ij. notabili. C. cōia de leg. & in. d. l. traditionib⁹.

IDem dicit dn̄s meus Ias. esse in pacto de retrouēdendo, qd' est vt solent vsurarij facere: quia ex quo fit p verba obliqua nō impedit̄ dominij translatio: & ideo, vt dicit, reprehēdit̄ doctrina Pauli in l. si cū venderet. ff. de pig. actio. per Alex. in dicto consi. x. suprà allega. in primo volu. & Franciscū curtiū in consil. xij. vbi plenè.

31 OCtauò † limita qn̄ fuit pactū appositū de nō alienādo. & in casu alienationis fuit cōuentū q̄ liceat dictā rem capere p̄pria autoritate: tūc tale pactū impediet dominij trāslationē. & ita videt̄ tenere Bar. in l. iij. C. de pig. qd' sic probat̄. nā p pactū initū inter aliquos q̄ liceat capere rem p̄pria autoritate, censet̄ ipsa res hypothecata, vt dicit Bal. in l. iij. C. de pig. allegat tex. in l. si creditor. §. fi. ff. de distra. pig. qui tn̄ textus non loquit̄ de pacto inuadendi rē p̄pria autoritate, sed de pacto vēdendi ipsam: tūc sic: qn̄ in re prohibita alienari quis reseruauit ius hypothecæ, per pactū impedit̄ trāslatio dominij. l. si creditor. §. fi. ff. de distractio. pig. ergo &c. dicā statim quid hæc operant̄ in practica, in limitatione sequē. aduertēdum tn̄, quia videt̄ q̄ Panor. voluerit tenere contrariū in. c. verū in pe. col. extrà de foro cōpetenti.

Reseruato iure i re p̄hibita alienari.

32 NOnò † limita, & hic aduertendū est, quia pendēt leges & prophetæ in hac limitatione & practica nostra: qn̄ videlicet is qui prohibet rem alienari, aliqd' ius sibi reseruat in re quā prohibet alienari: nā tūc p̄hibitio facta per eum impedit trāslationē dominij. l. si creditor. §. fi. ff. de distractio. pig. tenēdo q̄ ibi sit litera negatiua, & dicat̄ nullā esse pignoris vēditionē vt pactioni stet̄. p quē tex. ita dicit Bar. i. d. l. filiusf. in. §. diui. & in l. ea lege. C. de cōdi. ob causam. & in l. si quis ita stipulatus. §. ea lege. ff. de verb. oblig. & in l. qui absenti. in. §. j. ff. de acqr. pos. dn̄s tn̄ Claudius de aquis in. d. l. si q̄s ita. §. ea lege. dicit q̄ Bal. & Sali. in. d. l. ea lege. videnť tenere cōtrariū. sed tn̄, quia hæc est cōis, nō est ab illa recedendum: & illā teneo verissimā, quā tenēt oēs suprà nominati. & dicit dn̄s Claudi⁹ in. d. §. ea lege. q̄ à tali opinione tanq̄ à cōi nō est recedēdum: & illā tenet & sequit̄. eandē etiā tenēt Alexā. & alij in. d. l. filiusfa. §. diui. ff. de leg. j. & Alex. in l. q Romæ. §. cohæredes. ff. de ver. obli.

Sublimitatio.

TEnendo ergo hāc cōem cōclusionē quā oēs tenēt sublimita hāc limitationē tantū procedere in hypotheca speciali, & non in generali hypotheca. ita sublimitat & intelligit Io. de imo. in l. si quis ita. §. ea lege. ff. de verb. oblig. & in l. qui absenti. §. j. & ibi Frācis. de are. subtilitatū princeps: q suprà nominati dicūt Bart. istud sentire in l. filiusfamilias. §. diui. & in. d. §. ea lege. dū requirit specialē hypothecā. dn̄s tn̄ Pau. de ca. in. d. l. q absenti. §. j. tenet cōtrarium: dicēs q̄ cū hodie notarij in instrumētis apponāt hypothecā generalē bonorū, impediret̄ semper alienatio apposito pacto de nō alienādo.

Regula.

33 ¶Pro cuius conclusione facit: † quia regulariter idem operat̄ generalis hypotheca qd' specialis, vt notat̄ in l. qui generaliter. ff. qui potiores in pig. habeā. & in l. si is qui. ff. de iure fisci. facit regula quæ ponit̄ in l. si duo. in princi. ff. de administra. tuto. & per Bar. in l. sed si quis. §. quæsitū. ff. si quis cautio. q̄ tantū valet genus quo ad genus, q̄tum species quo ad speciē. Franciscus de are. in l. qui absenti. §. j. respōdet ad dicta motiua, tenendo cōtrarium. & dicit q̄ non est verum q̄ tantum valeat genus quo ad genus, q̄tū species quo ad speciē: vt patet per tex.

per text. in.c.qui ad agēdū.de ꝓcura.lib.vj.præterea vt dicit,reperit̄ ꝙ licet alienatio irreuocabilis impediat̄ ꝑ hypothecā specialē,nō tñ per generalē.l.j.cū gl.C. de ne cel.seruis hęredi.instituē.l.pignori.& qd' ibi notat̄.ff.de hæredi.insti.& hāc opinionē expressæ seruat Io.de imo. in.d.l.ea lege. & in illā videt̄ inclinare dn̄s Claudius de aquis in.d.§.ea lege.eādē tenet Alex.in.l.si filio.§. si vir. ff.sol.mat.eo quia vt dicit dicta.l.si creditor.§.fi.si exorbitat à iure cōi,ideo nō debet extēdi ad generalē hypothecā.hanc etiā tenet do.de aretio in.d.l.qui absenti.§.j. ¶Mihi tamē videtur ꝙ opinio Pau. de ca.sit verior: & illā videt̄ sequi Alex.sibi cōtrarius in.d.l.qui absenti.§. j.vbi dicit,ꝙ opinio cōtraria est dubitabilis:eo quia dicta.l.si creditor.§.fi.loquit̄ indistinctæ: igitur &c. & facit,quia ratio dictæ.l.si creditor.in.§.fi. scd'm docto. est ista quia is qui facit pactū de nō alienādo ius hypothecæ in dicta re sibi reseruauit:quæ quidem ratio habet locum,quādo in genere fuit cōtracta hypotheca in omnibus bonis illius qui ꝓmittit nō alienare:similiter habet ius in re expressē ꝓhibita alienari.l.fi.C.quæ res pigno. oblig.pos.igit̄ ex rationis idētitate debet extēdi dispositio dictę.l.si creditor.in.§.fin.dato nō tamē cōcesso ꝙ loquat̄ in casu in quo specialiter res ꝓhibita alienari fuerit hypothecata: quia idē operatur genus vt dictū est. Item quis sibi prouidet de hypotheca generali: quia sibi magis consultum esse voluit:ꝙ prouidendo duntaxat de hypotheca speciali. inducta ergo ad cōmodum non debet ad damnū seu illius incōmodū trahi.l.qd' fauore.C.de legib⁹. Inducta em̄ ad vnū effectū nō debet operari cōtrarium.l.legata inutiliter.ff.de adimen. lega.

HEc limitatio multū facit in practica:qa vt videm⁹ quotidie in hac patria,multi sunt qui dicunt̄ dn̄i directi in vulgari (seigneurs fonciers)hoc est dant eorū terras ad redditū & cēsum, illas expssē affectādo ꝑ dicto cēsu & redditu:nā tūc in hoc casu si apponat̄ pactū ꝙ nō possunt cēsatarij aut reddituales apponere onus, aut alium redditum super dicta re:tunc isto casu impeditur dominij translatio: nec valet impositio oneris in tali re in præiudicium dicti domini censatarij:& ita hoc casu retentio hypothecæ ad rem,hunc causat effectum.

ADde ꝙ sicut retētio hypothecę ad rē causat prædictū effectū,ita & multoforti⁹ ius dominij directi retēti in re.hoc sentit Bart. in.l.filiussa.§.diui. allegat.C. de iure emphy.quē refert Frācisc⁹ de areti.in.d.l. qui absenti.§.j.ff.de acq.posses.dicit tñ ꝙ illud videt̄ esse verū in illo cōtractu emphyteutico,& in cōtractu feudi:in qbus hoc specialiter cauet̄.secus fortè si vēderet̄ vtile dominiū,retēto directo,quo casu resultat cōtract⁹ superficiei, secūdū Bal.in.c.j.§.aut si libellario.ff.quib⁹ modis feu.admit.Bal.tamē valde notabiliter dicit idem esse in quocūqꝫ cōtractu.vt in.c.j.§. hoc quoqꝫ. de successione feu.quē videas.Et dicit Aretin⁹ ꝙ credit ꝙ bene arguitur à fortiori de iure hypothecæ ad ius dn̄ij.Et ideo aduertendū esse videt̄ in cōtractu cēsuali hui⁹ nostræ patriæ:q de cōsuetudine est huius naturæ, ꝙ dn̄ium directū remanet penes dn̄m cēsus cōtra ius cōe: vt est text. in.§.j.§.eodē tit.ꝙ si in tali cōtractu census apponatur tale pactū de quo.s.ꝙ impediet dominij translationē.

IDem Aretinus in dicta.l. qui absenti.§.j. dicit illud esse addendū ad hāc materiā, videlicet ꝙ ista hypotheca retenta in re nō solū operat̄ nullitatē alienationis ex pacto de nō alienando, sed etiā manus iniectionē:id est ꝙ rē alienatā paciscēs,occupare possit ꝓpria autoritate.Ita dicit gl.singularis in aut̄.vt nō fiāt cōmu. eccle. §.j.colla.v.& illam alleg.Bal.in.c.j.§.hoc quoqꝫ. de success.feu.& Ang.in.l.nemo.ff.de pactis. & in.l. si ita quis. §.ea lege.ff.de verb.oblig. tamē Frācisc9 de aretio nō sequitur illā glos.ꝑ duas rationes quæ multū vrgent:& credo ꝙ bene dicat:& ideo credo ꝙ opus est ꝙ expressē dicatur ꝙ possit ꝓpria autoritate ad rē recurrere & illam apprehēdere,per.l.iij.cum ibi notatis.C. de pigno.

ET prædicta limitatio multū vrgebat contra me in causa quā habeo cōtra Nicolaum esperon de quatuor francis annui reditus sup domo Simonini droyn. Nam illa domus fuit data eidē Simonino ꝑ patrē dicti Nicolai ad reditū annuū,cū pacto de nō ipsam onerādo aliquo reditu annuo aut censu. Et tamē postmodū venerabilis & discretus vir,dn̄s Bartholomeus munieri,olim canonic⁹ Heduen̄.auūculus meus(cui successi) emit quatuor frācos annui redditus super dicta domo quos petebā.Opponebant̄ mihi prędicta ꝑ dictū Esperon:videlicet ꝙ ei⁹ pater dederat domū(de qua erat disceptatio dicto Simonino) cū hoc ꝙ illā hypothecare, onerare,aut affectare nō posset sine volūtate & licentia dicti sui patris,& suorū successorū.¶Sed rn̄debā ꝙ prædicta mihi nō obstabāt,ꝓpter plures rationes: qa(vt fatet̄)ipse Nicolaus esperon dictus droynus postmodū dedit partē Hugoni maillard cū onere soluēdi partem reditus. Quod quidē ratificauit & approbauit dictus quōdā Ioannes esperon pater dicti Nicolai. A quo Hugone maillard auuncul⁹ me⁹ habuit duos frācos cū dimidio annui redit⁹.¶Itē & qd' plus est dictus Ioannes iterū & de nouo approbādo dictā vēditionē factā Hugoni maillard ꝑ dictū droynum, emit à dicto Hugone maillard,vnū frācū annui redit⁹ sup dicta parte dom⁹, quē tenet dict⁹ Hugo maillard: cōsensu etiā dictus Ioānes esperō alienationi factæ, cū expressē cōsenserit ꝙ dictus droynus leuaret & ꝑciperet tres frācos cū dimidio annui reditus à dicto Hugone maillard, qui partē domus tenebat:in qbusdā reditib⁹ fui subrogat⁹ ꝑ literas meas cū dictus Droynus vēdiderit auūculo meo duos frācos cū dimidio de illis tribus cū dimidio: & sic in illis,cū res sit facta alienabilis semp remanet alienabilis. Dicā statim & quātū ad residuū ex quo dictus reditus annuus fuit cōstitut⁹ ꝑ Hugonē maillard dicto quōdā magistro Bartholomeo à q̄ ius habeo,debet illa alienatio remanere firma & valida: & ideo debeo collocari in illis quatuor francis: quia ex quo semel dicta domus fuit hypothecata dicto Ioanni esperon sciente & patiente & non contradicente: vt apparet ex scripturis dicti Nicolai esperon qui prædicta fatetur.

Casus.

Limitatio decima.

EX quo pro substētatione & corroboratione iuriū meorū,dico pro decima limitatione,ꝙ etiā si fuerit pactū appositū in cōtractu in quo quis habet ius hypothecæ in re,ꝙ res nō possit alienari aut al's effectari:si tñ semel fuerit facta alienabilis,& teneat illa alienatio,

34 semp poterit alienari:† cū res ꝓhibita alienari,semel legitimè alienata:pōt semp legitimè, & in quēcūqꝫ alienari,nō obstāte ꝓhibitiōe alienatiōis.Ita Bar.ꝑ illū tex. in.l.pr̄.§.qndecim.ff.de leg.iij. Bal.in cōsi.lvij. inci.Itē in sti.in.ij.col.in.ij.parte suorū cōsi.Oēs in.d.§.diui.& i.d. §.ea lege. Philip.decius.in consi.suo.lxxxviij.in fi.ij.col.

35 VNdecimò † limita supradictā conclusionē,nisi in cōtractu vēditionis vel donationis vendatur res

ad tēpus certū vel incertū,hoc modo, trado tibi hāc rē retinendā p te quo ad dominiū & possessionē quousq; eā alienaueris:nam dominiū & possessio potest cōcedi ad tempus certū vel incertū:quo finito reuertit̄ dominiū ipso iure ad cōcedentē.l.fi.& ibi notatur.C. de leg. Istud videtur approbare Ang.in consilio suo.cccv.per l.fi.cum sua glo.C.de lega.Francis.de Aretio hanc materiam multū disputat in dicta.l.qui absenti.§.j.ff. de acqui.posses.in.iij.col.ad quem recurrendum est.

Questio ET posset induci ad q̄onem. Videmus in hac ciuitate Hedueñ.q̄ venerabiles domini decanus & capitulū ecclesie Hedueñ.dant pluribus plures domos pro se & suis descendeñ. in linea desceñ.an ipsis mortuis siue descendeñ.in dicta linea dominiū dictarū domorum transeat aut trāsferatur in ecclesiam ipso iure? an verò si accipiens prædictam domū,eam alienauerit in aliū,q̄ non est de sua linea descendeñ.ecclesia teneatur agere,aut rei vendicatione,aut qua actione contra tenentem virtute alienationis eidem factæ. Cogita ex prædictis ex his quæ dicit Franciscus de Aretio in loco hîc antè tlleg.nihil scribam nūc,nisi videam casum euenire.Text.tamen in.l.j.§.j.ff.de stipula.seruo.videtur facere quòd est agendum rei vendicatione.

36 DVodecimò† & vltimò limita prædictā conclusionem nisi cū pacto de non alienando apponatur pactum de præstando aliquid pro alimētis:tunc enim fauore alimentorum si fiat alienatio,transfertur dominium ipso iure, per.l.j.C.de dona.quæ sub modo.Ita dicit Areti.in dicto.§.j.vbi dicit dñm suum repræhendisse hanc fallaciam,cum illa lex non probet.

In textu ibi,

A la retenue de ladicte rente.

QVid de censu secundò vendito,an etiā habeat primus dñs istud ius retentionis super censu scd'ò posito,sicut si haberet de reditu? Credo ex dictis suprà in hoc.§.in glos.(au preiudice du seignr)q̄ ex quo ad primum dominum non est census, q̄ idem erit,quod de reditu.¶ Vide Boeriū in consuetu.Bituriceñ.titu.de consue.feudorū.§.xxij.vbi facit differētiam inrer rē censualē.& feudalē, vide Io.Saxon in cōsuetu. Turoneñ.tit.(de pied de fied)arti.v.¶ De hoc iure retētionis qd' dñs directus habet,vide Ioā.Fab.in.§.Adeo. instit.de loca.in.j. col.ibi, & hanc partem credo verā.

In textu ibi,

S'auoir la ueult.

1 PEr hoc† notatur q̄ facultas retinēdi cēsum pro eodem pretio cōpetit dño per modū facultatis:ideo non præscribit̄ ante p̄sentationē vel oblationē q̄ debet fieri per hāc nostrā cōsuetudi.Faciunt q̄ dicit Bal.Bart. & Sali.in.l.cū notissimi.§.j.C.de p̄scri.xxx.vel.xl.anno. Dicam alibi latius.¶ Aduerte,quia cōtra dñm in facultate retinēdi non pōt p̄scribi antè denuntiationē,p ea q̄ dicit Io.sanxō tit.(Cōment hōmage se doibt offrir)arti. fi.in princ.fol.lxviij.alleg.Guido.pape.q.ccccxj.vide in §.seq.in glo.iij.Alexan.consi.xxvij.vj. volumine.

In textu ibi,

En rendant le pris.

QVid si mentiat̄ in pretio & in denuntiatione? vide Boerium in consuetu.Bituriceñ.titu,de consuetudine retentionis rerum feudalium.§.secundò.

In textu ibi,

Apres ce que l'achat de ladicte rente sera denoncie.

COnstat ergo q̄ hæc denuntiatio fit ad effectum aliquid inducendi vlterius:& tunc hoc casu non sufficit scientia.l.denuntiasse.ff.de adulterijs.Ex quo ergo hæc nr̄a consuetudo requirit denūtiationem,sine dubio est necessaria sciētia,sciētia scilicet facti,& forma ipsius,& cæterorum quæ habent factum substantiale. l.si quis inficiatus.ff.depositi.c.causam.de electio.l.j.§. fi.&.l.quæro.ff.de actio.emp.Facit clemen.fi.vt lite pēdente.& videtur hęc cōsuetudo esse fundata super tex. in.l.fina.C.de iure emphyteu.

§.quarto.

ET se lon met rente sur l'heritage qu'est cēsé:& apres on uēd ledict heritage: le seignenr cēsier a la retenue,se bon luy semble dudict heritage uendu: en rendant le pris du uendage dedans quarante iours apres ce que ledict uendage luy sera denōcie par l'acheteur. Et se faict, se peult acquitter de ladicte rente,dedās l'an apres ladicte retenue:par my rendāt pour chascun franc de rente:s'il est en bonne uille uingt frācz,& en plat pays quinze frācz: au cas que ledict seigneur cēsier n'auroit consentu a ladicte rente.

HIc.§.venit continuatiuè ad præcedentem articulum,& videtur esse vna materia diuisa & distincta per paragraphos,per hāc dictionem,etsi:quæ videtur hîc continuatiuè poni,non est magni effectus,non insisto.

In textu ibi,

Sur l'heritage.

1 QVæritur, † an annua præstatio possit super re assignari,& sic sit illa res hypothecata,puta si dicatur vendo tibi decem annua vel lego super tali fundo. Et aduerte quia aut venditio seu legatum est super re vel ex re:& tunc non est dubium quin contrahatur hypotheca in illa re,& in alijs rebus testatoris legantis vel venditoris vendētis.argumen.l.prima.C. communia.de legatis. Et sic debet intelligi.l.seia.ff.de dote prælegata. Questio

2 †idem est si dicatur, relinquo decem super tali fundo, quantum si diceretur, obligo fundum pro decem annis.Bartol.in.l.fundus quem.ff.de annuis legatis.et in.l.codicil.§.instituto.vbi tex.ff.de legatis secundo.ponit latè & notabiliter Ioannes Fabri in.§.item seruiana.in vltima columna.institu.de actio. & per ista verba fundus est obligatus obligatione reali,quæ sequitur fundum,ad quemcunq; fundus perueniat.ita tenet & dicit Specula.in titu.de locato.§.nunc aliqua,versicu.lxxxvj.& versi.cxviij.& refert do.meus Iason

Ias.in.l.ij.in.xxxvj.col.C.de iure emphy.idem etiā si dicatur:suppono†talem rem pro tali reditu annuo, quia etiam cōtrahitur obligatio realis cum supponere sit obligare.ff.de rebus eorū q̄ sub tutela vel cura sunt in fine rubrice:& sic hoc casu obligatio semper sequitur rem. pro qua opinione facit argumentum.§.oēs.instituta de noxalibus actio.idem etiam si dicatur:promitto tibi decem annua,& ea tibi assigno sup tali fundo:quia hoc casu vr̄ esse mens cōtrahentiū illū fundū obligare: & quæcunq; verba sufficiunt.l.fi.C.quæ res pignori obli.pos-
4 sunt.& facit nevxor ꝓ marito.C.l.cum te.†nam v̄bum assigno transfert dñium.Io.fab.in.l.si quis argumentū. C.de dona.l.gñali.§.hæredis.ff.de vsufru. legato . idem etiam si quis confiteat̄ se debere rōne certę rei:ita vident̄ notare doctores in.c.cum clerici.de pac.et in.c.tua.de decimis.Spe.in tit.de locato.§.nunc aliqua.ver.lxxxvj.Aduerte quia bonum est vti verbum assignare,scd'm Ioā. fab.in.d.§.item seruiana.in vlti.col.insti.de actionibus.

☞ ¶Dixi suprà in titulo(Des droictz & appartenances a gens mariéz).§.xvij.in gl.(par son mary)et in.ix.in gl.(De tout debtz.)✱¶An datio hæreditagij ad reditum sit venditio ita q̄ ex ea debeantur laudemia domino? vide Io.fabri in.j.§.insti.de emptione.& venditione. & Albe.de rosate in.l.ij.§.mutuum.col.iij.ff.si certum petatur. & in suis statutis quæstione. clxxviij. & consului in casu emergenti.

In textu ibi,

Se bon luy semble.

ISTud ergo vr̄ esse ꝑ modum facultatis,ideo nūq̄ huic iuri pręscribitur nisi post denuntiationē.Sed si hæc facultas alicui competeret invim contractus & reseruationis in contractu adhuc minus esset præscriptibilis,vt de facultate dixi & consului,in casu emergenti.Vide consilium meum.xj.& consi.lxvj.vbi magis amplè.✱

In textu ibi,

Dedans quarante iours.

VTrum idem sit quo ad tempus in domino feudi, dixi in.§.primo,hoc eodem titu.in glos. in verbo (retenue.)

5 QVæro ponet q̄ dñs census fuit pręsens qn̄ res fuit vendita:an sit necessaria denuntiatio taliter q̄ nō currat hoc tempus quadraginta dierum,nisi à tempore denuntiationis?Bar.in.l.denuntiasse.ff.de adulterijs.& Panor.in.c.si venditori.extra de emp.&vendi.dicunt q̄ qn̄ fit denuntiatio ad aliquid faciendū:non sufficit sola scientia:secus si fiat solum ad finem scientiæ: ex quo ergo in hac nostra cōsuetudine fit denūtiatio ad aliquid faciendum,non sufficeret præsentia & scientia dñi:ita q̄ nō currit tempus nisi a tempore denuntiationis:de qua doctrina Bar.vide do.meum Ias.in.l.ij.§.fi.ff. solu.matri.¶Item an dominus possit purgare moram, vide Boerium in cōsue.Bituriceñ.tit.de consue.retentionis rerum feudaliū.§.ij.in gl.ij.aduerte etiam quia huic facultati retinendi ante oblationē & præsentationē potest renuntiari:vt dicit idem Boerius in loco hic ante allegato.§.j.dixi in.§.præceden.in gl.penul.

☞ ADDITIO. An istud tempus currat minori, an saltem sit restituēdus. vide ex his q̄ dixi supra in tit.(des iustices).§.viij.in gl.(& iour) & supra in tit.(des retraictz).§.j.in gl.j.✱

In textu ibi,

Sera denoncie.

HEc denuntiatio debet fieri cum tenore emptionis rei alias dñs non tenetur credere emptori : scd'm tex.notabilem in clementi.cām.de elec.in clemen.quam Bar.allegat in.l.grege.§.cum pignori.ff.de pig.& in.l.q
1 in alterius.ff.de reg.iuris.per quem tex.oēs deciduntq̄ vbicunq; est fienda denuntiatio, seu intimatio,semp est fienda in scriptis,& cū tenore instrumēti rei denuntiatæ de quo quidem instrumento debet fieri lectura, & dari
2 copia.tex.est ibi:qui plus dicit†q̄ intimatio,denūtiatio seu notificatio aliter facta est nulla,faciunt q̄ dicit Sozi. in consi.suo.xxiiij.in.ix.col.ver.tertiò principaliter probatur.in.j.vol.Alex.in consi.xcv.incipieñ.visis processibus.in.v.col.in.ij.vol.Imò dicit gl.in. d. clemen. cām.
3 inverbo porrecto,†q̄ debet dari copia expensis intimātis:alias sequit̄ intimatio nulla.text.ibi, qui multū fuit
4 alias ponderatus ad hoc † q̄ insinuationes mandatorū apostolicorū in forma.c.mādatum.cū duobus sequeñ. extrà de rescriptis.& scd'm formā datam per concordata,nonvalent,nisi dimittantur realiter & cum effectu ordinario copiæ mandatorum seu bullarum apostolicarum.Et idē erit dicēdum de literis nominationū,& graduum,& alijs necessarijs pro graduatis simplicibus & nominatis.Et licet Spe.in tit.de ꝓcurato.§.fi.ver.in summa.teneat q̄ prædicta sunt vera:qn̄ petitur per illū cui fit intimatio cā intimationis,& non alias,cui vr̄ assentire Sali.in.l.j.in.xij.q.C.de actio.& obli.et.in.l.iij.C.de nouatio.tm̄ opinio Bar.est in.l.j.in prin.C.de noui ope.nūtia.inversi.xj.quæro q tenet cōtrarium:videlicet q̄ semp teneor instrumēti & copia illius est dimittēda etiam expensis intimantis:alias intimatio nulla.d. clemen. cām. Et ita fuit iudicatum, & maxime in talibus debet fieri talis denuntiatio seu intimatio,qn̄ aliquid ex parte denuntiantis est faciendum,aut qn̄ denuntiatio est de substātia,vt in casu in quo per statutum requiritur:vt in terminis nostræ consuetudinis.tenet Ale.in consi.xxvij.in vj.vol.vbi vr̄ cōcludere,q̄ in terminis huius cōsuetudinis requiritur denuntiatio,nec sufficit scientia. In dubio tamen vr̄,q̄ hæc denuntiatio sit cā certiorationis , & iō sufficit scientia.Idem Alex.in his sibi contrarius,in consi.suo.cxxxviij.in.j.col.in.vij.vol.Vidi tamen apud nos iudicatum fuisse,q̄ requiratur expressā denuntiatio:ex quo in casu in quo dñs censualis erat opponens in materia decreti,& sciebat alienationem fuisse factā, nō fuit exclusus a iure retentionis per duos aut tres annos post interpositionem decreti:eo quia non fuerat sibi denuntiatum expressè per emptorem.Et ista est practica apud nos,à qua non est recedendum.

Denunstiatio quō fienda.

De insinuatione mādatorum apostolicorum.

In textu ibi,

Et ce faict.

ECce hic vt videmus q̄ iste qui emit reditum super re censuali cogit̄ vendere illū reditum,q̄ est contra legem nec emere.C. de iure deliber.do.meus Ias.in.d.l. post gl.& Albericus de rosate ponit aliquos casus,in q̄bus etiā cogitur vēdere rem suā.Bar.etiam in.l.fi.C. de fideicō.libe.vide Spe.in tit.de executio.senteñ.in rubri. Hostieñ.in.c.primo.de rerū permutatione Bal.& Ang. in.l.si pendente.§.si qd cloacarij.ff.de vsufr.qa non multum hic ad propositum, non insisto.

In textu ibi,

Parmy rendant.

AEstimatio redituum. 1 Quomodo† aũt æstimentur reditus. Textus in .l. si quis argentum. §. in reditibus aũt. C. de dona. æstimat ad quindecim annos, vr̃ ꝙ æstimentur ad viginti annos prout est gl. in aut. de non alie. §. si vero alicuius. colla. ij. gl. in aut. perpetua in verbo iusta. C. de sac. san. eccle. & Lud. roma. in consi. suo. cccc xxiij. incipit. Pro pleniori discussione in prin. & si non sit iustum pretium, contractus dicitur vsurarius: ita tenet Gui. pa. in consilijs suis, consilio. clxxx. in. iij. parte. in. ij. & iij. col. ¶ Et quid sit iustum pretium in talibus, vide eundẽ singulari suo. 038. vbi ample. vr̃ etiam ꝙ fiat æstimatio rei ad reditum triginta annorũ, maxime qñ ecclesia vendit pro redemptione captiuorũ: qa iustum pretium rei dicitur q̃tum res valet ad triginta annos. vt in. §. sancimus. in aut. de alie. & emphy. colla. ix. Sed qñ alienat certum reditum quem habet extra ꝓuinciam ipsius ecclẽsiæ iustum pretium est q̃tum ascendit reditus. xxxv. annorũ. §. sancimus. in aut. de ecclesia. tit. ad gl. in. d. §. si vero alicuius. est dicendum ꝙ illa gl. dicit qñ ecclesia dat in emphyteusim aliquod pretiosum prædium magni valoris: reditus vero nullus aut modici: tũc emphyteuticus reditus debet statim ita & taliter ꝙ ipsi reditus in viginti annis collecti faciãt æstimationem rei: iustum† etiam pretium rei dici potest qñ res fuit subhastata in loco publico alta voce & nõ fuit repertum nisi tm̃. Bar. in. l. i. C. de p̃dijs curialium & decurio. lib. x. &. Ang. in. l. obseruandum. §. corpora. ff. ad legẽ fal. Bar. et docto. in. l. pretia rerum. ff. ad legem falci. vbi vr̃ ꝙ res tm̃ valet q̃tum vendi põt. ergo videtur ꝙ in casu non debeat æstimari talis reditus: immo ꝙ dñs tenebatur tantum dare q̃tum soluerat ille qui talem reditum emerat super re censuali. ¶ Quomodo aũt res æstimari possit seu valor ponit Panor. in. c. cum causa extra de testibus.

Iustum pretium 2

☞ ADDITIO. Die. xxvij. Martij, anno domini M. ccccc xxx. me existẽte in palatio & auditorio Parisieñ. datum fuit arrestum ꝑ ꝙ fuit dictum ꝙ emptio cuiusdã reditus bladi reduceret ad pretium ad ratam. xv. pro. vno. Ex quo arresto duo notaui, vnum ꝙ reditus granorum debet reduci ad pretium propter varietatem valoris granorum maxime qñ talis reditus est emptus in pecunia, & hoc vt reditus sit certus & determinatus. Aliud notaui, ꝙ p̃ciũ emptiõis reditus annui debet reduci ad. xxv. ꝓ vno. Qđ tñ est intelligendum, qñ emptio reditus annui ꝓuenit originaliter ex primo, secus si ex hæreditagio vendito, aut penes cõstituentẽ reditũ annuũ pro certo pretio dimisso pro quo cõstituitur reditus annuus: quia hoc casu habetur ꝓ interesse perceptionis fructuum rei mee quos percipit qui debet reditum annuum scđm. l. curabit. C. de actio. emp. de qua. s. dixi in tit. (des droictz & appartenances a gens mariez. §. xxiij. in. j. gl. ver. quarto limita. Et in arrestis pẽtecostis in anno dñi. M. ccccc xxij. fuit dictum ad vtilitatem Caroli turpin filij Catherine bosceual ꝙ reditus annuus constitutus ad rõnem de decem pro centũ, pro trecentũ. xxv. libris turoneñ. quas ipsa catherina habuerat in diuisione bonorũ paternorũ pro certa portione suorũ hæreditagiorum paternorũ quæ remanserant penes fratres non reducerentur ad. xv. pro vno, immo ꝙ ex quo erat talis reditus annuus cõstitutus pro interesse suo rõne perceptionis fructuum suorum hæreditagiorum quos percipiebant fratres ꝙ solueretur in totũ ad rõnem de decem pro centũ. arg. d. l. curabit. & l. fructus. C. de actio. emp. & l. ij. C. de vsu. & l. iulianus. §. ex vẽdi. ff. de actio. emp. & gl. & docto. in. c. conquestus. extra de vsuris. Nec est in hoc fienda differentia, an in contractu in quo dat aut dimittit hæreditagiũ fiat primo æstimatio illius ad preciũ, & pro p̃tio constituatur reditus, puta talis pro sua parte talium hæreditagiorũ habebit trecentum pro quibus in casu defectus solutionis tali tempore cõstituit aut assignat seu promittit assignare tot reditus redimibiles ꝓ dicto precio, aut vero assignat, aut promittit assignare pro tali hæreditagio, aut sua parte talium bonorum tot reditus annuos redimibiles pro tali summa que veniat, aut ascendat ad decem pro centũ prout quidam voluerunt facere talem differentiam: qm̃ in his est cõsideranda origo & cã obligatiõis, potius q̃ titulus actionis. l. si filiusfamilias prima. C. ad macedo. l. tutor. ff. de fideiuss. cũ alijs supra ꝑ me alle. ad aliud propositũ in tit. (des succesions.) §. les heritages in gl. (sont yssuz) prout nec fuit in dicto casu in quo in eodẽ cõtractu constabat ꝙ ex quo dicta Catharina pauca aut nulla habuit hæreditagia paterna fuit sibi promissa certa summa soluenda in festo sancti Ioannis sequentis, & in defectum solutionis fuit sibi promissum assignare eidẽ reditum annuum ad decem pro cẽtum: sed fuit habita consideratio ad cãm & originem obligationis quæ ꝓueniebat ex hæreditagio dictę Catherinæ ꝙ tunc remansit penes fratres, qui percipiebant fructus ex eis, et tamẽ non soluebant precium pro quo remanebant dicta hæreditagia: qui quidem fructus & loco eorum interesse veniunt in iudicio familiæ herciscundæ etiam tẽporis præteriti. l. non solum. ff. familiæ hercis. Aduerte tñ ad aliud arrestum latum die. xix. Februarij. ãno domini. M. ccccc xxxj. plantando causas in palatio, ꝙ videretur huic contrariari, ex quo certi annui reditus bladi fuerunt reducti ad. xv. pro vno, & tñ proponebatur pro parte cuiusdam Huault secretarij regis ꝙ licet contractus cõtineret ꝙ ille annuus reditus esset emptus ex pecunia numerata, tñ in rei veritate prouenerat ex partagio quorundam hæreditagiorum prouenientium ex hæreditate eorum cõi: ex quo inspicienda erat obligationis ꝙ factum proposuerat post didiscita testificata, & ad illud petebat admitti ad probãdum: ad ꝙ non fuit admissus, sed repulsus, non quia probatũ non prodesset: qm̃ in hoc videret cõtrariari alteri supra mentionato: sed quia visum fuit calũniosum, ex quo detegebat per eũ fictio & simulatio contractus qui aliud dictabat: & ꝙ p̃sumebat subornatio testiũ ex quo ꝓpositum fuerat post didicita testificata: & in hoc cõcordãda sunt dicta duo arresta, & ita intelligenda, ne videant contrariari. ✱ ¶ Aduerte tñ quia etiã qñꝙ lucrum de decem pro centenario cõsiderat de iure. c. ꝑ vr̃as lr̃as extra de dona. inter vir. & vxo. & etiam de consuetudine nostra in casu suprapositio, in tit. (des droictz et apparteñ. a gẽs mariez). §.) deniers de mariage) & ibi est glos. in verbo (C'estassauoir dix pour cent) ex quo pretium iustum ęstimatiõis reditus consideratur scđm nos scđm diuersos respectus, et ibi allegaui tex. in dicto. c. ꝑ vestras literas. hic añ allegatũ.

Decem pro centum.

In textu ibi,

En plat pays.

Videtur

Videtur p hanc nram consuetudinem q dispositio aut. nulli credente agricolæ. colla. iij. sit apud nos correcta: & sic quod etiam potest vltra siliquam pro solido quis emere reditum super terris agricolarum. Aduerte tamen, quia ille textus loquitur in creditore dante pecunias mutuò ad vsuram, & non in emente reditum annuum.

§. quinto.

LE seigneur censier peult recourir, aux heritages mouuans de cense par faulte de tenemẽtier, & de cense a luy non payee, & d'iceulx leuer les fruictz, prouffictz & emolumẽs, & les applicquer a son prouffit iusques a ce quil soit paye de sa cense, & des arreraiges d'icelle: & se dedans dix ans celluy q tenoit par auant lesdictz heritages a cense uient, & qu'il demande lesdictz heritages censaulx, ledict seigneur censier sera tenu de les luy remettre & deliurer s'il a este satisfaict des arreraiges par la conception des fruictz, ou sinon parmy ce que auãt toute oeuure il sera satisfaict desdictz heritages: & lesdictz dix ans passez lesdictz heritages demourront audict seigneur censier, & les pourra bailler & acenser a tel qui luy plaira, sans plus estre tenu de les remettre ou bailler a celluy qui les tenoit a cense de luy parauant s'il ne luy plaist.

IDem in comitatu Niuerneñ. & in pluribus alijs locis Franciæ.

In textu ibi,

Peult recourir.

AN istud sit mero iure & ꝓpria autoritate: an verò adiri debeat iudex. vide gl. in. l. de pupil. §. si is cui. ff. de noui ope. nun. quam allegat do. meus Ias. in repe. l. admonendi. col. v. ff. de iureiu. vbi facit regulã: 1 † q quotiescunq; lex cõcedit alicui aliqd' bñficium vel remediũ & de adeundo iudice nihil dicit, intelligitur mero iure: Cogita ex dictis doctorum in. d. §. si is cui.

☞ ADDITIO. Vide in terminis in emphyteuta per Mat. de Affli. in consti. regni Siciliæ quæ incipit, pacis cultum. in. viij. col. ibi, quinto, licet. & ibi ponit quid de locatore. & in illa constõne ponit. xxi. casus, in quibus licet alicui ius sibi dicere ꝓpria autoritate, q tamen intellige prout suprà dixi in tit. (des mainmortes). §. xiij. *

In textu ibi,

Aux heritages mouuans de cense.

AN si dominus ignorauerit q sunt hæreditagia de suo censu mouentia possit cogere censatarium vt ei ostendat: & si nolit ostendere, an omnia præsumantur esse talia, & quid econtra vide Specu. tit. de emphy. versi. lx. lxj. lxij. & lxiij. & Ioan. Pet. de ferra. in forma libel, ad ficti præstationem. & ibi, quid si censatarius nolit demonstrare: quid sit fiendum. & etiam vide Io. an. berberij in suo viatorio iuris titulo, de locato. vbi etiam ponit quid operentur recognitiones quæ fiunt per rusticos.

In textu ibi,

Par faulte de tenementier & de cense.

QVæro, an sufficiat q steterit p decem annos absq; solutione, an vero requratur cũ hoc q nullus sit tenementarius, pondera, q tex. duo copulatiuæ requirit, ideo requirit concursus vtriusq; copulati, ad hoc vt dñs possit leuare fructus: cum ad veritatem copulatiuæ &c. §. si plures. insti. de hæredi. institu. & l. si hæredes plures. ff. de hæredib. instituen. & in hoc differt natura huius census a censu de iure et scd'm iuris dispositionem introducto: nam licet de iure habeamus text. in. l. ij. C. de iure emphy. q si emphyteuta non soluat canonem per triennium cadit a iure suo: 1 † secus tamen est in censuario: quia per non solutionem nunq̃ cadit a iure suo de iure. c. constitutus. & ibi docto. extra de religiosis do. sed hic dicitur, quod si censuarius nõ soluat censum, vel pensionem: & nullus fuerit tenementarius rei censualis põt dñs census ad rem recurrere: q res censualis pro censu est hypothecata: quæ quidem hypotheca transit cũ re & eã afficit. l. si prędiũ. & ibi Bal. C. de euic. & est ius acquisitũ in re per hypothecã. l. eos. C. de pig. §. item seruiana. insti. de actio. & ideo deficiente solutione & tenementario, ad rem recurrere potest & actio hypothecaria est realis, & iõ dari debet ad rem & in hoc est: q de consuetudine dñs census retinet dñium directum transferendo solum dñium vtile in censuarium: rõne cuius dñij directi potest ad rem recurrere deficiente solutione pensionis quæ debetur per dominum vtilẽ. Questio

ET licet de iure annua p̃statio nõ sit nec realis, q nõ debetur a prædio: nec personalis: quia non debet persona p̃sonę: arg. l. gaius. ff. de ãnuis leg. ideoq; nõ cau sat ius in re, nec obligat tertium possessorẽ singularẽ, vt possit agi cõtra eũ imediatè. l. fi. §. j. ff. de cõtrah. emp. cũ similibus. tñ istud fallit de cõsuetudine nr̃a vt hic. & in cõsuetudine sequẽti; vel latius dicã & melius ad ꝓpositũ.

In textu ibi,

Et de cense a luy non payee.

1 DIC q probatur † solutio census retro, si probetur soluisse per tres annos vltimos. l. quicunq;. C. de apo. publicis. lib. x. q intellige qñ solutiões fuerũt factę p se singulo anno: secus si semel ꝓ tribus. Bal. in. l. ij. C. de dotis ꝓmis. Ita tenet do. me⁹ Ias. q multũ extollit illam. l. quicunq;. in. l. ij. in. lxix. & lxx. col. C. de iure emphy. nã vt dicit ibi dominus meus, etiam dominus recipiendo solutionem non poterit amplius expellere censatarium. Solutio census ꝓbatur retro.

2 ¶ † Sed quæro, an per solutionem triennalem pensionis debitæ ratione census, & receptionem per dominum census præsumantur soluta fuisse laudemia. Questio

1 ¶ Sed quæritur quis probabit solutionem: an censatarius soluisse, an dñs sibi non fuisse solutũ. Bart. in l. ij. C. de iure emphy. & Panor. in c. potuit extra de locato. Aduerte tamen, quia hoc casu videtur esse de intentione domini quod censatarius non soluerit.

Videmus in practica quo ad nos quod si subditus, aut censatarius non soluat debitum quod dñi solent facere pone ad manũ eorum fructus hæreditagij censatarij, aut alias reditualis: & illos, vt sepe videmus, faciunt leuare & recolligere. An ex hoc subditus possit se dicere turbatum & intentare casum nouitatis cõtra dñm talẽ Dic quod si rite fuerit processum ad appositionem talis manus, quod subditus nõ potest intentare casum nouitatis. G. benedi. in sua repe. c. raynu. in verbo, & vxorem. nu. 95. de testa. Secus si iniustè & iuris ordine nõ seruato. c. conquerente. de resti. spoliato. Ratio: est quia si non rite processum fuerit, non dicitur iustè possidere qui auctore iudice dominij possidet. notant Alex. & alij in. l. iuste. ff. de acqui. posses.

In textu ibi,

Et les applicquer a son prouffit.

Aduerte tñ quod si colonus censuarius aut emphyteuticarius soluat censum, aut reditum, seu pensionẽ nõ solũ eidem res non põt auferri, immo nec cẽsus, aut reditus seu pensio augmẽtari. per tex. in. l. fi. C. de alluuio. & in. l. j. C. in quibus causis coloni. lib. xj. Bñdi. in repet. c. ray. in verbo, & vxorem nomine adelasiam. numero dccccl xxxiij. & dccccl xxxiiij. de test. *

In textu ibi,

Et les dix ans passez.

De isto tempore decennali quid operetur, vide Io. sanxon in consue. Turoneñ. ti. (des droictz de basse iustice) arti. xxxij. fo. xxx. & xxxj.

Prædium tributarium præscribitur spatio duorum annorum qñ relinquitur incultum & desertum. l. quod agros. C. de omni agro deserto. lib. xj. nam eo ipso quod quis negligit per biennium, perditur ciuilis possessio, & naturalis, & etiam dominium: si agri sint tributarij nõ de iure, sed ex forma statutorum vel consuetudinis. Bal. in c. j. de præscriptio. nec est dñium directũ, sed vtile quod tali tempore præscribitur, prædicta dicit Feli. in rub. de præscriptio. in. v. col. ver. fallit nono cũ ergo ex hac cõsuetudine nostra fundi censuales sint tributarij rõne census & pensionis debitæ: ex cõsuetudine æquum est vt per negligẽtiam præscribant certo tẽpore. arg. d. l. quod agros. cõsuetudo tñ nostra loco biennij voluit esse decennium: quod est iuridicum cũ tale tẽpus dicat longum tempus, glo. est in. l. quod filius. C. de peritio. hære. Bal. in rub. de præscri. longi temporis. Et in rubrica quæ sit longa consuetudo. C. Feli. in ca. ceterũ. extrà de rescri. do. meus Ias. in. l. j. in. iij. col. C. de fideicom. & idem Feli. in. ca. vigilanti. in. v. col. extra de præscriptionibus.

Præscriptio præd[i]j tributarij. 1

Decennũ longum tempus. 2 3

4 Aduerte etiã quod si dñs post decẽ annos effluxos & trãsactos receperit solutionẽ pro vno anno, nõ poterit amplius expellere dictũ cẽsatariũ licet possit agere pro pensiõibus annorum pterritorũ, ita Spe. in tit. de locato. §. nũc aliquo. ver. xvij. do. meus Ias. in. l. ij. in. lxx. col. C. de iure emphy. §. ibi tertiò aduertite.

Sed quero pone quod pendeñ. tẽpore decennali cẽsatarius non apparet, sed aliquis procurator pro eo qui soluit semper censum: an post decem annos dñs possit adhuc recurrere ad rem censualẽ, dicendo cẽsatariũ esse ex quo diu stetit illum esse mortuum & sic ex quo non apparet hæredes res cẽsualis debet ad eum redire: nec vult accipere censum à procuratore: procurator aũt vult stare in possessiõe donec certi ficatus sit de morte: quod iuris: Bal. in aut. qui rem. in fi. C. de sac. san. eccle. do. meus Ias. in. l. ij. in. xlviij. col. cũ seq. C. de iure emphy. quærit de simili quæstione in emphyteuta ecclesiæ qui habet rem ab ecclesia in emphyteusim pro se & suis: sed hic casus noster non est similis: nam hic nõ cõsideratur cessatio pẽsionis, ex quo non cessatur a solutione pensionis, nõ credo quod dñs post decennium possit rem censualem dare alteri, etiam si nõ appareat censatarius: sed solũ eius procurator qui noie censatarij soluit pẽsionẽ. Cogita si casus eueniret, ex his quæ dicit dñs meus in loco hic ante allegato.

Aduerte tñ ad prædicta: quia vr̃ quod hæc nostra consuetudo sit contra dispositionem iuris: quia cõis est post gl. per docto. in. c. constitutus. extra de religio. quod cẽsatarius cessans etiam per mille annos nõ cadit a iure suo. & ita tenet Io. fab. in §. adeo. insti. de locato. & Io. de imo. in. c. ad audientiam. extrà de rebus eccle. non alie.

5 Et in hoc differũt contractus emphyteuticus a censuali: quia in emphyteutico si cessauerit per trienniũ cadit a iure suo. l. fi. C. de iure emphy. secus de iure in censuario, quod nõ cadit in cõmissum. d. c. cõstitutus. vbi gl. alia vr̃ esse differẽtia: quia dñs cẽsus transfert omne dñium scilicet directũ & vtile: emphyteuticarius tñ vtile habet dñs emphyteute directum notant docto. in. l. j. C. de iure emphy. Io. tñ fab. in. §. adeo. insti. de locato. dicit quod scit quod de consuetudine censatarius cadit a iure suo per cessationem solutionis. Item etiam ille qui recipit censum dicitur dominus directus, & recipit laudemia vt dictũ est ante. ¶ Vide Boerium in consue. Bituriceñ. tit. de cõsuet. feudorum. §. xxiiij.

Differentia inter emphyteutã, & censuarium.

6 Sed quid si dicatur in contractu quod talis dedit talem rem tali ad cẽsum & emphyteusim: an sit cõtractus emphyteuticus, & sic per cessationem triennalem excludetur a iure suo, an vero sit cõtractus censualis: & sic per cessationẽ decenalẽ excludetur a iure suo. Io. fab. in. d. §. adeo. quærit de hac quæstione: vide plenius per do. meũ Ias. in. l. ij. in. xxxv. col. C. de iure emphy. vbi semper dicunt quod potius est psumendũ quod sit contractus censualis, quã

Questio

7 emphyteuticus. Soci. in consi. suo. cclxvj. in. x. col. ¶ An istud sit verũ etiã in censatario fisci vel ecclesie. in fisco vr̃ quod non: quia de iure habet bieñiũ in locatione, & trienniũ inter priuatos. l. quod agros. vt hic añ dictũ est. C. de oĩ agro deserto. Et iõ cũ princeps huius patriæ dicat in fine harũ cõsuetudinũ quod nõ intẽdit per cõtẽta in dictis cõsuetudinibus piudicare suis iuribus. Credo quod quo ad cẽsatarios principis nõ habeat locũ iste. §. Et aduerte quia ecclesia de iure

Censatarius fisci

Ecclesiæ.

8 censatariũ nõ soluẽtẽ põt expellere post bieñiũ. aut. qui rẽ. C. de sacrosan. eccl. & de iure canonico statim. x. q. ij. c. cassellas. §. qui rẽ. ¶ An istud ius sit sublatũ per hãc cõsuetudinẽ quo ad cẽsatarios ecclesie, an vero semper remaneat ecclesia in suo iure. Credo per ea quæ dixi in. §. j. in gl. (L'hõme et femme) supra: Des retraictz) quod ecclia ligat hac nr̃a cõsuetudine contra ius. ¶ Ad vltimã quæstionem gl. vide Boeriũ in consue. Bituriceñ. tit. de consue. feudorum. §. xxiiij.

In textu ibi,

Demourront au seigneur censier.

Sed quæro

1 Sed quæro,†an hoc casu cẽsatarius sit priuatus ipso iure suo fundo censuali,an verò requirat sententia, videtur ꝙ sic:cùm loquatur per verbum futuri temporis.faciũt quæ in simi notat do.meus Ias.in.l.ij.in.ij.&.iij. col.C.de iure emphy.vbi plura dicit in simili quę faciũt ad propositum.vide eundem ibi.

io

Sed pone ꝙ censatarius ante illud tempus imposuerit seruitutem, aut aliud onus super re cẽsuali:an si hoc casu res censualis reuersa fuerit ad dñm teneatur dominus cẽsus ad illa onera p censatarium imposita?Bal. in.l.iij.C.de serui.& aqua.dicit ꝙ in re emphyteutica dominus non tenetur:quem sequitur do.meus Ias.in .l.fi. col.xxxiij.ibi octauò quæro.C.de iure emphy.cum,em phyteuta & cẽsualis æquiparentur:vt tenet ibidem do. me⁹ Ias.col.xxxviij.ibi,decimoctauò quæro.¶Philippus decius cõsi.suo.cxxxix.inci.primò nõ vr̃ dubitandũ.col.iij.in.ij.vol.alle.Alex.in quatuor cõsilijs:& Bal. in cõsi.ccclxxj.in.j.vol.& Soci.in cõsi.lxxxv.inci.viso p cessu.col.penul.✻¶Aliter tñ in re censuali dispositũ est p consuetudinem nostram:vt in.§.præcedenti habetur.

tio

Pone ꝙ dñs aliquis dedit aliquã rem Titio ad censum cum hoc ꝙ eidem dño solueret singulis annis decem corbes frumẽti,& Sempronio duas: talis Titius stetit per decem annos absq; eo ꝙ soluerit dictum censum,dimittendo rem censualem incultam & desertam: ex quo res reuersa est ad dñm,an teneatur dñs soluere Sempronio dictas duas corbes frumenti?¶Istam quæstionem originaliter format Guilielmus de cugno in.l. adoptiuum.§.patronum.ff.de in ius vocan.vbi arguit ad partes.Et finaliter concludit ꝙ dñs imperpetuum tenebitur illi Sempronio ad prædictas duas corbes frumenti.per illum textum,& textum in.l.j.C.si mancipiũ ita fuerit alie.in q̃bus dicit̃ ꝙ si res ad me redeat,debeo seruare cõuentionem q̃ volebã seruari per alium cum quo super ea re cõtraxi.Et cum eo tenet Ang.in.d.§.patronũ Et ibi Alex.& do.meus Ias.post Pau.de cast.dñs tñ Ias.in.l.ij.in.xlij.col.ver.xxiij.quęro.C.de iure emphy. dicit quod veritas huius quæstionis pendet ab his quæ ponunt Bar.Ang.& Imo.in.l.qui Romæ.§.flauius.ff.de ver.obli.& latè Bar.in.l.cum a socero.C.de iure dotiũ. & in alijs locis p eum allegatis ibi in q̃bus tangitur an per pactũ sit ius tertio irreuocabiliter acq̃situm:an vero possit reuocari:q̃a si per tale pactum supradictũ sit ius illi Sempronio irreuocabiliter acq̃situm,nõ est dubium ꝙ dñs ad quem res est reuersa tenetur perpetuo illi Sempronio.Si vero tale ius sit reuocabile,tunc secus.

ADDITIO. Aduerte etiã ꝙ habens fundum non põt per inuestiturã nouã p̃iudicare agnatis,q̃bus cõpetebat ius per antiquã inuestiturã:vt tenet Mat.de afflic.in cõsti.regni Siciliæ q̃ incipit,cũ circa iustitię.in.viij.not.✻¶De reseruatione iuris quę fit tertio.vide Alex.in consi.suo.xxviij.col.iij.in primo vol.Feli.in.c.inter monasterium.col.ij.de re iudic. vbi allegat illud consilium Alex.ꝙ est repetitum in cõsi.xxxj.in.ij.vol.dicam infra.

stio

Aduertendum est etiam, an si acquiro tertio aliquod seruitium ei præstandum per alium,an possim postmodum reuocare,videtur qđ sic, per textum in.l.iij.Et ibi Barto.ff.de seruis exportan. per.l.j. Et ibi Bal.C.si mancipium ita fue.alienatum. & refert dominus in.d.l.ij.in.xcij.col.C.de iure emphy.de quauia brocardica plenè idem do.meus in.d.l.ij.in.xcviij. col. ¶Et

2 adde,†an impetrans bñficium vel priuilegium in quo cõtinetur fauor tertij possit renuntiari illi priuilegio inuito illo?vide Panor.in.c.ex conquestione.in.iij.col. extra de restitutio.spoliato.Et vide p dñm Felinum in rubrica de rescriptis.& in ca.ex tenore. post Panor.in primo not.extrà de rescriptis.& distinguit plenè Panor.in d.c.ex conquestione.Adde etiã quæ dicit do . meus Ias. in.l.si arrogator.in antepe.col.ff.de adop.vbi dicit ꝙ si dilatio data est vni ad pbandũ,certũ est ꝙ est cõis vtriq; parti:nunquid ille cui data est possit renuntiare,vt alter nõ vtatur.¶Aduerte:quia vt cõiter videmus,cũ venditores vendunt,vt plurimum in dictis venditionibus vendendo dicunt:prędia per eos teneri vel esse onerata tali cẽsu vel reditu ãnuo,a tali vel tali dño. Quid opet̃ talis mẽtio:& si stipulet̃ vẽditor ab emptore ꝙ soluet p̃dicta onera,an talis stipulatio psit dño census?Ista q̃õ fuit aĩs decisa in ciuitate nr̃a Heduẽ.p dictũ Spe.i.ti.de locato. §.nunc aliqua.ver.lx.&.lxiij.& istam q̃õnem etiã examinat Io.berberij in suo viatorio.tit.de locato.ver.quærit̃ etiã de alia.¶In contrarium tñ videbantur facere ea q̃ hic ante dicta sunt,& ita fuit iudicatũ in hac dicta ciuitate pro Petro Huguem.cõtra nepotes magistri Antonij quartier. Fuit tñ postea dictũ per curiam parlamẽti Burgundiæ contrarium in supradicto casu:quia cũ dictis verbis alio modo constabat de constõne reditus,& de solutione facta per aliquot annos. Questio

Vide etiam de hac quęstione per.G. bñdicti in sua repetitio.c.Ray.in verbo,& vxorem Adelasiam. nu.1006.de testa.vbi plene & ibi etiam de materia recognitionis, & quid operetur.

In textu ibi,

Sans plus estre tenu.

Barto.in.l.j.§.permittit̃.ff. de aqua quotidiana.dicit istud nõ esse idem q̃n emphyteusis finita est per generationẽ:puta quia data fuit ab ecclesia certa res in emphyteusim cuidam vsq; ad tertiam g̃nationem:ꝙ si finita est illa g̃natio,ꝙ descendeñ.possunt petere eis confirmari,& de facili impetrabunt,& est iniuria si nõ fit,refirmatio.Et iõ posset appellari de iure canonico ad superiorem,vt cogat ꝙ refirmatio fiat de hoc in.c.bonę memoriæ.de postu . prelato.vbi gl.allegat hunc tex.& est tex. in.l.nullius.C.de decu.lib.x.sed secus est in hoc casu: q̃a hic censatarius amisit sua negligentia seu culpa,ex quo
1 debet sibi imputari cum†damnũ ꝙ quis sua culpa sentit sibi debet imputari.de qua doctrina Bar.in dicto .§. permittitur multi doctores tam consulendo:q̃ alias fecerunt magnum festum.Et circa eã multum insudauerunt,maxime Alex.in consi.suo.lxxx.in.vj.col.in.j.vol. do.meus Ias.in.l.ij.in.xxix.col.C.de iure emphy.vbi di-
5 cit,†ꝙ talis facultas seu potentia petẽdi refirmationem p̃scribit̃ anno.do.Fran.cur.plenissime vbi adducit multos tenuisse cõtra Bar.Ro.cõsi.lxx.inci.visis themate.i.ij. col.Et in cõsi.xxij.i.ij.col.& in cõsi.ccxij.inci.quo ad primũ.in.ij.col.Ale.in cõsi.x.i.iij.vol.Io.de imo.i cõs.xxvij. inci.viso q̃dã instr̃o in.ij.col.ibi,i cõtrariũ facit. Et i cõs. xxxviij.inci.i casu p̃misso.in.ij.col.& i cõs.lxviij.i.ij.col.

Damnũ alicui sua culpa proueniens sibi imputatur.

ADDITIO. De hac materia vide Mat. de af. in cõsti.regni Sicilie quæ incipit sicut accepimus.i.viij.not.vbi limita illã doctrinã duobus modis,vno mõ scilicet si fili⁹ nõ sit heres p̃ris. Alio mõ,nisi anteq̃ filius perijsset iam alteri locata fuisset.

¶Quid de iure esset dicendum in censatario vagabundo, vide Ioan.berberij in dicto suo viatorio.tit.de locato.versi.quæro etiam de quotidiana quæstione.vbi per eundem plenè.

§.sexto.

LE seigneur censier ou rentier d'aulcune chose peult adresser. Et a son action pour les arreraiges a luy deubz de la cense ou rente contre l'assignal. Et contre le tenementier d'icelluy, sans ce qu'il soit tenu de discuter l'action personelle contre le principal oblige, ou ses hoirs, s'il ne luy plaist.

ISTud erat de iure codicis.l. persecutione pignoris omissa debitoris actione personali conuenire creditor vrgeri non potest.C. de pig.de iure tñ autenticorum nõ poterat agi hypothecaria,donec fuisset discussa actio personalis cõtra principalẽ debitorẽ.aut.hoc.si debitor.C.eo.de pig. sed hodie iure nouissimo,& lege nostra municipali idẽ est ꝙ iure codicis.Et iõ redimus per hanc consuetudinẽ nostram in hoc ad ius antiquum.Et ideo aduerte ꝙ autentica hoc si debitor.C.de pig.limitatur hic per consuetudinem nostram.De qua limitatione & pluribus alijs vide do.Sozinum in suis fallentijs,in litera.E. in regula excusio.cxxxiiij.vbi ponit duodecim limitationes ad dictam aut.hoc si debitor.& ad authenticam. pręsente. C.de fideiuss.¶Et materiam excusionis qñ & quõ fieri debeat,vide do.meum Ias.in.§.item si quis. in.xv. xvj. xvij.xviij.xix.&.xx.colũ.insti.de actio.vbi plene & nota qa potest quotidie euenire in casu,scilicet qñ quis est obligatus pro vno debito,ꝓ quo eius bona sunt hypothecata in genere sine constitutiõe redditus,Et vide hoc casu per An.barb.in consi.suo.xxviij.in.j.vol.¶De materia huius consuetudinis vide Boerium in consue. Bituriceñ.titu.de consuetu.hypothecæ.§.j.vbi dicit ꝙ hęc consuetudo non habet locum in sola obligatione personali.

In textu ibi,

D'aulcune chose.

CRedo ꝙ per ista verba(daulcune chose.) ista cõsuetudo tm intelligatur de hypotheca spãli,non de hypotheca quæ habet omnia bona hypothecata ꝓ aliquo reditu annuo.Cùm etiam de iure authen.hoc si debitor C.de pig.super qua vr̃ fundata hæc consuetudo non vr̃ habere locum in hypotheca generali;vt videtur tenere Bar.in.l.si creditor.§.quærit̃.ff.de distractio.pig. vbi vr̃ tenere ꝙ hypotheca gñalis non impedit dñij translationem ita ꝙ prius est agendum cõtra principalẽ debitorẽ q̃ contra tertiũ possessorẽ,qñ est tm̃ hypotheca gñalis: ita ꝙ illa ꝑposteratio ordinis in hoc casu vitiat ꝓcessum & reddit processum retro nullũ:qñ est oppositum añ litem contestatam vt ꝑ plura tenet Barb.in.d.cõsi.xxviij. in.vij.&.viij.col.in.j.vol.Et facit,quia dictio aliqua seu alicuius rei est diminutiua seu moderatiua.gl.est singularis in cle.vnica.super verbo aut earum parte, de foro comp.& ibi Abb.& in.c.relatum(le second) de test.

☞ADDITIO. & ꝙ dictio aliqua sit diminuta tenet Bertran.in consi.suo centesimo in prima parte,nu.viij.Et aduerte,quia etiam vr̃ ꝙ cõstitutio seu emptio annui reditus assignata generaliter super oibus bonis non specificatis aliquibus in contractu non vr̃ bona nec de iure approbata:sed tm̃ in casu in quo certa bona sunt expressa in contractu emptionis annui reditus pro securitate illius affectata seu pro solutiõe obligata:vt satis faciũt textus ad literã in extrauagantibus regimini.§.&.ij.de emp.&venditione. Qm̃ añ hmõi extrauagantes erat dubium.an tales cõtractus emptionis annui reditus essent validi an vsurarij, & ꝑ illas extrauagãtes ꝑmittunt̃ cũ illis qualitatibus:iõ sine illis non videntur approbari,immo reprobati cũ vnius inclusio alterius sit exclusio:dixi in meo monologio,in vbo,vsura.& in meo Catalogo gloriæ mundi,in finali ꝑte in.xcix.cõsideratiõe ver.ꝑ.xxv.limitatiõe aduerte.*

In textu ibi,

Et a son action.

AN hæc actio descendens ex statuto sit bonæfidei vel stricti iuris:vide Bal.in rub.de constitutio.extra.col.iij.Et an sit ciuilis,vel prætoria,vide do.meũ Ias. in.§.sed iste.col.vj.Et ibi quæ vtilitas proueniat ex ista inuestigatione.& dicit Alex.in.l.si constante.ff.sol.mat. Exce.excussionis
1 col.x.†ꝙ exceptio excussionis est de apicibus iuris, & tamen potest opponi coram arbitro.

In textu ibi,

Contre l'assignal.

IN hoc intentatur,actio hypothecaria realis,quæ multum practicatur in hac patria Burgundię,maxime in cancellaria:eo maxime,quia venduntur hæreditagia affectata reditibus pro arreragijs debitis subhastatiõibus primo factis,& decreto iudicis interposito traduntur et deliberantur vltimo appretiatori:& cõcluditur in libello ꝙ soluere cogat̃ tm̃ pro arreragijs escheutis: & in his quæ cedent lite penden.& ꝙ cogat̃ in futurum soluere. Quã practicam ponit Io.fab.in.§. præiudiciales.in.vij. viij.&.ix.col.insti.de actio.vbi ponit quõ in talibus sit agendũ & concludendũ:& licet aliqua dixerim & amplissime in tractatu pignorum de nostra subhastatiõe, tamen in gl.seq.aliqua dicam. Actio hypothecaria realis.

1 SEd tamen quæro an annua præstatio sit seruitus:vr̃ ꝙ non realis,quia non debetur prædio:nec personalis,quia non debetur a persona personæ.argu.l.gaius.C. de annuis lega.Ideoꝙ non causat ius in re, nec obligat tertiũ possessorem singularem vt possit,agi cõtra eum immediate.l.fi.§.fi.ff.de cõtrahen.emp.l. fundi trebatij. Quęstio
2 ff.de vsufru.leg.†& sic nõ sequitur fundum.l.liberto.ff. de auro & argẽ.leg.&,istud vr̃ esse de iure.¶Tñ de consuetudine & vsu Burgũdiæ si sit certa res assignata siue obligata pro reditu,vt cõiter fit,creat ius in re,& adhæret rei:adeo ꝙ sequitur rem & functi possessorẽ: qđ est æquum & iuridicum.arg.l.imperatores.ff. de pub.

ET ista est prima limitatio ad id ꝙ dictum est,ꝙ annua præstatio non sequitur fundũ & fundi possessorem:quæ probatur per hanc nostram consuetudinẽ. Annua ꝑstatio nõ sequitur fundum.

SEcundo limita nõ habere locũ in alimẽtis ꝑstandis. l.hactenus.ff.de vs.vbi tex.eqparat tributũ & alimẽta,& dicit ea esse onera fũdi.facit.l.ij.ff.de ali.& ciba.leg. Alimẽta

Tertiò

TErtiò limita in tributis, quia sequuntur fundum.l. fi.C.sine censu vel reliquis.facit.d.l.hactenus.cũ ibi notatis.¶ Vide Boerium in hoc in cõsuetudine Bituricẽ.tit.de consue.hypothecæ.§.j.

me QVartò fallit in decimis argumẽto.l.munerũ.§.primoniorũ.ff.de mune.et hono.faciũt q̃ dicit Sozi. in cõsi.ccxxvij.col.j.per tex.in.c.cùm nõ sit.&

3 ibi Inno.& docto.extrà de decimis vbi dicit† ꝙ decimæ prædiales debentur à possessoribus percipiẽ. fructus. facit.c.si quis laicus.xvj.quæst.j.

QVintò fallit, si ex vetustate tanti tẽporis ꝙ de cõtrario memoria non sit, præstatio annua nõ fuit soluta super aliquo fundo: quia tunc adhæret rei immobili ex vetustate quę vicem legis obtinet.arg.l.primæ in fi.et.l.sequẽ.ff.de aqua pluuia arcenda.idem dic si non ex vetustate, sed solũ per triginta annos quia oẽs prę scriptiones de consuetudine sunt redactæ ad hæc tempora, & in hoc casu erit similis seruituti: quia sicut seruitus fundi sequit̃ fundi possessorem, & hæc.l.penul.ff.de serui.l.via.§.si fundus.ff.de serui.rusti.prædio.l.j.C.cõia prædio.l.traditio.§.j.ff.de acqui.pos.secus tñ esset etiam si ex vetustate, vel per triginta ãnos ꝑcepissem, siue prędecessores mei ab aliquo & suis ꝑdecessoribus annuam pensionẽ nulla re designata, vel nullo fundo designato: quia tunc illa obligatio esset personalis.argumento.l.fi. §.fi.ff.de cõtrahen.empt. Aduerte etiam, quia Cy.in.l.si quis argentum.in secunda oppositione.C. de donatio.

4 †quòd reditus importat ius reale, annua pręstatio ius personale.

ditus ... ẽsus ... erunt ET reditus† non tm̃ importat q̃tum census: quia habens reditũ non dicitur dñs directus, nec habet laudemium, nec retentionẽ, nec alia priuilegia q̃ habet dñs census: vt supra eodem tit. dixi in.§.j.& licet cẽsus supra censum non possit imponi: tñ reditus supra reditũ imponi potest: tñ primus reditus prius soluitur, & in hoc quia prior est tp̃e ideo potior est in iure & in hypotheca & in hoc videmus quotidie versatur curia cancellarię huius ducatus Burgundię in collocatione creditorũ habẽtium reditũ in re: quia qui prior est tempore, potior est in iure.l.si fundus.§.si duo.ff.de pig.

SI aũt pluribus simul constituuntur eodem momento, puta in vna verborum conceptione: tũc cuilibet datur pro dimidia re, si vero diuersis momentis, tũc cuilibet insolidum, dicto.§.si duo.&.l.idemq̃.§.si tibi.ff. q potio.in pig.habean. De hac regula cũ plene examinet̃ ꝑ Bar.in.l.si & iure.ff.q potio.in pig.habe. Et per Dy.in regula qui prior.cum apostillis & additionibus ibi: de

uestio 6 reg.iur.in.vj.nõ vlterius me extendo.¶ Sed quero: †aliquis censatarius diu soluit censum alicui, an teneat̃ illi ignoranti pro qua rem sibi soluerit ostendere rem pro qua soluit, & q̃ ab eo tenet Spe.tit.de emphyteusi: ver. lx.quęrit de hac qõne, & conclusiue tenet ꝙ non, & vide eundem ver.lxj.lxij.&.lxiij.quõ sit fiendum, qñ censatarius dicit ostendas mihi rem super qua ego debeo censum: alias non soluã amplius.& vide in.§.pręcedẽti. in gl.j.ibi, (aux heritages mouuans.) Aduerte ad vnũ verbum Alex.in consi.cxiij.in.iiij.vol. in fi.

SEd an ꝑ istam consuetudinẽ, quę dat facultatẽ recurrendi ad assignale ordo.l.a diuo pio.§.in venditiõe. ff.de re iudi.sit sublatus, ita ẽt ꝙ contra tenemẽtariũ nõ sit primò incipiendũ a mobilibus, Credo ꝙ in hoc sufficit, ꝙ ista cõsuetudo tollat in aliquo ius cõe: qm̃ sufficit ꝙ tollat̃.aut̃.hoc si debitor.C.de pig. Ita ꝙ hoc casu, ẽt si fiat executio cõtra tenemẽtariũ, ꝙ icipi debeat a mobilibus, al's actus erit nullus. Feli.in.c.cũ dilecta.i.vj.col.extra de rescri. Alex.cõsi.v.col.iij.in.ij.vol.Io.de imo. in.d. §.in venditione. Item hęc cõsuetudo tollit tm̃ obstaculũ iuris ꝙ erat: ꝙ primo erat conueniendus debitor principalis: vt satis declarant verba sequẽtia in textu ibi.(Sans ce qu'il soit tenu &c.

In textu ibi,

Contre le tenementier.

ADuerte quia differentia est inter detinere & possidere: & habere: vt est tex.& ibi doct.in.l. stipulatio ista habere licere.§.hi quoq̃.ff. de verb. obli. & in.l.

1 possessio.§.qui in aliena .ff.de acq.pos.† & hoc ṽbũ tenementarius deriuat̃ & procedit a verbo teneo: ꝙ qñq̃ significat habitare seu morari vt Vergilius.iij.Geor.Que gurgitis huius ima tenes. Hic verò credere capiendum istud verbũ pro detentore.de quo vide quõ differũt in §.j.insti.de verb.obli. Vide practicam Papiẽ.in sua practica, in forma interrogationum fienda reo conuento actione reali.in gl.vel etiam detentator.et in gl.primò andictus. Et vide etiam quõ detentator capiatur, ꝑ Ale.cõsi.suo.lj.in vlti.col.in.j.vol.¶ Et aduerte ad id ꝙ dicit Fe-

2 linus in rubrica proœmij decreta.in.ij.col.† ꝙ ex cõiusu loquendi possidere accipitur pro detinere: ꝙ an cõprehendat locatorẽ, vide Alex.in dicto cõsilio quinquagesimoprimo. Et vide eundem Papiẽ.in forma libelli in actiõe reali, in gl.tenet & possidet.et in apostilla. Et vide Barb.in rub.de fide instrumentorum in.x.col.

Tenementarius quis.

Detentator.

Possidere.

☞ ADDITIO. Et sic vides hic ꝙ hoc casu datur actio cõtra singularem successorem. Sed quid in obligatione quę in vim pacti põt executioni demandari contra debitorem, an si interim alienat bona, possit fieri executio contra singularem successorem, vide Mat.de Affli.in consti.regni Sicilię, quę incipit, pacis cultum.in.vij.col.vbi dicit ꝙ si in instrumento apponat clausula precarij aut constituti per debitorem constituentem se possidere bona sua pro debito, ꝙ creditor poterit etiam propria autoritate executionem facere cõtra singularem successorem, ꝙ est multum notandum, & esset hoc casu magna limitatio ad consuetudinem nostram suprà positam in titulo (des rentes vendues a reachat & executions).§.iij.qui incipit (meubles nont point de suytes en hypotheques) quoniam videtur quod ille.§.non habeat locum quando debitor constituit se tenere bona sua nomine creditoris pro debito. dixi ibi. ✳

ADuerte quia Gui.pape in consi.suo.iij.in.j.vol.dicit ꝙ actio realis põt intentari cõtra locatorem: qa ipsa datur etiam cõtra tenentem seu detinentem.l.officium in fi.ff.de rei ven.facit dictum Innocẽ.in.c.qm̃ extra, vt lite non contesta.&.c.cũ super.in medio magnę gl.extra de re iudi.& Petrus de ferrarijs in forma interrogatorio

3 rum, in verbo, detentor.¶ Adde† an locator possidet Feli.in.c.inter dilectos.col.viij extra de fide instrumento. vbi dicit ꝙ inter contrahentes ꝑ locationem probatur possessio, sed non inter extraneos.& vide tex.multũ singularem in.l.si pignus.ff.de pig.actio.vbi per locationẽ retinet̃ possessio.¶ Adde Alex.consi.suo.xxviij.in.ij.volu.vbi etiam allegat.l.quædam mulier.ff.de rei vendi. Si tñ locator aut colonus tradat post possessionem quam

Locator an dicatur possessor.

habet ab emptore alteri, an preiudicet dño, vide Bal. in cõsi. cccxxv. in. j. parte. ¶ Et an teneatur soluere tributa, vide Alex. in consi. iiij. in. v. vol. alle. per Pyrrhum in cõsue. Aurelianeñ. tit. de feudis. c. iiij.

ET adde Alex. in consi. cxxiij. in. ij. col. in. j. vol. & vide Bal. in. l. j. C. cõia de vsu. qũo verbum possidere simpliciter prolatum accipiatur, crederem hoc casu qđ intelligatur contra tenementarium habentem aliquod dominium quodcunq; siue vtile, siue directum, qđ est

Vsufructuarius

4 pluribus modis: † ideo etiam intellige in vsufructuario q habet dñium: vt satis probat do. meus Ias. in. l. j. §. fi. ff. de no. ope. nun. Et etiam in illo qui possidet, ex quo etiã comprehenditur vsufructuarius: vt notat Bar. in. l. de pupillo. §. sextus. ff. de noui ope. nun.

5 SEd quia † tenementarius tenetur etiam pro oĩbus arreragijs escheutis, etiam præteriti tẽporis: vt notat in. l. imperatores. ff. de publica. & in. c. tua nobis. & c. pastoralis extra de decimis dixi. s. in ti. (Des droictz & appartenãces à gẽs mariez). §. (La femme apres le trespas) in gl. statim allegãda: an etiã vsufructuarius ad tempus puta mulier pro iure dotalicio, vel pr̃ pro tempore administratiõis filij vsq; ad tempus pubertatis teneant̃ & possint cogi etiã pro arreragijs escheutis, & præteriti tẽporis. ¶ Quãtum ad mulierem credo q tenetur solùm pro tẽpore pro quo habet vsumfructum. Et si cõueniat̃ in totum, q potest facere, creditor habet recursum cõtra hæredes mariti. s. in tit. (Des droictz & appartenances a gens mariez) in. §. (La femme apres le trespas de son mary.) Et idem de patre dixi. s. in tit. (Des enfans de plusieurs lictz). §. (Et aussi le pere est legitime administrateur.) Sed plenè i dicto. §. (La femme apres le trespas) in

6 gl. (Et supporter la moytie &c.) † Sed aduerte an tenementarius tenetur soluere decimas pręteritas vide supra tit. (Des droictz & appartenances à gens mariéz.) §. vj. in gl. (& supporter la moitie des charges) ver. primo in additione ibi posita, incipiente, dic idem.

☞ ADDITIO. Vide Mat. de Affli. in decisi. suis. decisio. xcv. ⁎

ET aduerte, quia in hoc intentatur hypothecaria cũ datur contra possessorem, & iõ est in rem. l. pignoris. Et ibi Bar. & Bal. C. de pigno. l. pignoris. Et ibi Bart. ff. de pig. Et idem Bar. in. §. ne aũt tertij. in procemio digestorũ. & do. meus Ias. post alios in. §. item seruiana. in

Iudex competens.

7 stituta de actioĩb⁹. † Ex quo sequit̃, q iudex loci rei, hoc est vbi res est sita, debet esse iudex: hoc est, si dñs census agat cõtra assignale vel tenementariũ: iudex loci vbi res est sita, dicit̃ iudex cõpetens, & poterit pcedere vsq; ad primum decretum: & etiam iudex domicilij personę tenementarij dicit̃ iudex competens: ita q est in arbitrio actoris eligere quem velit: ita est tex. & Bar. Bal. & Pau. de cast. in. l. fi. C. vbi in rem actio. q ita intelligit illam legẽ: nã iudex domicilij est potissima cã iurisditiõis. Bal. in. l. j. C. si a non cõpetẽ. iudice ex quo & pluribus alijs motiuis dixi q de re sita extra balliuatũ Hedueñ. potest qs agere cõtra tenementariũ habẽtem domiciliũ in balliuatu Hedueñ. coram dño balliuo Hedueñ. pro arreragijs escheutis, non inficiando tamen qđ posset etiam cõueniri coram iudice loci vbi res est sita, vt procedatur contra eum si sit absens vsq; ad primum decretum. Et ideo cùm sit realis, non potest iudex ecclesiasticus cognoscere. Ioan. fabri in. §. item seruiana. in. ix. colum. insti. de actio. & dixi. s. in. §. j. huius tit. in gl. (Loux) ver. nunqd aũt. in additione ibi posita. inci. aduerte qm̃.

☞ ET aduerte q in hmõi prosecutione etiam contra tenementarium est seruãda forma executionis, de qua in. l. a diuo pio. §. in venditione. ff. de re iudi. & si nõ seruatur executio est nulla: vt tenet Feli. i. c. cũ dilecta. in vj. col. ver. scđm signũ. extra de rescriptis. & in. c. quo ad cõsultationẽ. in. x. col. extra de re iudi. & Soci. in cõsi. suo clviij. inci. visis pcessu sententijs & cõsilijs. ver. scđa rõ est. in. ij. parte. licet Bar. videatur in. d. §. in venditione. tenere cõtrarium cum dicat q potest appellari: sed de cõi stilo & practica Francie obseruatur qđ est nulla, ab ea tamen est appellandum. ⁎

Census an possit diuidi.

8 ET si sint plures possessores † huius rei hypothecatæ oẽs sunt cõueniẽdi. ita tenet Bar. in. l. moschis. ff. de iure fisci. nisi sit ipsemet debitor: qa hoc casu creditoris arbitrio permittit̃ ex pignoribus sibi obligatis, quibus velit distractis ad suum commodum peruenire. text. in l. creditoris. ff. de distra. pig. Sozi. cõsi. lxxv. in penul. col. vide. s. in tit. (Des rentes vendues à reachat.) §. ij. quasi in fine, vbi dixi. ¶ An census diuidi possit vide Barto. in. l. fraudati. ff. de publi. Barb. in. l. iij. §. cato. ff. de verbo. obli. & Pyrrhũ in cõsue. Aurelianeñ. tit. de laudemijs. ca

☞ pite. xv. fo. xxxiiij. dixi. s. in gl. hic per me allegata. ¶ Et ibi per illã cõsuetudinẽ diuiduus est. idem etiam p consuetudinem Pictauieñ. arti. xliij. lxxxiiij. et. lxxxv. Potest etiã fieri diuiduus ex facto, & tacita volũtate creditoris si partẽ ab vno accipiat p parte & psona sua. l. si creditores. et ibi doctore. C. de pac. et facit. l. fi. C. de remis. pig. ⁎

9 SEd aduerte quia cùm † intentat̃ hypothecaria contra possessorem, debet probari dominium debitoris tẽpore cõtractus, hoc est probare q hypothecans erat dñs rei hypothecate tẽpore quo hypothecauit. l. et q̃ nondũ. §. q dicit̃. ff. de pig. Lud. bologninus in consi. suo. lxxvj. allegans Bal. in duob⁹ cõsilijs. Bar. in. l. rem alienã. ff. de pig. actio. & istud intellige in hypotheca spãli: secus in gñali. tex. & ibi Bart. in. d. §. q dicitur. et in. d. l. rẽ alienã. Ita etiam tenet Alex. consi. suo. cxxxvij. & sequẽti. col. ij. ij. vol. Bar. in. l. cũ res. C. si res aliena pig. data sit. ¶ Bñ dicit, q qñ agitur contra possessorẽ debet probari dominium debitoris tempore contractus: quia secus est si agatur contra debitorẽ: quia debitor non põt referre quęstionẽ dñij cõtra debitorem: debet tñ pbare debitorem fuisse possessorẽ & articularẽ etiã fuisse dñm, licet non

Hypothecæ generalis et spãlis differentia.

pbat, vt per plura tenet do. meus Ias. post alios in. §. itẽ seruiana. col. xiij. insti. de actio. vbi plenè tangit hãc materiam. Et facit differentiam in hoc casu inter hypothecã spãlem & gñalem, cum dicat q in hypotheca gñali põt referre quæstionem dominij in vna re particulari: & in hoc nec arguetur de mendacio, nec conuincetur de dolo, vt ibidem dicit do. meus Ias. Et vide etiam ad prædicta Alexan. in consi. suo. cxv. in. vj. volu. vbi dicit quod etiam si conuenior hypothecaria per creditorem, potero negare rem fuisse tuam, licet habeam à te causam, ita tenet Ang. in. l. j. ff. de publicia. vbi dicit se de facto plures practicasse.

ADuerte tñ: quia multi conantur habere hypothecam spãlem credentes bene agere: consultũ tñ magis est, si habeant hypothecam gñalem: † cũ res prohibi10
ta alienari p spãlem hypothecam non põt hypothecari: sed in gñali hypotheca oĩum bonorũ comprehenditur etiã res phibita alienari. l. fi. C. q̃ res pig. obli. possunt. & tenet plenè Io. de monte ferrato in repetitione. §. diui. in l. filiusfa.

l.filiussa.in.xxxij.col.ff.de leg.j.quē vide.¶ Aduerte etiā ꝙ habēs spālem & gñalem debet primo excutere spālē q̄ꝫ deuenire ad gñalem.l.ij.C.de pig.& ibi Bal.& Barto. ¶Item aduerte,ꝙ in patria cōsuetudinaria Aurelianeñ. reqritur declaratio hypothecæ:& declaratiōe semel facta semper poterit agi contra possessorē:vt habeť in cōsue. dicti loci.tit.de exec.instru.capite.xvj.& ibi ꝑ Pyrrhum commentatorem dictarum consue.

Item intellige prædicta ad hoc vt detur hypothecaria sed ad agendum interdicto Saluiano sufficit probare possessionem.notant docto.in.§.item seruiana.institu‑ ta de actio.Ale.in.l.rem alienam.ff.de pig.actio.de quo
11 in.l.j.C.de saluiano iterdicto.†ꝙ datur si colonus tuus intulit res in fundo,vel inquilinus,in domo:& res illæ à colono,vel inquilino,vel alio posideanť pōt possesio nem illarum rerū auocare ꝑ interdictū saluianū.& quō in eo formetur libellus ponit Rofredus in suis libellis in iure ciuili,in tit.si colonus tuus intulit &c.rubrica de in terdicto Saluia.qa tñ non multū practicatur,nō insisto.

12 Item etiam probare debet agens rem suisse sibi prius hypothecatam q̄ꝫ possessori alienatā.l.de rebus.& ibi doc.C.de dona.añ nup.Bar.in.d.l.rem alienā.Bar.tñ in l.j.C.de iu.fisci.lib.x.per illum tex.qui est singularis,di‑ cit fauore fisci possessor ꝓbare debet rē fuisse sibi prius hypothecatam,q̄ꝫ fisco.ita etiam dicit Bar.in.d.§.ꝙ dici tur.& Spe.in tit.de proba.§.ij.ver.quid debet.¶Sed qd si res tempore hypothecæ non sit hypothecantis, efficia tur tñ post hypothecam constitutā sua,an etiam si post modum alienetur transeat cum onere hypothecæ,ita ꝙ à possessore non possit auelli:vide Bar.in.l. sicut.§. su‑ peruacuum.ff.qui.mo.pignus vel hypo.solui.per text. in.l.fi.C.de remissio.pigno.

13 Item etiam†debet probare debitum & cām pro qua fuit res hypothecata:prout tenet idē Bar.in.d.l.rem a‑ lienam.in.v.col.ibi item habet narrare rem sibi fuisse obligatam dixi plenissime in tractatu de pignoribus: Et ista sunt multùm necessaria in materia subhastatiōis quæ quotidie in curijs nostris versaľ,maximè in cācel‑ laria quæ cum ita sit invsu,aliquid ꝓ iuuenibus practi‑ cis dicere decreui in dicto tractatu,de pignorib⁹.¶Quę ro de qōne,aliquis censuarius agit contra censatarium pro arreragijs anni dñi millesimi decimisexti escheutis in festo sancti Martini,an anno seqūti pēdente adhuc processu prędicto possit agere pro arreragijs alterius an ni sequentis:vr̄ ꝙ nō tenet Hosti.in.c.cū ecclesia sutrina in fi.de cau.posses.& ꝓprieta.ꝙ est verū,si quæstio ver‑ tatur sup principali:vt quia dicatur ꝙ obligatio est nul la,vel falsa,vel sine cā.Secus si dicatur contra pretiū ter‑ minū,vt ꝙ nōdū cessit dies vel ꝙ soluit vel ꝙ obtulit vel qd simile:tunc non impedit.arg.not.ꝑ Cy.in.l.cū notissi mi.C.de p̄scri.xxx.vel.xl.anno.not.ꝑ Bar.in.l.qui añ.ff. de ver.obli.& ꝑ do.meū Ias.in.l.stichum aut pamphilū ff.de ver.obli.in penul.col.ꝙ pro reditibus annuis pōt agi pro omnibus in primo anno.sed non exequi.

14 Sed quæro,†an dñs census possit cogere tenementa rium vt eidē faciat recognitionem de censu faciēdo & renouationē primi tractatus seu primę obligationis Bal.multū notabiliter qui fuit princeps iuristarum in
15 aut.si quis ruinas.C.de sacrosan.eccle. dicit†ꝙ renoua‑ tio fit principaliter ex quatuor causis.

16 Primò†rōne vetustatis:qa instrumentum census vel emphyteusis ē multū ātiquū,vñ debet renouari.gl. est notabilis in.§.j.in ver.ꝓparare.in aut.de hære.& falci. colla.j.de qua Feli.in.c.accedēs.j.in.ij. col.extra vt lite nō contestata.Et dicit Imo.sub dubio forte in.l.ij.in penul. col.ff.sol.mat.ꝙ istud ꝓcedit ī quocūqꝫ cōtractu,scilicet ꝙ vbi instrumentum est antiquū,debet renouari.& vi‑ de Bar.in.l.chirographis.in prin.ff.de admi. tut.

☞ ADDITIO. De renouatione contractus quō fieri debeat,& qui sint vocādi,et q̄ solēnitas requiraľ,vide Mat.de affli.in cōsti.regni Sici liæ quæ incipit,baiulos omnes.in gl.iiij.

17 Secundò†rōne necessitatis:et hoc dupliciter.vno mō qa oritur necessitas ex conuentione facta de renouā do.puta de tertia gñatiōe in tertiam:vt est gl.ordi. in .§. neqꝫ illud.in aut.de non alienan.colla.ij. Necessitas.

18 Alio mō†quia oritur necessitas ex cōsuetudine:qa ita consuetū est vt renouetur,& ꝙ aliquid soluaľ ꝓ renouatione.arg.l.domini prædiorum.C.de agric.& censi.lib.xj.crederem istud posse esse verum in censibus huius patriæ,in quibus dicitur ꝙ importāt(loux, rete‑ nue,remuage,&c.)quia hæc verba(remuage.)videntur hoc importare,scilicet quotiescunqꝫ mutatur aut censa tarius,aut dñs census:ꝙ debet postmodū fieri renoua‑ tio,& pro renouatiōe solui laudemium.cogita si sit ve‑ rum:quia vt dicit Alex.in consi.suo.lxxix.in.vj.col.in.§.
19 vol.†renouatio non est alienatio.

20 Tertio†principaliter fiet renouatio rōne tollendæ obscuritatis & ꝓbatiōis difficultatis:vt quia ꝑ in‑ strumenta antiqua non apparent noui fines terræ:certæ tunc oportet innouari instrumentum,vt tollatur ambi guitas finitum.arg.l.eos.ff. finium regun.&.l.lucius.ff. de actio.emp.&.l.si prædiorum.C.ad legem fal. Obscuritatis tollendæ.

21 Quartò vt dicit Bal.†fit renuntiatio rōne mutatæ successionis:& hoc dupliciter:vno mō in vniuer salem successorem,et in censum ꝑpetuum,vel emphyteusim ꝑpetuam:vt tollatur materia negationis: vt est gl.aut.si quas ruinas.C.de sacrosan.eccle.& potest esse rō:qa vt videmus in.l.plures apochis.C. de fide in‑
22 stru.†sicut apocha debetur soluenti, ita antipocha reci‑ pienti:& ista antipocha debet continere renouationem & pauci practicant:esset tamen multum vtile qd᷑ dedu ceretur ad practicam:vt scilicet statim mortuo domino directo censatarij renouarent censum in personam suc‑ cessorum vniuersalium. Mutatæ successionis. Antipocha. Auisamētum.

Alio mō rōne mutatę successionis in singularem successorem:cum fiēda est renouatio ꝓpter tria. primò ꝓpter quandam commoditatem quā sentit dñs census,quia habet laudemium ex renouatione:puta si aliquis emat rem censualem,aut alias ex contractu seu titulo singulari habebat rem censualē fit ei renouatio ex qua soluit laudemium:vt supra dictū est in consuetu dinibus nostris:quæ fundari videntur super.l.fi.C.de iu re emphy.& in hoc est seruanda nostra consuetudo: qa vt dicit Bal.in hoc consuetudo attenditur.l.his verbis.§. fi.vbi per Dy.ff.de leg. iij.

Secundò ꝓpter obligationē census:qa obligat se sin gulariter successoribus ad censum,ad quem nō tene baľ ex obligatiōe autoris.facit ꝙ notatur in.l.si vsufru‑ ctus noīe.ff.quemadmodum vsufru. caueat.

Tertiò fiet renouatio ista,qa expedit ipsi successori nam deinceps post factam istam renouationē at‑ tenditur gñatio istius,nō autoris:quia ex sua ꝑsona nūc sumit initiū sed si nō esset facta renouatio, resoluto iure

datoris resolueret ius acceptoris.l.ex vectigali.ff.de pig. l.peto.§.prædiũ.ff.de leg.ij.l.necessario.§.fi.ff.de pericu. & commo.rei vendi.l.si ex duobus.p gl.& Dy.ff.de assigna.libe.& dicit Bal.ꝙ ista sunt bñ notanda,quia alibi nõ inuenies,do.me⁹ Ias.in.l.fi.C.de iu.emphy.in.ix. col. voluit alio mõ ponere doctrinã Bal.in hac materia, aliqua addendo,sed mihi melior vr̃ doctrina Bal.Aduerte tñ ad ea quæ do.Ias.addidit.¶Et prædicta omnia refert & sequitur Iaco.de sancto Geor.in repe.aut.qui rem. in xvj.col.C.de sacrosan.eccle.

An censuarius possit mutare rem censualem. 23 Sed iterum quæro,†an censuarius possit mutare rẽ censualem,hoc est facere de syluavineam,vel de pratina aratoriam:Bal.in.l.j.in vlti.col.in penul.q.C.de iu. emphy.dicit ꝙ nõ.cõtra Nico.de Mattarellis,& quosdã alios.& istud etiã tenet Lud.bolog.in consi.suo.lxvij.in vlti.col.dummodo non noceat domino census. ꝙ not.

Questio 24 Item quæritur,†quo loco debeat solui cẽsus,an in loco rei censualis,an in domo dñi censualis,do.Ias.latę determinat hanc materiam in.l.ij.in.j.colum. C. de iure emphy.& dicit ꝙ si dñs census & cẽsuarius essent eiusdẽ fori,ꝙ tunc censuarius tenetur ire ad domum dñi census,ita tenet Albe ibi:si verò sint diuersi fori,tunc censatarius non tenetur ire ad domum dicti domini. ita etiã tenet Bar.in.l.item illa.in prin.in.ij.col.ff.de consti. pec. & qñ dicantur eiusdẽ fori,vide Bar.in dicto loco.& do. meum Ias.in.d.l.ij.ad quos recurrendum est cum casus euenerit,quia plenè tractant.

Questio 25 Et ex supradictis potest resultare alia quæstio : an †emphyteuta possit incidere arbores fructiferas,& quid de censuario,quia vr̃ esse idem cũ censuarius per consuetudinem nostram habeat tm̃ vtile dñium,& etiã per decennium cadit à iure suo.hãc.q.formauit Bartholomæus cepola in tracta.suo.seruitutũ rusticorũ prędiorum.in ti.de mõtibus.ver.quæro quintò an emphyteuta.& notabiliter distinguit:ad illum recurras.

Cõsuetudinis limitationes. Limita tñ hanc consuetudinem non habere locũ in dño censuali,aut redituali nõ subdito,cui notarius stipulatus est,& non ipsa pars:per ea q̃ dicit Ang.in cõ si.suo.lxxiij.inci.in statuto. quia hoc casu non habebit optionem eligendi actionẽ:immo prius debet discuti actio:scd'm dispositionem iuris.de qua.s̃.& idem est dicendum in.§.ij.inci.(le creancier.)s̃.(des rentes vendues a reachat.)¶Adde secundam limitationem in illo qui fideiussit p principali,& pmisit soluere obligando oĩa sua in defectione principalis:quia pro debito & arreragijs escheutis non põt creditor agere hypothecaria contra bona fideiussoris,nisi prius discussis principali et ei⁹ bonis:quia talis dicitur fideiussor indemnitatis,†q nunq̃ põt conueniri nisi in casu quo principalis non sit soluendo.dixi.s̃.tit.(des rentes vendues a reachat.) §. ij. in iij.col.ibi:itẽ adde.p quæ iura dixi ꝙ bona Petri bart.de Arneto ducis nõ potuerunt subhastari pro decem francis de reditu annuo & arreragijs:quos decẽ francos vẽdiderat quondã Ioães monot,& fuerat eius fideiussor dictus Bar.in defectum dicti Monot,ꝙ ex quo nõ cõstabat de discussione bonorũ dicti Monot,ꝙ bona prędicti Bar.nõ potuerũt subhastari. ¶Dico plus ꝙ quicqd dicat do.meus Ias.in.l.fi.quæ inci.si ego.ff.si cer.pet.ꝙ talis exceptio põt opponi qñcunq;,etiã post litem contestatam:ꝙ etiam si non opponatur,si tñ iudici constet ꝙ quis sit tantùm fideiussor in defectum principalis:& licet constet ꝙ sit fideiussor:si tñ conueniatur à creditore

Fideiussor indẽnitatis. 26

& ipse creditor non iustificet defectu principalis, ꝙ est repellendus,eo qa experit̃ sine actione & ideo põt eum expellere iudex,etiã si nõ opponatur.do.meus Ias. in.l. gñaliter.in.ij.not.ff.de verb.obli.& in.l.vbi pactum.col. iiij.C.de trãsa.immo etiã si ei non constet ex libello sed aliunde.Panor.in.c.si clericus.in.j.col.extrà de fo.cõpe. & in.c.fi.extrà de libel.obla.Cum ergo in casu prędicto constet ex instrumẽto & literis obligatorijs ꝙ talis Bar. fuit fideiussor in defectũ principalis , & non constet de defectu,nõ sufficit,qa vbi requiritur actus cum qualitate seu limitatione,nõ sufficit pbare actum: nisi pbetur & qualitas seu limitatio.Bar.in.l.fulcinius.§. cũ aũt .ff. qui.ex cau.in posses.eatur.plenè p do.meum Ias.in.l.nõ solũ.§.sciendum col.j.ff.de noui ope.nun.faciunt in pposito quæ.s̃.dixi in tit.(des rentes vendues à reachat) §.iij.in gl.(quant ilz sont mis)in fi.in addi.ibi posita.in ci.aduerte tamen ꝙ licet.¶Intellige hanc nostram cõsuetudinẽ nõ habere locũ,si extraneus acqrat reditũ annuũ etiam super subditũ,& tm̃ fuit stipulatum p notarium qa hoc casu nõ habebit hanc actionem introductam ex statuto contra dispositionẽ iuris,scilicet aut.hoc si debitor.C.de pig.ita tenet Ang.in consi.suo.lxxiij.p plura q̃ alibi dicam:& ita consului in contingẽtia facti in casu. §.ij.s̃.in tit.(des rentes vendues à reachat.) ✳

In textu ibi,

Sans ce qu'il soit tenu.

Per istam clausulã dicunt iudices ecclesiastici ꝙ possunt congnoscere de arreragijs debitis p partẽ principalem obligatam, aut eius hæredes: cum possint cognoscere ex consuetudine præscripta de quacũq; actiõe psonali:ꝙ an possint ponit And.Barb.in.c.licet ex suscepto.&.i.c.ex tenore.extra de foro cõp.vbi disputatur an valeat cõsuetudo ꝙ laicus laicum trahere possit in iudicio coram iudice ecclesiastico:& quia sub iudice lis est inter pcuratorem regium in parlamento Burgundię et episcopum Heduẽn.nolens etiam errare in his q̃ tangunt immunitates ecclesiæ non aliter insisto.de hac materia quo ad arreragia fuit pronuntiatum arrestum in parlamẽto Parisiẽsi anno domini millesimo. cccclxxxv. contra ecclesiasticos iudices:vt cõstat in arrestis parlamenti.q.quinquagesima.dixi.s̃.in.§.j.huius tit.in gl.ij. ¶Vide Guil.benedi.in sua repet.c.ray.in verbo,&vxorem noie Adelasiam nu.341.de testa.dixi in meo monologio, in litera.E.ante. X.

In textu ibi,

Contre le principal oblige, ou ses hoirs.

Questio

Qværo,nunquid actio personalis quæ competit cõtra obligatũ,& habet executionẽ paratam,eo qa obligatus sub sigillo cancellariæ habeat etiã executionem paratam contra hæredes obligati:hoc est
1 †nunquid guarentigia q̃ est in instrumẽtis receptis sub sigillo cancellariæ habeat etiam locum contra hęredem obligati.Bar.in.l.postulante.la.ij.ff.ad trebel.tenet & di
2 cit†ꝙ si statutũ dicat ꝙ debitor posset p debito incarcerari:ꝙ etiã ei⁹ hæres potuit pro tali debito incarcerari:licet statutũ nullã faciat mẽtionẽ de hærede.Pau.de cast. & Alex.in.d.l.postulante.& vide do.Soci.in consi.cxx. in penul.col.in prin.vbi vr̃ facere differentiã & distinctionem

Instrm guarẽti. an hẽat locũ contra hæredes obligati.

ctionem de statuto ꝓferente nomē huius an ꝟbaliter, an in rem, eundē Soci.in cōsi.suo.ccxxxj,col.viij.ver. cō firmat hoc & in cōsi.ccxciij.col.ij.circa mediū.Hinc di cit do.me⁹ Ias.in.l.ij.§.itē si in facto.in.j.not.ff.de ꝟb.ob li.ꝙ expresßio heredum in lege est superflua per tex.in.l.
3 veteris.C.de cōtrahē.& commit.stip.†quia sine oppres sione semper transit obligatio in hæredes actiue & passi
4 ue.Hinc dicit Bal.in.l.j.ꝑ illum tex.quorū legatorū†qđ exeptio quæ opponitur quotidie in palatijs:tu nō es no minatus in instrumento:vel instrumentū de te non can tat iō es repellendus:ista exceptio non nocet hæredi: ꝗa ꝗ̄uis in instrumento nō fiat mentio de hærede:tñ loquē do de Titio actiuè & pasßiue etiā semper intelligeret̄ de eius hęrede:immo etiā dicit idē do.meus in .l.diuortio.
5 §.interdum.in.j.col.ff.sol.mat.†ꝙ statutum pœnale lo quens in vna persona habet locū in eius hærede: immò fortius si apponat̄ dictio taxatiua tm̄ vt puta ꝓmitto ꝓ me tm̄:non obstante illa taxatiua habet locū & in hę redibus.tex.habemus sing.in.l.si necessarias.§.de vendē do.ff.de pig.actio.ita tenet ꝑ plura do.meus Ias.in. d.§. itē si in facto.faciunt ea q̄ dicit do.Ias.in.l. si mora. in.ij. col.ff.sol.mat.in.l.ꝗ liberis.§.hæc verba.in.ij.col.in fi.sucę ij.lectu.ff.de vul.& pupil.substitutiōe & ad prædicta vi de do.meū Ias.in.§.fuerat.in.xiiij.col.instituta de actio nibus.& vide Sozi.in consi.suo.ccxcij.in.ij.col.

☞ ADDITIO. An intelligatur de succesßiōe vni uersali,aut singulari,videt̄ qđ de vniuersali,per ea q̄ dicūt Ale.& do.meus Ias.in.l.ꝗdam. §.nihil.ff.de edendo.Et qñ ꝟbum successor, cōprehēdat singularē successorē vide Decium in regula iuris,qui in ius.ff.de reg.iur.✱¶An aūt sufficit ꝓbare contra aliquē ꝙ est filius,et ꝙ possedit bona patris absq; eo ꝙ probet̄ aditio ad docendum ꝙ quis est hæresvř ꝙ non ꝑ.l.non hoc.C.vñ legitimi.Licet in cōtrariumvideant̄ facere.l.j. C.de repu.hęre.q̄ dicit ꝙ ex possesßione rerū hęreditaria rum pręsumitur:aditio:nisi liquido probauerit ꝙ alia cā res hęreditarias possederit.

☞ ADDITIO. Vide quę dixi supra in ti.(des suc cesßiōs).§.decimo.in gl.fi.✱¶Vi de in hoc Io.sanxon in consue.Turoneñ.in ti.(des succes ☞ sions des fiedz.)arg.xxxij. ¶Sed an sicut guarentigia transit ad hęredes:ita etiā iuramentum ꝙ habetvim pręcisę trāseat ad hęredes tam respectu obligatiōis ꝗ̄ pœnę contrauentiōis,scilicet incursionis in periuriū.vide Mat. de afl.in consti.regni Siciliç quę incipit,eos ꝗ scienter.in iiij.lib.in.iij.&.iiij.quęstione.✱

6 ADuerte tñ†quia etiam ꝑ istam nostram consuetu dinem vř ꝙ tale instrumentum habeatvim cōtra tertiū possessorem:ꝙ est cōtra dispositionē iuris, scđm ꝙ dicit do.meus Ias.in.l.certi cōdictio .§. qm̄.in.v.col.ff. si cer.pet.& dicit ibi do.meus Ias.ꝙ talia instrumēta de bent mitti executiōi ad instantiā principalis creditoris. idē do.meus in.l.si ꝗs nec cām.in.ij.col.ff.si cer.pet.& in
7 l.ij.in penul.col.ff.de iureiur.¶Credo†ꝙ licet instrumē ta guarentigiata habeāt effectū contra hęredē non tñ ita sunt p̄cisa quin hęres non admittat̄ ad oppositionē: & ita obseruat̄ apud nos,manu tñ regia saisita in bonis hę redis.Sed quo ad tenemētarium si non sit hęres,manus regia nō pōt esse saisita de bonis tenementarij:sed bene pōt res obligata & hypothecata poni sub manu in hoc saisiendo & guarniēdo manū regiam:ꝙ quasi incidit in idē ꝙ primū decretum interponēdo:& iō dixi ꝙ execu tio facta in bonis tenemētarij de illis guarniēdo manū ☞ regiā fuit abusiua,et ab ea potuit appellari.¶Vide etiā eundē do.meū Ias.in.l.j.§.si hęres.ff.ad trebe.vbi dicit ꝙ guarentigia nō habet locū in hypothecaria cōtra tertiū possessorē:& iō in talibus non est incipiendū ab execu tiōe.✱¶Dic ꝙ ꝗcꝗd sit debet p̄cedere summaria cogni tio cōtra heredem,ꝙ sit hęres:& sic debet cognoscere iu dex an ex obligatione p̄cedente sit obligatus ille cōtra quē petitur executio.extra de iud.c.ꝗa in fi.ꝑ Inno.l.hęc aūt.§.nō defendi.ff.ꝗbus causis in pos. eatur. ꝗa licet sit hęres,tñ nō est condemnatus vt hęres.ff.fami.hercisc.l.si filia.in prin.ff.de iu.fisci.l.ei⁹ qui delatorē.C. de iureiur.
8 l.gñaliter.& ad id ꝙ dicit̄,†ꝙ sñia pōt mitti executioni cōtra hęredē:put dicit Bar.in loco hic añ alle.Aduerte, ꝗa ibi defunctus obierat añ sñiam:& sic instantia trāsie rat in hęredē:nec etiā ibi negat,quin p̄cedere debeat sum maria cognitio.¶Sed an cui competit vtilis tm̄ vigore cesßiōis sibi factę,de debito contento in aliꝗbus literis, posßit petere p̄cisam executionē.Bar.in.l.j.ff.de actio.et obli.col.v.ibi,quero ex forma statuti.dicit ꝙ sic.Bal.tñ in.l.ꝑ diuersas.in.iij.&.iiij.col.ibi,aduerte tñ.C. manda. vř tenere contrariū.¶Et pro eius opinione vř facere:ꝗa cesßionarius nō est ꝓpriè creditor debitoris.l.iij.ff. fami lię herciscun.iō non est extēdenda hęc executio ad cessio nariū:sed hoc est,ꝗa est loco creditoris:& ꝗa in Francia apud nos nō considerant̄ hę subtilitates iuris, vt circui tus euitent̄:immò deuenit̄ ad effectum, ꝗ ita considera tur in habente vtilē actionē,ꝗ̄ in habente directam : vt dicit in sili G.bene.in sua repe.c.ray.in ꝟbo,si absq; libe ris moreret̄.ij.de fideic.substi.numeris.l.&.lj.de test.vbi dicit ꝙ in Francia solennitates & subtilitates iuris non attendunt̄,sed solū facti veritas & vtilitas effectus, non habēdo respectum ad ius directum,vbi pōt esse ius vti le,& iō etiam tenēda est doctrina Bar.& idē Bal. sibi cō trarius in.l.ex legato.in.fi.C.de leg.tenet cum Bal. | Sentētia pōt mitti executioni cōtra hære dem.

☞ ADDITIO. Vide Mat.de afli.in consti.regni Siciliç q̄ incipit , eos ꝗ scienter.in iiij.lib.in.viij.qōne.✱¶Et aduerte ad id ꝙ dicit do. me⁹
9 Ias.i.l.iij.col.ij.ff.de acq.pos.†ꝙ statutū cōcedēs executio nem,ita cōpetit habentivtilē,sicut habēti directā. alleg. Bar.in.d.l.j.faciūt etiā quę dicit Are.in rub. de acq. pos. vidi cōiter obseruari decisionē Bar.in curijs nostris.

☞ ADDITIO. Faciunt quę dicit Pau. de cast.in cōsi.suo.xlix.i.ij.et.iij.col.i.ij.vol. in antiquis.✱¶Bal.in.l.ij.col.iij.C.de execu.rei iudi. di
10 cit,†ꝙ talia instrumenta habent executionē paratam, etiā si sint sine cā.Sed cōtrariū tenet in.l.si nō sortē.§.j.ff. de condi.inde.& vide do.meū Ias.in.l.sicut in fi.C.de re pu.hęre.vbi allegat Imo.concordantem.

☞ ADDITIO. Vide etiā Alex.in consi.iiij.col.fi. in.j.vol.Et aduerte qđ vbi ꝓmis sio est nulla sine cā:ita etiā qñ causa est iniusta,vt tenet Mat.de afli.in consti.regni Siciliç q̄ incipit.quia frequē ter.in.iij.not.in.iij.lib.✱¶Itē aduerte ad ea q̄ dixi.s̄.titu. (des rentesvendues à reachat).§.iij.in gl.ij.in additio.ibi
11 posita.Credo†ꝙ scđa opinio Bal.sitvera,videlicet ꝙ re quirit̄ cā ꝗa al's actus non pōt habere effectū:nisi subsit cā,vt in plurib⁹ cōprobatur ꝑ ea q̄ dicit do.Hippolytus de Marsilijs in.l.j.in.§.p̄terea.in.xiij.col. cū tribus seq.
21 ff.de ꝗōni.vbi†ponit multos casus ꝗ non possunt fieri sine cā,& maximè vt dixit in obligatione, q̄ sine cā nō valeat:& in confesßiōe etiā,in dispēsatione, in protesta | Casus q non pñt fieri sine causa.

tione, in cessione, in nuntiatiõe, in decreti interpositiõe, in concessione delationum, in contradictione, in bannimento, & in pluribus aliis casibus ibi positis.

ADDITIO. Intellige etiã prędicta ꝙ anteq̃ alia instrũa sic guarentigionata pci se mittunt executiõi, ꝙ sint in publicã formã redacta, cũ si sit tm̃ ꝓtocollũ, aut imbreuiatura, non ꝓbant, vt p plura vr̃ tenere Mat. de affli. in cõsti. regni Siciliæ quæ incipit, baiulos oẽs. in. xiij. not. Et dixi pluries ꝙ obligationes receptæ, sub sigillo cãcellarię in vim cuius datur executio pcisa nõ habẽt vim pcisam, nec habent pro guarẽtizatis, ita ꝙ ꝓuisio sup illis adiudicari possit nisi sigillũ sit in eis appositũ. & ita tenet Gui. pa. qõne sua. clxxxj. cũ sigillũ sit qualitas tribuẽs executionem pcisam rõne autoritatis principis q̃ requirit ad hoc vt actus valeat. Et vtrũ talia instrũa debeant fieri in pargameno vel papyro, vide eundem Mat. in consti. regni Siciliæ in. lxxix. rubria quæ incipit, à constitutione. *

ADuerte etiam q̃a anteq̃ talia instrumẽta mittant executioni debitũ debet esse liquidum: q̃m vt dicit Bal. in. l. si cãm. C. de execu. rei iudicatæ. & in. l. cũ testamẽto. C. de test. manumis. prius debet liquidari, postea exequi. & dicit ꝙ sup liquidatiõe est citãda pars q̃a requirit causę cognitionẽ: & idẽ Bal. in. l. j. C. de iuris & facti, igno. dicit ꝙ impedit executionẽ exceptio ꝙ debitum nõ sit liquidũ. Barbatia. in cõsi. xxviij. in. v. col. in j. vol. intelligit huiusmodi liquidationẽ tam cõtra tertiũ possessorẽ q̃ cõtra etiã principalẽ debitorẽ, quẽ videas.

ADDITIO. Vide do. meũ Ias. in. l. in illa stipulatione. in. ix. not. ff. de vb. obli. Et aduerte ꝙ pẽdente dilatiõe ad liquidandũ debitũ si reus velit opponere aliq̃ exceptionẽ cõtra talia instrumenta poterit, vt tenet Hippolytus de Marsiliis in singulari suo. clxviij. incipiente æqualitas semp seruanda est. ¶ Et de hmõi liquidatione ꝙ alias instrm̃ non possit mãdari executioni, vide Soci. in cõs. suo. lxxxix. p totũ. in. ij. vol. Cumanum consi. cxxxvj. in. j. col. Soci. in cõsi. lxviij. vij. col. Calcaneum cõsi. xxvij. Barb. cõsi. xxxv. in. iiij. vol. et debet fieri breui tpe, vt dicit Phili. corneus in consil. suo ccxxiij. in. ij. vol. & debet intelligi de instrõ rite facto. Feli. in. c. ex tenore. ver. regula nõ pręstat. in. iiij. col. de rescriptis. Bal. in. l. etiam. C. de execu. rei iudi. & etiã instrumẽta simulata nõ habent guarẽtigiã, & admittit exceptio simulationis cõtra executionẽ illorum. Bald. in. l. fi. §. in computatione. C. de iure delibe. Alex. in consi. lxxxxij. in iiij. vol. vbi dicit ꝙ debet constare ꝙ instrumentnm sit publicum. & idẽ Alex. in consi. clxv. in. ij. vol. & Pau. de cast. in consi. lxx. inci. superior. & de instrõ cõditionali, de quo antè dixi, vide Soci. in consi. lj. col. iiij. *

§. *septimo.*

EN eschange de chose censiue portãt loux simplemẽt faict et sans soubte n'a point de loux: & s'il ya soubte, il ya loux selon la dicte soubte.

COntrariũ obseruat in comitatu Niuerneñ. dixi. s. in ti. (des fiedz). §. (en alienatiõ & trãsport.) in gl. in ver. (alienation.) ibi. an aũt vasallus possit permutare. In Campania verò debent laudemia ex feudo, & fidelitas, & homagiũ in patria de Lorry non, sed tm̃ reditus vnius anni.

1 LIcet videat† ꝙ de iure debeat laudemium ex pmutatiõe. gl. in. l. iij. in vbo trãsponere. C. de iu. emphy. Gui. pa. in. q. sua. xcij. vr̃ dicere ꝙ ex permutatiõe de iure non debet laudemiũ. sed vr̃ illa gl. facere in contrariũ. et ibi do. meus Ias. plenè tractat illã gl. in. cxxvij. col. disputando, an scilicet emphyteuta possit pmutare rẽ emphyteuticam sine consensu dñi. ¶ Lud. Bolog. cõsi. suo. xxv. & Io. Sanxon in cõsue. Turoneñ. tit. (cõme hommage se doibt offrir a son seigneur.) arti. fi. col. ij. Boerius titu. de consue. feudo. §. xviij. in consue. Bituriceñ. Laudemiũ debetur ex permutatione.

2 ITem nunquid† ex donatiõe debeat laudemium: dic ꝙ si est pura, ꝙ nõ: si vero ob cãm, putavt donatarius alimentet donantẽ, tunc sic ita decisio capelle Tholo. decisiõe. cclxxix. Gui. pa. qõne. xlviij. & Ale. consi. suo. xij. ¶ Et idem Gui. pape. q. xcij. dicam infra in gl. fi. * An ex donatione.

3 SEd quæro† quid ex diuisione: nunquid debeat laudemiũ: dic ꝙ nõ: vt tenet do. meus Ias. in. l. iij. in. xij. col. C. de iu. emphy. decisi. capelle Tholosa. lxxv. vbi vr̃ distinguere dixi. s. in tit. (des retraictz). §. ix. inci. (en vendition d'heritage ancien vendu par decret.) & in hoc tit. §. j. in gl. in ver. (retenue.) & quo ad feuda est tex. s. in tit. (des fiedz.) §. (en partage & diuision.) An ex diuisione.

ADDITIO. Vide Bertrã. in cõsi. suo. clxxiij. in iij. pte. & i cõsi. suo. cccx. i. ij. pte. *

ADde etiam ꝙ ex locatione ad vitã cõductoris debetur laudemiũ: vt tenet Alex. in consi. clxv. in. ij. vol. & Decius in consi. suo. cciiij.

4 ITem quero, †sicut debetur laudemiũ ex contractu, nunqd etiã debeat si a contractu recedat de consensu partiũ. Spe. in tit. de loca. §. nũc aliqua. ver. nonagesimo sexto. & ibi Io. and. in additiõibus ad Spe. de emp. et venditio. do. meus Ias. in. l. ab emptione. in penul. col. ff. de pac. vbi p Albe. de Rosate q distinguit scilicet: quia aut resoluitur venditio ex conuẽtione facta ab inito contractu, & tũc nihil habet dñs: quia non vr̃ mera alienatio cũ ille nõ habeat irreuocabiliter. l. in diẽ. ff. de aqua pluuia. immò nisi faciat ꝙ actũ est in venditione, põt reconueniri prima conuẽtione: q̃ conuẽtio pcedit ius dñi: ergo dñs nihil debet habere. arg. ff. de pig. l. lex vectigali fundo. l. cũ post. §. patrõa. ff. de iure dot iũ. l. q res. circa prin. ff. de sol. immò si dñs q̃d recepisset, restituere teneret: q̃a recipit ob cãm q̃ cessat: vt dicit ibi Albe. p tex. in. l. j. et. ij. §. si liber. ff. de condi. ob cau. ¶ Vide do. meum Ias. in. d. l. emptiõe. in. fi. ff. de pac. ¶ An in venditiõe annui reditus perpetuo sup hæreditagio censuali habeat locũ ius retẽtionis & laudemiorũ vide Albe. de rosa. in suis statutis. q. clxxviij. & in. l. ij. §. mutuum. versi. ex prædictis. ff. si cer. pet. Ioan. fab. §. j. institu. de actio. & dixi. s. in. §. iiij. huius titu. in prin. glo. An ex cõtractu à quo receditur.

CVM semel mihi casus euenisset de quodam qui quandam domum vendidisset oneratam & hypothecatam tantùm duobus francis annuis reditu annuo promittens illã eo mõ & sub hac conditiõe cõducere & guarẽtizare: ꝙ cũ fuisset vendita, atq̃ tñ se emptor illa itromisisset, fuit ingetatus de laudemiis rõne cẽsus pten si sup pdicta domo: añ annũ retrãstulit domũ primo vẽditori: ꝙ acceptauit prim9 vẽditor ob impossibilitatem cõductiõis, et ꝓpter ꝓmisionẽ euictiõis: ꝙ facere nõ poterat, ex quo illã domũ vẽdiderat nõ cẽsualẽ, & tñ cẽsualis erat, Dixi ꝙ ex q̃ rõne ꝓmisiõis de euictione eo mõ vt dictum Casus.

vt dictū est:ꝙ facere non poterat:vt dictū est,ꝙ videbatur resoluta venditio ex pacto inito ante perfectionem cōtract⁹:ideo ꝙ dñs nō debebat habere laudemia. Mouebar rōnib⁹ & motiuis dñi Alberi.& dicit idē Alber. in dicto loco,ꝙ si cōuentio fit contra cōtractū iam primò factum,ꝙ aut ante rem traditā:& tunc tm̄ habebit vnū ius laudemiorū:per.l.si ꝓfundo.C.de transac.aut post rē traditā:& tunc habebit dñs duplicia laudemia: quia prim⁹ cōtractus fuit ꝑfectus.l.ij.C.de dona.q̄ sub modo.l.cū pater.§.rogo.&.§.fideicōmissa.ff.de leg.ij. Idē(vt dicit)dicendū est de resolutiōe q̄ fit ex noua cā, & agitur de noua alienatione.arg.l.si ante.ff.ad.l.falci. ita dicit Albe.in.d.l.ab emptiōe.& facit quæ dicit Bal. in.l.j.§.si rem depositā.ff.deposi.Io.fab.in.§.j.institu.de emp.& vendi.in terminis huius cōsuetudinis, tenet ꝙ non debentur laudemia.plenè per do.Philip.Deciū in consi.suo.lxxxviij.in.ij.&.iij.col.¶De isto dicto Ioā.fabri dixit in pluribus locis:sed vide Boeriū in consuetu. septenæ Bituriceñ.titu.de consuetu.retractus.§.ij.& ibi dicit,ꝙ etiam si venditor fuerit deceptus vltra dimidiā iusti pretij in vendendo,ꝙ poterit intentare beneficiū illius.l.ij.C.de rescin.vendi.post retractum factum contra proximiorem:vt idem Ioan.Fabri.in.d.l.ij.dicit.

...nde tra- dere uen- do. 5

SED quid†si vendat res cēsualis cū pacto de retrouēdēdo, & postmodū restituat virtute illi⁹ pacti, an debeat laudemiū: do.Iaco.de sancto Geor.in terminis q̄rit de hac qōne in tractatu suo de roydis,in.x.col. ibi,per ꝑdicta infertur:vbi cōcludit ꝑ doc.Bal.& Ang. in.d.l.ab emptione.ꝙ sic.q̄ nota si eueniat in facto,vide etiā Petrū Iacobi de Aurelia.in suis libellis.in tit.de act.in rem ꝓ re emphyteuticaria q̄ cecidit i cōmissum. in.viij.ix.&.x.col.Et dicit Io.fab.in.l.fi.C.cōia de leg.ꝙ si vendat res cēsualis sub pacto de retrouēdēdo,& gratia redēptiua,ꝙ nō debet laudemiū.qđ an sit verū,cogita.& dixi.s.in.§.j.huius titu.in glo.(Loux.in additione posita post vltimum versi.illius glo.

In textu ibi,

Et s'il ya soubte.

ADuerte quia qñ fit vēditio alicui⁹ rei valētis mille,& dant centū,& aliæ res ꝓ cōplemēto ꝑtij,censet poti⁹ ꝑmutatio ꝙ vēditio:sec⁹ si pl⁹ daret i ꝑtio ꝙ res valeāt q̄ sunt in supplemēto prætij datæ:ita determinat Panor.i.c.ad qōnes.post Io.and.extrà de rerū ꝑmu. ꝑ tex.in.l.fundi partē.ff.de cōtrahēda empt.Bar.i.l.Aristo.ff.de dona.& in.l.j.de rerū ꝑmuta.Bal.in proœmio feudorū.j.iiij.col.Guido pape qōne sua.xcij.quē vide.

☞ADDITIO. Et idē dicēdū erit in donatiōe, qm̄ si fiat mediāte pecunia, aut aliq̄ cā,puta solutiōis debitorū,aut cū onere expeñ,funeraliū,idē iudicabit ꝓut de ꝑmutatiōe,ꝓut dicit alex. i cōsi.suo.lxxvij.ici.xp̄i saluatoris noīe.i.ij.col.i.v.vol. dixi in gl.ꝑcedēti.s.in ti.(des retraictz).§.ix.in.j.glo. *

Des adueuz. Rubrica. XII.

§.unico.

L'Adueu emporte l'homme, quant il est detenu pour cas criminel,pour lequel punitiō corporelle se doibt ensuyr, et qu'il est prouué souffisamment qu'il soit homme iusticiable de celluy a qui il est aduoué homme.

1 IStud est de iure†ꝙ criminosus remittendus est corporaliter punied⁹ ad dñm suū, habentē altā iustitiā.tex.est in.§.si qs verò cōprehēsorū.in aut.vt nulli iudicū.colla.ix. vide Bal.in.l.requirēdi.C.de seruis fugi.Sali.i.l.j.C.vbi

Remissio criminosorū qūo fienda.

2 de crimine agi oportet.†Et qūo fiet ista remissio.Bald. & aluaro.in.§.si iudex.de pace tenēda & ei⁹ violatoribus in vsib⁹ feudorū dicūt sic distinguēdo : aut homo me⁹ iustitiabilis fuit repert⁹ in flagranti crimine.& tūc familia illius iudicis in cui⁹ territorio deliquit & repertus est in flagrāti crimine poterit eū insequi quocunq; vadat,ex quo incepit eū sequi in suo territorio. Et sic istud iudici fuit licitum,per.l.quod ait lex.ff.de adulte. & Bal.videt ex hoc inferre:ꝙ si familia iudicis ipsi⁹ territorij in quo homo meus deliquit incepit sequi hominem meū in territorio illi⁹ iudicis,ꝙ poterit postea insequi eū & capere in territorio meo:quod nō puto verum.& ad hoc videt facere dictum Bal.in terminis,in

3 l.sicuti.§.Aristo.ff.si seruitus vendicetur. vbi dicit†ꝙ capiens malefactorē in alieno territorio tenetur actione iniuriarū ei cuius territoriū offendit,per tex.ad hoc notabilē.in.c.ex ꝑte.in prin.extrà de verb.sig.nec ego dñs hoc casu teneor tradere seu remittere hoiem meū, illi in cui⁹ territorio deliquit:sed bñ debeo eū repellere à territorio meo:nec debeo sibi dare receptaculū.l.congruit.ff.de offic.præsi.de quo vide notata per Bart.& omnes in.l.à diuo.§.sententia.ff.de re iudic.notatur in aut.qua in prouincia.C.vbi de crimi.agi opor.& in dicto.§.si verò.& in clemen.pastoralis.de re iudicata.

SI verò homo me⁹ nō fuit repert⁹ in flagranti crimine,sed pro delicto fuit ꝓscriptus seu condēnatus à principe in cuius territorio deliquit:tunc idē dicendū quod in casu ꝓxime præcedēti.l.iij.ff.de officio ꝑsidis.

SI verò homo me⁹ non fuit repertus in flagranti crimine:nec fuit proscriptus seu cōdemnatus,sed solū inculpatus de crimine:tunc si habet habitationē in terra mea,non teneor eū tradere petenti, imò ego debeo eum conseruare & tueri:quia dominus non debet esse bocharius sui subditi,secundū Bal.in dicto.§.si iudex.

SI verò non habet habitationem in terra : teneor eū tanq̄ profugum tradere petenti,nisi timeā de violentia irrationabili.Ita dicunt Bald.& Aluaro.in dicto §.si iudex.& Iacobi.de sancto Georgio in trac.de Roy-

4 dis,in vltimis verbis dicti tractatus.¶Et intellige † qđ delinquens qui commisit delictum requiritur ꝙ sit homo iustitiabilis domini petētis eum ad se remitti, & ꝙ cōmiserit delictum in suo territorio,per tex.in.l.j.ibi,dū dicitur,cōmissum.C.vbi de crimine agi opor.& istud est verum de requisitis ad hoc vt fiat remissio.

Reqsita ad remissionē criminosi.

5 SEcundò†ꝙ constet crimen de quo agitur fuisse cōmissum.l.j.§.item illud.ff.ad senatuscō.Sill.Et ita tenet Petrus Iaco.in titu.de successio.regni Franciæ.§.& est aliud.versi.& est notandum.& ideo dicit Cardina. floren.in cle.pastoralis.in.§.deniq; in vlti.colū.versicu.

Vt constet de crimine.

6 iij.titu.de sen.& re iudica.& Oldra.in consi.cxxiij.†ꝙ iudex requisitus non debet remittere in causa criminali sine causæ cognitiōe:hoc est,debet corā iudice remittente aliqualiter constare de crimine. Et in his duobus

iudex requisit⁹ pōt facere informationē anteq̃ delictū remittat: vt notat̃ per gl. in. d. cle. pastoralis. qđ tñ intellige verū, nisi iudex requirēs iudici reqsito iformationes super delicto trāsmitteret, prout est in talib⁹ fieri cōsuetum. Sis ergo caut⁹ cū petis remissionem tibi fieri: ostendas iudici requisito informationes q̃ informāt iudicem requisitū de prædictis duob⁹: aliâs poterit iudex sibi denegare remissionem, donec eidē constet de prædictis. Dominus tamen meus Ias. in. l. magistratibus. ff. de iurisdictio. omniū iudic. dicit q̃ etiam per illum qui accepit nō est facienda aliqua cognitio etiā summaria.

Vt i gra uiorib⁹ delictis.

7 TErtiò †requirit̃ ad hoc vt fiat remissio q̃ sit in grauiorib⁹ delictis. d. §. si qs verò cōprehēsorū. In leuibus aūt nō fit remissio, vt ꝓbat̃ ibidē: et est rō: qa cessat

8 cā vel rō principalis quare fiūt remissiōes† q̃ est: scilicet vt cæteri terreant̃: & vt cōsulent̃ agnati & affines: de quibus per tex. & doc. in. d. §. si qs verò cōprehēsorū: †quia

Rō remissiōis.

9 in leuib⁹ nō fiūt tales remissiōes, q̃ ex hoc seq possint terrores, vel affiniū cōsolatiōes: scđm Pet. & Cy. in aut. qua i ꝓuincia. C. vbi de crimine agi oportet. quorꝫ opinio. sequit̃ Hēri. bohyc. in. c. j. de raptori. Et istud etiā tenet Gemi. in. c. Romana. §. cōtrahētes. de foro cōpe. i. vj.

10 †Idē dic si agat̃ ciuiliter de crimine quātūcūq̃ graui: eadem rōne, vt dicit de ꝓcurato. c. tuę. cū ibi notatis. Hoc etiā tenet Io. and. in. c. Romana. §. cōtrahētes. de fo. cōpe. in nouella sup gl. posita sup v̄bo, sed nūqđ: vbi ponit multa notabilia ī ista materia. Et ideo bñ dicit tex. nr̃æ cōsuetudinis (pour leql punition corporelle &c.) Quæ aūt sint cria grauia, grauiora, grauissima, et leuia ponit

Raptor nō remittitur.

11 Bar. i. l. nō solū. §. si mādato. ff. de iniu. ¶ Aduerte tñ† q̃ de iure in casu rapt⁹ nō fit remissio, qa raptor punied⁹ est in loco delicti. Ita est tex. ad lr̃am in. l. vnica. C. de rapto. virgi. & ibi gl. in v̄bo, fori p̄scriptiōe: qđ credo etiā habere locū de cōsuetudine, per ea q̃ dixi. s. tit. (Des cōfiscations). §. j. in glo. (Et appartient) qñ dixi, q̃ in casu raptus bona cōfiscata debent applicari virgini raptæ.

Vt non vagabūdus.

12 QVartò †ad hoc vt fiat remissio requirit̃ q̃ delat⁹ non sit vagabūdus: qa tūc vbiq̃ posset puniri. l. j. & ibi gl. in verbo, reperiunt̃. in fi. C. vbi de crimine agi oportet. Nā talis vbilibet pōt cōueniri. §. si quis verò. in aut. vt nulli iudi. colla. ix. Et de eo pōt itelligi illa autoritas: vbi te iuenero, ibi te iudicabo. Ita dicit Panor. in. c. fi. in. vj. col. ibi, tertiò gl. dicit extrà de foro cōpe. vbi dicit† q̃ vagabūdus dicit̃ ille qui nō habet

Vagabūdus q̃s.

13 domiciliū certū vel habitationē. glo. in. l. eius qui. §. fin. ff. ad munici. & Bar. in. l. iiij. §. ꝓtor. ff. de dāno. infec. Panor. in. d. c. voluit quodāmodo istud limitare. vide eū.

Vt iudices sint eiusdem regni.

14 QVintò †aduerte ad hoc vt fiat remissio reqrit̃ de cōsuetudine q̃ sit iter iudices de vno regno, principatu, vel ducatu, aut p̄ria, seu terra ꝑticulari, q̃ vni regi, principi, duci, vel dño subest. Tunc em̄ in his fieri debēt remissiones p̄dictæ in eodē regno, ducatu, vel terra. Bal. i. l. ij. versi. sed nunqđ. C. de seruis fugi. Quib⁹ casibus si nō fiant remissiōes p̄nt iudices ꝑ eorꝫ iudicē superiorē puniri, & inobediētes ad hoc cōpelli, vtpote sibi subditos: in terris verò iurib⁹ diuersis, hoc est diuersis dñis & principib⁹ subiectis: de consuetudine hodie nō fiunt remissiones: quia scissum & diuisum est iperiū. notat̃ in rub. C. de studijs lib. vrbis Romæ. li. xj. Et plenè ꝑ Egidiū bellamerā in consi. suo. xj. Et quia in casu cōtradictionis vel recusatiōis remissiōis, hoc casu non est qui recusantē remittere, cōpellere, vel punire possit, quia scissum est imperiū: & par in parē non habet imperiū. l. ille à quo. §. tēpestiuū. ff. ad Trebel. l. nam magistratus. ff. de arbit. Et ista est cōis oīm tam iuris ciuilis q̃ canonici, quā quotidie videm⁹ obseruari, notatur cōiter in dicta cle. pastoralis. de re iudic. in glo. super verbo, de more. & ibi Paul⁹, & alij. Bal. in. l. regrendi. C. de ser. fug. Bar. in. l. q sepulchra. ff. de sepulchro violato.

☞ ADDITIO. Vide Matth. de Afflic. in consti. regni Siciliæ q̃ incipit, pœnā eorum. in. j. glo. ✱ ¶ Et ista est obseruātia cōis: nā videm⁹ q̃ nō fit remissio per iudices ducat⁹ Burgūdiæ ad iudices comitat⁹ Burgūdię quia sunt diuersi dñi: & ideo vidi in Italia cū eram assessor capitanei iustitiæ Mediolani, q̃ nō fiebat remissio de iudicib⁹ patriæ Venetorū, & ducis Mōtisferrati ad iudices ducat⁹ Mediolani: fuit tñ factū quoddā pactum inter christianissimū regē Frāciæ ducem Mediolani & Venetos, q̃ fieret remissio de vna patria ad aliā, vt patriæ bānitis & malis hoīb⁹ purgaret̃ tur: sed nihil fuit obseruatū ex ꝑte Venetorū, q cū in plurib⁹ fuissent rogati remittere, semꝑ cautelosę remiserūt, ita q̃ nō exibāt p̄riam: quia aut denegabāt cauillosè remittere, aut si aliqñ remittebāt, mittebant homines ad eximendum remissos à manib⁹ illorum qui illos ad iudices vbi remittebantur adducebant, propterea quicquid agant, aut dicāt, non ty fidare: quia semp sub prætextu boni habent quid latentis fraudis & doli.

Venetorū fraus & dol⁹.

ET hoc est verū de remissiōe fiēda in vno vel pluribus dñis, vel principalib⁹ in foro seu iurisdictiōe tpali. In foro aūt eccl'iastico indistinctè & vniformiter fiunt remissiōes: cū oēs eccl'iasticæ personæ subsint vni principi supremo sp̄uali, videlicet papæ. ix. q. iij. c. cūcta per mūdum. qui cogeret & cōpelleret ecclesiasticas psonas remittere recusantes: & ideo in illis est eadem ratio quæ erat in foro temporali, tempore legis conditæ per illum qui sol⁹ pręerat tēporali iurisdictioni: vt habet̃ in d. §. si verò quo tēpore tot⁹ orbis suberat vni principi, & eidē obediebat, videlicet imperatori totius mundi dño. l. deprecatio. ff. ad legē Rhodiā de iactu. Et ista est opi. Card. in. d. cle. pastoralis. in. d. gl. sup v̄bo. de more.

15 SExtò †q̃ nō cōmiserit crimen penes iudicem penes quem detinet̃: quia anteq̃ remittat̃, debet fieri de tali crimine punitio. l. sicut. §. fi. & l. fi. ff. de accusatio.

16 SEptimò †q̃ remissio petat̃ fieri à minori tribunali ad maius. ita tenet Oldra. in con. suo. cxxiij. & cùm casus euenisset i hac ciuitate Heduen̄. anno dñi. M. dix. de Iacobo dalā magistro altę iustitię huius balliuatus, seu executore, qui homicidiū commiserat, interficiēdo Antonium ioly eius famulū in terra seu iurisdictione sancti Martini, qui homicidio cōmisso aufugit, & fuit prosecutus ab officiarijs regijs hui⁹ balliuat⁹, ad quos fuit remissus per officiarios. R. d. episcopi Heduen̄. in loco de Sede loco. Qui cū fuisset ad officiarios huius balliuatus Heduen̄. remissus, & in carceribus per eos detētus, insurrexerūt officiarij Abbatis sancti Martini, qui petierunt eundē remitti ad balliuū sancti Martini. Cū hæc materia fuisset posita in consilio, aduocati Heduēses super ea interrogati quid fiendum. Inter quos erat egregi⁹ vir magister Dionysius poillot in vtroq̃ iure doctor peritissimus in iure compatriota contemporaneus meus & ciuis Heduensis, qui tunc erat aduocatus in magna cancellaria regis: qui postmodū fuit procurator regius gn̄alis in parlamēto Burgundiæ, &

Vt à minori ad maiorē.

post

poſt cõſiliari⁹ regi⁹ ĩ ſuo magno cõſilio ſeu cõſiſtorio: q allegãdo p̃dictũ conſiliũ Oldra. dixit, ꝙ hęc remiſsio fieri non debebat, quia petebatᷣ fieri remiſsio de maiori ad minus tribunal: qđ fieri nõ debebat. Et illud conſilium alleg. apoſtil. Guido. pape ſuper. q. ccij. quẽ allegauit: ſcđm cuius opinionẽ ita fuit factũ. Et ideo ꝓceſſus dicti Iacobi fuit factus per officiarios regios, qui illum condẽnauerũt ad mortẽ. Dicit tñ dñs Iordan Brecius in ſua ſolẽni repeti. c. Romana. §. cõtrahẽtes. in. vij. fol. in. vj. opinio. de foro competen. ꝙ intantum debet fieri remiſsio in delictis, ꝙ ſi ſuperior dominus alicui⁹ caſtri iure ſuperioritatis aliquem extra locũ delicti capiat in alia terra ſua, ꝙ illũ ad locũ in quo deliquit debet remittere: vt no. per Bal. in. l. fi. C. ſi à nõ competẽ. iudi. Et ideo dicit Bricius in dicto loco, ꝙ regina Siciliæ remiſit quendã captũ pro furto ad locũ delicti: q̃ nota. Habemus etiã ꝙ Pilat⁹ qui quo ad Herodẽ regẽ Galileæ erat ſuperior: cũ eſſet pro Romanis qui erãt ſuperiores ipſi⁹ Herodis, remiſit Chriſtũ ad Herodẽ ad regem Galileæ, ex quo Chriſtus Galilę⁹ erat: ſed hęc remiſsio non habuit effectũ: nec Chriſtus corã dicto Herode voluit reſpõdere, cognoſcẽs Herodẽ nõ eſſe iudicem ſuũ competentem. ¶ De qua remiſsione facit mentionem Bart. cepo. in conſi. ſuo. lix. incip. Paulus faber. in. ij. col.

17 OCtauò dic† ꝙ remiſsio non fiet in crimine hæreſis: quia tũc de tali crimine põt puniri, nec fiet remiſsio: & põt per quẽcunqꝫ puniri. l. arriani. C. de hæreticis. Paul. de Leaza. in dicta clemen. paſtoralis. facit qđ no. Bart. in. l. ſi dominium. ff. de furtis.

18 NOnò† dicit Guido pape in dicta. q. ccij. ꝙ ad hoc vt fiat remiſsio, requiritᷣ ꝙ iudex debitæ requiratur: aliter non tenetᷣ remittere. d. §. ſi verò quis cõprehẽſorum. in autᷣ. vt nulli iudi. colla. ix. & notat Cyn. in. d. autᷣ. qua in prouincia. C. vbi de crimi. agi oportet.

19 DEcimò aduerte† ꝙ remiſsio fiet de condẽnando. nõ iam condẽnato ad exequẽdũ, ita Bal. in. l. executorẽ. in. vij. col. C. de executio. rei iudica. vide apoſtillã Alexã. ad Bart. in. l. ſepulchri violati. ff. de ſepulch. violato. vbi Barto. & Alexan. ponunt de hac materia.

☞ ADDITIO. Vide de hac limitatione Matth. de afflic. in conſtitu. regni Siciliȩ quȩ incipit, capitaneorũ. in. §. notab. An aũt laic⁹ poſsit in cã criminali ꝓrogare iuriſdictionẽ alteri⁹ iudicis nõ ſui, do exẽplũ in multis caſib⁹ qui quotidie eueniũt in domiciliario, q capitᷣ à p̃poſito mareſcalorũ ꝓ aliquo delicto: an poſsit cõſentire ꝙ p̃poſitus mareſcalorũ, aut ab eo cõmiſſus faciat ꝓceſſum ſuũ: gl. in. l. j. C. de iuriſdic. om. iudi. videtur tenere ꝙ ſic: dũmodo iudex ꝓrogatus habeat ſimilẽ iuriſdictionẽ. gl. in. c. ſi diligenti. extrà de foro cõpe. tenet ꝙ nõ, ꝑ. l. in criminali. C. de iuriſ. om. iudi. & vide Feli. in. d. c. ſi diligenti. poſt Pano. curia obſeruat ꝙ talis ꝓrogatio valet in p̃iudiciũ ꝓrogãtis: & ideo ſi ſemel cõſentiat, non põt poſtmodũ petere ſe remitti, ſed nõ in p̃iudiciũ ſui dñi, aut alteri⁹ iudicis habẽtis iuriſdictionẽ ordinariã in eũ: qm̃ ſi iudex aut ꝓcurator iuriſdictiõis petat eũ remitti, fiet remiſsio nõ obſtañ. cõſenſu & ꝓrogatione illi⁹. * ¶ Adde ꝙ Soci. in ſuis fallẽtijs, in lr̃a, R. in regula remiſsio in delictis, ponit aliquos ex p̃dictis caſibus, ſed non omnes. vide eũ.

20 SED quæro, † dictũ eſt hîc antè ꝙ nõ fit remiſsio de maiori tribunali ad min⁹, ex quo loc⁹ eſt p̃uẽtioni. pone ꝙ ver⁹ iudex citauit reũ citatiõe ṽbali ad cõparẽdum perſonalr̃: ali⁹ iterũ detinet reũ ꝑſonalr̃ illũ capiẽdo, & detrudendo in carceres: quis dicatᷣ p̃uenire: vide Bar. i. l. iij. de cuſto. reo. & i. l. j. ff. de pœ. & apoſtil. Alex. ĩ. d. l. ſepulchri violati. ad Bar. ff. de ſepulcro violato. vbi videtᷣ cõcludere ꝙ ille dr̃ potẽtior & p̃ueniſſe ĩ delictis regrẽtib⁹ pœnã corpalẽ, q habet delinquẽtẽ detẽtũ ĩ carcerib⁹, de p̃uẽtione ĩ criminalib⁹: ponit Alex poſt Bar. ibi & Fel. in. c. cũ. M. ferrariẽ. in. xiij. col. extrà de cõſtitu.

21 SED iuxta† p̃dicta q̃ro de q̃one q̃ quotidie euenit. officiari⁹ regius puta ſeruiẽs regi⁹ deliquit in terra alicui⁹ dñi, fortè crimẽ homicidij cõmittẽdo: an dñs habens altã iuſtitiã poſsit eũ punire, hanc q̃onem latè examinat Petr⁹ Iaco. de aureliaco ĩ ſuis libellis, in ti. de crimine qđ in ꝑſonis ꝓ reb⁹. in. ix. col. ibi. ſed quid erit ſeruiẽtis principis. vbi videtᷣ cõcludere ꝙ ſi delinquat officiando, debet remitti ad balliuũ ſeu p̃ſidẽ: ſinautẽ aliter delinquat, & tãqꝫ priuat⁹, dñs altæ iuſtitiæ habebit cognitionẽ vt eũ priuet. et ibi, ĩ fine ponit aliquos caſus q nõ ſpectãt ad dñm habentẽ altã iuſtitiã. ſed ad præſidẽ. Qõ q̃tidiana.

DE remiſsione q̃ fit in cõtractibus plenè notãt docto. in. d. c. Romana. in. §. cõtrahẽtes. de foro cõpe. in. vj. Albericus & alij in. l. hæres abſens. ff. de iudicijs.

DE remiſsione verò clerici detenti ꝑ iudicẽ ſecularem ad iudicẽ eccl'iaſticũ ſatis ponũt doc. in. c. iudex laic⁹. de ſentẽ. excõ. in. vj. nõ ĩſiſto: cũ alibi dixerim: credo etiã dixiſſe ꝙ ſi q̃s fuerit accuſat⁹ de delicto corã iudice eccleſiaſtico, cõpoſuit ad certã ſummã pro delicto: an ſi iudex ſecularis eundẽ ſic abſolutũ in vim cõpoſitionis poſsit eundẽ accipere, & ꝓcedere cõtra eum ſi ſit clericus, ſaltẽ ad pœnã pecuniariã pro emendaᷣ vi deretᷣ ꝙ nõ: quia q̃s nõ debet bis ex eodẽ delicto puniri: nec põt conq̃ri de cõpoſitione iudicis eccl'iaſtici, etiã ſi ſit caſus ĩ quo bona deberẽt confiſcari, & cõfiſcatio ſpectaſſet ad principẽ, ita dicit deci. Tholoſa. cl. dixi. s̃. in ti. (Des cõfiſcatiõs). §. iij. vidi aliâs ꝙ fiebãt cõpoſitiões in multis, anteqꝫ ſnĩa ferretᷣ in curia nr̃a eccl'iaſtica: idẽ pñt facere iudices eccleſiaſtici: tñ quia vr̃ ꝙ iſtud ĩducit homines facili⁹ ad delinquendũ, reuerend⁹ ep̃s noſter do. Iacobus hurault cũ ad eius notitiã deuenerit, iſtud ꝓhibuit: & ordinauit ne ampli⁹ fierent tales cõpoſitiones: & ꝓceditur cõtra crimĩnoſos vſqꝫ ad ſnĩam incluſiuè, condẽnando aut abſoluendo prout iuris: & iſtud eſt pluſqꝫ iuridicum: vt crimininoſi non ſint ita proni ad delinquendum. Deus eum præſeruet, cũ in hoc, & pluribus alijs abuſibus ſeu erroribus prouiderit. Remiſsio clericorum. Iacobus hurault ep̃s Heduẽñ.

In textu ibi,

Homme iuſticiable.

VIdimus ſuprà in titu. (Des iuſtices). §. (Le droict d'indire) ꝙ domini de vchono non poſſunt indicere homines domini de marnay in quib⁹ habent tantum altã iuſtitiã, & domin⁹ de marnay mediã baſſam: & mouebar vna rõne: quia licet hoĩes dñi de marnay ſint ſubiecti in alta iuſtitia dominis de vchono: non tñ ſunt hoĩes illorũ dñorũ de vchono, quia ſunt hoĩes feudatarij: ſed feudatari⁹ eſt homo baronis: & homo hominis mei non eſt homo meus: ergo. mihi tamẽ videtur, ꝙ iſte. §. multũ faciat in cõtrariũ: quia ſequeretur ꝙ ſi aliquis homo terræ & ſeignoriæ de marnay detineretur pro delicto requirente pœnã corporalem: domin⁹ de marnay nõ poteſt eum petere remitti ad ſe, cũ non poſſet illum punire, eo quia non habet altam iuſtitiã,

ad dños ergo de vchono habẽtes altã iuſtitiam remitteretur corporaliter puniẽdus, ergo eſt homo illorũ iuſtitiabilis in alta iuſtitia: ergo in eo debẽt habere locũ verba dictæ cõſuetudinis, ergo & ipſa diſpoſitio cogitata: quia iſtud eſt magnũ fundamentum, niſi diceres ꝙ nõ fit remiſsio, niſi ſit homo iuſtitiabilis in omni iuſtitia & iuriſdictione: quod nõ eſt ſine dubio: & ſcripſi ſuprà ad vtrãq; partem: nec firmo primam opinionem, ſed illam maioribus meis relinquo decidendam.

Des foreſtz, paſturages, & riuieres.
Rubrica XIII.

Foreſta quid. 1

Oreſta † dicitˀ latũ nemus ſine clauſura & ſine aqua. gl. j. in. c. cum dilecti, vbi Io. and. in nouella extrà de donatio.

Quid ſylua. 2

SYlua verò dicitˀ qñ eſt ꝓpe fluuiũ: † ſed qñ includitˀ muro vꝉ palis vocatˀ pcꝰ. 1

Parcus. 3

Syluarũ genera.

Cædua.

ET ſylua † alia dicitur cædua, alia paſcua: cædua eſt (vt quidã putãt) vt cedatˀ. Seruius aũt ait eã eſſe quę ſucciſa rurſus ex radicibꝰ aut ſtirpibꝰ renaſcitur. l. ſylua cædua. in princip. ff. de verb. ſigni. l. hæc ſylua cædua. in prin. ff. de vſufructu. de qua dicã infra. §. (En boys de coppes) † ſylua verò paſcua eſt quæ paſcuis pecudũ deſtinata eſt. d. l. ſylua cædua. §. fi. ff. de verb. ſign. hęc dicit Bartholo. cepola in tracta. ſuo de ſeruitu. ruſticorũ prædio. titu. de montibus. Et an appellatione ſyluæ contineatur ſolum Iaſon in. l. j. in fi. C. de iure emphyteu.

Paſcua. 4

§. primo.

LE boys acquiert le plain, c'eſt a entendre en foreſt bãnal, & en haulte iuſtice de celluy a qui appartiẽt ladicte haulte foreſt, s'il n'ya ſeparatiõ entre ladicte haulte foreſt, & le plain par foſsez, bonnes, muretz, ou aultres enſeignes. Et apres ce que ledict plain eſt demeuré ſans labourer, et ſans exart leſpace de trẽte ans.

ET ſic dici poteſt locus deſertꝰ, hoc eſt penitus non cultus, remanſitq; ita ſine cultura.

Inauditꝰ modus acqrẽdi dñium.

HIc eſt vnus nouus & anteà inauditus modus acquirẽdi dñium: quia, vt videmus, foreſta acquirit planiciẽ duobꝰ tñ concurreñ. ſcilicet ꝙ ſit foreſta bannalis, & in alta iuſtitia: q̃ quidẽ duo debent currere. argu. l. ſi ſcimus. in fi. ff. ad leg. falci. l. cũ hi. §. ſi prætor. ff. de trãſac. l. fulcinꝰ. §. j. ff. ex quibus cau. & hìc per res inanimatas põt nobis acquiri, contra doctrinã glo. q̃ reputatˀ ſingularis in §. pen. inſti. per quas perſo. ius nobis acquiritur. in verbo, ꝑ hãc: de quo alibi dicã. ¶ Aduerte, quia adhuc tertiũ requiritˀ, qđ eſt poſitũ in fine, in his verbis (& apres ce q̃ ledict plain eſt demeuré ſans labourer, & ſans exart leſpace de. xxx. ans.) Intellige etiam dũmodo alius nõ prætendat aliquod ius in dicto plano, de quo ſemper vſus fuerit, puta quia p̃tendat ius paſturagij in dicto plano: quia hoc caſu dñs non põt priuare habentẽ talem ſeruitutẽ in dicto plano ſuo iure, quia eſſet ꝑ indirectum tollere ius tertij: qđ non põt fieri directò. ¶ Et an iſtud tẽpus. xxx. annorũ hoc caſu transferat vtile dominiũ vel directum, vide ex his q̃ dicit Ioã. Fab. inſti. de vſucap. in prin. & per Bar. in. l. j. in prin. vbi etiã do. meꝰ Iaſ. & Alex. ff. de acqui. poſſeſ. Panor. & Feli. in. c. ad aures. de preſcrip. & in. c. cæterum. de iudicijs. in pen. col. vel an ſolum quæratur exceptio: cũ non videtur eſſe titulus de iure cõmuni approbatꝰ: per notata ꝑ Dy. in regula poſſeſſor malæfidei. de reg. iur. in. vj. per Io. Petrũ de ferrarijs in forma reſpõſionis rei cõuenti. in glo præſcriptio. & ꝑ Panor. in rub. de præſcri. & Bal. in. l. ſi quis emptionis. C. de præſcriptio. xxx. vel. xl. annorum.

QVid autẽ dicatur foreſta, dixi in rubrica: ſed quæ ſit foreſta bannalis, aduerte, quia ſtatim in. §. (L'on ne peult auoir vſage en boys & riuiere bannal.) dictus ſum.

1 ALijs modis † dominia rerum acquirũtur tã de iuregentiũ q̃; de iure ciuili. & ſunt de iuregentium quinq;: vt dicit Spec. in ti. de locato. §. nũc aliqua. verſi. ibi. in fi. Primò qñ fit per occupationẽ rerũ quæ nullius bonis ſunt: vt in volatilibus cœli, & animalibus ſyluestribus, & piſcibus fluminũ. inſtit. de rerũ diuiſio. §. ſingulorũ. cum ſeq. & ſeq. vſq; ad. §. item ea q̃ ex hoſtibꝰ. & in. l. j. in fi. & in. l. ij. & iij. ff. de acqui. rerũ dñio. & quia hic caſus in volatilibus cæli euenit, in facto his diebꝰ, in quo conſului, dicã ꝙ in caſu qui põt quotidie euenire magiſter Gulielmus de ſully dicit ſe educaſſe quãdam auẽ, quæ vulgò dicitur (eſtourneau) per octo aut nouẽ mẽſes in domo, q̃ ibat & redibat per camerã ſuã, ita ꝙ quodãmodo erat cicurizata: poſtmodũ quadam die inuenit eã in domo Petri Colaud, & ſtatim eũ citari fecit corã dño officiali Heduen. corã quo porrexit libellum, dicendo ꝙ dictã auẽ nutriuerat & educauerat per multos dies & mẽſes ĩ camera, & ꝙ ibat & redibat per camerã ſuã, ex quo erat factus dñs illius auis: ſed poſtmodũ inuenerat dictam auẽ in domo dicti Colaud, ex quo cũ ſua eſſet, petebat illã ſibi dari, & dictũ reũ cogi ad dandũ eidẽ ſully pręd ictã auẽ: & ad hoc probandũ produxit teſtes: qui dixerũt, ꝙ dicta auis fuerat nutrita & educata per dictũ de ſully, & ꝙ illam bene cognoſcebant: quia in vno pede non habebat (aulcun argot gallice) proceſſus fuit diu agitatus corã dño officiali: et erã de cõſilio Petri Colaud. Et primò dixi per regulã gñalem q̃ eſt, ꝙ volucres cæli: piſces etiã efficiuntˀ occupãtium. l. j. ff. de acqui. rerũ domi. dixi hìc antè in q̃bus adhuc militat regula. q̃cquid calcauerit pes tuus, tuũ erit: vt dicit dñs meꝰ Iaſon in. l. j. in prin. ff. de acquir. poſ. ita ꝙ ſi ille qui primꝰ occupauit aliquas aues deſijt habere eas ſub cuſtodia ſua, deſijt etiam eſſe dñs: & rurſus fiũt occupantis. tex. eſt in. l. iij. ff. de acq. rerũ do. tex. eſt in. §. ferè igitˀ. inſti. de rerũ diui. cũ em̃ primꝰ ꝑ ſolã occupationem fuerit effectꝰ dñs: nimirũ ſi deſinẽdo occupare deſinat eſſe dñs, iuxta. l. prout. ff. de ſolutio. cũ nihil tã naturale &c. ff. de regul. iur. ex quo ergo dicta auis nõ eſt amplius in cuſtodia dicti de ſully, nõ eſt amplius dominꝰ ſed Petrus Colaud effectus eſt dominꝰ per aliam occupationẽ: allegauit enim dictus de ſully ſe dominũ auis, & niſus eſt probare, eo quia habuit in domo, & educauit: ſed non dicit ſe nunc habere, imò dicit illam non habere, & ſic a cuſtodia eius euaſiſſe: neceſſariò dicendum eſt ꝙ deſijt eſſe dominus, vt dicit text. expreſsè in

Modi acqrẽdi dñia rerum. Occupatione.

Caſus, de aue.

Regula.

dicto

dicto.§.ferè igiť bestiæ.ibi,qcq̄d aūt ceperis,eousq; tuū
esse itelligať,donec tua custodia coerceať,ex quo ergo
cū dn̄s nō esset,ampli⁹ nō potuit à dicto Colaud vēdi-
care:ex quo dict⁹ Colaud debebat absolui:et cū multa
adducebanť p dictū de sully actorē,dixi illa nō obstare.

PRimò non obstat illud qđ dicebat dictus de sully,
ꝙ auis de qua erat q̄stio erat effecta mansueta: &
ideo ꝙ nō amisit dn̄ium per euolationē.argu.l.natura
lem.§.gallinarū.ff.de acqui.rerum dn̄io.&.§.gallinarū.
instit.de rerū diui.quia ad hoc dixi ꝙ nō sufficit ad di-
scedendū,à regula supradicta,ꝙ auis sit mansueta, sed
duo copulatiuè requiruntť: vnum videlicet ꝙ sit effe-
cta mās̄ueta:aliud scilicet ꝙ ire extra domum & reuer-
ti solita sit.tex.est de broca.ad literam in.l.nisi sint mā-
suetæ.ff.de acquiren.rerum domi.& ideo cū copulati-
ua requirat cōcursum copulatiuorum.§.penul.instit.
de hæredi.institutē.l.si hæredes plures.ff.de condi.instit.
non sufficit ꝙ auis sit effecta mansueta, imò cum hoc
requiritur ꝙ sit solita ire extra domum & reuerti.

OR sic est nunc ꝙ dictus de sully nō probauit neq;
articulauit ꝙ dicta auis solita fuerit ire extra do-
mum,& redire:ergo sumus in terminis supradictæ re-
gulæ:quia exceptio firmat regulā in omnibus casibus
non exceptuatis.c.qui ad agendum.ibi Geminia. de
procura.in.vj.do.me⁹ Ias.in.l.fina.ff.quod quisq; iuris.

DIxi secundò nō obstare regulā q̄ per dictū de sul-
2 ly actorē allegabať.†qđ semel dn̄s adhuc p̄sumi
tur dn̄s:licet res sit penes aliū.l.siue possidetis.C.de pro
ba.Bar.& alij post eū in.l.pen.ff.de cōdi.insti.Glo.& ca
nonistę in.c.cū ad sedē.de resti.spolia.q̄a illud nō pro-
cedit in volucribus,piscib⁹,& alijs q̄ de natura sua effi
ciuntť occupātium:illa enim nō pręsumuntť esse alteri⁹,
q̄ illi⁹ qui de præsenti possidet:vt tenet Bar.& sequun-
tur cōiter alij in.l.rem q̄ nobis.col.fi.ff.de acquir.pos.&
subdit ibi Bar.ꝙ in talibus nō habet locum regula.l.fi.

gula.

3 C.vnde vi.quæ habet†ꝙ vnusquisq; debet p̄sumere ad
aliū spectare id qđ suū non est:refert & sequiť do.me⁹
Ias.in.§.oīm.in.xiiij.col.insti.de actio.& hoc aptissima
rōne cōprobatur:q̄a iura volūt,ꝙ scđ's occupās efficia
tur dn̄s:ergo nō debet attēdi aliqua p̄sumptio in cōtra
riū:quia ī claris nō est loc⁹ cōiecturis.l.cōtinu⁹.§.cū ita.

ritas
tioni
tur.

4 ff.de verb.obli.†& veritas à iure cōprobata p̄ualet fi-
ctioni.l.filio quem pater.ff.de liber.& posthu. ¶Facit
l.fi.ff.de pbationib⁹ cū dicit in fine veritati locū super-
5 fore. * ¶†Itē expressa legis dispsitio facit cessare taci-
tam.l.cū ex filio.§.filio impuberi.ff.de vulg.& pupil.

NEc minus obstabat quædā friuola allegatio p di
ctum de sully actorē:qui dicebat,ꝙ dicta auis nō
amiserat cōsuetudinē veniendi,ex quo detinebatur in
loco clauso:q̄a clara est rn̄sio,scilicet distinctio q̄ fit, an
amiserit cōsuetudinē redeūdi.Ita est tex.in.d.l.naturalē.
§.in his.Nā si nunq; habuit cōsuetudinē,qđ ian habue
rit,nō articulatū fuit p dictū actorē,frustra nūc disputa
tur an amiserit:q̄a priuatio p̄supponit habitū.l.decē.ff.
de verb.obli.& hoc est qđ ppriæ voluit Io.Fab.in.§.re
uertendi.insti.de rerū diui.vbi dicit ꝙ distinctio illius
§.nō pcedit in aue q̄ retineť ī gabia,vel in loco clauso:
sed tm̄ īspiciť ad pdendū dn̄iū an euasit custodiā n̄ram:
sed in casu p̄dicto,p̄dicta auis nūq; habuit aīm seu cō-
suetudinē redeūdi:cū etiā non fuerit articulatū,imò vt
fatetur dictus de sully in suo libello euasit suā custodiā:
ergo succedit ꝙ sit illius Petri Colaud,qui secūdò oc-
cupauit:cū dicat ipse de sully ꝙ prædictam auē inuenit
postmodū in domo dicti Colaud,extra suā custodiā.

ET hoc est p̄sumendū ꝙ dicta auis est extra custo-
diam dicti de sully p euolationē. Et sic hæc causa
est præsumenda:quia si auis reperitur penes aliū,in du
bio præsumiť euolasse.Probat tex.subtiliter in.d.l.natu
6 ralē.in prin.ff.de acqr.rerū dominio.cū dicit†ꝙ si auis
effugit oculos nostros,intelligiť,id est p̄sumitur recu-

Naturalia pou⁹ p̄sumuntur,q̄ accidentalia.

7 perasse naturalē libertatē,& sic euolasse.†Naturalis em̄
causa potius attendiť,q̄ extrinseca & accidentalis.Ple-
nè notatur in.l.qui habebat.ff.de testamen.tute.nec est
dicendū ꝙ p̄sumatur ꝙ prędictus reus p̄dictam auē in
domo dicti actoris acceperit:quia istud esset præsume
re delictū:quod nō debet præsumi.l.merito.ff.p socio.

MInus obstat illud ꝙ dictus actor in suis scriptu-
ris saluatiuis dicebat, ꝙ ex quo dicta auis erat
signata, quia nō habebat arpionē ī vno pede, prout te
stes disposuerāt:& ꝙ testes illā cognouerant ad hoc,ꝙ
pbať ꝙ erat sua:& ꝙ eā educauerat:ex quo signū facit
p̄sumere rē esse in dn̄io alicui⁹.l.stigmata.C.de fabricē.
lib.xij.¶Quia ad hoc dictū fuit, ꝙ talis allegatio nihil
faciebat in illo casu:q̄a licet dicta auis esset signata na-
turaliter:vt quia haberet pedē varicosum,& in postre-
ma eius parte nullū vnguē seu arpionem haberet: sed
tm̄ globū carnis:certè nemo est q nesciat ista esse signa
naturalia,& non facta per primū occupantē: neq; etiā
ipse hoc articulauit in primis suis scripturis.Modo sic

Signa naturalia.

8 est†ꝙ signa naturalia nō inducāt p̄sumptionē ꝙ res sit
in domo alicui⁹:q̄a dato ꝙ nūq; fuisset auis in dn̄io ali
cuius:nihilominus tm̄ inessent dicta signa naturalia: &
non pbat hoc esse qđ ab hoc contingit abesse.l.nō hoc
C.vn̄ legitimi.vbi p do.meū Iaso.c.in p̄sentia.& ibi ca-
nonistæ, extrà de phatio.Necessariò itaq; dicendū est,
ꝙ illud nō intelligať in signo naturali,sed in accidenta-
li,imposito per hoīem. Et ita loquiť tex.in.d.l.stigma-
ta.& Bald.in auť.dos data.C.de donatio.ante nuptias.

IMò fortius dico, ꝙ etiā si dicta auis habeat aliquod
signum speciale,siue naturale,siue sibi impositū per
primum occupantem:ꝙ tamen nullatenus est verum,
neq; in libello dicti actoris articulatum:tamem adhuc
si dicta auis euolaret:ille qui eam signauit perderet do-
minium:& secūdus occupans efficereť dominus:quia
non potest quis facere ꝙ dispositio legis quatenus cō-
cernit fauorē alterius nō sortiatur effectum.l.nemo po-
test.ff.de lega.j.l.ius publicū.ff.de pactis.facit.l.si quis
in conscribendo.à contrario sensu.& ibi plenè per doc.
C.de pactis.sed in casu nostro.lex simpliciter disponit
ꝙ auis quę euolauit efficiatur occupantis. Ergo faciat
primus quid voluerit,non poterit impedire dispositio

Lex stigmata qūo ītelligenda.

9 nem legis:†& ideo lex stigmata debet intelligi in his re
bus,quæ ex qualitate sua sunt in dominio alicui⁹.tunc
ad sciendū cuius sint,bene inspiciť signum:aliâs secus.

ET ex his oībus & plurib⁹ alijs in pcessu allegatis,
dixi cōclusiuè,ꝙ libell⁹ dicti actoris nō pcedebat,
imò tāq; iept⁹,inciuilis,& iadmissibilis debebat reijci:
quia nō articulauerat in suo libello actor ꝙ auis habe
ret cōsuetudinē redeūdi,imò in vno articulo dicebat se
dn̄m:& tanq; dn̄s petebat,ꝙ talis reus condēnareť ad
eidē dandū.Intentabat em̄ rei vendicationē tanq; dn̄s,
& tamē cōcludebat ad dandū:quod non est bene con-
cludere:cùm dare sit dominium transferre.l.vbi autem

Meum amplius meum non fit.

10 non apparet.§.fi.ff.de verb.oblig.†& quod meum est,

amplius meũ fieri non põt.§.sic itaq;.insti.de actio.debebat ergo concludere, ꝙ declararet dñs, & ꝙ possessio eidẽ restitueret.l.licet.ff.de petitio.hæredi.l.at ex diuerso.§.j.ff.de rei vendi.imò ꝙ plus est non potuit de hoc officialis Hedueñ.cognoscere,cũ de actione rei vẽdicationis cognoscere nõ possit,vt clarũ est.¶Itẽ rei vẽdicationẽ intẽtare non potuit,cũ nõ esset dñs tempore motę litis:quod requirit.l.vnica.C.de aliena.mutã.iudi.causa facta.tradit per doc.in.§.oĩm.insti.de actio.ꝙ nõ erat dictus actor:quia expressè dicit in suo libello, ꝙ tẽpore litis motæ erat dñs.& tñ dicit ꝙ dictus reus eam occupauerat,cũ penes se esset, ex quo effect⁹ erat dñs indubitanter:vt.s̃.dictum est:ergo tanq̃ contrari⁹ repellendus.l.vbi repugnantia.ff.de reg.iur.l.j.C.de furtis.Ex quo dixi,& plures alij aduocati Hedueñ.qui in hoc scripserunt, & maximè dñi Frãciscus & Ioãnes de montholõ,ꝙ dictus reus debebat absolui,nec ferri posset sententia sup libello prædicto,quia esset nulla:cũ sentẽtia lata sup inepto libello &c.Iason in.l.vinũ.in pen.col.ff.si cer.pet.& pro reo fuit iudicatum per dñm officialem Hedueñ.& fuit sententia eius cõfirmata per officialẽ sedis metropolitanæ Lugduneñ.ad quem iudicẽ.

Falcones. 11 SED ꝙ†de falconibus videatur idem:quia licet sint mansueti vel mansuetæ fiunt capientis:cũ recipiãt naturalem libertatẽ,& hoc qñ non reuertuntur vt consueuerunt. Contrarium tñ seruatur de consuetudine: vt dicit Io.fabri in.§.in his.insti.de rerum diui.vbi etiã ponit de animalibus existentibus in foresta circũsepta vel parco,quæ nõ licet accipere.¶Vide Boerium in cõsuetu.septenæ Bituriceñ.titu.de cõsuetudi.prædio.§.v.

Captiuitate. 12 SEcundus†per captiuitatẽ.de quo in.§.item ea quæ.institu.de rerum diuisione.

Alluuione. 13 TErtius†per alluuionem seu aquarum inundationem.§. præterea.institu.de rerum diuisione.

Thesauri inuentione. 14 QVartus†per thesauri inuentionẽ.§.thesauros.institu.de rerũ diui.§.thesaurus.ff.de acqui.re.do.l.nunc.q;.dixi.s̃.in tit.(Des iustices & droictz d'icelles).§.j.quãdo dixi,an thesaur⁹ dicatur.(espaue.)

Traditione. 15 QVintus†mod⁹ est per traditionẽ rei illius qui est dñs.l.traditionibus.C.de pac.§.per traditionem.insti.de rerũ diui.Istos quinq; modos plenè examinat Io.Pet.de ferrarijs in sua practica Papiẽ.in forma libelli in actione reali,in glo.iure dominij.do.me⁹ Ias.in additio.ad Porcum in.§.singulorũ.& Io.de platea ponit ibi plures modos,†scilicet cõmistiõe.§.cũ ex aliena.insti.de rerũ diui.Itẽ ædificatione.§.cũ in suo.eo.tit.Item plantatione.§.si Titius.insti.eo.Item literarum impositione.§.literę.insti.eo.Itẽ cultura.§.si quis taliter.Item venditione.§.venditę.institu.eo.Item abiectione §.hoc ampli⁹.insti.eo.& in.d.§.ponitur quõ apprehensione rei habitę pro derelicto res efficitur apprehẽdentis:& videt in hoc casu esse rõ motiua acquisitiõis planiciei:quia ex quo planicies stetit p.xxx.annos sine cultura,ea ratione,ex quo videt haberi pro derelicto efficitur dñi forestæ occupantis seu crescentis in dicta plancie:& videt hoc esse,ne dñia rerũ sint incerta.Et hoc satis videt exprimere tex.nrę cõsuetudinis.ibi(et ce apres que ledict plain &c.)¶†Alijs de iure ciuili multis modis acquirit dñium,scilicet vsucapione,successione,arrogatione,monachatione,& per sententiam iudicis:de quib⁹ per Pet.de ferrarijs in dicta forma libelli in actione reali,in gl.iure dñij vel quasi.in.vij.col.vsq; ad fi.illius glo.De vsucapione dicã infrà.§.pen.de successiõe dixi.s̃.de monachatione:etiam de alijs fortè dicã in.§.penul.huius titu.¶Adde alium mirabilem modũ acquirendi dñium alicuius rei.Nã si edificiũ aliquod fuerit cõmune inter duos:& vn⁹ negligat reficere rem cõmunem,puta domũ:& alter reficiat:si socius negligẽs non soluat partẽ impẽsarũ ad eũ pro sua portione pertinentiũ intra quatuor mẽses,ꝙ pdit dñium suę ptis,& illud acqritur socio reficiẽti.Ita est text.in.l.si vt proponis.C.de ædificijs priuatis.l.cũ duobus.§.idẽ rñdit socius qui cessantis.ff.pro socio.dñs meus Ias.post Areti.in.§.sequẽs.in vlt.col.insti.de actio.& vide eundẽ Iaso.in.l.ius aũt ciuile.in pen.col.ff.de iustitia & iure.vbi ponit de duobus fratribus,quorũ vnus vult reficere turrim existẽtem in castro.Qualiter & quõ poteris practicare leges prædictas,vide infrà hoc titu.§.sequen.in.j.glo.ibi.Aduertendum est in additione ibi posita.

Not. hic plures alios. 16 · Quibus de iure ciuili. 17 · Al⁹ mirabilis modus.

In textu ibi,

Par fossez.

Fossæ. 1 QVæro an sit†licitum facere fossas in suo fundo ex quibus aqua pluuia noceat vicino,vide in.l.vicinus.versi.sed & si fossas.ff.de aqua plu.arcẽ.

Sepes. 2 †De sepibus aũt an liceat eas facere in finib⁹ fundi sui: dic ꝙ sic.l.fi.quæ incipit,sciendũ.ff.finiũ regũ.†& cuius 3 sint fossata,siue fossę,q̃ inter viã publicã & fundũ priuatũ sunt:& vide Bar.in tracta.Tyberiadis.in princ.in verbo,agro.in.ij.col.ibi, ex illo collige.& in.iiij.col.in verbo,flumẽ.dicit ꝙ qñ sunt inter p̃dia priuata sunt cõmunia:si enim sint in vsu publico,sunt cõmunia.facit l.vnica.ff.vt in flumine pub.nauigari liceat.§.fossa.& l.ij.§.interest.ff.de fluminibus.¶Vide Pyrrhum in consuetu. Aurelianeñ.titu.de seruitutibus. capite.xxj.allegans consilium Alexan.iiij.in.v.vol.infrà allegatum.

BAldus in.l.riparum.in.j.col.in fi.& in.l.lapilli.in.ij.col.ff.de rerum diui.vbi ponit,cuius sit vsus fossarum:& an maleficium cõmissum in fossatis viæ publicæ dicatur cõmissum in via publica.Vide Ang.& Augu.in li.maleficiorũ,in verbo,in platea cõis.in.iiij.col.

De obligatis ad refectionẽ fossatorum. ET an obligatus ad refectionẽ fossatorum intelligatur obligatus ad illa quæ annuatim renouantur tantùm etiam ad ea quæ semel fiunt si sint perpetua. vide Barto.in.l.impensa.ff.de impensis in rebus dotalibus factus,& ibi multùm ponderat consuetudinem regionis:& idem Bartolus in consilio.cxciij.incipiente, commune Lucignani.& vide Felin.in.c.Rodulphus.in xvj.col.extrà de rescriptis.

ET vidi dubium inter nobilem & potentem virũ dominum Georgium de Latrimoille dñm de draceyo,& suos homines retrahentes in dicto castro, quibus petebat vt reficerent fossata quæ sunt facta muro vt ibi sint perpetua:cùm ordinatio regia tantùm dicat ꝙ retrahentes tenentur ad refectionem fossatorum simpliciter, nec aliud dicat.

Fines territorij quõ phibentur. IStis modis hìc antedictis probantur fines & termini prædiorũ,& iurisdictionis quandoq;,dicit Panor.in c.super eo.Extrà de parro.in limite nihil potest consistere:quandoq; solet apponi lapis pro limite, quandoq; mons,vt ibi:vt plenè dixi.s̃.in titu.(des iustices)articu.j.in glo.in verbo(ou territoire.)

An p instrumẽta. NVnquid autem probantur per instrumenta: doc.plenè in.l.cum aliquis.C.de iure delibe.Panor.& apostil.

apoſtil.in.d.c.ſuper eo.extrà de paro.& ponit dn̄s Guido pape in q̄one ſua.cxciij.decē modos ꝓbādi cōfines, quos vide p eū:& ibi ponit an hoīes caſtri poſsint deponere de territorio illi⁹,ſeu de cōfinibus illi⁹ territorij.

☞ADDITIO. Et qūo ſi multa inſtrumenta vicinorū nominēt aliquē pro cōfine probant dominum,vide Matth.de afflic.in conſtitutione regni Siciliæ quæ incipit ,baiulos oēs.in.xiiij. notabili.in.vij.requiſito.in.j.q̄one illius requiſiti. *

4 ITem an†poſsint p̄ſcribi.dic' ꝙ ſic qn̄ ſunt inter priuatos.c.ex lr̄is.extrà de ꝓba.aut ſunt limites ſeu fines dignitatū tēporalium: & tunc quidā dicunt ꝙ p̄ſcribi nō poſſunt.l.agros.C.de fundis limitro.lib.xj.l.in noīe dn̄i.§.pro limitaneis.C.de offic.præfec.prætorio Africæ.tamen tota die contrarium obſeruat̄ de facto:vt tenet Hēricus Bohyc in.d.c.ſuper eo.extrà de parochijs.

AVt ſunt limites fines ſiue termini dignitatū eccleſiaſticarū,& tūc nō p̄ſcribunt̄:idē in alijs eccleſijs parochialib⁹,& ibi per Henri.bohyc:qd' dicit eſſe verū in eccleſia aſſini,q̄ nō p̄ſcribit limites ſeu fines alteri⁹ eccleſię:ſec⁹ aūt ſi nō affinis:ita no.Archi.in.c.qcūq̄.xj.q.iij.&.d.Hēri.bohyc i.d.c.ſup eo.vbi plenè poſt Panor.

AD hanc cōſuetudinē,& ad ſuperi⁹ dicta facit qd' dicit Alex.in cōſi.ſuo.xxxvj.incip.viſis his q̄ per dn̄os aduocatos,in pe.col.j.vol.ibi nō obſtat id qd' dicit̄,ꝙ foſſatū eſt fouea q̄ fit ī cōfinio.l.ij.§.ij.& ibi gl.ff.de aqua plu.arceñ.qd' dicit eſſe verū,qn̄ foſſatū eſt inter duo p̄dia diuerſorū dn̄orū:nemo em̄ debet eſſe ita ſupin⁹,vt dicit Alex.dicere ꝙ foſſatū intelligat̄ ꝓ confine iuris illi⁹ q facit foſſatū nec foſſatū neceſſariò probat diuerſitatē fundorū:vt dicit Io.de Anania in conſi.xcviij.in.iij.col.& vide Alex.conſi.xxxvj.in.v.vol.Qd' eſt verum de iure,ſed ſec⁹ de cōſuetudine quo ad nos: vt hìc videmus.& vide Alex.in cōſi.ſuo.liiij.in.v.vol. vbi plura de foſſato.& dicit gl.in.l.iubem⁹ nulli.in verbo diuidere.†ꝙ p ſepes,foſſata,& ſulcos fiūt diuiſiōes fundorū.C.de ſacroſan.eccle.ſcilicet intellige gr̄a vberioris culturæ:vt dicit Bar.in.l.quēadmodū.C.de agrico.& cēſitis.li.xj.& per Fabianū in tract.de emptio.& venditio.in.iiij.q.principali,in.xxij.q.in.xj.articulo.

In textu ibi,

Bonnes.

1 FAcit ad p̄dicta de iure†ꝙ fundus non diſtinguitur ab alio,niſi finibus diuidat̄.l.ſed & ſi loci.§.cōmu-
2 nem.ff.finium regun.†Et dicunt̄ in iure iſti fines qn̄q; termini.vt in.l.j.&.ij.ff.de termino amoto. Qn̄q; lapides terminei.d.l.ij.in fi.& Iaco.berberij in ſuo viatorio iuris,titu.de termino amoto.in primo.vbi ponit qūo de iure ciuili puniri debēt amouētes terminos : & qūo ſit intelligēdus ille titulus.Qn̄q; etiā dicunt̄ monumenta.l.ij.in fi.C.finiū regū.& q̄ pœna ſit de iure canonico cōtra amouētes terminos,vide.c.tanta.lxxxvj.diſtinc.

In textu ibi,

Par muretz.

1 ADde†ꝙ paries inducit diuiſionē:vt ſatis videtur probari per tex.in.c.vbi periculū.§.in eo.de electio.in.vj.Et facit tex.in.c.ligneis.de cōſecra.eccl'iæ vel altaris.& ſatis denotat iſte tex.ꝙ ad minus quo ad nos paries ſeu mur⁹ inducit diuiſionē.& aduerte ꝙ ex quo præſumitur communis pluribus concurrentibus, de quibus per Pau.de ca.in conſilijs nouis,conſi.cccxxxj. ꝙ,ſi prædicta non concurrant,ꝙ præſumitur illius qui melius probauerit,ad minus inducit diuiſionem.

§.ſecundo.

L'On ne peult auoir uſage en boys & riuiere bannal d'aultruy , ne droict petitoire , ou poſſeſſoire par quelque laps de temps que l'on en aye iouy : ſans en auoir tiltre,ou payer reddeuance.

PAnormitanus in.c.dilecti filij.extrà de arbi.in gl.j.in.ij.col.dicit ꝙ pōt induci conſuetudine ꝙ hoīes vni⁹ caſtri vel villæ habeāt vſum nemoris in alio caſtro vel villa:& ibi Io.de imo.dicit ꝙ hoc pōt induci cōſuetudine temporis &c.Vide etiam quæ dicit Panor.in conſi.ix. vbi loquitur de iure paſcendi animalia.

☞ADDITIO. Cepola in trac.de ſerui.ruſtico.p̄diorū,tit.de ſeruitute iuris paſcendi.q xv.dicit ꝙ cū ſit ſeruit⁹ diſcōtinua,requirit̄ in præſcribēdo tm̄ tp̄s cuius initij memoria nō extat in cōtrariū,niſi alleget̄,ti.q̄ caſu ſufficit p̄ſcriptio.xxx.an. *

QVæro,dixi hìc antè & in rub. quid ſit ſylua,nunc quęro in hoc verbo(riuiere)quid ſit flumen ſimpliciter:& quid ſit flumen bannale?

1 ET aduerte†quia fluminū quædā ſunt perennia,q̄dam torrētia.perēne.eſt qd' ſemp fluit:vt eſt araris qd' vulgò dicit̄(la Soone)ligeris,Padus in Italia.Torrens qd' in hyeme currit. Si tn̄ aliqua æſtate aruit,qui aliâs per hyemē fluebat,non ideo dicit̄ min⁹ perēne.l.j.§.itē fluminū.ff.de fluminib⁹.et ne qd in flumine publico.facit.l.j.§.duo ſunt gn̄a.ff.de aq̄ quoti.& æſtiua. & Flumen perenne Torrēs.
2 dixit Io.fab.in.§.flumina.inſti.de rerū diui.†ꝙ torrens qui fluit tm̄ in hyeme, & qualibet hyeme eſt publicus.

ITem fluminū quædā ſunt publica,quędā ſunt priua-
3 ta.†flumen eſt(vt caſsius diffinit)qd' perēne ſit.d.l.j. Flumen quid.
§.fluminū.ff.de fluminib⁹.ſed oīa penè flumina perēnia ſunt.l.nemo.§.fi.ff.de rerū diui.& dicit̄ perēne,propter ea flumina q̄ ad tp̄s fiuunt.& tex.in.d.§.flumina.
4 dicit†ꝙ oīa flumina ſunt publica:qd' debet intelligi de perpetuis,ſcd'm glo.in dicto.§.flumina.& pōt dici flumen publicum tribus modis.vno modo flumen nauigabile , vt eſt Padus,Atheſis,Ligeris,Sequana,Sagona,Rhodan⁹,Soona.Alio modo nō nauigabile,ſed trahit̄ ex nauigabili.l.j.§.nō aūt.cū ibi nota.ff.de fluminibus.Bar.in.l.quominus,ff.de fluminibus.Tertio dicit̄ qd' nō eſt nauigabile,puta ſi eſt quidā alueus paruus. Flumen triplex.

5 SED iuſta†p̄dicta q̄ro nūc,an ex talib⁹ liceat aquā ducere autoritate ꝓpria ad irriganda prata? tu dic ꝙ aut eſt flumen publicū nauigabile,& tunc non:& q facit,illicitè facit.Bar.in.d.l.quomin⁹.in.ij.q.aut nō eſt nauigabile:& tūc aut intrat in aliud flumen nauigabile,aut nō:ſi intrat,aut illud eſt mare:& pōt ducere:& eſt ratio,quia ꝓpter aquarū abundantiā ex vno flumine non dicit̄ recipere incrementū vel diminutionē:& ſic ꝓpter dictā occupationē nullū detrimentū recipe pōt. aut eſt aliud flumē nauigabile in quo intrat:& tūc aut ꝓpter dictā occupationē ductus aquæ auertit̄ à flumine nauigabili:& facit ꝙ flumen nauigabile efficitur nō Queſtio

nauigabile:vel dãnificabiť nauigatio, & non põt.d.l. quominꝰ.& ibi Bar.& aliꝭ in tertia oppõtiõe aut auertitur aqua à flumine nauigabili.Exemplũ:ſi aquã duco ex flumine ad fundũ meũ,& nihilominus poſtea in flumine nauigabili intrat:& iſtud non eſt ꝓhibitũ: & ideo Bononieñ.licitè ducunt aquã de flumine Reni,& poſtea intrat Padum:ſcd'm Barto.qui ita notat in dicta.l.quominus.in principio.in tertia oppoſitione.

Queſtio

SED quæro,q̃d de flumine publico,hoc eſt in vſu alicuius ciuitatis,vel alicuius municipiꝭ,q̃ vtitur illa aqua ad molendũ,ꝓut faciunt Bononieñ.de flumine in quo ſunt molẽdina cõis Bononiæ,vel paruo flumine,ſeu aquariolo,ſeu alueo in quo ſunt molendina cõmunitatis Hedueñ.de quibꝰ põt dici prout in gl.inter publica.ff.de verb.ſign.& in.l.ſed & Celſus.in prin. ff.de cõtrahẽ.emp.nũquid ex illis liceat aquã ducere ad irrigãda prata? ¶Hæc q̃ſtio quotidie euenit in hac ciuitate Hedueñ.& cùm caſus eueniſſet anno dñi.M.ccccc.

Caſus. facti.

inter priorẽ prioratus ſancti Rachonis,& eius molendinariũ ex vna,& quoſdã alios qui volebãt ducere aquã ex dicto flumine ad eorũ prata irriganda,dixi vt ſequitur.prior prioratus ſancti Rachonis prope muros ciuitatis habuit à principe ſeu rege ſunt fortè quingenti anni,aut ſaltẽ eſt tm̃ tẽpus cuiꝰ initiꝭ memoria non extat in contrariũ facultatẽ ædificandi quoddã molendinũ iuxta ſuũ prioratũ:& ad cõmoditatẽ dicti molẽdini cõceſſit eidẽ priori vſum aquę fluminis publici iuxta vel per dictũ molendinũ trãſeuntis:pro quo quidẽ vſu ſeu curſu aquę illius fluminis ipſe prior ſoluit regi ſeu principi certã pecuniarũ ſummã de cẽſu annuo:rõne cuius cõceſſionis,dictꝰ prior ſemꝑ ſoluẽdo p̃dictũ cẽſum gauiſus eſt dicto vſu & curſu aquæ illiꝰ fluminis ad commoditatem dicti ſui molẽdini:nũc aliqui volunt retinere aquam illius fluminis, & illam ducere per agros & prata ſua ad illa irriganda,ita & taliter quod ex hoc molendinum remanet ſine effectu:plures volunt ita facere in ſuperioribus molendinis, an poſſint.

6 Flumina pub. i cuiuslibet vſu.

VIdebatur ꝙ ſic:quia vt dixi,†flumina publica de iuregentiũ ſunt in vſu cuiuslibet.§.flumina.inſti tu.de rerũ diui.& in.§.riparũ.& in.l.fluminũ.in princ. ff.de damno infe.& maximè quãdo nõ eſt nauigabile: vt eſt iſtud de quo hîc antè dictũ,& per dicta hîc antè.

COntrarium tñ videť verius de iure in hoc caſu,& moueor ꝑ tex.ĩ.d.l.quominꝰ.ff.de fluminibꝰ.ibi, ſi modo ea aqua in vſu publico nõ ſit.qui quidẽ text. vult ꝑ illa verba ꝙ aqua nõ poſſit duci ſi eſt in vſu publico,imò qđ eſt fortiꝰ,ducẽs illã vt ꝑmiſſum eſt in caſu nr̃o debet puniri pœna cõfiſcatiõis prædiꝭ:in quo cũ prĩcipe vel ſenatuſcõſulto inſcio duxit.l.ſi qs decætero. vbi tex.cũ ibi no.C.de aquæductu.lib.xj.notať in dicta.l.quominus.& in.l.j.§.permittitur.ff.de aqua quotidiana & æſtiua.& ĩ.l.ij.in prin.ff.ne qd ĩ loco publico.

NAm vt dicit Cepola in trac.ſuo ſeruitutũ ruſticorum præd.ti.de ſerui.aquęductꝰ.in.xiij.col.qñ flumen eſt publicũ,hoc eſt in vſu publico ciuitatis,vel alicuius municipiꝭ,puta quia illa aqua vtiť ad molendinum:prout faciunt Bononieñ.de flumine in quo ſunt molendina cõis Bononiæ,de quibꝰ habeť in.d.gl.inter publica.ff.de verb.ſigni.& in.l.ſed et Celſus.ff.de cõtrahen.empt.vel etiã vtiť ciuitas dicta aqua ad aliũ vſum publicũ:tunc nõ permittiť aquã ducere:vt eſt caſus ſecundũ vnum intellectũ in.d.l.quominus.& ibi Bar.& probať in.l.j.& per totũ.C.de aquæductu.li.xj.Sed ſic eſt nũc ꝙ illa aqua q̃ eſt ĩ ciuitate Hedueñ.q̃ erit ex ſtagnis Chriſtianiſsimi Regis q̃ dicunť (Les eſtangs de la toyſon) q̃ ſunt in mõte ſupra Heduã,& deſcendit dicta aqua,ſunt ferè oĩa molẽdina ciuitatis Hedueñ.& vtuntur Hedueñ.illa aqua ad molẽdina eorũ pro vſu publico totiꝰ ciuitatis:ergo nõ licet illã ducere ex flumine ad prata irrigãda:ideo etiã non debet ꝑmitti Matthęo chãprier ducere aquã ex illo flumine ad quædã ſua parua ſtagna q̃ fecit ſubtꝰ cohardũ à tribꝰ aut quatuor annis maximè in æſtate,vbi ſolet eſſe penuria aquarũ, ita ꝙ non pñt molere molẽdina,& hoc anno ter aut quater aquã noctu ex dicto flumine extraxit,& ad ſua ſtagna duxit:qđ fieri nõ debebat,ſed debebat puniri, eo quia reſpublica detrimẽtũ paſſa fuit.do.tñ meꝰ Iaſon in.d.l. quominꝰ.in.iij.col.nõ vr̃ approbare illũ intellectũ Bar. ad illã legẽ,imò illũ impugnat duobus motiuis,teneo tamẽ opi.Bar.& Cepolæ,in dictis locis,quã tenet Pau. de caſt.in.l.imperatores.ff.de ſeruitu.ruſti.prædio.

ET ideo cùm vt videmꝰ dicta aqua ſit deſtinata ad vſum publicũ huiꝰ ciuitatis,& ꝙ ex antiqua conſuetudine & à tali tẽpore cuiꝰ initiꝭ memoria nõ extat in contrariũ,ſunt ibi molẽdina:non licet etiã deducere aquã ex illo flumine:quia qñ hoc fit,fit in iniuriã habẽtium molẽdina,ex quo ꝓpter penuriã aquarũ patiunť dãnũ:nã in dicto flumine habet nobilis vir Ioãnes charuot,receptor regiꝰ in hoc balliuatu Hedueñ:vnũ primum molẽdinũ,dñi de mõtieu ſcd'm;, ego tertiũ,veñ. dñi decanꝰ & capl'm Heduẽ.quartũ:& ſubſequẽter plures aliꝭ.Si em̃ aliquis ſupra molẽdina detrahat aquam, & ducat ex flumine ad agrũ ſuũ,aut pratũ irrigãdũ:patimur nos q habemꝰ molẽdina dãnum,ex quo nõ põt duci aqua hoc caſu.l.imꝑatores.in fi.ff.de ſeruitu.ruſti. prędio.l.j.§.ſunt aũt qui putãt.ff.ne quid in flumine publico.& intellige qđ eſt in dãnum ſeu iniuriã illoꝝ qui iam habẽt molendina ædificata,ſecus ſi de nouo ædificarent:quia tũc tales nõ poſſent dici habere dãnum: vt videť tenere Cepola in dicto loco ſuprà hîc antè alleg.

ET ideo cũ vt ĩ caſu p̃miſſo à tali tꝑe cuiꝰ initiꝭ memoria nõ ſit hoĩm in cõtrariũ,ſit molẽdinũ prioris prioratꝰ ſancti Rachonis ædificatũ: non eſt dubiũ ſi aliquis ducat aquam ex flumine exiſtẽte ſupra dictũ molendinum ad prata ſua irriganda,ꝙ facit ei iniuriã: per tex.in dicta.l.imperatores.vbi eſt tex.ad literam:ꝙ etiã pro agris ſitientibus irrigandis cum iniuria vicinorũ non permittitur ducere aquam de flumine.

7 ET maximè†illã ducẽdo extra ſuũ ſolitũ curſũ: nã etiã ſine iniuria vicinorũ nõ debet aqua deduci à ſuo ſolito curſu & naturali:nec debet aliqd fieri ĩ aqua vt diuertať à ſuo ſolito curſu.l.ij.C.ad.l.aquil.& ibi ꝑ Bal.& doc.&.l.ſi ſeruꝰ ſeruũ.§.ſi qs aquæ ductũ.ff.ad.l. aquil.& notať in.l.j.ff.de ſerui.Et ideo dicit Bal.in.c.j.§. ſi qs de mãſo.ĩ.iiij.col.in fi.de cõtro.inueſti.in vſibꝰ ſeudorũ,ꝙ in iſto aquarũ ductu nõ ſolũ inſpicimꝰ principium,ſed etiã loca,vñ decurrit,& alueos,& meatꝰ, vñ tranſit:& ſi eſt vetuſtiſsimꝰ aquę curſus, & ſcd'm eorũ qualitatẽ & vſum aquæ iudicare debemꝰ.Et ideo cùm hoc nr̃m flumẽ ad vſum publicũ deſtinatũ habeat alueos & meatꝰ antiquos,vñ decurrit:nõ ſunt mutãdi illi aluei & meatꝰ: nec aqua ab illo curſu ſolito ab antiquiſſimo debet detrahi,aut deduci aliter q̃ ſolitũ eſt in æſtate p̃terita.l.j.§.qđ aũt.ff.de aqua quotidi.& æſti.vt

Aqua non debet deduci à ſuo ſolito curſu.

in caſu

in casu nostro: ex quo dico q̄ ī quocūq̄ loco sit aqua, ex dicto flumine non debet detrahi ad irrigāda prata.

8 Flumen priuatū quid. ET per prædicta† satis visum est, qd sit flumē publicum, quid aūt sit priuatū, dicit tex. i. l. j. §. fluminū. ff. de fluminibus. q̄ illa q̄ fluunt ad tēpus sunt priuata. ¶ Itē illa quæ sunt manu facta. l. j. §. si fossa. ff. de fluminibus. & ita no. gl. in. l. nemo. §. j. ff. de rerū diui. Et ideo etiā dicūtur flumina priuata, vt fossata in agris posita quæ crescūt & decrescunt. l. j. §. ij. ff. de fluminib⁹. d. l. nemo. in fi. no. glo. in. §. flumina. instit. de rerū diui. & no. Bal. in. l. lapilli. ff. de rerū diui. qui dicit q̄ priuatū flumē est quatenus in suo ingredit̄, & non semp̄ fluit: vt sunt gurgites, & q̄dam fossata q̄ cōtinuatinuationē nō habent: q̄ enim crescūt publica sunt. d. l. nemo. §. j. Et Bal. in. d. l. lapilli. in. ij. col. ad fi. ¶ Itē priuatū dicit̄ q̄n esset in dn̄io vnius tm̄, puta quia incipit ex fonte qui in agro suo orit̄, & discurrit p̄ sua p̄dia vsq̄ ad flumē publicū vel mare. arg. l. si quis diuturno. ff. si seruitus vendicet̄.

ITem potest dici priuatum cū proprietas vel iurisdictio competit vni tm̄ domino, vel ciuitati tāq̄ eius: quia respectu aliorū est priuati iuris illius domini vel ciuitatis in cuius territorio est, vel q in eo habet iurisdictionem: & propterea per alluuionem hoc est per adiectionem vel detractionē quæ fit à flumine non additur vel detrahitur iurisdictioni. Barto. in tractatu Tyberiadis, in. x. col. versi. Item videndum est.

Casus. HIs dieb⁹ fui iterum de alio casu interrogatus, in quo cōsului. nobilis dn̄a domina Antonia d'inteuille, dn̄a dorram & des grāges subtus grignō habet molendinū quod dicit̄ (le molin moireault) sup̄ flumine qd' fluit ex vitello ad locū montis barri: in quo quidem molēdino decurrit alia aqua p̄ueniens ex alio flumine, qd' vocatur (la riuiere de lesmes) quod dicit̄ esse priuatū: hoc est, in quo p̄ſes dn̄i habēt ius priuatū, scilicet p̄prietatē & iurisdictionē: & maximè ī p̄te supiori dn̄i de venarey habēt ius & iurisdictionē, ita q̄ dicūt eū esse bannale, & esse totalr̄ in eoꝝ iurisdictione & dn̄io in loco suæ iurisdictionis: & in illo loco Emede⁹ & Ioānes clergeot diuerterūt illā aquam, & duxerūt ad eorū molendinū, qd' est supra dictū flumē in p̄te superiori.

NVnc vt dictū est dicti clergeot habentes molendinum in loco supiori diuertunt aquā à dicto paruo flumine vulgariter dicto (La riuiere de lesmes.) de licentia, p̄missiōe, & autoritate dn̄orū de venarey habētes in loco diuersiōis iurisdictionē & dn̄ium illi⁹ fluminis, & illā ducunt p̄ suos fundos & terras ad molendinum eorū, qd' dicit̄ (Le mouli Bernard) dicit dicta dn̄a Antonia d'inteuile dn̄a dorrā q̄ istud non pōt fieri. Et ideo ex quo dicti clergeot p̄hibēt aquā currere, vident̄ ipsam turbare in sua possessiōe: prout v̄r tenere Bal. in rubri. ff. de rerum diui. in. iij. col. ibi circa quā dicit etiā Bal. in. l. ij. in fi. C. ad. l. Aquil. q̄ aqua non debet deduci à suo solito cursu, etiā si in ea haberet ius priuatum, eo maximè quia in hoc dicta impetrans habet magnū detrimentū in plurib⁹: tū primò, quia aqua remissius descendit ad suū molendinū. ¶ Itē eo quia nō habebit tot molētes: & quia dicebat se esse in possessione illius iuris, scilicet recipiendi aquā directè fluētem ad suū molendinū, absq̄ eo q̄ ab aliquo impediret̄, impetrauit casum nouitatis cōtra dictos clergeot, qui diuerterūt illam aquā ab anno citra: qui quidē se opposuerūt, & taliter processum est in dicta materia nouitatis, q̄ processu discusso mihi transmissus fuit processus ad consulendum q̄s deberet obtinere in possessorio: & mihi visum fuit q̄ dicta dn̄a Antonia impetrās debuit repelli à finibus possessoriis: tum primò, q̄a dictū flumē (de lesmes) ex quo aquā deducūt dicti oppon̄. ad molendinū suū non est publicū, sed priuatū: ad eū scilicet saltē pro maiori p̄te spectās à quo facultatē habuerūt dicti oppon̄. aquę deducendæ: satis p̄bant testes p̄ vtraq̄ p̄te examinati, ex quo p̄ aliquē impediri nō potuerūt dicti opponentes quin aquā deducerēt quò vellent, etiā in p̄iudiciū alterius. tex. est in. l. fluminū. §. fi. & in. l. p̄culus. ff. de dāno infec. Et ita dicit & tenet Bal. in. l. itē lapilli. i. j. col. ff. de rerū diui. & Ang. in. l. si manifestè. C. de seruitu. & aqua. dicit q̄ ex flumine publico possum totā aquam non solū diuertere & ducere ad molendinū meum, sed etiā in totū tollere: per dictā. l. flumē. & l. Procul⁹. sentit idē Bal. in. c. cū ecclesia Vulterana. in. ij. col. extrà de elec. Bar. & do. me⁹ Ias. in. l. quomin⁹. in. j. q. ff. de fluminib⁹. maximè q̄n diuertit̄ aqua ad cōmodū diuertentis etiā si noceat alteri: dum tn̄ non fiat ad emulationē illi⁹, & in odiū illi⁹ quod nō præsumit̄: vt tenēt oēs suprà allegati. & Alex. in consi. suo. clxxiij. incip. opportune cōsideratis. in. iij. col. in. ij. vol. & istud extendit Bal. in consiliis Pet. de anch. in cōsi. suo. xj. in. ij. col. vbi dicit q̄ sicut de loco licitum est facere id quod sibi p̄sit etiā si alteri noceat: ita etiā de p̄sonis. & ideo, vt dicit, cōe spoleti potuit facere statutū seu ordinationē suis subditis, vel imponere onus p̄pter qd' euitandū vadūt ciues poti⁹ ad molendinū archiep̄i, q ex illo statuto habet magnū incōmodum & dānum: eo quia dicta cōitas habet cōmodum ex illo statuto. Et pōt ordinare suis subditis illud qd' ei prodest, etiā licet sit alij nociuū: cū ergo in hoc casu opponen̄. diuerterūt aquā de p̄tāte & licentia illi⁹ q̄ est dn̄s, ex quo est flumen priuatū: eo quia dicti dn̄i de venarey habent iurisdictionē & proprietatē, vt p̄batū est: & est tale q̄ pusillū aquæ in æstate continet, vt vix interdū lauari possint pedes ex quo dicit̄ priuatū: vt dicit Bal. in. d. l. item lapilli. in fi. j. col. ff. de rerū diuisio. & hoc fecerūt, vt dicta aqua eis p̄sit potuerunt & debuerunt facere: cū rei suæ quilibet sit moderator & arbiter. l. in re mandata. C. mādati. Et si dicatur q̄ ex quo dicti oppon̄en̄. dictā aquā diuerterūt & p̄hibuerūt currere, vident̄ dictā impetrantē turbasse in sua possessione. argu. notatorū in. l. j. C. vbi de posses. agi opor. & in. l. j. §. inter. & §. ædificare. ff. de mortuo inferēdo. p̄ut dicit & allegat ad hoc Bald. in rub. ff. de rerū diui. in. iij. col. ibi, circa aquā quæ de cælo. Et ideo ex quo sum⁹ in possessorio, p̄dicta impetrans debet obtinere et restitui in sua possessione, cùm videat̄ turbata in illa sua possessione. Et ad ea quæ dicta sunt posset r̄nderi q̄ loquunt̄ & habent locū in petitorio, & non in possessorio: sed dic q̄ etiā dicti opponē. debent obtinere in possessorio: cū illud ius aquæ deducēdæ eis cōpetebat: & illius iuris erāt possessores, ex quo nunq̄ fuerāt p̄hibiti deducere: nō eñ per dictā impetrantē potuit quæri possessio impediēdi dictos opponen̄. deducere: nisi prius fuerint p̄hibiti, & p̄hibitioni acquieuerint: †cū in acquisitione iurium negatiuoꝝ, vt alicui cōpetere possint etiā quo ad possessionē solū iura negatiua duo necessaria requirūtur. primū prohibitio seu contradictio illius qui asserit sibi cōpetere tale ius negatiuū: & patientia seu admissa p̄hibitio ex p̄te illius cui est facta p̄hibitio seu cōtradi 9 Reqsita ad acqsitionē iuriū negatiuorū.

ctio.probat̃ p gl.solennē ī.l.j.ī gl.magna,circa prin.C.
de serui.& aqua.& ī.l.q̄ luminib⁹.in prin.ff.de serui.vr-
ba.p̄dio.Bar.in.l.si pri⁹.in.vij.oppo.ff.de noui ope.nū-
tia.d.me⁹ Ias.in.l.quomin⁹.ī.vj.col.ibi,scd'ò cōfirmat̃.
ff.de fluminibus.Alberi.de rosa.in.l.seruitutis.la gran-
de.titu.gn̄ali.ff.de serui.plenè per do.Iacobi.de sancto
Geor.in tracta.suo feudorū.in gl.in verbo,& cū molē-
dinis.in.ij.colū.ibi,sed quæro dn̄s loci &c.imò dicunt
Philip.Frācus,& Card.Alex.in.c.significāte.in.j.nota-
bi.extrà de appel.ꝙ etiā talia iura negatiua nō q̄runt̃
cōsuetudine,aut p̄scriptione,etiā tanti tēporis cui⁹ ini-
tij memoria nō extat in cōtrariū:nisi p̄cesserit ꝓhibitio
& patiētia ꝓhibiti:al's nūq̄ in talibus q̄ritur possessio.

ADDITIO Matth.de Afflic.in cōstitu.regni
Siciliæ,q̄ incipit, maiestas ꝓcu-
ratorib⁹.in.ij.notabi.videt̃ tenere contrariū cū dicat ꝙ
si probet̃ cōsuetudo vetustissima tāti tēporis,valet ad
hoc etiā si non ꝓbetur ꝓhibitio. * ¶Nec pōt dicere
dicta impetrās,ꝙ ex eo solo ꝙ aqua dicti fluminis flue
bat liberè & directè ad molēdinū dictæ impetrātis,po
nit dicta impetrās dici esse in possessione ꝓhibendi ne
aqua ad aliū locū adducatur:cū non possit sol⁹ fluxus
aquæ aliquē de nouo in possessione cōstituere,licet eū
iam cōstitutū posset cōseruare.arg.l.qui fundū.ff.quē-
admo.seruitus amittat̃.& in.l.j.§.j.ff.de aqua quoti.&
10 æsti.†Per rē em̄ inanimatā nec ꝓprietas nobis,nec pos

Per rem inaīatā dn̄iū acquirit̃.

sessio quærit̃.gl.singularis in.§.fi.in verbo,p hūc.instit.
per quas p̄sonas no.acquirit̃.quā cōmendat do.meus
Ias.in.l.j.in prin.ff.de acqui.posses.& in.d.l.quominus.
in.xxxv.col.ī.xxxviij.q.ff.de flumini.Cū ergo dicti op-
ponētes quib⁹ ius cōpetebat:aut dn̄i de venarey quib⁹
dicti opponētes habēt ius deducēdi aquā ex dicto flu-
mine,qd' est priuatū,nunq̄ fuerint ꝓhibiti deducere:
quia nunq̄ deduxerāt:ex quo nō erat eis op⁹:non pōt
dicta impetrans dici in possessione,cū hìc agat̃ de pos-
sessione iuris nō deducēdi:& sit iuris negatiui, in cui⁹
acq̄sitiōe necessaria est ꝓhibitio p̄cedēs per supradicta.
Facit qd' no.Bar.in.l.in filijs.C.de decu.li.x.& do.me⁹
Ias.in.l.fi.in nona col.ff.de cōstit.prin.& in.l.falso.C.de
diuersis rescri.& Panor.in.c.cū sit gn̄ale.in.v.col.extrà
de foro cōpe.& in.c.qm̄ frequēter.§.in alijs.in.xvj.col.
extrà vt lit.non cōtest.vbi dicūt ꝙ qn̄ alicui cōpetit ali
qua facultas:ꝙ si ip̄e ea non vtat̃ etiā per centū annos,
eo quia sibi nō expediebat vti:vel non occurrebat ne-
cessitas,ꝙ p nō vsum nō tollit̃ sua facultas:nec ī talib⁹
per nō vsum introducit̃ cōsuetudo.¶Qn̄ p non vsum
inducat̃ cōsuetudo,vide doc.in.l.de q̄bus.ff.de legi.&
Boeriū in consuetu.septenæ Bituriceñ.tit.de p̄scriptio.
§.j.in glo.& nota ꝙ non solùm consuetudo inducitur.

ACcedat pro corroboratione p̄dictorū illud quod
pulchrè no.do.Abbas.in.c. cū ecclesia sutrina.in
11 v.col.de causa posses.& ꝓprieta.vbi dicit†ꝙ per exerci
tium actū qui pluries & sæpenumero facilè cōcedunt̃,
non pōt quæri possessio:vn̄ cū de facili dn̄s aquæ plu-
ries & sæpenumero suū naturalē alueū fluere pmittit:
licet ex hoc naturali cursu alter cōmodū percipiat , cer-
tè per illū cursum naturalē nō debet alteri q̄ri possessio
impediēdi dn̄iū,ne possit ip̄m diuertere quò ipse vult.
12 ¶Cōfirmat̃:quia licet iuriū incorporaliū quasi posses-
sio p patientiā quærat̃.l.quoties.la.ij.ff.de seruitu.l.ser-
uus.§.incorpales.Et ibi in gl.ff.de acqui.rerū domi.tn̄
cum illa patiētia debet esse aliquis actus positiuus , fa-
cit.l.iij.§.dare.ff.de vsufru.Nā quasi possessio incorpo
raliū facto & aīo quærit̃:sicut corpe & aīo quęrit̃ pos-
sessio corporaliū.l.iij.in prin.ff.de acqui.posses.Ita no.
Inno.in.c.in literis.de restit.spolia.Refert Bal.in.l.j.in.ij.
col.C.de serui.& aqua.& per p̄dicta teneo & concludo
dictam impetrantē debere repelli à finib⁹ possessorijs,
cū nō potuit dici acq̄siuisse possessionē illi⁹ iuris impe
diēdi:ne aqua diuerteret̃ ab habente facultatē diuerten
di,& deducēdi.¶Adde ad ꝓpositū casum multū nota
bilem positū p Calcaneū in consi.suo.lij.incip.fons ori
tur.eundē vide consilio.liij.liiij.&.lv.vbi ponit amplè
de materia diuertēdi aquā,aut deducēdi de flumine si-
ue priuato siue publico,siue etiā de fonte q̄ orit̃ in fun
do meo.vide etiā Philip.deciū in cōsi.suo.ccxliiij.in.ij.
vol.ad quē recurre in hac materia diuertēdi aquam.

ET quia dicitur in hoc.§.ꝙ nemo pōt habere vsum
13 in flumine bānali & sylua.Aduerte†quia licet ius
piscādi in flumine publico sit cōe oībus de iuregētiū.
§.flumina.insti.de rerū diui.tn̄ si quis plurib⁹ annis pi
scatus fuerit,& alios ꝓhibuerit,acquirit sibi ius,& pōt
alios ꝓhibere:sed si nō ꝓhibuisset,q̄uis frequētissime,
& ꝙ tot annis sol⁹ piscat⁹ fuisset,nō quærit̃ sibi ius ad
alios ꝓhibēdos ne habeant piscari.Et ideo dicit Io.fab.
in.d.§.flumina.ꝙ licet talia iura negatiua nō possint
p̄scribi,tn̄ possunt de cōsuetudine acquiri:vn̄ si plurib⁹
annis piscat⁹ sol⁹ fuerit,& alios ꝓhibuerit sciēte popu-
lo,& nō contradicente,videt̃ ꝙ possit sibi ius q̄rere ex
tacito consensu ppl'i.Et ideo dicit ꝙ videm⁹ obtinere
hodie de cōsuetudine regni Frāciæ vbi sunt piscariæ &
defensę in multis locis fluminū ꝙ ius habēt dn̄i terrarū
scilicet prohibēdi hoībus ne habeant piscari,ex cōsuetu
dine regni Frācię. Et isto modo flumina & syluæ sunt
bānalia,scilicet p has ꝓhibitiones illis acquiescēdo per
lōgissimū tp̄s:puta per.xxx.annos scd'm cōsuetudinē,
vel per tm̄ tēpus cuius initij memoria non extat in cō-
trariū,scd'm Io.de platea in.l.vsum aquæ.coniuncta.l.
diligenter.cū sua glo.C.de aquæductu.lib.xj.quē alleg.
Ang.areti.in.d.§.flumina.& de hoc vide plenè p Egi-
dium bellamerā in consi.suo.vij.vbi amplè per eum,

Ius piscandi.

14 SIc etiam potest dici molendinū bānal,&†idem de
furno,& multis alijs.ex quo dicit Bald.& alij in.l.j.
C.de seruitu.ꝙ si p lōgissimū tēpus iui ad molendinū
tuū ad molendū,nō per hoc potes me in futurū com
pellere,quū ego ibi molā ꝓpter reditum tui molēdini:
eo quia ista itio fuit p modū facultatis.idē tenet Cy.in
l.ij.C.q̄ sit longa cōsuetu.Panor.in.c.Abbate sancti Syl
uani.in.ij.col.de verb.sig.cūq̄ sint meræ facultatis.non
15 pręscribunt̃:nec†ex his q̄ fiunt gratuitè nō pōt dici ius
acquisitū:& ideo dicit Inno.ī.c.cū ecclesia sutrina.extrà
de cā posses.& ꝓprie.& refert Panor.in.c.qd' trāslatio-
nem.in.ij.col.extrà de offi.lega.ꝙ si aliq̄s multis annis
& ipse & maiores sui hospitati fuerint in domo alicu-
ius nobilis vel ep̄i,non per hoc causaret̃ cōsuetudo vel
p̄scriptio per quā in futurū ad hoc teneret̃:quia ex his
q̄ fiunt gratuitè non acquirit̃ ius:opus est ergo ad hoc
vt talis vsus aut tale ius acquirat̃ , ꝙ volētes ire ab alio
sint ꝓhibiti à dn̄o,& ꝓhibitioni acquieuerint per tēp⁹
lōgissimū ad p̄scriptionē cōplendam:quo casu acquiri
tur ius illi qui ꝓhibuit,vt possit ad hoc in futurū coge
re prohibitos.l.si quis diuturno.ff.si serui.vendi.l.hæc
autem.ff.de seruitu.vrba.prædio.glo.& docto.in.l.qui
luminibus.ff.de serui. vrba.prædio.Panor.in.c.signifi-
cante

De molendinis bannalibus.

In gratuitis nō acq̄ritur ius.

cante.in.§.notabili.extrà de appel.imò dicit Philip.Frã
16 cus,& Cardi.Alex.in d.c.significante.in.§.nota.† q̃ tale
ius negatiuũ nõ põt acquiri cõsuetudine,vel p̃scriptio-
ne,etiã tãti tẽporis cuius initij memoria nõ extat in cõ-
trariũ:nisi p̃ce.serit ꝓhibitio aut patiẽtia aduersarij,ast
possesio negatiua nũq̃ acquirit̃.ita tex.notab.in.l.j.C.
de serui.& aqua.scd'm verũ intellectũ.& facit.l.sequit̃.
§.si viã.ff.de vsucap.Intellige p̃dicta etiã in ꝓhibitione
quę fit extra iudiciũ,etiã si fuerit obtemperatũ ꝓ bono
pacis,scd'm Panor.in.c.abbate sancti Syluani.in.ij.col.
vbi per illum text.iuncta glo.extrà de verbo.significa.

[Margin: ...us nega/...tiuũ non/...cqritur/...præscri-/...ptione.]

Casus: Item adde qd' dicit Bal.in.l.lapilli.in.iij.q.ff.de rerũ
diui.vbi quęrit:nunqd aliquis posit p̃scribere q̃ ipe
solus & posteri sui habeãt mol̃dina in tali villa : ita q̃
alius nõ posit ibi facere molendinũ? Vidi q̃onem hoc
anno inter reuerendũ dñm Iacobum hurault epm He-
duen.dñm temporalẽ baroniæ & seignoriæ Isiaci epi:
qui impediuit dños De la chapelle,qui volebant face-
re molendinũ in terra & seignoria Isiaci: qd' videbat̃
posse fieri p.l.si quisq̃.ff.de diuer.& tẽpo.præscrip.Sed
aduerte quia requirit̃ ꝓhibitio facta & q̃ obtẽperatũ
fuerit ꝓhibitioni:& tũc poterit per longissimũ tẽpus
p̃scribi tale ius,& sine ꝓhibitione acquiri non põt : vt
etiam tenet do.meus Iason in.l quomin⁹.in.vj.col.ibi,
secundò confirmat̃.ff.de flumi.Alberi.de rosa.in.l.ser-
uitutes.la grande.in.vj.col.de seruitu.titu.gñali. Plenè
per.do.Iacobi.de sancto Geor.in tracta.suo feudorum.
in glo.in ver.& cum molendinis.in.ij.col.ibi,sed quæ-
ro,dominus loci &c.iam.s.allega.in casu emergenti.

ET dicit do.meus Iason ibi referẽdo Panor. q̃ hoc
modo põt acquiri tale ius in p̃iudiciũ vicinorũ:q̃
ipse solus posit habere molendinũ,& erit seruit⁹ p̃dia
lis:tñ subdit q̃ ex cã publicæ vtilitatis poterit infringi
illa seruitus,q̃ solus habeat molendinũ per.l.fi.in fi.ff.
de vsuca.Nihil.aliud nunc dico:quia nõ est decisa hæc
17 quæstio.¶Item adde† q̃ dñs habẽs omnimodã iurisdi
ctionẽ põt ꝓhibere hoĩbus suis ne vadant ad molendũ
in alio molendino q̃ in molẽdino suæ iurisdictiõis,ita
Soci.in consi.suo.cclxxij.inci.nõ prosequẽdo ordinem
q̃onũ.in.ij.col.vbi alleg.Bal.in quodã consi.qd' est in-
ter cõsilia Pet.de anch.in consi.xj.qd' fuit hìc antè alleg.

ITem adde q̃ eo q̃ quis vadit ad molendũ ad aliud
molẽdinũ,vel in alio casu:si quis dicat se habere ius
q̃ non vendant̃ carnes tali die,vel victualia,nisi in tali
loco:si vendantur in alio loco,vel eatur ad aliud mo-
lendinũ:dicitur quis turbari in sua quasi possessione ta
lis iuris ad vnũ locũ.& pro istis iuribus incorporalib⁹
seu iurisdictionib⁹ datur interdictũ vti posidetis , ne
quis turbet̃ in sua quasi possessiõe in suo priuilegio. &
ita tex.not.in.c.licet causam.in princi.& in fi.extrà de
proba.& facit.l.si quis.diuturno. &.l.sicuti.§.aristo.ff.
si serui. vẽdi.Philip.Franc.in.d.c.significante.vbi dicit
q̃ tale ius põt acquiri priuilegio.ex quo q̃ro: quia his
dieb⁹ audiui q̃ sex aut septẽ macellarij huius ciuitatis
fecerunt monopoliũ inter eos q̃ volebant impetrare à
Christianissimo Rege nostro principe,qd' nulli alij pos
sint vendere carnes in hac ciuitate q̃ ipsi:& q̃ sint iura-
ti: & q̃ nulli deinceps posint vendere carnes nisi sint
iurati:an tale priuilegium hoc modo sit in p̃iudicium
reipublicę & cõtra vtilitatem publicã?credo q̃ sic:quia
ex hoc fieret annona carior:nondũ vidi.si impetretur
ab eis ad minus oẽs qui de præsenti sunt macellarij de-
bebunt semper vendere carnes,nec poterũt prohiberi:
nec credo q̃ aliter det̃ si casus eueniat:fortè dicet̃ aliqd
pro vtilitate reipublicæ hui⁹ ciuitatis . videmus tñ his
diebus q̃ fuerũt deputati noui notarij à rege,ita etiã q̃
qui erãt ante notarij fuerũt priuati eorũ officijs sine cã:
qd' obseruatũ fuit apud nos:sed multi in regno cõtra-
dixerũt,ita q̃ obtinuerunt q̃ antiqui possent semp ex-
ercere eorũ officia:sed tñ sup his debẽt ĩpetrare lr̃as Re-
gias,an bñ sit factũ & iuridicè vel nõ cogita,dicã alibi.

ITem quæro,aliquis habuit per tm̃ tẽpus cuius initij
memoria non extat in contrariũ ius,q̃ oẽs de tali lo- Quęstio
co tenerent̃ ire ad suũ molendinũ q̃ acquisiuit prohi-
bitione p̃cedẽte:cui obtẽperatũ est per tale tẽpus:post-
modũ sunt quinq̃ anni aut sex q̃ molendinũ eius est
destructũ:ita q̃ tales hoĩes non ampli⁹ vadũt ad mo-
lendum in dicto molẽdino.nunc verò reædificauit mo
lendinũ:& iterũ facit ꝓhibitiones hoĩbus illius loci, ne
vadãt ad aliud molendinum,sed vadãt ad illud: aliqui
ex illis hoĩbus pendẽtibus illis sex annis fecerũt quo-
dam paruũ molendinũ quo vtunt̃ tm̃ pro necessitate
eorũ,vel iuerũt ad aliud molẽdinum:& adhuc molẽdi
no reædificato,& post ꝓhibitionem vadunt ad aliud:
nec obtẽperant secundę ꝓhibitioni:dñs ante annũ intẽ
tat casum nouitatis & querimonię,qui dicit̃ interdictũ
vti posidetis:tales hoĩes se opponũt.Et dicũt q̃ in vl-
timis annis nõ iuerunt ad molendinũ illi⁹ domini, sed
ad aliud:quis debeat obtinere:nunc est casus in facto.

18 ADuertendũ est,†quia habemus consuetudinẽ:as- Assuetudo.
suetudinẽ, & dissuetudinẽ.assuetudo dicit̃ quasi
asidu⁹ act⁹.cõsuetudo & desuetudo descẽdũt ab hoc
verbo suetudo, additis solũ his monosyllabis con,&
de,ex quarũ additione resultat totaliter contrari⁹ effe-
ctus:qm̃ monosyllaba con,auget & ponit: sed mono-
syllaba de,non auget nec ponit.imò taliter diminuit &
19 priuat:† & dr̃ cõsuetudo quasi cõis vsus.c.consuetudo.
j.dist.Azo in sum.C.q̃ sit lon.cõsuetu.in princ.Et dicit Consuetudo.
Goff.in sum.de cõsue.in ver.dicit̃ aũt.q̃ cõsuetudo di-
20 citur qd' in cõi vsu est.&†desuetudo dicit̃ ex monosyl-
laba de,q̃ priuat & minuit.notat̃.xxxvj.di.c.eps.& de
hac monosyllaba de,habet̃ per Bar.in.l.j.§.emãcipatis. Desuetudo.
ff.de cõiun.cũ eman.libe.& dicit̃ desuetudo quasi nul-
la assuetudo.Et ita sunt cõtraria cõsuetudo & desuetu-
do:qm̃ cõsuetudo respicit factũ & cõem vsum.vt in.c.
cõsuetudo.j.di.&.ff de legi.l.de q̃bus.§.j ibi,in reb⁹ ip-
sis.& sic ponit seu affirmat aliq̃d esse in rerũ natura:sed
desuetudo respicit cõtrariũ videlicet nõ factum & non
vsum.Et sic nihil ponit,imò negat aliquid in rerum na
tura esse.vt inst.de iniur.§.sed pœna quidẽ.His p̃suppo
sitis cõdescẽdo ad casum nostrũ.dñs aliq̃s ꝓhibitione
p̃cedente,cui fuit obtẽperatũ per tm̃ tempus cui⁹ me-
moria non extat in contrariũ habuit molendinũ bãna Casus.
le:hoc est tale cui oẽs de tali loco tenebant̃ ire ad molẽ
dum:nũc verò cessauerunt per aliqd' tẽpus: an posint
dicere se habere cõsuetudinẽ non eũdi scilicet nõ eũdo:
an verò desuetudinẽ.nã non est dubium q̃ cõtra dñm
non allegãt factũ,sed solũ non vsum:qd' quidẽ non fa-
ctum seu nõ vsus ipsorũ hoĩm non tollet seu nõ priua-
bit dñm suo iure acq̃sito & sibi cõpetenti.ꝓbat hoc ex-
pressè plenè Guido pape,qui hanc materiã melius cæ-
teris explanat in.q.sua penul.i.xij.xiij.xv.xvj.&.xvij.
cum seq.col.Et aduerte,quia in hoc casu est ius negati-
uum,& nõ affirmatiuum:& ius qd' prætẽdunt homi-

nes est affirmatiuũ. Et ideo videt̃ q̃ dñs perdiderit possessorium illius iuris, & in sua possessione fuerit turbatus, ex quo hoĩes iuerunt ad molendinum: ex dictis per Philip. Francũ in d.c. significante. in. j. & .ij. col. Et ideo si iuerint per annũ integrũ, est turbatus per annũ: ex quo non põt obtinere in interdicto vti possidetis: in quo requirit̃ possessio vnius anni & vltimi actus: quia in interdicto vti possidetis vicit q vltimo anno vsus est. sufficiãt in hoc casu hæ remissiones hîc antè dictæ, cũ nõdum sit casus decisus. ¶ Aduerte, quia hoc anno dñi M.ccccc.xix. fui interrogatus de isto casu. duo habentes molendinũ cõe qd̃ minabat̃ ruinã & egebat reparatione: vnus istorũ volebat illud reparare ꝓ sua pte & sibi cõpetente: alter nõ. Quærebat à me ille qui reparare volebat & intẽdebat, quid facere debebat: dedi ei consiliũ vt practicaret. l. si vt proponis. C. de ędifi. priua. de qua etiã facit mentionẽ do. me⁹ Ias. in. §. sequẽs. col. vlt. insti. de actio. videlicet, q̃ interpellet sociũ vt cõtribuat in reparatiõe dicti molẽdini fiẽda: qd̃ si nolit facere, intimet ei cõsequẽter q̃ reparabit: & ꝓtestetur de vtẽdo bñficio dictæ legis: & reparatione facta interpellet eũ vt pecunias pro sua parte expositas ei soluat intra quatuor mẽses: q̃ si nõ fecerit, ius in alia parte est sibi quæsitũ: qd̃ nota: quia est tex. mirabilis, de quo. s. hoc tit. §. præcedẽti. in. j. glo. in addi. ibi posita iam fecimus mentionem.

Aliᵘ casus.

21 ADuerte tñ † q̃ si flumen est in confinio duarũ ciuitatũ vel territoriorum in dubio cõmune præsumitur esse: & iurisdictio cuilibet ciuitati vel dño competit in ipso flumine vsq; ad medium fluminis: quia omnia sunt in cõfinio eorũ qui ab vtraq; parte possident. l. arbor. ff. cõi diui. l. ij. §. propterea. ff. de aqua plu. arcen. l. adeò. §. fi. ff. de aqui. re. domi. Cepola in trac. de seruitu. rusti. prædio. tit. de flumi. in fi. vbi dicit istud intelligendũ, nisi appareret cõtrarium: puta quia vn⁹ dominorum totum flumen possedisset dominando ipsum: & vide ad prædicta Bal. in. c. ex literis. de proba.

22 Ius piscãdi esse cõe limitat hîc.

EX prædictis videmus q̃ † licet ius piscandi sit cõe in fluminibus. §. flumina. insti. de re. diui. tamẽ fallit vno modo, vt dictũ est in casu prędicto: scilicet quãdo quis piscatus est solus per tantum tẽpus cuius initij memoria non extat in contrarium: à tempore prohibitionis factę etiam: vt dictum est hîc antè.

FAllit & limitatur scd̃ò qñ flumẽ esset priuatũ. l. iniuriarũ actio. §. fi. in fi. ff. de iniur. vbi dicit tex. in lacu q mei dñi est vtiq; piscari aliquẽ ꝓhibere possum.

TErtiò fallit quando ius piscandi est priuatũ, puta quia est venditũ ꝑ principẽ, sicut in lacu Guardæ contingit, in quo sunt aliquæ piscariæ priuatæ: q̃ fuerũt venditæ per dños Veronæ. arg. d. §. fi. cũ. l. seq. q̃ incipit, sanè si maris. & argu. c. j. circa fi. ibi, piscationũ reditus. quæ sint regalia. in vsib. feudo. nã ad practicam deducendo videmus q̃ multi sunt dñi & principes in aliquibus locis habẽtes ius piscãdi, aliqui per vnã leucã, alij per duas, alij per tres, & sic de singulis in fluminib⁹ huius patrię. Et illud ius piscandi vendunt singulis, aut de duobus aut de tribus annis: & deliberãt vltimo appreciatori: & in hoc videntur habere illud ius regale, de quo in dicto. c. j. quæ sint regalia.

QVartò fallit qñ esset cõuentio cũ vicino, vt in domum suã piscari non possit. l. vẽditor. in princ. ff. cõia prędio. Et istud est verũ etiam in fluminibus publicis: vt dicit Cepo. in trac. de seruitu. rustico. prædiorum. in titulo de mari. in principio.

QVintò fallit qñ princeps vel hñs iura principis prohiberet ne qs in flumine publico piscari possit: vt est in lacu   qd̃ q̃no sit: quia nulla sunt in hac pr̃ia, remitto me ad ea q̃ dicit Cepola ꝓ Italis & Sabaudieñ. in trac. serui. rusti. præd. de lacu.

SExtò fallit qñ esset cõsuetudo, vt piscaret̃ solũ pro vsu publico, & nõ pro priuato: vel pro priuato, sed certo tẽpore tm̃: vt est in flumine nostro vulgariter dicto (Arout) in quo abbas & cõuent⁹ sancti martini habent ius impediendi ne piscari possit, & vendũt ius piscandi: dñi tñ ecclesię Heduẽñ. singu. annis solent ire ad piscandũ certo tpe anni: in qua quidẽ piscatione faciũt quædã cõuiuia, q̃ debent̃ per vltimũ canonicũ vltimò receptũ in dicta ecclĩa Hedueñ. Et hoc mõ habent ius piscãdi certo tpe ex cõsuetudie q̃ vicẽ legis obtinet. l. vẽditor. §. si cõstat. ff. cõia p̄dio. p̄dictas limitatiões ponit Cepola in trac. suo serui. rustic. p̄dio. in ti. de piscatione.

ET ex his videm⁹ de vsagio q̃ haberi põt in flumine tam in piscãdo, q̃ inducẽdo aquã à flumine ad agrũ, q̃ etiã in ędificãdo supra flumẽ. de quo pleni⁹: sed de vltimo vide pleni⁹ p Cepol. i dicto loco hîc añ alle.

In textu ibi,

Vsaige de boys.

ADuerte ad id qd̃ dicit Bar. in. l. nulla. §. fi. ff. de alimen. & ciba. legatis. q̃ cõcessio huiusmodi vsus non est seruitus, sed tm̃ competit actio psonalis contra concedentẽ non cõtra tertiũ. & ita videtur tenere Cy. in rubri. C. de vsufructu. Alexã. in consi. xviij. incip. attentis narratis in themate. in   vol. Vide ad hoc Philippum Corneũ in consi. clxxxviij. incip. qua petitio. in versi. his tamen nõ obstañ. in. iiij. vol. & an sit ius reale vel personale, vide Paulum de castro in. l. iiij. ff. de seruitutibus, & in. l. vt pomum, eodem titu. *

23 DE vsagio † verò nemoris videndũ est: & primò quęritur, si rustici aut hoĩes rei aut alteri⁹ iurisdictiõis dicũt se vsos fuisse nemore tanto tpe quo memoria nõ extat: an iuuat eos de iure, vt dicant̃ acquisiuisse ius vtẽdi fruendi in illo nemore: Cy. format hãc. q. in. l. fi. in. iiij. qõ. C. de præscrip. lon. tempo. x. vel. xx. anno-

De nemorum vsagio.

24 rum. & videt̃ dicere q̃ nõ: quia † vsusfructus perdit̃ longissimo tẽpore. l. corruptionem. C. de vsufru. ergo eodem tempore quo perderetur nõ acquirit̃. facit. l. Titio cùm moriet̃. ff. de vsufruc. dicit tamẽ Cepo. in trac. suo seuitu. rustic. p̄dio. in titu. de montibus. q. xiij. q̃ cautela est, vt rustici non dicant se habere vel acquisiuisse ius vtendi fruẽdi, sed dicant sibi constitutã fuisse seruitutẽ, q̃ ius haberẽt vt possint incidere ligna in dicto nemore: iuxta. l. iij. in princip. ff. de seruitu. rustic. prædio. ¶ Et ad probandum istam consuetudinẽ seruitutis vel iuris eam allegẽt & probent se vsos fuisse dicto iure accipiẽdi ligna per tantũ tẽpus, cuius initij memoria non existat in cõtrariũ: quia tale tempus habet vim cõstitutionis, & tituli, seu priuilegij. l. hoc iure. §. ductus aquæ. ff. de aqua quoti. & æsti. c. sup quibusdã. §. præterea. extrà de verb. signi. c. j. de pscrip. lib. vj. Alexã. in consi. vj. in. j. vol. do. meus Ias. in. l. de quibus. in. x. col. ff. de leg. idem in. §. omniũ. instit. de act. in. xiiij. col. idem Alex. in consilio suo. xxxv. in. ij. volu. Soci. in. cõsil. cxxvij. in penul. colũ. & in consi. clxxxj. in penul. col. Panor. in consi. xx. in. j. volu. Ludoui. Bolog. in consil. suo. lxxvij. imò hoc

Cautela

casu

casu non est necessaria scientia eius contra quę praescribitur.do.meus Ias.in.l.imperiū.in.viij.colū.ff.de iurisdi. oīm.iudi.nec admittitur in contrarium.Feli.in.c.cū nobis.in.iij.col.extra de praesump.Barba.in consilio.xlj.in
25 xj.col.i.j.vol.immo plus dicit Cepola in dicto loco † ꝙ allegando titulum & ꝓbando possessionem vel quasi per decem annos inter praesentes,& viginti inter absentes probaretur titulus et seruitus constituta: vt probať per glo.no.in.l.ij.C.de seruitu.& ibi per doc.in.l.j.§.denicq.le.ij.ff.de aqua plu.arcē.& per ea quę habentur per Bar.et docto.in.l.qui in aliena.§.sed si non adiecto.ff.de acqui.haere.per.gl.& Canoñ.in.c.peruenit.extrà.de cēsi. per Bar.& docto.in.l.cū de in rem verso.ff.de vsuris.& in.l.certis annis.C.de pac.hodie de consuetudine nostra dic, requiritur tempus.xxx.annorū, cùm oēs praescriptiones in hac patria sint ad hanc redactę:vt infrà hoc tit. §.penul.¶Sed quia dixi hîc ante ꝙ in tēpore cuius initij memoria non extat in contrarium, allegando seruitutē fuisse constitutam & probando: tamen tātum tempus sufficit;prout tenet Cepo.in loco hîc ante alľ.dic ꝙ probato tali tēpore nō est necessaria tituli allegatio: prout Ale.in.d.cōsi.vj.in.ij.col.in.j.vol.& in cōsi.cxxv.inci.vi
26 so titulo qōnis in.ij.vol.& in cōsi.seq.¶An † si vsus nemoris sit relictus alicui vniuersitati pro cōmodo singulorum,vtanť ęqualiter omnes:vel scd'm ꝙ sunt ditiores & digniores,dic ꝙ aequaliter oēs,& scd'm ꝙ vnusquisꝗ indigebit.ita tenet per plura Albe.de rosa.in.l.intantū. §.vniuersitatis.in vlti.col.ff.de re.diui.

Quęstio 27 SED quaero nūquid valeat cōsuetudo † ꝙ hoīes alterius iurisdictionis possint incidere ligna in nemore alterius,& infra limites alterius castri,vel in fundo alterius.Panor.& Ioan.de imo.in.c.dilecti filij.le.j.in.gl.j.de arbi.dicūt ꝙ sic:dūmō cōsue.nō sit inducta p violentiā. ad hoc facit.c.sup q̄busdā.de verb.signi.l.si quis diutur no.ff.si serui.vendi.etiam vide eos ibi,dixi.s.¶Aduerte
etiā, quia vbi ligna vel pascua nō sufficerēt domino & illi qui cōsuet.praetēderet praeferendus est dñs:et sic non valeret cōsue.p quā dominus excluderet admisso extraneo.¶Facit tex.in.l.si qs scd'a.C.de aqueductu.& vide ad hoc Io.and.in.c.dilecti.de arbitris iusta em̄ excusatio est si quis suā vtilitatē alienę pręferat.l.p̄ses.C.de serui.& aqua.facit.l.aedem.C.loca.vbi pro mea vtilitate possum te expellere a domo mea tibi locata.vide Mat.de affli.in cōsti.regni Sicilię q̄ incipit,cū ptes Apuliae.in.iij.lib.*
¶Ita tenet Rochus curtius in repe.c.fi.in.xxj.fol.col.iij. versi.ex qua ratione infero.extra de consue.

Quęstio 28 ITem quęro † aliquis dñs concedit vsum nemoris aliquibus de villa vel ciuitate perpetuò:an & q̄tum duret tale tempus,vř ꝙ fruetur centum annis:quia vř hoc mō concessus vsusfructus.l.diuus adrianus.ff.de vsu & habi.q finitur centum annis.l.an vsusfructus.ff.de vsufru.& queadmo.qs vtatur.Et iō rustici quibus cōcessus est vsus nemoris sępe allegant cōtra se:quia si dñs velit eos prohibere:dicunt non potestis:q̄a vsi sumus cētum annis & pluribus:& ita allegant finitū vsumfructum,p d.l.an vsusfructus.dñs Alb.de rosa.in.d.l.an vsusfructus, mouet hanc qōnem.& ad p̄dicta respondet,dicendo ꝙ d.l.loquiť in seruitute psonali vsusfructus: sed in casu p̄dictę qōnis posset dici ꝙ esset seruitus realis cōcessa loco gratia habitantiū nunc & in futurū,& sic esset perpetua:dicit tñ ꝙ adhuc est dubiū:sed vide eundē Alb.in.l. fi.in.ij.col.C.de p̄scri.lon.tēpo.vbi dicit ꝙ si est cōcessa loco,est perpetua:et non finiť tali tēpore centū annorū.

29 ITem quęro † aliqs habet vsagium in quadā foresta, vel in quodā nemore:an si vti non possit vel non velit possit illud alteri vēdere vel locare.Io.fab.in.§.minus aūt.de insti.de vsu & habi.dicit ꝙ sic:p.l.plenū.§.pomis. ff.de vsu & habi.licet cōtrariū obserueť.¶Nunc esset videndū,an Io.fab.de consuetu.attestanti credendum sit. Bar.in.l.vt vim.ff.de iusti.et iure.tenet ꝙ sic:sed reprobatur p oēs maximè per do.meū Ias.ibi,& do.Claudium de aquis in sua repe.d.l.vt vim.& p Phili.deciū in cōsilijs suis,consi.cxlij.in.col.ij.ex quo si casus eueniret in facto,nescio qd iudicareť in hac patria,nisi scd'm ea q̄ scripta sunt in hoc volumine consuetudinum nostrarum. Quęstio
☞ ¶Etiam aduerte si debeať vsus seu seruitus iuris pascēdi in nemore aliquibus,an possit reduci ad pratū,vel aliam culturam in pręiudiciū habentium ius pascēdi eis inuitis,vide q̄ dicit Bartholo.cepola in tracta.seruitutū rusticorū pędiorū titulo de seruitute iuris pascēdi.col. xij.&.xiij.ad quē recurre cum casus euenerit.Cogita ad haec añ dicta ꝙ si fiat ad magnam vtilitatē,est iusta excusatio,ita ꝙ debet pręponi alienae:iō si essemus in casu vbi non fieret magnum incommodū habenti ius pascendi,& fieret magna vtilitas dño ꝙ posset mutare ad suā vtilitatē.argumento eorū q̄ dicunť ꝙ tibi nō nocet & alteri prodest,pōt per illum cui pdest fieri,vt notať per Ioan.fabri instituta de lege fusia canina tollenda.*
¶Aduerte etiam,si habeā vsum in tuo nemore.an possis vsum concedere cuidā sine consensu meo,vide Odo. de senoñ.in tractatu de interdictis.de aqua quoti.& ęsti. vide infra.§.v.in glos.ij.

30 VLterius quaeritur † an habens vsagium in nemore possit alteri cōcedere ligna:Dic ꝙ sic,si ligna vtrique sufficiant,alias non.arg.l.ij.§.si.ff.de seruitu.rusti.pręd io.&.l.lucio.ff.de aqua quoti.& aesti.Bartholo.cepo. in tractatu suo serui.rusti.praediorum.tit.de montibus. quaestione.ix. Quęstio

ITem pone ꝙ aliquis habeat in priuilegium, vel alio mō ꝙ possit scindere ligna in nemore pro se & familia sua:an contineantur filij nascituri,vide do.meū Ias.in l.fi.in.ij.col.C.de verb.sig.vbi plene determinat ponendo ꝙ talis habēs exemptionem si habet plures filios: & vnusquisꝗ illorū habet tantam familiā solus quantam habebat pater oīm:ꝙ non oēs habēt hanc exemptionē, sed solū vnus illorum.¶Hanc qōnem vide plene examinatā per Io.sanxon in consue.Turoneñ.tit.(des droictz de basse iustice.)arti.xiij.fo.xvj.vbi ponūtur plures decisiones in simili.vide Cepolā in tract.serui.vrba.pręediorum.in tit.de furno.in.v.q.vbi ample per eum.

DE venatione vero que fit in nemoribus dñorum nihil hic tractatur.Sed quęro an comites vel barones vel dñi temporales habentes iurisdictionem possint iuste facere prohibitionem gñalem & sub poena vt nullus audeat venari in forestis & nemoribus ipsorū, vide Iac.rebuf.in.l.vnica.C.de venatiōe fera.lib.xj.vbi distinguit an foresta sit inclusa,vel non:& ibi dicit etiam qď pōt prohiberi venatio perdicum quae fit cū tona et alio instrumento:ex quo possunt tot capi ꝙ fit interesse rei ☞ publicę:vide ibi p eum. ¶Et vide infra in.§.vij.huius tituli vbi allegaui plura ad hoc.* Venatio in nemoribus.

In textu ibi,

Petitoire ou possessoire.

1 ADuerte† an si qs agat petitorio intelligat̃ renuntiasse possessorio. Bar. in l. naturaliter. §. j. in. ij. lectu. in ver. q̃ro ꝓ declaratiõe. ff. de acq. pos. & Ale. & alij post eũ. & ibi de pluribus q̃onibus, an possint simul intentari: & an possessorio renuntiato possit intẽtari petitoriũ, vel econtra, vide Panor. in c. pastoralis. extra de cã pos. & proprie. col. vj. cũ multis alijs sequentibus.

In textu ibi,

Quelque laps de temps.

Lapsu tẽporis non obstañ.

1 QVæro, † quid operentur hæc verba, non obstante lapsu tẽporis. dixi ample. s̃. in tit. (des mainsmortes). §. ij. Sed an hoc casu tollatur p̃scriptio tanti tẽporis cui⁹ initij memoria non extat in cõtrariũ: vide Io. and. in. c. j. de p̃scri. lib. vj. Bernar. Landrianũ in addi. ad Panor. in. c. si diligenti. extrà de p̃scri. & v̄r ꝙ licet hìc requiratur titulus: tñ sufficit possessio seu consuetudo tanti temporis cuius initij memoria non extat in cõtrariũ: nec aliter docendũ est de titulo: cũ tale tẽpus habeat vim tituli. gl. in. c. sup quibusdã. §. p̃terea. in ver. memoria. extrà de verb. sig. do. meus Ias. in. §. oium. in. xiiij. col. insti. de actio. dixi plenè hìc antè in gl. præcedenti.

ADDITIO. Vide in hoc Mat. de affli. in cõsti. regni Siciliæ q̃ incipit, si dubitatio. in. v. col. ver. iiij. põdero. in. ij. lib. & in constõne quę incipit, quadrigenalem. in gl. iiij. in. ij. lib. *

NEscio tñ quid in hoc casu diceretur: cũ textus nostræ cõsuetudinis, seu statuti requirat expresse titulum: & v̄ba statuti sunt propriè accipiẽda, & nõ improprie. do. meus Ias. in. l. oẽs populi. in penul. col. ff. de iusti. & iure. & tm̃ tempus non est titulus, sed tm̃ habet̃ loco tituli. d. c. j. aliud em̃ est esse titulus, aliud haberi pro titulo, sicut aliud est esse pr̄, vel haberi ꝓ patre, vel loco patris. Bar. & Ale. in. l. si maritus. §. legis iulię. ff. ad. l. iuli. de adul. do. me⁹ Ias. in. l. p̃tor ait. §. siue aũt. in. j. nota. ff. de no. ope. nun. & in. l. patris & filij. in. j. nota. ff. de vul. & pupil. cogita qd dicẽdum si casus eueniret, qa vr̄ mihi dicendũ cõtrarium cũ in oib⁹ tale tẽpus & titulus æq̃parent̃: ergo statutum disponens vnũ in casu vero, scilicet in titulo, habebit locũ in casu ficto: scilicet in tali tempore cuius initij memoria &c. habente vim tituli. faciunt text. in. c. cũ dilectus. & in. c. ad audientiam. extrà de cle. non resi. notat̃ in. l. gallus. §. & quid si tm̃. ff. de lib. & posthu. do. me⁹ Ias. i. l. j. in. ij. col. ibi, sextò & fortius. ff. de vul. et pupi. & i. l. oẽs populi. i duab⁹ lecturis. i fi. ff. de iusti. & iure.

SEd multum debẽt aduertere aduocati cũ proponũt huiusmodi tẽpus, qa debent articulare modũ probãdi, ita videlicet ꝙ fuit semp ita visum & auditũ a prædecessoribus, & ꝙ semp ita fuit cõis opinio & cõis vox: & fama publica de tali iure p̃tenso: & ꝙ nunꝙ fuit visum obseruatũ cõtrariũ & ita visum fuit obseruare a quinquaginta vel saltẽ quadraginta quatuor annis, & vltra & hoc vt testes ita deponẽt: quia al's ita crudæ & tam de paruo tempore deponunt, ꝙ nunꝙ aut raro ꝓbant tale tẽpus, scd'm ꝙ requirit gl. & doc. in. c. j. de prescri. in. vj.

2 QVæro, † aliquis habet terram vacuam iuxta domum meam, de qua nihil facit: nunquid possim eo inuito animalia mea immittere depascenda: cùm eam non lędant. Ioan. fabri insti. de lege fusia canina tollen. dicit qd' sic, ex quo cùm semel fuissem interrogatus de quodam qui emerat mediam partẽ triũ stagnorũ, ita ꝙ teneretur ad mediã refectionẽ: quę gdẽ stagna distabant ab eo p septẽ aut octo leucas: incuria seu negligẽtia illius emptoris & vẽditoris stagna facta sunt inutilia: nũc venditor qui habet domum suã iuxta vnum, ex illis mittit animalia sua depascenda in vno ex illis existens prope domum suam: & emptor vult eum prohibere: an possit: dixi ꝙ nõ ex quo etiã si non mitterent̃ aĩalia herba fieret inutilis: nec aliquod commodũ afferre posset illi ẽptori: & hoc illo tpe quo dictũ stagnũ non erit in reparatione, per doctrinam Io. fab. in. d. loco.

In textu ibi,

Sans en auoir tiltre.

QVęritur an hoc casu sufficiat habere p̃scriptionẽ tanti temporis cuius initij memoria non extat in cõtrarium: Videtur ꝙ sic, qa tale tẽpus habet vim tituli. Dixi in gl. precedenti: non repeto hìc.

In textu ibi,

Ou payer reddeuance.

SEd qualis debeat iponi, aut peti si nõ sit taxata dic ꝙ inspiciẽda est cõsuetudo vicinorũ facit tex. i. c. sup eo. & in. c. sopite. & in. c. ex pte. extra de censibus. vbi qñ debent̃ prestationes, nec apparet de q̃titate p̃stationũ stabitur vicinis ꝓuincijs, & scd'm ꝙ solitũ est fieri, alias fieret eis iniustitia: qm̄ vt dicit Bal. in. l. j. C. q̃ño et qñ iudex id ꝙ solet fieri, debet fieri. & si nõ fiat iniuste fit. Vide ad hoc Mat. de affli. in consti. regni Sicilię, quę incipit, cum per partes Apulię. in. ij. lib. in. vij. notab. *

§. tertio.

EN boys de couppes & de uendue ne doibt pasturer, quelque usage que y soit iusques apres la quarte fueille.

In textu ibi,

En boys de couppes.

INtellige tam de lignis priuatorum ꝙ principis: qa eadem pœna puniuntur: vt dicit Iac. rebuffi in. l. insignis. C. de pascu. publi. lib. xj.

1 SYlua † cędua ab eq̃noctio autumnali vsq; ad calendas Ianuarias (vt quibusdam placet) cedit̃ maxime ꝓ edificijs aut nauigijs cõstruẽdis: vt dicit Frãciscus patritius i libro de institutiõe reipublice, li. vij. ti. quinto de sylua, et ibi ponit q̃ño architecti cõsiderãt & obseruãt lunã i lignis scindẽdis: ne scilicet ꝓ architectura ligna scindant̃ añ decimũquintũ diẽ i vna arbore et i materia flaccida añ. xxv. an. arbores em̃ (vt dicit) et multa alia veluti sunt conchilia oĩa ad lune cursum augentur seu decrescunt vt ibi habetur & multa alia: quę hic non sunt multum ad propositum: ideo aliter non insisto. Quo tẽ pore cæ datur syl ua.

HEc dr̄ sylua cedua de qua dixi in rub. huius tit. ¶ Et qa hìc in hoc. §. loquit̃ de vsagio nemoris ꝙ consistit in iure pasturagij, Aduerte: qa vt dicit Bar. cep. in tractã. suo seruitutũ rusti. p̃dio. in ti. de iure pascendi: cõiter fiũt statuta terrarũ q̃ ꝓuidẽt quo loco & tpe sit pasturã dũ vt his et i duob⁹. §. seq. et cõsuetudo i talib⁹ ẽ seruãda. Bal. i ti. de pace cõstã. §. nos romar. oꝝ. i gl. sicut. v̄. et nota hic exp̃ssũ Et Bal. i. l. j. §. deniq;. et. l. ij. ff. de aq̃. plu. arc. ¶ Bar. veroneñ. in tra. isto serui. rusti. p̃di. i tit. de seruitutibus iuris pascẽdi, tractãs hanc materiã quærit primo. Quid

2 †Quid sit seruitus iuris pascēdi,& dicit ꝙ seruitus iuris pascēdi est pecoris pascēdi in fundo alieno agri mei cā. l.j.§.in prædijs.ff.de serui.rusti.prædio.instit.de serui.§. inter rusticorum.l.qui seruandarum.§.fi.ff. de præscri. verbis.& quomodo intelligatur illa diffinitio,ponit ibi ample: non insisto.

Seruitus iuris pascēdi qd.

3 Sed quia†dicitur ꝙ est seruitus.quæro an sit seruitus realis,an personalis ponit Albe.de rosate in.l.si quis binas.ff.de vsufru.Et notant gl.& docto.in.l.pecoris pascēdi.ff.de serui.rustico. prædio.†Quærit vlterius
4 Cepola quotuplex sit pascuum, & dicit qđ est duplex: quoddam est publicum,quoddam est priuatū vt ꝓbat in rub.ꝑ totū titulū.de pascuis publicis vel priuatis.li.xj.

Pascuū duplex.

Quærit vlterius,an dñs prædij seruientis posit loca in quibus debet alteri seruitutem,& in quibus debet ius pascēdi,puta pascua & ligna reducere ad culturam,inuito dño prædij dominantis:an deberetur seruitus iuris pascēdi et econtra:an ille cui debetur hæc seruit⁹ posit inuito dño fundi reducere pascua, ita vt efficiantur meliora,& ibi plene disputat & cum multi casus mihi euenissent,solitus sum semper recurrere ad Cepolam in dicto loco,qui optime distinguit vbi conclusiue tenet ꝙ in p̄iudiciū illius cui debet̄ seruitus iuris pascendi non pōt alterari ius pascendi.¶Io. fab.in §.vnico.insti.de lege fusia canina tollēda.q̄rit,pone qđ quis habeat vacuam terram iuxta domum meam,de qua nihil facit:nūquid possum eo inuito animalia mea immittere depascenda, cum illum non lædant, & dicit ꝙ sic,faciendo quatuor notabiles regulas,quas vide.dixi in.§.præcedenti.in fi.

Quæstio

Quæritur vlterius,plures habent ius pasturādi in aliquo loco.& habēt vnum pascuum:vnus q̄ habet ibi modicas possessiones tenet ibi magnā quantitatem bestiarum,ita ꝙ habentes magnas possessiones nō possunt vti illo pascuo pro eorum bestijs: qd fiendum Albericus de rosate in.l.imperatores.in secūda col.ff.de serui.rusti.prædio.dicit ꝙ alij possunt intentare vtile interdictum cōi diuidūdo,ꝙ ille vtatur pro mō. ꝙ qūo intelligatur an pro modo iugerum,an pro valore æstimationum,ponit ibi Albericus.

§.quarto.

Viue pasture en boys de haulte forestz est entendu des la sainct Michel, iusques a la sainct Andre incluz,et durāt ledict tēps tous usages uains pasturiers doibuent cesser de y faire pasturer.

In textu ibi,

Viue pasture.

Aduerte i hoc quia hoc mō dicitur sylua pascua, de qua est tex.in.l.sylua cedua.§.fi.ibi pascua sylua est q̄ pastori pecudum destinata est.& dixi.s̄.in rub. Et si quis in hoc tpe ꝓhibito inuenerit animal depascēs nō pōt retinere iure pignoris,sed lege aquilia agēdū est l.quintus.ff.ad.l.aquil.nisi diu aluerit:qa hoc casu retinere pōt.l.hoc amplius.§.de his.ff.de dāno infec.qa in rei vtilitatem alimenta versa sunt,ideo retinere potest.notatur in.l.si non sortem.§.cētum.ff.commodati.dixi.s̄. in tit.(des censes).§.j.in gl.retenue.)

In textu ibi,

Haulte forest.

Quæ dicatur antiqua foresta, vide Mat.de affli.in constitu.regni Siciliæ,quæ incipit, autoritatē. in iiij.notabi.*

In textu ibi,

Des la sainct Michel.

Vtrum hæc dictio de includat vel excludat diē sancti Michaelis,vide plene ꝑ Albe.de rosate in auť.
1 hoc ius.in.ij.col.in prin.C.de procu.†vbi ꝓbat eam aliqn̄ includere,aliqn̄ excludere.& idē dicit de dictiōe ab.
2 & dixi.j.in gl.fi.huius.§.aduerte etiā†qa dictio à iuncta ṽbo effectiuo & substātiuo,vt sum,es,est,dicit & denotat cām efficientē:vt filius est a patre:ita dicit Bal.in.l.ex arrali,post principium.ver.adde.C.de actio.emp.

A,et ab, dictiōes.

3 Nunquid†hęc seruit⁹ iuris pascēdi sit seruitus[continua vel discōtinua.doc.iuris canonici:& ciuilis discordant in hoc:vt ꝑ doc.in.c.cū ecclīa sutrina.de cā possess.& ꝓprie.Et in.c.de quarta.& ibi Feli.extra de p̄scrip. plene Gui.pa.q.ccccclxxiij.Sed dic ꝙ qn̄ licitum est depascere tm̄ certo tpe anni dr̄ discōtinua vt est in casu huius consuetudinis.Et tūc hoc casu non acquirit̄ præscriptione,nisi tanto tpe cui⁹ initij memoria nō extat in cōtrarium.notat̄ in.l.seruitutes.(la grande).ff.de ser.ti. generali.& in locis hic antè alle.dicam in.§.seq.

4 Sed quia†hic dicitur (viue pasture) aduertendū est ꝙ sunt duo gn̄a seruitutis iuris pascendi.Quædam est seruitus(viuæ pasturæ,)q̄ dicitur eo tpe quo glādes sunt in lignis & nemoribus:& hoc casu oībus est ꝓhibita a tpe sancti Michaelis vsq; ad festū sancti Andreę:quo
5 q̄dē tpe glandes sunt in syluis & forestis.†Alia est vanę pasturę,q̄ dicitur esse tēpore quo amplius nulli sunt fructus sup terram,sed sunt oēs recollecti in lignis post festum sancti Andreæ in alijs post recollectionē fructuū.

Seruitus viuæ pasturæ.

Vanę pasturæ.

Et aduerte qa ex quo viua pastura ꝓhibet̄ in syluis & nemorib⁹ à festo scī Michaelis vsq; ad festū scī Andreę,ꝙ si aliqs dicat aīalia alicuius fuisse in lignis et nemorib⁹ tpe viuę pasturę:ex quo debet habere emēda ꝓ suo dāno,debet articulare ꝙ tali tpe aīalia illi⁹ fuerūt reperta intra festū scī Michaelis & scī Andreę,in tali ligno seu nemore,ꝙ dr̄ alta foresta:in quo erāt glādes:& debet ꝓbare necessario p̄dicta aīalia fuisse repta tali tpe cū illo tpe factū sit punibile,et nō alio.Et iō si nō ꝓbaret nō seq̄ret̄ cōdēnatio.Facit.l.eū actū.ff.de neg.gest. Et iō
6 dicit Ang.i.l.i substi.ff.de vul.& pupi.substi.†ꝙ vbi certū et determinatū tp̄s est i substātia dispositiōis,pūctualiter interuenire debet al's dispositio nō tenet,alle.d.l.eū actū.et.l.matrē.C.de ꝓba.ꝑ quē tex.Bal.ibi decidit multas qōnes.Facit ꝙ dicit idē Ang.i.l.ij.i.ij.col.C.de pet.hęre.vbi dicit ꝑ illam legē ꝙ vbicunq; aliqđ tp̄s punctualiter est de substantia ad victoriā reportandā,ibi illud liquido ꝓbari debet:& punctualiter alleg.d.l.matrem.et d.l.eū.idē est dicēdū in loco,vt not.Bar.& alij in.l.nō solū.§.sed vt ꝓbari.ff.de no.ope.nun.Et iō dicit idē Ang. in.l.j.§.fi.ff.de incē.rui.& nauf.ꝙ vbi lex exigit certū locū vel tp̄s,illud debet deduci & pūctualiter ꝓbari.et idē Ang.in.l.eū q.§ publiciana.ꝑ illū,tex.ff.de publi.plenissime ꝑ do.meū i.d.l.nō solū.§.sciēdū.ff.de no.ope. nun.

Tēpus substantiale dispositionis.

CVm ergo in casu nostro ad hoc vt missio aïalium in lignis & nemoribus seu altis forestis, sit punibilis, requirit̃ ꝙ sit a festo sancti michaelis vsq; ad festum sancti Andreæ: ideo tale tempus debet adduci & punctualiter probari: vt dictum est.

ET si tm̃ articularetur ꝙ in tali alta foresta fuerunt reperta animalia, nec articulatum est de tempore, ex quo est aliqd' tempus permissum: in dubio intelligitur esse tempore permisso: & sic tempore quo talis missio nõ est punibilis, & hæc est p̃sumptio iuris, de qua in l. merito. ff. p socio. prout dicit Inn. in c. inhibitio. in vlti. col. extra de clandesti. despon. & Florianus in l. si dñs ser
7 uum. ff. ad l. aqui. †Nam qñ actus põt esse validus vno tempore seu permissus, alio non: p̃sumitur esse factus tẽpore legitimo. Panor. in c. cõstitutus. in iij. not. extra de præscri. Et ibi Feli. in prin. Et ibi ponit cui incũbat onus ꝓbandi. Ex quo em̃ hic in hoc casu tẽpus est fundamentum, debet ꝓbari. Ias. in d. l. non solum. §. sciẽdum. & in rub. C. qui admit. Alex. in consi. centesimo. in iij. col. in j. volu. ꝙ incipit. Super primo casu, idem Alex. in consi. clxxij. in ij. vol. Et do. me⁹ Ias. in l. j. C. de test. Feli. multũ ample ponit infinitos casus vbi est dubiũ an incumbat onus probãdi actori an reo. Ita ponit in c. ex literis. in penul. & vlti. col. extra de probatio ad quem recurras. Sed ad propositum huius materiæ vide Cepolam in dicto tractatu, in titu. de seruitu. iuris pascen. in quinta & sexta columna.

In textu ibi,

Iusque a la sainct Andre incluz.

Vsq; dictio.

1 QVare † fuit hic posita hæc dictio (incluz) cũ dictio vsq; stat inclusiuè semp in dilationibus. Bal. in ca. j. §. decedente. in vlti. col. ver. extra not. q̃ feudum dare possunt. Spec. in tit. de disputa. & alle. §. post hoc. ver. item dictio vsq;. Bal. in aut. hoc amplius. in vlti. col. in versi. nota. C. de fideic. cũ multis aliis remissionibus: de qbus per Alex. in l. ex facto. in ij. col. ff. de vulga. & pupil. substitutio. & de hac dictione quod stet inclusiuè vide Albericum de rosate in aut. hoc ius. C. de pro-
2 curatori. † vbi ponit multas dictiones quæ stant inclusiuæ: quæ sunt scilicet a, ab, ex, de, intra, ad, nisi, præter, ante, in, absq;, nunc, tunc, vel, vt, aut, iuxta, quasi, tanq̃, ferè, penæ, prope, sed si, at si, sed & si, de consilio, absq; consilio, sine consilio: quæ omnes dictiones stant inclusiue vt ibi plene per Albericum de rosate. ¶De dictione vltra an stet inclusiue vel exclusiue. vide Guilielmum benedicti in sua repetitio. c. raynutius. in ver. alteroche filiæ. de testa.

Dictiones inclusiuæ positæ.

§. quinto.

LEs habitans d'une uille ou uillage ne peuent pretendre auoir uain pasturage sur aulcune aultre uille ou uillage d'aultre seignorie et parochiage: ne pretẽdre droict petitoire, ou possessoire: sy non par parcours, ou qu'ilz en ayent tiltres, ou payẽt reddeuance au seigneur.

In textu ibi,

Habitans.

Habitare quis dicatur.

1 QVæro, quis † dicatur habitare: an habentes domum conductã dicant̃ habitantes. Dic ꝙ sic. tex. est in l. j. §. penul. ibi, habitare aũt dicitur siue in suo, vel in conducto, vel in gratuito. ff. de his qui deiecerũt vel effude. & alibi plene: vide p Alex. in l. si socius. ff. si certũ pet. & ibi Iac. de sctõ Geor. q vltra Ale. allegat cõsiliũ Bal. ccxij. inci. in Dei noĩe p̃fati excellentissimi doctores. in iij. vol. & per Feli. in c. qm̃. in prin. de offi. ordi.

☞ ADDITIO Vide etiã Albertũ Brunũ in tractã. de cõstitutio. in v̾bo, habitare. ar. j. iij. & iiij. Et Mat. de affli. in consti. regni Siciliæ q̃ incipit, quisquis. in iij. not. in iij. lib. & ibi facit differentiam inter habitantẽ & habitatorem: & an conuersare dicatur habitate. vide Alex. in consi. quinquagesimo. in iij. & v. col. in j. vol. repe. in consi. ccxvij. in ij. vol. *

Clerici an in hac cõsuetudi. comprehendantur.

SEd nunquid in hac cõsuetudine cõprehendant̃ clerici actiue & passiue, actiue scilicet vt nõ possint prætẽdere ius pecoris pascẽdi cõtra alios alteri⁹ ville: passiue scilicet, ne cõtra eos p̃tendat̃ tale ius: de quo in hac cõsuetudine: & aduertẽdũ primo, ꝙ tale ius cõcernit et actiue & passiue vtilitatẽ publicã, seu bonũ publicũ: vt ample dixi. s. in ti. (Des iustices & droictz d'icelles.) §. vj. in gl. (en mesusage) ex quo vr̃ ꝙ tale statutũ seu consuetudo

Ciuium appellatione cõprehenduntur clerici. Et appella. districtualiũ. Et populi.

2 cõprehẽdit clericos: † cũ in his q̃ cõcernũt bonũ publicũ appellatiõe ciuiũ cõtinent̃ clerici, q̃ dñr ciues ciuitatis. Bal. in l. j. §. huius studij. ff. de iusti. & iure. notat̃ in c. di-
3 lecti. p doc. extra de so. cõp. † vbi appellatiõe districtualiũ cõtinent̃ clerici. facit. c. fi. de offi. dele. i. vj. vbi Io. and. & alij. Lud. roma. sing. suo. cccxliij. Old. v̾o in consi. suo xxxij. & Panor. in c. j. de vita & honestate clerico. dicũt
4 † ꝙ in fauorabilib⁹ clerici cẽsent̃ pars ciuitatis. & ibi di-
5 cit Panor. † ꝙ veniũt clerici appellatiõe ppl'i, in materia maxime cõgruente clericis & laicis: q̃a al's in materia cõgruente solis laicis appellatiõe ppl'i nõ cõtinent̃ clerici. gl. in c. fi. de tẽpo. ordi. in vj. de qua materia vide Feli. in
6 c. eccl'ia sanctæ Mariæ. in xxij. col. ver. extra de cõstitu. † et an clerici veniãt appellatiõe vniuersitatis, vide eundem Feli. i. c. eã te. i. xij. col. extra de rescri. Et vltra adducta p

An appellatione vniuersitatis.

7 doc. dico vnũ † ꝙ appellatiõe ppl'i cõprehẽdunt̃ clerici: p quo ego allego tex. nõ allegatũ ab aliquo in. c. si forte lxv. dist. cõtra q̃ opinionẽ q̃ est cõis, ego facio vnũ fun-
8 damẽtũ. c. duo sunt gña xp̃ianorũ xij. q. j. vbi dicit † duo
9 sunt gña xp̃ianorũ: scilicet & clerici. † sed laic⁹ latine dr̃ a laos grece: ꝙ est ppl's latine: ergo laic⁹ et ppl's idẽ sũt, seu idẽ iportãt: sed nemo negabit ꝙ appellatiõe laici nõ venit cleric⁹: ergo nec ẽt appellatiõe ppl'i: & istud vr̃ tenere Feli. i. d. loco: sed nõ sumus in his terminis, sed in termi-

Duo genera christianorum. Laicus vnde dicitur.

10 nis, † an appellatiõe habitantiũ cõprehendant̃ clerici. tu
11 dic ꝙ sic: † q̃a habitãtes qui dñr habere incolatũ habent̃ p ciuibus p tex. in aut. de quæstorib⁹. in prin. hinc dicit Bar. in l. j. in iij. col. ver. quæro etiã an capl'm. ff. ad muni.

An appellatione habitantium.

12 † ꝙ appellatiõe ciuiũ venit capl'm canonicorũ, † immò
13 etiã dicunt̃ ꝓuinciales, & ciues esse clerici: vt tenet Feli. in c. rodulphus. in xij. col. ver. et dum ꝓxime retuli. Bal.
14 extra de rescri. † & qñ fit mẽtio de natiõe cõprehendunt̃
15 clerici. text. in c. ad decorẽ. de insti. † hinc est ꝙ clerici dñr esse de prouincia: vt dicit Cardi. in d. c. dilecti. & do. Feli. in dicto. c. eccl'ia. ¶ Et sic ex his teneo, ꝙ cũ ius de quo fit hic mentio in cõsuetudine nostra sit pro communi vtilitate

Et prouinciarum. Et nationis.

tate

tate & bono publico,appellatione habitantiũ continen
tur clerici.ꝑ Io.de Platea in.§.itẽ lex Iulia.insti.de publi.
iudicijs.in.iij.col.& etiam quia talis consuetudo est gña
lis,& non spãlis cõtra clericos,comprehẽdit clericos, iõ
valet.c.ex literis.de iure patronatus.l.quędam.ff.de acq.
rerũ do.Feli.in.d.c.ecclesia sanctæ Mariæ.xxvj.col. Car
di.Zabarella.in.c.decernimus.de iudicijs. plura alia hic
possent allegari:sed cum in talibus plura dixerim .s. in
pluribus locis,non aliter insisto,ne sim nimis prolixus
in extraordinarijs materijs.

DIctum est in.§.ꝑcedẽti de viua pastura:hic verò lo
quitur devana pastura,q̃ dicitur illo tẽpore quo
fructus sunt recollecti in locis vbi fructus recolliguntur
& in lignis nemoribus seu forestis altis:alio tempore q̃
à tẽpore sancti Michaelis vsq; ad festum sancti Andreæ
& dicitur ꝓpriè(vain pasturage)quæ nullũ affert dam
num dño prædij seruientis,nisi in iure pasturandi.

Vain pasturage.

SEd vt†hic videmus,seruitus realis pecoris pascẽdi
non pręscribit̃ ꝑ consuetudinem nr̃am:quęro quid
dicẽdum de iure.Dic q̃ in hoc canonistę & ciuilistę sunt
contrarij:nã canonistę dicũt q̃ seruitus pascendi peco
ris siue quæcũq; alia aĩalia ꝑ aliquos dies cuiuslibet heb
domadæ vel mẽsis,& ꝑ alios dies:talis seruitus & simi
les dicunt̃ habere cãm discontinuã.Ita dicunt Inno.Ho
stieñ.& doc.in.c.cũ ecclesia sutrina.in fi.extrà de cã pos.
& proprieta. in.c. ad aures . & in.c. de quarta.extra de
præscriptio.Si verò qñcunq; voluerint imittere possunt
ad pascendum, dicit̃ habere cãm continuã:& hoc casu
põt præscribi:dum tñ aduersarius sciat me vti.l.ij.C. de
serui.& aqua. gl.& Albe.in.l.seruitutes.la grande.de ser
uitu.ti.gñali.¶Legiste vero dicunt q̃ talis seruitus dicit̃
indistinctè discontinuam habere cãm:quia in eius vsu
requiritur factum hoĩs:quia oportet ducere aĩalia in pa
scuis:& reducere:& iõ non præscribitur decẽ vel viginti
annis.d.l.seruitutes,sed reqrit̃ tñ tẽpus cuius initij me
moria nõ extat in contrariũ.l.hoc iure.§.ductus aquę.ff.
de aqua quotidiana & æstiua.Ita dicit Gui.pa. in qõne
sua.ccccclxxiij.ex quo dicit q̃ requiritur probatio cen
tum annorum.¶Quod qũo probet,dicit in qõne. ccc
lvij.Etvide Sozi.in cõsi.suo.lxxvj.repetito in cõsi.clxvj.
in.v.col.vbi dicit,†q̃ in pascuis nõ cadit ꝑscriptio.Ei ita
dicit Pet.de anc.in consi.cclv.q̃ tales seruitutes possunt
præscribi spatio tanti tẽporis cuius initij memoria non
extat in cõtrariũ:q̃ qũo probetur:vide.s.in ti.(des iusti
ces).§.ij.in gl.(et la preuue estre sienne)ibi probatur etiã
dominium per tantum tempus,vbi dixi.

16 Seruitus pascendi ꝑscribi possit.

17 In pascuis nõ cadit prescriptio;

ADDITIO. An & quando hmõi seruitus sit
realis aut personalis, vel ius per
sonale tantum vide Bertrand.in consi.suo.lxj.in.iij. col.
nume.xiij.in.iij. parte.

In textu ibi,

Ne peuuent pretendre.

ADuerte q̃ etiam quilibet põt prohibere extraneis
in suum territoriũ ne sibi aut suis præiudiciũ pare
tur in pascuis vel nemoribus.l.iij.§.j.ff.de acqui. rerum
dominio.quibus etiam posset manu armata resistere,
vt notat Bar.in.d.l.iij.facit.l.diuus.ff.de serui. rusticorũ
prædiorũ.cũ pluribus alijs allegatis ꝑ Bertran.in.d.con
si.lxj.hic antè allegato,vbi ponit qũo pro hoc iure pos
set agi possessorio post inhibitiones factas de nõ depa
scẽdo:hac manu armata vtuntur Itali & maxime Pede
montani pro pascuis eorum conseruãdis, quos multo
ties vidi armatos & congregatos pro talibus iuribus
conseruandis.*

In textu ibi,

Sy non par parcours.

1 DIcit Cepola†in tractatu suo serui.rustico.pædio.
in titulo de serui.iur.pascẽdi.q̃ ius pascẽdi acqui
rit̃ cõsuetu.seu præscriptione:requiritur tamen tantum
tempus &c.& dicit Panormita.in.c. dilecti filij. extrà de
arbi.q̃ põt iduci cõsuetudo q̃ vnus nobilis vel hoĩes ali
cuius castri possint ĩcidere ligna,seu aĩalia pascere infra
limites alterius castri.vel in fundo alterius:dummõ con
suetudo nõ sit inducta per violentiã.Ad hoc facit.c.sup
quibusdã.de verb.signi.l.si quis diuturno.ff.si serui.ven
dicetur.Nam quemadmodũ põt tota res præscribi seu
acquiri,ita etiam vsus rei.Ad id facit tex.in.l. venditor.
2 §.si constat.ff.cõia prædiorũ.vbi probat̃†q̃ valet cõsue
tudo q̃ quis oblato pretio possit incidere ligna, vel q̃d
simile,fundo alterius.Dicunt tamen doctores notanter
3 †q̃ vbi ligna seu pascua non possent sufficere dño, &
alteri habẽti de consuetudine q̃ possit pasturare,q̃ tunc
dñs præferendus est.arg.c.suggestum extra de decimis
&.c.quid ꝑ nouale.extra de verb.signi.¶Et faciunt præ
dicta in contrariũ argumentum,q̃ dñs non potest da
re noua vsagia alijs habitantibus,qñ illa noua datione
4 vsagij.vsus primorum vsagiorũ diminueretur:†q̃a.ius
seruitutis concessum vni non põt cõcedi alteri in ꝑiu
diciũ primi.l.in cõcedendo.cũ seq.ff.de aqua pluuia ar
cen.&.l.Lucio.ff.de aqua quotidia.& æstiua.& iõ si nõ
sit pręiudiciũ primi,põt plurib[9] cõcedere ius seruitutis.
Ita Bar.in.d.l.in concedẽdo.Do.meus Ias.in.l. rescripta.
C.de preci.impera.offeren.& in.§.eque.in quinta col.in
sti.de actio.&.d.l.in concedendo &.l.lucio.alle.Lud.ro
ma.in cõsi.suo.xlvij.in fi.ibi:scd'o a siñ ex textu.¶Vide
s.hoc eo.ti.§.ij.in gl.j.quasi in fi.in additione ibi posita
incip.Aduerte etiam si habeam vsum &c.

Ius pascẽdi cõsuetudine acquiritur.

5 ET aduerte.†quia ex quo dixi hic ante q̃ consuetu
dine põt induci q̃ hoĩes vnius castri vadant ad pa
sturandũ infra limites alterius castri,dummõ nõ sit vio
lenta:quia vr̃ q̃ etiã valet si sit violenta:nam ex patien
tia etiam acq̃ritur possessio,seu quasi in iuribus incor
poralibus:vt est in talibus seruitutibus:q̃ etiam est ve
rũ,si sit violenta & coacta:vt dicit Bar.in.l.j.§.in operis
in quarta opinione,in fi.ff.de noui ope.nun.& do.me[9]
Ias.in.l.si præsens.in.vij.col.in prima lectura . & in eui
dentialibus.in secunda lectura.ff.de noui oper. nuntia.
Cogita,quia credo hoc esse verum.

6 SEd iuxta†prędicta quęrit̃ an hoĩes de vniuersitate
possint esse testes in cã pasturagij?Albe.de rosa. &
Bar.tractãt hãc questionem in.l.in tñ.§.vniuersitatis.ff.
de rerũ diuisio.Cy.in.l.parentes.C.de test.do.Bar.cepo.
in tracta.suo serui.rusti.ꝑdi.tit.de seruitute iuris pascen
di.in.iij.col.qui multum bene per distinctiones expedit
Feli.in.c.super. extra de testibus.

Questio

7 REgula est†q̃ illi q̃ sunt de vniuersitate possunt esse
testes ĩ cã vniuersitatis.ita tenet gl.Bar.& alij in.l.ĩ
tñ.§.vniuersitatis.ff.de rerũ diui.gl.ĩ.l.si municipes.vbi
Bal.& Ang.ff.q̃ cuiusq; vniuer.noĩe.& ĩ.§. cogitãdũ.in
auẽ.de mona.coll.j.et.iij.l.idonei.ff.de test.Cy.Bal. Sali.
Alb.ĩ.l.parẽtes.C.de testi.Io.an.et Spe.ĩ ti.de teste.§.j.v.
sed nũq̃d ĩ cã vniuersitatis.do.Pa.ĩ cõsi.xvj.ĩcipiẽte, ad

claram decisionem præsentis dubij.

Limitationes regulę precedētis.

PRimò limita non habere locum in vniuersitate seculari: qa licet testes i vniuersitate ecclïastica admittanť, tñ secus est in vniuersitate seculari scđ'm dñm Ant. de Butrio in.c.cum nuntius.extrà de testibus. Tu dic ꝙ ista limitatio non est vera: quia idem dicendũ est in vniuersitate seculari: vt tenet Sozi.in cõsi.suo.cxciiij. in. iij. col. vbi dicit ꝙ cõis opinio est contra Ant.

SEcundò limita, qñ cã vniuersitatis concernet cõmodum singulorũ in particulari: puta qñ cõitas haberet nemora vel pascua in qbus quilibet posset immittere aĩalia ad pascẽdum: & tũc hoc casu quia quilibet in seculari põt percipere vtilitatem: nemo de vniuersitate admitteretur in testem. pro hac limitatione Bar.in.d.l. in tm̃ §.vniuersitatis, allegat tex.in.l.ciuitatibus.ff.de leg.j.idẽ tenet Bal.in.c.insuper.& in c.cũ nuntius. extrà de testi. Spec.in dicto loco: ita etiam consulendo tenuit And. Siculus dictus Barbatia in cõsil.lj.incipieñ.scripsit gl.in.j. col.in.ij.vol.& intellige siue cõmodum spectet ad singulos de vniuersitate principaliter: qa singuli depascunt animalia sua: siue effectus vtilitatis principaliter spectet ad vtilitatẽ vniuersitatis, & in cõsequentiã singulorum de vniuersitate, puta qa vniuersitas locat pascua, & recipit ꝑtium, ꝙ diuidiť postea inter singulos, ita dicit Cepola in dicto loco: vbi dicit ꝓ hoc facere gl. singularem in.l.de iure.ff.ad muni.& ꝙ notatur in.l.ex quacunq;.ff. si quis in ius vocatus non ie.& dicit hoc esse intelligendum qñ singuli sunt capaces illius vtilitatis: al's secus sicut contingit in cã monasterij: quia licet qñcunq; de bonis monasterij fiant portiões inter singulos monachos, vt in.c.insinuante.extrà de clericis nõ resideñ.& in.c. dilecto.de præben.tñ non singuli monachi habẽt ius petẽdi illas portiones vt ibi not. facit ꝙ habeť in.c.ij.de statu monacho.& in.c.edoceri.de rescrip.& propterea singuli monachi in cã vniuersitatis potuerunt esse testes, & hoc vr̃ tenere Cardi. zabarella in.d.c.cum nuntius. ¶ Bal.tñ in.d.c.cũ nuntius sublimitat ꝑdictã theoricã in pascuis: qñ hoies de vniuersitate nõ possint aliunde habere pascua: secus aũt si alibi possint habere, quia tunc admittiť eorũ testimonium. ¶ Idẽ Bal.in.l.parentes.C.de testi.iterum sublimitat, scilicet hoc esse verũ qñ vtuntur pascuis gratis, quia repelluntur secus aũt si soluant ꝑtium pro vsu nemoris et pascuorum, quia tunc admittunť. istas duas sublimitatiões ponit Sozi.in suis fallẽtijs, in regula.cccc viij.ibi, testes, prælatus siue alia persona ecclesiastica.

Sublimitatio.

TErtiò limita ꝙ licet illi qui sunt de vniuersitate possint esse testes in cã vniuersitatis: non tñ eis plenè creditur, ita tenet Archi.in summa.xij.q.ij.Bal & Albe. in.d.§.vniuersitatis.& Bal.in.d.c.cũ nuntius. Alex.in cõsi.suo.lxviij.in.ij.col.in.ij.vol.Io.and.& Spec.in dicto loco, & hoc teneas cõtra Panor.in.c.insuper.extrà de testibus. dicit tñ Cepola in dicto loco, ꝙ si essent plures, plenã fidem facerent: quia quod deficit in fide, supplet numerus. gl. not.in.l.iij.q̃ incipit.§.eiusdem quoq;.in verbo, numerus.ff.de testi.& pro hoc gl.j.in.c.cũ à nobis.et ibi doc.extrà de testibus.& tex.cum gl.in.c. cũ causam, extra de proba. facit qđ not.Bar.in.l.j.§.idem cornelio. ff.de quæstio.& Bal.in.l.si quis ex argentarijs.§.ij. ff. de edendo. nam vt dicit domi. meus Ias.in.l.dictãtibus. in

Defect⁹ testium supplet numero.

8 princi. secundæ col.C.de testa. †defectus in teste suppletur ratione numeri. Alex.in consi.suo.v.in.iij.colum.in primo volu.& in consilio.xliij.in.vij.col.iij.volu. idem etiã si cũ testibus existentib⁹ de vniuersitate sint alij pro

9 bi: †quia rõne adiumẽti purgatur suspitio in teste: vt ꝑ plura tenuit do.meus Ias.in auť.si vero cõtingerit.C. de iudi. Feli.in.c.cãm.le.ij.extrà de offi.dele.idem do.meus in.l.j.in scđa lectura.in.xij.col.C.de sum.trini.& fide catho. Soci.in cõs.suo.cxxx.in ci.visa facti contingentia.in fine. Ale.in consi.lxxviij.in.ij.col.in.j.vol. dicit tñ idem Cepola ꝙ ista sunt relinquẽda i arbitrio iudicis. an illis testibus sit plenaria fides adhibenda vel non.arg.d.l. testium.§.eiusdem.ff.de testi.vt ibi per eum.

☞ ADDITIO. Vide de hoc Mat. de affli.in consti. regni Siciliæ quæ incipit, prosequentes.in.xv.not.in.ij.lib. vbi etiam dicit qđ dignitas in teste ampliat eius dictum, secundum Feli.in.c.coram.in prin. de testibus. *

QVartò limita qñ esset talis cã in qua vniuersitas succumberet: oporteret pro resolutione talis debiti imponere collectam singulis de vniuersitate, cùm aliunde satisfieri nõ possit, secundum Bal.in c.insuper.de testib⁹.& in dicto.c.tertio loco.de ꝓbatio. & notat Ang.in.l.omnib⁹.C.de testibus. ita tenet Alex. consilio suo.lxviij.in.ij.col.in.ij.volumine.

QVintò quando veritas aliter sciri nõ potest ꝙ̃ per istos de vniuersitate: tunc indistincte singuli admittuntur. iuxta.c.veniens.le primier.extrà de testibus.& l.consensu.§.j.C. de repudijs. alias procedit distinctio Bartholo.& Bar.in dicto.§.vniuersitatis. Alexan.in dicto consilio.lxviij.

SExtò limita qñ causa super qua litigať est criminalis vel ardua, scđ'm Bar.in rub.ff. de rerũ diuisio. in ix.coi.& in dicto.§. vniuersitatis. ꝑ do. Ant.in.d.c.cum nuncius, de testibus. Francis.de curte senior in consi.suo xxiiij.in.iij. col. has limitationes ponit do.meus Ias.in.l. sed si.§. patronum.le.ij.ff.de in ius vocando.

ET intellige predicta qñ est quæstio inter vniuersitatem & extraneum: secus aũt qñ est qõ inter hoies de vniuersitate, qa tunc possunt indistinctè admitti ad testimoniũ: & vnus deponere pro vno: & pro alio cõtra alterũ: qa hoc casu cessat causæ suspitio, cùm ꝑsumatur in dubio testis diligere vnum sicut alium: ex quo censeť inter eos par. affectio.l.non solũ.§.de vno.et ꝙ ibi notat Bar.ff.de ritu nuptiarũ.& ita tenet Car. zabarella in dicto.c.cũ nũtius.in fi.extrà de testi.& facit qđ notat Bar. in.l. extraneo §.de qõne.ff.de qõ.& in.l. qui istum ad finem.ff.de test. pro hoc est tex.cũ gl.magna.in fi.q.v.et ita tenet Cepola in dicto loco hic añ allegato. Item etiã idẽ qñ est quæstio inter aliquos hoies de vniuersitate et extraneũ: quia alij possunt esse testes nisi sentirent cõmodũ, vel sentire possent.c.quoties.cũ ibi not.extra de testi.

SEd pone ꝙ testis examinatus in cã vniuersitatis puta pascuorum si sentit cõmodũ, dicit ꝙ nõ: an intelligať falsum dixisse vel repellatur & testificando, vel qñ colligiť ex ꝓcedentibus dic ꝙ si reperiať contrariũ, dicit falsum: al's secus. Bar.in.l.ex quacunq;.in.iij.col.ff. si qs in ius vocatus nõ ierit. ita dicit Cepola in loco hic antè

10 alle. ex quo dicto notãdum est †ꝙ testes q non recte respondent super gñalibus committunt falsum.

☞ ADDITIO. Contrariũ vr̃ tenere Hippoly. de Marsilijs in suis singularibus, singulari suo.lxxvj.incip.cõis conclusio. vbi dicit qđ licet testis in parte falsus sit in totum falsus: tñ hoc debet intelligi in eo in quo quid deponit quod concernat eius

dispositionem

depositionẽ principaliter, nõ ĩ eo qđ se negat affinẽ: qm̃ ex quo istud est de generalib⁹ non debet nocere ei⁹ dicto: tamen vt dicit, punitur propter mendacium. *

In textu ibi,

Ou quil en aye tiltre.

QVæro, an hoc casu pręscriptio tanti tẽporis cuius initiĳ memoria non extat in contrarium, q̃ habet vim tituli, scđ'm do. meum Ias. in. §. actionũ. in. xiiĳ. col. insti. de actioni. dixi in. §. ĳ. huius tituli in gl. quæ incipit (Par quelque laps de temps) sufficiat ad acquirendum illud ius. dixi hic ante in. §. ĳ. in glo. (tiltre.) ¶ Item si habeat titulum pro omnibus & quibuscunq; suis animalibus, an intelligatur de futuris, vide quæ dixi suprà in titu. (Des mainsmortes). §. (Vng meix assis) in glo. (s'il n'ya tiltre.)

In textu ibi,

Ou payent reddeuañ.

PEtrus Iacobi in titulo de seruitute pecoris pascẽdi. in fine, dicit q; si homines pascentes eorum animalia præstitissent dño fundi aliquod tributum pro quolibet animali: hoc casu sufficerent decem anni: nec esset opus præscriptione tanti temporis: quia per hanc præstationem corroboratur tacitus consensus domini fundi, qui sufficit ad inducendum seruitẽtem, ita dicit refert & sequitur Gui. pa. in dicta quæstione sua. cccccLxxiiĳ. in. j. & ĳ. col.

In textu ibi,

Au seigneur.

De quo dño intelligat iste §.

PER hoc vr̃ dicẽdum, q; iste. §. tm̃ intelligitur in illo qui est dñs, qui secundum communẽ vsum loquendi dicitur qui habet iustitiã & iurisdictionem, & nõ simpliciter in illo qui habet forestam altam in alia iurisdictione, & in loco vbi nõ habet iurisdictionem: q̃a scđ'm nostrum cõem vsum loquẽdi q̃ ꝓprie significatiõi pręfertur, dixi supra in tit. (des iustices). §. viĳ. in gl. cũ loquimur de habẽte dñium tm̃, dicimus q; tali competit, spectat, aut ptinet: & in vulgari dicimus (& en est seigneur & maistre) si vero loquamur de habente iustitiã aut iurisdictionẽ, ponimus tm̃ istud verbum (seigneur) videmus tñ aliqñ q; in multis locis harum nostrarũ consuetudinum qñ fit mentio de dño habente iurisdictionem ponitur post (hault iusticier.) Et credo q; hoc casu tm̃ loquatur in dño habente iurisdictionem, propter illud q; dicit excipiendũ esse casum (de parcours) qui habet locum tm̃ de vna iurisdictione & parochia, ad aliam iurisdictionẽ & parochiam vt exceptio sit de regula. Bar. in rub. ff. de reg. iur. in. iiĳ. q̃o. & do. meus Ias. in. l. numis in iĳ col. ff. de in litẽ iurando. & ꝓpter etiã casum solutiõis reditus qui magis attribuitur dño habenti iurisdictionẽ q̃; simplici dño, qui habet tm̃ proprietatem. Quis autẽ dicatur dñs dixi supra in procemio in verbo (seigneur.)

Verbũ simpliciter prolatum,

ET facit † quia ṽbum simpliciter ꝓlatum intelligit̃ in potiori & famosiori significato. l. j. §. q in perpetuum. ff. si ager emphyteu. sed istud verbum dñs hic simpliciter prolatum apud nos intelligitur de habente maioritatem siue præeminentiam, non habente dñium. & ita etiam de iure capit̃: vt dicit Bar. in. l. cum si exhibuissent. ff. de public. & vectiga. † Et etiam verbum intelligi
2 tur scđ'm subiectam materiam. dixi. s̃. in ti. (des droictz & appartẽñ, a gens mariez). §. viĳ. in gl. (suppose) ver itẽ verba. sed ex prędictis cõstat materiam potius esse subiectã in dño habente iurisdictionẽ: quia excipitur casus, & casus solutiõis reditur: vt dictum est: igitur &c.

ET aduertendũ est q; in hoc tit. in. §. primo nõ fit differentia inter altam forestã, & forestam bannalem.
3 † Sed foresta bãnalis nõ fit nisi per habẽtem iurisdictionẽ: vt dixi ibi, scilicet post bannũ factũ, ne q̃s vadat &c.
4 ex qua p̃supponit iurisdictionẽ. Ergo † cũ hoc verbum dñs ꝓferat̃ simpliciter in materia q̃ de se reqrat iurisdictionẽ: vt fiat interpretatio scđ'm subiectã materiã, debet intelligi de dño habente iurisdictionem, & non de simplici dño fundi. Sic si sumus ĩ materia feudali: et fiat mentio de dño simpliciter, intelligit̃ de domino feudi. vt supra in tit. (des fiedZ). §. j. ĳ. iĳ. iiĳ. v. vj. viĳ. & viĳ. Et si sumus in materia manusmortuæ, & loquatur de dño simpliciter: intelligit̃ de dño manusmortuæ vt supra tit. (des mainsmortes). § ĳ. vj. ix. x. xj. xĳ. xv. xvj. xx. xxĳ. xxiĳ. xxiiĳ. xxv. & xxvj. Et si sumus in materia censuali & etiã loquatur de dño simpliciter: intelligitur de dño census: vt. s̃. in tit. (des censes). §. j. iĳ. iiĳ. v. & vj. Et in titulis (des iustices, & des confiscations) loquit̃ quasi semp cũ adiectione. Ex quo cũ hic vt verba intelligant̃ scđ'm subiectam materiã. Cum foresta sit de his q̃ sunt subiecta iurisdictioni, vt in. §. j. huius tituli. Cum æquiparet forestam bannalem & altã, iõ cũ fit mentio de dño alte forestæ, intelligi debet de illo dño q̃ habet iurisdictionẽ
5 & nõ de illo q̃ solũ est dñs fundi. ¶ † Itẽ etiã ṽba potius debent capi scđ'm q; idiote capiũt, q̃o ad vulgare, q̃; scđ'm dispositionẽ iuris cõis, vt tenet Bal. in. c. j. in prin. de successione feudi. & Alex. in consil suo. lxxxv. in. iĳ. col. dixi. s̃. in tit. (des mainsmortes). §. vj. in glo. (& payé en son chief) in additione incipiente, aduerte tamen.

Foresta bãnalis. Dñs dictio simpliciter prolata q̃uo intelligenda.

Opponit in cõtrarium.

POssent in cõtrarium quædã adduci: quia cũ eiusdẽ effectus sint ṽba à consuetudine seu cõi vsu loquẽdi inducta, cuius effectus sunt a iure inducta. Bal. Pau. et do. meus Ias. in. l. legatis. C. de lega. Ideo vr̃ dicendum, q; sicut istud ṽbum, dñs simpliciter prolatũ a iure cõprehẽdat etiã possessorẽ solũ, etiã scđ'm cõem vsum loquẽdi: vt dicit Alex. consi. suo. cxxix. in. ĳ. vol. Ant. de butri. in. c. j. de postula. ꝓlatorũ. Bal. in. l. j. ff. de religio. & sumptibus funerũ. q; etiã idem esse deberet in statutis & cõsuetudinibus, vbi cõis vsus loquendi habet locum: vt dicit ibi Alex. Cogita: quia quæstio est in facto.

ADDITIO. Aduerte q; in his pascuis id qđ statuit̃ aut statui põt in pascuis publicis habet locũ in priuatis: vt est tex. & ibi Luc. de pen. in. l. C. de pascuis publicis vel priuatis. & ibi etiam Iac. Rebuffi. dixi. s̃. in tit. (des iustices). §. vj. in gl. (en mesusage.) Et vide Iac. Rebuffi in dicto loco de statutis q̃ possunt fieri a dominis terrarum habentibus iurisdictionẽ, q̃m possunt statuere in eorũ locis circa aĩalia ne damnũ dent aut in pascuis, aut in lignis: ex quo semper mihi visum fuit q; dñi terrarũ, aut eorũ officiarĳ debẽt multũ aduertere ad hmõi damna q̃ fiunt in pascuis & nemoribus, & sup his prouidere p statuta & ordinationes, vt ꝓuideat̃ indẽnitati multorũ q patiunt̃ plura dãna & incõmoda ex incuria & mala custodia aĩalium q̃ deuastant & destruũt & ligna & pascua, & sæpes, & clausuras. & in his scđ'm penuriã lignorũ & pascuorũ debẽt prouidere iudices, & acrius in vno loco ꝓuidere q̃; alio loco prouidere, quod possunt vt dictum est. *

¶Et etiã quis dicatur dñs, vide Bar. in. l. cũ quis. §. ſciam. ff. de leg. iij. in aut. hoc locum. C. ſi ſecundo nupſerit. Idẽ Bar. in. l. j. ff. ad Sylleianum. Alex. in. l. ſed & ſi poſſeſſori. §. item ſi iurauero. ff. de iureiur.

§. ſexto.

GEns de poete ne ſe peuẽt aſſembler, ne faire getz, ne collectes ſur eulx, ne faire ou paſſer procuration, ſans l'auctorite & licence de leur ſeigneur hault iuſticier: & en ſon refus & delay doibuent recourrir au prince, ou a ſes officiers.

IDEM in conſuetudine de Lorry, & in multis alijs partibus Franciæ.

In textu ibi,

Gens.

Quot faciat gentem, vniuerſitatem, caſtrum &c.

1 QVæro† quot faciunt gentem, quot vniuerſitatem, quot collegium, quot turbã, quot cœtum, quot multitudinem, quot populũ, quot ciuitatẽ, quot caſtrũ: dic ꝑ Bar. in. l. prætor. la. ij. ff. vi bonorũ raptorum. & ibi apoſtilla. plenius ꝗ Bar. per Ange. in. l. ſi quid. §. in decurionibus. ff. de ꝓcu. quot gregem. ibi per Ang. allegantem. l. fi. ff. de abigeis. et. c. primũ. de electio. vbi gl. c. j. x. q. j. & in. c. j. de decimis. lib. vj. Et inquantum dicit ꝙ viginti faciunt turbam, dic ꝙ hodie per ordinationes noſtras regias decem faciunt turbã: & facit. d. l. prætor. ij. ff. vi bono. raptorum.

☞ADDITIO. Vidi obſeruari in caſu. l. hi qui alienas ædes. ff. ad. l. iuliam de vi publica. vbi eſt pœna capitalis ad mortem contra eos qui in turba cum telis alienas ædes expilauerint, effugerint, exportauerint ꝙ illo caſu apud nos quatuor faciũt turbam, ita ꝙ anno dñi. M. ccccc xxxj. per curiam fuerũt condemnati ad mortem, Nicolaus de montigni & Ioã. de conpans pro expilatione, effractiõe, & exportatiõe. ſcd'm formã. d. l. & tñ non erant niſi quatuor in actu. *

¶Et vide Boerium in conſue. ſeptenæ Bituri. tit. de conſue. matrimo. §. ij. in glo. j.

In textu ibi,

De poete.

MVlti ignorant hunc terminum, qui non vr̃ habere aliquẽ bonũ ſenſum, ex quo eſt ſatis extraneus terminus: ſed ſi bene aduertat̃, eſt terminus græcus, aut ſumptus ex termino græco, & bene capiendo non taliter deberet extendi qualiter multi volunt eum extẽdere. Nam græci habent terminũ deſpotã, qui de ſui natura & ſignificatione tm̃ importat, quantũ habens dñiũ in ſubditos cum omni imperioſitate: & ideo vr̃ ꝙ ſolum comprehendat principes, & non inferiores a principibus, q nõ poſſunt dicere hoĩes ſuos eſſe de deſpota hoc eſt de poete: niſi habeant oĩmodam imperioſitatem: & ita declarat illum terminum Budæus in ſuo vocabulario, in verbo, deſpota. ex quo multi inferiores dñi errant qui volunt tenere hoĩes ſuos de poete, niſi conſuetudo eis det iſtud ius ꝓut noſtra q̃ dat hanc poteſtatem etiã habentibus altam iuriſdictionem, prout etiam dat eis confiſcationes quæ ſunt de regalibus. *

IOannes Fabri Gallus in. §. vniuerſitas. inſti. de rerum

2 diuiſio. dicit† ꝙ oẽs ciuitates et vici poſſunt habere ꝓprium in cõi, & burſam cõmunem de iure. l. omnibus. ff. ad Trebel. l. ciuitatibus. ff. de leg. j. & l. ſi qd. §. fi. & l. ſi

Ciuitates & vici poſſũt habere burſam communem.

3 hæres iuſſus. §. j. ff. eod. de leg. primo. †Imo ſcd'm Innoc. poſſunt ſibi maiorem conſtituere q eos iudicet: vt notatur extra de offi. ordi. c. ab eccleſiarum. dicit tñ ꝙ credit ꝙ tales iudices debent confirmari. §. j. in aut. de defenſo. ciui. no. in. l. ꝓuinciarũ. coll. iij. C. de iuriſdi. om. iud. ſed vt etiã ibi dicit, curia Frãciæ de facto præmiſſa non permittit, niſi villæ habeant vniuerſitatem ſpãliter approbatã per curiam: immo nec cõgregare ſeipſos poſſunt pro faciendo ꝓcuratoriũ ſine licentia dñi ſui: tñ cum licentia permittit eos agere & conueniri et facere burſam cõem quo ad illud, & nõ plus. & faciũt q̃ dicit Bal. in. l.

4 omnes. C. de epiſ. & cle. in fi. †ꝙ vbi eſt vniuerſitas quæ nõ habet ꝑpoſitum: puta aliqua villa non poſſet conſtituere ſyndicum niſi haberet ibi vicarium qui teneat̃ ibi inſtar iudicis. Faciunt q̃ dicit Spe. in ti. de his q alie. noĩe

An conſtituere ſyndicũ.

5 in iudicio interue. †ꝙ vniuerſitas q̃ nõ eſt dña, non põt cõſtituere ꝓcuratorẽ. Faciũt q̃ dicit idem Spe. in titu. de ſyndico. §. j. ver. qd. ſi vniuerſitas. cũ duobus ſeq. & verſi. fi. & vide Alb. de roſate in. l. j. in. iiij. col. ibi. Sed nunquid vniuerſitas poſſit cõſtituere ſyndicum ſine rectore. ff. ꝙ cuiuſcꝫ vniuer. & pleniſſime per eundem Albe. in. l. nulli. in. ij. col. ibi. ſed nunqd in cõſtõne ſyndici vel rectoris. ff. ꝙ cuiuſcꝫ vniuer. noĩe. & in. d. l. dicit ꝙ villæ & ciuitates habentes decuriones & cõſiliarios, ſeu alio mõ ſcabinos, poſſunt conſtituere ꝓcuratorem. Et credo ꝙ tales non ſint (gẽs de poete) aliâs ſic. ¶Et prædicta q̃ dicit Io. fabri (vt hic videmus) ſeruantur in hac patria per hanc noſtrã conſuetudinem q̃ fundatur ſup dicto Bart. in. l.

An pcuratorem

6 actor. ff. rem ratã haberi. dicentis† ꝙ vniuerſitas non poteſt ſe inſimul congregare ſine autoritate ſuperioris. Ita dicit Gui. pa. q. ſua. cvj. & rõ eſt, qa ſub ſpecie boni, videlicet ꝙ cõitas indiget & habet neceſſitatem ſemp ſe congregaret & ſic daret̃ occaſio malignandi. Et ꝑ tales congregatiões poſſent machinari, & plura mala concipere iõ regulariter congregatiões ꝓhibent̃: & rõ eſt, ne ꝙ minus pñt ſinguli, plus præſumant̃ vniuerſi. vt ait Seneca: poſſent em̃ cõuenticula & conſpirationes facere contra dñm: ꝙ fieri nõ debet: niſi dñs eſſet talis, q ꝓpter ſua demerita veniret priuandus omni bono & honore: vt in c. ſane. xvj. q. vij. notat̃ in. c. q clericorũ. xj. q. j. ꝑ Archi. in c. conſtõnẽ. de verb. ſig. in ſexto. ¶Intellige tñ ꝑdicta & cõſuetudinẽ noſtrã in his q̃ cõcernunt tẽporalia, & non in his q̃ cõcernunt ſeruitia dei: cũ in talibus et circa talia poſſint ſe cõgregare hoĩes, & alia neceſſaria facere quæ ſeruitium dei cõcernunt, vt tenet Bal. in terminis. in. l. j. in lectura. in. ij. col. ver. opponit̃ ꝙ tali collegio. ibi: & iõ dicit Iac. butriga. C. de ſacroſã. eccle. de quo plene ꝑ Inn. Panor. Ant. de butrio & Petrũ de anc. in. c. dilecta. extra de exceſ. ꝑlato. Hinc eſt ꝙ cõiter videmus obſeruari, qd' parochiani cuiuſlibet parochiæ pro neceſſarijs ſuarum parochiarũ, puta ꝓ reparatiõibus, aut ornamẽtis emendis; ſeu comparãdis imponũt ſibi collectas ſine licẽtia & autoritate dñorũ locorũ vbi ſunt ſitæ eorũ parochiales eccleſie: & iſtud notoriæ obſeruat̃ in tota Burgundia. et vidi ita pluries iudicari, nõ obſtãte ꝑdicta cõſuetudine.

An ſe cõgregare.

7 SEd an† habita licẽtia a dño poſſint imponere talliã ſiue collectã, vt hic dicit̃ in. §. noſtro. Videt̃ ꝙ ſic, ꝑ hunc tex. à contrario ſenſu, etiã nõ vocato dño, vel ſuis officiarijs

An collectam imponere.

officiarijs,dummodo ipsa tallia siue collecta sit ꝓ necessitatibus cõitatis & villæ,dum tñ se insimul cõgregent & in vnũ consentiant.Gui.pa.qõne penul.in.vj.&.vij. col.qui ꝓsequendo materiã amplissime in dicta.q.penul.vr̃ cõtra istud opponere de notatis per Bar.in.l.placet.circa mediũ suæ lecturæ.ibi:circa tertiũ qs ipsa.C.de
8 sacrosan.eccle.vbi dicit†ꝙ vniuersitates & cõitates quę nõ habent iurisditionem,sed sunt subditæ & subiectæ sub alio dño,nõ possunt facere collectas nec tallias:et ni mirum cum talia munera ꝓcedant ex vi & virtute iurisdictiõis:nulliq; cõpetat munera indicere,nisi habeat iurisdictionẽ:vt ibi notat̃ ꝑ Bar.& doc.in.c.nõ minus.extra de immu.eccle.& in.c.innouamus.extra de censi. & in.l.j.C.de superindicto.lib.x.& ibi Bar.& Io. de platea
9 q̃ dicũt†ꝙ pręses non põt imponere collecta sine superiore,nec etiam ciuitas sine autoritate superioris. Cum ergo hoies alicuius vniuersitatis nõ habẽt iurisdictionẽ immo dñs habet omnimodã non pñt imponere collectam:licet Gui.pa.alleget Bar.in.d.l.placet,nõ inuenio in Bar.sed pro hoc fundamento Bar.facit:quia imponere collectã nemo põt nisi cum autoritate superioris:vt dicit Bar.in.l.vnica.C.de mulieri.in quo loco. lib.x.

ADDITIO. Vide Mat.de Affli.in cõsti.q̃ incipit,dubitationẽ iurisperitorũ. in j.not.& ibi qũo debet collecta pro mõ facultatũ imponi.in.ij.not.& i.iij.qũo debet citari vniuersitas.& in.iiij. qũo sit faciẽda executio cõtra vniuersitatẽ:& in.ix. not. qũo põt puniri vniuersitas in multis vltra penam pecuniariã.et in.viij.not.qñ dicat̃ vniuersitas delinquere:quę videas.Et qũo cõprehendant̃ mulieres,vide Bart.in.l.j. §.iusgentiũ.& ibi Paulum de cast.ff.de iusti.& iure.immò etiã iuniores,ita qđ propter eos vniuersitas restituitur: vt tenet Odoffre.in .l.sed & si, per pretorem.ff.ex quibus cau. maio.& etiam Mattheũ de Afflictis in præfatione cõstitutionũ regni Sciliæ,in.v.quæstione. *

ANteq̃ cõdescẽdã ad solutionem Guidonis,dico ꝙ mihi videtur ꝙ stante hac consuetudine nostra possunt homines talliare & imponere collectam in necessitatib⁹ cõmunitatis.per glos. et Ange.in auẽ.quibus modis naturales efficiun. sui. in.§.si quis igit̃.le.ij. in ỽbo,persoluat,per Ange.Bal.et alios in.l.iiij.§.actor. et [illegible] do.Alex.ff.de re iudica.vbi dicũt ꝙ collecta potest imponi per villas & castra pro necessitatibus cõmunitatis.& ideo dicit Bar.in.l.j.C.de mulierib⁹ in quo loco. hic antè allega.ꝙ collecta debet imponi à ciuib⁹ ꝓpter necessitatem ciuitatis, & propter necessitatẽ publicam non potest imponi sine licentia superioris.

SOluendo tñ, alio modo dicit ꝙ hoies habita licẽtia à suo supiore dño debẽt se cõgregare insimul. & ꝙ consentiant adinuicẽ:& tunc ꝓpter consensum ipsorũ adhibitũ emanat quoddã pactum seu cõtractus:sicut si ex quolibet alio cõtractu seu pacto multi se obligarẽt: & hoc mõ ꝓprie nõ dr̃ collecta:diciturq; ex vi et virtute iurisdictionis tñ ꝓcedit q̃ non in cõsentiẽtẽ & inuitum exercent̃.Et iõ decidit̃ ꝙ ad hoc vt hoies possint cõpelli ꝙ simul oẽs congregent̃,& insimul consentiãt;solent tñ in grossis villis & locis syndici facere,vbi imminet necessitas ꝓ debitis cõitatis.et est magna multitudo hominũ impetrare a principe ptãtem faciendi talliam,siue collectam pro necessitatibus cõitatis:& ptãte obtẽta a dicto superiore possunt dicti syndici seu scabini vocatis maioribus aut saltẽ senioribus eorum cõitatis,facere collectã & cõpellere hoies:licet non cõsenserint.Et ista ꝓprie dicit̃ collecta seu tallia,cũ ꝓcedat vi & virtute iurisdictionis.Ita dicit Gui.pa.in dicto loco,quẽ omnino videas.

10 SEd quando†tallia seu collecta fit ꝑ cõgregationem hominũ insimul maior pars cõsentit impositiõi collectarũ,minor vero cõtradicit,& nõ cõsentit,an possint illi q nõ consenserunt cõpelli ad soluendũ,vr̃ ꝙ nõ,ꝓ ea q̃ dicit Bar.in.l.ij.§.ex his.ff.de ỽb.obli.tñ veritas est in cõtrarium:ꝑ ea q̃ tenet Gui.pa. in qõne sua. ccccxiij.& in qõne penul.in.ix.col.ad quem recurre. Et Albericus de rosate in.l.nulli.in.ij.col.ff.ꝙ cuiusq; vniuer.nomine, vbi dicit ꝙ minor pars dicat ꝙ non vult litigare; quia credit ꝙ maior fouet cãm iniustam:si tamẽ maior pars condemnetur,ꝙ etiam tenetur minor pars.

ADDITIO. Hanc qõnem etiã late examinat idẽ Albericus,vbi arguit ad partes in rub.C.ne filius pro patre.& tandẽ cõcludit ꝙ tenetur quo ad emendam:vbi idem dicit de ignorantib⁹, dixi ante de mulieribus & minoribus. & vide etiam Mat.de afflictis in præfatione constitutionum regni Siciliæ in.iij.quæstione.

In textu ibi,

Ne se peuent assembler.

ADuerte ꝙ cõgregans gẽtem dicitur incitans,vt dicit Bar.in.l.in hoc iudicio.ff.de seruili cogna. An vnus de vniuersitate possit pro tota vniuersitate cõparere etiã sine mãdato,vide Mat.de affli in cõsti.regni Siciliæ q̃ incipit,cũ ꝑ partes Apulię.in.vj.qõne.in.iij.lib. *

In textu ibi,

Ou passer procurations.

QVæritur de casu,q mihi euenit.Dñs aliqs cõuenit seu cõuenire fecit suos subditos corã balliuo Heduen.nõ possunt oẽs cõparere corã balliuo, qa forte sunt infirmi,vel sunt multũ remoti,ita ꝙ esset eis valde dãnosum cõparere:sed cõgregãt & cõstituunt oẽs ꝓcuratorẽ ad cõparendũ,nõ petita licẽtia a suo superiore:sed tñ ꝓcurator q cõparet ꝓ eis dicit:dñe iudex ego peto tale procuratoriũ ꝑ tales subditos factũ & passatũ ꝑ vos autorizari & approbari,attento ꝙ agit̃ de cã cõtra dñm a quo petere debebãt licẽtiã.Dicit dñs in oppositũ ꝙ tale ꝓcuratoriũ nõ debet admitti,cũ nõ petierint licẽtiã eidẽ dño:qđ dicendũ cũ casus mihi euenisset in cã illorũ de L'espinasse cõtra eorũ dñm,dixi ꝙ eo qđ distabãt a loco Heduen.ꝑ.xxij.leucas,& erãt forte trecẽti hoies,q sine magno incommodo nõ potuissent cõparere in ciuitate Heduen.attẽto ꝙ dñs eos cõuenire fecerat,ꝙ sufficiebat ꝙ aliq ipsorũ comparerẽt cũ ꝓcuratorio,vt dictũ est facto petẽdo illud autorizari in hac cã cõtra eorũ dñm tñ.Et mouebar†qa faciẽs citare aliquẽ vr̃ ei⁹ ꝑsonã approbare vt cõtra ipsius ꝑsonã nihil postea possit opponere:vt dicit Inn.in.c.cũ inter.de excep. Bar.in.l.cũ mulier.in.ij.col.ff.sol.mat.do.me⁹ Ias. in.l.fi. in.ix.col.C.de edic.diui adria.tollẽ.Et iõ dicit tex.in.l.de pupillo.§.seruo.ff.de no.ope.nun.& ibi Bar.†ꝙ seruus nuntiare nõ põt:sed si ei nuntiet̃,põt se defendere.Faciũt q̃ dicit ibidẽ do.me⁹ Ias.ponẽs regulã supra allegatã:ex quo ergo dñs vocat suos subditos in iudiciũ,vr̃ eos approbare,ita ꝙ nõ põt amplius aliqđ opponere: cũ etiã seruus q de iure al's in iudicio esse nõ põt.l. vix certis.ff. de iudi.& tñ põt seipsum defendere, si ei nuntiatũ fue-

Questio

1 Citans aliquem ꝓbat ei⁹ personã.

2

¶Et etiã quis dicatur dñs, vide Bar.in.l.cũ quis.§.sciam. ff.de leg.ij.in aut.hoc locum.C.si secundo nupserit.Idẽ Bar.in.l.j.ff.ad Sylleianum.Alex.in.l.sed & si possessori. §.item si iurauero.ff.de iureiur.

§. sexto.

Gens de poete ne se peuẽt assembler, ne faire getz, ne collectes sur eulx, ne faire ou passer procuration, sans l'auctorite & licence de leur seigneur hault iusticier: & en son refus & delay doibuent recourrir au prince, ou a ses officiers.

IDEM in consuetudine de Lorry, & in multis alijs partibus Franciæ.

In textu ibi,

Gens.

Quot faciát gentem, vniuersitatem, castrum &c.

1 QVæro† quot faciunt gentem, quot vniuersitatem, quot collegium, quot turbã, quot cœtum, quot multitudinem, quot populũ, quot ciuitatẽ, quot castrũ: dic p Bar.in.l.prætor.la.ij.ff. vi bonorũ raptorum.& ibi apostilla.plenius q̃ Bar.per Ange. in.l.si quid.§.in decurionibus.ff.de pcu.quot gregem.ibi per Ang.allegantem.l.fi.ff.de abigeis.et.c.primũ.de electio. vbi gl.c.j.x.q.j.& in.c.j.de decimis.lib.vj.Et inq̃tum dicit q viginti faciunt turbam, dic q hodie per ordinationes nostras regias decem faciunt turbã:& facit.d.l.prætor.ij.ff.vi bono.raptorum.

ADDITIO. Vidi obseruari in casu.l.hi qui alienas ædes.ff.ad.l.iuliam de vi publica.vbi est pœna capitalis ad mortem contra eos qui in turba cum telis alienas ædes expilauerint, effugerint, exportauerint q illo casu apud nos quatuor faciũt turbam, ita q anno dñi.M.ccccc.xxxj.per curiam fuerũt condemnati ad mortem, Nicolaus de montigni & Ioã. de conpans pro expilatione, effractiõe, & exportatiõe. scd'm formã.d.l.& tñ non erant nisi quatuor in actu.* ¶Et vide Boerium in consue.septenæ Bituri.tit.de consue.matrimo.§.ij.in glo.j.

In textu ibi,

De poete.

MVlti ignorant hunc terminum, qui non vr habere aliquẽ bonũ sensum, ex quo est satis extraneus terminus: sed si bene aduertat, est terminus græcus, aut sumptus ex termino græco, & bene capiendo non taliter deberet extendi qualiter multi volunt eum extẽdere. Nam græci habent terminũ despotã, qui de sui natura & significatione tm importat, q̃tũ habens dñiũ in subditos cum omni imperiositate: & ideo vr q solum comprehendat principes, & non inferiores a principibus, q nõ possunt dicere hoĩes suos esse de despota hoc est de poete: nisi habeant oĩmodam imperiositatem: & ita declarat illum terminum Budæus in suo vocabulario, in verbo, despota. ex quo multi inferiores dñi errant qui volunt tenere hoĩes suos de poete, nisi consuetudo eis det istud ius put nostra q̃ dat hanc potestatem etiã habentibus altam iurisdictionem, prout etiam dat eis confiscationes quæ sunt de regalibus.*

IOannes Fabri Gallus in.§.vniuersitas.insti.de rerum
2 diuisio.dicit† q oẽs ciuitates et vici possunt habere ꝓprium in cõi, & bursam cõmunem de iure.l.omnibus. ff.ad Trebel.l.ciuitatibus.ff.de leg.j.&.l.si qd.§.fi.& .l. si
3 hæres iussus.§.j.ff.eod.de leg.primo. †Imo scd'm Innoc. possunt sibi maiorem constituere q̃ eos iudicet: vt notatur extra de offi.ordi.c.ab ecclesiarum.dicit tñ q credit q tales iudices debent confirmari.§.j.in aut.de defenso. ciui.no.in.l.puinciarũ.coll.iij.C. de iurisdi. om.iud. sed vt etiã ibi dicit, curia Frãciæ de facto præmissa non permittit, nisi villæ habeant vniuersitatem spãliter approbatã per curiam: immo nec cõgregare seipsos possunt pro faciendo pcuratoriũ sine licentia dñi sui: tñ cum licentia permittit eos agere & conueniri et facere bursam cõem quo ad illud, & nõ plus. & faciũt q̃ dicit Bal.in.l.
4 omnes.C.de epis.& cle.in fi.† q vbi est vniuersitas quæ nõ habet ꝑpositum: puta aliqua villa non posset constituere syndicum nisi haberet ibi vicarium qui teneat ibi instar iudicis.Faciunt q̃ dicit Spe.in ti.de his q̃ aliẽ.noĩe
5 in iudicio interue.† q vniuersitas q̃ nõ est dña, non põt cõstituere pcuratorẽ.Faciũt q̃ dicit idem Spe.in titu.de syndico.§.j.ver.qd.si vniuersitas.cũ duobus seq.&versi. fi.&vide Alb.de rosate in.l.j.in.iiij.col.ibi.Sed nunquid vniuersitas possit cõstituere syndicum sine rectore.ff.q cuiusq vniuer.& plenissime per eundem Albe.in.l.nulli.in.ij.col.ibi.sed nunqd in cõstõne syndici vel rectoris. ff.q cuiusq vniuer.noĩe.& in.d.l.dicit q villæ & ciuitates habentes decuriones & cõsiliarios, seu alio mõ scabinos, possunt constituere pcuratorem. Et credo q tales non sint (gẽs de poete) aliãs sic.¶Et prædicta q̃ dicit Io. fabri (vt hic videmus) seruantur in hac patria per hanc nostrã consuetudinem q̃ fundatur sup dicto Bart. in.l.
6 actor.ff.rem ratã haberi.dicentis† q vniuersitas non potest se insimul congregare sine autoritate superioris.Ita dicit Gui.pa.q.sua.cvj.& rõ est, qa sub specie boni, videlicet q cõitas indiget & habet necessitatem semp se congregaret & sic daret occasio malignandi.Et p tales congregatiões possent machinari, & plura mala concipere iõ regulariter congregatiões phibent: & rõ est, ne q minus pñt singuli, plus præsumant vniuersi. vt ait Seneca: possent em cõuenticula & conspirationes facere contra dñm: q fieri nõ debet: nisi dñs esset talis, q ppter sua demerita veniret priuandus omni bono & honore: vt in c.sane.xvj.q.vij.notat in.c.q̃ clericorũ.xj.q.j.p Archi.in c.constõnẽ.de verb.sig.in sexto.¶Intellige tñ pdicta & cõsuetudinẽ nostrã in his q̃ cõcernunt tẽporalia, & non in his q̃ cõcernunt seruitia dei: cũ in talibus et circa talia possint se cõgregare hoĩes, & alia necessaria facere quæ seruitium dei cõcernunt, vt tenet Bal.in terminis. in .l.j. in lectura.in.ij.col.ver.opponit q tali collegio.ibi: & iõ dicit Iac.butriga.C.de sacrosã.eccle.de quo plene p Inn. Panor.Ant.de butrio & Petrũ de anc.in.c.dilecta.extra. de exces.plato.Hinc est q cõiter videmus obseruari, qd parochiani cuiuslibet parochiæ pro necessarijs suarum parochiarũ, puta p reparatiõibus, aut ornamẽtis emendis, seu comparãdis imponũt sibi collectas sine licẽtia & autoritate dñorũ locorũ vbi sunt sitæ eorũ parochiales ecclesiæ: & istud notoriæ obseruat in tota Burgundia, et vidi ita pluries iudicari, nõ obstãte pdicta cõsuetudine.
7 SEd an† habita licẽtia a dño possint imponere talliã siue collectã, vt hic dicit in.§.nostro. Videt q sic, p hunc tex. à contrario sensu, etiã nõ vocato dño, vel suis officiarijs

Ciuitates & vici possũt habere bursam communem.

An constituere syndicũ.

An pcuratorem

An se cõgregare.

An collectam imponere.

officiarijs,dummodo ipsa tallia siue collecta sit ꝓ neces-
sitatibus cõitatis & villæ,dum tñ se insimul cõgregent
& in vnũ consentiant.Gui.pa.qõne penul.in.vj.&.vij.
col.qui ꝓsequendo materiã amplissime in dicta. q. pe-
nul.vr̃ cõtra istud opponere de notatis per Bar.in.l.pla
cet.circa mediũ suæ lecturæ.ibi:circa tertiũ qs ipsa.C.de
8 sacrosan.eccle.vbi dicit† ꝙ vniuersitates & cõitates quę
nõ habent iurisditionem,sed sunt subditæ & subiectæ
sub alio dño,nõ possunt facere collectas nec tallias:et ni
mirum cum talia munera ꝓcedant ex vi & virtute iuris
dictiõis:nulliq; cõpetat munera indicere,nisi habeat iu-
risdictionẽ:vt ibi notat̃ p Bar.& doc.in.c.nõ minus.ex-
tra de immu.eccle.& in.c.innouamus.extra de censi. &
in.l.j.C.de superindicto.lib.x.& ibi Bar.& Io. de platea
9 ꝙ dicũt† ꝙ pręses non põt imponere collecta sine supe-
riore,nec etiam ciuitas sine autoritate superioris. Cum
ergo hoies alicuius vniuersitatis nõ habẽt iurisdictionẽ
immo dñs habet omnimodã non pñt imponere colle-
ctam:licet Gui.pa.alleget Bar.in.d.l.placet,nõ inuenio in
Bar.sed pro hoc fundamento Bar.facit:quia imponere
collectã nemo põt nisi cum autoritate superioris:vt di-
cit Bar.in.l.vnica.C.de mulieri.in quo loco. lib.x.

☞ ADDITIO. Vide Mat.de Affli.in cõsti.q̃ inci
pit,dubitationẽ iurisperitorũ. in
j.not.& ibi qũo debet collecta pro mõ facultatũ impo-
ni.in.ij.not.& i.iij.qũo debet citari vniuersitas.& in.iiij.
qũo sit faciẽda executio cõtra vniuersitatẽ:& in.ix. not.
qũo põt puniri vniuersitas in multis vltra penam pecu
niariã.et in.viij.not.qñ dicat̃ vniuersitas delinquere:quẽ
videas.Et qũo cõprehendant̃ mulieres,vide Bart.in.l.j.
§.iusgentiũ.& ibi Paulum de cast.ff.de iusti.& iure.im-
mo etiã iuniores,ita qđ propter eos vniuersitas restitui
tur: vt tenet Odoffre.in .l. sed & si, per pretorem.ff.ex
quibus cau. maio.& etiam Mattheũ de Afflictis in præ
fatione cõstitutionũ regni Sciliæ,in.v.quæstione. *

ANteq; cõdescẽdã ad solutionem Guidonis,dico
ꝙ mihi videtur ꝙ stante hac consuetudine no-
stra possunt homines talliare & imponere collectam in
necessitatib⁹ cõmunitatis.per glos. et Ange.in auth.qui-
bus modis naturales efficiun. sui. in.§.si quis igit̃.le.ij.
in ṽbo,persoluat,per Ange.Bal.et alios in.l.iiij.§.actor.
et [illegible] do.Alex.ff.de re iudica.vbi dicũt ꝙ collecta potest
imponi per villas & castra pro necessitatibus cõmuni-
tatis.& ideo dicit Bar.in.l.j.C.de mulierib⁹ in quo loco.
hic antè allega.ꝙ collecta debet imponi à ciuib⁹ ꝑpter
necessitatem ciuitatis, & propter necessitatẽ publicam
non potest imponi sine licentia superioris.

SOluendo tñ, alio modo dicit ꝙ hoies habita licẽtia
à suo supiore dño debẽt se cõgregare insimul. & ꝙ
consentiant adinuicẽ:& tunc ꝑpter consensum ipsorũ
adhibitũ emanat quoddã pactum seu cõtractus:sicut si
ex quolibet alio cõtractu seu pacto multi se obligarẽt:
& hoc mõ ꝑprie nõ dr̃ collecta:diciturq; ex vi et virtute
iurisdictionis tñ ꝓcedit q̃ non in cõsentiẽtẽ & inuitum
exercent̃.Et iõ decidit̃ ꝙ ad hoc vt hoies possint cõpelli
ꝙ simul oẽs congregent̃,& insimul consentiãt:solent tñ
in grossis villis & locis syndici facere,vbi imminet neces
sitas ꝓ debitis cõitatis.et est magna multitudo hominũ
impetrare a principe ptãtem faciendi talliam,siue colle-
ctam pro necessitatibus cõitatis:& ptãte obtẽta a dicto
superiore possunt dicti syndici seu scabini vocatis maio
ribus aut saltẽ senioribus eorum cõitatis,facere collectã
& cõpellere hoies:licet non cõsenserint.Et ista ꝑprie di-
cit̃ collecta seu tallia,cũ ꝓcedat vi & virtute iurisdictio
nis.Ita dicit Gui.pa.in dicto loco,quẽ omnino videas.

10 SEd quando† tallia seu collecta fit p cõgregationem
hominũ insimul maior pars cõsentit impositiõi col
lectarũ,minor vero cõtradicit,& nõ cõsentit,an possint
illi q nõ consenserunt cõpelli ad soluendũ,vr̃ ꝙ nõ,ꝓ ea
q̃ dicit Bar.in.l.ij.§.ex his.ff.de ṽb.obli.tñ veritas est in
cõtrarium:ꝑ ea q̃ tenet Gui.pa. in qõne sua. ccccxiij.&
in qõne penul.in.ix.col.ad quem recurre. Et Albericus
de rosate in.l.nulli,in.ij.col.ff.ꝙ cuiusq; vniuer.nomine,
vbi dicit ꝙ minor pars dicat ꝙ non vult litigare: quia
credit ꝙ maior souet cãm iniustam:si tamẽ maior pars
condemnetur,ꝙ etiam tenetur minor pars.

☞ ADDITIO. Hanc qõnem etiã late examinat
idẽ Albericus,vbi arguit ad par
tes in rub.C.ne filius pro patre.& tandẽ cõcludit ꝙ te-
netur quo ad emendam:vbi idem dicit de ignorantib⁹,
dixi ante de mulieribus & minoribus. & vide etiam
Mat.de afflictis in præfatione constitutionum regni Si-
ciliæ in.iij.quæstione.

In textu ibi,

Ne se peuent assembler.

ADuerte ꝙ cõgregans gẽtem dicitur incitans,vt di
cit Bar.in.l.in hoc iudicio.ff.de seruili cogna. An
vnus de vniuersitate possit pro tota vniuersitate cõpa-
rere etiã sine mãdato,vide Mat.de affli in cõsti.regni Si
cilię q̃ incipit,cũ p partes Apulię.in.vj.qõne.in.iij.lib. *

In textu ibi,

Ou passer procurations.

QVæritur de casu,q mihi euenit.Dñs aliqs cõuenit Questio
seu cõuenire fecit suos subditos corã balliuo He-
duen.nõ possunt oẽs cõparere corã balliuo,
qa forte sunt infirmi,vel sunt multũ remoti, ita ꝙ esset
eis valde dãnosum cõparere:sed cõgregãt & cõstituunt
oẽs ꝓcuratorẽ ad cõparendũ,nõ petita licẽtia a suo su-
periore:sed tñ ꝓcurator q cõparet ꝓ eis dicit:dñe iudex
ego peto tale procuratoriũ p tales subditos factũ & pas
satũ p vos autorizari & approbari,attento ꝙ agit̃ de cã
cõtra dñm a quo petere debebãt licẽtiã.Dicit dñs in op
positũ ꝙ tale ꝓcuratoriũ nõ debet admitti,cũ nõ petie
rint licẽtiã eidẽ dño:qđ dicendũ cũ casus mihi euenisset
in cã illorũ de L'espinasse cõtra eorũ dñm,dixi ꝙ eo qđ
distabãt a loco Heduẽ.ꝑ.xxij.leucas,& erãt forte trecẽ
ti hoies,q sine magno incommodo nõ potuissent cõpa
rere in ciuitate Heduen.attẽto ꝙ dñs eos cõuenire fece-
rat,ꝙ sufficiebat ꝙ aliq ipsorũ comparerẽt cũ ꝓcurato-
rio,vt dictũ est facto petẽdo illud autorizari in hac cã
1 cõtra eorũ dñm tñ.Et mouebar† qa faciẽs citare aliquẽ Citans aliquem ꝓbat ei⁹ personã.
vr̃ ei⁹ psonã approbare vt cõtra ipsius psonã nihil po-
stea possit opponere:vt dicit Inn.in.c.cũ inter.de excep.
Bar.in.l.cũ mulier.in.ij.col.ff.sol.mat.do.me⁹ Ias. in.l.fi.
in.ix.col.C.de edic.diui adria.tollẽ.Et iõ dicit tex.in.l.de
2 pupillo.§.seruo.ff.de no.ope.nun.& ibi Bar.† ꝙ seruus
nuntiare nõ põt:sed si ei nuntiet̃,põt se defendere.Faciũt
q̃ dicit ibidẽ do.me⁹ Ias.ponẽs regulã supra allegatã:ex
quo ergo dñs vocat suos subditos in iudiciũ,vr̃ eos ap-
probare,ita ꝙ nõ põt amplius aliqđ opponere: cũ etiã
seruus q de iure ats in iudicio esse nõ põt.l. vix certis.ff.
de iudi.& tñ põt seipsum defendere, si ei nuntiatũ fue-

3 rit:ergo idẽ erit in hoc casu. ¶ †Item vbi consilium(qđ alias esset necessarium)est suspectum,omittit̃:& ideo si psona q̃ alias requirenda est verisimiliter sit suspecta in actu ,ppter aliquã affectionẽ,põt omitti requisitio suæ
4 voluntatis.Hinc dicunt doctores in.c.edoceri.† ꝙ vbi cõsensus prælati qui alias esset necessarius,omittitur qñ agitur contra eum.Ita per plura tenent Panor.Feli. & alij in.d.c.edoceri.extra de rescriptis.

☞ ADDITIO. Faciunt q̃ dicit Decius i cõsi.suo Pisano ꝙ est primũ.in ordine secundi vol.aut de quinquaginta cõsilijs in vltimo dubio in.ix.col.* ¶ Multo ergo fortius si ipse dñs agat,& tales subditi se defendãt nõ est ab eo petenda licẽtia:cum etiam si agendũ esset cõtra eum vr̃ ꝙ nõ esset petẽda licẽtia,p dicta doc.i.d.c.edoceri.Cogita ex dictis p Feli.ibi.

☞ ADDITIO. Aduerte ad vnũ ꝙ qñ plures agunt aut cõueniunt̃ cogẽdi sunt dare procuratorẽ.§.si duo forsan.in aut.de quęstore.col la.vj.l.si causam.C.de procu.l.qđ si nolit.§. ꝙ si plures. ff.de ædi.edic. Amanellus in suis singularibus. arti.cv. incipiente,textus est.*

In textu ibi,

Sans l'auctorite ou licence.

QVod aũt p̃cedere debeat autoritas & licẽtia, non est dubium:iõ nõ aliter disputo:quia satis dixi in ti.(Des droictz & appartenances a gẽs mariez).§.vij.in gl.(se n'est du cõsentemẽt)ver.aliqñ requiritur licentia.cũ duobus sequẽ.& in.§.j.in gl.(& autorite) illo eodẽ tit.¶ Sed in hoc casu in specie aduerte:qa ex quo textus nostrę cõsuetudinis dicit ꝙ nõ possunt fa

Autoritas p̃cedere debet actum.

1 cere ,pcurationẽ sine autoritate & licentia dñi,†debent autoritas & licẽtia præcedere:al's ,pcuratio est nulla . Ita in specie tenet Io.fab.in.§.idẽ iuris.in.ij.col.insti.de inutili stipulatio. Albericus tñ de rosate in.l.j.in.iiij.col.ff. ꝙ cuiuscꝫ vniuer.nomine.vr̃ tenere contrarium.

2 ITem etiã aduerte† ꝙ tales habitãtes habentes licẽtiã (vt suprà) pñt cõstituere ,pcuratorẽ ad certã litẽ motam vel mouendam,de qua debet fieri mentio expressa in literis licen.& ,pcurationis:& nõ possunt constituere ad oẽs lites:& si fiat,nõ valet.l.ita tñ.ff.ad Trebel. Nota q̃ dicunt̃ in.l.necꝫ.C.de ,pcu. Et maior pars habitantiũ põt cõstituere procuratorem. Alex.in.d.l. ita tamen. q̃ legit cum.l.omnibus.arg.l. ꝙ maior.ff.ad muni.

ET aduerte etiam ꝙ si oẽs habitãtes,aut maior pars sint in iudicio,& cõpareant possunt cõstituere procuratorẽ apud acta,etiã non obtẽta licẽtia a dño:ꝙ quõ fiat,notat̃ in.l.nõ est incerti iuris.C.de satis.& l.siue apud acta.C.de transac.Prædicta dicit Masuerius in sua practica.in tit.de ,pcurato.Et ꝙ dixi maior pars:hoc est due de tribus:vel ordo decurionũ,hoc est cõsiliarij seu scabini:vt tenet gl.in.d.l.ita tñ.& ibi doc.Bal.tñ in.l. itẽ magistri.ff.de pac.dicit ꝙ requirit̃ cõsensus totius vniuersitatis,etiã qñ agit̃ de re spectante oĩbus vt vniuersis : & illud sequit̃ Ale.in cõsi.suo.clxxxvj.in.iiij.col.in.ij. vol.
3 & Claudius de seysello dictus de aqs in.d.l.oĩbus.†vbi quærit,an regrat̃ ꝙ in instrumẽto syndicat⁹ describant̃ noĩa cõsiliariorũ:Vide p Spe.in tit.de syndico.v°.itẽ opponit̃ ꝙ noĩa.Bar.in.l.j.ff.de albo scribẽ.Bal.i.l.j.in prin. ff.de rebus corũ.& in.l.ciuitas.in fi.ff.si certũ peta.Ang. Are.in.§.p̃terea.in.xl.consi.insti.de excep.Alex.in cõsi.j. in.ij.col.in.iiij.vol.vbi tenent ꝙ sic in actibus põderosis & dicit Alex.in dicto consi.ꝙ notarius in instrõ procurationis debet exprimere ꝙ duæ partes ex tribus partibus cõsiliariorũ interuenerũt ꝙ nota.

☞ ADDITIO. Aduerte ꝙ qñ cõstituitur ,pcurator,aut syndicus collegij,aut vniuersitatis debẽt nominatim cõstituẽtis exprimi:vt tenet Pet.Gerardi in singulari suo.xlv.Et etiã aduerte ad id ꝙ dicit decisio tholosana.lxx.ꝙ si cõsules seu scabini quondam tpe suo se obligauerũt ,ppter vniuersitatẽ & ciuitatẽ,finito officio nõ tenent̃,imo sequẽtes in officio tenẽt.

§.septimo.

AV regard du faict de la chasse de gruerie on s'en remet aux ordonnances sur ce faictes, et a faire par messieurs les ducs de Bourgongne et par monseigneur le duc qui est a present.

REX Ioãnes dux Burgundiæ pulchras ordinationes fecit,et eas carolus quintus in Gallia approbauit: q plura addidit. Philippus (le hardy) dux Burgũdiæ illas iterũ fecit, & ordinauit seruari in ducatu:illas vidi:& forte ponã eas in fine huius libri post has consuetudines.

☞ ADDITIO. Omnes hmõi ordinationes hodie sunt impresse et vltra eas sunt ordinatiões christianissimi regis Francorũ Francisci huius nominis primi,quæ sunt impressę:quibus standum est quo ad nos cum sint vltimæ.*

1 QVæro primò†nunqd sit licitũ habere guarennas de iure.Io.fab.in.§.fere.insti.de rerum diuisione. dicit ꝙ de cõsuetudine tolerantur. & hoc mõ non est licitum venari in aliena guarenna.Guido pape quæstione sua.ccxviij. Questio

2 SEcundò quæro†an dñs loci possit facere p̃conizari ꝙ nemo audeat venari capreolos,lepores,& perdices sub pœna.istã q̃onem mouet Cardi.& Aluaro.in ti. de pace tenẽda.in vsib⁹ feudorũ.§.si miles rusticus.ver. nemo retia.& ibi And.de iser.q ponunt multos intelle Questio
3 ctus ad dictũ.§.nemo.sed verus intellect⁹ est†ꝙ q non licet ingredi fundũ alienũ p venãdo inuito dño.l.diuus pius aucupib⁹.ff.de ser.rusticorũ prędio.habet̃ i.l.iij. ff. de acq.rerum do.immo si qs inuito dño ingrediat̃,põt actione iniuriarũ conueniri.l.iniuriarũ.§.si.ff.de iniu.& q̃a p tales actus plerũqꝫ oriebant̃ rixe & iniurie & violationes pacis,in'qb⁹ etiã portabant̃ arma q̃ erãt ,phibita:& dubitabat̃ an ad venãdũ possent arma portari:imperator statuit,ꝙ nõ liceat ingredi fundũ alienũ inuito dño:nec ad venãdũ portare arma nisi in venatiõe q̃ fit ad apros,vrsos,& leones:nec etiã tendere retia in venatiõib⁹ q̃ sunt in fundo alieno:nisi in dicto casu,& idẽ dicendũ de alijs aĩalib⁹ nociuis,sicut dr̃ ibi de apro,lupo, & vrso:vt sunt panthera,& leones.l.hi em̃.cũ duab⁹seq. ff.de ædil.edi. And.de iser.scđm vnũ intellectum in.d.§. similes.ꝙ ex quo iperator vr̃ ibi statuere,ne qs eat advenandũ in p̃dijs,& possessiõibus iperatoris:& p hoc colligit̃ ꝙ in forestis regijs nõ est venãdũ etiã quoquõ sit.

☞ ADDITIO. Iac.rebuffi in.l.vnica.C.de venatiõe ferarũ.dicit ꝙ in forestis inclusis licitũ est ,phibere,in alijs nõ:vel etiã,vt dicit ,phiberi

beri pōt talis venatio q̄ esset dānosa reipublicæ: puta si esset talis ꝙ esset excessiua puta si genus aliquorū aīaliū vel volucrū deuastaret̄,vt dicit in venatiōe perdicū q̄ fit ad tonā,vel ad aliud instr̄m ꝙ dr̄ sauna:multi tñ̄ tenēt qñ̄ indistincte licitū est rusticis ꝓhibere venationē,p rōnes supradictas & videri pōt p docto.infra allegādo & etiā p Mat.de affli.in cōsti. regni Siciliæ q̄ incipit, ferre volumus.in gl.quasi in fi.in.ij.lib. Vide etiā in hac materia venatiōis qñ̄ licitū sit rusticis venari,ita ꝙ eis ꝓhiberi nō possit venatio,p Stephanū bertrā.i cōs.suo.cclv. in.j.pte.nūe.s.⁂ ¶ Sed ad p̄dictam qōnem redeūdo,dic
4 ꝙ Hosti.in.c.nō est,extra de decimis.dicit† ꝙ si dñs ꝓhibeat subditis ne venent̄ aut occupēt̄: dr̄ eis facere violentiā.subdit tñ̄ ꝙ debēt cauere subditi ne cogant̄ soluere pœnā saltē de facto:& iō aduerte ad cautelā pro dñis terrarū,ꝙ faciāt istas prohibitiones p proclamata pœnalia:quia si subditi non cōtradicant,& propter talia ꝓclamata desistant a venando:dñs terre constituitur in quasi possessione prohibendi,p no.in.l j.&.ij.C. de serui.& aqua.per gl.& doc.in.l.j.qui luminibus.C.eo.

Ad secū- lā quæs- tionem.

CAutela etiam pro subditis est vt immediate cū habuerunt notitiam de ꝓclamate se opponēt & appellēt.dicit et Alua.i.d §.nemo.ꝙ nobiles possunt venari cū cane et auevolādo et hoc vt habeāt exercitiū. ¶Vide de p̄dicta materia plene p Phili.deci.cōsi suo.cxcvij.

DE materia venatiōis videatur amplissime p Guilelermum Benedi.in repe.c.ray.in verbo, & vxorē nomine Adelasiam. extra de testa.

5 VLterius quærit̄† aliquis intrauit fundū meum me inuito,& ibi cepit multas venatiōes nunqd efficient̄ illius capientis.in hoc gl.sunt cōtrarie.nā gl.in.§.fere.insti.de rerū diui.dicit ꝙ nō.& gl.in.l.iij.ff.de acq. rerum do.& in.l.diuus pius aucupio ff.de ser.rusti.p̄dio. tenent ꝙ sic.& hanc gl.vlti.approbat Bar.in.l.j.§.oīa.ff. de acqui.rerū do.Albe.de rosa.voluit cōcordare has gl. in.d.l.diuus.& dicit ꝙ aut intrat qs fundum alterius eo inuito,& ꝙ capit ibi suum est.p gl.in.d.§.fere.aut vo eo ꝓhibente,& tūc qd' capit non est suū.¶Vide Cepolā in tractatu seruitutū rusti.prędi.de serui.itineris.col.vij. & viij.vbi facit regulā cum decē limitatiōibus,p quas ponit decē casus in qb⁹ licitū est intrare fundū alienū etiā inuito dño.¶Et an liceat capere aīalia existētia in foresta circūsepta vel parco,& pisces in stagno,vel viuario. vide eūdē Boeriū i loco supradicto.ti.de cōsue.p̄di.§.v.

SEd aduerte qa Ang.ibi in.d.§.fere vr̄ tenere contrariū cū dicat qd' semel euenit casus in ciuitate Perusij de quodā nobili q alienū fundū ingressus fuerat eo inuito,& ibi cepit multas venationes:fuit determinatū qd' erāt ipsius capiētis nō obstāte ꝓhibitione facta p ipsum dñm q ꝓhibuerat ingressum:& iō Florianus aliter concordat,qa aut fructus fundi cōsistit in venatiōe: puta si habeā parcū in quo sint aīalia:tunc si dñs ꝓhibeat ingressum,venatiōes nō fiunt occupātis:& ita debet intelligi gl.in.d.§.fere.aut fructus nō cōsistit in venatione:& tunc efficiunt̄ venatiōes capientis,ita loquunt̄ gl.cōtra-
6 riæ:† qñ̄ aūt venatio est in fructu,facit text.i.l.venationē. ff.de vsur.vbi dicit venationē fruct⁹ fundi negauit esse: nisi fruct⁹ fundi ex venatiōe cōstet.& facit tex.in.l.item. §.aucupiorū.& in.l.vsufructuariū.ff.de vsufru.Et aduer
7 te,qa Albe.de rosa.dicit in.d.l.vsufructuariū.† qd' vsufructuarius habet venationē,qa venatio est i fructu,nisi aīalia sint reposita in viuarijs.& ibi dicit,an licita sit ve-

Venatio qñ̄ dicat̄ fructus fundi.

natio:vide etiā in cle.j.§.porro.de statu regula.p Hosti. & alios de clerico venato.nā vt dicit venatici canes plus
8 cōstāt ꝙ cōferāt.vt ait Bernar.i epistola i seniū. ¶† Qūo sit triplex venatio scilicet oppressiua,arrenaria,& saltuosa:& qūo saultuosa iudicat̄ illicita ex tēpore,ex loco vel ex ꝑsona:& qñ̄ sit licita,vide docto.in.c.ij.extra de clerico venato.p scriben.i.§.itē si fera bestia.de rerū diuisio. &.l.Pōponius tractat.ff.de acq.rerū do.&.l.vnica.C.de venatio.ferarū.lib.xj.& in.§.nemo retia.de pace tenēda & eius viola.& per Iaco.de scō Geor.in trac.feu.in glo. & cum venatus.& vide Io.sanxon in consue. Turoneñ. in ti.(des droictz de chastellenie) arti.j.fo.xlj.

Canes venatici Triplex venatio.

ET q̄ dicta sunt superius itellige' de ꝓhibitiōe q̄ fit p priuatū ne qs intret in fundo suo:secus si iudex ꝓhibuisset tibi ingressum fundi mei ad mei instantiā: ne ires venatū in fundo meo:tūc id qd' caperes ibi nō efficeret̄ tui capiētis.ita dicit Io.fab.i.§.feræ.insti.de rerū diui.allegat tex.in.l.q̄ fundū.§.q sciens.ff.p emp.l.pollicitatiōibus.ff.de pollicita.& idē vr̄ facere vt dicit Io.fab. cōsuetudo q̄ hoc potest inducere,sicut ꝓhibitio iudicis.

9 SEd quęro† in laqueo detinet̄ quędā fera bestia:alius capit eā:querit̄ cuius sit.vr̄ qd' de iure sit capiētis:qa istud qd' detinet̄ in laqueis meis nō est meū.l.in laqueū. ff.de acq.rerū do.dic tñ̄ qd' in feris vulneratis quas vulnerās ꝓsequit̄ seruat cōsuetudo dictū trebatij positum in.l.naturalē.§.illud.ff.de acq.rerū do.si tñ̄ in aliena iustitia capiant̄,debent̄ caput & pedes dño iustitiæ:idē etiā seruat̄ in feris nō vulneratis dūmodo sint canes alicuius eā ꝓsequētes:qa tunc si alius eam capiat,pōt agi contra eū ad restitutionem fere bestie: & vidi semel in facto inter quondam dñm priorē sancti Symphoriani,q̄ conuenire fecit Thomā garnier ad ei restituendū quędā ceruū aut ęstimationē quē abstulit à canib⁹ illius prioris:q illū ita coegerūt vt se ex summitate montis in ꝓfundū proiecit,ita qd' seipsū interfecit: nō fuit decisa quęstio:eo qa dictus prior statim ab humanis decessit.

Quęstio

10 ITem quæro † dicitur hic quòd si fuerit captū animal aut fera bestia in iustitia alicuius,qd' debent̄ ei caput & pedes:pone ꝙ fuerat capta fera bestia i iustitia alicui⁹ feudatarij:q habet tm̄ iustitiam mediam & infimā: & alius baro habet i dicto loco altā iustitiā:alter tertius ꝓsequit̄ in illa iustitia ferā bestiā:& ibi interficit̄:qs habebit caput,an dñs altę iustitię,an feudatarius dñs habens tm̄ mediā & infimā iurisdictionē.Item pone qd' ceruus fuit fugatus,ita qd' vexatus multū fuit captus faciliter ab hoībus rusticis in iustitia media et infima feudatarij nec reperiunt̄ aliqui q illū ꝓsequerent̄:qrit̄,cui⁹ erit, an dñi altæ iustitiæ,an feudatarij habētis altā iustitiā, plures dicunt qd' isto vltimo mō dr̄ (espaue) & sic spectaret ad dñm habentē altā iustitiā,p nostram cōsuetudinē.s. in tit (Des iustices.) §.j.ego dico qd' nullo mō fera bestia pōt dici (espaue) qa id dr̄ (espaue) qd' oberrat:de quo hr̄ i.l.iij.§.nerua fili⁹.ff.de acq.pos.ꝙ dr̄ ꝓprie id qd' fuit alicuius,& nūc nescit̄ cuius sit:qa vt cōstat in.§.ij.supra tit.(Des iustices) si nō fuisset alias in dñio alicuius nō dr̄ (espaue) qa non cōueniunt v̄ba dispositiōis dicti.§.sc d'i ex quo ergo dic⁹ ceruus nō dr̄ fuisse in dñio alteri⁹,sed tanq̄ fera bestia fuit captus,dr̄ fieri occupātis:& qa feudatarius habet fructus,et eos facit suos,iō dicēdū est qd' poti⁹ erit feudatarij:& sic dñi habētis infimā seu mediā: iusticiā quā dño habēti altā:et sic dñs habēs infimā iurisdictionē ex quo venatio est in fructu, faciet ceruū suū:

Espaue.

& ius dñi ꝙ est (Le symier) & pedes etiã debent dari domino habẽti altam iustitiam, argumento, l. vsufructuarium, & l. item, §. aucupiorũ, ff. de vsufru. & dixi supra in hac cõsuetudine: si aũt esset, aper deberetur caput: sed in ceruo debetur (Le symier) & pes.

In textu ibi,

Gruerie.

Gruarij qui. 1 GRuarij tẽm dicunt q aucupio principis pręsunt a gruibus dicti sunt: q̃ spiculis volantes conficiunt, interdum ex retibus capiuntur: mansuete factę lasciuiũt vt refert Plinius libro decimo naturalis historiæ: & iõ qui dicatur gruarius vide Pyrrhum in cõsue. Aurelianẽ. ti. de feudis. capite. lxxxij.

☞ ADDITIO. In Frãcia & Gallia vtimur his verbis gruaria, graria, & guarẽna & plures ignorãt quid importẽt hæc vba, qñ reperitur in priuilegijs, aut alijs titulis ꝙ princeps aut quilibet alius habet ius gruariæ grariæ & guarẽnæ aut aliqd' istorum qm̃ ius gruariæ importat iurisdictionẽ ꝙ delicta & malefacta seu forefacta q̃ sunt in foresta rõne foreste, & non rõne alterius: puta si fiat homicidiũ aut aliqd' aliud delictũ ꝙ non cõcernit forestam, nõ est de iurisdictiõe gruariæ. Ius vo grariæ est qñ princeps percipit cõmodũ aut partẽ commodi fructuũ, prouentuũ & emolumentorũ puenientiũ ex foresta puta qñ habet partẽ ad mediationem glandium, & venditionis lignorum, aut partem emendarum, aut aliorum prouẽtuũ forestarum. Ius vero guarẽne est qa non alteri licet ꝙ̃ principi in illa foresta venari, aut licet cũ proprietario et in his iuribus aut aliquo istorũ nõ licet proprietario, quid facere in piudicium habentium talia iura: & de hoc sunt ordinationes xpianissimi regis nr̃i Francisci primi, ad quas recurre. *

§. octauo.

DE toutes choses prescriptibiles toutes prescriptions sont uniformes, & reduictes a trente ans.

ISTA cõsuetudo est multum gñalis in tota Frãcia: & est quasi in his terminis in comitatu Niuernẽ. & in multis alijs locis frãcie. ¶ Boerius in cõsue. septene Bituricẽ. §. j. tit. de pręscrip. allegat hanc consuetudinem.

In textu ibi,

Prescriptibles.

1 NOtanter † dicitur quia in his quæ non sunt præscriptibilia de iure nõ sufficit prescriptio triginta annorum: vt tenet Panormi. in consil. suo. xxvj. in. iij. col. in. ij. volu. vbi dicit quod requiritur in his præscriptio tanti temporis de cuius initio memoria non extat in contrarium.

Casus in qbus nõ currit præscriptio. 2 SEd quæro † q̃ sunt illa quę non sunt pscriptibilia, vide multos casus in quibus non currit præscriptio p gl. & doc. in. c. cum non liceat. extra de præscri. Io. Pet. de ferra in forma responsionis rei conuenti, in glo. præscriptionis. in. vj. col.

ITem an iura censualia sint pscriptibilia, & pscripto iure nõ soluẽdi, sint prescripta alia iura, scilicet ius retentionis aut laudemiorum: dixi supra in tit. (Des censes.) §. ij. incipien. (Et semblablement) ibi: sed iterum quæro, pone ꝙ quis fuit negligens.

ITem adde ꝙ in his q̃ sunt mere facultatis non currit præscriptio. Feli. in. c. cũ accessissent. in. xiij. colũ. extra de constit. do. meus Ias. in. l. fi. in. x. col. ff. de constitutio. principum.

ITem reseruata in signum supremæ ptãtis non pręscribuntur. do. meus Ias. in. l. imperium. in. ix. col. ff. de iuris. om. iud. Vide Bal. in consi. ccj. in. ij. parte.

ITem iuri declarandi voluntatem nunꝙ̃ pręscribitur. Bal. in. l. j. C. de anna. excep.

ITem contra nõ valentẽ agere nõ currit pscrip. Panor. in cõsi. suo. xxij. in. ij. vol. scripsi plene. s. in ti. (Des censes.) §. ij. incip. (Et semblablemẽt.) ibi nunc succedit alia quæstio vbi amplissime dixi. & vide Bal. in. l. j. in. ij. col. C. de bo. mater. ver. quinto opponitur.

ITEM iuri agendi nunꝙ̃ pręscribitur, quando causatur a timore. Bal. in. l. præscriptionem. C. de præscrip. xxx. vel. xl. anno.

ITem qñ cõuentũ est inter partes ꝙ nũꝙ̃ currat pscri. Bal. ibi & in. l. sicut. in tex. ibi. xxx. C. de pscrip. xxx. vel xl. anno. & maxime qñ iuramentum oppositum est in conuen. ita tenet Bartholo. cep. cautela sua. lxviij. vbi dicit esse bonam cautelã ad impediendum præscriptionẽ. Feli. in rub. de præscrip. vbi ample.

☞ ADDITIO. Vide Hyppolytũ de Marsilijs singulari suo. cxlj. vbi dicit qd' vbi est interpositũ iuramẽtũ nunꝙ̃ currat pscriptio: qa tale iuramentum perpetuet actionem. & istud dictum multum extollit ꝙ possit quodãmõ sustẽtari quo ad cõtrahẽtes q tenent pcise ratione iuramenti: secus quo ad hęredes, aut alios successores qui non obligantur ex iuramento predecessoris. dixi alibi. *

Dubiũ. 3 SEd magnũ † video dubiũ, videlicet nunqd res q̃ nõ pscribunt nisi tanto tẽpore cuius initij memoria nõ extat in contrarium vt sunt seruitutes discõtinuam cãm habentes: vt seruitus itineris: vt dicit plene Albe. in. l. seruitutes. la grande. in. ij. & iij. col. tit. gñali. ff. de seruitutibus. fiant p hãc nr̃am cõsuetudinẽ pscriptibiles, ita qd' spatio. xxx. anno. præscribunt. Iste casus vr̃ euenisse in facto, quia in casu emergẽti istud fuit disputatũ. Quidã eñ dicebat se habere seruitutem itineris ad domũ suam citeriorẽ per porticũ cuiusdã domus anterioris, & pbabat ꝙ p. xxx. annos & vltra iuerat tam p se ꝙ̃ p suos pdecessores domesticos & familiares p dictum locũ eundo ad domũ suam retro positã: ducendo equũ ad stabulũ portando necessaria ad domum: & allegabat alias habuisse titulum: sed non probabat: solum enim probabat vsum fuisse. Casus facti.

VIdebat primo dicendũ, ꝙ non sufficiebat probare seusum fuisse tali seruitute itineris p. xxx. ãnos. cũ tales seruitutes tali tpe non pscribantur vt. d. l. seruitutes. la grande. ff. de serui. titu. generali. Not. pulchra de seruitut. itineris.

IMmò requiritur tm̃ tempus cuius initij memoria nõ extat in cõtrarium, vt tenent gl. & doc. in. d. l. seruitutes. Alex. consi. lxix incip. circa primũ. in. v. vol. & hoc verum de iure ciuili, sed de iure canonico secus: vt tenet Ant. de but. in. c. peruenit. in. iiij. col. de censibus. & pro certo non credo ꝙ sufficeret probare se vsum fuisse per xxx. annos, nisi allegetur titulus: quia tunc si allegetur titulus, & probetur vsus. xxx. annorũ sufficit. ita tenet Pau. de cast. in. d. l. seruitutes. & Alex. in consilio hic ante allegato.

allegato.& Feli.in.c.de quarta.in pen.col.de præscript. & Lācelotus Decius in.l.si certis annis.C.de pac.& intellige dūmodo quis pbet se vsum fuisse ex cā allegata:vt tenet Alex.in cons.cviij.incip.in causa & lite vertente.in.ij.vol.& in cōsi.lxxv.incip.visis & ponderatis. circa fi.in.iij.vol.Feli.in.c.cām q̄ in.iij.col.versi.Sed aduerte.de pscriptio.¶ De materia pscriptionis harū seruitutum,vide Boeriū in consuetu.septenæ Bituriceñ.tit. de pscriptio.§.v.vbi amplè tractatur materia vide etiā Ioā.Sanxon in consuetu.Turoneñ.titu.(Des veues & agoutz de maison gotieres & latrines).§.primò.

Imò etiam aduerte,ꝙ si quis vsus fuerit seruitute itineris per.xxx.annos,& quis agat contra eū,& pponat negatoriā,talis qui sic vsus fuit opponat contra eū ꝙ experit̄ sine actiōe,cū negatoria sit sublata.p.xxx.an. & cū vsus fuerit tali seruitute p.xxx.an.scieñ.& patiēte dño prædij,est sublata actio negatoria:vt tenent glo.& Alberi.de rosa.in.d.l.seruitutes.la grande.ff.de seruitu.

SED quomodo ergo aget qui amisit negatoriā,ponit Alberi.in.d.l.seruitutes.Et dicit ꝙ aget & implorabit officium iudicis:vt fiat præceptum tali,ne amplius vadat,aut aget pro interesse pro itionibus vltimis:quæ factæ fuerunt à tempore.xxx.annorum.

SED si pars nō opposuit cōtra agentē negatoria,ꝙ experit̄ sine actiōe,an iudex poterit ipm agentē negatoria expellere,etiā si aptè nō opponat̄.credo ꝙ sic: per glo.in.l.vbi pactū.vbi do.meus Iason.in.iiij.col.C. de transac.& ita etiā tenet do.me⁹ Ias.in.l.gñaliter.in.§. notabi.ff.de verb.oblig.& hoc si notoriè ei nō constat ex libello,sed aliūde:vt no.Panor.in.c.si cleric⁹.in.j.col. extrà de foro cōpet.Et hoc etiā debet facere,ne iudiciū corā eo factū sit frustratoriū, scd'm no.p Panor.i.c.j.in j.col.extrà de libelli oblatio.¶ In cōtrariū tñ facere videtur ea q̄ dicit idē do.me⁹ Ias.i.l.vniuersa.C.de preci.im
4 5 pera.offer.vbi ponit.xiiij.decisiōes ad pbandū,†ꝙ qñ aliqd cōpetit alicui,aut ꝙ iudex debeat aliqd facere,debet intelligi si petat̄ apertè.Adde ꝙ etiā si qd sit qđ debeat̄ de ipso iure,intelligit̄ tñ si petat̄ à pte:vt est in legitima q̄ debet repleri ipo iure:tñ intelligit̄ si petat̄ à pte. do.me⁹.in.§.i bonęfidei.in.xv.co.insti.de actio.& vide ibi eundē in.xiij.& eūdē i.l.admonēdi.in lectu.i.v.col. ff.de iureiu.eundē in repetitio.dictæ.l.viij.&.ix.colū.& in cētesima.xij.col.Feli.i.c.sciscitat⁹.in.iij.col.extrà de rescrip.do.meum Iaso.in.l.certi condictio.§.j.in.v.col.ff.si cer.peta.& in.l.de pupillo.§.qui opus nouū.ff.de noui ope.nun.& in.§.pœnales.insti.de actio.in.ix.col.faciūt q̄ dicit Feli.in.c.cū.M.Ferrarię.in.xx.col.extrà de cōstitu.& pdicta oia procedūt in his q̄ respiciūt priuatā vti
7 litatē:†quia in his q̄ respiciūt publicā vtilitatem iudex debet nemine petēte opponere.do.meus Ias.in.l.ita demum.in fi.C.de procurat.¶ Aduerte tñ ꝙ ista petitio ptis in dubio psumit̄:vt per Areti.in cōsi.suo.xxxviij. allega.p Bernar.de tenemētario in apostillis ad Panor. in.c.pe.in.j.col.extrà de foro cōpe.Et multū facit p hoc casu:quia pscriptio debet opponi,nec pōt suppleri p iudicē:vt amplè dixi in fine huius cōsuetudinis: igit̄ &c.

6 SED q̄ro,nunqd†cōtra pscriptionē istā.xxx.anno. possit princeps quēpiā releuare:videt̄ ꝙ sic:qa est de iure ciuili,& maximè fauore ecclesię per ea q̄ plenè tradunt̄ per doct.in.l.fi.C.si cōtra ius vel vtilita.publicā.& in.l.j.ff.de consti.princip.& in.c.q in ecclesiarū.de cōstitu.per Moder.in rub.de præscri.eo potisimè:†qa 7

An iudex possit quem releuare cōtra pscri.xxx. annorū.

omnis pręscriptio est cōtra ius naturale & gentiū,& naturalē ęquitatē.j.habeat.in aut.vt ecclia Romana.coll. ij.firmat Bal.i.l.ancillę.C.de fur.& Ang.in.l.sequit̄.§.si viā.ff.de vsuca.quia tuet̄ illum qui nō habet ius cōtra verū dñm rei.& dicit Bal.in.l.j.§.pueritiā.ff.de postulādo.ꝙ oēs pscriptiones sunt cōtra naturalē & positiuā
8 iustitiā,†cōsistūt eñ(vt ibi dicit)i iure bono scilicet pter lites dirimēdas,sed nō æquo.l.j.§.j.ff.de iusti.& iure.& iō est iiqua & odiosa,maximè illa q̄ claudit̄.xxx. vel.xl.anno.tpe quo ex sola negligētia nō petentis est introducta:& ideo faciliter per principē tollit̄.ita Bart. Bal.& Sali.in aut.quas actiōes.C.de sacrosan.eccl.facit dictū Pau.de ca.i.l.inter diuinū.in versi.nobis quidem cordi erat.C.de sacrosan.eccl.facit dictū Io.an.i.c.cū.dilect⁹.extrà de ordine cogni.in.ij.col.et Rapha.Cuma.in cōsi.suo.clxxxix.imò etiā hoc tenet Ang.in.l.Luci⁹.ff. de euictio.& Francis.de cur.in consi.suo feudorū.cōsi.j. in.ix.col.vbi etiā alleg.Bal.in.l.fi.C.sententiā rescin.nō posse.in.j.col.versi.sed imediatè oppo.& hoc est:quia iste mod⁹ acquirēdi fuit induct⁹ ab eo,ergo pōt ab eo sine cā auferri.hinc dicit Panor.in.c.ex pte.le.iij.de deci.
9 †ꝙ talia rescripta debēt latissimè interptari.ex qbus dictis concludit̄ hoc esse verū etiā in pscriptiōe.x.vel.xx. anno.per prędictas decisiōes: licet quodāmodo.Alex. dubitauerit in.l.cū hæredes.ff.de acqui.posses.& in his vltimis est maius dubiū:eo quia dñium in illis q̄ritur: sed est de iure ciuili.¶ Facit etiā,quia licet ex sñia q̄ transiuit in rem iudicatā acquirat̄ dñium,tamē pōt rescribere cōtra sententiā.Bal.in.d.l.fi.C.senten.rescin.nō posse. & Franci.de cur.in pdicto loco.& vide q̄ dicit Pau. de cast.in.d.l.cū hęredes.Alex.in.l.gall⁹.§.& quid si tm̄.
10 ff.de libe.& posth.in.ix.col &†pōt princeps tollere dominiū quęsitū ex pscriptione,qñ scilicet prescriptio est cā immediata acquirēdi dñiū.ita do.Alex.in.l.j.§.si vir vxori.ff.de acqui.pos.Ro.cōsi.j.circa mediū.& Panor. in.c.cæterū.in.ij.col.extrà de rescrip.& maximè pdicta procedūt qñ princeps i suo rescripto ponit expsse clausulā derogatoriā,videlicet nō obstāte aliquo lapsu tpis vel quacūq; alia pscriptiōe.no.in.l.bñ à Zenone.C de quadriē.pscri.faciūt q̄ habent̄ p Feli.in.c.sup lrīs.de rescri.& multomagis qñ facit de plenitudine ptātis,vł ex certa scīa:vt tenet Frāci.de cur.in.d.cōsi.j.i.viij.et.ix.col.

Rescripta contra præscri. latè interpretanda.

☞ADDITIO. Cogita ad ea q̄ dixi.s.in.ti.(des retraictz).§.j.in gl.j.vbi tenui ꝙ videt̄ ꝙ princeps nō possit dare restitutio in integ.contra cōsuetudines nr̄as,ex quo nō est sine dubio:an possit releuare cōtra pscriptionē consuetudinariā. Et vide de hmōi q̄ne Bertrā.i.cōsi.suo.ccc.j.in.iij.pte nu.v. *

SED nunqd hęc restitutio in integ.possit dari ex capite ignorātiæ,& qūo cōtra quā pscriptionē, cōsului in casu emergēti.Sed videatur etiā amplè Ioā.Fran. Balbus in suo tracta.præscriptionū.in.xxix.q quartæ partis principalis. Et aduerte ꝙ petens restitutionem aduersus pręscriptionem debet probare se lesum ex ea, vt dicit Iacobinus de sancto Georgio.in.l.fi.col.iij.C. in quibus cau.in integrum restitutio nō est necessaria.

☞ADDITIO. Vide etiā Matth.de Afflic.in cōstitu.regni Siciliæ q̄ incipit consuetudinē.in.vij.nota.in.iij.lib.Et qūo concedat̄ ecclesiæ etiam ex capite ignorātiæ,vide eundē Matth.in cōstitutione sequēte,quę incipit, quadrigenalem.in fine. vbi dicit ꝙ etiā quandoq; absq; ignorantia ex magna

læsione conceditur. & ibi dicit quòd probabilis ignorantia dicitur ex mutatione prælatorum. *

Limitatiões cõsue. nr̃æ.

HEc nostra cõsuetudo fuit limitata anno dñi millesimo. dxij. per ordinationes regias, factas p̄ christianissimũ regẽ Franciæ Ludouicũ. xij. ducem Burgũdiæ, quia plures ordinationes fecit, hãc nostrã cõsuetudinem limitãtes, primo scilicet in oĩbus rescisionibus seu restitutionib⁹ q̃ impetrari pñt, quę debent impetrari intra. x. annos cõputãdos à tẽpore contract⁹ celebrati: vt est in ordinationib⁹ eiusdẽ statutũ & ordinatũ. c. xlvj. Item etiã in oĩbus actibus & registris notariorũ & greffariorũ, & alijs salarijs eisdẽ debitis occasiõe officij: ne possint aliqd exigere post triẽniũ elapsum à tp̄e finiti officij seu p̄cessus: vt est i dictis ordinatiõib⁹. c. xlviij.

ITem in salarijs seruitorũ & famulorũ q̃ nõ poterunt peti nisi intra annũ à tẽpore exitus à seruitio suorum magistrorũ: vt est in ordinationib⁹ antedictis. c. lxviij.

ITem in mercatorib⁹, apothecarijs, pistoribus, pastillarijs, fabris, caligatoribus, cauponib⁹, sartorib⁹, calcatoribus, sellarijs, macellarijs, & alijs operatoribus alicuius ministerij, qui erunt mercatores, vendẽtes & distribuẽtes merces p̄ticulariter & in p̄tes, qui tenebuntur petere solutionẽ intra sex mẽses à tp̄e distributiõis: aliàs dictis mẽsibus trãsactis, nullam amplius habebũt actionem dictis ordinationib⁹. c. lxviij. ¶ Et aduerte: q̄a valent prędictæ ordinationes, ex quo verba in creditorem diriguntur hoc modo: scilicet q̄ nisi tales petierint eorum debita intra tale tempus cadent à iuribus suis: secus si verba dirigentur in debitores: vt tenet Alexan. in consi. suo. ccxviij. in vlti. col. in. vj. volu. Et quia ista sunt extrauagantia, ideo circa ea non insisto.

ITem etiã in emẽtib⁹ annuũ reditum sup aliquo ad reachatũ, aut aliàs capientibus hypothecã, q̄ de prædictis nõ poterũt petere nisi arreragia quinq; annorũ, dispositione tñ antiqua remanẽte in reditib⁹ antiquis & cẽsiuis: vt est tex. in dictis ordinationibus. c. lxxj. de quib⁹ plenè ibi dicã, cũ intẽdã eas cõmentari. Et sic ex p̄dictis sunt quinq; limitationes ad hãc nr̃am cõsuetudinẽ. ¶ Adde q̄ ista exceptio põt opponi post quinq; annos à tẽpore publicationis p̄dictę ordinationis, etiã in reditibus annuis emptis ante prædictã ordinationẽ, per no. per Bar. in. l. omnes populi. col. xv. ibi, aut exceptio causat ex aliquo facto. & ibi, ecce alia dicit q̄ possessor. ff. de iusti. & iu. & per Feli. in. c. q̃m. in. xiij. col. extrà de cõsti. & istud pluries allegaui & practicaui. ¶ Itẽ aduerte, q̄ istę ordinatiões sunt cõsuetudines in multis locis i Frãcia, maximè in p̄ria Turoñ. p̄ut patet i libro cõsuetudinario illi⁹ patriæ, tit. (p̄scriptiõ en coustume.) arti. j. ij. iij. & iiij. & ibi examinantur per Ioan. sanxon.

Ordinatiões regiæ an tollãt cõsuetudines spãles p̄ regem approbatas.

11 SED non est sine dubio, † an istæ ordinationes nũc factæ per regẽ tollant hãc nostrã consuetudinẽ specialẽ, & per principẽ approbatã, & deinde p̄ reges iuratam, cũ iurauerit seruare priuilegia nr̃a, ex quo nõ dicitur q̄ seruetur gñaliter in toto suo regno, & specialiter in locis vbi est cõsuetudo in cõtrariũ per eũ approbata & iurata: videret q̄ sic: quia lex noua corrigit antiquã. l. sed & posteriores. ff. de leg. & ibi Alber. ¶ Tu dic q̄ ex quo habem⁹ legẽ specialẽ in cõtrariũ & iuratã, q̄ tales ordinationes gñales nõ tollũt hãc nostrã consuetudinẽ

Regula,

12 specialẽ: quia regulã habem⁹, † q̄ q̃n aliqd disponit per legẽ generalẽ, nũq; tñ intelligit loqui in materia in qua habemus legẽ specialẽ. glo. est in. l. sciendũ. ff. q̃ satisda. cogan. de qua dixi in. §. ij. in gl. (quelque part q̃ ce soit.) tit. (des mainsmortes.) ¶ Itẽ maximè: q̄a rex iurauit seruare has nr̃as cõsuetudines: & ideo p̄pter iuramentum quod nõ posset tollere sine clausula nõ obstante. vt per plura tenet do. me⁹ Iason. in. l. fi. in fi. C. cõtra ius vel vtili. publi. Lud. Ro. consi. ccccxxxv. inci. in p̄senti cõsultatione. Alex. consi. xxvij. incip. viso libello. in. j. vol. & in consi. cxxv. incip. viso & consideratis. eo. vol. idẽ Alex. in consi. ccv. incip. visis his. in. ij. vol. idẽ Alex. in consi. lxij. in pen. col. in. j. vol. vbi dicit q̄ derogatio gñalis per clausulã gñalem non obstante non tollit statutũ iuratũ & confirmatũ. Feli. plenè in. c. constitut⁹. in. iij. col. de rescrip. Roma. in sing. suo. vij. do. Iason in. l. quoties. col. ij. C. de preci. impera. offeren. idem Iason in. l. pacta nouissima. in. ij. col. C. de pac. arg. eorũ quę dicit Feli. in. c. nõnulli. de rescrip. de priuilegio secundo qd' non tollit primum quando habet clausulam derogatoriam, quę nõ potest esse maior, nisi quia iuramentum est appositum in primo. tu tamẽ vide tex. in. l. iij. §. diuus Adrianus. ff. de sepul. vio. vbi lex generalis sequẽs tollit cõsuetudinẽ specialem. de quo vide do. meum Iaso. in. l. de quibus. col. xiij. ff. de legi. Et quãdo princeps põt reuocare priuilegiũ cõcessum etiã per modum legis, vide Feli. & Areti. in. c. nouit. de iudi. & in. c. j. de p̄batio. versicu. & istis adde. vbi dicit, q̄ priuilegiũ concessum in vim statuti vel legis, potest princeps quod satis dicitur facere, faciẽdo nouam legem in contrarium reuocare.

Decimæ à laico non pñt p̄scribi.

13 ITem aduerte q̄ hęc consuetudo nõ habet locum in laico qui vellet decimas p̄scribere: quia † decimę per laicum non sunt p̄scriptibiles. c. cãm. et ibi Abb. & Feli. extrà de præscri. Spec. in tit. de præscrip. versi. item licet laicus. Nõ aliter insisto: quia non est materia præsentis speculationis. ¶ Vide ad plenũ Boeriũ in consuetu. Biturice ñ. titu. de præscrip. §. j. in glo. j. vbi plenè de materia præscriptionis decimarum per laicum perceptarũ.

An præscriptio statutaria requirat bonã fidem.

14 NVnquid aũt † hæc pręscriptio statutaria requirat bonam fidẽ. Panor. in cõsi. suo. lxxvj. in fi. in. j. volu. & do, meus Iason in. l. non dubiũ. in. viij. col. C. de legi, tenent q̄ sic. quod tamẽ mihi videtur non esse verũ, eo quia loquitur de præscriptiõe. xxx. annorũ, quæ currit etiam cũ malafide. l. cũ notissimi. C. de pręscrip. xxx. vel. xl. anno. & dicit Bart. in. l. fi. in fi. C. vnde vi. q̄ post xxx. annos non est opponenda mala fides. tex. in. c. placuit. le. ij. xvj. q. iij. do. me⁹ Iason in. l. clã possidere. §. qui ad nundinas. in. ij. col. ff. de acqui. possess. Soci. in consi. cxxvij. in pe. col. do. meus Iaso. in. §. sed iste in. xj. col. instit. de actio. Alex. in consi. lxxj. in. ij. col. in. j. volu.

MAteriam bonęfidei vel malæfidei an in p̄scriptione bonafides. vel an existens in malafide præscribat, ponit amplè Io. Francis. balbus in suo trac. de præscriptio. in. iij. parte principali. Sed q̃cq̃d sit quo ad nos qui sumus christiani, & qui in foro conscientię debem⁹ attendere ius canonicum, & non ius ciuile, dicerem q̄ semper & indistinctè vbi malafides potest pręsumi ex parte detinentis, siue ex titulis apud eum existentibus, siue aliunde, q̄ verisimiliter sciuit rem alienam, aut restitutioni subiectam: nunq; esset iudicandum pro prætendente præscriptionem, nec vnq; pro eo iudicarem.

An currat cõtra p̄sonas ecclesiasticas.

15 ITem nunqd † hęc cõsuetudo cõp̄hendat p̄sonas ecclesiasticas: Dic q̄ nõ, imo seruãs p̄scriptionẽ contra ecclesiã minori tẽpore. quadraginta anno. peccat mortaliter. ita tenet Rayne. in. c. illud aũt. extrà de præscri. Cũ ergo

ergo cõtra ecclesiã non currat minor pscriptio.ꝙ quadraginta annorũ.c.de quarta.extrà de præscrip.cõsuetudo nr̃a quæ comprehendit tantùm inferiores.xxx.annis:vt dicit idẽ Rayne.in.c.ecclesia sutrina.extrà de cau.possesf.& ,pprie.nõ cõprehendit ecclesiã seu ecclĩasticas psonas.¶Fallit tñ in actionib⁹ psonalib⁹,in quib⁹ currit pscriptio introducta de iure ciuili:de qua in.l.oẽs.& in.l.sicut.C.de præscrip.xxx.vel.xl.anno.& in hac consuetudine.ita tenet Corse.in singularib⁹ suis,in ver.præscriptio.qui pro hoc alle.glo.sing.in.c.cum cã.in ver.restituerẽt.extrà de emp.& ven.& ibi Panor.& Barba.& dicit ꝙ nõ meminit se alibi legisse.¶Credo tñ ꝙ currat etiam contra ecclesiã,cũ ita sit ꝙ hæc cõsuetudo non solùm sit introducta per laicos,imò etiã approbata p viros ecclĩasticos,ex quo seruãda est etiã in his q̃ nõ sunt in ptãte laicorũ.Feli.in.c.ecclesia sanctæ Mariæ.in.xxix.col.extrà de cõstit.& Alex.in cõsi.suo.xcj.in vlti.col.in ĵ.vol.Fran.de are.in.c.qđ clericis.in.vlti.col.extrà de foro cõpe.Et hoc est etiã in his q̃ non sunt in potestate laicorum,puta in spiritualibus aut cõnexis:sed in his quæ sunt temporalia,puta in eorũ reditibus,in cẽsu,in emphyteusi,in bonis tẽporalib⁹,& ecclesiasticis nõ est dubium:cũ ita sit ꝙ in Gallia & in regno Franciæ omnes res sunt de territorio Regis,etiã si sint res clericorũ : ita ꝙ iudicaẽ in illis scd'm cõstitutionẽ Regis.ita Bald.per illũ tex.in.c.cũ venissent.extrà de eo qui mit.in possesf.cau.rei ser.q̃ decisio Bal.multũ facit,vbi etiã se iuuat & facit fundamentum de prima ratione hic antè posita.

Ego fui aliàs in hac opinione ꝙ hæc cõsuetudo nõ tollit præscriptionẽ.xl.anno.contra ecclesiã:eo qa clarum est,ꝙ licet viri ecclesiastici isti⁹ patriæ huic consuetudini cõsenserint:tñ qa expressa nõ potuisset iurib⁹ illã introducẽtib⁹ derogare,cũ sint cõstitutiones papales quib⁹ inferiores prælati derogare non pñt:ne inferior videaẽ tollere legẽ superioris:ꝙ etiã cõsensus eorũ tacit⁹ nõ potuit illis iurib⁹ derogare:& credo ꝙ reqreretur cõsensus summi pontificis.Cogitare posteri.¶De materia qñ statuta laicorũ ligẽt clericos & ecclĩasticas psonas:vide Boeriũ i cõsue.Bituricẽ.tit.de iuris.om.iudi.§.xj.in glo.j.& tit.de pscrip.§.j.in gl.j.vbi etiã ponit an reqrat bonã fidẽ.& etiã in hoc vide Io.Sanxõ in cõsue.Turoñ.titu.(prescription en coustume.)articu.iiij.

Aduerte etiã quia Bal.in.c.j.§.porrò.in tit.quali.
16 olim feu.põt aliena.dicit†ꝙ hæc pscriptio.xxx.annorũ non currit contra pupillũ:& est notabile dictum Bal.dicit tñ Alber.de rosa.in.l.tutores.§.ab eo.ff.de ad
17 mini.tut.†ꝙ præscriptio statutaria currit contra pupillum.quando prescriptio statutaria currat contra pupillum & minorẽ,dixi.s̃.in tit.(des fiedz.)§.(& entãt que touche les pupilles.)in gl.j.maximè q̃ ex minoris tẽporis.xxx.annorũ statutaria,q̃ succedit in locũ pscriptionis lõgissimi tẽporis:tunc tẽpore pupillaris ætatis dormit.tex.est i.l.fi.C.in qui.cau.resti.in integ.nõ est necessaria.melior tex.in.l.sicut.C.de præscrip.xxx.vel.xl.anno,vt cõcludit Bal.in.d.c.j.§.porrò.s̃.alle.& in.c.j.in tit.
18 quo tem.miles.†& talis præscriptio.xxx.annorũ subrogata in locũ alterius lõgissimi nõ currit cõtra pupillũ.Roma.cõsi.xxxviij.incip.in casu proposito.idẽ Bal.in l.superuacuam.C.de tempo.in integ.restitu.petenda.

Et aduerte ad id qđ dicit Bal.in.c.j.in.ij.not.extrà
19 de præscri.vbi dicit,ꝙ†qñ quis est in vtero,nõ potest eius nomine agi:&,tamen contra eum currit præ

Ancontra pupillum.

Dictum Baldi.

scriptio.& sequitur ibi Feli.in.ij.col.vltra mediũ.in versicu.subdit Bal.quod an sit verũ,cogita:quia credo ꝙ nõ est verũ in nõdũ natis vel cõceptis:qa cõtra tales nõ currit:& ideo intelligẽdo dictũ Bal.in cõceptis:qa sæpissime habenẽ pro iã natis.l.l.q in vtero.ff.de statu homi.

20 Item qro,†an ista pscriptio statutaria tollat ciuilem & naturalẽ obligationẽ:Bal.in.l.bñ à Zenone.C.de quadriẽ.præscript.& in.c.ecclesia sanctæ Mariæ.extrà de constit.& in.l.oẽs.C.de præscript.xxx.vel.xl.anno.Bar.in.l.fi.ff.rem ra.habe.Alexan.in.l.si pene.ff.de condi.inde.doct.in.c.fi.extrà de præscri.dicunt quòd tollit ciuilẽ nõ naturalẽ,quã elidit,& eius effectus tantùm.

An tollat naturalẽ & ciuilẽ obligationẽ.

Ex quo aduerte ad magnam cautelã,ꝙ qñ aliquis pscripsit cõtra te:vadas ad principem,& impetra rescriptum in quo sit clausula,ꝙ in dicta causa procedatur cũ summa æquitate:quia hoc casu qui est obligatus naturaliter non põt contra te opponere exceptionẽ præscriptionis : nã vt dicit Bal.in.l.j.C.de præscrip.xxx.
21 vel.xl.anno.†si cã est cõmissa arbitratori qui cognoscat vt vir æquus,ꝓpter hoc verbũ iudex debet reijcere ex
22 ceptionẽ præscriptionis,†cũ sit iniquum præsidiũ.Soci.in consi.suo.lxxxvj.col.penul.versic.j.quia.& in consil.
23 suo.clxvj.col.iiij.circa finẽ.†& reus vtens præscriptione peccat:vt in auẽ.vt eccle.roma.habeat.coll.ij.¶Dicit tñ Feli.in rub.de præscrip.in.ij.col.& Ludo.Roma.in consilio.cxlix.ꝙ videẽ ꝙ contrariũ sit verius,per doctrinã Bart.in extrauagañ.ad reprimendã.in ver.videbiẽ.in fi.vbi dicit ꝙ habẽs potestatẽ procedendi de æquitate,vel scd'm voluntatem suã:non tenetur sequi iura in his quæ oportet facere:secus in his q̃ iam sunt facta à iure,adeò ꝙ ex hoc iam quæsitũ est ius parti:tunc eñ non põt mutare ius alteri ablatũ et mihi quæsitũ:per.l.bona fides.ff.depo.aliàs auferret ius alienũ : quod est contra æquitatẽ naturalẽ.Cũ ergo per pscriptionẽ q̃situm est ius præscribẽti ministerio legis,seu ei qui pscripsit,non est per arbitriũ mutabile.& faciunt quæ dicit idẽ Felin.
24 in.c.vigilanti.extrà de præscrip.vbi dicit†ꝙ præscribẽs est tut⁹ in foro cõscientiæ,etiam si superueniat mala fides post præscriptionem cõpletã.idem Feli.in.c.nouit.in.iij.col.& Barba.in.xxxv.col.extrà de iudi.Io.Petri de Ferra.in forma responsionis rei cõuenti.in gl.pscriptionis.in.xxiiij.folio.& ideo dicit Bart.in.l.fi.§.j.in prin.ff.
25 rem ratam habe.†ꝙ tutus præscriptiõe si soluat potest repetere.dicit tamẽ Bal.in.l.si quis emptionis.in.§.j.C.
26 de præscri.xxx.vel.xl.anno.†caueat præscribẽs ne perdat possesionẽ rei pscriptæ:quia si opponaẽ ei malafides,vix poterit recupare nisi habuerit titu.& no.istud dictũ Baldi ꝓpter ea q̃ dicta sunt superi⁹,ꝙ etiã in præscriptiõe statutaria requiriẽ bona fides.¶Et ad dictum Bal.in.l.si quis emptiõis.vide q̃ dicit Io.pet.de Ferra.in forma rñsionis rei cõuenti.in glo.in ver.præscriptione.

Cautela

Præscriptio iniquũ præsidium.

ADDITIO. Vide etiã ad illud domini Bal. illud quod dicit Matthæus de Afflictis in cõstitutione regni Siciliæ,quæ incipit,consuetudinem.in.vj.notabili.in.iij.libro. *

Nunquid aũt hæc cõsuetudo aliqd imutet in vsuca
27 pione rerũ mobiliũ:Credo†ꝙ nõ : quia appellatione pscriptiõis ꝓpriè & strictè loquẽdo nõ venit vsucapio.l.ij.C.in qbus cau.cessat longi tempo.præscrip.

In textu ibi,

Sont uniformes.

Baldus

BAldus in.l.j.&.ij.C.ne rei dominicæ vel templorũ. videt᷑ tenere ꝙ ꝑ hoc statutũ iura loquẽtia de vsu capione triennali non sunt correcta.faciunt glo.Bar.& doct.in.l.iij.ff.de vsucap.Dy.in regula sine possessione. in prin.de reg.iur.in.vj.ergo cũ sumus in materia stricta & correctoria iuris cõis,quæ dicitur odiosa.c.j.de filijs presby.in.vj.facit.c.cũ dilectus.cum ibi not.de consangui.& affini.voluit Panor.in.c.fi.extrà de simonia. facit tex.in.l.quod verò contra.ff.de legibus.nõ cõprehenditur vsucapio,sed sola præscriptio rerũ imobiliũ & iuriũ ꝓpriè loquendo.¶Ad qd' facit,† ꝙ qñ sumus in materia exorbitanti & odiosa,& reperit᷑ vnum verbum quod põt capi in genere & in specie, debet poti⁹ capi in specie,ꝙ̃ in gñe, scd'm Bar.in.l.hoc legatum.ff. de legat.iij.Bar.in.l.j.§.j.in fi.ff.de edendo.facit tex.in.c. Rodul.ibi Panor.extrà de rescrip.¶Facit text.cũ glo.& ibi doc.in aut.quas actiones.C.de sacrosanc.eccles.vbi verbum p̃scriptio.in gñe non cõprehẽdit vsucapionẽ. facit etiã,quia in statutis verba debẽt capi propriẹ.l.iij. §.hæc verba.ff.de neg.gest.¶Et facit:quia hẹ cõsuetudines sunt introductæ ad diminuendum lites:vt dicit᷑ in proœmio earundẽ: ex quo nõ est verisimile ꝙ voluit auferre vsucapionẽ,& illã in lõgius tẽpus ꝓtrahere:†cũ ipsa vsucapio sit inuenta ad hoc vt sit litiũ finis.l.fi.ff. pro suo.& illã in longius tẽpus protrahere esset potius augere lites,ꝙ̃ diminuere.& dicit Raynerí⁹ in.c.cũ ecclesia Sutrina.extrà de cau.posses.& ꝓprieta.ꝙ cõsuetudo Burgũdiẹ dictans ꝙ oĩs p̃scriptio reducta est ad spatiũ xxx.annorũ,intelligitur de p̃scriptione.x.vel.xx.anno. & inferiore.xxx.annorũ,sed non de maiore.xxx.annis. probat᷑ vt dicit in.l.oẽs.& in.l.sicut.C.de p̃scri.xxx.vel xl.anno.& in aut.quas actiones.C.de sacrosan.eccle.

1 Verba ĩ odiosis quõ capienda.

2 Vsucapio ad quid inuenta.

ET aduerte:q̃a hîc dicit᷑ ꝙ vsucapio ad hoc inuenta est vt sit litiũ finis:ex quo dicit Bart.in.d.l.fi.ff.pro suo.ꝙ exceptio p̃scriptiõis impedit litis ingressum:qd' an sit verũ,ponunt doct.in.c.j.de lit.cõtest.in.vj.Io.Frãcis. Balbus in tractatu præscriptionum in.j.parte.in.ix. quæst.Felin.in rubri.de præscrip.dixi amplè in meo cõsilio incip.(le cas est tel en lan mil.ccccxxxvij.)&c.in.j. parte illius consilij,ibi.Sed quod plus est,videtur:& in secunda parte ibi,ad fines autem non recipiendi.

QVid autem de p̃scriptione decẽ annorũ,de qua in l.j.&.ij.C.si aduersus creditorẽ.& aliâs de actione hypothecaria q̃ñocunq; sit,an per hãc cõsuetudinẽ sit reducta ad præscriptionẽ.xxx.annorũ:Bald. notabiliter cõsuluit in consi.suo.ccccdxxvij.inci.recolo me aliâs cõsuluisse.cũ seq.vbi plures se inscripserunt.in v.parte.& Ange.in consilio suo.ccij.¶Idem erit dicendum de alijs præscriptionibus,vt de illa de qua.in.l.petendæ.C.de tempori.in integr.restitu.pet.

NOn intẽdo hîc alio modo insistere in materia pręscriptiõis,cũ plures in hac materia plenissimè scripserũt.& Feli.& doc.in ti.de p̃scri.extrà:& scripsi ĩ trac. præscri.quẽ feci:vt.s.dictũ est,ad dicta ibi me remitto.

De interruptiõe p̃scri. cõsuetudinariæ.

ET quãtũ ad ĩterruptionẽ cõsuetudinarię p̃scriptionis seu statuariæ an interrumpat᷑ his modis quibus præscriptio legalis,vide plenè Felin.in.c.illud.in.ij. col.versicu.circa ciuiles.extrà de præscrip.¶Vide Boerium in consuetudice septenè Bituriceñ.titu.de præscriptio.§.j.in glo.j.quasi in fine.

3 ADuerte tamen ad vnum quòd†si quis fraudulenter litem contestetur vt interrumpat præscriptionem,postea nõ prosequatur litem,non sit interruptio; vel si est interrupta,nõ prodest.arg.l.fi.C.de p̃scriptio. xxx.vel.xl.anno.Specu.in titu.de rescrip.pręsentatio.§. ratione autem.versi.quid si quis vtitur.

4 ITem aduerte†an p̃scriptio debeat & possit suppleri per iudicẽ etiã si non fuerit opposita à parte:Guido pape tenet ꝙ non:ita tenet in decisionibus suis,decisio. sua.ccxxij.& scd'm eius opinionẽ cõsului:& ita fuit iudicatũ in causa nobilis viri Hugo.Bernard locũtenẽtis dñi balliui Hedueñ.& montissinerij cõtra plures opponentes in materia subhastationis & vẽditionis quorũdam hæreditagiorũ hypothecatorum ad requestã dicti Bernard impetrantis licet eĩ cõstaret ꝙ erãt quinquaginta anni ꝙ dicta hẹreditagia erãt hypothecata:nec cõstaret de solutione aliqua:fuit dictũ ꝙ bene recurreret ad dicta hæreditagia:nec ei obstare debebat p̃scriptio, cũ non fuerat per ꝑtes opponẽtes allegata.¶Panor.& Feli.in.c.ad aures.in.ij.&.iij.col.extrà de p̃scrip.Io.Francis.balbus in suo tract.pręscriptio.in.j.parte principali in.viij.q.videtur tenere,ꝙ si ex actis appareat ꝙ iudex põt agentẽ expellere,etiã si nõ fuerit opposita: & quia reddit actionem inefficacem & inutilẽ põt eã supplere.

An præscri. possit suppleri à iudice.

§.nono & ultimo.

ON ne peult faire columbier en pied de' noueau , en iustice d'aultruy,sans licẽce du seigñr.

ISta consuetudo in multis locis obseruatur in Francia.¶Vnde hoc quod non est licitũ facere in suo pro libito volũtatis,& in fundo meo ædificare ad libitum voluntatis etiam vsq; ad cælum:cum eius sit cælum, cuius est solum.l.altius.C.de seruitu.ex quo maximè non facit fortalitium ad æmulationem,maximè cùm victus columbarum non sit nociuus:vt infrà dicam.cogita.¶Quãdo autem licitum sit facere fortalitium ad æmulationem,vel non:& an dominus altæ iustitiæ possit impedire subiectum suum in alta iustitia, ne faciat castrum aut fortalitium in sua iustitia. textus in.l.per prouincias.C.de ædifici.priuatis. videtur tenere quòd non, dummodo ex eo oriri scandalũ verisimiliter non possit:& ibi Albericus de rosate.& vide eũdem in.l.opus. ff.de oper.publi.& Iacobum Rebuffi in.l.quicunq;.C. de fundis limitrophis.libro.xj.communiter tamen obseruatur in Francia quòd domini altam iustitiam habentes istud prohibent subditis:cogita.¶Cogitando, 1 dico,quòd†cuilibet licitum est facere ædificium etiam si sit castrum,fortalitium,aut ciuitas:cùm ædificia sint de iuregentium.l.ex hoc iure.ff.de iustitia & iure.& facit text.cum.s̃.allega.in.l.quicunq; castellorum.de fundis limitrophis.Quod limita tribus modis.

Cuilibet licitum ædificare.

PRimò,nisi quãdo castrum vel oppidum fieret ad æmulationem aut inuidiam inimici.text.est in dicta.l.opus nouum.& ibi Bar.ff.de operis publicis.glo. in.l.per prouincias.C. de ędificijs priua. & in.d.l.quicunq; castellorum.idem Bar.in.l.j.in princip.ff.quod cuiusq; vniuersi.nomine.& in.l.fi.ff.de collegijs illicitis. Innocenti⁹ in.c.Pisanis,de restit.spoliato.Ang.in.l.cum eo.ff.de seruitutibus vrbano.prædio. ¶Faciunt dicta Ludo.Roma.in cõsi.suo.lij.incip.in qõne magnificorũ dominorum. * ¶Faciũt quod volunt Cyn.& Salice. in.l.

in.l.altius.C.de seruitu.& aqua.& Pau.de ca.in.d.l.cũ eo.& Io.de Imo.in.l.si meo fundo.ff.de aqua plu.arcẽ. de volẽte eleuare domũ vt videat pulchrã vxorem vicini,vel filiã,vel moniales,aut religiosas.¶Facit secundò quod volunt doctores in.l.si manifeste.C.de serui.&aqua.& Bar.in.l.quominꝰ.ff.de fluminibus.& Bal. in.l.si ex argentarijs.§.si initium.ff.de eden.& in.c.cum
2 ecclesia vulterana.extrà de elec.ꝙ†si habeo molendinũ in flumine publico seu priuato,& quis in parte superiori velit ædificari facere aliud molendinum: si faciat ad æmulationẽ meam principaliter, potest prohiberi.

ISta quæstio de ędificatione molẽdini an sit licitũ facere in loco altę iustitię alteriꝰ eo inuito sine eiꝰ licen
5 tia quotidie versaẽ in Frãcia & pluries fui cõsultꝰ super hoc in diuersis casibꝰ.Ego tñ semper dixi ꝙ nemini est prohibitũ ędificare molendinũ in suo,dũmodo nõ ędificetur in flumine publico nauigabili,ita ꝙ impediret nauigationẽ,vel nisi fiat in loco inferiori:ita ꝙ aqua restagnet ad superiꝰ:vel nisi fiat in alta iustitia alicuiꝰ habentis molendinũ bannale:sed si nõ habeat bãnale,põt vnusquisq; etiã in alia iustitia dũmodo sit sibi vtile:& in hoc multũ consideraẽ vtilitas ędificãtis:vt tenet per plura Philip.Deciꝰ in cõsi.suo.ccxliij.in.ij.volu.¶Aduerte tñ ꝙ hoc videẽ verum esse ad sui ipsiꝰ ędificantis vtilitatem & pro se tm̃:sed ad exigendũ aliquid sup hominibꝰ terræ alicuius dñi, istud non videtur fieri posse:quia ista exactio pro iure molẽdini videẽ esse quodam ius iurisdictionis,qđ nõ habẽt priuati in aliena iustitia:dicã fortè latius alibi,quia istud est inuentũ meũ.

Ædificare ad æmulationem priuati an liceat.

ADuerte tñ ad dictũ Angeli in dicta.l.cũ eo.vbi di
3 citꝙ quãuis quis nõ possit ædificare ad æmulationẽ principis,vel ciuitatis:tñ ad æmulationẽ priuati põt,dũmodo ædificet i suo solo quod sit liberũ. quod tamen dictum Angeli reprehendit Pau.de ca.Et aduerte, quia etiam dicit in suo fundo(quod sit liberũ dixi) quia si non sit liberũ,aut quia feudale,aut aliâs potest prohiberi à domino.Aduerte etiam ꝙ in dubio vnusquisq; præsumitur ædificare propter bonã spem:vt dicit Bald.in.l.item lapilli.col.ij.ff.de rerum diui.

SEcundò limita,qñ quis vellet ędificare castrum vel fortalitiũ in finibus vel limitibꝰ imperij,per tex.in d.l.quicunq; castellorũ.iuncta gl.ibi.& vide tex.l.in sacra loca.§.muros.ff.de rerũ diuisio. qui videẽ innuere,
4 ꝙ sine licentia principis vel superioris quis non possit reficere muros fortalitij vel villę:quod dicerem esse verum,quando muri essent destructi auctoritate principis vel superioris:aliâs non,vt videtur tenere Bart.ibi.

TErtiò limita,nisi cõsuetudo esset in contrariũ, vt est(vt dixi)in Frãcia in pluribꝰ locis,in qbus subditi & vasalli nõ pñt sine licentia dñorũ habentiũ omnimodã iurisdictionẽ ædificare castra ad pontẽ leuãtẽ (a pont leuis gallicę.)Nec turres in eorũ domibus facere:aut fossata circũcirca eorũ domos,& cętera hmõi, q faciunt fortalitiũ.& de cõsuetudine dñi pñt eis inhibere ne talia faciãt.Sed quo ad nos cũ cõsuetudo talis nõ sit in hoc volumine scripta,videreẽ dicendũ ꝙ nõ ligaret burgũdos:Nec posset hîc allegari,nisi dicaẽ ꝙ si phibeatur id qđ est minus,scilicet cõstructio colũbarij: ergo à maioritate prohibeẽ quod est maius sine licẽtia dñi,scilicet constitutio castri.cogita: quia magnũ fuit litigium inter dñm de chasteau villain , dñm de tyl in Auxeto,& Guiardũ de drehe dñm dazey eiꝰ vasallũ.

QVartò limita nisi per sententiam essent destructi, quia non potest refici.Ioannes Fabri in.l.seruus. C.de pœnis.

ADDITIO. De hac materia qñ liceat ædificare castrum,aut reficere destructum,vide per Matth.de Afflic.in cõstitu.regni Sicilię quę incipit,castra,munitiões.in.iiij.nota.in.iij.li.vbi facit regulã cum limitationibꝰ.Et adde quintã limitationem,qñ conuentũ est inter ptes,aut inter dñm & subditos ꝙ nõ licebit alicui aliud castrũ aut fortalitiũ ædificare in loco:quia illa conuentio seruanda est, vt dicit Ludo.Roma. in consi.suo.lij.s.allegato. *

An liceat capere colũbas alienas.

5 QVæro nunqđ†sit licitũ capere colũbas de alieno colũbario: dic ꝙ non etiã in suo,& capiẽtes dicũtur cõmittere furtũ,nec pñt etiã occidi.tex. est in.l.põponius.§.§.ff.fami.herci.& ibi Floria.vbi di
6 cit tex.†ꝙ ꝗdiu habẽt cõsuetudinẽ reuertendi sunt in dñio nrõ.Guido.pape.q.sua.ccxviij.Et ideo dicit Io.fabri in.§.in his.insti.de rerũ diui.ꝙ de cõsuetu.regni Fra
7 ciæ,approbaẽ ꝙ colũbę sint dñi colũbarij:†vñ dicit ꝙ magis accedũt mansuetudini,ꝙ pisces qui sunt in stagno,vel ferè quæ sunt in foresta circũsepta.dicit tñ Bartho.cepola,in tracta.suo seruitutũ vrba.prædio.tit.de
8 colũbaria,ꝙ†qñ quis capit colũbas alienas in suo põt pœnitere,& non teneẽ eas relaxando,vt no.Bar.in.l.q ea mente.ff.de furtis.nisi posuisset cuminũ vel aliud simile in suo causa ducendi colũbas alienas:quia tũc dicit putare nõ habere locum pœnitentiæ.arg.l.quicũq;. in fi.C.de seruis fugitiuis.quod nota.¶Vtrũ peccent tenentes colũbas in suis colũbarijs,vide Io.sanxon in cõsuetu.Turoneñ.titu.(des droictz de chastellenye)arti.j. fol.xl.vide etiã Boerium.tit.de consue.prędiorum.§.v.

DIcit vlterius Cepola in dicto loco,si aliquis habeat vsumfructũ in quo sit columbarium , quomodo & quãdo vti possit,colligitur ex tex.in.l.vsufructuarium.§.si in viuarijs.ff.de vsufructu.

Natura colũbæ.

DE natura colũbæ ponit Archidia.in.c.q ecclĩasticis.in fi.xxxvj.di.& dicit text.& ibi Archid.in.c.
9 non oĩs.ij.q.vij.†ꝙ victus columbarũ nõ est nociuus: vbi etiã dicit,ꝙ pdicatores ægparanẽ colũbis & agnis. ¶De natura etiã colũbæ amplè ponit Guiel.Bñdic.in sua repe.c.Raynu.de testa.in vbo,& vxorẽ noĩe Adelasiam.vbi amplissimè ponit per tres col.naturã colũbę.

In textu ibi,

En pied.

ID est in parte inferiori à similitudine pedis, qui est inferior pars corporis.glo.rubricana.C.de pedaneis iudicibus.vel id est in fundamẽto:qm̃ sicut pes est fundamentũ hominis in stando:sic etiã arca,hoc est ędificium inferiꝰ in ædificijs diciẽ pes ædificij:ideo videẽ ꝙ si pars inferior ad aliud seruiat ꝙ̃ ad columbariũ,ꝙ nõ dicitur columbariũ:& ita videẽ debere intelligi.Aliqui tñ dicunt ꝙ intelligitur in omni ędificio,vbi est in pede tanta latitudo & longitudo,quãta est formitas columbarij,& cuius columbarij fundamẽtum fuit factũ ad effectũ portandi columbariũ,siue sit in piliaribus q fiunt sub columbaria ad effectum tantùm portandi columbariũ:siue i muro.dũmodo habeat formã colũbarij in capite:sed si fiat locꝰ ad custodiẽdum colũbas supra domũ aliquã q destinata est primò in fundamẽto, & sic in pede ad officiũ domꝰ,vel alteriꝰ loci portantis

formam dom⁹ vel alteri⁹ ædificij vltra formã colũbarij, nõ dicit colũbariũ: sed apud nos volaria: & istud nõ censet esse prohibitũ, ex quo videt tm̃ forma ꝓhibita: quia forma dat esse rei & conseruat eã in esse, maximè qñ est substãtialis & essentialis, vt est ĩ domo q̃ est ædificium in quo est aptitudo ad habitãdũ, habẽs ad hoc partes debitas: ideo dicit Bart. in trac. de alueo. §. qđ si quis. & Alber. Brunus in trac. de forma & solẽnita. arti. de gñali cognitione. versi. rerũ autẽ incorporaliũ artificialiũ, ꝙ forma rerũ incorporaliũ artificaliũ substantialium est aptitudo ipsa quã habet ad illũ finẽ, ad quem per artificẽ facta fuit: vt videmus in domo: quia tũc dicit domus cũ habet debitas partes cõpositas, ita ꝙ sit apta ad habitandũ, l. qui quadraginta. §. quidã. ff. ad legem Falcid. ideo deposita domo si quidem aliqua res ꝑmanet apta ad illũ vsum, adhuc retinet essentiã domus. l. si cui insulæ. ff. de vsufructu. & l. domũ. ff. de contrahen. emp. sec⁹ aũt si in totũ esset deposita. d. l. domũ. & l. repeti. §. fi. ff. quib. mod. vsusfruct⁹ amittat. ita dicit in quolibet alio ædificio, in quo remanet aptitudo illa ad quã est factũ ædificiũ: licet quid addatur ad illud, si tamen semꝑ remaneat prima aptitudo ad quã fuit factum: semꝑ dicit esse illud ædificiũ: quapropter in istis forma semꝑ est cõsideranda. Ex quo semꝑ dixi ꝙ dũmodo fiat ædificiũ habens aliã formã q̃ columbarij in fundamẽto, ꝙ non cõprehendit in hmõi cõsuetudine: sed qũocunq; fiat, forma essentialis & substãtialis colũbarij in fundamento seu pede semꝑ est prohibita in cã cõtingenti. dixi de quodã, qui supra portã suæ domus fecerat turrẽ, supra quã erat columbaria seu magis volaria, ꝙ nõ erat ꝓhibita per hãc consuetudinẽ: qm̃ pes id est fundamentũ ad aliud seruiebat: & ita dictũ fuit.

In textu ibi,

De nouueau.

VIdetur per hunc tex. ꝙ qũocũq; fiat columbariũ super ædificio de nouo facto, illud semꝑ esse prohibitũ, ideo mens cõsuetudinis videt esse ꝙ poterit tm̃ fieri in ędificio antiquo supra qđ fieri põt colũbariũ, vel etiã reficere antiquum, & ꝙ antiquit⁹ erat in loco, qm̃ ex quo ꝓhibebat nouũ ædificiũ, non videtur prohibere refectionem antiqui, vt est tex. in. l. j. §. si quis ædificium. ff. de noui. ope. nun. qm̃ aliud est facere, & aliud reficere. l. iij. §. reficere. ff. de itinere actuq; priuato. facit tex. in. l. iij. C. de operib⁹ publicis. text. in. l. j. §. pen. ff. de mortuo inferẽdo. text. in. c. cõsuluit. extrà de Iudæis. & in. l. fi. C. eo. ti. de Iudæis. ideo dicũt canonistæ in. c. cũ accessissent. & ibi Bal. col. ix. extrà de cõstitu. ꝙ ꝓhibitus facere sine licẽtia principis põt tñ reficere sine eius licentia, per glo. notabilẽ, ibi, & ibi etiã Feli. in pen. col. & vltima. Quod intellige, dũmodo nõ mutet prior forma seu pristina facies rei, qm̃ tũc diceret opus nouũ facere: vt est tex. in. d. l. j. ibi doc. maximè do. meus Iason. in. §. & post operis. col. j. ff. de noui oper. nuntia. qm̃ ex quo mutatur pristina facies rei, dicit noua res, idẽ do. meus Ias. in. l. j. §. si quis simpl'r. ff. de verb. obli. & in. l. ius aũt ciuile. ff. de iusti. & iure. vel etiã intellige, dũmodo primum op⁹ nõ fuerit in totũ destructũ: qm̃ hoc casu dicetur de nouo facere. qđ cõprobat do. meus Ias. in. d. §. si quis ædifictũ. col. ij. per tres glo. & ꝑ tres tex. ex quib⁹ multũ singulariter probat illa cõclusio, licet contra illã mihi videat facere tex. in cõtrarium in. c. cũ accessissent, extrà de cõstitutio. põderãdo textũ in his verbis, ne primiceriat⁹ dignitas vlterius esset in ecclesia memorata. quæ verba importãt cassationẽ & abolitionẽ in totũ: & tamẽ potuerũt canonici de nouo eligere primiceriũ etiã sine licẽtia papæ, licet noua dignitas nõ erigat sine licẽtia papę: vt dicit ibi gl. finalis q̃ istud tenet. cõcorda hoc, qm̃ illo casu in. d. c. cũ accessissent. est potius fauor ecclesiæ ꝓpter argumentũ dignitatis in ecclesia, qđ fit in honorẽ cult⁹ diuini: ideo de facili res reuertit ad pristinã naturã: & etiã hoc casu nõ agit de p̃iudicio alicuius nisi summi põtificis, qui videt ita statuẽdo ĩ illo casu ꝑmittere: in alijs verò casib⁹ agit de p̃iudicio alicui⁹ in quolibet casu: ideo nõ mirũ si requirat ei⁹ licẽtia, ne fiat sibi p̃iudiciũ eo inscio, & nõ vocato: in casu tñ nr̃o dicerẽ ꝙ si verificari põt qđ aliâs fuit colũbariũ, licet sit in totũ destructũ, puta quia cõbustũ & euulsum inũdatione aquæ & alibi trãslatũ ꝙ iterũ fieri põt aliud colũbariũ sine noua licẽtia, qm̃ ex hoc vr̃ ius habuisse construẽdi ĩ illo loco, scđm qđ videri põt in. l. fundi vsufructu legato. cũ duab⁹ legib⁹ seq. ff. quib. mod. vsusfruc. amittat. qđ nõ amittit sicut si habeat solũ vsumfructũ dũmõ nõ steterit p. xxx. an. dirutũ ĩ totũ, qm̃ tũc p̃sumitur neglexisse, & sic ꝑdidisse priuilegiũ seu facultatem quã pri⁹ habebat dico p. xxx. an. apud nos, ꝓpter cõsuetudinẽ nr̃am, q̃ reduxit oẽs p̃scriptiões ad. xxx. annos: sed de iure sufficere videret decenniũ, cũ per decenniũ perdatur priuilegium. Bar. in. l. j. C. de nundinis. *

In textu ibi,

Sans licence du seigneur.

ADuerte, quia hoc casu nõ sufficit tacitus cõsensus. ita no. Io. And. in. c. si abbatẽ. de elec. lib. vj. & in regula cũ stat per eũ in mercurialib⁹. & istud tenet Bald. in. l. obseruare. §. fi. in fi. de offic. proconsul. & legati.

SED quæro, † dominus aliquis cõcessit licẽtiam cuidam ædificãdi columbariã, anteq; incepisset reuocauit: an valuerit illa reuocatio, videt ꝙ sic. per glo. notabilẽ, in cle. j. de testa. tu dic ꝙ non põt reuocari in hoc casu: quia ex quo data est illi cui concedens põt obligari, non põt reuocari: vt expresè dicit Ange. in consilio cclxxxiiij. pro quo Francis. in. l. si quis mihi bona. §. iussum. in. v. col. ff. de acqui. hæredi. dat casum in. l. j. §. prodest. ff. quorũ lega. & ad glo. suprà alleg. dicit ꝙ in illo casu, quia est data licentia religioso per superiorẽ, inter quos nõ cadit obligatio: ideo ꝓ libito reuocari potest. ¶Vide Zabarellã in cle. cũ cõcessa. col. iij. de electio. vbi ponit qđ sit licẽtia, & an semel cõcessa posit reuocari. *Licẽtia data an posit reuocari.*

SED quæro de quæstiõe q̃ emersit his diebus. Titius aliquis erat dñs altæ iustitiæ, & illo absente ego ædificaui colũbariam in suo territorio, in sua iustitia colũbaria ædificata, petij ab eo licentiam, & obtinui: postmodũ intra tres aut quatuor annos vendidit terrã suã & seignoriã cũ alta iustitia cuidã Sempronio: ille Semproni⁹ vult cogere ad destruendũ columbariã: ego dico illam ædificasse cũ liceñ. dñi: dicit ille Semproni⁹, cõsuetudo Burgundiæ dicit ꝙ non põt fieri columbaria sine liceñ. domini. tu fecisti sine licentia dñi. ergo licẽtia quę sequuta fuit nihil potest operari, imò licentia debebat p̃cedere ad hoc vt factũ teneret, ex quo ergo factũ est: nulliter debet destrui: nã vt dicit Frãcisc. de are. in. dicta. l. si quis mihi bona. §. iussum. in. v. colũ. licentia debet præcedere. notatur in. c. licet. de regularibus. & in. l. j. C. de *Questio*

C.de sacrosan.eccle.& istud videt̃ melius decidere Ioã. Fab.in.§.idẽ iuris.insti.de inutili stip.de quo dixi in.§.(Gens de poete.).s̃.in hoc tit.nã ex quo nõ põt fieri columbaria sine licẽtia, si fiat ante licẽtiã, tanq̃ nulliter facta debet destrui.& ideo videt̃ q̃ cũ hęc cõcesio licentiæ post factũ ędificiũ sit nulla, q̃ etiam ille qui cõcesit licentiam poterat cõtrauenire: cũ quis põt venire cõtra factum suũ nullũ.ita tenet Alex.in consi.suo.cix.in.iiĳ.col.in.iiĳ.vol.imò etiã videt̃ q̃ per cõsensum partium validari nõ posset.Bald.in.l.cũ oportet.§.necessitate.in vĳ.col.C.de bonis q̃ libe.Inno.in.c.prudentiã.extrà.de offi.deleg.Spec.in' titu.de iudice delegato.§.viĳ.versi.qđ si cõmitteres.& in tit.de lega.§.iĳ.versi.sed pone, ecce faciunt q̃ dicit And.Siculus dictus Barbatia, in cõsi.xĳ.in.xĳ.col.qđ incipit, apud Prophetã clarissimũ.& in consi.lviĳ.incip.Sapiẽter dicit Psalmista.in.viĳ.col.in.ĳ.vol.& in.x.col.in qbus locis dicit q̃ vbi reqrit̃ licẽtia alicuius in actu pficiẽdo, non põt postmodũ per cõfirmationem vel ratificationẽ suppleri: nec ratihabitio postmodũ supueniẽs conualidat actũ, nec facit valere quod actũ est: & plura allegat.p hac opinione possent adduci etiã motiua quæ ponit dominus meus Iason in.l.quominus.in.xxj.quæstione, in simili casu.ff.de fluminibus.sed tñ ibi tenet in illo casu contrariũ, & posset sustineri per eius motiua.vide eũ cùm casus euenerit.

☞ADDITIO. Aduerte tñ ad ea quę dicit Pau.de cast.& post eũ do.meus Ias.in.l.& militibus.in prin.C.de testa.militis, per illũ text.quę vident̃ facere in cõtrariũ: qm̃ vt ibi dicũt, si habẽs beneficiũ curatũ impetret aliud bñficiũ curatũ qđ est incõpatibile, si postea impetret à papa dispẽsationẽ, q̃ possit obtinere duo bñficia curata, q̃ illa dispẽsatio trahitur ad cõualidandũ illud scđm: & vt dicit do.me⁹ Iason ibi, facit q̃ per illũ tex.decidit idẽ Pau.in.l.hęc conditio filię meę.§.si sic.ff.de condi.& demon.vbi decidit q̃ si papa cõcedat Cardinali vel epõ licẽtiã q̃ possit facere testamentũ de fructib⁹ bñficiorũ suorũ, ista licẽtia trahit̃ ad testm̃ qđ fecerat ante dispensationẽ, & sequit̃ Alex.in.d.l.& militib⁹.& ex notatis p do.meũ, ibi videtur cõcludere q̃ illæ decisio.habent locũ, eo q̃ qđ pri⁹ factũ fuerat nõ erat nullũ de p se, sed poterat irritari, puta in acceptãte scđm bñficiũ per acceptationẽ nõ vacat primũ ipso iure, sed põt dimittere vnũ intra annũ secũdum iura antiqua: vt habet̃ in.c.ꝑterea.& in.c.referẽte.extrà de ꝑben.scđm q̃ iura bene poterat sustineri decisio Pauli: sed cũ iure nouo, scilicet p dictas decreta.itroducto p acceptationẽ scđi vacat primũ.c.de multa.eo.tit.de prębẽ.nõ crederẽ hodie illam decisionẽ esse verã: licet Pau.viderat dictã decretalẽ: sed crederẽ magis stan dum dictis Feli.in.c.postulasti.c.pe.extrà de rescri.quæ vident̃ illis decisionib⁹ contrariari.¶Et meli⁹ ad ꝓpositum facit decisio eiusdẽ Pau.de ca.in.l.si quis filio.§.irritum.ff.de iniusto irritoq̃ testa.vbi dicit qđ si iudex dedit licentiã alicui vt faciat molendinũ in flumine publico, q̃ si ille habebat iam factũ, põt illud retinere virtute illi⁹ cõcesionis.ad quæ vide Barba.in.c.cõstitut⁹.in pe.& vlt.col.extrà de rescri.et Feli.in.c.qm̃.in.xĳ.col.de cõsti.et i.c.cõstitut⁹.in pe.col.versi.si scribit̃.de rescri.& plura ad hoc vide per Hippo.de Marsi.in repeti.rubricæ.de fideiussoribus.in.iiĳ.q.numero.lxxxĳ. *

Licentia i scriptis ẽ danda.

ADuerte etiam: quia licẽtia debet dari in scriptis. Bal.in.l.fi.C.de eroga.milita.anno.dixi iam prædicta in titu.(Des droictz & appartenñ.a gens mariéz) §.vĳ.in gl.(Se ce n'est du cõsentemẽt) versi.aliqñ etiã requiritur licẽtia.ex quo per ꝑdicta videretur, q̃ talis qui ædificat ante licentiam petitam & concessam põt cogi ad destruendũ, cogita si sit verum: quia ita dixi cuidã amico, qui volebat destruere dictam columbariam.

SED an requiratur licentia domini habentis altã iustitiam, an verò feudatariĳ habentis mediã & bassam: nam appellatione iurisdictionis simpliciter intelligitur de bassa.& ideo cogita ex his q̃ dixi.s̃.in princ.in rubri.(Des iustices & droictz d'icelles) & sic videret̃ q̃ esset petẽda licẽtia dñi habentis tm̃ bassam iurisdictionẽ, & q̃ sufficeret habere licẽtiã ab eo, & nõ esset neces-
3 se petere licen.à dño habẽte altam iustitiã.¶Addet qđ licẽtia data defuncto transit ad hæredẽ: vt dicit Bal.in.l.sicut.§.si debitori.ff.quib⁹ modis pign⁹ vel hypo.solu.

INCIPIT TEXTVS CONCLVSIONIS ET APPROBATIONIS consuetudinum Burgundiæ.

ET il soit ainsi, q̃ apres ce q̃ lesdictes coustumes ayẽt este mises et redigées p escript en maniere dessus declarée, et rapportées par nosdictz cõseilliers et commissaires par deuers maistre Girad de plaine, nostre president & aultres gẽs de nostre conseil a Dĳon: & que par eulx tous ensemble elles ayent este debatues & accordées, lesdictz des trois estatz se soyent de rechief traictz par deuers eulx: & leur ayent faict requeste, que de par eulx ilz nous uoulsissent treshumblemẽt supplier que pour le biẽ & utilite de nosdictz subiectz, de la chose publique de nostredict pays, nous uoulsisions lesdictes coustumes cy dessus declarées auctoriser, & les faire tenir pour loix en nostredict duchie de Bourgongne, & conte de Charrolois, & aussi en noz terres de oultre Soone, & ressort de nostre parlement de sainct Laurens, ou l'on ne use point de droict escript. Et ordonner qu'il ne soit nul besoing aux parties qui en auront affaire de les prouuer, ains qu'elles soyent tenues pour loy en nosdictz pays. Et auec ce d'abolir toutes aultres coustumes qu'on uouldroit dire estre coustu-

mes excepté celles don cy dessus est faicte mentio : & que ausurplus tout ce qu'adviẽdra esdictz duchie, cõté & terre d'oultre Soone. Et dehors desdictes coustumes soit determiné & reiglé selon droict escript. Laquelle requeste nostredict president & aultres gens de nostredict cõseil ont uolũtiers ouye et receué. Et pour icelle interiner et accomplir nous ayent enuoyé par noz amez & feaulx maistre Aymé bouffeau licentie es loix Chanoyne et Tresorier de l'eglise de Chalon, messire Guy poinceot cheualier seigneur D'esguilly nostre chamberlan, & ledict maistre Iehan George, tous noz conseilliers deputés & commis per lesdictz des trois estatz lesdictes coustumes & bien au long escript de ceste matiere : & de la maniere de proceder, et leurs aduis sur icelles : & auec ce nous ayent par iceulx noz conseilliers faict supplier et requerir de par lesdictz dés trois estatz, q̃ ueuẽs par nous lesdictes coustumes ainsi redigées par escript, nous uoulsisions icelles confermer, ratifier & autoriser : & sur ce ottroyer ausdictz dés trois estatz noz lettres patentes en forme deuẽ. Pour ce est il, que nous les choses dessusdictes, & ueu sur icelles l'aduis dudict maistre Girard de Plaine, nostre president, & dés aultres gens de nostredict cõseil a Dijon: contenant en effect que ferions le bien & utilite de nosdictz pays & subiectz d'accorder ausdictz dés trois estatz leursdictes requestés & supplication soubz les conditions declarées en leursdictz aduis & sur le tout, en grande & meure deliberation en nostre grant conseil, estans les noms pour ce assembléz en grant & notable nombre, toutes & chascune les coustumes cy dessuz declarées ainsi, & par la forme & maniere qu'elles sont cy deuant redigées par escript. Auons pour nous, noz hoirs & successeurs, Ducz & Duchesses de Bourgongne, Contes & Contesses de Charroloys & Seigneurs et Dames dés terres d'oultre Soone, & desdictz ressortz de nostre certaine science, auctorite, et grace especiale grées, louées, approuuées, confermées, & autorisées: greons, louons, approuuons, confermõs, & autorisons par ces presentes, & uoulons & ordonnons qu'elles soyent doresenauant reputées, & tenues, & nous mesmes par cesdictes presentes, les reputons, & tenons pour loix en nosdictz Duchie de Bourgongne, Conté de Charroloys, terres d'oultre Soone & ressort de sainct Laurens és lieux ou on ne use pas de droict escript, comme dict est, en telle maniere qu'il ne soit nul besoing aux parties qui en aurõt affaire en toutes causes, querelles, proces & poursuites a mouuoir & commencer apres la promulgation & publication de cestes, de les prouuer, & auons ordonné & ordonnons par l'aduis & consentement que dessus, que nulles parties plaidoyans par deuant quelque iuge que ce soit en nosdictz Duchie de Bourgongne, Conté de Charroloys, terres d'oultre Soone, & ressort de sainct Laurens. Auquel lieu on ne use point de droict escript, comme dessus est dict, ne soient receuẽs a poser ne mettre auant aulcunes aultres coustumes, soient generalles, particulieres ou locales : sinon celles dont cy dessus est faicte mention. Et oultre plus de nostre certaine science uoulans & desirans nosdictz pays estre reigléz & gouuernéz par une mesme loy. Et pour ce auõs aboly, & abolissons par ces mesmes presentes toutes aultres coustumes generales, p̃ticulieres, & locales, que lon uouldroit ou pourroit dire & alleguer estre coustumes és pays & lieux dessusdictz : & s'aulcuns cas aduenoient qu'ilz ne fussent comprins esdictes coustumes par nous approuuées, comme dict est, ou que par icelles ne se puissent decider. Nous uoulons & ordonnons que l'on y procede, & que l'on y face selon disposition de droict escript tant en

desdictz Duchie de Bourgongne, Conté de Charroloys: comme en nosdictes terres d'oultre Soone, & ressort de sainct Laurens: & auecce uoulons & ordonnons que lesdictes coustumes ainsi par nous autorisées, ne soyent interpretées par aulcuns faictz ne usages que l'on pourroit proposer & alleguer sur icelles: & que a iceulx faictz ou usages allegués pour l'interpretation d'icelles les parties ne soyent aulcunement receuës, mais soyent reboutées par fin de non receuoir: & que icelles coustumes ainsi par nous autorisées soyent declarées & interpretées selon droict escript, & non aultrement. Et au surplus auons reserué & reseruons a nous & a nosdictz successeurs de pouoir corriger, amender, & reformer lesdictes coustumes toutes & quantesfoys qu'il nous plaira, & qu'il sera trouué par nous, et les gens de nostredict conseil estre expedient et necessaire, de faire appeller lesdictz des trois estatz pour le bien de nostredict pays & subiectz: & auec ce declarons, que nous n'entendons point soubz umbre desdictes coustumes aulcunement deroguer ne preiudicier en aultres choses a noz droictz, ne aussi au droict de noz subiectz qui ont & peuēnt auoir par priuilege de nous, ou de noz predecesseurs, & desquelz ilz sont en iouyssance, & possesseurs paisibles. Et entendons que lesdictes coustumes cy dessus declarées & escriptes, auront lieu tant seulement au regard des proces, querelles, & poursuites qui sont aduenir, & qui seront commencéz apres la publication & promulgation d'icelles cōme dict est: et au regard dés proces qui sont cōmencés auant la date de cestes, & sur lesquelz la demande sera faicte & formée en iugemēt ilz seront iugés selon les usances & coustumes qui auoyent cours esdictz pays, auant la publication & promulgation desdictes coustumes. Si donnons en mandement a noz améz & feaulx chācelier et gens de nostre conseil estans les noms au chief de nostredict conseil. Et president de noz parlementz de Bourgongne, a noz Ballifz de Dijon ou Chalon, Ostun, Auxois, la montaigne, & de Charroloys, & a tous noz aultres iusticiers & officiers quelzconques de nostredicte duchie de Bourgongne: Conté de Charroloys, terre d'oultre Soone, & ressort de sainct Laurens: & a tous aultres qui se peult & pourra toucher: & regarder leurs lieutenans presens & aduenir: et a chascun d'eulx si comme a luy appartiendra, que les dessusdictes coustumes, et toutes, et chascunes, les choses cy deuant touchées ilz gardent, entretiennēt, et obseruent, facent garder, entretenir, & obseruer és termes de leurs offices, de point en point: pour loix generales desdictz pays & ressort, selon leur forme & teneur: & sans faire aller, ne souffrir faire ou aller aulcunement au contraire: & affin que nul quel qu'il soit, ne puisse pretendre ignorance des coustumes auant dictes par nous autorisées de tout le contenu en cesdictes presentes: Nous uoulons que cesdictes mesmes presentes soyent publiées en chascun de noz Balliages de nosdictes duchie de Bourgōgne: Cōté de Charroloys: terre d'oultre Soone, & ressort de sainct Laurens: és lieux dessusdictz ou on a accoustume de faire crys & publications. Et pource aussi qu'il est uray semblable que desdictes coustumes lō pourra auoir affaire en plusieurs & diuers lieux: nous uoulons que au uidimus de cesdictes presentes faict soubz séel autentique signe d'aulcun de noz secretaires ou greffiers. soit foy adioustée cōme au present original. Et affin que ce soit chose ferme et estable a tousiours, nous auōs faict mettre nostre séel a ces presentes. Donne en nostre uille de Brucelles le uingtsixiesme iour d'Aoust, l'An de grace Mil.ccccLix.

Ainsi signé Par monseigneur le Duc en son cōseil: au quel l'Euesque de Toul, le sire de Croy, Conte de Porcien, le Conte de Chany, messire Iehan Iouard iuge de Besançon: maistre Iehan iaquelin gouuerneur de la Chancellerie, de Bourgongne, & plusieurs aultres estoient. Ainsi signe. S. de l'Arrest.

In textu ibi,

Pour le bien & utilite.

Pincipis officium. 1 Aduerte † quia princeps debet vniuersa agere ad vtilitatem subiectorum. in aut. vt iudices sine quoquo suffra. fiāt. in prin. colla. ij. & cōmissæ sibi à deo reipublicæ. colla. ix. vt differentes iudices. in princi. ad ipsiusq; reipublicæ sustentationem respicere. vt in prima cōstitutione. C. §. ideoq;. & scd'm quod possibile est omniū commodis subiectorum prospicere. vt in l. si quis filiū. C. de inofficioso. testa. Et primo de vtilitate reipublicæ q̄ singulorum cogitare. Bart. in aut. de heredi. & Falci. in. ij. col. colla. j. Et etiam aduerte. † q̄ princeps est maritus reipublicę: quod quomodo probetur istud matrimonium esse inter principem & rempublicam, per plura comprobat Lucas de Penna in. l. quicunq;. in. iij. & iiij. colum. C. de omni agro deserto. libro. xj. (Princeps maritus reipubli. 2)

In textu ibi,

En grand & notable nombre.

Videtur per hęc q̄ ex quo hæ consuetudines fuerūt factę cum cōsilio procerum, & cum conuocatione trium statuum patrię q̄ videtur esse patereni: ideo rescriptū contra eas non videtur valere, nisi cū expressa mentione de eis, vt dicit Archid. in. c. primo, de consti. in. vj. & Bal. in. l. humanū. C. de legi. dixi. s̄. in ti. (des retraictz). §. j. in glo. j. Dicit tamen Matthæus de Afflictis in constitutione regni Sicilie quæ incipit, castra munitionis. in. iij. notabi. in. iij. lib. q̄ etiam princeps potest solus reuocare leges quas ipse in parlamento generali cum consilio procerum fecit. & de papa an possit tollere constitutionęs consiliares, vide ibi. *

In textu ibi,

Est ordonné qu'il ne soit nul besoing aux parties.

Quæro, an de essentia consuetudinis sit necessaria scriptura, & an probari debeat, dixi. s̄. in proœmio, in princip. Plene tractat Philip. Decius in rubrica de constitutionibus: & quomodo proponatur consuetudo in iudicio, ponit Albericus de Rosate in rubrica. C. quæ sit longa consuetu. in. xvij. col.

In textu ibi,

Et auec ce abolir toutes aultres.

Consue. an tollat pricipis rescrip. 2 Nvnquid princeps possit † tollere consuetudinem per suum rescriptum? Vide Ioannem Fabri in §. sed naturalia. institu. de iure naturali. qui dicit q̄ non, nisi de ea faciat mentionem. notatur in. c. licet. & ibi Ioan. Andre. de constitutio. libro. vj. & in. c. cùm venissent. extrà de eo qui mit. in posses. ¶ Aduerte tamen, q̄ consuetudo circa vnum actum contra ius extendit ad alium actum, qui quodammodo per similitudinē videtur includi sub priori, ceu includeretur tanq̄ pars sub suo toto. Ita Panormi. in. c. dilecti filij. extrà de arbi. Nunquid simile consuetudinis sit seruandum, an simile legis. Ponit plenè Alberi. de Rosa. in rub. in. xxiij. & xxiiij. col. C. quæ sit longa consuetu. dominus meus Iason in. l. de quibus. in. ij. & iij. col. ff. de legibus. ¶ Sed etiam aduerte, an per hoc tollant̄ cōsuetudines tam futuræ q̄ præteritæ & ecōtra: videtur q̄ sic per ea quæ notantur per Bar. & do. meum Iasonem in. l. si mihi & tibi. §. in legatis. in prima lectura. ff. de lega. primo. vbi videntur concludere doctores q̄ quando lex reprobat consuetudinē: intelligitur de præterita, & nō de futura, quod est contra glo. in. c. statutum. in princi. de rescrip. in. vj. & in cle. ij. in glo. penul. de rebus ecclesiæ non alienandis. quæ dicunt q̄ illa reprobatio, intelligitur tantùm de pręterita. quod an sit verum, vide Alexan. in dicto. §. in legatis. Vide Brunum in tractatu de forma & solennitate. ar. quis possit dare & tollere formā. col. vij. versi. item hic cadit magna dubitatio. * ¶ Sed pone † q̄ sit aliqua nostra cōsuetudo hic inserta cōtra quam tn̄ fuit bis aut ter actum in cōtrariū, an per hoc sit sublata: glo. est & ibi Bar. in. l. temporalis. ff. de reg. iur. quę dicit q̄ non. quod tn̄ limitat Philip. Decius in tribus casib⁹ in. d. l. tēporalis. quē idcirco vide. Et aduerte quia consuetudo nostra bene potest habere locum in petitorio semp. Sed si sit actum in possessorio bis aut ter contra consuetudinem stabitur, quo ad possessorium vltimæ possesioni. quod nota: vt ibidē dicit ipse Decius. vide quę suprà optimè sunt dicta, & quadrant in titu. (dés droictz & appartenances a gens mariėz). §. vj. in glo. (sur la moytie de heritages) versi. v. requiritur. Et ad propositum, an lex tollatur per consuetudinem, vide Lucam de penna in. l. euidenter. C. de excusationi. munerum. libro. x. vbi plures facit distinctiones. (An per actū in cōtrariū factum. 2)

In textu ibi,

Soit determiné & reiglé selon droict escript.

An in hoc iure scripto cōprehendat̄ priuilegiū in corpore iuris clausum, vide Feli. in. c. j. in. viij. col. extrà de rescriptis. dixi. s̄. in tit. (des succesions. *

In textu ibi,

De nostre certaine science.

Hoc necesse fuit ad validandū nostras consuetudines: qm̄ vt dicit Inno. in. c. j. in verbo, infirmat̄. de transactio. q̄ ad hoc vt valeat cōsuetudo seu statutū, requirit̄ approbatio superioris ex certa sciētia. qd' dictū refert & sequitur do. Alexā. in consi. ccclxxxiij. incip. viso statuto. in. iiij. col. vbi dicit Bal. hoc voluisse in. l. priuilegia. C. de sacrosan. eccleſijs. & in. l. si constat, de appellatio. Et subdit q̄ certa scientia non præsumitur secundum Inno. & docto. in. c. porrecta. de confirmatio. vtili vel inutili. facit. c. ij. de constitutio. in. vj.

In textu ibi,

Confermées & autorizées.

Quid

QVid operetur consuetudo superioris, vide Hippoly. de Marsi. in singularibus suis, singu. lxxix. incipiente, confirmatio superioris. *

In textu ibi,

Auons pour nous.

1 AN ista†approbatio faciat ꝙ sit ius nouũ: Bar. videtur hãc mouere q̃stionẽ in. l. morib⁹. ff. de vulga. & pupil. substi. nã ibi dicit̃ ꝙ substitutio pupillaris est introducta: sed ex quo est approbata dispositiuè an sit ius nouum: dicit ibi ꝙ nõ: quia licet illud ius consuetudinis sit in scriptis redactum, non videt̃ redactum vt dicatur nouum ius, sed potius ad probationẽ illius cõsuetudiuis: q̃m scriptura nõ est inuenta ad inducendũ, sed ad probandũ. l. cõtrahere. ff. de pigno. C. de proba. l. cum res. & ideo ibidem dicit Frãcis. de are. ꝙ etiã si approbaret̃ expressè consuetudo, in dubio nõ induceret̃ nouum statutũ: quia ex cõfirmatione non inducit̃ nouum ius in dubio: etiã si actus qui reconfirmat̃ possit à cõfirmante reuocari, scd'm Bart. qui ita declarat. l. & quia. ff. de iurisd. om. iud. Si aũt princeps non recitaret simpliciter cõsuetudinẽ, sed statuisset de nouo: vel etiã loqueretur per verba dispositiua: tunc induceretur ius nouum. Et ita videt̃ intelligi tex. in. c. j. extrà de cogna. spiritua. & qd' ibi notat Panor. bene facit tex. in. c. multis. in fi. xvij. distin. et qd' no. Bar. in simili. q̃stione. in. l. j. in princip. ff. ad legẽ falci. Glo. & Gemi. in. c. j. de consti. li. vj. ¶ Et aduerte: quia licet hic princeps recitet cõsuetudinem simpliciter, tñ videtur loqui per verba dispositiua, cũ dicat ꝙ illas vult haberi pro legib⁹ in hac patria.

Consuetudinis approbatio nõ facit ꝙ sit ius nouum.

2 SED an†Philippus dux Burgundiæ qui has consuetudines approbauit & autorisauit, potuerit disponere ꝙ haberent̃ pro legibus: De christianissimo rege Frãcię qui nunc est dux Burgũdiæ non est dubiũ, cùm nullũ in temporalibus recognoscat superiorem. c. per venerabilem. extrà qui filij sint legiti. & tantã potestatẽ habet in regno, quantã imperator in imperio: cũ monarcha in suo regno dicat̃. Bal. in. l. exẽplo. C. de proba. Soci. in consi. suo. clxv. in. ij. col. & ideo tanq̃ suprem⁹ potest legem condere. Imò dicit Barba. in. c. nemini. extrà de inoffi. leg. & Bal. in. c. j. extrà de constit. ꝙ rex ipse solus facit constitutiones, seu leges in regno Francię.

SED secus est de dicto Philippo tunc duce Burgundiæ, qui solũ habebat ducatum in feudum, & Christianissimum regem in superiorem recognoscebat: cũ ergo non fuisset supremus, videretur ꝙ non potuit cõdere legem, nec facere ꝙ dictæ consuetudines haberentur pro legibus. Dicit tamen Alexan. consi. j. in. vij. col.

3 in. v. volu†ꝙ duces & alij principes qui sunt perpetui habent iura imperij, ita ꝙ possunt derogare cum clausula, non obstante. vt dixi in. §. iij. incipiẽ. (le bastard) in glo. in verbo (& abintestat) in versi. nũquid autem rex Franciæ possit legitimare. in titu. (Des successions des bastardz) vbi videre potes.

4 ITem etiam†quando dicitur ꝙ solus rex potest facere leges & constitutiones in regno: est verum, & intelligendum complexiuè, nõ autem distributiuè: quia per eius distributionem & feudorum concessionẽ possunt duces, & barones, & alij domini castellani, nõ excedendo metas iurisdictionis concessè facere edicta & statuta: vt dicit Bald. in. l. nulli. C. de senten. & interlocu. omnium iudicum.

Rex solus in regno facit leges.

ET aduerte, quia ex quo princeps approbauit has cõsuetudines, sunt leges & cõstitutiones ipsi⁹ principis: cũ omnia nostra facim⁹, quib⁹ à nobi⁹ autoritas impartitur. l. ij. §. quæ oĩa. C. de vete. iur. enucle. c. cũ aliquibus. de rescri. in. vj. Bar. in simili in. l. ambitiosa. ff. de

5 decre. decurio. Facit Soci. in consi. cclxxviij. in. ij. col. †Et aduerte an consuetudo possit introduci sine certa scientia principis: dic ꝙ non, quando est contra legem. quia hoc casu inferior tolleret legem superioris: vt tenet Dominic⁹ de sancto Geminia. in. c. erit autem. §. leges. iiij. distinc. & in. c. frustra. viij. distinctio.

In textu ibi,

☞ Par deuant quelque iuge que ce soit.

VTrum istud intelligat̃ etiã in iudicib⁹ ecclesiasticis, ita ꝙ hoĩes cõsuetudines seruare teneant̃ eo modo quo & iudices seculares, videret̃ ꝙ nõ: quia ptãs secularis & ecclesiastica est ita diuisa & distincta ꝙ vnus non põt se intromittere de iurisdictiõe alteri⁹: q̃m sicut papa & cæteri p̄lati & iudices ecclesiastici, se de secularibus intromittere nõ p̃nt, notat̃ in. c. solitæ. de maiori. & obed. & in. c. nouit. de iudi. ita nec principes seculares se de iurisdictione ecclesiastica intromittere p̃nt, quia diuisum imperiũ cũ Ioue Cæsar habet, notat ample Feli. in c. quæ in ecclesiarũ. extrà de cõstitu. imò est incõpetens secularis quò ad ecclesiasticos, etiã ex prorogata iurisdictione. c. null⁹. & c. si diligenti. de foro cõpe. & notat̃ in c. at si clerici. de iudicijs. xj. q. j. c. inolita. & c. placuit. imò nec etiã quo ad res in quib⁹ nusq̃ legit̃ laicis attributã fuisse facultatẽ disponẽdi. c. j. ix. dist. multominus in personis eorũ dixi. s. in titu. (des iustices). §. v. in gl. (s'il n'a grace du prince) ibi decimus casus est in clerico. Et vide plura ad hoc p̄ Deciũ i cõsi. suo. cl. ꝙ est vltimũ i. j. vol. vbi dicit ꝙ etia princeps secularis non põt dare gratiã clerico, quia oĩno est incõpetens quo ad eũ: imò vt dicunt cõpostellanus, Io. And. & Anto. de Butr. in rub. de consuetudine, corã iudice ecclesiastico non attendit̃ iudiciũ seculare, qd' sequit̃ Alex. in consi. clxxxiij. in. ij. volu. per. c. qd' clericis. extrà de foro cõpet. scd'm Pau. etiã de ca. in. l. oẽs populi. in fi. primæ col. ff. de iusti. & iure. faciũt quę dicit Bal. in. l. ij. in. xj. col. versi. sed hic dubitatur, C. de summa trini. Sed tñ in his nostris cõsuetudinibus, imò etiã in omnibus cõsuetudinibus totius regni Frãciæ per principẽ & Regem nr̃m approbatis iudices ecclesiastici tenent̃ eas seruare, & ad obseruationẽ illarũ cogi possunt: q̃m vt videri põt, omnes hæ cõsuetudines respiciunt seu tm̃ disponunt circa temporalitatẽ principis in suo regno. in quo potest ita disponere ꝙ etiã cõprehendat clericos & bona eorũ: vt tenet Bal. in. c. cũ venissent, de eo qui mittitur in possessionẽ causa rei seruã. maximè etiam: quia tres status huius patrię illas approbauerũt gratificauerunt & æmologauerũt: ita ꝙ nõ solùm iudices ecclesiastici illa obseruare tenent̃ in causis motis coram eis inter laicos inter clericos super bonis temporalibus vndecunq̃ proueniant. & istud satis dixi. s. in pluribus locis, ex quo aliter non insisto. Sed in hoc iacet difficultas, qũo iudices eccl'iastici ad hoc possint cogi & cõpelli: nam per eorũ superiores nõ cogantur, quoniã ex quo sunt etiam ecclesiastici, nũq̃ approbabunt ꝙ tales cõsuetudines potuerũt eos ligare in his maximè vbi habent iuris dispositionẽ in contrarium, puta in donatione inter virum & vxorẽ iurata, quæ est

valida de iure canonico, imò etiam iure ciuili: & tñ nõ est valida per consuetudinẽ nostrã, nõ est valida. vt di-xi. s. in. §. vij. in glo. in verbo, (suppose) & in præscriptione. xxx. anno. quæ iterũ currit contra ecclesiã per cõsuetudinem nostrã: & tamen de iure requirit præscriptio. xl. annorũ. dixi. s. in tit. (dés præscriptiõs). §. (de toutes choses prescriptibles) & in multis casib⁹ vbi causæ possunt ventilari corã iudice ecclesiastico, in quib⁹ ius statuit vnũ, & cõsuetudo nostra aliud: qm̃ his casibus põt fieri pceptum iudicib⁹, ne quid faciãt cõtra consuetudines nostras: quia hoc casu turbatur auctoritas præeminentia regis. & hoc argu. text. in. l. cõsulta diualia. C. de testa. vbi imperator prohibet ecclesiasticis de talibus se intromittere, scd'm Bal. in. l. si testamentũ. C. de testa. & in hoc põt impetrari literæ regiæ in cãcellaria, quę quotidie conceduntur, quãdo iudices in ecclesiasticis contraueniunt ordinationibus Regijs, vt dicit Benedicti in repetitio. c. Raynuti⁹. in verbo, si absq; liberis. de fideicõmissa. substi. numero. 49. de testamen. vbi etiã dicit q̃ in talibus casibus vbi attentat contra ordinationes Regias p iudicẽ ecclesiasticũ, põt appellari tãq; ab abusu. Et hoc est iuridicũ, qm̃ oĩs obseruãtia seu cõsuetudo irrõnabilis, seu vsus illicit⁹ est abusus, vt dicit Archi. i. c. q̃uis. de offi. deleg. lib. vj. & not. Luc. de pen. in. l. vsum. in princip. & in verbo: abutẽtur. C. de aquæductu. lib. xj. in. ij. col. & ibi enumerat abusiones seculi. de quibus in glo. in cle. prima. in verbo, curias. de statu monachorum. quas. s. dixi in titu. (dés iustices). §. quinto. in glo. (s'il n'a grace du prince) versic. quomodo negligentia in p̃latis. & ista inter alias est maximè redarguẽda per principẽ aut eius officiarios: in quo deberẽt aduertere officiarij regij in his, quę maximè concernunt cõtentiositatem inter Christianos sine causa, & ratiõe. & in ista negligentia prelatorũ possunt cõmitti abusus aut etiã in extorquenda periuria varijs modis à subditis eorũ pro iuribus spiritualibus, in quo denotatur maximus abusus etiam quãcunq; consuetudinẽ habeant in contrarium: cũ consuetudo cõtra canones dicitur abusus. vt in. c. fina. de consuetudine. inde ponuntur versus.

Tempus longæuum non te excuset in æuum,
Cùm malè sis vsus: quia non præscribit abusus.
Vt refert Cardinalis in cle. ij. in princip. de magistris. *

In textu ibi,

Qui ne fussent comprins.

Omissa in cõsuetu. sunt sub iure cõmuni.

☞ Et hìc fuit ordinatũ, ex eo quia strenuus legisperitus sicubi casus emerserit qui cõsuetudine non sit comprensus absq; calumnia, vbi potest lege scriptura, vt idem dicitur de consuetudine feudi cessante, vt est tex. in. c. vnico, de feudi cognitione. *

1 Casus † ergo omissus per cõsuetudinẽ nostram, remanet in dispositione iuris cõmunis. l. cõmodissimè. ff. de libe. & posthumis. l. si extraneus. & ibi dominus meus Iason. ff. de condictio. ob causam. †

2 vbi inducit ad statutũ, q̃ filia dotata à patre existẽtibus masculis, nõ succedat: moritur pater relicto posthumo in vtero matris, & filia non dotata, quã dotare nõ potuit pater: quia nondũ erant masculi: an hoc casu sit filia exclusa: dicit ibi q̃ non: quia ex quo statutum nõ puidet in hoc: ergo relinquit dispositioni iuris cõis: & sic filia nõ erit exclusa Francis. de curte in consi. suo. xxxiij. in. v. & &. vj. col. dicit q̃ quãdo cõsuetudo aliqd disponit, aut comprehẽdit: standũ est illi. ¶ Et dicit aliquid cõprehẽdere, dũmodo ratione aut mẽte ipsius cõsuetudinis cõprehẽdi possit: ex quo decidit q̃ si sit cõsuetudo, q̃ filia dotata extãtibus filijs masculis nõ succedat ex rõne seu mẽte statuti; idẽ erit dicẽdũ de nepte, hoc est de filia fratris dotata ab auo, q̃ nõ succedet in locũ sui pr̃is cũ alijs filijs masculis. Et non credo hoc esse verũ: quicqd dicat ibi Curtius: & si casus eueniret, tenerẽ contra Curtium.

☞ ADDITIO. Sed quia certũ est q̃ nunc Burgundia est sub Rege: an nũc si reperiatur aliqua cõsuetudo aut ordinatio gñalis in Francia, an sit ad illã potius q̃ ad eius cõmune recurrendũ: Ludo. Roma. in consi. suo. 228. incip. præsens casus. videtur tenere q̃ potius sit ad ordinationem Regis recurrẽdum, q̃ ad ius cõmune. & ita fit, & obseruat apud nos q̃ post has cõsuetudines recurratur ad ordinationes regias, post quas recurratur ad ius cõmune scriptum. *

Nunquid autem consuetudo possit trahi ad similia, vel ad maiora quando est negatiua: vel ad minora quando est affirmatiua: & si sit simile legis, & simile consuetudinis: quod seruandum erit. vide plenè per Albericum de Rosate in rubrica. C. que sit longa consuetudo. in. xxiij. columna, ad quem recurre, secundum quòd casus euenerit.

☞ ADDITIO. Vide Paulum de castro in. l. peculiũ. §. põt autẽ. ff. de peculio. vbi ponit quãdo attendendũ simile consuetudinis. Et etiã in hoc aduerte, q̃ vbi nõ est dispositio iuris aut consuetudinis, recurrendũ est ad cõsuetudines locorũ vicinorum. Panor. in. c. cũ olim. de cõsuetu. in. c. pastoralis. in prin. de offi. ordina. Lucas de pen. in. l. j. C. de priuilegijs vrbis Cõstantinopo. lib. xj. Et qñ cõsuetudo extẽdatur ad similẽ casum, vide amplè Albert. Brun. in tractatu de constitu. in verbo, simile. Feli. in. c. translato. in vj. col. de constitu. & amplissimè p multas colũ. Rochũ de Curte in repeti. c. fi. in. 15. folio de consuetu. * ¶ Bar. in extrauag. ad reprimendũ. in verbo, nõ obstã. Pet. de anch. in repet. c. canonũ statuta. in. xiij. q. de cõsti. Alex. consi. cxxxj. incip. scripsit Ecc̃liasticus. vol. iiij. Soci. cõsi. cxlij. col. iiij. Ias. in. l. si arrogator. ff. de adopt. Philip. De-

3 cius in. c. ex literis. de cõstitu. Et sic patet † q̃ hìc deficiẽte cõsuetudine spẽali patrię nõ est recurrendũ ad consuetudinem vicinorũ locorum: ex quo est hìc phibitum. Sed sublata huiusmodi prohibitione: an de iure posset recurri ad consuetudinẽ vicinorũ, vel potius ad ius cõmune. vide glo. Bal. & Panor. in. c. cum olim. de cõsuetudi. in. c. pastoralis. in princip. de offic. ordi. Lucam de penna in. l. j. C. de priuileg. vrbis Constantino. lib. xj.

Consue. gñalis nõ comprehẽdit specialẽ casum.

4 Item aduerte † q̃ per hæc verba si in aliqua materia sit cõsuetudo loquẽs generaliter, non comprehenderet casum specialem in iure expressum, nisi de eo etiam fiat mentio in cõsuetudi. per regulam glo. multũ notabilem in. l. sciendũ. ff. qui satisdare cogan. & ibi domin⁹ meus Iason. facit. l. in testa. & ibi Salice. C. de test. & dominus meus Iason in. l. j. §. sed si mihi. ff. de verb. oblig. & in. l. postq̃ liti. in fin. C. de pact. & in. l. iusiuran. & ad pecunias. §. qui iusiuran. in fi. ff. de iureiuran. & in. l. fratres. in. ij. col. C. de inoffi. testa. & in. l. quoniam in prioribus. in fi, eo. tit. de inoffi. testa. & in. l. hac consulusima. in. iij. col. qui test. facere possunt. & per Fel. in. c. j. in. vij. col. extrà de rescri. per quã regulã dixi in casu emergenti, q̃ licet dicatur per consuetudinem nostram suprà in titu.

tit. (Des cõfiscatiõs.) §. j. ꝙ cõfiscatio competit dño altæ iustitiæ in casu in quo corpus confiscatur: ꝙ ille tex. gñaliter loquens non comprehendit casum specialẽ de quo in l. vnica. §. & si qdam. C. de raptu virginum ꝗ est scilicet, qñ quis rapuit virginẽ ingenuã: q̃m vt dicit ibi gl. et Sali. ꝙ speciale est in hoc casu, ꝙ bona confiscata non applicantur fisco, sed mulieri raptæ: & ista est vna notabilis limitatio ad dictum. §. primum. in secundo arti. ꝑ quam cum casus confiscatiõis euenit, debet dici in snia qđ bona illius raptoris declarant̃ confiscata & mulieri raptæ applicata: non aũt dño altæ iustitiæ vidi tamen ꝙ curia in casu in quo tm̃ fuerat dictum per quendã iudicem, ꝙ bona raptoris declarabant̃ cõfiscata: nec erat dictũ cui applicari deberent, ex se ordinauit certam summam capiendam ex bonis condemnati, & illã applicandam & distribuendam mulieri raptæ, etiã muliere non petente per processum, nec requirente.

In textu ibi,

Interpretées selon droict escript & non aultrement.

Adde ꝙ sunt sex species interpretationum, quædã est imperatoria seu regalis. secunda est senatoria seu p̃fectoria. iij. est iudiciaria & vniuersalis. iiij. est cõsuetudinaria. v. iudiciaria & particularis, seu spãlis. vj. ꝑfessoria seu magistralis: de quibus ample & de materia interpretationũ per Luc. de pen. in l. grãmaticos. C. de ꝑfes. & medicis. lib. xij. & ample notat̃ in l. j. C. de legi.

Baldus in l. oẽs populi. in. ix. colũ. ibi: sed quid si caueatur alio statuto. ff. de iusti. & iure. dicit † ꝙ si statuto caueat̃ ꝙ statuta non possunt interpretari vel glossari, sed p̃cise seruent̃: intelligitur de glosis hoĩs, & non de glosis legis. vt. C. de adul. l. ꝗ̃uis. & ratio est vt dicit do. meus Ias. in l. ꝗ̃uis. ff. de in ius vocan. in. ij. col. † quia interpretatio legis est necessaria ergo non potest tolli per statutum scđm Bal. in l. fi. ff. de origi. iuris. ¶ Et in aut. si qua mulier. C. de sacrosan. eccle. vbi ponit quomodo intelligantur hæc verba quod non possunt glossari. *

¶ † Item etiam sicut potest interpretari ꝑ legem sic etiã per punctum rationis vt dicit Bal. in c. j. in. vij. colũ. extra de constitu. & idem Bal. in aut. ingressi. in. j. colum. C. de sacrosan. ecc. † ꝙ verba generalia restringuntur ad id ꝙ est rõnis & ideo dicit gl. in c. ex eo. de elec. in. vj in verbo, rõnis. † ꝙ vbi legem non habemus sufficit allegare rationem. de qua gl. do. meus Ias. in l. dedi. la. j. §. si liber. ff. de condi. ob causam. & in l. quotiens. in. v. & vj. col. C. de rei ven. & in l. illam. C. de colla. & faciũt que dicit do. Francis. cur. in consi. suo. xxxiiij. in. v. & vj. col. de quo dixi in gl. præcedenti. faciunt quę dicit Ant. de but. in c. iij. de p̃ben. Panor. in c. ꝓposuit. & in c. suggestũ. de appella. vbi dicit, † ꝙ lex siue statutum generaliter loquens potest restringi per rationem naturalem quæ habet vim legis. l. scire oportet. §. sufficit. & ibi Bal. ad hoc notat. ff. de excusa. tuto.

Et aduerte † ꝙ iste terminus ĩterpretatio sumit̃ duobus modis. vno mõ ꝓprie scđm eius propriã significationem & dr̃ legis declaratio ita tenet Alb. de rosate in l. j. super ṽbo. interpretationẽ. ff. de origi. iuris: & hoc modo non prohibent̃ hæ nostræ cõsuetudines interpretari. i. declarari. ¶ Alio mõ sumitur improprie & sic pro interpretatione seu declaratione correctiua, restrictiua, & extensiua. gl. est nota. in l. j. §. qui operas. ff. ad tertul. et sentit gl. in d. l. j. ff. de origine iuris. & ibi Alb. de Rosate. ¶ Et in suis statutis quæstione. cliiij. * ¶ De interpretatione expositiua, correctiua, & restrictiua vide Ioã. sanxon in cõsue. Turoneñ. tit. (des droictz de basse iustice) arti. v. fo. ix. & x.

De interpretatiõe correctiua & restrictiua nihil hic dico: cum nullum sit dubium ꝙ nulli sit permissa de interpretatione extensiua: an scilicet liceat has nostras consuetudines interpretari, vt extendantur vel extendi possint: videndum est: & in hoc articulo facio triginta duas conclusiones.

Prima conclusio est † ꝙ statutum extenditur ad aliũ casum non contentum in statuto, qñ est eadem ratio. probatur istud pluribus modis. primo probatur ꝑ gl. in l. omnes. in verbo, apostolicæ. C. de ferijs. vbi text. loquens de apostolis, extendit idem esse de beata virgine Maria.

Secundò probatur per gl. in cle. j. de rerũ permutatio. & per Car. Floren. in gl. in verbo, conferantur. ibi puta ꝙ nedũ vbi dicũt quòd sicut collatio facta de bñficio resignato in vim permutationis alteri ꝗ̃ ei permutanti est nulla: ita est dicendum de electione, præsentatione, et postulatione, ex mente legis.

Tertiò facit gl. in clemen. ij. in verbo beneficijs. de iudicijs. vbi tex. ille loquens de bñficio simpliciter, extenditur ad hospitalia: de qua materia qñ tex. loquẽs de beneficio habeat locum in hospitali, vide plene per Feli. in c. de quarta. in. ij. & iij. col. extra de præscri.

Quartò facit glo in. §. j. in aut. vt ij qui obligatas se habere perhibent res minorũ in verbo ad curationem. colla. vj. vbi dispositio loquens in curatela habet locũ in tutela, de qua per do. meum Ias. in l. j. §. veteres. in. iij. col. ff. de acq. pos. & in l. eius qui. §. ꝙ si stipulatus. in. v. col. ff. si certum peta.

Quintò facit gl in l. j. ff de calumnia in verbo, non faceret. vbi text. loquens in acceptore extenditur in datore.

Sextò facit gl. in. §. j. in verbo hoc obseruãdo. in aut. de triente & semisse. colla. iij. & in l. ꝙ vero. ff. de legi. & in l. si constante. ff. sol. mat. in prin. vbi textus loquẽs de viro qui vergit ad inopiam, extenditur ad socerum.

Septimò facit glo. in c. non debet extra de consan. & affi. i gl. magna: ibi sed nunqd publica honestas. vbi licet tex. tm̃ loquatur de impedimento consanguinitatis: tñ in illis casibus in quibus est sublatum ius antiquum in consanguinitate & affinitate, est etiam sublatum in publica honestate: ibi per eum et sic illud ius in consanguinitate habet locum in publica honestate.

Octauò probatur aut̃. nouissima. C. de inoffi. test. vbi lex loquens de legitima filiorum, extenditur ad legitimam parentum.

Nonò probatur in c. si postꝗ̃. de ele. in. vj. in verbo in prouisione. vbi dispositio illius capituli quæ loquitur in petendo confirmationem electionis, quæ pendente appellatione emissa ad papam fieri non potest: & si fiat, est nulla: dicit idem esse in postulatione admittenda, quæ admitti non debet pendente appellatione emissa ad papã. & sicut electus petens confirmationẽ sue electionis accedens ad Romanam curiã virtute appellatiõis illicẽtiatus si recessit añ finitum tẽpus cadit à iure suo p̃ceso virtute electiõis: idẽ est de postulato

& de prouiso iure deuoluto.

Decimò facit gl.in.c.ordinarij.in verbo animarum cura.de offi.ordinarij vbi dispositio loquens in beneficijs animarum habentibus,habet locum in alijs, in quibus est eadem ratio.

Vndecimò facit gl.in clemen.vt hi qui.in verbo in eisdem cathedralibus,de ætate et qualitate.vbi dispositio illius.c.habet locum in principalibus prælatis ecclesiarum collegiatarum.

Duodecimò probat glos.in.c.j.de postu.prælator. in verbo priuare.

Decimotertiò facit glo.in.c.sciant cuncti.in verbo alios ibi;sed nunquid huius decretalis pœna.de elec.in.vj.

Decimoquartò facit glo.c.fina in verbo electione. de elect.lib.vj.de qua Panormi.in consi.ccxxj.incip.in quæstione mouenda.& dominus meus Iason.in aut.sacramenta puberum.in.iiij.colum.C.si aduersus vendito.

Decimoquintò facit gl.in.c.quam sit in verbo,vacuetur.de electio.in.vj.ibi.& nota secundum Guilielmum q hoc statutum est in electione,idem & in postulatione. 9

Decimosextò facit gl.in.l.j.§.dolum.ff.de dolo.vbi lex loquens in vno numero extenditur ad pluralitatem: & econtra.& facit.l.iij.in.§.negocia.ff.de negog.gestis.

Decimoseptimò facit gl.quæ hoc tenet in cle.& si principalis.de rescri.in verbo episcopi:vbi illa clementina loquens in vicario episcopi,habet locum in vicario capituli,sede vacante.

Decimooctauò faciunt not.in.§.j.in aut.de filijs añ dotalia instru.natis colla.iij.vbi lex interpretans trahitur ad alium casum in quo ipsa non loquitur,sed loquitur lex interpretata.

Decimononò ꝓbatur in.l.senatuscō.& in.l.libertū.ij.§.senatusconsulti.ff.de ritu nup.vbi lex prohibens filium tutorem contrahere matrimoniū cum pupilla ipsius tutoris,extenditur ad hæredem extraneum ipsius tutoris:& rōnem ponit ibi tex.ne puellæ in re familiari circumscribantur ab his qui rationes eius gestæ tutelle compelluntur.

Vicesimò videtur facere glo.in.l.vnica.C.de his qui ante apertas tabulas.quæ extendit dispositionem illius legis, vt fiat transmissio ad ascendeñ. licet lex loquatur de transmissionibus ad liberos descendentes duntaxat.

Vicesimoprimò facit gl.in.l.quę propter necessitatem.ff.de regu.iur.vbi lex permittens alienare res ecclesię ob redemptionem captiuorum, extenditur ad alienationem ob alimenta.

Vicesimosecundò facit glo.in aut.pręterea.in verbo non extantibus.C.vnde vir & vxor.vbi dispositio illius authen.loquens in descendeñ.extenditur ad ascendeñ.

Vicesimotertiò facit gl.in.l.miles in verbo facere.ff. de re iud.vbi lex illa loquens in milite armatę militię extenditur ad militem cœlestis militię,& ad patronum causarum:qui dicitur miles.q nota pro aduocatis si esset verum.

Vicesimoquartò probatur p gl.in.l.ob es.C.de prędijs & alijs rebus mino.vbi etiam licet sit dictio taxatiua tantū extendit dispositio ex identitate rōnis:& ideo dicit do.meꝰ Ias.in.l.j.in tertia col.C.de bono.pos. contra tabul.& in.l.gallus.§.instituens.in fi.ff.de liber. & posth.q dictiones taxatiue non excludūt similia vel connexa, vel ea in quibus est eadem ratio.

Vicimoquintò facit glos.in.l.illud.in verbo alia causa à simili.C.de sancrosanct.eccle.in principio illius glos.

Vicesimosextò faciūt notata p Bald.in aut.quas actiones.C.de sacrosan.ecc.qui dicit statutū debere extendi ad alium casum propter identitatem rōnis,vbi ratio est sumpta in statuto:et ibi plene de materia extensionis per do.meum Iasonem.

Vicesimoseptimò & vltimò faciunt quę notantur per doctores in.l.si quis seruo.C.de furtis.& in.l. ij.C.de indic.viduitā.tollen.& ibi plene per do.meum Ias.quem vide.

Plura in contrariam partem possent allegari & adduci:quę omnia sub triginta duabus conclusionibus multum vtilibus explanabo.

Prima ergo erit conclusio.†Statutum q est contra ius commune non potest extendi etiam ex maioritate rationis;qñ ratio non est expressa in statuto. sed si ratio sit expressa,tunc bene fit extensio,etiam si sit statutum correctoriū iuris antiqui.Ita tenet Bal.in aut.quas actiones.in.ij.col.C.de sacrosan.ecc.per.l.his solis.in his verbis tacite cautum putamus.C.de reuo.dona.Ad idē facit text.in.l.cum mulier.§ j.ff.soluto.matrimo.inducendo vt inducit ibi Rapha.cuma.qui ad hoc notat ibi illum tex.Idē tenet Pau.de cast.in.l.q̄uis.C.de fideicom.Idem tenet do.meus Ias.in aut.non licet,in.ij.et.iij. col.C.de lib.pręte.Hec fuit conclusio Cy.in.l.quicunq. C.de seruis fugiti. Statutū cōtraius cōe qñ extēdit.

Secunda conclusio.q non solùm statutum correctorium extenditur ex identitate rōnis:quādo ratio est scripta in statuto & expressa,sed etiam qñ vnica tantum ratio pōt assignari in statuto correctiuo,quia idem est, ex quo illa habetur pro expressa.gl.sing.in.l.q̄uis.C.de fideicom.quam ibi not.Bal.& Pau.de cast.& Bal.in.l. maximum vitiū.C.de lib.pręte.in.iiij.col.Bal.& Imo.in l.si.ff.de hęre.insti.do.meus Ias.in.l.certi cōdictio.§.qm̄ in penul.col.ff.si certum pet.& in.l.j.§.nunc videamus. ff.de noui ope.nun.& in.l.siue apud acta.in.ij.&.iij.col. C.de transac.Idem do.meus in.§.omnium.in.viij.col. insti.de actio.vbi dicit gl.in cle.j.in verb.eligatur.de electio.expressius tenet illam regulam quā gl.in.d.l.q̄uis. Alex.in consi.suo.xlviij.in.iij.col.in.j.vol.Idē do.meus Ias.in aut.quas actiones.in.vij.col.C.de sacrosan.eccle. idem do.meus in.l.de quibus.in.iiij.colum.ff.de legi. Felinum in.c.cum omnes.in.xiij.colum.extra de consti. & in.c.si quando.in.viij.colum.extra de rescript.& idem dominus meus Iason in.l.j.in.iij.colum.C.de successorio edicto. Vnica tm̄ rōne existēte.

Sed iuxta prędicta insurgit dubium: dicunt aduocati pro vna parte, qui volunt statutum extendere vna est tantum,seu vna potest tantùm ratio in hoc statuto assignari,scilicet talis.sed eadem est ratio in tali casu:ergo debet in simili casu extendi statutum ex identitate rationis, alij vero aduocati qui dicunt statutum non debere extendi , dicunt quod plures rationes quam illa possunt assignari: & sic ex quo ratio non est expressa , non potest extendi statutum: quid in dubio

dubio sit præsumendum Dominus meus in dicta auť. quas actiones.in.vij.col.dicit q̃ solus Bartholo.de Sali. in.l.si serui vestri.in.ix.col.C.de noxa.tangit istam quæstionem:& dicit q̃ non debet præsumi qđ sit vnica tñ ratio:sed debet præsumi oppositum.Idem do.meus Ias. hoc allegat in.l.j.in.iij.col.C.de successorio edicto.posset tñ sustineri contrarium:q̃ credo verius per ea quę dicit idem do.meus Ias.in.l.eum qui.§.in popularibus.in penul.col.ff.de iureiu.vbi dicit & tenet q̃ pluralitas nõ præsumitur.Ex qua regula ibi reprobat duas autoritates,Io.and.scilicet & Alex.quas vide.

Corre/ctoriũ et/ pœnale/ simul.

Tertia conclusio q̃ statutum correctorium & pœnale simul non extenditur ex identitate rõnis,etiã quando ratio esset scripta in statuto. Istud colligitur ex gl.singulari iuncta cum tex.in clemen.vt hi qui.in verbo,eisdẽ.de ætate et qualita.ibi,mihi tñ est satis q̃ cõiter non comprehendatur:vt probant iura prædicta vt sit hoc ius correctiuum & pœnale non largissimã,sed potius strictam interpretationem recipiat:& per illam gl. ita expresse tenet Lud.roma.consi.cxxix.inci.Licet magna dicta apud me.Et ita tenet do. meus Ias. in.d. auť. quas actiones.C.de sacrosan.eccle.vbi plures hanc conclusionem tenentes allegat.

Ex larga/ significa/tiõe vo/cabuli.

Quarta cõclusio est q̃ statutum extenditur ad aliũ casum propter identitatem rõnis, vel maioritatẽ rationis:attenta larga significatione vocabuli.gl.in auť.minoris debitor.C.qui dare tut.possunt. gl. in clemen.§.in verbo eligatur.de elec.dõ.meus Ias. in.l.j. in fi.j.col.ff.de vul.& pupil.substi.qui allegat gl.in.d.clemen.vthi qui.in prin.idem do.meus Ias.in.l. emancipata.in vlti.col.C.qui admit.& in.l.fi.in.vij.col.C.de edic. diui adria tol.Alex.in consi.lxvij.in.ij.col.in.j.vol.& in consi.xxiij.in fi.in.j.volu.per quam conclusionem põt dici q̃ consuetudo nostra supra posita titulo(des successions).§.xij.disponens q̃ fœmina maritata per patrem & matrem,existentibus masculis sit exclusa,idem sit in nepte:quia de lata significatione neptis continetur appellatione filiæ:notatur in.l.liberorum ff.de verb.signi. & hanc cõclusionem tenet Bal.in.l.maximum vitium. C.de lib.præte.& sequitur Anto.de but.in.c.fi.extra de consue.vbi dicit q̃.l.ij.C.de patri.qui fi.distraxe.quæ loquitur in venditione,extenditur ad pignoris obligationem:& etiam gl.in cle.j.de elec.quæ loquitur in electione habet locum in prouisione,quia nõ differunt in lata significatione.

Ad evi/tandum/ absurdi/tatem.

Qvinta conclusio est q̃ statutum etiam correctorium extenditur vt non resultet absurdum.l.scire oportet.§.aliud.ff.de excu.tut.Ita expresse tenet Imo.in.l.si vero.§ de viro.in prima fallentia.ff.solu.matri.vbi põderat ad hoc gl.j.in cle.fi.in.gl.j.&.ij.de rescrip.do.meus Ias.in.l.fratres.in.ij.col.& in.l. omni modo.in.j.col.C.de inoffic.testa.Feli.in.c.translato. in vlti. col.extra de constitutio.Alex.de imol.in.l.si constante. in princi.ff.solu.matrimo.¶Vide per Ioan.sanxon titu. (des droictz de basse iustice)ar.quinto.ver.quarta conclusio.fo.x.

Et nulli/tatẽ, vel/ illusionẽ

Sexta conclusio est,qñ statutum alias nullum sortiretur effectum,seu esset illusorium:tunc fiet extẽsio ex identitate rõnis,etiam si sit correctorium iuris. vt in l.si stipulatus fuero per te.ff.de verb.obli.Bar.in.l. non dubium.C.de legi.& in.l.oẽs populi.ff. de iusti. & iur. Probatur hæc conclusio ex gl.in cle.j.in verbo sepelitur. in fi.de sepul.& est bona gl.in.c.quenq̃.in gl.fi.de vsuris.in.vj.& hanc cõclusionem ponit Io.de ana.in rubrica de apostatis.in.ij.col.ibi.et pro p̃dictis facit do.meus Ias.in dicta auť.quas actiones.in.viij.col.C.de sacrosan. eccle.Feli.in.c.translato.in ver.iij.not.extra de constitu. ¶Ista est tertia conclusio Ioan.sanxon in consue.Turonen.tit.(des droictz de basse iustice)arg.quin.foľ.xij.in materia interpretationis extensiuæ.

In corre/latiuis/ habenti/bus ean/dem rõ/nem.

Septima conclusio est,q̃ statutum in vno correlatiuorum extenditur ad reliquum ex identitate rõnis. Hæc conclusio probatur in.l.fi.C.de indi. vidui. tol. & sic statutum in marito extenditur ad vxorem . vt not. Bal.in.l.libellorum.ff.de his qui notan.infa.Bal. in auť. quas actiones.in.ij.col C.de sacrosan.eccle.Pet.de anc. in commento.c.canonum statuta.in x.charta.ver.vlterius quæro.extra de cõstitu.Hinc videmus q̃ statutum in venditore extenditur ad emptorem.l.j.ff.de cal. Facit gl.in.c.si postq̃.de elec.in.vj Hinc etiam videmus qđ lex corrigens in actore extenditur vt etiam corrigat in reo,& econtra.gl.est in.l.per interuallum.ff.de iud.glo. est in auť.qui semel.in verbo,per interualla triginta dierum.C.q̃uo et qñ iudex.¶Et q̃ statutum loquẽs in vno ex correlatiuis extenditur ad aliud.Faciunt q̃ dicit do. Fran.de are.in cõs.cxxx.Fran.de curte iunior præceptor meus in consi. vj.post feuda. hanc conclusionẽ probat do.meus Ias.multis decisionibus in.d.l.fi.C.de indi. viduita.tol.& intelligit prędictã conclusionem dñs meus qñ est eadem ratio in vno ex corelatiuis habere locum etiã in pœnalibus:licet pœnæ sint restringendæ.allegat Panor.ita tenere in prooemio decretalium.& in.c. quia clerici.de iure patro.Ita tenet Bar.in .d.auť.qui semel.C. q̃uo & qñ iudex.& in.l.vnica.per illum tex.C.de cupressis.lib.xj.& dicit Panor.in dicto.c.quia clerici.q̃ ista est cõis legistarum.idem Panor.in.c.fi.in.ij.colũ.extra de rescriptis.Geminia.in.c.j.de temp.ordi.in.vj.in.iij. col. ¶Contrarium tñ tenuit idem Panor. in .c.j in fi. extra
10 de locato.motus,†quia pena tanq̃ odiosa non egrediť proprium casum:& facit gl.in cle.j.de consan. & affini. vbi pœna imposita contrahenti matrimonium cum moniali,non extenditur ad ipsam monialem.

De cor/relatiuis/ diuersas/ rões ha/bẽtibus.

Secus aũt dicit dñs meus esse in correlatiuis, vbi est diuersa ratio,seu non est eadem ratio:quia tunc dispositum in vno non habet locum in alio : & ideo non est mirum si dispositio nostræ consuetudinis supra in tit. (des droictz & appartenances a gens mariez)in .§. vj.inci.(Femme mariee selon la generale coustume du duchie de Bourgongne est douee)quæ disponit q̃ mulier maritata scđm consuetudinem ducatus Burgundiæ habet dotarium super bonis antiquis,seu in hæreditagijs mariti:non habeat locum in viro:cum non habet dotarium super antiquis hęreditagijs suæ vxoris:cũ ratio illius consuetudinis sit,eo q̃a istud dotarium non cedit lucro mulieris,sed tantum datur in compensationem dotis,& loco alimentorum quæ debentur ab hæredibus mariti,nõ soluta dote:secus aũt esset si maritus caperet vsumfructum in media parte antiquorum hęreditagiorum vxoris:quia tunc cederet ei lucro,& nõ esset æquum cum videretur habere vim cuiusdam donationis,quę omnino prohibetur inter virum & vxorem. Non credo istam rationem veram:quicquid mihi dixerit q̃dam magnus aduocatus:eo quia si maritus haberet lucrum ex dote per statutũ, valeret statutũ: nec p̃su

meretur donatio:cum simile sit statutũ Papiæ:vbi mariti lucrantur dotem integraliter,& Mediolani ꝙ lucrãtur dimidiam partem:vt dicit do.meus Ias.in.l.cunctos populos.in prima lectura,in.xiiij.col.C.de sum.trinit& fide catho.¶Crederẽ ergo ꝙ rõ sit,quia ita scriptum est de vxore ꝙ habeat:& iõ seruanda est lex,licet sit dura.l.prospexit.ff.q & a quibus.& de viro cum aliter sit obseruatum minime mutandum:†cum minime mutãda sint quæ certam interpretationem ex obseruantia habuerint.l.minime.ff.de legi.& durum est recedere ab illo ꝙ diu fuit practicatum.Panor.in.c.cũ ad sedem.in. ix. col. extrà de restitutio.spoli.& dicit do.meus Ias.in.l.rem q̃ nobis.in primo notab.ff.de acqui. pos. ꝙ minime mutanda sunt quæ in practica certam legem habuerint. Dixi alibi pluries.

In parificatis lege antiqua.

OCtaua conclusio est,qđ qñ duo casus æquiparãtur per legem antiquam:tunc lex noua seu statutum corrigens in vno ex parificatis extenditur ad aliud & non vltra parificata,per legem antiquam allegaẽ gl. in.l.si quis seruo persuaserit.C.de fur.melior in.l.ꝙ vero contra.ff.de legi.sed illa gl. loquitur in exorbitantibus tm̃,in correctorijs tenet Bart.& alij post eum in .l. Marcellus.in prin.ff.ad Trebe.probo melius hanc conclusionem per.l.fi.C.de sacrosan.ecc quo ad præscriptionem centenariam partificantur ciuitas et ecclesia in tribus,scilicet in relictis,donatis,& venditis: & non in omnibus, & per omnia:tunc ex quo auẽ. quas actiones. C. de sacrosan.eccle.corrigit in ecclesia dictam præscriptionem videtur etiam corrigere in ciuitate illis tribus casibus et non in omnibus,& per omnia:prout tenet ibi do.meus Ias.post alios:qui circa hoc multum insistit.faciunt q̃ dicit do.meus Ias.in auẽ.nouissima in.xj.co'.C.de inoffi. test.& in.l j.in.vj.col.C.qui admit.facit gl.in auẽ.de triẽte & semisse.in.§.j.in verbo,hoc obseruando.& videtur esse conclusio Anto.de Butri.in.c.fina.de consuetu. per glos.in.c.j.ne clerici vel monach. vt hic statim in conclusione sequenti , quæ quasi videtur sonare idem cum hac.

NOna conclusio est,ꝙ qñ per legem antiquam expresse dicitur duos casus parificari in omnibus & per omnia:& qđ vnus casus extendatur ad aliud , tunc nouum statutum disponens in vno tm̃ extẽditur ad reliquum dummodo istud statutum nõ emanet in diuersa materia,in qua non est facta parificatio per legem veterem:ista est conclusio dñi Ant.de but.in.c.fi.de cõsue. & ꝙ notatur in.l.j.ff.de legi.tute.& sic intelligitur gl. in c.j.ne clerici vel mona.lib.vj.in verbo declaramus . vbi personatus & beneficium curatum solum parificantur in casibus in quibus reperiuntur parificata:sic etiam intelligitur gl.in.c.quæ à iure de regulis iuris.& in.c.statutum.de præbendis in sexto.

In parificatis vi regulæ antiquæ.

DEcima conclusio est ꝙ vbi duo casus parificantur vi regulæ antiquæ tunc statutũ disponens aliquid in vno parificatorum extenditur ad reliquum.ista fuit conclusio Barto.in.l.Marcellus.§.quod autẽ.ff.ad Trebel.& Ange.in.l.si quis seruo.C.de furtis.facit text.in.c. translato.extrà de constitu. & text. in auten. de non eligendo secundo nubentes.§.primo.inversic.quod verò. §.colligentes. vbi dicitur constitutiones extendi ad extranea pluries assimilata, & in pluribus partibus iuris decisionibus comparata . & sic etiam intelligitur glo. in clemen.j. de ætate & qualitate . in verbo admittendis . & gl. in.c.ordinarij.de offi.ordi.in.vj.in verbo, animarum cura.inducitur ad propositũ dicitur in.d l.marcellus.§.ꝙ aũt.ff.ad Trebe.ꝙ in qb⁹ cessat falsidia, cessat & trebellianica.& ideo cum falcidia & trebellianica parificãtur, si fiat statutum in vno extenditur ad reliquum. ¶Ex quo dixi & dico, qđ ex quo per vnam ex nostris cõsuetudinibus parificantur quo ad ius retentionis dñs feudi & dominus censualis:vt in titu.(Des retraictz).§. (Au reachat)ꝙ etiam tempore parificantur & ideo qđ tempus statutum in dño censuali per .§. (Et se on mect rentes)in tit.(Des censes)qui est sequens,habet etiam locum in domino feudi,quia habet tantum. xl. dies post denuntiationem , eo etiã maxime quia de iure cõi non reperitur tempus statutum in domino feudi , & quantum ad.§.porro.in tit.qualiter olim feudum poterat alienari.non dicit ibi ꝙ dominus feudi habeat istud ius, nec ꝙ sit tempus vnius anni:sed dicit ꝙ erat quædam consuetudo, quam non approbat:& adhuc illam recitat non dispositiuè, sed recitatiuè ad casum suum deueniendo.cogita : quia ita dixi in facti contingentia in ardua causa.

VNdecima conclusio est,ꝙ qñ duo æquiparantur in aliqua materia per legem antiquam in omnibus & per omnia,tunc statutum nouum corrigens in vno intelligitur corrigere in alio etiam in materia pœnali:vt probatur ex capit.si postq̃.de elec.in sexto.cum glo.vlti.vbi doctores per Panor.in.c.de multa.per glos. ibi de præben.domi.meus Ias.in.l.transigere. in. v. col. C.de transactio.& in.§.ex maleficijs.in.x. colũ. institu. de actio.

Exceptio extẽdit sicut regula.

DVodecima conclusio est, & aduerte quod sicut lex seu statutum ponens regulam extenditur ex identitate vel maioritate rationis,ita etiam qñ ponit exceptionem.ita tenet domi.meus Ias.in dicta.l.transigere in.v.col.C.de transactio.& in.l.prima.in secunda colũ. C.de iur. & facti ignorantia. Panormitanus in.c. cum omnes.in.v.colũ. extra de constitutio.& ibi Feli.in.xiij. col.idem do.meus Ias.in.l.de pupillo.in prin.in quarta col.ff.de noui operis nuntia.& in.l.j.in.vj.col.C.qui admitti.Felinus in.c.pastoralis.in tertia colum.extrà de rescriptis.

In consecutiuis.

DEcimatertia conclusio est,quod quando duo sic se habent quod vnum venit consecutiue ad alterum dispositum in vno extenditur ad reliquum. hæc conclusio probatur in.c.cum in cunctis.extra de electionibus sic declarando:certa enim ætas est determinata in dignitatibus inferioribus habentibus annexum ordinem:& certa ætas est determinata ordini nulla existente dignitate:si ætas restringitur in dignitate per aliquod nouum statutum , restringitur ætas in ordine : & sic extenditur statutum : ista etiam fuit conclusio domini Antonij de Butrio in dicto.c. finali , extra de consuetudi.

In surrogatis loco alterius.

DEcimaquarta conclusio, quod quando aliquis casus surrogatur loco alterius contenti in statuto, tunc statutum extenditur ad illum casum surrogatum loco casus contenti in statuto.gl.est singularis in clemẽti.& si principalis.in verbo,principalis.in fi.gl.de rescri. Iac.butrig.in l.placet.G.de sacrosan eccle. & Anto . de Butrio in dicto.c.fi. extra de consuetu. dominus meus Ias.in.l.prima,columna.ij.ff.de vulga.& pupillari. substitutione.

Decimaquinta

DEcimaquinta conclusio est: qñ duo sic se habẽt ꝙ vnum mẽsuratur ad instar alterius: dispositum in vno extenditur ad reliquum. pono exemplum. tutela legitima defertur ad instar successionis ab intestato: puta q̄a repellit formari a successione de iure antiquo, sic etiã illo iure repellit a tutela. ita voluit Bar. in. l. j. ff. de legi. tuto. vbi dicit ꝙ si agnati in successione præferuntur cognatis: illud statutum etiam extendit̃ ad tutelam. istam conclusionẽ ponit Ant. de but. in. d. c. fi. extra de consue. Fran. de aretio in rub. de acqui. pos. ff. in. ij. col. Ange. de are. in. §. actionum. in. vij. col. insti. de actio.

DEcimasexta conclusio est: quia est regula ꝙ' contrariorum eadem est disciplina. hoc mõ: quia qd' statuitur in vno ex contrarijs per vnam rationem, per cõtrariam rõnem statuitur in suo contrario opposito. exemplum in. l. & si contra. §. fi. ff. de vul. & pupil. substi. & ꝙ ibi notatur. & ideo dicunt philosophi ꝙ sicut se habet propositum in proposito ita oppositum in opposito. l. si vt proponis. C. de nup. vt habetur in scd'o ethicorum. ita dicit Fran. de are. in rub. ff. de acqui. posses. in ij. col. ibi, contingit etiam.

DEcimaseptima conclusio, ꝙ qñ duo se habent inuicem gradatim, ita ꝙ vnũ mensuratur gradatim ab alio occidenti: vt q̄a est determinatum certum tẽpus ordini diaconatus et certũ tẽpus ordini presbyteratus si fiat mutatio ĩ vno ex gradib⁹ tm̃ vr̃ facta & alijs, ita intelligitur gl. in verbo obseruantiam. in cle. generalem. de ætate & qualitate. & Ant. de but. in. d. c. fi. ¶ Potest poni aliud exemplum. nam licitum est sine insinuatione donare aliquã quantitatem laico, & duplũ ecclesiæ sine insinuatione: si in laico, augmentet̃ qualitas per aliqd' statutum nouum: vt possit fieri donatio sine insinuatione ampliabitur & in ecclesia. secũdum Bar. et Cy. in. l. illud. C. de sacrosan. eccle.

DEcimaoctaua conclusio est, ꝙ lex interpretans extenditur in oẽm casum legis interpretate. text. est in. §. j. in aut̃. de filijs ante instrumen. dota. na. colla. iij. & notatur. in. c. dispendia. de rescri. in sexto.

DEcimanona conclusio est ꝙ qñ duo sic se habent ꝙ vt præambula ordinantur per oĩa in eundem finem: vt cum postulatio & electio ordinantur ad finẽ prouidendi ecclesiæ: propter identitatem rationis dispositum in vno extenditur ad reliquum. Ant. de but. in. c. primo post gl. de postul. præla. gl. in. c. quam sit. & in. c. sciant cuncti. de elec. lib. vj. & Pau. de Leazaris in clemẽ. j. de electio.

VIcesima conclusio ꝙ in pœnalibus nunq̃ fit extensio de vna persona ad aliam, nec de vna re ad aliã ex identitate rõnis. plene probatur per do. meum Ias. in l. fi. ff. de in ius vocan. & in. §. ex maleficijs. in. ix. col. insti. de actio.

☞ ADDITIO. In multis tenet cõtrarium Alciatus in. ij. lib. de verbo. & rerum signi. nu. 50. & ibi ponit qũo statuta aut consuetudines interpretanda sunt, & clarius & vtilius in practica ponit Albertus brunus in trac. de statuto excludẽte fœminas a successione in quinquagesimo articulo principali vbi ponit. xxxvj. regulas. *

VIcesimaprima cõclusio ꝙ lex noua interpretãs veterem extenditur ad aliam legem ex paritate rõnis: hoc probatur in glos. penul. in. c. qui contra. de electio. lib. vj.

Non pœnalis.

VIcesimascd'a conclusio est ꝙ vbi lex nõ est pœnalis extenditur ꝑpter identitatẽ rõnis: siue ratio sit scripta in. l. siue nõ. Gemi. & Io. de imo. in. c. si postq̃. de ele. in. vj. & ita intelligitur doctrina Bar. in. l. si constante. in prin. ff. solu. matri.

Pœnalis

VIcesimatertia conclusio est ꝙ lex pœnalis ex identitate rationis qñ rõ est scripta in. l. extenditur. gl. est in verbo eligat̃ in cle. prima de elec. in sexto. Idẽ si nõ potest reddi nisi vnica rõ: quia idẽ est, prout dixi supra in prima & scd'a conclusione, in lege seu statuto correctorio & in casu statuti seu legis pœnalis, qñ vnica tantum ratio reddi põt, facit tex. singula. secundum Bal. ibi in. l. secunda. ff. de lib. & posthumis. & ex hoc fiunt duæ conclusiones.

Pro salute aĩæ.

VIcesimaquarta cõclusio ꝙ lex pœnalis ex identitate rõnis extenditur qñ agitur de salute animæ, & euitando peccato. gl. in. c. sciant cuncti. de ele. lib. vj. & in c. fi. eo. ti. Panor. in cõsilio. cxiiij. incipiente in q̃one mouenda inter Antonium in. ij. vol. do. meus Ias. in. l. ꝙ te. in. xj. col. ff. si cer. pet. & in. l. eius qui. in. ij. col. ff. eod. & in aut̃. sacramenta puberum. in. iiij. col. C. si aduersus vendi. & in. l. gallus. in. x. col. ff. de libe. & posthu. & in. l. si q̄s maior. C. de transa. Feli. in. c. translato. in. vij. col. ibi, primo ꝙ licet in nostra. extra de consti.

Fauore reipub.

VIcesimaquinta cõclusio: lex pœnalis extenditur fauore reipublicæ, & qñ agitur de fauore publico. do. meus Ias. in. l. fratres. in. ij. col. C. de inoffi. test, in. l. qui se patris. in. xxiij. col. C. vñ libe. tex. sing. in. l. hoc mõ. ff. de condi. & demon. Bar. in. l. quẽadmodũ. C. de agri. & censi. lib. xj. ex quo infert ibi, ꝙ statutũ puniens maleficiũ extenditur ad mandantẽ. ita do. me⁹ Ias. in. l. si q̄s id ꝙ. in. viij. & ix. col. ff. de iurisdi. om. iud. & dicit idẽ do. meus Ias. in. l. j. in prin. ff. de verb. obli. de statuto puniẽte loquentẽ cum bannitis, extendatur ad mittentem nuntium & epistolam. & dicit do. me⁹ Ias. in. l. nemo. in. vij. col. C. qui test. face. pos. ꝙ ex decisionibus taxatiuis non est arguendũ, qñ sequeretur correctio iuris, immo etiã dictio taxatiua nõ excludit hęredẽ. idem do. me⁹ in. l. ij. §. itẽ si in facto. ff. de verb. obli. immo non excludit ea q̃ sunt de cõsuetudine. idem do. me⁹ Ias. in. l. mora. i. ij. col. ff. sol. mat. vide ad prędicta eundẽ do. meum Ias. in. l. iij. in. ij. colũ. princip ij. ff. de acq̄. pos. faciunt q̃ dicit Pau. de cast. in. l. bona fides. ff. depositi. Feli. in. c. translato. versic. aliud est. col. fi. extra de constitutio.

In taxatiuis fauorabilibus.

VIcesimasexta cõclusio: lex seu statutũ loquens per dictionẽ taxatiuã tm̃, extendit̃ ex identitate rõnis ad casum similem ĩ materia fauorabili. gl. est in. l. illud. C. de sacrosan. eccle. & ita etiam intelligit̃ gl. in. l. si mora. ff. solu. mat. Et hæc fuit conclusio Bald. in. d. l. illud. & Bar. in. l. si constante. in. ix. q. ff. solu. mat do. Alexan. in l. certi condictio. §. si nummos. in. ij. col. ff. si cer. petatur. & dicit do. meus Ias. in. l. gallus. §. instituens. in fi. ff. de libe. & posthu. qd' dictio taxatiua non excludit casus sibi similes.

In odiosis non.

VIcesimaseptima conclusio, qd' statutum loquens in materia odiosa per dictionem taxatiuam, vel etiam sine taxatiua non extenditur propter identitatẽ rõnis, ita intelligitur glo. in. l. ij. C. de patri. qui filios distra. quando autem dictio taxatiua impediat extensionem, vide Bar. in. l. si constante. in. ix. q. ff. sol. mat. Alex. in. l. certi condictio. § si nummos. in. ij. colũ. ff. si certum peta. hic antè alleg.

Conclusio & approbatio.

In exorbitātib⁹ odiū priuatū continentib⁹

Vicesimaoctaua conclusio: statutū siue lex pœnalis exorbitans a iure cōi continens in se odium priuatum, seu odiū personarum priuatarū extenditur propter identitatem rōnis. hæc cōclusio ꝓbatur in l. filiū habens. ff. ad macedo. in l. si filius. C. eo. nam Macedonianum est introductū in odiū creditorum, & sic priuatarū personarū. vt l. j. ff. ad Mace. & loquit̄ in filio cui est pecunia mutuata: extenditur tñ ad nepotem ꝑpter idētitatem rōnis, vt in dictis legibus: & ibi etiam dicitur ꝙ extenditur ad omnes res in quibus consistit mutuum.

Limita nisi lex contineret priuationem status personæ viuentis, quia tunc non fieret extensio. secundū Lud. ro. q ita probat per l. patri. ff. ad l. iuliam de adul. q tex. est singularis, hoc mō inducendo: nam licitū est patri occidere filiam repertam in adulterio: cōtinet ista lex odium filiæ: & continet priuationem status persone viuentis: quia tractatur de morte filiæ: & sic non fit extensio de patre ad auum. d. l. patri. cum l. seq.

In odiū publicum continentib⁹ non.

Vicesimanona conclusio ꝙ statutū exorbitās a iure cōi concernens odiū publicū ꝑ indirectū non extenditur ad aliū casum ex identitate rōnis. tex. est sing. in l. lege Iulia. §. hoc capite. ff. de ritu nup.

In adius antiquū reducentibus.

Tricesima conclusio est, ꝙ vbi lex etiā corrigens seu statutū reduceret nos ad ius antiquum consuetū: quia res de facili reuertitur ad suā naturam censeret materia fauorabilis, iō extenderetur, q̄uis correctoria. gl. est in c. statutum. in ver. numerandum. de p̄ben. in vj. Ant. de but. in c. olim tibi, de ver. signi. Alex. in l. si constante in prin. in v. col. ff. sol. mat. do. meus Ias. in l. properandū in prin. in penul. col. C. de iudici. & in aut. quas actiões. in viij. col. C. de sacrosan. eccle.

In exorbitantibus fauorabilibus.

Tricesima prima conclusio est: statutū exhorbitās à iure cōi, seu lex derogatiua simpliciter loquens si continet cām fauorabilem, extenditur propter identitatem rōnis ad alium casum ꝓbatur ꝑ tex. in ij. l. C. per quas perso. no. acquiri. pro quo facit gl. in aut. res q̄. C. commu. de lega. probat̄ etiam hæc conclusio per l. senatus. et per l. libertum. §. senatusconsulti. ff. de ritu nup. sic declarando: nam regula iuris cōis sic se habet tam ciuilis q̄ canonici, ꝙ matrimonia debent esse libera. vt in l. titya. ff. de ver. obli. & in l. fi. C. de sponsa. & in c. gemma. extra de sponsa. emanauit postea lex exorbitans ab isto casu, ꝑ quam prohibetur matrimoniū inter filiā tutoris & pupillum tutoris: vt in toto tit. C. de interdi. matri. & sic hoc casu impeditur libertas matrimonij: vt non possit contrahi cum quacūq; persona: & istud concernit fauorem pupilli, ne priuetur cōmodo iuris sibi cōpetētis contra suum quondam tutorem ex administratiōe tutelæ. Ita lex exorbitans q̄ loquitur de filia tutoris, extenditur ad hæredem extraneum quondā tutoris: & ad nepotem vt in dictis iuribus comprobatur. Et hoc est propter identitatem rationis.

Probat̄ etiā hęc cōclusio in gl. l. vnice. C. de his q ań aper. tab. & sic etiā pōt intelligi in l. si cōstante. ff. so lu. mat. quē extendit id ꝙ dicit: si cōstante matrimonio de viro ad socerum: q̄ repetitio est contra ius cōe disponens dotem constante matrimonio non posse repeti. vt in l. ij. in prin. ff. sol. mat. & concernit fauorem mulieris dotē posse repeti propter inopiam cōstante m̄rimonio, ne dote priuata remaneat. Hanc cōclusionē ponit Lud. Ro. in repe. d. aut. res q̄. C. de hære. & falci. col. j. quā conclusionē ipse limitat duabus limitationibus.

Primò vbi extensio redundaret in præiudiciū alterius casus similiter fauorabilis: tunc nō fiet extēsio. gl. ordinaria. in c. q̄ iure. de reg. iur. lib. vj & in c. constitutionē. de regularibus. rō huius limitatiōis est: qa pietas cōtra pietatem extensionis priuilegio non vtit̄: vt in §. sed hæc de præsenti. in aut. de sanctissi. epis. colla. ix.

Secundò limitatur per tex. in l. fi. C. de interdi. matri. cuius limitationis rationem quære.

Interpretatione via malitijs non aperienda.

Tricesima scd'a conclusio est ꝙ nunq̄ fiat interpretatio, ꝑ quam via malitijs aperiatur. l. in fundo. ff. de rei ven. l. quoties nihil. ff. de reg. iur. do. meus Ias. in l. ij. C. de indi. vidui. tollen.

☞ ADDITIO. Immo debita prouidētia obuiādum est maleficijs hoim: vt dicit Mat. de affli. in consti. si exceptio. in ij. not. in ij. lib. ✻ ¶ Hinc dicit Alex. in cōsi. suo. lv. inci. consideratis v̄bis statuti. in j. vol. ꝙ stāte statuto q̄ tertia pars debeat relinqui hęredibus: tñ ne via fraudādi aperiat̄: intelligi debet siue ꝑ vltimā volun. tatē, siue per donationē: qa etiā si grauentur hęredes per donationem: qa reuocabitur donatio vt dicit ibi Alex. etiā si testator iurauerit. & facit pro hac cōclusione & decisiōe verbum (delaisse) positum in tit. (des succesiōs). §. (vng chascun habile &c.) quia verbum (delaisse.) est idem: ꝙ relinquo: quod licet trahatur ad vltimas voluntates. do. Ias. in l. cum filio familias. ff. de leg. j. quam legit in secunda lectura.

☞ ADDITIO. Tricesimatertia cōclusio & ꝙ statuta etiā extendunt̄ ad casum in quo statuentes verisimiliter statuissent si de eo cogitassent. gl. est in l. tale pactū. §. fi. ff. de pac. Pau. & Bal ibi, & idē Pau. & Bal. ꝑ illū tex. in l. titi⁹ lucius. ff. de lib. & posthu. Sali. in repe. l. ij. C de noxa. facit gl. in cle. j. in v̄bo, p̄sidētes. de rescriptis. not. Ale. in cōs suo. lxv. col. ij. i. v. volu. & idē in rescriptis in vltimis volūtatib⁹, & in cōtractibus, vt dicūt Pau Bal. & do. me⁹ Ias. in d. l. tale pactū. §. fi. in ij. not. & in fi. in gl. fi. & vide Alex. in cōsi. cxxix. in ij. vol. & in cōsi. suo. cij. in iij. vol. & Lud. ro. in cōsi. cij. ✻

Albericus de rosate in rub. C. q̄ sit longa cōsue. in xxiij. & xxiiij. col. cū seq. tractauit hāc materiam alio stylo, cū sit impressus si materia tibi occurrat, recurre ad eū. cū ãplissime & subtilissime tractat. ¶ Adde ad materiā cautelā, ꝙ nunq̄ ꝓponas cōsuetudinē aliquo iure nisi sit scripta in hoc libro: sed ꝓponas tibi aut talibus ius tale cōpetere, seu facultatē, ꝙ qdē ius seu facultatem acqsiuerūt tam ex priuilegio, q̄ ex p̄scriptiōe lōgissima etiā tāti tpis cuius initij memoria non extat in cōtrariū. & in materia p̄scriptibili sufficiet ꝓbare gaudētiā ꝑ. xxx. ãnos. In materia eñ nō p̄scriptibili sufficiet ꝓbare tale tp̄s cui⁹ initij memoria nō extat i cōtrariū: dūmō psone allegātes p̄scriptionē tāti tpis, titulum seu priuilegiū, sint habiles: qa al's tale tp̄s cū allegatiōe tituli iualidi nō faceret eas capaces. dixi. s. i ti. (des iustices.) §. ij. in gl. (et la preuue.) ¶ Qūo aūt differat cōsuetudo a p̄scriptiōe in p̄scriptione requirit̄ titulus, in consuetudine nō. vide Iac. de scīo Geor. in repe. l. de quibus. in. iij. col. ff. de legi.

Cautela.

In textu ibi,

Et auec ce declarons.

Per istū tex. dixi, ꝙ ex quo mihi opponebat̄ contra quandā instructionē pro iure regali circa manumissionē seruorū, q̄ est videlicet Que se aulcun hōme de cōdition serue d'aulcuns seigneurs religieux nobles ou

aultres

aultres se sont reachetez de leursdictz seigneurs,& non pas du roy,ses hommes ou femmes sont & demeurent enuers le roy de telle condition quilz estoient enuers leur seigneur,iusques a ce quilz soient rachetez du roy nostredict seigneur.)Quòd ex quo talis instructio & ordinatio non erat in cõsuetudinibus nostris ꝙ nullas habeat vires:vt dicit tex.hic añ vbi dicit ꝙ nullæ aliæ consuetudines possunt allegari:sed recurrẽdũ est ad ius cõe tñ quia erat de iuribus regalibus:ꝙ etiam poterat ista allegari cũ expresse hic dicatur ꝙ per prædictas cõsuetudines nõ intelligit derogare iuribus suis:ꝙ faceret, si ita esset ꝙ dicta instructio nõ possit allegari maxime etiam quia est instructio regalis:cui tũc dux Burgundiæ non poterat derogare,nec illam tollere, cum inferior legem superioris tollere non possit vulgatis iuribus.

QVid aũt sit de iure,nunquid vasallus possit manu mittere seruum sine licẽtia sui dñi:dixi.s̃ in ti.(des fiedz).§.(en alienation & transport).& cõsului in casu isto,& posui alibi,qñ p̃dicta allegaui contra abbatem sancti Martini Heduẽñ.q quendã seruũ affranchisauerat sine cõsensu & literis Regis de placet.dictum mihi fuit etiam ꝙ illa instructio seu ordinatio alia rõne non valebat:cũ scilicet esset contra libertatem ecclesiasticam,& maxime inquantum tangebat ecclesias. c. q̃ in ecclesiarum.&.c.ecclesia sanctæ Mariæ.extra de cõsti.dixi .s̃. in pluribus locis scilicet.§.ix.titu.(des mainsmortes)dixi tñ ꝙ ex quo prædecessores christianissimi regis fundauerunt abbatiam sancti Martini,& illam dotauerunt,ita ꝙ notorie teneť de fundatione regali:ꝙ rex tanꝙ̃ princeps secularis habet omnimodam ptãtem super bonis temporalibus illius ecclesie:in tm̃ ꝙ prælatus pro talib⁹ bonis tẽporalibus teneť præstare homagiũ eidẽ. ita tenet Panor.in.c.veniens.de accu.in.§.colum.Iaco.de sctõ Geor.in trac.suo feud.in gl.in ver.in feudum.in. v. col.& hoc maxime debet habere locum in Gallia & in Frãcia,vbi rex Franciæ habet omnimodam ptãtem in temporalibus:immo etiã seruanť constitutiones Regis in bonis clericorum ita tenet Bal.per illum text.in.c. cũ venisset.extra de eo q mitti . in possess.cau.rei ser.& dixi ꝙ talis instructio debebat obseruari etiã quo ad p̃latos ecclesiasticos seruos eccl'iæ affranchisantes sine licẽtia regis.¶Et aduerte an princeps i patria cõsuetudinaria ligetur cõsuetudine,vide Ioã.fa.in.§.eadẽ.insti.qui.mo.test. infir.et qñ habeat locũ edictũ,ꝙ quisꝗ iuris.i priuilegatis:vide Bar.in auť.quas actiões.C.de sac.san. ecc. & qñ princeps ligeť ex cõtractu:vide Ias.p̃ceptorem meũ in.l. si ciuitas.ff.si cer.pet.& p Bal.in.l.digna vox.C. de legi.

In textu ibi,

De noz droictz.

VIdetur ꝙ nõ erat necesse istud apponere: quia etiã in generali sermone non intelligitur comprehensa persona loquẽtis ex quo videtur ꝙ per has consuetudines non vř suis iuribus derogasse licet de his nihil dixisset,vt faciunt dicta per Mat.de affli.in consti.regni Siciliæ q̃ incipit Monarchiam.in.iiij.not.in.ij.li.Et quomõ princeps ligatur ex sua constõne.Et quando id qđ sibi videtur iustum apud subditos debet sibi videri iustum apud se & fiscum,vt dicit ibi Mattheus.

In textu ibi,

Par priuilege.

ECce quomõ non intendit reuocare priuilegia p eũ & suos p̃decessores concessa:ꝙ qñ fieri possit,vide Mat.de affli.in consti.regni Siciliæ quæ incipit.ea q̃ ad decus.in.j.not.& amplissimẽ p eundẽ in constõne quæ incipit,cõcessiões.vbi plura de reuocatiõe priuilegiorũ. & dicit Bal.in.l.nõ plures.C.de sac.san.ecc.in fi.ꝙ p legẽ gñalem nunꝙ̃ derogať priuilegio spãli.per tex.in .l. iij. C.de silen.lib .xij.ꝙ dictũ Ba l.allegat idẽ Mat. in dicta constõne,ad ea q̃ ad decus.Et aduerte ꝙ per cõcessionẽ nouorũ priuilegiorũ nõ intelliguntť tolli ãtiqua statuta: vt dicit idem Matthe⁹ in dictis constõnib⁹ in constõne quæ incipit, circa iustitie.in.viij.notabi. Et an priuilegiatus contra priuilegiatũ vtatur iure suo : vide eundẽ in cõstõne q̃ incipit,hostici exceptionẽ.i.ij.notab. i.ij.lib.*

In textu ibi,

Et entendons que lesdictes coustumes.

NOta ꝙ lex trahitur ad futura.l.leges & cõstitutiones.C.de legi.no.amplẽ Feli.in.c.fi.extra de cõsti. & qñ etiam non trahitur ad futura, vide Panor. in.c.ij. extra de cõsti.¶Et de materia vide Moder.in.l.iubemus C.de test.& vnã limitationem ad.l.leges.C. de legi. per Alex.consi.cj.in fi.aliam per eundẽ consi.vij.col.ij.in.ij. vol.†Et si lex trahat se ad præterita non comprehendit ea q̃ sunt decisa snia,transactione,solutione,vel præscriptione.Are.cõsi.ciiij.in vlti.col.nec ad ea de quibus pendet lis.Pau.de cast.consi.lxxxix.& consi.ccxliij.Alex.cõ si.lxxxv.& Barba.consi.lxxxvj.

In textu ibi,

Pour loix generales.

AN iste dux Burgũdiæ qui erat subditus regi maximẽ ratione ducatus queť tenebat a rege tanꝙ̃ primus ex paribus Frãciæ potuerit facere legem gñalẽ ex quo nõ erat sub imperio quo ad ducatũ potuerit facere leges derogantes iuri Romanorum sed non derogãtes ordinationibus regijs cum esset subditus illi,vt satis vř tenere Mat.de affli.in præfatiõe constitutionum regni Siciliæ in.ij.q.de regibus nõ est dubium ꝙ leges facere possunt:Deus eñ dedit ptãtem regi faciendi leges, vt in auť.vt in medio litis.post principium.& in auť.vt hi q oblig.perhibent perso.numerũ.in prin.quibus violatis aut non seruatis deus exterminat violantes: iuxta illud Hieremie.xxxj.si cessauerint leges istæ siue statuta coram me & semen Israel deficiet vt non sit coram me. Hec prosequitur Luc.de pen.in.l.j.in.ij.col.C.de superindicto.Mat.de affli.in consti.regni Siciliæ quæ incipit violentas.in.iij.col.

Hieremiæ. xxxi.cap. Si defecerint leges istæ corã me dicit dñs tũc & semẽ Israel deficiet vt nõ sit gens coram me cunctis diebus.

In textu ibi,

Et auec ce declarons.

HIC vř princeps cõfirmare priuilegia antiqua iam suis subditis cõcessa:& quid operetur hæc cõfirmatio,vide Bar.in.l.priuilegia.C.de sacrosan.ecc.Barba.& Feli.in.c.j.de cõsti.in.x.col.¶Et an p cõcessionem nouã priuilegijs videať derogatũ antiquo.vide Bar.i.l.fi.C.de p̃posi.agẽ.in rebus.& ibi ẽt p Iac.rebuffi & alios.lib.xij.

In textu ibi,

Et affin que nul quel quil soit.

A Quo tempore & quando lex incipiat ligare.vide in aut.vt factæ nouæ constitu.in prin.coll.v.c. nouerit.extra de sentē.excōica.tex.gl.& Panor.& Feli.in.c. ij.extra de consti.vbi amplè per eos:non insisto.Et si qs postea dicat ad se non peruenisse.vide gl.in.c.proposui sti.in gl.nō probatur.lxxxij.dist.& de simili modo vide in aut.vt de cætero commuta.eccle.in fi.sub his verbis, tua igitur beatitudo.colla.v.

In textu ibi,

Soient publiées.

Publicatum qd dicatur. 1 QVæro quid dicatur publicatum gl.in cle.eos.de se pul.in ver.publicari.dicit† q̄ licet actus fiat in loco publico aliq̄bus præsentibus: non tñ pro hoc dicit̄ actus publicatus sed si in actu interuenit multitudo:tūc diceret̄ actus publicatus & verbum publicatio importat vt fiat talis publicatio in actibus in quib⁹ populus loci cōuenit, puta in publica missa populosa vel in sermonibus, vel in nundinis, vel in auditorijs publicis,vel in alio actu p̄ populū frequētato & ex his & alijs multum singularibus dicit Geminia.in cōsi.suo lxxv.incip.in causa magistri Ioā.in.iij.col.q̄ publicatio prouisionis quæ debet fieri scd'm regulam cancellariæ, quę est.xxxiij.i ordine nō dr̄ facta:nec dicit̄ satisfactū illi regulæ,p̄ adeptionē possessionis etiā coram quatuor, testibus:q̄ est notādū.& in illa materia videas omnino Geminia. ibi q̄ etiam dicit q̄ nō sufficit q̄ illa publicatio fiat in ecclesia:cum debeat fieri in loco beneficij.

ET plene dixi de huiusmodi publicatione qñ dicat̄ in gl.cōcordatorū,in tit.de excōmunicatis nō vitādis,in verbo publicata post magistrum Cosmā Guymier in gl.pragmaticæ sanctiōis in loco hic ante allegato vbi dicitur q̄ non dicit̄ publicatum qñ iudex agit in banco suo coram duobus aut tribus testibus.

☞ ADDITIO. An de esse legis sit necessaria publicatio,vide Pet.bellugā in suo speculo principum.ti.de publicatione focorum.§. sciendum.nume.xv.*

In textu ibi,

Et pource aussi qu'il est uray semblable.

Cōsuet. debētalllegari & p̄poni. 1 VIdetur per istum tex.† q̄ licet hæ consuetudines habeāt vim legis:vt hic ante dictum est:& q̄ licet sit mandatum oībus iudicibus q̄ debeant illa facere obseruari:illas tñ istud est intelligendū si allegent̄ & proponātur:credo q̄ per istum textum debent allegari & proponi:& etiā exhiberi articulus seruiēs ad materiā exemplatus sub sigillo autentico cum subscriptione greffarij balliui ordinarij loci.¶ Iac.de sctō Geor.in.l.de quibus. col.iiij.ff.de legi.dicit,q̄ cōsuetudines nostre p̄bant̄ per aperturam libri:quia sunt redactæ in scriptis autoritate principis.

HIc posset disputari materia:an sit credendū exēplo & qūo exemplatio debeat fieri:qūo p̄bet.de quo per docto.in aut.si qs in aliquo.C.de eden.& p̄ Feli. in c.albericus.de testi.& in.c.fi.vbi plene de fide instru.

Cōsuet. proponēda in modū actionis personalis. 2 SEd qro† qūo cōsuetudo sit p̄ponēda in iudicio Ioā. an.& ibi doc.i.c.fi.extra de cōsue.dicit.q̄ est p̄ponēda in modū actionis p̄sonalis pone q̄ Titius debeat centum Sempronio:q̄ qdē Titius est obligatus & cum eo Mæuius fideiussor:nā licet de iure agere debeat actione personali ad centū contra Mæuiū primo faciendo conuenire reū principalem:tñ ex cōsuetudine nostra etiam actione p̄sonali poterit agere primò contra fideiussorē p̄ dictis centū eidē debitis,vt est tex.nr̄e cōsue.i ti.(des rētes vēdues a reachat).§.ij.ici.(le creācier.)et hoc casu cōpetit actio p̄sonalis.q̄ dr̄ cōdictio ex cōsuetudine nā de iure nō ē ita cautū q̄ ita agi possit:ergo debet agi ex cōsuetudine, scd'm doctrinā Bar.et doc.l.vni.ff.de cōdi.ex.l.

Realis. IN modum actionis realis poni pōt exemplū in consuetudinibus nostris in filio masculo remanente post mortem patris & matris contra sorores maritatas p̄ patrem & matrē quibus est cōstituta dos in vita eorum: aget enim tūc petitiōe hęreditatis q̄ est realis.l.sed & si lege ff.de peti.hære.quia mediante consuetudine nostra est hæres insolidū vt est tex.s̄.in.§.(femme mariée de pere & de mere.)in tit.(des succesions.)

Interdicta ex cōsuetu. POssent etiam p̄poni interdicta ex cōsuetudine, q̄a licet hęredi q̄ ad bona relicta p̄ defectum non transferat̄ possessio de iure.l.cum hęredes.ff.de acq.pos.tñ secus est de consuetudine nr̄a ex quo mortuus saisit viuū vt.s̄.dictū est in ti.(des succesions).§.j.Et iō hęres poterit intētare interdictū vti possidetis retinendæ vel aliud quodcunq̄ interdictum:vt dictū est.s̄.amplè in.d.§.j.

IN personalibus aūt qñ disponit cōsuetudo in speciē vel formam alicuius contractus,& agitur actione ex eo contractu recipiente formam a consuetudine aut nō & tunc agit̄ ex cōsuetudine:vt dictū est.s̄.ita dicit Alb. de rosa.in Rub.in.xvij.&.xviij.col.C.q̄ sit longa cōsue.

Officio iudicis. PEr iudicis offm̄ proponitur:qñ implorat̄,q̄ iudex faciat id q̄ debet facere ex cōsuetudine: nam hoīes (de poete)non possunt facere p̄curatorium sine licētia dñi:& si dñs refutauerit,debent recurrere ad principem vel eius officiarios implorādo offm̄ iudicis q̄ dat̄ ex consuetudine:vt est tex.s̄.in.§.(gens de poete.)in ti.(des forestz pasturages.)& est officium iudicis in hoc casu cū agitur contra partem,qd' pars scilicet contra q̄ tales hoīes volunt habere p̄cessum teneat̄ ad hoc. Sed petit̄ & p̄ponit̄ corā iudice,q̄ hoc faciat q̄ debet facere.¶ Et qūo differāt actio & iudicis offm̄ ponit do.meus Ias.in 3 §.oīm.in.x.&.xj.col.insti.de actio.vbi dicit† q̄ si iudex denegauerit ea q̄ sunt de officio suo facit iniuriā parti petēti.l.j.§.p̄mittit̄.& ibi Bar.ff.de aqua quoti.& æsti.in tm̄ q̄ pōt appellari.l.j.C.si sępius in itegr.resti.postu. idē do.meus Ias.in.§.pręterea.in.iij.&.iiij.col.insti. de actio.

Exceptiue. PEr modū exceptiōis, pone q̄ aliqs agit contra me, & petit vt desistā a quodā fundo per me possesso. p̄.xxx.annos.& vltra:ego oppono cōtra eum exceptionem p̄scriptionis.xxx.annorū ex cōsuetudine:dę qua in §.(de toutes choses prescriptibles.)q̄ est.§.penul.harum cōsuetudinū:& p̄dicta solum dixi cā exempli:in oībus pōt sic inferri:& aliquos modos ponit Albe.de rosa. in dicta rub.quę sit longa consue.in col.s̄.alleg.

Quęstio SEd quęrit Alberi.de rosa.in dicto loco, in.xviij.colum.an in libello sit opus exprimere: & hoc peto propter consuetudinem.& concludit vbi est certa & notoria,q̄ non sit opus in libello p̄ponere:cū idem sit ac si de lege quę est notoria:quę non debet proponi: cùm ergo hic sit notoria in hac patria:cū sit in scriptis redacta:vt ibi p̄ Alb.quem videas.¶ Crederem tamen bonum esse q̄ in iudicijs nō regalibus,scilicet in alijs q̄ in balliuatibus regijs,in q̄bus non fuerūt publicatæ q̄ p̄ponerentur

ponerent eo mō quo dictū est:& q̄ fieret exhibitio articuli per greffariū signati,& sigillati sigillo autentico:& vt dicit G.benedicti in sua repeti.c.Raynu.in verbo, & vxorem nomiue Adelasiam.nu.xl.de testamē.qñ sunt 3 notoriæ,puta quia legunt in auditorijs singulis annis, non debent extrahi à registro:sed debent allegari.

In textu ibi,

Nous uoulons que au uidimus de cestes.

Ecce ergo quomodo probat consuetudo per scripturam,licet non sit necessaria in consuetudine:& 4 hoc est:quia facta est autoritate publica.quod fieri potest,vt dicit Albe.de rosa.in dicta rubri.in.xix.col. ¶Et aduerte ad tria.primò an stetur sumpto,seu exēplari facto autoritate iudicis.vide in.l.publicati.C.de testa.c. fi.extrà de fide instru.per doc.in authē.si quis in aliquo. C.de edendo.& per Barto.in.l.prætor ait.§.prætor ait. ff.de edendo.

Secundò an signum notarij sit de necessitate apponendum:Barto.in.j.constitu.digestorū.&.l.prætor ait.§.si initium.ff.de eden. & doc.in.c.ij.de fide instru. dixi infrà allegando Cardi.consi.cxxxiij.

1 Tertiò q̄†notarius non potest mutare signum cōsuetū.in addi.ad Panor.in.c.ij.de fi.instru.Feli.in c.j.col.iiij.extrà de fide instru.†Et si vtat diuersis signis: 2 punit de falso,vt.s.in addi.posita in ti.(dés cōfiscatiōs) §.j.in gl.j.in fi.versi.quādoq; verò punit pœna mortis.

In textu ibi,

Signé d'aulcun de noz secretaires, ou greffiers.

1 An de† necessitate in instrumēto requirat signatura notarij,vide Feli.in.c.scripturam.col.v.extrà ☞ de fide instru.vbi dicit q̄ sic.¶Vide Bal.in.l.cōtractus. C.de fide instru.in.iij.col.& in.l.si quis.§.qd enim.ff.de edendo. Et dicit Bertrandi in consi.cxxxiij.in.ij.parte, q̄ fidem adhibere instrumēto sola sigilli apprehēsione est contra regulam:& fatuus est qui hoc facit. *

¶Sed secus in protocollo:nisi consuetndo aliud obtineat,vt in.c.cum.p.ibi Feliñ.extra de fide instru.vbi po 2 nit,an nota protocolli probet.†Et aduerte si duo notarij recipiant instrumentum ad quod:an sufficiet q̄ vnus illorum signet:dic q̄ non:vt tenet Albe.de Rosa.in.l.j. per illum tex.ff.de offi.procon.Guido pape deci.cxxij.

☞ADDITIO. Contrarium tamen dicit esse verum Guilelmus Benedicti in repetitione.c.Raynutius.in verbo,mortuo itaq; testatore, j.in fine.de testamentis. *

In textu ibi,

Nous auons faict mettre nostre Séel a ces presentes.

1 Nihil importat†sigillū opponere, nisi sigillans dicat se illud apposuisse.l.ad testium.§.si qs.& ibi Bar.ff.de testa.c.significauit.vbi moder.de appel.Inno. & doc.in.c.ij.de fide instru.Bal.in margarita in verb.si 2 gillum.†& si sigillo alieno fiat sigillatio,fiat exp̄ssa mētio q̄ sit alienū.Bal.in dicta marga.notant.doc.in.d.c. ij.ita dicit gl.pragmaticę sanctio.in fi.in ver.nostrum. Quantū ad primū adde Bar.& Alex.in.l.q̄ dotis.ff.solu.matri.¶De signo aūt notarij an sit de necessitate apponendum qm̄ de sigillo non est dubiū q̄ non est de necessitate apponendū,vide cardi.Zaba.in cōsi.cxxxiij.

3 ¶Aduerte†q̄ sigillum apponitur qñdoq; in signum consensus,qñdoq; in signum testimonij, quandoq; in signum autoritatem præstantis:qñq; in signum confirmationis:& iō semper debet exprimi,cuius est sigillum a quo apponitur:& propter quid apponatur. ita dicit Panor,in dicta.c.ij.de fide instru.& post eum Feli.& sic fieri solebat antiquitus:vt legitur in libro Hester. iij.& viij.a̾ti.¶Et de sigillo q̄ dicatur autenticū,vide.c.post 4 cessionem de proba. vbi sigillum epi est autenticum. &.xj.q.iij.c.iure.Item sigillum capituli. c.iij. de ꝓbatio. &.c.in nomine patris.in fi.lxxiij.dist.Et sigillum alicuius principis secularis,cui creditur de consuetudine. de fide instru.ca.cum dilectus.item argumento.xix.dist.c. 5 statuimus.&.ff.de custo.et exhibitio.reorū.l.diuus.†Et vt sit autēticum,debet apponere characteres & orbita, scd'm gl.& doctores in.c.inter dilectos.de fide instru.& Panor.in dicto.c.ij.de fide instru.ibi,quo ad primam.et ☞ facit.c.significauit.de appellatio.¶Vbi notatur q̄ sigillum approbat notarium q recipit instrumentū:& ideo bonū est q̄ in quolibet instrumēto apponat sigillū iudicis loci illius,aut principis,q̄ obseruat in loco vbi est notarius:qm̄ per hoc non poterit opponi q̄ notarius q signauit non erat notarius.& istud tenet Inno.in.c.ij.extra de fide instru.¶Aduerte quia vt dicit Mat. de affli. in consti.regni Siciliæ quæ incipit,literas.sigillum principis facit publicam fidem.& in constitutione qui literas.in.iij.lib.dicit q̄ sigillū est substātiale in literis regijs. Et etiā aduerte q̄ sigillare in aliquibus habet vim acquisitionis possessionis:vt dicit Bar.in.l.quæ dotis.in prin. ff.sol.mat.allegatus per Mat.de affli.in consti.regni Siciliæ quæ incipit,circa violētiarum.in.vij.col.dixi in Catalogo gloriæ mundi,in prima parte.in.xxxv.conclusi. quæ est in.xxxviij.consideratione illius prime partis. * ¶Vide Bald.in.l.si qua per calumniam.C. de episco.& clericis.& Guido pape quæstione.lxxv.&. ccccl xxxj. ¶Et de effectu sigilli adde q̄ dicit Io.Reminaldus in.l.pacta nouissima,in fi.C.de pac.vbi dicit q̄ qñ est appositū sigillum actus habetur pro p̄fecto & absoluto.Fractura tñ sigilli non vitiat instrumentum,si fuerit a principio publica manu confectum,cum debitis solennitatibus. Panor.in dicto.c.inter dilectos.nu.:.extra de fide instru.

Et qñ sigillo alieno q̄s possit sigillare:& an debeat fieri mentio quod sit alienum sigillum: & quod debeat esse de voluntate illius cuius est sigillum : ponit ample Feli.in.c.ij.extra de fide instru.

6 Et de sigillo apposito in priuilegio, vel in instrumento non confecto manu publica si est fractum inducit maximam præsumptionem falsitatis contra ipsum instrumentum vel priuilegium. Abbas & Felinus in.c.inter dilectos.extra de fide instrumen.

Et qñ sigillis creditur vide Abbatem in.c.q̄ sup his. extra de fide instru. Aduerte,quia ex decisione Bar. in.d.l.ad testiū.§.si qs ex testibus.ff.de test.vr̄ q̄ instrumenta antiqua deberent corruere in quibus nullę sunt subscriptiones notariorum,sed tm̄ sigilla dominorum cōtrahentium:& vidi plura instrumēta plurium dn̄orū cōtrahentium et dantiū hæreditagia suarū seignoriarū subditis,aut alijs in quibus nulla sunt signa notariorū, sed solū sunt sigilla dn̄orum contrahentiū,nunquid aūt

tt ij

Marginalia (left): ria nos- nda. — Notari⁹ [...]rians [...]gnum. — Signum notarij necessa- rium. — Mentio de sigilli appositiōe fienda.

Marginalia (right): Et à quo et ꝓpter qd apponatur. — Sigilla autentica.

7 talia inſtrumenta probent, cogita. Aduerte tñ† ꝗa ſigillum principis habetur loco plene ſolennitatis, vt dicit Bal. in cõſilijs ſuis vltimis additis poſt vltimum volumen, ꝙ eſt conſilium. viij. incipiens, tenor quarundam literarum. ¶ Aduerte etiam, quia ſigilli appoſitio operatur vim conſenſus & approbationis. Bar. in l. in fraudem. §. j. ff. de teſta. militis & Bal. in tit. de pace conſtantiæ. c. j. in. iij. col. Et vide additionem ad deciſionẽ capellæ Tholoſanæ. xxiiij. gl. in. l. ij. C. de rebus alie. non aliñã. quam Iac. de ſancto Geor. in. l. ſi eum ſeruum. ff. ſi certũ peta. allegat. & in. l. admonendi. ff. de iureiur.

Quando requirat ſigillum principis.

8 LIcet enim hic princeps dixerit ſigillum ſuum eſſe apponendum, non tamen fuit neceſſarium † quia ſigillum principis non eſt neceſſarium in apertione legis. Bal. in. l. imperialis. C. de pace conſtan. niſi conſuetudo haberet ꝙ literis principis non crederetur, niſi ſigillatis, quia conſuetudo in iſtis attenditur. c. cum dilectus. de conſuetudine doc. in. d. c. ij. de fide inſtru. Spec. in tit.
9 de probatio. §. videndum. & ſatis ex hoc notatur† ꝙ literis regijs in Gallia non creditur niſi ſint ſigillatæ cum ita ſe habeat conſuetudo: nam alias niſi ita eſſet conſuetudo, non eſſet expreſſè cancellarius Franciæ deputatus & ordinatus ad ſigillandum literas regias, habens poteſtatem cancellandi quæ ſibi videbuntur non iuri conſona, ex quo etiam habemus maximè in Burgundia ex priuilegio Regis cancellariam olim datã: virtute cuius obligati ſub illo ſigillo poſſunt cogi realiter, nõ obſtañ. oppoſitione. & ſic obligationes & inſtrumenta recepta ſub dicto ſigillo habent executionem paratam, quę poſſunt dici inſtrumenta guarẽtigiata: & in illis requiritur ſigillum, & eſt neceſſariæ apponendum: cùm ita ſe habeat conſuetudo. Et iõ Chriſtianiſsimus, Rex Karolus cognoſcens dictum ſigillũ cancellariæ contractuũ Burgũdiæ eſſe magnæ efficacię & autoritatis, voluit & mandauit dominis de parlamento Pariſieñ. & etiam in priuilegium conceſsit duci Burgundiæ eius auunculo, anno dñi. M. ccclxxxiij. ꝙ obligationes receptæ ſub dicto ſigillo mitterentur executioni contra debitores, non obſtante oppoſitiõe. Et adhuc hodie chriſtianiſsimus Rex Franciæ Ludouicus. xij. nobis Burgundis iſtud priuilegiũ reſeruauit & intertenuit, ita ꝙ habemus in pluribus locis iudices huiuſmodi cancellariæ qui tantummodo de priuilegijs huius ſigilli cognoſcunt.

¶ FINIS.

CEST lordonnance de ce que lon a acouſtumé de payer des lettres receuës ſoubz les ſeaulx de la court de la chancellerie de mõſeigneur le duc de Bourgongne au ſiege de Beaune.

Et premierement.

La lettre du petit ſeel pour le droict de monſeigneur ſix deniers: pour le droict du tabellion trois deniers, & le coadiuteur. xj. deniers. ainſi pour tout, uingt deniers tournoys.

La lettre de trois francs iuſques a. xiij. francs excluz pour les deux droict, deux ſolz ſix deniers tournoys, dont monſeigneur prent dixſept deniers tournoys, et le tabellion le demourãt, & le coadiuteur uingt deniers tournoys: ainſi pour tout deux gros ung denier.

La lettre de. xiij. francs iuſques a. xx. francs excluz, trois ſolz pour les deux droictz, dont monſeigneur prent de tant de francs tant de deniers, enſemble. v. deniers pour le regiſtre: et le tabellion prent le reſidu: & le coadiuteur. xx. deniers. ainſi pour tout. xj. blans ung denier tournoys.

La lettre de. xx. francs iuſques a. xxv. francs excluz. iij. ſolz ſix deniers tournois, dont monſeigneur prent comme deſſus. Et pour le coadiuteur. xxv. deniers tournois. ainſi pour tout, xij. blans ung denier tournoys.

La lettre de. xxv. iuſques a. xxx. francs excluz. iiij. ſolz ſix deniers tournois, dont monſeigneur prent comme deſſus: pour le coadiuteur. xxx. deniers tournoys. ainſi pour tout. iiij. gros. iiij. deniers tournoys.

La lettre de. xxx. francs iuſques a. xxxv. francs excluz, cinq ſolz ſix deniers tournois, dont monſeigneur prent cõme deſſus. Et pour le coadiuteur trẽteſix deniers tournoys. ainſi pour tout. v. gros deux deniers tournoys.

La lettre de. xxxv. francs iuſques a. xl. francs excluz. vj. ſolz. vj. deniers tournois: dont monſeigneur prent comme deſſus. Et pour le coadiuteur. xlij. deniers tourñ. ainſi pour tout. vj. gros.

La lettre de. xl. frãcs iuſques a. l. excluz ſept ſolz. vj. deniers tournois, dont mõſeigneur prent cõme deſſus. Et le coadiuteur xliiij. deniers tournois, ainſi pour tout ſix gros. xiiij. deniers tournoys.

La lettre de. l. frãcs iuſques a. lx. francs excluz. viij. ſolz. vj. deniers tournois, dont monſeigneur prent comme deſſus. Et le

coadiuteur. xliiij. deniers tournois : ainsi pour tout . vij . gros . xvj . deniers tournoys.

La lettre de.lx.francs iusques a.lxx. exduz . ix. solz. vj. deniers tournoys : dont mōseigneur prent cōme dessus: & pour le coadiuteur. xlv. deniers tourñ. ainsi pour tout.viij.gros ung denier moins.

La lettre de.lxx.francs iusques a. lxxx. exduz.x.solz. vj. deniers tournoys : dont monseigneur prent cōme dessus: & pour le coadiuteur .l. deniers tournoys : ainsi pour tout,huit gros . xvj . deniers tournoys.

La lettre de octante iusques a nonante frãcs exduz, dix solz six deniers tournois, dont monseigneur prent cōme dessus : & le coadiuteur.lv.deniers tourñ.ainsi pour tout.ix.gros.xiij.deniers tournoys.

La lettre de nonante francs iusques a cent exduz. douze solz six deniers tourñ. dont monseigneur prent cōme dessus : & le coadiuteur.lv.deniers tourñ.ainsi pour tout.x.gros trois deniers tournoys.

La lettre de cent francs iusques a cent & ung exduz. xiiij. solz six deniers tournoys:dont mondict seigneur prent cōme dessus:& le coadiuteur.lv. deniers tourñ. ainsi pour tout.xj.gros sept deniers tournoys.

La lettre de.cxx.francs mōte a.xv. solz v.deniers tourñ.dont monseigneur prent dix solz.v.deniers tournoys pour le registre:le tabellion prent le demourant : & pour le coadiuteur.lv.deniers:ainsi pour tout ung franc.

La lettre de commandise d'ung uarlet quãt l'on luy administre uiure & chaussure seulemēt, se mect au Séel pour .iij.frãcs: & quant l'on luy administre tout, quatre frans par an:& y mect l'on l'argent qu'il donne,ou que lon luy donne.

La lettre de retenue de uigne a uin, pour chascun iournal par an,trois muys ne du pire, ne du meilleur , se tauxe ainsi le ble selon l'annee.

Lettre de procuration au causes ou il a plusieurs constituans,le premier est compté pour deulx solz six deniers pour lesdictz droictz:dont mōdict seigneur prēt xvij.deniers tourñ.comme dessus,& pour chascun constituant ensuyuant mondict seigneur prent douze deniers comme dessus,& non plus.

En la lettre de retenuē de bestes,l'on ne compte point fruitage ne maison.

La brebis est comptée pour troys gros.

Le franc de cense perpetuelle est compté pour dix francs , & a uie pour cinq francs.

La queuē de uin de cense perpetuelle pour trente francs,et le muy pour quinze francs, & qui l'acheteroit plus , l'on prendra le droict au pris de l'achapt.

L'instrument est compté pour .ij. solz six deniers , ou mondict seigneur prent comme dessus.

Les compromis pour autant s'il n'y a peine.

Les lettres de donations en eschange, & de partage se doibuent euacuer par le serment des parties:testamēt se doibt tauxer par monseigneur le gouuerneur, & a son absence par ses lieutenans.

☞ *In textu ibi,*

L'on a accoustume de payer.

QVis debeat soluere mercedem notario de instrumento recepto, vide Matthæum in constitutione regni Siciliæ quę incipit, baiulos omnes. in. ix. notabili: vbi ponit multa de materia notariorum quæ sunt multum practicabilia, vbi dicit etiam q̃ .xij. requiruntur ad esse publici instrumenti: & ibi etiam ponit q̃ requiruntur ad hoc vt not. & protocollum notarij mortui ponatur in publicam formam seu reassumat̃, aut grossetur. & ibi vide amplè in. xiiij. nota. Et in. xj. nota. in. viij. q. quærit: an notarius laicus posit conficere instrumentum super re spūali & ecclesiastica, & sic super matrimonio contracto per verba de pręsenti. *

In textu ibi,

Soubz les seaulx de la court de la chancellerie.

QVæritur, quale sit huiusmodi officium cãcellarię. Aduerte, quia in Gallia vnam solam habemus cancellariã, quę dependet ab officio & ptãte

Cãcellarius vñ dictus.

1 dñi cancellarij Franciæ, † qui dicitur cancellarius: à cancellando, quia rescripta & priuilegia sigillo regio muniẽda (q̃ apud se est) priusq̃ eo muniantur, corrigit, & cancellat. vnde politianus in prologo.

Hic est qui leges regum cancellat iniquas,
Et mandata pij principis æqua facit.
Si quid obest populo, vel legibus est inimicum,
Quicquid obest per eum desinit esse nocens.

¶Et ita dicit Luc. de pen. in. l. neminem. C. de decu. lib. x.

Eius dignitas.

2 vbi alio mõ dicit quis sit cancellarius. † Et talis est, scd'a persona Galliæ quo ad iurisdictiõis administrationem, & sub se habet multos, qui ꝓprie: dici põt legati. vt est gubernator cancellariẽ in Burgundia: nunc tẽpore quo competit xp̃ianissimo Regi: sed tẽpore quo duces Burgundiæ tenebant ducatum, erat gubernator cãcellariæ officiarius ducis. cum istud priuilegium cancellariatus in Burgundia fuit concessum in priuilegium duci Burgundiæ per Regem Franciæ: dixi. s. proximè in glos. fi. versi. licet enim.

DE ꝓtãte cuius cancellarij, & quibus honoribus sit honorandus, & sit maior cõnestabili, & etiam de ꝓtãte gubernatoris cãcellariæ cõtractuum Burgũdię, et suorũ locũtenentium in q̃buscunq; locis huius patriæ, dixi ample in tractatu meo gloriæ, laudis & honoris huius seculi, in quarta parte in. xj. xij. & . xxx. considerationibus illius tertiæ partis.

ET isti legati qui habent officia cãcellariatus in alijs locis Franciæ q̃ in Burgundia: vt est Parisijs, Tholosæ, Burdegal. Grationopoli, Rhotomagi, Aurelateñ. in Prouincia, & Diuione, in locis vbi sunt parlamenta pro xp̃ianissimo Rege modò sunt legati, & quodammõ delegati ab ipso dño cancellario, & tales nõ solent dare seu concedere nisi literas & rescripta iustitię, & nõ priuilegij, immunitatũ, exemptionum, seu gratiarum, imò etiam licet soleant aliq̃n dare rescripta cum cl'a nõ obstante: videret̃ q̃ nõ possunt, per ea q̃ notat do. meꝰ Ias. in. l. nemo põt facere. ff. de lega. primo. ¶Et aduerte etiã, q̃ multa sunt quæ põt ipse princeps solus: de q̃bus supra dixi tit. (Des iustices). §. v. in glo. (s'il n'a grace) q̃ non põt concedere cancellarius solus etiã cum consilio Regis: q̃a in his requirit̃ q̃ ipsemet princeps & rex concedat: & q̃ ponatur in literis. (Par le Roy vous present) quia ista verba important q̃ Rex ipse concessit cũ consilio cancellarij. & ita obseruatur in Francia: & q̃n̄ magnum consiliũ, aut etiam ipse dñs cancellarius etiã sine consilio expedit aut concedit tm̃ de par le Roy a la relation du conseil.) Et omnes aliæ cancellariæ vtuntur hoc modo in expediendo literas regias.

HIC posset ample tractari materia gabellarum: sed ne transportare videar dicta aliorũ ponam hic tantum necessaria & remissiue: & hanc materiam expediendo, quæro de duodecim quæstionibus tantum.

Clerici ligant his ordinatióibus.

1 PRima erit gñalis. † videlicet nunquid omnia supra dicta ligent contractus clericorũ, Vide do. Alex. in consi. suo. ccx. inci. Põderatis his oĩbus. & in consil. ccxj. inci. Visa facti narratiõe. in. ij. vol. Et vltra omnes adde rõnem inconuincibilem in Gallia, per quam dicendum q̃ contractus clericorũ ligantur his ordinationibus: q̃a de iure canonico statuta & ordinationes xp̃ianissimi Regis etiam super bonis clericorũ sunt seruanda. Tex. est. & ibi Bal. i. c. cũ venissent. de eo qui mittitur in possessionem cã rei seruandæ. & istud priuilegium datũ est duci Burgundiæ ꝑ christianissimum Regem in priuilegium vt dictum est: igitur &c.

Clerici non possunt conducere gabellas.

2 SEcunda quęstio † erit an clerici possint istas gabellas conducere Conclusiue dic q̃ non. Ita tenet per multa Bertachinus de Firmo in tractatu gabellarũ in. iij. parte. in. j. col. per tex. in aut. de sanctissi. epi. §. aliũ. colla. ix. & nota. in. c. j. de obligatis ad rõ. & in. c. j. de postu. immò non possunt fideiubere pro laicis conducentibus gabellas. dicto. §. alium. & ibi Ang.

Gabella an soluat de cõtractu nullo

3 TErtia quæstio † erit, an de contractu nullo soluatur gabella: Dic q̃ non. Ita tenent Bal. & Sali. in. l. ij. C. de eunuchis. & Bal. in. l. non dubium. C. de legi. Bertachinus de Firmo in tractatu gabellarum, in tertia parte octaue partis. in. xv. q̃õne. do. meus Ias. i. l. iij. §. nerua filiꝰ. ff. de acqui. pos. in. iij. not. Faciunt infinita que dicuntur per illam regulam, q̃ nullum est, nullum, põt producere effectum. de qua in. d. l. non dubium. & per do. meũ Ias. in. l. ij. §. q̃ si in patris. in vj. colũ. ff. soluto matrimo. per Feli. in. c. ex tenore. in tertia, quarta, & quinta col. de rescriptis.

An de distractu.

4 QVarta quæstio † erit, an gabella sit soluenda de distractu sicut de contractu, In hoc dic, q̃ si statim & incontinenti fiat anteq̃ ad extraneos actus diuertatur, q̃ non. Ang. & Ale. de imo. in. l. iurisgentiũ. §. adeo. ff. de pac. vel q̃n ex solis verbis fit distractus, & solo consensu contrario: scd'm Bar. in. l. ab emptiõe. ff. de pac. secus si pro primo contractu fuit facta traditio rei: nam si contractus rescindat̃. fieri debet rei retraditio: & dicitur nouus cõtractus, ꝓ quo debet solui noua gabella. scd'm Ang. & alios in. d. l. ab emp. & per plures allegatos ꝑ Bertachinũ in suo tractatu de gabellis. in tertia parte octauæ partis principalis. in. xiiij. quæstione.

An in refectione instri.

5 QVinta quæstio † erit. Si soluat̃ certa gabella in cõfectione instrumenti, an in eius refectiõe debeat solui: pone casum: celebratus est cõtractus inter partes, qui anteq̃ publicet̃ combustũ est ꝓtocollũ: partes vero illud iterum reficiunt ne cõtractus pereat: quæritur, an si de primo rogatu soluta fuerit gabella debet iterum solui pro eodem refecto, dic q̃ non q̃a sufficit semel esse solutum. argumento. l. fideicõmissa. §. si sit. ff. de lega. iij. & . l. quoties. ff. de publi. & ita ꝑ plures rõnes tenet Bertachinus de Firmo in tractatu de gabellis. in quinta parte principali. in. vj. q. & do. meus Ias. in. l. ius aũt ciuile. ff. de iusti. & iure. ¶Et aduerte: quia vt dicit idẽ Bertachinus in dicto tractatu, in quinta parte, in. j. quæstione, & in sexta,

Refectio instri deperditi quõ fienda.

6 † q̃n instrumentum est perditum, sed extat protocollum: notarius cogitur aliud in protocollo reficere: sed tñ est citanda pars in huiusmodi refectione, & q̃ probata perditione sit locus refectioni, facit textus in. l. qui res. §. aream. ff. de solutionibus. & . ff. de administratione tutorum. l. chirographis. in principio.

Amissio ꝓtocolli quõ probanda.

7 † quæ amissio protocolli probatur iuramento partis, vt seruat vsus: vt in Speculatore de instrumento edicto. §. postquam. versiculo, vbi vide etiam glos. in capit. cum olim. (Le premier) de priuilegijs. & Felinus in capitu. sicut, in principio. de re iudicata. Alexander in consilio. lviij. in vltima columna, in primo volumine. vide quæ in proposito dicit Bartolus in consilio suo. lxvij. incipiente, satis dubiæ. à quo Bertachinus accepit sua motiua in dicto tractatu. ¶Decisio Tholosana. cccc. xvij. *

Et ad

B ¶†Et aduerte etiam, quia renouatᵉ instrumentũ ꝑpter eius antiquitatẽ & ferè cõsumptionem: vt est gl. in auth. de hære. & falci. in. §. j. in verbo reperire. de qua do. meᵍ Iason in. l. iij. in. ix. col. C. de iure emphyte. & Feli. in. c. accedens. le. j. in. ij. col. extrà vt lite non cõtest. Et quõ protollum perditũ debet reintegrari, & quõ amissio possit iuramẽto probari, vide Bertachinum ibi plura allegantem in prædicta. vj. q. ¶Et de perditiõe instrumẽti quomodo probetur: vide Bar. & alios in. l. si quis ex argentarijs. §. qui verò. ff. de eden. Felin. in. c. sicut. de re iudica. et adde ꝙ quãdo fit renouatio huiusmodi, sunt citandi illi quorũ interest. ita tenet Card. consi. lxxiiij. incipien. Titiᵍ nũc sunt. plenè per Feli. in. c. cũ. P. tabellio. in. ij. col. ibi contrariũ tenent, extrà de fide instrumen.

ADDITIO. Vide in hoc quæ dicit Matth. de Afflic. in constitu. regni Siciliæ, quæ incipit, baiulos oẽs. in. xij. & xiij. nota. vbi ponit quõ probat protocollum, & quõ sit in publicã formã redigendũ. Et quõ notarius redigens in publicã formã post mortẽ notarij qui recepit, non põt extendere eius imbreuiaturã. Et in glo. iiij. in. iiij. q. Quærit, an illa solẽnitas q̃ requiritᵉ in conficiẽdo requiratᵉ in reficiẽdo. Et ad hoc aduerte ꝙ si notarius q recepit instrumentũ, nõ fecerit protocollũ, nec illud in suo ꝑtocollo redegerit, tenetᵉ parti ad interesse, & punitᵉ etiã pena extraordinaria. Et dic idẽ si amiserit instrm, aut protocolũ, vt tenet Matth. de afflic, in dicta cõstitutione, in glo. vj. in fi. vbi etiã ponit qd debeat cõtinere ꝑtocollũ. Et an instrumẽtum p̃sentatũ in actis si non reperiatᵉ originale ꝓbet, vide Matthæum de Afflictis in cõstitutione quæ incipit, eo idem nobis. in glo. iij. & quõ debeat fieri præsentatio in actis, vide ibidem. in. ix. notabili. *

Quidᵍ de vno instrõ in pluribᵍ chartis scripto.

Sexta quæstio†erit an ex vno testamento scripto in pluribus chartis sit soluẽda gabella de singulis: an verò tm̃ sit soluenda vna gabella. Bart. in. l. j. in fi. principij. ff. de testa. dicit ꝙ si statutum dicat ꝙ de quolibet testamento soluatᵉ gabella, ꝙ si mille instrumẽta scriberentᵉ super vno instrumẽto, nõ soluereᵉ nisi vna gabella: si verò statutũ dicat, ꝙ de quolibet instrumento soluatᵉ gabella: tunc si ex vno testamẽto fierẽt mille scripturæ, de qualibet soluetur gabella, quia tot sunt instrumẽta, quot sunt corpora. l. ij. §. si plura. ff. quẽadmo. test. aperiã. Sed hoc dictũ non videtᵉ ꝓcedere: quia, dato ꝙ essent duo instrumẽta q̃ tendũt ad vnũ & eundẽ effectum: & ideo iudicantᵉ pro vno quò ad gabelle solutionẽ scd'm Bal. notabiliter declarantẽ in. l. cũ patrẽ. C. de iure dotiũ in fi. & hoc tenet Bart. in. l. si. §. quoties. ff.

10 de publica. vbi dicit†ꝙ si est soluta gabella de pacto, de vẽdẽdo, nõ debet solui postea de cõtractu vẽditionis. dicã infrà. ¶Pro ista cõclusione facit optimè tex. in. l. j. §. si qs in duobᵍ. in. ij. responso. ff. de bono. possess. scd'm tabulas. vbi probatᵉ ꝙ duæ institutiones factæ in diuersis tabulis, eodẽ tempore: quia tẽdũt ad eundẽ effectũ, id est ad vnum testamentũ, c̃quis sint reuera dispositiones diuersæ: tamẽ quo ad effectũ iuris habentᵉ pro vna. ꝑdicta sunt tñ reducenda ad practicã, scd'm ordinationem q̃ dicit ꝙ est soluẽda gabella de qualibet litera: & hoc casu si de vno testamẽto fierent mille literæ, credo ꝙ mille soluerentᵉ gabellę, & hoc etiã facit, quia q̃libet lr̃a est tabellionãda, & sic approbãda. Et qa põt testm̃ multa & diuersa cõtinere, ordinatũ fuit ꝙ taxaretᵉ testamentũ arbitrio iudicis: vt in articulo fi. & hoc casu credo ꝙ iudex posset taxare etiã ꝙ de plibᵍ lr̃is nõ soluere tur nisi tale qd. Cõis tamẽ obseruãtia etiam apud nos est, ꝙ de qualibet lr̃a soluatᵉ gabella, etiã si sit sup vno cõtractu. Et ideo nõ est ampliᵍ disputandũ, an duæ gabellæ sint soluendæ de vẽditione vnica pluriũ rerũ: & quot de vẽditione & de renũtiatione, quot de ꝓprietate & vsufructu, quot de vẽditiõe & concessione sint soluẽdæ, quia quo ad nos istud est clarũ: cum si de prædictis non fiat nisi vna lr̃a, nõ debet solui nisi vna gabella: si verò plures literę fiant, debent solui plures gabelle, sed de iure quid dicendum sit, vide Bertachi. in tractatu suo de gabellis in quinta parte principali. in xij. xiij. xv. & xvj. q. illius partis.

Gabella an possit exigi de dote.

11 Septima quæstio est, †an valeat statutũ per qd' disponitᵉ ꝙ de dote soluatᵉ gabella. Lapus allegatione sua. ccxxvij. incip. quæro pone ꝙ procurator, videtᵉ tenere ꝙ nõ: sed tñ videmᵍ ꝙ contrariũ obseruatᵉ: quia etiã de cõtractu matrimonij, & de dote soluitur gabella: imò qd' plus est tabellionarij nostri volunt cogere & cogunt de facto maritũ ad capiendum duas literas, & sic ad soluendum duas gabellas: ex quo (vt dicunt) sunt duę promissiones & obligationes ex ꝑte vtriusq;, qd' tñ fieri nõ deberet, maximè ĩ cõtractu matrimonij: & põderãdũ est maximè ꝙ in his ordinãtijs sup hmõi sigillo nõ fit mẽtio de cõtractu matrimonij, nec de dote, ex quo videtᵉ relinquere dispositioni iuris cõmunis.

Gabella quo loco soluẽda.

12 Octaua q̃stio†quia dicitᵉ hic añ in his ordinationibᵍ, ꝙ de retẽtione aĩaliũ, quæ dicitᵉ datio ad soccidam solui etiã debet gabella: an sit verũ etiã si animalia sint extra ducatũ Burgũdię, & in loco vbi nõ soluitᵉ talis gabella, & fiat cõtractus in dicto ducatu: & idẽ in oĩbus cõtractibᵍ qui fiunt in ducatu, si res sit alibi sita, in quo loco debeat solui gabella: dicendũ videtᵉ ꝙ debet solui ĩ loco vbi res est sita: cũ collecta ibi debeat solui, scd'm Bar. in. l. j. §. forma. ff. de censibus. & in. l. j. in. v. col. C. de mulie. & in quo loco. lib. x. Bal. enim videtur

Quòd loco con tractus.

13 tenere contrariũ in. l. j. ff. de contrahen. emption. †vbi dicit ꝙ quò ad solutionẽ gabellæ locus cõtractus inspicitur. ¶Tu autẽ dic ꝙ in casu nostro debet solui gabella vbi celebratᵉ contractus, & non locus vbi perficitur instrumẽtum, licet hic videatur haberi respectus ad scripturã tm̃, & sic ad instrm. & hoc est, quia vt dicit Bal. in. l. exigere dotẽ. in. iij. lectu. ff. de iudicijs. ex sola instrumenti cõfectiõe partes nõ sortiuntᵉ forũ. Et dicit Bal. in l. vniuersa. in fi. C. de precibus impera. offeren. ꝙ pro solutione gabellę debet inspici locus celebrati contractᵍ, non locus rememorati contractus: quę rememoratio fit per instrumẽti confectionem, de eo qd' alibi fuit inter partes conuentũ. ista dicit Bertachi. de Firmo in suo tractatu de gabellis, in sexta parte principali.

Contractus & instrumẽtum quõ differat.

14 Et aduertendũ est ad id qd' ibi dicit†ꝙ differũt cõtractus & instrumentũ: qa contractᵍ est partiũ, sed instrumentũ est notarij: id est, contractᵍ est ipsa intẽtio seu cõuẽtio partiũ: sed instrumẽtũ est ipsa scriptura, quã notariᵍ facit cõtinẽs cõuẽtionẽ partiũ, scd'm Bar. in. l. si quis legatũ. ff. de falsis. & sunt adeò diuersa, ꝙ falsitas instrumẽti nõ arguit falsitatẽ cõtractᵍ: quia põt esse instrumentũ falsum, & cõtractᵍ verᵍ, scd'm Bal. in. l. alia. C. de his qui. vt indig. licet ipsemet. Bal. cõtrariũ tenuerit in sua margarita, in verbo, notarius. versiculo. viij.

Casus.

¶Nũc est casus ĩ facto de quodã, qui falsificauit quasdam literas clericatus, illas expediẽdo, cùm re vera de

his non fuisset rogat⁹,imò alius.ꝓbatur tñ ꝙ talis fuit factus clericus illo die:an per hoc debeat excusari,& talis prbatio debeat ꝓdesse notario,& parti ꝓducẽti, cũ sit tm̃ facta ad instantiã notarij volentis se purgare de dicta falsitate.& est casus in suprema curia parlamenti Burgundię,in materia possessoria bñficiali:in qua per ordinationes regias iudicat̃ super titulis sic fieri posit: nec anteà admittit̃ probatio p testes ꝗ̃ fuerit adiudicata prouisio,q̃ nõ est hoc casu:igit̃ videtur per ordinationes nr̃as regias sublata ꝓbatio per testes ante hmõi adiudicationẽ prouisionis,ex quo videt̃ dicendũ,ꝙ talis probatio in p̃dicta materia possessoria ante adiudicationem prouisionis nõ debeat prodesse parti producenti p̃dictas literas clericatus falsas,& cũ constet de falsitate illarũ,ꝙ non debent eidẽ prodesse in vim instrumenti, & ideo nec in vim ꝓbationis per testes, nec in vim probatiõis p instrumentũ,põt se iuuare pars producens:cũ si bene videatur oẽs doc.tam Bal.in.d.l.alia. ꝗ̃ etiã do.meus Ias.in.l.seruum filij.§.eũ qui chirographum.ff.de lega.j.quãdo dicunt ꝙ etiam annullato instrumento põt admitti probatio per testes intelligi debent:& intelligunt,nisi essem⁹ in casu vbi ꝓbatio p testes esset reprobata:vt hoc casu in materia possessoria bñficiali ante adiudicationẽ prouisionis. ¶Itẽ & si ista ꝓbatio nunc admitteret̃,ita vt pti prodesset ante adiudicationẽ prouisiõis,cõsequeret̃ cõmodum ex suo dolo,ex sua falsitate,& ex suo delicto:qđ non est dicendũ cũ dolus & fraus nemini patrocinari debent.Cy.in.l.si in fraudẽ.C.de lega. ¶Item qđ plus est,daret̃ occasio multis delinquẽdi:cũ si viderent se non posse cõmodè habere suas literas clericat⁹, & esse in periculo pdendi prouisionẽ,non dubitaret̃ fabricari facere falsas literas clericatus,vt postmodũ admitterent̃ per indirectũ ad probationẽ clericat⁹ per testes,qui aliàs nõ fuissent admissi.& sic vñ iura nasci debent,nasceret̃ occasio delinquẽdi:qđ fieri nõ debet.l.meminerint.C.vñ vi.& hoc casu fieret fraus legi nostræ volenti prouisiones adiudicari debere in materia bñficiali super titulis añꝗ̃ deueniat̃ ad probationẽ p testes:qđ non est pmittendũ, secundũ Bald.in.l.j.C.si qd in fraudẽ patroni,cũ ex dolo fraude & delicto ptis esset casus dabilis,vbi p̃dicta ordinatio non obseruaret̃,imò ei⁹ effect⁹ tolleret̃:qđ nõ est dicẽdũ: igit̃.imò qđ pl⁹ est ꝓpter falsitatẽ deberet perdere cãm:vt est tex.in.c.olim.extrà de rescriptis.& etiã secundũ Feli.in.c.venerabilis.extrà de exceptionibus.

☞ADDITIO. Vide Matth.de Afflic.in cõstitu. regni Sicilię q̃ incipit,falsitatẽ.in fine.in.ij.lib. * ¶†Et sic producẽs falsum instrumentum,& vtẽs illo:cũ cõmittat falsum,& sit falsarius: debet cũ hoc puniri vt falsari⁹.l.j.in fi.ff.ad.l.corne.de falsis.notatur in.l.si vtens.& in.l.si falsos.C.de falsis.practica Ferrarieñ.in forma libelli quo agitur & rescindatur in glo.procurauit & sollicitauit & dolosæ vsus fuit.

Instr̃m falsum ꝓducẽtis pœna.

☞ADDITIO. Vide de materia producẽtis falsum instrumentũ,qđ non fecit, Matth.de Affli. in constitu.regni Sicilię quę incip.qui falso instrumento.in.ij.lib.vbi dicit ꝙ potest cogi per iudicem ad declarandum si velit eo vti. *

16 IMò quicquid sit, adhuc tenet Bal.in sua Margarita, in verbo,notari⁹.versic.viij.†ꝙ si instrumentũ fuerit falsum,ꝙ etiã contract⁹ debet talis reputari.& hoc casu etiã si contenta in eo sint vera,nõ ꝓdest,& nobilis ac sapiẽs vir magister Iacob⁹ le brail,cõsiliarius in parlamento Parisiensi,qui alias fuit p̃ceptor meus,& quẽ audiui legentẽ Pictauis,allegando Bal.in dicto loco dixit mihi fuisse ita iudicatũ anno pręcedẽti in parlamento Parisiẽsi cõtra quendã,qui fuit punitus de falso,declaratum instrumentũ falsum,punitus notari⁹, & priuatus officio tabellionat⁹:et fuit pars producẽs tale instrumentũ priuata illa instãtia:licet fuisset ꝓbatum per octo testes,ꝙ cõtenta in instrumẽto erant vera:& hoc,

17 quia vt ꝓbatũ fuit,notarius nõ fuerat rogat⁹:†quo casu indubitãter si expediat instrumentũ qđ nõ recepit, dicitur falsari⁹.Alex.in cõsi.quinquagesimo.in.ij.col.in iij.vol.& ideo etiã venit puniẽdus de falso.nec ꝓdest eidem talis ꝓbatio,ꝙ contẽta in eo sunt vera:ex quo cõstat ꝙ non fuit rogat⁹.de eo dixi amplissimè in quodã consilio qđ feci in quo multi se subscripserũt. ¶In contrariũ tamen videt̃ facere qđ dicit Io.Fabri in.l.queꝗ̃. C.de his qui sibi ascribunt in testamento.vbi dicit,ꝙ si quis prætendat instrumentũ in quo contineatur rem ad ipsum pertinere ex aliqua causa quæ falsa sit: quod non pręsumitur dolus,si ex alia vera ad eum pertineat.

☞ADDITIO. Quia hìc antẽ fit mentio de re probãdo instrumentum ꝓpter falsitatẽ. Aduerte ꝙ vbi est vnus testis pro instrumento notariorũ,per hoc duo testes contrarij non probant illud falsum:vt dicit Hippolytus de Marsilijs singulari suo.lxj.incipiente,dictum seu testimonium. *

18 NOna q̃stio†erit:nunqd stantib⁹ his ordinationibus debeat solui gabella de apodissa: videtur ꝙ sic:quia dicit̃ esse litera:& ordinationes nr̃æ loquuntur sub hoc verbo (lettres)& etiã q̃a de iure cõmuni cõprehendit̃ appellatione instrumentorũ,ex quo causam & veritatẽ instruit.l.j.ff.de fide instru.& ita dicunt Bar.&

19 Bal.in.l.j.in.ij.col.C.de fide instru.†vbi dicit verũ, nisi probet̃ ꝙ de cõmuni vsu loquẽdi non veniat apodissa vel apocha sub vocabulo instrumentorũ:qđ nota. & ita dicit Bertachi.in tract.de gabellis.in tertia parte octauæ partis principalis.in.xxxv. qõne. vbi etiam ponit quid de attestationibus.Sed aduerte,quia clarum est ꝙ non soluitur quo ad nos:cùm non recipiatur sub sigillo cancellarie,nec soluitur gabella nisi de illis: vt constat ex principio harum ordinationum: igitur.

DEcimò quæro:quia hìc dicit̃:& fit mentio de lr̃a cõtinẽte summã centũ & viginti librarũ,& nõ vltrà procedit:pone ꝙ sit aliqua litera q̃ cõtineat mille libras,aut plus:an de qualibet summa centũ & viginti librarũ debeat solui gabella taxãdo & estimando scđm ꝙ plẽs sunt tales summæ:an verò tm̃ debeat solui vna gabella,etiã si summa sit de mille decẽ millib⁹,aut pl⁹, qcqd sit:quo ad nos ista est maior summa,ita ꝙ etiã si lr̃a cõtineret mille decẽ mille frãcos,nõ plus taxaret̃,ꝗ̃

20 si contineret tm̃.cxx.frãcos.† & ista est cõis obseruãtia apud nos, q̃ nõ est mutanda cũ minimè mutãda sint quæ certã interpretationẽ semp habuerũt.l.minimè.ff. de legib⁹.c.cũ dilectus.de cõsuetu.nec facilè discedi debet ab eo quod diu æquũ visum est.argu.in.l.in rebus. ff.de cõstitu.principũ.& quia al's sic practicatũ extitit, Lapus alleg.lij.à qua practica recedi nõ debet.dicit Panor.in.c.cũ ad sedẽ.ix.col.de restit.spolia.& dicit Alex. in cõsi.xxvij.incip.viso libello.in.iij.col.in.j.vol.ꝙ nõ est recedendũ à cõi obseruantia:& durum est recedere ab illo quod diu fuit practicatũ: vt dicit do.meus Ias. in.l..

Cõis obseruãtia attendenda.

in.l.rē quæ nobis.in.§.notab.ff.de acqui.poſſeſ.iſtud eſt
eo,quia caſus omiſſus remanet in diſpoſitiōe iuris.l.ſi
extrane⁹.ff.de cōdic.indeb.l.cōmodiſsimè.ff.de libe.&
poſthu.maximè cū ſum⁹ ī odioſis & exorbitātib⁹,vbi
nō fit extēſio de vna re ad aliā plus grauātē:& tales ga
bellæ cū ſint odioſæ debent reſtringi:& non ampliari.

De ſubhaſtatione gabellarum

21 VNdecima† q̄ſtio eſt,an iſte gabellę q̄ de duob⁹ an
nis in duob⁹ annis ſubhaſtanť & deliberanť ad
cantū debeant dari plus offerenti in ſubhaſtatione:Tu
dic ꝙ ſic,per.l.penes.& ibi doc̃to.C.de vectiga.cōmiſ=
ſis.qđ quō intelligatur:ponit Berthachin⁹ de firmo in
tractatu de gabellis.in ſcđa parte.in.viij.q.Et ibi aduer
te cum tribus quęſtionib⁹ ſequen.ad plura dicta in hac
materia ſubhaſtationis gabellarum.

22 PRimò† ꝙ ſecundus offerens ſi non ſit ſoluendo nō
liberat primum.Cepola in cautelis ſuis.xxxvij.&
Bal.in conſilio ſuo.ibi allega.

23 SEcundò ꝙ offerēs in ſubhaſtatione non pōt pœni=
tere,ſi non expediat reipublicæ, licet Bar.videatur
tenere contrarium.in.l.licitatio.ff.de publica.

24 TErtiò† ꝙ cæteris parib⁹ in offerēdo locus eſt gra=
tificationi:vt tenet Bal.in.l.fi.C.de manu.teſta.fa
cit glo.in.c.venerabilē.de elec.qđ nō eſt in obſeruātia
apđ nos:cū ſcđs nō audiať,niſi augēdo ſummā primi
offerētis:& nō aľs ex quo nō pōt eſſe loc⁹ gratificatiōi.

25 QVartò† nota ꝙ ſubhaſtatione perfecta & aſsigna
ta in certo termino ſi vn⁹ ibi offerat certum pre=
tium,non eſt dāda ſcđa dilatio,vt ali⁹ poſ=
ſit plus offerre.glo.in.l.ij.C.de fide inſtru.& iure haſtæ
fiſca.lib.x.& vide Bart.in.d.l.licitatio.ff.de vectigalib⁹.
vbi limitat vno modo.cōtrarium videtur tenere Gui=
do pape in.q.ſua.dxxxvj.vbi ponit de tertiamētis quæ
fiunt,quomodo fieri debeant,dixi alibi.

26 QVintò† ꝙ ſi primus cōductor gabellarū locet al=
teri,& aufugiat prim⁹,vel non ſit ſoluēdo:prin=
ceps pōt recurrere ad ſcđm:vt tenet Petrus
de vbaldis in tractatu ſocietatis.in.x.parte.j.col.ad fi=
nem:& Berthacinus.in dicto loco.in.xij.quęſtione.

27 SExtò† ꝙ ſi vn⁹ ex plurib⁹ cōductoribus gabellarū
moriať durante ſocietate:hęres eius in ſocietatē ſuc
cedit:licet ſecus ſit in alijs ſocietatib⁹.Bart.in.l.adeo.ff.
pro ſocio.non tamen tranſit ad hæredem hæredis.glo.
eſt in.l.nulla.ff.pro ſocio.licet Bal.ibi innuat contrariū.
vide Berthaci.in dicto tractatu,in dicta ſecunda parte.
in.xiij.quęſt.vbi ponit,an appellatione hæredis veniat
hæres heredis.vide ibi ſatis amplè.

28 SEptimò† ꝙ pōt reuocari locatio gabellarū ex cau=
ſa pretij nō ſoluti debito tēpore.l.vectigalia.§.non=
dum ſolutis.& ibi Bar.& doctores.ff.de publicanis.cū
alijs alleg.per Bertachinum in dicto loco.

29 OCtauò† ꝙ cōductores gabellarū pñt cogi ad ſol=
uendū etiā añ tēpus conſtitutū,ſi fiſco neceſsitas
immineat.ſcđm Bald.in.l.j.C.de condictione ex lege.

30 NOnò† ꝙ gabellæ non debent locari ꝑ minori tē=
pore q̄ pro triēnio de iure cōmuni.l.penes.& ibi
Bal.& doct.C.de vecti.cōmiſsis.Et rō eſt ſcđm Salice.
ibi,quia in locationibus fit remiſsio ꝓpter ſterilitatē.l.
licet.C.locati.l.ex cōducto.§.ſi vis.ff.eo.& ex vbertate
alteri⁹ anni cōpenſatio.d.l.licet.&.l.ſi vno.ff.eo.ſed ſi lo
carenť ꝑ vno anno tm̄ fiſc⁹ eſſet ſubiect⁹ remiſsiōi mer
cedis,& nō haberet qđ rōne vbertatis cōpēſare poſſet,
cum nihil ſit.& ideo ꝓhibeť ne ꝑ vno anno fiat: vt di=
cit Bertachi.de Firmo in trac.in.ij.parte in.q.vj.

31 DEcimò† ꝙ ſubhaſtatio in talibus gabellis fienda
deberet fieri in præſentia officialium.l.fi.& ibi
Bald.C.noua vecti.imponi non poſſe.

De remiſsiōe gabellarū ꝓpter guerrā, peſtem, aut ſterilitatem.

32 DVodecima† erit q̄ſtio de remiſsione fienda pro=
pter guerrā,peſtem,& ſterilitatē: in qua faciam
quatuor concluſiones.

PRima erit cōcluſio,ꝙ ſiue propter guerrā,ſiue pro=
pter peſtem,ſiue ꝓpter ſterilitatem, nō fiet remiſ=
ſio,qñ vnica ſolutio pretij tm̄ facienda eſt.Bar.in.l.co=
tem.§.qui maximos.ff.de publica.in.ij.&.iij.q.rō eſt ſe
cundū eū:quia tēpus videť futur⁹ euent⁹,ſeu alia p̄ſup
poſita forma cōtractus:vt ꝑceptio ſeu cōmoditas em=
pta ſit.l.ſi factū retis.ff.de actio.empti.& prædicta ꝓce=
dunt, & habēt locū gñaliter in locatione omniū iuriū
incorporaliū:ſecus autē in locatione iuriū corpaliū:vt
tenet Bar.in.d.§.qui maximos.et in ſua diſputatiōe in=
cipiēte:publican⁹.ex quo infero ſecundā concluſionē.

33 SEcunda ergo cōcluſio,† ꝙ peſtis eſt cā recedēdi de
domo añ tēpus,vt ad pēſionē ꝑ reſiduo tpis nō te=
neať:vt dicit Bar.in.l.ſi in lege.§.ſi domus.in fi.ff.loca.
& in.l.j.§.ſi pēſio.ff.de migrando.& Panor.in.c.ꝓpter.
poſt Io.an.de locato.q tñ dicit ꝙ licet ſit hoc verū de iu
re:vix tñ poſſet ī practica obtineri.Alex.de imo.in.l.ſi
vno.ff.locati.Et Philip.Franc.in.c.ex pte.de appel.non
audēt firmare.Bertachi.de firmo in dicto tract.in.ij.par
te.in.xxij.q.dicit,ꝙ in locatione domorū ſuorū vtitur
cautela:quia apponit ꝙ locatores teneanť etiā tpe pe=
ſtis:& ibi pſa incidēter de materia peſtis ponit q̄ nolo
hîc traſportare.Aduerte tamē ad id qđ dicit Antarios
populos aufugiſſe ꝓpter peſtē:per.xxiij.dietas , Celias
verò vſq; ad Pyreneos mōtes:vt refert Appianus Ale=
xandri.in.v.libro de bellis ciuilibus.in.j.charta.vbi etiā
in Illyria dicit fuiſſe maximā peſtilentiā ex multitudi=
ne ranarū generatarū ex pluuia,vel cū pluuia cauſata=
rum.¶ Vide Nicolaū Boeriū in conſuetudinibus ſepte
nè Bituricē.tit.de iuriſdi.om.iudi.§.xviij.in glo.ij.vbi

Cautela Berthachini.

Fuga peſtis.

34 dicit,† ꝙ peſtis quē à contumacia,& etiā à prę̄ſtatione
cēſus colonū excuſat quomodo etiā excuſet & reddat
rem impoſsibilem,vide Hippolytum de Marſilijs in.l.
j.§.pterea.in.xx.col.ff.de quæſtionib⁹.vbi ſatis amplè.

Peſtis à quibus excuſet.

35 TErtia cōcluſio,ꝙ† cōductori hoſpitij impedito ꝓ=
pter guerrā vel peſtē fit remiſsio pēſionis:ſi cōdu
ctor nullum fructū percepit:ſecus ſi fructū aliquē rece=
pit,licet paruū,vt quia ipſe habitauit:niſi cōſtet ꝙ pro
ſola habitatione ſua non cōduxiſſet,ſed cā hoſpitandi,
vt quia erat ſolit⁹ tenere hoſpitiū:vel domus erat ſoli=
ta locari pro hoſpitio:vt tenet Bart.in.l.cū in plures.in
prin.ff.loca.¶ Qūo guerra excuſat a præſtatione cēſus
et canonis,vide Io.Sāxon in cōſue.Turoñ.tit.(cōment
hōmage ſe doibt offrir)artic.j.Et ibi dicit ꝙ guerra eſt
quædā ſterilitas.& etiā Boeriū in loco ſuprà ꝓpè alle=
36 gato.vbi refert & dicit† ꝙ ob guerras quis excuſatur à
defectu ſeu cōtumacia,& ei fit diminutio penſionis.

37 QVarta concluſio† ꝙ conductori fundi realiter fit
remiſsio propter ſterilitatem.l.ex conducto.§.ſi
vis maior.ff.locati.&.l.licet.& ibidoc C.eo.
Bar. tamen in.d.l.ſi vno.§.vbicunq;.& in.l.ſi merces.§.
vis maior.ff.locati.ponit aliquos caſus,in quib⁹ nō fit
conductori fundi remiſsio mercedis.Vide eū & Berta=
chinum in dicto tractatu de gabellis,in.ij.parte.in.xxv.
quæſt.& ibi ponit quid dicatur ſterilitas:& etiā quādo

quis se obligat ad casus fortuitos, ad quos teneatur, et ad quos non. Vide eundẽ cũ casus tibi euenerint: quia nũc aliud nõ dico: sed huic operi finẽ impono, ad laudem Dei oĩpotẽtis, ac eius gloriosissimæ genitricis. In quo si aliquid boni dixi, summo omnipotẽti Deo, necnõ beatissime ei⁹ matri sit laus & glĩa, tibiq; lectori dignissimo, vt in prin. dixi. si quid haud dignũ dixero, non eo animo protuli, vt rẽ tibi minus dignã, gratã ac insuauem facerẽ, sed ignorantiæ meæ tribuendũ putes: digniores enim in vtraq; censura, quorum calciamenta soluere indignus essem in aliquibus errarunt, quoniã & quandoq; bonus dormitauit Homerus: sed qm̃ non me latet multos inuidos & detractores esse qui meum hoc opusculum non charitate ac benignitate (vt decet) sed potius mordaci quodã liuore carpere & redarguere conabuntur: quibus potero assentiam, si vel maiora, vel similia edere, & in medium palam adducere curauerint: quod si facere neglexerint, eos fusiæ caninæ legis noĩe dãnabo. Nã cũ ex se quicq; tale edere nec valeant, nec possint, aliorũ dictis aut scriptis maledicẽtis more detrahunt, quibus illud Martialis obijciam.

Cùm tua non edas, carpis mea carmina Læli.
Carpere vel noli nostra, vel ede tua.

¶Obijciam etiam illud quod à moderno poëta scriptum est, videlicet.

In te conuertas oculos qui despicis omnes.
Et tẽ, dum cunctis detrahis, inspicias.

¶Sed quicquid sit, submitto me correctioni, emendationi, & castigationi tuæ consummatissime lector, cui me totum commendo. Vale.

ADuerte, bone lector, ad duas additiones, quas reperies fol. 79. verso: quoniam hæ (vitio calculi) loco sequentium positę sunt. prima nempe restituetur in iij. col. post nu. 20. & hæc verba, quia sunt vtilia. Secunda verò in. iiij. colum. post nume. 25. & hæc verba. ff. soluto matrimonio.

Additio. j.

☞ADDITIO. Vide Hippolytum de Marsilijs in repetitione Rubricæ de probatio. in. xxvj. col. & in consi. suo. xxxiij. nu. quinto. *

Additio. ij.

☞ADDITIO. Vide Hippolytum de Marsilijs in consilio suo. vij. in. vij. col. numero. 33. & dicit in consi. suo. xviij. in. iij. col. numero. ix. q̃ probationes per coniecturas dicunt̃ manifestæ probationes, & vide eundem plura ad hoc allegantem in repetitione rubricæ de proba. in. lxiiij. columna. *

¶Item fol. 251. col. j. in fine additionis nouæ incipientis Notanter. adde sequentia, videlicet post hæc verba, fuerunt acquisita

quo ad successionem filiorum respectu patruorum & ascendentium collateralium, non habebit locum. §. (les heritages ensuyuent la ligne du tronc) qui ponitur statim, ex quo non sunt prouenientia à trunco auunculorũ & materterarum, sed in illis succedunt proximiores: vt dixi in dicto. §. (en prochain.) & in glo. fi. *

FINIS.

MICHAELIS POVLLERY SEMVRIONENSIS, ARtium ac iurium professoris, in quartam Commẽtariorum æditionem Bartholomæi de Chasseneuz, Eximij vtriusque censuræ doctoris, Ad librum epigramma.

Oro, palatinas alis pernicibus arces
Ipse petas, primo dignus honore liber,
Nec rubeas inter proceres, sanctumque tribunal
Iudicis, ac summos protinus ire viros.
Non es pannosus, sed compta veste paratus,
Consuta & docta quæ patet esse manu.
Prouidus assurget Caius tibi, Scæuola, Paulus,
Teque citò statuent editiore loco.
Nullus erit qui non tibi tunc gratetur eunti,
Grata quoq; accipiet munera tanta manu.
Quod fieri prohibes, scelus est: quod præcipis, ęquum:
Iuraque pro placito stantque, caduntque tuo.
Si quid obest populo, vel moribus est inimicum:
Quicquid id est, per te desinit esse nocens.
Iura colis, pacem statuis, fundasque quietem,
Non nisi sancta geris, non nisi vera probas.
Vade igitur spernens latrantis garrula plebis
Murmura, quæ nares rhinocerotis habet.
Currito mandubias per compita trita: per vrbes,
Te excipiet librum Celtica terra suum.
Pergere ne dubites: te docta caterua tuetur,
Baubat in ignotos inscia turba canes.
Rumpe moras igitur, vacuas & tutus in auras
Exi, quem tutum proteget æqua manus.
Ast si scire cupis quali mordeberis hoste:
Edere qui nequeat, lædere qui poterit.

Finis optatus hisce fœcundissimis ac eruditione multiplici refertis Commentarijs celeberrimi vtriusq; censuræ doctoris D. Bartholomæi à Chasseneo, Prouinciæ, (dum in humanis ageret,) Præsidis meritissimi, in Consuetudines Ducatus Burgundiæ præcipuè, ac penè totius Galliæ, quæ à postrema ipsiusmet Autoris recognitione non paucis Adnotationibus locupletata, nuperrimè iterum castigata, diphthongorum, necnon accentuum, ac Additionum marginalium recens adiectarum accessionibus illustrata fuere: exactissimoque studio, summa quoq; diligentia Lugduni à Ioanne Crispino perpulchris typis excusa. Anno à Christo nato tertio & quadragesimo vltra sesquimillesimum, mense Februario.

¶Collectio Chartarum.

*a b c d e f g h i k l m n o p q r s t v x y z.
A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z, aa bb cc dd ee ff gg hh ii kk ll mm nn oo pp qq rr ss tt.

Omnes sunt terniones, dempto * duernione.

Instr falsum pduc tis p na.

Insti
falsun
pduc
tis p
na.

In
falſi
,pd
tis
na.

5

CHASSANEUS

REPERTORIUM

colorchecker CLASSIC
calibrite
mm